S. J. B. Coll. Mar. Ibred.

BIBLIORUM SACRORUM

TOMUS

QUARTUS.

ORDO LIBRORUM, DE QUORUM AUTHORITATE dubitatur, in Bibliis Regiis, aliisque antiquis Verſionibus plærumque obſervatus: quémque in hiſce Bibliis, qui velint, ſervare poſſunt.

ESDRÆ liber 3 & 4. proximè poſt Nehemiam.

TOBIT
JUDITH } poſt ESDRÆ 4.

ADDITIONES ad Eſtheram. Poſt Eſth. Cap. 10.

SAPIENTIA Salomonis
ECCLESIASTICUS } proximè poſt Canticum Canticorum.

BARUCH
EPISTOLA Hieremiæ } poſt Threnos Hieremiæ.

ORATIO Azariæ & Canticum trium puerorum, quæ inſeruntur Cap. 3. Danielis, & Hiſtoria SUSANNÆ quæ in exemplaribus Græcis & Syriacis ad initium Danielis ponitur, hîc ſimul impreſſa cum Hiſtoria Belis & Draconis, ad finem Danielis addi poſſunt.

MACCAB. libri proximè poſt Malachiam.

f 220.56
P76
1655
v.4

ORATIO REGIS MANASSÆ, cum Versione VULG. LAT.

Orationem Manassæ regis Judæ Græcè non extare affirmatur in præfatione Bibl. Vulg. Lat. Edit. Antuerp. 1645. Quam tamen Græcè juxta exemplar Bibliothecæ Victorianæ in Bibliis Latinis Roberti Stephani, Edit. 1540. fol. 159. excusam: atque insuper in MS. A. post Psalmos inter Cantica exaratam, invenimus: ipsámque hîc subjunximus.

Προσευχὴ Μανασσῆ βασιλέως τοῦ Ἰουδαίων.

†Κύριε παντοκράτωρ (α) ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, † τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν τοῦ δικαίου· † ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτῶν· † ὁ πεδήσας τὴν θάλασσαν τῷ λόγῳ τῆς ἐντολῆς σου· † ὁ κλείσας τὴν ἄβυσσον, καὶ (β) σφραγισάμενος αὐτὴν τῷ φοβερῷ καὶ ἐνδόξῳ ὀνόματί σου· † ὃν πάντα (γ) φοβεῖται, καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου, † ὅτι ἀσθενὴς ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου, † καὶ ἀνυπόστατος ἡ ὀργὴ τῆς ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς ἀπειλῆς σου· † ἀμέτρητόν τε καὶ ἀνεξιχνίαστον (δ) τὸ ἔλεος τῆς ἐπαγγελίας σου· † (ε) Σὺ γὰρ εἶ κύριος, ὕψιστος, † ἐλεήμων, μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, † καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις (ζ) ἀνθρώπων· Σὺ κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου ἐπηγγείλω μετάνοιαν, καὶ ἄφεσιν τοῖς ἠμαρτηκόσιν σοι, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν σου ἄρισας μετάνοιαν ἁμαρτωλοῖς, εἰς σωτηρίαν. † Σὺ οὖν κύριε ὁ θεὸς τῶν δικαίων, † οὐκ ἔθου μετάνοιαν δικαίοις † τῷ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, τοῖς οὐχ ἡμαρτηκόσιν σοι. † Ἐμὲ ἔθου μετάνοιαν (η) ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, † διότι ὑπὲρ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης τὰ πλήθη τῶν ἀδικιῶν μου. † κατακεκύφθην (θ) πολλῷ δεσμῷ (ι) σιδηρῷ, † εἰς τὸ μὴ ἀνανεῦσαι τὴν κεφαλήν μου, καὶ οὐκ ἔστι μοι ἄνεσις, † διότι ὠργισά σου τὸν θυμόν, † καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου (κ) ἐποίησα· μὴ ποιήσας τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ φυλάξας τὰ προστάγματά σου, † ἔστησα βδελύγματα καὶ πληθύνας προσοχθίσματα. † καὶ νῦν κλίνω γόνυ (λ) καρδίας μου, δεόμενος τῆς παρὰ σοῦ χρηστότητος. † ἡμάρτηκα κύριε, ἡμάρτηκα, † καὶ τὰς ἀνομίας μου (μ) ἀναγινώσκω. ἀλλ' † αἰτοῦμαι δεόμενος σου, † ἄφες μοι κύριε, ἄφες (ν) μοι, † καὶ μὴ συναπολέσῃς με ταῖς ἀνομίαις μου, † μὴ εἰς τὸν αἰῶνα μνησθῇς (ξ) τὰ κακά μου, † μὴ δὲ καταδικάσῃς με ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, † (ο) διότι σοῦ εἶ θεὸς, θεὸς τῶν μετανοούντων, † καὶ ἐν ἐμοὶ (π) δείξεις πᾶσαν τὴν ἀγαθωσύνην σου· † ὅτι ἀνάξιον ὄντα σώσεις με κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου, † καὶ αἰνέσω σε διὰ παντὸς (ρ) πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· † ὅτι σοὶ ὑμνεῖ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν, † καὶ σοῦ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Oratio Manassæ regis Judæ, cùm captus teneretur in Babylone.

Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Jacob, & seminis eorum justi, qui fecisti cœlum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligâsti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signâsti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa verò & investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multùm misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu, Domine, secundùm multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam & remissionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur, Domine Deus justorum, non posuisti pœnitentiam justis, Abraham, & Isaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt; sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi; quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodivi: statui abominationes, & multiplicavi offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, & iniquitates meas agnosco. Quarè peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi: & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundùm magnam misericordiam tuam, & laudabote semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnia virtus cœlorum, et tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

MS. A. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΑΝΝΑΣΣΗ. (α) ἐπουράνιε, ὁ θεὸς (β) σφραγισάμενος τῷ (γ) φείσῃ, (δ) τὸ ἔλαιον (ε) ὅτι σὺ εἶ (ζ) ἀνθρώπων. * Σὺ ὢν κύριος ὁ θεὸς τῶν δικαίων, (η) ἐμοὶ (θ) ὅτι ἐπλήθυναν (ι) μου, * καὶ οὐκ εἰμὶ (κ) ἱκανὸς, εἰς τὸ ἀναπνεῦσαί με ὑπὲρ ἀμίδων μου, καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἄνεσις, (λ) ἐποίησα· * σήσας βδελύγματα (μ) καρδίας, δεόμενος (ν) ἐγὼ γινώσκω. αἰτοῦμαι (ξ) μοι, μὴ (ο) τηρήσῃς (π) ὅτι σὺ εἶ κύριος ὁ θεὸς τῶν (ρ) δίξῃς τὴν ἀγαθωσύνην(σ)ἐν τῇ ἡμερᾳ τῆς ζωῆς

Versio VULG. LAT.

Liber ESDRÆ tertius.

CAP. I.

1 FEcit Josias Pascha in Jerosolymis Domino, & immolavit Phasè quartadecimâ lunâ primi mensis: 2 Statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos 3 in templo Domini. Et dixit Levitis sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo quam ædificavit Salomon 4 filius David rex. Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino vestro, & curam agite gentis illius Israel ex parte secundùm 5 pagos & tribus vestras, Secundùm scripturam David regis Israel, & secundùm magnificentiam Salomonis filii ejus, omnes in templo, & secundùm particulam principatûs paternam vestram, eorum qui stant in 6 conspectu fratrum filiorum Israel. Immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite secundùm præceptum Domini quod datum est Moysi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Ἔσδρας Πρῶτον.

ΚΕΦ. α'.

1 Καὶ ἦγαγε Ἰωσίας τὸ πάσχα ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ κυρίῳ (α) αὐτοῦ, καὶ (β) ἔθυσε τὸ πάσχα (γ) τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ 2 πρώτου, Στήσας τοὺς ἱερεῖς κατ' ἐφημερίας ἐστολισμένους ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ 3 κυρίου. Καὶ εἶπε τοῖς Λευίταις ἱεροδούλοις τοῦ Ἰσραὴλ, ἁγιάσαι ἑαυτοὺς τῷ κυρίῳ ἐν τῇ θέσει τῆς ἁγίας κιβωτοῦ τοῦ κυρίου ἐν τῷ οἴκῳ, ᾧ ᾠκοδό-4 μησε Σαλωμὼν (˜) ὁ τοῦ Δαυὶδ ὁ βασιλεύς· Οὐκ ἔσται ὑμῖν ἆραι ἐπ' ὤμων αὐτήν· καὶ νῦν λατρεύσατε (δ) τῷ κυρίῳ θεῷ ὑμῶν, καὶ θεραπεύσατε τὸ ἔθνος αὐτοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἑτοιμάσατε κατὰ τὰς πατριὰς καὶ (ε) τὰς φυλὰς 5 ὑμῶν, Καθὰ τὴν γραφὴν Δαυὶδ βασιλέως Ἰσραὴλ, καὶ κατὰ τὴν μεγαλειότητα Σαλωμὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ στάντες ἐν (ς) τῷ ἁγίῳ κατὰ τὰ μερισμὸν πατριᾶν τῶν πατέρων ὑμῶν τῶν Λευιτῶν, τῶν ἑστηκότων ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν 6 υἱῶν Ἰσραὴλ, Ἐν τάξει θύσατε τὸ πάσχα, καὶ τὰς θυσίας ἑτοιμάσατε τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσατε τὸ πάσχα κατὰ τὸ πρόσταγμα(˜)τοῦ κυρίου τὸ δοθὲν τῷ Μωυσῇ.

ΜS. A. ..... ὁ ἱερεύς. (α) ἑαυτοῦ, (β) ἔθυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ (γ) τῇ τε .. ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, (˜) ὁ υἱὸς τοῦ (δ) κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, (ε) φυλὰς ὑμῶν, (ς) τῷ ἱερῷ κατὰ (˜) κυρίου

ESDRAS Liber I.

CAP. I.

ET fecit Josias Pascha in Hierusalem Domino 1 suo: & immolavit Pascha quartadecimâ die mensis primi, Statuens sacerdotes per vices dierum, 2 stolis amictos in templo Domini. Et dixit Levitis 3 sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino, in positione sanctæ arcæ Domini, in domo quam ædificavit Salomon filius David rex: Non erit vobis 4 tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino Deo vestro, & curam agite gentis illius Israel, & parate secundùm patrias, & tribus vestras, Secundùm scripturam David regis Israel, & se- 5 cundùm magnificentiam Salomonis filii ejus. Et stantes in templo secundùm particulam principatûs paternam vestram, Levitarum, qui stant in conspectu fratrum vestrorum filiorum Israel, In ordine, 6 immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite Pascha secundùm præceptum Domini, quod datum est Moysi.

EZRÆ LIBER TERTIUS, Secundum LXX. Interpretes PRIMUS, SYRIACE antehac non editus, cum Interpretatione LATINA.

ܐܣܕܪܐ ܩܕܡܝܐ ܕܐܬܝ ܒܗ ܒܣܘܪܝܝܐ ܠܐ ܐܬܦܪܫ ܒܫܘܠܡ ܥܕ ܗܫܐ *

ܐ ܝ ܐ *

1 ܘܥܒܕ ܝܫܝܐ ܦܨܚܐ ܒܝܪܘܫܠܡ ܩܕܡ ܡܪܗ. ܘܕܒܚ ܦܨܚܐ ܒܐܪܒܥܣܪ ܝܘܡ ܒܪܝܫ
2 ܝܪܚܐ ܩܕܡܝܐ * ܘܐܩܝܡ ܟܗܢܐ ܒܦܠܓܘܬ ܝܘܡ ܘܐܠܒܫ ܐܝܠܝܢ ܒܒܝܬ ܡܪܗ.
3 ܘܐܡܪ ܠܠܘܝܐ ܩܕܫܝ ܝܫܪܝܠ ܕܢܬܩܕܫܘ ܠܡܪܗ ܒܐܬܪ ܬܪܥܐ ܩܕܫܐ ܕܒܢܐ
ܫܠܡܘܢ ܒܪ ܕܘܝܕ ܡܠܟܐ ܕܝܫܪܝܠ. ܘܠܐ ܗܘܐ ܠܟܘܢ ܠܡܫܩܠ ܥܠ ܟܬܦ
4 ܟܬܦ ܘܗܫܐ ܦܠܚܘ ܩܕܡ ܡܪܟܘܢ ܘܐܬܘ ܠܡ ܥܡܐ ܕܝܫܪܝܠ ܒܒܝܬ ܐܒ
ܘܒܒܝܬ ܐܚ ܒܫܒܛ ܘܒܫܒܛ ܘܐܬܘ ܠܡ ܥܡܐ ܕܝܫܪܝܠ ܒܒܝܬ ܐܒ
5 ܘܒܒܝܬ ܐܚ ܒܫܒܛ ܘܒܫܒܛ ܘܐܬܘ ܠܡ ܥܡܐ ܕܝܫܪܝܠ ܒܒܝܬ ܐܒ
ܘܒܒܝܬ ܐܚ ܒܫܒܛ ܘܒܫܒܛ ܘܐܬܘ ܠܡ ܥܡܐ ܕܝܫܪܝܠ ܒܒܝܬ ܐܒ
6 ܘܒܒܝܬ ܐܚ ܒܫܒܛ ܘܒܫܒܛ ܘܐܬܘ ܠܡ ܥܡܐ ܕܝܫܪܝܠ ܒܒܝܬ ܐܒ

Præterea edimus primum librum Ezræ; Eum autem ex traditione LXX.

CAP. I.

ET fecit rex Josias Pascha Hierosolymis 1 Dño suo. Et mactavit Pascha decimoquarto mensis primi, Statutur sacerdotes secundùm 2 vices ministerii sui, amictos stolis in domo Domini. Dixitque Levitis sacerdotibus, & 3 vinis Israelis; Sanctificate vos Domino in positione Arcæ sanctæ Domini. Et posuerunt Arcam sanctam in templo quod ædificavit Solomon rex filius David. Et dixit Josias; 4 Non est vestrûm portare eam humeris. Nunc igitur, colite Dominum Deum vestrum. Et refrigerate gentem Israeliticum: Et parate templum secundùm familias vestras secundùm vices ministerii vestri, Secundùm 5 descriptionem Davidis regis Israel, & secundùm decretum Solomonis regis filii ejus. Et state in Sanctuario secundùm distributionem familiarum generũ vestrorum, Levitarũ qui antecedunt fratres vestros filios Israel, pars scilicet quæque familiæ generis Levitici ordine suo. Et mactate Pascha, ut & victi- 6 mas, & parate fratribus vestris, & facite Pascha secundùm præceptum Domini quod datum est Mosi.

639318

Versio VULG. LAT.

7 Et donavit Josias in plebem quæ inventa est, ovium,
agnorum, & hœdorum, & caprarum triginta millia,
8 vitulos tria millia: Hæc de regalibus data sunt se-
cundùm promissionem populo: & sacerdotibus in
9 Pascha, oves numero duo millia, ac vituli centum. Et
Jechonias, & Semeias, & Nathanael fratres, & Ha-
sabias, & Oziel, & Coraba, in Phase, oves quinq; mil-
10 lia, vitulos quingentos. Et hæc cùm fierent eleganter,
steterunt sacerdotes & Levitæ habentes azyma per tri-
11 bus. Et secundùm partes principatûs patrũ, in conspe-
ctu populi offerebant Dño, secundùm ea quæ in libro
12 Moysi scripta sunt: Et assaverunt Phase igni prout
oportebat: & hostias coxerũt in emolis, & in ollis cum
13 benevolentia: Et attulerunt omnib⁹ qui erant ex ple-
14 be: & post hæc paraverunt sibi & sacerdotibus. Sa-
cerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita es-
set hora: & Levitæ paraverũt sibi, & fratrib⁹ suis filiis
15 Aaron. Et sacri cantores filii Asaph erant per ordi-
nem secundùm præceptum David, & Asaph, & Zacha-
16 rias, & Jeddimus, qui erat à rege. Et ostiarii per sin-
gulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque
17 suam: fratres enim illorum paraverunt illis. Et con-
summata sunt quæ pertinebant ad sacrificium Domi-
18 ni. In illa die egerunt Phase, & offerebant hostias
super Domini sacrificium, secundùm præceptum regis
19 Josiæ. Et egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tem-
pore illo, Phase, & diem festum azymorum per dies
20 septem: Et non est celebratum Phase tale in Israel,
21 à temporibus Samuelis prophetæ: Et omnes reg s
Israel non celebraverunt tale Pascha quale egit Josias,
& Sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis Israel,
22 qui inventi sunt in commoratione Jerosolymis. Octa-
vo decimo anno, regnante Josiâ, celebratum est Phase.
23 Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui
24 in corde pleno metuentis: Et quæ circa illum qui-
dem conscripta sunt, in pristinis temporibus, de eis
qui peccaverunt, quíque irreligiosi fuerunt in Domi-
num præ omni gente, & qui non quæsierunt verba
Domini super Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Καὶ ἐδωρήσατο Ἰωσίας τῷ λαῷ τῷ εὑρεθέντι ἀρνῶν καὶ ἐρίφων πεντήκοντα
χιλιάδας, μόσχους τριακοσίους· ταῦτα ὁμοῦ βασιλικῶν ἐδόθη κατ' ἐπ-
8 αγγελίαν τῷ λαῷ, καὶ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις. Καὶ ἔδωκε Χελκίας, καὶ
Ζαχαρίας, καὶ (ζ) Συῆλος οἱ ἐπὶ τοῦ οἴκου τοῖς ἱερεῦσιν εἰς πάσχα πρό-
9 βατα δισχίλια ἑξακόσια, μόσχους τριακοσίους. Καὶ Ἰεχονίας, καὶ Σαμαΐ-
ας, καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀδελφὸς, καὶ (η) Ἀσαβίας, καὶ Ὀχιὴλ, καὶ Ἰωσὴμ χι-
λίαρχοι ἔδωκαν τοῖς Λευίταις εἰς πάσχα πρόβατα πεντακισχίλια, μόσχους
10 ἑπτακοσίους. Καὶ (θ) ταῦτα τὰ ῥηθέντα εὐπρεπῶς, ἔστησαν οἱ ἱερεῖς καὶ
11 οἱ Λευῖται, ἔχοντες τὰ ἄζυμα κατὰ τὰς φυλὰς· Καὶ κατὰ τὰς μεισαρχίας
τῶν πατέρων ἐμφανὲς τοῦ λαοῦ, προσενεγκεῖν τῷ κυρίῳ κατὰ τὰ γεγραμ-
12 μένα ἐν βιβλίῳ (ι) Μωυσῆ· καὶ ὕτως τὸ πρωϊνόν. Καὶ ὤπτησαν τὸ πάσχα
πυρὶ ὡς καθήκει, καὶ τὰς θυσίας (κ) ἥψησαν ἐν τοῖς χαλκείοις καὶ λέβησι
13 μετ' εὐωδίας, Καὶ ἀπηνέγκαν πᾶσι τοῖς ἐν τῷ λαῷ· καὶ μετὰ ταῦτα ἡτοί-
14 μασαν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀδελφοῖς (λ) αὐτῶν υἱοῖς Ἀαρών· Οἱ μὲν ἱε-
ρεῖς ἀνέφερον τὰ στέατα ἕως ἀωρίας· καὶ οἱ Λευῖται ἡτοίμασαν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς
15 ἱερεῦσιν ἀδελφοῖς αὐτῶν υἱοῖς Ἀαρών. Καὶ οἱ ἱεροψάλται υἱοὶ Ἀσὰφ ἦσαν
ἐπὶ τῆς τάξεως (λ) αὐτῶν, κατὰ τὰ ὑπὸ Δαυὶδ τεταγμένα, καὶ Ἀσὰφ, καὶ
16 Ζαχαρίας, καὶ Ἐδδινὲς ὁ παρὰ τοῦ βασιλέως. Καὶ οἱ θυρωροὶ ἐφ' ἑκάστου
πυλῶνος· οὐκ ἦν παραβαῖνειν ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ ἐφημερίαν· οἱ γὰρ ἀδελφοὶ
17 αὐτῶν οἱ Λευῖται ἡτοίμασαν αὐτοῖς. Καὶ συνετελέσθη τὰ τῆς θυσίας (μ) τοῦ
18 κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀχθῆναι τὸ πάσχα, Καὶ (ν) προσενεχθῆναι τὰς
θυσίας ἐπὶ τὸ τοῦ κυρίου θυσιαστήριον, κατὰ τὸ ἐπιταγὲν τοῦ βασιλέως Ἰω-
19 σίου. Καὶ (ξ) ἠγαγοῦ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ εὑρεθέντες ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ
τὸ πάσχα καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἡμέρας ἑπτά. Καὶ οὐκ ἤχθη τὸ πάσχα
20 (ο) τοιοῦτον ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν χρόνων Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Καὶ πάν-
τες οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ οὐκ ἠγάγοσαν πάσχα (π) τοιοῦτον, οἷον ἤγαγεν Ἰω-
σίας, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ (ρ) ὁ εὑρεθεὶς
22 ἐν τῇ κατοικήσει αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλεύ-
23 οντος Ἰωσίου ἤχθη τὸ πάσχα τοῦτο. Καὶ ὠρθώθη τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐνώπι-
24 ον τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσεβείας. Καὶ τὰ κατ' αὐτὸν δὲ ἀνα-
γέγραπται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, περὶ τῶν ἁμαρτησάντων καὶ ἠσεβηκό-
των εἰς τὸν κύριον παρὰ πᾶν ἔθνος καὶ βασιλείαν, (ο) καὶ ἃ ἐλύπησαν αὐ-
τὸν, ἕως οὗ οἱ λόγοι τοῦ κυρίου ἀνέστησαν ἐπὶ Ἰσραήλ.

7 *Et donavit Josias in plebem, quæ inventa est, agno-*
rum, & hœdorum triginta millia, vitulos tria millia.
Hæc de regalibus data sunt secundùm promissionem
populo, & sacerdotibus, & Levitis. Et dedit Chelci-
8 *as, & Zacharias, & (a) Syelus præsides templi sacer-*
dotibus in Pascha oves duo millia sexcentum, vitu-
los trecentos. Et Jechonias, & Samaias, & Natha-
9 *nael frater, & Asabias, & Ochielus, & Joram Chili-*
archi dederunt Levitis ad Pascha oves quinq; millia,
vitulos septingentos. Et hæc cũ fierent eleganter, ste-
10 *terunt sacerdotes & Levitæ, habentes azyma per tri-*
bus, Et secundùm partes principatûs patrum in con-
11 *spectu populi ad offerendum Domino secundùm ea*
quæ in libro Moysi scripta sunt. Et sic matutinum. Et
12 *assaverunt Pascha igni, prout oportebat, & hostias co-*
xerunt in æneis & ollis cum benevolentia: Et attule-
13 *runt omnibus qui erant ex plebe. Et post hæc paravе-*
runt sibi, & sacerdotibus fratribus suis filiis Aaron.
Sacerdotes enim offerebant adipes, usq; dũ finita esset
14 *hora. Et Levitæ paraverunt sibi, & sacerdotibus fra-*
tribus suis filiis Aaron. Et sacri cantores filii Asaph
15 *erant super ordinem suũ secundùm præcepta David,*
& Asaph, & Zacharias, & (b) Eddinus, qui erat à
rege: Et ostiarii per singulas januas, ita ut non præ-
16 *varicaretur unusquisque suam vicem: fratres enim*
illorũ Levitæ paraverunt illis. Et consummata sunt quæ
17 *pertinebãt ad sacrificiũ Domini in illa die agendi Pa-*
scha, Et offerendi hostias super Domini altare, secun-
18 *dùm præceptum regis Josiæ. Et egerunt filii Israel,*
19 *qui inventi sunt in tempore illo, Pascha, & diem fe-*
stum azymorum per dies septem. Et non est celebra-
20 *tum Pascha tale in Israel à temporibus Samuelis pro-*
phetæ. Et omnes reges Israel non celebraverunt tale
21 *Pascha, quale egit Josias, & sacerdotes, & Levitæ, &*
Judæi, & omnis Israel, qui inventus est in commo-
ratione eorum in Hierusalem. Octavo decimo anno,
22 *regnante Josiâ, celebratum est Pascha hoc. Et dire-*
23 *cta sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui in cor-*
de pleno pietatis. Et quæ circa illum quidem, conscri-
24 *pta sunt in pristinis temporibus: de eis, qui pecca-*
verunt, & irreligiosi fuerunt in Dominum, præ
omni gente, & regno, & quæ contristaverunt eum, sunt: & verba Domini surrexerunt super Israel.

MS. A. (ζ) ἡ συῆλος (η) Σαβίας, καὶ Ὀζιήλος, (θ) τούτων ῥηθέντων (ι) Μωσῆ· (κ) ὤπτησαν (λ) ἑαυτοῖς, (μ) τῷ κυρίῳ (ν) προσενεχθῆναι (ξ) ἤγαγον (ο) τοιοῦτο (π) τοιοῦτο, (ρ) οἱ εὑρεθέντες (ο) καὶ ἐλύπησαν αὐτὸν ἐν αἰσθήσει, καὶ οἱ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

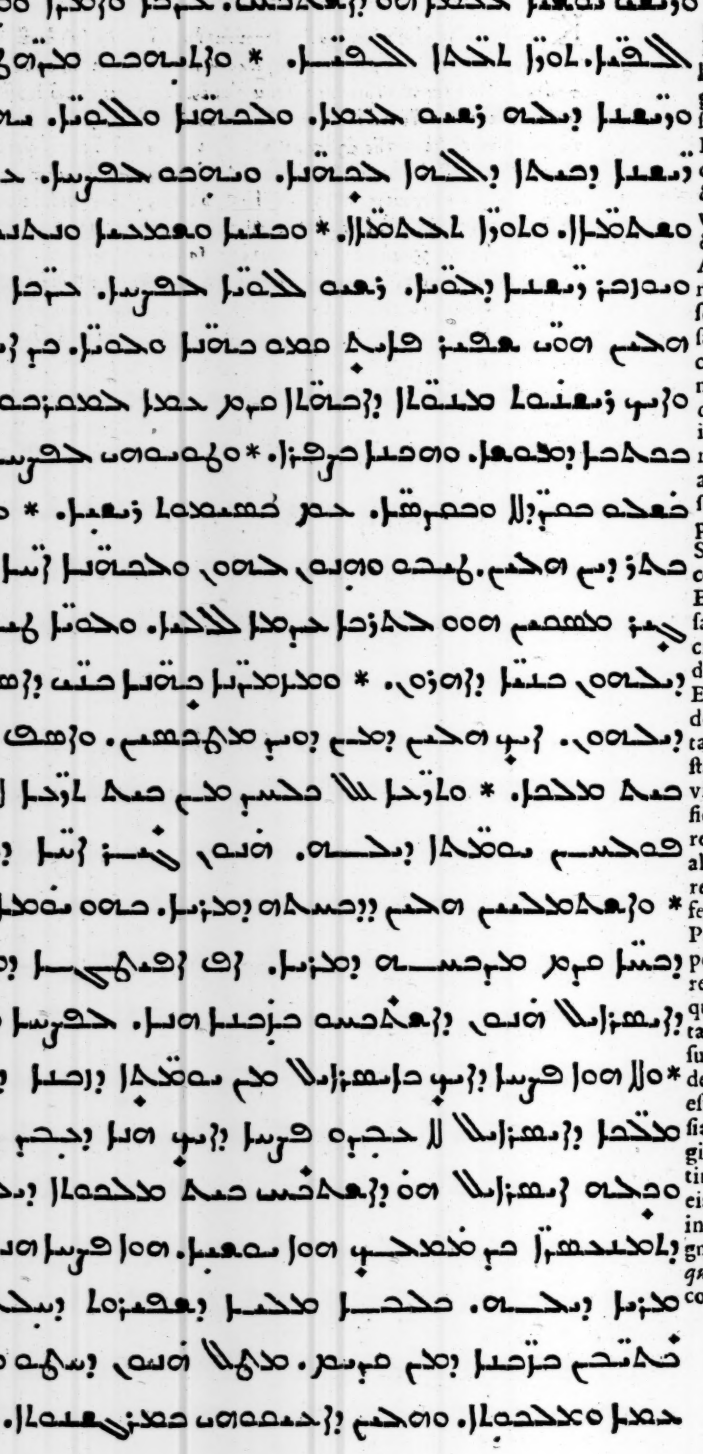

7 Et dedit Josias populo qui præsens fuit, a-
gnorum, ovium, & filiorum caprarum in
Pascha, triginta millia; juvencorum, tria mil-
lia. Hæ igitur opes datæ sunt ex eis quæ re-
8 gi. Magnates autem ejus dederunt populo &
sacerdotibus & Levitis. Helcias Zacharias &
Hazael principes domûs Dei dederunt sa-
cerdotibus, idque in Pascha, agnos & oves
& hœdos duo millia septingentos, & ju-
9 vencos tria millia. Et Benaias, Shemaiásque,
& Nathaniel frater ejus, & Hashachias, &
Achiel & Jouzabar principes Levitarũ dede-
runt Levitis in Pascha agnos mille, juvencos
septingentos. His ut decebat factis, stabant
10 sacerdotes & Levitæ habentes azyma, Se-
11 cundùm genera, & principatus distributio-
num paternarum coram populo ad offeren-
dum Domino, secundùm ea quæ scripta sunt
in libro Moſis. Et sic etiam mané. Et assâ-
12 runt Pascha igne ut oportebat. Victimas
autem elixârunt lebetibus et ollis, summa cum
13 suavitate. Et adduxerunt ad omnes filios po-
puli. Post hæc autem parârunt sibiipsis &
14 Sacerdotibus filiis Aaron fratribus suis. Sa-
cerdotes adolebant adipes usque ad noctem:
Et Levitæ parabant sibi, & fratribus suis
15 sacerdotibus filiis Aaron. Et cantores sa-
cri filii Asaph stabant ordine suo secun-
dùm ea quæ à Davide ordinata fuerant.
Et Asaph, & Zacharias, & Idinus qui de
16 domo regis, Et ostiarii per singulas por-
tas: non erat qui transgrederetur quicquam de
17 statu ministerio suo. His enim fratres sui Le-
18 vitæ parabant. Et perfecta sunt quæ ad sacri-
ficium Domini die illo pertinebant, Ut age-
retur Pascha, & offerrentur sacrificia coram
altari Domini, etiam *secundùm* præceptum
19 regis Josiæ. Et egerunt filii Israel Pascha &
20 festum azymorum septem dies: Nec fuit
Pascha instar hujus in Israele, à diebus tem-
21 poris Samuelis prophetæ. Nec quisquam
regum Israelis fecerat Pascha instar hujus
quod fecit rex Josias, & Sacerdotes & Levi-
tæ & Judæi, & omnes Israelitæ qui inventi
sunt in regno ipsorum Hierosolymis. Anno
22 decimoquarto quo regnaverat Josias factum
23 est Pascha hoc. Et directa sunt opera Jo-
siæ coram Domino suo, corde pleno religi-
24 onis honestæ. Quæ autem ad eum per-
tinent scripta sunt temporibus pristinis, de
eis qui peccaverant & iniquitatem fecerant
in Dominum, etiam præ ulla gente & re-
gno, & qui compresserunt ipsum sensu *iniquitatis suæ*. Et verba Domini de Israele
confirmata sunt.

Versio VULG. LAT.

35 Et post omnem actum hunc Josiæ, ascendit Pharao
rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super
26 Euphratem, & exiit obviàm illi Josias. Et misit rex
Ægypti ad Josiam, dicens; Quid mihi & tibi est,
27 rex Judæ? Non sum missus à Domino ut pugnem
contra te: super Euphratem enim bellum meum est,
28 festinans descende. Et non est reversus Josias su-
per currum: sed expugnare eum conabatur, non
29 attendens verbum prophetæ ex ore Domini: Sed
constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et
30 descenderunt principes ad regem Josiam. Et dixit
rex pueris suis; Amovete me à prælio: infirma-
tus sum enim valdé. Et statim amoverunt eum
31 pueri ipsius de acie. Et ascendit super currum se-
cundarium suum: & perveniens Jerosolymam,
vitâ functus est, & sepultus est in paterno sepul-
32 chro. Et in tota Judæa lugebant Josiam: & qui
præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum, us-
que in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper
33 in omne genus Israel. Hæc autem præscripta sunt
in libro historiarum regum Judæ: & singula gesta
actûs Josiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege
Domini: quæque gesta sunt ab eo, & quæ non scri-
34 pta sunt in libro regum Israel & Judæ. Et assu-
mentes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Josiæ,
constituerunt regem pro Josia patre suo, cùm esset
35 annorum trigintatrium. Et regnavit super Israel
mensibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne
36 regnaret in Jerosolymis: Et mulctavit gentem ar-
37 genti talenta centum, & auri talentum unum. Et
constituit rex Ægypti Joacim fratrem ipsius, regem
38 Judæ & Jerusalem: Et alligavit magistratus Joa-
cim, & Zaracelem fratrem suum, & apprehendens
39 reduxit in Ægyptum. Annorum erat Joacim vigin-
tiquinque, cùm regnare cœpisset in terra Juda, &
40 rusalem: & fecit malum in conspectu Domini. Post
hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Baby-
lonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in
Babyloniam:

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

25 Καὶ μετὰ πᾶσαν τὴν πρᾶξιν ταύτην Ἰωσίου, ζωπέζη Φαραὼ βα-
σιλεὺς Αἰγύπτου ἐλθόντα πόλεμον ἐγεῖραι ἐν (π) Χαρχαμὺς ἐπὶ
26 τοῦ Εὐφράτου· καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ Ἰωσίας. Καὶ
διεπέμψατο πρὸς αὐτὸν βασιλεὺς Αἰγύπτου, λέγων, Τί ἐμοὶ καὶ
27 σοί ὅτι βασιλεῦ τῆς Ἰουδαίας; Οὐχὶ πρὸς σὲ ἐξαπέσταλμαι ὑπὸ κυ-
ρίου τοῦ θεοῦ· ἐπὶ γὰρ τοῦ Εὐφράτου ὁ πόλεμός μου ὅτι· καὶ νῦν κύει &
μετ' ἐμοῦ ὅτι, καὶ κύει & μετ' ἐμοῦ σπουδῶν ὅτιν. ἀπόστηθι, καὶ μὴ ἐναν-
τοῦ τῷ κυρίῳ. Καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἑαυτὸν Ἰωσίας ἐπὶ τὸ ἅρμα αὐτοῦ, ἀλλὰ
πολεμεῖν αὐτὸν ἐπεχείρει, ὑ προσέχων ῥήμασιν Ἱερεμίου προφήτου ἐκ σό-
ματος κυρίου. Ἀλλὰ ζωωεστήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ
(ρ) Μαγεδδώ. καὶ καθέζουσι οἱ ἄρχοντες πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωσίαν. Καὶ
εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς παισὶν ἑαυτοῦ, Ἀποστήσατέ με ἀπὸ τῆς μάχης, ἠ-
δένησα γὰρ λίαν. καὶ ἐνθέως ἀπέστησαν αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πα-
ρατάξεως. Καὶ ἀνέζη ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δεύτερον (ν) αὐτοῦ, καὶ ἀποκατα-
θεὶς εἰς Ἱερουσαλὴμ, μετήλλαξε τὸν βίον (ο) αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ πα-
τρικῷ τάφῳ. Καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ (ς) ἐπένθησαν τὸν Ἰωσίαν, καὶ ἐθρήνησεν Ἱερεμίας ὁ προφήτης ὑπὲρ Ἰωσίου, καὶ οἱ ἄρχοντες ζὺν γυ-
ναιξὶν (σ) ἐθρηνῶσαν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἔξεδόθη τοῦτο
γίνεσθαι ἀεὶ εἰς ἅπαν τὸ γένος Ἰσραήλ. Ταῦτα δὲ ἀναγέγραπται ἐν τῇ
βίβλῳ τῶν ἱστορουμένων περὶ τῶν βασιλέων τῆ Ἰουδαίας, καὶ τὰ καθ' ἕν
ἕκαστον τῶν πράξεως Ἰωσίου, καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τῆς ζωέσεως
αὐτοῦ ἐν τῷ νόμῳ (τ) κυρίου· τά τε πεπραγμένα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὰ νῦν,
34 ἰσόρη) ὲν(υ) τῷ βιβλίῳ τῶ βασιλέων Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Καὶ ἀναλαζόν-
τες οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν τὸν (υ) Ἰεχονίαν υἱὸν Ἰωσίου, ἀνέδειξαν βασιλέα
ἀντὶ Ἰωσίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὄντα ἐτῶν εἰκοσι πειῶν. Καὶ ἐβασίλευ-
35 σεν ἐν(ψ) Ἰσραὴλ καὶ Ἱερουσαλὴμ μιῶας τρεῖς. καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν βασι-
λεὺς Αἰγύπτου τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐν Ἱερουσαλήμ, Καὶ ἐζημίωσε τὸ ἔ-
36 θνος ἀργυρίου ταλάντοις ἑκατὸν καὶ χρυσίου ταλάντῳ ἑνί. Καὶ ἀνέδειν-
37 ξε βασιλεὺς Αἰγύπτου βασιλέα Ἰωακὶμ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βασιλέα τῆς
38 Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἔδησεν Ἰωακὶμ τοὺ μεγιστᾶνας, Ζαρέ-
39 κλω δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ συλλαζὼν ἀνήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου. Ἐτῶν δὲ ὢν
εἰκοσιπέντε Ἰωακὶμ ὅτε ἐβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ
ἐποίησε τὸ πονηρὸν (φ) ἐνώπιον κυρίου. (χ) Μετ' αὐτὸν δὲ ἀνέζη Να-
40 βουχοδονόσορ(ω) ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ(ψ) ἔδησεν αὐτὸν ἐν χαλκείῳ
δεσμῷ, καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

25 *Et post omnem actum hunc Josiæ ascendit Pharao*
rex Ægypti, veniens bellũ suscitare in Charcamis su-
per Euphratem. Et exiit obviàm illi Josias. Et mi-
26 *sit ad eũ rex Ægypti, dicens; Quid mihi & tibi est,*
rex Judææ? Non ad te sum missus à Domino
27 *Deo. Super Euphratem enim bellum meum est:*
& nunc Dominus mecum est, & Dominus mecum
festinans est. Discede, & noli adversari Do-
mino. Et non avertit se Josias super currum suũ: sed
28 *expugnare eum conabatur, non attendens verbis*
Hieremiæ prophetæ ex ore Domini. Sed constituit ad
29 *eum bellũ in campo Mageddo. Et descenderunt prin-*
cipes ad regem Josiam. Et dixit rex pueris suis: A-
30 *movete me à prælio: infirmatus sum enim valdé. Et*
statim amoverunt eum pueri ipsius de acie: Et ascen-
31 *dit super currum secundarium suum: & perveniens*
Hierosolymam vitâ functus est, & sepultus est in pa-
terno sepulchro. Et in tota Judæa lugebant Josiam:
32 *& lamentatus est Hieremias propheta super Josia: &*
qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum us-
que in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne
33 *genus Israel. Hæc autem perscripta sunt in libro hi-*
storiarum de regibus Judææ, & singula gesta actûs
Josiæ, & gloriæ ejus, & intellectûs ejus in lege Do-
mini: quæque gesta sunt ab eo, & quæ nunc, scripta
sunt in libro regum Israel, & Judæ. Et assumentes
34 *qui erant ex gente, (c) Jechoniam filium Josiæ, con-*
stituerunt regem pro Josia patre suo, cùm esset annо-
rum vigintitrium. Et regnavit in Israel & Hieru-
35 *salem mensibus tribus. Et amovit ipsũ rex Ægypti, ne*
regnaret in Hierosolymis: Et multavit gentem argen-
36 *ti talenta centum, & auri talentum unum. Et con-*
37 *stituit rex Ægypti, regem Joacim fratrem ejus*
regem Judææ, & Hierusalem. Et alligavit Joa-
38 *cim magnates, & Zaracem fratrem suum apprę-*
hendens reduxit ex Ægypto. Annorum autem erat
39 *viginti quinque Joacim, cùm regnare cœpisset in Ju-*
dæa, & Hierusalem. Et fecit malum in conspectu
Domini. Post hunc autem ascendit Nabuchodono-
40 *sor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo*
perduxit in Babyloniam.

MS. A. (π) Καλχαμὺς (ρ) Μαγεδδαές. (σ) ἑαυτῆ, (τ) ἑαυτῆ, (υ) καὶ ἐπένθησε (σ) ἐθρηνῶν ἀυτὸν (τ) τῆ κυείᾳ· τά τε
πεπραγμένα (υ) τῇ βίβλῳ (υ) Ἰωχὰζ (ψ) Ἰούδα (φ) ἐναντι (χ) Ἐπ' ἀυτὸν (ψ) βασιλεὺς (ψ) δήσας αὐτὸν ἐν χαλ-
κείῳ δεσμῷ, ἀπήγαγεν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

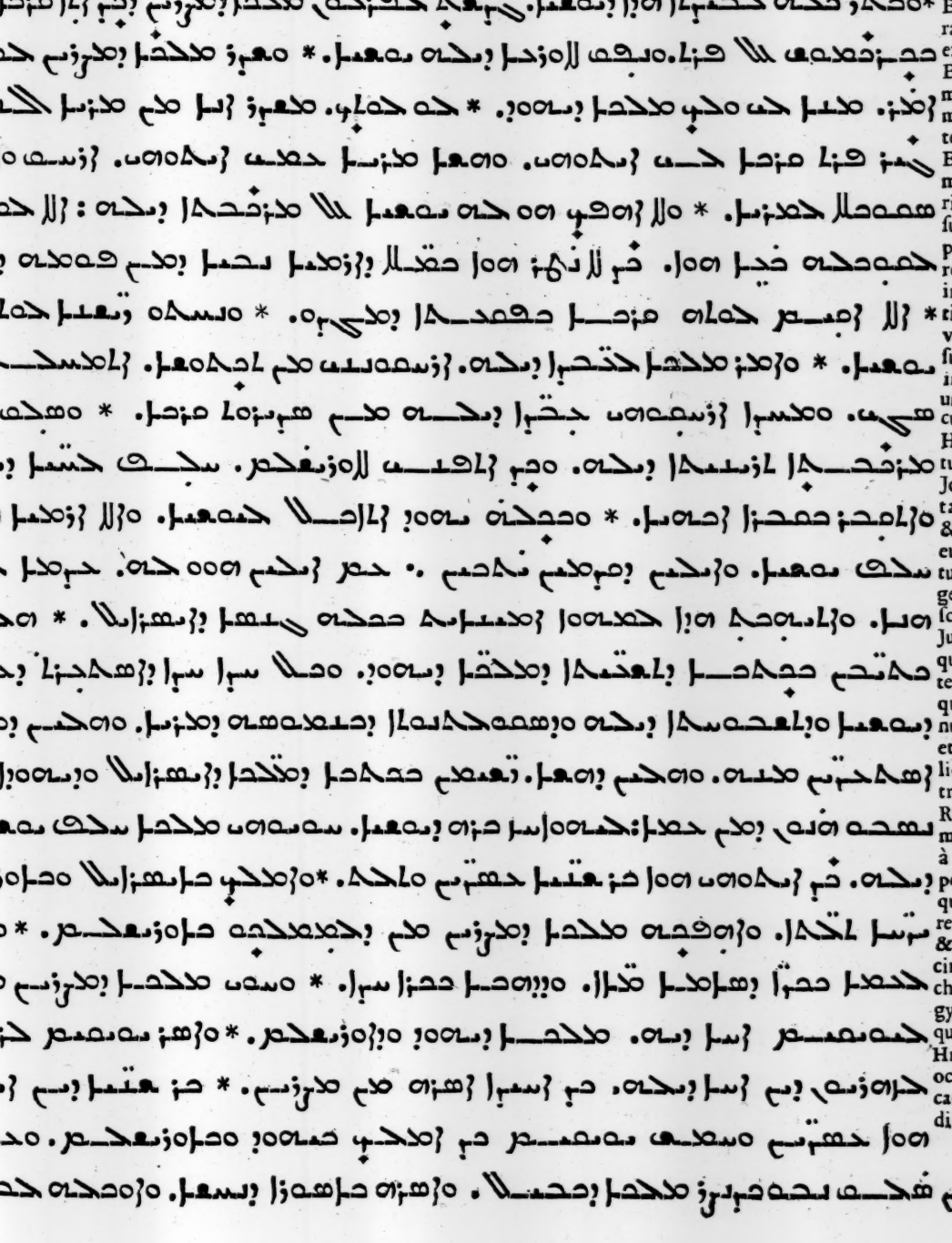

Et post hæc omnia acta Josiæ, accidit Pha-25
raoni regi Ægypti, ut veniens bellum
excitaret in Carchemis ad Euphratem.
Et profectus est eis obviàm Josias. Et 26
misit ad eum rex Ægypti, dicens; Quid
mihi tecum, rex Judææ? Non adversùs 27
te missus sum à Domino Deo: sed ad
Euphratem bellum mihi est. Et nunc Do-
minus mecum est, discede ne sis adversa-
rius Domino. Et non avertit se Josias 28
super currum suum, sed volebat in ip-
sum pugnare, non observans verba Je-
remiæ prophetæ de ore Domini: Sed 29
instruxit adversùs eum prælium in plani-
tie Megiddo. Et descenderunt duces ad-
versùs Josiam regem. Et dixit rex servis 30
suis; Amovete me de pugna, valdè enim
infirmatus sum. Et statim amoverunt e-
um servi sui de acie bellica. Et ascendit 31
currum suum secundarium: & relatus
Hierosolymam, vitâ functus est, & sepul-
tus in sepulchro paterno. Et luxerunt 32
Josiam per totam Judæam: Et lamen-
tatus est propheta Jeremias Josiam,
& præsides cum suis lamentati sunt
eum usque in diem hodiernum. Tradi-
tum enim est fieri hoc jugiter in omnes
generationes filiorum Israel. Hæc autem 33
scripta sunt in libro historiarum regum
Judææ, singulas nimirùm earum rerum
quas gessit Josias, & laudum ejus, & in-
telligentiæ quam habuit in lege Domini,
quæque prius ab eo gesta fuerant, & quæ
nunc, consignata sunt libris regum Israelis
et Judææ. Et qui de gente, sumpto Joachas fi- 34
lio Josiæ declarârunt ipsum regem vicè pa-
tris sui, cùm esset annorum viginti trium.
Regnavítque Israeli & Hierosolymis tres 35
menses. Amovit autem eum rex Ægypti
à regnando Hierosolymis; Multavítque 36
populum centum talentis argenti, auri-
que talento uno. Regemque declaravit 37
rex Ægypti Joacim fratrem ejus Judææ
& Hierosolymorum. Et alligavit Joa- 38
cim magnates: Fratrem autem ejus Za-
chariam captum & vinctum eduxit ex Æ-
gypto. Annorum autem erat viginti- 39
quinque Joacim cùm regnaret Judææ &
Hierosolymis: Et fecit quod malum in
oculis Domini. Posthæc ascendit Nebu- 40
cadnosar rex Babel, & vinxit eum compe-
dibus æneis & duxit Babylonem.

Versio VULG. LAT.

41 Et sacra vasa Domini accepit Nabuchodonosor, & tulit & consecravit in templo suo in Babylonia.
42 Nam de immunditia illius & irreligiositate scriptum est in libro temporũ regũ. Et regnavit Joachin filiꝰ ejꝰ pro eo. Cùm autẽ constitutꝰ esset rex, erat annorũ decẽ & octo. Regnavit autẽ menses tres & dies decẽ in Jerusalem, & fecit malũ in conspectu Dñi:
45 Et postannũ mittens Nabuchodonosor, transmigravit eũ in Babyloniã simul cũ sacris vasis Dñi. Et constituit Sedeciã regẽ Juda & Jerusalẽ, cùm esset annorum viginti uniꝰ: regnavit autẽ annis undecim. Et fecit malũ in conspectu Dñi, & non est veritꝰ à verbis
48 quæ dicta sunt ab Jeremia propheta ex ore Dñi: Et adjuratus à rege Nabuchodonosor, perjurans discessit: & induratâ cervice suâ, & corde suo, transgressus est
49 legitima Dñi Dei Israel. Et duces populi Dñi multa iniquè gesserunt, & impiè egerunt super omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Domini
50 quod sanctum erat in Jerosolymis. Et misit Deus patrum ipsorum per angelum suum revocare eos, propter quod parceret illis, & tabernaculo suo.
51 Ipsi verò subsannabant in angelis suis: & quâ die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus.
52 Qui usque ad iracundiam concitatus est super gentem suam, propter irreligiositatem suam, et præcepit
53 ascendere reges Chaldæorum. Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu sancti templi eorum, et non pepercerunt juveni, et seni, et
54 virgini, et adolescenti; Sed omnes traditi sunt in manus ipsorum: et omnia sacra vasa Domini, et regales apothecas resumentes, tulerunt in Ba-
55 byloniam, Et incenderunt domum Domini, et demolierunt muros Jerusalem: et turres ejus incende-
56 runt igne, Et consummaverunt omnia honorifica ejus, et ad nihilum redegerunt: et reliquos à gladio
57 duxerunt in Babylonem. Et erant servi illius usque dum regnarent Persæ, in repletione verbi Domini in
58 ore Jeremiæ: Quousque benignè ageret terra sabbata sua, omni tempore desertionis suæ sabbatizavit, in applicatione annorum septuaginta.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

41 Καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν (α)σκευῶν τῆ κυρίου λαβὼν Ναβουχοδονόσορ ϗ ἀπε-
42 νέγκας, ἀπηρείσατο ἐν τῷ ναῷ (ω) αὐτῆ ἐν Βαβυλῶνι. Τάδε ἱστορήθη τὰ περὶ αὐτῆ, ϗ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῆ ϗ δυσεβείας, ἀναγέγραπται ἐν τῆ βί-
43 βλῳ τῶν χρόνων τῶν βασιλέων. Καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτῆ Ἰωακὶμ
44 ὁ υἱὸς αὐτῆ. ὅτε γὰρ ἀνεδείχθη, ἦν ἐτῶν (*) ὀκτώ. Βασιλεύσας ϗ μῆνας τρεῖς
ϗ ἡμέρας δέκα ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου.
45 Καὶ μετ' ἐνιαυτὸν ἀποστείλας Ναβουχοδονόσορ μετήγαγεν αὐτὸν εἰς Βα-
46 βυλῶνα, ἅμα τοῖς ἱεροῖς σκεύεσι τῆ κυρίου, Καὶ ἀνέδειξε Σεδεκίαν
βασιλέα τῆς Ἰουδαίας ϗ Ἱερουσαλὴμ, (*) ὄντα ἐτῶν εἴκοσι ἑνός·
47 (α)βασιλεύσας ϗ ἔτη ἕνδεκα. Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, ϗ
οὐκ ἐνετράπη ἀπὸ τῶν ῥηθέντων λόγων ὑπὸ Ἱερεμίου τῆ προφήτου ἐκ
48 στόματος τῆ κυρίου. Καὶ ὁρκισθεὶς ὑπὸ τῆ βασιλέως Ναβουχοδονόσορ
τῷ ὀνόματι (*) κυρίου, ὀμοσπονήσας ἀπέστη· καὶ σκληύνας (β) αὐτῆ τὸν
τράχηλον ϗ τὴν καρδίαν (γ) αὐτῆ, ἔφθη τὰ νόμιμα κυρίου θεῆ Ἰσ-
49 ραήλ. Καὶ οἱ ἡγούμενοι ϗ τῆ λαῆ ϗ τῶν ἱερέων (δ) πολλὰ ἠσέβησαν ϗ
ὑπὲρ πάσας τὰς ἀκαθαρσίας πάντων τῶν ἐθνῶν, ϗ ἐμίαναν τὸ ἱερὸν
50 τῆ κυρίου (ε) τὸ ἁγιαζόμενον ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς
τῶν πατέρων αὐτῶν διὰ τῆ ἀγγέλου (ζ) αὐτῆ μεταλαβέσθαι αὐτὸς,
51 καθότι ἐφείσατο αὐτῶν ϗ τῆ σκηώματος (η) αὐτῆ. Αὐτοὶ ϗ (ϑ) ἐ-
μυκτήριζον ἐν τοῖς ἀγγέλοις αὐτῆ· ϗ ἧ ἡμέρᾳ ἐλάλησε κύριος, ἦσαν ἐκ-
παίζοντες τοὺ προφήτας αὐτῆ, (ι) Ἕως ἔ συνέβησε αὐτὸν ἐπὶ τῷ ἔθνει
52 αὐτῆ διὰ τὰ δυσεβήματα, προσέταξε ἀναβιβάσαι ἐπ' αὐτοὺς τοὺ βασι-
53 λεῖς τῶν Χαλδαίων. Οὗτοι ἀπέκτειναν τοὺ νεανίσκους αὐτῶν ἐν ῥομ-
φαίᾳ, περικύκλῳ τῆ ἁγίου αὐτῶν ἱεροῆ· ϗ οὐκ ἐφείσαντο νεανίσκου ϗ
54 παρθένου, ϗ πρεσβύτου ϗ (κ) νεωλέους, Ἀλλὰ (λ) πάντας παρέδωκαν
εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη τῆ κυρίου τὰ μεγάλα
ϗ τὰ μικρὰ, ϗ (μ) τὰς κιβωτοὺς τῆ κυρίου, ϗ τὰς βασιλικὰς ἀποθήκας
55 ἀνθαιρόντες ἀπήνεγκαν εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἐνεπύρισ᾽ τὸν οἶκον (*) τῆ κυ-
ρίου, ϗ ἔλυσε τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ, ϗ τοὺ πύργους (ν) αὐτῆς ἐνεπύρισε
56 ἐν πυρὶ, Καὶ συνετέλεσε πάντα τὰ ἔνδοξα αὐτῆς ἀχρειῶσαι, ϗ τὰς
57 ὁπλοίπους ἀπήγαγε (ξ) μετὰ ῥομφαίας εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἦσ᾽ παῖδες
αὐτῷ ϗ τοῖς υἱοῖς αὐτῆ, (ο) μέχρις ἧ βασιλεῦσαι Πέρσας, εἰς ἀναπλή-
58 ρωσιν (π) ῥήματος τῆ κυρίου ἐν στόματι Ἱερεμίου· Ἕως ἧ εὐδοκῆσαι ἡ γῆν
τὰ σάββατα αὐτῆς, πάντα ἡ χρόνον ἡ ἐρημώσεως αὐτῆς ἐσαββατεῖ εἰς
συμπλήρωσιν ἐτῶν ἑβδομήκοντα.

MS. A. (ω) ἑαυτῆ (*) δεκαοκτώ. (*) * Σεδεκίαν ὄντα (α) ἐβασίλευσεν (*) κυρίου, (β) ἑαυτῆ (γ) ἑαυτῆ, (δ) πολλὰ ἠνόμησε ϗ παρέβησε ὑπὲρ (ε) τὸ ἁγιαζὸν ἐν Ἱεροσολύμοις. (ζ) ἑαυτῆ (η) ἑαυτῆ. (ϑ) ἐξεμυκτήριζον (ι) Ἕως τῆ συνέβησεν αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἔθνει ἑαυτῆ διὰ (κ) νεωλέους αὐτῆ, (λ) πάντα παρέδωκεν (μ) τὰ σκεύη κιβωτοὺς (*) κυρίου, (ν) αὐτῆ (ξ) ἀπὸ ῥομφαίας (ο) μέχρι ἧ βασιλεῦσαι (π) λόγου κυρίου

Et de sacris vasis Domini accipiens Nabuchodonosor, & auferens, fixit in templo suo in Babylonia. Quæ autem narrata sunt de eo, & immunditiâ illius, & irreligiositate, scripta sunt in libro temporum regum. Et regnavit pro eo Joacim filius ejus. Cùm autem constitutus esset [rex], erat annorum (d) octo. Regnavit autem menses tres, & dies decem in Hierusalem: & fecit malum in conspectu Domini. Et post annum mittens Nabuchodonosor transmigravit eum in Babyloniam simul cum sacris vasis Domini. Et constituit Sedeciam regem Judææ, & Hierusalem, cùm esset annorum viginti unius: regnat autem annis undecim. Et fecit malum in conspectu Domini: & non est veritus à verbis quæ dicta sunt ab Hieremia propheta ex ore Domini. Et adjuratus à rege Nabuchodonosor nomine Domini perjuras discessit: & induratâ cervice suâ, & corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel. Et duces populi, & sacerdotum, multa impiè egerunt etiam super omnes immunditias omnium gentium, & polluerunt templum Domini, quod sanctum erat in Hierosolymis. Et misit Deus patrum ipsorum per angelum suum revocare eos, propterea quòd parceret illis, & tabernaculo suo. Ipsi verò subsannabant in angelis suis, & quâ die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus: Quoadusque ad iracundiâ concitatus super gentem suam, propter impietates præciperet ascendere super eos reges Chaldæorum. Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu sancti templi eorum: & non pepercerunt juveni, & virgini, & seni, & adolescenti: Sed omnes (e) tradiderunt in manus eorum. Et omnia sacra vasa Domini magna, & parva, & arcas Domini, & regales apothecas resumentes tulerunt in Babyloniam. Et incenderunt domum Domini, & demoliverunt muros Hierusalem: & turres ejus incenderant igne, Et consummaverunt omnia honorifica ejus inutilia reddere: & reliquos abduxit cum gladio in Babylonem. Et fuerunt pueri ei, & filii ejus, usque dum regnarent Persæ, in repletione verbi Domini in ore Hieremiæ: Quousque benè ageret terra sabbata sua, omni tempore desertionis suæ sabbatizabit in completionem annorum septuaginta.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

41 ... Et de vasis sacerdotalibus Domini capiens Nebuchadnosar & abducens, reposuit in templo suo in Babylone. Quæ autem consignata sunt ex eo, Et de immunditia ejus,
42 & malitiâ iniquitatis ejus, scripta sunt in
43 libris temporum regum. Et regnavit loco ejus Jojacim filius ejus. Cùm enim declararetur, fuit annorum octo. Regnavit au-
44 tem tres menses & dies decem Hierosolymis: et fecit quod malum est coram Domino.
45 Et post annum mittens Nebuchadnosar, transtulit eum Babylonem cum vasis sacerdotalibus Domini. Zedeciam autem declaravit
46 regem Judææ & Hierosolymorum annos natum unum & viginti, & regnavit annos
47 undecim. Fecitque quod malum erat coram Dño, neque reveritus est ea quæ dicta sunt à Jeremia Propheta de ore Domini. Et cùm
48 jurejurando adactus esset à Nebuchadnosare nomine Domini, prævaricans juramentum suum defecit; & indurato collo cordeque suo, transgressus est legitima Domini Dei
49 Israel. Principes etiam populi & sacerdotum multa impiè fecerunt, etiam super omnes abominationes omnium gentium: & polluerunt templum Domini quod consecratum fuerat Hierosolymis. Et Deus patrum
50 ipsorũ misit per manus nunciorũ suorum ut revocaret ipsos: Quia miserabatur ipsorum & Tabernaculi sui. Ipsi autem subsannâbant
51 nuncios ejus. Et quo tempore loquebatur Dominus, fuerunt qui irriderent prophetas ejus, Usque adeò ut accensus in populum
52 suum, propter malitiam iniquitatis ipsorum jusserit ascendere in ipsos reges Chaldæorum.
53 Ipsi occiderunt adolescentes ipsorum gladio, etiam circumcirca templum sanctum ejus. Neque miseratus est adolescentem vel vir-
54 ginem, senem et puerum, Sed omnes tradidit in manus ipsorum. Omniaque vasa sacertalia Domini magna et parva, arcam etiam Domini, thesauroque regios ceperunt & Babylonem abduxerunt. Et incenderunt do-
55 mum Domini, & diruerunt muros Hierosolymorum, & turres ejus incenderunt igne. Et
56 perfecerunt omnia cogitata ejus ad destruendum: reliquos autem abduxerunt gladio
57 Babylonem. Et facti sunt servi ejus & filiorum ipsius donec regnârunt Persæ. Ut compleretur verbum Domini per Jeremiam;
58 Donec acceptæ haberet terra Sabbata sua, toto tempore quo desolata est sabbatizandum ipsi erat, donec complerentur septuaginta anni,

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 REgnante Cyro rege Persarum, in consummatio-
2 ne verbi Domini in ore Jeremiæ, Suscitavit Domi-
nus spiritum Cyri regis Persarum, & prædicavit in
3 toto regno suo simul per scripturam, Dicens; Hæc
dicit Cyrus rex Persarum; Me constituit regem orbi
4 terrarum Dominus Israel, Dominꝰ excelsus, Et signi-
ficavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quæ est
5 in Judæa. Si quis est ex genere vestro, Dominus ipsiꝰ
6 ascendat cum eo in Jerusalem. Quotquot ergò circa
loca habitant, adjuvent eos qui sunt in loco ipso, in
7 auro & argento, In dationibus, cum equis & jumen-
tis, cúmque aliis quæ secundùm vota apponuntur in
8 ædem Domini quæ est in Jerusalem. Et stantes prin-
cipes tribuum, pagorum, & Judææ, ex tribu Benja-
min, & sacerdotes & Levitæ, quos excitavit Dominus
ascendere & ædificare domum Domini quæ est in Je-
9 rusalem, & qui erant in circuitu eorum, Adjuve-
runt in omni auro & argento ejus, & jumentis, & vo-
10 tis compluribus multi quorum sensus excitatus est. Et
Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ transtulit
Nabuchodonosor rex Babylonis ex Jerusalem, & con-
11 secravit ea idolo suo. Et proferens ea Cyrus rex Per-
sarum, tradidit Mitridato, qui erat super thesauros i-
12 psius. Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præ-
13 fidi Judææ. Horum autem hic numerus. Libatoria ar-
gentea duo millia quadringenta: athiscæ argenteæ
triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo
14 millia quadringentæ: & alia vasa mille. Omnia autè
vasa aurea & argentea, quinque millia octingenta
15 sexaginta. Et numerata sunt Salmanasaro simul cum
his qui ex captivitate Babyloniæ venerant in Jeroso-
16 lymam. In Artaxerxis autem regis Persarum tempo-
ribus scripserunt ei de his qui habitabant in Judæa &
Jerusalem, Balsamus, & Mitridatus, & Sabellius, &
Rathimus, Balthemus, Samelius scriba, & reliqui ha-
bitantes in Samaria, & cæteris locis, subjectam epistó-
17 lam regi Artaxerxi. DOMINE, pueri tui Rathi-
mus ab accidentibus, & Sabellius scriba, & reliqui
curiæ tuæ judices in Cœlesyria & Phœnice.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. β'.

1 Βασιλεύοντος Κύρου Περσῶν ἔτους πρώτου, εἰς συντέλειαν ῥήματος
2 κυρίου ἐν στόματι Ἱερεμίου, Ἤγειρε κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως
Περσῶν, καὶ ὐκήρυξεν ἐν ὅλῃ τῇ βασιλείᾳ (α)αὐτοῦ, καὶ ἅμα διὰ γραπτῶν,
3 λέγων, Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς Περσῶν Κύρος, Ἐμὲ ἀνέδειξε βασιλέα τῆς
4 οἰκουμένης ὁ κύριος ὁ Ἰσραὴλ, κύριος ὁ ὕψιστος. Καὶ ἐσήμανέ μοι οἰκοδο-
5 μῆσαι (β)αὐτῷ οἶκον ἐν Ἱερουσαλήμ, ἢ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Εἴ τις οὖν ἐν ὑμῖν
ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, (γ)ἔστω ὁ κύριος αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν Ἱερου-
σαλὴμ τὴν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, οἰκοδομείτω τὸν οἶκον τοῦ κυρίου τοῦ Ἰσραήλ. οὗτος
6 ὁ κύριος, ὁ κατασκηνώσας ἐν Ἱερουσαλήμ. (δ)Ὅσοι οὖν εἰσὶ τοὺς τόπους
οἰκοῦσι, βοηθείτωσαν αὐτῷ οἱ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, ἐν χρυσίῳ καὶ ἐν ἀργυρίῳ,
7 Ἐν δόσεσι, μετ' ἵππων καὶ κτηνῶν, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς καθ' εὐχὰς
8 προσκειμένοις εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ (ε)κατα-
στάντες οἱ ἀρχίφυλοι πατριῶν τῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν φυλῆς, καὶ οἱ ἱε-
ρεῖς καὶ οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ὧν ἤγειρε κύριος τὸ πνεῦμα, ἀναβῆναι οἰ-
κοδομῆσαι οἶκον τῷ κυρίῳ τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ οἱ περὶ κύκλῳ αὐτοῦ
9 Ἐβοήθησαν (ζ)ἐν πᾶσιν, ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, ἵπποις, (η) κτήνεσιν, καὶ
10 εὐχαῖς (θ) ὡς πλείοσιν πολλῶν, ὧν ὁ νοῦς ἠγέρθη. Καὶ ὁ βασιλεὺς Κύ-
ρος ἐξήνεγκε τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ κυρίου, ἃ μετήνεγκε Ναβυχοδονόσορ ἐξ
11 Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπηρείσατο αὐτὰ ἐν τῷ (ι)εἰδωλείῳ αὐτοῦ. Ἐξενέγκας ὁ αὐ-
τὰ Κύρος ὁ βασιλεὺς Περσῶν παρέδωκεν αὐτὰ (ια)Μιθραδάτῃ τῷ ἐπὶ τοῦ
12 γαζοφυλακίου. Διὰ δὲ τούτου παρεδόθησαν (ιβ) Σαμαναασάρῃ πρωτοστάτῃ τῆς
13 Ἰουδαίας. Ὁ δὲ τούτων ἀριθμὸς ἦν, ἀποθῆκαι χρυσαῖ χίλιαι, (ιγ)ἀποθῆκαι
ἀργυραῖ χίλιαι, θυΐσκαι ἀργυραῖ εἰκοσιεννέα, φιάλαι (ιδ)χρυσαῖ τριάκοντα,
14 ἀργυραῖ δισχίλιαι τετρακόσιαι δέκα, καὶ ἄλλα σκεύη χίλια. Τὰ δὲ πάντα
σκεύη (ιε)ἀνομώθη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πενταισχίλια τετρακόσια ἑξηκονθα-
15 εννέα. Ἀνωνέχθη δὲ ὑπὸ (κ) Σαμαναασάρ ἅμα τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλω-
σίας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς (λ)Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ Ἀρταξέρξου (μ)τοῦ
Περσῶν βασιλέως χρόνοις (ν) κατέγραψαν αὐτῷ οἱ κατοικοῦντες
ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλήμ, Βήλεμος, καὶ Μιθραδάτης, καὶ Ταβέλλιος,
καὶ Ῥάθυμος, καὶ Βεέλτεθμος, καὶ (ξ)Σαμέλλιος ὁ γραμματεύς, καὶ οἱ λοι-
ποὶ οἱ τούτοις συνταασσόμενοι, (ο) οἰκοῦντες ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις
17 τόποις, τὸ ὑπογεγραμμένον ὑπογολήν. Βασιλεῖ Ἀρταξέρξῃ Κυρίῳ οἱ παῖ-
δές σου, Ῥάθυμος ὁ τὰ προσαπόπουλα, καὶ (π)Σαμέλλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ
οἱ ἐπίλοιποι τῆς βυλῆς αὐτοῦ, (ν)καὶ κριταὶ οἱ ἐν κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ.

melliu[s] scriba, & reliqui curiæ suæ, & judices in Cœlesyria, & Phœnice.

MS. A. (α)ἑαυτοῦ, (β)ἑαυτῷ (γ)ἔστω ὁ κύριος κύριος αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, (δ)Ὅσοι οὖν εἰσὶ τόποις οἰκοῦσιν, (ε) κατα-
στάντες οἱ ἀρχίφυλοι (ζ)ἐν πᾶσιν, ἀργυρίῳ καὶ (η)καὶ κλωσίοις, (θ)ὡσεὶ (ι)ἑαυτοῦ εἰδωλίῳ. (ια) Μιθειδάτῃ (ιβ)Σαναβασσάρῳ
τῷ πρωτάτῃ (ιγ)καὶ ἀποθῆκαι (ιδ)χρύσεαι (ιε)θυκομίδων (κ) Σαναβασσάρει (λ)Ἱεροσόλυμα. (μ)τοῦ Περσῶν βασιλέως (ν)κατέγραψεν (ξ)Σεμέλλιος (ο)οἱ οἰκοῦντες (π)Σεβέλλιος (ν)καὶ κρίται

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. II.

REgnante Cyro rege Persarum, anno 1
primo, ut compleretur verbum Domini
per os Jeremiæ, Quousque excitâsset Do- 2
minus spiritum Cyri regis Persarum, &
præconio edixit per totum regnum suum,
simulque scripto: dicens; Hæc ait Cyrus rex 3
Persarum; Me declaravit regem orbis terrarũ
Dñs Israel, Dñs excelsus. Et indicavit mihi
ut ædificem sibi Templum Hierosolymis quæ 4
est in Judæa. Quis igitur est de gente ve- 5
stra, sit Dominus ejus cum eo, & ascen-
dens Hierosolymam quæ in Judæa, ædificet
templum Domini Israel, Domini ejus qui ha-
bitat Hierosolymis. Omnes igitur qui quo- 6
cunque in loco habitãt adjuvent eos qui ibi-
dem sunt auro & argento, Et donis, cum e- 7
quis & jumentis, cumque aliis quæ vota ap-
ponuntur templo Domini quod est Hiero-
solymis. Et surrexerunt principes tribûs fa- 8
miliæ Judæ, & tribûs Benjamin, & sacerdo-
tes Levitæque, & omnes quorum excitaverat
spiritum Dominus, ut ascendentes ædifica-
rent templum Domino quod est Hierosoly-
mis: Qui autem circumcirca ipsos, juva- 9
bant eos omnibus; Argento, auro, equis &
jumentis, donisque multis multorum quo-
rum excitatus fuerat spiritus. Rex autem 10
Cyrus protulit vasa sacra Domini quæ trans-
tulerat Nebuchadnosar Hierosolymis & po-
suerat in templo Idoli sui, quod persarum
fuit, Et tradidit ea Mithridati custodi ga- 11
zæ suæ. Per cujus manum tradita sunt Sal- 12
manasari præfecto Judææ. Fuit autem 13
numerus ipsorum; Libatoria aurea mille:
Lances argenteæ viginti novem, & phialæ
aureæ triginta; argenteæ, duo millia qua-
dringentæ & decem; alia vasa mille. Omnia 14
vasa aurea & argentea quæ recepta sunt,
quinque millia quadringenta sexaginta novẽ.
Adducta autẽ sunt cum captivitate à Salma- 15
nasaro Babylone Hierosolymã. Tempore au- 16
tem Artaxerxis regis Persarum, scripsit de eis
qui habitabant in Judæa & Hierosolymis,
Belemus, & Mitrinates, & Tavelius & Ra-
thimus & Beltethmum, Samalus scriba,
reliquíque de ordine ipsorum, qui Sama-
riam aliáque loca habitabant, epistolã hanc,
quæ infra scripta est. Regi Artaxerxi Do- 17
mino nostro. Servi tui Rathimus qui ab
accidentibus, et Samalus scriba, reliquíque
de curia ipsorum, et judices qui in Cœlosy-
riâ & Phœnice.

Versio VULG. LAT.

18 Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi qui
ascen lerunt à vobis ad nos, venientes in Jerusalem
civitatem refugam & pessimam, ædificant furnos e-
19 jus, & statuunt muros, & templum suscitant. Quòd
si civitas ista & muri consummati fuerint, non tan-
tùm tributa non sustinebunt pendere, sed etiam regi-
20 bus resistent. Et quia id agitur circa templum, rectè
21 habere arbitrati sumus non despicere hoc ipsum: Sed
notum facere domino regi, ut si videbitur, rex, quæ-
22 ratur in libris patrum tuorum, Et invenies in admo-
nitionibus scripta de his, & scies quoniam civitas
23 ista fuit refuga, & reges & civitates concutiens, . Et
Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno,
24 ob quam causam civitas ista deserta est. Nunc ergò
notum facimus, domine rex, quoniam si civitas hæc æ-
dificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint, descensus
25 tibi non erit in Cœlesyriam & Phœnicen. Tunc
scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, & Bal-
themo, & Sabellio scribæ, & cæteris constitutis, &
habitantibus in Syria & Phœnice, ea quæ subjecta
26 sunt. LEGI epistolam quam misistis mihi. Præ-
cepi ergò inquiri, & inventum est, quoniam civitas
27 illa est ab ævo regibus resistens, Et homines refu-
gæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortissimi e-
rant in Jerusalem dominantes, & tributa exigentes à
28 Cœlesyria & Phœnice. Nunc ergò præcepi prohi-
bere homines illos ædificare civitatem, & prohibere
29 ne quid ultra hæc fiat: Sed nec procedant in plu-
rimum ea quæ sunt malitiæ, ita ut regibus molestia
30 importetur. Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe
scripta fuerant, Rathimus, & Sabellius scriba, & qui
cum his constituti erant, jungentes festinanter vene-
runt in Jerusalem cum equitatu, & turba, & agmine:
31 Cœperúntque ædificantes prohibere: & vacabant ab
ædificatione templi in Jerusalem, usque secundo anno
regni Darii regis Persarum.

CAP. III.

1 REx Darius fecit cœnam magnã omnibus vernacu-
lis suis, & omnibus magistratibus Mediæ & Persidis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 Καὶ νῦν γνωστὸν ἔστω (ξ) τῷ κυρίῳ βασιλεῖ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἀναβάντες
παρ' ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὴν πόλιν τὴν ἀποστά-
την (ο) καὶ πονηρὰν, οἰκοδομοῦσι τὰς τε ἀγορὰς αὐλῆς, καὶ τὰ τείχη περιπο-
19 οῦσι, καὶ ναὸν ὑποβάλλουσι. Ἐὰν οὖν ἡ πόλις αὕτη οἰκοδομηθῇ, καὶ τὰ
τείχη συντελεσθῇ, φορολογίαν οὐ μὴ ὑπομένωσι δοῦναι, ἀλλὰ καὶ βασι-
20 λεῦσιν ἀντιστήσονται. Καὶ ἐπεὶ ἐνεργεῖται τὰ κατὰ τὸν ναὸν, καλῶς ἔχειν
21 ὑπολαμβάνομεν μὴ (π) ὑπεριδεῖν τὸ τοιοῦτο. Ἀλλὰ προσφωνῆσαι τῷ
κυρίῳ βασιλεῖ, ὅπως (ρ) ἂν φαίνηταί σοι, ἐπισκεφθῇ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν
22 πατέρων σου βιβλίοις. Καὶ εὑρήσεις ἐν τοῖς (σ) ὑπομνηματισμοῖς γε-
γραμμένα περὶ τούτων, καὶ γνώσῃ ὅτι ἡ πόλις (τ) ἐκείνη λῶν ἀποστάτις, καὶ βα-
23 σιλεῖς καὶ πόλεις ἐνοχλοῦσα, Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀποστάται καὶ πολιορκίας συν-
ιστάμενοι ἐν αὐτῇ ἔτι ἐξ αἰῶνος, διʼ ἣν αἰτίαν καὶ ἡ πόλις αὕτη ἠρημώθη.
24 Νῦν ἐν (υ) ὑποδεικνύομεν σοι κύριε βασιλεῦ, (τ) ὅτι ἐὰν ἡ πόλις αὕτη οἰ-
κοδομηθῇ, καὶ τὰ ταύτης τείχη ἀναστηθῇ, κάθοδός σοι ἔτι ἔσται εἰς
25 κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. Τότε ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς Ῥαθύμῳ τῷ
γράφοντι τὰ προσπίπτοντα, καὶ (υ) Βεελτέθμῳ, καὶ Σαμψαίῳ γραμματεῖ, καὶ τοῖς
λοιποῖς τοῖς συνταγμένοις καὶ οἰκοῦσιν (υ) ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ Συρίᾳ,
26 καὶ Φοινίκῃ, τὰ ὑπογεγραμμένα. Ἀνέγνων τὴν ἐπιστολὴν ἣν πεπόμφατε
πρὸς μέ. ἐπέταξα οὖν ἐπισκέψασθαι καὶ (υ) εὑρέθη ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἀπὸ τοῦ
27 αἰῶνος βασιλεῦσιν ἀντιφερομένη ἀπέστησε, Καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποστάσεις καὶ πολέ-
μους ἐν αὐτῇ συνετέλουν τες, καὶ βασιλεῖς ἰσχυροὶ καὶ σκληροὶ ἦσαν ἐν Ἰε-
ρουσαλὴμ κυριεύοντες καὶ φορολογοῦντες κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. (ς) Νῦν
28 οὖν ἐπέταξα ἀποκωλῦσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν πό-
29 λιν, καὶ προσεπιθῆναι ὅπως μηδὲν παρὰ ταῦτα γένηται, Καὶ μὴ προσχω-
30 ἐπὶ πλεῖον τὰ τῆς κακίας (φ) εἰς τὸ βασιλεῖς ἐνοχλῆσαι. Τότε ἀνα-
γνωσθέντων ἧς παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου γραφέντων, (χ) Ῥά-
θυμος, καὶ Σαμέλλης ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συναγόμενοι, ἀνα-
ζεύξαντες εἰς Ἱερουσαλὴμ σὺν ἱππικῇ (ψ) μὴ ἵππου καὶ ὄχλῳ παρατάξεως,
31 ἤρξαντο κωλύειν τοὺς οἰκοδομοῦντας. καὶ ἦν παυομένη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἰε-
ρουσαλὴμ μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως.

MS.A. (ξ) τῷ κυρίῳ μου βασιλεῖ, διότι (ο) καὶ τὴν πονηρὰν, (π) ὑπερίδειν
τοιοῦτο. (ρ) ἐὰν φαίνηταί σοι, (σ) ὑπομνήματα
τὰ γεγραμμένα (τ) ἐν οἰκείᾳ (υ) ὑποδείκνυμεν (τ) διότι (υ) Βεελτεμὼθ, (υ) εὑρέθη ὅτι ἐξ ἡ πό-
λις ἐκείνη ἐξ (ς) Νῦν ἐπέταξα (φ) ἐπὶ τῷ βασιλεῖς ἐνοχλεῖν. (χ) ὁ Ῥάθυμος, καὶ Σεμέλλης (ψ) μεῖ

CAP. III.

1 ΚΑὶ βασιλεὺς Δαρεῖος ἐποίησε δοχὴν μεγάλην πᾶσι τοῖς ὑφ' αὐτὸν,
καὶ πᾶσι τοῖς οἰκογενέσιν αὐτῷ, καὶ πᾶσι τοῖς μεγιστᾶσι τῆς Μηδίας καὶ τῆς
Περσίδος,

18 *Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi, qui*
ascenderunt à vobis ad nos, venientes in Hierusalem
civitatem refugam, & pessimam, ædificant fora ejus,
& statuerunt muros, & templum suscitant. Quòd si 19
civitas ista ædificata fuerit, & muri consum-
mati fuerint; tributa non sustinebunt pendere,
sed etiam regibus resistent. Et quia aguntur, quæ circa 20
templum; rectè habere arbitrati sumus non despicere
hoc ipsum, Sed notum facere domino regi: ut, si vide- 21
bitur tibi, quæratur in libris patrum tuorum, Et inve- 22
nies in admonitionibus scripta de his, & scies, quoniã
civitas ista fuit refuga, & reges & civitates concu-
tientes; Et Judæi refugæ, & oppressiones committentes 23
in ea ab æterno: ob quam causam civitas ista dese-
rta est. Nunc ergò notum facimus tibi, domine rex, 24
quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, & hu-
jus muri erecti fuerint; descensus tibi ultrà
non erit in Cœlesyriam, & Phœnicen. Tunc scripsit 25
rex Rathimo, qui scribebat accidentia, & Beelteth-
mo, & Samellio scribæ, & cæteris coordinatis, & ha-
bitantibus in Samaria, & Syria, & Phœnice, ea quæ
subjecta sunt. Legi epistolam quam misistis mihi. Præ- 26
cepi ergò inquiri: & inventum est quoniam civitas
illa est ab ævo regibus resistens; Et homines, rebellio- 27
nes & prælia in ea efficientes: & reges fortes, & du-
ri erant in Hierusalē, dominantes, & tributa exigen-
tes à Cœlesyria, & Phœnice. Nunc ergò præcepi prohi- 28
bere homines illos ædificare civitatē, & providere,
ne quid ultra hæc fiat: Et non procedant in plus ma- 29
litiæ, ita ut regibus molestia importetur. Tunc re- 30
citatu his, quæ à rege Artaxerxe scripta fuerunt, Ra-
thimus, & Samellius scriba, & qui cum his constituti
erant, jungentes festinanter in Hierusalem cum equi-
tatu, & turba agminis, Cœperunt prohibere ædifican- 31
tes. Et vacabat ædificatio templi in Hierusalem us-
que ad secundũ annũ regni Darii regis Persarũ.

CAP. III.

ET rex Darius fecit cœnam magnam omnibus, qui 1
sub ipso, & omnibus vernaculis suis, & omnibus ma-
gistratibus Mediæ, & Persidis,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 Et nunc notum sit Domino nostro regi de Judæis, qui ascenderunt à vobis, venientes ad nos Hierosolymam civitatem defectricem & malignam ædificare eos: Plateásque ejus & muros curare, templúmque excelsum nimis fundare. Si igi- 19
tur civitas hæc ædificata fuerit, & perfecti muri, tributum pendere non sustinebunt, sed regi resistent. Et quia fiunt 20
hæc de templo, bonum factu putamus, ne hujusmodi rem negligamus, Sed ad do- 21
minum nostrum regem referamus; ut si tibi visum fuerit inspiciantur libri tui patrii, Et invenias in commentariis de 22
hac re scriptis, & scias, fuisse hanc civitatem defectricem regibúsque & civitatibus noxiam: Judæos autem defectu- 23
ros: Præterea hanc ob causam olim obsidione fuisse in eam conclusos. Quam ob causam destructam eam fuisse. Nunc igi- 24
tur indicamus tibi domine rex, quòd si civitas hæc ædificata fuerit, & muri hi erecti, non ampliùs erit tibi descensus in Syriam Cavam & Phœnicen. Tunc re- 25
scripsit rex Rathimo scribæ eorum quæ accidebant, & Beltathymo, & Samalo scribæ & reliquis qui connumerabantur eis, & morabantur in Samaria, & Syria, & Phœnice; quæ subjecta sunt. Legi Epi- 26
stolam quam mihi misistis, jussíque inspici libros, & inveni factitâsse à seculo civitatem hanc quæ regi adversa: Et 27
in ea fuisse qui defectiones & bella perpetrârent: Fuisse reges validos & duces Hierosolymis, qui dominati sunt & tributum exegerunt de Syria Cava & Phœnice, Nunc igitur præcepi viros illos ab æ- 28
dificanda civitate prohiberi. Et curæ esse, 29
nihil ultrà hæc fieri. Neque ulterius extendi hæc mala, ita ut regibus damnum fiat. Cùm igitur lecta hæc essent quæ à 30
rege Artaxerxe scripta erant, Rathimus, & Samalus scriba, & qui cum ipsis censebantur, redeuntes soliciti Hierosolymam, cum equis & turbâ, festinatò; Cœpe- 31
runt prohibere eos qui ædificabant: Et cessavit ædificatio templi quod Hierosolymis, usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

CAP. III.

ET rex Darius fecit convivium magnum 1
omnibus subditis & vernaculis suis, omnibúsque Principibus Mediæ & Persiæ,

Versio VULG. LAT.

2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus, & consuli-
3 bus, & præfectis sub illo, ab India usque Æthiopiam,
centum viginti septem provinciis. Et cùm manducâssent, & bibissent, & satiati reverterentur, tunc Da-
4 rius rex: scendit in cubiculum suum, & dormivit, &
expergefactus est. Tunc illi tres juvenes corporis cu-
5 stodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter
alteri: Dicamus unusquisque nostrûm sermonem
qui præcellat: & cujuscunque apparuerit sermo sa-
pientiot alterius, dabit illi rex Darius dona magna,
6 Purpurâ cooperiri, & in auro bibere, & super aurum
dormire, & currum aureo fræno, & cydarim byssi-
7 nam, & torquem circa collum: Et secundo loco se-
debit à Dario propter sapientiam suam, & cognatus
8 Darii vocabitur. Tunc scribentes singuli suum ver-
bum signaverunt, & posuerunt subtus cervical Darii
9 regis, Et dixerunt; Cùm surrexerit rex, dabimus illi scripta nostra: & quodcunque judicaverit rex è tribus, & magistratus Persidis, quoniam verbum ejus sapientius est, ipsi dabitur victoria sicut scriptum est.
10 Unus scripsit, Forte est vinum. Alius scripsit, Fortior est rex. Tertius scripsit, Fortiores sunt mulie-
11 res: super omnia autem vincit veritas. Et cùm sur-
12 rexisset rex, acceperunt scripta sua, & dederunt illi,
13 & legit. Et mittens vocavit omnes magistratus Persarum, & Medos, & purpuratos, & prætores, & præ-
14 fectos: Et sederunt in concilio: & lecta sunt scri-
15 pta coram ipsis. Et dixit; Vocate adolescentes, &
16 ipsi indicabunt verba sua. Et vocati sunt, & introie-
17 runt. Et dixit illis; Indicate nobis de his quæ scripta sunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine
18 vini. Et dixit; Viri, quàm prævalet vinum omnibus hominibus qui bibunt illud! seducit mentem,
19 Itémque regis & orphani facit mentem vanam. Item
20 servi ac liberi, pauperis ac divitis, Et omnem mentem convertit in securitatem & jucunditatem, & non meminit omnem tristitiam & debitum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ στρατηγοῖς καὶ τοπάρχαις τοῖς (α) ὑπ' αὐτὸν, ἀπὸ τ Ἰνδικῆς μέχρις Αἰθιοπίας, ἐν τ ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατραπείαις.
3 (β) Καὶ ἐφάγοσαν καὶ ἔπιον, καὶ ἐμπλησθέντες (γ) ἀνέλυσ. ὁ δ Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἀνέλυσεν εἰς τ (δ) κοιτῶνα ἑαυτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη, καὶ ἔξυπν-
4 ὸς ἐγένετο. Τότε οἱ τρεῖς νεανίσκοι οἱ σωματοφύλακες οἱ φυλάσσοντες τὸ
5 σῶμα τοῦ βασιλέως, εἶπαν (ε) ἕτερ πρὸς τ ἕτερον, Εἴπωμεν ἕκαστος ἡμῶν ἕνα λόγον, ὃς ὑπερισχύσει· καὶ ἐὰν φανῇ τὸ ῥῆμα αὐτ σοφώτερον τ ἑτέρ, δώσ αὐτῷ Δαρεῖ ὁ βασιλεὺς δωρεὰς μεγάλας, καὶ ὀπτηνίκια
6 μεγάλα, Καὶ πορφύραν περιβάλλεται καὶ ἐν, χρυσώμασι πίνειν, καὶ ἐπὶ χρυσῷ κατεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνην, καὶ μανιά-
7 κιν περὶ τ (ϛ) τράχηλον, Καὶ δεύτερ καθεδ) Δαρεῖος διὰ τ Σοφίαν
8 (ε) αὐτοῦ, καὶ συγγενὴς Δαρεῖ κληθήσ). Καὶ τότε γράψαντες ἕκαστ τ ἑαυτῶ λόγον, ἐσφράγισαν καὶ ἔθηκαν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον Δαρεί-
9 τοῦ βασιλέως, Καὶ εἶπαν, Ὅταν ἐγερθῇ ὁ βασιλεὺς, δώσουσιν αὐτῷ τὸ γράμμα, (ζ) καὶ ὃν ἂν κείνη ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ τρεῖς μεγιστᾶνες τ Περσίδος,
10 (η) ὅτι ἔ ὁ λόγος αὐτοῦ σοφώτερ, αὐτῷ δοθήσ) (θ) τὸ νῖκ καθ-
11 ὼς γέγραπται. Ὁ μὲς ἔγραψεν, Ἰσχυρὸς ὁ οἶν. Ὁ ἕτερ ἔγρα-
12 ψεν, Ἰσχυρὸς ὁ βασιλεύς. (ϑ) Ὁ τρίτ ἔγραψεν, Ἰσχυρὰ γυναῖκες, ὑπὲρ δὲ πάντα νικᾷ ἡ ἀλήθ.α. Καὶ ὅτε ἐξηγέρθη ὁ βα-
13 σιλεὺς, λαβόντες τὸ γράμμα (ι) ἔδωκαν αὐτῷ, καὶ ἀνέγνω· Καὶ ἐξαπο-
14 στείλας ἐκάλεσε πάντας τοὺς μεγιστᾶνας τ Περσίδ καὶ τ Μηδείας, (κ) καὶ
15 τοὺς σατράπας καὶ στρατηγοὺς, καὶ τοπάρχας καὶ ὑπάτους, Καὶ ἐκάθισεν ἐν
16 τῷ χρηματιστηρίῳ, καὶ ἀνεγνώσθη τὸ γράμμα ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ εἶπε,
Καλέσατε τοὺς νεανίσκους, καὶ αὐτοὶ δηλώσουσι τοὺς λόγους ἑαυτῶν. καὶ
17 ἐκλήθησ, καὶ εἰσῆλθοσ. Καὶ εἶπαν αὐτοῖς, Ἀπαγγείλατε ἡμῖν περὶ τῶν
18 γεγραμμένων. καὶ ἤρξατο ὁ πρῶτ ὁ εἶπας περὶ τῆς ἰσχύ τ οἴνου, Καὶ
ἔφη ἔτως, Ἄνδρες, πῶς ὑπερισχύει ὁ οἶν; πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς
19 (κ) πίνοντας αὐλὸν πλανᾷ, Τὴν διάνοιαν τ τ βασιλέως καὶ τ ὀρφανῶ ποιεῖ
τὴν διάνοιαν μίαν, τὴν τ τῶ οἰκέτ καὶ τὴν τῶ ἐλευθέρ, τὴν τ τῶ
20 πένητ καὶ τὴν τῶ πλουσίου· Καὶ πᾶσαν διάνοιαν μεταστρέφει εἰς εὐωχίαν
καὶ εὐφροσύνην, καὶ ἐπιλανθάνεται πάσαν λύπην καὶ πᾶν ὀφείλημα.

Et omnibus purpuratis, & ducibus, & locorum præfectis, qui sub ipso ab India usque Æthiopiam in centum viginti septem provinciis. Et manducaverunt, & biberunt, & saturati reverterunt. Darius autem rex ascendit in cubiculum suum, & dormivit, & expergefactus est. Tunc illi tres juvenes corporis custodes qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter alteri; Dicamus unusquisque nostrûm unum sermonem, qui præcellat: & cujuscunque apparuerit sermo sapientior alterius; dabit illi rex Darius dona magna, & epinicia magna, Et purpurâ cooperiri, & in auro bibere, & super aurum dormire, & currum aureo fræno, & cydarim byssinam, & torquem circa collum: Et secundo loco sedebit à Dario, propter sapientiam suam: & cognatus Darii vocabitur. Tunc scribentes singuli suum verbum signaverunt, & posuerunt subtus cervical Darii regis, Et dixerunt; Cùm surrexerit rex, dabunt ei scriptum: et quodcunque judicaverit rex, & tres magistratus Persidis, quoniam verbum ejus sapientius est; ipsi dabitur victoria, sicut scriptum est. Unus scripsit; (α) Forte est vinum. Alius scripsit; Fortior est rex. Tertius scripsit; Fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit veritas. Et cùm surrexisset rex; acceperunt scriptum, dederunt ei: & legit. Et mittens vocavit omnes magistratus Persidis, & Mediæ, & purpuratos, et duces, & prætores, et consules: Et sedit in concilio: & lectum est scriptum coram ipsis. Et dixit; Vocate adolescentes: et ipsi indicabunt verba sua. Et vocati sunt, et introierunt. Et dixerunt eis; Indicate nobis de his quæ scripta sunt. Et cœpit prior qui dixerat de fortitudine vini, Et dixit ita; Viri, quàm prævalet vinum? omnes homines qui bibunt illud, seducit: Mentem regis et orphani facit mentem unam, item servi ac liberi, pauperis ac divitis: Et omnem mentem convertit in securitatem et jucunditatem: et non meminit omnem tristitiam, et omne debitum:

MS.A. (α) μεθ' αὐτῶν, ἀπὸ τ Ἰνδικῆς μέχρι τ Αἰθιοπίας, (β) Καὶ ὅτε ἔφαγον καὶ ἔπιον, (γ) ἀνέλυσ, τότε Δαρεῖος (δ) κοιτῶνα, καὶ (ε) ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, (ϛ) τράχηλον αὐτοῦ, (ζ) ἑαυτῶ, (η) καὶ ὃν κρίνῃ ὁ βασιλεὺς (θ) ὅτι ὁ λόγ. (ι) τὸ νίκημα (κ) Ὁ ἄλλος ἔγραψεν, (λ) ἐπέδωκαν αὐτῷ, (μ) καὶ Ζαβάνας (ν) πίνοντας αὐλὸν πλανᾷ τῇ διανοίᾳ· τῶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Satrapísque omnibus, & Ducibus, & Toparchis sibi subditis, ab India usque ad Cush, per centum viginti septem Satrapias. Ederúntque ac biberunt, & cùm satiati essent, discesserunt. Rex autem Darius ad cubiculum suum discedens dormivit, & de somno expergefactus est. Tunc tres juvenes custodes corporis, qui scilicet corpus regis custodiebant, dixerunt alter alteri; Dicamus singuli nostrûm sermonem quendam, quid nempe fortius sit: Et cujus videbitur sermo sapientior quàm socii sui, det ei Darius rex dona magna, & præmia magna: Purpurâ indui, auro bibere, super auro dormire, currum cujus sedes aurea, cidarim byssinam, torquem in colle. Et secundum à Dario sedere, propter sapientiam suam: cognatúmque Darii vocari. Tunc scribentes singuli verbum suum signârunt, & supposuerunt cervicali Darii regis. Dicto; traditum iri scripturam regi cùm expergefactus esset. Et cujuscunque sermonem sapientiorem judicaret rex, & tres principes Persiæ, ei dari victoriam secundùm quod scriptum est. Scripserunt igitur singuli. Forte vinum præ cæteris. Alter scripsit; Fortis rex præ cæteris, Tertius scripsit; Fortes mulieres præ cæteris, sed præ omnibus vincit veritas. Et experrecto rege scriptum ei dederunt, & legit. Et mittens vocavit omnes Principes Persiæ, & Mediæ, Satrapásque & Duces, & Toparchas, & Consules. Et consederunt in auditorio, & lectum est scriptum coram eis. Et jusserunt vocari juvenes, ut ipsi demonstrarent verba sua. Et vocati ingressi sunt. Et dixerunt eis; Narrate nobis de his quæ scripta sunt. Cœpítq; primus qui de fortitudine vini dixerat, Et in hunc modum loquutus est. Quomodo non sit vinum fortius O viri? omnibus hominibus qui ipsum bibunt? Seducit mentem. Regis & pupilli sensum eundem facit, vernæque & liberi, pauperis & divitis: Omnémque cogitationem in hilaritatem & lætitiam mutat: Neque ullam afflictionem aut debitum recordatur.

Versio VULG. LAT.

21 Et omnia præcordia facit honesta, & non meminit
22 regem nec magistratum, & omnia per talenta loqui
facit. Et non meminerunt, cùm biberunt, amicitiam,
23 nec fraternitatem: sed non multum pòst sumunt gla-
24 dios. Et cùm à vino merserint & surrexerint, non me-
minerunt quæ gesserunt. O viri, num præcellit vinum?
quis sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IV.

1 Et inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudi-
2 ne regis. O viri, num præcellunt homines, qui ter-
3 ram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt? Rex
autem super omnia præcellit, & dominatur eorum: &
4 omne quodcunque dixerit illis, faciunt. Et si miserit
illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes,
5 & muros, & turres. Jugulantur & jugulant, & re-
gis verba non prætereunt; nam si vicerint, afferunt re-
6 gi omnia quæcunque prædati fuerint. Similiter &
alii omnes, & quotquot non militant, nec pugnant,
sed colunt terram: rursum cùm fuerint metentes, af-
7 ferunt tributa regi: Et ipse unus solus si dixerit, Oc-
8 cidite, occidunt: dixerit, Remittite, remittunt: Dixe-
rit, Percutite, percutiunt: dixerit, Exterminate, exter-
9 minant: dixerit, Ædificate, ædificant: Dixerit, Exci-
10 dite, excidunt: dixerit, Plantate, plantant: Et omnis
plebs, & virtutes eum obaudiunt, & super hoc ipse
11 recumbit, & bibit, & dormit. Hi autem custodiunt
in circuitu eum, & non possunt ire singuli, & facere
12 opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei. Viri,
quomodò non præcellit rex qui sic diffamatur? Et ta-
13 cuit. Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate,
14 hic est Zorobabel, cœpit loqui. Viri, non magnus
rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis est
15 ergò qui dominatur eorum? Nónne mulieres ge-
nuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur
mari & terræ:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 Καὶ πάσας (κ)καρδίας ποιεῖ πλουσίας, καὶ ὐ μέμνη βασιλέα ὐδὲ σατράπην·
22 καὶ πάντα διὰ ταλάντων ποιεῖ λαλῆν. Καὶ ὐ (λ)μέμνηνται ὅταν πίνωσιν,
φιλιάζειν φίλους καὶ ἀδελφοῖς, καὶ μετ' ὀ πολὺ σπῶν τὰς μαχαίρας.
23 Καὶ ὅταν ἀπὸ τῦ (λ) οἴνυ ἐγερθῶσιν, ὐ μέμνηνται ἃ ἔπραξαν. Ὦ ἄν-
24 δρες, ὐχ ὑπερισχύει (μ)ὁ οἶνος, ὅτι ὕτως ἀναγκάζει ποιεῖν; καὶ ἐσίησιν
ὕτως εἶπας.

MS. A. (κ) τὰς καρδίας (λ) μέμνηται (λ) οἶνυ γινωσκῶσιν, ὕδε (μ) ὁ οἶνος; ὕτως ἀναγκάζει ποιεῖν. καὶ ἐσίησεν ὕτως εἰπών.

Et omnia corda facit opulenta: & non meminit re- 21
gem, nec magistratum, et omnia per talenta loqui
facit. Et non meminerunt cùm biberint, amicitiam, 22
nec fraternitatem: sed non multum pòst sumunt
gladios. Et cùm à vino surrexerint; non memine- 23
runt, quæ gesserunt. O viri, nónne præcellit vinum, 24
quia sic cogit facere? Et tacuit hoc dicto.

ΚΕΦ. Δ'.

1 Καὶ ἤρξατο ὁ Δεύτερος λαλῆν, (ν) ὁ εἶπας περὶ τῆς ἰσχύος τῦ βασιλέως.
2 Ὦ ἄνδρες, ὐχ ὑπερισχύουσιν οἱ ἄνθρωποι, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν κατα-
3 κρατοῦντες καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς; Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπερισχύει, (α) καὶ
κυριεύει αὐτῶν καὶ δεσπόζει αὐτῶν, καὶ πᾶν ὃ ἐὰν εἴπῃ αὐτοῖς, (β)ἐνακύ-
4 ουσιν. Ἐὰν εἴπῃ αὐτοῖς ποιῆσαι πόλεμον ἔτερος πρὸς τὸν ἕτερον, (γ)
ποιῦσιν· ἐὰν δὲ ἐξαποστείλῃ αὐτὸς πρὸς τοὺς πολεμίους, βαδίζουσι καὶ
5 καλεργάζονται τὰ ὄρη καὶ τὰ τείχη καὶ τὺς πύργυς, φονεύουσι καὶ φονεύονται,
καὶ τὸν λόγον τῦ βασιλέως ὐ παραβαίνουσιν. ἐὰν δὲ νικήσωσι, τῷ βασιλεῖ
κομίζουσι πάντα, (δ) καὶ ἐὰν σπορομεύσωσι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα.
6 Καὶ ὅσοι ὐ στρατεύονται ὐδὲ πολεμῦσιν, ἀλλὰ γεωργῦσι τὴν γῆν, πάλιν
ὅταν σπείρωσι θερίσαντες ἀναφέρωσι τῷ βασιλεῖ· καὶ ἕτερος ἕτερον
7 ἀναγκάζοντες, ἀναφέρουσι τὸς φόρυς τῷ βασιλεῖ. Καὶ αὐτὸς εἷς μόνος
ἐστίν. ἐὰν εἴπῃ ἀποκτίννυσιν, (ε) ἀποκτίννυσιν· ἐὰν εἴπῃ (ζ)ἀφῆναι, ἀφίεσιν·
8 Εἶπεν πατάξαι, (ζ) τύπτουσιν· εἶπεν ἐρημῶσαι, ἐρημῦσιν· εἶπεν οἰκοδο-
9 μῆσαι, οἰκοδομῦσιν· Εἶπεν φυτεῦσαι, φυτεύουσι· Καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτῦ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῦ ὑπακύουσι. πρὸς δὲ τύ-
10 τοις αὐτὸς ἀνάκειται, ἐσθίει καὶ πίνει καὶ καθεύδει, (η) Αὐτοὶ δὲ περῖσι κύ-
κλῳ περὶ αὐτόν· καὶ ὐ δύνανται ἕκαστος ἀπελθεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα αὐ-
11 τῦ, ὐδὲ παρακύουσιν αὐτῦ. Ὦ ἄνδρες, πῶς ὐχ ὑπερισχύει ὁ βασιλεὺς,
12 ὅτι ὕτως ὑπάκυός ἐστι; καὶ ὡσίγησεν. Ὁ δὲ τρίτος ὁ (θ) εἶπας περὶ τῶν
13 γυναικῶν καὶ τῆς ἀληθείας, ὗτός ἐστι Ζοροβάβελ, ἤρξατο λαλεῖν· (ι)Ἄν-
δρες, μέγας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ οἶνος ἰσχύει;
14 τίς ἐν ὁ δεσπόζων αὐτῶν, ἢ τίς ὁ κυριεύων αὐτῶν; Οὐχ αἱ γυναῖκες;
αἱ γυναῖκες ἐγέννησαν τὸν βασιλέα καὶ πάντα τὸν λαὸν ὃς κυριεύει τῆς θαλάσσης
καὶ τῆς γῆς,

MS. A. (ν) ὁ εἶπεν (α) καὶ κυριεύει πάντων (β) ποιήσουσιν. (γ) ποιήσουσιν· (δ) καὶ ὅσα ἐὰν προνομεύσωσιν, (ε) ἀποκτίννυσιν· (ζ) ἀφιέναι, (θ) τύπτουσιν· εἶπεν οἰκοδομῆσαι, (ι) Οὗτος δὲ περῖσιν περὶ αὐτὸν κύκλῳ· καὶ ὐ δύνασθαι ἕκαστον ἀπελθεῖν, (ζ) εἶπεν (ζ) Ὦ ἄνδρες,

Et omnia corda facit opulenta: & non meminit re- 21
gem, nec magistratum, et omnia per talenta loqui
facit. Et non meminerunt cùm biberint, amicitiam, 22
nec fraternitatem: sed non multum pòst sumunt
gladios. Et cùm à vino surrexerint; non memine- 23
runt, quæ gesserunt. O viri, nónne præcellit vinum, 24
quia sic cogit facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IV.

Et inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitu- 1
dine regis. O viri, nónne præcellunt homines, qui 2
terram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt?
Rex autem præcellit, & dominatur eorum, & im- 3
perat eis: & omne quodcunque dixerit illis, obe-
diunt. Si dixerit eis, ut faciat bellum alter adversùs 4
alterum; faciunt. Et si miserit illos ad hostes bella-
tores; vadunt, & demoliuntur montes, & muros,
et turres: Jugulant, et jugulantur, et regis verbum non 5
prætereunt. Quòd si vicerint; afferunt regi omnia,
et quæcunque prædati fuerint, et alia omnia. Et 6
quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt ter-
ram; rursum, cum severint, metentes afferunt regi:
et alter alterum cogentes, afferunt tributa regi. Et 7
ipse unus solus est. Si dixerit, Occidite; occidunt:
si dixerit, Remittite; remittunt. Dixerit, Percutite; 8
percutiunt: dixerit, Exterminate; exterminant:
dixerit, Ædificate; ædificant: Dixerit, Ex- 9
cidite; excidunt: dixerit, Plantate, plantant.
Et omnis plebs ejus, et virtutes eum obaudiunt. 10
Et super hæc ipse recumbit, comedit, et bibit, et dor-
mit: Hi autem custodiunt in circuitu eum: et non 11
possunt unusquisque abire, et facere opera sua: neque
negligenter audiunt eum. Viri, quomodò non præcellit 12
rex, cui sic obeditur? et tacuit. Tertius, qui dixerat 13
de mulieribus, et veritate, (hic est Zorobabel,) cepit
loqui: Viri, non magnus rex, et multi homines, et vi- 14
num præcellit? Quis est ergò, qui imperat eis? aut quis
qui dominatur eorum? Nónne mulieres? Mulieres
genuerunt regem, et omnem populum qui dominatur 15
mari et terræ:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 ... * Omniáque corda opulenta facit: Neque re- 21
gem aut satrapam recordatur; omniáque
quasi ponderibus talentorum eloqui facit.
22 ... Nec recordantur, cùm bibunt, amoris ami- 22
corum ac fratrum: Et post paulum educunt
gladios. Sed cùm de vino surrexerint, non 23
23 ... meminerunt quæ fecerint. O viri, nónne 24
24 ... vinum fortius est cæteris, quod hæc facere
cogit? Et his dictis, reticuit.

CAP. IV.

1 ... Et cœpit secundus loqui, qui de for- 1
titudine regis dixerat; O viri, nónne for- 2
2 ... tiores cæteris sunt homines qui terram &
mare obtinent, quæque in eis omnia? Eis 3
3 ... autem præcellit, qui ipsis imperat, rex: Et
dominus est eorum; cui, quodcunque ipsis
dixerit, obediunt. Si jusserit ipsos bellum 4
facere alterum alteri, faciunt: Si ad hostes
4 ... ipsos mittat, eunt; montes investigant,
murósque ac turres. Cædunt cæduntúrque, 5
5 ... verbum autem regis non prævaricantur:
si vincant, regi omnia afferunt, etiamsi
pereant: Et reliqua hæc omnia. Qui au- 6
6 ... tem non militant, nec bellum gerunt, sed
terram colunt; rursus postquàm seminave-
rint, quod messuerint regi afferunt: co-
guntque alter alterum offerre tributa regi.
Ipse autem unus solus est: si interficere 7
7 ... jubeat, interficiunt: Si missum facere, 8
missum faciunt; si ferire jusserit, feriunt;
8 ... si destruere, destruunt: si jusserit ædi-
ficare, ædificant; si occidere, occidunt; si 9
9 ... plantare, plantant: Omnísque populus ejus 10
& exercitus, ipsi parent: Et præterea ipse
10 ... recumbit, edens ac bibens & dormiens;
Illi autem custodiam agunt juxta illum, 11
nec cuiquam discedere licet, & res suas
11 ... agere: neque inobedientes ipsi sunt. O 12
viri, annon fortior cæteris rex, cui ita
12 ... obediendum est? Et conticuit. Tertius 13
autem qui de mulieribus & veritate locutus
erat, qui erat Zorobabel filius Salathiel,
de genere Judaico, loqui cœpit. O viri, 14
13 ... nónne magnus est rex, & homines multi,
& vinum forte? Quis igitur est qui superat
eos? Aut quis est qui eis dominatur?
Mulieres nónne reges pariunt, & popu- 15
14 ... lum totum qui mari & terræ domina-
tur?

CAP. IV.

1 ... Et cœpit secundus loqui, qui de for- 1
titudine regis dixerat; O viri, nónne for- 2
2 ... tiores cæteris sunt homines qui terram &
mare obtinent, quæque in eis omnia? Eis 3
3 ... autem præcellit, qui ipsis imperat, rex: Et
dominus est eorum; cui, quodcunque ipsis
dixerit, obediunt. Si jusserit ipsos bellum 4
facere alterum alteri, faciunt: Si ad hostes
4 ... ipsos mittat, eunt; montes investigant,
murósque ac turres. Cædunt cæduntúrque, 5
5 ... verbum autem regis non prævaricantur:
si vincant, regi omnia afferunt, etiamsi
pereant: Et reliqua hæc omnia. Qui au- 6
6 ... tem non militant, nec bellum gerunt, sed
terram colunt; rursus postquàm seminave-
rint, quod messuerint regi afferunt: co-
guntque alter alterum offerre tributa regi.
Ipse autem unus solus est: si interficere 7
7 ... jubeat, interficiunt: Si missum facere, 8
missum faciunt; si ferire jusserit, feriunt;
8 ... si destruere, destruunt: si jusserit ædi-
ficare, ædificant; si occidere, occidunt; si 9
9 ... plantare, plantant: Omnísque populus ejus 10
& exercitus, ipsi parent: Et præterea ipse
10 ... recumbit, edens ac bibens & dormiens;
Illi autem custodiam agunt juxta illum, 11
nec cuiquam discedere licet, & res suas
11 ... agere: neque inobedientes ipsi sunt. O 12
viri, annon fortior cæteris rex, cui ita
12 ... obediendum est? Et conticuit. Tertius 13
autem qui de mulieribus & veritate locutus
erat, qui erat Zorobabel filius Salathiel,
de genere Judaico, loqui cœpit. O viri, 14
13 ... nónne magnus est rex, & homines multi,
& vinum forte? Quis igitur est qui superat
eos? Aut quis est qui eis dominatur?
Mulieres nónne reges pariunt, & popu- 15
14 ... lum totum qui mari & terræ domina-
tur?

Versio VULG. LAT.

16 Et ex illis nati sunt, & ipsæ educaverunt eos qui
17 plantaverunt vineas ex quibus vinum fit? Et ipsæ
faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt glo-
riam hominibus, & non possunt homines separari à
18 mulieribus. Si congregaverint aurum & argentum,
& omnem rem speciosam, & viderint mulierem u-
19 nam bono habitu & bonâ specie, Omnia hæc relin-
quentes in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt,
& eam alliciunt magis quàm aurum & argentum, &
20 omnem rem pretiosam. Homo patrem suum relin-
quit qui enutriit illum, & suam regionem, & ad mu-
21 lierem se conjungit. Et cum muliere remittit animam:
& neque patrem meminit, neque matrem, neque re-
22 gionem. Et hinc oportet vos scire: quoniam mulie-
23 res dominantur vestri. Nónne doletis? Et accipit
homo gladium suum, & vadit in viam facere furta, &
24 homicidia, & mare navigare & flumina. Et leoné vi-
det, & in tenebris ingreditur: et cùm furtum fecerit,
25 et fraudes, et rapinas, amabili suæ affert. Et iterum,
diligit homo uxoré suam magis quàm patrem aut ma-
26 tré. Et multi dementes facti sunt propter uxores suas:
27 et servi facti sunt propter illas: Et multi perierunt et
28 jugulati sunt, et peccaverit propter mulieres. Et nunc
credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua:
29 quoniam omnes regiones verentur tangere eum. Vi-
debam tamen Apemen filiam Bezaçis, mirifici concu-
30 binam regis, sedentem juxta regem ad dextram, Et
auferentem diadema de capite ejus, et imponentem
31 sibi, et palmis cædebat regem de sinistra manu. Et
super hæc aperto ore intuebatur eam: et si arriserit
ei, ridet: nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec
32 reconcilietur in gratiam. O viri, cur non sunt fortio-
res mulieres? Magna est terra, et excelsum est cœlum:
33 quis ista agit? Et tunc rex, et purpurati intuebun-
34 tur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate. O
viri, nónne fortes sunt mulieres? Magna est terra, et
excelsum est cœlum: et velox cursus Solis convertit
in gyro cœlum in locum suum in una die.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐγένοντο. καὶ αὗ ἐξέθρεψαν αὐτὸς (ζ) τοὺς φυτεύσαντας τὰς
17 ἀμπελῶνας ἐξ ὧν ὁ οἶνος γίνεται. Καὶ αὗ ποιοῦσι τὰς στολὰς τῶν ἀνθρώ-
πων, καὶ αὗ ποιοῦσι (α) δόξαν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὐ δύνανται οἱ ἄνθρωποι
18 χωρὶς τῶν γυναικῶν εἶναι. Ἐὰν δὲ συναγάγωσι χρυσὸν καὶ (β) ἀργύριον
καὶ πᾶν πρόσωπον ὡραῖον, καὶ ἴδωσι γυναῖκα μίαν καλὴν τῷ εἴδει καὶ τῇ
19 κάλλει, (γ) ταῦτα πάντα ἀφέντες, εἰς αὐτὴν (δ) ἐκκέχυνται, καὶ χάσκοντες
τὸ στόμα θεωροῦσιν αὐτὴν, καὶ πάντες αὐτὴν αἱρετίζουσιν μᾶλλον ἢ τὸ
20 χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ πᾶν πρόσωπον ὡραῖον. Ἄνθρωπος † ἐαυτοῦ
πατέρα ἐγκαταλείπει ὃς ἐξέθρεψεν αὐτὸν, καὶ † ἰδίαν χώραν, καὶ πρὸς
21 † ἰδίαν γυναῖκα κολλᾶται. Καὶ μετὰ † γυναικὸς ἀφίησι † ψυχὴν, καὶ οὔτε
12 † πατέρα μέμνηται, οὔτε † μητέρα, οὔτε † χώραν. Καὶ ἐντεῦθεν δεῖ
ὑμᾶς γνῶναι ὅτι αἱ γυναῖκες κυριεύουσιν ὑμῶν· οὐχὶ πονεῖτε, καὶ μοχθεῖτε,
13 καὶ πάντα † γυναιξὶ δίδοτε καὶ φέρετε; Καὶ λαμβάνει (ε) ὁ ἄνθρωπος †
ῥομφαίαν αὐτοῦ, (ι) καὶ ἐκπορεύεται ἐξοδεύειν καὶ λῃστεύειν καὶ κλέπτειν, καὶ
24 οἰκεῖν † θάλασσαν (κ) πλεῖν, καὶ ποταμούς. Καὶ † λέοντα θεωρεῖ, καὶ ἐν σκότει
βαδίζει· καὶ ὅταν κλέψῃ καὶ ἁρπάσῃ καὶ λωποδυτήσῃ, (λ) τῇ ἐρωμένῃ ἀπο-
25 φέρει. Καὶ πλέον ἀγαπᾷ ἄνθρωπος † ἰδίαν γυναῖκα μᾶλλον ἢ † τὸν
26 πατέρα καὶ † μητέρα. Καὶ πολλοὶ ἀπενοήθησαν † ἰδίαις διανοίαις διὰ
27 τὰς γυναῖκας, καὶ δοῦλοι ἐγένοντο δι' αὐτάς. Καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο καὶ
28 ἐσφάλησαν καὶ ἥμαρτον διὰ τὰς γυναῖκας. Καὶ νῦν οὐ πιστεύετέ μοι;
οὐχὶ μέγας ὁ βασιλεὺς τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ; οὐχὶ πᾶσαι αἱ χῶραι (μ)
29 εὐλαβοῦνται ἅπτεσθαι αὐτοῦ; Ἐθεώρουν αὐτὸν, καὶ Ἀπάμην † θυγατέρα
Βαρτάκου τοῦ θαυμασοῦ † παλλακὴν τοῦ βασιλέως, καθημένην ἐν
30 δεξιᾷ τοῦ βασιλέως, Καὶ ἀφαιροῦσαν τὸ διάδημα ἀπὸ † κεφαλῆς τοῦ
βασιλέως, καὶ ἐπιθοῦσαν ἑαυτῇ· καὶ (†) ἐῤῥάπιζε † βασιλέα τῇ ἀριστερᾷ.
31 Καὶ πρὸς τούτοις ὁ βασιλεὺς χάσκων τὸ στόμα ἐθεώρει αὐτήν· καὶ ἐὰν
προσγελάσῃ αὐτῷ, γελᾷ· ἐὰν δὲ πικραθῇ ἐπ' αὐτὸν, κολακεύει αὐτὸν,
32 ὅπως διαλλαγῇ αὐτῷ. Ὦ ἄνδρες, πῶς οὐχὶ ἰσχυραὶ αἱ γυναῖκες, ὅτι
33 οὕτως πράσσουσι; Καὶ τότε ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μαγισᾶνες (ν) ἔβλεπον εἷς
34 † ὁτερον. καὶ ἤρξατο λαλεῖν περὶ † ἀληθείας· Ἄνδρες, (ξ) οὐχὶ ἰσχυραὶ αἱ
γυναῖκες; μεγάλη ἡ γῆ, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ ταχὺς τῷ δρόμῳ ὁ
ἥλιος, ὅτι στρέφεται ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάλιν ἀποβέβηκεν εἰς †
ἑαυτοῦ τόπον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

MS. A. (ζ) τὰς φυτεύοντας τὰς (α) τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων, (β) ἀργύριον, οὐχὶ ἀγαπῶσιν γυναῖκα μίαν
(γ) Καὶ ταῦτα (δ) ἐγκέκυφαν, (ε) ἄνθρωπος (ι) καὶ ἐκπορεύεται εἰς ἐξοδίαν λῃστεύειν (κ) πλεῖν, (λ) τῇ * ἐρημένῃ
ἐπφέρει. (μ) ἐυλαβεῖσθαι αὐτὸν ἅπτεσθαι αὐτοῦ; (†) ἐράπιζεν (ν) ἐνέβλεπον ὅτερος πρὸς τὸν ὅτερον. (ξ) οὐχ

Et ex illis nati sunt: & ipsæ eduxerunt eos qui 16
plantaverunt vineas, ex quibus vinum fit. Et ipsæ 17
faciunt stolas hominum: & ipsæ faciunt gloriam
hominibus: & non possunt homines sine mulieribus
esse. Si autem congregaverint aurum, & argentum, 18
& omnem rem speciosam, & viderint mulierem
unam bono habitu, & bonâ specie; Omnia hæc relin- 19
quentes, in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt
eam, & omnes eam eligunt magis, quam aurum,
& argentum, & omnem rem speciosam. Homo pa- 20
trem suum relinquit, qui enutriit illum; & suam
regionem: & ad propriam mulierem se conjungit:
Et cum muliere remittit animam: & neque patrem 21
meminit, neque matrem, neque regionem. Et hinc o- 22
portet vos scire, quoniam mulieres dominantur vestri.
Nónne laboratis, & doletis: & omnia mulieribus
datis, & affertis? Et accipit homo gladium suum, 23
& egreditur insidiari viis, & latrocinari, & furta
facere, & mare navigare, & flumina: Et leonem vi- 24
det, & in tenebris ingreditur: et, cùm furtum fece-
rit, et rapinas, et prædas; amicæ affert: Et iterum 25
diligit homo uxorem suam magis, quàm patrem, et
matrem. Et multi dementes facti sunt propter mulieres, 26
et servi facti sunt propter illas, Et multi perierunt, et 27
malè rem gesserunt, et peccaverunt propter mulieres.
Et nunc non creditis mihi? Nónne magnus est rex 28
in potestate sua? nónne omnes regiones verentur
tangere eum? Considerabam eum, et Apamen filiam 29
Bartacis mirifici, concubinam regis sedentem ad dex-
teram regis, Et auferentem diadema de capite regis, 30
et imponentem sibi: et palmis cædebat regem de si-
nistra manu: Et super hæc rex aperto ore intuebatur 31
eam: et, si arriserit ei, ridet: et, si indignata ei fue-
rit, blanditur eis, donec reconciliatur ei. O viri, cur 32
non sunt fortes mulieres, quia sic faciunt? Et 33
tunc rex, et purpurati intuebantur in alterutrum.
Et inchoavit loqui de veritate. Viri, nónne fortes sunt 34
mulieres? Magna est terra, et excelsum est cœlum: et
velox cursus Sol, quoniam vertitur in gyro cœli, et
rursus recurrit in locum suum in una die.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ⸗ ⸗ ⸗

Versio VULG. LAT.

35 Nónne magnificus est qui hæc facit, & veritas magna,
35 & fortior præ omnibus? Omnis terra veritatem in-
vocat, cœlum etiam ipsam benedicit, & omnia opera
moventur, & tremunt eam, & non est cum ea quid-
37 quam iniquum. Vinum iniquum, iniquus rex, ini-
quæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua
illorum omnia opera, & non est in ipsis veritas, & in
38 sua iniquitate peribunt: Et veritas manet & inva-
lescit in æternum, & vivit & obtinet in secula secu-
39 lorum. Nec est apud eam accipere personas, neque
differentias: sed quæ justa sunt facit omnibus, injus-
tis ac malignis, & omnes benignantur in operibus e-
40 jus. Et non est in judicio ejus iniquum, sed fortitu-
do, & regnum, & potestas, & majestas omnium ævo-
41 rum. Benedictus Deus veritatis. Et desiit loquendo.
Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt; Magna
42 est veritas, & prævalet. Tunc rex ait illi; Pete, si
quid vis amplius, quàm quæ scripta sunt, & dabo
tibi, secundùm quod inventus es sapientior proximis,
& proximus mihi sedebis, & cognatus meus vocabe-
43 ris. Tunc ait regi, Memor esto voti tui, quod vo-
visti, ædificare Jerusalem, in die quâ regnum ac-
44 cepisti: Et omnia vasa quæ accepta sunt ex Jeru-
salem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando ma-
45 ctavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi. Et
tu vovisti ædificare templum quod incenderunt Idu-
46 mæi, quando exterminata est Judæa à Chaldæis. Et
nunc hoc est quod postulo, domine, & quod peto,
hoc est majestas quod à te postulo, ut facias votum
47 quod vovisti regi cœli ex ore tuo. Tunc surgens
Darius rex, osculatus est illum: & scripsit epistolas ad
omnes dispensatores, & præfectos, et purpuratos, ut
deducerent eum, et eos qui cum illo erant, omnes a-
48 scendentes ædificare Jerusalem. Et omnibus præfe-
ctis, qui erant in Syria, et Phœnice, et Libano, scri-
psit epistolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in
Jerusalem, ut ædificarent cum eis civitatem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 Οὐχὶ μέγας ὃς ταῦτα ποιεῖ; καὶ ἡ ἀλήθεια μεγάλη καὶ ἰσχυροτέρα παρὰ
36 πάντα. Πᾶσα ἡ γῆ τ ἀλήθειαν καλεῖ, καὶ ὁ οὐρανὸς αὐτὴν εὐλογεῖ, καὶ
πάντα τὰ ἔργα σείεται καὶ τρέμει, καὶ οὐκ ἔστι μετ' (a)αὐτῆς ἄδικον οὐδέν.
37 Ἄδικος ὁ οἶνος, ἄδικος ὁ βασιλεὺς, ἄδικοι αἱ γυναῖκες, ἄδικοι
πάντες οἱ υἱοὶ τ ἀνθρώπων, καὶ ἄδικα πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν (ξ) τὰ
τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια, καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ (ο) αὐτῶν ἀπο-
38 λοῦνται. Καὶ ἡ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύει εἰς τ αἰῶνα, καὶ ζῇ καὶ κρατεῖ εἰς
39 τ αἰῶνα τῶν αἰώνων. Καὶ οὐκ ἔστι (π) παρ' αὐτὴν λαμβάνειν πρόσωπα,
(ρ) ἢ διάφορα, ἀλλὰ τὰ δίκαια ποιεῖ ἀπὸ πάντων τ ἀδίκων καὶ
40 πονηρῶν· καὶ πάντες εὐδοκοῦσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ
κρίσει αὐτῆς ἄδικον· καὶ αὕτη, ἡ ἰσχὺς, καὶ τὸ βασίλειον, καὶ ἡ ἐξουσία,
καὶ ἡ μεγαλότης τ πάντων αἰώνων. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς τ ἀληθείας.
41 Καὶ ἐσιώπησε τοῦ λαλεῖν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς τότε ἐφώνησε· καὶ τότε (σ) εἶπον,
42 Μεγάλη ἡ ἀλήθεια, καὶ ὑπερισχύει. Τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ, Αἴτησαι
ὃ θέλεις πλεῖον τῶν γεγραμμένων, καὶ δώσομέν σοι (τ) ὃν τρόπον εὑρέθης
σοφώτερος, καὶ ἐγγύμενός μοι καθήσῃ, καὶ συγγενής μοι κληθήσῃ.
43 Τότε εἶπε τῷ βασιλεῖ, Μνήσθητι τ εὐχῆν, ἣν ηὔξω, οἰκοδομῆσαι
44 τ Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ τὸ βασίλειόν σου παρέλαβες, Καὶ πάντα
τὰ σκεύη τὰ ληφθέντα ἐξ Ἱερουσαλὴμ, (υ) καὶ ὀκπέμψαι ἃ ἐχώρισε
Κύρος, ὅτε ηὔξατο ὀκκόψαι Βαβυλῶνα, καὶ ηὔξατο ἐξαποστεῖλαι ἐκεῖ.
45 Καὶ σὺ ηὔξω οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν ὃν ἐνεπύρισαν οἱ Ἰδουμαῖοι,
46 ὅτε ἐρημώθη ἡ Ἰουδαία ὑπὸ τῶν Χαλδαίων. Καὶ νῦν τοῦτό ἐστιν ὅ σε
αἰτιῶ κύριε βασιλεῦ, καὶ ὃ αἰτοῦμαί σε, καὶ αὐτὸ ἐστὶν (φ) ἡ μεγαλωσύνη ἡ
παρὰ σοῦ· δέομαι οὖν ἵνα ποιήσῃς τ εὐχὴν, ἣν ηὔξω τῷ βασιλεῖ τῶν
οὐρανῶ, ποιῆσαι ὀκ στόματός σου. Τότε ἀναστὰς Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς
47 κατεφίλησεν αὐτὸν, καὶ ἔγραψεν αὐτῷ τὰς ἐπιστολὰς πρὸς πάντας
τοὺς οἰκονόμους, καὶ τοπάρχας, καὶ στρατηγούς, καὶ Σατράπας, ἵνα προπέμ-
ψωσιν αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας ἀναβαίνοντας οἰκοδομῆσαι τ
48 Ἱερουσαλήμ. Καὶ πᾶσι τοῖς τοπάρχαις ἐν κοίλῃ Συρίᾳ, καὶ Φοινίκῃ,
καὶ τοῖς ἐν τῷ Λιβάνῳ ἔγραψεν ἐπιστολὰς, μεταφέρειν ξύλα κέδρινα
ἀπὸ τοῦ Λιβάνου εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὅπως οἰκοδομήσωσι μετ' αὐτοῦ τ
πόλιν.

MS. A. (a) αὐτῶν(ξ) πάντα τὰ τοιαῦτα, (ο) ἑαυτῶν ἀπολοῦνται. Ἡ δ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύσει (π) παρ' αὐτῇ (ρ) οὐδὲ * διαφορά, ἀλλὰ τὰ δίκαια ποιεῖ ἀπὸ πάντων τῶν ἀδίκων πονηρῶν· (σ) εἶπεν, (τ) ἀνθ' ὧν εὑρέθης (υ) ὀκπέμψαι ἃ ἐξεχώρησεν Κύρος, (φ) μεγαλωσύνη

*Nónne magnus est, qui hæc facit? Et Veritas magna, 35
& fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem in- 36
vocat: cœlum etiam ipsam benedicit: & omnia opera
moventur, & tremunt: & non est cum ea quicquam
iniquum. Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mu- 37
lieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua omnia
opera eorum hæc, & non est in ipsis veritas, & in sua
iniquitate peribunt. Et veritas manet, & invalescit 38
in æternum, & vivit & obtinet in (a) seculum secu-
li. Nec est apud eam accipere personas, neque diffe- 39
rentia: sed quæ justa sunt, facit, ab omnibus injustis,
ac (b) malignis: & omnes benignantur operibus ejus:
Et non est in judicio ejus quicquam iniquum: & 40
hæc, fortitudo, & regnum, et potestas, et majestas
omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis. Et de- 41
siit loquendo. Et omnis populus tunc clamavit: et
tunc dixerunt; Magna est Veritas, et prævalet. Tunc 42
rex ait illi; Pete, si quid vis amplius quàm quæ scripta
sunt: et dabimus tibi secundùm quod inventus es
sapientior: et proximus mihi sedebis, et cognatus me-
us vocaberis. Tunc ait regi; Memor esto voti, quod 43
vovisti, ædificare Hierusalem, in die quâ regnum tu-
um accepisti, Et omnia vasa, quæ accepta sunt ex Hie- 44
rusalem, (c) et remittere, quæ separavit Cyrus, quan-
do vovit excidere Babyloniam, et vovit remittere
illuc. Et tu vovisti ædificare templum, quod incen- 45
derunt (d) Idumæi: quando exterminata est Judæa à
Chaldæis. Et nunc hoc est quod à te postulo, domine 46
rex, et quod peto à te: et hæc est majestas, quæ à te.
Postulo igitur, ut facias votum, quod vovisti regi cœ-
li facere ex ore tuo. Tunc surgens Darius rex, oscu- 47
latus est illum: et scripsit ei epistolas ad omnes dis-
pensatores, et præfectos, et duces, et purpu-
ratos, ut deducerent eum, et eos qui cum illo erant,
omnes ascendentes ædificare Hierusalem. Et omnibus 48
provinciarum præfectis in Cœle Syria, et Phœnice, et
qui in Libano, scripsit epistolas, ut transferrent ligna
cedrina à Libano in Hierusalem: et ut ædificarent
cum eo civitatem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 ... * ... : ... ...
36 ... * ... ...

Versio VULG. LAT.

49 Et scripsit omnibus Judæis qui ascendebant à regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magistratum, & præfectum non supervenire ad januas ipsorum, Et omnem regionem quam obtinuerant immunem esse eis, & Idumæi relinquant castella quæ obtinent Judæorum, Et in structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum perædificaretur: Et super sacrarium holocautomata ustulare quotidiè, sicut habent præceptum: alia talenta decem offerre per singulos annos, Et omnibus qui procedunt à Babylonia condere civitatem: ut esset libertas tam ipsis quàm filiis eorum, & omnibus sacerdotibus qui præcedunt. Scripsit autem & quantitatem, & sacram stolam jussit dari, in qua deservirent: Et Levitis scripsit dare præcepta, usque in diem quâ consummabitur domus, & Jerusalem extruetur: Et omnibus custodientibus civitatem scripsit dari ei sortes & stipendia. Et dimisit omnia vasa quæcunque separaverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcunque dixit Cyrus, & ipse præcepit fieri, & mitti Jerusalem. Et cùm processisset ille adolescens, elevans faciem in Jerusalem, benedixit regem cœli, Et dixit; Abs te est victoria, & abs te est sapientia & claritas. Et ego servus tuus sum. Benedictus es qui dedisti mihi sapientiam, & tibi confitebor, Domine Deus patrum nostrorum. Et accepit epistolas, & profectus est in Babyloniam. Et venit, & nuntiavit fratribus suis omnibus qui fuerunt in Babylonia: Et benedixerunt Deum patrum suorum, quoniam dedit illis remissionē & refrigerium, Ut ascenderent & ædificarent Jerusalē, & templum ubi nominatum est nomen ejus in ipso, & exultaverunt cum musicis & lætitia diebus septem.

CAP. V.

1 Post hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos & tribus suas, & uxores illorum, & filii & filiæ eorum, & servi & ancillæ ipsorum, & pecora eorum. Et Darius rex misit una cum 2 eis equites mille, donec deducerent eos in Jerusalem cum pace, & cum musicis & cum tympanis & tibiis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

49 Καὶ ἔγραψε πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς βασιλείας εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ τῆς ἐλευθερείας, πάντα δυνάστην, (*) καὶ τυπάρχην, καὶ σατράπην, καὶ οἰκονόμον (χ) μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ τὰς θύρας αὐτῶν, 50 καὶ πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν κρατοῦσιν, ἀφορολόγητον αὐτοῖς ὑπάρχειν· καὶ ἵνα οἱ Ἰδουμαῖοι ἀφῶσι τὰς κώμας, ἃς παρακαθῆσι τῶν Ἰουδαίων· 51 Καὶ ὑπὲρ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἱεροῦ δοθῆναι καθ' ἐνιαυτὸν τάλαντα εἴκοσι, μέχρι τοῦ οἰκοδομηθῆναι· 52 Καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὁλοκαυτώματα καρποῦσθαι καθ' ἡμέραν, καθὰ ἔχρισιν ὀφείλειν, ἑπτακαίδεκα προσφέρειν ὅμα τάλαντα, δέκα κατ' ἐνιαυτόν· 53 Καὶ πᾶσι τοῖς προσβαίνουσιν ἀπὸ τῆς Βαβυλωνίας κλίπα τὴν πόλιν, ὑπάρχειν τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς τε 54 καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν, καὶ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς προσβαίνουσιν. Ἔγραψε δὲ καὶ τὴν χορηγίαν καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐν τῇ λατρεύουσιν ἐν 55 αὐτῇ. Καὶ τοῖς Λευίταις ἔγραψε δοῦναι τὴν χορηγίαν, ἕως τῆς 56 ἡμέρας ἧς ὁπότελεσθῇ ὁ οἶκος καὶ Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθῆναι. Καὶ πᾶσι τοῖς φυλάσσουσι τὴν πόλιν ἔγραψε δοῦναι αὐλοῖς κλήρους καὶ ὀψώνια. Καὶ 57 ἐξαπέστειλε πάντα τὰ σκεύη (ω) ἃ ἐχώρισε Κῦρος ἀπὸ Βαβυλῶνος· καὶ πάντα ὅσα εἶπε Κῦρος ποιῆσαι, καὶ αὐτὸς ἐπέταξε ποιῆσαι, καὶ ἐξαπο- 58 στεῖλαι εἰς Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅτι ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τὸ πρόσωπον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον Ἱερουσαλὴμ, (*) εὐλόγησε τῷ βασιλεῖ τῷ 59 οὐρανῷ, Λέγων, Παρὰ σοῦ (*) νίκη, καὶ παρὰ σοῦ ἡ σοφία, (α) καὶ σὴ ἡ δόξα, 60 καὶ ἐγὼ σὸς οἰκέτης. Εὐλογητὸς εἶ, ὃς ἔδωκάς μοι σοφίαν, καὶ σοὶ ὁμο- 6 λογῶ δέσποτα τῶν πατέρων. Καὶ ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς, (*) καὶ ἐξῆλθε, καὶ 62 ἦλθεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἀπήγγειλε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ πᾶσι. Καὶ (*) εὐ- λόγησαν τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν, ὅτι ἔδωκεν αὐτοῖς ἄνεσιν καὶ 63 ἄφεσιν, Ἀναβῆναι (β) καὶ οἰκοδομῆσαι τὴν Ἰερουσαλὴμ καὶ τὸ ἱερὸν, ὃ ὠ- νομάσθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἐκωθωνίζοντο μετ' εὐφροσύνης καὶ χα- ρᾶς ἡμέρας ἑπτά.

MS. A. (*) καὶ σατράπην, καὶ τοπάρχην, (χ) * καὶ ἐπελεύσεσθαι (ψ) ἕως ἡμέρας ὁπότελεσθῇ ὁ οἶκος (ω) ἃ ἐξεχώρησεν Κύρος (*) ὑμνολόγησεν (*) ἡ νίκη, (α) καὶ σοῦ ἡ δόξα, (*) καὶ ἐξῆλθεν εἰς (*) ὑμνολόγησε (β) καὶ οἰκοδομῆσαι Ἰερουσαλήμ

KEΦ. ε'.

1 Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξηγέρθησαν ἀναβῆναι (α) ἀρχηγοὶ οἴκων πατρικῶν κατὰ φυλὰς αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ (β) οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες, καὶ 2 οἱ παῖδες αὐτῶν, καὶ αἱ (*) παιδίσκαι, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Καὶ Δαρεῖος συναπέστειλε μετ' αὐτῶν ἱππεῖς χιλίους, ἕως τοῦ ἀποκαταστῆσαι αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλὴμ μετ' εἰρήνης, καὶ μετὰ μουσικῶν, τυμπάνων, καὶ αὐλῶν.

MS. A. (α) ἀρχηγοὶ οἴκων πατρικῶν (β) υἱοὶ καὶ θυγατέρες αὐτῶν, (*) παιδίσκαι αὐτῶν,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Et scripsit omnibus Judæis, qui ascendebant à regno 49
in Judæam pro libertate, omnem potentem, & præfectum, & purpuratum, & dispensatorem non supervenire ad januas ipsorum, Et omnem regionem, 50
quam obtinent, immunem eis esse: & ut (e) Idumæi relinquant castella, quæ obtinent, Judæorum: Et 51
in structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum perædificaretur: Et super alta- 52
re holocaustomata offerre quotidiè, sicut habent præceptum, (f) septem & decem offerre alia talenta, decem per singulos annos: Et omnibus qui (g) acce- 53
dunt à Babylonia condere civitatem, ut esset libertas ipsis, & filiis eorum, & omnibus sacerdotibus, qui accederent. Scripsit autem & contributionem, & sa- 54
cram stolam, in qua deserviunt in ea. Et Levitis 55
scripsit dari contributionem, usque in diem quâ consummabitur domus, & Hierusalem extruetur: Et 56
omnibus custodientibus civitatem scripsit dari eis sortes, & stipendia. Et dimisit omnia vasa, quæcunq; 57
separaverat Cyrus è Babylonia: & omnia quæcunque dixit Cyrus facere; & ipse præcepit fieri, & mitti Hierusalem. Et cùm processisset ille adolescens, 58
elevans faciem in cœlum, è regione Hierusalem; benedixit regem cœli, Dicens; Abs te est victoria, 59
& abs te est sapientia, & tua est gloria: & ego tuus servus. Benedictus es qui dedisti mihi sapientiam: & tibi confitebor, Domine patrum. Et accepit 60
epistolas, et exivit, et venit in Babyloniam: & nuntiavit fratribus suis omnibus. Et benedixerunt Deum patrum suorum: quoniam dedit illis refrigerium, & re- 61
missionem; Ut ascenderent, & ædificarent Hierusa- 62
lem, & templum, ubi nominatum est nomen ejus in ipso. Et exultaverunt cũ musicis et lætitia di- 63
ebus septē.

CAP. V.

Post hæc autem electi sunt, ut ascenderent princi- 1
pes domũs patriarum per tribus suas, & uxores illorum, et filii eorum, et filiæ, et servi ipsorum, et ancillæ, et pecora eorũ. Et Darius misit unà cũ eis equites 2
mille, donec deducerent eos in Hierusalem cum pace, et cum musicis, tympanis, et tibiis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Scripsitque Judæis omnibus, qui è regno 49
Hierosolyma ascendebant pro libertate: Ne quis Dynasta, vel Satrapa, vel Toparcha, vel Procurator aggrederetur fores ipsorum: Et ut omnis locus quem 50
tenent immunis sit ipsis tributi: Utque Idumæi dimittant loca quæ de Judæis occupaverant: Utque ad ædificium templi 51
dentur ipsis argenti viginti talenta annua, donec ædificatum fuerit: Et, ut 52
in altari offerant quotidiè holocausta, sicut præceptum est ipsis offerri, alia decem annua: Et ut illi omnes qui 53
venirent à Babylone ad ædificandam civitatem, ipsis & liberis immunitas sit: sacerdotibúsque omnibus qui eò pervenirent. Scripsit etiam præberi quæ opus 54
erant, & stolam hieraticam in qua miniſtrarentur: Et Levitis præberi scripsit 55
quæ opus erant, usque ad diem perfecti templi, & ædificatæ civitatis. Omni- 56
búsque eis qui custodirent civitatem, scripsit dari salarium & opsonia. Vasáque 57
omnia quæ sepoſuerat Cyrus misit è Babylone: eáque omnia quæ Cyrus fieri jusſerat, ipse etiam fieri jussit, & Hieroſolyma mitti. Tunc egressus juvenis, sub- 58
lato ad cœlum vultu Hieroſolyma versùs, benedixit regi cœlorum: Dicens; 59
A te victoria, & à te sapientia, & tibi gloria; ego autem verna tuus. Benedi- 60
ctus tu qui dediſti mihi sapientiam, tibi confiteor Domine patrum. Et accepit 61
epistolas; & egressus venit Babylonem, & indicavit fratribus suis omnibus: Et be- 62
nedixerunt Deum patrum suorum, quòd dediſſet ipsis refrigerium & veniam; Ascendendi & ædificandi Hieroſolyma, & templum quod vocatur nomine ejus, & convivium egerunt cum muſicis & lætitia dies septem.

CAP. V.

Post hæc autem electi sunt qui ascen- 1
derent, capita familiarum gentium, secundùm tribus ipsorum, uxorésque & filii filiæque, & servi ipsorum, & ancillæ, jumentáque ipsorum. Misítque unà cum 2
eis Darius mille equites, donec Hieroſolymis eos cum pace sisterent, & cum muſicis & tympanis tibiísque.

Versio VULG. LAT.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcen-
4 dere ſimul cum eis. Et hæc ſunt nomina virorum,
qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in par-
5 tem principatûs ipſorum. Sacerdotes: Filii Phi-
nees, filii Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zo-
robabel filii Salathiel de domo David, ex progenie
6 Phares, de tribu Juda, Qui locutus eſt ſub Dario
rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno
7 regni ipſius menſe Niſan primo. Sunt autem hi, qui
aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigratio-
nis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Baby-
loniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.
8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem
ſuam, qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu, Nehe-
mias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beel-
ſuro, Mechpſatochor, Olioro. Emonia unus de prin-
9 cipibus eorum. Et numerus à gentilibus eorum, ex
præpoſitis eorum filii Phares, duo millia centum ſe-
10 ptuagintaduo: Filii Ares, tria millia centum quin-
11 quagintaſeptem: Filii Phœmo, centum quadragin-
taduo: in filiis Jeſu & Joabes, mille trecentiduo:
12 Filii Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta:
filii Choraba, ducentiquinque: filii Banica, centum
13 ſexagintaocto: Filii Bebech, quadringentitres: filii
14 Archad, quadringenti vigintiſeptem: Filii Cham,
trigintaſeptem: filii Zoroar, duo millia ſexagintaſe-
ptem: filii Adin, quadringenti ſexaginta unus:
15 Filii Aderectis, centum octo: filii Ciaſo & Zelas,
centum ſeptem: filii Azoroc, quadringenti triginta-
16 novem: Filii Jedarbone, centum trigintaduo: filii
Ananiæ centum triginta: filii Aſoni, nonaginta:
17 Filii Marſar, quadringenti vigintiduo: filii Zabarus,
nonagintaquinque: filii Sepolemon, centum vigin-
18 titres: Filii Nepopas, quinquagintaquinque: filii
Nechanatus, centum quinquagintaocto: filii Cebe-
19 thamus, centum trigintaduo: Filii Crearpatros,
qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vigintitres:
20 qui ex Gramas & Gabea, centum viginti unus: Qui
ex Beſſelon & Ceagge, ſexaginta quinque: qui ex
Baſtaro, centum vigintiduo:

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

3 Καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν παίζοντες, καὶ ἐποίησαν αὐτὸς συναν-
4 εῖναι μετ' ἐκείνων. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀναβαινόν-
των κατ' πατριὰς αὐτῶν εἰς τὰς φυλὰς, ἐπὶ τῆς μεριδαρχίαν αὐ-
5 τῶν. Οἱ ἱερεῖς (α) υἱοὶ Φινεὲς, υἱοὶ Ἀαρὼν, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ
Σαραΐα, καὶ Ἰωακὶμ ὁ τοῦ Ζοροβάβηλ τοῦ Σαλαθιὴλ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ
6 Δαυὶδ, ἐκ τῆς γενεᾶς Φαρὲς, φυλῆς τῆς Ἰούδα, Ὃς ἐλάλησεν ἐπὶ
Δαρεὶκ τοῦ βασιλέως Περσῶν λόγους σοφοὺς ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς
7 βασιλείας αὐτοῦ, μηνὶ Νισὰν τοῦ πρώτου μηνός. Εἰσὶ δὲ (β) οὗτοι οἱ ἐκ
τῆς γῆς Ἰουδαίας ἀναβάντες ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῆς παροικίας,
ἧς μετῴκισεν Ναβυχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος εἰς Βαβυλῶνα.
8 καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, Καὶ τὴν λοιπὴν Ἰουδαίαν ἕκαστος εἰς
τὴν ἰδίαν πόλιν, οἱ ἐλθόντες μετὰ Ζοροβάβηλ, καὶ (γ) Ἰησοῦ, Νεεμίου,
Ζαραίου, Ῥησαΐου, (δ) Ἐνλωΐ, Μαρδοχαίου, Βεήλσαρου, Ἀσφαράσου,
9 (ε) Ῥεγλίου, Ῥοΐμου, Βαανὰ, τῶν προηγεμένων αὐτῶν. Ἀριθμὸς τῶν
ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ οἱ προηγούμενοι αὐτῶν· υἱοὶ Φόρος, δύο χιλιάδες
10 καὶ ἑκατὸν ἑβδομηκονταδύο· υἱοὶ Σαφὰτ, τριακόσιοι ἑβδομηκονταδύο.
11 Υἱοὶ Ἀρὲς, ἑπτακόσιοι πεντηκονταἑπτὰ· Υἱοὶ Φαὰθ Μωὰβ εἰς τοὺς υἱοὺς
12 Ἰησοῦ καὶ Ἰωὰβ, δισχίλιοι ἑκατὸν ὀκτὼ δώδεκα. Υἱοὶ Ἠλὰμ, χίλιοι
διακόσιοι πεντηκονταἑπτὰ· υἱοὶ Ζαθοὶ, ἐννακόσιοι (ζ) ἑβδομηκον-
ταπέντε· υἱοὶ Χορβὲ, ἑπτακόσιοι πέντε· υἱοὶ Βανὶ, ἑξακόσιοι τεσσερα-
13 κονταοκτώ. Υἱοὶ Βηβαὶ, ἑξακόσιοι (η) τριακονταεπτὰ· υἱοὶ (θ) Ἀργαὶ,
14 χίλιοι τριακόσιοι εἰκοσιδύο. Υἱοὶ (ι) Ἀδωνικὰμ, ἑξακόσιοι (κ) τρια-
κονταεπτὰ· υἱοὶ Βαγοΐ, δισχίλιοι (λ) ἑξακόσιοι ἓξ· υἱοὶ Ἀδὶν, τρια-
15 κόσιοι πεντηκονταὀκτώ. Υἱοὶ Ἀτὴρ Ἐζεκίου, (μ) ἐννενηκονταδύο·
υἱοὶ Κιλὰν, καὶ (μα) Ἀζιωὰν, ἑξηκονταεπτὰ· υἱοὶ (ν) Ἀζαρὲ, τριακόσιοι
16 τριακονταδύο. Υἱοὶ (ν) Ἀννὶς, ἑκατὸν ἓξ· υἱοὶ (ξ) Ἀρὸμ, τριακονταδύο· υἱοὶ Βασαὶ, τριακόσιοι εἰκοσιἓξ· υἱοὶ Ἀρσιφορεὶθ, ἑκατὸν (ο) δύο.
17 Υἱοὶ Βαιτηρὲς, τρισχίλιοι πέντε· υἱοὶ ἐκ Βαιθλωμῶν, ἑκατὸν εἰκο-
18 σιπέντε. Οἱ ἐκ Νετωφὰς, πεντηκονταπέντε· οἱ ἐξ Ἀναθὼθ, ἑκατὸν
19 πεντηκονταοκτώ· οἱ ἐκ (π) Βαιθασμὼν, τεσσερακονταδύο. Οἱ ἐκ (ρ)
Καριαθιεὶ, εἰκοσι πέντε· οἱ ἐκ Καφειρᾶς, καὶ (σ) Βηρὼθ, ἑπτακόσιοι τεσσα-
20 ρακονταἓξ. (τ) Οἱ Χαδιασαὶ, καὶ Ἀμμιδίου, τετρακόσιοι εἰκοσιδύο·
οἱ ἐκ (υ) Κιραμᾶς καὶ Γαββὲς, ἑξακόσιοι εἴκοσι ἓξ.

Et omnes fratres eorum erant ludentes. Et fecit 3
eos aſcendere ſimul cum eis. Et hæc ſunt nomina 4
virorũ, qui aſcenderunt per patrias ſuas in tribus,
in partem principatûs ipſorum: Sacerdotes filii 5
Phinees filii Aaron, Jeſus filius Joſedec filii Sa-
raæ, & Joacim filius Zorobabel filii Salathiel, de
domo David, ex progenie Phares, de tribu autem
Juda: Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarũ ſer- 6
mones ſapientes in ſecundo anno regni ipſius, men-
ſe Niſan, primo menſe. Sunt autẽ hi, ex terra Judæa, 7
qui aſcenderunt de captivitate tranſmigrationis,
quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ
in Babyloniam. Et (a) reverſi ſunt in Hieruſalem Et 8
reliquam Judæam, unuſquiſq; in civitatem ſuam,
qui venerunt cum Zorobabel, & Jeſu, Neemia, Za-
raæ, Reſæa, Eneneos, Mardochæo, Beelſaro, A pha-
raſo, Reelia, Roimo, Baana, præfectis eorum. Nume- 9
rus eorum qui de gente, & præpoſiti eorum. Filii
Phoros, duo millia, & centum ſeptuaginta duo:
Filii Saphat, quadringenti ſeptuaginta duo: Filii 10
Ares, ſeptingenti quinquaginta ſex: Filii Phaath, 11
Moab in filios Jeſu, & Joab, duo millia octingenti
duodecim: Filii Elã, mille ducenti quinquaginta 12
quatuor: Filii Zathui, nongenti ſeptuagintaquing:
Filii Chorbe, ſeptingenti quinq.: Filii Bani, ſexcen-
ti quadraginta octo: Filii Bebe, ſexcenti triginta 13
tres: Filii Argæ, mille trecenti viginti duo: Filii 14
Adonican, ſexcenti triginta ſeptem: Filii Begoi,
duo millia ſexcenti ſex: Filii Adinu, quadringen-
ti quinquaginta quatuor. Filii Ater Ezeciæ, nona- 15
ginta duo: Filii Cilan, & Azenan, ſexaginta ſep-
tẽ: Filii Azaru, quadringenti triginta duo: Filii 16
Annis, centũ unus: Filii Arom, trigin a duo: Filii
Baſſæ, trecenti viginti tres: Filii Arſiphuith, cen-
tum duo: Filii Bætenis, tria millia, quinq: Filii 17
Bethlomon, centum viginti tres: Qui è Netophaæ, 18
quinquaginta quinq.: Qui ex Anathoth, centum
quinquaginta octo: Qui è Bathaſmon, quadragin-
ta duo: Qui è Cariathiri, viginti quinq.: Qui è 19
Caphiras, & Berog, ſeptingenti quadraginta tres:
Qui Chadiaſæ, & Ammidii, quadringenti viginti duo: Qui è Ciramas, & Gabbes, ſexcenti viginti unus: 20

MS. A. (α) οἱ υἱοὶ (β) ἔτοι ὃν τῆ Ἰουδαίας οἱ ἀναβάντες (γ) Ἰησοῦς, (δ) Ἐνλωΐου, (ε) Ῥεσαΐου, Ῥομελίου, Βαανὰ, (ζ) τεσσε-
ρακονταπέντε· (η) εἰκοσιεπτὰ· (θ) Ἀσγαὰ, τρισχίλιοι ἑξακόσιοι εἰκοσιδύο. (ι) Ἀδωνικὰμ, (κ) τεσσερακονταεπτὰ (λ ἑξη-
κονταἓξ· (μ) ἐνενηκονταδύο· (μα) Ἀζηλὰς, (ν) Ἀζαρὲ, (ν) Ἀννίας, (ξ) Ἀρὸμ, *υἱοὶ Βασαὰ, (ο) δεκαδύο. (π) Βαιθασμώθ,
(ρ) Καριαθιαρὶδς, (σ) Βηρὼθ, (τ) Οὐχαδιασαὶ, καὶ Αμμιδαῖοι, (υ) Κιραμᾶ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 ... * ... Ludentibus omnibus fratribus ipſorum: 3
Fecítque eos unà cum ipſis aſcendere. Et 4
hæc ſunt nomina virorum qui aſcende-
runt, ſecundùm principatum eorum; Sa- 5
cerdotes filii Phinehas filii Aaron, Jeſus
filius Joſedec filii Saraiæ: Et Joacim filius
Zorobabel filii Salathiel de familia David,
de genere Phares, tribu autem Judæ, Qui 6
locutus eſt verba ſapientiæ coram Dario
rege Perſiæ ſecundo anno regni ejus, men-
ſe Niſan primo. Hi autem illi ſunt de Ju- 7
dæa qui aſcenderunt de captivitate, de in-
colatu, quos captivos duxerat Nabuchodo-
noſor rex Babylonis Babylonem, & Hie-
roſolyma reverſi ſunt. Et in reliquam 8
Judæam, in civitatem quiſque ſuam;
qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu fi-
lio Nehemiæ, filio Zarchiæ, filio Riſhiæ,
filio Hananiæ, filio Mordecai, filio Bel-
ſariæ, filio Aſpharſi, filio Burliliæ, filio
Rauiam filio Baanæ, qui principes ipſo-
rum. Numerus eorum qui de plebe & 9
principum eorum; Filii Phares, duo
millia centum ſeptuaginta duo. Filii
Shaphat, trecenti ſeptuaginta duo. Fi- 10
lii Aruſh, ſeptingenti quinquaginta ſex.
Filii Pali principis Moab, filiúſque Jeſu, 11
& Chobud, mille octingenti duo. Filii 12
Julcham, duo. Filii Azati, nongenti
ſeptuaginta. Filii Churbæ, ſexcenti tri-
ginta tres. Filii Bani, ſexcenti quadra-
ginta octo. Filii Bibi, ſeptingenti quin- 13
que. Filii Argu, mille trecenti viginti
duo. Filii Adonicam, triginta ſeptem. 14
Filii Baaſhæ, duo millia ſexcenti & ſex.
Filii Aſaiel quadringenti quinquaginta
quatuor.

Versio VULG. LAT.

21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque : filii
Liptis, centum quinquagintaquinque : filii La-
22 bonni, trecenti quinquagintaſeptem : Filii Sichem,
trecenti ſeptuaginta : filii Suadon & Cliomus, tre-
23 centi ſeptuagintaocto : Filii Ericus, duo millia
centum quadragintaquinque : filii Anaas, trecenti
24 ſeptuaginta. Sacerdotes : Filii Jeddus, filii Eu-
ther, filii Eliaſib, trecenti ſeptuagintaduo : filii
25 Emerus, ducenti quinquagintaduo : Filii Phaſurii,
trecenti quinquagintaſeptem : filii Caree, ducenti
26 vigintiſeptem. Levitæ : Filii Jeſu in Caduhel, &
Bamis, & Serebias, & Edias, ſeptuagintaquatuor:
omnis numerus à duodecimo anno, triginta millia
27 quadringenti ſexagintaduo ; Filii, & filiæ, & uxo-
res, omnis computatio, quadraginta millia ducenti
28 quadragintaduo. Filii ſacerdotum, qui pſallebant
29 in templo : Filii Aſaph, centum vigintiocto. Oſti-
arii verò : filii Eſmenni, filii Aſer, filii Amon, filii
Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum triginta-
30 novem. Sacerdotes ſervientes in templo : filii Sel,
filii Gaſpha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su,
filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub,
filii Utha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii
31 Anani, filii Canna, filii Geddu, Filii An, filii Ra-
din, filii Deſanon, filii Nachoba, filii Caſeba, filii
Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Ha-
ſten, filii Aſiana, filii Manei, filii Naſiſſim, filii
Accuſu, filii Agiſta, filii Azui, filii Fauon, filii
32 Phaſalon, Filii Meedda, filii Phuſa, filii Caree,
filii Barcus, filii Saree, filii Coëſi, filii Naſit, filii
33 Agiſti, filii Pedon, Salomon filii ejus, filii Aſo-
phot, filii Phaſida, filii Celi, filii Dedon, filii Gad-
34 dahel, filii Sephegi, Filii Aggia, filii Sachareth,
filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malſith, filii
Amæ, filii Saſus, filii Addus, filii Suba, filii Eura,
35 filii Rahotis, filii Phaſphat, filii Malmon. Omnes
ſacro ſervientes, & pueri Salomonis, quadrin-
36 genti octoginta duo. Hi ſunt filii qui aſcenderunt
à Thelmela, Telharſa : principes eorum, Carmel-
37 lam, & Careth : Et non poterant edicere civita-
tes ſuas, & progenies ſuas, quemadmodùm ſint ex
Iſrael. Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici,
38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur ſacerdotio : &
non ſunt inventi, filii Obia, filii Achiſos, filii
Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu :
39 Et vocati ſunt nomine ejus, & horum quæſita eſt
generis ſcriptura in prædatura, & non eſt inventa,
40 & prohibiti ſunt ſacerdotio fungi. Et dixit il-
lis Nehemias & Aſtharas ; Ne participentur ſancta,
donec exurgat Pontifex doctus in oſtenſionem &
41 veritatem. Omnis autem Iſrael erat, exceptis ſervis
& ancillis, quadraginta duo millia trecenti qua-
42 draginta. Servi horum & ancillæ, ſeptem millia
trecenti triginta ſeptem. Cantores & cantatrices,
43 ducenti ſexagintaquinque. Cameli, quadringenti
triginta quinque. Equi, ſeptem millia trigintaſex.
Muli, ducenta millia quadragintaquinque. Subju-
44 galia, quinque millia vigintiquinque. Et de præ-
poſitis ipſis per pagos, dum venirent in templum
Dei, quod erat in Jeruſalem, voverunt ſuſcitare
templum in loco ſuo, ſecundùm ſuam virtutem :
45 Et dare in templum theſaurum operum ſacrum
auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quin-
46 que millia, & ſtolas ſacerdotales centum. Et ha-
bitaverunt Sacerdotes & Levitæ, & qui exierant
de plebe, in Jeruſalem, & in regione, & ſacri can-
tores, & oſtiarii, & omnis Iſrael, in regionibus ſuis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

21 Οἱ ὀπ Μαχηλὼν, ἑκατὸν εἰκοσιδύο· οἱ ἐκ Βετολίω, πεντηκονταδύο· υἱοὶ
22 (φ) Νιφὶς, ἑκατὸν πεντηκονταἕξ. Υἱοὶ Καμαωλάλα, καὶ Ὠνὲς, ἑπτα-
23 κόσιοι εἰκοσιπέντε· Υἱοὶ Ἱερεχὲ, (χ) διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε.
24 υἱοὶ Σαναὰς, τρισχίλιοι τριακόσιοι (ψ) εἷς. οἱ ἱερεῖς (ʹ) Οἱ υἱοὶ Ἰεδδοὺ τοῦ
Ἰησοῦ εἰς τοὺς υἱοὺς Σαναασίβ, (ω) ὀκτακόσιοι ἑβδομηκονταδύο· υἱοὶ
25 Ἐμμηρὲθ, (ϡ) διακόσιοι πεντηκονταδύο. Υἱοὶ Φασύρου, χίλιοι (α) τεσσα-
26 ρακονταπτά· υἱοὶ (β) Χαρμὶ, διακόσιοι δεκαπτά. (γ) Οἱ Λεῦῖται οἱ
υἱοὶ Ἰησοῦ, καὶ Καδούλου, καὶ Βάννυ, καὶ Σωδίε, ἑβδομηκοντατέσσαρες.
28 Οἱ ἱεροψάλται υἱοὶ Ἀσὰφ, ἑκατὸν (δ) εἰκοσιοκτώ. Οἱ θυρωροὶ υἱοὶ Σελλὴμ,
29 υἱοὶ Ἀτὴρ, υἱοὶ Τολμὰν, υἱοὶ (ε) Δακοὺβ, υἱοὶ Ἀτιτὰ, υἱοὶ (ζ) Τωβίε,
30 πάντες ἑκατὸν τριακονταεννέα. Οἱ ἱερόδουλοι, υἱοὶ Ἡσαὺ, υἱοὶ Ἀσιφὰ,
υἱοὶ (η) Ταβαὼθ, υἱοὶ Κηρὰς, υἱοὶ (ϑ) Σωδὰ, υἱοὶ Φηγαΐν, υἱοὶ Λαβανὰ,
υἱοὶ (ι) Ἀγγαβὰ, υἱοὶ Ἀκοὺδ, υἱοὶ Οὐδὰ, υἱοὶ Κιτὰβ, υἱοὶ (ια) Ἀκκαβὰ, υἱοὶ
31 Σουβαΐ, υἱοὶ (ιβ) Ἀνὰν, υἱοὶ Καθουὰ, υἱοὶ Γεδδοὺρ, Υἱοὶ Ἰαΐρου, υἱοὶ Δαισὰν,
υἱοὶ Νοεβὰ, υἱοὶ Χασεβὰ, υἱοὶ (κ) Καζηρὰ, υἱοὶ Ὀζίε, υἱοὶ Φινοὲ, υἱοὶ Ἀσα-
ρὰ, υἱοὶ Βασθαΐ, υἱοὶ (κα) Ἀσαναὰ, υἱοὶ Μανὶ, υἱοὶ Ναφισὶ, υἱοὶ (λ) Ακοὺβ, υἱοὶ
32 (μ) Ἀχιφὰ, υἱοὶ Ἀσὲβ, υἱοὶ Φαρακὲμ, υἱοὶ (ν) Βασηλὼμ, Υἱοὶ Μεεδδὰ,
υἱοὶ Κυδὰ, υἱοὶ Χαρέα, υἱοὶ Βαρχυὰ, υἱοὶ Σερὰρ, υἱοὶ Θομοΐ, υἱοὶ (ξ) Νασὶ,
33 υἱοὶ Ἀτιφὰ· Υἱοὶ παίδων Σαλωμὼν, υἱοὶ (ʹ) Ἀσαπφιὼθ, υἱοὶ (ο) Φαρι-
34 ρὰ, υἱοὶ Ἰεηλὶ, υἱοὶ Λοζὼν, υἱοὶ Ἰσδαὴλ, υἱοὶ (π) Σαφυΐ, Υἱοὶ Ἀγγὰ, υἱοὶ
Φαχαρὲθ, υἱοὶ Σαβιὴ, υἱοὶ (ρ) Σαφωθὶ, υἱοὶ (σ) Μισαΐας, υἱοὶ Γὰς, υἱοὶ
Ἀσδοὺδ, υἱοὶ (τ) Σουβὰ, υἱοὶ Ἀφερρὰ, υἱοὶ Βαρωδὶς, υἱοὶ (υ) Σαφάτ,
35 υἱοὶ (φ) Ἀλλωμὰ· Πάντες οἱ ἱερόδουλοι, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν παίδων Σαλωμὼν τεσ-
36 κόσιοι ἑβδομηκονταδύο. Οὗτοι ἀναβάντες ἀπὸ Θερμελὲθ, καὶ (χ)
37 Θελερσὰς, ἡγεμὼν αὐτῶν (ψ) Χαραδαλὰν, καὶ (ω) Ἀδμὰρ. Καὶ οὐκ
ἠδύναντο ἀπαγγεῖλαι τὰς πατριὰς αὐτῶν καὶ γενεὰς, ὡς ὀπ τὸ Ἰσραὴλ
εἰσιν· υἱοὶ Δηλὰν τοῦ υἱοῦ (α) τοῦ Βαναὰν, υἱοὶ Νεκωδὰν ἑξακόσιοι πεν-
38 τηκονταδύο. Καὶ ὀπ τῶν ἱερέων οἱ ἐμποιούμενοι ἱερωσύνης, καὶ οὐχ εὑρέθησαν,
υἱοὶ Ὀβδία, υἱοὶ (β) Ἀκβὼς, υἱοὶ (γ) Ἰαδδοὺ τοῦ λαβόντος Αὐγίαν γυ-
39 ναῖκα τῶν θυγατέρων (δ) Φαναζηδαίου, Καὶ ἐκλήθη ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.
καὶ τούτων ζητηθέντος τῶν γενικῶν γραφῶν ἐν τῷ καταλογισμῷ (ε) καὶ μὴ εὑ-
40 ρεθέντος, ἐχωρίσθησαν τῆς ἱερατεύειν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Νεεμίας καὶ Ἀθθα-
ρίας, (ζ) μὴ μετέχειν τῶν ἁγίων ἕως ἀναστῇ ἀρχιερεὺς ὁδηγούμενος τῶν
41 δηλώσεων καὶ τῆς ἀληθείας. (η) Οἱ δὲ πάντες Ἰσραὴλ ἦσαν ἀπὸ δωδεκαετοῦς καὶ
ἐπάνω χωρὶς παίδων καὶ παιδισκῶν, μυριάδες τέσσαρες δισχίλιοι τρια-
42 κόσιοι (ϑ) ἑξήκοντα. Παῖδες τῶν καὶ παιδίσκαι, ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι
τριακονταπτά· ψάλται καὶ ψαλτῳδοὶ, διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε·
43 (ι) Κάμηλοι τετρακόσιοι τριακονταπέντε, καὶ ἵπποι ἑπτακισχίλιοι τριακον-
ταὲξ, ἡμίονοι διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε, ὑποζύγια πεντακισχίλια
44 πεντακόσια εἰκοσιπέντε. Καὶ ἐκ τῶν ἡγεμόνων κατὰ τὰς παρεμβολὰς, εἰς τὸ
παραγίνεσθαι αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἠὐξανο
ἐγεῖραι τὸν οἶκον ἐπὶ τόπου αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν, Καὶ δοῦναι
45 εἰς τὸ ἱερὸν γαζοφυλάκιον τῶν ἔργων, χρυσίου μνᾶς χιλίας καὶ ἀργυρίου
46 μνᾶς πεντακισχιλίας, καὶ στολὰς ἱερατικὰς ἑκατόν. Καὶ κατῳκίσθησαν οἱ
ἱερεῖς, καὶ οἱ Λεῦῖται, καὶ οἱ ἐκ τῆς (κ) λαοῦ αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ
τῇ χώρᾳ, οἵ τε ἱεροψάλται, καὶ οἱ θυρωροὶ, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἐν ταῖς
κώμαις αὐτῶν.

21 Qui è Macalon, centum viginti duo: Qui è Betolio, quinquaginta duo: Filii Niphis, centum quinquaginta ſex: Filii Calamolali, & Onus, ſeptingenti viginti quinq;: Filii Hierechu, ducenti quadraginta quinque: Filii Sanaas, tria millia trecenti unus. Sacerdotes, Filii Jeddu, qui Jeſu, in filios Sanaſib, octingenti ſeptuaginta duo: Filii Emmeruth, ducenti quinquaginta duo: Filii Phaſſuri, mille quadraginta ſeptem: Filii Charmi, ducenti decem ſeptem. Levitæ, filii Jeſu, & Cadoeli, & Banni, & Sudiæ, ſeptuagintaquatuor, Qui pſallebant in templo, filii Aſaph, centum viginti octo. Oſtiarii filii Salum, filii Atar, filii Tolman, filii Dacub, filii Ateta, filii Tobis, omnes centum triginta novem. Sacris ſervientes, filii Heſay, filii Aſipha, filii Tabaoth, filii Ceras, filii Suda, filii Phalææ, filii Labana, filii Agraba, filii Acud, filii Uta, filii Cetab, filii Accaba, filii Sabai, filii Anan, filii Cathua, filii Geddur, Filii Jair, filii Dæſan, filii Noeba, filii Chaſeba, filii Cazera, filii Oziæ, filii Phinoe, filii Aſara, filii Baſthai, filii Aſſana, filii Mani, filii Naphiſi, filii Acuph, filii Achiba, filii Aſub, filii Pharacem, filii Baſalem, Filii Meedda, filii Cutha, filii Charea, filii Barchuo, filii Serar, filii Thomoi, filii Naſi, filii Aſepha, Filii puerorum Salomon, filii Aſapphioth, filii Pharera, filii Jeieli, filii Lozon, filii Iſdael, filii Saphui, Filii Agia, filii Phachareth, filii Sabie, filii Sarothi, filii Miſæas, filii Gas, filii Addus, filii Suba, filii Apherra, filii Barodis, filii Saphag, filii Allom: Omnes ſacro ſervientes, & filii puerorum Salomonis, trecenti ſeptuaginta duo. Hi ſunt, qui aſcenderunt à Thermeleth, & Thelerſis: Dux eorũ Charaa Thalan, & Aalar. Et non potuerunt edicere patrias ſuas, & progenies, quemadmodùm ſint ex Iſrael: Filii Dalan, filii Baenan, filii Necodã. ſexcenti quinquaginta duo. Et ex ſacerdotibus, qui fungebantur ſacerdotio, & non ſunt inventi, filii Obdia, filii Acbos, filii Jaddu, qui accepit Augiam uxorem ex filiabus Phaezeldæi, Et vocatus eſt in nomine ejus. Et horũ quæſtâ generis ſcripturâ in computatione, & non inventâ, prohibiti ſunt ſacerdotio fungi. Et dixit illis Neemias, & Atthanias, ne participentur ſancta, donec exurgat Pontifex indutus oſtenſionẽ, & veritatem. Omnes autem de Iſrael fuerunt à duodecimo anno & ſuprà, exceptis ſervis & ancillis, quadraginta duo millia trecenti ſexaginta. Servi horum, & ancillæ, ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. Cantores, & cantatrices, ducenti quadraginta quinq;. Cameli quadringenti triginta quinque. Et equi ſeptem millia triginta ſex. Muli ducenti quadraginta quinque. Subjugalia quinque millia quingenta viginti quinque. Et de præpoſitis ipſis per patrias, dum venirent in templum Dei, quod erat in Hieruſalem, voverunt ſuſcitare templum in loco ſuo ſecundùm ſuam virtutem. Et dare in ſacrum Gazophylacium operum, auri minas mille, & argenti minas quinque millia, & ſtolas ſacerdotales centum. Et habitaverunt ſacerdotes, & Levitæ, & qui & de populo ejus in Hieruſalem, & regione, & ſacri cantores, & oſtiarii, & omnis Iſrael, in pagis ſuis.

MS. A. (φ) Φινεὶς, (χ) τριακόσιοι (ψ) τριάκοντα. (ʹ) Υἱοὶ (ω) ἐννακόσιοι (ϡ) χίλιοι πεντηκονταδύο. (α) διακόσιοι τεσσαρακονταπτά· (β) Χαρμὶ, χίλιοι δεκαεπτά. (γ) Οἱ δὲ Λεῦῖ υἱοὶ Ἰησοῦ, καὶ Καδμιήλου, (δ) τεσσαρακονταοκτώ. (ε) Δακουβὶ, (ζ) Σαβεὶ, οἱ πάντες (η) Ταβαὼθ, (ϑ) Σισὰ, (ι) Ἀγγαβὰ, (ια) Γαβὰ, (ιβ) Ἀννὰν, (κ) Γαζηρὰ, (κα) Ἀσαναὰ, (λ) Ἀκοὺμ, (μ) Ἀχιφὰ, υἱοὶ Ἀσὲρ, (ν) Βαναὼθ, (ξ) Νασιὰθ, (ο) Ἀσαφφιὼθ, (π) Φαεισὰ, (ρ) Σαφυδὶ, (σ) Μασίας, (τ) Σεβὰς, (υ) Σαφὰτ. (φ) Ἀλλὼν· (χ) Θελασὶς, (ψ) Χαραδαλὰρ, (ω) Ἀλλὰρ. (α) τῶν Βὰν, (β) Ακκὼς, (γ) Ιοδδοῦς (δ) Ζορζελδαΐου, (ε) μὴ εὑρεθείσης, (ζ) μὰ μετέχειν τῶν ἁγίων αὐτοὺς ἕως ἂ ἀναστῇ ἀρχιερεὺς (η) Οἱ δὲ πάντες ἦσαν Ἰσραὴλ ἀπὸ δωδεκαετοῦς χωρὶς παίδων (ϑ)* τριακονταεπτά. ψάλ (ι) Καὶ κάμηλοι (κ) λαοῦ ἐν

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

40 ... * ... Et dixit ipſis Nehemias, Nolite communicare ſacris, donec exurgat ſacerdos ſummus indutus manifeſtationem & veritatem. Omnes autem Iſraelitæ, à duodecim annos nato; præter ſervos & ancillas, erant quadraginta duo millia quadringenti ſexaginta. Servi eorum & ancillæ, ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. Pſaltæ & Cantores, ducenti quadraginta quinque. Cameli, quadringenti triginta quinque. Equi, ſeptem millia triginta ſex. Muli, ducenti quadraginta quinque. Aſini, quinque millia quingenti viginti quinque. Et qui de principibus quidem ſecundùm genera cùm veniſſent ad templum Domini quod Hieroſolymis, voverunt erecturos ſe templum in loco ſuo, ſecundùm facultates ſuas. Et *daturos* in gazophylacium ſacerdotale operum, minas auri mille, argenti minas quinque millia, & ſtolas ſacerdotales centum. Et collocati ſunt Sacerdotes & Levitæ & qui de populo ejus Hieroſolymis, & in regione: Et cantores ſacerdotales, & janitores, & omnis Iſrael, in civitatibus ſuis.

Versio VULG. LAT.

47 Instante autem septimo mense, cúmque essent filii Israel unusquisque in suis rebus, convenerunt unani-
48 mes in atrium, quod erat ante januam Orientalem. Et stantes Jesus filius Josedec & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel & hujus fratres, paraverunt
49 altare, Ut offerrent super illud holocautomata, secundùm quæ in libro Moysi hominis Dei scripta sunt.
50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexerunt sacrarium in loco suo omnes gentes terræ, & offerebant hostias, & holocautomata Domino matuti-
51 na. Et egerunt scenopegiam, & diem solennem, sicut præceptum est in lege; & sacrificia quotidiè, sicut
52 oportebat: Et post hæc oblationes institutas, & hostias sabbatorum, & neomeniarum, & dierum solen-
53 nium omnium sanctificatorum. Et quotquot vovebant Domino à neomenia septimi mensis, cœperunt hostias offerre Deo, & templum Domini nondum erat
54 ædificatum. Et dederunt pecuniam lapidariis & fa-
55 bris, & potum & pabula, cum gaudio. Et dederunt carra Sidoniis & Tyriis, ut transveherent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe portu, secundùm decretum quod scriptum erat eis à Cyro
56 rege Persarum. Et in secundo anno venientes in templum Dei in Jerusalem, mense secundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & fratres ipsorum & sacerdotes & Levitæ, & omnes
57 qui venerant de captivitate in Jerusalem: Et fundaverunt templum Dei, novilunio secundi mensis secundi anni, cùm venissent in Judæam & Jeru-
58 salem. Et statuerunt Levitas à viginti annis, super opera Domini: & stetit Jesus & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conspirantes, & executores legis, fa-
59 cientes opera in domo Domini. Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum tubis: & Levitæ filii Asaph,
60 habentes cymbala, Collaudantes Dominum, & be-
61 nedicentes secundùm David regem Israel. Et cantabant canticum Domino; Quoniam dulcedo ejus, & honor in secula super omnem Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

47 Ἐνστάντος δὲ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, καὶ ὄντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἑκάστου ἐν τοῖς ἰδίοις, συνήχθησαν ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ εὐρύχωρον τοῦ πρώτου πυ-
48 λῶνος (λ) πρὸς τῇ ἀνατολῇ. Καὶ κατασὰς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς, καὶ Ζοροβάβηλ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ καὶ οἱ τέτταρες ἀ-
49 δελφοὶ, ἡτοίμασε τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ (*) Ἰσραὴλ, Προσενέγκαι (μ) ἐπ' αὐτοῦ ὁλοκαυτώσεις, ἀκολούθως τοῖς ἐν τῇ Μωυσέως βίβλῳ τοῦ ἀνθρώπου
50 τοῦ θεοῦ διηγορευμένοις. Καὶ ἐσπουδήθησαν αὐτοῖς ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ κατώρθωσε τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τοῦ τόπου (ν) αὐτῶν, ὅτι ἐν ἔχθρᾳ ἦσαν αὐτοῖς· καὶ κατίσχυσαν αὐτὲς πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ
51 ἀνέφερον θυσίας κατὰ τὸν καιρὸν, καὶ ὁλοκαυτώματα (*) κυρίῳ τὸ πρωϊνὸν καὶ
52 τὸ δειλινόν. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τῶν σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπιτέτακται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν· Καὶ μετὰ ταῦτα προσ-
53 φορὰς ἐνδελεχισμοῦ, καὶ θυσίας Σαββάτων καὶ νεομηνιῶν καὶ ἑορτῶν πα-
54 σῶν ἡγιασμένων. Καὶ ὅσοι ἠύξαντο εὐχὴν τῷ θεῷ ἀπὸ τῆς νεομηνίας τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, ἤρξαντο προσφέρειν θυσίας τῷ θεῷ, καὶ ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ
55 ἔτι οἰκοδόμητο. Καὶ ἔδωκαν ἀργύριον τοῖς λατόμοις καὶ τέκτοσι, (ξ) καὶ ποτὰ καὶ βρωτὰ Καὶ χάρρα τοῖς Σιδωνίοις καὶ Τυρίοις εἰς τὸ παφέ-
56 γειν αὐτὲς ἐκ τοῦ Λιβάνου ξύλα κέδρινα, διαφέρειν σχεδίας εἰς τὸ πλῆ-
57 θος, κατὰ τὸ πεσταγμα τὸ γεγραμμένον αὐτοῖς περὶ Κύρου τοῦ Περσῶν βα-
σιλέως. Καὶ τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς παραγινομένου εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ μηνὸς δευτέρου, ἤρξαντο Ζοροβάβηλ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ, καὶ Ἰησοῦς
58 ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ Λευῖται, καὶ πάντες οἱ παραγινόμενοι ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, Καὶ ἐθεμελίωσε (ο)
59 τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ τῇ νεομηνίᾳ τοῦ δευτέρου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους, ἐν τῷ ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἔστησαν τοὺς Λευίτας ἀπὸ εἰκοσαετοῦς ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ κυρίου· καὶ ἔστη Ἰησοῦς, καὶ οἱ υἱοὶ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ (π) Καδμιὴλ ὁ ἀδελφὸς, (ρ) καὶ οἱ υἱοὶ Ημαδαβοὺν, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰωδὲ τοῦ (σ)
60 Ηλιαδὲλ σὺν τοῖς υἱοῖς καὶ ἀδελφοῖς, πάντες οἱ Λευῖται ὁμοθυμαδὸν ἐργοδιῶκται, ποιοῦντες εἰς τὰ ἔργα ἐν τῷ οἴκῳ (*) τοῦ κυρίου. καὶ ᾠκοδό-
61 μησε οἱ οἰκοδόμοι τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. Καὶ ἔστησε οἱ ἱερεῖς ἐσταλισμένοι τοῖς μασικῶν καὶ Σαλπίγγων, καὶ οἱ Λευῖται (τ) υἱοὶ Ἀσὰφ ἔχοντες τὰ κύμ-
βαλα Αἰνοῦντες τῷ κυρίῳ, καὶ εὐλογοῦντες τοῦ Δαυὶδ βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐφώνησε δὲ ὑμνῶν (*) εὐλογοῦντες τῷ κυρίῳ, Ὅτι ἡ χρηστότης αὐτοῦ καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν παντὶ Ἰσραήλ.

Dominum, & benedicentes secundùm David regem Israel, Et cantaverunt per hymnos Dominum; Quoniam dulcedo ejus, & honor in secula, super omnem Israel.

47 *Instante autem septimo mense, cùmque essent filii Israel unusquisque in suis, convenerunt unanimes in atrium primæ portæ Orientalis. Et stans* 48 *Jesus filius Josedec, & fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, & hujus fratres, paraverunt altare Dei Israel, ut offerrent super illud* 49 *holocaustomata, secundùm quæ in libro Moysi hominis Dei scripta sunt. Et aggregati sunt illis ex* 50 *aliis nationibus terræ, & erexerunt altare in loco (b) ipsorum, quoniam in inimicitia erant eis, & confortaverunt eos omnes gentes, quæ super terram, & offerebant hostias secundù tempus, & holocaustomata Domino, matutinum; & vespertinum. Et e-* 51 *gerunt scenopegiæ diem solenem, sicut præceptum est in lege, & sacrificia quotidiè, sicut oportebat:* 52 *Et post hæc oblationes sacrificii jugis, & hostias sabbatorum, & Neomeniarum, & dierum solennù* 53 *omnium sanctificatorum. Et quotquot voverant votum Deo à Neomenia septimi mensis; cœperunt hostias offerre Deo: & templum Dei nondùm ædificabatur. Et dederunt pecuniam lapidariis, et* 54 *fabris, & potum, & pabula, Et carra Sidonius, &* 55 *Tyriis, ut transferenterent illi de Libano ligna cedrina, transportando rates in Joppe portum, secundùm decretum, quod scriptum erat eis à Cyro Persarum rege. Et secundo anno venientes in templum Dei* 56 *in Hierusalem, mense secundo inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Jesus filius Josedec, & fratres eorum, & sacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Hierusalem. Et fundaverunt templum Dei novilunio secundi mensis se-* 57 *cundi anni, cùm venissent in Judæam, & Hierusalem. Et statuerunt Levitas à viginti annis su-* 58 *per opera Domini. Et steti Jesus, & filii, et fratres, & Cadmiel frater, & filii Emadabum, & filii Joda filii Eliadud cum filiis, & fratribus, omnes Levitæ unanimiter exactores operis, facientes ad opera in domo Domini Et ædificaverunt ædificatores templum Domini. Et steterunt sacer-* 59 *dotes habentes stolas cum musicis, & tubis, & Levitæ filii Asaph habentes cymbala, Collaudantes* 60 *Dominum, & benedicentes, secundùm David regem Israel. Et cantaverunt per hymnos* 61 *Dominum, & honor in secula, super omnem Israel.*

MS. A. (λ) πρὸς τὴν ἀνατολήν. (*) τοῦ Ἰσραὴλ, (μ) ἐπ' αὐτῷ (ν) αὐτῶν, (*) τῷ κυρίῳ (ξ) καὶ βρωτὰ καὶ ποτὰ Καὶ κάρρα (ο) τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ (π) Καδμιὴλ (ρ) καὶ οἱ υἱοὶ Ἰησοῦ Ἡμαδαβὲν, (σ) Ἰλιαδὲν (*) τοῦ θεοῦ. (τ) οἱ υἱοὶ Ἀσὰφ (*) ὁμολογοῦντες

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

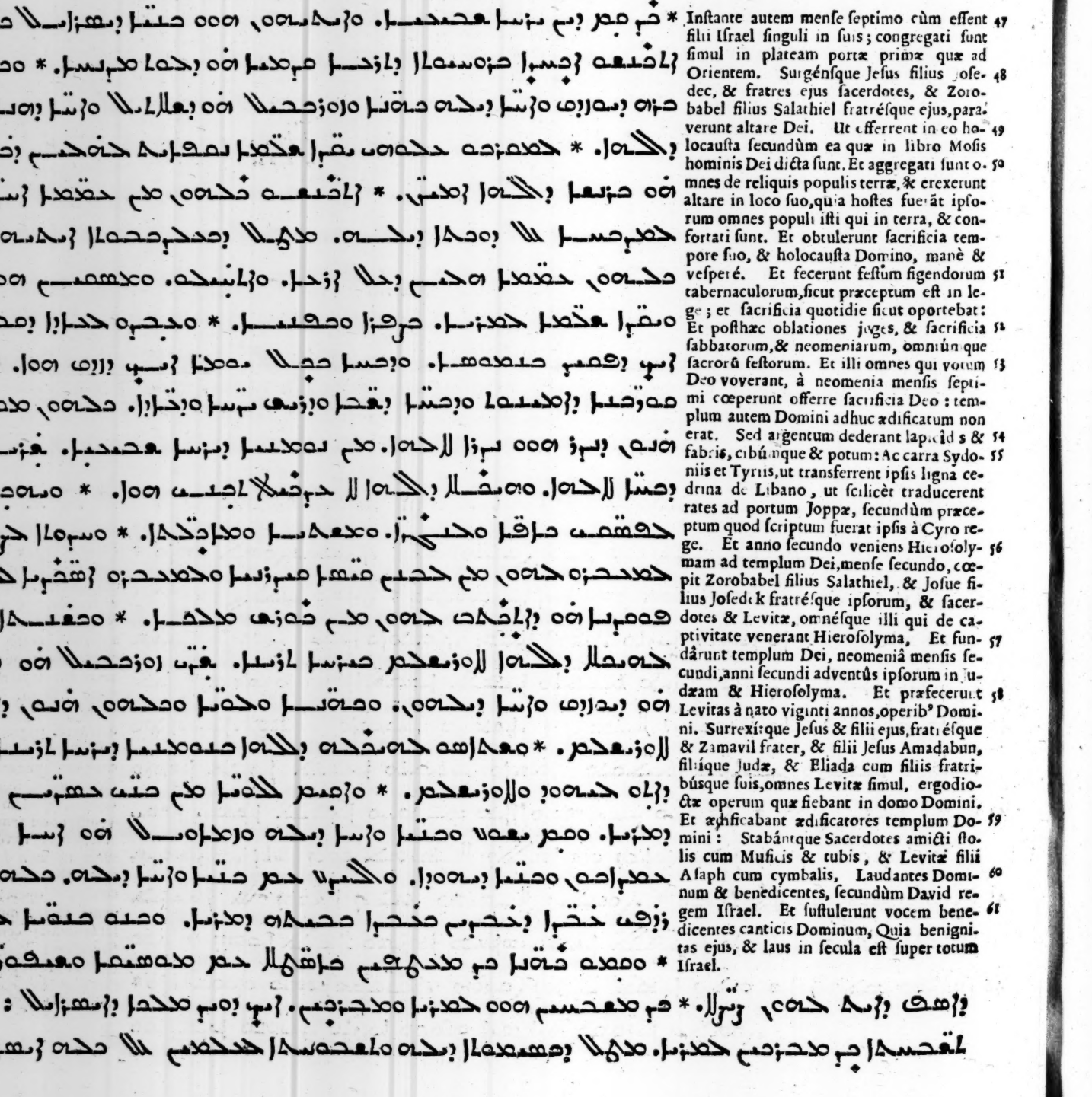

47 Instante autem mense septimo cùm essent filii Israel singuli in suis; congregati sunt simul in plateam portæ primæ quæ ad Orientem. Surgénsque Jesus filius Jose- 48 dec, & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel fratrésque ejus, paraverunt altare Dei. Ut offerrent in eo ho- 49 locausta secundùm ea quæ in libro Mosis hominis Dei dicta sunt. Et aggregati sunt o- 50 mnes de reliquis populis terræ, & erexerunt altare in loco suo, quia hostes fuerãt ipsorum omnes populi isti qui in terra, & confortati sunt. Et obtulerunt sacrificia tempore suo, & holocausta Domino, manè & vesperé. Et fecerunt festum figendorum 51 tabernaculorum, sicut præceptum est in lege; et sacrificia quotidie sicut oportebat: Et posthæc oblationes juges, & sacrificia 52 sabbatorum, & neomeniarum, omniúmque sacrorũ festorum. Et illi omnes qui votum 53 Deo voverant, à neomenia mensis septimi cœperunt offerre sacrificia Deo: templum autem Domini adhuc ædificatum non erat. Sed argentum dederant lapicidis & 54 fabris, cibúmque & potum: Ac carra Sydo- 55 niis et Tyriis, ut transferrent ipsis ligna cedrina de Libano, ut scilicèt traducerent rates ad portum Joppæ, secundùm præceptum quod scriptum fuerat ipsis à Cyro rege. Et anno secundo veniens Hierosoly- 56 mam ad templum Dei, mense secundo, cœpit Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedek fratrésque ipsorum, & sacerdotes & Levitæ, omnésque illi qui de captivitate venerant Hierosolyma, Et fun- 57 dârunt templum Dei, neomeniâ mensis secundi, anni secundi adventûs ipsorum in Judæam & Hierosolyma. Et præfecerunt 58 Levitas à nato viginti annos, operibꝰ Domini. Surrexítque Jesus & filii ejus, fratréque & Zamavil frater, & filii Jesus Amadabun, filiíque Judæ, & Eliada cum filiis fratribúsque suis, omnes Levitæ simul, ergodioctæ operum quæ fiebant in domo Domini. Et ædificabant ædificatores templum Do- 59 mini: Stabántque Sacerdotes amicti stolis cum Muficis & tubis, & Levitæ filii Asaph cum cymbalis, Laudantes Domi- 60 num & benedicentes, secundùm David regem Israel. Et sustulerunt vocem bene- 61 dicentes canticis Dominum, Quia benignitas ejus, & laus in secula est super totum Israel.

Versio VULG. LAT.

62 Et omnis populꝰ tubâ cecinerunt, & proclamaverunt
63 voce magnâ, collaudantes Dominum in ſuſcitatione
domûs Domini. Et venerunt ex ſacerdotibus & Le-
vitis, & præſidentibus ſecundùm pagos ſenioribus,
64 qui viderant priſtinam domum; Et ad hujus ædifica-
tionem cum clamore & planctu magno, & multi cum
65 tubis & gaudio magno: In tantum ut populus non
audiret tubas propter planctum populi. Turba enim
erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur.
66 Et audierunt inimici tribûs Judæ, & Benjamin, & ve-
67 nerunt ſcire quæ eſſet vox tubarum. Et cognoverunt
quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum
68 Domino Deo Iſrael. Et accedentes ad Zorobabel &
Jeſum, præpoſitos pagorũ, dixerunt eis; Ædificabimus
69 unà vobiſcum. Similiter enim audivimus Dominum
veſtrum, & ipſi pariter incedimus à diebus Aſbazareth
70 regis Aſſyriorum, qui tranſmigravit nos huc. Et di-
xit illis Zorobabel, & Jeſus, & principes pagorum Iſ-
71 rael; Non eſt nobis & vobis ædificare domum Dei
noſtri: nos enim ſoli ædificabimus Domino Iſrael,
72 ſecundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſa-
rum. Gentes autem terræ incumbentes his qui ſunt
in Judæa, & levantes opus ædificationis & inſidias,
& populos adducentes prohibebant eos ædificare,
73 Et aggreſſuras exercentes impedierunt, ne conſum-
maretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, &
protraxerunt ſtructuram per biennium uſque ad Darii
regnum.

CAP. VI.

1 IN ſecundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus & Zacharias filius Addin prophetæ apud Judæ-
2 am & Jeruſalem in nomine Dei Iſrael ſuper eos. Tunc
ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſe-
dech, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ
3 eſt in Jeruſalem: Cùm adeſſent eis prophetæ Do-
mini, & adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad
illos Siſennes ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sa-
4 trabuzanes, & ſodales ejus, Et dixerunt eis; Quo
præcipiente vobis, domum hanc ædificatis, & tectum
iſtud, & alia omnia perficitis: & qui ſunt ſtructores
qui hæc ædificant?

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

62 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐσάλπιζ, καὶ ἐβόησ φωνῇ μεγάλῃ, ὑμνοῦντες τῷ κυρίῳ
63 ὅτι τῇ ἐγέρσει τοῦ οἴκου (*) κυρίου. Καὶ ἦλθοσ ἐκ τ ἱερέων καὶ Λδι-
τῶν καὶ τῶν ἀρχιπατριῶν καὶ τὰς πατριὰς αὐτῶν, οἱ πρεσβύτεροι
64 (υ) οἱ ἑωρακότες τὸν πρὸ τότε οἶκον, Πρὸς τὴν τότε οἰκοδομὴν (φ)
μ κλαυθμῷ καὶ κραυγῇ μεγάλῃ, καὶ πολλοὶ διὰ (χ) σαλπίγγων καὶ
65 χαρᾶς μεγάλης (*) τῇ φωνῇ· Ὥστε τ λαὸν μὴ ἀκούειν τῶν σαλπίγγων
διὰ τὸν κλαυθμὸν τ λαοῦ· ὁ γὰ ὄχλ ἦν ὁ (χ) σαλπίζων μεγά-
66 λως, ὥστε μακρόθεν ἀκούεσθαι. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐχθροὶ τῆς φυλῆς
Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν, ἦλθοσ ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνὴ τῶν (χ) σαλπίγγων.
67 Καὶ ἐπέγνωσ ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τὸν ναὸν τῷ
68 κυρίῳ θεῷ Ἰσραήλ. Καὶ προσελθόντες τῷ Ζοροβάβελ, καὶ Ἰησοῦ, καὶ
τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, λέγουσιν αὐτοῖς, (ψ) Συνοικοδομήσο-
69 μὲν ὑμῖν. Ὁμοίως γὰ ὑμῖν ἀκούομὲν τ κυρίου ὑμῶ, καὶ αὐτῷ ὀπτεύο-
μὲν (ω) ἀφ' ἡμερῶν Ἀσβακαφὰς βασιλέως Ἀσσυρίων, ὃς μετήγαγέ
70 μὰς (α) ὀντεῦθε. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦς καὶ οἱ ἡ-
γούμενοι τῶν πατριῶν τ Ἰσραὴλ, Οὐχ ἡμῖν καὶ ὑμῖν τ οἰκοδομῆ-
σαι τὸν οἶκον κυρίῳ (β) θεῷ ἡμῶ. ἡμεῖς γὰ μόνοι οἰκοδομήσομὲν τῷ
κυρίῳ τ Ἰσραὴλ ἀκολούθωσ οἷς προσέταξεν ἡμῖν Κύρ ὁ βασιλεὺς
71 Περσῶν. Τὰ δ ἔθνη τῆς γῆς ὀπισεμώμενα τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ
72 πολιορκοῦντες, ἐμπόδιζον τ οἰκοδομεῖν. Καὶ (γ) βουλὰς, καὶ ἀθροίσεις
ποιούμενοι, ἀπεκώλυον τ (δ) ἀποτελεσθῆναι τ οἰκοδο-
μὴν πάντα τ χρόνον τ ζωῆς τ βασιλέως Κύρου. καὶ ἐμποδίζοντ τ οἰκοδο-
μῆς ἕτη δύο ἕωσ τ Δαρείου βασιλείας.

MS.A. (*) τοῦ κυρίου. (υ) οἱ πρεσβυτάκοτες (φ) μετὰ κραυγῆς καὶ κλαυθμῷ μεγάλου, (*) φωνῇ· (χ) μεγάλως *τί ὡς τὰ
μακρόθεν (ψ) Συνοικοδομήσομὲν ὑμῖν. (ω) ἀπὸ ἡμερῶν Ἀσβασαρὲὰ (α) ὀντεῦθα. Καὶ ὅπω (β) τῷ θεῷ (γ) ὀπουλὰς,
καὶ ἀθροίσεις ποιούμενοι, (δ) ἐπιτελεσθῆναι

ΚΕΦ. ε'.

1 ΕΝ δ τῷ δευτέρῳ ἔτει (α) τῆς Δαρείου βασιλείας, ἐπροφήτευ-
σεν Ἀγγαῖ καὶ Ζαχαρίας ὁ τοῦ Ἀδδὼ οἱ προφῆ ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους
τοὺς ὄν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλὴμ, ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου θεοῦ Ἰσρα-
2 ὴλ ἐπ' αὐτούσ. Τότε ἀνέστ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ
Ἰωσεδὲκ, ἤρξαντο οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον τοῦ κυρίου τὸν ἐν Ἱερουσα-
3 λὴμ, Συνόντων τ προφητ τοῦ κυρίου, βοηθούντων αὐτοῖς. Ἐν
αὐτῷ τῷ χρόνῳ ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς Σισίννης ὁ ἔπαρχ Συρίας καὶ
4 Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης (β) καὶ οἱ ζωπαῖροι, Καὶ εἶπαν αὐτοῖς,
Τίν ὑμῖν ζωπάζαντ τὸν οἶκον τοῦτον οἰκοδομεῖτε, καὶ τὴν σέ-
γλω ταύτλω καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιτελεῖτε; (γ) καὶ τίνες εἰσὶν οἱ οἰ-
κοδόμοι οἱ ταῦτα ὀπιτελοῦντες;

MS.A. (α) τῆς τ Δαρείου (β) καὶ οἱ συνεταῖροι αὐτοῦ, (γ) τίνες εἰσὶν οἱ οἰκοδόμοι ταῦτα ὀπιτελοῦντες;

CAP. VI.

1 IN ſecundo autem anno regni Darii prophetavit *Aggæus, & Zacharias filius Addo prophetæ, ſuper Judæos, qui in Judæa, & Hieruſalem, in nomine Domini Dei Iſrael ſuper eos. Tunc ſtans* 2 *Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedec, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ eſt in Hieruſalem, Cùm adeſſent eis prophetæ Domini,* 3 *& adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illes Siſinnes ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sathrabuzanes, & ſodales: Et dixerunt eis;* 4 *Quo præcipiente vobis, domum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis? Et qui ſunt ſtructores, qui hæc perficiunt?*

MS.A. (α) τῆς τ Δαρείου (β) καὶ οἱ συνεταῖροι αὐτοῦ, (γ) τίνες εἰσὶν οἱ οἰκοδόμοι ταῦτα ὀπιτελοῦντες;

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

62 * Totus populus jubilavit & clamavit vo- 62
ce magnâ laudantes Dominum de erec-
tione templi Domini. Et venerunt 63
de Sacerdotibus & Levitis, & Præſi-
dibus ſecundùm genera ſua, ſeniores qui
viderant templum quod ante hoc, *Com-* 64
paratum ad ædificium hoc, cum clamore &
fletu magno: Multi autem cum tubis &
gaudio magnâ voce; Ita ut populus non 65
audiret tubas, præ fletu populi. Turba e-
nim erat quæ magnificè canebat tubis, ita
ut de longinquo audiretur. Cùm autem 66
audiviſſent hoſtes tribuum Judæ & Benja-
min, venerunt ut diſcerent, quid ſibi vellet
ſonus tubarum. Et cognoverunt eos qui 67
de captivitate ædificare templum Domino
Deo Iſrael. Et accedentes ad Zurbabel, 68
& Jeſum, & principes generum, dixerunt
ipſis; Ædificemus vobiſcum. Quia ut vos, 69
obedimus Domino veſtro, à diebus Aſtach-
phat regis Aſſyriæ qui huc vos tranſtulit.
Et dixerunt ipſis Zurbabel, & Jeſus, & 70
principes generum Iſraeliticorum; Non
eſt ædificanda domus Domini Dei noſtri à
nobis & vobis. Sed nos ſoli ædificabimus 71
Domino Deo noſtro Iſraelis, ſecundùm ea
quæ præcepit Cyrus rex Perſarum. Populi 72
autem terræ aggredientes eos qui in Judæa,
& arctantes eos bello, prohibebant ab ædi-
ficando. Et conſilia, & cœtus populi, & 73
coitiones facientes, impediebant ab ædifi-
cando, & ab ædificio perficiendo toto tem- 74
pore vitæ Cyri regis. Et impediti ſunt ab
ædificando, annos duo, uſque ad regnum
Darii.

CAP. VI.

1 PRophetaverunt Haggi & Zacharia filius
Chazu prophetæ de Judæis qui in Judæa &
Hieroſolymis, nomine Domini Dei Iſrael
de eis. Hinc ſurgens Zurbabel filius Sa- 2
lathiel, & Jeſus filius Joſedek ceperunt æ-
dificare templum Domini quod Hieroſoly-
mis: cùm adeſſent ipſis prophetæ Dñi, et ad- 3
juvarent eos. Ipſo tempore accedentes ad
eos Siſinus Præfectus Syriæ et Phœnices, &
Sathroburnes, & ſocii qui cum ipſis, Di- 4
xerunt eis; Quis eſt, quo mandante vobis,
domum hanc ædificatis, & tectum hoc, &
reliqua hæc omnia perficitis? Et quinam
ſunt ædificatores, qui hæc omnia perficiunt?

Versio VULG. LAT.

5 Et habuerunt gratiam visitatione factâ super eos, qui
erant ex captivitate à Domino seniores Judæorum.
6 Et non sunt impediti ædificare, donec significaretur
7 Dario de omnib⁹ istis,& responsum acciperetur. Ex-
emplum epistolæ, quam miserunt Dario. SISEN-
NES subregulus Syriæ & Phœnicis,& Satrabuza-
nes, & sodales ejus in Syria & Phœnice præsides,re-
8 gi Dario salutem. Omnia nota sint Domino regi,
quòd cùm venissemus in regionem Judææ, & intro-
îssemus in Jerusalem, invenimus ædificantes domum
9 Dei magnam : Et templum ex lapidibus politis, &
10 magnis, & pretiosis materiis in parietibus, Et ope-
ra illa instanter fieri, & suffragare, & prosperare in
11 manibus eorum, & in omni gloria quàm diligentis-
simè perfici. Tunc interrogavimus seniores, dicen-
tes ; Quo permittente vobis,ædificatis domum istam,
12 & opera hæc fundatis ? Ideò autem interrogavimus
eos, ut notum faceremus tibi homines & præpositos,
& nominum scripturam præpositorum postulavimus
13 illos. At illi-responderunt nobis, dicentes ; Nos su-
14 mus servi Domini, qui fecit cœlum & terram : Et
ædificabatur hæc domus ante annos istos multos à re-
15 ge Israel magno & fortissimo, & consummata est. Et
quoniam patres nostri exacerbantes erant & pecca-
verunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabu-
16 chodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum, Et
domum istam demolientes incenderunt, & populum
17 captivum duxerunt in Babylonem. In primo anno re-
gnante Cyro rege Babyloniæ,scripsit Cyrus rex domũ
18 hanc ædificare, Et illa sacra vasa aurea & argentea,
quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in
Jerusalem, & consecraverat ea in suo templo, rursus
protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylo-
nia, & tradita sunt Zorobabel & Salmanasaro subre-
19 gulo : Et præceptum est eis ut offerrent hæc vasa,& re-
ponerent in templo quod erat in Jerusalem, & i-
20 psum templum Dei ædificare in loco suo. Tunc Sal-
manasarus subjecit fundamenta domûs Domini, quæ
est in Jerusalem : & exinde usque nunc ædificatur, &
21 non accepit consummationem. Nunc ergò si judi-
catur à te,ô rex, perquiratur in regalibus Bibliothe-
cis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ ἔλαβεν χάριν, ἐπισκοπῆς γενομένης ἐπὶ τ αἰχμαλωσίαν, παρὰ τ κυρίου οἱ
6 πρεσβύτεροι τ Ἰουδαίων, Καὶ ὐκ ἐκωλύθη τ οἰκοδομῆς, (δ) μέχρις ἔ
7 ἀποσημανθῆναι Δαρείῳ περὶ αὐτ, καὶ προσφωνηθῆναι. ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ
ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΗΣ ΕΓΡΑΨΕ ΔΑΡΕΙΩ, ΚΑΙ (ε) ΑΠΕΣΤΕΙΛΑΝ
Σισίννης ὁ ὕπαρχ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης, καὶ οἱ ζωσ-
8 ἵαῖροι οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ ἡγεμόνες, βασιλεῖ Δαρείῳ χαίρειν. Πάντα
γνωστὰ ἔστω τῷ κυρίῳ ἡμῶν τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἐλθόντες εἰς τ χώραν τ
Ἰουδαίας, καὶ ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν, κατελάβομεν τῆς αἰ-
χμαλωσίας τὸς πρεσβύτερους τ Ἰουδαίων ἐν Ἱερουσαλὴμ τῇ πόλει
9 οἰκοδομοῦντας οἶκον τῷ κυρίῳ μέγαν, καινὸν διὰ λίθων ξυσῶν (ζ) πολυ-
10 τελῶν, ξύλων πεπηγότων ἐν τοῖς τοίχοις, Καὶ τὰ ἔργα ἐκεῖνα (η) ἐπὶ στο-
μῆς γινόμενα, καὶ εὐοδούμενον τὸ ἔργον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ ἐν πάσῃ
11 δόξῃ καὶ ἐπιμελείᾳ (θ) συντελούμενον. Τότε ἐπυνθανόμεθα τῶν πρε-
σβυτέρων τούτων, λέγοντες, Τίς ὑμῖν προσέταξεν οἰκοδομεῖτε τὸν
12 οἶκον τοῦτον, καὶ τὰ ἔργα ταῦτα ἐπισκευάζετε ; Ἐπερωτήσαμεν ἐν αὐτοῖς, εἰ-
νεκεν τ γνωρίσαι σοι, καὶ γράψαι σοι τὰς ἀνδρώπους τὰς ἀφηγουμένους, καὶ
13 τὴν ὀνοματογραφίαν ἠτοῦμεν αὐτῶν τ (ι) προκαθημένων. Οἱ δ ἀπο-
κρίθησαν ἡμῖν, λέγοντες, (κ) Ἐσμὲν παῖδες τοῦ κυρίου τοῦ κτίσαντ τὸν
14 οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ ᾠκοδόμητο οἶκος ἔμπροσθεν τοῦτ πολλοῖς ἔτεσι
15 βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ, καὶ ἐπιτελέσθη. Καὶ ἐπεὶ οἱ
πατέρες ἡμῶν ἐξεπικράναντες ἤμαρτον εἰς τὸν κύριον τοῦ Ἰσραὴλ τὸν
οὐράνιον, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας Ναβουχοδονόσορ βασιλέως
16 (ν) Βαβυλῶνος βασιλέως τ Χαλδαίων. Τόν τε οἶκον κατελύσαντες
17 ἐνεπύρισαν, καὶ τὸν λαὸν ᾐχμαλώτευσαν εἰς Βαβυλῶνα. Ἐν
δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει βασιλεύοντ Κύρου χώρας Βαβυλωνίας, ἔ-
18 γραψεν ὁ βασιλεὺς Κύρ τὸν οἶκον τοῦτον (λ) οἰκοδομῆσαι. Καὶ
τὰ ἱερὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ (ο) ἀργυρᾶ, ἃ ἐξήνεγκε Ναβουχοδονό-
σορ ὁπ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπηρείσατο αὐτὰ ὁ τῷ (ο) αὐτοῦ
ναῷ, πάλιν ἐξήνεγκεν αὐτὰ Κύρ ὁ βασιλεὺς ὁπ τοῦ ναοῦ τοῦ (μ) ἐν Βα-
19 βυλωνίᾳ, καὶ παρεδόθη (ν) Σαναβασσάρῳ Ζοροβάβελ τῷ ἐπάρχ. Καὶ
ἐπετάγη (ξ) αὐτῷ, καὶ ἀπήνεγκε πάντα τὰ ζκεύη ταῦτα, ἀποθέσθαι ἐν
τῷ ναῷ τῷ ἐν Ἰερουσαλήμ, καὶ τὸν ναὸν τοῦ (ο) κυρίου οἰκοδομηθῆναι
20 ἐπὶ τοῦ τόπου. Τότε ὁ (π) Σαναβάσσαρ παραγενόμενος ἐνεβάλετο
τὰς θεμελίους τοῦ οἴκου (ρ) κυρίου τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπ ὀκείνου
21 μέχρι τοῦ νῦν οἰκοδομούμενον ὐκ ἔλαβε σωτήριαν. Νῦν ἐν οἷ κρίνε),
βασιλεῦ, ὁπισκεπήτω ἐν τοῖς βασιλικοῖς βιβλιοφυλακίοις (˜) τ Κύρου,

Et habuerunt gratiã, visitatione facta super ipsã captivitatem, à Domino, seniores Judæorum, Et non sunt impediti ædificare, donec significaretur Dario de istis, & responsum acciperetur. EXEMPLUM epistolæ, quam scripsit Dario, & miserunt. SISINNES subregulus Syriæ & Phœnicis,& Sathrabuzanes,& sodales, qui in Syria, & Phœnice, præsides regi Dario salutem. Omnia nota sint domino nostro regi, quòd cùm venissemus in regionem Judææ, & introissemus in Hierusalem civitatẽ, invenimus de captivitate seniores Judæorũ in Hierusalẽ civitate ædificantes domum Domino magnam, novam Ex lapidibus politis pretiosis,lignis positis in parietibus,Et opera illa instanter fieri, & prosperare opus in manib⁹ eorũ, & in omni gloria quàm diligentissimè perfici. Tunc interrogavimus seniores istos, dicentes ; Quo præcipiente vobis, ædificatis domum istam, & opera hæc fundatis ? Interrogavimus igitur eos, ut notum faccremus tibi, & scriberemus tibi homines præpositos : & nominum scripturam præpositorum postulavimus illos. At illi responderunt nobis,dicentes ; Servi sumus Domini, qui creavit cœlum,& terram. Et ædificabatur domus ante annos multos à rege Israel magno, & forti, & consummata est. Et quoniam patres nostri exacerbantes peccaverunt in Dominum Israel cœlestem, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum. Et domum istam demolientes incenderunt : & populum captivum duxerunt in Babylonem. In primo autem anno regnante Cyro in regione Babyloniæ,scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare. Et illa sacra vasa aurea,& argentea, quæ extulerat Nabuchodonosor de domo,quæ est in Hierusalem, & consecraverat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo,quod erat in Babylonia.Et tradita sunt(a)Sabanassaro Zorobabel subregulo : Et præceptũ est(b)ei.Et extulit omnia vasa hæc, ut reponerentur in templo,quod in Hierusalem,& ipsum templum Domini ædificaretur super locum. Tunc Sabanassarus adveniens jecit fundamenta domûs Domini,quæ est in Hierusalem. Et exinde usque nunc ædificatur,& non accepit consummationem. Nunc ergò si videtur,ô rex,perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri : 21

MS. A. (δ) μεχρὶ τοῦ ἀποσημανθῆναι Δαρείῳ (ε) ΑΠΕΣΤΕΙΛΕΝ · (ζ) καὶ πολυτ̃ων . (η) ἐπὶ στομῆς γινόμενα, (θ) συντ̃ελούμενα. (ι) προκαθημένων. (κ) Ἡμεῖς ἐσμεν παῖδες τοῦ κυρίου (˜) τ Βαβυλωνίας (λ) οἰκοδομηθῆναι. (ο) ἀργύρεα, (ο) ἑαυτοῦ (μ) ἐν Βαβυλῶνι, (ν) Ζοροβάβελ καὶ Σαναβασσάρῳ τῷ (ξ) αὐτῷ ἀπενέγκαντα ταῦτα τὰ σκεύη, ἀποθῆναι (ο) οἰκομηθῶσαι κυρίου τοῦτον (π) Σαναβάσσαρ ἐκεῖνον παραγόμενον (ρ) τοῦ κυρίου (˜) * τ κυρίου,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et acquisiverunt gratiã,(eò quòd respectus 5
esset in captivitatem à Domino,) presby-
teri Judæorum : Neque impediti sunt ab 6
ædificando, donec innotesceret Dario de i-
psis, & ad eum relatum esset. Exemplum 7
epistolæ quam scripserunt regi Dario & mi-
serunt. Sisinnus præfectus Syriæ & Phœni-
ciæ, & Sathroburzanes, sociíque qui simul
cum ipsis Syriæ & Phœniciæ præsident,Da-
rio regi,Salvere. Omnia nota sint domino 8
nostro regi: Venientes nos in regionem Ju-
dææ, & Hierosolyma, civitatem ingressi,
deprehendimus presbyteros captivitatis Ju-
dæorum in civitate Hierosolymis,ædifican-
tes templum Domino magnũ & novum, La- 9
pidibus politis magni pretii, trabibúsque
quæ ponuntur in ædibus; Et opera dili- 10
genter fieri, succederéque opus eis sub ma-
nibus, & cum omni gloria & solicitudine
perfici. Tunc interrogavimus Presbyte- 11
ros istos dicentes ; Quis est, cujus man-
dato templum hoc ædificatis,& opera hæc
fundatis? Interrogavimus igitur eos, ut 12
notum tibi faceremus, utque scriberemus
tibi viros principes ipsorum: nomina scribi
primorum principum ipsorum ab eis postu-
lavimus. Illi autem responderunt nobis, 13
dicentes ; Servi sumus Domini qui creavit
cœlum & terram: Et templum hoc ante 14
multos annos ædificatũ est per regem Israe-
lis magnum & fortem, & perfectum est.
Et propterea quòd patres nostri exacer- 15
bando peccârunt in Dominũ cœlorum,Do-
minum Israelis, tradidit eos in manus
Nebuchadnosaris Babylonii, regis Chal-
dæorum, Et templum destructum incen- 16
derunt, & populum captivum duxerunt
Babylonem. Anno autem primo regnante 17
Cyro,...., ædificari domum hanc, Vasáque 18
sacerdotalia aurea & argentea,quæ eduxerat
Nebuchadnosar rex ex templo Hierosolymi-
tano,& in templo suo posuerat, eduxit rur-
sus rex Cyrus de templo Babylonico: & tra-
dita sunt Zorobabeli et Sanbasuro præfecto,
Et præceptum est ei, & tulit omnia hæc 19
vasa ut reponerentur in templo Hierosoly-
mitano : Utque templum Domini ædifica-
retur in loco suo. Tunc veniens Sanbasu- 20
rus jecit fundamenta domûs Domini, quæ
Hierosolymis. Et exinde huc usque ædifi-
cata, complementum non accepit. Nunc 21
igitur si ita judicatum fuerit, O rex, inspi-
ciantur regalia Cyri regis chartophylacia
quæ in Babylone.

Versio VULG. LAT.

22 Et si inventum fuerit, consilio Cyri regis cœptam esse
structuram domûs Domini, quæ est in Jerusalem, &
judicatur à Domino rege nostro, scribat de his nobis.
23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis : &
inventus est in Ecbathanis oppido, quod est in me-
dia regione, locus unus, in quo scripta erant ista :
24 ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit
domum Domini quæ est in Jerusalem ædificare, ubi
25 incendebant igni assiduo, Cujus altitudo sit cubi-
torum decem, & latitudo cubitorum sexaginta, qua-
dratum lapidibus politis tribus, & meniano ligneo
ejusdem regionis, & meniano uno novo, & impen-
26 dia dari de domo Cyri regis : Et sacra vasa domûs
Domini tam aurea quàm argentea, quæ extulit Na-
buchodonosor in domum Domini, quæ est in Jerusa-
27 lem, ubi erant positâ, ut ponantur illîc. Et præcepit
curam agere Sisennem subregulum Syriæ & Phœni-
cis, & Satrabuzanem, & sodales ejus, & qui ordina-
ti erant in Syria & Phœnice præsides, ut abstinerent
28 se ab eodem loco. Et ego quoque præcepi in totum
ædificare : & prospexi, ut adjuvent eos qui sunt ex
captivitate Judæorum, donec consummetur templum
29 ædis Domini : Et à vexatione tributorum Cœlesy-
riæ & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his ho-
minibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfecto,
30 ad tauros, & arietes, & agnos, Similiter autem &
frumentum, & sal, & vinum, & oleum instanter per
singulos annos, prout sacerdotes qui sunt in Jeru-
salem, dictaverunt consumi quotidiè, sine ulla dilatio-
31 ne, Ut offerantur libationes summo Deo pro rege &
32 pueris ejus, & orent pro ipsorum vita : Et denun-
tietur, ut quicunque transgressi fuerint aliquid ex his
quæ scripta sunt, aut spreverint, accipiatur lignum de
suis propriis, & suspendantur, & bona ipsorum regi
33 adscribantur. Propterea Dominus, cujus nomen in-
vocatum est ibi, exterminet omnem regem & gentem,
qui manum suam extenderit prohibere, aut malè tra-
34 ctare domum Domini illam quæ est in Jerusalem. Ego
Darius rex decrevi quàm diligentissimè secundùm
hæc fieri.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Καὶ ἐὰν ἐυρίσκηϛε, μετὰ τῆς γνώμης Κύρου τῦ βασιλέως γνωμέ-
νλω ϯ οἰκοδομὴν τῦ οἴκου κυρίου τῦ ἐν Ἱερυσαλὴμ, καὶ κρίνηται τῷ
23 κυρίῳ βασιλεῖ ἡμῶν, περσφωνησάτω ἡμῖν περὶ τύτων. Τότε ὁ βασι-
λεὺς Δαρεῖ⊙ περσέταξεν ὀπισκέλαδαι (σ) ἐν τοῖς βιβλιοφυλακίοις
τοῖς κειμένοις ἐν Βαδυλῶνι· καὶ ἐυρέθη ἐν Ἐκβατάνοις τῇ βάρει τῇ
24 ἐν Μηδείᾳ χώρᾳ (τ)τόπ⊙ εἷς, ἐν ᾧ ὑπομνημάτισ τάδε. Ἔτυς πρώτυ
βασιλεύον]⊙ Κύρυ, βασιλεὺς Κύρ⊙ προσέταξε ϯ οἶκον τῦ κυρίυ ϯ
ἐν Ἱερυσαλὴμ οἰκοδομῆσαι, ὅπυ ὀπτάνυσι διὰ πυρὸς ἐνδελεχῶς.
25 Οὗ τὸ ὕψ⊙ πηχῶν ἑξήκοντα, πλάτ⊙ πηχῶν ἑξήκοντα διὰ δόμων λι-
θίνων ξυςῶν τεσσάρων, καὶ δόμυ ξυλίνυ ἐγχωρίυ καινῦ ἑνός, καὶ τὸ δα-
26 πάνημα δοθῆναι ἐκ τῦ οἴκου Κύρυ τῦ βασιλέως. Καὶ τὰ ἱερὰ ςκεύη τῦ
οἴκου κυρίου (υ)τά ϯ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἃ ἐξήνεγκε Ναβυχοδονόσορ ἐκ ϯ
οἴκου ϯ ἐν Ἱερυσαλὴμ, καὶ ἀπήνεγκεν εἰς Βαδυλῶνα, ἀποκατασταθῆ-
ναι εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐν Ἱερυσαλήμ, ἕ ἦν κείμενα, ὅπως τεθῇ ἐκεῖ.
27 Προσέταξε ϯ ὀπτανεσθῆναι Σισίννῃ ἐπάρχῳ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ
Σαθραβυζάνῃ, καὶ τοῖς ζυνέδροις, καὶ τοῖς ἀποτεταγμένοις ἐν Συρίᾳ
καὶ Φοινίκῃ ἡγεμόσιν ἀπέχεδαι ϯ τόπυ, (ν) ἐᾶσαι ϯ ϯ παῖδα κυρίυ Ζο-
ροβάβελ, ἔπαρχον ϯ τῆς Ἰυδαίας, καὶ τὲς πρεσβυτέρυς ϯ Ἰυδαίων,
28 ϯ(ν)οἶκον ϯ κυρίυ ἐκεῖνον οἰκοδομεῖν ἐπὶ ϯ τόπυ. Καὶ (ν)ἐγὼ ϯ ἐπέτα-
ξα ὁλοχρῶς οἰκοδομῆσαι, καὶ ἀτενίσαι ἵνα ζυμποιῶσι τοῖς ἐκ τῆς αἰχ-
μαλωσίας(ν) τῆς Ἰυδαίας, μέχρι τὸ ὁλοτελεσθῆναι τὸν οἶκον τῦ κυρίυ.
29 Καὶ ἀπὸ ϯ φορολογίας κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης ὀπτανελῶς σύνταξιν
δίδυδαι τύτοις τοῖς ἀνθρώποις εἰς (ν)θυσίαν τῷ κυρίῳ, Ζοροβάβελ
30 ἐπάρχῳ εἰς ταύρυς, καὶ κριὲς, καὶ ἄρνας, Ὁμοίως ϑ καὶ πυρὸν, καὶ ἅλα, καὶ
οἶνον, καὶ ἔλαιον ἐνδυχῶς κατ' ἐνιαυτὸν, καθὼς ἂν οἱ ἱερεῖς οἱ ἐν Ἰε-
ρυσαλὴμ ὑπαγορεύσωσιν ἀναλίσκεδαι καθ' ἡμέραν, (ς)ἀναμφισβήτητως,
31 Ὅπως περσφέρωνται σπονδαὶ τῷ θεῷ τῷ ὑψίςῳ ὑπὲρ τῦ βασιλέως καὶ
32 ϯ παίδων, καὶ περσεύχωνται περὶ τῆς ἀυτῶν ζωῆς· Καὶ (φ) περσέταξα ἵνα
ὅσοι (ν)ἐὰν παραβῶσί τι ϯ (χ)γεγραμμένων καὶ ἀκυρώσωσι, ληφθῆναι
ξύλον ἀπ ϯ ἰδίων ἀυτῦ, καὶ (ψ)ἐπ' ἀυτῦ κρεμασθῆναι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα
33 ἀυτῦ εἶναι βασιλικά. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ κύριϑ, ᾧ τὸ ὄνομα ἀυτῦ
ὀπικέκληται ἐκεῖ, ἀφανίσαι πάντα βασιλέα καὶ ἔθνος, ὃς ἐκτενεῖ τὴν
χεῖρα ἀυτῦ κωλῦσαι ἢ κακοποιῆσαι ϯ οἶκον(ν) κυρίυ ὀκεῖνον τὸν ὄν
Ἱερυσαλήμ. Ἐγὼ βασιλεὺς Δαρεῖ⊙ δεδόγμακα ὀπτανελῶς καὶ ταῦτα
γίνεδαι.

Et, si inventum fuerit, cum consilio Cyri regis fieri 22
structuram domûs Domini, quæ in Hierusalem, &
judicatur à Domino rege nostro; scribat de his no-
bis. Tunc Darius rex præcepit inquiri in biblio- 23
thecis, quæ sunt in Babylonia. Et inventus est in
Ecbatanis, oppido: quòd in Media regione, (c)lo-
cus unus, in quo scripta erant ista: Anno primo 24
regnante Cyro, rex Cyrus præcepit, domum Domini,
quæ est in Hierusalem, ædificare, ubi sacrificant
igni assiduo, Cujus altitudo cubitorum sexagin- 25
ta, latitudo cubitorum sexaginta per domos lapi-
deas politas tres, & (d) domum ligneam ejus loci
novam unam, & impendia dari de domo Cyri re-
gis: Et sacra vasa domûs Domini, tã aurea quã 26
argẽ:ea, quæ extulit Nabuchodonosor è domo, quæ
in Hierusalem, & abstulit in Babyloniam, restitui
in domum, quæ in Hierusalem, ubi erant posita, ut
ponantur illic. Et præcepit curam agere Sisinnem 27
subregulum Syriæ, & Phœnices, & Sathrabuza-
nem, & sodales, & qui ordinati erant in Syria &
Phœnice præsides, ut abstinerent se à loco; sinerent
autem puerum Domini Zorobabel, præsidem autem
Judææ, & seniores Judæorum, domũ Domini illam
ædificare super locũ. Et ego quoq; præcepi in totum 28
ædificare, & attendere, ut adjuvent eos, qui ex ca-
ptivitate Judææ, donec consummentur ædes Domi-
ni: Et de tributo Cœlesyriæ & Phœnicis dili- 29
genter contributionem dari his hominibus ad sa-
crificium Domino, Zorobabel præfecto, ad tauros,
& arietes, & agnos, Similiter autem & frumen- 30
tum, & sal, & vinum, & oleum assiduè per singu-
los annos, prout sacerdotes, qui sunt in Hieru-
salem, dictaverint consumi quotidiè, sine ulla dila-
tione, ut offerantur libationes Deo summo pro rege, 31
& pueris, & orent pro ipsorum vita: Et denunti- 32
etur, ut quicunque transgressi fuerint aliquid ex
his quæ scripta sunt, & spreverint; accipiatur li-
gnum de suis propriis, & super illud suspendatur,
& bona ipsius regi adscribantur. Propterea & 33
Dominus, cujus nomen invocatum est ibi, extermi-
net omnẽ regẽ, & gentem; qui manũ suã extenderit
prohibere, aut malè tractare domũ Domini illã, quæ
est in Hierusalẽ. Ego Darius rex decrevi quã diligentissimè secundũ hæc fieri. 34

MS. A. (σ)ἐν τοῖς βασιλικοῖς βιβλιοφυλακίοις (τ)τόμ⊙ εἷς, (υ)τὰ χρύσια καὶ τὰ ἀργύρεα * ὑξήνεγκεν (ν)ἐᾶσαι ϯ παῖ-
δα ϯ κυείυ (ν)οἶκον κυείυ (ν)ἐγὼ ἐπέταξα (ν)ϯ Ἰυδαίων, μέχρεις (ν)θυσίας (ς)ἀναμφισβήτως, (φ)περσέταξεν (ν)ἂν (χ)περιρημένων καὶ ϯ περσγεγραμμένων ἢ καὶ (ψ)ἐπὶ τύτῳ (ν)τῦ κυρίυ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et si inveneritis quòd præcepto Cyri regis 22
facta sit ædificatio templi Dñi quod Hiero-
solymis, & judicatum fuerit à Domino no-
stro rege nostro, alloquatur nos his de re-
bus. Tunc rex Darius juffit inspici bibli- 23
othecas repositarum Babylone chartarum:
& inventus est Ecbatanis arce quæ in re-
gione Mediæ, locus quidam in quo memo-
riæ tradita erant hæc. Anno primo re- 24
gnante Cyro, præcepit Cyrus rex ædificari
templum Domini, quod est Hierosolymis,
ubi sacrificatur igne jugiter; Cujus alti- 25
tudo cubitorum sexaginta, latitudo cubi-
torum sexaginta, structuris lapidum poli-
torum tribus, lignorum autem ipsius regio-
nis novâ unâ: Sumptum autem præberi de
domo Cyri regis. Vasa autem sacerdo- 26
talia domûs Domini, aurea & argentea quæ
extulerat Nabuchadonosor de templo Hie-
rosolymitano & Babylonẽ duxerat, restitui
in templum quod Hierosolymis, ubi posita
fuerant, ut ibi reponantur. Præcepit au- 27
tem curæ esse Sisinnæ præfecto Syriæ &
Phœniciæ, & Sathroburzani, & sodalibus
qui unà erant, eísque qui ordinati erant ut
Syriæ Phœniciæque præessent, ut à loco
abstinerent, sineréntque servum Dei Zoro-
babel præfectum Judææ, & Presbyteros
Judæorum, templum hoc eodem in loco
ædificare. Ego autem præcipio ut omninò 28
ædificent, et attendãt operi faciendo cum ca-
ptivitate Judææ donec completa fuerit do-
mus Domini. Et de tributo Syriæ Cavæ & 29
Phœniciæ dari cum cura oblationem ho-
minibus his in sacrificium Domino, Zoro-
babel præfecto, in tauros arietésque &
agnos: Similiter autem & frumentum & 30
sal, vinúmque, & oleum jugiter singulis
annis: Prout sacerdotes, qui sunt Hierosoly-
mis, dictaverint insumi indies, sine dubita-
tione. Ut offerantur libamina Deo excelso 31
pro rege & servis ejus; utque orent pro vi-
ta ipsorum. Et præcipies, quicunque præ- 32
varicatus fuerit quicquam ex eis quæ scripta
sunt, vel irritum reddiderit, sumi lignum de
proprio ejus, & in eo suspendi ipsum, &
bona regi ascribi. Propterea Dominus 33
etiam cujus nomen ibi invocatur, exterimi-
net omnem regem & populum, qui exten-
derit manũ impedimento aut noxæ domui
Domini, quæ est Hierosolymis objiciendæ.
Ego Darius rex præcepi diligenter secun- 34
dùm hæc fieri.

Versio VULG. LAT.

CAP. VII.

1 Tunc Sisennes subregulus Cœlesyriæ & Phœnicis,
& Satrabuzanes, & sodales, obsecuti his quæ à Dario
2 rege erant decreta, Insistebant sacrosanctis operibus
diligentissimè, cooperantes cum senioribus Judæorum
3 principibus Syriæ. Et prosperata sunt sacrosancta
opera prophetantibus Aggæo & Zachariâ prophetis.
4 Et consummaverunt omnia per præceptum Domini
Dei Israel, & ex consilio Cyri, & Darii, & Artaxerxis
5 regis Persarum. Et consummata est domus nostra
usque ad tertiã & vigesimam diem mensis Adar, sex-
6 to anno Darii regis. Et fecerunt filii Israel & sacer-
dotes & Levitæ & cæteri qui erant ex captivitate, qui
appositi sunt, secundùm ea quæ scripta sunt in libro
7 Moysi. Et obtulerunt in dedicationem templi Domi-
ni, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadrin-
8 gentos, Et hœdos pro peccatis ũiversi Israel duo-
9 decim, secundùm numerum tribuum Israel. Et ste-
terunt sacerdotes & Levitæ amicti stolis per tribus, su-
per omnia opera Domini Dei Israel, secundùm librũ
10 Moysi; & ostiarii per singulas januas. Et egerunt filii
Israel cum his qui erant ex captivitate illud Phase
quartadecimâ lunâ mensis primi, quando sanctificati
11 sunt sacerdotes & Levitæ. Omnes filii captivitatis
non sunt simul sanctificati, quia Levitæ omnes simul
12 sanctificati sunt. Et immolaverunt Phase universi
filii captivitatis, & fratribus suis sacerdotibus, & sibi-
13 metipsis. Et manducaverunt filii Israel, qui erant
ex captivitate, omnes qui remanserant ab omnibus
execrationibus gentium terræ quærentes Dominum,
14 Et celebraverunt diem festum azymorum, septem
15 diebus epulantes in conspectu Dñi; Quoniam con-
vertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare
manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

CAP. VIII.

1 ET post hunc, regnante Artaxerxe Persarum rege,
accessit Esdras filius Azariæ, filii Helciæ, filii Solome,
2 Filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel,
3 filii Bocci, filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazari,
filii Aaron primi sacerdotis: Hic Esdras ascendit
de Babylonia, cùm esset scriba & ingeniosus in lege
Moysi, quæ data est à Domino Deo Israel docere &
facere.

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ζ'.

1 Τότε Σισίννης (*)ἔπαρχος κοίλης Συείας, καὶ Φοινίκης, καὶ Σαθραβυζάνης, καὶ οἱ συνεταῖροι κατακολουθήσαντες τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως
2 Δαρείου προσταγεῖσιν, Ἐπισπάτην τὰ ἱερῶν ἔργων ὁπωσμελέστερον συνερ-
3 γοῦντες τοῖς πρεσβυτέροις τῶν (a) Ἰουδαίων καὶ ἱεροσπάταις. Καὶ ἐυοδώ-
θη ἐγίνετο τὰ ἱερὰ ἔργα, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου τῶν προφητῶν.
4 Καὶ συνετέλεσε ταῦτα διὰ προστάγματος (*) κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ καὶ μετὰ τὴν
5 γνώμης (*)τοῦ Κύρου καὶ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξου βασιλέων Περσῶν, (β)Συνε-
τελέσθη ὁ οἶκος ὁ ἅγιος ἕως τρίτης καὶ εἰκάδος μηνὸς Ἀδαρ, τοῦ ἕκτου
6 ἔτους βασιλέως Δαρείου. Καὶ ἐποίησε οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ
Λευῖται καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἱ προστεθέντες, ἀκολούθως
7 τοῖς ἐν τῇ (*) Μωυσέως βίβλῳ. Καὶ προσήνεγκαν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν
τοῦ ἱεροῦ τοῦ κυρίου ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους,
8 Χιμάρους ὑπὲρ ἁμαρτίας παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ δώδεκα πρὸς ἀριθμὸν, ἐκ
9 τῶν φυλάρχων τοῦ Ἰσραὴλ δώδεκα. Καὶ ἔστησε οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται κε-
φυλαγμένοι κατὰ τῶν ἔργων κυρίου (*) θεοῦ Ἰσραὴλ ἀκολούθως τῇ
10 (*) Μωυσέως βίβλῳ, καὶ οἱ θυρωροὶ ἐφ' ἑκάστου πυλῶνος. Καὶ ἠγάγοσαν οἱ
υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ πάσχα ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
11 τοῦ πρώτου μηνὸς, ὅτε ἡγνίσθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Ἅμα καὶ πάν-
τες οἱ υἱοὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ὅτι ἡγνίσθησαν, ὅτι οἱ Λευῖται ἅμα πάντες
12 ἡγνίσθησαν. Καὶ ἔθυσαν τὸ πάσχα πᾶσι τοῖς υἱοῖς (*) τοῖς αἰχμαλωσίας,
13 καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἑαυτοῖς. Καὶ ἐφάγοσαν οἱ υἱοὶ
Ἰσραὴλ οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, πάντες οἱ χωρισθέντες ἀπὸ τῶν βδελυ-
14 μάτων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, ζητοῦντες τὸν κύριον. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν
1 ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας εὐφραινόμενοι (γ) ἐναντι κυρίου, Ὅτι
μετέστρεψε τὴν βουλὴν τοῦ βασιλέως Ἀσυρίων ἐπ' αὐτὸς, καὶἰσχῦ-
σαι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἔργα κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ.

MS. A. (*) ὁ ἔπαρχος (a) ἱεροσίων καὶ ἱεροσπάτας. (*)τοῦ κυρίου (*)Κύρου (β) ἕως τοῦ ἕκτου ἔτους Δαρείου βασιλέως Περσῶν, Συνε-
τελέσθη ὁ οἶκος (*)Μωσίως (*)τοῦ θεοῦ (*)Μωσίως (*) τῶν (γ) ἐναντι τοῦ κυρίου,

ΚΕΦ. η'.

1 Καὶ μεταγενέστερος τούτων δὲ, βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν
βασιλέως, ἀνεβάσθη (a)Ἔσδρας Ἀζαρίου, τοῦ Χελκίου, τοῦ
2 Σαλλήμου, Τοῦ Σαδδάκου, τοῦ Ἀχιτὼβ, τοῦ Ἀμαρίου, (β)τοῦ Ὀζίου, τοῦ Βοκ-
κὰ, τοῦ Ἀβισοὶ, τοῦ Φινεὲς, τοῦ Ἐλεάζαρ, τοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως τοῦ πρώτου
3 Οὗτος (γ) Ἔσδρας ἀνέβη ἀπὸ Βαβυλῶνος ὡς γραμματεὺς, ὑφυὴς ὢν
(*) ἐν τῷ Μωυσέως νόμῳ τῷ δεδομένῳ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

MS. A. (a) Ἔζρας Σαραΐου, τοῦ Ἐζρείου, τοῦ Χελκίου (β) τοῦ Ἐζίου, τοῦ Μαρερωθ, τοῦ Ζαραΐου, τοῦ Σαυΐα, τοῦ Βοκκὰ, τοῦ
Ἀβισουὲ, (γ) Ἔζρας (*)ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως τῷ

vium in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

CAP. VII.

1 Tunc Sisinnes subregulus Cœlesyriæ, & Phœnices, & Sathrabuzines, & sodales obsecuti his, quæ à
2 Dario rege erant decreta, Insistebant sacrosanctis operibus diligentiùs cooperantes scaio ibus & doctorum,
3 & sacris statoribus. Et prosperata sunt sacrosancta opera, prophetantibus Aggæo & Zachariâ prophetis.
4 Et consummaverunt hæc per præceptum Domini Dei Israel: & ex consilio Cyri, & Darii, & Arta-
5 xersis regis Persarum (a) Consummata est domus sancta usque ad tertiam & vigesimam diem mensis
Adar, sexto anno Darii regis. Et fecerunt filii Is-
6 rael, & sacerdotes, et Levitæ, & cæteri qui erant ex captivitate, qui apppositi sunt, secundùm ea que
7 scripta sunt in libro Moysi. Et obtulerũt in dedicatio-
nem templi Domini, tauros centum, arietes ducentos,
8 agnos quadringentos, Hircos pro peccato universi
Israel duodecim ad numerum de (b) principibus tri-
buum Israel duodecim. Et steterunt sacerdotes, & 9
Levitæ per tribus, amicti stolis super opera Domini
Dei Israel secundùm librum Moysi; & ostiarii per
singulas januas. Et egerunt filii Israel ex his, qui 10
erant ex captivitate, Pascha in quartadecima mensis
primi, quando sanctificati sunt sacerdotes, et Levitæ
Simul; et omnes filii captivitatis, (c) quoniam su- 11
rificati sunt: quoniam Levitæ simul omnes sancti-
ficati sunt. Et immolaverunt Pascha universis filiis 12
captivitatis, et fratribus suis sacerdotibus, et sibimet-
ipsis. Et manducaverunt filii Israel, qui ex captivi- 13
tate, omnes qui recesserant ab execrationibus gentium
terræ, quærentes Dominum. Et celebraverunt diem 14
festũ azymorum septem diebus epulantes in conspe-
ctu Domini: Quoniam converti consilium regis Assy- 15
riorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

(a) Ezras Saraiou, (b) tou Ezeiou, tou Chelkiou, tou Marerwth, tou Zaraiou, tou Sauia, tou Bokka, tou Abisouai, (c) Ezras (*)en tw nomw Mwusews tw

(a) posterior hæc est, regnante Artaxerxe Per- 1
sarum rege, accessit Esdras filius Azariæ, filii Ze-
chriæ, filii Chelciæ, filii Salemi, Filii Sadduci, filii 2
Achitob, filii Amariæ, filii Oziæ filii Bocca, filii A-
bisai, filii Phinees filii Eleazari, filii Aaron, primi sa-
cerdotis. Hic Esdras ascendit de Babylonia, tan- 3
quam scriba, qui esset ingeniosus in lege Moysi, quæ
data est à Deo Israel.

Versio SYRIAC A cum Interpretatione LATINA.

*ج * ملاه *

CAP. VII.

1 Tunc Sisinnes præfectus Syriæ Cavæ & 1
Phœniciæ, & Sathroburzines, quiq; unà so-
dales, obsecuti eis quæ à rege Dario præce-
pta erant; Insistebant operibus sacerdotali- 2
bus, diligenter admodũ opem ferentes Pres-
byteris Judæorum & Præfectis sacerdota-
libus. Et succedebant opera sacerdotalia, 3
prophetantibus Aggæo & Zacharia pro-
phetis. Et consummârunt hæc per præce- 4
ptum Domini Dei Israel: Et præcepto
Cyri & Darii & Artaxerxis regis Persarum,
in annum sextum Darii regis Persarum
Consummata est domus sancta, in vigesi- 5
mam tertiam mensis Adar, anni sexti regis
Darii. Et fecerunt filii Israel & Sacerdo- 6
tes & Levitæ, & reliqui de captivitate qui
adjunxerunt se, secundùm ea quæ in libro
Mosis. Et obtulerunt in dedicationem do- 7
mûs Domini juvencos centum, arietes du-
centos, agnos quadringentos, Hircos pro 8
peccatis totius Israelis, duodecim secun-
dùm numerum; ex bonis duodecim prin-
cipum tribuum Israelis. Et steterunt sa- 9
cerdotes secundùm genera, super opera
Domini Dei Israelis, secundùm librum Mo-
sis: Et janitores ad singulas portas Et fe- 10
cerunt filii Israel qui de captivitate, Pascha
decimoquarto mensis primi: Quia purifi-
cati erant sacerdotes simul & Levitæ. O- 11
mnes autem filii captivitatis non erant pu-
rificati, quia Levitæ simul omnes purificati
erant. Et immolaverunt Pascha omnibus 12
filiis captivitatis, & fratribus suis sacerdo-
tibus, & sibi ipsis. Et manducaverunt filii 13
Israel qui de captivitate, omnes qui de abo-
minationibus Gentium terræ se subduxe-
rant, quærentes Dominum. Et egerunt 14
festum azymorum septem dies, lætantes co-
ram Domino. Quia mutaverat cogitationes 15
regum Assyriæ erga eos, confortando ma-
nus ipsorum in opera Domini Dei Israe-
lis.

CAP. VIII.

ET quod his recentius est, regnante Ar- 1
taxerxe rege Persarum; Venit Ezras de fa-
milia Sariæ, filii Azariæ, filii Helciæ, filii
Shallum, Filii Sadu, filii Achitub, filii 2
Amariæ, filii Uziæ, filii Miraruth, filii Zorach,
filii Saviæ, filii Bucæ, filii Abishui, filii
Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotis
primi. Iste Ezras ascendit Babylone, ut qui 3
scriba esset velox in lege Mosis quæ data est
à Deo Israelis.

Versio VULG. LAT.

4 Et dedit ei rex gloriam, quòd invenisset gratiam
in omni dignitate & desiderio in conspectu ejus.
5 Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, &
Sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus tem-
6 pli, & ostiariis, & servis templi, in Jerusalem. Anno
septimo, regnante Artaxerxe, in quinto mense,
hic annus septimus est regni, exeuntes de Babylonia
7 novilunio quinti mensis, Venerunt Jerosolymam
juxta præceptum illius, secundùm prosperitatem iti-
8 neris à Domino ipsorum datam eis. In his enim
Esdras magnam disciplinam obtinebat, ne præter-
mitteret quidquam eorum, quæ essent ex lege Do-
mini & præceptis, & docendo universum Israel
9 omnem justitiam & judicium. Accedentes autem qui
scribebant scripta Artaxerxis regis, tradiderunt scri-
ptum quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Esdram
Sacerdotem, & lectorem legis Domini, cujus exem-
10 plum subjectum est. REX Artaxerxes Esdræ Sacer-
11 doti, & lectori legis Domini salutem. Humanior ego
judicans in beneficiis, præcepi eis qui desiderant ex
gente Judæorum, suâ sponte, & ex Sacerdotibus &
Levitis, qui sunt in regno meo, comitari tecum in Je-
12 rusalem. Si qui ergò cupiunt ire tecum, conveniant,
& proficiscantur, sicut placuit mihi & septem amicis
13 meis consiliariis, Ut visitent ea quæ aguntur secun-
dùm Judæam & Jerusalem, observantes sicut habes in
14 lege Domini, Et ferant munera Domino Deo Israel,
quæ vovi ego & amici Jerusalem, & omne aurum &
argentum, quod inventum fuerit in regione Babylo-
15 niæ Domino in Jerusalem cum illo, Quod est dona-
tum pro ipsa gente in templum Domini eorum quod
est in Jerusalem: ut colligatur hoc aurum & argen-
tum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ
16 his sunt congruentia, Ut offerant hostias Domino su-
17 per altare Domini ipsorum quod est in Jerusalem. Et
omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere
auro & argento, perfice pro voluntate tua, secundùm
18 præceptum Domini Dei tui: Et sacrosancta vasa, quæ
data sunt tibi ad opera domûs Domini Dei tui, quæ
19 est in Jerusalem: Et cætera quæcunque tibi subvene-
rint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophy-
20 lacio: Cùm volueris cum fratribus tuis facere auro
21 & argento, perfice secundùm voluntatem Domini. Et
ego quidem rex Artaxerxes præcepi custodibus the-
saurorum Syriæ & Phœnicis, ut quæcunq; scripserit
Esdras Sacerdos, & lector legis Dñi, diligenter detur
ei usque ad argenti talenta centum, similiter & auri:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς δόξαν, εὑρόντι χάειν ἐνώπιον αὐτοῦ
5 ἐπὶ πάντα τὰ ἀξιώματα αὐτοῦ. Καὶ συναίρεσθε ἐκ τῶν υἱῶν Ισραὴλ,
καὶ τῶν ἱρέων, καὶ Λευιτῶν, καὶ ἱεροψαλτῶν, καὶ θυρωρῶν, καὶ ἱεροδούλων
6 (δ) εἰς Ἱερουσαλὴμ, Ἔτους ἑβδόμου βασιλεύοντος (α) Ἀρταξέρξου ἐν τῷ
πέμπτῳ μηνί· (ε) ἦν γὰρ ἐνιαυτὸς ἕβδομος τῷ βασιλεῖ· ἐξελθόντες γὰρ
7 ἐκ Βαβυλῶνος τῇ νουμηνίᾳ τοῦ πρώτου (ζ) μηνὸς, Παρεγένοντο εἰς
Ἰερουσαλὴμ κατὰ τὴν εὐοδίαν αὐτοῖς ἐνοδίαν δεδομένην ὑπὸ τοῦ (η) κυρίου ἐπ'
8 αὐτοῖς. Ὁ γὰρ Ἔσδρας πολλὴν ἐπιστήμην εἶχεν εἰς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν
ἐκ τῶν νόμων κυρίου (θ) καὶ ἐκ τῶν ἐντολῶν, διδάξαι (ι) πάντα τὸν
9 Ἰσραὴλ δικαιώματα καὶ κρίματα. Περισπούδως δὲ τῶν γραφέντων
προσέταγμα παρὰ (ι) Ἀρταξέρξου βασιλέως πρὸς Ἔσδραν τὸν ἱερέα
καὶ ἀναγνώστην τοῦ νόμου κυρίου, ὃ ἔστιν ἀντίγραφον τὸ ὑποκείμενον·
10 Βασιλεὺς (ια) Ἀρταξέρξης Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ τοῦ νόμου κυρίου
11 χαίρειν. Καὶ τὰ φιλάνθρωπα ἐγὼ κρίνας προσέταξα τοῖς βουλομένοις
ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων αὐτολίζοντας, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν, (κ)
καὶ τῶνδε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ. Συμπορεύεσθαί σοι εἰς Ἱερουσαλήμ.
12 Ὅσοι ἂν εὐθυμῶνται, (λ) συνεξορμάσωσι καθάπερ ἐμοὶ δέδοκται, τε,
13 καὶ τοῖς ἑπτὰ φίλοις συμβούλοις, Ὅπως ἐπισκέπτωνται τὰ κατὰ τὴν
Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀκολούθως (μ) ᾧ ἔχει ἐν τῷ νόμῳ κυρίου,
14 Καὶ ἀπενεγκεῖν δῶρα τῷ κυρίῳ τῷ Ἰσραὴλ, ἃ ηὐξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ
φίλοι, εἰς Ἱερουσαλήμ· καὶ πᾶν χρυσίον καὶ ἀργύριον ὃ ἐὰν εὑρεθῇ ἐ-
15 ν τῇ χώρᾳ τῆς (ι) Βαβυλωνίας τῷ κυρίῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, Σὺν τῷ δε-
δωρημένῳ ὑπὸ τοῦ ἔθνους εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν τὸ ἐν Ἱε-
ρουσαλὴμ, συναχθῆναι τό,τε χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον εἰς ταύρους καὶ
16 κριοὺς καὶ ἄρνας, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα, Ὥστε προσενεγκεῖν θυσίας τῷ
17 κυρίῳ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον (ν) τοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ
πάντα ὅσα ἐὰν βούλῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου ποιῆσαι χρυσῷ καὶ ἀργυρῷ,
18 ὁπότε καὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ σου. Καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ κυρίου
19 τὰ δεδομένα σοι εἰς τὴν χρείαν τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ σου, (ξ) Δώσεις ἐκ
τῶν (ο) βασιλικῶν γαζοφυλακίων. (π) Κἀγὼ ἐγὼ Ἀρταξέρξης βασιλεὺς
προσέταξα τοῖς γαζοφύλαξι Συρίας καὶ Φοινίκης, ἵνα ὅσα ἐὰν ἀποσταλῇ (ρ) Ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ ἀναγνώστης τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου,
ὁπωσοῦν δίδωσιν αὐτῷ ἕως ἀργυρίου ταλάντων ἑκατόν,

Et dedit ei rex gloriam, quòd invenisset gratiam in 4
conspectu eius super omnes dignitates ipsius. Et a- 5
scenderunt (b) simul ex filiis Israel, & sacerdotibus
& Leuitis & sacris cantoribus, & ostiariis, & ser-
uis templi, in Hierusalem, Anno septimo, regnante Ar- 6
taxerse, in quinto mense: Hic annus septimus est regi.
Exeuntes enim de Babylonia nouilunio primi men-
sis, Venerunt Hierosolymam, secundùm prosperitatem 7
itineris datã eis à Domino in eo. Esdras enim ma- 8
gnam disciplinam obtinebat, ne prætermitteret quic-
quam eorum quæ essent ex lege Domini, & ex præce-
ptis, docendo universum Israel iustificationes, & iu-
dicii. (c) Cùm obuenisset autem scriptum præceptũ 9
ab Artaxerse rege ad Esdram sacerdotem, & lectorem
legis Domini: cuius exemplum subiectum est: REX 10
Artaxerses Esdræ sacerdoti, & lectori legis Domini,
salutem: Humaniora ego iudicans, præcepi eis 11
qui desiderant, ex gente Iudæorum, suâ sponte, & ex
sacerdotibus, & Leuitis, & (d) qui sunt in nostro re-
gno, comitari tecum in Hierusalem. Quicunque ergò 12
cupiunt; tecum conueniant, & proficiscantur; sicut
placuit mihi, & septem amicis consiliariis, ut uisi- 13
tent ea quæ aguntur, secundùm Iudæam, & Hieru-
salem, obseruantes, sicut habet in lege Domini: Et fe- 14
rant munera Domino Israel, quæ voui ego, et amici,
in Hierusalem; & omne au ũ, & argentum, quod in-
uentum fuerit in regione Babyloniæ, Domino, in Hie-
rusalem, Cum illo quod est donatum ab ipsa gente in 15
templum Domini Dei eorum, quod est in Hierusalem:
ut colligatur hoc aurum, & argentum ad tauros, &
arietes, & agnos; & quæ his sunt congruentia: Ut of- 16
ferant hostias Domino super altare Domini ipso-
rum, quod est in Hierusalem. Et omnia quæcunq; vo- 17
lueris, cum fratribus tuis, facere auro, & argento;
perfice secundùm voluntatem Dei tui. Et sacrosancta 18
vasa Domini, quæ data sunt tibi ad usum templi Dei
tui, Dabis de regali gazophylacio. Et ego quidem rex 19
Artaxerses præcepi custodibus thesaurorum Syriæ et 21
Phœnicis, ut quæcunq; scripserit Esdras sacerdos, &
lector legis Dei excelsi, diligenter dent ei, usq; ad ar-
genti talenta centum,

MS. A. (δ) εἰς Ἱεροσόλυμα, (α) Ἀρταξέρξου (ε) ἦν ὁ ἐνιαυτὸς (ζ) μηνὸς, ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ πέμπτου μηνὸς Παρεγένοντο
εἰς Ἱεροσόλυμα (η) κυρίου. Ὁ γὰρ Ἔζρας (θ) καὶ τῶν ἐντολῶν, (ι) πάντα Ἰσραὴλ πάντα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα.
(ι) Ἀρταξέρξου βασιλέως πρὸς Ἔζραν ἱερέα (ια) Ἀρταξέρξης Ἔζρᾳ (κ) ὄντων τῶν αὐτοῦ ἐν τῇ * ἡμέρᾳ βασι-
λείᾳ, (λ) συνεξορμάτωσ (μ) ὡς ἔχει ἐν τῷ νόμῳ τοῦ κυρίου, (ν) Βαβυλωνίας εἰς Ἰερουσαλήμ, (ξ) τοῦ θεοῦ αὐτοῦ (ο) τῶν ἐν
Ἰερουσαλήμ, Καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐὰν ὑποπίπτῃ σοι εἰς τὴν χρείαν τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ σου, δώσεις (ο) ἱερῶν γαζοφυλακίων. (π)
Κἀγὼ ἐγὼ ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης προσέταξα (ρ) Ἔζρας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 ... * Et dedit ei rex gloriam, cùm inveniſſet gra- 4
tiam coram eo de omnibus poſtulatis ſuis.
5 ... Et aſcenderunt cum eo de filiis Iſrael, & 5
Sacerdotibus, & Levitis & Cantoribus ſa-
cerdotalib⁹, & Janitoribus, & ſervis Sacer-
6 ... dotũ Hieroſolyma: Anno ſeptimo regnante 6
Artaxerxe menſe quinto, hic annus regis
ſeptimus. Egreſſi igitur Babylone nouenia menſis quintij Venerunt Hieroſolyma 7
ſecundùm proſperitatem quæ data eſt ipſis
à Domino in eo. Magnam enim ſcientiam 8
adeptus erat Ezras, ut nequid eum fugeret
eorum quæ in lege Domini, & de præceptis
ſimul, ut doceret univerſum Iſrael ritus
& judicia. Venit autem præceptum hoc 9
quod ſcriptum eſt ab Artaxerxe ad Ezram
Sacerdotem & Lectorem legis Domini, cu-
jus exemplum eſt quod poſitum eſt. Rex 10
Artaxerxes Ezræ Sacerdoti & Lectori legis
Domini, Salvere. Ego quæ ad humanita- 11
tem pertinent decernens, præcepi eos qui
volunt de populo Judæorum, quibúſque ita
placet, de Sacerdotibus item & Levitis, in
regno quidem noſtro conſtitutis, proficiſci
tecum Hieroſolyma. Proficiſcantur itaque 12
qui hoc cogitant, ſicut placuit mihique &
ſeptem amicis & conſiliariis. Ut quæ ad 13
Judæam & Hieroſolyma *pertinent*, inſpi-
ciant, ſecundùm ea quæ in lege Domini.
Afferántque oblationes Domino, quæ vovi 14
ipſe, & amici in Hieroſolyma: Aurúmque
omne, & argentum quod inventum fuerit
in regione Babylonis, Domino Hieroſoly-
ma: Cum eo quod à gente oblatum fue- 15
rit Templo Domini ſui, quod Hieroſoly-
mis; Ut colligatur aurum & argentum in
juvencos, arietéſque, & agnos, & quæ eo-
dem pertinent; Ut offerantur ſacrificia in 16
altari Domini ipſorum quod Hieroſolymis.
Utque quæ cum fratribus tuis facere cupis, 17
auro & argento de voluntate Dei tui com-
pleas. Vaſáque ſacerdotalia Domini, quæ 18
data ſunt in uſum templi Dei tui, quod eſt
Hieroſolymis: Reliquáque quæ tibi occur- 19
rent in uſum templi Dei tui, dabis ex gazo-
phylacio regis. Ego autem Artaxerxes 21
rex præcepi etiam cuſtodibus gazæ Syriæ
& Phœniciæ, ut quodcunque Ezras Sacer-
dos & Lector legis Dei excelſi mittens po-
ſtulaverit, ſolicitè ipſi dent, uſque ad cen-
tum talenta argenti.

Versio VULG. LAT.

22 Et usque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcunque abundant sine ta-
23 xatione. Omnia secundùm legem Dei fiant Deo altissimo, ne fortè exurgat ira in regno regis, & filii, &
24 filiorum ejus. Vobis autem dicitur, ut omnibus sacerdotibus & Levitis, & sacris cantoribus, & servis
25 templi, & scribis templi hujus, Nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quis-
26 quam potestatem objicere eis quidquam. Tu autem, Esdra, secundùm sapientiam Dei, constitue judices
& arbitros in tota Syria & Phœnice: & omnes qui
27 legem Dei tui non noverunt, doce: Ut quotquot transgressi fuerint legem, diligenter plectantur, sive
morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione
28 vel abductione. Et dixit Esdras scriba; Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem
in cor regis, clarificare domum suam quæ est in Jeru-
29 salé, Et me honorificavit in conspectu regis & consi-
30 liariorum, & amicorum, & purpuratorum ejus. Et ego constans animo factus sum secundùm opitulationem Domini Dei mei, & congregavi ex Israel viros,
31 ut simul ascenderent mecum. Et hi sunt præpositi secundùm suas patrias, & principatus portionales, eorum qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno
32 Artaxerxis. Et ex filiis Phares, Gersomus: ex filiis Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus filius
33 Sceciliæ: Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo re-
34 versi sunt viri centum quinquaginta: Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, & cum ipso viri ducenti
35 quinquaginta: Ex filiis Zachues, Jechonias Zecholei,
36 & cum ipso viri ducenti quinquaginta: Ex filiis Sala, Maasias Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta:
37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipso viri
38 octoginta: Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipso
39 viri ducenti duodecim: Ex filii Baniæ, Salimoth, fi-
40 lius Josophiæ, & cum ipso viri centum sexaginta: Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri ducenti
41 octo: Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipso viri centum decem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA,

22 Ὁμοίως δὲ καὶ ἕως πυροῦ κόρων ἑκατόν· καὶ οἴνου μετρη-
23 τῶν ἑκατόν· καὶ ἄλλα ὁπόσα πλήθους. Πάντα κατὰ τὸν τοῦ
Θεοῦ νόμον ὀπτελεσθήτω ἐπιμελῶς τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ἵνεκεν
τοῦ μὴ γένηται ὀργὴ (ʹ)εἰς τ βασιλείαν τ βασιλέως καὶ τ υἱῶν αὐτοῦ.
24 Καὶ ὑμῖν ἡ λέγεται ὅπως πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοῖς Λευίταις, καὶ (ʺ)ἱε-
ροψάλταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ ἱεροδούλοις, καὶ πραγματικοῖς τοῦ ἱεροῦ τέλε
25 Μηδὲ μία φορολογία, μηδὲ (ρ) ἄλλη ὀπτελὴ γίνηται, (ʹ)καὶ μηδένα
26 ἔχειν ἐξουσίαν ὀπταλεῖν τι τούτοις. Καὶ σὺ (ʺ)Ἔσδρα κατ᾽ τ σοφίαν
τοῦ θεοῦ, ἀνάδειξον κριτὰς καὶ δικαστὰς, ὅπως δικάζωσιν ὅλην Συρίαν
καὶ Φοινίκην πάντας τοὺς ἐπισταμένους τ νόμον τ θεοῦ σου, καὶ τοὺς (σ)μὴ
27 ὀπισταμένους διδάξεις. Καὶ πᾶσοι ἐὰν (τ)παραβαίνωσι τ νόμον
τ θεοῦ σου καὶ τ βασιλικὸν, ἐπιμελῶς κολασθήσονται, ἐάν τε εἰς θανάτου,
28 ἐάν τ καὶ πυρίᾳ, ἢ ἀργυρικῇ ζημίᾳ, ἢ ἀπαγωγῇ. Καὶ εἶπεν (ʺ)Ἔσδρας
ὁ γραμματεύς, Εὐλογητὸς μόνος (υ) κύριος ὁ θεὸς τ πατέρων μου,
ὁ δοὺς ταῦτα εἰς τ καρδίαν τ βασιλέως, δοξάσαι τ οἶκον αὐτοῦ τ ὃν
29 Ἰερουσαλήμ, Καὶ ἐμὲ ἐτίμησεν ἐναντίον τ βασιλέως, (φ) καὶ τ συμ-
βουλόντων, καὶ πάντων τ φίλων, καὶ μεγιστάνων αὐτοῦ. (ʹ)Καὶ ἐγὼ εὐθαρ-
30 σὴς γενόμενος κατ᾽ τ ἀντίληψιν κυρίου τ θεοῦ μου, καὶ συνήγαγον (ʺ)ἄνδρας
ἐκ τ Ἰσραὴλ ὥστε συναναβῆναί μοι. Καὶ εἰσὶ οἱ ἡγούμενοι κατ᾽
31 τὰς πατρικὰς αὐτῶν καὶ τὰς μεριδαρχίας, οἱ (ʹ) ἀναβάντες μετ᾽ ἐμοῦ ἐκ
32 Βαβυλῶνος ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀρταξέρξου τ βασιλέως. Ἐκ τ υἱῶν
Φινεὲς, Γηρσών· ἐκ τ υἱῶν (χ) Ἰαδαμάρ, Γαμαλιήλ· ἐκ τ υἱῶν
33 Δαυὶδ, (ψ) Λατὴς ὁ Σεχενίου· (ω) Ἐκ τ υἱῶν Φόρος, Ζαχαρίας, καὶ
34 μετ᾽ αὐτοῦ ἀπεχάφησαν ἄνδρες ἑκατὸν πεντήκοντα· Ἐκ τ υἱῶν Φααθ
35 Μωάβ, Ἐλιαωνίας Ζαραίου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι· Ἐκ τ
υἱῶν Ζαθόης, Σεχενίας Ἰεζήλου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄνδρες τριακόσιοι· ἐκ
τ υἱῶν Ἀδίν, Ὠβὴθ Ἰωνάθου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι πεν-
36 τήκοντα· Ἐκ τ υἱῶν, (ʹ)Ηλὰμ, Ἰεσίας Γοθολίου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄνδρες
37 ἑβδομήκοντα· (ʹ)Ἐκ τ υἱῶν Σαφατίου, Ζαραΐας Μιχαήλου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ
38 ἄνδρες ἑβδομήκοντα· Ἐκ τ υἱῶν Ἰωὰβ, Ἀβαδίας Ἰεζήλου, καὶ μετ᾽
39 αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι δεκαδύο· Ἐκ τ υἱῶν Βανίας, Σελιμὼθ Ἰωσα-
40 φίου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄνδρες ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν· Ἐκ τ υἱῶν Βαβὶ, Ζα-
41 χαρίας Βηβαΐ, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄνδρες εἰκοσιοκτώ· Ἐκ τ υἱῶν Ἀσαὴθ,
Ἰωάννης Ἀκατὰν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄνδρες ἑκατὸν δέκα·

Similiter autem & usque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia ex multitudine, Omnia secundùm legem Dei fiant diligenter Deo altissimo, ne fortè exurgat ira in regnum regis, et filiorum ejus. Et vobis autem dicitur, ut omnibus sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus, & ostiariis, & servis templi, & (e) pragmaticis templi hujus, Nullum tributum, neque alia indictio irrogetur, neque habeat quisquam potestatem objicere eis quidquam. Tu autem, Esdra, secundùm sapientiam Dei constitue judices, & arbitros, ut judicent in tota Syria, & Phœnice, omnes qui noverunt legem Dei tui, & omnes, qui non noverunt, doce: Et omnes quotquot transgressi fuerint legem Dei tui, & regalem, diligenter plectantur, sive morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione, vel abductione. Et dixit Esdras scriba; Benedictus solus Dominus Deus patrum meorum, qui dedit hæc in cor regis, clarificare domum suam, quæ est in Hierusalem: Et me honoravit in conspectu regis, & consiliariorum, & omnium amicorum, & purpuratorum ejus. Et ego constans animo factus sum secundùm opitulationem Domini Dei mei, & congregavi ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum. Et hi sunt præpositi secundùm suas patrias, & principatus portionales, qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno Artaxersis regis. Ex filiis Phinees, Gersom: ex filiis Iathamari, Gamaliel: ex filiis David, Lattus filius Secheniæ: Ex filiis Phoros, Zacharias: & cum eo adscripti sunt viri centum quinquaginta: Ex filiis Phaat Moab, Eliaonias Zarææ, & cum eo viri ducenti: Ex filiis Zathoes, Sechenias Jezeli, & cum eo viri trecenti: ex filiis Adin, Obeth Jonathæ, & cum eo viri ducenti quinquaginta: Ex filiis Elam, Jesias Gotholiæ, & cum eo viri septuaginta: Ex filiis Saphatiæ, Zaraias Michaeli, & cum eo viri septuaginta: Ex filiis Joab, Abadias Jezeli, & cum eo viri ducenti duodecim: Ex filiis Banias, Salimoth Iosaphiæ, & cum eo viri centum sexaginta: Ex filiis Babi, Zacharias Bebai, & cum eo viri viginti octo: Ex filiis Asath, Ioannes Acatan, & cum eo viri centum decem:

MS. A. (ʹ)ἐπὶ (ʺ) τοῖς ἱεροψάλταις, (ρ) ἀλλὰ βουλὴ γίνηται, (ʺ) καὶ ἐξουσίαν μηδένα ἔχειν (ʺ)Ἐσεσ(σ) μὴ ἐπισταμένους τ διδάξῃς. (τ) παραβαίνουσι τ νόμον (ʺ) Ἔζρας (υ) ὁ κύριος τ πατέρων (φ) καὶ τῶν συμβασιλευόντων, (ʹ) Κἀγὼ (ʹ) ὁπ τοῦ Ἰσραὴλ ἄνδρας (ʹ) ἀναβαίνοντες (χ) Ἰαθάμαρ, Γαμαήλ· (ψ) Ἀπὸς (ω) Τῶν υἱῶν Φόρος, Ζ*αι μετ᾽ αὐτοῦ *ἀποχάφησαν *δρες (ʹ)Ἐλάμ, (ʹ)Ἐκ τ υἱῶν *Ἰωὰς,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

** Similiter etiam usque ad centum coros tritici, & mensuras centum vini; Reliquáque secundùm legem Dei compleantur Deo excelso, ne fit furor in regnum regis, & filiorum ipsius. Vobis autem præceptum est etiam, ne cui homini potestas sit, Sacerdotibus omnibus, & Levitis & Cantoribus Sacerdotii, Janitoribus etiam servísque Sacerdotum, & scribis Templi, Tributum ullum aut aliam indictionem, his inquam irrogandi. Tu autem Ezra, secundùm sapientiam Dei, ede judices & vindices qui judicent per totam Syriam & Phœniciam, eos qui nôrunt legem Dei tui; eos autem qui non nôrunt, doce. Omnes autem illi, qui transgredientur legem Dei tui, & regiam, solicitè puniantur, sive morte, sive pœnâ capiti inflictâ, sive multâ pecuniariâ, sive deportatione. Dixit Ezras Scriba; Benedictus solus Dominus, qui posuit hæc in corde regis, ut templum ejus quod est Hierosolymis clarificaret. Me autem honoravit coram rege, eíque qui cum eo consilium capiunt, omnibúsque amicis ejus & magnatibus. Ego autem bene vestitus fui secundùm auxilium Domini Dei mei; & congregavi viros de Israele ut ascenderent mecum. Hi autem principes sunt secundùm genera sua, & capita distributionum, qui ascenderunt mecum è Babylone, regnante rege Artaxerxe. De filiis Pharus, Tarus filius Tamus, de filiis Atruth, Gamlusi. De filiis David Pares Zacharia, & cum eo de scripto viri centum quinquaginta. De filiis Math, Moab, & Elchanan filius Zarach, & cum eo viri ducenti. De filiis Zithuæ, Jucanias filius Athileo, & cum eo viri ducenti. De filiis Adinuchim, Jonathan, & cum eo viri ducenti quinquaginta. De filiis Maasiæ, Athalias, & cum eo viri ducenti septuaginta. De filiis Shephatiæ, Zaria filius Michaelis, & cum eo viri septuaginta. De filiis Joab, Ubadias filius Chezakielis, & cum eo viri ducenti duodecim. De viris Nachzæ, Shelimuth Jusphiæ, & cum eo viri ducenti sexaginta. De filiis Bechir, Zacharias Babilis, & cum eo viri vigintiocto. De filiis Asphduth Jochanan filius Aktæ, & cum eo, viri centum decem.*

Versio VULG. LAT.

42 Ex filiis Adonicam ipsis postremis, & hæc sunt nomina eorum: Eliphalam filius Gebel, & Semeias,
43 & cum ipso viri septuaginta. Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Thia, & metati fuimus illîc
44 triduo, & recognovi eos. Et ex filiis Sacerdotum
45 & Levitarum non inveni illîc. Et misi ad Eleazarum, & Eccelon, & Masman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Joribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, & Mosolamum, ipsos ductores & peritos:
46 Et dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud
47 locum gazophylacii. Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fun-
48 gerentur in domo Domini Dei nostri: Et adduxerunt nobis secundùm manum validam Domini Dei nostri viros peritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israel, Sebebian, & filios & fratres, qui erant decem &
49 octo: Asbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi,
50 & filii eorum viri viginti. Et ex his qui templo serviebant, quos dedit David, & ipsi principes ad operationem Levitis templo servientium ducenti viginti.
51 Omnia nomina significata sunt in scripturis. Et vovi illîc jejunium juvenibus in conspectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiscum
52 erant, & filiis, & pecoribus, propter insidias. Erubui enim petere à rege pedites & equites in comita-
53 tu, tutelæ gratiâ, contra adversarios nostros. Diximus enim regi, Quoniam virtus Domini erit cum eis
54 qui inquirunt eum in omni affectu. Et iterùm deprecati sumus Dominum Deum nostrum secundùm hæc: quem & propitium habuimus, & compotes
55 facti sumus Deo nostro. Et separavi ex plebis præpositis, & sacerdotibus templi, viros duodecim, & Sedebiam, & Asannam, & cum eis ex fratribus eo-
56 rum viros decem: Et appendi eis aurum & argentum & vasa sacerdotalia domûs Dei nostri, quæ donaverat rex, & consiliarii ejus, & principes, &
57 omnis Israel. Et cùm appendissem, tradidi argenti
58 talenta centum quinquaginta, & vasa argentea talentorum centum, & auri talenta centum, Et vasorum aureorum septies viginti, & vasa ærea de bono æramento splendentia, duodecim, auri speciem reddentia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

42 Ἐκ τ υἱῶν Ἀδωνικὰμ, οἱ ἔσχατοι· καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν· (α) Ἐλιφαλὰ τ Γεβὴλ, καὶ Σαμαίας, καὶ μετ' αὐτῶν ἄνδρες ἑβδομήκοντα·
43 ἐκ τ υἱῶν Βαγοὶ, Οὐδὶ ὁ τ Ἰσαλκύρου, καὶ μετ' αὐτὸν ἄνδρες ἑβδο-
μήκοντα. Καὶ ζωήγαγον αὐτοὺς ἐπὶ τ λεγόμενον Θερὰν πλα-
μὸν, καὶ παρενεβάλομεν (') ἡμέρας τρεῖς αὐτόθι, καὶ κατέμαθον αὐτούς.
44 (β) Καὶ ὧν τ ἱερέων καὶ ἐκ τ Λευιτῶν οὐχ εὑρὼν ἐκεῖ, Ἀπέστειλα πρὸς
45 Ἐλεάζαρον, καὶ Ἰδυῆλον, (γ) καὶ Μαιὰ, καὶ Μασμὰν, καὶ Ἀλναθὰν,
καὶ Σαμαίαν, καὶ Ἰωείριον, Νάθαν, Ἐνναταν, Ζαχαρίαν, καὶ Μοσόλλαμον
46 τοὺς ἡγουμένους καὶ ὁδηγήσοντας, Καὶ εἶπα αὐτοῖς ἐλθεῖν πρὸς Λοδδαῖ-
47 ον τ ἡγέμονα τ ἐν τῷ τόπῳ τ ζαζοφυλακίου, Ἐντειλάμην δὲ αὐτοῖς
διαλεχθῆναι Λοδδαίῳ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐν τῷ τόπῳ
ζαζοφύλαξιν, ἀποστεῖλαι ἡμῖν τοὺ ἱεραστεύοντας (δ) ἐν τῷ οἴκῳ τ
48 κυρίου ἡμῶν. Καὶ ἤγαγον ἡμῖν κατ' τ κραταιὰν χεῖρα τ κυρίου ἡμῶν
ἄνδρας ὑπομόνους τ υἱῶν Μοολὶ τοῦ Λευὶ τ Ἰσραὴλ, Ἀσεβιβίαν, καὶ
49 τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, ὄντας (') δέκα καὶ ὀκτώ· Καὶ Ἀσεβίαν, καὶ
(ε) Ἄννωον, καὶ Ὡσαΐαν ἀδελφὸν ὧν τ υἱῶν Χαναναίου, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν (')
50 εἴκοσι ἄνδρες· Καὶ ὧν τ ἱερεδούλων ὧν ἔδωκε Δαυὶδ, καὶ οἱ ἡγούμενοι
εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν Λευιτῶν, ἱερεδοῦλοι διακόσιοι καὶ εἴκοσι· (ζ)
51 πάντων ἐσημάνθη ἡ ὀνοματογραφία. Καὶ ἠυξάμην ἐκεῖ (') νηστείαν
τοῖς νεανίσκοις ἔναντι κυρίου (') ἡμῶν, ζητῆσαι παρ' αὐτοῦ εὐοδίαν
52 ἡμῖν τ καὶ τοῖς ζωοῦσιν ἡμῖν, τέκνοις ἡμῶν, καὶ κτήνεσιν. Ἐνετράπην
γὰρ αἰτῆσαι τ βασιλέα πεζὸς τε καὶ ἱππεῖς, καὶ περιπομπὴν ἕνεκεν
53 ἀσφαλείας τῆς πρὸς τοὺς ἐναντιουμένους ἡμῖν. Εἴπαμεν γὰρ τῷ βα-
σιλεῖ, Ὅτι (η) ἡ ἰσχὺς τ κυρίου ἡμῶν ἔσαι μετ τ ἐπιζητούντων αὐτὸν
54 εἰς πᾶσ' ἐπανόρθωσιν· Καὶ πάλιν ἐδεήθημεν τοῦ κυρίου ἡμῶν
55 (θ) πάντα ταῦτα, καὶ ἐτύχομεν εὐιλάτου. Καὶ ἐχώρισα
τ φυλάρχων τ ἱερέων ἄνδρας (') δώδεκα, καὶ Ἐσεβρείαν καὶ (') Σαμίαν,
56 καὶ μετ' αὐτῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἄνδρας (ι) δώδεκα. Καὶ ἔστησα
αὐτοῖς τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ οἴκου τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν, (κ) ἃ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς, καὶ οἱ Σύμβουλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ με-
57 γιστᾶνες, καὶ πᾶς Ἰσραήλ. Καὶ στήσας παρέδωκα αὐτοῖς ἀργυρίου τά-
λαντα ἑξακόσια (λ) πεντήκοντα, καὶ σκεύη ἀργυρᾶ ταλάντων ἑκατὸν,
58 καὶ χρυσίου τάλαντα ἑκατὸν, Καὶ χρυσώματα εἴκοσι, καὶ σκεύη χάλκεα
ἀπὸ χρηστοῦ χαλκοῦ στίλβοντα χρυσοειδοῦ σκεύη δώδεκα.

MS. A. (α) Ἐλιφαλαδὶς Ἰευὴλ, (') αὐτόθι ἡμέρας τρεῖς, (β) Καὶ ὧν τ υἱῶν τ ἱσραὶων (γ) καὶ Μαασιὰν, καὶ Ἐλναδὰν,
(δ) ὃν τόπῳ τῷ κυρίου (') δικαιοκλῶ· (ε) Ἄννεον, (') ἄνδρες εἴκοσι· (ζ) πάντων ὀνομάζη ἡ ὀνομαλογραφία. (') τοῖς
νεανίσκοις νηστείαν (') τ θεοῦ ἡμῶν, (η) ἰσχὺς (θ) καὶ ταῦτα, καὶ ἱλασῶ ἐτύχομεν. (') δώδεκα, (') Ἀσαμίαν, (ι) δέκα (κ) ὅτως.
ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς, (λ) καὶ πεντήκοντα, καὶ σκεύη ἀργύρεα ταλάντων ἑκατὸν, Καὶ χρυσώματα·

Ex filiis Adonicam postremi: & hæc nomina eorum: 42
Eliphala filius Gevel, & Samaias, & cum eis viri
septuaginta: ex filiis Bago, uthi filius Istalcuri, & 43
cum eo viri septuaginta. Et congregavi eos ad flu-
vium, qui dicitur Theran: & castrametati sumus
illic triduo: & recognovi eos. Et ex sacerdotibus, & 44
ex Levitis non inveni illic. Misi ad Eleazarum, & 45
Iduelum, & Maia, & Masman, & Alnathan, & Sa-
mæam, & Joribon, Nathan, Enatan, Zachariam, &
Mosollamon ductores, & peritos: Et dixi eis, ut ve- 46
nirent ad Loddæum præpositum, qui in loco gazophy-
lacii: Et mandavi eis ut dicerent Loddæo, & fra- 47
tribus ejus, & iis qui in loco thesaurorum custodi-
bus, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo Domini nostri. Et adduxerunt nobis se- 48
cundùm manum validam Domini nostri viros veros: Ex filiis Mooli, filii Levi, filii Israel, Asebebiam, 49
et filios ejus, et fratres [ejus], qui erant decem, et octo,
& Asebiam, & Ænnuon, & Oseam fratrem ex filiis
Chanunæi: & filii eorum viginti viri: Et ex his, qui 50
templo serviebant, (quos dedit David, & ipsi princi-
pes ad operationem Levitarum,) templo servientes,
ducentos & viginti. Omnium signata est descriptio
per nomina. Et vovi illic jejunium juvenibus in con- 51
spectu Domini nostri, ut quærerem ab eo bonum iter
nobis, & qui nobiscum erant, filiis nostris, & pecori-
bus. Erubui enim petere à rege pedites, & equites, 52
& comitatum tutelæ gratiâ contra adversarios no-
stros. Diximus enim regi, Quoniam virtus Domini 53
nostri erit cum eis, qui inquirunt eum, ad omnem cor-
rectionem. Et iterum deprecati sumus à Domino no- 54
stro omnia hæc, & propitium habuimus. Et separavi 55
ex (f) Phylarchis sacerdotum viros duodecim, & Ese-
rebiam, & Samiam, & cum eis ex fratribus eorum
viros duodecim. Et appendi eis argentum, & aurum, 56
& sacra vasa domûs Domini nostri, quæ donaverat
rex, & consiliarii ejus, & principes, & omnis Israel.
Et cùm appendissem, tradidi eis argenti talenta sex- 57
centa quinquaginta, & vasa argentea talentorum
centum, Et aurea talenta viginti, & vasa ærea, de 58
bono ære splendentia, auri speciem reddentia, vasa duodecim.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

42 ܕܐܠܝܦܠܛ ܒܪ ܓܒܝܠ ܘܫܡܥܝܐ ܘܥܡܗܘܢ ܫܒܥܝܢ ܓܒܪܐ ܗܐ ܫܡܗܬ ܕܐܢܫܝ ܐܠܝܦܠܛ ܒܪ ܓܒܝܠ ܘܫܡܥܝܐ ܘܥܡܗܘܢ ܫܒܥܝܢ ܓܒܪܐ ܗܐ ܫܡܗܬ ܕܐܢܫܝ *
43 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
44 ܘܠܐ ܐܫܟܚܬ ܡܢ ܟܗܢܐ ܘܠܘܝܐ ܗܢܘܢ ܕܐܬܘ ܥܡܝ ܒܗ ܒܐܬܪ ܗܢܐ * ܘܠܐ ܐܫܟܚܬ ܡܢ ܟܗܢܐ ܘܠܘܝܐ ܗܢܘܢ ܕܐܬܘ ܥܡܝ ܒܗ ܒܐܬܪ ܗܢܐ *
45 ܫܕܪܬ ܠܐܠܝܥܙܪ ܘܐܝܕܘܐܝܠ ܘܡܥܝܐ ܘܡܫܡܢ ܘܐܠܢܬܢ ܘܙܟܪܝܐ ܘܡܫܠܡ ܫܕܪܬ ܠܐܠܝܥܙܪ ܘܐܝܕܘܐܝܠ ܘܡܥܝܐ ܘܡܫܡܢ ܘܐܠܢܬܢ ܘܙܟܪܝܐ ܘܡܫܠܡ
ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܦܩܕܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
46 ܕܢܫܕܪܘܢ ܠܢ ܐܢܫܝ ܕܟܗܢܘܬܐ ܡܢ ܒܝܬ ܡܪܢ ܐܠܗܐ ܕܢ ܘܐܝܟ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܕܢ ܘܐܝܟ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ
47 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
48 ܕܢܫܕܪܘܢ ܠܢ ܐܢܫܝ * ܕܟܗܢܘܬܐ ܡܢ ܒܝܬ ܡܪܢ ܐܠܗܐ ܕܢ ܘܐܝܟ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܕܢ ܘܐܝܟ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ
ܘܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
49 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
50 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
51 ܕܢܫܕܪܘܢ ܠܢ ܐܢܫܝ * ܕܟܗܢܘܬܐ ܡܢ ܒܝܬ ܡܪܢ ܐܠܗܐ ܕܢ ܘܐܝܟ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ ܕܢ ܘܐܝܟ ܕܛܒ ܥܠ ܝܕ ܐܠܗܢ
ܘܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
52 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
53 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
54 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
55 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
56 ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘ ܒܢܝ ܒܓܘ ܘܐܢܐ ܟܢܫ ܐܢܘܢ ܠܘܬ ܢܗܪܐ ܕܐܬܐ ܕܡܝ ܬܝܐ ܘܫܪܝܢ ܬܡܢ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܘܐܬܒܨܝ ܒܗܘܢ
ܘܐܫܕܪ ܠܗܘܢ ܕܢܐܡܪܘܢ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ ܘܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܕܢܐܬܘ ܠܘܕ ܘܠܐܚܘܗܝ ܘܠܐ ܕܒܐܬܪ ܓܙܘܦܘܠܩܝܐ
57 ܘܐܫܩܠ ܠܗܘܢ ܟܣܦܐ ܘܕܗܒܐ ܠܡ ܘܣܝܢ ܘܐܢܝܢ * ܘܐܫܩܠ ܠܗܘܢ ܟܣܦܐ ܘܕܗܒܐ ܠܡ ܘܣܝܢ ܘܐܢܝܢ *
58 ܘܐܢܝ ܡܐܬܝܢ ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ * ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ ܘܐܢܝ ܡܐܬܝܢ ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ * ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ ܘܐܢܝ ܡܐܬܝܢ ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ *
ܘܐܢܝ ܡܐܬܝܢ ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ ܘܐܢܝ ܡܐܬܝܢ ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ ܘܐܢܝ ܡܐܬܝܢ ܘܐܠܦ ܟܪ ܕܗܒ ܘܥܣܪܝܢ

De filiis Adonicam, ultimis, & hæc no- 42
mina ipsorum: Eliphada, filius Galvelis,
Shamæas, & cum eis viri septuaginta: De
filiis Baniæ, qui in Acron, & cum eo
viri septuaginta. Et congregavi eos ad 43
fluvium qui dicitur Taran, ibi mansimus
dies tres. Et dispeximus ipsos; nec inveni 44
ibi de Sacerdotibus & Levitis. Et misi 45
ad Eliezer, Iduel, & Maia, & Masman,
Saltan, & Samaia, & Nuriban, Nathnan,
Tanatan, Zachariam, & Messollamum,
principes & peritos: Et dixi eis, ut 46
accederent ad Lodan, Principem qui eo 47
loco custos gazæ, præcipiens eis ut
dicerent Lodani & fratribus ejus, qui eo
loco custodes gazæ, ut mitterent nobis
eos qui sacerdotio fungantur in domo
Domini nostri. Et adduxerunt nobis se- 48
cundùm potentem manum Domini Dei
nostri, viros peritos de filiis Machli, filii
Levi filii Israel, Sebechiam, filiósque &
fratres ejus, qui fuerunt octodecim. Et 49
Chabasshiam & Chanunam, & Atan ex
fratribus filiorum Cananiæ, filiósque
ipsorum, viros viginti. Et ex servis Sa- 50
cerdotum quos attribuerat David & prin-
cipes ministerio Levitarum, servos Sa-
cerdotum, ducentos viginti: quorum scripto
declarata est nomenclatura. Et ibi 51
vovi jejunium juvenibus coram Deo
nostro, petendo ab eo prosperum iter pro
nobis, & qui nobiscum fuerunt liberis
nostris & jumentis. Puduerat enim me 52
petere à rege equites & pedites, qui nos
deducerent, securitatis causâ ab adversa-
riis nostris. Dixeramus enim regi, Vir- 53
tutem Domini Dei nostri adesse eis
qui ipsum quærunt, omni rectitudine.
Iterúmque omnia hæc deprecati sumus 54
à Domino Deo nostro: Et acceptos 55
nos habuit ad misericordiam: Et segregavi
ex principibus generum sacerdotalium
viros duodecim præclaros, & Samai-
am, & cum eis ex fratribus ipsorum viros
decem: Et appendi eis argentum & aurum 56
vasáque sacerdotalia domûs Domini Dei
nostri, quódque dederat rex & consiliarii
ipsius & magnates, totúsque Israel. Et 57
tradidi ipsis pondere argenti talenta sex-
centa quinquaginta, vasáque argentea
talentorum centum. Auri talenta cen- 58
tum: Vasa aurea viginti: Vasa ænea
ex ære bono splendente vasa duode-
cim.

UMI

Versio VULG. LAT.

59 Et dixi eis; Et vos sancti estis Domino, & vasa sunt sancta, & aurum, & argentum votum est Domino
60 Deo patrum nostrorum. Vigilate & custodite, donec tradatis ex plebis præpositis, & sacerdotibus & Levitis, & principibus civitatum Israel, in Jerusalem,
61 in pastophorio domûs Dei nostri. Et hi qui susceperunt sacerdotes & Levitæ aurum & argentum & vasa, intulerunt in templum Domini.
62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecimâ menfis
63 primi, usquequò introivimus in Jerusalem. Et cùm factus fuisset tertius dies, quartâ autem die ponderatum aurum, & argentum traditum est in domo Do-
64 mini Dei nostri, Marimoth filio Jori sacerdoti: Et cum ipso erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis Josadus filius Jesu, & Medias, & Banni filius
65 Levitæ: ad numerum, & ad pondus universa. Et
66 scriptum est pondus ipsorum eâdem horâ. Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium Domino Deo Israel, tauros duodecim pro omni
67 Israel, arietes octogintasex, Agnos septuagintaduos, hircos pro peccato duodecim, & pro sa-
68 lute vaccas duodecim, omnia in sacrificium Do-
68 mini. Et relegerunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Do-
69 mini. Et consummatis his, accesserunt ad me præpositi, dicentes; Non segregaverunt genus Israel,
70 & principes, & sacerdotes, & Levitæ, Et alienigenæ gentes & nationes terræ, immunditias suas à Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebusæis,
71 & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis. Conjuncti enim sunt filiabus eorum & ipsi, & filii eorum: & mistum est semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpositi, & magistratus,
72 iniquitatis ejus ab initio ipsius regni. Et mox, ut audivi ista, conscidi vestimenta & sacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens
73 & mœstus. Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugentem super iniquitatem istam, & sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

59 Καὶ εἶπα αὐτοῖς, Καὶ ὑμεῖς ἅγιοι ἐστὲ τῷ κυρίῳ, (μ) καὶ τὰ σκεύη τὰ
ἅγια, καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον, εὐχὴ τῷ κυρίῳ, κυρίῳ τῶ παλαίων
60 ἡμῶν. Ἀγρυπνῆτε, καὶ φυλάσσεσθε, ἕως τῆς παραδῶναι (ν)ὑμᾶς αὐτὰ τοῖς
φυλάρχοις τῶ ἱερέων καὶ τῶ Λευιτῶν, καὶ τοῖς (ξ)ἡγημένοις τῶ πατριῶν
τῶ Ἰσραὴλ ἐν Ἰερουσαλὴμ, ἐν τοῖς παστοφορείοις τῆς οἴκε (ο) τῶ θεῶ ἡμῶν.
61 Καὶ οἱ παραλαβόντες οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖ τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ
χρυσίον, καὶ τὰ σκεύη τὰ ὄν Ἰερουσαλὴμ, εἰσήνεγκαν εἰς τὸ ἱερὸν τῶ
62 κυρίε. Καὶ ἀναζεύξαντες ἀπὸ τῶ ποταμῶ Θερὰ τῇ δωδεκάτῃ (π)
τῦ πρώτε μηνὸς, ἕως εἰσήλθομεν εἰς Ἰερουσαλὴμ κατὰ τὸ κραταιὸν
χεῖρα τῶ κυρίε ἡμῶν τῆς ἐφ' ἡμῖν. καὶ ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τῦ (ξ) εἰσόδε
63 ἀπὸ παντὸς ἐχθρῦ, καὶ ἤλθομεν εἰς Ἰερουσαλήμ. Καὶ γενομένης
αὐτόθι ἡμέρας τρίτης, (ο) τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ ἐστὶν τὸ ἀργύριον καὶ
τὸ χρυσίον παρεδόθη ἐν τῷ οἴκῳ (π) κυρίε ἡμῶν Μαρμωθὶ Οὐρία
64 ἱερεῖ. Καὶ μετ' αὐτῦ Ἐλεάζαρ ὁ τῶ Φινεὲς, καὶ ἦσ μετ' (ρ)αὐτῦ Ἰωσα-
βὰδ ὁ Ἰησῦ, καὶ Μωὲθ Σαβάννε (σ)οἱ τῶ Λευῖ), πρὸς ἀριθμὸν καὶ ὁλκὴν
65 ἅπαντα. Καὶ ἐγράφη πᾶσα ἡ ὁλκὴ αὐτῶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Οἱ δὲ παραγενό-
66 μενοι ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας προσήνεγκαν θυσίας τῷ θεῷ τῶ Ἰσραὴλ κυ-
ρίῳ, ταύρες δώδεκα ὑπὲρ παντὸς Ἰσραὴλ, κριὲς ὀγδοηκονταδύο, Ἄρ-
67 νας ἑβδομηκονταδύο, τράγες ὑπὲρ σωτηρίε δώδεκα, ἅπαντα θυσίαν
68 τῷ κυρίῳ. Καὶ ἀπέδωκαν τὰ προστάγματα τῆς βασιλέως τοῖς βασι-
λικοῖς οἰκονόμοις καὶ τοῖς ἐπάρχοις κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ ἐδό-
69 ξασ τὸ ἔθνος, καὶ τὸ ἱερὸν τῶ κυρίε. Καὶ τύτων τελεσθέντων (ρ)προσ-
ἦλθόν μοι οἱ ἡγούμενοι, λέγοντες, Οὐκ ἐχώρισ τὸ ἔθνος τῶ Ἰσραὴλ
70 καὶ οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖ) Τὰ ἀλλογενῆ ἐθνη τῶ γῆς καὶ τὰς
(σ) ἀκαθαρσίας αὐτῶν ἀπὸ τῶ ἐθνῶν τῶ Χαναναίων, καὶ Χεταίων, καὶ
Φερεζαίων, καὶ Ἰεβυσαίων, καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ Ἰδυμαίων.
71 (τ) Συνῴκησ γὰ μετ' τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν,
καὶ ἐπεμίξη τὸ σπέρμα τὸ ἅγιον εἰς τὰ ἀλλογενῆ ἔθνη τῶ γῆς, καὶ μεί-
ζων οἱ ἡγησάμενοι καὶ οἱ μεγιστᾶνες τῶ ἀνομίας ταύτης ἀπὸ τῶ ἀρχῆς
72 τῶ πράγματος. (υ) Καὶ ἅμα τῷ ἀκῦσαί με ταῦτα, διέῤῥηξα τὰ ἱμάτια
καὶ τῶ ἱερὸν ἐδῆτα, καὶ καλέπλα τῆς τριχώματος τῆς κεφαλῆς καὶ τῦ
73 πώγωνος, καὶ ἐκάθισα ζύνης καὶ ὠρίλυπος. Καὶ ἐπισωήχθησ πρὸς
μὲ (φ) ὅσοι πτοὶ ἐπεκινῦντο ἐπὶ τῷ ῥήμασι κυρίε θεῦ τῦ Ἰσραὴλ,
ἐμὲ πενθοῦντος ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ· καὶ ἐκαθήμην ὠρίλυπος ἕως τῆς
δωρεᾶς θυσίας.

MS. A. (μ)*κύριος καὶ τὰ σκεύη ἅγια, (') αὐτὰ ὑμᾶς (ν)ἡγημένοις (ξ) τῶ κυρίε ἡμῶν. (ν) τῦ μηνὸς, (ξ) εἰσόδε κύριος
ἀπὸ παντὸς ἐχθρῦ, (ο) τῇ ἡμέρᾳ (π) τῶ κυρίε ἡμῶν Μαρμωθὶ Οὐρὶ (ρ) αὐτῶν (σ) οἱ Λευῖ), (ρ) προσῆλθόν (σ) ἀκα-
θαρσίας ἀπὸ (τ) Συνῴκησ γὰ μετ' τῶν θυγατέρων αὐτῶν, αὐτοὶ (υ) Καὶ ἐγένετο ἅμα (φ) ὅσοι ἦσαν ζηλωταὶ, καὶ ὅσοι πτοὶ
ἐπεκινῦντο ἐπὶ τῷ ῥήμασι κυρίε θεῦ Ἰσραὴλ,

Et dixi eis; Et vos sancti estis Domino: & vasa sancta, & aurum & argentum votum est Domino, Domino patrum nostrorum. Vigilate, & custodite donec tradatis ea Phylarchis sacerdotum, & Levitarũ, & præfectis patriarũ Israel in Hierusalem, in pastophoriis domûs Dei nostri: Et hi qui susceperunt, sacerdotes, & Levitæ, argentum, & aurum, & vasa, quæ in Hierusalem, intulerunt in templum Domini: Et (g) promoventes à fluvio Thera, die duodecimâ mensis primi, usquequo introivimus in Hierusalem, secundùm manum validam Domini nostri, quæ in nobis. Et eruit nos ab introitu ab omni inimico: & venimus in Hierusalem. Et cùm factus fuisset ibi tertius dies, quartâ die ponderatum argentum, & aurum, traditum est in domo Domini nostri, (h) Marmothi Uriæ sacerdoti: Et cum ipso erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipso Josabdos Jesu, & Moeth Sabanni: Levitæ autem, ad numerum & pondus universa. Et scriptum est universum pondus ipsorum eâdem horâ. Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificia Deo Israel Domino, tauros duodecim pro omni Israel, arietes nonaginta sex, Agnos septuaginta duos, (i) hircos pro salutari duodecim, omnia in sacrificium Domino. Et reddiderunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ, & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini. Et consummatis his accesserunt ad me præpositi, dicentes; Non segregaverunt genus Israel, & principes, & sacerdotes, & Levitæ, Alienigenas gentes terræ, & immunditias earum ex gentibus Chananæorum, & Chettæorum, & Pherezæorum, & Jebusæorum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Idumæorum. Conjuncti enim sunt filiabus earum & ipsi, & filii eorum: & mistum est semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpositi, & magistratus in iniquitatis huius ab initio rei. Et mox ut audivi ista, conscidi vestimenta, & sacram tunicam, & lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens, & mœstus. Et convenerunt ad me, quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Israel, me lugente super iniquitatem: & sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

59 ܐܡܪ ܐܡܪܬ ܠܗܘܢ ܐܦ ܐܢܬܘܢ ܩܕܝܫܝܢ ܠܡܪܝܐ ܘܢܟܣܐ ܩܕܝܫܐ ܗܘ ܘܕܗܒܐ ܢܕܒܐ ܗܘ ܠܡܪܝܐ *
60 ܐܠܗܐ ܐܒܗܬܢ ܙܕܘ ܘܛܪܪܘ ܕܬܫܠܡܘܢ ܗܝ ܠܟܗܢܐ ܘܠܠܘܝܐ ܘܠܪܫܝ ܐܒܗܬ ܠܘܝܐ ܕܐܬܝ ܠܝܪܘܫܠܡ ܒܒܝܬ ܡܕܪܫ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ ܗܢܘܢ ܕܩܒܠܘ ܟܗܢܐ ܘܠܘܝܐ ܘܪܫܝ ܐܒܗܬ ܠܘܝܐ ܘܢܟܣܐ ܘܕܗܒܐ ܘܢܟܣܐ ܘܐܥܠܘ ܠ

Versio VULG. LAT.

74 Et consurgens à jejunio, consciſſa habens veſtimenta
& ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus
75 ad Dominum, Dicebam; Domine, confuſus ſum, &
76 reveritus ſum ante faciem tuam. Peccata enim no-
ſtra multiplicata ſunt ſuper capita nostra, & iniqui-
77 tates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cœlum. Quoni-
am à temporibus patrum noſtrorum ſumus in magno
78 peccato uſque ad diem hunc. Et propter peccata
noſtra, & patrum noſtrorum, ſumus traditi cum fra-
tribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus
terræ in gladium & captivitatem & deprædationem,
79 cum confuſione uſque in hodiernum diem. Et nunc
quantum eſt hoc quod contigit nobis miſericordia
abs te, Domine Deus, & relinque nobis radicem & no-
80 men in locum ſanctificationis tuæ, Detegere lumi-
nare noſtrum in domo Domini Dei noſtri, dare nobis
81 cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ. Et cùm
ſerviremus, non fuimus derelicti à Domino Deo no-
ſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges
82 Perſarum dare cibum, Et clarificare templum Do-
mini Dei noſtri, & ædificare deſerta Sion, dare nobis
83 ſtabilitatem in Judæa & Jeruſalem. Et nunc quid
dicimus, Domine, habentes hæc? Tranſgreſſi enim
ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manu puerorum
84 tuorum prophetarum, Dicens: Quoniam terra, in
quâ introiſtis poſſidere hæreditatem ejus, terra pollu-
ta eſt coinquinationibus alienigenarum terræ, & im-
munditiæ illorum repleverunt eam totam immundi-
85 tiâ ſuâ. Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis
86 eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris, Et
non inquiretis pacem habere cum illis omni tem-
pore, ut inualeſcentes manducetis optima terræ, & hæ-
87 reditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum. Et
quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera no-
88 ſtra maligna, & magna peccata noſtra. Et dediſti
nobis talem radicem, & rurſùm reverſi ſumus tranſ-
gredi legitima tua, uti commiſceremur immunditiæ
89 alienigenarum gentium terræ hujus. Nónne iraſcê-
ris nobis perdere nos, quoaduſque non relinquatur
radix & nomen noſtrum?

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

74 Καὶ ἐξεγερθεὶς ἐκ τῆς νηστείας, διερρηγμένα ἔχων τὰ ἱμάτια καὶ
τὴν ἱερὰν ἐνδυτὴν, κάμψας τὰ γόνατα, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας
75 πρὸς τὸν κύριον, Ἔλεγον, Κύριε, (χ) ἠσχύμμαι καὶ ἐντέτραμμαι κατὰ
76 πρόσωπόν σου. Αἱ γὰρ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἐπλεόνασαν ὑπὲρ τὰς κε-
φαλὰς ἡμῶν, καὶ αἱ ἀγνοιαι ἡμῶν ὑψώθησαν ἕως τοῦ οὐρανοῦ, Ἐπ
77 ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἐσμὲν ἐν μεγάλῃ ἁμαρτίᾳ
78 ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ τῶν πα-
τέρων ἡμῶν παρεδόθημεν σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, καὶ σὺν τοῖς βα-
σιλεῦσιν ἡμῶν, καὶ σὺν τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, (ψ) τοῖς βασιλεῦσι τῆς
γῆς εἰς ῥομφαίαν καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ προνομὴν μετὰ αἰσχύνης μέ-
79 χρι τῆς σήμερον ἡμέρας. Καὶ νῦν κατὰ τόσον τι ἐγενήθη ἡμῖν
ἔλεος (ω) παρὰ τοῦ κυρίου κυρίου, καταλειφθῆναι ἡμῖν ῥίζαν καὶ
80 ὄνομα ἐν τῷ τόπῳ (α) ἁγιάσματός σου, Καὶ τοῦ (β) ἀνακαλύψαι
φωτῦρα ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ (γ) κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, δοῦναι ἡμῖν τροφὴν
81 ἐν τῷ καιρῷ τῆς δουλείας ἡμῶν; Καὶ ἐν τῷ δουλεύειν ἡμᾶς οὐκ
ἐγκατελείφθημεν (δ) ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν, (ε) ἀλλὰ ἐποίησεν ἡμᾶς ἐν
82 χάριτι ἐνώπιον τῶν βασιλέων Περσῶν, δοῦναι ἡμῖν τροφὴν, Καὶ
δοξάσαι τὸ ἱδρυμα τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ ἐγεῖραι τὴν ἔρημον Σιὼν,
83 δοῦναι ἡμῖν στερέωμα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἰερουσαλήμ. Καὶ τοῦν τί
ἐροῦμεν κύριε ἔχοντες ταῦτα; παρέβημεν γὰρ τὰ προστάγματά
84 σου, ἃ ἔδωκας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν, Λέγων,
Ὅτι ἡ γῆ εἰς ἣν εἰσέρχεσθε κληρονομῆσαι, γῆ μεμολυσμένη
μολυσμῷ τῶν ἀλλογενῶν τῆς γῆς, καὶ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῶν ἐπ-
85 λήσαν αὐτήν. Καὶ νῦν τὰς θυγατέρας (ζ) ὑμῶν μὴ συνοικίσητε
τοῖς (η) υἱοῖς αὐτῶν, καὶ τὰς θυγατέρας (θ) αὐτῶν μὴ λάβητε τοῖς
86 υἱοῖς ὑμῶν, Καὶ ὁ ζητήσητε εἰρηνεῦσαι τὰ πρὸς αὐτοὺς τὸν ἅπαντα
χρόνον, ἵνα ἰσχύσαντες φάγητε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ καταλιμ-
87 πανομήσητε τοῖς τέκνοις ὑμῶν ἕως (ι) αἰῶνος. Καὶ τὰ συμβαίνοντα
πάντα ἡμῖν (κ) γίνεται διὰ τὰ ἔργα ἡμῶν τὰ πονηρὰ, καὶ τὰς με-
γάλας ἁμαρτίας ἡμῶν. Σὺ γὰρ κύριε (λ) ὁ κυρίσας τὰς ἁμαρτί-
88 ας ἡμῶν, (μ) Ἔδωκας ἡμῖν τοιαύτην ῥίζαν, πάλιν ἀνεκάμ-
ψαμεν παραβῆναι τὸν νόμον σου εἰς τὸ ὀπισχυνῆναι τῇ ἀκαθαρσίᾳ
89 τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. Οὐχὶ ὠργίσθης ἡμῖν ὀλέσαι ἡμᾶς, ἕως τοῦ
μὴ καταλιπεῖν ῥίζαν καὶ σπέρμα καὶ ὄνομα ἡμῶν;

74 *Et conſurgens à jejunio, conſciſſa habens veſtimen-*
ta, & ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum, Dicebam; Domine, con- 75
fuſus ſum, & reveritus ſum ante faciem tuam. 76
Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & ignorantiæ noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cœlum, Etiam à temporibus patrum noſtrorum, & ſumus in magno peccato uſque ad diem hunc. Et propter peccata noſtra, & patrum 78
noſtrorum ſumus traditi cum fratribus noſtris, & cum regibus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus terræ in gladium, & captivitatem, & deprædationem cum confuſione uſque in hodiernum diem. Et nunc quantum eſt hoc, quod contigit nobis miſericordia à (ψ) Domino Domino, relinquere nobis radicem, & nomen in loco ſanctificationis tuæ, Et detegere luminare nobis in domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibum in tempore ſervitutis noſtræ? Et cùm ſerviremus; non fuimus 81
derelicti à Domino noſtro: ſed conſtituit nos in gratia in conſpectu regum Perſarum, dare nobis cibum, Et clarificare templum Domini noſtri, & 82
ſuſcitare deſertam Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judæa, & Hieruſalem. Et nunc quid dicemus, 83
Domine, habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens; Quoniam terra, in 84
quam introitis poſſidere hæreditatem ejus, terra polluta eſt coinquinatione alienigenarum terræ, & immunditiâ ſuâ repleverunt eam; Et nunc fil- 85
as veſtras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris, Et non inqui- 86
retis pacem habere cum illis omni tempore; ut invaleſcentes manducetis optima terræ, & hæreditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum. Et 87
quæ contingunt nobis omnia, fiunt propter opera noſtra maligna, & magna peccata noſtra. Tu enim, Domine, qui allevâſti peccata noſtra, Dediſti no- 88
bis talem radicem, rurſùm reflexi ſumus tranſgredi legem tuam, uti commiſceremur immunditiæ gentium terræ. Nónne iraſceris nobis perdere nos, 89
quoaduſque non relinquatur radix, & ſemen, & nomen noſtrum?

MS. A. (χ) ἠσχύμμε, ἐντέτραμμαι (ψ) καὶ τοῖς (ω) παρὰ Κυρ, κύριε, καταλειφθῆναι (α) τοῦ ἁγιάσματός (β) ἀνάψαι φωτῆρα ἡμῖν (γ) τοῦ κυρίου θεοῦ (δ) ἀπὸ τοῦ (ε) ἀλλ' (ζ) αὐτῶν (η) τέκνοις ὑμῖν, (θ) ἡμῶν μὴ δῶτε τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, Καὶ (ι) τοῦ αἰῶνος. (κ) γίγνε (λ) ἐκάρισας (μ) Καὶ ἔδωκας

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

74 ... * Cúmque ſurrexiſſem à jejunio, habens veſtes ſciſſas, amictumque ſacerdotalem, flexis genubus expanſisq; manib⁹ ad Dñm, Dixi; Dñe, confuſus ſum & pudefactus coram facie tua. Peccata 75 76
enim noſtra ſuperant numero capillos capitum noſtrorum: ignorantiæ noſtræ uſque ad cœlum perveniunt, Etiam à temporibus patrum noſtrorum, & in magno peccato ſumus uſque 77
ad diem hunc. Et propter peccata 78
noſtra & Patrum noſtrorum traditi ſumus cum fratribus noſtris & Regibus noſtris & ſacerdotibus noſtris, regibus terræ, gladio & captivitati & prædæ cum ignominiâ, uſque in hodiernum diem. Nunc autem quies: 79
Quoniam parum quiddam miſericordiæ fuit nobis à te Domine, ut relinqueretur nobis radix & nomen in loco ſanctuarii tui; Et luceret lumen 80
tuum in domo Domini Dei noſtri, ut alimenta præberes in die ſervitutis noſtræ. Et nec cùm ſervitutem ſervi- 81
remus relicti ſumus à Domino, ſed conſtituit nos in gratia apud reges Perſarum, ut alerent nos, Utque glo- 82
rificarent Templum Dñi noſtri, & erigeremus Sion deſertam, & darent nobis ſtabilitatem in Judæa & Hieroſolymis. Et nunc quid dicemus Do- 83
mine, cùm hæc habeamus? Prævaricati ſumus præcepta tua quæ dediſti per ſervos tuos Prophetas, Di- 84
cens; Terra in quam ingredimini ut eam poſſideatis, terra immunda eſt, propter immunditiem diverſi generis populorum terræ, & à pollutione ſua impleverunt eam pollutione. Nunc 85
filios ipſorum nolite collocare filiis veſtris, nec filias veſtras filiis ipſorum. Nec unquam pacem erga eos quærite, 86
ut valeatis, & edatis bona terræ, & relinquatis filiis veſtris in ſeculum. Et 87
hæc omnia quæ accidunt nobis, fuerunt propter opera noſtra mala, & peccata noſtra mala, & peccata hæc magna; Tu enim Domine, levia feciſti pec- 88
cata noſtra, & dediſti nobis radicem hujuſmodi, quum denuò reverſi ſumus ad violandam legem tuam, ut commiſceremur pollutioni populorum 89
terræ. Non fuiſti iratus nobis ut perderes nos, uſque eò ut ne reliqua eſſet radix & ſemen nomenque noſtrum.

Versio VULG. LAT.

90 Domine Deus Israel, verax es. Derelicta est enim ra-
91 dix usque in hodiernum diem. Ecce, nunc sumus in
conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim
92 adhuc stare ante te in his. Et cùm adorando confi-
teretur Esdras, flens, humi prostratus ante templum,
congregati sunt ante eum ex Jerusalem turma magna
valdè, viri, & mulieres, & juvenes, & juvenculæ.
93 Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine. Et
cum clamâsset Jechonias Jeheli ex filiis Israel, dixit
Esdræ; Nos in Dominum peccavimus, quòd collo-
cavimus nobis in matrimonium mulieres alienige-
94 nas ex gentibus terræ. Et nunc es super omnem
Israel. In his ergò sit jusjurandum à Domino, ex-
pellere omnes uxores nostras quæ ex alienigenis sunt
95 cum filiis earum. Sicut tibi decretum est à majori-
96 bus secundùm legem Domini exurgens explica. Ad
te enim spectat negotium, & nos tecum sumus:
97 viriliter fac. Et exurgens Esdras adjuravit princi-
pes sacerdotum & Levitas, & omnem Israel, facere
secundùm hæc: & juraverunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit
2 in pastophorium Jonathæ filii Nasabi. Et hospita-
tus illic non gustavit panem, nec aquam bibit, super
3 iniquitatem multitudinis. Et facta est prædicatio in
omni Judæa, & in Jerusalem omnibus qui erant ex
4 captivitate in Jerusalem congregari, ut quicunque
non occurrerit biduo vel triduo diei, secundùm judi-
cium assidentium seniorum, tollerentur facultates suæ,
& ipse alienus judicaretur à multitudine captivitatis.
5 Et congregati sunt omnes qui erant ex tribu Juda &
Benjamin in tribus diebus in Jerusalem: hic mensis
6 est nonus, dies mensis vigesimus. Et sedit omnis
multitudo in area templi trementes, propter hyemem
7 præsentem. Et exurgens Esdras, dixit illis; Vos iniquè
fecistis collocantes vobis in matrimonium uxo-
8 res alienigenas, ut adderetis ad peccata Israel. Et
nunc date confessionem, & magnificentiam Domino
9 Deo patrum nostrorum, Et perficite voluntatem
ipsius, & discedite à gentibus terræ, & ab uxoribus
alienigenis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

90 Κύριε τῦ Ἰσραὴλ ἀληθινὸς εἶ· κατελείφθημεν γὰρ ῥίζα ἐν τῇ σήμε-
91 ρον. Ἰδοὺ νῦν ἐσμὲν ἐνώπιόν σου ἐν ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν· οὐ γὰρ ἔστι
92 σθαι ἔτι ἔμπροσθέν σου ἐπὶ τούτοις. Καὶ ὅτε προσηύχετο Ⓐ
(α)Ἔσδρας ἐξομολογούμενος κλαίων χαμαιπετὴς ἔμπροσθεν τῦ ἱεροῦ,
συνήχθη πρὸς αὐτὸν (β)ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ ὄχλος πολὺς σφόδρα,
ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ νεανίαι· κλαυθμὸς γὰρ ἦν μέγας ἐν τῷ πλή-
93 θει. Καὶ φωνήσας Ἰεχονίας (γ)Ἰαήλου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, εἶπεν,
(δ)Ἔσδρα, ἡμεῖς ἡμάρτομεν εἰς τὸν (ε) κύριον· Ⓑ συνῳκίσαμεν γυ-
94 ναῖκας ἀλλογενεῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς· καὶ νῦν ἔστιν ἐπάνω πας
Ἰσραήλ. ἐν τούτῳ γενέσθω ἡμῖν ὁρκωμοσία πρὸς τὸν κύριον, ἐκβα-
λεῖν πάσας τὰς γυναῖκας ἡμῶν τὰς ἐκ τῶν ἀλλογενῶν σὺν τοῖς τέ-
95 κνοις αὐτῶν, Ὡς ἀπείθη σοι, καὶ ὅσοι πειθαρχοῦσι (ζ)τῷ νόμῳ κυρίου.
96 ἀναστὰς ὀπτάνει· Περὶ σὲ γὰρ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡμεῖς μετὰ σοῦ ἰσχύ-
97 σομεν. Καὶ ἀναστὰς (η)Ἔσδρας ὥρκωσε τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων
καὶ Λευίτων παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ποιῆσαι κατὰ ταῦτα. καὶ ὤμοσε.

Domine Israel, verax es. Derelicti enim sumus ra- 90
dix in hodiernam diem. Ecce nunc sumus in con- 91
spectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim
stare adhuc ante te in his. Et cùm orans Esdras 92
confiteretur plorans, humi prostratus ante templum;
congregati sunt ad eum ex Hierusalem turba ma-
gna valdè, viri, & mulieres, & juvenes, [& ju-
venculæ.] Fletus enim erat magnus in ipsa multi-
tudine. Et cùm clamâsset Jechonias Jeheli ex fi- 93
liis Israel, dixit Esdræ; Nos peccavimus in Domi-
num: collocavimus nobis in matrimonium mulie-
res alienigenas ex gentibus terræ: Et nunc est suprà
omnis Israel. In hoc fiat jusjurandum ad Dominum, 94
expellere omnes uxores nostras, quæ ex alienigenis
sunt, cum filiis earum; Sicut decretum est tibi, & 95
quicunque obediunt legi Domini. Exurgens perfice: 96
Ad te enim spectat negotium, & nos tecum sumus,
ad viriliter faciendum. Et exurgens Esdras adju- 97
ravit principes sacerdotum & Levitarum universi Israel, facere secundùm hæc. Et juraverunt.

MS. A. (α)Ἔζρας (β) ὃς (γ) Ἰαὴλ ὁ τῶν (δ)Ἐζρᾶ, (ε) κύριον θεὸν, καὶ συνῳκίσαμεν γυναῖκας ἀλλογενεῖς ἀπὸ τῆ (ζ) τῷ νόμῳ (η)Ἔζρα

ΚΕΦ. Θ'.

1 Καὶ ἀναστὰς (α)Ἔσδρας ἀπὸ τῦ αὐλῆς τῦ ἱερῦ, ἐπορεύθη εἰς τὸ πα-
2 στοφόριον (β) Ἰωνὰν τῦ Ἐλιασίβε· Καὶ αὐλισθεὶς ἐκεῖ, ἄρτου οὐκ ἐ-
γεύσατο οὐδὲ ὕδωρ ἔπιε, πενθῶν ἐπὶ τῶν ἀνομιῶν τῆ μεγάλων τῦ πλή-
3 θους. Καὶ ἐγένετο κήρυγμα ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἰερουσαλὴμ πᾶσι
4 τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, συναχθῆναι εἰς Ἰερουσαλήμ. Καὶ ὅσοι
(γ)ἂν μὴ ἀπαντήσωσιν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις, κατὰ τὸ κρίμα τῆ
πρεσβυτέρων καθημένων, ἀνεθήσονται τὰ κτήνη αὐτῆ, καὶ αὐτὸς
5 ἀλλοτριωθήσεται ἀπὸ τῆ πλήθους τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ συνήχθη-
σαν πάντες οἱ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν ἐν τρισὶν ἡμέραις εἰς
6 Ἰερουσαλήμ· ἦν δὲ ὁ μὴν (δ)ἔνατος, τῇ εἰκάδι τοῦ μηνός. Καὶ(ε)συ-
νεκάθισεν πᾶν τὸ πλῆθος ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἱεροῦ, τρέμοντες διὰ τὸν
7 ἐνεστῶτα χειμῶνα. Καὶ ἀναστὰς (ζ)Ἔσδρας εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἠνομή-
σασθε καὶ συνῳκίσατε (η)γυναῖκας ἀλλογενεῖς, τοῦ προσθεῖναι ἁμαρτίας
8 τῷ Ἰσραήλ. Καὶ νῦν δότε ὁμολογίαν, δόξαν τῷ κυρίῳ θεῷ τῶν
9 πατέρων ἡμῶν, Καὶ ποιήσατε τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ χωρίσθητε ἀπὸ τῆ
ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῆ γυναικῶν τῆ ἀλλογενῶν.

CAP. IX.

ET exurgens Esdras ab atrio templi, abiit in Pa- 1
storium Jonan filii Eliasib: Et hospitatus illic, 2
non gustavit panem, nec aquam bibit, lugens super
iniquitates magnas multitudinis. Et facta est præ- 3
dicatio in omni Judæa, & Jerusalem, omnibus qui
erant ex captivitate, congregari in Hierusalem. Et 4
quicunque non occurrerint biduo, vel triduo diei, se-
cundùm judicium præsidentium seniorum, conseera-
buntur pecora eorum, & ipse alienus judicabitur
à multitudine captivitatis. Et congregati sunt o- 5
mnes qui erant ex tribu Juda, & Benjamin, in tri-
bus diebus in Hierusalem: hic mensis est nonus, die
mensis vigesimâ. Et consederunt omnis multitudo 6
in area templi trementes propter hyemem præsentem.
Et exurgens Esdras dixit illis; Vos iniquè feciſtis, 7
& conjunxistis vos uxoribus alienigenis, ut adderetis peccata ipsi Israel. Et nunc date confessionem, 8
gloriam Domino Deo patrum nostrorum, Et facite 9
voluntatem ipsius, et discedite à gentibus terræ, et
ab uxoribus alienigenis.

MS. A. (α) **Ἔδρας (β) Ἰωανὰν (γ) ἐὰν (δ) ἔνατος, (ε) συνεκάθισεν (ζ)Ἔζρας (η) γυναῖκας ἀλλογενεῖς,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Domine Domine Deus Israel, verax es. 90
Relicta est nobis radix hodié. Ecce 91
coram te sumus hodiè in iniquitatibus
nostris. Neque enim stare est coram te
cum ipsis. Et cùm oraret Ezras, et confi- 92
teretur flens & prostratus in terram an-
te templum, congregatus est ad eum
ex Hierosolymis cœtus magnus ad-
modùm, virorum & mulierum, adole-
scentumq; & puerorum: fletus enim fi-
ebat magnus admodùm. Et vocem edens 93
Jeconias filiis Ail de filiis Israel,
dixit; Ezra, nos peccavimus in Dñm:
Et uxoribus diversi generis cohabitavi-
mus de populo terræ. Et nunc super- 94
est spes Israeli de his. Sit nobis hac in
re juramentum ad Dñm, ejecturos nos
omnes istas uxores nostras diversi ge-
neris liberosque ipsarum, Ut tibi decre- 95
tum est. Et omnes qui legi Domini pare-
bant surgentes dixerunt Ezræ; Age, 96
perfice hoc. Ad te enim hæc res spe-
ctat: & nos tecum stamus: Confor- 97
tare & age. Et surgens Ezras jura-
mento adegit principes generum sacer-
dotalium & Leviticorum, & omnes
Israelitas, ita facturos. Et jurârunt.

CAP. IX.

ET surgens Ezras de atrio templi, 1
abiit in Gazophylacium Jonathanis
filii Eliasib. Et ibi noctem egit, nec 2
panem edit, nec aquam bibit, lu-
gens propter iniquitates istas magnas
multitudinis. Et prædicatum est per 3
totam Judæam & Hierosolyma, omni-
bus qui de captivitate, ut ascenderent
Hierosolyma; Et qui non occurre- 4
rint intra tres quatuórve dies, ju-
dicio præsidentium presbyterorum
consecratum iri pecora ipsorum, ipsum
autem alienatum iri à cœtu capti-
vitatis. Et congregati sunt omnes 5
illi qui de tribu Judæ & Benjamin
tribus *diebus* Hierosolyma: Erat au-
tem mensis nonus, vicesimo mensis.
Et sederunt simul tota multitudo in 6
plateis Templi trementes, quoniam
hyems instabat. Et surgens Ezras 7
dixit eis; Vos iniquitatem feciſtis, &
feciſtis cohabitare vobis mulieres ali-
enigenas ut adderetis peccata Israe-
li. Tamen, nunc confitemini & 8
date gloriam Domino Deo patrum
nostrorum. Et facite voluntatem ejus, 9
& separate vos à populis terræ & ab
uxoribus istis alienigenis.

Versio VULG. LAT.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce ma-
11 gnâ; Sicut dixisti, faciemus. Sed quoniam multi-
tudo magna est, & tempus hybernum, & non possu-
mus insubsidiati stare: & hoc opus non est nobis
unius diei, neque bidui: multum enim in his pecca-
12 vimus: Stent præpositi multitudinis, & omnes qui
nobiscum inhabitant, & quotquot habent uxores apud
13 se alienigenas, Et assistant accepto tempore ex
omni loco presbyteri & judices, usquequò solvant
14 iram Domini negotii hujus. Jonathas autem filius
Ezeli, & Ozias Thecam susceperunt secundùm hæc:
& Boforamus, & Levis, & Sabbathæus simul coope-
15 rati sunt cum illis. Et steterunt secundùm hæc omnia
16 universi qui erant ex captivitate. Et elegit sibi vi-
ros Esdras Sacerdos, principes magnos de patribus
eorum secundùm nomina: & consederunt novilunio
17 mensis decimi examinare negotium istud. Et deter-
minatum est de viris qui habebant uxores alienige-
18 nas, usque ad neomeniam primi mensis: Et inven-
ti sunt ex sacerdotibus permisti qui habebant alieni-
19 genas uxores. Ex filiis Jesu filii Josedec, & fratri-
bus ejus: Maseas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadeus,
20 Et injecerunt manus ut expellerent uxores suas: &
ad liratum in exorationem, arietem pro ignorantia
21 sua. Et ex filiis Semmeri: Maseas & Esses & Jeelech,
22 Azarias. Et ex filiis Fosere: Limosias, Hismaënis, &
23 Narhance, Jussio, Reddus, & Thalsas. Et ex Levitis:
Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas,
24 & Coivas, & Ellonas. Et ex sacris cantoribus,
25 Eliasib, Zaccarus. Et ex ostiariis: Salumus, & Tol-
26 banes. Et ex Israel: ex filiis Foro, Ozi, & Remias,
& Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, &
27 Jammebias, & Bannas. Et ex filiis Jolaman: Cha-
mæ & Zacharias, & Jerrelus, & Joddius, &
28 Erimoth, & Helias. Et ex filiis Zathoim: Eliadas, &
Liasumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, &
29 Tebedias. Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias,
30 & Zabdias, & Emeus. Et ex filiis Banni: Olamus,
& Maluchus, & Jeddeus, & Jasub, & Azabus, &
31 Jerimoth. Et ex filiis Addin: Naathus, & Mooſias,
& Caleus, & Rianas, Maaseas, Mathathias, & Beseel,
et Bonnus, et Manasses.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 (ϑ) Καὶ ἐφώνησεν ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἶπον μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Οὕτως
11 ὡς ἤκηκας, ποιήσομεν. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος πολὺ καὶ (ι) ὥρα χειμερινή,
καὶ οὐκ ἰσχύομεν στῆναι ἔξωθεν· καὶ τὸ ἔργον οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡμέρας μιᾶς
12 ἢ δύο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ ἡμαρτομεν ἐν τούτοις. Στήτωσαν δὴ οἱ
προηγούμενοι τοῦ πλήθους, καὶ πάντες οἱ ἐκ τῶν (κ) κατοικιῶν ἡμῶν ὅσοι
13 ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, Παραγινηθήτωσαν καιρόντες χρόνον,
(λ) ἑκάστου δὲ τόπου τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς κριτὰς, ἕως τοῦ λῦσαι τὸ
14 ὀργὴν (μ) κυρίου ἀφ' ἡμῶν τοῦ πράγματος τούτου. Ἰωνάθας Ἀζαήλου,
καὶ Ἐζεκίας (ν) Θεοκανὴ ἐπεδέξαντο κατὰ ταῦτα· καὶ Μοσόλλαμος,
15 καὶ Λεβὶς, καὶ Σαββαταῖος συνεξέβησαν αὐτοῖς. Καὶ ἐποίησαν κατὰ
16 πάντα ταῦτα οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ ἐπελέξατο αὐτῶν (ξ) Ἔσ-
δρας ὁ ἱερεὺς ἄνδρας ἡγουμένους τοῦ πατριῶν (ο) αὐτῶν, πάντας κατ'
ὄνομα, καὶ συνεκλείσθησαν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ δεκάτου, ἐτάσαι
17 τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἤχθη ἐπὶ τέλους τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας τοὺς ὅτι
συνέχοντας γυναῖκας ἀλλογενεῖς, ἕως τῆς νουμηνίας τοῦ πρώτου μηνός.
18 Καὶ εὑρέθησαν τῶν ἱερέων οἱ ἐπισυναχθέντες ἀλλογενῆς γυναῖκας
19 ἔχοντες, Ἐκ τῶν υἱῶν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ, καὶ τῶν (π) ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μα-
θήλας, καὶ Ἐλεάζαρος, καὶ Ἰώριος, καὶ Ἰωαδάνος. Καὶ ἐπέ-
20 βαλον τὰς χεῖρας ἐκβαλεῖν τὰς γυναῖκας (ρ) αὐτῶν· καὶ εἰς ἐξιλασμὸν
21 κριὸς ὑπὲρ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Ἐμμὴρ, Ἀνανίας,
καὶ Ζαβδαῖος, καὶ Μάνης, καὶ Σαμαῖος, καὶ Ἱερεὴλ, καὶ Ἀζαρίας·
22 Καὶ ἐκ τῶν (σ) Φασὲρ, Ἐλιωναῖς, Μασσία, Ἰσμαὴλος, καὶ Να-
23 θαναὴλος, (τ) καὶ Ὠκοδήλιος, καὶ Σαλὼς. Καὶ ἐκ τῶν Λευιτῶν,
Ἰωζαβδὸς, καὶ Σεμεὶς, καὶ (υ) Κωΐος, (ὃς καὶ δὴ Καλιτᾶς,) καὶ
24 (φ) Παθαῖος, καὶ Ἰούδας, καὶ Ἰωνάς. Ἐκ τῶν ἱεροψαλτῶν, (χ) Ἐλιά-
25 σεζος, Βακχοῦρος. Ἐκ τῶν θυρωρῶν, (ψ) Σαλοῦμος, καὶ Τολβάνης.
26 Ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῶν (ω) υἱῶν Φόρος, Ἱερμᾶς, καὶ (α) Ἰεζίας, καὶ Μελ-
χίας, καὶ Μαῆλος, καὶ Ἐλεάζαρος, καὶ (β) Ἀσεβίας, καὶ Βαναίας.
27 Ἐκ τῶν υἱῶν (γ) Ἠλὰ, Μαθθανίας, Ζαχαρίας, (δ) καὶ Ἰεζριῆλος, καὶ Ἰω-
28 αβδίος, καὶ Ἰερεμὼθ, καὶ (ε) Ἀϊδίας. Καὶ ὧν τῶν υἱῶν (ζ) Ζαμὼθ, Ἐλια-
δὰς, Ἐλιάσιμος, Ὀθονίας, Ἰαριμὼθ, καὶ Σάβαθος, καὶ (η) Ζαρε-
29 λίας. Καὶ ὧν τῶν υἱῶν Βηβαΐ, Ἰωάννης, καὶ Ἀνανίας, καὶ (ϑ) Ἰωζάβδος,
30 καὶ Ἀμαθίας. Ἐκ τῶν υἱῶν Μανὶ, Ὠλαμὼς, Μαμοῦχος, Ἰεδαῖος,
31 Ἰασούβος, καὶ Ἰασαῆλος, καὶ Ἰερεμώθ. Καὶ (ι) ἐξ υἱῶν Ἀσσὶ, Νάαθος,
καὶ Μοοσίας, Λακκοῦνος, καὶ (κ) Ναΐδης, Ματθανίας, καὶ Σεσθὴλ, καὶ
Βαληοὺς, καὶ (λ) Μαναασίας.

Laccunus, & Naïdus, Matthanias, & Sesthel, & Balnuus & Manassias:

MS. A. (ϑ) Καὶ ἐφώνησε ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἶπαν (ι) ἡ ὥρα (κ) καλοικιῶν ἡμῶν (λ) καὶ ἐκάστῳ δὲ (μ) τῷ κυρίῳ (ν) Θω-
καυῆ (ξ) Ἐζεκίας (ο) αὐτῶν, κατ' ὄνομα πάντας, καὶ συνεκάθισαν τῇ (π) ἀδελφῶν, Μαθήλας, (ρ) ἐαυτῶν· (σ) Φασὲ,
Ἐλιωναῖς, (τ) καὶ Ὠκοδήλος, (υ) Κώλιος, (φ) Φαθαῖος, καὶ Ὠδὰς, (χ) Ἐλιάσιβος, (ψ) Σαλοῦμος, (ω) υἱῶν υἱῶν Φόρος,
(α) Ἰεδδίας, (β) Ἀσιβίας, καὶ Βαναίας (γ) Ἠλὰ, καὶ (δ) Ἰεζριῆλος (ε) Ἀιδίας. (ζ) Ζαμὼθ, (η) Ζαρελαίας. Ἐκ (ϑ) Ὠζάβαδος, καὶ Ἐμαθῆς. (ι) ἐκ τῶν υἱῶν (κ) Ναΐδης, (λ) Μανασσῆς.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Verſio VULG. LAT.

32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aſeas, & Melchias, & Sameas, & Simon, Benjamin, et Malchus, & Marras.
33 Et ex filiis Aſom: Carianeus, Mathathias, & Bannus,
34 & Eliphalach, & Manaſſes, & Semei. Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel, & Baneas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Eliaſib, & Mathaneus, & Eliaſis, & Orizas, & Dielus,
35 & Semedius, & Zambris, & Joſephus. Et ex filiis
36 Nobei: Idelus & Mathathias, & Sabadus, & Zecheda, Sedmi, & Jeſſei, Baneas. Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores alienigenas, & dimiſerunt eas
37 cum filiis. Et inhabitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui erant ex Iſrael, in Jeruſalem, & in tota una regione, novilunio menſis ſeptimi. Et erant filii Iſrael
38 in commorationibus ſuis. Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt ab Oriente portæ
39 ſacræ: Et dixerunt Eſdræ Pontifici & lectori, ut afferret legem Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo
40 Iſrael. Et attulit Eſdras Pontifex legem omni multitudini eorum, à viro uſque ad mulierem, & omnibus ſacerdotibus, audire legem novilunio menſis
41 ſeptimi. Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portam templi, à prima luce uſque ad veſperam, coram viris & mulieribus. Et dederunt omnes ſenſum ad
42 legem. Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis, ſuper
43 ligneum tribunal quod fabricatum erat. Et ſteterunt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias, Azarias, Urias,
44 Ezechias, & Balſamus ad dexteram: Et ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Malachias, Abuſthas, Sabus, Nabadias, & Zacharias. Et aſſumpſit Eſdras librum co-
45 ram omni multitudine: præſidebat enim in gloria in
46 conſpectu omnium. Et cùm abſolviſſet legem, omnes erecti ſteterunt: & benedixit Eſdras Dominum Deum
47 altiſſimum, Deum Sabaoth omnipotentem. Et reſpondit omnis populus, Amen. Et elevatis ſurſum manibus procidentes in terram, adoraverunt Do-
48 minum, Jeſus, & Banaeus, & Sarebias, & Jaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, & Calithes, & Azarias, & Joradus, & Ananias, et Philias Levitæ:

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

32 Καὶ ἐκ τῶν (α) Ἀνὰν, Ἐλιωνὰς, καὶ Ἀσαΐας, καὶ Μελχίας, καὶ
33 Σαββαῖος, καὶ Σίμων Χοσαμαῖος. Καὶ ἐκ τῶν Ἀσὰμ, (β) Ἀλταναῖος, καὶ Ματταθίας, καὶ (γ) Βαννὶ, καὶ Ἐλιφαλὰτ, καὶ Μα-
34 ναασῆς, καὶ Σεμεΐ. Καὶ ἐκ τῶν Βαανὶ, Ἱερεμίας, (δ) Μομδίος,
Ἰσμαήλου, Ἰουὴλ, (ε) Μαβδαὶ, καὶ Πεδίας, καὶ Ἀ-
νως, (ζ) Ῥαβασίων, καὶ Ἐνασίβος, καὶ Μαμνιτάναμος,
Ἐλίασις, Βαννοὺς, Ἐλιὰλι, Σομεῖς, Σελεμίας, Ναθανίας· καὶ ὀπὸ
τῶν Ἐζωρὰ, (η) Σησὶς, Ἐσρὶλ, Ἀζαὴλος, Σαμαθὶς, (θ) Ζαμ-
βρεὶ, Ἰωσηφος. Καὶ ἐκ τῶν (ι) Ἠθμὰ, Μαζιτίας, Ζαβαδαίας,
36 Ἠδαΐς, Ἰουὴλ, Βαναΐας. Πάντες ἔτοι ζωφώκισαν γυναῖκας
37 ἀλλογμεῖς, καὶ ἀπέλυσαν αὐτὰς σὺν τέκνοις. Καὶ κατῴκησαν οἱ
ἱερεῖς, καὶ οἱ Λᾶϊται, καὶ οἱ ὀπὸ τῆς Ἰσραὴλ ὀν Ἰερουσαλὴμ καὶ ὀν τῇ
χώρᾳ τῇ νομωλίᾳ τῆς μιᾶς τῆς ἑβδόμης, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὀν ταῖς
καθοικίαις αὐτῶν. Καὶ ζυνήχθη πᾶν τὸ πλῆθος ὁμοθυμαδὸν
38 ἐπὶ τὸ εὐρύχωρον τῆς πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἱερᾶς πυλῶνος, Καὶ εἶπεν
39 (κ) Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ, Κόμισαι τὸν νόμον Μωυσῆ, τὸν παρα-
δοθέντα ὑπὸ (λ) κυρίου τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐκόμισεν (μ) Ἔσδρας ὁ ἀρ-
40 χιερεὺς τὸν νόμον πανὶ τῷ πλήθει ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως γυναικὸς, καὶ πᾶσι
τοῖς ἱερεῦσιν, ἀκοῦσαι τοῦ νόμε, νομωλίᾳ τῆς ἑβδόμης μιᾶς. Καὶ
41 (ν) ἀνεγίνωσκεν ὀν τῷ πρὸ τοῦ ἱερᾶ πυλῶνος εὐρυχώρῳ, ἀπ' ὄρθρου
ἕως (ξ) μέσης ἡμέρας, ἐνώπιον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· καὶ ἐπέδωκαν
42 πᾶν τὸ πλῆθος τὸν νοῦν εἰς τὸν νόμον. Καὶ ἔστη (ο) Ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ
43 ἀναγνώστης τῆς νόμε ἐπὶ τοῦ ξυλίνε βήματος τῆς καλασκευασθέντος. Καὶ
ἔστησαν παρ' αὐτῷ Ματταθίας, Σαμμὺς, (π) Ἀναΐας, Ἀζαρίας, Οὐ-
ρίας, Ἐζεκίας, Βαάλσαμος, ὀκ δεξιῶν· Καὶ ἐξ εὐωνύμων Φαλ-
δαῖος, (ρ) καὶ Μισαὴλ, Μελχίας, Λωδάσυβος, Ναβαρίας, Ζαχαρίας.
Καὶ ἀναλαβὼν (σ) Ἔσδρας τὸ βιβλίον ἐνώπιον τοῦ πλήθους, (τ) προεκά-
θητο ἐπιδόξως ἐνώπιον πάντων. Καὶ ὡς τῷ λῦσαι τὸν νόμον, πάντες
(υ) ὀρθοὶ ἔστησαν· καὶ (φ) ἐυλόγησεν Ἔσδρας τῷ κυρίῳ θεῷ (χ) ὑψίστῳ
θεῷ σαβαὼθ παντοκράτορι. Καὶ ἐπεφώνησε πᾶν τὸ πλῆθος,
Ἀμήν· καὶ ἄραντες ἄνω τὰς χεῖρας, προσπεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν,
48 προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ, Ἰησοῦς, καὶ (ψ) Ἀννιοὺθ, καὶ Σαραβίας,
(ω) καὶ Ἰαδινὸς, καὶ Ἰακυβος, Σαβαταῖος, Αὐταΐας, Μαιάννας, καὶ
Καλίτας, Ἀζαρίας, καὶ Ἰώζαβδος, καὶ Ἀναΐας, (α) Φαλίας, οἱ Λευῖ,

MS. A. (α) Ἀννὰς, (β) Ἀλτανναῖος, (γ) Βανναὶς, (δ) Μομδὶς, (ε) Μαυδαὶ, (ζ) Καραβασίων, (η) Σεωνὶς, Ἐζρὶλ, Ἀζαὴλ, (θ) Ζαμβρὶς, (ι) Ἠθμὰ, (κ) Ἔζρα τῷ ἀρχιερεῖ (λ) τῆς κυρίε (μ) Ἔζρας (ν) ἀνεγίνωσκεν (ξ) μέσε ἡμέρας, (ο) Ἔζρας (π) καὶ Ἀναΐας, (ρ) Μισαὴλ, (σ) Ἔζρας τὸ βιβλίον τῆς νόμε ἐνώπιον (τ) προεκάθητο ἐπιδόξως (υ) ὀρθοὶ (φ) ἠυλόγησεν Ἔζρας (χ) τῷ ὑψίστῳ (ψ) Ἀννὺς, (ω) Ἰαδινὸς, Ἰακυβος, Σαββαταΐας, (α) Φιαλὰς,

Et ex filiis Anan, Elionas, & Aſaias, & Melchias, et Sabbæus, et Simon Choſamæus: Et ex filiis Aſom, Altanæus, et Mattathias, et Sabannæus, et Eliphalat, et Manaſſes, et Semei: Et ex filiis Baani, Hieremias, Momdius, Iſmaerus, Juhel, Mabdai, et Pedias, et Anos, Rabaſion, et Enaſibus, et Mamnitanæmus, Eliaſis, Bannus, Eliali, Someis, Selemias, Nathanias: Et ex filiis Ezora, Seſis, Eſril, Azaelus, Samatos, Zambre, Joſephus: Et ex filiis Ethma, Mazitias, Zabadaias, Edais, Juhel, Banæas. Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores alienigenas, et dimiſerunt eas cum filiis. Et inhabitaverunt ſacerdotes, et Levitæ, et qui erant ex Iſrael, in Hieruſalem, et in regione, novilunio menſis ſeptimi: et filii Iſrael in habitationibus ſuis. Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in area, quæ eſt ab Oriente portæ ſacræ: Et dixit Eſdræ ſacerdoti et lectori; Afferlegem Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo Iſrael. Et attulit Eſdras ſacerdos Pontifex legem omni multitudini à viro uſque ad mulierem, et omnibus ſacerdotibus, audire legem novilunio menſis ſeptimi. Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portam, à prima luce uſque ad mediam diem coram viris, et mulieribus. Et dederunt omnis multitudo ſenſum ad legem. Et ſtetit Eſdras ſacerdos, et lector legis ſuper ligneum tribunal, quod fabricatum erat. Et ſteterunt apud eum Maitathias, Sammus, Ananias, Azarias, Urias, Ezecias, Baalſamus, à dextris: Et à ſiniſtris, Phaldæus, & Miſael, Melchias, Lothaſubus, Nabarias, Zacharias. Et aſſumens Eſdras librum coram multitudine, præſidebat in gloria in conſpectu omnium. Et cùm abſolviſſet legem; omnes erecti ſteterunt. Et benedixit Eſdras Dominum Deum altiſſimum, Deum Sabbaoth omnipotentem. Et reſpondit omnis populus, Amen. Et elevatis ſurſum manibus, procidentes in terram, adoraverunt Dominum: Jeſus, & Anniuth, & Sarabias, & Jadinos, & Jacubus, Sabatheus, Autæas, Mæannas, & Calitas, Azarias, & Joſabdus, & Ananias, Phalias, Levitæ,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

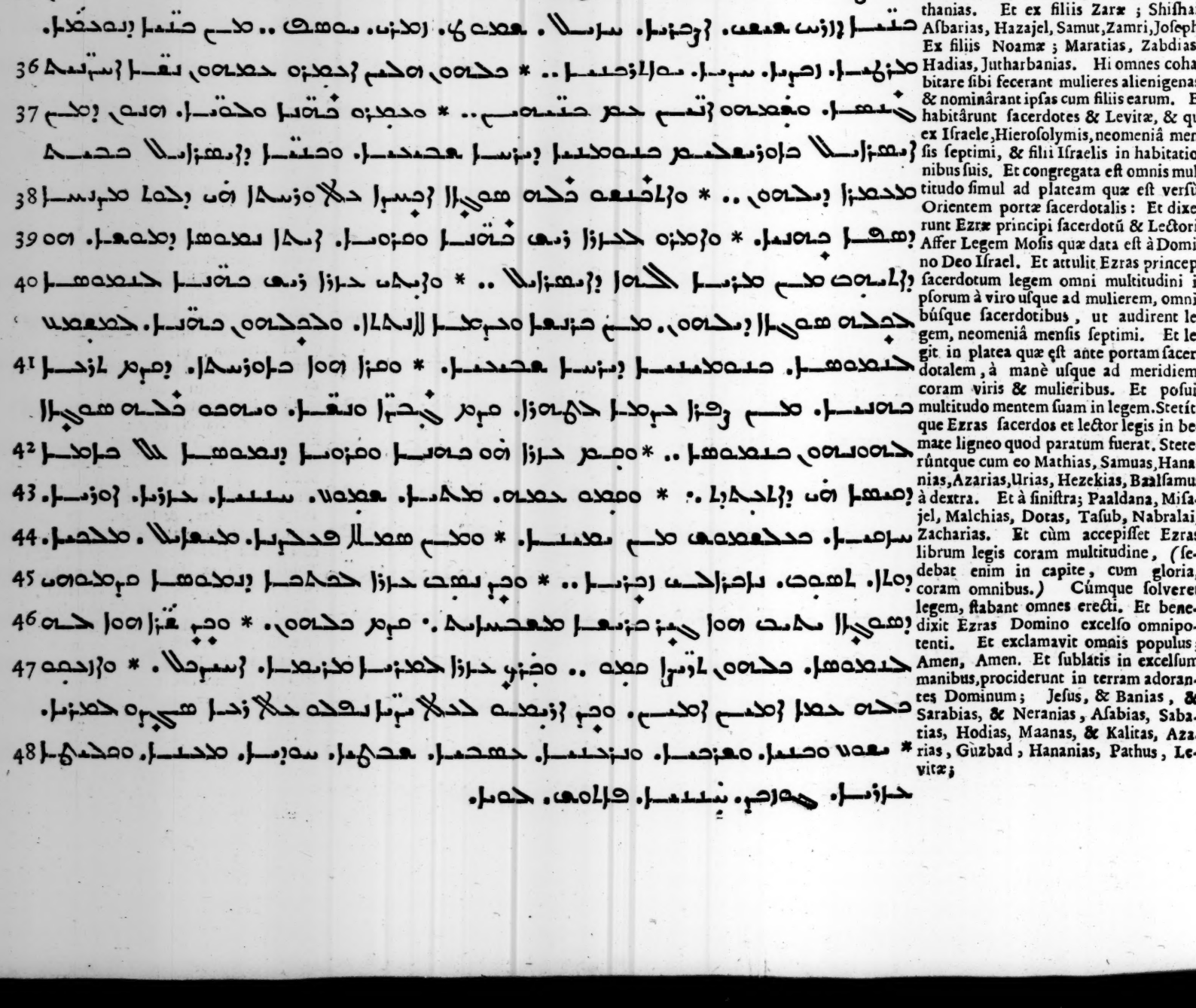

Et ex filiis Hanan: Eliüa & Auſias, & Malchi, & Sabaas, & Simonicunus, Hamaias. Et ex filiis Nachſom; Matthanias, & Matthanas, et Benajas, & Eliphelet, & Manaſſes, & Samajas. Et ex filiis Baani; Jeremias, & Muadas, Iſmajel filius Elmadæ, & Piſias, & Hazu, & Abiſion, & Elitaſhuas, & Amthilimus, Eliſames, Shelamias, Nathanias. Et ex filiis Zaræ; Shiſhai, Aſbarias, Hazajel, Samut, Zamri, Joſeph, Ex filiis Noamæ; Maratias, Zabdias, Hadias, Jutharbanias. Hi omnes cohabitare ſibi fecerant mulieres alienigenas, & nominârant ipſas cum filiis earum. Et habitârunt ſacerdotes & Levitæ, & qui ex Iſraele, Hieroſolymis, neomeniâ menſis ſeptimi, & filii Iſraelis in habitationibus ſuis. Et congregata eſt omnis multitudo ſimul ad plateam quæ eſt verſùs Orientem portæ ſacerdotalis: Et dixerunt Ezræ principi ſacerdotũ & Lectori; Affer Legem Moſis quæ data eſt à Domino Deo Iſrael. Et attulit Ezras princeps ſacerdotum legem omni multitudini ipſorum à viro uſque ad mulierem, omnibúſque ſacerdotibus, ut audirent legem, neomeniâ menſis ſeptimi. Et legit in platea quæ eſt ante portam ſacerdotalem, à manè uſque ad meridiem, coram viris & mulieribus. Et poſuit multitudo mentem ſuam in legem. Stetítque Ezras ſacerdos et lector legis in bemate ligneo quod paratum fuerat. Stetenrûntque cum eo Mathias, Samuas, Hananias, Azarias, Urias, Hezekias, Baalſamus à dextra. Et à ſiniſtra; Paaldana, Miſajel, Malchias, Dotas, Taſub, Nabralai, Zacharias. Et cùm accepiſſet Ezras librum legis coram multitudine, (ſedebat enim in capite, cum gloria, coram omnibus.) Cúmque ſolveret legem, ſtabant omnes erecti. Et benedixit Ezras Domino excelſo omnipotenti. Et exclamavit omnis populus; Amen, Amen. Et ſublatis in excelſum manibus, prociderunt in terram adorantes Dominum; Jeſus, & Banias, & Sarabias, & Neranias, Aſabias, Sabatias, Hodias, Maanas, & Kalitas, Azarias, Guzbad, Hananias, Pathus, Levitæ;

ESDRÆ LIBER QUARTUS.

Versio VULG. LAT.

49 Qui docebant legem Domini, & in multitudine legebant legem Domini, & præferebant singuli eos, qui
50 intelligebant lectionem. Et dixit Atharathes Esdræ Pontifici & lectori, & Levitis qui docebant multi-
51 tudinem. Dicens; Dies hic sanctus est Domino. Et
52 omnes flebant, cùm audissent legem. Et dixit Esdras; Digressi ergò manducate pinguissima quæque, & bibite dulcissima quæque, & mittite munera his qui
53 non habent. Sanctus enim est hic dies Domini, & nolite mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes;
55 Dies hic sanctus est, nolite mœsti esse. Et abierunt omnes manducare, & bibere, & epulari, & dare munera his qui non habebant, ut epularentur. Magnificè
56 enim sunt exaltati verbis quibus edocti sunt. Et congregati sunt universi in Jerusalem celebrare lætitiam, secundùm testamentum Domini Dei Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

49 Ἐδίδασκον τὸν νόμον (α) τῦ κυρίυ, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀνεγίνωσκον τὸν νόμον τῦ κυρίυ, ἐμφυσιῦντες ἅμα τ ἀνάγνωσιν.
50 Καὶ εἶπεν Ἀτθαράτης (β) Ἐσδρᾳ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ, καὶ
51 τοῖς Λευίταις τοῖς διδάσκουσι τὸ πλῆθος ἐπὶ πάντας, Ἡ ἡμέρα αὕτη ἁγία ἐστὶν τῷ κυρίῳ · καὶ πάντες ἔκλαιον ἐν τῷ ἀκῦσαι
52 τῦ νόμυ · Βαδίσαντες ἔν φάγετε λιπάσματα, καὶ πίετε γλυκάσματα, καὶ ἀποστείλατε ἀποστολὰς τοῖς μὴ ἔχυσιν ·
53 Ἁγία γὰρ ἡ ἡμέρα τῷ (γ) κυρίῳ, καὶ μὴ λυπῆσθε. ὁ γὰρ (δ) κύριος
54 δοξάσει ὑμᾶς. Καὶ οἱ Λευῖται ἐκέλευον (ε) παντὶ τῷ δήμῳ,
55 λέγοντες, Ἡ ἡμέρα αὕτη ἁγία, μὴ λυπῆσθε. Καὶ ᾤχοντο πάντες φαγῖν καὶ πιεῖν καὶ εὐφραίνεσθαι, καὶ δῦναι ἀποστολὰς τοῖς μὴ ἔχοισι, καὶ ἐυφρανθῆναι μεγάλως, (ζ) ὅτι γὰρ ἐνεφυσώθησαν ἐν τοῖς ῥήμασιν οἷς ἐδιδάχθησαν, Καὶ ἐπισυνήχθησαν.
56

Docebant legem Domini, & ad multitudinem legebant legem Domini, exaltantes simul lectionem. 49
Et dixit Atharates Esdræ Pontifici, & lectori, 50
& Levitis, qui docebant multitudinem super omnes; Dies hic sanctus est Domino. Et omnes 51
flebant, cùm audissent (b) legem. Digressi ergò 52
manducate pinguissima quæque, & bibite dulcissima quæque: & mittite munera his qui non habent: Sanctus enim est hic dies Domino: Et no- 53
lite mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos. Et 54
Levitæ denuntiabant omni populo, dicentes; Dies hic sanctus est: nolite mœsti esse. Et abierunt omnes 55
manducare, & bibere, & epulari, & dare munera his qui non habebant, & epulari magnificè: (c) quoniam quidem sunt exaltati verbis, quibus edocti sunt, Et congregati sunt. 56

MSS. (α) κυρίυ, *ἐμφυσιῦντες (β) Ἔζρᾳ (γ) κυρίῳ, μὴ (δ) θεὸς κύριος (ε) τὰ πάντα (ζ) ὅτι ἐνεφυσώθησαν Ἔζρας α'.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

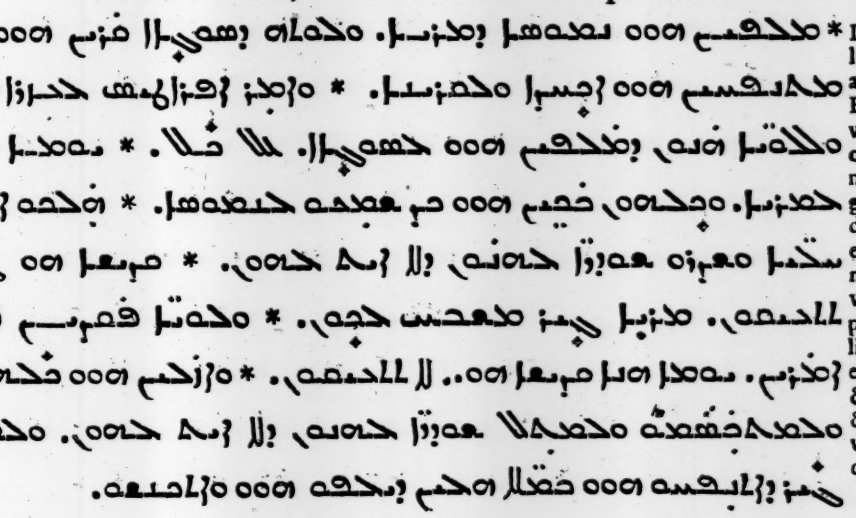

Docebant legem Domini, & legebant legem Domini multitudini, simul etiam aspirantes lectioni. Et dixit Aphrates Ezræ principi sacerdotum & lectori, Levitísque qui docebant multitudinem de omnibus; Dies hic sanctus est Domino: (Et omnes flebant cùm audirent legem:) Ite, edite pinguia, & bibite dulcia, & mittite dona his quibus non est. Sanctus enim est dies Domino: & nolite mœrere, Dominus enim clarificat vos. Et Levitæ præcipiebant toti populo, dicentes; Dies iste sanctus est, nolite mœrere. Et discessérunt omnes ut ederent, & biberent, & hilares agerent, & dona mitterent eis quibus non esset, & lætarentur magnum in modum: Enimverò, quòd refrigerati essent verbis quæ didicerant. Et congregati sunt.

Absolutus est.

Hic autem liber, primus est Ezræ: Quem quia non invenimus in exemplari simplici, descripsimus secundùm eum qui ex LXX. *versus est.*

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

1 LIBER Esdræ prophetæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii
2 Sadaniæ, filii Sadoch, filii Achitob, Filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii
3 Ameriæ, filii Asiel, filii Marimoth, filii Arna, filii Oziæ, filii Borith, filii
4 Abisei, filii Phinees, filii Eleazar, Filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit
5 captivus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum. Et factum est verbum Domini ad me, dicens; Vade, & nuntia populo meo facinora ipsorum,
6 & filiis eorum iniquitates, quas in me admiserunt, ut nuntient filiis filiorum:
7 Quia peccata parentum ipsorum in illis creverunt. Obliti enim mei sacrificaverunt
8 diis alienis. Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo servitutis? Ipli autem irritaverunt me, & consilia mea spreverunt. Tu autem excute comam capitis tui,
9 & projice omnia mala super illos: quoniam non obedierunt legi meæ. Populus au-
10 tem est indisciplinatus. Usquequò eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli?
11 Reges multos propter eos subverti. Pharaonem cum pueris suis, & omnem exercitum
12 ejus percussi. Omnes gentes à facie eorum perdidi, & in Oriente provinciarum
13 earum populos Tyri & Sidonis dissipavi, & omnes adversarios eorum interfeci. Tu verò loquere ad eos, dicens; Hæc dicit Dominus; Nempe ego vos per mare
14 transineavi, & plateas vobis initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen &
15 Aaron sacerdotem: Lucem vobis per columnam ignis præstiti, & magna mirabilia feci in vobis: vos autem meî obliti estis, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus
16 omnipotens; Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi, & illic
17 murmurâstis: Et non triumphâstis in nomine meo de perditione inimicorum ve-
18 strorum, sed adhuc nunc usque murmurâstis. Ubi sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nonne in deserto cùm esuriretis, proclamâstis ad me, Dicentes; Ut quid nos in desertum istud adduxisti interficere nos? melius nobis fuerat servire Ægyptiis,
19 quàm mori in deserto hoc. Ego dolui gemitus vestros, & dedi vobis Manna in escam.
20 Panem Angelorum manducâstis. Nonne cùm sitiretis, petram excidi, & fluxerunt
21 aquæ in saturitate? propter æstus foliis arborum vos texi. Divisi vobis terras pingues: Chananæos, & Pherezæos, & Philisthæos à facie vestra projeci: quid
22 faciam vobis adhuc, dicit Dominus? Hæc dicit Dominus omnipotens; In de-
23 serto cùm essetis in flumine Amorrhæo sitientes, & blasphemantes nomen meum,
24 Non ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flu-
25 men. Quid tibi faciam, Jacob? Noluisti obedire, Juda. Transferam me ad alias gentes, & dabo eis nomen meum, ut custodiant legitima mea. Quoniam me dere-
26 liquistis, & ego vos derelinquam. Petentibus vobis à me misericordiam, non mi-
27 serebor. Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculâstis enim manus
28 vestras sanguine, & pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia. Non qua-
si me dereliquistis, sed vosipsos, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipotens;
29 Nonne ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater filias, & ut nutrix parvulos suos,
30 Ut essetis mihi in populum, & ego vobis in Deum, & vos mihi in filios, & ego
31 vobis in patrem? Ita vos collegi, ut gallina pullos suos sub alas suas. Modò autem quid faciam vobis? Projiciam vos à facie mea. Oblationem cùm mihi attuleritis, avertam faciem meam à vobis. Dies enim festos vestros, & neomenias
32 & circumcisiones repudiavi. Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos ac-
ceptos interfeciſtis, & laniâstis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram:
33 dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipotens; Domus vestra deserta est:
34 Projiciam vos sicut ventus stipulam, Et filii procreationem non facient: quoniam
35 mandatum meum neglexerunt, & quod malum est coram me fecerunt. Tradam domos vestras populo venienti, qui me non audientes credunt: quibus signa non
36 ostendi, facient quæ præcepi. Prophetas non viderunt, & memorabuntur iniquita-
37 tum eorum. Testor populi venientis gratiam, cujus parvuli exultant cum lætitia,
38 me non videntes oculis carnalibus, sed spiritu credentes quæ dixi. Et nunc, frater, aspice, quæ gloria: & vide populum venientem ab Oriente, Quibus dabo duca- 39
tum Abraham, Isaac, & Jacob, & Osee, & Amos, & Michææ, & Joel, & Abdiæ, &
Jonæ, Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & 40
Angelus Domini vocatus est.

CAP. II.

1 HÆC dicit Dominus; Ego eduxi populum istum de servitute, quibus mandata dedi per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea
2 consilia. Mater quæ eos generavit, dicit illis; Ite filii, quia ego vidua sum
3 & derelicta. Educavi vos cum lætitia, & amisi vos cum luctu & tristitia, quoniam peccâstis coram Domino Deo vestro, & quod malum est coram eo fe-
4 cistis. Modò autem quid faciam vobis? ego vidua sum & derelicta: ite filii, &
5 petite à Domino misericordiam. Ego autem te, pater, testem invoco super ma-
6 trem filiorum, qui noluerunt testamentum meum servare, Ut des eis confusio-
7 nem & matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat. Dispergantur in gentes nomina eorum, deleantur à terra: quoniam spreverunt sacramentum meum.
8 Væ tibi, Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala, memorare quid fecerim So-
9 domæ & Gomorrhæ, Quorum terra jacet in piceis glebis & aggeribus cinerum: sic da-
10 bo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens. Hæc dicit Dominus ad Esdram; Nuntia populo meo, quoniam dabo eis regnum Jerusalem, quod daturus eram
11 Israel. Et sumam mihi gloriam illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ præpara-
12 veram illis. Lignum vitæ erit illis in odore unguenti, & non laborabunt, neq; fatiga-
13 buntur. Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut immorentur. Jam paratum est
14 vobis regnum: vigilate. Testare cœlum & terram. Contrivi enim malum, & crea-
15 vi bonum, quia vivo ego, dicit Dominus. Mater, amplectere filios tuos, educa illos cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum: quoniam te elegi, dicit Dominus.
16 Et resuscitabo mortuos de locis suis, & de monumentis educam illos, quoniam cogno-
17 vi nomen meum in Israel. Noli timere, mater filiorum: quoniam te elegi, dicit Do-
18 minus. Mittam tibi adjutorium pueros meos Isajam & Jeremiam, ad quorum con-
19 silium sanctificavi & paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus, Et totidem fontes fluentes lac & mel, & montes immensos septem, habentes rosam & li-
20 lium, in quibus gaudio implebo filios tuos. Viduam justifica, pupillo judi-
21 ca, egenti da, orphanum tuere, nudum vesti, Confractum & debilem cura, clau-
22 dum irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad visionem claritatis meæ admitte. Senem & juvenem intra muros tuos serva: Mortuos ubi inveneris, signans
23 commenda sepulchro, & dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea. Pau-
24 sa & quiesce, populus meus, quia veniet requies tua. Nutrix bona, nutri filios tuos,
25 confirma pedes eorum. Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim
26 requiram de numero tuo. Noli fatigari. Cùm enim venerit dies pressuræ & angu-
27 stiæ, alii plorabunt, & tristes erunt: tu autem hilaris & copiosa eris. Zelabunt
28 gentes, & nil adversus te poterunt, dicit Dominus. Manus meæ tegent te, ne fi-
29 lii tui gehennam videant. Jucundare, mater, cum filiis tuis, quia ego te eripiam,
30 dicit Dominus. Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de
31 lateribus terræ, & misericordiam cum illis faciam: quoniam misericors sum, dicit Dominus omnipotens. Amplectere natos tuos usque dum venio, & præstem illis
32 misericordiam: quoniam exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet. Ego
33 Esdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb, ut irem ad Israel: ad quos cùm venirem, reprobaverunt me, & respuerunt mandatum Domini: Ideóque
34 vobis dico, gentes, quæ auditis, & intelligitis; Expectate pastorem vestrum, requiem
æternitatis dabit vobis: quoniam in proximo est ille qui in fine seculi adveniet.
Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem tem-
35 poris. Fugite umbram seculi hujus: accipite jucunditatem gloriæ vestræ, Ego te-
36 stor palàm Salvatorem meum. Commendatum donum accipite, & jucundamini, gra-
37 tias agentes ei qui vos ad cœlestia regna vocavit.

38 Surgite & ſtate, & videte numerum ſignatorum in convivio Domini, Qui ſe
39 de umbra ſeculi tranſtulerunt, ſplendidas tunicas à Domino acceperunt. Reci-
40 pe, Sion, numerum tuum, & conclude candidatos tuos qui legem Domini com-
41 pleverunt. Filiorum tuorum, quos optabas, plenus eſt numerus. Roga imperium Do-
42 mini, ut ſanctificetur populus tuus qui vocatus eſt ab initio. Ego Eſdras vidi in
monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis col-
43 laudabant Dominum. Et in medio eorum erat juvenis ſtaturâ celſus, eminentior
omnibus illis, & ſingulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exalta-
44 batur: Ego autem miraculo tenebar. Tunc interrogavi angelum, & dixi; Qui ſunt
45 hi, Domine? Qui reſpondens dixit mihi; Hi ſunt qui mortalem tunicam depo-
ſuerunt, & immortalem ſumpſerunt, & confeſſi ſunt nomen Dei: Modò coro-
46 nantur, & accipiunt palmas. Et dixi angelo; Ille juvenis quis eſt, qui eis co-
47 ronas imponit, & palmas in manus tradit? Et reſpondens dixit mihi; Ipſe eſt
Filius Dei, quem in ſeculo confeſſi ſunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini ſteterunt. Tunc dixit mihi angelus; Vade, annuntia po-
48 pulo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidiſti.

CAP. III.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis, eram in Babylone, & conturbatus ſum ſuper cu-
2 biculo meo recumbens, & cogitationes meæ aſcendebant ſuper cor meum: Quoni-
3 am vidi deſertionem Sion, & abundantiam eorum qui habitabant in Babylone. Et
4 ventilatus eſt ſpiritus meus valdè, & cœpi loqui ad Altiſſimum verba timorata, Et
dixi; O dominator Domine, tu dixiſti ab initio, quando plantâſti terram, & hoc
5 ſolus, & imperâſti populo, Et dediſti Adam corpus mortuum: ſed & ipſum figmen-
tum manuum tuarum erat, & inſufflâſti in eum ſpiritum vitæ, & factus eſt vivens co-
6 ram te: Et induxiſti eum in paradiſo, quem plantaverat dextera tua, antequàm terra
7 adventaret. Et huic mandâſti diligere viam tuam, & præterivit eam, & ſtatim in-
ſtituiſti in eo mortem, & in nationibus ejus, & natæ ſunt gentes, & tribus, & populi, &
8 cognationes, quarum non eſt numerus. Et ambulavit unaquæque gens in voluntate
9 ſua, & mira agebant coram te, & ſpernebant præcepta tua. Iterùm autem in tempo-
10 re induxiſti diluvium ſuper inhabitantes ſeculum, & perdiditi eos. Et factum eſt
11 in unoquoque eorum, ſicut Adæ mori, ſic his diluvium. Dereliquiſti autem unum ex
12 his Noe cum domo ſua, & ex eo juſti omnes. Et factum eſt cùm cœpiſſent multipli-
cari, qui habitabant ſuper terram, & multiplicaverunt filios & populos & gentes mul-
13 tas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm priores. Et factum eſt cùm
14 iniquitatem facerent coram te, elegiſti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham. Et
15 dilexiſti eum, & demonſtrâſti ei ſoli voluntatem tuam: Et diſpoſuiſti ei teſtamentum
æternum, & dixiſti ei ut non unquam derelinqueres ſemen ejus. Et dediſti ei Iſaac, &
16 Iſaac dediſti Jacob & Eſau. Et ſegregâſti tibi Jacob, Eſau autem ſeparâſti. Et factus
17 eſt Jacob in multitudine magna. Et factum eſt cùm educeres ſemen ejus ex Ægypto,
18 adduxiſti ſuper montem Sina. Et inclinâſti cœlos, & ſtatuiſti terram, & commoviſti
19 orbem, & tremere feciſti abyſſos, & conturbâſti ſeculum, Et tranſiit gloria tua portas
quatuor, ignis, & terræmotûs, & ſpiritûs, & gelu, ut dares ſemini Jacob legem &
20 generationi Iſrael diligentiam. Et non abſtuliſti ab eis cor malignum, ut faceret lex
21 tua in eis fructum. Cor enim malignum bajulans primus Adam, tranſgreſſus & victus
22 eſt, ſed & omnes qui de eo nati ſunt. Et facta eſt permanens infirmitas, & lex cum
corde populi, cum malignitate radicis: & diſceſſit quod bonum eſt, & manſit ma-
23 lignum. Et tranſierunt tempora, & finiti ſunt anni: & ſuſcitâſti tibi ſervum nomine
24 David, Et dixiſti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus &
25 oblationes. Et factum eſt hoc annis multis, & deliquerunt qui habitabant civitatem,
26 In omnibus facientes ſicut fecit Adam & omnes generationes ejus: utebantur
27 enim & ipſi corde maligno. Et tradidiſti civitatem tuam in manibus inimicorum
28 tuorum. Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc
29 dominabitur Sion? Factum eſt cùm veniſſem huc, & vidiſſem impietates, quarum
non eſt numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigeſimo anno,
30 & exceſſit cor meum: Quoniam vidi quomodò ſuſtines eos peccantes, & pepercitti impiè agentibus, & perdidiſti populum tuum, & conſervâſti inimicos tuos, &
31 non ſignificaſti. Nihil memini quomodò debeat derelinqui via hæc. Numquid me-
32 liora facit Babylon quàm Sion? Aut alia gens cognovit te præter Iſrael? aut quæ
33 tribus crediderunt teſtamentis tuis, ſicut Jacob? Quarum merces non comparuit,
neque labor fructificavit. Pertranſiens enim pertranſivi in gentibus, & vidi abundan-
34 tes eas, & non memorantes mandatorum tuorum. Nunc ergò pondera in ſtatera no-
ſtras iniquitates, & eorum qui habitant in ſeculo: & non invenietur nomen tuum, niſi
35 in Iſrael. Aut quando non peccaverunt in conſpectu tuo, qui habitant terram?
36 aut quæ gens ſic obſervavit mandata tua? Hos quidem per nomina invenies ſervâſſe
mandata tua, gentes autem non invenies.

CAP. IV.

1
2 ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus eſt ad me, cui nomen Uriel, Et
dixit mihi; Excedens exceſſit cor tuum in ſeculo hoc, & comprehendere co-
3 gitas viam Altiſſimi. Et dixi; Ita, Domine meus. Et reſpondit mihi, & dixit;
Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines proponere coram
4 te. De quibus mihi ſi renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonſtrabo viam,
5 quam delideras videre, & docebo te, unde ſit cor malignum. Et dixi; Lo-
quere, Domine meus. Et dixit ad me; Vade, pondera mihi ignis pondus, aut
6 menſura mihi flatum venti, aut revoca mihi diem quæ præteriit. Et reſpondi,
7 & dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his? Et dixit ad
me; Si eſſem interrogans te, dicens; Quantæ habitationes ſunt in corde maris,
aut quantæ venæ ſunt in principio abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firma-
8 mentum, aut qui ſunt exitus paradiſi: Diceres mihi fortaſſis; In abyſſum non
9 deſcendi, neque in infernum adhuc, neque in cœlum unquam aſcendi. Nunc
autem non interrogavi te, niſi de igne, & vento, & die, per quem tranſiſti, & à
10 quibus ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis. Et dixit mihi; Tu
11 quæ tua ſunt tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere: Et quomodò po-
terit vas tuum capere Altiſſimi viam, & jam exteriùs corrupto ſeculo intelligere cor-
12 ruptionem evidentem in facie mea? Ex dixi illi; Melius erat nos non eſſe, quàm
13 adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re. Et
reſpondit ad me, & dixit; Proficiſcens profectus ſum ad ſylvam lignorum campi,
14 & cogitaverunt cogitationem. Et dixerunt; Venite & eamus, & faciamus ad mare
15 bellum, ut recedat coram nobis, & faciamus nobis alias ſylvas. Et ſimiliter fluctus
maris & ipſi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt; Venite aſcendentes, debellemus
16 ſylvas campi, ut & ibi conſummemus nobiſmetipſis aliam regionem. Et factus eſt
17 cogitatus ſylvæ in vanum: venit enim ignis, & conſumpſit eam. Similiter & cogi-
18 tatus fluctuum maris: ſtetit enim arena, & prohibuit eos. Si enim eſſes judex ho-
19 rum, quem inciperes juſtificare, aut quem condemnare? Et reſpondi, & dixi; Utique
vanam cogitationem cogitaverunt: terra enim data eſt ſylvæ, & mari locus portare
20 fluctus ſuos. Et reſpondit ad me, & dixit; Benè tu judicâſti, & quarè non judicâſti
21 tibimetipſi. Quemadmodùm enim terra ſylvæ data eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic qui
ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſuper terram intelligere ſolummodò poſſunt: & qui
22 ſuper cœlos, quæ ſuper altitudinem cœlorum. Et reſpondi, & dixi; Deprecor te, Do-
23 mine, ut mihi detur ſenſus intelligendi. Non enim volui interrogare de ſuperioribus
tuis, ſed de his quæ pertranſeunt per nos quotidié; Propter quid Iſrael datus in op-
probrium gentibus? quem dilexiſti populum, datus eſt tribubus impiis, & lex patrum
24 noſtrorum in interitum deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ nuſquàm ſunt: Et per-
tranſivimus de ſeculo ut locuſtæ, & vita noſtra ſtupor & pavor, & nec digni ſumus
25 miſericordiam conſequi. Sed quid faciet nomini ſuo quod invocatum eſt ſuper
26 nos? & de his interrogavi. Et reſpondit ad me, & dixit; Si fueris plurimum
ſcrutatus, frequenter miraberis: quoniam feſtinans feſtinat ſeculum pertranſire,
Et non capit portare quæ in futuris temporibus juſtis repromiſſa ſunt: quoniam ple- 27
num injuſtitiâ eſt ſeculum hoc & infirmitatibus. De quibus autem interrogas, di- 28
cam: Seminatum enim eſt malum, & necdum venit deſtructio ipſius. Si ergò non in- 29
verſum fuerit quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus ubi ſeminatum eſt malum, non
veniet ubi ſeminatum eſt bonum. Quoniam gramen ſeminis mali ſeminatum eſt in 30
corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit uſque nunc, & generat uſ-
que cùm veniat area? Æſtima autem apud te gramen mali ſeminis, quantum fru- 31
ctum impietatis generavit: Quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt numerus, 32
quàm magnam aream incipient facere? Et reſpondi, & dixi; Quomodò, & quando 33
hæc? Quarè modici & mali anni noſtri? Et reſpondit ad me, & dixit mihi; Non feſti- 34
nes tu ſuper Altiſſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum, nam exceſſus
tuus multus. Nónne de his interrogaverunt animæ juſtorum in promptuariis 35
ſuis, dicentes; Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ mercedis no-
ſtræ? Et reſpondit ad ea Jeremiel archangelus, & dixit; Quando impletus fu- 36
erit numerus ſeminum in vobis, quoniam in ſtatera ponderavit ſeculum, Et men- 37
ſurâ menſuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec
excitavit uſquedum impleatur prædicta menſura. Et reſpondi, & dixi; O domina- 38
tor Domine, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate. Et ne fortè propter nos 39
non impleantur juſtorum areæ, propter peccata inhabitantium ſuper terram. Et re- 40
ſpondit ad me, & dixit; Vade, & interroga prægnantem, ſi quando impleverit novem
menſes ſuos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in ſemetipſa? Et dixi; Non 41
poteſt, Domine. Et dixit ad me; In inferno promptuaria animarum matrici aſſimilata
ſunt. Quemadmodùm enim illa feſtinat quæ parit effugere neceſſitatem partûs: ſic 42
& hæc feſtinat reddere ea quæ commendata ſunt. Ab initio tibi demonſtrabitur de his 43
quæ concupiſcis videre. Et reſpondi, & dixi; Si inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi 44
poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum, Demonſtra mihi, ſi pluſquàm præteritum ſit habet ve-
nire, aut plura pertranſierunt ſupra quàm futurum eſt. Quid pertranſivit, ſcio: quid 46
autem futurum ſit, ignoro. Et dixit ad me; Sta ſuper dexteram partem, & demon- 47
ſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis. Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardens 48
tranſit coram me, & factum eſt, cùm tranſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus.
Poſt hæc tranſiit coram me nubes plena aquæ, & immiſit pluviam impetu multam: 49
& cùm tranſiiſſet impetus pluviæ, ſuperaverunt in ea guttæ. Et dixit ad me; Cogi- 50
ta tibi: ſicut creſcit pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſuperab-
undavit quæ tranſivit menſura. Superaverunt autem guttæ, & fumus: Et oravi, & 51
dixi; Putas vivo uſque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis? Reſpondit ad me, 52
& dixit; De ſignis, de quibus me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem
tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAP. V.

DE ſignis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant 1
terram in cenſu multo: & abſcondetur veritatis via, & ſterilis erit à fide regio: Et 2
multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc quam ipſe tu vides, & ſuper quam audiſti
olim: Et erit impoſito veſtigio quam nunc vides regnare regionem, & videbunt 3
eam deſertam. Si autem tibi dederit Altiſſimus vivere, videbis poſt tertiam tu- 4
bam, & reluceſcet ſubitò Sol noctu, & luna ter in die, Et de ligno ſanguis 5
ſtillabit, & lapis dabit vocem ſuam, & populi commovebuntur. Et regnabit, 6
quem non ſperant qui inhabitant ſuper terram, & volatilia commigrationem fa-
cient: Et mare Sodomiticum piſces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non no- 7
verant multi, omnes autem audient vocem ejus, Et chaos fiet per loca multa, & 8
ignis frequenter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres menſtruatæ parient monſtra, Et in dulcibus aquis falſæ invenientur, & amici omnes ſemet- 9
ipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſeparabitur in prom-
ptuarium ſuum: Et quæretur à multis, & non invenietur: & multiplicabi- 10
tur injuſtitia, & incontinentia ſuper terram. Et interrogabit regio proximam 11
ſuam, & dicet; Numquid per te pertranſiit juſtitia juſtum faciens? Et hoc ne-
gabit. Et erit in illo tempore, & ſperabunt homines, & non impetrabunt: labo- 12
rabunt, & non dirigentur viæ eorum. Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi: 13
& ſi oraveris iterùm & ploraveris, ſicut & nunc, & jejunaveris ſeptem diebus,
audies iteratò horum majora. Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè: 14
& anima mea laboravit, ut deficeret: Et tenuit me qui venit angelus, qui loque- 15
batur in me, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes. Et factum eſt in nocte 16
ſecunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi; Ubi eras? & quarè
vultus tuus triſtis? An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſrael in regione tranſ- 17
migrationis eorum? Exurge ergò, & guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut 18
paſtor gregem ſuum in manibus luporum malignorum. Et dixi ei; Vade à me, 19
& non appropies ad me. Et audivit, ut dixi: & receſſit à me. Et ego jejunavi 20
diebus ſeptem ululans & plorans, ſicut mihi mandavit Uriel Angelus. Et fa- 21
ctum eſt poſt dies ſeptem, & iterùm cogitationes cordis mei moleſtæ erant mihi val-
dè, Et reſumpſit anima mea ſpiritum intellectûs: & iterùm cœpi loqui coram 22
Altiſſimo ſermones, Et dixi; Dominator Domine, ex omni ſylva terræ, & omni- 23
bus arboribus ejus, elegiſti vineam unicam: Et ex omni terra orbis, elegiſti tibi 24
foveam unam: & ex omnibus floribus orbis, elegiſti tibi lilium unum: Et ex 25
omnibus abyſſis maris, replêſti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitati-
bus, ſanctificâſti tibimetipſi Sion: Et ex omnibus creatis volatilibus, nominâſti tibi 26
columbam unam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus, providiſti tibi ovem unam: Et 27
ex omnibus multiplicatis populis, acquiſiviſti tibi populum unum: & ab omnibus
probatam legem, donâſti huic quem deliderâſti populo. Et nunc, Domine, ut quid 28
tradidiſti unum pluribus? Et præparâſti ſuper unam radicem alias, & diſperdidiſti
unicum tuum in multis: Et conculcaverunt eum, qui contradicebant ſponſionibus 29
tuis, quique tuis teſtamentis non credebant. Et ſi odiens odiſti populum tuum, 30
tuis manibus debet caſtigari. Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſermones, & miſſus 31
eſt angelus ad me, qui antè venerat ad me præterita nocte, Et dixit mihi; Audi me, 32
& inſtruam te: & intende mihi, & adjiciam coram te. Et dixi; Loquere, Do-
mine meus. Et dixit ad me; Valdè tu in exceſſu mentis factus es pro Iſrael: an
plus dilexiſti eum, quàm qui eum fecit? Et dixi ad eum; Non, Domine, ſed do- 34
lens locutus ſum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem
apprehendere ſemitam Altiſſimi, & inveſtigare partem judicii ejus. Et di- 35
xit ad me; Non potes. Et dixi; Quarè, Domine? ad quid naſcebar, aut quarè
non fiebat matrix matris meæ mihi ſepulchrum, ut non viderem laborem Jacob,
& defatigationem generis Iſrael? Et dixit ad me; Numera mihi quæ necdum ve- 36
nerant, & collige mihi diſperſas guttas, & revirida mihi aridos flores, Et aperi mihi 37
clauſa promptuaria, & produc mihi incluſos in eis flatus; & demonſtra mihi vocis ima-
ginem: & tunc oſtendam tibi laborem quem rogas videre. Et dixi; Dominator Do- 38
mine, quis enim eſt qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cum hominibus habitationem non
habet? Ego autem inſipiens: & quomodò potero dicere de his quibus me in- 39
terrogâſti? Et dixit ad me; Quomodò non potes facere unum de his quæ dicta ſunt: 40
ſic non poteris invenire judicium meum, aut in fine charitatem quam populo promiſi.
Et dixi; Sed ecce, Domine, tu propè es his qui in finem ſunt: & quid facient qui ante 41
me fuerunt, aut nos, aut hi qui poſt nos? Et dixit ad me; Coronæ aſſimilabo judicium 42
meum. Sicut non noviſſimorum tarditas, ſic nec priorum velocitas. Et reſpondi, & 43
dixi; Nec poteras facere eos qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri ſunt, in unum, ut
celeriùs judicium tuum oſtendas? Et reſpondit ad me, & dixit; Non poteſt feſtinare 44
creatura ſuper creatorem, nec ſuſtinere ſeculum eos qui in eo creandi ſunt, in unum.
Et dixi; Quo modo dixiſti ſervo tuo, quoniam vivificans vivificaſti à te creatam 45
creaturam in unum, & ſuſtinebat creatura, poterit & nunc portare præſentes in unum. Et 46
dixit ad me; Interroga matricem mulieris, & dices ad eam; Et ſi paris, quarè per
tempus? Roga ergò eam, ut det decem in unum. Et dixi; Non utique poterit, ſed ſe- 47
cundùm tempus. Et dixit ad me; Et ego dedi matricem terræ his qui ſeminati ſunt ſu- 48
per eam per tempus. Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ ſenum ſunt: ſic 49
ego diſpoſui à me creatum ſeculum. Et interrogavi, & dixi; Cùm jam dederis mihi 50
viam, loquar coram te: nam mater noſtra, de qua dixiſti mihi, Adhuc juvenis
eſt; jam ſenectuti appropinquat. Et reſpondit ad me, & dixit: Interroga eam 51

quæ

quæ parit, & dicit tibi. Dices enim ei, Quare quos peperisti, nunc non sunt similes his qui ante te, sed minores statura? Et dicet tibi & ipsa: Alii sunt qui in juventute virtutis nati sunt: & alii qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati. Considera ergo & tu quoniam minori statura estis præ his qui ante vos: Et qui post vos, minori quàm vos, quasi jam senescentes creaturæ, & fortitudinem juventutis prætereuntes. Et dixi: Rogo Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demonstra servo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAP. VI.

ET dixit ad me, Initio terreni orbis, & antequam starent exitus sæculi, & antequam spirarent convéntiones ventorum, Et antequam sonarent voces tonitruum, & antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradisi, Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum, Et antequam extollerentur altitudines aeris, & antequam nominarentur mensuræ firmamentorum, & antequam æstuarent camini in Sion, Et antequam investigarentur præsentes anni, & antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinventiones, & consignati essent qui fidem thesaurizaverunt: Tunc cogitavi, & facta sunt per me solum, & non per alium: & finis per me, & non per alium. Et respondi & dixi: Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium? Et dixit ad me: Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob & Esau, manus Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau: Finis enim hujus sæculi Esau, & principium sequentis Iacob. Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud noli quærere Esdra. Et respondi, & dixi: O dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, Oro ut demonstres servo tuo finem signorum tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. Et respondit, & dixit ad me: Surge super pedes tuos, & audi vocem plenissimam sonitus. Et erit sicut commotio, nec commovebitur locus, in quo stes super eum. Ideò cùm loquitur tu non expaveas, quoniam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur, Quoniam de ipsis sermo tremiscit & commovetur, scit enim quoniam finem eorum oportet commutari. Et factum est, cùm audissem, surrexi super pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, & sonus ejus sicut sonus aquarum multarum. Et dixit: Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare incipiam, ut visitem habitantes in terra: Et quando inquirere incipiam ab eis qui injustè nocuerunt injustitia sua, & quando suppleta fuerit humilitas Sion. Et cùm supersignabitur sæculum quod incipient pertransire, hæc signa faciam: Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt simul, Et amniculi infantes loquentur vocibus suis, & prægnantes immaturos parient infantes trium & quatuor mensium, & vivent, & suscitabuntur. Et subitò apparebunt seminata loca non seminata, & plena promptuaria subitò invenientur vacua: Et turba canet cum sono; quam cùm omnes audierint, subito expavescent. Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut inimici, & expavescet terra cum his: & venæ fontium stabunt, & non decurrent in horis tribus: Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse salvabitur, & videbit salutare meum, & finem sæculi vestri. Et videbunt qui recepti sunt homines, qui mortem non gustaverunt à nativitate sua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in sensum alium. Delebitur enim malum, & extinguetur dolus. Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & ostendetur veritas quæ sine fructu fuit diebus tantis. Et factum est cùm loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar super eum ante quem stabam, Et dixit ad me hæc: Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis. Si ergo iterùm rogaveris, & iterùm jejunaveris septem diebus, iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem quàm audivi. Audita est enim vox tua apud Altissimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit pudicitiam, quam à juventute tua habuisti: Et propter hoc misit me demonstrare tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere, Et noli festinare cum prioribus temporibus cogitare vana, & non properes à novissimis temporibus. Et factum est post hæc, & flevi iterùm: & similiter jejunavi septem diebus, ut suppleam tres hebdomadas, quæ dictæ sunt mihi. Et factum est in octava nocte, & cor meum turbabatur iteratò in me, & cœpi loqui coram Altissimo. Inflammabatur enim spiritus meus valdè, & anima mea anxiabatur. Et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ, in primo die dicens, Fiat cœlum & terra: & tuum verbum opus perfectum. Et erat tunc spiritus, & tenebræ circumferebantur, & silentium, sonus vocis hominis nondum erat abs te. Tunc dixisti de thesauris tuis proferri lumen luminosum, quo appareret opus tuum. Et die secundo creasti spiritum firmamenti, & imperasti ei ut divideret & divisionem faceret inter aquas, ut pars quædam sursum recederet, pars verò deorsum maneret. Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ: sex verò partes siccasti & conservasti, ut ex his sint coram te ministrantia seminata à Deo, & culta. Verbum enim tuum processit, & opus statim fiebat. Processit enim subitò fructus multitudinis immensus, & concupiscentiæ gustus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti investigabilis, & die tertia hæc facta sunt. Quarta autem die imperasti fieri solis splendorem, lunæ lumen, stellarum dispositionem: Et imperasti eis, ut deservirent futuro plasmato homini. Quinto autem die dixisti septimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & pisces: & ita fiebat. Aqua muta, & sine anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent. Et tunc conservasti duas animas: nomen uni vocasti Henoch, & nomen secundæ vocasti Leviathan, Et separasti ea ab alterutro. Non enim poterat septima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea. Et dedisti Henoch unam partem, quæ siccata est tertio die, ut habitet in ea ubi sunt montes mille. Leviathan autem dedisti septimam partem humidam, & servasti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis. Sexto autem die imperasti terræ, ut crearet coram te jumenta, & bestias, & reptilia: Et super his Adam: quem constituisti ducem super omnibus factis quæ fecisti, & ex eo educimur nos omnes, quemque elegisti populum. Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos creasti sæculum. Residuas autem gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, & quoniam salivæ assimilatæ sunt, & quasi stillicidium de vase similasti abundantiam eorum. Et nunc Domine, ecce istæ gentes quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt dominari nostri, & devorare: Nos autem populus tuus, quem vocasti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum: Et si propter nos creatum est sæculum, quare non hereditatem possidemus cum sæculo? Usquequò hæc?

CAP. VII.

ET factum est, cùm finissem loqui verba hæc, missus est ad me Angelus qui missus fuerat ad me primis noctibus, Et dixit ad me: Surge Esdra, & audi sermones quos veni loqui ad te. Et dixit; Loquere Deus meus. Et dixit ad me: Mare positum est in spatioso loco, ut esset altū & immensum: Erit autem ei introitus in angusto loco positus, ut esset similis fluminibus. Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel dominari ejus: si non transierit angustum, in latitudinem quomodo venire poterit? Item aliud: Civitas est ædificata, & posita in loco campestri: est autem plena omnium bonorum. Introitus ejus angustus & in præcipiti positus, ut esset à dextris quidem ignis, à sinistris aqua alta: Semita autem est una sola inter eos posita, hoc est, inter ignem & aquam, ut non capiat semita, nisi solummodò vestiglum hominis. Si autem dabitur civitas homini in hereditatem, si nunquam antepolitum periculum pertransierit, quomodo accipiet hereditatem suam? Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic est & Israel pars. Propter eos enim feci sæculum, & quando transgressus est Adam constitutiones meas, judicatum est quod factum est. Et facti sunt introitus hujus sæculi angusti, & dolentes, & laborioli: pauci autem & mali, & periculorum pleni: & labore magnoperè fulti. Nam majoris sæculi introitus spatiosi & securi, & facientes immortalitatis fructum. Si ergo ingredientes non fuerint ingressi qui vivunt, angusta & vana hæc: non poterunt recipere quæ sunt reposita. Nunc ergo quare tu conturbaris, cùm sis corruptibilis? & quid moveris tu, cùm sis mortalis? Et quare non accepisti in corde tuo quod est futurum, sed quod in præsenti? Respondi & dixi, Dominator Domine, ecce deposuisti lege tua, quoniam justi hereditabunt hæc, impii autem peribunt. Justi autem ferent angusta, sperántes spatiosa. Qui enim impiè gesserunt, & angusta passi sunt, & spatiosa non videbunt. Et dixit ad me, Non est judex super Deum, neque intelligens super Altissimum. Pereunt enim multi præsentes, quia negligitur quæ anteposita est Dei lex. Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, & quid observantes non punirentur. Hi autem non sunt persuasi, & contradixerunt ei, & constitueruut sibi cogitamen vanitatis, & proposuerunt sibi circumventiones delictorum, & superdixerunt Altissimo non esse, & vias ejus non cognoverunt, Et legem ejus spreverunt, & sponsiones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt. Propter hoc Esdra vacua vacuis, & plena plenis. Ecce tempus veniet, & erit quando venient signa quæ prædixi tibi, & apparebit sponsa, & apparescens ostendetur quæ nunc subducitur terra: Et omnis qui liberatus est de prædictis malis ipse videbit mirabilia mea. Revelabitur enim filius meus IESUS cum his qui cum eo sunt, & jucundabuntur qui relicta sunt in annis quadringentis. Et erit post annos hos, & morietur filius meus CHRISTUS, & omnes qui spiramentum habent homines. Et convertetur sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus judiciis, ita ut nemo derelinquatur. Et erit post dies septem, & excitabitur quod nondum vigilat sæculum, & morietur corruptum: Et terra reddet quæ in ea dormiunt, & pulvis qui in eo silentio habitant, & promptuaria reddent quæ eis commendatæ sunt animæ. Et revelabitur Altissimus super sedem judicii, & pertransibunt miseriæ, & longanimitas congregabitur. Judicium autem solum remanebit, veritas stabit, & fides convalesceet, Et opus subsequetur, & merces ostendetur, & justitiæ vigilabunt, & injustitiæ non dominabuntur. Et dixi, Primus Abraham propter Sodomitas oravit, & Moyses pro patribus qui in deserto peccaverint, Et qui post eum pro Israel in diebus Achaz & Samuelis, David pro confractione, & Solomon pro eis qui venerunt in sanctificationem: Et Elias pro his qui pluviam acceperunt, & pro mortuo ut viveret, Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi pro multis. Si ergo modò quando corruptibile increvit, & injustitia multiplicata est, & oraverunt justi pro impiis; quare & nunc sic non erit? Et respondit ad me, & dixit: Præsens sæculum non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro invalidis. Dies enim judicii erit finis temporis hujus, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo transivit corruptela: Soluta est intemperantia, abscissa est incredulitas: crevit autem justitia, orta est veritas. Tunc enim nemo poterit salvare eum qui periit, neque demergere qui vicit. Et respondi, Et dixi, Hic est sermo meus primus & novissimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cùm jam dedisset, coercere eum ut non peccaret. Quid enim prodest hominibus, in præsenti vivere in tristitia, & mortuos sperare punitionem? O tu quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti, non est factus solius tuus casus, sed & noster qui ex te advenimus. Quid enim prodest nobis, si promissum est nobis immortale tempus; nos autem mortalia opera egimus? Et quoniam prædicta est nobis perennis spes, nos verò pessimi vani facti sumus. Et quoniam reposita sunt nobis habitacula sanitatis & securitatis: nos verò malè conversati sumus. Et quoniam reposita est gloria Altissimi, protegere eos qui tardè conversati sunt: nos autem pessimis viis ambulavimus. Et quoniam ostendetur paradisus, cujus fructus incorruptus perverat, in quo est securitas & medela: Nos verò non ingrediemur, in ingratis enim locis conversati sumus. Et quoniam super stellas fulgebunt facies eorum qui abstinentiam habuerunt; nostræ autem facies super tenebras nigræ. Non enim cogitavimus viventes quando iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus post mortem pati. Et respondit, & dixit, Hoc est cogitamentum certaminis quod certabit qui super terram natus est homo. Ut si victus fuerit, patiatur quod dixisti: si autem vicerit, recipiet quod dico: Quoniam hæc est vita quam Moyses dixit cùm viveret ad populum, dicens, Elige tibi vitam, ut vivas. Non crediderunt autem ei, sed nec post eum prophetis: sed nec mihi qui locutus sum ad eos. Quoniam non esset tristitia in perditionem eorum, sicut futurum est gaudium super eos, quibus persuasa est salus. Et respondi, & dixi, Scio Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors in eo, quòd miseratur his qui nondum in sæculo advenerunt, & quòd miseretur illis qui conversionem faciunt in lege ejus: Et longanimis est, quoniam longanimitatem præstat his qui peccaverunt quasi suis operibus: Et munificus est, quoniam quidem donare vult pro exigentiis: Et multæ misericordiæ, quoniam multiplicat magis misericordias his qui præsentes sunt, & qui præterierunt, & qui futuri sunt. Si enim non multiplicaverit misericordias suas, non vivificabitur sæculum cum his qui inhereditabunt in eo. Et donat: quoniam si non donaverit de bonitate sua, ut alleventur hi qui iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesima pars vivificari hominum. Et judex si non ignoverit his qui curati sunt verbo ejus, & deleverit multitudinem contentionum: non fortassis derelinquerentur in innumerabili multitudine, nisi pauci valdé.

CAP. VIII.

ET respondit ad me, & dixit, Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos. Dicam autem coram te similitudinem Esdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum fit: sic & actus presentis sæculi. Multi quidem creati sunt, pauci autem salvabuntur. Et respondi, & dixi, Absorbe ergo anima sensum, & devora quod sapit. Conveniisti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim tibi datum est spatium, nisi solummodo vivere. O Domine, si non permittes servo tuo, ut oremus coram te, & des nobis semen cordi, & sensui culturam, unde fructus fiat, unde vivere possit omnis corruptus, qui portabit locum hominis? Solus enim es, & una plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut locutus es: & quomodo nunc in matrice plasmatum est corpus, & præstas membra: conservatur in igne & aqua tua creatio: & novem mensibus patitur tua plasmatio tuam creaturam quæ in ea creata est: ipsum autem quod servat, & quod servatur, utraque servabuntur: servataque quandoque iterum reddit matrix, quæ in ea creverunt. Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præbere lac fructui mamillarum, Ut nutriatur id quod plasmatum est usque in tempus aliquod, & postea disponas eum tuæ misericordiæ. Enutristi eum tua justitia, & erudisti eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intellectu: & mortificabis eum ut tuam creaturam: & vivificabis eum ut opus tuum. Si ergo perdideris eum qui tantis laboribus plasmatus est; tuo jussu facile est ordinari, ut & id quod fiebat servaretur. Et nunc Domine dicam, de omni homine tu magis scis: de populo autem tuo, ob quem doleo; Et de hereditate tua, propter quam lugeo: & propter Israel, propter quem tristis sum: & de Jacob, propter quem doleo: Ideo incipiam orare coram te pro me, & pro eis quoniam video lapsus nostros qui inhabitamus terram. Sed audivi celeritatem judicis qui futurus est. Ideo audi vocem meam, & intellige sermonem meum, & loquar coram te. Initium verborum Esdræ priusquam assumeretur: & dixi, Domine, qui inhabitas sæculum, cujus oculi elevati in superna & aëre: Et cujus thronus inæstimabilis, & gloria incomprehensibilis: cui astat exercitus angelorum cum tremore; quorum servatio in vento & igni convertitur: cujus verbum verum, & dicta perseverantia: Cujus jussio fortis, & dispositio terribilis: cujus aspectus arefacit abyssos, & indignatio tabescere facit montes, & veritas testificatur: Exaudi orationem servi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui. Dum enim vivo, loquar: & dum sapio, respondebo: Nec respicias populi tui delicta, sed qui tibi in veritate serviunt. Nec intendas impia gentium studia, sed qui tua testimonia cum doloribus custodierunt. Nec cogites qui in conspectu tuo falsè conversati sunt, sed memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt. Neque volueris perdere, qui pecudum mores habuerunt: sed respicias eos qui legem tuam splendidè docuerunt. Nec indigneris eis qui bestiis pejores judicati sunt: sed diligas eos qui semper in tua justitia confidunt & gloria. Quoniam nos & patres nostri talibus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores misericors vocaberis. Si enim desideraveris ut nostri misereari,

miserearis, tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera justitiæ.
33 Justi enim, quibus sunt opera multa reposita, ex propriis operibus recipient merce-
34 dem. Quid est enim homo, ut ei indigneris : aut genus corruptibile, ut ita amarus
35 sis de ipso ? In veritate enim, nemo de genitis est, qui non impiè gessit ; & de con-
36 fitentibus, qui non deliquit. In hoc enim annuntiabitur justitia tua, & bonitas tua,
37 Domine, cùm misertus fueris eis non habent substantiam bonorum operum. Et re-
spondit ad me, & dixit : Recte locutus es aliqua : & juxta sermones tuos, sic & fiet.
38 Quoniam non verè cogitabo super plasma eorum qui peccaverunt ante mortem, ante
39 judicium, ante perditionem ; Sed jucundabor super justorum figmentum, & memo-
40 rabor peregrinationis quoque, & salvationis, & mercedis receptionis. Quomodo ergo
41 locutus sum, sic & est. Sicut enim agricola serit super terram semina multa, & plan-
tationes multitudinis plantat, sed non in tempore omnia quæ seminata sunt salvantur,
sed nec omnia quæ plantata sunt radicabunt, sic & qui in sæculo seminati sunt, non
42 omnes salvabuntur. Et respondi, & dixi : Si inveni gratiam, loquar. Quomodo
43 semen agricolæ si non ascenderit aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut si
44 corruptum fuerit multitudine pluviæ, Sic perit : & similiter homo qui manibus tuis
plasmatus est, & tu ei imago nominatus : quoniam similatus es ei, propter quem omnia
45 plasmasti, & similasti semini agricolæ. Non irascaris super nos, sed parce populo
46 tuo, & miserere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ misereris. Et respondit ad me,
47 & dixit : Quæ sunt præsentia præsentibus, & quæ futura futuris. Multum enim tibi
48 restat, ut possis diligere meam creaturam super me : tibi autem frequenter & ipsi pro-
ximavi, injustis autem nunquam. Sed & in hoc mirabilis es coram Altissimo. Quo-
49 niam humiliasti te sicut decet te : & non judicasti te, ut inter justos plurimum glo-
50 rificeris. Propter quod miseriæ multæ & miserabiles efficientur eis qui habitant sæ-
51 culum in novissimis : quia in multa superbia ambulaverunt. Tu autem pro te in-
52 tellige, & de similibus tuis inquire gloriam. Vobis enim apertus est paradisus, plan-
tata est arbor vitæ, præparatum est futurum tempus, præparata est abundantia, ædi-
53 ficata est civitas, probata est requies, perfecta est bonitas & perfecta sapientia. Ra-
54 dix mali signata est à vobis : infirmitas, & tinea à vobis absconsa est : & infernum
55 fugit corruptio in oblivione. Translierunt dolores, & ostensus est in fine thesaurus
56 immortalitatis. Noli ergo adjicere inquirendo de multitudine eorum qui pereunt.
Nam & ipsi accipientes libertatem, spreverunt Altissimum, & legem ejus contempse-
57 runt, & vias ejus dereliquerunt. Adhuc autem justos ejus conculcaverunt, & dixe-
58 runt in corde suo non esse Deum, & quidem scientes quoniam moriuntur. Sicut
59 enim vos suscipient quæ prædicta sunt : sic eos sitis & cruciatus, quæ præparata sunt.
60 non enim voluit hominem disperdi. Sed & ipsi qui creati sunt, coinquinaverunt no-
61 men ejus qui fecit eos : & ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitam. Quapropter
62 judicium meum modò appropinquat. Quæ non omnibus demonstravi, nisi tibi,
63 & tibi similibus paucis. Et respondi, & dixi : Ecce nunc Domine demonstrasti mihi
multitudinem signorum, quæ incipies facere in novissimis : sed non demonstrasti
mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET respondit ad me, & dixit, Metiens metire tempus in semetipso : & erit cùm
2 videris, quando transierit pars quædam signorum quæ prædicta sunt, Tunc in-
telliges quoniam ipsum est tempus, in quo incipiet Altissimus visitare sæculum quod
3 ab eo factum est. Et quando videbitur in sæculo motio locorum & populorum tur-
4 batio, Tunc intelliges quoniam de his erat Altissimus locutus à diebus qui fuerunt
5 ante te ab initio. Sicut enim omne quod factum est in sæculo initium habet, pari-
6 ter & consummationem, & consummatio est manifesta : Sic & Altissimi tempora initia
habent manifesta in prodigiis & virtutibus, & consummationes in actu & in signis.
7 Et erit, omnis qui salvus factus fuerit, & qui poterit effugere per opera sua, & per
8 fidem in qua credidistis, Relinquetur de prædictis periculis, & videbit salutare meum
9 in terra mea, & in finibus meis, quoniam sanctificavi me à sæculo. Et tunc mise-
buntur qui nunc abusi sunt vias meas : & in tormentis commorabuntur hi qui eas pro-
10 jecerunt in contemptu. Qui enim non cognoverunt me, viventes beneficia consecu-
11 ti : Et qui fastidierunt legem meam, cùm adhuc erant habentes libertatem : Et cùm
12 adhuc esset eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt, sed spreverunt : hos o-
13 portet post mortem in cruciamento cognoscere. Tu ergo noli adhuc curiosus esse,
quomodo impii cruciabuntur : sed inquire quomodo justi salvabuntur, & quorum sæ-
14 culum, & propter quos sæculum, & quando. Et respondi, & dixi, Olim locutus
15 sum, & nunc dico, & postea dicam : quoniam plures sunt qui pereunt quàm qui salva-
16 buntur : Sicut multiplicatur fluctus super guttam. Et respondit ad me, & dixit,
17 Qualis ager, talia & semina : & quales flores, tales & tincturæ : & qualis operator,
18 talis & creatio : & qualis agricola, talis cultura : quoniam tempus erat sæculi. Et
nunc cùm essem parans eis, his qui nunc sunt, antequam fieret sæculum, in quo
19 habitarent : & nemo mihi contradixit. Tunc enim quisque, & nunc creator in mun-
do hoc parato, & messe indeficienti, & lege investigabili corrupti sunt mores eorum.
20 Et consideravi sæculum, & ecce erat periculum propter cogitationes quæ in eo adve-
21 nerunt. Et vidi, & peperci ei valdè : & servavi mihi acinum de botro, & plantatio-
22 nem de tribu multa. Pereat ergo multitudo quæ sine causa nata est, & servetur aci-
23 nus meus, & plantatio mea : quia cum multo labore perfeci. Tu autem si adhuc in-
24 tromittas septem dies alios, sed non jejunabis in eis : Ibis in campum florum, ubi
domus non est ædificata : & manducabis solummodò de floribus campi, & carnem
25 non gustabis, & vinum non bibes, sed solummodò flores : Deprecare Altissimum
26 sine intermissione, & veniam, & loquar tecum. Et profectus sum, sicut dixit mihi,
in campum, qui vocatur Ardath, & sedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi,
27 & facta est esca earum mihi in saturitatem. Et factum est post dies septem, & ego
28 discumbebam supra fœnum, & cor meum iterum turbabatur sicut antè. Et apertum
29 est os meum, & inchoavi dicere coram Altissimo, & dixi : O Domine, te nobis
ostendens, ostensus es patribus nostris in deserto, quod non calcatur, & infru-
30 ctuoso, quando erant exeuntes de Ægypto : & dicens dixisti, Tu Israel audi me,
31 & semen Jacob intende sermonibus meis. Ecce enim ego semino in vobis legem me-
32 am, & faciet in vobis fructum, & glorificabimini in eo per sæculum. Nam patres
nostri accipientes legem non servaverunt, & legitima mea non custodierunt, & factus
33 est fructus legis non parens : nec enim poterat, quoniam tuus erat. Nam qui ac-
34 ceperunt, perierunt, non custodientes quod in eis seminatum fuerat. Et ecce, con-
suetudo est, ut, cùm acceperit terra semen, vel navem mare, vel vas aliquod escam
vel potum : cùm fuerit exterminatum id, in quo seminatum est, vel in quod missum
35 est : Simul id quod seminatum, vel missum est, vel quæ suscepta sunt, extermi-
36 nantur, & suscepta jam non manent apud nos ; sed nobis sic non factum est. Nos
quidem qui legem accepimus peccantes perivimus, & cor nostrum quod suscepit eam :
37 Nam lex non periit, sed permansit in suo labore. Et cùm loquerer hæc in corde meo,
38 respexi oculis meis, & vidi mulierem in dextra parte, & ecce hæc lugebat & plorabat
cum voce magna, & animo dolebat valdè, & vestimenta ejus discissa, & cinis super
39 caput ejus. Et dimisi cogitatus, in quibus eram cogitans, & conversus sum ad eam,
40 & dixi ei, Ut quid fles ? & quid doles animo ? Et dixit ad me, Dimitte me Do-
41 mine meus ut defleam me, & adjiciam dolorem : quoniam valdè amaro sum animo,
42 & humiliata sum valdè. Et dixi ei, Quid passa es ? dic mihi, Et dixit ad me, Ste-
43 rilis fui ego famula tua, & non peperi, habens maritum annis triginta. Ego enim
44 per singulas horas, & per singulos dies, & annos hos triginta deprecor Altissimum
45 nocte ac die. Et factum est, post triginta annos exaudivit me Deus ancillam tuam,
& vidit humilitatem meam, & attendit tribulationi meæ, & dedit mihi filium : &
jucundata sum super eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives mei, & honorifica-
46 bamus valdè Fortem. Et nutrivi eum cum labore multo. Et factum est cum cre-
47 visset, & venisset accipere uxorem, feci diem epuli.

CAP. X.

1 ET factum est, cùm introisset filius in thalamo suo, cecidit, & mortuus est : Et
2 evertimus omnes lumina, & surrexerunt omnes cives mei ad consolandum me, &
quievi usque in alium diem usque nocte. Et factum est, cùm omnes quievissent ut 3
me consolarentur ut quiescerem : & surrexi nocte, & fugi : & veni sicut vides in hoc
campo : Et cogito jam non reverti in civitatem, sed hîc consistere : & neque man- 4
ducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere, & jejunare usque dum moriar.
Et dereliqui sermones in quibus eram, & respondi cum iracundia ad eam, & dixi, 5
Stulta super omnes mulieres, non vides luctum nostrum, & quæ nobis contingunt ? 6
Quoniam Sion mater nostra omni tristitia contristatur, & humilitate humiliata est, 7
& luget validissimè. Et nunc quoniam omnes lugemus, & tristes sumus : quoniam 8
omnes contristati sumus, tu autem contristaris in uno filio ? Interroga enim terram, 9
& dicet tibi : quoniam hæc est quæ debeat lugere casum tantorum super eam germi-
nantium. Et ex ipsa ab initio omnes nati & alii venient : & ecce, penè omnes in 10
perditionem ambulant, & exterminium fit multitudo eorum. Et quis ergo debet lu- 11
gere magis, nisi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quàm tu, quæ pro
uno doles ? Si autem dicis mihi, Quoniam non est planctus meus similis terræ : 12
quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, & cum dolori-
bus genui : Terra autem secundùm viam terræ, abiitque in ea multitudo præsens, 13
quo modo evenit : & ego tibi dico, Sicut tu cum labore peperisti, sic & terra dat 14
fructum suum homini ab initio ei qui fecit eam. Nunc ergo retine apud temeti- 15
psam dolorem tuum, & fortiter fer qui tibi contigerunt casus. Si enim justificaveris 16
terminum Dei, & consilium suum recipies in tempore, & in talibus collaudaberis : 17
Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me, Non faciam, neque 18
ingrediar civitatem, sed hîc moriar. Et apposui adhuc loqui ad eam, & dixi, No- 19
li facere hunc sermonem, sed consenti persuadenti. Quot enim casus Sion ? Conso- 20
lare propter dolorem Jerusalem. Vides enim quoniam sanctificatio nostra deserta 21
effecta est, & altare nostrum demolitum est, & templum nostrum destructum est, Et 22
psalterium nostrum humilitatum est, & hymnus conticuit, & exultatio nostra disso-
luta est, & lumen candelabri nostri extinctum est, & arca testamenti nostri direpta
est, & sancta nostra contaminata sunt, & nomen quod invocatum est super nos penè
profanatum est : & liberi nostri contumeliam passi sunt, & sacerdotes nostri succensi
sunt, & Levitæ nostri in captivitatem abierunt, & virgines nostræ coinquinatæ sunt,
& mulieres nostræ vim passæ sunt, & justi nostri rapti sunt, & parvuli nostri perditi
sunt, & juvenes nostri servierunt, & fortes nostri invalidi facti sunt : Et quod o- 23
mnium majus, signaculum Sion, quoniam resignata est de gloria sua : nam & tradita
est in manibus eorum qui nos oderunt. Tu ergo excute tuam tristitiam multam, & 24
depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet
tibi Altissimus, requietionem laborum. Et factum est, cum loquebar ad eam, facies 25
ejus fulgebat subitò & species, coruscus fiebat visus ejus, ut essem pavens valdè ad eam,
& cogitarem quid esset hoc. Et ecce subitò emisit sonitum vocis magnum timore ple- 26
num, ut commoveretur terra à mulieris sono, & vidi : Et ecce ampliùs mulier non 27
comparebat mihi, sed civitas ædificabatur, & locus demonstrabatur de fundamentis
magnis : & timui, & clamavi voce magna, & dixi, Ubi est Uriel angelus, qui à 28
principio venit ad me ? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis
hujus, & factus est finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium. Et 29
cùm essem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me. Et ecce eram positus ut 30
mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit
me, & statuit me super pedes meos, & dixit mihi, Quid tibi est ? & quare conturba- 31
tus est intellectus tuus, & sensus cordis tui ? Et quare conturbaris ? Et dixi, Quo- 32
niam dereliquisti me, & ego quidem feci secundùm sermones tuos, & exivi in cam-
pum : & ecce vidi, & video quod non possum enarrare. Et dixit ad me, Sta ut vir, 33
& commonebo te. Et dixi, Loquere Domine meus tu in me, noli me derelinquere, 34
ut non frustrà moriar : Quoniam vidi quæ non sciebam, & audio quæ non scio. 35
Aut numquid sensus meus fallitur, & anima mea somniat ? Nunc ergo deprecor te, 36
ut demonstres servo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, & dixit, Audi me & 37
doceam te, & dicam tibi de quibus times : quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria 38
multa. Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione contristabaris pro popu- 39
lo tuo, & valdè lugebas propter Sion. Hic ergo intellectus visionis quæ tibi apparuit 40
ante paululum. Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam. Nunc autem jam 41
speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari : Et quoniam enarra- 42
bat tibi de casu filii sui, hæc absolutio est. Hæc mulier quam vidisti, hæc est Sion ; 43
& quoniam dixit tibi ; quam & nunc conspicies ut civitatem ædificatam. Et quo- 44
niam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis : propter quod erant anni scilicet tri- 45
ginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata. Et factum est post annos trigin- 46
ta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes : tunc fuit quando peperit
sterilis filium. Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habi- 47
tatio in Jerusalem. Et quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniens in suo thalamo 48
mortuus esset, & contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Jerusalem. Et ec- 49
ce, vidisti similitudinem ejus : & quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam :
& de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda. Et nunc videt Altissimus, quo- 50
niam ex animo contristatus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, ostendit tibi
claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus. Propterea enim dixi tibi, ut 51
maneres in campo ubi domus non est ædificata. Sciebam enim ego, quoniam Altissi- 52
mus incipiebat tibi ostendere hæc : Propterea dixi tibi ut venires in agrum ubi non 53
est fundamentum ædificii. Nec enim poterat opus ædificii hominis sustineri in loco, 54
ubi incipiebatur Altissimi civitas ostendi. Tu ergo noli timere, neque expaveſcat 55
cor tuum : sed ingredere, & vide splendorem & magnitudinem ædificii, quantum ca-
pax est tibi visus oculorum videre : Et post hæc audies quantum capit auditus aurium 56
tuarum audire. Tu enim beatus es præ multis, & vocatus es apud Altissimum sicut 57
& pauci. Nocte autem quæ in crastinum futura est, manebis hîc : Et ostendet ti- 58
bi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his qui habitant su- 59
per terram a novissimis diebus. Et dormivi illam noctem & aliam, sicut dixerat 60
mihi.

CAP. XI.

1 ET vidi somnium, & ecce ascendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ
2 pennarum & capita tria. Et vidi, & ecce expandebat alas suas in omnem ter-
3 ram, & omnes venti cæli insufflabant in eam, & colligebantur. Et vidi, & de pennis
ejus nascebantur contrariæ pennæ, & ipsæ fiebant in pennaculis minutis & modicis.
4 Nam capita ejus erant quiescentia, & dimidium caput erat majus aliorum capitum,
5 sed ipsa quiescebat cum eis. Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis suis, & re-
6 gnavit super terram, & super eos qui habitant in ea. Et vidi, quoniam subjecta e-
rant ei omnia sub cælo, & nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ est
7 super terram. Et vidi, & ecce surrexit aquila super ungues suos, & misit vocem
8 pennis suis, dicens, Nolite omnes simul vigilare, dormite unusquisque in loco
9 suo, & per tempus vigilate. Capita autem in novissimo serventur. Et vidi, & ec-
10 ce vox non exibat de capitibus ejus, sed de medietate corporis ejus. Et numeravi
11 contrarias pennas ejus, & ecce ipsæ erant octo. Et vidi, & ecce à dextera parte sur-
12 rexit una penna, & regnavit super omnem terram. Et factum est cùm regnaret, ve-
13 nit ei finis, & non apparuit locus ejus : & sequens exurrexit, & regnabat, ipsa mul-
tum tenuit tempus. Et factum est cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appa-
14 reret sicut prior. Et ecce vox emissa est illi, dicens, Audi tu quæ tanto tempore
15 tenuisti terram, hæc annuntio tibi antequam incipias non apparere. Nemo post te
16 tenebit tempus tuum, sed nec dimidium ejus. Et levavit se tertia, & tenuit princi-
17 patum sicut & priores : & non apparuit & ipsa. Et sic contingebat omnibus aliis
18 singulatim principatum gerere, & iterum nusquam comparere. Et vidi, & ecce in
19 tempore sequentes pennæ erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipsæ principatum:
20 & ex his erant quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant. Nam & aliquæ ex
21 eis erigebantur, sed non tenebant principatum. Et vidi post hæc, & ecce non com-
22 paruerunt duodecim pennæ, & duo pennacula : Et nihil supererat in corpore aquilæ,
23 nisi duo capita quiescentia & sex pennacula. Et vidi, & ecce sex pennaculis divisæ
24 sunt duæ, & manserunt sub capite quod est ad dexteram partem. Nam quatuor
25 manserunt in loco suo. Et vidi, & ecce subalares cogitabant se erigere, & tenere
26 principatus. Et vidi, & ecce una erecta est, sed statim non comparuit. Et secundæ
27 velociùs

28 velociùs quàm priores non comparuerunt. Et vidi, & ecce duæ quæ superaverunt,
29 apud semetipsas cogitabunt & ipsæ regnare. Et in eo cum cogitarent, ecce unum
quiescentium capitum quod erat medium evigilabat: hoc enim erat duorum capitum
30 majus. Et vidi quoniam completa sunt duo capita secum: Et ecce conversum est
31 caput cum his qui cum eo erant, & comedit duas subalares quæ cogitabant regnare.
32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his qui habi-
tant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas
33 quæ fuerunt. Et vidi post hæc, & ecce medium caput subitò non comparuit, & hoc
34 sicut alæ. Superaverunt autem duo capita, quæ & ipsa similiter regnaverunt super
35 terram, & super eos qui habitant in ea. Et vidi, & ecce devoravit caput à dextera
36 parte illud quod à læva. Et audivi vocem dicentem mihi, Conspice contra te, &
37 considera quod vides. Et vidi, & ecce sicut leo concitatus de silva rugiens: & vidi
38 quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens, Audi tu, & lo-
39 quar ad te, & dicit Altissimus tibi, Nonne tu es qui superasti de quatuor animalibus,
40 quæ feceram regnare in seculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum? Et
quartus veniens devicit omnia animalia quæ transierunt, & potentatu tenuit sæcu-
lum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore pessimo, & inhabitavit tot
41 temporibus orbem terrarum cum dolo. Et judicasti terram non cum veritate. Tri-
42 bulasti enim mansuetos, & læsisti quiescentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti
habitationes eorum qui fructificabant, & humiliasti muros eorum qui te non nocue-
43 runt. Et ascendit contumelia tua usque ad Altissimum, & superbia tua ad Fortem.
44 Et respexit Altissimus superba tempora, & ecce finita sunt, & scelera ejus completa
45 sunt. Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua pes-
sima, & capita tua maligna, & ungues tui pessimi, & omne corpus tuum vanum;
46 Uti refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & speret judicium & mi-
sericordiam ejus qui fecit eam.

CAP. XII.

1
2 ET factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi, Et ecce quod
superaverat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad eum transie-
runt, & erectæ sunt ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.
3 Et vidi, & ecce ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expa-
vescebat terra valdè, & ego à tumultu & excessu mentis, & à magno timore vigilavi,
4 & dixi spiritui meo, Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quòd scrutaris vias Altissimi.
5 Ecce adhuc fatigatus sum animo, & spiritu meo invalidus sum valdè, & nec modica
6 est in me virtus à multo timore, quam expavi nocte hac. Nunc ergo orabo Altissi-
7 mum, ut me confortet usque in finem, Et dixi, Dominator Domine, si inveni gra-
tiam ante oculos tuos, & si justificatus sum apud te præ multis, & si certè ascendit
8 deprecatio mea ante faciem tuam, Conforta me, & ostende servo tuo mihi inter-
9 pretationem & distinctionem visus horribilis hujus, ut pleniſſimè consoleris animam
10 meam. Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum novissima. Et dixit ad
11 me, Hæc est interpretatio visionis hujus. Aquilam quam vidisti ascendentem de
12 mari, hoc est regnum quod visum est in visione Danieli fratri tuo. Sed non est illi
13 interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor. Ecce dies veniunt, & exurget
14 regnum super terram, & erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum
15 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus post unum. Nam secundus incipiet
16 regnare, & ipse tenebit amplius tempus præ duodecim. Hæc est interpretatio duo-
17 decim alarum quas vidisti. Et quam audisti vocem quæ locuta est, non de capitibus
18 ejus exeuntem, sed de medio corporis ejus, Hæc est interpretatio, quoniam post
tempus regni illius nascentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut cadat:
19 & non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium. Et quoniam vidisti sub-
20 alares octo cohærentes alis ejus, Hæc est interpretatio. Exurgent in ipso octo reges,
21 quorum erunt tempora levia, & anni citati, & duo quidem ex ipsis perient. Appro-
pinquante autem tempore medio, quatuor servabuntur in tempore, cùm incipiet ap-
22 propinquare tempus ejus ut finiatur: duo verò in finem servabuntur. Et quoniam
23 vidisti tria capita quiescentia, Hæc est interpretatio. In novissimis ejus suscitabit
24 Altissimus tria regna, & revocabit in ea multa: & dominabuntur terram, Et qui
habitant in ea, cum labore multo super omnes qui fuerunt ante hos, propter hoc ipsi
25 vocati sunt capita aquilæ. Isti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus, & qui
26 perficient novissima ejus. Et quoniam vidisti caput majus non apparens, hæc est in-
terpretatio ejus. Quoniam unus ex eis super lectum suum morietur, & tamen cum
27 tormentis. Nam duo qui perseveraverint gladius eos comedet. Unius enim gla-
28 dius comedet qui cum eo: sed tamen hic gladio in novissimis cadet. Et quoniam vi-
29 disti duas subalares trajicientes super caput quod est in dextera parte, Hæc est inter-
30 pretatio. Hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile &
31 turbationis plenum. Sicut vidisti & leonem, quem vidisti de silva evigilantem, &
rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & injustitias ipsius, per
32 omnes sermones ejus sicut audisti: Hic est ventus quem servavit Altissimus in finem
ad eos, & impietates ipsorum: & arguet illos, & incutiet coram ipsis descriptiones
33 eorum. Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cum arguerit eos, tunc corripiet
34 eos. Nam residuum populum meum liberabit cum misericordia, qui salvati sunt super fi-
35 nes meos, & jucundabit eos quoadusque veniet finis, dies judicii, de quo locutus sum
36 tibi ab initio. Hoc somnium quod vidisti, & hæ interpretationes. Tu ergo solus
37 dignus fuisti scire Altissimi secretum hoc. Scribe ergo omnia ista in libro quæ vidisti,
38 & pone ea in loco abscondito: Et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda
39 scis posse capere & servare secreta hæc. Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem,
40 ut tibi ostendatur quidquid visum fuerit Altissimo ostendere tibi. Et profectus est à
me. Et factum est, cùm audisset omnis populus quoniam pertransierunt septem dies,
& ego non fuissem reversus in civitatem, & congregavit se omnis à minimo usque ad
41 maximum: & venit ad me, & dixerunt mihi dicentes: Quid peccavimus tibi, &
42 quid injustè egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco hoc? Tu enim
nobis superes solus ex omnibus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco
43 obscuro, & sicut portus & navis salvata à tempestate. Aut non sufficiunt nobis mala
44 quæ contingunt? Si ergo tu nos dereliqueris, quantò nobis erat melius si essemus
45 succensi & nos cum incendio Sion? Nec enim nos sumus meliores eorum qui ibi
46 mortui sunt. Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, & dixi: Confide
47 Israel, & noli tristari tu domus Jacob. Est enim memoria vestri coram Altissimo, &
48 Fortis non est oblitus vestri in tentatione. Ego enim non dereliqui vos, neque excessi
à vobis: sed veni in hunc locum ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quærerem mi-
49 sericordiam pro humilitate sanctificationis vestræ. Et nunc ite unusquisque vestrûm
50 in domum suam, & ego veniam ad vos post dies istos. Et profectus est populus, sicut
51 dixi ei, in civitatem: Ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi man-
davit: & manducabam de floribus solummodò agri, de herbis facta est esca mihi in
diebus illis.

CAP. XIII.

1
2 ET factum est post dies septem, & somniavi somnium nocte. Et ecce de mari ven-
tus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus. Et vidi, & ecce convalesce-
3 bat ille homo cum millibus cæli: & ubi vultum suum vertebat ut consideraret, tre-
4 mebant omnia quæ sub eo videbantur: Et ubicunque exibat vox de ore ejus, arde-
scebant omnes qui audiebant voces ejus, sicut quiescet terra quando senserit ignem.
5 Et vidi post hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat nu-
6 merus, de quatuor ventis cæli, ut debellarent hominem qui ascenderat de mari. Et
7 vidi, & ecce sibimetipsi sculpserat montem magnum, & volavit super eum. Ego au-
8 tem quæsivi videre regionem vel locum unde sculptus esset mons, & non potui. Et post
hæc vidi, & ecce omnes qui congregati sunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant
9 valdè, tamen audebant pugnare. Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis,
non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, ni
10 si solummodò ut vidi, Quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis, & de labiis ejus
spiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat scintillas & tempestates, & commista
sunt omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus flammæ, & multitudo tempestatis:
Et concidit super multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & succendit 11
omnes, ut subitò nihil videretur de innumerabili multitudine, nisi solummodò pul-
vis, & fumi odor: & vidi, & extimui. Et post hæc vidi ipsum hominem descen- 12
dentem de monte, & vocantem ad se multitudinem aliam pacificam, Et accedebat 13
ad eum vultus hominum multorum quorundam gaudentium, quorundam tristan-
tium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis qui offerebantur, & ægrotavi à
multitudine pavoris, & expergefactus sum, & dixi, Tu ab initio demonstrasti servo 14
tuo mirabilia hæc, & dignum me habuisti ut susciperes deprecationem meam: Et 15
nunc demonstra mihi adhuc interpretationem somnii hujus. Sicut enim existimo in 16
sensu meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his qui non sunt
derelicti. Qui enim non sunt derelicti tristes erant. Intelligo nunc quæ sunt repo- 17
sita in novissimis diebus, & occurrent eis, sed & his qui derelicti sunt. Propter hoc ve- 18
nerunt enim in pericula magna, & necessitates multas, sicut ostendunt somnia hæc. 19
Attamen facilius est periclitantem venire in hunc, quàm pertransire sicut nubem à sæ- 20
culo, & nunc videre quæ contingunt in novissimo. Et respondit ad me, & dixit: Et 21
visionis interpretationem dicam tibi: & de quibus locutus es adaperiam tibi. Quo- 22
niam de his dixisti qui derelicti sunt: hæc est interpretatio. Qui aufert periculum 23
illo tempore, hic se custodivit: qui in periculo inciderunt, hi sunt qui habent opera
& fidem ad Fortissimum. Scito ergo quoniam magis beatificati sunt qui derelicti, 24
super eos qui mortui sunt. Hæ interpretationes visionis, quia vidisti virum ascen- 25
dentem de corde maris, Ipse est quem conservat Altissimus multis temporibus, qui 26
per semetipsum liberabit creaturam suam: & ipse disponet, qui derelicti sunt. Et 27
quoniam vidisti de ore ejus exire ut spiritum, & ignem, & tempestatem: Et quo- 28
niam non tenebat frameam, neque vas bellicosum: corrupit enim impetus ejus mul-
titudinem, quæ venerat expugnare eum, hæc est interpretatio. Ecce dies veniunt, 29
quando incipiet Altissimus liberare eos qui super terram sunt: Et veniet in excessu 30
mentis super eos qui inhabitant terram. Et alii alios cogitabunt debellare; civitas 31
civitatem, & locus locum, & gens adversus gentem, & regnum adversus regnum.
Et erit cùm fient hæc, & contingent signa quæ antè ostendi tibi: & tunc revelabitur 32
filius meus, quem vidisti ut virum ascendentem. Et erit quando audierint omnes 33
gentes vocem ejus: & derelinquet unusquisque in regione sua bellum suum, quod
habent ad alterutrum: Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, sicut volen- 34
tes venire, & expugnare eum. Ipse autem stabit super cacumen montis Sion. Sion 35
autem veniet, & ostendetur omnibus parata & ædificata, sicut vidisti montem sculpi 36
sine manibus. Ipse autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates 37
eorum has quæ tempestati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, &
cruciamenta quibus incipient cruciari: Quæ assimilatæ sunt flammæ, & perdet eos 38
sine labore per legem quæ igni assimilata est. Et quoniam vidisti eum colligentem ad 39
se aliam multitudinem pacificam, Hæ sunt decem tribus, quæ captivæ factæ sunt de 40
terra sua in diebus Osee regis, quem captivum duxit Salmanasar rex Assyriorum: &
transtulit eos trans flumen, & transiati sunt in terram aliam. Ipsi autem sibi dede- 41
runt consilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiscerentur in
ulteriorem regionem, ubi nunquam inhabitavit genus humanum: Vel ibi observare 42
legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua. Per introitus autem angustos 43
fluminis Euphraten introierunt. Fecit enim eis tunc Altissimus signa, & statuit ve- 44
nas fluminis usquequò transirent. Per eam enim regionem erat via multa itineris, an- 45
ni unius & dimidii: nam regio illa vocatur Arsareth. Tunc inhabitaverunt ibi usque 46
in novissimo tempore: & nunc iterùm cùm cœperint venire, Iterum Altissimus sta- 47
tuet venas fluminis, ut possint transire: propter hæc vidisti multitudinem cum pace.
Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inveniuntur intra terminum meum. 48
Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt 49
gentes, proteget eos qui superaverunt populum: Et tunc ostendet eis multa plurima 50
portenta. Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi 51
virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi, Sicut non potes hæc vel scrutari, 52
vel scire quæ sunt in profundo maris: sic non poterit quisque super terram videre filium
meum, vel eos qui cum eo sunt, nisi in tempore diei. Hæc est interpretatio somnii 53
quod vidisti, & propter quod illuminatus es hic solus. Dereliquisti enim tuam, & 54
circa meam vacasti legem, & quæsisti. Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, & 55
sensum tuum vocasti matrem: Et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum, 56
erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia.
Et profectus sum, & transii in campum, multum glorificans & laudans Altissimum, 57
de mirabilibus quæ per tempus faciebat: Et quoniam gubernat ipsum, & quæ sunt 58
in temporibus illata; & sedi ibi tribus diebus.

CAP. XIV.

1
2 ET factum est tertio die, & ego sedebam sub quercu. Et ecce, vox exivit contra
me de rubo, & dixit: Esdra, Esdra. Et dixi: Ecce ego Domine. Et surrexi su-
3 per pedes meos. Et dixit ad me: Revelans revelatus sum super rubum, & locutus
4 sum Moysi, quando populus meus serviebat in Ægypto, Et misi eum, & eduxi popu-
5 lum meum de Ægypto, & adduxi eum super montem Sina, & detinebam eum apud
6 me diebus multis. Et enarravi ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta &
7 finem, & præcepi ei dicens: Hæc in palàm facies verba, & hæc abscondes. Et nunc
8 tibi dico: Signa quæ demonstravi, & somnia quæ vidisti, & interpretationes quas
9 tu vidisti in corde tuo repone ea: Tu enim recipieris ab omnibus; convertêris resi-
duus cum consilio meo & cum similibus tuis, usquequò finiantur tempora. Quoniam 10
sæculum perdidit juventutem suam, & tempora appropinquant senescere. Duodecim 11
enim partibus divisum est seculum, & transierunt ejus decima & dimidium decimæ 12
partis. Supersunt autem ejus post medium decimæ partis. Nunc ergo dispone do- 13
mum tuam, & corripe populum tuum, & consolare humiles eorum, & renuntia jam
corruptelæ, Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera huma- 14
na, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem molestissima tibi co-
gitamenta, & festina transmigrare à temporibus his: Quæ enim vidisti nunc conti- 15
gisse mala, iterum horum deteriora facient: Quantum enim invalidum fiet sæculum 16
à senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala. Prolongavit enim se 17
magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim festinat venire, quam vidisti 18
visionem. Et respondi, & dixi coram te Domine: Ecce enim ego abibo, sicut præ- 19
cepisti mihi, & corripiam præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis
commonebit? Positum est ergo sæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo sine lu- 20
mine. Quoniam lex tua incensa est, propter quòd nemo scit quæ à te facta sunt, vel 21
quæ incipient opera. Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, 22
& scribam omne quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut
possint homines invenire semitam, & qui voluerint vivere in novissimis, vivant. Et 23
respondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quæ-
rant te diebus quadraginta. Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum 24
Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Asiel, quinque hos qui parati sunt ad
scribendum velociter. Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intelle- 25
ctus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies scribere. Et tunc per- 26
fectis quædam palàm facies, quædam sapientibus absconsè trades, in crastinum enim 27
hac hora incipies scribere. Et profectus sum sicut mihi præcepit, & congregavi omnem 28
populum, & dixi: Audi Israel verba hæc: Peregrinati sunt patres nostri ab initio 29
in Ægypto, & liberati sunt inde: Et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, 30
quam & vos post eos transgressi estis: Et data est vobis terra in sortem, & terra Sion, 31
& patres vestri, & vos iniquitatem fecistis, & non servastis vias quas præcepit vobis 32
Altissimus: Et justus judex cum sit, abstulit à vobis in tempore quod donaverat. 33
Et nunc vos hic estis, & fratres vestri introrsum vestrûm sunt. Si ergo imperaveritis 34
sensui vestro, & erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis, & post mortem miseri-
cordiam consequemini. Judicium enim post mortem veniet, quando iterum revivi- 35
scemus: & tunc justorum nomina parebunt, & impiorum facta ostendentur. Ad me 36
igitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta. Et accepi quin- 37
que viros sicut mandavit mihi, & profecti sumus in campum, & mansimus ibi.

Et

38 Et factus sum in crastinum, & ecce vox vocavit me dicens: Esdra aperi os tuum,
39 & bibe quo te potavero. Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur
40 mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color autem ejus ut ignis similis. Et accepi,
& bibi: & in eo cùm bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum
41 increscebat sapientia. Nam spiritus meus conservabatur memoria. Et apertum est
42 os meum, & non est clausum amplius. Altissimus dedit intellectum quinque viris,
43 & scripserunt quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant. Nocte autem
manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam.
44 Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor. Et factum est cùm
45 complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora quæ scripsisti
46 in palàm pone, & legant digni & indigni: Novissimos autem septuaginta conserva-
47 bis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectus, &
sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

CAP. XV.

1 ECce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os
2 tuum, dicit Dominus: Et fac ut in charta scribantur, quoniam fideles &
3 veri sunt. Ne timeas à cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates
4 dicentium. Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur. Ecce ego
5 induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mor-
6 tem, & interitum: Propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, & adimple-
7 ta sunt opera nociva illorum. Propterea dicit Dominus: Jam non silebo de impie-
8 tatibus eorum quæ irreligiosè agunt, nec sustinebo in his quæ iniquè exercent.
Ecce sanguis innoxius & justus clamat ad me, & animæ justorum clamant perseve-
9 ranter. Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem sanguinem in-
10 noxium ex illis ad me. Ecce populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, jam non
11 patiar illum habitare in terra Ægypti: Sed educam eum in manu potenti & brachio
12 excelso, & percutiam plaga sicut priùs, & corrumpam omnem terram ejus. Lugebit Ægyptus & fundamenta ejus plaga verberata & castigatione, quas inducet ei Deus.
13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorum ab uredine, &
14 grandine, & à sidere terribili. Væ sæculo, & qui habitant in eo: Quia appropin-
15 quavit gladius & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, &
16 rhomphæa in manibus eorum. Erit enim inconstabilitio hominibus, & alii aliis invalescentes non curabunt regem suum, & principes viæ gestorum suorum in potentia
17 sua. Concupiscet enim homo in civitatem ire, & non poterit. Propter superbiam
18 enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent. Non miserebitur homo proximum suum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium,
19 ad diripiendas substantias eorum, propter famem panis & tribulationem multam.
20 Ecce ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab Oriente, & ab Austro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in se, & reddere quæ
21 dederunt illis: Sicut faciunt usque hodie electis meis, sic faciam & reddam in sinu
22 eorum. Hæc dicit Dominus Deus. Non parcet dextera mea super peccatores, nec
23 cessabit rhomphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram. Exiit ignis
ab ira ejus, & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quasi stramen incensum.
24 Væ eis qui peccant, & non observant mandata mea, dicit Dominus. Non parcam
25 illis. Discedite filii à potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam, Quo-
26 niam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mor-
27 tem, & in occisionem. Jam enim venerunt super orbem terrarum mala, & manebitis
28 in illis. Non enim liberabit vos Deus, propter quod peccastis in eum. Ecce visio
29 horribilis, & facies illius ab Oriente. Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, & sicut flatus eorum numerus feretur super terram, ut jam timeant &
trepident omnes qui illos audient. Carnorii insanientes in ira, & exient ut apri de
30 silva, & advenient in virtute magna, & constabunt in pugnam cum illis, & vastabunt
31 portionem terræ Assyriorum. Et post hæc supervalescent dracones nativitatis suæ
32 memores, & convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos. Illi
33 turbabuntur & silebunt in virtute illorum, & convertent pedes suos in fugam, Et á territorio Assyriorum subsessor obsidebit eos, & consumet unum ex illis, & erit ti-
34 mor & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipsorum. Ecce nubes ab
oriente & septentrione usque ad meridianum, & facies earum horrida valdè, plena
35 iræ & procellæ, Et collident se invicem, & collident fidus copiosum super terram,
36 & fidus illorum, & erit sanguis à gladio usque ad ventrem, Et fimus hominis us-
37 que ad substramen cameli, & erit timor & tremor multus super terram, Et horrebunt
qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & post hæc movebunt nimbi
38 copiosi A meridiano & septentrione, & portio alia ab occidente: Et superinva-
39 lescent venti ab oriente, & recludent eam, & nubem quam suscitavi in ira, & fidus
40 ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum & occidentem violabitur: Et
exaltabuntur nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & fidus, ut exterreant omnem terram,
& inhabitantes eam, & infundent super omnem locum altum & eminentem fidus ter-
41 ribile, Ignem & grandinem, & rhomphæas volantes, & aquas multas, ut etiam
42 impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum multarum. Et demo-
lientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna silvarum, & fœnum prato-
43 rum, & frumenta eorum. Et translibunt constantes usque ad Babylonem, & exte-
44 rent eam: Convenient ad ipsam, & circuibunt eam, & effundent fidus, & omnem
iram super eam, & subibit pulvis & fumus usque in cœlum, & omnes in circuitu lu-
45 gebunt eam: Et qui sub ea remanserint, servient his qui exterruerunt. Et tu Asia
46 concors in spem Babylonis, & gloria personæ ejus, Væ tibi misera propter quod as-
47 similasti ei, & ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum & gloriandum in ama-
48 toribus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari. Odibilem imitata es in omnibus
49 operibus ejus, & in adinventionibus ejus: propterea dicit Deus, Immitam tibi ma-
la, viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, & pestem, ad devastandas do-
50 mos tuas à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ. Sicut vos siccabitur, cùm
51 exurget ardor qui emissus est super te, Infirmaberis ut paupercula plagata & casti-
52 ga-ta à mulieribus, ut non possint te suscipere potentes & amatores. Numquid ego sic
53 zelabor te, dicit Dominus, Nisi occidisses electos meos in omni tempore, exaltans
54 percussionem manuum, & dicens super mortem eorum, cùm inebriata esses, Exor-
55 na speciem vultus tui? Merces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter hoc redditio-
56 nem accipies. Sicut facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, & tra-
57 det te in malum. Et nati tui fame interient: Et tu rhomphæa cades, & civitates
58 tuæ conterentur, & omnes tui in campo gladio cadent. Et qui sunt in montibus fa-
me peribunt, & manducabunt carnes suas, & sanguinem bibent, à fame panis & siti
59 aquæ. Infelix per maria venies, & rursum accipies mala. Et in transitu allident ci-
60 vitatem occisam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ ex-
61 terminabunt, rursum revertentes ad Babylonem subversam. Et demolita eris illis pro
62 stipula, & ipsi erunt tibi ignis: Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam,
& montes tuos, omnes silvas tuas & lignum fructiferum igni comburent. Filios 63
tuos captivos ducent, & censum tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ
exterminabunt.

CAP. XVI.

VÆ tibi Babylon & Asia, væ tibi Ægypte & Syria. Præcingite vos saccis & ciliciis, 1
& plangite filios vestros, & dolete; quoniam appropinquavit contritio vestra. 2
Immissus est vobis gladius, & quis est qui avertat illum? Immissus est in vobis ignis, 3
& quis est qui extinguat illum? Immissa sunt vobis mala, & quis est qui repellat ea? 4
Numquid repellet aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in stipula, 5
mox quando cœperit ardere? Numquid repellit aliquis sagittam à sagittario forti mis- 6
sam? Dominus fortis immittit mala, & quis est qui repellat ea? Exiit ignis ex 7
iracundia ejus, & quis est qui extinguat eum? Coruscabit, & quis non timebit? 8
Tonabit, & quis non pavebit? Dominus comminabitur, & quis non funditus con- 9
teretur à facie ipsius? Terra tremuit & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, 10
& fluctus ejus disturbabuntur, & pisces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus: 11
Quoniam fortis dextera ejus quæ arcum tendit: sagittæ ejus acutæ quæ ab ipso mit- 12
tuntur non deficient, cùm cœperint mitti in fines terræ. Ecce mittuntur mala, & 13
non revertentur, donec veniant super terram. Ignis succenditur, & non extinguetur, 14
donec consumat fundamenta terræ. Quemadmodum non redit sagitta missa à valido 15
sagittario, sic non revertentur mala quæ missa fuerint in terram. Væ mihi, væ mihi: 16
quis me liberabit in illis diebus? Initium dolorum & multi gemitus, initium fa- 17
mis & multi interitus, initium bellorum & formidabunt potestates, initium malorum 18
& trepidabunt omnes. In his quid faciam, cùm venerint mala? Ecce fames & pla- 19
ga, & tribulatio & angustia, missa sunt flagella in emendatione. Et in his omni- 20
bus se non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper. 21
Ecce, erit annonæ vilitas super terram, sic ut putent sibi esse directam pacem, & tunc 22
germinabunt mala super terram, gladius, fames, & magna confusio. A fame enim 23
plurimi qui inhabitant terram interient, & gladios perdet cæteros qui superaverint à
fame, Et mortui sicut stercora projicientur, & non erit qui consoletur eos. Derelin- 24
quetur enim terra deserta, & civitates ejus dejicientur. Non derelinquetur qui co- 25
lat terram, & qui seminet eam. Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? 26
Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna desertio. Cupiet e- 27
nim homo hominem videre, vel vocem ejus audire. Relinquentur enim de civitate 28
decem, & duo de agro, qui absconderint se in densis[illegible]moribus & scissuris petrarum: 29
Quemadmodum derelinquuntur in oliveto & singulis arboribus tres aut quatuor olivæ. 30
Aut sicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam scru- 31
tantur: Sic relinquentur in diebus illis, tres aut quatuor ab scrutantibus domos eo- 32
rum in rhomphæa. Et relinquetur terra deserta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, 33
& omnes semitæ ejus germinabunt spinas, eò quòd non transient homines per eam.
Lugebunt virgines non habentes sponsos, lugebunt mulieres non habentes viros, lu- 34
gebunt filiæ earum non habentes adjutorium: Sponsi earum in bello consumentur, 35
& viri earum in fame exterentur. Audite verò ista, & cognoscite ea servi Domini. 36
Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis de quibus dicit Dominus, Ec- 37
ce appropinquant mala, & non tardant. Quemadmodum prægnans cùm parit in no- 38
no mense filium suum, appropinquante hora partus ejus, ante horas duas vel tres do- 39
lores circumeant ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre non tardabunt uno
punc-to: Sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, & sæculum gemet, 40
& dolores circumtenebunt illud. Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam 41
& in malis sic estote quasi advenæ terræ. Qui vendit, quasi qui fugiat: & qui 42
emit, quasi qui perditurus. Qui mercatur, quasi qui fructum non capiat: & qui 43
ædificat, quasi non habitaturus. Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vi- 44
neam putat, quasi non vindemiaturus. Qui nubunt, sic quasi filios non facturi: & 45
qui non nubunt, sic quasi vidui. Propter quod qui laborant, sine causa laborant. 46
Fructus enim illorum alienigenæ metent, & substantiam illorum rapient, & domos 47
evertent, & filios eorum captivabunt: quia in captivitate & fame generant natos
suos. Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant civitates & domos suas 48
& possessiones & personas suas, Tantò magis adzelabor eos super peccata sua, dicit 49
Dominus. Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam & bonam valdè, Sic 50
zelabitur justitia iniquitatem cùm exornat se, & accusat eam in facie, cum venerit 51
qui defendat exquirentem omne peccatum super terram. Propterea nolite similari 52
ei, nec operibus ejus: Quoniam adhuc pusillum, & tolletur iniquitas à terra, & ju- 53
stitia regnabit in vos. Non dicat peccator se non peccasse: quoniam carbones ignis 54
comburet super caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo & gloria
ipsius. Ecce Dominus cognoscit omnia opera hominum, & adinventiones illorum, 55
& cogitationes illorum, & corda illorum. Dixit enim: Fiat terra, & facta est: 56
fiat cœlum, & factum est. Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt, & novit numerum 57
stellarum. Qui scrutatur abyssum, & thesauros illarum: qui mensus est mare & 58
conceptum ejus. Qui concluſit mare in medio aquarum, & suspendit terram super 59
aquas verbo suo. Qui extendit cœlum quasi cameram, super aquas fundavit eum. 60
Qui posuit in deserto fontes aquarum, & super verticem montium lacus ad emitten- 61
dum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram. Qui finxit hominem, & posuit 62
cor suum in medio corporis, & misit ei spiritum, vitam & intellectum, Et spiramen 63
Dei omnipotentis qui fecit omnia, & scrutinat omnia absconsa in absconsis terræ.
Hic novit adinventionem vestram, & quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes & 64
volentes occultare peccata vestra. Propter quod Dominus scrutinando scrutinavit 65
omnia opera vestra, & traducet vos omnes, Et vos confusi eritis cùm processerint 66
peccata vestra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accusatores stabunt in die
illo. Quid facietis? aut quomodo abscondetis peccata vestra coram Deo & angelis 67
ejus? Ecce judex Deus, timete eum. Desinite à peccatis vestris, & oblivisca-mini 68
iniquitates vestras jam agere eas in sempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de 69
omni tribulatione. Ecce enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, & rapient
quosdam ex vobis, & cibabunt idolis occisos: Et qui consenserint eis, erunt illis in 70
derisum, & in improperium, & in conculcationem. Erit enim locis locus, & in vici- 71
nas civitates exurrectio multa super timentes Dominum. Erunt quasi insani nemini 72
parcentes, ad diripiendum & devastandum adhuc timentes Dominum: Quia de- 73
vastabunt, & diripient substantias, & de domibus suis eos ejicient. Tunc parebit pro- 74
batio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne. Audite dilecti mei, 75
dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, & de his liberabo vos. Ne ti- 76
meatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est. Et qui servat mandata & pre- 77
cepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superele-
vent se iniquitates vestræ. Væ qui constringuntur à peccatis suis, & obteguntur ab 78
iniquitatibus suis, quemadmodum ager constringitur à silva, & spinis tegitur semita
ejus per quam non transit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

ספר טוביה: א *Liber TOBIÆ ſecundum editionem* P. FAGII, *cum verſione Latina.*

א

1 זֶה סֵפֶר טוֹבִיָּה בֶּן חֲנַנְאֵל בֶּן גַּבְרִיאֵל מִזֶּרַע אָשִׁיאֵל מִשֵּׁבֶט נַפְתָּלִי אֲשֶׁר הָגְלָה מֵחוֹשְׁבֵי
2 מֵאֶרֶץ נַפְתָּלִי: אֲשֶׁר הָגְלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר יַחַד עִם כָּל יוֹשְׁבֵי הַגָּלִיל

3 אֲנִי טוֹבִיָּה בְּצֶדֶק וְאֶמֶת הָלַכְתִּי כֹּל יְמֵי חַיַּי : וְחַסָּדִים גְּדוֹלִים גָּמַלְתִּי לְכָל אֶחָי
4 וְלַעַמִּי וְלָכֶל גָּלוּת אֲשֶׁר גָּלוּ עִמִּי בִּנְוֵלָה בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר בִּנִינְוֵה : וּבִהְיוֹתִי בְּבֵיתִי
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעַר הָיִיתִי וְכָל מִשְׁפְּחוֹת בֵּית אָבִי שִׁבְטִי נַפְתָּלִי חָדְלוּ מִלֶּכֶת בְּבֵית
דָּוִד בִּירוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּחַר בָּהּ יְהוָה מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְצוָּה לְהַעֲלוֹת
שָׁם כָּל זִבְחֵי שְׁלָמִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִקְדִּישׁ אֶת הַהֵיכָל לְשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת לְשַׁכֵּן
5 שְׁמוֹ שָׁם לְעוֹלָם וָעֶד : וְכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עָזְבוּ אֶת יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים
וְאֶת הָעֶגְלִים וְכֵן גַּם שִׁבְטִי נַפְתָּלִי :

CAP. I.

1 HIc eſt liber Tobiæ, filii Hananeelis, filii Gabrielis, de ſemine Aſchel, de tribu Naphthali, qui captivus abductus fuit ex incolis terræ Naphthali. Quem captivum abduxit Salmanaſar rex Aſſyriæ, unà cum omnibus
2 habitatoribus Galileæ. Ego Tobias in juſtitia & veritate ambulavi omnibus diebus vitæ meæ, Et beneficia magna retribui omnibus fratribus me-
3 is, populo meo, atque omnibus in exilio (exiſtentibus,) qui mecum captivi abducti fuerunt in terram Aſſyriæ, in ipſam ſcilicet Ninive (urbem.) Cûmque eſſem in domo mea, in terra Iſrael, puer eram, omnéſque fami-
4 liæ domûs patris mei, tribûs Naphtalicæ, ceſſaverant pergere ad domum David, quæ (erat) in Jeroſolyma civitate ſancta, quam elegit Dominus ex omnibus tribubus Iſrael. Præcepítque immolari ibi omnia ſacrificia pacifica, filiorum Iſrael. Sanctificavit quoque templum nomini Domini exercituum, ut habitaret ibi nomen ejus in ſeculum & in perpetuum.
5 Omnes (inquam) tribus Iſrael, reliquerant Dominum, & colebant Baalim, atque idola execranda, quod idem faciebat & tribus Naphtali.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

א

1 זֶה סֵפֶר טוּבִי בֶּן טוּבִיאֵל בֶּן חֲנַנְאֵל בֶּן אֲרִיאֵל בֶּן גָּבְאֵל בֶּן עַשְׂאֵל בֶּן נְפְתַּיאֵל
2 מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי : אֲשֶׁר הֻגְלָה מִשֹּׁמְרוֹן עִם הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הָגְלְתָה בִּימֵי הוֹשֵׁעַ
בֶּן אֵלָה אֲשֶׁר הָגְלָה בִּימֵי שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְהוּא הָיָה מְחוֹשְׁבֵי עִיר נַפְתָּלִי
אֲשֶׁר בַּגְלִיל עַל גְּבוּל יָמָה
וַיֹּאמֶר טוּבִי זְכָרֵנִי לִי אֱלֹהַי לְטוֹבָה עַל שֶׁהָלַכְתִּי לְפָנֶיךָ כָּל יְמֵי חַיַּי בְּדֶרֶךְ תֻּמִּים :
3 וְצְדָקוֹת רַבּוֹת וַחֲסָדִים טוֹבִים שָׂעִשִׂיתִי לְאַחַי וּלְעַמִּי בְּנִינְוֵה בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר :
4 וַיְהִי בִּהְיוֹתִי נַעַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּל מַטֵּה נַפְתָּלִי פָּשְׁעוּ בְּבֵית דָּוִד וַיִּחָדְלוּ מֵעֲלוֹת
יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַר יְיָ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁם מִזְבַּח יְיָ הַמְקוּדָּשׁ לְכָל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל וְהֵיכַל יְיָ בְּנוּי בְּתוֹכָהּ לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים לַיְיָ שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה :
וְכָל אִישֵׁי מַטֵּה נַפְתָּלִי זוֹבְחִים וְעוֹלוֹת לְעֶגְלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה יָרָבְעָם בֶּן
5 נְבָט מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית־אֵל וּבְדָן :

CAP. I.

1 HIc eſt liber Tobæi, filii Tobiel, filii Hananeel, filii Ariel, filii
2 Gabiel, filii Aſael, filii Nenathiel de tribu Naphthali, Qui tranſlatus eſt de Samaria cum captivitate quæ tranſmigrata eſt in diebus Hoſchea filii Ela, quæ inquam tranſmigrata eſt in diebus Salmanaſar regis Aſſur. Fuit autem de habitatoribus civitatis Naphthali, quæ ſita fuit in Galilea ad terminum occidentalem. Dixítque Tobæus; Recordare mei Deus meus in bonum, quoniam ambulavi coram te cunctis diebus vitæ meæ converſatione integrâ, Faciens eleemoſynas multas atq; pietates fra-
3 tribus meis atque populo meo exiſtenti in captivitate, nempe in Ninive urbe terræ Aſſur. Factum ſiquidem eſt, dum adhuc puer eſſem in terra
4 Iſrael, ut cuncta tribus Naphthali prævaricaretur in domum David, omitterémtque aſcendere in Jeruſalem, civitatem quam elegit Dominus de cunctis tribubus Iſrael, ubi erat altare Domino confecratum pro cunctis tribubus Iſrael, & in cujus medio erat templum extructum pro offerendis holocauſtis & pacificis Domino tribus vicibus per annum. Ac omnes viri
5 tribûs Naphthali offerebant ſacrificia & holocauſta vitulis aureis, quos fecerat Jarobeam filius Nebat rex Iſrael in Bethel & in Dan:

Verſio VULG. LAT. — Verſio GRÆCA LXX. Interp. — Cum Tranſlatione LATINA.

LIBER TOBIÆ.

CAP. I.

1 TOBIAS ex tribu & civitate Nephthali, (quæ eſt in ſuperioribus Galilææ ſupra Naaſſon, poſt viam quæ ducit ad Occidentem, in ſi-
2 niſtro habens civitatem Sephet,) Cùm captus eſſet in diebus Salmanaſar regis Aſſyriorum, in captivitate tamen poſitus, viam veritatis non de-
3 ſeruit. Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidiè concaptivis fratribus, qui erant ex ejus ge-
4 nere, impertiret. Cúmque eſſet junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile geſſit in
5 opere. Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia omnium.

ΤΩΒΙΤ.

ΚΕΦ. α'.

1 Βι'βλος λόγων Τωβὶτ, τῦ Τωβιὴλ, τῦ Ἀνανιὴλ, (α) τῦ Ἀδουὴλ, τῦ Γαβαὴλ, ὁκ τῦ σπέρματ☉ Ἀσιὴλ, ὁκ τῆς φυλῆς
2 (β) Νεφθαλὶ, Ὃς ἠχμαλωτεύθη ἐν ἡμέραις Ἐνεμασάρου τ☉ βασιλέως Ἀσυρίων ἐκ (γ) Θίσβης, ἥ ἐστιν ἐκ δεξιῶν (δ) κυδίως τῆς Νεφθαλὶ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ὑπεράνω Ἀσήρ. ἐγὼ Τωβὶτ ὁδοῖς ἀληθείας ἐπορεδόμην κ) δικαιοσύνης πάσας τὰς ἡ-
3 μέρας τῆς ζωῆς μου· Καὶ ἐλεημοσύνας πολλὰς ἐποίησα τοῖς ἀδελφοῖς μου, κ) τῷ (ε) ἔθνει, τοῖς συμπορεδομένοις μετ' ἐμοῦ εἰς χώραν Ἀσυρίων εἰς Νινευή. καὶ ὅτε ἤμην ἐν τῇ χώρᾳ μου
4 ἐν τῇ γῇ Ἰσραὴλ, Νεωτέρου μου ὄντ☉, πᾶσα φυλὴ τῦ (ζ) Νεφθαλὶ τῦ πατρός μου ἀπέστη ἀπὸ τῦ οἴκου Ἱερουσολύμων, τῆς ἐκλεγείσης ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν Ἰσραὴλ, εἰς τὸ θυσιάζειν πάσας τὰς φυλάς· κ) ἡμέθη ὁ ναὸς τῆς κατασκιωώσεως τῦ ὑψίσ☉, κ) ᾠκοδομήθη εἰς πάσας τὰς γενεὰς τῦ αἰῶν☉.
5 Καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ συναποστᾶσαι ἔθυον τῇ Βάαλ τῇ δαμάλει, κ) ὁ οἶκ☉ (η) Νεφθαλὶ τῦ πατρός μου.

TOBIT.

CAP. I.

1 LIBER verborum Tobit, filii Tobiel, filii Ananiel, filii Aduel, filii Gabael, de ſemine Aſiel, de tribu
2 Nephthali; Qui captivus ductus eſt in diebus Enemeſſari regis Aſſyriorũ, è Thisbes, quæ eſt à dextris (a) Cydios Nephthali in Galilæa ſuper Aſer. Ego Tobit viis veritatis ambulabã, & juſtitiæ, omnibus diebus vitæ meæ: Et eleemoſynas multas feci fratri-
3 bus meis, & genti, profectis mecum in regionem Aſſyriorum in Nineve. Et quando eram in regione mea in terra Iſrael, Cùm ego eſſem junior; uni-
4 verſa tribus Nephthali patris meî receſſit à domo Hieroſolymorum, quæ fuerat electa ex omnibus tribubus Iſrael, ut omnes tribus ſacrificarent: & ſanctificatum fuerat templum habitationis Altiſſimi, & ædificatum fuerat in omnes generationes ſeculi. Et omnes tribus, quæ ſimul re-
5 ceſſerant, ſacrificabant (b) ipſi Baal ipſi vitulæ, & domus Nephthali patris mei.

MS. A. (α) τῦ Ναυὴ, τῦ Γαμαὴλ, (β) Νεφθαλεὶμ, (γ) Θίσβης, (δ) κυδίων τ☉ Νεφθαλεὶμ (ε) ἐθνη μου, τοῖς συμποδομένοις μεῖ' (ζ) Νεφθαλεὶμ (η) τῦ Νεφθαλεὶμ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܕܫܒܝ ܐܠܗܝ ܕܒܝ ܐܢܐ ܗܠܟܬ ܩܕܡܟ ܒܟܠ ܝܘܡܝ ܚܝܝ *

* ܐ * ܡܠܐ *

1 .ܐܒܝ ܕܝ . ܐܒܝ ܕܝ . ܐܒܝ ܕܝ . ܐܒܝ ܕܝ .ܩܕܡܝ ܐܠܗ ܐܒܝ
2 ;ܕܫܒܝ ܕܐܫܕܘܕ ܕܝ ܕܒܝ ܐܢܐ . ܐܒܝ ܕܝ * .ܕܒܝ ܐܢܐ ܕܒ ܐܒܝ ܕܝ
ܕܐ ܐܠܗ ܕܒܝ ܐܢܐ ܒܟܠ ܝܘܡ ܕܚܝܝ ܐܒܝ ܕܝ ܫܒܝ ܕܒ . ܐܒܝ ܕܝ
ܐܫܕܘܕ ܩܕܡܝ ܕܐ . ܐܒܝ ܕܝ ܐܢ ܐܝܟ ܕܐ ܐܫܕܘܕ ܩܕܡ ܐܢ . ܐܒܝ ܕܝ
3 ܕܐ ܐܠܗ ܐܒܝ ܕܝ . ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܐܢܐ ܕܫܒܝ ܐܫܕܘܕ * . ܕܐ ܐܫܕ
4 ܐܒܝ ܕܝ ܐܢܐ ܕܐ ܐܫܕ ܕܐ ܐܢܐ ܕܫܒܝ ܐܠܗ ܐܒܝ ܕܝ * .ܐܫܕܘܕ ܐܫܕ ܐܠ
.ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܝ ܐܢ ܐܝܟ ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܐ ܐܫܕ
ܐܫܕ ܐܠ **** ܐܫܕ ܐܫܕ ܐܫܕ ܐܫܕ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܝ ܐܒܝ ܕܝ
5 ܐ . ܐܫܕ ܐܫܕ ܐܫܕ ܐܫܕ * .ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܝ ܐܢ ܐܝܟ ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ
.ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܐ ܐܫܕ ܐܒܝ ܕܐ

Sequitur liber Tobit: Ipſe autem ponitur ſecundùm traditionem Septuaginta Interpretum.

CAP. I.

1 LIber rerum Tobit, filii Baijel, filii Hananajel, filii Aſdujel, filii Gabail de ſobole Aſail, de tribu Nephthali: Qui
2 abductus fuerat captivus tempore Salmanaſſar regis Aſſyriæ, à Thibas, quæ ad dextrã K deſh-Nepthali, in Galilæa quæ eſt ſupra Aſher. Ego Tobit vias veritatis & juſtitiæ incedebam toto vitæ meæ tempore. Mul-áſque eleemoſynas faciebam
3 fratribus meis, & populo qui venerat mecum in regionem Aſſyriorum Ninivem. Cùm autem eſſem in patria mea, in terra Iſrael, cùm puer eſſem, tota tribus
4 Nephthali patris mei receſſerat à templo Hieroſolymitano: Quæ urbs ex omnibus tribubus electa fuerat, ad ſacrificandum omnes tribus:..... habitationis Altiſſimi de qua prophetatũ fuerat, in omnia ſecula mundi. Et omnes tribus Dñi,
5 factã defectione, ſacrificabãt in Baale jũvencæ; etiam tribus Nephthali patris mei.

ספר טוביה : א

6 וַאֲנִי הָיִיתִי לְבַדִּי עוֹבֵד יְהוָה וְהָיִיתִי עוֹלֶה לִירוּשָׁלַם בִּשְׁלֹשׁ פְּעָמֵי רְגָלִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
7 מֹשֶׁה חֹקֶת עוֹלָם: וְהָיִיתִי מֵקִיִּים מַצּוֹת הַבִּכּוּרִים וְהַמַּעֲשְׂרוֹת וְרֹאשִׁית הַגֵּז : וְהָיִיתִי
נוֹתֵנָם לַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הָיִיתִי נוֹתֵן לִבְנֵי לֵוִי הָעוֹמְדִים לִפְנֵי יְהוָה
לְשָׁרְתוֹ וְלִבְרֵךְ בִּשְׁמוֹ הַדָּרִים בִּירוּשָׁלַם וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי הָיִיתִי מוֹכֵר וְלוֹקֵחַ כֶּסֶף וְעוֹלֶה
בִּירוּשָׁלַם וְנוֹתֵן הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תְּאֻוֶּה נַפְשִׁי עוֹשֶׂה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּמַעֲשֵׂר
שְׁלִישִׁי הָיִיתִי נוֹתֵן לְבֶדֶק הַבַּיִת כַּאֲשֶׁר צִוְּתָה לִי דְבוֹרָה אֵם אָבִי: כִּי יָתוֹם נִשְׁאַרְתִּי
8 מֵאָבִי וּמֵאִמִּי : וְכֶשֶׁהִגַּעְתִּי בְּפֶרֶק אֲנָשִׁים לָקַחְתִּי אִשָּׁה אֶת חַנָּה וְהִיא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית
9 אָבִי וְיָלְדָה לִי בֵּן וְקָרָאתִי שְׁמוֹ טוֹבִיָּה: וְכֶשֶׁהִלַּכְנוּ בִּגְוֹלָה בְּנִינְוֵה אֲנִי וְכָל אַחֵי וּבֵית
11 אָבִי וְיָלְדָה לִי בֵּן וְקָרָאתִי שְׁמוֹ טוֹבִיָּה: וְכֶשֶׁהִלַּכְנוּ בִּגְוֹלָה בְּנִינְוֵה אֲנִי וְכָל אַחֵי וּבֵית
12 אָבִי הָיוּ אוֹכְלִים לֶחֶם הַגּוֹיִם : וַאֲנִי שָׁמַרְתִּי אֶת לִבִּי שֶׁלֹּא אֹכַל מִפַּת בַּג הַגּוֹיִם:
13 כִּי אָהַבְתִּי אֶת יְהוָה בְּכָל לְבָבִי וּבְכָל נַפְשִׁי וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהִים אוֹתִי לְחֵן וּלְחֶסֶד
14 וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֵי שַׁלְמַנְאֶסֶר הַמֶּלֶךְ : וְעָשָׂנִי קוֹנֶה לְכָל צוֹרְכוֹ :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. Fagii.

Ego verò solus colebam Dominum, ascendebámq; Jerosolymam tribus vi- 6
cibus, sicut scriptum est in lege Mosis, in statutum sempiternum. Conser-
vabámq; præcepta primitivorum fructuum. decimarum, primitiarum velle-
ris : Quæ dabam sacerdotibus filiis Aaron. Primas item decimas, dabam fi- 7
liis Levi, Jerosolymæ habitantibus, qui stabant coram Domino, ut mini-
strarent ei & benedicerent in nomine ejus. Porrò decimas secundas, di-
vendebam, acceptóque argento ascendebam Jerosolymam, expendens il-
lud pro quacunque re, quam desiderabat anima mea, hoc ipsum faciens
singulis annis. Cæterùm tertias decimas, erogabam pro restaurando do-
mo, quemadmodum præceperat mihi Debora, mater patris mei, Pupillus 8
enim relictus fueram à patre meo, & à matre mea. Cùm autem pervenis- 9
sem ad ætatem virilem, uxorem duxi nomine Hannam, de familia domûs
patris mei, quæ peperit mihi filium, cujus nomen vocavi Tobias. Et cùm 11
captivi abducti fuissemus in Nineven, accidit ut omnes fratres mei, ac do-
mus patris mei, comederent panem gentium, Ego verò diligenter cave- 12
bam, ne contaminarer cibo ac pane gentium. Dilexi enim Dominum toto 13
corde meo, totâque animâ meâ. Hinc Dominus Deus dedit, ut gratiam,
misericordiam, & miserationes (invenirem,) in oculis regis Salmanasar.
Qui & constituit me procuratorem omnium rerum suarum necessariarum. 14

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Ego verò perrexi in Jerusalem in solennitatibus ipsis sicut scriptum est in 6
lege Domini pro Israele, cum primitiis, decimis & primogenitis, (Quæ ob- 7
tuli) sacerdotibus filiis Aharon, itémq; cum frumento, vino novo, oleo, fi-
cubus, malogranatis atque cum omnibus fructibus terræ (quos obtuli) filiis
Levi ministrantibus ante faciem Domini in Jerusalem. Decimam quoque
secundam & tertiam dedi peregrinis, pupillis & viduis, pergens singulis
annis cum omnibus istis in Jerusalem juxta præceptum Domini, & juxta
quod mihi præcepit Debora mater patris mei. Nam puer destitutus sum 8
utroque parente meo. Et cùm crevissem ad justam ætatem accepi uxorem 9
de cognatione mea cujus nomen erat Hanna, quæ genuit mihi filium, vo-
cavíque nomen ejus Tobiam. Et postquàm ductus fui in captivitatem de 11
terra Naphthali, sedi in Ninive civitate magna, & cuncti fratres mei &
propinqui mei comedebant cibum gentilium, Ego verò non sum pollutus 12
ullâ buccellâ eorum propter timorem Domini. Memor enim fui Domini 13
in toto corde meo, & in tota anima mea, dedítque mihi Deus gratiam &
favorem coram Salmanæser rege Assyriorum, Et constituit me super 14
omnia quæ habuit usque ad diem mortis suæ.

Versio VULG. LAT.

6 Sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, &
ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia pri-
mitiva sua, & decimas suas fideliter offerens.
7 Ita ut in tertio anno proselytis & advenis mini-
8 straret omnem decimationem. Hæc & his similia
9 secundùm legem Dei puerulus observabat. Cùm
verò factus esset vir, accepit uxorem Annam de
tribu sua, genuítque ex ea filium nomen suum
10 imponens ei. Quem ab infantia timere Deum
11 docuit, & abstinere ab omni peccato. Igitur, cùm
per captivitatem devenisset cum uxore sua, & fi-
lio, in civitatem Niniven cum omni tribu sua,
12 (Cùm omnes ederent ex cibis Gentilium) iste
13 custodivit animam suam, & nunquam contami-
natus est in escis eorum. Et quoniam memor fuit
Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gra-
14 am in conspectu Salmanasar regis. Et dedit illi
15 potestatem quocunque vellet ire, habens liber-
tatem quæcunque facere voluisset. Pergebat er-
gò ad omnes qui erant in captivitate, & monita
salutis dabat eis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 (α) Κἀγὼ μόνος ἐπορευόμην πανηγύρεις εἰς Ἰερουσόλυμα ὡς τὰς
ἑορτὰς, καθὼς γέγραπται πᾶσι τῷ Ἰσραὴλ, ἐν προστάγματι
αἰωνίῳ, τὰς ἀπαρχὰς, καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων, καὶ τὰς
7 (β) πρωτοκουρίας ἔχων, Καὶ ἐδίδουν (γ) αὐτὰς τοῖς ἱερεῦσι
τοῖς υἱοῖς (δ) Ἀαρὼν πρὸς τὸ θυσιαστήριον πάντων τῶν γενη-
μάτων. τὴν δεκάτην ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς Λευὶ τοῖς λειτουργοῦ-
σιν (ε) εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ τὴν δευτέραν δεκάτην ἀπεπρασ-
ζόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐδαπάνων αὐτὰ ἐν Ἰερουσαλὴμ κατ'
ἔκαστον ἐνιαυτὸν, καὶ τὴν τρίτην ἐδίδουν εἰς καθήκει, καθὼς
ἐνετείλατο (ζ) Δεββωρὰ ἡ μήτηρ τοῦ πατρός μου, διότι ὀρφανὸς
9 κατελείφθην ὑπὸ τοῦ πατρός μου. Καὶ ὅτε ἐγενόμην ἀνὴρ, ἔ-
λαβον Ἄνναν γυναῖκα ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς πατρίας ἡμῶν· καὶ
11 ἐγέννησα ἐξ αὐτῆς Τωβίαν. Καὶ ὅτε (η) ἠχμαλωτίσθημεν εἰς
12 Νινευὴ, πάντες οἱ ἀδελφοί μου, καὶ οἱ ἐκ τοῦ γένους μου, Ἤ-
σθιον ἐκ τῶν ἄρτων τῶν ἐθνῶν· ἐγὼ δὲ συνετήρησα τὴν ψυχήν
13 μου μὴ φαγεῖν, Καθότι ἐμεμνήμην τοῦ θεοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ
μου. καὶ ἔδωκεν ὁ ὕψιστος χάριν καὶ μορφὴν ἐνώπιον Ἐνεμασσά-
ρου, καὶ ἦμην αὐτῷ ἀγοραστής.

MS. A. (α) Καὶ ἐγὼ (β) πρωτοκουρίας (γ) αὐτὰ (δ) Ἀρὼν (ε) Ἱερουσαλήμ, (ζ) Δεμβωρὰ (η) ἠχμα-
λωτίσθω

Et ego solus ibam sæpe in Hierosolyma in festivi- 6
tatibus, sicut scriptum est omni Israel in præcepto
æterno, primitias, & decimas geniminum, & pri-
mas tonsuras habens: Et dabam eas sacerdoti- 7
bus filiis Aaron ad altare omnium geniminum:
(c) decimam dabam filiis Levi ministrantibus
in Hierusalem; & secundam decimam divende-
bam, & ibam & expendebam ea in Hierosoly-
mis per singulos annos: & tertiam dabam, qui-
bus conveniebat; sicut mandaverat Debbora ma-
ter patris mei: propterea quòd orphanus relictus
sum à patre meo. Et quando factus sum vir, 9
accepi Annam uxorem de semine patriæ meæ:
& genui ex ea Tobiam. Et quando (d) capti- 11
vi ducti sumus in Nineve; omnes fratres mei,
& qui de genere meo, Comedebant de panibus 12
gentium: ego autem conservavi animam meam,
ut non manducarem; Sicut memineram Dei in 13
tota anima mea. Et dedit Altissimus gratiam,
& formam in conspectu Enemessari: Et sui e-
jus emptor.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ego autem solus ibam sæpiùs Hie- 6
rosolyma in festis, (secundùm quod
scriptum fuerat toti Israeli præcepto
æterno,) Quando habebam primi-
tias, & primogenita, & decimas
proventuum, & primitias vellerum
ovium: Dabámque ea sacerdotibus
filiis Aaron coram altari. Decimas 7
omnium proventuum dabam filiis Le-
vi, qui morabantur Hierosolymis, sin-
gulis annis: decimas autem secun-
das vendebam, & profectus Hie-
rosolyma, expendebam eas singulis
annis. Tertias autem dabam eis
ad quos pertinebant, sicut præce-
perat mihi Debora mater patris mei:
Patre enim orbus relictus fueram. Et vir
factus uxorem accepi Hannam de semi- 9
ne familiæ nostræ ortam: Ex qua fi-
lium genui, cujus nomen vocavi To-
biam. Cùm autem captivus ductus 11 12
essem Ninevem, omnes fratres mei, & 12
qui de genere meo, edebant de cibis
Gentilium: Ego autem cavebam mi-
hi ne ederem, Propterea quòd me- 13
mor eram Dei totâ animâ meâ. Dedit
autem mihi Excelsus gratiam & speciem
in conspectu Salmanassar, eramque
ei manceps.

ספר טוביה: א

16 וְהָיִיתִי הוֹלֵךְ בְּכָל מַלְכוּתוֹ וְגַם בְּאֶרֶץ מָדַי וְהִפְקַדְתִּי פְּקֻדוֹן אֵצֶל עַבְיֵאל בֶּן גַּבְרִיאֵל
18 בְּאֶרֶץ מָדַי עֲשָׂרָה כִּכְּרֵי כֶסֶף: וַיָּמָת שַׁלְמַנְאסַר הַמֶּלֶךְ וַיִּמְלוֹךְ סַנְחֵרִיב בְּנוֹ תַּחְתָּיו
וְהָיְתָה רַע וְקָשֶׁה וְדַרְכָּיו מְקוֹלְקָלִים וּמִפְּחֲדוֹ לֹא יָכוֹלְתִּי לָשׁוּב אֶל אֶרֶץ מָדַי:
19 וְגַם בִּימֵי שַׁלְמַנְאסַר חֶסֶד גָּדוֹל נָמַלְתִּי לְכָל אֶחָי: וְלַחְמִי לָרָעֵב פָּרַשְׁתִּי וְעֵרוּמִים
20 הִלְבַּשְׁתִּי וְכָל מִי שֶׁהָיָה נִפְטָר מִיִּשְׂרָאֵל הָיוּ מַשְׁלִיכִין אוֹתוֹ אַחֲרֵי הַחוֹמָה וְלֹא
הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתוֹ כִּי כֵן צִוָּה הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי הָיִיתִי מְחַפֵּשׂ וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָיִיתִי רוֹאֶה
21 אֶת הַמֵּת הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּלַּיְלָה וְאֶקְבּוֹר אוֹתוֹ: וְגַם בְּרוֹב הַחֲלָלִים אֲשֶׁר הִפִּיל
סַנְחֵרִיב בְּחֲמָתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מִירוּשָׁלַם בִּבּוּשֶׁת פָּנִים קְבַרְתִּי אוֹתָם בְּסַתֶר וּבְנִגְיבָה כִּי
רַבָּה הִפִּיל בְּחֲמָתוֹ וְלַאֲחַד וְמַן בָּא וּבִקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת הַחֲלָלִים וְלֹא מְצָאָם וְחִקַּר
בְּדָבָר הָרַבָּה מְאֹד וַיַּעַן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי נִינְוֵה וַיֹּאמֶר בְּעֵדִי כִּי טוֹבְיָה קָבַר אֶת הַחֲלָלִים
וַיְבַקֵּשׁ בְּעֵדִי הַמֶּלֶךְ לַהֲרָגֵנִי וְכַשֶּׁשָּׁמַעְתִּי בְּדַחְתִּי בַּהֶחְבֵּא:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Sic, ut liceret mihi peragrare totum regnum ejus, necnon & terram Midian, in qua etiam depositum reliqui, apud Abielem filium Gabrielis, nempe decem talenta argenti. Mortuo vero rege Salmanasar, regnavit pro eo Sanherib filius ejꝰ, qui fuit (homo) malus, durus, & pravis moribꝰ, sic, ut ob metum ejus, non potuerim redire in terram Midian. Insuper & in diebus Salmanasar, magnum beneficium contuli in omnes fratres meos, nam panē meum esurienti distribui, nudos vestivi, omnē quoque Israëlitam, quem vitâ defunctum, post murum projiciebant, nec sepeliebant, sic præcipiente rege, ego diligenter scrutabar, & quocunq; loco mortuum videbam, noctu abiens sepeliebam eum. Necnon & multos interfectos, quos Sanherib furore percitus, trucidaverat, posteaquàm cum ignominia reversus esset, ab oppugnatione urbis Jerosolymæ, clanculum & furtim sepelivi, multos siquidem furore suo interfecerat. Accidit autem, ut post aliquod tempus veniret, & requireret rex interfectos, quos cum non invenisset, eaq; de re diligenter & multum investigâsset, tandem respondit quidam ex viris Ninivæ, dicens ad regem; Tobias sepelivit occisos, quo audito rex voluit me occidere, quod cùm audivissem, clam aufugi.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 וַיְהִי הִפְקַדְתִּי בְיַד גַּבָּאֵל אָחִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מָדַי בְּמַדִינַת רָגָאשׁ עֲשָׂר כִּכְּרֵי כָסֶף: וַיְהִי
18 כַּאֲשֶׁר מֵת שַׁלְמַנאסַר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּמְלֹךְ סַנְחֵרִיב בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיִּסְגְּרוּ דַּרְכֵי מָדַי מִפְּנֵי
הַמִּלְחָמוֹת אֲשֶׁר הָיוּ בָּאָרֶץ וְלֹא יָכֹלְתִּי לָלֶכֶת אֶל אֶרֶץ מָדַי לָקַחַת אֶת כַּסְפִּי:
20 וַאֲחֵרֵי כֵן עָשִׂיתִי צְדָקוֹת רַבּוֹת לַעֲנִיֵּי עַמִּי מִיתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת וְכַאֲשֶׁר רָאִיתִי חֲלָלֵי
עַמִּי מוּשְׁלָכִים מִחוּץ לְחוֹמַת נִינְוֵה לֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִּי עַד אֲשֶׁר קְבַרְתִּים:
21 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר מִיהוּדָה אֶל נִינְוֵה בִּבּוּשֶׁת פָּנִים עַל אֲשֶׁר נִגַּף
יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יְהוּדָה עַל הַחֶרְפָּה אֲשֶׁר חֵרֵף וְנִדַּף אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּהְרוֹג
מֵהֶם הַרְבֵּה מְאֹד וַאֲנִי בִּקַּשְׁתִּי לְדַעַת דָּבָר אֱמֶת עַל מָה בָּאָה הַנְּזִירָה וְאֶת עַל
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵת הַהִיא כִּי יָדַעְתִּי בֶּאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל וּמָצָאתִי שֶׁלֹּא
שָׁמוּ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבָּם הַשְׁמֶרֶת אֲחִיהֶם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר
מִבְּצָרֵיהֶם שָׁלַח בְּאֵשׁ וּבַחוּרֵיהֶם בְּחֶרֶב הָרַג וְעוֹלְלֵיהֶם רִטֵּשׁ וְהָרוֹתֵיהֶם בָּקַע
וּבְמָקוֹם שֶׁיִּתְאַבְּלוּ וְשִׂיתָעֲנוּ לִפְנֵי יְיָ עֵרֶב נְזִירַת אֲחִיהֶם וַאֲשֶׁר קָצַף עֲלֵיהֶם הָיוּ אוֹכְלִין
וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים וּמִתְעַנְּגִים בְּכָל שִׁיר וּבְכִנּוֹרוֹת וּבְנִבְלִים וְלֹא נֶחֱלוּ עַל שֶׁבֶר
יְהוּדָה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ כַּךְ כָּתוּב עַל יְהוּדָה הַשּׁוֹתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן וְרֹאשֵׁי
שְׂמָנִים יִמָּשְׁחוּ וְלֹא נֶחְלוּ עַל שֶׁבֶר יוֹסֵף וְגַם עַל זֹאת הָיָה קָצַף מֵאֵת יְיָ עַל
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וַיָּבֵא עֲלֵיהֶם אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל עַד הַשְׁלִיכָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּגֶל אֶת
יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ וְכַאֲשֶׁר רָאִיתִי חֲלָלֵי יִשְׂרָאֵל מוּשְׁלָכִים מִחוּץ לְחוֹמַת הָיִיתִי
נוֹנֵב גְּוִיּוֹתֵיהֶם וּקְבָרְתִּים פְּעָמִים רַבּוֹת וְאָמַרְתִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה צַדִּיק עַל כָּל
הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ וְכַאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר
אֶת חֲלָלֵי עַמִּי פְּנֵי הָאֲנָשִׁים הַמּוּמָתִים וְלֹא מְצָאָם:

Et interim tradidi in manū Gabeli fratris mei quī erat in terra Medorum in urbe Rages decē talenta argenti. Factum est autē cùm mortuꝰ esset Salmanæser rex Assur, regnarétq; Sanherib filiꝰ ejꝰ pro eo, & clauderentur propter bella quæ erant in terra itinera in Mediā, non potui venire in terrā Medorū ut repeterē pecuniā meam. Cúmque feciſſē eleemosynas multas pauperibus populi mei, nempe pupillis & viduis, & deinde vidissem interfectos populi mei projectos forās extra muros Ninive, nullam habui requiē donec sepelivi eos. Nam cùm rediſſet Sanherib rex Assyriorū de Jehuda in Niniven cum confusione faciei, pcussit enim eum Dñs Deus Israel in terra Jehuda, eò quòd opprobriis affeciſſet blasphemasſetque Deum Israel, interfecit plurimos ex Judæis. Ego verò cupiens scire causā hujꝰ rei, & quare Deꝰ permisſiſſet in illo tempore sic sæviri contra tribꝰ Israel, maximè cum sciré Deum erga eos esse Deū veritatis & non iniquitatis, inveni tandem id propterea factū, q̄ Israelitas non movit ad compassionē exterminiū illud q̄ fratribus eorum intulit Sanherib rex Assur. Nam combussit munitiones eorū igni, & juvenes eorū interfecit gladio, atque infantes eorū collisit, & prægnantes eorum dissecuit. Et pro eo q̄ condolere et affligi debuerant coram Dño pro ista dura fratrum suorum castigatione qua Dñs iratus fuit contra eos, ipsi comedebant, bibebant, lætabantur & gaudiis affluebant in cunctis canticis, citharis & nablis, & non compatiebantur confractioni Jehuda, quæ accidit propter iniquitates nostras & propter peccata patrū nostrorum. Sic enim scriptū est de Jehuda: Bibebant in phialis vinum, & præcipuis unguentis inungebantur, nec dolore tangebantur propter contritionem Joseph. Et hæc quidem causa fuit quare Dñs iratus fuit contra tribum Jehuda & contra Jerusalem, & venire permisit contra eos regem Babel, abjecítque eos à facie sua & transtulit Jehudam de terra sua. Cùm itaque ego vidissem interfectos Israel projectos extra murum, furabar corpora eorum & sepelivi eos vicibus multis, & dixi; Domine Deus Israel, tu es justus in omnibus istis quæ veniunt super nos. Nam tu rectissimè agis, nos autem impiè egimus. Quærénsque Sanherib rex Assur interfectos populi mei, corpora scilicet virorum interfectorum, & non inveniens ea,

Versio VULG. LAT.

16 Cùm autem venisset in Rages civitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuisset de-
17 cem talenta argenti: Et cùm in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argen-
18 ti. Post multum verò temporis, mortuo Salmanasar rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, &
19 filios Israel exosos haberet in conspectu suo: Tobias quotidiè pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, dividebátque unicuique, prout
20 poterat, de facultatibus suis: Esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, & mortuis atque occisis
21 sepulturam solicitus exhibebat. Denique cùm reversus esset rex Sennacherib, fugiens à Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, & iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ἐπορευόμην ἕως Ῥ Μηδίας, καὶ παρεθέμην Γαβαήλῳ τῷ ἀδελφῷ Γαβρίᾳ ἐν Ῥάγοις Ῥ Μηδίας, ἀργυρίου τάλαντα δέκα. Καὶ ὅτε
18 ἀπέθανεν (α) Ἐνεμεσσὰρ, ἐβασίλευσε Σενναχηρὶμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ (β) ἠνεπεκόπησαν, καὶ οὐκ ἔτι ἠδυνάσθην πορεύ-
19 σασθαι ἐκεῖ Ῥ Μηδίαν. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐνεμεσσὰρ ἐλεημοσύνας πολλὰς ἐποίουν τοῖς ἀδελφοῖς μου· Τοὺς ἄρτους μου ἐδίδουν
20 τοῖς πεινῶσι, καὶ (γ) ἱμάτια τοῖς γυμνοῖς· καὶ εἴ τινα ὁρῶν Ῥ γένους μου ἀποθανόντα ἔῤῥιπτον ὀπίσω τοῦ τείχους
21 Νινευῆ, ἔθαπτον αὐτόν. Καὶ εἴ τινα (δ) ἀπέκτεινε Σενναχηρὶμ ὁ βασιλεὺς, ὅτε ἦλθε φεύγων ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἔθαπτα αὐτὸς κλέπτων· πολλοὺς γὰρ ἀπέκτεινεν ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ· καὶ ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὰ σώματα, καὶ οὐχ εὑρέθη. Πορευθεὶς δέ τις Ῥ (ζ) ἐν Νινευῆ, ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι (η) θάπτω αὐτούς, καὶ ἐκρύβην.

MS. A. (α) Ἐνεμεσσαρὸς, (β) κατέσκαπται, (γ) τὰ ἱμάτιά μου τοῖς (δ) λειψάνοις ἐπὶ τοῦ τείχους εἰς Νινευῆ, (ε) ἀπέκλεινεν (ζ) Νινευίτων, (η) ἔθαπτον

Et ivi in Mediam, & deposui Gabaelo fratri Gabriæ in Ragis Mediæ, argenti talenta decem. Et quando mortuus est Enemessar; regnavit Sennacherim filius ejus pro eo: & viæ ejus infirmatæ sunt: & non ultrà potui ire in Mediam. Et in diebus (e) Enemessari eleemosynas multas faciebam fratribus meis: Panes meos dabam esurientibus, & vestimenta nudis: & si quem de genere meo aspiciebam mortuum, & projectum (f) post murum Ninéve; sepeliebam eum: Et si quem interfecerat Sennacherim rex, quando venit fugiens è Judæa; sepeliebam eos furatus: multos enim interfecit in furore suo. Et quæsita sunt à rege corpora, & non sunt inventa. Profectus autem unus eorum, qui de Nineve, indicavit regi de me, quia sepelio eos: & occultatus sum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * ... Et profectus in Mediam, deposui apud Gabrielem fratrem Gabrielis Ragis Mediæ decem talenta argenti. Mortuo
18 ... autem Salmanasar, regnavit filius ejus Sancherib loco ipsius. Et viæ ipsius ordinatæ non erant, neque ampliùs in Mediam proficisci poteram. Tempore au-
19 tem Salmanasar, multas eleemosynas faciebam fratribus meis: Panes meos
20 dabam famelicis, vestes nudis: Et si quem generis nostri mortuum viderem, projectúmque pone muros Ninives, sepeliebam eum. Et si quem interfece-
21 rat Sancherib rex, cùm fugiens reversus est ex Judæa, furtim eum sepeliebam: multos enim interfecit in furore suo. Quæsita igitur sunt cadavera ista jussu regis, nec inventa: Et profectus civis quidam Ninivitanus, indicavit regi de me, quod sepelirem eos.

ספר טוביה : ב

22 וַיּוּגַד לַמֶּלֶךְ כִּי בֵּרַחְתִּי מֵיַד צָוָה וַיָּבוּזּוּ כָּל אֲשֶׁר לִי וְלֹא נִשְׁאַר לִי כְּלוּם כִּי אִם
23 חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְּנִי: וְנֶחְבֵּאתִי תִּשְׁעָה עָשָׂר יָמִים עַד אֲשֶׁר עָמְדוּ אַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂר אֶצֶר
24 בְּנֵי סַנְחֵרִיב וְהָרְגוּ אֶת אֲבִיהֶם וְהֵמָּה נִמְלְטוּ בְּאֶרֶץ אֲרָרָט: וַיִּמְלֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ
פַּחְתְּיוֹ וַיָּשֶׂם אֶת אָחִי אֲחִיקָר בֶּן חֲנַנְאֵל אָחִי מוֹשֵׁל בְּכָל מַלְכוּתוֹ וְהוּא הָיָה הַמּוֹצִיא
וְהַמֵּבִיא וַיְבַקֵּשׁ אָחִי הָאֲחִיקָר מֵאֵת הַמֶּלֶךְ בַּעֲדִי וְהֵשִׁיבֵנִי אֶל נִינְוֵה וְאָחִי אֲחִיקָר הָיָה
מַשְׁקֶה לַמֶּלֶךְ וְעַל הַחוֹתָם וְעַל הַמַּס וְעַל כָּל חֶשְׁבּוֹן וְנוֹר הַמֶּלֶךְ אֵסַרְחַדּוֹן וְנָתַן לִי
אֶת בֵּיתִי וְאֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְּנִי:

ב

1 בְּחַג חַסָּכוֹת וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשִׂיתִי סְעוּדָה גְּדוֹלָה:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיֵּלְכוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר טוּבִי עַבְדְּךָ אֲשֶׁר הִפְקַדְתָּ עַל כָּל אֲשֶׁר לְךָ
הוּא שׁוֹלֵחַ אֶת אֲנָשָׁיו עַל כָּל חוּצוֹת נִינְוֵה לְבַקֵּשׁ אֶת חַלְלֵי עַמּוֹ וְהוּא קוֹבֵר אוֹתָם
בְּסֵתֶר וְלֹא יָרֵא מִפָּנֶיךָ: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע סַנְחֵרִיב אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּחַר אַפּוֹ עָלַי
מְאֹד וַיָּצָו לְתָפֹשׂ אוֹתִי וְאֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְּנִי וַיְבַקֵּשׁ לְהָרְגֵנִי בְּזַעְפּוֹ וְכַאֲשֶׁר
נוֹדַע לִי הַדָּבָר הַזֶּה בָּרַחְתִּי מִפָּנָיו וַיָּצוּ לִשְׁלוֹל אֶת כָּל אֲשֶׁר לִי: וְנִסְתַּרְתִּי מִפָּנָיו עַד
אֲשֶׁר צָעֲקוּ עָלַי אַלְמָנוֹת יִשְׂרָאֵל וְיָחוֹמוּ בְּמַר נַפְשָׁם וּבְצוֹם וּבְכִי וְנָגַע אֶל הַשָּׁמַיִם
מִשְׁפָּטוֹ וְנִשְׁאָר עַד שְׁחָקִים וַיַּמְכִּירֵהוּ אֵל יִשְׂרָאֵל בְּיַד שְׁנֵי בָנָיו וַיַּהַרְגוּהוּ בְּחֶרֶב כִּי שָׁאַל
אֶת יוֹעֲצָיו וְלִוְקָנָיו עַל מָה קָנְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַם וְהִשְׁמִיד
מַלְאַךְ יְיָ אֶת חֵיל פַּרְעֹה וְאֶת כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם וְהִבְחִירוּ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לָהֶם תָּמִיד
יְשׁוּעָה עַל יָדָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ חָכְמָיו וְיוֹעֲצָיו כִּי אַבְרָהָם אֲבִיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוֹלִיךְ
לִשְׁחוֹט אֶת בְּנוֹ אוֹלַי יִתְרַצֶּה בּוֹ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהָיו עַל כֵּן קִנֵּא עַל בָּנָיו וְיַעַשׂ בַּעֲבוּרָיו
נָקָמָה. אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶשְׁחַט אֶת שְׁנֵי בָנַי בַּעֲבוּר יְיָ אוֹלַי אֶתְרַצֶּה בָּם לָהֶם
וְיַעֲזְרֵנִי. וַיִּגַּע הַדָּבָר לְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂראצר בָּנָיו וַיֹּאבְדוּ לוֹ וַיַּהַרְגוּהוּ בְּחֶרֶב בְּשָׁעָה
שֶׁנִּכְנַס לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי דָּגוֹן טָעוּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂראצר בָּנָיו הִכּוּהוּ בְּחֶרֶב
24 וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט: וַיְהִי כִּי מֵת סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּמְלֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ
תַּחְתָּיו. וַיִּפְקֹד אֵסַרְחַדּוֹן אֶת אֲקִיקָר בֶּן חֲנַנְאֵל אָחִי עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל
אֶרֶץ אַשּׁוּר וַיְדַבֵּר אֲקִיקָר עָלַי אֶל הַמֶּלֶךְ דְּבָרִים טוֹבִים עַד אֲשֶׁר הֵשִׁיבַנִי לִנִינְוֵה כִּי
הָיָה אֲקִיקָר אָהוּבִי וְקָרוֹבִי וַיָּשִׁיבוּ לִי אֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְאֶת טוֹבִיָּה בְּנִי כִּי צִוָּה הַמֶּלֶךְ
אַשּׁוּר לְחַפְּשָׂם בְּזַעְפּוֹ אֲשֶׁר זָעַף עָלָי:

ב

וּבְשָׁנָה הַהִיא בְּחַג שָׁבוּעוֹת הֻכִינוֹתִי סְעוּדָה גְּדוֹלָה:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

22 Cumq; nunciatū fuiſſet regi, quod auſugiſſem, illicò præcepit, ut diriperent omnia bona mea, adeo, ut nec quicquā mihi relictū fuerit, præter Hannam uxorē, ac Tobiā filiū meum. Atq; ita delitui per quindecim dies, donec in- 23
ſurrexerunt Adramælech & Saræzer filii Sanherib, qui occiderunt patrem ſuum, (quo facto) evaſerunt in terrā Ararat. Hinc Eſarhaddon filius ejus 24
regnavit pro eo, qui poſuit fratrem meum Aharon filium Hananeelis dominatorem in toto regno ſuo, qui & ipſe educebat & introducebat (populum,) Is inquā frater meus Aharon, interpellavit pro me apud regem, ut reduceret me in Ninevé. Idem quoque frater meus Aharon, pincerna regis erat, conſtitutus ſuper ſigillum & ſuper tributa, & libellos expenſi & accepti. Præcepit autem rex Eſarhaddon (filius Sanherib fratri meo Aharon) ut redderet mihi domum meam, Hannam uxorem meam, Tobiā filiū meū,

CAP. II.

1 In feſto tabernaculorum, quo die etiam feci magnum convivium.

MUNSTERI.

Abierunt viri Ninive & nuntiaverunt regi, dicentes; Tobæus ſeruus tuus quē conſtituiſti ſupomnia tua, ipſe deſtinat viros ſuos in omnes plateas Ninive, ut quærant interfectos populi ſui, ſepelitq; eos clam abſq; ullo timore tuo. Quod cum rex Sanherib audiſſet, irat⁹ eſt vult⁹ ej⁹ contra me ſupra modū, 22
præcepitq; ut me comprehenderent atq; Hannā uxorem meam & Tobiam filiū meum. Conabatur enim me occidere in ira ſua. At cum hæc res mihi innotuiſſet & fugiſſem à facie ejus, præcepit ut diriperent omnia mea. Ego 23
verò abſcondi me à facie ej⁹ donec clamaverunt pro me viduæ Iſrael & pupilli ejus in amaritudine animæ ſuæ, in jejunio & fletu, pervenitq; judicium ejus in cœlū & aſcendit uſq; in æthera. Nam tradidit eum Deus Iſrael in manū duorum filiorum ejus, qui occiderunt eum in gladio. Siquidem cùm interrogāſſet conſiliarios & ſeniores ſuos, quare De⁹ glorioſus ſic zelaret pro Iſraële & pro Jeruſalé, ut extinxerit angelus Dñi exercitum Pharaonis & omnia primogenita Ægypti, adoleſcentes autē quos Domin⁹ daret eis, hi jugiter manu ſua frueretur victoriā, reſponderunt ei ſapientes ſui atq; conſiliarii, quod Abrahā pater Iſraelitarū duxerit filium ſuum ut jugularet eum, quatenus per id ſibi propitium faceret Dñm Deum ſuum. Et hinc eſt, quod Dñs zelum gerit pro filiis ſuis, fecitq; hanc tam magnam ultionem in ſervis tuis. Tunc ait rex; Jugulabo ergo & ego duos filios meos propter Dominū, ſi fortè per eos gratiam Dñi promerear & adjutorio ſit mihi. Quod verbum cum perveniſſet ad Adrammælech & Saræzer filios ejus, inſidiati ſunt ei, interfeceruntq; eum gladio in hora qua ingreſſ⁹ eſt ut oraret corā Dagon idolo ſuo. Sic enim ſcriptū eſt; Adrammælech & Saræzer filii ej⁹ percuſſerunt eum in gladio, fugienteſq; ſalvati ſūt in terra Ararat. Mortuo itaq; in hunc modum Sanherib rege Aſſur, regnavit Eſarhaddon fili⁹ ej⁹ pro eo. Conſtituit autē Eſarhaddon Akikarū filiū Hananeelis fratris mei ſup omnia ſua, & ipſe dominabatur in univerſa terra Aſſyriorū. Locutuſq; eſt Akikarus de me verba bona corā rege, ut etiā me reſtitueret in Niniven. Nam fuit Akikarus amic⁹ & propinqu⁹ me⁹: reduxeruntq; ad me Hannam uxorē meā & Tobiam filium meum. Nam juſſerat rex Aſſyriorum in ira ſua qua commotus fuit contra me, ut & ipſi comprehenderentur. 24

CAP. II.

Eodem anno cum eſſet ſolennitas hebdomadarum ego paravi prandium magnificum.

Verſio VULG. LAT.

21 At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum occidi, & 23 tulit omnem ſubſtantiam ejus. Tobias verò cum filio ſuo, & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia 24 multi diligebant eum. Poſt dies verò quadra- 25 gintaquinque occiderunt regem filii ipſius, Et reverſus eſt Tobias in domum ſuam, omniſque facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAP. II.

1 Poſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ,

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

22 Ἐπιγνὺς ἡ ὅτι ζητοῦμαι ὑποδαπῆναι, φοβηθεὶς ἀνεχώρησα. Καὶ διηρ- 23
πάγη πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐκ κατελείφθη μοι οὐδέν, πλὴν Ἀν-
νας τῆς γυναικός μου, καὶ Τωβίου τοῦ υἱοῦ μου. Καὶ οὐ διῆλθον(α) ἡμέρας πεντή- 24
κοντα, ἕως οὗ ἀπέκτειναν αὐτὸν οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ· καὶ ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη
(β) Ἀραράθ. καὶ ἐβασίλευσε(γ) Σαχερδονὸς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ
ἔταξεν Ἀχιάχαρον τὸν Ἀναὴλ(δ) υἱὸν τὸν ἀδελφόν μου ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκο-
νομίαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν διοίκησιν. καὶ ἠξίωσεν
Ἀχιάχαρος περὶ ἐμοῦ, καὶ ἦλθον εἰς Νινευῆ. Ἀχιάχαρος ἦν ὁ (ε)οἰνο-
χόος, καὶ ἐπὶ δακτυλίου, καὶ διοικητὴς, καὶ ἐκλογιστὴς, καὶ κατέστησεν αὐτὸν
ὁ (ζ) Σαχερδονὸς ὁ δεύτερος· ἦν γὰρ ἐξάδελφός μου.

& administrator, & computator: Et constituit eum Sacherdonus secundó: erat autem filius fratris mei.

MS. A. (α) ἡμέρας (β) Ἀεχεάτ. (γ) Σαχερδὸν ὁ υἱὸς (δ) τὸν υἱὸν (ε) οἰνοδόχος, (ζ) Σαχερδονοσὸς

ΚΕΦ. β'.

1 Ὅτε ἡ κατῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀπεδόθη μοι Ἄννα ἡ γυνή μου, 25
καὶ Τωβίας ὁ υἱός μου, Ἐν τῇ πεντηκοστῇ(α) ἑορτῇ, ἣ ἐστιν ἁγία ἑπτὰ ἑβδο- 1
μάδων, ἐγένετό μοι ἄριστον καλόν μου, καὶ (β) ἀνέπεσα τοῦ φαγεῖν. καὶ ἐθεα-
σάμην ὄψα πολλά,

CAP. II.

QUANDO autem deveni in domum meam; & reſtituta eſt mihi Anna uxor mea, & Tobias filius meus, In Penteceſte feſtivitate, quæ eſt ſancta ſeptem hebdomadarū, factū eſt prandiū bonum mihi: & accubui ad manducandū. Et aſpexi obſonia multa,

Κεφ. β'. MS. A. (α) τῇ ἑορτῇ, (β) ἀνεπαυσάμην

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 23 ... * ... Et abſcondi me, cum didiciſſem quæri me ut interficerer, & præ timore ſeceſſi. Et direpta ſunt bona mea omnia, nec quicquam mihi factum eſt reliquum, præter Hannam uxorem meam, & Tobiam filium meum. Sed nondum exacti erant quinquaginta dies cùm occiderunt eum duo filii ejus, fugerúntque in montes Ararat. Et regnavit Sarchedonſur filius ejus. Et præfecit Achior filium Hananajel filium fratris mei univerſis rationibus regni ſui, & adminiſtrationi domeſticæ univerſæ. Et ſupplicavit Achior pro me, & veni Ninivem. Achior autem erat pincerna, & annulo præfectus, adminiſtrationi domeſticæ, & rationibus. Et conſtituit eum Sarchedonſur ſecundo loco. Erat autem fratre meo natus.

22 23

24 ... * ...

CAP. II.

1 Cùm autem domum meam rediiſſem, redditíque mihi eſſent Hanna uxor, & Tobias filius: In feſto Pentecoſtes, quæ dies ſancta eſt ſeptem hebdomadum; paratum erat mihi prandium bonum: Quúmque accubuiſſem ad edendum, & cibos multos viderem, dixi *Tobiæ* filio;

1 ... * ...

ספר טוביה: ב

וְכֶשְׁשַׁבְתִּי בְּשׁוּלְחָן אָמַרְתִּי לְבְנִי טוֹבִיָּה בְּנִי צֵא וּרְאֵה אוּלַי תִּמְצָא אֶחָד מֵאַחֵינוּ 2
וַהֲבִיאֵהוּ וְיֹאכַל עִמָּנוּ וּמַהֵר וְאַל תְּאַחֵר כִּי אֲנִי מַמְתִּין אוֹתָךְ : הָלַךְ וְחָזַר וְאָמַר לוֹ אָבִי 3
אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נָפַל בַּשּׁוּרָה : וְכִשְׁמֹעִי בָּזֹאת לֹא בָאתִי אֶל פִּי מַאֲכַל כְּלוּם אֶלָּא עָמַדְתִּי 4
וְהֵבֵאתִיו בְּבֵיתִי הֵיוֹתִי עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ : וַאֲנִי רָחַצְתִּי יָדַי וְהָיִיתִי אוֹכֵל לַחְמִי בְּיָגוֹן 5
וַאֲנָחָה : וְזָכַרְתִּי נְבוּאַת עָמוֹס הַנָּבִיא וּבָכִיתִי : וּבְעֶרֶב חָפַרְתִּי וְקָבַרְתִּיו וְשֹׁכְנַי 6 7
הָיוּ מַלְעִינִין בִּי לֵאמוֹר : זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּרַח וְנוֹצַל בְּעֵד קְבוּרַת הַמֵּתִים וְעוֹד 8
חָזַר וְקוֹבֵר אֶת הַמֵּתִים וְאֵינוֹ מַתְרִיא שֶׁמָּא יוֹדֵעַ הַדָּבָר אֶל הַמֶּלֶךְ וְיָמוּת : וַאֲנִי 9
קָבַרְתִּי אֶת הַמֵּת וְחֻרַתִּי וְנִכְנַסְתִּי לְבֵיתִי עַל שֶׁנִּטְמֵאתִי בְּמֵת : וְיָשַׁנְתִּי חוּץ לְחַצְרִי 10
בְּקֻצֵּה הַקִּיר וְאֶת פָּנַי לֹא כִסֵּיתִי : וְאֵנִי לֹא יָדַעְתִּי כִּי דְרוֹר קִנְנָה בְּאוּתוֹ הַקִּיר 11
וּפְתַחְתִּי עֵינַי לִרְאוֹת וְהִשְׁלִיכוּ הַצִּפֳּרִים צוֹאָתָם וְנִכְנְסָה בְּעֵינַי וּמִיַּד נִתְבַּלְבְּלוּ עֵינַי
וְלֹא הָיִיתִי רוֹאֶה כָּל עִקָּר וְהָרַבָּה רוֹפְאִים חִפְּשׁוּנִי וְרִפּוּאָה לֹא מָצְאוּ אֲחִי אֲחִרון
הָיָה מְפַיְּסֵנִי עַד שֶׁהָלַכְתִּי בְאַלְמַנְיָא :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Cúmque ſederem in menſa, dixi filio meo Tobiæ ; Mi fili, exi & vide ſi 2
fortè invenias unum ex fratribus noſtris, quem introducito, ut edat no-
biſcum. Feſtines, nec moram facias, ego enim interim expectabo te. Qui 3
abiens & revertens, dixit ad eum ; Mi pater, eſt unus ex filiis Iſraël qui
mortuus jacet in campo. Quod cum audiviſſem, non intravit in os meum 4
quicquam cibi, ſed ſurrexi & introduxi eum in domum meam, ut eſſet ibi,
donec ſol occideret. Dein lavi manus meas, & comedi panem meum, cum 5
triſtitia & gemitu, Memor cum lachrymis prophetiæ Amos prophetæ, 6
Cumque in ipſa veſpera fodiſſem & ſepeliiſſem eum, vicini mei ſubſanna- 7
verunt me dicentes: Ecce hic eſt vir ille, qui aufugerat & evaſerat eò quòd 8
ſepeliiſſet mortuos, is jam reverſus adhuc non ceſſat ſepelire eos, nec timet,
ſi innotuerit hæc res regi, ut morte plectatur. Ego verò (nihil hæc moratus) 9
ſepelivi mortuum, nec ſtatim ingreſſus ſum domum meam, eò quòd pollutus
eſſem ſuper mortuo. Sed dormivi extra atrium meum, componens me ad 10
parietem, facie non velata. Cumq; ignorarem quod hirundo nidulata eſſet 11
in eo pariete, fortéque aperuiſſem oculos meos ad videndum, dejecerunt
aviculæ ſtercora ſua, quæ cum incidiſſent in oculos, ſtatim illi ſic turbati ſuè-
runt, ut nec quicquã ampliùs videre potuerim. Ac licet multi me curâſſent
medici, nullum tamen quod mederetur oculis remedium inveni. Porrò fra-
ter meus Aharon perſuaſit mihi tandem, ut proficiſcerer in Alemaniam.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיֵּשְׁבְתִּי עַל שֻׁלְחָנִי לֶאֱכוֹל וְאָמַרְתִּי לְטוֹבִיָּה בְּנִי לֵךְ וְהָבֵא לָנוּ מֵאַחֵינוּ הָעֲנִיִּים 2
לֶאֱכוֹל וְאָמַרְתִּי לְטוֹבִיָּה וַאֲנִי וְכָל הַיּוֹשְׁבִי עִמִּי לֹא נֹאכַל עַד בֹּאֶךָ : וַיֵּלֶךְ טוֹבִיָּה
בְּנִי לְבַקֵּשׁ מֵהָעֲנִיִּים וַיָּשָׁב מַר נֶפֶשׁ וַיֹּאמֶר אֲלַי אָבִי אֶחָד מֵאַחֵינוּ נֶהֱרַג וְהוּשְׁלַךְ 3
בְּרְחוֹב הָעִיר : וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי נִבְהַלְתִּי וַיֵּצֶר לִי מְאֹד וְעָוַבְתִּי אֶת שֻׁלְחָנִי וְהַלַכְתִּי 4
וְהֵרִימוֹתִיו מִן הָרְחוֹב וְשַׂמְתִּיו בְּרִשׁוֹתִי עַד בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ שָׁאוֹכַל לָקְבְרוֹ : וַאֲבִיתִי 5
לְבֵיתִי וְאָכַלְתִּי לַחְמִי בְּרַמְעָה וּבְקִינָה : וְזָכַרְתִּי אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר עָמוֹס הַנָּבִיא 6
בְּבֵית־אֵל לֵאמֹר וְהָפַכְתִּי חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְנוֹ וְאֶבְכֶּה הַרְבֵּה מְאֹד : וַיְהִי כְּבוֹא 7
הַשֶּׁמֶשׁ הָלַכְתִּי וְקָבַרְתִּי אֶת הֶחָלָל וְקְרוֹבַי וּמְשְׁפְּחֹתַי מַלְעִינִים עָלַי לֵאמֹר : אֵין זֶה 8
יָרֵא עַל נַפְשׁוֹ וְהוּא קוֹבֵר אֶת הַחֲלָלִים : וּבַלַּיְלָה הַהוּא אַחֲרֵי קָבְרִתִּי אֶת הַמֵּת עָשִׂיתִי 9
טְבִילָה וְלֹא יָכֹלְתִּי לְטַהֵר אֶת עַצְמִי בְּאֶרֶץ טְמֵאָה כְּרָאוּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר דִּבֶּר
עָלֵינוּ יִרְמְיָה הַנָּבִיא לֵאמֹר לֹא תִטַּהֲרִי אַחֲרֵי מְתֵי עוֹד : וְהָלַכְתִּי וְשָׁכַבְתִּי אֵצֶל הַקּוֹר 10
וּפָנַי מְגֻלִּים : וְלֹא יָדַעְתִּי כִּי צִפֳּרִים עָלַי בְּקִיר וּנְפָלָה צוֹאָתָם עַל עֵינַי וְנַעֲשִׂית תְּבֻלּוּל 11
בְּעֵינַי וְהָלַכְתִּי בְּבֹקֶר אֶל הָרוֹפְאִים לְרַפְּאֵת אוֹתִי וְלֹא יָכְלוּ וְהָיִיתִי עִוֵּר ד׳ שָׁנִים
וְכָל אַחַי וְקְרוֹבַי עֲצֻבִּים עַל עִוְרוּת עֵינַי וַאֲקִיקָר קְרוֹבִי רוֹעֶה אוֹתִי :

Et ſedens ad menſam meam ut comederem, dixi ad Tobiam filium meum : 2
Vade & introduc ad nos quoſdam ex fratribus noſtris pauperioribus, ut &
ipſi comedant. Dixi præterea ad Tobiam, Ego & omnes qui mihi aſſident
non comedemus donec tu redieris. Abiens itaq; Tobias filius meus ut pau- 3
peres quæreret reverſus eſt amaro animo, dixitq; ad me; Pater mi, unus ex
fratribus noſtris occiſus eſt & projectus in plateam civitatis. Quod cùm au- 4
diſſem terrefactus ſum & anxiatus ſupra modum, deſerui menſam meã, abi-
énſque ſuſtuli illum de platea, & poſui eum in cuſtodia mea uſque ad oc-
caſum ſolis, quatenus poſſem illũ ſepelire. Et inde reverſus in domum meã 5
comedi panem meum in lachryma & luctu. Recordatúſque ſum ſermonis 6
quem dixerat Amos propheta in Bethel, dicens ; Ego convertã ſolennitates
veſtras in luctum, & cætera. Flevi itaq; multum. Et factum eſt cum occu- 7
buiſſet ſol, abii & ſepelivi occiſum. Porrò propinqui mei & qui erant de
cognatione mea deridebant me, dicentes: Iſte non eſt ſollicitus pro anima 8
ſua, qui adhuc ſepelit interfectos. Eâdem nocte poſtquam ſepelivi mortuũ 9
paravi lavacrum. Sed non potui purificare memetipſum in terra immunda,
ſicut licuiſſet in terra Iſrael, quemadmodum prædixerat de nobis Jeremias
propheta, dicens ; Non mundaberis in poſterum aliquandiu. Abiens itaque 10
jacui juxta trabem quandam & facies mea fuit diſcooperta. Nec ſcivi 11
quod aviculæ eſſent ſupra me in pariete, unde cecidit ſtercus earum ſuper
oculos meos & nata eſt albugo in oculis meis. Cumque manè abiiſſem ad
medicos ut me curarent, illi nihil effecerunt, unde factum eſt ut cæcus ma-
nerem quatuor annis. Omnes autem fratres mei & propinqui mei dolebant de cæcitate oculorum meorum. Porrò Akikar propinquus meus paſcebat me.

Verſio VULG. LAT.

2 Dixit filio ſuo; Vade, & adduc aliquos de tribu noſtra,
3 timentes Deum, ut epulentur nobiſcum. Cúmque abiiſſet, reverſus nuntiavit ei, unum ex filiis Iſrael jugulatum jacere in platea. Statímque exiliens de accubitu
4 ſuo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:
Tollénſque illud portavit ad domum ſuam occultè, ut,
5 dum Sol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum. Cúmque occultâſſet corpus, manducavit panem cum luctu & tre-
6 more, Memorans illum ſermonem, quem dixit Dñs per
Amos prophetam; Dies feſti veſtri convertentur in la-
7 mentationem & luctum. Cùm verò Sol occubuiſſet,
8 abiit, & ſepelivit eum. Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes; Jam huj⁹ rei cauſâ interfici juſſ⁹
es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterùm ſepelis
9 mortuos? Sed Tobias plùs timens Deum, quàm regẽ, rapiebat corpora occiſorũ, & occultabat in domo ſua,
10 & mediis noctibus ſepellebat ea. Contigit autem ut quâdã die fatigat⁹ à ſepultura, veniens in domũ ſuam,
11 jactâſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet, Et ex nido hirundinũ dormienti illi calida ſtercora inciderunt ſup
12 oculos ejus, fieréntque cæcus. Hanc autẽ tentationẽ ideò permiſit Dñs evenire illi, ut poſteris daretur exemplum
13 patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job. Nam cùm ab infantia ſua ſemp Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodie-
14 rit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis evenerit ei, Sed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ. Nam ſicut 15
16 beato Job inſultabant reges, ita iſti parentes & cognati ejus irridebant vitã ejus, dicentes; Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? Tobias verò 17
18 increpabat eos, dicens; Nolite ita loqui: Quoniam filii Sanctorũ ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.

Verſio GRÆCA LXX. Interp Cum Tranſlatione LATINA.

2 Καὶ εἶπα τῷ υἱῷ μου, Βάδισον καὶ ἄναγε ὃν (α) ἂν εὕρῃς τῶν ἀδελφῶν
3 (β)ἡμῶν ἐνδεῆ, ὃς μέμνηται τῆς κυρίου, καὶ ἰδοὺ κάθου σε. Καὶ ἐλθὼν,
ἦπε, Πάτερ, εἷς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν (γ)ἐστραγγαλωμένος ἔῤῥιπται ἐν τῇ
4 ἀγορᾷ· κἀγὼ (δ)πρὶν γεύσασθαί με, ἀναπήδησας Ἀνειλόμην
5 αὐτὸν εἰς τι οἴκημα ἕως οὗ ἔδυ ὁ ἥλιος. Καὶ ὀπισθόφλας ἐλουσά-
μην, καὶ ἤσθιον τὸν ἄρτον μου ἐν λύπῃ. Καὶ ἐμνήσθην τοῦ προφήτου
Ἀμώς, καθὼς εἶπεν, Στραφήσονται αἱ ἑορταὶ ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ
7 πᾶσαι αἱ εὐφροσύναι ὑμῶν εἰς θρῆνον. Καὶ ἔκλαυσα· καὶ ὅτε ἔδυ
8 ὁ ἥλιος, ᾠχόμην, καὶ ὀρύξας ἔθαψα αὐτόν. Καὶ οἱ πλη-
σίον ἐπῳδέλων, λέγοντες, Οὐκ ἔτι φοβεῖται φονευθῆναι περὶ τῷ
πράγματος τούτου, καὶ (ε)ἀπόδρα, καὶ ἰδοὺ πάλιν θάπτει τοὺς νεκρούς.
9 Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνέλυσα θάψας, καὶ ἐκοιμήθην μεμακρυσμένος
παρὰ τὸν τοῖχον τῆς αὐλῆς, Καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἀκάλυπτον ἦν·
10 καὶ οὐκ ᾔδειν ὅτι στρουθία ἐν τῷ τοίχῳ εἰσί. Καὶ τῶν ὀφθαλ-
μῶν μου ἀνεῳγότων, ἀφέθησαν τὰ στρουθία ἐπὶ τοὺς ὀφθαλ-
μούς (ζ) μου, καὶ ἐγένοντο λευκώματα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου·
καὶ ἐπορεύθην πρὸς ἰατροὺς, καὶ οὐκ ὠφέλησάν με· Ἀχιάχαρος δὲ
ἔτρεφέ με ἕως οὗ ἐπορεύθην εἰς τὴν Ἐλυμαΐδα.

Et dixi filio meo ; Vade, & adduc, quemcunque 2
inveneris fratrum noſtrorum egentem, qui memine-
rit Domini : & ecce expecto te. Et veniens dixit ; 3
Pater, *unus de genere noſtro ſtrangulatus projectus*
eſt in platea. Et ego, antequàm ego guſtarem, exiliens
Tuli eum *in domum quandam, donec occidit Sol.* 4
Et reverſus lavi me, & comedebam panem meum 5
in triſtitia : Et recordatus ſum prophetiæ Amos, 6
quomodò dixit ; Convertentur dies feſti veſtri in
luctum, & omnes lætitiæ veſtræ in lamentationem.
Et ploravi : Et quando occiderat Sol ; abii, & 7
fodiens ſepelivi eum. Et proximi irridebant, di- 8
centes ; Non adhuc (a) timet interfici pro re hac :
& aufugit, & ecce rurſus ſepelit mortuos. Et 9
in ipſa nocte, (b) redii, cùm ſepeliiſſem, & cubui 10
pollutus juxta murum atrii : Et facies mea diſco-
operta erat : & non vidi, quia (c) paſſeres in mu-
ro erant. Et oculis meis apertis immiſerunt paſſeres 11
calidum in oculos meos : & facta ſunt albugines
in oculis meis : & ivi ad medicos : & non pro-
fuerunt mihi. Achiacharus autem nutriebat me ;
quoadúſque profectus ſum in Elymaida.

MSA. (α) ἐὰν (β)ἡμῶν * τῷ κυρίῳ, καὶ ἰδοὺ (γ) ἐστραγγαλλημένος (δ) πρὶν (ε) ἀποδρᾷ, (ζ) μου, * καὶ ἐπορεύθην

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Ito, adduc de fratribus noſtris, ſi quem 2
inveneris, utique egentem, qui Domini
memor ſit. Ecce ego expectabo te. Re- 3
verſus autem dixit ; Pater mi, Generis
noſtri quidam ſtrangulatus projectus eſt
in platea. Et ego antequam ediſſem, exi- 4
liens Aſportavi eum in domum, donec 5
ſol occideret. Et reverſus lavi, & comedi
panem meum cum mœrore. Et recorda- 6
tus ſum prophetiæ Amos, quomodo dixit ;
Convertentur feſta veſtra in luctum, &
omnes lætitiæ veſtræ in threnos: Sic flevi.
Et cùm occidiſſet ſol, abii, & fodiens ſe- 7
pelivi eum. Vicini autem ſubſannabant, 8
dicentes ; Non ampliùs metuit occidi
pro hac re. Exulavit, & ecce reverſus ſe-
pelit mortuos. Eâdem nocte rediens à 9
ſepultura, pollutus dormivi juxta parie-
tem atrii. Vultus autem meus opertus 10
non erat : Neque noveram paſſeres eſſe in
pariete. Cùm autem oculi mei aperti 11
eſſent, excreverunt paſſeres iſti ſtercora in oculos meos : unde factæ ſunt albugines in eis. Et cum medicos adiiſſem, non profuerunt mihi. Achiacharus autem nutriebat me, donec profectus ſum in Elymaida.

כפר טוביה : ג

19 וְהַנֵּה אִשְׁתִּי הָיְתָה עֹשָׂה מְלָאכָה לַנָּשִׁים וְנוֹטֶלֶת שְׂכָרָהּ וּבָאָה: וּפַעַם אַחַת נָתְנוּ
20 לָהּ בְּשָׂכָרָהּ גְּדִי עִזִּים וַהֲבִיאָתוֹ אֵלַי וְהִתְחִיל הַגְּדִי צָוֹוחַ: וְכָשָׁמַעְתִּי אֶת קוֹלוֹ אָמַרְתִּי
21 לָהּ מֵאַיִן הַגְּדִי הַזֶּה שֶׁמָּא גָנוּב הוּא וְתָשִׁיבֵהוּ לִבְעָלָיו כִּי לֹא נָכוֹן לְהֶאֱכֹל
הַגָּנוּב וְעָנְתָה וְאָמְרָה חַס וְשָׁלוֹם אֲדוֹנִי אֵינֶנּוּ גָנוּב אֶלָּא בְּשָׂכָרִי לְקָחָתִיו וְעוֹד
22 הֶחֱזַקְתִּי לָהּ וְתָשִׁיבֵהוּ לִבְעָלָיו: וְהִיא עָנְתָה וְאָמְרָה חַי אֲדוֹנִי יָדוּעַ לַכֹּל כִּי הַרְבֵּה
צְדָקוֹת עָשִׂיתָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְכָל צִדְקוֹתֶיךָ לֹא הוֹעִילוּךָ אֶלָּא אַתָּה יוֹשֵׁב אֲבֵל
וְאֵינְךָ מַבִּיט וְטוֹבָה לֹא רָאִיתָ:

ג

1 וְכָשָׁמַעְתִּי כָּזֹאת מֵעַי הָמוּ עָלַי וּבָכִיתִי בְּמַר נַפְשִׁי וְכֵן אָמַרְתִּי: צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר
2 מִשְׁפָּטֶיךָ וְכָל דְּרָכֶיךָ צֶדֶק וֶאֱמֶת וּמִשְׁפָּט אֱמֶת תִּשְׁפּוֹט לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם: וְזָכְרֵנִי
3 יְהוָה אֱלֹהַי וְהַבֵּט מִבְּטָן קָדְשֶׁךָ אֶל עַבְדְּךָ וְאַל תִּזְכּוֹר חַטֹּאתַי וְחַטֹּאת אֲבוֹתַי: כִּי
הַרְבֵּה חָטְאנוּ לְפָנֶיךָ וַסָּרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ הַטּוֹבִים וְתִתְּנֵנוּ לָבוּז וְלִשְׁבִיָּה לְמָשָׁל
4 וְלִשְׁנִינָה לְכָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הֲדַחְתָּנוּ:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

19 וּבְעֵת הַהִיא חַנָּה אִשְׁתִּי עוֹשָׂה מְלָאכָה לַנָּשִׁים וְאוֹרֶגֶת יְרִיעוֹת לַאֲחֵרִים וּמְקַבֶּלֶת
20 שְׂכָרָהּ: וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּתְּנוּ לָהּ־ גְּדִי אֶחָד בְּשָׂכָרָהּ: וְאֶשְׁמַע קוֹל הַגְּדִי צוֹעֵק וְאֹמַר לָהּ
21 מֵאַיִן בָּא הַגְּדִי הַזֶּה הִשָּׁמְרִי בְנַפְשֵׁךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה גָנוּב וַתֹּאמֶר אֵלַי לֹא כֵן הַדָּבָר כִּי
נָתוֹן אֵלַי עַל שְׂכָרִי וְלֹא הֶאֱמַנְתִּי לָהּ־ וְצִוִּיתִי עָלֶיהָ לֵאמֹר לְכִי וְשַׁלְּמִי אוֹתוֹ לְבַעֲלָיו
וְהָיִינוּ מְתֻקוֹטָטִים יַחַד עַל עִסְקֵי הַגְּדִי: וַתַּעַן חַנָּה־ וַתֹּאמֶר אֵלַי אַיֵּה חַסְדֵּיךְ
22 וְצִדְקוֹתַיִךְ שֶׁלֹּא יוֹעִילוּ לָךְ בְּעֵת צָרָתֵךְ וְחֶרְפָּתֵךְ מְיֻדַּעַת לִבְרִיּוֹת:

ג

1 וְאֲנִי נִתְעַצַּבְתִּי וְנֶהֱיֵיתִי וְנֶחֱלַשְׁתִּי עַל שִׁבְרִי וְהִרְפַּלַּלְתִּי לִפְנֵי יְיָ וְאָמַרְתִּי: צַדִּיק אַתָּה־ יְיָ
2 וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶךָ כִּי כָל מַעֲשֶׂיךָ גְּבוּרָה וְכָל־ דְּרָכֶיךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת וְאַתָּה־ שׁוֹפֵט הָאָרֶץ
3 וְאַתָּה־ צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלַי כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנִי הִרְשַׁעְתִּי: וְעַתָּה־ אַב הָרַחֲמִים
אֲדוֹן הַסְּלִיחוֹת וְכֹר נָא בְּמִדַּת רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶּיךָ וְאַל נָא תִּנְמוֹל עָלַי כַּחֲטָאתִי וְכַעֲוֹנוֹתַי
4 וְכַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתַי: אֲשֶׁר לֹא שָׁמְרוּ בְּצִוּיֶיךָ וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת תּוֹרָתְךָ אֲחֲרֵי גַּוָּם וַתִּתֵּן
אוֹתָנוּ לְחֶרְפָּה לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכֹל הָעַמִּים וּלְמָשׁוֹל בְּנוּ גוֹיִם אֲשֶׁר הֲדַחְתָּנוּ שָׁם
כְּיוֹם הַזֶּה וְלוּלֵא יְיָ צְבָאוֹת שֶׁהוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כְּמַעַט כְּסָדֹם הָיִינוּ וְנֹאמֹ:

Liber TOBIÆ Edit. P. FAGII.

Ubi cùm uxor mea opus faceret mulieribus, & pro labore mercedem au- 19
ferret, Accidit semel, ut dederint ei pro mercede hœdum caprarum, quem 20
cùm ad me attulisset, atque is balare inciperet, Hoc audito, dixi ad eam; 21
Undè venit hœdus iste? fortassis furtum est, restitue eum domino suo, non
enim convenit nos furto ali. Quæ respondens dixit, Absit mi domine, mi-
nimè furtum est, sed pro mercede mea ipsum accepi. Cúmque iterum in-
starem illi, ut redderet eum domino suo, Respondens illa dixit ad me, Vi- 22
vit Dominus meus. Nemo non novit quòd multas feceris eleemosynas,
omnibus diebus vitæ tuæ, & nihil tamen prosunt tibi omnes eleemosynæ
tuæ, Siquidem sedes in caligine, nihil videns, nullóque fruens bono.

CAP. III.

Quibus auditis, viscera mea intra me commota fuerunt; cepíque flere 1
amarè, & psallere hunc in modum. Justus es Domine, & rectum judicium 2
tuum, omnes quoq; viæ tuæ, justitia & veritas, justè item & verè judicas
omnes venientes in mundum. Memor sis mei Domine, & aspice de habi- 3
taculo sancto tuo, ad servum tuum. Ne recorderis peccatorum meorum, ac
peccatorum patrum meorum. Multum enim peccavimus coram te, & reces- 4
simus à præceptis tuis bonis. Hinc dedisti nos in contemptum, in captivita-
tem, in parabolam, atque in fabulam omnibus gentibus terræ, ad quas im-
pulisti nos.

Versio VULG. LAT.

19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidiè,
& de labore manuum suarum victum, quem conte-
20 qui poterat, deferebat. Undè factum est, ut hœ-
21 dum caprarum accipiens detulisset domi: Cujus
cùm vocem balantis vir ejus audisset, dixit; Videte,
ne fortè furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia
non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut con-
22 tingere. Ad hæc uxor ejus irata respondit; Mani-
festè vana facta est spes tua, & eleemosynæ tuæ
23 modò apparuerunt. Atque his & aliis hujuscemodi
verbis exprobrabat ei.

CAP. III.

1 Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum la-
2 chrymis, Dicens; Justus es, Domine, & omnia ju-
dicia tua justa sunt, & omnes viæ tuæ, misericor-
3 dia, & veritas, & judicium. Et nunc, Domine,
memor esto mei, & ne vindictam sumas de pecca-
tis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel pa-
4 rentum meorum. Quoniam non obedivimus præ-
ceptis tuis, ideò traditi sumus in direptionem, &
captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in impro-
perium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 Καὶ ἡ γυνή μου Ἄννα ἠριθμεῖτο ἐν τοῖς γυναικείοις, καὶ ἀπίστελλε
20 τοῖς κυρίοις. Καὶ ἀπέδωκαν αὐτῇ καὶ αὐτοὶ τὸν μισθόν, προσ-
21 θόντες καὶ ἔριφον. ὅτε ἦλθε πρός με, Ἤρξατο (a) κράζειν·
καὶ εἶπα αὐτῇ, Πόθεν τὸ ἐρίφιον; μὴ κλεψίμαῖόν ἐστιν; ἀπόδος
αὐτὸ τοῖς κυρίοις· οὐ γὰρ θεμιτόν ἐστι φαγεῖν κλεψίμαιον. ἡ δὲ
εἶπεν, Δῶρον δέδοταί μοι ἐπὶ τῷ μισθῷ· καὶ οὐκ ἐπίστευον αὐτῇ. καὶ
ἔλεγον ἀποδοῦναι αὐτὸ τοῖς κυρίοις, καὶ ἠρυθρίων πρὸς αὐτήν.
22 Ἡ δὲ ὑποκριθεῖσα εἶπέ μοι, Ποῦ εἰσιν αἱ ἐλεημοσύναι σου, καὶ αἱ
δικαιοσύναι σου; ἰδοὺ γνωστὰ πάντα μετὰ σοῦ.

MS. A. (a) *κραυάζειν· καὶ εἶπον

ΚΕΦ. γ'.

1 Καὶ λυπηθεὶς ἔκλαυσα, καὶ (a) προσευξάμην μετ' ὀδύνης, λέ-
2 γων, Δίκαιός εἶ κύριε, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου, καὶ πᾶσαι αἱ
ὁδοί σου ἐλεημοσύναι καὶ ἀλήθεια, καὶ κρίσιν ἀληθινὴν σὺ δικάζεις
3 (β) σὺ κρίνεις εἰς τὸν αἰῶνα. Μνήσθητί μου, καὶ ἐπίβλεψον ἐπ'
ἐμέ· μὴ μετὰ (γ) ἐκδικίας τὰ ἁμαρτίας μου καὶ τοῖς ἀγνοήμασί μου,
4 καὶ τῶν πατέρων μου, (δ) ἃ ἥμαρτον ἐνώπιόν σου. Παρήκουσαν γὰρ τῶν
ἐντολῶν σου, καὶ ἔδωκας ἡμᾶς εἰς (ε) διαρπαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν
καὶ θάνατον καὶ παροιμίαν ὀνειδισμοῦ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐν οἷς
ἐσκορπίσμεθα.

Et uxor mea Anna serviebat in Gynæceis, & mit- 19
tebat dominis: Et reddiderunt ei etiam ipsi mer- 20
cedem, addentes etiam hœdum. Quando autem ve-
nit ad me, Cœpit clamare. Et dixi ad eam; Undè 21
hœdus? nunquid furtivus est? redde illum domi-
nis: non enim licitum est manducare furtivum. At illa
dixit; Donum mihi datum est super mercedem. Et
non credebam ei: & dicebam reddere illum domi-
nis, & erubescebam adversùs eam. At illa respon- 22
dens dixit mihi; ubi sunt eleemosynæ tuæ, &
justitiæ tuæ? Ecce cognita omnia tecum.

CAP. III.

Et tristatus ploravi: & deprecatus sum cum do- 1
lore, dicens; Justus es, Domine: & omnia opera 2
tua, & omnes viæ tuæ, (a) misericordiæ, & veri-
tas: & judicium verum, & justum tu judicas in
seculum. Memento mei, & respice super me. Ne 3
de me vindictam sumas propter peccata mea, &
ignorantias meas, & patrum meorum, quæ pecca-
verunt in conspectu tuo. Non enim obedierunt 4
mandatis tuis: & dedisti nos in direptionem,
& captivitatem, & mortem, & parabolam impro-
perii omnibus gentibus, in quibus dispersi sumus.

Cap. γ'. MS. A. (α) προσευξάμην (β) Cοι (γ) ἐκδικήσῃς (δ) οἱ (ε) ἁρπαγὴν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 ... Hanna autem uxor mea lanam faciebat
20 inter mulieres, & remittebat dominis.
Illi autem dederunt ipsi mercedem, ad- 20
21 dito insuper hœdo. Cùm autem ad- 21
me venisset, cœpit clamare. Et dixi
ipsi, unde iste hœdus? Annon furto
quæsitus? Redde eum dominis. Nec
enim licitum est vesci furto surreptis.
Ipsa autem dixit; Donum mihi datus est
ultra mercedem. Nec credebam ipsi,
22 sed volebam restitui eum dominis. Et
contendebam cum ipsa: Quæ respondit 22
mihi; Ubi eleemosynæ tuæ, & justitiæ
tuæ? Ecce nota omnia sunt tecum.

CAP. III.

1 Et mœstus ploravi et oravi cum dolo- 1
re, dicens; Justus es O Domine: Et omnia 2
2 opera, omnes viæ tuæ, misericordia &
veritas. Et judicium verum & justum
tu reddis in æternum. Recordare mei, 3
3 & converte te ad me, nec de me re-
quiras peccata & ignorantias meas,
patrúmque meorum qui peccârunt in
4 conspectu tuo. Neque enim auscultâ- 4
runt præceptis tuis, & tradidisti eos in
rapinam & captivitatem, & mortem,
& parabolam ignominiosam, omnibus
populis inter quos dispersi sumus.

ספר טוביה : ג

Liber TOBIÆ Edit. P. FAGII

5 וְעַתָּה עֲשֵׂה כְּרֹב רַחֲמֶיךָ וְהַבֵּט מִטָּעוֹנֶיךָ וְלֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר
לֹא הָלַכְנוּ לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וְעַתָּה הִשְׁוֵנוּנִי עֲוֹנוֹתַי וְלֹא יָכוֹלְתִּי לִרְאוֹת וַאֲנִי
בְּחֶרְפָּה גְדוֹלָה : וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עֲשֵׂה עִמִּי חֶסֶד וֶאֱסוֹף נִשְׁמָתִי כִּי טוֹב חִסְדְּךָ
6 מֵחַיִּים כִּי כְּבָר נִלְאֵיתִי שְׁמוֹעַ חֶרְפַּת בְּנֵי אָדָם וְעַל יְהוָה אֲנִי מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ
שְׁתַאֲסִפֵּנִי אֵל אֲבוֹתַי בֵּית מוֹעֵד לְכָל חַי וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנַי וְאַל תִּתְעַלֵּם
מִתַּחֲנָתִי : וְנָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הֵרְעוּ לְשָׂרָה בַּת רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ מָדָיִן שִׁפְחוֹתֶיהָ : כִּי 7
8 הָיוּ נוֹתְנִים אוֹתָהּ לְאִישׁ וּבַלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן קוֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב עִמָּהּ הָיָה נִפְטָר
לְבֵית עוֹלָמוֹ כִּי אִשְׁמְרֵי הָיָה עִמּוֹ וְהָיָה חוֹנֵק אֶת הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיהָ
9 וְהִיא נִתְּנָה לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוֹלָם מֵתוּ : וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשְׂתָה מְרִיבָה עִם שִׁפְחוֹת
בֵּית אָבִיהָ וְהִתְחִילוּ מְחָרְפוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא חֲבוּשִׁי וְלֹא תִכְלְמִי כִּי לְשִׁבְעָה
10 אֲנָשִׁים נָתְנוּךְ אֲבוֹתַיִךְ וְכוֹלָם הֶחֱנָקְתָם : וְעַל שֶׁאַתְּ מְיַסֶּרֶת אוֹתָנוּ עַל יְהוָה הַדָּבָר
מֵתוּ וְנָם אִם תְּמוּתִי וְלֹא נִרְאֶה מִמֵּךְ לֹא בֵּן וְלֹא בַת : וְכִשְׁמֹעַ כְּוֹאת חָרָה לָהּ עַד 11
לַמָּוֶת וְהֵצֵר לָהּ מְאֹד וּבָקֵשׁ לַחֲנוֹק עַצְמָהּ וְעוֹד נִשְׂאֲרָה וְנִתְּנָה בְּרַעְתָּהּ וְאָמְרָה
אִם אֶעֱשֶׂה הַדָּבָר הַזֶּה אוֹרִידָה אֶת שֵׂיבַת אָבִי וְאִמִּי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה :

Nunc itaque age secundùm multam misericordiam tuam, & respice de 5
habitaculo tuo Nec (facias nobis) juxta iniquitates nostras, & juxta iniquitates patrum nostrorum, qui non ambulavimus coram te in veritate. Hinc quoque nunc me apprehenderunt iniquitates meæ, quod non possum videre, constitutus in magna ignominia. Propter multas ergò miserationes tuas, hanc mecum facito misericordiam, ut tollas animam meam, melior est enim misericordia tua vitâ. Quoniam defatigatus sum audire opprobria hominum. Ob id ego oro in conspectu tuo, ut colligas me ad patres meos, in domum statutam omni viventi. Neque quæso abscondas faciem tuam à me, neque oculos tuos à deprecatione mea. Accidit 7
autè eodem tempore, ut affligerent Saram filiam Reguelis, in terra Midian, ancillæ ejus, Eò quòd cum nuptui daretur viro, primâ statim nocte, priusquàm 8
cum ea concumberet, mortuus atq; humatus fuit. Nam (Sathan quem) Aschmodai (vocant) cum ea erat, præfocans viros, qui cupiebant cũ ea rem habere, atq; ita factũ est, ut septem nupserit viris, qui omnes mortui fuerunt. Eodẽ tempore in contentionẽ venit (Sara,) cum ancillis domûs patris sui, 9
quæ ceperunt probris afficere eam, dicentes ; Non erubescis, nec pudet te? quod septẽ viros, quibus te nuptũ dederunt parentes tui, omnes præfocâsti. Quod malũ hinc nimirum est, quòd ita nos castigas. Cui etiam hoc accedit, 10
quod morieris absq; filio & filia. Talia cum audivisset, irâ ad mortẽ usq; 11
percita fuit: atq; in tantũ affligebatur, ut seipsã strangulare cuperet, (Quod fecisset etiam) nisi iterum in animum inducendo, sic apud se cogitâsset ; Si fecero hanc rem, deducam utique canitiem patris mei, & matris meæ, cum dolore in sepulchrum.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וְעַתָּה יְיָ רַבִּים מִשְׁפָּטֶיךָ וֶאֱמֶת וְאַל תִּנְמַלֵנִי כַּעֲוֹנוֹתַי וְכַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתַי כִּי חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ 5
וְלֹא הָלַכְנוּ בִּדְרָכֶיךָ : וְעַתָּה כְּטוֹב וְכָיָשָׁר בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה נָא עִמִּי וְקַח נָא אֶת נַפְשִׁי 6
מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מֵחַיַּי וְלֹא אֶשְׁמַע חֶרְפַּתִי עוֹד : וּבְיוֹם הַהוּא נִקְרָא לְשָׂרָה 7
בַּת רְעוּאֵל שֶׁהָיְתָה בְּאֶנְבָּתָנִים בְּמְדִינַת אֶרֶץ מָדַי בַּעֵת הָיוּ מְשַׁפְּחַת אֲבִיהָ מְחָרְפִים
אוֹתָהּ וּמַלְעִינִים בָּהּ וְאוֹמְרִים לָהּ לֹא יֵשׁ רָאוּי לִקְרָא לָךְ שָׂרָה אֶלָּא צָרָה : עַל דָּבָר 8
שֶׁנִּתְּנָה לְאִשָּׁה לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְלֹא קָרַב לָהּ אֶחָד מֵהֶם כִּי אִם אַשְׁמְדַי מַלְאַךְ
הַשֵּׁדִים הָיָה הוֹרֵג אוֹתָם קוֹדֶם שֶׁיִּקְרְבוּ אֵלֶיהָ כְּדַרְכּוֹ כָּל הָאָרֶץ : וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ 9
הַשִּׁפְחָה לָמָּה אַתְּ הֲרַגְתְּ אֶת אֲנָשֶׁיךָ וַתִּלְקֵי אוֹתָנוּ עַל הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה : וְטוֹב 10
יִהְיֶה לַאֲבוֹתַיִךְ שֶׁתְּמוּתִי תַּחְתָּם וְלֹא יִרְאוּ מִמֵּךְ לֹא בֵּן וְלֹא בַת לָעוֹלָם : וַיְהִי 11
כַּאֲשֶׁר שָׁמְעָה שָׂרָה הַחֲרָפָה הַזֹּאת וַתִּתְחַלְחַל מְאֹד :

Nunc itaque Domine multa sunt judicia tua & vera, ne quæso retribuas mihi 5
secundùm iniquitates meas & secundùm iniquitates patrum meorum, quoniam peccavimus coram te & non ambulavimus in semitis tuis, Quin magis age mecum obsecro secundùm beneplacitum tuum & juxta quod rectum visum fuerit in oculis tuis, & tolle à me animam meam, quoniam expedit mihi mori mágis quàm vivere, ne amplius audiam opprobrium meum. 6
Eadem die occurrit tale quid Saræ filiæ Rahuelis, quæ fuit in Ecbathanis in 7
civitate terræ Medorum. Nam erant quidam ex cognatione patris ejus qui exprobrabant ei & subsannabant dicentes ; Non es digna ut voceris Sara sed Zara. Siquidem tradita fuit in uxorem septem viris, quorum nullus 8
accedere potuit ad eam, sed Asmodæus rex dæmonum interfecit eos, antequam pervenirent ad eam more universæ terræ. Dixit denique ad 9
eam ancilla quædam : Quare occidisti viros tuos & propter hanc rem malam verberas quoque nos ? Bonum esset parentibus tuis ut tu morereris 10
pro eis, & illi non viderent ex te filium aut filiam in æternum. Cùmque 11
Sara audisset opprobrium istud consternata est valde.

Versio VULG. LAT.

5 Et nunc, Domine, magna judicia tua, quia non egimus
secundùm præcepta tua, & non ambulavimus
6 sinceriter coram te. Et nunc, Domine, secundùm
voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace
recipi spiritum meum : expedit enim mihi mori
7 magis quàm vivere. Eâdem itaque die contigit,
ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum,
& ipsa audiret improperium ab una ex ancillis
8 patris sui, Quoniam tradita fuerat septem viris,
& dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos,
9 mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergò cùm pro
culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens ;
Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Num-
10 quid & occidere me vis, sicut jam occidisti se-
ptem viros ? Ad hanc vocem perrexit in superius
cubiculum domûs suæ : & tribus diebus, & tri-
11 bus noctibus non manducavit, neque bibit : Sed
in oratione perstitens, cùm lachrymis deprecabatur Deum ; ut ab isto improperio liberaret eam.

Versio GRÆCA LXX. Interp Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ νῦν πολλαὶ αἱ κρίσεις σου (ζ) εἰσὶ καὶ ἀληθιναί, ὃς ἐμὲ
ποιῆσαι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ τῶν πατέρων μου, ὅτι
οὐκ ἐποιήσαμεν τὰς ἐντολάς σου · ἐ γὰρ ἐπορεύθημεν ἐν ἀλη-
6 θείᾳ ἐνώπιόν σου. Καὶ νῦν κύριε τὸ ἄρεσόν ἐνώπιόν σου ποίη-
σον μετ' ἐμοῦ. ἐπίταξον ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου, ὅπως ἀ-
πολυθῶ, καὶ γένωμαι γῆ, διότι λυσιτελεῖ μοι (η) ἀποθανεῖν, ἢ
ζῆν · ὅτι ὀνειδισμὸς ψευδεῖς ἤκουσα, καὶ λύπη δὲι πολλὴ ἐν
ἐμοί · ἐπίταξον ἀπολυθῆναί με τῆς ἀνάγκης ἤδη εἰς τὸν αἰώ-
7 νιον τόπον, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Ἐν
τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ Ραγουὴλ (θ) τῇ συναρχὶ Ῥαφαὴλ Σάῤῥᾳ ἐν Ἐκ-
βατάνοις τῆ Μηδίας, καὶ ταύτῃ ὠνειδίσθη (ι) ὑπὸ παιδισκῶν
8 πατρὸς αὐτῆ, Ὅτι ἦν δεδομένη ἀνδράσιν ἑπτὰ, καὶ Ἀσμοδαῖ-
ος τὸ πονηρὸν δαιμόνιον ἀπέκτεινεν αὐτούς, πρὶν γνῶναι αὐ-
9 τὸν μετ' αὐτῆς ὡς ἐν γυναιξί. Καὶ (κ) εἶπεν αὐτῇ, Οὐ συνι-
10 εῖς ἀπαγχόυσά σου τοὺς ἄνδρας ; Ἤδη ἑπτὰ ἔσχες, καὶ ἑνὸς
αὐτῶν οὐκ (λ) ὠνομάσθης. τί ἡμᾶς μαστιγοῖς ; εἰ ἀπέθανεν,
9 βάδιζε μετ' αὐτῶν, μὴ ἴδοιμί σου ὑὸν ἢ θυγατέρα εἰς τὸν
11 αἰῶνα. Ταῦτα ἀκούσασα ἐλυπήθη σφόδρα, ὥστε ἀπάγξασθαι ·
καὶ εἶπεν, Μία μέν εἰμι τῷ πατρί μου, ἐὰν ποιήσω τοῦτο, ὀνει-
δος αὐτῷ (μ) ἔσται, καὶ τὸ γῆρας αὐτοῦ κατάξω μετ' ὀδύνης
εἰς ᾅδου.

Et nunc multa sunt judicia tua, & vera (b) ex 5
me ad faciendum pro peccatis meis, & patrum meorum : quoniam non fecimus mandata tua : non enim ambulavimus in veritate coram te. Et nunc secundùm id quod placet coram te, 6
fac mecum : præcipe recipere spiritum meum, ut dissolvar, & fiam terra : quoniam expedit mihi mori, quàm vivere ; quoniam improperia falsa audivi : & tristitia multa est in me. Præcipe absolvi me de necessitate jam in æternum locum : ne avertas faciem tuam à me. In eadem die contigit filiæ Raguel Sarræ in Ec- 7
batanis Mediæ & ipsam improperari ab (c) ancilla patris sui : Quoniam data fuerat viris 8
septem : & Asmodæus malum dæmonium interfecerat eos ; antequàm illi fuissent cum ea, ut in uxoribus. Et (d) dixerunt ad eam ; Non 9
intelligis suffocans tuos viros ? Ecce septem habuisti : & unius eorum non es nominata. Quid nos flagellas ? Si mortui sunt ; vade cum eis : non videamus tuum filium vel filiam in seculum. Hæc audiens tristata est valdè, ut suffo- 11
caretur : & dixit ; Una quidem sum patri meo : si fecero hoc, opprobrium ei erit, & senectutem ejus deducam cum dolore ad infernum.

MS. A. (ζ) εἰσὶν ἀληθιναὶ, (η) μᾶλλον ἀποθανεῖν, (θ) συναρχὶ (ι) ἀπὸ παιδισκῶν τῆ παιδὸς (κ) εἶπεν (λ) ὠνόμασης. (μ) ὄψιν.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et nunc, multa sunt judicia tua, verio- 5
ra me, in exequendo peccata mea, & patrum meorum : Quia non fecimus præcepta tua ; non enim ambulavimus in veritate in conspectu tuo. Et nunc fac 6
mihi ut videtur tibi : præcipe auferri spiritum meum, ut solutus in terram redeam : Melius enim est mihi mori quàm vivere, quia opprobria falsa audivi, & multum est mihi mœstitiæ. Jube me nunc, jam dimitti ab angustiis, in locum æternum : Ne avertas vultum tuum à me. Eodem ipso die con- 7
tigit Saram filiam Raguelis, Ecbatanis Mediæ, etiam ipsam affici opprobrio ab ancillis patris sui. Acciderat enim 8
ut daretur viris septem, quos Asmodæus dæmon malus occiderat, priusquàm ad eam accessissent more fœminarum. Et dixerunt ipsi ; Non intelligis quòd 9
suffocas viros tuos ? Septem enim ha- 10
buisti, nec de quoquam illorum profecisti. Quare nos flagellas propter viros tuos ? Si mortui sunt, vade tu cum eis. Nunquam de te filium aut filiam videamus. Hæc cùm audiret, contrista- 11
ta est valde, ut seipsam suffocaret. Sed dixit ; Unica quidem sum patri meo : si hoc faciam, ignominiæ ipsi erit, & canitiem ipsius ad sepulchrum cum dolore deducam.

ספר טוביה: ג

32 אָז הָלְכָה וְנָפְלָה נֶגֶד הַחַלּוֹן וַתִּתְפַּלֵּל וַתֹּאמַר: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּבָרוּךְ שְׁמוֹ
33 הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם יְהַלְלוּךָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְלָךְ מְשַׁבְּחִים כָּל בָּשָׂר:
34 וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֵינַי תְּלוּיוֹת לָךְ שֶׁיֵּהֶא רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ: שֶׁתֶּאֱסוֹף נִשְׁמָתִי וְתַאֲבְּדֵנִי
35 מִן הָעוֹלָם כִּי שָׂבְעָה בְרָעוֹת נַפְשִׁי וְאֵנֹכִי הָיִיתִי לַעַג וְקֶלֶס לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּפִי כָּל חַי
36 וְהֵלֹא לְפָנֶיךָ גְּלוּיִים סִתְרֵי לֵב וּכְלָיוֹת: וְאַתָּה יָדַעְתָּה כִּי טְהוֹרָה אֲנִי מִכָּל חֹם וּמִכָּל
37 מִשְׁכַּב זָכָר וְלֹא חִלַּלְתִּי שְׁמִי וְלֹא שֵׁם אֲבוֹתַי בְּאֶרֶץ גָּלוּתֵינוּ יְחִידָה אָנֹכִי לְאָבִי וְאֵין
יוֹרֵשׁ לְיוֹרְשׁוֹ וְלֹא אָח יֵשׁ לִי וְלֹא בֵּן לְאָחִיו וְלֹא קָרוֹב כַּמִּשְׁפָּט כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קוֹרֵת
רוּחַ וְאֶסְבְּרָה אוֹלַי אֲנָשָׁא לְאֵי זֶה אָדָם וְעוֹד הִנֵּה נֶאֱרַסְתִּי בְּשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוֹלָם
מֵתוּ וּלְמַעַן שְׁמֶךָ אַל יְהִי רַע בְּעֵינֶיךָ לַהֲסִיחֵנִי רַחֵם עָלַי כְּרֵב רַחֲמֶיךָ וְהַעֲבֵר חֶרְפָּתִי
אֲשֶׁר יָנוֹרְתִּי: וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עָלְתָה תְּפִלָּתָהּ יַחַד עִם תְּפִלַּת טוֹבִיָּה לְפָנֵי
אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם: וּמִיַּד רַחֵם עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְצִוָּה לְמַלְאַךְ רָפָאֵל שֶׁיִּלָּךְ
לְרַפְּאוֹת עֵינֵי טוֹבִיָּה וְלִיתֵּן אֶת שָׂרָה בַּת רְשׁוּאֵל לְטוֹבִיָּה בֶּן טוֹבִיָּה לוֹ לְאִשָּׁה וְלִנְעוֹר
בְּאַשְׁמָרַאי וְלַהֲבְרִיחוֹ מִמֶּנָּה כִּי לְטוֹבִיָּה מִשְׁפַּט הַנְּאוּלָה וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה סִיֵּם תְּפִלָּתוֹ
טוֹבִיָּה וְנִכְנַס בְּבֵיתוֹ וְכֵן נַם כֵּן שָׂרָה יָרְדָה מִן הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר הִתְפַּלְּלָה:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Hinc ergo abiit, & procidit ante feneſtram, orans & dicens; Benedictus ſit 12
Dominus Deus noſter, & benedictum ſit nomen ejus forte ac terribile, ex 13
nunc & uſque in ſeculum. Laudent te omnia opera tua, teque prædicet
omnis caro. Nunc itaque Dñe Deus, oculi mei pendent à te, quo benignâ 14
voluntate tua, Colligas animam meam, tollaſque me ex hoc mundo, nam ex- 15
aturata eſt malis anima mea, & facta ſum ludibrium & fabula in ore omni-
um viventium. Nunquid coram te manifeſta ſunt arcana cordis & renum?
Hinc tu noviſti me puram eſſe ab omni macula, & ab omni concubitu viri, 16
ita, quod non polluerim nomen meum, neque nomen parentum meorum,
in terra exilii noſtri. Unica ego (filia) ſum patris mei, nec eſt illi hæres
qui ſuccedat ei. Neque frater eſt mihi, nec etiam filius fratribus ejus, neque
propinquus, ut moris eſt, unde animus ejus refrigerium habere poſſet,
unde eſt quod cogito, fore, ut vel ab hoc, vel ab illo homine in uxorem
ducar. Quibus omnibus accedit & hoc malum, quod deſponſata fuerim
ſeptem viris, qui omnes mortui ſunt. Precor item per nomen tuum, ne
diſpliceat tibi, occidere me, quin potius miſererearis mei, juxta multitudinem
miſerationum tuarum, ut auferas opprobrium meum quod timeo. Eadem 14
ipſâ horâ aſcendit oratio ejus, unà cum oratione Tobiæ, in conſpectum
patris noſtri cœleſtis, Statimque miſertus illorum Deus, præcepit Angelo 25
Raphaeli, ut curaret oculos Tobiæ, & ut Saram filiam Reguelis, Tobiæ, filio
Tobiæ, in uxorem daret, ſimulatque Sathanam increpando ab illa aufuga-
ret: nam Tobiæ jus erat propinquitatis. Hac ipſa hora Tobias finitâ
oratione ſua, ingreſſus eſt domum ſuam. Similiter & Sara deſcendit è cœnaculo, in quo oraverat.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Et flens aſcendit in cœnaculũ patris ſui, clamanſq; ante conſpectũ Domini 12
voce amarâ ait: Dñe Deus tu dediſti me parentibus meis, qui jam ſunt ſenio 13
confecti veneruntq; in dies, & miſiſti contra maritos meos, qui me acceperunt, principé dæmoniorũ, ſiquidé tu es Deꝰ cunctorũ ſpirituũ & omniũ dæmoniorũ, tu es formator omniũ creaturarũ, atq; in manu tua ſunt cuncta malorũ ſpirituũ genera, qui inveniuntur in mundo. Nunc ergo Dñe, ſi bonũ tibi 14
viſũ fuerit, ut deducã ſenectuté parentũ meorũ cum mœrore in foveam, et ſi
egreſſũ eſt judiciũ à conſpectu tuo, promulgatum contra me de hoc: In- 15
terficiendo interfice me, ne videã ampliꝰ malũ meum plurimum, & opprobrium meum magnũ. Tu Domine nôſti quòd munda fuerim ab omni conta- 16
minatione hominũ, & quod non polluerim nomen meum neq; nomen parentum meorũ in terra captivitatis meæ: & præterea filia unica ſum patris mei
& matris meæ, & ille non habet filiũ qui ei ſuccedat in hæreditate neq; propinquũ aut affiné qui propter me hæres ejꝰ fiat: mortui namq; ſunt propter
me ſeptẽ viri. Ut quid ergo vivã ego ampliꝰ in hoc mundo? Quod ſi nolueris
me interficere, reſpice & exaudi me atq; miſerere mei, ne ampliꝰ audiã op-
probriũ meũ. In tempore illo exaudita eſt oratio utriuſque in conſpectu 24
Dei & ante ſoliũ majeſtatis Dñi, oratio ſcilicet Tobæi pro cæcitate oculorũ
ejꝰ, & oratio Saræ pro humiliatione parentũ ejꝰ. Miſit namq, Dñs angelũ Ra- 25
phaelé, principé et præſidé ſanitatũ, qui curaret utrunq; tam Tobæũ patré
Tobiæ ab infirmitate oculorũ ejꝰ, quã Sarã filiã Rauelis, daretq; eam Tobiæ
filio Tobæi uxorẽ, & auferret ab ea Aſmodæũ principem dæmoniorum.

Verſio VULG. LAT.

12 Factum eſt autem die tertiâ, dum compleret orationẽ,
13 benedicens Dñm, Dixit; Benedictum eſt nomen tuum,
Deus patrum noſtrorũ: qui cùm iratus fueris, miſeri-
cordiã facies, & in tempore tribulationis peccata di-
14 mittis his, qui invocant te. Ad te, Dñe, faciẽ meam con-
15 verto, ad te oculos meos dirigo. Peto, Dñe, ut de vin-
culo maloperii hujus abſolvas me, aut certè deſuper
16 terram eripias me. Tu ſcis, Dñe, quia numquam concupivi virũ, & mundã ſervavi animã meam ab omni con-
17 cupiſcentia. Nunquã cum ludentib⁹ miſcui me: neque
cum his, qui in levitate ambulant, participẽ me præbui.
18 Virũ autẽ cum timore tuo, non cum libidine mea con-
19 ſenſi ſuſcipere. Et, aut ego indigna fui illis, aut illi for-
ſitan m[illegible]non fuerunt digni: quia forſitan viro alii con-
20 ſervâſti me. Non eſt enim in hominis poteſtate con-
21 ſilũ tuum. Hoc autẽ pro certo habet omnis qui te colit,
quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi
autẽ in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in corre-
22 ptione fuerit, ad miſericordiã tuam venire licebit. Non
enim delectaris in perditionib⁹ noſtris: quia poſt tem-
peſtatẽ, tranquillũ facis: & poſt lachrymationẽ & fle-
23 tum, exultationẽ infundis. Sit nomen tuum, Deus Iſrael,
24 benedictum in ſecula. In illo tempore exauditæ ſunt
25 preces amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei: Et
miſſus eſt Angelus Domini ſanctus Raphael, ut curaret
eos ambos, quorum uno tempore ſunt orationes in
conſpectu Domini recitatæ.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

12 Καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τῇ θυείδι, Καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ κύριε
13 ὁ θεός μου, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἔντιμον
εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐλογήσαισάν σε πάντα τὰ ἔργα σου εἰς τὸν
14 αἰῶνα. Καὶ νῦν κύριε τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ τὸ στόμα τόν
15 μου εἰς σὲ δέδωκα. Εἶπον, ἀπολῦσαί με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ μὴ
16 ἀκοῦσαί με μηκέτι ὀνειδισμόν. Σὺ γινώσκεις κύριε, ὅτι κα-
θαρὰ εἰμι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἀνδρὸς, καὶ οὐκ ἐμόλυνα τὸ ὄ-
νομά μου οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός μου ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμα-
λωσίας μου. μονογενής εἰμι τῷ πατρί μου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐ-
τῷ παιδίον ὃ κληρονομήσει αὐτὸν, οὐδὲ ἀδελφὸς ἐγγὺς, οὐδὲ
υἱὸς ἀπῷ ὑός, ἵνα συντηρήσω ἐμαυτὴν αὐτῷ γυναῖκα· ἤ-
δη ἀπώλοντό μοι ἑπτά· ἵνατί μοι ζῆν; καὶ εἰ μὴ δοκεῖ σοι
ἀποκτεῖναί με, ἐπίταξον σπλάγχνα ἐπ' ἐμέ, (α) καὶ μηκέτι ἐ-
24 λεῆσαί με, καὶ ἀκοῦσαί με ὀνειδισμόν. Καὶ (β) εἰσήκουσεν παρα-
25 χὴ ἀμφοτέρων ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Ῥαφαὴλ, Καὶ ἀπε-
στάλη ἰάσασθαι τοὺς δύο, τοῦ Τωβὶτ λεπίσαι τὰ λευκώματα, καὶ
Σάῤῥαν τὴν τοῦ Ῥαγουὴλ δοῦναι Τωβίᾳ τῷ υἱῷ (γ) Τωβὶτ γυναῖ-
κα, καὶ δῆσαι Ἀσμοδαῖον τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, διότι Τωβίᾳ
ὀφείλετο κληρονομῆσαι αὐτήν. ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ὀπισθίφας
Τωβὶτ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ Σάῤῥα ἡ τοῦ Ῥαγουὴλ
κατέβη ἀπὸ τοῦ ὑπερῴου αὐλῆς.

*Et oravit ad feneſtram, Et dixit; Benedi- 12
ctus es, Domine Deus meus, & benedictum*
*nomen tuum ſanctum, & honoratum in ſecu- 13
la. Benedicant te omnia opera tua in ſeculum.*
*Et nunc, Domine, oculos meos, & faciem me- 14
am in te dedi. Dixi ut abſolvas me de ter- 15
ra, & non facias me audire ultrà improperium. Tu cognoſcis, Domine, quia munda ſum 16
ab omni peccato viri, neque pollui nomen meum, neque nomen patris mei in terra captivitatis meæ. Unigenita ſum patri meo: & non adeſt ei puer, qui hæreditabit eum, neque frater propinquus, neque exiſtens ei filius, ut conſervem me ei uxorem: jam perierunt mihi ſeptem. Ut quid mihi vivere? Et ſi non videtur tibi interficere me; præcipe reſpicere in me, & (e) non ultrà miſerabilem me facere, & audive me improperium: Et exaudita eſt deprecatio 24
utrorumque coram gloria magni (f) Raphael: Et miſſus eſt ad ſanandum duos, ipſius Tobit de- 25
ſquamare albugines, & Sarram filiam Raguel dare Tobiæ filio Tobit uxorem, & ligare Aſmodæum malum dæmonium: quoniam ad Tobiam pertinet hæreditare eam. In eodem tempore revertens Tobit introivit in domum ſuam, & Sarra filia Raguel deſcendit de ſuperiore cubiculo ſuo.*

MS. A. (α) καὶ ἐλεῆσαί με, καὶ μηκέτι ἀκοῦσαί (β) εἰσήκουσεν κύριος τῆς παρακλήσεως ἀμφοτέρων (γ) τῆς Τωβὶτ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 ... ...

ספר טוביה: ד

ד

1 ובו בַּיּוֹם זָכַר טוֹבִיָּה אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הִפְקִיד בְּבִירַת עַבְּיאֵל בְּאֶרֶץ מָדָי וְאָמַר
בְּרַשְׁתּוֹ כְּבַר אֲנִי חִתַּפַּלַּלְתִּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִקַּשְׁתִּי מִיתָה לָמָּה אֵינִי קוֹרֵא
2 לְטוֹבִיָּה בְּנִי וַאֲצַוֶּנּוּ עַל אוֹדוֹת הַכֶּסֶף לִפְנֵי מוֹתִי: מֵיַד קָרָא לִבְנוֹ וְאָמַר לוֹ
כַּשֶּׁאָמוּת קָבְרֵנִי סְיַד וְכַבֵּד אֶת אִמְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ: וְאַל תַּעֲלֵם עַיִן מִמֶּנָּה וַעֲשֵׂה כָּל
4 חֶפְצָהּ וְכָל בַּקָּשָׁתָהּ וְאַל תַּעֲלִיבָהּ: וּזְכוֹר כִּי הַרְבֵּה הַטָּרְחוֹת נִטְרְחָה עָלֶיהָ
5 וְרַבִּים מַכְאוֹבִים רָאֲתָה עָלֶיךָ בְּהֵיוֹתֵךְ בִּקְרְבָּהּ: וְכַשְׁתָּמוּת קָבְרֶהָ עִמִּי בְּקֶבֶר אֶחָד:
6 וְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּנִי זְכוֹר אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַל תֶּחֱטָא וְאַל תַּסּוּר מִדְּרָכָיו וְאַל תַּשְׁחֵת
מִצְוֹתָיו וַעֲשֵׂה צְדָקָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְאַל תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ עַקְּשִׁים וְהָאֱמֶת
7 תִּהְיֶה עִמָּךְ אוֹ תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְאוֹ תַּשְׂכִּיל: בְּנִי עֲשֵׂה חֶסֶד מִכָּל אֲשֶׁר לְךָ וְאַל
8 תַּעֲלִים עֵינֶיךָ מֵעָנִי וְאָבְיוֹן וְאִם תַּעֲשֶׂה כֵּן לֹא יַעֲלִים מִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהִים: וְאִם
9 תִּרְאֶה כִּי רַב חֵילְךָ הַרְבֵּה צְדָקוֹתֶיךָ: וְאִם מְעַט אַל תְּקַפּוֹץ יָדְךָ מִן הַצְּדָקָה:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

CAP. IV.

1 EOdem quoque die, Tobiæ in mentem venit argentum, quod depoſuerat in domo Abielis in terra Midian, ſic apud ſe cogitans. Jam oravi coram Domino, & poſtulavi ut morerer, cur ergo non voco Tobiam filium meum, atque præcipio illi de argento antequam moriar? E vestigio accerſito filio, 2 dixit ad illum; Poſteaquâ mortuus fuero, ſepelito me ſtatim, & honora matrem tuam omnibus diebus vitæ tuæ. Ne abſcondas oculum ab ea, ſed 3 facito quæcunque voluerit ac petierit. Ne ſis ei moleſtus. Memor 4 quàm multos labores ſuſtinuerit tui causâ, & quam multos dolores ſenſerit propter te, cum adhùc eſſes in utero ejus. Quam & ipſam ubi 5 mortua fuerit, mecum in uno ſepulchro ſepelias. Omnibus diebus vitæ 6 tuæ, memor eſto Domini Dei noſtri, ut non pecces, nec deſeras vias ejus, neque obliviſcaris præceptorum ejus. Quod juſtum eſt facito, quàm diu vixeris. Noli peccare, neque ambules in via hominum pravorum, ſed veritas tecum eſto, tum proſperas facies vias tuas, ac prudenter ages. Mi 7 fili, eleemoſynam præſta de omnibus quæ habes. Nec unquam abſcondas oculum à paupere & inope, quod ubi feceris, nec ſe Dominus Deus à te abſcondet. Si multa tibi ſuppetit facultas, multæ erunt eleemoſynæ tuæ, 8 Sin exigua, nec tamen ob id manum tuam contrahas à danda eleemoſyna. 9

Editio SEBAST. MUNSTERI.

ד

1 וּבְכָלוֹת טוֹבִי אֶת תְּפִלָּתוֹ וַיָּשָׁב אֶל בֵּיתוֹ וְשָׂרָה בַּת רְעוּאֵל יָרְדָה מֵעֲלִיַּת אֲבִיהָ:
בְּכָלוֹתָהּ לְהִתְפַּלֵּל אֶל יְיָ בְּעֵת הַהִיא זָכַר טוֹבִי אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הִפְקִיד בְּיַד נְבוּאֵל
בְּמְדִינַת רָגֵאשׁ בְּאֶרֶץ מָדָי וַיֹּאמַר בְּלִבּוֹ הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹאֵל בְּכָל יוֹם לָמוּת נַפְשִׁי וְעַתָּה
אֶקְרָא אֶת טוֹבִיָּה בְנִי וְאוֹדִיעַ אוֹתוֹ אֹדֶם דְּבַר הַכֶּסֶף בְּטֶרֶם אָמוּת: וַיִּקְרָא אֶת טוֹבִי בְּנוֹ 2
וַיֹּאמֶר אֵלָיו בַּאֲשֶׁר אָמוּת קְבוֹר אוֹתִי בְּכָבוֹד וְכַבֵּד אֶת אִמְּךָ וְאַל תַּעֲזֹבְנָהּ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ:
3 4 וְאַל תַּמֲרֶה אֶת פִּיהָ וְאַל תַּמֲרֶה אֶת חַיֶּיהָ: וּזְכוֹר בְּנִי כַּמָּה צָרוֹת עָבְרוּ עָלֶיהָ:
5 בְּהֵיוֹתָהּ בְּבִטְנָהּ עָלֶיךָ: וּבְמוֹתָהּ קְבוֹר אוֹתָהּ עִמִּי בְּכָבוֹד בְּקֶבֶר אֶחָד: וְכָל יְמֵיךָ
6 7 וְזְכוֹר אֶת בּוֹרְאֲךָ וְלֹא תֶחֱטָא וְלֹא תַעֲבוֹר עַל מִצְוֹתָיו: וּמִכָּל אֲשֶׁר יִתֵּן לְךָ יְיָ
אַל תְּמַנַּע יָדְךָ מֵעֲשׂוֹת צְדָקָה וְאַל תִּתְחַבֵּר עִם אַנְשֵׁי חָמָס וְאַל תַּעֲלִים עֵינֶיךָ
9 מֵעֲנֵיֵי יִשְׂרָאֵל וְאַל יַעֲלִים יְיָ עֵינָיו מִמֶּךָּ בְּעֵת צָרָתֶךָ: וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדְךָ לַעֲשׂוֹת
עוֹשֶׁר אַל תְּמַנַּע מֵעֲשׂוֹת צְדָקָה מִן הַנִּמְצָא בְּיָדֶיךָ:

Verſio VULG. LAT.

CAP. IV.

1 IGitur cùm Tobias putaret orationem ſuam exaudiri ut mori potuiſſet, vocavit ad ſe Tobiam filium ſuum, Dixitque ei; Audi, fili mi, verba oris 2 mei, & ea in corde tuo, quaſi fundamentum 3 conſtrue. Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli: & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: Memor enim 4 eſſe debes, quæ & quanta pericula paſſa ſit 5 propter te in utero ſuo. Cùm autem & ipſa compleverit tempus vitæ ſuæ, ſepelias eam circa 6 me. Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei 7 noſtri. Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli avertere faciem ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini. 8 9 Quo modo potueris, ita eſto miſericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. δ'. CAP. IV.

1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐμνήσθη Τωβὶτ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὃ ἔθετο Γαβαὴλ ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδίας. καὶ εἶπεν (α) ἐν ἑαυτῷ, Ἐγὼ ἠτησάμην θάνατον, τί οὐ (β) καλῶ Τωβίαν τὸν υἱόν μου, ἵνα αὐτῷ ὑποδείξω, πρὶν ἀποθανεῖν με; καὶ καλέσας αὐτὸν, 2 3 εἶπεν, Παιδίον, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, 4 καὶ ποίει τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ, καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν. Μνήσθητι παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ἐποίησεν ὑπὲρ σοῦ ἐν τῇ κοι- 5 λίᾳ. Ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἑνὶ τάφῳ. Πάσας τὰς ἡμέρας παιδίον εὐείου τῷ Θεῷ ἡμῶν μνημόνευε, καὶ 6 μὴ θελήσῃς ἁμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. (γ) δικαιοσύνῃ ποίει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ μὴ πορεύῃς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας· διότι ποιοῦντός σου τὴν ἀ- 7 λήθειαν, εὐοδίαι ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ πᾶσι τοῖς ποιοῦσι τὴν δικαιοσύνην. Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐ- λεημοσύνην, καὶ μὴ φθονείτω σε ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ (δ) ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς 8 πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ὡς σοὶ (ε) ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποίησον ἐξ αὐτῶν ἐλε- 9 ημοσύνην· Ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην.

MS. A. (α) αὐτῷ, (β) καλῶ τὸν υἱόν (γ) καὶ δικαιοσύνῃ * ποιεῖν (δ) ποιεῖν ἐλεημοσύνην. (ε) ὑπάρχει

CAP. IV.

1 IN illa die recordatus eſt Tobit de argento, quod depoſuerat apud Gabael in Ragis Mediæ: & dixit in ſeipſo; Ego petii mortem: cur non voco Tobiam filium meum, ut ei indicem, priuſquàm ego moriar? Et vocans eum, Dixit; Fi- 2 li, ſi mortuus fuero, ſepeli me, & ne deſpicias 3 matrem tuam: honora eam omnibus diebus vitæ tuæ, & fac quod placitum ei: & ne contriſtes eam: Memento, fili, quia multa peri- 4 cula vidit propter te in ventre. Cùm mortua 5 fuerit; ſepeli eam juxta me in uno ſepulchro. Omnibus diebus, fili, Domini Dei noſtri recor- 6 dare, & noli peccare, & tranſgredi mandata ejus. Juſtitiam fac omnibus diebus vitæ tuæ: & ne ambulaveris viis injuſtitiæ: quoniam (a) faciente te veritatem, proſperitates erunt in operibus tuis, & omnibus facientibus juſtitiam. Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam; & non in- 7 videat oculus tuus in faciendo te eleemoſynam. Ne avertas faciem tuam ab omni mendico: & à te non avertetur facies Dei. Quomodò tibi 8 fuerit ſecundùm multitudinem; facito ex eis eleemoſynam. Si pauc m tibi fuerit; juxta paucum 9 ne timeas facere eleemoſynam.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ג * ملحة *

CAP. IV.

25 EOdem ipſo tempore reverſus To- 25
1 bit ingreſſus eſt domum ſuum, & Sara filia Raguelis diſceſſit de hyperoo ſuo. Eodem die recordatus eſt 1
Tobit pecuniæ quam apud Gabrielem depoſuerat Ragis Mediæ. Dixítque apud ſe; Ego poſtulavi ut moriar, quin igitur Tobiam filium voco, ut indicem ipſi priuſquàm moriar? 2
Et vocans eum dixit; Fili mi, ſi mo- 2 3
riar, ſepeli me: neque matrem tuam negligas: honora ipſam omnibus diebus vitæ tuæ. Memento, fili 4
mi, quòd pericula multa adivit propter te in utero. Cùm morietur, ſepeli 5
eam juxta me in eodem ſepulchro. Omnibus diebus, fili mi, memor 6
eſto Dei noſtri Domini: Neque peccare velis, & mandata ejus tranſgredi. Juſtitiam fac omnibus diebus vitæ 7
tuæ, & noli incedere viis iniquitatis. Nam cùm veritatem feceris, proſperitates erunt in operibus tuis: Et omnibus illis qui juſtitiam exercent. Ex eis quæ habes, 7
fac eleemoſynas: & à nullo egeno avertas vultum tuum, & non averretur 8
à te vultus Dei. Ut multum habueris, perinde facito de eo eleemoſynam: 9
Si parum, perinde noli metuere facere eleemoſynam.

ספר טוביה: ד

10 כִּי פִּקָּדוֹן טוֹב תַּפְקִיד הַיּוֹתוֹ שָׁמוּר לְךָ בְּעֵת צָרָה: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וּמַנַּחַת
11 בְּעוֹשֶׂיהָ וּמַצֶּלֶת מִדִּינָה שֶׁל גֵּיהִנֹּם: וּמַתָּנָה גְּדוֹלָה וְטוֹבָה מְשַׁלֵּמִים לִפְנֵי
12 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹשֵׂי צְדָקָה: בְּנִי שְׁמוֹר עַצְמְךָ מִכָּל זְנוּת וְקַח אִשָּׁה
13 מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי וְאַל תִּקַּח אִשָּׁה מִשֵּׁבֶט אַחֵר כִּי נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים
בְּנוֹן נֹחַ וְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲבוֹתֵינוּ כּוּלָּם נָשְׂאוּ מִבְּנוֹת אֲחֵיהֶם וְנִתְבָּרְכוּ
בְּנֵיהֶם וְזַרְעָם יִירַשׁ אֶרֶץ: בְּנִי וְאַהֲבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ וְאֶל תִּתְנַשֵּׂא עַל אַחֶיךָ
14 וּבְנֵי עַמֶּךָ אֶלָּא קַח לְךָ אִשָּׁה מֵהֶם כִּי לִפְנֵי שֶׁבֶר נָאוֹן וְלִפְנֵי כִּשָּׁלוֹן נָבוּהַּ רוּחַ
וּבְעֵין נַבְהוּת הָרוּחַ עֲנִיּוּת וְחֶרְפָּה בָּאָה לָעוֹלָם וְהַחֶרְפָּה הִיא אֵם לָרָעָב:
15 בְּנִי שְׂכַר שְׂכִירְךָ לָעוֹלָם אַל יָלִין בְּיָדְךָ אֶלָּא בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וּמַה שֶּׁתְּבַקֵּשׁ
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצִיא לְךָ שְׁמַע בְּנִי וְהַקְשֵׁב אֲמָרַי לָעוֹלָם מְעוֹרֵב תִּהְיֶה
בְּכָל דְּרָכֶיךָ: לֹא תָקִים וְלֹא תִטּוֹר וְיַיִן לִשְׁכָּרוֹן אַל תִּשְׁתֶּה וְעִם שִׁכּוֹר
16 אַל תִּתְעָרֵב בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Bonum siquidem depositum depones, quod custoditum, tibi aderit in 10
tempore tribulationis. Eleemosyna enim liberat à morte, & tuetur fac- 11
tores ejus, atque liberat à judicio gehennæ. Munus quoque magnum & bo- 12
num rependetur coram Domino, his qui student eleemosynæ. Mi fili, 13
custodi te ipsum ab omni scortatione, uxorem ducens ex familia mea,
de domo patris mei. Nec uxorem ducas ex alia tribu, nam prophetæ
priores, ut Noah, Abraham, Isaac, Iacob patres nostri, omnes uxores
duxerunt de filiabus fratrum suorum, unde & benedicti fuerunt filii eo-
rum, atque posteri eorum possederunt terram. Mi fili, diligas proximum 14
tuum sicut te ipsum, neque contumelia afficias fratres tuos, filios populi tui.
Quin potius uxorem tibi ducito ex eis. Præcedit enim comminutionem 15
fastus, & anteit ruinam superbia animi. Namq; ob fastū animi paupertas
& opprobriū venit in mundū, & opprobriū est mater famis. Mi fili, merces
operarii tui ne pernoctet in manu tua, sed in ipso die, quo tibi operatus fue-
rit, dabis ei mercedem suam, sic fiet, ut quæcunque petieris, Deus affatim
suppeditet tibi. Audi mi fili, & attende verba mea. Temperans esto in 16
omnibus viis tuis. Non ulciscaris, neque serves illatam injuriam. Vi-
num ad ebrietatem ne bibas, neque cum temulento consuetudinem habeas
in omnibus viis tuis.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Possidebis autē divitias & thesauros argenti atque auri in justitia, nam the- 10
sauri iniqui nihil proderunt, Et eleemosyna liberabit à morte, & quicunque 11
facit eleemosynam, is videbit faciem Dei, sicut scriptum est: Ego in justitia 12
contemplabor faciem tuā, & qui occupantur eâ, de cœlis sunt. Tu ergo fili 13
mi subtrahe temetipsum ab omni imūnditia & ab omni fornicatione, & ac-
cipe tibi uxorem de cognatione tua & non ab ullo filio alienigena, qui
non est de semine patrum tuorum. Nam nos sumus de filiis prophetarum.
Recordare ergo fili mi Abraham, Isahac, & Jacob, qui duxerunt uxores de
familia sua, & respuerunt affinitatem contrahere cum filiis alienigenis, &
benedicti sunt in filiis & filiabus. Tu quoque fili mi pone cor tuum ad 15
opera tua, & quæ oderis tibi fieri, aliis ne feceris. Neque pernoctet opus
mercenarii apud te ab ea die qua rationem feceris cum eo, & Deus com-
pensabit tibi opus tuum. Subducas quoque te ab ebrietate, & nulla vani- 16
tas unquam arrideat tibi.

Versio VULG. LAT.

10 Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die
11 necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni pec-
cato & à morte liberat, & non patietur
12 animam ire in tenebras. Fiducia magna erit
coram summo Deo eleemosyna omnibus facienti-
13 bus eam. Attende tibi, fili mi, ab omni fornica-
tione, & præter uxorem tuam nunquam patiáris
14 crimen scire. Superbiam nunquam in tuo sensu,
aut in tuo verbo, dominari permittas: in ipsa
15 enim initium sumpsit omnis perditio. Quicun-
que tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mer-
cedem restitue, & merces mercenarii tui apud te
16 omninò non remaneat. Quod ab alio oderis fieri
tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 Θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγ-
11 κης. Διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ῥύεται, καὶ οὐκ ἐᾷ εἰσ-
12 ελθεῖν εἰς τὸ σκότος. Δῶρον (α) γὰρ ἀγαθὸν ἔστιν ἐλε-
ημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ ὑψί-
13 στου. Περίσχε σεαυτῷ παιδίον ἀπὸ πάσης πορνείας, καὶ γυ-
ναῖκα πρῶτον λάβε ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῶν πατέρων σου.
(β) μὴ λάβῃς γυναῖκα ἀλλοτρίαν, ἣ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ
πατρός σου, διότι υἱοὶ προφητῶν ἐσμεν· Νῶε, Ἀβραὰμ, (γ)
Ἰσαὰκ, Ἰακὼβ, οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος. μνήσθητι
τέκνον ὅτι (δ) αὐτοὶ πάντες ἔλαβον γυναῖκας ἐκ τῶν ἀδελ-
φῶν αὐτῶν, καὶ (ε) εὐλογήθησαν ἐν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ τὸ
σπέρμα αὐτῶν κληρονομήσει γῆν. καὶ νῦν τέκνον ἀγάπα τοὺς
14 ἀδελφούς σου, Καὶ μὴ ὑψηφανθήτω τῇ καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀ-
δελφῶν σου, καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου, λαβεῖν σε-
αυτῷ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα· διότι ἐν τῇ ὑψηφανίᾳ ἀπώλεια
καὶ ἀκαταστασία πολλή, καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια
15 μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ. Μισθὸς παντὸς
ἀνθρώπου ὃς ἐὰν ἐργάσηται, παρὰ σοὶ μὴ αὐλισθήτω, (ζ) ἀλλ' ἀπό-
δος αὐτῷ παρ' αὐτίκα. (η) ἐὰν δουλεύσῃς τῷ θεῷ, ἀποδοθήσεταί
σοι. περίσχε σεαυτῷ παιδίον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, καὶ
16 ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου. Καὶ ὃ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. οἶνον εἰς
μέθην μὴ πίῃς, καὶ μὴ πορευθήτω μετὰ σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου.

MS. A. (α) ἀγαθὸν (β) καὶ μὴ (γ) καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ, (δ) οὗτοι (ε) ηὐλογήθησαν (ζ) ἀλλὰ (η) καὶ ἐὰν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Præmium enim bonum thesaurizas tibi in die 10
necessitatis: Quoniam eleemosyna à morte li- 11
berat, & non permittit introire in tenebras. Mu- 12
nus enim bonum est eleemosyna omnibus facienti-
bus eam in conspectu Altissimi. Attende tibi, 13
fili, ab omni fornicatione: & uxorem primùm
accipe de semine patrum tuorum: non accipias
uxorem alienam, quæ non est de tribu patris
tui, quoniam filii prophetarum sumus: Noë,
Abraham, Isaac, Jacob, isti patres nostri à se-
culo. Memento, fili, quia ipsi omnes acceperunt
uxores de fratribus suis, & benedicti sunt in
filiis suis, & semen eorum hæreditabit terram.
Et nunc, fili, dilige fratres tuos: Et nolì super- 14
bire corde tuo, præ fratribus tuis, & filiis, &
filiabus populi tui, accipere tibi ex eis uxo-
rem: quoniam in superbia perditio, & perturba-
tio multa, & in nequitia diminutio, & egestas
magna: nequitia enim mater est famis. Merces 15
omnis hominis, quicunque operatus fuerit, apud
te non moretur: sed redde ei statim. Si ser-
vieris Deo, reddetur tibi. Attende tibi, fili, in
omnibus operibus tuis; & esto eruditus in omni
conversatione tua. Et quod odio habes, ne- 16
mini feceris. Vinum ad ebrietatem ne bibas:
& non eat tecum ebrietas in via tua.

Thesaurum enim magnū reponis tibi in 10
tempus angustiarū. Eleemosynæ enim à 11
morte liberant, nec sinunt in tenebras
ingredi. Oblatio bona est eleemosyna 12
omni facienti ipsam, coram Altissimo.
Cave tibi, fili mi, ab omni fornicatione, 13
& uxorem primùm accipe de genere
patrum tuorum. Noli accipere uxo-
rem alienam, quæ non sit de pro-
genie patris tui. Quoniam filii Pro-
phetarum sumus, Noë, Abraham,
Isaac, Jaakob patrum nostrorum in
æternum. Memento, fili mi: Illi
omnes acceperunt uxores de fratribus
suis, & benedictionem acceperunt in
filiis, & semen eorum possidebit ter-
ram. Jam autem, fili mi, dilige 14
fratres tuos: Et ne expollaris animo
tuo præ fratribus tuis, filiis & filia-
bus populi tui. De illis accipito ti-
bi uxorem. Nam in superbia per-
ditio est, & perturbatio multa: Et
in ignavia diminutio & egestas mul-
ta. Ignavia enim famis mater est.
Merces cujuscunq; hominis, qui utique 15
opus faciet, apud te ne pernoctet; sed
statim ei redde. Si Deo cultum feceris,
reddetur tibi. Cave tibi, fili mi, in omni-
bus operibus tuis, & eruditus esto in 16
tota conversatione tuâ. Et quod odio
habes, nemini feceris. Vinum ad
ebrietatem noli bibere. Neque in-
cedat tecum ebrietas in omnibus
viis tuis.

ספר טוביה : ה

17 הַלֹּא פָרוֹשׂ לָרָעֵב לַחְמֶךָ וְהַלְבֵּשׁ עֲרוּמִים וּבְכָל עִנְיָנֶיךָ עֲשֵׂה צְדָקָה וְלֹא יֵרַע
18 לְבָבְךָ בְּתִתֶּךָ לוֹ : שְׁלַח לַחְמְךָ עַל קִבְרוֹת הַצַּדִּיקִים לְעוֹלָם אַל תִּתֵּן עֶצֶת
עַקְּשׁוּת לָרְשָׁעִים : וְעֵצַת חֲכָמִים וּמְבִינִים אַל חֲנַח וְעָצָה טוֹבָה אַל תְּבַזֶּה : שׁ
20 וּבְכָל עֵת תְּנִי שֶׁבַח וּנְדוֹלָה לְבוֹרְאֵיךְ גּוֹר עַל יְהוָה דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא
יְצַלִּיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ כִּי אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְהוָה אֶת אֲשֶׁר
יָחְפּוֹץ מֵרִים וְאֶת אֲשֶׁר יַחְפּוֹץ מַשְׁפִּיל וַעֲתָה הִנֵּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי שִׁמוֹר מִצְוֹתַי וְאַל
יֵצְאוּ מִדַּעְתְּךָ אֲלָא קְשָׁרֵם עַל גַּרְגְּרוֹתֶיךָ עָנְדֵם עַל לוּחַ לִבֶּךָ וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל
טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם : וַעֲתָה בְּנִי יוֹדֵעַ כִּי פִקָּדוֹן הִפְקַדְתִּי בֵּית עַבִּיאֵל בֶּן
22 נַבְרִיאֵל בְּאֶרֶץ מָדִין עֶשְׂרָה כִּכְּרֵי כָסֶף : וְאַל תִּרְאַג בְּנִי עַל שְׁמָטָה יֶדֵינוּ וַיִּרְדְּנוּ
מְנַכְּסִינוּ כִּי אִם תִּבְטַח בַּיהוָה בְּכָל לִבֶּךָ וְתָסוּר מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן וְהַיְשֵׁר בְּעֵינָיו
תַּעֲשֶׂה וְלֹא תֶחְסַר כְּלוּם : ה

7 2 וְעָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר אָבִי כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתַנִי כֵּן אֶעֱשֶׂה : אֲבָל אָבִי אֵיךְ אֶקַּח
הַכֶּסֶף מִן הָאִישׁ כִּי הוּא אֵינוֹ מַכִּירֵנִי וְגַם אֲנִי אֵינִי מַכִּירוֹ :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Esurienti panem tuum impertito, nudos vestito. In omnibus negotiis tuis 17
fac eleemosynam, quam dabis corde non invido. Mitte quoque panem tuum 18
ad sepulchra justorum. Nunquàm dederis pravum consilium impiis. Et 19
consilium sapientum & prudentum non negligas. Neque contemnas con-
silium bonum. Omni tempore lauda & magnifica creatorem tuum. Volve 20
super Dominum viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet & fortunabit vias
tuas, quoniam non est sapientia, neque prudentia, neque consilium contra
Dominum. Quemcunque vult exaltat, & quemcunque vult deprimit. Nunc
itaque mi fili, acquiesce voci meæ, custodi mandata mea, quæ nunquàm
excidant animo tuo, quin potius alliga ea collo tuo, & junge ea tabulæ cor-
dis tui, sic enim invenies gratiam, laudem, & intellectum bonum, in ocu-
lis Dei & hominum. Scias præterea mi fili, me pecuniam depositisse in 21
domo Abielis filii Gabrielis, in terra Midian, nempe decem talenta ar-
genti. Neque est ut anxius sis de eo mi fili, quod attenuata est manus no- 22
stra, & diminutæ sunt facultates nostræ. Quin fide Domino toto corde
tuo, recede ab omni peccato & iniquitate, quod placet illi facito, & nihil
tibi deerit. CAP. V.

HIs auditis, respondit Tobias, dicens; Mi pater quicquid præcepisti 1
mihi, sedulò faciam, Sed mi pater, quomodo accipiam argentum à 2
viro qui me non novit, nec ego vicissim illum.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

De pane tuo da esurientibus & de vestimentis tuis cooperi nudos, atque de 17
omni eo quod tibi superfluum est fac eleemosynam, Neque durum sit effun- 18
dere panem tuum & vinum tuum super sepulchra justorum. Audi & auscul- 19
ta cuilibet, qui tibi dederit consilium bonum. Sed & omni tempore pete à 20
Domino, & ipse diriget gressus tuos atque consilium tuum, quoniam non est
in potestate hominis ullum consilium, sed solùm in manibus Dei qui est be-
nedictus. Omnia enim quæ ille vult facit: hunc humiliat & hunc exaltat.
Tu itaque observa eloquia mea & omnia quæ tibi præcepi, nec unquam
recedant ab oculis tuis. Viriliter age & esto robustus, quia Dominus erit
tecum ut te adjuvet & prosperum faciat, si requisieris eum in toto corde
tuo & in tota anima tua. Et nunc quoque fili mi indico tibi de pecunia 21
quam habeo apud Gabelum fratrem & propinquum meum, nempe decem
talenta argenti, in urbe Rages & in terra Medorū, quoniam nesciunt illi
diem mortis meæ: Et tu fili mi si timueris Dominum & custodieris temet- 22
ipsum ab omni peccato, ipse dabit tibi divitias magnas.

CAP. V.

ET respondens Tobias patri suo ait; Omnia quæcunque præcepisti 1
mihi, pater mi, faciam. Nunc ergo pater mi da mihi consilium, quo- 2
modo possim accipere pecuniam de manu Gabeli. Nam ille non cog-
noscit me nec ego cognosco illum. Quod signum referam ei ut ille
mihi tradat pecuniam? Quin & viam ipsam qua itur in Mediam ignoro.

Versio VULG. LAT.

17 Panem tuum cum esurientibus & egenis comede, &
18 de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum & vinū
tuum super sepulturam justi constitue, & noli ex eo
19 manducare & bibere cum peccatoribus. Consilium
20 semper à sapiente perquire. Omni tempore benedic
Deū, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia con-
21 filia tua in ipso permaneant. Indico etiā tibi, fili mi,
dedisse me decē talenta argenti, dum adhuc infantulus
esses, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirogra-
22 phum ejus apud me habeo: Et ideò perquire quo mo-
do ad eum pervenias, & recipias ab eo suprà memora-
tum pondus argenti, & restituas ei chirographum
23 suum. Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam
gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus
benè.

CAP. V.

1 TUnc respondit Tobias patri suo, & dixit; Omnia
quæcunq; præcepisti mihi, faciam, pater. Quo modo
autem pecuniam hanc requiram, ignoro: ille me nescit,
2 & ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed ne-
que viam, per quam pergatur illuc, aliquando
cognovi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Ἐκ τῶ ἄρτου ϛου (α) δίδου πεινῶντι, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου
τοῖς γυμνοῖς. πᾶν ὃ ἐὰν (β)περισσεύσῃ ϛοι, ποίει ἐλεημοσύνην,
καὶ μὴ φθονείσθω ϛου ὁ ὀφθαλμὸς ὅν τῷ (γ)ποιεῖν σε ἐλεημοσύ-
18 νην. Ἔκχεον τὸν ἄρτον σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων, καὶ
19 μὴ δῷς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. Συμβουλίαν φρονίμου παντὸς φρονίμως
ζήτησον, καὶ μὴ καταφρονήσῃς ὅλης συμβουλίας χρησίμης.
20 Καὶ ὁν παντὶ καιρῷ εὐλόγει κύριον τὸν θεόν, καὶ παρ' αὐτοῦ
αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοί σου εὐθεῖαι γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρί-
βοι καὶ (δ) βουλαί σου εὐοδωθῶσιν· ὅτι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει
βουλήν, (ε)ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος δώσει πάντα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὃν
ἐὰν θέλῃ, ταπεινοῖ καθὼς βούλεται. καὶ νῦν παιδίον μνημόνευε
τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἀπὸ τῆς καρδίας σου.
21 Καὶ νῦν ἀπαγγέλλω σοι τὰ δέκα τάλαντα τὰ ἀργυρίου, ἃ
παρεθέμην (ζ) Γαβαήλῳ τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ῥάγοις τῆς Μη-
22 δίας. Καὶ μὴ φοβοῦ παιδίον, ὅτι ἐπωχεύσαμεν· ὑπάρχει
σοι πολλὰ, ἐὰν φοβηθῇς τὸν (η) θεὸν, καὶ ἀποστῇς ἀπὸ πά-
σης ἁμαρτίας, καὶ ποιήσῃς τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ.

De pane tuo da esurienti, & de vestibus tuis, nu- 17
dis. Omne quodcunque superfuerit tibi; fac
eleemosynam, & non invideat oculus tuus in faci-
endo te eleemosynam. Effunde panes tuos super se- 18
pulturam justorum: & ne dederis peccatoribus.
Consilium ab omni prudente quære: & ne con- 19
temnas (b) super omne consilium utile. Et in omni 20
tempore benedic Dominum Deum: & ab eo pete, ut
viæ tuæ rectæ sint, & omnes semitæ, & con-
silia tua prosperentur: eò quòd omnis gens non
habet consilium: sed ipse Dominus dat omnia
bona, & quemcunque voluerit, humiliat, sicut
vult. Et nunc, fili, recordare mandatorum meorum,
& non deleantur de corde tuo. Et nunc indico 21
tibi decem talenta argenti, quæ deposui apud
Gabaelum filium Gabriæ in Ragis Mediæ. Et 22
ne timeas, fili, quia mendici facti sumus. Sunt
tibi multa; si timueris Deum, & recesseris
ab omni peccato, & feceris, quod placitum
coram eo.

MS. A. (α) διαδίδυ (β)περισσύῃ (γ)ποιεῖν ἐλεημοσύνην. (δ) αἱ βουλαὶ εὐοδωθῶσιν· (ε)ἀλλὰ (ζ)Γαμαήλῳ (η)κύριον,

ΚΕΦ. ε'.

1 Καὶ ἀποκριθεὶς Τωβίας, εἶπεν αὐτῷ, Πάτερ ποιήσω πάντα
2 ὅσα ἐντέταλσαί μοι. Ἀλλὰ πῶς δυνήσομαι λαβεῖν τὸ ἀργύ-
ριον, καὶ οὐ γινώσκω αὐτόν;

CAP. V.

ET respondens Tobias, dixit ei; Pater, faciam 1
omnia, quæcunque mandâsti mihi: Sed quomodò 2
potero accipere argentum, & non cognosco eum?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 ... De pane tuo da famelicis, & de ve- 17
stitu tuo nudis. Quodcunque superfue-
rit tibi, fac eleemosynam. Effunde pa- 18
nem tuum super sepulchris justorum:
Peccatoribus autem noli dare. Con- 19
silium pete ab omni perito, neque ul-
lum consilium utile spreveris. Bene- 20
dic semper Dominum Deum: Et pete
ab eo, ut omnes viæ tuæ rectæ sint, &
semitæ omnes & consilia tua prospera.
Neque enim omnis gens consilium ha-
bet, sed Dominus dat omnia bona:
Et quem voluerit, deprimit prout
voluerit. Indico autem tibi decem 21
talenta argenti quæ deposui apud
Gabrielem Ragis Mediæ. Noli timere 22
fili mi, quòd pauperes facti sumus:
Multum habes si Deum timueris, &
procul ab omni peccato recesseris, &
quod bonum est coram eo feceris.

CAP. V.

ET respondens Tobias dixit; Pater 1
mi, faciam hæc omnia quæ mandâsti
mihi: Sed quomodo argentum recipe- 2
re potero, qui hominem non nôrim.

ספר טוביה : ה

3 מִיַּד הוֹצִיא כְּתַב יָדוֹ וְנָתַן לוֹ וְאָמַר לוֹ הַרְאֵה לוֹ זֶה כְּתַב וְיִתֵּן לְךָ הַכֶּסֶף: וּמַהֵר
4 בְּנִי לֵךְ וּבַקֵּשׁ אָדָם שֶׁיֵּלֵךְ עִמְּךָ וְנִתֵּן שְׂכָרוֹ וְאוּלַי תָּשׁוּבוּ עוֹדֶנִּי חַי: מִיַּד לָקַח
5 בְּיָדוֹ כַּסְפִּים וַיֵּצֵא לְשׁוּק לְבַקֵּשׁ אָדָם לָלֶכֶת עִמּוֹ וּמָלְאַךְ רְפָאֵל נִרְמָה:
בְּדָמוּת אָדָם וְעָמַד בַּשּׁוּק: רְאֵה אוֹתוֹ טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנִי הָלַכְתָּ מִימֶיךָ
6 בְּאֶרֶץ מָדַיִן אָמַר לוֹ הֵין: אָמַר לוֹ וְתֵדַע הַדֶּרֶךְ בְּטוּב: אָמַר לוֹ בְּטוּב וְגַם אֲנִי
7 8 יוֹדֵעַ אֶת בֵּית עַבְדִיאֵל וּבְבֵיתוֹ לַנְתִּי: אָמַר לוֹ טוֹבִיָּה אֲדוֹנִי תַּמְתִּין מְעַט עַד
9 שֶׁאֵלֵךְ וְאַגִּיד לְאָבִי אָמַר לוֹ אַל תְּאַחֵר: מִיַּד הָלַךְ אֶל אָבִיו וְאָמַר לוֹ אָבִי מָצָאתִי
10 בְחוּר אֶחָד מִנּוֹסָה בְּמָקוֹם הַהוּא אָמַר לוֹ אָבִיו קְרָא אוֹתוֹ הֵנָּה שֶׁאֵדַע מֵאֵי
11 זֶה מָקוֹם הוּא וְאִם הוּא נֶאֱמָן לֵילֵךְ עִמָּךְ: מִיַּד קָרָא לְבֵיתוֹ וְנִכְנַס וַיִּשְׁאֲלוּ
אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Confestim protulit chirographum ejus, quod dedit illi dicens; Ostende illi hoc scriptum, & dabit tibi argentum. Festina mi fili, vade & quære hominem qui tecum eat, cui dabimus mercedem, fortassis redibitis, me adhuc vivente. Statim acceptâ in manum suam pecuniâ, egressus est in forum, ut quæreret hominem, qui secum proficisceretur. Et ecce Angelus Raphael, hominis similitudine acceptâ, stetit in foro. Quem ubi vidisset Tobias, dixit ad eum; An unquam mi domine iter fecisti in terram Midian? qui respondit, Feci. Ad quem iterum dixit; Est ne iter tibi bene cognitum? Respondit bene, sed & domum Abielis novi, in qua etiam pernoctavi. Hoc audito, dixit ad eum Tobias; Præstolare hîc parumper; donec eam & nuntiem patri meo, cui respondit; Ne moram nectas. Illicò abiit ad patrem suum, dicens ad eum; Mi pater, inveni juvenem quendam, qui sæpe tentavit (iter) ad locum istum, (ad quem pergo.) Cui dixit pater ejus; Accerse eum huc, ut cognoscâ quonâ loco nat' sit, & num dignus sit habendus, qui te comitetur. Repentè vocavit eum in domû suam, quâ cùm ingressus esset, atq; alter alterû de salute interrogâsset, respôdit Tobias dicens:

3 4 5 6 7 8 9 10 11

Editio SEBAST. MUNSTERI.

3 וַיַּעַן טוֹבִי וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ הַסִּימָן אֲשֶׁר הִאמַר לוֹ אַמְתַּחְתּוֹ נָתַן לִי וְאָמַרְתִּי
4 קַבֵּל מִיָּדִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַתִּי אֶת הַכֶּסֶף בְּיָדוֹ הַיּוֹם עֶשְׂרִים שָׁנָה: וְעַתָּה לֵךְ וּבַקֵּשׁ לְךָ
אָדָם שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ נֶאֱמָן וְיֵלֵךְ עִמְּךָ וְנִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ וְלֵךְ בְּנִי בְּעוֹדֶנִּי חַי וְקַח אֶת
הַכֶּסֶף וַיְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא יִשְׁמָרְךָ בְּכָל דַּרְכֶּיךָ וְיִתֵּן לְחֵן לְחֶסֶד וְלְרַחֲמִים בְּעֵינֵי
הָאִישׁ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֶיךָ וְיִשְׁלַח אוֹתְךָ בְּכָבוֹד וּבְשָׁלוֹם וְיָשִׁיבְךָ אֵלֵינוּ בְּשָׁלוֹם
5 בְּטֶרֶם אָמוּת: וַיֵּצֵא טוֹבִיָּה לְבַקֵּשׁ אָדָם לָלֶכֶת עִמּוֹ לְמָדַי וַיִּמְצָא אֶת רְפָאֵל
6 מַלְאַךְ יְיָ עוֹמֵד לְקֶרְאתוֹ וְלֹא יָדַע טוֹבִיָּה כִּי מַלְאַךְ יְיָ צְבָאוֹת הוּא: וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ
7 אֶל טוֹבִיָּה מֵאַיִן אַתָּה בָּחוּר: וַיַּעַן טוֹבִיָּה וַיֹּאמֶר אָדוֹנִי הֲתֵדַע לָלֶכֶת עִמִּי
8 לְמָדַי: וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ יְדַעְתִּי אֶת הַדְּרָכִים כֻּלָּם וּבְמָדַי הָיִיתִי אוֹשְׁפִּיז בְּבֵית
גַּבָּאֵל אָחִינוּ הַיּוֹשֵׁב בְּרָגֵישׁ מָדִינַת הַמָּדַי וְדֶרֶךְ שְׁנֵי יָמִים יֵשׁ מֵאֶנְבַּתָנִים עַד רָגֵישׁ
9 וְרָגֵישׁ בְּהַר וְאֶנְבַּתָנִים בְּשָׁרָה: וַיֹּאמֶר לוֹ טוֹבִיָּה הָרֶף מְעַט בְּחַסְדְּךָ וְאֵלֵךְ וְאַגִּיד
לְאָבִי אֶת הַדָּבָר כִּי מְתַאֵוֶּה אֲנִי מְאֹד שֶׁתֵּלֵךְ עִמִּי וְאֶתֵּן לְךָ שְׂכַר הַדֶּרֶךְ: וַיֹּאמֶר
10 לוֹ לֵךְ מַהֵר כִּי הִנֵּנִי עוֹמֵד עַד שֶׁתָּשׁוּב אֵלַי וְאַל תְּאַחֵר: וַיָּבֹא טוֹבִיָּה וַיַּגֵּד לְאָבִיו
לֵאמֹר מָצָאתִי אִישׁ טוֹב מֵאַחֵינוּ שֵׁילֵךְ עִמִּי וַיֹּאמֶר טוֹבִי קְרָא אוֹתוֹ אֵלַי וְאֵדַע
11 מֵאֵי זֶה מָקוֹם הוּא וְאִם נֶאֱמָן לָלֶכֶת עִמָּךְ: וַיֵּצֵא טוֹבִיָּה וַיִּקְרָאהוּ וַיָּבֹא
הַמַּלְאָךְ אֶל טוֹבִי וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁלוֹם אֵלֶיךָ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר טוֹבִי אִם יֵשׁ
עָלַי שָׁלוֹם וְלָמָּה מָצָאתַנִי כָל זֹאת שֶׁאֵינִי רוֹאֶה בְּעֵינַי וְאָנֹכִי יוֹשֵׁב עִוֵּר בְּמַחֲשַׁכִּים
וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ מִי שֶׁעִוֵּר אוֹתְךָ מְפֻאָר עֵינֶיךָ הוּא יִרְפָּאֲךָ כִּי צַדִּיק אַתָּה וַיַּעַן
טוֹבִי וַיֹּאמֶר כֵּן יֹאמַר יְיָ וַיֹּאמֶר לוֹ טוֹבִי אַחִי טוֹבִיָּה בְּנִי מְבַקֵּשׁ לָלֶכֶת אֶל מָדַי
הֲתוּכַל לָלֶכֶת עִמּוֹ וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרְךָ וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ כֵּן אוּכַל וַאֲנִי יוֹדֵעַ אֶת
הַדְּרָכִים כֻּלָּם וְכָל הַגְּבוּלִים הָלַכְתִּי וְהֶהָרִים יָרַשְׁתִּי:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Respondens itaque Tobæus dixit ad Tobiam filium suum; Hoc est signum de quo illi dices, quod marsupium suum mihi dedit, & ego dixi; Accipe de manu mea. Sunt autem hodie viginti anni, quando tradidi argentum in manum ejus. Nunc ergo vade & inquire tibi hominem qui sit vir fidelis & eat tecum, dabimusque ei mercedem suam. Vade fili mi dum adhuc vivo, & tolle argentum, & Domin' Deus Israel custodiat te in omnibus viis tuis, & det tibi gratiam, misericordiam & miserationes in oculis viri illius atq; in oculis omnium intuentium te. Ipse mittat te cum hostore & pace, reducatque te ad nos in pace antequam moriar. Egressus ergo Tobias ad inquirendum hominem qui secum iret in Mediam, invenit Raphaelem angelum Domini stantem in occursum ejus, sed non cognovit Tobias quod angelus Domini exercituũ esset. Et dixit angelus ad Tobiam; Adolescens, unde es tu? Respondit Tobias & ait; Mi Domine, nôsti viam qua me ducas in Mediam? Dixit angelus; Novi quidem omnes vias, & fui hospes in domo Gabeli fratris nostri habitantis in Rages provinciæ Medorum, estque iter duorum dierum ab Egbathanis usq; ad Rages, & Rages quidem est in montanis, Egbathanis autem in planitie campi. Tunc dixit ad eum Tobias; Susti-ne modicum per clementiã tuam, donec vadã & nuntiem patri meo verbum istud. Nam delectat me supra modũ quod mecũ eas, & ego dabo tibi mercedem itineris. Ad quem ille ait; Vade festinanter, nam ego expectabo donec revertaris ad me, ne moreris. Veniens autem Tobias nuntiavit patri suo dicens; Inveni virum bonum ex fratribus nostris, qui ibit mecum. Ait Tobæus; Voca eum ad me, ut sciam unde oriundus sit, & si fidelis sit ad eundum tecum. Et egressus Tobias vocavit eum. Ingressus ergo angelus ad Tobæum, dixit ad illum; Salus tibi vir Dei. Ait Tobæus: Si salus est mecum, quare totum istud invenit me? En ego nihil video oculis meis, & præterea cæcus habito in tenebris. Ad quem ait angelus; Is qui te cæcum fecit, spoliavitque lumine oculorum tuorum, ipse sanabit te, eò quòd justus sis. Et respondit Tobæus dicens; Sic loquatur Dominus. Dixit præterea Tobæus ad eum; Mi frater, Tobias filius meus contendit proficisci in Mediam, poteris ne tu ire cum illo? Ego utique tradam tibi mercedem. Ait angelus; Utique potero. Ego enim novi universas vias, & cunctos terminos perambulavi atque montana ipsa lustravi.

3 4 5 6 7 8 9 10 11

Versio VULG. LAT.

3 Tunc pater suus respondit illi, & dixit; Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis,
4 statim restituet. Sed perge nunc, & inquire tibi aliquẽ fidelem virum qui eat tecum salvâ mercede suâ: ut, dum
5 adhuc vivo, recipias eam. Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem præcinctum, & quasi
6 paratũ ad ambulandũ. Et ignorans q Angelus Dei esset,
7 salutavit eum, & dixit; Undè te habem', bone juvenis? At
8 ille respondit; Ex filiis Israël. Et Tobias dixit ei; Nôsti
9 viam, quæ ducit in regionem Medorum? Cui respondit; Novi: & omnia itinera ej' frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis. Cui Tobias ait; Sustine me, obsecro, donec hæc ipsa
10 nuntiem patri meo. Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum. Ingressus itaq; salutavit eum,
11 & dixit; Gaudium tibi sit semper. Et ait Tobias; Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli
13 non video? Cui ait juvenis; Forti animo esto, in proximo est ut à Deo cureris. Dixit itaque illi Tobias; Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? & cùm redieris, restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei Angelus; Ego ducam & reducam eum ad te. 14 15

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χειρόγραφον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ζήτησον ἑαυτῷ ἄνθρωπον ὃς συμπορεύσεταί σοι, καὶ δώσω αὐτῷ
5 μισθὸν ἕως ζῶ, καὶ λάβε πορεύου τὸ ἀργύριον. Καὶ ἐπορεύθη ζητῆσαι ἄνθρωπον, καὶ οὗτος (α) Ῥαφαὴλ, Ὃς ἦν ἄγ-
6 γελος, καὶ οὐκ ᾔδει· καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ δύναμαι πορευθῆναι μετὰ σοῦ ὁ Ῥαγοις τῆς Μηδίας, καὶ οἱ ἐμποροι
8 εἰ τῶν τόπων; Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Πορεύσομαι μετὰ σοῦ, καὶ τῆς ὁδοῦ ἐμπειρῶ, καὶ ξένος Γαβαὴλ τὸν ἀ-
9 δελφὸν ἡμῶν ἐνοικίδιον. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβίας, Ὑπόμεινόν με, καὶ ἐρῶ τῷ (β) πατρί. καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πορεύου,
10 καὶ μὴ χρονίσῃς. Καὶ εἰσελθὼν, εἶπε τῷ πατρὶ, Ἰδὲ ἐφεῦρα ὃς συμπορεύσεταί μοι. ὁ δὲ εἶπεν, Φώνησον αὐτὸν πρός μὲ, ἵνα ἐπιγνῶ ποίας φυλῆς ἐστι, καὶ εἰ (γ) πιστὸς τῷ
11 πορευθῆναι μετὰ σοῦ. καὶ ἐπάλεσεν αὐτόν· Καὶ εἰσῆλθε, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους.

MS. A. (α) τὸν Ῥαφαὴλ, (β) πατρί μου. (γ) πιστός ἐστιν σοῦ

Et dedit ei chirographum, & dixit ei; Quære tibi hominem, qui simul ibit tecum, & dabo ei mercedem, dum vivo: & accipe vadens argentum. Et ivit quærere hominem, & invenit Raphael, Qui erat angelus, & nesciebat. Et dixit ei; Si possum ire tecum in Ragis Mediæ, & si peritus es locorum? Et dixit ei angelus; Ibo tecum, (a) & viæ peritus sum, & apud Gabael fratrem nostrum commoratus sum. Et dixit ei Tobias; Sustine me, & dicam patri. Et dixit ei; Vade, & ne tardaveris. Et ingressus dixit patri; Ecce inveni, qui simul ibit mecum. At ille dixit; Voca ipsum ad me, ut agnoscam, cujus tribûs est, ac, si fidelis ad eundum tecum. Et vocavit eum, Et, introivit: & salutârunt se invicem.

3 4 5 6 7 8 9 10 11

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dedit ei chirographum, & dixit ei; Quære hominem qui eat tecum, & dabo ei mercedem, dum vivus sum, & profectus recipe argentum. Et profectus ut quæreret hominem, invenit Raphaëlẽ qui Angel' erat: & nesciebat. Et dixit ei; Possum tecum ire Ragas Mediæ? Et num peritus es locorum? Et dixit ei Angelus; Ibo tecum: Et peritus sum viæ: & apud Gabrielem fratrem vestrum pernoctavi. Et dixit ei Tobias; Expecta me, & dicam patri meo. Et dixit ei; Vade, nôli tardare. Et ingressus dixit patri suo; Ecce, inveni qui mecum eat. Ille autem dixit; Voca eum ad me, ut agnoscam eum, de qua tribu, & num fides ei adhibenda est, ut tecum eat. Et vocavit eum, & ingressus est, & salutârunt alter alterum:

3 4 5 6 7 8 9 10 11

ספר טוביה : ה

16 אָחִי מֵאֵי וֵה שֵׁבֶט אוֹ מִשְׁפָּחָה אַתָּה : עָנָה רָפָאֵל וְאָמַר לוֹ שְׂכִיר אַתָּה
17 מְבַקֵּשׁ לְיַלֵּדְךָ עִם בְּנֶךָ אוֹ מִמִּשְׁפּוּחוֹת וְשִׁבָטִים אַתָּה מְבַקֵּשׁ אָמַר לוֹ טוֹבִיָּה אֲנִי
18 חָפֵץ לְיַדַּע שְׁמֶךָ וּמִשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיךָ : אָמַר לוֹ אֲנִי מִמִּשְׁפַּחַת חֲנַנְיָה בֶּן עֲזַרְיָה
19 הַגָּדוֹל וּשְׁמִי עֲזַרְיָה : עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם אַל יִחַר אַפְּךָ עַל אֲשֶׁר
שְׁאַלְתִּי מִשְׁפַּחְתְּךָ כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי קָרוֹב אַתָּה לָנוּ וּמִמִּשְׁפָּחָה הַמְּהוּלָלָה וְהַמְשׁוּבָחָה
וְגַם טוֹב אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת חֲנַנְיָה וְיוֹתָם בְּנֵי שִׁלְמוֹן הַגָּדוֹל וְיִחָדָיו הָיוּ עוֹלִים
בִּירוּשָׁלַם וּמַעֲלִים הַבִּכּוּרִים וְהַמַּעֲשֵׂרוֹת וְהֵם לֹא עָזְבוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא
טָעוּ אַחֵרֵי הַהֶבֶל אֲשֶׁר טָעוּ אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹרַע קְדוֹשִׁים מִמִּשְׁפַּחַת טוֹבִים
וְעַתָּה אָחִי אִם הִרְצָה אֶתֵּן לְךָ בְּכָל יוֹם בֶּקַע מִשְׁקָלוֹ עַד אֲשֶׁר תֵּלְכוּ וְתָבוֹאוּ
בְּשָׁלוֹם וּבְבוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם אוֹסִיף עַל שְׂכָרְךָ בָּרְאוּ אָמַר לוֹ כִּדְבָרֶיךָ בֵּן אֲעֲשֶׂה
מִיַּד קָרָא לְטוֹבִיָּה בְּנוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִי תַּקֵּן עֲבוּרְתְּךָ וְלֵךְ לְדַרְכֶּךָ לְאַלְתַּר תִּקֵּן
עַצְמוֹ וּבָא לְצֵאת לְדַרְכּוֹ וְהִתְחִיל אָבִיו מְבָרְכוֹ כֵּךְ יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הַשּׁוֹכֵן בְּשָׁמֵי
מָרוֹם הוּא יַצְלִיחַ אֶתְכֶם וְהוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ לִפְנֵיכֶם וְיַצְלִיחַ דַּרְכֵיכֶם וְיָצָאוּ
וְהָלְכוּ לְשָׁלוֹם וְכָלֵב שֶׁל נַעַר הָלַךְ עִמָּהֶם :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Mi frater, è qua tribu, aut familia es tu? Cui respondens Raphael, dixit; 16
Mercenariumne, tu quæris qui abeat cum filio tuo, an de familiis & tribu- 17
bus tu quæris? Respondit Tobias, Ego cupio scire nomen tuum, & fa-
miliam patris tui, Respondit ei; Sum de familia Hananiæ, filii magni 18
Azariæ, éstque & mihi nomen Azariah. Respondit Tobias, dicens; Bene 19
se res habet. Ne quæso succenseas, quod interrogârim de familia tua, Novi
enim quod consanguineus noster sis, de familia laudabili & celebri,
bene quoque novi Hananiam & Jotham, filios Salmon magni viri.
Unà siquidem ascendebamus Jerosolymam, offerentes primitias & de-
cimas. Ipsi certè non dereliquerunt Dominum Deum nostrum, neque
secuti fuerunt vana idola, post quæ erraverunt fratres nostri, filii
Israel, qui sunt de semine sanctorum atque familia bonorum. Nunc itaq;
mi frater, si volueris, dabo tibi indies dimidium sicli justi ponderis, in-
terea temporis, quo abieritis & redieritis in pace. Cúmque reversi
fueritis, addam ad mercedem tuam quod dignum est. Respondit ei; ut
locutus es, sic faciam. Actutum advocato Tobia filio suo, dixit ad eum;
Dispone opera tua & accinge te ad iter, qui statim paravit se. Cúmque
veniret ut jam jam arriperet iter, cœpit pater ejus benedicere ei ad hunc
modum: Dominus Deus cœlorum, qui habitat in cœlis excelsis,
ipse faveat vobis, atque mittat Angelum suum ante vos, qui fortunet iter
vestrum, (his dictis) egressi sunt, & abierunt in pace, canis quoque quem
puer Tobias habebat, ibat cum eis.

Editio SEBAST.

MUNSTERI.

16 וַיֹּאמֶר טוֹבִי מֵאֵי זֶה מָקוֹם אַתָּה וּמֵאֵי זֶה שֵׁבֶט אַתָּה וּמֵאֵי זֶה עִיר אַתָּה : וַיֹּאמֶר
17 הַמַּלְאָךְ עוֹד תְּבַקֵּשׁ וְיֵשׁ לְךָ שְׂכִיר שֵׁילֵךְ עִם בִּנְךָ בִּרְצוֹנְךָ וַיֹּאמֶר טוֹבִי אָחִי מְבַקֵּשׁ
18 אֲנִי לְיַדַּע אֶת שִׁמְךָ וּמֵאֵי זוּ מִשְׁפָּחָה אַתָּה וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ : אֲנִי עֲזַרְיָה בֶּן חֲנַנְאֵל
19 מִבֵּית שְׁלוּמִית הַגָּדוֹל מֵאַחֶיךָ : וַיֹּאמֶר טוֹבִי לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם וְאַתָּה אָחִי אַל
תִּכְעַס עָלַי עַל שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ לְרַעַת דָּבָר אֲבוֹת מִמִּשְׁפַּחְתְּךָ וְהִנֵּה אַתָּה אָחִי
מִמִּשְׁפָּחָה טוֹבָה וְיָקָרָה וְגַם אַתָּה יָדַעְתִּ אֶת חֲנַנְאֵל וְאֶת נָתָן שְׁנֵי בְנֵי שְׁלוּמִית
הַגָּדוֹל וְהֵם הַהוֹלְכִים עִמִּי לִירוּשָׁלַם בְּשִׁבְתֵּנוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁתַּחֲוִים עִמִּי
שָׁם וְלֹא תָעוּ אֱלֹהֵי אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֵכֶר הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר תָּעוּ אַחֵינוּ וְעַתָּה אָחִי לֵךְ
לְשָׁלוֹם עִם בְּנִי וּבְשָׁלוֹם תָּבוֹאוּ בְּעוֹרֶת הָאֵל וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרְךָ זוּז בְּכָל יוֹם
וּמַאֲכָלְךָ כְּמוֹ לִבְנִי וְאִם יְשִׁיבְכֶם הֹבָה בְּשָׁלוֹם עוֹד אוֹסִיף לְךָ עַל שְׂכָרְךָ
וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אַל תִּירָא כִּי אֲנִי אֶלְךָ עִם בִּנְךָ וְנֵלֵךְ לְשָׁלוֹם וְנָשׁוּבָה בְּשָׁלוֹם
וַיִּקְרָא טוֹבִי אֶל בְּנוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָכֵן לְךָ מָה שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְדַרְכֶּךָ וְצֵא עִם אָחִיךָ וְאֵל
שַׁדַּי הוּא יוֹלִיכֶם לְשָׁלוֹם וִישִׁיבֶם בְּשָׁלוֹם וְיִשְׁלַח מַלְאָכוֹ עִמָּכֶם וְיַצְלִיחַ דַּרְכֵיכֶם וַיֵּצְאוּ
וַיִּשַּׁק טוֹבִיָּה לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם :

Et dixit Tobæus; Unde es tu, de qua tribu & de qua civitate? Respondit an- 16
gelus; Rursum quæris, cùm habeas ad votum tuum mercenarium qui eat cum 17
filio tuo? Ait Tobæus; Frater mi ego cupio scire nomẽ tuum, & de qua cog-
natione sis. Respondit angelus; Ego sum Azaria filius Hananeel de fami- 18
lia magni Selomith ex fratribus tuis. Dixit Tobæus; Salvus & pacificus 19
adsis. Mi frater noli irasci mihi quod sic scisciatus sum genealogiam familiæ
tuæ. Ecce tu mi frater es de cognatione bona & nobili, & tu quoq; cogno-
visti Hananeelem & Nathan duos filios magni Selomith, qui mecum ibant
in Jerusalem cum habitaremus in terra Israel, & adorabant mecum ibi, nec
unquam erraverunt post Deos alienos hujus terræ, sicut aberraverunt fra-
tres nostri. Nunc itaque mi frater vade in pace cum filio meo, atque salvi
redeatis adjuvante Deo. Dabo autẽ tibi pro mercede singulis diebus drach-
mam unam & præterea victum sicut filio meo. Et si reduxerit vos Dominus
in pace, adjiciam adhuc super mercede tua. Dixit autem angelus;
Ne timeas: quoniam ego ibo cum filio tuo, ibimusque in pace & re-
vertemur in pace. Clamavit proinde Tobæus ad filium suum; Para tibi
id quo opus habes pro itinere, & egredere cum fratre tuo. Deus autem
omnipotens ducat vos in pace & reducat vos salvos, mittatque angelum
suum vobiscum & prosperum faciat iter vestrum. Cúmque Tobias
oscularetur patrem suum & matrem suam, dixerunt ad eum; Vade in
pace.

Versio VULG. LAT.

16 Cui Tobias respondit; Rogo te, indica
mihi, de qua domo, aut de qua tribu es
17 tu? Cui Raphael angelus dixit; Genus
quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui
18 cum filio tuo eat? Sed ne fortè solicitum
te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni
19 filius. Et Tobias respondit; Ex magno ge-
nere es tu. Sed peto ne irascaris quòd volu-
20 erim cognoscere genus tuum. Dixit autem illi
Angelus; Ego sanum ducam, & sanum tibi
21 reducam filium tuum. Respondens autem To-
bias, ait; Benè ambuletis, & sit Deus in
itinere vestro, & Angelus ejus comitetur
22 vobiscum. Tunc paratis omnibus, quæ erant
in via portanda, fecit Tobias vale patri suo,
& matri suæ, & ambulaverunt ambo si-
mul.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβὶτ, Ἀδελφὲ, ὁπ πολας φυλῆς καὶ ὁπ πόλας
17 πατρείας (α)εἶ σύ; ὑπόδειξόν μοι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Φυλὴν καὶ
πατρειὰν σὺ ζητεῖς; ἢ μίσθιον ὃς συμπορεύσεται μετὰ τοῦ υἱοῦ σου
καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβὶτ, Βέλομαι ἀδελφὲ ἐπιγνῶναι τὸ γένος
18 σου, καὶ τὸ ὄνομα. (β) Ὃς δ' εἶπεν, Ἐγὼ Ἀζαρίας Ἀναπίου
19 τοῦ μεγάλου, τῶν ἀδελφῶν σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Υγιαίνων
ἴλθοις ἀδελφέ· καὶ μή μοι ὀργισθῇς, ὅτι ἐζήτησα τὴν φυλήν
σου, καὶ τὴν (γ) πατρειάν σου ὀπιγνῶναι. καὶ σὺ τυγχάνεις ἀ-
δελφός μου ὁπ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς ῥιζεᾶς· (δ) ἐπιγίνωσκον
γὰρ ἐγὼ Ἀναπίαν καὶ (ε)Ἰωνάθαν τοὺς υἱοὺς (ζ) Σεμεὶ τοῦ μεγάλου, ὡς
ἐπορεύομεθα κοινῶς εἰς Ἱερεσόλυμα προσκυνῆν, ἀναφέροντες
τὰ πρωτότοκα, καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων, καὶ ὁπ ἐ-
πλανήθησ(η)ὲν τῇ πλάνῃ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. ὁπ ῥίζης (θ)καλῆς
εἶ ἀδελφέ. Ἀλλὰ εἰπόν μοι τίνα σοι ἔσομαι μισθὸν δίδοναι;
δραχμὴν τῆς ἡμέρας, καὶ τὰ ὀψοπά σοι ὡς καὶ τῷ υἱῷ μου, καὶ
ἔτι προσθήσω σοι ἐπὶ τὸν μισθὸν, ἐὰν ὑγιαίνοντες ἐπιστρέψητε.
καὶ εὐδόκησαν εἶπον. καὶ εἶπε πρὸς Τωβίαν, Ἕτοιμος γίνου
πρὸς τὴν ὁδὸν, καὶ εὐοδωθήπτε. καὶ ἡτοίμασεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὰ
πρὸς τὴν ὁδὸν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Πορεύου μετὰ τοῦ (ι) ἀνθρώπου τούτου. ὁ δὲ ὢν τῷ (κ) ἐρχομένῳ οἰκῶν
θεὸς εὐοδώσει τὴν ὁδὸν ὑμῶν, καὶ ὁ ἄγγελος αὐτοῦ συμπορευθήπω ὑμῖν, καὶ ἐξῆλθαν ἀμφότεροι ἀπελθεῖν,
καὶ ὁ κύων τοῦ παιδαρίου μετ' αὐτῶν. MS. A. (α) σὺ εἶ; (β) Καὶ εἶπεν, Ἀζαρίας
(γ)πατρειὰν ὀπιγνῶναι. (δ)ἐπίγινωσκον (ε)Ἰάθαν (ζ) Σεμεὶν (η) τῷ πάνλω (θ)μεγάλης (ι) ἀνθρώπου. ὁ δὲ (κ) ἐρχομένῳ οἰκῶν θεὸς

Et dixit ei Tobit; Frater, ex qua tribu, & ex 16
qua patria es tu? indica mihi. Et dixit ei; 17
Tribum, & patriam tu quæris; an mercena-
rium, qui simul ibit cum filio tuo? Et dixit ei
Tobit; Volo, frater, agnoscere genus tuum, &
nomen. At ille dixit; (b) Ego Azarias Ananiæ 18
magni, de fratribus tuis. Et dixit ei; Sanus 19
venias, frater: & ne mihi irascaris, quia quæ-
sivi tribum tuam, & patriam tuam agnoscere
& tu es frater meus ex pulchra & bona pro-
genie. Cognovi enim ego Ananiam, & Jonathan,
filios Semei magni; quomodò ibamus una in
Hierosolyma ad adorandum, offerentes primo-
genita, & decimas geniminum: & non erra-
verunt in errore fratrum nostrorum. De bona
radice es, frater. Sed dicito mihi, quam tibi
ero mercedem daturus? drachmam die, & ne-
cessaria tibi, sicut & filio meo, & adhuc
adjiciam tibi super mercedem, si sani rever-
teritis. Et benè senserunt sic. Et dixit ad To-
biam; Paratus esto ad viam, & prosperemini. Et
paravit filius ejus, quæ ad viam. Et dixit ei
pater ejus; Vade cum homine hoc. Qui autem
in cœlo habitat Deus, prosperabit viam vestram:
& angelus ejus ibit vobiscum. Et exierunt
utrique ad abeundum, & canis pueri cum eis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit ei Tobit; Frater, ex qua tri- 16
bu es, & ex qua familia? indica mihi.
Et dixit ipsi, Tribum ac familiam quæ- 17
ris tu, an mercenarium qui cum filio
tuo eat? Et dixit ei Tobit; Volo 18
ego frater genus tuum ac nomen
scire. Ipse autem dixit; Azarias sum,
Hananiæ magni *filius*, de fratribus tuis.
Et dixit ei; Sanus veneris, frater. 19
Noli autem irasci quòd genus & no-
men tuum scire voluerim. Et tu qui-
dem frater, generis es honesti ac bo-
ni. Novi enim Hananiam & Jona-
tham filios Shimei magni, cum ire-
mus simul Jerosolyma adorandi causâ,
afferentes primitias & decimas fru-
ctuum. Et quòd non errârunt errore
fratrum nostrorum. De stirpe bona es,
frater mi. Verùm dic mihi, quam tibi
dabo mercedem? drachmam in diem,
& necessaria tibi, sicut & filio meo:
Superaddam autem mercedi si sani
revertemini. Et consenserunt sic.
Dixit autem ei Tobias; Paratus esto
itineri. Et dixit ei pater ipsius, Vade
cum homine. Deus autem qui habitat
in cœlis iter vestrum secundet, &
Angelus ejus vobiscum eat. Et egressi
sunt ambo ad iter faciendum, & canis
pueri cum ipsis.

כפר טוביה: ו

23 וְאִמּוֹ הָיְתָה בוֹכָה וְאוֹמֶרֶת לְבַעַל לָמָּה שִׁגַּרְתָּ אֶת הַנַּעַר וְהוּא הָיָה מַטֵּה
24 בְּיָדֵינוּ וְהוּא הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִיא בְּבֵיתֵנוּ: וְעַתָּה שְׁגַרְתָּ אוֹתוֹ לְבַקֵּשׁ כֶּסֶף לֹא
יִמָּלֵט לְעוֹלָם וָעֶד וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעַד עַתָּה פַּרְנְסָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
25 וּבְלוּם לֹא חָסַר לָנוּ: וְעַתָּה לָמָּה נִכְנַס בְּרַעֲתֵךְ וְה הַשְׁטוּת שֶׁל כֶּסֶף וְשָׁגַרְתָּ
26 אֶת בְּנִי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר לֹא יָדַע וְשֶׁמָּא יִקְרָאֵהוּ אָסוֹן: עָנָה טוֹבִיה וְאָמַר לָהּ
רַב לָךְ וְעוֹבִי הַדְּבָרִים כִּי בָטוּחַ אֲנִי בְּרַחֲמֵי שָׁמַיִם כִּי הֵם לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם
יָשׁוּבוּ מְשָׁם וְתִרְאֶה אֶת בִּנֵךְ בְּעֵינֶיהָ: וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ וַיְצַלִּיחַ
27 דַּרְכָּם וְיַחְזִרוּ לְשָׁלוֹם וְתֶחֱדַל מִלְּבְכוֹת:

ו

2 וּכְשֶׁהִגִּיעוּ הוֹלְכִים בְּדַרְכָּם עַד הָעֶרֶב וְהָלְכוּ בָּעִיר לְדִיקְיָאָה וְלָנוּ שָׁם: וְהָלַךְ הַנַּעַר
וְנִכְנַס בְּנָהָר כְּדֵי לִקְרֹר גּוּפוֹ וַיַּעַל דָּג גָּדוֹל מִן הַנָּהָר וְלָקַח אֶת הַנַּעַר וְרָצָה
4 לְבַלְּעוֹ: וְהָיָה הַמַּלְאָךְ רָץ וְהָיָה צָוַח לְנַעַר אַל תִּירָא טוֹבִיה אֶלָּא הַחֲזֵק
בְּדָג בְּאִישׁ חַיִל וְהוֹצִיא אוֹתוֹ מַיִם נִתְחַזֵּק הַנַּעַר וְחָפַשׂ אֶת הַדָּג וְהוֹצִיאוֹ מִן
5 הַנָּהָר: וְאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ רָפָאֵל חֲתוֹךְ הַדָּג וְקַח מִמֶּנּוּ הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַמָּרָה
6 וְשָׁמְרֵם בְּטוּב: וַיַּעַשׂ הַנַּעַר כְּכָל אֲשֶׁר דִּבֶּר הַמַּלְאָךְ אֵלָיו וְאֶת הַדָּג תָּקְנוּ וְאָכְלוּהוּ
וְעָמְדוּ וְהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ יַחַד עַד אֲשֶׁר הִגִּיעוּ קָרוֹב אִינְקְבְּטַנִּישׁ:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

23 Porrò mater ejus incipiebat flere & dicere marito ;Cur ablegâsti puerum ?
24 ipse fuit baculus manuum noſtrarum, promus & condus domus noſtræ. Et
nunc amandâsti eum ut repoſcat argentum,quid,etiam ſi nunquam ereptum
fuiſſet argentum ? Nec hoc ſolum eſt, imò & Deus huc uſque pavit nos, ſic,
25 ut nihil planè nobis defuerit. Quomodò igitur nunc in mentem tuam ſub-
iit ſtulta hæc cogitatio, de (reparando) argento, ut propter illud filium meũ
in viam ablegâris, quam non novit, & in qua illi facile letale exitium acci-
dere poſſet. Adhæc reſpondens Tobias, dixit ad eam. Satis eſt, mitte hæc 26
verba, perſuaſus enim ſum de Dei miſericordia, (qua fiet,) ut incolumes
& ſalvi revertantur, videbíſque filium tuum oculis tuis. Nam Deus mittet 27
Angelum ſuum, qui ſecundabit iter eorum, ut redeant in pace, quare flere
deſinas.

CAP. VI.

1 Cumque pergerent in via, appetente veſpera, ingreſſi ſunt civitatem
2 Ledikian, in qua & pernoctârunt. Ubi cum abiiſſet puer flumen ingreſſurus,
cauſâ refrigerandi corpus ſuum, prodiit è flumine ingens piſcis, qui arre-
ptum puerum deglutire cupiebat. Quod ubi animadvertit Angelus, ac-
currit, acclamans puero. Ne timeas Tobia, quin tanquàm vir fortis appre-
4 hende piſcem, & extrahe eum. Confeſtim puer recepto animo, piſcem ar-
ripuit, & è flumine traxit. Ad quem dixit Angelus Raphaël; Divide pi-
5 ſcem, & tolle ex eo cor, jecur, & fel, quæ bene conſervato. Fecítque
6 puer omnia ut juſſerat Angelus, piſcem verò paratum comederunt. Inde
ſurgentes perrexerunt ſimul, donec venirent prope civitatem Inkabthanis;

Editio SEBAST. MUNSTERI.

23 וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת וַתָּחֶל אִמּוֹ לִבְכּוֹת וַתֹּאמֶר אֶל בַּעְלָהּ אַיֵּךְ לֹא יָרֵאתָ לְשַׁלּוֹחַ אֶת
24 הַנַּעַר כִּי בֶן זְקוּנִים הוּא לָנוּ וְהוּא יוֹצֵא וּבָא לְפָנֵינוּ: וּבְלֹא אוֹתוֹ כֶּסֶף יִחְיֶינוּ
26 אֱלֹהֵינוּ: וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ טוֹבִי אַל תִּירְאִי אֲחוֹתִי כִּי בְשָׁלוֹם יֵלֵךְ וּבְשָׁלוֹם יָבֹא
27 אֵלֵינוּ וְעֵינַיִךְ תִּרְאֶינָה אוֹתוֹ: וַיְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ עִמּוֹ וַיַּצְלִיחַ דַּרְכּוֹ וְיָשׁוּב
בְּשָׁלוֹם וְתוֹסֵף לִבְכּוֹת עוֹד:

ו

1 וַיֵּלֶךְ הַנַּעַר לַדַּרְכּוֹ וְהַמַּלְאָךְ רָפָאֵל עִמּוֹ וַיָּבֹא עַד נַחַל תִּינְרִין בְּעֶרֶב וַיָּלֶן שָׁם:
2 וַיֵּרֶד טוֹבִיה אֶל הַנַּחַל לִרְחוֹץ רַגְלָיו וַיֵּצֵא פִּתְאוֹם דָּג אֶחָד מִן הַנַּחַל לֶאֱכוֹל
4 אֶת הַנַּעַר: וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר לוֹ הַמַּלְאָךְ תְּפוֹשׂ הַדָּג וְאַל תַּנִּיחֵהוּ וַיִּתְפֹּשׂ הַנַּעַר
5 אֶת הַדָּג: וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֶל הַנַּעַר קְרַע אֶת הַדָּג בְּתוֹךְ וְקַח הַלֵּב וְהַמָּרָה וְשִׂים
אוֹתָם עִמָּךְ כִּי טוֹבִים הֵם לִרְפוּאוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן הַנַּעַר וְאֶת הַדָּג בִּשֵּׁל וַיֹּאכַל
וְהַנּוֹתָר הִנִּיחַ וַיֵּלְכוּ עַד מָדָי:

Versio VULG. LAT.

23 Cúmque profecti eſſent, cœpit mater ejus flere, &
dicere ; Baculum ſenectutis noſtræ tuliſti, & tranſmi-
24 ſiſti à nobis. Nunquam fuiſſet ipſa pecunia, pro qua
25 miſiſti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas noſtra,
ut divitias computaremus hoc, quòd videbamus filiũ
26 noſtrum. Dixitque ei Tobias ; Noli flere, ſalvus per-
veniet filius noſter, & ſalvus revertetur ad nos, & ocu-
27 li tui videbunt illum. Credo enim quòd Angelus Dei
bonus comitetur ei, & benè diſponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.
28 Ad hanc vocem ceſſavit mater ejus flere, & tacuit.

CAP. VI.

1 Profectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus eſt
eum, & manſit primâ manſione juxta fluuium Tigris.
2 Et exivit ut lavaret pedes ſuos, & ecce piſcis imma-
3 nis exivit ad devorandum eum. Quem expaveſcens
4 Tobias clamavit voce magnâ, dicens ; Domine, inva-
dit me. Et dixit ei Angelus ; Apprehende branchi-
am ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm feciſſet, attra-
5 xit eum in ſiccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus.
Tunc dixit ei Angelus ; Exentera hunc piſcem, &
cor ejus, & fel, & jecur repone tibi : ſunt enim hæc
6 neceſſaria ad medicamenta utiliter. Quod cùm
feciſſet, aſſavit carnes ejus, & ſecum tulerunt in via:
cætera ſalierunt, quæ ſufficerent eis, quouſque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

23 Ἔκλαυσε (α) δὲ Ἄννα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς Τωβίτ,
Τί ἐξαπέστειλας τὸ παιδίον ἡμῶν; ἡ ὄχι ἡ ῥάβδος τῆς χει-
ρὸς ἡμῶν ἐστιν ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτὸν καὶ ἐκπορεύεσθαι ἐνώπι-
24 ον ἡμῶν; Ἀργύριον τῷ ἀργυρίῳ μὴ φθάσαι, ἀλλὰ ἀπόλημμα
25 τῷ παιδίῳ ἡμῶν γένοιτο. Ὡς γὰρ δέδοται ἡμῖν ζῆν παρὰ τῆ
26 κυρίου, τοῦτο ἱκανὸν ἡμῖν ὑπάρχει. Καὶ εἶπεν αὐτῇ Τωβίτ,
Μὴ λόγον ἔχε ἀδελφή, ὑγιαίνων ἀπέσταλται, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σε
27 ὄψονται αὐτόν. Ἄγγελος γὰρ ἀγαθὸς συμπορεύσεται αὐτῷ,
καὶ εὐοδωθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτῷ, καὶ ὑποστρέψει ὑγιαίνων.

MS.A. (α) ἡ ἡ μήτης

ΚΕΦ. ϛ'.

28 Καὶ ἐπαύσατο κλαίουσα. Οἱ δὲ πορευόμενοι τῇ ὁδῷ, ἦλθον ἐπὶ
1 ἐσχ ὅπ' τὴν Τίγριν ποταμὸν, καὶ ηὐλίζοντο ἐκεῖ. Τὸ δὲ παιδάριον
2 κατέβη ἐπικλύσασθαι, καὶ ἀνεπήδησεν ἰχθὺς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἤ-
4 βουλήθη καταπιεῖν τὸ παιδάριον. Ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, Ἐπι-
λαβοῦ τοῦ ἰχθύος. καὶ ἐκράτησε τὸν ἰχθὺν τὸ παιδάριον, καὶ ἀνέ-
5 βαλεν αὐτὸν ὅπ' τὴν γῆν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Ἀ-
νάτεμε τὸν ἰχθύν, καὶ λαβὲ τὴν καρδίαν καὶ τὸ ἧπαρ καὶ τὴν
6 χολὴν, θὲς ἀσφαλῶς. Καὶ ἐποίησε τὸ παιδάριον ὡς εἶπεν
αὐτῷ ὁ ἄγγελος· καὶ τὸν ἰχθὺν ὀπτήσαντες, ἔφαγον. καὶ ὥδευον
ἀμφότεροι, (α) ἕως ἔ ἤγγιζ ὂν Ἐκβατάνοις.

MS.A. (α) ἕως ἤγγισαν

CAP. VI.

28 Et ceſſavit plorans. Illi verò euntes viam,
1 venerunt veſperi ad Tigrim flumen, & manſerunt
2 ibi. Puer autem deſcendit ad lavandum ſe : &
proſiliit piſcis è flumine, & voluit devorare
4 puerum. Angelus autem dixit ei ; Apprehende
piſcem. Et tenuit piſcem puer, & projecit eum
5 ſuper terram. Et dixit ei angelus ; Incide piſcem,
& ſumens cor, & jecur, & fel, repone tutò.
6 Et fecit puer, ſicut dixit ei angelus. Piſcem au-
tem aſſantes, comederunt. Et pergebant utrique,
donec appropinquaverunt in Ecbatana.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 * Mater autem ejus flevit, & dixit ad
Tobit; Quare amandâsti filium no-
ſtrum ? Annon ipſe baculus manûs no-
ſtræ, ingrediendo & egrediendo coram
nobis ? Argentum ad argentum non
24 perveniat, ſed pretium vitæ filii mei ſit.
Nam prout vivere nobis datum eſt à
25 Domino, hoc nobis ſufficit. Et dixit
26 ipſi Tobit; Ne ſit tibi ſolicitudo, ſoror:
27 Sanus veniet, & oculi tui videbunt
ipſum. Angelus enim bonus it cum eo,
& proſperum erit iter ejus, ſanúſque
redibit. Et ceſſavit à fletu.
28

CAP. VI.

1 * Illi verò incedentes viam, venerunt
veſperi ad Tigrim fluvium, ibique per-
2 noctârunt. Puer autem deſcendit lo-
tum. Et exilivit piſcis è fluvio, & vo-
4 luit devorare puerum. Dixit autem
ei Angelus; Prehende piſcem : Et pre-
hendit puer piſcem, & projecit eum
5 ſuper terram. Et dixit ei Angelus;
Incide piſcem, ſumptumq; cor & hepar
ac fel, repone cautè. Et fecit puer ſicut
6 dixit ei Angelus. Piſcem autem aſ-
ſantes ederunt. Profectíque ſunt ambo
donec pervenerunt Ecbatana.

7 וְשָׁאַל הַנַּעַר לְמַלְאָךְ וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה אָחִי מַה אֵלּוּ הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַמָּרָה וּבְמָה יוֹעִילוּ:
8 אָמַר לוֹ הַלֵּב וְהַכָּבֵד יוֹעִילוּ לְנָזוּקִים מִן הַשֵּׁד וּמִן רוּחַ רָעָה וְיוּשְׁמוּ יַחַד בְּנֶחָלִים
9 וְיִתְעַשְּׁנוּ בָהֶם בֵּין אָדָם וּבֵין אִשָּׁה שֶׁהֵם בַּעֲלֵי שְׁרוּת וְשׁוּב לֹא יוֹסִיפוּ אֵלָיו: וּבְשָׁבִיל
הַמְּרִירָה אִם יִמָּשַׁח אָדָם בְּעֵינֵי כָּל בַּעֲלֵי שְׁבָלוּל בְּעֵינֵיהֶם וּמִיָּד יִתְרַפְּאוּ וַיַּבִּיטוּ כְּמוֹ
10 שֶׁהָיוּ מִקֹּדֶם: וּבְשֶׁהִגִּיעוּ קָרוֹב לְעִיר רִינוּ אָמַר הַמַּלְאָךְ לְנַעַר: אִם תִּרְצֶה נִכָּנֵס
11 וְנָלִין בְּזוּ הָעִיר בְּבֵית רְעוּאֵל כִּי הוּא קְרוֹבְךָ מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיךָ וְגַם יֵשׁ לוֹ בַּת
יְחִידָה יָפָה וְנָאוָה וּשְׁמָהּ שָׂרָה: וְאִם תִּרְצֶה נְדַבֵּר לְאָבִיהָ וְיִתְּנֶנָּה לְךָ לְאִשָּׁה: כִּי לְךָ
12 הִיא רְאוּיָה וּלְךָ מִשְׁפַּט הַנְּאוּלָה וְאַתָּה יָחִיד וְהִיא יְחִידָה וְהַנַּעֲרָה טוֹבָה וּמְשׂוּלֶּת
13 עַד מְאֹד: וַעֲתָּה שְׁמַע בְּקוֹלִי וּנְדַבֵּר אֶל אָבִיהָ וּבַחֲזִירָתֵנוּ נַעֲשֶׂה שִׁמְחָתְךָ כִּי רְעוּאֵל
אֲבִי הַנַּעֲרָה נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִתְּנֶנָּה לְאִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ כְּתוֹרַת מֹשֶׁה שֶׁיִּתֵּן
14 לוֹ עַל נַחֲלָתוֹ וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ: עָנָה הַנַּעַר וְאָמַר לְמַלְאָךְ עֲזַרְיָה אָחִי אֲנִי
שָׁמַעְתִּי עַל הַנַּעֲרָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוּלָם מֵתוּ בַּלַּיְלָה רִאשׁוֹנָה:
15 וַאֲנִי יָחִיד לְאִמִּי וּלְאָבִי וּמְתֵרֵא אֲנִי שֶׁמָּא אָמוּת גַּם אֲנִי כָּרִאשׁוֹנִים כִּי הַשֵּׁד
הוֹחֵק עִמָּהּ וְאֵינוֹ מַזִּיק לְכוּלָם אָדָם כִּי אִם לְאִישׁ אֲשֶׁר יִתְנוּ לָהּ וְעַל זֶה
אֲנִי מְתֵרֵא פֶּן אָמוּת וְאוֹרִיד אֶת שֵׂיבַת אָבִי וְאִמִּי בְרָעָה שְׁאוֹלָה וְאֵין לָהֶם בֵּן
אַחֵר לְקָבְרָם:

Ubi puer interrogavit Angelum, dicens, Mi frater Azaria, quid sibi hæc 7
volunt? nempe cor, jecur & fel, & ad quid conducunt? Respondit illi (An- 8
gelus;) Cor & jecur valent contra nocumenta Cacodæmonis, atque maligni
spiritus. Et si prunis imposita, vir sive mulier, qui dæmonium habent, ab eis
suffumigentur, liberantur à dæmoniis, ut non amplius ad eos redeant. Porrò 9
felle si quis obliniat oculos eorum, qui in ipsis maculas habent, illicò curan-
tur, restituunturque visui ut antea. Cùm vero appropinquâssent civitati 10
Rigo, Dixit Angelus ad puerum; Si placet, ingrediemur & pernoctabimus 11
in ista civitate, in domo Reguelis, ipse est enim propinquus tuus, de familia
domus patris tui. Est quoque illi filia unica, formosa & decora, cui nomen
est Sara, quam si (ducere) volueris (in uxorem) loquemur ea de re cum
patre ejus, & nimirum dabit eam tibi: Tibi enim competit ea, atque 12
tibi est jus propinquitatis. Insuper & sicut tu unicus filius es, ita &
ipsa unica est filia, puella certe bona, atque probè educata. Nunc 13
ergo quiesce voci meæ, & loquamur cum patre ejus. Cúmque reversi
fuerimus, faciemus tibi gaudium. Nam Reguel pater puellæ juravit se non da-
turum eam viro alieno, qui non sit de sua familia, sicut præcepit Moses dare
quenq; filiam suam ei, qui est de sua familia, cui simul etiam det quæcunque 14
habet. Respondit puer & dixit ad Angelum; Mi frater Azaria, Ego au-
divi de puella ista, quod nupserit septem viris, qui omnes mortui fuerunt 15
prima nocte. Ego autem unicus filius sum matri meæ & patri meo, Atque ti-
meo ne & ego fortè moriar, sicut priores illi mariti Nam dæmonium penes
eã est, ꝙ nulli homini nocet, nisi ei viro cui nuptũ datur Propterea ego ti-
meo, ne fortè moriar, ac ita deducã caniciem patris mei & matris meæ, cum
dolore in sepulchrum. Quo facto, non habent alium filium qui sepeliat eos.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

7 ויאמר טוביה אל המלאך עזריה אחי מה רפואה תעשה מלב הדג ומרירה: ויאמר
8 אליו הלב יועיל להקטיר ממנו לפני אדם שיש בו רוח רעה או רוח שדים וינוסו ממנו:
9 והמרירה תועיל למשוח בה עיני האדם שיש בהם לובן וירפא: ויבואו באנבתנים
10 ויאמר המלאך אל טוביה: אחי בבית רעואל נלין כי הוא איש זקן: ובת יחידה יש
11 לו ושמה שרה ואדבר אליו שיתננה לך לאשה והיא טובת שכל ואביה
12 אהבה: ועתה שמעני ודבר בעבורה וכאשר נשוב מן ראגיש נעשה החופה ואני
13 ידעתי כי לא ימירה האיש את פיך ולא יתן אותה לאיש זר כתורת משה ונוליך
14 אותה אל אביך: ויאמר טוביה אל המלאך שמעתי אחי שבבר נתנה לשבעה
אנשים ומתו טרם שיבואו אליה ושמעתי שאשמרי מלך השדים הוא הורג
15 אותם: ועתה ירא אני מאד פן ירהגני אשמרי והורדתי את שיבת אבותי בינון
שאולה כי אין להם בן אחר ולא בת לקברם במותם:

Dixit Tobias ad angelũ; Azaria frater mi, quale medicamentum facies ex 7
corde piscis atque ex felle? Respondit ei; Cor prodest si fumus fiat ex eo 8
coram homine in quo est spiritus malus aut spiritus dæmoniacus. Rece-
dunt enim ab eo. At fel valet si eo ungantur oculi hominis in quibus est 9
albugo. Nam sanabitur. Venientes itaque in Egbathanis, Dixit angelus ad 10
Tobiam, Frater mi, in domo Rahuelis manebimus: nã ille est vir senex, ha- 11
bétq; filiã unicã eleganti forma, cujus nomen est Sara, & ego loquar cum 12
illo ut eã tibi tradat in uxorẽ. Est quidẽ ingenio prædita & pater ejus di-
ligit eã. Nunc itaq; audi me & loquere pro ea, & cum reversi fuerimus de 13
Rages faciemus nuptias. Ego quidẽ novi quod vir ille nõ contradicet ver-
bo tuo, neq; dabit eã viro alieno secundũ legem Mosi, & nos ducemus eã
ad patrem tuũ. Dixit Tobias ad angelũ; Audivi frater mi quod jam tradita 14
fuerit septem viris, qui mortui sunt antequam ingrederentur ad eã. Audivi
etiam quòd Asmodæus princeps dæmonum interfecerit eos, Quapropter 15
ego timeo valdè ne fortè & me occidat Asmodæus. & deducam caniciem
parentum meorum cum mœrore in foveam. Non enim habent filium
alium neque filiam, qui sepeliant eos in morte eorum.

Versio VULG. LAT.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei; Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod
8 remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti? Et respondens Angelus, dixit ei; Cordis
ejus particulam si super carbones ponas, fumus
ejus extricat omne genus dæmoniorũ, sive à viro,
sive à muliere, ita ut ultrà non accedat ad eos.
9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fue-
10 rit albugo, & sanabuntur. Et dixit ei Tobias;
11 Ubi vis ut maneamus? Respondénsque Ange-
lus, ait; Est hìc Raguel nomine, vir propinquus
de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram,
sed neque masculum, neque fœminam ullam ha-
12 bet aliam præter eam. Tibi debetur omnis sub-
stantia ejus, & oportet eam te accipere conju-
13 gem. Pete ergò eam à patre ejus, & dabit tibi
14 eam in uxorem. Tunc respondit Tobias, &
dixit; Audio quia tradita est septem viris, &
mortui sunt: sed & hoc audivi, quia dæmoni-
15 um occîdit illos. Timeo ergò, ne fortè & mihi
hæc eveniant: & cùm sim unicus parentibus
meis, deponam senectutem illorum cum trifti-
tia ad inferos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Καὶ εἶπε τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ, Ἀζαρία ἀδελφέ, τί ὄφελον (β) ἡ
8 καρδία καὶ τὸ ἧπαρ καὶ ἡ χολὴ τοῦ ἰχθύος; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἡ καρδία
καὶ τὸ ἧπαρ, ἐάν τινα ὀχλῇ δαιμόνιον ἢ πνεῦμα πονηρὸν, ταῦτα (γ)δεῖ
9 καπνίσαι ἐνώπιον ἀνδρώπου, ἢ γυναικός, καὶ (δ) μηκέτι ὀχληθῇ. Ἡ
δὲ χολὴ, ἔγχρισαι ἄνδρωπον, ὃς ἔχει (ε) λεύκωμα ἐν τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς, καὶ ἰαθήσε). Ὡς δὲ προσήγγισαν τῇ Ῥάγῃ, Εἶπεν ὁ ἄγγε-
λος τῷ παιδαρίῳ, Ἀδελφὲ, σήμερον αὐλισθησόμεθα παρὰ Ῥαγουήλ,
καὶ αὐτός συγγενής σε ἐστιν, καὶ ἔστιν αὐτῷ θυγάτηρ (ζ) ὀνόματι Σάῤῥα.
Λαλήσω περὶ αὐτῆς, ἵνα δοθῇναί σοι αὐτὴν εἰς (η)γυναῖκα, Καὶ ὅτι σοῦ
ἐπιβάλλει ἡ κληρονομία αὐτῆς, καὶ σὺ μόνῳ σοὶ ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς·
καὶ τὸ κοράσιον καλὸν καὶ φρόνιμόν ὄστιν. καὶ νῦν ἄκουσόν μου, καὶ λαλήσω
τῷ πατρὶ αὐτῆς, καὶ ὅταν ὑποστρέψωμεν ἐκ Ῥαγῶν, ποιήσομεν τὸν γάμον·
διότι ἐπίσταμαι Ῥαγουὴλ ὅτι οὐ μὴ δῷ αὐτὴν ἀνδρὶ ἑτέρῳ κατὰ τὸν νό-
μον Μωϋσῆ, ἢ ὀφλήσει θάνατον, ὅτι τὴν κληρονομίαν σοι καθήκει
λαβεῖν, ἢ πάντα ἄνδρωπον. Τότε εἶπεν τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ,
Ἀζαρία ἀδελφὲ, ἀκήκοα ἐγὼ τὸ κοράσιον δεδόσθαι ἑπτὰ ἀνδράσι,
καὶ πάντας ἐν τῷ νυμφῶνι ἀπολωλότας· Καὶ τοῦν (θ)ἐγὼ μόνῳ οὐ μὴ
τῷ πατρὶ, καὶ φοβοῦμαι μὴ εἰσελθὼν ἀποθάνω καθὼς καὶ οἱ πρό-
τεροι, ὅτι δαιμόνιον φιλεῖ αὐτὴν, ὃ οὐκ ἀδικεῖ οὐδένα πλὴν τῶν προσ-
ιόντων αὐτῇ. καὶ νῦν ἐγὼ φοβοῦμαι μὴ ἀποθάνω, καὶ καλάξω τὴν ζωὴν
τοῦ πατρός μου καὶ τῆς μητρός μου μετ' ὀδύνης ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸν τάφον αὐτῶν, καὶ υἱὸς ἕτερος οὐκ ὑπάρχει αὐτοῖς ὃς θάψῃ αὐτούς.

MS. A. (β) τὸ ἧπαρ καὶ ἡ καρδία καὶ ἡ (γ)θύμα(δ)ικόν ἐ μὴ ὀχληθῇ. (ε)λεύκωμα (ζ) μονογενὴς ὀνόματι (η)γυναῖκα, (θ)μόνῳ ἐγὼ εἰμὶ

Et dixit puer angelo; Azaria frater, quid est 7
cor, & jecur, & fel piscis? Et dixit ei; Cor, & 8
jecur, si quem turbaverit dæmonium, vel spiritus ma-
lignus, hæc (a) oportet suffire coram homine, vel
muliere: & non ultrà turbabitur. (b) Fel autem, 9
unge hominem, qui habet albugines in oculis, & sa- 10
nabitur. Ut autem appropinquaverunt Rage; Dixit 11
angelus puero; Frater, hodiè manebimus apud
Raguel, & ipse cognatus tuus est, & est ei filia
nomine Sarra. Loquar de ea, ut ipsa detur tibi in 13
uxorem, (c) Et quoniam ad te pertinet hæreditas 12
ejus, & tu solus es de genere ejus, & puella
pulchra, & prudens est. Et nunc audi me, & loquar
patri ejus: &, quando revertemus è Ragis; fa-
ciemus nuptias: quoniam novit Raguel, quia non
dabit eam viro alteri juxta legem Moysi, vel reus
erit mortis: quoniam hæreditatem tibi convenit
accipere, quàm omnem hominem. Tunc dixit puer 14
angelo; Azaria frater, audivi ego puellam datam esse
septem viris, & omnes in nuptiali thalamo periisse. Et 15
nunc ego solus sum patri: & timeo, ne ingressus moriar,
sicut & priores: quoniam dæmonium diligit eam;
quod non nocet cuiquam, nisi accedentibus ad eam. Et
nunc ego timeo, ne moriar, & deducam vitam patris mei
& matris meæ cum dolore super me in sepulturam
ipsorum: & filius alius non est eis, qui sepeliet eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 Et dixit puer Angelo, Frater Azaria; Quid
8 vult sibi cor & hepar & fel piscis? Et di-
xit ei; Cor & hepar, si quis infestetur dæ-
mone vel spiritu malo, suffi ipsa coram
viro vel fœminâ, neque ampliùs infesta-
9 bitur. Fel autem illine ei cui albugines in
10 oculis, & sanus erit. Cùm autem appro-
11 pinquarent Ragis, Dixit Angelus puero
frater; Hodie pernoctabimus apud Ra-
guelem: Ipse autem cognatus tuus est: Et
filiam unicam habet, cui nomen Sara.
12 Quoniam ad te pertinet hæreditas ejus, &
13 tu solus es de genere ipsius, & puella for-
mosa est & prudens. Et jam audi me, &
alloquar patrem ejus: Et cùm reversi fue-
rimus Ragis, nuptias celebrabimus: Novi
enim non daturũ eam Raguelé extraneo,
juxta legẽ Mosis, alioqui mortis reꝰ erit.
Quia hæreditatis nomine tibi convenit
eam accipere, potiùs quàm cuiquã. Tunc 14
dixit puer Angelo, Frater Azaria; Audivi
puellam datam esse septem viris, omnéſ-
que cùm convenirent cum ea, periisse.
Jam ego unicus sum patris mei: Et me- 15
tuo ne ingressus peream ut priores: Quia
dæmon ipsam amat: qui nemini nocet,
præter eos qui ad ipsam accedunt. Et
nunc metuo ne moriar, & deducam vi-
tam patris mei, & matris meæ, dolore
de me, ad sepulchrum ipsorum, nec
alius est filius ipsis, qui sepeliat eos.

כפר טוביה : ז

16 אָז אָמַר לו הַמַּלְאָךְ וְלֹא תְזוּר הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אָבִיךָ שֶׁלֹּא תִקַּח אִשָּׁה אֶלָּא
מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיךָ וַעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְקַחֶנָּה כִּי לְךָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה וּבְעַד הַשֵּׁד
18 אֲשֶׁר אָמַרְתָּ כְּלוּם אַל תִּדְאַג כִּי בְזוּ הַלַּיְלָה תִּקָּחֶנָּה : וּכְשֶׁתִּכָּנֵס לְחוּפָּה קַח הַלֵּב
וְהַכְּבֵד וְתֵן עָלָיו אֵשׁ עַד שֶׁיֵּעָשֵׂן וּכְשֶׁיָּרִיחַ הַשֵּׁד יִבְרַח וְלֹא יָשׁוּב עוֹד עַד עוֹלָם
וּכְשֶׁתִּרְצֶה לְדַבֵּר עִמָּהּ עִמְדוּ שְׁנֵיכֶם אַתָּה וְהִיא וְהִתְפַּלְלוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
וְאִמְרוּ כַּךְ כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא וְהוּא יְרַחֵם עֲלֵיכֶם וְאַל תִּירָא כִּי לְךָ הִיא
מוּכָנֶת מֵשֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְאַתָּה תְּקַבְּרֶנָּה אוֹתָהּ וְעִמָּהּ תָּבוֹא אֶל אָבִיךָ וּבָנִים
תּוֹלִיד לְךָ בְּשִׂמְחָה וְכִשְׁמוֹעַ הַנַּעַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בַּנַּעֲרָה קוֹדֶם
שֶׁיִּרְאֶנָּה וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ בָּעִיר פָּנְעָה לוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם הוּא וְהִיא וְאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ
וְאֶת הַנַּעֲרָה :

ז

1 אָז נִכְנְסוּ בְּבֵית רְעוּאֵל אֲבִיהָ: וְאָמַר רְעוּאֵל לַעֲדְנָה אִשְׁתּוֹ זֶה הַנַּעַר דּוֹמֶה לְטוֹבִיָּה
2 בֶּן אָחִי :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

16 Tunc dixit ad eum Angelus ; Non venit tibi in mentem, quod præcepit tibi pater tuus, ut non ducas uxorem nisi de familia patris tui. Nunc ergo mi fili, acquiesce consilio meo, duc eam, tua enim uxor esse debet. Cæterùm quod ad dæmonium attinet, de quo locutus es, ne sis sollicitus quicquàm, quin hac ipsa nocte, quâ duxeris eam in uxorem, 18 Atque ingressus fueris thalamum, accipito cor & jecur, & pone ea super ignem, donec fumare incipiant, quo facto, mox atque dæmon fumum odoratus fuerit, fugam dabit, nec unquam ad eam in æternum redibit. Cúmque volueris loqui cum ea, state ambo tu & ipsa, atque orate coram Domino Deo benedicto, hunc in modum dicentes. Nam Deus misericors & clemens est, & miserebitur vestri. Nec est quod timeas tibi. Quoniam ipsa tibi præparata est ab exordio mundi. Tu quoque sepelies eam. Atque cum ea venies ad patrem tuum. Et pariet tibi filios, unde tibi gaudium erit. Hæc verba cum audivisset puer, captus est amore puellæ, antequàm videret eam. Factumque est cùm ingrederentur urbem, ut obviaret ei, quam cùm salutâssent, dixit ad eum Angelus, hæc est puella ista.

CAP. VII.

1 Post quæ ingressi sunt domum Reguelis patris ejus. Dixitque Reguel ad 2 Adna uxorem suam ; Puer iste similis est Tobiæ, filio fratris mei.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ יְרָא אֶת יְיָ וְזכֹר אוֹתוֹ וְזכֹר מִצְוֹת אָבִיךָ אֲשֶׁר צִוָּה שֶׁתִּקַּח
אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיךָ וַעַתָּה שְׁמָעֵנִי וְאַל תִּירָא מִן הַשֵּׁד כִּי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁתִּקַּח
18 אוֹתָהּ הַלַּיְלָה הַזֶּה לְאִשָּׁה : וְכַאֲשֶׁר תָּבֹא בְּחֶדֶר עִמָּהּ קַח אֶת לֵב הַדָּג וְהַקְטֵר
מֵמֶנּוּ תַּחַת פְּנֵיהָ וְיָרִיחַ הַשֵּׁד וְיִבְרַח וְלֹא יָשׁוּב אֵלֶיהָ לְעוֹלָם וְכַאֲשֶׁר שֶׁתִּרְצֶה
לָבֹא אֵלֶיהָ קוּמוּ מִן הַמִּטָּה וְהִתְחַנְּנוּ אֶל יְיָ שֶׁיְצַוֶּה לָכֶם חַסְדּוֹ וּרְפוּאָתוֹ
וּרְפָאֵהוּ וְאַל תָּבֹא אֵלֶיהָ וְתוֹלִיד מֵהֶם בָּנִים וְכָרִים וְאַל תִּירָא כִּי לְךָ הִיא רְאוּיָה
קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַל יָדְךָ יוֹשִׁיעֶנָּה יְיָ מִיַּד הַשֵּׁד

ז

1 וַיְהִי כְשָׁמְעוֹ טוֹבִיָּה כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְנַפְשׁוֹ נִקְשְׁרָה בְנֶפֶשׁ שָׂרָה : וַיָּבֹאוּ
בְאֲנָבְתָנִים בְּבֵית רְעוּאֵל וַיִּמְצְאוּ אוֹתוֹ אֵצֶל שַׁעַר בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ לְשָׁלוֹם
2 וַיָּשֶׁב לָהֶם שָׁלוֹם : וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל אֶל עֲדְנָה אִשְׁתּוֹ כַּמָּה דּוֹמֶה זֶה הַבָּחוּר
לִדְמוּת טוּבִי אָחִי :

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 Dixit angelus ad eum ; Time Dñm & memor esto illius. Recordare quoque mandati patris tui quod præcepit tibi, ut ducas uxorem de cognatione patris tui. Nunc itaque audi me, & noli solicitus esse de dæmone. Ego enim scio quòd accepturus sis eam hac nocte in uxorem : Et cum ingressus fueris in 18 cubiculũ ad eam, accipies cor piscis & facies ex eo fumum subter vestimenta ejus, & cùm dæmon odorem ejus senserit, fugiet, & non revertetur unquam ad eam. Deinde postquam volueris ingredi ad eam, surgite è lecto & orate atque precamini Dominum, ut præcipiat vobis pietatem suam atque medelam suam, & sanet eam. Tunc ingredieris ad eam, & gignes ex ea filios masculos. Noli timere, quoniam tibi hæc cooptata est antequam crearetur mundus, & per manum tuam Dominus liberabit eam de manu dæmonis.

CAP. VII.

Factum est autem cùm audisset Tobias omnia verba ista, colligata est ani- 1 ma ejus cum anima Saræ, Ingressíque Egbathanas in domum Rahuelis in- venerunt illum juxta portam domûs ejus. Et cùm salutâssent illum pacificè, ille pacificè respondit eis. Et ait Rahuel ad Ednam uxorem suam ; Quàm 2 similis est iste adolescens formæ Tobæi fratris mei ?

Versio VULG. LAT.

16 Tunc Angelus Raphael dixit ei ; Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.
17 Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus : ha-
18 bet potestatem dæmonium super eos. Tu autem cùm acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus va-
19 cabis cum ea. Ipsâ autem nocte, incenso jecore
20 piscis, fugabitur dæmonium. Secundâ verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris.
21 Tertiâ autem nocte benedictionem consequeris, ut
22 filii ex vobis procreentur incolumes. Transactâ autem tertiâ nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAP. VII.

1 INgressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos
2 Raguel cum gaudio. Intuénsque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ ; Quàm similis est juvenis iste consobrino meo ?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Οὐ μέμνησαι τῶν λόγων, ὧν ἐνετείλατό Coi ὁ πατήρ Cu, τοῦ (α) τὸν λαβεῖν Ce γυναῖκα ἐκ τῆς γένους Cu ; νῦν ἄκουόν μου ἀδελφέ, περὶ τοῦ δαιμονίου μηδὲν λόγον ἔχε, ὅτι τῇ νύκτι ταύτῃ δοθήσεταί (β) Coi αὕτη εἰς γυναῖκα. Καὶ ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὸ νυμφῶνα, λήψῃ τέφραν θυμιαμάτων, καὶ ἐπιθήσεις ἀπὸ τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος τοῦ ἰχθύος, καὶ καπνίσεις, καὶ ὀσφρανθήσεται τὸ δαιμόνιον, καὶ φεύξεται, καὶ οὐκ ἐπαναστρέψει εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων. ὅταν δὲ (γ) προσπορεύῃ αὐτῇ, ἐγέρθητε ἀμφότεροι, καὶ βοήσατε πρὸς τὸν ἐλεήμονα θεὸν, καὶ σώσει (δ) ὑμᾶς, καὶ ἐλεήσει. μὴ φοβοῦ, ὅτι Coi αὕτη ἡτοιμασμένη ἦν ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ Cὺ αὐτὴν σώσεις, καὶ πορεύσεται μετὰ Cοῦ, καὶ ὑπολαμβάνω ὅτι Coὶ ἔσται ἐξ αὐτῆς παιδία. καὶ ὡς ἤκουσε Τωβίας ταῦτα, ἐφίλησεν αὐτὴν, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ (ε) ἐκολλήθη σφόδρα αὐτῇ. καὶ ἦλθεν εἰς Ἐκβάτανα.

MS. A. (α)τῶ λόγω τότε τῶ λαβεῖν (β)Coι εἰς (γ)προσπορεύσῃ (δ)*ἡμᾶς, (ε)κεκόλλησο σφόδρα. καὶ ἦλθον

ΚΕΦ. ζ'.

1 Καὶ (α) παρεγένετο εἰς τὴν οἰκίαν Ῥαγουήλ. (β) καὶ Σάρρα ὑπήντησεν αὐτῷ, καὶ ἐχαιρέτησεν αὐτὸν, καὶ αὐτὸς αὐτούς· καὶ εἰσήγαγεν
2 αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ (γ)εἶπε Ῥαγουὴλ Ἐδνᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, Ὡς ὅμοιος ὁ νεανίσκος (δ) Τωβὶτ τῷ ἀνεψιῷ μου ;

MS. A. (α)παρεγένετο (β)Σάρρα ὑπήντησεν αὐτοῖς, καὶ ἐχαιρέτησεν αὐτοὺς, καὶ αὐτοὶ αὐτὴν· (γ)εἶπεν Ἔδνα (δ)τῷ Τωβὶτ

Dixit autem ei angelus ; Non meministi verbo- 16
rum, quæ mandavit tibi pater tuus, super accipiendo te uxorem de genere tuo ? Et nunc audi me, frater : quoniam tibi erit in uxorem : & dæmonii nullam rationem habe : quoniam nocte hac dabitur tibi hæc ipsa in uxorem. Et, si in- 18
gressus fueris in thalamum ; sumes cinerem thymiamatum, & superpones de corde, & jecore piscis, & facies fumigare : & olfaciet dæmonium, & fugiet, & non redibit iterum in seculum seculi. Quando autem accedes ad eam ; surgite utrique, & clamate ad misericordem Deum, & salvabit vos, & miserebitur. Ne timeas, quoniam tibi hæc parata fuit à seculo : & tu ipsam salvabis, & ibit tecũ : & existimo, quia tibi erunt ex ea filii. Et, ut audivit Tobias hæc, dilexit eam, & anima ipsius adhæsit valdè ei. Et (d) venit in Ecbatana.

CAP. VII.

ET advenit in domum Raguel. Et Sarra verò 1
occurrit (a) ei ; & salutavit eum, & ipse eos. Et introduxit eos in domum. Et dixit Raguel Ednæ 2
uxori suæ ; Quàm similis adolescens Tobit consobrino meo ?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * ... Dixit autem ei Angelus ; Non meministi verborum quæ præcepit tibi pater tuus, de accipienda tibi uxore de genere tuo ? Et nunc, frater, audi me, quoniam erit tibi in uxorem. Et quod ad dæmonem istum attinet, nulla tibi sit sollicitudo. Hâc enim nocte uxor tibi erit. Et cùm 18 ingressus fueris thalamum, cape pulverem aromatũ, & impone ipsi de corde & felle piscis, & suffi : & olfaciet dæmon, & aufugiet, nec redibit in seculum seculi : Sed cum accedis ad eam, surgite ambo, & clamate ad misericordem Deum, & liberabit vos, miseratus vestrî. Noli igitur timere. Quia ipsa tibi parata fuit à seculo, & ipsam liberabis, ibítque tecum : Puto autem, & tibi erunt de ea liberi. Et cùm hæc audisset Tobias, dilexit eam, & anima ejus adhæsit ipsi valdé.

CAP. VII.

ET cùm venissent Ecbatana, accesserunt 1
ad ædes Raguelis : Et occurrens ipsis Sara gavisa est, & salutavit eum, dixítque ipsi ; Salve. Item ipse ei. Et introduxit eos in domum. Dixítque Raguel 2
Ednæ uxori suæ ; Quàm similis est juvenis iste Tobit cognato meo ?

3 אָז שָׁאַל אוֹתָם רְעוּאֵל אַחֵי מֵאַיִן אַתֶּם וַאֲמָרוּ לוֹ מִגְּלוּת נַפְתָּלִי אֲשֶׁר בְּנִינְוֵה׃
4 אָמַר לָהֶם הַיְדַעְתֶּם אֶת טוֹבִיָה אָחִינוּ וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ : וַיֹּאמֶר לוֹ הֲשָׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ
5 שָׁלוֹם וְהִנֵּה טוֹבִיָה בְּנוֹ זֶה : מִיָּד קָפַץ רְעוּאֵל וַיְחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיֵּבְךְּ׃ וַיְבָרְכֵהוּ
6 וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה בְּנִי בֶן אָב טוֹב וְכָשֵׁר : וְעוֹד הִגִּידוּ לוֹ כִּי כָּהֶה עֵינָיו
7 שֶׁל טוֹבִיָה׃ וְכָשֶׁהִגִּידוּ לוֹ כִּי כָּהֶה עֵינָיו וּמִיָּד הֵחֵחִיל לִבְכּוֹת וְגַם אִשְׁתּוֹ וּבִתּוֹ
8 עַד מְאֹד וְאוֹתָם קִבְּלוּם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת : וְשָׁחַט אַיִל אֶחָד וּבִשְּׁלוּ וְתָקְנוּ כְּרָאוּי
9 לֶאֱכוֹל בָּעֶרֶב וְכָשֶׁהִגִּיעוּ הָעֶרֶב וַיֵּשְׁבוּ בְּשׁוּלְחַן לֶאֱכוֹל לֶחֶם : אָמַר טוֹבִיָה לְמַלְאַךְ
10 עֲזַרְיָה אָחִי דַּבֵּר לְאִישׁ בְּעַד הַדָּבָר שֶׁדִּבַּרְתִּי בְּדֶרֶךְ אוּלַי נַשְׁלִימֵהוּ עַתָּה אוֹ הֶחְחִיל
11 הַמַּלְאַךְ עֲזַרְיָה׃ לְדַבֵּר אֶל רְעוּאֵל בְּשְׁבִיל הַנַּעֲרָה׃ עָנָה רְעוּאֵל וְאָמַר אָחִי אֹכְלוּ
וּשְׁתוּ וְיִיטַב לְבַבְכֶם וְאָמְנָם כִּי לְךָ טוֹבִיָה בְּנִי מִשְׁפָּט הַגְּאוּלָה אֲבַל אֲנִיד לְךָ אֶת
דַּאֲמֶת אֶת בִּתִּי נַחֲתִי לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְלֹא הָיוּ מַסְפִּיקִין לַעֲלוֹת עַמָּה בְּמִטָּה וּמִיָּד
הָיוּ נִפְטָרִים וְעַתָּה בְּנִי אֱכוֹל וּשְׁתֵה וּבַבֹּקֶר בַּטוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה׃ וַיֹּאמֶר לֹא
אוֹכַל עַד אִם תַּשְׁלִים הַדָּבָר עַתָּה׃ עָנָה רְעוּאֵל וְאָמַר לוֹ הִנֵּה׃ הַנַּעֲרָה
לְפָנֶיךָ תִּהְיֶה׃ לְךָ לְאִשָּׁה׃ כְּתוֹרַת׃ וְכַהֲלָכָה וְאֵל שַׁדַּי יְרַחֵם עֲלֵיכֶם וַיַּחֵיל
אֶתְכֶם :

Statímque interrogavit eos Raguel; Fratres mei unde estis? qui respon- 3
derunt; Ex captivitate Naphtali quæ in Nineve agit. Dixit ad eos; Num no- 4
vistis Tobiam fratrem nostrum? responderunt, Novimus. Ad quos ite- 5
rum dixit; Salvus ne est? responderunt; Salvus est. Ecce hic est Tobias fi- 6
lius ejus. Quo audito, Raguel repentè subsiliit, atque amplexans cum oscu-
latus est eum, simulatque lachrimas præ gaudio fundens. Benedixit quo- 7
que eum dicens; Benedictus sis Domino, mi fili, fili patris boni ac probi.
Hinc nuntiárunt ei, quod oculis captus esset Tobias, quod nuntium cùm 8
audivisset, statim cœpit vehementer flere, unà cum uxore ac filia sua,
Ipsos tamen placido hilaríque vultu exceperunt, Mactando arietem, 9
quem diligenter coctum & paratum, ut decebat, ad vesperam comesturi
erant. Appropinquante verò vespera, cùm mensæ accubuissent, ad come-
edendum panem, Dixit Tobias ad Angelum; Mi frater Azaria, loquere, 10
obsecro, viro huic de ea re, qua de in via locutus es, fortassis dabitur, ut nunc
absolvamus eam. Tunc cœpit Angelus Azaria loqui cum Reguele, super
negotio puellæ, Cui respondit Reguel dicens; Obsecro fratres mei, edite, 11
bibite bonóque animo estote. Certum est mi fili Tobia, tibi jus esse pro-
pinquitatis. Veruntamen indicabo tibi quod res est. Filiam meam nuptũ
dedi septem viris, qui non potuerunt cum ea lectum conscendere, quin sta-
tim morerentur. Tu ergo nunc mi fili, ede & bibe, cras manè verò quod
tibi bonum visum fuerit, facito. Ad quem dixit (Tobias,) nihil potero ef-
ficere, donec modo hanc rem expediveris. Cui respondit Raguel dicens;
Ecce puella coram te est, sit uxor tua, sicut lex jubet, & moris est. Deus
omnipotens propitius sit vobis, & in vita vos conservet.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

3 וַתִּשְׁאַל לָהֶם עֶדְנָה מֵאַיִן אַתֶּם אַחַי וַיַּעֲנוּ אֹתָהּ מִן הַשְּׁבִיָּה אֲשֶׁר בְּנִינְוֵה מִמַּטֵּה
4 נַפְתָּלִי : וַתֹּאמֶר לָהֶם הֲיִדַעְתֶּם אֶת טוֹבִי אָחִינוּ וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ׃וַתֹּאמֶר לָהֶם הֲשָׁלוֹם
5 לוֹ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה׃ טוֹבִי אֲחִיכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אָבִי הוּא : וַיֵּרֶץ
6 רְעוּאֵל לְקָרְאתוֹ וַיְחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיִּבְךְּ עָמּוֹ׃וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל בָּרוּךְ אַתָּה׃ לְבֵנִי כִּי
7 בֶן אִישׁ צַדִּיק וְיָשָׁר אַתָּה׃ וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לִבְכּוֹת עִמּוֹ רְעוּאֵל וְעֶדְנָה׃ אִשְׁתּוֹ וְשָׂרָה׃
8 בִּתּוֹ : וַיִּשְׁחַט אַיִל אֶחָד וַיְכִינוּ סְעוּדָה׃ וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה׃ אֶל הַמַּלְאָךְ דַּבֵּר
9 עִם רְעוּאֵל עַל דְּבַר שָׂרָה בִתּוֹ וְיִתְּנֶנָּה׃ לִי לְאִשָּׁה : וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע רְעוּאֵל הַדָּבָר
הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה׃ יָדַעְתִּי כִּי טוֹב תִּתִּי אוֹתָהּ׃ לְךָ מִתִּתִּי אוֹתָהּ׃ לְאִישׁ אַחֵר
אֲבָל אוֹמַר לְךָ הָאֱמֶת׃ דַּע כִּי קָבַר נָתַתִּי אוֹתָהּ׃ לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכֻלָּם מֵתוּ
טֶרֶם שָׁבְאוּ אֵלֶיהָ׃ וְעַתָּה אֱכוֹל וּשְׁתֵה׃ וְהַנַּח הַדָּבָר׃ וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה לֹא אֹכַל
וְלֹא אֶשְׁתֶּה׃ עַד אֲשֶׁר תִּתֵּן׃ לִי לְאִשָּׁה׃ וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל קַח אוֹתָהּ׃ כִּי הִיא
אֲחוֹתְךָ וְאַתָּה אָחִיהָ׃ הִנֵּה׃ נָתַתִּיהָ׃ לְךָ לְאִשָּׁה כְּדַת׃ מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל וַיְיַ אֱלֹהֵי
הַשָּׁמַיִם יוֹשִׁיבֶכֶם הַלַּיְלָה׃ הַזֶּה וְיָצֵא עֲלֵיכֶם חַסְדּוֹ :

Et interrogavit eos Edna; Unde estis fratres mei? Responderunt ei; De ca- 3
ptivitate quæ est in Ninive, de tribu Naphthali. Dixit rursum ad eos; Nôstis 4
ne Tobæum fratrem nostrum? Responderunt; Novimur. Ait ad eos; Est ne 5
salvus? Responderunt; Salvus. Dixit Tobias; Tobæus frater vester, de quo
dixistis, pater meus est. Tunc cucurrit Rahuel in occursum ejus, & am- 6
plexatus est eum atque osculatus, & flens super illum ait; Fili mi bene- 7
dictus sis Domino: quia es filius viri justi & recti. Et adjecerunt flere su- 8
per eo Rahuel & Edna uxor ejus, atque Sara filia ejus. Mactato proinde 9
ariete uno paraverunt convivium, & comederunt atque biberunt. Et dixit 10
Tobias ad angelum; Loquere cum Rahuele de negotio Saræ filiæ ejus ut tra-
dat eam mihi in uxorem. Factum est autem cum audisset Rahuel verbum 11
istud ut diceret ad Tobiam; Scio melius esse ut eam tibi tradam in uxorem
quàm viro alteri. Dicam tamen tibi veritatem, quòd jam tradidi eam sep-
tem viris, qui omnes mortui sunt antequã ingrederentur ad eam. Sed nunc
comede & bibe & relinque verbum istud. Ait Tobias; Non comedam neque
bibam donec tradideris eam mihi in uxorem. Tunc dixit Rahuel; Accipe
eam, quoniam est soror tua & tu es frater ejus. En trado eam tibi in uxo-
rem juxta legem Mosi atque Israelis. Et Dominus Deus cœlorum faciat
vos habitare hac nocte in pace & mandet vobis misericordiam suam.

Versio VULG. LAT.

3 Et cùm hæc dixissent, ait; Undè estis, juvenes fratres nostri? At illi dixerunt; Ex tribu Néphthali sumus, ex
4 captivitate Ninive. Dixítque illis Raguel; Nôstis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt; Novimus.
5 Cúmque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem; Tobias, de quo interrogas, pater istius
6 est. Et misit se Raguel, & cum lachrymis osculatus est
7 eum, & plorans supra collum ejus, Dixit; Benedictio
8 sit tibi, fili mi, quia boni & optimi viri filius es. Et Anna uxor ejus, & Sara ipsorum filia, lachrymatæ sunt.
9 Postquàm autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cúmque hortaretur eos
10 discumbere ad prandium, Tobias dixit; Hìc ego hodiè non manducabo neque bibam, nisi priùs petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram
11 filiam tuam. Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid evenerit illis septé viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit ne fortè & huic similiter contingeret: & cùm nutaret, & non daret petenti ullum responsum,
12 Dixit ei Angelus; Noli timere dare eam isti, quoniã huic timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea alius
13 non potuit habere illã. Tunc dixit Raguel; Non dubito q; Deꝰ preces & lachrymas meas in cõspectu suo admi-
14 serit. Et credo quoniam ideò fecit vos venire ad me, ut ista cõjungeretur cognationi suæ secundùm legẽ Moysi: & nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 Καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς Ῥαγουὴλ, Πόθεν ἐστὲ ἀδελφοί; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, *Et interrogavit eos Raguel; Undè estis, fratres? 3*
4 Ἐκ τῆς φυλῆς (α) Νεφθαλὶ τῆς αἰχμαλώτων (β) ἐν Νινευΐ. Καὶ *Et dixerunt ei; De filiis Nephthali captivorum in Nineve. Et dixit eis; Noscitis Tobit fratrem 4*
εἶπεν αὐτοῖς, (γ) Γινώσκετε Τωβὶτ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν; οἱ δὲ (δ) εἶπον, *noſtrum? At illi dixerunt; Noscimus. Et dixit 5*
5 Γινώσκομεν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑγιαίνει; οἱ δὲ εἶπαν, Καὶ ζῇ, καὶ *eis; Valet? At illi dixerunt; Et vivit, & valet.*
6 ὑγιαίνει. καὶ εἶπε Τωβίας, Πατὴρ μού ἐστι. Καὶ ἀναπηδήσας Ῥα- *Et dixit Tobias; Pater meus est. Et prosilit Ra- 6*
7 γουὴλ, καὶ καταφίλησεν αὐτὸν, καὶ ἔκλαυσε, Καὶ (α) ἐυλόγησεν αὐ- *guel: & deosculatus est eum, & ploravit, Et be- 7*
8 τὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ (ζ) ἀνδρὸς υἱός. Καὶ *nedixit eum, & dixit ei; Honesti & boni ho- minis filius. Et audiens, quia Tobit amisit oculos 8*
ἀκέσας ὅτι Τωβὶτ ἀπώλεσε τὸς (η) ὀφθαλμὸς ἑαυτοῦ, ἐλυπήθη καὶ *suos, tristatus est, & ploravit. Et Edna uxor*
ἔκλαυσε. καὶ Ἔδνα (θ) ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ Σάρρα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ *ejus, & Sara filia ejus ploraverunt: Et susce- 9*
9 ἔκλαυσε, Καὶ ἀπεδέξαντο αὐτὸς προθύμως· καὶ ἔθυσε κριὸν προσά- *runt eos prompté: & immolaverunt arietem ovium,*
των, καὶ παρέθηκεν ὄψα πλείονα. Εἶπε δὲ Τωβίας τῷ Ῥαφαὴλ, *& apposuerunt obsonia plura. Dixit autem To-*
Ἀζαρία ἀδελφὲ, λάλησον ὑπὲρ ὧν ἔλεγες (ι) ἐν τῇ πορείᾳ, καὶ πε- *bias ad Raguel; Azarias frater, loquere de*
λεσθήτω τὸ πρᾶγμα. καὶ μεθέωκε τὸν λόγον τῷ Ῥαγουήλ. καὶ εἶπε *quibus dicebas in itinere, & perficiatur negotium. Et communicavit verbum ipsi Raguel. Et*
Ῥαγουὴλ πρὸς Τωβίαν, Φάγε, (κ) πίε καὶ ἡδέως γίνου. Σοὶ γὰρ καθήκει *dixit Raguel ad Tobiam; Comede, & bibe, & ju-*
11 τὸ παιδίον μου λαβεῖν· πλὴν ὑποδείξω σοι τὴν ἀλήθειαν. Ἔδωκα *cundè esto: tibi enim convenit filiolam meam*
τὸ (λ) παιδίον μου ἑπτὰ ἀνδράσι, καὶ ὁπότε (μ) ἂν εἰσπορεύοντο πρὸς *accipere: veruntamen indicabo tibi veritatem.*
αὐτὴν, (ν) ἀπέθνησκον ἐν τῇ νυκτὶ. ἀλλὰ τὸ νῦν (ξ) ἔχον, *Dedi filiolam meam septem viris: & simul atque 11*
ἡδέως γίνου. Καὶ εἶπε Τωβίας, Οὐ γεύομαι οὐδὲν ὧδε, ἕως ἂν ποιήσῃ *ingrediebantur ad eam, moriebantur sub noctem.*
καὶ φοβῆται πρός μέ. Καὶ εἶπεν Ῥαγουὴλ, Κομίζω αὐτὴν ἀπὸ τοῦ *Sed in præsentia jucundè esto. Et dixit Tobias; Non 10*
νῦν κατὰ τὸ καιρόν· (ο) ὡς δὲ ἀδελφὸς ἐστὶ αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ὡς ἐστὶν. *gustabo quicquã hìc, quoadusq; stetis, & statuatis*
ὁ δὲ ἐλεήμων Θεὸς εὐοδώσει ὑμῖν τὰ κάλλιστα. *ante me. Et dixit Raguel; Duc illam ex nunc juxta judicium: tu verò frater es illius, & ipsa tui est. Misericors autem Deus prosperabit vobis optima.*

MS.A. (α) Νεφθαλὶμ (β) τῶν (γ) Γινώσκετε (δ) εἶπαν, Γινώσκομεν. (ε) ὑιὸς ὑμῶν. (ζ) ἀνδρός. Καὶ (η) ὀφθαλμὸς, ἐλυπήθη
(θ)* καὶ ἡ (ι) ἐν τῇ ὁπορείᾳ, καὶ σὺν τὸ πρᾶγμα. (κ) καὶ πίε (λ) παιδίον ἑπτὰ (μ) ἂν (ν) ἀπεθνήσκοσ (ξ) ἔχων, (ο) οὐ ἀδελφὸς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Et interrogavit eos Raguel; Unde estis 3
fratres? Et dixerunt, De filiis Naphthali
captivis de Ninive. Et dixit eis; Nôstis 4
Tobit fratrẽ meum? Dixerunt, Novimus.
Et dixit eis; Valetne? Et dixit Tobias; Pa- 5
ter meus est. Et exiliens Raguel oscula- 6
tus est eum, & benedixit ei, & dixit ei;
O fili viri honesti ac boni. Cùm autem 7
accepisset amisisse Tobit oculos suos, 8
molestiâ affectus flevit, simúlque Edna
uxor ejus, & Sara filia fleverunt. Et excepit eos hilaris: Et mactavit de grege arie- 9
tem, & apposuit cibaria multa. Dixit autẽ
Tobias Raphaeli; Azarias frater, Loquere 10
de eis, de quibus sermonem habuisti in
itinere, & perficiatur negotium. Et præ-
posuit rem Ragueli. Et dixit Raguel
Tobiæ; Ede ac bibe, hilaríque esto:
tibi enim convenit filiam meam uxorem
accipere. Verùm indicabo tibi veritatem;
Filiã meam dedi septem viris, et cùm in-
gressi sunt ad eam, mortui sunt ipsâ nocte.
Tu autem ede jam ac bibe, hilaríque esto
hâc nocte. Et respondit ac dixit Tobias;
Non edam nec bibam, usque dum con-
veniatis mecum. Et dicit ipsi Raguel;
Quid ego facere possum? Ad te enim
ex lege pertinet. Do eam tibi jure uxo-
rem sicut & lex facit. Verùm enim-
verò Dominus cœli & terræ secundet
viam vestram hâc nocte, & indulgeat
vobis pacem.

UMI

ספר טוביה: ח

15 מִיַּד קְרָא לְנַעֲרָה וְתִפְּשָׂה בְּיָדוֹ: וְאָמַר לְנַעַר רְאוּ בְנִי דֶּרֶי זֹאת מְקוּדֶשֶׁת לָךְ
16 כְּדַת יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל וְלָךְ אֶל אָבִיהָ: וּמִיַּד קָרָא עֲרִיכ וְקִדֵּשׁ אוֹתָהּ בְּפָנֵיהֶם וְכָתְבוּ
17 וְחָתְמוּ שְׁטַר כְּתוּבָתָהּ: וּמִיַּד בֵּרְכוּ שָׁבַע בְּרָכוֹת וְהִתְחִיל לֶאֱכוֹל: וְקָרָא רְעוּאֵל אֶת
18 אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ תְּקָנִי חֶדֶר הַפְּנִימִי וְהַכְנִיסִי לְשָׁם אֶת הַנַּעֲרָה: וְכַךְ עָשְׂתָה וְהִכְנִיסָהּ
19 לְשָׁם אֶת בְּתָהּ וְהִתְחִילָה הַנַּעֲרָה לִבְכּוֹת בִּמְרַת נַפְשָׁהּ וְקִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
20 דִּמְעָתָהּ: וְאָמְרָה הִתְחִילָה לְנַחֲמָהּ לְרַבֵּד עַל לִבָּהּ הִתְחַזְקִי בִּתִּי וְאַל תִּירְאִי יְיָ אֱלֹהֵי
הַשָּׁמַיִם הוּא יְרַחֵם עָלַיִךְ וְיִתֵּן לָךְ שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה תַּחַת הָאֵבֶל וְהַיְנוֹן אֲשֶׁר בְּלִבֵּךְ:

ח

1 וּכְשֶׁעָמְדוּ מִן הַשּׁוּלְחָן הִכְנִיסוּ אֶת טוֹבִיָּה אֶל הַנַּעֲרָה: וְקוֹדֶם שֶׁיִּכָּנֵס צִוָּה וְהֵבִיאוּ לוֹ
2 מַחֲתָה עִם הַגֶּחָלִים וְשָׁם שָׁם הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַקְּטֹרֶת וְנִכְנַס וְהֶעֱשִׁין אֶת הַנַּעֲרָה וְאֶת
3 עַצְמוֹ וְגַם כָּל הַבַּיִת: וְכְשֶׁהֵרִיחַ אַשְׁמְדַאי רֵיחַ הֶעָשָׁן בָּרַח בִּקְצֵה אֶרֶץ מִצְרַיִם: וְאָזַל יְצָאוּ
4 מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וְסָגְרוּ הַבַּיִת תָּעַמַד לְהִתְפַּלֵּל וְאָמַר לְנַעֲרָה עִמְדִי נָא וְנִתְפַּלֵּל יַחַד לִפְנֵי
אֱלֹהֵינוּ אוּלַי יְרַחֵם עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִיַּד עָמְדוּ יַחַד בִּתְפִלָּה: וְהִתְחִיל
6 טוֹבִיָּה מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּמְבוֹרַךְ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
7 לְעוֹלָם וָעֶד לְךָ יְהַלְלוּ שָׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ:

Editio SEBAST.

15 וַיִּקַּח רְעוּאֵל אֶת שָׂרָה בִּתּוֹ וַיִּתֵּן אוֹתָהּ לְטוֹבִיָּה לְאִשָּׁה: וַיְבָרֵכֶם וַיֹּאמֶר לְעֶדְנָה אִשְׁתּוֹ
16 לְהָבִיא אֵלָיו גְּלִיוֹן אֶחָד וַיִּכְתֹּב עָלָיו אֶת הַכְּתֻבָּה וַיַּחְתֹּם אוֹתָהּ בְּעֵדִים: וַיֹּאכְלוּ
17 וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂמְחוּ: וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל אֶל עֶדְנָה אִשְׁתּוֹ הָכִינִי הַחֶדֶר וּשִׂימִי אוֹתָם שָׁמָּה:
18 וְתַחֲבֹק עֶדְנָה אֶת שָׂרָה בִּתָּהּ וַתֵּבְךְ עָמָּה: וַתֹּאמֶר לָהּ בִּתִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה
19 עִמָּךְ חֶסֶד בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְיִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים וִירַחֵם אוֹתָךְ בְּשִׁבְיל הַיְנוֹן שֶׁעָבַר עָלַיִךְ
עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

ח

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ לְתַקֵּן הַחֶדֶר וְאֶת הַמִּטָּה וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ לְחֶדֶר טוֹבִיָּה וְשָׂרָה: וַיִּזְכֹּר
2 טוֹבִיָּה אֶת דִּבְרֵי רְפָאֵל וַיִּקַּח אֶת הַלֵּב הַדָּג וַיָּשֶׂם עַל הַמַּחֲתָה וַיַּקְטֵר הַגֶּחֶל בִּנְרֵי
3 שָׂרָה: וְקִבֵּל אַשְׁמְדַי אֶת הָרֵיחַ וַיִּבְרַח עַד קְצֵה אֶרֶץ מִצְרַיִם וּרְפָאֵל הַמַּלְאָךְ
4 אֲסָרוֹ שָׁם: וַיֵּצֵא מִן הַחֶדֶר וַיִּסְגְּרוּ הַדְּלָת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיָּקָם טוֹבִיָּה מִן הַמִּטָּה
וַיֹּאמֶר לְשָׂרָה אֲחוֹתִי קוּמִי וְנִפְגַּל תְּחִנָּתֵנוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ כְּרוֹב
7 רַחֲמָיו וְחַסְדָּיו: וַיָּחֶל טוֹבִיָּה אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה
הוּא יְיָ לְבַדְּךָ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Statim accersitâ puellâ, apprehensâque manu ejus, dixit puero; Ecce mi fili, 15
hæc tibi desponsata esto, ut mos est in Jehuda & in Israel, quam acceptam,
perge ad patrem tuum. Moxque advocatis testibus, desponsavit eam in 16
conspectu eorum, qui & scripserunt ac sigillârunt instrumentum quod sum-
mam dotis illi dandæ continebat, (Quo facto) statim dictis benedictionibus 17
epulari cœperunt. Vocavit autem Reguel uxorem suam, & dixit ad eam, 18
parato conclave interius, in quam introducito puellam, Quod cum fecisset, 19
introducendo illuc filiam suam, cœpit puella flere præ amaritudine animæ
suæ, Dominus autem Deus suscepit lachrimas ejus. Atque mater ejus cœpit 20
consolari eam, tristemque blanditiis delinire, inquiens; Forti animo esto mi
filia, ne timeas. Dominus Deus cœli miserebitur tui, dabitque tibi lætitiam
& gaudium, pro luctu & mœrore, qui est in corde tuo.

CAP. VIII.

1 Cumq; à cœna surrexissent, introduxerunt Tobiam ad puellam, Qui pri-
2 usquàm ingrederetur, jussit adferri sibi acerram cum prunis, super quas po-
suit, cor & jecur, Dein ingressus suffumigavit puellam, se, totamq; domum.
3 Cumq; Aschmodæus odoratus esset odorem fumi, aufugit ad extrema usque
4 terræ Ægypti. Egressisq; hominibus (è conclavi,) Tobias illo intus con-
clusо, surrexit ad orandum, simul & ad puellam dicens. Surge obsecro, &
6 oremus unà coram Deo nostro. Fortassis miserebitur nostri Deus. Sta-
7 tim surrexerunt pariter ad orandum. Cœpitque Tobias benedicere; Be-
n dictus sis Domine Deus noster, & Deus patrum nostrorum. Benedictum
sit nomen tuum magnum & sanctum, in seculum & in perpetuum. Te lau-
dent cœli cœlorum, terra & omnia quæ in ea sunt.

MUNSTERI.

Accipiens proinde Rahuel Saram filiam suam dedit eam Tobiæ uxorem, 15
atque benedixit eos, Et ait ad Ednam uxorem suam, ut afferret ad eum char- 16
tam unam in qua signaret scripturam obsignarétque eam sigillo coram testi-
bus Cúmque ederent & biberent & lætarentur, Dixit Rahuel ad Ednam 17
uxorem suam; Para cubiculum in quo eos ponas Amplexans verò Edna 18
Saram filiam suam & flens cum ea, Ait ad eam; Filia mea, Dominus Deus 19
Israel exhibeat tibi hac nocte misericordiam suam & det vobis miseratio- 20
nes. Ille propitietur tibi propter mœrorem illum qui transivit super te
usque in hunc diem.

CAP. VIII.

Factum est autem cùm cessarent parare cubiculum & lectum, surrexerunt 1
& abierunt ad cubiculum Tobiæ & Saræ: Recordatúsque Tobias verborum 2
Raphaelis accepit cor piscis & posuit super carbones ardentes, fecitque
fumum subter vestimenta Saræ. Et postquàm Asmodæus sensit odorem 3
fugit ad extremitatem terræ Ægypti, & angelus Raphael ligavit eum ibi.
Egresso autem illo è cubiculo, clauserunt ostium super se ambos, & sur- 4
gens Tobias è lecto ait ad Saram uxorem suam, Soror mea surge, & proster-
namus preces nostras ante Dominum, ut agat nobiscum secundùm multitu-
dinem miserationú suarum & pietatum suarum. Precatus ergò Tobias faciē 7
Domini dixit; Domine Deus Israel, tu solus es Dominus in cœlis & in terra.

Versio VULG. LAT.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens; Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus
Jacob vobiscum sit, & ipse conjungat vos, impleátque
16 benedictionem suam in vobis. Et acceptâ chartâ, fece-
17 runt conscriptionē conjugii. Et post hæc epulati sunt,
18 benedicentes Deum, Vocavítque Raguel ad se Annam
uxorem suam, & præcepit ei ut præpararet alterū cu-
19 biculum. Et introduxit illuc Saram filiam suam, & la-
20 chrymata est. Dixítque ei; Forti animo esto, filia mea:
Dñs cœli det tibi gaudiū pro tædio quod perpessa es,

CAP. VIII.

1 Postquàm verò cœnvaerunt, introduxerunt juvenē
2 ad eam. Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli,
protulit de cassidili suo partem jecoris, posuítque eam
3 super carbones vivos. Tunc Raphael Angelus appre-
hendit dæmonium, & religavit illud in deserto supe-
4 rioris Ægypti. Tunc hortatus est virginem Tobias, di-
xítque ei; Sara, exurge, & deprecemur Deum hodiè, &
cras, & secundum cras: quia his tribus noctib⁹ Deo jun-
5 gimur: tertiâ autē transactâ nocte, in nostro erim⁹ con-
6 jugio. Filii quippe Sanctorū sumus, & non possum⁹ ita
conjungi, sicut gentes quæ ignorant Deum. Surgentes
autē pariter, instanter orabāt ambo simul, ut sanitas da-
7 retur eis. Dixítque Tobias; Dñe Deus patrum nostrorū,
benedicant te cœli & terræ, maréque & fontes, & flu-
mina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ἐκάλεσε (a) Σάῤῥαν τ̀ θυγατέρα αὐτοῦ, κ̀ λαβὼν τ̀ χεῖρα αὐτῆς, Et vocavit Sarram filiam suam, & sumens manum 15
παρέδωκεν αὐτὴν (β) Τωβίᾳ γυναῖκα, κ̀ εἶπεν, Ἰδοὺ χ̄ τ̀ νόμον ejus tradidit eam Tobiæ uxorem: & dixit; Ecce
Μωϋσέως κομίζε αὐτὴν, κ̀ ἄπαγε πρὸς τ̀ πατέρα Cu. κ̀ (γ) εὐ- juxta legē Moysi duc eam, & adduc ad patrem tuū.
16 λόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐκάλεσεν Ἔδναν τ̀ γυναῖκα αὐτοῦ· κ̀ Et benedixit eos. Et vocavit Ednam uxorem suam: 16
17 λαβὼν βιβλίον, ἔγραψε συγγραφὴν, κ̀ ἐσφράγισε. Καὶ ἤρξαν- & sumens librum, scripsit syngraphan, & obsigna- 17
18 το ἐσθίειν. Καὶ (d) ἐκάλεσε Ῥαγουὴλ Ἔδναν τ̀ γυναῖκα αὐτοῦ, κ̀ vit. Et cœperunt comedere. Et vocavit Raguel 18
εἶπεν αὐτῇ, Ἀδελφὴ ἑτοίμασον τὸ ἕτερον ταμεῖον, Καὶ εἰσήγαγε Ednam uxorem suam, & dixit ei; Soror, para al-
αὐτήν. κ̀ ἐποίησεν ὡς εἶπε· κ̀ (e) εἰσήγαγεν αὐτὴν ἐκεῖ, κ̀ ἔ- terum thalamum, Et introduc eam. Et fecit, sic- 19
19 κλαυσεν· κ̀ ἀπεδέξατο τὰ δάκρυα τ̀ θυγατρὸς αὐτῆς, Καὶ εἶπεν ut dixit. Et introduxit eam illuc, & plora-
20 αὐτῇ, Θάῤῥει τέκνον, ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ κ̀ τ̀ γῆς, δῴη σοι χάριν vit: & suscepit lachrymas filiæ suæ, Et dixit 20
αὐτὶ τ̀ λύπης σου ταύτης· θάῤῥει θυγατερ. ei; Confide, filia: Dominus cœli & terræ det
tibi (b) gratiam pro tristitia tua hac. Confide, filia.

MS. A. (a) Σάῤῥα (β) τῷ Τωβίᾳ (γ) ηὐλόγησεν (d) ἐκάλεσεν Ἔδναν (e) εἰσήγαγον

ΚΕ Φ. η'.

1 Ὅτε δ συνετέλεσε δειπνοῦντες, εἰσήγαγον Τωβίαν πρὸς αὐτήν. POSTQUAM verò consummaverunt cœnantes; 1
2 Ὁ δ πορευόμενος ἐμνήσθη τ̀ λόγων Ῥαφαὴλ, κ̀ ἔλαβε τ̀ ἥπαρ introduxerunt Tobiam ad eam. Ille autem vadens 2
τ̀ θυμιάματος, κ̀ ἐπέθηκε τ̀ καρδίαν τοῦ (a) ἰχθύος κ̀ τὸ ἧπαρ, κ̀ recordatus est verborum Raphael, & sumpsit cine-
3 ἐκάπνισεν. Ὅτε δ ὠσφράνθη τὸ δαιμόνιον τ̀ ὀσμῆς, ἔφυγεν (β) εἰς rem thymiamatū, & superposuit cor piscis, & jecur,
4 τὰ ἀνώτατα Αἰγύπτου, κ̀ ἔδησεν αὐτὸ ὁ ἄγγελος. Ὡς δ ζυνεκλεί- & fecit fumigare. Quando autem olfecit dæmoniū 3
σθησαν ἀμφότεροι, αὐτὸς Τωβίας ἀπὸ τ̀ κλίνης, κ̀ εἶπεν, Ἀνάστηθι odorem, fugit in superiora Ægypti: & ligavit ipsū
ἀδελφὴ, κ̀ προσευξώμεθα, ἵνα ἐλεήσῃ (γ) ἡμᾶς ὁ κύριος. Καὶ angelus. ut autem clausi sunt utrique, surrexit 4
ἤρξατο Τωβίας λέγειν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς τ̀ πατέρων ἡμῶν, κ̀ Tobias de lecto, & dixit; Surge soror, & deprece-
εὐλογητὸν τὸ ὄνομά Cu τὸ ἅγιον κ̀ ἔνδοξον εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐ- mur, ut misereatur nostrî Dominus. Et cœpit Tobias 7
λογησάτωσάν Cu οἱ οὐρανοὶ, κ̀ πᾶσαι αἱ κτίσεις Cu. dicere; Benedictus es Deus patrū nostrorū, & bene-
dictum nomen tuū sanctum, & honoratum in secu-
la. Benedicant te cœli, & omnes creaturæ tuæ.

MS. A. (a) ἰχθύος, κ̀ τὸ ἧπαρ ἐκάπνισεν. (β) ἕως εἰς (γ) ὁ κύριος ἡμᾶς.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Tum ederunt ac biberunt: Et dixit Ra- 17
guel Ednæ uxori, Para thalamum aliquē, 18
& introduc filiā tuā: Fecítque ut dixit ei.
Et introduxit ipsam illic in thalamū, & 19
vestivit ipsam. Et flevit super collum
ejus, Et dixit ei; Bono esto animo filia: 20
Faciat tibi Dominus cœli ac terræ mise-
ricordiam hac nocte, & det tibi gaudium
pro mœrore quem antehac habuisti.

CAP. VIII.

1 Cum autē hilares fuissent, surgentes in-
duxerunt Tobiam ad eam in thalamum.
2 Et recordatus est Tobias verborum Ra-
phaelis: Et sumpsit cor & jecur piscis, et
posuit super prunis ignitis, quib⁹ impositū
3 erat thymiama. Odor autem piscis ex-
pulit dæmonem; Et fugit in superiora
4 Ægypti: Et ligavit eum ibi Raphael. Et di-
xit Tobias Saræ; Surgamus soror, & ore-
mus, & petamus à Dño ut misereatur no-
strî, & det nobis pacem hâc nocte. Et sub-
junxit Tobias in hæc verba; Benedictus 7
esto Domine Deus patrum nostrorum, &
benedictum sit nomen tuum in æternum.

7

כפר טוביה : ח

8 וְאַתָּה בָּרָאתָ אָדָם הָרִאשׁוֹן וְנָתַתָּ לוֹ אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וְכֵן תִּקְנָתָ דֶּרֶךְ לְכָל הָעוֹלָם
9 כְּזֹלוּ וְאַתָּה אָמַרְתָּ לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : וְעַתָּה יְהוָה
אֱלֹהַי לֹא בְעַד זְנוּת אֲנִי נוֹשֵׂא אֶת הַנַּעֲרָה הַזֹּאת כִּי אִם לְקַיֵּם דְּבָרְךָ הָאֱמֶת :
10 רַחוּם וְחַנּוּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ וְתַשְׂבִּיעֵנוּ אוֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים
11 וְתַעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אָמֵן וַיִּשְׁכְּבוּ יַחַד בַּלַּיְלָה הַהוּא : וַיָּקָם רְעוּאֵל וַיֵּלֶךְ עַל
12 הַקְּבָרוֹת וְחָפַר קֶבֶר : כִּי אָמַר שֶׁמָּא יָמוּת גַּם הוּא וְאַקְבִּירֵהוּ בַּלַּיְלָה וְלֹא יֵדַע הַדָּבָר
13 וְנִהְיֶה עוֹד לְבוּז : וַיָּבֹא רְעוּאֵל בֵּיתוֹ וְאָמַר לַעֲדְנָה אִשְׁתּוֹ : שִׁגְרִי לִי אַחַת מִן
14 הַשִּׁפְחוֹת וְתִרְאֶה שֶׁמָּא נִפְטַר גַּם הוּא וְאַקְבִּירֵהוּ : וַיִּכְנְסָה הַשִּׁפְחָה וּמָצְאָם
15 יוֹשְׁבִים : וַיֵּצֵא וְאָמְרָה לָהֶם עוֹדֶנּוּ חָי : וַיְבָרֵךְ רְעוּאֵל אֶת יְהוָה וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה
16 אֱלֹהֵי כָל בְּשָׂר וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדְךָ וּמְרוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְלָה וְלִךְ מְהֻלָּלִים
מַלְאָכֶיךָ וְאוֹתְךָ מְקַדְּשִׁים קְדוֹשֶׁיךָ וְלִךְ מוֹדִים וּמְבָרְכִין כָּל בְּחִירֶיךָ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
17 אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר שִׂמַּחְתָּנִי וַאֲשֶׁר יָנוֹרְתִי לֹא הֵבֵאתָ : וּבְרוֹב רַחֲמֶיךָ רַחַמְתָּ
18 עָלַי : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֲשֶׁר רִחַמְתָּ עַל שְׁנֵי יְחִידִים בֶּן עֲדֵי עַד רַחֵם עֲלֵיהֶם וְיַכְלוּ
19 בְּטוֹב יְמֵיהֶם וְשָׁנוֹתֵיהֶם בַּנְעִימִים :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

8 Tu creâsti hominem primum, ac dedisti ei Havam uxorem ejus, præpa-
raſtique viam universo orbi. Tu dixiſti ; Non eſt bonum, eſſ. hominem
9 ſolum, faciam ei auxilium, quod ſit coram eo. Nunc certè Domine De-
us, non ſcortationis cauſâ ego duco puellam iſtam, ſed ut confirmem
10 verbum tuum, quod verum eſt. Miſericors & clemens Deus, ſit bona
voluntas coram te, ut propitiùs ſis nobis, atque exatures nos longitudi-
ne dierum, anniſque vitæ. Ad quæ reſpondens puella dixit, Amen, atque
11 ita dormierunt unà nocte iſta. Exurgens autem Reguel abiit ad locum
12 ſepulturæ, effoditque ſepulchrum. Dicebat enim; Fortaſſis & hic mor-
tuus eſt, ſepeliam ergo eum noctu, ut nemo iſtud reſciſcat, neque iterum
13 contemptui fiamus. Inde ingreſſus domum ſuam, dixit ad Adnam uxo-
14 rem ſuam : Mitte quæſo unam ex ancillis, ut videat num & is mortuus
15 ſit, quò ſepeliam eum, Ingreſſaque ancilla, cum inveniſſet eos unà ſe-
16 dentes, Iterum egreſſa, dixit ad eos ; Adhuc ipſe vivit. (Quo audito)
17 Reguel benedixit Dominum dicens ; Benedictus ſis Domine Deus univer-
ſæ carnis, benedictum item ſit nomen glorioſum tuum, quod excellit
omnem benedictionem & laudem. Te item benedicant Angeli tui, teque
ſanctificent ſancti tui. Tibi gratias agant ac benedicant omnes electi
tui. Benedictus ſis Domine Deus noſter, rex mundi, qui affeciſti me gau-
dio, quodque timui non paſſus es venire. Per multam miſericordiam tuam
18 miſertus es mei. Benedictus ſis Domine, qui miſertus es duorum (hominum)
19 iſtorum, qui unici nati ſunt parentum ſuorum. Sic in perpetuum propitius
eſto eis, ut dies & annos ſuos bene & jucundè (tranſigant.)

Editio SEBAST. MUNSTERI.

8 וְאַתָּה יְיָ בָּרָאתָ אֶת אָדָם וְנָתַתָּ לוֹ אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ לְעֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : וְעַתָּה יְיָ גָּלוּי וְיָדוּעַ
9 לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא לְקַחְתִּי אֶת אֲחוֹתִי הַזֹּאת בְּשִׁבְיל זְנוּת כִּי אִם בְּיוֹשֶׁר לֵבָב כְּדַת
10 מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל : וְאַתָּה יְיָ חָנֵנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהַחֲבִירֵנוּ יַחַד בְּשָׁלוֹם וְתֵן לָנוּ בָּנִים לִבְרָכָה
11 וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָתְךָ וַתַּעַן שָׂרָה וַתֹּאמֶר אָמֵן וַיָּבֹא אֱלֹהִים בַּלַּיְלָה הוּא : וַיָּקָם רְעוּאֵל
12 לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו לַחְפֹּר קֶבֶר לַיְלָה : וַיֹּאמֶר אִם מֵת הַבָּחוּר נִקְבְּרֵנוּ בַּלַּיְלָה
13 וְאִישׁ אַל יֵדַע וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ חֶרְפָּה : וַיִּקְרָא רְעוּאֵל אֶל עַדְנָה אִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
14 שִׁלְחִי אַחַת מִן הַשִּׁפְחוֹת אֶל הַחֶדֶר וְתִרְאֶה אִם הוּא חַי וְאִם לֹא נִקְבְּרֵהוּ טֶרֶם
15 אוֹר הַבֹּקֶר וְאִישׁ לֹא יֵדַע : וַתִּשְׁלַח עַדְנָה אֶת הַשִּׁפְחָה אֶל הַחֶדֶר וַתֵּרֶא וְהִנֵּה
16 שׁוֹכְבִים שְׁנֵיהֶם יַחַד בְּשָׁלוֹם וְחֶדְוָה : וַתֵּצֵא וַתַּגֶּד לָהֶם וַתֹּאמֶר לָהֶם חַי הוּא :
17 וַיְבָרְכוּ אֶת יְיָ הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר
18 עָשִׂיתָ עִמָּנוּ הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה כִּי אַתָּה הוּא יְיָ מוֹחֵץ וְרוֹפֵא מֵמִית וּמְחַיֶּה : אֲשֶׁר
20 עָשִׂיתָ עִם שְׁנֵי אֵלֶּה הַפְּלֵא הַזֶּה וְאַתָּה חַי וְקַיָּם לָעַד עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים :

8 Tu creâsti Adam & dedisti ei Hevam uxorem ejus, ut eſſet adjutorium cir-
ca eum. Nunc itaque Domine manifeſtum & notum eſt tibi quod non ac-
9 cepi uxorem hanc propter fornicationem, ſed ex rectitudine cordis juxta
legem Moſi & Iſraelis : Quapropter tu Domine miſerere noſtri & propi-
10 tius eſto nobis, atque conjunge nos in pace, & trade nobis liberos benedi-
ctionis, qui occupentur in lege tua. Reſpondens autem Sara dixit, Amen.
Poſt hæc ingreſſus eſt nocte illâ ad eam. Rahuel autem noctu ſurrexit & di-
11 xit ſervis ſuis, ut ipſa nocte foderent ſepulchrum, Aitque; Si mortuus fue-
12 rit adoleſcens, ſepeliemus eum in nocte, ne quiſquam ſciat & non eveniat
nobis opprobrium. Vocans quoque Rahuel Ednam uxorem ſuam dixit ad
13 eam : Mitte unam ex ancillis ad cubiculum ut videat num adhuc vivus ſit.
14 Quod ſi non, ut ſepeliamus eum ante lucem matutinam & nemo ſciat. Cùm
15 ergò Edna miſiſſet ancillam ad cubiculum & illa introſpexiſſet, vidit am-
bos pariter dormientes in pace & ſuavitate. Egrediénſque nuntiavit eis
16 dicens ; Eſt vivus. Tunc benedixerunt Dominum & Deum magnum, dixit-
17 que Rahuel ; Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum, qui feciſti no-
18 biſcum hanc magnam miſericordiam. Certè tu es qui vulneras & ſanas, oc-
19 cidis & vivificas. Tu es qui feciſti cum duobus iſtis miraculum iſtud, tu vi-
vis & permanes in ſecula ſeculorum & in perpetuas æternitates.

Verſio VULG. LAT.

8 Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſtíque ei adjutoriũ
9 Hevam. Et nunc, Dñe, tu ſcis, quia non luxuriæ cauſâ
accipio ſororem meam conjugem, ſed ſolâ poſteritatis
10 dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſecula
10 ſeculorũ. Dixit quoque Sara; Miſerere nobis, Dñe, mi-
11 ſerere nobis, & conſeneſcamus ambo pariter ſani. Et
factum eſt circa pullorũ cantum, accerſiri juſſit Raguel
11 ſervos ſuos, & abierunt cum eo pariter ut foderent ſe-
12 pulchrũ. Dicebat enim; Ne fortè ſimili modo evenerit
12 ei, quo & cæteris illis ſeptem viris, qui ſunt ingreſſi ad
13 eam. Cùmque paràſſent foſſam, reverſus Raguel ad
14 uxorẽ ſuam, dixit ei; Mitte unam ex ancillis tuis, &
videat ſi mortuus eſt, ut ſepeliam eum antequàm illuce-
15 ſcat dies. At illa miſit unam ex ancillis ſuis. Quæ ingreſ-
16 ſa cubiculũ, reperit eos ſalvos & incolumes, ſecum pa-
16 riter dormientes. Et reverſa, nuntiavit bonum nuntiũ,
& benedixerunt Dñm, Raguel videlicèt & Anna uxor
17 ejus: Et dixerunt; Benedicim⁹ te, Dñe Deus Iſrael, quia
18 non contigit quemadmodùm putabamus. Feciſti enim
nobiſcum miſericordiã tuam, & excluſiſti à nobis ini-
19 micum perſequentem nos. Miſertus es autem duobus
unicis. Fac eos, Dñe, plenius benedicere te : & ſacri-
ficium tibi laudis tuæ & ſuæ ſanitatis offerre, ut cogno-
ſcat univerſitas gentium, quia tu es Deus ſolus in uni-
verſa terra.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

8 Σὺ ἐποίησας Ἀδὰμ, καὶ ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν Εὔαν σύνεσιν τῆ
γυναῖκα αὐτοῦ· ἐκ τούτων ἐγνώσθη τὸ ἀνθρώπων σπέρμα. Σὺ εἶπας,
Οὐ καλὸν ἔστι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅμοιον
9 αὐτῷ. Καὶ νῦν κύριε ὁ διὰ πορνείαν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἀδελφήν
μου ταύτην, ἀλλὰ ἐπ' ἀληθείας· Ἐπίταξον ἐλεῆσαί με, καὶ
10 (α)αὐτῇ συγγηράσαι. καὶ εἶπε μετ' αὐτοῦ, Ἀμήν. καὶ ἐκοι-
μήθησαν ἀμφότεροι τὴν νύκτα. Καὶ ἀνέστη Ῥαγουὴλ ἐπορεύθη, καὶ
11 ὤρυξε τάφον, λέγων, Μὴ καὶ (β) οὗτος ἀποθάνῃ; Καὶ ἦλθε Ῥα-
γουὴλ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν Ἔδνα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, Ἀπό-
στειλον μίαν τῶν παιδισκῶν, καὶ ἰδέτωσαν εἰ ζῇ· εἰ δὲ μή, ἵνα θάψωμεν
12 αὐτὸν, καὶ μηδεὶς (γ)γνῷ. Καὶ εἰσῆλθεν ἡ παιδίσκη ἀνοίξασα τὴν
θύραν, καὶ εὗρε τοὺς δύο καθεύδοντας, Καὶ ἐξῆλθεν ἀπήγγειλεν
αὐτοῖς, ὅτι ζῇ. Καὶ (δ) εὐλόγησε Ῥαγουὴλ τὸν Θεὸν, λέγων, Εὐλο-
γητὸς εἶ Σὺ ὁ Θεὸς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ καθαρᾷ καὶ ἁγίᾳ· καὶ εὐλογή-
σουσάν Σε οἱ ἅγιοί Σου, καὶ πᾶσαι αἱ κτίσεις Σου, καὶ πάντες οἱ
ἄγγελοί Σου, καὶ οἱ ἐκλεκτοί Σου· εὐλογητῶσάν Σε εἰς (ε)πὰς αἰῶνας·
Εὐλογητὸς εἶ, ὅτι ἤνοιξάς με, καὶ οὐκ ἐγένετό μοι καθὼς ὑπενόουν,
Ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός Σου ἐποίησας μεθ' ἡμῶν. Εὐλογητὸς
εἶ, ὅτι ἠλέησας δύο μονογενεῖς· ποίησον αὐτοῖς ἔλεος,
συντέλεσον τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν (ζ) ὑγιείᾳ μετ' εὐφροσύνης καὶ ἐλέους.

Tu feciſti Adam, & dediſti ei adjutricem Evam 8
firmamentum uxorem ejus. Ex his natũ eſt hominũ
ſemen. Tu dixiſti ; Non bonũ eſſe hominẽ ſolũ, facia-
mus ei adjutricem ſimilem ei. Et nunc, Domine, non 9
propter fornicationem ego accipio ſororem meam
hanc, ſed ſuper veritatem. Præcipe miſereri meî, 10
& ei conſeneſcere. Et dixit ſecum, Amen. Et ⌊
dormierunt utrique nocte. Et ſurgens Raguel ivit, 11
& effodit ſepulchrum, dicens ; Nonne & hic mo- 12
rietur ? Et venit Raguel in domum ſuam, & dixit 13
Ednæ uxori ſuæ ; Mitte unam ancillarũ, & vide- 14
ant, ſi vivit : ſi autem non, ut ſepeliamus eum, &
nemo ſciat. Et intravit ancilla aperiens januam, 15
& invenit ambos dormientes : Et egreſſa annunti- 16
avit eis, quia vivit. Et benedixit Raguel Deum, 17
dicens ; Benedictus es tu, Deus, in omni benedicti-
one munda, & ſancta: & benedicant te Sancti tui,
& omnes creaturæ tuæ, & omnes angeli tui, &
electi tui : benedicant te in ſecula. Benedictus es,
quoniã lætificâſti me, & non factũ eſt mihi, ſicut ſu-
ſpicabar, Sed ſecundũ multam miſericordiam tuam 18
feciſti nobiſcũ. Benedictus es, quoniam miſertus 19
es duorum unigenitorum : fac eis, Domine, miſeri-
cordiam, conſumma vitam eorum in ſanitate cum
lætitia, & miſericordia.

MS.A. (α)ταύτῃ συγκαλαγηράσαι. (β)αὐτὸς (γ)γνώτω. (δ)ηὐλόγησεν (ε)πὰς τὰς (ζ) ὑγίᾳ

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Tu feciſti virum & fœminam, & feciſti 8
fœminam adjutricem ejus : Et de conju-
gio ipſorum nata eſt progenies hominũ.
Tu dixiſti ; Non eſt bonum ut ſit Adam
ſolus : Faciam ei adjutorem ſimilem ipſi.
Et nunc Domine, non fornicationis cau- 9
ſâ accipio ego hanc ſororẽ meam, ſed ſe-
cundùm jus legis. Tu verò miſerere nunc 10
noſtrî, & da nobis ſimul in pace conſene-
ſcere, & da nobis liberos benedictos. Et
dixit Sara, Amen. Et dormierunt nocte 11
iſtâ. Et dixit Raguel ſervis ſuis ; Ite, fo- 12
dite ſepulchrum noctu, priuſquàm luceat:
Dicebat enim, Si eveniat mortuum eum
eſſe, ſepeliam eum hâc nocte, ne quis ſciat,
nec ſit nobis opprobrio. Egreſſis autem 13
illis ut facerẽt quod præceperat ipſis, vo-
cavit Raguel uxorẽ ſuam & dixit ei; Mitte 14
aliquam ex ancillis, quæ videat quomodò
valent. Et miſit Edna ancillam, & aperdit 15
portam thalami, lucernam manu tenens,
& vidit eos ambos unà dormientes : Et 16
egreſſa *dixit* Ednæ & viro ejus. Et laudã-
runt Deum, dicentes; Benedictus ſis Do- 17
mine cœli & terræ, qui deſtruis, & erigis:
Quoniam ecce miſeratus es hos duos uni- 18
cos, & parentes ipſorum. Da ipſis pacem
Domine uſque ad extremum, & firmitu- 19
dinem vitæ ipſorum.

ספר טוביה : ט

20 וּמִיַּד צִוָּה אֶת עֲבָדָיו וּמָלְאוּ אֶת הַקֶּבֶר עָפָר : וְעָשָׂה מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה יָמִים אַרְבָּעָה
21 עָשָׂר : וּרְעוּאֵל נִשְׁבַּע וְאָמַר אִם לֹא יְשַׁלְּמוּ אַרְבָּעָה עָשָׂר יָמִים וְלֹא אֲנִיחֶךָּ לָצֵאת
23 מִפֶּתַח חֲצֵית : וְאַחֲרֵי מְלֹאת הַיָּמִים קַח אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת חֲצִי נְכָסַי וְלֵךְ אֶל אָבִיךָ
24 וּשְׁאַר נְכָסַי אַחֲרֵי מִיתָתִי וּמִיתַת אִשְׁתִּי נְתוּנִים הֵמָּה לָךְ :

ט

1 אָז קָרָא טוֹבִיָּה אֶת רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ: עֲזַרְיָה אָחִי קַח עִמְּךָ שְׁנֵי נְמַלִּים
2 וְאַרְבָּעָה עֲבָדִים וְלֵךְ אֶל גַּבָּאֵל בַּעַל הַפִּקָּדוֹן וְתֵן לוֹ כְּתַב יָדוֹ וְיִתֵּן לְךָ אֶת הַכֶּסֶף
וְזִמְנֵהוּ לָבוֹא בְּמִשְׁתֵּה כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אָבִי סוֹפֵר אֶת הַיָּמִים וְאִם נִתְאַחֵר יִיצַר
3 לוֹ מְאֹד : וְגַם רְעוּאֵל חָמִי נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יְנִיחֵנִי לָצֵאת עַד מְלֹאת אַרְבַּע עָשָׂר יָמִים
6 וְאֵינִי יָכוֹל לַעֲבוֹר עַל פִּיו : וַיֵּצֵא רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ וְהָלַךְ אֶל גַּבָּאֵל וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה
הַהוּא וּבִבֹּקֶר הֵרְאָה לוֹ כְּתַב יָדוֹ וְעָזְקֵיהוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת הָאַסְתָּחוֹת מְלֵאִים כִּסֶּף
חֲתוּמִים בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל טוֹבִיָּה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Illicò præcepit ſervis ſuis;ut ſepulchrum(quod fecerat) pulvere implerent. 20
Feciſteque convivium & gaudium per quatuordecim dies. Juravitq; Reguel 21
dicens, Niſi exacti fuerint quatuordecim dies, non dimittam te, ut vel 23
oſtium domus meæ egrediaris. Poſtquàm vero impleveris quatuordecim 24
dies, Accipe uxorẽ tuam,ſimulátque dimidium facultatum mearum,& redi ad patrem tuũ. Reliqua verò bona mea, poſt obitum meum,& uxoris meæ,tibi quoque dabuntur.

CAP. IX.

Tunc vocavit Tobias Raphaelem Angelum, dixítque ad eum: Azaria 1
mi frater,accipe tecũ duos Gamelos,& quatuor ſervos, & perge ad Abie- 2
lem qui habet depoſitum,atq; da illi chirographũ ſuũ,ut reddat tibi argentum. Invita quoq; eũ ut veniat ad convivium. Nam tu noviſti,quod pater meus numerat ſingulos dies, & ſi diutius expectatione abfuerimus, admodũ anxius erit. Præterea & Reguel ſocer meus juravit,ſe nõ permiſſurũ ut abeam,donec exacti fuerint quatuordecim dies, atqui ego non poſſum refragari imperio ejus. Egreſſúſque Raphael,abiit ad Abielem,apud quem etiã 3 6
pernoctavit iſta nocte, Facto autem diluculo, oſtendit ei chirographum ejus, ſigillo ejus munitum, (Quo facto) protulit (Abiel) ſacculos plenos argenti, quos Tobias ſigillo ſuo obſignaverat.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Dixit proinde Rahuel ad ſervos ſuos; Operite ſepulchrum antequam il'u- 20
ceſcat,ne quiſquam hominum ſciat. Deinde juſſit parari convivium bonum 21
& opiparum, quoniam lætificaverat eos Deus ſecundùm multitudinem pietatum ſuarum atque miſerationum ſuarum: & currens Rahuel ad greges adduxit vitulos & arietes, præcepítque eos parari. Dixit autem ad Tobi- 23
am, Non exibis de ædibus meis in quatuordecim diebus, ſed gaudebis cum filia mea tenera, Accipiéſque medietatem omnium rerum quas ego 14
habeo, & ibis cum gaudio ad patrem tuum. Cúmque ego mortuus fuero & uxor mea, accipies totum.

CAP. IX.

Tunc vocavit Tobias Raphaelem, & dixit ad eum :Frater mi Azaria,tol- 1
le inde tecum quatuor famulos & duos gamelos, & abiens vade in Rages 2
ad Gabelum patruum meum, & trade ei marſupium ejus, & ipſe dabit tibi argentum. Invita quoque ipſum ut veniat ad nuptias meas, Quoniam ego 3
non potero illuc ire propter juramentum quo me adjuravit Rahuel, nè egrediar de domo ejus uſque in quartumdecimum diem. Præterea pater meus,& mater mea numerant dies, & ſi præterierit vel unus dies ultra conſtitutum tempus, triſtitiâ afficiam parentes meos. Surrexit autem Raphael, 6
& accipiens duos gamelos atque quatuor famulos, abiit in Rages ad domum Gabeli, & tradens ei marſupium ejus

Verſio VULG. LAT.

20 Statimque præcepit ſervis ſuis Raguel, ut replerent
21 foſſam,quam fecerant, priuſquàm eluceſceret. Uxori autem ſuæ dixit ut inſtrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria.
22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis ſuis, cun-
23 ctíſque amicis. Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas
24 hebdomadas morarentur apud ſe. De omnibus autem, quæ poſſidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam, ut pars dimidia, quæ ſupererat poſt obitum eorum,Tobiæ dominio deveniret.

CAP. IX.

1 Tunc vocavit Tobias Angelum ad ſe, quem quidem hominem exiſtimabat, dixítque ei ; Azaria frater, peto
2 ut auſcultes verba mea. Si meipſum tradam tibi ſervum, non ero condignus providentiæ tuæ. Tamen
3 obſecro te, ut aſſumas tibi animalia ſive ſervitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum:reddáſque ei chirographum ſuum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas. Scis
4 enim ipſe quoniam numerat pater meus dies : & ſi tardavero unâ die plus, contriſtatur anima ejus. Et certè vides quomodò adjuravit me Raguel, cujus adjuramen-
6 tum ſpernere non poſſum. Tunc Raphael aſſumens quatuor ex ſervis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit : & inveniens Gabelum,reddidit ei chirographum ſuum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

20 Ἐκέλευσέ τε τοῖς οἰκέταις χῶσαι τὸ τάφον· ὡς ἐποίησεν αὐτοῖς
23 γάμον ἡμερῶν δεκατεσσάρων. Καὶ ὤμοσεν (α)αὐτῷ Ραφαὴλ, πρὶν ἢ
συντελεσθῆναι τὰς ἡμέρας τῶν γάμων, ἐνόρκως, μὴ ἐξελθεῖν αὐτὸν
24 ἐὰν μὴ πληρωθῶσιν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέραι τῶν γάμων. Καὶ τότε
λαβόντα τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ πορευθῇ (β) μὲτ ὑγιείας
πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὰ λοιπὰ ὅταν ἀποθάνω, καὶ ἡ γυνή μου.

MS.A. (α) αὐτοῖς (β) μὲτ ὑγιείας.

ΚΕΦ. Θ'.

1 Καὶ ἐκάλεσε Τωβίας τὸν Ραφαὴλ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀζαρία
3 ἀδελφὲ, λάβε μετὰ σεαυτοῦ παῖδα καὶ δύο καμήλους, καὶ πορεύθητι
ἐν Ῥάγοις τῶν Μηδίας παρὰ Γαβαὴλ, καὶ κόμισαί μοι τὸ ἀργύριον,
καὶ ἀνάξον (α)ἄγε μοι εἰς τὸν γάμον, διότι ὀμώμοκε Ραγουὴλ, μὴ
4 ἐξελθεῖν με. Καὶ ὁ πατήρ με ἀριθμεῖ τὰς ἡμέρας, καὶ ἐὰν χρο-
6 νίσω μίαν, ὀδυνηθήσεται λίαν. Καὶ ἐπορεύθη Ραφαὴλ, καὶ ἠυλί-
σθη παρὰ (β)Γαβαὴλ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χειρόγραφον. ὃς δὲ προ-
ήνεγκε τὰ θυλάκια ἐν ταῖς ζοφαγίσιν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ.

MS.A. (α)ἄγε εἰς (β)Γαβαήλῳ,

*Juſſit autem famulos exaggerare ſepulchrum: & 20
fecit eis nuptias diebus quatuordecim. Et dixit 23
ei Raguel,antequàm conſummarentur dies nuptiarũ, cum juramento non exire eam , niſi impletè fuerint quatuordecim dies nuptiarum: Et tunc accipientem 24
dimidium ſubſtantiæ ipſius ire cum ſanitate ad patrem;& reliqua,cùm mortuus fuero,et uxor mea.*

CAP. IX.

*Et vocavit Tobias Raphael, & dixit ei ; 1
Azaria frater : Sume tecum puerum, & duos 3
camelos,& vade in Ragis Mediæ ad Gabael,& affer mihi argentum, & ipſum adduc mihi ad nuptias : quoniam juravit Raguel non exire me : Et pater meus numerat dies : ac ſi tardavero 4
valdè, triſtabitur nimis. Et ivit Raphael, & 6
manſit apud Gabael , & dedit ei chirographum. Ille autem protulit arculas in ſigillis, & dedit ei.*

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

Et venerunt vernæ,& dixit eis ; Ite ope- 20
rite ſepulchrum priuſquàm oriatur ſol, ne quis ſciat. Et dixit uxori ſuæ, para 21
multum panis: Ipſe autem curriculò pro- 22
fectus ad ſtabulum, adduxit duos juvencos, & quatuor arietes de grege, quos juſſit vernas ſuas parare. Tobiæ autem 23
dixit;Non abibis donec completi fuerint decem dies : ut lætetur anima filiæ meæ, quæ triſtis fuit. Et dimidium opum mea- 24
rum accipe ſtatim,dimidium autem cùm mortuus fuero ego & uxor mea : Tuæ ſunt, & ego pater tuus. Edna autem mater tua. Bono eſto animo, fili mi.

CAP. IX.

Tum vocavit Tobias Raphaëlem , & 1
dixit ei ; Azaria frater, Cape hinc duos 3
camelos, & quatuor viros, & ito ad Arag ad Gabaëlem,& da ei ſyngrapham,& recipe ab eo pecuniam illam, & duc eum 4
tecum, & veni ad nuptias. Scis enim patrem meum non ceſſare numerare dies: Et ſi diem unum morati fuerimus, ſolici- 5
tum fore. Juravit autem Raguel, apud ipſum moraturum me decem dies. Nec 6
poſſum violare ejus juramentum. Et profectus Raphaël,cum quatuor illis viris & duobus camelis, Aragam Mediæ, acceſſit ad Gabaëlem, & diverſati ſunt apud eum, dedítque ipſi Raphaël chirographum :

ספר טוביה: י

7 וְלָקַח רָפָאֵל אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת עֲבִיאֵל וַיַּשְׁבִּימוּ בַבֹּקֶר וַיָּבֹאוּ אֶל הַמַּשְׁתֶּה וְעוֹד נְתַנְאֵל בָּרְכָה טוֹבִיָּה עִם שָׂרָה אִשְׁתּוֹ :

1 וְטוֹבִיָּה הָיָה סוֹפֵר אֶת הַיָּמִים הֲלִיכָה וּבִיאָה וְכָשָׁלְמוּ הַיָּמִים וְלֹא בָאוּ הֵחֵחִיל מִיַּצַּר
2 וּמַחְשֵׁב בְּרַעְתּוֹ וְאָמַר : אוֹי לִי שֶׁמָּא קָרְאוּהוּ אִסּוֹן בַּדֶּרֶךְ אוֹ שֶׁמָּא נִפְטַר עֲבִיאֵל
3 4 וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם הַכֶּסֶף אוֹ אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ וַדַּאי נֹאבֵד בְּנֵי מִפָּנָי: וְהֵחֵחִילָה לִבְכּוֹת
6 וְלִסְפּוֹד וְאוֹמֶרֶת אוֹי לִי כִּי אֲבַדְתִּי מְאוֹר עֵינַי בְּנִי טוֹבִיָּה : עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר מְנָעִי
7 קוֹלֵךְ מִבְכִּיָּה וְעֵינַיִךְ מִרְמָעָה כִּי לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם יָבוֹא:וְהִיא הֵיְתָה מִתְאַמֶּצֶת
לְהֶחֱנַחֲמוֹ וְאוֹמֶרֶת לְאִישָׁהּ אַל תְּנַחֲמֵנִי וְאַל תַּעֲבִירֵנִי בְּדְבָרִים כִּי בְּוַדַּאי נֹאבֵד בְּנִי
וּבְכָל יוֹם הָיְתָה הוֹלֶכֶת אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ בָּהּ וְהָיְתָה מְקוֹנֶנֶת וּבָאָה כָּל הַיָּמִים
וְלֹא אָכְלָה לֶחֶם וְכָל הַלֵּילוֹת וְלֹא נָחָה וְלֹא שָׁקְטָה מִן הַקִּינוֹת עַד אֲשֶׁר מָלְאוּ יְמֵי
9 הַחֻפָּה : וְאָמַר טוֹבִיָּה אֶל רְעוּאֵל חוֹתְנוֹ אֲרוּנִי שַׁלְּחֵנִי וְאֵלְכָה אֶל אָבִי וְאֶל אִמִּי כִּי
עוֹד עַתָּה נוֹאֲשׁוּ מִפָּנָי :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

7 Tulit itaque Raphael argentum, necnon & ipsum Abielem, qui cum summo diluculo surrexissent, (adhuc ipso die) ad convivium venerunt. Ad quorum adventum adhuc magis benedictus fuit Tobias cum Sara uxore sua.

CAP. X.

1 CÆterum Tobias numerabat dies abitus & reditus, cumque impleti essent dies, atque illi non redirent, cœpit anxius esse, cogitans apud
2 se & dicens; Fortassis accidit ei calamitas in itinere, aut fortè mortuus est Abiel, atque ideo renuunt illis dare argentum. Tunc dixit ad eum
3 uxor ejus. Certum est periisse filium meum, Cœpitque flere, plangere, &
4 dicere; Væ mihi, perdidi enim lumen oculorum meorum, nempe filium
6 meum Tobiam. Cui respondit Tobias dicens, Prohibe vocem tuam à fle-
7 tu, & oculos tuos à lachryma. Nam salvi & incolumes redibunt. Ipsa verò renitebatur consolationi, dicens ad maritum suum. Noli me consolari, neque aversare me istiusmodi verbis, nam verè periit filius meus. Quinetiam quotidie pergebat ad viam, qua (filius ejus) abierat, lamentans, adeo, ut per omnes dies istos, nequicquam ederet, omnesq; noctes insomnes duceret. Nec lamentari cessavit, donec implerentur dies nuptiarum. Tunc
9 dixit Tobias ad Reguelem socerum suum, Mi domine, dimitte me, ut redeam ad patrem meum, & ad matrem meam, (scio enim) quòd jam desperaverint de reditu meo.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

7 וַיַּגֶּד לוֹ כִּי טוֹבִיָּה בֶּן טוֹבִי לָקַח אֶת שָׂרָה בַּת רְעוּאֵל וַיִּקְרָאֵהוּ לָבֹא לְחֻפָּתוֹ וַיַּעֲמֹס
גַּבְאֵל אֶת הַכֶּסֶף עַל הַגְּמַלִּים וַיָּבֹא לְחֻפָּה וַיִּמְצָא אֶת טוֹבִיָּה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן
וַיֶּחְבַּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיִּבְךְּ עִמּוֹ מְרוֹב הַשִּׂמְחָה וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הֶחֱבִירְךָ בְּשִׂמְחָה עִם הָאִישׁ הַהוּא בְּרַחֲמָיו יִתֵּן לְךָ מִטָּנָה בָּנִים זְכָרִים וְעוֹסְקִים
בְּתוֹרַת יְיָ :

1 וְטוֹבִי וְאִשְׁתּוֹ מְחַשְּׁבִים אֶת הַיָּמִים וְאֶת הַלֵּילוֹת וְכוֹאֲבִים עַל אֲשֶׁר שִׁלְּחוּהוּ:
3 6 וּבוֹכִים וּמִתְעַנִּים עָלָיו : וְטוֹבִי מְנַחֵם אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר הַחֲרִישִׁי כִּי בְשָׁלוֹם
7 יָבוֹא בְשִׂמְחָה : וְתֶמְאַן לְהִתְנַחֵם וַתֵּצֵא אֶל הַדְּרָכִים בְּכָל יוֹם לִרְאוֹת אִם יָבֹא
בְּנָהּ וְלֹא טָעֲמָה מְאוּמָה כִּי אִם דְּמָעוֹת יָמִים וְלֵילוֹת וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ אַרְבָּעָה
עָשָׂר יְמֵי הַחֻפָּה : וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל רְעוּאֵל שַׁלְּחֵנִי כִּי אָבִי וְאִמִּי מְחַשְּׁבִים אֶת
9 הַיָּמִים וְאֵינָם חוֹשְׁבִים :

Indicavit ei quomodo Tobias filius Tobæ acceperat Saram filiam Rahuelis, 7 invitavítque eum ut veniret ad nuptias ejus. Imponens ergò Gabelus pecuniam super gamelos, venit ad nuptias, inveniénsque Tobiam sedentem juxta mensam amplexatus est eum, osculánsque eum flevit cum eo præ nimio gaudio: & benedicens eum ait; Benedictus Dominus Deus Israel, qui in gaudio sociavit te viro huic. Ipse in misericordiis suis det tibi filios masculos, qui occupentur in lege Domini.

CAP. X.

1 PORrò Tobæus & uxor ejus computabant dies & noctes, dolebántque 3 quod filium dimiserant, Flentes & sese affligentes propter ipsum. Tobæus tamen consolabatur Annam uxorem suam dicens; Tace, quoniam 6 in pace & cum lætitia redibit. Illa verò renuens accipere consolatio- 7 nem, egrediebatur singulis diebus in vias, ut videret quando veniret filius ejus, nec gustavit quicquam præ lachrymis die noctúque. Factum est autem cum consummati essent quatuordecim dies nuptiarum, ut diceret Tobias 9 ad Rahuelem. Dimitte me, quoniam pater meus & mater mea supputant dies, nec cogitant aliud.

Versio VULG. LAT.

7 Indicavítque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt: fecítque eum secum venire ad nuptias.
8 Cúmque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: & exiliens, osculati sunt se in-
9 vicém: & flevit Gabelus, benedixítque Deum, Et dixit; Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, & justi, & timentis Deum, & eleemosynas faci-
10 entis: Et dicatur benedictio super uxorem tuam,
11 & super parentes vestros: Et videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quartam generationem: & sit semen vestrum benedictum
12 à Deo Israel, qui regnat in secula seculorum. Cúmque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAP. X.

1 CUm verò moras faceret Tobias, causâ nuptiarum, solicitus erat pater ejus Tobias, dicens; Putas quarè
2 moratur filius meus, aut quarè detentus est ibi? Putásne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecu-
3 niam? Cœpit autem contristari nimis ipse, & Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo simul flere: eò quòd die statuto minimè reverteretur filius eorum ad
4 eos. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lachrymis, atque dicebat; Heu heu me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum
5 senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis. Cui dicebat Tobias; Tace, 6 & noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidiè exiliens circumspiciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem. 7

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ (α) ἠρξαντο κοινῶς, καὶ ἦλθον εἰς τὸν γάμον. καὶ (β) εὐλόγησε Τωβίας τὸν γυναῖκα αὐτοῦ.

Et (α) diluculò surrexerunt unà, & venerunt ad nuptias. Et benedixit Tobias uxorem suam.

MS. A. (α) ἤρξαντο (β) ηὐλόγησεν

ΚΕΦ. ι'.

1 Καὶ Τωβὶτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ (α) ἐλογίσατο ἑκάστης ἡμέρας. καὶ ὡς ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς πορείας, καὶ οὐκ (β) ἤρχετο, εἶπε, Μήποτε
2 κατήχηνται; Ἢ μήποτε ἀπέθανε Γαβαὴλ, καὶ (γ) οὐδεὶς αὐτῷ
3 δίδωσι τὸ ἀργύριον; Καὶ ἐλυπᾶτο λίαν. εἶπε δὲ αὐτῷ ἡ (δ) γυνή
4 Ἀπώλεσε τὸ παιδίον, διότι χρόνισε. Καὶ ἤρξατο θρηνεῖν
αὐτὸν, καὶ εἶπεν, Οὐ μέλει μοι τέκνον, ὅτι ἀφῆκά σε τὸ φῶς τῶν
6 ὀφθαλμῶν μου. Καὶ Τωβὶτ λέγει αὐτῇ, Σίγα, μὴ λόγον ἔχε,
7 ὑγιαίνει. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σίγα, μὴ πλάνα με, ἀπώλεσε τὸ παιδίον μου. καὶ ἐπορεύθη καθ' ἡμέραν εἰς τὴν ὁδὸν ἔξω, οὗ (ε) ἀπῆλθεν. ἡμέρας τε ἄριστον οὐκ ἤσθιε, τὰς δὲ (ζ) νύκτας διελίμπανε θρηνῶν Τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἕως συνεπληρώθησαν αἱ δεκατέσσαρες
9 ἡμέραι τῶν γάμων, ἃς ὤμοσε Ραγουὴλ ποιῆσαι αὐτὸν ἐκεῖ. Εἶπεν δὲ Τωβίας τῷ Ραγουὴλ, Ἐξαπόστειλόν με, ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου οὐκέτι ἐλπίζουσιν ὄψεσθαί με.

MS. A. (α) ἐλογίζετο (β) ἤρχοντο, εἶπεν *Τωβίας, Μήποτε (γ) οὐδεὶς δίδωσιν αὐτῷ τὸ (δ) γυνὴ αὐτοῦ, Ἀπώλετο (ε) ἀπῆλθεν. (ζ) νύκτας ὅλας δὲ

Et diluculò surrexerunt unà, & venerunt ad nuptias. Et benedixit Tobias uxorem suam.

CAP. X.

1 *ET Tobit pater ejus computabat unumquemque diem. Et postquàm completi sunt dies itineris, & non veniebat, dixit; Nunquìd fortè confusi fuerunt? Aut, nunquid fortè mortuus est Gabael, &* 2 *nemo ei dat argentum. Et trisiabatur nimis. Dixit* 3 *autem ei uxor; Periit puer; quandoquidem tardavit. Et cœpit flere eum, & dixit, Non mihi* 4 *curæ est, fili, quia dimisi te lumen oculorum meorum. Et Tobit dicit ad eam; Tace, ne solicita sis,* 6 *valet. Et dixit ei; Tace, ne decipias me, periit puer* 7 *meus. Et ibat per diem ad viam foràs, quà abierat. Ac diebus panem non comedebat, & noctibus non intermittebat flens Tobiam filiũ suum, quoadusque consummati sunt quatuordecim dies nuptiarũ, quas juraverat Raguel facere eum ibi. Dixit autem* 9 *Tobias Raguel; Dimitte me, quoniam pater meus & mater mea non ultrà sperant aspicere me.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit ei; Uxorem accepit filius Tobit 7 filiam Raguelis, & ibi est, & te ad nuptias vocat. Et surgens Gabaiel introduxit eũ, & ostendit ei saccos obsignatos. Et numeratam pecuniam imposuit camelis. Et 8 surgentes manè profecti sunt ad convivium Raguelis. Et invenerunt Tobiam discumbentem mensæ. Et exiliens surrexit, & osculatus est eum. Et dixit ei 9 Gabaiel; Laudetur Deus qui dedit tibi pacem. Tu enim viri boni filius es, & justitiam facientis. Benedictus sis, & benedictus pater tuus, & mater uxórque tua, patérque & mater ejus.

CAP. X.

1 TObit autem numerabat dies ex quo digressus erat Tobias filius ejus. Et cùm 2 completi essent dies, solicitus fuit Tobit, & dixit; Forte mortuus est Gabaiel, nec 3 est qui det filio meo pecuniam istam. Et dixit Hanna; Periit filius meus, nec in 4 vivis est. Et flevit super eo, & dixit; Hei mihi fili mi, qui lumen eras oculorum meorum. Quarè dimisi eum ut à me dis- 5 cederet? Tobit autè postulabat ab ea, di- 6 cens; Bono esto animo, soror: Sanus veniet filius noster: Mora ipsi objecta est: Noli solicita esse: Fidelis enim est qui cum ipso profectus est, & de fratribus nostris. Noli mœrorem in corde tuo reponere. Et dixit 7 Hanna; Periit filius meus. Et exiliens egrediebatur, & profecta ad viam morabatur usque ad occidentem solem, & reversa ingrediebatur cubiculum suum: Nec quicquam edebat, nec dormire poterat.

כפר טוביה : יא

8 וַיֹּאמֶר לוֹ רְעוּאֵל שֵׁב בְּנִי וַאֲנִי אֲשַׁגֵּר לְאָבִיךָ וְלְאִמֶּךָ וְאוֹדִיעַ לָהֶם הַדָּבָר : אָמַר
10 טוֹבִיָּה לֹא אֲדוֹנִי אֶלָּא אֵלֵךְ אֶל אָבִי וְאֶל אִמִּי וַיָּקָם רְעוּאֵל וַיִּתֵּן לוֹ אֶת שָׂרָה
אִשְׁתּוֹ וְאֶת חֲצִי רְכוּשׁוֹ וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וָצֹאן וּבָקָר וּיְבָרְכֵם וַיֹּאמֶר : בְּנִי יְהוָה
11 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַצְלִיחַ דַּרְכֵּיכֶם וְיֵרָאֵנִי בָּנֶיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם בְּטֶרֶם אָמוּת : וְלִשָּׂרָה אָמַר
13 כַּבְּדִי לְחָמִיךְ וְלַחֲמוֹתֵיךְ כִּי עַתָּה הֵם אֲבוֹתֵיךְ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַשְׁמִיעֵנוּ
שְׁמוּעָתְךָ לְטוֹבָה וְאֶשְׂמַח וַיִּשַׂק לָהּ וַעֲרָנָה אִשְׁתּוֹ חָמוּתוֹ אָמְרָה לוֹ בְּנִי אֲהוּבִי יוֹבֵנִי
12 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרָאוֹת לְךָ בָּנִים מִן הַנַּעֲרָה הַזֹּאת וְאוּ אֶשְׂמַח לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה
אָנֹכִי עַתָּה מוֹסֶרֶת אֶת בִּתִּי בְיָדְךָ פִּקָּדוֹן וּבְחַיֶּיךָ בְּנִי אַל תְּעַנֶּה וְאַל תַּכְלִימָהּ כִּי
בְּמָקוֹם אַכְסָנְיָה הִיא הוֹלֶכֶת וְלִבָּהּ חָלָל בְּקִרְבָּהּ וְאַחֲרֵי כֵן הָלְכוּ מִשָּׁם וְטוֹבִיָּה
בֵּירַךְ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר הִצְלִיחַ דַּרְכּוֹ :

יא

1 וְהָלְכוּ עַד שֶׁהִגִּיעוּ קָרוֹב לְנִינְוֵה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

8 Ad quem dixit Reguel; Mane mi fili, mittam enim aliquem, ad patrem
10 tuum, & ad matrem tuam, notámque faciam eis hanc rem, Respondit Tobias; Nequaquam mi domine, Ego ipse ibo ad patrem meum, & ad matrem meam. (Quo audito) surrexit Reguel, & dedit ei Saram uxorem,
11 atque dimidium substantiæ suæ, servos item & ancillas, argentum & aurum, valedixítque eis, dicens; Mi fili, Dominus Deus Israel fortunet
13 vias vestras, & faciat me videre filios vestros, ac filias vestras, antequàm moriar. Et ad Saram dixit; Honora socerum tuũ, ac socrũ tuã, nunc enim ipsi sunt parentes tui, Deus quoq; sanctus & benedictus faciat me audire
12 bonã famã de te, unde gaudium accipiam, (quo dicto) osculatus est eam. Similiter & Adna uxor ejus, socrus Tobiæ, dicebat ad eum; Mi charissime fili, Dignã me faciat Deus, ut videam filios tuos ex ista puella. Tum enim lætabor corã Domino. Ecce ego nũc trado filiã meã in manum tuã, tanquàm depositum, quam in vita tua mi fili non affligas, nec ignominiâ afficias. Nam in locum peregrinum ubi hospita erit, ipsa proficiscitur. (Hæc ubi dixisset) sanciatum quodamodo fuit cor ejus intra eam, Post quæ abierunt illi, benedixítq; Tobias Dominum, quòd secundâsset iter suum.

CAP. XI.

1 Cúmque pergentes appropinquarent Nineve,

Editio SEBAST. MUNSTERI.

8 וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל שְׁבָה עוֹד עִמָּדִי וַאֲנִי אֲשַׁלַּח לְהַגִּיד לְאָבִיךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ :
10 וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אַל תַּאֲחַר אוֹתִי שִׁלְּחֵנִי וְאֵלֵךְ לְאָבִי וְלְאִמִּי וַיִּשְׁמַע רְעוּאֵל בְּקוֹל טוֹבִיָּה
וַיִּתֵּן לוֹ אֶת שָׂרָה בִּתּוֹ חֲצִי עֶשְׂרוֹ וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וְצֹאן וּבָקָר וַחֲמוֹרִים וּגְמַלִּים
11 וּבְגָדִי בוּץ וְאַרְגָּמָן וְכֶלִי כֶסֶף וְזָהָב וַיִּשְׁלְחֵם וַיְבָרְכֵם וַיֹּאמֶר : אֱלֹהִים יְיָ אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ יְבָרֵךְ אֶתְכֶם וְיֵרָאֵנִי מִכֶּם בָּנִים וְזָכָרִים וְעוֹסְקִים בְּתוֹרַת יְיָ וְיַנַּשֵּׁק לָהֶם
13 וְיַחְבֵּק לָהֶם וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרָה בִּתּוֹ : כַּבְּדִי מְאֹד אֶת חוֹתַנְךְ וְאֶת חוֹתַנְתֵּךְ וּלְכִי
לְשָׁלוֹם וְנִשְׁמַע מִמֵּךְ שְׁמוּעָה טוֹבָה בְּחַיֵּינוּ וּבְשִׂמְחָה וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבְּקֵם
12 וַיְשַׁלְּחֵם וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה : בְּנִי יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם יוֹלִיכְךָ בְּשָׁלוֹם וְיֵרָאֵנִי מִמֶּךָּ
וּמִשָּׂרָה בִּתִּי בָנִים טוֹבִים לִפְנֵי יְיָ בְּטֶרֶם אָמוּת וְהִנֵּה שָׂרָה בִּתִּי בְיָדְךָ אַל תְּעַנֶּהָ
כָּל יְמֵיךָ וּלְכוּ לְשָׁלוֹם וְיְבָרְכֵם וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְשַׁלְּחֵם :

יא

1 וַיֵּלֶךְ טוֹבִיָּה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וַיְבָרֵךְ אֶת ה׳ אֲשֶׁר שִׂמְּחָהוּ וַאֲשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ נִפְלָאוֹת
רַבּוֹת וַחֲסָדִים טוֹבִים וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא אֶל אַקְרִים הָעִיר אֲשֶׁר נֹכַח נִינְוֵה :

Versio VULG. LAT.

8 At verò Raguel dicebat ad generum suum; Mane hic, & ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam pa-
9 trem tuum. Cui Tobias ait; Ego novi, quia pater meus & mater mea modò dies computant, & crucia-
10 tur spiritus eorum in ipsis. Cúmque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nullâ ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem
11 omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa:
13 & salvum atque gaudentem dimisit eum à se, Dicens; Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro,
12 perducátque vos incolumes, & inveniatis omnia rectè circa parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros priusquàm moriar. Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, & dimiserunt
13 ire: Monentes eam honorare socros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

1 Cumque reverterentur, pervenerũt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ (α) πενθερὸς, Μεῖνον παρ' ἐμοὶ, κἀγὼ ἐξαπο-
10 στελῶ πρὸς τὸν πατέρα σου, καὶ δηλώσουσιν αὐτῷ τὰ κατά σε. Καὶ
Τωβίας λέγει, (β) Ἐξαπόστελόν με πρὸς τὸν πατέρα μου. Ἀναστὰς
δὲ Ραγουὴλ, ἔδωκεν αὐτῷ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἥμισυ τῶν
ὑπαρχόντων, σώματα καὶ κτήνη καὶ ἀργύριον· καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς
11 ἐξαπέστειλε, Λέγων, (γ) Εὐοδώσῃ ὑμᾶς τέκνα ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ πρὸ
τοῦ με ἀποθανεῖν. Καὶ εἶπε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, Τίμα τοὺς πενθερούς
13 σου, αὐτοὶ γὰρ γονεῖς σου εἰσὶν, ἀκούσαι σου ἀκοὴν καλήν· Καὶ ἐφί-
12 λησεν αὐτήν. καὶ Ἔδνα εἶπεν πρὸς Τωβίαν, Ἀδελφὲ ἀγαπητὲ, ἀπο-
καλασῶσαι σε ὁ κύριος τὸν οὐρανὸν, καὶ δῴη μοι ἰδεῖν σε παιδία ἐκ
Σάρρας τῆς θυγατρός μου, ἵνα εὐφρανθῶ ἐνώπιον τοῦ κυρίου. καὶ ἰδοὺ
παρατίθεμαί σοι τὴν θυγατέρα μου ἐν παρακαταθήκῃ, (δ) καὶ μὴ λυ-
πήσῃς αὐτήν. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύετο καὶ Τωβίας εὐλογῶν τὸν Θεὸν,
ὅτι εὐόδωσε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ κατευλόγει (ε) Ραγουὴλ, καὶ Ἔδ-
1 ναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Καὶ ἐπορεύετο μέχρις οὗ ἤγγισαν αὐτοὺς
εἰς Νινευή.

MS.A. (α) πενθερὸς αὐτοῦ, Μεῖνον (β) Οὐχὶ, ἀλλὰ ἐξαπόστελόν (γ) Εὐλογήσῃ ὑμᾶς ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, τέκνα, πρὸ τοῦ (δ) μὴ λυπήσῃς (ε) Ραγουὴλ Ἔδναν

Dixit autem ei socer; Mane apud me: & ego mit- 8
tam ad patrem tuũ, & indicabunt ei, quæ circa te. ⌊
Et Tobias dicit; Dimitte me ad patrem meum. Sur- 10 ⌊
gens autem Raguel, dedit ei Saram uxorem ejus,
& dimidium substantiæ, corpora, & pecora, & ar-
gentum: & benedicens eos dimisit, Dicens; Pro- 11
sperabit vos, filii, Deus cœli, priusquàm ego moriar.
Et dixit filiæ suæ; Honora soceros tuos: ipsi nunc 13
parentes tui sunt: audiam de te auditionem bonam.
Et osculatus est eam. Et Edna dixit ad Tobiam; 12 ⌊
Frater dilecte, restituat te Dominus cœli, & det
mihi videre tuos filios ex Sarra filia mea; ut læ-
ter in conspectu Domini. Et ecce depono apud te
filiam meam in depositо: & ne contristes eam. Post
hæc ibat, & Tobias benedicens Deum, quia pro-
sperаverat viam ipsius: & benedicebat Raguel, &
Ednam uxorem ejus. Et ibat, quoadusque appro- 1 ⌊
pinquârunt ipsi in Nineve.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et completis decem diebus, secundùm 8
juramentum Raguelis, dixit ei Tobias; 9
Novi patrẽ matrémq; meam in angustiis
magnis esse, non ultrà sperantes videre
faciem meam. Et dixit Raguel; Ego mit-
tam nuntios patri tuo, qui ipsi indicent,
quomodò res se habeat: Tu autem ex-
pecta adhuc apud me dies aliquot. Et di-
xit ei Tobias; Non possum. Oro te, di- 10
mitte me, ne patri meo molestum sit.
Et surrexit Raguel, acceptámque filiam
Tobiæ tradidit. Dedítque ei de omnibus
bonis suis dimidium: Servis, ancillis,
bobus, ovibus, camelis, & asinis: aurum
etiam, & argentum, vestésque multas. Et
osculatus ipsos dimisit. Dixítque Raguel,
Ite in pace, valentes filii mei: Domi- 11
núsque cœli ac terræ, ipse iter vestrum
secundet: Et liberos vestros videam,
antequam moriar. Et osculatus est Ra- 12
guel Saram, dixítque ei; Honora, filia, 13
socerum socrúmque tuam: Nam dehinc
ipsi parentes tui sunt, quemadmodum an-
tehac nos fuimus. Ite in pace. Et dixit
Edna Tobiæ; Ecce, coram Domino trado
tibi filiam meam: Noli ipsi malum facere
omnibus diebus vitæ ipsius. Dehinc enim
ego mater tua, Sara autem soror. Et escu-
lata est eos ambos, & digressi sunt. Tobias
autem lætus laudabat Dñm cœli & terræ,
& dixit; Honorandi mihi erunt soceri mei
instar parentũ omnibus diebus vitæ ipso-
rum. CAP. XI.

1 ET digressi sunt ut iter facerent, & ve-
nerunt Basri, ex adverso Ninives.

ספר טוביה : יא

2 וְאָמַר רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ לְטוֹבִיָּה הֲלֹא תֵדַע הֵיאַךְ הִנַּחְתָּ אֶת אָבִיךָ : וְנַקְדִּים אַתָּה
3 וַאֲנִי וְנֵלֵךְ וּנְתַקֵּן אֶת הַבַּיִת : וְקַח בְּיָדְךָ גַּם אֶת הַמְּרִירָה שֶׁל הַדָּג מְיַד לָקַח
4 טוֹבִיָּה אֶת הַמְּרִירָה שֶׁל דָּג בְּיָדוֹ וְהָלְכוּ וְגַם הַכֶּלֶב הוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם : וְהִנֵּה
5 אִמּוֹ הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת: וְכִשְׁרָאַתָּה אוֹתָם מִיַּד הִכִּירָם וַתָּרָץ אֶל אִישָׁהּ וַתֹּאמֶר
6 לוֹ אֲדוֹנִי הִנֵּה הַנַּעַר בָּא עִם הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ עִמּוֹ : וְרָפְאֵל הַמַּלְאָךְ אָמַר
7 לְנַעַר אָחִי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְכְשֶׁתִּכָּנֵס בְּבַיִת יִפְתַּח אָבִיךָ אֶת עֵינָיו וִיחַבְּקֶךָּ : וְאַתָּה
8 מְשַׁח עֵינָיו מִן הַמְּרִירָה וְמִיַּד יִתְרַפֵּא וְיַבִּיט וְהִנֵּה אִמּוֹ רָצְתָה וְנָפְלָה עַל
9 צַוָּארוֹ וַתֵּבְךְּ וַתֹּאמֶר אַמּוֹתָה הַפַּעַם אַחֲרֵי רְאוֹתִי אוֹתְךָ : וְטוֹבִיָּה עָמַד כְּנֶגֶד בְּנוֹ
10 לְחַבְּקוֹ : וַיָּרֶץ טוֹבִיָּה וַיִּפּוֹל עַל רַגְלֵי אָבִיו: וַיָּקָם וַיִּמְשַׁח אֶת עֵינָיו מִן הַמְּרָה
11 וַיֹּאמֶר אַל תִּירָא אָבִי וּמִיַּד נִתְפַּתְּחוּ הַתַּבְלוּלִים וּפָתַח אֶת עֵינָיו וְרָאָה אֶת בְּנוֹ
12 וְנָפַל עַל צַוָּארוֹ וּבָכָה וַיֹּאמֶר :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

1 Dixit Raphael Angelus ad Tobiam; An ignoras quomodo reliqueris pa-
2 trem tuum? Age itaque præcedamus, eamus & præparemus domum.
3 Accipe item fel piscis in manum tuam. Mox accepit Tobias fel piscis in
4 manum suam, & perrexerunt, sequente eos & cane. Et ecce mater ejus
5 sedebat (in via,) Quæ ubi vidisset eos, statim agnovit eos. Cucurritque
6 ad maritum, dicens; Mi Domine, ecce puer venit, cum viro illo qui cum
7 eo abierat. Porrò Raphael Angelus dixit ad puerum; Mi frater, audi
8 vocem meam. Cùm ingressus fueris domum, & aperuerit pater tuus ocu-
los suos, atque te amplexatus fuerit, Fac inungas oculos ejus felle, & sta-
tim curabitur ac visum recipiet. Sed ecce & mater ejus acurrens, ruit in
collum ejus, flens, atque dicens; Jam lubens moriar, postquam te vi-
9 di. Cæterum Tobias stetit è regione filii sui, ut amplexaretur eum.
10 Accurrensque Tobias, procidit ad pedes patris sui. Dein surrexit &
11 inunxit oculos ejus felle, dicens; Ne timeas mi pater. Illicò dissipatæ fu-
12 erunt maculæ (oculorum ejus.) Cúmque aperuisset oculos suos, atque
vidisset filium suum, ruit in collum ejus, flens ac dicens :

Editio SEBAST. MUNSTERI.

2 Et ait Raphel; Frater mi, tu nôsti quomodo dimiseris patrem tuum &
3 matrem tuam: Nunc ergo præcedamus ego & tu: uxor autem tua ibit post
nos cum famulis atque cum reliquis nostris hominibus. Abeuntibus ergo
4 duobus illis ait Raphael ad Tobiam: Accipe tecum de felle piscis. Et ac-
5 cepit de eo. Porrò mater ejus sedebat in via & circunspiciebat quando
6 veniret filius ejus. Et videns eum è longinquo agnovit eum. Dixitque
ad Tobæum virum suum; En filius meus Tobias venit unà cum viro qui
abiit secum. Dixit autem Raphael ad Tobiam; Scio quod pater tuus
7 cæcus est, At ex felle isto aperientur oculi ejus sanabitúrque. Et currens
8 Hanna mater ejus in occursum ejus ruit super collum ejus & ait; Moriar
nunc postquam vidi faciem tuam, flevitque largiter super collum ejus. Sur-
10 gens quoque Tobæus abiit in occursum filii sui & cecidit dum incederet,
11 quia nihil videbat. Et accurrens Tobias ad patrem suum Posuit fel super
12 oculos ejus, illustratíque sunt oculi ejus & cecidit albugo de oculis ejus.
Sanatus ergo vidit filium suum, & ruens super collum ejus dixit :

Versio VULG. LAT.

2 Dixítque Angelus; Tobia frater, scis quemadmodùm
3 reliquísti patrem tuum. Si placet itaque tibi, præce-
damus, & lento gradu sequantur iter nostrum familiæ,
4 simul cum conjuge tua, & cum animalibus. Cúmque
hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam; Tol-
5 le tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit
itaque Tobias ex felle illo, & abierunt. Anna autem
sedebat secus viam, quotidiè in supercilio montis, un-
6 dè respicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem
loco specularetur adventum ejus, vidit à longè, & illi-
cò agnovit venientem filium suum: curréntsque nunti-
7 avit viro suo, dicens; Ecce venit filius tuus. Dixítque
Raphael ad Tobiam; At ubi introieris domum tuam,
statim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens
8 ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum. Statímq;
lini super oculos ejus ex felle isto piscis, quod portas
tecum: scias enim quoniam mox aperientur oculi ejus,
& videbit pater tuus lumen cœli, & in aspectu tuo
9 gaudebit. Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in
via: & quasi nuntius adveniens, blandimento suæ cau-
10 dæ gaudebat. Et consurgens cæcus pater ejus, cœpit
offendens pedibus currere: & datâ manu puero, oc-
11 currit obviàm filio suo. Et suscipiens osculatus est
eum cum uxore sua, & cœperunt ambo flere præ gau-
12 dio. Cúmq; adorássent Deum, & gratias egissent, con-
13 sederunt. Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui. Et sustinuit quasi dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis ej⁹, quasi membrana ovi, 14
15 egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, statímq; visum recepit. Et glorificabant Deum, ipse videlicèt, & uxor ejus, & omnes qui sciebant eum. 16

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ια.

2 Καὶ εἶπε Ῥαφαὴλ πρὸς Τωβίαν, Οὐ γινώσκεις ἀδελφὲ πῶς
3 ἀφῆκας τὸν πατέρα σου; Προδράμωμεν ἔμπροσθεν τῆς γυναι-
4 κός σου, καὶ ἑτοιμάσωμεν τὴν οἰκίαν· Λάβε δὲ πρὸς χεῖρα σὺ
5 χολὴν τῶ ἰχθύος. καὶ ἐπορεύθησαν, καὶ ζωῆλθεν ὁ κύων ὄπισθεν
6 αὐτῶν. Καὶ Ἄννα ἐκάθητο περιελεπομένη εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ
παιδὸς αὐτῆς. Καὶ προσεφόησεν αὐτὸν ἐρχόμενον, καὶ εἶπε τῶ
πατρὶ αὐτῆ, Ἰδὲ ὁ (α) υἱός μου ἔρχεται, καὶ ὁ ἀνδρωπος ὁ πο-
7 ρευθεὶς μετ' αὐτῆ. Καὶ Ῥαφαὴλ εἶπεν, Ἐπίσταμαι (β) ἐγὼ, ὅτι
8 ἀνοίξει τοὺ ὀφθαλμοὺς ὁ πατήρ σου. (γ) Σὺ ἔγχεισον τὴν
χολὴν εἰς τοὺ ὀφθαλμοὺς αὐτῆ, καὶ ὀνηθεὶς διαστίλει, καὶ (δ)
ἀποβαλεῖται τὰ λευκώματα, καὶ ὄψεταί σε. καὶ προσδεξαμένου
Ἄννα (ε)· ἐπέπεσεν ὅτι τὸν τράχηλον τῆ υἱῆ αὐτῆς, καὶ εἶπεν
αὐτῶ, Εἶδόν σε παιδίον, ἀπὸ τὲ νῦ ἀποθανοῦμαι. καὶ ἔκλαυ-
10 σαν ἀμφότεροι. Καὶ Τωβὶτ ἐξῆρχετο πρὸς τὴν θύραν, καὶ
11 προσέκοπτεν. Ὁ δὲ (ζ) υἱὸς αὐτῆ προσδεξαμένου αὐτῶ, καὶ ἐπ-
12 ελάβετο τῆ παιδὸς αὐτῆ, Καὶ προσέπαισε τῶ χολὴν (η) ἐπὶ τὰς
ὀφθαλμὰς τῆ παιδὸς αὐτῆ, λέγων, Θάρσει πάτερ. ὡς δὲ σωι-
εδήχθησαν, διέτηξε τοὺ ὀφθαλμὰς αὐτῆ, καὶ ἐλεπίσθη ἀπὸ τῶ
κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆ τὰ λευκώματα. καὶ ἰδὼν τὸν υἱὸν
αὐτῆ (θ) ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῆ, καὶ ἔκλαυσε,

MS.A. (α) υἱός Ζου (β) ἐγὼ Τωβία, ὅτι * ὅτι ἀνοίξει (γ) Σὺ ὖν ἔνχεισον (δ) ἀποβαλεῖ τὰ λευκώματα,
ἔπεσεν (ζ) υἱὸς προσδεξαμένου (η) εἰς τοὺ (θ) ἔπεσεν

CAP. XI.

2 ET dixit Raphael ad Tobiam; (α) Non cogno-
3 scis, frater, quomodò dimisisti patrem tuum?
Præcurramus ante uxorem tuam, & paremus do-
4 mum. Sume autem ad manum fel piscis. Et ive-
runt; & simul venit canis post eos. Et Anna
5 sedebat circumspectans in viam pueruum suum:
6 Et prospexit eum venientem, & dixit patri
ejus; Ecce filius meus venit, & homo, qui
7 ivit cum eo. Et Raphael dixit; Scio ego,
8 quia aperiet oculos pater tuus: Tu unge fel in
oculos ejus: & erosus deterget, & abjiciet al-
bugines, & videbit te. Et accurrens Anna
irruit super collum filii sui, & dixit ei; Vidi te,
fili: ex nunc moriar. Et ploraverunt utrique.
10 Et Tobit exibat ad januam, & prolapsus est.
11 Filius autem ejus accurrens ei & apprehendit
12 patrem suum, Et insperst fel super oculos pa-
tris sui, dicens; Confide, pater. Ut autem ero-
si sunt, detrivit oculos suos, & desquamatæ
sunt ab angulis oculorum ejus albugines. Et
videns filium suum, procidit super collum ejus,
& ploravit,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 Et dixit Raphael Tobiæ; Nôsti mentem
3 patris tui. Verùm surge nunc, I, para
domum: Uxor autem tua sequetur in pa-
ce lento gradu. Et egressi iverunt am-
4 bo: Canis autem præcurrebat eos. Et
7 dixit Raphael Tobiæ; Cape manu tuâ
8 fel piscis: Et cùm ad patrem tuum ac-
cesseris, & oculi ejus propè fuerint,
exprime fel hoc in eos adhuc apertos,
& comprimet eos: Comprimente autè
ipso *oculos*, desquamabitur albugo de
oculis ejus, & videbit lucem pater tuus.
5 Stabat autem Hanna intuens viam: Et
6 vidit canem curriculò venientem. Cur-
rens autem dixit Tobit; Ecce venit fi-
lius tuus. Et induto velo, egressa est in
occursum filii sui. Et amplexa illum ce-
cidit in cervice ejus, & dixit; Cùm vi-
derim te, fili mi, non dolet mihi si mo-
10 riar, quoniam ecce, te vidi. Et venit ad
Tobit patrem suum: Stabat autem ille
in porta: Et audiens vocem filii sui
volebat ipsi obviàm ire. Et cu-
piens obviàm ire filio, impingens ca-
11 debat. Accurrens autem filius To-
12 bias, prehendit & erexit patrem To-
bit. Qui surgens suspexit vultu, os-
culari cupiens filium, apertis ambo-
bus oculis. Et expressit Tobias fel in
oculos Tobit patris sui. Qui com-
12 primens oculos dixit; Quid feci-sti
mihi, fili Tobia? Dixit autem Tobias;
Bono esto animo, & spera pater mi:
Medicamentum hoc est, & claritatem
faciet tibi. Et sustinuit patrem suum.
Et dum teneret ipsum, desquamavit
medicamentum albugines ipsas, & vidit
Tobit lucem, & laudavit Deum,

ספר טוביה: יב

17 בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וּבְרוֹכִים כָּל
מַלְאָכוֹתֶיךָ וּבְרוּכִים כָּל מִשְׁרָתֶיךָ כִּי אַתָּה מְחַצְתָּנִי וְעוֹר רִפַּאֲתָנִי וְהִנֵּה אֲנִי
עֲתָה רוֹאֶה אֶת בְּנִי וְהִגִּיד לִי בְּנִי כָּל נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
19 הוּא בְּאֶרֶץ מָדָיִן: מִיַּד יָצָא טוֹבִיָּה לִקְרַאת כַּלָּתוֹ מְשַׁמֵּחַ וּמְפָאֵר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא וְלֹא הָלַךְ עַד שַׁעַר נִינְוֵה וְכִשְׁהָלַךְ עַד שַׁעַר נִינְוֵה הָיוּ חֲמֵהִים כָּל רוֹאָיו
אֵיךְ הָיָה הוֹלֵךְ וְאֵיךְ הָיָה מַבִּיט וְטוֹבִיָּה הָיָה מְסַפֵּר לָהֶם נִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא שֶׁרִיחֵם עָלָיו וְכִשֶּׁרָאָה טוֹבִיָּה כַּלָּתוֹ בֵּירְכָהּ וְאָמַר לָהּ בְּרוּכָה
אַתְּ לַיהוָה וּבָרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר הֱבִיאָךְ אֵלֵינוּ וְעֲתָרָה בִּתִּי הִנֵּה בֵיתֵךְ וְאָבִיהָ וְאִמָּהּ
וְהָיְתָה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּכָל עִיר נִינְוֵה: וַיָּבוֹאוּ אֶחָיו וּקְרוֹבָיו גְּדוֹלֵי הַמַּלְכוּת:
20 וַיַּעֲשׂוּ מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה בְּבֵית טוֹבִיָּה שִׁבְעַת יָמִים וַיִּשְׂמַח מְאֹד:
21

יב

1 אָז קָרָא טוֹבִיָּה לְטוֹבִיָּה בְּנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בְּנִי רְאֵה וְהַשְׁלֵם שָׂכַר הָאִישׁ אֲשֶׁר
הָלַךְ עִמָּךְ:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

17 בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא פּוֹקֵחַ עִוְרִים כִּי פָּקַח אֶת עֵינַי בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ
שְׁמוֹ לָעֲדֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי חֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה כִּי הוּא מוֹחֵץ
וְרוֹפֵא וּמֵמִית וּמְחַיֶּה וּבָרוּךְ הוּא וּמְבוֹרָךְ אֲשֶׁר הִצְלִיחַ דַּרְכֵּךְ וַאֲשֶׁר הֵשִׁיבָךְ אֵלֵינוּ
19 בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה: וַיֵּצֵא טוֹבִי וְחַנָּה אִשְׁתּוֹ לִקְרַאת בַּת רְעוּאֵל כַּלָּתָם
וַיִּשְׂמְחוּ עָמָּהּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַיִּפְלֶא מְאֹד בְּעֵינֵי כָּל הָרוֹאִים וְהַשּׁוֹמְעִים כִּי
נִרְפְּאוּ עֵינֵי טוֹבִי וַיְבָרֵךְ טוֹבִי אֶת שָׂרָה כַּלָּתוֹ וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַיְיָ בִּתִּי וּבָרוּךְ
יְיָ אֲשֶׁר הֱבִיאֵךְ אֵלֵינוּ בְּשִׂמְחָה: וַיִּשְׂמְחוּ שִׂמְחָה נְדוֹלָה הֵם וְכָל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר
20 בְּנִינְוֵה עַל הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ עִם טוֹבִי וְעִם בְּנוֹ: וַיִּתְּנוּ לְטוֹבִיָּה
21 מַתָּנוֹת רַבּוֹת וִיקָרוֹת:

יב

1 וַיֹּאמֶר טוֹבִי אֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ בְּנִי הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ עִמָּךְ נְתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ וְעוֹד
נוֹסִיף עָלָיו:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Benedictus ſit Dominus Deus, & benedictum ſit nomen honorificum ejus, 17
cujus regnum durat in æternum & in perpetuum. Benedicta item ſint
omnia opera tua, Benedicti quoque omnes miniſtri tui, tu enim vulnerâſti
me ac iterum curâſti me. Et ecce ego nunc video filium meum, qui annun-
tiavit mihi omnia miracula & mirabilia, quæ fecit ei ſanctus Deus bene-
dictus, in terra Midian. Confeſtim egreſſus eſt Tobias obviam nurui ſuæ, 19
laudans & glorificans Deum, antequàm veniſſet uſque ad portam Nineve,
ad quam cum perveniſſet, admirabantur omnes videntes eum, quorſum
abiret, vel quidnam animadverteret. Cæterum Tobias narrabat eis omnia
mirabilia Dei, quomodo ſui miſertus fuiſſet. Cúmque vidiſſet Saram nu-
rum ſuam, ſalutavit ac dixit ad eam, benedicta ſis Domino filia mea. Et be-
nedictus ſit Dominus qui adduxit te ad nos. Nunc itaque filia mea, ecce
domum tuam, patrem tuum & matrem tuam. Et fuit lætitia magna in tota 20
civitate Nineve. Veneruntque fratres ejus, propinqui ejus, ac proceres 21
regni, Ac fecerunt convivium & gaudium, in domo Tobiæ, ſeptem diebus,
adeo ut valde gaviſus fuerit (Tobias.)

CAP. XII.

Tunc accerſivit Tobias filium ſuum Tobiam, & dixit ad eum; Fili mi, 1
vide ut reddas mercedem viro, qui tecum profectus fuit.

Verſio VULG. LAT.

17 Dicebátque Tobias; Benedico te, Domine Deus Iſraël, quia tu caſtigâſti me, & tu ſalvâſti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.
18 Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia ſana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: ſed &
19 illa pecunia, quam receperat à Gabelo: Et narravit parentibus ſuis omnia beneficia Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem qui eum
20 duxerat. Venerúntque Achior & Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa
21 illum oſtenderat Deus. Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gaviſi ſunt.

CAP. XII.

1 Tunc vocavit ad ſe Tobias filium ſuum, dixítque ei; Quid poſſumus dare viro iſti ſancto, qui venit tecum?

Verſio GRÆCA LXX, Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

17 Καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σε εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ εὐλογημένοι πάντες οἱ ἅγιοί Σου ἄγγελοι, ὅτι ἐμαστίγωσας καὶ ἠλέησάς με· ἰδὲ βλέπω Τωβίαν τὸν υἱόν
19 μου. καὶ εἰσῆλθεν ὁ υἱὸς αὐτῷ χαίρων, Καὶ ἀπήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὰ μεγαλεῖα τὰ γεγονότα αὐτῷ ἐν τῇ Μηδίᾳ. καὶ ἐξῆλθε Τωβὶτ εἰς συνάντησιν τῇ νύμφῃ αὐτοῦ χαίρων καὶ εὐλογῶν τὸν θεὸν σφὸς (α) τῇ πύλῃ Νινευή. καὶ ἐθαύμαζον οἱ θεωροῦντες αὐτὸν πορευόμενον, ὅτι ἤνεῳξε. καὶ Τωβὶτ(ϛ)ἐξωμολογεῖτο ἐνώπιον (γ) αὐτῶ, ὅτι ἠλέησεν (δ) αὐτὸν ὁ θεός. καὶ ὡς ἤγγισε Τωβὶτ Σάῤῥᾳ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ, κατευλόγησεν αὐτὴν, λέγων, Ἔλθοις ὑγιαίνουσα θύγατερ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς ἤγαγέ Σε σφὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ πατήρ Σου καὶ ἡ μήτηρ σου.
20 καὶ ἐγένετο χαρὰ πᾶσι τοῖς ἐν Νινευὴ ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Καὶ παρεγένετο Ἀχιάχαρος, καὶ Νασβὰς ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ, καὶ
21 Καὶ ἦλθε ὁ γάμος Τωβία μετ' εὐφροσύνης (ε) ἡμέρας ἑπτά.

MS.A. (α) τὴν πύλην (β) ἐξωμολογεῖτο (γ) αὐτῶν, (δ) αὐτὸν (ε) ἑπτὰ ἡμέρας.

Et dixit; Benedictus es, Deus, & benedictum 17
nomen tuum in ſecula, & benedicti omnes ſancti
tui angeli: quoniam flagellâſti, & miſertus es
mei: Ecce video Tobiam filium meum. Et in-
travit filius ejus gaudens, Et annuntiavit patri 19
ſuo magnalia facta ſibi in Media. Et exivit Tobit
in obviàm nurui ſuæ gaudens, & benedicens
Deum, ad portam Nineve. Et mirabantur ſpectantes
eum euntem, quia vidit. Et Tobit confitebatur
(b) coram eo, quia miſertus eſt ipſorum Deus.
Et ut appropinquavit Tobit nurui ſuæ Sarræ, bene-
dixit eam, dicens; Venias ſana filia. Bene-
dictus Deus, qui adduxit te ad nos, & pater tuus,
& mater tua. Et factum eſt gaudium omnibus
qui in Nineve, fratribus ejus. Et advenit Achi- 20
acharus, & Nasbas filius fratris ipſius: Et 21
factæ ſunt nuptiæ Tobiæ cum lætitia diebus
ſeptem.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Καὶ ἐκάλεσε Τωβὶτ Τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὄρα τέκνον μισθὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ συνελθόντι Σοι· καὶ προσθεῖναι αὐτῷ δεῖ.

CAP. XII.

Et vocavit Tobit Tobiam filium ſuum, & 1
dixit ei; Vide, fili, mercedem homini, qui venit
unà tecum: & adjicere ei oportet.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * ... ...

עָנָה טוֹבִיָה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנִי רָאוּי לָנוּ לָתֵת לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הֵבֵאתִי: כִּי הִרְבֵּה 2
עָשָׂה לָנוּ אוֹתִי הִצִּיל מִן הַדָּג וְאוֹתְךָ רָפָא וְגַם לְאִשְׁתִּי וְהֵבִיא גַּם הַכֶּסֶף: 3
עָנָה טוֹבִיָה וְאָמַר לוֹ בְּנִי מִן הַדִּין וּמִן הַצֶּדֶק רָאוּי לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף: מִיַּד קָרָא 4
לְמַלְאַךְ רָפָאֵל וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה בְּנִי קַח חֲצִי הַכֶּסֶף בְּשָׂכָר טוּרְחָךְ וְלֵךְ לְשָׁלוֹם: 5
אָמַר לָהֶם הַמַּלְאָךְ דָּבָר סֵתֶר לִי אֲלֵיכֶם וְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם אָב וּבֵן עִם הַמַּלְאָךְ 6
בַּחֲדַר וְאָמַר לָהֶם תְּנוּ שֶׁבַח לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הודו לוֹ וּבָרְכוּ שְׁמוֹ וְרוֹמְמוּהוּ
בְּקַהַל עַם וְהוֹדִיעוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם: טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה וְלְזַמֵּר 7
לְשֵׁמְךָ עֶלְיוֹן טוֹב לְסַפֵּר וּלְהַגִּיד נִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאַל תִּתְעַצְּלוּ
מִלְּשַׁבְּחוֹ שְׁמוֹ וּלְסַפֵּר מוּפְתָיו כִּי כָּבוֹד אֱלֹהִים לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו וּכְבוֹד מְלָכִים
הַסְתִּיר סוֹדוֹתָם טוֹבָה עֲשִׂיתָם טוֹבָה מָצְאָה אֶתְכֶם: טוֹבָה תְּפִלָּה עִם תַּעֲנִיוּת טוֹב 8
לַעֲשׂוֹת צְדָקָה מֵאוֹצָר וְהַב וְכֶסֶף: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וְהִיא מְכַפֶּרֶת עָוֹן וְכָל הָעוֹשֶׂה 9
צְדָקָה אוֹרֵךְ יָמִים יַשְׂבִּיעֶהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְהָרֹשְׁעִים שׂוֹנְאִים אֶת חַיֵּיהֶם 10
וְנַלְחָמִים עַל נַפְשׁוֹתָם: וַאֲנִי לֹא אֲכַסֶּה מִכֶּם דָּבָר תְּחִלַּת דְּבָרִים אָמַרְתִּי לָכֶם 11
כָּבוֹד מְלָכִים הַסְתֵּר דָּבָר וּכְבוֹד אֱלֹהִים לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו: תִּזְכּוֹר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה 12
שֶׁהִתְפַּלַּלְתְּ בְּאוֹתָהּ שָׁרָה כְּלָתְךָ בְּחִיּוּתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ וַאֲנִי הִכְנַסְתִּי אֶת דְּמָעַתְכֶם
לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְשֶׁהָיִיתָ קוֹבֵר אֶת הַחֲלָלִים עִמְּךָ הָיִיתִי וּכְשֶׁהִנַּחְתָּ אֶת
שׁוּלְחָנְךָ וְיָצָאתָ וְהֵבֵאתָ אֶת הַמֵּת בְּבֵיתְךָ לִקְבֹּרוֹ בַּלַּיְלָה שָׁם הָיִיתִי:

Respondit Tobias & dixit; Mi domine, decet nos dare ei dimidium argenti quod attuli. Multa enim fecit nobis, Me liberavit à piſce. Te curavit, 2
ſimulatque uxorem meam, necnon & argentum attulit. Reſpondit Tobias, 3
dicens; Fili mi, æquum ac juſtum eſt, ut demus ei medium partem argenti. 4
Statimq; vocavit Angelum Raphaelem ac dixit ei; Azaria mi fili, accipe di- 5
midium argenti, pro mercede laboris tui, & vade in pace. Reſpondit eis An- 6
gelus; Habeo arcanum quiddam, quod dicam vobis, (quo audito) ingreſſi
ſunt ambo pater & filius, cum Angelo in conclave, ad quos dixit (Angelus;)
Date laudem Deo ſancto benedicto. Gratias agite ei, benedicite nomen ejus,
atque exaltate eum in cœtu populi. Memores eſtote mirabilium ejus, quæ
fecit vobiſcum. Bonum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini ejus 7
altiſſimo. Bonum eſt narrare & meditari miracula Dei. Ne ergo pigri
ſitis ad prædicandum & enarrandum miracula ejus. Gloria enim Deo eſt,
narrare mirabilia ejus, gloria vero regibus eſt celare ſecreta eorum.
Bonum feciſtis, hinc & bonum evenit vobis. Bona eſt oratio cum jeju- 8
nio. Facere juſtitiam, melius eſt auro & argento. Nam juſtitia liberat à 9
morte, atque expiat iniquitatem. Quicunque facit juſtitiam, hunc Deus
exaturabit longitudine dierum. Impii vero odio habent vitam ſuam, 10
pugnantque contra animas ſuas. Nunc itaque non celabo à vobis quic- 11
quam. Principio ſermonis mei, dixi, honori eſſe regibus, abſcondere
rem, Deo vero in gloriam cedere, recenſere mirabilia ejus. In 12
memoriam revoca horam in qua oraviſti, eadem ſiquidem hora, ora-
vit Sara nurus tua, cum adhuc eſſet in domo patris ſui. Tum ego in-
gredi feci lachrymas veſtras in conſpectum Domini. Cúmque ſepelires
mortuos, tecum eram. Quando etiam relictâ menſâ tuâ exiviſti, ut
allatum mortuum in domum tuam; noctu ſepelires, ibi tecum quoque fui.

Editio SEBAST.

וַיֹּאמֶר טוֹבִיָה אָבִי נְתֵן לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הֵבֵאתִי מִשָּׁם: כִּי הוּא הוֹלִיכֵנִי בְשָׁלוֹם 2
וְהֵבִיאַנִי בְשָׁלוֹם וְרָפָא אֶת אִשְׁתִּי וְהוֹצִיא אֶת הַכֶּסֶף מִיַּד גַּבָּאֵל וְרִפְאָא אֶת עֵינֶיךָ 3
וּשְׂרָה רָאוּי לָתֵת לוֹ עַל כָּל זֹאת: וַיִּקְרָא טוֹבִיָה אֶל רָפָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ עֲזַרְיָה 4
אָחִי קַח שָׂכָר הַכֶּסֶף שֶׁהֵבֵאתָ מִשָּׁם וְלֵךְ לְשָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר רָפָאֵל אֶל טוֹבִי 5
וְאֶל טוֹבִיָה בְּנוֹ שִׁירוּ לַיי שִׁיר חָדָשׁ וּבָרְכוּהוּ וְזַמְּרוּ שְׁמוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר 6
עָשָׂה עִמָּכֶם: וְהַרְבּוּ לְפָנָיו הְפִלָּה וְתַחֲנָה וּצְדָקָה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם כִּי טוֹב לִפְנֵי יי 8
לַעֲשׂוֹת צְדָקָה חָמִיר מִבְּנוֹם אוֹצְרוֹת כֶּסֶף וְזָהָב: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת: 9

Reſpondit Tobias; Pater mi, demi illi medium argentum quod aliunde ap- 2
portavi. Nam ille duxit me ſalvum, reduxitque incolumem, ſanavit præ-
terea uxorem meam, elicuit pecuniam de manu Gabeli, & ſanavit oculos 3
tuos, & quid quæſo dignum tribuemus ei pro omnibus iſtis? Vocanſque
Tobias Raphaelé dixit ei; Frater mi Azaria, accipe mercedem tuã, dimidiũ 5
ſcilicet pecuniæ quam aliunde attuliſti, & vade in pace. Ait Raphael ad 6
Tobæũ & ad Tobiam filium ejus: Cantate Domino canticum novum &
benedicite Deũ, atq; celebrate nomen ejꝰ pro omni bonitate quã fecit vo-
biſcũ. Multiplicate preces, orationes & eleemoſynas, corã illo cunctis diebꝰ 8
vitæ veſtræ. Nã meliꝰ eſt in cõſpectu Domini facere jugiter eleemoſynas quã
congregare theſauros auri & argenti. Siquidé eleemoſyna liberat à morte. 9

Verſio VULG. LAT.

2 Reſpondens Tobias, dixit patri ſuo; Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe be-
3 neficiis ejus? Me duxit & reduxit ſanum, pecuniam à Gabelo ipſe recepit, uxorem ipſe me habere fecit, &
daemonium ab ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipſum à devoratione piſcis eripuit, te
quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus. Quod illi ad hæc piterimus di-
4 gnum dare? Sed peto te, pater mi, ut roges eum, ſi fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata
5 ſunt, ſibi aſſumere. Et vocantes eum, pater feli-
cèt & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omni-
6 um, quæ attulerant, acceptam habere. Tunc dixit eis occultè; Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fe-
7 cit vobiſcum miſericordiam ſuam. Etenim ſacramentum regis abſcondere bonum eſt: opera au-
8 tem Dei revelare & confiteri honorificum eſt. Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis
9 quàm theſauros auri recondere: Quoniam eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam & vitam
10 æternam. Qui autem faciunt peccatum, & ini-
11 quitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ. Manifeſto ergo vobis veritatem, & non abſcondam à vobis oc-
12 cultum ſermonem. Quando orabas cum lachry-
mis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego
13 obtuli orationem ruam Domino. Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

2 Καὶ (α) ἄπιν, Πάτερ, ὁ βλάπτομαι δὲς αὐτῷ τὸ ἥμισυ ὧν ἀνή-
3 νοχα, Ὅτι με ἀγήοχέ Ϛοι ὑγιῆ, καὶ τὴν γυναῖκά μου ἐ-
θεράπευσε, καὶ τὸ ἀργύριόν μου ἤνεγκε, καὶ σὲ ὁμοίως ἐθερά-
πευσε. καὶ ἄπιεν ὁ πρεσβύτης, Δικαίως ἄπιε αὐτῷ. Καὶ ὀκάλεσε
τὸν ἄγγελον, καὶ ἄπιεν αὐτῷ, Λάβε τὸ ἥμισυ πάντων ὧν ἤνεγκας, καὶ ὕπαγε ὑγιαίνων. Τότε καλέσας τοὺ δύο κρυπτῶς,
ἄπιεν αὐτοῖς, Εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν, καὶ ἀπὸ (γ) ἐξομολογεῖσθε,
καὶ μεγαλωσύνην δίδοτε αὐτῷ, καὶ ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ ἐνώπιον πάντων τῶν ζώντων ὅτι ἂν ἐποίησε μεθ' (δ) ὑμῶν. ἀγα-
θὸν τὸ ὐλογεῖν τὸν Θεὸν, καὶ ὑψῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τοὺς λό-
γους τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ ἐντίμως ἀποφαινόντες· καὶ μὴ ὀκνη-
7 τὸ ἐξομολογεῖσθαι αὐτῷ. Μυστήριον βασιλέως καλὸν (ε) κρύ-
φαι, τὰ δ' ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακαλύπτειν ἐνδόξως. (ζ) ἀγαθὸν
8 ποιῆσαι, καὶ κακὸν οὐχ εὑρήσει ὑμᾶς. Ἀγαθὸν προσευχὴ μὲ
νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης καὶ δικαιοσύνης. ἀγαθὸν τὸ ὀλίγον
μὲ δικαιοσύνης, ἢ πολὺ μετὰ ἀδικίας. καλὸν (η) ποιῆσαι ἐλε-
9 ημοσύνην ἢ θησαυρίσαι χρυσίον. Ἐλεημοσύνη δὲ ὅτι θανάτου
ῥύεται, καὶ αὐτὴ ἀποκαθαίρει πᾶσαν ἁμαρτίαν. οἱ ποιοῦντες ἐ-
10 λεημοσύνας καὶ δικαιοσύνας, πλησθήσονται ζωῆς. Οἱ δ' ἁμαρτά-
11 νοντες, πολέμιοί εἰσι τῆ ἑαυτῶν ζωῆς. Οὐ μὴ κρύψω ἀφ' ὑ-
μῶν πᾶν ῥῆμα· εἶπα (θ) δὴ, Μυστήριον βασιλέως κρύφαι
12 καλὸν, τὰ δ' ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακαλύπτειν ἐνδόξως. Καὶ νῦν
ὅτε προσηύξω σὺ καὶ ἡ νύμφη σου Σάρρα, ἐγὼ προσήγαγον
τὸ μνημόσυνον τῆς προσευχῆς ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ ἁγίου· καὶ ὅτ'
ἔθαπτες τοὺς νεκρούς, ὡσαύτως συμπαρήμην σοι. καὶ ὅτι
οὐκ ὄκνησας ἀναστῆναι καὶ καταλιπεῖν τὸ ἄριστόν σου, ὅπως ἀπ-
ελθὼν θεοσεβῶς τὸν νεκρὸν, οὐκ ὑπεδέξω με (ι) ἀγαθοπρεπῶς,
ἀλλὰ σὺν σοὶ ἤμην. MS. A. (α) ἄπιν αὐτῷ, Πάτερ, (β) ὀφείλω· Τότε (γ) ἐξομολογεῖ-
σθαι * ὁσίων πάντων, (δ) ἡμῶν. (ε) κρύπτειν, (ζ) Ἀγαθὸν προσευχὴ (η) ℣ ποιῆσαι (θ) ℣, (ι) ἀγαθὸν ποιῶν,

Et dixit; Pater, non lædor dans ei dimidium eo- 2
rum, quæ attuli: Quoniam me tibi reduxit ſanum, 3
& uxorem meam curavit: & argen um meum at-
tulit, & te ſimiliter curavit. Et dixit ſenex;
Juſtè fit ei. Et vocavit angelum, & dixit ei; Ac- 5
cipe dimidium omnium quæ attuliſtis, & abdac
ſanus. Tunc vocans ambos clàm, dixit eis; Be- 6
nedicite Deum, & ei confitemini, & magnifican-
tiam date ei: & confitemini ei coram omnibus vi-
ventibus, pro iis quæ fecit vobiſcum. Bonum eſt
benedicere Deum, & exaltare nomen ejus, verba
operum Dei honorifice demonſtrantes: & ne pigri 7
ſitis confiteri ei. Myſterium regis bonum eſt oc- 8
cultare, opera autem Dei revelare honorificè. Bonum
facite: & malum non inveniet vos. Bonum oratio
cum jejunio, & eleemoſynâ, & juſtitiâ. Bonum eſt
pauxum cum juſtitia, quàm multum cum injuſtitia.
Bonum facere eleemoſynam, quàm theſaurizare au-
rum. Eleemoſyna enim à morte liberat: & ipſa 9
emundat omne peccatum. Facientes eleemoſynas,
& juſtitias, implebuntur vitâ: Peccantes autem, 10
ſunt hoſtes ſuæ ipſorum vitæ. Non occultabo à 11
vobis omne verbum. Dixi jam; Myſterium regis
occultare bonum, opera autem Dei revelare hono-
rificè. Et nunc, quando orâſti tu, & nurus tua 12
Sarra; ego obtuli memoriale orationis veſtræ
coram Sancto: & quando ſepeliebas mortuos,
ſimiliter aderam tibi: & quando non piger
eras ſurgere, & relinquere prandium tuum,
ut abiens operires mortuum; non latuiſti me be-
nefaciens, ſed tecum fui.

MUNSTERI.

Reſpondit Tobias; Pater mi, demꝰ illi medium argentum quod aliunde ap- 2
portavi. Nam ille duxit me ſalvum, reduxitque incolumem, ſanavit præ- 3
terea uxorem meam, elicuit pecuniam de manu Gabeli, & ſanavit oculos
tuos, & quid quæſo dignum tribuemus ei pro omnibus iſtis? Vocanſque
Tobias Raphaelé dixit ei; Frater mi Azaria, accipe mercedem tuã, dimidiũ 5
ſcilicet pecuniæ quam aliunde attuliſti, & vade in pace. Ait Raphael ad 6
Tobæũ & ad Tobiam filium ejus: Cantate Domino canticum novum &
benedicite Deũ, atq; celebrate nomen ejꝰ pro omni bonitate quã fecit vo-
biſcũ. Multiplicate preces, orationes & eleemoſynas, corã illo cunctis diebꝰ 8
vitæ veſtræ. Nã meliꝰ eſt in cõſpectu Domini facere jugiter eleemoſynas quã
congregare theſauros auri & argenti. Siquidé eleemoſyna liberat à morte. 9

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit Tobias; Pater, quantũ ei dabo? 2
Nec enim ægrè darem ei dimidium
omnium quæ adduxi mecum. Me enim 3
in via cuſtodivit: Et uxorem meam
ſanavit: Et pecuniam adduxit: Nec
deeſt mihi quod ipſi dem. Et dixit
Tobit; Æquum eſt ut ipſi demus dimi- 4
dium omnium quæ adduxiſti tecum.
Et vocavit eum, & dixit ei; Accipe di- 5
midium omnium quæ adduxi mecum,
& vade in pace. Ille autem ſeduxit eos, 6
& dixit ambobus; Laudate Deum, &
confitemini ipſi coram omnibus hom-
nibus, de omnibus bonis quæ fecit vo-
bis. Bonum eſt laudare Deum, &
exaltare nomen ejus: Et res Dei publica- 7
te omni tempore. Quia ſecreta Regni *
& facere bona. Et malum non invenia-
tur in vobis, ſed bonum. Adſit autem 8
oratione & jejunio aſſiduitas, eleemo-
ſyna, & juſtitia: Hæc enim ambo bona
ſunt facta. Eleemoſyna theſaurus magnꝰ
eſt. Eleemoſyna de morte liberat: Et 9
qui eleemoſynam faciunt, vitam ingre-
dientur. Indicabo autem vobis verum, 11
nec abſcondam à vobis. Cùm oraretis 12
Tobit, & Sara nurus, audita eſt oratio
amborum veſtrûm coram Deo, & mani-
feſta facta ſunt opera tua, ac eleemoſy-
næ quas faciebas in eos qui morieban-
tur; et quòd clàm ſurgens aſportâſti
mortuum illum, Cùm ſuperveniret tibi 13
tentatio,

ספר טוביה: יג

14 וְעַתָּה שְׁנַרְנִי הִבָּה לְרַפְאוֹת אוֹתְךָ וְאֶת שָׂרָה כַּלָּתֶךָ: 15 וַאֲנִי הוּא רְפָאֵל אֶחָד מִן שִׁבְעָה
16 מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים וּמְשָׁרְתִים לִפְנֵי הַבָּה: וְכִשׁוֹמְעָם כַּךְ נִבְהֲלוּ וַיִּפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם
17 וּפָחֲדוּ פַּחַד גָּדוֹל: וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם אַל תִּירָאוּ וּבָרְכוּ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ
18 חֵן בְּעֵינָיו: וּבְרָכוּ אֲנִי עוֹמֵד עֲלֵיכֶם עַל כֵּן הַלְלוּהוּ וְשַׁבְּחוּהוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם: וְעַל
19 הַיָּמִים שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּכֶם לֹא אָכַלְתִּי וְלֹא שָׁתִיתִי אֶלָּא הָיִיתִי נִרְאֶה כְּאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה:
20 עַתָּה הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי בְשָׁעָה זוּ אֶעֱלֶה עַל שׁוֹלְחָנִי וְאַתֶּם כִּתְבוּ בְּסֵפֶר כָּל
21 סִיפּוּר הַמַּעֲשֶׂה וַמַּרְ רְאִיתֶם עֲלֵיכֶם וּמַה שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיכֶם: וְכֶשֶׁהִשְׁלִים אֶת הַדְּבָרִים
מֵיר נֶעְלַם מֵעֵינֵיהֶם וְהָיוּ מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֶׂה נִפְלְאוֹתָיו אֵיךְ נִרְאָה
לָהֶם הַמַּלְאָךְ:

יג

1 וְטוֹבִיָּה תִּקֵּן תְּפִלָּה וְהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְכֵן אָמַר בָּרוּךְ יְהוָה חֵי הָעוֹלָמִים וּבָרוּךְ
2 שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הוּא טָרַף וַיִּרְפָּאֵנִי וְהוּא מוֹחֵץ וְרוֹפֵא מוֹרִיד
3 שְׁאוֹל וַיַּעַל וְאֵין מְיָדוֹ מַצִּיל: בְּיִת יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְהוָה שִׂירוּ לוֹ וַסְּרוּ לוֹ:
4 שִׂיחוּ כָּל נִפְלְאוֹתָיו בְּקַשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד וְהַגִּידוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו אֲשֶׁר הִדִּיחֲכֶם
שָׁמָּה רוֹמְמוּהוּ לְעֵינֵי כָּל חַי כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵנוּ וּמֵעוֹלָם אָבִינוּ וְעַד סוֹף כָּל
הַדּוֹרוֹת הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ:

Editio SEBAST.

11 וַאֲנִי לֹא אֲכַחֵד מִכֶּם כָּל הָאֱמֶת:דְּעוּ כִּי בְעֵת אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתְּ וְרוּחֲנַנְתְּ לִפְנֵי
12 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתָּה וְשָׂרָה כַּלָּתֶךָ עַל צָרַת נַפְשְׁכֶם אֲנִי הֶעֱלֵיתִי תְּפִלַּתְכֶם
לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד וּבְעֵת אֲשֶׁר הָיִיתָ קוֹבֵר אֶת הַמֵּתִים אֲנִי הָיִיתִי עִמָּךְ: וְנִסֶּה
13 אוֹתְךָ יְיָ בְּעִוּרוֹת עֵינֶיךָ כִּי יְיָ צַדִּיק יִבְחָן: וּבְעֵת צָרָתְךָ שָׁלְחַנִי יְיָ לִרְפָּא אוֹתָךְ
14 וְאֶת שָׂרָה כַּלָּתֶךָ : וַאֲנִי הוּא רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ אֶחָד מִן הַשָּׁרִים הַמְשָׁרְתִים לִפְנֵי כִּסֵּא
16 הַכָּבוֹד : וַיְהִי כְּשָׁמְעָם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּרְאוּ מְאֹד וַיִּפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם :

Liber TOBIÆ, Edit P. FAGII.

Nunc itaque misit me Deus, ut curarem te, & Saram nurum tuam. Atque 14
ego sum Raphael unus ex septem Angelis, qui stant & ministrant coram 15
Deo. Hæc cum audivissent, territi sunt, procidentesque in facies suas, ti- 16
muerunt timore magno. Tunc dixit ad eos; Pax vobis. Ne timeatis, quin 17
potius benedicite Dominũ, quod invenerítis gratiam in oculis ejus. Ipsius 18
siquidem jussu ego adsum vobis. Propterea laudate & prædicate eum,
omnibus diebus vitæ vestræ. Per omnes quoque dies, quibus vobiscum egi, 19
nihil edi neque bibi, tametsi visus fuerim tanquàm edens ac bibens. Nunc 20
ergo confitemini Domino, quoniam bonus est, hac enim horâ ascendam ad
mensam meam. Vos autem scribite in libro Chronicorum, quæcunq; in vo-
bis fieri vidistis, & quæcunque acciderunt vobis. Cumq; compleviſſet ser- 21
monem, statim absconditus fuit ab oculis eorum. Ipsi vero enarraverunt 22
gloriam Dei, ac mirabilia opera ejus, quomodo scilicet adparuisset eis
Angelus.

CAP. XIII.

Cæterum Tobias orationem instituit, cœpitque orare, hunc in modum: 1
Benedictus sit Dominus, qui vivit in secula. Et benedictum nomen ejus
glorioſum, cujus regnum (manet) in seculum & in perpetuum. Ipse est 2
qui percussit, atque iterum curavit me. Ipse vulnerat & sanat, deducit
ad inferos & iterum reducit. Nemo est qui rapiat (quicquam) de
manu ejus. Domus Israel benedicite Domino. Cantate ei, psallite ei, 3
loquimini omnia mirabilia ejus. Inquirite faciem ejus semper. Et annun- 4
tiate in populis ad quos detrusit vos, opera ejus. Exaltate eum in oculis
omnium viventium. Ipse est Deus noster, & à seculo est pater noster,
usque in finem omnium generationum, ipse erit salvator noster.

MUNSTERI.

Nec ego volo vobis ullam celare veritatem. Scire ergo debetis quod eâ 11
horâ quando tu orabas & effundebas precationem tuam coram Domino 12
sancto & benedicto, tu inquam & Sara nurus tua propter tribulationem
animæ vestræ, ego obtuli orationem vestram ante solium majestatis: & eo
tempore quando sepeliebas mortuos, ego fui tecum. Tentavit namque te 13
Deus per cæcitatem oculorum tuorum. Solet enim sic Deus justum probare.
At in tempore tuæ tribulationis misit me Dominus ad sanandum te & Sa- 14
ram nurum tuam. Siquidem ego sum Raphael angelus, unus ex principibus 15
ministrantibus ante solium majestatis. Factum est autem cum illi audissent 16
omnia verba ista, timuerunt valde & ceciderunt in facies suas.

Versio VULG. LAT.

14 Et nunc misit me Dominus ut curarem te, & Saram
15 uxorem filii tui à dæmonio liberarem. Ego enim sum
Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante
16 Dominum. Cúmque hæc audissent, turbati sunt, &
trementes ceciderunt super terram in faciem suam.
17 Dixítque eis Angelus; Pax vobis, nolite timere. Ete-
18 nim cùm essem vobiscum, per voluntatem Dei eram:
19 ipsum benedicite, & cantate illi. Videbar quidem
vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo
invisibili, & potu, qui ab hominibus videri
20 non potest, utor. Tempus est ergò ut revertar
ad eum, qui me misit: vos autem benedicite De-
21 um, & narrate omnia mirabilia ejus. Et cùm hæc
dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & ultrà eum
22 videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas
tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes
narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAP. XIII.

1 APeriens autem Tobias senior os suum, benedixit
Dominum, & dixit; Magnus es, Domine, in
æternum, & in omnia secula regnum tuum:
2 Quoniam tu flagellas & salvas: deducis ad in-
feros, & reducis: & non est qui effugiat manum
3 tuam. Confitemini Domino, filii Israel, & in con-
4 spectu gentium laudate eum: Quoniam ideò di-
sperſit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos
enarretis mirabilia ejus, & faciatis scire eos, quia
non est alius Deus omnipotens præter eum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 Καὶ νῦν ἀπέσταλέ με ὁ Θεὸς ἰάσασθαί σε καὶ τὴν νύμφην Σου
15 Σάῤῥαν. Ἐγώ εἰμι Ῥαφαὴλ, εἷς ὢν τῶν ἑπτὰ ἁγίων ἀγγέλων
οἱ προσαναφέρουσι τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων, καὶ εἰσπορεύονται
16 ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου. Καὶ ἐταράχθησαν οἱ δύο, καὶ (α)
17 ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, ὅτι ἐφοβήθησαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
Μὴ φοβεῖσθε, (β) εἰρήνη ὑμῖν ἔστω. τὸν δὲ Θεὸν εὐλογεῖτε εἰς
18 τὸν αἰῶνα, Ὅτι οὐ τῇ ἐμαυτοῦ χάριτι, ἀλλὰ τῇ θελήσει τοῦ
19 Θεοῦ ὑμῶν ἦλθον, ὅθεν εὐλογεῖτε αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα. Πάσας
τὰς ἡμέρας ὤφθην ὑμῖν, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον, ἀλλὰ
20 ὄψεσιν ὑμεῖς ἐθεωρεῖτε. Καὶ νῦν ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ, ὅ-
τι ἀναβαίνω πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με, καὶ γράψατε πάντα
21 τὰ Ϛωτηλεθέντα εἰς βιβλίον. Καὶ ἀνέστησαν, καὶ οὐκ ἦτι ὤ-
22 φθη αὐτόν. Καὶ ἐξομολογοῦντο τὰ ἔργα τὰ μεγάλα καὶ θαυ-
μαστὰ (γ) ἃ ὤφθη αὐτοῖς ὁ ἀγγελος κυρίου.

MS. A. (α) ἔπεσε (β) ὅτι εἰρήνη ἔστω ὑμῖν. (γ) τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς

Et nunc misit me Deus sanare te, & nurum tuam 14
Sarram. Ego sum Raphael, unus ex septem sanctis 15
angelis, qui offerunt orationes Sanctorum, & ingre-
diuntur in conspectu gloriæ Sancti. Et turbati sunt 16
ambo, & ceciderunt in faciem, quoniam timuerunt.
Et dixit eis; Ne timeatis: pax vobis erit. Deum 17
autem benedicite in seculum: Quoniam non meâ 18
ipsius gratiâ, sed voluntate Dei nostri veni: unde
benedicite eum in seculum. Omnibus diebus appare- 19
bam vobis, & non manducabam, neque bibebam: sed
visionem vos spectabatis. Et nunc confitemini 20
Deo; quoniam ascendo ad eum qui misit me: &
scribite omnia, quæ consummata sunt, in libro. Et 21
surrexerunt, & non ultrà viderunt eum. Et confi- 22
tebantur opera magna, & mirabilia (a) ejus,
quomodò apparuerat eis angelus Domini.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Καὶ Τωβὶτ ἐγραψε προσευχὴν εἰς ἀγαλλίασιν, καὶ ἔπεν,
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας· καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ,
2 Ὅτι αὐτὸς μαστιγοῖ καὶ ἐλεεῖ, καταγει εἰς ᾅδου καὶ ἀνάγει,
3 καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐκφεύξεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ
4 οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, Ὅτι αὐτὸς διεσπειρεν
ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. ἐκεῖ ὑποδείξατε τὴν μεγαλωσύνην αὐτοῦ, ὑ-
ψώσατε αὐτὸν ἐνώπιον παντὸς ζῶντος, καθότι αὐτὸς κύριος
ἡμῶν, καὶ (α) Θεὸς αὐτὸς πατὴρ ἡμῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (α) ὁ Θεὸς ὁ πατὴρ

CAP. XIII.

ET Tobit scripsit orationem in exultationem, 1
& dixit; Benedictus Deus vivens in secula, &
regnum ejus: Quoniam ipse flagellat, & mise- 2
retur; deducit ad infernum, & reducit: & non
est qui effugiet manum ejus. Confitemini ei, filii 3
Israel, in conspectu gentium, Quoniam ipse disse-
minavit nos in eis. Ibi demonstrate magnificentiam 4
ejus: exaltate eum coram omni vivente, sicut ipse
Dominus noster, & Deus ipse pater noster in omnia
secula.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Misit me Deus ut eriperem te, téque ac 14
nurum tuam sanarem. Ego autem Ra- 15
phaël sum, unus angelorum qui stant
coram Domino. Et timuerunt, tremue- 16
rúntq; ambo, & ceciderunt in facies
suas super terram. Et dixit eis; Nolite 17
timere: Pax vobis. Laudate Deum. Neq; 18
enim meâ gratiâ, sed bonitate Dei con-
tigerunt hæc. Ego autè non edebam nec 19
bibebam, sed videbatur vobis quòd
ederem & biberem. Verùm surge nunc 20
de terra, & scribe hæc in libro: Et lau-
da tu Deum. Ego enim ascendo ad eum
qui misit me. Et surgentes quærebant
eum, nec aderat. Laudabant autem
Deum, & prædicabant opera quæ fe-
cerat ipsis.

CAP. XIII.

SCripsit autem Tobit canticum hoc 1
cum gaudio, itaq; dixit; Benedictus sis
Deus vive, cujus regnum non transit.
Tu flagellas, & misereris: deducis ad 2
infernum, & reducis, neque est qui au-
fugere possit de conspectu tuo. Con- 3
fitemini coram ipso filii Israel, coram
Gentibus. Quia ipse dispersit nos in- 4
ter eas. Neque est instar ipsius, & ad-
mirandorum quæ facit. Quia ipse Do-
minus noster, & Deus noster, Patérque
noster in seculum seculorum.

ספר טוביה: יג

הוּא הַמְיַסֵּר אֶתְכֶם בַּעֲוֹנוֹתֵיכֶם לְרַחֵם עֲלֵיכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְלְהוֹשִׁיעֲכֶם 5
הוּא יְקַבֵּץ אֶתְכֶם מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר נְפוּצוֹתֶם שָׁמָּה אִם תָּשׁוּבוּ אֵלָיו בְּכָל
לְבַבְכֶם תְּחַמְּהוּ עַל רוֹב הַנִּסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמָּכֶם: עַל כֵּן הוֹדוּ לוֹ 6
וּבָרְכוּ שְׁמוֹ וְרוֹמְמוּ אֶת הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מַלְכוּתוֹ עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם וָעֶד: וְגַם אֲנִי 7
בְּאֶרֶץ גָּלוּת אוֹדֶה וְאַשְׁבַּח וַאֲקַלֵּס לְמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים וַאֲסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו וְכֹחוֹ
וּגְבוּרָתוֹ לְעֵינֵי כָּל חַי: וְגַם אַתֶּם הַמְּסוּרִים וְהַחוֹטְאִים שׁוּבוּ אֶל יְהוָה אוּלַי 8
יְרַחֵם עֲלֵיכֶם כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת: אֲנִי 9
אֶל אֱלֹהִים אֶקְרָא וְנַפְשִׁי תְּבָרֵךְ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹז
וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ: יוֹדוּ כָּל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם: יְרוּשָׁלַם 10 11
עִיר הַקֹּדֶשׁ הוּא שִׁלֵּם לָךְ עֲוֹנוֹת בָּנַיִךְ וְעוֹד יוֹשִׁיעַ וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם
יְהוָה וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם: וְעַל כֵּן תְּנוּ הוֹדְיָה לִשְׁמוֹ כִּי טוֹב וּבָרְכִי וְשַׁבְּחִי 12
יְרוּשָׁלַם אֶת מֶלֶךְ חַי הָעוֹלָמִים כִּי עָתִיד לָשׁוּב עָלַיִךְ וּלְשַׁכֵּן שְׁמוֹ בְּתוֹכֵךְ וְנִבְנוּ
חֲרֻבוֹתַיִךְ וַיִּקַּבֵּץ עָלַיִךְ בְּשִׂמְחָה כָּל נָלוּתֵךְ וַיִּטַּע בְּקִרְבֵּךְ כָּל בָּנַיִךְ לָעוֹלָם וָעֶד:
גּוֹיִם רַבִּים יִשְׁאֲלוּ בְּשָׁלוֹמֵךְ וּבְקֹשְׁךָ שֵׁם יְהוָה עָלַיִן מַלְכֵי תֵּרֵשׁ וְאִיִּים מְנַחֵה 14
יָשִׁיבוּ: מַלְכֵי שְׁבָא וּסְבָא אֶשְׁכַּר יַקְרִיבוּ: לְדוֹר וָדוֹר יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְּקִרְבֵּךְ כָּל 15
אוֹהֲבֵיךְ: יְבוֹשׁוּ וְיִסּוֹגוּ אָחוֹר כָּל שׂוֹנְאַיִךְ: שִׂישִׂי וְשַׂמְחִי יְרוּשָׁלַם עַל קִבּוּץ בָּנַיִךְ 16 17
הַשְּׁבִים בְּקִרְבֵּךְ וְשָׁם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ אֶת שֵׁם יְהוָה: אַשְׁרֵי כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלַיִךְ כִּי 18
עַתָּה יָשִׂישׂוּ וְעָלַיִךְ יִתְמַהּוּ עַל רוֹב כְּבוֹדֵךְ וְיִשְׂמְחוּ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת 19
יְהוָה הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל: כִּי הוּא יִבְנֶה אֶת יְרוּשָׁלַם אַבְנֵי סַפִּירִי וְיַהֲלוֹם וּבְרֶקֶת וְכָל 21
חוֹמוֹתַיִךְ אַבְנֵי אֶקְדַּח מִגְדְּלוֹתַיִךְ וְאַרְמְנוֹתַיִךְ זָהָב טָהוֹר: וְכָל רְחוֹבוֹתַיִךְ-נוֹפֵךְ וְאַבְנֵי 22
יְקָרָה מֵאוֹפִיר תְּרַצְּפֶינָה וְאִז תְּרַנֵּנָה כָּל רְחוֹבוֹתַיִךְ וַתֹּאמַרְנָה הַלְלוּיָהּ: בָּרוּךְ 23
יְהוָה אֲשֶׁר הֵרִים קֶרֶן מַלְכוּתֵךְ לָעוֹלָם וָעֶד עַד כֵּאן תִּפְלַת טוֹבִיָּה:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Ipse est qui castigat vos propter iniquitates vestras, ut misereatur vestri in 5
novissimo dierum, atque salvet vos. Ipse congregabit vos ex omnibus po-
pulis, inter quos dispersi estis, si modò redieritis ad eum toto corde vestro,
adeo, ut demiremini multitudinem miraculorum, & rerum mirabilium, quas
faciet vobiscum. Propterea confitemini Domino, & benedicite nomen ejus, 6
atque exaltate eum, cujus regnum durat in seculum & in æternum. Et ego 7
quoq; in terra captivitatis nostræ, confitebor, prædicabo, & collaudabo re-
gem omnium regum. Narraboque mirabilia ejus, virtutem ac potentiam
ejus, coràm omnibus viventibus. Præterea & vos defectores & peccatores, 8
revertimini ad Dominum, fortassis miserebitur vestri. Nam Deus misericors
& clemens est, longanimis, multæ pietatis & veritatis. Ego ad Deum cla- 9
mabo, sed & anima mea benedicat Dominum Deum cœli. Decor & gloria
est coram eo. Fortitudo & decor est in sanctuario ejus. Confiteantur omnes 10
populi mirabilia ejus, in civitate sancta Jerusalem. Jerusalem civitas sancta, 11
ipse rependit tibi iniquitates filiorum tuorum, Verùm iterum salvabit eos.
Est quoq; spes novissimo tuo, dicit Dominus, & revertentur filii ad terminũ
suum. Quapropter date confessionem nomini ejus, quoniam bonum est. Be- 12
nedic & glorifica Jerusalem regem viventem in secula, Futurum est enim ut
se convertat ad te, ac habitare faciat nomen suũ in medio tui. Ædificabit
quoque diruta tua, & congregabit ad te cum gaudio omnem captivitatem
tuam, plantabitque in medio tui, omnes filios tuos, in seculum & in perpe-
tuũ. Multæ gentes rogabunt pro pace tua, & inquirent nomen Domini al- 14
tissimi. Reges Tharsis & insularum munera reddent. Reges Scheba & Seba
dona adducent. In generatione & generationem lætabuntur, & gaudebunt 15
in medio tui, omnes qui diligunt te. Confundantur & retro agantur omnes 16
qui oderunt te. Lætare & gaude Jerusalem, super collectione filiorum tuo- 17
rum, qui habitant in medio tui, ibi confitebuntur & benedicent nomen Do-
mini. Beati omnes qui lugent propter te, nunc enim lætabuntur, & propter 18
te admirabũtur, nempe propter magnã gloriã tuã, atq; gaudebunt in seculũ 19
& in perpetuũ. Benedic anima mea Dominũ regem magnũ, Quoniam ipse 21
ædificabit Jerusalem lapidibus pretiosis, nempe Sapphiro, Adamante, &
Smaragdo, Omnesque muri ejus (erunt) ex lapidibus lucentibus, Turres
quoq; & palatia ejus, erunt ex auro mundo, Omnes plateæ ejus carbunculo 22
& lapidibus pretiosis ex Ophir allatis, stratæ erunt. Tunc jubilabunt
omnes plateæ ejus, ac dicent; Laudate Dominum, Benedictus Dominus qui exaltavit cornu regni tui, in seculum & in perpetuum. Hactenus oratio Tobiæ. 23

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיֹּאמֶר רְפָאֵל שָׁלוֹם לָכֶם אַל תִּירְאוּ בָּרְכוּ אֶת יְיָ עַל הַגְּדֻלּוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת הָאֵלֶּה 17
אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם: וַאֲנִי בְּכָל אֲשֶׁר הָיִיתִי עִמָּכֶם רְאִיתֶם אוֹתִי אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה כִּי 19
כֵן נִרְמֶה בְּעֵינֵיכֶם וַאֲנִי לֹא אֲכַלְתִּי וְלֹא שָׁתִיתִי:וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים 20
הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר וְהָיָה לָעֵד בֵּינֵיכֶם וּבֵין אֱלֹהֵיכֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם:

Ad quos dixit Raphael; Pax vobis: Nolite timere, sed benedicite Dominum 17
pro magnalibus & mirabilibus istis quæ fecit vobiscũ. Et me quidẽ omni 19
tempore quo fui apud vos vidistis comedere & bibere, sic enim visum est
in oculis vestris, at ego non comedi neque bibi. Nunc ergo scribite vobis 20
omnia verba ista in libro, qui sit in testimonium inter vos & inter Deum
vestrum cunctis diebus vitæ vestræ,

Versio VULG. LAT.

5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras:
& ipse salvabit nos propter misericordiam suam.
6 Aspicite ergò quæ fecit nobiscum, & cum ti-
more & tremore confitemini illi: regémque se-
culorum exaltate in operibus vestris. Ego au-
7 tem in terra captivitatis meæ confitebor illi:
quoniam ostendit majestatem suam in gentem
8 peccatricem. Convertimini itaque peccatores,
& facite justitiam coram Deo, credentes quòd
9 faciet vobiscum misericordiam suam. Ego au-
10 tem, & anima mea in eo lætabimur. Benedi-
cite Dominum omnes electi ejus: agite dies læ-
11 titiæ, & confitemini illi. Jerusalem civitas Dei,
castigavit te Dominus in operibus manuum tua-
12 rum. Confitere Domino in bonis tuis, & bene-
dic Deum seculorum, ut reædificet in te taber-
naculum suum, & revocet ad te omnes captivos,
13 & gaudeas in omnia secula seculorum. Luce
splendidâ fulgebis: & omnes fines terræ adora-
14 bunt te. Nationes ex longinquo ad te venient:
& munera deferentes, adorabunt in te Domi-
num, & terram tuam in sanctificationem habe-
15 bunt. Nomen enim magnum invocabunt in te.
16 Maledicti erunt qui contempserint te: & con-
demnati erunt omnes qui blasphemaverint te:
17 benedictíque erunt qui ædificaverint te. Tu
autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes
benedicentur, & congregabuntur ad Dominum.
18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent
19 super pace tua. Anima mea benedic Dominum,
quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam à
cunctis tribulationibus ejus, Dominus Deus no-
20 ster. Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis
21 mei ad videndam claritatem Jerusalem. Portæ
Jerusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabun-
tur: & ex lapide pretioso omnis circuitus mu-
22 rorum ejus. Ex lapide candido & mundo
omnes plateæ ejus sternentur: & per vicos ejus
23 alleluja cantabitur. Benedictus Dominus, qui
exaltavit eam, & sit regnum ejus in secula secu-
lorum super eam. Amen.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ μαστιγώσει ὑμᾶς ἐν ταῖς ἀδικίαις ὑμῶν, καὶ πάλιν ἐλεήσει, καὶ
συνάξει ὑμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, ἐν οἷς ἐὰν (a) σκορπισθῆτε ἐν αὐτοῖς.
ἐὰν ἐπιστρέψητε πρὸς αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ποιῆσαι ἐνώπιον αὐτοῦ ἀλήθειαν, τότε ἐπιστρέψει
6 πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ μὴ (β) κρύψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν. Καὶ
ἴδετε ἃ ποιήσει μετ' ὑμῶν, καὶ ἐξομολογήσασθε αὐτῷ ἐν ὅλῳ
τῷ στόματι ὑμῶν, καὶ (γ) εὐλογήσατε τὸν κύριον τὸν δικαιοσύνης, καὶ ὑ-
7 ψώσατε τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων. Ἐγὼ ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμαλωσίας
μου ἐξομολογοῦμαι αὐτῷ, καὶ δείκνυμι τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ μεγαλοσύνην
8 αὐτοῦ εἴθνει ἁμαρτωλῶν. Ἐπιστράφητε ἁμαρτωλοὶ, καὶ ποιήσατε δι-
καιοσύνην ἐνώπιον αὐτοῦ· τίς γινώσκει εἰ θελήσει ὑμᾶς, καὶ
9 ποιήσει ἐλεημοσύνην (δ) ὑμῖν; Τὸν θεόν μου ὑψῶ, καὶ ἡ ψυχή μου
10 (ε) τῷ βασιλεῖ τῷ οὐρανῷ, καὶ ἀγαλλιάσει τὸ μεγαλωσύνην αὐτοῦ. Λε-
γέτωσαν πάντες, καὶ ἐξομολογείσθωσαν αὐτῷ ἐν Ἱερουσολύμοις. Ἱε-
ρουσόλυμα πόλις (ζ) ἁγίας, μαστιγώσει ὅτι τὰ ἔργα τῶν υἱῶν σου, καὶ
12 πάλιν ἐλεήσει τοὺς υἱοὺς τῶν δικαίων. Ἐξομολογοῦ (η) τῷ κυρίῳ
ἀγαθῶς, καὶ εὐλόγει τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων, ἵνα πάλιν (θ) ἡ σκη-
νὴ αὐτοῦ οἰκοδομηθῇ ἐν σοὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ (ι) εὐφράναι ἐν σοὶ
τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἀγαπῆσαι ἐν σοὶ τοὺς ταλαιπώρους, οἷς πά-
14 σας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος. Ἔθνη πολλὰ μακρόθεν ἥξει πρὸς
τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ, δῶρα ἐν χερσὶν ἔχοντες, (κ) καὶ δῶρα τῷ
15 βασιλεῖ τῷ ὑψίστῳ. (λ) Γενεαὶ γενεῶν δώσουσί σοι ἀγαλλίαμα.
16 Ἐπικατάρατοι πάντες οἱ μισοῦντές σε, εὐλογημένοι ἔσον οἱ πάν-
17 τες οἱ ἀγαπῶντές σε εἰς τοὺς αἰῶνα. (μ) Χάρηθι καὶ ἀγαλλίασαι
ἐπὶ τοῖς υἱοῖς τῶν δικαίων, ὅτι συναχθήσον καὶ εὐλογήσουσι τὸν
18 κύριον τῶν δικαίων. Ὦ μακάριοι οἱ ἀγαπῶντές σε, χαρήσον
ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ σου· μακάριοι ὅσοι ἐλυπήθησ ἐπὶ πάσαις τοῖς
μάστιξί σε, ὅτι ἐπὶ σοὶ χαρήσον θεασάμενοι πᾶσ τὴν δόξαν
19 σου, καὶ εὐφρανθήσονται εἰς τοὺς αἰῶνα. Ἡ ψυχή μου εὐλογείτω
21 τὸν θεὸν τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, Ὅτι οἰκοδομηθήσ Ἰερουσαλὴμ
σαπφείρῳ καὶ σμαράγδῳ, καὶ λίθῳ (ν) ἐντίμῳ τὰ τείχη σου,
22 καὶ οἱ πύργοι, καὶ οἱ προμαχῶνες ἐν χρυσίῳ καθαρῷ, Καὶ αἱ
πλατεῖαι Ἱερουσαλὴμ (ξ) ἐν βηρύλλῳ, καὶ ἀνθρακι, καὶ λίθῳ ὀν
Σουφὶρ ψηφολογηθήσονται. καὶ ἐρῦσι πᾶσαι αἱ ῥύμαι αὐτῆς
23 ἁμιλλία καὶ (ο) αἴνεσιν, λέγοντες, Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς ὕ-
ψωσε (π) πάντας τοὺς αἰῶνας. MS. A. (α) ἐσκορπισθῆτε (β) κρύψῃ (γ) εὐλογεῖτε (δ) οἷς ὑμᾶς;
(ε) τὸν βασιλέα (ζ) ἁγίαι, (η) τῷ ἀγαθῷ, καὶ (θ) σκηνὴ (ι) εὐφρανθῆναι ἐν σοὶ τοὺς ἐκεῖ αἰχμαλώτους. (κ) δῶρα (λ) Γενεαὶ γε-
νεῶν αἰνέσουσίν σοι, καὶ δώσουσιν ἀγαλλίασιν. (μ) Χάρηθι (ν) ἐντίμῳ (ξ) βηρύλλῳ, (ο) αἰνέσουσιν, (π) οἷς πάντας

Et flagellabit nos in injustitiis nostris; & rursus 5
miserebitur, & congregabit nos ex omnibus gentibus, ubicunque dispersi fueritis in eis. Si reverteritis ad eum in toto corde vestro, & in tota anima vestra, ad faciendum coram eo veritatem; tunc redibit ad vos, & non occultabit faciem suam à vobis: Et (a) videte, quæ faciet vobiscum, & confitemini ei in toto ore vestro, & benedicite Dominum justitiæ, & exaltate regem seculorum. Ego in terra captivitatis meæ confiteor ei, & ostendo fortitudinem, & magnificentiam ejus genti (b) peccatorum. Revertite, peccatores, & facite justitiam coram eo. Quis scit, si velit vos, & faciet misericordiam vobis? Deum meum exalto, & anima mea (c) regi cœli, & exultabit magnificentiã ejus. Dicant omnes, & cõfiteantur ei in (d) Hierosolymis. Hierosolyma civitas Sancti, (e) flagellabit super opera filiorum tuorum: & rursus miserebitur filiorum justorum. Confitere Domino (f) benè, & benedic regem seculorum; ut rursus tabernaculum ejus ædificetur in te cum gaudio, & lætificet in te captivos, & diligat in te miseros, in omnes generationes seculi. Gentes multæ de longè venient ad nomen Domini Dei, munera in manibus habentes, (g) & munera regi cœli. Generationes generationum (b) dabunt tibi exultationem. Maledicti omnes, qui odio habent te: benedicti erunt omnes diligentes te in seculum. Gaude, & exulta super filiis justorum; quoniam congregabuntur, & benedicent Dominum justorum. O beati, qui diligunt te, gaudebunt in pace tua. Beati, quicunque tristati sunt super omnibus flagellis tuis: quoniam in te gaudebunt, videntes omnem gloriam tuam, & lætabuntur in seculum. Anima mea benedicat Deum regem magnum: Quoniam ædificabitur Hierusalem sapphiro, & smaragdo, & lapide pretioso muri tui, & turres, & propugnacula in auro mundo, Et plateæ Hierusalem in beryllo, & carbunculo, & lapide de Suphir sternentur. Et dicent omnes vici ejus, Alleluja, & (i) laudem, dicentes; Benedictus Deus, qui exaltavit omnia secula.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Hæc enim propter peccata nostra: sed 5
miserebitur nostrî denuò, & congrega-
bit nos de omnibus populis inter quos
dispersi sumus, cùm ad ipsum converti
fuerimus, & fecerimus veritatem co-
ram ipso corde mundo. Et nunc videte 6
omnia quæ fecit nobis, & confitemini
corã ipso de toto corde vestro, & lau-
date Deum justitiæ, & exaltate eum qui
regnat in seculum. Convertimini etiam 8
peccatores, & facite justitiã corã ipso,
ut acceptos vos habeat, & misereatur
vestrî. Quia ecce ego Deum meum 9
exalto, & anima mea in Deo meo ex-
ultat: Vos autem confitemini coram 10
ipso in Jerusalem civitate sanctã.

ספר טוביה: יד

יד

3 וְהָיָה בֶּן חֲמִשִּׁים וּשְׁמוֹנָה כְּשֶׁנִּתְבַּלְּבְלוּ עֵינָיו וְאַחַר כָּךְ נִתְרַפָּא וְהָיָה עוֹשֶׂה
צְדָקוֹת לָרוֹב מְאֹד: וְהוֹסִיף לְיִרְאָה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁבְּחוֹ בְּכָל
4 עֵת: וַיְהִי כִּי זָקַן טוֹבִיָּה וַיִּקְרָא לִבְנוֹ טוֹבִיָּה וְאֶת שִׁשָּׁה בְּנֵי טוֹבִיָּה שָׁנוֹלְרוּ
5 לוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִי אִם יָרַעְתִּי וּבָאתִי בַּיָּמִים וְהוֹדַר בָּךְ אַחֲרֵי מוֹתִי אֵל תַּעֲמוֹד בִּנִינְוֵה:
כִּי בְּוַדַּאי וּבְמִירוּר לָךְ שֶׁתִּתְקַיֵּים נְבוּאָתוֹ שֶׁל יוֹנָה הַנָּבִיא וְקַח בָּנֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר
6 לְךָ וְלֵךְ אֶל אֶרֶץ מָדָיִן כִּי שָׁלוֹם יִהְיֶה שָׁם עַד זְמַן וְעִדָּן: וּשְׁאַר אַחֵינוּ יִשְׂרָאֵל
7 אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם כּוּלָם יֵצְאוּ בְּגָלוּת וּירוּשָׁלַם לְעִיִּים תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת
יַעַר וְתִהְיֶה שׁוֹמֵמָה זְמַן מוּעָט וְאָז יַעֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִבְנוּ אוֹתָהּ וְאֶת הַבַּיִת
אֲבָל לֹא כְּבִנְיָן רִאשׁוֹן וַיַּעַמְדוּ שָׁם יָמִים רַבִּים לְפִי מִלְאַת עוֹלָם אָחוֹר וְעוֹד
יֵצְאוּ בִּגְלוּת רַב וְנָרוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִזְכּוֹר אוֹתָם וִיקַבְּצֵם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת
הָאָרֶץ וְתִבָּנֶה יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּנְיָן נָאֶה וּמְפוֹאָר וְגַם הַבַּיִת יִבָּנֶה בִּנְיָן
מְשׁוּבָּח בִּנְיָן אֲשֶׁר לֹא יִנָּתֵשׁ וְלֹא יֶהֱרֹס לְעוֹלָם וְלָעוֹלְמֵי עוֹלָמִים כַּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ
הַנְּבִיאִים:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

CAP. XIV.

3 Fuit autem Tobias quinquaginta octo annorum, quando amisit lumen oculorum suorum, qui postquam curatus fuit, multas præstitit eleemosynas. Et adhuc magis etiam timuit nomen Dei, glorificans illud omni tempore. 4 Et factum est, cum senuisset Tobias, ut vocaret filium suum Tobiam, unà 5 cum sex filiis qui nati fuerunt ei; ac diceret ei; Novi quod senio confectus sim, cave itaque post obitum meum, ut non diutius maneas Nineve. Cer- 6 tum enim ac manifestum est tibi, fore ut confirmetur prophetia Jonæ prophetæ. Quare accipe filios tuos, & quæcunque habes, & vade in terram Midian, ibi enim erit pax ad tempus constitutum. Cæterùm reliqui fratres 7 nostri Israel, qui sunt Jerosolymis, omnes migrabunt in exilium, Et Jerusalem in acervos redigetur, atque mons domus (Domini) in excelsa (erit,) stabitque desolata ad modicum tempus. Tunc ascendent filii Israel, & rædificabunt eam, necnon & templum, attamen non juxta priorem structuram. Manebunteque ibi diebus multis, donec impleatur seculum unum. Ex quo iterum abibunt in captivitatem maximam. Exinde Deus sanctus benedictus memor erit illorum, & congregabit eos à quatuor plagis mundi. Tum restaurabitur Jerusalem civitas sancta structurâ pulchrâ & præclarâ. Necnon & templum ipsum extruetur structura celebri, ejusmodi scilicet, quæ non destruetur, nec diruetur in seculum & in secula seculorum, quemadmodum prædixerunt prophetæ.

וְהַדָּבָר הַזֶּה לְאוֹת וָעֵד בְּכָל דּוֹר וְדוֹר וּבֵרְכוּ אֶת יְיָ וְהוֹדוּ לְזוֹכֵר קָדְשׁוֹ וְעָתִיד
שֶׁשְּׁלָחַנִי וְאֵלֵךְ אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם:וַיִּשְׁלַחוּהוּ וַיְבָרְכוּ אֶת יְיָ עַל כָּל 22
וֹאת: וַיַּעַל מַלְאַךְ ה הַשָּׁמַיְמָה וְלֹא יָסַף עוֹד לְהֵרָאוֹת אֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ: 21

יג

בְּשֶׁת הַהִיא כָּתַב טוֹבִיָּה אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּשְׁמָחָה וַיֹּאמֶר טוּבִי בָּרוּךְ יְיָ 1
הָאֱלֹהִים הַנָּדוֹל הַמְפֻלָּיא לַעֲשׂוֹ וַעֲבָרָיו: וְהוּא מוֹחֵץ וְרוֹפֵא וּמַמִית וּמְחַיֶּה 2
וּמוֹרִיד שְׁאוֹל וְיַעַל: אֲשֶׁר פִּזֵּר אוֹתָנוּ בֵּין הַגּוֹיִם חַיִּבִין אָנוּ לְהוֹרִיעַ אֶת כָּל 4
הַנִּפְלָאוֹת הָאֵלֶּה בֵּין הָעַמִּים:

Atque res ista sit in signũ & testimoniũ in omnem generationem & generationem, & vos benedicite Dominum atque confitemini memoriæ sanctitatis ejus. Et jam dimittetis me, ut vadam ad Deum qui misit me ad vos. Dimittentes autem eum benedixerunt Dominum pro omnibus istis. Et angelus Domini ascendit in cœlum, nec addidit amplius apparere Tobæo & Tobiæ filio ejus. 22 21

CAP. XIII.

1 In tempore illo scripsit Tobias omnes sermones istos cum gaudio, dixitq; Tobæus: Benedictus Domin' Deus magnus, qui mirabilia sua ostendit erga 2 populum suum atque servos suos. Ipse vulnerat & medetur, mortificat & vivificat, deponit in foveam & resuscitat. Ipse dispersit nos inter gentes, 4 atque nos tenemur annuntiare omnia mirabilia ista inter populos.

Versio VULG. LAT.

CAP. XIV.

1 Et consummati sunt sermones Tobiæ. Et postquàm illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, & vidit filios nepotum
2 suorum. Completis itaque annis centum duo-
3 bus, sepultus est honorificè in Ninive. Quinquaginta namque & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius verò recepit. Reliquum verò vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.
5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem juvenes filios ejus
6 nepotes suos, dixítque eis; Propè erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: & fratres nostri, qui dispersi sunt à terra
7 Israel, revertentur ad eam. Omnis autem deserta terra ejus replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa est, iterùm reædificabitur: ibíque revertentur omnes timentes Deum,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Καὶ ἐπαύσατο ἐξομολογούμενος Τωβὶτ. Καὶ ἦν ἐτῶν (α)
3 πεντηκονταοκτώ, ὅτε ἀπώλεσε τὰς ὄψεις, καὶ μετὰ ἔτη ὀκτὼ
4 ἀνέβλεψεν. καὶ ἐποίει ἐλεημοσύνας· Καὶ προσέθετο φοβεῖσθαι
κύριον τὸν θεὸν, καὶ (β) ἐξομολογεῖτο αὐτῷ. μεγάλως δὲ
5 ἐγήρασεν· Καὶ ὁπάλεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς (γ) υἱοὺς αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον λάβε τοὺς υἱούς σου, ἰδὲ γεγήρα-
6 κα, καὶ πρὸς τὸ ἀποτρέχειν (δ) ἐκ τοῦ ζῆν εἰμι. Ἀπελ-
θε εἰς τὴν Μηδίαν τέκνον, ὅτι πέπεισμαι ὅσα ἐλάλησεν Ἰω-
νᾶς ὁ προφήτης περὶ Νινευΐ, ὅτι (ε) καταφαφήσεται· ἐν δὲ
τῇ Μηδίᾳ ἔσται εἰρὴνη μᾶλλον ἕως καιροῦ· καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ
7 ἡμῶν ἐν τῇ γῇ (ϛ) σκορπισθήσονται ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς· Καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἔσται ἔρημος, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῇ κα-
τακαήσεται, καὶ ἔρημος ἔσται μέχρι χρόνου. καὶ πάλιν ἐλεή-
σει αὐτοὺς ὁ θεὸς, καὶ ἐπιστρέψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, καὶ οἰ-
κοδομήσουσι τὸν οἶκον, οὐχ οἷος ὁ πρότερος, (ζ) ἕως πληρωθῶσι
καιροὶ τοῦ αἰῶνος. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν ἐκ τῶν αἰχμα-
λωσιῶν, καὶ οἰκοδομήσουσιν Ἱερουσαλὴμ ἐντίμως· καὶ ὁ οἶκος
τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῇ (η) οἰκοδομηθήσεται ἐνδόξως, καθὼς ἐλάλη-
σαν αὐτῆς οἱ προφῆται.

CAP XIV.

1 Et cessavit confitens Tobit. Et erat annorum quinquaginta octo, quando amisit visum:
3 & post annos octo recuperavit visum. Et faciebat eleemosynas: Et adjecit timere Dominum
4 Deum, & confitebatur ei. Magnoperè autem senuit: Et vocavit filium suum, & filios e-
5 jus, & dixit ei; Fili, accipe filios tuos: ecce senuì, & ad exeundum è vita sum. Abi in
6 Mediam, fili, Quoniam credidi, quæcunque locutus est Jonas propheta de Nineve, quia subvertetur: in Media autem erit pax magis usque ad tempus: & quia fratres nostri in terra dispergentur à bona terra: Et Hierosolyma erit 7
deserta, & domus Dei in ea comburetur, & deserta erit usque ad tempus. Et rursus miserebitur eorum Deus, & reducet eos in terram, & ædificabunt domum, non qualis prior, donec impleta fuerint tempora seculi. Et post hæc revertent de captivitatibus, & ædificabunt Hierusalem honorificè: & domus Dei in ea ædificabitur gloriosè, sicut locuti sunt de ea prophetæ.

MS. A. (α) ὀγδοηκονταοκτώ, (β) ἐξομολογεῖσθαι (γ) ἐξῆς (δ) ἀπὸ τοῦ (ε) καταφαφήσεται· (ζ) ὡς (η) οἰκοδομηθήσεται οἷς πᾶσας τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος οἰκοδομῆ ἐνδόξως, καθὼς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIV.

Cúmque absolvisset Tobit verba sua confitendo, consenuit in pace; Et mor- 1 2
tuus est annos natus centum & duo, & sepultus est cum gloriâ magnâ in Ninive. Cæcus factus est annos quinqua- 3
ginta octo natus; Et in cæcitate septem annos egit. Cúmque conversus Deus lucem ipsi indulsisset, & aperti fuissent oculi ejus, vixit adhuc annos triginta septem; Toto vitæ suæ spatio faci- 4
ens misericordiam & justitiam. Et confitebatur coram Domino. Cúmque 5
moreretur, vocavit filium suum Tobiam, & dixit ei; Cùm mortuus fuero, 6
fili, & sepeliveris me, cape liberos tuos, & ito in Mediam: Veracia enim sunt verba prophetæ, quæ dixit de Assyriis, & de Ninive; nec quicquam ex eis falsum erit. In Media autem firmior erit *pax* quam in Ninive, & in- 7
ter Assyrios, & Babylone. Etiam fratres nostri qui ipsa Hierosolyma habitant, dispergentur omnes per totam terram de terra Israel, & desolabitur terra bona: Etiam domus Domini, & civitas. Et posteà misericordiâ motus reducet residuum Israelis. Hi ædificabunt Templum: Et omnes revertentur ad populum nostrum, qui scilicet in captivitate fuerunt. Et ædificabitur Jerusalem, templum etiam, cum gloria, in omnes generationes seculi, sicut prædixerunt prophetæ, qui locuti sunt nomine Domini in Israele.

כפר טוביה : יד

וְאָז יָשׁוּבוּ הַגּוֹיִם הָהֵם לַעֲבוֹד אֶת יְהוָה וְיַשְׁלִיכוּ פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם : וְיִתְנוּ שֵׁבַח 8
וְהוֹדָאָה לְשֵׁמוֹ הַנָּדוֹל וְיָרִים קֶרֶן עַמּוֹ נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם וְיִפְאַרוּ וְיִשַּׂבְּחוּ לְשֵׁמוֹ הַגָּדוֹל 9
כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל וְאָז יִשְׂמְחוּ כָּל עֲבָדָיו הָעוֹבְדִים לְפָנָיו בֶּאֱמֶת וְיָשִׂישׁוּ וְיָגִילוּ כָּל
עוֹשֵׂי צְדָקָה וְחֶסֶד : וְאַתָּה בְנִי בְּרַח לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי יִתְקַיְּמוּ עָלָיו דִּבְרֵי 12
הַנְּבִיאִים וְאַתָּה בְנִי נְצוֹר תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר הֱיֵה בְנִי אִישׁ צַדִּיק
תָּם וְיָשָׁר לְמַעַן תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ בְּנִי קוּבְרֵנִי בְּטוֹב וְאֶת אִמְּךָ עִמִּי וְאַל תְּאַחֵר
בְּנִינְוֵה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרָתָהּ :

חם ונשלם ספר טובי בן טוביאל :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Tunc convertentur gentes istæ, ut colant Dominum, proiicientque imagines deorum suorum. Dabúntque laudem & confessionem nomini ejus 8
magno. Exaltabit quoque cornu populi sui, coram omnibus gentibus. Et 9
celebrabunt ac glorificabunt nomen magnum ejus, omne semen Israel. Tunc
gaudebunt omnes servi ejus, qui serviunt ei in veritate. Lætabuntur &
exultabunt omnes qui faciunt justitiam & pietatem. Nunc ergo mi fili, 12
fuge de loco isto, quoniam implebuntur quæ de eo locuti sunt prophetæ. Tu
verò mi fili, serva legem Dei nostri, ac præcepta ejus custodi. Esto mi fili vir
justus, integer, & rectus, tum prosperè succedent viæ tuæ, Mi fili, sepelito
me diligenter, necnon & matrem tuam mecú, Nec moram facias in Nineve.
Deus quoque benedictus auxilio tibi sit (in omnibus.)

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וְאַתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חִזְקוּ וְיַאְמֵץ לְבַבְכֶם וְלֹא יָרְפוּ יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפְעֻלָּתְכֶם
וְהוּא יָרוּם לְרַחֲמָכֶם כִּי אֱלֹהֵי מִשְׁפָּט יְיָ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסִים לוֹ וְאַתֶּם בְּנֵי הַרְבּוּ
צְדָקָה תְּפִלָּה וְתַחֲנָה לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם כִּי צְדָקָה וּתְפִלָּה דּוֹחִין אֶת הַגְּזֵרָה
שְׁנֵאמַר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת בְּרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי וְעִם אִבִּי וְעִם אִבּוֹתַי
וְעִם כָּל אֲשֶׁר בָּטַח בּוֹ נְסִים וְנִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת גְּדוֹלוֹת בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם
אָמֵן אָמֵן :

Et vos filii Israel viriliter agite, confortetur cor vestrũ & non dissolvantur manus vestræ. Habebitis enim mercedem operationis vestræ. Et ipse quidem Deus exaltatur quando miseretur vestri, quoniã Deus judicii est. Beati omnes qui sperant in eo. Vos itaq; filii multiplicate eleemosynã, orationem & precationem coram Domino mundi, quoniam eleemosyna & oratio deprecantur Dei comminationem, sicut scriptum est : Eleemosyna liberat à morte. Benedictus Dominus qui fecit mecum & cum patre meo atque cum progenitoribus meis & cum omni eo qui speravit in se signa & mirabilia atque terribilia magna. Benedictus Dominus in æternum, Amen, Amen.

FINIT Liber TOBÆI *filii Tobiel, Laus Deo.*

Versio VULG. LAT.

8 Et relinquent gentes idola sua, & venient in
9 Jerusalem, & inhabitabunt in ea, Et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem
10 Israël. Audite ergò, filii mei, patrem vestrum : Servite Domino in veritate, & inquirite ut fa-
11 ciatis quæ placita sunt illi : Et filiis vestris mandate ut faciant justitias & eleemosynas, ut sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute sua.
12 Nunc ergò, filii, audite me, & nolite manere hìc : sed quacunque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro, ex eo dirigite
13 gressus vestros ut exeatis hinc. Video enim quia
14 iniquitas ejus finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, & filiis, & filiorum
15 filiis, & reversus est ad soceros suos. Invenítque eos incolumes in senectute bona : & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum : & omnem hæreditatem domûs Raguelis ipse percepit : vidítque quintam generationem, filios
16 filiorum suorum. Et completis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio sepe-
17 lierunt eum. Omnis autem cognatio ejus, & omnis generatio ejus, in bona vita, & in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἀποστρέψουσιν ἀληθινῶς φοβηθῆναι κύριον
9 τὸν θεὸν, καὶ (α) καταχώσουσι τὰ εἴδωλα αὐτῶν, Καὶ εὐλογήσουσι πάντα τὰ ἔθνη (β) κύριον· καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ· καὶ ὑψώσει κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ χαρήσονται πάντες οἱ ἀγαπῶντες κύριον τὸν θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, ποιοῦντες ἔλεος τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν. Καὶ νῦν τέκνον ἀπελθὲ ἀπὸ Νινευὴ, ὅτι πάντως ἥξει ἃ ἐλάλησεν ὁ προφήτης Ἰωνάς. Σὺ δὲ τήρησον τὸν νόμον καὶ τὰ προσάγματα, καὶ (γ) ἡμοῦ φιλανθρώπων καὶ δίκαιος, ἵνα σοι καλῶς ᾖ. Καὶ θάψον με καλῶς, καὶ τὴν μητέρα σου μετ' ἐμοῦ, καὶ μηκέτι αὐλισθῇς (δ) εἰς Νινευή. τέκνον ἴδε τί ἐποίησεν Ἀμὰν Ἀχιαχάρῳ τῷ θρέψαντι αὐτὸν, ὡς ὁκ τῆ φωτὸς ἤγαγεν αὐτὸν (ε) εἰς τὸ σκότος. καὶ ὅσα ἀνταπέδωκεν αὐτῷ· καὶ (ζ) Ἀχιάχαρον μὲν ἔσωσεν, ὁμοίῳ δὲ τὸ ἀνταπόδομα ἀπέδωκε, καὶ αὐτὸς κατέβη εἰς τὸ σκότος. Μανασσῆς ἐποίησεν ἐλεημοσύνας, καὶ ἐσώθη ὁκ παγίδος θανάτου, ἧς ἔπηξεν αὐτῷ· Ἀμὰν δὲ ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα, καὶ ἀπώλετο. καὶ νῦν παιδία ἴδετε τί ἐλεημοσύνη ποιεῖ, καὶ (η) δικαιοσύνη ῥύεται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ἐξέλιπεν (θ) ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὅτι τῆς κλίνης· ἦν δὲ ἐτῶν ἑκατὸν πεντηκοντατεσσάρων· καὶ (ι) ἔθαψαν αὐτὸν ἐνδόξως.

14 Καὶ ὅτε ἀπέθανεν Ἄννα, ἔθαψεν αὐτὴν μετὰ τῆς παιδὸς αὐτῆς. ἀπῆλθε δὲ Τωβίας μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν (κ) υἱῶν αὐτοῦ εἰς Ἐκβάτανα πρὸς Ῥαγουὴλ τὸν πενθερὸν αὐ-
15 τοῦ, Καὶ ἐγήρασεν ἐντίμως. καὶ ἔθαψε τοὺς πενθεροὺς αὐτοῦ ἐνδόξως, καὶ ἐκληρονόμησε τὴν οὐσίαν αὐτῶν, καὶ Τωβὶτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανεν ἐτῶν ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Μηδίας. καὶ ἤκουσε πρὶν ἀποθανεῖν αὐτὸν, τὴν ἀπώλειαν Νινευὴ, ἣν (λ) ἠχμαλώτισε Ναβουχοδονόσορ, καὶ (μ) Ἀσύηρ· καὶ ἐχάρη πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἀπὸ Νινευή.

Et omnes gentes convertentur veraciter ad timendum Dominum Deum, & defodient idola 8
sua : Et benedicent omnes gentes Dominum. 9
Et populus ejus confitebitur Deo : & exaltabit Dominus populum suum : & gaudebunt omnes, qui diligunt Dominum Deum in veritate, & justitia, facientes misericordiam fratribus nostris. Et nunc, fili, discede à Nineve ; quoniam omnino erunt quæ locutus est propheta Jonas. Tu 12
autem serva legem, & præcepta, & esto amator misericordiæ, & justus ; ut tibi benè sit. Et sepeli me honestè, & matrem tuam mecum, & non ultrà maneatis in Nineve. Fili, vide, quid fecit Aman Achiacharo, qui nutriverat eum, quomodò è luce adduxit eum in tenebras, & quæcunque retribuit ei. Et (a) Achiacharum quidem salvavit : illi autem retributio retributa est, & ipse descendit in tenebras. Manasses fecit misericordiam, & salvatus est de laqueo mortis, quem (b) fixerat ei. Aman autem incidit in laqueum, & periit. Et nunc, filii, videte, quid eleemosyna facit, (c) & justitia liberat. Et hæc ipso dicente, defecit anima ejus super lectum. Erat autem annorum centum quinquaginta octo : & sepelierunt eum gloriosè. Et 14
quando mortua est Anna ; sepelivit eam cum patre suo. Discessit autem Tobias cum uxore sua, & filiis suis in Ecbatana ad Raguel socerum suum, Et senuit honorificè. Et sepelivit soceros 15
suos gloriosè, & hæreditavit substantiam eorum, & Tobit patris sui. Et mortuus est annorum centum viginti septem in Ecbatanis Mediæ. Et audivit, priusquàm ipse moreretur, perditionem Nineve, quam captivavit Nabuchodonosor, & Asyeros : & gavisus est, antequàm moreretur, super Nineve.

MS.A. (α) καταχύσωσιν (β) τὸν κύριον (γ) γίνου (δ) ἐν (ε) εἰς Σκότος. (ζ) Ἀχιάχαρος μὲν ἐσώθη, (η) τί δικαιοσύνη (θ) αὐτῷ ἡ ψυχὴ ἐπὶ (ι) ἔθαψεν (κ) ὑῶν εἰς Τωβίτ. (λ) ἠχμαλώτευσεν Ναβουχοδονόσορ, καὶ (μ) Ἀσύηρος

Versio SYRIAÇA cum Interpretatione LATINA.

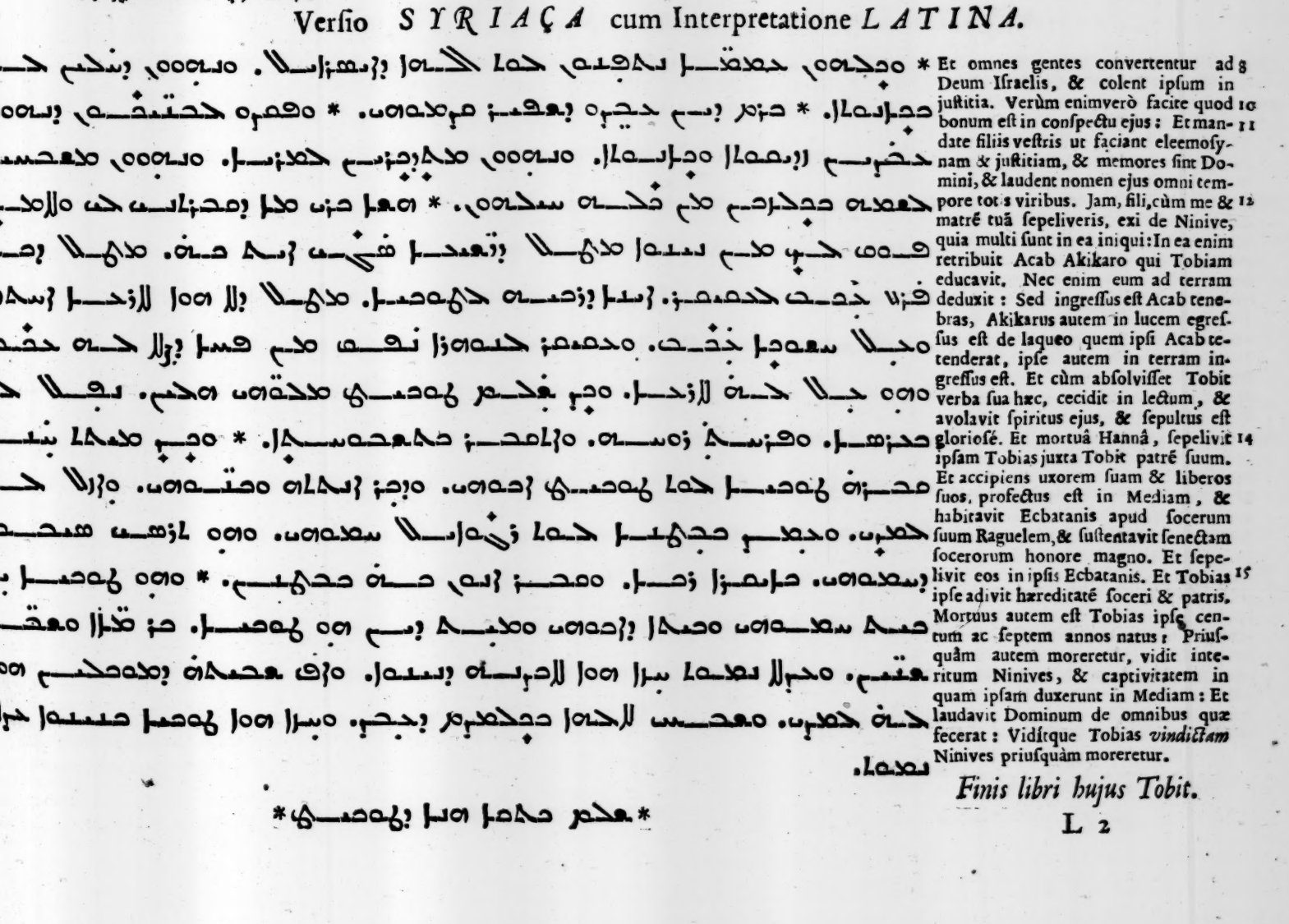

8 * Et omnes gentes convertentur ad Deum Israelis, & colent ipsum in
10 justitia. Verùm enimverò facite quod
11 bonum est in conspectu ejus : Et mandate filiis vestris ut faciant eleemosynam & justitiam, & memores sint Domini, & laudent nomen ejus omni tempore totis viribus. Jam, fili, cùm me &
12 matrè tuã sepeliveris, exi de Ninive, quia multi sunt in ea iniqui : In ea enim retribuit Acab Akikaro qui Tobiam educavit. Nec enim eum ad terram deduxit : Sed ingressus est Acab tenebras, Akikarus autem in lucem egressus est de laqueo quem ipsi Acab tenderat, ipse autem in terram ingressus est. Et cùm absolvisset Tobit verba sua hæc, cecidit in lectum, & avolavit spiritus ejus, & sepultus est
14 gloriosè. Et mortuâ Hannâ, sepelivit ipsam Tobias juxta Tobit patrè suum. Et accipiens uxorem suam & liberos suos, profectus est in Mediam, & habitavit Ecbatanis apud socerum suum Raguelem, & sustentavit senectam socerorum honore magno. Et sepe-
15 livit eos in ipsis Ecbatanis. Et Tobias ipse adivit hæreditatè soceri & patris. Mortuus autem est Tobias ipse centum ac septem annos natus : Priusquàm autem moreretur, vidit interitum Ninives, & captivitatem in quam ipsam duxerunt in Mediam : Et laudavit Dominum de omnibus quæ fecerat : Vidítque Tobias *vindictam* Ninives priusquàm moreretur.

Finis libri hujus Tobit.

Versio VULG. LAT.

LIBER JUDITH.

CAP. I.

1 ARPHAXAD itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes imperio suo, & ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis, Ex lapidibus quadratis & sectis: fecit muros ejus in latitudinem cubitorum septuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres verò ejus posuit in al-
3 titudinem cubitorum centum. Per quadrum verò earum, latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuítque portas ejus
4 in altitudinem turrium: Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitûs sui, & in gloria
5 quadrigarum suarum. Anno igitur duodecimo regni sui, Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pu-
6 gnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum In campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Jadason, in campo
7 Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & cor ejus elevatum est: & misit ad omnes, qui habitabant
8 in Cilicia, & Damasco, & Libano, Et ad gentes quæ sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Es-
9 drelon, Et ad omnes qui erant in Samaria, & trans flumen Jordanem usque ad Jerusalem, & omnem terram Jesse, quousque perveniatur ad
10 terminos Æthiopiæ. Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum:
11 Qui omnes uno animo contradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abjece-
12 runt. Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversùs omnem terram illam, juravit per thronum & regnum suum, quòd defenderet se de omnibus regionibus his.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΙΟΥΔΙΘ.

ΚΕΦ. α'.

1 Ἔτους δωδεκάτου τῆς βασιλείας Ναβυχοδονόσορ, ὃς ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων ἐν Νινευὶ τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ, ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀρφαξὰδ, ὃς ἐβασίλευσε Μήδων ἐν Ἐκβατάνοις, 2 καὶ ᾠκοδόμησεν ἐπ' Ἐκβατάνων, (α) καὶ κύκλῳ τοίχῳ ὃν λίθων λελαξευμένων, εἰς πλάτος πηχῶν τεσσάρων, καὶ εἰς μῆκος πηχῶν ἕξ· καὶ ἐποίησε τὸ (β) ὕψος τοῦ τείχους πηχῶν ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ πηχῶν (γ) πεντήκοντα, καὶ τοὺς πύργους αὐτοῦ ἔστησεν ἐπὶ ταῖς πύλαις αὐτῆς πηχῶν ἑκατὸν, καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς ἐδημελίωσεν εἰς πήχεις ἑξήκοντα· καὶ ἐποίησε τὰς πύλας αὐτῆς πύλας διεγειρομένας εἰς ὕψος πηχῶν ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ πλάτος (δ) αὐτῶν πήχεις τεσσαράκοντα εἰς ἐξόδους δυνάμεων δωδεκῶν αὐτοῦ, καὶ διαλάξεις τῶν πεζῶν αὐτοῦ· 5 Καὶ ἐποίησε πόλεμον ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ πρὸς βασιλέα Ἀρφαξὰδ Ἐν τῷ πεδίῳ τῷ μεγάλῳ, (ε) τοῦτό ἐστιν ἐν τοῖς ὁρίοις Ῥαγαῦ. καὶ συνῆψαν πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν ὀρεινὴν, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν Εὐφράτην, καὶ τὴν (ζ) Τίγριν, καὶ τὴν Ὑδάσπην, καὶ (η) πεδίον Εἰριὼχ ὁ βασιλεὺς Ἐλυμαίων· καὶ (θ) συνῆλθον ἔθνη πολλὰ σφόδρα εἰς παράταξιν υἱῶν Χελεούλ. Καὶ ἀπέστειλε Ναβυχοδονόσορ, (ι) ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας (κ) τὴν Περσίδα, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας πρὸς δυσμαῖς, τοὺς κατοικοῦντας Κιλικίαν καὶ Δαμασκὸν, (λ) καὶ Λίβανον καὶ Ἀντιλίβανον, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας 8 χὼρ πρόσωπον (μ) θαλάσσης, Καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῦ Καρμήλου, καὶ Γαλαάδ, καὶ τὴν ἄνω Γαλιλαίαν, καὶ τὸ μέγα πεδίον 9 (ν) Ἐσδρηλὼμ, Καὶ πάντας τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τὰς πόλεσιν αὐτῆς, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἕως Ἰερουσαλὴμ, καὶ Βετάνη, καὶ (ξ) Χελλοὺς καὶ Κάδης, καὶ τὸ ποταμὸ Αἰγύπτου, καὶ Ταφνὰς, καὶ Ῥαμεσσὴ, καὶ πᾶσ γῆν Γεσσὲμ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπάνω Τάνεως καὶ Μέμφεως, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Αἴγυπτον ἕως τοῦ ἐλθεῖν ὅπ τὰ ὅρια τὴν Αἰ-
11 θιοπίας· Καὶ ἐφαύλισ πάντες οἱ κατοικοῦντες πᾶσ τὴν γῆν τὸ ῥῆμα Ναβουχοδονόσορ (ο) τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ οὐ συνῆλθον αὐτῷ εἰς τὸν πόλεμον, ὅτι οὐκ ἐφοβήθησ αὐτὸν, ἀλλ' ἦν ἐναντίον αὐτῶν εἰς ἀνὴρ (π) ἕνὸσ· καὶ ἀπέστειλαν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ κε-
12 νοὺς ἐν ἀτιμίᾳ (ρ) πρὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ ἐθυμώθη Ναβουχοδονόσορ ὅπ πᾶσ τὴν (σ) γῆν ταύτην ἐφόβησε, καὶ ὤμοσε κατὰ τοῦ θρόνου καὶ τὴν βασιλείας αὐτοῦ, ὅτι μὴν ἐκδικήσειν πάντα τὰ (τ) ὅρια τὴν Κιλικίας καὶ Δαμασκηνῶν καὶ Συρίας, ἀνελεῖν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν γῇ Μωὰβ, καὶ τοὺς (υ) υἱοὺς Ἀμμὼν, καὶ πᾶσ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ὅπ τὰ ὅρια τὴν δύο θαλασσῶν.

MS. A. (α) Κύκλῳ (β) μῆκος (γ) ἑβδομήκοντα, (δ) αὐλῆς πήχεις τεσσεράκοντα (ε) τοῦτ ἐστιν πεδίον ἐν (ζ) Τείγρι, (η) πεδία Ἀειὼχ (θ) συνῆλθον ἔθνη πολλὰ εἰς (ι) βασιλεὺς (κ) Περσίδα, (λ) καὶ Λίβανον (μ) τῆς παραλίας, (ν) Ἐσδρὴμ, (ξ) Χελὲς (ο) βασιλέως (π) εἷς· καὶ ἀπέστειλαν (ρ) ἀπὸ (σ) γῆν Χοβόρα, (τ) ὄρη (υ) υἱῶν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sequitur liber Judith.

CAP. I.

1 Anno decimo tertio regni Nebuchadnosaris regis Assyriæ, qui regnavit in Ninive civitate magnâ, tempore Arphaxad Regis Mediæ, qui regnavit Ecbatanis; Et ædificavit turres 2 Ecbatanis, & circumdedit ipsis murum lapidibus dolatis: Quorum erat latitudo singulorum tres cubiti, longitudo sex, altitudo autem muri septuaginta: Et ædificavit turres portarum 3 muri, centum cubitorum: crassitudine portæ sexaginta cubitorum fecitque portas & postes, sexaginta cubitos altas, latas quadraginta, egressui curru-
5 um exercitûs sui. Tempore ipso fecit Nebucadnosar rex bellum Arphaxad regi in planitie: planitie inquam Duræ. Et egressi sunt ipsi obviàm 6 omnes incolæ montium, & omnes habitantes juxta fluvium Euphratem & Tigrim, & Vlæum, in planitie Ariuc regis Elam. Et coacti sunt populi 7 multi ad pugnam contra Chaldæos. Et misit Nebucadnosar rex Assyriæ ad omnes incolas Occidentis, Ciliciæque & Damasci, Libaníque, & Iocorum circumpositorum: Et ad omnes qui habitant juxta mare, Incolásque 8 Carmeli, & Galaad, & Galilææ superioris, & planitiei magnæ Jezraelis; Et ad omnes qui in Samaria & civitatibus ejus, quíq; ultra Jordanem, Jerosolyma usque, & qui habitant Batnan, & Calon, & Cadesh, & qui ad fluvium 9 Ægypti, quíque in Tachpis, & ad Ramases, & totam Goshen, Tanem usque, ad Memphim item & omnes incolas Ægypti, usque ad terminos Cush. Et rejecerunt verba Nebu- 11 cadnosaris regis omnes habitatores terræ, neq; venerûnt ad bellû, neq; ipsum timuerunt: fuerunt enim omnes tanquâ vir unus. Et remiserunt legatos ejus cum opprobrio vultûs ipsorum. Et 12 valdè iratus est rex Nebucadnosar universæ terræ propter hoc. Et juravit per regnum & solium suum, ultum se iri de universis finibus Ciliciæ, & Damasci, & Barshan: Et occisurum gladio omnes sapientes Moab, filiósque Ammon, & Judæam totâ, omnésq; qui in Ægypto Venturúmq; ad fines usq; utriusq; maris.

Versio JUDITH.

CAP. I.

1 ANno duodecimo regni Nabuchodonosor, qui regnavit (a) super Assyrios in Nineve, civitate magna, in diebus Arphaxad, qui regnavit super Medos in 2 Ecbatanis, & ædificavit super Ecbatana, (b) Et in circuitu muros ex lapidibus sectis, in latitudine cubitorum trium, & in longitudine cubitorum sex: & fecit altitudinem muri cubitorum septuaginta: & latitudinem ejus cubitorum quinquaginta: & turres ejus statuit super portas illius cubitorum centum: & latitudinem ejus fundavit in cubitis sexaginta: & fecit portas ejus portas suscitatas in altitudinem cubitorum septuaginta, & latitudinem earum cubitos quadraginta ad exitus exercitum potentium ipsius, & ordines peditum ipsius. Et fecit bel- 5 lum in diebus illis rex Nabuchodonosor adversùs regem Arphaxad In campo magno: hic est in finibus 6 Ragay. Et concurrerunt ad eum omnes habitantes montanam, & omnes habitantes Euphratem, & Tigrim, & Hydaspem, & (c) campo Irioch rex Elymæorum. Et convenerunt gentes multæ valdè in aciem filiorum Cheleul. Et misit Nabuchodonosor rex As- 7 syriorum ad omnes habitantes Persidem, & ad omnes habitantes ad Occidentem, habitantes Cilicia, & Damascum, Libanum & Antilibanum, & omnes qui habitabant ad faciem maritimæ, Et qui in gentibus 8 Carmeli, & Galaad, & superiorem Galilæam, & magnum campum Esdrelom, Et omnes, qui in Samaria, & civitatibus ejus, & trans Jordanem usque 9 Hierusalem, & Betane, & Chellus, & Cades, & fluminis Ægypti, & Taphnas, & Rameſſe, & omnem terram Gesem, usque ad veniendum (d) supra Tanim, & Memphim, & omnes habitantes Ægyptum usque ad veniendum super fines Æthiopiæ. Et vilipenderunt omnes habitantes (e) universam terram verbum Nabuchodonosor regis Assyriorum: & non convene- 11 runt ei ad bellum; quoniam non timuerunt eum: sed erat coram eis tanquam vir (f) æqualis. Et remiserunt nuntios ejus vacuos in ignominia (g) ante faciem suam. Et indignatus est Nabuchodonosor super 12 omnem terram hanc valdè, & juravit per thronum, & regnum suum; nimirum (h) ultorum se omnes fines Ciliciæ, & Damascenæ, & Syriæ, (i) interempturum gladio suo & omnes habitantes in terra Moab, & filios Ammon, & omnem Judæam, & omnes qui in Ægypto usque ad venindum super fines duorum marium.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ παρετάξατο ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆ πρὸς Ἀρφαξὰδ βασιλέα ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ, καὶ ἐκραταιώθη ὁ τῷ πολέμῳ αὐτῆς, καὶ ἀνέστρεψε πᾶσαν τ δύναμιν Ἀρφαξὰδ, καὶ πᾶς τ ἵππον αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτῆς, Καὶ ὑπερίδετο τ πόλεων αὐτῆ καὶ ἀφίκετο ἕως Ἐκβατάνων, καὶ ὑπερέπεσε τ πύργων, καὶ ἐπρονόμευσε τὰς πλατείας αὐτῆς, καὶ τ κόσμον αὐτῆς ἔθηκεν εἰς ὄνειδος αὐτῆς. Καὶ ἔλαβε τ Ἀρφαξὰδ ὁ τοῖς ὄρεσι Ῥαγαῦ, καὶ κατηκόντισεν αὐτὸν ἐν ταῖς ζιβύναις αὐτῆ, καὶ (φ) ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Καὶ ἀνέστρεψε μετ' αὐτῶν (χ) αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ σύμμικτος αὐτῆ, πλῆθος ἀνδρῶν πολεμιστῶν πολὺ σφόδρα· καὶ ἐκεῖ (ψ) ἐσκήνωσε καὶ εὐωχήθη αὐτὸς καὶ ἡ δύναμις αὐτῆ ἐπ' ἡμέρας ἑκατὸν ὀκτώ.

Et aciem struxit in virtute sua adversùs Arphaxad regem in anno septimo & decimo: & prævaluit in prælio suo, & (k) evertit omnem virtutem Arphaxad, et omnem equitatum ejus, et omnes currus ejus, et dominatus est civitatibus ejus. Et pervenit usque Ecbatana, et obtinuit turres, et prædatus est plateas ejus, et ornatum ejus posuit in opprobrium ejus. Et cepit Arphaxad in montibus Ragay, et confixit eum in jaculis suis, et exterminavit eum usque in diem illam. Et revertit cum (l) eis ipse, & omnis commistus ejus, multitudo virorum bellatorum plurima valdé. Et erat ibi torpens, & epulans, ipse, et virtus ejus per dies centum viginti.

MS.A. (φ) ἐξωλόθρευσεν (χ) αὐτὸς Nineuh αὐτ[illegible]ς (ψ) *ραμυδῶν

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesimâ & secundâ die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ut defenderet se. 2 Vocavitque omnes majores natu, omnésque duces, & bellatores suos, & habuit cum eis 3 mysterium consilii sui: Dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret im- 4 perio. Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ, Et dixit ei; 5 Egredere adversùs omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè, qui contempserunt imperium 6 meum. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnémque urbem munitam subjugabis mihi.

Κεφ. β'.

1 Καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ, δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ πρώτου μηνὸς, ἐγένετο λόγος ἐν οἴκῳ Ναβουχοδονόσορ (α) βασιλέως Ἀσσυρίων, ὃν- 2 δικήσαι πᾶσαν τὴν γῆν καθὼς ἐλάλησε. Καὶ συνεκάλεσε πάντας τοὺς δεσπότας αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ ἔθετο μετ' αὐτῶν 3 τὸ μυστήριον τῆς βουλῆς αὐτοῦ. Καὶ συνετέλεσε πᾶσαν τ κακίαν τῆς γῆς ἐν τῷ στόματος αὐτοῦ· καὶ αὐτοὶ ἔκριναν (β) ὀλοθρεῦσαι πᾶσαν 4 σάρκα, οἳ οὐκ ἠκολούθησαν τῷ λόγῳ τ στόματος αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε τὴν βουλὴν αὐτοῦ, ἀπέλυσε Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Ἀσσυ- ρίων τὸν Ὀλοφέρνην ἀρχιστράτηγον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δεύτερον ὄντα 5 μετ' αὐτὸν, Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς, Ἰδοὺ σὺ ἐξελεύσῃ ἐκ τοῦ προσώπου μου, καὶ λήψῃ μετὰ σαυτοῦ ἄνδρας πεποιθότας ἐν ἰσχύϊ αὐτῶν, πεζῶν ὡς χιλιάδας ἑκατὸν ὀκτώ, καὶ πλῆθος ἵππων σὺν ἀναβάταις (γ) μυριάδων δεκαδύο· καὶ ἐξελεύσῃ ὡς συνάντησιν πάσῃ τῇ γῇ ἐπὶ δυσμὰς, ὅτι ἠπειθησαν τῷ ῥήματί τ στόματός μου. καὶ ἀπαγγελεῖς αὐτοῖς ἑτοιμάζειν γῆν καὶ ὕδωρ, ὅτι ἐξελεύσομαι ἐν θυμῷ μου ἐπ' αὐτὰς, καὶ καλύψω πᾶν τὸ πρόσωπον τ γῆς ἐν τοῖς ποσὶ τ δυνάμεώς μου· καὶ δώσω αὐτὰς εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς, καὶ οἱ τραυματίαι αὐτῶν πληρώσουσι τὰς φάραγγας (δ) καὶ πᾶν χειμάρρους αὐτῶν, καὶ ποταμὸς ὑπερκύζων τοῖς νεκροῖς αὐτῶν πληρω-

Et in anno octavo et decimo, secundâ et vigesimâ primi mensis, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ulcisci omnem terram, sicut locutus erat. Et convocavit omnes ministros suos, et omnes magnates suos, et posuit cum eis mysterium consilii sui. Et (a) consummavit omne malum terræ de ore suo: et ipsi judicaverunt exterminare omnem carnem, qui non obedirent sermoni oris ejus. Et factum est, ut consummavit consilium suum; vocavit Nabuchodonosor rex Assyriorum Olophernem principem virtutis suæ, qui secundus erat ab ipso, Et dixit ad eum; Hæc dicit rex magnus, dominus universæ terræ; Ecce tu egredieris à facie mea, et sumes tecum viros confidentes in fortitudine sua, peditum ad millia centum viginti, et multitudinem equorum cum ascensoribus (b) myriadum duodecim: et egredieris in occursum omni terræ ad Occidentem, quoniam non obedierunt verbo oris mei: et annuntiabis eis parare terram, et aquam: quoniam egrediar in furore meo super eos; et operiam omnem faciem terræ in pedibus virtutis meæ: et dabo illos in direptionem eis: et casi istorum implebunt valles, et torrentes ipsorum: et fluvius inundans mortuis eorum implebitur: et ducam captivitatem eorum, ad summitates universæ terræ. Tu verò egressus præoccupabis mihi omnem terminum eorum: et dedent se tibi, et conservabis mihi eos in diem angustionis eorum: Super inobedientes autem non parcet oculus tuus, dare eos in cædem et direptionem in omni terra tua: quoniam vivens ego, et imperium regni mei: locutus sum, et faciam hæc in manu mea. Et tu autem non transgredieris unum quid ex verbis domini tui, sed perficiens perficies, sicut præcepi tibi: et non cunctaberis facere hæc.

MS A. (α) * βασιλεὺς (β) ὀλεθρεῦσαι (γ) χιλιάδας (δ) αὐλῶν καὶ τὰς χειμάρρους καὶ (ε) προσκαταλήψῃ (ζ) μοὶ (η) τοῦ δοῦναι

σήσεται· καὶ ἄξω τ αἰχμαλωσίαν αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἄκρα πάσης τῆς γῆς. σὺ δὲ ἐξελθὼν (ε) προκαταλήψῃ μοι πᾶν ὅριον αὐτῶν, καὶ ἐκδώσουσί σοι ἑαυτὰς, καὶ διατηρήσεις (ζ) ἐμοὶ 6 αὐτὰς εἰς ἡμέραν ἀπωλείας αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου, (η) δοῦναι αὐτὰς εἰς φόνον καὶ ἁρπαγὴν ἐν πάσῃ τῇ γῇ σου. ὅτι ζῶν ἐγὼ, καὶ τὸ κράτος τῆς βασιλείας μου, λελάληκα, καὶ ποιήσω ταῦτα ἐν χειρί μου. καὶ σὺ δὲ οὐ παραβήσῃ ἓν τι τῶν ῥημάτων τοῦ κυρίου σου, ἀλλ' ἐπιτελῶν ἐπιτελέσεις, καθότι προσέταξά σοι, καὶ οὐ μελυνεῖς τοῦ ποιῆσαι αὐτά.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

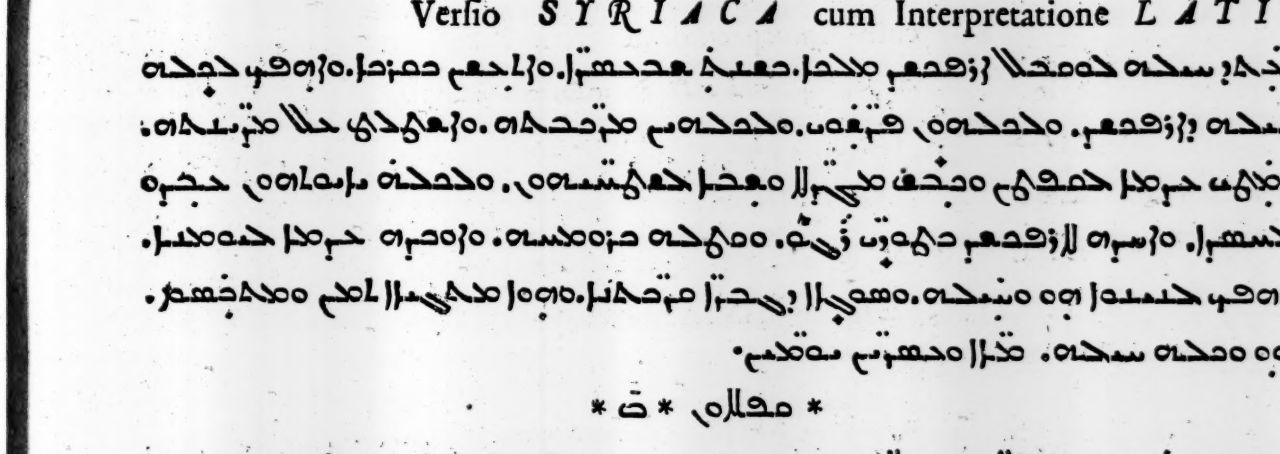

Paravítque copias suas adversùs Arphaxad anno decimo septimo. Et fortior factus prælio convertit in fugam omnes copias Arphaxad, & equites ejus omnes, currúsque, factúsque est dominus civitatum ejus, pervenítque Ecbatana usque, & subegit turres, & diripuit plateas ejus, & decorem ipsarum omnem in opprobrium mutavit. Cepítque Arphaxad in montib' Ragau, & occidit ipsum lanceis suis, perdidítque ad diem usque hanc. Reversúsque est Ninivem ipse, & exercitus ejus, & multitudo virorũ bellatorum, exultabátque ibi, & convivia agebat ipse, & totus exercitus ejus diebus centum viginti.

CAP. II.

1 ANno autem vicesimo octavo, duodecimo mensis primi factus est sermo in domo Nebucadnosaris regis, de sumenda ultione de universa terra, ut dixerat. Et vo- 2 cavit omnes servos, & magnates suos, & declaravit eis secretum cordis sui. Et 3 factum est, cùm absolvisset loqui malum de tota terra, receperunt etiam illi in se perdere omnes homines qui non fuerant dicto obedientes regi. Et factum est, cùm 4 absolvisset consiliũ suum, vocavit Nebucadnosar rex Assyriæ Alfernam magistrũ militiæ suæ, erat enim secundus ab ipso: Et dixit ei, Sic dicit rex magnus dominus totius terræ; Ecce tu egredere de conspectu meo, & sume tecum viros fortes, peditum centum viginti millia, & numerum equorum, equitúmque ipsorum, duodecim millia. Et obviàm ito toti terræ Occidentis; illis qui spreverunt dictum oris mei. Et jube illos parare mihi terram & aquam, quia egrediar ad ipsos in furore meo, & operiam faciem totius terræ peditibus exercitûs mei: et dabo ipsos in prædam exercitui meo, Et 5 replebuntur valles & torrentes ipsorum sanguine cæsorum suorum. Et torrens inundans implebitur cadaveribus ipsorum. Et dispergam captivos ipsorum in extrema terræ. Tu autem egressus, cape mihi omnes fines ipsorum. Quòd si pacifici fuerint, serva eos mihi in diem quo arguentur. Eis autem qui non obedierint, 6 ne parcat oculus tuus, quin eos tradat cædi, & prædæ, universam *nempe* terram. Quia sicut vivo ego, & regnum meũ, quæ dixi, hæc cuncta faciam manu meâ. Tu autem noli quicquam mandatorum domini tui transgredi, sed effice omninò hæcquæ tibi mando.

Versio VULG. LAT.

7 Tunc Holofernes vocavit duces,& magistratus virtutis Assyriorum: & dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorũ, & equitum sagittariorũ duo-
8 decim millia. Omnémque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabiliũ camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiosè, boum quoque armenta,gregésque ovium, quorũ non erat
9 numer⁹. Frumentũ ex omni Syria in transitu suo parari constituit. Aurum verò &
10 argentũ de domo regis assumpsit multum
11 nimis. Et profectus est ipse,& omnis exercitus,cum quadrigis,& equitibus,& sagittariis,qui cooperuerunt faciẽ terræ,ficut locustæ. Cúmque ptransissẽt fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange,
qui sunt à sinistro Ciliciæ, ascendítque
omnia castella eorũ,& obtinuit omnẽ mu-
13 nitionẽ. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavítque omnes filios Tharsis,& filios Ismael, qui erãt contra faciem deserti,& ad austrũ terræ Cel-
14 lon. Et transivit Euphraten, & venit in Mesopotamiam: & fregit omnes civitates excelsas,quæ erãt ibi, à torrente Mambre
15 usquequò perveniatur ad mare: Et occupavit terminos ejus, à Cilicia usque ad
16 fines Japheth qui sunt ad austrũ. Abduxítque omnes filios Madian, & prædavit omnem locupletationem eorum, omnésq;
17 resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata omnésque arbores & vineas fecit incidi: Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

1 Tunc miserunt legatos suos, universarũ urbium ac provinciarum reges ac principes, Syriæ scilicèt Mesopotamiæ,& Syriæ
2 Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui venient ad Holofernem,dixerunt; Desinat indignatio tua circa nos: Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur.

Versio GRÆCA LXX. Interp Cum Translatione LATINA.

7 Καὶ ἐξῆλθεν Ὀλοφέρνης ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς δυνάστας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς, καὶ ἐπισκόπους τῆς δυνάμεως Ἀσσὺρ, καὶ ἐπέθεμεν ἐκλεκτοὺς ἄνδρας εἰς παράταξιν, καθότι (α) ἐκέλευσεν αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἰς μυριάδας δεκαδύο, καὶ ἱππεῖς τοξότας μυρίους δισχιλίους,
8 καὶ διέταξεν αὐτοὺς ὃν τρόπον πολέμῳ πᾶσα συντάσσεται. Καὶ ἔλαβε καμήλους καὶ ὄνους καὶ ἡμιόνους εἰς τὰ ἀπαρτίσαι αὐτῶν, πλῆθος πολὺ σφόδρα, καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ ἄγελας εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, ὧν
9 οὐκ ἦν ἀριθμὸς, Καὶ ἐπισιτισμὸν παντὶ ἀνδρὶ εἰς πλῆθος, Καὶ χρυσίου
10 καὶ ἀργυρίου ἐξ οἴκου βασιλέως πολὺ σφόδρα. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτὸς καὶ
11 πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰς πορείαν τοῦ προηγεῖσθαι βασιλέως Ναβυχοδονόσορ, (β) καὶ κατακαλύψαι πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς πρὸς δυσμαῖς ἐν ἅρμασι καὶ ἱππεῦσι καὶ πεζοῖς ἐπιλέκτοις αὐτῶν. Καὶ πολὺς ὁ ἐπίμικτος ὡς ἀκρὶς συνεξῆλθον αὐτοῖς, καὶ ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς· οὐ γὰρ ἦν ἀριθμὸς ἀπὸ πλήθους αὐτῶν. Καὶ
12 (γ) ἀπῆλθον ἐκ Νινευὴ ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου (δ) Βαικτιλαὶθ, Καὶ ἐπεραποπέδευσαν ἀπὸ Βαικτιλαὶθ πλησίον τοῦ ὄρους τοῦ ἐπ'
ἀειστερᾷ τῆς ἄνω Κιλικίας. καὶ ἔλαβε πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τοὺς
πεζοὺς, καὶ τοὺς ἱππεῖς, καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὰ
ὀρεινά. καὶ διέκοψε (ε) τὸ Φοὺδ καὶ Λοὺδ, καὶ (ζ) ἐπεγόμισαν πάντας
13 υἱοὺς Ῥασὶς, καὶ υἱοὺς Ἰσμαὴλ τοὺς κατ' πρόσωπον τῆς ἐρήμου πρὸς Νότον τῆς
14 (η) Χελλαίων. Καὶ παρῆλθε τὸν Εὐφράτην, καὶ ἦλθε τὴν Μεσοποταμίαν,
καὶ (θ) διέκοψε πάσας τὰς πόλεις τὰς ὑψηλὰς τὰς ἐπὶ τοῦ χειμάρρου
15 Ἀβρωνᾶ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ θάλασσαν. Καὶ κατελάβετο τὰ ὅρια τῆς
Κιλικίας, καὶ κατέκοψε πάντας τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ· καὶ ἦλθεν ἕως
16 ὁρίων Ἰάφεθ, τὰ πρὸς Νότον κατ' πρόσωπον τῆς Ἀραβίας. Καὶ ἐκύκλωσε
πάντας τοὺς υἱοὺς (ι) Μαδιὰν, καὶ ἐνέπρησε τὰ σκηνώματα αὐτῶν, καὶ ἐπρονό-
17 μευσε τὰς μάνδρας αὐτῶν. Καὶ κατέβη εἰς πεδίον Δαμασκοῦ ἐν ἡμέραις
θερισμοῦ πυρῶν, καὶ ἐνέπρησε πάντας τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ποίμνια καὶ
τὰ βουκόλια ἔδωκεν εἰς ἀφανισμὸν, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἐσκύλευσε, καὶ τὰ
πεδία αὐτῶν ἐξῄχμισε, καὶ ἐπάταξε πάντας τοὺς νεανίσκους αὐτῶν ἐν
18 στόματι ῥομφαίας. Καὶ (κ) ἐπέπεσεν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς κα-
τοικοῦντας τὴν παραλίαν, τοὺς ὄντας ἐν Σιδῶνι καὶ (λ) Τύρῳ, καὶ τοὺς κατοι-
κοῦντας Σὴρ, καὶ Ὀχινὰ, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας Ἰεμνάαν. καὶ οἱ
κατοικοῦντες ἐν Ἀζώτῳ καὶ Ἀσκάλωνι ἐφοβήθησαν αὐτὸν σφόδρα.

MS.A. (α) προσέταξεν (β) κατακαλύψαι (γ) ἐξῆλθεν (δ) Βακτελὲθ, Καὶ ἐπεραπαιδεύσαν ἀπὸ Παχταλαὶ (ε) τοῦ Φοὺδ (ζ) ἐπεγόμισεν υἱοὺς πάντας (η) Χελέων. (θ) καθέσκαψεν (ι) Μαδιὰμ, (κ) ἔπεσεν (λ) ἐν Τύρῳ,

ΚΕΦ. γ'.

1 Καὶ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους λόγοις εἰρηνικοῖς, λέγοντες, Ἰδοὺ
2 ἡμεῖς οἱ παῖδες Ναβυχοδονόσορ βασιλέως μεγάλου παρακείμεθα ἐνώπιόν σου, χρῆσαι ἡμῖν καθὼς ἀρεστόν ἐστι τῷ προσώπῳ σου.

CAP. III.

1 Et miserunt ad eum nuntios verbis pacificis, dicentes;
2 Ecce nos pueri Nabuchodonosor regis magni adsumus coram te: utere nobis, sicut placitum est faciei tuæ.

Et exivit Olophernes à facie domini sui,& vocavit omnes 7
dynastas, & duces, & præsides virtutis Assur, & numeravit electos viros in aciem, sicut jusserat ei dominus ejus, ad myriadas duodecim, & equites sagittarios duodecim millia: & ordinavit eos, quemadmodùm belli multitudo coordinatur. Et sumpsit camelos, 8
& asinos & mulos ad impedimenta ipsorum,multitudinem plurimam valdè, & oves, & boves, & capras ad apparatum ipsorum, quorum non erat numerus, Et rem 9
frumentariam omni vino in multitudine, Et aurum, 10
& argentum è domo regis multum valdé. Et exiit ipse, 11
& universa virtus ejus ad iter ad præcedendum regem Nabuchodonosor, & operiendum omnem faciem terræ ad Occidentem in currubus, & equitibus, & peditibus electis ipsorum. Et multus admistus, tanquam locusta exierunt cum eis, & tanquam arena terræ: Non enim erat numerus præ multitudine eorum. Et abierunt de Nineve viam trium dierum super faciem campi Bæctilæth: Et castra fecit à Bæctilæth prope montem, qui ad 12
finistram superioris Ciliciæ. Et sumpsit omnem virtutem suam,pedites,& equites, & currus suos: & abiit indè in montanam: Et excidit Phud, & Lud: & prædati 13
sunt omnes filios Rassis,& filios Ismael, qui super faciem deserti ad Austrum Chellæon. Et transivit Euphratem, 14
& pertransiit Mesopotamiam, & diruit omnes civitates excelsas,quæ super torrentem Abrona usque ad veniendum super mare. Et cepit fines Ciliciæ, & concidit omnes 15
resistentes sibi. Et venit usque ad fines Japheth, qui ad Austrum super faciem Arabiæ. Et circuivit omnes filios 16
Madian, & incendit tabernacula eorum, & diripuit mandras eorum. Et descendit in campum Damasci in 17
diebus messis triticorum, & incendit omnes agros eorum: & greges, & armenta boum dedit in perditionem: & civitates eorum spoliavit, & campos eorum ventilavit & percussit omnes juvenes eorum in ore gladii. Et incidit 18
timor & tremor ejus super habitantes maritimam, eos qui erant in Sidone, & Tyro, & habitantes Sur, & Ocina, & omnes habitantes Hiemnaan. Et habitantes in Azoto & Ascalone timuerunt eum valdé.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܢܦܩ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦ ܡܪܝܗ ܘܩܪܐ ܠܪܒ ܐܘܪܕܢܗ ܘܠܓܒܪ̈ܐ ܕܚܝܠܐ ܕܐܬܘܪ ܘܡܢܐ ܠܓܒܪ̈ܐ ܠܡܚܝܠܐ ܐܝܟ ܕܦܩܕ ܠܗ ܡܪܗ ܐܠܦ ܬܪ̈ܝܢ ܐܠ̈ܦ ܪ̈ܡܝ ܩܫܬ ܘܡܢܐ ܠܟܠ ܓܝܫ ܕܚܝܠܐ ܕܐܬܘܪ ܐܠ̈ܦ ܪ̈ܟܒ ܐ̈ܦ ܐ̈ܦ ܥܒܕ ܠܗ ܘܩܛܪ ܠܗ ܐ̈ܦ ܠ ܠܡܣܒ ܠܗ ܐ̈ܦ ܠ ܠܡܢܝܢ ܠܗ ܐ̈ܦ ܠ ܠܡܣܦܪ ܠܗ ܐ̈ܦ ܠ ܠܡܫܕܪ ܠܗ ܐ̈ܦ ܠ ܠܡܫܠܚ

Versio VULG. LAT.

3 Omnis civitas noſtra, omniſque poſſeſſio, omnes mon-
tes, & colles, & campi, & armenta boum, gregéſq;
ovium, & caprarum, equorúmque & camelorum, &
4 univerſæ facultates noſtræ, atque familiæ, in conſpectu
5 tuo ſunt : Sint omnia noſtra ſub lege tua. Nos, & fi-
6 lii noſtri, ſervi tui ſumus. Veni nobis pacificus do-
minus, & utere ſervitio noſtro, ſicut placuerit tibi.
7 Tunc deſcendit de montibus cum equitibus in virtute
magna, & obtinuit omnem civitatem, & omnem in-
8 habitantem terram. De univerſis autem urbibus aſ-
ſumpſit ſibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bel-
9 lum. Tantúſque metus provinciis illis incubuit, ut
univerſarum urbium habitatores principes, & hono-
10 rati ſimul cum populis, exirent obviàm venienti, Ex-
cipientes eum cum coronis, & lampadibus, ducentes
11 choros in tympanis, & tibiis. Nec iſta tamen facien-
12 tes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt: Nam
& civitates eorum deſtruxit, & lucos eorum excidit.
13 Præceperat enim illi Nabuchodonoſor rex, ut omnes
deos terræ exterminaret, videlicèt ut ipſe ſolus dicere-
tur deus ab his nationibus, quæ potuiſſent Holofernis
14 potentiâ ſubjugari. Pertranſiens autem Syriam Sobal,
& omnem Apameam, omnémque Meſopotamiam, ve-
15 nit ad Idumæos in terram Gabaa, Accepítque civitates
eorum, & ſedit ibi per triginta dies, in quibus diebus
adunari præcepit univerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAP. IV.

1 Tunc audientes hæc filii Iſrael, qui habitabant in
2 terra Juda, timuerunt valdè à facie ejus. Tremor &
horror invaſit ſenſus eorum, ne hoc faceret Jeruſalem
& templo Domini, quod fecerat cæteris civitatibus &
3 templis earum. Et miſerunt in omnem Samariam per
circuitum uſque Jericho, & præoccupaverunt omnes
4 vertices montium : Et muris circumdederunt vicos
ſuos, & congregaverunt frumenta in præparationem
5 pugnæ. Sacerdos etiam Eliachim ſcripſit ad univer-
ſos qui erant contra Eſdrelon, quæ eſt contra faciem
campi magni juxta Dothain, & univerſos, per quos
viæ tranſitus eſſe poterat,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

3 Ἰδὲ αἱ ἐπαύλεις (α) ἡμῶν, καὶ πᾶν πεδίον πυρῶν, καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ βουκόλια, καὶ πᾶσαι αἱ μάνδραι τῶν σκηνῶν ἡμῶν παράκεινται πρὸ
4 προσώπου σου· Χρῆσαι καθ' ὃ ἂν ἀρέσκῃ σοι. Ἰδοὺ καὶ αἱ πόλεις
5 ἡμῶν, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐταῖς δοῦλοί σου εἰσίν· Ἐλθὼν
ἀπάντησον αὐταῖς ὡς ἔστιν ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ παρε-
γένοντο οἱ ἄνδρες πρὸς Ὀλοφέρνην, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ κατὰ τὰ
6 ῥήματα ταῦτα. Καὶ κατέβη ἐπὶ τὸ (β) περαίαν αὐτὸς καὶ ἡ
7 δύναμις αὐτοῦ, καὶ ἐφύλαξε τὰς πόλεις τὰς ὑψηλάς· Καὶ ἔλαβεν
ἐξ αὐτῶν εἰς συμμαχίαν ἄνδρας ἐπιλέκτους. Καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν
8 αὐτοὶ, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος αὐτῶν· Μετὰ στεφάνων καὶ χορῶν καὶ
9 τυμπάνων. Καὶ καθεῖλε πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλση αὐ-
10 τῶν ἐξέκοψε. Καὶ ἦν (γ) δεδομένον αὐτῷ ἐξολοθρεῦσαι πάντας
τοὺς θεοὺς τῆς γῆς, ὅπως αὐτῷ μόνῳ τῷ Ναβυχοδονόσορ (δ) λατρεύσωσι
πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πᾶσαι αἱ γλῶσσαι (ε) καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αὐτῶν
11 ἐπικαλέσωνται αὐτὸν εἰς θεόν. Καὶ ἦλθε κατὰ πρόσωπον Ἐσδρηλὼν
πλησίον τῆς Δωταΐμ, ἥ ἐστιν ἀπέναντι τοῦ πρίονος τοῦ μεγάλου τῆς Ἰου-
12 δαίας. Καὶ (ζ) κατεστρατοπέδευσεν ἀναμέσον Γαιβαὶ καὶ Σκυθῶν
13 πόλεως. Καὶ ἦν ἐκεῖ μῆνα ἡμερῶν εἰς τὸ συλλέξαι πᾶσαν τὴν
ἀποσκευὴν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

MS.A. (α) ἡμῶν, καὶ πᾶς τόπος ἡμῶν, καὶ πᾶν (β) ἐπαρχίαν (γ) δεδομένον (δ) λαγεύσι (ε) καὶ αἱ (ζ) κατεστρατο-
πέδευσε ἀναμέσον Ταιβὰν

ΚΕΦ. Δ'.

1 Καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πάντα
ὅσα ἐποίησεν Ὀλοφέρνης τοῖς ἔθνεσιν, ὁ ἀρχιστράτηγος Ναβυχοδο-
νόσορ (α) βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ ὃν τρόπον ἐσκύλευσε πάντα τὰ
(β) ἱερὰ αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἐφοβήθη-
2 (γ) σφόδρα σφόδρα ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, Καὶ ἐφοβήθη Ἱερουσαλὴμ καὶ
τὸ ναὸν κυρίου θεοῦ αὐτῶν ἐταράχθη· ὅτι προσφάτως ἦσαν ἀναβε-
βηκότες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ νεωστὶ πᾶς ὁ λαὸς συνελέλεκτο τῆς Ἰου-
δαίας, καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ὁ οἶκος ἐκ τῆς βεβη-
3 λώσεως ἡγιασμένα ἦν. Καὶ ἀπέστειλαν εἰς πᾶν ὅριον Σαμαρείας, καὶ
Κωνὰς, καὶ (δ) Βαιθηρὼν, καὶ Βέλμεν, καὶ Ἰεριχὼ, καὶ εἰς Χωβὰ, καὶ Αἰσορὰ,
καὶ τὴν αὐλῶνα Σαλήμ, καὶ προκατελάβοντο πάσας τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέ-
4 ων τῶν ὑψηλῶν, Καὶ (ε) ἐτείχισαν τὰς ἐν αὐλοῖς κώμας, καὶ παρέθεντο
εἰς ἐπισιτισμὸν εἰς πολεμικὴν παράταξιν, ὅτι προσφάτως ἦσαν τὰ πεδία
5 αὐτῶν πεθερισμένα. Καὶ ἔγραψεν Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς
ἦν ἐν ταῖς (ζ) ἡμέραις ἐκείναις ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῖς κατοικοῦσι Βετυλέα,
καὶ Βεσομεσθαὶμ, ἥ ἐστιν ἀπέναντι (η) Ἐσδρηλὼν, κατὰ πρόσωπον
τοῦ πεδίου τοῦ πλησίον Δωθαΐμ,

Ecce villæ noſtræ, & omnis campus triticorum, & greges, & armenta, & omnes mandræ tabernaculorum noſtrorum adſunt ante faciem tuam : utere, quomodò placuerit tibi. Ecce & civitates noſtræ, & habitantes in eis ſervi tui ſunt. Veniens occurre eis, prout eſt bonum in oculis tuis. Et advenerunt viri ad Olophernem, & annuntiaverunt ei ſecundùm verba hæc. Et deſcendit ſuper maritimam ipſe, & virtus ejus, & præſidia poſuit in civitatibus excelſis : Et aſſumpſit ex eis in belli ſocietatem viros electos. Et ſuſceperunt eum ipſi, & omnis regio adjacens eorum Cum coronis, & chorîs, & tympanis. Et demolitus eſt omnes fines eorum, & lucos eorum excidit. Et erat decretum ei exterminare omnes deos terræ : ut ipſi ſoli Nabuchodonoſor ſervirent omnes gentes : & omnes linguæ, & omnes tribus eorum invocarent eum in Deum. Et venit ſuper faciem Eſdrelon prope Dotaam, quæ eſt contra Serram magnam Judææ. Et caſtrametatus eſt inter Gæbæ, & Scytharum civitatem : Et fuit ibi menſem dierum ad colligenda omnia impedimenta virtutis ſuæ.

MS.A. (α)*βασιλεὺς (β) ὄρια (γ) ζρόδρα ἀπὸ (δ) Βαιθωρὼν, (ε) ἐτοίχιζ (ζ) ἡμέραις ἐν (η) Ἐσδρηλὼν,

Et audierunt filii Iſrael habitantes in Judæa omnia quæcunque fecerat Olophernes gentibus, princeps militiæ Nabuchodonoſor regis Aſſyriorum, & quomodò ſpoliaverat omnia templa earum, & dederat ea in perditionem : & timuerunt valdè valdè à facie ejus, Et pro Hieruſalem, & templo Domini Dei ſui turbati ſunt : quoniam recenter aſcenderant è captivitate, & nuper omnis populus collectus fuerat Judææ : & vaſa, & altare, & domus, ex pollutione fuerant ſanctificata. Et miſerunt in omnem terminum Samariæ, & Conas, & Bæthoron, & Belmen, & Hiericho, & in Choba, & Aſora, & vallem Salem : & præoccupaverunt omnia cacumina montium excelſorum, Et muris circumdederunt pagos, qui in eis : & repoſuerunt in rem frumentariam ad apparatum belli : quoniam recenter fuerant campi ipſorum demeſſi. Et ſcripſit Joacim ſacerdos magnus, qui erat in diebus illis in Hieruſalem, habitantibus Betylua, & Betomeſthaem, quæ eſt è regione Eſdrelon ſuper faciem campi, qui prope Dothaim,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

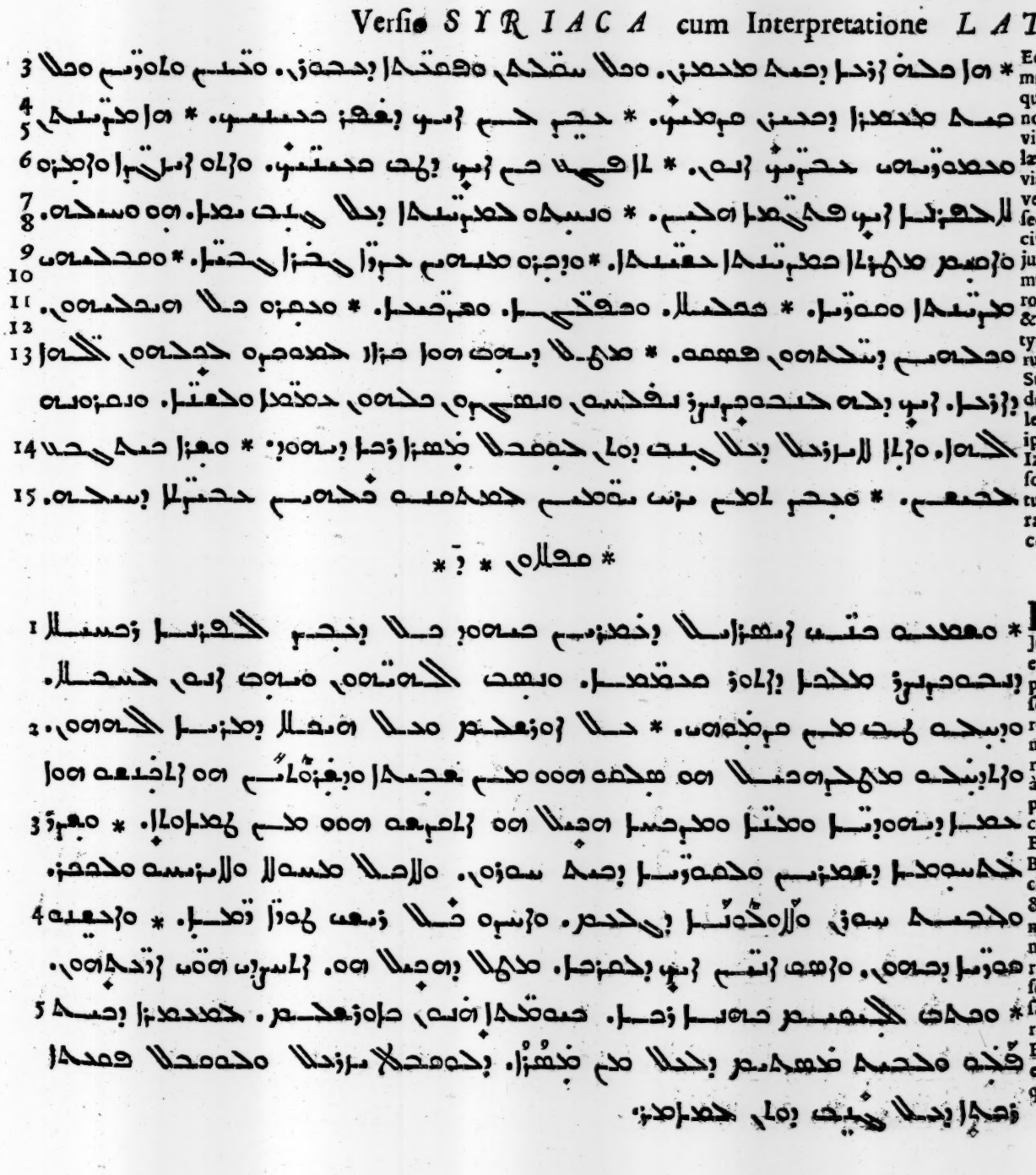

Ecce omnis terra quam habitamus, omnes agri et valles noſtræ frugiferæ ovéſque & boves noſtri, ſtabuláque pecoris noſtri coram te : Fac nobis quod bonum videtur tibi. Ecce civitates noſtræ, incolæque ipſarum ſervi tui ſunt : Veni obviàm nobis ut bonum videtur tibi. Et venerunt legati, & dixerunt Alphernæ ſecundùm verba hæc. Et deſcendit ad civitates mari aſſitas, ipſe & exercitus ejus, poſuítque cuſtodiam in civitatibus munitis. Et accepit de eis auxiliarios viros electos. Et ſuſceperunt eum civitates & oppida, Cum coronis, cymbalíſque, & tympanis. Et diruerût omnia templa ipſorum, & omnia idola ipſorũ conciderunt. Statuerat enim ſecretò perdere omnes deos terræ, ut omnes populi & linguæ colerent & adorarent Nebucadnoſarem, ipſúmque Deum appellarent. Venítque Izraelem quæ eſt juxta Dothan, ex adverſo ſerræ magnæ Judææ.. Et caſtrametatus eſt inter Gebam & Baiſhan. Et moratus eſt ibi menſem integrum, ut reficeret omnia inſtrumenta exercitûs ſui.

CAP. IV.

Et audierunt filii Iſrael qui habitant Judæam, quicquid fecerat Alphernas dux exercitûs regis Aſſyriæ Nebucadnoſaris, populis ; Cepiſſéque eum & tradidiſſe exterminio deos ipſorum. Et timuerunt valdè à conſpectu ejus, Jeroſolymis, & templo Domini Dei ſui. Timuerunt autem ; quoniam nuper aſcenderant à captivitate, & recèns collectus fuerat populus Judæorum, vaſáque & altare recèns ab immunditie ſanctificata fuerant. Et miſerunt ad fines Samariæ, oppidáq; Bethhoron, & Abelmeholam, & Jerichuntem, & ad planitiem, & Bethhoron, & Aulonem Galeami. Et ceperunt omnes vertices montium celſorum. Et muniverunt oppida quæ in eis, & extulerunt ea quaſi ad bellum : nuper enim meſſem fecerant agrorum ſuorũ. Et Eliakim ſacerdos ſummus iſtis temporibus in Jeruſalem, ſcripſit incolis Bethpallu, & Bethmaſthim quæ ſunt ſupra ſerram quæ ex adverſo Izraelis, & planitiei magnæ quæ juxta Dothan, dicens ;

Versio VULG. LAT.

6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, & illic custodirent ubi angustum
7 iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israel, secundùm quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magnâ, & humiliaverunt animas suas in jeju-
9 niis, & orationibus, ipsi & mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini
10 operuerunt cilicio: Et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in divisionem, & civitates eorum in exterminium, & Sancta eorum in pollu-
11 tionem, & fierent opprobrium Gentibus. Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circuivit omnẽ Israel,
12 allocutúsque est eos, Dicens; Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, & orationibus in conspectu Domi-
13 ni. Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, &
in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus
14 sanctis orando dejecit: Sic erunt universi hostes Israel:
15 si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis. Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Domi-
16 num, permanebant in conspectu Domini, Ita ut etiam hi qui offerebant Domino holocausta, præcincti cili-
17 ciis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

CAP. V.

1 Nuntiatúmque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quòd filii Israel præparárent se ad resistendum,
2 ac montium itinera conclusíssent, Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavítque omnes prin-
3 cipes Moab & duces Ammon, Et dixit eis; Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ, & quales, & quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 Λέγων διακλαῖσαι τὰς ἀναβάσεις τ ὀρέων, ὅτι δ' αὐτῶν ἦν
ἡ εἴσοδος εἰς τ Ἰουδαίαν· καὶ ἦν εὐχερῶς διακωλύσαι αὐτὸς προ-
βαίνοντας, στενῆς τ (α) παρεμβάσεως ὔσης, ὥστ' ἄνδρας τὸς πάντας
7 δύο. Καὶ ἐποίησ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καθὰ συνέταξεν αὐτοῖς Ἰωακὶμ
8 ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ ἡ γερουσία παντὸς (β) δήμου Ἰσραὴλ, οἱ ἐκάθηντο
ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀνεβόησαν πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ πρὸς τ Θεὸν
ἐν ἐκτενίᾳ μεγάλῃ, καὶ ἐταπείνωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἐκλεγίᾳ
μεγάλῃ, αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰ
κτήνη αὐτῶν· καὶ πᾶς πάροικος (γ) ἢ μισθὸς, καὶ ἀγοραῖος αὐτῶν,
9 ἐπέθεντο σάκκους ἐπὶ τὰς ὀσφύας αὐτῶν. Καὶ πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ καὶ
γυνὴ, (δ) τὰ παιδία, καὶ οἱ καθοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ (ε) ἔπεσον κατὰ
πρόσωπον τ ναοῦ, καὶ ἐπεφύσησαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐξέβαλαν τὰς
10 σάκκους αὐτῶν κατὰ πρόσωπον κυρίου· καὶ τὸ θυσιαστήριον σάκκῳ ἐσκέπα-
σαν, Καὶ ἐβόησαν πρὸς τ Θεὸν Ἰσραὴλ ὁμοθυμαδὸν ἐκλεγῶς, τοῦ μὴ
δοῦναι εἰς διαρπαγὴν τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας εἰς περιτο-
μὴν, καὶ τὰς πόλεις τ κληρονομίας αὐτῶν εἰς ἀφανισμὸν, καὶ τὰ ἅγια εἰς
βεβήλωσιν καὶ ὀνειδισμὸν, εἰς λῆψμα τοῖς ἔθνεσι. Καὶ εἰσήκουσεν κύριος
τ φωνῆς αὐτῶν, καὶ ἐπέβλεψεν τ θλῖψιν αὐτῶν. καὶ ἐνήστευον
ἡμέρας πολλὰς ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλὴμ, κατὰ πρόσωπον τ
11 ἁγίου κυρίου (ζ) παντοκράτορος. Καὶ Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας,
15 Καὶ πάντες οἱ παρεστηκότες ἐνώπιον κυρίου, (η) ἱερῆς, καὶ οἱ λειτουργῦ-
16 ντες κυρίῳ, σάκκους ἐζωσμένοι τὰς ὀσφύας αὐτῶν, Προσέφερον
τ ὁλοκαύτωσιν τῷ ἐνδελεχισμῷ, καὶ τὰς εὐχὰς, καὶ τὰ ἑκούσια δόματα
17 τῷ λαῷ, καὶ ἦν σποδὸς ἐπὶ τὰς κιδάρεις αὐτῶν. Καὶ ἐβόων
πρὸς κύριον ὅλῃ πάσῃ δυνάμει εἰς ἀγαθὸν ὁπισθόφασαι (θ) πάντα
οἶκον Ἰσραήλ.

MS. A. (α) διαβάσεως (β) λαῦ (γ) καὶ (δ) καὶ τὰ (ε) ἐπέθεντο (ζ) τ παντοκράτορος. (η) ἱερεῖς οἱ (θ) πᾶν οἶκον

Dicens obtinere ascensiones ipsius montanæ: quoniam per eas erat introitus in Judæam: & erat facile prohibere eos accedentes, quòd angustus (a) accessus erat, (b) duos super omnes viros. Et fecerunt filii Israel, sicut constituit eis Joacim sacerdos magnus, & senatus universi populi Israel, qui sedebant in Hierusalem. Et exclamaverunt omnis vir Israel ad Deum in instantia magna, & humiliaverunt animas suas in instantia magna, ipsi, & uxores ipsorum, & infantes ipsorũ, & jumenta ipsorũ: & omnis incola, vel mercenarius, & argento emptus ipsorũ, imposuerunt saccos super lumbos suos. Et omnis vir Israel, & mulier, pueri, & habitantes in Hierusalem, ceciderunt ad faciem templi, & cinere conspersérunt capita sua, & extenderunt saccos suos ad faciem Domini. Et altare sacco circumtexerunt, Et clamaverunt ad Deum Israel unanimiter assiduè, ut non daret in direptionem infantes ipsorum, & uxores in prædam, & civitates hæreditatis ipsorum in perditionem, & Sancta in pollutionẽ & opprobriũ, gaudiũ gentibus. Et exaudivit Dominus vocem eorum, & inspexit tribulationem eorũ. Et fuit populus jejunans dies plures in omni Judæa, & Hierusalem, ad faciem Sanctorum Dei omnipotentis. Et Joacim sacerdos magnus, Et omnes assistentes ante Dominum, sacerdotes, & ministrantes Domino, saccis accincti lumbos suos, Offerebant holocaustoma jugis sacrificii, & vota, & spontanea dona populi: & erat cinis super cidaras eorũ. Et clamabant ad Dominũ ex omni virtute in bonũ visitare omnẽ domũ Israel.

CAP. V.

1 Ἐτ nuntiatum est Olopherni principi virtutis Assur, quia filii Israel parati erant ad prælium, & transitus montanæ concluserant, & muris circumdederant omne cacumen montis excelsi, & posuerant in campis scandala. Et iratus est furore valdè, & vocavit omnes principes Moab, & duces Ammon, & omnes satrapas maritimæ, Et dixit eis; Annuntiate nunc mihi, filii Chanaan, quis populus hic habitans in montana, & quænam, quas habitant, civitates, & quæ multitudo virtutis eorum, & in quo potestas eorum, & fortitudo eorum, & quis surrexit super eos rex, dux exercitûs eorum,

MS. A. (α) υἱοὶ (β) υἱὸς Ἀμμὼν, (γ) ὁ βασιλεὺς ἡγούμενος στρατιᾶς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Occupate ascensum montis unde ingressi 6
in Judæam: Nec enim facilis erat ascendentibus, quia angustus erat ascensus, etiam viris simul duobus. Et fecerunt fi- 7
lii Israel sicut mandaverat Eliakim sacerdos magnus, & senatores totius populi Israel qui habitabant Jerosolymis.
Et clamârunt omnes Israelitæ ad Domi- 8
num toto corde suo, & afflixerunt seipsos jejunio magno, uxorésque suas & liberos, & incolam omnem atque mercenarium & argento emptum: Præcinxerúntque lumbos suos saccis. Et omnes viri Israe- 9
litæ, mulieresque & pueri qui habitabant Jerosolyma, ceciderunt in facies suas coram templo Domini, & cinxerunt altare sacco; Et clamârunt unà ad Deum Is- 10
raelis, ne daret liberos ipsorum et uxores in captivitatem, & urbem ipsorum in destructionem, sanctuarium autem in immunditiem, & opprobrium, & gaudium gentibus. Et audivit Dominus, & vidit angustias ipsorum. Jejunavit autem populus dies multos per totam Judæam, & Jerosolymis, & ceciderunt coram sanctuario Dei fortis. Eliakim autem sacer- 11
dos summus, illíque omnes qui stabant 15
coram Domino sacerdotes, & ministri, cincti saccis lumbos, Offerebant holo- 16
causta jugia, votáque, & separationes, oblationésque populi, injecto tiaris suis pulvere. Et clamabant *ad Dominum* totis 17
viribus suis, ut respiceret universam domum Israel in bonum.

CAP. V.

1 Nuntiatum autem est Alphernæ duci exercitûs Assyriæ, coiisse filios Israel ad bellum, & ingressum montium occupâsse, & vertices omnes montium excelsorum muniviſſe, & insidias per agros disposuisse. Et incensus est valdè furor 2
Alphernæ: Et vocavit omnes magnates Moab, & dynastas Ammonitarum, principésque civitatum maritimarum, & dixit eis; Dicite mihi filii Canaan, Quis iste 3
populus est qui montes incolit? Quæ item civitates, numerúsque copiarum ipsorum? Quâ in re sitæ sunt vires robúrque ipsorum? quis autem princeps ipsis imperat?

Versio VULG. LAT.

4 Et quarè præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti
contempserunt nos, & non exierunt obviàm nobis, ut
5 susciperent nos cum pace? Tunc Achior dux omnium
filiorum Ammon respondens, ait; Si digneris audire,
domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de popu-
lo isto, qui in montanis habitat, & non egredietur
6 verbum falsum ex ore meo. Populus iste ex proge-
7 nie Chaldæorum est. Hic primùm in Mesopotamia
habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suo-
8 rum, qui erant in terra Chaldæorum. Deserentes ita-
que cerimonias patrum suorum, quæ in multitudine
9 deorum erant, Unum Deum cœli coluerunt: qui
& præcepit eis ut exirent indè, & habitarent in Cha-
ran. Cúmque operuisset omnem terram fames, descen-
derunt in Ægyptum, illícque per quadringentos annos
sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset
10 exercitus. Cúmque gravaret eos rex Ægypti, atque
in ædificationibus urbium suarum in luto & latere
subjugâsset eos, clamaverunt ad Dominum suum, &
11 percussit totam terram Ægypti plagis variis. Cúm-
que ejecissent eos Ægyptii à se, & cessâsset plaga ab
eis, & iterum eos vellent capere, & ad suum servi-
12 tium revocare, Fugientib⁹ his Deus cœli mare aperuit,
ita ut hinc indè aquæ quasi murus solidarentur, & isti
13 pede sicco fundum maris perambulando transirent. In
quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum
12 eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non re-
14 maneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret. Egressi
verò mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt,
in quibus nunquâ homo habitare potuit, vel filius ho-
15 minis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad
bibendum, et per annos quadraginta annonam de cœlo
16 consecuti sunt. Ubicunque ingressi sunt sine arcu & sa-
gitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnavit
17 pro eis, & vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti,
18 nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui. Quoties-
cunque autem præter ipsum Deũ suum, alterum colue-
runt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in oppro-
19 brium. Quotiescunque autem pœnituerunt se recessisse
à cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resi-
20 stendi. Denique Chananæum regem, & Jebusæum, &
Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum,
& omnes potentes in Hesebon prostraverunt, & terras
21 eorum, & civitates eorum ipsi possederunt: Et usque
dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis
22 bona: Deus enim illorum odit iniquitatẽ. Nam & ante
hos annos, cùm recessissent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis à multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti sunt in
23 terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione quâ dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana hæc omnia, & iterùm possi-
dent Jerusalem, ubi sunt Sancta eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Καὶ διὰ τί καλεντισάντο ⁋ μὴ ἐλθῶν εἰς ἀπάντησίν μοι παρὰ
5 πάντας τὰς καλοικοῦντας ἐν δυσμαῖς. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Αχιὼρ
ὁ ἡγούμενος πάντων ὑῶν Ἀμμὼν, Ἀκουσάτω δή (a) ὁ κύριός μου
λόγον ἐκ στόματος ⁋ δούλου σου, καὶ ἀναγγελῶ σοι ⁋ ἀλήθειαν περὶ
τοῦ (β) λαοῦ, ὃς κατοικεῖ ἐν ὀρεινῷ ταύτῃ, πλησίον σου οἰκοῦντος,
6 καὶ οὐκ ἐξελεύσεται ψεῦδος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δούλου σου. Ὁ λαὸς
7 οὗτος ἐστιν ἀπόγονοι Χαλδαίων, Καὶ παῳκησαν τὸ πρότερον ἐν
τῇ Μεσοποταμίᾳ, ὅτι οὐκ ἠθέλησαν ἀκολουθῆσαι τοῖς θεοῖς ⁋ πα-
8 τέρων αὐτῶν, οἳ ἦσαν ἐν γῇ Χαλδαίων· Καὶ ἐξέκλιναν ἐξ ὁδοῦ
9 ⁋ γονέων αὐτῶν, Καὶ προσκυνοῦντες τῷ θεῷ τῷ ἑαυτῶν, θεῷ ᾧ
ἐπέγνωσαν. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου ⁋ θεῶν αὐτῶν, καὶ
ἔφυγον εἰς Μεσοποταμίαν, καὶ παῳκησαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.
καὶ εἶπεν ὁ θεὸς αὐτῶν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς παροικίας αὐτῶν, καὶ
πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν· καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ, καὶ ἐπληθύνθη
χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἐν κτήνεσι πολλοῖς σφόδρα. καὶ κατέβησαν
εἰς Αἴγυπτον, ἐκάλυψε γὰρ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς Χαναὰν λιμός,
καὶ παῳκησαν ἐκεῖ (γ) μέχρις οὗ διετράφησαν. καὶ ἐγένοντο ἐκεῖ εἰς
10 πλῆθος πολύ, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῆς γένης αὐτῶν. Καὶ ἐπανέστη
αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ (δ) κατεσοφίσαντο αὐτοὺς ἐν πόνῳ
καὶ ἐν πλίνθῳ, καὶ ἐταπείνωσαν αὐτούς, καὶ ἔθετο αὐτοὺς εἰς δούλους.
καὶ ἀνεβόησαν πρὸς ⁋ θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐπάταξε πᾶσαν ⁋ γῆν Αἰ-
11 γύπτου πληγαῖς, ἐν αἷς οὐκ ἦν ἴασις. Καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ Αἰ-
12 γύπτιοι ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ κατεξήρανεν ὁ θεὸς ⁋ ἐρυθρὰν
14 θάλασσαν ἔμπροσθεν αὐτῶν, Καὶ ἦγαγεν αὐτοὺς εἰς ὁδὸν τοῦ Σινᾶ,
καὶ Κάδης Βαρνῆ, καὶ ἐξέβαλον πάντας τοὺς καλοικοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ·
καὶ ᾤκησε ἐν γῇ Ἀμορῤῥαίων, καὶ πάντας τοὺς (ε) Ἐσεβωνίτας
ἐξωλόθρευσε ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν· καὶ διαβάντες ⁋ Ἰορδάνην ἐκλη-
ρονόμησαν πᾶσαν ⁋ ὀρεινήν. Καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν ⁋
Χαναναῖον, καὶ ⁋ Φερεζαῖον, καὶ ⁋ Ἰεβουσαῖον, καὶ ⁋ Συχὲμ, καὶ πάντας
21 τοὺς Γεργεσαίους, καὶ κατῴκησε ἐν αὐτῇ ἡμέρας πολλάς. Καὶ ἦσαν οὐκ
ἥμαρτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ αὐτῶν, ἦν (ζ) τὰ ἀγαθὰ μετ' αὐτῶν, ὅτι
22 θεὸς μισῶν ἀδικίαν μετ' αὐτῶν ἐστιν. Ὅτε δὲ ἀπέστη ἀπὸ ⁋
ὁδοῦ ἧς διέθετο αὐτοῖς, (η) ἐξωλοθρεύθη ἐν πολλοῖς πολέμοις ἐπὶ
πολὺ ζρόδρα, καὶ ᾐχμαλωτεύθη εἰς γῆν οὐκ ἰδίαν, καὶ ὁ ναὸς
23 ⁋ θεοῦ αὐτῶν ἐχρώθη εἰς ἔδαφος, καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν ὠκειώθησαν ὑπὸ
⁋ ἐναντίων. Καὶ νῦν ἐπιστρέψαντες ἐπὶ ⁋ θεὸν αὐτῶν, ἀνέβησαν
ἐκ τῆς διασπορᾶς ἧς διεσπάρησαν ἐκεῖ, καὶ κατέσχον ⁋ Ἱερουσαλὴμ, ὅ
ἐστι τὰ ἁγιάσματα αὐτῶν, καὶ κατῳκίσθησαν ἐν τῷ ὀρεινῷ, ὅτι ἦν ἔρημος.

Et cur erexerunt dorsum, ut non venirent in occur- 4
sum mihi, præter omnes habitantes in Occidente.
Et dixit ad eum Achior dux omnium filiorum Am- 5
mon; Audiat, quæso, dominus meus verbum ex
ore servi sui; & annuntiabo tibi veritatem de po-
pulo, qui habitat montanam hanc prope te habitan-
tem: & non exibit mendacium ex ore servi tui.
Populus hic sunt prognati ex Chaldæis, Et incolue- 6
runt antèà in Mesopotamia: quoniam noluerunt 7
sequi Deos patrum suorum, qui fuerunt in terra
Chaldæorum: Et digressi sunt è via parentum suo- 8
rum: Et adoraverunt Deum cœli, Deum, quem 9
cognoverunt. Et ejecerunt eos à facie deorum suo-
rum. Et fugerunt in Mesopotamiam, & incoluerunt
ibi dies multos. Et dixit Deus eorum, ut exirent
de incolatu suo, & irent in terram Chanaan. Et
habitaverunt ibi, & multiplicati sunt auro, & 10
argento, & in pecoribus multis valdè. Et descende-
runt in Ægyptum (operuerat enim faciem terræ Cha-
naan fames) & incoluerunt ibi quoadusque (a) aucti
sunt. Et facti sunt ibi in multitudinem plurimam,
& non erat numerus generis eorum. Et insurrexit 10
eis rex Ægypti; & circumvenerunt eos in labore,
& latere, & humiliaverunt eos, & posuerunt eos
in servos. Et exclamaverunt ad Deum suum: &
percussit universam terram Ægypti plagis, in quibus
non erat curatio. Et ejecerunt eos Ægyptii à facie 11
sua. Et exiccavit Deus rubrum mare ante eos, 12
Et duxit eos in viam Sina, & Cades Barne: Et eje- 14
cerunt omnes habitantes in deserto: & habitaverunt
in terra Amorrhæorum: & omnes Esebonitas exter-
minârunt in fortitudine sua. Et transeuntes Jor-
danem hæreditârunt universam montanam: Et eje- 20
cerunt à facie sua Chananæum, & Pherezæum, &
Jebusæum, & ipsum Sychem, & omnes Gergeseos:
& inhabitârunt in ea dies multos. Et quoadusque 21
non peccaverunt in conspectu Dei sui; fuerunt bona
cum eis: quoniam Deus odio habens injustitiam,
cum eis est. Quando autem recesserunt à via, quam 22
disposuit eis; exterminati sunt in multis bellis plu-
rimùm valdè: & captivi ducti sunt in terram non
propriam: & templum Dei ipsorum factum est in
pavimentum: & civitates eorum captæ sunt ab
adversariis. Et nunc revertentes ad Deum suum, 23
ascenderunt è dispersione, ubi dispersi fuerunt illic,
& tenuerunt Hierusalem, ubi Sanctuarium eorum:
& habitârunt in montana, quoniam erat deserta.

MS. A. (a) λόγον ὁ κύριός μου ὃν (β) λαοῦ τούτου, ὃς (γ) μέχρι οὗ κατεσοφίσαντο αὐτοὺς, καὶ ἐν πόνῳ καὶ πλίνθῳ ἐταπείνωσεν αὐτοὺς, καὶ ἤθελον (ε) Ἐσεβὼν ἐξωλόθρευσε (ζ) μετ' αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ, (η) ἐξωλόθρευσε

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et quarè recusârunt obviàm mihi veni- 4
re præ omnibus incolis Occidentis. Et 5
dixit ei Achior præfectus Ammonitarum;
Audiat Dñs meus verba oris servi sui, &
dicam tibi verum de populo qui monta-
na hæc juxta te incolit: nec egredietur
verbum falsum de ore servi tui. Quia 6
populus iste de genere Chaldæorum est.
Et habitavit antehac Mesopotamiam, 7
propterèà quod nollent sequi deos pa-
trum suorum, quos colebant in terra
Chaldæorum: Sed declinarent à diis 8
patrum suorum, & adorarent Deum cœ-
lorum, Deum quem cognoverant. Et e- 9
duxit eos de conspectu deorum ipsorum,
& fugerunt in Mesopotamiam, & habi-
târunt ibi dies multos. Et jussit eos Deus
eorum, egressos domo hæreditatis ipso-
rum, ire in terram Canaan. Et ibi habitâ-
runt, & facti sunt divites auro, & argen-
to, pecoréque multo admodùm. Et de-
scenderunt in Ægyptum propter famem
quæ fuit in terra Canaan, & habitârunt
ibi, & sustentati sunt, & multiplicati sunt
ibi valdè, ità ut non esset numerus fami-
liis ipsorum. Et surgentes Ægyptii ineos, 10
dolo ipsos adierunt, & redegerunt in ser-
vitutem luto & lateribus. Et afflixerunt
populum, & ipsos servos fecerunt. Et cla-
mârunt ad Deum suum, & percussit totam
terram Ægypti plagis insanabilibus. Ex- 11
pulerúntque ipsos Ægyptii terrâ suâ: Et 12
exiccavit Deus ante ipsos mare rubrum.
Et duxit eos per viam montis Sinai, & Ká-
des. Ejecítque omnes incolas deserti, & 14
omnes qui habitabant terram Amoræ-
orum, & perdiderunt robore suo filios
Hesbon. Et trajecto Jordane, possederunt
montana omnia. Et expulit ante eos Ca- 20
nanæos, & Parzæos, & Hevæos, Jebusæos-
que, & omnes Gergesæos. Et habitârunt
ibi dies multos. Cùm enim non peccarent 21
coram Deo ipsorum, tum eis erant bona:
quia Deus est qui odio habeat iniquitatẽ.
Cùm autem transgrederentur viam quam 22
eis mandáverat; peribant bellis multis, &
captivi ducti sunt in terrâ alienâ: Et con-
culcatum est templum Dei ipsorũ, & urbs
ab hostibus capta. Nunc autẽ reversi sunt 23
ad Deum suum, & collecti sunt de locis in
quos dispersi fuerant, & occupârunt Hie-
rosolymâ ubi sedes sanctuarii ipsorũ, &
habitârunt in monte qui desolatus fuerat.

Versio VULG. LAT.

14 Nunc ergò, mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, 25 & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ. Si verò non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet 26 illos: & erimus in opprobrium universæ terræ. Et factum est, cùm cessâsset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant intersicere eum, dicentes ad alterutrum; Quis est iste, 27 qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus ejus, homines inermes, & sine 28 virtute, & sine peritia artis pugnæ? Ut ergò agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum 29 eisdem gladio transverberabitur: Ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

1 FActum est autem cùm cessâssent loqui, indignatus
2 Holofernes vehementer, dixit ad Achior; Quoniam prophetâsti nobis, dicens, quòd gens Israel defendatur à Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus,
3 nisi Nabuchodonosor: Cùm percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum per-
4 ditione disperiet: Et probabis quoniam Nabuchodonosor Dominus sit universæ terræ: rúncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, & non respirabis ultrà, donec
5 extermineris cum illis. Porrò autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat à te, si ver-
6 ba mea hæc putas impleri non posse. Ut autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.
7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent cum in manus filiorum Israel:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

24 Καὶ νῦν δέσποτα κύριε εἰ μέν ἐστιν ἀγνόημα ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐπισκεψόμεθα ὅ, τι ἐστὶν ἐν αὐτοῖς σκάνδαλον τοῦτο, καὶ ἀναβησόμεθα, καὶ ἐκπολεμήσομεν αὐτούς.
25 (a) Εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀνομία ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, (β)παρελθέτω δὴ ὁ κύριός μου, μήποτε ὑφαρπάσῃ ὁ κύριος (γ) ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὁ θεὸς αὐτῶν καὶ (δ) ὀνειδισμὸν ἐναντίον πάσης τῆς
26 γῆς. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο (ε) Ἀχιὼρ λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἐγόγγυσε πᾶς ὁ λαὸς ὁ (ζ) κυκλῶν τὴν σκηνὴν καὶ ἄνεισιν.
καὶ ἦταν οἱ μεγιστᾶνες Ὀλοφέρνου, καὶ πάντες οἱ καθοικοῦντες τὴν
27 θαλάσσαν καὶ τὴν Μωάβ, συγκόψαι αὐτὸν, Οὐ γὰρ φοβηθησόμεθα ἀπὸ ὑμῶν Ἰσραήλ· ἰδοὺ γὰρ λαός ἐν ᾧ οὐκ ἔστι δύναμις, ἰδοὺ κράτος
28 εἰς παράταξιν ἰσχυρόν. Διὸ δὴ ἀναβησόμεθα, καὶ ἔσονται εἰς (η)καταβρωμα πάσης τῆς στρατιᾶς σου δέσποτα Ὀλοφέρνη.

MS.A. (a) Ἰδοὺ οὐκ (β)παρελθέτω ὁ κύριος, μήποτε (γ) ὑπὲρ αὐτῶν, (δ) ὄνειδος (ε) λαῶν Ἀχιὼρ (ζ)κύκλῳ τῆς σκηνῆς ἄνεισιν. (η) κατάβρωσιν

ΚΕΦ. ς'.

1 Καὶ ὡς κατέπαυσεν ὁ θόρυβος τῶν ἀνδρῶν τοῦ κύκλῳ τῆς συναθροίας, καὶ εἶπεν Ὀλοφέρνης ὁ ἀρχιστράτηγος (α)Ασσὰμεως Ἀσὼρ πρὸς Ἀχιὼρ ἐναντίον παντὸς τοῦ δήμου (β)ἀλλοφύλων, καὶ πρὸς πάντας
2 (γ)υἱοὺς Μοάβ, Καὶ τίς εἶ σὺ Ἀχιὼρ, καὶ οἱ μισθωτοὶ τοῦ Ἐφραίμ, ὅτι (δ)προεφήτευσας ἐν ἡμῖν καθὼς σήμερον, καὶ εἶπας τὸ γένος Ἰσραὴλ μὴ πολεμῆσαι, ὅτι ὁ (ε)θεὸς αὐτῶν ὑπερασπιεῖ αὐτῶν; καὶ τίς ὁ θεὸς εἰ μὴ Ναβουχοδονόσορ; οὗτος ἀποστελεῖ τὸ κράτος αὐτοῦ, καὶ (ζ) ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ὑ ῥύσεται αὐτοὺς ὁ
3 θεὸς αὐτῶν· Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ δοῦλοι αὐτοῦ (η) πατάξομεν αὐτοὺς ὡς ἄνδρωπον ἕνα, καὶ οὐχ ὑποστήσονται τὸ κράτος τῶν ἵππων ἡμῶν. Καταβαυσόμεθα γὰρ αὐτοὺς ἐν αὐλοῖς, καὶ τὰ ὄρη αὐτῶν (θ) μεθυσθήσεται ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, καὶ τὰ πεδία αὐλῶν πλησθήσεται (ι) νεκρῶν αὐτῶν καὶ οὐκ ἀντισήσεται τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐλῶν κατὰ πρόσ-
4 ωπον (κ) ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπωλείᾳ ἀπολοῦνται, Λέγει ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς· οὕτως γάρ, Οὐ ματαιωθήσεται τὰ ῥήματα τῶν λόγων αὐτοῦ. Σὺ δὲ Ἀχιὼρ μισθωτὲ τοῦ Ἀμμὼν, ὃς ἐλάλησας τοὺς λόγους τούτους ἐν ἡμέρᾳ ἀδικίας σου, οὐκ ὄψῃ ἔτι τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, ἕως οὗ ἐκδικήσω τὸ γένος τοῦ ἐξ Αἰγύπτου. καὶ τότε διελεύσεται ὁ σίδηρος τῆς σφαγῆς μου, καὶ ὁ λαὸς τῶν θεραπόντων μου τὰς πλευράς σου, καὶ πεσῇ ἐν τοῖς τραυματίαις αὐτῶν, ὅταν ἐπιστρέψω. καὶ ὑποκλασήσουσί σε οἱ δοῦλοι

μου εἰς τὴν ὀρεινὴν, καὶ θήσουσί σε ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν ἀναβάσεων, καὶ οὐκ ὑπολῇ ἕως οὗ (λ) ἐξολοθρευθῇς
5 μετ' αὐτῶν. Καὶ ἐὰν ἐλπίζῃς τῇ καρδίᾳ σου ὅτι οὐ (μ) ληφθήσῃ, μὴ συμπεσέτω σου
6 τὸ πρόσωπον. ἐλάλησα, καὶ οὐδὲν διαπεσεῖται τῶν ῥημάτων μου. Καὶ προσέταξεν Ὀλοφέρνης τοῖς
7 δούλοις αὐτοῦ, οἳ ἦσαν παρεστηκότες ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ, συλλαβεῖν τὸν Ἀχιὼρ, καὶ ἀποκαλέσαντα αὐτὸν εἰς Βετυλίαν, καὶ παραδοῦναι εἰς χεῖρας υἱῶν Ἰσραήλ.

MS.A. (α) τοῦ δυνάμεως (β) τοῦ ἀλλοφύλων, (γ) τοὺς υἱοὺς (δ) ἐπροφήτευσας (ε) θεὸς ὑπερασπιεῖ (ζ) ἐξολεθρεύσῃ (η) ἐξολεθρεύσωμεν (θ) μεθυσθήσονται (ι) τοῦ νεκρῶν (κ)* τῶν ποδῶν ἡμῶν, (λ) ἐξολεθρευθῇς (μ) συλλημφθήσονται, μὴ συμπεσάτω

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et nunc, Domine, si est in hoc populo 24
peccatũ, & stultè agunt in Deum suum,
dispiciamus fore hoc ipsis in scandalũ, &
ascendam⁹, pugnemúsque in ipsos. Quòd 25
si non est in populo ipsorũ iniquitas, prætereat ipsos Dominus meus, ne juvet eos
Deus ipsorum, & fiam⁹ opprobrium universæ terræ. Et factum est, cùm cessâsset 26
Achior loqui ista verba, murmuravit omnis populus circumstantium tabernaculum. Et dixerunt magnates Alphernæ, & 27
habitatores maritimorum, quíque incolebant Moab, concidi oportere Achior:
Dixerunt enim; Non timemus nobis 28
ab Israele: populus enim est in quo non
sunt vires ad bellum. Propterea ascendamus adversùm eos, & erunt *in cibum* toti
exercitui tuo, domine nostер Alpherna.

CAP. VI.

Cùm autem cessâsset tumultus circum- 1
stantium, dixit Alphernas dux exercitûs
Assyriæ Achiori coram toto populo;
Quis tu Achior, omnésque filii Moab, 2
& mercenarii Ammon? Quòd prophetâsti nobis, sicut feciſti hodiè, & vetasti
pugnare cum filiis Israel, quia Deus ipsorum auxilio ipsis est. Et quis Deus, præter
Nebucadnosarem regem totius terræ? Et
is mittet copias suas, & exterminabit eos
à facie toti⁹ terræ, nec liberabit eos Deus
ipsorum. Nos autem servi Nebucadno- 3
saris percutiemus eos ut virum unum, nec
stabunt adversùs hinnitum equorum nostrorum. Perdemus enim eos, & fines
ipsorum inebriabuntur sanguine ipsorum: Et valles ipsorum replebuntur cadaveribus ipsorum, nec stabit vestigium
pedum ipsorum adversùs nos, sed omninò
peribunt. Sic dixit Nebucadnosar Do- 4
minus totius terræ, cujus verba non convertentur retrorsum. Tu autem Achior
Ammonita mercenarie, qui locutus es hæc
in die iniquitatis tuæ, non videbis *faciem*
meã ab hoc die donec ultionẽ sumpsero de
populo qui ascendit ex Ægypto: Tum ingredietur gladius exercitûs mei, & lancea servorum meorũ latera tua, cadésque
cum occisis eorũ quando rediero. Et ducẽt
te servi mei hodiè, & relinquent te in
civitate aliqua Israelitarum, ne moriaris
usquedum unà cum eis pereas: Quia 5
putâsti cum corde tuo, non iri eos captum, & non videbunt oculi tui bona: dixi
enim, nec cadet unum verborum meorũ. 6
Et mandavit Alphernas servis suis qui mi- 7
nistrabant in tentorio suo, ut captum
Achiorem ducerent ad Beth-pallu, & traderent in manus Israelitarum.

Et nunc dominator domine, siquidem est ignorantia 24
in populo hoc, & peccant in Deum suum, (b) & videbimus, quia est in eis scandalum hoc; & ascendemus, & debellabimus eos. Si autem non est 25
iniquitas in gente ipsorum; prætereat, quæso, dominus meus; ne fortè protegat Dominus eorum, &
Deus eorum pro ipsis, & erimus in opprobrium coram omni terra. Et factum est, ut cessavit Achior 26
loquens sermones hos; & murmuravit omnis populus circundans tabernaculum, & adstans. Et dixerunt magnates Olophernis, & omnes habitantes
maritimam, & Moab, concidere eum: Non enim 27
timebimus à filiis Israel. Ecce enim populus, in
quo non est virtus, neque potentia ad aciem fortem.
Quarè nunc ascendamus: & erunt in escam uni- 28
versi exercitûs tui, domine Olophernes.

CAP. VI.

ET, ut cessavit tumultus virorum, qui in circuitu 1
consessûs; & dixit Olophernes princeps virtutis
Assur ad Achior coram omni populo alienigenarum,
& ante omnes filios Moab; Et quis es tu Achior, 2
& mercenarii Ephræm, Quia prophetâsti in nobis,
sicut hodiè, & dixisti genus Israel non oppugnare,
quoniam Deus eorum protegit eos? Et quis est Deus, nisi Nebucadnosor? Hic mittet potentiam
suam, & exterminabit eos à facie terræ: & non
liberabit eos Deus eorum: Sed nos servi ejus 3
percutiemus eos, tanquam virum unum: & non
sustinebunt potentiam equorum nostrorum. (a) Comburemus enim eos in ipsis, & montes eorum inebriabuntur in sanguine ipsorum, & campi eorum implebuntur mortuis ipsorum: & non resistet vestigium pedum eorum ad faciem nostram, sed perditione
perdentur, Dicit rex Nabuchodonosor dominus 4
universæ terræ. Dixit enim; Non evanescent verba sermonum (b) ejus. Tu autem, Achior, mercenarie Ammon, qui locutus es verba hæc in die iniquitatis tuæ, non videbis amplius faciem meam à
die hac: quoadusque ultus fuero gentis eorum,
qui ex Ægypto. Et tunc pertranſibit ferrum exercitûs mei, & populus ministrorum meorum costas
tuas: & cades in cæsis eorum, quando revertero:
& reducent te servi mei in montanam, & ponent te
in una civitatum ascensionum: & non peribis, donec exterminatus fueris cum
illis. Et siquidem speras corde tuo, quia non capientur; ne concidat tuus 5
vultus. Locutus sum, & nihil decidet de verbis meis. Et jussit Olophernes 6
servos suos, qui erant assistentes in tabernaculo ejus, comprehendere Achior, & 7
reducere eum in Betylua, & tradere in manus filiorum Israel.

Versio VULG. LAT.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria : sed cùm appropinquâssent ad montana,
9 exierunt contra eos fundibularii. Illi autem divertentes à latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt
10 eum, & reversi sunt ad dominum suum. Porrò filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum; Quę solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in mediũ populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerũ esset,
11 quòd illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Si-
12 meon, & Charmi, qui & Gothoniel. In medio itaque seniorum, & in conspectu omniũ, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus : & qualiter populꝰ Holofernis voluisset propter hoc ver-
13 bum interficere eum, Et quemadmodùm ipse Holofernes iratus jusserit eum Israelitis hac de causa tradi : ut, dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quòd di-
14 xisset ; Deus cœli defensor eorum est. Cúmque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione
15 & fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, Dicentes; Domine Deus cœli & terræ, intuere superbiam eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem Sanctorum tuorum attende, & ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se,
16 & de sua virtute gloriantes, humilias. Finito itaque
17 fletu, & per totam diem oratione populorum complerunt, consolati sunt Achior, Dicentes ; Deus patrum nostrorum, cujus tu virtutem prædicásti, ipse tibi hanc
18 dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. Cùm verò Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit & tecum Deus in medio nostrî : ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus con-
19 verseris nobiscum. Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam.
20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio
21 refecerunt. Posteà verò convocatus est omnis populus, & per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium à Deo Israel.

CAP. VII.

1 Holofernes autem alterâ die præcepit exercitibus
2 suis, ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum. quos occuperat captivitas, & abducti fuerant
3 de provinciis & urbibus universæ juventutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur Belma, usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Καὶ ζυνέλαζον αὐτὸν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἀπῆραν ἐκ μέσου τῆς πεδινῆς εἰς τὸ ὀρεινὴν. καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὰς πηγὰς αἳ ἦσαν ὑποκάτω Βετυλέα. καὶ ὡς εἶδαν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἀνέλαζον τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ κορυφωλῶ τοῦ ὄρους · καὶ πᾶς ἀνὴρ ζφενδονητὴς διεκράτησαν τὰ ἀναβασιν αὐτῶν καὶ (α) ἔβαλον ἐν λίθοις ἐπ' αὐτούς. Καὶ ὑποδύσαντες ὑποκάτω τοῦ ὄρους, ἔδησαν τὸν Ἀχιὼρ, καὶ ἀφῆκαν (β) ἐρριμμένον ὑπὸ τὸν ῥίζαν τοῦ ὄρους, καὶ ἀπῆλθοντο πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν. Καταβάντες δὲ (γ) υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν ἐπέσπασαν (δ) αὐτῷ, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον εἰς τὸ Βετυλέα, καὶ κατέστησαν αὐτὸν (ε) ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως αὐτῶν, Οἳ ἦσαν ἐν τοῖς ἡμέραις ἐκείναις, Ὀζίας ὁ τοῦ (ζ) Μιχὰ ἐκ τῆς φυλῆς Συμεὼν, καὶ (η) Ἀβρὶς ὁ τοῦ Γοδονιὴλ, καὶ (θ) Χαρμὶς υἱὸς Μελχιήλ. Καὶ συνεκάλεσαν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως· καὶ συνέδραμον πᾶς νεανίσκος αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὸ ἐκκλησίαν· καὶ ἔστησε τὸν Ἀχιὼρ ἐν μέσῳ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτῶν · καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν Ὀζίας τὸ συμβεβηκός. Καὶ ἀποκριθεὶς ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὰ ῥήματα τῆς συνεδρείας Ὀλοφέρνου, καὶ πάντα τὰ ῥήματα ὅσα (ι) ἐλάλησεν ἐν μέσῳ τῶν ἀρχόντων υἱῶν Ἀσσὰρ, καὶ ὅσα (κ) ἐμεγαλορρημόνησεν Ὀλοφέρνης εἰς τὸν οἶκον Ἰσραήλ. Καὶ πεσόντες ὁ λαὸς προσεκύνησε τῷ Θεῷ, καὶ ἐβόησαν, Λέγοντες, Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, (λ)κάτιδε ἐπὶ τὰς ὑπερηφανείας αὐτῶν, καὶ ἐλέησον τὴν ταπείνωσιν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῶν ἡγιασμένων σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. Καὶ παρεκάλεσε τὸν Ἀχιὼρ, καὶ ἐτίμησε αὐτὸν σφόδρα. Καὶ παρέλαβεν αὐτὸν Ὀζίας ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς οἶκον αὐτοῦ, Καὶ ἐποίησε πότον τοῖς πρεσβυτέροις. Καὶ ἐπεκαλέσαντο τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ εἰς βοήθειαν ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην.

8 *Et comprehenderunt eum servi ejus, & duxerunt eum extra castra in cãpum. Et promoverũt è medio campestris in montanã, & advenerunt super fontes, quæ erant sub Betylua. Et, ut viderunt eos viri civitatis super cacumen montis, sumpserunt arma sua, & abierunt extra civitatẽ ad cacumen montis: & omnis vir fundibularius tenuit ascensum ipsorum, & jaculati sunt in lapidibus super eos. Et* 9 *subeuntes subter montem, ligaverunt Achior, & reliquerunt projectum subter radicem montis, & abierunt ad dominum suum. Descendentes autem filii* 10 *Israel de civitate sua, steterunt super eum, & solventes eum abduxerunt in Betylua, & constituerunt eum super principes civitatis suæ, Qui erant* 11 *in temporibus illis, Ozias filius Micha de tribu Symeon, & Abris filius Gothoniel, & Charmis fi-* 12 *lius Melchiel. Et convocaverunt omnes seniores civitatis : & concurrerunt omnis juvenis eorum, & mulieres, in ecclesiam : & statuerunt Achior in medio* omnis *populi sui. Et interrogavit eum Ozias, quod acciderat. Et respõdens annuntiavit eis verba confessiõs Olophernis, & omnia verba, quæcunque locutus erat in medio principum filiorum Assur, & quæcunque magniloquè locutus erat Olophernes in domum Israel. Et procidentes populus adoraverunt* 14 *Deum, & clamaverunt, Dicentes ; Domine Deus* 15 *cæli, respice super superbias eorum, & miserere humiliationis generis nostri, & respice in faciem sanctificatorum tibi in die hac. Et consolati sunt A-* 16 19 *chior, & laudaverunt eum valdé. Et assumpsit eum Ozias de ecclesia in domum suam : Et fecit* 20 *convivium senioribus. Et advocaverunt Deum* 21 *Israel in adjutorium totâ nocte illâ.*

MS. A. (α ἔβαλον β ῥεριμμένον (γ οἱ υἱοὶ (δ ἐπ' αὐτὸν, (ε εἰς (ζ Χεμὰ (η Χαβρὶς (θ Χαλμὶς (ι ἐλάλησ (κ ἐμεγαλορημόνησεν (λ κάθεσδε

ΚΕΦ. ζ'.

1 Τῇ δ' ἐπαύριον παρήγγειλεν Ὀλοφέρνης πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ παντὶ (α) τῷ λαῷ αὐτοῦ, οἳ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ, ἀναζευγνύειν ἐπὶ Βετυλέα, καὶ τὰς ἀναβάσεις τῆς ὀρεινῆς προκαταλαμβάνεσθαι, καὶ ποιεῖν πόλεμον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. καὶ ἀνέζευξεν ἐν τῇ 2 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πᾶς ἀνὴρ δυνατὸς αὐτῶν· Καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν ἀνδρῶν πολεμιστῶν, (β) χιλιάδες ἀνδρῶν πεζῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα, καὶ ἱππέων χιλιάδες δεκαδύο, χωρὶς τῶν ἀποσκευῶν, οἳ ἦσαν 3 πεζοὶ ἐν αὐτοῖς, πλῆθος πολὺ σφόδρα. Καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ αὐλῶνι πλησίον Βετυλέα ἐπὶ τὴν πηγὴν, καὶ παρέτειναν εἰς εὖρος ἐπὶ (γ) Δωθαὶμ καὶ ἕως Βελθὲμ, καὶ εἰς μῆκος ἀπὸ Βετυλέα ἕως Κυαμωνᾶ, ἣ ἔστιν ἀπέναντι Ἐσδρηλάμ,

MS. A. (α χαῖ (β χιλιάδες πεζῶν (γ Δωθαὶμ ἕως Βελβαὶμ,

CAP. VII.

1 *Postridiè autem annuntiavit Olophernes universo exercitui suo, & omni populo suo, qui venerant in auxilium ipsius, movere castra super Betylua, & ascensiones montanæ præoccupare, & facere bellum adversùs filios Israel. Et movit castra in die illa* 2 *omnis vir potens eorum, Et virtus eorum, virorum bellatorum, millia virorum peditum centum septuaginta, & equitum millia duodecim, præter apparatum, & vivos, qui erant pedites in eis, multitudo plurima valdé. Et castrametati sunt in valle pro-* 3 *spe Betylua super fontem : & extenderunt in latitudinem super Dothaim, & usque Belthem, & in longitudinem à Betylua usque ad Cyamonem, quæ est contra Esdrelom.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

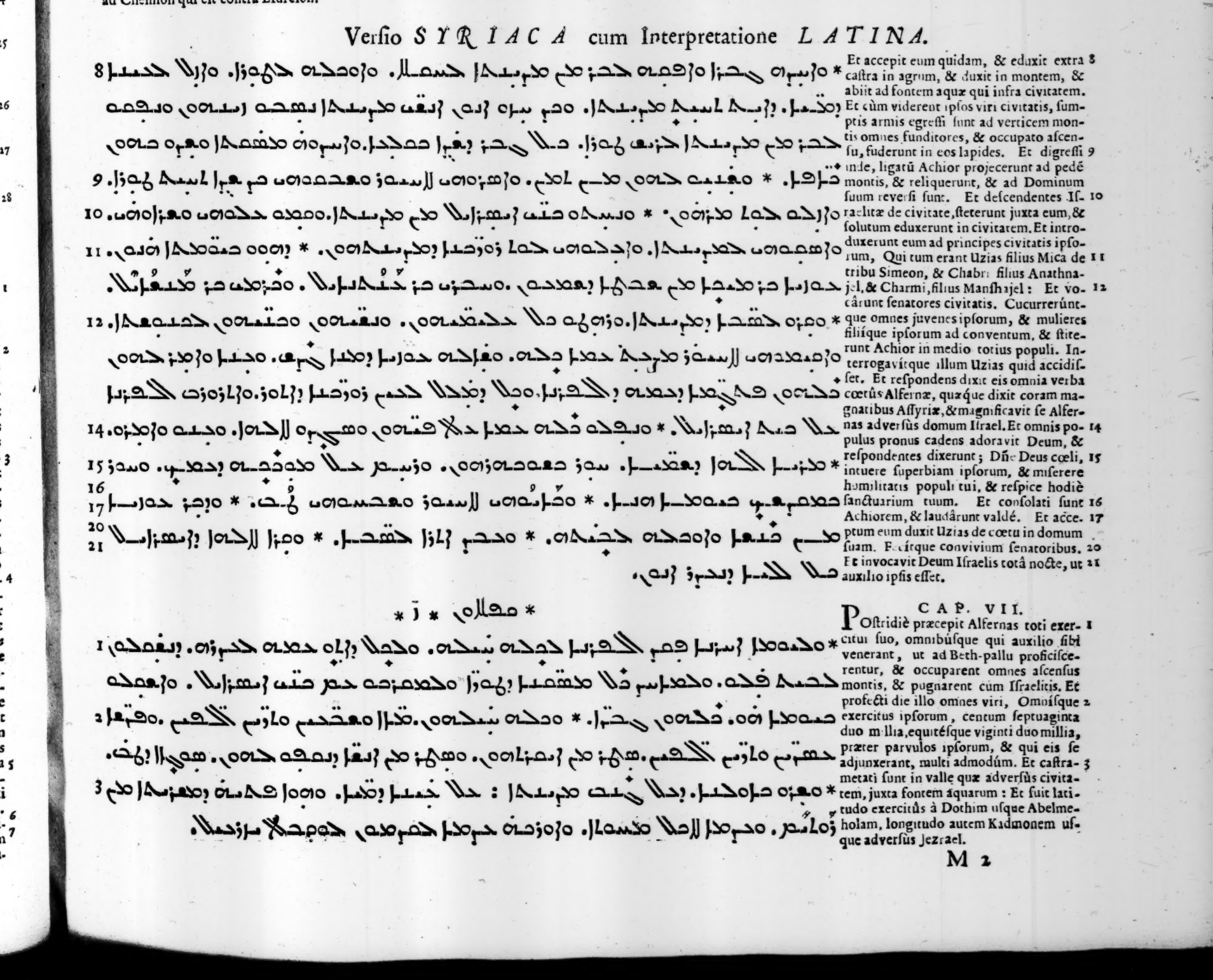

8 ... Et accepit eum quidam, & eduxit extra castra in agrum, & duxit in montem, & abiit ad fontem aquæ qui infra civitatem. Et cùm viderent ipsos viri civitatis, sumptis armis egressi sunt ad verticem montis omnes funditores, & occupato ascensu, fuderunt in eos lapides. Et digressi 9 inde, ligatũ Achior projecerunt ad pedẽ montis, & reliquerunt, & ad Dominum suum reversi sunt. Et descendentes Is- 10 raelitæ de civitate, steterunt juxta eum, & solutum eduxerunt in civitatem. Et introduxerunt eum ad principes civitatis ipsorum, Qui tum erant Uzias filius Mica de 11 tribu Simeon, & Chabri filius Anathnajel, & Charmi, filius Manshajel : Et vocârunt senatores civitatis. Cucurrerúntque omnes juvenes ipsorum, & mulieres filiíque ipsorum ad conventum, & stiterunt Achior in medio totius populi. Interrogavítque illum Uzias quid accidisset. Et respondens dixit eis omnia verba cœtûs Alfernæ, quæque dixit coram magnatibus Assyriæ, & magnificavit se Alfernas adversùs domum Israel. Et omnis po- 14 pulus pronus cadens adoravit Deum, & respondentes dixerunt; Dñe Deus cœli, 15 intuere superbiam ipsorum, & miserere humilitatis populi tui, & respice hodiè sanctuarium tuum. Et consolati sunt 16 Achiorem, & laudârunt valdé. Et acce- 17 ptum eum duxit Uzias de cœtu in domum suam. Fecítque convivium senatoribus. 20 Et invocavit Deum Israelis totâ nocte, ut 21 auxilio ipsis esset.

CAP. VII.

1 Postridiè præcepit Alfernas toti exercitui suo, omnibúsque qui auxilio sibi venerant, ut ad Beth-pallu proficiscerentur, & occuparent omnes ascensus montis, & pugnarent cum Israelitis. Et profecti die illo omnes viri, Omnísque 2 exercitus ipsorum, centum septuaginta duo millia, equitésque viginti duo millia, præter parvulos ipsorum, & qui eis se adjunxerant, multi admodúm. Et castra- 3 metati sunt in valle quæ adversùs civitatem, juxta fontem áquarum : Et fuit latitudo exercitûs à Dothim usque Abelmeholam, longitudo autem Kadmonem usque adversùs Jezrael.

Versio VULG. LAT.

4 Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, proſtraverunt ſe ſuper terram, mittentes cinerem ſuper capita ſua, unanimes orantes ut Deus Iſrael miſe-
5 ricordiam ſuam oſtenderet ſuper populum ſuum. Et aſſumentes arma ſua bellica, ſederunt per loca, quæ ad anguſti itineris tramitem dirigunt inter montoſa, &
6 erant cuſtodientes ea totâ die & nocte. Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quòd fons, qui influebat, aquæductum illorum à parte auſtrali extra civitatem dirigeret: & incîdi præcepit aquæductum illorum. Erant tamen non longè à muris fon-
7 tes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potiùs quàm ad potandum. Sed filii
8 Ammon & Moab acceſſerunt ad Holofernem, dicentes; Filii Iſrael, non in lancea nec in ſagitta confidunt, ſed montes defendunt illos, & muniunt illos
9 colles in præcipitio conſtituti. Ut ergò ſine congreſſione pugnæ poſſis ſuperare eos, pone cuſtodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & ſine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent civitatem ſuam, quam putant in montibus poſitam ſuperari non
10 poſſe. Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram ſatellitibus ejus, & conſtituit per gyrum centenarios per ſingulos fontes.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

4 Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὡς (a) εἶδον αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἐταράχθησαν σφόδρα· καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Νῦν ὀκλήσουσιν ὅτοι τὸ πρόσωπον (b) τῆς γῆς πάσης, καὶ οὔτε τὰ ὄρη τὰ ὑψηλὰ, οὔτε αἱ φάραγγες, οὔτε
5 οἱ βουνοὶ δυνήσονται τὸ βάρος αὐτῶν. Καὶ ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πολεμικὰ αὐτῶν, καὶ ἀνακαύσαντες πυρὰς ἐπὶ τοῖς πύργοις αὐτῶν, ἔμενον φυλάσσοντες ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ ἐξήγαγεν Ὀλοφέρνης πᾶσαν τὴν ἵππον αὐτοῦ κατ-
6 ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, οἳ ἦσαν (γ) ἐν Βαιτυλούᾳ. Καὶ ἐπεσκέψατο τὰς ἀναβάσεις τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων αὐτῶν ἐφώλευσεν, καὶ περιεκαθέζετο αὐτὰς, καὶ ἐπέσπασεν αὐτοῦ πᾶσαν τὴν περιβολὰς ἀνδρῶν πολεμιστῶν, καὶ αὐτὸς ἀνέζευξεν εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
8 Καὶ προσελθόντες αὐτῷ πάντες (δ) οἱ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἡσαὺ, καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ Μωὰβ, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῆς παραλίας, εἶπαν, Ἀκουσάτω δὴ λόγον ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἵνα μὴ γένηται θραῦσμα ἐν τῇ δυνάμει σου. ὁ γὰρ λαὸς οὗτος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐ πέποιθαν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς (ε) ὕψεσι τῶν ὀρέων αὐτῶν, ὧν οἷς αὐτοὶ ἐνοικοῦσιν
9 ὄν αὐτοῖς· οὐ γὰρ ἐστιν εὐχερὲς προσβῆναι τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων αὐτῶν. καὶ νῦν δέσποτα μὴ πολεμῇ πρὸς αὐτοὺς, καθὼς γίνεται πόλεμος παρατάξεως, καὶ οὐ πεσῆται ὧδε τοῦ λαοῦ σου ἀνὴρ εἷς. ἀναμένων ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς σου, διαφυλάσσων πάντα ἄνδρα ὧν τὴν δυνάμεώς σου, καὶ ἐπικρατήσουσιν οἱ παῖδές σου τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, ἣ ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ὄρους, ὁθὸτι ἐκεῖθεν ὑδρεύονται πάντες οἱ κατοικοῦντες Βαιτυλούα, καὶ ἀνελοῦσιν αὐτοὺς ἡ δίψα, καὶ ἐκδώσουσι τὴν πόλιν (ζ) ἑαυτῶν.

Filii autem Iſrael, ut viderunt eorum multitudinem, turbati ſunt valdè: & dixit unuſquiſque ad proximum ſuum; (a) Nunc exſorbebunt hi faciem terræ univerſæ: & neque montes excelſi, neque valles, neque colles ſuſtinebunt gravitatem eorum. Et aſſumentes unuſquiſque vaſa bellica ſua, & accendentes pyras ſuper turres ſuas, manebant cuſtodientes totam noctem illam. Die autem ſecundâ eduxit Olophernes univerſum equitatum ſuum ad faciem filiorum Iſrael, qui erant in Betylua, Et conſideravit aſcenſiones civitatis eorum: & fontes aquarum eorum aggreſſus eſt, & occupavit eos: & impoſuit eis caſtra virorum bellatorum: & ipſe rediit ad populum ſuum. Et accedentes ei omnes principes filiorum Eſau, & omnes duces populi Moab, & duces maritimæ, dicebant; Audiat nunc verbum dominus noſter: ut non fiat quaſſatio in virtute tua; Populus enim hic filiorum Iſrael non confidunt in lanceis ſuis, ſed in ſublimitatibus montium ſuorum, in quibus ipſi inhabitant in eis. Non enim eſt facile accedere cacuminibus montium eorum. Et nunc, domine, ne belles adversùs eos, ſicut fit bellum prælii: & non cadet de populo tuo vir unus. Mane in caſtris tuis, cuſtodiens omnem virum de virtute tua: & obtineant pueri tui fontem aquæ, qui egreditur è radice montis, quoniam indè aquantur omnes habitantes Betylua: & perdet eos ſitis, & dedent civitatem ſuam. Et nos, & populus noſter aſcendemus ſuper vicina cacumina montium, & caſtrametabimur in eis ad cuſtodiam, ut non exeat è civitate vir unus. Et tabefient in fame ipſi, & uxores eorum, et filii eorum: et priuſquàm veniat gladius ſuper eos; (b) flernentur in plateis habitationis ſuæ: et retribues eis retributionem malam pro eo quòd rebellárunt, et (c) non occurrerunt facieì tuæ in pace. Et placuerunt verba eorum in conſpectu Olopherni, et in conſpectu omnium miniſtrorum ejus, et conſtituerunt facere ſicut locuti fuerant. Et promoverunt caſtra filiorum Ammon, et cum eis millia quinque filiorum Aſſur: et caſtrametati ſunt in valle, et præoccupaverunt aquas, et fontes aquarum filiorum Iſrael. Et aſcenderunt filii Eſau, et filii Ammon, et caſtrametati ſunt in montana contra Dothaim: et miſerunt ex ipſis ad Auſtrum et Subſolanum è regione Ecrebel, quæ eſt propè Chus, quæ eſt ſuper torrentem Mochmur. Et reliquus exercitus Aſſyriorum caſtrametati ſunt in campo, et operuerunt omnem faciem terræ. Et tabernacula, & impedimenta eorum caſtrametata ſunt in turba multa, et fuerunt in multitudine plurima valdé. Et filii Iſrael exclamaverunt ad Dominum Deum ſuum; quoniam puſillanimis factus eſt ſpiritus eorum, quoniam in circuitu erant omnes inimici ipſorum, et non erat effugere è medio eorum.

MS. A. (a) εἶδον τὸ πλῆθος, (β) πάσης τῆς γῆς, (γ) ἐν Βαιτυλούα, (δ) ἄρχοντες τῶν (ε) *ὄψεσιν τῆς ἐραίων, ἐν οἷς αὐτοὶ κατοικοῦσιν (ζ) αὐτῶν. (η) οὐχ ὑπάντησε (ϑ) αὐτῷ (ι) συνέταξεν ποιεῖν καθὰ (κ) ἀπῆγαν παρεμβολὴν (λ) οἱ υἱοὶ (μ) Χωσὶ, (ν) χαμάρρᾳ· καὶ (ξ) ἐκάλυψεν (ο) αὐτὸς πάντες

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Filii autem Iſrael videntes multitudinem ipſorũ extimuerunt valdè, dicentes quiſq; ad proximum ſuum; Jam, neque tota terræ facies, neq; montes excelſi, neque valles, neque colles ſuſtinebunt gravitatem eorum. Et ſumptis quiſque armis quibus pugnabat, incenderunt ignes in turribus mœnium ſuorum, & vigilias egerunt totâ nocte. Die autem ſecundo eduxit Alphernas totum exercitum ſuum adversùs filios Iſrael qui habitabant Bethpallu: Et explorârunt aſcenſus ad civitatem; Et profecti ad fontes aquarum occupârunt eos, & diſtribuerunt eos ſingulis ſtationibus virorum bellatorum: Ipſe autem reverſus eſt ad ſuos. Et accedentes ad eum omnes principes gentis Idumææ, & dynaſtæ omnes Moab, principéſque civitatum maritimarum, dixerunt ei; Auſcultet Domin⁹ noſter verbo huic, ne eveniat contritio in populo tuo. Nec enim popul⁹ iſte fiduciam habet in lanceis, ſed in celſitudinibus montiũ in quibus habitant, & quia non eſt facile accedere ad faſtigia montium. Nunc igitur domine, noli cum ipſis pugnare quemadmodum pugnari ſolet, nec cadat quiſquã de populo tuo. Sed ſuſtine in caſtris tuis, & ſerva omnem exercitum tuum, & occupent ſervi tui fontem aquarum qui ad radices montis: Inde enim hauriunt omnes habitatores Bethpallu, & conſumet eos ſitis, & tradent civitatem ſuam. Nos autem qui tecum ſumus, aſcendemus in faſtigium montium qui prope nos ſunt, & tendemus in ipſis, & cuſtodiam agemus ne exeat è civitate vel vir unus. Et conſumentur fame ac ſiti, ipſi, mulieréſque, & filii ipſorum, priuſquàm veniat in eos gladius, & cadant in plateis. Et reddes ipſis retributionem malam propterea quòd te ſpreverunt, nec obviàm tibi egreſſi ſunt cum pace. Et bona viſa ſunt verba ipſorum in conſpectu Alfernæ, omniúmque ſervorum ejus, juſſítque fieri ut dixerant. Et profectus exercitus Moab, unáque quinque millia peditum de filiis Aſſyriæ, tetenderunt in valle, & occupârunt aquas, & fontes filiorum Iſrael. Et aſcendentes filii Eſau, & filii Ammon, unáque filii Aſſyriæ duodecim millia, caſtrametati ſunt in montibus qui adverſùs Dothim: Quoſdam autem eorum miſit Meridiem & Orientem verſùs, contra Ekarbath, quæ ex adverſo Cuſh, juxta torrentem Peor. Reſidium exercitûs filiorum Aſſyriæ caſtrametabatur in planitie, & operiebat faciẽ terræ. Tentoria autem ipſorum & vaſa, quæ multa admodùm

erant, inter ipſos ſedem hab ebant. Filii autem Iſrael clamabant ad Deum ſuum, mœſti corde & circumdederant ipſos hoſtes ipſorũ, neq; evadere licebat de medio ipſorum.

Versio VULG. LAT.

11 Cúmque iſta cuſtodia per dies viginti fuiſſet expleta,
defecerunt ciſternæ, & collectiones aquarum, omni-
bus habitantibus Bethuliam, ita ut non eſſet intra ci-
vitatem unde ſatiarentur vel unâ die, quoniam ad
12 menſuram dabatur populis aqua quotidié. Tunc ad
Oziam congregati omnes viri, fœminæque, juve-
13 nes, & parvuli, omnes ſimul unâ voce Dixerunt; Ju-
dicet Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos ma-
la, nolens loqui pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc
14 vendidit nos Deus in manibus eorum. Et ideò non
eſt qui adjuvet, cùm proſternamur ante oculos eorum
15 in ſiti, & perditione magnâ. Et nunc congregate u-
niverſos qui in civitate ſunt, ut ſpontè tradamus nos
16 omnes populo Holofernis. Melius eſt enim ut captivi
benedicamus Dominum, viventes, quàm moriamur,
& ſimus opprobrium omni carni, cùm viderimus uxo-
res noſtras, & infantes noſtros, mori ante oculos no-
17 ſtros. Conteſtamur hodiè cœlum & terram, & Deu
patrum noſtrorum, qui ulciſcitur nos ſecundùm
peccata noſtra, ut jam tradatis civitatem in manu mi-
litiæ Holofernis, et ſit finis noſter brevis in ore gla-
18 dii, qui longior efficitur in ariditate ſitis. Et cùm hæc
dixiſſent, factus eſt fletus & ululatus magnus in eccle-
ſia ab omnibus. & per multas horas unâ voce clama-
19 verunt ad Deum, dicentes; Peccavimus cum patri-
bus noſtris, injuſtè egimus, iniquitatem fecimus.
20 Tu quia pius es, miſerere noſtri, aut in tuo flagello
vindica iniquitates noſtras, & noli tradere confiten-
21 tes te, populo qui ignorat te, ut non dicant inter
22 Gentes; Ubi eſt Deus eorum? Et cùm fatigati his
23 clamoribus, & his fletibus laſſati ſiluiſſent, Exur-
gens Ozias infuſus lachrymis, dixit; Æquo animo
eſtote, fratres, & hos quinque dies exſpectemus à
24 Domino miſericordiam. Forſitan enim indignati-
onem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini
25 ſuo. Si autem tranſactis quinque diebus non ve-
nerit adjutorium, faciemus hæc verba quæ locu-
ti eſtis.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt, cùm audiſſet hæc verba Judith vi-
dua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joſeph,
filii Oziæ, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeon,
filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan,
filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii
Reuben:

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

11 Καὶ (α) ἔμειναν κύκλῳ αὐτῶν πᾶσα ἡ παρεμβολὴ Ἀσσὺρ, οἱ πεζοὶ καὶ
τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν, ἡμέρας τριακοντατέσσαρας. καὶ
(β) ἐξέλιπεν πάντας τοὺς κατοικοῦντας Βετυλούα πάντα τὰ ἀγγεῖα
αὐλῶν τῶν ὑδάτων. καὶ οἱ λάκκοι ἐξεκενοῦντο, καὶ οὐκ εἶχον πιεῖν
εἰς πλησμονὴν ὕδωρ ἡμέραν μίαν, ὅτι ἐν μέτρῳ ἐδίδοσαν αὐτοῖς
πιεῖν. καὶ (γ) ἠθύμησαν τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ αἱ (δ) γυναῖκες αὐτῶν
καὶ οἱ νεανίσκοι ἐξέλιπον ἀπὸ τῆς δίψης, καὶ ἔπιπτον ἐν ταῖς πλα-
τείαις τῆς πόλεως, καὶ ἐν ταῖς διόδοις τῶν πυλῶν, καὶ οὐκ ἦν κρα-
12 τείωσις ἔτι ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὁμοθυμηθησαν πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ Ὀζί-
αν καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως, οἵ τε νεανίσκοι καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ
13 παιδία, καὶ (ε) ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ, Καὶ εἶπαν ἐναντίον πάν-
των τῶν πρεσβυτέρων, Κρίναι ὁ θεὸς ἀναμέσον ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ὅτι
ἐποιήσατε ἐν ἡμῖν ἀδικίαν μεγάλην, τὸ λαλῆσαντες εἰρηνικὰ (ζ) μὴ
14 τῶν ὑῶν Ἀσσύρ. Καὶ νῦν οὐκ ἔστι βοηθὸς ἡμῶν, ἀλλὰ πέπρακεν ἡ-
μᾶς ὁ θεὸς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, τοῦ καταστρωθῆναι ἐναντίον αὐ-
15 τῶν ἐν δίψῃ καὶ ἀπωλείᾳ μεγάλῃ. Καὶ νῦν ὀπικαλέσασθε αὐτὸν, καὶ
ἐκδοῦται τὴν πόλιν πᾶσαν εἰς σπορὰν τῷ λαῷ Ὀλοφέρνου, καὶ πά-
16 σῃ τῇ δυνάμει αὐτοῦ. Κρεῖττον γὰρ (η) ἡμῖν γενηθῆναι αὐτοὺς εἰς δι-
αρπαγήν· ἐσόμεθα γὰρ εἰς δούλους, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ
(θ) οὐκ ὀψόμεθα τὸν θάνατον τῶν νηπίων (ι) ἡμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν,
καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, ἐκλειπούσας τὰς ψυχὰς αὐτῶν.
17 Μαρτυρόμεθα ὑμῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ κύ-
ριον τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐκδικεῖ ἡμᾶς κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,
καὶ κατὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἵνα μὴ ποιήσῃ κατὰ
18 τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον. Καὶ ἐγένετο κλαυ-
θμὸς μέγας ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας πάντων ὁμοθυμαδὸν, καὶ ἐβόη-
23 σαν πρὸς κύριον (κ) τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς
Ὀζίας, Θαρσεῖτε ἀδελφοὶ, διακαρτερήσωμεν (λ) ἔτι πέντε ἡμέ-
ρας, ἐν αἷς (μ) ἐπιστρέψει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ'
24 ἡμᾶς· Οὐ γὰρ ἐγκαταλείψει ἡμᾶς εἰς τέλος. Ἐὰν (ν) δὲ πλη-
25 ἐλθωσιν αὗται, καὶ μὴ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς βοήθεια, ποιήσω καθὰ τὰ ῥήμα-
τα ὑμῶν. καὶ ἐσκόρπισε τὸν λαὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ (ξ) παρεμβολήν· καὶ
ὅτι τὰ τείχη καὶ (ο) τοῦ πύργους τῆ πόλεως ἀυλῶν ἀπῆλθον, καὶ τὰς γυ-
ναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς τοὺς οἴκους αὐλῶν (π) ἐξαπέστειλε. καὶ ἦσαν ἐν
ταπεινώσει πολλῇ ἐν τῇ πόλει.

MS. A. (α) ἔμεινον (β) ἐξέλειπαν (γ) ἠθύμησεν (δ) γυναῖκες, καὶ (ε) ἐβόησαν (ζ) μὴ ὑῶν (η) ἡμᾶς (θ) ὀχ(ι) ἡμῶν, καὶ τὰς (κ) θεὸν (λ) ὅτι πέντε (μ) ἐπιστρέψει (ν) διέλθωσιν (ξ) πόλιν, παρεμβολήν· (ο) ὅτι τοῦ (π) ἀπέστειλαν.

ΚΕΦ. η'.

1 Καὶ ἤκουσεν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις Ἰουδὶθ θυγάτηρ Μεραρὶ,
υἱοῦ Ὠξ, υἱοῦ Ἰωσὴφ, υἱοῦ Ὀζιὴλ, υἱοῦ Ἐλκία, (α) υἱοῦ Ἠλιὰ, υἱοῦ Χελκί-
ου, υἱοῦ Ἐλιὰβ, υἱοῦ Ναθαναὴλ, υἱοῦ Σαλαμιὴλ, υἱοῦ Σαρασαδαὶ,
υἱοῦ Ἰσραήλ·

CAP. VIII.

ET audivit in illis diebus Judith filia Merari, 1
filii Ox, filii Joſeph, filii Oziel, filii Elcia, filii Eliu,
filii Chelciæ, filii Eliab, filii Nathanael, filii Sala-
miel, filii Saraſadai, filii Iſrael.

MS. A. (α) υἱοῦ Ἀναρίου, υἱοῦ Γεδεὼν, υἱοῦ Ῥαφαὶν, υἱοῦ Ἀχιτὼβ, υἱοῦ Ἠλιὼ, υἱοῦ Ἐλιὰβ, υἱοῦ Ναθαναὴλ, υἱοῦ Σαλαμιὴλ, υἱοῦ Σαλασαδαὶ, υἱοῦ Ἰσραὴλ· Καὶ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 ... * ... Manſit autem in circuitu ipſorum ex- 11
ercitus Aſſyriorum, pedites equiteſque
& currus, duos menſes & quatuor dies.
Et conſumpſerant habitatores Bethpallu
lacus ſuos, & utres ipſorum conſumpti
erant, neque reliquas habebant aquas
quas biberent, & delinquebant animo
pueri & mulieres ipſorum, quia non
erat reliqua ipſis aqua quam biberent ad
ſatietatem, vel diem unum: dabant e-
nim ipſis aquam ad menſuram. Delin-
quebant autem valdè juvenes ipſorum
mulieresque ac pueri, & deficiebant ſiti,
& cadebant in plateis civitatis, & in-
greſſibus portarum, nec erant in ipſis
vires. Et congregati ſunt ad Uziam & 12
principes civitatis, adoleſcentes mulie-
resque & pueri, & clamârunt voce
magnâ, & dixerunt in faciem ſenatori-
bus; Judicet Dominus inter nos & 13
vos: Feciſtis enim nobis injuriam ma-
gnam, quòd non locuti eſtis pacificè
filiis Aſſyriæ. Et nunc non eſt qui au- 14
xilio ſit nobis, ſed tradidit nos Dominus
in manus ipſorum, & conſumemur coràm
eis ſiti, et interitu magno. Nunc autè, vo- 15
catis ipſis, tradite civitatē in captivitatē
& prædā populo Alphernæ, & toti exer-
citui ejus. Melius enim eſt nobis ſervis 16
eſſe & ancillis ipſorū, ut vivat anima no-
ſtra, quàm videre oculis noſtris mortem
puerorum noſtrorū, uxorúmque & filio-
rum, præ deliquio animi ipſorum. Conte- 17
ſtamúrque adverſùs vos cœlum & ter-
ram, Dominúmque Deum patrum no-
ſtrorum, qui vindictam exigit de no-
bis ſecundùm peccata noſtra, ut faciatis
ſecundùm ea quæ dicta ſunt hodierno die.
Factuſque eſt fletus magnus in medio 18
ſynagogæ. Et clamârunt ad Dominum
voce altâ omnes unâ. Et dixit eis Uzi- 23
as; Confidite fratres mei, & ſuſtinea-
mus adhuc quinque dies alios: fortaſſe
convertet ad nos Dominus Deus no-
ſter miſericordias ſuas; Quia non de- 24
relinquet nos uſque ad extremum. Quòd 25
ſi tranſierint quinque dies, nec extiterit
nobis auxiliū, faciemus ſecundùm verba
hæc. Et diſperſit populum ad ſuum quem-
que tentorium, & ad mœnia turréſque
civitatis: mulieres autem pueróſque
dimiſit ad domos ſuas. Fueruntque in
afflictione magna admodùm.

CAP. VIII.

ET in diebus illis habitabat in Beth- 1
pallu Judith, filia Merari, filii Uz, fili Jo-
ſeph, filii Uzziel, filii Elkana, filii Chanan, filii Gabun, filii Daphnin, fili Achitub, filii Nain, filii Malchiæ, filii Gir, filii Nathaniæ,
filii Samuel, filii Simeon, filii Iſrael.

Versio VULG. LAT.

2 Et vir ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus
3 messis hordeaceæ : Instabat enim super alligantes manipulos in campo, & venit æstus super caput ejus, & mortuus est in Bethulia civitate sua,
4 & sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus,
5 & mensibus sex. Et in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis
6 suis clausa morabatur, Et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ
7 suæ, præter sabbata, & neomenias, & festa domûs Israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum &
8 gregibus ovium plenas. Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.
9 Hæc itaque cùm audîsset, quoniam Ozias promisisset quòd transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri & Charmi.
10 Et venerunt ad illam, & dixit illis ; Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non
11 venerit vobis adjutorium ? Et qui estis vos, qui
12 tentatis Dominum ? Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus
13 misericordiæ Domini, & in arbitrium vestrum,
14 diem constituistis ei. Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam
15 ejus fusis lachrymis postulemus : Non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Μανασσῆς, τῆς φυλῆς αὐτῆς, καὶ τῆς πατριᾶς αὐ-
3 τῆς, καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡμέραις (α) θερισμοῦ κεφαλῶν · Ἐπέσχε γὰρ ὅτι
(β)τοῖς δεσμεύουσι τὸ δράγμα ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ὁ καύσων ἦλθεν ὅτι
ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ὅτι τὴν (γ)κλίνην, καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Βετυ-
λούᾳ τῇ πόλει αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν τῷ
4 ἀγρῷ τῷ ἀναμέσον Δωθαΐμ καὶ (δ) Βελαμών. Καὶ ἦν Ἰουδὶθ ἐν
5 τῷ οἴκῳ αὐτῆς χηρεύουσα ἔτη τρία καὶ μῆνας τέσσαρας. Καὶ ἐποί-
6 ησεν ἑαυτῇ σκηνὴν ὅτι τῷ δώματι τοῦ οἴκου αὐτῆς, Καὶ ἐπέθηκεν
ὅτι τὴν ὀσφὺν αὐτῆς σάκκον · καὶ ἦν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἱμάτια τῆς
χηρεύσεως αὐτῆς. καὶ (ε) ἐνήστευε πάσας τὰς ἡμέρας (ζ) χηρεύσεως
αὐτῆς χωρὶς προσαββάτων, καὶ σαββάτων, καὶ προνουμηνιῶν, καὶ
7 νουμηνιῶν, καὶ ἑορτῶν, καὶ χαρμοσυνῶν οἴκου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν κα-
λὴ τῷ εἴδει, καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ κατελέλοιπτο αὐτῇ Μα-
νασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς χρυσίον καὶ ἀργύριον, καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας,
8 καὶ κτήνη καὶ ἀγροὺς, καὶ (η)ἔμενεν ἐπ' αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἦν ὃς ἐμέμφετο
9 αὐτῇ ῥῆμα πονηρὸν, ὅτι ἐφοβεῖτο τὸν θεὸν σφόδρα. Καὶ ἤκουσε
τὰ ῥήματα τοῦ λαοῦ τὰ πονηρὰ ὅτι τὸν ἄρχοντα, ὅτι (θ)ὠλιγοψύ-
χησαν ὅτι τῇ στάνει τῶν ὑδάτων · καὶ ἤκουσε (ι) πάντας τοὺς λό-
γους Ἰουδὶθ ὃς ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς Ὀζίας, ὡς ὤμοσεν αὐτοῖς πα-
ραδώσειν τὴν πόλιν μετὰ ἡμέρας πέντε τοῖς Ἀσσυρίοις. καὶ ἀπο-
στόλασε τὴν ἄβραν αὐτῆς τὴν ἐφεστῶσαν πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῆς,
(κ) ὀκάλεσεν Ὀζίαν καὶ Χαβρὶν καὶ Χαρμὶν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πό-
10 λεως αὐτῆς. Καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὴν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Ἀκούσα-
τε δή μου ἄρχοντες τῶν κατοικούντων (λ)ἐν Βετυλούα· ὅτι οὐκ ἐυθὴς
ὁ λόγος ὑμῶν ὃν ἐλαλήσατε ἐναντίον παντὸς λαοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ
ἐστήσατε τὸν ὅρκον (μ) ὃν ἐλαλήσατε ἀναμέσον τοῦ θεοῦ καὶ ὑμῶν,
καὶ ἔπαξε σκωλόψιν τῇ πόλει τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἐὰν μὴ ἐπιστρέ-
11 ψῃ ὁ κύριος βοηθῆσαι (ξ) ἡμῖν. Καὶ νῦν τίνες ἐστὲ ὑμεῖς οἳ
ἐπειράσατε τὸν θεὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον, καὶ (ο) ἵστασθε ὑπὲρ τοῦ
θεοῦ ἐν μέσῳ υἱῶν ἀνθρώπων · καὶ νῦν κύριον παντοκράτορα ἐξετάζε-
τε, καὶ οὐδὲν ὁπτήσασθε ἕως τοῦ αἰῶνος · ὅτι βάθος καρδίας ἀνθρώ-
που οὐχ εὑρήσετε, καὶ λόγους τῆς διανοίας αὐτοῦ οὐ (π)λήψεσθε, καὶ πῶς
τὸν θεὸν ὃς ἐποίησε (ρ) τὰ πάντα ταῦτα, ἐρευνήσασθε, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ ὁπτήσασθε, καὶ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ (σ) καταμο-
ήσετε ; μηδαμῶς, ἀδελφοὶ, μὴ παροργίζεσθε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἐὰν μὴ βούλῃ ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις βοηθῆ-
σαι ἡμῖν, αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν αἷς θέλει (τ) σκεπάσαι ἡμέρας, ἢ καὶ (υ) ὁλοθρεῦσαι ἡμᾶς πρὸ προσώπου τῶν ἐ-
15 χθρῶν ἡμῶν. ὑμεῖς δὲ μὴ ἐνεχειράζετε τὰς βουλὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, Ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεὸς ἀπειληθῆναι,
καὶ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου διαπειθῆναι.

Et vir ejus Manasses de tribu ejus, & de patria ejus, & mortuus est in diebus messis hordeorum. Instabat enim super ligantem manipulum in campo, & æstus venit super caput ejus, & procidit (a) in lectum, & obiit in Betylua civitate sua : & sepelierunt eum cum patribus ejus in agro, qui inter Dothaim, & Belamon. Et fuit Judith in domo sua viduitatem servans annos tres, & menses quatuor. Et fecit sibi tabernaculum super solarium domûs suæ, Et imposuit super lumbum suum cilicium : Et erant super eam vestimenta viduitatis ejus: & jejunabat omnibus diebus viduitatis suæ præter anteſabbata, & sabbata, & anteneomenias, & neomenias, & festivitates, & lætas solennitates domûs Israel. Et erat pulchra specie, & decora aspectu valdé. Et reliquerat ei Manasses vir ejus aurum, & argentum, & pueros, & ancillas, & pecora, & agros : & manebat super ea. Et non erat, qui inferret ei verbum malum ; quoniam timebat Deum valdé. Et audivit verba populi mala in principem, quia animo defecerunt super raritate aquarum. Et audivit omnia verba Judith, quæ locutus erat ad eos Ozias, quomodò juraverat eis traditurum civitatem post dies quinq; Assyriis. Et mittens ancillam suam, quæ præerat omnibus substantiis suis, vocavit Oziam, & Chabrin, & Charmin seniores civitatis suæ. Et venerunt ad eam. Et dixit ad eos ; Audite nunc me, principes habitantium in Betylua : quoniam non rectum est verbum vestrum, quod locuti estis coram populo in die hac, & statuistis juramentum, quod locuti estis, inter Deum, & vos, & dixistis dedituros civitatem inimicis nostris, nisi in illis[diebus] conversus fuerit Dominus ad adjuvandum nos. Et nunc qui estis vos, qui tentâstis Deum in die hodierna, & statuistis pro Deo in medio filiorum hominum ? Et nunc Dominum omnipotentem examinatis, & nihil cognoscetis usque in seculum : quoniam profundum cordis hominis non invenietis, & verba cogitationis ejus non percipietis : & quomodò Deum qui fecit omnia hæc, investigabitis, & mentem ejus cognoscetis, & cogitationē ejus contemplabimini? Nequaquā, fratres : nolite ad iracundiam provocare Dominum Deum nostrum : quoniam si noluerit in istis quinque diebus auxiliari nobis, ipse habet potestatem, in quibus velit, tegere diebus, vel etiam exterminare nos ante faciem inimicorum nostrorum. Vos autem ne (b) extorqueatis consilia Domini Dei nostri, Quoniam non tanquam homo Deus, ut minis terreatur, neque tanquam filius hominis, (c) ut judicetur.

MS. A. (α) κριθῶν θερισμῦ · (β) τὸς δεσμεύοντας τὰ δράγματα (γ)κλίνην αὐτῦ, καὶ (δ) Βαλαμών. (ε)ἐνήστευεν (ζ) τ χηρεύσεως χωρὶς * καὶ σαββάτων, καὶ προνουμηνιῶν προσαββάτων, καὶ ἑορτῶν, (η) ἔμενεν (θ)ὠλιγοψύχησεν ἐν τῇ (ι) Ιουδὶθ πάντας τὺς λόγους ὃς (κ) ἐκάλεσεν Χαβρὶμ (λ) Βαιτυλύα · (μ) τῦτον ὃν (ν) ὑπερθέσθε κύριος (ξ) ὑμῖν. (ο) ἵστατε (τ)παλίμψεως, (ρ) πάντα ταῦτα, ἐρευνήσατε, (σ) καταοήσαι ; (τ) καὶ πάσης ἡμέρας, (υ) ὀλεθρεῦσαι

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

*Vir ejus Manasses, de tribu ipsius, mortuus fuerat in messe hordei : Superstabat enim messoribus in agro, & incaluit causon in capite ejus, & cecidit in lectum, & mortuus est in Bethpaluu civitate suâ, & sepelierunt ipsum cum patribus suis, in agro, inter Dothim & Belmun. Judith autem vidua egit in domo sua tres annos & quatuor menses : Fecitque sibi tabernaculum super tecto domûs suæ ; Præcinxítque lumbos suos sacco, induebátque se vestes viduitatis suæ, jejunabátque omnibus diebus viduitatis suæ, præterquam sabbatis, & neomeniis, & festis, & lætitiis, & commemorationibus domûs Israel. Erat autem formosa aspectu, gestúque decora, & mente cordata, honesta ac prudens. Erat etiam valdè dives : Reliquerat enim ipsi Manasses vir ejus aurum & argentum, servos & ancillas, pecoráque, & agros in quibus morabatur: Nec erat qui ei quicquam mali diceret, valdè enim Deum colebat. Et audivit mala verba populi quæ dixerant magistratui, quoniam tædiverat ipsos ob sitim aquarum : Audivítque Judith omnia quæ dixerat ipsis Uzias, quòd auscultaverat ipsis, & juraverat tradituros civitatem Assyriis post quinque dies. Misítque ministram suam, quam præfecerat omnibus bonis suis, & vocavit Chabrin, & Charmin senatores civitatis. Et venerunt ad Judith, & dixit eis ; Audite me principes incolæque civitatis Bethpallu : non est enim bonum quod locuti estis hodiè coram populo, & constituistis juramentum quod jurârunt inter vos & Deum, & dixistis, traditum iri civitatem hostibus nostris, nisi istis diebus convertat se Dominus Deus noster in auxilium nostrum. Jam autem qui estis vos, ut tentetis Deum, quare dei sitis inter homines ? Et examinatis cogitationes Dei omnipotentis, quas nemo cognoscet in æternum. Profunda cordis filiorum hominis non investigantur, nec assequimini cogitata mentium ipsorum ; Et quomodo Deum, qui hæc omnia fecit, assequemini, vel sententiam ejus cognoscetis, & cogitationes ejus intelligetis? Nolite fratres, irritare Dominum Deū nostrum. Nam si noluerit adjuvare nos intra quinque dies, potest, quando voluerit, protegere nos, & frangere hostes nostros coram nobis. Vos autem nolite oppignerare consilia Domini Dei. Non enim est instar hominis, ut minitetur *quis ei*; nec instar filii hominis, ut in ordinē redigatur.*

Versio VULG. LAT.

16 Et ideò humiliemus illi animas noſtras,& in ſpiritu
17 conſtituti humiliato,ſervientes illi, Dicamus flentes Dño,ut ſecundùm voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiâ ſuam:ut ſicut conturbatum eſt
cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de noſtra
18 humilitate gloriemur: Quoniâ non ſum⁹ ſecuti peccata patrũ noſtrorum, qui dereliquerunt Deũ ſuũ,
19 & adoraverunt deos alienos, Pro quo ſcelere dati ſunt in gladiũ,& in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis:nos autẽ alterũ Deũ neſcim⁹ præter ipſũ.
20 Expectem⁹ humiles conſolationẽ ejus, & exquiret ſanguinẽ noſtrũ de afflictionibus inimicorũ noſtrorum,& humiliabit omnes Gentes, quæcunque inſurgunt contra nos, & faciet illas ſine honore Dñs
21 Deus noſter. Et nunc, fratres, quoniam vos eſtis preſbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, ut memores ſint, quia tentati ſunt patres noſtri ut probarentur, ſi verè cole-
22 rent Deũ ſuum. Memores eſſe debent, quomodò pater noſter Abrahã tentatus eſt. & per multas tri-
23 bulationes probat⁹,Dei amic⁹ effect⁹ eſt. Sic Iſaac, ſic Jacob,ſic Moyſes,& omnes qui placuerunt Deo,
24 per multas tribulationes tranſierunt fideles. Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Dñi,& impatientiâ ſuam & improperiũ murmura-
25 tionis ſuæ contra Dñm protulerunt, Exterminati
26 ſunt ab exterminatore,& à ſerpentib⁹ perierunt.Et nos ergò non ulciſcamur nos pro his quæ patimur,
27 Sed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe,flagella Dñi,quibus quaſi ſervi corripimur,ad emendationẽ,& non ad perditionem noſtrã
28 eveniſſe credam⁹. Et dixerunt illi Ozias & presbyteri;Omnia, quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in
29 ſermonibus tuis ulla reprehenſio. Nunc ergò ora pro nobis, quoniã mulier ſancta es,& timens Deũ.
30 Et dixit illis Judith; Sicut ꝙ potui loqui, Dei eſſe
31 cognoſcitis : Ita quod facere diſpoſui,probate ſi ex Deo eſt,& orate ut firmũ faciat Deus conſilium meum. Stabitis vos ad portam nocte iſtâ,& ego exeã
32 cum abra mea: & orate, ut ſicut dixiſtis, in diebus
33 quinque reſpiciat Dñs populum ſuum Iſrael. Vos autem nolo ut ſcrutemini actum meum, & uſque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum Deum noſtrum.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

16 Διόπερ ἀναμένοντες τὴν παρ' αὐτοῦ Cωτηρίαν, (α) ὀπικαλεσώμεθα αὐτὸν εἰς βοήθειαν ἡμῖν, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἐὰν ᾖ αὐτῷ ἀρεσόν. ὅτι οὐκ ἀνέστη ἐν ταῖς γενεαῖς ἡμῶν, οὐδὲ ἔστιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ Cήμερον ὔτε φυλὴ, ὔτε πατριὰ, (β) ὔτε δῆμος, ὔτε πόλις ἐξ ἡμῶν, οἳ προσκυνῶσι θεοῖς χειροποιήτοις, καθάπερ ἐγένετο ἐν ταῖς πρὸ-
19 τερον ἡμέραις, Ὧν χάριν ἐδόθησαν εἰς ῥομφαίαν καὶ εἰς διαρπαγὴν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἔπεσον πῶμα μέγα ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ ἕτερον θεὸν οὐκ (γ) ἐπέγνωμεν πλὴν αὐτοῦ· ὅθεν ἐλπίζομεν ὅτι οὐχ ὑπερόψει ἡμᾶς, (δ) οὐδ' ἀπὸ τοῦ γένους ἡμῶν. ὅτι ἐὰν τοῦ ληφθῆναι ἡμᾶς, ὅτως καθήσεται πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ προνομευθήσεται τὰ ἅγια ἡμῶν, καὶ (ε) ζητήσει τὴν βεβήλωσιν αὐτῶν ἐκ τοῦ (ζ) cόματος ἡμῶν, καὶ τὸν φόνον τῶν ἀδελφῶν (η) ἡμῶν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς γῆς, καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἐπιστρέψει εἰς κεφαλὴν ἡμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὃ ἐὰν δουλεύσωμεν ἐκεῖ, καὶ ἐσόμεθα εἰς πρόσκομμα καὶ εἰς ὄνειδος ἐναντίον τῶ κτωμένων ἡμᾶς· ὅτι οὐ κατεδυνήσθησαν ἡ δουλεία ἡμῶν εἰς χάριν, ἀλλ' εἰς ἀτιμίαν
21 θήσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Καὶ νῦν ἀδελφοὶ ὀπιδείξωμεθα τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, ὅτι ἐξ ἡμῶν κρέμαται ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καὶ τὰ ἅγια καὶ ὁ οἶκος καὶ τὸ θυσιαστήριον (θ) ἐπεσκέπται ἐφ' ἡμῖν. Παρὰ (ι) ταῦτα πάντα εὐχαριστήσωμεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ὃς πειράζει ἡμᾶς καθὰ καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν. μνήσθητε ὅσα ἐποίησε μετ' Ἀβραὰμ, καὶ ὅσα ἐπείρασε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ ὅσα ἐγένετο τῷ Ἰακὼβ ἐν Μεσοποταμίᾳ τῆς Συρίας (κ) ποιμαίνοντι τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀ-
26 δελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· Ὅτι καθὼς ἐκείνους ἐπύρωσεν εἰς ἐτα-
27 σμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς οὐκ ἐξεδίκησεν, Ἀλλ' εἰς νου-
28 θέτησιν μαστιγοῖ κύριος τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν Ὀζίας, Πάντα ὅσα εἶπας, (λ) ἀγαθῇ καρδίᾳ ἐλάλησας, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεται τοῖς λόγοις Cου. Ὅτι οὐκ ὀν τῇ Cήμερον ἡ Cοφία Cου πρόδηλός ὅστιν, ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς ἡμερῶν Cου ἔγνω πᾶς ὁ λαὸς τὴν Cύνεσίν Cου, καθότι ἀγαθὸν ὅστι τὸ πλάσμα τῆς καρδίας Cου. (μ) ἀλλ' ὁ λαὸς ἐδίψησε σφόδρα καὶ (ν) ἠνάγκασαν ποιῆσαι ἡμᾶς καθὰ ἐλαλήσαμεν αὐτοῖς, καὶ (ξ) ἀπαγαγεῖν ὅρκον ἐφ'
29 ἡμᾶς, ὃν οὐ παραβησόμεθα. Καὶ νῦν δεήθητι περὶ ἡμῶν, ὅτι γυ-
30 νὴ εὐσεβὴς εἶ, καὶ ἀποστελεῖ κύριος τὸν ὑετὸν εἰς πλήρωσιν τῶν λάκκων ἡμῶν, καὶ οὐκ ὀκλεφθησόμεθα ἔτι. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὰς Ἰουδὶθ, Ἀκούσατέ μου, καὶ ποιήσω πρᾶγμα ὃ ἀφίξεται εἰς γενεὰς γενεῶν υἱοῖς
31 τοῦ γένους ἡμῶν. Ὑμεῖς στήσεσθε ἐπὶ τῆς πύλης τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἐξελεύσομαι ἐγὼ μετὰ τῆς ἄβρας μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μεθ' ἃς εἴπατε παραδώσειν τὴν πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν, ὁπισκέψεται
33 κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐν χειρί μου. Ὑμεῖς δὲ οὐκ (ο) ἐξερευνήσετε τὴν πρᾶξίν μου, ἕως τοῦ πλεσθῆναι ἃ ἐγὼ ποιῶ.

16 *Quamobrem expectantes eam quæ ab ipſo, ſalutem,* invocemus eum in adjutorium noſtrum: & exaudiet vocem noſtram, ſi fuerit ipſi placitum: quoniam non ſurrexit in generationibus noſtris, neque eſt in hodierna die neque tribus, neque patria, neque oppidum,neque civitas ex nobis, qui adorent deos manufactos, ſicut factum eſt in prioribus diebus, Quo- 19
19 rum gratiâ dati ſunt in gladium, & in direptionem patres noſtri, & cecíderunt ruinâ magnâ coram inimicis noſtris. Nos autem alium Deum non cognovimus præter eum: unde ſperamus, quia non deſpiciet nos, neque à (d) genere noſtro: quoniam cùm captî fuerimus nos; ſic ſedebit omnis Judæa, & diripientur Sancta noſtra, & quæret pollutionem eorum de (e)ore noſtro, & cædem fratrum noſtrorum, & captivitatem terræ, & deſolationem hæreditatis noſtræ convertet in caput noſtrum in gentibus, ubicunque ſervierimus ibi, & evimus in offendiculum, & in opprobrium coram poſſidentibus nos: quoniam non dirigetur ſervitus noſtra in gratiam, ſed in ignominiam dabit eam Dominus Deus noſter. Et nunc,fra- 21
tres,oſtendamus fratribus noſtris, quia ex nobis pendet anima eorum,& ſancta,& domus & altare innituntur ſuper nos. Præter hæc omnia gratias agamus Domino Deo noſtro, qui tentat nos,ſicut & patres noſtros. Recordamini, quæcunque fecit cum Abraham, & quæcunque tentavit Iſaac, & quæcunque evenerunt Jacob in Meſopotamia Syriæ, paſcenti pecora Laban fratris matris ſuæ: Quoniam non ſicut il- 26
los examinavit in examen cordis eorum, etiam nos non eſt ultis, Sed ad monitionem flagellat Dominus 27
appropinquantes ſibi. Et dixit ad eam Ozias;Omnia 28
quæcunque dixiſti, bono corde locuta es, & non eſt qui reſiſtat verbis tuis: Quoniam non hodiè ſapientia tua manifeſta eſt, ſed à principio dierum tuorum novit omnis populus intellectum tuum,quomodò bona eſt formatio cordis tui. Sed populus ſitivit vehementer, & cogerunt facere nos ſecundùm ea quæ locuti ſumus eis, & inducere juramentum ſuper nos, quod non tranſgrediemur. Et nunc ora pro nobis, quoniam mulier pia es: & mittet Dominus pluviam ad 29
implétionem ciſternarum noſtrarum, & non deficiemus ultrà. Et dixit ad eos Judith; Audite me,& 30
faciam rem,quæ pervenict in generationes generationum filiis generis noſtri. Vos ſtabitis ſuper portam 32
nocte hâc, & exibo ego cum ancilla mea, & in diebus poſt quos dixiſtis tradituros civitatem inimicis noſtris,viſitabit Dominus Iſrael in manu mea. Vos 33
autem non perſcrutabimini actionem meam: non enim dicã vobis,donec perfectè fuerint quæ ego facio.

MS. A. (α) ὀπικαλεσώμεθα (β) οὐδὲ (γ) ἔγνωμεν (δ) ὅτ' ἐ (ε) ἐκζητήσει (ζ) αἵματος (η) ὑμῶν, (θ) ὀπισκεῖσαι (ι) ταῦτα εὐχαριστήσωμεν (κ) ποιμαίνοντος αὐτῷ τὰ (λ) ἐν ἀγαθῇ (μ) ἀλλὰ (ν) ἠνάγκασεν ἡμᾶς ποιῆσαι (ξ) ἐπήγαγεν ἐφ' ἡμᾶς ὅρκον, (ο) ἐξερευνήσατε (π) ἀναγγεῖλῶ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... Sed expectemus redemptionẽ ejus,& vo- 16
cemus eum in adjutorium noſtrum, &, ſi voluerit, audiet vocem noſtram. Quia non extitit in familiis noſtris, neque tempore noſtro fuit vel tribus, vel familia, vel gens, vel civitas veſtrûm quæ adoraverit deos factos manu humanâ, quod temporibus nos antegreſſis factum eſt. Propter quod traditi ſunt patres noſtri 19
19 ... prædæ & gladio, cecidérúntque coram hoſtibus ſuis caſu magno. Nos autem Deum ab eo aliũ non novimus, ut avertat à nobis vultum ſuum. Nam ſi nos tradamur, tradetur & tota Judæa, & diripientur ſanctuaria noſtra, & requiret Domin⁹ pollutionem eorum de ſanguine noſtro. Et cædem fratrum noſtrorum, & captivitatem terræ, & pollutionem hæreditatis noſtræ convertet in caput noſtrum, inter Gentes ubi ſervitutem ſerviemus. Erimuſque ſcandalo, & opprobrio, coram omnibus vicinis noſtris. Neque enim vel ſervitus noſtra gratioſa erit: ſed convertet eam Dominus in ignominiam. Nunc autem nos ſuſcipiamus 21
21 ... fratres noſtros; de nobis enim pendet anima ipſorum: Et ſanctuarium, & templum, & altare in nobis poſita ſunt. Et ultra hæc omnia placebimus Deo, qui nos tentat ſicut patres noſtros. Mementote omnia quæ fecit Abrahamo & Iſaaco, quæque Jacobo contigerunt in Meſopotamia, cùm paſceret oves Laban avunculi ſui. Quando ipſos exploravit 26
26 ... tentatione cordis ipſorum. Nos etiam, non in vindictam, Sed in caſtigationem 27
27 ... percuſſit Dominus; quia propinqui ipſi ſumus. Dixíque ei Uzias; Quicquid di- 28
28 ... xiſti, corde bono dixiſti, nec eſt qui adverſetur conſilio tuo. Neque inde ab hodierno die nota eſt ſapientia tua: ſed à diebus antiquis novit totus populus prudentiam tuam. Bona enim eſt cogitatio cordis tui. Sed populus ſupra modùm ſiti preſſus, adegit nos facere ipſis
29 ... ſicut diximus, & induxerunt in nos juramentum quod tranſgredi non poſſumus. Et nunc ora pro nobis; fortaſſe audiet te Dominus Deus noſter, quoniam
30 ... fœmina es Deum timens; & mittet Dominus pluviam, quâ repleantur lacus noſtri, nec conſumemur. Et dixit ipſis Ju- 30
dith; Audite me, & faciam factũ ſapiens, quod relinquatur generationib⁹ & generationibus filiorũ populi noſtri. State vos 32
32 ... in portâ nocte hâc, & *egrediar* ego & miniſtra mea. Et intra dies poſt quas dixiſtis 33
33 ... vos tradituros civitatẽ hoſtib⁹ noſtris, liberabit Domin⁹ Iſrael, ut ſpero. Vos autẽ nolite in ea quæ facio inquirere. Neq; enim oſtendã vobis priuſquã perfectũ fuerit quod facio.

Versio VULG. LAT.

34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda ; Vade in pace, & Dominus sit tecum in ultionem inimicorum noſtrorum. Et revertentes abierunt.

CAP. IX.

1 Quibus abſcedentibus, Judith ingreſſa eſt oratoriũ ſuum : & induens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper caput ſuum : & proſternens ſe Domino, clamabat ad
2 Dominum, dicens ; Domine Deꝰ patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, &
3 denudaverunt femur virginis in confuſionem : Et dediſti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captivitatem ; & omnem prædam in diviſionem ſervis tuis, qui zelaverunt zelum tuum : ſubveni, quæſo te,
4 Domine Deus meus, mihi viduæ. Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa cogitâſti : & hoc factum eſt
5 quod ipſe voluiſti. Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt,
6 & tua judicia in tua providentia poſuiſti. Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut tunc caſtra Ægyptiorum videre dignatus es, quando poſt ſervos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equita-
7 tu ſuo, & in multitudine bellatorum. Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, & tenebræ fatigaverunt eos.
8 Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ operuerunt
9 eos. Sic fiant & iſti, Domine, qui confidunt in multitudine ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in ſcu-
10 tis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis gloriantur, Et neſciunt quia tu ipſe es Deus noſter, qui conteris
11 bella ab initio, & Dominus nomen eſt tibi. Erige brachium tuum ſicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua : cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt ſe violare Sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gla-
12 dio ſuo cornu altaris tui. Fac, Domine, ut gladio
13 proprio ejus ſuperbia amputetur : Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me, & percuties eum ex labiis
14 charitatis meæ. Da mihi in animo conſtantiam, ut contemnam illum ; & virtutem, ut evertam illum.
15 Erit enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus fœminæ dejecerit eum.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

34 Καὶ εἶπεν Ὀζίας καὶ οἱ ἄρχοντες πρὸς αὐτὴν, Πορεύου εἰς εἰρήνην, καὶ κύριος ὁ θεὸς ἔμπροσθέν σου εἰς ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. καὶ ἀποστρέψαντες ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἐπορεύθησαν ἐπὶ τὰς διατάξεις αὐτῶν.

34 *Et dixit Ozias, & principes ad eam ; Vade in pace : & Dominus Deus ante te in ultionem inimicorum noſtrorum. Et revertentes è tabernaculo, iverunt ad ordines ſuos.*

ΚΕΦ. Θ'.

1 Ἰουδὶθ ἡ ἔπεσεν ὅτι πρόσωπον, καὶ ἐπέθετο σποδὸν ὅτι τῶ κεφαλῶ αὐτῆς, καὶ ἐγύμνωσεν ὃν ἐνεδύσκετο σάκκον· καὶ ὡ ἄρτι προσφερόμενον ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν οἶκον τῦ (α) θεοῦ τὸ θυμίαμα τῆς ἑσπέρας ἐκείνης· καὶ ἐβόησε (β)φωνῆ μεγάλη Ἰουδὶθ πρὸς
2 κύριον, καὶ εἶπε, Κύριε ὁ θεὸς τῦ πατρός μου Συμεών, ᾧ ἔδωκας ἐν χειρὶ ῥομφαίαν εἰς ἐκδίκησιν ἀλλογενῶν, οἳ ἔλυσαν μήτραν παρθένου εἰς μίασμα, καὶ ἐγύμνωσε μηρὸν εἰς αἰσχύνλ, καὶ ἐβεβήλωσε μήτραν εἰς ὄνειδος· εἶπας γὰρ, Οὐχ οὕτως ἔσται· καὶ ἐποίησε ἀνθ' ὧν ἔδωκας ἄρχοντας ἀυτῶν εἰς φόνον, καὶ τ (γ) σφυμὴν αὐτῶν ἣ ἠδίσατο τὴν ἀπάτην αὐτῶν, εἰς αἷμα· καὶ ἐπάταξας δούλοις (δ) ὅτι δυνάσας, καὶ δυνάσας ὅτι θρόνους αὐτῶν· Καὶ
3 ἔδωκας γυναῖκας αὐτῶν εἰς προνομὴν, καὶ συγατέρας (ε) εἰς αἰχμαλωσίαν, καὶ πάντα τὰ σκῦλα (ζ) εἰς διαίρεσιν ὑῶν ἠγαπημένων ὑπὸ σοῦ, (η) οἳ καὶ ἐζήλωσε τὸν ζῆλόν σου, καὶ ἐβδελύξαντο μίασμα αἵματος αὐτῶν, καὶ ἐπεκαλέσαντό σε εἰς βοηθόν·
4 ὁ θεὸς ὁ θεὸς (θ) ὁ ἐμὸς, καὶ εἰσάκουσον ἐμῦ τῆς χήρας. Σὺ γὰρ ἐποίησας τὰ πρότερα ἐκείνων, καὶ σκῆνα, καὶ (ι) τὰ μετέπειτα, καὶ τὰ νῦν, καὶ τὰ ἐπερχόμενα διενοήθης, καὶ ἐγένοντό σε ἐννοή-
5 σης, Καὶ παρέστησε σὶ ἐβουλεύσω, καὶ εἶπαν, Ἰδὲ πάρεσμεν· πᾶσαι γὰρ αἱ ὁδοί σου ἕτοιμοι, καὶ ἡ κρίσις σου ἐν προγνώσει.
6 Ἰδοὺ γὰρ Ἀσσύριοι ἐπληθύνθησε ἐν δυνάμει αὐτῶν, ὑψώθησε ἐφ' ἵππῳ καὶ ἀναβάτῃ, ἐγαυρίασε ἐν βραχίονι πεζῶν, ἤλπισαν ἐν ἀσπίδι (κ) καὶ ἐν γαισῷ καὶ τόξῳ καὶ σφενδόνῃ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι σὺ εἶ κύριος συντρίβων πολέμους· Κύριος ὄνομά σοι. σὺ ῥάξον αὐτῶν τὴν ἰσχὺν ἐν δυνάμει σου, καὶ κάτειξον τὸ κράτος αὐτῶν ἐν τῷ θυμῷ σου, ἐβουλεύσαντο γὰρ βεβηλῶσαι τὰ ἁγιά σου, μιᾶναι τὸ σκήνωμα τῆς καταπαύσεως τῦ ὀνόματος τῆς δόξης σου, (λ) καὶ καταβαλεῖν σιδήρῳ κέρας θυσιαστηρίου σου. βλέψον εἰς ὑπερηφανίαν αὐτῶν, ἀπόστειλον τὴν ὀργήν σου εἰς κεφαλὰς αὐτῶν. δὸς ἐν χειρί μου τῆς χήρας ὃ διενοήθη κράτος· πάταξον δοῦλον ὃν χειλέων ἀπάτης μου ἐπ' ἄρχοντι, καὶ ἄρχοντα ὅτι δεράποντι αὐτῆ, σύντριψον αὐτῶν τὸ (μ) ἀνάστημα ἐν χειρὶ θηλείας.

CAP IX.

1 *Judith autem procidit in faciem, & impoſuit cinerem ſuper caput ſuum. Et nudavit quem induerat ſaccum : (& erat nuper oblatum in Hieruſalem in domo Dei thymiama veſperæ illius :) & clamavit voce magnâ Judith* ad Dominum, *& dixit ; Domine*
2 *Deus patris mei Symeon, cui dediſti in manu gladium in ultionem alienigenarum, qui ſolverant vulvam virginis in pollutionem, & nudaverunt femur in confuſionem, & pollucrunt vulvam in opprobrium : dixiſti enim ; Non ſic erit. Et (a) pro iis quæ fecerunt, dediſti principes eorum in cædem, & ſtratum eorum, quod (b) noverat deceptionem eorum, in ſanguinem, & percuſſiſti ſervos ſuper dynaſtas, &*
3 *dynaſtas ſuper thronos eorum : Et dediſti uxores eorum in direptionem, & filias in captivitatem, & omnia ſpolia in direptionem filiorum dilectorum à te, qui etiam zelaverant zelum tuum, & abominati erant contaminationem ſanguinis ſui, & invocaverant te in adjutorem. Deus Deus meus, et-*
4 *iam exaudi me viduam. Tu enim feciſti, quæ ante illa, & illa, & quæ deinceps, & quæ nunc, &*
5 *ſupervenientia (d) cogitâſti : & facta ſunt quæ in mente habuiſti, Et aſſuerunt quæ deliberâſti, & dixerunt ; Ecce adſumus : omnes enim viæ tuæ paratæ, & judicium tuum in præcognitione. Ecce enim*
6 *Aſſyrii multiplicati ſunt in virtute ſua, exaltati ſunt ſuper equo, & aſcenſore, gloriati ſunt in brachio peditum, ſperaverunt in clypeo, & in (c)gæſo, & arcu, & fundibula, & non cognoverunt quia tu es Dominus conterens bella : Dominus nomen tibi : tu frange eorum fortitudinem in virtute tua, & proſterne(e) robur eorum in furore tuo. Deliberaverunt enim polluere Sancta tua, contaminare tabernaculum requietis nominis gloriæ tuæ, & diruere ferro cornu altaris tui. Aſpice in ſuperbiam eorum, mitte iram tuam in capita eorum. Da in manu mea viduæ, quod cogitavi, robur : percute ſervum è labiis (f) deceptionis meæ ſuper principem, & principem ſuper miniſtrum ejus : frange eorũ celſitudinẽ in manu fœminæ.*

MS. A. (α) κυείου τῆ θυμιάματος τῆς (β) φωνῆ μεγάλη (γ) σφυμὴν ἣ ἠδίσατο τῶ ἀπό··· πωθῆσαν εἰς αἷμα· (δ) ὅτι * δυνάσας ὅτι θρόνους (ε) αὐτῶν εἰς (ζ)αὐτ εἰς (η) καὶ ἐζήλωσαν (θ) ἐμὸς, ἐπακήκοόν μι τ (ι) μετέπειτα, (κ)καὶ τόξῳ (λ) καθαβαλεῖν (μ) ἀνάσημα

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

34 ... * Et dixerunt ipſi & principes, Vade in pace : Dominus autem te præcedat, & det nobis ultionem de hoſtibus noſtris. Et reverſi à tabernaculo, domos ſuas abierunt.

CAP. IX.

1 ... Et procidit Judith in faciẽ ſuam, & cinerem capiti ſuo injecit, ſciditq; tunicam ſuam, & apparuit ſaccus quo induta erat. Et quo tempore offerebatur Jeroſolymis
2 in templo Domini incenſum veſperæ ipſius, clamavit Judith ad Dominum voce altâ, & dixit ; Domine Deus patris mei Simeon, qui poſuiſti in manu ejus gladium, ſumendæ de hoſtibus vindictæ, qui ſolverant crinem virginis ad polluti-
onem, & nudaverant verecundiam ejus ad pudorem, & polluerant uterum ejus ad opprobrium : Quod tu dixeras non ita fieri debere. Propterea̅que tradidiſti magnates eorum cædi, & ſtratum ipſorum quod accepit ſanguinem dilectæ tuæ. Et percuſſiſti ſervos cum dominis ſuis, & dynaſtas in thronis tuis : Et
3 tradidiſti uxores eorum in captivitatem, & filias in prædam : Omnemque prædam eorum diviſerunt inter dilectos tuos, qui obſervârunt zelum tuum, & abominati ſunt pollutionem ſanguinis ſui, & te ſibi auxilio vocârunt. Audi me Deus mi, etiam me, quæ vidua ſum. Tu enim
4 prima & media feciſti, & quæ ſequuntur : quia tu cogitâſti, & facta ſunt ; conſultâſti, & ſteterunt coram te ; Vo-
5 câſti, & dixerunt, Ecce hic ſtamus. Omnes enim viæ tuæ paratæ, & creatura tua nuda in conſpectu tuo. Ecce e-
6 nim Aſſyrii multiplicati ſunt copiis ſuis, & exaltati equis & equitibus, & elevati robore peditum, & muniti gladiis, & fiduciam in arcubus & fundis habent : Neſciunt te eſſe Dominum, qui vocaris Confractor præliorum : contere copias ipſorum rex ſeculorum, & comminue multitudinem ipſorum, frange robur ipſorum in furore tuo, quia cogitârunt polluere ſanctuarium nominis tui glorioſi, & dejicere ferro cornua altaris tui : Reſpice ſuperbiam ipſorum, & mitte furorem tuum in caput eorum. Pone vires in manibus meis viduæ quas cogitavi, percute virum ſuper principem ſuum ſeductione labiorum meorum, & frange robur dynaſtæ manibus fœminæ.

Versio VULG. LAT.

16 Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus cœlorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem. Memento, Domine, testamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat: 19 Et omnes gentes agnoscant, quia tu es Deus, & non est alius præter te.

CAP. X.

1 FActum est autem, cùm cessâsset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacuerat prostrata ad 2 Dominum. Vocavítque abram suam, & descendens in domum suam, abstulit à se cilicium, & exuit se ve- 3 stimentis viduitatis suæ, Et lavit corpus suum, & unxit se myro optimo, & discriminavit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis suæ, induítque sandalia pedibus suis, assumpsítque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis or- 4 navit se. Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideò Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore 5 omnium oculis appareret. Imposuit itaque abræ suæ ascoperam vini, & vas olei, & polentam, & pa- 6 latha, & panes, & caseum, & profecta est. Cúmque venissent ad portam civitatis, invenerunt expe- 7 ctantem Oziam, & presbyteros civitatis. Qui cùm vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchri- 8 tudinem ejus. Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes; Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & omne consilium tui cordis suâ virtute corroboret, ut glorietur super te Jerusalem, & sit nomen tuum in numero Sanctorum & justorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Οὐ γὰρ ἐν πλήθει τὸ κράτος σου, οὐδὲ ἡ δυναστία σου ἐν ἰσχύσεσιν, ἀλλὰ ταπεινῶν εἶ (a) θεὸς, ἐλατ[τ]όνων εἶ βοηθὸς, ἀντιλήπτωρ ἀσθενούντων, ἀπεγνωσμένων σκεπαστὴς, ἀπηλπισμένων σωτήρ. 17 ναὶ ναὶ (β) ὁ θεὸς τ πατρός μου, καὶ θεὸς κληρονομίας Ἰσραὴλ, δέσποτα τῶν ὑδάτων καὶ τῆς γῆς, κτίστα τῶν ὑδάτων, (γ) βασιλεῦ πάσης κτίσεώς σου, σὺ εἰσάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καὶ δὸς λόγον μου καὶ ἀπάτην, εἰς τραῦμα καὶ μώλωπα αὐτῶν, οἳ κατ τῆς διαθήκης σου, καὶ οἴκῳ ἡγιασμένῳ σου, καὶ (δ) κορυφῆς Σιὼν, καὶ οἴκου 19 κατοχέσεως υἱῶν σου ἐβουλεύσαντο σκληρά. Καὶ ποίησον ὅπως (ε) πᾶν τὸ ἔθνος σου, καὶ πάσης φυλῆς διάγνωσιν, τοῦ εἰδῆναι ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς (ζ) πάσης δυνάμεως καὶ κράτους, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος ὑπερασπίζων τοῦ γένους Ἰσραὴλ, εἰ μὴ σύ.

MS. A. (a) κύριος, (β) θεὸς (γ) βασιλεὺς (δ) κορυφὴν (ε) παῖδὲς ἔθνους (ζ) θεὸς πάσης

ΚΕΦ. ι'.

1 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο βοῶσα πρὸς τὸν θεὸν Ἰσραὴλ, καὶ συνετέλεσε πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς πλώσεως, Καὶ ἐκάλεσε τὴν ἄβραν αὐτῆς, καὶ κατέβη εἰς τὸν οἶκον 2 ἐν ᾧ διέτριβεν ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν σαββάτων, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῆς, καὶ περιήλατο τὸν σάκκον ὃν (α) ἐνεδέδυκει, 3 καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσεως αὐτῆς, Καὶ περιελύσατο τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἐχρίσατο μύρῳ πολυτελεῖ, καὶ διέταξε τὰς πλοκὰς τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, καὶ ἐπέθετο μίτραν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς εὐφροσύνης αὐτῆς, ἐν (β) οἷς ἐσολίζετο ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μανασσῆ· καὶ ἔλαβε σανδάλια ἐπὶ τοὺ πόδας αὐτῆς, καὶ περιέθετο τοὺ χλιδῶνας, καὶ τὰ ἐνώτια, καὶ τοὺς δακτυλίους, καὶ τὰ ἐνώπια, καὶ πάντα 4 τὸν κόσμον αὐτῆς. Καὶ ἐκαλλωπίσατο καλόν κάλλος εἰς (γ) ἀπάτησιν 5 ὀφθαλμῶ ἀνδρῶν, ὅσοι ἂν ἴδωσιν αὐτήν. Καὶ ἔδωκε τῇ ἄβρᾳ αὐτῆς ἀσκοπυτίνην οἴνου, καὶ (δ) καμψάκην ἐλαίου, καὶ πήραν ἐπλήρωσεν ἀλφίτων καὶ παλάθης καὶ ἄρτων καθαρῶν, καὶ περιέδησαν πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐτῆς, καὶ ἐπέθηκεν (ε) ἐπ' 6 αὐτῇ. Καὶ ἐξῆλθον ὅτι ἡ πύλην τῆς πόλεως Βαιτυλόα, καὶ εὗρησαν (ζ) ἑφεστῶτας ἐπ' αὐτῆς Ὀζίαν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους 7 τῆς πόλεως Χαβρὶν καὶ Χαρμίν. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὴν, καὶ ἦν ἠλλοιωμένον τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ τὴν στολὴν μεταβεβλη- 8 κυῖαν αὐτῆς, (η) καὶ ἐθαύμασαν ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς ἐπὶ πολὺ σφόδρα. Καὶ εἶπαν αὐτῇ, (θ) Ὁ θεὸς ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶ δῴη σε εἰς χάριν, καὶ τελειώσαι τὰ ἐπιτηδεύματά σε εἰς καύχημα υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ὕψωμα Ἱερουσαλήμ. καὶ προσκύνησε τῷ θεῷ,

MS. A. (α) ἐνεδεδύσκει, (β) ἅις (γ) ἀπάντησιν (δ) καμψάκην (ε) αὐτῇ. (ζ) ἐφεστῶτα αὐτῆς (υ) ἐθαύμασαν (θ) Ὁ θεὸς τῶν πατέρων

16 *Non enim in multitudine robur tuum, neque potentatus tuus in fortibus: sed humilium es Deus, minorum es adjutor, susceptor infirmorum, deploratorum protector, desperatorum salvator. Næ, næ, Deus patris mei, & Deus hæreditatis Israel, Domine cœlorum, & terræ, creator aquarum, rex omnis creaturæ tuæ, tu exaudi orationem meam, & da (g) verbum meum, & deceptionem, in vulnus, & livorem eorum qui contra testamentum tuum, & domum sanctificatam tuam, & verticem Sion, & domum possessionis filiorum tuorum deliberaverunt dura: Et fac super omnem gentem tuam, (h) & omnem tribum, cognitionem ad sciendũ, quia tu es Deus omnis virtutis, & potentiæ, & non est alius protegens genus Israel, nisi tu.* 16 19

CAP X.

ET factum est, ut cessavit clamans ad Deum Israel, & consummavit omnia verba hæc; & surrexit à dejectione, Et vocavit ancillam suam, & descendit in domum, in qua versabatur in ea in diebus Sabbatorum, & in festivitatibus suis, & circumabstulit saccum, quem induerat, & exuit vestimenta viduitatis suæ, Et circumlavit (a) corpus aquâ, & unxit unguento pingui, & discriminavit capillos capitis sui, & imposuit mitram super illud, & induit vestimenta lætitiæ suæ, in quibus amiciebatur in diebus vitæ viri sui Manasse: & sumpsit sandalia in pedes suos, & circumposuit monilia, & armillas, & annulos, & inaures, & omnem ornatum suum. Et ornata est valdè in occursum oculorum hominum, quicumque viderent eam. Et dedit ancillæ suæ ascoperam vini, & campsacem olei, & peram implevit farinis, & palathâ, & panibus mundis, & circumduplicavit omnia vasa sua, & imposuit super eam. Et (b) exiverunt ad portam civitatis Betylua, & invenerunt insistentes super eam Oziam, & seniores civitatis, Chabrin, & Charmin. Ut autem viderunt eam (& erat mutata facies ejus) & bolam mutatam ejus; & mirati sunt super pulchritudine ejus quamplurimùm valdé. Et dixerunt ei; Deus, Deus patrum nostrorum, det te in gratiam, & (e) perficere adinventiones tuas in gloriationem filiorum Israel, & exaltationem Hierusalem. Et adoravit Deum, 1 2 3 4 5 6 7 8

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Quia non est posita vis tua ac robur in multitudine, nec dona tua in fortibus: Sed tu Deus es afflictorum, & adjutor exiguorum, auxiliator ægrotorum, & redemptor perditorum. Obsecro Domine Deus patris mei, Deus hæreditatis Israel, Domine cœli ac terræ, creator aquarum, rex omnium creaturarum; Audi vocem petitionis meæ, & fac dolum ac seductionem meam in cædem ac plagam eorum qui adversantur fœderi ac sanctuario tuo, montique Sion, & hæreditati filiorum tuorum. Cogitârunt enim in nos malum. Fac toti populo tuo, & omnibus familiis, ut sciant te esse Deum omnis potentiæ & dominii, nec esse alium qui protegat Israel præter te. 16 19

CAP. X.

ET factum est, cùm cessâsset Judith clamare ad Deum Israelis, & absolvisset omnes sermones istos, surrexit de loco ubi projecta erat. Vocavitq; ancillam suam & descendit in domum suam ubi morabatur sabbatis & festis. Et solvit saccum quem induta erat, Et exuit vestes viduitatis suæ, & lavit os suum aquâ, unxítque unguento eximio, unxítque capillos capitis sui, & posuit calceos in pedibus suis, induítque vestes lætitiæ suæ, quas induebat tempore quo vivebat Manasses vir suus. Posuítque mitram in capite suo, induítque monilia, & armillas annulósque, & inaures, omniáque ornamenta sua. Ornavítque se valdè, rapiendis oculis eorum qui viderent ipsam. Dedítque ancillæ suæ; utrem vini, vasculúmque olei, implevítque peram farinâ, & ficubus, & pane, adjecto illuc caseo. Et complicavit vasa sua, & imposuit ancillæ. Et egressæ ambæ venerunt ad portam civitatis. Et invenerunt ibi Uziam, senatorésque civitatis Chabrim & Carmim. Qui cùm viderent mutationem faciei ipsius, & indutum vestimentorum, admirati sunt valdè pulchritudinem ipsius. Et dixerunt ipsi; Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & perficias opus tuum in gloriam filiorum Israel, & in exaltationem Jerosolymorum. Et cadens prona adoravit Deum. 1 2 3 4 5 6 7 8

Versio VULG. LAT.

9 Et dixerunt hi qui illic erant, omnes unâ voce; Fiat;
10 fiat. Judith verò orans Dominum, transivit per por-
11 tas ipsa & abra ejus. Factum est autem, cùm descen-
deret montem, circa ortum diei, occurrerunt ei ex-
ploratores Assyriorum, & tenuerunt eam, dicentes;
12 Unde venis? aut quò vadis? Quæ respondit; Filia
sum Hebræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quo-
niam futurum agnovi, quòd dentur vobis in depræ-
dationem, pro eo quòd contemnentes vos, noluerunt
ultrò tradere seipsos, ut invenirent misericordiam in
13 conspectu vestro. Hac de causa cogitavi mecum, di-
cens; Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indi-
cem illi secreta illorum, & ostendam illi quo aditu
possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exer-
14 citu ejus. Et cùm audissent viri illi verba ejus, con-
fiderabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor,
15 quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis. Et
dixerunt ad eam; Conservâsti animam tuam, eò quòd
tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum
16 nostrum. Hoc autem scias, quoniam cùm steteris in
conspectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratissima in
corde ejus. Duxerúntque illam ad tabernaculum Ho-
17 lofernis, annuntiantes eam. Cúmque intrâsset ante
faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofer-
18 nes. Dixerúntque ad eum satellites ejus; Quis con-
temnat populum Hebræorum, qui tam decoras mu-
lieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra
19 eos debeamus? Videns itaque Judith Holofernem
sedentem in conopœo, quod erat ex purpura, & au-
ro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὰς, Ἐπτάξατε ἀνοῖξαί μοι τλῶ πύλω τῆς πόλεως, κ) ἐξελεύσομαι ὡς τελεώσωσι τῶν λόγων, ὧν ἐλαλήσατε μετ' ἐμοῦ. κ) σωύταξαν τοῖς νεανίσκοις ἀνοῖξαι αὐτῇ καθότι(a)ἐλάλησαν. καὶ ἐποίησαν οὕτως. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰουδὶθ, αὐτὴ κ) ἡ παιδίσκη (β) αὐτῆς μετ' αὐτῆς· ἀπεκόπτουν δὲ αὐτὴν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἕως ἔ καλίζη τὸ ὄρος, (γ) ἕως διῆλθε τὸν αὐλῶνα, κ) οὐκ ἔτι (δ) ἐθεώρουν αὐτήν. Καὶ ἐπορεύοντο ἐν τῷ αὐλῶνι οἱ ἐυθεῖαν, κ) συνήντησεν αὐτῇ φυλακὴ τῶν Ἀσυρίων, καὶ ζωίλαζον αὐτὴν, κ) ἐπηρώτησαν, Τίνων ἕ; καὶ πόθεν ἔρχῃ; κ) ποῦ πορεύῃ; Καὶ εἶπε, Θυγάτηρ ἐμὶ τῶν Ἑβραίων, κ) ἀποδιδράσκω ἀπὸ φυσάπε αὐτῶν, ὅτι μέλλουσι δοθῆναι ὑμῖν εἰς κατάβρωμα. Κἀγὼ ἔρχομαι εἰς τὸ πρόσωπον Ὀλοφέρνου ἀρχισατήγε δυνάμεως ὑμῶν, τῶ(ε)ἀναγγεῖλαι ῥήματα ἀληθείας, κ) δείξω πρὸ φυσώπε αὐτοῦ ὁδὸν, καθ' ἣν πορεύσεται, καὶ κυριεύσει πάσης τῆς ὀρεινῆς, κ) ἕ διαφανήσει τῶν ἀνδρῶν αὐτῆ σὰρξ μία, οὐδὲ πνεῦμα ζωῆς. Ὡς δ ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τὰ ῥήματα αὐτῆς, κ) κατενόησαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ ἦν ἐναντίον αὐτῶν(ζ) θαυμάσιον τῷ κάλλει ζφόδρα, Καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν, Σέσωκας τλῶ ψυχήν ζε, πεύσασα καταζῆναι εἰς πρόσωπον τῦ κυρίου ἡμῶν· καὶ νῦν πρόσιλθε ὅπ' τὴν σκιλὴν αὐτῦ, κ) ἀφ' ἡμῶν πορεύσεται ζε ἕως δώσουσι σε(η)εἰς τὰς χεῖρας αὐτῦ. Ἐὰν δὲ ᾖς ἐναντίον αὐτῦ, μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ ζου, ἀλλὰ ἀνάγγειλον χ) τὰ ῥήματά σε, κ) (θ) εὖ σε ποιήσει. καὶ ἐπέλεξαν ἐξ αὐτῶν ἄνδρας ἑκατὸν, κ) παρέζδξαν αὐτῇ κ) τῇ ἄζεφ αὐτῆς, κ) ἤγαγον αὐτὰς ὅπ' τὴν σκιλὴν Ὀλοφέρνε. καὶ ἐφύλεσε σωδρομὴ ἐν πάσῃ τῇ παρεμβολῇ· διεβοήθη γὰ οἱς τὰ σκιλώματα ἡ παρουσία αὐτῆς, κ) ἐλθόντες ἐκύκλων αὐτὴν ὡς οἰκήκει ἔξω τῆς σκιλῆς Ὀλοφέρνε, ἕως παρήγγειλαν αὐτῷ φὶ αὐτῆς. καὶ ἐθαύμαζον ὅπ τῷ κάλλει αὐτῆς, καὶ ἐθαύμαζον τὸς υἱὸς Ἰσραὴλ (ι) ἀπ' αὐτῆς· Καὶ (κ) εἶπεν ἕκας@ πρὸς τὸν πλησίον αὐτῦ, Τίς καταφρονήσει τῦ λαῦ τέτε, ὃς ἔχει ἐν ἑαυτῷ γυναῖκας τοιαύτας; ὅτι ἐ καλόν ἔζιν (λ) ὑπολειπεδαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρα ἕνα, οἳ ἀρεδόντες δυνήσονται κατασφίσαδαι πᾶσαν τὴν γλῶ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες δοντες Ὀλοφέρνη, κ) πάντες οἱ θεράποντες αὐτῦ, καὶ ἐσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν σκιλῶν. Καὶ ἦν Ὀλοφέρνης ἀναπαυόμεν@ ὅπ' τῆς κλίνης αὐτῦ ἐν τῷ κωνωπίῳ, ὃ ἦν ὃν πορφύρας κ) χρυσίε καὶ σμαράγδε κ) λίθων πολυτελῶν καθυφασμένων. Καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ φὶ αὐτῆς, κ) ἐξῆλθεν εἰς τὸ προσκήνιον, κ) λαμπάδες ἀργυραῖ πορήγοσαι αὐτοῦ.

Et dixit ad eos; Præcipite aperire mihi portam civitatis, & exibo ad perfectionem verborum, quæ locuti estis mecum. Et præceperunt juvenibus aperire ei, sicut locuti fuerant. Et fecerunt 10
sic. Et exiit Judith, ipsa, & ancilla ejus cum ea. Prospectabant autem eam viri civitatis, quoadusque descendit montem, donec transiit vallem, & non 11
ultrà aspiciebant eam. Et ibant in valle in rectum: & occurrerunt ei exploratores Assyriorum: & ceperunt eam, & interrogaverunt; Quorum es, & unde venis, & quò vadis? Et dixit; 12
Filia sum Hebræorum, & aufugio à facie eorum: quoniam dandi sunt vobis in devorationem. Et 13
ego venio ad faciem Olophernis principis virtutis vestræ ad annuntiandum verba veritatis: & ostendam ante faciem ejus viam, per quam ibit, & dominabitur universæ montanæ, & non dissonabit de viris ejus caro una, neque spiritus vitæ. Ut autem 14
audiverunt viri verba ejus, & contemplati sunt faciem ejus, & erat ante eos admirabilis pulchritudine valdè: Et dixerunt ad eam; Salvâsti animam tuam, festinans descendere ad faciem domini 15
nostri. Et nunc accede ad tabernaculum ejus; & ex nobis præmittent te, donec tradent te in manus ejus. Sì autem steteris coram eo; ne timeas corde 16
tuo, sed annuntia secundùm verba tua, & benè tibi faciet. Et elegerunt è seipsis viros centum, & adjunxerunt ei, & ancillæ ejus, et duxerũt eas ad tabernaculum Olophernis. Et factus est concursus in omnibus castris. Personuerat enim in tabernaculis præsentia ejus. Et venientes circumdabant eã, sicut stabat extra tabernaculum Olophernis; donec annuntiaverunt ei de ea: & mirabantur super pulchritudine 18
ejus: & mirabantur filios Israel ex ea. Et dixit unusquisq; ad proximũ suum; Quis contemnet populũ hunc, qui habet in se mulieres tales? quoniã non bonũ est remanere ex eis virum unum: qui dimissi poterunt decipere omnem terram. Et exierunt, qui dormiebant juxta Olophernem, & omnes ministri ejus: & introduxerunt eam in tabernaculum. Et erat Olophernes 19
requiescens super lectum suum in conopæo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis (d) intextis. Et annuntiaverũt ei de ea: & exivit in proscenium, et lampades argenteæ præcedentes eum.

MS. A. (a) ἐλάλησεν. (β) αὐτῆς. ἀπεκόπτουν (γ) ἕως οὗ διῆλθεν (δ) ἐθεωρῦσαν (ε) ἀπαγγεῖλαι (ζ) θαυμασία (η) εἰς χεῖρας (θ) ἐυδὴ σε (ι) ἀπὸ (κ) ὅπαν (λ) ἐξ αὐτῶν ὑπολείπεδαι

18 αὐτῷ φὶ αὐτῆς. καὶ ἐθαύμαζον ὅπ τῷ κάλλει αὐτῆς, καὶ ἐθαύμαζον τὸς υἱὸς Ἰσραὴλ (ι) ἀπ' αὐτῆς· Καὶ (κ) εἶπεν ἕκας@ πρὸς τὸν πλησίον αὐτῦ, Τίς καταφρονήσει τῦ λαῦ τέτε, ὃς ἔχει ἐν ἑαυτῷ γυναῖκας τοιαύτας; ὅτι ἐ καλόν ἔζιν (λ) ὑπολειπεδαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρα ἕνα, οἳ ἀρεδόντες δυνήσονται κατασφίσαδαι πᾶσαν τὴν γλῶ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες
19 δοντες Ὀλοφέρνη, κ) πάντες οἱ θεράποντες αὐτῦ, καὶ ἐσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν σκιλών. Καὶ ἦν Ὀλοφέρνης ἀναπαυόμεν@ ὅπ' τῆς κλίνης αὐτῦ ἐν τῷ κωνωπίῳ, ὃ ἦν ὃν πορφύρας κ) χρυσίε καὶ σμαράγδε κ) λίθων πολυτελῶν καθυφασμένων. Καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ φὶ αὐτῆς, κ) ἐξῆλθεν εἰς τὸ προσκήνιον, ὃ ἦν ὃν πορφύρας κ) χρυσίε καὶ σμαράγδε κ) λίθων πολυτελῶν καθυφασμένων. Καὶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit eis, Jubete aperiri portam civitatis, ut egrediar & perficiam quod locuti estis mecum. Et jusserunt pueros aperire ipsi portam sicut dixerat. Feceruntque ita filii civitatis. Et egressa est Judith ipsa & famula sua cum ea. Et prospexerũt filii civitatis, donec descendisset de monte. Cùm autem venissent ad vallem, non viderunt eas ampliùs. Profecta autem rectà in valle, incurrit in stationem primam Assyriorum: Prehensamque interrogârunt, dicentes ei; Quæ nova tua? & unde venis? & quò is? Et dixit eis; Ebræa sum, & fugioque ab eis, quia præstò est ut tradantur vobis in cibum. Ego autem venio ad Alphernam ducem exercitûs vestri, ut notum ipsi faciam verbum verum, & ostendam ei viam quâ eat, & totius montis compos fiat, nec evadat eum quisquam ex filiis carnis, nec ullus spiritus vitæ. Et cùm audîssent viri verba ejus, intuiti sunt faciem ejus, & visa est eis forma ipsius valdè admiranda. Et dixerunt ipsi: Vivificâsti animam tuam in bonum, quòd festinâsti descendere ad dominum nostrum. Nunc cedò ad tabernaculum ejus, quidam autem è nobis deducent te, donec tradant te in manus ipsius. Et cùm stabis coram eo, noli timere in corde tuo, sed ostende ipsi verba tua, & benefaciet tibi. Et elegerunt de seipsis centum viros, quibus ipsam tradiderunt, & ancillam ipsius. Et duxerunt ipsas ad tabernaculum Alphernæ. Factus autem est concursus per tota castra, quia sparsa erat fama adventûs ejus eis qui in tabernaculis: Et venientes circumdederunt ipsam stantem extra tentorium Alphernæ, donec nuntiarent ipsi de ea. Et admirati sunt pulchritudinem ejus. Et auscultârunt verbis ejus, erant enim valdè bona. Admirabanturque filios Israel propter ipsam: Et dixerunt ad socium quisque suum, Quis spernat populum in quo hujusmodi sunt mulieres? Non oportet reliquum fieri ex ipsis vel unum, nè servati decipiant universam terrã. Exierunt autem omnes famuli Alphernæ, & omnes servi ejus, introduxerúntque eam in tentorium. Alphernas autem projectus requiescebat in lecto suo, intra conopeum textum purpurâ & auro, & smaragdis lapidibusque pretiosis. Et indicârunt ipsi de ea. Et cum audîsset, egressus est in atrium taber-
naculi, prælucentibus ipsi lampadibus argenteis: Et adduxerunt eam ad ipsum.

Versio VULG. LAT.

10 Et cùm in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, jubente domino suo.

CAP. XI.

1 Tunc Holofernes dixit ei ; Æquo animo esto, & noli pavere in corde tuo : quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.
2 Populus autem tuus, si non contempsisset me, non
3 levâssem lanceam meam super eum. Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, & placuit
4 tibi ut venires ad nos? Et dixit illi Judith ; Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.
5 Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium : quoniam non solùm homines serviunt illi per te, sed & bestiæ agri obtemperant illi.
6 Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, & indicatum est omni seculo, quoniam tu solus bonus & potens es in omni regno ejus, & disciplina tua
7 omnibus provinciis prædicatur. Nec hoc latet, quod locutus est Achior, nec illud ignoratur, quod ei jus-
8 seris evenire. Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad
9 populum, quòd tradat eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel,
10 tremor tuus super ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos
11 computantur. Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 Ὡς δὲ ἦλθε κατὰ πρόσωπον αὐτῆς Ἰουδὶθ, καὶ πᾶς διεχρότουν τῶν αὐτῆς, ἐθαύμασαν πάντες ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ προσώπου αὐτῆς. καὶ πεσοῦσα ὑπὸ πρόσωπον προσεκύνησεν αὐτῷ· καὶ ἤγειραν αὐτὴν οἱ παῖδες αὐτοῦ.

ΚΕΦ. ια'.

1 Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, Θάρσησον γύναι, μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐγὼ οὐκ ἐκάκωσα ἄνθρωπον ὅστις (α)
2 ἠρέτισε δουλεύειν βασιλεῖ Ναβυχοδονόσορ πάσης τῆς γῆς. Καὶ νῦν ὁ λαός σου ὁ κατοικῶν τὰ ὀρεινὰ, εἰ μὴ (β) ἐφαύλισάν με, οὐκ ἂν ἦρα τὸ δόρυ μου ἐπ' αὐτούς, (γ) ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐποίησαν
3 ταῦτα. Καὶ νῦν λέγε μοι, τίνος (δ) ἕνεκεν ἀπέδρας ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἦλθες πρὸς ἡμᾶς ; ἦλθες γὰρ εἰς σωτηρίαν. θάρσει, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ζήσῃ, καὶ εἰς τὸ λοιπόν. οὐ γάρ ἐστιν ὃς ἀδικήσει σε, ἀλλ' εὖ σε ποιήσει, καθὰ γίνεται τοῖς δούλοις τοῦ κυρίου
4 μου βασιλέως Ναβυχοδονόσορ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἰουδὶθ, Δέξαι τὰ ῥήματα τῆς δούλης σου, καὶ λαλησάτω ἡ παιδίσκη σου ἐν τῷ προσώπῳ σου, καὶ οὐκ ἀναγγελῶ ψεῦδος τῷ κυρίῳ μου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. καὶ ἐὰν κατακολουθήσῃς τοῖς λόγοις τῆς παιδίσκης σου, τελείως πρᾶγμα ποιήσει μετὰ σοῦ ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ὑποπεσεῖ
5 ὁ κύριός μου τῷ ὑπερθυμάτων αὐτοῦ. Ζῇ γὰρ (ε) βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ πάσης τῆς γῆς, καὶ ζῇ τὸ κράτος αὐτοῦ, ὃς ἀπέσταλκέ σε εἰς κατόρθωσιν πάσης ψυχῆς, ὅτι οὐ μόνον ἄνθρωποι διὰ σὲ δουλεύουσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰ θηρία τῆς ἀγρᾶς καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς ἰσχύος σου ζήσονται ὑπὸ Ναβυχοδονόσορ, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἠκούσαμεν γὰρ τὴν σοφίαν σου, καὶ τὰ πανουργεύματα τῆς ψυχῆς σου, (ζ) καὶ ἀνηγγέλη πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι σὺ μόνος ἀγαθὸς ἐν πάσῃ (η) βασιλείᾳ, καὶ
7 δυνατὸς ἐν ἐπιστήμῃ, καὶ θαυμαστὸς ἐν στρατεύμασι πολέμου. Καὶ
ὑπὲρ ὁ λόγος σου ἐλάλησεν Ἀχιὼρ ἐν τῇ συνεδρίᾳ σου, ἠκούσαμεν τὰ ῥήματα αὐτοῦ, ὅτι ἐπίστευσαν αὐτὸν οἱ ἄνδρες Βετυλούα καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐξελάλησεν πρὸς σοί. (θ) διὸ δέσποτα κύριε μὴ παρέλθῃς τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατάθου αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι (ι) ἀληθής ἐστιν. οὐ γὰρ ἐκδικᾶται τὸ γένος ἡμῶν, (κ) ἡ καλὴ ῥομφαία ἐπ' αὐτούς, ἐὰν μὴ ἁμάρτωσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ νῦν ἵνα μὴ γένηται ὁ κύριός μου ἔκπτωτος καὶ ἀπεσταλμένος, καὶ ὑποπέσῃται θάνατος ὅτι (λ) πρόσωπον αὐτῶν, καὶ κατελάβετο αὐτοὺς ἁμάρτημα ἐν ᾧ παροργίσουσι τὸν θεὸν αὐτῶν, ὁπωσοῦν (μ) ἂν ποιήσωσιν ἀτοσίαν. (ν) Ἐπεὶ γὰρ ἐξέλιπεν αὐτοὺς τὰ (ξ) βρώματα, καὶ ἐπανιδὼν πᾶν ὕδωρ, ἐβουλεύσαντο ὑποζυγίοις τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν, Καὶ πάντα ὅσα διεστείλατο αὐτοῖς ὁ θεὸς (ο) ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ μὴ φαγεῖν, διέγνωσαν δαπανῆσαι.

MS.A. (α) ἠρέτισεν (β) ἐφαύλεσέν (γ) ἀλλὰ (δ) ἕνεκα (ε) ὁ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς Ναβυκοδονόσορ, καὶ (ζ) ἃ καὶ (η) τῇ βασιλείᾳ, (θ) δὴ (ι) ἐστὶν ἀληθής. (κ) ὃς (λ) πρόσωπον αὐτῶν, καὶ καταλάβοι (μ) ἐὰν (ν) Ἐπεὶ παρεξέλειπεν (ξ) βρώματα αὐτῶν, καὶ (ο) τοῖς

ut autem venit ad faciem ejus Judith, & ministrorũ ejus ; mirati sunt omnes super pulchritudine faciei ejus. Et procidens in faciem adoravit eum : & erexerunt eam servi ejus. CAP. XI.

ET dixit ad eam Olophernes ; Confide, mulier : ne timeas corde tuo : quoniam ego non malefaciã homini, quisquis elegerit servire (a) regi Nabuchodonosor omnis terræ. Et nunc populus tuus habitans montanam, nisi vilipendissent me, non elevâssem hastam meam super eos : sed ipsi sibi fecerunt hæc. Et nunc dic mihi, cujus gratiâ anfugisti ab eis, & veniſti ad nos ? Venis enim ad salutem : Confide : in nocte hac vives & in reliquum. Non enim est, qui tibi injuriam illaturus sit, sed benè tibi faciet, sicut fit servis domini mei regis Nabuchodonosor. Et dixit ad eum Judith ; Suscipe verba servæ tuæ, & loquatur ancilla tua ad faciem tuam, & non annuntiabo mendacium domino meo in nocte hac. Et, si secutus fueris verba ancillæ tuæ ; perfectè negotium faciet tecum Deus : & non decidet dominus meus à studiis suis. Vivit enim rex Nabuchodonosor universæ terræ, & vivit imperium ejus, qui misit te ad correctionem omnis animæ ; quia non solum homines propter te servient ei, sed etiam bestiæ agri, & pecora, & volatilia cœli propter fortitudinem tuam vivent super Nabuchodonosor, & omnem domum ejus. Audivimus enim sapientiam tuam, & calliditates animæ tuæ : & annuntiatum est omni terræ : quia tu solus bonus in omni regno, & potens in scientia, & mirabilis in (b) expeditionibus belli. Et nunc sermo, quem locutus est Achior in conſessu tuo, audivimus verba ejus ; quoniam servaverunt eum viri Betylua, & annuntiavit eis omnia quæcunque eloeutus erat apud te. Quarè, dominator domine, ne transgrediaris verbum ejus, sed depone illud in corde tuo, quoniam verax est. Non enim sumitur vindicta de genere nostro, non prævalet gladius adversùs eos, nisi peccaverint in Deum suum. Et nunc, ut non fiat dominus meus ejectus, & re infectâ desistens ; & (c) cadet mors super faciem eorum, & occupavit eos peccatum, in quo irritabunt Deum suum, quandocunq; fecerint absurditatem. Quoniam enim defecerunt eos escæ, & rarefacta est omnis aqua ; deliberaverunt injicere manum jumentis suis, Et omnia quæcumque distinxit eis Deus in legibus suis non comedere, decreverunt insumere.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 ... * ... Et cùm starèt Judith coram eo & servis ejus, obstupuerunt omnes pulchritudinem faciei ipsius. Et cadens prona adoravit ipsum. Et prehendentes eam servi ejus erexerunt ipsam.

CAP. XI.

1 ... * ... ET dixit ei Alphernas ; Bono esto animo fœmina, noli timere in corde suo : Nemini enim noceo qui voluerit servire Nebucadnosari regi totius terræ. Et
2 nunc populus tuus qui habitat in monte, nisi spreviſſent me, non elevâssem lanceam adversùs eos : sed ipsi fecerunt
3 sibi hæc. Nunc, dic mihi, quare fugeris ab eis, & veneris ad nos, Venisti enim ad vitam. Bono esto animo : inde ab hac nocte vives. Non enim est qui noceat tibi : faciam enim tibi sicut fit
4 servis domini mei. Et dixit ipsi Judith ; Audi verba ancillæ tuæ, & loquetur ancillà tua coram te, nec loquar falsum coram te hâc nocte. Et si audies verba mea, perficietur quod in manibus habes, quicquid Dominus faciet tecum, nec excidet Dñs meus eo
5 quod instituit facere, quamdiu vivit. Vivit enim Nebucadnosar rex totius terræ, non solùm filii hominum servient ei propter te, sed etiam animalia
6 fera, & pecora, & volucres cœli servient Nebucadnosari per potentiam tuam. Audivimus sapientiam tuam, & instituta cordis tui : et diffamatum est
7 per totam terram, te solum bonum esse in toto regno, admirandumque scientiâ, & in bellis potentem. Nunc autem domine mi, quæ dixit Achior in conventu coram te, verba ejus audivimus. Receperunt enim eum cives, & narravit eis omnia quæ dixit coram te. Propterea domine mi, noli transgredi verbum ejus, sed in corde tuo repone, est enim verum. Non enim sumitur vindicta de populo nostro, nec valet in eum lancea, nisi peccaverint coram Deo suo. Et nunc, ne re infectâ
8 desistat dominus meus, cecidit mors ante eos, & occupavit eos peccatum
9 magnum, quo faciendo provocabunt
10 ad iram Deum suum. Nam quia deficiunt eos escæ, & evanuerunt aquæ ipsorum, Deliberârunt injicere manum
11 jumentis suis, & omnibus quorum esu interdixit eis Deus ipsorum in legibus suis.

Versio VULG. LAT.

12 Et ſancta Domini Dei ſui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitaverunt impendere, & volunt conſumere quæ nec manibus deberent contingere: ergò quoniam hæc faciunt,
13 certum eſt quòd in perditionem dabuntur. Quòd ego ancilla tua cognoſcens, fugi ab illis, & miſit me
14 Dominus hæc ipſa nuntiare tibi. Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla
15 tua, & orabo Deum, Et dicet mihi quando eis reddat peccatum ſuum, & veniens nuntiabo tibi ita ut ego adducam te per mediam Jeruſalem, & habebis
16 omnem populum Iſrael, ſicut oves, quibus non eſt paſtor, & non latrabit vel unus canis contra te: Quo-
17 niam hæc mihi dicta ſunt per providentiam Dei. Et quoniam iratus eſt illis Deus: hæc ipſa miſſa ſum nun-
18 tiare tibi. Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur ſapi-
19 entiam ejus, & dicebant alter ad alterum; Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchritudine,
20 & in ſenſu verborum. Et dixit ad illam Holofernes; Benefecit Deus, qui miſit te ante populum, ut des il-
21 lum tu in manibus noſtris: Et quoniam bona eſt promiſſio tua, ſi fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonoſor magna eris, & nomen tuum nominabitur in univerſa terra.

CAP. XII.

1 Tunc juſſit eam introire ubi poſiti erant theſauri ejus, & juſſit illic manere eam, & conſtituit quid daretur illi de convivio ſuo.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῦ σίτυ, καὶ τὰς δεκάτας τῦ οἴνυ καὶ τῦ ἐλαίου, (α) ἃ διεφύλαξαν ἁγιάσαντες τοῖς ἱερεῦσι τοῖς παρεςηκόσιν ἐν Ἱερυσαλὴμ ἀπέναντι τῦ πρσώπυ τῦ Θεῦ ἡμῶν, κεκέλευκασιν ἐξαναλῶσαι, ἅ ἐν (β) ὐδὲ ταῖς χερσὶν καθῆκεν ἅψασθαι ὑδένα τῶν ὰν τῦ λαῦ. καὶ ἀπες άλκασιν εἰς Ἱερυσαλὴμ, ὅτι καὶ οἱ ἐκῆ κατοικῦντες ἐποίησαν ταῦτα, πρὸ μετοικίσαντας αὐτοῖς τὴν ἄφεσιν ἀπὸ τῆς γερυσίας. καὶ ἔσαι (γ) ὡς ἀναγγείλῃ αὐτοῖς καὶ ποιήσωσι, δοθήσονταί σοι εἰς ὄλεθρον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὀπείνῃ. Ὅθεν ἐγὼ ἡ δέλη συ ὀπιγνῦσα ταῦτα πάντα, ἀπέδραν ἀπὸ πρσώπυ αὐτῶν· καὶ ἀπέςειλέ με ὁ Θεὸς ποιῆσαι μετὰ σοῦ πράγματα, ἐφ' οἷς ἐκπήξεται πᾶσα ἡ γῆ ὅσοι ἐὰν ἀκύσωσιν αὐτά. Ὅτι ἡ δέλη Κυ θεοσεβὴς ὄτι, καὶ θερεπεύσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν Θεὸν τῦ ὐρανῦ· καὶ νῦν μενῶ παρὰ σοὶ κύριέ μυ, καὶ ἐξελεύσεται ἡ δέλη σου κτ' νύκτα εἰς τὴν φάραγγα, καὶ προσεύξομαι πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ (δ) ἐρεῖ μοι πότε ἐποίησαν τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν· καὶ ἐλθοῦσα προσαναποίσω Κυ· (ε) ἐξελεύσῃ Κὺν πάσῃ τῇ δυνάμει συ, καὶ ὐκ ἔσιν ὃς ἀντισήσεταί σοι ἐξ αὐτῶν. καὶ ἄξω Κε διὰ μέσυ τῆς Ἰυδαίας, ἕως τῦ ἐλθεῖν ἀπέναντι Ἱερυσαλήμ· καὶ θήσω τὸν θρόνον συ ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἄξεις αὐτὲς ὡς πρόβατα οἷς ὐκ ἔσι ποιμήν· καὶ ὐ γρύξει κύων τῇ γλώσῃ αὐτῦ ἀπέναντί Κυ· (ζ) Ὅτι ταῦτα ἐλαλήθη μοι κατὰ τὴν πρόγνωσίν μυ, καὶ (η) ἀπηγγέλη μοι. Καὶ ἀπες άλην ἀναγγεῖλαί σοι. Καὶ ἤρεσεν οἱ λόγοι αὐτῶν ὀναντίον Ὀλοφέρνυ, καὶ ὀναντίον πάντων τῶν θεραπόντων αὐτῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτ τῇ Σοφίᾳ αὐτῆς, καὶ εἶπαν, Οὐκ ἔσι τοιαύτη γυνὴ ἀπ' ἄκρυ ἕως ἄκρυ τ γῆς (θ) κάλῳ πρσώπῳ καὶ σωφρόνι λόγων. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, Εὖ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἀποςείλας σε ἔμπροσθεν τῦ λαῦ, τῦ χυθῆναι ἐν χερσὶν ἡμῶν κράτ· ἐν δὲ τοῖς φαυλίσασι τ κυρίυ μυ, (ι) ἀπώλειαν. καὶ νῦν ἀσπὰ σὲ σὺ ἐν τῷ οἴδει συ, καὶ ἀγαθὴ ἐν τοῖς λόγοις Κυ. ὅτι ἐὰν (κ) ποιήσῃς καθὰ ἐλάλησας, ὁ Θεός Κυ ἔσαι μυ Θεὸς, καὶ σὺ ἐν οἴκῳ βασιλέως Να-Κυχοδονόσ ρ καθήσῃ, καὶ ἔσῃ ὀνομασὴ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν.

MS. A. (α) διεφύλαξαν (β) ὐδὲν (γ) ὡς ἐὰν (δ) ἀναγγειλῇ μοι (ε) καὶ ἐξελεύσῃ (ζ) Ὅτι μοι ταῦτα ἐλαλήθη κατὰ (η) ἀνηγγέλη (θ) ἐν καλῷ (ι) ἀπόλεια. (κ) ποιήσης

ΚΕΦ. ιϚ'.

1 Καὶ ἐκέλευσιν ὐσαγαγεῖν αὐτὴν ἔ ἐτίθετο τὰ ἀργυρώματα αὐτῦ, καὶ Κωνόπιξε κατασρῶσαι (α) αὐτῇ ἀπὸ τῶν ὀψοποιημάτων αὐτῦ, καὶ τῦ οἴνυ αὐτῦ (β) πίνειν.

MS. A. (α) αὐτὴν (β) πεῖν.

Et primitias frumenti, & decimas vini, & olei, quæ ſervaverant ſanctificantes ſacerdotibus aſſiſtentibus in Hieruſalem ante faciem Dei noſtri, decreverunt expendere, quæ neque manibus oportebat tangere quenquam eorum, qui de populo. Et miſerunt in Hieruſalem (quoniam, & qui ibi habitant, fecerunt hæc) eos, (d) qui transportarent ipſis remiſſionem à ſenatu. Et erit, ſimul ac renuntiatum ipſis fuerit, & fecerint; dabuntur tibi in perditionem in die illa. Unde ego ſerva tua cognoſcens hæc omnia, 13 aufugi à facie eorum. Et miſit me Deus facere tecum negotia, ſuper quibus ſtupebit univerſa terra, quicunque audiverint ea: Quoniam ſerva tua Dei cultrix eſt, & miniſtrans nocte & 14 die Deo cœli. Et nunc manebo apud te, domine mi: & exibit ſerva tua per noctem in vallem, & deprecabor ad Deum. Et dicet mihi, quando 15 fecerint peccata ſua: & veniens deferam tibi, (e) egredieris cum omni virtute tua, & non eſt qui reſiſtet tibi ex eis. Et ducam te per medium Judææ uſque ad veniendum contra Hieruſalem. Et ponam ſedem tuam in medio ejus, & ages eos tanquam oves, quibus non eſt paſtor: & non latrabit canis linguâ ſuâ coram te: Quo- 16 niam hæc dicta ſunt mihi ſecundùm præcognitionem meam, & annuntiata ſunt mihi, Et miſſa 17 ſum annuntiare tibi. Et placuerunt verba ejus 18 coram Olopherne, & coram omnibus miniſtris ejus: & mirati ſunt ſuper ſapientia ejus, & dixerunt; Non eſt talis mulier à ſummo 19 uſque ad ſummum terræ, pulchrâ ſpecie, & intellectu verborum. Et dixit ad eam Olophernes; 20 Benè fecit Deus mittens te ante populum, ut fiat in manibus noſtris potentia: in iis autem, qui viliſpenderunt dominum meum, perditio. Et nunc venuſta es tu in ſpecie tua, Et bona in verbis tuis. Quarè, ſi feceris, ſicut locuta es, Deus tuus erit 21 meus Deus: & tu in domo regis Nabuchodonoſor ſedebis, & eris nominata apud omnem terram.

CAP. XII.

ET juſſit introducere eam, ubi poſita erat 1 ſupellex argentea ſua: & præcepit parari ei de opſoniis ſuis, & de vino ſuo bibere.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

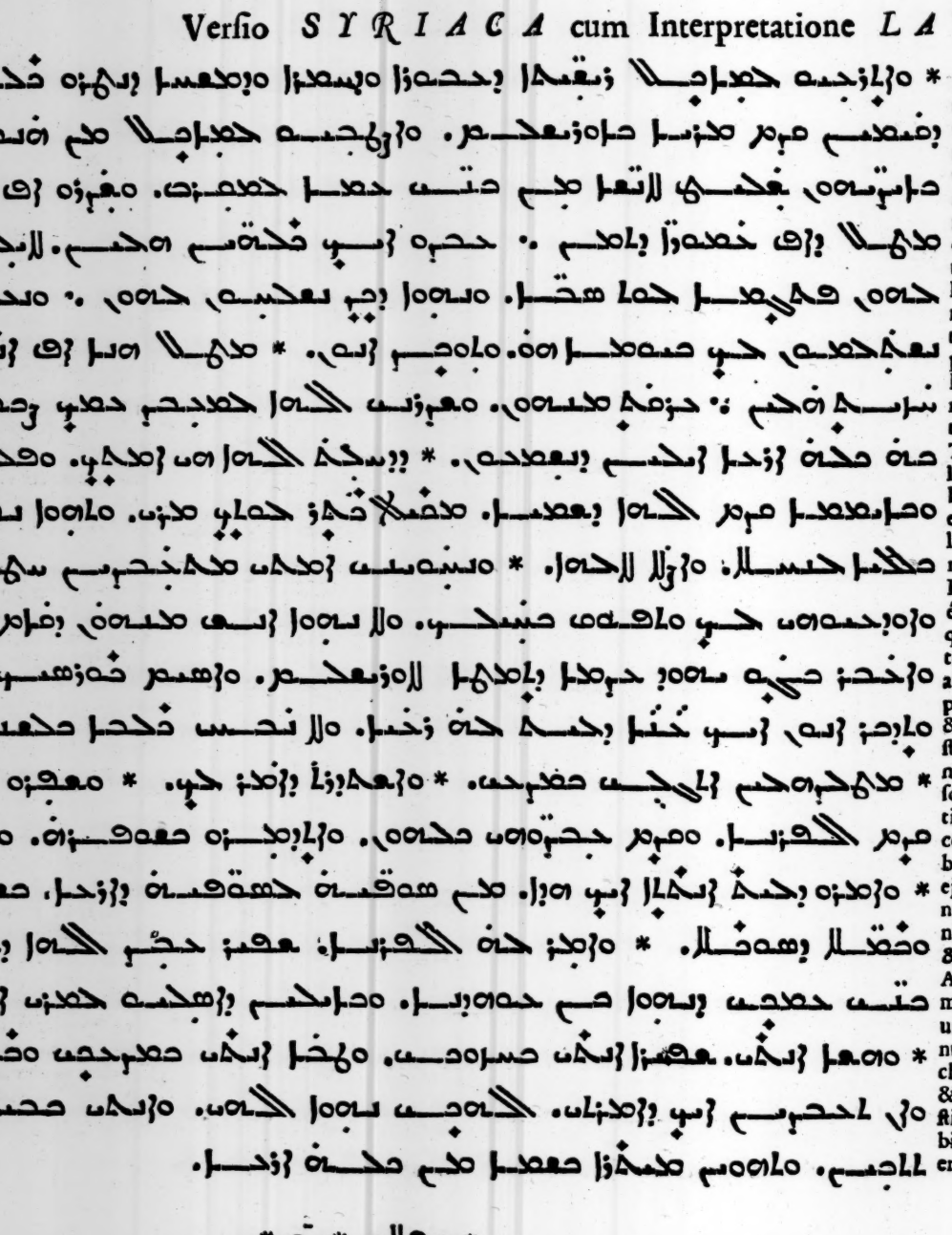

Et conſilium ceperunt edendi primitias frumenti, vini, & olei, quas ſervârunt omnes ſacerdotibus qui miniſtrant Domino Jeroſolymis. His veſci conſenſerunt, quas neque manibus contingere licitum eſt idiotis: miſeruntque Hieroſolyma (nam & qui ibi habitant inſtar horum omnium fecerunt) qui referant verbum hoc ad ſeniores: Qui cùm ad eos miſerint, & fecerint hæc, tradentur tibi die illo, & perdes illos. Pro- 13 pterea ego etiam ancilla tua videns hæc, fugi ab eis. Miſit autem me Dominus ut faciam tecum quod admiretur tota terra quicunque audierint. Timet enim Deum ancilla tua, & co- 14 lit Deum cœli die nocteque: manebo igitur apud te domine mi, & egrediatur ancilla tua noctu in vallem, oraboque Deum. Et oſtendit 15 mihi quando fient peccata ipſorum. Et veniens oſtendam tibi, & egredieris cum exercitu tuo, nec erit quiſquam eorum qui conſiſtat adverſùs te. Et tranſibo per mediam Judæam donec pervenias Hieroſolyma, ponamque ſolium tuum in medio ejus, & duces eos inſtar ovium quibus paſtor non eſt, nec latrabit linguâ ſuâ canis in te. Quia hæc revelata ſunt in 16 ſcientia mea, Miſſaque ſum ut dicam 17 tibi. Et bona viſa ſunt verba ejus 18 coram Alpherna & ſervis ejus omnibus, & obſtupuerunt pulchritudinem ejus & ſapientiam. Dixeruntque, 19 non eſſe fœminam inſtar hujus, à finibus ad fines terræ, formâ vultûs, & prudentiâ verborum. Dixítque ei 20 Alphernas; Benefecit Deus quòd præmiſit te populo ſuo, ut nobis auxilium ſit, & eis qui ſpreverunt Dominum meum perditio. Et nunc pul- 21 chra es tu viſu, & bona ſcientiâ & ſermonibus, & ſi feceris ut dixiſti, Deus tuus erit mihi Deus, & habitabis in domo regis, & famoſa eris præ tota terra.

CAP. XII.

ET juſſit ſterni ipſi darique ipſi de 1 convivio ſuo & vino quod bibebat.

Versio VULG. LAT.

2 Cui respondit Judith, & dixit; Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat
3 super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo. Cui Holofernes ait; Si defecerint tibi ista,
4 quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? Et dixit Judith; Vivit anima tua, Domine meus, quoniam non
expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam ser-
5 vi ejus in tabernaculum, quod præceperat. Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte & ante lucem
6 egrediendi foràs ad orationem, & deprecandi Dominum. Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum suum,
7 per triduum: Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ,
8 & baptizabat se in fonte aquæ. Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam ejus
9 ad liberationem populi sui. Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam
10 suam in vespere. Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum; Vade, & suade Hebræam illam, ut spon-
11 tè consentiat habitare mecum. Fœdum est enim apud Assyrios, si fœmina irrideat virum, agendo ut immunis
12 ab eo transeat. Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit; Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet
13 cum eo, & bibat vinum in jucunditate. Cui Judith respondit; Quæ ego sum, ut contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos ejus bonum, & optimum
14 faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit
15 optimum omnibus diebus vitæ meæ. Et surrexit, & ornavit se vestimento suo, & ingressa stetit ante faciem
16 ejus. Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Οὐ φάγομαι ἐξ αὐτῶν, ἵνα μὴ γένηται σκάν-
3 δαλον, (a) ἀλλ' ὀν τρόπον ἠκολουθηκότων μοι χορηγηθήσεται. Καὶ
εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, (β) Ἐὰν δὲ ἐκλίπῃ τὰ ὃ τα μοῖ ζῇς,
πόθεν (γ) ἐξοίσομέν σοι δόναι (δ) ὅμοια αὐτοῖς; ἐ γὰρ ὅτι μῖν ὑμῶν
4 ὀν τῦ (ε) ἔθνους ζῇς. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ πρὸς αὐτὸν, Ζῇ ἡ ψυχή
σου κύριέ μου, ὅτι ἡ δαπανήσῃ ἡ δόλη σου τὰ ὄντα μετ' ἐμοῦ,
ἕως ἂν ποιήσῃ κύριός μου ἐν χειρί μου ἃ ἐβουλεύσαλο. Καὶ ἠγάγοσαν
αὐτὴν οἱ θεράποντες Ὀλοφέρνε εἰς τ σκηνὴν, ἐ ὕπνωσε μέχρι
μεσούσης (ζ) τῆς νυκτός. ἐ ἀνέστη (η) πρὸς τ ἐωθινὴν φυλακὴν,
5 Καὶ ἀπέστειλε πρὸς Ὀλοφέρνην, λέγων, Ἐπιταξάτω δὴ ὁ κύριός
6 μου, ἐξελθεῖν τ δούλη σου (θ) ἐπὶ τὴ προσδοκίαν ἐξελθεῖν. Καὶ προσ-
ἔταξεν Ὀλοφέρνης τοῖς σωματοφύλαξι μὴ κωλῦσαι αὐτήν.
7 ἐ παρέμεινεν ἐν τῇ παρεμβολῇ ἡμέρας τρεῖς, Καὶ ἐξεπορεύετο
κτ νύκλα εἰς τ φάραγγα Βετυλέα, ἐ ἐβαπτίζετο ὀν τῇ παρεμ-
8 βολῇ ἐπὶ τῆς πηγῆς τὸ ὕδατος. Καὶ (ι) ὡς ἀνέβη, ἐδέετο
τῦ κυρίε θεῦ Ἰσραὴλ κατευθῦναι τ ὁδὸν αὐτῆς εἰς (κ) ἀνάστεμα τ
9 υἱῶν τῦ λαῦ αὐτῦ. Καὶ διαπορευόμενη (λ) καθαρὰ παρέμενε (μ) τῇ
σκιλῇ, (ν) μέχρις ὗ προσετέλεσε τ (ξ) τροφὴν αὐτῆς πρὸς ἑσπέραν.
10 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ, ἐποίησεν Ὀλοφέρνης πότον
τοῖς δούλοις αὐτῦ μόνοις, ἐ ὐκ ἐκάλεσεν εἰς τ (ο) χρῆσιν ἑδέτερα
τῶν πρὸς τ χρείας. καὶ εἶπε Βαγῶα τῷ εὐνύχῳ, ὃς ἦν ἐφεστηκὼς
ἐπὶ πάντων τῶν αὐτῦ, Πεῖσον δὴ πορευθεὶς τ γυναῖκα τ Ἑβραίαν
ἣ ὅτι παρὰ σοὶ, τῦ ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς, ἐ φαγεῖν ἐ πεῖν μεθ'
11 ἡμῶν. Ἰδὲ γὰρ αἰσχρὸν τῷ προσώπῳ ἡμῶν, εἰ γυναῖκα τοιαύτην
παρήσομεν ὐκ ὁμιλήσαντες αὐτῇ, ὅτι ἐὰν ταύτην μὴ ὀπτασ-
12 ώμεθα, καταγελάσεται ἡμῶν. Καὶ ἐξῆλθε Βαγῶας ἀπὸ προσώπε
Ὀλοφέρνε, ἐ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν, ἐ εἶπε, Μὴ ὀκνησάτω δὴ ἡ
παιδίσκη ἡ καλὴ αὕτη ἐλθῦσα πρὸς τ κύριόν μου, δοξασθῆναι κτ'
πρόσωπον αὐτῦ, ἐ (π) πίεσαι μεθ' ἡμῶν οἶνον εἰς εὐφροσύνην οἴνου, ἐ
γενηθῆναι ὲν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ὡς θυγάτηρ μία τῶν υἱῶν Ἀσσὺρ, αἳ
13 παρεστήκασιν ὲν οἴκῳ Ναβυχοδονόσορ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Ἰουδὶθ,
14 Καὶ τίς εἰμι ἐγὼ ἀντερῦσα τῷ κυρίῳ μου; Ὅτι πᾶν ὃ ἔσαι ὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῦ ἀρεστὸν, ταύσασα
15 ποιήσω, ἐ ἔσαι (ρ) τῦτο ἀγαλλίαμα ἕως ἡμέρας (σ) θανάτε μου. Καὶ ἀναστᾶσα ἐκοσμήθη τῷ (τ) ἱμα-
τισμῷ ἐ παντὶ τῷ κόσμῳ τῷ γυναικείῳ. ἐ προσῆλθεν ἡ δόλη αὐτῆς, ἐ ἔστρωσεν αὐτῇ (υ) κατέναντι
Ὀλοφέρνε χαμαὶ τὰ κώδια ἃ (φ) ἔλαβε παρὰ Βαγῶ εἰς τ καθημερινὴν διαίταν αὐτῆς, εἰς τὸ ἐδέσθαι
16 καθακλινομένην ἐπ' αὐτῶν. καὶ εἰσελθῦσα ἀνέπεσεν Ἰουδὶθ, Καὶ ἐξέστη ἡ καρδία Ὀλοφέρνε ἐπ'
αὐτὴν, ἐ ἐσαλεύθη ἡ ψυχὴ αὐτῦ· ἐ ἐν ἐπιθυμίᾳ σφόδρα τῦ συγγενέσθαι μετ' αὐτῆς· ἐ ἐτήρει
καιρὸν τῦ ἀπατῆσαι αὐτὴν, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἶδεν αὐτήν.

Et dixit Judith; Non comedam ex eis, ut non 2
fiat scandalum: sed de eis, quæ secuta sunt me,
præbebitur. Et dixit ad eam Olophernes; Si au- 3
tem defecerint, quæ sunt tecum, unde (a) proferemus
tibi ad dandum similia eis? Non enim est nobiscum
de gente tua. Et dixit Judith ad eum; Vivit 4
anima tua, domine mi, quia non insumet serva tua
ea quæ sunt mecum; donec fecerit Dominus in ma-
nu mea, quæ deliberavit. Et duxerunt eam ministri
Olophernis in tabernaculum: & dormivit usque ad
mediam noctem. Et surrexit ad matutinam vigi-
liam: Et misit ad Olophernem, dicens; Præcipiat, 5
quæso, dominus meus, permittere servam tuam ad-
deprecationem exire. Et præcepit Olophernes cu- 6
stodibus corporis non prohibere eam. Et mansit in
castris dies tres: Et exibat per noctem in vallem 7
Betylua, & baptizabatur in castris super fontem
aquæ. Et, ut ascenderat, orabat Dominum Deum 8
Israel dirigere viam ipsius ad suscitationem filiorũ
populi sui. Et ingrediens munda manebat in taber- 9
naculo, quoadusque attulisset alimentum suum ad
vesperam. Et factũ est in die quarta, fecit Olopher- 10
nes convivium servis suis solis, & non vocavit ad
(b) ministerium quenquam ex iis qui ad usus. Et
dixit Bagoæ eunucho, qui erat præfectus super omnia
quæ ipsius; Persuade nunc vadens mulieri illi He-
brææ, quæ est apud te, venire ad nos, & comedere,
& bibere nobiscum. Ecce enim fœdum faciei no- 11
stræ, si mulierem talem omittamus, non conver-
santes cum ea: quoniam si hanc non allexerimus;
irridebit nos. Et exivit Bagoas à facie Olophernis, 12
& intravit ad eam, & dixit; Ne cunctetur, quæso,
puella pulchra hæc veniens ad dominum meum glo-
rificari ad faciem ejus, & bibere nobiscum in lætitia
vinũ, & fieri in die hac, sicut filia una filiorum
Assur, quæ assistunt in domo Nabuchodonosor. Et 13
dixit ad eum Judith; Et quæ sum ego contradicens
domino meo? Quia omne, quod erit in oculis ejus 14
placitum, festinans faciam: & erit (c) hoc exultatio usque ad diem mortis
meæ. Et exurgens ornavit se veste, & omni ornatu muliebri. Et accessit serva 15
ejus, & stravit ei ante Olophernem humi pelles, quas acceperat à Bagoa
ad quotidianum usum suum, ut manducaret accumbens super eas. Et ingressa
recubuit Judith: Et stupuit cor Olophernis super eam, & commota est ani- 16
ma ejus: & erat cupidus valdè congrediendi cum ea: & observabat tempus
decipiendi eam, ex qua die vidit eam.

MS A. (a) ἀλλὰ (β) Ἐὰν ἐκλείπῃ (γ) ἐξομέν (δ) τὰ ὅμοια (ε) γένους ζῇ. (ζ) νυκτός. (η) οὗ πρὸς τ (θ) ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν προσδοκίαν. (ι) ἕως ἀνέβη, ἔλεγε κυρίε (κ) ἀνάστημα (λ) καθὰ (μ) ὲν τῇ (ν) μέχρι (ξ) πρωΐαν (ο) κλῆσιν (π) πᾶν μεθ' *ὑμῶν (ρ) μοι τῦτο (σ) θανάτε. Καὶ ἀναστᾶσα (τ) ἱματισμῷ τῷ γυναικείῳ. ἐ προσῆλθεν (υ) ἐναντίον (φ) ἔλαβον

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit Judith, Non edam de eo, ne sit 2
mihi in scandalũ: Sed sufficiet mihi quod
mecum venit. Dixit ei Alphernas; Si con- 3
sumptum fuerit, unde erit nobis quod tibi
demus, instar ejus? Nec enim est apud
nos quisquam de populo tuo cui sit in-
star ejus. Et dixit ei Judith; Vivit ani- 4
mã tua domine mi, non consumet ancilla
tua quod attulit secum, donec perfecerit
Deus per manus meas quod cogitavi. Et
introduxerunt ipsam servi Alphernæ in
tentorium: dormivítque usque ad me-
diam noctem: Et surrexit vigiliâ matu- 5
tinâ, & misit ad Alphernam, dixítque ei;
Mandet dñs meus permitti ancillæ suæ, ut
exeat ad orandum. Et mandavit Alfernas 6
custodib⁹ ne prohiberent ipsam. Et man-
sit in castris tres dies: Et noctibus egre- 7
diebatur in vallem Bethpallu, & lavabat
se in fonte aquarum: Et ascendens pete- 8
bat à Deo Israel, ut dirigeret viam suam
ad suscitationem populi sui. Et ingredi- 9
ens manebat in puritate in tabernaculo,
donec vespere cibum sumeret. Et acci- 10
dit die quarto, ut faceret Alphernas con-
vivium servis suis solis, nec militum
quempiam, aut præfectorum vocavit. Et
dixit Bagoæ eunucho præfecto omnibus
suis; I nunc, persuade Ebrææ isti quæ
apud te, ut accedat ad nos, edátque ac bi-
bat nobiscum. Erit enim nobis turpe 11
missam facere talem fœminam, nec cum
eâ colloqui; quæ si non applicuerimus
nos ei, deridebit nos. Et egressus 12
Bagoas de conspectu Alphernæ, ingressus
est ad eam, & dixit; Ne cunctetur juven-
cula pulchra accedere ad dominum me-
um, & honorem accipere coram eo, &
bibere nobiscum vinum, & hilaris esse,
& honorari hodie instar alicujus filiarum
magnatum Assyriæ, quæ habitant in domo
Nebuchadnosaris. Et dixit ipsi Judith; 13
Quæ ego sum, quæ negem domino meo?
Quia quicquid ipsi placuerit, solicitè fa- 14
ciam, & erit mihi gloriæ usq; ad diem quâ
moriar. Et surgens ornavit se vestibus su- 15
is, omnique mundo muliebri: Et ingressa
ancilla ejus stravit ei coram Alphernæ in
terra, pelles agninas (quas à Bagoa acce-
perat ut in illis dormiret) ut sederet cum
ipsis ad edendum. Et ingressa Judith con- 16
sedit. Commotúmque est cor Alphernæ
super ea, & turbata anima ipsius, & con-
cupiscebat valdè cum ipsa congredi;
Quæsiverat enim sibi tempus cognosce-
di ipsam, à die quo ipsam viderat.

Versio VULG. LAT.

17 Et dixit ad eam Holofernes; Bibe nunc, & accumbe
1 in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.
18 Et dixit Judith; Bibam, Domine, quoniam magnifica-
19 ta est anima mea hodiè præ omnibus diebus meis. Et
accepit, & manducavit, & bibit coram ipso, ea quæ
20 paraverat illi ancilla ejus. Et jucundus factus est
Holofernes ad eam, bibítque vinum multum nimis,
quantum nunquam biberat in vita sua.

CAP. XIII.

1 UT autem serò factum est, festinaverunt servi illius
2 ad hospitia sua, & concluſit Vagao ostia cubiculi, &
3 abiit. Erant autem omnes fatigati à vino: Erátque
4 Judith sola in cubiculo. Porrò Holofernes jacebat in
5 lecto, nimiâ ebrietate sopitus. Dixítque Judith puellæ
6 suæ, ut staret foris ante cubiculum, & observaret. Ste-
7 títque Judith ante lectum, orans cum lachrymis, & la-
biorum motu in silentio, Dicens; Confirma me, Dñe
Deus Israel, & respice in hac hora ad opera manuum
mearum, ut, sicut promisisti, Jerusalem civitatem tuam
erigas: & hoc, quod credens per te posse fieri cogitavi,
8 perficiam. Et cùm hæc dixisset, accessit ad columnam,
quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in
9 ea ligatus pendebat, exolvit. Cúmque evaginâsset il-
lum, apprehendit comam capitis ejus, & ait; Confirma
10 me, Domine Deus, in hac hora. Et percussit bis in cervi-
cem ejus, & abscîdit caput ejus, & abstulit conopeum
11 ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum. Et post
pusillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ
12 suæ, & jussit ut mitteret illud in peram suam. Et exie-
runt duæ, secundùm consuetudinem suam, quasi ad ora-
tionem, & transierunt castra, & gyrantes vallem, ve-
13 nerunt ad portam civitatis. Et dixit Judith à longè
custodibus murorum; Aperite portas, quoniam no-
14 biscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel. Et fa-
ctum est, cùm audissent viri vocem ejus, vocaverùnt
presbyteros civitatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, Πίε δὴ, καὶ γλυκάνθητι μεθ' ἡμῶν
18 εἰς εὐφροσύνην. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Πίομαι δὴ κύριε, ὅτι ἐμε-
γαλύνθη τὸ ζῆν μου ἐν ἐμοὶ σήμερον παρὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γενέ-
19 σεώς μου. Καὶ λαβοῦσα (α) ἔφαγε καὶ ἔπιε καθέναντι αὐτοῦ ἃ ἡτοίμα-
20 σεν ἡ δούλη αὐτῆς. Καὶ ηὐφράνθη Ὀλοφέρνης ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἔπιεν
οἶνον πολὺν ζοφόδρα, ὅσον οὐκ (β) ἔπιε πώποτε ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἀφ' ἧς
ἐγεννήθη.

MS. A. (α) ἔπιεν καὶ ἔφαγεν (β) ἔπιεν ἀφ' ἧς ἐγέννηθη.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, ἔσπευσαν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀναλύειν, καὶ Βα-
γώας ζωνόκλεισε τὴν σκηνὴν ἔξωθεν, καὶ ἀπέκλεισε τοὺς παρεστῶτας ἐκ
2 τοῦ προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰς κοίτας αὐτῶν· Ἦσαν
γὰρ πάντες κεκοπωμένοι, διὰ τὸ ἐπὶ πολὺν γεγονέναι τὸ πότον.
3 Ὑπελείφθη δὲ Ἰουδὶθ (α) μόνη ἐν τῇ σκηνῇ, Καὶ Ὀλοφέρνης πε-
4 πτωκὼς ἐπὶ τὴν κλίνην (β) αὐτοῦ· ἦν γὰρ πεπληρωμένος οἴνου ὁ
5 οἶνος. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ τῇ δούλῃ αὐτῆς στῆναι ἔξω τῶν κοιτώνων
αὐτῆς, καὶ ἐπιτηρῆν τὴν ἔξοδον αὐτῆς καθάπαξ καθ' ἡμέραν· ἐξελεύ-
σεσθαι γὰρ ἔφη ἐπὶ τὴν προσευχὴν αὐτῆς. καὶ τῷ Βαγώᾳ ἐλάλησε κατὰ
τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἀπῆλθοσαν πάντες ἐκ (γ) προσώπου, καὶ οὐδεὶς
6 κατελείφθη ἐν τῷ κοιτῶνι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. Καὶ στᾶσα
7 Ἰουδὶθ παρὰ τὴν κλίνην αὐτοῦ, εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, Κύριε
ὁ θεὸς πάσης δυνάμεως, ἐπίβλεψον (δ) ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τὰ
ἔργα τῶν χειρῶν μου, εἰς ὕψωμα Ἰερουσαλήμ· ὅτι νῦν καιρὸς ἀντιλα-
βέσθαι τῆς κληρονομίας σου, καὶ ποιῆσαι τὸ ἐπιτήδευμά μου, εἰς
8 (ε) θραῦμα ἐχθρῶν οἳ ἐπανέστησαν ἡμῖν. Καὶ προσελθοῦσα τῷ
κίονι τῆς κλίνης ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς Ὀλοφέρνου, καθεῖλε τὴν ἀκι-
9 νάκην αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐγγίσασα τῇ κλίνῃ, ἐδράξατο τῆς κόμης τῆς
κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εἶπε, Κραταίωσόν με (ζ) ὁ θεὸς Ἰσραὴλ ἐν τῇ
10 ἡμέρᾳ ταύτῃ. Καὶ ἐπάταξεν εἰς τὸ τράχηλον αὐτοῦ δὶς ἐν τῇ
ἰσχύϊ αὐτῆς, καὶ ἀφεῖλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἀπεκύλισε
τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στρωμνῆς, καὶ ἀφεῖλε (η) τὸ κωνωπεῖον ἀπὸ
11 τῶν σύλων. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε, καὶ παρέδωκε τῇ ἄβρᾳ αὐτῆς
τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου. Καὶ ἐνέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν πήραν τῶν βρωμάτων
12 αὐτῆς, Καὶ ἐξῆλθον αἱ δύο ἅμα κατὰ τὴν ἐθισμὸν (θ) αὐτῶν.
13 τὴν (ι) φάραγγα ἐκείνου, καὶ προσαι ἔσπασαν τὸ ὄρος Βετυλύα, καὶ ἦλθοσαν πρὸς τὰς πύλας αὐτῆς. Καὶ
εἶπεν Ἰουδὶθ μακρόθεν τοῖς φυλάσσουσιν ἐπὶ τὴν πυλῶν, (κ) Ἀνοίξατε, ἀνοίξατε δὴ τὴν πύλην, μεθ'
ἡμῶν ὁ θεὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ποιῆσαι ἔτι ἰσχὺν ἐν Ἰσραὴλ καὶ κράτος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καθὼς καὶ σήμερον ἐποίησε.
14 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως αὐτῆς τὴν φωνὴν αὐτῆς, ἔσπευσαν τοῦ καταβῆναι (λ) κατὰ τὴν
πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν· καὶ συνεκάλεσαν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως.

MS. A. (α) μόνη, Καὶ Ὀλοφέρνης (β) ἑαυτοῦ· (γ) προσώπου αὐτῆς, καὶ (δ) τῇ ὥρᾳ (ε) θραύσμα (ζ) κύριος ὁ θεὸς (η) τῆς (θ) αὐτῶν ἐπὶ τῆς προσευχῆν. καὶ (ι) φάραγγαν (κ) Ἀνοίξατε δὴ, ἀνοίξατε τῆς (λ) ἐπὶ τῆς

Et dixit ad eam Olophernes; Bibe, quæso, & esto nobiscum in lætitia. Et dixit Judith; Bibam nunc, domine: quoniam magnificata est vita mea in me hodiè præ omnibus diebus generationis meæ. Et sumens comêdit, & bibit coram eo, quæ paraverat serva ipsius. Et lætatus est Olophernes ex ea, & bibit vinum multum valdè, quantum non biberat unquam in die una, ex quo natus erat.

CAP. XIII.

UT autem serò factum est; festinaverunt servi illius divertere: & Bagoas concluſit (a) tabernaculum deforis: & excluſit assistentes à facie domini sui: & abierunt ad cubilia sua. Erant enim omnes defatigati: eò quòd plurimùm productum esset convivium. Remansit autem Judith sola in tabernaculo, Et Olophernes jacens super lectum suum: erat enim circumfusum eì vinum. Et dixit Judith servæ suæ stare extra cubiculum ipsius, & observare exitum ejus, sicut quotidié. Exive enim dixit ad orationem suam. Et Bagoe locuta est juxta verba hæc. Et abierunt omnes à (b) facie: & nemo remansit in cubículo à parvo usq; ad magnum. Et stans Judith apud lectum illius, Dixit in corde suo; Domine Deus omnis virtutis, respice in hora hac super opera manuum mearum, in exaltationem Hierusalem: quoniam nunc tempus suscipere hæreditatem tuam, & facere studium meum in quassationem hostium, qui insurrexerunt nobis. Et accedens ad canonem lecti, qui erat ad caput Olophernis, deposuit acinacem ejus ab eo. Et appropiaquans lecto apprehendit comam capitis ejus, & dixit; Confirma me, Deus Israel, in die hac. Et percussit in cervicem ejus bis in fortitudine sua, & abstulit caput ejus ab eo, & revolvit corpus ejus à strato, & abstulit conopæum à columnis. Et post paucum exivit, & tradidit ancillæ suæ caput Olophernis, & injecit illud in peram ciborum suorum: Et exierunt ambæ simul secundùm consuetudinem suam. Et tranſeuntes castra, circumierunt vallem illam, & ascenderunt montem Betylua, & venerunt ad portas ejus. Et dixit Judith à longè iis qui custodiebant super portas; Aperite, aperite, nunc portam: nobiscum Deus, Deus noster ad faciendam adhuc fortitudinem in Israel, & potentiam contra inimicos: sicut etiam hodiè fecit. Et factum est, ut audierunt viri civitatis ejus vocem ejus; festinaverunt descendere ad portam civitatis suæ: & convocaverunt seniores civitatis:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 ... Dixítque ipsi Alphernas; Bibe hilarísque
18 ... esto nobiscum. Et dixit Judith; Bibam do-
19 ... mine, mi quia magnificata est in me vita
mea hodiè, præ omnibus diebus quibus
vixi. Et accipiens edit coram eo de eo quæ
20 paraverat ipsi ancilla sua. Et hilaris fuit
Alphernas coram ea, bibítque multum
vini, quantum non biberat ex quo natus
fuerat, uno quidem die.

CAP. XIII.

1 ... Cùm autem serò factum esset, surre-
xerunt servi ejus ut discederent. Et
clausit Bagoas portam tabernaculi foris,
& excluſit omnes qui stabant coram do-
mino suo: Et discesserunt quisque ad
2 tentorium suum: erant enim lassati
3 multum potando. Et relicta est sola Ju-
4 dith in tentorio. Alphernas autem pro-
jectus erat in lecto suo, quia invaluerat in
5 eum vinum. Et præceperat Judith ancil-
læ suæ, ut staret in foribus cubiculi, & ex-
pectaret egressum ipsius ut cæteris diebus:
dixit enim, Ibo ad orandum. Et locuta
6 erat Bagoæ secundùm eadem. Et discesse-
rant inde omnes, nec relictus erat quis-
quam in cubiculo, magnus aut parvus. Et
7 stans Judith juxta caput Alphernæ, dixit;
Domine, Domine Deus omnis virtutis, re-
spice jam nunc opera manuum mearum, ad
exaltationem Jerosolymorum: Nunc enim
tempus est miserandi hæreditatem tuam,
& faciendi opus quod cor meum instituit,
8 frangendis gentibus quæ surrexerunt in
nos. Et accedens ad columnam *lecti*, quæ
ad caput Alphernæ, evaginavit acinacem
9 ejus. Et accedens ad lectum prehendit
crinem capitis ejus, & dixit; Robora me
10 Deus Israel hodié. Et percussit eum in
collo acinace bis, abstulítque ei caput. Et
devolvit corp⁹ à strato, detractóque à co-
11 lumnis conopeo, Post paulò egressa dedit
caput Alphernæ ancillæ suæ: Repositóque, in
12 pera viatici sui, Et egressæ ambæ simul,
ut tempore orationis, transierunt per ca-
stra Assyriorum, & circumiverunt totam
illam vallem, & ascendentes ad civitatem
13 venerunt ad portam. Et dixit Judith cu-
stodibus de longè; Aperite, aperite mihi
portam, Deus enim noster nobiscum est,
qui dedit vires Israel, & robur adversùs
14 hostes nostros, ut hodié. Et factum est,
cùm audirent cives vocem ejus, ut festi-
narent aperire ipsi portam civitatis ipso-
rum. Et vocârunt presbyteros civitatis:

Versio VULG. LAT.

15 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam jam non esse ventu-
16 ram. Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentio-
17 rem locum, jussit fieri silentium. Cúmque omnes tacuissent, Dixit Judith; Laudate Dominum Deum
18 nostrum, qui non deseruit sperantes in se: Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam pro-
19 misit domui Israel: & interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. Et proferens de pera caput Ho-
lofernis, ostendit illis, dicens; Ecce caput Holofernis
principis militiæ Assyriorum, & ecce conopeum illius,
in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum
20 fœminæ percussit illum Dominus Deus noster. Vivit
autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus
ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & indè
huc revertentem, & non permisit me Dominus ancil-
lam suam coinquinari, sed fine pollutione peccati
revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in eva-
21 sione mea, & in liberatione vestra. Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus. Universi autem adorantes Dominum,
22 dixerunt ad eam; Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.
23 Porrò Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam; Benedicta es tu, filia, à Domino Deo excelso, præ omni-
24 bus mulieribus super terram. Benedictus Dominus, qui creavit cœlum & terram, qui te direxit in vulnera
25 capitis principis inimicorum nostrorum: Quia hodiè nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter angustias & tribulationem generis tui, sed
26 subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri. Et dixit
27 omnis populus; Fiat, fiat. Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Judith; Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quòd ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.
28 Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, & tibi interitum minabatur, dicens; Cùm captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.
29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, &
30 æstuavit anima ejus. Posteà verò quàm resumpto spi-
31 ritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit; Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ζωίδραμον πάντις ἀπὸ μικρῦ ἕως μεγάλυ, ὅτι παρέδοξον ἦν
αὐτοῖς τὸ ἐλθεῖν αὐτὴν, καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας, καὶ ἀναδέξαντο αὐτάς·
16 Καὶ ἅψαντες πῦρ εἰς φαῦσιν, περιεκύκλωσεν αὐτάς. Ἡ δὲ ἄνεπρὸς
17 αὐτὺς φωνῇ μεγάλῃ, Αἰνεῖτε τὸν (α) Θεὸν, αἰνεῖτε· αἰνεῖτε τὸν (β) Θεὸν, ὃς
18 οὐκ ἀπέστησε τὸ ἔλεος αὐτῦ ἀπὸ τῦ οἴκυ Ἰσραὴλ, Ἀλλ' ἔθραυσε τὺς
19 ἐχθρὺς ἡμῶν διὰ χειρός μυ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Καὶ ἐξενέγκασα τὴν
κεφαλὴν ἐκ τῆς πήρας, ἔδειξε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ Ὀλο-
φέρνυ ἀρχιστρατήγυ δυνάμεως Ἀσσὺρ, καὶ ἰδοὺ τὸ κωνωπεῖον (γ) ἐν ᾧ
κατέκειτο ἐν ταῖς μέθαις αὐτῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ κύριος ἐν
20 χειρὶ θηλείας. Καὶ ζῇ (δ) κύριος ὃς διεφύλαξέ μυ, ἐν τῇ ὁδῷ μυ
ᾗ ἐπορεύθην, ὅτι ἐπάτησεν αὐτὸν τὸ πρόσωπόν μυ εἰς ἀπώλειαν
αὐτῦ, καὶ οὐκ ἐποίησεν ἁμάρτημα μετ' ἐμοῦ εἰς μίασμα καὶ αἰσχύνην.
22 καὶ ἔξεστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα, Καὶ κύψαντες προσεκύνησαν
τῷ Θεῷ, καὶ εἶπαν ὁμοθυμαδὸν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξου-
23 δενώσας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον πάντ ἐχθρὺς τῦ λαῦ Συ. Καὶ
εἶπεν αὐτῇ Ὀζίας, (ε) Εὐλογητὴ Σὺ θυγάτηρ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ
παρὰ πάσας τὰς γυναῖκας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς, Καὶ εὐλογημένος κύριος
24 ὁ Θεὸς, ὃς ἔκτισε πάντ ὐρανὺς καὶ τὴν γῆν, ὃς κατεύθυνέ Σε εἰς τραῦμα
κεφαλῆς ἀρχόντος (ζ) ἐχθρῶν ἡμῶν, Ὅτι οὐκ ἀποστήσει ἡ ἐλπίς Συ ἀπὸ
καρδίας ἀνθρώπων μνημονευόντων ἰσχὺν Θεῦ ἕως αἰῶνος. Καὶ
ποιήσαι Σοι αὐτὰ ὁ Θεὸς εἰς ὕψος αἰώνιον, τῦ ἐπισκέψασθαί Σε ἐν
ἀγαθοῖς, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφείσω τῆς ψυχῆς Συ διὰ τὴν ταπείνωσιν τῦ
γένυς ἡμῶν, ἀλλ' ἐπεξῆλθες (η) πτώματι ἡμῶν, εἰς εὐθείαν πορευ-
θῆσα ἐνώπιον τῦ Θεῦ ἡμῶν. Καὶ εἶπαν πᾶς ὁ λαὸς, (θ) Γένοιτο,
γένοιτο. *venisti ruinæ nostræ, in rectum vadens coram Deo nostro.* Et dixerunt omnis populus; *Fiat, fiat.*

MS. A. (α) κύριον, (β) κύριον, ὅτι οὐκ (γ) αὐτῦ ὃν (δ) ὁ κύριος (ε) Εὐλογημένη σὺ Σὺ (ζ) ἐχθρῶν, Ὅτι (η) τῷ πτώματι (θ) Γένοιτο. Καὶ

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὺς Ἰουδὶθ, Ἀκούσατέ μυ, ἀδελφοὶ, καὶ λα-
βόντες τὴν κεφαλὴν ταύτην, κρεμάσατε αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως τῦ
2 τείχυς ὑμῶν. Καὶ ἔσται ἡνίκα (α) ἂν διαφαύσῃ ὁ ὄρθρος, καὶ
ἐξέλθῃ ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν γῆν, ἀναλήψεσθε ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πο-
λεμικὰ ὑμῶν, καὶ (β) ἐξελεύσεσθε πᾶς ἀνὴρ ἰσχύων ἔξω τῆς πόλεως,
καὶ δώσετε ἀρχηγὸν εἰς αὐτὺς, ὡς καταβαίνοντες ἐπὶ τὸ πεδίον εἰς
3 τὴν προφυλακὴν τῶν Ἀσσὺρ, καὶ οὐ καταβήσεσθε. Καὶ ἀναλαβόντες
ἕτοιμα τὰ παρεμβολὰς αὐτῶν, προελεύσονται εἰς (γ) τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν,
4 καὶ ἐγερεῖ τὺς τραπηγὺς τῆς δυνάμεως Ἀσσὺρ, Καὶ ζωίδραμῦν
ἐπὶ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνυ, καὶ οὐχ εὑρήσυσιν αὐτὸν, καὶ ἐπιπεσῦν
ἐπ' αὐτὺς φόβος, καὶ φεύξονται ἀπὸ προσώπυ ὑμῶν.

MS. A. (α) ἐὰν (β) ἐξελεύσονται (γ) τὰς παρεμβολὰς

Et concurrerunt omnes à parvo usque ad magnum: quoniam præter opinionem erat eis venire ipsam: & aperuerunt portam, & susceperunt eas. Et accendentes ignem ad illuminationem, circumdederunt eas. Et illa dixit ad eos voce magnâ; Laudate Deum, laudate, laudate Deum, qui non amovit misericordiam suam à domo Israel, Sed fregit inimicos nostros per manum meam in nocte hac. Et proferens caput è pera, ostendit, & dixit eis; Ecce caput Olophernis principis virtutis Assur, & ecce conopæum, in quo recumbebat in ebrietatibus suis: & percussit eum Dominus in manu fœminæ. Et vivit Dominus, qui custodivit me in via mea, quâ ivi: quoniam decepit eum facies mea in perditionem ipsius, & non fecit peccatum mecum in pollutionem, & confusionem. Et obstupuit omnis populus valdé: Et procumbentes adoraverunt Deum, & dixerunt unanimiter; Benedictus es Deus noster, qui ad nihilum redegisti in die hodierna inimicos populi tui. Et dixit ei Ozias; Benedicta tu, filia, Deo altissimo præ omnibus mulieribus, quæ super terram, Et benedictus Dominus Deus, qui creavit cœlos, & terram, qui direxit te in fractionem capitis principis inimicorum nostrorum: Quoniam non removebitur spes tua à corde hominum commemorantium fortitudinem Dei usque in seculum. Et faciat ea tibi Deus in sublimitatem æternam, visitando te in bonis, eò quòd non pepercisti animæ tuæ propter humiliationem generis nostri, sed subvenisti ruinæ nostræ, in rectum vadens coram Deo nostro. Et dixerunt omnis populus; Fiat, fiat.

CAP. XIV.

ET dixit ad eos Judith; Audite nunc me, fratres: & tollentes caput hoc, suspendite illud super pinnaculum muri vestri. Et erit, cùm illuxerit aurora, & exiverit Sol super terram; sumetis unusquisque vasa bellica vestra, & exibitis omnis vir fortis extra civitatem, & dabitis principem in eos, tanquam descendentes in campum ad excubias filiorum Assur: & non descendetis. Et sumentes illi armaturas suas, ibunt ad castra sua, & excitabunt duces virtutis Assur, Et concurrent ad tabernaculum Olophernis, & non invenient eum, & irruet super eos timor, & fugient à facie vestra.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 ... Et concurrerunt omnes à parvo usque ad magnũ: Mirũ enim ipsis videbatur venisse ipsã. Et apertâ portâ susceperunt ipsam:
16 Accensóque lumine ut viderent, circum-
17 dederunt ipsã: Et dixit eis voce altâ; Laudate Dominum Deum vestrum qui non amovit misericordiam suam ab Israele, Sed fregit hostes nostros manibus nostris
18 nocte hâc. Et eductum de perâ caput
19 ostendit, dicens eis; Ecce caput Alphernæ ducis exercitus Assyriorum, & ecce conopeum in quo cubabat in ebrietate sua: Et confregit eum Dñs manu fœminæ. Et vivit Deus ille qui me custodivit
20 in via quam incessi: at seduxit eum facies mea, neque fecit mecum peccatum, in pollutionem pudendam. Et obstupuerunt
22 valdè omnis populus, & procidentes adorârunt Dominũ, & dixerunt omnes simul; Benedictus Dominus Deus noster, qui confregit hodiè hostẽ populi sui. Et dixit
23 ei Uzias; Benedicta tu filia Domino excelso, præ omnibus mulieribus quæ in terris. Et benedictus Dominus creator cœli, qui
24 secundavit te, ut auferres caput ducis hostium nostrorum. Nec enim recedet
25 laus tua de corde filiorum hominum, qui meminerint potentiæ Domini in seculum. Faciátque ea tibi Deus in exaltationem æternã, & respiciat te in bonum, eò quòd non perperceris vitæ tuæ, præ afflictione populi tui, sed egressã es propter ruinam nostrã, incedens rectà coram Deo nostro. Et dixit populus omnis, Amen, Amen.

CAP. XIV.

ET dixit ipsis Judith; Audite me fratres: 1
Sumite caput hoc, & suspendite in prominentia muri. Et fiet, dilucente aurorâ, 2
& orto Sole super terram, sumptis quisque armis quibus pugnatis, egrediemini omnis vir validus è civitate. Et impositò eis præfecto, egrediemini quasi in vallem, adversùs custodiam primam Assyriorum, non tamen descendetis. Tum illi, sumptis armis, ad castra profecti expergefacient duces suos; Et currentes ad taber- 4
naculum Alphernæ, ubi eum non invenient, cadet in eos metus, & fugient à conspectu vestri.

UMI

Versio VULG. LAT.

5 Cúmque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.
6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputii sui, & appositus est ad populum Israel, & omnis successio generis ejus usque in hodiernum diem. Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, accepítque unusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi strepitu & ululatu. Quod videntes exploratores ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt. Porrò hi qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi gratiâ, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed à sonantibus Holofernes evigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire. Sed cùm venissent ejus duces ac tribuni, & universi majores exercitûs regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis; Intrate, & excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad prælium. Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus, stetit ante cortinam, & plausum fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Judith dormire. Sed cùm nullum motum jacentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, & elevans eam, vidénsque cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum jacêre super terram, exclamavit voce magnâ cum fletu, & scidit vestimenta sua. Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, & exiliit foràs ad populum. Et dixit; Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in illo. Quod cùm audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, & intolerabilis timor & tremor cecidit super eos, & turbati sunt animi eorum valdé. Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ ἐπαχολουθήσαντες ὑμῖν, καὶ πάντες οἱ καλοικοῦντες πᾶν ὅριον
6 Ἰσραὴλ, καλαχρώσαλε αὐλοὺς ὑπ' ὀδοῖς αὐλῶν. Πρὸ δὲ τοῦ ποιῆσαι
ταῦτα, καλέσαλέ μοι Ἀχιὼρ τὸν Ἀμμανίτην, ἵνα ἴδῃ ὃν ἐξαπέσλειλαν
ἐφαυλίσαντα τὸν οἶκον (a) τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ αὐτὸν ὡς εἰς θάναλον
27 ὑποσέλλοντα εἰς ἡμᾶς. Καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἀχιὼρ ἐκ τοῦ οἴκου Ὀζίου.
Ὡς δὲ ἦλθε, καὶ εἶδε τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου ἐν χειρὶ ἀνδρὸς ἑνὸς ἐν
29 τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐξελύθη τὸ πνεῦμα
30 αὐτοῦ. Ὡς δὲ (β) ἀνέλαβον αὐλὸν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν Ἰουδὶθ, καὶ
31 προσεκύνησε τῷ προσώπῳ αὐλῆς, καὶ εἶπεν, Εὐλογημένη σὺ ἐν παντὶ
σκηνώματι Ἰούδα, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει, οἵτινες ἀκούσαντες τὸ ὄνομά
σου παραχθήσονλ. Καὶ νῦν ἀνάγγειλόν μοι ὅσα ἐποίησας ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ Ἰουδὶθ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ
πάντα ὅσα ἦν πεποιηκῶς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξῆλθεν ἕως ἓ ἐλάλ[ει]
αὐτοῖς. Ὡς δὲ ἐπαύσλο λέγουσα, ἠλάλαξεν ὁ λαὸς φωνῇ μεγάλῃ,
6 καὶ ἔδωκαν φωνὴν (γ) εὐφροσύνου ἐν τῇ πόλει αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ Ἀχιὼρ
πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς τῷ Ἰσραὴλ, ἐπίσευσε τῷ θεῷ Σφόδρα,
καὶ περιετέμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυσίας αὐτοῦ, καὶ προσετέθη
7 (δ) πρὸς τὸν οἶκον Ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἡνίκα δὲ ὁ
ὄρθρος ἀνέβη, (ε) καὶ ἐκρέμασε τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου ἐκ τοῦ τείχους,
καὶ ἀνέλαβε πᾶς (ς) ἀνὴρ Ἰσραὴλ τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἐξῆλθον κατ'
(ζ) σπείρας ἐπὶ τὰς ἀναβάσεις τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἀσσὺρ, ὡς
8 εἶδον αὐτοὺς, ἀπέστειλαν ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν. οἱ δὲ ἦλθον
ἐπὶ (η) στρατηγοὺς καὶ χιλιάρχους καὶ ἐπὶ πάντα ἄρχοντα αὐτῶν·
12 καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὸν σκηνὴν Ὀλοφέρνου, καὶ εἶπαν τῷ ὄντι
ἐπὶ πάντων τῶν αὐτοῦ, Ἔγειρον δὴ τὸν κύριον ἡμῶν, ὅτι ἐτόλμησαν οἱ
δοῦλοι καταβαίνειν ἐφ' ἡμᾶς εἰς πόλεμον, ἵνα (θ) ἐξολοθρευθῶσιν εἰς
13 τέλος. Καὶ εἰσῆλθε Βαγώας, καὶ ἔκρουσε τὸν (ι) αὐλαίαν τοῦ σκηνῆς·
ὑπενοεῖτο γὰρ καθεύδειν αὐτὸν μετ' Ἰουδίθ. Ὡς δὲ (ια) ὐδεὶς ἐπέ-
κρουσε, διασείλας εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ ἔυρεν αὐτὸν ἐπὶ
τῆς χλανίδος ἐρριμμένον νεκρὸν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀφῄρητο
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ στεναγμοῦ
15 καὶ βοῆς ἰσχυρᾶς, καὶ διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς
τὴν σκηνὴν ἓ ἦν Ἰουδὶθ καθεύδουσα, καὶ οὐχ ἔυρεν αὐτὴν. καὶ ἐξε-
16 πήδησεν εἰς τὸν (κ) λαὸν, Κράζων, Ἠδίκησε οἱ δοῦλοι, ἐποίησεν
αἰσχύνην μία γυνὴ τοῖς Ἑβραίοις εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως Ναβυχο-
δονόσορ, ὅτι ἰδοὺ Ὀλοφέρνης κεῖται, καὶ ἡ κεφαλὴ οὐκ ἔστιν ἐπ'
17 αὐτῷ. Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα τὰ ῥήματα οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως
Ἀσσὺρ, (λ) τοὺς χιτῶνας αὐτῶν διέῤῥηξαν, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ
18 αὐτῶν σφόδρα, Καὶ ἐγένετο αὐτῶν κραυγὴ καὶ βοὴ μεγάλη
σφόδρα ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς.

Et insecuti vos, & omnes habitantes omnem terminum Israel, prosternite eos in viis eorum. Priusquàm verò faciatis hæc, vocate mihi Achior Ammanitem, ut videns agnoscat eum, qui vilipendebat domum Israel, & ipsum tanquam ad mortem miserat ad nos. Et vocaverunt Achior è domo Oziæ. Ut autem venit, & vidit caput Olophernis in manu viri unius de ecclesia populi; cecidit in faciem, & exolutus est spiritus ejus. Ut autem recreârunt eum; procidit ad pedes Judith, & adoravit faciem ejus, & dixit; Benedicta tu in omni tabernaculo Juda, & in omni gente: qui quidem audientes nomen tuum turbabuntur, Et nunc annuntia mihi, quæcunque fecisti in diebus his. Et annuntiavit ei Judith in medio populi omnia, quæcunq; fuerat faciens, ex qua die exiit, usque dum loquebatur eis. Ut autem cessavit loquens, jubilavit populus voce magnâ, & dedit vocem lætam in civitate sua. Videns autem Achior omnia quæcunque fecerat Deus Israel, credidit Deo valdè, & circumcidit carnem præputii sui, & appositus est ad domum Israel usque in diem hanc. Postquàm verò aurora ascendit; & suspenderunt caput Olophernis è muro. Et sumpsit omnis vir Israel arma sua, & exiverunt per spiras ad ascensiones montis. Filii autem Assur, ut viderunt eos, miserunt ad præfectos suos. Illi autem venerunt ad duces, & Chiliarchos, & ad omnem principem suum. Et advenerunt ad tabernaculum Olophernis, & dixerunt ei, qui super omnia illius; Excita nunc dominum nostrum, quoniam ausi sunt servi descendere super nos ad prælium, ut exterminentur in finem. Et intravit Bagoas, & pulsavit aulam tabernaculi: suspicabatur enim dormire illum cum Judith. Ut autem nemo exaudivit; disjungens intravit in cubiculum, & invenit eum super stratum projectum mortuum, & caput ejus ablatum erat ab eo. Et clamavit voce magnâ cum ploratu, & fletu, & clamore forti, & discidit vestimenta sua. Et intravit in tabernaculum, ubi fuit Judith divertens, & non invenit eam. Et prosiliit ad populum, Vociferans; Prævaricati sunt servi: fecit confusionem una mulier Hebræorum in domum regis Nabuchodonosor, quoniam ecce Olophernes humi, & caput non est super eum. Ut autem audiverunt verba hæc principes virtutis Assur, tunicas suas discidérunt, & turbata est anima eorum valdè: Et facta est eorum vociferatio, & clamor magnus valdè in medio castrorum.

MS. A: (a) Ἰσραὴλ, (β) ἀνελαζεν (γ) εὐφροσύνης (δ) εἰς (ε) ἐκρέμασαν (ς) ἀνὴρ τὰ (ζ) σπείραν (η) τοὺ στρατηγὲς (θ) ἐξολεθρευθῶσιν (ι) αὐλων τῆς σκηνῆς· ὑπενοεῖ (ια) ὐδεὶς ὑπήκουσεν, διεσείλας (κ) λαὸν, Καὶ εἶδησεν, Ἠδίκησαν (λ) διέῤῥαξαν τὺς χιτῶνας αὐτῶν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 .ﬠ *
6 .צּקּרּשּ תּוֹבֿכֿ פֿﭏﭐﭑ ﭒﭓﭔﭕ ﭖﭗﭘﭙ ﭚﭛﭜﭝ ﭞﭟﭠﭡ *
27 .ﭢﭣﭤﭥ ﭦﭧﭨﭩ ﭪﭫﭬﭭ ﭮﭯﭰﭱ * ﭲﭳﭴﭵ ﭶﭷﭸﭹ ﭺﭻﭼﭽ ﭾﭿﮀﮁ
29 .ﮃﮄﮅﮆ ﮈﮉﮊﮋ ﮍﮎﮏﮐ ﮒﮓﮔﮕ ﮗﮘﮙﮚ ﮜﮝﮞﮟ ﮡﮢﮣﮤ *
30 .ﮦﮧﮨﮩ ﮫﮬﮭﮮ ﮰﮱﯓﯔ ﯖﯗﯘﯙ ﯛﯜﯝﯞ ﯠﯡﯢﯣ * ﯥﯦﯧﯨ ﯪﯫﯬﯭ
31 .ﯰﯱﯲﯳ ﯵﯶﯷﯸ ﯺﯻﯼﯽ ﯿﰀﰁﰂ ﰄﰅﰆﰇ ﰉﰊﰋﰌ * ﰎﰏﰐﰑ ﰓﰔﰕﰖ
ﰘﰙﰚﰛ ﰝﰞﰟﰠ ﰢﰣﰤﰥ ﰧﰨﰩﰪ ﰬﰭﰮﰯ ﰱﰲﰳﰴ ﰶﰷﰸﰹ ﰻﰼﰽﰾ
ﱀﱁﱂﱃ ﱅﱆﱇﱈ ﱊﱋﱌﱍ ﱏﱐﱑﱒ ﱔﱕﱖﱗ ﱙﱚﱛﱜ ﱞﱟﱠﱡ ﱣﱤﱥﱦ
6 .ﱨﱩﱪﱫ ﱭﱮﱯﱰ ﱲﱳﱴﱵ * ﱷﱸﱹﱺ ﱼﱽﱾﱿ ﲁﲂﲃﲄ ﲆﲇﲈﲉ ﲋﲌﲍﲎ
ﲐﲑﲒﲓ ﲕﲖﲗﲘ ﲚﲛﲜﲝ ﲟﲠﲡﲢ ﲤﲥﲦﲧ ﲩﲪﲫﲬ ﲮﲯﲰﲱ ﲳﲴﲵﲶ
7 .ﲸﲹﲺﲻ ﲽﲾﲿﳀ ﳂﳃﳄﳅ * ﳇﳈﳉﳊ ﳌﳍﳎﳏ ﳑﳒﳓﳔ ﳖﳗﳘﳙ
8 .ﳛﳜﳝﳞ ﳠﳡﳢﳣ ﳥﳦﳧﳨ * ﳪﳫﳬﳭ ﳯﳰﳱﳲ ﳴﳵﳶﳷ ﳹﳺﳻﳼ
12 .ﳾﳿﴀﴁ ﴃﴄﴅﴆ ﴈﴉﴊﴋ * ﴍﴎﴏﴐ ﴒﴓﴔﴕ ﴗﴘﴙﴚ ﴜﴝﴞﴟ
13 .ﴡﴢﴣﴤ ﴦﴧﴨﴩ * ﴫﴬﴭﴮ ﴰﴱﴲﴳ ﴵﴶﴷﴸ ﴺﴻﴼﴽ
14 .﴿﵀﵁ ﵃﵄﵅﵆ * ﵈ ﵉ ﵊ ﵋ ﵌ ﵍ ﵎ ﵏ ﵐ ﵑ ﵒ ﵓ ﵔ ﵕ ﵖ ﵗ ﵘ ﵙ ﵚ ﵛ ﵜ ﵝ ﵞ ﵟ ﵠ ﵡ ﵢ ﵣ ﵤ ﵥ ﵦ ﵧ ﵨ ﵩ ﵪ ﵫ ﵬ ﵭ ﵮ ﵯ ﵰ ﵱ ﵲ ﵳ ﵴ ﵵ ﵶ ﵷ ﵸ ﵹ ﵺ ﵻ ﵼ ﵽ ﵾ ﵿ ﶀ ﶁ ﶂ ﶃ ﶄ ﶅ ﶆ ﶇ ﶈ ﶉ ﶊ ﶋ ﶌ ﶍ ﶎ ﶏ ﶐ ﶑ ﶒ ﶓ ﶔ ﶕ ﶖ ﶗ ﶘ ﶙ ﶚ ﶛ ﶜ ﶝ ﶞ ﶟ ﶠ ﶡ ﶢ ﶣ ﶤ ﶥ ﶦ ﶧ ﶨ ﶩ ﶪ ﶫ ﶬ ﶭ ﶮ ﶯ ﶰ ﶱ ﶲ ﶳ ﶴ ﶵ ﶶ ﶷ ﶸ ﶹ ﶺ ﶻ ﶼ ﶽ ﶾ ﶿ ﷀ ﷁ ﷂ ﷃ ﷄ ﷅ ﷆ ﷇ ﷈ ﷉ ﷊ ﷋ ﷌ ﷍ ﷎ ﷏ ﷐ ﷑ ﷒ ﷓ ﷔ ﷕ ﷖ ﷗ ﷘ ﷙ ﷚ ﷛ ﷜ ﷝ ﷞ ﷟ ﷠ ﷡ ﷢ ﷣ ﷤ ﷥ ﷦ ﷧ ﷨ ﷩ ﷪ ﷫ ﷬ ﷭ ﷮ ﷯ ﷰ ﷱ ﷲ ﷳ ﷴ ﷵ ﷶ ﷷ ﷸ ﷹ ﷺ ﷻ

Et profecti omnes qui habitatis in finibus Israelis, sternetis & dejicietis eos in viis. Ante autem quàm hæc faciatis, vocate Achior Ammonitam, ut videat & agnoscat eum qui spernebat domum Israelis, & eum ad nos quasi ad mortem misit. Et vocaverunt Achior de domo Uziæ. Et cùm venisset, & vidisset caput Alphernæ in manu cujusdam in cœtu populi, cecidit in faciē, & deliquit ipsius animº. Cúmq; ipsum tenentes erexissent, cecidit ad pedes Judith, & adoravit ipsam, dicens ipsi,; Benedicta tu per omnes populos, qui audient famā tuā, & timebunt. Indica mihi nunc quæ fecisti his diebus. Et narravit ipsi omnia à die quo egressa est, usque ad diem quo loquebatur cum ipsis. Cúmque cessâsset loqui quæ fecerat, clamavit populus voce altâ. Et audita est vox gaudii in civitate ipsorum. Cúmque vidisset Achior omnia quæ fecerat Deus Israeli, credidit in Deum, & circumcidit carnem præputii sui, & adjunctus est populo gentis Israeliticæ usq; in diem hodiernum. Cúmq; manè esset, suspenderunt caput Alphernæ extra murum. Et sumptis quisq; armis suis, egressi sunt in castra ad ascensus montis. Quod cùm vidissent Assyrii, miserunt ad duces suos, & chiliarchas, & omnes præfectos suos. Et profecti ad tentorium Alphernæ, dixerunt Bagoæ præfecto omnibus rebus ejus; Excita ingressus, dominum nostrum: Ausi enim sunt servi descendere adversùs nos ad pugnam, ut pereant in perpetuum. Et profectus Bagoas pulsavit atrium tabernaculi. Putabat enim dormire ipsum cum Judith. Cúmque nemo ipsi responderet, aperiens ingressus est cubiculum, & invenit Alphernam projectum nudum, ablato capite. Et clamavit voce altâ, & cum fletu & gemitu, & clamore magno scidit vestes suas: Et ingressus in tabernaculum ubi morabatur Judith, cùm non inveniret ipsam, egressus ad populum, Dixit eis; Prævaricati sunt servi in dominos suos: Et pudore magno affecit mulier una Hebræa domum Nebuchadnosaris: Quia ecce Alphernam projectum in terra, ablato capite. Et cùm audissent verba ejus duces exercitûs Assyriorum, sciderunt tunicas suas, & conturbatum est cor ipsorum valdè in medio castrorum,

Versio VULG. LAT.

CAP. XV.

1 Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audiſſet, fugit mens & conſilium ab eis, & ſolo tre-
2 more & metu agitati, fugæ præſidium ſumunt, Ita ut nullus loqueretur cum proximo ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus, evadere feſtinabant Hebræos, quos armatos ſuper ſe venire audiebant fugientes
3 per vias camporum & ſemitas collium. Videntes itaque filii Iſrael fugientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderúntque clangentes tubis, & ululantes poſt ipſos.
4 Et quoniam Aſſyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Iſrael uno agmine perſequentes,
5 debilitabant omnes, quos invenire potuiſſent. Miſit itaque Ozias nuntios per omnes civitates & regiones
6 Iſrael. Omnis itaque regio, omníſque u bs, electam juventutem armatam miſit poſt eos, & perſecuti ſunt eos in ore gladii, quouſque pervenirent ad extremi-
7 tatem finium ſuorum. Reliqui autem qui erant in Bethulia, ingreſſi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam, quam fugientes Aſſyrii reliquerant, abſtulerunt, &
8 onuſtati ſunt valdé. Hi verò, qui victores reverſi ſunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt ſecum, ita ut non eſſet numerus in pecoribus, & jumentis, & univerſis mobilibus eorum, ut à minimo uſque ad maximum omnes divites fierent de prædati-
9 onibus eorum. Joacim autem ſummus pontifex, de Jeruſalem venit in Bethuliam cum univerſis preſbyte-
10 ris ſuis, ut videret Judith. Quæ cùm exiſſet ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes; Tu gloria Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia
11 populi noſtri. Quia feciſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum, eò quòd caſtitatem amaveris, & poſt virum tuum, alterum neſcieris: ideò & manus Do-
12 mini confortavit te, & ideò eris benedicta in æter-
13 num. Et dixit omnis populus; Fiat, fiat. Per dies
14 autem triginta, vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorum à populo Iſrael. Porrò autem univerſa, quæ Holofernis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Judith in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi à populo.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. ιε'.

1 Καὶ ὡς ἤκουσαν οἱ ἐν τοῖς σκηνώμασιν ὄντες, ἐξέστησαν ἐπὶ τὸ
2 γεγονὸς· καὶ (α) ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος, Καὶ
οὐκ ἦν ἄνθρωπος μένων καὶ πρόσωπον τῷ πλησίον ἔτι, ἀλλ' ἐκλυθέντες ὁμοθυμαδὸν ἔφευγον ἐπὶ πᾶσαν ὁδὸν τῆς πεδίου καὶ τὴν ὀρεινῆς.
Καὶ οἱ παρεμβεβληκότες ἐν τῇ ὀρεινῇ κύκλῳ Βετυλούα καὶ (β) ἐδιώ-
3 κουσαν εἰς φυγήν. Καὶ τότε οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πᾶς ἀνὴρ πολεμιστὴς
ἐξ αὐτῶν ἐξεχύθησαν ἐπ' αὐτούς. Καὶ ἀπέστειλεν Ὀζίας εἰς Βα-
5 τομαδαΐμ, καὶ (γ) Χωβαΐ, καὶ Χωλὰ, καὶ εἰς πᾶν ὅριον Ἰσραὴλ, τοῦ
ἀπαγγέλλοντας ἃ ἐγένετο ἐπ' αὐτῶν τὰ (δ) συμπεπλεσμένων, καὶ ἵνα πάντες ἐπεκχυ-
6 θῶσι τοῖς πολεμίοις εἰς τὸ ἀναίρεσιν αὐτῶν. Ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ
υἱοὶ Ἰσραὴλ, πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπέπεσον ἐπ' αὐτούς, καὶ (ε) ἔκοπτον αὐτοὺς ἕως Χωβά. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐξ Ἱερουσαλὴμ παρεγενήθησαν καὶ ἐκ πάσης τῆς ὀρεινῆς· ἀνήγγελλον γὰρ αὐτοῖς τὰ γεγονότα
τῇ παρεμβολῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. καὶ οἱ ἐν (ε) Γαλαὰδ καὶ οἱ ἐν
τῇ Γαλιλαίᾳ ἐτραυμάτισαν αὐτοὺς πληγὴ μεγάλῃ, ἕως οὗ παρῆλθον
7 Δαμασκὸν, καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. Οἱ δὲ λοιποὶ οἱ κατοικοῦντες Βε-
τυλούα, (ζ) ἐπέπεσαν τῇ παρεμβολῇ Ἀσσὰρ, καὶ ἐσυλήσαντο αὐτούς,
8 καὶ ἐπλήσθησαν σφόδρα. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀναστάντες ἀπὸ τῆς
κοπῆς, ἐκενέωσαν τὰ λοιπῶν, καὶ αἱ κῶμαι καὶ (η) ἐπαύλεις ἐν τῇ
ὀρεινῇ καὶ πεδινῇ ἐκράτησαν πολλῶν λαφύρων· λίαν γὰρ πολὺ
9 σφόδρα. Καὶ Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας καὶ ἡ γερουσία τῶν
υἱῶν Ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ ἦλθον τοῦ θεάσασθαι τὰ
ἀγαθὰ ἃ ἐποίησε κύριος τῷ Ἰσραὴλ, καὶ τοῦ ἰδεῖν τὴν Ἰουδίθ, καὶ λα-
10 λῆσαι μετ' αὐτῆς εἰρήνην. Ὡς δὲ (θ) εἰσῆλθον πρὸς αὐτὴν, εὐ-
λόγησαν αὐτὴν πάντες ὁμοθυμαδὸν, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν, Σὺ
ὕψωμα Ἰσραὴλ, Σὺ καύχημα μέγα τοῦ (ι) Ἰσραὴλ, Σὺ καύχημα
μέγα τῆς γένεως ἡμῶν. Ἐποίησας (κ) πάντα ταῦτα ἐν χειρί σου,
(λ) ἐποίησας τὰ ἀγαθὰ μετ' Ἰσραὴλ· καὶ (μ) εὐδόκησας ἐπ' αὐτοῖς
ὁ θεός. εὐλογημένη γίνῃ σὺ τῷ παντοκράτορι κυρίῳ εἰς τὸν αἰῶνα
χρόνον. Καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαὸς, Γένοιτο. Καὶ ἐλαφύρευσε (ν) πᾶς
ὁ λαὸς τὴν παρεμβολὴν ἐπ' ἡμέρας τριάκοντα, Καὶ ἔδωκαν τῇ
Ἰουδὶθ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνου, καὶ πάντα τὰ ἀργυρώματα, καὶ τὰς κλί-
νας, καὶ τὰ ὅλκια, καὶ πάντα τὰ (ξ) σκευάσματα αὐτοῦ. καὶ λαβοῦσα
αὐτὰ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ ἡμίονον αὐτῆς, καὶ ἔζευξε τὰς ἁμάξας
αὐτῆς, καὶ ἐσώρευσεν αὐτὰ (ο) ἐπ' αὐτῶν. Καὶ συνέδραμε
πᾶσα γυνὴ Ἰσραὴλ τοῦ ἰδεῖν αὐτὴν, καὶ εὐλόγησαν (π) αὐτὴν· καὶ
ἐποίησαν αὐτῇ χορὸν ἐξ αὐτῶν· καὶ ἔλαβε θύρσους ἐν ταῖς χερσὶν
αὐτῆς, καὶ ἔδωκε τῇ γυναιξὶ τῇ (ρ) μετ' αὐτῆς, καὶ (σ) ἐστεφανώσαντο
τὴν ἐλαίαν αὐτῆς καὶ (τ) αἱ μετ' αὐτῆς.

CAP. XV.

ET ut audiverunt, qui erant in tabernaculis; 1
obſtupuerunt ſuper factum: & irruit ſuper eos timor,
& tremor: & non fuit homo manens ad faciem 2
proximi ultra: ſed effuſi unanimiter fugiebant ſuper
omnem viam campi, & montanæ. Et qui caſtra-
metati erant in montana in circuitu Betylua; &
verſi ſunt in fugam. Et tunc filii Iſrael, omnis vir 3
bellator ex iis, effuderunt ſe ſuper eos. Et miſit 5
Ozias in Bathomaſthàm & Chobai, & Chola, &
ad omnem terminum Iſrael, qui annunciarent ſuper
his quæ confecta fuerant, & ut omnes ſuperfunde-
rentur hoſtibus ad perditionem eorum. Ut autem 6
audiverunt filii Iſrael; omnes unanimiter irruerunt
ſuper eos, & cædebant eos uſque Choba. Similiter
autem & qui de Hieruſalem advenerant, & ex
omni montana. Annunciaverant enim eis quæ
facta erant caſtris inimicorum ſuorum. Et qui in
Galaad, & qui in Galilæa, diſſipaverunt eos plaga
magna, quoaduſque prætervierunt Damaſcum, & fi-
nes ejus. Cæteri autem, qui habitabant Betylua, 7
irruerunt in caſtra Aſſur, & prædati ſunt eos, &
ditati ſunt valdé. Filii autem Iſrael revertentes 8
à cæde, dominati ſunt reliquorum: & pagi, &
villæ in montana, & campeſtri obtinuerunt multa
ſpolia: erat enim multitudo plurima valdé. Et 9
Joacim ſacerdos magnus, & ſeniores filiorum Iſ-
rael habitantes in Hieruſalem venerunt ad ſpectan-
dum bona, quæ fecerat Dominus Iſraeli, & ad vi-
dendam Judith, & loquendum cum ea pacem. Ut 10
autem intrarunt ad eam; benedixerunt eam omnes
unanimiter, & dixerunt ad eam: Tu ſublimitas
Iſrael, tu exultatio magna Iſrael, tu gloria ſo magna
generis noſtri. Feciſti omnia hæc in manu tua, 11
feciſti bona cum Iſrael: & benè ſentiat ſuper eis
Deus. Benedicta eſto apud omnipotentem Dominum
in æternum tempus. Et dixit omnis populus: Fiat. 12
Et ſpoliavit omnis populus caſtra per dies triginta: 13
Et dederunt Judith tabernaculum Olophernis, & 14
omnem argenteam ſupellectilem, & lectos, & pelvem
& omne vaſarium ejus. Et accipiens ipſa impo-
ſuit ſuper mulam ſuam, & junxit plauſtra ſua, &
coacervavit ea ſuper illa. Et concurrit omnis mu-
lier Iſrael ad videndam eam, & benedixerunt eam:
& fecerunt ei chorum ex ſe: & ſumpſit thyrſos in
manibus ſuis, & dedit mulieribus, quæ ſecum, &
(α) coronatæ ſunt oliva, ipſa, & quæ cum ipſa.

MS. A. (α) ἔπεσεν (β) ἐξεδίωξαν (γ) Βηθαΐ, καὶ Χωβαΐ, καὶ Χωλὰ, (δ) συνελεσμένων, (ε) ἐκόπτοντο (ϛ) τῇ Γαλαὰδ (ζ) ἐπέπεσον (η) αἱ πόλις (θ) εἰσῆλθον (ι) Ἱερουσαλὴμ, (κ) ταῦτα πάντα (λ) εὐποίησας (μ) εὐδόκησεν (ν) ὁ λαὸς (ξ) καλασκεύασμα (ο) μετ' αὐτῶν (π) αὐτῇ χορὸν (ρ) μετ' (σ) ἐστεφανώσατο (τ) οἱ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XV.

Cumque audiſſent qui in tabernaculis, 1
mirati ſunt quid tandem factum eſſet. Ce-
cidítque in eos timor ac tremor, Nec 2
manſerunt vir coram proximo ſuo, ſed fu-
gerunt ſimul per omnes vias, in vallibus
ac montibus. Et qui caſtrametabantur in
montibus circumcirca, cœperunt fugere. Tunc filii Iſrael egreſſi ſunt in eos, 3
omnes bellatores, & effuſi ſunt in eos.
Miſítq; Uzias ad omnes fines Iſraelis qui 5
notum ipſis facerent quod acciderat, &
ut exirent omnes adverſùs hoſtes, & ex-
terminarent ipſos. Quod ut audiverunt 6
Iſraelitæ, omnes ſimul ceciderunt in eos,
& cecíderunt eos uſque ad Hoba. Simi-
liter Jeroſolymitæ qui venerant ab omni-
bus montibus: audiverant enim quic-
quid factum fuerat exercitui hoſtium ſuo-
rum. Et qui in Galaad & Galilæa, egreſſi
adverſùs eos, percuſſerunt eos plagâ ma-
gnâ, donec tranſierant Damaſcum, & fi-
nes ejus. Reliqui autem incolarum Beth- 7
pallu irruentes in caſtra Aſſyriorum, præ-
dati ſunt, & captivos ceperunt, & ditati
ſunt admodúm. Et reverſi ſunt Iſraelitæ
à bello: Et occupârunt reliquas civi- 8
tates quæ in montibus & vallibus, cepe-
runtq; prædam magnam. Venitque Joja- 9
kim ſacerdos ſummus, & preſbyteri If-
raelis, & qui habitabant Jeroſolymis ad
ſalutandum Judith. Cúmque egreſſa 10
eſſet ad ipſos, benedixerunt eam omnes
ſimul, & dixerunt; Tu, ſublimitas Jero-
ſolymorum es, & gloria Iſraelis, & laus
populi noſtri: Quæ feciſti hæc omnia 11
manibus tuis, & benefeciſti Iſraeli, &
placuerunt ea Domino. Et benedicta ſis
Domino omnipotenti in ſeculum ſeculo-
rum. Et dixit omnis populus; Amen, 12
Amen. Et ſcrutatus eſt populus caſtra 13
Aſſyriorum tres totos dies: Dederúnt- 14
que Judith tabernaculum Alphernæ, &
univerſum inſtrumentum ejus, lectum e-
jus, & jumenta ejus. Et accepit ea, & im-
poſuit mulis, junxítque plauſtra ſua, &
impoſuit ea ipſis. Et concurrerunt ad
eam omnes mulieres Iſraelis, & circum-
dederunt ipſam. Et elegit ex ipſis chio-
rum cantantium: Et accepit manu ſuâ
thyrſos palmarum, & dedit fœminis quæ
cum ea, poſuítque coronam oleaginam
in capite, ipſa & ſociæ ejus:

Versio VULG. LAT.

15 Et omnes populi gaudebant, cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis & citharis.

CAP. XVI.

1 Tunc cantavit canticum hoc Domino Judith, di-
2 cens; Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum novum,
3 exaltate, & invocate nomen ejus. Dominus conte-
4 rens bella, Dominus nomen est illi. Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu
5 omnium inimicorum nostrorum. Venit Assur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suæ: cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum
6 cooperuerunt valles. Dixit se incensurum fines meos, & juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare
7 in prædam, & virgines in captivitatem. Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in ma-
8 nus fœminæ, & confodit eum. Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes oppositerunt se illi, sed Judith
9 filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum. Exuit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimen-
10 to lætitiæ in exultatione filiorum Israel. Unxit faciem suam unguento, & colligavit crincinnos suos mitrâ,
11 accepit stolam novam ad decipiendum illum. Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervi-
12 cem ejus. Horruerunt Persæ constantiam ejus, &
13 Medi audaciam ejus. Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes
14 in siti. Filii puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in præ-
15 lio à facie Domini Dei mei. Hymnum cantemus
16 Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro. Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in virtute tua,
17 & quem superare nemo potest. Tibi serviat omnis creatura tua: quia dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat
18 voci tuæ. Montes à fundamentis movebuntur cum aquis: petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA

Καὶ προῆλθεν παντὸς τοῦ λαοῦ ἐν χορείᾳ ἡγουμένη πασῶν τῶν γυναικῶν, καὶ ἠκολούθει πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ ὡπλισμένοι καὶ στεφάνων καὶ ὕμνων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. Καὶ ἐξῆρχεν Ἰουδὶθ † ἐξομολογήσιν ταύτην ἐν παντὶ Ἰσραὴλ, καὶ (υ) ἐπεφώνει πᾶς ὁ λαὸς † αἴνεσιν ταύτην. MS.A.(υ) ἐπεφώνουν

ΚΕΦ. ιε'.

Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Ἐξάρχετε τῷ θεῷ μου ἐν τυμπάνοις, ἄσατε τῷ κυρίῳ μου ἐν κυμβάλοις, ὀρθρίσατε αὐτῷ ψαλμὸν καινὸν, ὑψώσατε καὶ (α) ἐπικαλέσασθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὅτι (β) θεὸς συντρίβων πολέμους κύριος, Ὅτι εἰς παρεμβολὰς αὐτοῦ ἐν μέσῳ λαοῦ ἐξέλατό με ἐκ χειρὸς (γ) † καταδιωκόντων με. Ἦλθεν Ἀσσὺρ ἐξ ὀρέων ἀπὸ Βορρᾶ, ἦλθεν ἐν μυριάσι δυνάμεως αὐτοῦ, ὧν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐνέφραξε χειμάρρους, καὶ ἡ ἵππος αὐτῶν ἐκάλυψε βουνούς. Εἶπεν ἐμπρῆσαι τὰ ὅριά μου, καὶ τοὺς νεανίσκους μου ἀνελεῖν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ τὰ θηλάζοντά μου θῆσαι εἰς ἔδαφος, καὶ τὰ νήπιά μου (δ) δοῦναι εἰς προνομὴν, καὶ τὰς παρθένους μου σκυλεῦσαι. Κύριος παντοκράτωρ ἠθέτησεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ θηλείας. Οὐ γὰρ κατέπεσεν ὁ δυνάστης αὐτῶν ὑπὸ νεανίσκων, οὐδὲ υἱοὶ Τιτάνων ἐπάταξαν αὐτῶν, οὐδὲ ὑψηλοὶ γίγαντες ἐπέθεντο αὐτῷ, ἀλλὰ Ἰουδὶθ θυγάτηρ Μεραὶ ἐν κάλλει προσώπου αὐτῆς παρέλυσεν αὐτόν. Ἐξεδύσατο γὰρ στολὴν χηρεύσεως αὐτῆς εἰς ὕψος † πονούντων ἐν Ἰσραὴλ, Ἠλείψατο τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἐν μυρισμῷ, καὶ ἐδήσατο τὰς τρίχας αὐτῆς ἐν μίτρᾳ, καὶ ἔλαβε στολὴν λευκὴν εἰς ἀπάτην αὐτῷ. Τὸ σανδάλιον αὐτῆς ἥρπασεν ὀφθαλμὸν αὐτῷ, καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ἠχμαλώτισε ψυχὴν αὐτοῦ· διῆλθεν ὁ (ε) ἀκινάκης † τράχηλον αὐτοῦ. Ἔφριξαν Πέρσαι † (ζ) τόλμαν αὐτῆς, καὶ Μῆδοι τὸ θράσος αὐτῆς (η) ἐφρόνησαν. Τότε ἠλάλαξαν οἱ ταπεινοί μου, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἀδυνατοῦντές μου, καὶ ἐπτοήθησαν· ὕψωσαν † φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἀνεχάπησαν. Υἱοὶ κοράσιων κατέκλιναν αὐτούς, καὶ ὡς (θ) παῖδας αὐτομολοῦντων ἐτίτρωσκον (ι) αὐτούς· ἀπώλοντο ἐν ὁδρατίξεως κυρίου μου. Ὑμνήσω τῷ (κ) θεῷ μου ὕμνον. Κύριε μέγας εἶ, καὶ ἔνδοξος, θαυμαστὸς ἐν ἰσχύϊ, ἀνυπέρβλητος. Σοὶ δουλευσάτω πᾶσα ἡ κτίσις σου, ὅτι εἶπας, καὶ ἐγενήθησαν· ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου, καὶ ᾠκοδόμησας· καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεται τῇ φωνῇ σου. Ὄρη γὰρ ἐκ θεμελίων σὺν ὕδασι σαλευθήσεται, πέτραι δὲ ἀπὸ προσώπου σου ὡς κηρὸς (λ) τακήσονται.

MS.A. (α) ἐπικαλῶσθε (β) ὁ θεὸς (γ) καταδιωκόντων με. (δ) δοῦναι (ε) ἀκινάκης (ζ) τόλμαν (η) ἐπεφρόνησαν (θ) παῖδας (ι) ἀπώλοντο (κ) κυρίῳ ὕμνον ᾠδὴν. (λ) τακήσῃ.

Et præivit omnem populum in choræa, ducens omnes mulieres: & sequebatur omnis vir Israel armati cum coronis, & hymnis in ore suo. Et inchoavit Judith confessionem hanc in omni Israel, & subcinebat omnis populus laudem hanc.

CAP. XVI.

Et dixit Judith; Incipite Deo meo in tympanis: cantate Domino meo in cymbalis: modulamini ei psalmum novum: exaltate, & invocate nomen ejus: Quoniam Deus conterens bella Dominus: Quoniam in castris ejus in medio populi eripuit me de manu persequentium me, Venit Assur è montibus ab Aquilone: venit in myriadibus virtutis suæ, quarum multitudo earum obstruxerat torrentes, & equitatus eorum operuerat colles. Dixit combusturum fines meos, & juvenes meos perempturum in gladio, & lactentes meos positurum in pavimentum, & infantes meos daturum in direptionem, & virgines meas spoliaturum. Dominus omnipotens frustratus est eos in manu fœminæ. Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, neque filii Titanum percusserunt eum, neque excelsi gigantes invaserunt eum, sed Judith filia Merari in pulchritudine faciei suæ dissolvit eum. Exuit enim stolam viduitatis suæ in sublimitate laborantium in Israel, unxit faciem suam in unguento, & ligavit capillos suos in mitra, & sumpsit stolam lineam in deceptionem illius: Sandalium ipsius rapuit oculum ejus, & pulchritudo ipsius captivavit animam ejus. Pertransiit acinaces cervicem ejus: Horruerũt Persæ audaciam ipsius, & Medi confidentiã ipsius (a) disrupti sunt, Tunc vociferati sunt humiles mei, & timuerunt infirmi mei, & expaverunt: exaltaverunt vocem suam, & reversi sunt. Filii puellarum compunxerunt eos, & tanquam pueros transfugarum vulnerabant eos. Perierunt ab acie Domini mei. Hymnum dicam Deo meo, hymnum dicam. Domine, magnus es, & gloriosus, mirabilis in fortitudine, insuperabilis. Tibi serviat omnis creatura tua: quoniam dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & ædificavit: & non est qui resistet voci tuæ. Montes enim à fundamentis cum aquis commovebuntur: petræ autem à facie tua tanquam cera, liquescent:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Venerúntque omnes principes Israelitarum, fœminæque ipsarum, & cum ipsis venerunt filii Israel armati, impositis sibi coronis, cum cantico in ore suo. Et inchoavit Judith confessionem suam toti Israeli, & respondit totus populus laudationem Domini.

CAP. XVI.

Canticum Judith.

Et dixit Judith; Cantate Domino cum tympanis: psallite ipsi cum cymbalis: canite ipsi canticum novum, & exaltate eum, & invocate nomen ejus. Tu, Deus conterens bella, Domine: Qui castrametaris in medio populi tui, ad liberandum eos de manu comprimentium ipsos. Venit Assyrius à montibus Aquilonis, venit cum myriadibus exercitûs sui. Multitudine ipsorum obstruxerunt torrentes, & equitatus ipsorum operuit colles. Dixerunt combusturos se fines meos, & adolescentes meos occisuros gladio, juvenésque tradituros in captivitatem, & virgines meas in prædam. Dominus omnipotens frustratus est eos: manu fœminæ perdidit eos. Non enim per juvenes ceciderunt fortes ipsorũ, nec quisquam de filiis potentium percussit eos, nec viri staturæ celsæ aggressi sunt eos. Sed Judith filia Merari pulchritudine faciei suæ seduxit cum. Exuit vestes viduitatis suæ in gloriam dolentium Israelis: Unxit aromatibus faciem suam, ligavit cincinnos suos reticulo: induit vestes suas ut ipsum deciperet. Sandalia ejus rapuerunt oculos ipsius, pulchritudo ejus captivam fecit animam ipsius. Recidit acinaces ipsius caput ejus. Commoti sunt Persæ ab audacia ejus, & Medi à robore ejus confracti. Tunc vociferati sunt afflicti mei, clamârunt infirmi mei, & ceciderunt, & extulerunt vocem suam, & confracti sunt. Sicut puellas, transfixerunt eos, & sicut servos fugitivos ceciderunt eos, perierunt tanquam à castris Domini Dei nostri. Cantabo Domino canticum novum. Domine omnipotens, magnus es tu, et laudabilis: Gigas robore tu, & invictus: te colent omnes populi, & tibi serviet tota terra quã creâsti: quia tu dixisti, et facta sunt; collocâsti ea, et constituta sunt. Nec est qui adversùs verbũ tuum consistat. Montes à fundamentis suis cum aquis suis commovebuntur, & petræ instar ceræ fundentur, à conspectu tuo:

Versio VULG. LAT.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.
20 Væ genti insurgenti super genus meum : Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii vi-
21 sitabit illos. Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut utantur, & sentiant usque in sempiter-
22 num. Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Jerusalem adorare Dominum : & mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta,
23 & vota, & repromissiones suas. Porrò Judith, universa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius,
24 obtulit in anathema oblivionis. Erat autem populus jucundus secundùm faciem sanctorum, & per tres menses gaudium hujus victoriæ celebratum est cum
25 Judith. Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam, & Judith magna facta est in Bethulia,
26 & præclarior erat universæ terræ Israel. Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Ma-
27 nasses vir ejus. Erat autem diebus festis procedens
28 cum magna gloria. Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, & dimisit abram suam liberam, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethu-
29 lia. Luxitque illam omnis populus diebus septem.
30 In omni autem spatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem ejus annis multis. Dies autem victoriæ hujus festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 (α) Ἐτὶ δὲ τοῖς φοβουμένοις σε σὺ (β) εὐιλαθήσῃ αὐτοῖς. ὅτι μικρὸν
πᾶσα θυσία εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ ἐλάχιστον πᾶν στέαρ εἰς ὁλοκαύ-
20 τωμά σοι. ὁ δὲ φοβούμενος τὸν κύριον, μέγας διαπαντός. Οὐαὶ
ἔθνεσιν (γ) ἐπαισχυνθοῦσι τῷ γένει μου· κύριος παντοκράτωρ ἐκδι-
21 κήσει αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, Δοῦναι πῦρ καὶ σκώληκας εἰς
22 σάρκας αὐτῶν, καὶ κλαύσονται ἐν αἰσθήσει ἕως αἰῶνος. Ὡς
δὲ ἦλθοσαν εἰς Ἱερουσαλήμ, προσεκύνησαν τῷ θεῷ· καὶ ἡνίκα
ἐκαθαρίσθη ὁ λαὸς, ἀνήνεγκαν τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν, καὶ τὰ
23 ἑκούσια αὐτῶν, καὶ τὰ δόματα. (δ) Καὶ ἀνέθηκεν Ἰουδὶθ πάντα
τὰ Χολοφέρνου, ὅσα ἔδωκεν ὁ λαὸς αὐτῇ, καὶ τὸ κωνωπεῖον
ὃ ἔλαβεν (ε) αὐτὴ ἐκ τῆς κοίτης (ζ) αὐτοῦ, εἰς (η) ἀνάθημα
24 τῷ θεῷ ἔδωκε. Καὶ ἦν ὁ λαὸς εὐφραινόμενος (θ) ἐν Ἱερου-
σαλὴμ κατὶ πρόσωπον τῶν ἁγίων ὅλη μῆνας τρεῖς, καὶ Ἰουδὶθ μετ'
25 αὐτῶν κατέμεινε. Μετὰ δὲ (ι) τὰς ἡμέρας ταύτας ἀνέζευξεν
(κ) ἕκας ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· καὶ Ἰουδὶθ ἀπῆλθεν εἰς
Βετυλούα, καὶ ἐμέμενεν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς· καὶ ἐφύετο καθ'
26 ὅλον καιρὸν αὐτῆς ἔνδοξος ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Καὶ πολλοὶ ἐπεθύ-
μησαν αὐτὴν, καὶ οὐκ ἔγνω ἀνὴρ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς αὐτῆς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀπέθανε (λ) Μανασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐ-
27 τῆς, καὶ προστέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ (μ) ἦν πρεσβύτερος
28 μεγάλη σφόδρα. Καὶ ἐγήρασεν (ν) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς
(ξ) ἔτη ἑκατὸν πέντε, καὶ ἀφῆκε τὴν ἄβραν αὐτῆς ἐλευθέραν,
καὶ ἀπέθανεν εἰς Βετυλούα, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ
29 ἀνδρὸς αὐτῆς Μανασσῆ, Καὶ (ο) ἐπένθησεν αὐτὴν οἶκος Ἰσραὴλ
ἡμέρας ἑπτά. καὶ διῆλε τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν
αὐτὴν, πᾶσι τοῖς ἐγγιστα Μανασσῆ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῖς
30 ἐγγιστα τῆ γένους αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἦν ἔτι ὁ ἐκφοβῶν τὸν υἱὸν

19 *Super timentes autem te tu benè propitiaris eis :* 19
quoniam parvum omne sacrificium in odorem suavitatis ; & minimus omnis adeps in holocaustoma tibi : timens autem Dominum magnus semper. Væ gentibus insultantibus generi meo, 20
Dominus omnipotens ulciscetur eos in die judicii, Dando ignem, & vermes in carnes eorum : & 21
plorabunt in sensu usque in seculum. Ut autem venerunt in Hierusalem ; adoraverunt Deum. Et postquàm mundatus est populus ; obtulerunt holocausto- 22
mata sua, & spontanea sua, & dona. Et posuit 23
Judith omnia vasa Olophernis, quæ dederat populus ipsi, & conopæum, quod sumpserat ipsa è cubili ejus, in anathema Deo dedit. Et fuit populus lætans in 24
Hierusalem ad faciem sanctorum per menses tres : & Judith cum eis mansit. Post dies autem hos dis- 25
cessit unusquisque ad hæreditatem suam. Et Judith abiit in Betylua, & mansit super substantiam suam. Et facta est per tempus suum gloriosa in universa terra. Et multi concupierunt eam : & non cogno- 26
vit vir eam omnibus diebus vitæ ejus ; ex qua die mortuus est Manasses vir ejus, & appositus est ad populum suum. Et erat procedens magna valdè. 27
Et senuit in domo viri sui annos centum quinque, 28
& dimisit ancillam suam liberam : & mortua est in Betylua. Et sepelierunt eam in spelunca viri ejus Manasse : Et luxit eam domus Israel dies 29
septem. Et distribuit substantiam suam, antequàm ipsa moreretur, omnibus propinquis Manasse viri sui, & propinquis generis sui. Et non fuit am- 30
plius, qui terreret filios Israel in diebus Judith, & postquàm ipsa mortua est, dies multos.

Ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰουδὶθ, καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτὴν, ἡμέρας πολλάς.

MS. A. (α) ἔτι δὲ (ζ) εὐιλαθήσῃς (γ) ἐπαισχυνομένοις (δ) δόματα αὐτῶν. (ε) ἑαυτῇ (ζ) ἑαυτῆς (η) ἀνάθεμα τῷ κυρίῳ (θ) εἰς (ι) πάντας τὰς (κ) εἰς κληρονομίαν ἑαυτῆς (λ) Μανασσῆ (μ) πρεσβύτερος ἦν (ν) τῷ οἴκῳ (ξ) ἑκατὸν πέντε ἔτη, (ο) ἐπένθησαν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Timentibus autem te propitius eris. 19
Quia pauxillum omnis victima in odorem suavem, & exiguum omnis adeps in holocaustum. Sed qui timet Dominum magni est apud eum semper.
Væ populo qui adversatur populo 20
meo. Dominus omnipotens sumet vindictam de eo in die judicii. Vin- 21
dictam sumet de eis, & respiciet eos.
Et dabit carnem eorum igni & vermi,
& sentient incendiũ propter iniquitatem usq; in seculum. Et factum est, cùm 22
veniſſet Jerosolyma, & adoraret Dñm ;
Et cùm mundatus esset populus, obtulerunt hostias suas pacificas Domino, & sacrificia jugiter. Obtulitque 23
Judith omnia vasa Alphernæ & conopeum quod de cubiculo abstulerat, & dedit ipsa anathema Domino. Et 24
lætabatur populus coram Sanctuario mensem integrum. Et Judith manebat ibi Jerosolymis. Post illos 25
autem dies reversi sunt quisque in tentorium suum. Judith autem profecta est Bethpallu ad sua : Honorabaturque universæ terræ. Et multi 26
cupiebant ducere eam : verùm nemo eam cognovit omnibus diebus vitæ suæ, à die quo mortuus est Manasses vir ejus. Et prout procede- 27
bat tempus, magìs magisque augebatur, donec valdè magna facta est.
Et consenuit in domo Manassis viri 28
sui, factáque centum & quinque annorum mortua est in Bethpallu. Sepultáque est in spelunca cum Manasse viro suo. Luxitque eam omnis
domus Israel septem dies. Divisítque 29
bona sua ante mortem suam, omnibus propinquis Manassis viri sui, & propinquis stirpis suæ. Ancillas autem suas dimisit liberas. Nec fuit am- 30
pliùs qui terreret Israel, omnibus diebus Judith, nec multis diebus à morte ipsius.

Explicit liber Judith.

Explicit liber fœminarum, Esther, Judith, Ruth, & Susannæ Continens versuum quatuor millia CCCCLXIII.

Ecce autem scripsimus Ruth & Susannam in alio libro.

Quæ sequuntur in versione Græca, in Bibliis Regiis habentur, at in Hebræis aut Syris codicibus non extant, ut nec in editione Græca Romana, nec in Aldina Venet. nec in nostro MS. *Alexandrino hoc ordine ponuntur, sed per totum librum varie in-*

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA. (tertextâ.

2 Ἔτους δευτέρου βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου τοῦ μεγάλου τῇ μιᾷ τοῦ Νισὰν ἐνύπνιον εἶδε Μαρδοχαῖος
ὁ τοῦ Ἰάρου τοῦ Σεμεῖ τοῦ Κισαῖ ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἄνθρωπος Ἰουδαῖος οἶκων ἐν Σούσοις τῇ πόλει,
3 ἄνθρωπος μέγας, διακονητὴς ὢν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως. Ἦν δὲ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἧς ἠχμαλώ-
τευσε Ναβουχοδονόσορ ὁ Βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐξ Ἰερουσαλὴμ μετὰ Ἰεχονίου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, καὶ
4 τοῦτο ἦν τὸ ἐνύπνιον. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ θορύβου βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ τάραχος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἰδοὺ
5 δύο δράκοντες μεγάλοι ἕτοιμοι προῆλθον ἀμφότεροι παλαίειν· καὶ ἐγένετο αὐτῶν φωνὴ μεγάλη. Καὶ
6 τῇ φωνῇ αὐτῶν ἡτοιμάσθη πᾶν ἔθνος εἰς πόλεμον, ὥστε πολεμῆσαι δικαίων ἔθνος. Καὶ ἰδοὺ
7 ἡμέρα σκότους καὶ γνόφος, θλῖψις καὶ συνοχὴ, κάκωσις καὶ τάραχος μέγας ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐτα-
8 ράχθη πᾶν ἔθνος δίκαιον φοβούμενοι τὰ ἑαυτῶν κακὰ, καὶ ἡτοιμάσθησαν ἀπολέσθαι. Καὶ ἐβόησε πρὸς
9 θεόν· ἀπὸ δὲ τῆς βοῆς αὐτῶν, ἐγένετο ὡσανεὶ ἀπὸ μικρᾶς πηγῆς ποταμὸς μέγας, ὕδωρ πολύ.
10 Καὶ φῶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ οἱ ταπεινοὶ ὑψώθησαν καὶ κατέφαγον τοὺς ἐνδόξους. Καὶ διαγερθεὶς
Μαρδοχαῖος ὁ ἑωρακὼς τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, καὶ τί ὁ θεὸς βεβούλευται ποιῆσαι, ἔσχε τὸ ἐνύπνιον τοῦτο ἐν
τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν παντὶ λόγῳ ἠθέλησεν ἐπιγνῶναι αὐτὸ ἕως τῆς νυκτός.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Καὶ ἡσύχασε Μαρδοχαῖος ἐν τῇ αὐλῇ μετὰ Γαβαθὰ καὶ Θάρρα τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως τῶν
2 φυλασσόντων τὴν αὐλήν. Ἤκουσέ τε αὐτῶν τοὺ λογισμοὺς, καὶ τὰς μερίμνας αὐτῶν ἐξηρεύνησε, καὶ
ἔμαθεν ὅτι ἑτοιμάζουσι τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν Ἀρταξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, καὶ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ
3 αὐτῶν. Καὶ ἐξήτασεν ὁ βασιλεὺς τοὺ δύο εὐνούχους αὐτοῦ, καὶ ὁμολογήσαντες ἀπήχθησαν.
4 Καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς τοὺ λόγους τούτους εἰς μνημόσυνον, καὶ Μαρδοχαῖος ἔγραψε περὶ τῶν λόγων.
5 Καὶ ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς Μαρδοχαίου διακονεῖν ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα διὰ τούτο.
6 Καὶ ἦν Ἀμὰν Ἀμαδαθοῦ βουγαῖος ἔνδοξος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐζήτησε κακοποιῆσαι τὸν Μαρδοχαῖον
καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ διὰ τοὺ δύο εὐνούχους τοῦ βασιλέως· τῆς δὲ ὀπτολῆς ὅτι τὸ ἀντίγραφον τόδε.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ χωρῶν ἄρχουσι,
2 καὶ τοπάρχαις ὑποτεταγμένοις, τάδε γράφει. Πολλῶν ἐπάρξας ἐθνῶν καὶ πάσης ὑπεκρατήσας οἰκου-
μένης, ἐβουλήθην μὴ τῷ θράσει τῆς ἐξουσίας ἐπαιρόμενος, ἐπιεικέστερον δὲ καὶ μετ' ἠπιότητος ἀεὶ διεξά-
γων τοὺ ὑποτεταγμένους ἀκυμάντους διαπαντὸς κελεύσαι βίου, τήν τε βασίλειαν εἰρήνην καὶ πορευ-
3 τὴν μέχρι περάτων παρεξόμενος, ἀνανεώσασθαί τε τὸ ποθούμενον τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις εἰρήνιον. Πυ-
θομένου δέ μου τὴν συμβέλων πῶς ἂν ἀχθοφόρητον τοῦτο ἐπὶ πέρας, ὁ σωφροσύνη παρ' ἡμῖν διαφέρων, καὶ ἐν τῇ
εὐνοίᾳ ἀπαραλλάκτῳ καὶ βεβαίᾳ πίστει ἀποδεδειγμένος, καὶ δόντων τῆς βασιλείων γέρας ἀπεναντισμένος
Ἀμὰν, ἀπέδειξεν ἡμῖν ἐν πάσαις τῆς χώρας τῆς οἰκουμένην φυλαῖς ἀναμεμίχθαι δυσμενῆ λαόν τινα, τοῖς
4 νόμοις ἀντίθετον πρὸς πᾶν ἔθνος, τάτε τῆς βασιλέων παρατιμήσαντας διωκισμένως διατάσσεσθαι, πρὸς
τὸ μὴ ἡσυχάζειν τῆς ὑπ' ἡμᾶς κατευθυνομένην ἀμέμπτως συναγωγίαν. Διεγνώσθη ἓν ὡς τόδε τὸ
ἔθνος μονώτατον ἐν ἀντιθέσει ἄγειν παντὶ διαπαντὸς ἀνθρώπῳ κέκμηκον, διαγωγὴν νόμων ξενίζουσ
παραλλάσσον καὶ δυσνοῦν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι, τὰ χείστα τε συντελῶν κακὰ, καὶ πρὸς τὸ
μὴ τῆς βασιλείαν εὐσταθίας τυγχάνειν· προστέταχαμεν οὖν τοὺ σημαινομένους ὑμῖν ἐν τοῖς γεγραμ-
μένοις ὑπὸ Ἀμὰν τοῦ τεταγμένου ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ δευτέρου πρὸς ἡμᾶς πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ
τέκνοις ὑπολίδος ὀλοθρίζους τῶν ἐχθρῶν τῆς μαχαίρας ἄνευ παντὸς οἴκτου καὶ φειδοῦς τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
τοῦ δωδεκάτου μηνὸς Ἀδὰρ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους· ὅπως οἱ πάλαι καὶ νῦν δυσμενεῖς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ εἰ-
αίως εἰς τὸν ᾅδην καταλθόντες, εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον εὐσταθῆ καὶ ἀτάραχα παρέχωσιν ἡμῖν
5 διατέλους τὰ πράγματα. Καὶ ἐδεήθη κυρίου, μνημονεύων πάντα τὰ ἔργα κυρίου· καὶ εἶπε, κύριε κύ-
ριε βασιλεῦ παντοκράτωρ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ σου πάντα ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀντιδοξῶν σοι ἐν τῷ θέλειν σε
6 σῶσαι τὸν Ἰσραήλ. Ὅτι σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν θαυμαζόμενον ἐν τῷ ὑπ' οὐρανόν.
7 8 Καὶ κύριος ὢν πάντων, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιτάξεταί σοι τῷ κυρίῳ. Σὺ πάντα γινώσκεις, σὺ οἶδας κύριε,
ὅτι οὐκ ἐν ὕβρει, οὐδὲ ἐν ὑπερηφανίᾳ, οὐδὲ ἐν φιλοδοξίᾳ ἐποίησα τοῦτο, τὸ μὴ προσκυνεῖν τὸν ὑπήφανον
Ἀμὰν, ὅτι εὐδόκουν φιλῶν πέλματα ποδῶν ἂν πρὸς σωτηρίαν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἐποίησα τοῦτο, ἵνα
μὴ δῶ δόξαν ἀνθρώπου ὑπεράνω δόξης θεοῦ, καὶ οὐ προσκυνήσω οὐδένα πλὴν σου κύριε, καὶ οὐ ποιήσω ἀυτὰ
9 ἐν ὑπερηφανίᾳ. Καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ὁ βασιλεὺς, φεῖσαι τῆς λαοῦ σου, ὅτι ὁπιβλέπουσιν ἡμῖν εἰς
καταφθορὰν, καὶ ἐπεθύμησ ὀπολέσθ τῆς ἐξ ἀρχῆς κληρονομίαν σου.

Anno secundo, regnante Artaxerxe magno, mna Nisan, somnium vidit Mar- 2
dochæus filius Jari, filii Semei, filii Ciſæi, ex tribu Benjamin, homo
Judæus, habitans in Suſis civitate, homo magnus, miniſter exiſtens in aula
regis. Erat autem ex captivitate quam captivavit Nabuchodonoſor rex 3
Babyloniſ de Hieruſalem cum Jechonia rege Judææ, & hoc ejus ſomnium.
Et ecce vox tumultus, tonitrus & terræ motus, & conturbatio ſuper ter- 4
ram: & ecce duo dracones magni parati proceſſerunt utrique præliari: &
facta eſt eorum vox magna. Et voce eorum parata eſt omnis gens ad præ- 5
lium, ut expugnarent juſtorum gentem. Et ecce dies tenebrarum & cali- 6
ginis, tribulatio & angustia, afflictio & turbatio magna ſuper terram. Et 7
conturbata eſt omnis gens juſta timentes ſua mala, & præparati ſunt perire.
Et clamaverunt ad Deum, ab autem clamore eorum, factum eſt ſicut à parvo 8
fonte fluvius magnus, aqua multa. Et lux & Sol ortus eſt, & humiles ex- 9
altati ſunt, & devoraverunt inclytos. Et cum ſurrexit Mardochæus qui vi- 10
dit ſomnium hoc, & quid Deus deliberat facere, habuit inſomnium hoc in
corde, & in omni verbo voluit cognoſcere hoc uſque ad noctem.

CAP. XII.

ET quievit Mardochæus in aula cum Gabatha & Tharra duobus eu- 1
nuchis regis cuſtodientibus aulam. Audivitque eorum cogitationes, & curas 2
eorum ſcrutatus eſt, & didicit quod parant manus injicere Artaxerxi regi,
& demonſtravit regi de eis. Et quæſivit rex duos eunuchos ſuos. Et 3
confitentes appenſi ſunt. Et ſcripſit rex ſermones hos in commentariis, & 4
Mardochæus ſcripſit de verbis. Et præcepit rex Mardochæum deſervire in 5
aula, & dedit eidona propter hoc. Et erat Aman Amadathi Bugæus in- 6
clytus coram rege, & quæſivit affligere Mardochæum & populum ejus,
propter duos eunuchos regis. At epiſtolæ eſt exemplar hoc.

CAP. XIII.

REX Magnus Artaxerxes, his qui ab India uſque ad Æthiopiam, cen- 1
tum viginti ſeptem Provinciarum principes & locorum præſides ordinati
ſunt, hæc ſcribit. Cùm multis imperaſſem Gentibus & univerſi domina- 2
rer orbis terræ, volui non temeritate potentiæ elevatus, mitius autem et
cum quiete ſemper gubernans, ſubjectos tranquillos ſemper ſtatuere vita,
& regnum quietum & pervium uſque ad fines præbens, renovaréque de-
ſideratam cunctis hominibus pacem. Quærente autem me à conſiliariis, 3
quomodo duceretur hoc ad finem, qui ſapientia apud nos præcedebat, &
in benevolentia immutabili, & firma fide approbatus eſt, & ſecundo regis
dono præcedebat Aman, indicavit nobis in omnibus per orbem terræ tribu-
bus commixtum eſſe inimicum populū quendam, legibus contrariū ad omnē
gentem, & regum prætermittentes aſſiduè edicta, ut non deducatur qui à
nobis dirigitur ſine defectu principatus. Cùm didiciſſemus ergo quòd hæc 4
gens ſola in rebellione omni ſemper homini poſita ſit, vitam legum peregri-
nam permutans, & diſſentiens noſtris rebus, peſſimáque conſumens mala,
& ut non regnum conſtantiam conſequeretur: præcepimus igitur eos qui ſi-
gnificantur vobis in ſcriptis ab Aman præpoſito in rebus & ſecundo à no-
bis, omnes cum mulieribus & filiis perdi radicitus inimicorum gladiis ſi-
ne omni miſericordia & parcitate, quartadecima duodecimi menſis Adar
præſentis anni: ut qui olim & nunc inimici in die una violenter in infer-
num deſcendentes, in poſterum tempus quietas & tranquillas præbeant no-
bis perfectè res. Et deprecatus eſt Dominum, memor omnium operum Do- 5
mini: Et dixit, Domine, Domine, rex omnipotens, quia in poteſtate tua
cuncta ſunt, & non eſt qui reſiſtat tibi cùm volueris tu ſalvare Iſrael.
Quia tu feciſti cœlum & terram, & omne mirabile in ſub cælo. Et Domi- 6 7
nus es omnium, & non eſt qui reſiſtat tibi Domino. Tu omnia noſti, tu 8
ſcis Domine, quia non in contumelia neque in ſuperbia, neque in gloriæ
cupiditate feci hoc, ut non adorarem ſuperbum Aman, quia complacebam
deoſculari veſtigia pedum ejus ad ſalutem Iſrael: ſed feci hoc, ut non pone-
rem gloriam hujus ſuper gloriam Dei: & non adorabo quenquam præter te
Domine, & non faciam hoc in ſuperbia. Et nunc Domine Deus rex, par- 9
ce populo tuo, quia reſpiciunt nos in perditionem, & deſideraverunt per-
dere eam quæ à principio, hæreditatem tuam.

Verſio VULG. LAT.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem, quæ ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt verū, prænotavimus.

4 5 DIxitque Mardochæus; A deo facta ſunt iſta. Recordatus ſum ſomnii, quod
6 videram, hæc eadem ſignificantis: nec eorum quidquam irritum fuit. Parvus
fons, qui crevit in fluvium, & in lucem ſolémque converſus eſt, & in aquas pluri-
mas redundavit: Eſther eſt, quam rex accepit uxorem, & voluit eſſe reginam.
7 8 Duo autem dracones: ego ſum, & Aman. Gentes, quæ convenerant: hi ſunt
9 qui conati ſunt delere nomen Judæorum. Gens autem mea: Iſraël eſt, quæ cla-
mavit ad Dominum, & ſalvum fecit Dominus populum ſuum: liberavitque nos ab
10 omnibus malis, & fecit ſigna magna atque portenta inter Gentes: Et duas ſortes
11 eſſe præcepit, unam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium. Venitque utra-
12 que ſors in ſtatutum ex illo jam tempore diem coram Deo univerſis gentibus: Et
13 recordatus eſt Dominus populi ſui, ac miſertus eſt hæreditatis ſuæ. Et obſerva-
buntur dies iſti in menſe Adar, quartadecima & quintadecima die ejuſdem menſis,
cum omni ſtudio & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps
generationes populi Iſrael.

CAP. XI.

1 ANno quarto, regnantibus Ptolemæo & Cleopatra, attulerunt, Doſitheus,
qui ſe Sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc Epiſto-
lam phurim, quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum Ptolemæi filium in
Jeruſalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo nec apud ullum fertur interpretum.

2 Anno ſecundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die menſis Niſan, vidit ſomni-
3 um Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin: Homo Ju-
4 dæus, qui habitabat in urbe Suſis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ. Erat
autem de eo numero captivorum, quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babyloniſ
5 de Jeruſalem cum Jeconia rege Juda: Et hoc ejus ſomnium fuit: Apparuerunt
6 voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio ſuper terram: Et
7 ecce duo dracones magni, paratique contra ſe in prælium. Ad quorum clamorem
8 cunctæ concitatæ ſunt nationes, ut pugnarent contra gentem juſtorum. Fuitque
dies illa tenebrarum & diſcriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens formido
9 ſuper terram. Conturbataque eſt gens juſtorum timentium mala ſua, & præpara-
10 ta ad mortem. Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus
11 crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit. Lux & ſol ortus
eſt, & humiles exaltati ſunt, & devoraverunt inclytos. Quod cùm vidiſſet Mardo-
12 chæus, & ſurrexiſſet de ſtrato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum ha-
bebat in animo ſcire cupiens quid ſignificaret ſomnium.

CAP. XII.

MOrabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha & Thara eunuchis re- 1
gis, qui janitores erant palatii. Cúmque intellexiſſet cogitationes eorum, & curas 2
diligentiùs pervidiſſet, didicit, quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mit-
tere, & nuntiavit ſuper eo regi. Qui de utroque habita quæſtione, confeſſos 3
juſſit duci ad mortem. Rex autem quod geſtum erat, ſcripſit in commentariis: 4
ſed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. Præcepitque ei rex, ut in 5
aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman verò filius Ama- 6
dathi bugeus erat glorioſiſſimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo & popu-
lo ejus, pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucuſque proœmium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, ubi ſcriptum eſt in volumine,

Et diripuerunt bona, vel ſuſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

REx maximus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem pro- 1
vinciarum principibus & ducibus, qui ejus imperio ſubjecti ſunt, ſalutem. Cùm 2
plurimis gentibus imperarem, & univerſum orbem meæ ditioni ſubjugaſſem, vo-
lui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia & lenitate gubernare
ſubjectos, ut abſque ullo terrore vitam ſilentio tranſigentes, optata cunctis morta-
libus pace fruerentur. Quærente autem me à conſiliariis meis, quomodo poſſet hoc 3
impleri, unus qui ſapientia & fide ceteros præcellebat, & erat poſt regem ſecundus,
Aman nomine, Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſperſum, 4
qui novis uteretur legibus, & contra omnium Gentium conſuetudinem faciens, Re-
gum juſſa contemneret, & univerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione viola-
ret. Quod cùm didiciſſemus, videntes unam gentem rebellem adverſus omne homi- 5
num genus perverſis uti legibus, noſtriſque juſſionibus contraire, & turbare ſubje-
ctarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, Juſſimus, ut quoſcumque 6
Aman, qui omnibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus à rege, & quem
patris loco colimus, monſtraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimi-
cis ſuis, nullúſque eorum miſereatur, quartadecima die duodecimi menſis Adar anni
præſentis: Ut nefarii homines uno die ad inferos deſcendentes, reddant imperio 7
noſtro pacem, quam turbaverant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, ubi legitur,

Pergénſque Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandaverat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

Mardochæus autem deprecatus eſt Dominum, memor omnium operum ejus; Et 8
dixit; Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & 9
non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreveris ſalvare Iſrael.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 Μὴ ὑπεΐδῃς τὴν μερίδα σου, ἣν σαυτῷ ἐλυτρώσω ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἔπάκουσον τῆς δεήσεώς
11 μου, καὶ ἱλάσθητι τῇ κλήρῳ σου, καὶ στρέψον τὸ πένθος ἡμῶν εἰς εὐφροσύνην, ἵνα ζῶντες ὑμνήσωμέν
12 σου τὸ ὄνομα κύριε, καὶ μὴ ἀφανίσῃς στόμα αἰνούντων σε κύριε. Καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἐκέκραξαν ἐξ
ἰσχύος αὐτῶν, ὅτι θάνατος αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν.

ΚΕΦ. ιδ.

1 Καὶ Ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα κατέφυγεν ἐπὶ τὸν κύριον, ἐν ἀγῶνι θανάτου περιειλημμένη.
2 Καὶ ἀφελομένη τὰ ἱμάτια τῆς δόξης αὐτῆς, ἐνεδύσατο ἱμάτια στενοχωρίας καὶ πένθους· καὶ
ἀντὶ τῶν ὑπερηφάνων ἀλουσμάτων, σποδοῦ καὶ κοπρίων ἐνέπλησε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ
3 τὸ σῶμα αὐτῆς ἐταπείνωσε σφόδρα· καὶ πάντα τόπον ἀγαλλιάματος αὐτῆς ἔπλησε θρε-
4 πτῶν τειχῶν αὐτῆς. Καὶ ἐδεῖτο κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ καὶ εἶπε. Κύριέ μου ὁ βασιλεὺς ἡμῶν
σὺ εἶ μόνος, βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ καὶ μὴ ἐχούσῃ βοηθὸν εἰ μὴ σέ, ὅτι κίνδυνός μου ἐν
5 χερσί μου. Ἐγὼ ἤκουον ἐκ γενετῆς μου ἐν φυλῇ πατριᾶς μου, ὅτι σὺ κύριε ἔλαβες τὸν Ἰσραὴλ
ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ πάντων τῶν προγόνων αὐτῶν εἰς κληρονομίαν αἰώ-
6 νιον, καὶ ἐποίησας αὐτοῖς ὅσα ἐλάλησας. Καὶ νῦν ἡμάρτομεν ἐνώπιόν σου, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς,
7 εἰς χεῖρας τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἀνθ' ὧν ἐδοξάσαμεν τοὺς θεοὺς αὐτῶν, δίκαιος εἶ κύριε. Καὶ νῦν οὐκ
ἐκαταθύμησαν ἐν πικρασμῷ δουλείας ἡμῶν, ἀλλ' ἔθηκας τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅτι τὰς χεῖρας τῶν εἰδώ-
λων αὐτῶν, ἐξᾶραι ὁρισμὸν στόματός σου καὶ ἀφανίσαι κληρονομίαν σου, καὶ ἐμφράξαι στόμα
αἰνούντων σε, καὶ σβέσαι δόξαν οἴκου σου καὶ θυσιαστηρίου σου, καὶ ἀνοῖξαι στόμα ἐθνῶν εἰς
8 ἀρετὰς ματαίων, καὶ θαυμασθῆναι βασιλέα σάρκινον εἰς αἰῶνα. Μὴ παραδῷς κύριε τὸ σκῆπ-
τρόν σου τοῖς μὴ οὖσι, καὶ μὴ καταγελάσωσιν ἐν τῇ πτώσει ἡμῶν, ἀλλὰ στρέψον τὴν βουλὴν αὐτῶν
9 ἐπ' αὐτούς· τὸν δὲ ἀρξάμενον ἐφ' ἡμᾶς παράδειγμάτισον. Μνήσθητι κύριε, γνώσθητι ἐν καιρῷ θλίψεως
ἡμῶν, καὶ ἐμὲ θάρσυνον βασιλεῦ τῶν θεῶν καὶ πάσης ἀρχῆς οἰκουμένης, δὸς λόγον εὐρυθμον εἰς τὸ
στόμα μου ἐνώπιον τοῦ λέοντος, καὶ μετάθες τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς μῖσος τοῦ πολεμοῦντος ἡμᾶς εἰς
10 συντέλειαν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρονούντων αὐτῷ. Ἡμᾶς δὲ ῥῦσαι ἐν χειρί σου, καὶ βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ, καὶ
11 μὴ ἐχούσῃ ἕτερον βοηθὸν εἰ μὴ σέ· κύριε πάντων γνῶσιν ἔχεις. Καὶ οἶδας ὅτι ἐμίσησα δόξαν ἀνόμων,
καὶ βδελύσσομαι κοίτην ἀπεριτμήτων καὶ παντὸς ἀλλοτρίου· σὺ οἶδας τὴν ἀνάγκην μου, ὅτι βδελύσσο-
μαι τὸ σημεῖον τῆς ὑπερηφανίας μου ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐν ἡμέραις ὀπτασίας μου, βδελύσ-
σομαι αὐτὸ ὡς ῥάκος καταμηνίων, καὶ οὐ φορῶ αὐτὸ ἐν ἡμέραις ἡσυχίας μου, καὶ οὐκ ἔφαγεν ἡ
δούλη σου τράπεζαν Ἀμάν, καὶ οὐκ ἐδόξασε συμπόσιον βασιλέως, οὐδὲ ἔπιον οἶνον σπονδῶν,
12 καὶ οὐκ εὐφράνθη ἡ δούλη σου ἀφ' ἡμέρας μεταβολῆς μου μέχρι τοῦ νῦν, Πλὴν ἐπὶ σοί κύριε ὁ θεὸς
Ἀβραάμ, ὁ θεὸς ἰσχύων ὑπὲρ πάντας, εἰσάκουσον φωνῆς ἀπηλπισμένων, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ χειρὸς
τῶν ποιησευομένων, καὶ ῥῦσαί με ἐκ τοῦ φόβου μου.

ΚΕΦ. ιε.

3 Καὶ ἐγενήθη ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ὡς ἐπαύσατο προσευχομένη, ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς
4 πένθους, καὶ περιεβάλετο δόξαν αὐτῆς. Καὶ γενηθεῖσα ἐπιφανὴς, ἐπικαλεσαμένη τὸν πάν-
των ἐπόπτην καὶ σωτῆρα, παρέλαβε τὰς δύο ἄβρας· καὶ τῇ μὲν μιᾷ ἐπερείδετο, ὡς τρυφε-
5 ρευομένη, ἡ δὲ ἑτέρα ἐπακολούθει κουφίζουσα τὸν ἔνδυτον αὐτῆς. Καὶ αὐτὴ ἐρυθριῶσα ἀκμῇ κάλλους
αὐτῆς καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἱλαρὸν ὡς προσφιλές, ἡ δὲ καρδία αὐτῆς ἀπειρεωμένη ἀπὸ τοῦ
6 φόβου. Καὶ εἰσελθοῦσα πάσας τὰς θύρας, καθέστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐπὶ
τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ· καὶ πᾶσαν στολὴν τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ ἐνεδέδυκει, ὅλος διὰ
7 χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν, καὶ ὡς φοβερὸς σφόδρα. Καὶ ἄρας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πεπυρωμέ-
νον δόξῃ, ἐν ἀκμῇ θυμοῦ ἔβλεψε· καὶ ἔπεσεν ἡ βασίλισσα καὶ μετέβαλε τὸ χρῶμα αὐτῆς ἐν
8 ἐκλύσει, καὶ κατέκυψεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἄβρας τῆς προπορευομένης. Καὶ μετέβαλεν ὁ
θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως εἰς πραότητα· καὶ ἀγωνιάσας, ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ
ἀνέλαβεν αὐτὴν ἕως ἐπὶ τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ μέχρις ἧς κατέστη, καὶ παρεκάλει αὐτὴν λόγοις εἰρηνικοῖς·
9 καὶ εἶπεν αὐτῇ, τί ἔστιν Ἐσθήρ; ἐγὼ ὁ ἀδελφός σου, θάρσει, οὐ μὴ ἀποθάνῃς, ὅτι κοινὸν τὸ πρόσταγμα
10 ἡμῶν ἐστι. Πρόσελθε, καὶ ἆρας τὸ χρυσοῦν ῥάβδον ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ τράχηλον αὐτῆς. Καὶ ἠσπάσατο
11 αὐτὴν καὶ εἶπεν, λάλησόν μοι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἶδόν σε κύριε ὡς ἄγγελον θεοῦ, καὶ ἐταράχθη ἡ καρ-
12 δία μου ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς δόξης σου. Ὅτι θαυμαστὸς εἶ κύριε, καὶ τὸ πρόσωπόν σου χαρίτων μεστόν.
13 Ἐν δὲ τῇ διαλέξει αὐτὴν, ἔπεσεν ἀπὸ ἐκλύσεως αὐτῆς. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐταράσσετο, καὶ πᾶσα ἡ
14 θεραπεία αὐτῆ παρεκάλει αὐτήν.

Ne despicias partem tuam, quam tibi redemisti de terra Ægypti. Exaudi 10
deprecationem meam, & propitius esto sorti tuæ, & converte luctum no-
strum in gaudium, ut viventes laudemus tuum nomen Domine, & ne perdas 11
os laudantium te Domine. Et omnis Israel clamaverunt ex sortitudine 12
sua, quoniam mors eorum in oculis eorum.

CAP. XIV.

ET Esther regina confugit ad Dominum, in agone mortis comprehensa. Et 1
deponens vestes gloriæ suæ, induta est indumentis angustiæ & luctus, & 2
pro superbis unguentis, cinere & stercore implevit caput suum, & corpus
suum humiliavit valdè, & omnem locum exultationis suæ implevit lace-
ratis crinibus suis. Et deprecabatur Dominum Deum Israel, & dixit: 3
Domine mi, rex noster tu es solus, adjuva me solitariam, & non haben- 4
tem adjutorem nisi te, quoniam periculum meum in manu mea. Ego au- 5
divi à nativitate mea in tribu familiæ meæ, quòd tu Domine tulisti Isra-
el de omnibus gentibus, & patres nostros de omnibus majoribus suis in hæ-
reditatem sempiternam, & fecisti eis quæ locutus es. Et nunc peccavimus 6
in conspectu tuo, & tradidisti nos in manus inimicis nostris, eò quòd glori-
ficavimus deos eorum, justus es Domine. Et nunc non eis sufficit ama- 7
ritudine servitutis nostræ, sed posuisti manus eorum super manus idolorum
suorum, ut extollerent determinationem oris tui, & delerent hæreditatem
tuam, & extinguerent gloriam domus tuæ, & altaris tui, & aperirent
os gentium ad virtutes stultorum, & magnificaretur rex carnalis in sem-
piternum. Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui non sunt, & ne deri- 8
deant in casu nostro, sed converte consilium eorum super eos: at qui incœpit
super nos disperde. Memento Domine, notum te fac in tempore tribulati- 9
onis nostræ, & da mihi fiduciam rex gentium & omnis principatus domi-
nator, tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & trans-
fer cor illius in odium oppugnantis nos in perditionem ejus et eorum qui con-
sentiunt ei. Nos autem libera in manu tua, & adjuva me solitariam & 10
non habentem alium adjutorem nisi te, Domine, omnium scientiam habens.
Et nosti quod oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisо- 11
rum, et omnis alienigenæ; tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum
superbiæ meæ quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ: de-
tester illud quasi pannum menstruorum, & non portem illud in diebus silen-
tii mei, & non comederit ancilla tua in mensa Aman, & non magnifica-
verim convivium regis, neque biberim vinum libaminum, & non lætata sit
ancilla tua à die translationis meæ usque nunc. Verum in te Domine Deus 12
Abraam, Deus fortis super omnes, exaudi vocem desperantium, & libera
nos de manu malignantium, & libera me à timore meo.

CAP. XV.

ET factum est in die tertia ut cessavit orans, deposuit vestimenta luctus, 3
& induta est gloria sua. Et facta splendens, cùm invocasset omnium specta- 4
torem & salvatorem, assumpsit duas famulas: & quidem super unam in-
nitebatur, quasi delicata; at altera sequebatur levans indumenta ejus. Et 5
ipsa rubefacta vigore pulchritudinis suæ, & vultus ejus hilaris quasi ama-
bilis; at cor ejus arctatum præ timore. Et ingressa omnes portas, stetit co- 6
ram rege, & ipse sedebat super solium regni sui, & omnem stolam splendo-
ris sui indutus erat, totus in auro & lapidibus pretiosis, & erat terribi-
lis nimis. Et elevans faciem suam incensam gloria, in acie furoris con- 7
spexit, & corruit regina, & mutavit colorem suum in dissolutione, & re-
clinavit se super caput ancillæ præcedentis. Et convertit Deus spiritum 8
regis in mansuetudinem, & festinans exilivit de solio: & assumpsit eam
in ulnis suis donec rediret, & consolabatur eam verbis pacificis: Et dixit
ei, Quid est Esther? Ego frater tuus, confide non morieris, quoniam com- 9
mune præceptum nostrum est. Accede, & tollens auream virgam, imposuit 10
super collum ejus. Et amplexatus est eam, & dixit, Loquere mihi. Et dixit 11
ei, Vidi te domine quasi angelum Dei, & turbatum est cor meum præ ti- 12
more gloriæ tuæ. Quoniam mirabilis es domine, & facies tua gratia- 13
rum plena: Cum autem loqueretur ipsa, corruit præ dissolutione sua. Et rex 14
turbabatur, & omnis famulatus ejus consolabatur eam.

Versio VULG. LAT.

Tu fecisti cœlum et terram, et quidquid cœli ambitu continetur. Domi- 11
nator omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ. Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & 12
contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman super- 13
bissimum, (Libenter enim pro salute Israël etiam vestigia pedum ejus deosculari
paratus essem:) Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne 14
quenquam adorarem, excepto Deo meo. Et nunc Domine rex Deus Abraham, 15
miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hæreditatem tuam de-
lere. Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Ægypto. Exaudi depre- 16
cationem meam, & propitius esto sorti & funiculo tuo, & converte luctum nostrum
in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te ca- 17
nentium. Omnis quoque Israël pari mente & obsecratione clamavit ad Dominum,
eò quòd eis certa mors impenderet. 18

CAP. XIV.

ESther quoq; regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat. 1
Cúmque deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro 2
unguentis variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit jejuni-
is: omniáque loca, in quibus anteà lætari consueverat, crinium laceratione complevit.
Et deprecabatur Dominum Deum Israël dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, 3
adjuva me solitariam, & cujus præter te nullus est auxiliator alius. Periculum me- 4
um in manibus meis est. Audivi à patre meo, quòd tu Domine tulisses Israël de cun- 5
ctis Gentibus, & patres nostros ex omnibus retrò majoribus suis, ut possideres hæredi-
tatẽ sempiternã, seciſtiq; eis sicut locutus es. Peccavimus in conspectu tuo, & idcirco 6
tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: Coluimus enim deos eorum. 7
Justus es Domine: Et nunc non eis sufficit, quòd durissima nos opprimunt ser- 8
vitute, sed robur manum suarũm idolorum potentiæ deputantes, Volunt tua
mutare promissa, & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque 9
extinguere gloriam templi & altaris tui, Ut aperiant ora Gentium, & laudent ido- 10
lorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas 11
Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte
consilium eorum super eos, & eum, qui in nos cœpit sævire, disperde. Memento 12
Domine, & ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam Do-
mine rex deorum, & universæ potestatis: Tribue sermonem compositum in ore 13
meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, ut & ipse pe- 14
reat, & ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nul- 15
lum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam, Et
nosti quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum & omnis 16
alienigenæ. Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ & gloriæ
meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi
pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentii mei, Et quòd non com- 17
ederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum
libaminum: Et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in 18
præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham. Deus fortis super omnes, exau- 19
di vocem eorum qui nullam aliam spem habent, & libera nos de manu iniquorum, &
erue me à timore meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

ET mandavit ei (haud dubium quin Esther Mardochæus) ut ingrederetur ad 1
regem, & rogaret pro populo suo & pro patria sua. Memorare (inquit) dierum 2
humilitatis tuæ, quomodo nutrita fis in manu mea, quia Aman secundus à rege
locutus est contra nos in mortem: Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro no- 3
bis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, & circumdata est gloria sua. Cúm- 4 5
que regio fulgeret habitu, & invocasset omnium rectorem & salvatorem Deum,
assumpsit duas famulas, Et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis & 6
nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens: Altera autem famularum 7
sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. Ipsa autem ro- 8
seo colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum, &
nimio timore contractum. Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra 9
regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auróque
fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. Cúmque elevasset faciem, 10
& ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, & in pallorem colore
mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput. Convertítque Deus spiritum re- 11
gis in mansuetudinem, & festinus ac metuens exilivit de solio, & sustentans eam ulnis
suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego sum 12
frater tuus, noli metuere. Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc 13
lex constituta est. Accede igitur, & tange sceptrum. Cúmque illa reticeret, tulit 14
auream virgam, & posuit super collum ejus, & osculatus est eam, & ait: Cur mihi non 15
loqueris? Quæ respondit: Vidi te domine quasi Angelum Dei, & conturbatum 16
est cor meum præ timore gloriæ tuæ. Valdè enim mirabilis es domine, & facies tua 17
plena est gratiarum. Cúmque loqueretur, rursus corruit, & pænè exanimata est. 18
Rex autem turbabatur, & omnes ministri ejus consolabantur eam. 19

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιϛ.

1 Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατρά-
2 παις χωρῶν ἄρχουσι, καὶ τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ τῇ πλείσῃ τ' εὐεργετούντων
χρηστότητι πυκνότερον ἡμῶν ὑψώθησαν, μᾶλλον ἐφρύαξαν, καὶ οὐ μόνον τοῦ ὑποτεταγμένους ἡμῖν ζητῆσαι
κακοποιεῖν, τόν τε κόρον οὐ δυνάμενοι φέρειν, καὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐεργέταις ἐπιχειρῆσαι μηχανᾶσθαι.
3 Καὶ τ' ευχαριστίαν οὐ μόνον ἐκ τ' ἀνθρώπων ἀνταναιρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς τ' ἀπεσταγμένων κόμποις ἐπαρ-
θέντες, τῷ τὰ πάντα κατοπτεύοντος ἀεὶ θεοῦ τ' μισοπόνηρον ὑπολαμβάνουσιν ἀκριβῶς εἶναι.
4 Πολλάκις δ' καὶ πολλοὺς τ' ἐπ' ἐξουσίας τεταγμένων τ' πιστευθέντων χειρίζειν φίλων τὰ πεπραγμένα
βλαμμυθίᾳ μετόχους αἱμάτων ἀθῴων καθαπτομένους, ἀμηχάνοις συμφοραῖς ἀνηκέστοις, τῷ τ' κακοηθείας
5 ψεύδει παραλογισμῷ παραλογισμένων, τ' τ' ὀπιπτευόντων ἀκέραιον εὐγνωμοσύνην. Σκοπεῖν δ'
ἔξεστιν ἐ τοσοῦτον ἐκ τῶν παλαιοτέρων ὡς παρεδώκαμεν ἱστοριῶν, ὅπως ὀξὺ παρὰ πόδας ὑμᾶς ὀκζητοῦντας
6 ἀνοσίως συνεστελεισμένα, τῇ τ' ἀκριβείας δωρεὰς δόντων τοῖς λοιπότητι. Καὶ παρέχειν εἰς τὰ μὴ ταυτὰ,
7 ὧν τ' βασιλεῖ ἀτάραχον τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις μετ' εἰρήνης περιέχομεν. Χρώμενοί τε μετα-
8 βολαῖς, τὰ δ' ὑπὸ τ' ὀψιν ἐρχόμενα διακείνοντες ἀεὶ μετ' ὀπτικωτέρας ἀπαντήσεως. Ὡς δ' Ἀμὰν
Ἀμαδαθοῦ Μακεδὼν, τ' ἀληθείας ἀλλότριος τῶ τ' Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τ' ἡμετέρας
χρηστότητος, καὶ ξενωθεὶς ἡμῖν, ἔτυχεν ἧς ἔχομεν πρὸς πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίαν ὑπερβάλλον, ὥστε
ἀγαθοεργὸς ἡμῶν πατέρα καὶ προσκυνούμενον ὑπὸ πάντων, τὸ δεύτερον τῆ βασιλικῆ ἕδρᾳ πρόσωπον δια-
9 τελεῖν· ἐκ ἐνέγκας δ' τ' ὑπερηφανίαν ἐπετήδευσε τῆς ἀρχῆς στερῆσαι ἡμᾶς καὶ τῶ πνεύματος. Τὸν
τε ἡμέτερον σωτῆρα καὶ διὰ πάντων εὐεργέτην Μαρδοχαῖον, καὶ τ' ἄμεμπτον τῆς βασιλείας κοινωνὸν
Ἐσθὴρ, ζῶν παντὶ τῷ τούτων ἔθνει, πολυπλόκοις μεθόδων παραλογισμοῖς αἰτησάμενος εἰς ἀπώλειαν·
διὰ δὲ τ' τρόπων τούτων φῶτα λαβὼν ἡμᾶς ἐρήμους, τ' τ' Περσῶν ὑπεκράτησιν εἰς τοὺς Μακεδόνας
10 μετατάξαι. Ἡμεῖς δ' τοὺς ὑπὸ τῆς τρισαλιτηρίᾳ παραδεδομένους εἰς ἀφανισμὸν Ἰουδαίους, εὑρίσκομεν
οὐ κακούργους ὄντας, δικαιοτάτοις δ' τοῖς πολιτευομένους νόμοις, ὄντας δ' υἱοὺς τοῦ ὑψίστου μεγίστου ζῶντος θεοῦ, τῶ
11 κραθύνοντος ἡμῖν τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τ' βασιλείαν ἐν τῇ καλλίστῃ διαθέσει. Καλῶς οὖν
12 ποιήσετε μὴ προσχρησάμενοι τοῖς ὑπὸ Ἀμὰν Ἀμαδαθοῦ ἀποσταλεῖσι γράμμασι· Διὰ τὸ αὐτὸν τ'
ταῦτα ἐξεργασάμενον, πρὸς τ' Σούσων πύλαις ἐσωρῶσθαι ζὺν τῇ πανοικίᾳ, τ' καταξίαν τῶ πάντα
13 ὁπαρχοῦντος θεοῦ διατάκτους ὑποδύνοντος αὐτῷ κρίσιν. Τὸ δ' ἀντίγραφον τ' ὁπιστολῆς ταύτης ἐκθέντες
14 ἐν παντὶ τόπῳ, μετὰ παῤῥησίας ἐᾶν τοὺς Ἰουδαίους χρῆσθαι τοῖς ἑαυτῶν νόμοις. Καὶ συναντιλαμβάνειν
αὐτοῖς· ὅπως τοὺς ἐν καιρῷ θλίψεως ὁπισθεμένους αὐτοῖς, ἀμύνωνται τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου
μηνὸς ἀδὰρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· ταύτην γὰρ ὁ πάντα δυνάμενος θεὸς ἀντ' ὀλεθρίας τοῦ ἐκλεκτοῦ γένους
15 ἐποίησεν αὐτοῖς εὐφροσύνην. Καὶ ὑμᾶς οὖν ὃν τ' ἐπωνύμοις ὑμῶν ἑορταῖς ἐπίσημον ἡμέραν μετὰ
πάσης εὐπαρασκευῆς ἄγειν· ὅπως καὶ νῦν καὶ μετὰ ταῦτα σωτηρία ἡμῖν καὶ τοῖς εὐνοϊκοῖς Πέρσαις, τοῖς δ'
16 ἡμῶν ἐπιβουλεύουσι, μνημόσυνον τ' ἀπωλείας. Πᾶσα δὲ πόλις ἢ χώρα τοσοῦτον ἥτις κατ' ταῦτα
μὴ ποιήσῃ, δόρατι καὶ πυρὶ καταναλωθήσεται μετ' ὀργῆς· καὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις ἄβατον, ἀλλὰ καὶ
θηρίοις καὶ πετεινοῖς εἰς τ' ἅπαντα χρόνον ἔχθιστος τε καταστήσεται.

CAP. XVI.

1 *Rex magnus Artaxerxes his qui ab India usque ad Æthiopiam centum viginti septem Satrapis regionum principes sunt, & his qui nostra sapiunt, valere. Multi plurima eorum qui benefaciunt bonitate frequentius* 2
honorati, magis superbierunt, & non solum subjectos nobis quærunt affligere, & ubertatem non potentes ferre, & in suos benefactores conantur
machinari. Et gratitudinem non solum ab hominibus auferentes, sed & 3
inexperientia bonorum elationibus elevati, ejus qui omnia cernit, semper
Dei odiosam arbitrantur fugere posse sententiam. Sæpè autem & multos 4
ex his qui in potestatibus constituti sunt, qui crediti sunt gubernare amicorum res, solatium participes sanguine innocentum constituens, induit calamitatibus immedicabilibus, pravitatis mendacio fraude decipientium,
eorum qui dominantur simplicem benevolentiam. Considerare autem licet 5
non tantùm ex veteribus, ut tradidimus historiis, quæ sunt prope vos quærentes iniquè consummata, eorum qui indignè dominantur peste : Et at- 6
tendere ad ea quæ post hæc, ita ut regnum sine turbatione omnibus hominibus cum pace præbeamus. Utentésque mutationibus, ea autem quæ ad 7
conspectum veniunt discernentes semper cum mansueta obviatione. ut 8
enim Aman Amadathu Macedo, veritatibus alienus de Persarum sanguine, & multum distans à nostra benignitate, & hospitatus à nobis, consecutus quam habemus ad omnem gentem humanitatem in tantum, ut voca-
retur noster pater & adoraretur ab omnibus, secundam regii throni personam gerens : non ferens autem superbiam, nixus est principatu privare
nos & spiritu. Et nostrum salvatorem & in omnibus benefactorem Mar- 9
dochæum, & irreprehensibilem regni consortem Esther cum omni horum gente, multiviciosis viarum deceptionibus expetens in perditionem : per enim
modos istos existimavit accipiens nos desertos, Persarum dominium in
Macedonas transferre. Nos verò ab exitiali traditos in necem Judæos 10
reperimus non malefactores existentes, justissimis verò degentes legibus,
existentes autem filios altissimi maximi viventis Dei, qui dirigit nobis-
que & primogenitoribus nostris regnum in optima dispositione. Be- 11
ne ergo facite non utentes his quæ ab Aman Amadathu missæ fuerunt lite-
ris. Propterea quòd hic qui hæc operatus est, ante Susarum portas appen- 12
sus est cum omni familia, dignum eo qui omnium dominator Deo velociter
reddente ei judicium. At exemplar epistolæ hujus præponentes in omni lo- 13
co, cum libertate dimittatis Judæos uti suis legibus, Et adjuvetis eos ; ut 14
eos qui in tempus tribulationis impositi erant eis, ulciscantur tertia decima duodecimi mensis Adar eadem die : hanc enim omnium Dominator De-
us pro perditione electi generis fecit eis gaudium. Et vos ergo in insigni- 15
bus vestris festivitatibus insignem diem cum omni lætitia ducite : ut &
nunc & post hæc salus nobis & benevolis Persis, his verò qui nobis insidiantur, memoriale perditionis. Omnis autem civitas vel regio omnino quæ 16
juxta hæc non fecerit, lancea & igne consumetur cum ira, & non solum hominibus invia, sed et bestiis & volatilibus in omne tempus inimicissimáque
constituetur.

Versio VULG. LAT.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui provincias misit : quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

1 REx magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum vigintiseptem pro-
2 vinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit. Multi
bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam :
3 Et non solùm subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non se-
4 rentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non
agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis
5 arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos,
qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt ut omnium laude
6 digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, Dum aures principum
7 simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt. Quæ res &
ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quo modo malis quo-
8 rundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci
9 omnium provinciarum. Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri
venire levitate ; sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit uti-
10 litas, ferre sententiam. Et ut manifestiùs, quod dicimus, intelligatis ; Aman filius
Amadathi, & animo & gente Macedo, alienusque à Persarum sanguine, & pietatem
11 nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est : Et tan-
tam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus
12 post regem secundus : Qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est, ut regno
13 privare nos niteretur & spiritu. Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus,
& consortem regni nostri Esther, cum omni gente sua, novis quibusdam atque inaudi-
tis machinis expetivit in mortem : Hoc cogitans, ut illis interfectis, insidiaretur
nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem, à
15 pessimo mortalium Judæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed con-
16 trariò justis utentes legibus, Et filios altissimi & maximi, sempérque viventis Dei,
cujus beneficio & patribus nostris & nobis regnum est traditum, & usque hodie cu-
17 stoditur. Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irri-
18 tas. Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est Susan, & ipse qui machinatus
est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis : non nobis, sed Deo reddente ei
19 quod meruit. Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus pro-
28 ponatur, ut liceat Judæis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo, ut eos,
qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duo-
21 decimi, qui vocatur Adar. Hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & lu-
22 ctus, eis vertit in gaudium. Unde & vos, inter ceteros festos dies, hanc habeto-
23 te diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur, Omnes,
qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem : qui autem insidi-
24 antur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem provincia & civitas, quæ no-
luerit sollemnitatis hujus esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, ut
non solùm hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo con-
temptus, & inobedientiæ.

Versio VULG. LAT.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT I.

1 DILIGITE justitiam, qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate
2 cordis quærite illum: Quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem ha-
3 bent in illum. Perversæ enim cogitationes separant à
4 Deo: probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia,
5 nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corri-
6 pietur à superveniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis
7 suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ ejus adjutor. Quoniam spiritus Dñi replevit orbem terrarum: & hoc
8 quod continet omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua, non poterit latere, nec
9 præteriet illum corripiens judicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniqui-
10 tatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΣΟΦΙΑ ΣΑΛΩΜΩΝ.

ΚΕΦ. α.

1 Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, † φρονήσατε
περὶ τοῦ κυρίου ἐν ἀγαθότητι, † καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας ζητήσατε
2 αὐτόν. † Ὅτι εὑρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν αὐτὸν, † ἐμφανίζε-
3 ται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ. † Σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζουσιν
4 ἀπὸ Θεοῦ, † δοκιμαζομένη τε ἡ δύναμις ἐλέγχει τοὺς ἄφρονας. † Ὅτι
οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, † εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐδὲ κατοικήσει
5 ἐν σώμασι κατασχέθῳ ἁμαρτίαις. † Ἅγιον γὰρ πνεῦμα (α) παιδείας
φεύξεται δόλον, † καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων, † καὶ
6 ἐλεγχθήσεται ἐπελθούσης ἀδικίας. † Φιλάνθρωπον γὰρ πνεῦμα
(β) σοφία, † καὶ οὐκ (γ) ἀθῳώσει βλάσφημον ἀπὸ χειλέων αὐτοῦ, † ὅτι τῶν
νεφρῶν αὐτοῦ μάρτυς ὁ Θεὸς, καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπίσκοπος ἀλη-
7 θὴς, † καὶ τῆς (δ) γλώσσης ἀκουστής. † Ὅτι πνεῦμα κυρίου (ε) πεπλή-
ρωκε τὴν οἰκουμένην, † καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γνῶσιν ἔχει φωνῆς.
8 † Διὰ τοῦτο φθεγγόμενος ἄδικα οὐδεὶς μὴ λάθῃ, † (ζ) οὐδὲ μὴν πα-
9 ροδεύσῃ αὐτὸν ἐλέγχουσα ἡ δίκη. † Ἐν γὰρ διαβουλίοις ἀσεβῶν ἐξέ-
τασις ἔσται, † λόγων δὲ αὐτοῦ ἀκοὴ πρὸς κύριον ἥξει † εἰς ἔλεγχον
10 ἀνομημάτων αὐτῶν. † Ὅτι οὖς ζηλώσεως ἀκούει τὰ πάντα, † καὶ
θεοῦ γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται.

MS. A. (α) σοφίας (β) σοφία, (γ) ἀθῳώσει (δ) γλώσσης αὐτοῦ ἀκουστής.
(ε) ἐπλήρωσεν (ζ) οὐδὲ μὴ παροδεύσῃ

SAPIENTIA SALOMONIS.

CAP. I.

1 Diligite justitiam, qui judicatis terram. * Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum: Quoniam invenitur ab his qui
2 non tentant illum: apparet autem eis qui fidem habent in illum. Perversæ enim cogitationes sepa-
3 rant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malevolam animam non introibit
4 sapientia, neque habitabit in corpore subdito (a) peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet do-
5 lum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur superveniente iniquitate.
6 Benignus est enim spiritus (b) sapientia, & non liberabit maledicum à labiis suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est ve-
rus, & linguæ auditor. Quoniam spiritus Domi-
7 ni replevit orbem terrarum, & (c) hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc, qui
8 loquitur iniqua, nemo latebit, nec præteriet illum corripiens judicium. In cogitationibus enim impii
9 interrogatio erit, sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
10 Quoniam auris zeli audit omnia: & tumultus murmurationum non abscondetur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܐܚܒܘ ܩܫܬܐ ܕܐܪܥܐ ܕܕܝܢܐ ܐܚܕܘ ܒܫܘܪܝܐ ܥܠ ܡܪܝܐ ܘܒܬܘܡܝܬܐ ܠܒܐ ܒܥܘ ܠܗ *
* ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ
ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܠܡܢܣܝܗ ܘܐܬܚܙܝ ܠܗܘ ܠܐ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܒܗ ܚܝܠ ܕܐܚܕ ܠܗ

SAPIENTIA SALOMONIS.

SEQUITUR
LIBER SAPIENTIÆ
MAGNÆ SALOMONIS
filii Davidis.

De quo dubium factum est, quasi ab aliquo alio Hebræorum sapiente conscriptus fuerit spiritu prophetico nomine Salomonis suppositus, ac receptus.

CAP. I.

1 DILIGITE justitiam judices terræ, & bene sentite de Domino, & corde
2 simplici quærite eum. Nam reperitur ab iis qui non tentant eum, seseque exhibet iis qui
3 credunt ipsum. Pravæ siquidem cogitationes alienant à Deo; potentia verò tentata arguit insipientes. Nam in animam pravitati-
4 bus fœdatam non ingreditur sapientia, nec habitat in corpore peccatis obnoxio. Spi-
5 ritus enim sanctus & disciplina dolum fugit, & recedit à cogitationibus eorum qui sunt sine cognitione, & vituperat omnem per-
versitatem quæ advenit. Amicus est quidem
6 hominum spiritus sapientiæ, at non justificat gentē blasphemā à labiis ejus: quoniam Deus testis est renum & cordis, visitator veritatis, & auditor linguæ hominis. Nam
7 spiritus Domini replet orbem, & ille qui tenet omnia scienter, habet vocē ipsius. Pro-
8 pterea nemo est qui loquatur impietatem, & lateat: neque effugiet judicium correptionis. Nam de cogitationibus impii fiet per-
9 quisitio, & fama verborum ejus perveniet ad Dominum, ad impietatem ejus redarguendam. Quoniam auris invidi audit
10 omnia, & usus murmurandi non delitescit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بِسْمِ اللهِ ٱلْحَيِّ ٱلْخَالِقِ ٱلْبَارِئِ ٱلذَّايِمِ ٱلْأَزَلِيِّ *
* كِتَابُ حِكْمَةِ سُلَيْمَانَ ٱبْنِ دَاوُدَ ٱلَّذِي مَلَكَ عَلَى بَنِي إِسْرَايِيلَ *
* ٱلْفَصْلُ ٱلْأَوَّلُ *

1 * يَا قُضَاةَ ٱلْأَرْضِ أَحِبُّوا ٱلْعَدْلَ * تَعَطَّفُوا فِي قُدْسِ ٱلرَّبِّ بِفَطْنَةٍ صَالِحَةٍ * وَٱطْلُبُوهُ بِسَذَاجَةٍ
2 قَلْبٍ * فَإِنَّهُ إِنَّمَا يُوجَدُ عِنْدَ ٱلَّذِينَ لَا يُجَرِّبُونَهُ * وَيَظْهَرُ لِلَّذِينَ لَا يُكَذِّبُونَهُ * لِأَنَّ ٱلْأَفْكَارَ ٱلصَّعْبَةَ
3 ٱلْمُلْتَوِيَةَ تَفْصِلُ مِنَ ٱللهِ وَٱلْقُوَّةُ ٱلْمُخْتَبِرَةُ تُوبِخُ ٱلْجُهَّالَ * لِأَنَّ ٱلنَّفْسَ ٱلرَّدِيَّةَ صَنَاعُهَا * لَنْ تَدْخُلَ
4 ٱلْحِكْمَةُ إِلَيْهَا * وَلَنْ تَسْكُنَ فِي جِسْمٍ عَرِيٍّ لِلْخَطَايَا * لِأَنَّ رُوحَ ٱلْأَدَبِ قُدُّوسٌ يَهْرُبُ مِنَ ٱلْغِشِّ *
5 وَيَغَارُ طَائِرًا مِنَ ٱلْأَفْكَارِ ٱلْعَادِمَةِ ٱلْفَهْمِ * وَيَنُوحُ إِذَا حَضَرَ ٱلظُّلْمُ * لِأَنَّ رُوحَ ٱلْحِكْمَةِ مُتَعَطِّفٌ *
6 فَمَا يُرَكِّي ٱلْمُفْتَرِي مِنْ سَعْيِهِ * لِأَنَّ ٱللهَ شَاهِدٌ عَلَى كُلْيَتَيْهِ * وَرَقِيبٌ صَادِقٌ يُرَاقِبُ قَلْبَهُ *
7 وَسَامِعٌ مِنْ لِسَانِهِ * لِأَنَّ رُوحَ ٱلرَّبِّ قَدْ مَلَأَ ٱلْمَسْكُونَةَ * وَٱلْحَيُّ بِكُلِّ ٱلْبَرَايَا قَدْ حَوَى مَعْرِفَةَ
8 نَعْمِهَا * فَلِهٰذَا مَا يَتَكَتَّمُ عَنْهُ وَلَا أَحَدٌ مِمَّنْ يَتَكَلَّمُ أَقْوَالًا ظَالِمَةً * وَلَا تَتَبَاطَى عَنْهُ
9 ٱلطَّايِلَةُ تَكْشِفُ أَمْرَ * لِأَنَّ ٱلْمُنَافِقِينَ سَيُفْحَصُ عَنْهُمْ فِي أَفْكَارِهِمْ * وَسَمَاعُ أَقْوَالِهِ سَيَجِي إِلَى ٱلرَّبِّ
10 تَوْبِيخًا لِإِثْمِهِ * لِأَنَّهُ مِنْ تِلْقَاءِ ٱلْعَيْنِ يَسْمَعُ كَافَّةَ ٱلْأَشْيَاءِ * وَبِٱلْأَسْرَارِ ٱلْمُدَمَّرَاتِ مَا يَخْفَى عَنْهُ *

IN NOMINE DEI
Vivificantis, Creatoris, Munifici, Immutabilis, Æterni.

Liber SAPIENTIÆ Salomonis filii Davidis, qui regnavit super filios Israelis.

CAP. I.

1 O *Judices terræ, diligite justitiam,*
sentite de potentia Domini intellectu sa-
no, & simplicitate cordis quærite ipsum.
2 *Nam reperitur quidem apud eos qui non*
tristant eum, & apparet iis qui non cen-
3 *sent illum mendacem. Cogitationes enim*
a pere ac perverse separant à Deo, & ro-
4 *bur tentatum arguet insipientes. Nam in*
animam cujus pravæ sunt actiones, non
introibit sapientia, neque habitabit in cor-
5 *pore peccatis obnoxio. Quoniam spiritus*
disciplinæ sanctus fraudem refugit, & re-
siliens demigrat à cogitationibus intelle-
ctu carentibus; & cùm adest iniquitas,
6 *arguitur. Spiritus enim sapientiæ beni-*
gnus non justificabit blasphemum à labiis
ejus: quia Deus testis est renum ejus, &
explorator verax, observans cor ejus, &
7 *linguam ipsius audiens. Etenim spiritus*
Domini replet orbem, & qui creaturas o-
mnes amplectitur, possidet notitiam vocis
8 *earum. Et idcircò non latet eum ne ullus*
quidem ex his qui proferunt sermones im-
pios, nec differetur ab eis pœna rem illo-
9 *rum detegens. Nam de impiis perquisitio*
fiet quoad cogitationes eorum, & fama
sermonum eorum ad Dominum perveniet
in redargutionem iniquitatum eorum.
10 *Nam ob zeli causam res omnes audit, &*
audacia murmurationum non latet illum.

Versio VULG. LAT.

11 Custodite ergò vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt,
& à detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcu-
rus in vacuũ non ibit: os autem, quod mentitur, occidit
12 animam. Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtræ,
neque acquiratis perditionẽ in operibus manuum ve-
13 ſtrarum. Quoniam Deus mortẽ non fecit, nec lætatur in
14 perditione vivorum. Creavit enim, ut eſſent omnia: &
ſanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non eſt in il-
15 lis medicamentum exterminii, nec inferorũ regnum in
16 terra. Juſtitia enim ꝑpetua eſt, & immortalis. Impii
autem manib⁹ & verbis accerſierunt illam: & æſtiman-
tes illam amicam, defluxerunt, & ſponſiones poſuerunt
ad illam: quoniam digni ſunt qui ſint ex parte illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non rectè: Exi-
guũ, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt re-
frigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit re-
2 verſ⁹ ab inferis: Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc
erim⁹ tanquàm non fuerimus: quoniã fum⁹ flatus eſt in
naribus noſtris: & ſermo ſcintilla ad commovendũ cor
3 noſtrum: Quæ extincta, cinis erit corp⁹ noſtrũ, & ſpiri-
tus diffundetur tanquã mollis aër, & tranſibit vita no-
ſtra tanquam veſtigiũ nubis, & ſicut nebula diſſolvetur,
quæ fugata eſt à radiis ſolis, & à calore illius aggravata:
4 Et nomen noſtrũ oblivionem accipiet ꝑ tempus, & ne-
5 mo memoriã habebit operũ noſtrorum. Umbræ enim
tranſitus eſt tempus noſtrum, & non eſt reverſio finis
noſtri: quoniam conſignata eſt, & nemo revertitur.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

11 † Φυλάξασθε τοίνυν γογγυσμὸν ἀνωφελῆ, † καὶ ἀπὸ καταλαλιᾶς φύ-
σασθε γλώσσης· † ὅτι φθέγμα λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύσεται, †
12 στόμα δὲ ψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχήν. † Μὴ ζηλοῦτε θάνατον
ἐν πλάνῃ ζωῆς ὑμῶν, † μηδὲ ἐπισπᾶσθε ὄλεθρον(η) ἔργοις χειρῶν
13 ὑμῶν· † ⁷Ὅτι ὁ θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, † οὐδὲ τέρπεται(θ)ἐπ'
14 ἀπωλείᾳ ζώντων. † ⁸Ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, † καὶ σω-
τήρια αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, † καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέ-
15 θρου, † οὔτε ᾅδου βασίλειον(ι)ἐπὶ γῆς· † Δικαιοσύνη γὰρ ἀθα-
16 νατός ἐστιν· † Ἀσεβῶς δὲ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς λόγοις προσκαλέ-
σαντο αὐτὸν, † φίλον ἡγησάμενοι αὐτὸν ἐτάκησαν, † καὶ συνθήκας
ἔθεντο πρὸς αὐτὸν, † ὅτι ἄξιοί εἰσι τῆς ἐκείνου μερίδος εἶναι.

MS. A. (η)ἐν ἔργοις(θ)ἐπ' * ἀγγελία(ι)ἐστὶ τῆς γης.

ΚΕΦ. β'.

1 ⁹Εἶπον γὰρ (α) ἐαυτοῖς λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς, † Ὀλίγος ἐστὶ καὶ
λυπηρὸς ὁ βίος ἡμῶν, † καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου, †
2 καὶ οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ᾅδου. † ¹⁰Ὅτι αὐτοσχεδίως ἐγενήθη-
μεν, † καὶ μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὡς οὐκ ὑπάρξαντες, † ὅτι καπνὸς ἡ
πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν, † καὶ ὁ λόγος σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν,
3 † οὗ (β)σβεσθέντος τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα, † καὶ τὸ πνεῦμα
4 διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀὴρ. † Καὶ τὸ ὄνομα ἡμῶν ὀπισθησθή-
σεται ἐν χρόνῳ, † καὶ οὐδεὶς μνημονεύσει τῶν ἔργων ἡμῶν· † καὶ παρελ-
εύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἴχνη νεφέλης, † καὶ ὡς ὁμίχλη διασκε-
δασθήσεται, † διωχθῆσα ὑπὸ ἀκτίνων ἡλίου, † καὶ ὑπὸ θερμότητος
5 αὐτοῦ βαρυνθῆσα. † Σκιᾶς γὰρ παρόδος ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνα-
πόδισμος τῆς τελευτῆς ἡμῶν, † ὅτι καλεσφραγίσθη, καὶ οὐδεὶς ἀναχρέφει.

MS. A. (α) ἐν ἑαυτοῖς (β) σβεσθέντος

11 *Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil pro-
deſt: & à detractione parcite linguæ. Quoniam ſer-
mo obſcurus in vacuum non ibit: os autem, quod men-
titur, occidit animam. Nolite zelare mortem in er-
12 rore vitæ veſtræ: neque acquiratis perditionem ope-
13 ribus manuum veſtrarum. Quoniam Deus mortem
non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. Cre-
14 avit enim ut eſſent omnia; & (d) ſalutares gene-
rationes mundi: et non eſt in illis medicamentum ex-
terminii, nec inferorũ regnum in terra. Juſtitia enim
15 (e) immortalis eſt. Impii autem manibus & ver-
16 bis accerſierunt illam: æſtimantes illam amicam de-
fluxerunt, & ſponſionem poſuerunt ad illam, quo-
niam (f) digni ſunt qui ſint ex parte illius.*

CAP. II.

1 *DIxerunt enim cogitantes (a) apud ſe non recte:
Exigua eſt, & cum tædio vita noſtra, & non (b) eſt
remedium in fine hominis: & non eſt agnitus qui ſit
reverſus ab inferis. Quia (c) ex nihilo nati ſumus:
2 & poſt hæc erimus, tanquam non fuerimus. Quoni-
am fumus eſt afflatus in naribus noſtris, & (d) ſermo
ſcintilla ad commovendum cor noſtrum. (e) Qua ex-
3 tincta cinis evadet corpus, & ſpiritus diffundetur
tanquam mollis aer. Et (f) nomen noſtrum oblivionẽ
4 accipiet in tempore, et nemo memoriam habebit ope-
rum noſtrorũ. Et tranſibit vita noſtra tanquam ve-
3 ſtigiũ nubis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata
5 eſt à radiis ſolis: et à calore illius aggravata. Umbræ
enim tranſitus eſt vita noſtra: et non eſt reverſio finis
noſtri: quoniam conſignata eſt, & nemo revertitur.*

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܗܘ ܕܐܝܬ ܠܟܘܢ ܒܗ ܡܕܡ ܕܢܐܡܪ ܠܟܘܢ ܒܛܠ ܐܢ

Versio VULG. LAT.

6 Venite ergò, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter. Vino pretioso
7 & unguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos
8 temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant:
9 nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra: Nemo nostrûm exors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniã hæc est pars nostra, & hæc
10 est sors. Opprimamus pauperẽ justum, & non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi tem-
11 poris. Sit autẽ fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim
12 infirmum est, inutile invenitur. Circumveniamus ergò justum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, &
13 diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Promittit se
14 scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. Factꝰ
15 est nobis in traductionem cogitationũ nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniã dissimilis est
16 aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris tanquam ab immunditiis, & præfert novissima ju-
17 storũ, & gloriatur patrem se habere Deum. Videamꝰ ergò si sermones illius veri sint, & tentemꝰ quæ ventura sunt illi, & sciemꝰ quæ erunt novissima illius. Si enim
18 est verus filius Dei, suscipiet eum, & liberabit eum de
19 manibus contrariorũ. Contumelia & tormento interrogemꝰ eum, ut sciamus reverentiã ejus, & probemus
20 patientiã illius. Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 †Δεῦτε(γ)οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν, †καὶ χρησώμε-
7 θα τῇ(δ)κτίσει ὡς νεότητι σπουδαίως. † Οἴνου πολυτελοῦς καὶ μύ-
8 ρων πλησθῶμεν, †. καὶ μὴ παρελθέτω ἡμᾶς ἄνθος(ε)ὥρας.
9 † Στεψώμεθα ῥόδων κάλυξι πρὶν μαρανθῆναι. † Μηδεὶς ἡμῶν ἀ-
μοιρος ἔστω τῆς ἡμετέρας ἀγερωχίας, †πανταχῆ καταλίπωμεν σύμ-
βολα τῆς εὐφροσύνης, † ὅτι αὕτη ἡμῶν καὶ ὁ(ξ)κλῆρος ἔστι.
10 † Καταδυναστεύσωμεν πένητα δίκαιον, † μὴ φεισώμεθα χήρας, † μη-
11 δὲ(η)πρεσβύτου ἐντραπῶμεν πολιὰς πολυχρονίους. † Ἔστω δὲ ἡμῶν
ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης, † τὸ γὰρ ἀδυνατὲς ἄχρηστον ἐλέγχε-
12 ται. †(ϑ)Ενεδρεύσωμεν δὲ τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι, † καὶ
ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, † καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήμα-
13 τα νόμου, † καὶ ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν θεοῦ, † καὶ παῖδα κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. † Ἐγένε-
14 το ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐνθυμήσεων ἡμῶν. † Βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμε-
15 νος, † ὅτι ἀνόμοιός τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ, † καὶ ἠλλαγμέναι αἱ τρίβοι αὐτοῦ. †
16 Εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, † καὶ ἀπέχεται τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν. † μακαρίζει ἔσχατα δικαίων,
17 † καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα θεόν. † Ἰδωμεν εἰ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀλη-
18 θὴς, † καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ. † Εἰ γὰρ ἔστιν ὁ δίκαι-
ος υἱὸς θεοῦ, ἀντιλήψεται αὐτοῦ, καὶ †ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστη-
19 κότων. † Ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτὸν, † ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιεί-
20 κειαν αὐτοῦ, † καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ. † Θανάτῳ ἀσχήμονι
κατακρίνωμεν αὐτόν. † Ἔσται γὰρ αὐτῷ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ.

MS. A. (γ)ὖν ἀπολαύσωμεν(δ)κτίσει ὡς νεότητος(ε)ὥρᾳ. (ξ)κλῆρος ἡμῶν. Καταδυναστεύσωμεν(η)πρεσβυτέρου(ϑ)Ενεδρεύσωμεν τὸν

Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur 6
(g)*creatura, tanquam juventute, celeriter. Vino pre-* 7
cioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat
nos flos (h) *temporis. Coronemus nos rosis, antequã* 8
marcescant: Nemo nostrum exors sit luxuriæ no- 9
stræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc
est pars nostra, & sors nostra. Opprimamus pauperẽ 10
justum, non parcamus viduæ, (i) nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo 11
nostra lex (k) *justitiæ: quod enim infirmum est, inutile*
invenitur. Circumveniamus ergo justum, quoniam 12
infuavis est nobis, & contrarius est operibus nostris,
& exprobrat nobis peccata legis, & diffamat in nos
peccata disciplinæ nostræ. Promittit se scientiam 13
Dei habere, & filium Dei se nominat. Factus est 14
nobis in traductionem cogitationum nostrarum.
Gravis est nobis etiam ad videndum: quoniam dis- 15
similis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ
ejus. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & 16
abstinet se à viis nostris, tanquam ab immunditiis:
præfert novissima justorum, & (l) gloriatur patrem
Deum. Videamus, si sermones illius veri sunt, & 17
tentemus, quæ ventura sunt illi. Si enim justus est 18
filius Dei; suscipiet illum, & liberabit illum de
manibus contrariorum. Contumelia & tormento 19
interrogemus eum, ut sciamus reverentiam illius,
& (m) probemus patientiam illius. Morte turpissi- 20
ma condemnemus eum. Erit enim ei respectus ex
sermonibus illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܗܵܐ ܙܒܢ ܢܬܗܢܐ ܒܛܝܒ̈ܬܐ ܕܡܬܒܪ̈ܝܬܐ ܘܢܬܦܢܩ ܒܒܪ̈ܝܬܐ ܕܥܠܡܐ ܕܫܒ̈ܪ ܐ̈ܢܫ ܚ̈ܕ̈ܬ ܒ̈ܪ̈ܝܬܐ ܕܐ̈ܢ ܕܫ̈

Versio VULG. LAT.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim il-
22 los malitia eorum. Et nescierunt sacramenta Dei,
neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judica-
23 verunt honorem animarum sanctarum. Quoniam
Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad ima-
24 ginem similitudinis suæ fecit illum. Invidia autem di-
25 aboli mors introivit in orbem terrarum: Imitantur
autem illum qui sunt ex parte illius.

CAP. III.

1 Justorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tan-
2 get illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipien-
3 tium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum; Et
quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in
4 pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes
5 illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in
multis benè disponentur: quoniam Deus tentavit eos,
6 & invenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace
probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit il-
7 los, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt
justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent.
8 Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & re-
9 gnabit Dominus illorum in perpetuũ. Qui confidunt
in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione ac-
quiescent illi: quoniam donum & pax est electis ejus.
10 Impii autem secundùm quæ cogitaverunt, correptio-
nem habebunt: qui neglexerunt justum, & à Domino
recesserunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 † Ταῦτα ἐλογίσαντο, καὶ ἐπλανήθησαν· † ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτοὺς
22 ἡ κακία αὐτῶν. † Καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια θεοῦ, † οὐδὲ μισθὸν
ἤλπισαν ὁσιότητος, † οὐδὲ κρίναν γέρας ψυχῶν ἀμώμων.
23 † Ὅτι ὁ θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ, † καὶ εἰκόνα
24 τῆς ἰδίας ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν. † Φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνα-
25 τος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον· † Πειράζουσι δὲ αὐτὸν οἱ τῆς ἐκείνου μερίδος ὄντες.

ΚΕΦ. γ'.

1 † Δικαίων δὲ ψυχαὶ ἐν χειρὶ θεοῦ, † καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν βάσα-
2 νος. † Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι, † καὶ ἐλογίσθη κάκω-
3 σις ἡ ἔξοδος αὐτῶν, † Καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα· † οἱ δὲ εἰ-
4 σιν ἐν εἰρήνῃ. † Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν, † ἡ
5 ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης. † Καὶ ὀλίγα παιδευθέντες μεγά-
λα εὐεργετηθήσονται, † ὅτι ὁ θεὸς ἐπείρασεν αὐτοὺς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς
6 ἀξίους ἑαυτοῦ. † Ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς, † καὶ
ὡς ὁλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς. † Καὶ ἐν καιρῷ ἐπι-
7 σκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι, † καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδρα-
μοῦνται. † Κρινοῦσιν ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν, † καὶ βασιλεύσει αὐτῶν
8 κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ συνήσουσιν ἀλή-
θειαν, † καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ, † ὅτι χάρις καὶ
10 ἔλεος (α) τοῖς ἐκλεκτοῖς (β) αὐτοῦ. † Οἱ δὲ ἀσεβῶς κατὰ ἐλογίσαντο ἔξουσιν ἐπιτιμίαν, † οἱ ἀμελήσαντες τῆς δικαίου καὶ τῆς κυρίου
ἀποστάντες.

MS. A. (α) ἐν τοῖς (β) αὐτοῦ, † καὶ ὁπισκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

21 *Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit*
enim illos malitia eorum. Et nescierunt sacramenta
22 *Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec*
23 *judicaverunt honorem animarum sanctarum. Quo-*
niam Deus creavit hominem inexterminabilem,
(n) & ad imaginem suæ similitudinis fecit illum.
Invidia autem diaboli mors introivit in orbem ter-
24 *rarum. (o) Imitantur autem illum, qui sunt ex parte*
25 *illius.*

CAP. III.

1 *Justorum autem animæ in manu Dei sunt: & non*
2 *tanget illos (a) tormentum. Visi sunt oculis insipi-*
entium mori, & æstimata est (b) afflictio exitus illo-
3 *rum: Et quod à nobis est iter, exterminium. Illi au-*
4 *tem sunt in pace. Etenim si coram hominibus tor-*
menta passi sunt; spes eorum immortalitate plena est:
5 *Et in paucis vexati, in multis bene disponentur. Quo-*
6 *niam Deus tentavit eos, & invenit eos dignos se.*
Tanquam aurum in fornace probavit illos, quasi (c)
holocausti hostiam accepit illos; Et in tempore (d)
7 *respectus ipsorum fulgebunt, & tanquam scintillæ*
in arundineto discurrent. Judicabunt nationes, &
8 *dominabuntur populis, & regnabit Dominus eorum*
in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent ve-
9 *ritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi:*
quoniam (e) donum & pax est electis ejus. Impii au-
10 *tem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habe-*
bunt, qui neglexerunt justum, & à Domino recesse-
runt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * ܗܠܝܢ ܕܚܫܒܘ ܛܥܘ ܘܫܓܝ ܡܛܥܝܘ ܒܗܘܢ ܣܓܝܐܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܥܡܝܐ ܠܗܘܢ ܘܠܐ ܝܕܥܘ ܪܙܐ ܕܐܠܗܐ ܘܠܐ ܣܒܪܘ ܐܓܪܐ ܕܙܕܝܩܐ ܘܠܐ ܕܢܘ ܝܩܪܐ ܕܢܦܫܬܐ ܕܩܕܝܫܐ ܐܡܪ ܐܠܗܐ ܕܠܐ ܡܬ ܒܪܝܬ ܐܢܫܐ ܘܒܨܠܡܗ ܕܕܡܘܬܗ ܥܒܕ ܐܢܘܢ ܐܝܟ ܕܐܢܫ ܕܗܘ ܡܢ ܚܠܩܗ ܐܢܘܢ ܕܝܠܗ ܗܘ ܡܘܬܐ ܕܥܠܡܐ ܕܐܬܐ ܒܚܣܕܐ ܕܫܛܢܐ ܘܡܬܕܡܝܢ ܒܗ ܐܢܫܐ ܕܗܘ ܡܢ ܚܠܩܗ ܐܢܘܢ ܕܝܠܗ

Hæc cogitârunt stolidi, & errârunt; quia 21
malitia sua excæcavit eos. Nec mysteria 22
Dei nôrunt, nec mercedem piam sperârunt,
neque judicârunt animas senũ inculpatorũ,
Deus enim creavit hominem corruptionis 23
expertem, ad imaginem idææ suæ massam
condidit suam. Invidiâ diaboli mors in- 24
troivit in mundum: experiuntur autem il-
lam, qui pars ejus sunt.

CAP. III.

* ܙܕܝܩܐ ܕܢܦܫܬܗܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܘܠܐ ܢܓܥ ܒܗܘܢ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܒܝܫ ܕܡܬܚܫܒ ܒܥܝܢ ܣܟܠܬܢܐ ܕܡܝܬܝܢ ܘܚܫܒ ܕܫܘܠܡܗܘܢ ܕܐܙܠܘ ܡܢ ܒܝܬܢ ܐܒܕ ܘܗܐ

Versio VULG. LAT.

11 Sapientiam enim, & disciplinã qui abjicit, infelix est:
& vacua est spes illorũ, & labores sine fructu, & inuti-
12 lia opera eorum. Mulieres eorũ insensatæ sunt, & ne-
13 quissimi filii eorũ. Maledicta creatura eorũ, quoniam
felix est sterilis: & incoinquinata, quæ nescivit thorũ in
delicto, habebit fructũ in respectione animarũ sancta-
14 rũ: Et spado, qui non operat' est p manus suas iniqui-
tatem, nec cogitavit adversùs Deum nequissima: dabi-
tur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei
15 acceptissima. Bonorum enim laborũ glorioſus est fru-
16 ctus, & quæ non concidat radix sapientiæ. Filii autem
adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo
17 thoro semen exterminabitur. Et si quidem longæ vitæ
erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit
18 novissima senectus illorum. Et si celeriùs defuncti fue-
rint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocuti-
19 onẽ. Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAP. IV.

1 O Quàm pulchra est casta generatio cum claritate:
immortalis est enim memoria illi⁹: quoniã et apud Deũ
2 nota est, & apud homines. Cùm præsens est, imitantur
illam: & desiderant eam cùm se eduxerit, & in perpe-
tuum coronata triumphat incoinquinatorum certami-
3 num præmium vincens. Multigena autem impiorum
multitudo non erit utilis, & spuria vitulamina non da-
bunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA:

11 † Σοφίαν γὰρ καὶ παιδείαν ὁ ἐξουθενῶν ταλαίπωρός ἐστιν, † καὶ κενὴ ἡ ἐλ-
πὶς αὐτῶν. καὶ οἱ κόποι ἀνόνητοι, † καὶ ἄχρηστα τὰ ἔργα αὐτῶν.
12 † Αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἄφρονες, † καὶ πονηραὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. † Ἐπι-
13 κατάρατος ἡ γένεσις αὐτῶν, † ὅτι μακαρία στεῖρα ἡ ἀμίαντος † ἥτις
οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι. ἕξει καρπὸν ἐν ἐπισκοπῇ ψυχῶν.
14 † Καὶ εὐνοῦχος ὁ μὴ ἐργασάμενος ἐν χερσὶ ἀνόμημα, † μηδὲ ἐνθυμη-
θεὶς κατὰ τοῦ κυρίου πονηρά· † δοθήσεται γὰρ αὐτῷ τῆς πίστεως χάρις
15 ἐκλεκτὴ, † καὶ κλῆρος εὐαρεστήσεως ἐν ναῷ κυρίου ἐυμηρέστερος. † Ἀγαθῶν γὰρ πόνων
16 καρπὸς εὐκλεὴς, † καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ῥίζα τῆς φρονήσεως. † Τέκνα
δὲ μοιχῶν ἀτέλεστα ἔσται, † καὶ ἐκ παρανόμου κοίτης σπέρμα ἀφανι-
17 σθήσεται. † Ἐὰν τε γὰρ μακροβίοις γένωνται, εἰς οὐδὲν λογισθήσονται,
18 † καὶ ἄτιμον ἐπ' ἐσχάτων τὸ γῆρας αὐτῶν. † Ἐὰν δὲ τε ὀξέως τε-
λευτήσωσιν, οὐκ ἔξουσιν ἐλπίδα, † οὐδὲ ἐν ἡμέρᾳ διαγνώσεως παρα-
19 μύθιον. † Γενεᾶς γὰρ ἀδίκου χαλεπὰ τὰ τέλη.

MS. A. (δ) τε γὰρ ὀξέως

ΚΕΦ. δ'.

1 † Κρείττων ἀτεκνία μετ' ἀρετῆς· † ἀθανασία γάρ ἐστιν ἐν μνήμῃ αὐτῆς,
2 ὅτι καὶ παρὰ θεῷ γινώσκεται καὶ παρὰ ἀνθρώποις· † Παρὸν (α) τε
μιμοῦνται αὐτὴν, † καὶ ποθοῦσιν ἀπελθοῦσαν, † καὶ ἐν τῷ αἰωνι στε-
φανηφοροῦσα (β) πομπεύει, † τὸν τῶν ἀμιάντων ἄθλων ἀγῶνα νικήσασα.
3 † Πολύγονον δὲ ἀσεβῶν πλῆθος ἀχρησιεύτους, † καὶ ἐκ ὁδῶν
μοχθηρῶν ἐ δώσουσι ῥίζαν εἰς βάθος, † οὐδὲ ἀσφαλῆ βάσιν (γ) ἐπιλή-
ψονται.

MS. A. (α) τε τιμῶσιν αὐτὴν, (β) * ποτέμπει, (γ) ἐπιλήψονται.

Sapientiam enim & disciplinam qui abjicit, infelix
11 *est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu,*
& inutilia opera eorum: mulieres eorum insensatæ
12 *sunt, & nequissimi filii eorum Maledicta (f) creatura*
13 *eorũ: quoniã felix est sterilis (g) & incoinquinata, quæ*
nescivit thorũ in delicto: habebit fructũ in respe-
ctione (h) animarũ. Et spado, qui non operatus est in
14 *(i) manu iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum*
nequissima. Dabitur enim illi fidei donum electum,
& sors in templo Domini acceptissima. Bonorum
15 *enim laborum glorioſus est fructus; & quæ non con-*
cidit, radix sapientiæ. Filii autem adulterorum
16 *(k) inconsũmati erunt: & ab iniquo thoro semen ex-*
terminabitur. Et, si quidem longæ vitæ erunt; in ni-
17 *hilũ cõputabuntur, & sine honore erit novissima sene-*
ctus illorũ: Et ſi celerius defuncti fuerint; non habe-
18 *bunt spem, nec in die agnitionis (l) allocutionem. (m)*
Nationis enim iniquæ, diræ sunt consummationes.
19

CAP. IV.

Melius est esse sine filiis cum (a) virtute. Im-
1 *mortalis est enim memoria illius: quoniam & apud*
2 *Deum nota est, & apud homines: Cum præsens*
est; imitantur illam: & desiderant eam, cum se
abduxerit: & in perpetuum coronata triumphat,
incoinquinatorum (b) certaminum præmium vincens.
3 *Multigena autem impiorum multitudo non erit uti-*
lis, & (c) adulterinæ plantationes non dabunt ra-
dices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

MS. A. (α) τε τιμῶσιν αὐτὴν, (β) * ποτέμπει, (γ) ἐπιλήψονται.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܫܒܚܐ ܕܝܠܕ̈ܐ ܘܡܠܦܢܘܬܐ ܕܡܢ ܕܡܫܬܠ ܒܗ̈ܘܢ ܣܟܠܘܬܐ ܘܫܘܐ ܗܘ ܣܒܪ ܕܝܠܗ. ܘܠܐ ܐܝܬ ܒܗ ܐܝܕܥܬܐ ܒܥܡܠ ܕܝܠܗ.
12 ܚܕ̈ܐ ܢܫ̈ܐ ܕܠܐ ܚܟ̈ܝܡ̈ܐ ܘܒ̈ܢܝ ܕܠܐ ܛܒ̈ܝ ܘܠܐ ܡܨ̈ܠܚܝܢ ܒܥܒ̈ܕܝܗܘܢ. ܘܠܐ ܡܨ̈ܠܚ ܒ̈ܢܝ ܕܝܠܗ. * ܡܛ̈ܠ ܕܠܐ ܡܨ̈ܠܚ ܒ̈ܢܝ ܕܝܠܗ.
13 ܚܫ̈ܝܒ ܗ̈ܘ ܕܝܠܕ̈ܐ ܕܠܐ ܝ̈ܕ̈ܥ ܒ̈ܢܝ ܚ̈ܛ̈ܝ ܘܠܐ ܡ̈ܨ̈ܠ ܒ̈ܢܝ ܕܝܠ̈ܗ. * ܡ̈ܛ̈ܠ ܕܠܐ ܝ̈ܕ̈ܥ ܒ̈ܢܝ ܚ̈ܛ̈ܝ ܘܠܐ ܡ̈ܨ̈ܠ ܒ̈ܢܝ ܕܝܠ̈ܗ.
ܘܠܐ ܐ̈ܝ ܒ̈ܪ ܚ̈ܛ̈ܝ ܒ̈ܗ̈ܘ ܕ̈ܥ̈ܒ̈ܕ̈ܝ ܕ̈

Versio VULG. LAT.

4 Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter
posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ven-
5 torum eradicabuntur. Confringentur enim rami in-
consummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad
6 manducandum, & ad nihilum apti. Ex iniquis enim
somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adver-
7 sùs parentes in interrogatione sua. Justus autem si
8 morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senect'
enim venerabilis est non diuturna, neque annorum nu-
9 mero computata: cani autem sunt sensus hominis. Et
10 ætas senectutis vita immaculata. Placens Deo factus
est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est.
11 Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne
12 fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nuga-
citatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ
13 transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi
14 explevit tempora multa: Placita enim erat Deo anima
illius: propter hoc properavit educere illum de medio
iniquitatum: populi autem videntes, & non intelligen-
15 tes, nec ponentes in præcordiis talia: Quoniâ gratia
Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in
16 electos illius, Condemnat autem justus mortuus vivos
impios, & juventus celeriùs consummata, longâ vitam
17 injusti. Videbunt enim finem sapientis, & non intelli-
git quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit
illum Dominus,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 † Κἂν γὰρ ἐν κλάδοις πρὸς καιρὸν ἀναβλαστήσῃ, † ὑποσφιγγῶς βεβη-
κότα ὑπὸ ἀνέμου ζαλισθήσεται, † καὶ ὑπὸ βίας ἀνέμων ἐκριζωθήσε-
5 ται. † Περικλασθήσονται κλῶνες (d) ἀτέλεστοι, † καὶ ὁ καρπὸς αὐτῶν ἄχρη-
6 στος, ἄωρος καὶ εἰς βρῶσιν, † καὶ εἰς οὐδὲν ὁπτήσιμος. † Ἐκ γὰρ ἀνόμων
ὕπνων τέκνα γινόμενα † μάρτυρες εἰσὶ πονηρίας κατὰ γονέων ἐν
7 ἐξετασμῷ αὐτῶν. † Δίκαιος δὲ ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀνα-
8 παύσει ἔσται. † Γῆρας γὰρ τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, † οὐδὲ ἀριθμῷ
9 ἐτῶν μεμέτρηται. † πολιαὶ δέ εἰσι φρόνησις ἀνθρώποις, † καὶ ἡλικία
10 γήρως βίος ἀκηλίδωτος. † (e) Εὐάρεστος τῷ Θεῷ γενόμενος
11 ἠγαπήθη, † καὶ ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη. † Ἡρπάγη μὴ
κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, † ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ.
12 † Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλὰ, † καὶ ῥεμβασμὸς
13 ἐπιθυμίας μεταγεύει νοῦν ἄκακον. † Τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε
14 χρόνους μακρούς. † Ἀρεστὴ γὰρ ἦν κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· † διὰ τοῦτο
ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας. † οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες καὶ μὴ νοήσαντες,
15 † μηδὲ θέντες ἐπὶ διανοίᾳ τὸ τοιοῦτο, † ὅτι χάρις καὶ ἔλεος (ζ) ἐν
16 τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, † καὶ ἐπίσκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ. † Κατα-
κρινεῖ δίκαιος (η) καμὼν τοὺς ζῶντας ἀσεβεῖς, † καὶ (θ) νεότης
17 τελεσθεῖσα τροχὸς πολυετὴς γῆρας ἀδίκου. † Ὀφθαλμὸς γὰρ τελετὴν
σοφῆς, καὶ ὃ νοήσει τί ἐβουλεύσατο περὶ αὐτῆς, † καὶ εἰς τί ἠσφαλίσατο
αὐτὴν ὁ κύριος.

MS. A. (d) ἀτελείωτοι, (e) Εὐάρεστος Θεῷ (ζ) ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπι-
σκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ. (η) Δικαιοῖ (θ) νεότητος

Nam etsi in ramis ad tempus germinaverint; infir- 4
miter posita à vento commovebuntur, & à violentia
ventorum eradicabuntur. Confringentur rami incon- 5
summati, & fructus illorum inutilis, acerbus ad
manducandum, & ad nihilum aptus. Ex iniquis 6
enim (d) somnis filii qui nascuntur, testes sunt ne-
quitiæ parentum in interrogatione sua. Justus 7
autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio
erit. Senectas enim venerabilis est, non diuturna, 8
nec quæ annorum numero computata: canicies au-
tem est prudentia hominibus: Et ætas senectutis, 9
vita immaculata. Placens Deo factus, dilectus 10
est: & vivens inter peccatores, translatus est. Ra- 11
ptus est; ne malitia mutaret intellectum illius,
aut fictio deciperet animam illius. Fascinatio nu- 12
gacitatis obscurat bona, & inconstantia concupi-
scentiæ transvertit sensum sine malitia. Consum- 13
matus in brevi explevit tempora multa. Placita 14
enim erat Domino anima illius. Propter hoc properavit de medio iniquitatis. Populi autem videntes, &
non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:
Quoniam gratia & misericordia in electos ejus, & 15
respectus in sanctos illius. Condemnat autem justus 16
mortuus vivos impios: & juventus celerius con-
summata (e) longævam senectutem injusti. Videbunt 17
enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogi-
taverit de illo, & quare munierit illum Dominus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 * ܘܐܢ ܢܥܡܘ ܚܘܠܦܐ ܡܥܘܩܐ. ܗܟܢܐ ܐܦ ܙܥܘܪ ܢܬܪܡܣ. ܠܐ ܢܬܚܫܚ ܡܢ ܣܥܪܐ ܕܫܘܒܐ.
5 ܘܡܢ ܪܘܓܙܐ ܕܪܘܚܐ ܢܬܩܠܥ. ܡܛܠ ܕܥܣܝ ܕܐܝܠܢܐ ܠܐ ܡܬܚܒܪ. * ܘܡܢ ܫܘܠܛܢ ܕܪܘܚܐ ܢܬܬܠܫ.
6 ܘܒܪܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ. ܘܚܫܝܒ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. * ܡܛܠ ܗܟܝ ܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ
ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.
ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.
7 ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ
8 ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. * ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.
9 ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ
10 ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. * ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.
11 ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ
12 ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. * ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.
13 ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ
14 ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. * ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.
15 ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ
16 ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. * ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.
17 ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. * ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ
ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ. ܘܒܢܝ ܡܢ ܙܘܓܐ ܣܢܝܐ ܕܐܬܝܠܕܘ ܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗܘܢ ܕܢܥܒܕ.

Et quamvis frondes ac virgulta producant, 4
ad mediocre tamen tempus germinabunt, nec
tutò procedent, & à vento movebuntur, &
à vento valido eradicabuntur; Virgulta eo- 5
rum penitùs frangentur, fructus eorum viti-
ati, ad esum infausti, nullique rei utiles. Et li- 6
beri ex illegitimo congressu procreati, mali
testes adversùs parentes suos cùm examina-
buntur. Justus autem sive præmaturè moria- 7
tur, erit in quiete: sive in longitudine die-
rum moriatur, in honore invenietur. Senect' 8
& honor nequaquam sumitur è longitudine
temporum, neq; numerus annorum utriusque,
mensurâ supputatur: Sed cani sunt pruden- 9
tia hominis; statura verò senectutis, incola-
tus quietus. Et quia Deo placuit, dilectus 10
fuit: quia morabatur inter peccatores, transtulit illum. Raptus est, ut ne mutaret mali- 11
tia mentem ejus, néve deciperet fraus lin-
guam ejus. Æmulatio enim mala, quæ sunt 12
bona depravat; & perturbatio concupiscen-
tiæ obest menti bonæ. Perfectus paulisper, 13
explevit tempora multa. Placuit enim Deo 14
anima ipsius; & quia justus erat, citiùs eri-
puit eum de medio malitiæ. Populi autem 15
videntes non intellexerunt, nec in animum
suum induxerunt quam ob causam tale sit
judicium, & gratia atque misericordia Dei
in pios suos, & visitatio Dei in electos suos.
Judicat justos, & impios perdit vivos. Et 16
pueri prodeuntes ad exiguum tempus, præ-
stant longævo tempori senum flagitiosorum.
Videbunt quidem mortem justi, at non in- 17
telligent quid consilii ceperit de illo Deus,
& quare cautè servârit illum Dominus:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * وَإِنْ أَيْنَعَ فِي أَغْصَانِهَا وَقْتًا مَّا نَابِتَةً فِي صِيَانَةٍ * فَسَهْلٌ الرِّيَاحُ وَتَقْلَعُهَا عَوَاصِفُ الرِّيَاحِ *
5 تَقْصِفُ فُرُوعَهُمْ غَيْرَ كَامِلَةٍ * وَثَمَرُهُمْ لَنْ تَصْلُحَ لِلْأَكْلِ إِذْ لَيْسَتْ فِي وَقْتِهَا * وَلَيْسَتْ لِأَحَدٍ
6 مَوَافِقَةً * لِأَنَّ الْأَوْلَادَ الْمَوْلُودِينَ مِنَ الْأَمَةِ هُمْ شُهُودٌ عَلَى سِرِّ وَالِدِيهِمْ فِي التَّكَشُّفِ عَنْهُمْ *
7 فَأَمَّا الْعَدْلُ إِذَا بَلَغَ الْوَفَاةَ فَسَيَكُونُ فِي رَاحَةٍ * لِأَنَّ كَرَامَةَ الشَّيْخُوخَةِ لَيْسَتْ بِكَثْرَةِ السِّنِينَ *
8 وَلَا تُحْصَى بِعَدَدِ الْأَسْنِينَ * وَإِنَّمَا الشَّيْبُ فِقْهُ النَّاسِ وَسِنُّ الشَّيْخُوخَةِ سِنِينَ لَا دَنَسَ فِيهَا *
9
10 * مَنْ يُرْضِي اللَّهَ يُحِبُّ * وَبَيْنَمَا يَكُونُ عَائِشًا بَيْنَ الْخُطَاةِ يُنْقَلُ * وَيُخْطَفُ قَبْلَ أَنْ يَتَغَيَّرَ
11
12 الرَّدِيلَةُ فَهْمَهُ * أَوْ يُطْغِي الْغِشُّ نَفْسَهُ * لِأَنَّ دَسَّةَ السِّرِّ يَسُودُ الْكَسَبَاتِ * وَطُمُوحُ السُّهُودِ يَقْلِبُ
13 عَقْلًا سَاذِجًا * وَإِذَا تُوُفِّيَ مُدَّةَ سِنِينَ أَكْمَلَ سِنِينَ طَوِيلَةً * لِأَنَّ نَفْسَهُ كَانَتْ مَرْضِيَّةً لِلرَّبِّ *
14
15 فَلِذَلِكَ بَادَرَ فَانْصَرَفَ مِنْ وَسَطِ الشَّرِّ * وَالشُّعُوبُ رَأَوْا ذَلِكَ وَلَمْ يَفْهَمُوهُ * وَلَمْ يَجْعَلُوا فِي ذِهْنِهِمْ
16 مَا مَعْنَى ذَلِكَ * أَنْ أَنْصَافَ اللَّهِ هُوَ فِي أَبْرَارِهِ * وَتَعَاهُدُهُ يَكُونُ فِي مُخْتَارِيهِ * وَالْإِنْسَانُ الْعَدْلُ
يَكُونُ مَضْرُورًا * فَيُدِينُ الْمُنَافِقِينَ حِينَ يَكُونُونَ أَحْيَاءً * وَذُو الْحَدَاثَةِ إِذَا تُوُفِّيَ سَرِيعًا *
17 يُحَاكِمُ كَثْرَةَ سِنِي الشَّيْخُوخَةِ الظَّالِمَةِ * لِأَنَّهُمْ يُعَايِنُونَ وَفَاةَ الْحَكِيمِ * وَمَا يَفْهَمُونَ مَاذَا قَدِ
أَرَادَ فِيهِ * أَوْ لِمَاذَا صَانَهُ الرَّبُّ *

Et licèt è ramis eorum egerminaverint 4
frondes firmiter aliquandiu stabiles, at-
tamen venti concutient illos, & procellæ
ventorum evellent eos. Virgulta eorum 5
effringentur nondum perfecta, & fructus
eorum ut qui intempestivus, non est esui
commodus, nec ulli conducens. Nam li- 6
beri ex iniquis geniti, testes erunt nequi-
tiæ parentum suorum, cùm explorabun-
tur. At verò justus cùm obitum attige- 7
rit, erit in tranquillitate. Honor enim 8
senectutis non consistit in annorum multi-
tudine, neque annorum numero computa-
tur. At canities prudentia est hominis, & 9
anni senectutis immaculatæ vitæ institutum. Qui Deo placet, diligitur; dùm- 10
que vivens est inter peccatores, transfer-
tur: Et rapitur antequam vitium mu- 11
tet intellectum ejus, aut seducat fraus
animam ipsius. Æmulatio enim nequi- 12
tiæ denigrat benefacta, & immoderatus
libidinis appetitus sinceram mentem per-
vertit. Cùm verò defunctus est, bre- 13
vi intervallo longos implevit annos.
Quia anima ejus grata erat Domino, 14
propterea maturiùs discessit è medio ne-
quitiæ. Sed populi hoc cernentes non 15
intellexerunt, nec mente suâ deprehende-
runt quid hoc significet, quòd justitia
Dei sit in justos suos, & visitatio ejus
in electos suos, Et homo justus damnum 16
patiatur. Verùm damnabunt impios dum
fuerint vivi; & juvenis cùm celeriùs
defunctus fuerit, judicabit multitudi-
nem annorum impiæ senectutis. Nam 17
videntes obitum sapientis, nec intelli-
gentes quodnam de eo consilium cepe-
rit, aut quorsum custodierit eum Do-
minus;

Versio VULG. LAT.

18 Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus
19 irridebit. Et erunt post hæc decidentes sine honore,
& in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniâ
disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos
à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: &
20 erunt gementes, & memoria illorum peribit. Venient
in cogitatione peccatorum suorum timidi, & tradu-
cent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

1 Tunc stabunt justi in magna constantia, adversùs eos
qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eo-
2 rum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mi-
3 rabuntur in subitatione insperatæ salutis. Dicentes
intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiri-
tus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in
4 derisum, & in similitudinem improperii. Nos insen-
sati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem il-
5 lorum sine honore: Ecce quomodo computati sunt
6 inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Ergò
erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit
7 nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. Las-
sati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambula-
vimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravi-
8 mus. Quid nobis profuit superba? aut divitiarum
9 jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia
illa tanquam umbra, & tanquam nuntius percurrens,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 Ὀψονται καὶ ἐξουδενήσουσιν, † αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἐκγελάσεται † Καὶ
19 ἔσονται μετὰ τοῦτο εἰς πτῶμα ἄτιμον, † καὶ εἰς ὕβριν ἐν (ι) νεκροῖς δι'
αἰῶνος· † ὅτι ῥήξει αὐτὸς ἀφώνους (κ) πρηνεῖς, καὶ ζωγρήσας αὐτὸς
ἐκ θεμελίων, † καὶ ἕως (λ) ἐσχάτου χερσωθήσονται, † καὶ ἔσονται ἐν
20 ὀδύνῃ, † καὶ ἡ μνήμη αὐτῶν ἀπολεῖται. † Ἐλεύσονται ἐν συλλο-
γισμῷ ἁμαρτημάτων αὐτῶν δηλοῖ, † καὶ ἐλέγξει αὐτὸς ἐξεναντίας
τὰ ἀνομήματα αὐτῶν.

MS. A. (ι) νεκροῖς αἰῶνος, (κ) πρινῆς (λ) ἐσχάτων

ΚΕΦ. ε'.

1 † Τότε στήσεται ἐν παῤῥησίᾳ πολλῇ ὁ δίκαιος † κατὰ πρόσωπον
2 θλιψάντων αὐτὸν, † καὶ τῶν ἀθετούντων τοὺς πόνους αὐτοῦ. † Ἰδόν-
τες ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, † καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ
3 τῆς σωτηρίας. † (α) Ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες, καὶ διὰ στενοχω-
ρίαν πνεύματος (β) στενάζοντες, † Οὗτος ἦν ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς
4 γέλωτα † καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισμοῦ. Οἱ ἄφρονες † ἡμεῖς τὸν βίον αὐτοῦ
5 ἐλογισάμεθα μανίαν, † καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον. † Πῶς κατε-
6 λογίσθη ἐν υἱοῖς θεοῦ, † καὶ ἐν ἁγίοις ὁ κλῆρος αὐτοῦ ἔστιν; † Ἄρα
ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, † καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ
7 ἔλαμψεν (γ) ἡμῖν, † καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. † Ἀνομίας
ἐνεπλήσθημεν τρίβοις καὶ ἀπωλείας, † καὶ (δ) διωδεύσαμεν ἐρήμους
8 ἀκάτους, † τὴν δὲ ὁδὸν κυρίου οὐκ ἐγνωμεν. † Τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερ-
9 φανία; † (ε) καὶ τί πλοῦτος μετ' ἀλαζονείας συμβέβληκεν ἡμῖν; † Παρ-
ῆλθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιὰ, † καὶ ὡς ἀγγελία παρατρέχουσα.

MS. A. (α) Καὶ ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς (β) στενάξονται καὶ ἐροῦσιν, Οὗτος
(γ) ἐν ἡμῖν, (δ) ὡδευσαμεν (ε) ἢ τί

Videbunt,& contemnent: illos autem Dominus irri- 18
debit. Et erunt post hæc decidentes sine honore, 19
& in contumelia inter mortuos in perpetuum: quo-
niam disrumpet illos (f) sine voce inflatos, & com-
movebit illos à fundamentis, & usque ad supremum
desolabuntur: & erunt (g) in dolore, & memoria
illorum periet. Venient in (h) cogitationem pec- 20
catorum suorum timidi: & traducent illos ex
adverso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus 1
eos qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labo-
res eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, 2
& mirabuntur in subitatione insperatæ salutis:
Dicent intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia 3
spiritus gementes. Hi sunt quos habuimus ali-
quando in (a) risum & in similitudinem improperii.
Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, 4
& finem illorum sine honore. (b) Quomodo computati
sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum
est? Ergò erravimus à via veritatis, & justitiæ 6
lumen non luxit nobis, & (c) Sol non est ortus nobis.
(d) Lassati sumus in viis iniquitatis, & perditio- 7
nis, & ambulavimus (e) solitudines difficiles: viam
autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit 8
superbia? & quid (f) divitiarum jactatio con-
tulit nobis? transierunt omnia illa tanquam umbra, 9
& tanquam nuntius (g) præcurrens:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 ܘܢܚܙܘܢ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
19 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
20 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
1 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
2 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
3 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
4 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
5 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
6 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
7 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
8 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
9 ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ
ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ ܘܢܬܪܥܘܢ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܝܕܥ ܠܗ ܡܪܝܐ ܕܝܠܗ ܗܘ ܕܢܫܚܩ ܒܗ

Videbunt inquam & contemnent eum: ipse 18
verò Dominus irridebit illos. Et post hæc 19
erunt in ruinam turpissimam, & inter mor-
tuos contemptui æterno: quoniam disrum-
pent illos serrâ sectos sine voce, & concuti-
ent illos ab ipsis eorum fundamentis, & ad
extremum usque desolabuntur, erúntque in
exitium, & memoria eorum peribit. Intro- 20
ibit in consilium scelerum eorum dolus, &
proprius error palàm arguet illos.

CAP. V.

Tunc stabit justus magna cum fiducia ante 1
faciem eorum qui afflixerint ipsum, & eorum
qui iniqui fuerint ipsius labori. Videbunt 2
enim illum, & gravi pavore percellentur; &
obstupescent cùm viderint gloriam ejus.
Dicéntq; apud semetipsos pœnitentiâ tacti, 3
& cum angustia spiritûs gement, ac dicent;
Hic est ille qui tunc risui inserviebat nobis,
& ludibrio atque proverbio stultis. Opinati 4
sumus incolatum ejus insanum, & mortem
ejus infamem. Quomodo computatus est 5
inter filios Dei, habétque hæreditatem cum
Sanctis? Aberrabamus igitur à via verita- 6
tis, & lumen justitiæ non affulsit nobis,
& sol haud ortus est nobis. Et impletæ sunt 7
semitæ nostræ pecccatis & exitio, & ambu-
lavimus per desertum non tritum, viam verò
Domini non cognovimus. Quid profuit no- 8
bis fastus, aut quid profuit nobis incolatus
superbiæ nostræ quæ velut umbra præteriit?
Quid etiam contulit nobis incolatus noster 9
fastosos, quandoquidem velut umbra præter-
ierunt hæc omnia, & velut nuntius cursoris?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 ﴿ ينظرونه فيزدرون به * والرب سيضحك بهم * وسيكونون بعد هذا سقطهم ممتهن
19 وذات مسبة في الموتى الى الابد * لانه يقطعهم فيخصلون على وجوههم طريحين لا صوت
لهم * ويرعبهم من اصولهم فيصيرون كالارض البائرة الى الانقصاء * ويخصلون في الوجع
20 ويبيد ذكرهم * ويقصون الى نقد ما اجترموه جرعين * وبوبخهم ما ءثمهم مواجهة ﴾

* الفصل الخامس *

1 ﴿ حينيذ يقوم ذو العدل بدالة جزيلة قبالة وجه الذين اضربوه وجحدوا اتعابه * فاذا ابصروه
2 يضطربون بخوف رديء * ويبهتون من مجرى خلاصه * فيقولون لانفسهم نادمين * ويكسرون
3 بضيقة روح قائلين * هذا هو ذلك الذي كان عندنا الجهال قديما ضحكة واحدوبة وبعييرا *
4 فاحسبنا سيرته جدونا * ووفاته ممتهنة * كيف قد حسب ابنا لله * وحصل حظه في
5 القديسين * لقد ضللنا عن طريق الحق * فلم يسرق لنا نور العدل * ولا اسرقت لنا
6 الشمس * فاسوعبنا اثما في الاسواك والمهالك * وسلكنا براري غير مسلوكة * وطريق
7 الرب ما عرفنا * ماذا انتفعنا الكبرياء * وماذا اجدي علينا الغنا مع التعظم * عبرت
8 تلك كلها كالظل * وجارت كحاضن كخبر جاير *

Videntes inquam *illum, aspernabuntur* 18
eum. Dominus autem videbit eos: Erit- 19
que post hoc ruina eorum despecta &
contumeliosa inter mortuos in æternum.
Præcidet enim illos, & erunt super fa-
cies suas prostrati sine voce: & evel-
lent eos ab radicibus eorum: fiéntque
velut terra inculta ad extremum usque,
in dolore versabuntur, & memoria eo-
rum interibit: Exterminabuntur pro 20
ratione criminum suorum pavidi, suis-
que sceleribus coràm arguentur.

CAP V.

Tunc stabit justus multa cum auda- 1
cia coram facie eorum qui afflixerunt
eum, & denegârunt labores ipsius.
Quem cùm viderint, improbo timore 2
turbabuntur, & præ insperata ejus salute
stupescent. Dicéntque sibimetipsis pœni- 3
tudine ducti, & dolebunt cum spiritûs
angustia dicentes; Hic est ille qui apud
nos insipientes erat quondam risui, in-
famiæ, atque opprobrio. Ejus vitæ in- 4
stitutum stultitiam existimabamus, &
obitum ejusdem ignominiosum. Quomo- 5
dò filius Dei reputatus est, & suam in-
ter sanctos sortem adeptus? Verè à via 6
veritatis aberravimus, nec fulsit nobis
lumen justitiæ, neque sol obortus est no-
bis. Repleti sumus sceleve inter spinas 7
& loca exitiosa, solitudines invias per-
ambulavimus, & viam Domini non cog-
novimus. Quid profuit nobis superbia? 8
& quid protulerunt nobis divitiæ cum
fastu? Præterierunt hæc omnia velut 9
umbra, & currentes aufugerunt tan-
quam nuntium præterlabens,

Versio VULG. LAT.

10 Et tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cujus, cum præterierit, non est vestigium invenire neq; 11 semitam carinæ illius in fluctibus: Aut tanquam avis, quæ transvolat in aëre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantùm sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aërem: commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum 12 invenitur itineris illius: Aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuò in se re- 13 clusus est, ut ignoretur transitus illius: Sic & nos nati continuò desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem 14 nostra consumpti sumus, Talia dixerunt in inferno hi, 15 qui peccaverunt: Quoniam spes impii tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis 16 unius diei prætereuntis. Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogita- 17 tio illorum apud Altissimum. Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera tua teget eos, & brachio sancto suo defendet 18 illos. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit cre- 19 aturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace 20 justitiam, & accipiet pro galea judicium certum. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: Acuet autem duram 21 iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ὡς ναῦς διερχομένη κυμαινόμενον ὕδωρ, † ἧς διαβάσης οὐκ ἔστιν ἴχνος εὑρεῖν, † οὐδὲ ἀτραπὸν (ζ) πρόπος αὐτῆς ἐν κύμασιν.
11 † Ἢ ὡς ὀρνέον (η) διίπτάντος ἀέρος, † οὐδὲν εὑρίσκεται τεκμήριον πορείας, † πληγῇ δὲ πτερῶν μαστιζόμενον πνεῦμα κοῦφον † καὶ σχιζόμενον βίᾳ ῥοίζου, † κινηθέντων πτερύγων διωδεύθη, † καὶ μετὰ τοῦτο οὐκ
12 εὑρέθη σημεῖον ὁδοπλασίας ἐν αὐτῷ. † Ἢ ὡς βέλος βληθὲν ἐπὶ σκοπὸν, † τιμηθὲν ὁ ἀὴρ συδέως εἰς ἑαυτὸν ἀνελύθη, † ὡς
13 ἀγνοῆται ἡ δίοδον αὐτοῦ. † Οὕτως καὶ ἡμεῖς γενηθέντες ἐξελείπομεν· † καὶ ἀρετῆς μὲ σημεῖον εἶδεν ἔχομεν δεῖξαι, † ἐν δὲ τῇ κακίᾳ ἡμῶν
14 15 κατεδαπανήθημεν. Ὅτι ἐλπὶς ἀσεβοῦς ὡς φερόμενον (θ) χοῦς τὸ ἀνέμου, † καὶ ὡς πάχνη τὸ λαίλαπος διωχθεῖσα λεπτὴ, † καὶ ὡς κα-
16 πνὸς τὸ ἀνέμου διεχύθη, † καὶ ὡς μνεία καταλύτου μονοημέρου παρ-
17 ώδευσε. † Δίκαιοι δὲ εἰς † αἰῶνα ζῶσι, † καὶ ἐν κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐ-
18 τῶν, † καὶ ἡ φροντὶς αὐτῶν παρὰ ὑψίστῳ. † Διὰ τοῦτο λήψονται τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπείας, † καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς κυ-
19 ρίου, † ὅτι τῇ δεξιᾷ σκεπάσει αὐτοὺς, † καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐ-
20 τῶν. † Λήψεται πανοπλίαν † ζῆλον αὐτοῦ, † καὶ ὁπλοποιήσει † κτίσιν
21 εἰς ἄμυναν ἐχθρῶν. † Ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνην, † καὶ περιθή-
20 σεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον. † Λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον ὁσιότητα, † Ὀξυνεῖ δὲ ἀπότομον ὀργὴν εἰς ῥομφαίαν, † (ι) συνεκπολε-
μήσει δὲ αὐτῷ ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παράφρονας.

MS. A. (ζ) πρόπεως (η)* διαπάντος (θ) χοῦς (ι) συνεκπολεμήσει αὐτῷ

tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, 10
cujus, cum præterierit, non est vestigiu invenire neq;
semitam (h) carinæ illius in fluctibus: aut tan- 11
quam avis, quæ transvolat in aere, nullum inveni-
tur argumentum itineris, sed (i) percussione alarum
verberans levem ventum, & scindens per vim stri-
doris, commotis alis transvolavit: & post hoc nul-
lum signum invenitur itineris in eo: Aut tan- 12
quam sagitta emissa in locum destinatum, divisus
aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus
illius. Sic & nos nati desivimus esse, & virtutis 13
quidem nullum signum valuimus ostendere: in ma-
lignitate autem nostra consumpti sumus. Quoniam 15
spes impii tanquam (k) pulvis est, quæ à vento tol-
letur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella
dispergitur, & tanquam fumus à vento diffusus est,
& tanquam memoria hospitis unius diei præterit.
Justi autem in perpetuum vivunt, & apud Domi- 16
num est merces illorum, & cogitatio eorum apud
altissimum. Ideo accipient regnum decoris, & 17
diadema speciei de manu Domini: quoniam dexte-
ra teget eos, & brachio defendet illos. Accipiet 18
armaturam zelum suum, & armabit creaturam
ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace justi- 19
tiam, & accipiet pro galea judicium certum.
Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: acuet au- 20
tem diram iram in lanceam: & pugnabit simul 21
cum illo orbis terrarum contra insensatos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܘܐܝܟ ܐܢܐ ܕܥܒܪ ܒܡܝ ܣܓܝ̈ܐ ܘܠܐ ܐܫܟܚ ܐܢ ܐܬܪ ܕܗܠܟ ܒܗ ܘܠܐ ܐܫܟܚ ܐܢ ܫܒܝܠ ܕܗܠܟ ܒܗ ܒܡܝ ܣܓܝ̈ܐ
11 ܘܐܝܟ ܨܦܪܐ ܕܦܪܚ ܒܐܘܝܪܐ ܘܠܐ ܐܫܟܚ ܐܢ ܐܬܪ ܕܗܠܟ ܒܗ ܐܠܐ ܒܩܠ ܟܢܦ̈ܝܗ ܕܡܬܒܙܥ ܐܘܝܪܐ ܕܩܠ ܒܪܝܫ ܕܟܢܦ̈ܝܗ
ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ
ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ
12 ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ
13 ܘܐܝܟ ܐܢܐ ܕܥܒܪ ܒܡܝ ܣܓܝ̈ܐ ܘܠܐ ܐܫܟܚ ܐܢ ܐܬܪ ܕܗܠܟ ܒܗ ܘܠܐ ܐܫܟܚ ܐܢ ܫܒܝܠ ܕܗܠܟ ܒܗ ܒܡܝ ܣܓܝ̈ܐ
14 ܘܐܝܟ ܨܦܪܐ ܕܦܪܚ ܒܐܘܝܪܐ ܘܠܐ ܐܫܟܚ ܐܢ ܐܬܪ ܕܗܠܟ ܒܗ ܐܠܐ ܒܩܠ ܟܢܦ̈ܝܗ ܕܡܬܒܙܥ ܐܘܝܪܐ ܕܩܠ ܒܪܝܫ ܕܟܢܦ̈ܝܗ
15 ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ
ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ
16 ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ
17 ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ
ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ
18 ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ
19 ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ
20 ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ
21 ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܦܪܣ ܒܐܘܝܪܐ ܘܒܥܠ ܡܗܠܟ ܒܐܘܝܪܐ

Et tanquam navis quæ transit super fluctus 10
maris, cúmque transierit non deprehenduntur ejus vestigia, nec semitæ ipsius in semitis undarum: Aut velut avis per aërem volans, 11
cujus impervestigabile est vestigium, quæ verberat alis suis, agitat, ac findit auram levem, & vi pennarum suarum scindit aërem, & ictu alarum suarum permeat, & post illam non deprehenditur locus per quem transivit, nec ullum extat itineris ejus indicium: Aut 12
veluti sagitta in scopum jacta, quâ aërem secante, protinus aër locum ejus occupat, & 13
ignoratur via ejus: Ita quoque nos nati de- 14
fecimus, Et signum bonum ostendere non potuimus, sed ad malignitates nostras allisi sumus. Quoniam spes impiorum est veluti 15
pulvisculus quem abripit ventus, & veluti gluma turbine sublata; & ut fumus à vento dispersus, utque memoria diei *hominis* iter facientis, ita præterivimus. Justi autem in 16
perpetuum vivent, & in Domino est merces eorum, & cogitatio eorum in Altissimo. Ideò 17
regnum gloriosum accipient, & diadema bonorum operum de manu Domini; & dexterâ suâ obumbrabit eos, brachióque suo proteget illos. Et in gratiam ipsorum in 18
zelo suo armabit omnia, & secum armabit omnem creaturam suam ad cædem inimicorum suorum: Et induet thoracem justitiæ, 19
imponétq; capiti suo galeam judicii minimè falsi. Et assumet scutum sanctimoniæ insu- 20
perabile: Et mirum in modum exacuet lanceam iræ suæ, & unà cum mundo bellum ge- 21
ret contra insanos.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وَكَمَرْكَبٍ مُجْتَازٍ يَخْطِفُهُ ٱلْمَآءُ بِمَوْجِهِ * ٱلَّذِي إِذَا عَبَرَ لَمْ يُوجَدْ لَهُ أَثَرٌ * وَلَا يُعْرَفُ صَوْنُ جَرْيِهِ
11 فِي ٱلْأَمْوَاجِ * أَوْ كَطَائِرٍ يَطِيرُ فِي ٱلْهَوَا لَمْ يُوجَدْ وَسْمُ سُلُوكِهِ * لِأَنَّهُ إِذَا أَثَارَ طَيَرَانَهُ جَعَلَ
ٱلرِّيَاحَ ٱلْخَفِيفَةَ مَقْرُوعَهُ * فَيَسْعَاهَا بِشِدَّةِ سُرْعَتِهِ * وَيَجْرِي بِحَرَكَةِ جَنَاحَيْهِ * وَبَعْدَ ذٰلِكَ
12 مَا تُوجَدُ عَلَامَةٌ عُبُورٍ فِيهَا * أَوْ كَسَهْمٍ تُرْسَقُ بِهِ ٱلْأَسَانُ * فَٱلْهَوَا ٱنْشَقَّ بِهِ وَلِوَقْتِهِ
13 عَادَ إِلَى حَالِهِ * كَأَنَّ عُبُورَ فِيهِ لَمْ يُعْرَفْ * وَكَذٰلِكَ نَحْنُ لَمَّا وُلِدْنَا ٱضْمَحْلَلْنَا * فَلَمْ نَتَمَكَّنْ
14 أَنْ نُرِيَ عَلَامَةَ فَضِيلَةٍ * بَلْ فَنِينَا فِي رَدَائِلِنَا * لِأَنَّ رَجَا ٱلْكَافِرِ كَغُبَارٍ تَحْمِلُهُ ٱلرِّيَاحُ *
15 وَكَجَلِيدٍ دَقِيقٍ تُكَدِّدُهُ ٱلزَّوْبَعَةُ * وَكَدُخَانٍ يَنْحَلُّ فِي ٱلرِّيَاحِ * وَكَذِكْرِ ضَيْفٍ سَكَنَ يَوْمًا
16 وَاحِدًا وَٱرْتَحَلَ * فَأَمَّا ٱلصِّدِّيقُونَ ٱلْمُسْطُونَ فَيَعِيشُونَ إِلَى ٱلْأَبَدِ * وَثَوَابُهُمْ ثَابِتٌ فِي ٱلرَّبِّ *
17 وَمُرَاعَاتُهُمْ دَائِمَةٌ عِنْدَ ٱلْعَلِيِّ * فَلِهٰذَا يَتَقَلَّدُونَ مَمْلَكَةَ ٱلْبَهَآءِ مِنْ يَدِ ٱلرَّبِّ وَتَاجَ ٱلْجَمَالِ *
18 لِأَنَّهُ يَسْتُرُهُمْ بِيَمِينِهِ وَبِسَاعِدِهِ يَعْضُدُهُمْ * يَأْخُذُ غَيْرَتَهُ سِلَاحًا كَامِلًا * وَيَجْعَلُ ٱلْبَرِيَّةَ
19 سِلَاحًا لِٱنْتِقَامِ مِنْ أَعْدَائِهِ * يَتَسَرْبَلُ ٱلْعَدْلَ دِرْعًا * وَيَضَعُ عَلَيْهِ ٱلْإِنْصَافَ ٱلْعَاقِدَ ٱلْمَرَايَاةَ
20 بَيْضَةً * يَتَحَدُّ ٱلْبِرَّ جُعَةً غَيْرَ مُحَارَبٍ * وَمِنْ تُطَافِرِ غَضَبِهِ يَطْرَحُ ٱلْبَرَدَ بِجُمْلَتِهِ * يَرْهَفُ غَيْضَهُ
21 سَيْفًا قَاطِعًا * وَٱلْعَالَمُ يُحَارِبُ مَعَهُ *

Et quasi navis permeans quam aqua fluctuatione suâ rapit, quâ transactâ neque vestigium ejus invenitur, neque figura meatûs ejus agnoscitur in fluctibus: Aut ut avis aëra pervolans, cujus itineris signum minimè reperitur; utpote volatum suum excitans, leves ventos reddit pulsatos, & suæ velocitatis impetu findit, motúque alarum currit, ac nullum in eis posteà meatûs ejus reperitur indicium: Aut quasi telum, quo in scopum conjecto finditur aër, statimque in pristinum statum suum redit, ita ut transitus ejus per ipsum minimè deprehendatur. Ita & nos, quum nati fuimus, evanuimus: Nec valuimus ullum virtutis indicium præbere, sed in vitio nostro defecimus. Spes enim impii similis est pulveri à ventis sublato, & tenui glaciei procellæ jactatæ, & fumo in ventos resoluto, & memoriæ hospitis qui unâ die commoratus discedit. At verò justi & integri vivent in æternum, & præmium illorum tutum est in Domino, & cura eorum penes Altissimum. Idcirco regnum gloriæ adipiscentur de manu Domini, cum diademate pulchritudinis: quoniam ipse dexterâ suâ proteget eos, & brachio suo adjuvabit eos. Zelum suum assumet armaturam perfectam, & creaturas in arma convertet ad hostes suos ulciscendos. Induet justitiam pro thorace, & æquitatem simulationis expertem sibi pro galea imponet. Pro scuto inexpugnabili capiet innocentiam, & præerumpente furore suo grandinem confertim jaculabitur. Iram suam exsoliet in gladium acutum, & mundus unà cum eo pugnabit.

Versio VULG. LAT.

22 Ibunt directè emissiones fulgurum, & tanquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum
23 locum insilient. Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina con-
24 current duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, tanquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAP. VI.

1 MElior est sapientia quàm vires: & vir prudens
2 quàm fortis. Audite ergò reges, & intelligite, discite
3 judices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis
4 nationum. Quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera
5 vestra, & cogitationes scrutabitur: Quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè judicâstis, nec custodistis legem justitiæ, neque secundùm voluntatem
6 Dei ambulâstis. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.
7 Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem
8 potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusdam: quoniam pusillum & magnũ ipse fecit,
9 & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autẽ
10 fortior instat cruciatio. Ad vos ergò reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, & non excidatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Πορεύσονται ἐυσχοι βολίδες ἀστραπῶν, † καὶ ὡς ἀπὸ εὐκύκλου τόξου
23 τ νεφῶν ἐπὶ σκοπὸν ἀλεῖται. † Καὶ ὀπ πιθοῦ θυμῦ πλήσεις
ῥιφήσονται χάλαζαι· † ἀγανακτήσ κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης,
24 † ποταμοὶ ζ (κ) συσχυσουσιν ἀποτόμως. † Ἀντιστήσ) αὐτοῖς
πνεῦμα δυνάμεως, † καὶ ὡς λαίλαψ ὀλικμήσ αὐτές· † καὶ ἐρη-
μώσ πᾶσαν τ γῆν ἀνομία, καὶ κακοπραγία ἀνατρέψει θρόνους
δυναστῶν. MS.A (κ) ζωκλύσουν

ΚΕΦ. ς'.

2 † Ἀκούσατε οὖν βασιλῆς καὶ σύνετε, † μάθετε δικασὶ περάτων
γῆς. † Ἐνωτίσασθε οἱ κρατοῦντες πλήθους, † καὶ γαυριῶμένοι
4 ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν. † Ὅτι ἐδόθη (α) παρὰ τ κυρίε ἡ κράτησις
ὑμῖν, † καὶ ἡ δυνασεία παρὰ ὑψίς, † ὃς ἐξετάσει τὰ ἔργα,
5 καὶ τὰς βουλὰς διερευνήσει. † Ὅτι ὑπηρέται ὄντες τῆς αὐτῦ βα-
σιλείας οὐκ ὠρθώσατε ὀρθῶς, † οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον, † οὐδὲ κατ'
6 τ βουλὴν τ θεῦ ἐπορεύθητε. † Φρικτῶς καὶ ταχὺς ἐπιστήσεται ὑμῖν,
7 ὅτι κρίσις ἀπότομ ἐν τοῖς ὑφήκοις γίνεται. † Ὁ γὰρ ἐλάχιστος
συγγνώσ ὄτιν (β) ἐλέες, † δυνατοὶ ζ δυνατῶς ἐτασθήσονται.
8 † Οὐ γὰρ ὑποστελεῖται πρόσωπον ὁ πάντων δεσπότης, † οὐδὲ ὑπερ-
πήσεται μέγεθος· † ὅτι μικρὸν καὶ μέγαν αὐτὸς ἐποίησεν, † ὁμοίως
9 τε φροντὶ ἔχει πάντων. † Τοῖς ζ κρατισοῖς ἰσχυρὸς ἐφίσ) ἔρευνα.
10 † Πρὸς ὑμᾶς οὖν ὦ τύραννοι οἱ λόγοι μου, † ἵνα μάθητε σοφίαν καὶ
μὴ παραπέσητε.

MS.A. (α) παρὰ κυρίε (β) ἐλέε

Ibunt directa emissiones fulgurum, & tanquam 22
à bene curvato arcu nubium ad certum locum insi-
lient: Et à petrosa ira plenæ mittentur grandi- 23
nes. Excandescet in illos aqua maris, & flumina
concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus 24
virtutis, & tanquam turbo venti dividet eos, &
ad eremum perducet omnem terram iniquitas; &
maligitas evertet sedes potentium.

CAP. VI.

Audite ergo reges, & intelligite: discite judi- 2
ces finium terræ: Præbete aures vos, qui conti- 3
netis (a) multitudinem, & placetis vobis in tur-
bis nationum: Quoniam data est à Domino po- 4
testas vobis, & virtus ab altissimo: qui interro-
gabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur:
Quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè 5
judicastis, neque custodistis (b) legem, neque secundũ
volũtatem Dei ambulastis. Horrendè & citò appare- 6
bit vobis: quoniam judicium durissimũ in his qui
præsunt, fit. Exiguo enim conceditur misericordia: 7
potentes autem potenter tormenta patientur. Non 8
enim subtrahet personam (c) cujusque dominus, nec
reverebitur (d) magnitudinem: quoniam pusillum
& magnum ipse fecit: & æqualiter cura est illi de
omnibus. Fortioribus autem fortior instat cru- 9
ciatio. Ad vos ergò ô (e) tyranni sunt sermones 10
mei; ut discatis sapientiam, & non excidatis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 ... * ... Et transibunt super eos jacula lancearum
ignearum ac fulgurum: & velut signum for-
23 ... * ... nicis arcûs nubium evanescent: Et cum fu-
rore vibrabit in eos calculos grandinis ut
saxa: & excandescent in eos aquæ maris:
24 ... & flumina potenter obruent illos. Insur-
gétque in eos ventus horrendus, & quasi
turbo dispergetque illos: vastabítque totam
terram impiorum, & conteret flagitiosos;
possessiones potentium, & thronos eorum.

... * ... * ...

CAP. VI.

2 ... * ... Quapropter audite reges, & intelligite;
3 & discite judices finium terræ: Aures præ-
4 ... * ... bete qui multum possidetis, & gloriamini
turbis populorum. Quoniam à Domino da-
ta est *vobis* potestas vestra, & robur vestrum
ab Altissimo, qui perquirit opera vestra, &
cogitationes vestras perscrutatur. Quia mi-
5 ... * ... nistri facti estis regni ipsius, & rectè non
judicâstis, nec legem ejus custodistis, & se-
cundùm consilia Dei non ambulâstis, Hor-
6 ... ribiliter ac citò adorietur vos quoniam ju-
dicium horrendum in magnates exercebi-
tur, (Nam rex humilis *ac* sapiens, proxi-
7 ... * ... mus est miserationibus) & potentes poten-
ter exquirentur. Neque enim assentatur vul-
8 ... tibus Dominus omnium, neque veretur ma-
jestatem: quoniam tam magnum quàm par-
vum ipse fecit, omnium æquè curam gerit,
9 ... * ... Et potentes verè scrutatur. Ad vos *perti-*
10 ... *nent* sermones mei, ô tyranni, ut discatis sa-
pientiam, nec excidatis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

22 ... * ... *Et flammæ fulgurum ejus protinùs attin-*
gentes excurrent ad infestatos: & suo
cum scopo velocissimè rapientur, quali
velocitate obliquitas arcûs nubium.
Suamque ob indignationem penitùs 23
erumpentem, grandinem vibrabit: fluet
in eos aqua maris, & flumina vehe-
mentia celeritate vallabunt illos. Insur- 24
get in eos spiritus validissimus, more tur-
binis radicitùs evellet eos: iniquitas
enim terram destruit universam, &
thronos potentium evertit malitia.

CAP. VI.

O *Reges, audite & intelligite; & O* 2
judices extremitatum terræ, discite: 3
qui continetis vulgum, & senium profi-
temini inter nationum turbas, attendite.
Quia Dominus concessit vobis robur, & 4
Altissimus dedit vobis potentiam, ipseque
est qui opera vestra pervestigat, & rete-
git consilia vestra: Quia ministri cùm es- 5
sitis regni ejus, judicium rectum non
judicâstis, nec custodistis legem ejus, nec
in via Dei ambulâstis: Idcircò insurget 6
in vos cum formidine ac festinatione:
quoniam sententia peremptoria superve-
nit in eos qui sortium potiuntur. Imbe- 7
cillus enim ac humilis, misericordiæ ra-
tione veniam consequetur: at verò po-
tentes vehementi perquisitione examina- 8
buntur. Nam Herus nullius vultui assen-
tatur, nec amplæ dignitatis rationem ha-
bet, quum ipse tam parvum quàm magnum
creaverit, omnes curet ac regat. Cæte- 9
rùm potestate præditos vigidissimum
obruet examen. Sermones mei ad vos 10
spectant O rebelles refractarii, ut discatis
sapientiam, nec attoniti hæreatis.

Versio VULG. LAT.

11 Qui enim custodierint justa justè, justificabuntur: &
12 qui didicerint ista, invenient quid respondeant. Con-
cupiscite ergò sermones meos, diligite illos, & habebi-
13 tis disciplinã. Clara est, & quæ nunquam marcescit sa-
pienta, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & in-
14 venitur ab his qui quærunt illam. Præoccupat qui se
15 concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vi-
gilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illã
16 foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa, sensus est
consummatus: & qui vigilaverit propter illam, citò se-
17 curus erit. Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, &
in viis ostendit se illis hilariter, & in omni providentia
18 occurrit illis. Initiũ enim illius, verissima est disciplinæ
19 concupiscentia. Cura ergò disciplinæ, dilectio est: &
dilectio custodia legũ illius est: custoditio autẽ legum,
20 consummatio incorruptionis est: Incorruptio autẽ fa-
21 cit esse proximum Deo. Concupiscentia itaq; sapientiæ
22 deducit ad regnum perpetuum. Si ergò delectamini
23 sedibus & sceptris, ô reges populi, diligite sapientiam,
ut perpetuũ regnetis. Diligite lumen sapientiæ omnes
24 qui præestis populis. Quid est autẽ sapientia, & quem-
admodum facta sit referam: & non abscondam à vobis
sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo,
& ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo
25 veritatem: Neq; cum invidia tabescente iter habebo:
quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ.
26 Multitudo autẽ sapientium sanitas est orbis terrarum:
27 & rex sapiens stabilimentum populi est. Ergò accipite
disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA,

11 †Οἱ γὰρ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσονται, † καὶ οἱ διδαχθέντες
12 αὐτὰ εὑρήσουσιν ἀπολογίαν. † Ἐπιθυμήσατε οὖν τῶν λόγων μου, † πο-
13 θήσατε καὶ παιδευθήσεσθε. † Λαμπρὰ καὶ ἀμάραντός ἐστιν ἡ σοφία,
† καὶ εὐχερῶς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐτὴν, † καὶ εὑίσκεται ὑπὸ
14 τῶν ζητούντων αὐτὴν, † φθάνει τοὺς ἐπιθυμοῦντας προγνωσθῆναι.
15 † Ὁ ὀρθρίσας (γ) ἐπ' αὐτὴν οὐ κοπιάσει, † πάρεδρον γὰρ εὑρήσει τῶν πυ-
16 λῶν αὐτοῦ. † Τὸ γὰρ ἐνθυμηθῆναι περὶ αὐτῆς φρονήσεως τελείωσις,
17 † καὶ ὁ ἀγρυπνήσας διʼ αὐτὴν ταχέως ἀμέριμνος ἔσται. † Ὅτι τοὺς
ἀξίους αὐτῆς αὐτὴ περιέρχεται ζητοῦσα, † ἐν τοῖς τρίβοις φαίνεται αὐτοῖς
18 εὐμενῶς, † καὶ ἐν πάσῃ ἐπινοίᾳ (δ) ὑπαντᾷ αὐτοῖς. † Ἀρχὴ γὰρ
19 αὐτῆς ἡ ἀληθεστάτη παιδείας ἐπιθυμία, † φροντὶς δὲ παιδείας ἀ-
γάπη, † Ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων αὐτῆς, † προσοχὴ δὲ νόμων βε-
20 βαίωσις ἀφθαρσίας, † Ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς θεὸν ποιεῖ σε. † Ἔπι-
21 θυμία οὖν σοφίας ἀνάγει ἐπὶ βασιλείαν. † Εἰ οὖν ἥδεσθε ἐπὶ
22 θρόνοις καὶ σκήπτροις τύραννοι λαῶν, † τίμησατε σοφίαν, ἵνα εἰς τὸν
αἰῶνα βασιλεύσητε. † Τί δέ ἐστι σοφία καὶ πῶς ἐγένετο, ἀπαγγελῶ,
† καὶ οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια, † ἰχνεύσω δὲ ἐξ ἀρχῆς γενέσεως ἐξιχνιάσω,
23 † καὶ θήσω εἰς τὸ ἐμφανὲς τὴν γνῶσιν αὐτῆς, † καὶ οὐ μὴ παρελεύσω
24 τὴν ἀλήθειαν. † Οὔτε μὴν φθόνῳ τεπηκότι συνοδεύσω, † ὅτι
25 τοῦτο οὐ (ε) κοινωνήσει σοφίᾳ. † Πλῆθος δὲ σοφῶν σωτηρία κόσμου,
26 † καὶ βασιλεὺς φρονίμου εὐσταθὲς δῆμος. † Ὥστε παιδεύεσθε τοῖς
27 ῥήμασί μου, καὶ ὠφεληθήσεσθε.

MS. A. (γ) πρὸς αὐτὴν (δ) ἀπαντᾷ (ε) κοινωνεῖ

11 *Qui enim custodierint (f) juste justa; justifica-*
buntur, & qui didicerint (g) ista invenient quid
12 *respondeant. Concupiscite ergo sermones meos, di-*
13 *ligite, & habebitis disciplinam. Clara est, & quæ*
nunquam marcescat, sapientia: & facile videtur
ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui
14 *quærunt illam. Præoccupat, qui se concupiscunt,*
15 *ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit*
ad illam; non laborabit: assidentem enim illam
inveniet foribus suis. Cogitare enim de illa (h)
sensus est consummatus: & qui vigilaverit propter
16 *illam, cito erit securus. Quoniam dignos seipsa*
17 *circumit quærens, & in (i) viis ostendit se illis*
hilariter, & in omni providentia occurrit illis.
18 *Initium enim illius verissima est disciplinæ concu-*
19 *piscentia, Cura autem disciplinæ dilectio, &*
dilectio custoditio legum illius est, custodi-
20 *tio autem legum confirmatio incorruptionis est, In-*
21 *corruptio autem facit esse proximum Deo. Con-*
22 *cupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum. Si*
ergò delectamini sedibus & sceptris tyranni popu-
23 *lorum; Diligite sapientiam, ut in perpetuum regne-*
tis. Quid est autem sapientia, & quemadmodum
24 *facta sit; referam, & non abscondam vobis sacra-*
menta: sed ab initio nativitatis investigabo, &
ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo
25 *veritatem: Neque cum invidia tabescente iter*
habebo: quoniam talis homo non erit particeps sa-
26 *pientiæ. Multitudo autem sapientium, sanitas est*
27 *orbis terrarum: & rex sapiens populi stabilimentum est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * Nam qui sanctimoniam diligunt, sanctè ex-
piabuntur: & qui addiscunt eam, inveni-
ent decorem. Expetite igitur sermones
12 meos, eósque diligite, & erudiemini. Præ-
13 clara est atque immarcescibilis sapientia, &
facilè videtur ab his qui diligunt eam,
14 & ostenditur ab his qui quærunt eam, Ex-
hibétque se his qui cupiunt eam quæ-
15 rere: Et qui manè petit eam, non la-
borabit; protinùs enim reperiet illam
16 suis foribus astantem. Quempiam enim de
illa cogitare, sapientia est perfectissima:
& qui vigilant propter eam, citò sine cura
17 erunt: Quia se dignos ipsamet veniens vi-
sitat, per vias se præbet eis, & semper
atque in omnibus consiliis occurrit illis.
18 Principium enim appetendi eam, veritas est
19 ac disciplina; Et cura disciplinæ, charitas;
charitas autem, observantia legis ejus; &
20 intellectus legis ejus, veritas incorrupta:
Opera autem incorrupta accessum præbent
21 ad Deum. Cupiditas enim sapientiæ evehit
22 ad regnum. Si thronos & regni sceptra
cupitis ô reges populi, honorate sapienti-
am, ut regnetis in æternum. Quid sit sa-
24 pientia, & quomodo extiterit, ego dicam,
nec celabo vos mysterium, quodque crea-
turas præcessit, pervestigabo, & cognitio-
nem ejus perspicuè proponam, nec præ-
25 teribo rectitudinem, Nec invidè me geram:
quoniam hujusmodi *homo* non est parti-
26 ceps sapientiæ. In multitudine verò sapi-
entum salus mundi consistit: & rex sapiens
27 populum sustinet. Itaque verbis meis eru-
dimini, & vitam assequemini.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 *Nam qui præclara mandata sanctè ser-*
vaverint, sanctificabuntur; & qui exer-
cuerint ea, invenient excusationem.
12 *Exoptate igitur sermones meos, & con-*
13 *cupiscite eos, & erudiemini. Decora*
est sapientia, ejúsque decus non elangue-
scit: & qui diligunt eam, facile vident
14 *illam: & qui quærunt eam, offendunt*
illam. Prævenit eum qui cupit ipsam
15 *priùs cognoscere. Qui diliculò consur-*
git ad illam, non fatigabitur, quoniam
reperiet eam foribus suis hærentem.
16 *Nempè de illa cogitare perfectio est pru-*
dentiæ; & qui propter eam vigilave-
17 *rit, erit sine cura. Ipsa enim venit quæ-*
rens eos qui se digni sunt, & in via hi-
lariter se figurat eis, & in quolibet ipso-
18 *rum consilio occurrit illis. Nam verum*
principium accedendi ad eam est desi-
19 *derium ipsius: Et eruditionis cura, amor*
ipsius; amor autem ejus, observatio le-
gum ipsius; attentio autem ad leges
ejus, certitudo defectûs corruptionis;
20 *Defectus autem corruptionis efficit*
hominem Deo propinquum. Cupiditas
21 *itaque sapientiæ evehit ad regnum. Si*
22 *ergò O populorum principes solùs sce-*
ptrisque regni delectamini, sapientiam
honorate, ut in perpetuum regnetis. Quid
24 *sit sapientia, & quomodo extiterit, ego*
referam vobis, nec celabo vos ejus arca-
na; sed ab existentiæ ejus exordio scru-
tabor, ejusque cognitionem perspicuam
reddam, neque prætermittam veritatem.
25 *Neque cum invidia liquefaciente iter*
habeo; quoniam hujuscemodi accidens
nequaquam fuerit sapientiæ particeps:
26 *Cùm multitudo sapientum sit salus mun-*
di, & rex prudens optimum populi sta-
27 *bilimen. ut sermonibus meis erudiami-*
ni, & emolumentum percipiatis.

Versio VULG. LAT.

CAP. VII.

1 Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus,
& ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in
2 ventre matris figuratus sum caro, Decem mensium
tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine ho-
3 minis, & delectamento somni conveniente. Et ego
natus accepi communem aërem, & in similiter factam
decidi terram, & primam vocem similem omnibus
4 emisi plorans. In involumentis nutritus sum, & curis
5 magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nati-
6 vitatis initium. Unus ergò introitus est omnibus ad
7 vitam, & similis exitus. Propter hoc optavi, & datus
est mihi sensus: & invocavi, & venit in me spiritus
8 sapientiæ: Et præposui illam regnis & sedibus, &
divitias nihil esse duxi in comparatione illius. Nec
9 comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne
aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tan-
quam lutum æstimabitur argentum in conspectu
10 illius. Super salutem & speciem dilexi illam, & pro-
posui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile
11 est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona
pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus
12 illius, Et lætatus sum in omnibus: quoniam ante-
cedebat me ista sapientia, & ignorabam quoniam horum
13 omnium mater est. Quam sine fictione didici, & sine
invidia cõmunico, & honestatem illius non abscondo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ζ'.

1 †Εἰμὶ μὲ κἀγὼ ἄνθρωπος, ἴσος ἅπασι, † καὶ γηγενῶς
ἀπόγονος πρωτοπλάστου. † Καὶ ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐπλύθην σὰρξ
2 †δεκαμηνιαίῳ χρόνῳ, παγεὶς ἐν αἵματι † ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς καὶ
3 ἡδονῆς ὕπνῳ συνοδεύσης. † Καὶ ἐγὼ ἡ γνώμῃ ἔπασα τὸν
κοινὸν ἀέρα, † καὶ ἐπὶ τ' ὁμοιοπαθῆ κατέπεσον γῆν, πρώτην φωνὴν
4 τ' ὁμοίαν πᾶσιν ἔπα κλαίων. † Ἐν σπαργάνοις ἀνετράφην, (a) καὶ
5 ἐν φροντίσιν. † Οὐδεὶς γὰρ (β) βασιλεὺς ἑτέραν ἔσχε γένεσις
6 ἀρχήν. † Μία ἡ πάντων εἴσοδος εἰς τ' βίον, ἔξοδός τε ἴσον.
7 †Διὰ τοῦτο ηὐξάμην, καὶ φρόνησις ἐδόθη μοι, † ἐπεκαλεσάμην, καὶ
8 ἦλθέ μοι πνεῦμα σοφίας. †Προέκρινα αὐτὴν σκήπτρων καὶ θρόνων,
9 καὶ πλοῦτον οὐδὲν ἠγησάμην ἐν συγκρίσει αὐτῆς. † Οὐδὲ (γ) ὁμοίωσα
αὐτῇ λίθον ἀτίμητον, † ὅτι ὁ πᾶς χρυσὸς ἐν ὀλίγῃ αὐτῆς ψάμμος
ὀλίγη, † καὶ ὡς πηλὸς λογισθήσεται ἄργυρος ἐναντίον αὐτῆς.
10 † Ὑπὲρ ὑγίειαν καὶ εὐμορφίαν ἠγάπησα αὐτὴν, † καὶ (δ) προειλόμην
αὐτὴν ἀντὶ φωτὸς ἔχειν, † ὅτι ἀκοίμητον τὸ φῶς ταύτης φέγγος.
11 †Ἦλθε δέ μοι τὰ ἀγαθὰ ὁμοῦ πάντα μετ' αὐτῆς, † καὶ ἀναρίθ-
12 μητος πλοῦτος ἐν χερσὶν αὐτῆς. † (ε) Εὐφράνθην δὲ ἐπὶ πάντων,
ὅτι αὐτῶν ἡγεῖτο Σοφία, † ἠγνόουν δὲ αὐτὴ γενέτις ἐστὶ τούτων.
13 † Ἀβόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι, † τ' πλοῦτον
αὐτῆς οὐκ ἀποκρύπτομαι.

MS. A. (a) καὶ φροντίσιν. (β) βασιλέων (γ) ὁμοίωσα αὐτὴν (δ) προειλάμην (ε) Ἡυφράνθην δὲ ἐπὶ πᾶσιν,

CAP. VII.

1 *Sum quidem & ego mortalis homo, similis omni-
bus, & ex genere (a) terreni illius, qui prior factus
2 est: & in ventre matris figuratus sum caro De-
cem mensium tempore, coagulatus in sanguine, ex
semine hominis, & delectamento (b) somno conve-
3 niente. Et ego natus hausi communem aevem, &
in similiter factam decidi terram, primam vocem
4 similem omnibus (c) æque plorans: In involumentis
5 nutritus sum, & in(d)curis. Nemo enim ex regibus
6 habuit aliud nativitatis initium. Unus ergò est
omnibus introitus ad vitam, & similis exitus.
7 Propter hoc optavi: & datus est mihi sensus: in-
8 vocavi, & venit in me spiritus sapientiæ. Præ-
posui illam regnis, & sedibus: & divitias nihil
esse duxi in comparatione illius: Nec comparavi
9 illi lapidem (e) pretiosum: quoniam omne aurum
in comparatione illius arena est exigua, & tan-
quam lutũ æstimabitur argentũ in conspectu illius.
Super salutẽ, & speciẽ dilexi eam, & proposui pro
10 luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen
illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cũ
11 illa, & innumerabilis honestas per manus illius: Et
12 lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat ista
sapientia: & ignorabam, quoniam horum ipsa
*mater est. Et sine fictione didici, & sine invidia
13 communico, honestatem illius non abscondo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܦܨܠܐ * ̄ * ܦܨܠܐ *

CAP. VII.

1 * ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ ܐܢܐ ܕܡܝܢ ܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܘܒܪ ܐܪܥܐ ܩܕܡܝܐ ܗܘ ܕܐܬܦܠܚ ܒܪܝܫܐ.
2 * ܘܒܟܪܣ ܐܡܝ ܐܬܓܠܡ ܒܕܡܐ ܡܢ ܙܪܥ ܓܒܪܐ ܘܡܢ ܪܥܝܢ ܕܫܢܬܐ ܕܝܪܚܐ ܕܬܫܥ ܝܪܚܝܢ ܒܟܪܣ ܐܡܝ.
3 ܘܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ ܢܦܩܬ ܒܪܘܚ ܢܫܡܬܐ ܘܐܬܝ ܥܠ ܐܦܝ ܘܐܬܟܣܝ ܒܚܪܩܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ.
4 ܘܐܬܪܒܝܬ ܒܚܪܩܐ ܘܒܬܫܡܫܬܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܘܒܟܝܬ ܒܩܠ ܒܟܝܐ ܐܦ ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ.
5 ܘܒܟܪܣ ܐܡܝ ܐܬܓܠܡ ܒܕܡܐ ܡܢ ܙܪܥ ܓܒܪܐ ܘܡܢ ܪܥܝܢ ܕܫܢܬܐ ܕܝܪܚܐ ܕܬܫܥ ܝܪܚܝܢ ܒܟܪܣ ܐܡܝ.
6 ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ ܢܦܩܬ ܒܪܘܚ ܢܫܡܬܐ ܘܐܬܝ ܥܠ ܐܦܝ ܘܐܬܟܣܝ ܒܚܪܩܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ.
7 ܘܐܬܪܒܝܬ ܒܚܪܩܐ ܘܒܬܫܡܫܬܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܘܒܟܝܬ ܒܩܠ ܒܟܝܐ ܐܦ ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ.
8 ܘܒܟܪܣ ܐܡܝ ܐܬܓܠܡ ܒܕܡܐ ܡܢ ܙܪܥ ܓܒܪܐ ܘܡܢ ܪܥܝܢ ܕܫܢܬܐ ܕܝܪܚܐ ܕܬܫܥ ܝܪܚܝܢ ܒܟܪܣ ܐܡܝ.
9 ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ ܢܦܩܬ ܒܪܘܚ ܢܫܡܬܐ ܘܐܬܝ ܥܠ ܐܦܝ ܘܐܬܟܣܝ ܒܚܪܩܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ.
10 ܘܐܬܪܒܝܬ ܒܚܪܩܐ ܘܒܬܫܡܫܬܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܘܒܟܝܬ ܒܩܠ ܒܟܝܐ ܐܦ ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ.
11 ܘܒܟܪܣ ܐܡܝ ܐܬܓܠܡ ܒܕܡܐ ܡܢ ܙܪܥ ܓܒܪܐ ܘܡܢ ܪܥܝܢ ܕܫܢܬܐ ܕܝܪܚܐ ܕܬܫܥ ܝܪܚܝܢ ܒܟܪܣ ܐܡܝ.
12 ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ ܢܦܩܬ ܒܪܘܚ ܢܫܡܬܐ ܘܐܬܝ ܥܠ ܐܦܝ ܘܐܬܟܣܝ ܒܚܪܩܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ.
13 ܘܐܬܪܒܝܬ ܒܚܪܩܐ ܘܒܬܫܡܫܬܐ ܕܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܘܒܟܝܬ ܒܩܠ ܒܟܝܐ ܐܦ ܐܢܐ ܐܦ ܐܢܫ ܕܡܝܬ.

1 NAm ego etiam homo sum mortalis, æqualis omnibus, primi terrigenæ filius.
2 Et in utero matris meæ coagulatus fui caro, & decem mensium tempore in sanguine in-
3 fixus, ex semine viri & concupiscentia concubitûs. Cúmque natus essem, communem
5 secui aërem, & omnium more hominũ super terram decidi, primâque voce, ut reliqui homines, plorare cœpi. Et fasciis fui solicitè
4 convolutus: Neque verò alia fuit unquam
5 nativitas ullius regis aut principis: Unus
6 enim est omnium ingressus in mundum, &
7 egressus æquè idem. Propterea oravi, & datus est mihi spiritus sapientiæ: invocavi, &
8 venit super me spiritus scientiæ. Placuit mihi pluspuam sceptra & solia, opésque cum ea
9 minimè contuli, Nec eam comparavi cum lapide gravissimi pretii. Nam aurum uni-
10 versum respectu illius ut parum pulveris est, & argentum respectu ipsius quasi lutum censetur. Adamavi eam pluspuàm pul-
chritudinem & sanitatem, elegi eam potiùs quàm lucem, quia lux ipsius sapien-
11 tiæ non dormiscit. Accesserũnt autem mihi cuncta bona simul cum ipsa, & opes in-
12 numeræ per ipsam. Delectatus sum his omnibus, quòd ea regat sapientia, ignorabam autem eam esse omnium primam.
13 Sine dolo didici, & sine invidia trado, nec celabo vos divitias ejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* الفصل السابع *

CAP. VII.

1 * فاني انا انسان نظير الجماعة ولد ابن الارضي الاول * خبلت في جوف امي بسرا *
2 وليت في الدم عشر اشهر * من زرع الرجل واجتماع لذة النوم * فلما صرت مولودا
3 اخذت الهوي الغامي * وسقطت على الارض المساوية لمي * وجئت باكيا بالصوت
4 الاول المساوي كافة الناس * وربيت بالاقماط والاهتمامات * لان الملك ليس له بدء مولود
5 اخر * دخول واحد للكل الي العالم * وخروج للكافة بالسواء * فلهذا ابتهلت ويلحت
6 فطنه * دعوت فجاءني روح الحكمة * ففضلتها على اولية الملك ومتابين والغنا ما
7 احسبته شيأ في مقايستها * ولا ساويتها بالجوهر الذي لا يثمن * لان كافة الذهب في
8 باطنها كرمل يسير * والفضه بازائها كحسب كالطين * بقت اليها اكثر من العافية
9 وحسن الصور * واحببت ان تكون لي عوض النور * لان السعاع اللامع منها غير خابع *
10 * جانبي الخيرات كلها معا * والثروه التي لا تحصي في يدها * فسررت بكل شي *
11 لان الحكمة تقدم الاشياء كلها * ولم اعلم انها كون هذه كلها * فاذا علمت ذلك بلا غش *
12 اعطيه بذله بلا حسد * ثروتها لست اكتمها *

CAP. VII.

1 *Sum equidem homo similis omnibus,
terrigenæ primò creati natus. In utero
2 matris meæ caro coagulatus sum, &
mensibus decem in sanguine manſi, ex
semine viri & conjunctione voluptatis
somni. Cúmque natus fuissem, communem
3 hausi aërem, & in terram dolores meos
reddentem æquales excidi, primamque
voce omnibus hominibus æqualem plo-
rans edidi, In fasciis & cu is sum edu-
4 catus. Nullus enim rex aliud habet in-
5 itium nascendi Idem est omnibus in
6 mundum introitus, & exitus omnibus
æqualis. Quapropter obsecravi, & pru-
7 dentiam sum consecutus: invocavi, &
8 obvenit mihi spiritus sapientiæ. Regni
vexillis ejusque thronis eam antepo ui,
& divitias nihili pendò in compara-
9 tione ipsius, Nec eam cõntuli cum gem-
mis inæstimabilis pretii: quoniam au-
rum omne respectu ejus quasi palusa est
arenæ, argentum ad rationem ipsius ut
10 lutum reputatur. Expetivi eam pluspuam
sanitatem & pulchritudinem formæ, &
elegi ut esset mihi pro luce, quia splendor
11 emicans ex ea inocciduus est. Et adve-
nerunt mihi bona simul omnia, opesque
12 per ipsam innumeræ. Et letitiam per-
cepi ex rebus omnibus, quòd sapientia res
omnes antecedat; nesciebamque eam esse
horum omnium existentium. Cum itaque
13 id citra fraudem didicerim, eam sine
invidia dono tribuo, divitias ejus mi-
nimè celò.

Versio VULG. LAT.

14 Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi
sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disci-
15 plinæ dona commendati. Mihi autem dedit Deus di-
cere ex sententia, & præsumere digna horum quæ mihi
dantur: quoniam ipse sapientiæ dux est, & sapien-
16 tium emendator: In manu enim illius, & nos, &
sermones nostri, & omnis sapientia, & operum sci-
17 entia & disciplina. Ipse enim dedit mihi horum,
quæ sunt, scientiam veram: ut sciam dispositionem
18 orbis terrarum, & virtutes elementorum, Initium, &
consummationem, & medietatem temporum, vicis-
19 situdinum permutationes, & commutationes tempo-
20 rum, Anni cursus, & stellarum dispositiones, Na-
turas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum,
& cogitationes hominum, differentias virgultorum,
21 & virtutes radicum, Et quæcunque sunt absconsa
& improvisa didici: omnium enim artifex docuit me
22 sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, san-
ctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis,
incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acu-
23 tus, quem nihil vetat, benefaciens, Humanus, be-
nignus, stabilis, certus, securus, omnem habens vir-
tutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spi-
24 ritus: intelligibilis, mundus, subtilis. Omnibus
enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit au-
tem ubique propter suam munditiam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 †Ἀνεκλιπὴς γὰρ θησαυρός ἐστιν ἀνθρώποις, †ὃν οἱ (ζ) κτησάμενοι
πρὸς θεὸν ἐσπάλαντο φιλίαν † διὰ τὰς ἐκ παιδείας δωρεὰς συσ-
15 τάντες. †Ἐμοὶ δὲ δῴη ὁ θεὸς εἰπεῖν κατὰ γνώμην, † καὶ ἐνθυμη-
θῆναι ἀξίως (κ) τῶν δεδομένων, † ὅτι αὐτὸς καὶ τῆς σοφίας
16 ὁδηγός ἐστι, † καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. †Ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ
ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, † πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατῶν ἐπιστήμη.
17 † Αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, † εἰδέναι σύ-
18 στασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, †Ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσό-
19 τητα χρόνων, † τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, †(θ)Ἐνι-
20 αυτῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, †Φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων,
†πνευμάτων βίας, καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, † διαφορὰς φυτῶν καὶ
21 δυνάμεις ῥιζῶν, † Ὅσα τε ἔστι κρυπτὰ καὶ ἀμφανῆ, ἔγνων.
22 †Ἡ γὰρ πάντων τεχνῖτις ἐδίδαξέ με σοφία. †(ι)Ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ
πνεῦμα νοερὸν, ἅγιον, † μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, † εὐκί-
νητον, τρανὸν, ἀμόλυντον, † σαφὲς, ἀπήμαντον, φιλάγαθον, ὀξύ,
23 † ἀκώλυτον, εὐεργετικὸν, φιλάνθρωπον, † βέβαιον, ἀσφαλὲς,
ἀμέριμνον, παντοδύναμον, (κ) πανεπίσκοπον, † καὶ διὰ πάντων
24 χωρῆν πνευμάτων † νοερῶν καθαρῶν λεπτοτάτων. †Πάσης γὰρ
κινήσεως κινητικώτερον σοφία, † δήκει δὲ καὶ χωρεῖ διὰ πάντων διὰ
τὴν καθαρότητα.

MS. A. (ζ) κτησάμενοι (κ) τὸ λεγομένων, (θ) Ἐνιαυτῶν (ι) Ἔστιν γὰρ
αὐτῇ (κ) παντεπίσκοπον,

Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui 14
usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, pro-
pter disciplinæ dona commendati. Mihi autem 15
Deus (f) det dicere ex sententia, & præsumere
digna horum, quæ mihi sunt data: quoniam ipse, &
sapientiæ dux est, & sapientum emendator. In 16
manu enim illius & nos, & sermones nostri, &
omnis sapientia, & (g) operum scientia. Ipse enim 17
dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, ut
sciam dispositionem orbis terrarum, & (h) vir-
tutem elementorum, Initium, & consummationem, 18
& medietatem temporum, vicissitudinum permuta-
tiones, & mutationes temporum, Annorum cursus, 19
& stellarum dispositiones, Naturas animalium, & 20
iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes ho-
minum, differentias plantarum, & virtutes radi-
cum: Quæcunque sunt absconsa, & (i) evidentia, 21
didici. Omnium enim artifex docuit me sapien-
tia. Est enim in illa (k) spiritus intelligens, san- 22
ctus, unicus, multiplex, subtilis, bene mobilis, di-
sertus, immaculatus, manifestus, inviolabilis, bo-
num amans, acutus, quem nihil vetat, munificus,
Benignus, stabilis, securus, sine solicitudine, omni- 23
potens, omnia spectans, & per omnes penetrans spi-
ritus intelligibiles mundos subtilissimos. Omnibus 24
enim motibus mobilior est sapientia. Attingit au-
tem, & penetrat per omnia propter munditiam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * ܡܛܠ ܕܐܝܬ ܗܘ ܐܘܨܪܐ ܕܠܐ ܡܬܚܣܪ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܫܬܡܫ ܒܗ ܐܬܬܦܪܩ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ
15 ܚܒܝܒܘܬܐ ܕܐܠܦ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܒܐܘܠܦܢܐ ܕܬܠܡܝܕܘܬܐ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܐܡܪ ܒܫܘܬܦܘܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ
ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
16 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
17 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
18 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
19 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
20 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
21 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
22 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
23 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
24 ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ
ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ ܘܐܬܬܠ ܠܗ ܕܢܗܓܐ ܒܡܠܬܐ ܕܫܦܝܪ.

Ærarium enim est hominibus inexhaustum. 14
Qui possederint eam, amicitiam cum Deo
contraxerint, quòd in disciplina gratuita
perstiterint. Mihi verò tribuat Deus ut con- 15
sultè loquar, dignéque cogitem de his quæ
dicuntur: ipse namque est sapientiæ ductor,
ipséque dirigit sapientes: Et in manu ejus 16
sumus tam nos quàm sermones nostri. Omnis
sapientia & scientia, cum operibus. Ipse 17
enim dedit mihi scientiam haud fallibilem
ad sciendum quomodo constiterit mundus:
& operationem orbium cœlestium, Princi- 18
pium & finem mediúmque temporum, Vi- 19
cissitudines rerum, & quâ ratione tempora
labantur, cursum annorum, & immobilita-
tem siderum, Naturam animalium, & iram 20
belluarum, impetum ventorum, & cogita-
tiones hominum, genera plantarum, & vir-
tutem radicum, Quicquid *denique* occul- 21
tum, & quicquid manifestum est, cognovi;
quoniam ea quæ in rebus omnibus artifex
est sapientia, me docuit. Siquidem inest illi 22
spiritus sagax, sanctus, unicus, subtilis, mul-
tiplex, benè mobilis, famâ illustris, imacula-
tus, sapiens, & verax, atque inflexibilis,
amans bonorum, & prudens, & falli nesci- 23
us, utilis, Amans hominum, validus, firmus,
& minimè anxius, fortis, & omnipotens,
cunctáque visitans, intelligens, purus; omnes
denique spiritus, ipse complectitur; sub-
tilis est, ac perspicuus. Omnibus modis se 24
gerit sapientia, regitque. Hæc est quæ tenet
omnia propter suam puritatem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * لأنها عند الناس كنز لا ينقص * والذين يستعملونه قد بلغوا بالحكمة الى الله * من
15 اجل الاشياء الذي تظهر الموهبة من الادب * فاما انا أعطاني الله ان اقول ما يحص بالعزم *
16 وافتكر افتكارا اهلا للمعولات * لانه هو المرشد الى الحكمة * والمنعم الحكماء * لأن في
17 يده نحن واقوالنا * وكافة الفطنة ومعرفة الصنايع * هو منحني معرفة الموجودات لا كذبا
18 فيها * لأعرف نظام العالم وفعل الاستقصات * وابتداء الزمان ومنتهاه ووسطه * وتبدل
19 الاحوال * وتنقل الاوقات * وسعي السنة * ووضع النجوم * وطبايع الحيوان * وانفس
20 الوحوش * واعصاف الرياح * وافكار الناس * ومخالف العروس * وقوى الاصول * وعرفت كلما
21 هو مكتوم وظاهر * لأن الصانع كافة الاشياء علمني حكمة * لأن فيها هو روح العقلي
22 القدسي * الوحيد جوده * الكثير الاقسام * اللطيف * السريع الحركة * الفصيح * العير دنس *
23 المحكم * الذي لا ينظر المحب الصلاح * الجواد * الذي لا مانعا له * المحسن * الواد للانسان *
24 الواسع الحكمة * الفيلسوف * الحقيقي * الصابن * القادر على كل شي * المراقب
الكل * الداخل في الارواح الطاهرة العقلية اللطيفة * لأن الحكمة حركتها اسرع من كل
حركة * تمتد الى الكل وتنفذ الى الكل من اجل صفاء نقاوتها *

Est enim illa apud homines thesaurus 14
indeficiens, quo qui fuerint usi, per-
veniunt per sapientiam ad Deum, pro-
pter res quas donum à disciplina colla-
tum profert. Mihi verò dedit Deus 15
quod sententiæ respondeat, loqui, dignám-
que dictis cogitationem comminisci: quo-
niam ipse est qui ad sapientiam indu-
cit, & sapientes dirigit. Nam in ma- 16
nu ejus sumus nos & sermones nostri,
omnis prudentia, & artium scientia.
Ipse mihi dedit cognitionem rerum ex- 17
istentium minimè fallacem, ut sciam
ordinem mundi, & effectum elemento-
rum, Initium, finem, & medium tem- 18
poris, Immutationem conditionum, tem- 19
porum vicissitudinem, anni fluxum, &
astrorum positionem, Naturas anima- 20
lium, ferarum affectus, ventorum impe-
tus, & cogitationes hominum, plantarum
differentiam, & radicum virtutem:
Adeòque didici quidquid est abstrusum 21
ac apertum: nam rerum omnium fabri-
cator sapientiam me docuit. Siquidem 22
inest illi spiritus intellectualis, sanctus,
unigenus, multipartitus, subtilis, agilis
motu, dilucidus, incontaminatus, sapi-
ens, invisibilis, boni studiosus, liberalis,
prohiberi nescius, beneficus, Amans 23
hominis, sapientiam diligens, philoso-
phus, verax, cautus, expers curarum,
in omnia potens, omnium explorator,
spiritus mundos intellectuales atque
subtiles penetrans. Nam sapientiæ mo- 24
tus velocior est quocunque motu, ad o-
mnia se protendens, & in omnia per-
manans propter puritatis suæ nitorem.

Versio VULG. LAT.

25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera: ideò nihil inqui-
26 natum in eam incurrit. Candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei majestatis, & imago bo-
27 nitatis illius. Et cùm sit una, omnia potest: & in se permanens omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit.
28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapi-
29 entia inhabitat. Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata inveni-
30 tur prior. Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAP. VIII.

1 Attingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & dis-
2 ponit omnia suaviter. Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assu-
3 mere, & amator factus sum formæ illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed
4 & omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est
5 disciplinæ Dei, & electrix operum illius. Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius,
6 quæ operatur omnia? Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 †Ἀτμὶς γάρ ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, † καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης (λ) εἰλικρινής· † διὰ τοῦτο οὐδὲν μεμιαμμένον
26 εἰς αὐτὴν παρεμπίπτει. † Ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου, † καὶ ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας, † καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθό-
27 τητος αὐτοῦ. † Μία δὲ οὖσα πάντα δύναται, † καὶ μένουσα ἐν (μ) αὐτῷ τὰ πάντα καινίζει, † καὶ κατ' γενεὰς εἰς ψυχὰς ὁσίας μεταβαίνουσα,
28 † φίλους Θεοῦ καὶ προφήτας καταστρώνει. † (ν) Οὐδὲν γὰρ ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς, εἰ μὴ τὸν σοφίᾳ συνοικοῦντα. †
29 Ἐστι γὰρ αὕτη εὐαρεστοτέρα ἡλίου, † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν (ξ) ἄστρων διάταξιν, † φωτὶ συγκρινομένη εὑρίσκεται
30 πρώτη. † Τοῦτο μὲν γὰρ διαδέχεται νύξ, † (ο) Σοφίας δὲ ἐκ ἀνταρκεῖ κακία.

MS.A. (λ) εἰλικρινείας· (μ) ἑαυτῇ πάντα (ν) Οὐδὲν γὰρ ὁ Θεὸς (ξ) ἀστέρων (ο) σοφίαν δὲ ἡ κακία

ΚΕΦ. η'.

1 †Διατείνει δὲ ἀπὸ πέρατος (α) εἰς πέρας εὐρώστως, † καὶ (β) διοικεῖ
2 τὰ πάντα χρηστῶς. † Ταύτην ἐφίλησα καὶ ἐξεζήτησα ἐκ νεότητός μου, † καὶ ἐζήτησα νύμφην ἀγαγέσθαι ἐμαυτῷ, † καὶ ἐραστὴς ἐγενόμην τοῦ
3 κάλλους αὐτῆς. † Εὐγένειαν δοξάζει συμβίωσιν Θεοῦ ἔχουσα, † καὶ
4 ὁ πάντων δεσπότης ἠγάπησεν αὐτήν. † Μύστις γάρ ἐστι τῆς τοῦ
5 Θεοῦ ἐπιστήμης, † καὶ αἰρετὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Εἰ δὲ πλοῦτός ἐστιν ἐπιθυμητὸν κτῆμα ἐν βίῳ, τί Σοφίας πλουσιώτερον τῆς τὰ πάντα
6 ἐργαζομένης; † Εἰ δὲ φρόνησις ἐργάζεται, † τίς αὐτῆς τῶν ὄντων μᾶλλόν ἐστι τεχνίτης; MS.A. (α) ἐπὶ (β) διοικεῖ

25 *Vapor enim est virtutis Dei, & emanatio omnipotentis gloriæ sincera. Ideo nihil inquinatum in illam incurrit. Splendor est enim, & speculum*
26 *sine macula operationis Dei, & imago bonitatis illius. Et cum sit una, omnia potest, & in se perma-*
27 *nens omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transferens, amicos Dei, & prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum qui*
28 *cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior*
29 *Sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata prior invenitur. Illi enim succedit nox:*
30 *sapientiam autem non vincit malitia.*

CAP. VIII.

1 *Attingit ergò à fine ad finem fortiter, & dis-*
2 *ponit omnia suaviter. Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi*
3 *assumere, & amator factus sum formæ illius. Generositatem glorificat, contubernium habens Dei,*
4 *& omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est disciplinæ Dei, & (a) electrix operum illius.*
5 *Et si divitiæ sunt desiderabilis possessio in vita; quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?*
6 *Si autem sensus operatur; quis horum quæ sunt, magis, quàm illa, est artifex?*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܗܘ ܕܡܐ ܕܚܝܠܐ ܕܐܠܗܐ ܘܐܦܝܣܬܐ ܕܫܘܒܚܗ ܕܡܪܝܐ ܟܠܗ̈ ܗܘ ܕܫܠܝܛ ܘܠܝܬ ܒܗ ܡܕܡ ܒܝܫ ܡܢ ܗܕܐ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܥܒܕ ܒܥܠܡܐ ܗܕܐ ܘܠܝܬ ܒܗ ܡܕܡ ܕܢܬܚܫܕ ܒܗ ܡܢ ܟܠ ܡܕܡ ܕ

Versio VULG. LAT.

7 Et si justitiam quis diligit : labores hujus magnas
habent virtutes : sobrietatem enim, & prudentiam
docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil
8 est in vita hominibus. Et si multitudinem scientiæ
desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat :
scit versutias sermonum, & dissolutiones argumento-
rum : signa & monstra scit antequam fiant, & even-
9 tus temporum & seculorum. Proposui ergo hanc
adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam me-
cum communicabit de bonis, & erit allocutio cogita-
10 tionis & tædii mei. Habebo propter hanc claritatem
11 ad turbas, & honorem apud seniores juvenis : Et a-
cutus inveniar in judicio, & in conspectu potentium
admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me :
12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respici-
ent, & sermocinante me plura, manus ori suo impo-
13 nent. Præterea habebo per hanc, immortalitatem : &
memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, re-
14 linquam. Disponam populos : & nationes mihi erunt
15 subditæ. Timebunt me audientes reges horrendi : in
16 multitudine videbor bonus, & in bello fortis. In-
trans in domum meam, conquiescam cum illa : non
enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tæ-
17 dium convictus illius, sed lætitiam & gaudium. Hæc
cogitans apud me, & commemorans in corde meo :
quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 † Καὶ ἐὰν δικαιοσύνην ἀγαπᾷ τις, † οἱ πόνοι ταύτης ἰσχύν ἀρεταί·
† σωφροσύνην γὰρ καὶ φρόνησιν ἐκδιδάσκει, † δικαιοσύνην καὶ ἀνδρίαν,
8 † ὧν χρησιμώτερον ἐν βίῳ οὐδέν ἐστιν ἐν βίῳ ἀνθρώποις. † Εἰ δὲ καὶ (γ)πολυπειρίαν ποθεῖ τις, † οἶδε τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ μέλλοντα (δ) εἰκάζειν,
† ἐπίσταται τροπὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων, † σημεῖα καὶ τέρατα
9 προγινώσκει, † καὶ ἐκβάσεις καιρῶν καὶ χρόνων. † Ἐκεῖνα τοίνυν
(ε) ταύτῃ ἀγαγέσθαι πρὸς συμβίωσιν, † εἰδὼς ὅτι ἔσται μοι σύμβου-
10 λος ἀγαθῶν, † καὶ παραίνεσις φροντίδων καὶ λύπης. Ἕξω δὲ
αὐτὴν δόξαν ἐν ὄχλοις, † καὶ τιμὴν παρὰ πρεσβυτέροις ὁ νέος.
11 † Ὀξὺς εὑρεθήσομαι ἐν κρίσει, † καὶ ἐν ὄψει δυναστῶν θαυμασθήσομαι.
12 † Σιγῶντά με ὑπομενοῦσι, καὶ φθεγγομένῳ προσέξουσι, † καὶ λαλοῦν-
13 τος πλείονα, χεῖρα ἐπιθήσουσιν ἐπὶ στόμα αὐτῶν. † Ἕξω δὲ
αὐτὴν ἀθανασίαν, † καὶ μνήμην αἰώνιον τοῖς μετ' ἐμὲ ἀπολείψω.
14 † Διοικήσω λαοὺς, καὶ ἔθνη ὑποταγήσεταί μοι. † Φοβηθήσονταί
15 με ἀκούσαντες τύραννοι φρικτοί, † ἐν πλήθει φανοῦμαι ἀγαθὸς,
16 † καὶ ἐν πολέμῳ ἀνδρεῖος. † Εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκόν μου προσ-
αναπαύσομαι αὐτῇ· † ἡ γὰρ πικρίαν ἢ ζωαναστροφὴ αὐτῆς,
† οὐδὲ ὀδύνην ἡ συμβίωσις αὐτῆς, † ἀλλὰ εὐφροσύνην καὶ χαράν.
17 † Ταῦτα λογισάμενος ἐν ἐμαυτῷ, καὶ φρονήσας ἐν καρδίᾳ μου,
† (ζ) ὅτι ἐξὶν ἀθανασία ἐν συγγενείᾳ σοφίας,

MS.A. (γ)*πολυπειραν (δ) εικάζῃ, (ε) αγαγέσθαι ταύτῃ πρὸς
(ζ) ὅτι ἀθανασία ἐστὶν ἐν

Et si justitiam quis diligit ; (b) labores hujus 7
sunt virtutes. Sobrietatem enim & prudentiam do-
cet, justitiam & virtutem, quibus utilius nihil in
vita hominibus. Et, si (c)multitudinem scientiæ 8
desiderat ; scit præterita, & de futuris æstimat ;
scit versutias sermonum, & dissolutiones (d) argu-
mentorum, signa & monstra scit, antequam fiant,
& eventus temporum, & seculorum. Proposui 9
ergò hanc adducere mihi (e) ad convivendum,
sciens, quoniam erit mihi consultrix bonorum, &
erit (f)alloquutio curarum, & tædii. Habebo pro- 10
pter hanc, claritatem ad turbas, & honorem apud
seniores juvenis. Acutus inveniar in judicio, 11
et in conspectu potentium admirabilis ero. Ta- 12
centem me sustinebunt, et loquentem me respicient:
et sermocinante me plura, manum ori suo imponent.
Habebo per hanc, immortalitatem : et memoriam 13
æternam his qui post me futuri sunt, relinquam.
Disponam populos, et nationes erunt mihi subditæ. 14
Timebunt me audientes reges horrendi: in multitu- 15
dine bonus videbor, et in bello fortis. Intrans in 16
domum meam conquiescam cum illa. Non enim ha-
bet amaritudinem conversatio illius, nec tædium
convictus illius, sed lætitiam, et gaudium. Hæc 17
cogitans apud me, et commemorans in corde meo,
quoniam immortalitas est in (g) cognatione sapien-
tiæ,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 * ܘܐܢ ܐܝܬ ܠܡܢ ܕܪܓܫ ܠܙܕܝܩܬܐ ܥܒܝܕ̈ܝܗ ܫܪܝܪ̈ܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܠ ܕܡܠܦ ܠܢ ܙܗܝܪ̈ܘܬܐ ܘܡܕܒܪ̈ܢܘܬܐ ܘܙܕܝܩܬܐ ܘܓܒܪ̈ܢܘܬܐ ܕܠܝܬ ܠܒܪ̈ܢܫ ܒܚܝ̈ܐ ܝܬܝܪ ܡܢ ܗܠܝܢ ܐܢ ܐܝܬ ܠܡܢ ܕܪܓܫ ܠܣܓܝ̈ܐܬ ܚܟ̈ܡܬܐ ܗܘ ܝܕܥ ܡܠ̈ܐ ܩܕ̈ܡ̈ܝܐ ܘܡ̈ܬܚܙܝ ܠܗ ܠܡ̈ܐ ܕܐܬܝ̈ܢ ܘܡ̈ܫܟ̈ܚ ܠܗ ܫܪ̈ܝܪ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܘܡ̈ܫܪ̈ܐ ܕܡ̈ܠ̈ܐ ܐ̈ܬ̈ܘ̈ܬ̈ܐ ܘܡ̈ܦ̈ܬ̈ܓ̈ܡ̈ܐ ܕܠ̈ܐ ܐ̈ܬ̈ܝ̈ܐ ܘܡ̈ܫܟ̈ܚ ܠܗ ܙ̈ܒ̈ܢ̈ܐ ܘܥ̈ܕ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܡ̈ܫܟ̈ܚ ܠܗ ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܐ ܘܡ̈ܦ̈ܣ̈ܩ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܠ

Versio VULG. LAT.

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus
manuum illius honestas sine defectione, & in certami-
ne loquelæ illius sapientia, & præclaritas in commu-
nicatione sermonum ipsius : circuibam quærens, ut
19 mihi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus,
20 & sortitus sum animam bonam. Et cùm essem magis
21 bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi
quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus
det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc
donum : adii Dominum, & deprecatus sum illum, &
dixi ex totis præcordiis meis :

CAP. IX.

1 DEus patrum meorum, & Domine misericordiæ,
qui fecisti omnia verbo tuo, Et sapientia tua consti-
tuisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te fa-
3 cta est, Ut disponat orbem terrarum in æquitate &
4 justitia, & in directione cordis judicium judicet : Da
mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me
5 reprobare à pueris tuis : Quoniâ servus tuus sum ego,
& filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui tempo-
6 ris, & minor ad intellectum judicii & legum. Nàm
& si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab
illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabi-
7 tur. Tu elegisti me regem populo tuo, & judicem
8 filiorum tuorum, & filiarum : Et dixisti me ædificare
templum in monte sancto tuo, & in civitate habita-
tionis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui,
quod præparâsti ab initio :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 Καὶ ἐν φιλίᾳ αὐτῆς τέρψις ἀγαθὴ, † καὶ ἐν πόνοις χειρῶν αὐτῆς
πλῆτος ἀνεκλιπὴς, † καὶ ἐν συγγυμνασίᾳ (η) ὁμιλίας αὐτῆς φρόνη-
σις, † καὶ ἔυκλεια ἐν κοινωνίᾳ λόγων αὐτῆς, † περιῆιν ζητῶν ὅπως
19 λάζω αὐτὴν εἰς ἐμαυτόν. † Παῖς ἤμην εὐφυὴς, † ψυχῆς τε
20 ἔλαχον ἀγαθῆς, † μᾶλλον δὲ ἀγαθὸς ὢν ἦλθον εἰς σῶμα ἀμίαντον,
21 † γνοὺς δὲ ὅτι οὐκ ἄλλως ἔσομαι ἐγκρατὴς, ἐὰν μὴ ὁ θεὸς δῷ, † καὶ
τοῦτο δ' ἦν φρονήσεως, τὸ εἰδέναι τίνος (θ)ἡ χάρις, † ἐπέτυχον τῷ
κυρίῳ, καὶ ἐδεήθην αὐτοῦ, † καὶ εἶπον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μου.

MS.A. (η) * ὁμιλία (θ) χάρις,

ΚΕΦ. Θ'.

1 †Θεὲ πατέρων καὶ κύριε τοῦ ἐλέους σου, † ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν
2 λόγῳ σου, † καὶ τῇ σοφίᾳ σου (α) κατασκευάσας ἄνθρωπον, † ἵνα
3 δεσπόζῃ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων, † καὶ διέπῃ τὸν κόσμον
ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, † καὶ ἐν εὐθύτητι ψυχῆς κρίσιν (β) κρίνῃ·
4 † δός μοι τὴν τῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν, † καὶ μή με ἀποδοκιμά-
5 σῃς ἐκ παίδων σου. † Ὅτι ἐγὼ δοῦλός σός καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης
σου, † ἄνθρωπος ἀσθενὴς καὶ ὀλιγοχρόνιος, † καὶ ἐλάσσων ἐν συνέσει
6 κρίσεως καὶ νόμων. † Κἂν γάρ τις ᾖ τέλειος ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων,
7 † τῆς ἀπὸ σοῦ σοφίας ἀπούσης, εἰς (γ) οὐδὲν λογισθήσεται. † Σύ με
προεῖλω βασιλέα λαοῦ σου, † καὶ δικαστὴν υἱῶν σου καὶ θυγατέρων.
8 †Εἶπας οἰκοδομῆσαί σοι ναὸν ἐν ὄρει ἁγίῳ σου, † καὶ ἐν πόλει (δ) κατα-
σκηνώσεώς σου θυσιαστήριον, † μίμημα σκηνῆς ἁγίας ἣν προητοί-
μασας ἀπ' ἀρχῆς.

MS.A. (α) κατασκεύασας (β) κρίνει. (γ) οὐδὲν (δ) κατασκηνώσεώς

Et in amicitia illius delectatio bona, & in labori- 18
bus manuum ejus honestas sine defectione, & in
coexercitatione conversationis illius prudentia, &
præclaritas in communicatione sermonum ipsius ;
circumibam quærens, ut mihi illam assumerem.
Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum ani- 19
mam bonam : (b) Magis autem cum essem bonus, veni 20
ad corpus incoinquinatum. Et, ut scivi, quoniam 21
aliter non possem esse (i) continens, nisi Deus det,
& hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc
donum ; adii Dominum, & deprecatus sum illum,
& dixi ex totis præcordiis meis.

CAP. IX.

DEus patrum, & Domine misericordiæ (a) tuæ, 1
qui fecisti omnia in verbo tuo, Et sapientia tua 2
constituisti hominem, ut dominetur creaturis, quæ
à te factæ sunt, Et disponat orbem terrarum in æ- 3
quitate, & justitia, et in directione cordis judi-
cium judicet ; Da mihi sedium tuarum assistricem 4
sapientiam, et noli me reprobare à pueris tuis :
Quoniam servus tuus sum ego, et filius ancillæ 5
tuæ : homo infirmus, et exigui temporis, et minor
ad intellectum judicii, et legum. Nam, etsi quis 6
erit consummatus inter filios hominum ; si ab illo
fugerit sapientia tua ; in nihilum computabitur.
Tu elegisti me regem populi tui, et judicem filiorum 7
tuorum, et filiarum. Dixisti ædificare templum 8
in monte sancto tuo, et in civitate habitationis
tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti, quod
præparasti ab initio.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܘܚܕܘܬܗ ܕܚܒܝܒܘܬܗ ܕܫܘܦܪܐ ܕܠܐ ܡܬܚܣܪ ܘܚܕܘܬ ܐܝܕܘܗܝ ܕܠܐ ܡܬܟܠܝܢ ܘܚܕܘܬ ܡܠܦܢܘܬܗ ܕܡܠܬܐ ܕܦܘܡܗ ܘܚܟܡܬܐ ܘܫܘܒܚܐ ܕܡܠܝܗ ܕܡܢ ܟܠ ܥܒܕ ܐܙܠܬ ܘܒܥܝܬ ܕܐܢܐ ܐܫܬܟܚ ܠܝ ܐܢܐ ܐܣܒ ܠܡܣܒ ܠܝ ܠܢܦܫܝ ܘܐܬܝ ܠܓܘ ܒܝܬ ܡܫܟܢܐ ܕܠܐ ܡܬܓܠܐ

Versio VULG. LAT.

9 Et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ & affuit tunc cùm orbem terrarũ faceres, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. 10 Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te: Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & 12 custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, & disponã populũ tuũ justè, & ero dignus sedi- 13 um patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit De- 14 us? Cogitationes enim mortalium timidæ, & incer- 15 tæ providentiæ nostræ. Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio depri- 16 mit sensum multa cogitantem. Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autẽ in cœlis sunt quis investigabit? 17 Sensũ autẽ tuũ quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & 18 miseris spiritũ sanctũ tuũ de altissimis: Et sic correctæ sint semitæ eorũ qui sunt in terris, & quæ tibi placuit 19 didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt quicunque placuerunt tibi Domine à principio.

CAP. X.

1 Hæc illum, qui primus formatus est à Deo pater or- 2 bis terrarum, cùm solus esset creatus, custodivit, Et eduxit illum à delicto suo; & dedit illi virtutem con- 3 tinendi omnia. Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Καὶ μετὰ σοῦ ἡ σοφία ἡ εἰδυῖα τὰ ἔργα σου, † ἥτις παρῆσα ὅτε ἐποίεις τὸν κόσμον, † καὶ ἐπισταμένη τί ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, † καὶ τί 10 εὐθὲς ἐν ἐντολαῖς σου. † Ἐξαπόστειλον αὐτὴν ἐξ ἁγίων οὐρανῶν, † καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης σου πέμψον αὐτὴν, † ἵνα συμπαραῦσά μοι κοπιάσῃ; 11 † καὶ γνῶ τί εὐάρεστόν ἐστι παρὰ σοί. † Οἶδε δὲ ἐκείνη πάντα καὶ συνιεῖ, † καὶ ὁδηγήσει με ἐν ταῖς πράξεσί μου σωφρόνως, † καὶ φυλάξει με ἐν τῇ 12 δόξῃ αὐτῆς. † Καὶ ἔσται δεδικαιωμένα τὰ ἔργα μου, † καὶ διακεινῶ † λαὸν 13 σου δικαίως, † καὶ ἔσομαι ἄξιος θρόνων πατρός μου. † Τίς δὲ ἄνθρωπος 14 γνώσεται βουλὴν θεοῦ; † τίς εἰσυμβήσεται τί θέλει ὁ κύριος; † Λογισμοὶ 15 δὲ θνητῶν δειλοί, † καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι ἡμῶν. † Φθαρτὸν γὰρ σῶμα βαρύνει ψυχήν, † καὶ βεβαρεῖ τὸ χωῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρον- 16 τίδα. † Καὶ (a) μόλις οἰκάζομεν τὰ ἐπὶ γῆς, † καὶ τὰ ἐν χερσὶν 17 εὑρίσκομεν μετὰ πόνου, † τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασε; † Βουλὴν δέ σου τίς ἔγνω, εἰ μὴ σὺ ἔδωκας σοφίαν, † καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν σου 18 πνεῦμα ἀπὸ ὑψίστων; † Καὶ οὕτως διεῤῥώθησαν αἱ τρίβοι τῶν ἐπὶ 19 γῆς, † (ζ) καὶ τὰ ἀρεστά σου ἐδιδάχθησαν ἄνθρωποι, † καὶ τῇ σοφίᾳ ἐσώθησαν.

MS.A. (ε)μόγις(ζ)κύριε, τὰ

ΚΕΦ. Ι.

1 † Ἀτὴν πρωτόπλαστον πατέρα κόσμου † μόνον κτισθέντα διεφύλαξε, 2 καὶ ἐξεῖλατο αὐτὸν ἐκ παραπτώματος ἰδίου, † Ἔδωκέ τε αὐτῷ 3 ἰσχὺν κρατῆσαι (α) ἁπάντων. Ἀποστὰς δ' ἀπ' αὐτῆς ἄδικος ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, † ἀδελφοκτόνοις συναπώλετο θυμοῖς.

MS.A. (α) πάντων.

Et tecum sapientia, quæ novit opera tua, quæ & 9 adfuit tunc, cum orbem terrarum faceres, & scit quid placitum sit in oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. Emitte illam de cœlis sanctis, 10 & à sede majestatis tuæ mitte illam, ut mecum sit, & mecum laboret, & sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa, omnia, & intelligit, & de- 11 ducet me in operibus meis sobrie, & custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea: 12 & disponam populum tuum juste, & ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit 13 scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Dominus? Cogitationes enim morta- 14 lium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ. (b) Cor- 15 ruptibile enim corpus aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa (c) curantem: Et difficile æstimamus, quæ in terra sunt: & quæ 16 in prospectu sunt, invenimus cum labore: quæ autem in cœlis sunt, quis investigavit? Sensum 17 autem tuum quis scivit, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Et sic correctæ sunt semitæ eorum qui in terris 18 sunt, & quæ tibi placent, didicerunt homines, & 19 (d) per sapientiam sanati sunt.

CAP. X.

Hæc illum, qui primus formatus est, patrem 1 orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, Et eduxit illum à delicto(a) suo, & dedit ei virtutem 2 ontinendi omnia. Ab hac autem ut recessit injustus 3 in ira sua; (b) fratricidis furoribus simul periit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܥܡܟ ܚܟܡܬܐ ܕܝܕܥܐ ܥܒܕܝܟ. ܘܗܘܬ ܒܗ ܒܕ ܥܒܕܬ ܥܠܡܐ. ܘܝܕܥܐ ܗܝ ܡܐ ܕܫܦܝܪ ܩܕܡܝܟ.
10 ܘܡܐ ܕܫܦܝܪ ܒܥܝܢܝ ܟܠ ܕܡܝܢ. ܫܕܪ ܡܢ ܩܕܡ ܟܘܪܣܝ ܡܠܟܘܬܟ. * ܘܫܕܪ ܠܝ ܡܢ ܫܡܝܐ ܩܕܝܫܐ.
11 ܘܡܢ ܟܘܪܣܝ ܡܠܟܘܬܟ ܫܕܪ ܠܝ. ܕܐܬܝ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܘܐܬܥܒܕ ܥܡܝ. ܘܐܬܕܥ ܐܢܐ ܡܐ ܕܫܦܝܪ ܩܕܡܝܟ.
12 ܕܐܬܝ ܕܝܕܥ ܟܠ ܡܕܥ ܘܡܫܟܚ ܠܝ ܒܫܘܠܡܗ. ܘܢܛܪ ܠܝ ܒܚܝܠ ܥܡ ܩܕܝܫ ܒܪ ܥܡ ܥܒܕ ܐܢܬ.
13 * ܘܒܝܕ ܓܒܪ ܕܐܢܐ ܥܒܕ ܐܢܬ ܒܪ ܐܡܬܟ. ܘܐܬܝ ܥܡ ܚܟܡܬܐ ܕܬܗܘ ܥܡ ܥܒܕܝ ܟܠ ܝܘܡ.
14 ܕܐܢ ܐܝܬ ܒܪ ܐܢܫ ܕܝܕܥ ܡܕܥ ܕܡܫܟܚ ܠܝ ܒܫܘܠܡܗ. ܘܢܛܪ ܠܝ ܒܚܝܠ ܥܡ ܩܕܝܫ ܒܪ ܥܡ ܥܒܕ ܐܢܬ.
15 ܘܒܝܕ ܓܒܪ ܕܐܢܐ ܥܒܕ ܐܢܬ ܒܪ ܐܡܬܟ. ܘܐܬܝ ܥܡ ܚܟܡܬܐ ܕܬܗܘ ܥܡ ܥܒܕܝ ܟܠ ܝܘܡ.
16 ܕܐܢ ܐܝܬ ܒܪ ܐܢܫ ܕܝܕܥ ܡܕܥ ܕܡܫܟܚ ܠܝ ܒܫܘܠܡܗ. ܘܢܛܪ ܠܝ ܒܚܝܠ ܥܡ ܩܕܝܫ ܒܪ ܥܡ ܥܒܕ ܐܢܬ.
17 ܘܒܝܕ ܓܒܪ ܕܐܢܐ ܥܒܕ ܐܢܬ ܒܪ ܐܡܬܟ. ܘܐܬܝ ܥܡ ܚܟܡܬܐ ܕܬܗܘ ܥܡ ܥܒܕܝ ܟܠ ܝܘܡ.
18 * ܗܟܢܐ ܬܬܬܩܢ ܐܘܪܚܬ ܗܠܝܢ ܕܥܠ ܐܪܥܐ. ܘܝܕܥ ܒܢܝ ܐܢܫ ܡܐ ܕܡܪܥܝܢ ܩܕܡܝܟ.
19 ܘܬܬܚܟܡ ܒܚܟܡܬܐ. ܘܐܬܝ ܒܗ ܐܬܬܩܢ ܟܠ ܕܡܪܥܝܢ ܩܕܡܝܟ ܡܢ ܫܪܝܪܐ.

* ܦܨܠ ܥܣܪ *

1 * ܗܕܐ ܚܦܛ ܐܒܐ ܥܠܡܐ ܕܐܬܚܠܩ ܩܕܡ ܟܠ. ܘܒܪ ܚܕ ܒܠܚܘܕܘ ܐܬܛܪ.
2 ܘܐܦ ܡܢ ܚܛܗ ܐܬܦܨܐ ܠܗ. * ܘܝܗܒ ܠܗ ܫܘܠܛܢ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ.
3 ܘܡܢ ܒܝܫ ܐܬܪܚܩ ܒܪ ܐܢܫ ܒܪܓܙ ܘܒܚܡܬܗ. ܘܐܬܒܕ ܥܡ ܢܦܫ ܩܛܠܬܗ ܐܚܘܗ. *

Dum tecum esset sapientia quæ novit opera 9 tua, tibique aderat, cùm secula faceres, & quid gratum sit ante oculos tuos, quidve rectum in præceptis tuis, pernovit. Eam 10 è cœlis tuæ sanctitatis emitte, & à throno majestatis tuæ mitte illam, ut veniens mecum laboret, ut sciam quid honestum sit in conspectu tuo. Ipsa enim omnia scit & intel- 11 ligit, meque prudenter ducet in cunctis actionibus meis, & suâ majestate me custodiet: Ut judicem populum tuum cum justitia, & 12 grata sint omnia opera mea. & ut dignus existam solio patris mei. Quis enim est ho- 13 mo, qui consilium Dei cognoscat? aut quis cogitet quænam sit Dei voluntas? Nam 14 cogitationes mortalium tenues sunt, & incertæ sunt cogitationes eorum: Siquidem 15 corruptibile corpus grave est animæ. Ecce 16 quæ sunt humi vix percipimus; & quæ ob oculos versantur, difficulter invenimus; quæque præ manibus habemus, laboriosè reperimus: quæ autem in cœlo sunt, quis perve- 17 stigare possit? Consilium verò tuum quis pernoscat, nisi tu sapientiam dederis, & spiritum sanctum tuum è cœlis tuis emiseris? Atque ita correctæ sunt semitæ super terram, 18 & didicerunt homines voluntatem tuam, Et per sapientiam tuam sunt vitam assecuti. 19

CAP. X.

Hæc est quæ primum parentem, unicum 1 in mundo creatum servavit, Eumque à sui 2 ipsius lapsu liberavit, & dedit ei potentiam dominandi in omnia. Ab hac recessit Cain 3 sceleratus, unde fratricidam ira peremit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * ومعك الحكمة العارفة اعمالك حاضرة حين خلقت العالم * وهي عالمة ما هو المرضي بين
10 عينيك وما هو المستقيم في وصاياك * فارسلها من السماوات القدسة للسعب فلحضر عندي *
11 اعلمها من عرش مجدك * لاعلم ما هو المرضي عندك * لانها تعرف كل شي وتفهمه *
12 فترشدني في كافة اعمالي بتعقف * وتحفظني في سرفها * فتكون اعمالي مقبولة * واحكم لشعبك
13 بالعدل * واصير اهلا لمنابر ابائي * لان من هو الانسان الذي يعرف راي الله * او من يفتكر
14 فيعلم ما يسأة الرب * اذ افكار المائتين جروعة * وروياهم حطرة * لان الجسم البالي يثقل
15 النفس * والمسكن الارضي يثقل عقلا كثير الاهتمام * فبالجهد نحرر الاشياء التي في الارض *
16 ونجد في بعض الامور التي بلامسها بايدينا * فالتي في السماوات من يستبحث عنها * ورايك من
17 عروة * ان لم تكن قد اعطيته انت حكمة * وارسلت اليه من الاعالي روحك القدوس *
18 * فهكذا تقومت مناهج الذين في الارض * وعلم الناس ما يرضيك * وتخلصوا بالحكمة *
19

* الفصل العاشر *

1 * هذه حفظت ابا العالم المخلوق اولا * المبرو وحده * واخرجته من هفوته * ومكنه قوة ان
2 يسلك كل شي * ولما ابتعد منها الظالم بغيضه * هلك مع النفس القاتلة اخوتها *
3

Sapientia autem operum tuorum gnara 9 tecum aderat quando mundum creâsti, ipsáque novit quid oculis tuis adlubescat, quidve rectum sit in præceptis tuis. Eam igitur è sanctis cœlis tuis ad po- 10 pulum mitte, ut præstò mihi sit; Emitte inquam illam è solio gloriæ tuæ, ut quid acceptum apud te sit, cognoscam: Quandoquidem ipsa res omnes novit ac 11 intelligit. Meque in cunctis operibus meis moderatè dirigat, & magnificentiâ suâ tueatur; ut accepta sint opera mea, tuúmque populum justè judicem, & dignus fiam thronis patrum meorum. Quis enim est homo qui mentem 13 Dei cognoscat? aut quis cogitans intelligat quid velit Dominus, Cùm cogita- 14 tiones mortalium timidæ sint, & opiniones eorum discrimini subjectæ? Nam 15 corpus corruptibile gravat animam, & terrenum domicilium mentem curis abundantem deprimit. Adeòque vix asse- 16 quimur veritatem rerum quæ in terra sunt, & res quas manibus attrectamus, laboriosè reperimus: quæ igitur in cœlis sunt, quis perveſtiget? Et mentem tuam 17 quis noverit, nisi tu sapientiam concesseris ei, & Spiritum sanctum tuum ab excelsis ad eum demiseris? Nam sic 18 dirigantur semitæ eorum qui sunt in terra; & quæ tibi grata sunt, homines didicerint, Et fuerint sapientiâ servati. 19

CAP. X.

Hæc orbis parentem primò creatum, 1 solúmque formatum conservavit, Ab 2 ejus culpa vindicavit, eique vim superditavit in omnia dominandi. Ab hac 3 injustus per iram suam recedens, periit una cum animabus fratricidis:

Versio VULG. LAT.

4 Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterùm sapientia, per contemptibile lignum justum gu-
5 bernans. Hæc & in consensu nequitiæ cùm se nationes contuliſſent, scivit justum, & conservavit sine querela Deo, & in filii misericordia fortem custodivit.
6 Hæc justum à pereuntibus impiis liberavit fugientem,
7 descendente igne in Pentapolim : Quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, &
8 incredibilis animæ memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim prætereuntes, non tantùm in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerant hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt,
9 nec latêre potuiſſent. Sapientia autem hos, qui se ob-
10 servant, à doloribus liberavit. Hæc profugum iræ fratris justum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum : honestavit illũ in laboribus, & complevit labores illius. In
11 fraude circumvenientiũ illũ affuit illi, & honestũ fecit
12 illum. Custodivit illum ab inimicis, & à seductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret,
13 & sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hæc venditum justum non dereliquit, sed à peccatoribus liberavit eum : descenditque cumillo in foveam,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 †Δι' ὃν κλαλκυζομβύλω γῆν πάλιν (β) διέσωσε σοφία, † δι' ἐυτελῆς
5 ξύλε † δίκαιον κυβερνήπαε. † Αὖτη ἡ ὁμοσοίᾳ πονηείας
ἐθνῶν συζυθέντων (γ) † εἶρε † δίκαιον, καὶ ἐτήρησεν ἀυτὸν ἄ-
μεμπτον θεῷ, † καὶ ἐπὶ (*) τέκνε σπλάγχνοις ἰσχυρὸν ἐφύλαξεν.
6 † Αὖτη δίκαιον, ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν, ἐῤῥύσατο † φυγόνλα
7 (δ) πῦρ κλαβάσιον Πενλαπόλεως· (ε) Οἷς ἐπὶ μαρτύριον τῆς πονη-
ρείας † καπνιζομένη καθέσηκε χέρσ Θ, † καὶ ἀτελέσιν ὥραις καρπο-
φορῶνλα φυτά· † ἀπιθέσης ψυχῆς μνημεῖον (ϛ) ἑσηκῦια σήλη ἁλός.
8 † Σοφίαν γὰ παροδεύσαντες ὐ μόνον ἐβλάβησαν τῦ μὴ γνῶναι τὰ
καλὰ, † ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρεσσύνης ἀπόλιπον τοῖ βίῳ μνημόσυνον,
9 † ἵνα ἐν οἷς ἐσφάλησαν μηδὲ λαθεῖν δωνθῶσι. † Σοφία δὲ
10 τὲς (ζ) θεραπεύσαντας ἀυτὴν ἐκ πόνων ἐῤῥύσατο. † Αὖτη φυ-
γάδα ὀργῆς ἀδελφῦ δίκαιον † ὡδήγησεν ἐν τρίβοις εὐθείας,
† ἔδειξεν ἀυτῷ βασιλείαν θεῦ, † καὶ ἔδωκεν ἀυτῷ γνῶσιν ἁγίων,
† εὐπόρησεν ἀυτὸν ἐν μόχθοις, † καὶ ἐπλήθυνε τὲς (η) πόνες ἀυτῦ.
11 † Ἐν πλεονεξίᾳ καπηρύνλων ἀυτὸν παρέςη, † καὶ ἐπάσπεσεν ἀυτόν.
12 † Διεφύλαξεν ἀυτὸν ἀπὸ ἐχθρῶν, † καὶ ἀπὸ ἐνεδρευόντων ἠσφα-
λίσαλο, † καὶ ἀγῶνα ἰσχυρὸν ἐβράβευσεν αυτῷ, † ἵνα γνῷ, ὅτι
13 παντὸς δυναπωτέρα ἐςὶν (θ) εὐσέβεια. † Αὖτη θεραθέντα δί-
καιον ὐκ ἐγκατέλιπεν, † ἀλλὰ ἐξ ἁμαρτίας ἐῤῥύσατο ἀυτὸν· † συγ-
κατέζη ἀυτῷ εἰς λάκκον,

MS. A. (β) ἔσωσεν (γ) ἔρ. ω *(*) ἐπὶ * τεκνες (δ) κλαβάσιον πῦρ (ε) Ης
ἔτι μαρτύριον (ϛ) ἑσηκῦια (ζ) θεραπεύοντας (η) κόπυς (θ) ἡ εὐσέβεια.

Propter quem inundatam terram rursus salvavit 4
sapientia, per contemptibile lignum, justum gubernans. Hæc & in consensu superbiæ nationibus 5
confusis (c) invenit justum, & conservavit eum
sine querela Deo, & super filii viscera so tem
custodivit. Hæc justum pereuntibus impiis libe- 6
ravit fugientem à descendente igne in Pentapolim :
Quibus (d) in testimonium nequitiæ, fumiga- 7
bunda constat deserta terra, & imperfectis ge minibus fructificantes arbores, incredulæ animæ
memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim 8
prætereuntes non tantùm in hoc læsi sunt, ut ignorarent bona, sed et insipientiæ suæ reliquerunt (e) hominibus memoriam, ut in his quæ peccaverunt,
nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se 9
observant, à laboribus liberavit. Hæc profugum 10
iræ fratris justum deduxit per vias rectas, ostendit illi regnum Dei : & dedit illi scientiam sanctorum : honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius : In fraude circumvenientium illum 11
affuit, & honestum fecit illum, custodivit illum ab 12
inimicis, & à seductoribus tutavit. Et certamen forte dedit illi ut vinceret, ut sciret, quoniam omnium potentior est pietas. Hæc venditum justum non 13
dereliquit, sed à peccato liberavit eum. Descendit cum illo in foveam,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 ٭ حصر ٢ا٢ ٢ا٢ ٢ا٢

Versio VULG. LAT.

14 Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiã adversus eos, qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculaverunt
15 illum, & dedit illi claritatem æternam. Hæc populũ justum, & semen sine querela, liberavit à nationibus,
16 quæ illum deprimebant. Intravit in animã servi Dei, & stetit contra reges horrendos in portentis & signis.
17 Et reddidit justis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento
18 diei, & in luce stellarum per noctem: Transtulit illos per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimi-
19 am. Inimicos autẽ illorũ demersit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideò justi tulerunt spo-
20 lia impiorum, Et decantaverunt Dñe nomen sanctum tuum, & victricẽ manum tuam laudaverunt pariter:
21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 DIrexit opera eorum in manibus prophetæ sancti.
2 Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur: & in
3 locis desertis fixerunt casas. Steterunt contra hostes,
4 & de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, & invocaverunt te, & data est illis aqua de petra altissima, &
5 requies sitis de lapide duro. Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, à defectione potus sui, & in
6 eis, cùm abundarent filii Israël, lætati sunt; Per hæc, cùm illis deessent, benè cum illis actum est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Καὶ ἐν δεσμοῖς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, † ἕως ἤνεγκεν αὐτῷ σκῆπτρα
βασιλείας † καὶ ἐξουσίαν τυραννούντων αὐτῶ· † ἐφόβησε τε ἔδειξε τὺς
15 μωμησαμένους αὐτὸν, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόξαν αἰώνιον. † Αὕτη
λαὸν ὅσιον καὶ σπέρμα ἄμεμπτον † (ι) ἐῤῥύσατο ἐξ ἔθνους θλιβόντων.
16 † Εἰσῆλθεν εἰς ψυχὴν θεράποντος κυρίου, † καὶ ἀντέστη βασιλεῦσι
17 φοβεροῖς ἐν τέρασι καὶ σημείοις. † Ἀπέδωκεν (κ) ὁσίοις μισθὸν
κόπων αὐτῶν, † ὡδήγησεν αὐτὲς ὁδῷ θαυμαστῇ, † καὶ ἐγένετο
αὐτοῖς εἰς σκέπην ἡμέρας, † καὶ εἰς φλόγα (λ) ἄστρων † νύκτα.
18 † Διεβίβασεν αὐτὲς θάλασσαν ἐρυθρὰν, † καὶ διήγαγεν αὐτὺς διὰ
19 ὕδατος πολλοῦ. † Τὺς δὲ ἐχθρὺς αὐτῶν (μ) κατέκλυσε, † καὶ ὁπὸ βάθους
ἀβύσσου ἀνέβεβασεν αὐτές. † Διὰ τῦτο ἴσχυσοι ἐσκύλευσαν ἀσε-
20 βεῖς, † Καὶ ὕμνησαν κύριε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σε, † τὴν τε ὑπέρμα-
χόν σε χεῖρα ἤνεσαν ὁμοθυμαδόν. † Ὅτι ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα
κωφῶν, † καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς.

MS. A. (ι) ἐῤύσατο (κ) μισθὸν ὁσίοις (λ) ἀστέρων (μ) κατέκλυσ̄,

ΚΕΦ. ια'.

1 † Εὐόδωσε τὰ ἔργα (α) αὐτῶν ἐν χειρὶ προφήτε ἁγίυ. † Διώ-
2 δευσαν ἔρημον ἀοίκητον, † καὶ ἐν ἀβάτοις ἔπηξαν σκηνάς. † Ἀν-
3 τέστησαν πολεμίοις (β) καὶ ἠμύναντο ἐχθρές. † Ἐδίψησαν καὶ
4 ἐπεκαλέσαντό σε, † καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκ πέτρας ἀκρότομυ ὕδωρ,
5 † καὶ ἴαμα δίψης ἐκ λίθυ σκληροῦ. † Διʼ ὧν γὰρ ἐκολάσθησ̄ οἱ ἐχθροὶ
6 αὐτῶν, † Διὰ τύτων αὐτοὶ ἀπορῦντες εὐεργετήθησ̄.

MS. A. (α) αὐτῶ ἐν χερὶ προφητῶν ἁγίων. (β) καὶ ἐχθρὲς ἠμύναντο.

Et in vinculis non dereliquit illum; donec afferret 14
illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos qui
eum deprimebant. Et mendaces ostendit, qui ma-
culaverant illum, & dedit illi claritatem æternam.
Hæc populum justum, & semen sine querela libe- 15
ravit à natione eorum qui illum opprimebant. In- 16
travit in animam servi Domini, & stetit contra
reges horrendos in portentis, & ignis. Reddidit 17
justis mercedem laborum suorum, deduxit eos in
via mirabili, & fuit illis in velamentum die, & in
lucem stellarũ per noctem. Transtulit illos per mare 18
rubrum, & transvexit illos per aquam nimiam.
Inimicos autem illorum demersit, & de profundo 19
abyssi ejecit eos. Ideo justi tulerunt spolia impio-
rum, Et decantaverunt Domine nomen sanctum 20
tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pa-
riter. Quoniam sapientia aperuit os mutorum, 21
& linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

DIrexit opera eorum in manu prophetæ sancti. 1
Iter fecerunt per desertum, quod non habitabatur, 2
& in inviis fixerunt casas. Steterunt contra ho- 3
stes, & de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, 4
& invocaverunt te: & data est illis aqua de pe-
tra durissima, & requies sitis de lapide duro.
Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum; 5
Per hæc cum iis quibus deerat, bene actum est. 6

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 ** ... ...

Versio VULG. LA.

7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanũ
8 sanguinem dedisti injustis. Qui cùm minuerentur in
traductione infantium occisorum, dedisti illis abun-
9 dantem aquam insperatè, Ostendens per sitim, quæ
tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adversa-
10 rios illorum necares. Cùm enim tentati sunt, & qui-
dem cum misericordia disciplinam accipientes, scie-
runt quemadmodum cum ira judicati impii tormenta
11 paterentur. Hos quidem tanquam pater monens pro-
bâsti: illos autem tanquam durus rex interrogans con-
12 demnasti. Absentes enim & præsentes similiter tor-
13 quebantur. Duplex enim illos acceperat tædium, &
14 gemitus cum memoria præteritorum. Cùm enim au-
dirent per sua tormenta benè secum agi, commemora-
15 ti sunt Dñm, admirantes in finem exitus. Quem enim
in expositione prava projectũ deriserunt, in finẽ even-
16 tus mirati sunt, non similiter justis sitientes. Pro cogi-
tationib⁹ aut ẽ insensatis iniquitatis illorũ, quòd quidã
errantes colebant mutos serpentes, & bestias supervа-
17 cuas, immisisti illis multitudinem mutorũ animaliũ in
18 vindictam: Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per
hæc & torquetur. Non enim impossibilis erat omni-
potens manus tua, quæ creavit orbẽ terrarũ ex materia
invisa, immittere illis multitudinẽ ursorũ, aut audaces
19 leones, Aut novi generis ira plenas ignotas bestias,
aut vaporem igniũ spirantes, aut fumi odorẽ profe-
rentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA,

7 †Ἀντὶ μὲν πηγῆς (γ) ἀενάου ποταμῷ αἵματι λυθρώδει (δ) πεφ-
8 ραγότες † Εἰς ἔλεγχον νηπιοκτόνου διατάγματος, † ἔδωκας
9 αὐτοῖς δαψιλὲς ὕδωρ ἀνελπίστως· † Δήξας διὰ τοῦ τότε
10 δίψους † πῶς τοὺς ὑπεναντίους ἐκόλασας. † Ὅτι γὰρ πειραζόμενοι,
καίπερ ἐν ἐλέει παιδευόμενοι, † ἔγνωσαν πῶς ἐν ὀργῇ κριτόμενοι
11 ἀσεβῶς ἐβασανίζοντο. † Τούτους μὲν γὰρ ὡς πατὴρ νουθετῶν ἐδο-
12 κίμασας, † ἐκείνους ὡς ἀπότομος βασιλεὺς κατεδικάζων ἐξήτασας.
13 † Καὶ ἀπόντες ὁμοίως καὶ παρόντες ὁμοίως ἐστενοχωροῦντο. † Διπλοῦν γὰρ ἀν-
14 τοὺς ἔλαβε λύπη, † καὶ στεναγμὸς μετὰ μνήμης τῶν (ε) παρελθόντων. † Ὅτε
γὰρ ἤκουσαν διὰ τῶν ἰδίων κολάσεων † εὐεργετουμένους αὐτοὺς, ἠσθοντο
15 τοῦ κυρίου. † (ζ) Τὸν γὰρ ὀνθέντα πάλαι ῥιφέντα ἀπόπτον χλευά-
ζοντες, † ἐπὶ τέλει τῶν ἐκβάντων (η) ἐθαύμασαν, † ἄχ ὁμοίως
16 δικαίοις διψήσαντες. † Ἀντὶ γὰρ λογισμῶν ἀζωΐτων ἀδικίας αὐτῶν,
† ἐν οἷς πλανηθέντες ἐρπετοῖς ἀλόγοις ἐρριπὲ καὶ (θ) κρώδαλα εὐτελῆ,
17 † ἐπαπέστειλας αὐτοῖς πλῆθος ἀλόγων ζώων εἰς ἐκδίκησιν, † Ἵνα
γνῶσιν ὅτι δι' ὧν τις ἁμαρτάνει, διὰ τούτων κολάζεται. † Οὐ γὰρ
18 ἀπόρει ἡ παντοδύναμός σου χεὶρ † ἣ κτίσασα τὸν κόσμον ἐξ
ἀμόρφου ὕλης, † ἐπιπέμψαι αὐτοῖς πλῆθος ἄρκων, ἢ θρασεῖς
19 λέοντας, † Ἢ (ι) νεοκλίστους θυμῷ πλήρεις θῆρας ἀγνώστους, † ἤτοι
πυρπνόον φυσῶντας ἄθυμα, † ἢ (κ) βρόμους λικμωμένους καπνῷ,
† ἢ σφῦρε ἀπ' ὀμμάτων σπινθῆρας ἀστράπτοντας·

MS. A. (γ) ἀενάου (δ) ταραχθέντι (ε) παρῳθόντων. (ζ) Ὃν γὰρ (η) ἐθαύμαζον, (θ) κλώδαλα (ι) νεοκλίστου (κ) βρόμου

Nam pro fonte sempiterni fluminis sanguine im- 7
mundo (a) turbati in redargutionem præcepti de oc- 8
cidendis parvulis; dedisti ipsis abundantem aquam
insperatè: Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quo- 9
modo adversarios punivisses. Cum enim tentati 10
sunt, & quidem cum misericordia disciplinam ac-
cipientes; scierunt, quemadmodum cum ira judica-
ti impii tormenta passi sint. Hos siquidem tanquam 11
pater monens probâsti: illos autem, tanquam rex du-
rus condemnans interrogâsti. Et absentes autem & 12
præsentes similiter torquebantur. Duplex enim ta- 13
dium accepit illos, & gemitus cum memoria præte-
ritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene 14
cum illis agi; senserunt Dominum. Quem enim in 15
expositione olim projectum repudiaverant deriden-
tes; in fine eventuum mirati sunt, non similiter ju-
stis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis 15
iniquitatis illorum, quia quidem errantes colebant
mutos serpentes, & bestias supervacuas; immi-
sisti illis multitudinem mutorum animalium in vin-
dictam; ut scirent, quia per quæ peccat quis, per 17
hæc torquetur. Non enim impotens erat omnipotens 18
manus tua, & quæ creavit orbem terrarum ex (b)
informi materia, immittere illis multitudinem ur-
sorum, aut audaces leones, Aut novi generis ira 19
plenas ignotas bestias, aut vaporem igneum spiran-
tes, aut proferentes odores fumi, aut horrendas ab
oculis scintillas emittentes.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

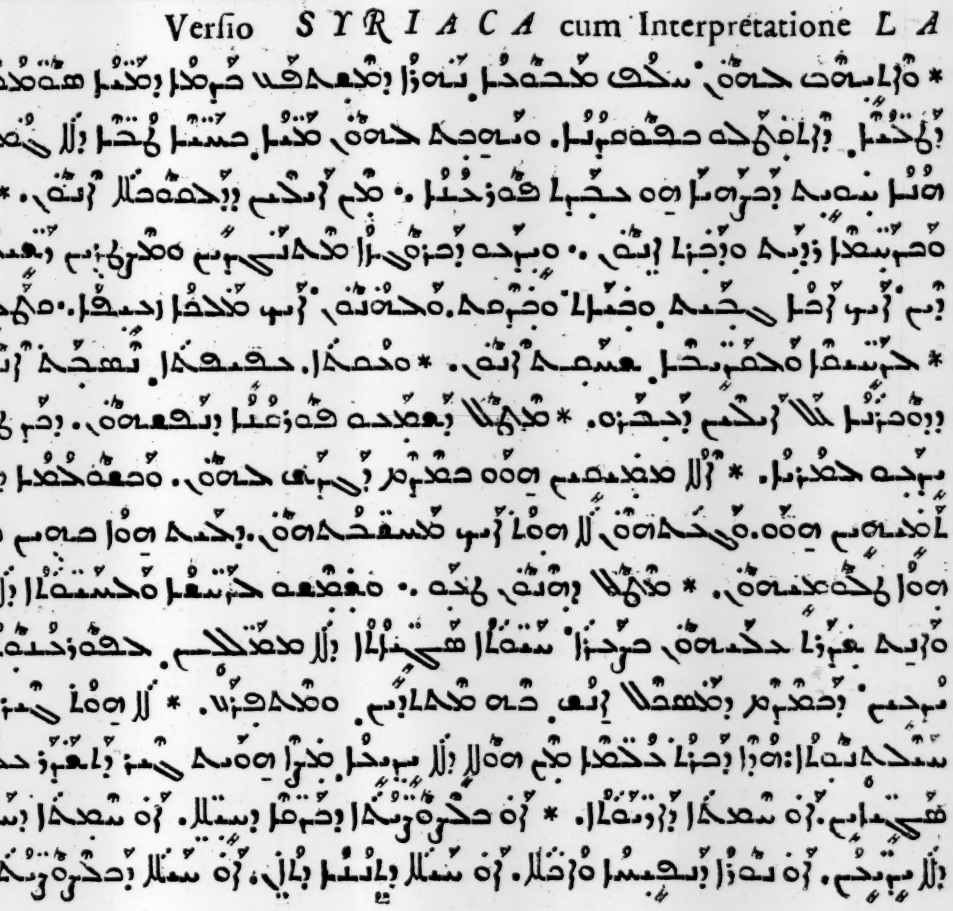

Et pro fonte datum est eis flumen sanguine 7
aquæ rubræ manans, Ad correptionem pro 8
pueris qui ex edicto cæsi fuerant, quibus &
aquam dedisti in optima illa vita quæ non de-
ficit. Propterea ostendisti quòd per sitim 9
ultionem sumpseris ab adversariis. Ubi ten- 10
tati sunt, & clementer castigâsti & rexisti
eos, cognoverunt quòd in iracundia flagel-
lantur ac lacerantur impii. Hos quidem ut 11
pater elegisti, consolatus es, & prædicâsti:
illos autem ut rex severus occidisti & con-
demnâsti. Remotos ac propinquos contri- 12
visti: Et duplex mœror cepit eos, cum ge- 13
mitu memoriæ rerum præteritarum. Quo- 14
niam audierunt salutem propriam qui bene-
ficio accepto Dominum non cognoverunt.
Imò deridebant quod sibi acciderat. At in 15
fine eventuum suorum obstupuerunt; & cla-
mor eorum non successit pro votis ipsorum,
quòd ea sine intellectu *emissa* essent. Tanta
erat impietas illorum. Quoniam ipsi aber- 16
rârunt & servierunt reptilibus & belluis ir-
rationalibus, tũ quoque in eos immisisti, ad
contumeliam, belluas multas irrationales, in
retributionem: Ut scirent per quæ quis de- 17
lipienter agit, per eadem judicandum ac mu-
nerandum esse. Neque enim exhausta apud 18
te fuerat illa potentia quæ secula creavit ex
ignota materia; siquidem poteras in eos im-
mittere multos lupos, aut furorem leonum, 19
Aut horrendorum fulgurum scintillas, aut
iram multarum bestiarum ignotarum, aut i-
gnem flatu excitatum ac devorantem, aut fu-
migantis fumi violentiam, aut scintillantium
fulgurum impetum;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

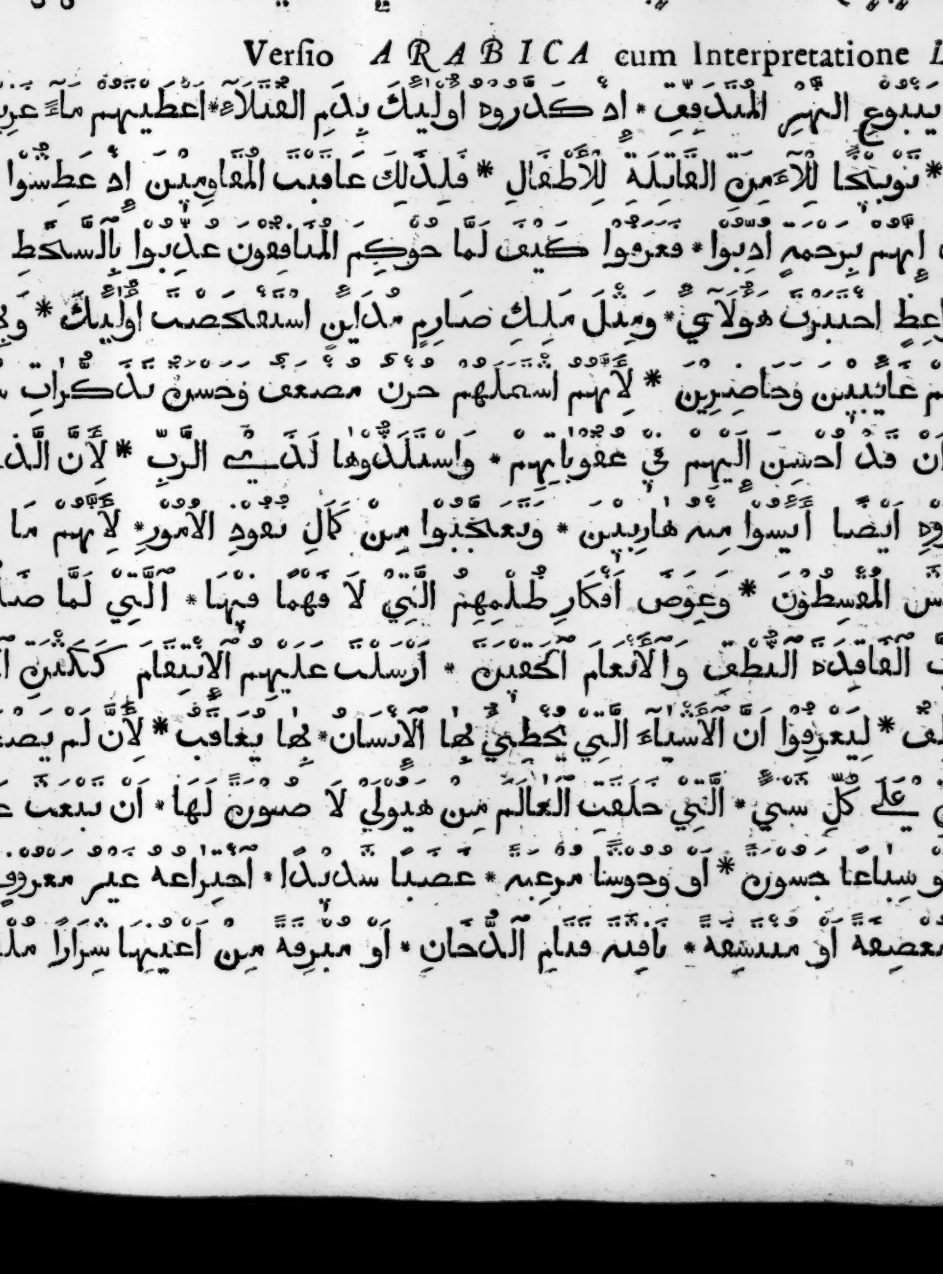

Pro fonte fluminis abundè manante, quòd 7
illi interfectorum cruore cum turbârint,
his aquam dedisti uberrimam, quam præ-
ter spem scaturire fecisti, In redargutio- 8
nem edicti de pueris occidendis. Qua- 9
propter punivisti reluctantes, cùm siti-
visset quando tentati fuerunt. Nam quia 10
benignè castigati fuerant, cognoverunt
quomodo impii, quũ damnantur, iracundè
puniantur. Siquidem hos tanquam pater 11
admonens probavisti; illos autem tan-
quam rex durus judicium exercens in-
quisivisti, Et eos hac ratione absentes 12
ac præsentes vexâsti. Duplex enim mœror 13
occupaverat eos, & dolor memoriæ de-
pravati sensûs, ubi audierunt benè se- 14
cum in suis cruciatibus actum esse, &
voluptatem ex iis ante Dominum se per-
cepisse. Illum enim qui inter abomina- 15
da abjectus fuerat, etiam fugientes de-
sperârunt, & extremum rerum exitum
mirati sunt: quia non sitiverunt eodem
modo quo sitiverant justi. Et pro impiis 16
eorum cogitationibus intellectu carenti-
bus, quibus seducti belluas rationis ex-
pertes vilesque pecudes adorârunt, ultio-
nem in eos immisisti juxta multitudinem
animantium irrationalium: Ut discerent 17
per quæ quis peccat, per ea puniri. Neque 18
verò difficile erat manui tuæ omnipoten-
ti quæ mundum ex informi materia con-
didit, immittere in eos multitudinem lu-
porum, aut leones audaces, Aut feras 19
horrendas, dirum ignotæ insaffationis fu-
rorem, aut spirantes ignem perflantem
atque procellosum aut extirpantem, ef-
flantes atrorem fumi, aut fulminantes
ex oculis scintillas ardentes doloreque
plenas.

Versio VULG. LAT.

20 Quarum non solùm læsura poterat illos exterminare,
21 sed & aspectus per timorem occidere. Sed & sine his
uno spiritu poterant occidi persecutione passi ab ipsis
factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ : sed
omnia in mensura, & numero, & pondere dispo-
22 suisti. Multum enim valere, tibi soli supererat sem-
23 per : & virtuti brachii tui quis resistet ? Quoniã tan-
quam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarũ,
& tanquam gutta roris antelucani, quæ descendit in
24 terram. Sed misereris omnium, quia omnia potes, &
25 dissimulas peccata hominũ propter pœnitentiam. Di-
ligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ
fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti,aut fecisti.
26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu vo-
luisses ? aut quod à te vocatũ non esset,conservaretur?
27 Parcis autẽ omnibus : quoniã tua sunt Dñe, qui amas
animas.

CAP. XII.

1 O Quam bonus & suavis est Domine spiritus tuus
2 in omnibus! Ideóq; eos, qui exerrant, partib⁹ cor-
ripis : & de quibus peccant, admones & alloqueris :
3 ut relicta malitia, credant in te Domine. Illos enim
antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorru-
4 isti, Quoniam odibilia opera tibi faciebant per me-
5 dicamina, & sacrificia injusta, Et filiorum suorum ne-
catores sine misericordia, & comestores viscerũ homi-
nũ, & devoratores sanguinis à medio sacraméto tuo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 †Ων οὐ μόνον ἦ βλάβη ἠδύνατο(λ)ζωεκπρίψαι αὐτὺς, †ἀλλὰ καὶ ἢ
21 ὄψις ἐπροσήσασα διολέσαι. †Καὶ χωρὶς ἢ τύτων, ἐνὶ πνεύματι πι-
στεῖν ἐδύναντο†ὑπὸ τ δίκης διωχθέντες, †καὶ λικμηθέντες ὑπὸ πνεύ-
ματ@ δυναμεώς Cυ, †ἀλλὰ πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ διέ-
22 ταξας. †Τὸ γὰρ μεγάλως ἐχύειν(μ)πάρεσί Coι πάντοτε, †καὶ κράτ βρα-
23 χιόνός Cυ τίς ἀντισήσει ; †ᵛΟτι ὡς ῥοπὴ ὁλ@ πασίγνων ὅλ@
ὁ κόσμ@ ἐναντίον Cυ, †καὶ ὡς ῥανὶς δρόσ ὀρθρινὴ καταβεβη-
24 κὸς γῆν. †Ἐλεεῖς ἢ πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι, †καὶ παρορᾷς
25 ἁμαρτήματα ἀνθρώπων εἰς μετάνοιαν. †Ἀγαπᾷς γὰρ τὰ ὄντα
πάντα, καὶ (ν) ὐδὲν βδελύσῃ ὧν ἐποίησας, †ὐδὲ γὰρ ἂν μισῶν τι
26 κατεσκεύασας. †Πῶς ἢ ἔμεινεν ἄν τι εἰ μὴ Cὺ ἠθέλησας ; †ἢ
27 τὸ μὴ κληθὲν ὑπὸ Cυ διετηρήθη ; †Φείδῃ ἢ πάντων, ὅτι σὰ
(ξ) δὲ δέσποτα φιλόψυχε.

MS. A. (λ)ἐκπρίψαι(μ)Coι πάρεσιν (ν)ὐδένα(ξ)ἐστιν πάντα, δέσποτα

ΚΕΦ. ιβ'.

1 2 †Το' γὰρ ἄφθαρτόν Cυ πνεῦμά ὅτιν ἐν πᾶσι. †Διὸ τοὺ ὀλί-
γα πίπτοντας κατ' ὀλίγον ἐλέγχεις, †ἐν οἷς ἁμαρτάνουσιν ὑπομιμνή-
σκων νουθετῶν, †ἵνα ἀπαλλαγέντες τῆς κακίας (α) πιςεύσωσιν ἐπὶ
3 Cὲ κύριε. †Καὶ γὰρ τὺς πάλαι οἰκήτορας τῆς ἁγίας Cυ γῆς
4 †μισήσας, Ἐπὶ πᾶ ἔχθιστα πράσειν ἔργα φαρμακῶν, †καὶ τελε-
5 τὰς ἀνοσίυς, Τέκνων τε φονέας ἀνελεήμονας, †καὶ σπλαγχνοφάγων
ἀνθρωπίνων σαρκῶν δοίναν, καὶ αἵματ@ †ἐκ μέσυ(β)μυσταθίας Cυ,

MS. A. (α) πιςεύσωμεν (β) μέσας θεάσυ,

Quarum non solùm læsura poterat illes exterminare, 20
sed & aspectus per timorem occidere. Sed & 21
sine his uno spiritu poterant occidi, persequutio-
nem passi ab ipso judicio, & dispersi per spiritum
virtutis tuæ. Sed omnia mensura, & numero, &
pondere disposuisti. Multum enim valere tibi su- 22
peresset semper : & virtuti brachii tui quis resistet ?
Quoniam tanquam momentum stateræ, sic est totus 23
orbis terrarum ante te, & tanquam gutta roris an-
telucana, quæ descendit in terram. Sed misereris 24
omnium, quoniam omnia potes, & dissimulas pecca-
ta hominum propter pœnitentiã. Diligis enim omnia 25
quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Neque
enim odio habeas aliquid, (c)constituisses. Quomodo 26
autẽ posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut,
quod à te vocatum non esset, conservaretur tu? Parcis 27
autem omnibus, quoniã tua sunt Domine, qui amas
animas.

CAP. XII.

INcorruptus (a) enim spiritus tuus est in omni- 1
bus. Ideò hos, qui exerrant, (b)paribus corripis, 2
& de quibus peccant, admonens (c)alloqueri, ut re-
licta malitia credant in te Domine. Et illos enim 3
antiquos inhabitatores sanctæ terræ tuæ odiens,
Quoniam odibilia opera faciebant per medicamina, & 4
(d) sacrificia injusta, Et filiorum suorum 5
necatores sine misericordia, & (e) comestorum vi-
scerum humanarum carnium convivium, & san-
guinis à (f) medio sacramento suo,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 * ܕܠܐ ܐܝܬ ܟܝܢܐ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗܘܢ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
21 ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
22 ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
23 ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
24 ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
25 ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
26 ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ
27 ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ ܐܢܫܐ ܐܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗܘܢ ܠܡܐܒܕ

1 ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ * ܡܩܠܠܐ * ܛ * ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ *
2 ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܐܠܐ ܡܢ ܟܠ ܗܢܘܢ ܕܚܛܝܢ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ.
ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ. ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ
3 ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܐܠܐ ܡܢ ܟܠ ܗܢܘܢ ܕܚܛܝܢ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ.
ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ. ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ
4 ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܐܠܐ ܡܢ ܟܠ ܗܢܘܢ ܕܚܛܝܢ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ.
ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ. ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ
5 ܕܢܫܬܝܪ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܐܠܐ ܡܢ ܟܠ ܗܢܘܢ ܕܚܛܝܢ ܒܗ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ.

Quæ non dicam ipsa corrumpere eos potu- 10
issent, sed solus ipsorum aspectus sufficiens
fuisset ad eos abolendos. Quinetiam his 11
omnibus omissis, poteras unico flatu exter-
minare eos ac perdere ab ultionis tuæ con-
spectu propulsatos, et à conspectu spiritûs tui
dispersos : verùm omnia mensurâ ordineq;
& pondere in eos intulisti. Nam magnalia 12
quovis tempore tibi adsunt, & brachio dex-
teræ tuæ quis valeat resistere ? Quandoqui- 13
dem ut ictus oculi corã te est universa mundi
massa, & velut aqua roris matutino tempore
super terra delapsa. Omnium misereris, quia 14
omnibus benefacis : & aufers iniquitates
hominum, quum pœnituerit eos. Omnia di- 15
ligis, nec quicquam dedignaris eorum quæ
fecisti : quoniam si quid abominareris, haud
fecisses illud. Quomodo enim subsisteret 16
aliquid, nisi tu velles ? aut quomodo con-
servaretur aliquid, nisi tu præciperes ? Par- 17
cis omnibus, quoniam tua sunt omnia Do-
mine.

CAP. XII.

AMator es animarum, quia spiritus tuus 1
bonus habitat in omnibus. Eos autem qui 2
delinquunt, paulatim corripis : in quibus
peccant, arguis & interminaris, ut recedant
à malis, & credant in te Domine. Priscos 3
enim illos qui sanctam inhabitabant terram,
execratus es Propter turpes eorum actio- 4
nes, actiones inquam veneficorum, & cultus
infaustos. Liberos suos sine clementia inter 5
ficiebant, carnesque vorabant, atque adeò
viscera hominum in præcordiis eorum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

20 * ٱلَّتِي لَيْسَ إِضْرَارُهَا فَقَطْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يُسْكِعَهُمْ * بَلْ وَبَطْرُهَا يُفْزِعُهُمْ فِيهِلِكُهُمْ * وَخَلَوًّا مِنْ
21 هٰذِهِ بِأَسْبَابٍ وَاحِدَةٍ يُمْكِنُ أَنْ يَسْقُطُوا * إِذْ تَطْرُدُهُمُ ٱلطَّايِلَةُ * وَيَسْعَهُمْ رُوحُ قُدْرَتِكَ * لٰكِنَّكَ
رَتَّبْتَ كُلَّ شَيْءٍ بِعَدَدٍ وَمِقْدَارٍ وَوَزْنٍ * لِأَنَّ ٱقْتِدَارَكَ عَظِيمٌ حَاضِرٌ عِنْدَكَ كُلَّ حِينٍ * وَمَنْ
22 يَقُومُ سَاعِدُكَ مَنْ يُقَاوِمُهَا * وَجَمِيعُ ٱلْعَالَمِ أَمَامَكَ كَرُجْحَانِ لِسَانِ ٱلْمِيزَانِ * وَكَنُقْطَةِ نَدًى سَكَرِيَّةٍ
23 مُحْدِرَةٍ عَلَى ٱلْأَرْضِ * وَتَرْحَمُ ٱلْكُلَّ * لِأَنَّكَ قَادِرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ * وَتُغْمِضُ عَنْ خَطَايَا ٱلنَّاسِ
24 مُتَحَدِّثٍ * لِأَنَّكَ تُحِبُّ ٱلْمَوْجُودَاتِ كُلَّهَا * وَلَمْ تَرْذُلْ شَيْئًا مِمَّا خَلَقْتَ * وَلَوْ
25 أَبْغَضْتَ شَيْئًا لَمَا كُنْتَ خَلَقْتَهُ * وَكَيْفَ كَانَ يَثْبُتُ قَدَامَكَ إِنْ لَمْ تَشَأْ أَنْتَ * أَوْ
26 كَيْفَ كَانَ يُحْفَظُ مَا لَمْ تَدْعُهُ أَنْتَ * وَتُشْفِقُ عَلَى كَافَّةِ ٱلْبَرَايَا * أَيُّهَا ٱلسَّيِّدُ مُحِبُّ ٱلنُّفُوسِ *
27 لِأَنَّهَا لَكَ هِيَ * ٱلْفَصْلُ ٱلثَّانِي عَشَرَ * لِأَنَّ رُوحَكَ ٱلصَّالِحَ
1 هُوَ فِي ٱلْكُلِّ * فَلِهٰذَا نُوَبِّخُ ٱلَّذِينَ سَقَطُوا كَمَا يَحُصُّ ٱلنَّطْعُ * إِذْ نُذَكِّرُهُمْ وَنَعِظُهُمْ فِيمَا
2 أَخْطَأُوا * لِكَيْمَا إِذَا عَبَرُوا مِنْ رَدَائِلِهِمْ يُؤْمِنُونَ بِكَ يَا رَبُّ * لِأَنَّكَ إِنَّمَا أَبْغَضْتَ ٱلسَّاكِنِينَ
3 أَرْضَكَ ٱلْقُدْسِ ٱلْقَدِيمَةَ * مِنْ أَجْلِ أَفْعَالِهِمْ أَعْمَالَ ٱلسِّحْرِ ٱلْمَمْقُوتَةِ وَطُقُوسِهِمُ ٱلْفَاقِدَةِ ٱلْبِرَّ *
4 وَقَتْلِهِمْ أَوْلَادَهُمْ بِلَا رَحْمَةٍ * وَٱسْتِطْعَامِهِمْ أَكْلَ أَحْشَاءِ ٱلنَّاسِ وَلَحْمِهِمْ وَدَمِهِمْ *
5

Quarum non noxa eos conterere, 20
sed & aspectus terrere ac perdere potu-
issent. Imò sine his, unico nutu cadere 21
poterant persequente eos pœnâ, & spi-
ritu potentiæ tuæ eos eradicante : Ver-
ùm omnia numero, mensurâ, ponderé-
que ordinâsti. Etenim potentia tua ma- 22
xima est, semper tibi præsens ; & robo-
ri brachii tui quis resistat ? Quando- 23
quidem totus mundus coram te est instar
librationis linguæ stateræ, & veluti
gutta roris matutina humi delapsa. Et 24
omnium misereris, ut qui possis omnia :
& hominum peccata dissimulas, volens
pœnitentiam. Omnia enim subsistentia 25
diligis, & nihil abominaris eorum quæ
creâsti : & si quid odio haberes, id sanè
minimè creâsses. Quomodo enim subsi- 26
steret in conspectu tuo, nisi tu velles ?
aut quonam pacto conservaretur quod
tu non accersisses ? Clemens autem es 27
erga creaturas omnes, O Domine amator
animæ, quia tuæ sunt.

CAP. XII.

NAm spiritus bonus omnibus inest : 1
Idcóque eos qui corruunt, arguis prout 2
decet rationis capaces, commonens eos
& cohortans in quibus deliquerunt ; ut
à vitio suo recedentes, credant in te Do-
mine. Nam odio quidem habuisti pri- 3
stinos illos sanctæ terræ tuæ habitatores,
Ob patrata ab ipsis execranda venefi- 4
ciorum facinora, & commenta eorum
justitiæ expertia, Immitem liberorum 5
suorum necem, & obiectationem in huma-
nis visceribus, carnibus, & sanguine
comedendis.

Versio VULG. LAT.

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, per-
7 dere voluisti per manus parentum nostrorum, Ut dignam perciperent peregrinationē puerorum Dei, quæ
8 tibi omnium charior est terra. Sed & his tanquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui
9 vespas, ut illos paulatim exterminarent. Non quia impotens eras in bello subjicere impios justis, aut bestiis
10 sævis, aut verbo duro simul exterminare: Sed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas pecca-
12 tis illorum. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra judicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas
13 tu fecisti? Non enim est alius Deus quàm tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non
14 injustè judicas judicium. Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti.
15 Cùm ergò sis justus, justè omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum
16 æstimas à tua virtute. Virtus enim tua justitiæ initium est: & ob hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Καὶ αὐθέντας γονεῖς ψυχῶν ἀβοηθήτων, † ἐβουλήθης ἀπολέσαι διὰ
7 χειρῶν πατέρων ἡμῶν· † ὅπως ἀξίαν ἀποικίαν δέξηται θεῦ παίδων
8 † ἡ παρὰ σοὶ πασῶν τιμιωτάτη γῆ. † Ἀλλὰ καὶ τότων ὡς ἀν-
θρώπων ἐφείσω, † ἀπέστειλας τε προδρόμους τῦ στρατοπέδε σου
9 σφῆκας, † ἵνα αὐτοὺ κατὰ μικρὸν (γ) ἐξολεθρεύσωσιν. † Οὐκ ἀ-
δυνατῶν ἐν παρατάξει ἀπολεῖς † δικαίους ὑποχειρίους δῦναι,
10 † ἢ θηρίοις δεινοῖς, ἢ λόγῳ ἀπότομῳ ὑφ' ἓν ἐκπρίσαι· † Κρί-
νων δὲ κατὰ μικρὸν ἐδίδους τόπον μετανοίας, † ἐκ ἀγνοῶν, ὅτι
πονηρὰ ἡ γένεσις αὐτῶν, † καὶ ἔμφυτος ἡ κακία αὐτῶν, † καὶ ὅτι
11 οὐ μὴ ἀλλαγῇ ὁ λογισμὸς αὐτῶν εἰς † αἰῶνα· † Σπέρμα γὰρ ἦν
κατηραμένον ἀπ' ἀρχῆς· † οὐδὲ ἐνελάμβανός τινα, ἐφ' οἷς ἥμαρ-
12 τανον ἄφεσιν ἐδίδους. † Τίς γὰρ ἐρεῖ, Τί ἐποίησας; † ἢ τίς
ἀντιστήσεται τῷ κείματί σου; † τίς δὲ ἐγκαλέσει σοι ἐθνῶν
ὀλωλότων, ἃ σὺ ἐποίησας; † ἢ τίς εἰσελεύσεται σοι ἐλεγ-
13 κτὴς καὶ ἀδίκων ἀνθρώπων; † Οὔτε γὰρ θεός ἐστι πλὴν σοῦ, ᾧ
μέλει περὶ πάντων, † ἵνα δείξῃς ὅτι οὐκ ἀδίκως ἔκρινας. † Οὔτε
βασιλεὺς ἢ τύραννος ἀντοφθαλμήσαι σωήσεταί σοι περὶ ὧν
15 (δ) ἀπώλεσας. † Δίκαιος δὲ ὢν δικαίως τὰ πάντα διέπεις,
† αὐτὸν τε μὴ ὀφείλοντα κολασθῆναι καθαδικάσαι † ἀλλότριον ἡγέ-
16 μονα σῆς δυνάμεως. † Ἡ γὰρ ἰσχύς σου δικαιοσύνης ἀρχή,
† καὶ τὸ πάντων σε δεσπόζειν, πάντων (ε) φείδεσθαι ποιεῖ.

MS. A. (γ) ἐξολεθρεύσουσιν (δ) ἐκόλασας. (ε) φείδεσθαί σε ποιεῖ.

Et auctores (g) cædis parentes animarum inauxi 6
liatarū, voluisti perdere per manus parentū nostrorū;
Ut dignam(h) peregrinationem perciperet puerorum 7
Dei, quæ tibi omnium charior est terra. Sed & 8
his, tanquam hominibus, pepercisti: & misisti
antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim
exterminarent: Non, quia impotens eras in bello 9
subjicere impios justis, aut bestiis sævis, aut ver-
bo duro simul exterminare: Sed partibus judicans 10
dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam (i)
iniqua est natio eorū, & naturalis malitia ipsorum,
et quoniā non mutabitur cogitatio illorum in perpe-
tuum. Semen enim erat maledictum ab initio. Nec 11
timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.
Quis enim dicet, quid fecisti? aut quis stabit con- 12
tra judicium tuum? Quis autem imputabit tibi;
si perierint nationes, quas tu fecisti? Aut quis ad
standum contra te veniet vindex pro iniquis homi-
nibus? Nec enim est alius Deus, quàm tu: cui 13
cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non
iniuste judicasti. Neque rex, neque tyrannus in con- 14
spectu tuo poterit inquirere de his, quos perdidisti.
Cum autem sis justus; juste omnia disponis, ipsum, 15
qui non debet puniri, (k) condemnare, exterum
existimans à tua virtute. Virtus enim tua justi- 16
tiæ initium est: & hoc ipsum, quòd omnium do-
minus es, omnibus te parcere facit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * حكيم ديمن حدوحه حكيم حدوحه ديمن حدوحه. ولا ديمن حدوحه. ولا ديمن حدوحه حنعقه
7 ديمن حنه حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. * ديمن حدوحه حكيم. ديمن حدوحه ديمن حدوحه
8 ديمن حدوحه ديمن حدوحه. * ديمن حدوحه حكيم ولا حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه
9 حنعقه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه حكيم. ديمن حدوحه حكيم. ديمن حدوحه حكيم. * ديمن حدوحه ولا
ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه
10 ديمن حدوحه حكيم. * ديمن حدوحه حكيم ولا حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه
حكيم. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه.
11 حكيم ديمن حدوحه حكيم. * ديمن حدوحه حكيم ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه
12 حكيم ديمن حدوحه. * ديمن حدوحه حكيم ديمن حدوحه. ديمن حدوحه حكيم. ديمن حدوحه ديمن حدوحه
ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه
13 حكيم ديمن حدوحه. * ديمن حدوحه حكيم ولا حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه
14 حكيم. ديمن حدوحه ديمن حدوحه ولا حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه ديمن حدوحه. * ديمن حدوحه ولا
15 ديمن حدوحه ديمن حدوحه حكيم ديمن حدوحه ديمن حدوحه. * ديمن حدوحه ديمن حدوحه.
ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه.
16 * ديمن حدوحه حكيم. ديمن حدوحه ديمن حدوحه. ديمن حدوحه ديمن حدوحه ولا حدوحه.

Facinora *sanè* mortis exitialis. Fecerunt in 6
medio sacramenta illegalia, nec fuit auxi-
lium animabus popularium eorum. Tu au- 7
tem voluisti perdere eos per manum pa-
rentum, ut servi Dei tranquillum caperent
hospitium, terram *scilicet* quam cum honore
& gloria dedisti. Atque in hos etiam, ut in 8
homines, clementiâ usus es, mittens in eos
in bellum vespas, quæ paulatim illos abs-
merent. Non quidem (exinde quòd impii 9
sint duriores justis) ut perimerent eos, aut
sævis bestiis, vel occisione sermonis oris con-
tererentur: Sed paulatim judicâsti eos, & 10
dedisti eis locum pœnitentiæ, ut qui nôsti
improbam esse originem eorum, insitam il-
lorum malitiam, nec mutandas in æternum
cogitationes eorum: Siquidem semen pecca- 11
torum maledictum est coram Domino. Neq;
verò peccatores veritus protogâsti eis. Nam 12
quis tibi dicere possit, Quid facis? aut
quis opponat se judiciis tuis? aut quis ar-
guat pro filiis gentium, cùm perdideris
eos? aut quis constituat se vindicem co-
ram te pro hominibus impiis? Deus enim 13
alius non est præter te, tuque curam agis
omnium, & tu ostendisti nihil te injustè
judicâsse. Neque rex, neque gubernator 14
potuit tibi resistere in eo quod justè decre-
visti. Sed convenienter omnia moderaris, 15
etiam in re in qua decernere oportebat ad-
æquatam viribus tuis ultionem ab alienige-
nis. Nam tua potentia principium est justi- 16
tiæ, tuque in omnia dominaris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * اذ انتزعوا من وسطهم معرفة الاسرار الالهية. واباة نفوس لا معونة لها من احد قتلوا انفسهم
7 فاذ ان اهلكهم بايدي ابائنا * ليقبل اولياء الله مسكنا اهلا الارض التي كانت اكرم
8 عندك من كل سبي * لكنك سعيت عليهم كاسقاقك على الناس * اذ ارسلت رتابير يتقدمون
9 معسكرك ليبيدوهم قليلا قليلا * وما كان يصعب عليك ان تدفع الكفار الي المقسطين في
المصاف يستاسروهم * او بدفعهم الي وحوش رديئة * او بكلمة جازمة تسحقهم في وقت واحد *
10 * حكمت ان يكون ذلك قليلا قليلا * مانحا اياهم مسحة للتوبة * ولم يعبي عنك ان كونهم سرير
11 ورديلتهم عريقة * وان فكرهم ما يتبدل الي الابد * لانهم كانوا نسلا ملعونا منذ القديم * وانهم
12 ما تورعوا من احد في الخطايا التي اجترموها فتعطيهم مهلة * لان من ذا يقول لك ماذا عملت.
افمن يقاوم حكومتك * افمن ذا يشكوك من الامم الضايعة التي انت خلقتها * افمن يحضر
13 عندك في استعطاف منتصر للناس الظالمين * لان ليس الاها سواك فيهتم في الكل * لانك ما
14 حكمت ظلما * ولا ملك ولا امير يستطيع يرفع ناظرا اليك * عاتبا من اجل الذين عاقبتهم *
15 * واذ لم ترل عدلا * تدبر جميع البرايا مقسطا * تحسبا امرا غريبا من قدرتك ان تحاكم من لا
يجب عليه العقاب * لان قوتك ابتداء العدل * وسيادتك للكل تجعلك ان تسعف على الكل *
16

Cùm abstulissent è medio sui divino 6
rum cognitionem sacramentorum, & pa-
rentes animarum quibus nullum erat à
quopiam auxilium, semetipsos occidis-
sent, voluisti quidem perdere eos per ma-
nus parentum nostrorum; ut dilecti Dei 7
dignam acciperent habitationem, ter-
ram quæ summo apud te præ cunctis ve-
bus erat in pretio. Attamen pepercisti 8
eis, ut hominibus parcere consuevisti,
mittens crabones qui castra tua præce-
derent, ut eos paulatim profligarent.
Non quòd laboriosum tibi esset impios 9
tradere justis in captivitate redigendos
mediis in aciebus, aut improbis eos tra-
dere bestiis, aut præciso verbo unico at-
terere momento. Sed hoc paulatim fieri 10
judicâsti, tribuens eis spatium pœni-
tentiæ; quamvis te non lateret pra-
vam esse eorum naturam, vitium in-
genitum, & cogitationem haud mutan-
dam in æternum. Erant enim proge- 11
nies jam inde ab initio maledicta (&
verò neminem veriti sunt in peccatis
quæ perpetrârunt) ut concederes eis
prorogationem. Nam quis tibi dicat, 12
Quid egisti? quis tuo decreto resistat?
quis ex perditis gentibus quas tu
creâsti, de te conqueratur? quis se con-
stituat apud te ad intercessionem auxi-
liarem pro hominibus iniquis? Non 13
est enim præter te Deus qui curam gerat
omnium. Neque verò injustè judicâsti; 14
Neque rex aut princeps ullus audeat
oculos suos contra te attollere, arguens
pro his quos punieris. Et cùm semper sis 15
justissimus, creaturas omnes justè guber-
nas: rem à tua potentia alienam existi-
mans eum condemnare qui puniendus
non meretur: Tua siquidem potentia ju- 16
stitiæ principium est, tuúmque in omnia
dominium efficit ut parcas omnibus.

Versio VULG. LAT.

17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam
18 traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos:
19 subest enim tibi, cum volueris, posse. Docuisti autem populum tuũ per talia opera, quoniam oportet justum esse & humanũ, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoni-
20 am judicans das locũ in peccatis pœnitentiæ. Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, & locum, per quæ
21 possent mutari à malitia; Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta, & con-
22 ventiones dedisti bonarum promissionum? Cùm ergò das nobis disciplinã, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuã cogitemus judicantes: & cùm
23 de nobis judicatur, speremus misericordiã tuam. Unde & illis, qui in vita sua insensatè & injustè vixerunt, per
24 hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta. Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, deos æstimantes hæc,
25 quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. Propter hoc tanquam pueris in-
26 sensatis judicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei
27 judicium experti sunt. In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cùm exterminarentur videntes, illum quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 †Ἰσχὺν γὰρ ἐνδείκνυσαι (ζ) ἀπερέμπτῳ ἐπὶ δυνάμεως πλήθει, † καὶ
18 ἐν τοῖς (η) εἰδόσι τὸ θράσος ἐξελέγχεις. † Σὺ δὲ δεσπόζων ἰσχύος
ἐν ἐπιεικείᾳ κρίνεις, † καὶ μετὰ πολλῆς φειδοῦς διοικεῖς ἡμᾶς· † παρεστι
19 γάρ σοι ὅταν θέλῃς τὸ δύνασθαι. † Ἐδίδαξας δὲ τὸν σὸν † λαὸν διὰ
† τοιούτων ἔργων, ὅτι δεῖ † δίκαιον εἶναι φιλάνθρωπον· † καὶ εὐέλπιδας
ἐποίησας τοὺς υἱούς σου, † ὅτι (θ) δίδως ἐπὶ ἁμαρτήμασι μετάνοιαν.
20 † Εἰ γὰρ ἐχθροὺς παίδων σου καὶ ὑφειλομένους θανάτῳ † μετὰ τοσαύτης
(ι) ἐπιμελείας ᾠκονόμεις καὶ δείσεως, † δὸς χρόνους καὶ τόπον δι' ὧν
21 ἀπαλλαγῶσι † κακίας· † Μετὰ πόσης ἀκριβείας ἐκείνας τοὺς υἱοὺς σου,
† ὧν τοῖς πατράσιν ὅρκους καὶ συνθήκας ἔδωκας ἀγαθῶν ὑποχέσεως;
22 † Ἡμᾶς ἓν παιδεύων, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ὧν μυριάπτι μαστιγοῖς, † ἵνα
σου † ἀγαθότητα μεριμνῶμεν κρίνοντες, † κρινόμενοι δὲ σεσβώμεθα
23 ἔλεον. † Ὅθεν καὶ τοὺς ἐν ἀφροσύνῃ ζωῆς βιώσαντας (κ) ἀδίκως,
24 † διὰ † ἰδίων ἐβασάνισας βδελυγμάτων. † Καὶ γὰρ † πάνυ ὁδῷ
μακρότερον ἐπλανήθησ᾽, † θεοὺς νομιζόμενα τὰ καὶ ὄν ζώοις †
25 ἐχθρῶν ἄπλα, † νηπίων δίκην ἀφρόνων ἀδόκητος. † Διὰ τοῦτο
26 ὡς παισὶν ἀλογίστοις † κρίσιν εἰς ἐμπαιγμὸν ἔπεμψας. † Οἱ δὲ
παιγνίοις ὀφειλομένοις μὴ νουθετηθέντες, † ἀξίαν θεοῦ κρίσιν πειράσουσιν. † Ἐφ' οἷς γὰρ αὐτοὶ πάσχοντες ἠγανάκτουν, † ἐπὶ τούτοις ὃς
ἐδόκουν θεὸς, ὃν αὐτοῖς κολαζόμενοι, † ἰδόντες ὃν πάλαι ἠρνοῦντο
εἰδέναι, τὸν ἐπέγνωσαν ἀληθῆ· † διὸ καὶ τὸ τέρμα τῆς κατακρίσεως
ἐπ' αὐτοὺς ἐπῆλθε.

MS.A. (ζ) ὅτι ἀπερέμπτῳ (η) εἰ εἰδόσι (θ) δίδοῖς (ι) ἐπιμορφήσω σεσοχῆς, δὸς χρόνον (κ) ἀδίκως,

Virtutem enim ostendis tu, cum non crederis in virtute esse consummatus, & in (l) his, qui sciunt, audaciam traducis. Tu autem dominator virtutis cum (m) tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos. Subest enim tibi, cum volueris, posse. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet justum esse humanum: & bonæ spei fecisti filios tuos, quoniam das in peccatis pœnitentiam. Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciasti attentione, (n) & parsimonia, dans tempora, & locum, per quæ possent mutari à malitia; Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta & conventiones dedisti bonarum promissionum? Cum ergò nobis des disciplinam; inimicos nostros multipliciter flagellas; ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cum de nobis judicatur, speremus misericordiam. Unde & illis, qui in vita insensatè & injustè vixerunt, per propria abominationes dedisti tormenta. Etenim ab ipsis erroris viis longius erraverunt, Deos existimantes hæc quæ etiam in animalibus inimicorum sunt supervacua, infantium insensatorum more decepti. Propter hoc tanquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis increpationis non sunt correcti; dignum Dei judicium (o) experturi sunt. In his enim in aliquibus patientes indignabantur, in his, quos putabant Deos, in ipsis, cum exterminaventur, videntes illum quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt. Propter quod & finis condemnationis venit super illos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 ܐܝܟ ܕܐܢ ܠܐ ܡܗܝܡܢ ܐܢܬ ܕܫܠܡ ܒܟܠ ܚܝܠ ܘܫܠܝܛ ܐܢܬ ܒܟܠ ܫܘܠܛܢ ܕܐܢ ܨܒܐ ܐܢܬ ܠܡܥܒܕ ܟܠ ܡܕܡ ܘܐܢ ܨܒܐ ܐܢܬ ܠܡܚܝܘ ܟܠ ܡܕܡ ܒܥܐ ܐܢܬ ܠܡܥܒܕ ܘܠܐ ܡܨܛܪܟ ܐܢܬ ܠܡܥܒܕ ܐܠܐ ܠܡܕ

Versio VULG. LAT.

CAP. XIII.

1 VAni autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex: 2 Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis 3 terrarum deos putaverunt. Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciant quantò his dominator eorum speciosior est; speciei enim generator hæc 4 omnia constituit. Aut si virtutem & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis: A magnitudine enim speci- 5 ei & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri. Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & 7 volentes invenire. Etenim cùm in operibus illius conversentur; inquirunt: & persuasum habent quo- 8 niam bona sunt quæ videntur. Iterum autem nec his 9 debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare seculum: quomodo hujus Domi- 10 num non faciliùs invenerunt? Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Μάταιοι μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἷς παρῆν θεοῦ ἀγνωσία, † καὶ ἐκ τῶν ὁρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι τὸν ὄντα, 2 † οὔτε τοῖς ἔργοις (α) προσέχοντες ἐπέγνωσαν τεχνίτην· † Ἀλλὰ ἢ πῦρ, ἢ πνεῦμα, ἢ ταχινὸν ἀέρα, † ἢ κύκλον ἄστρων, ἢ βίαιον ὕδωρ, † ἢ φωστῆρας οὐρανῦ, πρυτάνεις κόσμω θεοὺς ἐνόμισαν. 3 † Ὧν εἰ μὲ τῇ καλλονῇ (β) τερπόμενοι, θεοὺς ὑπέλαμβανον, † γινώσκειν πόσῳ τούτων ὁ δεσπότης ὅτι βελτίων· † ὁ γὰρ τῆς κάλ- 4 λους γενεσιάρχης ἔκτισεν αὐτά. † (γ) Εἰ δὲ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἐκπλαγέντες, † νοησάτωσαν ἀπ' αὐτῶν πόσῳ ὁ κατασκευάσας αὐτὰ 5 δυνατώτερός ἐστιν. † Ἐκ γὰρ μεγέθους καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. (γ) Ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τούτοις ὀλίγη μέμψις ἐστίν, † καὶ γὰρ αὐτοὶ πλανῶνται † θεὸν ζητοῦντες, 7 καὶ θέλοντες εὑρεῖν. † Ἐν γὰρ τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀναστρεφόμενοι δεν- 8 δρύσει, † καὶ πείθονται τῇ ὄψει, ὅτι καλὰ τὰ βλεπόμενα. † Πάλιν δὲ 9 (δ) οὐδ' αὐτοὶ συγγνωστοί. † Εἰ γὰρ τοσοῦτον ἴσχυσαν εἰδέναι, ἵνα δύνωνται στοχάσασθαι † αἰῶνα, † πῶς τούτων δεσπότην οὐκ εὐκαίρως εὗρον; 10 † Ταλαίπωροι δὲ καὶ ἐν νεκροῖς αἱ ἐλπίδες αὐτῶν, † οἵτινες ἐκάλεσαν θεοὺς ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. † χρυσὸν καὶ ἄργυρον τέχνης ἐμμελέτημα, † καὶ ἀπεικάσματα ζώων, † ἢ λίθον ἄχρηστον χειρὸς ἔργον ἀρχαίας.

MS. A. (α) προσέχοντες (β) τερπόμενοι, ταῦτα θεὸς (γ) εἰς δὲ δύναμιν (γ) ἔτι τούτοις μέμψις ὀλίγη ἐστίν, (δ) οὐδὲ αὐτοὶ

CAP. XIII.

VAni enim omnes homines natura, quibus aderat Dei ignoratio, & ex his, quæ videntur, bonis non potuerunt intelligere eum, qui est: neque operibus attendentes, agnoverunt quis esset artifex: 1 Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, 2 aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut luminaria cœli, rectores orbis terrarum Deos putaverunt. Quorum si specie delectati Deos putaverunt; sciant, quanto his Dominus sit speciosior. 3 (a) Specici enim primus generator ea constituit. Aut si virtutem & operationem mirati sunt; intelligant ab ipsis, quanto, qui hæc constituit, fortior 4 est illis. (b) Magnitudine enim speciei creaturarum, per proportionem potest horum creator videri. 5 Sed tamen in his minor est querela. Et hi enim 6 fortasse errant Deum quærentes, & volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur; 7 inquirunt, & persuadentur aspectu, quoniam bona sunt, quæ videntur. Iterum autem nec his de- 8 bet ignosci. Si enim tantum potuerunt (c) scire, 9 ut possent æstimare seculum; quomodo horum dominum non facilius invenerunt? Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum, qui appellaverunt Deos opera manuum hominum; aurum, & 10 argentum, artis inventionem; & similitudines animalium, aut lapidem inutilem, opus manus antiquæ:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIII.

1 VAni sunt homines qui Deum ignorant, & ex bonis, re sanè visibili, non potuerunt conjicere quod fuit, nec opera confiderârunt, nec artificem suum cognoverunt: 2 Sed aut ignem, aut ventum, aut levem aërem, aut revolutiones siderum, aut fluxum aquarum, aut luminaria cœli, aut mundi constitutionem, deos esse putârunt. Si 3 propter eorum pulchritudiem, ista deos esse existimâtis, quantò magis qui fecit ea, melior est ipsis, ille *inquam* qui pulchritudinem creavit, qui hæc omnia condidit? 4 Quòd si ob virtutem & admirationem eorum sunt ea veriti, hinc agnoscant quòd is qui fecit ea, melior est ipsis; 5 Cujus *enim* à magnitudine pulchritudinis creata sunt, is 6 qui creavit illa, manifestè conspicitur. Super hos tamen levis ira veniet, quòd hi fortasse errârunt Deum quærentes, & animo inveniendi scientiam. Et in operibus 7 ejus conversantes, meditantes, atque pervestigantes, aspectu persuaserunt sibi pulchrum esse quod cernitur. At ne his quoque 8 parcet in judicio: Nam si hæc omnia scire 9 potuerunt, & conjecturâ capere valuerunt mundum cum sua natura, Dominum totjus operis quomodo non cognoverunt ac invenerunt? Miseri sunt & in mortuis spes illo- 10 rum est, qui opus inanuum hominum deos appellârunt. Aurum sunt argentum, opus edoctum, figura bestiarum, & lapis contemptus, opus manuum pacisscentium,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIII.

OMnes enim homines quibus ineſt 1 defectus cognitionis Dei, revera vani sunt: & ex bonis evidentibus, eum qui est, non valuerunt cognoscere: nec operibus attendentes, opificem intellexerunt: 2 Sed ignem, aut rapidos ventos, aërem, aut astrorum orbem, aut aquam violentam, aut lucentes cœli stellas administrationi mundi inservientes, deos arbitrati sunt ac crediderunt, Res in- 3 quam hujuscemodi, quarum si pulchritudine commoti, deos existimârunt ipsas, intelligant quantum harum Dominus easdem pulchritudine præstet, quandoquidem ipsamet naturæ pulchritudinis origo condidit hasce creaturas. Sin autem perculit eos vis & efficacitas earum, ex hoc intelligat quantò is qui creavit illas, potentior est ipsis. Fieri enim 4 potest ut ex rerum visibilium, atque creaturarum excellentiâ, conditor earum spectetur per modum relationis. Attamen 5 adversùs istos non parva est criminatio, 6 quoniam cùm errarent Deum quærentes, eumque invenire vellent, (In operibus enim ejus obversantes investigabant illum) contenti fuerunt percipere quòd pulchræ sint res visibiles. At horum et- 7 iam excusatio non est accepta: Quoniam si tali modo perspicere potuerunt, ut seculum deprehendere valuerint, quomodo igitur horum Dominum citò invenire non potuerunt? Infœlices ita sunt, 8 & spes eorum in rebus mortalibus consistit, qui opera manuum ex auro, argentove ingeniosâ arte elaborato conflata, & animalium simulachra, aut lapidem inutilem opus antiquæ manûs, deos esse judicârunt. 9 10

Versio VULG. LAT.

11 Aut siquis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, & hujus doctè eradat omnem corticem, & arte sua usus, diligenter fabricet vas utile in con-
11 versationem vitæ, Reliquiis autem ejus operis, ad
13 præparationem escæ abutatur: Et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimi-
14 let illud imagini hominis, Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem macu-
15 lam, quæ in illo est, perliniens: Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confir-
16 mans ferro, Ne fortè cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adjuvare se: imago enim
17 est, & opus est illi adjutorium. Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima
18 est: Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat: Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 †Εἰ ϑ καί τις ὑλοτόμ@ τέκτων ευκίνητον φύλον ἐκκρίσας, † σεισ-
ξυσεν ευμαδῶς πάντα τ φλοιὸν αὐτῆ, † κ τεχνησάμεν@
ευπρεπῶς † κατασκεύασε χρήσιμον σκεῦ@ εἰς ὑπηρεσίαν ζωῆς,
12 † Τὰ ϑ (ε) ἀποβλήματα τῆς ἐργασίας † εἰς (ζ) ετοιμασίαν τροφῆς
13 ἀνελώσας ενεπλήσϑη, † Τὸ ϑ ἐξ αὐτῶν ἀπόβλημα εἰς (η)ἀϑέν
ξυλον, † ξύλον σκολιὸν, κ ὄζοις συμπφυκὸς, λαβὼν (ϑ)ἔγλυ-
ψεν ἐν ὀπμῇ ἀργίας αὐτῆ, † κ ἐμπειρίᾳ (ι) συνέσεως ἐτύ-
14 πωσεν αὐτὸ (κ) † ἀπείκασεν αὐτὸ εἰκόνι ἀνϑρώπ, † *Η ζώῳ τινὶ
εὐτελεῖ ὁμοίωσεν αὐτὸ, † καλαχρίσας μίλτῳ, κ φυκὶ (λ) ἐρυ-
ϑήνας χρόαν αὐτῆ, † κ πᾶσαν κηλίδα τ ἐν αὐτῷ καλαχρίσας,
15 † Καὶ ποιήσας αὐτῷ αὐτῆ ἄξιον οἴκημα, † ἐν τοίχῳ ἔϑηκεν αὐτὸ
16 ἀσφαλισάμεν@ σιδήρῳ· † *Ινα μὴ ἓν μὴ καλαπέσῃ, προενόησεν
αὐτῆ, † εἰδὼς ὅτι ἀδυναλεῖ ἑαυτῷ βοηϑῆσαι, † κ γάρ ἐστιν εἰκών,
17 κ χρέαν ἔχει βοηϑείας. † Περὶ ϑ κτημάτων κ γάμων αὐτῆ κ
τέκνων προσδοκόμεν@, † ἐκ αἰσχύνε@ τῷ ἀψύχῳ προσλαλῶν.
18 † Καὶ περὶ μ ὑγιείας τὸ ἀδενὲς ὀπκαλεῖ@, † περὶ ϑ ζωῆς
(μ) τὸν νεκρὸν αξιοῖ, † περὶ ϑ ὀπκυρείας (ν) τὸν ἀπειϑέστατον
ἐκλϑὼν, † περὶ ϑ ὁδοιπορίας τὸ μηδὲ βάσ χρῆϑ δυνάμενον,
19 †Περὶ ϑ ποιεισϑῆ κ ἐργασίας κ χειρῶν ὀπυχίας † τὸ ἀσθενέσ(λ)τατον
ἢ χερσὶν εὐσθένειαν αἰτεῖ@).

MS. A. (ε) ὑπολίμματα (ζ) ὑπηρεσίαν (η) ἀδὲν (ϑ) ἔγλυψεν ὑπμελείᾳ ἐργασίας αὐτῆ, (ι) ἀνέσεως (κ) ἀπείκασέν τε αὐτὸ (λ)* ερυ-
ϑρῳ@ (μ) τὸ νεκρὸν (ν) τὸ ἀπειϑέστατον

Aut si quis lignarius faber lignum bene (d) me- 11
bile secuerit, & humus doctè eradat corticem omnẽ, & arte usus decorè fabricet vas utile ad mini-
sterium vitæ, Reliquias autem operis ad præpa- 12
rationem escæ insumens satiatus sit, Reliquum 13
autem horum, quod ad nullum facit usum, lignum curvum, & verticibus plenum sumens, sculpat diligenter per otium suum, & per scientiam artis figuret illud, assimilet illud imagini hominis, Aut alicui vili animali illud comparet, perliniens 14
rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, perliniens: Et faciens ei dignam habitationem, in 15
pariete ponat, illud confirmans ferro; Ne forte 16
cadat, prospexit illi, sciens, quoniam non potest adjuvare se. Imago enim est, & opus est illi adjutorium. Et de substantia, & de nuptiis 17
suis, & filiis votum faciens, non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est. Et pro sanitate 18
quidem infirmum deprecatur, & pro vita mortuum rogat, & in adjutorium inutilem invocat, Et 19
pro itinere cum qui ambulare non potest, & de acquirendo, & de operando, & manuum successu petit ab eo, qui est impotentissimus manibus, potentiam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 ܐ* ܐܘ ܡܢ ܚܪܫܐ ܕܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
12 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
13 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
14 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
15 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
16 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
17 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
18 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
19 ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ
ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ ܘܢܓܪ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܒܥܒܕܗ

Aut lignum de sylva: faber *siquidem* 11
lignarius diligenter secuit arborem quæ jucundè motabatur cùm esset plantata, eámque sibi artificiosè excîdit undequaque, & præcisam sculpsit, & reverà fabricavit in opus aptum ministerio vitæ. Et quod 12
ex ea dolabat, in usum escæ expendens satiatus est: quod autem in illa deerat, ex ipsamet supplebat: Et quod ab ea ab- 13
jicitur, nulli rei prodest. Cæterùm proprio marte fabricat rem pollutioni addictam. Arbor erat dura secus aquas consita & erecta, quam accipiens accuratâ operâ suâ formavit: quo die secta fuit, deli- 14
neavit, & humanæ figuræ similem reddidit, Aut alicui turpi animali assimilavit; medicamentis linivit, fuco depinxit, omnísque venustate quæ reperitur super terram, concinnavit; Locum ipsi accommodatum 15
fecit, in pariete posuit, clavísque firmavit; Curam ejus gerens ut stet nec decidat, sciens nimirùm quòd nulla sit in ipsa 16
facultas adjuvandi seipsam: imago enim est, & requiritur illi adjutor. Præterea 17
in gratiam facultatum, & nuptiarum, ac liberorum precantur illam; Nec pudet eum 18
alloqui quod est inanime, & rogat infirmum, ut eum curet sanétque, & pro vita mortuum deprecatur, ut eum servet; & illud supplicat quod nescit sibi prodesse; Et ab eo quod nequit ambula- 19
re, postulat ut vias suas dirigat; & pro negotiis lucri operæ manuum, illud rogat in quo nulla est utilitas.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وَإِنْ كَانَ أَحَدٌ نَجَّارٌ فَكَتَّ هَيُولِي ٱلْخَشَبِ قَدْ نَشَرَ شَجَرَةً حَسَنَةَ ٱلنُّمُوِّ وَكَتَّ بِحُسْنِ مَعْرِفَتِهِ كُلَّ
12 شَرِّهَا * وَعَمِلَهَا فِي تَحْسِينِ صَنَاعَتِهِ * وَجَعَلَهَا ءَالَةً نَافِعَةً لِخِدْمَةِ ٱلْحَيَاةِ * وَأَفْنَا نَجَّارٌ صَنْعَتَهُ فِي
13 خِدْمَةِ ٱلطَّعَامِ وَشَبِعَ * ثُمَّ ٱلْقِطْعَةُ ٱلْمَرْفُوضَةُ مِنَ ٱلْخَشَبِ ٱلَّتِي لَا تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ شَجَرَةٍ صُلْبَةٍ
تَكُونُ فِي أَغْصَانِهَا مُعْوَجَّةً * أَخَذَهَا فَكَّرَهَا بِٱهْتِمَامٍ صَنَاعَتِهِ * ثُمَّ مَثَّلَهَا فِي أَوَانِ فَرَاغِهِ
14 وَسَبَّهَا بِصُورَةِ إِنْسَانٍ * أَوْ مَثَّلَهَا بِحَيَوَانٍ مَا حَقِيرٍ * وَدَهَنَهُ بِٱلْأَسْفِيذَاجِ * وَحَمَّرَ لَوْنَهُ بِٱلرَّنْجَرِ *
15 وَمَلَأَ كُلَّ تَقْعِيرٍ فِيهِ أَوْ سَقْيٍ طِينًا * وَجَعَلَ لَهُ مَسْكِنًا أَهْلًا لَهُ * وَوَضَعَهُ فِي مَوْضِعٍ بِعَيْنِ لَهُ *
16 وَأَسْنَدَهُ مِنْهُ بِٱلْحَدِيدِ * وَأَهْتَمَّ بِهِ لِئَلَّا يَقَعَ * عَالِمًا أَنَّهُ يَصْعُبُ عَلَيْهِ أَنْ يُعِينَ ذَاتَهُ * لِأَنَّهُ
17 إِنَّمَا هُوَ صُورَةٌ * وَيُحْتَاجُ مَعُونَةً * وَيَبْتَهِلُ إِلَيْهِ وَيَبْتَهِجُ إِلَيْهِ * مِنْ أَجْلِ مَعِيشَتِهِ وَٱمْرَأَتِهِ وَأَوْلَادِهِ *
18 * وَمَا يَخْجَلُ إِذْ يُخَاطِبُ مَا لَا نَفْسَ لَهُ * وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ ٱلْعَافِيَةِ إِلَى ٱلضَّعِيفِ * وَيَسْأَلُ
ٱلْمَيِّتَ مِنْ أَجْلِ ٱلْحَيَاةِ * وَيَتَضَرَّعُ مِنَ ٱلْعَادِمِ ٱلْحِسِّ ٱلْمَعْوُنَةَ * وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ ٱلْمَشْيِ إِلَى مَنْ
19 لَا يُمْكِنُهُ يَمْشِي خُطْوَةً * وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ ٱلْإِيسَارِ وَٱلْعَمَلِ وَمُسَاعَدَةِ ٱلْيَدَيْنِ إِلَى مَنْ لَا يَعْمَلُ
يَدَاهُ شَيْئًا * يَبْتَغِي مِنْهُ أَنْ يُمْكِنَهُ سُرْعَةَ ٱلْعَمَلِ *

Vel si capiat faber aliquis, sculpátque 11
materiam lignariam, postquam secuerit arborem pulchè vegetantem, & omnibus corticibus ejus eleganti peritiâ suâ dolatis, suæ concinnatione artis illam elaboret, ac reddat eam vas usui vitæ commodum: Reciſamenta verò suæ artis in cibi ministerium consumat, ac 12
saturetur. Deinde fustum ligni reje- 13
ctum, nulli rei aptum, dura ex arbore ramis contorta desumat, accuratâ arte suâ sculpat, denique finem impositurus efformet, & in hominis effigiem figuret. Aut animali cuipiam vili simi- 14
lem reddat, quod cerussâ inungat, & rubicundum illi colorem minio concilíet, omnémque in eo cavitatem aut rimam luto impleat. Tum dignum ipso 15
domicilium extruat illi, ponat illud in loco quod excavavit ei, ferróque obfirmet, Et curam illius habeat ne cadat; 16
sciens difficile ei esse juvare seipsum, quippe quod sit imago, & opis indigeat. Demùm supplicet illud ac deprecetur 17
pro possessionibus, uxore, & liberis suis. Nec erubescat dum illud compellat quod 18
non habet animam, pro valetudine rogat infirmum, pro vita mortuum orat, & à sensu carente implorat auxilium; Pro gradiendo, illum precatur 19
qui ne gressum quidem facere potest; & pro divitiis, opere, & manuum adjumento, postulat ab eo cujus manus nihil operantur, petens ut agilitatem in operando sibi concedat.

Versio VULG. LAT.

CAP. XIV.

1 Ierùm alius navigare cogitans, & per feros fluctus
iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum
2 invocat. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit,
3 & artifex sapientia fabricavit sua. Tua autem, Pater,
providentia gubernat: Quoniam dedisti & in mari
4 viam, & inter fluctus semitam firmissimam, Ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si
5 sine arte aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua
sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguo
ligno credunt homines animis suas, & transeuntes
6 mare per ratem liberati sunt: Sed & ab initio cùm
perirent superbi gigantes, spes orbis terrarũ ad ratem
confugiens, remisit seculo semen nativitatis, quæ manu
7 tua erat gubernata. Benedictum est enim lignum, per
8 quod fit justitia. Per manus autem quod fit idolum,
maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille
quidem operatus est: illud autem cùm esset fragile;
9 deus cognominatus est. Similiter autẽ odio sunt Deo,
10 impius & impietas ejus. Etenim quod factum est,
11 cum illo, qui fecit, tormenta patietur. Propter hoc &
in idolis nationum non erit respectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.
12 Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: & adinventio illorum corruptio vitæ est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιδ'.

1 †Πλῶν τις πάλιν τελλόμενος, καὶ ἄρχια μέλλων διοδεύειν κύματα,
† τῷ φέροντι ἀνδρὶ (α) πολὺ ζαδρότερον ξύλον ἐπιβοᾶται.
2 † Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὄρεξις πορισμῶν ἐπενόησε, † (β) τεχνίτης δὲ σοφία
3 κατεσκεύασεν, † Ἡ δέ σὴ πάτερ διακυβερνᾷ πρόνοια, † ὅτι καὶ
4 ὁδὸν καὶ ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν † καὶ ἐν κύμασι τρίβον ἀσφαλῆ, † δεικνὺς
ὅτι δύνασαι (γ) ἐκ παντὸς σώζειν, † ἵνα (δ) κἂν ἀνδρότεχνός τις
5 ἐπιβῇ. † Θέλεις δὲ μὴ ἀργὰ ᾖ τὰ τῆς σοφίας σου ἔργα, † διὰτοῦτο
καὶ ἐλαχίστῳ ξύλῳ πιστεύουσιν ἄνθρωποι ψυχὰς, † καὶ διαβάντες κλύ-
6 δωνα σῴζονται. † Καὶ ἀρχῆς γὰρ ἀπολλυμένων ὑπερηφάνων
γιγάντων, † ἡ ἐλπὶς τοῦ κόσμου ἐπὶ σχεδίας κατεφύγουσα, † ἀπέλιπεν
7 αἰῶνι σπέρμα γηγενέσεως τῇ σῇ κυβερνηθεῖσα χειρί. † Εὐλόγηται
8 γὰρ ξύλον δι' ὃ γίνεται δικαιοσύνη. † Τὸ χειροποίητον δὲ ἐπικατάρατον
αὐτό, καὶ ὁ ποιήσας αὐτό, † ὅτι ὁ μὲν (ε) ἠργάζετο, τὸ δὲ φθαρτὸν θεὸς
9 ὠνόμασεν. † Ἐν ἴσῳ γὰρ μισητὰ θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ.
10 † Καὶ γὰρ τὸ πεποιηθὲν ζὺν τῷ δράσαντι κολασθήσεται. † Διὰ τοῦτο καὶ ἐν
11 εἰδώλοις ἐθνῶν ἐπισκοπὴ ἔσται, † ὅτι ἐν κτίσματι θεοῦ εἰς βδέλυγμα
ἐγενήθησαν, † καὶ εἰς σκάνδαλα ψυχαῖς ἀνθρώπων, † καὶ εἰς παγίδα
12 ποσὶν ἀφρόνων. † Ἀρχὴ γὰρ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων, † εὕρεσις
δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς.

MS. A. (α) ξύλα πανδρότερον ξύλον (β) τεχνῖτης δὲ σοφία (γ) ἐκ πάντων (δ) κἂν (ε) ἠργάζετο.

CAP. XIV.

1 Iterùm alius navigare cogitans, & per feros
fluctus iter facere incipiens, navigio portante se
2 fragilius lignum invocat. Illud enim cupiditas ac-
quirendi excogitavit, & artifex sapientia fabrica-
vit, Tua autẽ, pater, gubernat providentia, quoniam
3 dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam
firmissimam, Ostendens quoniam potens es ex omni-
4 bus sanare: etiamsi sine arte aliquis adeat mare.
Vis autem non esse ociosa sapientiæ tuæ opera.
5 Propter hoc etiam exiguo ligno credunt homines
animas, & transeuntes mare per ratem liberati
sunt. Nam & ab initio, cum perirent superbi gi-
6 gantes; spes orbis terrarum ad ratem confugiens,
remisit seculo semen nativitatis, manu tua guber-
nata. Benedictum est enim lignum, (a) per quod
7 fit justitia. Per manus autem quod fit; maledi-
8 ctum est, ipsum, & qui fecit illud: quoniam ille
quidem operatus est: illud autem, cum esset fragile;
Deus cognominatum est. Similiter enim odio sunt
9 Deo, & impius, & impietas ejus. Etenim quod fa-
10 ctum est; cum illo, qui fecit, tormenta patietur.
Propter hoc, & in idolis nationum erit (b) re-
11 spectus, quoniam in creatura Dei in abominationem
facta sunt, & in scandala animabus hominum, & in
muscipulam pedibus insipientum. Initium enim for-
12 nicationis est exquisitio idolorum, & adinventio il-
lorum corruptio vitæ est.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIV.

1 VEl certè cùm exit ad mare navi sulcan-
dum super fluctus horrendos, lignum cario-
sum navi se vehente putri orat rogátq; ut si-
2 bi fit adjumento. Et illa quidem fabricata fu-
it mercandi gratiâ, quam artifex sapientiâ
3 suâ fabricavit: Tu verò pater, omnia creâsti
sapientiâ ac providentiâ tuâ, & viam per ma-
re, tutásque super fluctus semitas dedisti. Ut
4 ostendas te posse ab omnibus servare ac li-
berare, et cuncta ex industria fieri. Quoniam
5 tu volens omnia fecisti, & sapientia tua ab
agendo minimè desistit; propterea dedisti ho-
minibus ut animæ eorum parvo crederentur
ligno, transirentq; super ingentes fluctus, ac
vivérent. Ab initio namq; pereuntes transie-
6 runt gigantes electi, & quorum spes erat se
firmandos in mundo, aufugerant, nec ullate-
nus reliquerunt semen progeniei. Tua hæc
7 est providentia quam creâsti. Benedictum sit
8 lignum è quo justus conspicitur: Opus verò
manuum sit maledictum, tam ipsum quàm
factor illius, qui opus corruptibile fecit, &
9 Deum vocavit illud; Cùm tamen ipsum Deo
10 sit exosum, Impius ac impietas ejus, Et opus
ac fabricator ipsius simul damnabuntur.
11 Propterea etiam in idola gentium erit anim-
adversio, quoniam cùm sint creatura Dei, fe-
cerunt ea in pollutionem & scandalum ani-
12 marũ hominum, & retia pedibus hominum
stultorum. Principium enim scortationis est
idolorum excogitatio, eáque sunt corruptela
vivorum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XVI.

1 RUrsum, siquando comparet se quis-
piam ad mare conscendendum, per feros
fluctus navigare cupiens, clamat ad li-
gnum nave se vehente fragilius & infir-
mius. Illud enim simulachrum aviditas
2 quæstûs excogitavit, et artifex sapientiâ
3 fabrefecit. Tua verò providentia O Pa-
ter, cuncta gubernat: quandoquidem in
mari quoque viam, certumq; in fluctibus
4 iter præbuisti, Ostendens posse te verè
salvare: adeò ut quispiam sine ulla arte
lignum abjectum conscendat in illo, per-
meetque; Volens opera sapientiæ non esse
5 otiosa. Propterea homines ligno contem-
ptibili suas committunt animas, & flu-
ctuum collisionem tenui trajiciunt navi,
6 & evadant. Antiquitùs enim superbis
gigantibus in spe mundana percuntibus,
navis effugiens progeniem existentiæ se-
culo reliquit per manum tuam quæ rege-
7 bat illam. Etenim benedictum est lignum
8 per quod justitia exercetur: Manu-
factum autem maledictum est, tam ipsum
quàm qui fecit illud: quia hîc illud fa-
bricavit, illud verò corruptibile cum sit,
9 Deus est appellatum. Uterque enim æquè
invisi Deo sunt, impius, et impietas ejus.
10 Nam res facta cum factore suo panam
11 subibit. Et hac de causa perquisitio fiet
de simulachris gentium quoniam facta
sunt in orbe ad abominationem, ad erro-
rem animis hominum, & ad laqueum
12 pedibus insipientium. Nam fornicatio-
nis origo excogitatio fabricæ idolorum
est, quoniam eorundem inventio est vitæ
corruptela.

Versio VULG. LAT.

13 Neque enim erant ab initio, neq; erunt in perpetuum.
14 Supervacuitas enim hominum advenit in orbem ter-
15 rarum: & ideò brevis illorum finis est inventus. Acerbo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam deum colere cœpit, & constituit in-
16 ter servos suos sacra & sacrificia. Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic
17 error tanquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos quos in palàm homines honorare non poterant, propter hoc quòd longè essent, è longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui aberat, tanquam præsentem colerent sua so-
18 licitudine. Provexit autem ad horum culturam, & hos
19 qui ignorabant, artificis eximia diligentia. Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte
20 sua, ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc
21 deũ æstimaverunt. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis im-
22 posuerunt. Et non sufficerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Οὔτε γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὔτε εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται. † Κενοδοξία γὰρ
14 ἀνθρώπων (ζ) εἰσῆλθεν εἰς κόσμον, † καὶ διὰ τοῦτο σύντομον αὐτῶν
15 (η) τέλος ἐπενοήθη. † Λύπῃ γὰρ πένθει πρωχθοῦντος πατρὸς, τῆς
ταχέως ἀφαιρεθείσης τέκνου εἰκόνα ποιήσας, † (θ) ἃ τότε νεκρὸν
ἄνθρωπον, νῦν ὡς θεὸν ἐτίμησε, † καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις μυ-
16 στήρια, καὶ τελετάς. † (ι) Εἶτα ἐν χρόνῳ κρατυνθὲν τὸ ἀσεβὲς ἔθος
ὡς νόμος ἐφυλάχθη, † καὶ τυράννων ἐπιταγαῖς ἐδρησκεύετο τὰ
17 γλυπτά. † Οὓς ὃν ὄψει μὴ δυνάμενοι τιμᾶν ἀνθρώποι διὰ τὸ
μακρὰν οἰκεῖν, † ἀπὸ πόρρωθεν ὄψιν ἀνατυπωσάμενοι, † ἐμφανῆ
εἰκόνα τοῦ τιμωμένου βασιλέως ἐποίησε, † ἵνα τῇ ἀπόντα ὡς παρόντα
18 (κ) κολακεύωσι διὰ τῆς σπουδῆς. † Εἰς ἐπίτασιν δὲ θρησκείας καὶ τοὺς
19 ἀγνοοῦντας † ἡ τοῦ τεχνίτου προεξέβαλε φιλοτιμία. † Ὁ μὲν γὰρ
πάντα (λ) τῷ κρατοῦντι βουλόμενος ἀρέσαι, † ἐξεδιάσατο τῇ τέχνῃ
20 τὸ ὁμοιότυπα ἐπὶ τὸ κάλλιον. † Τὸ δὲ πλῆθος ἑφελκόμενον διὰ τὸ
(μ) ἥδυ τῆς ἐργασίας, † τὸν πρὸ ὀλίγου τιμηθέντα ἄνθρωπον,
21 νῦν σέβασμα ἐλογίσαντο. † Καὶ τοῦτο ἐγένετο τῷ βίῳ εἰς
ἔνεδρον, † ὅτι ἢ ξυμφορᾷ ἢ τυραννίδι δουλεύσαντες ἀνθρωποι,
22 † τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα λίθοις καὶ ξύλοις ἐπέθεσαν. † Εἶτ' οὐκ
ἤρκησε (ν) τὸ πλανᾶσθαι περὶ τὸ θεῖον γνῶσιν, † ἀλλὰ καὶ (ξ) μεγάλῳ
ζῶντες ἀγνοίας πολέμῳ, † τὰ τοσαῦτα κακὰ εἰρήνην προσα-
γορεύουσιν.

MS. A. (ζ) Διὰτοῦ εἰσῆλθεν (η) τὸ τέλος (θ) τὸν πόλεμον (ι) Εἶτ' ἐν (κ) κολακεύουσιν διὰ πατρός. (λ) κρατοῦντι (μ) ἐυχαρὲς (ν) ἀνοίας τὸ (ξ) ὂν μεγάλῳ

Non enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. 13
Supervacua enim ambitione hominum intraverunt 14
in orbem terrarum: & ideo brevis illorum finis est
deliberatus. Acerbo enim luctu dolens pater citò 15
rapti filii fecit imaginem, et mortuũ tunc hominem,
nunc tanquã Deum coluit, & constituit subditis sa-
cra, & sacrificia. Deinde interveniente tempore in- 16
valescens impia consuetudo, tanquã lex custodita est,
& tyrannorum imperio colebantur figmenta. Quos 17
in palàm cùm homines honorare non possent, propter
hoc, quòd longè habitarent; è longinquo, faciem figu-
rantes, evidentem imaginem regis, quem honorare
volebant, fecerunt, ut illi, qui aberat, tanquam præ-
senti adularentur per hanc solicitudinem. Provexit 18
autem ad culturam, & hos qui ignorabant artificis
eximia diligentia. Ille enim volens nimirum domi- 19
nanti placere, elaboravit arte, ut similitudinem in
melius revocaret. Multitudo autem addùcta per 20
speciem operis, eum, qui paulò antè honoratus erat
homo, nunc numen æstimaverunt. Et hæc fuit vitæ 21
humanæ deceptio, quoniam aut (c) affectui, aut
tyrannidi deservientes homines, incommunicabile
nomen lapidibus & lignis imposuerunt. Postea non 22
sufficit errare circa Dei scientiam: sed & in
magno viventes inscientiæ bello, tot & tanta
mala pacem appellant.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܠܐ ܗܘ ܡܢ ܫܪܝܬܐ ܘܠܐ ܢܗܘܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
14 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
15 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
16 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
17 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
18 * ܠܐ ܗܘ ܡܢ ܫܪܝܬܐ ܘܠܐ ܢܗܘܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
19 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
20 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
21 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
22 ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ
ܘܡܢ ܗܕܐ ܙܥܘܪ ܗܘ ܕܣܘܦܗ ܕܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܗܘ ܕܐܬ ܠܗ ܣܓܝ̈ܐ ܕܒܪ̈ܢܫ̈ܐ ܒܥܠܡܐ

Non erant quidem ab initio, neque in æter- 13
num manebunt. Magnitudo enim abdomi- 14
nis ingressa est in mundum, idcircò brevi fu-
turus est finis. Sacrificiũ enim luctus accipiet 15
pater ad agitationem (i. oblationem) ani-
malium; quin & filius ejus abripietur, eò
quòd imaginem fecerit homini qui tunc erat
mortuus, & nunc parem Deo fecerit illum,
dederítque his qui sub potestate sua erant,
mysteria cultuum. Procedens impietas, & in 16
ista doctrina successu temporis invalescens,
quasi legem id observavit, & imperio ty-
rannorum servierunt sculptilibus. Quia non 1
poterant ipsummet in persona hominem ad-
orare procul habitantem, effigiem fecerunt
eorum qui procul habitabant, effigiem, verbi
gratiâ, peculiarem in Regis honorem; ut
absentem quasi præsentem supplicarent,
omni per progeniem adhibito studio. Imò 18
ut is etiam qui non cognoscebat ipsum, ei
serviret qui sibi similis est, artificis industria
cohortata est. Cùm enim ille potens esset, 19
& hic illi placere vellet, arti suæ violentiam
adhibuit, ut eximiam in eo pulchritudinem
exprimeret. Totum autem vulgus propter 20
operis pulchritudinem accurrens, mox nu-
men constituit eum, quem ut hominem ho-
norârat. Hoc ipsum igitur damno fuit in in- 21
colatu mortalium, quòd homines servituti se
mancipârint, pulchritudine & potentiâ per-
moti; & lapidibus ac lignis nomen impo-
sueritis, cujus nequaquam erant participes.
Nec sufficerat vobis Deum ignorâsse, sed 22
bellum gessistis, ut malo nomen imprudenter
imponeretis.

Versio ARÁBICA cum Interpretatione LATINA.

13 * لأَنَّهَا لَمْ تَكُنْ مُنْذُ القَدِيمِ * وَلاَ تَكُونُ بَاقِيَةً إِلَى الأَبَدِ * لأَنَّ حُبَّ النَّاسِ البَاطِلَ الَّذِي
14 وَرَدَ إِلَى العَالَمِ * وَلِهَذَا إِذْ هَانَيهِم وَجِيزٌ احْتَالُوا مِنْ هَاهُنَا بِالأَصْنَامِ * لأَنَّ الوَالِدَ لِتَوَجُّعِهِ يَنُوحُ
15 نَوحًا لأَجْلِ ابْنِهِ عَلَى ابْتِرَاعِ وَلَدِهِ سَرِيعًا * عَمِلَ لَهُ سَرِيعًا صُورَةً * وَالإِنْسَانُ المَائِتُ قَدِيمًا أَكْرَمُوهُ
الآنَ مِثْلَ الإِلَهِ * وَأَعْطَوا المَمْلُوكِينَ تَحْتَ الخَطِيَّةِ إِسْرَارًا وَاعْيَادًا * ثُمَّ لَمَّا اعْتَرَبَ بُطُولُ المُدَّةِ
16 العَادَةُ النَّقَافَةَ وَحُفِظَ كَالشَّرِيعَةِ * وَبِأَوَامِرِ الأَمَرَاءِ المَرْدَةِ عُبِدَتِ المَنْحُوتَاتُ * وَالَّذِينَ لَمْ يُمْكِنِ
17 النَّاسَ إِكْرَامُهُم بِمَحْضَرٍ وُجُوهِهِم لأَنَّهُم سَاكِنُونَ بَعِيدًا * مَثَّلُوا وَجْهَهُم البَعِيدَ شَخْصَهُ *
وَعَمِلُوا لِلْمَلِكِ المُكَرَّمِ عِنْدَهُم صُورَةً ظَاهِرًا * لِيَلاَطِفُوا بِحِرْصِهِم فِي هَذَا الشَّخْصِ الغَائِبِ
18 كَأَنَّهُ حَاضِرٌ * فَنَبَعَ فِي عِبَادَتِهَا الَّذِينَ لَمْ يَعْرِفُوا مَعْرِفَتَهُم * وَبَعْدَ هَذَا عَكَسُوا إِكْرَامَ الصَّانِعِ إِلَى
19 المَصْنُوعَاتِ * لأَنَّ لَعَلَّ المُرِيدَ أَنْ يُرْضِيَ المَلِكَ * اعْتَصَبَ السِّنَةَ سَبِيهِ بِالصَّنَاعَةِ إِلَى الأَحْسَنِ
20 مَا اسْتَكْسَنَهُ * فَحَصَلَ ذَلِكَ يَجْتَذِبُ أَكْثَرَ النَّاسِ مِنْ أَجْلِ سُرْعَةِ فَرَحِهِم بِالإِحْسَانِ * وَالإِنْسَانُ
21 الَّذِي كَانَ قَبْلَ مُدَّةٍ يَسِيرَةٍ مُكَرَّمًا اعْتَقَدُوهُ الآنَ مَعْبُودًا * فَصَارَ هَذَا لِلْعَالَمِ كَمِينًا * لأَنَّ
النَّاسَ خَدَمُوهَا بِمَسِيَّةٍ أَوْ بِاغْتِصَابٍ * وَوَضَعُوا اسْمَ الإِلَهِ الَّذِي لاَ شَرِكَةَ فِيهِ لِعَيْنٍ عَلَى حَسَبِ
22 وَجَانٍ * ثُمَّ مَا كَفَاهُم ضَلاَلُهُم عَنْ مَعْرِفَةِ اللهِ * بَلْ إِذَا كَانُوا فِي حَرْبِ هَذَا مِقْدَارُ عَظَمَا
عَايِشِينَ فِي عِبَاوِيهِم * سَمَّوا المَسَاوِيَ العَظِيمَ مِقْدَارُهَا سَلاَمَةً *

Neque enim erant ab initio, neque perma- 13
nebunt in æternum. Quoniam celárunt 14
homines vanitatem quæ venerat in mun-
dum, cúmque propterea finis illorum sit
brevis, hinc idola excogitárunt. Pater 15
enim ob dolorem suum, ploratu ipsum la-
niante lugens filium suum præmaturè
ereptum, statim fecit ei imaginem; &
hominem jam antèa mortuum, nunc ut
Deum honorant: tum peccato mancipa-
tis mysteria dieíque festos dederunt. De- 16
indè lapsu temporis invalescens impia
consuetudo, servata est ut legalis: &
contumacium Principum mandatis culta 17
fuêre sculptilia. Et quos non poterant ho-
mines præsentiùs eorum vultibus hono-
rare quòd procul habitarent, vultum eo-
rum quorum remota erat figura, expres-
serunt, regique apud ipsos honorando pub-
licam statuerunt imaginem: ut suo in
ejusmodi effigiem, studio absenti tan-
quam præsenti blandirentur. Tum in 18
ejus adoratione confirmârunt eos qui
frandem ipsorum ignorabant: tum de-
mùm opificis honorem ad opificia de-
flexerunt. Nam ille fortassis qui po- 19
tenti placere cupiebat, formam affe-
ctavit, quammaximè potuit pulcher-
rimam tribuens illi figuram: Factum- 20
que est ut hoc pleróque alliceret homi-
nes propter præcipitem eorum de venu-
state delectationem, & hominem qui
paulò ante honorabilis erat, mox numen
credidérint. Fuit autem id mundo in- 21
fidiosum, eò quòd homines sponte aut
vi coluerint ea, & Dei nomen quod
alii incommunicabile est, lignis ac la-
pidibus imposuerint. Prætereà non sa- 22
tis fuit illis à cognitione Dei aberrâsse,
verùm cùm in bello tam graviter magno
versarentur in stoliditate sua viventes,
maximi momenti mala pacem vocavêre.

Versio VULG. LAT.

23 Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes,
24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans
25 contristat. Et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio
26 & perjurium, tumultus bonorum, Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ.
27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa
28 est, & initium & finis. Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certè vaticinantur falsa, aut vivunt injustè,
29 aut pejerant citò. Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, male jurantes noceri se non speIO rant. Utraque ergò illis evenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, & juravel1 runt injustè, in dolo contemnentes justitiam. Non enim juratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper injustorum prævaricationem.

CAP. XV.

1 Tu autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & misericordia disponens omnia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

23 *Ἡ γὰρ τεκνοφόνους τελετὰς, ἢ κρύφια μυστήρια, † ἢ ἐμανεῖς ἐξ
24 ἄλλων θεσμῶν κώμους ἄγοντες, † Οὔτε βίους ἔτι γάμους καθαροὺς ἔτι
25 φυλάσσουσιν, † ἕτερος δ' ἕτερον ἢ λοχῶν ἀναιρεῖ, ἢ νοθεύων ὀδυνᾷ.
† (o) Πάντες δ' ὁμοῦ ἔχει αἷμα καὶ φόνος, κλοπὴ καὶ δόλος,
26 † φθορὰ, ἀπιστία, ταραχὴ, ὀπτηρία, † (π) ὀρκου ἀγαθῶν, Χάριτος ἀμνησία, † ψυχῶν μιασμὸς, γενέσεως ἐναλλαγὴ, † γάμων
27 ἀταξία, καὶ ἀσέλγεια. † Ἡ γὰρ τῶν ἀνωνύμων εἰδώλων θρησκεία
28 † πάντος ἀρχὴ κακοῦ καὶ αἰτία καὶ πέρας ἐστίν. † Ἢ γὰρ εὐφραινόμενοι μανίαισιν, † ἢ προφητεύσει ψεύδη, † ἢ ζῶσιν ἀδίκως, ἢ (ῥ) ὀμόσωσιν ἐπιτόλμως. † Ἀψύχοις γὰρ πεποιθότες εἰδώλοις, † κακῶς
29 ὀμόσαντες ἀδικηθῆναι οὐ προσδέχονται. † Ἀμφότερα γὰρ αὐτὸς
30 μετελεύσεται τὰ δίκαια, † ὅτι κακῶς ἐφρόνησε περὶ θεοῦ (σ) προσχόντες εἰδώλοις, † καὶ ἀδίκως ὤμοσαν ἐν δόλῳ καταφρονήσαντες
31 ὁσιότητος. † Οὐ γὰρ ἡ τῶν (τ) ὀμνυομένων δύναμις, ἀλλ' ἡ τῶν ἁμαρτανόντων δίκη † ἐπιξηχεῖ ἀεὶ τῶν ἀδίκων παράβασιν.

MS.A. (o) Πάντα (π) τάραχος, (ῥ) ἐπιορκοῦσιν (σ) προσέχοντες (τ) ὀμνυμένων

ΚΕΦ. ιε'.

1 †Σὺ δὲ ὁ θεὸς ἡμῶν χρηστὸς καὶ ἀληθὴς, † μακροθυμος (α) καὶ ἐν ἐλέει διοικῶν τὰ πάντα. MS.A. (α) καὶ ἐλέει

Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insania plena, ex aliis ritibus commessationes agentes, Neque vitas atque nuptias mundas jam custodiunt; & alius alium aut per insidias occidit, aut adulterans contristat. Et omnia commista sunt, sanguis, & homicidium, furtum, & dolus, corruptio, infidelitas, turbatio, perjurium, tumultus bonorum, Gratiæ immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inordinatio, mœchia, & impudicitia. Infaudorum enim cultura idolorum omnis mali initium est, & causa, & finis. Aut enim dum lætantur, insaniunt; aut vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut perjurant citò. Dum enim confidunt idolis, quæ sine anima sunt; malè jurantes noceri se non sperant. Utraque autem illos insequentur jura, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, et injustè in dolo juraverunt contemnentes justitiam. Non enim eorum, per quos juratur, virtus, sed peccantium judicium insurgit semper super injustorum prævaricationem.

CAP. XV.

Tu autem Deus noster suavis, et verus es, et patiens, et in misericordia disponens omnia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 * Eísque serviistis, liberos vestros occidentes, & occulta mysteria facientes: & insanîstis in architectandis aliis rebus mundanis,
24 Quarum causâ neque incolatus vester, neque nuptiæ vestræ puræ erant, neque circunspectæ; sed alter socium suum fraudulenter occîdit, & fornicatione corrumpit; & quidem ipsiusmet collega corrumpit eum.
25 Omnia denique permista erant, sanguine & cæde, furto, fraude, & corruptelâ, perfidiâ, tumultu, atque perjurio. Quæ omnia per-
26 turbationem afferunt perpetrantibus ea, ne sint beneficii memores, sed animas contaminent, & nuptias natis inordinatè commutent. Adulterium impudicitiæ conversa-
27 tionum idolorum eorum infandorum, & eorum cultus, origo est omnis mali, & causa corruptelæ. Sive delectentur, inquinantur;
28 sive vaticinentur, mentiuntur; sivè vivant, impiè agunt; sive falsò jurent, haud comprobant. In his enim qui idolis confidunt,
29 nullum est emolumentum; & malè jurantes, haud putant se pœnas luituros. Duo
30 illis justè evenient, quia malè de Deo senserunt, respicientes idola; & vili cum injustitia jurârunt, contemnentes veritatem.
31 Neque verò tanta vis punitionis est propter jusjurandum; sed pœna peccati scelestorum, & damnatio iniquorum est id quod perpetrârunt.

CAP. XV.

1 * Tu verò Deus noster, benignus es & sanctus, longanimis, & summè bonus, & omnium nutritor.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

23 * لِأَنَّ الَّذِينَ كَانُوا يَقْتُلُونَ أَوْلَادَهُمْ * أَوْ يَعْمَلُونَ أَسْرَارًا مَكْتُومَةً * أَوْ يَرْقُصُونَ هَائِجِينَ مِنْ
24 تِلْقَاءِ سَرَايِرَ أُخَرَ * لَمْ يَكُونُوا يَحْفَظُونَ سِيَرَهُمْ وَلَا نِكَاحَهُمْ * بَلْ كَانَ الوَاحِدُ إِذَا يَكْمُنُ لِلْآخَرِ
25 فَيَقْتُلُهُ * وَإِمَّا يُلَاطِفُهُ فَيُهَدِّدُهُ بِمَا يُوجِعُهُ * فَصَارَ أُمُورُهُمْ كُلُّهَا مُخْتَلِطَةً فِيهَا الدَّمُ وَالقَتْلُ *
26 السَّرِقَةُ وَالغِشُّ * الفَسَادُ * نَقْضُ السُّكْرِ * وَعَدَمُ الأَمَانَةِ * الكَذِبُ * تَسْوِيسُ الصَّالِحَاتِ * نِسْيَانُ
27 الأَنْعَامِ * دَنَسُ النُّفُوسِ * انْتِبَالُ الوِلَادَةِ * نَقْضُ تَرْتِيبِ الزَّوَاجِ * الفِسْقُ وَالسَّبْقُ * لِأَنَّ عِبَادَةَ
28 الأَصْنَامِ الَّتِي لَا اسْمَ لَهَا * هِيَ ابْتِدَاءُ كُلِّ سِرٍّ * وَعِلَّتُهُ وَغَايَتُهُ * لِأَنَّ عَبَدَتَهَا إِنْ فَرِحُوا
29 انْعَمُوا * وَإِمَّا يَتَنَبَّأُونَ فَيَكْذِبُونَ * كَذِبًا * وَإِمَّا يَعِيشُونَ ظُلْمًا * وَإِمَّا يَحْلِفُونَ سَرِيعًا * لِأَنَّهُمْ
30 إِذِ يَتَوَكَّلُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَا نُفُوسَ لَهَا * يَعْتَقِدُونَ وَسَمًا رَدِيًّا * وَمَا يَحْمِلُونَ أَنْ يَظْلِمُوا * فَسَدَّهُمْ
31 الطَّايِلَاتُ المُقْسِطَاتُ كِلْتَاهُمَا * إِنَّهُمْ اعْتَقَدُوا فِي اللهِ مُعْتَقَدًا رَدِيًّا * إِذِ اصْغَوْا إِلَى الأَصْنَامِ *
وَإِنَّهُمْ حَلَفُوا ظُلْمًا * وَاهْوَوْا بِالبِرِّ * لِأَنَّ لَيْسَ مِنْ قِبَلِ قُوَّةِ مَا حَلَفُوا بِهِ * بَلْ عَلَى مَا تُوجِبُهُ
طَايِلَةُ مَا أَخْطَأُوا فِيهِ * تَخْرُجُ القَضِيَّةُ عَلَى مَعْصِيَةِ الظَّالِمِينَ دَائِمًا *

* الفَصْلُ الخَامِسُ عَشَرَ *

1 * وَأَنْتَ يَا إِلٰهَنَا خَيِّرٌ صَحِيحٌ مُمْهِلٌ * وَمُدَبِّرٌ كَافَّةَ البَرَايَا بِرَحْمَةٍ *

Nam qui suos occidebant liberos, aut occulta mysteria celebrabant, aut ob alienorum causam rituum bacchantes tripudiabant; Neque vitæ institutum, neque connubia sua tuebantur; sed alter insidias alteri tendens, interficiebat illum; aut blandiens ei, rebus dolore plenis terrebat. Adeoque in cunctis eorum actionibus mistus erat sanguis ac cædes, furtum & dolus, corruptela, ingratitudo, infidelitas, malitia, perturbatio operum bonorum, Beneficiorum oblivio, animarum contaminatio, partûs commutatio, connubiorum inordinatio, adulterium, & lascivia. Infandorum enim cultus idolorum omnis mali principium, causa, & finis est. Nam cultores eorum si lætentur, ulciscuntur; sive prophetent, mendacia comminiscuntur; sive vivant, perversè; sive mala committant, præcipitanter, Inanimatis enim idolis confisi scelerato jurejurando pejerant, nec opprimi se patiuntur. At duæ justæ involvent eos pœnæ, tum quòd iniquam de Deo sententiâ habuerint attendentes idolis, tum quòd falsò jurârint & justitiam spreverint. Non enim ex ejus per quod juraverunt potentiâ, sed prout ejus exigit pœna in quo deliquerunt, semper prodit sententia in rebellionem nefariorum.

CAP. XV.

Tu autem O Deus noster, bonus es, et verax, longanimis, & omnes creaturas misericorditer gubernans,

Versio VULG. LAT.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitu-
dinem tuam: & si non peccaverimus, scimus quoniam
3 apud te sumus computati. Nosse enim te, consummatâ
justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuâ, radix est
4 immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos ho-
minum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ la-
bor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,
5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & di-
6 ligit mortuæ imaginis effigiem sine anima. Malorum
amatores digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui
7 faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt. Sed & figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis
8 sit usus, judex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulò antè de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est,
9 repetitus animæ debitum quam habebat. Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam bre-
vis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argenta-
riis: sed & æraria imitatur, & gloriam præfert,
10 quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita
11 ejus: Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA,

2 † Καὶ γὰρ ἐὰν ἁμάρτωμεν, σοί ἐσμεν, εἰδότες σου τὸ κράτος. † οὐκ
3 ἁμαρτησόμεθα δέ, εἰδότες ὅτι σοὶ λελογισμεθα. † Τὸ γὰρ ἐπίστασθαί
σε, ὁλόκληρος δικαιοσύνη, † καὶ εἰδέναι (β) τὸ κράτος σου ῥίζα
4 ἀθανασίας. † Οὔτε γὰρ ἐπλάνησεν ἡμᾶς ἀνθρώπων κακότεχνου
ἐπίνοια, οὐδὲ σκιαχάφων πόνος ἄκαρπος, † εἴδωλον πλωδὸν χρώ-
5 μασι διπλασμένοις· † Ὧν ὄψις ἄφρονσιν (γ) εἰς ὄρεξιν ἔρχεται,
6 † ποθεῖ τε ἀψύχου εἰκόνος νεκρὸν (δ) ἔρωτα. † Κακῶν ἐραστὰὶ ἄξιοί
τε τοιούτων ἐλπίδων, † καὶ οἱ σχηνοῦντες, καὶ οἱ πεποιθότες, καὶ οἱ
7 σεβόμενοι. † Καὶ γὰρ κεραμεὺς ἁπαλὴν γῆν διίσχων ἐπιμόχθου,
† πλάσει πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν (ε) ἕκαστον, † ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ
ἀνεπλάσατο † τά τε τῶν καθαρῶν ἔργων ὕλα σκεύη, † τά τε ἐναντία, (ζ) πάντα ὁμοίως· † τούτων δὲ ἑκατέρου τίς ἑκάστου δοῦν ἡ
8 χρῆσις, † κριτὴς ὁ πηλουργός. † Καὶ κακόμοχθος θεὸν μάταιον (η) ἐκ τοῦ αὐτοῦ πλάσας πηλοῦ, † ὃς πρὸ μικροῦ ἐκ γῆς ἐλη-
θεὶς † μετ' ὀλίγον πορεύσεται ὅθεν ἔλαβεν, † τὸ δὲ ψυχῆς ἀπαιτηθὲν
9 χρέος. † Ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ φροντὶς οὐχ ὅτι μέλλει κάμνειν, † οὐδ' ὅτι σφι-
γκτὸν βίον ἔχει, † ἀλλ' ἀντερίζει μὲν χρυσουργοῖς καὶ ἀργυροχόοις,
† χαλκοπλάστας τε μιμεῖται, † καὶ δόξαν ἡγεῖται ὅτι κίβδηλα πλάσει.
10 † Σποδὸς ἡ καρδία αὐτοῦ, † καὶ γῆς εὐτελεστέρα ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ,
11 † πηλοῦ τε ἀτιμότερος ὁ βίος αὐτοῦ· † Ὅτι ἠγνόησε τὸν (θ) πλά-
σαντα αὐτὸν, † καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργῆ, † καὶ ἐμ-
φυσήσαντα πνεῦμα ζωτικόν.

MS. A. (β) σε τὸ κράτος (γ) εἰς ὄρεξιν ἔρχεται, (δ) ἀγνῶν. (ε) ἓν ἕκαστον, (ζ) πάντα ὁμοίως· (η) πλάσας ὁ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ, (θ) ποιήσαντα.

Etenim si peccaverimus; tui sumus; scientes (a) 2
potentiam tuam. Non peccabimus autem, scientes,
quoniam tui sumus deputati. Nosse enim te con- 3
summata justitia est, & scire virtutem tuam, ra-
dix est immortalitatis. Non enim in errorem in- 4
duxit nos hominum malæ artis excogitatio, neque
(b) adumbrantium labor sine fructu effigies sculpta
per varios colores: Quorum aspectus insensatis 5
in (c) opprobrium venit, & diligit mortuæ imagi-
nis effigiem sine anima. Malorum amatores & 6
digni, qui spem habeant in talibus, & qui faciunt,
& qui diligunt, & qui colunt. Nam & figulus 7
mollem terram premens laboriosè fingit ad usum nostrum unumquodque vas: sed de eodem luto finxit & ea, quæ mundis operibus serviunt vasa, & simi-
liter omnia quæ his sunt contraria: Horum autem
utriusque, quis cujusque sit usus, judex est figulus.
Et malè laborans Deum vanum fingit de eodem luto, 8
ille, qui paulò antè de terra factus, post pusillum
abit in eam, unde acceptus est, repetitus animæ
debitum. Sed cura est illi, non quia laboraturus 9
est, nec quoniam brevis ipsi vita est: sed concertat
aurificibus, & argentariis, & æravios imitatur,
& gloriam putat, quoniam res adulterinas fingit.
Cinis est cor ejus, & terra magis supervacua spes 10
illius, & luto vilior vita illius: Quoniam igno- 11
ravit eum qui se finxit, & qui inspiravit sibi ani-
mam, quæ operatur, & qui insufflavit spiritum
vitalem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܡܛܠ ܕܚܛܝܢ ܐܢ ܚܛܝܢ ܠܟ ܐܢܚܢ ܕܝܠܟ ܐܢܚܢ ܕܝܥܝܢ ܪܘܒܟ ܘܠܐ ܢܚܛܐ ܕܚܫܝܒܝܢ ܐܢܚܢ ܕܝܠܟ ܐܢܚܢ
3 ܡܫܬܪܝܢ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ
4 ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ
5 ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ
6 ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ
7 ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ
8 ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ
9 ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ
10 ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ
11 ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ
ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ ܠܡܗܘܬ ܕܝܥܬ ܐܢܫ.

* Quòd si peccemus, tui sumus, quia potenti- 2
am tuam novimus: at verò non peccabi-
mus, quia tui censemur. Nam perfecta justi- 3
tia est ut quis te cognoscat; & aliquem nôsse
veritatem tuam, radix est immortalis. Non 4
seduxit vos opus manuum hominum, vani-
tas eorum, umbra scripturarum eorum, la-
bor manuum eorum, in quo nulli sunt fru-
ctus *sed* species inanes, & effigies muta-
biles. In conspectu stolidorum hoc jucundum 5
est, qui delectantur rebus mortuis, splen-
dore in quo nullus est spiritus. Operarii sunt 6
pessimi, & tali quidem spe digni qui pugnant
pro ipsis, & diligunt ac colunt eos. Ecce 7
enim figulus qui molle cœnum cum labore
subigit, & ex eo vasa componit ad usum;
ex eodem cœno vasa formant munda in mi-
nisterium, & vasa immunda in usum illorum:
& ipsemet artifex argillæ destinat unumquod-
que ad proprium ministerium: Et ex eadem 8
improbo artificio deum ad vanitatem com-
pingit illum quem nuper è terra vendicavit;
mox autem in terram revertetur, & exigent
ab eo debitum animæ. Præterea angitur 9
quòd laborare non possit, non quòd sua ipsi-
us vita brevis sit aut diuturna, sed caduca *sit*
vita auri argentíque ac æris: quod cum im-
puritate figurantes & componentes, cum
gloria erigunt. Cinis est cor ejus, spes ter- 10
ra, vita lutum infame: Quoniam eum qui 11
finxit ipsum, & perfectam ei indidit ani-
mam, vitalémque spiritum inflavit in eum,
ignorat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * فَانْ اَخْطَانَا فَلَكَ نَحْنُ * وَقَدْ عَرَفْنَا عِزَّتَكَ * وَاِذَا لَا نُخْطِي فَقَدْ عَرَفْنَا اَنَّنَا حُسِبْنَا لَكَ وَفِي
3 4 خَاصَّتِكَ * لِاَنَّ ٱلْمَعْرِفَةَ بِكَ عَدْلٌ كَامِلٌ * وَمَعْرِفَةَ عِزَّتِكَ اَصْلُ عَدَمِ ٱلْمَوْتِ * لِاَنَّنَا مَا اَضَلَّنَا فِكْرُ
سُوءِ صَنَاعَةِ ٱلنَّاسِ * وَلَا تَعَبُ تَرْوِيقٍ لَا يُثْمِرُ نَفْعًا * اَوْ نَوْعٌ بِاَصْبَاغٍ تُبَدِّلُ اَلْوَانَهَا عَلَيْهِ *
5 6 * ٱلَّتِي مَنْظَرُهَا يُغْضِي بِٱلْعَيْنِ اِلَى سَهْوِهَا * يَنُوفُ اِلَى نَوْعٍ صُوَرٍ مَائِتَةٍ لَا تَمْشِي * فَهُمْ عَاشِقُونَ
ٱلْمَسَاوِي * يَسْتَحِقُّونَ مِثْلَ هٰذِهِ ٱلْآمَالِ * وَٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَهَا * وَٱلَّذِينَ يَصْنَعُونَهَا * وَٱلَّذِينَ يَعْبُدُونَهَا *
7 * لِاَنَّ ٱلْفَاخِرَانِيَّ اِذَا عَرَكَ ٱلطِّينَ ٱلَّذِينَ * يَعْمَلُ شَيْئًا وَاحِدًا يَصْلُحُ لِخِدْمَةِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنَّا * بَلْ
يَعْمَلُ مِنَ ٱلطِّينِ بِعَيْنِهِ اَوَانِيَ عِبَادَاتٍ * ٱلْاَوَانِيَ ٱلطَّاهِرَ * وَاَضْدَادَ ذٰلِكَ كُلَّهَا * نَظِيرَ ذٰلِكَ يَعْمَلُهَا *
8 وَاِسْتِعْمَالُ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْ هٰذَا اَحَرُّ * فَٱلْمَاضِي صَانِعُ ٱلطِّينِ * وَٱلرَّدِي ٱلتَّعَبِ يَسْعَى مِنْ
ذٰلِكَ ٱلطِّينِ بِعَيْنِهِ اِلَهًا عَطِلًا * ذٰلِكَ ٱلَّذِي مُنْذُ حِينٍ يَسِيرٍ يَسْعَى مِنَ ٱلْاَرْضِ * وَبَعْدَ مُدَّةٍ
قَلِيلَةٍ سَيَذْهَبُ اِلَى ٱلَّتِي اُخِذَ مِنْهَا * يُطَالَبُ بِدَيْنِ نَفْسِهِ * بَلِ ٱلْاِهْتِمَامُ عِنْدَهُ لَا بِاَنَّهُ مُزْمِعٌ اَنْ
9 يَسْعَى وَيَتْعَبَ * وَلَا بِاَنَّ لَهُ عَمَلَ مُدَّةٍ قَصِيرَةٍ * بَلْ اَنَّ يُمَارِيَ عُمَّالَ ٱلذَّهَبِ وَصَانِعِي ٱلْفِضَّةِ * وَيُسَابِهَ
صَانِعِي ٱلنُّحَاسِ * اِذْ يَسْعَى رِدَالَهُ يَعْمَلُهَا سَرِفًا * فَعَلَيْهِ رَمَادًا * وَرِجَاؤُهُ اَسَدُّ حَقَارَةٍ مِنَ ٱلتُّرَابِ * وَعَنْ
10 11 اَسَدَّ هَوَانًا مِنَ ٱلطِّينِ * لِاَنَّهُ جَهِلَ مَنْ خَلَقَهُ * وَنَفَخَ فِيهِ نَفْسًا عَاقِلَةً * وَنَفَخَ فِيهِ رُوحًا حَيًّا *

Quòd si peccemus, tui sumus, & potenti- 2
am tuam jam novimus: si verò minimè peccemus, in tuos tuámque propriete-
tatem nos reputari novimus. Nam nôs- 3
se te, perfecta justitia est; & tuam nôs-
se potentiam, est immortalitatis origo.
Neque enim seduxit nos pessima excogi- 4
tatio artis humanæ, neque labor ornatûs
nullam afferentis utilitatem, aut species
cum tincturis colores suos super eam va-
riantibus. Quarum aspectus insipien- 5
tem ad sui concupiscentiam inducit, ut
expetat speciem figuræ mortuæ non am-
bulantis. Sunt autem malorum amato- 6
res, & talibus digni expectationibus
tam qui elaborant ea, quàm qui faciunt
& colunt. Nam figulus molle pressans 7
lutum, vem aliquam unicujusque nostrûm
ministerio commodam componit: imò
ex eodem luto vasa servilia, vasa nimi-
rum munda, & his contraria omnia, il-
lius quoad operam similia componit:
cúmque singulorum ex istis, alius sit usus,
opifex argillæ arbiter est. Et improbi la- 8
boris homo *ex ipsamet argilla Deum*
inutilem effingit: ille inquam *qui non*
prid m è terra conditus, post breve tem-
pus ad eam redibit è qua desumptus est,
de animæ suæ ratione poscendus. Imò 9
cura apud ipsum est, non quòd ærumnam
ac laborem sit passurus, neque quòd exigui
temporis opera se maneat; sed ut imite-
tur aurifices & fabros argentarios, &
adæquet fabros æravios, componendo
abominationem quam glo ia munit. Sanè 10
cor ejus cinis est, & spes ejus pulvere vi-
lior, ætasque ipsius luto abjectior: Quo- 11
niam ignorat eum qui creavit ipsum, in-
spiravit in illum animam intelligentem,
& spiritum vitalem inflavit in eum.

Verſio VULG. LAT.

Sed & æſtimaverunt luſum eſſe vitam noſtram, & converſationem vitæ compoſitam ad lucrum, & oportere undecunque etiam ex malo acquirere. Hic enim ſcit ſe ſuper omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculptilia fingit. Omnes enim inſipientes, & infelices ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt inimici populi tui, & imperantes illi : Quoniam omnia idola nationum deos æſtimaverunt, quibus neque oculorum uſus eſt ad videndum, neq; nares ad percipiendum ſpiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, ſed & pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos : & qui ſpiritum mutuatus eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi ſimile homo poterit deũ fingere. Cùm enim ſit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim eſt ipſe his quos colit, quia ipſe quidẽ vixit, cùm eſſet mortalis, illi autẽ nunquã. Sed & animalia miſerrima coluntinſenſata enim comparata his, illis ſunt deteriora. Sed nec aſpectu aliquis ex his animalibus bona poteſt conſpicere. Effugerunt autẽ Dei laudem, & benedictionẽ ejꝰ.

CAP. XVI.

Propter hæc, & per his ſimilia paſſi ſunt dignè tormenta, & per multitudinem beſtiarũ exterminata ſunt. Pro quibus tormentis benè diſpoſuiſti populum tuum, quibus dediſti concupiſcentiam delectamenti ſui, novum ſaporem, eſcam parans eis ortygometram :

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

† (ι) Αλλ' ἐλογίσαντο παίγνιον τὸν βίον ἡμῶν, † καὶ † βίον πανηγυρισμὸν ὀπίκαρδον † ζῆν γάρ (κ) φησιν ὅταν δὲ κἂν ὀκ κακῶ ποιῶσιν. † Οὗτος γὰρ παρὰ πάντας οἶδεν ὅτι ἁμαρτάνει, † ὕλης γεώδους (λ) ἐνδρασὶ σκεύη καὶ γλυπτὰ δημιουργῶν. † (μ) Πάντες δ' ἀφρονέσταλοι καὶ πάλαντες ὑπὲρ (ν) ψυχὴν νηπίοι, ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ σου καὶ καθ' ὅλας κυριεύσαντες αὐτῶν. † (ξ) Ὅτι καὶ πάντα τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἐλογίσθησαν θεοὶ, οἷς οὔτε ὄμμάτων χρῆσις εἰς θεωρίαν, οὔτε ῥῖνες εἰς συνολκὴν ἀέρος, οὔτε ὦτα ἀκούειν, οὔτε δάκτυλοι χειρῶν εἰς ψηλάφησιν, καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἀργοὶ πρὸς ἐπίβασιν. † Ἀνθρωπος γὰρ ἐποίησεν αὐτούς, † καὶ τὸ πνεῦμα δεδανεισμένον ἔπλασεν αὐτός. † οὐδεὶς (ο) δὲ αὐτῷ ὅμοιον ἀνθρωπος ἰσχύσει πλάσαι θεόν· † Θνητὸς ὢν νεκρὸν ἐργάζεται χερσὶν ἀνόμοις. † (π) κρείττων γὰρ ὅτι † (ρ) σπασμάτων ὢν αὐτὸς μὲν ἔζησεν, ἐκεῖνα δὲ οὐδέποτε. † Καὶ τὰ ζῶα δὲ τὰ ἔχθιστα σέβονται, † ἄνοια γὰρ συγκεινόμενα † ἄλλων ὅτι χείρονα.

† Οὐδὲ ὅσον ὀπιποθῆσαι ὡς ἐν ζώων ὄψει καλὰ τυγχάνει, † ἐκπέφυγε δὲ καὶ † τὸν θεὸν ἔπαινον καὶ † εὐλογίαν αὐτοῦ.

MS. A. (ι) Αλλὰ (κ) φασιν (λ) ἐνδρασὶ (μ) Πάντων (ν) ψυχὰς νηπίων, (ξ) Ὅτι πάντα τὰ εἴδωλα (ο) δὲ ἀνθρώπων ὅμοιον ἰσχύει (π) κρίσσων (ρ) σπασμάτων

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

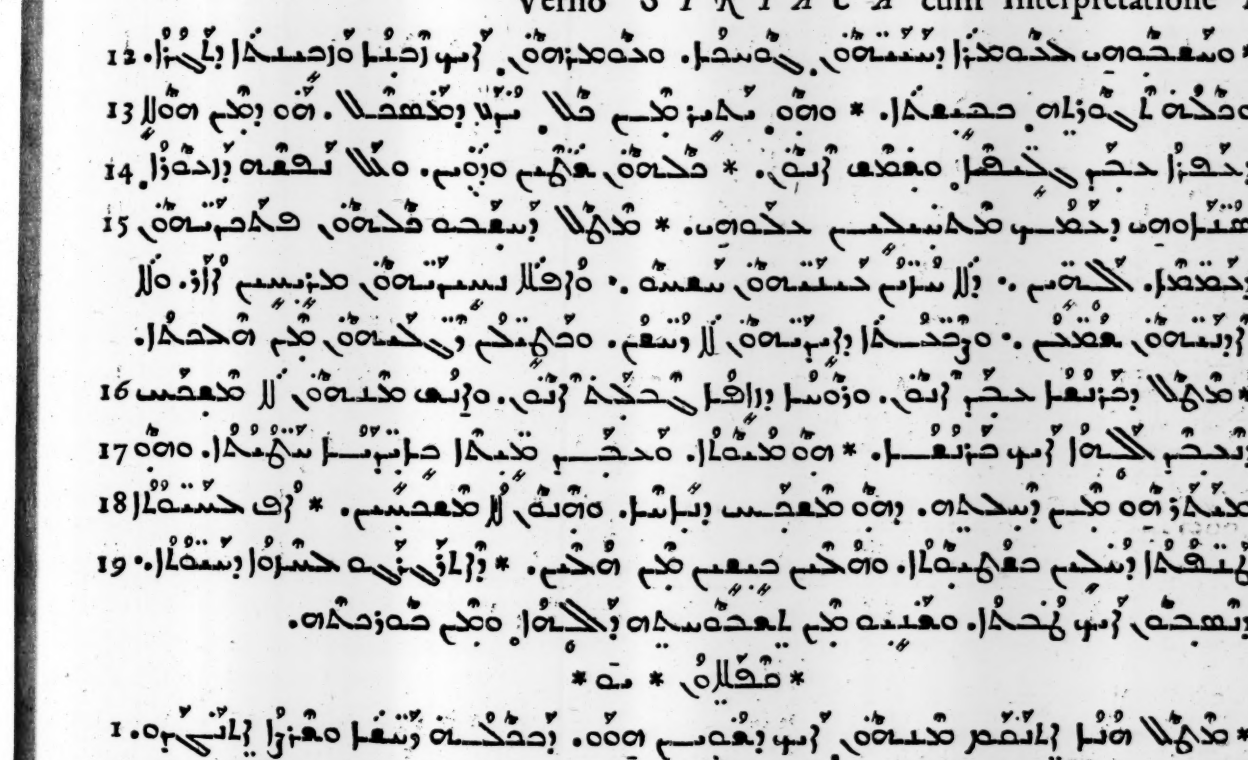

Imò ineolatum vitæ ſuæ luſum reputant, & vitam ſuam tanquam emptionem & rem emptam mercatoris. Tota hujus mercatura in malo conſiſtit, Et ipſe meliùs quàm omnes novit ſe peccare, qui ex terrea materia ſculptilia fabricat, iiſque ſervit. Omnes iſti inſipientes ſunt ac infelices, & in parvi animam hoſtes populi tui vim exercent : Eò quòd omnia ſimulachra gentium deos arbitrentur, quorum neque oculi quicquam vident, neque nares aërem olfaciunt, nec aures audiunt, neque digiti manuum reptant, & pedes ad greſſum ſunt inhabiles. Quandoquidem homo fabricavit eos, & ſpiritus *hominis* ſcelerati eoſdem finxit : nemo autem illorum fabricare poteſt deum homini ſimilem. Ipſe mortalis eſt, & manibus nefariis mortuos effinxit ; ipſe tamen præſtantior eſt ſuo numine, quoniam ipſe vivere poteſt, illa verò non poſſunt. Turpia quoque animalia ſtultè colunt : & iſti ſunt illis deteriores ; Quòd aſpectum animalium *adeò* expetiverint, ut quaſi rem bonam acceperint, à gloria verò Dei ejuſque benedictione abſceſſerint.

CAP. XVI.

Propterea puniti fuerunt prout merebantur, quoniam omnigeno reptili & inſecto percuſſi fuerunt. Erga popu I um verò tuum plurimis uſus es beneficiis, eſcam adducens peregrinam appetitui eorum, & alimentum coturnicis adducens eis pro appetentia eorum.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

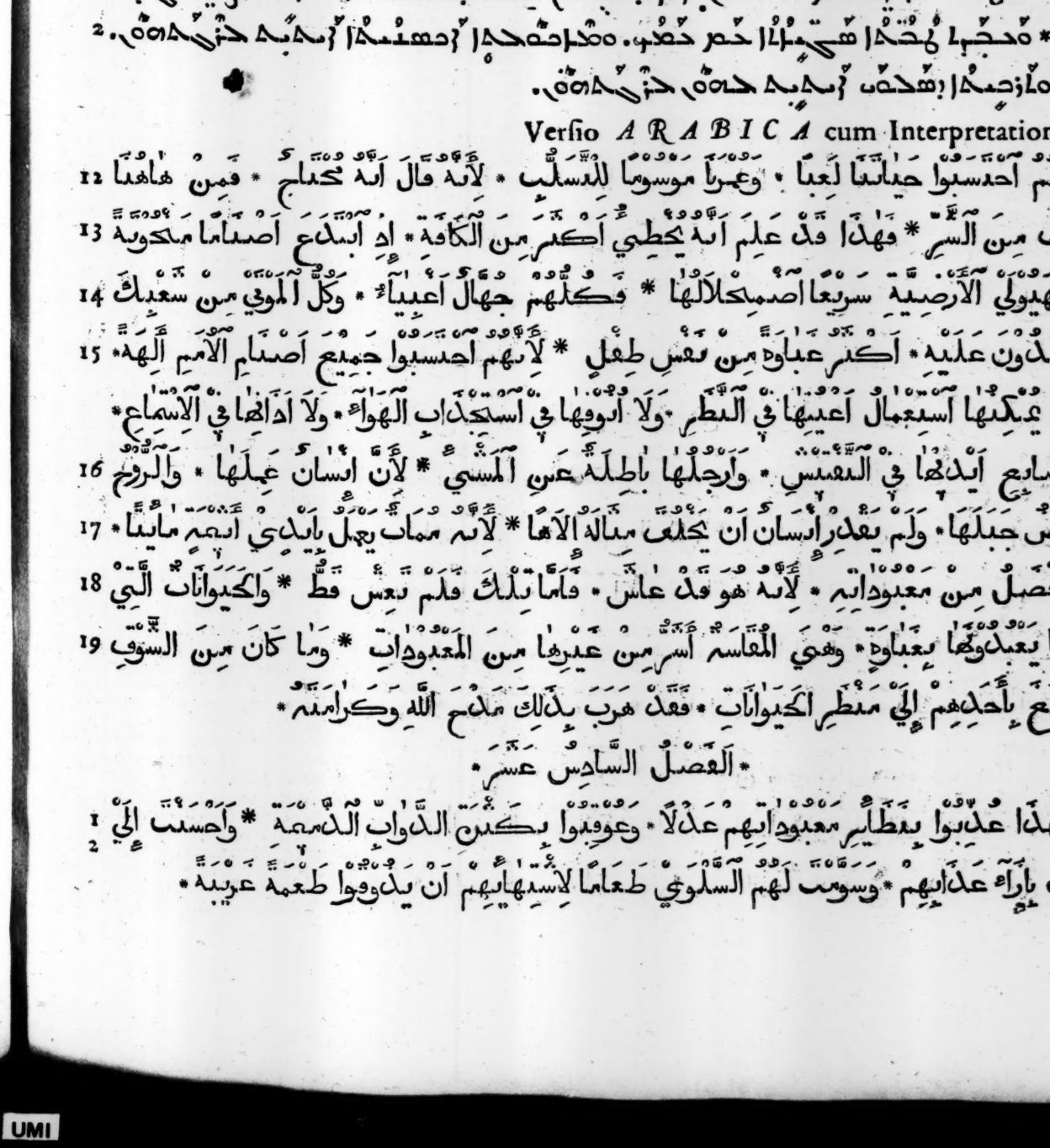

Verùm iſti vitam noſtram ludum exiſtimant, & noſtram ætatem prædæ deſtinatam. Namquia dicit egenum ſe eſſe, hinc eſt ut lucrum ex malo quæritet. Et iſte quidem novit ſe graviùs peccare quàm omnes, dum idola fabricat excisa è materia terreſtri brevi diſſolvenda. Imò omnes inſipientes ſunt ac ſtolidi ; omnéſque mortui inter populum tuum, qui dominantur in eum, ſtultiores ſunt animo pueri ; Quia cuncta Gentium idola deos æſtimant, quibus impoſſibilis eſt uſus oculorum ad videndum, & narium ad attrahendum aërem, aurium ad audiendum, & digitorum manuum ad palpandum ; & quorum pedes ad gradiendum inutiles. Nam homo fecit ea, & ſpiritus mutuò acceptus effinxit illa: nec valet homo ſimilem ſibi deum creare ; Quoniam ipſe mortalis ſceleratis manibus mortuum fabricat ; quoniam ipſe præſtantior eſt numinibus ſuis: quandoquidem ipſe quidem vixit, illa verò nunquam vixêre. Præterea belluas quas derident, ſtultè colunt ; quæ comparatæ, ſunt aliis numinibus deteriores. Pérque appetentiam aſpectûs animalium, quâ quis eorum tangitur, laudem & honorem Dei refugit.

CAP. XVI.

Quamobrem per ſimilia numinibus ſuis juſtè puniti ſunt, & per multitudinem beſtiarum deſpectarum. Populo verò tuo, contra cruciatum illorum, beneficiſti ; & parâſti eis coturnicem in cibum, propter appetentiam eorum guſtandi ſaporem peregrinum.

Versio VULG. LA.

3 Ut illi quidem concupiscentes escā propter ea, quæ illis ostensa & missa sunt, etiam à necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novā
4 gustaverunt escam. Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantùm ostendere quemadmo-
5 dum inimici eorum exterminabantur. Etenim cum illis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. Sed non in per-
6 petuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemo-
7 rationem mandati legis tuæ. Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omni-
8 um salvatorē: In hoc autē ostendisti inimicis nostris,
9 quia tu es, qui liberas ab omni malo. Illos enim locustarum & muscarū occiderunt morsus, & non est inventa sanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujus-
10 cemodi exterminari. Filios autem tuos, nec draconū venenatorū vicerunt dentes: misericordia enim tua ad-
11 veniens sanabat illos. In memoria enim sermonū tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti ad-
12 jutorio. Etenim neque herba, neq; malagma sanavit
13 eos, sed tuus, Dñe, sermo, qui sanat omnia. Tu es enim, Dñe, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis
14 ad portas mortis, & reducis: Homo autem occidit quidem per malitiam, & cùm exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta est:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 Ἵνα οἰκεῖοι μὲ ὀπιθυμῆτες γενῶν, †(β) διὰ τ ἀδέχθειαν τ ἐπαπ-
εσταλμένων † κ τ ἀναγκαίαν ὄρεξιν ἀποτέφωνται. †(γ) αὐτοὶ γ ἐπ'
4 ὀλίγον ἐνδείᾳ ἡνώμενοι † κ ξένης μετάλωσι χάρισες. †Εδει γὰρ
οἰκείοις μὲ ἀπαράπτον ἔνδειαν ἐπιθεῖν τυραννῖδι, † τότοις γ
5 μόνον δειχθῆναι πῶς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐξανιζονλο. † Καὶ γὰρ
ὅτε αὐτοῖς δεινὸς ἐπῆλθε θηείων ὀργὴ, † σύγκασί τε σκολιῶν
6 διεφθείρονλο ὄφεων, † Οὐ μέχει τέλες ἔμεινεν ἡ ὀργή σε. † Εἰς
νεθεσίαν γ πρὸς ὀλίγον ἐταράχθη, † σύμβολον ἔχονλες σωτηρίας,
7 εἰς ἀνάμνησιν ἐντολῆς (δ)νόμε σε. † Ὁ γὰρ ἐπιστραφεὶς ἐ διὰ τὸ
8 θεωρέμενον ἐσώζετο, † ἀλλὰ διὰ σὲ τ πάντων σωτῆρα. † Καὶ ἐν
τότῳ γ ἔπεισας τὲς ἐχθρὲς ἡμῶν, † ὅτι σὺ εἶ ὁ ῥυόμενος ἐκ παντὸς
9 κακῦ. † Οὓς μὲν γὰρ ἀκρίδων κ μυῶν ἀπέκλεινε θάνατος, † κ οὐχ
εὑρέθη ἴαμα τῆ ψυχῆ αὐτῶν, † ὅτι ἄξιοι ἦσαν ἀπὸ τοιότων κολα-
10 δᾶναι. †Τὲς γ υἱές σε ἐδὲ ἰοβόλων δρακόνλων ἐνίκησαν ὀδόνλες,
11 †τὸ ἔλεός γάρ σε ἀντιπαρῆλθε κ ἰάσατο αὐτές. †Εἰς γὰρ ἀπόμνησιν
τ λογίων σε (ε)ἐνεκεντρίζονλο, † κ ὀξέως διεσώζοντο, † ἵνα μὴ εἰς
βαθεῖαν ἐμπεσόντες λήθλν, ἀχρίατοι γένωνται τ σῆς ἐνεργεσίας.
12 † Καὶ γὰρ ὅτε βοτάνη ὅτε μάλαγμα ἐθεράπευσεν αὐτές, † ἀλλὰ ὁ
13 σὸς κύριε λόγος ὁ (ζ) πάντα ἰώμενος. † Σὺ γὰρ ζωῆς κ θανάτε
ἐξεσίαν ἔχεις, † κ καλάγεις εἰς πύλας ᾅδε κ ἀνάγεις. †Ἄν-
14 θρωπος γ ἀποκτέννει μὲν τῇ κακίᾳ αὐτῦ, † ἐξελθὸν γ πνεῦμα ἐκ
ἀναστρέφει, ἐδὲ ἀναλύ ψυχὴν ἐδεξαληφθεῖσ᾽.

MS. A. (β) διὰ τ δχθεῖσ᾽ τ (γ) ἕτοι (δ) νόμον (ε) ἐνεκεντρίζονλο, (ζ) πάντας

3 *ut illi quidem concupiscentes escam, propter (a) odiosam deformitatem eorum quæ immissa sunt, etiam*
à necessaria concupiscentia averterentur: hi autem in brevi inopes facti etiam novam gustarent
4 *escam. Oportebat enim illis quidem inevitabilem*
supervenire inopiam exercentibus tyrannidem, his
autem tantum ostendi, quemadmodum inimici ip-
5 *sorum exterminabantur. Etenim cum his super-*
venit sæva bestiarum ira, & morsibus perver-
6 *sorum colubrorum exterminabantur; Non usque*
in finem ira tua permansit: sed ad correptionem
in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad
7 *cōmemorationem mandati legis tuæ. Qui enim con-*
versus est; non per hoc, quod videbat, sanabatur,
8 *sed per te omnium salvatorem. Et in hoc autem*
ostendisti inimicis nostris, quia tu es qui liberas
9 *ab omni malo. Illos enim locustarum & musca-*
rum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas
animæ illorum, quia digni erant ab hujusmodi ex-
10 *terminari. Filios autem tuos, nec venenatorum*
draconum vicerunt dentes. Misericordia enim tua
11 *ex adverso adveniens sanabat illos. In memo-*
riam enim sermonum tuorum examinabantur, &
velociter salvabantur, ne in altam incidentes ob-
livionem non possent uti tuo adjutorio. Etenim
12 *neq; herba, neq; malagma sanavit eos, sed tuus Do-*
mine sermo, qui sanat omnia. Tu enim vitæ &
13 *mortis habes potestatem, & deducis ad portas in-*
ferni, & reducis. Homo autem occidit quidem
14 *per malitiam suam, egressum autem spiritum non facit reverti, nec revocat animam, quæ recepta est.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 Escam appetentibus misisti, & in appetentiis suis perverterunt se: & parum quid postulantes, fruiti sunt escâ quam ignorabant, animosque sumpserunt; nec denegâsti eis quod erat ipsis necessarium. Illis quidem propter
4 impuritatem & sævitiâ suam, famem & pauper-
tatem misisti: his autem ostendisti quòd
5 hostes eorum flagellaveris. Super istos iram
serpentum adduxisti, & serpentes perniciosè
6 momorderunt eos: Verùm non ad extermi-
nium fuit ira, sed ad correptionem aliquan-
tulum correpti fuerunt; ut qui vivi erant,
7 recordarentur mandati legis tuæ. Nam qui
pœnitentiam egit, non quòd potentiam vi-
derit, servatus est, sed per te, tu siquidem es o-
8 mnium servator. Et per hæc hostibus nostris
persuasisti te esse qui liberas ab omnib⁹ ma-
9 lis. Illos enim locustæ ac muscæ mordebant,
& moriebantur: nec ulla fuit animabus eo-
rum medela, quia digni erant qui hisce rebus
10 punirentur. At filii tui draconum dentes &
capita eorum superârunt, quia gratiam tuam
11 mittens curâsti eos; Et ut verborum tuorum
memores essent, liberâsti eos; & festinans
recreâsti eos, ne in profundum usque ruentes
oblivisserentur tui: quia *nimirùm* digni e-
12 rant beneficiis tuis. Non enim radices neque
malagmata sanârunt eos, sed sermo tuus Dñe,
13 qui omnia sanat. Quippe tu necis ac vitæ
potestatem habes, deprimis eos ad portas in-
14 ferorum, & extrahis. Homo quidem occidit
quempiam malitiâ suâ, sed spiritus egressus
non revertitur, nec redit spiritus, anima *scilicet* quæ aufertur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 *Itaque illi quidem cùm cibum appetivissent, ob res immissas, sese contrahunt etiam ab appetitu necessario: illi verò egestate ad breve tempus tacti, peregrini saporis escâ fruuntur. Necessitas enim*
4 *postulabat ut illi, quum essent rebelles nefarii, inevitabilis accideret cruciatus: hi autem viderent tantùm quomodo cruciaventur hostes eorum. Et quan-*
5 *vis invasisset eos ira bestiarum sæva, & dirís serpentum morsibus consumpti essent: Ira tamen tua non ad finem us-*
6 *que duravit; quandoquidem fuerunt ad breve tempus perturbati, ut commonefierent: cessitque id eis in signum salutis, quod legis tuæ mandatum illis in memo-*
7 *riam reduceret. Qui enim ex eis con-*
versus est, nequaquam liberatus est ob id quod vidit; sed propter te ô Servator o-
8 *mnium, servatus est. Ac per id hosti-*
bus persuasisti te eum esse qui salutem præstes ab omni malo; Quòd illos lo-
9 *custarum et muscarum ictus peremerunt, nec inventum est animabius eorum remedium; quippe digni erant qui hujusmodi rebus punirentur: Filiis verò tuis*
10 *haudquaquam nocuerunt dentes draconum spiventium venenum; enimverò misericordia tua occurrens eis, sanavit illos. Hæc autem gustaverunt, ut sermo-*
11 *nes tuos in memoriam revocarent: celeriterque servati fuerunt, ne in profundâ oblivionem prolapsi à memoria beneficiorum tuorum distinerentur. Neque enim*
12 *radicum mercator aut malagma sanavit eos, sed verbū tuum O sanans omnia*
13 *Domine: Tibi siquidem est in vitam ac mortem potestas, deprimis ad portas inferni, & elevas. Homo quidem occidit*
14 *suo dolo, egressûsque spiritus non revertitur, neque redit anima assumpta.*

Versio VULG. LAT.

15 Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes
16 enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui fla-
gellati sunt : novis aquis, & grandinibus, & pluviis
17 persecutionem passi, & per ignem consumpti. Quod
enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit,
plus ignis valebat : vindex est enim orbis justorum.
18 Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne com-
burerentur quæ ad impios missa erant animalia : sed
ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiun-
19 tur persecutionem. Et quodam tempore in aqua su-
pra virtutem ignis, exardescebat undique, ut iniquæ
20 terræ nationem exterminaret. Pro quibus angelorum
esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de
cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentũ
21 in se habentem, & omnis saporis suavitatem. Sub-
stantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios ha-
bes, ostendebat : & deserviens uniuscujusque voluntā-
ti, ad quod quisque volebat, convertebatur. Nix autem
& glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant :
ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat
23 ignis ardens in grandine & pluvia coruscans. Hic
autem iterùm ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis
24 oblitus est. Creatura enim tibi Factori deserviens,
exardescit in tormentum adversùs injustos : & lenior
fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp Cum Translatione LATINA.

15 Τῶ γὰρ σὴν χεῖρα φυγεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. † Ἀρνέμενοι γάρ σε οἱ ἀσε-
16 βεῖς, † ὧν ἰσχὺϊ βεβαχίονός σου ἐμαστιγώθησαν, † ξένοις ὑετοῖς καὶ
χαλάζαις καὶ ὄμβροις † διωκόμενοι ἀπαραιτήτοις, † καὶ πυρὶ κατανα-
17 λισκόμενοι. † Τὸ γὰρ θαυμασιώτατον, ἐν τῷ πάντα σβεννῦντι ὕδατι
† πλεῖον ἐνήργει τὸ πῦρ, † ὑπέρμαχον γὰρ ὁ κόσμος δίκαιον.
18 † Ποτὲ μὲν γὰρ ἡμειοῦτο φλὸξ, † ἵνα μὴ καταφλέξῃ τὰ ἐπ' ἀσεβεῖς
ἀπεσταλμένα ζῶα, (ϑ) † ἀλλ' αὐτοὶ βλέποντες ἴδωσιν, ὅτι θεῷ κείσε-
19 (ι) ἐλαύνονται. † Ποτὲ δὲ καὶ μεταξὺ ὕδατος ὑπὲρ † πυρὸς
δύναμιν φλέγει, † ἵνα ἀδίκου γῆς γενήματα (κ) διαφθείρῃ.
† Ἀνθ' ὧν ἀγγέλων τροφὴν ἐχόρτασας † λαόν σου, † καὶ ἕτοιμον
(λ) ἄρτον αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ ἔπεμψας ἀκοπιάτους, † πᾶ-
σαν ἡδονὴν ἐχούσας καὶ πρὸς πᾶσαν ἀρμόνιον γεῦσιν. † Ἡ
μὲν γὰρ ὑπόστασίς σου τῶν (μ) σῶν γλυκύτητα πρὸς τέκνα
ἐνεφάνισε, † τῇ δὲ τῶν προσφερομένη ὀπτυμία ὑπηρετῶν, † πρὸς ὅ
22 τι ἐζέλετο μεταβιβάζετο. † Χιὼν δὲ καὶ κρύσταλλος (ν) ὑπέμενε πῦρ,
καὶ οὐκ ἐτήκετο, † ἵνα γνῶσιν ὅτι τοὺς ἐν (ξ) ἐχθροῖς καρποὺς καταφλέγει
πῦρ φλεγόμενον ἐν τῇ χαλάζῃ † καὶ ἐν τοῖς ὑετοῖς διασπάπον.
23 † Τοῦτο (ο) πάλιν δ' ἵνα τραφῶσι δίκαιοι, † καὶ τὸ ἰδίας (π) ὀπλελῆσθαι
δυνάμεως. † Ἡ γὰρ (ρ) κτίσις σοι τῷ ποιήσαντι ὑπηρετοῦσα, † ἐπι-
τόνως εἰς κόλασιν κατὰ τῶν ἀδίκων, † καὶ ἀνίεται εἰς εὐεργεσίαν ὑπὲρ
τῶν (σ) εἰς σὲ πεποιθότων.

MS. A. (ν) δικαίοις. (ϑ) ἀλλὰ (ι) ἐλαύνωνται. (κ) καταφθείρῃ (λ) ἄρτον
ἀπ' οὐρανοῦ παρέχας αὐτοῖς ἀκοπίασας, (μ) σὸν πρὸς τέκνα ἐνεφάνιζεν
γλυκύτητα, τῇ δὲ (ν) ὑπέμενε (ξ) ἐθνῶν (ο) δὲ πάλιν ἵνα (π) ὀπλέλησαι
(ρ) κλῆσις (σ) ἐπὶ σοὶ

*Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim nosse te impii, per fortitudinem brachii 15 16
tui flagellati sunt, novis pluviis, & grandinibus, & imbribus persequutionem passi inevitabilibus, & per ignem consumpti. Quod enim maximè mira- 17
bile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat. Vindex enim est orbis, justorum. Quo- 18
dam enim tempore mansuetabatur quidem ignis, ne comboreret, quæ ad impios missa erat, animalia; sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiuntur persequutionem. Quodam autem tem- 19
pore, & in aqua supra virtutem ignis ardebat, ut iniquæ terræ germina exterminaret. Pro quibus 20
angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & accommodatum ad omnem gustum. Substantia enim tua dulcedi- 21
nem tuam in filios ostendebat : & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur. Nix autem & glacies sustine- 22
bant vim ignis, & non tabescebant, ut scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens, in grandine & in pluviis coruscans. Hic 23
autem iterùm, ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deserviens, excandescit in tormentum adversùs injustos, & lenior fit ad benefaciendum pro 24
his qui in te confidunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 ... * ...
16 ...
17 ... * ...
18 ... * ...
19 ... * ...
20 ... * ...
21 ... * ...
22 ...
23 ...
24 ...

Nemo autem effugere potest manus tuas. 15
Impios enim qui te negârunt, brachii tui ro- 16
bore flagellâsti, mutans eis pluviam in lapi-
des grandinis, nemine liberante exagitans
illos, igneque consumens, quem (ad ma-
gnam gloriam tuam) aquæ non extinxerunt.
Atque hoc præstantissimum est, quod in a- 17
quis ignem extinguere natis, magis inflam-
mabatur ignis : nimirum tota creatura justis
auxiliatur in bello. Te volente mitigatus 18
est ignis quin combureret animalia quæ in
impios immisisti : ita ut ipsi videntes, credi-
derint quòd sentientiâ Dei judicabantur. Te 19
etiam volente exardescit ignis in aquis, &
inflammatur ad comburendos fructus terræ
sceleſtorum. Tu quoque angelorum esâ 20
refecisti populum tuum, & panem paratum
de cœlo dedisti eis citra laborem, omni dul-
cedine suaviorem, cunctisque saporibus ju-
cundiorem. Et apparatus tuos palàm de- 21
disti filiis tuis dulcedinem, & secundùm ap-
petitus eorum subservisti eis, & pro cujus-
que voluntate temperabatur ei. In nive & 22
glacie stetit ignis, nec liquefactæ sunt : ut
scirent fructus inimicorum igne intra gran-
dinem ardente vastatos. Inter lapides quo- 23
que grandinis & pluviam dedisti volumi-
na, ut secernerentur justi, nec oblivisceren-
tur potentiam tuam. Tibi enim tota crea- 24
tura tua subjecta est : & punitionem scele-
ratis decrevisti, & his qui tibi sunt freti,
dedisti sanitatem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وَالهَرَبُ مِن يَدِكَ هُوَ عَيرُ مُمكِنٍ * وَاِذاً عَرَفَت اَنَّ المُنافِقِينَ يَاجَدُوكَ جُلِدُوا بِعُوهِ سَاعِدِكَ *
16
وَاصطُهِدُوا بِاَمطَارٍ عَرِيبَةٍ * وَبِالبَرَدِ وَسُيُولٍ لَا اَعفَاءَ مِنهَا * وَاُبِيدُوا بِالنَّارِ * لِاَنَّ الاَمرَ المُعجِزَ 17
فِي المَاءِ الَّذِي يُطفِي كُلَّ شَيءٍ اَنَّ فِعلَتِ النَّارِ فِيهِ اَكثَرُ * لِاَنَّ العَالَمَ هُوَ مُوازِرٌ لِلمُعتَدِلِينَ *
* لِاَنَّ اللَّهِيبَ صَارَ مَرَّةً اَنسًا * لِكَيلَا يَلهَبَ الحَيَوَانُ المُرسَلُ عَلَى المُنافِقِينَ * بَل اِذَا رَاَوا ذَلِكَ 18
هُوَلَاءِ يَعلَمُونَ اَنَّهُم بِحُكمِ اللهِ يُطرَدُونَ * وَدَفعَةً فِي وَسطِ المَاءِ تَاجَجَ فَوقَ النَّارِ المُتَزَايِدَةِ * لِتُبَادَ 19
عَلَّاتُ الاَرضِ الظَّالِمَةِ * وَاَطعَمتَ شَعبَكَ عِوَضَهَا طَعَامَ المَلَائِكَةِ * وَاَرسَلتَ لَهُم مِنَ السَّمَاءِ 20
خُبزًا مُعَدًّا بِلَا تَعَبٍ * اَقوَى مِنَ اللَّذَّةِ وَمِن كُلِّ مُستَلَذٍّ * وَمُلَائِمًا كُلَّ مَذَاقَةٍ * لِاَنَّ شَخصَكَ 21
اَظهَرَ حَلَاوَتَكَ لِاَولَادِكَ * فَكَانَ يَتَنَقَّلُ طَعمُهُ لِذَي مَن يَقدَمُ لَهُ * وَيَخدُمُ اِكمَالَ شَهوَتِهِ فِي مَهمَا
اَرَادَ مِنَ الطُّعُومِ * وَاَبدَا الثَّلجَ وَالجَلِيدَ ثَابِتًا مَعَ النَّارِ فَلَم يَذُوبَا * لِيَعرِفُوا اَنَّ اَعمَارَ 22
الاَعدَاءِ اَبَادَهَا النَّارُ المُتَوَقِّدَةُ فِي البَرَدِ * وَالبَارِقَةُ فِي الاَمطَارِ * وَهَذَا اَيضًا اِذَا اُعتُدِيَ بِهِ 23
الصِّدِّيقُونَ يَتَنَاسَونَ هُمُومَهُم * لِاَنَّ البَرِيَّةَ خَادِمَةٌ لَكَ اَيُّهَا البَارِي * فَتَمَدُّ لِعِقَابٍ يُرسَلُ عَلَى 24
الظَّالِمِينَ * وَبِتَكرِيمٍ لِاِحسَانٍ يَصِلُ اِلَى المُتَوَكِّلِينَ عَلَيكَ *

*At manum tuam effugere est impossibile. 15
Cùmque cognovisses quòd impii te ne- 16
garent, vi brachii tui flagellati sunt,
insolitis pluviis, grandinibus, imbribus-
que inevitabilibus exagitati, & igne
consumpti. Nam, quod mirum est, in 17
aquam quæ omnia extinguit, plus egit
ignis : quia nimirum mundus adjutor
justorum est. Flamma enim interdum 18
mitis est reddita, ne immissa in impios
bestias comburevet; sed ut hoc isti vi-
dentes, discerent se judicio Dei exagita-
ri. Interdum autem mediam inter 19
aquam suprema vis ignis inflamm batur, ut proventus impiæ telluris consu-
merentur. Populum verò tuum, pro his 25
rebus, Angelorum esca cibâsti, & panem
de cœlo sine labore paratum, suavitate
omnique re suavi potentiorem, & cuivis
gustui accommodatum, ipsis dimisisti.
Nam figura tua dulcedinem tuam præ- 21
buit liberis tuis, ejusque sapor immuta-
batur apud eum cui offerebatur, & sub-
ministrabat ei summum appetitûs sui in
qualibuscunque saporibus exoptâsset.
Ostendit etiam nivem & glaciem fuis- 22
se cum igne subsistentes, nec liquatas
esse; ut scirent quòd ignis ardens inter
grandines, & inter pluvias coruscans,
fructus inimicorum absumpsisset : Et 23
per eundem rursus justi nutriti, virium
suarum oblivisceretur. Nam creatura 24
tibi ô Creator subserviens, extenditur
ad supplicium in impios immissum; con-
trahitur autem in beneficium fidentibus
te præstandum.

Versio VULG. LAT.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntate eorum, qui
26 à te desiderabant: Ut scirent filii tui, quos dilexisti Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, con-
27 servat. Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat:
28 Ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te a-
29 dorare. Ingrati enim spes tanquam hibernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua supervacua.

CAP. XVII.

1 MAgna sunt enim judicia tua Dñe, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ errave-
2 runt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarũ et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ pro-
3 videntiæ jacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia
4 perturbati. Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & personæ tristes illis appa-
5 rentes pavorem illis præstabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec fiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illã noctem horrendã.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 †Διὰ τοῦτο ἐν τότε εἰς πάντα (τ) μεταβαλλομένη † τῇ παντοδόφ σε
26 δωρεᾷ ὑπηρετεῖ, †πρὸς τὸ τῶν θελόντων θέλησιν· †ἵνα μάθωσιν οἱ
υἱοί σου, οὓς ἠγάπησας, κύριε, †ὅτι οὐκ αἱ γενέσεις τῶν (υ) καρπῶν
τρέφουσιν ἄνθρωπον, † ἀλλὰ τὸ ῥῆμά σου τοὺς σοι πιστεύοντας
27 διατηρεῖ, † Τὸ γὰρ ὑπὸ πυρὸς μὴ φθειρόμενον, † ἁπλῶς ὑπὸ βρα-
28 χείας ἀκτῖνος ἡλίου θερμαινόμενον ἐτήκετο· †Ὅπως γνωσὸν ᾖ,
ὅτι δεῖ (φ) φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου, † καὶ πρὸς ἀνατολὴν
29 φωτὸς ὑπισχνεῖσθαί σοι. † Ἀχαρείστου γὰρ ἐλπὶς ὡς (χ) χειμερινὴ
πάχνη ταπήσεται, † καὶ ῥυήσεται ὡς ὕδωρ ἄχρηστον.

MS. A. (τ) μεταλλομένη (υ) ἀνθρώπων (φ) φθάνειν (χ) χειμερινὴ

ΚΕΦ. ιζ'.

1 †Μεγάλαι γάρ σου αἱ κρίσεις καὶ δυσδιήγητοι· † διὰ τοῦτο
2 ἀπαίδευτοι ψυχαὶ ἐπλανήθησαν. †Ὑπολήπτορες γὰρ καθαρωτάτην ἔθνους ἁγίου ἄνομοι, † δέσμιοι σκότους καὶ μακρᾶς πεπτηκότες
νυκτὸς, † (α) κατακλεισθέντες ἀφ' οἴκων, φυγάδες τῆς αἰωνίου προνοίας
3 ἔκειντο. † Λανθάνειν γὰρ νομίζοντες ἐπὶ κρυφαίοις ἁμαρτήμασιν,
† ἀφειγῶν λήθης παρακαλύμματι †(β) ἐσκορπίσθησαν θαμβούμενοι δι-
4 γῶς † καὶ ἐνδιάλειπτον ὀπτασιαζόμενοι. † Οὐδὲ γὰρ ὁ κατέχων αὐτοὺς
(γ) μυχὸς ἀφόβους διεφύλαττεν, † ἦχοι δὲ κατασείοντες αὐτοὺς
παρεκύμπτων, καὶ φάσματα ἀμβλύτητος κατ' αὐτῶν προσώπους ἐνεφανίζετο·
5 † Καὶ πυρὸς μὲν ὑπήμια βία κατέσχυε φωτίζειν, † ἔτε ἄστρων λαμπροτέροι φλόγες κατανγάζειν ἠθύμουν † καὶ συγκλὴν ἐπήλθε νύκτα.

MS. A. (α) *κατακλεισθέντες (β) ἐσκορπίσθησαν (γ)* μῦθος ἀφόβους διεφύλαττεν,

Propter hoc & tunc in omnia transfigurata omniũ 25
nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntatem eorũ
qui desiderabant: Ut scirent filii tui, quos dile- 26
xisti Domine, quoniam non nativitates fructuum
pascunt hominem, sed sermo tuus hos qui in te cre-
diderunt, conservat. Quod enim ab igne non po- 27
terat exterminari, statim ab exiguo Solis radio ca-
lefactum tabescebat: Ut notum esset, quoniam 28
oportet prævenire Solem ad benedictionem tuam, &
ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes, tan- 29
quam hybernalis glacies, tabescet, & disperiet tan-
quam aqua supervacua.

CAP. XVII.

MAgna enim sunt judicia tua, & inenarrabi- 1
lia. Propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt.
Dum enim persuasum habent iniqui dominari nati- 2
oni (a) sanctæ; vinculis tenebrarum, & longæ no-
ctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ
providentiæ, jacuerunt. Dum enim putant se latere 3
in obscuris peccatis; tenebroso oblivionis velamen-
to dispersi sunt, paventes horrendè, & spectris con-
turbati. Neque enim quæ continebat illos spelunca, 4
sine timore custodiebat: sed sonitus cum impetu de-
scendentes ipsis obstrepebant, & visiones tristes
mœstis vultibus apparebant. Et ignis quidem nul- 5
la vis poterat lumen præbere, nec syderum limpidæ
flammæ illuminare poterant illam noctem horren-
dam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * Propterea in omnia se transformat & inser- 25
vit gratia tua, & unicuiq; pro ipsius voluntã-
te dispensat: Ut filii quos Dñs diligit, disce- 26
rent quòd nequaquam fructuum progenies
alit hominem; sed verbum tuum sibi fidem
præstantes conservat. Frequenter advenit 27
ignis, nec damnũ pertulêre: qui verò ab igne
liquefacti minimè fuerunt, adveniente sole
cum æstu suo, liquefacti sunt: Ut scirent solé 28
etiam surgere cum gratiarum actione, & lu-
cis suæ ortu ad te prævenire. Nam spes ini- 29
quorum tanquam glacies hyemalis liquescet,
& ut vilis aqua effundetur.

CAP. XVII.

NEmpè magna sunt judicia tua, & narra- 1
tu admiranda; propterea qui de seipsis præ-
sumunt, erraverunt. Peccatores enim qui pu- 2
tabant populũ tuũ Sanctũ se subjecturos, iidé
locustis muscisq; morsi occubuerunt. Vincu-
la tenebrarũ & vectes nocturnos, apud se co-
gitantes, arbitrati sunt opiniones mundi se
vitaturos. Et peccata se sua celaturos arbi- 3
trati, per ea quæ perpetrárunt accusati dis-
persi sunt, & cum stupore paventes conturbati
sunt atq; dejecti. Et caligo quæ occupaverat 4
eos, horrendè conclusit illos, & vox maledi-
ctionis excepit eos, repentè obtenebrati sunt
oculi eorum, & lux non affuit eis. Ignis im- 5
petu dissipati sunt, & flamma eorum lucida
non extinguitur. Arbitrabantur lucem se ha-
bituros in tenebris noctis illius,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* فلهذا موهبتك حينيذ كانت تنقلب الى كل شيء وتخدم في كل طعام نحو مسية المحتاجين 25
اليه * ليعلم بنوك الذين احببتهم يا رب * ان الانسان ما ينعدوه اجناس الاثمار * بل قولك 26
يحفظ المتوكلين عليك * لان ما لم تفسده النار * احماه اليسير من شعاع الشمس * ليكون 27 28
معلوما ان الشمس ينبغي ان تصل الينا * لتشكر لك وبتهيل اليك نحو مشرق الشمس * لان 29
رجاء من لا شكرا له يذوب كجليد شتوي * ويسيل كماء غير نافع *

* الفصل السابع عشر *

* لان احكامك عظمة ومعتاص وصفها * فلذلك طلت النفوس التي لا ادبا لها * لان 1 2
الامم اذا احدوا امة قديسة استبروا عليها * والمقيدون قيدوا بالظلام والليل الطويل * اذا
يحسبوا تحت السقوف وحصلوا هاربين من السياسة الابدية * ظانين ان ما اخطاوا به في 3
الخافي ينكتم بغطاء النسيان الذي لا نور فيه * فسبوا مبهوتين شديدا وفلقوا بالخيالات *
* لان الفاسق الذي امسكهم لم يمكنه يحفظهم غير خائفين * بل اصواتهم بمواصلة 4
لعبها كانت تجرعهم وخيالات غير مبتسمة ابادت من كان وجهه مقطبا * وضوء النار لم 5
يستطع يضيء لا من واحدة * ولا لمعانات النجوم البهية تنير تلك الليلة المدلهمة *

Propterea donum tuum in rem quamli- 25
bet tunc immutabatur, & in omni cibo
pro indigentium voto subserviebat: ut 26
filii tui quos dilexisti O Domine, di-
scerent, hominem nequaquam nutriri
fructuum generibus, sed eloquio tuo eos
qui te fidunt, conservari. Quod enim 27
non vastavit ignis, exiguus solis ra-
dius calefecit. Quo notum esset so- 28
lem ad nos usque pertingere oportere,
ut gratias tibi agamus, teque ad ortum
solis deprecemur. Nam spes ingrati ceu 29
glacies hyemalis liquescet, & more in-
utilis aquæ diffluet.

CAP. XVII.

Quia maxima sunt judicia tua, & 1
narratu difficilia; propterea animæ in-
eruditæ erraverunt. Iniqui enim gen- 2
tem sanctam capientes, se prætulerunt
ei; & potentes tenebrarum longæque
noctis vinculis constricti fuerunt, sub
tectis inclusi; & profugi extiterunt
ab æterna providentia. Quod in oc- 3
cultis perpetrárunt, oblivionis velami-
ne lucis experte latiturum arbitrati,
graviter attonìti dissipati sunt, & phan-
tasmatibus perturbati. Impius enim 4
qui detinuerat eos, non potuit illos
servare impavidos; sed propriæ ipso-
rum voces continuo cum strepitu con-
junctæ perterrebant eos, & phanta-
smata nequaquam hilaria eum cujus tri-
stis erat vultus, consumebant. Lumen 5
quoque ignis ne unâ quidem vice lucere
poterat, neque corúscantes siderum ful-
gores perstiterunt ad atram illam no-
ctem illustrandam:

Versio VULG. LAT.

6 Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore plenus:
& timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei,
7 æstimabant deteriora esse quæ videbantur: Et magi-
cæ artis appositi erant derisus, et sapientiæ gloriæ cor-
8 reptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant
timores & perturbationes expellere se ab anima lan-
9 guente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam
etsi nihil illos ex monstris perturbabat: transitu ani-
malium & serpentium sibilatione commoti, treme-
bundi peribant: & aërem, quem nulla ratione quis
10 effugere posset, negantes se videre. Cùm sit enim ti-
mida nequitia, dat testimonium condemnationis: sem-
11 per enim præsumit sæva, perturbata conscientia. Ni-
hil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorũ.
12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem com-
putat inscientiam ejus causæ, de qua tormentum præ-
13 stat. Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab
infimis, & ab altissimis inferis supervenientem, eun-
14 dem somnum dormientes, Aliquando monstrorum
exagitabantur timore, aliquando animæ deficie-
bant traductione: subitaneus enim illis & insperа-
15 tus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis
decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.
16 Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri labo-
rum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem su-
17 stinebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum
omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut in-
ter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut
vis aquæ decurrentis nimiùm,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Διεφαίνετο δ' αὐτοῖς μόνον † αὐτομάτη πυρὰ φόβου πλήρης,
† (δ) ἐκδιηγεμένους ὑ τῆς μὴ θεωρουμένης ἐκείνης ὄψεως,
7 † ἡγοῦντο χείρω τὰ βλεπόμενα. † Μαγικῆς ὑ ἐμπαίγματα
(ε) καθέκετο τέχνης, † ὑ τῆς ἐπὶ φρονήσει ἀλαζονείας ἔλεγχος
8 ἐφύλαττο. † Οἱ γὰρ ταπεινούμενοι δι' ἀθυμίαν ὑ ταραχὰς ἀπελαύνειν
9 ψυχῆς νοσούσης, † ἦσαν καταγέλαστον ὑπόπτως ἔχοντες. † Καὶ
γὰρ εἰ μηδὲν αὐτοὺς ταραχῶδες ἐφόβει, † κινούμενοι παρόδοις ὑ ἑρπε-
τῶν συριγμοῖς (ζ) ἐκπεπόνθεισαν, † διώλλυντο ἔνδομοι, † ὑ
10 † μηδαμόθεν φάους ἀὴρ φανεὶς ἀρτέμπτος. † Δηλον γὰρ
ἰδίως πονηρία μαρτυρεῖ καταδικαζομένη, † ἀεὶ γὰ προσύληπε τὰ
11 χαλεπὰ ζωοχομοῦσα τῇ ζωοδόκῳ. † (η) Οὐθὲν γάρ ἐστι φόβος, εἰ μὴ
12 προδοσία † ἀπὸ λογισμῶ βοηθημάτων. † Ἐνδοθεν ὑ ἔτι ἧττον
ἡ προσδοκία, † πλείονα λογίζεται † ἄγνοιαν † παρεχούσης † βά-
13 σανον αἰτίας. † Οἱ δὲ † ἀδύνατον ὄντως νύκτα † ὑ ἐξ ἀδυνάτου
14 ᾅδου μυχῶν ἐπελθοῦσ, † † αὐτὸν ὕπνον κοιμώμενοι, Τὰ μὲν
τέρασιν ἠλαύνοντο φαντασμάτων, † τὰ δὲ τῆς ψυχῆς παρελύοντο
προδοσία· † αἰφνίδιος γὰρ αὐτοῖς ὑ ἀπροσδόκητος φόβος ἐπῆλ-
15 θεν. † Εἴτ' ὄντως, ὃς δήποτ' ἦν ὧδ' ἐκεῖ καταπίπτων, † ἐφρουρεῖτο
16 εἰς δὲ ἀσίδηρον εἱρκὴν καλαχισθείς. † Εἴτε γὰρ γεωργὸς ἦν τις,
ἢ ποιμὴν, † ἢ † κατ' ἐρημίαν ἐργάτης μόχθων, † φωληθεὶς ἀ
17 (θ) δυσάλυκτον ἔμενεν ἀνάγκην· † Μιᾷ γὰρ ἁλύσει σκότους πάντες
ἐδέθησαν. † Εἴτε πνεῦμα συρίζον, † ἢ περὶ ἀμοιβαφὲς κλάδους
† (ι) ὀρνέων ἦχος εὐμελής, † ἢ ῥυθμὸς ὕδατος πορευομένου βίᾳ,

MS. A. (δ) ἐκδιηγεμένοι τε τῆς θεωρεμένης (ε) κατέκειντο
(ζ) ἐκπεφοβημένοι, (η) Οὐδὲν (θ) δυσάλυκτον (ι) ἢ ὀρνέων

Apparebat autem illis tantùm subitaneus ignis 6
timore plenus: & timore percussi illius, quæ non
videbatur, speciei, æstimabant deteriora esse quæ
videbantur. Magicæ autem artis illusiones jace- 7
bant, & jactantiæ de sapientia erat correptio cum
contumelia. Illi enim qui promittebant timores, 8
turbationes expellere ab anima languente; hi ri-
diculo timore languebant. Nam etsi nihil illos 9
(d) turbulentum terrefaciebat; transitu animа-
lium, & serpentium sibilatione commoti, tremebundi
peribant, etiam aërem, quem nulla ratione quis effu-
gere posset, negantes videre. Cùm sit enim propriè 10
timida nequitia, (c) dat testimonium condemnatæ:
semper autem præsumit sæva, perturbata per
conscientiam. Nihil enim est timor; nisi proditio 11
auxiliorum, quæ à cogitatione: Et, dum ab intra 12
minor est expectatio, majorem computat inscи-
entiam (d) præbentis tormentum causa. Illi au- 13
tem, qui impotentem verè noctem, & ex impotentis
inferni spelunсis supervenientem, eundem somnum
dormiebant, Partim monstris phantasmatum ex- 14
agitabantur, partim verò animæ deficiebant tra-
ditione. Subitaneus enim illis, & insperatus ti-
mor supervenerat. Deinde sic quicunque illic ce- 15
ciderat; custodiebatur in carcerem sine ferro con-
clusus. Sive enim rusticus quis erat, aut pastor, 16
vel operarius laborum qui in deserto, præocсu-
patus ineffugabilem sustinebat necessitatem. Una 17
enim catena tenebrarum omnes erant colligati:
Sive spiritus sibilans, aut inter spissos ramos avium
sonus suavis, aut rythmus aquæ decurrentis vi,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * At ignis tantùm lucebat eis, cujus nec aspe-
ctum videbant. Acerbum erat spectaculum
7 quod videbant. Arte magicâ uti cogitârunt,
sed in cogitatione superbiæ suæ læsi fuerunt
8 contumeliâ, morsibus, & pavore. Animæ
eorum miserè ductæ fuerunt, & risu ac for-
9 midine ægrotârunt. Et monstra quæque ter-
ruerunt eos, muscæ quidem contaminando,
& serpentia irritando; à volucrum autem
conspectu corruerunt, ac tremebundi perie-
runt; & ab aëre qui nihil est, fugerunt fi-
10 dei desertores, ne crederent. Sua enim
11 ipsorum malitia testatur adversùs eos, illósque
condemnat, quòd scelera pepetrârint, &
12 cogitationum suarum tenaces fuerint. Quid
est metus eorum, nisi proditio malitiæ cogi-
13 tationum adjutricis? Qui intus residens,
minora se expectat, cùm ipse major sit quàm
14 illa ignota. Eadem quoque *malitia* causa
est ignominiæ supervenientis, & noctis quæ
nec potest nec valet ab inferis, ob vincula
sua venire; atque hujus somno ii sunt sopiti.
15 In tuo somno cerneres teipsum ad eam *no-*
ctem abduci, & in quicquid cerneres, spira-
16 res; Et citra vincula vinctus tibi videre-
17 ris, & carcere detentus. Et sive rusticus es-
ses, sive pastor, sive agriculturam exercens,
difflueres; & in necessitate quam non spera-
bas, versareris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Sed ignis tantùm ultrò apparuit eis, 6
nullo modo timens vultum illum qui non
cernitur, qui scilicet erat vultuum visi-
bilium pessimus: Ludos artis magicæ & 7
jactantiam prudentiæ humilians, in cor-
reptionem blasphemorum. Nam qui se pro- 8
mittebant laborantis animi pertur batio-
nes pavoremque depulsuros, hos ridiculi
timoris morbo affecit. Nam etsi nihil eos 9
turbulentum territà sset, Vitiosarum ta- 10
men belluarum stipationes, & insectorum
sibili propulsatos illos pavidosque prosti-
gârunt; adeoque aëris intuitum, ex omni
parte fugati recusârunt. Improbitatis 11
enim proprietas est formido, quâ testimo-
nium fertur in illam atque damnatur:
eademque res arduas ac perversas
semper præsumit, & conscientiam oc-
cupat. Nihil enim est metus, nisi puni- 12
tionum expectatio à cogitatione. Cùmque 13
vana spes minor fuerit, major censetur
stultitia quæ tormentum propriæ angustiæ
causam præbet. Ergò illi, cùm occupâs- 14
set eos nox illa quæ verè tolerari non po-
test, ex intolerabilis inferni crypta pro-
veniens, hunc eundem somnum dormie-
bant: Et offuscârunt eos terriculamenta, 15
quorum quædam exterminabant eos
spectrorum portentis, alia spem animi
dissolvebant. Et de repente supervenit eis
timor insperatus. Et hoc modo quicunque 16
illic adverat, quisquis tandem ille fuisset,
tam qui corruerat, quàm qui carcere de-
tentus erat, æternùm manebat in carcere, 17
ferro ac citra ferrum constrictus. Et sive
agricola quis eorum esset, sive pastor, sive
operarius terram colens, degens in de-
serto, hanc infaustam passus est calami-
tatem, eâque tactus:

Versio VULG. LAT.

18 Aut ſonus validꝰ præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus E-
19 cho; deficientes faciebant illos præ timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine,
20 & non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis ſuperpoſita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperventura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant graviores tenebris.

CAP. XVIII.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te:
2 Et qui antè læſi erant, quia non lædebantur, gratias
3 agebant: & ut eſſet differentia, donum petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitii præ-
4 ſtitiſti. Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſeculo
5 dari. Cùm cogitarent juſtorum occidere infantes: & uno expoſito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abſtuliſti, & pariter illos perdidiſti in aqua valida.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

18 †*Ἡ κύπ(Θ) ἀπηνὴς (κ) καλαῤῥιπτομένων πετρῶν, † ἢ σκιρτώντων ζώων ἀθρόω(Θ) ἀδιόρατ(Θ), † ἢ ὠρυομένων (λ) ἀπηνεστάτων θηρίων φωνὴ, † ἢ ἀνταπαχλωμένη(μ) ὀκ κοιλοτάτων ὀρέων ἠχὼ, †(ν) παρέ-
19 λυσεν αὐτὸς ἐκφοβῆσαι. †*Ολ(Θ) γὰρ ὁ κόσμ(Θ) λαμπρῷ κατελάμ-
20 πετο φωτὶ, † καὶ ἀπεμποδίστοις ζωγήσει ἔργοις. † Μόνοις δὲ ἐκείνοις (ξ) ἐπιτέτατο βαρεῖα νὺξ, † εἰκὼν τῶ μέλλοντ(Θ) αὐτὸς σκοτεινιάζειν σκότος, † ἑαυτοῖς δὲ ἦσαν βαρύτεροι σκότους.

MS. A. (α) καλαιρεθομένων (λ) ἀπηνέστατ(Θ) (μ) ἐκ κοιλότητ(Θ) (ν) παῦλαν (ξ) ἐπίταλο

ΚΕΦ. ιη'.

1 †Τοῖς δὲ ὁσίοις ζω μέγιστον ἦν φῶς, † ὧν φωνὴν μὲν ἀκούοντες, μορφὴν δὲ οὐχ ὁρῶντες, ὅτι μὲ (α) ἐν καὶνοῖς ἐπεπόνθεσαν, ἐμα-
2 κάριζον, †*Ὅτι δὲ βλάπτοισι σεσιδηκημένοι, (β) εὐχαριστῶν, † καὶ τῶ
3 μὴ πεπονθέναι κάκειν ἐδίωντο. † Ἀνθ' ὧν πυρὶ φλεγῶ σύνολον, ὁδηγὸν μὲν ἀγνῶτ ὁδοιπορίας, ἥλιον δὲ ἀβλαβῆ φιλοτίμως (γ) ξενιτείας παρε-
4 χες. †*Αξιοι μὲ γὰρ (δ) ἐκεῖνοι στερηθῆναι φωτὸς, καὶ φυλακισθῆναι (ε) ἐν σκότει, † οἱ κεκλεισμένους φυλάξαντες παῖδας ὑμῦς ζω, † δι' ὧν ἤμελλε
5 τὸ ἄφθαρτον νόμ φῶς τῷ αἰῶνι δίδοσθ. † Βουλευσαμένους δ' αὐτὸς τὰ τῶν ὁσίων ἀποκτεῖναι νήπια, † καὶ ἑνὸς ἐκτεθέντ(Θ) τέκνου, καὶ σωθέντ(Θ), † εἰς ἔλεγχον (ε) τὸ αὐτῶν ἀφείλω πλῆθος τέκνων, † καὶ ὁμοθυμαδὸν ἀπώλεσας ἐν ὕδατι σφοδρῷ.

MS. A. (α) ὑ (β) ἠυχαρίστων, (γ) ξενητίας (δ) ἐκεῖνυ (ε) σκότι, (ζ) τὸν αὐτῶν ἀφίλου

CAP. XVIII.

Aut ſonus validus præcipitantium petrarum, aut 18
ludentium animalium curſus inviſibilis, aut mugientium ſævarum beſtiarum vox, aut repercuſſa ex cavis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore. Omnis enim orbis terrarum limpido 19
illuminabatur lumine, & non impeditis continebatur operibus: Solis autem illis ſuperpoſita erat 20
gravis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperventuræ illis erant. Ipſi autem ſibi erant graviores tenebris.

CAP. XVIII.

SAnctis autem tuis maxima erat lux: quorum 1
quidem vocem audientes, ſed figuram non videntes, quoniam quidem & illi (a) paſſi erant, magnificabant, Et quia antè læſi non nocent, gratias (b) age- 2
bant, & ut eſſet differentia, donum petebant. Pro quibus ignis ardentem columnam ducem qui- 3
dem ignotæ viæ, Solem autem ſine læſura boni hoſpitii præſtitiſti. Digni ſiquidem illi cavere lumine, 4
& pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos (c) incipiebat incorruptum legis lumen ſeculo dari. Cum autem cogi- 5
taſſent juſtorum occidere infantes, & uno expoſito filio, & liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abſtuliſti, & pariter perdidiſti in aqua valida.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * سِ ٥٥ ٥٥٥٥٥٥٥ ٥٥٥٥٥٥٥

Versio VULG. LAT.

6 Illa enim nox antè cognita est à patribus nostris, ut verè scientes quibus juramentis crediderunt, animæqui-
7 ores essent. Suscepta est autem à populo tuo sanitas
8 quidem justorum, injustorum autem exterminatio. Sicut enim læsisti adversarios: sic & nos provocans ma-
9 gnificasti. Absconsè enim sacrificabant justi pueri bonorum, & justitiæ legem in concordia disposuerunt: similiter & bona & mala recepturos ju-
10 stos, patrum jam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis
11 audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, &
12 popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendũ vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio il-
13 lorum, exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt popu-
14 lum Dei esse. Cùm enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet,
15 Omnipotens sermo tuus de cœlo à regalibus sedibus, durus debellator in mediã exterminii terrã prosilivit,
16 Gladius acutus insimulatũ imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usq; ad cœlũ attingebat
17 stans in terra. Tunc continuò visus somniorum malorũ turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 †Ἐκείνη ἡ νὺξ προεγνώσθη πατράσιν ἡμῶν, † ἵνα ἀσφαλῶς εἰδότες
7 οἷς ἐπίστευσαν ὅρκοις, ἐπιθυμήσωσι. † Περισκέπη ὁ ὑπὸ λαοῦ σου
8 † σωτηρία μὲν δικαίων, ἐχθρῶν δὲ ἀπώλεια. † (ζ)Ὡ γὰρ ἐπιφάνης
τοὺς ἀντικειμένους, † τοῦτο ἡμᾶς προσκαλεσάμενος ἐδόξασας.
9 † Κρυφῇ γὰρ (η)ἐθυσίαζον ὅσιοι παῖδες ἀγαθῶν, † καὶ † τῆς θείας
νόμον ἐν ὁμονοίᾳ δίθεσθαι, † † αὐτῶν ὁμοίως καὶ ἀγαθῶν καὶ κιν-
δύνων μεταλήψεσθαι τοὺς ἁγίους, † πατέρων ἤδη (θ) προαναμελ-
10 πόντων ᾀσμα. † Ἀντήχει (ι) δὲ ἀσύμφωνος ἐχθρῶν βοή, † καὶ
11 οἰκτρὰ (κ) διεφέρετο θρηνουμένων παίδων. † Ὁμοίᾳ δὲ δίκῃ δοῦλος
ἅμα δεσπότῃ κολασθείς, † καὶ δημότης βασιλεῖ τὰ αὐτὰ πάσχων.
12 † Ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἐν ἑνὶ ὀνόματι θανάτου † νεκρῶν ἦσαν
ἀναρίθμητοι, † οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ θάψαι οἱ ζῶντες ἦσαν ἱκανοί,
† ἐπεὶ πρὸς μίαν ῥοπὴν ἡ ἐντιμοτέρα γένεσις αὐτῶν (λ) διεφθάρη-
13 † Πάντα γὰρ ἀπιστοῦντες διὰ τὰς φαρμακίας, † ἐπὶ τῷ † πρωτοτόκων
14 ὀλέθρῳ, ὡμολόγησε θεοῦ υἱὸν λαὸν εἶναι. † Ἡσύχου γὰρ σιγῆς ὡρεια-
15 χούσης τὰ πάντα, † καὶ νυκτὸς ἐν ἰδίῳ τάχει μεσαζούσης, † Ὁ
παντοδύναμός σου λόγος ἀπ' ἐδράνων βασιλέων, † ἀπὸ-
16 τομος πολεμιστὴς, εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας ἤλασε γῆς, † Ξίφος
ὀξὺ † ἀνυπόκειτον (μ) ἐπιλαβὼν σου φέρων, † καὶ στὰς ἐπλήρωσε τὰ
17 πάντα θανάτου † καὶ ἕως μὲν ἥπτετο, † βεβήκει δ' ἐπὶ γῆς. † Τότε
παραχρῆμα φαντασίαι μὲν ὀνείρων (ν) δεινῶς ἐξετάραξαν αὐτοὺς,
† φόβοι δὲ ἐπέσησε ἀδόκητοι.

MS. A. (ζ) Ὡς γὰρ (η) ἐθυσίαζον παῖδες (θ) προαναμέλποντες (ι) ᾠδὴ
(κ) διεφέρετο φωνὴ θρηνουμένων (λ) διέφθειρε. (μ) ὑπολαβὼν (ν) δεινῶν

Illa nox antè cognita est à patribus nostris, ut se- 6
curè scientes, quibus juramentis crediderunt, ani-
mæquiores essent. Suscepta est autem à populo tuo, 7
sanitàs quidem justorum, inimicorum autem ex-
terminatio. (d) Quo enim læsisti adversarios, hoc 8
nos provocans magnificasti. Absconsè enim sacri- 9
ficabant justi pueri bonorum, & divinitatis legem
in concordia disponebant, tandem similiter & bona,
& pericula recepturos (e) justos, patrias jam de-
cantantes laudes. Resonabat autem inconveniens 10
inimicorum vox, & flebilis (f) audiebatur plo-
ratorum puerorum. Simili autem pœna servus 11
cum domino afflictus est, & popularis homa regi
similia passus. Similiter ergò omnes uno nomine 12
mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim
ad sepeliendum vivi sufficiebant; quoniam uno mo-
mento, quæ erat præclarior natio illorum exterми-
nabatur. De omnibus enim non credentes propter 13
veneficia; tunc cùm fuit exterminium primogenito-
rum, confessi sunt Dei filium populum esse. Cùm 14
enim quietum silentium contineret omnia, & nox
in suo cursu medium iter haberet; Omnipotens 15
sermo tuus de cœlo à regalibus sedibus durus bella-
tor in mediam exterminii terram prosiliit, Gladius 16
acutus insimulatum tuum imperium portans: &
stans replevit omnia morte: & cœlum quidem tan-
gebat, descenderat autem in terram. Tunc conti- 17
nuò visus quidem somniorum (g) graviter turbave-
runt illos, & timores supervenerunt insperati:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Nota fuit autem nox illa patribus nostris, ut 6
verè scientes cui credidissent, servarentur. Et 7
populo tuo, *nempe* justis vitam dedisti: in-
micis autem interitum. Et hostes quidem 8
punivisti, nos autem vocâsti, sanctificâsti,
& glorificâsti. Clàm enim ministrabant ser- 9
vi tui sancti per gratiam tuam, & legem ve-
ritatis concorditer disponebant bonis simul
ac malis; ut acciperentur sancti, & ex ea-
dem hora gloriam Patri darent. Hostibus 10
autem supervenit miseria incomparabilis, &
in compensationem pro liberis suis, devora-
bantur. Nam pari judicio vindicta sumpta 11
fuit à servo ejusque domino: & rex pariter
ac pauper passi sunt: Omnes simul eâdem 12
morte mortui sunt: non erat eis numerus,
nec poterant vivi sepelire mortuos; quoni-
am quasi ictu oculi honestissima *quæque* pro-
les eorum interierat. His autem omnibus 13
propter magiam suam non credentes, in
primogenitorum suorum interitu populum
illum Dei filium esse confessi sunt. Cùm e- 14
nim quies ac silentium teneret omnia, &
mediâ nocte terror factus esset, Omnipo- 15
tens verbum tuum è, cœlo veniens è tremen-
di regni solio, bellatores medium in exitium
super terram dejecit. Gladius acutus impe- 16
rium tuum simulationis expers adduxit, &
stans, omnia ex mandato perfecit: ad cœ-
lum usque pertingebat, & stabat super ter-
ram. Tunc subitò dira somniorum visa con- 17
turbárunt eos, et inopinatus terror invasit
illos.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Noctem illam patres nostri prænoverant, 6
ut scientes quibus juramentis astricti
erant, illorum securè meminissent. Ade- 7
óque, populus tuus justis salutem, adver-
sariis autem perditionem obtinuit. Ut 8
enim adversarios punivisti, econtra nos
accersitos illustrâsti. Innocentes enim ser- 9
vi tui sacrificabant victimam oblectati-
onis in bonis operibus, & legem divini-
tatis in animum suum concorditer indi-
derant: & hoc eodem modo bona atque pe-
ricula iis exhibuisti qui ea merebantur. Unde patres nostri hymnum canentes
prædicabant; Vocibus autem eorum op- 10
ponebatur clamor hostium inconditus, cui
vox puerorum plorantium miserabilis im-
miscebatur. Fuitque servus cum domi- 11
no pari pœnâ punitus, & satellíti una
cum rege hæc eadem accidentia con-
tigére. Denique omnes simul ejusdem 12
generis morte occubuerunt, & mortuos
habuerunt innumerabiles: quoniam vivi
sepeliendis mortuis non sufficiebant,
quum uniùs momenti spatio honestissima
proles ipsorum periisset & consumpta es-
set. Nam propter veneficia non credentes 13
omnibus calamitatibus quæ sibi acciderant, ad cladem primogenitorum fassi sunt
populum filium Dei esse. Cùm enim crea- 14
turas omnes silentii quies occuparet, &
nox illa media esset, Sermo tuus bellator, 15
præcidens, in omnia potens è cœlis desili-
it medios inter hostes regnorum dominos,
ut illos è terra perderet, Tuo mandato si- 16
mulationis nescio quasi gladio acumina-
to præcinctus; qui adstans illis, universas
regiones eorum mortuis implevit. Et quia
hæc veneficium arbitrati fuerant, tetigit
eos de cœlo terrámque est aggressus: Ac 17
tunc sævis somniorum spectris exagita-
vit illos, & inopinati pavores occupave-
runt eos;

Versio VULG. LAT.

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis. Visiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne insci, quare mala patiebantur, perirent. Tetigit autem tunc & justos tentatio mortis, & commotio in eremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum, orationem & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ, & finem imposuit necessitati, ostendens quoniã tuus est famulus. Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se vexabat, subjecit, juramenta parentum, & testamentum commemorans. Cùm enim jam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, & amputavit impetum, & divisit illam quæ ad vivos ducebat viam. In veste enim podéris, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidũ erant sculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. His autem cessit qui exterminabat, & hæc extimuit: erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpiis autem usque in novissimum fine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:
2 Quoniam cùm ipsi permisissent ut se educerent, & cum magna solicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 † Καὶ ἄλλ⊖ ἀλλαχῆ (ξ) ῥιφεὶς ἡμιθνητ⊖, † δι' ὧ (ο) ἤθνησκεν
19 αἰτίαν ἐνεφάνιζον. † Οἱ γὰρ ὄνειροι ταραξήσαντες αὐτὸς, τοῦτο
(π) προεμήνυσαν, † ἵνα μὴ ἀγνοοῦντες δι' ὃ κακῶς πάσχουσι, ἀπό-
20 λωνται. † Ἥψατο γὰρ καὶ δικαίων πόρρω ἀπάτης, † καὶ θραῦσις ἐν
21 ἐρήμῳ ἐγένετο πλήθους· † ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν ἡ ὀργή. † Σπεύ-
σας γὰρ ἀνὴρ ἄμεμπτ⊖ προμάχεσθαι · † τὸ τῆς ἰδίας λειτουργίας ὅπλον,
προσευχὴν καὶ ἐξιλασμὸν κομίσας, † ἀντέστη τῷ θυμῷ,
καὶ πέρας ἐπέθηκε τῇ συμφορᾷ, † δεικνὺς ὅτι σός ἐστι θεράπων.
22 † Ἐνίκησε δὲ † ὄχλον οὐκ ἐρρύῃ τῷ σώματ⊖, οὐκ ὅπλων ἐνεργείᾳ,
† ἀλλὰ λόγῳ τὸν κολάζοντα ὑπέταξεν, † ὅρκους πατέρων καὶ δια-
23 θήκας ὑπομνήσας. † Σωρηδὸν γὰρ ἤδη πεπτωκότων ἐπ' ἀλλήλων
νεκρῶν, † μεταξὺ στὰς, ἀνέκοψε † ὀργὴν, καὶ διέρρηξε † πρὸς τοῦ
24 ζῶντας ὁδόν. † Ἐπὶ γὰρ ποδήρους ἐνδύματ⊖ ἦν ὅλ⊖ ὁ κόσμ⊖,
† καὶ πατέρων δόξαι ἐπὶ (ρ) τεσσαρσὶ λίθου γλυφῆς, † καὶ μεγαλωσύνη
25 σου ἐπὶ διαδήματ⊖ κεφαλῆς αὐτοῦ. † Τούτοις εἶξεν ὁ (σ) ὀλο-
θρεύων, ταῦτα γὰρ ἐφοβήθη· † ἦν γὰρ μόνη ἡ πεῖρα † ὀργῆς ἐκεῖ.

MS.A. (ξ) ῥιφεὶς (ο) ἤθνησκεν αἰτίαν ἐνεφάνιζον. (π) προεμήνυσε (ρ) τεσσαρσὶ λίθων (σ) ὅλεθρεύων, ταῦτα γὰρ ἐφοβήθη.

ΚΕΦ. ιθ'.

1 † Οἷς δὲ ἀσιδὴς μέχρι τέλους ἀνελεήμων θυμὸς ἐπῆν· † προῄδει
2 γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ μέλλοντα, † ὅτι αὐτοὶ (α) ἐπιτρέψαντες δ' ἀπέναι,
† καὶ μετὰ σπουδῆς προπέμψαντες αὐτοὺς, † διώξουσι μεταμεληθέντες.

MS.A. (α) ἐπιτρέψαντες

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam causam moriebatur, demonstrabat. Visiones enim
19 quæ illos turbaverunt, hoc præmonebant, ne insci,
20 quare mala patiebantur, perirent. Tetigit (b) autem & justos tentatio mortis: & commotio in eremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira.
21 Properans enim homo sine querela propugnavit; proferens servitutis suæ scutum, orationem, & incensi propitiationem; restitit iræ, & finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vi-
22 cit autem (i) turbam non virtute corporis, nec armatura potentiæ: sed verbo illum, qui vexabat, subjecit, juramenta parentum, & testamentum commemorans. Cum enim jam acervatim cecidis-
23 sent super alterutrum mortui; interstitit, & amputavit impetum, & divisit illam, quæ ad vivos ducebat, viam. In veste enim poderis totus erat orbis
24 terrarum, & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum sculpta erant, & magnificentia tua in diademate capitis illius. His cessit qui exter-
25 minabat: & hæc extimuerunt. Erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpiis autem usque in novissimum fine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum;
2 Quoniam cùm ipsi permisissent, ut se educerent, & cum solicitudin præmisissent illos; persequentur pœnitentia ducti.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܘܟܠ ܚܕ ܡܢܗܘܢ ܢܦܠ ܒܐܬܪ ܚܪ̈ܬ ܒܐܬܪ ܚܕ ܡܢܗܘܢ. ܘܐܝܟ ܕܥܠ ܡܢ ܕܡܝܬ ܗܘ ܡܬܚܘܝ ܠܗ ܥܠ ܗܕܐ ܕܡܝܬ ܗܘ ܡܬ ܚܫ.
19 ܘܐܝܟ ܕܚܙܘ ܐܢܫ̈ܐ ܚܠܡ̈ܐ ܕܡܬܒܗܠ̈ܝܢ ܗܘ ܡܬܚܘܝ ܠܗ ܥܠ ܗܕܐ ܕܡܝܬ ܗܘ ܡܬ ܚܫ. * ܡܛܠ ܕܚܠ̈ܡܐ ܕܚܙܘ ܐܢܫ̈ܐ ܗܢ ܡܬܒܗܠ̈ܝܢ ܗܘ ܡܬ ܚܫ.
20 ܘܐܝܟ ܕܚܙܘ ܐܢܫ̈ܐ ܚܠܡ̈ܐ ܕܡܬܒܗܠ̈ܝܢ ܗܘ ܡܬ ܚܫ. ܕܐܢ ܗܘ ܡܬ ܚܫ ܕܐ ܗܘ ܡܬ ܚܫ. ܕܐ ܗܘ ܡܬ ܚܫ. ܕܐ ܗܘ ܡܬ ܚܫ.

Versio VULG. LAT.

3 Adhuc enim inter manus habentes luctũ, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt
4 cogitationẽ inscientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tanquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim
illos ad hunc finem digna necessitas: & horum quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ de-
5 erant tormentis, repleret punitio: Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem in-
6 venirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri
7 tui custodirentur illæsi. Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ antè erat, terra arida appa-
ruit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus
8 germinans de profundo nimio: Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabi-
9 lia & monstra. Tanquam enim equi depaverunt escã, & tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Do-
10 mine, qui liberâsti illos. Memores enim erant adhuc eorum quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemad-
modum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.
11 Noviſſimè autem viderunt novam creaturam avium, cùm adducti concupiscentia, postulaverunt escas epu-
12 lationis. In allocutione enim desiderii, ascendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus super-
venerunt, non sine illis, quæ antè facta erant, argumentis per vim fulminum: justè enim patiebantur secundùm suas nequitias.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 †ᵛΕπὶ γὰρ ἐν χερσὶν ἔχοντες τὰ πένθη, † καὶ θρηνοδυρούμενοι τάφοις
νεκρῶν, † ἕτερον ἀπαισίως λογισμὸν ἀνοίας, † καὶ οὓς ἱκετεύοντες
4 ὠξέβαλον, τότε ὡς φυγάδας ἐδίωκον. † Ἔλαχε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀξία
ἐπὶ τοῦτο τὸ πέρας ἀνάγκη. † καὶ τῆ συμβεβηκόσῃ ἀμνησίαν ἐπέ-
σχεν, † ἵνα ἡ λοιπὴ τῶν βασάνοις θρησκαπλησθῶσιν κόλασιν·
5 † Καὶ ὁ μὲν λαὸς ζῆλ παράδοξον ὁδοιπορίαν περάσῃ, † ὁπλῖται δὲ
6 ξένον εὕρωσι θάνατον. † ᵛΟλη γὰρ ἡ κτίσις ἐν ἰδίῳ γένει πάλιν
ἀνωθεν διεμορφοῦτο, † ὑπηρετοῦσα (β) τοῖς ἰδίαις ὁπλαγαῖς, † ἵνα
7 οἱ σοὶ παῖδες φυλαχθῶσιν ἀβλαβεῖς. † (γ) Ἡ δὲ περιβολὴν
σκιάζουσα νεφέλη, † ὑπὸ δὲ προϊσταῖτο ὕδατος ξηρᾶς ἀναβάσεις,
γῆς (δ) ἐθεωρεῖτο, † ἐξ ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁδὸς ἀνεμπόδιστος,
8 † καὶ χλοηφόρον πεδίον ὁπλῖται κλύδων ἐβιάσ, † Δι' ἣ (ε) παντὶ
λαῷ τῷ σῇ σκεπαζόμενοι χειρὶ, † θεωρήσαντες θαυμασὰ
9 τέρατα. † Ὡς γὰρ ἵπποι ἐνεμήθησ, καὶ ὡς ἀμνοὶ ἠγαλλίασαν,
10 † αἰνοῦντές σε κύριε τὸν (ζ) ῥυσάμενον αὐτούς. † Ἐμέμνητο γὰρ
ἔτι τῶν ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτῶν, † πῶς ἀντὶ μὲν γηγένεις ζῶον ἐξή-
γαγε ἡ γῆ (η) σκνῖπα, † ἀντὶ δὲ ἰχθύων ἐξεμεύξατο ὁ ποταμὸς
11 πλῆθος βατράχων. † Ἐφ' ὑγρᾷ δὲ ἄδην καὶ (θ) πίαν γένεσιν ὀρνέων,
12 † (ι) ὅτι ὀπθυμίᾳ πεφαγθέντες ἠτήσαντο ἐδέσματα τρυφῆς. † Εἰς γὰρ
ἐξαμυθίαν ἀνέβη αὐτοῖς ἀπὸ θαλάσσης ὀρτυγομήτρα, † καὶ αἱ πικρίαι τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἐπῆλθον, † ἐκ μὲν τῶν (κ) γεγενότων τεκμηρίων
τῇ βίᾳ † κεραυνῶν. † Δικαίως γὰρ ἔπαθον † ἰδίαις αὐτῶν πονηρίαις.

MS. A. (β) † σαῖς ἐπταγαῖς, (γ) Τῇ † παρεμβολὴν σκιαζέσῃ νεφέλη, (δ) ἐθεωρεῖτο, (ε) πᾶν ἔθνος (ζ) ῥυσάμενον (η) σκνῖφας, ἀντὶ δ' *ἀνύδρων (θ) γένεσιν κίαν (ι) ὅτε (κ) προγεγενότων

Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tanquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas, & eorum, quæ acciderant, commemorationem amittere faciebat; ut quæ deerant tormentis, repleret punitio: Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent. Omnis enim creatura in suo genere rursus desuper refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi. Nubes castra obumbrabat, et ex aqua, quæ antè erat, terræ aridæ emersio apparuit, in mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio, Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes mirabilia monstra. Tanquam enim equi, depaverunt escam, & tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine, qui liberasti eos. Memores enim adhuc erant illorum quæ in incolatu suo facta fuerant, quemadmodum pro natione quidem animalium produxit terra muscas, pro piscibus autem eructavit fluvius multitudinem ranarum. Noviſſimè autem viderunt, & novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis (a) quæ facta erant argumenta per vim fulminum. Justè enim patiebantur secundùm suas nequitias.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 ... ...

Versio VULG. LAT.

13 Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt:
alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii au-
14 tem bonos hospites in servitutem redigebant. Et non
solùm hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat:
15 quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem
cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant justi-
16 tiis, sævissimis afflixerunt doloribus. Percussi sunt au-
tem cæcitate: sicut illi in foribus justi, cùm subita-
neis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum
17 ostii sui quærebat. In se enim elementa dum conver-
tuntur, ficut in organo qualitatis sonus immutatur, &
omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso
18 visu certò potest. Agrestia enim in aquatica conver-
tebantur: & quæcunque erant natantia, in terram
19 transibant. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem,
20 & aqua extinguentis naturæ oblivisceba tur. Flam-
mæ è contrario, corruptibilium animalium non vexa-
verunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam,
quæ facilè dissolvebatur sicut glacies, bonam escam.
In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine,
& honorasti, & non despexisti, in omni tempore, &
in omni loco assistens eis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Καὶ γὰρ χαλεπωτέραν μισοξενίαν ἐπεδέδοντο. †οἱ μὲν γὰρ παντελῶς
14 τοὺς ἐκ ἐναντίου παρόντας, †ἕτεροι δὲ εὐεργέτας ξένους ἐδεδούλουτο. †Καὶ οὐ
μόνον, ἀλλ' ἧττις ὁπωσοῦν ἔσται αὐτῶν, †ἐπὶ ἀπεχθῶς προσεδέχοντο
15 παρ' ἑαυτοῖς· † οἱ δὲ μετ' ἐορτασμάτων εἰσδεξάμενοι παρ' ἧσιν ἦσαν
16 αὐτῶν μετειληφότας δικαίων, †δεινοῖς ἐκάκωσαν πόνοις. †Ἐπλήγησαν δὲ καὶ ἀορασίᾳ, ὥσπερ ἐκεῖνοι ἐπὶ τῇ τοῦ δικαίου θύρᾳ, †ὅτε
ἀχανεῖ σκοτασμῷ σχεθέντες ζόφου, ἕκαστος ἦν (λ) αὐτῷ θυρῶν τὸ δίοδον
17 ἐζήτει. †Δι' ἑαυτῶν γὰρ τὰ στοιχεῖα μεθαρμοζόμενα, ὥσπερ ἐν
ψαλτηρίῳ φθόγγοι τῷ ῥυθμῷ τὸ ὄνομα διαμένουσι, πάντοτε μένοντα
ἦχον, †ὅπερ ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τῆς περὶ γινομένων ὄψεως εἰκείως.
18 †Χερσαῖα γὰρ εἰς ὕδατα μετεβάλλετο. †καὶ νυκτὶ μισθαίνειν ἐπὶ
19 γῆς. † Πῦρ (μ) ἴσχυεν ἐν ὕδατι τῆς ἰδίας (ν) δυνάμεως, † καὶ
ὕδωρ τὸ σβεστικὸν (ξ) δυνάμεως ἐπελανθάνετο. † Φλόγες ἀνάπαλιν εὐφθάρτων ζώων ἐκ ἐμέρασαν ζάρπας ἐμπεπατέντων, † ἐδὲ
τηκτὸν (ο) ἔυτηκτον κρυσταλλοειδὲς γένος ἀμβροσίας τροφῆς.
† Καὶ πάντα γὰρ κύριε ἐμεγάλυνας † λαόν σου, καὶ ἐδόξασας, † καὶ
οὐκ ὠφθῆς, ὃν παρὰ καιρῷ καὶ τόπῳ παρεστάμενος.

MS. A. (λ) ἑαυτῶ (μ) ἴσχυεν (ν) δυνάμεως ὁπλελησμένον, καὶ (ξ) φύσεως (ο) κρυσταλλοειδὲς εὔτηκτον

Σοφία Σολομῶνος.

13 *Etenim de estabiliorem inhospitalitatem institue-*
runt. Siquidem illi ignotos non recipiebant advenas:
hi verò beneficos hospites in servitutem redigebat.
Et non solum hæc: sed & alius quidā erit respectus
14 *ipsorum. Quoniam illi invitè recipiebant extra-*
15 *neos: Hi verò, cum recepissent cum solenni læ-*
titia, eos, qui jam earundem legum facti erant par-
ticipes, sævissimis afflixerunt doloribus. Per-
16 *cussi sunt autem cæcitate, sicut illi in foribus justi,*
cùm subitaneis cooperti tenebris, unusquisque tran-
situm ostiorum suorum quærebat. In se enim ele-
17 *menta (b) convertebantur, sicut in psalterio soni*
modulationis nomen mutant, semper custodientia
sonum. Quod æstimari potest ex ipso rerum factara-
rum visu certo. Terrestria enim in aquatica con-
18 *vertebantur: & quæ erant natantia; in terra*
transibant. Ignis in aqua valebat (c) supra suam
19 *virtutem: & aqua extinguentis naturæ oblivi-*
scebatur. Flammæ è contrario, facilè corruptibi-
20 *lium animalium non vexaverunt carnes coambu-*
lantium, nec dissolvebant illam, quæ facilè dissolve-
batur, sicut glaciem, bonam escam. In omnibus enim
magnificasti populum tuum Domine: & honorasti,
& non despexisti in omni tempore, & loco assistens.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * Sceleratis autem flagella supervenerunt, non jam sine antecedentibus exemplis facta fuit indignatio & calamitas; nam justè pro sceleribus suis patiebantur: sceleratam enim viam excogitârant. Et illi quidem, quæ
14 ignorârunt, minimè receperant dum illic esset; hi verò dispensatores peregrinos servituti mancipârant. Nec solùm hoc, sed visitatio veniet super illos, quòd peregrinos di-
15 mittere noluerint. Ipsi verò cum lætitia susceperunt eos propter quos pœnam acceperunt, quòd ipsos labore afflixissent. Multati
16 fuerunt autem caligine, ut Sodomitæ ad fores Justi; qui quum fuissent caligine percussi, in tenebris quæ obruerant eos, suarum quisq; forium aditum quærebat. Nam propter ipsos
17 condita sunt elementa, quemadmodum in citharis, in sono concentuum, vocum nomen immutant; in omnibus tamen manet sonus, quod est specimen argumenti aspectûs rerum
18 quæ certò fuerunt. Terra enim inculta vertebatur in stagna, & reptile super terram
19 gradiebatur. Et ignis incendebatur in aquis, & præter vim suam ardebat: & aquæ virtute
20 suâ non extinguebant ignem. Bestias vastatrices flamma non exussit, neq; carnes earum consumpsit dum per illum ambularent: neq; liquati sunt lapides grandinis, qui fructus
21 corrumpunt. Per omnia enim Domine, populum tuum magnificâsti & honorâsti, nec ullatenus deseruisti, sed eos ubique semper adjuvâsti.

Libri sapientiæ magnæ Salomonis filii Davidis regis Israel, Finis.

Extant verò in illo versus 1476.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 * وَوَرَدَتِ ٱلتَّعَادِيبُ إِلَى ٱلْخُطَاةِ * لَا خَالِيَةً مِنَ ٱلصَّوَاعِقِ ٱلْمُشَابِهَةِ فِي ٱعْتِصَابِهَا ٱلذَّوَائِبَ ٱلسَّالِفَ
كَوْنَهَا * لِأَنَّهُمْ عُوقِبُوا بِعَدْلٍ وَاجِبٍ سُرُورِهِمْ لِأَنَّهُمْ ٱبْتَدَعُوا مَعْنًى لِلْغُرَبَاءِ صَعْبًا * فَهَؤُلَاءِ مَا قَبِلُوا مَنْ
14 لَمْ يَعْرِفُوهُمْ إِذْ حَضَرُوا * وَأُولَئِكَ تَعَبَّدُوا لِغُرَبَاءَ مُحْسِنِينَ * وَلَيْسَ هٰذَا فَقَطْ * بَلْ سَيَكُونُ لِأُمُورِهِمْ
15 ٱنْتِقَادٌ مَا * لِأَنَّهُمْ كَانُوا يَقْبَلُونَ ٱلْغُرَبَاءَ بِبَغْلٍ * وَهٰؤُلَاءِ كَانُوا يَقْبَلُونَ بِتَعْيِيدٍ لِلَّذِينَ سَارَكُوا
16 ٱلْمُسْطِينَ ٱلَّذِينَ لَهُمْ * فَإِذَا صَرَوْا بِهِمْ فِي ٱنْعَابٍ كَثِيرَةٍ * صُرِبُوا ٱلنَّظَرَ مِثْلَ أُولَئِكَ ٱلْمُجْتَمِعِينَ
عِنْدَ أَبْوَابِ دَارِ ٱلصِّدِّيقِ * لِأَنَّهُمْ أَلْقَوْا فِي ظُلْمَةٍ مُذْلِمَةٍ * وَكُلٌّ مِنْهُمْ كَانَ يَطْلُبُ مَدْخَلَ أَبْوَابِ
مَنْزِلِهِ * لِأَنَّ بِهِمْ ٱنْقَلَبَتْ أَفْعَالُ ٱلْاِسْتِعْصَاتِ عَنْ مَأْلُوفِهَا * كَمَا أَنَّ ٱلْاِسْمَ يَتَبَدَّلُ فِي ٱلْمَعْزِفَةِ بِهَاتٍ
17 كَيْفَ * وَيَبْقَى ثَابِتًا كُلُّ حِسٍّ فِي كَيْفِهَا * ٱلْأَمْرُ ٱلَّذِي يُقَايَسُ بِمُبَالَغَةٍ مِنْ مَنْظَرِ ٱلْكَائِنَاتِ * لِأَنَّ
18 ٱلْبَرَايَا ٱلْبَرِيَّةَ ٱنْقَلَبَتْ مَائِيَّةً * وَٱلسَّابِحَاتُ ٱنْتَقَلَ مَسِيهَا فِي ٱلْأَرْضِ * وَٱلنَّارُ قَوِيَ ٱقْتِدَارُهَا فِي ٱلْمِيَاهِ *
19 وَٱلْمَاءُ كَنَسَ طَبِيعَتَهُ * وَسَهَابُ ٱللَّهَبِ بِخِلَافِ فِعْلِهَا لَمْ تُضْرِمْ لُحْمَانَ ٱلْحَيَوَانِ ٱلسَّرِيعِ بِلَاهَا
يَتَرَدَّدُهَا وَسُلُوكُهَا فِيهَا * وَلَا جِنْسُ ٱلْعُنْصُرِ ٱلَّذِي لَا يَبْلَى أَذَابَ أَنْوَاعَ ٱلْجَلِيدِ ٱلسَّرِيعِ ذَوَبَانَهُ *
20 * لِأَنَّكَ فِي سَائِرِ ٱلْأَشْيَاءِ يَا رَبُّ أَعْظَمْتَ شَأْنَ شَعْبِكَ وَسَرَفْتَهُ * وَمَا تَعْرِضُ عَنْهُ فِي كُلِّ أَوَانٍ وَمَكَانٍ
21 قِيَامِهِ * تَحْرُبُ حِكْمَةُ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ ٱلنَّبِيِّ ٱلَّذِي تَمَلَّكَ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ *
* وَٱلسُّبْحُ لِلَّهِ دَائِمًا أَبَدًا *

13 *Porrò peccatoribus cruciatus non vacui*
fulminibus advenerunt, suâ violentiâ si-
miles præteritis arumnis. Etenim puniti
fuerunt jure suis sceleribus debito, quòd
gravissimum in peregrinos odium exer-
cuissent; & hi quidem non receperint
quos licèt præsentes, ignorabant: illi verò
hospites beneficos servitute pressissent.
14 *Neque solùm hoc, sed erit aliquando rerū*
illorum examen; quòd illi hospites gra-
15 *viter exceperint; Hi verò festivè eos ac-*
ciperent qui cum suis justis communica-
16 *bant. Cùm itaque multis eos laboribus*
offendissent, visu vapulârunt sicut illi
qui ad fores domûs Justi convenerant:
injecti sunt enim in obscurissimam cali-
17 *ginem, & quilibet eorum aditum forum*
domicilii sui quærebat. In iis enim effi-
cacitates elementorum immutatæ sunt à
proprietate sua, sicut nomen cujus soni
concentus mutantur in instrumento musi-
co, nihilominus manent semper immoti in
proprio concentu: quod exactè conjicitur
18 *ex rerum actarum aspectu, Nam crea-*
turæ terrestres mutatæ sunt in aquatiles,
& natatilium incessus ad terram trans-
latus: Ignis potentia invaluit in aquis,
19 *& aqua naturæ suam occultavit: Incen-*
20 *dia flammæ, contra vim propriā, carnes*
animantiū facilè corruptibiles non com-
bussêre, dum in eo discurrerent ambula-
rentque, neque incorruptibilis elementi
genus species glaciei liquari natæ lique-
fecit. In cunctis enim rebus O Domine,
21 *magnificâsti famam populi tui, eúmque*
illustrâsti, nec ullo tempore aut loco com-
morationis ejus recedis ab illo.

Sapientiæ Salomonis filii Davidis prophetæ, qui regnavit super filios Israel, Finis.

Laus Deo jugis ac perpetua.

PROLOGUS.

Multorum nobis, & magnorum, per legem & prophetas, aliósque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magísque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, cæteráq, aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neq; contemnendæ doctrinæ. Itaq; bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundùm legem Domini proposuerint vitam agere.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Πολλῶν καὶ μεγάλων ἡμῖν διὰ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' αὐτοὺς ἠκολουθηκότων δεδομένων, ὑφ' οἷς δίκαιόν ἐστιν ἐπαινεῖν τὸν Ἰσραὴλ παιδείας καὶ σοφίας, καὶ ὡς οὐ μόνον αὐτοὺς τοὺς προσιόντας δίκαιον ὄντα ὀπισήμονας γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκτὸς δυναμένοις τοὺς φιλομαθοῦντας χρησίμους εἶναι καὶ λέγοντας καὶ γράφοντας· ὁ πάππος μου Ἰησοῦς ἐπὶ πλεῖον ἑαυτὸν δοὺς εἰς τε (a) τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων πατρίων βιβλίων ἀνάγνωσιν, καὶ ἐν τούτοις ἱκανὴν ἕξιν περιποιησάμενος, προήχθη καὶ αὐτὸς συγγράψαι τι τῶν εἰς παιδείαν καὶ σοφίαν ἀνηκόντων, ὅπως οἱ φιλομαθεῖς, καὶ τούτων (β) ἔτοιμοι γεγυμνωμένοι, πολλῷ μᾶλλον ὀπτεροδρομῶσι διὰ τὴν ἐννόμου βιώσεως. Παρακέκληνται οὖν μετ' εὐνοίας καὶ προσοχῆς τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι, καὶ συγγνώμην ἔχειν ἐφ' οἷς ἂν δόκωμεν τῆς τῶν ἑρμηνευομένων περιλοπουμένων τισὶ τῶν λέξεων ἀδυναμεῖν. τὰ γὰρ ἰσοδυναμοῦντα αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς Ἑβραϊστὶ λεγόμενα, καὶ ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶτταν, οὐ μόνον ἔχει ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νόμος, καὶ αἱ προφητεῖαι, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν βιβλίων οὐ μικρὰν ἔχει διαφορὰν ἐν ἑαυτοῖς λεγόμενα. ὃν γὰρ τρόπον ἐν ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ ἔτει ἐπὶ τοῦ Εὐεργέτου βασιλέως παραγενηθεὶς εἰς Αἴγυπτον καὶ (γ) συγχρονίσας, ἔγνων οὐ μικρᾶς παιδείας ἀφόμοιον. ἀναγκαιότατον ἠγησάμην (δ) αὐτὸς προσενέγκασθαί τινα καὶ ἐμαυτὸν καὶ φιλοπονίαν τοῦ μεθερμηνεῦσαι τὸ (ε) βιβλίον· πολλῷ γὰρ ἀγρυπνίαν καὶ ἐπιστήμην προσενεγκάμενον ἐν τῷ διαστήματι τοῦ χρόνου, πρὸς τὸ ἐπὶ πέρας ἄγοντα τὸ βιβλίον ἐκδοῦναι καὶ τοῖς ἐν τῇ παροικίᾳ βουλομένοις φιλομαθεῖν, (ζ) προκεκλασκευασμένους τὰ ἤθη ἐν νόμῳ βιοτεύειν.

MS. A. (α) νόμε (β) ἕνεκεν (γ) συγχρονήσας (δ) καὶ αὐτὸς τινα προσενέγκασθαι αὐτὸν (ε) βίβλον. πολλῷ ἀγρυπνίαν (ζ) προκαλασκευάζομένους τὰ ἤθη ἐννόμως.

PROLOGUS.

Cum (a) multa nobis, & magna per legem, & prophetas, & alios, qui illos secuti sunt, data sint, pro quibus oportet laudare Israel, doctrinæ, & sapientiæ causa, cùmque eos, qui legunt, non solùm ipsos oporteat fieri scientes, sed etiam extrancis studio disciplinæ ductos posse & dicendo, & scribendo prodesse; avus meus Jesus, postquam ampliùs se dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, atque in his eum, qui satis esse posset, habitum sibi comparasset; voluit & ipse scribere aliquid eorum, quæ ad doctrinam, & sapientiam pertinent; ut desiderantes dicere, etiam horum participes facti multo magis proficiant per vitam legitimam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videbimur in nonnullis ad interpretandi rationem elaboratis dictionibus deficere. Non enim eandem vim habent hæc in seipsis Hebraicè dicta, atque ad alteram translata linguam. Non solùm autem hæc, sed & ipsa lex, & prophetia, & cæteri libri non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis postquam perveni in Ægyptum, & (c) cùm multum temporis ibi fuissem; inveni (d) exemplar non parvæ doctrinæ. Maximè necessarium (e) putavi ipse aliquam adhibere diligentiam, & laborem interpretandi librum istum. Multam enim vigiliam, & doctrinam (f) attuli in spacio temporis ad hoc, ut ad finem (g) ducens istum librum, ederem etiam iis qui in (h) paræcia volunt discere, (i) præparati moribus ad vivendum in lege.

Versio VULG. LAT. ECCLESIASTICUS.

CAP. I.

1 Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit
2 semper, & est ante ævum. Arenam maris, & pluviæ
guttas, & dies seculi quis dimuneravit? Altitudinem
cœli, & latitudinẽ terræ, & profundum abyssi quis di-
3 mensus est? Sapientiã Dei præcedentẽ omnia quis in-
4 vestigavit? Prior omnium creata est sapientia, &
5 intellectus prudentiæ ab ævo. Fons sapientiæ verbum
6 Dei in excelsis & ingressus illius mandata æterna. Ra-
dix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis
7 agnovit? Disciplina sapientiæ cui revelata est, & ma-
nifestata? & multiplicationem ingressus illius quis
8 intellexit? Unus est altissimus Creator omnipotens, &
9 Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum
10 illius, & dominans Deus. Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est, Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carmen
11 secundùm datum suum, & præbuit illam diligentibus se. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΣΟΦΙΑΣ ΣΕΙΡΑΧ.

ΚΕΦ. α'.

1 †Πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἔστιν εἰς τὸν αἰῶνα.
2 †Ἄμμον θαλασσῶν καὶ σταγόνας ὑετοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶνος τίς ἐξαριθ-
3 μήσεται; †Ὕψος οὐρανοῦ καὶ πλάτος γῆς καὶ ἄβυσσον καὶ Σοφίαν τίς
4 ἐξιχνιάσει; †Προτέρα πάντων ἔκτισται σοφία, †καὶ σύνεσις φρο-
6 νήσεως ἐξ αἰῶνος. †Ῥίζα σοφίας τίνι ἀπεκαλύφθη; †καὶ
8 τὰ (α) πανουργεύματα αὐτῆς τίς ἔγνω; †Εἷς ἐστι σοφὸς φοβερὸς
9 σφόδρα †καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. †Κύριος αὐτὸς ἔκτισεν
10 αὐτὴν, †καὶ εἶδε καὶ ἐξηρίθμησεν αὐτὴν, †Καὶ ἐξέχεεν αὐτὴν ἐπὶ
πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. †Μετὰ πάσης σαρκὸς κατὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ,
11 †καὶ ἐχορήγησεν αὐτὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. †Φόβος κυρίου
δόξα καὶ καύχημα †καὶ εὐφροσύνη καὶ στέφανος ἀγαλλιάματος.

MS. A. (α) πανουργήματα

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

SAPIENTIA SIRACH.

CAP. I.

Omnis sapientia à Domino est, & cum illo est 1
in ævum. Arenam maris, & pluviæ guttas, & 2
dies seculi quis dinumerabit? altitudinem cœli,
& latitudinem terræ, & abyssum, Et * sapien- 3]
tiam quis investigabit? Prior omnium creata 4
est sapientia, & intellectus prudentiæ ab (a) ævo.
Radix sapientiæ, cui revelata est? & astutias 6]
illius quis agnovit? Unus est sapiens metuendus 8]
nimis sedens super thronum suum. Dominus ipse 9
creavit eam, & vidit, & dinumeravit eam,
Et effudit illam super omnia opera sua. Cum omni 10
carne secundùm datum suum: & præbuit illam
diligentibus se. Timor Domini, gloria, & gloria- 11
tio, & lætitia, & corona exultationis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܟܠ ܚܟܡܬܐ ܡܢ ܡܪܐ ܐܠܗܐ ܗܝ ܘܥܡܗ ܗܘܬ ܡܢ ܩܕܡ ܠܥܠܡ ܘܥܕ ܥܠܡ ܐܢ ܚܘܠ ܕܝܡܐ ܘܛܦܝ ܡܛܪܐ ܘܝܘܡܬܐ ܕܥܠܡ ܡܢ ܡܢܐ ܡܢܝܢ ܘܡܫܚ ܪܘܡܐ ܕܫܡܝܐ ܘܪܚܒ ܐܪܥܐ ܘܡܥܡܩ ܬܗܘܡܐ ܡܢ ܡܢܐ ܡܫܟܚ ܘܡܢ ܐܝܟ ܐܬܚܟܡ ܩܕܡ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܬܒܪܝ ܐ ܚܟܡܬܐ

Versio VULG. LAT.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, &
13 gaudium, & longitudinem dierum. Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ
14 benedicetur. Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visi.
16 one, & in agnitione magnalium suorum. Initium sapientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum justis &
17 fidelibus agnoscitur. Timor Domini, scientiæ religio-
18 sitas. Religiositas custodiet & justificabit cor, jucun-
19 ditatem atque gaudium dabit. Timenti Dominum benè erit, & in diebus consummationis illius benedice-
20 tur. Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & pleni-
21 tudo à fructibus illius. Omnem domum illius implebit
22 à generationibus, & receptacula à thesauris illius. Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salu-
23 tis fructum: Et vidit, & dinumeravit eam: utraque
24 autem sunt dona Dei. Scientiam, & intellectum prudentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentium
25 se, exaltat. Radix sapientiæ est timere Dominum: &
26 rami illius longævi. In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus
27 sapientia. Timor Domini expellit peccatum: Nam qui
28 sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim
29 animositatis illius, subversio illius est. Usque in tempus
30 sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis.
31 Bonus sensus usque in tempus absondit verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ: Execratio autem pecca-
32 tori, cultura Dei. Fili concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est
illi, Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

12 † φόβος κυρίου τέρψει καρδίαν, † καὶ δώσει εὐφροσύνην καὶ χαρὰν καὶ
13 μακροημέρευσιν. † Τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον εὖ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων,
16 † καὶ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς αὐτοῦ (β) εὑρήσει χάριν. † Ἀρχὴ σοφίας
φοβεῖσθαι τὸν (γ) Θεὸν, † καὶ μετὰ πιστῶν ἐν μήτρᾳ συνεκλίθη αὐτοῖς·
† (δ) Καὶ μετ' ἀνθρώπων ἐκλογὴν αἰῶνος ἐνοικοδόμησε, † καὶ μετὰ τοῦ
20 σπέρματος αὐτῶν ἐμπεδωθήσεται. † Πλησμονὴ σοφίας φοβεῖσθαι
21 τὸν κύριον, † καὶ μεθύσει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῆς. † Πάντα
τὸν οἶκον αὐτῆς (ε) ἐμπλήσει ὀπτασιασμάτων, † καὶ τὰ ὑποδοχεῖα ἀπὸ
22 τῶν (ζ) γενημάτων αὐτῆς. † Στέφανος σοφίας φόβος κυρίου,
23 † ἀναθάλλων εἰρήνην καὶ ὑγίειαν τέκνων. † Καὶ εἶδε καὶ ἐξηριθμήσατο
24 αὐτήν· † Ἔπεσεν γὰρ ἐπὶ γῆσιν ζωῆς ἐξώμβρησε, † καὶ δόξαν
25 κρατέντων αὐτῆς ἀνύψωσε. † Ῥίζα σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κύριον,
28 † καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς μακροημέρευσις. † Οὐ δυνήσεται θυμὸς
ἄδικος δικαιωθῆναι· † ἡ γὰρ ὁρμὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτῶσις αὐτῷ. † Ἕως
29 καιροῦ ἀνθέξει μακροθυμῶν, † καὶ ὕστερον αὐτῷ ἀναδώσει (η) εὐφροσύνην.
30 † Ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς λόγους αὐτοῦ, † καὶ χείλη (θ) πολλῶν ἐκδιηγήσεται
31 σύνεσιν αὐτῶν. † Ἐν θησαυροῖς σοφίας παραβολὴ ἐπιστήμης,
32 † Βδέλυγμα δὲ (ι) ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια. † Ἐπιθύμησας σοφίαν,
33 διατήρησον ἐντολάς, † καὶ κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν. † Σοφία
34 γὰρ καὶ παιδεία φόβος κυρίου, † καὶ ἡ εὐδοκία αὐτοῦ Πίστις καὶ
35 (ι) πραότης.

MS. A. (β) εὐλογηθήσεται (γ) κύριον, (δ) Μετὰ ἀνθρώπων (ε) ὀνομάσει
(ζ) γενημάτων (η) εὐφροσύνην. (θ) πολλῶν (ι) ἁμαρτωλῷ.

Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiã, et gaudiũ, & longitudinẽ dierũ. Timenti Dominũ bene erit in extremis: et in die defunctionis suæ (b) inveniet gratiam. Initium sapientiæ, timere Deum, & cum fidelibus in vulva concreatũ est eis. Et cum hominibus fundamentum seculi nidificavit; & cum semine eorum (c) concredetur. Plenitudo sapientiæ, timere Dominum: & inebriat eos de fructibus ejus. Omnem domum (d) illius implebit desideriis, & receptacula de generationibus ejus. Corona sapientiæ, timor Domini, germinans pacem, & sanitatem incolumitatis. (c) Et vidit, & dinumeravit eam. Scientiam, & cognitionem intellectus effudit, & gloriam tenentium ipsam exaltavit. Radix sapientiæ est timere Dominum, & rami ejus (f) longævitas. (g) Non poterit ira injusta justificari: impetus enim iræ ejus subversio est eius. Usque in tempus (h) sustinebit patiens: & postea reddetur ei jocunditas. Usque in tempus abscondet verba sua: & labia (i) fidelium enarrabunt sensum ejus. In thesauris sapientiæ, (k) parabola scientiæ: Execratio autem peccatori cultura Dei. (l) Concupisti sapientiam? serva mandata: & Dominus præbebit tibi eam. Sapientia enim & disciplina, timor Domini: & quod beneplacitum est illi, Fides, & mansuetudo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Colentis Deum prosper erit exitus, & in fine dierum suorum benedicetur. Initium sapientiæ est religio Domini, & cum fidelibus ab utero matris eorum creata est. Cum hominibus æquitatis adest, ipsáque à seculo condita est, & unà cum illorum semine fundata est misericordia ejus. Initium sapientiæ est cultus Domini, *ipsé*que felicitate inebriat præ multitudine proventuum suorum. Cuncta æraria sua implet sapientiâ, & thesauros proventibus suis. Initium sapientiæ est religio Domini, & *ipsa* auget pacem, ac vitam, atque sanitatem. Baculus est roboris, ac fulcimentum gloriæ; & honor æternus omnibus eam sectantibus. Radices ejus sunt vita perpetua, & rami ejus longitudo dierum. Beatus homo qui de ea cogitârit; est enim ipsi melior omnibus thesauris. Beatus homo qui ad illam accesserit, seséque in mandatis ejus exercuerit. Coronam perpetuam statuet eum, & victoriam sempiternam inter sanctos. Is de ea lætabitur, & illâ delectabitur ipso, nec eum projiciet in seculum seculorũ. Angeli Dei oblectantur illâ, omnesq; Domini laudes recensent. Totus hic liber plenus est vitâ: fœlix homo qui audierit ac fecerit eum. Audite me cultores Dei, auscultate & intelligite verba mea; quisquis optat vitam & summum gaudium perpetuâ hæreditate possidere. Sermones meos omnes audi & exequere, & scribêris in libro vitæ. Dilige timorem Domini, eâque cor tuum robora, nec metuas. Accede, nec torpescas, & tibimetipsi vitam invenies: quumque accesseris, velut gigas ac robustus *accede*.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Timentis Dominum optimus exitus finis, & *in extrema ætate suâ benedicetur. Principium sapientiæ timor Domini; Ipsáque cum his qui secundùm voluntatem Domini sui se gerunt, condita fuit ante secula; & cum proborum stirpe permanebit favor ipsius. Principium sapientiæ timor Domini, & ubertate suâ implet sapientia omnes cellas suas, & thesauros proventibus suis. Principium sapientiæ timor Domini, & ab ipsa multiplicabitur scientia, & vita, & sanitas: Ipsáque est baculus utilitatis, & fulcrum laudis, atque honor æternus omnibus expetentibus eam. Radices ejus vita immortalis, & arbor illius dies producit. Beatus qui curam suam in ea collocârit, quoniam est ipsi utilior cunctis thesauris. Beatus homo quì de illa ratiocinatur, & secundùm ipsius mandata se gerit. Hæc enim cinget eum coronâ sempiternâ, & victoriam inter puros in æternum concedet illi. Ipse oblectabitur illâ, & ipsa oblectabitur illo, nec destituet eum in seculum seculorum. Angeli Dei oblectantur illâ, & omnes Domini laudes enumerant. Porrò totus hic liber plenus est vitæ: beatus vir qui audierit ac fecerit quæ continentur in illo. O omnes timentes Deum, audite & auscultate sermonem meum, et intelligite. Qui vitam æternam & gaudium consequi cupit, ne segnescat ab accipiendis omnibus eloquiis meis; sed exequatur ea, ut permaneat in libro vitæ nomen ipsius. Strenuè tene timorem Domini, perstétat in eo cor tuum, & ne timeas. Accede ad eum, & ne negligas; invenies enim prosperitatem & vitam. Cùm autem accesseris ad eum, accede ut gigas ac strenuus.*

Versio VULG. LAT.

36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris
37 ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrità in con-
spectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ
39 inhonorationem, Et revelet Deus absconsa tua, & in
40 medio synagogæ elidat te: Quoniam accessisti malignè
ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallaciâ.

CAP. II.

1 Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & ti-
2 more, & præpara animam tuam ad tentationem. De-
prime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, &
3 susci pe verba intellectûs: & ne festines in tempore ob-
4 ductionis. Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo,
& sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Omne,
5 quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore susti-
ne, & in humilitate tua patientiam habe. Quoniam in
6 igne probatur aurum & argentum, homines verò re-
ceptibiles in camino humiliationis. Crede Deo, & re-
cuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum.
7 Serva timorem illius, & in illo veterasce. Metuentes
Dominum, sustinete misericordiam ejus: & non de-
8 flectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis Dominum, cre-
9 dite illi: & non evacuabitur merces vestra. Qui ti-
metis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem
10 veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum, di-
11 ligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Respicite,
filii, nationes hominum: & scitote, quia nullus spera-
12 vit in Domino, & confusus est. Quis enim permansit
13 in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit
14 protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, &

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 †Μὴ ἀπιθήσῃς φόβῳ κυρίου, †καὶ μὴ προσέλθῃς αὐτῷ ἐν καρδίᾳ δισσῇ.
37 †Μὴ ὑποκριθῇς ἐν στόμασιν ἀνθρώπων, †καὶ ἐν τοῖς χείλεσί σε πρόσ-
38 ἐχε. † Μὴ ἐξύψωσεαυτὸν, ἵνα μὴ πέσῃς, †καὶ ἐπαγάγῃς τῇ ψυχῇ σου
39 ἀτιμίαν. † Καὶ ἀποκαλύψει κύριος τὰ κρυπτά σου, †καὶ ἐν μέσῳ συνα-
40 γωγῆς καλαβήσῃ σε. Ὅτι ἐπροσῆλθες φόβῳ κυρίου, † καὶ ἡ καρδία σου
πλήρης δόλου.

ΚΕΦ. β'.

1 † Τέκνον, ἐὰν προσέρχῃ δουλεύειν (a) κυρίῳ θεῷ, † ἑτοίμασον τὴν
2 ψυχήν σου εἰς πειρασμόν. † Εὔθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέ-
3 ρησον, †καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. † Κολλήθητι αὐτῷ καὶ μὴ
4 ἀποχωρήσῃς, ἵνα αὐξηθῇς ἐπ' ἐσχάτων σου. † Πᾶν ὃ ἐὰν ἐπαχθῇ σοι,
5 δέξαι, †καὶ ἐν ἀλλάγμασι ταπεινώσεώς σε μακροθύμησον. † Ὅτι ἐν
πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς, † καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώ-
6 σεως. †Πίστευσον αὐτῷ καὶ ἀνταπολήψεταί σε, †(β)εὐθυνον τὰς ὁδούς σου
7 καὶ �έλπισον ἐπ' αὐτόν. †Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον, ἀναμένατε τὸ ἔλεος
8 αὐτοῦ, † καὶ μὴ ἐκκλίνητε ἵνα μὴ πέσητε. † Οἱ φοβούμενοι κύριον πι-
9 στεύσατε αὐτῷ, †καὶ οὐ μὴ ἀπόλῃ ὁ μισθὸς ὑμῶν. †Οἱ φοβούμενοι κύριον
11 ἐλπίσατε εἰς ἀγαθὰ, †καὶ εἰς εὐφροσύνην αἰώνιον καὶ ἐλέους. † Ἐμβλέ-
ψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ ἴδετε, †τίς ὑπεμείνεν κυρίῳ καὶ κατη-
12 σχύνθη; † Ἢ τίς ἐνέμεινεν τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη, † ἢ τίς
13 ἐπεκαλέσατο αὐτὸν, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; † Διότι οἰκτίρμων καὶ ἐλεή-
μων ὁ κύριος, † καὶ ἀφίησιν ἁμαρτίας, καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως.
14 †Οὐαὶ καρδίαις δειλαῖς, καὶ χερσὶν παρειμέναις, †καὶ ἁμαρτωλῷ ὁπο-
βαίνοντι ἐπὶ δύο τρίβους.

MS. A. (a) κυρίῳ, ἑτοίμασον (β) καὶ εὐθυνον

Non sis (m) incredibilis timori Domini: & ne ac- 36
cesseris ad eum duplici corde. Ne fueris hypocrita 37
in conspectu hominum: & in labia tua intende.
Non exaltes te ipsum; ne cadas, & adducas ani- 38
mæ tuæ inhonorationem. Et revelabit Dominus 39
absconsa tua, & in medio synagogæ elidet te. Quo- 40
niam non (n) accessisti ad timorem Domini, & cor
tuum plenum est dolo.

CAP. II.

Fili, accedens ad servitutem Domini Dei, (a) præ- 1
para animam tuam ad tentationem. Dirige cor tuũ, 2
& sustine: & ne festines in tempore (b) obductio-
nis. Conjungere ei, & ne recedas; ut crescas in 3
novissimis tuis. Omne, quod tibi applicitum fue- 4
rit, accipe, & in (c) humilitate tua patientiam ha-
be. Quoniam in igne probatur aurum, homines ve- 5
rò receptibiles in camino humiliationis. Crede ei, 6
& recuperabit te: dirige vias tuas, & spera in
illum. Metuentes Dominum, sustinete misericor- 7
diam ejus: & non deflectatis, ne cadatis. Qui 8
timetis Dominum; credite illi: & non cadet mer-
ces vestra. Qui timetis Dominum; sperate in bo- 9
na, & in latitiam seculi, & misericordiæ. Respicite 11
in antiquas nationes, & videte: quis cõfidit in Do-
mino, & confusus est? Aut quis permansit in timore 12
ejus, & derelictus est? aut quis invocavit illum; &
despexit eum? Quoniam pius & misericors est Do- 13
minus, & remittit peccata, & salvat in tempore tri-
bulationis. Væ cordibus (d) timidis, & manibus dis- 14
solutis, & peccatori ingredienti duabus viis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Fili mi, ne dissimules in religione Domini, néve ad illam accesseris duplici corde, neq; de ipsa glorieris coram hominibus: & in labiis tuiis esto cautus omninó. Ne abhorreas ab ejus eloquio, & non turbaberis: néve multiplices animæ tuæ dedecus, ne fortè multiplicet Dominus vincula tua, téque medio in cœtu dejiciat, Eò quòd religionis Dei nomen præ te feras, intimum verò cordis tui dolo fit plenum.

CAP. II.

Fili mi, si ad religionem Dei accesseris, 1
omnibus tentationib⁹ teipsum commisisti. 2
Adhære illi, ne deseras eam, ut sapienter agas 3
in viis tuis. Quicquid tibi evenerit, *libens* 4
accipe: & in morbo atq; paupertate longanimis esto. Confide Deo, & ipse erit tibi ad- 6
jutor: spera in eo, & ipse diriget vias tuas.
Nam igni probatur aurum, homo verò for- 5
nace paupertatis. Cultores Dñi, sperate bea- 7
titudinem ejus, & ne moremini à tergo ipsi-
us, ne concidatis. Qui Dñm reverimini, ei- 8
dem confidite, & ipse non retinebit merce-
dem vestram. Religiosi erga Dñm, expectate 9
beatitudinẽ ejus, gaudium sempiternum, ac
salutem. Percipite quæ jam olim facta sunt; 10
& quæ à *prisci*s mundi ætatibus *fuerunt*, in-
telligite & considerate. Quis illi credidit, & 11
fuit desertus? Aut quis eo confisus fuit re- 12
jectus? aut quis invocavit eum, quem non
exaudierit? Nam clemens & benignus est 13
Dominus, exaudit, quocunque afflictionis
tempore salutem affert, & exaudit vocem
operantium voluntatem suam. Cor tabi- 14
dum & manus remissæ est homo ille qui su-
per plures calles graditur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

O fili mi, ne dolo utaris in timore Dei, ne-
que accedas dubius existens in corde tuo,
nec eum inter homines jactes: sitque ser-
mo labiorum tuorum æquus & verax.
Sermonem ejus ne abomineris, & nequa-
quã trepidabis: et infamiam ne relinquas
animæ tuæ, ne fortè premat Dominus vin-
culum tuum, immittátque in te animad-
versionem mediam inter congregationem;
Eò quòd justum ac pium te exhibeas, cor
autem tuum dolo fraudeque sit infertum.

CAP. II.

O Fili mi, si timori Dei adhæseris, ex- 2
pone teipsum omnib⁹ adversitatibus; Illũ 3
autem firmiter tene, et ne contemnas eũ, 4
ut sis quietus & correctus in viis tuis. Id
in quo te De⁹ tentárit, sustine cũ gratiarũ
actione & infirmitatis ac egestatis tem-
pore patiens esto. Deo te crede, ut sit tibi 6
adjutor: eúmq; expecta, et ipse faciles red-
det semitas tuas. Aurũ enim igne proba- 5
tur, homo verò inopiâ & paupertate. O a- 7
mici Dei, fruimini beneficio ej⁹, & ne dis-
cedatis ab eo, ne ipsum ad iram provoce- 8
tis. O timentes Dominũ, sperate favorem
illius, & absque dubio impetrabitis ab
eo salutem, & gaudium, & exultatio- 10
nem. Exemplum propònite vobis quæ
facta sunt antiquitùs, quæque ante-
actis ævis contigerunt perpendite, & vi- 11
tæ rationem instituite. Quis in eo credi- 12
dit, & destitutus est? Quis in eo confi-
dit, & repulsus est? Dominus enim mi- 13
sericors & clemens est, audit & quovis
tempore liberat ab angustia, & exaudit
clamorem sese gerentium secundùm vo- 14
luntatem ipsius. Crassi cordis, & manuum
tremebundarum est homo qui per plures gra-
ditur semitas.

Versio VULG. LAT.

15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non
16 protegentur ab eo. Væ his, qui perdiderunt sustinentiã,
& qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias
17 pravas. Et quid facient, cùm inspicere cœperit Domi-
18 nus? Qui timent Dñm, non erunt incredibiles verbo il-
19 lius: & qui diligunt illũ, conservabunt viam illius. Qui
timent Dñm, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui
20 diligunt eum, replebuntur lege ipsius. Qui timent Do-
minum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius
21 sanctificabunt animas suas. Qui timent Dñm, custodi-
unt mandata illius, & patientiã habebunt usque ad in-
22 spectionem illius, Dicentes; Si pœnitentiam non ege-
rimus, incidemus in manus Dñi, et non in manus homi-
23 num. Secundùm enim magnitudinẽ ipsius, sic et miseri-
cordia illi⁹ cum ipso est. CAP. III.

1 Filii sapientiæ, ecclesia justorũ: & natio illorũ, obedi-
2 entia & dilectio. Judiciũ patris audite, filii, & sic fa-
3 ciet ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis:
4 & judicium matris exquirens, firmavit in filios. Qui
diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se
5 ab illis, & in oratione dierũ exaudietur. Et sicut qui
6 thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. Qui
honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die
7 orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrem suum,
vitâ vivet longiore: & qui obêdit patri, refrigerabit
8 matrem. Qui timet Dñm honorat parentes, & quasi
9 dominis serviet his, qui se genuerunt. In opere & ser-
10 mone, & omni patientia honora patrem tuum, Ut su-
perveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in
11 novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in
13 ria, ejus confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filii pater sine honore. Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 †Οὐαὶ καρδίᾳ παρειμένῃ, ὅτι οὐ πιστεύει, † διὰ τοῦτο οὐ σκεπασθήσεσθε.
16 † Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκόσι † ὑπομονήν, † Καὶ τί ποιήσετε
17 ὅταν ἐπισκέπτηται ὁ κύριος; † Οἱ φοβούμενοι κύριον (ℳ) οὐκ ἀπειθήσουσι ῥημάτων αὐτοῦ, † καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν συντηρήσουσιν τὰς ὁδοὺς
19 αὐτοῦ. † Οἱ φοβούμενοι κύριον ζητήσουσιν εὐδοκίαν αὐτοῦ, † καὶ οἱ ἀγα-
20 πῶντες αὐτὸν ἐμπλησθήσονται τοῦ νόμου. † Οἱ φοβούμενοι κύριον ἑτοιμάσουσι καρδίας αὐτῶν, † καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ταπεινώσουσι τὰς ψυχὰς
22 αὐτῶν. † Ἐμπεσούμεθα οὖν εἰς χεῖρας κυρίου, καὶ οὐκ εἰς χεῖρας ἀνθρώ-
23 πων· † Ὡς γὰρ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
MS. A. (ℳ) * ζητήσουσιν εὐδοκίαν αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸ σωτηρίαν

ΚΕΦ. γ'.

2 †Ἐμοῦ τοῦ πατρὸς ἀκούσατε τέκνα, καὶ ἕτως ποιήσατε, ἵνα σωθῆτε.
3 † Ὁ γὰρ κύριος ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ τέκνοις, † καὶ κρίσιν μητρὸς
4 ἐστερέωσεν ἐφ' υἱοῖς. † Ὁ πιμῶν πατέρα (α) ἐξιλάσεται ἁμαρτίας.
5 † Καὶ ὡς (β) ὁ ἀποθησαυρίζων, ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ. † Ὁ τι-
6 μῶν πατέρα εὐφρανθήσεται υἱὸ τέκνων, † καὶ ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς
7 αὐτοῦ εἰσακουσθήσεται. † Ὁ δοξάζων πατέρα μακροημερεύσει,
8 † Καὶ ὁ εἰσακούων κυρίου ἀναπαύσει μητέρα αὐτοῦ, † καὶ ὡς δεσπό-
9 ταις δουλεύσει τοῖς γεννήσασιν αὐτόν. † Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα
10 † πατέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία παρ' αὐτοῦ. † Εὐλογία
11 γὰρ πατρὸς στερίζει οἴκους τέκνων, † κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια.
12 † Μὴ δοξάζου ἐν ἀτιμίᾳ πατρός σου, † οὐ γὰρ δόξα σοι δόξα πατρὸς
13 ἀτιμία. † Ἡ γὰρ δόξα ἀνθρώπου ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτοῦ, † καὶ ὄνειδος
14 τέκνοις μήτηρ ἐν ἀδοξίᾳ. † Τέκνον, ἀντιλαβοῦ ἐν γήρᾳ πατρός σου,
† καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτὸν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.
MS. A. (α) ἐξιλάσκεται (β) ἀποθησαυρίζων,

Væ dissoluto cordi: quia non credit; ideò non pro- 15
tegetur. Væ vobis, qui perdidistis substinentiam: 16
Et quid facietis; cùm inspicere cœperit Dominus? 17
Qui timent Dominum; non erunt incredibiles 18
(e) verbis illius: et qui diligunt illum; conserva-
bunt vias ejus. Qui timent Dominum; inquirent 19
quæ beneplacita sunt ei: et, qui diligunt illum; re-
plebuntur lege. Qui timent Dominum; præpara- 20
bunt corda sua: et in conspectu illius humiliabunt
animas suas. (f) Incidamus in manus Domini, et 22
non in manus hominum. Secundùm enim magnitudi- 23
nem ipsius, et sic misericordia illius.

CAP. III.

Me(a) patrem audite, filii, et sic facite, ut salvi 2
sitis. Dominus enim honoravit patrem in filiis: et 3
judicium matris firmavit in filios. Qui honorat 4
patrem; exorabit pro peccatis: Et sicut qui thesau- 5
rizat; ita qui honorificat matrem suam. Qui ho- 6
norat patrem; jocundabitur (b) à filiis, et in die ora-
tionis suæ exaudietur. Qui honorificat patrem; 7
vitâ vivet longiore: Et qui obêdit Domino; refrige- 8
rabit matrem suam, et quasi dominis serviet his, qui
se genuerunt. (c) In opere et sermone honora patrem 9
tuum; ut superveniat tibi benedictio ab eo. Bene- 10
dictio enim patris firmat domos filiorum: maledictio 11
autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris 12
in contumelia patris tui: non est enim tibi gloria,
patris confusio. Gloria enim hominis ex honore patris 13
sui: et dedecus filiis mater sine honore. Fili, suscipe 14
senectam patris tui, et non contristes eum in vita
illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 ܘܝ ܠܟܠܒ ܕܠܐ ܡܗܝܡܢ. ܘܠܐ ܬܬܛܠܠ ܥܠ ܗܢܐ. ܘܝ ܠܟܘܢ ܕܒܥܝܬ ܠܗ ܠܡܐ ܕܠܐ ܬܗܝܡܢܘܢ. *
16 ܘܝ ܠܟܘܢ ܕܐܒܕܬܘܢ ܣܒܪܐ ܛܒܐ. ܘܠܡܐ ܕܠܐ ܬܬܒܥܝ ܠܟܘܢ ܒܕܝܢܐ. *
17 ܘܝ ܠܟܘܢ ܕܐܒܕܬܘܢ ܣܒܪܐ ܛܒܐ. ܘܠܡܐ ܕܠܐ ܬܬܒܥܝ ܠܟܘܢ ܒܕܝܢܐ. *
18 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
19 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
20
21 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
22
23 ܘܝ ܠܟܘܢ ܕܐܒܕܬܘܢ ܣܒܪܐ ܛܒܐ. ܘܠܡܐ ܕܠܐ ܬܬܒܥܝ ܠܟܘܢ ܒܕܝܢܐ. *
1 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
2 ܘܝ ܠܟܘܢ ܕܐܒܕܬܘܢ ܣܒܪܐ ܛܒܐ. ܘܠܡܐ ܕܠܐ ܬܬܒܥܝ ܠܟܘܢ ܒܕܝܢܐ. *
3
4 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
5 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
6 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
7 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
9 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
10 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
11 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
12 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *
13
14 ܘܡܢ ܕܡܬܪܥܝܢ ܡܢ ܡܠܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܢܗܘܘܢ ܒܗ ܡܗܝܡܢܝܢ. *

Væ cordi diffidenti; nam neque hoc subsistet. 15
Væ vobis qui nimiâ polletis fiduciâ. Quid 16
facietis, cùm judicabit Dñs? Qui reverentur 17
Dñm, haudquaquâ odio habebunt eloquium 18
ejus: & qui diligunt eum, observabunt vias
ejus. Cultores Domini cogitant voluntatem 19
ipsius: Et diligentes eum addiscunt legem 20
ipsius. Colentis Deum augebitur possessio, 21
& semen ejus post ipsum benedicetur. Re- 22
verentis Dominum cor firmum est: qui au-
tem derelinquit eum, semetipsum perdit.
Quanta enim est majestas ipsius, tanta mise- 23
ricordia: & quantum nomen ipsius, tanta
ejusdem facta. CAP. III.

POrrò filii, parentes audite, & facite; ut 1
vitam vivatis sempiternã. Dominus enim 2
patrem præ filiis honestavit, & matris autho- 3
ritatem in filios sanxit. Ei qui patrem suum 4
honorat, culpæ condonantur: Et thesauros 5
reponit, qui matrem suam venoratur. Qui re-
veretur patrem, jucunditatem percipiet è fi-
lio suo: & quum oraverit, audietur & exaudi- 6
etur. Ejus qui patrem honorat, multiplica- 7
buntur dies: Et optimè meretur de Deo, qui 9
matrem honorat. Fili mi, tam factis quàm 10
dictis patrem tuum honora, ut omnes ipsius
benedictiones in te refundantur. Benedictio 11
patris extruit ædes: & maledictio matris ra-
dices evellit. Ne glorieris ignominiâ patris 12
tui: neque enim in decus tibi cedet. Gloria 13
enim viri est honor parentis sui: & matrem
dedecorare gravissima sunt flagitia. Fili mi, 15
animosus esto in honorando patrem tuum,
& ne desistas ab eo colendo cunctis diebus
vitæ tuæ. Etiamsi defecerit mens ejus, da illi 14
veniam; & ne suffundas eum rubore cunctis
diebus ætatis ipsius.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * الويل للقلب الذي لا يؤمن * لانه لا يتثبت * الويل لكم ايها المتوكلون على انفسكم * ماذا
16 تفعلون اذا جاءكم حكمه * اتقياء الرب يهمون بمرضاته * واحباءه يعملون مسيئه * من
17 اتقا الرب يكثر ماله * ويموا ذريته من بعده * من اتقا الرب تصلح سيرته * ومن
18 رحمه اهلك نفسه * لان رحمته كعظمته * وعاله مثل اسمه *
19 * الفصل الثالث * يا معشر الاولاد اطيعوا اباءكم * لتربوا الحياة الدايمة *
20 * لان الرب اوجب على الولد اكحق لوالده * وحق الوالدة لازم بنيها * من اكرم اباه
21 تعمر دنوبه * ويدخر الذخاير الباقية من ابنه من بر والدته * ومن اكرم اباه كثرت
22 بنوه * واذا صلا استجيب * من اكرم والده يطول بقاءه * ويحسن نوابه ببر والدته * يا بني
23 اكرم اباك بالقول والفعل * لكي يستجاب دعاءه لك * دعاء الوالد يثبت العلالي * ولعنة
1 الوالدة تستاصل الاصل * لا ترتفع على ابنك * لانك لست تصيب الكرامة من ذلك *
2 * لان كرامة المرء كرامة والده * ولا يقل عنده من سقم امه * يا بني احرص على كرامة ابيك *
3 ولا تدع تكريمه ايام حياته * وان خف عقله فداره * ولا تهنه ما دام حيا *

Væ cordi incredulo; non enim diu ma- 15
nebit. Væ vobis qui confiditis vobis i- 16
psis. Quid facturi estis quum vos in- 17
vaserit judicium ejus? Timentes Domi- 18
num soliciti sunt de beneplacito ipsius;
& amici ejus exequuntur voluntatem 19
ipsius. Timentis Dominum augebun- 20
tur opes, & propagabitur progenies ejus
post ipsum. Timentis Dominum negotia 21
prosperè succedent; spernens autem il- 23
lum, seipsum interimit. Nam misericor-
dia ejus talis est, qualis majestas ejus;
& opera ejus, quale nomen ipsius.

CAP. III.

OCœtus filiorum, obedite parentibus 1
vestris, ut vitam æternam possideatis. 2
Nam Dominus filium debito adstrinxit
erga genitorem suum, & ad debitum ge- 3
nitricis tenentur liberi ipsius. Honoran- 4
tis patrem peccata remittentur: Et the-
sauros à patre suo relictos recondit qui 5
matri suæ obtemperat. Rursum, qui pa-
trem suum honore affecerit, multos habe- 6
bit filios; cùmque oraverit, exaudietur.
Qui patrem suum honorat, longævâ fru- 7
etur vitâ. Et optimum erit præmium e-
jus, propter obedientiam matri impen- 9
sam. Fili mi, honora patrem tuum ser-
mone et opere, ut ejus pro te precatio ex- 10
audiatur. Precatio patris cœnacula sta-
bilit, & maledictio matris radicem ex-
tirpat. Ne superbias in patrem tuum, 11
quoniam nullũ ex hoc percipies honorẽ:
Honor enim viri est honor patris sui: neq; 12
carebit adversitate qui injuriis affi:it
matrem suam. Fili mi, cura diligenter ut 13
patrem tuum honores, & ne desinas ei ho-
norem exhibere diebus vitæ tuæ. Quòd 14
si levius evadat judicii ejus, indulgeas
ei, & ne spernas eum quandiu vixerit.

Versio VULG. LAT.

15 Et si defecerit sensu, veniã da, & ne spernas eum in vir-
16 tute tua: eleëmosyna enim patris non erit in oblivione
17 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, Et in
justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, solventur pec-
18 cata tua. Quàm malæ famæ est, qui derelinquit patrem:
19 & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. Fili, in
mansuetudine opera tua perfice, & super hominum
20 gloriam diligêris. Quantò magnus es, humilia te in
21 omnibus, & coram Deo invenies gratiam: Quoniam
magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.
22 Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fue-
ris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, &
23 in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. Non est
enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre
24 oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari multi-
pliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curiosus.
25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.
26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in va-
27 nitate detinuit sensus illorum. Cor durum habebit
malè in novissimo: & qui amat periculum, in illo peri-
28 bit. Cor ingrediens duas vias, non habebit successus,
29 & pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam
gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad pec-
30 candum. Synagogæ superborum non erit sanitas: fru-
tex enim peccati radicabitur in illis, & non intellige-
31 tur. Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris
32 bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Sa-
33 piens cor & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus justitiæ successus habebit. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleëmosyna resistit peccatis: Et Deus pro-
34 spector est ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, & in tempore casûs sui inveniet firmamentum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 (γ)† Κᾶν ὑπολείπῃ σύνεσιν, συγγνώμιλω ἔχε, † μὴ ἀτιμάσῃς αὐτὸν
16 ἐν πάσῃ ἰσχύϊ σε. † ἐλεημοσύνη γὰρ πατρὸς οὐκ ὀπλισθήσε), † Καὶ
17 ἀντὶ ἁμαρτιῶν ἀνασταυροδομηθήσεταί σοι. † Ἐν ἡμέρᾳ θλί-
ψεώς σε ἀναμνησθήσεταί σε· † ὡς ἐυδία ἐπὶ παγετῷ, ὕτως ἀνα-
18 λυθήσονταί σε αἱ ἁμαρτίαι. Ὡς βλάσφημ& ὁ ἐγκαταλιπὼν
πατέρα, † καὶ κικαπραμάρ& (δ) ὑπὸ κυρίε ὁ παροργίζων μητέρα
19 αὐτῦ. † Τέκνον, (ε) ἐν πραΰτητι τὰ ἔργα σε διέξαγε, καὶ ὑπὸ
20 ἀνθρώπε δεκτὸς ἀγαπηθήσῃ. † Ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ ταπείνω-
21 σαυτὸν, † καὶ ἔναντι κυρίε εὑρήσεις χάριν. † Ὅτι μεγάλη ἡ
22 δυνασεία (ζ) τῦ κυρίε, † καὶ ὑπὸ † ταπεινῶν δοξάζε). † Μὴ ζή-
23 πησά σε μὴ ζήτει, † καὶ ἰσχυρότερά σε μὴ ἐξέταζε. † ἃ προσ-
τάγη σοι, ταῦτα διανοῦ· † Οὐ γὰρ ὀφί σοι χρεία † κρυπτῶν.
24 † Ἐν τοῖς περισσοῖς † ἔργων σε μὴ περιεργάζε· † Πλείονα γὰρ
25
26 συνέσεως ἀνθρώπων ὑπεδείχθη σοι. † Πολλὺς γὰρ ἀπάτησεν ἡ
ὑπόληψις αὐτῶν, † καὶ πόνοις πονηροὺς ὠλίσθησε (η) διανοίας αὐ-
27 τῶν. † Καὶ ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον, ἐν αὐτῷ (ϑ) ἐμπεσῆ). † καρδία
29 σκληρὰ κακωθήσε) ἐπ' ἐσχάτων. † Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσε)
πόνοις, † καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει ἁμαρτίαις ἐφ' ἁμαρτίαις.
30 † Ἐπαγωγὴ ὑπερηφάνε οὐκ ἔστιν ἴασις, † φυτὸν γὰρ πονηρίας ἐρίζωκεν
31 ἐν αὐτῷ. † Καρδία συνετὴ διανοηθήσε) παραβολὴν, † καὶ ὦς ἀκροατὴς
33 ὀπτυμία σοφῶ. † Πῦρ φλογιζόμενον ἀποσβέσῃ ὕδωρ, † καὶ ἐλεη-
34 μοσύνη ἐξιλάσε) ἁμαρτίας. † Ὁ ἀνταποδιδὸς χάριτας μέμνη)
εἰς τὰ μὴ ταῦτα, † καὶ ἐν καιρῷ πτώσεως (ι) εὑρήσῃ στήριγμα.

MS. A. (γ) Καὶ ἐὰν (δ) παρὰ κυρίε (ε) τὰ ἔργα σε ἐν πραΰτητι διέξαγε, (ζ) κυρίε, (η) διανοίαν (ϑ) ὑπολεῖ). (ι) ἀυτῦ εὑρήσῃ

Et, si defecerit sensu; veniam da: & non spernas 15
eum in qualibet virtute tua. Eleemosyna enim
patris non erit in oblivione: Et pro peccatis, 16
(d) in justitia ædificabitur tibi. In die tribulatio- 17
nis tuæ commemorabitur tui: sicut in sereno glacies;
sic solventur tua peccata. Tanquam blasphemus est, 18
qui derelinquit patrem: & est maledictus à Domino,
qui exasperat matrem suam. Fili, in mansuetudine 19
opera tua perfice, & ab homine acceptabili diligêris.
Quanto (e) major es; tanto magis te humilia; & 20
coram Deo invenies (f) gratiam. Quoniam magna 21
est potentia Domini, & ab humilibus honorificatur.
(g) Difficiliora te ne quæsieris: & fortiora te ne 22
scrutatus fueris. Quæ præcepta sunt tibi; hæc
cogita: Non est enim tibi opus (h) abscondi- 23
tis. In supervacuis (i) operum tuorum ne fueris curio- 24
sus: Plurima enim super sensum hominis ostensa 25
sunt tibi. Multos enim (k) implanavit suspicio 26
ipsorum: & cogitatio mala labefecit sensus (l) illo-
rum. Et qui amat periculum; in illud incidet: 27
Cor durum habebit malè in novissimis. Cor durum 29
gravabitur laboribus: & peccator adjiciet (m) pec-
catum super peccata. (n) Obductioni superbi non est 30
(o) sanatio: frutex enim peccati radicavit in illo.
Cor sapientis cogitabit parabolam, & auris audito- 31
vis, desiderium sapientis. Ignem ardentem extinguet 33
aqua: & eleemosyna (p) expiabit peccata. (q) Qui 34
reddit gratias; commemoratur in posterum: & in
tempore casûs inveniet firmamentum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ... ...

Versio VULG. LAT.

CAP. IV.

1 FIli, Eleëmosynam pauperis ne defraudes, & oculos
2 tuos ne transvertas à paupere. Animam esurientem ne
3 despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua.
4 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum an-
5 gustianti. Rogationem contribulati ne abjicias: & non
averras faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas
6 oculos tuos propter iram: & non relinquas quærenti-
bus tibi retrò maledicere: Maledicentis enim tibi in
amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: ex-
7 audiet autem cum, qui fecit illum. Congregationi pau-
perum affabilem te facito, & presbytero humilia ani-
8 mam tuam, & magnato humilia caput tuum. Declina
pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum
9 tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine. Libe-
ra eum, qui injuriam patitur de manu superbi: & non
10 acidè feras in anima tua. In judicando esto pupillis mi-
11 sericors ut pater, & pro viro matri illorum: Et eris tu
velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magìs
12 quàm mater. Sapientia filios suis vitam inspirat, &
13 susciput inquirentes se, & præibit in via justitiæ. Et qui
illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illã,
14 complectentur placorem ejus. Qui tenuerint illam, vi-
tam hereditabunt: & quo introibit, benedicet Deus.
15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: & eos, qui
16 diligunt illam, diligit Deus. Qui audit illam, judicabit
Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.
17 Si crederit ei, hereditabit illam, & erunt in confirma-
18 tione creaturæ illius. Quoniam in tentatione ambulat
19 cum eo, & in primis eligit eum. Timorem & metum,
& probationem inducet super illum: & cruciabit il-
20 lum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. Et firmabit illum, & iter

Verlio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. δ'.

1 † Τέκνον, ἓως ζωὴν τῷ πτωχῷ μὴ ἀποστερήσῃς, † καὶ μὴ παρελκύσῃς
2 ὀφθαλμὸς ὀπιδεῖς. † Ψυχὴν πεινῶσαν μὴ λυπήσῃς, † καὶ μὴ παρορ-
3 γίσῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ. † Καρδίαν (a) παροργισμένην μὴ πλησ-
4 σέτω, † καὶ μὴ παρελκύσῃς δόσιν πεφροντισμένην. † Ἰκέτην θλι-
βόμενον μὴ ἀπαιδεύσῃς, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ πτωχοῦ.
5 † Ἀπὸ δεομένου μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν, † καὶ μὴ δῷς τόπον ἀνθρώπῳ
6 καταράσασθαί σε. † Καταρωμένη γὰρ σε ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, τὸν
7 δεήσεως αὐτοῦ ἐπακούσεται ὁ ποιήσας αὐτόν. † Προσφιλὴς συναγωγῇ
8 πραΰνθητι, καὶ μικρὸν ταπείνωσον τὴν κεφαλήν σου. † Κλῖνον πτωχῷ τὸ
9 ὦς σου, † καὶ ἀποκρίθητι αὐτῷ εἰρηνικὰ ἐν πραΰτητι. † Ἐξελοῦ ἀδικου-
μένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος, † καὶ μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῷ κρίνειν σε.
10 † Γίνου ὀρφανοῖς ὡς πατὴρ, † καὶ ἀντὶ ἀνδρὸς τῇ μητρὶ αὐτῶν· † Καὶ
11 ἔσῃ ὡς υἱὸς ὑψίστου, † καὶ ἀγαπήσει σε μᾶλλον ἢ μήτηρ σου. † Ἡ σοφία
12 υἱὸς (β) ἐαυτὴν ἀνύψωσε, † καὶ ὁπλαμβάνεται τῶν ζητούντων αὐτήν.
13 Ὁ ἀγαπῶν αὐτὴν ἀγαπᾷ ζωήν, † καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτὴν
14 ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης. † Ὁ κρατῶν αὐτῆς κληρονομήσει
15 δόξαν, † καὶ ὃ εἰσπορεύεται (γ) εὐλογήσει κύριος. † Οἱ λειτουργοῦντες
αὐτῇ λειτουργήσουσιν Ἁγίῳ, † καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀγαπᾷ
16 ὁ κύριος. † Ὁ ὑπακούων αὐτῆς κρινεῖ ἔθνη, † καὶ ὁ (δ) προσεχῶν
17 αὐτῇ κατασκηνώσει πεποιθώς. † Ἐὰν ἐμπιστεύσῃς, κατακληρονο-
18 μήσεις αὐτὴν, † καὶ ἐν κατασχέσει ἔσται αἱ γενεαὶ αὐτοῦ. † Ὅτι πει-
19 σθήσεται (ζ) πορεύεται μετ' αὐτοῦ ἐν πρώτοις· † Φόβον (η) καὶ δειλίαν
ἐπάξει ἐπ' αὐτὸν, † καὶ βασανίσει αὐτὸν ἐν παιδείᾳ αὐτῆς, † ἕως οὗ
ἐμπιστεύσῃ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, † καὶ πειράσῃ αὐτὸν ἐν τοῖς δικαιώμασιν αὐ-
20 τῆς. † Καὶ πάλιν ἐπανήξει κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὸν, καὶ εὐφρανεῖ (ι) αὐτὸν,
καὶ ἀποκαλύψει τὰ κρυπτά σου ἐν αὐτῷ, καὶ στηρίξει αὐτὸν ἐν γνώσει
δικαιοσύνης. † Ἐὰν πλανηθῇ, καταλείψει αὐτὸν, καὶ προσχὼν (ι) ὁ ἀν
MS. A. (a) παροργισμένην (β) ἀυτῆς (γ) εὐλογῆ (δ) προσέχων (ι) ὁ ἀν
ἐμπιστεύσει, κατακληρονομήσει (ζ) πορεύσῃ (η) καὶ φοβὸν (ι) καὶ ἀνοίξει

CAP. IV.

1 FIli, vitam pauperis ne defraudes: & ne protra-
2 has oculos egenos. Animam esurientem ne contri-
3 stes: & non exasperes virum in inopia sua. Cor
irritatum ne conturbes: & ne protrahas datum
4 angustianti. Rogationem tribulati ne abjicias:
5 & ne avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope
non averias (a) oculum: & ne relinquas locum homi-
ni, ut maledicat te: Maledicentis enim tibi in
6 amaritudine animæ suæ, deprecationem ejus exau-
7 diet is qui fecit illum. Congregationi amabilem te
facito: & magnati humilia caput tuum. Inclina
8 (b) pauperi aurem tuam, & responde illi pacifica
in mansuetudine. Libera eum qui injuriam pati-
9 tur, de manu injuriam inferentis: & (c) non ace-
dieris in judicando. Esto pupillis ut pater, & pro
10 viro matri illorum: Et eris velut filius altissimi,
11 (d) & diliget te magìs mater tua. Sapientia(e) fi-
12 lios sibi exaltavit, & suscipit inquirentes se. Qui
13 diligit illam, diligit vitam: & qui manè vigila-
verint ad illam; implebuntur lætitia. Qui tenue-
14 rit illam; hæreditabit gloriam: & quocunque in-
troit, benedicet Dominus. Qui servient ei; servi-
15 ent sancto: & eos qui diligunt eam, diligit Domi-
nus. Qui audit illam; judicabit gentes: & qui
16 ad illam (f) accesserit; habitabit confidens. (g) Si
17 credideris; hæreditabis illam: et in possessione erunt
creaturæ ipsius. Quoniam (h) oblique ambulat
18 cum eo in primis: Timorem autem, & metum
19 adducet super illum, & cruciabit illum in disci-
plina sua; donec credat animæ illius, & tentet
eum in justificationibus suis. Et rursus redibit
20 rectà ad illum, & lætificabit illum,

adducet directũ ad illum, & lætificabit illum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. IV.

1 FIli mi, ne derideas vitam pauperis; & pau-
perem *tristitiæ* tenebris involutum ne exagi-
tes. Animæ egentis spiritum ne vexes, &
2 spiritum hominis confractum ne obliviscaris. Viscerã hominis pauperis dolore ne af-
3 ficias, & donum inopi ne deneges. Petitio-
4 nem pauperis ne recuses, néve des illi lo-
5 cum malè tibi precandi: Nam qui acerbo
6 est palato, ex intimis præcordiis imprecatur;
& vocem clamoris ejus exaudit creator ipsi-
us. Amabilem redde teipsum turbæ, & urbis
7 præfectis caput tuum summitte. Præbe au-
8 rem tuam pauperi, eíque placatè cum humi-
9 litate respondе. Oppressum eripe ab oppri-
mentibus eum, nec angusto sis animo in recto
judicio. Instar patris esto pupillis, & vice
10 mariti viduis: Erísque Deo tanquam filius,
11 & miserebitur tuí. Sapientia filios suos edo-
12 cet, omnésque eam intelligentes illuminat.
Amici sunt ejus, qui amant vitam; & quæ-
13 rentes illam, gratiam à Domino consequen-
tur: Quíque adhærent illi, honorem à Deo
14 obtinebunt: & locus cui benedixit Domi-
15 nus, erit habitatio eorum. Ministri ejus, mi-
nistri sunt sanctitatis; ejúsque domicilium
16 diligit Deus. Qui me audit, judicabit veri-
17 tatem: & qui mihi attendit, intra me habi-
tabit. Si mihi credat, me possidebit & ac-
18 quiret in cunctas mundi generationes. Nam
perversè cum tali agam, & primùm expe-
19 riar illum: Metum ac tremorem injiciam in
eum, meíque tentationibus explorabo, do-
20 nec cor ejus in me confirmetur: *Tum de-
mùm* conversa rectè me geram cum illo,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. IV.

1 O fili mi, ne irrideas vitium pauperis; ne lædas egenum contristatum. Ventrem pauperis ne contristes, & egenti ne
3 deneges eleemosynam. Mendici vocem
4 ne negligas, neque præbeas illi occasionẽ
5 maledicendi tibi. Ob acerbitatem enim
6 ex intimo corde maledicit, & creator ejus audiet vocem supplicationis illius.
7 Concilia tibi amorem turbæ, & primati-
8 bus urbis adhibe reverentiam. Humilia
9 teipsum egeno, & redde illi responsum ac
salutationem cum humilitate. Eripe læ-
sum à lædente, & veritatem ne fastidias.
10 Orphanis esto loco patris, & velut mari-
11 tus viduis: Ut sis Deo quasi filius, & misereatur tui. Sapientia filios suos e-
12 rudit, & profert eis omnem sermonem
suum. Qui quæsit intelligentiam ejus, di-
13 ligit ipsam. Diligite vitam, eámque ex-
petite, & jucunditatem consequemini.
14 Qui eâ fuerint potiti, gloriam à Deo
consequentur: & horum domicilium erit
15 domicilium cui Deus benedixit. Mini-
stri ejus puri sunt ac sancti, & Deus a-
16 mat habitaculum ejus. Qui mihi ob-
temperat, judicet secundùm veritatem:
& qui dictis meis acquieverit, securus
17 habitabit. Qui mihi crediderit, me
possidebit, eique perdurabo in omnes or-
18 bis progenies. Nam præpostèrè cum illo
me geram: quandoquidem tentabo eum
in primis. Et timorem ac terrorem injiciam in eum, tum probabo illum tentati-
19 onibus quib⁹ eum experiar: donec cum in
amore meo perseveraverit, meám, doctrina præcordiis ejus firmiter hæserit. De-
20 flectam ad eum, illúmque ad me recipiã,

Versio VULG. LAT.

21 Et denudabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper
22 illum ſcientiam et intellectum juſtitiæ. Si autem ober-
raverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus ini-
23 mici ſui. Fili conſerva tempus, & devita à malo.
24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum. Eſt enim
25 confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens
26 gloriam & gratiam. Ne accipias faciem adverſùs
faciem tuam, nec adverſus animam tuam menda-
27 cium. Ne reverearis proximum tuum in caſu ſuo :
28 Nec retineas verbum in tempore ſalutis. Non abſcon-
29 das ſapientiam tuam in decore ſuo. In lingua enim
ſapientia dignoſcitur : & ſenſus, & ſcientia, & do-
ctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in ope-
30 ribus juſtitiæ. Non contradicas verbo veritatis ullo
modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confunde-
31 re. Non confundaris confiteri peccata tua, & ne ſub-
32 jicias te omni homini pro peccato. Noli reſiſtere con-
tra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.
33 Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſq; ad mor-
tem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te ini-
34 micos tuos. Noli citatus eſſe in lingua tua; & inutilis,
35 & remiſſ⁹ in operib⁹ tuis. Noli eſſe ſicut leo in domo
tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos
36 tibi. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, &
ad dandum collecta.

CAP. V.

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixe-
2 ris : Eſt mihi ſufficiens vita : nihil enim proderit in
3 tempore vindictæ & obductionis. Ne ſequaris in for-
4 titudine tua concupiſcentiam cordis tui : Et ne dixeris
5 cavi, & quid mihi accidit triſte ? Altiſſimus eſt enim patiens redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum. Et ne dicas :
6 Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

21 † Καὶ ἀποκαλύψει αὐτῷ τὰ κρυπτὰ αὐτῆς. † Ἐὰν ἀποπλανηθῇ,
22 ἐγκαταλείψει αὐτὸν, † καὶ παραδώσει αὐτὸν εἰς χεῖρας πτώσεως αὐτῆ.
23 † Σωτήρησον καιρὸν καὶ φύλαξαι ἀπὸ πονηροῦ, † καὶ περὶ τῆ ψυχῆς Cυ
24 μὴ αἰσχυνθῇς. † Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, † καὶ ἔστιν αἰσχύνη
25 δόξα καὶ χάρις. † Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆ ψυχῆς Cυ, † καὶ μὴ
26 ἐντραπῇς εἰς πρόσωπόν Cυ. † Μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν καιρῷ σωτηρίας·
27 † Ἐν γὰρ λόγῳ γνωσθήσεται σοφία, † καὶ παιδεία ἐν ῥήματι γλώσσης.
28 † Μὴ ἀντίλεγε τῇ ἀληθείᾳ † καὶ περὶ τῆ ἀπαιδευσίας Cυ (ϑ) ἐνδιάπτυσι.
29 † Μὴ αἰσχυνθῇς ὁμολογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίαις Cυ, † καὶ μὴ βιάζῃ ῥοῦν
30 πλατεῖ. † Καὶ μὴ ὑποπρόσωπος (ι) σαυτὸν ἀνδρὶ πτωχῷ μαχῷ, † καὶ
31 μὴ λάβῃς πρόσωπον δυνάστου. † Ἕως (κ) τῆ θανάτυ ἀγώνισαι
32 περὶ τῆ ἀληθείας, † καὶ κύριος ὁ ϑεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. † Μὴ
γίνυ (λ) ταχὺς ἐν γλώσσῃ Cυ, † καὶ νωθρὸς καὶ παρημένος ἐν τοῖς
33 ἔργοις Cυ. † Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῷ οἴκῳ Cυ, † καὶ φαντασιοκοπῶν
34 ἐν τοῖς οἰκέταις Cυ. † Μὴ ἔσω ἡ χεὶρ Cυ ἐκπεπαμένη εἰς τὸ λα-
βεῖν, † καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη.

MS. A. (ϑ) ἐνδιάπτυσι. (ι) ἀνδρὶ πτωχῷ μαχῷ σαυτὸν, (κ) θανάτυ (λ) ταχὺς

ΚΕΦ. ε'.

1 † ΜΗ ἔπιχε ἐπὶ τοῖς χρήμασί Cυ, † καὶ μὴ εἴπῃς, Αὐτάρκη μοι
2 ἐστί. † Μὴ ἐξακολούθει τῇ ψυχῇ Cυ καὶ τῇ ἰσχύϊ Cυ, (α) τοῦ πορεύεσθαι
3 ἐν ἐπιθυμίαις καρδίας Cυ. † Καὶ μὴ εἴπῃς, Τίς με δυνασεύσει;
4 † ὁ γὰρ κύριος ἐκδικῶν (β) ἐκδικήσει Cυ. † Μὴ εἴπῃς, Ἥμαρτον,
5 καὶ τί μοι ἐγένετο; † ὁ γὰρ κύριος ὑπομένει μακροθυμῶν. † Περὶ ἱλασμοῦ
6 μὴ ἄφοβος γίνου προσθεῖναι ἁμαρτίαν ἐπ' ἁμαρτίαις. † Καὶ μὴ εἴπῃς,
Ὁ οἰκτιρμὸς αὐτῆ πολύς, † τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἱλάσεται·

MS. A. (α) Καὶ μὴ εἴπῃς, (β) ἐκδικήσει. Μὴ εἴπῃς,

Et denudabit abſconſa ſua. Si autem aberraverit; 21
derelinquet eum, & tradet eum in manus ruinæ ſuæ. 22
Conſerva tempus, & devita à malo : & pro animâ 23
tua ne confundaris. Eſt enim confuſio adducens pec- 24
catum, & eſt confuſio gloria, & gratia. Ne accipias 25
faciem adverſùs animam tuam, & ne reverearis in 26
caſum tuum. Non retineas verbum in tempore 27
(i) ſalutis. In ſermone enim cognoſcetur ſapientia, 28
& doctrina in verbo linguæ. Non contradicas veri- 29
tati, & de (k) ineruditione tuæ confundere. Ne con- 30
fundaris confiteri peccata tua, nec coneris contra 31
fluxum fluminis. Et non ſubjicias te homini ſtulto, 32
& ne accipias faciem potentis. Uſque ad mortem 33
agonizare pro veritate : & Dominus Deus pugna-
bit pro te. Noli (l) aſper eſſe in lingua tua, & in- 34
utilis, & remiſſus in operibus tuis. Noli eſſe, ſicut 35
leo, in domo tua, & arreptitius in domeſticis tuis.
Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad 36
dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad divitias tuas : & ne dixeris, 1
ſufficientes mihi (a) ſunt. Ne ſequaris animam 2
tuam, & fortitudinem tuam, ut ambules in concu-
piſcentiis cordis tui. Et ne dixeris, Quis me 3
(b) ſubjiciet ? Dominus enim vindicans vindicabit
te. Ne dixeris, peccavi, & quid mihi (c) accidit ? 4
(d) Dominus enim eſt patiens. De (e) propitiatu 5
noli eſſe ſine metu, ut adjicias peccatum ſuper pec-
cata. Et ne dicas, miſeratio ejus magna eſt : multi- 6
tudinis peccatorum meorum miſerebitur.

MS. A. (a) Καὶ μὴ εἴπῃς, (β) ἐκδικήσῃ. Μὴ εἴπῃς,

Quomodo potui ? aut quis me ſubjicet propter facta mea ? Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris : Peccavi, & quid mihi accidit triſte ? Altiſſimus eſt enim patiens redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum. Et ne dicas : Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et omnia arcana mea patefaciam ipſi. Si ſe 21
ſubtraxerit à me, rejiciam eum, tradamq; in 22
manum rapacium. Opportunitatem obſerva, 23
& malignum reformida : Et animæ tuæ *(vel,* 24
tui ipſius) ne te pudeat. Eſt enim pudor ge- 25
nerans peccata, eſt item pudor cujus decus
gratiam conciliat. Ne aduleris tibi ipſi, nec 26
erubeſcas fateri culpas tuas. Sermonem op- 27
portuno tempore ne comprimas. Nevè ſa- 28
pientiã tuam celes. Nam ex ſermone cogno- 29
ſcitur ſapientia, & intellectus è confabulati-
one linguæ. Veritatem ne impugnes, & à 30
ſceleribus tuis abſtineto. Peccata tua fateri ne 31
erubeſcas, & ſtulto ne reſiſtas. Ne te ſummit- 32
tas inſano, & adverſùs potentem ne contен-
das. Ad mortem uſq; decerta pro veritate, & 33
Dñs pro te decertabit. Ne ſis linguâ tuâ ja- 34
ctabund⁹, & remiſſus ac iners in tuis operib⁹.
Ne ſis canis in domo tua, & ſeverus ac terri- 35
bilis in actionibus tuis. Ne ſit man⁹ tua por- 36
recta ad accipiendũ, ſitq; ad dandũ contracta.

CAP. V.

NE confidas tuis divitiis, ac dicas, Multum 1
habeo. Ne confidas potentiæ tuæ, ut ſequa- 2
ris voluntates cordis tui. Ne dicas, Quis po- 3
teſt adverſùs robur meum ? Dñs enim vindex
eſt omniũ oppreſſorum. Ne dicas, Peccavi, & 4
nihil mihi accidit : Deus enim longanimis eſt.
Ne dicas, Clemens eſt Dñs, & copiã debito- 6
rum ipſe condonabit mihi. Super *data* venia 5
ne confidas, ne peccata peccatis accumules.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Et omnia ſecreta mea pandam illi. 21
Quòd ſi me deſerat, abjiciam eum, & 22
direptoribus tradam. Noſce loquendi oc- 23
caſionem, & maligaum caveto : Et ne 24
curvas (i.te occupes) in quibus inutilis
eſt pudor tuus. Nam inter pudores eſt qui 25
iniquitatem afferat, & inter eoſdem etiã
qui gratia eſt ac honor. Ne tibiipſi aſ- 26
ſenteris, & lapſus tuos fateri ne erube-
ſcas. Ne ſis avarus ſermõis ubi prod- 27
eſt, Et ſapientiam tuam ne occultes. 28
Nam ſapientia è ſermone deprehenditur, 29
& prudentia è linguæ colloquio. Ne 30
contradicas veritati, nec impugnes eam:
& retrahe te à peccatis tuis, & ab iis
abſtineto. Ne erubeſcas fateri peccata 31
tua, & cum inſipiente ne joceris. Et ne 32
proſtituas honorem tuum ſtulto, & cum
principe ne rixeris. Pugna pro verita- 33
te ad mortem uſque, & Dominus pro te
pugnabit, ac victorem te reddet. Ne 34
fueris linguâ tuâ arrogans, torpens verò
ac ignavus in operibus tuis. Ne fueris 35
moroſus, clamoſus domi tuæ; tetricus,
aſper in operibus tuis Ne ſit manus 36
tua porrecta ad accipiendum, ad tribu-
endum contracta.

CAP. V.

NE confidas armentis tuis, ac dicas, 1
Multas equidem habeo divitias. Ne ſis 2
de robore tuo ſecurus, & propriàs ſequare
cupiditates. Ne dixeris, Quis in me 3
valeat ? quia Dominus vindex eſt omni-
um qui tyrannide opprimuntur atq; vio-
lentiâ. Ne dicas, Deliqui, nec fui punitus; 4
quoniam Deus excelſus diu expectat & 6
coercet iram ſuam. Ne dixeris, Dominus
quidem miſericors eſt, & multitudinem
delictorum meorum præteribit. De venia 5
ne præſumas, ne adaugeas peccata tua.

Versio VULG. LAT.

7 Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in
8 peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad
9 Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim
veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.
10 Noli anxius esse in divitiis injustis: non enim prode-
11 runt tibi in die obductionis & vindictæ. Non ventiles
te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, sic
12 enim omnis peccator probatur in duplici lingua. Esto
firmus in via Domini, & in veritate sensûs tui & sci-
13 entia, & prosequatur te verbum pacis & justitiæ. Esto
mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: et cum
14 sapientia proferas responsum verum. Si est tibi intel-
lectus, responde proximo: sin autem; sit manus tua
super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato,
15 & confundaris. Honor & gloria in sermone sensati,
16 lingua verò imprudentis subversio est ipsius. Non ap-
pelleris susurro, & linguâ tuâ ne capiaris, et confunda-
17 ris. Sup furé enim est confusio & pœnitentia, & de-
notatio pessima super bilinguem: susurratori autem
18 odium, & inimicitia, & contumelia. Justifica pusil-
lum, & magnum similiter.

CAP. VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo: impro-
perium enim & contumeliam malus hæreditabit, &
2 omnis peccator invidus & bilinguis. Non te extollas
in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne fortè eli-
3 datur virtus tua per stultitiam, Et folia tua comedat,
4 & fructus tuos perdat. & relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet, &
5 sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 †Ἔλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' (γ) αὐτῷ, † καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλὸς κατα-
8 παύσει ὁ ζυμὸς αὐτοῦ. † Μὴ ἀνάβαλε ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον, † καὶ
9 μὴ ὑπερθάλλε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· † Ἐξάπινα γὰρ ἐξελεύσεται ὀργὴ
10 κυρίου, † καὶ ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ἐξολῇ. † Μὴ ἔσῃ ἐπὶ χρή-
μασιν ἀδίκοις, † ἐπὶ γὰρ (δ) ὠφελήσεις ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς.
11 †Μὴ λίκμα ἐν παντὶ ἀνέμῳ, † καὶ μὴ πορεύου ἐν πάσῃ ὁδῷ· † ἕτως
12 ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος. † Ἴσθι ἐστηριγμένος ἐν συνέσει σου,
13 † καὶ εἷς ἔστω σου ὁ λόγος. † Γίνου ταχὺς ἐν ἀκροάσει σου, † καὶ ἐν
14 μακροθυμίᾳ φθέγγου ἀπόκρισιν. † Εἰ ἔστιν σοι σύνεσις, ἀπόκρισιν
15 τῷ πλησίον, † εἰ δὲ μή, ἡ χεὶρ σου ἔστω ἐπὶ στόματί σου. † Δόξα καὶ
16 ἀτιμία ἐν λαλιᾷ, † καὶ γλῶσσα ἀνθρώπου πτῶσις αὐτοῦ. † Μὴ κληθῇς
17 ψίθυρος, † καὶ τῇ γλώσσῃ σου μὴ ἐνέδρευε· † Ἐπὶ γὰρ κλέπτῃ
18 ἔξεστιν αἰσχύνη, † καὶ καταίτησις πονηρὰ ἐπὶ διγλώσσῳ. † Ἐν μεγάλῳ
καὶ ἐν μικρῷ μὴ ἀγνόει.

MS.A. (γ) αὐτῷ, (δ) ὠφελήσῃς σε ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς.

ΚΕΦ. ϛ'.

1 †Καὶ αὐτὸ φίλε μὴ γίνου ἐχθρός· † ὄνομα γὰρ πονηρὸν αἰσχύνῃ καὶ
2 ὀνειδος κληρονομήσει· † ἕτως ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος. † Μὴ
ἐπάρῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ ψυχῆς σου, † ἵνα μὴ διαρπαγῇ ὡς ταῦρος
3 ἡ ψυχή σου. † Τὰ φύλλα σου καταφάγεται, καὶ τοὺς καρπούς σου ἀπο-
4 λέσεις, † καὶ ἀφήσεις σεαυτὸν ὡς (α) ξύλον ξηρόν. † Ψυχὴ πονηρὰ ἀπο-
λεῖ τὸν κτησάμενον αὐτὴν, † καὶ ἐπίχαρμα ἐχθροῖς ποιήσει αὐτόν.
5 † Λάρυγξ γλυκὺς πληθυνεῖ φίλους ἀπλοῦς, † καὶ γλῶσσα εὐλογος πλη-
θυνεῖ εὐαρεστήσεις. MS.A. (α) φύλλον ξηρόν.

Misericordia enim & ira ab illo: & super pecca- 7
tores requiescet ira illius. Ne tardes converti ad 8
Dominum, & ne differas de die in diem: Subitò 9
enim egredietur ira Domini, & in tempore vindictæ
(f)disperdet. Noli attentus esse in divitiis injustis: 10
nihil enim(g)adjuvaberis in die obductionis. Non 11
ventiles in omni vento, & non eas in omni via:
(h)sic peccator duplex linguâ. Esto firmus in intel- 12
lectu tuo: & unus sit sermo tuus. Esto velox in 13
auscultatione tua, & in longanimitate profer re-
sponsum. Si est tibi intellectus; responde proximo: 14
sin autem; sit manus tua super os tuum. Gloria, 15
& inhonoratio in sermone: & lingua hominis, sub-
versio est illius. Non appelleris(i)susurro: & linguâ 16
tuâ ne insidieris. Super furem enim est confusio: 17
& denotatio pessima super bilinguem. In magno,& 18
in parvo (k) non ignores.

CAP. VI.

ET noli fieri pro amico inimicus. Nomen enim 1
malum, confusionem, & improperium(a)hæreditabit.
Sic peccator bilinguis. Ne te extollas in cogita- 2
tione animæ tuæ, ne diripiatur velut taurus, anima
tua. Folia tua comedes, & fructus tuos perdes, 3
& relinques te velut lignum aridum. Anima ne- 4
quam disperdet eum, qui se habet; et gaudium imi-
micorum faciet eum. Guttur dulce multiplicabit 5
amicos suos, et lingua beneloquens multiplicabit
bonas salutationes.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Misericordia enim & indignatio penes eum 7
sunt, & super impios requiescet indignatio
ipsius. Ne cuncteris pœnitere coram illo, & 8
ne moras nectas de die in diê: Quoniâ ex im- 9
proviso erumpet indignatio, & in tempore
ultionis interitus. Ne confidas injustis divi- 10
tiis; nihil enim tibi proderunt in die afflictionis. Ne vela committas cuilibet vento, 11
& ad quancumque semitam *ne* te vertas. In- 12
nitere sensui tuo, & unus esto sermo tuus.
Esto promptus ad audiendum, tardè verò re- 13
sponsum redde. Si verbum tibi suppetat, 14
responde proximo tuo: alioqui, manum tu-
am ori tuo impone. Laus ac vituperium 15
pendent ab eo qui loquitur, & lingua ho-
minum dejicit illos. Ne acquiras nomen du- 16
pliciter ambulantis, & linguâ tuâ ne impin-
gas. In furem enim creata est ignominia, & 17
atrox infamia in dupliciter ambulantem. Mul- 18
tùm vel parùm ne delinquas:

CAP. VI.

ET ex amico ne inimicus evadas; ne ma- 1
lum nomen & ignominiam adipiscaris: op-
probrium enim atque reatus in eum qui du- 2
pliciter ambulat. Proprio animo ne te com-
mittas, ne quasi taurus robur tuum quærat,
Folia tua excutiat, & fructum tuum come- 3
dat, ac velut arborem siccam destituat. Ani- 4
mus enim protervus possidentem se destruit,
& gaudium hostibus efficit eum. Oris blan- 5
di, multi erunt amici: & labia justorum,
postulatio patis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Misericordia enim & venia in manu 7
Domini, & indignationem suam in im-
pios immittet. Ne differas pœnitentiam, 8
neque morêris de die in diem. Nam pœna 9
repentè irruet, & tempore retributionis
exitium. Ne confidas opibus ex illicito 10
coactis: quoniam nullam tibi opem fe-
rent in die calamitatis. Ne omni cum 11
vento movearis, nec quamvis opinionem
sectaris: Sed esto firmus & constans in 12
toto sensu tuo, & unus idemque *sit ser-*
mo tuus. Esto celer ad audiendum ser- 13
monem, tardus ac lentus ad reddendum
responsum. Si præstò tibi sit responsum 14
idoneum, redde amico tuo: sin minùs, im-
pone silentium linguæ tuæ. Gloria & 15
ignominia authori sermonis: linguæ ho-
minum præcipitant eos. Ne sis bilinguis, 16
néve offendas linguâ tuâ. Nam turpitu- 17
do & ignominia furem comitantur, &
contemptus atque convitium duas ha-
bentem facies. Ne cui acquiescas in re 18
parva sive magna.

CAP. VI.

NOn sit angusta manus tua, ne fias 1
opprobrium: turpe autem nomen, vi-
tuperium, & infamia comitantur bilin-
guem. Libidines animæ tuæ ne sequaris, 2
ne te in miseriam impellant, virésq; tuas
debilitent quasi taurus cui pabulum ob-
jicitur, Excutiant folia tua, fructus 3
tuos comedant, vacuúmque te deserant
ut arborem aridam. Anima enim prava 4
possessorem suum perdet, & inimicorum
ludibrium efficiet. Cum loquendo, 5
multos sibi conciliabit amicos: qui ex-
petit justos, laudabitur.

Versio VULG. LAT.

6 Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus de
7 mille. Si possides amicũ, in tentatione posside eum, &
8 ne facilè credas ei. Est enim amicus secundùm tempus
9 suum, & non permanebit in die tribulationis. Et est
amicus qui convertitur ad inimicitiam: & est amicus
10 qui odium & rixam & convitia denudabit. Est au-
tem amicus socius mensæ, & non permanebit in die
11 necessitatis. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi
12 coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter aget: Si
humiliaverit se contra te, & à facie tua absconderit se,
13 unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tu-
14 is separare, & ab amicis tuis attende. Amicus fidelis,
protectio fortis: qui autẽ invenit illũ, invenit thesau-
15 rũ. Amico fideli nulla est comparatio, & non est di-
gna ponderatio auri & argenti contra bonitatẽ fidei
16 illius. Amicus fidelis, medicamentũ vitæ & immorta-
17 litatis: & qui metuunt Dñm, invenient illum. Qui ti-
met Deum, æquè habebit amicitiã bonã: quoniã se-
18 cundùm illũ erit amicus illius. Fili, à juventute tua ex-
cipe doctrinam, & usq; ad canos invenies sapientiam.
19 Quasi is qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine
20 bonos fructus illius. In opere enim ipsi⁹ exiguũ labo-
21 rabis, & citò edes de generationibus illius. Quàm a-
spera est nimiùm sapientia indoctis hominib⁹, & non
22 permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus proba-
tio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.
23 Sapientia enim doctrinæ secundùm nomen est ejus, &
non est multis manifesta: quibus autem cognita est,
24 permanet usque ad conspectum Dei. Audi, fili, & acci-
25 pe consilium intellectûs, & ne abjicias consilium meum
26 lam, & ne acedieris vinculis ejus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Οἱ εἰρηνεύοντές σοι ἔστωσαν πολλοί, † οἱ δὲ σύμβουλοί σου εἷς ἀπὸ
7 χιλίων. † Εἰ κτᾶσαι φίλον, ἐν πειρασμῷ κτῆσαι αὐτὸν, † καὶ μὴ ταχὺ
8 ἐμπιστεύσῃς αὐτῷ. † Ἔστι γὰρ φίλος ὁ κατὰ καιρὸν αὐτῷ, † καὶ οὐ μὴ διαμεί-
9 νῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. † Καὶ ἔστι φίλος μετατιθέμενος
10 (*) εἰς ἔχθραν, † καὶ μάχιμον ἀνειδισμοῦ σου ἀποκαλύψει. † Καὶ ἔστι φίλος
11 κοινωνὸς τραπέζων, † καὶ οὐ μὴ παραμείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. † Καὶ
ἐν τοῖς ἀγαθοῖς σου ἔσται ὡς σὺ, † καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις σου παῤῥησιάσεται.
12 † Ἐὰν ταπεινωθῇς, ἔσται κατ' σοῦ, † καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσεται.
13 † Ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σου διαχωρίσθητι, † καὶ ἀπὸ τῶν φίλων σου πρόσεχε. † Φίλος
14 πιστὸς σκέπη κραταιά, † ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸν εὗρεν θησαυρόν. † Φίλῳ πιστῷ
15 οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα, † καὶ οὐκ ἔστι (*) σταθμὸς ἡ ἀξιότης αὐτοῦ. † Φίλος
16 πιστὸς φάρμακον ζωῆς, † καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσιν αὐτόν. † Ὁ
17 φοβούμενος κύριον εὐθύνει φιλίαν αὐτοῦ, † ὅτι καθ' αὐτὸν ἔσται καὶ ὁ
πλησίον αὐτοῦ. † Τέκνον, ἐκ νεότητός σου ἐπίλεξαι παιδείαν, † καὶ ἕως
18 πολιῶν εὑρήσεις σοφίαν. † Ὡς ὁ ἀροτριῶν καὶ (β) ὁ σπείρων προσελθὲ
19 αὐτῇ, † καὶ ἀνάμεινον τὸν ἀγαθὸν καρπὸν αὐτῆς. † Ἐν γὰρ τῇ ἐργασίᾳ
20 αὐτῆς ὀλίγον κοπιάσεις, † καὶ ταχὺ φάγεσαι (γ) γενημάτων αὐτῆς.
21 † Ὡς τραχεῖά ἐστι φόβητρα τοῖς ἀπαιδεύτοις, † καὶ οὐκ ἐμμενεῖ ἐν αὐτῇ
22 ἀκάρδιος. † Ὡς λίθος δοκιμασίας ἰσχυρὸς ἔσται ἐπ' αὐτῷ, † καὶ οὐ χρο-
23 νιεῖ ἀποῤῥίψαι αὐτόν. † Σοφία γὰρ κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστι, † καὶ οὐ πολ-
24 λοῖς ἐστι φανερά. † Ἄκουσον τέκνον καὶ (δ) δέξαι γνώμην μου, † καὶ μὴ
25 ἀπαναίνου συμβουλίαν μου. † Καὶ (ε) ἀπόστησον τοὺς πόδας σου εἰς τὰς
26 πέδας αὐτῆς, † καὶ εἰς κλοιὸν αὐτῆς † πρόσχωρον ζω. † Ὑπόδας †
ὦμόν σου, καὶ βάστασον αὐτὴν, † καὶ μὴ προσοχλίσῃς τοῖς δεσμοῖς αὐτῆς.

MS. A. (*) εἰς ἐχθρὸν, (*) * παθμὸς (β) ὡς ὁ (γ) τῶ γενημάτων (δ) ἔκλεξαι
† γνώμην (ε) ἀπόστησαι

Multi pacifici sint tibi: consiliarii autẽ tui sint unus 6
de mille. Si possides amicũ; in tentatione possiде eũ, 7
& nõ facilè credas ei. Est enim amicus in tempore 8
suo, & nõ permanebit in die tribulationis tuæ. Et 9
est amicus, qui convertitur ad inimicitiam, & rixã
opprobrii tui denudabit. Et est amicus socius men- 10
sæ: & nõ permanebit in die necessitatis tuæ. Et in 11
bonis tuis erit, tanquam tu, & in domesticis tuis fi-
ducialiter aget. Si humiliatus fueris; erit contra te, 12
& à facie tua abscondet se. Ab inimicis tuis separa 13
te: & ab amicis tuis attende. Amicus fidelis, prote- 14
ctio fortis: &, qui invenit illum, invenit thesaurũ.
Amico fideli nulla est cõparatio, & nõ est pondus bo- 15
nitatis ejus. Amicus fidelis, medicamentũ * *vitæ: &,* 16
qui metuunt Dominum, invenient illum. Qui timet 17
Dominum, bonã habet amicitiam suam: quoniam se-
cundùm ipsum, sic & proximus ipsius. Fili, à ju- 18
ventute tua excipe doctrinam: & usque ad canos
invenies sapientiam. Quasi is, qui arat, & qui se- 19
minat, accede ad illã: & sustine bonos fructus illius.
In operatione enim illius paululùm laborabis: & citò 20
edes de generationibus illius. Quàm aspera est ni- 21
mium indoctis, & non permanebit in illa excors.
Quasi lapis probationis fortis erit in illo; & nõ de- 22
morabitur projicere illam. Sapientia enim secundùm 23
nomen suum est: & non est multis manifesta. Audi, 24
fili, & accipe sententiã meã, & ne abjicias cõsiliam
meum. Et injice pedes tuos in compedes illius, et in 25
torquem illius collum tuum. Subjice humerum tuum, 26
et porta illam: et ne accedieris vinculis illius.

* γνώμιω (ε) ἀπόστησαι

Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: Subjice humerum tuum, & porta il-

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 ܐܝܬ ܠܟ ܣܓܝܐܝ ܫܠܡ ܐܠܦ ܡܢ ܚܕ ܠܟ ܡܫܬܐ ܠܟ ܚܕ ܡܢ ܐܠܦ ܐܝܬ ܠܟ ܣܓܝܐ ܫܠܡ ܐܠܦ ܡܢ ܚܕ ܠܟ ܡܫܬܐ ܠܟ ܚܕ ܡܢ ܐܠܦ ·
7 ܐܢ ܩܢܝ ܠܟ ܚܒܪ ܒܢܣܝܘܢ ܬܩܢܐ ܘܠܐ ܬܗܘܐ ܒܥܓܠ ܠܡܐ ܕܬܗܝܡܢ ܠܗ ·
8 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܠܫܥܬܗ ܒܠܚܘܕ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
11 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
12 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
13 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
14 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
15 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
16 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
17 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
18 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
19 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
20 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
21 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
22 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
23 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
24 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
25 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·
26 ܐܝܬ ܚܒܪ ܕܡܬܗܦܟ ܠܒܥܠ ܣܢܝܐ ܘܠܐ ܢܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ·

* Benevoli tui sint multi, at consiliarius tuus 6
unus è millenis. Si compares amicum, ex- 7
perimento compara eum, nec temerè te con-
credas illi. Est amicus respectu opportuni- 8
tatis, qui non permanet tempore afflictionis.
In prosperitatibus tuis alter idem erit, & in 11
adversitatibus tuis à te recedet. Si cadas, 12
in te convertetur, & è conspectu tuo disce-
dens occultabit se. Inimicum tuum devita, 13
& ab amico tuo caveto. Amicus verus, 14
amicus est constans: & qui talem nan-
ciscuntur, thesaurum nanciscuntur. Ami- 15
co fido nullum est pretium, nullumque pon-
dus gratiæ ipsius. Amicus fidus medicina 16
vitæ est: & qui Deum reverètur, is est. Qui 17
reverentur Deum, stabilem servant amiciti-
am: qualis enim est ipse, tales amici ejus.
Fili mi, à pueritia tua suscipe disciplinam, & 18
ad tuam usque senectutem invenies sapienti-
am. Velut sator, & quasi messor ad eam ac- 19
cede, & copiam proventuum ejus recondes.
Quasi parvo labore fatigaberis, & fructum 20
ejus mox comedes. Quàm aspera est apud 21
stultos sapientia! & excordes non sustinent
eam. Tanquam lapis gravissimus incumbit 22
illi, adeò ut non videat & excutiat eum. No- 23
men ejus est qualis eruditio ipsius, & ab insi-
pientibus minimè deprehenditur. Acquiesce 24
fili mi, & accipe documentum meum, nec ir-
ritam facias eruditionem meam. Insere pe-
dem tuum in rete ipsius, & in ejusdem onus
infer collum tuum. Humerum tuum admo- 25
vens bajula eam, & sarcinam ejus ne molestè
feras. Animo toto accede ad eam, & totis 26
viribus tuis serva vias ejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 ولیکن السالمون علیك كثیرا * واصحاب سرك من الف واحد * لا تصادق من احدا الا بالتجربة *
7 ولا تطمان الیه وسنكا * لان من الناس من انما وده ساعة * ولا یلبث عند الشدة * في الرخا والخیر
11 هو مثلك * وفي الشدة یختفي من بین یدیك * ان نابك نایبة * عذر یك وهرب واختفي من
12 بین یدیك * تباعد من عدوك * وتحفظ من صدیقك ایضا واحذره * صدیق الصدیق هو
13 14 صدیق المنفعة * ومصادقوه قد طفروا بالكنز * من احب الایمان * فلیس له عن ولا یورن معروفه *
15 16 17 المحب الایمان مثل سم الحیاة * وهو من اتقیاء الله * اتقیاء الله یدوم صداقتهم لان احلاقه
18 19 20 21 22 23 24 25 26 حسنة * اقبل الادب في صغرك تصادف الحكمة في الكبر * اذن منها مثل الزارع والحاصد *
وكن كدره علاجها * اعني في سنیها سدسن وتاكل علاجها سریعا عاجلا * ما اشد قول الحكمة
على الجاهل * ولا یحملها عاجز الرایه * وهي اثقل علیه من الصخر الثقیلة * ویلقیها عنه ولا
یلبث الیها * اسمها مثل عملها * ولا یسبین المنفعة فصلها * یا بني اسمع علمي واقبله * ولا
ترفض ادبي وعطني * ادخل رجلك في سالكها * واحمل اصارها على عنقك * ادنوا واحملها على
عاتقك * ولا تضجر بحملها * تقدم علیها من اقصى قلبك * واحفظ طرقها بجهدك وطاقتك *

Salutantes te multi sunto; consortes au- 6
tem consilii tui, unus de mille. Cum ne- 7
mine amicitiam contrahas, nisi adhibitâ
experientiâ, nec citò fidas ei. Nam inter 8
homines reperitur cujus amicitia est ad
horam, nec permanet tempore adversita-
tis. In abundantia & prosperitate alter 11
tu idem est, in adversitate verò abscon-
dit se à conspectu tuo. Si infortunium ti- 12
bi accidat, fallet te, & fugiens abscondet
se à conspectu tuo. Recede ab inimico tuo, 13
& ab amico quoque tuo prospice & cave
tibi. Amicus verus est amicus utilis, 14
quem qui offendunt, thesaurum adipi-
scuntur. Amanti fidem nullum est pre- 15
tium, ejusq; benevolentia ponderari ne-
quit. Amicus fidus est veluti pharmacum 16
vitæ, idemq; est ex numero timentium
Deum. Timentium Deum cõstans est ami- 17
citia: amici enim ejus similes sunt ipsi.
Si disciplinam in minori ætate tua sus- 18
cipias, in majori invenies sapientiam.
Accede ad illam ut sator & ut messor, 19
& condes multitudinem frugum ipsius.
Esto solicitus in legibus ejus, & adole- 20
sces, ac brevi citòque comedes fruges
ejus. Quàm durus est sermo sapientiæ 21
stulto, & imbecillus mente non fert illam.
Gravissimo saxo gravior est ipsi, & ab- 22
jiciet eam à se, & ne converteur quidem
ad illam. Nomen ejus instar operis ipsius, 23
nec percipit stolidus præstantiam ejus.
O fili mi, audi doctrinam meã, & suscipe 24
illam; & disciplinam atque hortationem
meam ne recuses. Immitte pedem tuum
in vias ejus, & bajula super cervicem
tuã sarcinas ej⁹. Accedens imposito illã 25
humero tuo, eãma. gestare ne pigeat. Aspi- 26
ra ad eã è penitissimo corde tuo, eíúsque
vias accuratè & pro virili parte custodi.

Versio VULG. LAT.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtu-
28 te tua conserva vias ejus. Investiga illã, & manifesta-
29 bitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam: In
novissimis enim invenies requiẽ in ea, & convertetur
30 tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes ejus in
protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & tor-
31 ques illius in stolam gloriæ: Decor enim vitæ est in
32 illa, & vincula illius alligatura salutaris. Stolam gló-
riæ indues eam, & coronam gratulationis superpones
33 tibi. Fili, si attenderis mihi, disces: & si accommo-
34 daveris animũ tuũ, sapiens eris. Si inclinaveris aurem
tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapi-
35 ens eris. In multitudine presbyterorũ prudentiũ sta,
& sapientiæ illorum ex corde conjunge, ut omnem
narrationẽ Dei possis audire, & proverbia laudis non
36 effugiant à te. Et si videris sensatũ, evigila ad eum, &
37 gradus ostiorũ illius exterat pes tuus. Cogitatum tuũ
habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè
assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia
sapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

1 NOli facere mala, & non te apprehendent. Disce-
2 de ab iniquo, & deficient mala abs te. Fili, non semi-
3 nes mala in sulcis injustitiæ, et non metes ea in septu-
4 plũ. Noli quærere à Dño ducatum, neque à rege cathe-
5 dram honoris. Non te justifices ante Deum, quoniam
agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle vi-
6 deri sapiens. Noli quærere fieri judex, nisi valeas vir-
tute irrumpere iniquitates: ne fortè extimescas faciem
7 potentis, & ponas scandalũ in æquitate tua. Non pec-
ces in multitudinem civitatis, nec te immittas in popu-
8 lum, Neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno
eris immunis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

27 †Ἐν πάσῃ ψυχῇ ϲυ πρόσελθε αὐτῇ, †καὶ ἐν ὅλῃ δυνάμει ϲου (ϛ) ϲυν-
28 τήρησον τὰς ὁδοὺς αὐτῆς. †Ἐξίχνευσον καὶ ζήτησον, καὶ γνωσθήσεταί
29 σοι, † καὶ ἐσχοίνισε γνόμενον μὴ ἀφῇς αὐτόν. †Ἐπ' ἐσχάτων γὰρ εὑ-
ρήσεις † ἀνάπαυσιν αὐτῆς, † καὶ μεταποιήσεταί σοι εἰς εὐφροσύνην.
30 † Καὶ ἔσονταί σοι αἱ (*) πέδαι εἰς σκέπην ἰσχύος, † καὶ οἱ κλοιοὶ αὐ-
31 τῆς εἰς στολὴν δόξης. † Κόσμος γὰρ χρυσοῦ ἐστιν ἐπ' αὐτῆς, † καὶ οἱ
32 δεσμοὶ αὐτῆς χλωρὰ ὑακίνθινον. † Στολὴν δόξης ἐνδύσῃ αὐτήν,
33 καὶ στέφανον ἀγαλλιάσεως περιθήσεις σαυτῷ. †Ἐὰν θέλῃς, τέκνον,
34 παιδευθήσῃ, † καὶ ἐὰν (ν) δῷς τὴν ψυχήν σου, παιδεύσεις ἑαυ-
35 τόν. †(ϑ)Ἐὰν ἀγαπήσῃς ἀκοῦσαι, ἐκδέξῃ· † καὶ ἐὰν κλίνῃς τὸ ἓς σου, σοφὸς ἔσῃ. † Ἐν
πλήθει πρεσβυτέρων σῶν, † καὶ, τίς σοφός, αὐτῷ συμπολλήθητι.
† Πᾶσαν διήγησιν θείαν θέλε (ι) ἀκούειν, † καὶ παροιμίας συνέσεως μὴ
36 ἐκφύγωσάν σε. †Ἐὰν ἴδῃς συνετὸν, ὄρθριζε πρὸς αὐτὸν, † καὶ βαθ-
37 μὸς θυρῶν αὐτοῦ ὀπτείσθω ὁ πούς σου. Διανοοῦ ἐν τοῖς προστάγμασι
κυρίου, † καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ μελέτα διαπαντός· † αὐτὸς στηριεῖ σε
καρδίαν σου, † καὶ ἡ ἐπιθυμία σοφίας (κ) σε δοθήσεταί σοι.
MS.A.(ζ)πέρασον(*)*παιδεῖς(ν)ἐπιδῷς(ϑ)Καὶ ἐὰν(ι)ἀκροάσῃ,(κ)δό-
θησεταί

KEΦ. ζ'.

1 †Μὴ ποίει κακὰ, καὶ τὰ μή σε καταλάβῃ κακόν. †Ἀπόστηθι ἀπὸ
2 ἀδίκου, καὶ ἐκκλινεῖ ἀπὸ σοῦ. †Τέκνον, μὴ σπεῖρε ἐν ἔλαις ἀδικίας,
3 † καὶ ἃ μὴ θερίσῃς (α) αὐτὰς ἑπταπλασίως. † Μὴ ζήτει παρὰ κυρίου
4 ἡγεμονίαν, † μηδὲ παρὰ βασιλέως καθέδραν δόξης. † Μὴ δικαιοῦ
ἔναντι κυρίου, † καὶ παρὰ βασιλεῖ μὴ σοφίζου. †Μὴ ζήτει γενέσθαι κριτὴς,
5 † μὴ ἐκ(β)δέξασθαι ἐξάραι ἀδικίας· † μήποτε ἐνταῦθα ἐκβληθῇς ἀπὸ προσ-
6 ώπου δυνάστου, † καὶ θήσῃς σκάνδαλον ἐν εὐθύτητί σου. †Μὴ ἁμάρτανε
7 εἰς πᾶσαν πόλεως, † καὶ μὴ καταλάβῃς σαυτὸν ἐν ὄχλῳ. † Μὴ κατα-
δυναστεύσῃς δὶς ἁμαρτίαν, † ἐν γὰρ (γ) τῇ μιᾷ οὐκ ἀθῷος ἔσῃ. †Μὴ ὀκνήσῃς,
11 Τῷ πλήθει τῶν χειρῶν μου (*) ἐπόψῃ, † καὶ ἐν τῷ προσενέγκαι με Θεῷ ὑ-
ψίστῳ προσδέξῃ).
MS.A.(α)ἀνὰ ἑπταπλασίᾳ(β)ἰσχύσῃς(γ)μιᾷ(*)ἐπόψομαι,

In omni animo tuo accede ad illam: & in omni vir- 27
tute tua conserva vias ejus. Investiga, & quære: 28
& manifestabitur tibi: & continens factus ne de-
relinquas illam. In novissimis enim invenies requi- 29
em ejus: & convertetur tibi in oblectationem. Et 30
erunt tibi compedes in protectionem fortitudinis, &
torques illius in stolam gloriæ. Decus enim aure- 31
um est in ea, & vincula illius, (b) fila hyacinthi-
na. Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratula- 32
tionis impones tibi. Si volueris, fili, disces: &, si 33
accommodaveris animum tuum; callidus eris. Si 34
dilexeris audire; (c)excipies: & si inclinaveris
aurem tuam; sapiens eris. In multitudine presby- 35
terorum sta: &, qui sapiens; ei conjungere. Omnem
narrationem divinam velis audire: & proverbia
intellectûs non effugiant te. Si videris sensatum; 36
evigila ad eum: & gradus (d) ostiorum illius ex-
terat pes tuus. Cogitatum tuum habe in præceptis 37
Domini, & in mandatis illius meditare semper.
Ipse firmabit cor tuum: & concupiscentia sapien-
tiæ tuæ dabitur tibi.

CAP. VII.

NOli facere mala: & non te apprehendet (a) 1
malum. Discede ab iniquo, & declinabit à te. Fili, 2
non semines in sulcis injustitiæ; & non metes eos in 3
septuplum. Noli quærere à Domino ducatum, neque 4
à rege cathedram honoris. Non te justifices ante Do- 5
minum: & penes regem noli velle videri sapiens.
Noli quærere fieri judex; (b) ne fortè non possis au- 6
ferre iniquitates: Ne fortè extimescas faciem po-
tentis: & ponas scandalum in rectitudine tua.
Non pecces in multitudinem civitatis; nec te de- 7
mittas in turbam. Non alliges bis peccatum: In 8
uno enim non eris immunis. Ne dicas; In multitu- 11
dinem munerum meorum respiciet, & offerente me
Deo altissimo, (c) suscipiet.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

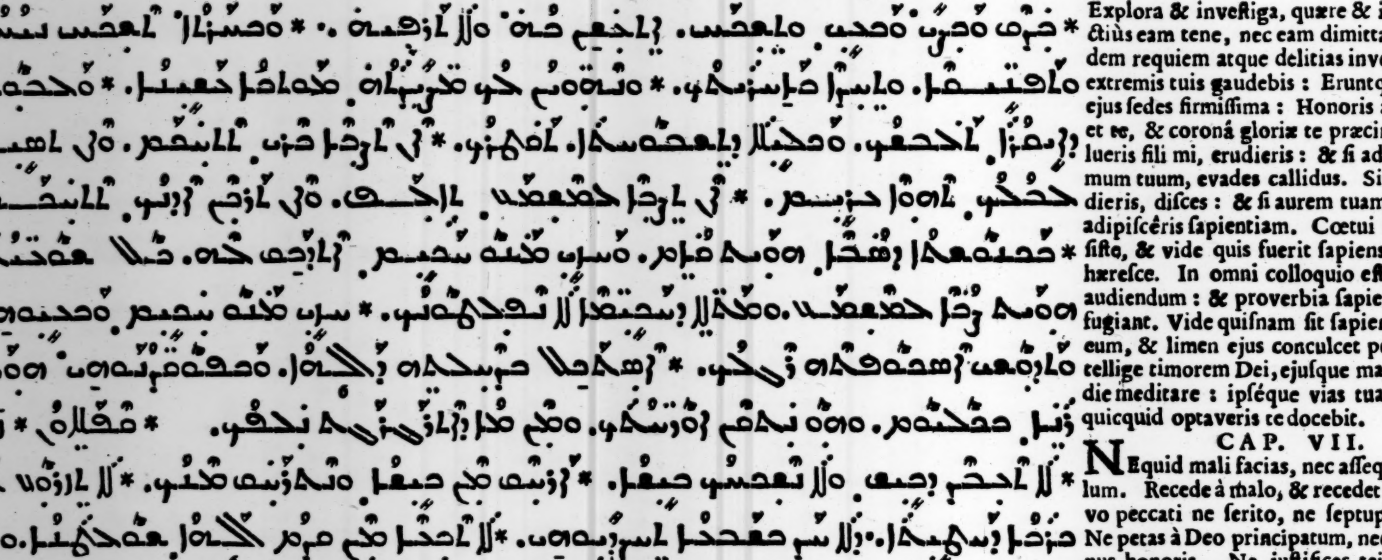

Explora & investiga, quære & invenies: ar- 27
ctiùs eam tene, nec eam dimittas: Et tan- 28
dem requiem atque delitias invenies, & in
extremis tuis gaudebis: Eruntque tibi retia 29
ejus sedes firmissima: Honoris amictu indu- 31
et te, & coronâ gloriæ te præcinget. Si vo- 32
lueris fili mi, erudieris: & si adverteris ani-
mum tuum, evades callidus. Si libenter au- 33
dieris, disces: & si aurem tuam admoveris,
adipiscêris sapientiam. Cœtui seniorum as- 34
siste, & vide quis fuerit sapiens, eique ad-
hæresce. In omni colloquio esto lubens ad
audiendum: & proverbia sapientum non te
fugiant. Vide quisnam sit sapiens, & quære 35
eum, & limen ejus conculcet pes tuus. In- 36
tellige timorem Dei, ejusque mandata quoti-
die meditare: ipséque vias tuas diriget, &
quicquid optaveris te docebit.

CAP. VII.

NEquid mali facias, nec assequetur te ma- 1
lum. Recede à malo, & recedet à te. In ar- 2
vo peccati ne serito, ne septuplum metas. 3
Ne petas à Deo principatum, nec à rege mu- 4
nus honoris. Ne justifices teipsum coram 5
Deo, & coram rege ne sis stultus. Judex eva- 6
dere ne contendas, nisi polleas viribus ad ab-
olendam iniquitatem: ne fortè divitem re-
formides, & vitium inferas religioni tuæ.
Ne reum te reddas inter turbam civitatis, & 7
in judicia ejus ne te præcipites. Commissio- 8
nem peccatorum ne congemines, cùm in
præcedentibus non sis justificatus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

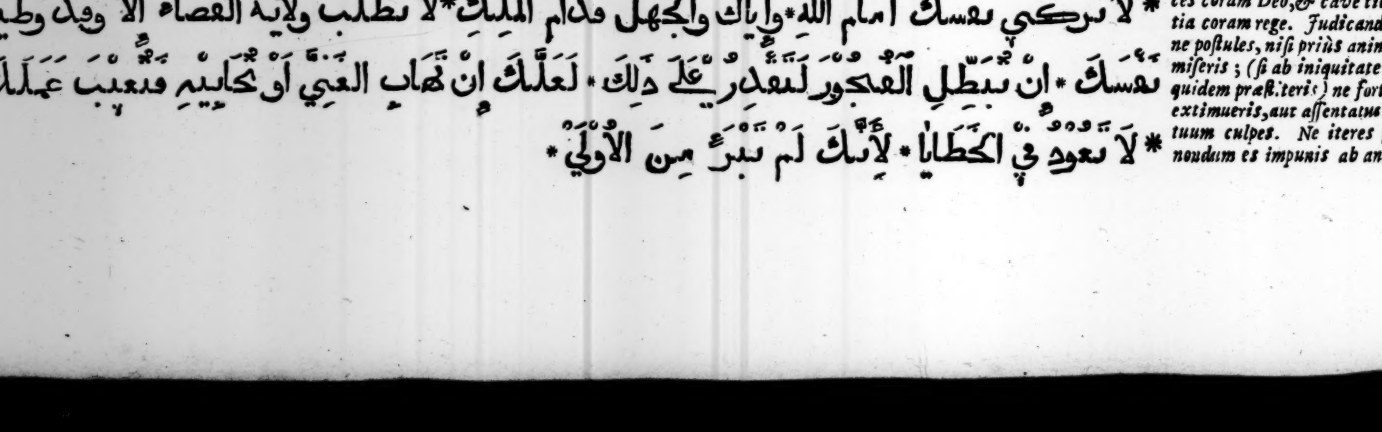

Indaga, scrutare, & inquire, ut inveni- 27
as: utere illâ, nec deseras eam: Nam 28
in fine rerum tuarum invenies requiem
& jucunditatem: Et in extremis tuis 29
erunt tibi retia ejus solium excelsum:
Indumento nitoris cinget te, & gloriæ 31
diademate coronabit. O fili mi, si velis, 32
sapiens eris: et si sapientiæ cor tuum se-
posueris, eris ad eandem liber & expedi-
tus. Si fueris audiendi studiosus, addi- 33
sces: & si aurem tuam præbueris, sa-
piens evades. Senum consessibus adesto, 34
& quisnam sit inter eos cordatus exqui-
re. Subducito teipsum ad audienda col-
loquia sapientum, & eorum parabolæ te
non prætereant. Compone tibi ex eo- 35
rum familiaritate judicium, téque ad
illam subtrahe; & pedes tui limina ha-
bitationum eorum terant. Intellige ti- 36
morem Dei, & in his quæ placita sunt
illi, quotidiè versare: et ipse viam tuam
complanabit, et indicabit tibi quicquid
sive cupies. CAP. VII.

NE perpetres malum, & cum pravo 1
noli consortium habere. Recede ab 2
eo, & recedet à te. Ne seras in urceo ini- 3
quitatis et peccati, ne septupliciter puni-
aris. Ne exoptes à Deo potestatem, neq; 4
munera et honorem à rege. Ne te justifi- 5
ces coram Deo, & cave tibi ab insipien-
tia coram rege. Judicandi provinciam 6
ne postules, nisi priùs animum tuum de-
miseris; (si ab iniquitate abstineas, id
quidem præstiteris) ne fortè si divitem
extimueris, aut assentatus ei fueris, opus
tuum culpes. Ne iteres peccata, quia 8
nondum es impunis ab anteactis.

Versio VULG. LAT.

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo: Exorare, & facere
10 eleëmosynam ne despicias. Ne dicas; In multitudine mu-
11 nerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissi-
12 mo, munera mea suscipiet. Non irrideas hominem in ama-
13 ritudine animæ: est enim qui humiliat & exaltat, circum-
14 spector Deus. Noli arare mendacium adversùs fratrem tu-
15 um: neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri
16 omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. Noli
17 verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres
19 verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera, &
18 rusticationem creatam ab Altissimo. Non te reputes in
19 multitudine indisciplinatorum. Memento iræ, quoniam
20 non tardabit. Humilia valdè spiritum tuum: quoniam vin-
21 dicta carnis impii, ignis & vermis. Noli prævaricari in
22 amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum
auro spreveris. Noli discedere à muliere sensata & bona,
quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ
illius super aurum. Non lædas servum in veritate operan-
23 tem, neque mercenarium dantem animam suam. Servus sen-
satus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum
24 libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt?
25 attende illis: & si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi
26 sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum. Filiæ
tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem fa-
27 ciem tuam ad illas. Trade filiam, & grande opus feceris,
& homini sensato da illam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 †Μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ὀν τῇ προσευχῇ σε, Καὶ ἐλεημοσύνην ποι-
10 ῆσαι μὴ παρίδῃς. † Μὴ κατάγελα ἄνθρωπον ὄντα ἐν πικρίᾳ
12 ψυχῆς αὐτοῦ, †ἔστι γὰρ ὁ ταπεινῶν καὶ ἀνυψῶν. † Μὴ ἀρεσίᾳ ψεύδους
13 ἐπ' ἀδελφῷ σε, † μηδὲ φίλῳ τὸ ὅμοιον ποίει. † Μὴ θέλε ψεύ-
14 δεσθαι πᾶν ψεῦδος, † ὁ γὰρ ἐνδιαχισμὸς αὐτοῦ οὐκ εἰς ἀγαθόν.
16 †Μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει πρεσβυτέρων, † καὶ μὴ δευτερώσῃς
17 λόγον ἐν προσευχῇ σε. † Μὴ μισήσῃς ἐπίπονον ἐργασίαν, † καὶ
19 γεωργίαν ὑπὸ ὑψίστου ἐκπεμφθεῖσαν. † Μὴ προσλογίζου σεαυτὸν ἐν
18 πλήθει ἀμαρτωλῶν. † (d) Ταπείνωσον σφόδρα † ψυχήν σε.
†Μνήσθητι ὅτι ὀργὴ καὶ χρονιεῖ, ᵛὍτι ἐκδίκησις ἀπὸ σὰρκὸς πῦρ καὶ
19 σκώληξ. † Μὴ ἀλλάξῃς (e)φίλον ἕνεκεν ἀδιαφόρου, † μηδὲ ἀδελ-
20 φὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ Σωφείρ. † Μὴ ἀσύχει γυναικὸς σοφῆς καὶ
21 ἀγαθῆς, † (ζ)καὶ γὰρ χάρις αὐτῆς ὑπὲρ τὸ χρυσίον. †Μὴ κακώσῃς οἰ-
22 κέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ, † μηδὲ μίσθιον δίδοντα (η)ψυχὴν
23 αὐτοῦ. † Οἰκέτην συνετὸν ἀγάπα σε ὡς ψυχήν, † μὴ στερήσῃς
24 αὐτὸν ἐλευθερίας. † Κτήνη σοί ὄσιν; ὅπισκέπτου αὐτά· † καὶ εἰ
25 ἔστι σοι χρήσιμα, ἐμμενέτω σοι. † Τέκνα σοί ὄσι; παίδευσον αὐ-
26 τά, †καὶ κάμψον ἐκ νεότητος † τράχηλον αὐτῶν. †Θυγατέρες σοί
εἰσι; πρόσεχε τῷ σώματι αὐτῶν, †καὶ μὴ ἱλαράσῃς πρὸς (θ)ἄνδρα
27 τὸ πρόσωπόν σε. † ᵛἘκδὸς θυγατέρα, καὶ ἔσῃ τετελεκὼς ἔργον
μέγα, † καὶ ἀνδρὶ συνετῷ δώρησαι αὐτήν.

MS. A. (d) Μνήσθητι ὅτι ὀργὴ καὶ χρονιεῖ. Ταπείνωσον σφόδρα
† ψυχήν σε, ᵛὍτι ἐκδίκησις (e)φίλου * ἀδιαφόρου, μηδὲ (ζ) ἢ γὰρ
(η) † ψυχὴν (θ)* αὐτοῦ

Noli esse pusillanimis in oratione tua: Et eleemosynam facere ne despicias. Ne irrideas hominem, qui sit in amaritudine animæ suæ: est enim qui humiliat, & qui exaltat. Noli arare mendacium adversùs fratrem tuum: neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non in bonum. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum: & non iteres verbum in oratione tua. Non oderis laboriosam operationem, & rusticationem creatam ab Altissimo. Non te computes in multitudine peccatorum. Humilia valdè spiritum tuum: Memento, quoniam ira non tardabit: Quoniam vindicta (d) impii, ignis, & vermis. Ne commutes amicum propter (e) indifferens, neque fratrem germanum in auro Suphir. Noli discedere à muliere sensata, & bona: gratia enim ejus super aurum. Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Servum sensatum dilegat anima tua: non defraudes illum libertate. Pecora tibi sunt? attende illis: &, si sunt tibi utilia; perseverent apud te. Filii tibi sunt? Erudi illos, & curva à pueritia collum eorum. Filiæ tibi sunt? Serva corpus earum: & ne ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam: & grande opus feceris: & homini sensato da illam.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Ne dicas, Respiciet copiam munerum meorum; cúmque sacrificavero Altissimo, oblationes meas accipiet. Ne tædio afficiaris in fundendis precibus tuis; & ab eleemosyna ne detinearis: mandatum exequi ne differas. Ne derideas hominem cujus amaræ sunt fauces: est enim qui evehat ac deprimat. Ne machineris malum adversùs fratrem tuum, similiter nec adversùs amicum, nec adversùs proximum ullo modo. Ne velis mentiri ullo mendacio, quia finis illis non est bonus. In senatu potentum ne te abscondas, & verba precationis tuæ ne varies. Ne diligas teipsum plusquàm populares tuos. Memento iram non esse transituram. Summoperè deprime teipsum, quia finis omnium hominum ad vermem est futurus. Amicum pecuniâ ne permutes, nec fratrem quem habes, auro Ophirio. Mulierem bonâ ac formâ speciosam ne permutes margaritis. Ne exagites famulum fideliter servientem, neq; mercenarium qui semetipsum fatigat. Servum sapientem ut animam tuam dilige, neque deneges ei libertatem. Jumentum habes, experire: quod si validum sit, posside. Liberos habes, erudi eos, & uxores ducito illis ab adolescentia ipsorum. Filiæ sunt tibi, custodi carnem earum: neque serenum illis præbeas vultum. Ejice filiam, & egredietur molestia: cæterùm viro cordato da illam. Uxorem habes, ne repudies eam: quòd si sit improba, ne te concredas illi. Animo toto honora patrem tuum; & matris tuæ quæ te genuit, ne obliviscaris.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

Ne dicas, Rationem mei habebit ob multitudinem oblationum mearum, & deflectet à me Altissimus propter copiam militum meorum. Ne simulatione utaris in precatione & oratione tua: & adhuc ne abstineas ab eleemosyna: præceptum peragere ne prætermittas. Inferiorem te ne derideas: nam Dominus extollit quem vult, & quem vult deprimit. Ne culpes in fratre tuo notam improbitatis, neque etiam in amico tuo, neque in ullo familiarium tuorum. Scelere ac mendacio ne oblecteris, quoniam finis eorum finis est pessimus. A consessu potentium ne te celaveris, & ne mutes verba precationis tuæ. Ne plurìs teipsum æstimes quàm gentem tuam. Et memento iram cùm advenerit, non mitescere. Teque ipsum admodùm submitte, quoniam postremus hominum finis ad vermes & corruptionem tendit. Ne commutes amicum pecuniâ, nec fratrem concordem auro. Uxorem bonam, facie decoram, ne commutes margaritis. Servum benè se gerentem ne vexes, neque mercenarium sese fatigantem. Servum sapientem eodem quo teipsum amore prosequere, neque prohibeas cum libertate. Si tibi fuerit jumentum, experire illud: & si tibi sit idoneum, retineto. Si liberi tibi fuerint, eos benè erudias, & in adolescentia sua junge matrimonio. Si filias nactus es, cautè serva illas; nec vultum tuum ipsis hilarem ostendas. Junge matrimonio filias tuas, atque ignominiam à te jam ejecceris: at ne illas matrimonio conjungas, nisi cum viro prudente. Si uxor tibi fuerit, ne obedias ei; nec fidem adhibeas illi, si fuerit impudica. Honora patrem tuum ex penitissimo corde tuo, & genitricem tuam ne derelinque.

Versio VULG. LAT.

28 Mulier si est tibi secundùm animam tuam, non projicias il-
29 lam: & odibili non credas te. In toto corde tuo Honora pa-
30 trem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris: Me-
mento quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue
31 illis, quomodò & illi tibi. In tota anima tua time Domi-
32 num, & sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua di-
33 lige eum qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas. Ho-
nora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, &
34 propurga te cum brachiis. Da illis partem, sicut manda-
tum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligen-
35 tia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum
& sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia san-
36 ctorum: Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur
37 propitiatio & benedictio tua. Gratia dati in conspectu
38 omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam. Non
desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambu-
39 la. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dile-
40 ctione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare no-
vissima tua, & in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

1 NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in ma-
2 nus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne fortè
3 contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum
& argentum, & usque ad cor regum extendit & convertit.
4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem
5 illius ligna. Non communices homini indocto, ne malè de
6 progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem
se à peccato, neq; improperes ei: memento quoniam omnes
7 in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectu-
8 te: etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 †Γυνὴ σοι δῶι τῇ ψυχήν; μὴ ἐκβάλῃς αὐτήν. † ἐν ὅλῃ (ι) καρδίᾳ
29 Δόξασον † πατέρα σου, † καὶ μητρὸς ὠδῖνας μὴ ἐπιλάθῃ. † Μνή-
30 σθητι ὅτι δι' αὐτῶν (κ) ἐγεννήθης, † καὶ τί ἀνταποδώσεις αὐτοῖς κατὰ
31 ὡς αὐτοί σοι; † Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαβοῦ † κύριον, † καὶ τοὺς
32 ἱερεῖς αὐτοῦ ἁγίασον. † Ἐν ὅλῃ δυνάμει ἀγάπησον † ποιήσαντά
33 σε, † καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλίπῃς. † Φόβου † κύριον, καὶ
34 δόξασον ἱερέα, † Καὶ δὸς † μερίδα αὐτῷ, καθὼς ἐντέταλταί σοι,
35 † ἀπαρχὴ, καὶ σοὶ πλημμέλειας, Καὶ δόσιν βραχιόνων, † καὶ
36 θυσίαν ἁγιασμοῦ, καὶ ἀπαρχὴν ἁγίων. † Καὶ πτωχῷ ἔκτεινον † σὴν
37 χεῖρά σου, † ἵνα τελειωθῇ ἡ εὐλογία σου. Χάρις δόματος
38 ἐναντίον παντὸς ζῶντος, † καὶ ἐπὶ νεκρῷ μὴ ἀποκωλύσῃς χάριν.
39 † Μὴ ὑστέρει ἀπὸ κλαιόντων, † καὶ μετὰ πενθούντων πένθησον. † Μὴ
40 ὀκνει ἐπισκέπτεσθαι ἄῤῥωστον, † ἐκ τούτων γὰρ τοιούτων ἀγαπηθήσῃ. † Ἐν
πᾶσι τοῖς λόγοις σου μνήσκου τὰ ἔσχατά σου, † καὶ εἰς † αἰῶνα οὐ
ἁμαρτήσεις.

MS. A. (ι) δωάμι (κ) ἐγγυνήθης,

ΚΕΦ. η'.

1 †Μὴ δικάζου μετὰ ἀνδρὸς δυνάστου, † μήποτε ἐμπέσῃς εἰς
2 τὰς χεῖρας αὐτοῦ. †Μὴ ἔριζε μετὰ ἀνδρὸς πλουσίου, †μήποτε (α) ἀντι-
3 τάξηται σοὶ † ὁλκὴν· † Πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν τὸ χρυσίον, † καὶ κα-
4 ρδίας βασιλέων ἐξέκλινεν. † Μὴ δικάζου μετὰ ἀνδρὸς γλωσ-
5 σώδους, † καὶ μὴ ἐπισωρεύσῃς ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα. † Μὴ περίσ-
6 πευε ἀσεβεύτῳ, ἵνα μὴ ἀτιμάζωνται οἱ πρόγονοί σου. †Μὴ
ὀνείδιζε ἀνθρώπου ἐπιστρεφομένου ἀπὸ ἁμαρτίας, † μνήσθητι ὅτι
7 πάντες ἐσμὲν ἐν (β) ἐπιπλοκαῖς. † Μὴ ἀτιμάσῃς (γ) ἄνθρωπον ἐν
8 γήρει αὐτοῦ, † καὶ γὰρ ἐξ ἡμῶν γηράσκουσιν. † Μὴ ἐπιχαίρε ἐπὶ νεκρῷ,
† μνήσθητι ὅτι πάντες τελευτῶμεν.

MS. A. (α) ἀντιστῇ (β) ἐπιπλοκαῖς. (γ) ἄνδρα ἐν γήρᾳ

Mulier est tibi secundùm animam? ne projicias (f) 28
eam. In toto corde Honora patrem tuum: & gemi- 29
tus matris non obliviscaris. Memento, quia per eos
natus es: & quid retribues illis, quomodò illi tibi? 30
In tota anima tua time Dominum; & sacerdotes 31
illius suscipe. In tota virtute dilige eum qui te fe- 32
cit: & ministros ejus non derelinquas. Time Do- 33
minum, & honorifica sacerdotem: Et da illi partem, 34
sicut mandatum est tibi, primitias, & pro delicto,
Et datum brachiorum, & sacrificium sanctificatio- 35
nis, & primitias sanctorum. Et pauperi porrige
manum tuam; ut perficiatur benedictio tua. Gra- 37
tia datùs in conspectu omnis viventis: & in mor-
tuo ne prohibeas gratiam. Non desis plorantibus, & 38
cum lugentibus luge. (g) Ne pigriteris visitare agro- 39
tum: ex his enim diligêris. In omnibus verbis 40
tuis memorare novissima tua, & in æternum non
peccabis.

CAP. VIII.

NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas 1
in manus illius. Non contendas cum viro locuplete; 2
ne fortè statuat contra te pondus. Multos enim 3
perdidit aurum, & corda regum fecit declinare.
Non litiges cum homine (a) linguoso, & non struas 4
super ignem illius, ligna. Ne colludas cum indocto, 5
ne inhonorentur majores tui. Non improperes homini 6
avertenti se à peccato: memento, quoniam omnes in
correptionibus sumus. Ne spernas hominem in sua 7
senectute: etenim ex nobis senescunt. Noli de mor- 8
tuo gaudere: memento, quoniam omnes morimur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 ܐ ܐ ܐ

Versio VULG. LAT.

9 Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in
10 proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim disces sapien-
tiam, & doctrinam intellectûs, & servire magnatis sine que-
11 rela. Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didi-
12 cerunt à patribus suis: Quoniam ab ipsis disces intellectum,
13 & in tempore necessitatis dare responsum. Non incendas
carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flammâ
14 ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contu-
melioſi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fœnerari
homini fortiori te: quòd si fœneraveris, quasi perditum ha-
16 be. Non spondeas super virtutem tuam: quòd si spopon-
17 deris, quasi restituens cogita. Non judices contra judi-
18 cem: quoniam secundùm quod justum est judicat. Cum
audace non eas in via, ne fortè gravet mala sua in te: ipse
enim secundùm voluntatem suam vadit, & simul cum stul-
19 titia illius peries. Cum iracundo non facies rixam, & cum
audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante il-
20 lum sanguis, & ubi non est adjutorium, elidet te. Cum fa-
tuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere ni-
21 si quæ eas placent. Coram extraneo ne facias consilium:
22 nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum ma-
nifestes: ne fortè inferat tibi gratiam falsam, & convitie-
tur tibi.

CAP. IX.

1 NOn zeles mulierem sinûs tui, ne ostendat super te mali-
2 tiam doctrinæ nequam. Non des mulieri potestatem ani-
mæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.
3 Ne respicias mulierem multivolam: ne fortè incidas in la-
queos illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Μὴ παρίδῃς διήγημα ζοφῶν, † καὶ ἐν τ παροιμίαις αὐτῶν ἀνα-
10 στρέφου, † ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ παιδείαν, † καὶ λατρεῦσαι με-
11 γιστᾶσιν. † Μὴ ἀσχήμων διηγήματος γερόντων, † καὶ γὰρ αὐτοὶ
12 ἔμαθον παρὰ τ πατέρων αὐτῶν· † ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ
13 σύνεσιν, † καὶ ἐν καιρῷ χρείας δοῦναι ἀπόκρισιν. † Μὴ ἔκκαιε
14 ἄνθρακας ἁμαρτωλῶ, † μὴ ἐμπυρισθῇς ὑπὸ πυρὶ φλογὸς αὐτῶ. † Μὴ
ἐξαναστῇς ἀπὸ προσώπου ὑβριστῆ, ἵνα μὴ ἐγκαθίσῃ ὡς ἔνεδρον τὸ
15 στόμα σου. † Μὴ δανείσῃς ἀνθρώπῳ ἰσχυροτέρῳ σου, † καὶ ἐὰν
16 δανείσῃς, ὡς ἀπολωλεκὼς γίνου. † Μὴ ἐγγυήσῃ ὑπὲρ δύναμίν
17 σου, † καὶ ἐὰν ἐγγυήσῃ, ὡς ἐποτίσων φρόντιζε. † Μὴ δικάζου μ
18 κριτῆ, † κατὰ γὰρ δόξαν αὐτοῦ κρινοῦσιν αὐτῷ. † Μετὰ πολιτοῦ
μὴ πορεύου ἐν ὁδῷ, † ἵνα μὴ βαρύνῃ κατὰ σοῦ· † αὐτὸς γὰρ κατὰ
τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιήσει, † καὶ τῇ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ συναπολῇ.
19 † Μετὰ θυμώδους μὴ ποιήσῃς μάχλω, † καὶ μὴ διαπορεύου μετ'
αὐτοῦ ἐν ἐρήμῳ, † ὅτι ὡς οὐδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ αἷμα, † καὶ
20 ὅπου οὐκ ἔστιν βοηθῶν, καθαιρεῖ σε. † Μετὰ μωροῦ μὴ συμβουλεύου,
21 † οὐ γὰρ δυνήσῃ λόγον σεσαι. † Ἐνώπιον ἀλλοτρίου μὴ ποιήσῃς
22 κρυπτόν· † οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξῃ. † Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ
ἔκφαινε (ᾗ) σὴν καρδίαν, † καὶ μὴ ἀναφερέτω σοι χάριν.

MS. A. (ᾗ) καρδίαν Cυ,

Ne despicias narrationem sapientum: & in 9
proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim 1
disces (b) doctrinam, & servire magnatis. Non 11
te prætereat narratio seniorum: & ipsi enim 12
didicerunt à patribus suis. Quoniam ab ipsis 12
disces intellectum, & in tempore necessitatis 13
dare responsum. Non incendas carbones pecca- 13
toris, ne incendaris in igne flammæ illius. Ne 14
contra faciem stes contumelioſi; ne insideat, 14
quasi insidiator, ori tuo. Noli fœnerari homi- 15
ni fortiori te: quòd si fœneraveris; quasi per- 16
ditum habe. Non spondeas super virtutem 16
tuam: quòd si spoponderis: quasi persoluturus, 17
cogita. Ne litiges cum judice: quoniam secundùm 17
existimationem ejus judicabunt ei. Cum audace 18
ne eas in via, ne gravetur contra te. Ipse enim se- 18
cundùm voluntatem suam faciet; & simul cum 19
stultitia illius peries. Cum iracundo ne facias 19
rixam, & cum illo ne eas per desertum. Quoniã 19
quasi nihil est ante illum sanguis: & ubi non est 20
adjutorium, elidet te. Cum fatuo consilium non ha- 20
beas: non enim poterit verbum celare. Corã extra- 21
neo non facias occultũ: nescis enim quid pariet. 21
Non omni homini cor tuum manifestes, & non 22
referat tibi (c) gratiam.

ΚΕΦ. Θ'.

1 † ΜΗ ζήλῳ γυναῖκα τῆ κόλπῳ Cυ, † μηδὲ διδάξῃς ἐπὶ σεαυ-
2 τὸν πεισθῆναι πονηράν. † Μὴ δῷς γυναικὶ ψυχήν Cυ, † ὅπως
3 ζῆναι ἀνδῆν ἐπὶ ἰσχύν Cυ. † Μὴ ἐπάντα γυναικὶ ἑταιριζο-
μένῃ, † μήποτε ἐμπέσῃς εἰς τὰς παγίδας αὐτῆς.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinûs tui; neque doceas 1
super te doctrinam nequam. Non des mulieri a- 2
nimam tuam, ut ascendat ipsa super virtutem
tuam. Ne respicias mulierem multivolam; ne 3
fortè incidas in laqueos illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܠܐ ܬܫܚܬ ܡܫܬܥܐ ܕܚܟܡ̈ܐ ܘܒܡܫܠ̈ܐ ܕܝܠܗܘܢ ܬܬܦܠܚ. * ܡܛܠ ܕܡܢܗܘܢ ܢܣܒ ܡܠܦܢܘܬܐ
10 ܘܠܡܩܪܒ ܠܩܕܡ ܪܒ̈ܐ. ܡܢ ܠܐ ܬܬܒܥܬ ܡܫܬܥܐ ܕܫܝܒ̈ܐ. * ܠܐ ܬܫܬܒܩ ܡܢ ܦܘܡ ܫܝܒ̈ܐ
11 ܕܡܢ ܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܝܠ̈ܦ ܐܢܬ ܡܠܦܢܘܬܐ. ܘܒܥܬ ܠܡܬܠ ܒܙܒܢ ܥܢܝܐ. * ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܩܕܡ
12 ܪܒ̈ܐ ܘܠܐ ܬܬܒܥ ܠܡܫܬܥܐ ܕܫܝܒ̈ܐ. ܕܡܢ ܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܝܠ̈ܦ ܐܢܬ ܡܠܦܢܘܬܐ
13 ܕܡܢ ܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܝܠ̈ܦ ܐܢܬ ܡܠܦܢܘܬܐ. ܘܒܥܬ ܠܡܬܠ ܒܙܒܢ ܥܢܝܐ. * ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܩܕܡ
14 ܕܡܢ ܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܝܠ̈ܦ ܐܢܬ ܡܠܦܢܘܬܐ. ܘܒܥܬ ܠܡܬܠ ܒܙܒܢ ܥܢܝܐ. * ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܩܕܡ
15
16 ܕܡܢ ܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܝܠ̈ܦ ܐܢܬ ܡܠܦܢܘܬܐ. ܘܒܥܬ ܠܡܬܠ ܒܙܒܢ ܥܢܝܐ. * ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܩܕܡ
17 ܕܡܢ ܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܝܠ̈ܦ ܐܢܬ ܡܠܦܢܘܬܐ. ܘܒܥܬ ܠܡܬܠ ܒܙܒܢ ܥܢܝܐ. * ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܩܕܡ
18 * ܟܡ ܕܚܙ ܡܥܒܕ ܠܐ ܐܙܠ ܚܙܝ ܫܠܡ. ܒܚܕ ܒܦܩ ܒܥܒܕ. ܡܛܠ ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܩܕܡ
19 ܙܒܢ. ܡܢ ܕܥܒܕ ܡܫܬܥܒܕ ܠܐ ܙܠ. * ܟܡ ܕܚܕ ܠܐ. ܠܐ ܙܠ ܒܙܘܗ. ܠܐ ܙܠ ܚܕ ܡܢ ܚܕ ܙܠ.
20 ܡܛܠ ܒܥܝ ܡܢ ܒܘ ܡܬܢܛܝ. ܡܢ ܠܐ ܬܗܘ ܟܡ ܡܥܪܒܢ. ܬܒܟ. * ܟܡ
21 ܡܛܠ. ܠܐ ܡܒܟ ܙܠ. ܡܛܠ ܡܥܩܒ ܟܡܒܫܛ̈ܐ. * ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢ ܓܒܠ
ܡܕ ܒܕܟܘ. ܠܐ ܒܥܘ ܠܡܒܟ.

Narrationes sapientum ne deseras, & eo- 9
rum parabolas lectita: Quoniam ab iis 10
doctrinam percipies, cùm adstiteris coram
potente. Ne molestè feras narrationes se- 11
num, quas à patribus suis audierunt: Quo- 12
niam ab iis addisces responsum reddere tem-
pore oportuno. Ne sis consors *hominis pe-* 13
nitùs impii, ne ignis ejus flammâ comburaris. Ne resilias à conspectu scelerati, ne ti- 14
bi sit insidiis. Nequid mutuò dederis ei 15
qui se potentior est: quòd si mutuò de-
deris, perinde esto ac si amiseris. Ne spon- 16
deas illi qui te potentior est: quòd si spo-
ponderis, perinde esto ac soluturus. Cum 17
iniquo judice ne sedeas in judicio, ut ne
cum ipso judices secundùm ipsius voluntatem. Hominem protervum ne comiteris 18
in via, ne gravius reddat malum tuum:
ipse enim coram facie sua gradietur, tu ve-
rò in ejus stultitiâ peribis. Cum scelera- 19
to ne committas rixam, néve cum eo con-
tendas in loco deserto: vilis enim est san-
guis tuus in oculis ejus, & nisi adsit tibi
vindex, interficiet te. Cum stulto secretum 20
ne componas, quia non potest illud celare.
Ne cuivis homini reveles quod est in corde 21
tuo, ne te beneficio adstringat.

CAP. IX.

1 NE sis zelotypus uxoris tuæ, ne malam
2 in te artem addiscat. Ne dedas mulieri te-
ipsum, ut dominium concedas illi in omnia
3 quæ possides. Ne sermonem contexe cum
fornicaria, ne in retia ejus incidas.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * لَا تَرْفُضْ كَلَامَ الْحُكَمَاءِ وَكُنْ رَاغِبًا فِي أَمْثَالِهِمْ * لِتَسْتَفِيدَ مِنْهُمُ الْعِلْمَ * وَيَحْضُرَ جَوَابُكَ
10 عِنْدَ السُّلْطَانِ * لَا تَتَضَجَّرْ مِنْ كَلَامِ الْأَشْيَاخِ الَّذِينَ يَرْوُونَهُ عَنْ آبَائِهِمْ * لِتَتَعَلَّمَ مِنْهُ الْأَدَبَ
11 فِي وَقْتٍ تَحْتَاجُ إِلَى رَدِّ الْجَوَابِ * لَا تَكُونَنَّ شَرِيكًا لِعَامِلِ سِرٍّ * لِئَلَّا تَحْتَرِقَ بِلَهْبِ نَارِهِ * لَا
12 تُسَلِّفْ مَنْ هُوَ أَقْوَى مِنْكَ * فَإِنْ أَسْلَفْتَهُ فَاحْسِبْهُ كَالضَّائِعِ * لَا تَضْمَنْ لِمَنْ هُوَ أَقْوَى مِنْكَ *
13 وَإِنْ أَنْتَ ضَمِنْتَ فَوَطِّنْ نَفْسَكَ أَنَّكَ تُؤَدِّي * لَا تُجَالِسِ الْحَاكِمَ الْجَائِرَ * لِئَلَّا تَحْكُمَ بِرَأْيِهِ
14 وَهَوَاهُ * لَا تَصْحَبِ السَّاطِرَ * لَعَلَّهُ يُكْثِرُ بَلَاءَكَ * وَلَا تَتْبَعْ رَأْيَهُ * وَأَنْتَ بِصُحْبَتِكَ إِيَّاهُ
15 تُهْلِكُ نَفْسَكَ * لَا تُصَاحِبِ الْآثِمَ * وَلَا تُصَالِحْهُ فِي الْخَلَا * لِأَنَّ أَهْرَاقَ دَمِكَ هَيِّنٌ عَلَيْهِ * وَإِنْ لَمْ
16 يَكُنْ لَكَ مُنْقِذًا قَتَلَكَ * لَا تُطْلِعِ الْجَاهِلَ عَلَى أَمْرِكَ وَسِرِّكَ * لِأَنَّهُ لَا يَقْدِرُ أَنْ يَكْتُمَهُ * لَا تُظْهِرْ
17 مَا فِي قَلْبِكَ لِكُلِّ أَحَدٍ * لِئَلَّا يَمُنَّ عَلَيْكَ بِذَلِكَ *

* اَلْفَصْلُ التَّاسِعُ *

1 * لَا تَرْعَ امْرَأَتَكَ أَنَّكَ سَيِّدُ الْأَعْجَابِ بِهَا * لِئَلَّا تَعْمَلَ عَلَيْكَ حِيَلَ السُّوءِ * لَا تُذِلَّ نَفْسَكَ
2 لِلْمَرْءِ * فَتُسَلِّطَهَا عَلَى مَا فِي يَدَيْكَ * لَا تُحَدِّثِ الزَّانِيَةَ * لِئَلَّا تَقَعَ فِي شِبَاكِهَا *
3

Sapientum sermonem ne contemnas, sed 9
esto cupidus proverbiorum eorum: ut sci- 10
entiam acquiras ab illis, & præsto sit re-
sponsum tuum apud principem. Sermones 11
senum, quos nomine majorum suorum re-
ferunt, ne fastidias: ut discas ex iis eru- 12
ditionem tempore quo opus erit responsum
reddere. Ne sis socius malefactoris, ut ne 13
conflagres flammâ ignis ejus. Ne mu- 15
tuum des ei qui te fortior est: quòd si mu-
tuum ei dederis, habeas pro amisso. Po- 16
tentiori te ne spondeas: quòd si spondeas,
persuasum tibi sit quòd sis soluturus.
Cum iniquo judice ne consederis, ne ex 17
sententia & animo ipsius judices. Scele- 18
rosum ne comiteris, ne fortè multiplicet
erumnas tuas: ejusque mentem ne sequa-
ris, ne tu comitando illum, per stultitiam
ejus intereas. Ne societatem ineas cum 19
facinoroso, neque cum eo rixeris in de-
serto: quoniam effusio sanguinis tui fa-
cilis est apud ipsum, & nisi fuerit qui te
liberet, occidet te. Negotium & secretum 20
tuum ne dēclares insipienti: non enim po-
terit illud celare. Ne cuivis aperias quod 21
habes in animo, ne te propter hoc insultet.

CAP. IX.

1 NE ostendas uxori tuæ esse tè magno-
perè de illa contentum, ne strues adver-
2 sùm te dolos malos. Ne subdas teipsum
uxori, ut potestatem tribuas ei super his
quæ habes in manibus tuis. Cum mere-
3 trice ne colloquaris, ne in retia ejus
incidas:

Versio VULG. LAT.

4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè per-
5 eas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne fortè
6 scandalizeris in decore illius. Ne des fornicariis animam tu-
7 am in ullo, ne perdas te, & hæreditaté tuam. Noli circum-
spicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.
8 Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias
9 speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perie-
10 runt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. O-
11 mnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi
12 facti sunt, colloquiũ enim illius quasi ignis exardescit. Cum
aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super
13 cubitum: Et non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditio-
14 nem. Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non
15 erit similis illi. Vinum novum, amicus novus: veterascet,
16 & cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam & opes pec-
17 catoris: non enim scis quæ futura sit illius subversio. Non
placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad in-
18 feros non placebit impius. Longè abesto ab homine potestatem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mor-
19 tis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne
20 fortè auferat vitam tuam. Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolen-
21 tium arma ambulabis. Secundùm virtutem tuam cave te à
22 proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta. Vi-
ri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio,
23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 †Μετὰ ψαλλούσης μὴ ἐνδελέχιζε, †μήποτε ἁλῷς ἐν τοῖς ἐπιχει-
5 ρήμασιν αὐτῆς. † Παρθένον μὴ καταμάνθανε, †μήποτε σκανδα-
6 λισθῇς ἐν τοῖς ὀπτιμίοις αὐτῆς. †Μὴ δῷς πόρναις τ̀ ψυχήν σε,
7 † ἵνα μὴ ἀπολέσῃς τ̀ κληρονομίαν σε. †Μὴ περιβλέπε ἐν ῥύμαις
8 πόλεως, †μ̀ ἐν τ̀ ἐρήμοις αὐτῆς· μὴ πλανῶ. †Ἀπόστρεφον ὀφθαλ-
μὸν ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου, †μ̀ μὴ καταμάνθανε κάλλος ἀλλο-
9 τριον. †Ἐν κάλλει γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν, †μ̀ ὀπ τούτῳ φιλία
10 ὡς πῦρ ἀναλίσκεται. †Μετὰ ἀνδρὸς γυναικὸς μὴ κάθυ τὸ σύνολον,
11 † Καὶ μὴ συμβολοκοπήσῃς μεθ' αὐτῆς ἐν οἴνῳ, †μήποτε ἐκκλίνῃ ἡ
ψυχή σε ἐπ' αὐτ̀, †μ̀ τῷ πνεύματί σε (α)ὀλισθήσῃς εἰς ἀπώλειαν.
14 †Μὴ ἐγκαταλίπῃς φίλον ἀρχαῖον, †ὁ γὰρ πρόσφατος οὐκ ἔστιν (*) ὅμοι-
15 ος σοι· οἶνος νέος, φίλος νέος, †ἐὰν παλαιωθῇ, μεθ' (β)ἡδο-
16 νῆς πίεσαι αὐτόν. † Μὴ ζηλώσῃς δόξαν ἁμαρτωλῷ, †τ̀ γὰρ
17 οἶδας τί ἔσται ἡ καταστροφὴ αὐτοῦ. † Μὴ εὐδοκήσῃς (γ)ἐν ἐυδοκίᾳ
18 ἀσεβῶν, †μαθὲ ὅτι ἕως ᾅδου οὐ μὴ δικαιωθῶσιν. †Μακρὰν ἄπεχε
ἀπὸ ἀνθρώπου ὃς ἔχει ἐξουσίαν τοῦ φονεύειν, † μ̀ ὑποπτεύσῃς
19 φόβον θανάτου· † Κὰν προσέλθῃς, μὴ πλημμελήσῃς, † ἵνα μὴ
20 (δ) ἀφέλωνται σε ζωήν σου. † Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ (ε) παγίδων
21 διαβαίνεις, †μ̀ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεως περιπατῇς. † Καθὰ δύνῃ ἰσχύν
23 σε σχάσαι (ζ) τοῦ πλησίον, † μ̀ μὴ σοφῶν συμβουλεύε. †Καὶ μὴ
συνετῶν ἔσῃ ὁ διαλογισμός σε, †μ̀ πᾶσι (η)διήγησίς σε ἐν νόμῳ
22 ὑψίστου. † Ἀνδρες δίκαιοι ἔστωσαν σύνδειπνοί σε, †μ̀ ἐν φόβῳ κυρίου
ἔστω τὸ καύχημά σε.

MS. A. (α)ὀλισθήσῃ (*) ἔπιτος (β)εὐφροσύνῃ (γ)εὐδοκίᾳ (δ) ἀφε-
λῇ (ε) παγίδων (ζ) τῷ πλησίον, μ̀ μὴ σοφῶν βουλεύε. Μεθὰ συνε-
τῶν (η) ἡ διήγησίς

Cum psaltrice ne assiduus sis; ne fortè capiaris 4
in (a) tentationibus ejus. Virginem ne aspicias; 5
ne fortè scandalizeris in decoribus ejus. Ne des 6
fornicariis animam tuam; ne perdas hæreditatem tuam. Noli circumspicere in vicis civitatis; nec oberraveris in desertis illius. Averte 7 8
oculum à muliere formosa, & ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi 9
aberraverunt: & ex hoc concupiscentia, quasi 12
ignis, exardescit. Cum aliena muliere non sedeas 13
(b) omnino, Neque agites convivia cum illa in vino: ne fortè declinet cor tuum in illam, & 14
spiritu tuo labaris in perditionem. Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non est si- 15
milis illi. Vinum novum, amicus novus: si 16
inveteraverit; cum suavitate bibes illud. Non 17
zeles gloriam peccatoris: non enim scis, quæ sit illius subversio. Non (c) benè sentias de bene- 18
placito impiorum: memento, quoniam usque ad inferos non justificabuntur. Longè abesto ab ho- 19
mine potestatem habente occidendi: & non suspicaberis timorem mortis: Et, si accesseris, 20
noli delinquere; ne auferat vitam tuam. Scito 21
quoniam in medio laqueorum ingrederis, & super pinnacula civitatum ambulas. Secundùm 23
virtutem tuam conjecta de proximis: & cum sapientibus consulta. Et cum intelligentibus sit 22
colloquutio tua, & omnis enarratio tua in lege altissimi. Viri justi sint tibi convivæ: & in timore Domini sit gloriatio tua.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cum cantatrice ne confabuleris, ne fortè su- 4
is te perdat sermonibus. Virginem ne con- 5
templeris, ne ad duplicem ejus dotẽ damne-
ris. Ne dedas meretrici teipsum, ne amit- 6
tas hæreditatem opum tuarum, Ignominiâ 7
afficiaris in plateis urbis, & adulterio crimi-
num ascribaris. Cum hera domûs ne appli- 10
ces cubitum tuum, néve temperes cum ea vi-
num vetus: Ne fortè ad eam inclinet ani- 11
mus tuus, & reus mortis prolabaris in infer-
num. Facies tua mulierem pulchram ne re- 8
spiciat, & ne contempleris pulchritudinem
quæ non est tua. Nam pulchritudine muli- 9
eris multi perierunt, & amor ejus in modum
ignis exardescit. Cum muliere maritata ne
multiplices sermonem, neque protrahas cum
illa confabulationes tuas: ne fortè declinet
ad eam cor tuum, & sanguine noxio ruas in
infernum. Ne deseras amicum tuum vete- 12
rem, quia recens non adæquatur illi. Ami- 13
cus recens similis est vino recenti, quod cùm
inveteratum fuerit, bibes. Ne invideas ho- 14
mini impio; nescis enim quis sit futurus ejus
exitus. Ne invideas scelerato prospero: 15
memento ad mortem usque neminem esse im-
munem. Recede ab homine qui potestatem 16
habet occidendi, & metum mortis haud for-
midabis: Quòd si accesseris, ne ream reddas 17
auram (i. *vitam*) tuam: Verùm scias inter 18
laqueos te gradi, & super retia te ambulare.
Pro viribus tuis opitulare proximo tuo, & 19
cum sapientibus confer secretum. Cum ti-
mente Deum sint cogitationes tuæ, & omnes
viæ tuæ in timore Domini. Homines probi 20
sint edentes mensam tuam, & in religione
Domini esto gloriatio tua.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Et ne protrahas sermonem cum psaltria, 4
ne te suis ad se trahat cantilenis. Ne jo- 5
ceris cum virgine, ne ad geminatã ipsius
dotem obligeris. Ne committas teipsum 6
scortatrici, ut amittas tuam substantiã,
& filium tuum destituas, Contumeliis 7
appetaris in vicis urbis, & referaris in
album adulterii & scortationis. Ne ac- 10
cumbas cum hera domûs, nec bibas cum
ea vinum vetus. Ne fortè discupiat il- 11
lam cor tuum, & ruas in præcipitium
attractus. Ne divertas aciem tuam ad 8
mulierem formosam, nec intueavis pul-
chritudinem alienam: Quia mulierum 9
forma gentes multas perdidit, et amor il-
larum est velut ignis ardens. Ne multi-
plices sermonem cum nupta, neque collo-
quium cum ea producas, ne fortè emolli-
atur erga eam cor tuum, & raptatus in 12
præcipitium labaris. Amicum tuum pri-
stinum ne derelinquas, quia posterior non
habet firmitatem. Amicus recens est in- 13
star vini recentis; quod inveteratum, sua-
vis est haustûs. Ne bees impium, quoniã 14
ignoras extremum ejus exitum. Ne invi- 15
deas iniquo cùm prosper fuerit status e-
jus, quoniam usque ad mortem haud im-
munis est homo. Procul abs te ab eo qui 16
potestatem habet necis, & terrores mor-
tis ne reformides. Quòd si accesseris, 17
ne debilis sis animo. Et scito inter la- 18
queos te gradi, interque retia & plagas
ambulare. Subveni amico tuo pro viri- 19
bus tuis. Sint autem arcanorum tuorum
consii sapientes, & negotiatio tua cum
religiosis, omnesque viæ tuæ sint in ti- 20
more Dei excelsi. Ne fidas nisi religiosis,
& in timore Dei gloriare.

Versio VULG. LAT.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in
25 sapientia sermonis sui, in sensu verò seniorum verbum. Ter-
ribilis est in civitate sua homo linguosus: & temerarius in
verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

1 Judex sapiens judicabit populum suum, & principatus sen-
2 sati stabilis erit. Secundùm judicem populi, sic & ministri
ejus: & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea.
3 Rex insipiens perdet populum suum: & civitates inhabita-
4 buntur per sensum potentium. In manu Dei potestas terræ:
5 & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam. In ma-
nu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet
6 honorem suum. Omnis injuriæ proximi ne memineris, &
7 nihil agas in operibus injuriæ. Odibilis coram Deo est, &
hominibus superbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium.
8 Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias,
9 & injurias, & contumelias, & diversos dolos. Avaro autem
10 nihil est scelestius. Quid superbit terra & cinis? Nihil est
iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam su-
11 am venalem habet: quoniam in vita sua projecit intima sua.
Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat
12 medicum. Brevem languorem præcidit medicus: sic & rex
13 hodiè est & cras morietur. Cùm enim morietur homo, hæ-
14 reditabit serpentes, & bestias, & vermes. Initium superbiæ
15 hominis, apostatare à Deo: Quoniam ab eo, qui fecit illum,
receffit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est super-
bia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & sub-
vertet eum in finem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

24 †Ἐν χειρὶ τεχνιτῶν ἔργον (ϑ) ἐπαινεϑήσε῀ται, † καὶ ὁ ἡγούμε-
νος λαοῦ ϲοφὸς ἐν λόγῳ αὐτοῦ. † Φοβερὸς ἐν πόλει αὐτὸς ἀνὴρ γλωσ-
25 σώδης, †καὶ ὁ (ι) ϑρασυτὴς ἐν λόγῳ αὐτοῦ μισηθήσε῀ται).

MS. A. (ϑ) ἐπαινεϑήσε῀ται (ι) * ϑρασὺς

ΚΕΦ. ι'.

1 †Κριτὴς ϲοφὸς παιδεύσει † λαὸν αὐτοῦ, † καὶ ἡγεμονία συνετῶ῀
2 πειϑαρχήσει ἔϲαι. † Καϑὰ † χριτὴς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ὕτως (α) καὶ οἱ
λειτουργοὶ αὐτοῦ, † καὶ οἵ† ἡγούμενον τῆς πόλεως πάντες οἱ κατοι-
3 κοῦντες αὐτήν. † Βασιλεὺς ἀπαίδευτος ϕϑορὰ πόλει † λαὸν αὐτοῦ,
4 †καὶ πόλις οἰκισθήσεται ἐν συνέσει δυνατῶν. † Ἐν χειρὶ κυρίε
(β) ἐξουσία † γῆς, † καὶ † χρήσιμον ἐγερεῖ ἐπ' αὐτῆς.
5 † Ἐν χειρὶ κυρίε εὐοδία ἀνδρὸς, † καὶ ϑεοῦ πρόσωπον χαμαιλέων
6 ἐπιδόσει δόξαν αὐτοῦ. † Ἐπὶ παντὶ ἀδικήματι μὴ (γ) μνησικάκησε
7 τῷ πλησίον, † καὶ μὴ πράξε μηδὲν ἐν ἔργοις ὕβρεως. † Μισητὸ
ἐναντι κυρίε καὶ ἀνϑρώποις ὑπερηφανία, † καὶ ἐξ ἀμφοτέρων
8 (δ) πλημμελήσε῀ται ἄδικα. †Βασιλεία ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος μετα-
9 βήσε῀ται). † διὰ ἀδικίας καὶ ὕβρεις καὶ χρήματα. † Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ
σποδός; Ὅτι ἐν ζωῇ ἔῤῥιψα τὰ ἐνδόϑια αὐτῆ. † Μακρὸν
10 ἀῤῥώστημα σκώπτει ἰατρὸς, καὶ βασιλεὺς σήμερον, καὶ ἄνευον τε-
λευτήσει. † Ἐν γὰ τῷ ἀποϑανεῖν ἀνϑρώπου, κληρονομήσει ἑρπετὰ
καὶ ϑηρία καὶ σκώληκας. † Ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀνϑρώπε ἀφίϲασϑαι
11 ἀπὸ κυρίε, † Καὶ ἀπὸ τ῀ ποιήσαν῀τος αὐτὸν ἀπέϲη ἡ καρδία αὐτοῦ.
† ὅτι ἀρχὴ (ε) ὑπερηφανίας ἁμαρτία, † καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς ἐξ-
12 ομβρήσει βδέλυγμα.

MS. A. (α) οἱ λειτουργοὶ (β) ἡ ἐξουσία (γ) * μνήσῃς (δ) πλημ-
μελήσῃ ἀδικίᾳ. (ε) ὑπερηφανία ἁμαρτίας,

In manu artificum, opus laudabitur: & prin 24
ceps populi sapiens in sermone suo. Terribilis 25
in civitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

JUDEX *sapiens erudiet populum suum:* 1
& principatus sensati (a) ordinatus erit. Se- 2
cundùm judicem populi (b) sui, sic & ministri ejus: & qualis rector est civitatis, tales omnes inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet popu- 3
lum suum: & civitas habitabitur per sensum potentium. In manu Domini potestas terræ: 4
& utilem suscitabit in tempus super illam. In 5
manu Domini prosperitas hominis: & super personam scribæ imponet gloriam ipsius. In omni 6
injuria ne succenseas proximo, & nihil agas in operibus contumeliæ. Odibilis coram Domino 7
est, & hominibus, superbia: & ex utrisque (c) delinquet injusta. Regnum à gente in gen- 8
tem transfertur, propter injustitias, & contumelias & (d) pecunias. Quid superbit terra 9
& cinis? (e) Quoniam in vita projecit intima 10
ejus. In prolixum languore cavillatur medicus: 11
& rex hodiè est, & cras morietur. Cùm enim 12
moritur homo; hæreditabit serpentes, & bestias, 13
& vermes. Initium superbiæ hominis, cùm 14
apostatavit à Deo: Et ab eo, qui fecit eum, recessit cor ejus. Quoniam (f) principium super- 15
bia peccatum: &, qui tenuerit eam; profun-
det (g) abominationem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܫܘܠܛܢ ܥܠ ܒܢܝ ܐܕܡ ܘܥܠ ܦܘܡ ܡܠܟܐ ܡܩܝܡ ܠܗ ܀ * ܘܒܝܕ
22 ܡܠܟܐ ܬܩܝܦ ܠܗ ܀ ܀ ܀

Versio VULG. LAT.

16 Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, &
17 destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum de-
18 struxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Radices gentium
superbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipsis
19 gentibus. Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas
20 usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos,
21 & cessare fecit memoriam eorum à terra. Memoriam super-
borum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sen-
22 su. Non est creata hominibus superbia; neque iracundia
23 nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur, quod præter-
24 it mandata Domini. In medio fratrum rector illorum in
25 honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius. Glo-
ria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei est:
26 Noli despicere hominem justum pauperem, & noli magnifi-
27 care virum peccatorem divitem. Magnus, & judex, & po-
tens est in honore: & non est major illo, qui timet Deum.
28 Servo sensato liberi servient: & vir prudens & disciplina-
tus non murmurabit correptus, & insscius non honorabi-
29 tur. Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cun-
30 ctari in tempore angustiæ. Melior est qui operatur, & abun-
31 dat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. Fili, in
mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem se-
32 cundùm meritum suum. Peccantem in animam suam quis
justificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam
suam?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 †Διὰ τῦτο παρεδόξασεν κύριος τὰς ἐπαγωγὰς, † καὶ κατέστρεψεν
17 εἰς (*) τέλος αὐτές. † Θρόνυς ἀρχόντων καθεῖλεν ὁ κύριος,
18 † καὶ ἐκάθισε πραεῖς ἀντ' αὐτῶν. † Ῥίζας ἐθνῶν ἐξέπλευσεν ὁ κύ-
19 ριος, † καὶ ἐφύτευσε ταπεινὲς ἀντ' αὐτῶν. † Χώρας ἐθνῶν κατ-
έστρεψεν ὁ κύριος, † καὶ ἀπώλεσεν αὐτὰς ἕως θεμελίων γῆς.
20 † (ζ) Ἐξέρανεν ἐξ αὐτῶν καὶ ἀτώλεσεν αὐτὲς, † καὶ κατέπαυσεν
22 ἀπὸ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. †Οὐκ ἔκτισαι ἀνθρώποις ὑπερ-
φανία, † ἐδὲ ὀργὴ θυμῦ γηνήμασι γυναικῶν. † Σπέρμα ἔντι-
23 μον ποῖον; σπέρμα ἀνθρώπυ. † σπέρμα ἔντιμον ποῖον; οἱ φο-
βέμενοι † κύριον. † σπέρμα ἄτιμον ποῖον; σπέρμα ἀνθρώπυ.
24 †σπέρμα ἄτιμον ποῖον; οἱ παραβαίνοντες ἐντολάς. † Ἐν μέσῳ
ἀδελφῶν ὁ ἡγέμων αὐτῶν ἔντιμος, † καὶ οἱ φοβέμενοι κύριον ἐν
25 ὀφθαλμοῖς αὐτῦ. † Πλέυτος καὶ ἔνδοξος καὶ πτωχὸς, †τὸ καύχημα
26 αὐτῶν φόβος κυρίυ. † Οὐ δίκαιον ἀτιμάσαι πτωχὸν συνετὸν,
27 † καὶ ὐ (η) καθήκει δοξάσαι ἄνδρα ἁμαρτωλόν. † Μεγιστὰν καὶ
κριτὴς καὶ δυνάστης δοξασθήσε(θ)· † καὶ ὐκ ἔστιν αὐτῶν τις μείζων
28 (ϑ) τῦ φοβεμένυ † κύριον. † Οἰκέτῃ σοφῷ ἐλευθέροι λειτυργή-
29 συσι, † καὶ ἀνὴρ ἐπιστήμων ὐ γογγύσει. † Μὴ σοφίζυ ποιῆσαι τὸ
ἔργον συ, † καὶ μὴ δοξάζυ ἐν καιρῷ σενοχωρίας συ. † Κρείσσων
ἐργαζόμενος (ι) ἐν πᾶσιν, † ἢ περιπατῶν, ἢ δοξαζόμενος καὶ
31 (κ) ὑστερῶν ἄρτων. † Τέκνον, ἐν πραΰτητι δόξασον † ψυχήν συ,
32 †καὶ δὸς αὐτῇ τιμὴν κατ' † ἀξίαν αὐτῆς. † Τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς
(λ) † ψυχὴν ἑαυτῦ τίς δικαιώσει; †καὶ τίς δοξάσει † ἀτιμάζοντα
† ζωὴν ἑαυτῦ;

MS.A.(*)τέλυς(ζ)Ἐξήρανεν αὐλὸς(η)καθῆκεν(ϑ)τῷ φοβεμένων(ι)καὶ πλειόνων ὁν πᾶσιν,(κ)ὑστερῶν(λ)ψυχὴν

Propter hoc incredibiles fecit Dominus(h)obdu- 16
ctiones: & destruxit eos in finem. Sedes ducum 17
destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis.
Radices gentium evulsit Dominus, & plantavit 18
humiles pro eis. Terras gentium evertit Domi- 19
nus & perdidit eas usque ad fundamenta terræ.
(i) Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & ces- 20
sare fecit memoriam eorum à terra. Non est cre- 22
ata hominibus superbia, neque ira furoris gene-
rationibus mulierum. (k) Semen honoratum 23
quale? semen hominis. Semen honoratum
quale? ii qui timent Dominum. Semen inhono-
ratum quale? semen hominis. Semen inhono-
ratum quale? qui prætereunt mandata. In me- 24
dio fratrum rector illorum in honore: & qui ti-
ment Dominum; in oculis (l) illius. Dives, 25
& honoratus, & pauper, gloriatio eorum, ti-
mor Domini. Non justum est despicere pauperem 26
sensatum: & non decet magnificare hominem
peccatorem. Magnus, & judex, & potens hono- 27
rificabitur: & non est eorum aliquis major illo,
qui timet Dominum. Servo (m) sapienti liberi 28
servient: & vir prudens (n) non murmurabit.
Noli excusando cunctari in faciendo opere tuo: 29
& noli te extollere in tempore angustiæ tuæ.
Melior est, qui operatur (o) in omnibus, quàm 30
qui ambulat, aut gloriatur, & eget pane. Fili, 31
in mansuetudine glorifica animam tuam: & da
illi honorem secundùm meritum ejus. Peccan- 32
tem in animam suam, quis justificabit? &
quis honorabit exhonorantem vitam suam?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 17 * ܚܘܫܒ ܡܪܝܐ ܟܘܪܣܝ ܡܠܟ̈ܐ ܒܝܫ̈ܐ ܘܐܬܒ ܡܟ̈ܝܟ̈ܐ ܚܠܦ ܗ̈ܘ̈ܢ.
18 ܚܠܦ ܗ̈ܘ̈ܢ ܥܩܪ ܡܪܝܐ ܫܘܪ̈ܝ ܓ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܪ̈ܡ̈ܝ̈ܐ ܘܐܬܒ ܡ̈ܟ̈ܝܟ̈ܐ ܚܠܦ ܗ̈ܘ̈ܢ. ܥܩܪ
19 20 ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܥ̈ܡ̈ܡ̈ܐ ܘܐܒ̈ܕ ܠ̈ܗ̈ܘ̈ܢ ܡ̈ܢ ܥ̈ܠ ܐ̈ܪ̈ܥܐ. * ܐ̈ܒ̈ܕ ܠ̈ܗ̈ܘ̈ܢ ܡ̈ܢ ܥ̈ܠ ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܘܐ̈ܒ̈ܕ
21 ܠ̈ܗ̈ܘ̈ܢ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܡ̈ܛ̈ܠ ܕ̈ܠ̈ܐ ܐ̈ܬ̈ܝ̈ܗ ܠ̈ܒ̈ܢ̈ܝ ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
22 ܠ̈ܗ̈ܘ̈ܢ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܠ̈ܐ ܐ̈ܬ̈ܝ̈ܗ ܠ̈ܒ̈ܢ̈ܝ ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ ܘ̈ܠ̈ܐ ܐ̈ܬ̈ܝ̈ܗ ܠ̈ܒ̈ܢ̈ܝ ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ
ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ ܐ̈ܠ̈ܐ ܟ̈ܪ̈ܝ̈ܡ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܠ̈ܗ̈ܐ. * ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܓ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܡ̈ܢ ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܘ̈ܠ̈ܐ ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ
ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܐ̈ܠ̈ܐ ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܝ̈ܡ̈ܐ. ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܓ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܐ̈ܠ̈ܐ ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܝ̈ܡ̈ܐ.
23 25 * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ ܘ̈ܠ̈ܐ ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
26 ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
27 ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
28 ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
29 ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
30 ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
31 ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.
32 ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ. * ܕ̈ܚ̈ܠ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܟ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܟ̈ܪ̈ܢ̈ܐ.

Thronum superborum evertit Dominus, & 17
eorum loco sedere fecit humiles. Radicem
superborum evulsit Dominus, & pro iis plan-
tavit humiles. Vestigia superborum exstir- 18
pavit Dominus, perditq; de terra memori-
am eorum. Perdidit eos, eradicavit eos, & 19
deturbavit eos, Et funditùs abolevit ex ho- 20
minibus memorias ipsorum. Non enim dis- 21
tributa est superbia inter filios hominum,
neque cordis elatio inter natos mulieris. Se- 22
men honorificum, quando seritur ab homi-
ne; ille *inquam* semen est honorificum, qui
Deum reveretur: ille semé est honorificũ, qui
servat mandatum. Semen infame, cùm seri-
tur ab homine; ille *inquam* infame, qui non
exequitur mandatũ. Inter fratres natu major 23
est honoratus; at qui Deum reveretur,
honoratior est ipso. Hospitis peregrini qui 25
pauper & afflictus est, gloriatio, est religio
Dei. Non est quòd pauper justus ignominiâ 26
afficiatur, nec quòd dives iniquus honore-
tur. Magnatem, principem ac judicem ho- 27
nora: at non est major eo qui reverentem
Deum honorat. Servo cordato liberi mi- 28
nistrabunt: & vir prudens, cùm eruditur,
non fremet. Ne torpescas in opere tuo per- 29
agendo, & tempore miseriæ tuæ ne glorieris.
Præstantior est vir qui operatur & abundat 30
divitiis, quàm is qui gloriatur & annonæ
penuriâ laborat. Fili mi, pietate honorem 31
concilia animæ tuæ, & *tali* imbue illam sa-
pore, qualis expedit ei. Fili mi, eum qui se 32
condemnat, quis justificet? aut quis honoret
eum qui seipsum dehonestat?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 17 * يَكُبُّ الرَّبُّ مِنبَرَ المُسرِفِينَ * وَيَنصِبُ المُتَوَاضِعِينَ بَدَلَهُم * * اَستَاصَلَ الرَّبُّ اَصلَ المُستَكبِرِينَ *
18 وَغَرَسَ وُدَعَاءَ عَن جَدِيدِ الاَرضِ * اَكبَهُم وَاَهلَكَهُم * وَمَحَى عَلَيهِم * وَاَبَادَ نَسلَهُم مِنَ
19 20 بَينِ النَّاسِ * لِاَنَّ الاِسرَافَ وَالكِبرِيَاءَ لَم يَعسَمَا لِلنَّاسِ * وَتَجَبُّرُ النَّفسِ لِاَولَادِ المَرءَةِ * اَلزَّرعُ
21 22 الكَرِيمُ اِمَّا كَرَامَةُ حَسَبِهِ اللهَ * لِاَنَّ النَّسلَ الكَرِيمَ هُوَ حَافِظُ الوَصِيَّةِ * فَاَمَّا الزَّرعُ المُفتَخِرُ اِذَا مَا
زَرَعَهُ الرَّجُلُ فَهُوَ النَّسلُ الرَّدِيءُ الَّذِي لَا يَحفَظُ السُّنَّةَ وَلَا مَا اُمِرَ بِهَا * اَكبَرُ الاِخوَةِ عَلَيهِم *
23 25 وَمِن اَتقَى الرَّبَّ هُوَ اَكرَمُ مِنهُ * اَلغَرِيبُ المُحتَاجُ الكَرِيمُ اِمَّا مَدَحَتهُ حَسَبُهُ اللهَ * لَا يَنبَغِي
26 27 اَن يُهَانَ المِسكِينُ اِذَا كَانَ مُعدِمًا * وَلَا تُكرِمْ غَنِيًّا فَاسِقًا * اَلكَرَامَةُ تَحِقُّ لِلكَبِيرِ
28 وَالوَالِي وَالحَاكِمِ * وَلَا كَرَامَةَ تَفُوقُ كَرَامَةَ مَن يَتَّقِي اللهَ * اَلعَبدُ الحَكِيمُ يَخدُمُونَهُ الاَحرَارُ *
29 وَلَا يَجِدُ ذُو العِلمِ اِذَا وُبِّخَ * لَا تَكسَلْ عَن فِعلِكَ اِذَا مَا اَكرَمَكَ فِعلُكَ * وَلَا يَمنَعُكَ الحَيَاءُ
30 اِذَا كُنتَ مُحتَاجًا عَمَّا يَنفَعُكَ * لِاَنَّهُ خَيرٌ لَكَ اَن تَعمَلَ وَتَكسِبَ الخَيرَ * اَحسَنُ مِن اَن تَافَ
31 مِنَ العَمَلِ وَاَنتَ مُحتَاجٌ * اَكرِمْ نَفسَكَ فِي العَرِيَّةِ * وَكُن عَاقِلًا رَزِينًا كَمَا يَنبَغِي * يَا بُنَيَّ مِنَ
32 يَرفَعُ اُسكُتْ بِنَفسِهِ * وَمَن يُكرِمُ مَن لَا خَيرَ فِيهِ اَهَانَ نَفسَهُ *

Subvertit Dominus sedem fastuosorum, 16
humilesque pro iis evigit. Exstirpa- 17
vit Dominus radicem superborum, & 18
memoriam eorum è solo terræ delevit.
Subvertit eos, & perdidit eos, & inva- 19
sit illos, Et semen eorum abolevit ab 20
hominibus. Fastus enim ac superbia 21
non fuerunt hominibus divisa, nec ani-
mi pertinacia filiis mulieris. Nobilis 22
seminis decus est timor Dei, quia nobilis
prosapia custodit mandatum: at verò
semen superbum, cùm quis illud semi-
nat est prosapia fœtida, quæ nec legem
nec quæ in ea præcipiuntur, custodit.
Major natu inter fratres, præstat illis; 23
sed qui Dominum timet, honorabilior est
ipso. Peregrini egentis ac mœsti laus est 25
timor Dei. Non est æquum despici pau- 26
perem cùm fuerit inops, néve impendas
honorem diviti scelerato. Debetur qui- 27
dem honor magnati, præfecto, ac judi-
ci: at nullus est honor qui superet hono-
rem timentis Deum. Servo sapienti 28
ministrabunt liberi: & qui moderatus
est, non succenset cùm admonetur. Ne 29
sis ignavus in opere tuo, cùm opus tuum
est honorem tibi conciliaturum: nec im-
pediat te pudor, cùm fueris egenus, ab
his quæ tibi prosunt. Nam consultius 30
est tibi operari te ac panem lucrari, con-
sultius inquam *quàm opus dedignari*
& esse inopem. Honora teipsum in pe- 31
regrinatione, & esto prudens & gravis,
ut decet. Fili mi, qui se extollit, idem 32
despicitur: & qui honorat eum in quo
non est gratitudo, seipsum parvipendit.

UMI

Versio VULG. LAT.

33 Pauper gloriatur per disciplinam & timorem suum: & est
34 homo qui honorificatur propter substantiam suam. Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? Et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum in spe-
2 cie sua, neque spernas hominem in visu suo. Brevis in vola-
3 tilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. In
4 vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altissimi solius, & gloriosa,
5 & absconsa, & invisa opera illius. Multi tyranni sederunt
6 in throno, & insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes oppressi sunt validè, & gloriosi traditi sunt in manus
7 alterorum. Priusquàm interroges, ne vituperes quenquam:
8 & cùm interrogaveris, corripe justé. Priusquàm audias, ne respondeas verbum: & in medio sermonum ne adjicias loqui. De ea re, quæ te non molestat, ne certeris: &
9 in judicio peccantium ne consistas. Fili, ne in multis sint
10 actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à dilecto: si enim secutus fueris, non apprehendes: & non effugies,
11 si præcucurreris. Est homo laborans, & festinans, & dolens impius, & tantò magis non abundabit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum

33 † Πτωχὸς δοξάζει δι' ὁπισήμιον αὐτοῦ, † καὶ πλέπει δοξάζει
34 διὰ † πλοῦτον αὐτοῦ. † Ὁ (μ) δοξαζόμενος ἐν πτωχείᾳ, καὶ ὁ πλούτῳ πονηρῶς; † καὶ ὁ ἀδοξος ὁ πλούτῳ, καὶ ὁ πτωχείᾳ πονηρῶς;
MS. A. (μ) δεδοξασμένος

ΚΕΦ. ια'.

1 † Σοφία ταπεινῶ (α) ἀνύψωσε κεφαλὴν αὐτοῦ, † καὶ ὁ μέσῳ μεγιστά-
2 νων (β) καθίσει αὐτόν. † Μὴ (γ) αἰνέσῃς ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ,
3 † καὶ μὴ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὁράσει αὐτοῦ. † Μικρὰ ἐν πτηνοῖς
4 μέλισσα, † καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς. † Ἐν ἐσθῆτι κολῇ ἱματίων μὴ καυχήσῃ, † καὶ ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου,
† ὅτι θαυμαστὰ τὰ ἔργα κυρίου, † καὶ κρυπτὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (γ) ἐν
ἀνθρώποις. † Πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπὶ ἐδάφους, † ὁ δὲ ἀνυ-
6 πονόητος ἐφόρεσε διάδημα. † Πολλοὶ δυνάσται ὑπεμάσθησαν σφό-
7 δρα, † καὶ ἔνδοξοι παρεδόθησαν εἰς χεῖρας ἑτέρων. † (δ) Πρὶν ἐξε-
8 τάσῃς μὴ μέμψῃ· † νόησον πρῶτον καὶ τότε ἔλεγξον. † (ε) Πρὶν ἢ ἀκοῦσαι μὴ ἀποκρίνου, † καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ παρεμβάλλου.
9 † Περὶ πράγματος ὃ οὐκ ἔστι σοι, μὴ ζήλωσον, † καὶ ἐν κρίσει
10 ἁμαρτωλῶν μὴ συνάρδευε. † Τέκνον, μὴ πολλὰ ἔσῃ σὺ πράξεις σου. † ἐὰν πλουτήσῃς, οὐκ (ι) ἀθωωθήσῃ· † καὶ ἐὰν διώ-
11 κῃς, οὐ μὴ καταλάβῃς, † καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃς διαδράς. † Ἔστι κα-
πιῶν καὶ πονῶν καὶ σπεύδων, † καὶ (ϑ) τόσῳ μᾶλλον ὑστερῶν.

MS. A. (α) ἀνυψώσῃ κεφαλὴν αὐτοῦ, (β) καθίσῃ (γ) αἰνέσῃς
(γ) ἀνθρώποις. (δ) Πρὶν ἢ (ε) Πρὶν ἀκοῦσαι (ζ) σοι, μὴ ἔριζε, (η) ἀθωωθήσῃ· (ϑ) τόσῳ

Translatione LATINA.

Pauper honorificatur per scientiam suam: & dives honorificatur propter substantiam suam. Qui autem glorificatur in paupertate; quantò magis in substantia? & (p) qui est inglorius in substantia; quanto magis in paupertate? 33 34

CAP. XI.

SApientia humiliati exaltavit caput, & in medio magnatorum consedere illum facit. Non laudes virum in specie sua: neque spernas hominem in visu suo. Brevis in volatilibus apis: & principium dulcorum, fructus ejus. In circumjectione vestimentorum ne glorieris: nec in die honoris extollaris. Quoniam mirabilia opera Domini, & absconsa opera illius in hominibus. Multi tyranni sederunt in (a) solo: & insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes exhonorati sunt valdè: & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquàm interroges; ne vitupereres: intellige primùm, & tunc corripe. Priusquàm audias; ne respondeas: & in medio sermonum ne interloquaris. De re, quâ tibi opus non est, ne certaveris: & in judicio peccantium ne consideas. Fili, ne circa multa sint actus tui. Si enim multiplicaveris; non eris immunis à delicto. Et si secutus fueris; non apprehendes: & non effugies; si præcucurreris. Est laborans, & dolens, & festinans: & tantò magis ipsi deest. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

33 * ܒܝܫ ܡܬܝܩܪ ܒܚܟܡܬܗ ܘܐܝܬ ܡܬܝܩܪ ܒܥܘܬܪܗ ܘܐܝܬ ܡܬܝܩܪ ܒܥܘܬܪܐ ܒܚܟܡܬܐ ܘܒܥܘܬܪܐ ܐܝܟ ܠܐ ܢܬܝܩܪ ܒܚܟܡܬܗ ܘܒܥܘܬܪܗ ܐܝܟ ܠܐ ܢܬܝܩܪ

Versio VULG. LAT.

12 Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens vir-
13 tute, & abundans paupertate: Et oculus Dei respexit illum
in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit ca-
put ejus: et mirati sunt in illo multi, & honoraverunt Deum.
14 Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo
15 sunt. Sapientia & disciplina, & scientia legis apud Deum.
16 Dilectio, & viæ bonorum apud ipsum. Error & tenebræ
peccatoribus concreata sunt: qui autem exultant in malis,
17 consenescunt in malo. Datio Dei permanet justis, & pro-
18 fectus illius successus habebit in æternum. Est qui locuple-
19 tatur parcè agendo, & hæc est pars mercedis illius. In eo
quod dicit; Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bo-
20 nis meis solus: Et nescit quòd tempus præteriet, & mors
21 appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur. Sta in
testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandato-
22 rum tuorum veterasce. Ne manseris in operibus peccato-
23 rum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo. Facile est
24 enim in oculis Dei subitò honestare pauperem. Benedictio
Dei in mercedem justi festinat, & in hora veloci processus il-
25 lius fructificat. Ne dicas; Quid est mihi opus, & quæ erunt
26 mihi ex hoc bona? Ne dicas, Sufficiens mihi sum: & quid
27 ex hoc pessimabor? In die bonorum ne immemor sis ma-
28 lorum: & in die malorum ne immemor sis bonorum: Quoniam
facile est coram Deo in die obitûs retribuere unicuique se-
29 cundùm vias suas. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ
30 magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius. Ante
mortem ne laudes hominem quenquam, quoniam in filiis
suis agnoscitur vir.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

12 †ᵛΕστι πωχὸς (ι) καὶ προσκόμμα ἀντιλήψεως, †ὑστερῶν ἰσχύϊ
13 καὶ πλουτῶν τιμιότητι, † Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπέβλεψαν αὐτῷ
εἰς ἀγαθὰ, †καὶ ἀνώρθωσεν αὐτὸν ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτοῦ, †καὶ
ἀνύψωσε κεφαλὴν αὐτοῦ· †καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ πολλοί.
14 †Ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ζωὴ καὶ θάνατος, †πτωχεία καὶ πλοῦτος παρὰ
17 κυρίου ἐστί. †Δόσις κυρίου μεμένει εὐσεβέσι, †καὶ ἡ εὐδοκία αὐ-
18 τοῦ εἰς †αἰῶνα εὐοδωθήσεται. †ᵛΕστι πλουτῶν ἀπὸ προσοχῆς καὶ
19 σφιγγίας αὐτοῦ, †καὶ αὕτη ἡ μερὶς τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. †Ἐν τῷ εἰπεῖν
αὐτὸν, Εὗρον ἀνάπαυσιν, †καὶ νῦν (κ)φάγομαι ἐκ τῶν ἀγαθῶν μου,
20 †Καὶ οὐκ οἶδεν τίς καιρὸς παρελεύσεται, †καὶ καταλείψει αὐτὰ ἑτέροις,
21 καὶ ἀποθανεῖται. †Στῆθι ἐν διαθήκῃ σου καὶ ὁμίλει ἐν αὐτῇ, †καὶ ἐν
22 τῷ ἔργῳ σου παλαίωθι. †Μὴ θαύμαζε ἐν ἔργοις ἁμαρτωλῶν,
23 †πίστευε (λ) τῷ κυρίῳ, καὶ μεῖνον τῷ πόνῳ σου· †ᵛΟτι κοῦφον ἐν
4 ὀφθαλμοῖς κυρίου διὰ πτωχοῦ †ἐξαίφνης (ᵗ) πλουτίσαι πένητα. †Εὐ-
λογία κυρίου (μ) ἐν μισθῷ εὐσεβοῦς, †καὶ ἐν ὥρᾳ ταχεῖ ἀναθάλλει
25 εὐλογίαν αὐτοῦ. †Μὴ εἴπῃς, Τίς δέ μου χρεία; †καὶ τίνα ἀπὸ τῶν
26 νῦν ἔσαι μοι τὰ ἀγαθά; †Μὴ εἴπῃς, Αὐτάρκη μοι δέ, †καὶ τί
27 ἀπὸ τοῦ νῦν κακωθήσομαι; †Ἐν ἡμέρᾳ (ν) ἀγαθῶν ἀμνησία κα-
28 κῶν, †καὶ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν ἀμνησία ἀγαθῶν. †ᵛΟτι κοῦφον
(ξ) ἔναντι κυρίου ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς †ἀποδοῦναι ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς
29 ὁδοὺς αὐτοῦ. †Κάκωσις ὥρας ἐπιλησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς, †καὶ
30 ἐν συντελείᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ. †Πρὸ τελευτῆς μὴ
μακάρισε μηδένα, †καὶ ἐν τέκνοις αὐτοῦ (ο) γνωσθήσεται ἀνήρ.

MS. A. (ι) προσκόμμος (κ) φάγομαι (λ) τῷ κυρίῳ, (ᵗ) πλῆσαι (μ) ἐμμένῃ (ν) ἀγαθῇ (ξ) ὁ ὀφθαλμοῖς κυρίου (ο) γνωσθήσεται. Μὴ

12 Est qui marcidus, & egens recuperatione, deficiens virtute, et (b) abundat paupertate: Et oculi
13 Domini respexerunt illum in bona, et erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit caput ejus:
et mirati sunt in illo (c) multi. Bona et mala,
14 vita et mors, paupertas et honestas à (d) Domino
17 sunt. Datio Domini permanet piis: et beneplacitum ejus bonos successus habebit in æternum.
18 Est, qui locupletatur, attentè, et parcè agendo:
19 et hæc est pars mercedis illius. In eo quod dicit; Inveni requiem, et nunc manducabo de bonis
20 (e) meis; Et nescit, quod tempus pertranseat,
21 et relinquet ea aliis, et morietur. Sta in testamento tuo: et in illo colloquere: et in opere tuo
22 veterasce. Ne mireris in operibus peccatoris:
23 confide in Domino, et mane in labore tuo.
4 Facile est enim in oculis Domini, velociter
24 subitò honestare pauperem. Benedictio Domini in
25 mercede pii: et in hora veloci exoriri facit
26 benedictionem suam. Ne dicas; Quid est mihi
27 (f) opus? et quæ erunt mihi ex hoc nunc bona? Ne
26 dicas; Sufficientia mihi sunt, et quid ex hoc
27 nunc pessimabor? In die bonorum, oblivio malo-
28 rum, et in die malorum non erit memoria bonorum. Quoniam facile est coram Domino in
29 die obitûs retribuere homini secundùm vias e-
30 jus. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ: et in fine hominis, denudatio operum illius. Ante
mortem ne beatifices quenquam: et in filiis suis
agnoscetur vir.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 * ... Est qui laboret ac fatigetur, defectúque
corporis, & omnium rerum penuriâ laboret,
13 paupertate verò abundet; erga quem sermo
Domini sit beneficus, & à pulvere ac cinere
14 liberet eum: Caput ejus erigat attollátque,
& multi demirentur illum. Bonum & ma-
15 lum, vita & mors, dives & pauper paria sunt
coram Domino. Sapientia, & temperantia, ac
16 legis peritia à Domino est: charitas & viæ
bonorum operum ab eodem sunt. Error ac
tenebræ peccatoribus creatæ sunt: & cum
17 his qui in malitia nutriuntur, malitia cum
iisdem consenescit. Donum Domini cultori-
18 bus ejus perseverat, & placitum ejus in
æternum manebit. Est qui ex paupertate sua
diteſcat: est etiam quem propriæ divitiæ
19 non comitentur. Qui cùm ait, Inveni mihi
requiem, en inposterùm comedam de facul-
tatibus meis; & ignorat quis futurus sit exi-
tus ejus: nam aliis relinquet eas, & morie-
20 tur. Fili mi, perfiste in via tua, eíque in-
nitere, & in exercitiis ejus progredere &
21 consenesce. Ne mireris facta sceleſti, sed Do-
minum expecta, & in ejus lumine perseverа.
22 Promptum est enim apud Domiaum pau-
perem brevi ditare. In fundo diei reperies
28 bonum, & finis hominis manebit super
29 ipsum. Antequam aliquem experiaris, ne
laudaveris eum: in suo enim fine lauda-
30 tur homo. Non est quòd quemvis homi-
nem introducas in ædes tuas; quoniam insi-
diæ dolosi multæ sunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

12 * وَذٰلِكَ ٱلْإِنْسَانُ يَكُونُ حَرِيصًا حَبِيثًا * وَهُوَ ضَعِيفُ ٱلْجِسْمِ مُضْطَرٌّ شَدِيدُ ٱلْكُلْفَةِ. قَوْلُ ٱلرَّبِّ
13 يُحْسِنُ إِلَيْهِ * وَيَنْقُصُ عَنْهُ ٱلتُّرَابَ وَٱلرَّمَادَ * يَرْفَعُ رَأْسَهُ وَيُسْرِفُ حَتَّى يَتَعَجَّبَ مِنْهُ ٱلنَّاسُ *
14 ٱلْخَيْرُ وَٱلشَّرُّ * وَٱلْحَيٰوةُ وَٱلْمَوْتُ * وَٱلْغِنَاءُ وَٱلْفَقْرُ * يُنْبِئُهُمَا ٱللّٰهُ تَعَالَى لِلنَّاسِ سَرِيعًا * أَحَدُ ٱلْحِكْمَةِ
15 وَٱلْعَفَافِ * وَعِلْمُ ٱلسُّنَّةِ مِنْ قِبَلِ ٱلرَّبِّ * ٱلْوُدُّ وَسُبُلُ ٱلْأَعْمَالِ ٱلصَّالِحَةِ مِنْ لَدُنْهُ * ٱلضَّلَالَةُ
16 وَٱلظَّلَامُ خَطُّ ٱلْخَطَاةِ * ٱلَّذِينَ يَلْبَثُونَ فِي ٱلشَّرِّ تَكْثُرُ مَعَهُمْ * عَطِيَّةُ ٱلرَّبِّ تَدُومُ لِأَتْقِيَائِهِ *
17 وَيَدُومُ مَسَرَّتُهُ فِيهِمْ إِلَى ٱلْأَبَدِ * فِي ٱلنَّاسِ مَنْ هُوَ غَنِيٌّ فِي مَسْكَنَتِهِ لِعَقْلِهِ وَحُسْنِ تَدْبِيرِهِ *
18 وَفِي ٱلنَّاسِ مَنْ لَا يَنْتَفِعُ بِمَالِهِ لِبُخْلِهِ وَسُوءِ تَدْبِيرِهِ * وَحِينَ يَقُولُ قَدْ أَحْبَبْتُ ٱلرَّاحَةَ. فَٱبْدَأْ ٱلْآنَ
19 فَٱنْعَمْ بِخَيْرَاتِي * وَلَا يَعْلَمُ مَا آخِرُ مَصِيرِهِ * وَأَنَّهُ يَمُوتُ وَيُخَلِّفُهَا لِغَيْرِهِ * يَا بُنَيَّ قُمْ عَلَى طَرِيقَكَ *
20 وَٱثْبُتْ عَلَيْهَا وَٱعْتَصِمْ بِهَا مَا حَيِيتَ * وَلَا يُعْجِبْكَ أَعْمَالُ ٱلْإِثْمِ * بَلْ ٱرْجُوا ٱلرَّبَّ وَدُمْ عَلَى
21 تَوَدُّدِهِ * لِأَنَّ ٱلرَّبَّ قَادِرٌ أَنْ يُغْنِيَ ٱلْفَقِيرَ سَرِيعًا * إِنْ كُنْتَ تَعِيبًا أَصْبَحْتَ لِنَفْسِكَ خَيْرًا * وَمَصْيَرُكَ
22 28 لَمَّا قَدِمْتَ * لَا تَمْدَحْ رَجُلًا قَبْلَ أَنْ تُجَرِّبَهُ * لِأَنَّ مِدْحَةَ ٱلْمَرْءِ فِي آخِرِ أَمْرِهِ * لَا تُدْخِلْ مَنْزِلَكَ
29 30 فَاجِرًا * لِأَنَّ حِيَلَ ٱلْمَكْرِ كَثِيرَةٌ *

Præterea ejusmodi homo sit ambitiosus, 12
improbus, idemque corpore imbecillus,
necessitate & summâ paupertate labo-
rans; cui tamen sermo Domini benefa-
ciat, excutiátque ab eo pulverem ac ci-
nerem, Caput ejus attollat, adeóque no- 13
bilitet eum, ut homines miventur eum.
Bonum & malum, mortē ac vitam, divi- 14
tias ac paupertatem Deus excelsus citò
dat hominibus. Acquisitio sapientiæ, tem- 15
perantiæ, ac scientiæ legis à Domino est:
dilectio, & via operum bonorum ab ipso
sunt. Error, & caligo sors peccatorū: cum 16
perseverantibus in malo ea multiplica-
buntur. Donum Domini permanet apud 17
pios ejus, & constans est in ipsis volun-
tas ejusdem in æternū. Inter homines re- 18
peritur qui dives est in paupertate sua,
ob suam ipsius prudentiā rectámque vi-
vendi rationē: reperitur etiam inter ho-
mines qui nullum percipit emolumentū è
suis opibus, ob avaritiam suam & im-
probam vivendi rationem: Et cùm di- 19
cit, Jam dilexi requiem, incipiam modò
frui bonis meis, nescit quid tandem de eo
futurū sit, eumque moriturū, atque aliis
ea relicturum. O fili mi, sta viæ tuæ, in 20
ea persevera, eiq; adhære quandiu vixe-
ris: Nec admirationem tibi moveant ope- 21
ra iniqua; sed Dominum spera, & in ejus
amore persevera. Potest enim Dominus 22
pauperem quàm citissimè ditare. Si fue- 28
ris pius, obtinebis animæ tuæ bonum, &
votum tuum in rebus quas aggredieris.
Ne laudes quenquam priusquàm tenta- 29
veris eum; quia laus viri in postremis
ejus actis consistit. Ne introducas do- 30
mum tuam sceleroſum; quoniam artes
doli multæ sunt.

Versio VULG. LAT.

31 Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ
32 enim sunt insidiæ dolosi. Sicut enim eructant præcordia
fœtentium, & sicut perdix inducitur in caveam, & ut ca-
prea in laqueum: sic & cor superborum, & sicut pro-
33 spector videns casum proximi sui. Bona enim in mala
34 convertens insidiatur, & in electis imponet maculam. A
scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur san-
35 guis: homo verò peccator sanguini insidiatur. Attende
tibi à pestifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat su-
36 per te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alie-
nigenam, & subvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis
propriis.

CAP. XII.

1 SI benè feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis
2 tuis multa. Benè fac justo, & invenies retributionem ma-
3 gnam: & si non ab ipso, certè à Domino: Non est enim
ei benè qui assiduus est in malis, & eleëmosynas non dan-
ti: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & mi-
4 sertus est pœnitentibus. Da misericordi, & ne suscipias
peccatorem: & impiis & peccatoribus reddet vindictam,
5 custodiens eos in diem vindictæ. Da bono, & non rece-
6 peris peccatorem. Benefac humili, & non dederis impio:
7 prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit: Nam
duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcunque fece-
ris illi: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & im-
8 piis reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis amicus,
9 & non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri, inimi-
ci illius in tristitia: & in malitia illius, amicus agnitus est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 †Μὴ πάσῃ ἄνθρωπον εἴσαγε εἰς τ̀ οἶκόν σου, †πολλὰ γὰρ τὰ ἐνεδρα
32 ℣ δολίου. †Πέρδιξ ὑπόδικτος ὀν καρπάλῳ, † ἕτως καρδία ὑπερη-
33 φάνου, † καὶ ὡς ὁ κατάσκοπος ὁ ἐπικλίπων πᾶσιν. † Τὰ γὰρ ἀγαθὰ
εἰς κακὰ μεταστρέφων ἐνεδρεύει, †καὶ ἐν τοῖς (π)αἱρετοῖς ἐμπήξει μῶ-
34 μον. † Ἀπὸ σπινθῆρος πυρὸς πολλοῦ ἀνθρακία, † καὶ ἄνθρω-
35 πος ἁμαρτωλὸς εἰς αἷμα ἐνεδρεύει. † Πρόσεχε ἀπὸ κακούργου,
36 πονηρὰ γὰρ τεκταίνει, † μήποτε μῶμον εἰς τ̀ αἰῶνα δῷ σοι. † Ἐνοί-
κισον ἀλλότριον, καὶ ταραχθήσῃ σὺν τ̀ παραχαῖς, †καὶ ἀπαλλοτριώσῃ
σε ℣ ἰδίων σου.

MS. A. (π)*ἑτέροις

ΚΕΦ. ιβ'.

1 †Ἐὰν εὖ ποιῇς, γνῶθι τίνι ποιεῖς, † καὶ ἔσαι χάρις τοῖς ἀγα-
2 θοῖς σου. †Εὐποίησον δικαίῳ, καὶ εὑρήσεις (α) ἀνταπόδομα, †καὶ εἰ
3 μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ (β) ὑψίστου. † Οὐκ (γ) ἔστιν ἀγαθὰ τῷ
4 ἐνδελεχίζοντι εἰς κακά, † καὶ τῷ ἐλεημοσύνην μὴ χαριζομένῳ.
† Δὸς τῷ ὁσίῳ, καὶ μὴ (δ) ἀντιλάβῃ τῶν ἁμαρτωλῶν. † Εὐποίη-
6 σον (ε) τῷ ταπεινῷ, καὶ μὴ δῷς ἀσεβεῖ. † ἐμπόδισον τοὺ ἄρτους
7 αὐτοῦ, καὶ μὴ δῷς αὐτῷ, † ἵνα μὴ ἐν αὐτοῖς σε δυναστεύσῃ· † Δι-
πλάσια γὰ κακὰ (ζ) εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς οἷς (η)ἂν ποιήσῃς
αὐτῷ. † ὅτι καὶ ὁ ὕψιστος ἐμίσησεν ἁμαρτωλὸς. † καὶ τοῖς ἀσεβέσιν
(θ)ἀποδώσει ἐκδίκησιν. † δὸς τῷ ἀγαθῷ, καὶ μὴ (ϑ) ἀντιλάβῃ τῶν
8 ἁμαρτωλῶν. † Οὐκ (ι) ἐκδικηθήσῃ ἐν ἀγαθοῖς ὁ φίλος, † καὶ ἐ-
9 κρυβήσῃ ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός. † Ἐν ἀγαθοῖς ἀνδρὸς οἱ ἐχθροὶ
αὐτοῦ ἐν λύπῃ, †καὶ ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ καὶ ὁ φίλος διαχωρισθήσῃ.

MS. A. (α) ἀνταπόδωμα, (β) ℣ ὑψίστου. (γ) ἔσαι (δ) ἀντιλαμ-
βάνῃ (ε) ταπεινῷ, (ζ)*εὑρήσειν (η) ἐὰν (θ)ἀποδῷ εἰς ὀνείδισμον.
(ϑ) ἀντιλάβῃ ἁμαρτωλῶ. (ι) ὀνβληθήσῃ

*Non omnem hominem inducas in domum tuam: 31
multæ enim sunt insidiæ dolosi. Perdix (g) ve- 32
natrix in cavea, sic cor superbi: & tanquam
speculator, inspicit casum. Bona enim in mala 33
convertens insidiatur: & in (h) electis impo-
net maculam. A scintilla (i) ignis augetur pru- 34
na: & homo peccator sanguini insidiatur. At- 35
tende à malefico: fabricat enim mala: ne fortè
maculam det tibi in perpetuum. Admitte ad te 36
alienigenam: & subvertet te in turbationibus,
& alienabit te à tuis propriis.*

CAP. XII.

*SI benè facias; scito cui facias: & erit gra- 1
tia bonis tuis. Benefac pio, & invenies retri- 2
butionem: &, si non ab ipso, certè ab Altis-
simo. Non est benè ei qui assiduus est in ma- 3
lis, & eleemosynam non danti. Da pio, & ne 4
suscipias peccatorem. Benefac humili, & non 6
dederis impio. (a) Impedi panes illius, & non
dederis ei, ne in ipsis te opprimat. Nam dupli- 7
cia mala invenies in omnibus bonis, quæcunque
feceris ei. Quoniam & Altissimus odio habet
peccatores, & impiis reddet (b) vindictam.
Da bono, & ne suscipias peccatorem. Non 8
(c) judicabitur in bonis amicus, & non abs-
condetur in malis inimicus. In bonis viri, in- 9
imici illius in tristitia: & in malis illius etiam
amicus disjungetur.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 * ܐܝܟ ܒܪܝܬܐ ܕܩܛܘܠܬܐ ܠܒܝܬܗ. ܗܟܢܐ ܠܒܐ ܕܓܒܪܐ ܕܚܣܝܪ ܚܛܝܬܐ. ܘܐܝܟ
32 ܫܠܝܚܐ ܕܡܣܬܟܠ ܒܐܪܥܐ ܕܡܨܝܕ. * ܐܝܟ ܓܒܪܐ ܒܥܠ ܚܛܝܬܐ ܕܡܥܠ ܒܒܝܬ
ܚܒܝܒܘܗܝ ܘܡܚܒܠ ܒܗ. ܗܟܢܐ ܠܒܐ ܕܓܒܪܐ ܓܐܐ ܘܡܬܚܙܐ ܒܫܘܠܡ ܚܒܪܗ.
33 * ܟܡ ܡܠܐ ܗܘ ܢܘܪܐ ܕܡܬܩܕ. ܘܟܡ ܗܘ ܕܡ ܕܫܦܟ ܒܓܝܪ ܚܒܪܗ * ܒܠܐ ܟܡ
34 ܚܛܝܐ ܡܠܐ ܒܝܫ. ܘܟܡ ܗܘ ܕܡ ܕܫܦܟ ܒܓܝܪ ܚܒܪܗ * ܠ ܬܬܒܥ ܚܛܝܐ
35 ܒܥܠ ܡܟܫܝܪ ܒܚܒܝܠ ܓܢ. ܒܚܒܪ ܡܚܫܒ ܒܚܒܪ ܒܥܩ. * ܠ ܬܬܒܥ ܚܛܝܐ
ܒܥܠ ܡܟܫܝܪ ܒܚܒܝܠ ܓܢ. ܒܚܒܪ ܡܚܫܒ ܒܚܒܪ ܒܥܩ. * ܠ ܬܬܒܥ ܚܛܝܐ
ܒܥܠ ܡܟܫܝܪ ܒܚܒܝܠ ܓܢ. ܒܚܒܪ ܡܚܫܒ ܒܚܒܪ ܒܥܩ. * ܠ ܬܬܒܥ ܚܛܝܐ
ܒܥܠ ܡܟܫܝܪ ܒܚܒܝܠ ܓܢ. ܒܚܒܪ ܡܚܫܒ ܒܚܒܪ ܒܥܩ. * ܠ ܬܬܒܥ ܚܛܝܐ
ܒܥܠ ܡܟܫܝܪ ܒܚܒܝܠ ܓܢ. ܒܚܒܪ ܡܚܫܒ ܒܚܒܪ ܒܥܩ. * ܠ ܬܬܒܥ ܚܛܝܐ
ܒܥܠ ܡܟܫܝܪ ܒܚܒܝܠ ܓܢ. ܒܚܒܪ ܡܚܫܒ ܒܚܒܪ ܒܥܩ. * ܠ ܬܬܒܥ ܚܛܝܐ

*Ut capta perdix in cavea cor fastuosi, & ut 31
speculator lapsum observans. Quàm multa
iniquorum scelera! Quemadmodum canis 32
quamcunque domum ingreditur & rapit, sic
iniquus quamcunque domum ingreditur &
perturbat bonáque in mala pervertit, & per
instrumenta concupiscentiæ præbet offendi-
culum. Exiguâ stupâ accenditur ignis: ita 33
scelerosus homo sanguinem velut aquam ef-
fundit. Malignum pertimesce, quoniam in- 34
dutus est puteis: (altis machinationibus:) ne
fortè maculam acquiras æternam. Scelerato 35
ne adhæreas, ne perturbet viam tuam, téque
à fœdere tuo pervertat.*

CAP. XII.

*SI flagitioso benefacias, nil quidem facis, 1
nec est beneficio tuo gratia. Benefac justo, & 2
præmium reportabis: si minùs ab ipso, certè
ab ejus Domino. Nulla est ei gratia, qui fla- 3
gitiosum afficit honore: at qui erga justum
id præstiterit, nil deperdet. Primâ aut alterâ 4
vice (i. tandem aliquando) te deprehendet
scelerosus tempore necessitatis tuæ. Armo-
rum tuorum instrumenta ne dederis ei, ne iis
contra te pugnet, Quin etiam Deus odit sce- 5
lerosum, & in impios infert ultionem. Bene-
ficia in probum exerce, scelerosoverò abne-
ga: miti largire, insolenti verò denega. Ante 6
non utitur amicus in prosperitatibus suis, nec
in adversitatibus latebit inimicus. Nam re- 7
bus hominis secundis, in tristitia versantur
inimici ejus; & rebus ej usdem adversis, dis-
tinguitur amicus. Ne unquam fidas inimi- 8
co: Quoniam similis est æri sibi contiguum 9
contaminanti.*

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 * كَمِثْلِ ٱلصَّيْحِ فِي ٱلرَّقْصِ. كَذٰلِكَ قَلْبُ ٱلْمُسْرِفِ فِي ٱلْإِثْمِ. وَمِثْلُ ٱلْأَمْطَارِ ٱلْمُرْبِعَةِ تَكُونُ ٱلسَّقْطَةُ.
32 مَا أَكْثَرَ ذُنُوبَ ٱلْفَجَرَةِ * مِثْلُ ٱلْكَلْبِ ٱلَّذِي يَخْتَلِسُ مِنْ كُلِّ بَيْتٍ يَدْخُلُهُ. كَذٰلِكَ ٱلْآثِمُ كُلُّ
33 بَيْتٍ يَدْخُلُهُ يُرْدِي أَهْلَهُ. وَيُبَدِّلُ فَرَحَهُمْ بِحُزْنٍ. وَيُنَكِّدُ عَلَى أَهْلِ ٱلْفَرَحِ بِمَا هُمْ فِيهِ * مِنْ مُسَافَةٍ
34 بَعِيدَةٍ تَلْهَبُ نَارُ عِظَمِهِ. وَكَذٰلِكَ ٱلْمَرْءُ ٱلْفَاجِرُ يَصُبُّ ٱلدِّمَاءَ مِثْلَ ٱلْمَاءِ * ٱحْذَرِ ٱلسَّرِيرَ لِأَنَّ هَمَّهُ
35 فِي ٱلسَّرِ. وَيَخْرُجُوا مِنْ آفَاتِ ٱلدُّنْيَا * لَا تُصَاحِبِ ٱلْفَاسِقَ فَيَعْوَجَّ طَرِيقُكَ وَيَزِيلَكَ عَنْ عَهْدِ رَبِّكَ.

* ٱلْفَصْلُ ٱلثَّانِي عَشَرَ. * إِنْ صَنَعْتَ ٱلْمَعْرُوفَ إِلَى ٱلْآثِمِ * فَلَا تَرَى أَنَّكَ صَنَعْتَ شَيْئًا.
1 وَلَيْسَ لِمَعْرُوفِكَ جَزَاءٌ * أَحْسِنْ إِلَى ٱلْبَارِّ لِيَجْزِلَ ثَوَابَكَ * لِأَنَّهُ إِنْ لَمْ يُكَافِئْكَ هُوَ جَازَاكَ رَبُّهُ عَنْهُ * لَيْسَ
2 لِمَنْ صَنَعَ ٱلْمَعْرُوفَ إِلَى أَشْرَارِ ٱلنَّاسِ حَمْدٌ * وَمَنْ صَنَعَهُ إِلَى ٱلْأَخْيَارِ لَمْ يُهْلِكْ جَزَاءَهُ * إِذَا
3 تَمَكَّنَ مِنْكَ ٱلسَّرِيرُ عِنْدَ حَاجَتِكَ أَنْعِمْ مِنْكَ صَنِيعَيْنِ * وَلَا تُمَكِّنْهُ مِنْ سِلَاحِكَ لِئَلَّا يُقَاتِلَكَ
4 بِهِ * إِنَّ ٱللهَ تَعَالَى يُبْغِضُ ٱلْخُبَثَاءَ وَيُنْزِلُ ٱلنِّكَالَ بِٱلْآثِمِ * أَحْسِنْ إِلَى ٱلصَّالِحِ وَٱصْنَعِ ٱلسَّرِيرَ *
5 أَعْطِي ٱلْمُتَوَاضِعَ وَٱصْنَعِ ٱلْمَرَحَ * لِأَنَّهُ لَا تُدْرِكُ صَدِيقَهُ حِيلَةٌ إِذَا رَاءَ * وَلَا يَخْفَى عَنْهُ ٱلْعَدُوُّ بِسُوءٍ
6
7
8 صَنِيعِهِ * لَا تَقْرُنْ بِعَدُوِّكَ * لِأَنَّهُ سَبَبُ ٱلنُّحَاسِ ٱلَّذِي يُصْدِي غَيْرَهُ *
9

*Quale est sistrum in tripudio, tale cor 31
fastuosi in flagitio: & ut pluviæ altis-
simæ, talis erit ruina. Quam multæ sunt 32
culpæ flagitiosorum! Qualis est canis qui
rapit è quavis domo quam ingreditur;
ita scelestus quamcunq; domum ingredia-
tur, domesticis nocet, eorumque gandium
vertit in mœrorem, & jucundum eorum
statum in quo sunt, interpellat. Ex pauca 33
stupa magnus inflammatur ignis, eodemq;
modo flagitiosus homo sanguinem ceu a-
quam effundit. Cave à sceleratо, quoniam 34
studiis ejus circa scelus versatur & mun-
di infælicitates effugies. Ne familiari- 35
tatem contrahas cum flagitioso, ne viam
tuam detorqueat, téque à fœdere Domini
tui amoveat.*

CAP. XII.

*SI beneficium conferas in improbum, ni- 1
hil feciſſe censeberis, nec erit beneficio tuo
merces. Benefac probo, ut largum sit præ- 2
mium tuum: nam etsi ipse tibi non retribuat, Dominus ejus pro ipso tibi rependet.
Nulla est conferenti beneficium in impro- 3
bos homines gloria: at qui in probos con-
tulerit illud, merces ejus minimè peribit.
Cùm te tenuerit improbus tempore egesta- 4
tis tuæ, duplicem à te repetet ultionem:
quare ne cõmittas ei arma tua, ne tisdem
te impugnet. Deus quidem excelsus odit 5
nefarios, & sceleratis pœnam infligit.
Benefac probo, improbo denega: da hu-
mili, denega superbo. Non enim occupa- 6
bit ejus amicum dolus, cùm viderit eum;
nec latebit eum inimicus cum infensissi-
mo odio suo. Ne te adjungas inimico 8
tuo; Quia similis est æri quod aliud in- 9
ficit ærugine.*

Versio VULG. LAT.

10 Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramen-
11 tum, æruginat nequitia illius: Et si humiliatus vadat
12 curvus, adjice animum tuum, & custodi te ab illo. Non
statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne
fortè conversus in locum tuum, inquirat cathedram tu-
am: & in novissimo agnoscas verba mea, & in sermo-
13 nibus meis stimuleris. Quis miserebitur incantatori à
serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestiis?
& sic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus est
14 in peccatis ejus. Unâ horâ tecum permanebit: si autem
15 declinaveris, non supportabit. In labiis suis indulcat
inimicus: & in corde suo insidiatur ut subvertat te in
16 foveam. In oculis suis lachrymatur inimicus: & si in-
19 venerit tempus, non satiabitur sanguine: Et si incur-
18 rerint tibi mala, invenies eum illic priorem. In ocu-
lis suis lachrymatur inimicus, & quasi adjuvans suffodi-
19 et plantas tuas. Caput suum movebit, & plaudet manu,
& multa susurrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

1 Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui com-
2 municaverit superbo, induet superbiam. Pondus super se
tollet, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne so-
3 cius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam?
4 quando enim se colliserint, confringetur. Dives injustè egit,
& fremet: pauper autem læsus tacebit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου ὡς † αἰῶνα· † ὡς γὰρ ὁ χαλκὸς ἰοῦται,
11 ὕτως ἡ πονηρία αὐτῦ. † Καὶ ἐὰν ταπεινωθῇ ὐ πορεύηται συ-
σκυφῶς, † ἐπίσχυσον (κ) † ψυχήν Cυ ὐ φύλαξε ἀπ' αὐτῦ, † ὐ
ἔσῃ αὐτῷ ὡς ἐκμιμαχὼς ἔσοπτρον, † ὐ γνώσῃ ὅτι ὐκ εἰς τέλ-
12 (λ) κλίσει. † Μὴ κάθῃς αὐτὸν παρὰ (μ) σαυτὸν, † μὴ (ν) ἀνα-
στήσας σε ςῇ ἐπὶ † τόπου Cυ· † μὴ καθίσῃς αὐτὸν ἐκ δεξιῶν
Cυ, † μήποτε ζητήσῃ † καθέδραν Cυ, † ὐ ἐπ' (ξ) ἐσχάτῳ ὀδηγώσῃ
13 τὺς λόγυς μυ, † ὐ ἐπὶ † ῥημάτων μυ καταυγήσῃ. † Τίς ἐλεή-
σει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, † ὐ πάντας τὺς προσάγοντας θηρίοις;
† οὕτως † προσομόδρομον ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ † ὐ (ο) συμφυρ-
14 μὸν ἐν † ἁμαρτίαις αὐτῦ. † Ὥραν μίαν Cῦ διαμενεῖ, † ὐ ἐὰν
15 ἐκκλίνῃς, ὐ μὴ καρτερήσῃ. † Καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῦ γλυκανεῖ
ὁ ἐχθρὸς, † ὐ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῦ βυλεύσῃ ἀναστῆναί σε εἰς
16 βόθρον. † Ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῦ δακρύσῃ ὁ ἐχθρὸς, † ὐ ἐὰν ἕυρῃ
17 καιρὸν, ὐκ ἐμπλησθήσεται αἵ‹ματος›. † Κακὰ (π) ἂν συναν-
18 τήσῃ Cοι, εὑρήσεις αὐτὸν (ρ) ἐκεῖ πρότερόν Cυ, † Καὶ ὡς βουθῶν
19 προσχάσει πῆγναι Cυ. (σ) Κινήσῃ † κεφαλὴν αὐτῦ, † ὐ ὀπικρο-
τήσῃ † χερσὶν αὐτῦ, † ὐ πολλὰ διαψιθυρίσῃ, ὐ ἀλλοιώσει τὸ
πρόσωπον αὐτῦ. MS. A. (κ) τῇ ψυχῇ (λ) κατίσχυσον.
(μ) σαυτῷ, (ν) ἀναστήσας (ξ) ἐσχάτων (ο) συμφερόμενον (π) ἐὰν
(ρ) πρότερον ἐκεῖ Cυ, (σ) Τὴν κεφαλὴν αὐτῦ κινήσῃ,

ΚΕΦ. ιγ'.

1 † Ὁ Ἁπτόμενος πίσσης μολυνθήσεται, † ὐ ὁ κοινωνῶν ὑπερ-
2 φάνῳ ὁμοιωθήσεται αὐτῷ. † Βάρος ὑπὲρ σὲ μὴ ἄρῃς, † ὐ ἰσχυροτέρῳ
3 Cυ ὐ (α) πλουσιωτέρῳ μὴ κοινώνει. † Τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς
4 λέβητα; † αὕτη προπεσεῖται, ὐ αὕτη συντριβήσεται. † Πλούσι-
ος ἠδίκησε, ὐ αὐτὸς προσετρόμαξε· † πτωχὸς ἠδικήθη, ὐ αὐ-
τὸς προσδιενθύσεται. MS. A. (α) πλουσιώτερον σε μὴ

Non credas inimico tuo in æternum. Sicut enim 10
æramentum æruginat, sic neq; itia illius. Et, si 11
humiliatus vadat curvus; adjice animum tuum,
& custodi te ab illo: & eris ei tanquam qui abs-
terseris speculum, & cognosces, quòd non in finem
deposuit æruginem. Non statuas illum penes te; 12
ne te subvertat sedens in loco tuo. Non facias eum
sedere ad dexteram tuam; ne fortè inquirat ca-
thedram tuam: & in novissimo cognoscas verba
mea, & in sermonibus meis stimuleris. Quis mi- 13
serebitur incantatori à serpente percusso, et omni-
bus, qui appropiant bestiis? Sic & qui comita-
tur cum viro peccatore, & convolvitur in pec-
catis illius. Unâ horâ permanebit tecum: si au- 14
tem declinaveris; non supportabit. Et in labiis 15
suis indulcabit inimicus, & in corde suo delib-
berabit subvertere te in foveam. In oculis suis 16
lachrymabitur inimicus: & si invenerit tempus;
non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi ma- 17
la, invenies eum illic priorem te. Et quasi ad- 18
juvans, (d) subsecabit plantas tuas. Caput suum 19
movebit, & plaudet manibus suis, & multa su-
surrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

Qui tetigerit picem; inquinabitur: & qui 1
communicaverit superbo; assimilabitur ei.
Pondus super te ne tollas: & fortiori te & diti- 2
ori ne socius fueris. Quid communicabit olla 3
ad lebetem? ipsa impinget, & ipsa conteretur.
Dives injustè egit, (a) & ipse fremuit: pauper 4
læsus est, & ipse orabit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 ... ...
11 ... ...
12 ... ...
13 ... ...
14 15 ... ...
16 ... ...
... ...
1 ... ...
2 3 ... ...
4 ... ...

Etiamsi tibi pareat, & ante te demissus ince- 10
dat; adverte *tamen* animũ tuum, ut eum per-
timescas. Sis illi quasi secretum declarans, nec
te poterit depravare; imò finem odii ejus de- 11
prehendes. Hunc prope te ne statuas, ne con-
versus, in locum tuũ subeat. Eundem ne col-
loces ad dexterã tuã, ut ne ambiat sedem tu-
am, tandémq; verba mea sentias, & sermoné
meũ admireris. Quis quæso misereatur in- 12
cantatoris quem mordeat serpens, itidémque
ullius qui ad bestiam feram accedat? ita qui-
cunq; consortium habuerit cum viro sceleſto,
non effugiet donec incendatur in eo ignis.
Quandiu tecum ingrediatur, non aperiet se 13
tibi: at si ecciderit, viribus ejus *resistere* ne-
quaquam poteris. Labiis suis annuit inimi- 14
cus; corde autem suo cogitationem profun-
dam machinatur. Etiamsi lachrymas demit- 15
tat ex oculis suis, si occasionem sibi nanciscа-
tur, haud satiabitur sanguine tuo. Si tibi ma-
lum acciderit, reperies eum ibi prætextu viri
opitulantis; at calces tuos evellere studebit.
Caput suum motabit, signa manu suâ edet, 16
multùm susurrabit, faciémq; suã deturpabit.

CAP. XIII.

Qui contrectat picem, hærebit manibus 1
ejus: & qui habet cum sceleroso commer-
cium, induet vias *(mores)* ejus. Quod gra- 2
vius te est, ne expetas: & cum ditiore te ne
cõmunices. Quid communicet olla testacea 3
cum lebete æneo, in quam *si* impegerit, con-
fringat? Aut quid communicet dives cum 4
paupere? dives enim peccat, & nihili pendit:
pauper autem peccat, ac preces fundit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 ... ...
11 ... ...
12 ... ...
13 ... ...
14 15 ... ...
16 ... ...
... ...
1 ... ...
2 3 ... ...
4 ... ...

Etiamsi humilis ac demissus fuerit, ca- 10
ve ab illo summâ cautelâ. Esto quasi re-
velans ei arcanum tuum, ut nequitiam
& machinationẽ ejus effugias: et finem
odii ejus cognosces. Ne tibi adsciscas eũ 11
propiùs, ne te dejecto locum tuum petat.
Ne sedere facias eum ad dexterã tuam,
ne quærat sedem tuam, ac tum recorderis
verborum meorũ, & dicta mea mireris.
Quis misereatur incantatoris quẽ mor- 12
deat coluber, paritérque ejus qui ad bel-
luam rapacem accedat? eodem modo qui
cum impio versatur, non separabitur ab
eo donec eum igne succendat. Quandiu 13
tecum ingredietur ac versabitur, non ap-
parebit tibi secretum ejus: sed si labatur
pes tuus, non valebis in eum. Inimici la- 14
bia promunt amorẽ, at cor ejus cogitatio-
nem perniciosam meditatur. Quamvis 15
lachrymentur oculi ejus, tamen si occasi-
onem sibi reperiat, non satiabitur sangui-
ne tuo. Et si tibi contingat adversitas,
tristem videbis illũ; tum verò opem con-
tra te feret, ut vir insidiator, & cura
tua extirpare conabitur. Movebit caput 16
suum, & gestus ac signa edet suis mani-
bus; multiplicabit malum, totóque vultu
dolorem præferet.

CAP. XIII.

Qui tetigerit picem, hæc inhærebit 1
illi: & qui cum flagitioso versatur, vias
ejus ediscet. Ne petas quod tibi est ar- 2
duum, & ne commercium habeas cum eo
qui te ditior est. Quare concordiã ponas 3
inter ollam testaceam et cacabũ æneum,
qui si impegerit eum, comminuet illam?
Aut qua in re commercium habeat pau- 4
per cum divite? dives enim delinquens,
culpã suam negligit ob multitudinem oc-
cupationũ suarũ: peccator autem pauper
deprecatur, et à peccatis suis revertitur.

Versio VULG. LAT.

5 Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris, derelin-
6 quet te. Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & ipse
7 non dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplanta-
bit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & di-
8 cet; Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis,
donec te exinaniat bis, & ter: & in novissimo deridebit
te: & posteà videns derelinquet te, & caput suum movebit
9 ad te. Humiliare Deo, & expecta manus ejus. Attende ne
10 seductus in stultitiam humilieris. Noli esse humilis in sa-
11 pientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advo-
12 catus à potentiore discede: ex hoc enim magis te advoca-
13 bit. Ne improbus sis, ne impingaris: & ne longè sis ab eo,
14 ne eas in oblivionem. Ne retineas ex æquo loqui cum illo:
nec credas multis verbis illius: ex multa enim loquela ten-
tabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15 Immitis animus illius conservabit verba tua: & non parcet
16 de malitia, & de vinculis. Cave tibi, & attende diligen-
ter auditui tuo: quoniam cum subversione tua ambulas.
17 Audiens verò illa quasi in somnis vide, & vigilabis. Omni
18 vitâ tuâ dilige Deum, & invoca illum in salute tua. Omne
19 animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi.
20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo si-
21 mili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquan-
22 do, sic peccator justo. Quæ communicatio sancto homini
23 ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem? Venatio leo-
nis, onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes.
24 Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio
divitis pauper.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 †Ἐὰν χρησιμεύσῃς, ἐργᾶ᾽ ὀν σοί· καὶ ἐὰν ὑστερήσῃς, καταλείψει σε.
6 †Ἐὰν ἔχῃς, συμβιώσεταί σοι, † καὶ ἀποκενώσει σε, καὶ αὐτὸς ὑ-
7 πνώσει. †Χρείαν ἔχοντί σε, καὶ ἀποπλανήσει σε, † καὶ θεραπεύ-
σεταί σοι, καὶ δώσει σοι (β)ἐλπίδα· †λαλήσει σοι †καλά, καὶ (γ) ἐρεῖ,
8 Τίς ἡ χρεία σε; †Καὶ αἰσχυνεῖ σε ἐν τοῖς βρώμασιν αὐτῆς, † ἕως
δ(ε)ἀποκενώσῃ σε δὶς ἢ τρὶς, † καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτῳ καταμωκήσεταί σε·
† μὴ ταῦτα ὄψεταί σε, καὶ κατανεύσει σε, † καὶ ἀφεθὲν αὐτῷ
κινήσει τὴν σοί. †Πρόσεχε μὴ ὑποπλανηθῇς, † καὶ μὴ ταπεινω-
θῇς ἐν συνεσύνῃ σου. †Προσκαλεσαμένου σε δυνάτου, ὑποχωρῶν
γίνου, † καὶ τόσῳ (ζ) μᾶλλον θεραπεύσεταί σε. †Μὴ ἔμπιπτε
(ε) ἵνα μὴ ἀπωθῇς, † καὶ μὴ μακρὰν ἀφεστῶ ἵνα μὴ ἐπιλησθῇς.
14 † Μὴ ἔσπευδε ὁμιλεῖν μετ᾽ αὐτοῦ, † καὶ μὴ πίστευε τοῖς πλείοσι
λόγοις αὐτοῦ· † ὁι πολλοὶ λόγοι πειράσει σε, καὶ ὡς θεατὴς
15 γελῶν (ζ)ἐξετάσει. †Ἀνελεήμων ὁ μὴ συμπαθῶν λόγοις, καὶ ἐκ μὴ φό-
16 βου †περὶ ἡκούσεως καὶ δεσμῶν. †Σωμάτιον καὶ πρόσεχε σφοδρῶς,
19 ὅτι μὴ † πρὸς ὀλεθρόν σε πατεῖς. † Πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον
20 αὐτοῦ, † καὶ πᾶς ἄνθρωπος † πλησίον αὐτοῦ. † Πάσα σὰρξ κατὰ
21 γένος συμβαίνει, † καὶ πρὸς ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολληθήσεται ἀνήρ. †Τί κοι-
22 νωνήσει λύκος ἀμνῷ; † ἔτως ἁμαρτωλὸς πρὸς εὐσεβῆ. † Τίς
εἰρήνη ὑαίνῃ πρὸς κύνα; † καὶ τίς εἰρήνη πλουσίῳ πρὸς πένητα;
23 † Κυνήγια λεόντων ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, † ἔτως νομαὶ πλουσίων
24 πτωχοί. † Βδέλυγμα ὑπερηφάνῳ (η)ταπεινότης, † ἔτως βδέλυγμα
πλουσίῳ πτωχός.

MS. A. (β)ἐλπίδων· (γ)ἐρῖς, Τίς (ε)ὑποκενώσει (δ)μᾶλλόν σε
προσκαλέσηται. (ε)*μὴ ἀπωθῇς, (ζ)ἐξελάσει σε. (η) ταπίνωσις,

Si utilitatem apportes; operatur in te: &, si tibi 5
defuerit; derelinquet te. Si habes; convivet 6
tecum, & evacuabit te, & ipse non dolebit.
Si necessarius illi fueris; & supplantabit te, & 7
subridens tibi spem tibi dabit. Loquetur tibi bo-
na, & dicet; Quid opus est tibi? Et confundet 8
te in cibis suis; donec exinaniat te bis, & ter:
& in novissimo deridebit te. Posteà videbit te,
& derelinquet te, & caput suum movebit su-
per te. Attende, ne (b) seducaris, & ne hu- 10 12
milieris in lætitia tua. Advocatus à potente,
discede: & tantò magis te advocabit.
(c) Non intrudas te; ne expellaris: & ne 13
longè distes, ne eas in oblivionem. Ne (d) re- 14
tineas colloqui cum illo, nec credas multis ver-
bis illius. Ex multâ enim loquela tentabit te,
& tanquam arridens (e) interrogabit. (f) Im- 15
mitis, qui non conservat verba, & non parcet
de (g) malitia, & de vinculis. Cave tibi, & 16
attende (h) diligenter; quoniam cum subversione
tua (i) ambulas. Omne animal diligit simile 19 20
sibi, & omnis homo proximum sibi. Omnis caro
secundùm genus conjungitur: & homo simili sibi
sociabitur. Quid communicabit lupus agno? 21
sic peccator erga pium. Quæ pax hyænæ ad 22
canem? & quæ pax diviti ad pauperem? Vena- 23
tio leonum, onagri in eremo: sic pascua divitum
sunt pauperes. Abominatio superbo humilitas: 24
sic execratio diviti pauper.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Si prosper fueris, te utetur: quòd si pauper 5
evadas, te deseret. Si quid habeas, blandis 6
prosequetur sermonibus: evacuabit te, &
ipse nil patietur. Dum suam apud te volun- 7
tatem exequetur, voluntati tuæ obsequi tibi
videbitur: decipiet te, & virum generosum
te vocabit: Pudore te afficiet suis artibus, 8
donec suam peragat in te voluntatem. Unâ
aut alterâ vice prævalebit tibi, ac tunc te
conspicatus, à te delitescet, & caput suum
adversùm te motabit. Cave ne tradaris in 9
manus ejus: Néve defectu mentis ejus deci- 10
piaris. Accedit ad te dives, recede ab illo, 11
& ipse ad te semper accedet. Ne accedas, ut 12
ne repellaris: & ne recedas, ne odio habe-
aris. Ne fis audax ad colloquendum cum 13
eo, & multitudini confabulationum ejus ne
credas: quoniam multitudo confabulatio-
num ejus sunt tentationes; teque fatigabit,
donec postrema tua cognoscat. Pœnas in- 14
clementer exigit, nec parcit animabus mul-
torum. Attende & esto cautus, quoniam 15
cum raptoribus ambulas. Omnis caro amat 18
speciem suam, & homo qui similis est sibi.
Omnem quidem carnem admittit, sed spe- 19
ciei suæ ipse adjungit homo. Quodnam 20
est lupo cum agno commercium? Eadem
est ratio iniqui ad virum justum. Quomo- 21
do consentiat hyæna cum cane? aut quo-
modo consentiat dives cum paupere? Esca 22
leonis sunt onagri qui sunt in deserto, ita
pascua divitis sunt pauperes. Dives col- 24
lapsus propellitur ad malum, pauper autem
collapsus pellitur ex malo in pejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Dives, si locuples ac potens fueris, servi- 5
tio tuo utetur: verùm si enervêris, reji-
ciet te, seséque à te abalienabit. Si fue- 6
ris mœstus, demulcebit te sermonibus suis,
donec absumat quicquid præ manibus
habueris, maneásque vacuus. Ut suam 7
in te compleat voluntatem, simulabit tibi
se tui causâ venire; decipiétque te, &
virum fœlicem te vocabit, Teque ad com- 8
pensationem adiget vilissimis cibis, donec
obtineat à te quod cupit. Finget tibi se-
mel atque iterum summâ te esse apùd eum
in admiratione, deindè verò capsit sunum
adversùs te movebit. Cave ne potestatem 9
illi tribuas in teipsum: Neque te fallat 10
æstus ejus cum sagacitate. Si accesserit 11
ad te dives, ne refugias ab eo: sit autem
semper ipse qui ad te accedat. Ne multùm 12
accedas ad eum, ne ipse recedat: nec ni-
miùm refugias, ne odio te prosequatur.
Ne sis ambitiosus colloquii ejus, nec ni- 13
miùm fidas multitudini promissorum
ejus: quoniam universi sermones ejus sunt
tentatio: teque mulcebit, donec ultimas
res tuas cognoscat: Ac tum immitem à te 14
sumet vindictam, nec multis parcet ani-
mabus. Cave igitur, cohibe te, fisque con- 15
sideratus: quia cũ rapacibus rem habes.
Quodvis carnis præditum diligit substan- 18
tiam suam, & homo sibi similem. Rur- 19
sus, omne carneum suo cum genere con-
sentit, & homo tandem recurrit ad origi-
nem suam. Quorsum habet commercium 20
lupus cum agno, nisi ut perimat eum? hoc
pacto sceleratus cum justis. Quorsum 21
versetur canis cum lacerto? & quorsum
versetur dives cum paupere? Equidem 22
cibus leonis sunt bellua sylvestres, itidem
pascua divitis sunt pauperes. Divitem 24
cadentem malum invadit, pauperem ve-
rò cadentem malum invadit super malum
in quo jam versatur.

Versio VULG. LAT.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis : humilis
26 autem cùm ceciderit, expelletur & à notis. Diviti de-
cepto multi recuperatores : locutus est superba, & justifi-
27 caverunt illum. Humilis deceptus est, insuper & arguitur :
28 locutus est sensatè, & non est datus ei locus. Dives locutus
est, & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes
29 perducent. Pauper locutus est, & dicunt; Quis est hic? &
30 si offenderit, subvertent illum. Bona est substantia, cui non
est peccatum in conscientia : & nequissima paupertas in ore
31 impii. Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona,
32 sive in mala. Vestigium cordis boni, & faciem bonam dif-
ficilè invenies, & cum labore.

CAP. XIV.

1 BEatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est
2 stimulatus in justitia delicti. Fœlix, qui non habuit animi
3 sui tristitiam, & non excidit à spe sua. Viro cupido & te-
naci sine ratione est substantia, & homini livido ad quid au-
4 rum? Qui acervat ex animo suo injustè, aliis congregat, &
5 in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequam est,
6 cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis suis. Qui
7 sibi invidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est mali-
8 tiæ illius : Et si benè fecerit, ignoranter, & non volens fa-
cit : & in novissimo manifestat malitiam suam. Nequam est
oculus livìdi : & avertens faciem suam, & despiciens ani-
9 mam suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis :
non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 † Πλέσιος σαλευόμενος σπείρει· ὑπὸ φίλων, †ταπεινὸς ἢ πιστὸν
26 ἀφεσπωδεῖ· ὑπὸ φίλων. † Πλουσίου ξεφάντου πολλοὶ ἀνταπό-
27 δοσις, †ἐλάλησεν ἀπρεπῆ καὶ ἀδικαίως ἀυτῷ· †Ταπεινὸς (ι) ἔσ-
φαλε καὶ προσεπλήμμελ ἀυτῷ, † ἐφθέγξατο σύνεσιν καὶ ὐκ ἐδόθη
28 ἀυτῷ τόπος. † Πλούσιος ἐλάλησεν καὶ πάντες ἐσίγησε, † καὶ τὸ λό-
29 γον ἀυτῶ ἀνύψωσε ἕως τῶν νεφελῶν· † Πτωχὸς ἐλάλησεν, καὶ ὅπως,
30 Τίς οὗτος; †κἂν προσκόψῃ, (θ) προσαναρέψει ἀυτόν. † (ι) Ἀγαθὸς
ὁ πλοῦτος ᾧ μὴ ἔστιν ἁμαρτία, † καὶ πονηρὰ ἡ πτωχεία ἐν (κ) στόμα-
31 σιν ἀσεβῶς. † Καρδία ἀνθρώπου ἀλλοιοῖ τὸ πρόσωπον ἀυτοῦ, (λ) εἰὰν
32 ὼς ἀγαθὰ εἰὰν τε ὼς κακά. † Ἴχνος καρδίας ἐν ἀγαθοῖς πρόσω-
πον ἱλαρὸν, † καὶ ἔυρεσις παραβολῶν διαλογισμοὶ μ (μ) κόπῳ.

MS. A. (ι) ἰσφάλη (θ) προσαναρέπτειν (ι) Ἀγαθὸς ἐστιν ὁ (κ) στόμασι

KEΦ. ιδ'. (λ) εἰάν τε ὼς (μ) κόπον.

1 † Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὐκ ὠλίσθησεν ἐν (α) στόματι ἀυτοῦ, † καὶ ἀ
2 κατανύγη ἐν λύπῃ (β) ἁμαρτίας. † Μακάριος (γ) ὃς ἀ κατέγνω ἑ
3 ψυχὴ ἀυτοῦ, † καὶ ὃς ὐκ ἔπεσεν ἀπὸ τ ἐλπίδος ἀυτοῦ. † Ἀνδρὶ μι-
κρολόγῳ ἀ καλὸς ὁ πλοῦτος, † καὶ ἀνθρώπῳ βασκάνῳ ἐνατί χρή-
4 ματα; † Ὁ συνάγων ἀπὸ τ ψυχῆς ἀυτοῦ ξυνάγει ἄλλοις, † καὶ ὲν
5 τοῖς ἀγαθοῖς ἀυτοῦ τρυφήσουσιν ἕτεροι. † Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι
ἀγαθὸς ἔσαι; † καὶ ἐ μὴ εὐφρανθήσῃ ἐν τοῖς χρήμασιν ἀυτοῦ.
6 † Τῦ (δ) βασκαίνοντος ἑαυτὸν ὐκ ἔστιν πονηρότερος, † καὶ τοῦτο ἀν-
7 τιπόδομα τ κακίας ἀυτοῦ. † Κἂν εὐποιῇ, ἐν λήθῃ ποιεῖ, † καὶ ἐπ'
8 ἐσχάτων ὑποφαίνει τ κακίαν ἀυτοῦ. † Πονηρὸς ὁ βασκαίνων (ε) ὀφ-
9 θαλμῷ, † ἀποστρέφων πρόσωπον καὶ ὑπερορῶν ψυχάς. † Πλεονέκτης
(ζ) ὀφθαλμὸς ὐκ ἐμπίπλαται (η) μερίδι, † καὶ ἀδικία πονηρὰ ἀναξη-
ραίνει ψυχήν. MS. A. (α) τῷ στόματι (β) ἁμαρτιῶν. (γ) ἀνὴρ ὃς
(δ) βασκανόντος (ε) ὀφθαλμὸν ἑαυτῦ, (ζ) ἢ ὀφθαλμὸς (η) μερίδα,

Dives commotus confirmatur ab amicis : humilis autem cùm ceciderit, expellitur ab amicis. Divite lapso multi recuperatores : locutus est non dicenda, & justificaverunt illum. Humilis lapsus est : & insuper arguitur : locutus est sensatè, & non est datus ei locus. Divus locutus est, & omnes tacuerunt : & verbum ejus usque ad nubes exaltaverunt. Pauper locutus est, & dicunt; Quis est hic? &, si offenderit, subverunt illum. Bona est substantia, cui non est peccatum: & nequissima paupertas in (k) ore impii. Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in (l) mala. Vestigium cordis in bonis facies hilaris : & inventio parabolarum, (m) cogitationes cum labore.

CAP. XIV.

BEatus vir, qui non est lapsus in ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. Beatus, quem non condemnavit animus suus, & qui non excidit à spe sua. Viro minutè rationes subducenti non est pulchra substantia : & homini livido ad quid pecuniæ? Qui acervat ex anima sua; aliis congregat : & in bonis illius alii luxuriabuntur. Qui sibi nequam est; cui bonus erit? & (a) non jocundabitur in pecuniis suis. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius : & hoc est redditio malitiæ illius. Et, si benè faciat; (b) in oblivione facit: & in novissimis manifestat malitiam suam. Nequam est invidens oculo : avertens faciem, & despiciens animas. Cupidi oculus non satiatur (c) parte : & injustitia mala (d) arefacit animam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

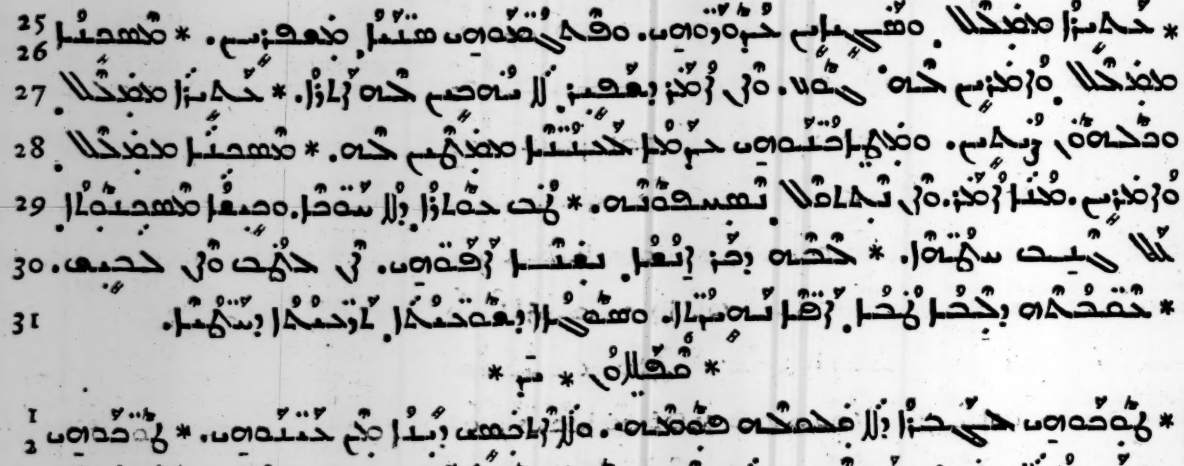

Diviti loquenti multi sunt adjutores, qui sermones ejus etiam turpes pulchros asserunt. Pauperi loquenti dicunt, Ohe : & si optima dicat, non dant ei locum. Divite loquente omnes auscultant, & fautores ejus ad nubes usque evehunt illum. Paupere loquente dicunt, Quid ait? & si impingat, evertent eum. Bonæ sunt divitiæ criminum expertes, & mala est paupertas annexa peccatis. Cor hominis immutat vultum ipsius, sive ad bonum, sive ad malum. Vestigia boni cordis vultus est hilaris, & multitudo narrationum cogitationes scelestorum.

CAP. XIV.

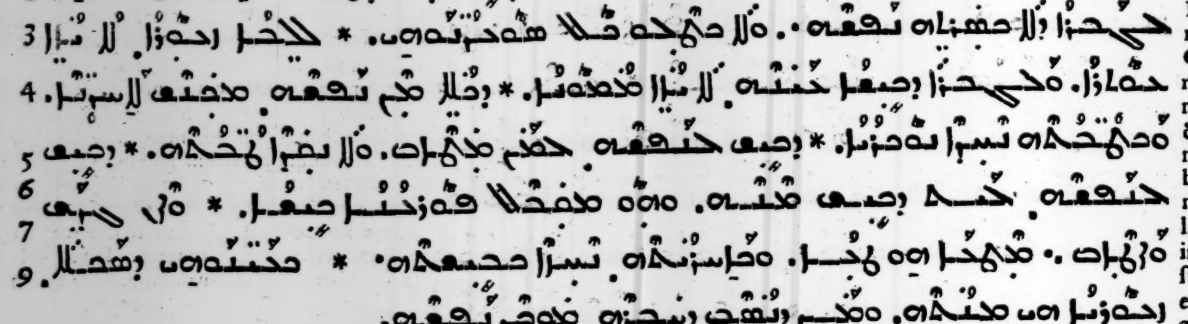

BEatus vir quem non perturbat os suum, & cujus oculis non est occultatum judicium. Fœlix vir quem propria non contempsit anima, & cujus opera omnia non fuerunt irrita. Cordi pusillo non conveniunt divitiæ, & virum cujus nequam est oculus non decet mammona. Qui sibimet subtrahit, colligit aliis, & bonis ipsius fruetur extraneus. Qui sibi malignus est, cuinam benefaciet? nec *iste* bonis suis fruetur. Eo qui sibi malignus est, nihil est pejus; idémque retributionem malam consequetur. Quòd si casu benefecerit, imprudens ac per errorem facit, & *hic* in fine suo malum suum experietur. In oculis stulti exigua est portio sua : qui autem usurpat quod proximi sui est, perdit animam suam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

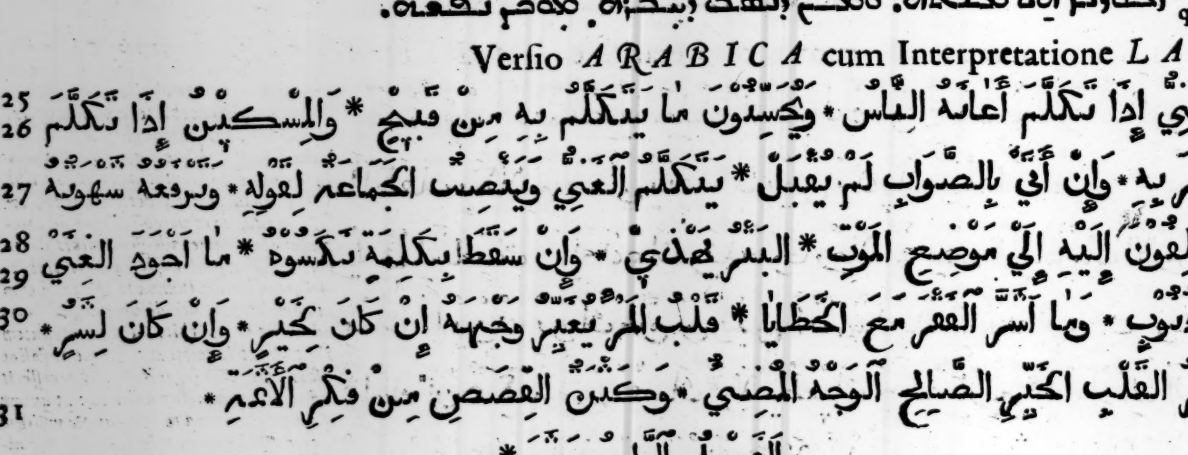

Diviti, cùm loquitur, favent homines, & exornant quicquid absurdi loquitur. Pauper autem, cùm loquitur, deridetur; & quantumvis recta proferat, non est acceptus. Loquente divite omnes sermonem ejus auscultant, & tam ejus ambitio, quàm adhærentes ipsi extollunt eum ad locum exitii. Pauper delirat, & si verbo labatur, arguunt illum. Quàm bonæ sunt divitiæ sine culpis! & quàm mala paupertas cum peccatis conjuncta! Cor hominis mutat vultum ejus, sive ad bonum, sive ad malum. Signum æqui bonique cordis est vultus splendidus : multitudo verò narrationum est ex meditatione nefariorum.

CAP. XIV.

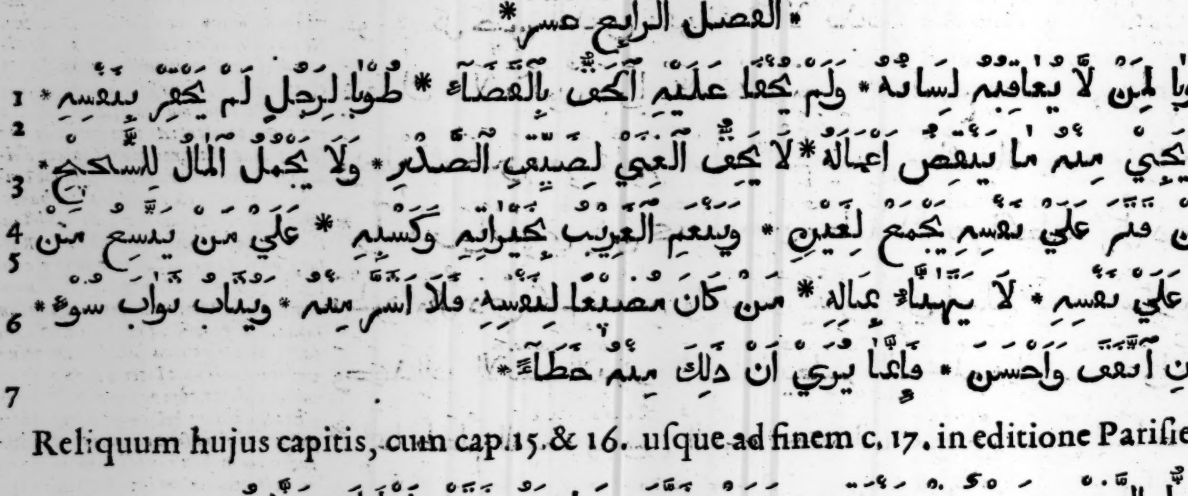

BEatus quem propria non excruciat lingua, nec latuit veritas in judicio. Beatus vir qui suam non aspernatur animam, & à quo nil procedit quod ejus destruat opera. Non debentur divitiæ angusti pectoris homini, *nec opes decent avarum. Qui parcus est in semetipsum, aliis cogit, & bonis quæ quique ejus fruetur alienus. Erga quem munificus erit, qui parcus est erga semetipsum? hujusmodi facultatibus suis minimè fruetur. Non est pejor illo qui sibimet est pernicio sus, & is pessimâ mercede compensabitur. Quòd si contingat eum benefacere, videtur id ab eo per errorem fieri.*

Reliquum hujus capitis, cum cap. 15. & 16. usque ad finem c. 17. in editione Parisiensi habentur sub finem c. 20.

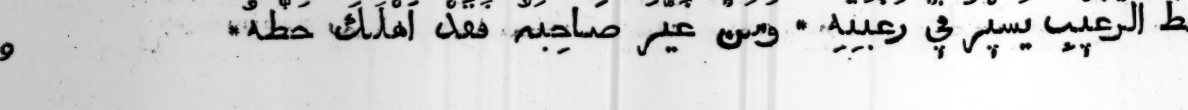

Sors avidi parva est in sua ipsius aviditate, & qui mutat amicum suum perdit suam sortem.

Versio VULG. LAT.

10 Oculus malus ad mala : & non ſatiabitur pane, ſed indi-
11 gens & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam. Fili, ſi ha-
12 bes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer. Me-
mor eſto quoniam mors non tardat, & teſtamentum infe-
13 rorum quia demonſtratum eſt tibi : teſtamentum enim hujus
mundi; Morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, &
14 ſecundùm vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrau-
deris à die bono, & particula boni doni non te prætereat.
15 Nónne aliis relinques dolores & labores tuos in diviſione
16 ſortis? Da, & accipe, & juſtifica animâ tuâ. Ante obitũ tuũ
17 operare juſtitiam : quoniam non eſt apud inferos invenire
18 cibum. Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut foli-
19 um fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia
dejiciuntur : ſic generatio carnis & ſanguinis, alia finitur,
20 & alia naſcitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet :
21 & qui illud operatur, ibit cum illo. Et omne opus electum
juſtificabitur : & qui operatur illud, honorabitur in illo.
22 Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia ſua
meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei.
23 Qui excogitat vias illius in corde ſuo, & in abſconditis
ſuis intelligens, vadens poſt illam quaſi inveſtigator, & in
24 viis illius conſiſtens : Qui reſpicit per feneſtras illius, & in
25 januis illius audiens : Qui requieſcit juxta domum illius,
& in parietibus illius figens palum: ſtatuet caſulam ſuam ad
manus illius, & requieſcent in caſula illius bona per ævum:
26 ſtatuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis ejus mo-
27 rabitur. Protegetur ſub tegmine illius à fervore, & in glo-
ria ejus requieſcet.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

10 †Ὀφθαλμὸς πονηρὸς φθονερὸς ἐπ' ἄρτῳ, †καὶ ἐλλιπὴς ἐπὶ τῆ τρα-
11 πέζης αὐτοῦ. †Τέκνον, καθὼς ἐὰν (a) ἔχῃς ὑπαρξιν (ϑ) σαυτὸν, †καὶ
12 προσφορὰς κυρίῳ ἀξίως προσάγε. † Μνήσθητι ὅτι θάνατος οὐ
13 χρονιεῖ, † καὶ διαθήκη ᾅδου οὐκ ὑποδέδειχθή σοι. † Πρὶν σε τελευ-
τῆσαι ὑπύτιον φίλῳ, † καὶ κατὰ τὴν ἰσχύν σου ἔκλινον καὶ δὸς αὐτῷ.
14 †Μὴ ἀφυστερήσῃς (γ) ἀπὸ ἀγαθῆς ἡμέρας, †καὶ μερὶς ἐπιθυμίας ἀγα-
15 θῆς μή σε (ι) παρέλθάτω. † Οὐχὶ (κ) ἑτέρῳ καταλείψεις τοὺ πό-
νους σου, †καὶ τοὺ κόπους σου εἰς (λ) διαίρεσιν κλήρου; † Δὸς καὶ λάβε,
17 καὶ (μ) ἀπάτησον † ψυχήν σου, †ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν (ν) ᾅδου ζητῆσαι
18 (ξ) τροφάς. † Πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιοῦ· †Ἡ γὰρ διαθήκη
12 ἀπ' αἰῶνος, Θανάτῳ ἀποθανῇ. †ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρῳ
18 (ο) πυκνόῳ, † τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· † οὕτως (π) γενεὰ
19 σαρκὸς καὶ αἵματος, † ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶται. † Πᾶν ἔργον
20 σηπόμενον ὀλεῖται, † καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐτὸ μετ' αὐτοῦ ἀπελεύ-
22 σεται. † Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐν σοφίᾳ τελεσθήσεται, † καὶ ὃς ἐν συνέσει
23 αὐτοῦ διαλεχθήσεται. †(ρ) Ὁ διανοούμενος τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἐν καρ-
δίᾳ αὐτοῦ, †καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτοῦ (σ) νοηθήσεται. † Ἐξερευ-
24 ὁπίσω αὐτοῦ ὡς ἰχνευτὴς, † καὶ ἐν τῇ (τ) εἰσόδοις αὐτοῦ ἐνεδρεύσει.
† Ὁ παρακύπτων διὰ τῶν θυρίδων αὐτοῦ, † καὶ ἐπὶ τῶν θυρωμάτων
25 αὐτοῦ ἀκροάσεται. † Ὁ καταλύων σύνεγγυς τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
† καὶ (υ) πήξει πάσσαλον ἐν τοῖς (φ) τοίχοις αὐτοῦ. † (χ) Στήσει τῆ
οἰκίαν αὐτοῦ καὶ κατασκηνώσει ἐν καταλύματι ἀγαθῶν. † (χ) Θήσει τὰ τέκνα αὐτοῦ † (ψ) ἐν τῇ σκέπῃ αὐτοῦ,
27 † καὶ ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτοῦ αὐλισθήσεται. † Σκεπασθήσεται (ω) ὑπὸ
αὐτοῦ ἀπὸ καύματος, †καὶ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καταλύσει.

Oculus malus invidus in pane, & egenus ſuper 10
menſam ſuam. Fili, ſicut habes, benefac tecum: 11
& Domino dignas oblationes offer. Memor eſto, 12
quoniam mors non tardat : & teſtamentum in-
ferorum non eſt demonſtratum tibi. Ante mortem 13
benefac amico: & ſecundùm vires tuas porrigens
da ei. Non defraudes à die bono : & pars boni 14
deſiderii non te prætereat. Nónne alii relinquet 15
dolores tuos, & labores tuos in diviſionem ſor-
tis? Da, & accipe, & (e) falle animam tuam : 16
Quoniam non eſt apud inferos quærere (f) deli- 17
cias. Omnis caro, ſicut veſtis, veteraſcit: Te- 18
ſtamentum enim à ſeculo; Morte morietur. Sicut 12
folium germinans in arbore denſa: Alia quidem 18
dejicit, alia autem generat : Sic generatio carnis 19
et ſanguinis ; alia quidem finitur ; alia verò
naſcitur. Omne opus corruptibile deficit: et qui 20
illud operatur, abibit cum illo. Beatus vir, qui 22
in ſapientia (g) morietur, et (h) qui in ſenſu 23
ſuo diſſeret. Qui excogitat vias illius in corde
ſuo, et in abſconditis ejus intelliget. Vade poſt
illam quaſi inveſtigator, et in ingreſſibus ejus
inſidiare. Qui reſpicit per feneſtras illius; et 24
in januis illius audiet. Qui requieſcit juxta 25
domum illius, et in parietibus illius figet palum.
Statuet caſulam ſuam ad (i) manus illius, et
requieſcet in caſula bonorum. Statuet filios ſuos 26
ſub tegmine illius, et ſub ramis ejus morabitur.
Protegetur ſub ea à fervore, et in gloria ejus 27
requieſcet.

MS.A. (a) Ἔχῃς (ϑ) σαυτὸν, (γ) ἡμέρας, (ι) παρέλθάτω. (κ) ἑτέρῳς (λ) διαιρέσις κλήρων ; (μ) *ἀπόπεσον (ν) ᾅδῃ
(ξ) τροφῆς. (ο) δάσους, (π) καὶ γενεὰ (ρ) Διανοούμενος (σ) ἐννοηθήσεται. (τ) ὁδοῖς (υ) πήσει (φ) *τύχοις (a) σκέπῃ (χ) Καὶ σκέπει (ψ) ἐν σκέπῃ (ω) ἀπ'

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Oculus nequam multiplicat panem, & ſic- 10
cum projicit ſuper menſam. Si quid habes 11
fili mi, in tuiipſius uſum verte : & ſi quid ha-
bes, tibimet benefacito. Et memento quòd 12
hactenus mortem non videris, & ſententia
foveæ tibi viſa non ſit. Antequàm moriaris, 13
benefac amico tuo : & quod à te petierit,
da illi. Ne te defraudes bono diei, & cu- 14
piditatem pravam ne cupias. Aliis enim re- 15
licturus es facultates tuas, & laborem tuum
ſortes jacentibus. Da, & accipe, & nutri te- 16
ipſum : Et quicquid honeſtum eſt factu co- 17
ram Domino, facito. Omnes enim homines 18
proculdubiò corrumpendi ſunt, & mundi ge-
nerationes proculdubiò morituræ. Qualia 19
ſunt arborum folia, quorum quædam labun-
tur, alia enaſcuntur, tales ſunt generationes
carnis & ſanguinis : generatio *una* moritur,
& alia procreatur. Et cujuſlibet opera ex- 20
plicabuntur ob oculos ejus, & opus manu-
um ejus ſequetur ipſum. Beatus vir qui ſapi- 21
entiam cogitat, & prudentiam meditatur ;
ut ad vias ejus animum ſuum adjiciat, & ſe- 22
mitas ejus intellectu percipiat, proſequatur
illam ut indagator, & ad ſemitas ejus inſi-
dietur : Proſpectet illam è feneſtris, & ad 23
januas ejus auſcultet : Circa domum illius 24
habitet, & parietibus ejus infigat paxillos
ſuos. Is enim in optimo diverſorio com- 25
morabitur ; quia manus ſuas jactabit ſuper
ramos ejus, & inter virgulta ipſius habita-
bit, In umbra illius ſedebit ab æſtu, & in 26
tricliniis ejus relaxabit animum.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * العَيْنُ الرَّعِينَةُ تُكَثِّرُ الخُبزَ، وَتُلْقِي اليَأْسَ عَلَى المَائِدَةِ * يَا بُنَيَّ إِنْ كَانَ لَكَ مَالٌ فَعِينْ بِهِ
11 نَفْسَكَ * وَإِنْ كُنتَ مُوسِرًا فَانْفَعْ أَخَوَاتِكَ * وَاعْلَمْ أَنَّكَ حَيٌّ الآنَ لَمْ تُعَايِنِ المَوْتَ * وَلَمْ تَحُلَّ
12 بِكَ ضَرِيمَةُ الرَّبِّ العَلِيِّ * فَقَبْلَ مَوْتِكَ أَحْسِنْ إِلَى صَدِيقِكَ * وَإِنْ قَدَرْتَ فَلَا تَمْنَعْ مَنْ
13 سَأَلَكَ مِنَ النَّاسِ * وَلَا تُحْرِمْ نَفْسَكَ خَيْرَ يَوْمٍ * وَإِيَّاكَ وَالشَّهْوَةَ القَبِيحَةَ * وَاعْلَمْ أَنَّكَ تُخَلِّفُ
14 مَوَاشِيَكَ لِغَيْرِكَ * وَكَذَلِكَ لِمَنْ يَقْدَرُ عَلَيْهِ * خُذْ وَأَعْطِ * وَقُتْ عَلَى نَفْسِكَ * وَلَا تَعْمَلْ
15 الَّا بِرِضَا اللهِ تَعَالَى * لِأَنَّ جَمِيعَ النَّاسِ يَبْلَوْنَ بَلَاءً * وَأَعْقَابُ الدُّنْيَا يَمُوتُونَ مَوْتًا * مِثْلَ
16 وَرَقِ السِّنْجَرِ الَّذِي يَسْتُرُ بَعْضُهَا وَيَنْبُتُ آخَرُ * كَذَلِكَ أَعْقَابُ اللَّحْمِ وَالدَّمِ * خَلَفٌ يَمُوتُ وَخَلَفٌ
17 يُولَدُ * وَجَمِيعُ أَعْمَالِهِمْ ظَاهِرَةٌ لَهُ * وَمَا عَمِلَتْ يَدَاهُ يَتْبَعُهُ * طُوبَى لِرَجُلٍ يَكُونُ دِهْنُهُ
18 وَفِكْرُهُ فِي الحِكْمَةِ وَالفَهْمِ * وَيَبْهَجُ بِالفِقْهِ وَالعِلْمِ * لِيَرُدَّ قَلْبَهُ إِلَى طُرُقِهَا وَيَهْتَدِيَ سُبُلَهَا *
19 وَيَخْرُجَ فِي طَلَبِهَا مِثْلَ المُفَتِّشِ وَيَرْصُدُ سُبُلَهَا * وَيَطَّلِعُ عَلَيْهَا مِنَ الكُوَى * وَيَسْمَعُ
20 عَلَى أَبْوَابِهَا وَيُنْصِتُ * وَيَحُلُّ قُرْبَ مَعْدِنِهَا وَحَوَالَيْ بَيْتِهَا * وَيُوتِدُ أَوْتَادَهُ فِي حِبَالِهَا * وَيَسْكُنُ
21 مَسْكَنًا هَادِئًا * فَإِذَا حَارَهَا عَمَّدَ يَدَهُ إِلَى أَعْصَانِهَا * وَيَسْتَرِيحُ بَيْنَ سُجُوفِهَا * وَيَكُونُ فِي كِنِّهَا
22 وَمِنَ السَّمَاءِ يَكُونُ مُظَلَّلًا فِي عَلَالِيهَا *

Oculus avidus multiplicat panem, & ſic- 10
cum projicit ſuper menſam. O fili mi, ſi 11
facultates habueris, iis animam tuam
juva : & ſi fueris locuples, amicis tuis
prodeſto. Et ſcias te hucuſque mortem non 12
vidiſſe, nec altiſſimi Domini deciſionẽ in
te deſcendiſſe. Quare ante mortem tuam 13
benefac amico tuo, & ſi poſſis, nemini mor-
talium à te petenti quicquam *deneges: Et* 14
ne prives teipſum commodis quotidianis;
caveas autem à cupiditate obſcœna. Et 15
ſcias armenta tua aliis te relicturum,
laboremque tuum his qui ſortibus divi-
ſuri ſunt eum. Da, & accipe, & teipſum 16
ſuſtenta. Et nequid agas, niſi ex placito 17
Dei excelſi. Omnes enim homines cor- 18
ruptione corrumpendi ſunt, & ſeculi
ætates morte morituræ. Quemadmodum 19
foliorum arborum quædam labuntur, alia
naſcuntur ; ita etatum carnis & ſan-
guinis poſteritas una moritur, & poſteri-
tas alia generatur : Et omnes illarum 20
actiones apertæ ſunt ei ; & quod geſſe-
rint manus earum, ſequetur illas. Beatus 21
vir cujus mens & cogitatio verſatur *cir-*
cã ſapientiam & intelligentiam, quique
prudentiã & intelligentiã delectatur ;
Ut animum ad vias ejus admoveat, & 22
ad ſemitas ejus dirigatur ; exit ad per-
quirendam eam velut inveſtigator, & ſe-
mitam ejus obſervat ; Proſpectat illam 23
è feneſtris, præbet aures ad januas ejus,
auſcultatque; Prope habitaculum ejus & 24
circa domum ipſius commoratur, paloſque
ſuos ad parietes ejus pangit, Tranquil- 25
lámque degit habitationem. Cùm enim
poſſederit illam, manum ſuam ad ramos
ejus extendet, interque virgulta ejus
habitabit, Sub illius tegmine maxebit, 26
eritque de cœlo protectus in cœnaculis
ejus.

Versio VULG. LAT.

CAP. XV.

1 Qui timet Deum, faciet bona: & qui continens eſt juſti-
2 tiæ, apprehendet illam, Et obviabit illi quaſi mater hono-
3 rificata, & quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum. Cibabit illum pane vitæ & intellectûs, & aquâ ſapientiæ ſalutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur:
4 Et continebit illum, & non confundetur: & exaltabit il-
5 lũ apud proximos ſuos, Et in medio Eccleſiæ aperiet os ejus, & adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ & intellectûs, & ſtolâ
6 gloriæ veſtiet illum. Jucunditatem & exultationem theſaurizabit ſuper illum, & nomine æterno hæreditabit illum.
7 Homines ſtulti non apprehendent illam, & homines ſenſati obviabunt illi, homines ſtulti non videbunt eam: longè
8 enim abeſt à ſuperbia & dolo. Viri mendaces non erunt illi memores: & viri veraces invenientur in illa, et ſucceſſũ
9 habebunt uſque ad inſpectionem Dei. Non eſt ſpecioſa laus
10 in ore peccatoris: Quoniam à Deo profecta eſt ſapientia: ſapientiæ enim Dei aſtabit laus, & in ore fideli abundabit, et
11 Dominator dabit eam illi. Non dixeris; Per Deũ abeſt: quæ
12 enim odit ne feceris. Non dicas; Ille me implanavit: non
13 enim neceſſarii ſunt ei homines impii. Omne execramentũ erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in ma-
15 nu conſilii ſui. Adjecit mandata & præcepta ſua: Si volu-
16 eris mandata ſervare, conſervabunt te, & in perpetuum fi-
17 dem placitam facere. Appoſuit tibi aquam & ignem: ad
18 quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:
19 Quoniam multa ſapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes ſine intermiſſione.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. ιε'.

1 † Ὁ φοβούμενος κύριον ποιήσει ἀγαθά, † καὶ ὁ ἐγκρατὴς τῷ νόμῳ
2 καταλήψεται (a) αὐτόν. † Καὶ ὑπαντήσει αὐτῷ ὡς μήτηρ, † καὶ ὡς γυνὴ
3 παρθενίας δεξαμένη αὐτόν. † Ψωμιεῖ αὐτὸν ἄρτον συνέσεως, † καὶ
ὕδωρ σοφίας ποτιεῖ αὐτόν. (b) † κραιωθήσεται ἐπ' αὐτῷ καὶ οὐ μὴ κλιθῇ,
4 † Καὶ ἐπ' (c) αὐτῷ ἐρείσει καὶ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. † καὶ ὑψώσει αὐτὸν
5 παρὰ τὸν πλησίον αὐτοῦ, † Καὶ ἐν μέσῃ ἐκκλησίᾳ ἀνοίξει (β) στόμα
6 αὐτοῦ. † Εὐφροσύνην καὶ στέφανον ἀγαλλιάματος (γ) † καὶ ὄνομα
7 αἰώνιον κατακληρονομήσει. † Οὐ μὴ καταλήψονται αὐτὴν ἄνθρωποι
ἀσύνετοι, † καὶ (d) ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ οὐ μὴ ἴδωσιν αὐτήν. † Μα-
8 κρὰν ἐστιν ὑπερηφανίας, † Καὶ ἄνδρες ψεῦσται οὐ μὴ μνησθήσονται
9 αὐτῆς. † Οὐκ ὄψεται αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ, † ὅτι οὐ παρὰ
10 κυρίου ἀπέσταλη. † Ἐν γὰρ σοφίᾳ ῥηθήσεται αἶνος, † καὶ ὁ κύριος
11 εὐοδώσει αὐτόν. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι διὰ κύριον ἀπέστην· † ἃ γὰρ
12 ἐμίσησεν, οὐ ποιήσεις. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι αὐτός με ἐπλάνησεν·
13 † οὐ γὰρ χρείαν ἔχει ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ. † Πᾶν βδέλυγμα ἐμίσησεν
14 (e) κύριος, † καὶ οὐκ ἔστιν ἀγαπητὸν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. † Αὐ-
τὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον, † καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ
16 διαβουλίου αὐτοῦ. † Ἐὰν θέλῃς, συντηρήσεις ἐντολάς, καὶ πίστιν
17 ποιῆσαι εὐδοκίας. † Παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, ἐπὶ ἐὰν θέλῃς ἐκ-
18 τείνεις πρὸς χεῖρά σου. † Ἐναντι ἀνθρώπου ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, † καὶ
19 ὃ ἐὰν (f) εὐδοκήσῃ δοθήσεται αὐτῷ. † Ὅτι πολλῇ (g) σοφία τοῦ κυρίου,
† ἰσχυρὸς ἐν δυνατοῖς καὶ βλέπων τὰ πάντα. MS. A. (a) αὐτόν.
Καὶ ὑπαντήσει (c) συνεδήσῃ. (f) αὐτῷ (β) τὸ στόμα (γ) εὑρήσει,
καὶ ὄνομα αἰῶνος (d) ἀνδράσιοις (e) ὁ κύριος, (f) εὐδοκήσῃ (g) ἡ σοφία

CAP. XV.

Qui timet Dominum, faciet (a) illud: &, 1
(b) qui continens eſt legis; apprehendet eam.
Et obviabit illi, quaſi mater: & quaſi mulier 2
virginitatis ſuſcipiet eum. Cibabit illum pane 3
intellectûs, & aquâ ſapientiæ potabit illum.
Firmabitur in illa, & non flectetur: Et ſuper 4
eam innitetur, & non confundetur. Et exalta-
bit illum apud proximos ejus, Et in medio Ec- 5
cleſiæ aperiet os ejus. Jucunditatem, & co- 6
ronam exultationis, & nomen æternum (c) hæ-
reditabit. Homines ſtulti non apprehendent 7
eam: & viri peccatores non videbunt eam.
Longè abeſt à ſuperbia: Et viri mendaces non 8
erunt illius memores. Non eſt ſpecioſa laus in 9
ore peccatoris: Quoniã non eſt à Domino miſſus.
In ſapientia enim dicetur laus: & Dominus pro- 10
ſperabit (d) illum. Ne dixeris; Quia propter Do- 11
minum receſſi: quæ enim odit; ne facias. Ne 12
dixeris; Quia ipſe me (e) implanavit: non enim
opus habet viro peccatore. Omne execramentum 13
odit Dominus: & non eſt amabile timentibus
eum. Ipſe ab initio fecit hominem, & reliquit il- 14
lum in manu conſilii ſui. Si volueris; (f) conſer- 16
vabis mandata, & fidem facere beneplaciti. Ap- 17
poſuit tibi ignem, & aquam: ad quodcunque vo-
lueris, extendes manum tuam. In conſpectu ho- 18
minum vita & mors: & quodcunque placuerit,
dabitur ei. Quoniam multa ſapientia Domini: 19
fortis ipſe in potentia, & videns omnia.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XV.

Qui Deum reveretur, ſic faciet: & qui 1
legem didicit, ambulabit in illa ſapientia:
Quæ ut mater excipiet eum, & tanquam u- 2
xor adoleſcentiæ appropinquabit ad eum.
Cibabit eum pane ſapientiæ, & aquam pru- 3
dentiæ dabit ei bibendam. Huic innixus 4
non labetur, & hâc fretus non erubeſcet.
Evehet autem illum ſuper omnes ſocios ejus, 5
& in media concione os ejus aperiet. Gau- 6
dio & exultatione replebit illum, & nomi-
nis æterni compotem faciet. Non ambula- 7
bunt in hac peccatores, & homines iniqui
non ſunt eam viſuri. Procul abeſt à proter- 8
vis, & qui loquuntur malum, non aſſequen-
tur eam. Non eſt decora in ore ſceleſtorum: 9
non enim à Deo data eſt eis. Ore ſapientum 10
pronuntiabitur laus, & qui poteſtatem habet
in eam, addiſcet illam. Ne dicas, Impulſu 11
Dei deliqui & peccavi: quia rem turpem
nunquam commiſit. Ne dicas, Ipſe me fe- 12
cit impingere: non enim oblectatur homine
ſceleroſo. Omne malum & impudentiam 13
odit, nec dabit hæc dilectis ſuis. Ipſe ab ini- 14
tio creavit homines, & commiſit eos pro-
prio ipſorum arbitrio. Si volueris, ejus man-
data ſervabis: & ſi credideris ei, tu quoque
vives. Relicta ſunt ob oculos tuos ignis & 15
aqua, ad utrum volueris manum tuam porri-
ge. Data eſt enim hominibus vita & mors, 16
ut eligant vitam, mortem relinquant. Po- 17
tentiſſima eſt enim Dei ſapientia, ipſéque 18
præpollet viribus:

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XV.

Qui Deum timet, faciet hæc: & cog- 1
nitionẽ legis adeptus ambulabit in illa.
Excipiétque eum ut excipere ſolet geni- 2
trix, & more puellæ accedet ad ipſum.
Cibum ſapientiæ edendum præbebit illi, 3
& aquam prudentiæ bibendam. Innite- 4
tur ei, nec cadet: & tutus erit in illa, nec
pudore afficietur. Omnibus ſociis ejus 5
præferet illum, & os ejus aperiet in con-
ciliis. Gaudio ac lætitiã replebit eum, 6
& inter homines conciliabit illi optimã
memoriam nunquam interituram. Pecca- 7
tores autem non ambulant in ea, nec vi-
dent eam ſceleroſi, nec amant illam. Diſ- 8
ſita eſt à rebellibus, & ſcelerum patrato-
res haud aſſequuntur eam. Non eſt ſpe- 9
cioſa ex oribus facinoroſorum, quia non
poſſident eam à Domino. Ex ore pruden- 10
tum pronuntianda eſt laus, & qui genero-
ſus fuerit ad eam capeſſendam, ediſcet
illam. Ne dicas, cùm adverſitatem pa- 11
teris, Hoc mihi Deus præſcripſerat: neq;
enim proficiſcitur ab eo res ardua. Cave 12
ne dixeris, Ipſe objecit mihi offendiculũ
cui impingerem: non enim diligit malũ;
Imò odit ſcelus & iniquitatem, nec ami- 13
cos ſuos iis affici permittit: Et verò Do- 14
minus creavit homines ab initio ſeculi,
eisque poteſtatem dedit in ſuas ipſorum
voluntates. Si velis, mandata ejus ſerva-
bis: & ſi credas illi, vives et proſper eris.
Poſuit, ante te ignem & aquã: extende 15
manũ tuam, & cape utrum volueris. Vi- 16
tam & mortẽ oſtendit hominibus, ut eli- 17
gant vitã, mortẽ aſpernentur. Sapientia 18
enim Dei potens eſt ac valida, ipſéa, glo-
rioſiſſimus, potentiſſimus, ac fortiſſimus:

Versio VULG. LAT.

20 Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnem
21 operam hominis. Nemini mandavit impiè agere, & ne-
22 mini dedit spatium peccandi: Non enim concupiscit multi-
tudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAP. XVI.

1 NE jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec ob-
2 lecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non cre-
3 das vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum. Melior
4 est enim unus timens Deum, quàm mille filii impii. Et utile
5 est mori sine filiis, quàm relinquere filios impios. Ab uno
sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, et fortiora horũ audivit au-
7 ris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gen-
8 te incredibili exardescet ira. Non exoraverunt pro pecca-
tis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ
9 virtuti: Et non pepercit peregrinationi Lot, & execra-
10 tus est eos præ superbia verbi illorum. Non misertus est
illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis
11 suis. Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati
sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicatus, mi-
12 rum, si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum
13 illo. Potens exoratio, & effundens iram: Secundùm mi-
sericordiam suam, sic correptio illius hominem secundùm
opera sua judicat.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 † Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοὺ φοβουμένους αὐτὸν, † καὶ αὐτὸς
21 ἐπιγνώσεται πᾶν ἔργον (η) ἀνθρώπου. † Καὶ ὐκ ἐνετείλατο οὐδενὶ
ἀσεβεῖν, † καὶ ὐκ (θ) ἔδωκεν ἀνθρώποις ἀφορμὰς ἁμαρτάνειν.

MS. A. (η) αὐτῦ. Οὐκ ἐνετείλατο (θ) ἔδωκεν

ΚΕΦ. ις'.

1 † Μὴ ἐπιθύμει πλήθους (α) ἀχρήστων, † μὴ εὐφραίνου ἐπὶ
τέκνοις ἀσεβέσιν. † Ἐὰν πληθύνωσιν, μὴ εὐφραίνου ἐπ' αὐτοῖς, † εἰ
2 μὴ ὁ φόβος ΘΥ κεῖται μετ' αὐτῶν. † Μὴ ἐμπεδίσῃς τῇ ζωῇ αὐτῶν,
3 † καὶ μὴ ἐπιχαρῇς ἐπὶ (β) † τόποις αὐτῶν. † Κρείσσων γὰρ εἷς ἢ χίλιοι,
4 † καὶ ἀποθανεῖν ἄτεκνον ἢ ἔχειν τέκνα ἀσεβῆ. † Ἀπὸ γὰρ ἑνὸς
5 συνοικισθήσεται πόλις, † φυλὴ δὲ ἀνόμων ἐρημωθήσεται.
6 † Πολλὰ τοιαῦτα εἶδεν ὁ ὀφθαλμοί μου, † καὶ ἐν ἐσχάτοις τῶν
7 ἀκοῶν τὸ οὖς (γ) μου. † Ἐν συναγωγῇ ἁμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται
πῦρ, † καὶ ἐν ἔθνει ἀπειθεῖ ἐξεκαύθη ὀργή. † Οὐκ (δ) ἐξιλάσατο
8 περὶ τῶν ἀρχαίων γιγάντων, † οἳ ἀπέστησαν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν. † Οὐκ
ἐφείσατο περὶ † παροικίας Λωτ, ὃς ἐξεκαύξατο διὰ † ὑπερηφανίαν
9 αὐτῶν. † Οὐκ ἐπέσπευσεν ἔλεον ἀπωλείᾳ, † τὰς ἐξηρημένους ἐν ἁ-
10 μαρτίαις αὐτῶν. † Καὶ ὅτως ἐξακοσίας χιλιάδας πεζῶν † τὰς
ἐπισυναχθείσας ἐν σκληροκαρδίᾳ αὐτῶν. † κἂν ᾖ εἷς σκληρότρα-
11 χηλος, † θαυμαστὸν ἐὰν οἰ (ε) ἀθωωθήσεται, † Ἔλεος ΘΥ καὶ ὀργὴ
παρ' (ζ) αὐτῦ. † δυνάστης ἐξιλασμῶν, καὶ ἐκχέων ὀργήν. † Καθὰ
τὸ πολὺ ἔλεος αὐτῦ, (η) ὕτως καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος αὐτῦ· † ἄν-
θρωπα κατὰ τὰ ἔργα αὐτῦ (θ) κρίνει.

MS. A. (α) ἀχρήστου, μηδὲ (β) τὸ πλῆθος (γ) *ζυ. (δ) ἐξίλατο (ε) ἀθωωθήσεῖ, (ζ) αὐτῷ· * δυναςων (η) ὕτω (θ) *κτίνι.

Et oculi ejus ad timentes eum: & ipse agnoscet 20
omnem operam hominis. Et nemini mandavit 21
impiè agere, & nemini dedit licentiam peccandi.

CAP. XVI.

NO N concupiscas multitudinem filiorũ inu- 1
tiliũ, neq; jocunderis in filiis impiis. Si mul-
tiplicentur; ne oblectêris super ipsos; si non est ti-
mor Domini cum illis. Non credas vitæ illorũ: 2
& ne (a) respexeris in locum illorum. Melior 3
est enim (b) unus quàm mille: Et mori sine fili- 4
is, quàm habere filios impios. Ab uno enim sensa- 5
to cohabitabitur civitas: tribus autem impiorũ
desolabitur. Multa talia (c) vidi in oculis meis: 6
& fortiora his audivit auris mea. In synagoga 7
peccantium exardebit ignis: & in gente incredi-
bili exarsit ira. Non est propitiatus pro antiquis 8
gigantibus; qui rebellaverunt fortitudine suâ.
Non pepercit pro incolatu Lot iis, quos execra- 9
tus est pro superbia illorum. Non misertus est 10
genti perditionis, iis qui se elevaverant in pec-
catis suis: Et (d) sic (exc)entis millibus pedi- 11
tum, qui congregati insurrexerunt in duritia cor-
dis sui. Et, si unus fuerit cervicosus; mirum
hoc, si erit immunis. Misericordia enim & ira 12
ab illo: princeps propitiationum, & effundens
iram. Secundùm multam misericordiam ejus, 13
sic & multa correptio ejus: hominem secundùm
opera ejus judicat.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 20 * ܟܠ ܥܒܕܘܗܝ ܚܙܝܢ ܠܗ ܘܟܠ ܡܚܫܒܬܗ ܝܕܥ ܠܗ. ܘܠܐ ܐܦܩܕ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܢܚܛܘ ܘܠܐ ܐܡܪ ܠܗ ܕܢܥܒܕ ܒܢܝ ܒܣܪܐ ܘܠܐ ܚܣ ܥܠ ܚܛܝܗܘܢ.

ܐܠܐ ܐܦ ܕܐܢ ܚܕ ܡܢܗܘܢ ܗܘܐ ܙܟܝ ܡܢ ܥܘܠܐ ܠܐ ܢܬܚܣܝܢ ܠܗ. ܘܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܟܢܫܐ ܕܚܛܝܢ ܘܥܒܕܝ ܥܘܠܐ. ܘܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܐܢܫ ܕܫܪܝܪ ܠܒܗ ܘܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܫܪܝܪ ܠܒܗ ܘܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܫܪܝܪ ܠܒܗ

* ܡܠܐ ܚܕ ܡܢ ܐܠܦ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܫܪܝܪ ܠܒܗ ܘܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܫܪܝܪ ܠܒܗ

1 * ܠܐ ܬܬܪܥܐ ܒܟܬܝܪܘܬ ܒܢܝ ܥܘܠܐ ܘܠܐ ܬܬܪܥܐ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܫܘܐ ܠܒܙܘܗܝ ܕܝܠܗܘܢ.
2 ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. * ܠܐ ܬܬܪܥܐ ܒܟܬܝܪܘܬ ܒܢܝ ܥܘܠܐ ܘܠܐ ܬܬܪܥܐ ܒܗܘܢ.
3 ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
4
5 ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
6 ܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. * ܡܛܠ ܕܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
7 ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. ܘܒܟܠ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. * ܘܠܐ ܫܒܩ ܠܗ ܕܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
8 ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. ܘܒܟܠ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. * ܠܐ ܫܒܩ ܠܗ ܕܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
9 ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܬܗܝ ܠܟ ܕܚܝܠ ܒܗܘܢ. * ܠܐ ܫܒܩ ܠܗ ܕܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
10 ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. ܘܒܟܠ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. * ܠܐ ܫܒܩ ܠܗ ܕܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
11 * ܡܛܠ ܕܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ. ܘܒܟܠ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. ܘܠܐ ܫܒܩ ܠܗ ܕܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
12 ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. ܘܒܟܠ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. * ܠܐ ܫܒܩ ܠܗ ܕܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.
13 ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. ܘܒܟܠ ܡܢ ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܢܬܚܣܢ. * ܠܐ ܫܒܩ ܠܗ ܕܢܬܚܣܢ ܥܠ ܐܬܪܐ.

Res omnes oculi ejus rimantur, & cunctas 19
hominum cogitationes cognoscit. Non præ- 20
cepit hominibus ut peccarent, neque dixit
filiis carnis ut impiè agerent: neq; enim mi-
seretur facinorosorũ. CAP. XVI.

NE optes copiam liberorum nefariorum, 1
nec lætêris de ullis liberis facinorosis.
Etiamsi multiplicentur, ne delectêris eis; eo
quòd non sint in timore Dei. Ne fidas vitæ 2
eorum, neque credas bonum fore finem illo-
rum. Melior est enim unus voluntatem *Dei* 3
faciens, quàm mille *hujuscemodi*: Et is qui 4
moritur sine liberis, quàm ille qui habet mul-
tos liberos impios. Ab uno enim Deum ti- 5
mente replebitur tota civitas; ex abundan-
tia autem filiorum iniquorũ destruetur. His 6
plura vidit oculus meus, & his majora au-
divit auris mea. In cœtum iniquorum suc- 7
cenditur ignis, & in populum contumacem
ira dominatur. Haud ignovit priscis regibus, 8
qui mundum suâ potentiâ repleverant. Nec 9
pepercit incolis civitatis Lot, qui ob luxum 10
suum scelera patrârant. Neque misertus est
gentis maledictæ, imò sententiâ tulit in eos
ut perirent propter peccata sua. Eo tempo- 11
re sexcenta millia peditũ impediti fuerunt
propter murmurationẽ suã: imò unus, si cer-
vicem suam obduret, mirum est si talis im-
punis evadat. Nam misericordia & ira a- 12
pud eum sunt. Et sæpiùs parcit, ac etiã pec- 13
cata ulciscitur. Prout plurimæ sunt miserati-
ones ejus, ita etiam scelera ulciscitur, & u-
nunumquenque pro factis suis judicat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

19 20 * وجميع الاشياء ظاهرة بين يديه * ومطلع على جميع سرايرِ الناسِ وفكرهم * لم يامرِ الناس بالخطية * ولم يأذن لذنبٍ لحم بها * ولم يرحم عمال الزور *

* الفصل السادس عشر *

1 * ولا يستذ الي كثرة اولادِ الخطاة * ولا يفرح ببنين الامة * وان كثروا فانه لا يفرح بهم * لانهم
2 ليسوا معتصمين بمخوفِ الله * لا تتكل على حياتهم * ولا تصدق انه يكون لهم عاقبة صالحة *
3 4 * لان واحدا مرضي اخير من الفِ فاجرٍ * ومن مات ولم يخلف وارثا * خير ممن يخلف اولادا
5 كثيرين فجارا * لان من ولدِ واحدٍ يتقي الله ويعمل بمرضاته * مثل جميع القريه * والخراب من
6 عند الفجارِ * لقد راَت عيناي اكثر مما وصفت لك * وسمعت اذاني اكثر مما اقول لك *
7 8 * في مجمع الامة تلتهب النار * وفي السبط المنخط يستعل السخط * لم يعفوا الله عن الملوك
10 الاولين الذين اريكبوا النفاق باحتيارهم * * ولم يمهل للسبط الحاقد * وصرم عليهم الهلاك
11 بخطاياهم * في ذلك الزمان سبعمايةِ الفِ رجلٍ بادوا في حالِ تذمرهم * واحد اذ ان قسا قلبه
12 13 ولم يطع * فالعجب من هذا ان علب * لان الغضب والرحمة معه * ويكثر الغفران * ويسقم
من الخطايا * وكما ان رحمته كثيرة * كذلك عقوبته موجعة * ويجري كل رجلٍ بعمله *

Et res omnes apertæ sunt coràm eo, cunctaq; 19
que hominum secreta & cogitationes in-
tuetur. Non præcepit hominibus peccatũ, 20
nec illud agendi licentiam dedit carne
præditis, imò non misereturr operantium
falsitatem.

CAP. XVI.

NEc optat multitudinem filiorum sce- 1
lestorum, nec oblectatur filiis iniquorum;
& licet crescant numero, non tamen ob-
lectatur eis, quòd religionem Dei minimè
teneant. Eorum vitæ ne confidas, néve 2
credas bonum iis finem futurum. Unus 3
enim Deo gratus melior est mille scelera-
tis. Et qui moritur nullo hærede relicto, 4
melior est eo qui multos relinquit filios sce-
leratos. Nam ab uno filio Deum reveren- 5
te ejúsque placitum exequente implebi-
tur tota civitas, destructio verò è copia
scelestorum est. Viderunt oculi mei plura 6
quàm quæ narravi tibi, & aures meæ
plura his quæ tibi dico, audierunt. In im- 7
piorum congregationem accendetur ignis,
& in populum irritantem exardescet fu-
ror. Non pepercit Deus primis illis regi- 8
bus, qui impietatem propriâ voluntate
commiserant: Neque patientiâ est opus in 10
pervicacis odii populum, sed eos in pec-
catis suis pereundi sententiâ damnavit.
Eo tempore sexcenta millia virorum suæ 11
murmurationis causâ perierunt; igitur si
unus cor suum obdurârit nec obedierit,
mirũ sanè est si hujusmodi homo vincat.
Ira enim & clementia penes eum sunt; 12
Multiplicat veniã, et ulciscitur peccata: 13
et quẽadmodũ multa est ejus clementia, ita
animadversio dolore plena: cæterùm u-
nicuiq; homini proprias repẽdet actiones.

Versio VULG. LAT.

14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundùm meritum operum suorum, & 16 secundùm intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas; A Deo abscondar, & ex summo quis meî memorabitur? 17 In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea 18 in tam immensa creatura? Ecce cœlum, & cœli cœlorum, abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu 19 illius commovebuntur, Montes simul, & colles, & fundamenta terræ: cùm conspexerit illa Deus, tremore concuti- 20 entur. Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor 21 intelligitur ab illo: Et vias illius quis intelligit, & procel- 22 lam, quam nec oculus videbit hominis? Nam plurima illi⁹ opera sunt in absconsis: sed opera justitiæ ejus quis enuntiabit? aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est. 23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens & 24 errans, cogitat stulta. Audi me, fili, & disce disciplinam 25 sensûs, & in verbis meis attende in corde tuo, Et dicam in æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritûs virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & 26 in veritate enuntio scientiam ejus. In judicio Dei opera ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes il- 27 lo um, & initia eorum in gentibus suis. Ornavit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, & 28 non desiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum suum non angustiabit usque in æternum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 †Οὐκ ἐκφεύξεται ἐν (ᵉ)ἁρπάγμασιν ἁμαρτωλὸς, †καὶ οὐ μὴ καθυστε-
15 ρήσῃ (ᶠ)ὑπομονὴ ὑσεβῶς. † Πᾶσιν ἐλεημοσύνην ποιήσει τόπον,
16 † ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῦ δέξῃται. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι (ᵍ)ἀπὸ
17 κυρίυ κρυβήσομαι, (ʰ)μὴ ἐξ ὕψους τίς μου μνησθήσεται; † Ἐν λαῷ
πλείονι οὐ μὴ (ⁱ)γνωσθῶ, † τίς γὰρ ἡ ψυχή μου ἐν ἀμετρήτῳ κτίσει;
18 † Ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τῶν (ᵏ)οὐρανῶν τῦ θεῦ, † ἄβυσ-
19 σος καὶ γῆ σαλευθήσονται ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῦ. † Ἀπὸ τῦ ὄρυς καὶ
20 τὰ θεμέλια τῆς γῆς † ἐὰν ἐπιβλέψῃ εἰς αὐτὰ, τρόμῳ (ˡ) συγκλι-
21 νονται. † Καὶ ἐπ' αὐτοῖς οὐ διανοηθήσεται καρδία· † Καὶ τὰς
ὁδοὺς αὐτῦ τίς ἐνθυμηθήσεται; † καὶ καλαγὶς, ἣν οὐκ ὄψεται
22 ἄνθρωπος, † Τὰ δὲ πλείονα τῶν ἔργων (ᵐ)αὐτῦ ἐν ἀποκρύ-
φοις. † Ἔργα δικαιοσύνης τίς ἀναγγελεῖ, † ἢ τίς (ⁿ)ὑπομενεῖ; ὁ
23 γὰρ διαθήκη. † (ᵒ) Ἐλαπούμενος καρδίᾳ διανοεῖ-
ται ταῦτα, † καὶ ἀνὴρ ἄφρων καὶ πλανώμενος διανοεῖται μωρά.
24 † Ἄκουόν μου τέκνον, καὶ μάθε ἐπιστήμην, † καὶ ἐπὶ τοῖς λόγοις μου
25 πρόσεχε τῇ καρδίᾳ σου. † (ᵖ) Ἐκφαίνω ἐν σταθμῷ παιδείαν, † καὶ
26 ἐν ἀκριβείᾳ (ᵠ)ἀπαγγέλλω ἐπιστήμην. † Ἐν κρίσει κυρίυ τὰ ἔργα
αὐτῦ ἀπ' ἀρχῆς, † καὶ ἀπὸ ποιήσεως αὐτῶν διέστειλε μερίδας αὐ-
27 τῶν. † Ἐκόσμησεν εἰς (ʳ)αἰῶνα τὰ ἔργα αὐτῦ, † καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν
εἰς γενεὰς αὐτῶν. † Οὐκ ἐκοπίασαν, ὅτι ἀνάπαυσις, † καὶ οὐκ ἐξέλιπον
28 ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν. † Ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτῦ οὐκ (ˢ) θλίψει,

MS. A. (ᵉ)ἁρπάγματι (ᶠ) ὑπομονὴ (ᵍ) παρὰ (ʰ) καὶ ἐξ (ⁱ) γνωσθῶ, (ᵏ) οὐρανὸς καὶ γῆ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ
αὐτῦ σαλευθήσονται. (ˡ) Συστέλλεται. (ᵐ) αὐτῶν (ⁿ) ὑπομονεῖ; (ᵒ) Ἐλαπουμένῳ (ᵖ) Ἐκφανῶ (ᵠ) ἀπαγγελῶ
(ʳ) † αἰῶνα (ˢ) ἐξέθλιψεν.

Non effugiet in (e) rapinis peccator: & (f) non 14
fraudabit sufferentiam pii. Omni misericordiæ 15
(g) faciet locũ: unusquisque secundùm opera sua
(h) inveniet. Ne dicas; Quia à Domino absc ̃ndar: 16
nunquid ex summo quis mei memorabitur? In 17
populo magno (i) non ero in memoria: quæ est enim
anima mea in immensa creatura? Ecce cœlum, et 18
cœlum cœli, (k) Dei, abyssus, & (l) terra, commo-
vebuntur in visitatione ejus. Montes simul, & 19
fundamenta terræ, cùm conspexerit illa, tremore
concutiuntur. Et super ipsis non cogitabit cor: 20
Et vias ejus quis intelliget? Et procella, quam 21
non videbit homo, Plurima autem operum ejus 22
in absconsis. Opera justitiæ quis annuntiabit, aut
quis sustinebit? Longè enim est (m) testamentum.
Qui minoratur corde, cogitat hæc: & vir impru- 23
dens & errans cogitat stulta. Audi, fili mi, & 24
disce scientiam: & in verbis meis attende cor-
de tuo. Ostendo in pondere disciplinam, & in ve- 25
ritate annuntio (n) scientiam. In judicio Do- 26
mini opera ejus ab initio: & ab effectione ipso-
rum distinxit partes eorum. Ornavit in æter- 27
num opera sua, (o) & principia eorum in gene-
rationes eorum. Nec esurierunt, nec laboraverunt: & non desiterunt ab operibus suis.
unusquisque proximum suum non angustia- 28
vit:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * لا يفلت خاطف ولا تحبس صدقة رحيم. لا تحبس
15 صدقة رحيم ولا يتأخر عمل الصديقين. لا يحبس
16 صدقة رحيم ولا تحبس صدقة رحيم. لا تقل انى
17 من قبل الرب اختفى ومن العلو من يذكرنى. لا
18 اعرف فى شعب كثير ما هى نفسى فى خليقة
19 عظيمة. * لا تقل انى ما هى نفسى فى خليقة
20 كثيرة. ها السماء وسماء السماء والبحر والارض
21 وكل ما فيها تتزلزل. * من الجبال واساس الارض
23 اذا نظر اليها ترتعد. * وقلب الانسان يفكر فى
24 هذا. وامور الناس يتكلمون بها. * اسمعنى
25 يا بنى وتعلم علما. واظهر فى كلامى تعليما.
26 * بوزن اكيل كلامى. وبمقدار اعلم علما. * فى
27 ابتداء الرب عمل اعماله. من البدء قسم
28 حدودهم. * بتقسيم اجزائهم. ووقت اعيادهم
لا يتغير. * ولا يتأخر عن وقته طرفة عين.

Facinorosos & oppressores non dimittet, & 14
spes justorum non definet in æternum. Omni
justitiam agenti est præmium, & unusquisq;
secundùm opera sua ante se reperiet. Domi- 15
nus induravit cor Pharaonis ne eum agno-
sceret, ut facta ipsius patescerent sub cœlo.
Miserationes ejus videntur ab omnibus crea-
turis ipsius, & lucem ac tenebras suas inter
homines distribuit. Ne dicas, A conspectu 16
Domini abscondar, & in sublimitate cœli
quis memor erit mei? Et inter populum co- 17
piosum haud innotescam: aut, quantula est
anima mea inter spiritus omnium hominum?
Ecce cœlum, cœlique cœlorum, abyssus, ac 18
terra, per ejus super ipsa aspectum subsistunt.
Radices montium, & orbis fundamenta, cùm 19
se præbet eis videndum, contremiscunt. Ne- 20
que ego ponam super cor meum; (h. e. cura-
bo;) vias enim meas quis percipiat? Si 21
peccavero, non videbit me oculus; & si
decipiam in quovis loco abdito, quis sciet?
Excordes talia dicunt, & sceleratus homo ta- 23
lia cogitat. Audite me, & amplectimini 24
doctrinam meam, & cunctis sermonibus me-
is animum adjicite. Dicam cum pondere 25
sermones meos, & doctrinam meam cum sa-
pientia declarabo. Cùm Deus opera sua 26
creâsset ab antiquo, unà cum ipsorum creat-
ne partitus est leges eorum, Et dedit ad fi- 27
nem usque officia eorum, & finem ipsorum
in mundi generationes: non esuriunt, neque
fatiuntur, neque laborant, neque fatigantur, nec
viribus suis deficiuntur: Odio se invicèm 28
haud prosequuntur,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * لا يتجاوز عن عمال الزور والعاصيين * ولا ينقطع عمل الأبرار أبدا * من بذل الصدقة
15 وعمل البر فله أجر عظيم * وكل امرئ من الناس يجزا بما قدم لنفسه * الرب امهل لفرعون *
ولذلك قسا قلبه ولم يعرفه * ليظهر آياته واعماله تحت أديم السماء * رحمته وسعت كل شي *
ووسعت جميع الخلايق * والنور والظلمة قسمها لجميع خلقه * ولا تقول اني اتوارى عن
16 الرب * ومن يذكرني في علو السماء * ولا استبين في كنه السعب ولا اعرف * او ما خطر
17 نفسي بين ارواح جميع الناس * اعلم ان السماء وسماء السماء * والقمر والارض تبيد طاهن
18 أمامه * اصول الجبال واساس البلاد * اذ ظهر عليها ترلزلت * يقول الجاهل انا لا يخطر
19 20 على بالي شي من هذا * او من ذا الذي ينفذ طرقي * ان انا اذنبت لا ترائي عين * وان
21 انا كذبت في موضع خفي من يعلم ذلك * ناقصو الرأي يرادون هذا * والامم يفكرون به *
23 * اسمعوا مني واقبلوا موعظتي * وافرد قلبك لجميع قولي وكلامي وادبا * واظهر علمي بالادب
24 25 والحكمة * اذ خلق الله خلايقه في البدي * مع خلقهم قسم سننهم * وبنى ذلك الى
26 27 الانبهي * وسلطانهم في جميع اعقاب الدنيا * والروحانيون لا يجوعون * ولا يعطشون *
28 ولا يسكصون * ولا يتعبون * ولا تصدع جبروتهم * ولا يبغض بعضهم بعضا *

Operantes falsitatem ac rebelles non 14
præteribit, nec opus justorum cessabit un-
quam. Qui eleemosynam erogârit, & ju- 15
stitiam exercuerit, summam consequetur
mercedem: singuli enim homines præmiis
consequentur juxta id quod animæ suæ
præmiserint. Dominus patienter egit cum
Pharaone, ac propterea cor ejus obdura-
tum est, nec agnovit illum; quatenus pro-
digia & præclara facinora sua sub cœli
superficie manifestaret. Misericordia ej⁹
complectitur omnia, omnésq; complectitur
creaturas; & lucem ac tenebras inter o-
mnes creaturas suas distribuit. Et ne di- 16
xeris, Latebo Dominum, ecquis recorda-
bitur mei celsitudine cœli? Et inter po- 17
puli frequentiam nec spectabor nec agno-
scar, aut quænã est animæ meæ ratio in-
ter spiritus omnium hominum? Scias cœ- 18
lum, & cœlum cœlorum, lunam ac terram
palàm coram ipso peritura. Radices mon- 19
tiũ, & regionũ fundamenta, cùm se præ-
buerit eis, contremiscunt. Stultus inquit, 20
Equidẽ nil horũ curo, ecquis est qui vias
meas penetret? Si deliquero, non videbit 21
me oculus; & si mentis⁹ fuero in loco ab-
dito, quis id sciet? Rationis expertes ta- 23
lia commiscuntur, & sceleratí hæc co-
gitant. Audite me, & hortationem meã 24
suscipite, & eor tuum sequestra, omnia
dicta verbáque mea perpendens; Meám- 25
que doctrinam eruditè sapientérque pa-
tefaciã. Cùm Deus creaturas suas initio 26
condidisset, statim iis creatis distribuit
jura singularum; Idque ad finem usque 27
stabilivit, et dominium illarum in omnes
mundi ætates: etenim spirituales non
esuriunt, neque sitiunt, neque turbantur,
neque fatigantur, neque debilitatur ro-
bur earum, Nec aliæ aliàs oderunt, 28

Versio VULG. LAT.

29 Non sis incredibilis verbo illius. Post hæc Deus in terram
30 respexit, & implevit illam bonis suis. Anima omnis vitalis
31 denuntiavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterùm reversio illorum.

CAP. XVII.

1 DEus creavit de terra hominem, & secundùm imaginem
2 suam fecit illum. Et iterùm convertit illum in ipsam, &
3 secundùm se vestivit illum virtute. Numerum dierum &
4 tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum quæ sunt
5 super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem,
& dominatus est bestiarum & volatilium. Creavit ex ipso
adjutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, &
aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplinâ intelle-
6 ctûs replevit illos. Creavit illis scientiam spiritûs, sensu
7 implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis. Posu-
it oculum suum super corda illorum, ostendere illis magna-
8 lia operum suorum, Ut nomen sanctificationis collaudent;
& gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent ope-
9 rum ejus. Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hære-
10 ditavit illos. Testamentum æternum constituit cum illis,
11 & justitiam & judicia sua ostendit illis. Et magnalia hono-
ris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt
12 aures illorum, & dixit illis; Attendite ab omni iniquo. Et
13 mandavit illis unicuique de proximo suo. Viæ illorum co-
ram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
14 In unamquamque gentem præposuit rectorem: Et pars
15 Dei, Israël facta est manifesta.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

29 † Καὶ ἕως αἰῶνος ἐκ ἀπαθήσουσι τῷ ῥήματος αὐτοῦ. † Καὶ
30 μετὰ ταῦτα κύριος (ο) ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψεν, † καὶ ἐνέπλησεν αὐτὴν
31 τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. † Ψυχὴν παντὸς ζώου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον
αὐτῶν, † καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ἀποστροφὴ αὐτῶν.

MS.A. (ο) ἐπὶ

ΚΕΦ. ιζ'.

1 † Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς ἄνθρωπον, † καὶ πάλιν ἀπέστρεψεν
2 αὐτὸν εἰς αὐτήν. † Ἡμέρας ἀριθμοῦ καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐ-
3 τοῖς, † καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν ἐπ' αὐτῆς. † κατ' εἰκόνα
4 αὐτοῦ ἐνέδυσεν αὐτὸς ἰσχύν, † καὶ κατ' εἰκόνα (α) αὐτοῦ ἐποίησεν
5 αὐτούς. † (β) Καὶ ἔδωκε τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ πάσας σαρκὸς, † καὶ
κατακυριεύειν θηρίων καὶ πετεινῶν. † Διαβούλιον καὶ γλῶσσαν καὶ
6 ὀφθαλμοὺς, † ὦτα καὶ καρδίαν ἔδωκε διανοεῖσθαι αὐτοῖς. † Ἐπιστήμην
συνέσεως ἐνέπλησεν αὐτούς, † κακὰ καὶ ἀγαθὰ ὑπέδειξεν αὐτοῖς.
7 † (γ) Ἔθηκε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν, † δεῖ-
8 ξαι αὐτοῖς τὸ μεγαλεῖον τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Καὶ ὄνομα ἁγιασμοῦ αἰνέ-
σουσιν, † ἵνα (δ) διηγῶνται τὰ μεγαλεῖα τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Προσέθηκεν
9 αὐτοῖς ἐπιστήμην, † καὶ νόμον ζωῆς ἐκληροδότησεν (ε) αὐτοῖς. † Διε-
10 θήκην αἰῶνος ἔστησε μετ' αὐτῶν, † καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ ὑπέδειξεν
αὐτοῖς. † Μεγαλεῖον δόξης εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, † καὶ δόξαν
11 φωνῆς αὐτῶν ἤκουσεν τὸ οὖς αὐτῶν. † Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Προσέχετε
12 ἀπὸ παντὸς ἀδίκου· † καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς ἑκάστῳ περὶ τοῦ πλη-
13 σίον. † Αἱ ὁδοὶ (ζ) αὐτῶν ἐναντίον αὐτοῦ διαπαντὸς, † οὐ κρυβή-
14 σονται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν (η) αὐτοῦ. † Ἑκάστῳ ἔθνει κατέστησεν
15 ἡγούμενον, † καὶ μερὶς κυρίου Ἰσραὴλ ἐστιν.

MS.A. (α) ἑαυτοῦ (β) Ἔθηκεν (γ) Καὶ ἔδωκεν (δ) διηγεῖν (ε) αὐτός. Διαθήκην αἰώνιον (ζ) αὐτοῦ (η) αὐτῶν.

Et usque in æternum non repugnabunt verbo illius. Et post hæc Dominus in terram respexit, & implevit eam bonis suis. Anima omnis vitalis operuit faciem ejus: & in ipsam reversio illorum.

CAP. XVII.

Dominus creavit de terra hominem: Et iterùm convertit illum in ipsam. Dies numeri, & tempus dedit illis, & dedit illis potestatem eorum, quæ sunt super eam. Secundùm seipsos vestivit illos virtute, & secundùm imaginem suam fecit eos. Et posuit illius terrorem super omnem carnem, & dominari bestiarum & volatilium. Consilium, & linguam, & oculos, aures, & cor dedit ad cogitandum illis. Disciplinâ intellectûs implevit illos: & bona & mala ostendit eis. Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum. Et nomen sanctificationis laudabunt; ut magnalia enarreat operum ejus. Addidit illis disciplinam, et legem vitæ hæreditavit eos. Testamentum æternum constituit cum illis: et judicia sua ostendit eis. Magnalia honoris viderunt oculi eorum: et honorem vocis (a) eorum audivit auris illorum. Et dixit illis; Attendite ab omni iniquo. Et mandavit illis, unicuique de proximo. Viæ eorum coram illo sunt semper: Non absconduntur ab oculis ipsius. Unicuique genti præposuit rectorem: Et pars Domini Israel est.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 30 31 ... Et in seculum usque verbum ejus præterire non sinunt. Post hæc super terram aspicit, benedixit omnibus frugibus ejus: Omnigenorum viventium animabus implevit superficiem ejus, & cuncta ipsorum opera in eam inclusit.

CAP. XVII.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ... DEus è terra creavit hominem, Eumque proculdubiò in eandem rediget. Numerum dierum distribuit eis, quibus manerent, & dedit eis in omnia potestatem. Suâ sapientiâ induit eos robore, & terrore contexit illos: Injecit enim terrorem eorũ in omnem carnem, in animantia & in volucres. Sapientiâ & consilio replevit cor eorum, bonum ac malum edocuit illos: Os, & linguam, oculos, & aures creavit eis, & cor ad intelligendum dispertitus est eis. Ut ostenderet eis virtutes operum suorum, ut selecta ipsius acta perciperent, ut terrorem ejus narrarent in orbe, Et sanctissimum nomen ejus celebrarent; Posuit ob oculos eorum statuta, & legem vitæ docuit illos: Fœdus perpetuum cum ipsis inivit, & judicia sua nota fecit ipsis: Majestatis ejus honorem viderunt oculis suis, & gloriam sermonis ejus auribus suis audierunt. Dixitque eis, Cavete ne decipiatis: & unicuique mandata dedit de proximo suo. Viæ ipsorum sunt illi manifestæ, nec prætereunt aspectum vultûs ejus. Omnibus gentibus imposuit principes, pars autem Domini est Israel.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

29 30 31 ... *Nec transgrediuntur imperium ejus in æternum. Post has verò conditas, terram intuitus, benedixit ei cunctisque proventibus ejus, Produxitque super ejus superficiem omne vitâ præditum, & cuncta eorum exercitia in eadem recondit.*

CAP. XVII.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ... *PRæterea creavit Adam è limo terræ, Quem ad eandem reducturus est. Et divisit hominibus dies numeratos quibus manerent, & rebus omnibus præfecit illos: Induit eos fortitudine per sapientiam suam, & timorem ac pavorem addidit eis: Injecitque terrorem eorum in omne carneum, in jumenta & volatilia. Sapientiâ & intellectu replevit corda eorum, & bonum ac malum videre fecit eos: Et creavit eis ora, linguas, oculos, manus, nares, & aures, quibus perciperent quicquid illis ex operum suorum potentia declararet: Ut miracula ipsius intelligerent, & timorem ejus in mundo narrarent, Et nomen ejus purum laudarent. Proposuit eis pactum suum, & legem vitæ pronuntiavit eis: Statuit eis testamentum sempiternum, & judicia sua ostendit illis. Et viderunt gloriam majestatis ejus, & augustissimum eloquium ejus audierunt. Et præcepit eis, & allocutus est eos, Et interdixit illis fraudem ac dolum, & mutuam mandavit eis clementiam. Viæ illorum clarè patent ante ipsum, nec latet eum ullum secretum, Neque iniquitas omnium principum. Filios autem Israelis suam fecit portionem.*

Versio VULG. LAT.

16 Et omnia opera illorum velut Sol in conspectu Dei : & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, &
18 omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. Eleëmosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi
19 pupillam conservabit : Et posteà resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & con-
20 vertet in interiores partes terræ. Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, &
21 destinavit illis sortem veritatis. Convertere ad Domi-
22 num, & relinque peccata tua : Precare ante faciem Do-
23 mini, & minue offendicula. Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem :
24 Et cognosce justitias & judicia Dei, & sta in sorte pro-
25 positionis, & orationis altissimi Dei. In partes vade secu-
26 li sancti, cum vivis & dantibus confessionem Deo. Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere.
27 A mortuo quasi nihil, perit confessio. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriabe-
28 ris in miserationibus illius. Quàm magna misericordia
29 Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad se ! Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est
30 immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placue-
runt. Quid lucidius Sole ? & hic deficiet. Aut quid ne-
31 quius quàm quod excogitavit caro & sanguis ? & hoc arguetur. Virtutem altitudinis cœli ipse conspicit : & omnes homines terra & cinis.

CAP. XVIII.

1 Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus so-
2 lus justificabitur, & manet invictus rex in æternum. Quis sufficit enarrare opera illius ?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 (ϑ) Ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον αὐτοῦ, † καὶ οἱ
17 ὀφθαλμοὶ (ι) αὐτοῦ ἐνδελεχῶς ἐπὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. † Οὐκ ἐκρύ-
βησαν αἱ ἀδικίαι αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ, † καὶ πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν
18 ἔναντι κυρίου. † Ἐλεημοσύνη ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μεθ' ἑαυτοῦ, † καὶ
χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην σωτηρίου. † Μετὰ ταῦτα ἐξαναστή-
19 σει καὶ ἀνταποδώσει αὐτοῖς, † καὶ τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν εἰς κε-
φαλὴν (κ) αὐτῶν ἀποδώσει. † Πλὴν μετανοοῦσιν ἔδωκεν ἐπάνοδον,
20 † καὶ παρεκάλεσεν ὀλιγοψύχους ὑπομονήν. † Ἐπίστρεφε ἐπὶ κύριον
21 καὶ ἀπόλειπε ἁμαρτίας, † δεήθητι πρόσωπον καὶ σκάνδαλον πρόσ-
22 κομμα. † Ἐπίστρεφε ἐπὶ ὕψιστον, καὶ ἀποστρέφου ἀπὸ ἀδικίας, † καὶ
23 σφόδρα μίσησον βδέλυγμα. † Ὑψίστῳ τίς αἰνέσει ἐν ᾅδου;
† Ἀντὶ (λ) ζώντων καὶ ζώντων καὶ διδόντων ἀνθομολόγησιν.
† ἀπὸ νεκροῦ ὡς μηδὲ ὄντος ἀπόλλυται ἐξομολόγησις. † Ζῶν καὶ
ὑγιὴς αἰνέσει τὸν κύριον. † Ὡς μεγάλη ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ κυρίου, † καὶ
ἐξιλασμὸς τοῖς ὁσιοστρεφοῦσιν ἐπ' αὐτόν; † Οὐ γὰρ δύνανται πάντα
ἐν ἀνθρώποις, ὅτι οὐκ ἀθάνατος (μ) υἱὸς ἀνθρώπου. † Τί φω-
τεινότερον ἡλίου; καὶ τοῦτο ἐκλείπει. † καὶ (ν) πονηρὰ ἐνθυμηθή-
σεται (ξ) σὰρξ καὶ αἷμα. † Δύναμιν ὕψους ὄψεται αὐτὸς ἐπισκεπτόμενος,
καὶ (ξ) οἱ ἄνθρωποι πάντες γῆ καὶ σποδός.

MS. A. (ϑ) Πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ (ι) αὐτῶν (κ) αὐτοῦ (λ) ζώντων
καὶ διδόντων (μ) ὁ υἱὸς (ν) πονηρὸν (ξ) σὰρξ (ξ) ἄνθρωποι

ΚΕΦ. ιη'.

1 † Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ πάντα κοινῇ. † κύριος μόνος
2 δικαιωθήσεται. † (α) Οὐδενὶ ἐξαγγεῖλαι τὰ ἔργα αὐτοῦ.

MS. A. (α) Οὐδενί

Omnia opera eorum velut Sol in conspectu 16
ejus : & oculi ejus sine intermissione in
vias eorum. Non sunt absconsæ injustitiæ 17
illorum ab eo : & omnia peccata eorum
in conspectu Domini. Eleemosyna viri, quasi 18
signaculum cum ipso : & gratiam hominis,
quasi pupillam conservabit. Posteà resurget, & 19
retribuet illis : & retributionem eorum in ca-
put ipsorum reddet. Veruntamen pœnitentibus 20
dedit reditum, & confirmavit deficientes sub-
stinentiâ. Convertere ad Dominum, & relinque 21
peccata : Precare ante faciem, & minue offen- 22
diculum. Revertere ad Altissimum, & avertere 23
ab injustitia, & valdè odito execrationem. Al- 25
tissimo quis laudè dicet in inferno? Pro viven- 26
tibus, (b) & viventibus, & dantibus vicissim
confessionem. A mortuo, tanquam eo qui non est,
perit confessio : Vivus, & sanus laudabit 27
Dominum. Quàm magna misericordia Domini, 28
& propitiatio convertentibus se ad eum? Non
enim omnia possunt esse in hominibus : quoniam 29
non est immortalis filius hominis. Quid luci- 30
dius Sole? & hoc deficit: (c) & malus excogi-
tabit carnem, & sanguinem. Virtutem altitudinis 31
cœli ipse conspicit : & omnes homines terra, &
cinis.

CAP. XVIII.

Qui vivit in æternum; creavit omnia (a) si- 1
mul. Dominus solus (b) justificabitur. Nemini 2
potestatem fecit enarrandi opera ipsius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 * ܟܠ ܥܒܕܝܗܘܢ ܐܝܟ ܫܡܫܐ ܩܕܡ ܥܝܢܝ ܡܪܝܐ. ܘܥܝܢܝܗ ܒܟܠ ܫܥܐ ܒܐܘܪܚܬܗܘܢ.
17 ܠܐ ܐܬܟܣܝܘ ܡܢܗ ܥܘܠܬܗܘܢ. ܘܟܠ ܚܛܗܝܗܘܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ. * ܠܐ ܚܫܝܒ ܠܗ ܥܠ ܥܘܠܬܗ ܕܐܝܫ.
18 ܘܟܠ ܚܛܗܝܗܘܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ. * ܨܕܩܬܐ ܕܓܒܪܐ ܐܝܟ ܟܝܣ ܥܡܗ. ܘܐܝܟ ܒܒܐ ܕܥܝܢܐ ܢܛܪ ܠܗ.
ܘܐܝܟ ܫܘܓܪܐ ܢܬܬܠ ܠܗ. ܘܒܣܘܦ ܢܩܘܡ ܘܢܦܪܥ ܠܗܘܢ ܓܡܠܗܘܢ. ܘܢܗܦܟ ܠܗܘܢ ܠܬܚܬ ܐܪܥܐ.
19 ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ. ܘܠܟܠ ܚܕ ܘܚܕ ܡܫܠܡ ܠܗ ܓܡܠܗ.
20 ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ. * ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ.
21 ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ. * ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ.
23 ܥܡ ܟܠ ܚܝܐ ܕܠܐ ܡܬܝ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ. ܘܟܠ ܚܛܗܝܗܘܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ. * ܥܡ ܟܠ ܚܝܐ ܕܠܐ ܡܬܝ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ.
26 ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ. * ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ.
27 ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ. * ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ.
28 ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ. * ܘܠܡܬܒܥܝ ܬܘܒܬܐ ܝܗܒ ܘܐܬܬܩܢ ܠܗܘܢ ܕܠܐ ܢܬܟܫܠܘܢ.
29 ܟܠ ܥܒܕܝ ܕܐܠܗܐ ܥܡ ܟܠ ܒܪ ܐܢܫ ܐܝܟ ܕܐܢ ܡܫܬܒܚ ܠܗ ܒܬܫܒܘܚܬܐ. ܘܒܬܘܕܝܬܐ ܡܫܬܒܚ ܠܫܡܗ. * ܡܢ ܠܐ ܢܫܒܚ ܠܐܠܗܐ ܒܚܝܐ ܘܡܝܬܐ.
ܒܥܕܢ ܒܝ ܟܠܗ. ܘܟܠ ܟܬܒ ܡܬܟܬܒ ܒܗܢܐ ܢܬܩܪܐ ܒܗܢܐ ܡܦܩܕ.

3 * ܡܛܠܠ ܡܢ ܢܫܬܒܚ ܠܗ ܕܥܒܕ ܛܒ ܥܒܕ. ܘܡܢ ܢܫܬܒܚ ܠܗ ܕܥܒܕ ܫܪܝܪ ܥܒܕ ܫܪܝܪ.
2 ܟܠ ܥܒܕ ܕܐܠܗܐ ܡܫܬܒܚ ܠܗ. * ܟܠ ܥܒܕ ܕܐܠܗܐ ܡܫܬܒܚ ܠܗ ܕܥܒܕ ܛܒ ܥܒܕ.

Omnes earum actiones ut sol patent ante 16
ipsum, omnesque cogitationes earum apertæ
sunt ei. Earundem culpæ non latent eum, sed 17
peccata omniũ hominum scripta sunt in con-
spectu ipsius. Justitia omnium hominum obsi- 18
gnata est, ac penes ipsum reposita : & bene-
ficium omnium hominum tanquam pupilla
oculi asservatur in conspectu ipsius. Post hæc
autem apparebit, & retribuet eis eorumque 19
scelera in caput ipsorum regeret. Verùm
pœnitentibus pœnitentiam concedet, omnes- 20
que justis noxios disperdet. Revertimini ad 21
Dominum, & revertemini ab exitio : Re-
trahite vos à peccando, & ne ad iram conci-
tetis. Quod est enim oblectamentum Deo 23
in his omnibus qui perierunt in mundo, pro
iis qui vivunt, ac reddunt illi gratiarum acti-
onem ? Quàm copiosæ sunt miserationes Dei 26
parcentis iis qui reverturtur ad ipsum ! Non 27
enim ita fit inter homines, neque cogitatio
ejus similis est cogitationibus filiorum carnis.
Sole diem deserente, generantur subinde te- 28
nebræ : ejusmodi est homo qui voluntatem
suam minimè domat, eò quòd caro sit ac san-
guis. Virtutes cœli judicat Deus, etiam si- 29
lios carnis, qui pulvis ciníque sunt.

CAP. XVIII.

Opera ipsius quis indicare possit ? aut quis 3
enumeret egregia ipsius facinora ? Totus 2
mundus est simul examinandus, solus autem
Dominus innocens est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 * جَمِيعُ أَعْمَالِهِمْ سَاكِنَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ الشَّمْسِ * وَبَيَاهِمْ ظَاهِرٌ بَيْنَ يَدَيْهِ * لَا يَخْفَى
17 عَلَيْهِ خَافِيَةٌ مِنْ ذُنُوبِهِمْ * وَخَطَايَا جَمِيعِ بَنِي ٱلْبَشَرِ مَحْصِيَّةٌ عِنْدَهُ * وَإِحْسَانُ جَمِيعِ ٱلنَّاسِ
18 مَحْرُومٌ عِنْدَهُ * وَمَعْرُوفُ جَمِيعِ ٱلنَّاسِ وَجَزَاؤُهُمْ مِثْلُ حَافِظِ ٱلْعُيُونِ مَحْفُوظٌ عِنْدَهُ * وَفِي
19 ٱلْيَوْمِ ٱلْآخِرِ يَظْهَرُ * وَيُجَازِيهِمْ بِأَعْمَالِهِمْ وَيُعَاقِبُ مُجَازَاتِهِمْ بِذُنُوبِهِمْ * وَهُلْكُ ٱلَّذِينَ يَتُوبُونَ
20 ٱلصَّدِيقِينَ * تُوبُوا إِلَى ٱللهِ يَا جَمِيعَ مَعَاشِرِ ٱلنَّاسِ * فَيُوَفِّيكُمْ مِنَ ٱلْهَلَكَةِ * ٱرْجِعُوا عَنْ
21 سُوءِ أَعْمَالِكُمْ * وَٱجْتَنِبُوا سَخَطَ ٱلرَّبِّ * لِأَنَّ مَاذَا يَنْتَفِعُ ٱلرَّبُّ مِمَّنْ يُهْلِكُ نَفْسَهُ هَوَاهُ * بَدَلَ
23 ٱلَّذِينَ هُمْ أَحْيَاءٌ يُمَجِّدُونَ ٱسْمَهُ وَيَذْكُرُونَهُ * مَا أَكْثَرَ عِطَفَ ٱللهِ وَرَحْمَتَهُ * ٱلْمُتَجَاوِزِ عَنِ
26 ٱلتَّائِبِينَ إِلَيْهِ * لَيْسَ فِي ٱلنَّاسِ شِبْهُ هٰذَا * وَفِكْرُ يَشْبَهُ فِكْرَ ٱلْخَالِقِ * كَأَنَّهُ إِذَا أَعْرَبَتِ
27 ٱلشَّمْسُ مِنَ ٱلنَّهَارِ صَارَ مُظْلِمًا * كَذٰلِكَ ٱلرَّجُلُ ٱلَّذِي يَحْمِلُ غَضَبَهُ * لِأَنَّهُ لَحْمٌ وَدَمٌ * وَإِنَّ
29 ٱللهَ تَعَالَى أَبْهَا مِنْ أَجْنَادِ ٱلسَّمَاءِ * وَٱلنَّاسِ أَيْضًا ٱلَّذِينَ هُمْ تُرَابٌ وَرَمَادٌ *

3 * ٱلْفَضْلُ ٱلنَّامِسُ عَشَرَ * * مَنْ يَقْدِرُ أَنْ يُظْهِرَ أَعْمَالَهُ * وَمَنْ يُحْصِي
2 كُنْهَ عَجَائِبِهِ * يَبْلَى جَمِيعُ ٱلْعَالَمِ * وَيَصِيرُ ٱلْغَلَبَةُ لِلهِ ٱلْقَهَّارِ وَحْدَهُ *

Omnia ipsorum opera manent coram eo 16
solis instar, & conscientiæ illorum ante
ipsum patescunt. Nulla eorum crimina 17
vel abditissima latent eum, sed omnium
hominum peccata numerata sunt apud
ipsum: Et benefactum omnium hominũ 18
penes eum obsignatum est cautéque custo-
ditum ; & omnium hominum beneficium
atque præmium, ut oculorum pupillæ,
apud eum asservatur : postremóq; die ap-
parebit, & pro suis operibus rependet
eis, & in transgressionem eorum pro sin-
gulorum culpis animadvertet. Et eos 19
perdet qui nocent justis. Convertimini 20
ad Deum ô omnes hominũ cœtus, ut vos
servet ab interitu. Recedite ab iniquita- 21
te operum vestrorũ, et iram Domini effu-
gite. Quod enim percipit Dominus emo- 23
lumentũ ex eo qui animam suam suâpte
perdit voluntate, pro his qui viventes
nomen ejus glorificant, ejusq; recordan-
tur ? Quàm copiosa est commonitio & 26
misericordia Dei, qui ad ipsum rever-
tentibus dimittit ! Nil tale reperitur in- 27
ter homines, neque cogitatio similis co-
gitationi creatoris. Quemadmodũ dies 28
occidente sole fit tenebrosus, pari modo
homo qui suam servat iram, eo quòd ca-
ro sit ac sanguis. Deus autem excelsus 29
clarior est militibus cœli, simul ac homi-
nibus qui pulvis sunt ac cinis.

CAP. XVIII.

Quis patefacere potest facta ipsius? 3
& multitudinem mirabilium ejus quis
recenseat ? Totus mundus corrumpe- 2
tur, & soli Deo triumphatori manebit
victoria.

Versio VULG. LAT.

3 Quis enim investigabit magnalia ejus ? Virtutem autem
4 magnitudinis ejus quis enuntiabit ? aut quis adjiciet enar-
5 rare misericordiam ejus ? Non est minuere, neque adji-
6 cere, nec est invenire magnalia Dei. Cùm consummaverit homo, tunc incipiet : & cùm quieverit, aporiabi-
7 tur. Quid est homo, & quæ est gratia illius ? & quid est
8 bonum, aut quid nequam illius ? Numerus dierum hominum ut multùm centum anni : quasi gutta aquæ maris deputati sunt : & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in
9 die ævi. Propter hoc patiens est Deus in illis, & effun-
10 dit super eos misericordiam suam. Vidit præsumptionem cordis eorum quoniam mala est, & cognovit subversio-
11 nem illorum quoniam nequam est. Ideò adimplèvit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.
12 Miseratio hominis circa proximum suum : misericordia
13 autem Dei super omnem carnem. Qui misericordiam ha-
14 bet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum. Miseretur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in
15 judiciis ejus. Fili, in bonis non des querelam, & in omni
16 dato non des tristitiam verbi mali. Nónne ardorem re-
17 frigerabit ros ? sic & verbum melius quàm datum. Nónne ecce verbum super datum bonum ? sed utraque cum
18 homine justificato. Stultus acriter improperabit : & da-
19 tus indisciplinati tabescere facit oculos. Ante judicium
20 para justitiam tibi, & antequàm loquaris disce. Ante languorem adhibe medicinam, & ante judicium interroga teipsum, & in conspectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 †Καὶ τίς (β)ἐξιχνιάσῃ τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ ; †Κράτος μεγαλωσύνης
4 αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσεται ; † καὶ τίς προσθήσῃ ἀναγγεῖλαι τὰ
5 ἐλέη αὐτοῦ ; †-Οὐκ ἔστιν ἐλαττῶσαι οὐδὲ προσθεῖναι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξ-
6 ιχνιάσαι τὰ θαυμάσια τοῦ κυρίου. †Ὅταν συντελέσει ἄνθρωπος
7 τότε(γ)ἄρξεται, †καὶ ὅταν παύσῃ τότε(δ)ἀπορηθήσεται. †Τί ἄνθρω-
8 πος, καὶ τί ἡ χρῆσις αὐτοῦ ; † τί τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ, καὶ τί τὸ κακὸν αὐτοῦ ;
†Ἀριθμὸς ἡμερῶν ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη ἐὰν ᾖ. † ὡς σταγὼν ὕδατος
ἀπὸ θαλάσσης καὶ ψῆφος ἄμμου, †ἔτη ὀλίγα ἔτη ἐν ἡμέρᾳ αἰῶνος.
9 †Διὰ τοῦτο ἐμακροθύμησε κύριος ἐπ' αὐτοῖς, †καὶ ἐξέχεεν ἔπ' αὐ-
10 τοὺς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. † Εἶδε καὶ ἐπέγνω † κατατροφὴν αὐτῶν ὅτι
11 πονηρά, † Διὰ τοῦτο ἐπλήθυνε † ἐξιλασμὸν αὐτοῦ. †Ἔλεος ἀν-
12 θρώπου ἐπὶ † πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα,
13 † Ἐλέγχων καὶ παιδεύων καὶ διδάσκων † καὶ ἐπιστρέφων ὡς ποιμὴν
14 τὸ σοφιστὸν αὐτοῦ. † Τοὺς συνεχομένους παιδείαν (ε) ἐλεεῖ, † καὶ
15 τοὺς κατανοοῦντας ἐπὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ. † Τέκνον, ἐν ἀγαθοῖς
16 μὴ σῷς μῶμον, † καὶ ἐν πάσῃ δόσει λύπην λόγων. † Οὐχὶ καύ-
17 σωνα ἀναπαύσει δρόσος ; †ἔτος κρείττων λόγος ἢ δόσις. (ζ) Οὐκ
ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν ; † καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ ὁσίῳ.
18 †Μωρὸς ἀκαίρως ὀνειδιεῖ, † καὶ δόσις βασκάνου ὀπτάνει
19 ὀφθαλμούς. † Πεινῶν λαβῆσαι μάνδανε, Καὶ πρὸ ἀῤῥωστίας θερά-
20 πευε. † πρὸ κρίσεως ἐξέτασε σαυτόν, † καὶ ἐν ὄψει ἐπιστοπῆς
21 ἐξηγήσεις(η) ἐξιλασμόν. † Πρὶν ἀῤῥωστῆσαί σε ταπεινώθητι, †καὶ
ἐν κρατεῖ ἁμαρτημάτων δεῖξον ἐπιστροφήν.

MS. A.(β) ἐξιχνιάσῃ (γ)*ἄρξεται, (δ)ἀπορηθήσεται. (ε) ἐλεᾷ,
(ζ) Οὐχ (η) ἱλασμόν.

Et quis investigabit magnalia ejus ? Virtutem 3
magnitudinis ejus quis enumerabit ? & quis 4
adjiciet enarrare misericordias ejus ? Non est 5
minuere, neque adjicere : & non est investigare
mirabilia Domini. Cùm consummaverit homo; 6
tunc incipit : & cùm quieverit, tunc dubitabit.
Quid est homo, & quid usus ejus ? Quid est bo- 7
num ejus, & quid malum ejus ? Numerus die- 8
rum hominis, ut multùm, centum anni. Sicut
gutta aquæ maris, & calculus arenæ ; (c) sic
exigui anni in die ævi. Propter hoc patiens fuit 9
Dominus *in illis : & effudit super eos misericor-*
diâ suâ. Vidit, & cognovit subversionem eorum, 10
quoniam mala est : Ideò multiplicavit propitia- 11
tionem suam. Miseratio hominis circa proxi- 12
mum suum : misericordia autem Domini super
omnem carnem, Corripiens, & erudiens, & do- 13
cens, & convertens, quasi pastor gregem suum.
Misetetur excipientium doctrinam, & eorum 14
qui festinant ad judicia ipsius. Fili, in bonis ne 15
des querelam, & in omni dato tristitiam (d) ver-
borum. Nónne ardorem refrigerabit ros ? sic 16
verbum melius, quàm datum. Nónne ecce ver- 17
bum super datum bonum ? & utraque apud ho-
minem (e) gratiosum. Stultus acriter impro- 18
perabit : & datus invidi tabescere facit oculos.
Antequàm loquaris ; disce : Et ante languorem 19
adhibe medicinam. Ante judicium interroga te 20
ipsum : & in hora visitationis invenies propi-
tiationem. Ante languorem humilia te : & in 21
tempore peccatorum ostende conversionem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * حصحصه حنبه ونعم حنبه حنبه. ولا نعمه حنبه. * حنبه ونعم حنبه
7 حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
8 حنبه. * وصحصه حنبه وصحصه حنبه ونعم حنبه. وصحصه حنبه.
9 حنبه. وصحصه حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. وصحصه حنبه.
10 حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. * وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
11
12 حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. * وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
13
14 حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
15 حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
16 حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
17
18 حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
19 حنبه. * وصحصه حنبه ونعم حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
20 حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه. * وصحصه حنبه.
21 حنبه. وصحصه حنبه. وصحصه حنبه. * وصحصه حنبه. وصحصه حنبه.
وصحصه حنبه.

Cùm absolverint homines, tum incipiunt : & 6
si redeant, (hoc est, iteratò inchoënt,) obstu-
pescunt. Quid sunt homines ? et quid jactura, 7
quídve emolumentũ ipsorũ ? quid beneficiũ,
quídve maleficium eorum ? Et verò nume- 8
rus ætatis hominis, cùm plurimùm vixerit,
centum sunt anni ; quasi uterculum è mari
haurires, & ut ex arena calculus. Mille anni
in seculo præsenti non sunt comparandi uni 9
diei seculo justorum. Propterea longani-
mus est erga illos, & suam super eos miseri-
cordiam effundit. Quia novit finem eorum 10
malum esse futurum ; Idcircò sæpiùs parcit 11
eis. Misericordia hominis est erga proxi- 12
mum suum carnalem : Misericordia verò 13
Dei erga omnia opera sua. Sapientes reddit 14
illos, erudit, ac docet, attrectatque velut pa-
stor bonus qui pascit gregem suum. Fœlices 15
eos qui sperant miserationes ejus, quíque ju-
dicia ejus approbant. Fili mi, benefacien- 16
tem proximo suo ne prohibeas : & in eum
qui dat, ne malus esto oculus tuus. Nam 17
quemadmodum pluvia cessare facit æstum,
ita sermo donationem revocat. Est enim ser- 18
mo bonus qui dono præstantior est ; utrumq;
verò est officii hominum beneficorum. Stul- 19
tus enim exprobrat antequàm beneficium
conferat : munus impii officit oculis. Pri- 20
usquàm pugnes, quære tibi adjutorem : &
priusquàm ægrotes, quære tibi medicum. An- 21
tequàm adveniat tibi adversitas, ora ; & tem-
pore adversitatis reperies eam, (nempe, ora-
tionem) & favebit tibi.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * في قناء حقب الناس يحيي حقب آخر * وان تابوا الي الله * ما الناس وما خطرهم * وما صنيعهم
7 وما ربحهم * وما ذا يبلغ من منفعتهم وعقوبتهم * وما خيرهم وما شرهم * عدد سنين الانسان اذا
8 طال عمره مايه سنه * كحال الاخذ لراويه ماء من البحر تكون * وحبه واحده من الرمل *
9 الف عام من هذه الدنيا لا تعادل يوما واحدا من ايام عالم الابرار * فلذلك يطيل لهم في
10 المهل * ويفيض عليهم رحمته * لانه يعلم ان آخر الامم آخر سوء * ولذلك مد لهم في المهل *
11
12 * انما شفقه الانسان على ذي رحمه وقرابته * ورحمه الله واسعه لجميع خلايقه * يحرجهم ويودبهم *
13
14 ويصدهم عن الشر كالراعي المشفق على قطيعه * طوبا للمرحمين رحمته * والقابلين
15 احكامه * يا بني لا تمنع من اراد ان يحسن الي صاحبه * ولا تحسد من يبذل الصدقه فبزيله
16 عن رايه * كما يذهب المطر بالسمايم * وكذلك مسون السوء ترد العطيه * وهاتان الخلتان
17
18 يغير قلب مصطنع معروف * عطيه الجاهل تحجل وتحري * قبل الجهاد اطلب لك عونا *
19
20 قبل ان تمرض واخي الطبيب * قبل ان يصيبك الكرب تضرع وصلي * وفي ساعة الكرب
21 تجده قريبا *

Uno hominum ævo consumpto, alterum 6
succedit ævum, etiamsi ad Deum convertantur. Quid sunt homines, quidve fa- 7
stus eorum ? quid jactura, & quid lucrum
eorum ? quid ex eorum commodo incommo-
doque proveniat ? quid tandem bonum,
quidve malum ipsorum ? Numerus anno- 8
rum hominis, cùm longissima fuerit ætas
ejus, centum sunt anni : sunt velut uterculus aquæ è mari sumptus, & calculus u-
nus ex arena. Mille anni ex hoc mundo
non æquivalent uni diei è diebus seculi
justorum. Idcirco protrahit eis moram, & 9
misericordiam suam profundit in illos.
Quia novit finem scelestorum finem fore 10
miserrimum : Propterea moram protraxit 11
eis. Clementia quidem hominis tendit *in* 12
sibi carnalem & consanguineum suum :
At misericordia Dei amplissima est in o- 13
mnes creaturas suas. Erudit castigátque 14
illas, & à malo retrahit, more pastoris in
gregem suum clementis. Beati misericor- 15
diam ejus sperantes, & judicia ejus ex-
cipientes. O fili mi, proximo benefacere 16
volentem ne prohibeas, neque invideas e-
leemosynam largienti, eúmque à consilio
suo abducas. Ut pluvia ventos calidos 17
abripit, ita pravum consilium donationem
avertit. Utraque autem harum conditio- 18
num mutat animum gratiam conferentis.
Stulti donum verecundiâ pudoréque affi- 19
cit. Ante pugnam pete tibi auxilium : an- 20
tequàm ægrotes familiaritatem ineas cũ
medico. Priusquàm accidat tibi affli- 21
ctio, supplica & precare ; & tempore af-
flictionis vicinum reperies illum.

Versio VULG. LAT.

22 Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad
mortem justificari: quoniam merces Dei manet in æter-
23 num. Ante orationem præpara animam tuam: & noli
24 esse quasi homo qui tentat Deum. Memento iræ in die
consummationis, & tempus retributionis in conversatione
25 faciei. Memento paupertatis in tempore abundantiæ, &
26 necessitatum paupertatis in die divitiarum. A manè usque
ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata
27 in oculis Dei. Homo sapiens in omnibus metuet, & in
28 diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis astutus
agnoscit sapientiam, & invenienti eam dabit confessio-
29 nem. Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt: & in-
tellexerunt veritatem & justitiam, & impluerunt paver-
30 bia & judicia. Post concupiscentias tuas non eas, & à
31 voluntate tua avertere. Si præstes animæ tuæ concupi-
32 scentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne ob-
lecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est com-
33 missio illorum. Ne fueris mediocris in contentione ex
fœnore, & est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus
vitæ tuæ.

CAP. XIX.

1 OPerarius ebriosus non locupletabitur: & qui spernit
2 modica, paulatim decidet. Vinum & mulieres apostata-
re faciunt sapientes, & arguent sensatos:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 † Μὴ ἐμποδίζῃς τ προσεύχαι ἐυχλῶ ἐυκαίρως, † κ μὴ μένῃς
23 ἕως θανάτυ δικαιωθῆναι. † Πρὶν εὔξασθ ἑτοίμασον σεαυτὸν,
24 † κ μὴ γίνυ ὡς ἄνθρωπ πειράζων τ κύριον. † Μνήσθητι ὀργῆς
ἐν ἡμέραις τελευτῆς, † κ καιρὸν ἐκδικήσεως ἐν ἀποστροφῇ προσώ-
25 που. † Μνήσθητι (θ)καιρὸν λιμῶ ἐν καιρῷ πλησμονῆς, † πτωχείαν κ
26 ἔνδειαν ἐν ἡμέραις πλούτυ. † Ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας μετα-
27 βάλλει καιρὸς, † κ πάντα ὀξὺ ταχινὰ ἔναντι κυρίυ. † Ἄνθρωπ
σοφὸς ἐν παντὶ ἐυλαβηθήσεται, † (ι) κ ἐν ἡμέραις ἁμαρτιῶν
28 φυλάξει ἀπὸ παραμελείας. † Πᾶς συνετὸς ἔγνω σοφίαν, κ τοῖς
29 ἐυρίσκυσιν αὐτὴν δέδωκεν ἐξομολόγησιν. † Συνετοὶ ἐν λόγοις κ ἀν-
τὶ ἐσοφίσαντο, † κ ἀνώμβρησαν (κ) παροιμίας ἀκριβεῖς.
30 Ἐγκράτεια ψυχῆς. † Ὀπίσω τ ἐπιθυμιῶν Cυ μὴ
31 πορεύυ, † κ ἀπὸ τ ὀρέξεών Cυ (λ)κωλύυ. † Ἐὰν (μ) χορηγήσῃς τῇ
ψυχῇ Cυ εὐδοκίαν ἐπιθυμίας, † (ν) ποιήσῃ Cε ἐπίχαρμα τ ἐχ-
32 θρῶν Cυ. † Μὴ εὐφράνῃ ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ, † (ξ) μηδὲ προσδεθῇς
33 συμβολῆ αὐτῆς. † Μὴ γίνυ πτωχὸς συμβολοκοπῶν ὢν δανεισμῷ,
† κ ὑστέρει Coι δέον ἐν (ο)μβρυσπείῳ.

MS. A. (θ)χῖ καιρὸν λιμῶ ἐν ἡμέραις πλησμονῆς, (ι) ἐν ἡμέραις
(κ)* ἐν παροιμίας (λ) *μὴ κωλύυ. (μ) εὐδοκήσῃς τῇ (ν) ποιήσῃς
ἐπίχαρμα (ξ) μὴ προσδεθῇς συμβολῆς αὐτῆς. (ο) μ[illegible]σίπῳ.

ΚΕΦ. ιθ'.

1 † Ἐργάτης μέθυσος ὐ πλουτισθήσεται, † ὁ ἀξυθενῶν τὰ ὀλίγα χῖ
2 μικρὸν πεσεῖ. † Οἶνο κ γυναῖκες ἀποστήσυσι συνετούς,

Non impediaris (f) reddere votum tempestivè: & non verearis usque ad mortem justificari. Ante (g) orationem præpara te ipsum, & noli sis quasi homo, qui tentat Dominum. Memento iræ in die consummationis, & tempus vindictæ in conversione faciei. Memento temporis famis in tempore saturitatis; paupertatis, & necessitatis in diebus divitiarum. A manè usque ad vesperam mutatur tempus: & omnia sunt citata in oculis Domini. Homo sapiens in omnibus metuet: & in diebus peccatorum attendet à delicto. Omnis intelligens novit sapientiam: & invenienti eam dabit confessionem. Sensati in verbis, & ipsi sapienter egerunt, & emiserunt quasi imbrem proverbia exquisita. CONTINENTIA ANIMÆ. *Post concupiscentias tuas non eas; & à desideriis tuis avertere. Si præstes animæ tuæ beneplacitum concupiscentiæ, faciet te gaudium inimicorum tuorum. Ne oblecteris in multa epulatione, neque alligeris (h) commissioni ejus. Non fias pauper de symbolis comessans ex fœnore: & nihil tibi est in sacculo.*

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabitur: qui spernit modica, paulatim decidet. Vinum & mulieres apostatare facient sapientes:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 * ܩܕܡ ܕܬܬܪ ܨܠܝ ܘܬܫܥ * ܘܩܕܡ ܕܠܐ ܬܫܡ ܒܕܪ ܒܨܕܩܬܐ * ܠܐ ܬܚܘܪ ܐܦܝܟ ܕܢܦܠ
23 ܥܠܝܟ ܒܬܘܒܬܐ * ܘܠܐ ܬܥܩܠ ܥܕ ܕܢܢܙܠ ܒܟ ܟܪܒܐ ܘܥܩܒ * ܠܐ ܬܘܩܦ ܘܬܗܘ ܠܗ ܠܡܦܢܐ ܡܢ ܚܛܝܬܟ *
24 ܘܐܕܟܪ ܕܡܘܬܐ ܘܩܦ ܥܠ ܪܫܟ * ܬܡ ܕܟܪܘܢܟ * ܘܠܐ ܬܗܘܐ ܐܝܟ ܓܒܪܐ ܕܡܚܐ ܠܒܝܬܗ * ܘܠܐ ܬܥܒܕ ܒ
25 ܚܛܝܬܐ * ܠܡܢܐ ܕܠܐ ܬܫܒܩ ܡܢ ܩܕܡ * ܐܕܟܪ ܕܪܓܙܐ ܒܣܘܦ ܥܒܕ ܗܘ ܒܐܚܪ ܚܛܝܬܐ * ܘܒ
26 ܫܥܬ ܥܩܬܐ ܠܐ ܬܣܛܐ ܐܠܗܐ ܡܢܟ ܦܢܝܗ * ܐܕܟܪ ܟܦܢܐ ܒ ܝܡܝ ܫܒܥ * ܘܥܪܒܬܐ ܘܟܦܢܐ ܒ ܝܡܝ
27 ܥܠܡܐ * ܕܐܢ ܙܒܢܐ ܡܫܚܠܦ ܒܝܢ ܨܦܪܐ ܘܪܡܫܐ * ܟܠ ܗܠܝܢ ܥܒܕܐ ܫܦܝܪ ܩܕܡ ܐܠܗܐ
28 ܘܒܥܠ ܕܝܢܐ * ܘܟܠܒܐ ܕܚܙܐ ܒܥܝܢ ܗܠܝܢ ܟܠܗܘܢ * ܘܠܐ ܢܫܬܩ ܡܫܒܪ ܝܡܝ ܥܠܡ *
29 ܚܟܡܬܐ ܟܠ ܕܝ ܥܩܠ * ܘܣܟܪ ܠܝܠܦܐ * ܡܗܝܪܝܢ ܘܣܟܪ ܠܝܠܦܐ ܒܚܟܡܬܐ ܘܒܝܠܦܢܐ ܡܬܪܒܝܢ ܥܩܠ *
30 ܘܡܝܕܥܝܢ ܦܫܪ ܡܬܠܐ ܠܡܠܦܢܐ * ܘܡܠܠ ܚܟܡܬܐ ܘܝܠܦܢܐ ܕܢܦܫ * ܐ ܒܪܝ ܠܐ ܬܫܒܩ ܡܢ ܬܐܒ
31 ܢܦܫܟ * ܕܠܡܐ ܬܗܘܐ ܟܡܢ ܕܡܣܒ ܠܒܥܠ ܒܝܬ ܥܠ ܐܝܕ ܒܥܠ ܒܝܬ ܐܝܕ ܢܦܫ * ܠܐ ܬܦܪܚ ܒܟܠ
32 ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ * ܕܠܡܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܝܢ ܡܢ ܕܡܣܟܢ ܠܐ ܬܬܪܘܐ ܒܟܠ ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ * ܠܐ
33 ܬܗܘܐ ܡܣܟܝܢ ܡܢ ܕܡܣܟܢ ܠܐ ܬܬܪܘܐ ܒܟܠ ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ * ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܝܢ ܡܢ ܕܡܣܟܢ
34 ܠܐ ܬܬܪܘܐ ܒܟܠ ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ * ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܝܢ ܡܢ ܕܡܣܟܢ ܠܐ ܬܬܪܘܐ ܒܟܠ ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ *
1 ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܝܢ ܡܢ ܕܡܣܟܢ ܠܐ ܬܬܪܘܐ ܒܟܠ ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ * ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܝܢ ܡܢ ܕܡܣܟܢ
2 ܠܐ ܬܬܪܘܐ ܒܟܠ ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ * ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܣܟܝܢ ܡܢ ܕܡܣܟܢ ܠܐ ܬܬܪܘܐ ܒܟܠ ܕܝ ܡܬܬܝܗܒ ܠܟ *

Antequàm impingas, ora & precare: & antequàm pecces, da eleemosynam. Ne desistas auferre peccata tua, & ne conniveas usque ad tempus quo tœdio frangaris. Ne morà interponas in convertendo te à peccatis tuis: memento mortẽ non expectare. Priusquã voveas, para votum tuum; & ne sis similis homini tentanti Dominum suum. Scelera perpetrare ne pergas, quoniam præcedentia nondum impunis evasisti. Memento indignationem post omnium peccatorum finem secuturam, & tempore calamitatis non aversurũ à te Deum faciem suam. Memor esto famis in diebꝰ saturitatis, & paupertatis ac inopiæ in diebus divitiarum. A mane ad vesperã tempus præterlabitur, & hæc omnia recta sunt corã Dño. Vir sapiens hæc omnia solicitè perpendet, & in diebus impietatis non timebit malignum. Ad omnẽ sapientẽ spectat docere sapientiã, & ad scientes illam, reddere gratiarũ actionem. Scientes doctrinam, ipsi quoque sapienter se gerent, & ad extremum usque pernoscent verba proverbiorum, & verba sapientiæ, animæque doctrinam. Fili mi, appetitum animi tui ne sequaris, imò à concupiscentia tua cohibe illum. Si enim facias animi tui voluntatem, non differs ab eo qui facit voluntatem inimici sui. Ne delecteris multitudine delitiarum, ne tandem pauper evadas. Ne sis pauper, ebriosus, obscœnus, & loquax, cùm nihil habeas in marsupio tuo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non ditescet, & qui amat carnem, acquiret paupertatem. Vinum & mulier cor lascivum reddunt; & qui scorto adhæret, peribit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

22 * ܩܒܠ ܐܢ ܬܥܬܪ ܨܠܝ ܘܬܫܥ * ܘܩܒܠ ܐܢ ܬܬܡ ܒܕܪ ܒܐ ܨܕܩܗ * ܠܐ ܬܘܚܪ ܐܨܪܐ ܕܢܘܒܟ
23 ܥܠܝܟ ܒܬܘܒܗ * ܘܠܐ ܬܥܩܠ ܚܬܝ ܢܢܙܠ ܒܟ ܐܠܟܪܒ ܘܐܠܥܩܒ * ܠܐ ܬܘܩܦ ܘܩܬ ܠܠܪܓܘܥ ܥܢ ܕܢܘܒܟ *
24 ܘܐܕܟܪ ܐܢ ܐܠܡܘܬ ܘܐܩܦ ܥܠ ܪܐܣܟ * ܬܡ ܬܕܘܪܟ * ܘܠܐ ܬܟܘܢ ܟܐܠܡܚܐܪܒ ܠܪܒܗ * ܘܠܐ ܬܥܘܕ ܦ
25 ܐܠܟܛܐܝܐ * ܠܐܢܟ ܠܢ ܬܒܪܐ ܡܢ ܐܠܐܘܠ * ܐܕܟܪ ܐܢ ܐܠܥܨܒ ܐܡܐ ܢܢܙܠ ܦܝ ܐܚܪ ܐܠܟܛܐܝܐ * ܘܦ
26 ܐܠܫܕܗ ܠܐ ܢܨܪܦ ܐܠܠܗ ܥܢܟ ܘܬܗ * ܐܕܟܪ ܐܠܓܘܥ ܦܝ ܐܝܐܡ ܐܠܫܒܥ * ܘܐܠܥܪܒܗ ܘܐܠܚܐܬ ܦܝ ܐܝܐܡ
27 ܐܠܥܡܐ * ܫܐܢ ܐܠܙܡܐܢ ܢܢܥܝܪ ܡܐ ܒܝܢ ܐܠܨܒܚ ܘܐܠܡܣܐ * ܓܡܝܥ ܗܕܗ ܐܠܚܨܐܠ ܚܣܢ ܡܪܨܗ
28 ܥܢܕ ܐܠܪܒ * ܘܐܠܚܠܡ ܢܪܝ ܒܥܝܢܗ ܗܕܗ ܐܠܐܡܘܪ ܟܠܗܐ * ܘܠܐ ܢܚܦ ܐܠܫܪܝܪ ܐܝܐܡ ܐܠܢܦܩ * ܥܠܡ
29 ܐܠܚܟܡܗ ܟܠ ܕܝ ܥܩܠ * ܘܐܠܣܟܪ ܠܠܥܠܡܐ * ܐܠܡܗܪܘܢ ܘܐܠܪܐܣܟܘܢ ܦܝ ܐܠܥܠܡ ܢܪܕܐܕܘܢ ܐܠܥܩܠ *
30 ܘܢܥܪܘܢ ܬܐܘܝܠ ܐܠܐܡܬܐܠ ܐܠܝ ܐܠܐܢܡܐ * ܘܢܛܩ ܐܠܚܟܡܗ ܘܥܠܡ ܐܠܢܦܣ * ܐ ܒܢܝ ܠܐ ܬܬܒܥ ܫܗܘܐ
31 ܢܦܣܟ * ܠܐܠܐ ܬܨܝܪ ܟܡܢ ܢܥܛܝ ܥܕܘܗ ܐܡܢܝܗ * ܠܐ ܬܦܪܚ ܒܟܬܪ ܐܠܠܕܐ * ܠܐܠܐ ܬܟܘܢ
32 ܦܩܪܐ * ܐܕܐ ܟܢܬ ܡܣܟܝܢܐ ܦܠܐ ܬܟܘܢ ܡܣܪܦܐ * ܘܠܐ ܬܟܘܢ ܟܬܪ ܐܠܫܪܒ ܘܟܬܪ ܐܠܟܠܐܡ *
33 ܐܕ ܠܝܣ ܦܝ ܟܣܟ ܫܝ *
34 ܐܠܦܨܠ ܐܠܬܐܣܥ ܥܫܪ *
ܐܠܦܐܥܠ ܐܠܣܟܝܪ ܠܐ ܢܥܩܠ * ܘܢܕܠ ܒܐܠܦܩܪ ܡܢ ܐܥܬܒܗ ܐܠܪܒܐ * ܐܠܚܡܪ ܘܐܠܡܪܐܗ ܢܠܗܒܐܢ ܐܠܩܠܒ *
ܘܡܢ ܠܨܩ ܒܐܠܙܢܝܗ ܢܗܠܟ *

Priusquàm impingas, ora & supplica; et priusquàm culpam committas, ad eleemosynam accurre. Ne differas auferre culpas tuas à te per pœnitentiam, & ne torpescas quoadùsque irruat in te calamitas & supplicium. Ne moram facias convertendi te à culpis tuis, & memento mortem capiti tuo imminere. Vota tua persolve, & ne similis sis pugnanti contra Dominum suum. Et ne redeas ad peccata, quia nequaquam justificatus es à prioribus. Memento iram ad extremum peccatorũ venturam, & tempore adversitatis non aversurum à te Deum faciem suam. Recordare famis in diebus saturitatis, & peregrinationis ac egestatis in diebus divitiarum. Tempus enim mutatur inter matutinũ & vesperam. Omnes istæ vivendi rationes probatæ gratæque sunt apud Dominum: Et cordatus hæc omnia suis oculis videbit, nec reformidabit improbum diebus impietatis: Imbue sapientiâ omnem judicio præditum, & eruditos gratiarum actione. Periti ac firmi in scientia majorem acquirent prudentiam, & proverbiorum interpretationem ad finem usque discent unà cum sapientia animæque doctrina. O fili mi, ne sectaris cupiditates animæ tuæ, Ne fias velut is qui tradit inimico voluntatem suam. Ne gaudeas de multitudine delitiarum, ne pauper evadas. Cùm fueris pauper, ne fis prodigus; nec ames multitudinem potûs ac multitudinem verborum, cùm nihil fuerit in marsupio tuo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non erit prosper, & paupertate deprimetur quem scortatio delectat. Vinum & mulier cor inflammant; & qui adhæserit meretrici, peribit.

Versio VULG. LAT.

3 Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo & ver-
4 mes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum majus,
& tolletur de numero anima ejus. Qui credit citò, levis
corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam su-
5 am, insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate, denotabitur:
& qui odit correptionem, minuetur vitâ: & qui odit loqua-
6 citatem, extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam,
7 pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur. Ne
8 iteres verbum nequam, & durum, & non minoraberis. Ami-
co & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi de-
9 lictum, noli denudare. Audiet enim te, & custodiet te, &
quasi defendens peccatũ odiet te, & sic aderit tibi semper.
10 Audîsti verbum adversùs proximum tuum? commoriatur in
11 te, fidens quoniam non te dirumpet. A facie verbi parturit
12 fatuus, tanquam gemitus partûs infantis. Sagitta infixa fe-
13 mori carnis, sic verbum in corde stulti. Corripe amicum, ne
fortè non intellexerit, & dicat; Non feci: aut si fecerit, ne
14 iterùm addat facere. Corripe proximum, ne fortè non dixe-
15 rit: & si dixerit, ne fortè iteret. Corripe amicum: sæpè
16 enim fit commissio. Et non omni verbo credas: est qui
17 labitur linguâ, sed non ex animo. Quis est enim qui non
deliquerit in lingua sua? Corripe proximum antequàm
18 commineris. Et da locum timori Altissimi: quia omnis sa-
19 pientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapi-
20 entia dispositio legis. Et non est sapientia nequitiæ disci-
plina: & non est cogitatus peccatorum prudentia. Est ne-
21 quitia, & in ipsa execratio: & est insipiens qui minuitur sa-
pientiâ. Melior est homo, qui minuitur sapientiâ, & defici-
ens sensu in timore, quàm qui abundat sensu, & transgre-
ditur legem Altissimi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 † Καὶ ὁ κολλώμενος πόρναις τολμηρότερος ἔσται. † (a) σῆπις καὶ
σκώληκες κληρονομήσουσιν αὐτὸν, † καὶ ψυχὴ τολμηρὰ ἐξ-
4 αρθήσεται. † Ὁ ταχὺ ἐμπιστεύων, κοῦφος καρδίᾳ, † καὶ ὁ ἁμαρ-
5 τάνων, εἰς ψυχὴν αὐτοῦ πλημμελήσει. † Ὁ εὐφραινόμενος καρδίᾳ
καταγνωσθήσεται, † καὶ ὁ μισῶν λαλιὰν ἐλαττοῦται (β) κακίᾳ.
7 † Μηδέποτε διατρέψῃς λόγον, † καὶ ὑθέν σοι ὑ μὴ (γ) ἐλαττω-
8 νωθῇ. † Ἐν φίλῳ καὶ (δ) ἐν ἐχθρῷ μὴ διηγοῦ, † καὶ ἐὰν μὴ ᾖ σοι
9 ἁμαρτία, μὴ ἀποκάλυπτε. † Ἀκήκοε γάρ σε καὶ ἐφυλάξατό σε,
10 † καὶ ἐν καιρῷ (ε) μισήσῃ σε. † Ἀκήκοας λόγον; συναποθα-
11 νέτω σοι, † θάρσει, οὐ μή σε ῥήξει. † Ἀπὸ προσώπου
λόγῳ ὠδινήσει μωρὸς, † ὡς ἀπὸ προσώπου βρέφος ἢ τίκτουσα.
12 † Βέλος πεπηγὸς ἐν μηρῷ σαρκὸς, † ὕπως λόγος ἐν καρδίᾳ
13 μωροῦ. † Ἔλεγξον φίλον, μήποτε οὐκ(ζ) ἐποίησεν, καὶ ἐὰν ἐποίησε,
14 μήποτε προσθῇ. Ἔλεγξον † φίλον, μήποτε οὐκ ἔπε, † καὶ ἐὰν ἔφη-
15 κεν, ἵνα μὴ δευτερώσῃ. † Ἔλεγξον φίλον, πολλάκις γὰρ γίνε-
16 (η) διαβολή, † Καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πίστευε. † Ἔστιν (ι) ὀλισθαίνων
17 καὶ οὐκ ἀπὸ ψυχῆς· Καὶ τίς οὐχ(θ) ἡμάρτησεν ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ;
18 † Ἔλεγξον † πλησίον σου πρὶν ἀπειλῆσαι, † Καὶ δὸς τόπον νό-
19 μῳ ὑψίστου. † πᾶσα σοφία φόβος κυρίου, † καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ
ποίησις νόμου. † Καὶ οὐκ ἔστι σοφία πονηρίας ἐπιστήμη, † καὶ οὐκ(ι) ἔστιν,
20 ὅπου βουλὴ ἁμαρτωλῶν, φρόνησις. † Ἔστι πονηρία καὶ αὐτὴ βδέ-
21 λυγμα, † καὶ ἔστιν ἄφρων ἐλαττούμενος σοφίᾳ. † Κρεῖσσον ὑπὸ-
μένων ἐν σωθεὶς ἔμφοβος, † ἢ περισσεύων ἐν(κ) φρονήσει καὶ παρα-
βαίνων νόμον.

MS. A. (α) σήπει (β) καρδίᾳ. (γ) ἐλαττωνηθῇ. (δ) ἐχθρῷ
μὴ διατρέψῃς. (η) * αβολὴ, (ι) ὀλισθαινῶν (θ) ἥμαρτεν
(ζ) ἐποίησεν, καὶ * ἢ εἴρηκεν, ἵνα
(ι) ἔστιν βουλὴ (κ) συνέσει

Et, qui jungit se meretricibus; (a) audacior erit. 3
(b) Tineæ & vermes hæreditabunt illum: & anima audax (c) tolletur de numero. Qui credit 4
citò, levis est corde: & qui peccat; in animam suam delinquet. Qui gaudet (d) corde; (e) de- 5
notabitur: & qui odit loquacitatem; minuitur malitiâ. Nunquam iteres verbum: & nihil tibi 7
minuetur. In amico & inimico noli narrare: et- 8
iamsi non sit tibi peccatum, noli denudare. Audivit enim te, & custodivit te, & in tempore o- 9
diet te. Audîsti verbum? commoriatur tibi: fide, 10
quoniam te non dirumpet. A facie verbi partu- 11
riet fatuus; sicut à facie infantis, ea quæ parit. Sagitta infixa in femore carnis sic verbum in 12
corde stulti. Corripe amicum; ne fortè non fecerit: 13
aut, si quid fecerit; ne iterum addat. Corripe (f) 14
amicum; ne fortè non dixerit: &, si dixerit, ut non iteret. Corripe amicum: Sæpe enim fit calu- 15
mnia: Et non omni verbo credas. Est, qui (g) la- 16
bitur; sed non ex animo: Et quis non deliquit in 17
lingua sua? Corripe proximum tuum, priusquàm cõmineris: Et da locum legi (h) Altissimi. Omnis 18
sapientia; timor Domini: & in omni sapientiæ effectio legis. Et non est sapientia, nequitiæ di- 19
sciplina: & non est, ubi consilium peccatorum, prudentia. Est (i) nequitia, & ipsa execratio: 20
& est insipiens, qui minuitur sapientiâ. Melior 21
est, qui minuitur sensu in timore, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem.

(f) * μασήσῃ (ζ) ἐποίησεν, καὶ * ἢ εἴρηκεν, ἵνα
(ι) ἔστιν βουλὴ (κ) συνέσει

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܢܦܫܐ ܕܒܥܐ ܠܡܪܗ ܡܚܒܠ ܠܗ. ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
4
5 ܢܦܫ ܕܒܥܐ ܠܡܪܗ ܡܚܒܠ ܠܗ. * ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
6 ܢܦܫ ܕܒܥܐ ܠܡܪܗ ܡܚܒܠ ܠܗ. ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
7 ܕܚܫܫ ܠܐ ܡܠܐ ܡܕܒܪ. * ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
8
9 ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ. ܕܚܫܫ ܠܐ ܡܠܐ ܡܕܒܪ. * ܘܠܐ ܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ.
10 ܕܚܫܫ ܠܐ ܡܠܐ ܡܕܒܪ. ܘܠܐ ܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ. * ܘܠܐ ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
11 ܒܥܠ ܦܘܡ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ. ܘܠܐ ܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ. * ܘܠܐ ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
12 ܚܒܫܐ. * ܘܠܐ ܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ. ܘܠܐ ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
13
14 ܢܦܫ ܕܒܥܐ ܠܡܪܗ ܡܚܒܠ ܠܗ. * ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
15 ܢܦܫ ܕܒܥܐ ܠܡܪܗ ܡܚܒܠ ܠܗ. ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
16 ܢܦܫ ܕܒܥܐ ܠܡܪܗ ܡܚܒܠ ܠܗ. ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
17 * ܚܫ ܒܥܠ ܦܘܡ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ. ܘܠܐ ܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ.
18
19 ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ. ܘܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ. * ܚܫ
20 ܢܦܫ ܕܒܥܐ ܠܡܪܗ ܡܚܒܠ ܠܗ. ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
21 ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ. ܘܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ. * ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ.
ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܡܫܡܥ ܠܐ ܡܫܟܚ ܥܛܐ. ܘܡܢ ܕܐܒܕ ܒܥܠܗ.

Animus procax dominum suum perdet: Et 3
qui leviter credit, expers est judicii. Qui 4
peccatorem facit seipsum, quis justificabit
eum? Et qui lætatur de scelere, erit ejus con- 5
fractio. Qui refert sermonem, demens est. 6
Ne referas unquam sermonem, & nemo te 7
criminabitur. In amicum æquè ac inimicum 8
ne mentiaris. Et si peccata habeas, precare
pro eis. Et neminem unquam calumnieris, Ne 9
is qui audierit, odio te habeat, & tanquam
pernicioſum æstimet. Audîsti sermonem, 10
moriatur in corde tuo: non est *enim* sagitta
ut te perfodiat erumpátque. A sermone stul- 11
tus cruciatur doloribus, ut à fœtu suo cruci-
atur parturiens. Qualis est sagitta defixa in 12
alicujus femore, talis est sermo in viscerи-
bus stulti. Objurga amicum tuum nequid 13
malì perpetret; & si perpetraverit, ne per-
gat. Objurga proximum tuum nequid di- 14
cat; quòd si dixerit, ne repetat. Objurga 15
inquam amicum tuum, quoniam quàm fre-
quenter struitur falsa calumnia! & ne cui-
vis sermoni credat cor tuum. Est enim qui 16
peccat, sed non ex animo: & est qui im-
pingat, at non linguâ suâ. Argue scelestum 17
qui multos opprimit, & ne ad singula verba
fidem præbeat illi. Verba prophetiæ, & 18
omnis sapientia, est religio Domini, & re-
ligio Dei est ipsamet sapientia. Non est sa- 19
piens qui sit flagitioſus, neque consilium sce-
loroſorum, quod sit prudens. Est callidi- 20
tas quæ generet peccata, & est demens qui
expers sit peccatis. Est etiam expers judi- 21
cio qui peccata devitet, & est judicio pol-
lens qui peccet.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 * اَلنَّفْسُ الجَرِيَّةُ تُهْلِكُ صَاحِبَهَا * وَمَنِ اتَّقَادَ سَرِيعًا لِقَبُولِ الكَلَامِ * فَهُوَ قَلِيلُ العَقْلِ *
4
7 * لَا تُعِدْ القَوْلَ البَتَّةَ * وَلَا تُعَيِّرْ بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ * لَا تَغْدُرْ بِالصَّدِيقِ وَلَا بِالعَدُوِّ *
8
9 وَإِنْ كَانَتْ لَكَ خَطَايَا فَاسْتَغْفِرِ اللهَ * وَلَا تَغْدُرْ بِأَحَدٍ بَتَّةً * لِكَيْ لَا يَتَنَقَّصَكَ مَنْ يَسْمَعُكَ *
10 وَيُدْرِكَ بِمَنْزِلَةِ الخَبِيثِ * إِنْ بَلَغَكَ أَمْرٌ فَامِتْهُ فِي قَلْبِكَ * مَا هُوَ سَهْمٌ يَنْغَبُ وَيَخْرُجُ * فَحُسَّ
11 الجَاهِلِ صَنْعَةُ الكَلِمَةِ * كَمَا تَحُسُّ المَرْأَةُ فِي الوَجَعِ بِأَوْلَادِهَا * وَكَالنَّبْلِ المَضْرُوبِ فِي فَخِذِ المَرِ * كَذَلِكَ
12 الكَلَامُ فِي جَوْفِ الجَاهِلِ * عَاتِبْ صَدِيقَكَ لَا يَرْتَكِبِ الشَّرَّ * وَإِنْ فَعَلَ فَلَا يَعُودُ فِيهِ * وَبِّخْ قَرِيبَكَ
13
14 لَا يَنْمِمْ * وَإِنْ فَعَلَ فَلَا يَعُودُ فِيهِ * وَبِّخْ رَفِيقَكَ * لِأَنَّهُ قَدْ يُسِيءُ بِالمَرْءِ بَاطِلًا كَمْ مِنْ مَرَّةٍ * وَلَا
15 تَقْبَلْ كُلَّ مَا قِيلَ * فِي النَّاسِ مَنْ يَاعُمْ * وَلَيْسَ ذَلِكَ مِنْ بَالِهِ * وَفِي النَّاسِ مَنْ لَا يَعْثُرُ وَلَا بِلِسَانِهِ *
16 بَكِّتِ المُنَافِقَ فِي وَجْهِهِ * لِأَنَّهُ قَدْ ظَلَمَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ * وَلَا تُصَدِّقْهُ فِيمَا يَقُولُ لَكَ *
17
18 * إِنَّمَا كَلَامُ النُّبُوءَةِ وَغَايَةُ الحِكْمَةِ مَخَافَةُ الرَّبِّ * تَقْوَى اللهِ فِي الحِكْمَةِ بِعَيْنِهَا * لَيْسَ عَاقِلٌ خَبِيثٌ *
19
20 وَلَا رَأْيُ الخَطَاءِ فَقِيهٌ * فِي المُدَارَاةِ مَا تُكْسَبُ الخَطَايَا * وَرُبَّ أَهْوَجَ يَقِلُّ خَطَايَاهُ * رُبَّ نَاقِصٍ
21
الرَّأْيِ يَحْوِي مِنَ الذُّنُوبِ * وَرُبَّ عَدِيمِ العِلْمِ يُخْطِئُ وَيَجْرَمُ *

Animus audax possidentem se perimet: 3
Et qui citò ducitur ad suscipiendum 4
sermonem, expers est rationis. Dicta ne 7
repetas unquam, & neminem mortalium 8
probris afficias. Ne decipias amicum,
neque inimicum. Et, si tibi fuerint pecca- 9
ta, pete veniam à Deo, & neminem fal-
las unquam; Ne te vituperet qui te au- 10
dierit, téque habeat pro nefario. Si rei
cujuspiam notitia ad te pervenerit, fac 11
moriatur in corde tuo: non est telum quod
confodiat transiliátque. Stultus enim sen- 12
tit premitum verbi, quemadmodum sen-
tit mulier dolorem in partubus suis? Et 13
qualis est sagitta fixa in femore homi-
nis, tale est verbum in ventre stulti. Ar-
gue amicum tuum, nec malum aggredie- 14
tur; quòd si commiserit, non redibit ad
illud. Increpa proximum tuum, nec ope-
re complebit; quòd si fecerit, non itera-
bit. Increpa inquam *socium tuum, quia* 15
quàm sæpe injustè delinquitur in homi-
nem: & ne approbes quicquid dicitur.
Inter homines est qui delinquat, sed non 16
ex consilio: est etiam inter homines, qui
ne linguâ quidem suâ impingat. Scelero- 17
sum coràm objurga, quòd multos homines
oppresserit; & ne credas ei in his quæ
tibi dixerit. Verba quidem prophetiæ, & 18
culmen sapientiæ est timor Domini: reli-
gio Dei in ipsamet sapientia consistit. Ne- 19
mo prudens est malignus, neque consilium
peccatorum sapiens. Inter blandas con- 20
versationes est quæ peccata producat, &
aliquando stolidus aggravat peccata sua.
Expers rationis interdum liberatur à 21
culpis, & multâ præditus scientiâ inter-
dum peccat ac delinquit.

Versio VULG. LAT.

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum
23 certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se,
24 & interiora ejus plena sunt dolo: Et est qui se nimiùm sub-
mittit à multa humilitate: & est qui inclinat faciem suam,
25 & fingit se non videre quod ignoratum est: Et si ab imbe-
cillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus male-
26 faciendi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu
27 faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus den-
28 tium, & ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio
mendax in ira contumelioſi: & est judicium, quod non
probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAP. XX.

1 Quàm bonum est arguere, quàm irasci, & confitentem in
2 oratione non prohibere! Concupiscentia spadonis devir-
3 ginabit juvenculam: Sic qui facit per vim judicium ini-
4 quum. Quàm bonum est correptum manifestare pœni-
5 tentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens,
qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad lo-
6 quendum. Est tacens non habens sensum loquelæ: & est
7 tacens sciens tempus aptum. Homo sapiens tacebit usque
ad tempus: lasciviùs autem & imprudens non servabunt
8 tempus. Qui multis utitur verbis, lædet animam suam: &
9 qui potestatem sibi sumit injustè, odietur. Est processio in
malis viro indisciplinato, & est inventio in detrimentum.
10 Est datum, quod non est utile: & est datum, cujus retribu-
11 tio duplex. Est propter gloriam minoratio: & est qui ab
12 humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico
pretio, & restituens ea in septuplum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 †ᵛ Ἔστι πανουργία ἀκριβὴς καὶ ἄδικος, † Καὶ ἔστι διαστρέφων
23 λόγον τοῦ ὀνῆσαι κρίμα. † Ἔστι πονηρεύομενος συσκεκυφὼς μελα-
24 νία, † καὶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ πλήρης δόλου. † Συσκύφων πρόσωπον καὶ
ἐπεργομφῶν, † ὅπου οὐκ ἐπιγνώσθη, σεσοφισμένος. † Καὶ ἐὰν ὑπὸ
25 ἀκαπνώματος ἰσχυρὸς κωλυθῇ ἁμαρτεῖν, † ἐὰν εὕρῃ καιρὸν, (κ) κα-
26 κοποιήσῃ. † Ἀπὸ ὁράσεως ἐπιγνωσθήσεται ἀνὴρ, † καὶ ἀπὸ ἀπαν-
27 τήσεως προσώπου ἐπιγνωσθήσεται νοήμων. † Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ
γέλως ὀδόντων † καὶ βάσεις ἀνθρώπου (λ) ἀναγγέλλει τὰ περὶ αὐτοῦ.
28 †ᵛ Ἔστιν ἔλεγχος ὃς οὐκ ἔστιν ὡραῖος, † καὶ ἔστι σιωπῶν καὶ αὐτὸς
φρόνιμος. MS. A. (κ) κακοποιήσῃ σε. (λ) ἀναγγελῶ τὰ περὶ ἐμοῦ.

ΚΕΦ. κ'.

1 † Ὡς καλὸν ἐλέγξαι ἢ συμβῆναι, † καὶ ὁ ἀνθομολογούμενος
2 3 ἀπὸ ἐλαττώσεως κωλυθήσεται. † Ἐπιθυμία εὐνούχου παρθενεύ-
σαι νεανίδα, † Οὕτως ὁ ποιῶν ἐν βίᾳ κρίματα. †ᵛ Ἔστι σιωπῶν
5 ἐυεπιτρόπευτος σοφὸς, † καὶ ἔστι μισητὸς ἀπὸ πολλῆς λα-
6 λιᾶς. †ᵛ Ἔστι σιωπῶν, ὃ μὴ ἔχει ἀπόκρισιν, † καὶ ἔστι
7 σιωπῶν οἶδε καιρόν. †ᵛ Ἀνθρωπος σοφὸς σιγήσῃ ἕως καιροῦ, † ὁ
8 δὲ λάλος καὶ (α) ἄφρων ὑπερβήσεται καιρόν. † Ὁ πλεονάζων
(β) λόγῳ βδελυχθήσεται, † καὶ ὁ (γ) ἀναξιοπαθούμενος μισηθήσεται.
9 †ᵛ Ἔστιν εὐοδία ἐν κακοῖς ἀνδρὶ, † καὶ ἔστιν εὕρεμα εἰς ἐλάττωσιν.
10 ᵛ Ἔστι δόσις ἣν οὐ λυσιτελήσει σοι, † καὶ ἔστι δόσις ἧς τὸ ἀνταπόδομα
11 διπλοῦν. †ᵛ Ἔστιν (γ) ἐλάττωσις ἕνεκεν δόξης, † καὶ ἔστιν ὃς ἀπὸ
12 ταπεινώσεως ἦρε κεφαλήν. †ᵛ Ἔστιν (δ) ἀγοράζων πολλὰ ὀλίγου,
† καὶ ὑποτινύων αὐτὰ ἐπ' ἀπλασίου. MS. A. (α) ἀφρῶν
(β) λόγον (γ) ἐξουσιαζόμενος (δ) ὁ ἀγοράζων

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua: Et est perver-
23 tens gratiam ad ostendendum judicium. Est ne-
quiter agens, qui se humiliat nigredine: & in
24 suis interioribus est (k) plenus dolo: Inclinans
faciē, & (l) semisurdus: ubi non fuerit agnitus;
25 anticipabit te. Et, si ab imbecillitate virium ve-
tetur peccare; si invenerit tempus; malefacit.
26 Ex visu cognoscetur vir: & ab occursu faciei
27 cognoscetur sensatus. Amictus vivi, & risus
dentium, & ingressus hominis enuntiat de illo.
28 Est correptio, quæ non est decora: & est tacens,
& ipse prudens.

CAP. XX.

1 Quàm bonum est arguere, quàm irasci: &,
qui (a) vicissim confitetur; prohibebitur à di-
minutione. Concupiscentia spadonis, (b) devir-
2 ginare juvenculam: Sic, qui facit per vim
3 (c) judicia. Est tacens, qui invenitur sapiens:
5 & est odibilis ex multa loquacitate. Est tacens;
6 non enim habet responsum: & est tacens, sciens
7 tempus. Homo sapiens, tacebit usque ad tempus:
lascivus autem & imprudens transgredietur
8 tempus. Qui abundat sermone; (d) in abomina-
tione erit: & qui potestatem sibi sumit; odie-
9 tur. Est (e) processio in malis viro: & est inven-
10 tio in detrimentum. Est datum, quod non erit
utile tibi: & est datum, cujus retributio duplex.
11 Est minoratio propter gloriam: & est, qui ab hu-
militate levavit caput. Est, qui emat multa mo-
dico pretio, & restituens ea in septuplum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 * ܐܝܬ ܕܡܚܟܡ ܘܗܘ ܥܩܠ ܕܝܢ ܐܝܬ ܕܡܫܬܡܫ ܒܫܘܠܛܢ ܘܐܝܬ ܕܡܫܬܡܫ ܒܚܟܡܬܐ ܘ

Versio VULG. LAT.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem
14 fatuorum effundentur. Datus insipientis non erit utilis
15 tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit,
& multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio
16 est. Hodiè fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est
17 homo hujusmodi. Fatuo non erit amicus, & non erit gra-
18 tia bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsæ lin-
19 guæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum? Neque
enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: simi-
20 liter & quod non erat habendum. Lapsus falsæ linguæ,
quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festi-
21 nanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana, in ore in-
22 disciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur
23 parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui
24 vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabi-
25 tur. Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab
imprudenti persona perdet eam: personæ autem ac-
26 ceptione perdet se. Est qui præ confusione promit-
26 tit amico, & lucratus est eum inimicum gratis. Op-
probrium nequam in homine mendacium, & in ore in-
27 disciplinatorum assidue erit. Potior fur quàm assiduitas
viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt.
28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio il-
29 lorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis pro-
30 ducet seipsum, & homo prudens placebit magnatis. Qui
operatur terram suam, inaltabit acervum frugum; & qui
operatur justitiam, ipse exaltabitur: qui verò placet
magnatis, effugiet iniquitatem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Ὁ Ζοφὸς ὢν (ε) λόγῳ ἑαυτὸν ᾠφέλιμῃ ποιήσει, † χάεπις δὲ
14 μωρῶν ὀκχυθήσονται. † Δόσις ἄφρονος ἀνυπολήπτως σοι, † οἱ γὰρ
15 ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀντὶ ἑπτὰ πολλοί. † Ὀλίγα δώσει καὶ πολλὰ ὀνει-
16 δίσει, † καὶ ἀνοίξει τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς κήρυξ. † Σήμερον δανεῖ καὶ
17 αὔριον (ζ) ἀπαιτήσει· † μισητὸς ἄνθρωπος ὁ τοιοῦτος. † Μωρὸς
ἐρεῖ, Οὐκ ἔστιν (η) μοι φίλος, † καὶ οὐκ ἔστι χάρις τοῖς ἀγαθοῖς
18 μου· † Οἱ ἔδοσές σοι ἄρτον μου, φαῦλοι γλῶσσαι. † ποσάκις, καὶ
20 ὅσοι καταγελάσονται αὐτοῦ; † Ὀλίσθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον ἢ ἀπὸ
21 γλώσσης, † οὕτως πεσοῦνται κακῶν ἡ ἔλευσις αὐτῶν ταχεῖα. † Ἄνθρωπος
ἄχαρις, μῦθος ἄκαιρος, † ὃν στόματι ἀπαιδεύτων ἐνδεχόμενον
22 σεσηπός. † Ἀπὸ στόματος μωροῦ ἀποδοκιμασθήσεται παραβολή, † ὅτι οὐ γὰρ
23 μὴ εἴπῃ αὐτὴν ἐν καιρῷ αὐτῆς. † Ἔστι κωλυόμενος ἁμαρτάνειν
24 ἀπὸ ἐνδείας, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ οὐ κλανυγήσεται. † Ἔστιν
ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διʼ αἰσχύνην, † καὶ ἀπὸ ἄφρονος ἀποσπᾷ
25 σεαυτὸν ἀπωλεῖα αὐτῷ. † Ἔστι χάριν αἰσχύνης ἐπαγγελόμενος φίλῳ,
26 † καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν. † Μῶμος πονηρὸς ἐν ἀν-
27 θρώπῳ ψεύδους, † ἐν στόματι ἀπαιδεύτων ἐνδεχόμενον. † Αἰ-
σχύνη (ι) καλέσῃς, ἢ ὁ ἐνδεχίζων ψεῦδος, † ἀμφότερα δὲ ἀπώ-
28 λεια κληρονομήσουσιν. † Ἦθος ἀνδρὸς (κ) ψεῦδος ἄτιμία,
† καὶ αἰσχύνη αὐτῷ μεθʼ αὐτοῦ ἐνδεχῶς. ΛΟΓΟΙ ΠΑΡΑ-
29 ΒΟΛΩΝ. † Ὁ σοφὸς ἐν λόγοις σταθμᾷ ἑαυτόν, † καὶ ἄνθρω-
30 πος φρονίμου ἀρέσει μεγιστᾶσιν. † Ὁ ἐργαζόμενος γῆν ὑψώ-
σει θημωνίαν αὐτοῦ, † καὶ ὁ ἀρεσκων μεγιστᾶσιν ἐξιλάσεται
(λ) ἀδικίαν.

MS. A. (ε) λόγοις (ζ) στοχίσει· (η) φίλος, (ϑ) ἀπολύει (ι) καὶ αἰσχύνης ἐνδεχίζων (κ) ψεῦδος, (λ) ἀδικίας.

Sapiens in verbis, seipsum amabilem faciet: 13
gratiæ autem fatuorum effundentur. Datus in- 14
sipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius pro 15
uno multi. Exigua dabit, & multa impropera- 15
bit: & aperiet os suum, tanquam præco. Hodiè 16
fœnerabitur, & cras repetet: est odibilis homo
hujusmodi. Fatuus dicet; Non est mihi amicus, 17
& non est gratia bonis meis: Qui edunt panem 18
meum; sunt mali linguâ. Quoties, & quanti 20
irridebunt (f) eum? Lapsus à pavimento magis,
quàm à lingua: sic casus malorum festinanter
veniet. Homo sine gratia, fabula intempestiva: 21
in ore indisciplinatorũ assidua erit. Ex ore fatui 22
reprobabitur parabola: non enim dicet illam in
tempore ejus. Est, qui vetatur peccare præ ino- 23
pia: & in requie sua non stimulabitur. Est, 24
qui perdit animam suam præ confusione: &
(g) ab imprudenti persona perdet eam. Est, qui 25
præ confusione promittit amico: & lucratus est
eam inimicum gratis. Opprobrium nequam in 26
homine mendacium: in ore indisciplinatorum
assiduè erit. Potior fur, quàm assiduus in men- 27
dacio: perditionem autem ambo hæreditabunt.
Mos hominis mendacis, inhonoratio: & confusio 28
ejus cum ipso sine intermissione. SERMO-
NES PARABOLARUM. Sapiens in 29
verbis producet seipsum: et homo prudens pla-
cebit magnatis. Qui operatur terram; inaltabit 30
acervum suum: et, qui placet magnatis, expiabit
iniquitatem.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
14 * ܕܡܬܬ ܡܢ ܚܣܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܘܡܬܟܠܡ ܒܦܘܡܗ ܘܡܬܒܠܥ ܒܠܫܢܗ ܘܥܠ ܦܘܡ ܡܬܬ ܡܢ ܚܣܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܘܡܬܟܠܡ ܒܦܘܡܗ ܘܡܬܒܠܥ ܒܠܫܢܗ ܘܥܠ ܦܘܡ
15 ܕܡܬܬ ܡܢ ܚܣܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܘܡܬܟܠܡ ܒܦܘܡܗ ܘܡܬܒܠܥ ܒܠܫܢܗ ܘܥܠ ܦܘܡ
16 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
17 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
19 ܕܡܬܬ ܡܢ ܚܣܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܘܡܬܟܠܡ ܒܦܘܡܗ ܘܡܬܒܠܥ ܒܠܫܢܗ ܘܥܠ ܦܘܡ
20 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
21 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
22 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
23 ܕܡܬܬ ܡܢ ܚܣܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܘܡܬܟܠܡ ܒܦܘܡܗ ܘܡܬܒܠܥ ܒܠܫܢܗ ܘܥܠ ܦܘܡ
24 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
25 ܕܡܬܬ ܡܢ ܚܣܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܘܡܬܟܠܡ ܒܦܘܡܗ ܘܡܬܒܠܥ ܒܠܫܢܗ ܘܥܠ ܦܘܡ
26
27 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ
28 ܕܡܬܬ ܡܢ ܚܣܪ ܡܫܟܚ ܠܗ ܘܡܬܟܠܡ ܒܦܘܡܗ ܘܡܬܒܠܥ ܒܠܫܢܗ ܘܥܠ ܦܘܡ
30 * ܟܠ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ ܕܠܐ ܫܘܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܬܩܝܡ ܒܝܘܡ ܕܝܢ

Donum insipientis inæstimabile est apud 13
ipsum, quoniam oculi ejus ad compensatio-
nem septuplo majorem reportandam positi
sunt. Parum dat, & multùm exprobrat, & 14
aperiens os suum malè loquitur, & blaterat.
Hodiè mutuò dat, & cras repetet; & bene- 15
ficium ejus beneficium est compensationis.
Qui sunt hujusmodi, Deo sunt & hominibus
invisi. Stultus dicit, Non est amicus mihi, 16
nec est gratia beneficio meo: Qui vescun- 17
tur pane meo, sunt veluti petra lapidea. Sed
ut ipse, sic alii deridebunt eum. Quales sunt 19
aquæ super saxum lapideum effusæ, talis est
iniqua lingua inter justos. Quemadmodum 20
cauda sine sale comedi non potest, pari modo
verbum intempestivè pronuntiatum. In ore 21
stulti offendit sermo, quia non profert illud
opportunè. Est qui peccata effugiat præ ino- 22
pia sua. Quis est iste qui justus evasit pro-
priis fretus divitiis? Est qui seipsum perdat 23
præ pudore suo, & præ absconsione vultûs
sui pereat. Est qui præ pudore promittat so- 24
cio suo, & inimicum sibi gratis acquirat.
Quod pessimum est in homine, mendacium 25
est, & quidem in ore stulti frequens est. Cu- 26
pit furari ac mentiri; utraque autem via ejus
ignominiam conciliabit ei. Nam finis ho- 27
minis mendacis erit in convicium, & infa-
mia ejus unà cum ipso peribit. Qui plenus 28
est parabolis sapientiæ, ut parvum se præ-
bet? & servus prudens dominabitur magna-
tibus. Donum ac munus stupefaciunt ocu- 30
los, os occludunt, & objurgationem vetant.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 * عَطِيَّةُ الْجَاهِلِ لَيْسَ عِنْدَهُ بِالسَّوَاءِ * لَعَلَّهُ يَرْجُوا اَنْ يُقْضَى بَدَلُهَا سَبْعَةَ اَضْعَافٍ * يُعْطِي
14
15 الْيَسِيرَ وَيُعَيِّرُ كَثِيرًا * وَيَطِقُ بِالسُّوءِ وَيُمَارِي * الْيَوْمَ يُقْرِضُ وَغَدًا يَقْبِضُ * وَعَايِبُهُ يَسُوقُ
وَيُرْدَادُ * فَمَنْ كَانَ عَلَى هٰذَا الْحَالِ * فَهُوَ عِنْدَ اللّٰهِ مَرْدُولٌ * وَعِنْدَ النَّاسِ مَمْقُوتٌ * يَقُولُ الْجَاهِلُ 16
بِجَهْلِهِ لَيْسَ لِي صَدِيقٌ وَلَيْسَ لِمَعْرُوفِي ثَوَابٌ * مَنْ اَكَلَ طَعَامِي سَبَبُهُ بِالْحَجَرِ وَبِالرِّيحِ الَّتِي لَا يَثْبُتُ 17
عَلَيْهَا الْمَاءُ * كَذٰلِكَ يُسْكَرُ مِنْهُ * كَالْمَاءِ الَّذِي لَا يَثْبُتُ اِذَا صُبَّ عَلَى الصَّخْرِ * كَذٰلِكَ لِسَانُ 19
الْاَثَمِ بَيْنَ الْاَبْرَارِ * كَمَا اَنَّ الْاَلِيَةَ لَا تُؤْكَلُ بِغَيْرِ مِلْحٍ * كَذٰلِكَ الْكَلِمَةُ اِذَا قِيلَتْ بِغَيْرِ وَقْتِهَا * فِي 20 22
النَّاسِ مَنْ يَكْبُوا مِنَ الذُّنُوبِ بِسَبَبِ مَسْكَنَتِهِ * فَمَنْ ذَا الَّذِي كَانَ بَارًّا ثُمَّ يَسْتَرِيحُ اِلَى عِنَادِهِ * 23
مِنَ النَّاسِ مَنْ يُهْلِكُ نَفْسَهُ لِشِدَّةِ اَنَفَتِهِ * وَمِنْ شِدَّةِ حَيَائِهِ يَدَّمِرُ * وَفِي النَّاسِ مَنْ يَعِدُ صَاحِبَهُ 24
مِنَ الْاَحْيَاءِ مِثْلَ الْغَرِيبِ * وَيَكْتَسِبُ عَدَاوَتَهُ مَجَّانًا * اَشَرُّ مَا فِي النَّاسِ الْكَذِبُ * وَهُوَ كَثِيرٌ فِي فَمِ 25
الْجَاهِلِ * يَهْوِي السَّرِقَةَ وَالْكَذِبَ * وَطَرِيقَاهُ كِلَيْهِمَا يُعْقِبَانِهِ الْخِزْيَ وَالسِّمَةَ * لِاَنَّ عَاقِبَةَ الْكَذِبِ 26 27
اَللَّعْنَةُ * وَيَنْدُبُ بِالْكَرَبِ وَالْهَوَانِ * اَلْحَاذِقُ بِاَمْثَالِ الْحُكَمَاءِ يُذِلُّ نَفْسَهُ عِنْدَ الصِّغَارِ * وَالْعَبْدُ 28
الْفَهِمُ يَمْلِكُ الْاَشْرَافَ * اَلْهَدَايَا وَالرَّشَا تَاخُذُ الْوُجُوهَ * وَسَدُّ الْاَفْوَاهِ * وَيُبْطِلُ قَوْلَ الْحَقِّ * 30

Donum stulti est apud ipsum inæstimabi- 13
le, quoniam sperat septuplo se compensan-
dum pro ipso. Parum dat, & multùm ex- 14
probat, obloquitur, invidetq;. Hodie mu- 15
tuò dat, & cras resumet, ejusq; scopus est
repetere cum lucro. Qui hujus est con-
ditionis, execrandus est apud Deum, &
apud homines odiosus. Stultus dicit in 16
stultitia sua, Non est mihi amicus, nec est
beneficio meo præmium. Qui cibo meo 17
vescitur, similis est lapidi & vento, super
quibus aqua minimè consistit. Sic ludi-
brio habebitur. Qualis est aqua quæ super 19
lapidem effusa minimè consistit, talis est
lingua scelerati inter probos. Quemad- 20
modum cauda sine sale non comeditur,
ita verbum cùm præter tempus effertur.
Est inter mortales qui liberetur à culpis 22
causâ paupertatis suæ: Quis enim justus
est, & propriis innititur divitiis? Inter 23
homines reperitur qui seipsum perdat ob
nimiam modestiam, & præ nimio pudore
pereat. Reperitur etiam inter homines, 24
qui amico suo quasi peregrino præ pudore
polliceatur, ejusq; inimicitiam gratis ac-
quirat. Pessimum quod sit inter homines, 25
mendacium; est autem frequentissimum in
ore stulti. Optat furari & mentiri, & 26
ambæ viæ ejus pudorem & contumeliam
allaturæ sunt ei. Finis enim mendacii est 27
maledictio, & in miseria ac probro peri-
bit. In proverbiis sapientum peritus æ- 28
stimat se conditionis parvulorum, & ser-
vus cordatus dominabitur nobilibus. Do- 30
na & munera vultibus offentantur, obtu-
rant ora, & irritum faciunt sermonem
veritatis.

Versio VULG. LAT.

31 Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quasi mutus
32 in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa &
33 thesaurus invisus; quæ utilitas in utrisque? Melior est qui celat insipientiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

1 Fili, peccâsti? non adjicias iterùm: sed & de pristinis de-
2 precare ut tibi dimittantur. Quasi à facie colubri fuge
3 peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis,
4 dentes ejus, interficientes animas hominum. Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.
5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbiâ: sic substan-
6 tia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usq; ad aures ejus perveniet, & judicium festinatò adveniet illi.
7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui
8 timet Deum, convertetur ad cor suum. Notus à longè po-
9 tens linguâ audaci: & sensatus scit labi se ab ipso. Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit
10 lapides suos in hyeme. Stuppa collecta synagoga peccan-
11 tium, & consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, &
12 tenebræ, & pœnæ. Qui custodit justitiam, continebit sen-
13 sum ejus. Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus.
14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono. Est autem sa-
15 pientia, quæ abundat in malo: & non est sensus ubi est
16 amaritudo. Scientia sapientis tanquam inundatio abunda-
17 bit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet. Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.

MS.A. (α) καὶ τῇ (β) ὑπερφάνων (ʹ) ἔλεγχον, (γ) † θεὸν (ʺ)ὁλιθανῶν (δ) σωάγων πυὸ λίθυς αὐτῦ ὡς (ε) ὠπαγωγὴ (ζ) Ἔστιν ὁ παιδεία πλυθύνει *παιδίαν.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 † Ξένια καὶ δῶρα ὑποτυφοῖ ὀφθαλμὺς σοφῶν, † καὶ ὡς φιμὸς ἐν
3: στόματι (μ)ἀποστρέφει ἐλεγμούς. † Σοφία κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς
33 ἀφανὴς, † τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις; (ν) Κρείσσων ἄν-
θρωπος ἀποκρύπτων † μωρίαν αὐτῦ, † ἢ ἄνθρωπος ἀποκρύπτων † Σοφίαν αὐτῦ.

MS.A. (μ)* ἀποστρέφει (ν)Κρίσεων

ΚΕΦ. κα'.

1 † Τέκνον, ἥμαρτες; μὴ προσθῇς μηκέτι, † καὶ περὶ τ προτέρων
2 ζυ δεήθητι. † Ὡς ἀπὸ προσώπυ ὄφεως, φεῦγε ἀπὸ ἁμαρτίας,
3 † ἐὰν γὰρ προσέλθῃς, δήξεταί ζε. † Ὀδόντες λέοντος οἱ
4 ὀδόντες αὐτῦ, † ἀναιρῦντες ψυχὰς ἀνθρώπων. † Ὡς ῥομφαία
5 δίστομος πᾶσα ἀνομία, (α)τῆ πληγῆ αὐτῦ ἴκ ἔστιν ἴασις. † Κατα-
πλυσμὸς καὶ ὕβρεις ἐρημώσυσι πλῦτον, † ἕτως οἶκος (β) ὑπερφά-
6 νυ ἐρημωθήσε. † Δέησις πτωχῦ ἐκ στόματος ἕως ὠτίων αὐτῦ,
7 † καὶ τὸ κρίμα αὐτῦ ταχὺ ἔρχε. † Μισῶν (ʹ)ἔλεγμον, ὁν ἴχνη
8 ἁμαρτωλῦ, καὶ φοβύμενος (γ)κύριον ἐπιστρέφει ἐν καρδίᾳ. † Γνω-
στὸς μακρόθεν ὁ ὑψηλὸς ἐν γλώσσῃ, † ὁ δὲ νοήμων οἶδεν ἐν πο
9 (ʺ)ὀλισθάνειν αὐτόν. † Ὁ οἰκοδομῶν † οἰκίαν αὐτῦ ἐν χρήμασιν
ἀλλοτρίοις, † ὡς (δ) ὁ συνάγων αὐτὸς πυὺ λίθυς εἰς χειμῶνα.
10 † Στυππεῖον συναγμένον (ε) συναγωγὴ ἀνόμων, † καὶ ἡ σωτέλεια
11 αὐτῶν φλὸξ πυρός. † Ὁδὸς ἁμαρτωλῶν ὡμαλισμένη ἐκ λίθων,
12 καὶ ἐπ' ἐσχάτῳ αὐτῆς βόθρος ᾅδυ. † Ὁ φυλάσσων νόμον κρα-
13 τῶν † ἐννοήματος αὐτῦ, † Καὶ συνέλευσις † φόβυ κυρίυ σοφία.
14 † Οὐ παιδευθήσε ὃς ἐκ ἔστι πανῦργος. † (ζ) Ἔστι παιρνία
15 πληθύνυσα πικρίαν. † Γνῶσις σοφῶ ὡς κλυσμὸς πληθυνθή-
16 σεται, † καὶ ἡ βυλὴ αὐτῦ ὡς πηγὴ ζωῆς. † Ἔσχατα μωρῦ ὡς ἀγγεῖον
17 συντετριμμένον, † καὶ πᾶσαν γνῶσιν ὐ κρατήσει.

MS.A. (α) καὶ τῇ (β) ὑπερφάνων (ʹ) ἔλεγχον, (γ) † θεὸν (ʺ)ὁλιθανῶν (δ) σωάγων πυὺ λίθυς αὐτῦ εἰς (ε) ὠπαγωγὴ (ζ) Ἔστιν ὁ παιδεία πλυθύνει *παιδίαν.

Xenia & dona excæcant oculos sapientum: & 31
quasi frænum in ore, avertunt increpationes.
Sapientia abscon'a, & thesaurus non compa- 32
rens, quæ utilitas in utrisque? Melior est ho- 33
mo, qui celat insipientiam suam, quàm homo, qui abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

Fili, peccâsti? ne adjicias iterum: & de 1
pristinis tuis deprecare. Quasi à facie colu- 2
bri, fuge à peccato: nam si accesseris; (a)
mordebit te. Dentes leonis, dentes illius, inter- 3
ficientes animas hominum. Quasi romphæa bis 4
acuta, omnis iniquitas: plagæ ejus nō est sanatio. 5
Vehemens objurgatio & contumelia annullabunt
substantiam: sic domus superbi annullabitur.
Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus: 6
& judiciū ejus festinatò advenit. Qui odit cor- 7
reptionem; in vestigio peccatoris: & qui timet
Dominum; convertetur in (b) corde. Notus à 8
longè potens in lingua: sensatus autem novit, cùm
ille labitur. Qui ædificat domū suam in pecuniis 9
alienis; quasi qui colligit (c)lapides suos in hy-
emem. Stuppa collecta, synagoga peccantium: & 10
consummatio illorum, flamma ignis. Via pec- 11
cantium complanata lapidibus: & in fine illius,
fovea inferni. Qui custodit legem; continet sen- 12
sum suum: Et consummatio timoris Domini, (d) 13
sapientia. Non erudietur, qui non est astutus: Est 14
astutia multiplicans amaritudinem. Scientia sa- 15
pientis tanquam inundantio abundabit: & consi- 16
lium illius, sicut fons vitæ. Interiora fatui, quasi 17
vas confractum: & omnem scientiā non tenebit.

MS.A. (α) & in (β) superborum (ʹ) increpationem (γ) Deum (ʺ) lapidibus (δ) congregans lapides eius in (ε) congregatio (ζ) Est qui astutus est propter *astutiam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 * ܚܟܡܬܐ ܕܣܬܝܪ ܐܝܬ ܠܗ ܘܒܐܘܨܪܐ ܕܛܡܝܪ ܐܝܬ ܠܗ ܡܐ ܐܝܬ ܝܬܪ ܡܢ ܬܪܝܗܘܢ *
32 ܕܡܣܬܟܠ ܒܚܟܡܬܗ ܘܡܘܟܝܚ ܠܟܠ ܚܛܗ ܘܡܬܟܣܐ ܠܗ ܘܡܬܟܣܐ ܠܗ ܘܡܬܟܣܐ ܠ

Versio VULG. LAT.

18 Verbum ſapiens quodcunque audierit ſcius, laudabit, & ad ſe adjiciet: audivit luxuriosus, & diſplicebit illi, & 19 projiciet illud poſt dorſum ſuum. Narratio fatui quaſi ſarcina in via: nam in labiis ſenſati invenietur gratia. 20 Os prudentis quæritur in eccleſia, & verba illius cogita- 21 bunt in cordibus ſuis. Tanquam domus exterminata, ſic fatuo ſapientia: & ſcientia inſenſati inenarrabilia verba. 22 Compedes in pedibus, ſtulto doctrina, & quaſi vincula 23 manuum ſuper manum dexteram. Fatuus in riſu exaltat 24 vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacitè ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale 25 in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum proximi: 26 & homo peritus confundetur à perſona potentis. Stultus à feneſtra reſpiciet in domum: vir autem eruditus foris 27 ſtabit. Stultitia hominis auſcultare per oſtium: & pru- 28 dens gravabitur contumeliâ. Labia imprudentium ſtulta narrabunt: verba autem prudentium, ſtaterâ ponderabun- 29 tur. In ore fatuorum cor illorum: & in corde ſapien- 30 tium os illorum. Dum maledicit impius diabolum, male- 31 dicit ipſe animam ſuam. Suſurro coinquinabit animam ſuam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manſerit, odioſus erit: tacitus & ſenſatus honorabitur.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationem illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

18 †Λόγον σοφὸν ἐὰν ἀκούσῃ ὁ ἐπιστήμων, αἰνέσει αὐτὸν, καὶ ἐπ' αὐτὸν προσθήσει· † ἤκουσεν ὁ ἀσελγὴς καὶ ἀπήρεσεν αὐτῷ, † καὶ ἀπέρριψεν
19 ὀπίσω (n)℣ νώτου αὐτοῦ. † Ἐξήγησις μωροῦ ὡς ὁ ὁδῴ
20 φορτίον, ἐπὶ δὲ χείλεσι ζυνετοῦ (o) εὑρεθήσεται χάρις. † Στόμα φρονίμου ζητηθήσεται ὁ ἐκκλησίᾳ, † καὶ τοὺ λόγους αὐτοῦ (3) διανοηθήσεται ἐν καρδίᾳ. † Ὡς οἶκος ἠφανισμένος, ἕτως μωρῷ
22 σοφία· † καὶ γνῶσις ἀσυνέτου, ἀδιεξίτητοι λόγοι. † Πέδαι ἐν ποσὶν
(ι) ἀνοήτοις παιδεία, καὶ ὡς χειροπέδαι ἐπὶ χειρὸς δεξιᾶς. † Μωρὸς
23 ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ (κ) φωνὴν αὐτοῦ, † ἀνὴρ δὲ πανοῦργος μόλις
24 ἡσυχῇ μειδιάσει. † Ὡς κόσμος (*) χρυσοῦ φρονίμῳ παιδεία, † καὶ
25 ὡς χλιδὼν ἐπὶ βραχίονι δεξιῷ. † Πὲς μωροῦ ταχὺς εἰς οἰκίαν,
26 † ἄνθρωπος δὲ πολύσχημος αἰσχυνθήσεται ἀπὸ προσώπου. † Ἀφρων ἀπὸ
θύρας ἐμβλέψει εἰς οἰκίαν, † ἀνὴρ δὲ πεπαιδευμένος ἔξω στήσεται.
27 † Παιδεία ἀνδρὸς ἀκεραίου παρὰ θύρᾳ, † ὁ δὲ φρόνιμος
28 βαρυνθήσεται ἀπιμία. † Χείλη ἀλλοτρίων ἐν τούτοις βαρυνθήσεται,
29 † λόγοι δὲ φρονίμων ἐν ζυγῷ σταθήσονται. † Ἐν στόμασι μωρῶν ἡ
30 καρδία αὐτῶν, † καρδία δὲ (λ) σοφῶν στόμα αὐτῶν. † Ἐν τῷ
(μ) καταρᾶσθαι ἀσεβῆ † Σατανᾶν, † αὐτὸς καθαρὸς ἂν (ν) ἑαυτὸν
31 ψυχήν. † Μολύνει † ἑαυτὸν ψυχὴν ὁ ψιθυρίζων, † καὶ ἐν παροι-
κίαις μισηθήσεται. MS. A. (n) ℣ νώτων
(*) εὑρεθήσεται * Στόμα (3) διανοηθήσονται (ι) ἀνομία ℣
παιδίᾳ, καὶ ὡς * χειροπαιδὲς (κ) ℣ φωνὴν (*) χρυσοῦς (λ) φρονίμων (μ) καταράσασθαι ἀσεβῆ (ν) ψυχὴν αὐτοῦ.

ΚΕΦ. κβ'.

1 †Λίθῳ ἠσβολωμένῳ συνεβλήθη ὀκνηρὸς, † καὶ πᾶς ἐκσυρεῖ
ἐπὶ τῇ ἀπιμίᾳ αὐτοῦ.

Verbum ſapiens ſi audierit ſcius, laudabit illud, & ad ſe adjiciet. Audivit luxurioſus; & diſplicuit illi: & projecit illud poſt dorſum ſuum. Narratio fatui, quaſi ſarcina in via: in labio autem ſenſati invenietur gratia. Os prudentis quæretur in Eccleſia: & verba illius (e) cogitabit in corde. Tanquam domus exterminata, ſic fatuo ſapientia: & ſcientia inſenſati, non veſtigabilia verba. Compedes in pedibus ſtultis doctrina, & quaſi vincula manuum ſuper manum dexteram. Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacitè ſubridebit. Sicut ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro. Pes fatui velox in domum: homo autem peritus confundetur à (f) perſona. Stultus à janua reſpicit in domum: vir autem eruditus foris ſtabit. Stultitia hominis, auſcultare per oſtium: prudens autem gravabitur (g) contumeliâ. Labia (h) alienorum in his gravabuntur: verba autem prudentium ſtaterâ ponderabuntur. In ore fatuorum, cor illorum: cor autem ſapientum, os eorum. Dum maledicit impius diabolum; maledicit ipſe animam ſuam. Suſurro coinquinat animam ſuam, & (i) in cohabitatione odietur.

CAP. XXII.

LApidi conſpurcato comparatus eſt piger: & omnis exibilabit in ignominiam illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܢܫܡܥ ܗܘ ܢܫܒܚ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܗܘ ܘܫܡܥ ܠܗ ܣܟܠܐ ܘܫܒܚ ܠܗ ܘܐܡܪ ܠܗ
19 ܗܘ ܣܟܠܐ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܓܢܒܘܗܝ ܘܐܦ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܗܘ ܣܟܠܐ ܢܫܬܡܥ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
20 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
21 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
22 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
23 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
24 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
25 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
26 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
27 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
28 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
29 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
30 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
31 ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ

1 * ܡܬܩܠܐ * ܚܕ * ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ ܐܝ ܟܡ ܡܬܩܒܠ ܠܗ
ܚܕ ܡܢ ܟܠ ܡܢ ܕܢܓܥ ܒܗ ܢܗܪܘ ܡܢ ܗܘ ܕܡܬܩܒܠ ܠܗ ܡܠܐ ܚܟܝܡ.

Dictum ſapientis audit ſapiens, laudat illud, & auctius reddit: ſtultus autem idem audiens, deridet illud, & ad alterum è lateribus ſuis abjicit. Narrationes impii ſunt tanquam ſarcina gravis in itinere: omnis autem ſermo juſti jucunditas. Os ſapientis expetitur in conſilio, & ad ſermonem ejus quiſque animum adjicit. Inſtar carceris eſt ſapientia ſtulto, & ſtolido intellectus inſtar carbonum ignis. Retis inſtar eſt diſciplina pedibus ſtulti, & quaſi vincula ſuper dexteram ejus. Stultus in riſu vocem extollit; vir autem ſapiens tacitè ſubridet. Velut torques aureus eſt ſapientia prudenti, & velut gemma ſuper manum ipſius dexteram. Pedes ſtulti præcipites intra domum ingrediuntur; vir autem cordatus vultum demittit. Inſipiens ab janua in domum introſpicit; at decentia viri eſt ut ſtet foris & loquatur. Imprudentia eſt homini ad oſtium auſcultare, & ſapienti gravis eſt ſuiipſius ignominia. Os impii in ſuiipſius corpus obloquitur; ſapiens autem cum pondere loquitur. Os ſtulti eſt cor ejus; os autem ſapientis in corde ipſius eſt. Cùm execratur ſtultus eum qui in ſe minimè peccavit, ipſe ſuam execratur animam. Triſtis eſt anima ſapientis propter ſtultum, quia neſcit quid dicat ei.

CAP. XXII.

QUalis eſt lapis conſpurcatus in platea projectus, cujus ab odore quisque fugit, talis eſt ſtultus quem quiſque devitat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * كَلِمَةُ ٱلْحَكِيمِ يَسْمَعُهَا ٱلْحَكِيمُ * وَيَقْرِظُهَا * وَيَمْدَحُهَا * وَيَزِيدُ عَلَيْهَا * وَيَسْمَعُهَا ٱلْجَاهِلُ * وَيَهْزَأُ بِهَا *
19 وَيَطْرَحُهَا إِلَى إِحْدَى جَانِبَيْهِ * حَدِيثُ ٱلْمُنَافِقِ كَٱلْحِمْلِ ٱلثَّقِيلِ فِي ٱلطَّرِيقِ * وَجَمِيعُ نُطْقِ ٱلْبَارِّ
20 ٠ ٠ ٠

Versio VULG. LAT.

2 De stercore boum lapidatus est piger: & omnis qui te-
3 tigerit eum, excutiet manus. Confusio patris est de filio
4 indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia
prudens hæreditas viro suo: nam quæ confundit, in con-
5 tumeliam fit genitoris. Patrem & virum confundit au-
dax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem
6 inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio: fla-
7 gella & doctrina in omni tempore sapientia. Qui do-
8 cet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Qui narrat ver-
bum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gra-
9 vi somno. Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto
sapientiam: & in fine narrationis dicit; Quis est hic?
10 Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & supra
11 fatuum plora, deficit enim sensus. Modicùm plora supra
12 mortuum, quoniam requievit: Nequissimi enim nequissima
13 vita super mortem fatui. Luctus mortui septem dies; fatui
14 autem & impii, omnes dies vitæ illorum. Cum stulto
15 ne multum loquaris, & cum insensato ne abieris. Serva
te ab illo, ut non molestiam habeas, & non coinquina-
16 beris peccato illius. Deflecte ab illo, & invenies requi-
17 em, & non acediaberis in stultitia illius. Super plumbum
quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatu-
18 us? Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre,
quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Βολίτῳ (α)κοπρίων συνελλόβη ὀκνηρὸς, † πᾶς ὁ ἀναιρούμενος
3 αὐτὸν ἐκτινάξει χεῖρα. † Αἰσχύνη πατρὸς ἐν γνήσιον ἀπαιδεύτου,
4 † θυγάτηρ δὲ ἐπ' ἀπωλείᾳ γίνεται. † Θυγάτηρ φρονίμη κληρονομήσει
ἄνδρα αὐτῆς, † ἡ δὲ καταισχύνουσα, ὡς λύπη γεννήσαντος.
5 † Πατέρα καὶ ἄνδρα καταισχύνει ἡ (β) θρασεῖα, † καὶ ὑπὸ ἀμφο-
τέρων ἀτιμασθήσεται. † Μουσικὴ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις,
6 μάστιγες (γ) καὶ παιδεία ἐν παντὶ καιρῷ Σοφίας. † Συλλαλῶν
7 ὕπνον ὁ διδάσκων μωρὸν, Ἐξεγείρων καθεύδοντα ἐκ(δ)βα-
θέως ὕπνου. † Διηγεῖται νυστάζοντι ὁ διηγούμενος μωρῷ, † καὶ
10 ἐπὶ συντελείᾳ ἐρεῖ, Τί ἔστιν; † Ἐπὶ νεκρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε
γὰρ φῶς· καὶ ἐπὶ μωρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ (ε) σύνε-
11 σις. † Ἥλιον κλαῦσον ἐπὶ νεκρῷ, ὅτι ἀνεπαύσατο· † τῷ
12 (ζ) δὲ μωρῷ ὀλίγον (η) ἡ ζωὴ πονηρά. † Πένθος νεκρῷ
13 ἑπτὰ ἡμέραι, † μωρῷ δὲ καὶ ἀσεβεῖ πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς(θ)αὐτ-
14 † Μετὰ ἄφρονος μὴ πληθύνῃς λόγον, † καὶ πρὸς ἀσύνετον μὴ
15 πορεύου. † Φύλαξαι ἀπ' αὐτοῦ ἵνα μὴ κόπον ἔχῃς, † καὶ ὑ μὴ μο-
16 λυνθῇς ἐν τῷ (ι) ἐντινάσσεσθαι αὐτόν. † Ἐκκλινον ἀπ' αὐτοῦ καὶ εὑρή-
σεις ἀνάπαυσιν, † καὶ ὑ μὴ (κ) ἀκηδιάσῃς ἐν τῇ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ.
17 † Τίνος (λ)μόλυβδον τί βαρυνθήσεται; † καὶ τί αὐτῷ ὄνομα, ἀλλ'
18 ἢ μωρός; † (μ)Ἄμμον καὶ ἅλα καὶ βῶλον σιδήρου εὐκοπον ἀστε-
νεστέρων, † ἢ ἄνθρωπον ἀσύνετον.

MS. A. (α) κοπρίῳ (β) * θρασεία, (γ) ἢ καὶ (δ) βαθέϊ
(ε)ζύνεσιν. (ζ) Ἴδιον (η) γὰρ (θ) αὐτῶν. (ι) ἐντινάξασθαι (κ) ἀκηδιάσῃς (λ) * βολεῖον (μ) *Ἄμμων

Stercori boum de sterquiliniis comparatus est pi- 2
ger: omnis qui tollit illud; excutiet manum. Con- 3
fusio patris de filio indisciplinato: filia autem in 4
minorationem fit. Filia prudens hæreditabit vi-
rum suum: & quæ confundit; in tristitiam geni- 5
toris. Patrem & virum confundit audax: & ab 6
utrisque inhonorabitur. Musica in luctu, impor-
tuna narratio: flagella, & doctrina in (a) omni 7
tempore sapientiæ. Qui docet fatuum; conglutinat 8
testam: (b) Excitat dormientem de gravi
somno. Enarrat dormitanti, qui enarrat stulto: 9
& in fine dicet; Quid est? Super mortuum (c) 10
plora: defecit enim lux: & super fatuum plora:
defecit enim sensus. Jucundiùs plora super mor- 11
tuum, quoniâ requievit: Fatui autem super mor- 12
tem vita nequissima. Luctus mortui septem dies: 13
fatui autem, & impii, omnes dies vitæ illi⁹. Cum 14
stulto ne multiplices sermonem: & ad insensatum
non (d) eas. Serva te ab illo: ut non molestiam 15
habeas, & non coinquineris in concussione illius.
Deflecte ab illo, & invenies requiem: & non ace- 16
diaberis in stultitia illius. Super plumbum quid 17
gravabitur? & quod illi aliud nomen, quàm fa-
tuus? Arenam, & salem, & massam ferri faci- 18
lius est ferre, quàm hominem imprudentem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

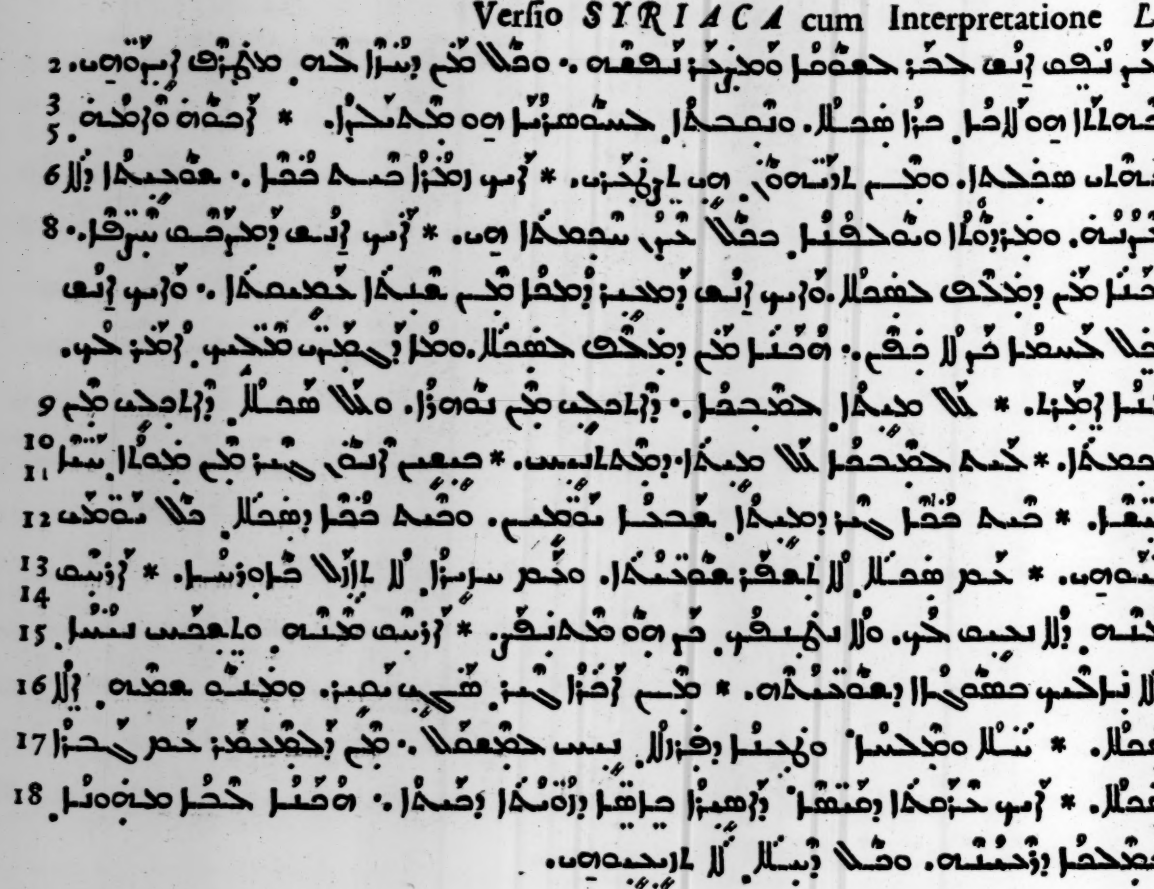

Cùm quis foràs egreditur in plateam, se- 2
séque dehonestat, quicunque videt cum,
manus suas agitat. Ignominia est patri fi- 3
lius insipiens, & fœmina ad detrimentum
gignitur. Patrem matrémque suam pude- 5
faciet stulta, at plus utroque ipsa vitupe-
rabitur. Ut musica in luctu, *sic* est nar- 6
ratio intempestiva: eruditio verò ac disci-
plina quovis tempore sunt sapientia. Ut is 8
qui testas conglutinat, sic ille qui stultum
docet. Ut is etiam qui dormientem excit-
at è somno profundo, & velut is qui pa-
nem comedit cùm non esuriat: sic ille qui
stultum docet, qui finitis sermonibus tuis
dicat tibi, Quid dixisti? Mortuus defen- 9
dus est, quòd luce sit privatus; & stultus,
quòd sapientiâ sit privatus. Non est quòd 10
deplores mortuum quiescentem: Pejor est 11
enim morte vita infœlix. Quandoquidem 12
luctus defuncti *durat* septem diebus; luctus
verò stulti cunctis diebus vitæ ipsius. Cum 13
stulto blandos ne instituas sermones, & cum
sue ne abeas in via: Recede ab eo, ne mo- 14
lestiam tibi faceſſat, nêve te conspurcet cùm
sese excusserit: Recede *inquam* ab eo, & re- 15
quiem consequêris, neque te vexabit multi-
tudine narrationum suarum. Plumbo enim 16
multò gravior est; & quod nomen ejus nisi
stultus? Arenam ac salem, onúsque ferre- 17
um facilius est ferre, quàm cum homine
stulto cohabitare. Qualis est subscus trabea 18
parietibus angulorum domûs alligata, tale
cor sensatum in consilio animi sui, quod
nulla concutit formido.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بَعْدَ مَا يَخْرُجُ ٱلْإِنْسَانُ إِلَى ٱلسُّوقِ وَيَرْجِعُ * قَدِ ٱكْتَسَبَ ٱلْجَاهِلُ لِنَفْسِهِ سَبَبَهُ وَسِرًّا * 2
وَجَمِيعُ مَنْ يَرَاهُ يَنْدُبُهُ وَيَضْرِبُ يَدَيْهِ عَلَيْهِ * ٱلْوَلَدُ ٱلْجَاهِلُ عَارٌ عَلَى أَبِيهِ وَجَرِي * وَٱلْبِنْتُ 3
لِلْخُسْرَانِ تُولَدُ * ٱلسَّفِيهَةُ تَنْكِسُ بِرَأْسِ وَالِدَيْهَا * وَجَهْلُهَا وَهَوَانُهَا أَسَرُّ مِنْ عَارٍ وَالِدَيْهَا * كَسَبَهُ 5 6
ٱلْغَبِيُّ فِي ٱلْمَأْتَمِ * كَذَلِكَ ٱلْكَلَامُ فِي غَيْرِ حِينِهِ * وَٱلْأَدَبُ وَٱلْعِظَةُ فِي كُلِّ حِينٍ يُكْسِبَانِ
ٱلْحِكْمَةَ * مَنْ يُعَلِّمُ ٱلْجَاهِلَ مِثْلُ مَنْ يُسَلْسِلُ ٱلْخَزَفَ بَعْضَهُ فِي بَعْضٍ * وَمِثْلُ مَنْ يُنَبِّهُ ٱلنَّائِمَ 8
مِنْ حَلَاوَةِ نَوْمِهِ * وَمِثْلُ مَنْ أَكَلَ وَهُوَ غَيْرُ جَائِعٍ كَذَلِكَ مَنْ يُعَلِّمُ ٱلْجَاهِلَ * وَإِذَا فَرَغْتَ مِنْ
كَلَامِكَ رُدَّ عَلَيْكَ * إِذَا مَا قُلْتَ * يَحِقُّ ٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْمَيِّتِ * لِأَنَّهُ قَدِ ٱمْتَنَعَ مِنْ نُورِ ٱلدُّنْيَا * وَيَنْبَغِي 9
ٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْجَاهِلِ * لِأَنَّهُ قَدِ ٱمْتَنَعَ مِنَ ٱلْحِكْمَةِ * وَمِنَ ٱلْمَوْتِي مَنْ لَا يَنْبَغِي أَنْ يُبْكَى 10
عَلَيْهِ * لِأَنَّ ٱلْحَيَاةَ ٱلسَّيِّئَةَ أَشَدُّ مِنَ ٱلْمَوْتِ * ٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْمَيِّتِ سَبْعَةُ أَيَّامٍ * وَٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْجَاهِلِ 11 12
سَنَةٌ أَضْعَافٌ * مَيِّ مَا لَقِيتَ ٱلْجَاهِلَ فِي ٱلطَّرِيقِ ٱصْرِفْ عَنْهُ لِئَلَّا يُضَيِّقَ عَلَيْكَ * وَٱتَّقِهِ لِئَلَّا 13 14
يُعْدِكَ إِذَا ٱنْتَفَضَ * ٱبْعُدْ عَنْهُ وَٱسْتَرِحْ * لِئَلَّا يُتْعِبَكَ بِكَثْرَةِ كَلَامِهِ * لِأَنَّ كَلَامَهُ أَثْقَلُ مِنَ 15 16
ٱلرَّصَاصِ * وَمَا ٱسْمُهُ إِلَّا ٱلْجَاهِلُ * حَمْلُ ٱلرَّمْلِ وَٱلْحَدِيدِ أَسْهَلُ مِنْ مُطَاوَلَةِ ٱلْجَاهِلِ * كَسَبَهُ لَوْحٍ سَاجٍ 17 18
فِي زَوَايَا ٱلْبَيْتِ * كَذَلِكَ ٱلْعَقْلُ ٱلثَّابِتُ فِي مَشُورَةِ نَفْسِهِ * وَلَا يُفْزِعُهُ شَيْءٌ مِنَ ٱلْأُمُورِ ٱلْخَفِيَّةِ *

Quantum temporis intervallum re- 2
quiritur *ad redeundum postquàm quis*
in plateam est egressus, tam brevi *im-*
prudens acquirit sibi con.umelia & *ma-*
lum; & *quisquis illum vide*, deplorat
eum, & plaudit manibus *super eum*. Fi- 3
lius imprudens opprob.io est patri suo at-
que pudori, & filia ad jacturam nasci-
tur. Stulta demi.tit caput parenti suo- 5
rum, ac pudor & ignominia ejus pejor
erit opprobrio parentum suorum. Qualis 6
est canus in funeribus, talis sermo præ-
ter tempus: eruditio autem & *commoni-*
tio quovis tempore sapientiâ conciliant.
Qui stultum docet, similis est ei qui te- 8
stas simul concatenat: & *qualis est qui*
dormientem excitat à somno ipsius ju-
cundissimo, & qualis est qui comedit
haud esuriens; talis est qui stultum docet,
qui cùm sermones tuos absolveris, tibi
respondeat, Quid igitur dixisti? Debetur 9
luctus super mortuũ, quòd mundi luce sit
privatus: convenit etiam *luctus super*
insipientem, quòd sapientiâ sit privatus.
Sunt inter mortuos, quos flere non decet: 10
Quandoquidem vita misera acerbior est 11
morte. *Luctus super mortuum septemdi* 12
alis est; at luctus super insipientem triplo
longior est. *Quandocunque stultum of-* 13
fenderis in via, recede ab illo, ne tibi sit
molestiæ: *Et caveas ab illo, ne te fallat* 14
cùm se excusserit. *Recede ab illo, &* 15
quiesce, ne te fatiget multitudine verbo-
rum suorum. *Verba enim ejus plumbo* 16
graviora sunt; & *quod est nomen ejus,*
nisi stultus? Arenam ferrúmque portare 17
facilius est quàm stultũ tolerare. Qualis 18
est tabula ebenì in angulis domûs, talis
est mens firma in sui ipsius consilio, quã
nulla rerum pertimescenda exterreat.

Versio VULG. LAT.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii
non diſſolvetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione con-
20 ſilii. Cogitatus ſenſati in omni tempore, metu non depra-
21 vabitur. Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa
22 poſita contra faciem venti non permanebunt: Sic & cor
timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non
23 reſiſtet. Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tem-
pore non metuet, ſic & qui in præceptis Dei permanet
24 ſemper. Pungens oculum deducit lachrymas: & qui pun-
25 git cor, profert ſenſum. Mittens lapidem in volatilia, de-
jiciet illa: ſic & qui convitiatur amico, diſſolvit amiciti-
26 am. Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes:
27 eſt enim regreſſus. Ad amicum Si aperueris os triſte, non
timeas: eſt enim concordatio; excepto convitio, & im-
properio, & ſuperbiâ, & myſterii revelatione, & plagâ
28 doloſâ: in his omnibus effugiet amicus. Fidem poſſide
cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læte-
29 ris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut
30 & in hæreditate illius cohæres ſis. Ante ignem camini va-
por & fumus ignis inalcatur: ſic & ante ſanguinem male-
31 dicta, & contumeliæ, & minæ. Amicum ſalutare non con-
fundar, à facie illius non me abſcondam: & ſi mala mihi
32 evenerint per illum, ſuſtinebo. Omnis qui audiet, cavebit
33 ſe ab eo. Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia
mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua
mea perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas
me in conſilio eorum: nec ſinas me cadere in illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 †Ἱμάντωσις ξυλίνη(ν) ἐν δεδεμένῃ εἰς οἰκοδομὴν †ἐν συσσεισμῷ οὐ
διαλυθήσε(ται), † οὕτως καρδία ἐπεστερεωμένη ἐπὶ διανοήματι βουλῆς
20 †Ἐν χειρὶ οὐ φοβισθήσ(εται). † καρδία πεφρασμένη ἐπὶ (ξ) διανοίας
21 ζωώσεως, †ὡς κόσμος χαμαιζήλου τοίχου ξυστοῦ. †(ο)χάλιξις ἐπὶ
22 μετεώρου κείμενος † κατέναντι ἀνέμου οὐ μὴ (π)αραμείνωσιν, † Οὕ-
τως καρδία δειλὴ ἐπὶ διανοήματι μωρῷ † κατέναντι παντὸς
24 φόβου οὐ μὴ ὑπομείνῃ. † Ὁ νύσσων (ρ) ὀφθαλμὸν ἐξάξει δάκρυα,
25 καὶ ὁ νύσσων καρδίαν ἀποφαίνει αἴσθησιν. †Βάλλων λίθον ἐπὶ πετεινὰ
26 ἀποσείσει αὐτὰ, καὶ ὁ ὀνειδίζων φίλον διαλύσει φιλίαν. † Ἐπὶ φί-
λον ἐὰν παρῇς ῥομφαίαν, † μὴ ἀπελπίσῃς, ἔστι γὰρ ἐπάνοδος.
27 †ἐπὶ φίλον Ἐὰν ἀνοίξῃς στόμα, † μὴ φυλαχθῇς, † ἔστι γὰρ δι-
αλλαγή· † πλὴν ὀνειδισμοῦ, καὶ ὑπερηφανίας, † καὶ μυστηρίου ἀποκα-
λύψεως, καὶ πληγῆς δολίας, † ἐν τούτοις ἀποφεύξε(ται) πᾶς (σ)φίλος.
28 † Πίστιν κτῆσαι ἐν πτωχείᾳ μετὰ † πλησίου, † ἵνα (τ)ὲν τοῖς ἀ-
29 γαθοῖς αὐτοῦ (υ) ὁμοῦ πλησθῇς. † Ἐν καιρῷ θλίψεως διάμεινον αὐ-
30 τῷ, † ἵνα ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ συγκληρονομήσῃς. † Πρὸ πυ-
ρὸς ἀτμὶς καπνίου καὶ κάπνος, † οὕτως πρὸ αἱμάτων λοιδορία.
31 † Φίλον σκεπάσαι οὐκ αἰσχυνθήσομαι, † καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οὐ μὴ
32 κρυβῶ, † Καὶ εἰ κακά μοι (φ) ζυμβῇ δι' αὐτόν. † Πᾶς (χ) ὁ
33 ἀκούων φυλάξε(ται) ἀπ' αὐτοῦ. † Τίς δώσ(ι) μοι ἐπὶ στόμα μου φυ-
λακὴν, † καὶ ἐπὶ τ῀ χειλέων μου ζφραγῖδα (ω) πανύργου, † ἵνα
μὴ πέσω ἀπ' αὐτῆς, † καὶ ἡ γλῶσά μου ὀλέσῃ με;

MS. A. (ν) εἰς οἰκοδομὴν ἐν δεδεμένῃ (ξ) διανοίᾳ (ο) Χάλικες (π) ὑπομένωσιν, (ρ) ὀφθαλμὸς (σ) ὁ φίλος. (τ) ἐπὶ
(υ) εὐφρανθῆς σύ. (φ) συμβάσηται (χ) ἀκούων (ψ) ἐπὶ στόματί μου (ω) πανύργου,

ΚΕΦ. κγ'.

1 Κύριε πάτερ καὶ (α) δέσποτα ζωῆς μου, † μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἐν
βουλῇ αὐτῶν, †(β)μὴ ἀφῇς με πεσεῖν ἐν αὐτοῖς.

MS. A. (α) δὲ ζωῆς (β) καὶ μὴ

Loramentum lignicum colligatũ in ædificium non 19
diſſolvetur in concuſſione: ſic cor confirmatum
in cogitatione conſilii In tempore non metuet. 20
Cor firmatum in cogitatione intellectûs, ſicut
ornatus arenoſus parietis limpidi. Pali in excelſo 21
poſiti contra faciem venti non permanebunt; Sic 22
cor timidum in cogitatione ſtulti contra omnem
timorem non reſiſtet. Pungens oculum, deducet 24
lachrymas: et qui pungit cor; profert ſenſum. 25
Mittens lapidem in volatilia, abigit illa: et qui
convitiatur amico; diſſolvet amicitiam. Ad 26
amicum etſi produxeris gladium; non deſperes:
eſt enim regreſſus. Ad amicum Si aperueris os; 27
non timeas: eſt enim concordatio: Excepto im-
properio, et ſuperbiâ, et myſterii revelatione,
& plagâ doloſâ: in his effugiet omnis amicus.
Fidem poſſide in paupertate cum proximo; ut 28
in bonis illius ſimul (e) implearis. In tem- 29
pore tribulationis permane illi; ut in hæredita-
te illius cohæres ſis. Ante ignem, camini vapor, 30
& fumus: ſic ante ſanguines convitia. Ami- 31
cum (f) protegere non confundar: & à facie
illius non me abſcondam: etiam ſi mala mihi
evenerint per illum: Omnis, qui audi; cavebit 32
ſibi ab eo. Quis dabit mihi in ore meo cuſtodi- 33
am, & ſuper labia mea ſignaculũ (g) aſtutum; ut
non cadam ab (h) illa, & lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne
derelinquas me in conſilio eorum: non ſinas me
cadere in illis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 ܐܣܘܪ ܥܨ ܡܫܪ ܒܗ ܒܢܝܢ ܕܐܬܚܫܒ ܠܐ ܢܬܙܥ ܒܫܘܠ

Versio VULG. LAT.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo
doctrinam sapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant
3 mihi, & non appareant delicta eorum, Et ne adinc rescant
ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conspectu adversariorum meo-
4 rum, & gaudeat super me inimicus meus? Dñe pater, & Deus
5 vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum. Extol-
lentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne defide-
6 rium averte à me. Aufer à me ventris concupiscentias, &
concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & animæ
7 irreverenti & infrunitæ ne tradas me. Doctrinam oris audi-
te, filii: & qui custodierit illam, non periet labiis, nec
8 scandalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua ap-
prehenditur peccator, & superbus & maledicus scandali-
9 zabitur in illis. Jurationi non assuescat os tuum, multi enim
10 casus in illa. Nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo,
& nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non
11 eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus assi-
duè, à livore non minuitur: sic omnis jurans, & nominans,
12 in toto à peccato non purgabitur. Vir multùm jurans im-
plebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.
13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: & si dis-
14 simulaverit, delinquit dupliciter: Et si in vacuum juraverit,
non justificabitur: replebitur enim retributione domus illi-
15 us. Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in
16 hæreditate Jacob. Etenim à misericordibus omnia hæc au-
ferentur, & in delictis non volutabuntur. Indisciplinatæ
17 loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum
peccati.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Τίς (c) ὑπερθήσει ἐπὶ † διανοήματός μου μάστιγας, † καὶ ἐπὶ τῆς
καρδίας μου (γ) παιδείαν σοφίας; † ἵνα μὴ τοῖς ἀγνοήμασιν μου
3 μὴ φείσωνται, † καὶ ὑ μὴ παρῇ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, † Ὅπως
μὴ (δ) πλεονάσωσιν αἱ ἄγνοιαί μου, † καὶ αἱ ἁμαρτίαι μου πλεονάσωσι,
† καὶ πέσωμαι ἐναντι † ἐχθρῶν, † καὶ ὀνειδιεῖταί μοι ὁ ἐχθρός
4 μου. † Κύριε πάτερ καὶ θεὲ ζωῆς μου, † Μὴ ἐγκαταλίπῃς με ὀφθαλμοὺς μὴ
5 δῷς μοι, † καὶ ὑπερηφανίαν ἀπόστρεψον ἀπ' ἐμοῦ. † Κοιλίας ὄρεξις
6 καὶ συνουσιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με, † καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ
7 παραδῷς (ε) με. ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΟΜΑΤΟΣ. † Παι-
δείαν στόματος ἀκούσατε τέκνα, † καὶ ὁ φυλάσσων ὑ μὴ ἁλῷ † ἐν
8 τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Καταληφθήσῃ † ἁμαρτωλὸς, καὶ λοίδορος
9 καὶ ὑπήφανος σκανδαλισθήσῃ ἐν αὐτοῖς. † Ὅρκῳ μὴ ἐθίσῃς
10 τὸ στόμα σου; Καὶ ὀνομασίᾳ † (ζ) ἁγίου μὴ συνεθισθῇς. † Ὥσπερ
11 γὰρ οἰκέτης ἐξεταζόμενος ἐνδελεχῶς † ἀπὸ μώλωπος οὐκ ἐλατ-
τωθήσῃ, † οὕτως καὶ ὁ ὀμνύων καὶ (η) ὀνομάζων διαπαλῶς † ἀπὸ
12 ἁμαρτίας ὑ μὴ καθαρισθῇ. † Ἀνὴρ πολύορκος πλησθήσῃ ἀνο-
13 μίας, † καὶ οὐκ ἐκστήσεται ἀπὸ † οἴκου αὐτοῦ μάστιξ. † Ἐὰν
πταισμελήσῃ, ἁμαρτία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, † κἂν ὑφίδῃ, ἠμπτε
14 λωκὼς. † Καὶ ὑ διανενῆς ὅμοσιν, ὑ δικαιωθήσῃ, † πεπλήσῃ
15 δὲ ἐπαγωγῶν ὁ οἶκος αὐτοῦ. † Ἔστι λέξις ἀντικειμένη θα-
16 νάτῳ, † μὴ εὑρεθήτω ἐν κληρονομίᾳ Ἰακώβ· † Ἀπὸ γὰρ ἐλεη-
μόνων ταῦτα πάντα ἐκστήσεται, † καὶ ἐν ἁμαρτίαις οὐ κυλι-
17 σθήσονται. † Ἀπαιδεύσιαν ἀσυχῇ μὴ συνεθίσῃς τὸ στόμα σου,
† ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ λόγος ἁμαρτίας.

MS. A. (c) ὑπερθήσῃ (γ) παιδίας (δ) πεπλυνθῶσιν (ε) με.
Παιδίαν στόματος ἀκούσατε (ζ) ὑψίστου (η) ὁ ὀνομάζων διαπαλὸς
τὸ ὄνομα κυρίου ἀπὸ ἁμαρτίας

Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in 2
corde meo doctrinam sapientiæ? ut in ignoratio-
nibus meis (a) non parcant; & non prætermittant
delicta illorum: Ut non accrescant ignoran- 3
tiæ meæ, & peccata mea abundent: & decidam
in conspectu adversariorum; & gaudebit super
me inimicus meus. Domine pater, & Deus vitæ 4
meæ, (b) Elationem oculorum ne dederis mihi: & 5
concupiscentiam averte à me. Ventris appetitio, 6
& concubitus, ne apprehendant me: & animæ
irreverenti ne tradas me. DOCTRINA
ORIS. Doctrinam oris audite, filii: & qui cu- 7
stodierit; non capietur in labiis suis. Apprehen- 8
detur peccator: & maledicus & superbus scan-
dalizabuntur in illis. Jurationi non assuefacias 9
os tuum: Et nominationi Sancti non assuescas. 10
Sicut enim servus interrogatus assiduè, à livore
non minuetur; sic & jurans, & nominans semper, 11
à peccato non purgabitur. Vir multùm jurans 12
implebitur iniquitate: & non discedet à domo
ejus plaga. Si deliquerit, delictum illius super 13
ipsum erit: &, si dissimulaverit, deliquit dupli-
citer. Et, si in vacuum juraverit; non justifi- 14
cabitur: replebitur enim obductionibus domus
ejus. Est loquela (c) induta morte: non invenia- 15
tur in hæreditate Jacob. A piis enim omnia hæc 16
auferentur, & in peccatis non se volutabunt.
(d) Indisciplinationi temerariæ non assuefacias 17
os tuum: est enim in ea verbum peccati.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * O quis constituat menti meæ flagellum, & 2
cordi meo virgam disciplinæ! ut ipse Domi-
nus parcat culpis meis, ut cùm unà convene-
rint, nil acquirant, nec ament committere
corruptionem. Ut ne multiplicentur delicta 3
mea, nec augeantur peccata mea, méq; expo-
nant coram inimico, gaudeátq; de me ofor.
Deus pater mi, & Domine vitæ meæ, ne me 4
prosternas per errorem eorum: oculum ela-
tum ne dederis mihi, & cor lascivum amove-
as à me. Quod bonum est non me prætereat, 5
nec salacitas carnis me libidinosum reddat,
nec animus arrogans dominetur meî. Doctri- 6
nam oris mei audite filii, quam qui cautè
servaverit, probris non erit obnoxius. Ser- 7
mone enim suo capitur impius, & stultus ore
suo impingit. Juramenta ne doceas os tu- 8
um, & inter judices ne fis sedens: Quoniam 9
qui crebrò jurat, flagello non erit immunis;
similiter qui mentiens jurat, culpis non va-
cabit. Homo ad jurandum proclivis acqui- 10
rit scelera, nec abscedet perturbatio à domo
ejus. Si per errorem dejerat, peccatum ejus 11
in ipsum recidet: sin verò, ne juret. Quis- 12
quis enim jurat quovis momento, execranda
res est, nec erit insons. Et si quid est illud huic 13
simile, *faxit Deus* ne reperiatur in hæredi-
tate Jacobi. Et quidem qui se ab his absti- 14
nuerit, vivet, & peccatis non immiscebitur.
Imò nec stultitiæ os tuum assuefacias, quoni- 15
am in hac etiam non desunt verba falsitatis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * يا ليتني أقيم على فكري سوطا * وعلى قلبي قضيب العلم * لكي يرحمني الرب *
3 ويغفر جميع ذنوبي * لئلا أحب الفساد * وأرد الخزي في مجمع الجهال * وتكثر خطاياي
4 وزللي * ويطرحوني امام الأعداء * ويسمت بي المبغض * اللهم وارب حياتي لا تلقني في
5 صلالتهم * ولا تروني عينا متكللة * وابعد عن قلبي بجسا * ولا يقتنيني القبح * ونجاسة
6 الجسد لا تكسني * ونفس مرحة لا تملكني * اسمعوا كلامي يا معشر البنين * ومن يقوب
7 8 من السماع لا يعثر * بكلامه يعاقب المنافق * ويدكل الجاهل بنطقه * لا تعود فمك
9 القسم * ولا تحالس القضاة * لان من اكثر الايمان لا يقلت من العقوبة * وكذلك من
10 حلف وكذب لا ينجوا من الذنوب * الحلاف والمتجري على الايمان لا يعدم بيته البلاء
11 والسر * ان وهم وحلف كاذبا فقد اخطأ * وان كان بالصدق فلا يحلف * لان من اجتري
12 على القسم كل حين هو مكروه * ولا ينجوا من البلاء * وان كانت حصلة اخرى نسبة هذه *
13 فسئل الله ان يصرفها عن آل يعقوب * ومن كف نفسه عن هذه الاشياء ورب الحياة *
14 15 ولا يتدنس بالخطايا * ولا تعود فمك للسفه ايضا * لان فيه كلام الزور والباطل *

O utinam statuam super cogitationem 2
meam flagellum, & super cor meum virgam
disciplinæ, ut misereatur mei Do-
minus, & parcat omnibus culpis meis;
ne amem corruptelam, & acquiram in- 3
famiam in cœtu stultorum: Et multi-
plicentur peccata mea ac lapsus mei, pro-
sternántque me coram hostibus, & gau- 4
deat de me ofor. Deus O Domine vitæ
meæ, ne me projicias ob errorem eorum,
ne dederis mihi oculũ superbum, & re- 5
pelle à corde meo impuritatem: Néve me
frangat obscœnitas, & corporis impudi-
citia ne me contaminet, nec animus arro-
gans in me regnet. Audite sermones meos 6
O cœtus filiorum; nam qui ad audiendũ
accesserit, non impinget. Verbis suis pu- 7
nietur impius, stultus eloquio suo vinci-
etur. Ne assuefacias os tuum juramento, 8
& ne consedeas cum judicibus. Qui 9
enim frequenter jurat, non effugiet pœ-
nam; & pari ratione qui dejerat ac men-
titur, non erit immunis scelerum. Jura- 10
toris et juramento assueti domus non ca-
rebit adversitate & miseriâ. Si erret, 11
falsóque juret, peccat: sin autem verè, ne
juret: Quia qui singulis momentis pro- 12
caciter in jusjurandum effunditur, abo-
minandus est, nec liber erit ærumnis. Et 13
si qua sit alia prava consuetudo huic si-
milis, Deum rogamus ut eam avertat à
gente Jacobi. Qui autem ab hujusmodi 14
rebus sese cohibuerit, vitam consequetur, nec polluetur peccatis. Præterea ne 15
assuefacias os tuum insipientiæ, quando-
quidem adsunt in illa verba falsitatis ac
vanitatis.

Versio VULG. LAT.

18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnato-
19 rum consistis : Ne fortè obliviscatur te Deus in conspe-
ctu illorum, & assiduitate tuâ infatuatus improperium pa-
tiaris, & maluisses non nasci, & diem nativitatis tuæ ma-
20 ledicas. Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus
21 diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in pec-
22 catis, & tertium adducit iram, & perditionem. Anima
calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid
23 glutiat : Et homo nequam in ore carnis suæ, non desi-
24 net donec incendat ignem. Homini fornicario omnis pa-
nis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
25 Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens
26 in animam suam, & dicens ; Quis me videt ? Tenebræ
circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo cir-
cumspicit me : quem vereor ? delictorum meorum non
27 memorabitur Altissimus. Et non intelligit quoniam omnia
vidit oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei
hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:
28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidi-
ores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias homi-
num, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in
29 abscónditas partes. Domino enim Deo antequàm crearen-
tur, omnia sunt agnita : sic & post perfectum respicit omnia.
30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus
31 fugabitur : & ubi non sperabit, apprehendetur. Et erit
dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Do-
32 mini. Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 † Μνήσθητι (ϑ) πατρὸς καὶ μητρός σου, † ἀναμέσον τῶ μεγιστάνων
19 συνεδρεύεις· † (ι) Μήποτ' ἐπιλάθηται σε ὁ θεὸς ἐνώπιον αὐτῶν, † καὶ πρὸ ἐνοχλῶ
σου μορφηθῆς, † καὶ ἀκλησίας σε μὴ ἐγκυνήσῃς, † καὶ † ἤμελλεν τὴ
20 τοκετῦ(κ)σου καλεσάσης. † Ἄνθρωπος συνηθιζόμενος λόγοις ὀνει-
21 δισμῶ, † ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις αὐτῦ οὐ μὴ παιδευθῇ. † Δύο γένη
22 (λ) πληθύνουσιν ἁμαρτίας, † καὶ τὸ τρίτον ἐπάξει ὀργήν· † Ψυχὴ
23 θερμὴ ὡς πῦρ καιόμενον, † οὐ μὴ σβεσθῇ ἕως ἂν καταφθῇ· † Ἄν-
θρωπος πόρνος ἐν σώματι σαρκὸς αὐτῦ, † οὐ μὴ παύσῃ ἕως
24 ἂν ἐκκαύσῃ πῦρ. † Ἀνθρώπῳ πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδύς, † οὐ μὴ
25 κοπάσῃ ἕως ἂν τελεσθήσῃ. † Ἄνθρωπος (μ) βεβαίων ἀπὸ τῆ
26 κλίνης αὐτῦ, † λέγων (ν) ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῦ, Τίς μὲ ὁρᾷ; † Σκό-
τος κύκλῳ μου, καὶ οἱ τοῖχοί με καλύπτουσι, † καὶ οὐδείς με ὁρᾷ,
(ξ) τί συλλαβῶμαι; † τῶ ἁμαρτιῶν μου οὐ μὴ μνησθήσῃ ὁ ὕψιστος·
27 † Καὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων ὁ φόβος αὐτῦ· † Καὶ οὐκ ἔγνω ὅτι
28 ὀφθαλμοὶ κυρίου † μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροι, † ἐπιβλέ-
ποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων, καὶ καταλογιζόμενοι (ο) εἰς ἀπόκρυφα
29 μέρη. † Πρὸ γὰρ κτισθῆναι τὰ πάντα ἔγνωσται αὐτῷ, † ὕστερ καὶ
30 μετὰ τὸ συντελεσθῆναι. † Οὕτω ἐν πλατείαις πόλεως ἐκδικη-
31 θήσεται, † καὶ (π) ὡς ἀχ ὑποπόσῃ, (ρ) παραληφθήσεται. † Οὕτως καὶ
γυνὴ καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, † καὶ παραγαγοῦσα κληρονόμον ἐξ ἀλ-
λοτρίου.

MS. A. (ϑ) παῖδός σου (ι) Μήποτε (κ) σου * Ἄνθρωπος (λ) πληθύ-
νουσιν (μ) πόρνος βεβαίων ἀπὸ τῆ κοίτης (ν) τῇ ψυχῇ (ξ) τίνα (ο) ἀπόκρυφα (π) ὡς οὐχ (ρ) καλαβήσεται

Memento patris, & matris tuæ : in medio enim 18
magnatorum consistis : Ne quando oblivioni tra- 19
daris in conspectu illorum, & consuetudine tuâ
infatueris : & voles non esse natus, & diem
nativitatis tuæ maledices. Homo assuescens 20
verbis improperii, in omnibus diebus suis non
erudietur. Duo genera abundant peccatis, & 21
tertium adducet iram : Anima calida, quasi 22
ignis ardens, non extinguetur, donec deglutia-
tur : Homo fornicarius in corpore carnis suæ 23
non desinet, donec accenderit ignem : Homini 24
fornicario omnis panis dulcis : non cessabit usq;
ad finem : Homo qui transgreditur lectum su- 25
um, dicens in animo suo, Quis me videt ? Te- 26
nebræ circundant me, & parietes cooperiunt
me, & nemo me videt : quid vereor ? delicto-
rũ meorum non memorabitur Altissimus, Et ocu- 27
li hominum timor ejus. Et non cognovit, quo- 28
niam oculi Domini decies millies lucidiores Sole,
inspicientes omnes vias hominum, & intu-
entes in absconditas partes. Antequàm crea- 29
rentur, omnia sunt ei agnita : sic & postquàm
consummata sunt. Hic in plateis civitatis vin- 30
dicabitur, & ubi non speravit, apprehendetur.
Sic & mulier relinquens virum, & statuens 31
hæredem ex alieno.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 * ܐܝܟ ܕܐܢ ܐܒܐ ܘܐܡܐ ܬܫܬܘܩ ܒܗ. ܘܥܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ ܐܢ ܐܬ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
17 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
ܕܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
18 * ܐܝܟ ܕܐܢ ܐܒܐ ܘܐܡܐ ܬܫܬܘܩ ܒܗ. ܘܥܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ ܐܢ ܐܬ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
19 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
21 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. * ܐܝܟ ܕܐܢ ܐܒܐ ܘܐܡܐ ܬܫܬܘܩ ܒܗ.
22 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
23 * ܐܝܟ ܕܐܢ ܐܒܐ ܘܐܡܐ ܬܫܬܘܩ ܒܗ. ܘܥܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ ܐܢ ܐܬ ܒܗ ܐܝܟ ܕܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
24 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
ܕܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
25 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. * ܐܝܟ ܕܐܢ ܐܒܐ ܘܐܡܐ ܬܫܬܘܩ ܒܗ.
26 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
27 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
ܕܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
28 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. * ܐܝܟ ܕܐܢ ܐܒܐ ܘܐܡܐ ܬܫܬܘܩ ܒܗ.
29 ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.
ܕܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܗ ܩܕܡ ܐܢܫ ܒܥܠ ܟܘܪܣܝ.

Memento patrem ac matrem te habere, & 16
qualem timorem effugias, Ne impingas 17
coram ipsis, ob tuam disciplinam contu-
meliâ afficiaris, dicásque, Utinam creatus
minimè fuissem ; & diem quo natus es, ex-
ecreris. Homo enim qui verba discit ina- 18
nia, omnibus diebus vitæ suæ sapientiam
non addiscet ; neque disciplinam conse-
quetur homo in propriæ carnis turpitudine
lascivus. Duo genera odit anima mea, & 19
tertium movet iracundiam. Qui salax est 21
in turpitudine carnis suæ, non quiescet do-
nec exardescat in eò ignis. Carni hominis 22
lascivi quælibet caro jucunda est, nec abs-
tinebit, donec pereat. Homo qui super 23
stratum lecti sui temerat, & secum ipse di-
cit, Quis me videt ? Ea parietes domûs 24
meæ me contegunt, tectum domûs meæ me
protegit, nec est qui me videat ; quis
me impediat quin peccem ? Et ignorat 25
oculos Dei decem millies sole majores esse,
Omnium vias hominum ipsum inspicere, & 26
in tenebris intuitum operum eorum intel-
ligere : Quippe cui res omnes antequàm 27
extent, perspicuæ sunt : quin etiam post
consummationem seculi ipse judicaturus est 28
illud. Et quibus in rebus homo se depre-
hendendum minimè suspicatur, ea in pla-
teis urbis divulgabuntur : Itidemque muli- 29
er quæ iniquè agit in maritum suum, & hæ-
redem ex alieno suscitat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 * وَٱذْكُرْ أَنَّ لَكَ أَبًا وَأُمًّا * وَإِنْ تَحَلَّ مِنْهُمَا بِعَقْبٍ لَيْسَ تَسْقُطُ سَرِيعًا أَمَامَهُمَا * وَتُهَانُ
17 وَيُذَلُّ بِعِلْمِكَ * وَيُمْحَى صِيتُكَ وَيَقُولُ لَيْتَنِي لَمْ أُخْلَقْ * وَيَلْعَنُ ٱلْيَوْمَ ٱلَّذِي وُلِدْتَ فِيهِ *
18 * لِأَنَّ مَنْ عَوَّدَ نَفْسَهُ ٱلْكَلَامَ ٱلْقَبِيحَ * لَا يَتَعَلَّمُ ٱلْحِكْمَةَ طُولَ عُمْرِهِ * وَلَا يَقْبَلُ ٱلْعِلْمَ مَنْ
19 كَانَ رِجْزًا وَنَجِسًا فِي جَسَدِهِ * لَقَدْ بَغَضْتُ نَفْسِي ثَلَاثَةَ ٱلْخَصْلَتَيْنِ * وَٱلثَّالِثَةُ تُهِيجُ ٱلْغَضَبَ *
21 * ٱلْمَرْءُ ٱلْمُرِحُ لَا يَكُفُّ عَنْ سَنَنِهِ * حَتَّى تَتَلَكَّكَ فِيهِ ٱلنَّارُ * ٱلْجَسَدُ ٱلدَّنِسُ جَمِيعُ
22 ٱلْأَجْسَادِ مَحْبُوبٌ عِنْدَهُ * وَلَا يَنْهَى حَتَّى يَهْلِكَ * وَٱلَّذِي يَرْتَكِبُ مِنْ مَهْلِهِ ٱلْفَوَاحِشَ *
23 وَيُدَنِّسُ فِرَاشَهُ * وَيَقُولُ فِي نَفْسِهِ مَنْ يَطَّلِعُ عَلَيَّ * هٰذِهِ حِيطَانُ بَيْتِي تَسْتُرُنِي * وَسَقْفُ مَنْزِلِي
24 يُوَارِينِي * فَمَنْ يَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ مَا أُرِيدُ مِنَ ٱلْإِثْمِ * لَا يَعْلَمُ أَنَّ عَيْنَ ٱللَّهِ أَصْوَا مِنْ
25 عَيْنِ ٱلشَّمْسِ مُبْدَلَ ٱلْوَاحِدِ عَشَرَ آلَافِ ضِعْفٍ * وَيُبْصِرُ جَمِيعَ طُرُقِ ٱلنَّاسِ * وَيَطَّلِعُ
26 عَلَى أَعْمَالِهِمْ * وَمَا يَفْعَلُونَ فِي ظُلَامٍ مُسْتَكِنٍ * لِأَنَّ ٱلْأَشْيَاءَ كُلَّهَا ظَاهِرَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ قَبْلَ
27 كَوْنِهَا * وَمِنْ بَعْدِ ٱنْقِضَاءِ ٱلدُّنْيَا هُوَ يَدِينُ أَهْلَهَا * فَمَا لَا يَظُنُّ ٱلْإِنْسَانُ أَنْ يُعَاقَبَ
28 وَيُدَانَ عَلَيْهِ يُوجَدُ فِيهِ * لِهٰذَا يُفْضَحُ فِي أَسْوَاقِ ٱلْمَدِينَةِ عَلَى رُؤُسِ ٱلْمَلَإِ * وَٱلْمَرْأَةُ ٱلَّتِي تَكُونُ
29 فِرَاشُهَا * فَتُقِيمُ ٱلْوَارِثَ مِنْ غَيْرِهِ * فَقَدْ أَسَاءَتْ بِسِيَاقِ ثَلَاثَةٍ *

Memento etiam patrem tu ac matrem 16
habere, quos si ex corde vereáris, haud
facilè labêris in præsentia illorum, Ne- 17
que despicieris aut contemnêris in tua di-
sciplina, nec optabis tunc, ac dices ;
Utinam creatus non fuissem, nec maledi-
ceres diei quo natus es. Qui enim seipsum 18
assuefacit sermonibus perversis, non ad-
discet sapientiam quamdiu vixerit : nec
scientiam excipiet qui turpis fuerit ac
impurus in corpore suo. Hosce duos mores 19
odit anima mea, & tertius excitat iram.
Arrogans homo non abstinet à scelere suo, 21
donec pervadat eum ignis. Apud cor- 22
pus impudicum quælibet corpora sunt ex-
petibilia, nec vetrahet seipsum, donec intere-
at. Demum qui ex otio indulget obscæ- 25
nitatibus, lectúmque suum contaminat,
ac dicit apud semetipsum, Quis me pro- 24
spectat ? Hi domûs meæ parietes me te-
gunt, & habitaculis meæ tectum me
celat ; quis interficiat sese inter me &
inter iniquitates quas voto ? Nescit au- 25
tem oculum Dei esse decem millies ocu-
lo solis lucidiorem, Et cunctas hominum 26
vias perspicere, opera eorum & quicquid
in abditissimis tenebris agunt, prospectare :
Quandoquidem res omnes manifestæ 27
sunt coram eo antequàm fiant, & post
mundi finem ipse judicaturus est incolas
ejus. In iisdem rebus, propter quas homo 28
non putat se puniendum, neque conde-
mnandum pro his in quibus deprehensus
fuerit, diffamabitur in plateis urbis su-
per vertices turbæ (hoc est, in propatu-
lo,) Mulier item quæ conjugem suum de- 29
cipit, & hæredem ex alio suscitat, tria
scelera perpetrat.

Versio VULG. LAT.

33 Primò enim in lege Altissimi incredibilis fuit : secundò in
virum suum deliquit : tertiò in adulterio fornicata est, &
34 ex alio viro filios statuit sibi. Hæc in ecclesiam adducetur,
35 & in filios ejus respicietur. Non tradent filii ejus radices,
36 & rami ejus non dabunt fructum. Derelinquet in maledi-
ctum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.
37 Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est
quàm timor Dei ; & nihil dulcius, quàm respicere in
38 mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum : lon-
gitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAP. XXIV.

1 SApientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur,
2 & in medio populi sui gloriabitur, Et in ecclesiis Altissi-
mi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabi-
3 tur, Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudi-
4 ne sancta admirabitur, Et in multitudine electorum habe-
5 bit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens; Ego
ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creatu-
6 ram : Ego feci in cœlis ut oriretur lumen indeficiens, &
7 sicut nebula texi omnem terram : Ego in altissimis habi-
8 tavi, & thronus meus in columna nubis. Gyrum cœli cir-
cuivi sola, & profundum abyssi penetravi, in fluctibus ma-
9 ris ambulavi, Et in omni terra steti : & in omni populo,
10 Et in omni gente primatum habui : Et omnium excellenti-
11 tiú et humiliú corda virtute calcavi: et in his omnib⁹ requié
12 quæsivi, & in hæreditate Dñi morabor. Tunc præcepit, &
dixit mihi Creator omnium : & qui creavit me, requievit in
13 tabernaculo meo, Et dixit mihi; In Jacob inhabita, & in Is-
14 raël hæreditare, & in electis meis mitte radices. Ab initio,
& ante secula creata sum, & usque ad futurum seculum non
desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

33 † Πρῶτον μὲ γὰρ ἐν νόμῳ (σ) ὑψίστου ἠπειθήσε, † καὶ δεύτερον εἰς ἄν-
δρα (ι) ἑαυτῆς ἐπαημμέλησε, † καὶ τὸ τρίτον ἐν πορνείᾳ ἐμοιχεύθη,
34 † (τ) ἐξ ἀλλοτρίου ἀνδρὸς τέκνα παρέσχεν. † Αὕτη εἰς ἐκκλησίαν
35 ἐξαχθήσεται, † καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἔσται ἐπισκοπή. † Οὐ διαι-
δώσουσι τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς ῥίζαν, † καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς (υ) οὐ δώσουσι
36 καρπόν. † (*) Καταλείψει εἰς κατάραν τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, † καὶ τὸ ὄ-
37 νειδος αὐτῆς οὐκ ἐξαλειφθήσεται. † Καὶ γνώσονται οἱ καταλειφθέντες,
ὅτι οὐδὲν κρεῖττον φόβου κυρίου, καὶ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν
ἐντολαῖς κυρίου. MS. A. (σ) ὑψίστῳ (ι) αὐτῆς (τ) καὶ ἐξ (υ) οὐκ
οἴσουσιν (*) * Καταλείψει ΚΕΦ. κδ'.

(α) ΑΙΝΕΣΙΣ ΣΟΦΙΑΣ.

1 † Ἡ Σοφία αἰνέσει ψυχὴν αὐτῆς, καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ αὐτῆς (β) καυ-
2 χήσεται. † Ἐν ἐκκλησίᾳ ὑψίστου στόμα αὐτῆς ἀνοίξει, † καὶ ἐναντι
3 δυνάμεως αὐτὴ καυχήσεται. † Ἐγὼ ἀπὸ στόματος ὑψίστου ἐξ-
ἦλθον, † καὶ ὡς (γ) ὁμίχλη κατεκάλυψα γῆν. † Ἐγὼ ἐν ὑ-
ψηλοῖς κατεσκήνωσα, † καὶ ὁ θρόνος μου ἐν στύλῳ νεφέλης. † Γῦρον
8 οὐρανοῦ ἐκύκλωσα μόνη. † καὶ ἐν βάθει ἀβύσσων περιπάτησα. † ἐν
9 κύμασι θαλάσσης, Καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, † καὶ ἐν παντὶ λαῷ
10 Καὶ ἔθνει ἐκτησάμην. † Μετὰ τούτων πάντων (δ) ἀνάπαυσιν ἐζή-
τησα, † καὶ ἐν κληρονομίᾳ τίνος αὐλισθήσομαι. † Τότε ἐνετείλατό
12 μοι ὁ κτίσας ἅπαντα, † καὶ ὁ κτίσας με κατέπαυσε † σκηνή
13 μου, † Καὶ εἶπεν, (ε) Ἐν Ἰακὼβ κατασκήνωσον, † καὶ ἐν Ἰσραὴλ
14 (ζ) κληρονομηθήσῃ. † Πρὸ τοῦ αἰῶνος (*) ἀπ' ἀρχῆς ἔκτισέν
με, † καὶ ἕως (η) αἰῶνος οὐ μὴ ἐκλίπω. † ἐν σκηνῇ ἁγίᾳ ἐνώπιον
αὐτοῦ (θ) ἐλειτούργησα,

MS. A. (α) ΣΟΦΙΑΣ ΑΙΝΕΣΙΣ. (β) * καυχήσονται. (γ) ὁμίχλῃ (δ) ἐζήτησα ἀνάπαυσιν, (ε) Ἰακὼβ
(ζ) κληρονομήθητι. (*) ἀπαρχὴν (η) αἰώνων (θ) ἐλειτούργουν,

Primò enim in lege Altissimi incredula fuit, & secundò in virum suum deliquit, & tertiò in fornicatione mœchata est: ex alieno viro filios statuit. Hæc in Ecclesiam educetur, & in filios ejus visitatio erit. Non diffundentur filii ejus (e) in radicem: & rami ejus non dabunt fructum. Relinquetur in maledictum memoria ejus, & dedecus ejus non delebitur. Et cognoscent, qui velicti sunt, quoniam nihil melius timore Domini, & nihil dulcius, quàm attendere mandatis (f) Dei.

CAP. XXIV.

LAVDATIO SAPIENTIÆ.

SAPIENTIA laudabit animam suam, & in medio populi sui gloriabitur. In ecclesia Altissimi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabitur. (a) Ego ex ore Altissimi prodivi; Et sicut nebula obtexi terram. Ego in altissimis habitavi, & thronus meus in columna nubis. Gyrum cœli circuivi sola, & in profundo abyssorum deambulavi. In fluctibus maris, Et in omni terra, & in omni populo, Et gente possedi. Cum his omnibus requiem quæsivi, & in hæreditate cujus morabor. Tunc præcepit mihi creator omnium: & qui creavit me; quiescere fecit tabernaculum meum, Et dixit; In Jacob inhabita, & in Israel hæreditare. Ante seculum ab initio creavit me: & usque ad seculum non desinam. In habitatione sancta coram ipso ministravi:

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

30 * سيا بخبخ صنعصها بكصا. وبابلب صحدلا بحصعصا صنعصا بخصا. وبخكصا صنعصا بخصا. * وبب
31 بحم بصحنا بحصعصا مجصا. * بحم صم صنعصا بحصعصا. صلا تحبنب. سحصنب
32 بصعصحب. * لا بنعصب حتنب. حصبا صازحا. صصحنب لا تحص فاوا. * منعصحب
33
34 للصحا بحتنب. صنعصب. * لا بصحصب. * منحصب صحصب خصصوب بحزحا. صحصب
صنعصحب صلا بحصعسب صحصلا. بخصب بحصا بحم بنحصا بخصا. صخصب
* صحللا. * حب *
بحصبر صم بحصبا: صصبنصحب.
1 2 * سحصحا. لغحس بصعب. صحب خصحب بخصا. لابنب. * صحصعصحا بخصا.
3 لاصحس صصحنب. صحب سحصحا. * بنا. صم صصحب بحصحب بصعصا.
4 صحب خزللا. حصب صصصحا حصحا بصعصا صعصب. صصحسب. * بنا. صصصحا حصحا
5 صصحنب حتنا. * صعصا بحسا حصحب غنب. صصحبا بنا بحصحا بحصحب.
6 * صصحصحا بحصا. صصقصها بالصلا. صصحصحب حصصحا صحصحا بغصحب.
7 8 * صصحصم صحصم. بسسا حنبه حب. بحانسا صزانسا بغزا. * صبم غمبب
9 صحزا صلا. صصم بخصبب صبغب بصعصب. بحزحب. * بحصصحص عنب. صبغصزب
10 صعصزلا. * صم صم حصحصا بخنبه. صحصحصم حصحصم. لا تحصلا بصحنب.
صصعصنا صبغا. صحصعصب صعصعا.

Primò quòd mentita sit in legem Dei : secundò in maritum adolescentiæ suæ : tertiò ob scortationem adulterii, quòd ex alieno prolem suscitârit. Hæc etiam è cœtu egredietur, & in filios ejus memoria fiet peccatorum ejus. Hujus liberi nequaquam agent radices in terra, & rami ejus haud afferent fructus. Relinquetur in execrationem memoria ejus, & crimina ejus non delebuntur. Scientque omnes incolæ terræ, & omnes in orbe superstites intelligent nil esse melius religione Dei, nec quicquam suavius observantiâ mandatorum ejus.

CAP. XXIV.

SApientia commendat seipsam, & in medio populo Dei se laudat : In concilio Dei aperit os suum & in medio exercitum ejus gloriatur, *dicens*; Ego ex ore Altissimi prodivi, & quasi nebula terram obtexi. Ego in summis sublimitatibus fixi tabernaculum meum, & solium meum in nubium columnis. In cœlo unà cum ipso habitavi & radices abyssorum ego perambulavi. In fontes aquarum, & orbis fundamenta, omnésque populos ac gentes dominium habui. Et in his omnibus mihi requiem quæsivi, quânam in hæreditate commorarer. Tunc præcepit mihi omnium Dominus, & qui me condidit, meúmque tentorium collocavit, dixit mihi ; In Jacob habita, & in Israel firmare. Ante secula creata sum, & in seculum seculorum non deficiet memoria mea. In habitaculo sancto coram ipso ministravi.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

30 * أَوَّلُهَا أَنَّهَا عَذَرَتْ بِسُنَّةِ اللهِ * وَالثَّانِيَةُ أَنَّهَا عَذَرَتْ بِزَوْجِهَا * وَالثَّالِثَةُ أَنَّهَا عَذَرَتْ * وَرَبَّتْ
31 وَطَلَبَتِ ٱلنَّسْلَ مِنَ ٱلغَرِيبِ * فَلَعَنَّا هَذِهِ مِنَ ٱلجَمَاعَةِ * وَلْيُعَاقَبْ أَوْلَادُهَا بِذَنْبِهَا * وَلَا
32 يَكُونُ لَهُم فِي ٱلأَرْضِ أَصْلٌ وَلَا زَرْعٌ * وَشَجَرُهَا لَا يُثْمِرُ * وَيَكُونُ ذِكْرُهَا لِلَّعْنَةِ * وَلَا يُعْرَفُ
33 ذَنْبُهَا * وَيُعْرَفُ جَمِيعُ ٱلسُّكَّانِ وَجَمِيعُ مَنْ يَبْقَى فِي ٱلدُّنْيَا * أَنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ مِنْ حِسِّيَةِ
34 ٱللهِ * وَلَا مِنَ ٱلَّذِي حَفِظَ وَصَايَاهُ *

* ٱلفَصْلُ ٱلرَّابِعُ وَٱلعِشْرُونَ *

1 * أَنَا ٱلحِكْمَةُ مَدَحْتُ نَفْسِي * وَفِي سَعْبِ ٱللهِ تَكَرَّمْتُ * وَبَيْنَ قَوْمِي فِي جَمَاعَتِهِ * وَمَدَحْتُ وَكَمُلْتُ
2 مِنْ جَمِيعِ أَحِبَّائِهِ * إِنِّي خَرَجْتُ مِنْ فَمِ ٱلعَلِيِّ * وَغَشِيتُ ٱلأَرْضَ تَعْلِيمِي شِبْهَ ٱلصَّبَابَةِ *
3 4 * وَنَصَبْتُ فَنِّي فِي ظِلِّ ٱلسَّمَاءِ * وَمِنْبَرِي فِي أَعْمِدَةِ ٱلسَّحَابِ * وَإِنِّي لَعَنْدَهُ حَالَّةٌ فِي ٱلسَّمَاءِ *
5 وَسَلَكْتُ فِي قَعْرِ ٱلأَعْمَاقِ * وَفِي يَنَابِيعِ ٱلمِيَاهِ وَأَسَاسِ ٱلبِلَادِ * وَتَسَلَّطْتُ عَلَى جَمِيعِ ٱلشُّعُوبِ
6 7 وَٱلأُمَمِ * وَطَلَبْتُ ٱلعُوَادَ فِي ٱلمَوَاضِعِ كُلِّهَا * وَقُلْتُ فِي أَيِّ وَادٍ أَحِلُّ * عِنْدَ ذَلِكَ أَمَرَنِي رَبُّ ٱلكُلِّ
8 9 وَخَالِقِي وَنَصَبَ فَنِّي وَقَالَ لِي * أَسْكِنِي فِي آلِ يَعْقُوبَ * وَأَنْبِتِي بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ * خُلِقْتُ
10 قَبْلَ ٱلعَالَمِينَ * وَلَا يَبْطُلُ ذِكْرِي إِلَى ٱلأَبَدِ * لَقَدْ خَدَمْتُهُ فِي ٱلقُبَّةِ ٱلطَّاهِرَةِ *

Primum, quòd fraudulentur agat in legem Dei: secundum, quòd maritum suum deiciat: tertium denique, quòd fraudem scortúmque committat, & prolem postulet ab alieno. Hujusmodi ejiciatur ab ecclesia; ejúsque liberi proculdubiò punientur ob ejus crimina, Nec erit ipsis radix aut semen in terra; & arbor ejusmodi mulieris *fructum non afferet; Et erit memoria ipsius in maledictionem, et crimina ejus non remittentur. Scientq; habitatores omnes, & quicunque residui fuerint in mundo, nihil esse honestius timore Dei, nec eo qui ipsius mandata servaverit.*

CAP. XXIV.

SApientia laudat seipsam, & inter populum Dei honore afficitur. Aperítque os suum inter ipsius congregationem, & laudibus atq; gloriâ celebratur ab omnibus amicis ejus. Equidem egressa sum ex ore Altissimi, et terram doctrinâ meâ quasi nebula contexi. Erexi tabernaculum meum in umbra cœli, meúmq; thronum in columnis nubium. Et quidē sum apud ipsum habitans in cœlo, & ambulavi in imis profunditatibus, Et in fontibus aquarū, & fundamentis regionum. In omnes populos ac gentes potestatē habui. Et principatum in locis omnibus quæsivi, & dixi; Quânam in valle morabor? Tunc mandavit mihi omnium Dominus, & creator meus, erectióque tabernaculi mei, & dixit mihi; Habita inter Jacobi familiam, & inter filios Israelis maneto. Creata sum ante secula, nec deficiet memoria mea in æternum. Ministravi ei in tabernaculo puro;

Versio VULG. LAT.

15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate sanctificata simi-
16 liter requievi, & in Jerusalem potestas mea. Et radicavi in
populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius,
17 & in plenitudine Sanctorum detentio mea. Quasi cedrus
exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion :
18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ
19 in Jericho: Quasi oliva speciosa in campis, & quasi plata-
20 nus exaltata sum juxta aquam in plateis. Sicut cinnamo-
mum & balsamum aromatizans odorem dedi : quasi myr-
21 rha electa dedi suavitatem odoris : Et quasi storax, & gal-
banus, & ungula, & gutta, & quasi Libanus non incisus va-
poravi habitationem meam, & quasi balsamum non mistum
22 odor meus. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, &
23 rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi vitis fructificavi
suavitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honesta-
24 tis. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agniti-
25 nis, & sanctæ spei. In me gratia omnis viæ & veritatis, in
26 me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ad me omnes qui
concupiscitis me, & à generationibus meis implemini :
27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super
28 mel & favum : Memoria mea in generationes seculorum.
29 Qui edunt me, adhuc esurient : & qui bibunt me, adhuc
30 sitient. Qui audit me, non confundetur : & qui operantur
31 in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam
32 habebunt. Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissi-
33 mi, & agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in præ-
ceptis justitiarum, & hæreditatem domui Jacob, & Israël
34 promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex
ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempi-
35 ternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Ti-
36 gris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 † Καὶ ὕπως ἐν Σιὼν ἐστηρίχθην. † ἐν πόλει ἠγαπημένῃ ὁμοίως
16 με κατέπαυσεν, † καὶ ἐν Ἰερουσαλὴμ (ι)ἡ ἐξουσία μου. † Καὶ ἐρρί-
ζωσα ἐν λαῷ δεδοξασμένῳ, † ἐν μερίδι κυρίου κληρονομίας αὐτοῦ.
17 † Ὡς κέδρος ἀνυψώθην ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ ὡς κυπάρισσος ἐν (κ)ὄρε-
18 σιν Ἀερμών. † Ὡς φοῖνιξ ἀνυψώθην ἐν Ἀσηλών, † καὶ ὡς φυτὰ
19 ῥόδου ἐν Ἰερειχῶ· † (λ)Ὡς ἐλαία συμπεπλὴς ἐν πεδίῳ, † καὶ ἀνυψώ-
20 θην ὡς πλάτανος. † Ὡς κιννάμωμον καὶ ἀσπάλαθος ἀρωμάτων
δέδωκα ὀσμὴν, † καὶ ὡς σμύρνα ἐκλεκτὴ (λ) δέδωκα εὐωδίαν·
21 † (μ)Ὡς χαλβάνη καὶ ὄνυξ καὶ στακτὴ, † καὶ ὡς λιβάνου ἀτμὶς ἐν
22 σκηνῇ. † Ἐγὼ (ν) ὡς τερέμινθος ἐξέτεινα κλάδους μου, † καὶ οἱ
23 κλάδοι μου κλάδοι δόξης καὶ χάριτος. Ἐγὼ ὡς ἄμπελος
(ξ) βλαστήσασα χάριν, † καὶ τὰ ἄνθη μου καρπὸς δόξης καὶ πλούτου.
26 † (ο) Προσέλθατε πρός με οἱ ἐπιθυμοῦντές μου, καὶ ἀπὸ τῶν (π) γε-
27 νημάτων μου ἐμπλήσθητε. † Τὸ γὰρ μνημόσυνόν μου ὑπὲρ (ρ)μέλι γλυ-
29 κύ, † καὶ ἡ κληρονομία μου ὑπὲρ (ᾰ)μέλιτος κηρίου. † Οἱ ἐσθίοντές
30 με ἔτι πεινάσουσι, † καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν. † Ὁ ὑπα-
κούων μου οὐκ αἰσχυνθήσεται, † καὶ οἱ ἐργαζόμενοί ἐν ἐμοὶ οὐχ ἁμαρτή-
32 σουσιν. † Ταῦτα πάντα βίβλος διαθήκης θεοῦ ὑψίστου, † νόμον ὃν
ἐνετείλατο (σ) Μωϋσῆς, † κληρονομίαν συναγωγαῖς Ἰακώβ.
35 † Ὁ (τ) πιπλῶν ὡς Φισὼν σοφίαν, † καὶ ὡς Τίγρις ἐν ἡμέραις
36 νέων. † Ὁ ἀναπλήρων ὡς Εὐφράτης σύνεσιν, † καὶ ὡς Ἰορδάνης
ἐν ἡμέραις θερισμοῦ.

MS. A. (ι) ἐξουσία μου. (κ) ὄρεσι(ν) Καὶ ὡς (λ) δένδρον (μ) Καὶ ὡς
χαρδάμη(ν) ἢ ὡς πρέμνου(ς) (ξ) ἐβλάστησα (ο) Προσέλθατε (π)
γενημάτων (ρ) τὸ μέλι τὸ γλυκύ, (ᾰ) μέλιτος· καὶ κηρίου. Οἱ
ἔδοντές (σ)με Μωϋσῆς (τ) πιπλῶν

Et sic in Sion firmata sum. In civitate (b)dilecta 15
similiter quiescere me fecit : & in Hierusalem
potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, 16
in parte Domini, hæreditatis ejus. Quasi 17
cedrus exaltata sum in Libano, & quasi
cupressus in montibus Aermon. Quasi pal- 18
ma exaltata sum in (c) littoribus, &
quasi plantæ rosæ in Hiericho. Quasi o- 19
liva speciosa in campo : & quasi platanus
(d)exaltata sum. Sicut cinnamomum, & (e)a- 20
spalathus aromatum dedi odorem : & tanquam
myrrha electa dedi suavitatem odoris. Quasi 21
Galbanum, & ungula, & gutta, & quasi libani
vapor in tabernaculo. Ego quasi terebinthus ex- 22
pandi ramos meos : & rami mei, (f)rami honoris
& gratiæ. Ego quasi vitis fructificavi gratiam: 23
& flores mei, fructus honoris & (g) honestatis.
Accedite ad me, qui concupiscitis me, & à ge- 26
nerationibus meis adimplemini. Memoria enim 27
mea super mel dulcis, & hæreditas mea super
mellis (h)favum. Qui edunt me ; adhuc esu- 29
rient : & qui bibunt me ; adhuc sitient. Qui 30
audit me ; non confundetur : & qui operantur in
me ; non peccabunt. Hæc omnia, liber testa- 32
menti Dei altissimi : legem, quam mandavit Moy-
ses, hæreditatem synagogis Jacob. Qui implet 35
quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in die-
bus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates 36
sensum, & quasi Jordanes in diebus messis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ولصهيون ايضا انا اقمت * واسترحت في القرية الطاهرة المحبوبة اليه * وكان امري انا نافذا
12 باورسليم * وسأت بين شعب كريم في حصة الرب وفي ميراث اسرائيل * وعذات مثل الصنوبر في
13 لبنان * ومثل سجر الدفلى في سانير جبل الثلج * وكالنخل في عين جاد * وكاشجار الورد بريحا *
14 15 عذات مثل الزيتون في القاع * وطللت مثل الدلب على شط الماء * ومثل الدارصيني
16 والبخور الطيب * وفاح ريحي مثل المسك الفايق * ومثل اللبني والمحلب والاظفار واللبان * فاح
17 ريحي مثل الدفلى الفايق * وبنت اصلي مثل الدفلي * وسجري سجر المدحة والكرامة *
18 19 * وانا مثل الجفنة الحسنة * وصبائي وصبان البهاء والمجد * مثلوا الي يا معسر المستافين * ويعهموا
22 23 كلامي الطيب * لان علمي احلا من العسل * وهو عند وريي احلا حلاوة من الشهد * من اكلني
24 عاد جايعا الي * ومن سريني اردد لي ظمأ * ومن اطاعني لا يسقط ابدا * ولا يعاب سيا من فعاله *
25 26 * هذه الاشيا كلها مكتوبة في كتاب عهد الله * السنة التي امرنا بها موسي ميراثا
27 لجميع آل يعقوب * ولا تكتم حكمتك * لان الحكمة فايضة بصور الدهر * ومثل الدجلة
28 في ايام علاته * ويطفح العقة مثل الفرات * ومثل الاردن ايام الربيع العلم *
29

Tum etiam in Sion ego mansi ; in civitate 11
æquè ac ego ipsi chara quievi ; & in Jeru-
salem fuit dominatus meus : Enutritæ sum inter 12
populum honorandum inter Domini sortem,
& in medio hæreditatis ejus Israel. Quasi 13
cedrus in Libano crevi, & quasi arbor olei
in Sonir monte nivis. Quasi palma crevi 14
in In-gad, & quasi planta rosæ in Jericho.
Sicut olea crevi in campo, & crevi sicut pla- 15
tanus secus aquas. Tanquam cinnamo- 16
mum, & thus aromaticum, & tanquam myr-
rha optima olevi fragrantiam meam. Et ut 17
incensum, & galbanum, ungula, & gutta,
utque unguentum optimum emisi odorem
meum. Ego ut rhododaphne fixi radices 18
meas, & rami mei rami gloriæ sunt atque
honoris. Ego similis sum viti speciosissi mæ 19
pulchritudinis, & pampini mei pampini sunt
nitoris ac magnificentiæ. Deflectite ad me 22
quicunque me cupitis, & ex proventibus
meis optimis voluptatem capietis. Nam 23
doctrina mea melle dulcior est, & his qui
me possident, favo. Comedentes me, ite- 24
rum me esurient ; & bibentes me, iterum
me sitient. Qui me audierit, nequaquam 25
cadet ; & nulla ejus opera corrumpentur.
Hæc omnia in libro fœderis Domini scripta 26
sunt. Lex quam præcepit nobis Moses, hæ- 27
reditas est congregationis Jacob. Plena est 28
enim quasi flumen Phison sapientiâ, & qua-
si Tigris in diebus proventuum ejus. Pro- 29
fundit in modum Euphratis intelligentiam,
& in modum Jordanis diebus Nisan.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Et in Sion etiam ego permansi, & quievi 11
in civitate pura ipsi dilecta, fuitq; im-
perium meum peremptorium in Jeru-
salem. Inter populum nobilem crevi, in 12
parte Domini, & in hæreditate Israelis.
Et velut abietes in Libano excrevi, & 13
velut arbor olei in Sanir monte nivis,
Et instar palmarum in fonte Gad, & 14
tanquam arbores rosarum in Jericho.
Crevi tanquam olivæ in planitie, & 15
umbram præstiti velut platani ad aquæ
littus consitæ, Et sicut cinnamomum, & 16
thus suavissimum : spiravitq; odor meus
velut muscus præstantissimus, Et velut 17
galbanum, & mahalep, & ungula, &
thus : efflavit odor meus velut unguen-
tum præstantissimum. Radicem meam ut 18
rhododaphne firmavi, & arbores meæ
sunt arbores laudis atque honoris. Ego 19
etiam similis sum viti pulcherrimæ, &
palmites mei sunt palmites splendoris
atq; gloriæ. Divertite ad me omnes cu- 22
pidi, & percipite sermonem meum jucun-
dissimum. Disciplina siquidem mea dul- 23
cior est melle, eademq; apud hæredes meos
suavioris est dulcedinis quàm favus. Qui 24
me comederit, adhuc esuriet me ; & qui
me biberit, majore mei siti laborabit. Qui 25
mihi obedierit, nunquam labetur ; nec
vituperabitur ullum ex operibus ejus.
Res istæ omnes scriptæ sunt in libro testa- 26
menti Dei, Lege scilicet quam præcepit 27
nobis Moses hæreditariam universæ pro-
sapiæ Jacobi. Sapientiam tuam ne ce- 28
laveris, quia sapientia exuberans est in
modum fluminis, & instar Tigridis in
diebus fructuum ejus. Redundatq; me- 29
destiâ tanquam Euphrates, & ceu Jor-
danis verno tempore scientiâ :

Versio VULG. LAT.

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Ge-
38 hon in die vindemiæ. Qui perficit primus scire ipsam, &
39 infirmior non investigabit eam. A mari enim abundavit
40 cogitatio ejus, & enarrabo illum ab abysso magna. Ego
41 sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aquæ immen-
sæ de fluvio, ego quasi fluvii Dioryx, & sicut aquæductus
42 exivi de paradiso. Dixi; Rigabo hortum meum planta-
43 tionum, & inebriabo prati mei fructum. Et ecce factus
est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit
44 ad mare: Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumi-
45 no omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum. Pe-
netrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes
dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relin-
quam illam quærentibus sapientiam: & non desinam in
47 progenies illorum usque in ævum sanctum. Videte quo-
niam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus
veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata co-
2 ram Deo & hominibus: Concordia fratrum, & amor pro-
3 ximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes. Tres
species odivit anima mea, et aggravor valdè animæ illorum:
4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum
5 & insensatum. Quæ in juventute tua non congregâsti, quo-
6 modò in senectute tua invenies? Quàm speciosum canitie
7 judicium, & presbyteris cognoscere consilium! Quàm
speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, &
8 consilium! Corona senum multa peritia, & gloria illo-
9 rum timor Dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi,
& decimum dicam in lingua hominibus:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

37 † Ὁ ἐκφαίνων ὡς φῶς παιδείαν, † ὡς Γιὼν ἐν ἡμέραις τρυγητοῦ.
38 † Οὐ συνετέλεσεν ὁ πρῶτος γνῶναι αὐτὴν, † καὶ ἔσχατος
39 οὐκ ἐξιχνίασεν αὐτήν. † Ἀπὸ γὰρ θαλάσσης ἐπληθύνθη (υ) διά-
41 νοημα αὐτῆς, † καὶ βουλὴ (φ) αὐτῆς ἀπὸ ἀβύσσου μεγάλης. † Κἀγὼ
ὡς διώρυξ ἀπὸ ποταμοῦ, † καὶ ὡς ὑδραγωγὸς ἐξῆλθον εἰς παράδεισον.
42 † Εἶπα, (χ) Ποτιῶ μου τὸν κῆπον, † καὶ μεθύσω μου τὸν φυτεμάτων·
43 † Καὶ ἰδοὺ ἐγενήθη (ψ) μοι ἡ διώρυξ εἰς ποταμὸν, † καὶ ὁ ποταμός
44 μου ἐγένετο εἰς θάλασσαν. † Ἔτι παιδείαν ὡς ὄρθρον φωτεῶ, † καὶ
46 (ᾱ) ἐκφανῶ αὐτὰ ἕως εἰς μακράν. † Ἔτι διδασκαλίαν ὡς προφη-
47 τείαν ἐκχεῶ, καὶ καταλείψω αὐτὴν εἰς (ω) γενεὰς αἰώνων. † Ἴδετε
ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, † ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἐκζητοῦσιν
αὐτήν.

MS. A. (υ) διανοήματα
(φ)* ἀυτῆ (χ) Ποτίσω (ψ) μου (ᾱ) ἐμφανῶ (ω) γενεὰν

ΚΕΦ. κε'.

1 † ΕΝ τρισὶν ὡραΐσθη, καὶ ἀνέστη ὡραία ἐναντι κυρίου καὶ ἀνθρώ-
2 πων· † Ὁμόνοια ἀδελφῶν, καὶ φιλία τε πλησίον, καὶ γυνὴ καὶ ἀνὴρ
3 ἑαυτοῖς συμπεφερόμενοι. † Τρία δὲ ἐπὶ ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου, † καὶ
4 (α) προσώχθισα βάσει τῇ ζωῇ αὐτῶν· † Πτωχὸν ὑπήφανον, καὶ
5 πλούσιον ψεύστην, † γέροντα μοιχὸν ἐλαττούμενον συνέσει. † (γ) Ἐν
6 νεότητί σου συνήγαγες, † καὶ πῶς ἐν γήρᾳ οὐχ εὗρες σεαυτῷ; † Ὡς
7 ὡραῖον πολιαῖς κρίσις, † καὶ πρεσβυτέροις ἐπιγνῶναι βουλήν; † Ὡς
ὡραῖα γερόντων σοφία, † καὶ διάνοια καὶ βουλὴ
8 † Στέφανος γερόντων πολυπειρία † καὶ τὸ καύχημα αὐτῶν φόβος
9 κυρίου. † Ἐννέα ἐπενοήμασα ἐμακάρισα ἐν (β) καρδίᾳ, † καὶ τὸ
δέκατον ἐρῶ (γ) ἐπὶ γλώσσης·

MS. A. (α)* προσώχθισα (γ)* Α ἐν(β) τῇ καρδίᾳ μου, (γ) ἀπὸ

Qui emittit disciplinam, sicut lucem, quasi Ge- 37
hon in diebus vindemiæ. Non consummavit pri- 38
mus scire ipsam: & sic ultimus non investigavit
eam. A mari enim abundavit cogitatio ejus, & 39
consilium ejus ab abysso magna. Et ego, sicut 41
fossa de flumine, & sicut aquæductus exivi in
paradisum. Dixi; Potabo hortum (i)meum: & 42
inebriabo pratum meum. Et ecce facta est mihi 43
fossa in fluvium: & fluvius meus factus est in
mare. (k)Adhuc doctrinam quasi antelucanum, 44
illuminabo, & ostendam ea usque in longinquum.
Adhuc doctrinam, quasi prophetiam effundam: 46
& relinquam illam in generationes seculorum.
Videte, quoniam non soli mihi laboravi, sed 47
omnibus exquirentibus eam.

CAP. XXV.

1 IN tribus decora facta sum; & surrexi decora
2 coram Domino, & hominibus: Concordia fra-
trum; & amicitia proximorum: & vir &
3 mulier sibi benè consentientes. Tres autem species
odivit anima mea, & indignata sum valde vitæ
4 illorum: Pauperem superbum, & divitem men-
dacem, senem adulterum diminutum intellectu.
5 In juventute tua non congregâsti: & quomodò in
6 senectute tua invenies? Quàm speciosum cani-
tiei judicium, & presbyteris cognoscere consi-
lium? Quàm speciosa veteranis sapientia, &
7 gloriosis intellectus, & consilium? Corona se-
8 num multa peritia: & gloria illorum timor Do-
mini. Novem cogitationes beatificavi in corde,
9 & decimam dicam in lingua:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 ܗܘ ܕܡܦܝܩ ܐܝܟ ܢܗܪܐ ܘܐܝܟ ܓܝܚܘܢ ܒܝܘܡ ܒܨܝܪ ܟܪܡܐ ܠܐ ܡܬܚܣܪ ܡܢܗ ܡܕܡ ܐܝܟ ܕܐܦ ܐܚܪܝܢ ܠܐ ܢܫܟܚܘܢ ܠ

Versio VULG. LAT.

10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns subversio-
11 nem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere
sensata, & qui linguâ suâ non est lapsus, & qui non servivit
12 indignis se. Beatus, qui invenit amicum verum, & qui
13 enarrat justitiam auri audienti. Quàm magnus, qui in-
venit sapientiam, & scientiam! sed non est super timen-
14 tem Dñm. Timor Dei super omnia superposuit: Bea-
15 tus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui te-
16 net illum, cui assimilabitur? Timor Dei initium dile-
ctionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei.
17 Omnis plaga, tristitia cordis est: & omnis malitia, ne-
18 quitia mulieris. Et omnem plagam, & non plagam vi-
19 debit cordis: Et omnem nequitiam, & non nequitiam mu-
20 lieris: Et omnem obductum, & non obductum odientium:
21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum. Non
22 est caput nequius super caput colubri: Et non est ira su-
23 per iram mulieris. Commorari leoni & draconi placebit,
24 quàm habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris
immutat faciem ejus: & obcæcat vultum suum tanquam
ursus: & quasi saccum ostendit. In medio proximorum
25 ejus Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit modicùm.
26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, sors pecca-
27 torum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus
28 veterani, sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in
mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ἄνθρωπος εὐφραινόμενος ἐπὶ τέκνοις, † ζῶν καὶ βλέπων ἐπὶ
πτώσει ἐχθρῶν. † Μακάριος ὁ ζυγοικῶν γυναικὶ συνετῇ, † καὶ ὃς
11 ἐν γλώσσῃ οὐκ ὠλίσθησεν, † καὶ ὃς οὐκ ἐδούλευσεν ἀναξίῳ (ⅆ) αὐτῆ.
12 † Μακάριος ὃς εὗρε φρόνησιν, † καὶ (ε) ὁ διηγούμενος εἰς ὦτα
13 ἀκουόντων. † Ὡς μέγας ὁ εὑρὼν σοφίαν, † ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τὸν
14 φοβούμενον † κύριον. † Φόβος κυρίου ὑπὲρ πᾶν ὑπερέλαβεν,
15 † Ὁ κρατῶν αὐτῆ τίνι ὁμοιωθήσεται; † Πᾶσαν πληγὴν καὶ
18 μὴ πληγὴν καρδίας, † Καὶ πᾶσαν πονηρίαν καὶ μὴ πονηρίαν
19 γυναικός· † (ζ) Πᾶσαν ἐπαγωγὴν καὶ μὴ ἐπαγωγὴν μισούν-
20 των, † Καὶ πᾶσαν ἐκδίκησιν καὶ μὴ ἐκδίκησιν ἐχθρῶν.
21 † Οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ κεφαλὴν ὄφεως, † Καὶ οὐκ ἔστι θυμὸς ὑπὲρ θυ-
22 μὸν ἐχθροῦ. † συνοικῆσαι λέοντι καὶ ⟨ⅆ⟩ρακόντι (η) ἐυδόκησεν, † ἢ
23 ἐνοικῆσαι μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς. † Πονηρία γυναικὸς ἀλλοιοῖ
24 † ὅρασιν αὐτῆς, † καὶ ζκοτοῖ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς (ϑ) σάκκον.
26 † ἀναμέσον † πλησίον αὐτῆ Ἀναπεσεῖ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, † καὶ ἀκούσας
27 ἀνεστέναξε πικρά. † Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναικὸς·
† κλῆρος ἁμαρτωλῷ ἐπιπέσοι αὐτῇ. † Ἀνάβασις ἀμμώδης ἐν
28 ποσὶ πρεσβύτῃ, † ὕπνος γυνὴ γλωσσώδης ἀνδρὶ ἡσύχῳ.
Μὴ σκοπίσῃς ἐπὶ κάλλει γυναικὸς, † καὶ γοναῖκα (ι) μὴ ἐπι-
ποθήσῃς.

MS. A. (ⅆ) ἑαυτῆ. (ε) * ὁ διηγούμενος (ζ) Καὶ πᾶσαν
(η) ἐυδόκησε, ἢ συνοικῆσαι (ϑ) ἄρκος. (ι) ἐν κάλλει μὴ

Homo, qui jocundatur in filiis: vivens, & vi- 10
dens subversionem inimicorum: Beatus, qui ha- 11
bitat cum muliere sensata: et quæ in lingua non
est lapsus: et qui non servivit indigno se:
Beatus qui invenit (a) prudentiam: et qui 12
narrat in aures audientium. Quàm magnus 13
est, qui invenit sapientiam? sed non est super
timentem Dominum. Timor Domini (b) super 14
omnia se superposuit: Qui tenet illum; cui 15
(c) assimilabitur? Omnem plagam, et non pla- 18
gam cordis, Et omnem nequitiam, et non nequi- 19
tiam mulieris: Omnem obductionem, et non 20
obductionem odientium, Et omnem vindictam, 21
et non vindictam inimicorum. Non est caput 22
super caput colubri: Et non est ira super iram 23
inimici. Commorari leoni et draconi placebit
mihi, quàm habitare cum muliere nequam.
Malitia mulieris immutat faciem ejus, et ob- 24
cæcat vultum ejus quasi (d) saccum. In medio
proximorum suorum Concidet vir ejus, et 25
audiens suspiravit amarè. Brevis omnis ma- 26
litia ad malitiam mulieris: sors peccatoris
cadat super illam. (e) Ascensus arenosus in 27
pedibus veterani; sic mulier linguata viro qui-
eto. Ne procidas ad speciem mulieris, et non 28
concupiscas mulierem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 ܒܥܕ ܕܫܠܡ ܒܚܝܘܗܝ ܚܙܐ ܠܒܢܝ ܒܢܝܗ ܘܒܥܕ ܕܫܠܡ ܒܚܝܘܗܝ ܚܙܐ ܠܒܢܝ ܒܢܝܗ *
11 ܚܕܐ ܗܘ ܕܐܝܬ ܠܗ ܐܢܬܬܐ ܥܡ ܬܘܪܐ ܘܥܡ ܚܡܪܐ ܕܡܫܟܚ ܒܗ ܘܥܡ ܚܕ ܬܘܪ ܘܚܪܬ ܒܗ ܘܥܡ ܚܕ ܚܡܪ ܘܙܪܥ ܒܗ ܘܥܡ ܬܪܝܗܘܢ ܐܢܫ ܕܐܝܬ ܠܗ ܒܢܝ ܒܢܝܗ ܘܒܢܬ ܒܢܝܗ ܘܒܢܬ ܒܢܝܗ ܘܒܢܬ

Versio VULG. LAT.

29 30 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio magna. Mulier
31 si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile, &
32 facies tristis, & plaga cordis, mulier neqquam. Manus de-
biles, & genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum
33 suum. A muliere initium factum est peccati, & per illam
34 omnes morimur. Non des aquæ tuæ exitum, nec modi-
35 cum; nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non am-
bulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimi-
36 corum. A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abu-
tatur.

CAP. XXVI.

1 Mulieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illi-
2 us duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, & annos
3 vitæ illius in pace implebit. Pars bona, mulier bona, in
4 parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis: Di-
vitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus
5 illorum hilaris. A tribus timuit cor meum, & in quarto
6 facies mea metuit: Delaturam civitatis, & collectionem
7 populi, Calumniam mendacem, super mortem omnia gra-
8 via: Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa. In muli-
9 ere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.
10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam:
11 qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem. Muli-
er ebriosa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius
12 non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum,
& in palpebris illius agnoscetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

29 30 † Ὀργὴ καὶ ἀναίδεια καὶ αἰσχύνη μεγάλη, Γύνη ἐὰν ὑπερηφανῇ τῷ
31 ἀνδρὶ αὐτῆς. † Καρδία πεπονὴ καὶ πρόσωπον συνεσταλμένον καὶ
32 πληγὴ καρδίας γυνὴ πονηρά· † Χεῖρες παρειμέναι καὶ γόνατα
33 ἐκλελυμένα, † ἥτις οὐ μακαρίσει τὸν ἄνδρα αὐτῆς. † Ἀπὸ γυναι-
34 κὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, † καὶ δι' αὐτὴν ἀποθνήσκομεν πάντες. † Μὴ
35 δῷς ὕδατι διέξοδον, † μηδὲ γυναικὶ πονηρᾷ (κ) ἐξουσίαν. † Εἰ
36 μὴ πορεύῃ κατὰ χεῖρά σου, † Ἀπότεμε αὐτὴν. ΚΕΦ. κς'. MS.A.(κ)παῤῥησίαν.

1 † Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνὴρ, † καὶ (α) ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν
2 αὐτῆς (β) διπλάσιος. † Γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει τὸν ἄνδρα αὐτῆς,
3 † καὶ τὰ ἔτη αὐτῆς πληρώσει ἐν εἰρήνῃ. † Γυνὴ ἀγαθὴ μερὶς ἀγαθὴ,
4 † ἐν μερίδι φοβουμένων (γ) κύριον δοθήσεται. † Πλουσίου καὶ πτω-
5 χοῦ καρδία ἀγαθὴ, † ἐν παντὶ καιρῷ πρόσωπον ἱλαρόν. † Ἀπὸ
τριῶν (δ) ἐτρόμαξεν ἡ καρδία μου, † καὶ ἐπὶ τῷ τετάρτῳ
6 προσώπῳ (ε) ἐκλήθην. † Διαβολὴν πόλεως, καὶ ἐκκλησίαν
7 ὄχλου, † καὶ καταψεύσεται, ὡς θάνατον πάντα μοχθηρά.
8 † Ἄλγος καρδίας καὶ πένθος † γυνὴ ἀσυζήλως ἐπὶ γυναι-
9 κί, † καὶ μάστιξ γλώσσης πᾶσιν ἐπικοινωνοῦσα. † Βοοζύγιον σαλευ-
10 όμενον γυνὴ πονηρά, † ὁ κρατῶν αὐτῆς ὡς (ζ) ὁ κρατῶν μέθυ-
11 σος. † Ὀργὴ μεγάλη γυνὴ μέθυσος, † καὶ ἀκαταστασία αὐ-
12 τῆς (ᾱ) ἐν συγκλύδι. † Πορνεία γυναικὸς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλ-
μῶν, † καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς γνωσθήσῃ.

MS.A.(α) ὁ ἀριθμὸς (β) διπλάσιον. (γ) † κύριον (δ) ἠυλαβήθη καρδία (ε) ἐφοβήθην. (ζ) κρατοῦμενον (ᾱ) ἐ μὴ

Ira, & irreverentia, & confusio magna, Mu- 29
lier, si subministret viro suo. Cor humile, & 30
facies tristis, & plaga cordis mulier nequam. 31
Manus debiles, & genua dissoluta: (f) quæ 32
non beatificabit virum suum. A muliere ini- 33
tium peccati: & per illam omnes morimur.
Ne des aquæ exitum, nec mulieri nequam, (g) 34
potestatem. Si non ambulaverit ad manum tu- 35
am, A carnibus tuis abscinde illam. 36

CAP. XXVI.

MULIERIS bonæ beatus vir: & nume- 1
rus annorum illius duplex. Mulier fortis oble- 2
ctat virum suum: & annos illius implebit in
pace. Pars bona mulier bona: in parte timentium 3
Dominum dabitur. Divitis autem & pauperis 4
cor bonum; in omni tempore vultus hilaris. A 5
tribus timuit cor meum: & in quarto facie (a)
supplicavi: Delaturam civitatis, & collecti- 6
onem turbæ, Et calumniam meadacem: super 7
mortem omnia gravia. Dolor cordis & luctus, 8
mulier Zelotypa in mulierem (b) zelotypam: 9
& flagellum linguæ omnibus communicans. Bo- 10
um jugum, quod commovetur, mulier nequam:
qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem.
Ira magna, mulier (c) ebriosa: & turpitudi- 11
nem suam non conteget. Fornicatio mulieris in 12
extollentia oculorum, & in palpebris illius ag-
noscetur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܒܥܠ ܚܫܘܟ ܕܐܢܬܬ ܕܥܒܕܬ ܒܥܠܗ ܘܟܣܝܘܬܗ ܕܠܒܗ ܡܟܣܝ ܘܦܪܨ ܐܝܕܝܗ ܡܫܬܚܪ ܘܟܫܠ ܒܟܪܥܝܗ ܘܟܣܝ ܦܢܝܗ ܘܣܡܩ ܒܥܝܢܝܗ ܘܟܦܬ ܪܝܫܗ ܘܫܬܩ ܒܫܡܥܗ ܘܟܣܝ ܐܕܢܝܗ ܘܫܕܪ ܒܝܕ ܓܒܪ ܕܒܝܬܗ ܘܫܠܚ ܠܒܪ ܡܢ ܒܝܬܗ ܘܐܬܐ ܠܐ ܢܫܬܟܚ ܒܗ ܘܠܐ ܢܫܬܟܚ ܒܗ ܘܠܐ ܢܫܬܟܚ ܒܗ ܘ

Versio VULG. LAT.

13 In filia non avertente se, si ma custodiam : ne inventâ oc-
14 casione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum ejus ca-
15 ve, & ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens, ad
fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & con-
tra omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam ape-
16 riet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulæ dele-
17 ctabit virum suum, & ossa illius impinguabit. Disciplina
18 illius, datum Dei est. Mulier sensata & tacita, non est im-
19 mutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam, mulier san-
20 cta & pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna
21 continentis animæ. Sicut Sol oriens mundo in altissimis
Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domûs ejus.
22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species
23 faciei super ætatem stabilem. Columnæ aureæ super bases
argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna supra petram solidam, & mandata Dei
25 in corde mulieris sanctæ. In duobus contristatum est cor
26 meum, & in tertio iracundia mihi advênit. Vir bellator de-
27 ficiens per inopiam : & vir sensatus contemptus : Et qui
transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad
28 rhomphæam. Duæ species difficiles & periculosæ mihi ap-
paruerunt : difficilè exuitur negotians à negligentia : &
non justificabitur caupo à peccatis labiorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιαχύπτῳ στερέωσον φυλακὴν, † ἵνα μὴ εὕρῃσα
14 ἄνεσιν ἑαυτῇ χρήσῃ. † Ὀπίσω ἀναιδοῦς ὀφθαλμῶν φύλαξαι, καὶ
15 μὴ θαυμάσῃς ἐὰν σὲ (α) παραμελήσῃ. †Ὡς διψῶν ὁδοιπόρος
(η) τὸ στόμα ἀνοίγει, † καὶ ἀπὸ παντὸς ὕδατος τοῦ ξύσσγγος πίε-
ται, †κατέναντι παντὸς παγίδος καθίσει, †καὶ ἔναντι βέλους ἀνοί-
16 ξει φαρέτραν. † Χάρις γυναικὸς τέρψει (ϑ) τὸν ἄνδρα αὐτῆς, †καὶ
17 τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ πιανεῖ. Ἡ ὀπτασία αὐτῆς. † Δόσις κυρίου γυνὴ σι-
18 γηρὰ, † καὶ οὐκ ἔστιν ἀνταλλαγμα πεπαιδευμένης ψυχῆς. † Χάρις
19 ἐπὶ χάριτι γυνὴ αἰσχυντηρὰ, † Καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς πᾶς ἄξιος
20 ἐγκρατοῦς ψυχῆς. † Ἡλιος ἀνατέλλων ἐν ὑψίστοις κυείῳ, † καὶ
21 κάλλος ἀγαθῆς γυναικὸς ἐν κόσμῳ οἰκίας (ι) αὐτῆ. † Λύχνος
22 ἐκλάμπων ἐπὶ λυχνίας ἁγίας, † καὶ κάλλος προσώπου ἐπὶ ἡλικίᾳ
23 στασίμῃ. † Στύλοι (κ) χρύσιοι ἐπὶ βάσεως ἀργυρᾶς, † καὶ πόδες
24 ὡραῖοι ἐπὶ στέρνοις ὑγιαθῶς. † Ἐπὶ δυσὶ λελύπηται ἡ καρδία μου,
25 † καὶ ἐπὶ τῷ τρίτῳ θυμὸς μοι ἐγήγνεται· † Ἀνὴρ πολεμιστὴς ὑστερῶν
26 δι' ἔνδειαν, † καὶ ἄνδρες συνετοὶ ἐὰν σκυβάλου ἦσιν· † Ἐκπαρά-
27 γων ἀπὸ δικαιοσύνης ἐπὶ ἁμαρτίαν, † ὁ κύριος ἑτοιμάσει εἰς ῥομ-
28 φαίαν αὐτόν. † Μόλις ἐξελεῖ ἔμπορος ἀπὸ πλημμελείας, † καὶ
ὁ δικαιωθήσεται κάπηλος ἀπὸ ἁμαρτίας.

In filia (d) non avertente se firma custodiam ; ne inventâ rem issione utatur se. Post irreverentem oculum cave ; & non mireris, si in te deliquerit. Sicut viator sitiens, os aperit, & ab omni aqua proxima bibet, contra omnem palum sedebit, & contra sagittam aperiet pharetram. Gratia mulieris delectabit virum suum : & ossa illius impinguabit Scientia ipsius. Datum Domini est Mulier tacituma : & non est commutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam mulier pudorata : Et non est pondus omne diganum continentis animæ. Sol exoriens in altissimis Domini, et species mulieris bonæ in ornamento domûs suæ. Lucerna lucens super candelabrum sanctum, et species faciei in ætate stabili. Columnæ aureæ super basim argenteam, et pedes decori in pectoribus (e) stabilis. In duobus contristatum est cor meum : et in tertio iracundia mihi advênit : Vir bellator deficiens per inopiam : et viri sensati, si contemnantur. Regrediens à justitia ad peccatum, Dominus parabit eum ad romphæam. Difficile exuetur negotians à delicto : et non justificabitur caupo à peccato.

MS. A. (α) παραμελήσῃ. (η) στόμα ἀνοίξῃ, (ϑ) ἄνδρα (ι) αὐτῆς. (κ) χρύσιος

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Inverecundæ multos adhibe custodes ; nulla enim est illi quies, donec furetur. Post eam quæ impudentibus est oculis, curre, nec moram interponas ; ne te decipiat. Qualis est sitibundus accedens è via, cujus os apertum est aquis frigidis, & quamvis aquam bibit, cuicunque ligno innititur, & cuilibet sagittæ patet ipsius pharetra ; Talis est mulier adultera, cujus vulva patet unicuique. Donum Dei est mulier bona : nec ullum est pretium parsimoniæ gutturis. Gratia super gratiam est mulier verecunda. Nec ullum est pondus temperantiæ oris. Qualis est sol lucens in firmamento cœli, talis est pulchritudo probæ mulieris dum sedet domi suæ. Similis est lucernæ splendenti super candelabrum sanctuarii, pulchritudo mulieris bonæ dum sedit domi suæ. Ut epistylia aurea scapo argenteo superposita, formosi sunt gressus ejus in dispositione domûs suæ. Fili mi, cautè conserva tempus juventutis tuæ, & ne des alieno robur tuum. Quære sortem tuam ex omni terra agri optimi, ad serendum fidentèr semen tuum in propriis generationibus : Atque ita fructus, tui erunt, nec erit ubicunque soboles tua. Mulier adultera nihili æstimatur : mulier autem maritata, ut mortis propugnaculum his qui se conjunxerint illi, reputatur. Mulier impia in partem iniqui hominis dabitur ; pia verò mulier timenti Deum dabitur. Mulierem inverecundam atteret ignominia ; filia verò honesta vel maritum suum verebitur. Cæterùm mulier inverecunda, ut canis reputabitur ; quæ autem reveretur Dominum, pudore prædita est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Multiplica custodes super filiam, ne exiliat, perpetretq; flagitia. Stultam propiùs sequere, & ne negligas ; ne te decipiat. Quemadmodum sitibundus adveniens ex itinere, potúmque frigidum exoptans, omnem aquam bibit, cuilibet ligno innititur, ejúsque pharetra ad quamcunque sagittam suscipiendum est aperta ; Ita mulier fornicaria vulvam suam cuivis petenti prostituit. Munus Domini est mulier proba, & creaturæ omnes non supputabunt pretium bonæ mulieri. Gratia gratiæ superaddita est mulier grandis modestiæ & verecundiæ. Et nihil est quod temperantiam coæquet. Quod sol fulgens in firmamento cœli, hoc est pulchritudo mulieris domi suæ sedentis. Quod lucerna super candelabrum expiationis, hoc est pulchritudo probæ mulieris domi suæ sedentis. O fili mi, custodi teipsum in juventute tua, & cave ne des robur tuum alienis. Quære sortem tuam è terra boni agri, & sere semen tuum in familia tua tutus ac securus. Hoc modo crescent proventus tui, nec erit stirps tua quolibet in loco. Mulierem adulteram nihili æstimes : at verò maritata cùm adulterium committit, similis est turri corruenti super eum qui propiùs accedit ad ipsam. Mulier ferox cadet in sortem scelerosi ; pia verò in matrimonium ducetur à viro religioso. Mulieris impudentis corpus contumeliâ tabescet ; verùm filia pudica maritum suum veretur. Præterea eam quæ non est verecunda, quási canem reputa ; quæ verò Deum timet, pudica est ac verecunda.

Versio VULG. LAT.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt: & qui quærit locu-
2 pletari, avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis
lapidum palus figitur, sic & inter medium venditionis &
3 emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delin-
4 quente delictum. Si non in timore Domini tenueris te in-
stanter, citò subvertetur domus tua. Sicut in percussura cri-
bri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius.
5 Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribu-
6 lationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius,
7 sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem
8 non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum. Si se-
9 quaris justitiam, apprehendes illam: & indues quasi po-
derem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in
sempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad sibi similia conveniunt: & veritas ad eos,
qui operantur illam, revertetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. κζ'.

1 †Χάριν ἀλαφρὸν πολλοὶ ἥμαρτον, † καὶ ὁ ζητῶν πλουτῆσαι, ἀπο-
2 στρέψει ὀφθαλμόν. †Ἀναμέσον ἁρμῶν λίθων πασσαλωθ, †
καὶ ἀναμέσον πράσεως καὶ ἀγορασμοῦ ξυνωθισθήσ) ἁμαρτία.
4 †Ἐὰν μὴ ὀν φόβῳ κυρίου κρατήσῃ σπουδῇ, † ἐν τάχει κατα-
5 στραφήσ) οἶκος αὐτοῦ ὁ οἶκος. Ἐν σπυρισμῷ κοσκίνου διαμένει κοπρία,
6 †οὕτως σκύβαλα ἀνθρώπου ἐν λογισμῷ αὐτοῦ. †Σκεύη κερα-
μέως (a) δοκιμάζει κάμινος, † καὶ πειρασμὸς ἀνθρώπου ἐν (a) δια-
7 λογισμῷ αὐτοῦ. †Γεώργιον ξύλου ἐκφαίνει ὁ καρπὸς αὐτοῦ, οὕτως
8 λόγος ἐνθυμήματος (β) καρδίας ἀνθρώπου. †Πρὸ λογισμοῦ
μὴ (γ) ἐπαινέσῃς ἄνδρα, †ταῦτα γὰρ πειρασμὸς ἀνθρώπων.
9 †Ἐὰν διώκῃς τὸ δίκαιον, κατασχήσῃ, † καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸ ὡς
10 ποδήρη δόξης. †Πέλεκυς πρὸς τὰ ὅμοια (δ) αὐλοῖς καλδούσι,
† καὶ ἀλήθεια πρὸς τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν ἐπανήξει.

MS.A. (γ) δοκιμάσῃς (α) λογισμῷ (β) καρδίας (γ) ἐπαίνει (δ) αὐλῶν

CAP. XXVII.

1 PROPTER indifferens multi deliquerunt: & qui quærit locupletari; avertet oculum. In
2 medio compaginis lapidum palus figetur: & in-
ter medium venditionis & emptionis angustia-
bitur peccatum. Si non in timore Domini tenuerit
4 se instanter; citò subvertetur domus ejus. In
5 percussura cribri remanet fimus: sic quisquiliæ
hominis in cogitatione ejus. Vasa figuli pro-
6 bat fornax: & tentatio hominis in fermenta-
tione ejus. Culturam ligni ostendit fructus ipsi-
7 us: sic verbum excigitatum, hominis cor-
8 dis. Ante sermonem non laudes virum: hæc enim
tentatio est hominum. Si sequaris justitiam;
9 apprehendes, & indues illam, quasi poderem
honoris. Volatilia ad sibi similia divertent: &
10 veritas ad eos, qui operantur ipsam, revertetur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 * ܐܢܬܬܐ ܕܡܩܪܐ ܒܥܠܗ ܘܚܟܝܡܐ ܕܟܠ ܚܕ ܢܬܕܝܢ ܠܗ ܘܚܝܒܬܐ ܕܒܥܠ ܚܫܚܬ ܘܡܬܚܙܝ ܠܗ ܒܟܠ ܚܕ ܘܚܕ ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܢܬܝܕܥ ܠܗ ܘܒܥܠ ܚܫܚܬ ܘܡܬܚܙܝ ܠܗ ܒܟܠ ܚܕ ܘܚܕ ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܢܬܝܕܥ ܠܗ ܘܒܥܠ ܚܫܚܬ ܘܡܬܚܙܝ ܠܗ ܒܟܠ ܚܕ ܘܚܕ ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܢܬܝܕܥ ܠܗ

Mulier quæ maritum suum honorat, sapiens ab unoquoque judicabitur; impia verò quæ contumeliosa est in superbia sua, ab omnibus cognoscetur. Bonæ mulieris beat⁹ est maritus; numerus enim annorum vitæ ipsius duplex est. Jurgium mulieris est cum lenitate, & quasi tenuis febricula, sic esse videtur. Rixosa mulier & linguax, ut tuba ad bellum excitans reputatur. Animus autem cujusvis hominis existentis, his omnibus dejicitur: in tumultu *enim* bellico vita miserè ducitur. Duabus de rebus angitur cor meum, & tertiam molestè admodùm fero: De viro ingenuo in paupertatem & inopiam redacto: & de hominibus celebris nominis è gloria sua decidentibus; & de illo qui se retrahit à religione Dei. Facinorosum trade ad diem cædis. Summa cum difficultate eximitur mercator è peccatis: *nam* si non in ista, saltem in illa re offendet. Caupo verò peccatis non vacaverit.

CAP. XXVII.

1 * كثير من الناس ادنب لقلة علمه * ومن توانى عن خطاياه يكثرها * فيما بين الحجرين
2 يدخل الوتد * وفيما بين البيع والمبتاع تكثر الخطايا * يا بني ان انت تعديت
3 خشية الله قليلا تقصك كثيرا زمانا * مثل الدخان الكثير فوق النار * كذلك كلام الناس
5 عند الحساب * شبه الاشجار التي اذا اصلحت كثر اثمارها * كذلك حساب الناس علي
6 قلوبهم * ان طلبت الحق ادركته * ولبسته كثوب المدحة * طاير السماء انما يسكن
9 مع شبهه * والحق يقصد الي عماله *

Mulier quæ maritum suum honorat, sapiens habebitur ab omnibus hominibus; impia verò, bibax, & arrogans, ab operibus suis cognoscetur. Beatus est bonæ uxoris maritus, nam anni ætatis ejus sunt conduplicati. Rixa mulieris quieta est ac moderata, ejusque contumacia similis est febri ossibus inditæ quæ laborantem excruciat. Gulosam & linguacem, reputa quasi tubæ sonitum in die certaminis. Res istæ quas tibi narro, amaræ sunt animis omnium hominum. Quando prælium cum calamitate & angustia movetur, difficilis est victus. Duobus de nominibus confractum est cor meum, & de tertio vehementer laboravi: De viro nobili cui accidit egestas & paupertas; & de hominibus honoratis qui privantur honore suo; deque omni eo qui se retrahit à timore Dei. Tolle flagitiosum in die occisionis. Præterea, summa cum difficultate mercator peccatum evitat, quoniam si non sit reus hac in re, in altera delinquet: & caupones haud justificabuntur.

CAP. XXVII.

Multi ex hominibus deliquerunt ob scientiæ penuriam. Qui peccata sua neglexerit, multiplicabit illa. Inter duos lapides ingreditur clavus, & inter venditionem & emptionem multiplicantur peccata. O fili mi, si tu Dei timorem paululùm transgrediaris, diu tibi deerit bonum. Qualis est fumus copiosus super ignem, talia hominum verba tempore rationis. Quemadmodum arbores quæ reparantur, copiosos producunt fructus; ita hominum ratio in cordibus eorum. Si quæsieris veritatem, assequêris illam, & ut vestem gloriæ indues eam. Volucres quidem cœli cum sibi consimilibus habitant, & veritas ad operantes eam contendit.

Versio VULG. LAT.

11 Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus
12 iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol:
13 nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum
serva verbum tempori: in medio autem cogitantium assi-
14 duus esto. Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in
15 delitiis peccati. Loquela multùm jurans horripilationem
16 capiti statuet: & irreverentia ipsius obturatio aurium. Ef-
fusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorum
17 auditus gravis. Qui denudat arcana amici, fidem perdit,
18 & non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proxi-
19 mum, & conjungere fide cum illo. Quòd si denudaveris
20 absconsa illius, non persequêris post eum. Sicut enim ho-
mo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amici-
21 tiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu
sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies.
Non illum sequaris, quoniam longè abest: effugit enim
22 quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima
23 ejus. Ultrà eum non poteris colligare. Et maledicti est
24 concordatio: Denudare autem amici mysteria, desperatio
25 est animæ infœlicis. Annuens oculo fabricat iniqua, &
26 nemo eum abjiciet: In conspectu oculorum tuorum con-
dulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur:
novissimè autem pervertet os suum, & in verbis tuis da-
27 bit scandalum. Multa odivi, & non coæquavi ei, & Do-
28 minus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super
caput ejus cadet: & plaga dolosa, dolosi dividet vulnera.
29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapi-
dem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit,
peribit in illo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Λέων θήραν ὀνεδρεύει, † ἕτως (ε) ἁμαρτίαι ἐργαζομένοις ἄδικα.
12 † Διήγησις (ζ) ὑπὲρ ὑσιῶν διαπαντὸς Σοφία, † ὁ δὲ ἄφρων ὡς
13 σελήνη ἀλλοιοῦται. † Εἰς μέσον ἀσυνέτων Σωτήρησον καιρὸν, † εἰς μέσον δὲ διανοουμένων ἐνδιάτριβε. † Διήγησις ἁμ-
14 ρτῶν (η) ἀσεβὴς ὄχλησμα, † καὶ ὁ γέλως αὐτῶν ἐν ἐπιθυμίαις ἁμαρ-
15 τίας. † Λαλιὰ πολυόρκως (θ) ὀρθώσει τρίχας, † καὶ ἡ μάχη αὐτῶν
16 (ι) ἐμφράσμὸς ὠτίων. † Ἔκχυσις αἵματος μάχη ὑπερηφάνων,
17 † καὶ ἡ διάγνωσις αὐτῶν ἀκοὴ ποιθενὰ. † Ὁ ἐποκαλύπτων
18 μυστήρια ἀπώλεσε πίστιν, † καὶ ὲ μὴ εὕρῃ φίλον πρὸς † ψυχὴν
19 αὐτοῦ. † Στέρξον φίλον, καὶ πιστώθητι μετ' αὐτοῦ. † Ἐὰν δὲ ἀποκα-
20 λύψῃς τὰ μυστήρια αὐτοῦ, † (κ) ὲ μὴ καταδιώξῃς ὀπίσω αὐτοῦ. † Κα-
θὼς γὰρ ἀπώλεσεν ἄνθρωπος † ἐχθρὸν αὐτοῦ, † ἕτως ἀπώλεσας †
21 φιλίαν † (τ) πλησίου. † Καὶ ὡς πτῆνον ἐκ χειρός σου ἀπέλυσας,
22 † ἕτως ἀφῆκας † πλησίον, καὶ ὲ θηρεύσῃς αὐτόν. † Μὴ αὐτὸν
διώξῃς, ὅτι μακρὰν ἀπέστη, † καὶ ὲξέφυγεν ὡς δορκὰς ἐκ παγίδος.
23 † ὅτι (λ) τραῦσμά ἐστι καταδῆσαι, † καὶ λοιδορίας ἐστὶ διαλλαγή.
24 † Ὁ δὲ ἀποκαλύψας μυστήρια (μ) ἀπέλπισεν. † Διανεύων ὀφθαλμῷ
25 τεκταίνει κακά, † καὶ ὑδεὶς (ν) αὐτὸν ἀποστήσει ἀπ' (ξ) αὐτοῦ.
26 † Ἀπέναντι † ὀφθαλμῶν σου γλυκανθῇ (ο) στόμα σου, † καὶ ἐπὶ †
λόγοις σου ἐκθαυμάσῃ, † ὕστερον δὲ διαστρέψει τὸ στόμα αὐτοῦ, † καὶ ἐν
27 τοῖς λόγοις σου σκάνδαλον. † Πολλὰ ἐμίσησα καὶ ὐκ ὡμοίω-
28 σα (π) αὐτῷ, καὶ ὁ κύριος μισήσει αὐτόν. † Ὁ βάλλων λίθον
εἰς ὕψος ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοῦ βάλλει, † καὶ πληγὴ δολία διαλεῖ
29 τραύματα. † Ὁ ὀρύσσων βόθρον εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται, † καὶ ὁ ἱστῶν
παγίδα ἐν αὐτῇ ἁλώσεται.

Leo venationi insidiatur: sic peccata operantibus 11
iniqua. Narratio pii semper sapientia: 12
stultus autem, ut luna, mutatur. In medio in- 13
sensatorum serva tempus: in medio autem co-
gitantium assiduus esto. Narratio fatuorum, 14
odiosa: & risus eorum in deliciis peccati. Lo- 15
quela multùm jurantis arriget capillos: & jur-
gium eorum, obturatio aurium. Effusio sanguinis, 16
rixæ superborum, & maledictio illorum, auditus
gravis. Qui denudat arcana, fidem perdidit; 17
& non inveniet amicum ad animum suum. Di- 18
lige amicum, & conjungere fide cum illo. Si au- 19
tem denudaveris absconsa illius; non persequa-
ris post eum. Sicut enim perdidit homo inimi- 20
cum suum; sic qui perdidit amicitiam proximi.
Et, sicut qui dimisit avem de manu sua; sic di- 21
misisti proximum, & non eum capies. Non il- 22
lum sequaris quoniam longè discessit: & effugit
quasi caprea de laqueo. Quoniã vulnus est Col- 23
ligare: & maledicti est concordatio: Qui autem 24
denudavit mysteria; (a) desperavit. Annuens o- 25
culo fabricat iniqua: & (b) nemo ipsum remove-
bit ab ipso. In conspectu oculorum tuorum in- 26
dulcabit os (c) tuum, & super sermones tuos ad-
mirabitur. Novissimè autem pervertet os suum,
& in verbis tuis dabit scandalum. Multa odivi, 27
& non coæquavi ei: & Dominus odiet illum.
Qui in altum mittit lapidem; super caput suum 28
mittit: & plaga dolosa dividet vulnera. Qui 29
foveam fodit; incidet in eam: & qui statuit
laqueum; in eo (d) capietur.

MS. A. (ε) ἁμαρτία (ζ) σόφια (η) καὶ ἀσεβὴς ὄχλησμα, (θ) ἀνορθώσῃ (ι) ἐνφρασμὸς (κ) μὴ (τ) πλησίον. (λ) τραῦμά (μ) ἀφήλπισεν. Καὶ ἐπιδῶν (ν) αὐτὰ (ξ) αὐτῶν. (ο) τὸ στόμα αὐτοῦ, (π) αὐτοῖς, καὶ ὁ κύριος ἐμίσησ αὐτόν. Βάλλων

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 ܐܪܝܐ ܟܡܢ ܠܡܛܪ ܗܟܝܠ ܠܥܒܕ ܠܗ ܗܟܝܠ ܠܡܛܪ ܚܛܝܬ

Versio VULG. LAT.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur,
31 & non agnoscet undè adveniat illi. Illusio,& improperium
32 superborum,& vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum: dolor autem con-
33 sumet illos antequàm moriantur. Ira & furor, utraque execrabilia sunt,& vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, &
2 peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata solventur.
3 Homo homini reservat iram, & à Deo quærit medelam? In
4 hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? Ipse cùm caro sit, reservat iram, &
5 propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis
6 illius? Memento novissimorum & desine inimicari: Tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus. Memora-
7 re timorem Dei, & non irascaris proximo. Memorare te-
8 stamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi. Abstine te à lite, & minues peccata: Homo enim iracun-
9 dus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, &
10 in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundùm enim ligna sylvæ, sic ignis exardescit: & secundùm virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundùm
11 substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem:
12 & lingua testificans adducit mortem. Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

30 †Ὁ ποιῶν πονηρὰ εἰς αὐτὸν κυλισθήσε), †καὶ ὃ μὴ ἔπιγνῳ πόθεν
31 ἥκει αὐτῷ. †Ἐμπαιγμὸς καὶ ὀνειδισμὸς ὑφηφάνων, † καὶ ἡ ἐκ-
32 δίκησις ὡς λέων ἐνεδρεύσει αὐτόν. †Παγίδι ἁλώσονται οἱ εὐ-
φραινόμενοι πτώσει ὁσίων, † καὶ ὀδύνη καταναλώσει αὐτοὺς πρὸ
33 τοῦ θανάτου αὐτῶν. †Μῆνις καὶ ὀργὴ, καὶ ταῦτα ὅτι βδελύγματα, † καὶ ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ἐγκεκλῆσθαι αὐτῶν.

ΚΕΦ. κη'.

1 †Ὁ Ἐκδικῶν παρὰ κυρίου εὑρήσει ἐκδίκησιν, † καὶ τὰς ἁμαρ-
2 τίας αὐτοῦ (a) διατηρῶν διατηρήσει. †Ἄφες ἀδίκημα τῷ πλη-
σίον σου, † καὶ τότε δεηθέντι σου αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται.
3 †Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὀργὴν, † καὶ παρὰ κυρίου ζητεῖ
4 ἴασιν. †Ἐπ' ἄνθρωπον ὅμοιον αὐτῷ οὐκ ἔχει ἔλεος, † καὶ περὶ
5 τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεῖται). † Αὐτὸς σὰρξ ὢν διατηρεῖ μῆνιν, †τίς
6 ἐξιλάσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ; † Μνήσθητι τὰ ἔσχατα, καὶ παύ-
7 σαι ἐχθραίνων· † Καταφθορὰν καὶ θάνατον, καὶ ἔμμενε ἐντολαῖς.
8 † Μνήσθητι ἐντολῶν, καὶ μὴ μνησικάκει τῷ πλησίον· † Καὶ διαθήκην ὑψίστου, καὶ περιόψει ἄγνοιαν. †Ἀπόσχου ἀπὸ μάχης, καὶ ἐλαττώσεις ἁμαρτίας· †Ἄνθρωπος γὰρ θυμώδης ἀνακαύσει μάχην·
11 καὶ ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ταράξει φίλους, † καὶ ἀναμέσον εἰρηνευόντων (d)ἐμβαλεῖ διαβολήν. †Καθὼς ἡ ὕλη τοῦ πυρὸς οὕτως ἐκκαυθήσε), †(β)καὶ κατὰ τὴν ἰσχὺν τῆ ἀνδρώτητι ὁ θυμὸς αὐτοῦ ἔσαι, † καὶ κατὰ
13 τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ὑψώσει ὀργὴν αὐτοῦ, †(γ)καὶ κατὰ στερέωσιν μάχης ἐκκαυθήσε). †Εἰς καταφλεγμονὴν ἐκκαίεται πῦρ, † καὶ μάχη κα-
14 ταφλέγουσα ἐκχεῖ αἷμα. †Ἐὰν φυσήσης (δ) σπινθῆρα ἐκκαυθήσε), † καὶ ἐὰν πτύσῃς (ε) ἐπ' αὐτὸν σβεσθήσε)· † καὶ ἀμφότερα ἐκ τοῦ στόματός σου (ζ) ἐκπορεύεται.

MS. A. (a)διαρηγνῶν διαρηγνύσ. (b)ἐμβαλῶ (β)καὶ κατὰ στερέωσιν μάχης ἐκκαυθήσε)· καλὰ τὴν ἰσχὺν (γ)Εἰς καταφλεγμονὴν (δ) εἰς πνευθῆρα (ε) εἰς (ζ) ἐξελάσε).

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 ܡܢ ܕܥܒܕ ܒܝܫܬܐ ܒܗ ܢܦܠ ܘܠܐ ܝܕܥ ܡܢ ܐܝܟܐ ܐܬܐ ܠܗ ܒܝܫܬܐ ܕܝܠܗ. *
31 ܘܫܚܩ ܘܟܫܠ ܘܡܟܫܘܠ ܠܟܠ ܓܐܐ ܘܐܪܝ ܡܬܟܡܢ ܠܗ ܒܐܘܪܚܬܐ ܕܝܠܗ. *
32 ܘܡܬܒܙܥ ܘܡܬܚܒܠ ܐܝܟ ܐܪܝܐ ܠܡܬܟܡܢ ܒܗ ܘܡܬܒܙܥ ܘܡܬܚܒܠ ܐܝܟ ܐܪܝܐ ܠܡܬܟܡܢ ܒܗ.
ܘܡܬܒܙܥ ܘܡܬܚܒܠ ܐܝܟ ܐܪܝܐ ܠܡܬܟܡܢ ܒܗ. *
ܘܡܬܒܙܥ ܘܡܬܚܒܠ ܐܝܟ ܐܪܝܐ ܠܡܬܟܡܢ ܒܗ. *
ܘܡܬܒܙܥ ܘܡܬܚܒܠ ܐܝܟ ܐܪܝܐ ܠܡܬܟܡܢ ܒܗ.

Versio VULG. LAT.

15 Susurro & bilinguis maledictus : multos enim turbabit
16 pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, & di-
17 sperſit illos de gente in gentem. Civitates muratas divi-
18 tum deſtruxit, & domos magnatorum effôdit. Virtutes po-
19 pulorum concidit, & gentes fortes diſſolvit. Lingua ter-
tia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus ſuis.
20 Qui reſpicit illam, non habebit requiem, nec habebit ami-
21 cum, in quo requieſcat. Flagelli plaga livorem facit : pla-
22 ga autem linguæ comminuet oſſa. Multi ceciderunt in ore
gladii, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam.
23 Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundi-
am illius non tranſivit, & qui non attraxit jugum illius.
24 & in vinculis ejus non eſt ligatus : Jugum enim illius,
jugum ferreum eſt : & vinculum illius, vinculum æreum eſt.
25 Mors illius, mors nequiſſima : & utilis potiùs infernus quàm
26 illa. Perſeverantia illius non permanebit, ſed obtinebit
vias injuſtorum : & in flamma ſua non comburet juſtos.
27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in
illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo,
28 & quaſi pardus lædet illos. Sepi aures tuas ſpinis, linguam
29 nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia & ſeras. Aurum
tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtate-
30 ram, & frænos ori tuo rectos : Et attende ne fortè labaris
in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium
tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 Qui facit miſericordiam, fœneratur proximo ſuo : & qui prævalet manu, mandata ſervat.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

15 †Ψίθυρον καὶ δίγλωσσον (ᵗ) καταρᾶζ, † πολλὲς γὰρ εἰρηνεύοντας
16 (κ) ἀπώλεσε. †Γλῶσσα βίᾳ πολλὲς ἐσάλευσεν, †καὶ διέσπασεν αὐτὲς
17 ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, † Καὶ πόλεις ὀχυρὰς καθεῖλε, † καὶ οἰκίας
19 μεγιςάνων κατέσρεψε. † Γλῶσσα τρίτη γυναῖκας ἀνδρείας ἐξέ-
βαλε, †καὶ (θ)ἐςέρησεν αὐτὰς τῶν πόνων αὐτῶν. †Ὁ προσέχων αὐτῇ
20 ὐ μὴ ἔυρῃ ἀνάπαυσιν, † καὶ καταπαύσει μὴ ἡσυχίαν.
21 † Πληγὴ μάστιγος ποιεῖ (ε) μώλωπας, † πληγὴ δὲ γλώσσης
22 συγκλάσει ὀστᾶ. † Πολλοὶ ἔπεσον ἐν στόμασι μαχαίρας,
23 † οὐχ ὡς (κ) οἱ πεπτωκότες διὰ γλῶσσαν. † Μακάριος ὁ σκε-
πασθεὶς ἀπ' αὐτῆς, †ὃς ὐ διῆλθεν ἐν τῷ θυμῷ αὐτῆς, † ὃς οὐκ
ἕλκυσεν † ζυγὸν αὐτῆς, †(λ) καὶ ἐν τοῖς δεσμοῖς αὐτῆς ὐκ ἐδέθη.
24 †Ὁ γὰρ ζυγὸς αὐτῆς ζυγὸς σιδηρᾶς, †καὶ οἱ δεσμοὶ αὐτῆς δεσμοὶ
25 χάλκεοι. † Θάνατος πονηρὸς ὁ θάνατος αὐτῆς, † καὶ λισπηλὸς
26 μᾶλλον ὁ ᾅδης αὐτῆς. † Οὐ μὴ κρατήσῃ ὑπερεῶν, † καὶ ἐν τῇ
27 φλογὶ αὐτῆς (μ) ὐ καήσονται. †Οἱ καταλιπόντες κύριον ἐμπεσοῦνται εἰς
αὐτὴν, † καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκκαήσεται, καὶ ὐ μὴ σβεσθῇ· † (ν) ἐξαπο-
στελεῖται ἐπ' αὐτοῖς ὡς λέων, † καὶ ὡς πάρδαλις λυμανεῖται αὐτές·
28 †Ἰδοὺ φραγμὸν τὸ κτῆμά σου ἀκάνθαις, †τὸ ἀργύριόν σου καὶ τὸ
29 χρυσίον καλάδευσον. †καὶ τοῖς λόγοις σου ποίησον ζυγὸν καὶ στα-
30 θμὸν, † καὶ τῷ στόματί σου ποίησον θύραν καὶ μοχλόν. † Πρόσεχε
μήπως (ξ) ὀλισθήσῃς ἐν αὐτῇ, †μὴ πέσῃς κατέναντι ἐνεδρεύοντος.

MS. A. (ᵗ) καταράπαδε, (κ) ἀπώλεσεν. (θ)* ἐςέρεσε (ι) μώ-
λωπα, (κ) ὁ πεπτωκὼς (λ) καὶ τοῖς (μ) ὐ μὴ (ν) ἐκαποστελεῖται

ΚΕΦ. κϑ'.

1 †Ὁ ποιῶν ἔλεος δανιεῖ τῷ πλησίον, †καὶ ὁ ὀπχύων τῇ χειρὶ
αὐτὸ (α) τηρεῖ ἐντολάς. MS. A. (α) ποιεῖ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܘܟܦ ܚܕܐ ܠܫܢܐ ܕܫܪܝܪ ܘܒܝܫ ܗܘ ܕܡܐ ܠܫܢܐ ܕܬܠܬ ܕܡܪܕ ܣܓܝܐܬ ܥܡܡܐ *
16 ܚܕܐ ܠܫܢܐ ܕܬܠܬ ܕܡܪܕ ܣܓܝܐܬ ܥܡܡܐ ܘܦܪܫ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡ ܠܥܡ ܐܚܪܢ *
17 ܘܒܬܝ ܪܒܪܒܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ ܘܐܪܡܠܬ ܒܬ ܐܢܫ ܡܢ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ *
18 ܘܟܦ ܚܕܐ ܠܫܢܐ ܕܬܠܬ ܕܡܪܕ ܣܓܝܐܬ ܥܡܡܐ ܘܦܪܫ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡ ܠܥܡ ܐܚܪܢ *
20 ܘܒܬܝ ܪܒܪܒܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ ܘܐܪܡܠܬ ܒܬ ܐܢܫ ܡܢ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ *
21
22 ܘܟܦ ܚܕܐ ܠܫܢܐ ܕܬܠܬ ܕܡܪܕ ܣܓܝܐܬ ܥܡܡܐ ܘܦܪܫ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡ ܠܥܡ ܐܚܪܢ *
23 ܘܒܬܝ ܪܒܪܒܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ ܘܐܪܡܠܬ ܒܬ ܐܢܫ ܡܢ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ *
24 ܘܟܦ ܚܕܐ ܠܫܢܐ ܕܬܠܬ ܕܡܪܕ ܣܓܝܐܬ ܥܡܡܐ ܘܦܪܫ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡ ܠܥܡ ܐܚܪܢ *
25
26 ܘܒܬܝ ܪܒܪܒܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ ܘܐܪܡܠܬ ܒܬ ܐܢܫ ܡܢ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ *
27 ܘܟܦ ܚܕܐ ܠܫܢܐ ܕܬܠܬ ܕܡܪܕ ܣܓܝܐܬ ܥܡܡܐ ܘܦܪܫ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡ ܠܥܡ ܐܚܪܢ *
ܘܒܬܝ ܪܒܪܒܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ ܘܐܪܡܠܬ ܒܬ ܐܢܫ ܡܢ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ *
28 ܘܟܦ ܚܕܐ ܠܫܢܐ ܕܬܠܬ ܕܡܪܕ ܣܓܝܐܬ ܥܡܡܐ ܘܦܪܫ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡ ܠܥܡ ܐܚܪܢ *
29
30 ܘܒܬܝ ܪܒܪܒܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ ܘܐܪܡܠܬ ܒܬ ܐܢܫ ܡܢ ܒܝܬ ܠܒܬ ܐܚܪܢ *

ܠܐ ܠܐ ܬܥܒܕ ܥܡ ܡܪܝ ܗܢܘܢ. * ܡܥܠܠܐ *

1 ܘܥܒܕ ܣܥܕܐ ܠܡܪܝܗ ܡܢ ܒܥܘܬ ܚܛܗ. ܡܢ ܒܥܐ ܨܕܩܬܐ ܢܬܩܒܠ ܒܪܟܬܐ. ܡܢ ܕܡܫܟܚ ܠܗ ܢܬܪܒܐ ܒܪܟܬܐ.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وَالْإِنْسَانُ الثَّالِثُ هُوَ الْإِنْسَانُ الدَّعَّارُ فَيَكُونُ مَلْعُونًا * لِأَنَّهُ قَدْ صَرَعَ قَتْلًا كَثِيرًا * الْإِنْسَانُ الْمُمَالِئُ
16
17 أَخْرَجَ نَاسًا كَثِيرًا فِي السَّبْيِ * وَفَرَّقَهُمْ مِنْ سَعْبٍ إِلَى سَعْبٍ * وَطَرَدَ أَشْرَافَ الْمُدُنِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ * وَخَرَّبَ
18 بُيُوتَ كَثِيرِينَ مِنْ بُيُوتِ الْمُلُوكِ * الْإِنْسَانُ الثَّالِثُ وَهُوَ الْوَاشِي لَقَدْ أَخْلَا كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ *
20 وَأَبْعَدَهُمْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ * ضَرْبَةُ الْعَصَا تَجْرَحُ جُرْحًا فِي الْجَسَدِ * وَضَرْبَةُ اللِّسَانِ تَدُقُّ الْعِظَامَ * مَا
21
22 أَكْثَرَ الْمَقْتُولِينَ فِي السَّيْفِ * وَلَكِنْ لَيْسَ كَقَتْلَى اللِّسَانِ * طُوبَى لِرَجُلٍ نَجَى مِنْهُ * وَلَمْ يَخْتَلِطْ بِهِ
23 وَفِي سَخَطِهِ * ثُمَّ لِرَجُلٍ لَمْ يَقَعْ عِصَارُ عَلَيْهِ * وَلَمْ يُسَدَّ بِوِثَاقِهِ * لِأَنَّ عِصَارَ عِصَارٍ سَدِيدٌ *
24
25 وَوِثَاقَهُ أَشَدُّ مِنْ وِثَاقِ الْحَدِيدِ * مَوْتُهُ مَوْتُ سَوْءٍ * وَفِي الْهَاوِيَةِ رَاحَةٌ تَعُوفُ رَاحَةً وَدَعَةً * لَا تَحْرِقُ
26
27 بِالصَّدِيقَيْنِ * وَلَا يُحْرِقُكَ لَهِيبُ النَّارِ * كُلُّ مَنْ رَفَضَ عِبَادَةَ الرَّبِّ * فَجَسَدُهُ يَسْقُطُ فِي الْبَهْتَانِ *
وَبِهْتَانٍ هُوَ لَا تَسْتَعِلُ النَّارُ فَلَا تُطْفَئُ * لِأَنَّهُ كَمَا يُسَيِّجُ الْكَرْمَ بِالسُّوكِ * كَذَلِكَ أَيْضًا فَاجْعَلْ
28
لِفَمِكَ أَبْوَابَ وَأَعْلَاقَ * أَنَّكَ تَحْتَمُ فِضَّتَكَ وَذَهَبَكَ بِخَاتَمِكَ * كَذَلِكَ ضَعْ لِكَلَامِكَ مِيزَانًا *
29
30 * أَحْذَرْ لِئَلَّا تَسْقُطَ * وَلَا تَقَعْ بَيْنَ يَدَيْ شَانِئِكَ *

* الْفَضْلَ النَّاسِخُ وَالْعِشْرُونَ *

1 حَسَنَةٌ الَّذِي يُعْرِضُ صَاحِبَهُ * وَالَّذِي يَصِلُ طَرِيقَهُ فِي السِّدَّةِ فَهُوَ حَافِظُ الْوَصِيَّةِ *

Item lingua triplex ſit maledicta, quòd plu- 15
rimas cædes adduxerit. Lingua triplex mul- 16
tos in captivitatem expulit, eóſque de gente
in gentem diſperſit. Quinetiam homines 17
in urbe honeſtiſſimos propriis domibus eje-
cit, & regum ædes funditùs evertit. Lingua 18
triplex multos in captivitatem adegit, ſuiſq;
à divitiis ſummovit. Ictus baculi vibicem ex- 20
citat, ſed ictus linguæ oſſa confringit. Multi 21
ſunt gladio cæſi, non tamen quot linguâ oc-
ciſi. Beatus vir qui exemptus eſt ab ea, & 22
in furorem ejus non immiſcuit ſeſe. Beatus 23
vir qui non traxit jugum ipſius, nec vinculis
ejus fuit conſtrictus. Nam jugum illius ju- 24
gum eſt duriſſimum, & vincula ejus vincula
ſunt ferrea. Mors acerba eſt mors ipſius, 25
& quies reperitur in inferis major quàm
apud ipſam. Ne exardeſcas in pios, & flam- 26
mæ ignis nequaquam te comburent. Qui- 27
cunque Dei religionem deſerunt, incident in
illam; in eos exardebit ignis, nec extingue-
tur; dominabitur in eos quaſi leo, & ceu
pardus dilaniabit illos. Quemadmodum enim 28
vineam tuam rhamnis circunſepis, ita etiam
ori tuo fac januas & ſeras. Argento & auro 29
tuo ſigillum adhibes, ſermoni quoque tuo
trutinam adhibeto. Cave ne labaris, ne co- 30
ram oſore tuo corruas.

CAP. XXIX.

1 DEbitiones optimas conſtituit qui mu-
tuum dat proximo ſuo: & qui manu *alterum*
ſuſtentat, obſervator eſt mandati.

Homo triplex, id eſt homo ſceleroſus, 15
erit maledictus, quòd plurimos cæſos
proſtraverit. Homo delator multos ho- 16
mines in captivitatem ejecit, & de gente
in gentem diſperſit: Magnates urbium 17
è domicilliis eorum fecit extorres, mul-
táſq; ædes ex ædibus regum evertit.
Homo triplex, nempe delator, multos 18
homines ablegavit, & à poſſeſſionibus
eorum procul amandavit. Ictus ba- 20
culi vulnus infligit corpori, at ictus
linguæ oſſa comminuit. Quàm multi 21
ſunt gladio occiſi! verùm linguâ cæſis
non ſunt comparandi. Beatus vir qui 22
eam devitavit, & nec illi nec furo-
ri ejus ſeſe immiſcuit. Beatus etiam 23
vir ſuper quem non cecidit jugum ejus,
nec vinctus eſt loris illius. Jugum 24
enim ejus jugum eſt durum, & lorum
ejus vinculis ferreis gravius. Mors 25
ejus mors diva eſt, & eſt in inferis
quies ſuperans quietem & tranquilli-
tatem ipſius. Ne comburaris ergo juſtos, 26
& non comburet te flamma ignis. Cor- 27
pus cujuſvis deſerentis cultum Domini
incidet in ignominiam; & in talium
ignominia conflagrabit ignis, nec ex-
tinguetur. Nam quemadmodum ſpinis 28
circumſepitur vinea, pari quoque modo
fac ori tuo januas vectéſq;. Argen- 29
tum ſauè & aurum tuum annulo tuo
obſignas, eodem modo verbis tuis ad-
hibe libram. Attende ne cadas, & co- 30
ram oſore tuo minimè ſuccumbes.

CAP. XXIX.

1 OPtima quidem beneficia præmittit
qui fœneratur amico ſuo: & qui bene-
volentiam exercet in afflictione, ob-
ſervator eſt præcepti.

Versio VULG. LAT.

2 Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & ite-
3 rùm redde proximo in tempore ſuo. Confirma verbum,
& fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies
4 quod tibi neceſſarium eſt. Multi quaſi inventionem æſtima-
verunt fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his qui ſe adju-
5 verunt. Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in
6 promiſſionibus humiliant vocem ſuam: Et in tempore red-
ditionis poſtulabit tempus, & loquetur verba tædii & mur-
7 murationum, & tempus cauſabitur: Si autem potuerit red-
dere, adverſabitur, ſolidi vix reddet dimidium, & compu-
8 tabit illud quaſi inventionem. Sin autem, fraudabit illum
9 pecuniâ ſuâ, & poſſidebit illũ inimicum gratis: Et convitia
& maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet
10 illi contumeliam. Multi non cauſâ nequitiæ non fœnerati
11 ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt. Veruntamen ſuper
humilem animo fortior eſto, & pro eleëmoſyna non trahas
12 illum. Propter mandatum aſſume pauperem: & propter
13 inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam
propter fratrem & amicum tuum: & non abſcondas illam
14 ſub lapide in perditionem. Pone theſaurum tuum in præ-
15 ceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis quàm aurum. Con-
16 clude eleëmoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exo-
17 rabit ab omni malo. Super ſcutum potentis, & ſuper lan-
18 ceam adverſùs inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fi-
19 dem facit pro proximo ſuo: & qui perdiderit confu-
fionem, derelinquet ſibi.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

2 † Δάνισον τῷ πλησίον ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ, † καὶ πάλιν ἀπόδος
3 τῷ πλησίον (β) σὺ † καιρόν. † Στερέωσον λόγον, καὶ πίστωσιν
4 μετ' αὐτοῦ, † καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὑρήσεις † χρείαν σου. † Πολλοὶ
ὡς εὕρεμα ἐνόμισαν δάνος, † καὶ παρέσχον (γ) πόνον τοῖς βοη-
5 θήσασιν αὐτοῖς. † Ἕως ἂν λάβῃ, φιλήσουσι χεῖρας αὐτοῦ, † καὶ
6 ἐπὶ τῷ χρημάτων τῷ πλησίον ταπεινώσει φωνὴν· † Καὶ ἐν καιρῷ
ἀποδόσεως παρατενεῖ χρόνον, † καὶ ἀποδώσει λόγους ἀκηδίας, † καὶ
7 † καιρὸν αἰτήσει. † Ἐὰν ἰσχύσῃ, μόλις (δ) κομίσεται τὸ ἥμισυ,
8 καὶ λογιεῖται αὐτὸ ὡς εὕρεμα· † Εἰ δὲ μή, ἀπεστέρησεν αὐτὸν † χρη-
9 μάτων αὐτοῦ, † καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν. † Κατάρας καὶ λοι-
δορίας ἀποδώσει αὐτῷ, † καὶ ἀντὶ δόξης ἀποδώσει αὐτῷ ἀτιμίαν.
10 Πολλοὶ (ε) χάριν πονηρίας ἀπέστρεψαν, † ἀποστερηθῆναι δυρεὰν
11 ἐυλαβήθησαν. † Πλὴν ἐπὶ πτωχῷ μακροθύμησον, † καὶ (ζ) ἐπ'
12 ἐλεημοσύνῃ μὴ παρῇς αὐτόν. † Χάριν ἐντολῆς ἀντι-
λαζῦ πένητος, † καὶ κατ' ἐνδειαν αὐτοῦ μὴ ἀποστρέψῃς αὐτὸν
13 κενόν. † Ἀπόλεσον ἀργύριον (η) δι' ἀδελφὸν καὶ φίλον, † καὶ
14 μὴ ἐυθήτω ὑπὸ σὺ λίθον εἰς ἀπώλειαν. † Θὲς σὺ θησαυρόν σου
κατ' ἐντολὰς ὑψίστε, † καὶ λυσιτελήσει σοι μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον.
15 † Σύγκλεισον ἐλεημοσύνην ἐν τοῖς (θ) ταμείοις σου, † καὶ αὕτη
16 ἐξελεῖται σε ἐκ πάσης κακώσεως. † Ὑπὲρ ἀσπίδα κράτους, καὶ
ὑπὲρ δόρυ (ι) ἀλκῆς † κατέναντι ἐχθροῦ πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ.
19 † Ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγγυήσεται † πλησίον, καὶ ὁ ἀπολωλεκὼς αἰσχύνῃ
(κ) καταλείψει αὐτόν.

Fœnerave proximo in tempore neceſſitatis illius: 2
& rurſus redde proximo in tempore. Confirma 3
verbum, et fideliter age cum illo; & in omni tem-
pore invenies quod tibi neceſſarium eſt. Multi 4
quaſi inventionem æſtimaverunt fœnus, & præ-
ſtiterunt moleſtiam iis qui ſe adjuverunt. Donec 5
accipiat, oſculabitur manum ejus; & in pecu-
niis proximi humiliabit vocem. Et in tempore 6
redditionis protrahet tempus: & reddet verba
acediæ, & tempus cauſabitur. Si potuerit, vix 7
reddet dimidium; & computabit illud, quaſi in-
ventionem. (a) Sin autem; fraudavit illum pe- 8
cuniis ejus, & poſſedit illum inimicum (b) gra-
tis: Maledicta & convitia reddet illi: & pro ho- 9
nore reddet illi inhonorationem. (c) Multi propter 10
nequitiam averterunt: (d) fraudari gratis timu-
erunt. Veruntamen ſuper humilem longanimis 11
eſto: & pro eleemoſyna non protrahas illum. Pro- 12
pter mandatum aſſume pauperem: & ſecundùm
inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde 13
pecuniam propter fratrem, & amicum; & (e) non
contrahat rubiginem ſub lapide in perditionem.
Pone theſaurum tuum ſecundùm præcepta Altiſ- 14
ſimi: & proderit tibi magis, quàm aurum. Con- 15
clude eleemoſynam in (f) cellis tuis: & hæc eruet
te ex omni malo. Super ſcutum potentiæ, & 16
ſuper lanceam (g) roboris adverſùs inimicum pu-
gnabit pro te. Vir bonus fidejubet pro proximo: 19
et qui perdidit verecundiam; derelinquet illum.

MS. A. (β) εἰς καιρόν. (γ) κόπον (δ) κομεῖ (ε) ἓν χάριν (ζ) ἐπὶ ἐλεημοσύνῃ (η) διὰ (θ) ταμιείοις (ι) ὁλκῆς (κ) ἐγκαλαλείψει

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 ... ...

Versio VULG. LAT.

20 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te ani-
21 mam suam. Repromissorem fugit peccator & immundus.
22 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingratus sensu
23 derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo:
24 & cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo. Repro-
missio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit
25 illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fe-
26 cit, & vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgredi-
ens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: &
27 qui conatur multa agere, incidet in judicium. Recupera
proximum secundùm virtutē tuam, & attende tibi ne inci-
28 das. Initium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentum,
29 & domus protegens turpitudinem. Melior est victus paupe-
ris sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in peregrè
30 sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, & impro-
31 perium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitan-
di de domo in domum: & ubi hospitabitur, non fiduciali-
32 ter aget, nec aperiet os. Hospitabitur, & pascet, & potabit ingra-
33 tos, & ad hæc amara audiet. Transi, hospes, & orna men-
34 sam: & quæ in manu habes, ciba cæteros. Exi à facie hono-
ris amicorum meorum: necessitudine domûs meæ hospitio
35 mihi factus est frater. Gravia hæc homini habenti sensum;
Correptio domûs, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

1 Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo, & non palpet proximorum ostia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 † Χάριτας ἐγγύου μὴ ἐπιλάθῃ, †ἔδωκεν γὰρ ψυχὴν ἀντοῦ ὑπὲρ σοῦ.
22 †Ἀγαθὸς ἐγγυᾶται ἀναισχύντῳ ἁμαρτωλός, † καὶ ἀχάριστος ὑπερβαίνει
24 (λ) ἐγκαλοῦντα φυσάμενον. †Ἐγγύη πολλοὺς ἀτιμάσει πεπεδη-
25 κότας, καὶ ἐσάλευσεν αὐτοὺς ὡς κῦμα θαλάσσης· †Ἀνδρας δυνα-
26 τοὺς ἀπῴκισε, † καὶ ἐπλανήθησαν ἐν ἔθνεσιν ἀλλοτρίοις. †Ἁμαρ-
τωλὸς (ω) ἐμπεσὼν εἰς ἐγγύην, † καὶ διώκων ἐχρεωκοπίας ἐμ-
27 πεσεῖται εἰς κρίσεις. †Ἀντιλαβοῦ τοῦ πλησίον κατὰ δύναμίν σου, † καὶ
28 πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐμπέσῃς. †Ἀρχὴ ζωῆς (ν) ὕδωρ, καὶ ἄρτος,
29 καὶ ἱμάτιον, † καὶ οἶκος καλύπτων ἀσχημοσύνην. † Κρείσσων βί-
30 ος πτωχοῦ ὑπὸ σκέπην δοκῶν, ἢ ἐδέσματα λαμπρὰ ἐν ἀγνοτρίοις.
31 †Ἐπὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ εὐδοκίαν ἔχε. †Ζωὴ πονηρὰ ἐξ οἰκίας εἰς
32 οἰκίαν, † καὶ ἧ (ξ) παρρησιάσῃ, οὐκ ἀνοίξει στόμα. †Ξενιεῖς καὶ πο-
τιεῖς (ο) εἰς ἀχάριστα, † καὶ ὧδε ἐπὶ τούτοις πικρὰ ἀκούσῃ·
33 † Πάρελθε πάροικε, κόσμησον τράπεζαν, † καὶ ἔπι ἐν τῇ χειρί
34 σου φάγεσόν με· †Ἔξελθε πάροικε ἀπὸ προσώπου δόξης, † ἐπι-
35 ξενώτατά μοι ὁ ἀδελφός, χρεία τῆς οἰκίας. † Βαρέα
ταῦτα ἀνθρώπῳ ἔχοντι φρόνησιν, †ὀνείδισμος οἰκίας καὶ
ὀνειδισμὸς δανεισοῦ.

MS. A. (λ) ἐγκαλεύοντα (μ) ἐμπεσεῖ (ν) ἀνθρώπου ἄρτος, καὶ ὕδωρ, (ξ) παρρησιάσεις, οὐκ ἀνοίξεις (ο) ἀχάριστα,

ΚΕΦ. λ'.

ΠΕΡΙ ΤΕΚΝΩΝ.

1 †Ὁ Ἀγαπῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὀνδελεχήσει μάστιγας αὐτῷ, † ἵνα
ὑπερευφρανθῇ ἐπ' ἐσχάτῳ αὐτοῦ.

CAP. XXX.

DE LIBERIS.

1 Qui diligit filium suum; assiduabit illi flagella; ut lætetur in novissimo suo.

Gratias fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim 20
pro te animam suam. (h) Bona fidejussoris ever- 22
tet peccator: (i) & ingratus sensu derelinquet li-
berantem se. Fidejussio multos perdidit di- 24
rigentes, & commovit illos, quasi fluctus maris. Viros 25
potentes migrare fecit: & vagati sunt in gen-
tibus alienis. Peccator (k) incidens in fidejussio- 26
nem, & sectans (l) redemptiones, incidet in judi-
cia. (m) Recupera proximum secundùm virtutem 27
tuam: & attende tibi, ne (n) incidas. Initium vi- 28
tæ, aqua, & panis, & vestimentum, & domus te-
gens turpitudinē. Melior est victus pauperis sub 29
tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in alienis.
(o) Super minimum & magnum placeat tibi. 30
Vita nequam de domo in domum: & ubi hospita- 31
bitur, non aperiet os. Hospitio suscipies, & pota- 32
bis (p) ad ingratos: & præterea in his amara au-
dies: Transi, hospes, orna mensam; & (q) quid in 33
manu tua, ciba me: Exi, hospes, à facie honoris: 34
advēnit mihi hospitio suscipiendus frater: opus
est domo. Gravia hæc homini habenti sensum, 35
Increpatio domûs, & improperium fœneratoris.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
21 ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
22 ܐܝܟ ܕܝܢ ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
23 ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
24 ܟܠ ܚܝ ܢܬܥܒܕ ܡܢ ܕܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
25 ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
26 ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
27 * ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
28
29 * ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
30 ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ
31
32 ܚܝܠ ܐܚܝ ܕܥܒܕ ܚܛܐ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ ܘܡܢ ܕܡܫܠܡ ܥܠ ܚܒܪܗ ܕܫܩܪ ܢܦܫ ܕܡܪܗ ܘܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܛܝܒ ܥܒܕܘ

Beneficium sponsoris deseret scelerosus, & 18
qui deserit creatorem suum, liberatorem suum deserit. Sponsio multos perdidit, & reli- 21
querunt opes suas ut fluctus maris. Etiam 22
opulentissimos exhausit, & ad gentem alienam se recepêre. Peccator qui Domini præ- 23
cepta transgreditur, in sponsionem incidet; & qui peccata in se suscipere contendit, in judicia illius incidet. Peccata multa generat sponsio. Qui se gratis astringit, litem quoq; 24
reperiet. Sponde pro socio tuo pro ratione virium tuarum, & à duplo libera teipsum. Præcipua victûs humani sunt panis, aqua, & 25
vestitus, atque domus tegens ignominiam. Melior est enim victus pauperis sub tecto tra- 26
bium suarum, quàm plurimæ divitiæ in peregrinatione. Sive multis, sive paucis rebus 27
victitet, nemo novit; & quid agat intra domum suam, nemo videt. Vita misera est è 28
domo in domum *migrare*, & de summis judiciis *(i. injuriis)* os suum aperire non posse. Inquilinus es, ergò bibes contumeliam, & 29
præterea acerba audies. Inquilinus es, vade, 30
mensam extrue, & quod ad manum est, comede. Exi è conspectu honoris, *(i. viri honorandi,)* hospes enim advenit mihi. Gravia 32
sunt hæc viro cordato, objurgatio, & usura, atq; mutuum fœneratorum. Largissimè eroga pauperi, & ex his quæ præ manibus habes, esum des illi. Si nudus est, indue eum; tuam enim carnem tegis, & Deo quidem fœneraris, qui septuplum tibi rependet.

CAP. XXX.

1 Qui amat filium suum, repetat *crebrò* aculeos ejus, ut ad extremum fruatur *ipso*.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * لَا يَتَفَكَّرُ ٱلْفَاجِرُ بِمَنْ يَتَكَفَّلُ بِهِ * وَٱلَّذِي يَكْفُرُ بِصَاحِبِهِ يَجْحَدُ شُكْرَ خَالِقِهِ * لَقَدْ أَهْلَكَ
21 ٱلضَّمَانُ بَشَرًا كَثِيرًا * وَبَرْكُوا أَمْوَالَهُمْ كَأَمْوَاجِ ٱلْبَحْرِ * وَأَفْلَسَ أَصْحَابُ ٱلْأَمْوَالِ * وَهَرَبُوا إِلَى سَعْبٍ
22 غَرِيبٍ * ٱلْخَاطِي ٱلْمُتَعَدِّي عَلَى وَصَايَا ٱلرَّبِّ * حَسْبُهُ أَنْ يَتَوَحَّلَ فِي ٱلضَّمَانِ * وَٱلَّذِي يَحْتَهِدُ فِي
23 طَلَبِ ٱلْخَطَايَا يَكْسِبُ ٱلْكَفَايَةَ * أَضْمِنْ صَاحِبَكَ بِقَدْرِ قُوَّتِكَ * وَخَلِّصْ نَفْسَكَ مِنَ ٱلضَّمَانِ
24 ٱلْمُضَاعَفِ عَلَى رَقَبَتِكَ * رَأْسُ مَعِيشَةِ ٱلْإِنْسَانِ ٱلْخُبْزُ وَٱلْمَاءُ وَٱللِّبَاسُ * وَٱلْبَيْتُ يُغَطِّي ٱلْعَوْرَاتِ *
25 *حَيَاةُ ٱلْفَقِيرِ صَالِحَةٌ بِحَسَبِ سَعْيِ بَيْتِهِ * أَخْيَرُ مِنْ غِنًى كَثِيرٍ فِي ٱلْغُرْبَةِ * لِأَنَّ ٱلْفَقِيرَ لَا يَعْلَمُ ٱلنَّاسُ
26 27 قَلِيلًا لَهُ أَمْ كَثِيرًا * وَلَيْسَ يَرَى أَحَدٌ وَلَا يَظْهَرُ عَلَى فِعَالِهِ * سِرُّ ٱلْعَلَّةِ مِنْ بَيْتٍ إِلَى بَيْتٍ * وَيَزِلُّ
28 بِهِ ٱلْأُمُورُ ٱلْعِظَامُ * وَلَا يَقْدِرُ أَنْ يَفْتَحَ فَاهُ * يُقَالُ لَهُ أَنْتَ غَرِيبٌ فَاحْمِلِ ٱلذُّلَّ * وَبَعْدَ هَذَا
29 30 تَسْمَعُ مَا هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ * يُقَالُ هَذَا غَرِيبٌ قُمْ عَنَّا حَيْثُ نَضَعُ ٱلْمَائِدَةَ * وَكُلْ بَيْنَ يَدَيْكَ * وَقُمْ
31 ٱنْصَرِفْ عَنْ كَرَامَةِ أَهْلِ ٱلْمَجْلِسِ * لِأَنَّ لَنَا ضَيْفٌ * مَا أَشَدَّ هَذِهِ ٱلْأَشْيَاءَ عَلَى ٱلْعَاقِلِ * ٱلِٱنْتِهَارُ
32 وَٱلرِّبَا وَٱلْقَرْضُ * أَعْطِي ٱلْمِسْكِينَ جِدًّا جِدًّا * وَأَطْعِمْهُ مَا رَزَقْتَ * وَإِنْ كَانَ عَارِيًا فَاكْسُوهُ * فَإِنَّكَ
إِنَّمَا تَكْسُو لَحْمَكَ وَدَمَكَ * وَيُعْرِضُ ٱلْعَلِيُّ ٱلْوَفِيُّ ٱللهُ * فَهُوَ يُجْرِيكَ عِوَضَ ٱلْوَاحِدِ سَبْعَةً *
ٱلْفَضْلُ ٱلْمَلْدُونُ * *مَنْ أَحَبَّ وَلَدَهُ فَلْيَحِدْ لَهُ ٱلْقُضْبَانَ لِأَنَّهُ إِنْ أَدَّبَهُ فَرِحَ بِهِ فِي آخِرِ عُمُرِهِ * 1

Non cōtrat scelerosus de illo qui pro se 18
fidejussit: at qui negat amicum suum, ne-
gat gratiam creatoris sui. Multos homi- 21
nes perdidit fidejussio, & reliquerunt opes
suas ut fluctus maris. Adeoque ad ino- 22
piam redacti sunt opulenti, & ad gentem
peregrinam fugerunt. Peccator præcepta 23
Domini transgrediens, in fidejussionem ut
in lutum demergendus est: & qui peccata
sectari studet, compensationem acquiret.
Fidejube pro amico tuo pro portione po- 24
tentiæ tuæ, & erue teipsum à fidejussione
super collo tuo conduplicanda. Summa 25
victûs humani est panis, & aqua, atque
vestitus; cæterùm dom⁹ tegit ignominias.
Bona est vita pauperis sub laqueari do- 26
mûs ei⁹, melior divitiis multis in peregri-
natione. Ignorāt enim homines pariūne an 27
multū possideat pauper, et nemo videt aut
conscius est operum ejus. Infœlicitas est 28
migratio de domo in domum: occurrent e-
nim huic ardua negotia, nec poterit ape-
rire os suum. Dicetur illi, Peregrinus es, 29
igitur contemptum patitor: & insuper his
duriora audies. Dicetur, Hic exterus est, 30
recede à nobis, ut mensam apponamus; tu
verò inter manus tuas comede: Surge, abs- 31
cede à magnificentia convivarum, hospitē
enim habemus. Quàm duræ sunt res istæ 32
prudenti, increpatio, & usura, atque mu-
tuū! Largire pauperi summâ liberalitate,
cum⁹, ciba ex his quæ tibi concessa fue-
rint. Et ſ fuerit nudus, vesti eum; enim-
verò carnem tuam & sanguinem tuū ve-
sties, altissimóq; Deo remuneratori fœnera-
beris, qui tibi septem pro uno rependet.

CAP. XXX.

1 *Qui amat filium suum, adhibeat ei virgas; quoniam si erudierit eum, lætabitur de eo suprēmâ ætate suâ.*

Versio VULG. LAT.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio do-
3 mesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum, in
zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur
4 in illo. Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: si-
5 milem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit, & lætatus
est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confu-
6 sus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domûs
7 contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro anima-
bus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocem
8 turbabuntur viscera ejus. Equus indomitus evadit durus, &
9 filius remissus evadet præceps. Lacta filium, & paventem te
10 faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas
11 illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentes tui. Non
des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus
12 illius. Curva cervicem ejus in juventute, & tunde latera
ejus dum infans est, ne fortè induret, & non credat tibi, &
13 erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in
14 illo, ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper
sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis & flagella-
15 tus malitiâ. Salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est
omni auro & argento, & corpus validum, quàm census
16 immensus. Non est census super censum salutis corporis:
17 & non est oblectamentum super cordis gaudium. Melior
est mors quàm vita amara: & requies æterna quàm languor
18 perseverans. Bona abscondita in ore clauso, quasi appositio-
19 nes epularum circumpositæ sepulchro. Quid proderit li-
20 batio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit. Sic qui
effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 †Ὁ παιδεύων † υἱὸν αὐτῦ ὀνήσει† ἐν αὐτῷ, † καὶ ἀναμέσον γνω-
3 ρίμων ἐν αὐλῇ καυχήσεται. †Ὁ διδάσκων † υἱὸν αὐτῦ περιζη-
4 λώσει τὸν ἐχθρὸν, †καὶ ἐναντι φίλων ἐν αὐτῷ ἀγαλλιάσεται. †Ἐπι-
5 λείπειν αὐτῦ ὁ πατὴρ, καὶ (a) ὡς οὐκ ἀπέθανεν, † ὅμοιον γὰρ αὐτῷ
6 κατέλιπε (b) μετ' αὐτόν. †Ἐν τῇ ζωῇ αὐτῦ εἶδε καὶ (c)ἐυφράν-
θη, †καὶ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτῦ οὐκ ἐλυπήθη. †Ἐναντίον ἐχθρῶν κατ-
7 έλιπεν ἔκδικον, †καὶ τοῖς φίλοις ἀνταποδιδόντα χάριν. †Περιψύ-
χων υἱὸν καλαδυσμοὺς τραύματα αὐτῦ, † καὶ ἐπὶ πάσῃ βοῇ παρα-
8 χθήσεται σπλάγχνα αὐτῦ. †Ἵππος ἀδάμαστος (d)ἐκβαίνει σκλη-
9 ρὸς, †καὶ υἱὸς ἀνυπόδοτος οὐκβαίνει πρωτάλης. †Τιθήνησον τέκνον καὶ
10 ἐκπλαγήσῃ ἐπ᾽ αὐτῷ, † (e) σύμπαιζον αὐτῷ καὶ λυπήσει σε. † Μὴ
11 συγγελάσῃς αὐτῷ ἵνα μὴ συνοδυνηθῇς, καὶ ἐπ (f)ἐσχάτῳ γομφιάσεις
12 τὸν ὀδόντας σου. † Μὴ δῷς αὐτῷ ἐξουσίαν ἐν νεότητι. †Θλάσον
13 τὰς πλευρὰς αὐτῦ, (g) ὡς ἂν νήπιος, † μήποτε σκληρυνθεὶς
14 ἀπειθήσῃ σοι. † Παίδευσον † υἱόν σου, καὶ ἔργασαι ἐν αὐτῷ, ἵνα
μὴ ἐν τῇ ἀκρασίᾳ (h) σου προσκόψῃ. Καὶ μὴ παρίδῃς τὰς
12 ἀγνοίας αὐτῦ. Κάμψον † τράχηλον αὐτῦ ἐν νεότητι. ΠΕΡΙ
15 ΥΓΙΕΙΑΣ. † Κρείσσων πτωχὸς ὑγιὴς καὶ ἰσχύων τῇ ἕξει, ἢ
πλούσιος μεμαστιγωμένος εἰς σῶμα αὐτῦ. † (i) Ὑγεία καὶ εὐεξία
βέλτιον πάντος χρυσίου, καὶ σῶμα εὐρώστου ἢ ὅλος ἀμέτρητος.
16 †Οὐκ ἔστι πλοῦτος βελτίων (k) ὑγείας σώματος, † καὶ οὐκ ἔστιν
17 εὐφροσύνη ὑπὲρ χαρὰν καρδίας. † Κρείσσων θάνατος ὑπὲρ ζωὴν
18 πικράν, † ἢ ἀρρώστημα (l)ἔμμονον. †Ἀγαθὰ ἐκκεχυμένα ἐπὶ
σώματι κεκλεισμένῳ, † δόματα βρωμάτων ἀπεκκειμένα ἐπὶ
19 τάφου. † Τί συμφέρει καρπωσις εἰδώλῳ; † ἔτε γὰρ φαγεῖ ἔτε μὴ
20 ὀσφρανθῇ. † Οὕτως ὁ ἐκδιωκόμενος ὑπὸ κυρίου.

MS. A. (a)οὐκ ὡς (c) μὴ (γ) ἠυφράνθη, (d)ἐκβαίνει (e) σύμπαιξον (ζ) ἐσχάτων (η)ἕως (ϑ) αὐτῦ προσκόψῃς. Κρείσσων πτωχὸς (ι)Ὑγιὰ καὶ εὐεξία βέλτιον(κ)ὑγιείας(λ)ἔμμονον.

2 Qui erudit filium suum, fruetur illo, & inter
amicos suos eo gloriabitur. Qui docet filium
3 suum, inimici sui invidiam excitat, & coram
amicis suis eo gloriabitur. Defuncto ipsi-
4 us patre, *superest* alter haud mortuus; quan-
doquidem similem sui post se reliquit. In vi-
5 ta sua vidit eum, & lætatus est, & in morte
6 sua non contristatur. Amicis ejus beneficiũ re-
7 feret, & ab hostib⁹ ejus exiget vindictã. Blan-
dè tractantis filiũ suum multa erunt vulnera,
& ad omnem gemitũ vacuum reddit cor suũ. Qualis est
8 est filius protervus qui patri non obtemperat.
9 Erudi filium tuum, ne fis ludibrio: quòd si lu-
10 seris cum eo, eruciabit te. Ne te geras cum eo
ad libitum ipsius, ne te ad iracundiam provo-
cet, ac demum dentes tuos obstupefaciat. Ne
11 des illi potestatẽ in adolescentia ipsius, neve
parcas ei omnia delicta ipsius. Demitte caput
12 illius dum puer est, & salebras ejus complana
dum parvus est; ne grandior factus in te re-
bellet. Agitationem animi doce filiũ tuum,
13 & asperũ te præbe erga illum; ne suis insipi-
entiis impingere te faciat. Potior est enim
14 pauper vivus & corpore firmus, quàm dives
in carne sua vexatus. Vitam firmæ valetudi-
15 nis præ auro dilexi, & spiritum bonum præ
16 margaritis. Nullæ sunt divitiæ valetudini cor-
poris comparandæ, nec ullum est gaudiũ bo-
17 no animo comparandum. Præstat mori, quàm
infœlicem vitam *degere*; & in foveam de-
scendere, quàm assiduo dolore *consumi*. Bona
18 occulta super os abstrusum, perinde sunt ac
cibi sepulchris impositi. Quænam jucunditas
19 est simulachris gentium, quæ nec comedunt,
nec odorantur? ita se habet qui divitias
possidet nec utitur illis:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * ومن ادب ابنه راَى فيه السرور * وامتدح به بين اصحابه * من علم ابنه احسن ادبه *
3 واهاج العين لاعدائه * وبين احوانه يمتدح به * مات هذا اذ خلف مثله * ولم يمت لانه
4 خلف مثله * راه مفلحا في حياته وفرح به * وعند الموت لم يحزن * لان ولده يكافي احوانه
5 6 بالمعروف * وينتقم من اعدائه * من فعل ابنه كذب صرباته * وحفى قلبه مثل المبرد
7 8 يسمع * مثل المهر الذي لم يداص * كذلك الولد المارد الذي لا يطيع اباه * ادب ابنك
9 10 لئلا يسهري بك * وان انت صاحبته عذر بك * لا تتبعه في مسرته لئلا يسخطك *
11 واحر امن يصر بك * لا تسلطه في صباه * ولا تتجاوز عنه كل ما اساء * احني رقبته *
12 13 ويكس راسه ما دام صغيرا * واضرب منه في صباه * قبل ان يعسو ويمرد عليك * علم
14 ابنك * وحرجه * وعوده الصبغ والسدد * لئلا تعاقب انت بجهله * المسكين الصحيح
15 الجسم احير من العيي السقيم * الحياة والصحة احب الي من الذهب * والنفس الطيبة
16 17 السرية افضل من الجوهر * لا عناء يشبه صحة الجسم * ولا فرح يعادل فرح القلب * الموت
18 افرج من عيش سوء العيش طايل * والهاوية احير من وجع دايم * الخيرات المسدون على
19 الافواه المحرومة كشبه الطعام الموضوع على باب القبر يسئم * ما لذة صنم السعوب الذي
لا ياكل ولا يشرب * كذلك من له مال ولا يوسع على نفسه *

Et qui castigat filium suum, lætitiam
2 ex eo percipiet, & gloriabitur de illo
3 inter amicos suos. Qui docet filium
suum, bonam reddit eruditionem ejus,
& invidiam excitat inimicis suis, &
inter amicos suos gloriabitur de ipso.
4 Moritur iste superstitem relinquens sui
similem; imò non moritur quia sui
similem relinquit. Prosperum vidit il-
5 lum dum viveret, eoque lætatus est &
6 instante morte minimè dolet: Quan-
doquidem filius ejus gratiam redditurus
est amicis ejus, & pœnas ab inimicis e-
jus repetiturus. Qui blanditur filio suo,
7 multa patietur flagella, et palpitatio cor-
dis ejus ceu lima audietur. Qualis est
8 pullus equinus nondum domitus, talis fi-
9 lius rebellis qui patri suo non obedit. Ca-
stiga filium tuum, ne irridearis: nam si
familiariter egeris cum illo, te fallet.
10 Ne acquiescas ei in libidine ipsius, ne te
irritet, & ad extremum rei frendeat in
te. Ne des illi potestatẽ in pueritia ipsius,
11 & ne dimittas ei quicquid turpiter com-
miserit. Flecte cervicem ejus, & caput
12 ejus demitte quandiu parvus est; ejus q;
tumulos, dum puer est, tunde, priusquam
obdurescat, & contra te rebellet. Doce
13 filium tuum, exerce illum, & assuefac
eum incommodis ac molestiis, ne tu ob
insipientiam ejus crucieris. Pauper cor-
14 pore valens præstat diviti malè affecto.
Vita & sanitas chariores mihi sunt au-
15 ro, & bonus hilarisque animus gemmis
pretiosior. Nullæ sunt opes quæ cum cor-
16 poris incolumitate comparentur, nec ul-
lum gaudium quod lætitiæ cordis adæ-
quetur. Mors remissior est victu misero
17 haud amplo, et fovea potior est dolore con-
tinuo. Bona occulta interdictis oribus
18 opposita, similia sunt cibo ad ostium mo-
numenti collocato, cujus odor percipia-
tur. Quænam est idoli gentium voluptas,
19 quod nec edit nec bibit? ejusmodi est qui
divitias habet, nec sibimet indulget:

UMI

Versio VULG. LAT.

21 Videns oculis, & ingemiſcens ſicut ſpado complectens vir-
22 ginem, & ſuſpirans. Triſtitiam non des animæ tuæ, & non
23 affligas temetipſum in conſilio tuo. Jucunditas cordis hæc
est vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: &
24 exultatio viri eſt longævitas. Miſerere animæ tuæ placens
Deo, & contine: congrega cor tuum in ſanctitate ejus, &
25 triſtitiam longè repelle à te. Multos enim occîdit triſtitia,
26 & non eſt utilitas in illa. Zelus & iracundia minuunt dies,
& ante tempus ſenectam adducet cogitatus.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

21 † Βλέπων ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ στενάζων, ὥσπερ εὐνοῦχος περι-
22 λαμβάνων παρθένον καὶ στενάζων. † Μὴ δῷς εἰς λύπην τὴν
23 ψυχήν σου, † καὶ μὴ θλίψῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ σου. † Εὐφροσύνη
24 καρδίας ζωὴ ἀνθρώπου, † καὶ ἀγαθυσμα ἀνδρὸς μακροημερεύσεις.
† Ἀγάπα τὴν ψυχήν σου, καὶ παράκλησον τὴν καρδίαν σου, † καὶ
25 λύπην μακρὰν ἀπόστησον ἀπὸ σοῦ· † Πολλοὺς γὰρ (μ) ἀπέκτεινεν
26 ἡ λύπη, † καὶ οὐκ ἔστιν ὠφέλεια ἐν αὐτῇ. † Ζῆλος καὶ θυμὸς
ἐλαττοῦσιν ἡμέρας, † καὶ πρὸ καιροῦ γῆρας ἄγει μέριμνα.

MS. A. (μ) ἀπώλεσεν λύπη,

Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado com- 21
plectens virginem, & ſuſpirans. Non des in tri- 22
ſtitiam animam tuam: & non affligas temet-
ipſum in conſilio tuo. Jucunditas cordis, hæc eſt 23
vita hominis: & exultatio viri eſt longævitas.
Dilige animam tuam, & conſolare cor tuum: & 24
triſtitiam longè expelle à te. Multos enim occîdit 25
triſtitia: & non eſt utilitas in ea. Zelus, & ira- 26
cundia minuunt dies: & ante tempus ſenectam
adducit cogitatus.

Quæ ſequuntur v. 26. hujus cap. 30. Ὡς καλαμῶν̣ων̣ος, & reliqua, uſque ad particulam iſtam v. 13. cap. 36. καὶ κατεκληρονόμησα, in exemplari Romano, (prout & in MS. A.*) a Vulgata, cæteriſque Verſionibus, capitum ordine & diſtributione differunt: de qua differentia, licet in Nobilii notis inferius dictum fuerit, hic tamen (capitibus etiam, prout ſibi mutuo reſpondet, utrobique deſignatis,) Lectorem monitum voluimus.*

27 *Cap.* 33. Splendidum cor, & bonum in epulis eſt: epulæ
enim illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

Cap. 1 34. VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogitat' illius
2 auferet ſomnum. Cogitatus præſcientiæ avertit ſenſum, &
3 infirmitas gravis ſobriam facit animam. Laboravit dives in
congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis
4 ſuis. Laboravit pauper in diminutione victûs, & in fine in-
5 ops fit. Qui aurum diligit, non juſtificabitur: & qui inſe-
6 quitur conſumptionem, replebitur ex ea. Multi dati ſunt in
7 auri caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum. Li-
gnum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis qui ſe-
8 ctantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. Beatus
dives, qui inventus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non
9 abiit, nec ſperavit in pecunia & theſauris. Quis eſt hic, &
laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.

16 ΚΕΦ. λγ'. † Ὡς καλαμῶνα ὀπίσω τρυγητῶν,
17 † Ἐν εὐλογίᾳ κυρίου ἔφθασα, † καὶ ὡς τρυγῶν ἐπλήρωσα ληνόν.
18 † Καταμόησατε ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, † ἀλλὰ πᾶσι τοῖς
19 ζητοῦσι παιδείαν. † Ἀκούσατέ μου μεγιστᾶνες λαῶν, † καὶ οἱ ἡγούμενοι
20 ἐκκλησίας ἐνωτίσασθε. † Υἱῷ καὶ γυναικὶ, ἀδελφῷ καὶ φίλῳ † μὴ
δῷς ἐξουσίαν ἐπὶ σὲ ἐν ζωῇ σου, † καὶ μὴ δῷς ἑτέρῳ τὰ χρήματά
21 σου, † ἵνα μὴ μεταμεληθεὶς δέῃ περὶ αὐτῶν. † Ἕως ἔτι ζῇς καὶ
22 πνοὴ ἐν σοὶ, † μὴ ἀλλάξῃς σεαυτὸν (ν) πάσῃ σαρκί. † Κρεῖσσον
γὰρ ὅτι τὰ τέκνα σου αἰτήσωσί σε, † ἢ σὲ ἐμβλέπειν εἰς χεῖρας υἱῶν
23 σου. † Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου γίνου ὑπεράνω· † Μὴ δῷς μῶμον
24 ἐν τῇ δόξῃ σου. † Ἐν ἡμέρᾳ συντελείας ἡμερῶν ζωῆς σου † καὶ ἐν καιρῷ
τελευτῆς διάδος (ξ) κληρονομίαν. ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΩΝ.
25 † Χορτάσματα καὶ ῥάβδος καὶ φορτία ὄνῳ, † ἄρτος καὶ παιδεία καὶ
ἔργον οἰκέτῃ. MS. A. (ν) ἐν πάσῃ (ξ) κληρονομίαν. Χόρτασμα

CAP. 33. (i) Quaſi qui colligit acinos poſt 16
vindemiatores, In benedictione Domini (k) per- 17
veni: & quaſi, qui vindemiat, replevi torcular.
Reſpicite, quoniam non mihi ſoli laboravi, ſed 18
omnibus exquirentibus diſciplinam. Audite me, 19
magnates populi: & rectores Eccleſiæ, auribus
percipite. Filio, et mulieri, fratri, et amico non 20
des poteſtatē ſuper te in vita tua. Et non dederis
alii pecunias tuas: ne fortè pœniteat te, et de-
preceris pro illis. Dum adhuc ſuperes, et ſpiratio 21
in te; ne alienes teipſum omni carni. Melius eſt 22
enim ut filii tui te rogent, quàm te reſpicere in
manus filiorum tuorū. In omnibus operibus tuis 23
præcellens eſto: Ne dederis maculam in gloria 24
tua. In die conſummationis dierum vitæ tuæ, et
in tempore exitûs diſtribue hæreditatem tuam.
DE SERVIS. Pabula, et virga, et onera 25
aſino: panis, et diſciplina, et opus ſervo.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

20 ܐܝܬ ܒܗ ܥܝܢ ܘܢܐܚ ܘܢܬܢܚܡ ܒܬܪ ܕܡܟ ܕܐܬܝ ܠܗ ܥܠ ܐܝܟ ܕܣܪܝܣ ܕܡܬܚܒܩ ܒܒܬܘܠܬܐ ܘܢܐܚ ܘܢܬܢܚܡ ܘܡܬܪ ܒܝܕܗ ܢܬܩܢ ܘܡܬܪ ܒܥܩܒ ܘܡܫܐܠ ܠܗ
21 ܥܠ ܕܝܢ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܪܥܝܢ ܘܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
22 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
23 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
24 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
25 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
26 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ

Vidétque oculis suis, ac ſuſpirat ceu ſpado 20
prope virginem cubans. Dominus autem
manu ſuâ ulciſcetur. Ne dedas teipſum triſti- 21
tiæ, & ne illidaris conſilio animæ tuæ. Læti- 22
tia enim cordis eſt vita hominis, & tranquil-
litas hominis producit vitam ipſius. Blandi- 23
re tibi ipſi, & recrea cor tuum, & mœrorem
abs te aſpelle. Multos enim occîdit mœror, 24
& triſtitia peremit illos. Invidia & iracundia 25
dies tabefaciunt, & præter tempus canos pro-
ducit ſolicitudo. Boni cordis multæ ſunt eſcæ, 26
& quicquid comedit, confert corpori ipſius.

CAP. XXXI.

1 ܐܝܬ ܒܗ ܥܝܢ ܘܢܐܚ ܘܢܬܢܚܡ ܒܬܪ ܕܡܟ ܕܐܬܝ ܠܗ ܥܠ ܐܝܟ ܕܣܪܝܣ ܕܡܬܚܒܩ ܒܒܬܘܠܬܐ ܘܢܐܚ ܘܢܬܢܚܡ ܘܡܬܪ ܒܝܕܗ ܢܬܩܢ ܘܡܬܪ ܒܥܩܒ ܘܡܫܐܠ ܠܗ
2 ܥܠ ܕܝܢ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܪܥܝܢ ܘܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
3 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
4 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
5 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
6 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
7 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
8 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ
9 ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ ܐܠ ܬܬܥܒ ܢܦܫܟ ܒܡܠܝ

VIgilia colliquefacit carnem divitis, & ſo- 1
licitudo ſomnum ejus abigit. Alimenti cura 2
ſoporem expellit, & gravis ægritudo ſomnum
adimit. Laborat dives in congerendis ſibi 3
opibus, & quieſcit ad percipiendas delitias.
Laborat pauper ob penuriam ſui victûs, & ſi 4
quieſcat, fit egenus. Qui amat divitias, non 5
erit inſons; & qui conſectatur poſſeſſiones,
per eaſdem ſeducetur. Multi divites facti, ſuis 6
freti ſunt opibus, quæ eos nec malo eri-
pere, nec in ſuprema ipſorum die ſalvare
potuerunt. Offendiculo ſunt enim divitiæ 7
ſtultis, & quiſquis iis ſeducitur, offendet.
Beatus dives qui inventus eſt ſine culpa, & 8
poſt divitias non aberravit. Quis eſt hic? 9
& laudabimus eum, quòd multa præclara fa-
cinora præſtiterit in populo ſuo.

Verſio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

20 * وَإِمَّا يَرَاهُ بِعَيْنِهِ وَيَتَلَهَّفُ مِثْلَ الْخَصِيِّ الَّذِي يُضَاجِعُ الْعَذْرِيَ * وَالرَّبُّ يُعَاقِبُهُ وَيَسْأَلُهُ
21 عَنْ ذَلِكَ * لَا تُسْقِطِ نَفْسَكَ بِهَوَاكَ * وَلَا تُعَنِّ مُوَامَنَ نَفْسِكَ * إِمَّا حَيَاةُ الْإِنْسَانِ فَرَحُ قَلْبِهِ *
22 وَطِيبُ نَفْسِ الْمَرْءِ تَطْوِيلُ عُمُرِهِ * نَعِّمْ نَفْسَكَ * وَاصْرِفْ عَنْكَ وَارِحْ قَلْبَكَ * وَإِيَّاكَ وَالْحُزْنَ *
23 * إِنَّ الْهَمَّ قَتَلَ نَاسًا كَثِيرِينَ * فَتَلِفُوا وَهَلَكُوا لِشِدَّةِ حُزْنِهِمْ * الْعَيْنُ وَالْحَسَدُ يُقَلِّلَانِ الْأَيَّامَ *
24 وَالْغَمُّ يَسْقُطُ قَبْلَ حِينِهِ * الْقَلْبُ الْمُسَمَّعُ الْخَيْرَ طَعَامُهُ فِي عَيْنِهِ كَثِيرًا * وَكُلَّمَا أَكَلَ
اتَّسَعَ بِهِ جَسَدُهُ * الْفَضْلُ الْحَادِي وَالْتَلَذُّذُ *

Sed eos intuetur oculo, doletque velut 20
eunuchus cum virgine concumbens. Cæ-
terùm puniet illum Dominus, & hujus
rei rationem exiget ab eo. Ne affligas 21
teipſum ſponte tuâ, & animæ tuæ conſilio
ne impingaris. Nam vita hominis eſt 22
gaudium cordis ipſius, & hilaritas animi
hominis ætatem ejus producit. Fucundè 23
vive, mœrorem abige, cordi tuo præbe ſo-
latium, & à triſtitia caveto. Solicitudo 24
enim multos occidit homines, qui ob mœ-
roris acerbitatem conſumpti perierunt.
Invidia & iracundia dies conſumunt, 25
& mœror canum reddit hominem ante
tempus ſuum. Cordis alacris ac boni copi- 26
oſus eſt cibus in oculo ipſius, & quicquid
comederit, proficit corpori ipſius.

1 * اَلسَّهَرُ يُذِيبُ جَسَدَ الْعَيِّ * وَهَمُّهُ يُطَيِّرُ نَوْمَهُ * هَمُّ الْمَعِيشَةِ يُطَيِّرُ النَّوْمَ * وَالْهَمُّ الشَّدِيدُ يُطَرِّدُ
2 النَّوْمَ * يَسْكُبُ الْعَيِّ لِيَجْمَعَ الْأَمْوَالَ * وَيَسْتَرِيحُ إِلَى مَبْذُولِ لَذَّاتِهِ * وَالْمِسْكِينُ يَكُدُّ لِعَنَاءِ فَقْرِهِ
3 وَإِنْ أَحَبَّ الرَّاحَةَ افْتَقَرَ * مَنْ أَحَبَّ كَثْرَةَ الْأَمْوَالِ لَا يَطْهُرُ * وَالَّذِي يَسْعَى فِي طَلَبِ
4 الْمَوَاسِي بِهَا يَضِلُّ * أُنَاسٌ كَثِيرٌ اسْتَعْبَدُوا * وَاتَّكَلُوا عَلَى أَمْوَالِهِمْ أَنْ تُنْجِيَهُمْ مِنَ الشَّرِّ * وَلَا
5 يُعِيذُهُمْ سَاعَةَ الْمَوْتِ * لِأَنَّ الْمَالَ عَنْ لِلسُّفَهَاءِ * وَكُلُّ مَنْ يَطْعَنُ بِهِ يَعْثُرُ * طُوبَى لِلْغَنِيِّ
6 الَّذِي لَا يُوجَدُ فِيهِ عَيْبٌ * وَلَمْ يَضِلَّ فِي طَلَبِ الْأَمْوَالِ * مَنْ هَذَا فَنَمْدَحُهُ * فَإِنَّهُ قَدْ أَحْدَثَ
عِنْدَ سَعْيِهِ آيَادِيَ عَظِيمَةً *

Sol ſæpè corpus divitis liquefacit, & 1
ejuſque curam ſomnum ipſius avolare fa-
cit. Curâ victûs ſomnum abigit, & ve- 2
hemens triſtitia ſomnum expellit. Excru- 3
ciatur dives in cogendis opibus, at de-
mum quieſcit in perfruendo ſuis delitiis.
Pauper etiam fatigatur ad ditandam in- 4
opiam ſuam, quòd ſi quietem amet, eva-
dit pauperrimus. Qui nimias opes dili- 5
git, non erit proſper; & qui laborat in
perquirendis divitiis, iiſdem ſeducetur.
Plures homines facti ſunt divites, ſu- 6
aſque divitias eos à malo liberaturas
eſſe ſperârunt; at non profuerunt eis
tempore mortis: Quoniam divitiæ offen- 7
diculo ſunt imprudentibus, & quicunque
ſeducitur illis, impinget. Felix dives in 8
quo non reperitur macula, quique non er-
ravit in exquirendis opibus. Quis eſt 9
ille, ut laudemus eum? ingentia enim
facta præſtitit apud gentem ſuam.

Versio VULG. LAT.

10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria
æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus; face-
11 re mala, & non fecit: Ideò stabilita sunt bona illius in Do-
mino, & eleëmosynas illi enarrabit omnis Ecclesia Sancto-
12 rum. Supra mensam magnam sedisti? non aperias super il-
13 lam faciem tuam prior. Non dicas sic; Multa sunt, quæ su-
14 per illam sunt: Memento quoniam malus est oculus nequam.
15 Nequius oculo quid creatum est? ideò ab omni facie sua
16 lachrymabitur, cùm viderit. Ne extendas manum tuam pri-
17 or, & iuvidiâ contaminatus erubescas. Ne comprimaris in
18 convivio. Intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso: Utere
19 quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm mandu-
20 cas multum, odio habearis. Cessa prior causâ disciplinæ:
21 & noli nimius esse, ne fortè offendas. Et si in medio mul-
torum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior
22 poscas bibere. Quàm sufficiens est homini erudito vinum
exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non
23 senties dolorem. Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:
24 Somnus sanitatis in homine parco: dormiet usque manè,
25 & anima illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris
in edendo multum, surge è medio, evome: & refrigerabit
26 te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me, fili,
27 & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea. In
omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non
28 occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent labia
29 multorum, & testimonium veritatis illius fidele. Nequissi-
mo in pane murmurabit civitas, & testimonium nequitiæ
illius verum est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 †Ἔργασαι ἐν παιδὶ σῦ ἐυρήσεις ἀνάπαυσιν, † ἄνες χεῖρας σου τῷ
27 σῷ ζητήσει ἐλευθερίαν. † Ζυγὸς σῦ ἐμὰς (ο)κάμψουσι τράχηλον,
28 † Καὶ οἰκέτην πανύργῳ στρέβλαι σῦ βάσανοι. † ἐμβαλε σου τὸν εἰς
29 ἐργασίαν, ἵνα μὴ ἀργῇ, Πολλὴν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία.
30 † Εἰς ἔργα κάθισον αὐτὸν, καθὼς πρέπει σοι τῷ, κὰν μὴ πειθαρχῇ,
βάρυνον τὰς (π) πέδας σου. † καὶ μὴ θαυμάσῃς: (ρ) ὁ πάσῃ
31 Σαρκὶ, † σῦ ἀνὰ κρίσιν μὴ ποιήσῃς μηδέν. † Εἰ ἔστι σοι
οἰκέτης, ἔστω ὡς Σὺ, ὅτι ὁ αἵματι ἐκτήσω αὐτόν. † εἰ ἔστι σοι
32 οἰκέτης, ἄγε αὐτὸν ὡς (σ)σαυτὸν, ὅτι ὡς ἡ ψυχή Σου ἐπεθύμησε
33 (τ) αὐτῶ. † Ἐὰν κακώσῃς αὐτὸν, Καὶ ἀπάρας ἀποδρᾷ, ἐν
ποίᾳ ὁδῷ ζητήσεις αὐτόν; MS. A. (ο) πράχηλον κάμψουσιν, (π) πόδας. σῦ μὴ (ρ) ἐπὶ (σ) ἀσθρόν, (τ) αὐτῷ.

ΚΕΦ. λα'.

1 λα'. †Κενὰι ἐλπίδες σῦ ψεύδεσι ἀσυνέτῳ ἀνδρὶ, † σῦ ἐνύπνια
2 ἀναπτεροῦσιν ἄφρονας. † Ὡς δρασόμενον σκιὰς σῦ ὄνειρος ἀνα-
3 μον, † ὕπως ὁ ἐπέχων ἐνυπνίοις. † Τῦτο γὰρ τύτῳ ὅμοιόν ἐσῦ-
4 πίον, † καθέναντι προσώπου ὁμοίωμα προσώπου. † (α) Ἀπὸ
ἀκαθάρτου τί καθαρισθήσεται; † σῦ ἀπὸ ψεύδους τί ἀληθεύσει;
5 † Μαντεῖαι σῦ οἰωνισμοὶ σῦ ἐνύπνια, μάταια ὄντα, † Καὶ ὡς ὠδῖ-
6 νοῦσι φαντάζεται καρδία. ἐὰν μὴ (β) παρὰ ὑψίσε ἀποσταλῇ ἐν
7 ὄνειρον ἐπισκοπῇ, † μὴ δῷς εἰς αὐτὰ τὴ καρδίαν Σου. † Πολλὰς
(γ) ἐπλάνησε τὰ ἐνύπνια, σῦ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς.
8 †Ἀνὰ ψεύδος συντελεσθήσεται νόμος, † σῦ σοφία στόματι πισῷ
τελείωσις.

MS. A. (α) Καὶ ἀπὸ (β) ἀπὸ (γ) σῦ ἐπλάνησεν

26 *Operare in (l) puero, & invenies requiem: laxa*
27 *manus illi, & quæret libertatem. Jugum eo-*
28 *rum curvabunt collum: Et servo malefico*
torturæ, & tormenta. Mitte illum in operatio-
29 *nem; ne vacet. Multam enim malitiam docuit*
30 *otiositas. In opera constitue illum, prout conde-*
cet illum: quòd si non obaudierit; aggrava com-
pedes ejus. Et non (m) amplifices super omnem
carnem: & sine judicio nihil facias. Si est tibi
31 *servus; sit (n) sicut tu: quoniam in sanguine*
comparâsti eum. Si est tibi servus; tracta eum
(o) sicut teipsum: quoniam tanquam animâ tuâ,
32 *egebis eo. Si afflixeris eum, Et tollens aufugiat;*
33 *in qua via quæres illum?*

CAP. XXXI.

34. VANÆ spes, & mendaces viro insen- 1
sato: & somnia volare faciunt imprudentes. 2
Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur
ventum; sic qui attendit somniis. Hoc juxta 3
hoc, visio somniorum, ante faciem, similitudo fa-
cies. Ab immundo quid mundabitur? & à falso 4
quid verum erit? Divinationes, & auguria, 5
& somnia, vana sunt, Et sicut parturientis, cor 6
phantasias patitur. Nisi ab Altissimo fuerint missa
in visitatione; ne dederis ad illa cor tuum.
Multos errare fecerunt somnia: & exciderunt 7
sperantes in illis. Sine mendacio consummabi- 8
tur lex, & sapientia ori fideli perfectio.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ... Quis est hic qui cùm illis adhæserit, pacem 10
tamen consecutus est, cessítq; id ipsi in glori-
11 am? Quis est hic qui potuit errare, nec erra- 11
vit? ladere proximum suum, nec læsit? Pro-
pterea magna erit istius beatitudo, & laudes
12 ejus celebrabunt ecclesiæ. Fili mi, si ad men- 12
sam viri divitis assideas, ne inhias fauci-bus
13 tuis in illam; Neve dicas, Non sufficit mihi. 13
14 Nam oculi nequitiam execratur Deus, Et ne- 14
quius illâ nihil creatum est: idcirco à cujusli-
15 bet rei conspectu tremit oculus, & è vultu 15
lachrymas emittit. Quicquid videris, ne ex- 16
16 tendas manum tuam: Et in catinum ne pro- 17
17 trudas manum tuam. Scito socium tuũ æqua- 18
18 lem tibi esse. Comede more virorum quod
ante te positum est, & ne sis gulosus, ut ne
19 odio habearis. Cautus esto propter modesti- 19
20 am. Cúmq; inter plures consederis ad man- 20
ducandum, ne extendas manum tuam primus:
21 Res enim modica sufficit justo, & is super cu- 21
bili suo non agitabitur. Dolor ac vigilia, cru- 22
22 ciarus, ac tormentum, viscerúmq; contorsio
comitantur hominem avidum: somnus au-
tem salubris comitatur hominem temperatè
23 affectum; is enim ad matutinum usque dor- 23
miet, animi sui compos. Quòd si cibis anga-
ris, subtrahe te de mediò turbæ, & quiesces.
24 Audi, fili mi, meum excipe documentum, nec 24
spernas me, & tandem comperies sermones
25 meos. In cunctis operibus tuis humilis esto, 25
nec ullum appropinquabit ad te malum.
26 Oculus bonus panem benedicit; & testimo- 26
nium bonum, fidele est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * مَنْ هٰذَا الَّذِي لَصِقَ بِالْمَالِ فَكَانَ لَهُ سَبَبَ السَّلَامَةِ وَالْمِدْحَةِ * مَنْ ذَا الَّذِي قَدَرَ أَنْ
11 يُطْعَا فَلَمْ يَطْعَ * وَأَنْ يُسِيءَ إِلَى صَاحِبِهِ فَلَمْ يَفْعَلْ * مَنْ كَانَ عَلَى هٰذِهِ الصِّفَةِ يَكْثُرُ نِسْبَةُ
12 وَيَقِلُّ فِي الْجَامِعِ مَدْحُهُ * يَا بُنَيَّ إِنْ جَلَسْتَ عَلَى مَائِدَةِ الْغَنِيِّ * فَلَا تَكُونَنَّ رَغِيبًا عَلَى
13 طَعَامِهِ * وَلَا تَقُولَنَّ أَنَّكَ لَا تَكْتَفِي بِمَا بَيْنَ يَدَيْكَ * لِأَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يُبْغِضُ الْعَيْنَ الرَّغِيبَةَ *
14 15 وَلَمْ يَخْلُقْ شَيْئًا أَسْرَعَ مِنْهَا * فَلِذٰلِكَ الْعَيْنُ تَدْمَعُ قَبْلَ جَمِيعِ أَعْضَاءِ الْجَسَدِ * وَتَحْذَرُ الدُّمُوعُ
16 17 مِنَ الْوَجْهِ * إِنْ رَأَيْتَ طَعَامًا * فَلَا تُبَادِرْ فَتَمُدَّ يَدَكَ * وَلَا تُزَاحِمْ أَصْحَابَكَ فِي الْقَصْعَةِ *
18 * وَاعْرِفْ أَنَّ حَظَّ أَصْحَابِكَ كَحَظِّكَ يُرِيدُونَ مِثْلَكَ * كُلْ مِثْلَ الرِّجَالِ الْعُقَلَاءِ مَا وُضِعَ
19 20 بَيْنَ يَدَيْكَ * وَلَا تَكُونَنَّ رَغِيبًا لِئَلَّا تُبْغَضَ * اِحْتَفِظْ مِنْ أَجْلِ حُسْنِ الْأَدَبِ * وَإِذَا وَاكَلْتَ
21 أَقْوَامًا كَثِيرِينَ * فَلَا تَمُدَّ يَدَكَ قَبْلَهُمْ * إِنَّ الْبَارَّ يَكْتَفِي بِالْيَسِيرِ * وَلَا يَقَعُ عَلَى مَضْجَعِهِ *
22 * الْوَجَعُ وَالسَّهَرُ وَالْمَسْعَرُ * وَالْعَذَابُ وَالْغَيُّ مَعَ رَغِيبِ الْبَطْنِ * وَرُقَادُ الصِّحَّةِ مَعَ الرَّجُلِ
23 الْوَرِعِ الْمِحَقِّ * الَّذِي يَنَامُ إِلَى الصُّبْحِ وَهُوَ مُطْمَئِنٌّ * فَإِنْ أُكْرِهَ عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ الطَّعَامِ *
24 فَاعْتَزِلْ عَنِ الْجَمَاعَةِ وَاسْتَرِحْ * اِسْمَعْ يَا بُنَيَّ عِلْمِي * وَلَا تَتَهَاوَنْ بِكَلَامِي * وَآخِرَ أَمْرِكَ
25 تَجِدْ كَلَامِي صَادِقًا * فِي جَمِيعِ أَفْعَالِكَ كُنْ سَهْلًا لَيِّنًا * وَلَا يَقْرَبْكَ شَيْءٌ مِنَ الشَّرِّ * الْعَيْنُ
26 الْوَاسِعَةُ تُبَارِكُ عَلَى الطَّعَامِ * وَالشَّهَادَةُ الصَّادِقَةُ تُقْبَلُ *

Quis est ille qui divitiis adhæsit, fuit- 10
que id ipsi causa salutis ac laudis?
Quis est ille qui potuit errare, & non
erravit? inferre damnum proximo suo,
& non egit? Qui hujusmodi fuerit 11
conditionis, admodum celebrabitur, &
laus ejus inter cœtus enarrabitur. O 12
fili mi, si ad mensam divitis assederis, ne
sis avidus ciborum ejus, Nec dicas te 13
non esse contentũ his quæ coram te sunt.
Deus enim Altissimus odit oculum avi- 14
dum, Nec quicquam eo deterius crea- 15
vit: propterea oculus cunctis membris
corporis prior expavescit, lachrymásque
è vultu demittit. Cùm videris cibum, 16
ne festines, & manum tuam extendas,
Neve socios tuos comprimas in paropsi- 17
de. Et scias portionem sociorum tuo- 18
rum parem esse portioni tuæ, idémque
eos velle ac te. Comede more virorum
prudentum quod tibi apponitur, & ne sis
avidus, ne venias in odium. Cautus 19
esto propter urbanitatem. Cúmque unà 20
cum multis hominibus comederis, ne
prior extendas manum tuam. Nam ju- 21
stus modico contentus est, nec pertime-
scit super cubili suo. Dolor, & vigi- 22
lia, anxietas, & cruciatus, atque diffi-
cultas cum abdomine avido: accubi-
tus autem sanus cum viro temperante
ac sobrio, qui ad matutinum usque dor-
mit securus. Quòd si multitudine ci- 23
borum urgearis, submove te à cœtu, &
quiesce. Acquiesce ô fili mi, doctrinæ 24
meæ, & verba mea ne aspernator, &
ad extremum rei verba mea vera esse
experieris. In omnibus actionibus 25
tuis facilis esto ac lenis, & nihil mali
tibi continget. Oculus liberalis bene- 26
dicit epulis, & testimonium verum ap-
probatur.

Versio VULG. LAT.

30 Diligentes in vino noli provocare : multos enim extermi-
31 navit vinũ. Ignis probat ferrũ durũ : sic vinum corda super-
32 borum arguet in ebrietate potatum. Æqua vita hominibus,
33 vinũ in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. Quæ
34 vita est ei, qui minuitur vino? Quid defraudat vitam? Mors.
35 Vinum in jucunditatem creatum est, & non in ebrietatem,
36 ab initio. Exultatio animæ & cordis, vinum moderatè po-
37 tatum. Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Vinum
38 multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas fa-
39 cit. Amaritudo animæ vinum multum potatum. Ebrietatis
40 animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & fa-
41 ciens vulnera. In convivio vini non arguas proximum : &
42 non despicias eum in jucunditate illius : Verba improperii
non dicas illi : & non premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

Cap. 1 35. Rectoré te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi
2 unus ex ipsis. Curam illorum habe, & sic conside, & omni
3 curâ tuâ explicitâ recumbe : Ut læteris propter illos, & or-
4 namentum gratiæ accipias coronam, & dignationem conse-
5 quaris corrogationis. Loquere major natu : decet enim te
6 Primum verbum diligenti scientiâ, & non impedias musi-
7 cam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, & im-
portunè noli extolli in sapientia tua. Gemmula carbunculi
in ornamento auri, & comparatio musicorum in convivio
8 vini. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic nu-
9 merus musicorum in jucundo & moderato vino. Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens, loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, 10
11 habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi insscius, & audi tacens simul & quærens. In medio magnatorum non præsumas : & ubi sunt senes, non multum lo- 12
13 quaris. Ante grandinem præibit coruscatio : & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et horâ surgendi non te trices : præcurre 14
15 autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 †Ἀνὴρ πεπαιδευμένος ἔγνω πολλά, †καὶ ὁ πολύπειρος ἐκδιηγή-
10 σεται σύνεσιν. †Ὃς ἐκ ἐπείρας ὀλίγα οἶδεν, ὁ δὲ πεπλανημένος
12 πληθυνεῖ πανουργίαν. † Πολλὰ (d) εἶδόν με ἐν τῇ ἀποπλανήσει
13 μου, †καὶ πλείονα τῶν λόγων μου, σύνεσίς μου. † Πλεοναάκις ἤμην
14 θανάτου ἐπικίνδυνος. † καὶ διεσώθην τούτων χάριν. † Πνεῦμα
15 φοβουμένων κύριον ζήσεται, † Ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἐπὶ τὸν σώζοντα
16 αὐτούς. † Ὁ φοβούμενος κύριον (e) ἐ μὴ ὀλιγωθήσεται, † καὶ ἐ μὴ
17 δειλιάσει, ὅτι αὐτὸς ἐλπὶς αὐτοῦ. † Φοβούμενος τὸν κύριον μα-
18 κεία ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· † Τίνι ἐπέχει, καὶ τίς (ζ) ἀντισήκωμα αὐτοῦ;
19 † Οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, † κραταίωμάς
δυνασείας καὶ σήκωμα ἰσχύος, † σκέπη ἀπὸ καύσωνος καὶ σκέπη
20 ἀπὸ μεσημβρίας, †φυλακὴ ἀπὸ προσκόμματος καὶ βοήθεια ἀπὸ
(η)πτώματος, †ἀνυψῶν ψυχὴν καὶ φωτίζων ὀφθαλμούς, † ἴασιν δι-
21 δοὺς, ζωὴν καὶ εὐλογίαν. †Θυσιάζων ἐξ ἀδίκου, προσφορὰ (θ)μεμο-
23 κημένη, †καὶ ἐκ εἰς εὐδοκίαν (ι)μωκήματα αἱ δόμου. † Οὐκ εὐδοκῶ ὁ
ὕψιστος ἐν προσφοραῖς ἀσεβῶν, †οὐδὲ ἐν πλήθει θυσιῶν ἐξιλάσκε-
24 ται ἁμαρτίας. †Θύων ὑὸν ἐναντίον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, † ὁ προσάγων θυσίαν
25 ἐκ χρημάτων πενήτων. † Ἄρτος (κ) ἐπιδεομένων, ζωὴ πτωχῶν,
26 † ὁ ἀποστερῶν αὐτὸν ἀνδρφονεῖ αἱμάτων. † Φονεύων τὸν πλησίον
27 ὁ ἀφαιρούμενος (λ) συμβίωσιν, † Καὶ ἐκχέων αἷμα(μ)ὸ ἀποστερῶν
μισθὸν μισθίου.

MS. A. (δ) εἶδρακα (ε) πολλὰ ἐυλαζηθήσεται (ζ) αὐτῷ σάρισμα;
(η) πτώσεως, (θ) μεμωκημένη, (ι) μωκήματα (κ) ἐπενδομένων,
(λ) ἐκβίωσιν, (μ) καὶ ἀποστερῶν

Vir (a) eruditus novit multa : et qui multa 9
expertus est ; enarrabit intellectum. Qui non 10
est expertus ; pauca novit : qui autem vaga-
tus est; multiplicabit astutiam. Multa vidi 12
in circumerratione mea, et (b) plura verborum
meorum, intellectus meus. Sæpe usque ad mor- 13
tem periclitatus sum, et salvatus sum horum
gratiâ. Spiritus timentium Dominum vivet : 14
Spes enim illorum in salvantem illos. Qui ti- 15
met Dominum ; (c) non trepidabit, et non pa- 16
vebit, quoniam ipse est spes ejus. Timentis 17
Dominum beata est anima : Cui intendit? & 18
quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super 19
diligentes eum, protectio potentiæ, et firma-
mentum virtutis : tegmen ab ardore, & tegmen
à meridie, Custodia ab offensione, & adjutorium à 20
casu : Exaltans animam, & illuminans oculos,
dans sanitatem, vitam, & benedictionem. Im- 21
molantis ex iniquo, oblatio substannata : & non
sunt benevlacitæ (d) substannationes injustorum.
Oblationes impiorum non probat Altissimus: neq; 23
in multitudine sacrificiorum propitiatur pecca-
tis. Qui offert sacrificium ex substantia paupe- 24
rum; victimat filium in conspectu patris sui. Pa- 25
nis egentium, vita pauperum est : qui defraudat
illam; homo sanguinum est. Qui aufert victum; 26
occidit proximum : Et qui fraudat mercedem 27
mercenarii ; effundit sanguinem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * ܐܝܟ ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܠܡܫܬܝ ܚܡܪܐ ܘܠܐ ܠܓܒܪܐ ܕܡܫܬܝ ܚܡܪ ܣܓܝܐ. * ܐܝܟ ܕܚܡܪܐ ܡܚܒܠ ܠܒܪ ܐܢܫ ܒܫܟܪܘܬܐ ܕܡܫܬܝ ܚܡܪ ܒܫܘܬܐ.
29
30 ܚܡܪܐ ܒܪܡܫ ܐܢܫ ܡܢ ܫܟܪܘܬܐ ܕܡܫܬܝ ܚܡܪ ܣܓܝܐ. * ܐܝܟ ܡܢ ܪܘܚܐ ܕܚܝܐ ܢܬܪܚܩ ܡܢ ܓܒܪܐ ܕܡܫܬܝ ܚܡܪ ܒܫܘܬܐ.
31 ܚܝ ܢܗܘܐ ܠܗ ܡܢ ܚܡܪܐ. * ܡܢܐ ܐܝܬ ܠܗ ܚܝܘܬܐ ܕܡܢ ܚܡܪܐ ܕܠܐ ܐܝܬ ܒܗ ܚܡܪ ܒܫܘܬܐ.
32 ܚܕܘܬ. * ܫܡܚܐ ܒܟܠ ܥܒܕ ܚܕܘ ܒܚܝܐ ܕܠܐ ܡܫܬܝ ܚܡܪ ܒܫܘܬܐ. * ܚܕܘ
33
34 ܒܚܡܪܐ ܕܡܫܬܝ ܒܫܘܬܐ ܒܣܝܡ ܢܦܫ ܘܒܪܝܘܬ ܓܘܫܡ. * ܫܡܚܐ ܘܚܕܘܬ ܠܒܐ ܒܚܡܪܐ ܕܡܫܬܝ ܒܫܘܬܐ ܒܣܝܡ ܢܦܫ ܘܒܪܝܘܬ ܓܘܫܡ.
35 ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܠܡܫܬܝ ܚܡܪ ܒܫܘܬܐ ܘܠܐ ܬܬܪܩ ܥܒܕܟ ܒܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐܝܠ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ ܕܠܐ ܬܬܪܩ ܥܒܕܟ.
36 ܟܐܝܠ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐܝܠ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ ܕܠܐ ܬܬܪܩ ܥܒܕܟ.
1 ܟܐܝܠ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ * ܟܐ * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ ܕܠܐ ܬܬܪܩ ܥܒܕܟ.
2 ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ
3 ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ ܕܠܐ ܬܬܪܩ ܥܒܕܟ. * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ.
6 ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ ܕܠܐ ܬܬܪܩ ܥܒܕܟ.
7 ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ.
8 ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ.
12 ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ.
14 ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ. * ܟܐ ܒܥܠ ܟܣ ܕܗܒ ܒܬܘܟ ܟܠ ܫܥܐ.

Præterea, in vino ne probes te virum, mul- 28
tos enim perdidit vinum vetus. Nam quem- 29
admodum fornax probat opus aurificis, ita
vinum provocat iniquitatem. Ceu aquæ vivæ 30
vinum est homini, cùm honestè biberit illud.
Quænam est vita vino carentis, cùm hoc ab 31
initio ad lætitiam creatum sit? Lætitia cor- 32
dis, ac delitiæ, temporaque fœlicia est vi-
num convenienter epotum. Dolor, & pau- 33
pertas, ac dolor capitis est vinum pertinaci-
ter potatum. Nimium vinum offendiculum 34
generat imprudenti ; robur ejus minuitur, &
crescunt vulnera. In compotatione vini ne 35
reprehendas amicum tuum, nec infectes il-
lum in lætitia sua. Verba injuriosa ne dixeris 36
ei, neq; cum eo contenderis in conspectu ho-
minum.

CAP. XXXII.

MAjorem te constituerunt, ne efferaris, & 1
in fronte divitum ne accumbas : esto, quasi u-
nus ex ipsis : Habe curam eorum, tum de- 2
mum accumbe. Omni ipsorum necessitati 3
prospicito, ac tum sedeto. Hac etiam de cau-
sa tandem lætaberis, & super mensam con-
sequêris honorem. Ubi vinum bibitur, ne 6
recites historias, nec quovis tempore sapien-
tem agas. Quale est sigillum super auri cru- 7
mena, talis laus divina super convivio vino-
so. Qualis est murenula aurea, gemmæ, atque 8
smaragdi ; talia sunt verba decôra in
convivio vinoso. Inter potestate præditos ne 12
superbias, téque natu majores noli contu-
meliis afficere. Tempore mensæ ne multùm 14
garrias, dumque memoriâ polles, domum
tuam proficiscere :

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 * ولا تكون متجبرا على سرب الخمر لان كثيرين من الناس اهلكهم العتيف * وكما ان الكور يبلو
29
30 عمل الصايغ * كذلك الخمر يسوع ويسوف الى السر * مثل الحياة الخمر لمن يشربه بقدر * ماذا
31 ينتفع بالحياة المفرد من الخمر * الذي في بدي الخليقة خلق للفرح * فرح القلب واللذة
32 والمواقيت الصالحة الخمر * اذا سرب بقدر * الوجع والغم والصداع والمذام * اذا سرب بالامتري
33 والصياح * كين الخمر اهاجب للجاهل عين هذب قوته * وكدر ضرباته * لا تعاتب صديقك على
34
35 سرب الخمر * ولا توبخه في فرحه * ولا تكلمه بكلام الوكس * ولا تخاصمه بين الناس *
36
1 * الفصل الثاني والثلثون * * اذا رؤست فلا تطول * ولا تبكي في الصدر فوف الاعياء *
2 كن كواحد منهم * وتعاهد ما يصلحهم * ثم بعد ذلك فاتكي * تعهد جميع حاجاتهم واصلح
3 حالهم * فانك ستفرح في اخر امرك * وتسر في عاقبتهم * وعلي المايدة تمدح وتكرم * ولا تكثر
6 الكلام في مجلس الشراب * ولا تريق عملك في كل ساعة * كمثل الخاتم على كيس الذهب *
7 كذلك نجد الله على سرب الخمر * لا تتعظم بين يدي السلاطين * ولا تسلم من هو اعظم منك *
12 * ولا تكثر الكلام على المايدة * وانصرف الى بيتك وانت تابت العقل *
14

Item, ne præ te feras validum in potu vi- 28
ni, quoniam multos homines vinum ve-
tus peremit. Et quemadmodum fornax 29
probat aurificis opus, ita vinum aperit
aditum & inducit ad malum. Instar vi- 30
tæ est vinum moderatè bibenti. Quid 31
prodest vita ei qui sequestratus est à vino,
quod initio creationis creatum fuit ad
lætitiam? Hilaritas condis, & delitiæ, 32
ac tempora jucunda est vinum cùm mo-
deratè bibitur. E contrà dolor, & inopia, 33
dolor capitis, & querimoniæ, cùm per a-
mulationem & cum clamore bibitur. Vini 34
redundantia stulto offensaculum excitat,
vires ejus enervat, & flagella multiplicat. Ne redarguas amicum tuum inter 35
vini potationem, neve sis illi molestus
dum exhilaratur, Neque inhonestis eum 36
sermonibus alloquaris, neque inter homines cum eo rixeris.

CAP. XXXII.

Cum præpositus fueris, ne superbias, ne 1
vero primo accumbas loco supra divites:
esto sicut unus ex ipsis. Inspice quod il- 2
lis commodum est, tum demum accumbe.
Omnes eorum necessitates perlustra, & co- 3
rum commoditati provide. Sic enim de-
mum lætaberis, tandemque exultabis, &
super mensam laude atque honore afficie-
ris. Præterea, ne multum garrias in con- 6
vivio vinoso, nec quovis momento facta
tua extollas. Qualis est annulus super 7
auri marsupio, talis laus divina super
vini potatione. Ne te magnifices coram 12
præfectis, téque majori ne convitieris.
Ne multum effutias super mensam, sed 14
abi domum tuam dum mentis es compos.

Versio VULG. LAT.

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis & verbo super-
17 bo. Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit
18 te, & inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet
Dominum, excipiet doctrinam ejus : & qui vigilaverint ad
19 illum, invenient benedictionem. Qui quærit legem, re-
plebitur ab ea : & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum, invenient judicium justum, & justi-
21 tias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit cor-
reptionem, & secundùm voluntatem suam inveniet compa-
22 rationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam, alie-
23 nus & superbus non pertimescet timorem : Etiam post-
quàm fecit cum eo sine consilio, & suis insectationibus ar-
24 guetur. Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non
25 pœnitebis. In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides:
26 nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scanda-
27 lum : Et à filiis tuis cave, & à domesticis tuis attende. In
omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ : hoc est enim con-
28 servatio mandatorum. Qui credit Deo, attendit manda-
tis : & qui confidit in illo, non minorabitur.

Cap. CAP. XXXIII.

1 36. TImenti Dñm non occurrent mala, sed in tentatio-
2 ne Deus illum conservabit, & liberabit à malis. Sapiens
non odit mandata & justitias, & non illidetur quasi in pro-
3 cella navis. Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fide-
4 lis. Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, &
sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, &
5 tunc respondebit. Præcordia fatui quasi rota carri : & qua-
6 si axis versatilis cogitatus illius. Equus emissarius, sic &
7 amicus subsannator, sub omni suprasedente hinnit. Quarè
dies diè superat, & iterùm lux lucè, & annus annù à Sole?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 †Εἷς οἰκοδομῶν, καὶ εἷς καθαιρῶν, † τί (ν) ὠφέλειᾳ πλεῖον ἢ κόπους;
29 † Εἷς εὐχόμενος, καὶ εἷς καταρώμενος, † τίνος φωνῆς εἰσακού-
30 σεται ὁ δεσπότης; † Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἁπτόμενος
31 αὐτοῦ, † τί ὠφέλησεν (ξ) τὸ λουτρὸν αὐτοῦ; † Οὕτως ἄνθρωπος νη-
στεύων ἐπὶ τῇ ἁμαρτίαις αὐτοῦ, † καὶ πάλιν πορευόμενος, καὶ τὰ αὐτὰ
ποιῶν · † τὴν προσευχὴν αὐτοῦ τίς εἰσακούσεται; † καὶ τί ὠφέλησεν ὁ
τὴν ταπείνωσιν αὐτόν;

MS. A. (ν) ὠφέλησεν (ξ) ὁ τὴν

ΚΕΦ. λβ'.

1 Κεφ.
2 λβ'. † Ο Σωτηρῶν νόμον πλεονάζει προσφορᾶς · † (α) Θυσιάζων
4 σωτηρίου ὁ προσέχων ἐντολαῖς. † Ἀνταποδιδοὺς χάριν προσφέρων
5 σεμίδαλιν, † καὶ ὁ ποιῶν ἐλεημοσύνην θυσιάζων αἴνεσιν. † Εὐ-
6 δοκία κυρίου ἀποστῆναι ἀπὸ πονηρίας, † καὶ ἐξιλασμὸς ἀποστῆναι ἀπὸ
7 ἀδικίας. † Μὴ ὀφθῇς ἐν προσώπῳ κυρίου κενός, † πάντα γὰρ ταῦτα
8 χάριν ἐντολῆς. † Προσφορὰ δικαίου λιπαίνει θυσιαστήριον, † καὶ ἡ
9 εὐωδία αὐτῆς ἔναντι ὑψίστου. † Θυσία ἀνδρὸς δικαίου δεκτὴ, † καὶ
10 τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἐκ ὁπλισθήσεται. † Ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ
δόξασον τὸν κύριον, † καὶ μὴ (β) σμικρύνῃς ἀπαρχὰς χειρῶν σου.
11 † Ἐν πάσῃ δόσει ἱλάρωσον τὸ πρόσωπόν σου, † καὶ ἐν ὑφροσύνῃ
12 ἁγίασον δεκάτην. † Δὸς ὑψίστῳ καθὰ αὐτὸς δέδωκεν (γ) αὐτῇ, † καὶ
13 ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ καθεύρεμα χειρός. † Ὅτι κύριος ἀνταπο-
14 διδοὺς ἐστὶ, † καὶ ἑπταπλάσια (δ) ἀνταποδώσει σοι. † Μὴ δωρο-
15 κόπει, ἐ γὰρ προσδέξεται · † Καὶ μὴ ἔστω θυσία ἀδίκου, † ὅτι
κύριος κριτὴς ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ δόξα προσώπου.
16 † Οὐ λήψεται πρόσωπον ἐπὶ πτωχῷ, † καὶ δέησιν ἠδικημένου εἰσα-
κούσεται.

MS. A. (α) Θυσία (β) μικρύνῃς (γ) ζῳ, (δ) ἀποδώσει

28 *Unus ædificans, & unus destruens : quid pro-* 28
29 *ficiunt aliud, quàm labores ? Unus orans, &* 29
unus maledicens : cujus vocem exaudiet Do-
minus ? Qui baptizatur à mortuo, & iterum 30
tangit eum : quid profecit lavatione suâ ? Sic 31
homo, qui jejunat in peccatis suis, & iterum
vadit, & facit eadem : orationem illius quis
exaudiet : & quid profecit humiliando se ?

Cap. CAP. XXXII.

35. *Qui conservat legem ; multiplicat obla-* 1
tiones. Sacrificans salutare, qui attendit man- 2
datis. Qui retribuit gratiam, (a) offert simi- 4
laginem : &, qui facit eleemosynam ; offert sa- 5
crificium laudis. Beneplacitum est Domino re-
cedere ab iniquitate : & propitiatio, recedere
ab injustitia. Non apparebis ante conspectum 6
Domini vacuus : Hæc enim omnia propter 7
mandatum. Oblatio justi impinguat altare : 8
& odor suavitatis ejus est in conspectu Al-
tissimi. Sacrificium viri justi acceptum est : 9
& memoria ejus non tradetur oblivioni. In 10
bono oculo glorifica Dominum : & non mi-
nuas primitias manuum tuarum. In omni 11
datu hilarem fac vultum tuum : & in ex-
ultatione sanctifica decimas. Da Altissimo 12
secundùm datum ejus, & in bono oculo in-
ventionem manûs. Quoniam Dominus re- 13
tribuens est : & septies tantum reddet tibi.
Ne minuas de munere : non enim suscipiet : Et non 14
attendas sacrificio injusto : quoniam Dominus 15
judex est : & non est apud illum gloria personæ.
Non accipiet personam in pauperem : & depre- 16
cationem læsi exaudiet.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 16 ܒܚܕ ܥܒܕ ܠܟ ܒܟܠ ܠܒܟ ܘܠܐ ܒܚܛܗ ܘܠܐ ܒܣܦܝܩ ܣܦܝ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܡܠ ܕܥܒܕ ܠܟ ܘܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܡܠ ܕܥܒܕ ܠܟ ܒܟܠ ܠܒܟ ܘܠܐ ܒܚܛܗ ܘܠܐ ܒܣܦܝܩ ܣܦܝ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܡܠ ܕܥܒܕ ܠܟ ∗ Et fac tuam voluntatem cum timore Dei, 15 non cum vitio. Et ad hæc omnia benedic 16
17 ܒܟܠ ܠܒܟ ܘܒܟܠ ܢܦܫܟ ܬܫܒܚ ܠܡܪܝܐ ܘܬܒܪܟ ܫܡܗ ∗ ܒܟܠ ܠܒܟ ܘܒܟܠ ܢܦܫܟ ܬܫܒܚ ܠܡܪܝܐ ∗ ܘܬܒܪܟ ܫܡܗ nomini Dei qui suis bonis te saturavit. Qui 17
19 ܕܢܬܒܥ ܠܗ ∗ ܘܢܬܒܥ ܠܗ ∗ ܘܢܬܒܥ ܠܗ ∗ ܘܢܬܒܥ ܠܗ ∗ ∗

Versio VULG. LAT.

8 A Domini scientia separati sunt, facto Sole, & præceptum
9 custodiente. Et immutavit tempora, & dies festos ipso-
10 rum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam. Ex
ipsis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in nu-
merum dierum. Et omnes homines de solo, & ex terra,
11 undè creatus est Adam. In multitudine disciplinæ Domi-
12 nus separavit eos, & immutavit vias eorum. Ex ipsis be-
nedixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se ap-
plicavit: & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit
13 illos à separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu
14 ipsius, plasmare illud & disponere. Omnes viæ ejus se-
cundùm dispositionem ejus: sic homo in manu illius,
15 qui se fecit, & reddet illi secundùm judicium suum. Con-
tra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & con-
tra virum justum peccator. Et sic intuere in omnia ope-
16 ra Altissimi. Duo & duo, & unum contra unum. Et ego no-
vissimus evigilavi, *Cap.* 30. & quasi qui colligit acinos post
17 vindemiatores. In benedictione Dei & ipse speravi:
18 & quasi qui vindemiat, replevi torcular. Respicite quò-
niam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus
19 disciplinam. Audite me magnates, & omnes populi, &
20 rectores Ecclesiæ auribus percipite. Filio & mulieri,
fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua:
& non dederis alii possessionem tuam: ne fortè pœniteat
21 te, & deprecaris pro illis. Dum adhuc superes & aspiras,
22 non immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui
te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens esto. Ne dederis ma-
24 culam in gloria tua.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 † Οὐ μὴ (ε) ὑστερήσῃ ἐκατὸν ὀρφανῶν, † καὶ χήρα ἐὰν ὀκλήσῃ
18 λαμιάν. † Οὐχὶ δάκρυα χήρας ἐπὶ (ζ) παγόνα καταβαίνει, καὶ
20 ἡ καταβοήσις ἐπὶ τῷ καταγαγόντι αὐτά; † Διεκπεσὸν ἐν ὀυ-
ρανῷ δοκίμασθήσεται, † καὶ ἡ δέησις αὐτῆς ἕως νεφελῶν σωθήσ.
21 † Παρεμβολὴ ταπεινῶ νεφέλας διῆλθε, † καὶ ἕως συνεγγίσῃ ἡ μὴ
22 ὁρασθῇ, καὶ ἡ μὴ ἀποσῇ ἕως ὑψισθῇ(η) ὁ ὕψις Θ. † Καὶ
κείνῃ (θ) δικαίως, καὶ ποιήσει κείσιν. † καὶ ὁ κύει Θ ἡ μὴ βρα-
δύνῃ, † ἐν τῷ μὴ(ι)μακροθυμήσαι ἐπ' αὐτοῖς † ἕως ἂν συντρίψῃ
23 ὀσφῦν ἀνελεημόνων· † Καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀνταποδῷ ἐκδίκησιν,
† ἕως ἐξάρῃ πλῆθος ὑβριστῶν, † καὶ σκῆπτρα (κ) ἀδίκων συντρί-
24 ψῃ, † ἕως ἀνταποδῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς πράξεις αὐτῆς, † καὶ τὰ ἔργα
25 τῶ ἀνθρώπων κατὰ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν, † ἕως κείνῃ ἡ κρίσιν τῆς
26 λαοῦ αὐτῆς, † καὶ εὐφρανεῖ αὐτὺς ἐν τῷ ἐλέῃ αὐτῆ. † Ὡραῖον ἔλεο Θ
ἐν καιρῷ θλίψεως αὐτῆς, † ὡς νεφέλαι ὑετῆς ἐν καιρῷ ἀβροχίας.

MS. A. (ε) παρίδῃ (ζ) παγόνει (η) κύρι Θ· (θ) δικαίοις,
(ι) μακροθύμῃσι (κ)* δικαίων

Κεφ. λγ'.

1 λς', † Ἐλέησον(α) ἡμᾶς δέσποτα ὁ Θεὸς πάντων, καὶ ἐπίβλεψον.
3 Καὶ ἐπίφυε † φόβον Σου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. † Ἔπαρον † χεῖρά
4 Σου ἐπὶ ἔθνη ἀλλότρια, καὶ ἰδέτωσαν † δυναστείαν Σου. † Ὥσπερ
5 ἐνώπιον αὐτῶν ἡγιάσθης ἐν ἡμῖν, ὕτως ἐνώπιον ἡμῶν μεγαλυνθήσ
6 ἐν αὐτοῖς. † Καὶ ἐπιγνώτωσάν Σε καθάπερ καὶ ἡμεῖς(β) ἐπέγνωμεν,
7 † ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν Σου κύριε. † Ἔγκαίνισον σημεῖα, καὶ ἀλλοίωσον
8 θαυμάσια· † Δόξασον χεῖρα καὶ βραχίονα δεξιόν· † Ἔγειρον θυ-
9 μὸν, καὶ ἔκχεον ὀργήν· † Ἔξαρον ἀντίδικον, καὶ ἐχθρὸν ἔνδοξον.

MS. A. (α) ἡμᾶς ὁ Θεὸς (β) ἐπέγνωμέν Σε,

Non despiciet preces pupilli, nec viduam si effun- 17
dat loquelam. Nónne lachrymæ viduæ ad maxil- 18
lam descendunt, & exclamatio super deducen- 20
tem eas? Qui colit in beneplacito suscipietur:
& deprecatio illius usque ad nubes attinget. O- 21
ratio humiliantis se nubes penetravit; & donec
propinquet, non revocabitur: & non discedet, do-
nec aspiciat Altissimus. (*) Et judicabit justè, 22
et faciet judicium. Et Dominus non tardabit, &
non habebit in illis (b) patientiam, quousque con-
tribulet dorsum immisericordium. Et gentibus 23
reddet vindictam; donec tollat multitudinem su-
perborum, & sceptra iniquorum contribulet: Do- 24
nec reddat homini secundùm actus ejus, & ope-
ra hominum secundùm cogitationes eorum: Do- 25
nec judicet judicium plebis suæ: & latificabit
eos misericordiâ suâ. Speciosa misericordia in 26
tempore tribulationis ejus, quasi nubes pluviæ
in tempore siccitatis.

Cap. CAP. XXXIII.

36. Miserere nostri, Domine Deus omnium, & 1
respice. Et immitte timorem tuum super omnes gen- 2
tes. Extolle manum tuam super gentes alienas, 3
& videant potentiam tuam. Sicut coram illis 4
sanctificatus es in nobis; ita coram nobis magni-
ficeris in illis. Et agnoscant te, secundùm quod 5
& nos agnovimus; quoniam non est Deus præter 6
te, Domine. Innova signa, & immuta mirabilia: 7
Glorifica manum, & brachium dextrum: Excita 8
furorem, & effunde iram. Auser adversarium, 9
& afflige inimicum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 ... ...

Versio VULG. LAT.

In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exi-
5 tûs tui distribue hæreditatem tuam. Cibaria, & virga, &
26 onus asino : panis, & disciplîna, & opus servo. Operatur in disciplina, & quærit requiescere : laxa manus illi, &
27 quærit libertatem. Jugum & lorum curvant collum du-
28 rum, & servum inclinant operationes assiduæ. Servo malevolo tortura & compedes : mitte illum in operationem,
29 ne vacet : Multam enim malitiam docuit otiositas. In ope-
30 ra constitue eum : sic enim condecet illum. Quòd si non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifices super omnem carnem : verùm sine judicio nihil facias grave.
31 Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua : quasi fratrem, sic eum tracta : quoniam in sanguine animæ com-
32 parâsti illum. Si læseris eum injustè, in fugam convertetur :
33 Et si extollens discesserit, quem quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

Cap. CAP. XXXIV.

1 31. Vana spes, & mendacium viro insensato: & somnia
2 extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum : sic & qui attendit ad visa mendacia.
3 Hoc secundùm hoc visio somniorum : ante faciem homi-
4 nis similitudo hominis. Ab immundo quid mundabitur ?
5 & à mendace quid verum dicetur ? Divinatio erroris, &
6 auguria mendacia, & somnia malefacientium, vanitas est. Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur : nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum :
7 Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Σπεῦσον καιρὸν, καὶ μνήσθητι ὁρκισμῶν, † καὶ ὀκδίηγησάσθω τὰ
11 μεγαλεῖά σου. † Ἐν ὀργῇ πυρὸς καίεσθω πᾶς ὁ σωζόμενος, καὶ
12 οἱ κακοῦντες τὸν λαὸν σου εὑρισκέσθωσαν ἀπώλειαν. † Σύντριψον κεφαλὰς
13 ἀρχόντων ἐχθρῶν † λεγόντων, Οὐκ ἔστι πλὴν ἡμῶν. †(α)Σύναγε
27 πάσας φυλὰς Ἰακώβ. Κεφ. λ'. † Λαμπρὰ καρδία καὶ ἀγαθὴ
ἐπὶ ἐδέσμασιν † τῶν βρωμάτων αὐτῆς ὀπτμελήσει).

MS. A. (α) Συνάγαγε

ΚΕΦ. λδ'.

1 λα'. † Ἀγρυπνία πλούτου ἐκτήκει σάρκας, † καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ
2 (α) ἀφίστησιν ὕπνον. † Μέριμνα ἀγχυπνίας ἀπαστήσει νυσταγμὸν, † καὶ
3 ἀρρώστημα βαρὺ ὀνυήσει ὕπνον. † Ἐκστάσει πλούσιος ἐν συναγω-
γῇ χρημάτων, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει ἐμπίπλαται † τρυφημάτων
4 αὐτοῦ. † Ἐκστάσει πτωχὸς ἐν ἐλαττώσει βίου, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει
5 ὀδυνᾶται γίνεται. † Ὁ ἀγαπῶν χρυσίον οὐ δικαιωθήσεται, † καὶ ὃς
6 διώκων διαφθορὰν, αὐτὸς πλησθήσεται. † Πολλοὶ ἐδόθησαν εἰς
πτῶμα χάριν χρυσίου, καὶ ἐγκόπη ἀπώλεια αὐτῶν κατὰ πρόσωπον
7 αὐτῶν. † Σύλον (β)θυσιάσματός ἐστι τοῖς ἐνδυναζουσιν αὐτῷ·
8 † καὶ πᾶς ἄφρων ἁλώσεται ἐν αὐτῷ. † Μακάριος πλούσιος ὃς εὑρέθη
9 ἄμωμος, † καὶ ὃς ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη. † Τίς ἐστι καὶ μακα-
10 καιοῦμεν αὐτόν; † ἐποίησε γὰρ θαυμάσια ἐν λαῷ αὐτοῦ. † Τίς ἐδοκιμάσθη ἐν αὐτῷ καὶ ἐτελειώθη, καὶ ἔσται εἰς καύχησιν; † τίς ἐδύνατο
11 παραβῆναι, καὶ μὴ παρέβη, † καὶ ποιῆσαι κακὰ, καὶ οὐκ ἐποίησεν; † Στη-
ρισθήσεται τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, † καὶ τὰς ἐλεημοσύνας αὐτοῦ ἐκδιηγήσεται
12 (γ)ἐκκλησία. † Ἐπὶ τραπέζης μεγάλης ἐκάθισας; † μὴ ἀνοίξῃς
13 ἐπ' αὐτῆς φάρυγγά σου.(δ)† Καὶ μὴ εἴπῃς, Πολλά γε τὰ ἐπ' αὐτῆς.

MS. A.(α)ἀφίσταται(β)* θυσσκόμματός(γ)σοφία. (δ) Καὶ εἴπῃς

Festina tempus, & memento juramenti: & enarrentur mirabilia tua. In ira ignis devoretur qui salvatur: & qui pessimant plebem tuã; inveniant perditionem. Contere capita principum inimicorũ, dicentium; Non est præter nos. Congrega omnes tribus Jacob. Cap. 30. Splendidũ cor & bonum in epulis ciborum suorum diligentiam adhibebit.

Cap. CAP. XXXIV.

31. Vigilia divitiarum tabefacit carnes: & cogitatus illarum aufert somnum. Solicitudo vigiliæ interpellabit dormitationem: & infirmitatem gravem digeret (a) somnus. Laboravit dives in congregatione pecuniarum: & in requie repletur delitiis suis. Laboravit pauper diminutione vitæ, & in requie indigens fit. Qui aurum diligit, non justificabitur: & qui insequitur corruptionem, ipse replebitur. Multi (b) dati sunt in casum propter aurum: & facta est perditio ipsorum ad faciem ipsorum. Lignum offensionis est sacrificantibus ei: & omnis imprudens capietur in illo. Beatus dives, qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit. Quis est, & beatificabimus eum? Fecit enim mirabilia in populo suo. Quis probatus est in illo, & perfectus est? (c) & sit in gloriationem. Quis potuit transgredi, & non est transgressus, & facere mala, & non fecit? Stabilientur bona illius: & eleemosynas illius enarrabit Ecclesia. Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam fauces tuas. Et ne dicas, Multa quidem sunt quæ super illam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 * ܘܥܕ ܣܦܝܢ ܝܘܡ̈ܝ ܚܝܝܟ ܗܒ ܠܒ̈ܢ̈ܝܟ ܘܒ̈ܢ̈ܬ̈ܟ ܫܘܠܛܢ̈ܐ ܕܝܠܟ ܘܢ̈ܟܣ̈ܝ ܬܫܒܘܩ ܠܟ ܘܐܬ ܚܫ̈ܚ ܠܟ
25 * ܠܟ ܠܠ ܣܘܟܠܐ ܘܡܫܚܐ ܠܚܡܪܐ ܘܠܥܒܕ ܠܥܒ̈ܕ̈ܐ ܘܠܥܒ̈ܕ̈ܐ

Versio VULG. LAT.

8 Sine mendacio consummabitur verbum legis, & sapientia
9 in ore fidelis complanabitur. Qui non est tentatus, quid scit?
Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit,
10 enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.
11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, ab-
12 undabit nequitiâ. Multa vidi errando, & plurimas ver-
13 borum consuetudines. Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causâ, & liberatus sum gratiâ Dei.
14 Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius
15 benedicetur. Spes enim illorum in servantem illos, & ocu-
16 li Dei in diligentes se. Qui timet Dominum nihil trepida-
17 bit, & non pavebit: quoniam ipse est spes ejus. Timen-
18 tis Dominum beata est anima ejus. Ad quem respicit, &
19 quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardo-
20 ris, & umbraculum meridiani, Deprecatio offensionis, & adjutorium casûs, exaltans animam, & illuminans ocu-
21 los, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem. Im-
22 molantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum. Dominus solus sus-
23 tinentibus se in via veritatis & justitiæ. Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propiti-
24 abitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.
25 Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum,
26 homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Μνήσθητι ὅτι κακὸν ὀφθαλμὸς πονηρός, † Πονηρότερον ὀφθαλ-
15 μοῦ τί ἔκτισαι; † διὰ τοῦτο ἀπὸ παντὸς προσώπου δακρύει. † ἃ
16 ἐὰν ὀπισελάψῃ, Μὴ ἐκτείνῃς χεῖρα, † Καὶ μὴ συμπλάκῃς αὐτῷ
17 ἐν τραχήλῳ. † Νόει τὰ τοῦ πλησίον ὡς σεαυτῷ, † καὶ ἐπὶ παντὶ
18 πράγματι διανοοῦ. † Φάγε ὡς ἄνθρωπος τὰ παρακείμενά σοι, † καὶ
19 μὴ διαμασῶ, μὴ μισηθῇς. † Παῦσαι πρῶτος χάριν παιδείας,
20 † καὶ μὴ (ε) ἀπληστεύσῃς, μήποτε προσκόψῃς. † Καὶ ἐὰν ἀναπέσωσιν
21 πλείονες ἐκάθισας, † πρότερος αὐτῶν μὴ ἐκτείνῃς † καὶ χεῖρά σου.
22 † Ὡς ὀλιγάνδρου ἀνθρώπου παιδεύσιμόν τὸ ὀλίγον, † καὶ ἐπὶ τῆς
24 κοίτης αὐτοῦ μὴ ἀδημονήσῃς. † Πνεῦμα ὑγιείας ἐπὶ ἐντέρῳ μετρίῳ,
23 † ἄνεσις προσῆλθε, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. † Πόνος ἀχυμίας
25 καὶ χολέρας † καὶ στρόφος μὴ ἀνδρὸς ἀπλήστου. † Καὶ ἐὰν ἐβιάσθης
26 ὑπὸ ἐδέσματος, † ἀνάστα μεσοπορῶν καὶ ἀναπαύσῃ. † Ἄκουόν μου
τέκνον καὶ μὴ ἐξουδενώσῃς με, καὶ ἐπ' (ζ) ἐσχάτῳ εὑρήσεις τοὺς λό-
27 γους μου. † Ἐν πᾶσι τοῖς (η) ἔργοις σου γίνου ἐντρεχὴς, † καὶ πᾶν
28 ἀρρώστημα οὐ μή σοι ἀπαντήσῃ. † Λιμοῦ θήν ἐπ' ἄρτοις εὐλογήσῃ
29 χείλη, † καὶ (θ) μαρτυρία ἐκ καρδίας αὐτοῦ πιστή. † Πονηρῷ ἐπ' ἄρτῳ
διαγρύσει πόλις, † καὶ μαρτυρία τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἀκριβής.
30 † Ἐν οἴνῳ μὴ ἀνδρίζου, † πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν ὁ οἶνος. † Κάμι-
31 νος δοκιμάζει σώμωμα ἐν βαφῇ, οὕτως οἶνος καρδίας ἐν μάχῃ
32 ὑπερηφάνων. † Ἐτήσιον ζωῆς οἶνος (ι) ἀνθρώπῳ, † ἐὰν πίνῃς
33 αὐτὸν μέτρῳ αὐτοῦ. † Τίς ζωὴ ἐλαττωμένῳ(ι) οἴνῳ; † Καὶ αὐτὸς
34 ἔκτισται εἰς εὐφροσύνην ἀνθρώποις. † Ἀγαλλίαμα καρδίας καὶ εὐ-
36 φροσύνη ψυχῆς † οἶνος πινόμενος ἐν καιρῷ αὐταρκὴς.

MS. A. (ε) ἀπλατεύσῃ, μήποτε προσκόψῃς. (ζ) ἐσχάτῳ(η) λόγοις (θ) μὴ μαρτυρία(ι) ἀνθρώποις, (ι) οἴνου;

*Memento quoniam malum est oculus nequam: 14
Nequius oculo quid creatum est? Ideò ab omni 15
facie lachrymatur. Quocunque aspexerit, Ne 16
extendas manum: Et ne comprimaris cum eo 17
in catino. Intellige quæ sunt proximi, ex te ipso: 18
& in omni re cogita. Comede, ut homo, quæ tibi 19
sunt apposita: & non devores; ne odio habearis.
Cessa prior, causâ disciplinæ: & noli esse insa- 20
tiabilis, ne fortè offendas. Et, si in medio mul- 21
torum sedisti; prior illis ne extendas manum
tuam. Quàm sufficiens est homini erudito exi- 22
guum: & in lecto suo non laborat asthmate. So- 24
mnus sanitatis in intestino moderato: surrexit
prior; & anima ipsius cum ipso. Labor vigiliæ, 23
& (d) choleræ, & tortura cum viro insatiabili.
Et si coactus fueris in epulis; surge (e) in medio 25
pomorum, & requiescres. Audi me, fili, & ne 26
spernas me: & in novissimo invenies verba mea.
In omnibus operibus tuis esto velox: & omnis 27
infirmitas non occurret tibi. Splendidum in pa- 28
nibus benedicent (*) labia: & testimonium bo-
nitatis illius fidele. Nequissimo in pane obmur- 29
murabit civitas: et testimonium nequitiæ illius
certum. In vino noli fortem agere: multos enim 30
exterminavit vinum. Fornax probat aciem 31
ferri in tinctura: sic vinum (f) corda in conten-
tione superborum. (g) Æquale vitæ vinum ho- 32
mini; si bibas illud mensurâ suâ. Quæ vita ei, 33
qui minuitur vino? Et ipsum creatum est in
jucunditatem hominis. Exultatio cordis, et læti- 34
tia animæ, vinum potatum in tempore, quod satis sit. 36*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 * حُمَّاذَا بِحُدَّه صَمَّ سَّيْمَا وَحَدَّ الْمَلَّا مِحْمَا بِحُصْمَا حَلَّلَا مِحْمَا وَصَمَّا.
9 * حُمَّاذَا بِحُصْمَا تَحْصَا هَيَّبَ. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. * لَا بِحُصْمَ مِحْمَا مِحْمَ مَحْمَ.
10 11 * مِحْمَ بِحُصْمَ هَيَّبَ سَّحْصَا. مِحْمَا حُمَّ بِحُصْمَ مِحْمَ. * هَيَّبَ سَّحْصَا حُمَّ حَحْمَ.
12 13 * حَحْمَا هَيَّبَ سَّحْصَا. حَحْمَا مِحْمَا مِحْمَا مِحْمَا. * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
14 15 * حُمَّا. * حُمَّا مِحْمَا مِحْمَا. * لَا مِحْمَا مِحْمَا. * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
17 18 * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. * حُمَّا مِحْمَا مِحْمَا. * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
19 * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
20 * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
21 * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
22 * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
23 * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
24 مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
25 مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
26 * مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا. مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.
مِحْمَا حُمَّ مَحْمَ حُمَّا.

Ubi non sunt peccata, contentus est Deus: 8
nam sapientia iniquorum noctu concreditur. Vir sapiens multùm indagabit; & 9
qui idoneus est, omnia pervestigat. Qui 10
non expertus est, pauca novit: Qui verò 11
expertus est, accessionem facit sapien- 12
tiæ. Multa vidi postquam expertus sum,
multæque res super me transiêre. Multis 13
vicibus ad mortem usque perveni, & per
hæc evasi. Voluntatem colentium se facit 14
Dominus. Magna quippe res est sperare in 15
eo, salvat etenim. Colentis Deum beatus 17
est spiritus. Cuinam fidit, & quis est sufful- 18
tor ejus? Oculi Domini super omnes ser- 19
vos suos, protegit ac liberat, securitas est
maxima, protector ab osore, salvator ab
inimico, ereptor à flagello, & ne quis ca-
dat sustentator. Lætitia cordis, & lumen 20
oculorum, medicina vitæ, & benedictio-
nes: hæc omnia duplicata super justos ve-
nient. Oblationes iniquorum ex iniquita- 21
te sunt, nec sunt accepta munera ipsorum.
Non enim delectatur Deus oblationibus 22
peccatorum, neque propter copiam mune-
rum ipsorum parcet illis. Ut is qui ma- 23
ctat filium coram patre, sic ille qui munus
offert è *bonis* pauperum. Panis misericor- 24
diæ est vita pauperum, & qui eum dene-
gat ipsis, sanguinem fundit innocentem.
Qui proximum suum interficit, ejusdem opes 25
acquirit. Et qui sanguinem effundit in-
noxium, Deum defraudat. Qui fraudat 26
mercedem mercenarii, fraudat creatorem
suum; isque pœnam luet acerbam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

8 * فِي ٱلْمَوْضِعِ ٱلْخَالِي مِنَ ٱلْإِثْمِ فِيهِ مَسَرَّةُ ٱللهِ وَرِضَاهُ * لِأَنَّ حِكْمَةَ ٱلْأَغْبِيَاءِ بِٱللَّيْلِ تَصْدُفُ وَيُظْهِرُ *
9
10 * ٱلْحَكِيمُ يَفْحَصُ جِدًّا * وَٱلْبَارُّ يَعْبِسُ ٱلْأَشْيَاءَ كُلَّهَا * كُلُّ مَنْ لَمْ يُجَرِّبْ فَنَصَرَهُ ٱلْأُمُورُ * وَٱلْمُجَرِّبُ
11
12 ٱسْتَكْثَرَ ٱلْعِلْمَ * أَبْصَرَ أَشْيَاءَ كَثِيرَةً * وَأَدْرَكَهَا بِٱلْمَجَارِبِ * وَمَرَرْتُ فِي حِصَالٍ سِيءٍ دَفَعَ فِيهَا
13
14 ٱلْمَوْتَ غَيْرَ مَرَّةٍ * وَنَجَوْتُ مِنْ أَجْلِ ٱلْمَجَرَّةِ * ٱلرَّبُّ يَنْبُعُ مَسَرَّةَ أَتْقِيَائِهِ * لِأَنَّ رَجَاءَهُ قَرِيبٌ
15
17 وَخَلَاصَهُ عَظِيمٌ * مَنْ يَخَافُ ٱللهَ طُوبَا لِنَفْسِهِ * لِأَنَّهُ ٱتَّكَلَ عَلَى ٱللهِ وَٱعْتَمَدَهُ عِمَادًا * عَيْنَا ٱلرَّبِّ
18
19 عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ * وَيُحِبُّ وَيُنْقِذُ * وَهُوَ ٱلرَّجَاءُ ٱلْعَظِيمُ * وَهُوَ سِتْرٌ مِنَ ٱلْمُبْعِصِ * وَهُوَ يُخَلِّصُ
20 مِنَ ٱلْعَدَاوَةِ * وَيُنْقِذُ مِنَ ٱلْوَجَعِ * وَدِعَامَةٌ مِنَ ٱلصَّرْعَةِ * فَرَحُ ٱلْقَلْبِ * وَصَوْءُ نُورِ ٱلْأَبْصَارِ *
21 وَسِقَا ٱلْحَيَاةِ * وَٱلْبَرَكَاتُ * جَمِيعُ هٰذِهِ تَحِلُّ بِأَضْعَافٍ عَلَى ٱلْأَتْقِيَاءِ * وَذَبَائِحُ ٱلْفُجَّارِ مِنَ ٱلْحَرَامِ وَٱلْفُجُورِ
22
23 لَيْسَ تُقْبَلُ عَنْ دُنُوبِهِمْ * لَيْسَ لِلهِ مَسَرَّةٌ فِي ذَبَائِحِ ٱلْفُجَّارِ * وَلَا يَغْفِرُ لَهُمْ بِكَثْرَةِ قَرَابِينِهِمْ * مِثْلُ
24 ٱلْوَلَدِ ٱلْفَاجِرِ أَمَامَ أَبِيهِ * كَذٰلِكَ مَنْ يُقَرِّبُ ٱلْقُرْبَانَ مِنْ أَمْوَالِ ٱلْمَسَاكِينِ * طَعَامُ ٱلْعَارِ مِثْلُ عَيْنِ
25
26 ٱلْمَسَاكِينِ * وَٱلَّذِي يَمْنَعُهُ مِنْهُمْ قَدْ سَفَكَ دَمًا زَكِيًّا * مَنْ قَتَلَ صَاحِبَهُ وَرَبَّهُ مَالَهُ * وَٱلَّذِي
يَسْفِكُ دَمَ ٱلْأَبْرَارِ يَسْخَطُ خَالِقَهُ * وَٱلَّذِي يَظْلِمُ أَحَدَ ٱلْأَجَرِ إِنَّمَا يَظْلِمُ رَبَّهُ * وَيُعَاقَبُ أَسْرَ ثَوَابٍ *

*In loco ab iniquitate libero adest volun- 8
tas & beneplacitum Dei. Nam sapientia
iniquorum noctu comprobatur ac patescit.
Sapiens diligenter exquirit, & justus 9
omnia scrutatur. Quicunq; non est expe- 10
rientiâ edoctus, premitur negotiis: At qui 11
experitur, multam acquirit scientiam.
Multas res vidi, quas et experientiâ sum 12
assecutus. Et varia transierunt super me 13
negotia, in quibus mortem gustavi diver-
sis vicibus: at propter experientiâ evasi.
Sequitur Dominus voluntatem religioso- 14
rum suorũ. Spes enim ejus proxima est, & 15
salus ipsius maxima. Timentis Deum bea- 17
ta est anima: Quia Deo fidit, eumque ad- 18
bibet adminiculum. Oculi Domini super 19
omnes creaturas suas, ipseque protegit ac
liberat, & ipse est spes suprema, idemq; est
tegumentũ ab osore, idem denique est sal-
vator ab inimicitia, ereptor à dolore, &
fulcimentũ à casu, Lætitia cordis, & cla- 20
ritas lucis oculorum, salubritas vitæ, ac
benedictiones: hæc omnia duplicata
supervenient religiosis. Victimæ verò sce- 21
lestorum ex illicitis & scelere partæ non
accipientur pro criminibus eorũ. Nullam 22
habet Deus oblectationẽ in sacrificiis sce-
leroſorũ, nec parcet illis ob multitudinem
oblationũ eorum. Ut filius sceleratus corã 23
patre suo, ita qui munus offert è bonis
pauperũ. Cibo opprobrii similis est victus 24
pauperum, quem qui recusaverit eis, san-
guinem effundit innocentem. Qui proxi- 25
mum suum occidit, hæredem facit eum
bonorum suorum. Et qui effundit sangui- 26
nem innocentium, irritat creatorem suum.
Et qui fraudat fratrem suum mercena-
rium, fraudat Dominum suum: compen-
sabitur autem mercede infœlici.*

Versio VULG. LAT.

27 Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario,
28 fratres sunt. Unus ædificans, & unus destruens: quid pro-
29 dest illis nisi labor? Unus orans, & unus maledicens:
30 cujus vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo,
31 & iterùm tangit eum, quid proficit lavatio illius? Sic
homo qui jejunat in peccatis suis, & iterùm eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet?

CAP. XXXV.

1 Cap. 32. Qui conservat legem, multiplicat oblationem. Sa-
2 crificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab
3 omni iniquitate. Et propitiationem litare sacrificii super in-
justitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injusti-
4 tia. Retribuet gratiam, qui offert similaginem: & qui
5 facit misericordiam, offert sacrificium. Beneplacitum est
Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis
6 recedere ab injustitia. Non apparebis ante conspectum
7 Domini vacuus. Hæc enim omnia propter mandatum
8 Dei fiunt. Oblatio justi impinguat altare, & odor sua-
9 vitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificium justi rece-
ptum est, & memoriam ejus non oblivisceturDominus.
10 Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primi-
11 tias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum
12 tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da
Altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo ad in-
13 ventionem facito manuum tuarum: Quoniam Dominus
retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

38 Πικρία ψυχῆς οἶνος (a) πινόμενος πολὺς, † ἐν ἐριθισμῷ καὶ ἀν-
39 πτώματι. † Πλησθὺν μέθη θυμὸν ἄφρονος εἰς (κ) πρόσκομμα,
40 † ἐλαττῶν ἰσχὺν καὶ τραύματα. † Ἐν συμποσίῳ οἴνου
41 μὴ ἐλέγξῃς † πλησίον, † καὶ μὴ (λ) ὀλιγωρήσῃς αὐτοῦ ἐν εὐ-
φροσύνῃ αὐτῶν. † Λόγον ὀνειδισμοῦ μὴ εἴπῃς αὐτῷ, † καὶ μὴ θλίψῃς
42 αὐτὸν ἀπαιτήσει.

MS. A. (a) πινόμενος (κ) πρόσσκομμα, (λ) ὀξυθενώσῃς

ΠΕΡΙ ΗΓΟΥΜΕΝΩΝ.

Κεφ. ΚΕΦ. λε'.

1 λβ'. † Ἡγούμενόν σε κατέστησαν; μὴ ἐπαίρου, † γίνου ἐν αὐτοῖς ὡς
2 ὧν ὀφείλει αὐτῶν. † Φρόντισον αὐτῶν, καὶ (a) οὕτω κάθισον, † καὶ πᾶσι
3 τὰ χρείαν σε ποιήσας (β) ἀνάπεσε, † Ἵνα εὐφρανθῇς διὰ αὐτούς,
4 † καὶ εὐκοσμίας χάριν λάβῃς (γ) στέφανον. † Λάλησον πρεσβύτερε,
5 πρέπει γάρ σοι, † Ἐν ἀκμῇ σου ὄντι, † καὶ μὴ ἐμποδίσῃς μουσικά.
6 † Ὅπου ἀκράσια, μὴ ἐκχέῃς λόγιαν, † καὶ ἀκαίρως μὴ σοφίζου.
7 † Σφραγὶς ἄνθρακος ἐπὶ κόσμῳ χρυσοῦ, † σύγκειμα μουσικῶν
8 ἐν (λ) συμποσίῳ οἴνου. † Ἐν κατασκευάσματι χρυσοῦ σφραγὶς σμα-
9 ράγδου, † μέλος μουσικῶν ἐφ' ὕδατι οἴνου. † Λάλησον νεανίσκε εἰ
10 χρεία σοι, † μόλις δὶς ἐὰν ἐπερωτηθῇς. † Κεφαλαίωσον λόγον,
11 ἐν ὀλίγοις πολλά, † γίνου (δ) ὡς γινώσκων καὶ ἅμα σιωπῶν.
12 † Ἐν μέσῳ μεγιστάνων μὴ ἐξισάζου, † καὶ ἑτέρου λέγοντος μὴ πολλὰ
13 ἀδολέσχει. † Πρὸ βροντῆς καταυδᾷ ἀστραπή, † καὶ πρὸ αἰσχυντηροῦ
14 προπάσχει χάρις. † Ἐν ὥρᾳ ἐξαγείρου καὶ μὴ ἔσῃ ὕπνος,
15 † ἀπόστηθι εἰς οἶκον καὶ μὴ (ε) ῥαθύμει. † Ἐκεῖ παῖζε,

MS. A. (α) ὅπως (β) ἀνάπεσον, (γ) τὸν στέφανον. (δ) συμποσίῳ
(δ) γινώσκων (ε) ἀθύμει.

38 *Amaritudo animæ vinum potatum multum*
39 *In irritatione, & contentione. Multiplicat ebrie-*
40 *tas furorem imprudentis, in offensionem, minorans*
virtutem, & faciens vulnera. In compotatione
41 *vini non arguas proximum, & non despicias*
eum in jocunditate illius. Verbum improperii
42 *ne dicas illi: & non premas illum (b) in repe-*
tendo.

CAP. XXXV.

Cap. 32. *De rectoribus.*

Rectorem (a) te posuerunt? noli extolli: 1
esto in illis, quasi unus ex ipsis: Curam illorum 2
habe, & sic conside: & omni curâ tuâ explicitâ
recumbe: Ut læteris propter illos, & ornamenti 3
gratiâ accipias coronam. Loquere, major natu, 4
(decet enim te) In diligenti scientia: & non 5
impedias musica. Ubi est (b) acroama; non ef- 6
fundas sermonem: & importunè noli sapientiam
ostentare. Sigillum carbunculi in ornamento 7
aureo, concentus musicorum in compotatione
vini. In fabricatione aurea sigillum smaragdi, 8
modulatio musicorum in vino jocundo. Adole- 10
scens, loquere, cùm necessitas tuî fuerit, vix, 11
Si bis interrogatus fueris. In summam collige 12
sermonem, In paucis multa: esto quasi sciens, 13
& simul tacens. In medio magnatorum non agas
æqualem: & (c) alio dicente ne multa garrias. 14
Ante tonitruum festinat corusca tio: & ante
verecundum præibit gratia. In hora exurge, & 15
non sis ultimus. Recurre in domum, & ne tor-
peas. Ibi lude,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

27 28 * ܣܝ ܚܕ ܒܢܐ ܘܐܚܪ ܗܪܣ. ܡܢܐ ܠܗܘܢ ܠܐ ܥܒܕ ܗܒܠܐ. * ܣܝ ܚܕ ܒܪܟ ܘܐܚܪ ܠܥܛ. ܩܠ ܡܢ ܫܡܥ ܠܗ ܐܠܐ ܡܪܝܐ.
29 ܡܢ ܡܢ ܕܡܟ ܠܡܝܬܐ ܕܢܬܩܪܒ ܠܗ. * ܡܢ ܕܡܫܡܫ ܒܡܝ ܕܡܗ. ܡܢ ܕܨܠܝ ܠܗ ܘܡܢ ܕܡܫܡܫ ܒܡܝ ܕܡܗ.
30 ܡܢ ܕܡܛܗܪ ܡܢ ܡܝܬ ܘܡܢ ܕܡܫ ܒܗ ܬܘ. * ܡܢ ܕܡܨܠܐ ܘܡܢ ܕܡܩܪܒ ܩܘܪܒܢܗ. ܡܢ ܕܫܡܥ ܨܠܘܬܗ ܘܡܢ ܕܡܩܪܒ ܩܘܪܒܢܗ.
ܡܢ ܕܡܛܗܪ ܡܢ ܡܝܬ ܘܡܢ ܕܡܫ ܒܗ ܬܘ. * ܡܢ ܕܡܨܠܐ ܘܡܢ ܕܡܩܪܒ ܩܘܪܒܢܗ. ܡܢ ܕܫܡܥ ܨܠܘܬܗ ܘܡܢ ܕܡܩܪܒ ܩܘܪܒܢܗ.

1 2 * ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. * ܒܟܠ ܡܕܡ ܒܪܟ ܐܦܐ ܕܝܢ. ܒܟܠ ܡܕܡ ܒܪܟ ܐܦܐ ܕܝܢ.
3 ܒܟܠ ܡܕܡ ܒܪܟ ܐܦܐ ܕܝܢ. ܒܟܠ ܡܕܡ ܒܪܟ ܐܦܐ ܕܝܢ. ܒܟܠ ܡܕܡ ܒܪܟ ܐܦܐ ܕܝܢ.
4 5 * ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒܟܠ ܡܕܡ ܒܪܟ ܐܦܐ ܕܝܢ. * ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ.
6 7 ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. * ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ.
8 ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. * ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ.
9 ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. * ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ.
10 ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ.
11 12 ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. * ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ.
ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ. ܒ ܚܟܝܡ ܒܥܡܗ ܚܟܝܡ ܢܦܫܗ ܚܟܝܡ.

Cùm quod unus extruit, destruit alter, quid 27
præter inanem laborem acquirunt? *Cùm* 28
unus benedicit, alter maledicit, utrius vo-
cem exaudiet Deus? Qui ablutus à *cada-* 29
vere mortuo rursus idem tetigerit, quod e-
molumentum percipit è lotione sua? Item, 30
qui à peccatis jejunat, eademque rursus com-
mittit, hujus orationem quis audiat? aut quid
profecit jejunando?

CAP. XXXV.

Si feceris quod scriptum est in lege, abun- 1
dè operaris. Præceptum enim servantis be- 2
atus est spiritus. Optima collocat beneficia 3
(i. arctè devincit) qui munus offert; & qui
facit eleemosynam, observator est legis. Pla- 4
cere Deo est ab omni malo deflectere: &
desiste pro viribus tuis ab agendo quicquid
est abominandum. Ne appareas coram ipso 5
vacuus: Quoniam quicunque quod bonum 6
est egerit, est observator mandati. Oblati- 7
ones justorum oratio est oris eorum, & ope-
ra ipsorum cœlos findunt. Munus probi ho- 8
minis erit acceptum, & memoria justorum
nullâ unquam oblivione delebitur. Oculo 9
bono da pauperi, & ne vacilles in donis tuis.
In omnibus donis tuis splendidus esto vultus 10
tuus, & cum alacritate commoda illi qui ti-
bi non est redditurus. Deus enim repensa- 12
tor est, & myriades myriadum ipse tibi re-
pendet. Da Deo prout tibi dedit, oculo *vi-* 11
delicet benigno, & manu amplâ. Qui dat
pauperi, Deo quidem fœneratur: nam quis
est remunerator, nisi ipse?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27 28 * وَاحِدٌ يَبْنِي وَآخَرُ يُخَرِّبُ * مَاذَا أَعْيَنَا الَّا الْعَنَاءَ بِالْبَاطِلِ * وَاحِدٌ يُبَارِكُ وَآخَرُ يَلْعَنُ * دُعَاءُ
29 مَنْ مِنْهُمَا يَسْمَعُ اللهُ * الَّذِي يَغْتَسِلُ مِنَ الْمَيِّتِ ثُمَّ يَرْجِعُ يَدْنُو مِنْهُ * مَاذَا يَنْفَعُ مِنْ
30 غَسْلِهِ * وَالَّذِي يَتُوبُ مِنَ الْخَطَا ثُمَّ يَفْعَلُهُ مَنْ تُرَى يَسْمَعُ صَلٰوتَهُ وَدُعَاءَهُ * أَمْ تُرَى
يَنْفَعُ بِتَوْبَتِهِ وَصَوْمِهِ * الْفَصْلُ الْخَامِسُ وَالثَّلٰثُونَ *

Uno ædificante, altero destruente, quid 27
acquirunt ambo, nisi vanum laborem?
Uno benedicente, altero maledicente, 28
utrius precationem exaudiet Deus?
Qui lotus à mortuo iterum tangit il- 29
lum, quam utilitatem percipit è lotione
sua? Et qui à peccato regressus denuò 30
patrat illud, quis quæso exaudiet ora-
tionem & deprecationem ejus? aut quid
quæso proderit ei conversio & expia-
tio ipsius?

CAP. XXXV.

١ ٢ * اِنْ اَنْتَ اَتْمَمْتَ مَا كُتِبَ فِي السُّنَّةِ * فَقَدْ اَكْثَرْتَ الْعَمَلَ * وَالَّذِي يَحْفَظُ الْوَصِيَّةَ طُوبَا
لِرُوحِهِ * يُذْخِرُ لِنَفْسِهِ ذِكْرًا صَالِحًا مِنْ قُرْبِ لِلّٰهِ قُرْبَانًا * وَمَنْ صَدَّقَ عَلَى الْفَقِيرِ * فَهُوَ
٣ حَافِظُ السُّنَّةِ * صَانِعُ مَسَرَّةِ الرَّبِّ هُوَ الَّذِي يَعْدِلُ عَنْ كُلِّ سُوءٍ * اِمْنَعْ نَفْسَكَ اَنْ تَرْتَكِبَ
٤ ٥ ٦ ٧ الْقَبِيحَ * لَا تُرَى اَمَامَ اللهِ فَارِغَ الْكَفَّيْنِ * لِاَنَّ مَنْ فَعَلَ الْخَيْرَ هُوَ حَافِظُ الْوَصِيَّةِ * قُرْبَانُ
٨ الْاَبْرَارِ صَلٰوتُهُمِ الطَّاهِرَةُ * وَاَعْمَالُهُمْ تَفْتَحُ لَهُمْ اَبْوَابَ السَّمَاءِ * عَطِيَّةُ الصَّالِحِ تُقْبَلُ * وَلَا يُنْسَا
٩ ١٠ ذِكْرُ الْاَتْقِيَاءِ اَبَدًا * صَدِّقْ بِنَفْسٍ صَالِحَةٍ عَلَى الْفَقِيرِ * وَلَا تُعْبِسْ وَجْهَكَ اِذَا صَدَّقْتَ * فِي
١١ ١٢ جَمِيعِ مَا تُعْطِي يَكُونُ وَجْهُكَ مُضِيًّا مُنِيرًا * وَاَفْرِضْ مَنْ لَا يَرُدُّ عَلَيْكَ بِالْفَرَحِ * لِاَنَّ اللهَ
هُوَ الْمُثِيبُ * وَيُضَعِّفُ لَكَ مَا اَعْطَيْتَ اَضْعَافَ كَثِيرَةٍ * اَعْطِي مَا اَعْطَاكَ اللهُ بِعَيْنٍ طَيِّبَةٍ
وَيَدٍ سَخِيَّةٍ * لِاَنَّ مَنْ اَعْطَا الْمِسْكِينَ اِنَّمَا هُوَ يُقْرِضُ اللهَ وَمَنِ الْمُثِيبُ غَيْرُهُ *

Si tu perficias quod scriptum est in le- 1
ge, satis feceris: Etenim ejus qui ser- 2
vat mandatum, beatus est spiritus.
Bonam recondit sibi memoriam qui mu- 3
nus offert Deo; & qui eleemosynam ero-
gat pauperi, observator est legis. Exe- 4
cutor voluntatis Domini est ille qui
declinat ab omni malo. Cohibe te ipsum
à perpetrandis obscœnitatibus. Ne ap- 5
pareas coram Deo vacuis volis: Nam 6
qui benefecerit, ipse est observator man-
dati. Oblationes justorum sunt puræ 7
eorundem orationes, & opera eorum ape-
riunt ipsis januas cœli. Donum probi vi- 8
ri erit acceptum, & memoria pio ù nun-
quam oblivioni tradetur. Eleemosynam 9
bono animo da pauperi, & ne tristem in-
duas vultum cùm dederis eleemosynam.
Quicquid donaturus es, hilaris ac 10
splendidus sit vultus tuus; & ei qui tibi
minimè redditurus est, alacriter fœne-
rare, Deus enim est remunerator, qui 12
tibi quod dederis, abundantissimè dupli-
cabit. Da quod tibi largitus est Deus, o- 11
culo benigno & manu liberali: nam qui
dat pauperi, Deo quidè fœneratur: cæquis
autem est remunerator præter eum?

Versio VULG. LAT.

14 Noli offerre munera prava; non enim suscipiet illa.
15 Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus
16 judex est, & non est apud illum gloria personæ. Non accipiet Dominus personam in pauperem, & deprecationem
17 læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli; nec viduam,
18 si effundat loquelam gemitûs. Nónne lachrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio ejus super deducentem
19 eas? A mixilla enim ascendunt usque ad cœlum, & Do-
20 minus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius us-
21 que ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: & donec propinquet non consolabitur: &
22 non discedat donec Altissimus aspiciat. Et Dominus non elongabit, sed judicabit justos, & faciet judicium: & Fortissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dor-
23 sum ipsorum: Et Gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitúdinem superborum, & sceptra iniquorum contri-
24 bulet: Donec reddat hominibus secundùm actus suos, &
25 secundùm opera Adæ, & secundùm præsumptionem illius:
26 Donec judicet judicium plebis suæ, & oblectabit justos misericordiâ suâ. Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

Cap. CAP. XXXVI.

1 33. Miserere nostrî, Deus omnium, & respice nos, &
2 ostende nobis lucem miserationum tuarum: Et immitte timorem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.
3 Alleva manum tuam super Gentes alienas, ut videant po-
4 tentiam tuam. Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in
5 eis, Ut cognoscant te, sicut & nos cognovimus, quoniam non
6 est Deus præter te, Dñe. Innova signa, & immuta mirabilia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ πόει τὰ ἐνθυμήματά σου, † μὴ (ζ) ἀμάρτῃς λόγῳ ὑφηράνῳ.
17 † Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐυλόγησον † ποιήσαντά σε, ἵ μεστώσουτά
18 σε ἀπὸ τ ἀγαθῶν αὐτοῦ. † Ὁ φοβούμενος κύριον ὐδὲν ἀμελήσει τα-
19 δέων, † καὶ σὶ ὀρθρίζοντες ἐυρήσουσιν ἐυδοκίαν. † Ὁ ζητῶν νόμον
ἐμπλησθήσε αὐτοῦ, † καὶ ὁ ὑποκεινόμενος σκανδαλισθήσε ἐν
20 αὐτῷ. † Οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσι κρίμα, † καὶ δικαιώματα
21 ὡς φῶς ἐξάψουσιν. † Ἀνδρωπος ἀμυρτωλὸς ὀκνήσει ἐλεγμόν,
22 † καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐυρήσ σύνκριμα. † Ἀνὴρ βουλῆς ὐ μὴ
23 παιδὴ διανόημα, † ἀμόρτε καὶ ὑφήρανο ὐ καταπήξῃ φό-
24 βον, † Καὶ μὴ τὸ ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ ἀιδὲ βουλῆς. † Ἀνὲυ βουλῆς
25 (η)μηδὲν ποιήσῃς, † καὶ ἐν τῷ ποιῆσαί σε μὴ μεταμεληθῇς. † Ἐν ὁδῷ
ἀντιπώματο μὴ πορευθῇς, † καὶ μὴ προσκόψῃς ἐν λιθώδεσιν.
26 † (θ) μὴ πιστεύσῃς ἐν ὁδῷ ἀπροσκόπῳ, † Καὶ ἀπὸ τ τέκνων σε
27 φύλαξαι. † Ἐν παντὶ ἔργῳ πίστευε τῇ ψυχῇ σε, † καὶ γὰ τοῦτό
28 ὅτι τήρησις (ι) ἐντολῶν. † Ὁ πιστεύων νόμῳ προσέχει ἐντολαῖς,
† καὶ ὁ πεποιθὼς κυρίῳ ὐκ ἐλαττωθήσε.

MS. A. (ζ) ἀμαρτήσῃς (η)μηδὲν (θ) καὶ μὴ(ι) ἐντολῆς.

Κεφ. ΚΕΦ. λς'.

1 λγ'. † Τῷ φοβουμένῳ κύριον ὐκ ἀπαντήσῃ κακὸν, † ἀ(κ)λ' ἐν πειρα-
2 σμῷ καὶ πάλιν ἐξελεύ. † Ἀνὴρ σοφὸς ὐ μισήσῃ νόμον, † ὁ δ ὑπο-
3 κεινόμενος ἐν αὐλῷ, ὡς ἐν καταιγίδι πλοῖον. † Ἄνδρωπος ζωηδὴς
4 ἐμπεδώσῃ νόμῳ, † καὶ ὁ νόμ αὐλῷ πιστὸς Ὡς ἐρώτημα (α)δικαίῳ,
† ἑτοίμασον λόγον, καὶ ὅτως ἀκουσθήσῃ, † σύνδησον παιδείαν καὶ ἀπο-
5 κρίθητι. † Τροχὸς ἁμάξης στρέφεται μερῶν, † καὶ ὡς ἄξων τρο-
6 φόμῳ ὁ διαλογισμὸς αὐτῶν. † Ἵππ ὡς (β) ὀχείαν ὡς φίλ
7 μῶν, † ὑποκάτω παντὸς ὁπισθεμένη (γ) χεμετίζει. † Διατί
8 ἡμέρας ἡμέρας ὑφέχει, † καὶ πᾶν φῶς ἡμέρας ἐνιαυτῶ ἀφ' ἡλίου;
9 † Ἐν γνώσ κυρίου διεχωρίσθησ, † Καὶ ἠλλοίωσε καιρὺς καὶ ἑορτάς.

MS. A. (α) δήλων. (β) ὀχεῖον (γ) χεμετίσῃ.

Et fac cogitata tua: & ne pecces verbo superbo. 16
Et super his benedicito eum qui fecit te, & inebriantem te de bonis suis. Qui timet Dominum; 17 18
excipiet (d) doctrinam: & qui manè vigilant; invenient benedictionem. Qui quærit legem; 19
plebitur eâ: & qui simulat; scandalizabitur in ea. Qui timent Dominum; invenient judicium: 20
& justificationes quasi lumen accendent. Homo 21
peccator vitat correptionem: & secundùm voluntatem suam inveniet (e) comparationem. Vir 22
consilii non despiciet considerationem: alienus, & superbus non pertimescet timorem, Etiam post- 23
quàm fecit secum sine consilio. Sine consilio ni- 24
hil facias: & in faciendo te non pœnitebit. In 25
via ruinæ non eas: & non offendes in lapidosis. Non credas te viæ (f) non exploratæ. Et à filiis 26
tuis cave. In omni opere crede animæ tuæ: hoc 27
est enim observatio mandatorum. Qui credit 28
(g) legi; attendit mandatis: & qui confidit (h) in Domino; non minorabitur.

Cap. CAP. XXXVI.

33. Timenti Dominum non occurret malum, 1
sed in tentatione; & iterum liberabit illum. Vir 2
sapiens non odiet legem: qui autem simulat in
ea; quasi in procella, (a) navis. Homo sensatus 3
credet legi, & lex ei fidelis, Sicut interrogatio 4
(b) justorum. Para verbum, & sic audieris:
colliga doctrinam, & responde. Rota carri præ-
cordia fatui: & quasi axis qui versatur, cogi- 5
tatus illius. Equus ad admissuram, amicus 6
subsannator: sub omni supersedente hinnit. Quarè 7
dies diem superat, & omne lumen diei anni à
Sole? A Domini scientia separati sunt: Et im- 8 9
mutavit tempora, & dies festos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 ܠܐ ܬܬܩܒܠ ܕܠܐ ܢܣܒ ܡܢ ܕܠܝܬܘ ܘܠܐ ܬܬܟܠ ܒܕܒܚ ܓܢܒܐ ܕܐܠܗܐ ܕܝܢ ܗܘ ܘܠܐ ܢܣܒ ܦܪܨܘܦܐ ܠܘܬ ܐܢܫܐ ܘܠܐ ܩܒܠ ܦܪܨܘܦ ܒܥܠ ܕܒܐ ܘܠܐ ܢܣܒ

Versio VULG. LAT.

7 8 Glorifica manum, & brachium dextrum. Excita furorem,
9 & effunde iram. Tolle adversarium, & afflige inimicum.
10 Festina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia
11 tua. In ira flammæ devoretur qui salvatur : & qui pessi-
12 mant plebem tuam, inveniant perditionem. Contere caput
principum inimicorum, dicentium ; Non est alius præter
13 nos. Congrega omnes tribus Jacob : ut cognoscant quia
non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua : *Cap.* 36.
14 & hæreditabis eos, sicut ab initio. Miserere plebi tuæ, su-
per quam invocatũ est nomen tuũ; & Israel, quem coæquâsti
15 primogenito tuo. Miserere civitati sanctificationis tuæ Je-
16 rusalem, civitati requiei tuæ. Reple Sion inenarrabilibus
17 verbis tuis, & gloriâ tuâ populum tuum. Da testimonium
his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes,
18 quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores. Da mercedẽ
sustinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur : & ex-
19 audi orationes servorum tuorum Secundùm benedictionem
Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam justitiæ, & sci-
ant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conspector
20 seculorum. Omnem escam manducabit venter, & est cibus
21 cibo melior. Fauces contingunt cibum feræ, & cor sensatum
22 verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam, & homo pe-
23 ritus resistet illi. Omnem masculum excipiet mulier : &
24 est filia melior filiâ. Species mulieris exhilarat faciem viri
sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit
25 desiderium. Si est lingua curationis, est & mitigationis &
misericordiæ : non est vir illius secundùm filios hominum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 †Ἀπ' αὐτῶν ἀνύψωσε καὶ ἡγίασε, † καὶ ἐξ αὐτῶν ἔθηκεν εἰς ἀρι-
θμὸν ἡμερῶν. † καὶ ἄνθρωποι πάντες ἀπὸ ἐδάφους, † καὶ ἐκ γῆς
11 ἔκτισε τὸν Ἀδάμ. †Ἐν πλήθει ἐπιστήμης κύριος διεχώρισεν αὐτοὺς,
12 † καὶ ἠλλοίωσεν τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. †Ἐξ αὐτῶν (ℵ) εὐλόγησε καὶ ἀνύ-
ψωσεν, † καὶ ἐξ αὐτῶν ἡγίασεν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἤγγισεν· † ἀπ' αὐ-
τῶν κατηράσατο, (ℶ) καὶ ἐταπείνωσεν, † καὶ ἀνέστρεψεν αὐτοὺς (ℷ) ἀπὸ
13 στάσεως αὐτῶν. †Ὡς πηλὸς χειρὶ κεραμέως ἐν χειρὶ αὐτοῦ, † πᾶσαι
14 αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κατὰ † εὐδοκίαν αὐτοῦ· † οὕτως ἄνθρωποι ἐν χειρὶ τοῦ
15 ποιήσαντος αὐτοὺς, † ἀποδοῦναι αὐτοῖς κατὰ † κρίσιν αὐτοῦ. †Ἀπέ-
ναντι † κακοῦ τὸ ἀγαθὸν, † καὶ ἀπέναντι † θανάτου ἡ ζωὴ, † οὕτως
ἀπέναντι εὐσεβοῦς ἁμαρτωλός. †Καὶ οὕτως ἔμβλεψον εἰς πάντα τὰ
16 ἔργα † ὑψίστου, † δύο δύο ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός. †Κἀγὼ ἔγρη-
13 γορα, Κεφ. λϛ'. Καὶ κατεκληρονόμησε αὐτοὺς καθὼς ἀπ'
14 ἀρχῆς. †Ἐλέησον λαὸν κύριε κεκλημένον ἐπ' ὀνόματί σου, † καὶ
15 Ἰσραὴλ ὃν πρωτότοκον ὡμοίωσας. †Οἰκτίρησον πόλιν ἁγιάσμα-
16 τός σου † Ἰερουσαλὴμ, (ℵ) πόλιν καταπαύματός σου. † Πλῆσον
17 Σιὼν ἄρας τὰ λόγια σου, † καὶ ἀπὸ † δόξης σου † λαόν σου. † Δὸς
μαρτύριον τοῖς ἐν ἀρχῇ κτίσμασί σου, † καὶ ἔγειρον προφητείας
18 τὰς ἐπ' ὀνόματί σου, † δὸς μισθὸν τοῖς ὑπομένουσί σε, † καὶ οἱ
προφῆταί σου (ℶ) εὑρεθήτωσαν. † Εἰσάκουσον κύριε δεήσεως
19 † ἱκετῶν σου, καὶὰ † εὐλογίαν Ἀαρὼν περὶ † λαοῦ σου, † καὶ
γνώσονται πάντες οἱ ἐπὶ † γῆς, † (ι) ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς † τῶν
20 αἰώνων. † Πᾶν βρῶμα φάγῃ κοιλία, † ἔστι δὲ βρῶμα βρώματος
21 κάλλιον. † (κ) Φάγεται γεὺς † βρώματα δήξεως, † ἔστιν καρδία
22 συνετὴ λόγους ψεύδους. † Καρδία στρεβλὴ λύπην, † καὶ
ἄνθρωπος πολύπειρος ἀντιπροσώπου αὐτῷ. † Πάντα ἄρρενα σπερμάτιζει γυνὴ, † ἔστι δὲ δυνάτης δυνάστου
24 κρείσσων. † Καλὸν γυναικὸς ἱλαρύνει πρόσωπον, † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνθρώπου ἐφάγη.
25 †Εἰ ἔστιν ἐπὶ γλώσσης αὐτῆς ἔλεος καὶ πραΰτης, † οὐκ ἔστιν ὅ ἀνὴρ αὐτῆς καθ' ὑὸς ἀνθρώπων.

MS.A. (ℵ) εὐλόγησεν (ℶ) καὶ πρὸς αὐτὸν ἤγγισεν, καὶ ἀνέστρεψεν (ℷ) ἀπὸ ἀποστάσεως (ι) τόπον (ϑ) ἐμπ-
σθήσον. (ι) ὅτι κύριος (κ)* Βάρυγξ

Ex ipsis exaltavit, & sanctificavit, & ex ipsis 10
posuit in numerum dierum. Et omnes homines
de solo : & ex terra creatus est Adam. In mul- 11
titudine scientiæ Dominus separavit eos, & im-
mutavit vias illorum. Ex ipsis benedixit, & 12
exaltavit ; & ex ipsis sanctificavit, & ad se
applicavit. Ex ipsis maledixit, & humiliavit ;
& evertit illos à statione ipsorum. Quasi lutum 13
figuli in manu ejus : Omnes viæ ejus secun-
dùm beneplacitum ejus. Sic homines in manu
illius qui fecit eos, ad reddendum illis secundùm
judicium suum. Contra malum bonum est, & 15
contra mortem vita : sic contra pium peccator.
Et sic intuere in omnia opera Altissimi (c) duo,
duo, unum contra unum. Et (d) ego no- 16
vissimus evigilavi. CAP. 36. (e) Et he- 13
reditavi eos, sicut ab initio. Miserere plebi, 14
Domine, vocatæ in nomine tuo ; & Israel,
quem primogenito assimilâsti. Miserere civi- 15
tati sanctificationis tuæ Hierusalem, civitati
requiei tuæ. Reple Sion ad extollenda 16
eloquia tua, & à gloria tua populum tuum.
Da testimonium iis qui ab initio (f) creaturæ 17
tuæ sunt : & suscita prophetias, quæ in
nomine tuo. Da mercedem sustinentibus te : & 18
prophetæ tui fideles inveniantur. Exaudi, Do-
mine, orationem (g) supplicum tuorum, Secun- 19
dùm benedictionem Aaron de populo tuo. Et
sciant omnes qui super terram ; quia tu Dominus
es Deus seculorum. Omnem escam manducabit 20
venter : est autem cibus cibo melior. Fauces gustant cibos venationis : sic cor sen- 21
satum verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam : & homo peritus retribuet 22
ei. Omnem masculum excipiet mulier : est autem filia melior filiâ. Species mu- 23
lieris exhilarat faciem, & super omnem concupiscentiam hominis superducit. 24
Si est in lingua ejus misericordia, & (h) mansuetudo, non est vir illius secundùm 25
filios hominum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 8 ܐܰܬܺܝ ܝܰܕܳܐ ܘܙܰܪܥܳܐ ܝܰܡܺܝܢܳܐ ܘܰܐܬܺܝ ܚܡܰܬ ܙܰܥܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܪܺܓܙܳܐ ܘܰܫܠܺܝ ܣܰܛܢܳܐ ܘܰܐܬܰܟ ܫܽܘܠܡܳܐ ·
9 10 ܐܰܬܺܝ ܥܰܕܢܳܐ ܘܰܐܬܰܟ ܣܽܘܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܡܰܠܟܳܐ ܒܢܽܘܪܳܐ ܘܰܫܠܺܝ ܪܰܒܢܰܝ ܥܰܡܡܳܐ ·
11 12 ܐܰܬܺܝ ܙܰܥܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܒܢܽܘܪܳܐ ܘܰܫܠܺܝ ܟܽܠ ܪܰܒܢܰܝ ܥܰܡܡܳܐ ·
13 ܐܰܬܺܝ ܚܡܰܬ ܙܰܥܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܒܢܽܘܪܳܐ ܘܰܫܠܺܝ ܟܽܠ ܪܰܒܢܰܝ ܥܰܡܡܳܐ ·
14 ܐܰܬܺܝ ܥܰܕܢܳܐ ܘܰܐܬܰܟ ܣܽܘܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܡܰܠܟܳܐ ܒܢܽܘܪܳܐ ܘܰܫܠܺܝ ܪܰܒܢܰܝ ܥܰܡܡܳܐ ·
15 ܐܰܬܺܝ ܝܰܕܳܐ ܘܙܰܪܥܳܐ ܝܰܡܺܝܢܳܐ ܘܰܐܬܺܝ ܚܡܰܬ ܙܰܥܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܒܢܽܘܪܳܐ ·
16 ܐܰܬܺܝ ܥܰܕܢܳܐ ܘܰܐܬܰܟ ܣܽܘܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܡܰܠܟܳܐ ܒܢܽܘܪܳܐ ·
17 ܐܰܬܺܝ ܙܰܥܦܳܐ ܘܰܐܫܕܺܝ ܒܢܽܘܪܳܐ ·
18 ܐܰܬܺܝ ܥܰܕܢܳܐ ·
19 ·
20 ·
21 ·
22 ·
24

Corrobora manum & brachium dexterum. 7
Excita furorem, & iram effunde. Profliga 8 9
osorem, & inimicum abroga. Profer finem, 10
& advenire fac tempus ; quia non est qui ti-
bi dicat, Quid agis ? Irâ & igne perde 11
osorem & omnes magnates ac principes gen-
tium. Abolo diadema hostis dicentis, Non 12
est meî similis. Congrega omnes tribus Ja- 13
cobi, fiantque hæredes prout ab antiquis
diebus asseruisti. Hilaris esto erga popu- 14
lum tuum super quem invocatum est nomen
tuum, erga Israelem quem vocâsti primoge-
nitum tuum. Urbem sanctitatis tuæ misere- 15
re, Jerusalem locum tuæ quietis. Imple Si- 16
onem magnificentiâ tuâ, & honore tuo
templum tuum. Affirma testimonia ser- 17
vorum tuorum ut ab initio, & adve-
niant vaticinia prophetarum tuorum qui
nomine tuo sunt locuti. Des etiam merce- 18
dem tè expectanti, & prophetarum tuo-
rum fides comprobetur. Et orationem ser- 19
vorum tuorum audias secundùm voluntatem
populi tui ; ut sciant omnes qui sunt in ex-
tremis terræ partibus, te esse Deum in secu-
lum seculorum. Quemvis cibum excipit ani- 20
mus, est tamen cibus cibo jucundior. Os 21
gustat cibi saporem, & cor sapientum ver-
ba iniquorum. Cordis *dissimulatione* tecti 22
plurima est cura, & vir prudens hæc intel-
ligit. Pulchritudo mulieris commendat e- 24
jus faciem, & cuilibet oculorum concupiscen-
tiæ hæc prævalet.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 8 ٭ وَبَسِّطْ ٱلْيَدَ وَٱلذِّرَاعَ ٱلْيَمِينَ ٭ أَهِجِ ٱلسَّخَطَ وَٱلْغَضَبَ اطْفِهِنَّ ٭ أَهْرِمِ ٱلْعَدُوَّ وَٱكْسِرِ ٱلْجَاهِدَ ٭
9 10 ٱلْعَنَا وَوَلِّ لَهُمُ ٱلْعُقُوبَةَ لِأَنَّ لَيْسَ أَحَدٌ يَقْدِرُ أَنْ يَقُولَ مَاذَا أَنْتَ صَانِعٌ ٭ بِٱلنَّارِ وَٱلْغَضَبِ
11 12 أَحْرِقِ ٱلْعَدُوَّ ٭ وَجَمِيعَ مَنْ لَمْ يَعْرِفْكَ مِنْ جَمِيعِ ٱلشُّعُوبِ وَأَشْرَافِهِمْ ٭ أَبْطِلْ تَاجَ ٱلْعَدُوِّ ٱلْقَائِلِ
13 لَيْسَ مِثْلِي ٭ وَٱجْمَعْ جَمِيعَ أَسْبَاطِ يَعْقُوبَ ٭ وَلْيَرِثُوا كَمَا قُلْتَ فِي ٱلْأَيَّامِ ٱلْقَدِيمَةِ ٭ وَأَفْرِحْ
14 شَعْبَكَ ٱلَّذِي دُعِيَ ٱسْمُكَ عَلَيْهِ ٭ وَبِإِسْرَائِيلَ ٱلَّذِي سَمَّيْتَهُ بِكْرَكَ ٭ ٱرْحَمْ مَدِينَةَ قُدْسِكَ ٱلطَّاهِرَةَ
15 أُورُشَلِيمَ مَكَانَ مَحَلِّكَ ٭ أَمْلِإِ صِهْيَوْنَ مِنْ عَظَمَتِكَ ٭ وَلْيَفِضْ هَيْكَلُكَ كَرَامَتَكَ ٭ وَبَيِّنْ
16 شَهَادَاتِ عَبْدِكَ كَٱلْمَنِ ٱلْأَوَّلِ ٭ وَأَقِمْ نُبُوَّاتِ أَنْبِيَائِكَ ٱلَّذِينَ تَنَبَّأُوا بِٱسْمِكَ ٭ وَأَعْطِ ٱلثَّوَابَ مَنْ
17 رَجَاكَ ٭ وَلْيَصْدُقْ أَنْبِيَاؤُكَ ٭ وَٱسْمَعْ صَلَوٰةَ عَبْدِكَ كَمَسَرَّةِ شَعْبِكَ ٭ لِيَعْرِفْ جَمِيعُ مَنْ فِي
18 أَقَاصِي ٱلْأَرْضِ أَنَّكَ أَنْتَ ٱللهُ ٱلْعَزِيزُ ٱلدَّائِمُ إِلَى ٱبَدِ ٱلْآبَدِ ٭ وَٱلنَّفْسُ تَقْبَلُ جَمِيعَ ٱلْأَطْعِمَةِ
19 وَلٰكِنْ رُبَّ طَعَامٍ هُوَ أَطْيَبُ وَأَلَذُّ مِنْ غَيْرِهِ ٭ ٱلْفَمُ يَذُوقُ طَعْمَ ٱلطَّعَامِ ٭ وَقُلُوبُ ٱلْحُكَمَاءِ
20 تَذُوقُ كَلَامَ ٱلْأَئِمَّةِ ٭ ٱلْقَلْبُ ٱلْخَفِيُّ هُوَ كَثِيرُ ٱلْهُمُومِ ٭ وَٱلْعَاقِلُ هُوَ يُبْصِرُ هٰذِهِ ٱلْأَشْيَاءَ كُلَّهَا ٭
22 24 جَمَالُ ٱلْمَرْأَةِ يَمْدَحُ وَجْهَهَا ٭ وَعَلَى جَمِيعِ شَهَوَاتِ ٱلْعَيْنِ فِيهَا تَسْتَمِرُّ ٭

Et confortetur manus brachiúmq; dex- 7
terum. Provoca iram, & furorem de- 8
clara, Hostémque effuga, & profliga ad- 9
versarium, Nos quidem concordiâ liga, 10
eis autem supplicium alliga ; quia nemo
est qui dicere possit, Quid facis ? Igne 11
& irâ combure inimicum & omnes qui
te non agnoscunt, tùm populos omnes,
quàm nobiles eorum. Cessare fac tia- 12
ram inimici dicitantis, Non est mei si-
milis. Congrega omnes tribus Jacobi, 13
ut sint hæredes ut dixisti pristinis die-
bus. Et oblectare populo tuo super quem 14
invocatum est nomen tuum, & Israele
quem nuncupâsti primogenitum tuum.
Miserere urbis tuæ sanctæ Jerusalem, 15
loci habitationis tuæ. Imple Sionem ma- 16
jestate tuâ, & templum tuum gloriâ tuâ
redundet. Confirma testimonia servorum 17
tuorum ut primâ vice, et tuere prædicti-
ones prophetarum tuorum qui nomen tuũ
prænuntiárunt. Et redde præmium te 18
expectanti, sintque veridici prophetæ
tui. Et exaudi preces servorum tuo- 19
rum pro voto populi tui ; ut cognoscant
omnes qui sunt in extremitatibus terræ,
te esse Deum fortissimum perduraturum
in secula seculorum. Omnes quidem escas 20
recipit animus, attamen sunt quædam
escæ aliis delicatiores ac suaviores.
Os gustat saporem escæ, & corda sapi- 21
entum gustant sermones iniquorum.
Cor occultum curis abundat, prudens 22
autem has res omnes inspicit. Pulchri- 24
tudo mulieris laudat vultum ipsius, o-
mnésque oculi concupiscentias ipsa qui-
dem superat.

Versio VULG. LAT.

26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: ad-
27 jutorium secundùm illum est, & columna ut requies. Ubi
non est sepes, diripietur possessio: & ubi non est mulier,
28 ingemiscit egens. Quis credit ei, qui non habet nidum, &
deflectens ubicunque obscuraverit, quasi succinctus latro
exiliens de civitate in civitatem?

CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet; Et ego amicitiam copulavi: sed est
amicus solo nomine amicus. Nónne tristitia inest usque ad
2 mortem? Sodalis autem & amicus ad inimicitiam conver-
3 tentur. O præsumptio nequissima, undè creata es cooperire
4 aridam malitiâ, & dolositate illius? Sodalis amico conju-
cundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis
5 adversarius erit. Sodalis amico condolet causâ ventris, &
6 contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris amici tui
in animo tuo, & non immemor fis illius in opibus tuis.
7 Noli consiliari cum eo qui tibi infidiatur, & à zelantibus
8 te absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consili-
9 um, sed est consiliarius in semetipso. A consiliario serva
animam tuam: priùs scito quæ sit illius necessitas: & ipse
10 enim animo suo cogitabit: Ne fortè mittat sudem in ter-
11 ram, & dicat tibi; Bona est via tua: & stet è contrario vi-
12 dere quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de trajectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 †Ὁ κτώμενος γυναῖκα ἀνάρχῃ κλήσεως, †βοηθὸν κατ' αὐτὸν καὶ
27 σύλον(λ) ἀναπαύσεων. †Οὗ ἐκ ἔστι φραγμὸς διαπαγήσῃ κῆπος,
28 †καὶ οὗ ἐκ ἔστι γυνὴ στενάξει πλανώμενος. †Τίς γὰρ πιστεύσει ἀνδρὶ
λῃστῇ (μ) †σφηκομένῳ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν; †οὕτως ἀνθρώπῳ
μὴ ἔχοντι νοσσιὰν †καὶ καλιεύοντι ἐὰν ὀφίσῃ.

MS. A. (λ) ἀναπαύσεως. (μ) ἀφηκομένῳ

ΚΕΦ. λζ'.

1 †Πᾶς φίλος ἐρεῖ, Ἐφιλίασα (α) αὐτῷ κἀγώ· †ἀλλ' ἔστι φίλος
2 ὀνόματι μόνον φίλος. †οὐχὶ λύπη ἕως θανάτου, †Ἑταῖρος
3 καὶ φίλος τρεπόμενος εἰς (β) ἔχθραν; †Ὦ πονηρὰ ἐνθύμησις,
4 πόθεν εἰσεκυλίσθης † κληῦσαι ἡ ξηρὰν ἐν δολιότητι; †Ἑταῖρος
φίλῳ ἐν εὐφροσύνῃ ἥδεται, † καὶ ἐν καιρῷ θλίψεως ἔσται ἀπέναντι.
5 †Ἑταῖρος φίλῳ συμπονεῖ χάριν γαστρὸς, (γ) †ἔναντι πολέμου
6 λήψεται ἀσπίδα. † Μὴ (δ) ἐπιλάθῃ φίλου ἐν τῇ ψυχῇ σου, † καὶ μὴ
8 ἀμνημονήσῃς (ε) αὐτὸν ἐν χρήμασί σου. † Πᾶς σύμβουλος ἐξαίρει
βουλὴν, †ἀλλ' ἔστι συμβουλεύων εἰς ἑαυτόν. †Ἀπὸ συμβούλου φύλαξον
9 * ψυχήν σου, † καὶ γνῶθι πρότερον τίς αὐτῷ χρηία· † καὶ γὰρ
10 αὐτὸς ἑαυτῷ βουλεύσεται· † Μήποτε βάλῃ ἐπὶ σοὶ κλῆρον, † καὶ
11 εἴπῃ σοι, Καλὴ ἡ ὁδός σου, † καὶ στήσεται ἐξ ἐναντίας ἰδεῖν τὸ
7 συμβησόμενόν σοι. †Μὴ βουλεύου μετὰ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ σου, †καὶ ἀπὸ
12 τῶν ζηλούντων σε κρύψον βουλήν. †Μετὰ γυναικὸς περὶ (ζ) ἀντιζήλου
αὐλῆς, † καὶ μετὰ δειλοῦ περὶ πολέμου· † μετὰ ἐμπόρου περὶ μεταλλαγῆς,
† καὶ μετὰ ἀγοράζοντος περὶ πράσεως· † μετὰ ἀσκάνου περὶ εὐχαριστίας,
MS. A. (α) κἀγώ· (β) ἐχθρός; (γ) ἀσπίναγλι (δ) ὅπλάθῃ
(ε) αὐλῇ (ζ) τῆς ἀντιζήλου

Qui possidet mulierem; inchoat possessionem, ad- 26
jutricem secundùm se, & columnam requietis.
ubi non est sepes; diripietur possessio: & ubi 27
non est mulier; ingemiscet egens. Quis enim 28
credet succincto latroni (i) erranti de civitate
in civitatem? sic homini non habenti nidum, &
deflectenti, ubicunque obscuraverit.

CAP. XXXVII.

OMnis amicus dicet; *Et ego cum illo amici-* 1
tiam copulavi: sed est amicus solo nomine amic°.
Nónne tristitia (a) inest usq; ad mortẽ, Sodalis & 2
amicus convertens se ad inimicitiam? O præsum- 3
ptio nequissima, undè devoluta es cooperire
aridam in dolositate? Sodalis amico (b) conjo- 4
cundatur in oblectatione: & in tempore tribu-
lationis contrarius erit. Sodalis amico (c) con- 5
dolet causâ ventris: contra (d) bellum accipiet
scutum. Ne obliviscaris amici in animo tuo: 6
& non immemor fis illius in opibus (e) tuis.
Omnis consiliarius extollit consilium: sed est, 8
qui consulit sibi ipsi. A consiliario serva ani- 9
mam tuam: & scito priùs, quæ sit illius neces-
sitas: etenim ipse sibi consulet: Ne fortè mit- 10
tat super te sortem, & dicat tibi; Bona est via 11
tua: & stabit è contrario videre, quid tibi eve-
niat. Noli consiliari cum eo, qui te suspectum 7
habet, & à zelantibus te absconde consilium:
cũ muliere de æmula ejus, & cũ timido de bello: 12
cũ negotiatore de permutatione, & cum empto-
re de venditione: cũ invido de gratiis reddendis,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܚܢܝܢ ܡܢܟܣ ܒܝܬ ܐܢܬܬܐ ܛܒܬܐ ܕܥܡ ܒܥܠܗ ܡܫܬܟܢ ܘܥܡ ܒܥܠ ܡܗܝܡܢܘܬܐ ܠܐ ܡܬܒܙܥ ܘܠܐ ܡܬܦܣܩ ܘܠܐ ܡܬܦܪܫ ܘܠܐ ܡܬܚܒܠ ܘܠܐ ܡܬܚܣܪ ܘܠܐ ܡܬܒܙܪ ܘܠܐ ܡܬܦܪܩ ܘܠܐ ܡܬܦܣܕ

Versio VULG. LAT.

13 Cum impio de pietate, cum inhoneſto de honeſtate, cum
14 operario agrario de omni opere, Cum operario annuali de
conſummatione anni, cum ſervo pigro de multa opera-
15 tione: non attendas his in omni conſilio. Sed cum viro
ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoveris obſervantem
16 timorem Dei, Cujus anima eſt ſecundùm animam tuam: &
17 qui, cùm titubaveris in tenebris, condolebit tibi. Cor boni
conſilii ſtatue tecum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.
18 Anima viri ſancti enuntiat aliquando vera, quàm ſeptem
19 circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum. Et in
his omnibus deprecare Altiſſimum, ut dirigat in veritate vi-
20 am tuam. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, &
21 ante omnem actum conſilium ſtabile. Verbum nequam im-
mutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum &
malum, vita & mors: & dominatrix illorum eſt aſſidua lin-
gua. Eſt vir aſtutus multorum eruditor, & animæ ſuæ inuti-
22 lis eſt. Vir peritus multos erudivit, & animæ ſuæ ſuavis eſt.
23 Qui ſophiſticè loquitur odibilis eſt: in omni re defrauda-
24 bitur. Non eſt illi data à Domino gratia: omni enim
25 ſapientiâ defraudatus eſt. Eſt ſapiens, animæ ſuæ ſapiens:
26 & fructus ſenſûs illius laudabilis. Vir ſapiens plebem ſuam
27 erudit, & fructus ſenſûs illiùs fideles ſunt. Vir ſapiens im-
28 plebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt. Vi-
ta viri in numero dierum: dies autem Iſrael innumerabiles
29 ſunt. Sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomen
30 illius erit vivens in æternum. Fili, in vita tua tenta animam
31 tuam: & ſi fuerit nequam, non des illi poteſtatem: Non
enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ
omne genus placet.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Καὶ μὴ ἀνελεήμονος περὶ χρηστοσύνης· †μὴ ὀχυροῦ περὶ παντὸς
14 ἔργου, †Καὶ μὴ μισθίου (n) ἐφεξῆς περὶ ζωοτελείας, †οἰκέτην ἀργὸν
περὶ πολλῆς ἐργασίας· †μὴ ἔπεχε ἐπὶ τούτοις περὶ πάσης συμ-
15 βουλίας. †Ἀλλ' ἢ μεθ' ἁγνοῦ εὐσεβοῦς ἐνδιάτριβε, †ὃν ἂν ἐπι-
16 γνῷς συντηροῦντα ἐντολάς· †Ὃς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ † ψυχὴν
17 ἔσται, †καὶ ἐὰν πταίσῃς, συνδυνήσει σοι. †Καὶ βουλὴ καρδίας
18 ἔσωσεν, †ὑ γὰρ δεῖ σοι πεντάκις ἀνῆκε, †ἢ ἑπτὰ σκοποὶ ἐπὶ μετεώρου καθήμενοι
19 ἐπὶ σκοπῆς. †Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις δεήθητι ὑψίστου, †ἵνα εὐ-
20 θύνῃ ἐν ἀληθείᾳ † ὁδόν σου. †Ἀρχὴ παντὸς ἔργου λόγος, †καὶ πρὸ
21 πάσης πράξεως βουλή. †Ἴασις ἀλλοιώσεως καρδίας. † (t)τέσσαρα
μέρη ἀνατέλλει, †ἀγαθὸν καὶ κακόν, ζωὴ καὶ θάνατος, †καὶ (u) κυ-
22 ριεύσει ἐνδιαλογῶν αὐτῶν γλῶσσά σου. †Ἔστιν ἀνὴρ πανοῦργος
(ι) καὶ πολλῶν παιδεύτης, καὶ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ (κ) ἄχρηστος ἐστιν.
23 †Ἔστι σοφιζόμενος ἐν λόγοις μισητός, ἐκλείπει πάσης τροφῆς κεκενω-
24 μένη. †Οὐ γὰρ ἐδόθη αὐτῷ παρὰ κυρίου χάρις, †ὅτι πάσης σο-
25 φίας ἐστέρηται. †Ἔστι σοφὸς τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ, †καὶ οἱ καρποὶ τῆς
26 συνέσεως αὐτοῦ ἐπὶ σώματος πιοί. †Ἀνὴρ σοφὸς † ἑαυτὸν λαὸν
27 παιδεύσει, †καὶ οἱ καρποὶ † συνέσεως αὐτοῦ πιοί. †Ἀνὴρ σοφὸς
(λ) πλησθήσεται εὐλογίας, †καὶ μακαριοῦσιν αὐτὸν πάντες οἱ ὁρῶν-
28 τες. †Ζωὴ ἀνδρὸς ἐν ἀριθμῷ ἡμερῶν, †καὶ αἱ ἡμέραι † Ἰσραὴλ
29 ἀναρίθμητοι. †Ὁ σοφὸς ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ κληρονομήσει τιμήν,
30 καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ (μ) ζήσει εἰς † αἰῶνα. †Τέκνον, (ν) ἐν τῇ
ζωῇ σου πείρασον † ψυχήν σου, καὶ †ἴδε τί πονηρὸν αὐτῇ, καὶ μὴ
31 δῷς αὐτῇ. †Οὐ γὰρ πάντα πᾶσι συμφέρει, †καὶ ὑ πᾶσα † ψυχὴ ἐν
παντὶ εὐδοκεῖ.

MS. A. (n) ἐπιτετίμηται.

(t) τέσσαρα γε (d) ἢ κυριεύσει ἐνδιαλογῶν αὐτῶν (ι) πολλῶν (κ) ἐστιν ἄχρηστος. (λ) ἐμπλησθήσεται εὐλογίας, μακαριοῦσιν (μ) ζήσει (ν) ἐν ζωῇ

13 Et cum immiſericorde de beneficentia: cum pi-
gro de omni opere, Et cum mercenario (f) dome-
14 ſtico de conſummatione; ſervo pigro de multa
operatione. Non attendas his de omni conſilio. Sed
15 cum viro ſancto aſſiduus eſto, quem cognoveris
16 obſervantem mandata: Qui in anima ſua eſt
ſecundùm animam tuam: & ſi ceciderit, con-
17 dolebit tibi. Et conſilium cordis ſtatue: non eſt
18 enim tibi fidelior ipſo. Anima enim viri annun-
tiare interdum conſuevit magis, quàm ſeptem
circumſpectores ſedentes in excelſo ſuper ſpe-
culam. Et in his omnibus deprecare Altiſſimum;
19 ut dirigat in veritate viam tuam. Principium
20 omnis operis, verbum: & ante omnem actum,
conſilium. Veſtigium mutationis (g) cordis. Qua-
21 tuor partes oriuntur, bonum & malum, vita &
mors: & dominatrix aſſiduè illorum eſt lingua.
Eſt vir aſtutus, & multorum eruditor; & ani-
22 mæ propriæ inutilis eſt. Eſt, qui ſapientiam
23 oſtentat in ſermonibus odibilis: hic omni (h)
alimento defraudabitur. Non eſt enim data illi à
24 Domino gratia: omni enim ſapientiâ defrauda-
tus eſt. Eſt ſapiens animæ ſuæ: & fructus ſen-
25 ſûs illius in ore fideles. Vir ſapiens plebem ſuam
26 erudiet: et fructus ſenſûs illius (i) fideles ſunt. Vir
27 ſapiens implebitur benedictione: et beatificabunt
illum omnes qui vident. Vita viri in numero
28 dierum: dies autem Iſrael innumerabiles ſunt.
Sapiens in populo ſuo hæreditabit (k) fidem: &
29 nomen ejus vivet in æternum. Fili, in vita tua
30 tenta animam tuam: & vide, quid malum ei, &
non des ei: Non enim omnia omnibus expedi-
31 unt: & non omni animæ omnia placent.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܐܓܪ ܠܐ ܬܫܘܐ ܕܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܫܘܩܐ ܠܐ ܬܫܘܐ ܠܟ ܡܕܡ ܕܢܦܠ ܒܠܒܟ ܠܐ ܬܓܠܐ ܠܗ ܠܐ ܠܚܒܪܟ ܘܠܐ ܠܪܥܝܟ ܘܠܐ ܠܐܢܫ ܕܝܕܥ ܠܟ ܕܒܪ ܚܛܝܬ

Versio VULG. LAT.

32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas
33 super omnem escam: In multis enim escis erit infirmi-
tas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens
est, adjiciet vitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter necessitatem: etenim illum
2 creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à
3 rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit ca-
4 put illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur. Al-
tissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non
5 abhorrebit illa. Nónne à ligno indulcata est aqua amara?
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit homini-
7 bus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. In
his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pig-
menta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis, & non
8 consummabuntur opera ejus. Pax enim Dei super faciem
9 terræ. Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora
10 Dominum, & ipse curabit te. Averte à delicto, & dirige
manus, & ab omni delicto munda cor tuum. Da suavita-
11 tem & memoriam similaginis, & impingua oblationem, &
12 da locum medico: Etenim illum Dominus creavit: & non
13 discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria. Est enim
14 tempus quando in manus illorum incurras: Ipsi verò Do-
minum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sani-
15 tatem, propter conversationem illorum. Qui delinquit in
conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

32 † Μὴ ἀπλήστου ἐν πάσῃ τρυφῇ, † καὶ μὴ ἐκχυθῇς ἐπὶ ἐδέσμασιν.
33 † Ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσται (ξ) πόνος, † καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιεῖ
34 ἕως χολέρας. (ο) † Δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν, † ὁ δὲ φειδό-
μενος προσθήσει ζωήν. MS. A. (ξ) νόσος, (ο) Διὰ

ΚΕΦ. λη'.

1 † Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας (α) τιμαῖς αὐτῷ, † καὶ γὰρ αὐτὸν
2 ἔκτισε κύριος. † Παρὰ γὰρ ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, † καὶ παρὰ βασι-
λέως λήψεται δόμα. † Ἐπιστήμη ἰατροῦ ὑψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ,
4 † καὶ ἐναντι μεγιστάνων θαυμασθήσεται. † Κύριος ἔκτισεν ἐκ
5 γῆς φάρμακα, καὶ ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθιεῖ αὐτοῖς. † Οὐκ ἀπὸ
6 ξύλου ἐγλυκάνθη ὕδωρ, † εἰς τὸ γνωσθῆναι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ; † Καὶ
αὐτὸς ἔδωκεν (β) ἀνθρώποις ἐπιστήμην † ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς
7 θαυμασίοις αὐτοῦ. † Ἐν αὐτοῖς ἰάσεται καὶ ἥρει (γ) τὸν πόνον αὐ-
τοῦ. † μυρεψὸς ἐν τούτοις ποιήσει μίγμα, † καὶ οὐ μὴ (δ) συντελέσῃ
8 ἔργα αὐτοῦ, † Καὶ εἰρήνη παρ' αὐτοῦ ἐστιν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.
9 † Τέκνον, ἐν (ε) ἀῤῥωστήμασί σου μὴ παράβλεπε, † ἀλλ' εὖξαι
10 κυρίῳ, καὶ αὐτὸς ἰάσεταί σε. † Ἀπόσχου πλημμέλειαν, καὶ ἔυθυνον
11 χεῖρας, † καὶ ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καθάρισον καρδίαν. † Δὸς
εὐωδίαν, καὶ μνημόσυνον σεμιδάλεως, † καὶ λίπανον προσφορὰν,
12 ὡς μὴ ὑπάρχων. † καὶ ἰατρῷ δὸς τόπον, Καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν
13 κύριος· † καὶ μὴ ἀποστήτω σε, καὶ γὰρ αὐτῶν χρεία. † Ἔστι καιρὸς ὅτε
14 καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν εὐοδία. † Καὶ γὰρ αὐτοὶ κυρίου δεηθήσονται,
† ἵνα εὐοδώσῃ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν † καὶ ἴασιν χάριν ἐμποιῶσαν.
15 † Ὁ ἁμαρτάνων ἔναντι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν, † ἐμπέσοι εἰς
χεῖρας (ζ) ἰατροῦ.

MS. A. (α) αὐτῷ, τιμαῖς αὐτῷ, (β) ἀνθρώπῳ (γ) πᾶν πόνον (δ) σωτελέσθη (ε) ἀῤῥωστήμασίν (ζ) αὐτῷ.

*Noli esse insatiabilis in omnibus delitiis: & 32
non te effundas super epulas. In multis enim 33
escis erit (l) labor: & insatiabilitas appropin-
quabit usque ad choleram. Propter edacitatem 34
multi obierunt: qui autem attendit; adjiciet
vitam.*

CAP. XXXVIII.

*HOnora medicum ad necessitates, honoribus 1
illius: nam & illum creavit Dominus. Ab Altis- 2
simo enim est medela: & à rege accipiet (a) do-
nationem. Scientia medici exaltabit caput illi- 3
us: & in conspectu magnatorum susp icietur. Do- 4
minus creavit de terra medicamenta: & vir
prudens non abhorrebit illa. Nónne à ligno in- 5
dulcata est aqua, ut cognoscerctur (b) virtus il- 6
lius? & ipse dedit hominibus scientiam, ut
glorificaretur in mirabilibus suis: In his cura- 7
vit, & absulit dolorem ejus. Unguentarius in
his faciet misturam: & (c) non consummabit ope-
ra sua: Et pax ab illo est super faciem terræ. 8
Fili, in infirmitate tua non despicias, sed ora 9
Dominum, & ipse curabit te. Amove (d) deli- 10
ctum, & dirige manus: & ab omni peccato
munda cor. Da suavitatem odoris, & memoria- 11
le similaginis, & impingua oblationem, (e) quasi
non sis. Et da locum medico: Nam & illum Do- 12
minus creavit: & non discedat à te: nam &
ipso opus est. Est tempus, cùm & in manibus eo- 13
rum (f) suavitas odoris. Nam & ipsi Dominum 14
deprecabuntur, ut dirigat ipsis requiem, & sa-
nationem propter vestituendam valetudinem.
Qui peccat contra eum, qui fecit eum; (g) inci- 15
dat in manus medici.*

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

32 * ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܬܬܠܗܐ ܒܟܠ ܡܕܡ ܕܡܬܬܠܗ ܘܠܐ ܬܫܒܥ ܠܟ ܒܟܠ ܡܕܡ ܕܡܬܐܟܠ.
33 * ܡܛܠ ܕܒܣܓܝܐ ܡܐܟܠܐ ܢܦܩ ܡܪܥܐ ܘܡܢ ܣܓܝܐ ܡܐܟܠܐ ܢܬܚܠܐ ܘܡܢ ܣܓܝܐ ܡܐܟܠܐ ܢܬܚܠܐ.
34 * ܡܝܬ ܐܢܫ ܡܢ ܣܓܝܐ ܡܐܟܠܐ ܘܡܢ ܙܗܝܪ ܗܘ ܕܡܬܙܗܪ ܢܚܐ ܢܦܫܗ.

* ܚܟܡ *

1 * ܡܢ ܕܡܬܟܝܡ ܠܗ ܡܪܗ ܡܬܟܝܡ ܠܗ ܘܡܢ ܕܡܬܟܝܡ ܠܗ ܡܪܗ ܡܬܟܝܡ ܠܗ.
2 * ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܘܡܢ ܩܕܡ ܡܠܟܐ ܢܣܒ ܡܬܢܬܐ.
3 ܡܢ ܚܟܡ ܡܬܬܠܗ ܢܬܪܘܡ ܪܫܗ ܘܩܕܡ ܪܒܪܒܢ ܢܬܚܙܐ ܠܗ. * ܡܢ ܩܕܡ ܥܠܝܐ ܐܬܒܪܝ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
4 ܡܢ ܐܪܥܐ ܒܪܝ ܐܝܬ ܠܗ ܐܣܝܐ ܘܓܒܪܐ ܚܟܝܡ ܠܐ ܢܬܩܛܦ ܒܗ. * ܡܢ ܥܘܗ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
5 ܠܐ ܐܡܪ ܠܟ ܕܡܢ ܥܘܗ ܐܬܒܪܝ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
6 ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
7 ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
8 * ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
9 ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
10 * ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
12 ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
13 ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
14 ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.
15 ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܢܣܝܢ ܡܪܝ ܟܠ ܡܕܡ.

*Ne multos illi suppedites cibos delicatos, 32
nec avidus sit oculus tuus multi cibi. Nam 33
ex multitudine cibi generatur morbus, &
qui multum comedit, ægrotabit. Multi enim 34
mortui sunt ob nimiam edacitatem: at qui
cautus est, vitam prorogat.*

CAP. XXXVIII.

*HOnora medicum antequàm sit tibi ne- 1
cessarius; nam ipsum quoque Deus creavit.
Dono Dei sapit medicus, & à rege munus 2
accipiet. Ob judicium suum exaltabitur me- 3
dicus, & ante reges sistetur. Deus è terra 4
creavit medicamenta, & vir sapiens non
contemnet illa. Per lignum enim dulces fact æ 5
sunt aquæ amaræ, quatenus innotesceret po-
tentia Dei, Qui sapientiam dedit hominibus; 6
ut per præclara sua facinora glorificetur. Per 7
ea medicus recreat à doloribus, Et phar- 8
macopola parat pharmaca; ad hoc ut
non deficiat opus ac sapientia de superfi-
cie terræ. Fili mi, in morbo quoque tuo 9
Deum precare, quoniam ipse sanat. Mis- 10
sam fac iniquitatem & falsitatem, & ab omni-
bus peccatis munda cor tuum: Ac tum me- 12
dico da locum, quòd etiam in ipso sit utilitas.
Occurrit enim aliquando ut per ipsum 13
prosperè succedat curatio. Orabit enim 14
Deum restituétque per eum sanitatem, ac
per eundem adveniet curatio cum vita.
Nam qui peccat coram Deo, traditur in 15
manus medici.*

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

32 * وَلَا تُكْثِرْ عَلَيْهَا الْأَلْوَانَ مِنَ الطَّعَامِ * وَلَا تَكُونْ عَيْنُكَ رَغْبَةً إِلَى الطَّعَامِ * لِأَنَّ مِنْ كَثْرَةِ
33 الطَّعَامِ يَمْرَضُ الرَّجُلُ * وَالَّذِي يُكْثِرُ مِنَ الطَّعَامِ يَسْقَمُ * كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ مَاتُوا بِرَغْبَةٍ * 34
وَالَّذِي يَحْفَظُ مِنْ نَفْسِهِ يَكْسِبُ الصِّحَّةَ فِي جِسْمِهِ * الْفَضْلُ النَّامِي لِلْمُتَّقِينَ *

1 * أَكْرِمِ الْمُتَطَبِّبَ قَبْلَ أَنْ تَحْتَاجَ إِلَيْهِ * لِأَنَّهُ أَيْضًا اللَّهُ خَلَقَهُ * وَإِنَّهُ لَيَوَفِّي أَقْهَرَهُمْ مِنْ قِبَلِ
2 اللَّهِ * وَيَأْخُذُ الْجَوَائِزَ مِنَ الْمُلُوكِ * وَأَمَّا يُمْدَحُ الطَّبِيبُ لِدِقَّةِ بَصَرِهِ * وَيُقَامُ فِي خِدْمَةِ الْمُلُوكِ 3
الْأَرْضِيِّينَ * نَبَتَ الْأَدْوِيَةِ مِنَ الْأَرْضِ * وَيَعْرِفُهَا الرَّجُلُ الْعَاقِلُ * وَلَا يَتَهَاوَنُ بِهَا * وَإِمَّا عَذْبَ 4 5
الْمَاءُ الْمُرُّ بِحَسَبِ مَنْ وَاحِدٍ * لِكَيْ يُعْرَفَ قُدْرَةُ اللَّهِ * الَّذِي يُكْمِلُ النَّاسَ الْحِكْمَةَ * 6
لِيَمْدَحُوا أَعَاجِيبَهُ * وَبِهَا الْمُتَطَبِّبُ يُشْفِي النَّاسَ مِنَ الْأَمْرَاضِ بِإِذْنِ اللَّهِ * وَالْعَطَّارُ 7 8
بِهَا يَخْلِطُ الْأَدْوِيَةَ بِفَضْلِ الْعَقْلِ * يَا بُنَيَّ ادْعُوا اللَّهَ فِي مَرَضِكَ * لِأَنَّ هُوَ الشَّافِي * 9
* وَاصْرِفِ الْإِثْمَ وَالزُّورَ * وَنَقِّ قَلْبَكَ وَطَهِّرْهُ مِنْ جَمِيعِ الْخَطَايَا * وَاسْمَعْ مِنَ الطَّبِيبِ 10 12
أَيْضًا وَاقْبَلْ عِلَاجَهُ * لِأَنَّ فِيهِ مَنَافِعَ سِي * وَرُبَّمَا أَجْرَى اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ الشِّفَا وَالْعَافِيَةَ * 13
* لِأَنَّهُ يَكْشِفُ قُدَّامَ اللَّهِ * وَيُصَلِّي بَيْنَ يَدَيْهِ * وَيُرِيحُ الْبُرُوءَ عَلَى يَدَيْهِ * وَيَجْرِي الصِّحَّةَ 14
وَالْعَافِيَةَ بِوَسَاطَتِهِ * لِأَنَّ مَنْ أَثِمَ قُدَّامَ اللَّهِ * يَقَعُ فِي يَدِ الْمُتَطَبِّبِ * 15

*Neve multiplices ei genera ciborum, neq; 32
sit oculus tuus avidus ciborum. Nam 33
præ nimio cibo ægrotat homo, & qui in-
dulget edacitati, morbo laborabit. Ho- 34
mines multi mortui sunt ob ejus (cibi) a-
viditatem: qui verò servaverit seipsum,
acquiret sanitatem in corpore suo.*

CAP. XXXVIII.

*HOnora medicum antequàm egeas illo, 1
quod ipsum quoque Deus creaverit. Et 2
quidem intelligentiam a Deo consequitur,
& munera à regibus accipiet. Etenim 3
laudatur medicus propter acumen ingé-
nii sui, & in ministerio regum terreno-
rum collocatus. E terra nascuntur phar- 4
maca, & vir prudens novit illa, nec
aspernatur. Et verò aqua amara per li- 5
gnum dulcis aliquando reddita fuit, ut
cognosceretur potentia Dei, Qui sapien- 6
tiam concedit hominibus, ut laudent
ejus miracula. Per ea quoque medicus 7
homines curat à morbis, annuente Deo:
Et aromatopola his pharmaca tempe- 8
rat excellenti prudentiâ. O fili mi, in 9
morbo tuo Deum invoca, quoniam ipse est
qui sanat. Et scelus ac falsitatem pro- 10
trude, córque tuum emunda & peccatis
omnibus expurga. Deinde etiam medi- 12
co obtempera, & ejus pharmacum reci-
pe, quod varia in eo insint emolumenta:
Et curationem ac sanitatem per eum eve- 13
nire Deus aliquando permittat. Suppli- 14
cat enim Deo eúmque deprecatur, atque
ita conceditur per ipsum curatio, evenit q,
valetudo & sanitas eo internuntio. Nam 15
qui coram Deo delinquit, in medici ma-
nus incidit.*

Versio VULG. LAT.

16 Fili, in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & secundùm judicium contege corpus illius,
17 & non despicias sepulturam illius. Propter delaturam autem amarè fer luctum illius uno die, & consolare propter
18 tristitiam, Et fac luctum secundùm meritum ejus uno die,
19 vel duobus propter detractionem. A tristitia enim festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervi-
20 cem. In abductione permanet tristitia: & substantia in-
21 opis secundùm cor ejus. Ne dederis in tristitia cor tuum,
22 sed repelle eam à te: & memento novissimorum, Noli obliviscì: neque enim est conversio, & huic nihil proderis,
23 & teipsum pessimabis. Memor esto judicii mei: sic enim
24 erit & tuum: mihi herì, & tibi hodiè. In requie mortui requiescere fac memoriam ejus, & consolare illum in exitu
25 spiritûs sui. Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiam percipiet: quâ sapientiâ replebitur Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo,
26 stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum.
27 & enarratio ejus in filiis taurorum. Cor suum dabit ad
28 versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic omnis faber & architectus, qui noctem tanquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, & assiduitas ejus variat picturam, cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 † Τέκνον, ἐπὶ νεκρῷ κατάχεε δάκρυα, † καὶ ὡς δεινὰ πάσχων ἔναρξε θρήνου· † καὶ οὕτως ἐπίκεισο αὐτῷ κατὰ τὸ δικαιωθέν σοι, † καὶ
17 μὴ ὑπερίδῃς τὴν ταφὴν αὐτοῦ. Πίκρανον κλαυθμὸν, καὶ θέρμανον
18 κοπετὸν, † Καὶ ποίησον τὸ πένθος καθ' ἡμέραν μίαν καὶ δύο χάριν δικαιολογίας, † καὶ παράκλησιν λύπης ἔναρξον. † Ἀπὸ
19 λύπης γὰρ ἐκδαίεται θάνατος, † καὶ λύπη καρδίας κάμπτει ἰσχύν.
20 † Ἐν (ζ) ἀπαγωγῇ παραδαίεται καὶ λύπη, † καὶ βίος πτωχοῦ κατὰ καρ-
21 δίαν. † Μὴ δῷς εἰς λύπην τὴν καρδίαν σου, † ἀπόδιωσον αὐτὴν
22 μνησθεὶς τὰ ἔσχατα. † Μὴ ἐπιλάθῃ, ἐ γάρ ἐστιν ἐπάνοδος, † καὶ
23 τῷ τόπῳ οὐκ ὠφελήσεις, καὶ σαυτὸν κακώσεις. † Μνήσθητι τὸ κρίμα
24 (η) αὐτοῦ, ὅτι οὕτως ὡς καὶ τὸ σόν· † ἐμοὶ χθὲς, καὶ σοὶ σήμερον. † Ἐν ἀναπαύσει νεκρῷ κατάπαυσον τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, † καὶ παρα-
25 κλήθητι ἐν αὐτῷ ἐν ἐξόδῳ πνεύματος αὐτοῦ. † Σοφία γραμματέως ἐν εὐσχημοσύνῃ σχολῆς, † καὶ ὁ ἐλαττούμενος πράξει αὐτὴν σοφισθή-
26 σεται. † (ι) τί σοφισθήσεται Ὁ κρατῶν ἀρότρου, † (θ) καὶ καυχώμενος ἐν δόραλι κέντρου, † βοῦς ἐλαύνων καὶ ἀναστρεφόμενος ἐν ἔργοις αὐτῶν,
27 † καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐν υἱοῖς ταύρων; † Καρδίαν αὐτοῦ δώσει ἐκδῦναι αὐλακας, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ εἰς χορτάσματα δαμά-
28 λεων. † Οὕτως πᾶς τέκτων καὶ ἀρχιτέκτων, † ὅστις νύκτωρ ὡς (ι) ἡμέραν διάγει· † οἱ γλύφοντες γλύμματα σφραγίδων, † καὶ ἡ (κ) ὑπομονὴ αὐτοῦ ἀποικίαν ποικιλίας· † καρδίαν αὐτοῦ δώσει εἰς (λ) τὸ ὁμοιῶσαι ζωγραφίαν, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ τελέσαι ἔργον.

MS. A. (ζ) ἐπαγωγῇ θαμένου (η) μου, ὅτι οὕτως καὶ τὸ σόν· ἐμοὶ ἐχθὲς, (ι) * πὶς ὀφθήσ(θ) καυχώμεν(ι) ἡμέρας (κ) ὑπομονὴ (λ) ὁμοιῶσαι

16 *Fili, super mortuum deduc lachrymas: & quasi dira passus, incipe ploratum. Et secundùm judicium ejus contege corpus illius: & non despicias sepulturam illius. Amarum fac ploratum: & calefac planctum, Et fac luctum secundùm dignitatem ejus uno die, vel duobus, propter detractionem: & admitte consolationem propter tristitiam. Ex tristitia enim provenit mors: & tristitia cordis flectet virtutem. In* abductione transit & tristitia: & vita pauperis (h) secundùm corda. Ne dederis in tristitiam cor tuum: repelle eam memor novissimorum: Noli oblivisci. Non est enim reditus: & huic non proderis, & teipsum pessimabis. Memento judicii (i) ejus; quoniam sic, ut etiam tuum: mihi herì, & tibi hodiè. In requie mortui quiescere fac memoriam ejus, & consolationem accipe in eo in exitu spiritûs illius. Sapientia scribæ in opportunitate otii: & qui minoratur actu suo; (k) sapientiam percipiet. Quomodò sapientiâ replebitur, Qui tenet aratrum, & gloriatur in hasta stimuli, boves agitat, et conversatur in operibus eorum, et enarratio ejus in filiis taurorum? Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic omnis faber, et architectus, qui noctem, tanquam diem, transigit: qui sculpunt sculpturas signaculorum, et (l) assiduitas ejus immutare varietatem? Cor suum dabit ad assimilandam picturam: et vigilia ejus, perficere opus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 * ܒܪܝ ܥܠ ܡܝܬܐ ܫܕܪ ܒܟܝܐ ܣܓܝ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܝܠܝܠܐ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܥܠܘܗܝ. ܘܟܦܢ ܦܓܪܗ ܐܝܟ ܕܫܦܝܪ ܥܠܝܟ. ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
17 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
18 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
19 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
20 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
21 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
22 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
23 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
24 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
25 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
26 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
27 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ
28 ܒܩܒܘܪܬܗ ܘܠܐ ܬܚܫ ܒܗ. ܘܥܒܕ ܠܗ ܒܟܝܐ ܒܝܘܡ ܚܕ ܘܒܬܪܝܢ ܒܓܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫ. * ܘܠܐ ܬܫܬܗܘܢ

Fili mi, super mortuo multas effunde lachrymas, dole, & cane lamentum: & prout eum decet, collige corpus ejus, nec sepulturam ejus negligas. Vinum & refectio *dentur* hominibus lugentibus. Funus autem debito modo celebra die uno vel duobus, propter homines: deinde consolationem admitte vitæ causâ: Quoniam tristitia afflictionem parit. Sic enim cor mœrens acriùs quàm mors pauperes infringit curâ, & afflictionem affert. Nam vita pauperis est ad maledictionem cordis. Ne dedas cor tuum juramento, memento afflictionis, & missa fac peccata. Et divitiis ne fidas, quia nulla spes est in eis: qualis enim est avis cœli quæ volat & quiescit, tales sunt divitiæ coram hominibus: tibi delectationem, alii incommodum afferunt. Et memento rem esse tibi definitam, illi herì, tibi verò hodiè: Et quemadmodum desiit mortuus, ita desisse memoriam ejus: consolationē igitur, egressâ animâ ejus, admitte. Sapientia scribæ ampliorem conciliat ei sapientiam: & qui non studet vanitatibus, hic sapiens evadet. Quomodo enim sapiens evadat aratri vomerem tenens, qui tauros agit, tauróſq; stimulat? cujus confabulationes sunt cum taurorum progenie? Cujus animus intentus est jugero sementis suæ? cujus vigiliæ in opera sua conficienda *occupantur?* Pari modo cuncti simul artifices agitantur, & noctu diuque hæc eadem meditantur, opus cælaturarum, gemmarum, atque margaritarum: & quidem curæ illorum ad artis suæ exercitium sunt requisitæ.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 * يا بني اكثر الدموع على الميت. وارثا له وح عليه. وادفن جسده كما يحق عليك. ولا تتهاون
17 في دفنه * وهيي الطعام والشراب للذين يلتاموں عليه * وليكن حزنك عليه بقدر ما يجب.
18 يوما او يومين * من اجل الناس * وعزي لمن يخلف من بعده * لان الحزن يولد الكرب *
19 * وكذلك القلب الشديد الهم والغم يكسر المسكين * فالغم اشد من الموت ويهيج الحزن
20 والكابة بحياة المسكين * اذا دام الحزن كان لعنة * ولا تبذل نفسك للايمان * اذكر العقاب.
21 واصرف الذنوب * ولا تتكل على المال * لانه لا رجاء عليه * لانه مثل طاير السماء الذي
22 يطير وينزل * كذلك المال بين يدي الناس * يفرحك الواحد ويحزنك الاخر * واذكر
23 انه لا ينزل الي الابد * لك اليوم ولصاحبك غدا * كما بطل الميت كذلك بطل ذكر تعزا
24 على الميت مع خروج نفسه * حكمة الكاتب تزيده عقلا * ومن لم يتعاد الاباطيل يتعقب
25 الحكمة * عبادا يتحكم الاكار الماسك حربة القدان * وانما عقله ودهنه مع البقران *
26 وحديثه مع العجاجيل * وانما قلبه في القمح الذي هو قياس بذره * وسهر في الفراغ
27 من عمله وحذمته * كذلك فرع كل صناع الي اعماله * والليل والنهار يفكرون في صناعاتهم *
28 الصاغة والنقاشون واصحاب اللولو * انما حسابهم بصناعاتهم واعمالهم *

O fili mi, super mortuo copiosas effunde lachrymas, luge illum, ac lamentare; ejúsque corpus pro tuo debito, sepeli; neve negligito sepulturam ejus. Et cibum ac potum præpara iis qui eum lamentantur. Sit autem tristitia tua super eum pro debiti ratione, uno aut altero die, propter homines: tum successorem ejus consolare: Quoniam tristitia mœrorem gignit. Atque ita cor vehementi mœrore ac tristitiâ affectum, frangit pauperem (acerbior est enim morte mœror) & tristitiam ac dolorem excitat vitæ pauperis: quandiu duraverit mœstitia, tandiu erit in maledictionem. Ne dedas teipsum juramento: memento punitionis, & amove scelera. Et divitiis ne confidas, quia nulla spes est in eis. Ut enim volucre cœli, quod volitat ac tum quiescit; ita divitiæ inter manus hominũ: aliæ te exhilarant, aliæ contristant. Memento etiam eas non semper ibidem manere, sed apud te hodiè, eras apud socium tuum. Ut desiit mortuus, ita desiit ejus memoria. Consolationem percipe super mortuo, cùm egressa fuerit anima ipsius. Sapientia scribæ addit illi judicium: & qui non assuescit vanitatibus, acutæ erit sapientiæ. Quonam pacto sapiat arator hastile tenens aratri? mens enim & animus ejus cum bobus, ejúsque sermo cum vitulis est. Cor quidem illius in frumento quod est mensura sementis ejus, versatur; & vigiliæ ipsius in opere officióque suo absolvendo. Similiter omnium artificum metus est circa opificia ipsorum, & nocte dieque de suis artibus cogitant: & aurificum, atque sculptorum, unionúmque artificum supputatio circa proprias cujúsque artes & opificia versatur:

Versio VULG. LAT.

29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & considerans opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore
30 fornacis concertatur: Vox mallei innovat aurem ejus, &
31 contra similitudinem vasis oculus ejus: Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in
32 perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in solicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis ope-
33 ratio ejus. In brachio suo formabit lutum, & ante pe-
34 des suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit ut consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque
36 in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non ædificatur
37 civitas. Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in
38 ecclesiam non transilient. Super sellam judicis non sedebunt, & testamentum judicii non intelligent, neque palàm facient disciplinam & judicium, & in parabolis non
39 invenientur: Sed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, &
2 in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conservabit, & in versutias parabolarum simul introibit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

29 † Οὕτως χαλκεὺς καθήμενος ἐγγὺς ἄκμωνος, † καὶ προσμανθάνων (μ) ἀργῷ σιδήρῳ. † ἀτμὶς πυρὸς (ν) πήξει σάρκας αὐτοῦ,
30 † καὶ ἐν θέρμῃ καμίνου διαμαχήσει. † Φωνὴ ζύμης χαινοῖ τὸ
ὠς αὐτοῦ, † καὶ καλλύναντι ὁμοιώματος σκεύους οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ.
31 † Καρδίαν αὐτοῦ δώσει εἰς συντέλειαν ἔργων, † καὶ ἀγρυπνία
32 αὐτοῦ κοσμῆσαι ἐπὶ συντελείας. † (ο) Οὕτως κεραμεὺς καθήμενος
ἐν ἔργῳ αὐτοῦ, † καὶ συνφίξων ἐν ποσὶν αὐτοῦ τροχόν, † ὃς ἐν με-
ρίμνῃ κεῖται διαπαντὸς ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, † καὶ ἀριθμὸς πᾶσα
33 ἡ ἐργασία αὐτοῦ. † Ἐν βραχίονι αὐτοῦ τυπώσει πηλὸν, † καὶ πρὸ
34 ποδῶν κάμψει ἰσχὺν αὐτοῦ. † Καρδίαν ὀπλώσει συντελέσαι τὸ χρί-
35 σμα, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ καθαρίσαι κάμινον. † Πάντες οὗτοι
ἐπὶ χεῖρας (ρ) αὐτῶν ἐπεποίθασαν, † καὶ ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σο-
36 φίζεται. † Ἀν᾽ αὐτῶν οὐκ (ξ) οἰκισθήσεται πόλις, † καὶ οὐ παροικη-
37 σουσιν, οὐδὲ περιπατήσουσιν· † καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ οὐ γνωσθήσονται·
38 Ἐπὶ θρόνου (ο) δικαστοῦ οὐ καθιοῦνται, † καὶ διαθήκην κρίματος
οὐ διανοηθήσονται, † οὐδὲ μὴ ἐκφανῶσιν (π) δικαιοσύνην καὶ κρίμα·
39 † καὶ ἐν παραβολαῖς οὐ εὑρεθήσονται. † Ἀλλὰ κτίσμα αἰῶνος στη-
ρίσουσι· † καὶ ἡ δέησις αὐτῶν ἐν ἐργασίᾳ τέχνης. † πλὴν ⁋ (ρ) ὁπο-
σοῦτος ⁋ ψυχλὸ αὐτῷ, καὶ (σ) διανοούμενον ἐν νόμῳ ὑψίστου.

MS. A. (μ) ἔργον σιδήρου. (ν) πήξει (ξ) Οὕτως (ο) ἑαυτῷ, (ξ) οἰκήσει (ο) σωάσει οὐ *καθιοῦνται, (π) παιδίαν (ρ) ὑπεδέξατος. (σ) διανοούμενος

ΚΕΦ. λθ'.

1 † Σοφίαν πάντων ἀρχαίων ἐκζητήσει, † καὶ ἐν προφητείαις
2 ἀσχοληθήσεται. † (α) Διηγήσεις ἀνδρῶν ὀνομαστῶν συντηρήσει,
† καὶ ἐν τροφαῖς παραβολῶν συνεισελεύσεται.

MS. A. (α) Διήγησιν

Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & (m) addiscens pigro ferro. Vapor ignis (n) durabit carnes ejus, et in calore fornacis concertabit. Vox (o) mallei innovabit aurem ejus: & contra similitudinem vasis oculi ejus. Cor suum dabit in consummationem operum: & vigilia ejus, ornare in perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, & convertens pedibus suis rotam, qui in solicitudine positus est semper in opus suum, & in numero omnis operatio ejus. In brachio suo formabit lutum: & ante pedes curvabit virtutem suam. Cor suum dabit, ut consummet linitionem: et vigilia ejus, mundare fornacem. Omnes hi in manibus suis speraverunt: et unusquisque in arte sua sapiens est. Sine ipsis non ædificabitur civitas: Nec inhabitabunt, nec (p) inambulabunt. Et in Ecclesia non transilient, Super sellam judicii non sedebunt, & testamentum judicii non intelligent: neque palàm facient justitiam, et judicium: et in parabolis non invenientur. (q) Sed creaturam ævi confirmabunt. Et deprecatio eorum in operatione artis. (r) Tantummodò accommodantis animam suam, & conquirentis in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum exquiret [sapiens,] & in prophetiis vacabit. Narrationes vivorum nominatorum conservabit: & in versutias parabolarum simul introibit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 * حَدَّادٌ جَالِسٌ عَلَى سَنْدَانِهِ وَمُتَأَمِّلٌ فِي عَمَلِ الْحَدِيدِ. بُخَارُ النَّارِ يُذِيبُ جَسَدَهُ
30 وَيُجَاهِدُ فِي حَرِّ الْكُورِ. * صَوْتُ الْمِطْرَقَةِ يَدُقُّ عَلَى أُذُنِهِ وَعَيْنُهُ عَلَى الْمِثَالِ.
32 يَجْعَلُ قَلْبَهُ لِيُكَمِّلَ رَسْمَهُ وَيَسْهَرُ لِيُنَقِّيَ الْكُورَ. * وَالْفَخَّارُ أَيْضًا جَالِسٌ
33 عَلَى عَمَلِهِ وَيُحَرِّكُ الدُّولَابَ بِرِجْلَيْهِ وَهُوَ مُهْتَمٌّ دَائِمًا بِعَمَلِهِ وَكُلُّ أَعْمَالِهِ
34 بِعَدَدٍ. يَشْكُلُ الطِّينَ بِذِرَاعِهِ وَيُذِلُّ قُوَّتَهُ بِرِجْلَيْهِ. يَجْعَلُ قَلْبَهُ لِيُكَمِّلَ
35 الطِّلَاءَ وَيَسْهَرُ لِيُنَقِّيَ الْكُورَ. * كُلُّ هَؤُلَاءِ يَتَّكِلُونَ عَلَى أَيْدِيهِمْ وَكُلُّ
36 وَاحِدٍ حَكِيمٌ فِي عَمَلِهِ. بِدُونِهِمْ لَا تُبْنَى مَدِينَةٌ وَلَا يَسْكُنُ وَلَا يَتَرَدَّدُ.
37 * وَلَكِنَّهُمْ لَا يُطْلَبُونَ فِي مَجْلِسِ الشَّعْبِ وَلَا يَرْتَفِعُونَ فِي الْجَمَاعَةِ
وَلَا يَجْلِسُونَ عَلَى كُرْسِيِّ الْقَاضِي وَلَا يَفْهَمُونَ فِي الْقَضَاءِ
38 وَالْحُكْمِ وَلَا يُظْهِرُونَ الْأَدَبَ وَالْحُكْمَ. * وَلَا يُوجَدُونَ فِي الْأَمْثَالِ
لَكِنَّهُمْ يُثَبِّتُونَ خَلْقَ الدُّنْيَا وَصَنْعَةُ عَمَلِهِمْ فِي شُغْلِهِمْ.

* Furno assidere, & instrumenta ponderis intelligere, *dum* flâmæ ignis carnem ejus rumpunt, & ignis æstu comburitur. Ad rem mente conceptam manum admovet, & ad operis 30
sui idæam oculi ejus sunt intenti. Similiter 32
etiam figulus rotæ assidens, & instrumentum suâ plantâ agitans, oculos in totius operis
sui vasa *intendit*, Et brachia ejus lutum sub- 33
igunt; & antequam moriatur, curvus est atq; inflexus. Et animus ejus in opere perficiundo 34
versatur, & vigiliæ ejus in fornace sua fabricanda. Hi omnes, sui commodi causâ, & sin- 35
guli in propriæ artis exercitio industriam collocant. Et sine his non colitur urbs: & 36
ubi habitant, non patiuntur famem. Verùm
ad consilium populi minimè sedebunt, & in
concione haud eminebunt, Nec in tribunali 37
judicii sedebunt, neq; statuta aut judicia intelligent: Disciplinam sapientiæ minimè per- 38
cipient, nec proverbia sapientum intelligent.
Nam in negotiis secularibus hi sunt perspicaces, & de arte sua exercenda cura illorum est.

CAP. XXXIX.

1 * حَرِيٌّ هُوَ بِأَنْ يَتَعَمَّقَ فِي حِكْمَةِ الْأَوَّلِينَ. وَيَتَفَرَّغَ لِدَرْسِ النُّبُوَّاتِ.
2 وَيَتَعَمَّقَ فِي أَمْثَالِ الْحُكَمَاءِ * وَيَتَفَرَّغَ لِمَعَانِي الْأَمْثَالِ وَيَتَعَمَّقَ فِي
مَعَانِي الْأَمْثَالِ الْغَامِضَةِ.

I S autem qui cultui divino, & legi vitæ intelligendæ se dedit, simili majorum omnium 1
sapientiâ perquiret, & ad priscos prophetas se convertet. Omnium mundi hominum 2
narrationes addiscet, & profunda quæque
considerabit:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

29 * يَنْعَمِي الْجُلُوسُ عَلَى الْكُورِ. وَيَفْكُرُونَ فِي مُتَأَمِّلِ الْمِيزَانِ. وَوَهَجُ النِّيرَانِ يُحْلِعُ جَسَدَ
30 الْحَدَّادِ. وَيَحْرِقُ وَيَلْهَبُ بِحَرِّ النَّارِ * وَعَلَى مَا يَدُلُّ عَقْلُهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ بِيَدِهِ. وَفِي صَوْتِ
32 عَمَلِهِ يُثَبِّتُ عَيْنَيْهِ * كَذَلِكَ وَصَاحِبُ الْفَخَّارِ الْجَالِسُ عَلَى الْبَكَرِ يُدَبِّرُ الْبَكَرَ بِرِجْلِهِ *
33 وَعَيْنَاهُ تَلْحَصُ مَا تَعْمَلُ يَدُهُ * وَيَعْجَمُ الطِّينَ بِذِرَاعِهِ. وَهُوَ مِنْ قِبَلِ مَوْتِهِ مُحْنِي مُنْكَبٌ.
34 * وَإِنَّمَا قَلْبُهُ كُلُّهُ لِيَفْرُغَ مِنْ عَمَلِهِ الَّذِي بِيَدِهِ. وَسَهِرَ لِيُنَالَ الْقُوتَ * جَمِيعُ هَؤُلَاءِ الصَّنَائِعِ
35 كُلُّهُمْ إِنَّمَا حِرْصُهُمْ لِمَا يُصْلِحُهُمْ فِي مَعَاشِهِمْ. وَكُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ يُحْكِمُ * وَيَلْتَمِسُ أَحْكَامَ عَمَلِهِ الَّذِي
36 يَعْمَلُ * وَلَا تَعْمُرُ الْمَدِينَةُ إِنْ لَمْ يَكُونُوا فِيهَا. وَلَا يَجُوعُونَ حَيْثُ مَا كَانُوا. لَكِنَّهُمْ لَا يُجْلَسُونَ
37 فِي رَأْسِ الشَّعْبِ * وَلَا يَرْتَفِعُونَ فِي الْجَمَاعَةِ * وَلَا يَجْلِسُونَ عَلَى كُرْسِيِّ الْقُضَاةِ * وَلَا يَفْهَمُونَ
38 الْعَهْدَ وَالْأَحْكَامَ * وَلَا يُدْرِكُونَ مَعَانِيَ الْحِكْمَةِ * وَلَا يَعْتَبِرُونَ بِأَمْثَالِ الْحُكَمَاءِ * لِأَنَّهُمْ دِهْمِ
نَافِذٌ مَاضٍ فِي صَنَائِعِ الدُّنْيَا * وَهُمْ فِي صِنَاعَاتِهِمْ *

* الْفَضْلُ النَّاسِعُ وَالثَّلَاثُونَ * * فَأَمَّا مَنْ بَذَلَ نَفْسَهُ لِيَسْعَى فِي مَخَافَةِ اللَّهِ وَلِيَفْهَمَ
1 سُنَّةَ الْحَيَاةِ * فَلْيَطْلُبِ الْحِكْمَةَ كَمَا طَلَبَهَا جَمِيعُ الْأَوَّلِينَ * لِيَعْطِفْ عَلَى كُتُبِ الْأَنْبِيَاءِ
2 الْمَاضِيِّينَ * وَلْيَفْهَمْ أَحَادِيثَ فُقَهَاءِ أَهْلِ الدُّنْيَا * وَلْيَتَفَكَّرْ فِي الْأُمُورِ الْمَاضِيَةِ *

*Solerter assident camino, libræque ponderа meditantur. Ignium vapor fabri ferrarii corpus dissumpit, & ignis æstu aduritur atque inflammatur. Et prout in- 30
dicat ipsi mens ejus, ita manu suâ percutit, & in operis sui figura oculos defigit. Sic etiam figulus, rotæ assidens ro- 32
tam pede versat, oculique ejus intuentur quod manus ejus operatur, Et brachio suo 33
lutum crepitare facit; & est ante mortem suam inflexus & incurvus: Totus desi- 34
que animus ejus est ad absolvendum opus quod præ manibus habet, & vigiliæ ejus ad acquirendum alimentum. Omnes hu- 35
jusmodi artes exercentium studium in his quæ ad proprium ipsorum victum, positum est: & quilibet eorum addiscit & quærit res ad opus quod exercet pertinentes. Nec floret urbs, nisi adsint in ea; & 36
ubicunque fuerint, minimè esuriunt. Attamen præcipuas in populo sedes non obtinebunt, nec provehentur in cœtu, Nec su- 37
per tribunale judicii sedebunt, & testamenta ac jura non intelligent, Sapientiæ 38
sensus non assequentur, nec animadvertent proverbia sapientum: quoniam ingenium eorum penetrans est & acutum in artibus mundi, & studium illorum in opificiis suis.*

CAP. XXXIX.

*AT verò qui animum suum addixerit 1
ad instituendam vitam in timore Dei, & legem vitæ intelligendam, is quidem sapientiam quæret quemadmodum quæsierunt eam prædecessores omnes, ad præteritorum prophetarum libros se convertet, Terri- 2
colarum prudentium dicta animo concipiet, & res præteritas meditabitur:*

Versio VULG. LAT.

3 Occulta proverbiorum exquiret, & in abſconditis para-
4 bolarum converſabitur. In medio magnatorum miniſtra-
5 bit, & in conſpectu præſidis apparebit. In terram alie-
nigenarum gentium pertranſiet: bona enim & mala
6 in hominibus tentabit. Cor ſuum tradet ad vigilan-
dum diluculò ad Dominum, qui fecit illum, & in con-
7 ſpectu Altiſſimi deprecabitur. Aperiet os ſuum in ora-
8 tione, & pro delictis ſuis deprecabitur. Si enim Domi-
nus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit il-
9 lum: Et ipſe tanquam imbres mittet eloquia ſapientiæ
10 ſuæ, & in oratione confitebitur Domino: Et ipſe di-
riget conſilium ejus, & diſciplinam, & in abſconditis
11 ſuis conſiliabitur. Ipſe palàm faciet diſciplinam doctri-
12 næ ſuæ, & in lege teſtamenti Domini gloriabitur. Col-
laudabunt multi ſapientiam ejus, & uſque in ſeculum non
13 delebitur. Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requi-
14 retur à generatione in generationem. Sapientiam ejus
15 enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit eccleſia. Si
permanſerit, nomen derelinquet plus quàm mille: & ſi
16 requieverit, proderit illi. Adhuc conſiliabor, ut enar-
17 rem: ut furore enim repletus ſum. In voce dicit; Ob-
audite me, divini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper
18 rivos aquarum fructificate. Quaſi Libanus odorem ſua-
19 vitatis habete. Florete flores, quaſi lilium, & date odo-
rem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, &
benedicite Dominum in operibus ſuis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

3 †Ἀπόκρυφα παροιμιῶν ἐκζητήσει, † καὶ ἐν αἰνίγμασι παραβολῶν
4 ἀναστραφήσεται. †Ἀναμέσον μεγιστάνων διακονήσει, †καὶ ἔναντι
5 ἡγουμένου ὀφθήσεται. † Ἐν γῇ ἀλλοτρίων ἐθνῶν διελεύσεται,
6 † ἀγαθὰ γὰρ καὶ κακὰ (β) ἐν ἀνθρώποις ἐπείρασεν. † Τὴν καρδίαν
αὐτοῦ ἔσπευσεν ὀρθρίσαι πρὸς κύριον † ποιήσαντα αὐτόν, † καὶ
7 ἔναντι ὑψίστου δεηθήσεται. † Καὶ ἀνοίξει (γ) τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν
8 προσευχῇ, † καὶ περὶ † ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεηθήσεται. † Ἐὰν (δ) κύ-
ριος ὁ μέγας θελήσῃ, † πνεύματι συνέσεως (ε) ἐμπλησθήσεται.
9 †Αὐτὸς ἀνομβρήσει ῥήματα σοφίας αὐτοῦ, † καὶ ἐν προσευχῇ ἐξο-
10 μολογήσεται κυρίῳ. †Αὐτὸς κατευθύνει βουλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιστήμην,
11 † καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτοῦ διανοηθήσεται. † Αὐτὸς (ζ) ἐκφανεῖ
παιδείαν διδασκαλίας αὐτοῦ, † καὶ ἐν νόμῳ (η) διαθήκης κυρίου
12 καυχήσεται. †Αἰνέσουσιν † σύνεσιν αὐτοῦ πολλοί, (θ) †ἕως † αἰῶνος
13 οὐκ ἐξαλειφθήσεται· † Οὐκ ὑποστήσει τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, † καὶ
14 (ι) ὄνομα αὐτοῦ ζήσει εἰς γενεὰς γενεῶν. † Τὴν σοφίαν αὐτοῦ
(κ) διηγήσονται ἔθνη, † καὶ † ἔπαινον αὐτοῦ ἐξαγγελεῖ ἐκκλησία.
15 † Ἐὰν ἐμμείνῃ ὄνομα κεφαλοῦται ἢ χίλιοι, †καὶ ἐὰν (λ) ἀναπαύσῃ
16 ἐμποιεῖ αὐτῷ. †Ἔτι διανοηθεὶς (μ) ὀκλιπήσομαι, †καὶ ὡς ὀχε-
17 μλωία ἐπλησάσθην. † Εἰσακούσατέ μου υἱοὶ ὅσιοι, καὶ βλασ-
18 σατε † ὡς ῥόδον φυόμενον ἐπὶ ῥεύματος (ᾳ) ὑχῦ· †Καὶ ὡς
19 λίβανος εὐωδιάσατε ὀσμὴν, † Καὶ ἀνθήσατε ἄνθος ὡς κρίνον·
† δόδοτε ὀσμὴν καὶ αἴνεσατε ᾆσμα· † εὐλογήσατε κύριον ἐπὶ
πᾶσι τοῖς (ν) ἔργοις·

MS. A. (β) ἀνθρώποις (γ) στόμα (δ) ὁ κύριος (ε) ἐμπλήσῃ
αὐτόν. (ζ) ἐκφανεῖ (η) κυρίου διαθήκης (θ) καὶ ἕως (ι) τὸ ὄνομα
αὐτοῦ ζήσῃ (κ) διηγήσεται (λ) παύσηται (μ) ἐκλιπήσομαι, (ᾳ) ὑχῦ· (ν) ἔργοις αὐτοῦ·

Occulta proverbiorum exquiret, & in ænigmatibus parabolarum converſabitur. In medio magnatorum miniſtrabit, & in conſpectu præſidis apparebit. In terram alienigenarum gentium pertranſiet: bona enim & mala in hominibus tentavit. Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculò ad Dominum, qui fecit illum: & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur. Et aperiet os ſuum in oratione: & pro delictis ſuis deprecabitur. Si Dominus magnus voluerit; ſpiritu intelligentiæ replebitur. Ipſe tanquam imbres emittet verba ſapientiæ ſuæ: & in oratione confitebitur Domino. Ipſe dirigit conſilium ejus, & ſcientiam, & in abſconditis ejus meditabitur. Ipſe palàm faciet diſciplinam doctrinæ ſuæ, & in lege teſtamenti Domini gloriabitur. Collaudabunt multi intelligentiam ejus: (a) uſque in ſeculum non delebitur. Non recedet memoria ejus: & nomen ejus vivet in generationes generationum. Sapientiam ejus enarrabunt gentes: & laudem ejus enuntiabit eccleſia. Si permanſerit; nomen derelinquet pluſquàm mille: &, ſi requieverit; acquirit ſibi. Adhuc meditatus enarrabo; & tanquam plenilunium, repletus ſum. Exaudite me, filii ſancti, & germinate quaſi roſa plantata ſuper rivum (b) agri. Et quaſi thus odorem ſuavitatis emittite: Et florete florem, quaſi lilium: diffundite odorem, & collaudate canticum. Benedicite Dominum in omnibus operibus:

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Proverbiorum ſapientiam addiſcet, & arcana quæque intelliget: Inter præſides ambulabit, intérque reges ac magnates miniſtrabit. Orbis urbes perambulabit, bonum & malum in orbe experietur. In corde ſuo orare proponet, & à Deo miſericordiam poſtulabit: Os ſuum aperiet ad orandum, & pro peccatis ſuis bonum precabitur, Et in ſpiritu prudentiæ erudietur. Is ſententias, pro una, duas producet, & de cogitatis ejus laudabunt illum. Is ſententias atque ſapientiam intelliget, & abſtruſa percipiet. Is doctrinæ ſapientiam proferet, & in lege vitæ gloriabitur: Et ab ejus ſapientia multi diſcent, & nomen ejus oblivioni minimè tradetur in mundo. Non excidet ejus memoria in æternum uſque, nec oblivione delebitur nomen ejus ab ævo in ævum. Sapientiam ejus celebrabunt Eccleſiæ, & laudes ejus dicet populus. Si voluerit, inter mille laudabitur; ſi verò ſileat, inter populum exiguum. Animadvertite, & dicam doctrinam meam, ceu luna die duodecimo. Audite me juſti, & germinabit quaſi lilia caro veſtra, & quaſi cedri ſecus aquas plantatæ; Et veluti aromata ſuaviſſima olebit odor veſter, velut odor Libani cum cedris ſuis, ac velut radix lilii regii. Attollite vocem veſtram, ſimulque laudes canite, & Deo pro cunctis operibus ſuis gratias agite: præclara ejus facta cum laudibus, gratiarum actione, & elatâ voce recenſete, atque ita dicite;

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Sapientiam parabolarum & abſtruſa quæque ſermonum addiſcet, réſque præteritas aſſequetur: Ante principes aſſiſtet, & regibus atque præſidibus miniſtrabit: urbes regioneſque penetrabit, quicquid viderit colliget, & malum non pertimeſcet. Cor ſuum Deo excelſo per orationem integrè dedet, & miſericordiã ac veniam ab eo petet: Os ſuum orando aperiet, & bonum ac indulgentiã tam peccatis ſuis quàm defunctis precabitur: Spiritu ſcientiæ ſapientiam acquiret, Et parabolas atque ſapientiam proferet; & de recta ſua mente laudabitur, Deque proverbiorum & ſapientiæ notitia: myſteria deprehendet, Et ſapientiam regendique normam declarabit, ac de lege vitæ gloriabitur. Ab ejus ſapientia plures homines diſcent, nec deficiet nomen ejus ab hominibus: Memoria ejus nunquam peribit, nec fama ejus excidet à generatione in generationem. Narrabitur in cœtibus ſapientia ejus, & laudabit eum populus. Si velit, ab hominum millibus laudabitur; ſin autem ſileat, ipſe parvus eſt populus. Intelligite, & narrabo vobis ſcientiam meam veluti plenilunium nocte duodecimâ. Audite me ô cœtus Sanctorum, ac per illam pulchreſcent corpora venuſtaſtate ſplendidiſſimâ, & tanquam pulcherrimæ abietes ſecus aquæ vivum plantatæ: Et tanquam thus eminentiſſimum redolebit odor veſter, ſicut odor Libani cum arboribus ejus, & ſicut radix lilii regii. Attollite ſimul voces veſtras cum gratiarum actione, Deúmque de omnibus operibus ſuis celebrate, miracula ejus cum laude & gratiarum actione recenſete, & altâ voce ſic dicite;

Versio VULG. LAT.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in
voce labiorum veſtrorum, & in canticis labiorum, & ci-
21 tharis, & ſic dicetis in confeſſione; Opera Domini uni-
22 verſa bona valdé. In verbo ejus ſtetit aqua ſicut conge-
ries: & in ſermone oris illius ſicut exceptoria aquarum:
23 Quoniam in præcepto ipſius placor fit, & non eſt mino-
24 ratio in ſalute ipſius. Opera omnis carnis coram illo, &
25 non eſt quidquam abſconditum ab oculis ejus. A ſeculo
uſque in ſeculum reſpicit, & nihil eſt mirabile in con-
26 ſpectu ejus. Non eſt dicere; Quid eſt hoc, aut quid eſt
27 iſtud: omnia enim in tempore ſuo quærentur. Benedictio
28 illius quaſi fluvius inundavit. Quomodò cataclyſmus ari-
dam inebriavit; ſic ira ipſius gentes, quæ non exquiſierunt
29 eum, hæreditabit. Quomodò convertit aquas in ſiccita-
tem, & ſiccata eſt terra: & viæ illius viis illorum di-
30 rectæ ſunt: ſic peccatoribus offenſiones in ira ejus. Bona
bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona & mala.
31 Initium neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & fer-
rum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus uvæ,
32 & oleum, & veſtimentum. Hæc omnia ſanctis in bona, ſic
33 & impiis & peccatoribus in mala convertentur. Sunt ſpi-
ritus, qui ad vindictam creati ſunt, & in furore ſuo con-
34 firmaverunt tormenta ſua. In tempore conſummationis
effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos,
placabunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

20 † Δότε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μεγαλωσύνην, † καὶ ἐξομολογήσασθε ἐν
ὑμνήσει αὐτοῦ, † ἐν ᾠδαῖς χειλέων καὶ ἐν κινύραις· † καὶ ἔτως ἐρεῖτε
21 ἐν ἐξομολογήσει, † Τὰ ἔργα κυρίου πάντα ὅτι καλὰ σφόδρα, † καὶ
πᾶν πρόσταγμα ἐν καιρῷ αὐτοῦ (ξ) ἔσται, † πάντα γὰρ ἐν καιρῷ αὐτοῦ
22 ζητηθήσεται. † Ἐν λόγῳ αὐτοῦ ἔστη ὡς ὑμωνὶα ὕδωρ, καὶ ἐν ῥή-
23 ματι στόματος αὐτοῦ ἀποδοχεῖα ὑδάτων. † Ἐν προστάγματι αὐτοῦ
πᾶσα ἡ εὐδοκία, † καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐλαττώσει τὸ σωτήριον
24 αὐτοῦ. † Ἔργα πάσης σαρκὸς ἐνώπιον αὐτοῦ, † καὶ οὐκ ἔστι
25 κρυβῆναι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. † Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ὡς
† αἰῶνα ἐπέβλεψε, † καὶ (ο) οὐδέν ἔστι (σ) θαυμάσιον ἐναντίον αὐτοῦ.
26 † Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τί τοῦτο; ἢ τί τοῦτο; † πάντα γὰρ ὡς (ρ) χρείας αὐ-
27 τῶν ἔκτισαι. † Ἡ εὐλογία αὐτοῦ ὡς ποταμὸς ἐπεκάλυψεν,
28 Καὶ ὡς καταικλυσμὸς ξηρὰν ἐμέθυσεν. † οὕτως ὀργὴν αὐτοῦ
29 ἔθνη κληρονομήσῃ, (σ) † Ὡς μετέστρεψεν ὕδατα εἰς ἅλμην. † Αἱ
ὁδοὶ αὐτοῦ τοῖς ὁσίοις εὐθεῖαι, † ἔτως τοῖς ἀνόμοις σκοῦμματα.
30 † Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἔκτισαι ἀπ' ἀρχῆς, † ἔτως τοῖς ἀνθρώποις
31 λοῖς κακά. † Ἀρχὴ πάσης χρείας εἰς ζωὴν ἀνθρώπῳ, † ὕδωρ,
(τ) πῦρ, καὶ σίδηρος, καὶ (υ) ἅλας, καὶ σεμίδαλις † πυρὸς, καὶ μέλι,
32 καὶ γάλα, † αἷμα σταφυλῆς, καὶ ἔλαιον, καὶ ἱμάτιον. † Ταῦτα πάντα τοῖς
εὐσεβέσιν εἰς ἀγαθὰ, ἕτως τοῖς ἁμαρτωλοῖς γραπτὰ εἰς κακά.
33 † Ἐσὶ πνεύματα ἃ εἰς ἐκδίκησιν ἔκτισαι, † καὶ ἐν θυμῷ αὐτῶν
34 ἐστερέωσε μάστιγας αὐτῶν. † (ᾳ) Καὶ ἐν καιρῷ συντελείας ἰσχὺν ἐκ-
χέουσιν, † καὶ † θυμὸν † ποιήσαντος αὐτὰς κοπάσουσιν.

Date nomini ejus magnificentiam, et confite- 20
mini in laudatione ejus, in canticis labiorum, &
in citharis. Et ſic dicetis in confeſſione; Opera 21
Domini univerſa (c) quia bona valde: & omne
præceptum in tempore ſuo erit, (d) omnia enim in
tempore ſuo quærentur. In verbo ejus ſtetit aqua, 22
ſicut congeries, & in ſermone oris illius, exceptoria aquarum. In præcepto ipſius omne beneplaci- 23
tum: & non eſt qui minuat ſalutare illius. Ope- 24
ra omnis carnis coram illo: & non eſt abſ-
condi ab oculis ejus. A ſeculo in ſeculum re- 25
ſpexit: et nihil eſt admirabile in conſpectu illius.
Non eſt dicere; Quid eſt hoc? ad quid hoc? (e) 26
Omnia enim ad uſus ipſorum creata ſunt. Bene- 27
dictio illius, quaſi fluvius inundavit, Et quo- 28
modò cataclyſmus, aridam inebriavit. Sic iram
ſuam, gentes hæreditare faciet, Sicut convertit 29
aquas in ſalſuginem. Viæ illius ſanctis directæ:
ſic iniquis offenſiones. Bona bonis creata ſunt ab 30
initio: ſic peccatoribus mala. Principium omnis 31
rei neceſſariæ ad vitam hominis, aqua, ignis, &
ferrum, & ſal, & ſiligo tritici, & mel, & lac, ſan-
guis uvæ, & oleum, & veſtimentum. Hæc omnia 32
ſanctis in bona: ſic peccatoribus in mala conver-
tentur. Sunt ſpiritus, qui ad vindictam creati 33
ſunt: & in furore ſuo confirmaverunt flagella
(f) ſua. Et in tempore conſummationis effundunt 34
virtutem: et furorem ejus, qui fecit illos, ſedabunt.

MS. A. (ξ) ἔσαι, ἐκ ἔστιν ἐνώπιν, Τί τοῦτο, ἢ τί τοῦτο; πάντα γὰρ ἐν καιρῷ (ο) αὐτοῦ (σ) θαυμασὸν (ρ) χρείαν (σ) Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ τοῖς ὁσίοις εὐθεῖαι, ἕτως τοῖς ἀνόμοις σκοσσόμματα, Ὡς μετέστρεψεν ὕδατα εἰς ἅλμυν. Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς (τ) καὶ πῦρ, (υ) ἅλας, καὶ σεμίδαλις, πυρὸς, (ᾳ) Ἐν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 ܟܠ ܥܒܕܝ ܐܠܗܐ ܫܦܝܪ ܘܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
21 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
22 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
23 25 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
26 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
27 28 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
29 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
30 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
31 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
32 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
33 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ
34 ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ ܟܠ ܡܕܡ ܒܗ ܐܬܒܪܐ ܠܡܫܡܫ ܠܗ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܢ ܘܠܡܐ ܗܢ

Omnia ſimul opera Dei ſunt decora, & omnia 20
ſuis creata ſunt functionibus, nec eſt cur dicamus,
Ad quid hoc? & quorſum hoc eſt? nam omnia
convenienter ſunt facta, nec eſt cur dicamus, Hoc
malum, & hoc bonum eſt; omnia enim ſuo tempore
vigebunt. Dicto ſuo ſolem oriri facit, dictóque ſuo 21
ipſe occumbere facit eundem. Alacriter ſit 22
voluntas ejus, nec eſt qui præceptum ejus re-
tardet. Opera omnium carneorum ſunt in 23
conſpectu ipſius, nec eſt quod præſentiam
ejus lateat. Non eſt paucum & multum co- 25
ram ipſo, nec forte ac durum in conſpectu
ejus. Benedictio ejus fluminis inſtar emanat, 26
& fluminis inſtar ſecula irrigat. Eodem mo- 27
do ira ejus populos judicat, & terram eorum
irriguam in ſalem convertit. Viæ juſtorum 28
rectæ ſunt coram ipſius facie, & hæc rurſum
ad impios eſt converſa. Bonum ab initio 29
creatum eſt bonis, & ſceleratis etiam ſivè
bonum ſive malum. Præcipuum rerum omni- 30
um quæ relinquuntur ad vitã humanam, ſunt
aqua, & ignis, ferrum, ſal, frumentum, adeps,
lac, mel, uvæ, vinum, oleum, tegumentum,
ac veſtimentum: Hæc omnia bonis profici- 31
unt, malis autem in maledictionem vertun-
tur. Sunt ſpiritus qui ad ultiones creati 32
ſunt, ſuóque furore montes eradicant, tem-
pore iræ potentiam ſuam oſtendunt, & ſpi-
ritum ejus qui creavit ipſos, ſedant. Ignis, 33
grando, & lapides exitiales; hæc omnia ad
judicium creata ſunt: Beſtiæ feroces, ſcor- 34
piones, atque ſerpentes ſunt gladius vin-
dictæ ad perdendos impios.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

20 جَمِيعُ أَعْمَالِ ٱللَّهِ حَسَنَةٌ جَمِيلَةٌ * وَكُلُّهَا خُلِقَتْ لِمَا يَنْبَغِي وَيُحْتَاجُ إِلَيْهِ * وَلَا يَقْدِرُ أَحَدٌ يَقُولُ
لِمَاذَا خُلِقَ هٰذَا أَفْضَلُ مِنْ هٰذَا * لِأَنَّ جَمِيعَ ٱلْأَشْيَاءِ خُلِقَتْ بِقَدْرٍ مَقْدُورٍ * وَلَنْ يَقْدِرَ أَحَدٌ يَقُولُ
21 هٰذَا أَنْفَعُ مِنْ هٰذَا * لِأَنَّ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهَا يَنْفَعُ فِي وَقْتٍ يُحْتَاجُ إِلَيْهِ * تَطْلُعُ ٱلشَّمْسُ بِأَمْرِهِ وَيَغِيبُ
22 بِأَمْرِهِ * بِٱلْفَرَحِ وَٱلسُّرُورِ تَطْلُعُ * وَبِنُبْعِ مَسْرَبِهِ * وَلَا تُخَالِفُ لِسَيْرِهَا مِنْ أَمْرِهِ * أَعْمَالُ كُلِّ ذِي كُلِّ حَيٍّ
23 بَيْنَ يَدَيْهِ * وَلَا يُخْفِي عَلَيْهِ خَافِيَةٌ * وَلَيْسَ بَيْنَ يَدَيْهِ شَيْءٌ أَكْثَرُ وَلَا أَقَلُّ * وَلَا أَقْوَى وَلَا أَشَدُّ
25 بَيْنَ يَدَيْهِ * وَلَا يُخْفِي عَلَيْهِ خَافِيَةٌ * وَلَيْسَ بَيْنَ يَدَيْهِ شَيْءٌ أَكْثَرُ وَلَا أَقَلُّ * وَلَا أَقْوَى وَلَا أَشَدُّ
26 * وَإِنَّ بَرَكَتَهُ تَفِيضُ عَلَى ٱلْعَالَمِينَ مِثْلَ ٱلنَّهْرِ * كَذٰلِكَ غَضَبُهُ يُعَاقِبُ ٱلشُّعُوبَ * وَيُصَيِّرُ أَرْضَ
27 28 سُهُولِهِمْ مَالِحَةً سَبَخَةً * سُبُلُ ٱلْأَبْرَارِ مُسْتَقِيمَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ * وَيَجْرِي ٱلْمُنَافِقُونَ بِأَعْمَالِهِمْ * ٱلْخَيْرُ فِي
29 قَدِيمِ ٱلدَّهْرِ خُلِقَ لِلْأَبْرَارِ * وَٱلْمُنَافِقُونَ يَجْرُونَ بِمَا قَدَّمُوا * خَيْرًا كَانَ أَوْ شَرًّا * أَصْلُ مَا يَنْبَغِي
30 لِحَيَاةِ ٱلنَّاسِ * ٱلْمَاءُ * وَٱلنَّارُ * وَٱلْحَدِيدُ * وَٱلْمِلْحُ * وَٱلْحِنْطَةُ * وَٱلسَّكْمُ * وَٱللَّحْمُ * وَٱللَّبَنُ * وَٱلْعَسَلُ وَٱلْعِنَبُ *
31 وَٱلْخَمْرُ * وَٱلدُّهْنُ * وَٱلْكِسْوَةُ * وَجَمِيعُ هٰذِهِ ٱلْأَشْيَاءِ تَنْفَعُ ٱلْأَبْرَارَ * وَتَصِيرُ لَعْنَةً عَلَى ٱلْأَشْرَارِ *
32 * مِنَ ٱلرِّيَاحِ مَا خُلِقَتْ لِتَفْلَعَ ٱلْأَشْجَارَ وَتَقْلَعَ ٱلْجِبَالَ بِشِدَّتِهَا * وَعِنْدَ ٱلسَّخَطِ تَظْهَرُ قُوَّتُهَا *
33 وَبِيَدِ مَنْ خَالِقِهَا * ٱلنَّارُ وَٱلْبَرَدُ وَٱلْجُوعُ وَٱلْمَوْتُ * جَمِيعُ هٰذِهِ ٱلْأَنْوَاعِ خُلِقَتْ لِلِٱنْتِقَامِ * ٱلْجَوَارِحُ
34 وَٱلْعَقَارِبُ وَٱلْأَحْنَاشُ حَرْبَةُ لِلِٱنْتِقَامِ * لِتُبِيدَهُمْ وَبِنِقَمِ مِنْهُمْ *

Omnia Dei opera bona ſunt ac pulchra, et 20
omnia ad id quod congruũ ac neceſſarium
eſt, creata ſunt; nec quiſquã dicere poteſt,
Quare hoc illo præſtantius creatum eſt?
nam res omnes præfinitâ menſurâ creatæ
ſunt, nec quiſquã dicere poteſt, Hæc eſt u-
tilior illâ: quoniã unaquæque earum, quo
tempore opus fuerit, utilis eſt. Ejs imperio 21
ſol oritur, ejuſdemque juſſu occidit: Cum 22
latitia & exultatione exoritur, ejuſque
voluntati obſequitur, nec ejs mandato ul-
latenus contradicit. Actiones omniũ carne 23
præditorũ corã eo ſunt, nec ullũ latet eum
ſecretum: Nec eſt in conſpectu ipſius quic- 25
quam amplius aut minus, nec fortius aut
durius. Et verò benedictio ejus tanquam 26
fluvius creaturas inundat: Pariterq; ira 27
ipſius animadvertit in populos, & gratiſ-
ſimam eis tellurem, ſalſam reddit ac pa-
ludoſam. Semitæ juſtorum rectæ ſunt corã 28
eo, ſceleroſos autem ſuis ipſorũ factis re-
munerabitur. Bonũ ab initio ſeculi crea- 29
tum fuit juſtis, impii verò his quæ præ-
miſerint, ſive bona fuerint ſive mala, com-
penſabuntur. Summa eorum quæ neceſſa- 30
ria ſunt humanæ vitæ, ſunt aqua, ignis,
ferrum, ſal, frumentum, adeps, carò, lac,
mel, uvæ, vinum, oleum, & indumentum:
Et hæc omnia ſanctis proſunt, improbis 31
autem cedunt in maledictionem. Ventorũ 32
quidam creati ſunt ad diſtrumpendas ar-
bores montesq; ſuo impetu evellendos: &
indignationis tempore vim ſuã oſtendunt,
& creatoris ſui voluntatem explent.
Ignis, grando, et lapides funeſti, omnes in- 33
quam hujuſmodi ſpecies, ad ultionem
creatæ ſunt: Feræ beſtiæ, ſcorpiones, ac 34
ſerpentes, in lanceam ad vindictam, ut
perimant eos, & ulciſcantur ab eis.

Versio VULG. LAT.

35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam
36 creata sunt: Bestiarum dentes, & scorpii, & serpentes,
37 & rhomphæa vindicans in exterminium impios. In mandatis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus suis non præterient ver-
38 bum. Propterea ab initio confirmatus sum, & consilia-
39 tus sum, & cogitavi, & scripta dimisi. Omnia opera Domini bona, & omne opus horâ suâ subministrabit.
40 Non est dicere; Hoc illo nequius est: omnia enim in
41 tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

1 Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, & timores cordis, adinventio expecta-
3 tionis, & dies finitionis: A residente super sedem glorio-
4 sam, usque ad humiliatum in terra & cinere: Ab eo qui utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, &
5 timor mortis, iracundia perseverans, & contentio, Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scien-
6 tiam ejus. Modicum tanquam nihil in requie, & ab eo in
7 somnis, quasi in die respectûs. Conturbatus est in visu cordis sui, tanquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis suæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem:
8 Cum omni carne, ab homine usque ad pecus, & super peccatores septuplum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 Πῦρ καὶ χάλαζα καὶ λιμὸς καὶ θάνατος, † πάντα ταῦτα εἰς ἐκδί-
36 κησιν ἔκτισται. † Θηρίων ὀδόντες καὶ σκορπίοι καὶ ἔχεις † καὶ ῥομ-
37 φαία ἐκδικοῦσα εἰς ὄλεθρον ἀσεβῶν, † Ἐν τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ εὐ-
φρανθήσονται, † καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰς (φ) χρείας ἑτοιμασθήσονται,
38 † καὶ ἐν (χ) τοῖς καιροῖς αὐτῶν οὐ παραβήσονται λόγον. † Διὰ τοῦτο
39 ὠξ ἀρχῆς ἐστερεώθην, † καὶ διενοήθην, καὶ ἐν χάρτῃ ἀπέθετο. † Τὰ
ἔργα κυρίου πάντα ἀγαθά, † καὶ πᾶσαν χρείαν ἐν ὥρᾳ αὐτῆς χορη-
40 γήσει. † Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τοῦτο τούτου πονηρότερον, † πάντα
41 γὰρ ἐν καιρῷ (ψ) εὐδοκιμηθήσεται. † Καὶ νῦν ἐν πάσῃ καρδίᾳ καὶ
στόματι ὑμνήσατε, † καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα κυρίου.

MS. A. (φ) χεῖρας (χ) καιροῖς (ψ) εὐδοκιμήσει.

ΚΕΦ. μ΄.

1 † Ἀσχολία μεγάλη ἔκτισται παντὶ ἀνθρώπῳ, † καὶ ζυγὸς βαρὺς
ἐπὶ υἱοὺς Ἀδάμ, † ἀφ' ἡμέρας ἐξόδου ἐκ γαστρὸς μητρὸς αὐτῶν
2 † ἕως ἡμέρας ἐπὶ (α) ταφὴν εἰς μητέρα πάντων. † Τὰς διαλο-
γισμοὺς αὐτῶν καὶ φόβον (β) καρδίας, † ἐπίνοια προσδοκίας, ἡμέρα
3 τελευτῆς. † Ἀπὸ καθημένου ἐπὶ θρόνου (γ) ἐν δόξῃ, † καὶ ἕως
4 ταπεινωμένου ἐν γῇ καὶ σποδῷ· † Ἀπὸ φοροῦντος (δ) ὑάκινθον
καὶ στέφανον, † καὶ ἕως περιεσκεπασμένου ὠμόλινον· Θυμὸς καὶ ζῆλος
καὶ ταραχὴ καὶ σάλος † καὶ φόβος θανάτου καὶ (ε) μιαίσμα καὶ ἔρις,
5 † Καὶ ἐν καιρῷ ἀναπαύσεως ἐπὶ κοίτης † ὕπνος νυκτὸς ἀλλοιοῖ
6 γνῶσιν αὐτοῦ. † Ὀλίγον ὡς οὐδὲν ἐν ἀναπαύσει, † καὶ ὡσ' ἐκάστην ἐν
7 ὕπνοις ὡς ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς. † Τεθορυβημένος ἐν ὁράσει καρδίας
αὐτοῦ, † ὡς ἐκφεύγων ἀπὸ προσώπου πολέμου. † Ἐν καιρῷ σωτηρίας
8 αὐτοῦ ἐξηγέρθη, † καὶ ἀποθαυμάζων εἰς οὐδένα φόβον. † Μετὰ πάσης
σαρκὸς ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, † καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλῶν ἑπταπλασία

MS. A. (α) ταφῆς (β)* καρδίαν (γ) ἐνδόξῳ, ὡς τεταπεινωμένῳ
(δ) ὑακίνθινον (ε) μιάσμα

Ignis, et grando, et fames, et mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt. Bestiarum dentes, et scorpii, et viperæ; et romphæa vindicans in exterminiũ impios, In (g) mandato ejꝰ lætabuntur: et super terram in (h) necessitates præparabuntur: et in temporibus suis non præterient verbum. Propterea ab initio confirmatus sum, et meditatus sum, et in scriptura reliqui. Omnia opera Domini bona: et omnem usum in tempore ejus subministrabunt. Et non est dicere; Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore comprobabuntur. Et nunc in omni corde et ore collaudate, et benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

Occupatio magna creata est omni homini, & jugum grave super filios Adam, à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem (a) in sepultura in matrem omnium. Cogitationes eorum, & timorem cordis, consideratio expectationis, dies finitionis. A residente super thronum in gloria, & usque ad humiliatum in terra, & cinere: Ab eo qui portat hyacinthum, & coronam, & usque ad eum qui operitur lino crudo: Furor, & zelus, & tumultus, & fluctuatio, & timor mortis, & iracundia perseveraus, et contentio, Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat cognitionem ejus. Modicum tanquam nihil in requie; & ab eo in somnis, quasi in die speculæ, Conturbatus est in visu cordis sui; tanquam qui evasit à facie belli: in tempore salutis suæ exurrexit, et admirans ad nullum terrorem. Cum omni carne ab homine usque ad pecus: et super peccatores septupla,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 ... ...

Versio VULG. LAT.

9 Ad hæc mors, sanguis, contentio, & rhomphæa, op-
10 pressiones, fames, & contritio, & flagella: Super iniquos
creata sunt hæc omnia, & propter illos factus est cataclys-
11 mus. Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur, &
12 omnes aquæ in mare revertentur. Omne munus, & iniqui-
13 tas delebitur, & fides in seculum stabit. Substantiæ injusto-
rum sicut fluvius siccabuntur, & sicut tonitruũ magnum in
14 pluvia personabunt. In aperiendo manus suas lætabitur:
15 sic prævaricatores in consummatione tabescent. Nepo-
tes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices im-
16 mundæ super cacumen petræ sonant. Super omnem aquam
viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum evel-
17 letur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, & mi-
18 sericordia in seculum permanet. Vita sibi sufficientis
operarii condulcabitur, & in ea invenies thesaurum.
19 Filii, & ædificatio civitatis confirmabit nomen, & su-
20 per hæc mulier immaculata computabitur. Vinum &
musica lætificant cor: & super utraque dilectio sapien-
21 tiæ. Tibiæ & psalterium suavem faciunt melodiam, &
22 super utraque lingua suavis. Gratiam & speciem de-
siderabit oculus tuus, & super hæc virides sationes.
23 Amicus & sodalis in tempore convenientes, & super
24 utrosque mulier cum viro. Fratres in adjutorium in
tempore tribulationis, & super eos misericordia libe-
25 rabit. Aurum & argentum est constitutio pedum: &
super utrumque consilium beneplacitum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 Πρὸς ταῦτα. †Θάνατος καὶ αἷμα καὶ ἔρις καὶ ῥομφαία, ἀπαγωγαὶ,
10 λιμὸς καὶ σύντειμμα καὶ μάστιξ, †Ἐπὶ πᾶσι ἀνόμοις ἐκτίσθη(a)ταῦτα
11 πάντα, †καὶ δι' αὐτῶν ἐγένετο ὁ κατακλυσμός. †Πᾶσα ὅσα ἀπὸ γῆς
εἰς γῆν(ζ) ἀναστρέφει, †καὶ ἀπὸ ὑδάτων εἰς θάλασσαν ἀνακάμπτει.
12 †Πᾶν δῶρον καὶ ἀδικία ἐξαλειφθήσεται, † καὶ πίστις εἰς τὸν αἰῶνα
13 στήσει. † Χρήματα ἀδίκων ὡς ποταμὸς ξηρανθήσεται, † καὶ ὡς
14 βροντὴ μεγάλη ἐν ὑετῷ ἐξηχήσει. †Ἐν τῷ ἀνοῖξαι αὐτὸν χεῖρας,
εὐφρανθήσεται, †ἕτως οἱ παρεξαίνοντες εἰς συντέλειαν (η)ἐκλεί-
15 ψουσιν. †Ἐκγονα ἀσεβῶν οὐ πληθυνῆ κλάδους, † καὶ ῥίζαι ἀκά-
16 θαρτοι ἐπ' ἀκρότομα πέτρας. †(ϑ)Ἀχὶ ἐπὶ παντὸς ὕδατος καὶ
17 (ι) χείλος ποταμοῦ † πρὸ παντὸς χόρτου ἐκτιλήσει. † Χάρις ὡς
παράδεισος ἐν εὐλογίαις, † καὶ ἐλεημοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα διαμένει.
18 † Ζωὴ αὐτάρκους ἱεράτευμα γλυκανθήσει, † καὶ ὑπὲρ (κ) ἀμφότερα
19 ὃ εὑρίσκων θησαυρός. † Τέκνα καὶ οἰκοδομὴ πόλεως στηρίζουσιν
20 ὄνομα, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα γυνὴ ἄμωμος λογίζεται. † Οἶνος
καὶ μουσικὰ εὐφραίνουσι καρδίαν, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα ἀγάπησις
21 σοφίας. † Αὐλὸς καὶ ψαλτήριον ἡδύνουσι (λ) μέλη, † καὶ ὑπὲρ
22 ἀμφότερα γλῶσσα ἡδεῖα. †Χάριν καὶ κάλλος ὀφθαλμὸς ὁ ὀφθη-
23 μός σου, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα χλόη σπορᾶς. †Φίλος καὶ ἑταῖρος
εἰς καιρὸν ἀπαντῶντες, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα γυνὴ (*)μετ' ἀνδρός.
24 † Ἀδελφοὶ καὶ βοήθεια εἰς καιρὸν θλίψεως, καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα
25 ἐλεημοσύνη(ν) ῥύσεται. † Χρυσίον καὶ ἀργύριον ἑστήσουσι πόδα,
† καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα βουλὴ εὐσυμβίου.

MS. A. (a) πάντα ταῦτα, (ζ) ἀναστρέφει, (η) ἐκλείψουσιν.
(ϑ)Ἀχὶ (ι)χεῖλος (κ)* ἀμφοτέρας (λ)μέλη, (μ)ὀφθαλμὸς, καὶ ὑπὲρ(*)μετ' (ν) ῥύσεται.

Ad hæc, mors, & sanguis, & contentio, & vom- 9
phæa, oppressiones, fames & contritio, & flagel-
lum: Super peccatores creata sunt hæc omnia: & 10
propter illos factus est cataclysmus. Omnia, quæ 11
de terra sunt, in terram revertuntur, & ab aquis
in mare reflectunt. Omne munus et iniquitas de- 12
lebitur: & fides in seculum stabit. Substantiæ in- 13
justorum sicut fluvius exiccabuntur: &, sicut
tonitruum magnum in pluvia personabit: In ape- 14
riendo ipsam manus, lætabitur: sic prævari-
catores in consummationem deficient. Nepotes 15
impiorum non (b) multiplicant ramos: et radices
immundæ super duram petram. (c) Achi super 16
omnem aquam, & oram fluminis, ante omne fœ-
num evelletur. Gratia, sicut paradisus, in bene- 17
dictionibus: & misericordia in seculum perma-
net. Vita sufficientis sibi operarii condulcabi- 18
tur, & super utraque, qui invenit thesaurum.
Filii, & ædificatio civitatis confirmant nomen: 19
& super utraque mulier immaculata computa-
tur. Vinum, & musica lætificant cor, & super 20
utraque dilectio sapientiæ. Tibia, & psalterium 21
jucundam faciunt melodiam, & super utraque
lingua suavis. Gratiam & speciem desiderabit 22
oculus (d) tuus: & super utraq; viriditatem sa-
tionis. Amicus, & sodalis in tempore occurren- 23
tes: & super utraque, mulier cum viro. Fratres 24
et adjutorium in tempore tribulationis: & super
utraq; eleemosyna liberabit. Aurũ, et argentũ sta- 25
tuent pedem: & super utraq; consiliũ benè placet.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Omnes mortales curam suam secum por- 9
tant, & divitiæ somnum eorum expellunt
Quicquid è terra est, in terram revertitur: 10
& quicquid ex alto, in altum. Quicunque 11
peccat ac decipit, deficiet: At *hujus* mun- 12
di fœlices, ipsi quoque persistent. Opes 13
ex injustitia *partæ*, quasi torrens exhauri-
entur, & quasi flumina levissimis plena nu-
bibus ablatæ deficient. Surculus impiis 15
hominibus non erit, quia radix sceleſtorum
similis est spicæ super rupis promontorio e-
natæ. Et similis algæ super torrentis an- 16
tibus enatæ, quæ ante omnem herbam are-
scit. Opera verò piorum oportunè bene- 17
dicentur, & opera justorum in perpetuum
consistent: Et qui accedit ad ipsos, si- 18
milis est homini thesaurum invenienti. Ma- 19
jestas & honor nomen erigunt; sed utro-
que magis qui nanciscitur sapientiam. Ædi-
ficium & plantatio famam renovant; sed
plus utroque uxor prudens. Vinum vetus 20
cor exhilarat; hoc autem melior est amor
amici. Tibia & fides suavem reddunt can- 21
tum; præ utroque verò lingua pura. De- 22
cor & pulchritudo sunt appetitus oculorum;
utrumque verò *superant* agri spicæ. Ami- 23
cus & socius tempestivè benedicuntur; sed
utroque magis uxor bona. Frater & adjutor, 24
tempore calamitatis; sed plus utroque li-
berat eleemosyna. Aurum & argentum 25
stabiliunt pedem; at *firmius* utroque con-
silium bonum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Solicitudo omnium carne præditorum co- 9
mitatur illos, & cura abigit somnum
ipsorum. Quicquid de terra creatum est, 10
in terram redit: & quod è cœlo est, ad
cœlum ascendit. Et quisquis deliquerit 11
ac mentitus fuerit, dissipabitur & abole-
bitur. Justorum memoria manet in æter- 12
num. Pecuniæ ex illicitis collectæ, ceu 13
torrentes evellentur: & tanquam flu-
mina caliginosis referta nubibus, ita de-
ficiet eorum pecunia, ac si nunquam fu-
issent eâ fruiti. Præterea homini scele- 15
rato non erit successio, quia radix pecca-
torum est veluti spica super mon'is su-
perficie nascens, Et velut olus quod 16
secus torrentis ripam natum, ante
omnes herbas arescit. At opera sancto- 17
rum suo tempore benedicentur, & opera
justorum manebunt in æternum: Et qui 18
accesserit ad ea, similis est homini thesau-
saurum invenienti. Honorem & mode- 19
stiam fama confirmat, at his præstantior
est qui sapientiam expetit. Plantatio &
ædificium nomen renovant; sed his po-
tior est uxor cordata. Vinum vetus 20
lætificat animum; sed magis quàm ipsum
amicitia vera. Fistula & fides cor ac- 21
cendunt, & musicam reddunt jucundam;
utroque verò præstantior est lingua pura.
Nitor & pulchritudo sunt desiderium o- 22
culorum; sed utroque magis ager allicit.
Item, amicus & socius singulis horis 23
benedicuntur, plus autem utroque uxor
bona. Frater & auxilium bonum, tem- 24
pore angustiæ: sed utroque melius libe-
rat eleemosyna. Aurum & argentum
confirmant pedem; at melius utroque con- 25
silium bonum.

Versio VULG. LAT.

26 Facultates & virtutes exaltant cor, & super hæc timor Do-
27 mini. Non est in timore Domini minoratio, & non
28 est in eo inquirere adjutorium. Timor Domini sicut paradisus benedictionis, & super omnem gloriam operuerunt illum. Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
29 melius est enim mori, quàm indigere. Vir respiciens
30 in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victûs:
31 alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus & eruditus custodiet se. In ore imprudentis conculcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors, quàm amara est memoria tua, homini pacem
2 habenti in substantiis suis; Viro quieto, & cujus viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere ci-
3 bum! O mors, bonum est judicium tuum homini in-
4 digenti, & qui minoratur viribus, Defecto ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili, qui per-
5 dit patientiam! Noli metuere judicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ superventura sunt
6 tibi: hoc judicium à Domino omni carni. Et quid
7 superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem, sive centum, sive mille anni. Non est enim in inferno
8 accusatio vitæ. Filii abominationum fiunt filii peccatorum, & qui conversantur secus domos impiorum. Fi-
9 liorum peccatorum periet hæreditas, & cum semine illorum assiduitas opprobrii.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 † Χρήματα καὶ ἰσχὺς (ξ) ἀνυψώσει καρδίαν, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα
27 φόβος κυρίου. † Οὐκ ἔστι (ο) φόβῳ κυρίου ἐλάττωσις, † καὶ οὐκ ἔστιν ὅπου
28 ζητῆσαι ἐν αὐτῷ βοήθειαν. † Φόβος κυρίου ὡς παράδεισος εὐ-
29 λογίας, † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν (π) ἐκάλυψαν αὐτόν. † Τέκνον,
ζωὴν ἐπαιτήσεως μὴ βιώσῃς, † κρεῖσσον ἀποθανεῖν ἢ ἐπαιτεῖν.
30 † Ἀνὴρ βλέπων εἰς τράπεζαν ἀλλοτρίαν, † οὐκ ἔστιν αὐτὸς ὁ βίος ἐν
λογισμῷ ζωῆς, † ἀλισγήσει (ρ) * ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἐδέσμασιν
31 ἀλλοτρίοις. † Ἀνὴρ δὲ σωφρὼν καὶ παιδευόμενος φυλάξει.
32 † Ἐν στόματι ἀναιδοῦς γλυκανθήσεται ἐπαίτησις, † καὶ ἐν κοιλίᾳ αὐ-
τοῦ πῦρ καήσεται.

MS. A. (ξ) ἀνυψῶσιν (ο) ἐν φόβῳ (π) ἐκάλυψεν (ρ) ψυχὴν

ΚΕΦ. μα'.

1 † Ὦ θάνατε, ὡς πικρόν ἐστι τὸ μνημόσυνόν σου † ἀνθρώπῳ
2 εἰρηνεύοντι ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, † Ἀνδρὶ ἀπερισπάστῳ, καὶ
εὐοδουμένῳ ἐν πᾶσι, † καὶ ἔτι ἰσχύοντι ὑποδέξασθαι τροφήν;
3 † Ὦ θάνατε, κρίσις σου τὸ κρίμα δεῖται † ἀνθρώπῳ (ᾳ) ὑποδεουμένῳ καὶ
4 ἐλαττουμένῃ ἰσχύϊ, † Ἐκ παγίδων, καὶ περισπωμένῳ περὶ πάντων,
5 † καὶ ἀπειθοῦντι, καὶ ὑπολωλεκότι ὑπομονήν. † Μὴ φοβοῦ κρίμα
θανάτου † μνήσθητι προτέρων σου καὶ ἐρχομένων, † τοῦτο (α) τὸ κρίμα
6 παρὰ κυρίου πάσῃ σαρκί. † Καὶ τί ἐπαναπαύῃ ἐν εὐδοκίᾳ ὑψίστου;
7 † ὧδε δέκα, ὧδε ἑκατόν, ὧδε χίλια ἔτη. † Οὐκ ἔστιν ἐν ᾅδου
8 ἐλεγμὸς ζωῆς. † Τέκνα (β) βδελυκτὰ γίνεται τέκνα ἁμαρτωλῶν,
9 † καὶ συναναστροφὴ παροικίαις ἀσεβῶν. † Τέκνων ἁμαρτωλῶν
ἀπολοῦται κληρονομία, † καὶ μετὰ σπέρματος αὐτῶν (γ) ἐνδυσχερὴς
ὀνειδισμός.

MS. A. (ᾳ) ὀφειλομένῳ (α) κρίμα (β) βδελυρὰ (γ) * ἐνδελεχεῖ

Facultates & fortitudo exaltabunt cor: & su- 26
per utraque, timor Domini. Non est (e) timori 27
Domini minoratio: & non est in eo inquirere
adjutorium. Timor Domini, sicut paradisus be- 28
nedictionis: & super omnem gloriam (f) operu-
erunt illum. Fili, vitam mendicationis ne vi- 29
vas: melius est mori, quàm mendicare. Vir 30
respiciens in mensam alienam, non est vita ejus
in computatione vitæ: contaminabit animam
suam in cibis alienis. Vir autem sciens & di- 31
sciplinatus custodiet se. In ore impudentis con- 32
dulcabitur mendicatio: & in ventre ejus ignis
ardebit.

CAP. XLI.

O Mors, quàm amara est memoria tua homi- 1
ni pacem habenti in substantiis suis, Viro quieto, 2
& prosperè agenti in omnibus, & adhuc valenti
accipere cibum. O mors, bonum est judicium tuum 3
homini indigenti, & qui minoratur viribus,
Defecto ætate, et cui cura est de omnibus, et diffi- 4
denti, & qui perdidit patientiam. Noli metuere 5
judicium mortis. Memento priorum te, & no-
vissimorum: Hoc judicium à Domino omni car-
ni. Et quid renues in beneplacito Altissimi? Si- 6
ve decem, sive centum, sive mille anni: Non est 7
in inferno accusatio vitæ. Filii abominabiles 8
fiunt filii peccatorum, & (a) qui conversantur
paræcis impiorum. Filiorum peccatorum peri- 9
et hæreditas: & cum semine illorum, erit assi-
duitas improperii.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܢܨܠ ܠܒܐ ܡܢ ܚܕܘܬܐ ܕܐܠܗܐ. ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܕܒܥܐ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܟܕ ܒܥܐ ܠܗ
27 ܒܐܠܗܐ ܫܠܡ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ
28 ܒܐܠܗܐ. * ܐܬܟܠ ܒܗ ܘܠܐ ܫܒܩ ܠܗ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܐܝܬ ܕܡܝܐ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ.
29 ܚܝܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܚܝ ܒܥܠ ܚܝ ܠܐ ܡܢ ܚܫܝ ܠܗ. ܚܝ.
30 ܠܐ ܐܬܚܫܒ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܚܝ ܒܥܠ ܚܝ ܠܐ ܡܢ ܚܫܝ ܠܗ.
ܗܢܐ ܕܒܥܐ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
31 ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ.
32 ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ.
ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.

I * ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
2 ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
3 ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
4 ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
5 ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
8 ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.
9 ܘܒܐܠܗܐ ܠܐ ܐܝܬ ܥܘܠ. ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ. ܘܒܗ ܕܒܥܐ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܫܝ ܠܗ.

Robur & potentia erigunt animum; at plus 26
utroque religio Dei. Non est in religione 27
Dei defectus, nec est quòd cum ipsa quæras
adjutorem: Religio Dei res omnes superat.
Apprehende illam fili mi, nec dimittas eam; 28
quia nihil est ei comparandum. Religio Dei
tempestivè benedicitur, & supra quemlibet
honorem ipsa commendatur. Fili mi, abs 29
te petenti ne deneges. Ne sis idoneus ad oc-
cidendum, sed esto idoneus ad servandum.
Hominem qui in aliena mensa spem collo- 30
cat, nemo ut vivum reputabit. Seipsum
odit qui delitias amat, Et viro hæc scienti 31
dolor sunt viscerum. In ore impudentis ju- 32
cunda est petitio sua, & tanquam ignis ardet
in intimis ejus.

CAP. XLI.

HEu mors, quàm acerba es viro diviti, 1
suis opibus assidenti! Viro potenti, sem- 2
perque fœlici, & frui delitiis adhuc valen-
ti. O mors, quàm fausta es homini fracto 3
animisque defecto! Homini seni, singulis 4
momentis impingenti, annonâ carenti, &
operari minimè valenti. Mortem ne formi- 5
des, quoniam ipsa est portio tua. Memen-
to anteriores ac posteriores propè tibi ad-
esse; quoniam is est finis omnium hominum
coram Deo. Semen abominandum est pro- 8
genies peccatorum; & generatio misera,
progenies impiorum. A filio scelerato ex- 9
cidet principatus, & cum semine ejus co-
habitabit jactura.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * ٱلنِّعْمَةُ وَٱلْقُوَّةُ يَرْفَعَانِ ٱلْقَلْبَ * وَأَفْضَلُ مِنْهُمَا خَشْيَةُ ٱللَّهِ * لَيْسَ بِخَشْيَةِ ٱللَّهِ نَقْصٌ * وَلَا يُحْتَاجُ
27 مِنْهَا إِلَىٰ عَوْنِ أَحَدٍ * خَشْيَةُ ٱللَّهِ عَالِيَةٌ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ * ٱلْزَمْهَا يَا بُنَيَّ وَلَا تَدَعْهَا لِأَنَّ لَيْسَ
28 لَهَا نَظِيرٌ * خَشْيَةُ ٱللَّهِ فِي كُلِّ حِينٍ تُبَارَكُ * وَفَوْقَ كُلِّ كَرَامَةٍ تُمْدَحُ * مَنْ سَأَلَكَ فَلَا تَمْنَعْهُ *
29 لَا تَحْمِلْ عَلَى ٱلْقَتْلِ بَلِ ٱحْرِصْ أَنْ تُحْيِيَ * مَنْ يَنْتَظِرْ مَائِدَةَ غَيْرِهِ فَلَا يَحْسِبْهُ أَحَدٌ أَنَّهُ حَيٌّ *
30 * مَنْ أَحَبَّ ٱلشَّهَوَاتِ يُبْغِضُ نَفْسَهُ * وَٱلرَّجُلُ ٱلَّذِي يُبْغِضُ هَذِهِ ٱلْأُمُورَ فَإِنَّهَا عِنْدَهُ حَزَنٌ
31 وَكَآبَةٌ وَوَجَعُ ٱلْأَحْشَاءِ * مَسْأَلَةُ ٱلْمَرِحِ حَسَنَةٌ فِي فَمِهِ * وَيَلْهَبُ فِي جَوْفِهِ مِثْلَ ٱلنَّارِ *
32 * ٱلْفَصْلُ ٱلْحَادِي وَٱلْأَرْبَعُونَ *

1 * يَا أَيُّهَا ٱلْمَوْتُ مَا أَشَدَّ مَرَارَتَكَ عَلَى ٱلرَّجُلِ ٱلْغَنِيِّ ٱلْمُسْتَنِدِ عَلَى مَالِهِ * رَجُلٍ مُفْلِحٍ وَهُوَ قَوِيٌّ
2 بَعْدُ لِيَقْبَلَ ٱللَّذَّاتِ وَٱلنِّعَمَ * يَا أَيُّهَا ٱلْمَوْتُ مَا أَحْكَمَكَ وَأَنْفَعَكَ لِشَيْخٍ مِسْكِينٍ مُحْتَاجٍ * وَهُوَ
3 ضَعِيفٌ يَعْدَمُ كُلَّ سَاعَةٍ * وَهُوَ مَعَ ذَلِكَ مُقَدِّرٌ مِنَ ٱلْعَيْشِ * وَلَا يَقْدِرُ عَلَى ٱلْكَدِّ وَٱلْعَمَلِ * لَا تَجْزَعْ
4 مِنَ ٱلْمَوْتِ لِأَنَّهُ حِصَّتُكَ * أَذْكُرْ أَنَّ ٱلْأَوَّلِينَ وَٱلْآخِرِينَ بِكَ يَلْحَقُونَ * لِأَنَّ إِلَيَّ هَذَا مَصِيرُ
5 ٱلنَّاسِ حُكْمٌ مِنَ ٱللَّهِ عَلَيْهِمْ * ٱلزَّرْعُ ٱلْمَرْذُولُ أَوْلَادُ ٱلْخَطِيَّةِ * وَٱلْعَيْشُ ٱلَّذِي لَهَا ٱلْوَيْلُ ثُمَّ ٱلْوَيْلُ
6 ٱلْعَجَّارِ * مِنَ ٱلْوَلَدِ ٱلْفَاسِقِ يَهْلِكُ ٱلسُّلْطَانُ وَيَلْزَمُهُ رِبْحُ ٱلْخَسَارِ وَٱلْمَنْقَصَةِ *

*Favor & potentia exaltant animum; 26
at plus utroque timor Dei. Nullus est 27
in Dei timore defectus, nec opus est præ-
ter illam subsidio cujuspiam: timor Dei
præstat rebus omnibus. Adhæreto illi 28
fili mi, nec deseras eum; quia nihil est
illi simile. Timor Dei singulis benedi-
citur momentis, & supra omnem hono-
rem laudatur. Abs te postulanti ne 29
deneges. Ne sis celer ad necem, imò
stude ut serves. Eum qui alterius 30
mensam expectat, nemo vivere censebit.
Qui amat libidines, odit animam 31
suam: & apud virum qui res hujus-
modi execratur, eadem sunt apud ip-
sum tristitiæ, mœrori, ac dolori visce-
rum. Petitio petulantis pulchra est in 32
ore proprio, & ardet in præcordiis ejus
velut ignis.*

CAP. XLI.

O *Mors, quàm gravis est amaritudo* 1
tua homini diviti, pecuniæ suæ innixo!
Homini prospero, delitias & voluptates 2
capere adhuc valenti. O mors, quàm 3
spectabilis & commoda es seni pauperi,
egeno, Debili, singulis horis impingen- 4
ti, adeòque victûs penuriâ laboranti,
nec labori aut operi vacare valenti.
Mortem ne metuas; quandoquidem ipsa 5
est sors tua. Memento primos ac postre-
mos te secuturos: huc enim evadet fi-
nis hominum, ipsis à Deo præfinitus.
Semen execrabile sunt filii peccati; 8
& gens cui væ, soboles impiorum. A 9
filio flagitioso peribit dominium, &
jactura atque penuriæ conditio comi-
tabitur eum.

Versio VULG. LAT.

10 De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum
11 sunt in opprobrio. Væ vobis viri impii, qui dereliqui-
12 stis legem Domini altissimi. Et si nati fueritis, in male-
dictione nascemini : & si mortui fueritis, in male-
13 dictione erit pars vestra. Omnia, quæ de terra
sunt, in terram convertentur; sic impii à male-
14 dicto in perditionem. Luctus hominum in corpore
15 ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. Curam habe
de bono nomine : hoc enim magis permanebit tibi quàm
16 mille thesauri pretiosi & magni. Bonæ vitæ numerus
dierum; bonum autem nomen permanebit in ævum.
17 Disciplinam in pace conservate, filii, sapientia enim abs-
condita, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque ?
18 Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quàm
19 homo qui abscondit sapientiam suam. Veruntamen re-
20 veremini in his, quæ procedunt de ore meo. Non
est enim bonum omnem reverentiam observare : & non
21 omnia omnibus benè placent in fide. Erubescite à
patre & à matre de fornicatione : & à præsidente & à
22 potente de mendacio : A principe & à judice de de-
23 licto : à synagoga & plebe de iniquitate : A socio
24 & amico de injustitia : & de loco in quo habitas, De
furto, de veritate Dei, & testamento : de discubitu in
25 panibus, & ab obfuscatione dati & accepti : A salutan-
tibus de silentio : à respectu mulieris fornicariæ : &
26 ab aversione vultûs cognati. Ne avertas faciem à pro-
ximo tuo, & ab auferendo partem & non restituendo.
27 Ne respicias mulierem alieni viri, & ne scruteris an-
28 cillam ejus, neque steteris ad lectum ejus. Ab amicis
de sermonibus improperii : & cùm dederis, ne impro-
peres.

CAP. XLII.

1 NOn duplices sermonem auditûs de revelatione ser-
monis absconditi, & eris verè sine confusione, & inveni-
es gratiam in conspectu omnium hominum : ne pro his
omnibus confundaris, & ne accipias personam ut delin-
2 quas. De lege Altissimi, & testamento, & de judicio
3 justificare impium, De verbo sociorum & viatorum, &
4 de datione hæreditatis amicorum, De æqualitate stateræ
5 & ponderum, de acquisitione multorum & paucorum, De
corruptione emptionis & negotiatorum, & de multa disci-
6 plina filiorum & servo pessimo latus sanguinare. Super
7 mulierem nequâ bonum est signum. Ubi manus multæ sunt,
claude; & quodcunque tradas, numera, & appende : datum
8 verò, & acceptum omne describe. De disciplina insen-
sati & fatui, & de senioribus, qui judicantur ab adole-
scentibus : & eris eruditus in omnibus, & probabi-
9 lis in conspectu omnium vivorum. Filia patris absconditæ est vigilia, & solicitudo ejus aufert somnum, ne fortè in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Πατρὶ ἀσεβῆ μέμφε) τέκνα, † ὅτι δι' αὐτὸν ὀνειδί-
11 σονται. † Οὐαὶ ὑμῖν ἄνδρες ἀσεβεῖς, † οἱ πινες ἐγκατελίπετε
12 νόμον θεοῦ ὑψίστου. † Καὶ ἐὰν γενηθῆτε, εἰς κατάραν γενήσεσθε·
13 † κ) ἐὰν ἀποθάνητε, εἰς κατάραν μεμενήκασιν. † Πάντα ὅσα ἐκ
γῆς, εἰς γῆν ἀναβήσεται, † ὕπως ἀσεβεῖς ἀπὸ κατάρας εἰς ἀπώ-
14 λειαν. † Πένθος ἀνθρώπων ἐν σώμασιν αὐτῶν, † ὄνομα δ' ἁμάρτω-
15 λῶν ἐκ ἀγαθὸν ἐξαλειφθήσε). † Φρόντισον περὶ ὀνόματος, αὐ-
τὸ γάρ σοι διαμένει, † ἢ χίλιοι μεγάλοι θησαυροὶ χρυσίου.
16 † Ἀγαθῆς ζωῆς ἀριθμὸς ἡμερῶν, † κ) ἀγαθὸν ὄνομα εἰς αἰῶνα
17 διαμένει. † Παιδείαν ἐν εἰρήνῃ συντηρήσατε τέκνα, † Σοφία δ'
κεκρυμμένη κ) θησαυρὸς ἀφανὴς, † τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις;
18 † Κρείσσων ἄνθρωπος ἀποκρύπτων τ' μωρίαν αὐτῦ, † ἢ ἄνθρω-
19 πος ἀποκρύπτων τ' Σοφίαν αὐτῦ. † Τοιγαροῦν ὑπολάμπετε ἐπὶ τῷ
20 ῥήματί μου· † Οὐ γάρ ἐστι πᾶσαν αἰσχύνην διαφυλάξαι καλὸν,
21 † κ) ἐ πάντα πᾶσιν ἐν πίστει εὐδοκιμεῖ). † Αἰσχύνεσθε ἀπὸ πατρὸς
κ) μητρὸς περὶ πορνείας, † κ) ἀπὸ ἡγεμόνος κ) δυνάστου περὶ ψεύδους,
22 † Ἀπὸ κλοπῆς κ) ἄρχοντος περὶ πλημμελείας, † ἀπὸ συναγωγῆς κ)
23 λαοῦ περὶ (δ) ἀνομίας, Ἀπὸ κοινωνοῦ κ) φίλου περὶ ἀδικίας, καὶ
24 ἀπὸ τόπου ἁ παροικῆς, Περὶ κλοπῆς, † κ) ἀπὸ ἀληθείας θεοῦ κ)
διαθήκης, † (ε) κ) ἀπὸ πήξεως ἀγορῶν ἐν ἄρτοις, † (ζ) ἀπὸ σχο-
25 εγκισμοῦ λήψεως κ) δόσεως, † Καὶ ἀπὸ ἀσπαζομένων περὶ σιω-
πῆς, † (η) ἀπὸ ὁράσεως γυναικὸς ἑταίρας, † Καὶ ἀπὸ ἀποστροφῆς
26 προσώπου συγγενοῦς, † Ἀπὸ ἀφαιρέσεως μερίδος κ) δόσεως,
27 (θ) † Καὶ ἀπὸ κατανοήσεως γυναικὸς ἀπάνδρου, † ἀπὸ πλειγείας
28 παιδίσκης αὐτῆς. † κ) μὴ ἐπιπέσῃς ἐπὶ κοίτῃ αὐτῆς, † Ἀπὸ
φίλων περὶ (ι) λόγων ὀνειδισμοῦ, † κ) μὴ τὸ δῦναι, μὴ ὀνείδιζε.

MS. A. (δ) ἀνομίας, Καὶ ἀπὸ τόπου (ε) ἀπὸ πήξεως (ζ) κ) ἀπὸ (η) κ) ἀπὸ (θ) Ἀπὸ (ι) λόγου

ΚΕΦ. μβ'.

1 † Ἀπὸ δευτερώσεως κ) λόγου ἀκοῆς, † κ) ἀπὸ (α) ἀποκαλύψεων
λόγων κρυφίων· † καὶ ἔσῃ αἰσχυντηρὸς ἀληθινῶς, † κ) εὑρί-
σκων χάριν ἔναντι παντὸς ἀνθρώπου. † μὴ περὶ τούτων αἰσχυνθῇς,
2 † κ) μὴ λάβῃς πρόσωπον τ' ἁμαρτάνειν· † Περὶ νόμου ὑψίστου κ)
3 διαθήκης, † κ) περὶ κρίματος δικαιῶσαι τ' ἀσεβῆ, † Περὶ λόγου
κοινωνοῦ κ) ὁδοιπόρων, † (β) κ) περὶ δόσεως κληρονομίας ἑταίρων,
4 † Περὶ ἀκριβείας ζυγοῦ κ) σταθμῶν, † (γ) περὶ κτήσεως πολλῶν κ)
5 ὀλίγων, † Περὶ (δ) διαφόρου (ε) πράσεως, κ) ἐμπόρων, † κ) περὶ
6 παιδείας τέκνων πολλῆς, † κ) οἰκέτῃ πονηρῷ πλευρὰν (ζ) αἱμάξαι.
7 † Ἐπὶ γυναικὶ πονηρᾷ κλοὶν σφραγίς· † Καὶ ὅπου χῆρα πολλαὶ,
κλεῖσον. † ὃ ἐὰν παραθήσῃς, ἐν ἀριθμῷ κ) σταθμῷ, † κ) δόσις
8 κ) λῆψις (η) παντὶ ἐν γραφῇ. † Περὶ παιδείας ἀνοήτου κ) μωροῦ
† κ) (θ) ἐρωτηθέντος κεκομμένου πρὸς νίκας, † κ) ὅσῃ πεπαιδευ-
μένῳ ἀληθινῶς, † κ) διδοκιμασμένος ἔναντι παντὸς ζῶντος.
9 † Θυγάτηρ πατρὶ ἀποκρυφὴ ἀγρυπνία, † κ) ἡ μέριμνα (ι) αὐτῆς
ἀφίσῃ ὕπνον· † Ἐν νεότητι αὐτῆς μήποτε βδελυχθῇ, † κ) συνοικη-
θεῖσα μήποτε μισηθῇ,

MS. A. (α) ἀποκαλύψεων (β) περὶ (γ) κ) περὶ (δ) διαφόρου (ε) πράσεως ἐμπόρων, (ζ) ἐμάξας. (η) πάντα (θ) ἐρωτηθέντος κρι-
τομένῳ (ι) αὐτῆς

Patre impio querentur filii : quoniam pro- 10
pter illum in opprobrio erunt. Væ vobis viri 11
impii, qui dereliquistis legem Dei (b) altissimi.
Et, si nati fueritis ; ad maledictionem nasce- 12
mini : &, si mortui fueritis ; in maledictio-
nem separabimini. Omnia quæ de terra sunt, 13
in terram revertentur : sic impii à maledicto
in perditionem. Luctus hominum in corporibus 14
ipsorum : nomen autem peccatorum non bonum
delebitur. Curam habe de nomine. Hoc enim 15
magis permanet tibi, quàm mille magni the-
sauri auri Bonæ vitæ numerus dierum, & bo- 16
num nomen permanet in ævum. Disciplinam in 17
pace conservate, filii : Sapientia autem abscon-
dita, & thesaurus occultus, quæ utilitas in
utrisque ? Melior est homo, qui abscondit stul- 18
titiam suam, quàm homo, qui abscondit sa-
pientiam suam. Igitur revereamini in verbo 19
meo : Non est enim bonum omnem reverentiam 20
observare : & non omnia omnibus in fide pla-
cent. Erubescite à patre & matre, de fornica- 21
tione : & à præsidente & potente, de menda-
cio : A judice & principe, de delicto : à syna-
goga & plebe, de iniquitate : A socio & amico, 23
de injustitia : & à loco, in quo habitas, De furto: 24
& à veritate Dei, & testamenti : & à fixione
cubiti in panibus, ab obfuscatione accepti, &
dati : Et à salutantibus, de silentio : ab aspectu 25
mulieris fornicariæ, & ab aversione vultûs
(c) cognati : Ab ablatione partis, & dationis : 26
Et à consideratione mulieris conjugatæ : à solici- 27
tatione ancillæ ejus : &, ne steteris super lectum
ejus : Ab amicis, de sermonibus improperii : 28
& postquàm dederis ; ne improperes.

CAP. XLII.

AB iteratione, & sermone auditûs, et à 1
revelationibus sermonum absconditorum : Et
eris verecundus verè, et inveniens gratiam co-
ram omni homine. Ne pro his confundaris ; et
ne accipias personam, ut delinquas : De lege 2
Altissimi, et testamento, et de judicio, justifi-
cando impium : De verbo socii, et viatorum, et 3
de datione hæreditatis amicorum : De exacta 4
ratione stateræ, et ponderum : de acquisitione
multorum, et paucorum : De (a) indifferenti
venditione, et mercatorum : et de multa disci- 5
plina filiorum : et servo pessimo latus sangui-
nare. Super mulierem neqnam bonum est sigil- 6
lum. Et, ubi manus multæ sunt ; claude. 7
Quodcunque tradideris ; in numero et pondere:
et datio et acceptio, omnibus in scriptura. De
disciplina insensati, et stulti, et decrepiti liti- 8
gantis cum adolescentibus. Et eris eruditus verè,
et probatus in conspectu omnis viventis. Filia 9
patri, abscondita vigilia : et solicitudo ejus
aufert somnum : in juventute sua, ne fortè fiat
superadulta : et cum viro commorata, ne fortè
odio habeatur :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

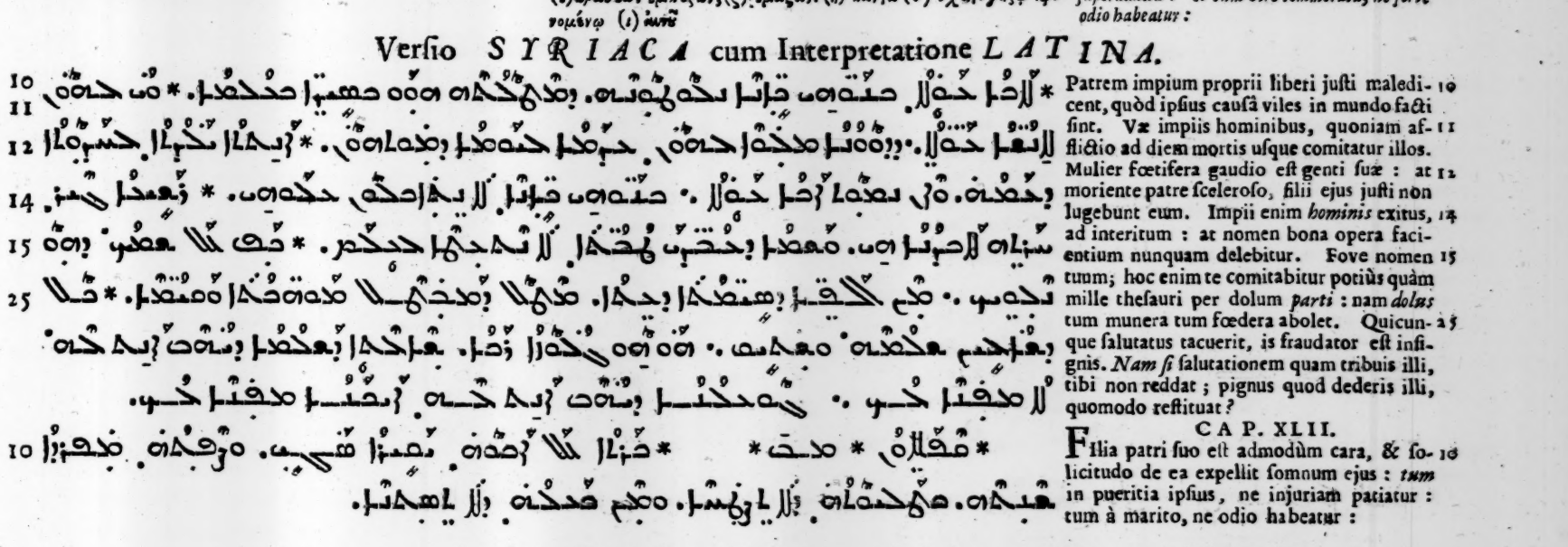

10 Patrem impium proprii liberi justi maledi-
cent, quòd ipsius causâ viles in mundo facti
sint. Væ impiis hominibus, quoniam af- 11
flictio ad diem mortis usque comitatur illos.
Mulier fœtifera gaudio est genti suæ : at 12
moriente patre scelerosо, filii ejus justi non
lugebunt eum. Impii enim *hominis* exitus, 14
ad interitum : at nomen bona opera faci-
entium nunquam delebitur. Fove nomen 15
tuum; hoc enim te comitabitur potiùs quàm
mille thesauri per dolum *parti* : nam *dolus*
tum munera tum fœdera abolet. Quicun- 25
que salutatus tacuerit, is fraudator est insi-
gnis. *Nam si* salutationem quam tribuis illi,
tibi non reddat ; pignus quod dederis illi,
quomodo restituat ?

CAP. XLII.

FIlia patri suo est admodùm cara, & so- 10
licitudo de ea expellit somnum ejus : *tum*
in pueritia ipsius, ne injuriam patiatur :
tum à marito, ne odio habeatur :

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

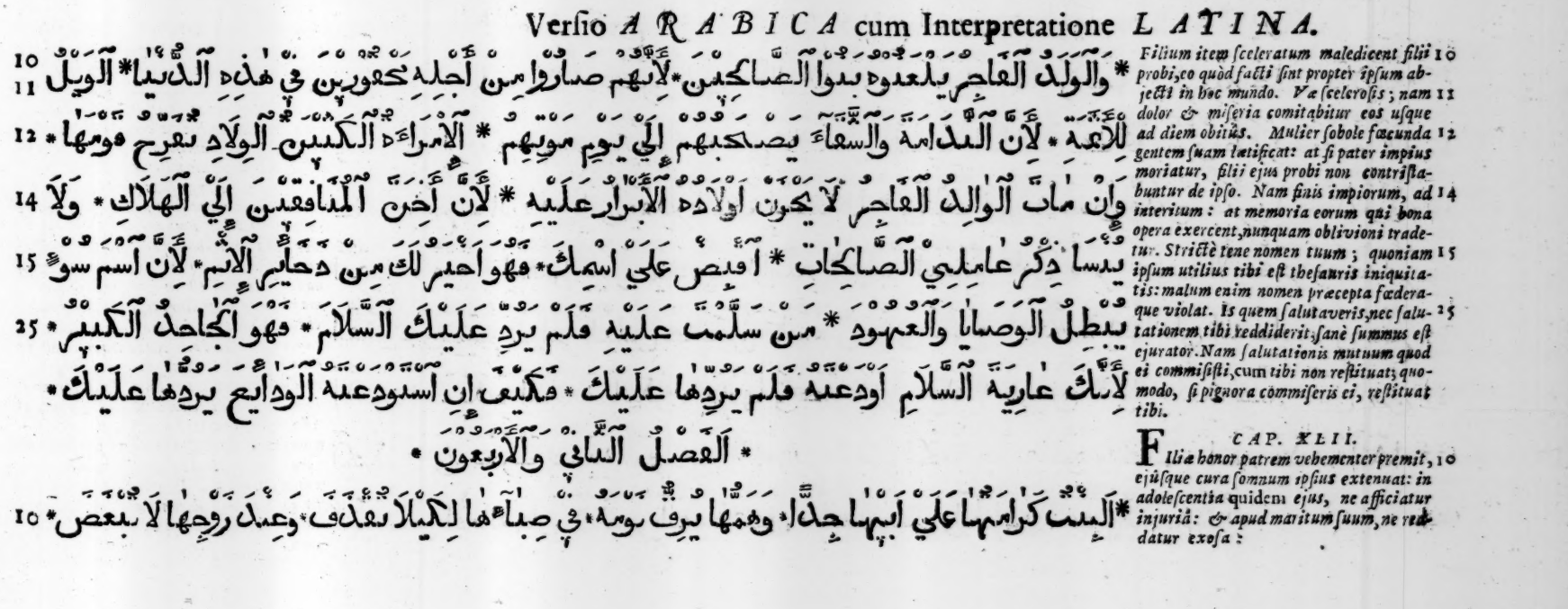

Filium itew scelerati maledicent filii 10
probi, eo quòd facti sint propter ipsum ab-
jecti in hoc mundo. Væ scelerosis ; nam 11
dolor & miseria comitabitur eos usque
ad diem obitûs. Mulier sobole fœcunda 12
gentem suam lætificat : at si pater impius
moriatur, filii ejus probi non contrista-
buntur de ipso. Nam finis impiorum, ad 14
interitum : at memoria eorum qui bona
opera exercent, nunquam oblivioni trade-
tur. Strictè tene nomen tuum ; quoniam 15
ipsum utilius tibi est thesauris iniquita-
tis : malum enim nomen præcepta fœdera-
que violat. Is quem salutaveris, nec salu- 25
tationem tibi reddiderit, sanè summus est
ejurator. Nam salutationis mutuum quod
ei commisisti, cum tibi non restituat ; quo-
modo, si pignora commiseris ei, restituat
tibi.

CAP. XLII.

FIliæ honor patrem vehementer premit, 10
ejusque cura somnum ipsius extenuat : in
adolescentia quidem ejus, ne afficiatur
injuriâ : & apud maritum suum, ne red-
datur exosa :

Versio VULG. LAT.

10 Nequando polluatur in virginitate ſua, & in paternis
ſuis gravida inveniatur : ne fortè cum viro commorata
11 tranſgrediatur, aut certè ſterilis efficiatur. Super filiam
luxuriosam confirma cuſtodiam : ne quando faciat te in
opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, &
objectione plebis, & confundat te in multitudine popu-
12 li. Omni homini noli intendere in ſpecie : & in me-
13 dio mulierum noli commorari : De veſtimentis enim
14 procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior eſt
enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mu-
15 lier confundens in opprobrium. Memor ero igitur ope-
rum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In ſermonibus
16 Domini opera ejus. Sol illuminans per omnia reſpe-
17 xit, & gloriâ Domini plenum eſt opus ejus. Nónne
Dominus fecit Sanctos enarrare omnia mirabilia ſua,
quæ confirmavit Dominus omnipotens ſtabiliri in gloria
18 ſua? Abyſſum, & cor hominum inveſtigavit : & in a-
19 ſtutia eorum excogitavit. Cognovit enim Dominus o-
mnem ſcientiam, & inſpexit in ſignum ævi, annuntians
quæ præterierunt, & quæ ſuperventura ſunt, revelans
20 veſtigia occultorum. Non præterit illum omnis cogi-
21 tatus, & non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo. Magnalia
ſapientiæ ſuæ decoravit : qui eſt ante ſeculum & uſque
22 in ſeculum; neque adjectum eſt, Neque minuitur, &
23 non eget alicujus conſilio. Quàm deſiderabilia omnia
opera ejus, & tanquam ſcintilla, quæ eſt conſiderare!

(*) πεπεργήμασιν (ν) ὕψις ☩ (ξ) τὰ ἐσόμενα, (ο) οἷς λόγος. (π) ὃς ἐστιν (ρ) ἠλαττώθη, καὶ ὁ ἐρευνῶν

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

10 †Ἐν παρθενίᾳ μήποτε βεβηλωθῇ, † καὶ ἐν τοῖς πατρικοῖς αὐτῆς
ἔγκυος γένηται, † μὴ ἀνδρὸς ἔτι μήποτε συλλη-
11 κτισθῇ, † καὶ συνοι-
κήσασα μήποτε (κ) στερώσῃ. † Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ στερέωσον
φυλακὴν, † μήποτε (*) ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα ἐχθροῖς, † λαλιὰν ἐν
πόλει, καὶ ἔκκλητον λαοῦ, † καὶ (ν) καταισχύνῃ σε ἐν πλήθει πολλῶν.
12 † Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἐμβλέπε ἐν κάλλει, † καὶ ἐν μέσῳ γυναι-
13 κῶν μὴ συνέδρευε. † Ἀπὸ γὰρ ἱματίων ἐκπορεύεται σής, † καὶ ἀπὸ
14 γυναικὸς πονηρία γυναικός. † Κρείσσων πονηρία ἀνδρὸς ἢ ἀγα-
15 θοποιὸς γυνὴ, † καὶ γυνὴ καταισχύνουσα εἰς ὀνειδισμόν. † Μνη-
σθήσομαι δὴ τὰ ἔργα κυρίου, † καὶ ἃ (λ) εἶδα ἐκδιηγήσομαι· † ἐν
16 λόγοις κυρίου τὰ ἔργα αὐτοῦ. † Ἥλιος ☩ φωτίζων σὺν πᾶσιν ἐπέβλε-
17 ψε, † καὶ τῆς δόξης (μ) αὐτοῦ πλήρες τὸ ἔργον αὐτοῦ. † Οὐκ ἐνε-
πέλησε τοῖς ἁγίοις κύριος ☩ ἐκδιηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσια
αὐτοῦ, ἃ ἐστήρισε κύριος ὁ παντοκράτωρ, † σπειχθῆναι ἐν δόξῃ
18 αὐτοῦ τὸ πᾶν; † Ἄβυσσον καὶ καρδίαν ἐξίχνιασε, † καὶ ἐν (ν) πανουρ-
19 γεύμασιν αὐτῶν διενοήθη. † Ἔγνω γὰρ ὁ (ν) κύριος ☩ πᾶσαν ἐπίστα-
σιν, † καὶ ἐνέβλεψεν εἰς σημεῖον αἰῶνος· ἀπαγγέλλων τὰ
παρεληλυθότα καὶ (ξ) ἐπισόμενα, † καὶ ἀποκαλύπτων ἴχνη ἀπο-
20 κρύφων. † Οὐ παρῆλθεν αὐτὸν πᾶν διανόημα, † οὐκ ἐκρύβη ἀπ'
21 αὐτοῦ (ο) ῥῆμα οἷς λόγος. † Τὰ μεγαλεῖα τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐκόσμη-
σεν, † (π) καὶ ἦσαν ἐστὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, οὔτε προσετέθη
22 οὔτε (ρ) ἠλαττώθη, † καὶ οὐ δεῖται συμβούλου. Ὡς
23 πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπιθυμητὰ, † καὶ ὡς σπινθὴρ ὁρᾶται μόνον.

MS. A. (κ) στερώθη. (*) ποιήσῃ (ν) καταισχύνῃ (λ) ἑώρακα, (μ) κυρίου

In virginitate, ne fortè polluatur, & in paternis 10
ſuis gravida inveniatur : cum viro manens ne
fortè transgrediatur ; & cum cohabitaverit,
ne fortè ſit ſterilis. Super filia non avertente ſe 11
conſirma cuſtodiam : ne quando faciat te gau-
dium inimicis, fabulam in civitate, & vocatum
populi : & confundat te in multitudine pluri-
morum. Omni homini noli intendere in ſpeciem : 12
& in medio mulierum noli conſidere. De veſti- 13
mentis enim procedit tinea, & à muliere ini-
quitas (b) mulieris. Melior eſt iniquitas viri, 14
quam mulier benefaciens, & mulier confundens
in opprobrium. Memor ero igitur operum 15
Domini, & quæ vidi, enarrabo : in ſer-
monibus Domini opera ejus. Sol illuminans 16
per omnia reſpexit : & glorià ejus plenum eſt
opus ejus. (c) Nónne indidit Sanctis Dominus 17
enarrare omnia mirabilia ejus, quæ confirmavit
Dominus omnipotens, ut firmaretur in gloria
ipſius univerſum? Abyſſum, & cor inveſtiga- 18
vit, & in aſtutiis eorum meditatus eſt. Cogno- 19
vit enim Dominus omnem ſcientiam : & inſpe-
xit in (d) ſignum ævi : annuntians, quæ præ-
terierunt, & quæ ſuperventura ſunt : & re-
velans veſtigia occultorum. Non præteriit illum 20
omnis cogitatus : non abſcondit ſe ab eo ullus
ſermo. Magnalia ſapientiæ ſuæ decoravit, & 21
(e) quatenus eſt ante ſeculum, & in ſeculum, ne-
que adjectū eſt [ei,] Neq; imminutū, & non eguit 22
aliquo conſiliario. Quàm deſiderabilia omnia o- 23
pera ejus, & (f) tanquam ſcintillæ eſt conſiderare.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 * حصّحصّه ذُلا لِمُعْمَا حضِحْنه. مِلْا حصّحْنه.

Versio VULG. LAT.

24 Omnia hæc vivunt, & manent in seculum, & in omni
25 necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia duplicia, unum
26 contra unum, & non fecit quidquam deesse. Uniuscujusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

CAP. XLIII.

1 Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species
2 cœli in visione gloriæ. Sol in aspectu annuntians in exi-
3 tu, vas admirabile opus Excelsi. In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris ejus quis poterit sustine-
4 re? Fornacem custodiens in operibus ardoris: Tripliciter Sol exurens montes, radios igneos exufflans, & re-
5 fulgens radiis suis obcæcat oculos. Magnus Dominus qui
6 fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter. Et Luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, &
7 signum ævi. A luna signum diei festi, luminare quod
8 minuitur in consummatione. Mensis secundùm nomen
9 ejus est, crescens mirabiliter in consummatione. Vas castrorum in excelsis, in firmamento cœli resplendens
10 gloriosé. Species cœli gloria stellarum, mundum illu-
11 minans in excelsis Dominus. In verbis Sancti stabunt
12 ad judicium, & non deficient in vigiliis suis. Vide arcum, & benedic eum qui fecit illum: valdè specio-
13 sus est in splendore suo. Gyravit cœlum in circuitu
14 gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio suo acceleraviť nivem, & accelerat coruscationes emitte-
15 re judicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, & evo-
16 laverunt nebulæ sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis. In conspectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate
18 ejus aspirabit Notus. Vox tonitrui ejus verberabit terram, tempestas Aquilonis, & congregatio spiritûs:
19 Et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem,
20 & sicut locusta demergens descensus ejus. Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & super imbrem ejus expavescet cor.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

24 † Πάντα ταῦτα ζῇ καὶ μένει εἰς † αἰῶνα ἐν πάσαις χρείαις, καὶ πάντα
25 ὑπακούει. † Πάντα δισσὰ ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός, † καὶ οὐκ ἐποίησεν
26 οὐδὲν (ε) ἐκλεῖπον. † Ἓν † ἑνὸς ἐστερέωσε τὰ ἀγαθά, † καὶ τίς πλη-
σθήσεται ὁρῶν δόξαν αὐτοῦ; MS. A. (σ) ἐλλεῖπον.

ΚΕΦ. μγ'.

1 † Γαυείαμα ὕψους στερέωμα καθαριότητος, † ἄστρον ἐραννὸν ἐν
2 ὁράματι δόξης. † Ἥλιος ἐν ἐπιφασίᾳ (α) καλλίνων ἐν ἐξόδῳ,
3 † σκεῦος θαυμαστὸν, ἔργον ὑψίστου. † Ἐν μεσημβρίᾳ αὐτοῦ ἀκτεί-
νει χώραν, † καὶ ἐναντίον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;
4 † Κάμινον φυσῶν ἐν ἔργοις καύματος, † (β) πεπλασίως ἥλιος
ἐκκαίων ὄρη· † ἀτμίδας πυρώδεις (γ) ἐκφυσῶν, † καὶ ὀπλάμπων
5 ἀκτῖνας ἀμαυροῖ ὀφθαλμούς. † Μέγας (γ) κύριος ὁ ποιήσας αὐτὸν,
6 † καὶ ἐν λόγοις αὐτοῦ κατέσπευσε πορείαν. † Καὶ ἡ σελήνη ἐν πᾶσιν
7 εἰς καιρὸν αὐτῆς, † ἀνάδειξιν χρόνων, καὶ σημεῖον αἰῶνος. † Ἀπὸ
σελήνης σημεῖον ἑορτῆς, † φωτὴρ μειούμενος ἐστὶ (δ) συντέλεια.
8 † Μὴν κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστιν, † (ε) αὐξανομένη θαυμαστῶς ἐν ἀλ-
9 λοιώσει. † Σκεῦος παρεμβολῶν ἐν ὕψει, † ἐν στερεώματι ἐραννῷ
10 ἐκλάμπων. † Κάλλος ἐραννὸν, δόξα ἄστρων, † κόσμος φαίζων
11 ἐν ὑψίστοις (ζ) κύριος. † Ἐν λόγοις ἁγίου στήσονται κατὰ κεῖμα,
12 † καὶ ἐν μὴ ὀκλυθῶσιν ἐν φυλακαῖς αὐτῶν. † Ἶρις τόξον, καὶ εὐλό-
γησον † ποιήσαντα (η) αὐτὸ, † σφόδρα ὡραῖον ἐν τῇ αὐγάσμασι
13 αὐτοῦ. † Ἐγύρωσεν οὐρανὸν ἐν κυκλώσει δόξης, † χεῖρες ὑψίστου
14 (θ) ἐτάνυσαν αὐτό. † Περσάγματι αὐτοῦ κατέσπευσε χόνα,
15 καὶ ταχύνει ἀστραπὴς κείματος αὐτοῦ. † Διὰ τοῦτο ἠνεῴχθησαν
16 θησαυροὶ, † καὶ ἐξέπτησαν νεφέλαι ὡς πτηνά. † Ἐν μεγαλείῳ
17 αὐτοῦ ἴσχυσε (ι) νεφέλας, † καὶ διεθρύβησαν λίθοι χαλάζης. † Καὶ
ἐν (κ) ὀπτασίαις αὐτοῦ σεισθήσεται ὄρη, † ἐν θελήματι πνεύσει
18 νότος. † Φωνὴ βροντῆς αὐτοῦ ὠδίνησε (λ) γῆν, † καὶ καταιγὶς
19 Βορέα καὶ συστροφὴ πνεύματος. † Ὡς πτῆνα καθημένου πάσει
20 χόνα, † καὶ ὡς ἀκρὶς καθιζάνουσα ἡ κατάβασις αὐτῆς. † Κάλλος
λευκότητος αὐτῆς ἐκθαυμάσει ὀφθαλμὸς, † καὶ ἐπὶ † ὑετῷ αὐτῆς ἐκ-
στήσεται καρδία.

MS. A. (α) διαγλύφων (β) πεπλασίων (γ) ἐκφυσῶν, (γ) ὁ κύριος (δ) συντέλεια. (ε) αὐξανόμενος (ζ) κυρίου. (η) *αὐτὸν, (θ) ἐτάνυσε (ι) νεφέλας, (κ) ὀπτασίᾳ αὐτοῦ σεισθήσεται ὄρη, καὶ ἐν θλήματι αὐτοῦ (λ) γῆν,

Omnia hæc vivunt, & manent in seculum in 24
omnibus necessitatibus, & omnia obediunt.
Omnia duplicia, unum contra unum: & *non* 25
fecit quicquam deficiens. Unum unius confirma- 26
vit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

CAP. XLIII.

Gloriatio altitudinis firmamentum puritatis, species cœli in visione gloriæ. Sol in aspectu 1 2
annuntians in (a) exitu, vas admirabile, opus
Excelsi. In meridiano suo exiccat regionem: & 3
in conspectu ardoris ejus quis sustinebit? Fornacem (b) sufflans in operibus ardoris: Tripli- 4
citer Sol exurens montes, vapores igneos (c) in-
sufflans, & refulgens radiis obfuscat oculos.
Magnus Dominus, qui fecit illum: & in ser- 5
monibus ejus (d) festinavit iter. Et Luna in 6
omnibus in tempore suo, (e) ostensionem tempo-
rum, & signum ævi. A Luna signum diei festi, 7
luminare, quod minuitur super consummationem.
Mensis secundùm nomen ejus est: crescens mi- 8
rabiliter (f) mutatione. Vas castrorum in cel- 9
situdine, in firmamento cœli resplendens. Species 10
cœli, gloria stellarum, (g) ornatus illuminans,
in excelsis (h) Dominus. In verbis Sancti sta- 11
bunt ad judicium, & (i) non deficient in vigi-
liis suis. Vide arcum, & benedic eum qui fecit 12
illum: valdè speciosus est in fulgore suo. Gyravit 13
cœlum in circuitu gloriæ: manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem, 14
& accelerat coruscationes judicii sui. Propter- 15
eà aperti sunt thesauri, & evolaverunt nubes,
sicut aves. In magnitudine sua confortavit 16
nubes: & confracti sunt lapides grandinis. Et 17
in aspectibus ejus commovebuntur montes: in
(k) voluntate ejus spirabit Notus. Vox tonitrui ejus 18
parturire fecit terram: & tempestas Aquilonis,
& vortex spiritûs. Sicut aves deorsum volan- 19
tes, dispergit nivem: & sicut locusta divertens,
descensus ejus. Pulchritudinem candoris ejus 20
admirabitur oculus: & super imbrem ejus expaveſcet cor.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 ... ...

Versio VULG. LAT.

21 Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram : & dum gelave-
21 rit, fiet tanquam cacumina tribuli. Frigidus ventus Aqui-
lo flavit, & gelavit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem con-
gregationem aquarum requieſcet, & ſicut loricâ indu-
23 et ſe aquis. Et devorabit montes, & exuret deſertum,
24 & exſtinguet viride, ſicut ignem. Medicina omnium in feſ-
tinatione nebulæ : & ros obvians ab ardore venienti
25 humilem efficiet eum. In ſermone ejus ſiluit ventus, &
cogitatione ſuâ placavit abyſſum, & plantavit in illa Do-
26 minus inſulas. Qui navigant mare, enarrent pericu-
27 la ejus : & audientes auribus noſtris admirabimur. Illic
præclara opera, & mirabilia; varia beſtiarum genera,
28 & omnium pecorum, & creatura belluarum. Propter
ipſum confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone ejus
29 compoſita ſunt omnia. Multa dicemus, & deficiemus in
verbis : conſummatio autem ſermonum, ipſe eſt in omni-
30 bus. Gloriantes ad quid valebimus ? ipſe enim omni-
31 potens ſuper omnia opera ſua. Terribilis Dominus, &
32 magnus vehementer ; & mirabilis potentia ipſius. Glo-
rificantes Dominum quantumcunque potueritis, ſuper-
valebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum pote-
34 ſtis : major enim eſt omni laude. Exaltantes eum re-
plemini virtute : ne laboretis : non enim comprehende-
35 tis. Quis videbit eum, & enarrabit ? & quis magni-
36 ficabit eum ſicut eſt ab initio ? Multa abſcondita ſunt
37 majora his : pauca enim vidimus operum ejus. Omnia
autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIV.

1 LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in ge-
2 neratione ſua. Multam gloriam fecit Dominus magni-
3 ficentiâ ſuâ à ſeculo. Dominantes in poteſtatibus ſuis,
homines magni virtute, & prudentiâ ſuâ præditi, nun-
4 tiantes in prophetis dignitatem prophetarum, Et im-
perantes in præſenti populo, & virtute prudentiæ po-
5 pulis ſanctiſſima verba. In peritia ſua requirentes mo-
6 dos muſicos, & narrantes carmina ſcripturarum. Ho-
mines divites in virtute, pulchritudinis ſtudium haben-
7 tes : pacificantes in domibus ſuis. Omnes iſti in ge-
nerationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in die-
8 bus ſuis habentur in laudibus. Qui de illis nati ſunt,
9 reliquerunt nomen narrandi laudes eorum : Et ſunt
quorum non eſt memoria : perierunt quaſi qui non fuerint:
10 Et nati ſunt, quaſi non nati, & filii ipſorum cum ipſis. Sed
illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

21 † Καὶ πάχνη ὡς ἅλας ἐπὶ γῆς χέει, † καὶ παγῆναι γίνεται σκολο-
22 πων ἄκρα. † Ψυχρὸς ἄνεμος (μ) Βορέας πνέων, † καὶ πάγη-
σεται κρύσταλλος (ν) ἀφ' ὕδατος· † Ἐπὶ πᾶσαν συναγωγὴν ὕδατος
23 κατασκήνωσις, † καὶ ὡς θώρακα ἐνδύσεται τὸ ὕδωρ. † Καταφάγεται
24 ὄρη, καὶ ἔρημον ἐκκαύσει, † καὶ ὑποσβέσει χλόην ὡς πῦρ. † Ἴασις
πάντων καὶ ἀποσβέσει ὁμίχλη, † δρόσος ἀπαντῶσα ἀπὸ καύσωνος
25 ἱλαρώσει. † Λογισμῷ αὐτοῦ ἐκόπασεν ἄβυσσον, † καὶ ἐφύτευσεν αὐλὴν
26 Ἰησοῦς. † (ν) Οἱ πλέοντες τὴν θάλασσαν διηγοῦνται (ξ) τὸν κίν-
27 δυνον αὐτῆς, † (ο) καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμεῖς θαυμάζομεν. † Καὶ ἐκεῖ
τὰ παράδοξα καὶ θαυμάσια ἔργα, † ποικιλία παντὸς ζώου, (π) κτί-
28 σις κητῶν. † Δι' αὐτοῦ (ρ) εὐοδία τέλος αὐτῷ, † καὶ ἐν λόγῳ
29 αὐτοῦ σύγκειται (σ) πάντα. † Πολλὰ ἐροῦμεν καὶ οὐ μὴ (τ) ἐφι-
30 κώμεθα, † καὶ συντέλεια λόγων τὸ πᾶν ἐστιν αὐτός. † Δοξάζοντες
πῶς (υ) ἰσχύσωμεν; † αὐτὸς γὰρ ὁ μέγας παρὰ πάντα τὰ ἔργα
31 αὐτοῦ. † Φοβερὸς κύριος καὶ σφόδρα μέγας, † καὶ θαυμαστὴ ἡ δυνα-
32 στεία αὐτοῦ. † Δοξάζοντες κύριον ὑψώσατε † καθόσον ἂν δύνησθε,
33 ὑπερέξει γὰρ καὶ ἔτι· † Καὶ ὑψοῦντες αὐτὸν πληθύνατε ἐν ἰσχύϊ,
34 † μὴ κοπιᾶτε, οὐ γὰρ μὴ (τ) ἐφίκησθε. † Τίς (φ) ἑώρακεν αὐτὸν καὶ
35 ἀπαγγελεῖ; † καὶ τίς μεγαλύνει αὐτὸν καθὼς ἔστι; † Πολλὰ
ἀπόκρυφα ἔστι μείζονα τούτων, † ὀλίγα γὰρ ἑωράκαμεν τῶν ἔργων
37 αὐτοῦ. † Πάντα γὰρ ἐποίησεν ὁ κύριος, † καὶ τοῖς εὐσεβέσιν
(χ) ἔδωκε σοφίαν.

MS. A. (μ) Βορέας (ν) ἐφ' (ν) καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν. Οἱ πλέοντες (ξ) κίνδυνον (ο) Καὶ ἐκεῖ τὰ θαυμάσια καὶ παράδοξα (π) κλῆσιν κλινῶν. (ρ) εὐδοκία (σ) τὰ πάντα. (τ) ἀφικώμεθα, (υ) ἰσχύσωμεν;

ΚΕΦ. μδ'.

ΠΑΤΕΡΩΝ ΥΜΝΟΣ.

1 † Αἰνέσωμεν δὴ ἄνδρας ἐνδόξους, † καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν τῇ
2 γενέσει. † Πολλὴν δόξαν ἔκτισεν ὁ κύριος, † τὴν μεγαλωσύνην
3 αὐτοῦ ἀπ' αἰῶνος. † Κυριεύοντες ἐν ταῖς βασιλείαις (α) αὐτῶν,
† καὶ ἄνδρες ὀνομαστοὶ ἐν δυνάμει· † (β) βουλεύοντες ἐν συνέσει αὐ-
4 τῶν, † ἀπαγγέλοντες ἐν προφητείαις· † Ἡγούμενοι λαοῦ ἐν διαβου-
5 λίοις, † καὶ συνέσει γραμματείας λαοῦ· † Σοφοὶ (γ) λόγοι ἐν παιδείᾳ
αὐτῶν· † ἐκζητοῦντες μέλη μουσικῶν, † (δ) διηγούμενοι ἔπη ἐν
6 γραφῇ· † Ἄνδρες πλούσιοι κεχορηγημένοι (ε) ἰσχύϊ, † οἰκοῦντες
7 ἐν παροικίαις αὐτῶν· † Πάντες οὗτοι ἐν γενεαῖς ἐδοξάσθησαν, † καὶ
8 ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν καύχημα. † Εἰσὶν αὐτῶν οἳ κατέλιπον ὄνομα
9 † τοῦ ἐκδιηγήσασθαι ἔπαινος. † Καὶ εἰσὶν ὧν οὐκ ἔστι μνημόσυνον,
† καὶ ἀπόλοντο ὡς οὐκ ὑπάρξαντες, † καὶ ἐγένοντο ὡς οὐ γεγονότες,
10 † καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν μετ' αὐτούς. † Ἀλλ' οὗτοι ἄνδρες ἐλέους,
† ὧν αἱ δικαιοσύναι οὐκ ἐπιλήσονται.

MS. A. (α) αὐτῶν, (β) βουλὰς (γ) ἐν λόγοις παιδίᾳ αὐτῶν· (δ) καὶ διηγούμενοι (ε) ἐν ἰσχύϊ, οἰκοδομοῦντες ἐν καταικίαις

Et pruinam, ſicut ſalem, effundit ſuper terram, 21
& cùm congelaverit, ſit cacumina tribulorum.
Frigidus ventus Aquilo flabit : & gelabit 22
cryſtallus ab aqua : ſuper omnem congregatio-
nem aquæ requieſcet, & tanquam loricam in-
duet aqua. Devorabit montes, & exuret deſer- 23
tum, & extinguet viride, ſicut ignis. Medi- 24
cina omnium in feſtinatione nebula; ros obvians
ab ardore exhilarabit. Cogitatione ſuâ placavit 25
abyſſum : & plantavit eam (l) Jeſus. Qui 26
enavigant mare ; enarrant pericula ejus : &
audientes auribus noſtris admiramur. Et illic 27
incredibilia, & admirabilia opera, varietas
omnis animalis, creatura cetorum. Per ipſum, 28
(m) proſper proceſſus, finis ejus : & in verbo
ejus compoſita ſunt. Multa dicemus, & non 29
aſſequemur : & conſummatio ſermonum ipſe eſt
in (n) omnibus. Glorificantes quòd valebimus ? 30
Ipſe enim eſt magnus ſuper omnia opera ſua. Ter- 31
ribilis Dominus, & magnus vehementer, &
mirabilis potentia ipſius. Glorificantes Domi- 32
num exaltate, quantumcunque potueritis :
excedet enim & adhuc. Et exaltantes illum, 33
abundate in virtute, ne laboretis : non enim
comprehendetis. Quis vidit eum, & enarra- 35
bit ? & quis magnificat eum, ſicut eſt ? Mul- 36
ta abſcondita ſunt majora his : Pauca enim
vidimus operum ejus. Omnia enim fecit Domi- 37
nus : & piis dedit ſapientiam.

(ν) ἀφίκηνται. (ξ) ἔρχεται (ο) ἔρχεται (π) κλίνης (ρ) εὐδοκία (σ) τὰ πάντα (τ) ἀφικώμεθα, (υ) ἰσχύσωμεν (χ) ἔδωκε

CAP. XLIV.

PATRUM HYMNUS.

LAudemus nunc viros glorioſos, & parentes 1
noſtros generatione. Multam gloriam creavit 2
Dominus, (a) magnificentiam ſuam à ſeculo.
Dominantes in regnis ſuis, & viri nominati 3
in potentia : conſiliantes in intellectu ſuo, an-
nuntiantes in prophetiis : Rectores populi in 4
conſiliis, & intellectu literaturæ populi : Sa- 5
pientes ſermones in diſciplina eorum : requi-
rentes modos muſicos, narrantes carmina in
ſcriptura. Homines divites ſubminiſtrati in 6
fortitudine, pacem habentes in (b) habita-
tionibus ſuis. Omnes iſti in generationibus 7
gloriam adepti ſunt ; & in diebus ipſorum
gloriatio. Sunt eorum, qui reliquerunt nomen 8
ad enarrandum laudes : Et ſunt, quorum non eſt 9
memoria, & perierunt, quaſi qui non fuerint, &
nati ſunt, quaſi non nati, & filii eorum poſt
eos. Sed hi, viri miſericordiæ, quorum 10
juſtitiæ non ſunt traditæ oblivioni.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLIV.

IAm etiam viros gratioſos laudibus ego 1
proſequar. Parentibus noſtris qui ſeculis 2
ſuis floruerunt, Multum impertiamur hono-
rem : etenim omnis eorum magnificentia
ſuperat orbis ſecula. Suâ prophetiâ ſigna 3
præmonſtrârunt, & conſilia prudentiâ ſuâ.
Sapientes ex eorum ſapientia didicerunt, ad- 5
hibitis citharis fidibuſque. Demum prover- 6
biorum ſcriptores, in album fortiſſimorum
virorũ, & inter ſuffultos robore, & eos qui
in ſuo quieſcũt inſtituto, *retulêre*. Omnes iſti 7
ſuis ætatibus honorem, & ſuis diebus meritas
ſibi laudes adepti ſunt. Sunt ex his qui no- 8
men reliquerunt ad enarrandas laudes ſuas :
Et ex iiſdem ſunt quorum nulla eſt memo- 9
ria, quippe defecerunt quemadmodum defe-
cêre. Horum autem gratiæ juſtitiæque vi- 10
rorum gratia nunquam ceſſabit :

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLIV.

ET verò decens omnino eſt ut præ- 1
claros probóſq; viros commendem. Patri-
bus noſtris qui ſuis floruerunt ævis, 2
Præſtantiſſimus honor præcipuè debetur.
Horum pars excellentiæ totáque nobilî-
tas, mundi poſteritates excellit. Per horũ 3
prophetiã indicata ſunt ſigna, bonumque
conſiliũ per prudentiam eorũ. Sapientes 5
per illorum ſapientiã, ampliorem adepti
ſunt ſapientiam, & poteſtate præditi glo-
riam eorum manifeſtârunt, locutique
ſunt ; illorum dicta nabli fidiumque 6
pulſu celebrare delectati ſunt, Et
eorũ proverbia ſcripſerunt in libris vi-
rorũ robore virtuteque illuſtriũ, propriâ
fortitudine & magnanimitate fidentiũ,
qui ſarti tecti ac tuti erant in domicilîis
ſuis. His omnes ævis ſuis gloriã & bono- 7
rem ſunt conſecuti, & laus eorũ fuit in
ipſorum conſortio dum agerent dies ſuos.
Et ex his nannulli reliquerunt nomen qua 8
memorabiles laudabileſq; reddantur: Ex 9
iiſdem verò alii non reliquerunt nomen
quo celebrarentur, ſed eorũ memoria de-
fiit quemadmodum ipſi ex hac vita
deſiêre. At verò iſtorum hominum qui 10
ſunt è numero virorum gratiâ et juſtitiâ
præditorum, gloria nunquam peribit :

Versio VULG. LAT.

11
12 Cum semine eorum permanent bona, Hæreditas sancta
nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum:
13 Et filii eorum propter illos usque in æternum manent:
14 semen eorum & gloria eorum non derelinquetur. Cor-
pora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vi-
15 vit in generationem & generationem. Sapientiam ipso-
rum narrent populi, & laudem eorum nuntiet ecclesia.
16 Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, ut
17 det gentibus pœnitentiam. Noë inventus est perfectus,
justus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.
18 Ideò dimissum est reliquum terræ, cùm factum est diluvi-
19 um. Testamenta seculi posita sunt apud illum, ne dele-
20 ri possit diluvio omnis caro. Abraham magnus pater
multitudinis gentium, & non est inventus similis illi in
gloria: qui conservavit legem Excelsi, & fuit in testa-
21 mento cum illo. In carne ejus stare fecit testamentum,
22 & in tentatione inventus est fidelis. Ideò jurejurando
dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ
23 cumulum, Et ut stellas exaltare semen ejus, & hæreditare il-
los à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos
24 terræ. Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham pa-
25 trem ejus. Benedictionem omnium Gentium dedit illi Do-
26 min⁹, & testamentū confirmavit super caput Jacob. Agno-
vit eum in benedictionibus suis, & dedit illi hæreditatem,
27 & divisit illi partem in tribubus duodecim. Et conser-
vavit illi homines misericordiæ, invenientes gratiam in
oculis omnis carnis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11
12 † Μετὰ † σπέρματος αὐτῶν διαμενεῖ † Ἀγαθὴ κληρονομία,
13 ἔκγονα αὐτῶν † ὁν † διαθήκας. ἔστη (ζ) σπέρμα αὐτῶν † Καὶ τέκνα
αὐτῶν δι' αὐτούς· † ἕως αἰῶνος μενεῖ σπέρμα αὐτῶν, † καὶ ἡ
14 δόξα αὐτῶν οὐκ (η) ἐξαλειφθήσεται. † Τὸ σῶμα αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ
15 ἐτάφη, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ζῇ εἰς γενεάς. † Σοφίαν αὐτῶν διη-
16 γήσονται λαοί, † καὶ † ἔπαινον (θ) ἐξαγγελλέτω ἐκκλησία. † Ἐνὼχ
εὐηρέστησε κυρίῳ, καὶ μετετέθη † ὑπόδειγμα μετανοίας † γενεαῖς.
17 † Νῶε εὑρέθη τέλειος δίκαιος, † ἐν καιρῷ ὀργῆς ἐγένετο ἀν-
18 τάλλαγμα. † Διὰ τοῦτο ἐγένετο καταλειμμα τῇ γῇ, † (ι) διὰ
19 τοῦτο ἐγένετο κατακλυσμός. † Διεθήκαι αἰῶνος ἐτέθησαν πρὸς
20 αὐτὸν, † ἵνα μὴ ἐξαλειφθῇ (κ) πᾶσα σάρξ. † Ἀβραὰμ
μέγας πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, † καὶ οὐχ εὑρέθη ὅμοιος (λ) ἐν τῇ
δόξῃ, † ὃς συνετήρησεν νόμον ὑψίστου, † καὶ ἐγένετο ἐν διαθήκῃ
21 μετ' αὐτοῦ· † (μ) Καὶ ἐν σαρκὶ αὐτοῦ ἔστησε διαθήκην, † καὶ ἐν πει-
22 σμῷ εὑρέθη πιστός. † Διὰ τοῦτο ἐν ὅρκῳ ἔστησεν αὐτῷ, † εὐλο-
γηθῆναι ἔθνη (ν) ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ, † πληθύναι αὐτὸν ὡς
23 χοῦν τῆς γῆς, † Καὶ † ὡς ἄστρα ἀνυψῶσαι τὸ σπέρμα αὐτοῦ, † καὶ κα-
τακληρονομῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, † καὶ ἀπὸ
24 ποταμοῦ ἕως ἄκρου (ξ) γῆς. † Καὶ ἐν τῷ Ἰσαὰκ ἔστησεν οὕτως
25 † διὰ Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ, † Εὐλογίαν πάντων ἀνθρώ-
26 πων καὶ διαθήκην. † καὶ κατέπαυσεν ἐπὶ κεφαλὴν Ἰακώβ. † Ἐπέ-
γνω αὐτὸν ἐν εὐλογίαις αὐτοῦ, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐν κληρονομίᾳ. † καὶ
27 (ο) διέστειλε μερίδας αὐτοῦ, † ὃν φυλαῖς ἐμέρισεν δεκαδύο. † Καὶ
ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ἄνδρα ἐλεεῖν, † εὑρίσκοντα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς
πάσης σαρκός.

MS. A. (ζ) τὸ σπέρμα αὐτῶν Καὶ τὰ τέκνα (η) ἐξαλαλιφθήσ(ε)ται.
ὁ καλακλυσμός. (κ) πᾶσα σάρξ. Ἀβραὰμ (λ) αὐτῷ ἐν (μ) Ἐν σαρκὶ
(ν) ἐν σπέρματι (ξ) τῆς γῆς. (ο) διέστησεν

Τὰ σώματα (θ) αὐτῶν ἐξαστραλῆ (ι) ὅτε ἐγένετο

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Imò cum ipsorum semine manet fœlicitas ea- 11
rum, radix eorum in filios filiorum: In 12
eorum fœdere perseverat semen ipsorum,
& filii filiorum in bonis operibus. In se- 13
culum usque permanebit memoria eorum, &
eorum gloria oblivioni minimè tradetur.
Corpora *quidem* illorum in pace condita 14
sunt, at nomen eorum vivit à progenie in
progeniem, Et laudes eorum enarrabit po- 15
pulus. Nohe justus, inventus est in ævo suo 17
pacificus, Tempore diluvii constitutus est 18
mundi vicarius, & propter ipsum facta fu-
it salus: Juravitque illi Deus non fore am- 19
pliùs diluvium, jurejurando cum veritate
præstito non perituram omnem carnem.
Abrahami turbarum Gentilium parentis ho- 20
nori nulla illata est labes. Is Altissimi fermo-
nes perfecit, & in fœdera ivit cum illo. In 21
carne ipsius statutum fuit illi pactum, & in
tentatione sua compertus est fidelis. Qua- 22
propter juramento asseruit illi Deus benedi-
cendas per semen ejus omnes gentes; Mul- 23
tiplicaturum se semen illius ut arenam ma-
ris; & semen ejus super omnes gentes col-
locaturum, ad dandam eis hæreditatem à
mari usque ad mare, & ab Euphrate usque
ad terminos terræ. Ishaco etiam juravit, 24
propter Abraham patrem ejus. Item bene- 25
dictio prædecessorum omnium requievit su-
per caput Israelis. Quem appellavit, Filium 26
meum, primogenitum meum Israel. Hæredi-
tatem dedit illi, & tribuum parentem con-
stituit eum, procedensque divisus est in duo-
decim tribus: Et prodierunt ex eo viri justi: 27

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Imò justitia ipsorum manet cum posteri- 11
tate eorum, & radix eorum in filios filio-
rum suorum: Posteritas eorum persistit 12
in pacto illorum, & filii illorum ipso-
rum in bonis illorum operibus: Memoria 13
eorum perseverabit in æternum, & laus
ipsorum oblivione minimè delebitur. Cor- 14
pora eorum in pace collecta sunt, nomina
autem eorum permanent à posteritate in
posteritatem, Et laudem eorum enuntia- 15
bit populus. Nobe sanctus ac justus, in- 17
ventus est in seculo suo integer corde, Et 18
tempore diluvii vice mundi constitutus
est, propter eum salvati sunt quotquot ser-
vati fuerunt, ejusque interventu facta est
redemptio: Juravitque Deus non redu- 19
cturum se diluvium: juramentum autem
ipsi cum veritate assertum fuit non peri-
turum omne carne præditum. In Abra- 20
ham cœtuum populorum parentis gloriâ,
nulla inventa est maculâ; ambulavit
enim secundùm Altissimi beneplacitum,
inivitque cum eo pactum sempiternum,
Et in carne ipsius firmatum fuit illi fœ- 21
dus Fortissimi quod cum eo pepigit, & in
tentatione sua inventus est fidus ac in-
tegerrimus. Ac proindè inviolabili sa- 22
cramento juravit ei benedicturum se per
semen ejus terricolas omnes; Progeniem 23
ejus adeo multiplicaturum, ut terram
posideret; & progeniem ejus superiorem
cunctis gentibus facturum, ad tribuen-
dum eis hæreditatem à mari ad mare, &
ab Euphrate ad extremitates terræ. Ju- 24
ravit etiam Ishaco propter Abraham pa-
trem ejus. Et benedictio omnium ante- 25
cessorum collocatur super caput Israelis.
Quem vocavit, Filium meum, primogeni- 26
tum meum Israel: hæreditatem illi de-
dit, & tribuum patrem constituit eum:
& crescentes multiplicati sunt, factique
tribus duodecim: Et egressi sunt ex ejus 27
dorso viri religiosissimi.

Versio VULG. LAT.

CAP. XLV.

1 Dilectus Deo & hominibus Moyſes : cujus memoria
2 in benedictione eſt. Similem illum fecit in gloria San-
ctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, &
3 in verbis ſuis monſtra placavit. Glorificavit illum in
conſpectu regum, & juſſit illi coram populo ſuo; &
4 oſtendit illi gloriam ſuam. In fide & lenitate ipſius
5 ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Au-
divit enim eum, & vocem ipſius, & induxit illum in
6 nubem. Et dedit illi coràm præcepta, & legem vitæ
& diſciplinæ, docere Jacob teſtamentum ſuum, & ju-
7 dicia ſua Iſrael. Excelſum fecit Aaron fratrem ejus,
8 & ſimilem ſibi de tribu Levi : Statuit ei teſtamentum
æternum, & dedit illi ſacerdotium gentis : & beatifi-
9 cavit illum in gloria, Et circumcinxit eum zonâ glo-
riæ, & induit eum ſtolam gloriæ, & coronavit eum in
10 vaſis virtutis. Circumpedes, & femoralia, & humera-
le poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis
11 in gyro, Dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum facere
12 ſonitum in templo, in memoriam filiis gentis ſuæ. Sto-
lam ſanctam, auro, & hyacintho, & purpurâ, opus tex-
13 tile, viri ſapientis, judicio & veritate præditi : Torto
cocco opus artificis, gemmis pretioſis figuratis in li-
gatura auri, & opere lapidarii ſculptis, in memoriam
14 ſecundùm numerum tribuum Iſraël. Corona aurea ſu-
per mitram ejus expreſſa ſigno ſanctitatis, & gloria ho-
noris : opus virtutis, & deſideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia uſque ad ori-
16 ginem. Non eſt indutus illâ alienigena aliquis, ſed tan-
17 tùm filii ipſius ſoli, & nepotes ejus per omne tempus.
18 Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quotidié. Comple-
19 vit Moyſes manus ejus, & unxit illum oleo ſancto. Fa-
ctum eſt illi in teſtamentum æternum, & ſemini ejus ſi-
cut dies cœli, fungi ſacerdotio, & habere laudem, &
20 glorificare populum ſuum in nomine ejus. Ipſum ele-
git ab omni vivente, offerre ſacrificium Deo, incenſum,
& bonum odorem, in memoriam placare pro populo ſuo,

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. με'.

1 †Ἠγαπημένον ὑπὸ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων † (a) Μωϋσῆν, οὗ τὸ
2 μνημόσυνον ἐν εὐλογίαις. † Ὡμοίωσεν αὐτὸν (β) δόξῃ ἁγίων,
† καὶ ἐμεγάλυνεν αὐτὸν ἐν φόβοις ἐχθρῶν. † ἐν λόγοις αὐτοῦ σημεῖα
3 κατέπαυσεν, † Ἐδόξασεν αὐτὸν κατ' πρόσωπον βασιλέων · † ἐνετείλατο αὐτῷ πρὸς λαὸν αὐτοῦ , † καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τῆς δόξης
4 αὐτοῦ. † Ἐν πίστει καὶ (γ) πραΰτητι (δ) αὐτοῦ ἡγίασεν, † ἐξεῖλατο
5 αὐτὸν ἐκ πάσης σαρκός. † Ἠκήκοεν αὐτοῦ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, † καὶ
6 εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ γνόφον· † Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κατ' πρόσωπον ἐντολάς, † νόμον ζωῆς καὶ ἐπιστήμης, † διδάξαι τὸν † Ἰακὼβ διαθήκην,
7 † καὶ κρίματα αὐτοῦ † Ἰσραήλ. † Ἀαρὼν ὕψωσεν ἄγιον ὅμοιον αὐ-
8 τῷ, † ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐκ φυλῆς Λευΐ. † Ἔστησεν αὐτῷ διαθήκην αἰῶνος, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἱερατείαν λαοῦ. † ἐμακάρισεν αὐτὸν ἐν
9 εὐκοσμίᾳ , † Καὶ περιέζωσεν αὐτὸν (ε) στολὴν δόξης. † ἐνέδυσεν
αὐτὸν συντέλειαν καυχήματος , † καὶ ἐστερέωσεν αὐτὸν σκεύεσιν
10 ἰσχύος, Περισκελῆ καὶ ποδήρη καὶ ἐπωμίδα, † καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὸν
11 ῥοΐσκοις † χρυσοῖς, κώδωσι πλείοσι κυκλόθεν, † Ἠχῆσαι φωνὴν
ἐν βήμασιν αὐτοῦ, † ἀκουσὸν ποιῆσαι ἦχον ἐν ναῷ † εἰς μνημόσυνον
12 υἱοῖς λαοῦ αὐτοῦ, † Στολὴ ἁγία, χρυσῷ, καὶ ὑακίνθῳ, † καὶ πορφύρᾳ,
13 ἔργῳ ποικίλῃ, † λογείῳ κρίσεως, δήλοις ἀληθείας, † Κεκλω-
σμένῃ κόκκῳ, ἔργῳ τεχνίτου, † λίθοις πολυτελέσιν γλύμματος
σφραγίδος , † ἐν δέσει χρυσίου, ἔργῳ λιθουργοῦ, † εἰς μνημό-
συνον ἐν γραφῇ κεκολαμμένῃ † κατ' ἀριθμὸν φυλῶν Ἰσραήλ·
14 † Στέφανον χρυσοῦν ἐπάνω κιδάρεως, † ἐκτύπωμα σφραγίδος
ἁγιάσματος , † καύχημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος , † ἐπιθυμήματα
15 ὀφθαλμῶν κεκομμένα † Ὡραῖα. πρὸ αὐτοῦ οὐ γέγονε τοιαῦτα
16 † ἕως αἰῶνος, Οὐκ ἐνεδύσατο ἀλλογενὴς , † πλὴν τῶν υἱῶν αὐτοῦ
17 μόνον, † καὶ τὰ ἔκγονα αὐτῶν διαπαντός. Θυσίαι αὐτοῦ ὁλοκαρπω-
18 θήσονται † καθημέραν ἐνδελεχῶς δίς. † Ἐπλήρωσε (ζ) Μωϋσῆς
τὰς χεῖρας, † καὶ ἔχρισεν αὐτὸν ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ. Ἐγένετο δὴ αὐτῷ
εἰς διαθήκην αἰώνιον, † καὶ (η) ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ ὡς ἡμέρας
οὐρανοῦ, † λειτουργῶν αὐτῷ ἅμα καὶ ἱερατεύειν , † καὶ εὐλογεῖν τὸν
20 λαὸν αὐτοῦ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. † Ἐξεῖλατο αὐτὸν ἀπὸ παντὸς
ζῶντος , † προσαγαγεῖν κάρπωσιν κυρίῳ, † θυμίαμα καὶ (ι) εὐω-
δίαν εἰς μνημόσυνον, † ἐξιλάσκεσθαι περὶ τοῦ λαοῦ ζῆν.

MS. A. (a) Μωσῆν, (β) ὲν δόξῃ (γ) πραότητι (δ) αὐτοῦ (ε) περιεζω-
σῇ (ζ) Μωσῆς (η) τῷ σπέρματι (θ) ὀνόματι. Ἐξεῖλατο (ι) εὐωδίαν

CAP. XLV.

1 DILECTUM (a) à Deo, & hominibus Moy-
ſem, cujus memoria in benedictionibus eſt. Simi-
2 lem illum fecit gloriæ Sanctorum: & magnifica-
vit eum in timoribus inimicorum: [&]in verbis
ejus ſigna ceſſare fecit: Glorificavit eum in con-
3 ſpectu regum: mandavit illi ad populum ſuum:
& oſtendit illi gloriam ſuam. In fide & lenita-
4 te ipſius ſanctum (b) fecit, elegit eum ex omni
carne. Auditam fecit ei vocem ſuam: & indu-
5 xit illum in caliginem. Et dedit illi coràm præ-
6 cepta, legem vitæ, & ſcientiæ, docere Jacob te-
ſtamentum [ſuum,] & judicia ſua Iſrael. Excel-
7 ſum fecit Aaron ſanctum ſimilem illi, fratrem
ejus, de tribu Levi. Statuit ei teſtamentum ſe-
8 culi, & dedit illi ſacerdotium populi, beatifica-
vit illum in decore, Et circuncinxit eum (c)
9 ſtolâ gloriæ. Induit eum conſummatione gloria-
tionis, & confirmavit eum (d) vaſis virtutis,
Femoralia, & poderem, & humerale: & circun-
10 dedit eum malis punicis aureis, tintinnabulis
plurimis in gyro, Ad ſonandum vocem in greſſibus
11 ſuis, ad faciendum audiri ſonitum in templo in
memoriam filiis populi ſui: Stolâ ſanctâ auro,
12 & hyacintho, & purpurâ, opere variatoris, ra-
tionali judicii, manifeſtationibus veritatis, (e)
Tortâ cocco, opere artificis, lapidibus pretioſis
ſculpturæ ſigilli, in ligatura auri opere lapidarii
in memoriam in ſcriptura ſculpta ſecundùm
13 numerum tribuum Iſrael: Coronam auream ſu-
per mitram, efformationem ſignaculi ſanctitatis,
gloriam honoris, opus virtutis, deſideria oculo-
14 rum ornata, Pulchra. Ante ipſum non fuerunt
15 talia uſque in ſeculum: Non eſt indutus alieni-
16 gena, ſed filii ejus ſoli, & nepotes ejus per omne
17 tempus. Sacrificia ipſius fient holocarpomata
18 quotidiè aſſiduè bis. Implevit Moyſes manus,
19 & unxit illum oleo ſancto. Factum eſt illi in
teſtamentum æternum, & in ſemine ejus in die-
bus cœli, miniſtrare ei ſimul, & ſacerdotio fungi,
& benedicere populũ ejus in nomine ejus. Ipſum
20 elegit ex omni vivente, offerre oblationem Domi-
no, incenſum, & bonum odorem in memoriam, pla-
care pro populo ſuo.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLV.

1 ܥܩܠܐ ܕܫܦܝܪ ܒܥܝܢ ܟܠ ܚܝܐ ܘܩܕܡ ܐܠܗܐ ܘܒܢܝ ܐܢܫܐ ܐܬܪ ܕܟܪܢܗ ܒܫܡ ܒܪܟܬܐ ܐܬܥܒܕ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܫܡ ܒܪܟܬܐ ܐܬܥܒܕ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
2 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
3 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
4 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
5 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
6 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
7 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
8 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
9 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
18 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
19 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ
20 ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ ܒܒܪܟܬܐ ܐܬܩܢܐ ܠܗ ܕܡܐ ܠܡܫܐ ܕܐܬܪܥܝ

CAP. XLV.

1 NEc non gratioſus in oculis omnium vi-
ventium, & apud Deum atque etiam in con-
ſpectu hominum dilectus Moſes, cujus me-
moria ſit in benedictionem, Quem in be-
2 nedictionibus enutritum corroboravit in ti-
midorum *utilitatem*, ſtatuit coram rege,
Populo præfecit, oſtendit illi gloriam ſuam, 3
vocemque ſuam audiſe fecit eum: Ob fidem 4
& humilitatem ipſius elegit eum ex omni-
bus hominibus, Et admovit eum ad caligi- 5
nem ſuam : Ordinavit coram ipſo legem 6
vitæ, & benedictiones : ut Iſraelitas do-
ceret leges ejus, & fœdera atque judicia
ejus Jacobum. Et ſanctum ipſi ſimilem e- 7
vexit Aharonem de tribu Levi, Quem con- 8
ſtituit ad veritatem populo *decernendam*, ex
honore & gloria ſua impertiens illi : Sub- 9
limitate ſuæ majeſtatis elegit eum, hyacin-
thinis veſtibus induit, & inſtrumentis ro-
boris honeſtavit. Imponenſque illi manum 18
ſuam Moſes, unxit eum oleo ſanctitatis :
Factumque eſt illi ac ſemini ejus in fœdus 19
ſempiternum ſicut dies cœli, ad miniſtran-
dum, populumque ejus benedicendum in 20
nomine ipſius. Hunc itaque ex vivis omni-
bus elegit ad offerendum holocauſta, ſacri-
ficia, atque incenſa, & ad expiandum pro
toto Iſraele.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLV.

1 ٱلْفَصْلُ ٱلْخَامِسُ وَٱلْأَرْبَعُونَ * مِنْهُمُ ٱلطَّاهِرُ بِٱلرَّحْمَةِ عَلَى جَمِيعِ ٱلْأَحْيَاءِ * ٱلْحَبُوبُ
2 عِنْدَ ٱللهِ تَعَالَى وَعِنْدَ جَمِيعِ ٱلنَّاسِ مُوسَى ذِكْرُهُ لِلْبَرَكَةِ * وَبَاهَاهُ لِلْبَرَكَاتِ * وَسَبَّحَهُ وَجَلَّلَهُ
3 بِٱلْخَوْفِ وَٱلْهَيْبَةِ * وَأَقَامَهُ أَمَامَ فِرْعَوْنَ * وَأَوْصَاهُ بِهِ ٱلشَّعْبَ * وَأَرَاهُ كَرَامَتَهُ * وَأَسْمَعَهُ صَوْتَهُ
4 * بِأَمَانَتِهِ وَأَنَاتِهِ ٱصْطَفَاهُ مِنْ جَمِيعِ ٱلنَّاسِ * وَأَدْنَاهُ مِنْ صَفَايَاهُ * وَتَلَا عَلَيْهِ سُنَّةَ ٱلْحَيَاةِ وَٱلْبَرَكَاتِ *
6 لِيُعَلِّمَ إِسْرَائِيلَ سُنَنَهُ * وَعُهُودَهُ وَأَحْكَامَهُ إِلَى يَعْقُوبَ * وَأَقَامَ نَظِيرَهُ هَارُونَ ٱلطَّاهِرَ مِنْ سِبْطِ
7 لَاوِي * وَصَيَّرَهُ عَدْلًا لِيَعْدِلَ بَيْنَ ٱلشُّعُوبِ * وَأَفْرَغَ عَلَيْهِ مِنْ كَرَامَتِهِ وَهَيْبَتِهِ وَمَجْدِهِ *
8 وَأَلْبَسَهُ بِٱرْتِفَاعٍ وَجَلَالَةِ بَهَائِهِ * وَأَلْبَسَهُ ثِيَابَ ٱلْجَمَالِ وَٱلْبَهَاءِ * وَأَكْرَمَهُ فِي ٱلنَّاسِ * وَوَضَعَ
9 مُوسَى يَدَهُ عَلَيْهِ * وَمَسَحَهُ بِدُهْنِ ٱلْقُدْسِ * وَصَارَ لَهُ ذَلِكَ عَهْدًا وَمِيثَاقًا إِلَى ٱلْأَبَدِ * لَهُ
20 وَلِنَسْلِهِ مِنْ بَعْدِهِ كَأَيَّامِ ٱلسَّمَاءِ * لِيَخْدِمَ وَيَدْعُوَ بِٱلْبَرَكَةِ لِشَعْبِهِ بِٱسْمِهِ * وَٱصْطَفَاهُ مِنْ
جَمِيعِ ٱلْأَحْيَاءِ * لِيُقَرِّبَ ٱلْقَرَابِينَ وَٱلْبُخُورَ * وَيَسْتَغْفِرَ لِجَمِيعِ إِسْرَائِيلَ *

CAP. XLV.

1 INter quos eſt ille proſper in miſericor-
dia præ cunctis viventibus, apud Deum
excelſum & apud omnes homines dile-
ctius Moſes, cujus memoria ſit in bene-
dictionem. Hunc ad benedictiones edu- 2
cavit, magnanimũ ac formidabilem red-
didit, metu ac timore inſtruxit, coram
Pharaone conſtituit, Populóq; commen- 3
davit: gloriam ſuam oſtendit illi, & vo-
cem ſuam audire fecit eum: Propter fi- 4
dem & patientiam ejus elegit illum ex
omnibus hominibus, & ad caliginem ſuã
admovit: Legem vitæ & benedictiones 6
recitavit illi, ut Iſraelem doceret jura i-
pſius, & fœdera ac judicia ejus Jacobũ.
Erexitque ſimilem ipſi Haronem ſanctũ 7
de tribu Levi; Et ſtatuit eum ad juſti- 8
tiam, ut juſtitiam exerceret inter popu-
los; & ex honore, veneratione, & gloriâ
ſuâ effudit ſuper eum: Cum eminentia & 9
eximio ſplendore elegit illum, decoris ac
nitoris indumentis veſtivit, & inter ho-
mines cohoneſtavit. Impoſuitque ei Mo- 18
ſes manũ ſuam, & oleo ſanctitatis unxit
illum: Et factũ eſt id ipſi pactum ac te- 19
ſtamentũ æternum, ipſi inquam ac proge-
niei ejus poſt ipſũ, ſicut dies cœli: ut mi-
niſtraret, populóque ejus benedictionem
precaretur in nomine ipſius. Vl gitque 20
eum ex omnibus viventibus ad offeren-
dum ſacrificia & incenſum, & veniam
petendam toti Iſraeli.

Versio VULG. LAT.

21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis
judiciorum, docere Jacob testimonia, & in lege sua lu-
22 cem dare Israel. Quia contra illum steterunt alieni, &
propter invidiam circumdederunt illum homines in de-
serto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congrega-
23 tio Core in iracundia. Vidit Dominus Deus, & non
24 placuit illi, & consumpti sunt in impetu iracundiæ. Fe-
25 cit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis. Et
addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem, &
26 primitias frugum terræ divisit illi. Panem ipsis in primis
paravit in satietatem: nam & sacrificia Domini edent,
27 quæ dedit illi & semini ejus. Cæterùm in terra gentes
non hæreditabit, & pars non est illi in gente: ipse est
28 enim pars ejus, & hæreditas. Phinees filius Eleazari
tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini:
29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate & alacritate
30 animæ suæ placuit Deo pro Israel. Ideò statuit illi testa-
mentum pacis, principem Sanctorum & gentis suæ, ut sit
31 illi & semini ejus sacerdotii dignitas in æternum. Et te-
stamentum David regi filio Jesse de tribu Juda, hæreditas
ipsi & semini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum
judicare gentem suam in justitia, ne abolerentur bona
ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam
fecit.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Jesus Nave, successor Moysi in pro-
phetis, qui fuit magnus secundùm nomen suum,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 †Ἔδωκεν (κ) αὐτὸν ἐν ἐντολαῖς αὐτοῦ, †ἐξουσίαν ἐν διαθήκαις κει-
μάτων, †διδάξαι † Ἰακὼβ (λ) τὰ μαρτύρια, † καὶ ἐν νόμῳ αὐτοῦ
22 φωτίσαι (μ) Ἰσραήλ. † Ἐπισυέστησαν αὐτῷ ἀλλότριοι, † καὶ
ἐζήλωσαν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, †ἄνδρες οἱ σὺν Δαθὰν καὶ Ἀβει-
23 ρὼν, † καὶ ἡ συναγωγὴ Κορὲ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ. † Εἶδε κύριος
24 καὶ οὐκ (ν) εὐδόκησε, † καὶ συνετελέσθησαν ἐν θυμῷ ὀργῆς. Ἐποί-
ησεν αὐτοῖς τέρατα, †καὶ ἀνάλωσεν ἐν πυρὶ φλογὸς (ξ) αὐτῶν.
25 † Καὶ προσέθηκεν Ἀαρὼν δόξαν, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν·
26 † ἀπαρχὰς (ο) πρωτογενημάτων ἐμέρισεν (π) αὐτοῖς· † Ἄρτον
(ρ) ἐν πρώτοις ἡτοίμασε πλησμονήν. † καὶ θυσίας κυρίου φά-
27 γονται, † ἃς ἔδωκεν αὐτῷ τε καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. † Πλὴν ἐν γῇ
λαοῦ οὐ κληρονομήσει, † καὶ μερὶς οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἐν λαῷ, † αὐτὸς γὰρ
28 μερὶς (σ) κληρονομία. † Καὶ Φινεὲς υἱὸς Ἐλεάζαρ τρίτος ἐν δό-
29 ξαις, † ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν ἐν φόβῳ κυρίου, † Καὶ (τ) στῆσαι
αὐτὸν ἐν προπῇ λαοῦ, † ἐν ἀγαθότητι ψυχῆς αὐτοῦ, † καὶ
ἐξιλάσασθαι περὶ τοῦ Ἰσραήλ. † Διὰ τοῦτο ἔστησεν αὐτῷ διαθήκην
30 εἰρήνης, † ἡγούμενον ἁγίων καὶ λαοῦ αὐτοῦ, † ἵνα αὐτῷ ᾖ καὶ τῷ
31 σπέρματι αὐτοῦ † ἱερωσύνης μεγαλωσύνην εἰς τοὺς αἰῶνας. † Καὶ διαθή-
κην τῷ Δαυὶδ † υἱῷ (υ) ἐκ φυλῆς Ἰούδα, † κληρονομία βασι-
λέως υἱοῦ ἐξ υἱοῦ μόνου· κληρονομία (φ) Ἀαρὼν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ.
† (χ) δώη ὑμῖν σοφίαν ἐν καρδίᾳ ὑμῶν, † κρίνειν τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν
δικαιοσύνῃ, ἵνα μὴ ἀφανισθῇ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν, † καὶ τὴν δόξαν αὐ-
τοῦ εἰς (ψ) γενεὰς αὐτῶν.

MS. A. (κ) αὐτῷ ἐν τῇ ἐντολαῖς (λ) μαρτύριαν, (μ) τὸν Ἰσραήλ.
(π) αὐτῷ· (ρ) πρώτοις ἡτοίμασεν ἐν πλησμονῇ. (σ) καὶ κληρονομία.
(τ) στῆναι (υ) ὁκ Ἰσραὴλ (φ) αὐτῷ καὶ (χ) δοίη (ψ) γενεὰν

ΚΕΦ. μϛ'.

1 †Καλαὶδ ἐν (α) πολέμοις Ἰησοῦς Ναυῆ, † καὶ διάδοχος
(β) Μωϋσῆ ἐν προφητείαις † ὃς ἐγένετο κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ

21 *Dedit (f) illum in mandatis suis, potestatem in* 21
testamentis judiciorum, docere Jacob testimonia, 22
& in lege sua lucem dare Israel. Contra eum ste-
terunt alieni, et zelaverunt eum in deserto, ho-
mines, qui erant (g) cum Dathan, & Abiron, &
congregatio Core in furore, & ira. Vidit Domi- 23
nus, & non placuit illi: & consumpti sunt in
impetu iracundiæ. Fecit illis monstra ad con- 24
sumendum in igne flammæ (h) suæ. Et addidit 25
Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem. Pri-
mitias primitivorum divisit (i) illis: Panem in 26
primis paravit (k) satietatem: nam & sacri-
ficia Domini edent, quæ dedit & ei, & semini
ejus. Cæterùm in terra populi non hæreditabit: 27
& pars non est illi in populo. Ipse enim (l) pars
tua, hæreditas. Et Phinees filius Eleazari ter- 28
tius est in gloria, in zelando eum in timore Do-
mini, Et stando in versione populi, in bonitate 29
alacritatis animæ suæ: & placavit pro Israel.
Ideò (m) statutum est illi testamentum pacis, 30
præsidem sanctorum, & populo suo; ut sit illi
& semini ejus sacerdotii dignitas in (n) secula.
Et testamentum Davidi (o) filio ex tribu Juda: 31
Hæreditas regis, filii ex filio solo: hæreditas
Aaron & semini ejus. Det (p) vobis sapienti-
am in corde vestro, judicare populum suum in
justitia: ne aboleantur bona ipsorum: & glo-
riam eorum in generationes eorum.

(ν) ηὐδόκησεν, (ξ) αὐτὸς. (ο) πρωτογενημάτων

CAP. XLVI.

1 *Fortis in bellis Jesus Nave, & suc-*
cessor Moysi in prophetiis. Qui fuit secundùm
nomen suum

MS. A. (α) πολέμῳ Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ, (β) Μωσῆ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 ܘܝܗܒ ܠܗ ܒܦܘܩܕܢܘܗܝ ܕܢܡܘܣܐ ܘܕܝܢܐ ܠܡܠܦ ܒܗ ܒܣܝܦܘܬܐ ܘܒܢܡܘܣܐ ܕܐܠܗܐ ܐܦ ܗܘ ܐܬܦܩܕ

Versio VULG. LAT.

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insur-
3 gentes hostes, ut consequeretur hæreditatem Israel. Quam
gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactan-
4 do contra civitates rhomphæas? Quis ante illum sic re-
5 stiterit? Nam hostes ipse Dominus perduxit. An non
in iracundia ejus impeditus est Sol, & una dies facta est
6 quasi duo? Invocavit Altissimum potentem in oppu-
gnando inimicos undique, & audivit illum magnus &
sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valdè fortis.
7 Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descen-
8 su perdidit contrarios, Ut cognoscant Gentes poten-
tiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et
9 secutus est à tergo potentis: Et in diebus Moysi mi-
sericordiam fecit ipse, & Caleb filius Jephone, stare
contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & per-
10 fringere murmur malitiæ. Et ipsi duo constituti, à pe-
riculo liberati sunt à numero sexcentorum millium pedi-
tum, inducere illos in hæreditatem, in terram quæ ma-
11 nat lac & mel. Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitu-
dinem, & usque in senectutem permansit illi virtus,
ut ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsi-
12 us obtinuit hæreditatem: Ut viderent omnes filii Israel,
13 quia bonum est obsequi sancto Deo. Et judices sin-
guli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui
14 non aversi sunt à Domino, Ut sit memoria illorum in
benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Μέγας ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐκλεκτῶν ἀυτῦ, † ὠσῤῥικῆσαι ἐπεγερμένους
3 ἐχθρεῖς, † ὅπως (γ) κληρονομήσῃ τὸν Ἰσραήλ. † Ὡς ἐδοξάσθη ἐν
τῷ ἐπᾶραι χεῖρας ἀυτῦ, † καὶ (δ) πρὸ ἐκκλῖναι ῥομφαίαν ἐπὶ πόλεις;
4 † Τίς (ε) πρότερον ἀυτῦ ἔστως ἔξω; † τὰς γὰρ πολεμίους (ζ) κύριος
5 ἀυτὸς (η) ἐπήγαγε. † Οὐχὶ ἐν χειρὶ ἀυτῦ (θ) ἀνεπόδισεν, ὁ ἥλιος,
6 † καὶ μία ἡμέρα ἐγένήθη πρὸς δύο; † Ἐπεκαλέσατο τὸν ὕψιστον
δυνάστην, † ὲν τῷ θλίψαι ἀυτὸν ἐχθρὲς κυκλόθεν· † καὶ ἐπήκουσεν
(ι) ἀυτῶν μέγας κύριος † (κ) ἐν λίθοις χαλάζης δυνάμεως κραταιᾶς.
7 † Κατέῤῥαξεν ἐπ' ἔθνος πόλεμον, † καὶ ἐν καταβάσει ἀπώλεσεν
8 ἀνθεκτικότας· † Ἵνα γνῶσιν ἔθνη παντελείαν (λ) ἀυτῶν, † ὅτι ἐναν-
τίον κυρίυ ὁ πόλεμος ἀυτῦ, † καὶ ὄπισθεν ἠκολούθησεν ὀπίσω δυνάστου.
9 † Καὶ ἐν ἡμέραις (μ) Μωϋσέως ἐποίησεν ἔλεος, † ἀυτὸς καὶ Χαλὲβ
υἱὸς Ἰεφοννῆ, † ἀντιστῆναι ἐναντι ἐχθρῦ, † κωλῦσαι λαὸν ἀπὸ ἁμαρ-
10 τίας, † καὶ κοπάσαι γογγυσμὸν πονηρίας. † Καὶ αὐτοὶ δύο ὄντες διε-
σώθησαν † ἀπὸ ἑξακοσίων χιλιάδων πεζῶν, (ν) † εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς
11 εἰς κληρονομίαν, † εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. † Καὶ ἔδωκεν
ὁ κύριος τῷ Χαλὲβ ἰσχὺν, † καὶ ἕως γήρους διέμεινεν αὐτῷ, † ἐπι-
βῆναι αὐτὸν ἐπὶ (ξ) ὕψος τῆς γῆς, † καὶ τὸ σπέρμα ἀυτῦ (ο) κλη-
12 ἔχει κληρονομίαν· † Ὅπως ἴδωσι πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, † ὅτι
13 καλὸν τὸ πορεύεσθαι ὀπίσω κυρίυ. † Καὶ οἱ κριταὶ ἕκας τῷ ἀυ-
τῦ ὀνόματι, ὅσων οὐκ ἐξεπόρνευσεν ἡ καρδία, † καὶ ὅσοι οὐκ ἀπεστράη-
14 φησαν ἀπὸ κυρίυ, † Εἴη τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐν εὐλογίαις· † τὰ
ὀστᾶ αὐτῶν ἀναθάλοι ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν,

MS. A. (γ) καὶ κληρονομήσῃ (δ) ἐν τῷ ἐκλῖναι (ε) πρόπερος (ζ) κυρίε (η) ἐπήγαγε. (θ) ἐνεποδίσθη (ι) αὐτῦ (κ) λίθοις (λ) αὐτῦ, (μ) Μωσέως (ν) εἰσάγειν (ξ) τὸ ὕψος (ο) καὶ † κληρονομίαν.

Magnus in salutem electorum ejus, expugnare 2
insurgentes hostes, ut hæreditaret Israel. Quam 3
gloriam adeptus est in tollendo manus suas, &
(a) declinando romphæam contra civitates?
Quis ante illum sic stetit? Nam (b) hostes ipse 4
Dominus perduxit. An non in manu ejus retro- 5
cessit Sol? & una dies facta est quasi duæ? In- 6
vocavit Altissimum potentem, in oppugnando eum
inimicos undiq;. Et audivit (c) eos magn⁹ Domi-
nus: in saxis grandinis virtutis fortis, Erupit 7
contra gentem bellum, & in descensu perdidit
contrarios. Ut cognoscant gentes integram arma- 8
turam eorum: quia coram Domino bellum ejus.
Etenim secutus est post potentem: Et in diebus 9
Moysi fecit misericordiam, ipse, & Caleb filius
Jephonne, stare (d) contra inimicum, prohibere
populum à peccato, et sedare murmur malitiæ. Et 10
ipsi, cùm duo essent, salvati sunt è sexcentis
millibus peditum, *inducere illos in hæreditatem,*
in terram, quæ manat lac, & mel. Et dedit Domi- 11
nus ipsi Caleb fortitudinem, et usq; in senectutem
permansit illi, ut ascenderet ipse *in excelsum*
terræ locum: & semen ejus obtinuit hæredi- 12
tatem: Ut viderent omnes filii Israel, quia
bonum est obsequi Domino. Et judices, sin- 13
guli suo nomine, quorumcunque cor non est
fornicatum, & quicunque non sunt aversi
à Domino; Sit memoria eorum in bene- 14
dictionibus: ossa eorum pullulent de lo-
co suo,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܚܦܐ ܕܫܘܙܒܗ ܠܒܚܝܪ̈ܘܗܝ ܒܫܠܡܐ ܕܢܦܫܐ ܘܠܡܫܪܝ ܠܒܢ̈ܝ ܫܪܝܬܐ.
3 ܟܕ ܢܫ ܚܕ ܒܝܕܗ ܘܡܪܝܡ ܠܘ ܡܢ ܩܕܡ ܠܗ ܡܢ ܒܥܠ ܡܠܚܡ. * ܡܢ ܕܩܐܡ ܩܕܡ ܠܘ ܒܗ ܘܒܥܠ ܡܠܚܡ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
4 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
5 6 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
7 8 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
9 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
10 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ
ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
11 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ.
12 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ
13 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ
14 ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܘܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ ܠܐ ܐܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ. * ܡܢ ܕܐܬܐ ܒܗ

Ad afferendam per ipsum salutem dilectis 2
suis, ad sumendam vindictam à viris inimi-
cis, & ad hæreditate tradendam filiis Israel
terram promissionis. Quàm decorum est illi 3
cùm hastam quam manu tenet, attollit, ac
vibrat in urbes! Quis illi resistere valeat? 4
Bellum enim Domini ipse gessit: Ipsius 5
enim operâ stetit sol, & dies unus factus est
biduum: Oravit enim coram Domino, & 6
exaudivit eum, perque ipsum dedit potes-
tiam: (i. victoriam:) exaudivit autem illum
lapidibus grandinis immissis, & sulphur è
cœlo demisit, Populum inimicum quassa- 7
vit, omnésque interemit. Et cognoverunt 8
omnes gentes maledictæ Deum cum illis
pugnâsse. Hic etiam Deum perfectè secutus
est, Idémque in diebus Mosis præclarum fa- 9
cinus patravit unà cum Caleb Jophane filio,
ruinæ populi obsistendo cœtum cohibendo,
& improbam terræ promissionis famam ab-
olendo. Atque hi duo soli servati fuerunt è 10
sexcentis millibus, ut induceret eos Deus in
hæreditatem ipsorum, in terram lacte ac
melle manantem. Dedítque Dominus Ca- 11
lebo robur quod ad senectutem ipsius usque
cum eo permansit, quatenus robori terræ
præponeret eum, & semen ejus hæredita-
tem posset: Ut sciret semen Jacobi, 12
quòd ipse legem ac judicia Dei complêsset. 13
Singulorum nominatim, Omnium vsdeliset
quorum cor minimè seductum fuerit, quíq; 14
à lege Dei non recesserint, memoria manebit
in benedictionem,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * وَأَنْ يُجْرِيَ ٱللَّهُ تَعَالَى عَلَى يَدَيْهِ ٱلْاِسْتِنْقَاذَ وَٱلْخَلَاصَ لِأَحِبَّائِهِ * وَلِيَنْتَقِمَ مِنَ ٱلْأَعْدَاءِ ٱلْبَاغِينَ *
وَلِيُورِثَ آلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَرْضَ ٱلْمَوَاعِيدِ * مَا أَحَدَّهُ وَأَهْيَبَهُ * وَأَهْيَبَ ٱلْحَرْبَةَ بِيَدِهِ * وَحِينَ 3
يُسَدِّدُهَا عَلَى ٱلْمَدَائِنِ * مَنْ يَقْدِرُ أَنْ يَنْتَصِبَ لَهُ وَيَثْبُتَ أَمَامَهُ لِأَنَّهُ كَانَ يُقَاتِلُ بَدَلَ شَعْبِ 4
ٱللَّهِ تَعَالَى * لِأَنَّ ٱلشَّمْسَ عَلَى يَدِهِ وَقَفَتْ * وَكَانَ ٱلْيَوْمُ يَوْمَيْنِ * لِأَنَّهُ صَلَّى قُدَّامَ ٱللَّهِ تَعَالَى * 5 6
فَٱسْتَجَابَ دُعَاءَهُ * وَأَدَّاهُ ٱلشِّدَّةَ وَٱلصَّلَاعَةَ * وَأَجَابَهُ بِحِجَارَةِ ٱلْبَرَدِ * وَأَنْزَلَ كِبْرِيتًا مِنَ ٱلسَّمَاءِ *
7 8 * وَطَرَحَ عَلَى ٱلْأَعْدَاءِ أَعْدَاءَ ٱللَّهِ * وَأَحْرَقَهُمْ جَمِيعًا * وَعَلِمُوا ٱلشُّعُوبُ ٱلْأُمَمُ أَنَّ ٱللَّهَ تَعَالَى كَانَ
مَعَهُ فِي قِتَالِهِ * فَصَدَّقَ ثُمَّ عَرَفَ ٱللَّهَ وَأَخْلَصَ لَهُ نِيَّتَهُ * وَأَعَادَ ٱلْمَعْرُوفَ وَٱلْهَيْبَةَ عَلَى عَهْدِ 9
مُوسَى هُوَ وَكَالَابُ بْنُ يُوفَنَّا * وَقَامَا دُونَ ٱلشَّعْبِ * وَرَدَّوْهُمْ عَنْ سُوءِ أَعْمَالِهِمْ وَأَبْطَلُوا ٱلْخَبَرَ
ٱلسُّوءَ ٱلَّذِي أَشَاعُوا ٱلطَّلَائِعُ عَلَى أَرْضِ ٱلْمَوَاعِيدِ * وَهُمَا وَحْدَهُمَا نَجَوَا مِنْ سِتِّمِائَةِ أَلْفٍ 10
رَجُلٍ * لِيُدْخِلَانِ ٱلشَّعْبَ إِلَى مِيرَاثِهِمْ * إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِي تَفِيضُ ٱللَّبَنَ وَٱلْعَسَلَ * وَبَجَّلَ كَالَابَ 11
ٱلشَّجَاعَةَ * وَثَبَتَ لَهُ ذَلِكَ إِلَى ٱلْهَرَمِ وَٱلْكِبَرِ * لِيُسَلِّطَهُ عَلَى أَعْدَاءِ ٱلْأَرْضِ وَأَبْطَالِهَا * وَوَرِثَ
عَقِبُهُ أَيْضًا ٱلْمَدَائِنَ * لِكَيْ تَعْرِفَ دَرَبَهُ يَعْقُوبَ أَنَّهُ أَكْمَلَ سُنَّةَ ٱللَّهِ تَعَالَى وَأَحْكَامَهُ * وَكُلُّ 12 13
أَمْرٍ مِنَ ٱلصَّالِحِينَ بِأَسْمِهِ * كُلُّ مَنْ لَمْ يَضِلَّ قَلْبُهُ وَلَمْ يَرْتَدَّ عَنْ وَصِيَّةِ ٱللَّهِ يَدُومُ 14
ذِكْرُهُمْ لِلْبَرَكَةِ وَٱلْمَدْحَةِ *

Et ut afferret Deus excelsus per manus 2
ejus redemptionem ac salutem dilectis
suis, ut hostes infensos ulcisceretur, utq;
progeniem filiorum Israel hæredem face- 3
ret terræ promissionum. Quàm speciosus
ac terribilis est, & horrenda lancea in
manu ipsius! Cúmque illâ adversùs ur-
bes innuit, Quis contra ipsum assurge- 4
re, aut coram eo sistere possit? Nam pro
populo Dei excelsi ipse pugnabat: Nam 5
sol ejus operâ stetit, & dies unus factus
est biduum: Nam coram summo Deo ora- 6
vit, ejúsque preces exaudivit, eique ro-
bur ac fortitudinè dedit: exaudivit au-
tem illum lapidibus grandinis, & sul-
phur è cœlo demisit, Projecitque super 7
hostes, hostes Dei, omnésque combussit. Et 8
cognoverunt populi scelerati Deum ex-
celsum cum ipso esse dum pugnaret.
Quapropter credidit, Deumq; cognovit,
& sincera se dedidit illi conscientia. Et 9
obsequium ac venerationè restituit tem-
pore Mosis unà cum Caleb Jophannæ fi-
lio: ambo enim pro populo steterunt, à
malis operibus revocárunt eos, & malâ
famam quam de terra promissionum ex-
ploratores evulgárant, abrogárunt: At- 10
que hi duo tantùm è sexcentis virorum
millibus evaserunt, ut populum introdu-
cerent in hæreditatem ipsorum, in ter-
ram quæ affluit lacte & melle. Calebo 11
etiam dedit fortitudinem, quæ ad decre-
pitam usque senectutem mansit ei, ut ini-
micis ac potentibus terræ præficeret
eum. Et posteritas quoque ipsius hæredi-
tatem obtinuit; ut progenici Jacobi in- 12
notesceret ipsum esse excelsi Dei legem
ac judicia executum; Et quorumcunque 13
speciatim proborum virorum, Omnium 14
quorum cor non aberraverit, quique à
præcepto divino se minimè subtraxe-
rint, memoriam in benedictionem lau-
démque mansuram;

Versio VULG. LAT.

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad
16 filios illorum, sanctorum virorum gloria. Dilectus à Do-
mino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit im-
17 perium, & unxit principes in gente sua. In lege Domini
congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide
18 sua probatus est propheta. Et cognitus est in verbis suis
19 fidelis, quia vidit Deum lucis: Et invocavit Dominum
omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes un-
20 dique, in oblatione agni inviolati. Et intonuit de cœlo
Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam,
21 Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Phi-
22 listhiim: Et ante tempus finis vitæ suæ & seculi, testi-
monium præbuit in conspectu Domini, & Christi; pecu-
nias & usque ad calceamenta ab omni carne non acce-
23 pit, & non accusavit illum homo. Et post hoc dormivit,
& notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & ex-
altavit vocem suam de terra in prophetia delere impie-
tatem gentis.

CAP. XLVII.

1 Post hæc surrexit Nathan propheta in diebus David.
2 Et quasi adeps separatus à carne, sic David à filiis Israel.
3 Cum leonibus lusit quasi cum agnis: & in ursis similiter
4 fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua. Numquid non
5 occîdit gigantem, & abstulit opprobrium de gente? In
tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 †Καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀνυπολειπτον διαμένον, † ἐν υἱοῖς δεδοξασμένων
16 αὐτῶν. † Ἠγαπημένος ὑπὸ κυρίου αὐτοῦ Σαμουὴλ † προφήτης κυρίου
κατέστησε βασιλείαν, † καὶ ἔχρισεν ἄρχοντας ἐπὶ † λαὸν αὐτοῦ.
17 † Ἐν νόμῳ κυρίου ἔκρινε συναγωγὴν, † καὶ ἐπεσκέψατο κύριος †
18 Ἰακώβ. † ἐν πίστει αὐτοῦ ἠκριβώθη προφήτης, † Καὶ ἐγνώσθη
19 (π) ἐν πίστει αὐτοῦ πιστὸς ὁράσεως. † Καὶ ἐπεκαλέσατο † κύριον
δυνάστην, † ἐν τῷ θλίβειν ἐχθροὺς αὐτοῦ κυκλόθεν, † ἐν προσφορᾷ
20 ἀρνὸς γαλαθηνοῦ. † Καὶ ἐβρόντησεν ἀπ' οὐρανοῦ κύριος, † καὶ ἐν
21 ἤχῳ μεγάλῳ ἀκουστὴν ἐποίησεν † φωνὴν αὐτοῦ. † Καὶ ἐξέτριψεν
22 ἡγουμένους Τυείων, † καὶ πάντας ἄρχοντας Φυλιστιείμ. † Καὶ πρὸ
καιροῦ κοιμήσεως αἰῶνος † ἐπεμαρτύρατο ἔναντι κυρίου καὶ χριστοῦ,
† Χρήματα καὶ ἕως ὑποδημάτων † ἀπὸ πάσης σαρκὸς οὐκ ἔλαβε.
23 † καὶ οὐκ ἐνεκάλεσεν αὐτῷ ἄνθρωπος. † Καὶ μετὰ τὸ ὑπνῶσαι αὐ-
τὸν (ρ) προεφήτευσε, † καὶ ὑπέδειξε βασιλεῖ † τελευτὴν αὐτοῦ, † καὶ
ἀνύψωσεν ὀπὸ γῆς (σ) † φωνὴν αὐτοῦ, † ἐν προφητείᾳ ἐξαλεῖψαι
ἀνομίαν λαοῦ.

MS. A. (π) ἐν ῥήμασιν (ρ) ἐπροφήτευσεν, (σ) φωνὴ

ΚΕΦ. μζ'.

1 †Καὶ μετ' (τ) αὐτὸν ἀνέστη Νάθαν † προφητεύων ἐν ἡμέραις Δαυίδ.
2 † Ὡσεὶ στέαρ ἀφωρισμένον ἀπὸ σωτηρίου, † οὕτως Δαυὶδ ἀπὸ
3 (α) † υἱῶν Ἰσραήλ. † Ἐν λέουσιν (β) ἔπαιζεν ὡς ἐν ἐρίφοις, † καὶ
4 ἐν ἄρκοις ὡς ἐν ἄρνασι προβάτων. † Ἐν νεότητι αὐτοῦ οὐχὶ
5 ἀπέκτεινε γίγαντα, † καὶ ἐξῆρεν ὀνειδισμὸν ἀπὸ λαοῦ, † Ἐν τῷ
ἐκτεῖναι (γ) χεῖρα ἐν λίθῳ σφενδόνης, † καὶ καταβλῆθη γαυσίαμα
† Γολιάθ;

MS. A. (τ) οὗτος (α) υἱῶν (β) ἔπαιζεν (γ) χεῖρας

Et nomen eorum restauratum, glorificatis ipsis in 15
filiis. Dilectus à Domino suo Samuel propheta 16
Domini constituit regnum, & unxit principes
super gentem suam. In lege Domini judicavit 17
synagogam: & visitavit Dominus Jacob. In
fide sua probatus est propheta, Et cognitus est 18
(e) in fide sua fidelis visionis. Et invocavit 19
Dominum potentem, in oppugnando hostes suos
undique in oblatione (f) agni lactentis. Et in- 20
tonuit de cœlo Dominus: & in sonitu magno
auditam fecit vocem suam. Et contrivit princi- 21
pes Tyriorum, & omnes duces Phyliſtiim. Et ante 22
tempus dormitionis seculi contestatus est in con-
spectu Domini, & Christi; Pecunias, & usque
ad calceamenta ab omni carne non accepi. Et
non accusavit eum homo. Et postquàm dormivit 23
ipse; prophetavit, & ostendit regi finem ejus:
& exaltavit vocem suam de terra in prophetia,
delere iniquitatem populi.

CAP. XLVII.

Et post hoc surrexit Nathan (a) prophetare in 1
diebus David. Quasi adeps separatus à salu- 2
tari; sic David à filiis Israel. Cum leonibus 3
lusit, quasi cum agnis; & in ursis, sicut in agnis
ovium. In juventute sua Numquid non occidit 4
gigantem, & abstulit opprobrium de gente, In 5
tollendo manum in saxo fundæ, & dejiciendo
exultationem Goliæ?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 ... ...

Versio VULG. LAT.

6 Nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exal-
7 tare cornu gentis suæ. Sic in decem millibus glorificavit eum, & laudavit eum in benedictionibus Domini, in
8 offerendo illi coronam gloriæ: Contrivit enim inimicos undique,& extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem: contrivit cornu ipsorum usque in æter-
9 num. In omni opere dedit confessionem Sancto, & Ex-
10 celso in verbo gloriæ, De omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi
11 contra inimicos potentiam: Et stare fecit cantores con-
12 tra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Et dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad consummationem vitæ,ut laudarent nomen sanctum Do-
13 mini, & amplificarent manè Dei sanctitatem. Dominus purgavit peccata ipsius, & exaltavit in æternum cornu ejus: & dedit illi testamentum regni, & sedem gloriæ
14 in Israel. Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter
15 illum dejecit omnem potentiam inimicorum. Salomon imperavit in diebus pacis,cui subjecit Deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine suo, & pararet sanctitatem in sempiternum: quemadmodùm eruditus es in ju-
16 ventute tua, Et impletus es, quasi flumen, sapientiâ, &
17 terram retexit anima tua. Et replêsti in comparationibus ænigmata: ad insulas longè divulgatum est nomen tuum,
18 & dilectus es in pace tua. In cantilenis, & proverbiis, & comparationibus, & interpretationibus, miratæ sunt
19 terræ, Et in nomine Domini Dei, cui est cognomen,
20 Deus Israel. Collegisti quasi aurichalcum aurum, & ut
21 plumbum complêsti argentum, Et inclinâsti femora tua
22 mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo, Dedisti maculam in gloria tua,& profanâsti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos,& incitari stultitiam tuam,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 †Ἐπεκαλέσατο γὰρ κύριον τὸν ὕψιστον, † καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ δεξιᾷ
αὐτοῦ κράτος † ἐξᾶραι ἄνθρωπον δυνατὸν ἐν πολέμῳ, † ἀνυψῶσαι
7 κέρας λαοῦ αὐτοῦ. † Οὕτως ἐν μυριάσιν ἐδόξασεν αὐτὸν, † καὶ ἤνε-
σεν αὐτὸν ἐν εὐλογίαις κυρίου, † ἐν τῷ φέρειν αὐτῷ διάδημα
8 δόξης. † Ἐξέτριψε γὰρ ἐχθροὺς κυκλόθεν, † καὶ ἐξεδίκησεν φυλι-
στιὰμ τοὺς ἀνανταίους· † ἕως σήμερον συνέτριψεν αὐτῶν κέρας.
9 Ἐν παντὶ ἔργῳ αὐτοῦ ἔδωκεν ἐξομολόγησιν † ἁγίῳ ὑψίστῳ ῥήμασι
10 δόξης. † Ἐν πάσῃ καρδίᾳ αὐτοῦ ὕμνησε, † καὶ ἠγάπησεν † ποιήσαντα
11 αὐτόν. † Καὶ ἔστησε ψαλτῳδοὺς κατέναντι (d) τοῦ θυσιαστηρίου, † καὶ ἐξ
12 ἤχου αὐτῶν γλυκαίνῃ μέλη. † Ἔδωκεν ἐν ἑορταῖς εὐπρέπειαν, † καὶ
ἐκόσμησεν καιροὺς μέχρι συντελείας· † ἵν τῷ αἰνεῖν αὐτοὺς τὸ ἅγιον
13 ὄνομα αὐτοῦ, † καὶ ἀπὸ (e) πρωῒ ἠχεῖν τὸ ἁγίασμα. † Κύριος
ἀφεῖλε τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, † καὶ ἀνύψωσεν εἰς αἰῶνα τὸ κέρας
αὐτοῦ, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην βασιλέων † καὶ θρόνον δόξης ἐν
14 τῷ Ἰσραήλ. † Μετὰ (f) τοῦτο ἀνέστη υἱὸς σοφός, † καὶ δι' αὐτὸν κεί-
15 μενον ἐν πλατυσμῷ. † (ζ) Σαλωμὼν ἐβασίλευσεν ἐν ἡμέραις
εἰρήνης, † ᾧ ὁ θεὸς κατέπαυσε κυκλόθεν, † ἵνα οἶκον ἐπ'
ὀνόματι αὐτοῦ, † καὶ ἑτοιμάσῃ ἁγίασμα εἰς τὸν αἰῶνα. † Ὡς ἐσο-
16 φίσθης ἐν νεότητί σου, † καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποταμὸς συνέσεως.
17 † γῆν ἐσκέπασεν ἡ ψυχή σου, † καὶ ἐνέπλησας ἐν παραβολαῖς αἰ-
νιγμάτων. † εἰς νήσους πόρρω ἀφίκετο τὸ ὄνομά σου, † καὶ ἠγαπήθης
18 ἐν τῇ εἰρήνῃ σου. † (η) Ἐν ᾠδαῖς καὶ παροιμίαις καὶ παραβολαῖς, † καὶ
19 ἐν (*) ἐρημώσεις ἐπεδεύμασάν σε χῶραι. Ἐν ὀνόματι κυρίου
20 θεοῦ † τοῦ ἐπικεκλημένου θεοῦ Ἰσραήλ, † συνήγαγες ὡς κασσίτερον
21 τὸ χρυσίον, † καὶ ὡς (*) μόλιβδον ἐπλήθυνας ἀργύριον. (*) † Παρενέ-
κλινας τὰς λαγόνας σου γυναιξί, † καὶ ἐνεξουσιάσθης ἐν τῷ σώματί
22 σου. † Ἔδωκας μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου, † καὶ ἐβεβήλωσας τὸ σπέρ-
μα σου, † ἐπαγαγεῖν ὀργὴν ἐπὶ τὰ τέκνα σου, † καὶ καλανύγλυ
ἐπὶ τῇ ἀφροσύνῃ σου,

MS. A. (d) θυσιαστηρίου, καὶ ἐξ ἤχου αὐτῶν γλυκαίνων μέλη.

(e) πρωΐας (f) οὗτον (ζ) Σολομὼν (η) Καὶ ἐν (*) *ἐρημίαις (*) *μόλιβον (*) παρενέκλινας

Nam invocavit Dominum altissimum: & dedit 6
in dextera ejus robur tollere hominem fortem in
bello, exaltare cornu gentis suæ. Sic in decem 7
millibus glorificavit eum, & laudavit eum in
benedictionibus Domini, in afferendo illi coro-
nam gloriæ. Contrivit enim inimicos undique, 8
& extirpavit Philistiim contrarios: usque in
hodiernum diem contrivit cornu ipsorum. In 9
omni opere suo dedit confessionem Sancto excelso,
verbo gloriæ: In omni corde suo laudavit, & 10
dilexit eum qui fecit ipsum. Et stare fecit can- 11
tores contra altare, & ex sono eorum (b) dulces
facit modos. Dedit in celebritatibus decus, & 12
ornavit tempora usque ad consummationem: in
laudando ipsos nomen sanctum ejus, & à manè
personando sanctitatem. Dominus abstulit pec- 13
cata ipsius,& exaltavit in æternum cornu ejus,
& dedit illi testamentum (c)regum, & thronum
gloriæ in Israel. (d) Cum hoc surrexit filius 14
sciens, & propter illum habitavit in latitudine.
Solomon regnavit in diebus pacis, (e) cui Deus 15
requiem dedit in circuitu; ut conderet domum
in nomine ejus,& pararet sanctitatem in sempi-
ternum. Quàm (f) sapiens fuisti in juventute
tua, Et impletus es, quasi flumen, intellectu. 16
Terram contexit anima tua, Et replêsti in pa-
rabolis ænigmatum. Ad insulas longè pervenit 17
nomen tuum, & dilectus fuisti in pace tua. In 18
cantilenis, & proverbiis,et parabolis, & inter-
pretationibus te miratæ sunt terræ. In nomine 19
Domini Dei, cui cognomen est Deus Israel, Col- 20
legisti quasi stannum, aurum; &, ut plumbum,
multiplicâsti argentum. Inclinâsti femora tua 21
mulieribus, & subjugatus es in corpo re tuo.
Dedisti maculam in gloria tua, & prophanâsti 22
semen tuum, inducere iram super filios tuos;(&
(g) compunctus sum super stultitia tua,)

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܡܫܟܚ ܒܝܕ ܟܠ ܥܡܐ ܠܡܩܛܠ ܥܡܩܐ. ܕܡܩܝܡ ܩܪܢ ܥܡܐ ܕܝܫܪܝܠ ܒܡܩܛܠ ܩܪܒܐ.
7 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
8 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
ܘܐܚܕ ܒܝܕ ܟܠ ܥܡܐ ܠܡܩܛܠ ܥܡܩܐ. ܕܡܩܝܡ ܩܪܢ ܥܡܐ ܕܝܫܪܝܠ ܒܡܩܛܠ ܩܪܒܐ.
9 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
10 * ܥܒܕ ܟܠ ܟܪܣ ܒܢܝܡ ܩܕܡ ܡܕܒܚܐ. ܘܒܟܠ ܠܒܗ ܫܒܚ ܠܡܪܗ.
11 ܘܐܚܒ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
12 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
13 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
14 * ܡܢ ܒܝܬ ܚܕܝܐ ܒܝܬ ܡܩܕܫ ܠܫܡܗ. ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
15 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
16 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
17 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
18 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
19 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
20 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
21 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.
22 ܘܫܒܚ ܠܗ ܒܟܠ ܦܘܡ ܒܫܒܚܬܐ ܕܡܪܝܐ. * ܡܫܟܚ ܐܦ ܥܡ ܚܫܝܫ ܒܥܠ ܚܝܠ.

Deum enim deprecatus est, dedítque in 6
manum ejus robur ad interficiendum gi-
gantem belli gnarum, ad erigendum cornu
populi sui Israelis. Propterea mulieres in 7
decem millium turmas laudaverunt eum.
Parùm pugnavit, attamen hostes ex omni- 8
bus confinibus suis debellavit, Philistæos
ultus est, & ad hunc usque diem fregit cornu
eorum. Idcircò protulit verba cum voce 9
gratiarum actionis & honoris. Toto corde 10
suo dilexit creatorem suum, Et quotidie 11
incessanter laudes ejus coram altari dice-
bat. Edidit ingentia cantica per singulos 12
annos. Unde pepercit ei Deus peccata ipsi- 13
us, & cornu ejus in æternum erexit, de-
dítque ei solium regni super Israelem. Post 14
eum surrexit rex potentissimus, habitans in
pace Solomon. Quem Deus reddidit cir- 15
cunquaque pacatum, ut ædem extrueret no-
mini ipsius perpetuam. Quàm sapiens fuisti 16
in adolescentia tua Salomon! nam profu-
disti fluminis instar sapientiam intelligentiâ 17
tuâ, Et celsitudine gloriæ regum. Ad insu- 18
las usq; remotissimas pervenit nomen tuum,
téque audire cupiunt Interpretantem pro- 19
verbia sapientiæ in libro. In prophetia stu-
porem creâsti gentibus, Et vocatus es in 20
nomine Dei: ejus est enim gloria, qui no-
minatus est super Israele. Aurum congessisti 21
ut plumbum, & ut pulverem argentum. De- 22
disti mulieribus robur tuum, & potestatem
tribuisti eis in corpus tuum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * لِأَنَّهُ صَلَّى أَمَامَ الرَّبِّ اللهِ * وَأَجْرَى الْغَلَبَةَ عَلَى يَدِهِ * لِقَتْلِ الْمُجَبِّرِ الْمُدَلِّ بِحُسْنِ الْقِتَالِ *
7 لِيَرْفَعَ بِرَأْسِ شَعْبِهِ إِسْرَائِيلَ * وَلِذَلِكَ مَدَحَتْهُ النِّسَاءُ بِقَتْلِ الرَّئِيسِ * جَاهَدَ قَلِيلًا * وَهَرَمَ
8 الْأَعْدَاءَ وَأَبَادَهُمْ مِنْ حَوْلِهِ * أَنْقَمَ مِنَ الْفَلَسْطِينِيِّينَ * وَإِلَى الْيَوْمِ انْكَسَرَ قَوْمُهُمْ * وَلِذَلِكَ
9 رَبَّلَ بِقَصَائِدِ الْمَجْدِ وَصَوْتِ التَّسْكِيرِ وَالْكَرَامَةِ * وَأَحَبَّ خَالِقَهُ مِنْ كُلِّ قَلْبِهِ * وَكَانَ جَمِيعَ
10 أَيَّامِهِ دَائِمَ يَقُصُّ وَيُحَدِّثُ تَسَابِيحَهُ أَمَامَ الْمَذْبَحِ * وَأَحْدَثَ تَسَابِيحَ عِظَامًا سَنَةً مِنْ سَنَةٍ *
11 وَعَفَرَ اللهُ لَهُ أَيْضًا خَطَايَاهُ * وَأَعْلَا كَلِمَتَهُ إِلَى الْأَبَدِ * وَأَعْطَاهُ رَبُّهُ الْمُلْكَ عَلَى إِسْرَائِيلَ * وَأَقَامَ
12 بَعْدَهُ الْمَلِكَ السَّدِيدَ النَّازِلَ فِي الرَّاحَةِ سُلَيْمَانَ * مَا كَانَ أَعْقَلَكَ مِنْ صَغِيرِكَ يَا سُلَيْمَانُ *
13 وَفَاضَتْ الْحِكْمَةُ إِلَيْكَ مِثْلَ النَّهْرِ * عَلَوْتَ بِالْكَرَامَةِ الْمُلْكَ * بَلَغَ ذِكْرُكَ إِلَى أَقَاصِي الْجَزَائِرِ
14 النَّائِيَةِ * وَيُوَمِّلُونَ سَمَاعَ كَلَامِكَ * وَيَرْغَبُونَ مِنْ عِلْمِكَ * مُفَسِّرَ الْحِكْمَةِ بِالْكِتَابِ * وَأَعْجَبَتِ الْأُمَمَ
15 بِالنُّبُوَّةِ * وَسُمِّيتَ بِاسْمِ اللهِ الَّذِي لَهُ الْكَرَامَةُ وَالْهَيْبَةُ الَّتِي حُصَّ بِهَا إِسْرَائِيلُ وَدُعِيَ بِهَا * وَجَمَعْتَ
16 الذَّهَبَ كَالْبَرَدِ * وَالْفِضَّةَ مِثْلَ التُّرَابِ * وَأَعْطَيْتَ قُوَّتَكَ لِلنِّسَاءِ * وَسَلَّطْتَهُنَّ عَلَى جَسَدِكَ *

Oravit enim ad Dominum Deum, qui 6
dedit victoriam in manum ejus ad occi-
dendum gigantem rectè pugnandi arte
instructum, ut populi sui Israelis caput
attolleret. Et iccircò laudaverunt eum 7
mulieres ob cædem ducis. Parùm di- 8
micavit, hostésque profligavit ac perdi-
dit è circunjectis sibi regionibus, &
vindictam sumpsit à Philistæis, quorum
vires ad hodiernum usque diem confra-
ctæ sunt. Ac propterea carminibus ho- 9
norificis & voce gratiarum actionis ac
laudis plena cecinit. Creatorem suum 10
toto corde dilexit, Omnibúsque diebus 11
suis laudes ejus coram altari assiduè
narrabat ac recitabat: Maximáque 12
scripsit cantica ex anno in annum. Qua- 13
re dimisit etiã illi Deus peccata ipsius,
verbum ejus in æternum extulit, dedit-
que ei dignitatem regiam super Israele.
Post eum constitutit regem potentissimum, 14
pacatè commorantem Salomonem. Quàm 16
prudens fuisti inde à pueritia tua ô Sa-
lomon! exuberavit enim in te sapientia
quasi flumen: Reges gloriâ superâsti: 17
Memoria tua ad ultimos penitissimarum 18
insularum terminos pervenit, quæ et ser-
mones tuos cupiunt audire,& doctrinam
tuam exoptant, Dum interpretaris in li- 19
bro sapientiã. Prophetiâ populos ad ad-
mirationem excitâsti, Et vocatus es in 20
nomine Dei, cujus est honor & majestas
quæ attributa est Israeli,et per quã cog-
nominatus est. Aurum summâ copiâ co- 21
acervâsti, & argentum pulveris instar.
Vires tuas dedisti mulieribus,& earum 22
ditioni corpus tuum subdidisti.

Versio VULG. LAT.

ut faceres imperium bipartitum, & ex Ephraim imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet misericordiâ suam, & non corrumpet nec delebit opera sua, neq; perdet à stirpe nepotes electi sui: & semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet. Dedit autem reliquum Jacob, & David de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo, gentis stultitiam, Et imminutum à prudentia, Roboam, qui avertit gentem consilio suo: Et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, & dedit viam peccandi Ephraim, & plurima redundaverunt peccata ipsorum. Valdè averterunt illos à terra sua. Et quæsivit omnes nequitias, usq; dum perveniret ad illos defensio, & ab omnibus peccatis liberavit eos.

CAP. XLVIII.

ET surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, & irritantes illum invidiâ suâ pauci facti sunt: non enim poterant sustinere præcepta Domini. Verbo Domini continuit cœlum, & dejecit de cœlo ignem ter. Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei. Qui dejecisti reges ad perniciem, & confregisti facilè potentiam ipsorum, & glorioſos de lecto suo. Qui audis in Sina judicium, & in Horeb judicia defensionis. Qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis successores post te.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

23 † Γενέσθω δίχα τυραννίδα, † καὶ ἐξ Ἐφραὶμ ἄρξει βασιλείας
24 ἀπειθῆ. † Ὁ δὲ κύριος οὐ μὴ (a) καθυβρίσῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, † καὶ οὐ μὴ
(b) διαφθαρῇ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ· † οὐδὲ μὴ ἐξολοθρεύσῃ (c) ἐκλεκτοὺς ἔκγονα, † καὶ σπέρμα τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὸν οὐ μὴ ἐξάρῃ.
25 † Καὶ τῷ Ἰακὼβ ἔδωκεν κατάλειμμα, † καὶ τῷ Δαυὶδ ἐξ αὐτοῦ ῥίζαν.
26 † Καὶ ἀνεπαύσατο Σολομὼν μετὰ τῶν πατέρων (d), † Καὶ κατέ-
27 λιπε (e) μετ' αὐτὸν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, † λαὸν ἀφροσύνην
28 Καὶ ἐλαττώμενον συνέσει, † Ροβοὰμ, ὃς ἀπέστησε (f) λαὸν ὀπίσω
29 ζυλῆς αὐτοῦ· † Καὶ Ἱεροβοὰμ υἱὸν Ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτιν τὸν
Ἰσραὴλ, † καὶ ἔδωκε τῷ Ἐφραὶμ ὁδὸν ἁμαρτίας. † καὶ ἐπλη-
30 σύνθησαν αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν σφόδρα, † ἐκζητῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ
31 τῆς γῆς αὐτῶν. Καὶ πᾶσαν πονηρίαν ἐξεζήτησαν, † (g) ἕως
ἐκδίκησις ἔλθῃ ἐπ' αὐτούς.

MS. A. (a) ἐγκαλέσηται (b) διαφθείρῃ (c) ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ ἔκγονα, καὶ τὸ σπέρμα (d) αὐτοῦ, (e) μετ' (f) τὸν λαὸν (g) οὓς

ΚΕΦ. μή'.

1 †Καὶ ἀνέστη Ἠλίας προφήτης ὡς πῦρ, † καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ὡς
2 λαμπὰς ἐκαίετο. Ὃς ἐπήγαγε ἐπ' αὐτοὺς λιμὸν, † καὶ τῷ ζήλῳ
3 αὐτοῦ (a) ὠλιγοστοίησεν αὐτούς. † Ἐν λόγῳ κυρίου ἀνέσχεν οὐρανὸν,
4 † κατήγαγε ὕστερον πῦρ. † Ὡς ἐδοξάσθης Ἠλία (b) ἐν τοῖς
5 θαυμασίοις σου; † καὶ τίς ὅμοιός σοι (c) καυχᾶσθαι; Ὁ ἐγείρας
6 † νεκρὸν ἐκ θανάτου καὶ ἐξ ᾅδου ἐν λόγῳ ὑψίστου· † Ὁ καταγαγὼν
7 βασιλεῖς εἰς ἀπώλειαν, † καὶ δεδοξασμένους ἀπὸ κλίνης αὐτῶν· † (d) Ὁ
8 ἀκούων ἐν Σινᾷ ἔλεγμὸν, † καὶ ἐν Χωρὴβ κρίματα ἐκδικήσεως· † Ὁ
χρίων βασιλεῖς εἰς ἀντιπόδωμα, † καὶ προφήτας διαδόχους μετ' αὐτόν·

MS. A. (a) ὀλιγοποίησεν (c) ἐν θαυμασίοις (c) καυχήσεται; (d) Ἀκούων

CAP. XLVIII.

ET surrexit Elias propheta quasi ignis: & verbum illius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem: & zelo suo paucos fecit eos. In verbo Domini continuit cœlum: deduxit sic (a) ter ignem. Quàm glorificatus fuisti, Elias, in mirabilibus tuis: & quis similis tibi, ut gloriatur? Qui suscitásti cadaver à morte, & ab inferis, in verbo Altissimi. Qui dejecisti reges in perniciem, & glorioſos de lecto suo. Qui audis in Sina correptionem, & in Choreb judicia vindictæ. Qui ungis reges in retributionē, & prophetas successores post te ipsum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 * حطّت حشمتك وحزن بيتك. لتزنى في زوايا بيتك. وتنقسم مملكتك
بين بنيك. ويتزنّوا مع بنات الغرباء. ويتبعوا آلهتهم.
24 * ولم يترك الله رحمته. ولا بطل شيء من كلامه. ولا قطع نسل
25 مختاره. ولا أفنى زرع محبّيه. * ولا أعدم بيت يعقوب بركته.
26 ولا أبطل خلاص نسله. * ولا أفنى ملك داود من بيته.
27 * ولا قطع ذرّيته كرمل البحر. ونسله كحصى الشاطئ. * ولا أعدم
28 ذرّيته من بيته. ولا أفنى ملكه من أمامه. * ولا أبطل ذكر سليمان
29 من مسكنه. ولا قطع نسله من بيته. * ولا أعدم ذكر اسمه من
أورشليم. ولا أفنى ذكر مدينته من أمامه. * ولا أبطل ذكر
30 مختاره من بيته. ولا أفنى ذكر اسمه من أورشليم. * ولا أعدم
31 ذكر يربعام بن ناباط الذي أخطأ وأخطأ إسرائيل. * ونصب عجلين
لآل افرايم. * ليحلّيهم عن مواطنهم. * لكثرة خطاياهم وجورهم جدًّا.
* وأسار عليهم بجميع الشرّ.

1 * الفصل الثامن والاربعون. * حيّ بعث الله تعالى نبيًّا متسيهًا بالنار. * فكلمته
2 تتوقد مثل الاتون الذي يسجر. * وبعث عليهم القحط. * وبسدّة غيرته لله أرهبهم. * بأدن
3 الله منع السماء من القطر. * وأنزل النار من السماء ثلثة مرار. * على المذبح وعلى القوم المنافقين.
4 * ما أسدّ هيبتك يا ايليّا. * ومن كان مثلك هو يمدح. * لأنك أقمت الميت من القبر بأدن
5 6 7 الله ومسرته. * وكببت الجبابرة عن كراسيهم. * واسمعت بتكريتك بدكهم. * ومسكت الملوك
8 ليهرموا في البلاد. * والنبي الذي قام من بعدك. *

Intulisti labem gloriæ tuæ, & lectum tuum stuprâsti, ad inducendâ iniquitatem super filios filiorum tuorum, ut ingemiscerent super cubili suo, ut in duo regna dividerentur, & ex Aphremiticis regnum ethnicum oriretur. Non tamen omisit Deus gratiam suam, neque projiciet verba sua super terram, Neque dispердet semen dilectorum suorum, & justorum suorum filios minimè consumet: Sed dabit Jacobo salutem, & Davidi regnū maximum. Occumbente autem Salomone, Surrexit post ipsum stultitiâ locuples, inops sapientiâ Rehabham, qui consilio suo rexit populum suum. Et Jorobham Nabati filio nulla sit memoria, quia peccavit, ac peccare fecit Israelem, & exhibuit Aphremiticis offendiculum, Adeò ut expulerit eos è patria ipsorum: Multiplicavit admodùm peccata eorum, & de omnibus sceleribus consilium inivit.

CAP. XLVIII.

DOnec surrexit propheta igni similis, cujus sermo tanquam fornax inflammatus ardebat; Et famem super eos adduxit, zeloque suo disrupit illos. Verbo Domini cœlum inhibuit, & ignē de cœlo ter deduxit; super altare *scilicet*, & super homines impios. Quàm formidabilis es Elia! & quisquis tuî similis est, is est laudandus. Qui mortuum è sepulchro vitæ restituisti secundùm voluntatem Domini. Qui glorioſos de thronis suis deturbâsti, Et in tentatione tua sentire fecisti eos increpationem ipsorum. Qui unxisti reges ad beneficia præstanda, & prophetam qui tibi successit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

23 * وجعلت عيبًا في كرامتك. والسنمة لمضجعك. فصار ذلك عقوبة على بني بنيك. ليتنهدوا
24 صعداء على مضاجعهم. ليفترق ملك بني اسرائيل فيصير فرقتين. من آل افرم ملك عابد
25 الاصنام. * ولكن الله لم يدع فضله. ولم تسقط كلمته وعهده على الارض. * ولا يهلك ذريته
26 احبائه. * ولا يسحق أصل ابراهيم. * ليبري آل يعقوب النجاة. * وآل داود ملكًا عظيمًا. * وبوفي
27 28 سليمان. * وقام ابنه بعده كثير الجهل ناقص العقل رحبعم. * دبر قومه برأيه. * ولا ابقا الله
29 ذكرًا ليربعام بن ناباط الذي أخطا وأخطا إسرائيل. ونصب عجلين لآل افرام. * ليحلّيهم عن
30 31 مواطنهم. * لكثرة خطاياهم وجورهم جدًّا. * وأسار عليهم بجميع الشرّ.

1 * الفصل الثامن والاربعون. * حيّ بعث الله تعالى نبيًّا متسيهًا بالنار. * فكلمته
2 تتوقد مثل الاتون الذي يسجر. * وبعث عليهم القحط. * وبسدّة غيرته لله أرهبهم. * بأدن
3 الله منع السماء من القطر. * وأنزل النار من السماء ثلثة مرار. * على المذبح وعلى القوم المنافقين.
4 * ما أسدّ هيبتك يا ايليّا. * ومن كان مثلك هو يمدح. * لأنك أقمت الميت من القبر بأدن
5 6 7 الله ومسرته. * وكببت الجبابرة عن كراسيهم. * واسمعت بتكريتك بدكهم. * ومسكت الملوك
8 ليهرموا في البلاد. * والنبي الذي قام من بعدك. *

Maculam honori tuo inussisti, & contumeliam cubili tuo: cessitque id in pœnam adversùs filios filiorum tuorum, ut profundo gemitu suspirarent super cubilibus suis, ut discinderetur regnum filiorum Israel, fierétque bipertitum, & ex Aphremi progenie regnum adorans idola. Nihilominus Deus gratiam suam nequaquam dereliquit, nec verbum ac fœdus ejus decidit in terram, Nec perdet progeniem dilectorum suorum, nec sanctorum suorum stirpem conteret: Ut ostendat familiæ Jacobi salutem, & familiæ Davidis regnum maximum. Defunctus est autem Salomon, Successitque illi filius ejus abundans stultitiâ, carens prudentiâ, Rahabham, qui populum suum suopte judicio gubernavit. Nec ullam Deus relinquat memoriam Jorabhamo Nabati filio, qui peccavit, & in peccatum induxit Israelem, & offensaculum erexit genti Aphremiticæ; Ut eos propriis è regionibus pelleret, Ob multitudinem peccatorum & scelerum eorum innumeram. Suo demum consilio adegit illos ad omnia flagitia:

CAP. XLVIII.

DOnec misit Deus excelsus prophetam igni similem, cujus verbum ardebat veluti caminus accensus: Immisitque in eos siccitatem, fuóque ardente in Deum zelo terruit illos. Permissu Dei stillare cœlum vetuit, ignémque de cœlo ter descendere fecit, super altare, & super homines impios. Quàm vehemens est terror tuus ô Elia! & qui tibi par est, ipse laudabitur. Tu enim permissu ac voluntate divinâ mortuum è sepulchro suscitâsti: Gigantes è sedibus suis evertisti: In tentatione tua redargutionem eorum sentire fecisti: Reges unxisti ad debellandum impios in regionibus, & prophetam qui post te surrexit:

Versio VULG. LAT.

9 Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igne-
10 orum. Qui scriptus es in judiciis temporum lenire ira-
cundiam Domini; conciliare cor patris ad filium, & re-
11 stituere tribus Jacob. Beati sunt, qui te viderunt, & in
12 amicitia tua decorati sunt. Nam nos vitâ vivimus tantùm,
13 post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Elias
quidem in turbine tectus est, & in Eliseo completus est
spiritus ejus: in diebus suis non pertimuit principem, &
14 potentiâ nemo vicit illum. Nec superavit illum verbum
15 aliquod, & mortuum prophetavit corpus ejus. In vita sua
16 fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. In omni-
bus istis non pœnituit populus, & non recesserunt à pec-
catis suis, usq; dum ejecti sunt de terra sua, & dispersi sunt
17 in omnem terram: Et relicta est gens perpauca, & prin-
18 ceps in domo David. Quidam ipsorum fecerunt quod
placeret Deo: alii autem multa commiserunt peccata.
19 Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium
ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam
20 puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit
Rabsacen, & sustulit manum suam contra illos, & extulit
manum suam in Sion, & superbus factus est potentiâ suâ.
21 Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt
22 quasi parturientes mulieres. Et invocaverunt Dominum
misericordem, & expandentes manus suas, extulerunt ad
cœlum: & sanctus Dominus Deus audivit citò vocem ipso-
23 rum. Non est commemoratus peccatorum illorum, neq; de-
dit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti
24 prophetæ. Dejecit castra Assyriorum, & contrivit illos An-
25 gelus Domini. Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, &
fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi
Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Ὁ ἀναλη(κ)θεὶς ἐν (ε)λαίλαπι πυρὸς † ἐν ἅρματι ἵππων πυρίνων·
10 † Ὁ καταγραφεὶς (ζ) ἐν ἐλεγμοῖς εἰς καιρὸς, † κοπάσαι ὀργὴν
πρὸ θυμοῦ, † (η)καὶ ἐπιστρέψαι καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱὸν, † καὶ κατα-
11 στῆσαι φυλὰς Ἰακώβ. † Μακάριοι οἱ ἰδόντες σε, † καὶ οἱ ἐν
12 ἀγαπήσει κεκοσμημένοι· † Καὶ γὰρ ἡμεῖς (θ)ζωῇ ζησόμεθα. † Ἠλίας,
13 ὃς ἐν λαίλαπι ἐσκεπάσθη· † καὶ Ἐλισαιὲ (ι) ἐνεπλήσθη πνεύματος
αὐτοῦ· † καὶ ἐν ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ ἐσαγεύθη ὑπὸ ἄρχοντος, † καὶ οὐ κατ-
14 εδυνάστευσεν αὐτὸν οὐδείς. † Πᾶς λόγος οὐκ ἔκρινεν αὐτὸν, † καὶ
15 ἐν κοιμήσει ἐπροφήτευσε τὸ σῶμα αὐτοῦ. † Καὶ ἐν ζωῇ αὐτοῦ ἐποίησε
16 τέρατα, † καὶ ἐν τελευτῇ θαυμάσια τὰ ἔργα αὐτοῦ. † Ἐν πᾶσι τού-
τοις οὐ μετενόησεν ὁ λαὸς, † καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ † ἁμαρτιῶν,
† ἕως ἐξεπορνομεύθησαν ἀπὸ (κ) τῆς γῆς αὐτῶν, † καὶ ἐσκορπίσθησ
17 ἐν πάσῃ τῇ γῇ. † Καὶ κατελείφθη ὁ λαὸς ὀλιγοστὸς, † καὶ ἄρχων
18 (λ) τοῦ οἴκου Δαυίδ. † Τινὲς μὲν αὐτῶν ἐποίησαν τὸ ἀρεστὸν,
19 † τινὲς δὲ ἐπληθύναν ἁμαρτίας. † Ἐζεκίας ὠχύρωσε † πόλιν αὐ-
τοῦ, † καὶ εἰσήγαγεν εἰς μέσον (μ) αὐτῶν τὸν Γώγ· † ἄρυξε σιδήρῳ
20 λατόμῳ, † καὶ ᾠκοδόμησε κρουνὸς εἰς ὕδατα. † Ἐν ἡμέραις αὐτοῦ
ἀνέβη Σενναχηρὶμ, καὶ ἀπέστειλε Ῥαψάκην, καὶ ἀπῆρεν· † καὶ ἐπῆ-
21 ρεν (ν) ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπὶ Σιὼν, † καὶ ἐμεγαλαύχησεν ὑπερηφανίᾳ αὐ-
τοῦ. † Τότε ἐσαλεύθη καρδία καὶ (ξ) χεῖρες αὐτῶν, † καὶ ὠδίνησαν
22 ὡς αἱ τίκτουσαι. † Καὶ ἐπεκαλέσαντο † κύριον † ἐλεήμονα, † ἐκ-
πλάσσοντες τὰς χεῖρας αὐτῶν πρὸς αὐτόν· † καὶ ὁ ἅγιος ἐξ οὐρανοῦ
23 ταχὺ ἐπήκουσεν αὐτῶν, † Καὶ ἐλυτρώσατο αὐτὸς ἐν χειρὶ Ἡσαΐου.
24 † Ἐπάταξε † παρεμβολὴν † Ἀσσυρίων, † καὶ ἐξέτριψεν αὐτὸς
25 ὁ ἄγγελος αὐτοῦ. † Ἐποίησε γὰρ Ἐζεκίας τὸ ἀρεστὸν κυρίῳ, † καὶ ἐνί-
σχυσεν ἐν ὁδοῖς Δαυὶδ † πατρὸς αὐτοῦ, † ἃς ἐνετείλατο Ἡσαΐας ὁ
προφήτης † ὁ μέγας, καὶ πιστὸς ἐν ὁράσει αὐτοῦ.

MS. A. (ε) λαμπάδι (ζ) ἐλεγμὸς (η) ἐπιστρέψαι (ϑ) ζωῆς
(ι) ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου (κ) γῆς αὐτῶν, καὶ διεσκορπίσθησαν (λ) ἐν τῷ οἴκῳ (μ) αὐτῆς ὕδωρ (ν) χεῖρα (ξ) αἱ χεῖρες

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Turbine raptus es sublimè, equis igneis in 9
cœlum. Idémque venturus es antequam ve- 10
niat dies Domini, ad reducendum filios ad
parentes, & annuntiandum tribubus Jacobi.
Beatus qui te viso, mortuus est: Verùm non 11
moritur, imò vitâ vivit. Eliâ in horrea re- 12
cepto in cœlum, duplicatam adeptus est pro- 13
phetiam Elisæus, cujus os multas tentationes
& signa locutum est: nullo vitæ suæ tempore
hominem extimuit, nec ullus mortalium do-
minatus est ei, Nec ulla res latuit ipsum. 14
Prodigia fecit in vita sua, & in morte sua 15
mortuum vivificavit. Ob hæc tamen omnia 16
non resipuit populus, neque destiterunt ab
operibus suis malignis, donec è patria sua
captivi sunt abducti, & in omnes urbes di-
sperst. Remansitq; solus Juda parvus dominio 17
domui Davidis. Quidam eorum pœnitenti- 18
am egerunt, alii verò peccata multiplicârunt.
Hezechia munivit urbem, & aquas in medi- 19
um ejus induxit. In diebus ejus ascendit 20
Sanherib, & misit contra eos Rab-socke,
(i. *magnorum crurum hominem*) manum
suam extulit in Sionem, & audacter blasphe-
mavit in Deum. Expandit autem Hezechia 22
coram Domino manus suas, Et Deus illicò 23
audivit orationem ejus, & liberavit eos per
Esaiam prophetam: Et profligatis Assyrii 24
castris, plagâ magnâ percussit illos. Nam 25
fecit Hezechia quod bonum erat, & am-
bulavit in itineribus Davidis, quæ præ-
ceperat ei Esaia propheta gloriosissimus
prophetarum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

*Te ventus vehemens rapuit in paradi- 9
sum equis igneis: Tu denique præcessu- 10
rus es Dominũ potentissimum ante diem
ipsius, ut corda filiorum ad parentes suos
reducas, & Jacobi tribubus annunties.
Beatus qui te vidit, ac mortuus est: 11
Et quidem non mori, sed vivere & 12
in cœlum ascendere debuisset. Eliâ in 13
cælestes cellas evecto, obtinuit Elisæus
prophetiam duplicatam. Is multa mira-
cula, variásque tentationes ore suo pro-
nuntiavit: nullius unquam stupore de-
jectus est, neminem unquã metuit, nemo
unquam carne præditus dominatus est
illi, Nec ullum hujus mundi negotium 14
latuit eum, Multa patravit miracula in 15
vita sua; dumque esset mortuus, mortuũ
vivificavit. Ob tantam talium miracu- 16
lorum turbam non egerunt pœnitentiam
filii Israel, nec à sceleratis operibus suis
destiterunt, donec è patria sua captivi
sunt abducti, et in climata quæq; dispersi, Solâ tribu Juda exiguo principatu 17
manente familiæ Davidicæ. Inter hos 18
quidam resipiscentes retraxerunt se ab
iniquitate sua, & inter eosdem nonnulli
aggravârunt scelera sua. Hezechia ur- 19
bem liberavit ac munivit, & aquam
fluere fecit in medium ejus. Hujus 20
tempore Sanherib rex obsedit illos, mi-
sitque ad eos ducem sui vicariũ, manum
suã levavit super Sion, suâque superbiâ
blasphemavit in Deũ. Nam Hezechia 22
extendit manũ suã corã Domino; Ejusq; 23
precationem protinus exaudivit Deus,
& liberavit eos per manus Esaiæ pro-
phetæ. Exercitus principis Jordanici 24
profligavit, & plagâ acerbâ percussit
illos: Quia Hezechia secundùm excelsi 25
Dei voluntatem se gessit, & ambulavit
in viis David patris sui, quas manda-
bat illi Esaia propheta summè landan-
dus inter prophetas.*

Versio VULG. LAT.

26 In diebus ipsius retrò rediit Sol, & addidit regi vi-
27 tam. Spiritu magno vidit ultima, & consolatus est lu-
28 gentes in Sion. Usque in sempiternum Ostendit fu-
tura, & abscondita antequàm evenirent.

CAP. XLIX.

1 MEmoria Josiæ in compositionem odoris facta opus
2 pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur ejus
3 memoria, & ut musica in convivio vini. Ipse est di-
rectus divinitùs in pœnitentiam gentis, & tulit abo-
4 minationes impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor
ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.
5 Præter David, & Ezechiam, & Josiam, omnes pecca-
6 tum commiserunt : Nam reliquerunt legem Altissimi
7 reges Juda, & contempserunt timorem Dei. Dederunt
enim regnum suum aliis, & gloriam suam alienigenæ
8 genti. Incenderunt electam sanctitatis civitatem, &
9 desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ. Nam
malè tractaverunt illum, qui à ventre matris consecra-
tus est propheta, evertere, & eruere, & perdere, &
10 iterùm ædificare, & renovare. Ezechiel qui vidit con-
spectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim.
11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, bene-
12 facere illis qui ostenderunt rectas vias. Et duodecim
prophetarum ossa pullulent de loco suo : nam com-
boraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.
13 Quomodò amplificemus Zorobabel ? nam & ipse quasi
signum in dextera manu ;

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 †Ἐν ☩ ἡμέραις αὐτῦ ἀνεπόδισεν ὁ ἥλιος, † καὶ προσέθηκε ζωὴν
27 βασιλεῖ. † Πνεύματι μεγάλῳ εἶδε τὰ ἔσχατα, † καὶ παρεκάλεσε τοὺς
28 πενθοῦντας ἐν Σιών. † ἕως ☩ αἰῶνος Ὑπέδειξε τὰ ἐσόμενα,
† καὶ τὰ ἀπόκρυφα πρὶν ἔλθειν αὐτά.

ΚΕΦ. μθ'.

1 †MΝημόσυνον Ἰωσίου εἰς σύνθεσιν θυμιάματος, †ἐπιδιασμένον
2 (α) ἔργῳ μυρεψοῦ, † Ἐν παντὶ στόματι ὡς μέλι γλυκανθήσεται, † καὶ
3 ὡς μουσικὰ ἐν συμποσίῳ οἴνου. † Αὐτὸς (ϲ) κατεθύνθη ἐν ἐπιστροφῇ
4 λαοῦ, † καὶ ἐξῆρε βδελύγματα ἀνομίας. † Κατεύθυνε τρὸς κύριον
☩ (γ) καρδίαν αὐτοῦ, † ἐν ἡμέραις ἀνόμων κατίσχυσε ☩ εὐσέβειαν.
5 † Πάρεξ Δαυὶδ, καὶ Ἐζεκίου, καὶ Ἰωσίου, † πάντες (δ) ἠνομήσαν
6 ἐπελιπε γὰρ ☩ νόμον ☩ ὑψίστου, † οἱ βασιλεῖς
7 Ἰούδα ἐξέλιπον. † Ἔδωκαν γὰρ τὸ κέρας αὐτῶν ἑτέροις, † καὶ ☩ δόξαν
8 αὐτῶν ἔθνει ἀλλοφύλῳ. † Ἐνεπύρισαν ἐκλεκτὴν πόλιν ἁγιάσματος, † καὶ ἠρή-
9 μωσαν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ † ἐν χειρὶ (ε) Ἰερεμίου. Ἐκάκωσε γὰρ αὐτὸν, † καὶ αὐτὸς
ἐν μήτρᾳ ἠγιάσθη προφήτης † ὀνειδίζειν καὶ κακοῦν καὶ ἀπολλύειν, † ὡσαύ-
10 τως οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. † Ἰεζεκιὴλ ὃς εἶδεν ὄρασιν δόξης,
11 † ἣν ὑπέδειξεν αὐτῷ ἐπὶ ἅρματος χερουβίμ. † Καὶ γὰρ ἐμνήσθη τῶν
12 ἐχθρῶν ἐν ὄμβρῳ, † καὶ ἀγαθὼσαι τοὺς εὐθύνοντας ὁδούς. † Καὶ τῶν
δώδεκα προφητῶν τὰ ὀστᾶ † ἀναβλαστήσει ἐκ ☩ τόπου αὐτῶν. † (ε) παρε-
κάλεσε γὰρ ☩ Ἰακὼβ, † καὶ ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐν πίστει ἐλπίδος.
13 † Πῶς μεγαλύνωμεν ☩ Ζοροβάβελ ; † καὶ αὐτὸς ὡς σφραγὶς ἐπὶ
δεξιᾶς χειρός.

MS. A. (α) ἔργον * μυρεμα, (β) καὶ πνευθύνθη (γ) ὁδὸν (δ) πλημ-
μελήσαν (ε) Ἰησεμίου. (ϲ) παρεκάλεσε γὰρ ☩ Ἰακὼβ, καὶ ἐλυτρώσατο

In diebus ipsius retrò redìit Sol, & addidit regi 26
vitam. Spiritu magno vidit ultima, & consola- 27
tus est lugentes in Sion. Usque in sempiternum
Ostendit futura, & abscondita, antequàm ipsa 28
evenirent.

CAP. XLIX.

MEmoria Josiæ in compositionem incensi, 1
facta opere unguentarii. In omni ore, quasi mel, 2
indulcabitur, & ut musica in convivio vini.
Ipse directus est in conversione populi, & abstulit 3
abominationes iniquitatis. Direxit ad Dominum 4
cor suum : in diebus iniquorum corroboravit
pietatem. Præter David, & Ezeciam, & Jo- 5
siam, omnes delictum deliquerunt. Nam reli- 6
querunt legem Altissimi, reges Juda defecerunt.
(a) Dederunt enim cornu suum aliis, & glo- 7
riam suam alienæ genti. Incenderunt electam 8
sanctitatis civitatem, & desertas fecerunt vias
ipsius in manu Hieremiæ. Nam malè tractave- 9
runt illum : & ipse in utero consecratus est pro-
pheta, eradicare, & affligere, & perdere, simi-
liter ædificare, & plantare. Ezeciel, qui vidit 10
conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru
Cherubim. Nam commemoratus est inimicorum 11
in imbre, (b) & benefacere illis qui dirigunt
vias. Et duodecim prophetarum (c) ossa pullu- 12
lent de loco suo. Consolatus est autem Jacob, &
redemit eos in fide spei. Quomodò amplificemus 13
Zorobabel ? Nam & ipse quasi signaculum in
dextra manu.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܗܘ ܕܒܝܘܡܘܗܝ ܫܡܫܐ ܐܬܩܛܪ ܘܐܘܣܦ ܠܡܠܟܐ ܥܕܢܐ ܕܚܝܘܗܝ ܀
27 ܘܒܪܘܚ ܥܬܝܪ ܚܙܐ ܐܬܪ̈ܝ ܕܐܬܝ̈ܢ ܘܐܬܢܚܡ ܠܐܒ̈ܠܝ ܨܗܝܘܢ ܀
28 ܥܕ ܠܥܠܡ ܐܬܓܠܝ ܐܬ̈ܪ̈ܝ ܘܟܣ̈ܝܬ̈ܐ ܕܠܐ ܐܬܝ̈ܕܥ ܀

Ipsius enim operâ sol stetit, & aucta fuit 26
vita regis. Spiritu fortitudinis nova vidit, 27
& mœstos Sionis consolatus est. Et dum 28
esset in mundo, signa ac tentationes prævi-
dit antequam evenirent.

* ܗܘ ܫܡܐ * ܕܟܪ̈ܘܢ

1 * ܫܡܗ ܕܝܘܫܝܐ ܐܝܟ ܩܛܘܪܬ ܡܪ̈ܩܚܐ ܕܥܒ̈ܕ ܒܣܘܟ ܦܘܡܗ ܀
2 ܘܐܝܟ ܕܒܫ ܒܦܘܡ ܗܟܢܐ ܕܟܪ̈ܢܗ ܘܐܝܟ ܚܡܪܐ ܕܡܬܬ ܒܣܘܡܦܘܣ ܀
3 ܗܘ ܐܬܬܩܢ ܠܬܒ̈ܪ̈ܐ ܠܡܬܒ̈ܥ ܥܡܐ ܘܐܫܬ̈ܠ ܡܪ̈ܥܒ̈ܬ ܥܘܠ̈ܐ ܀
4 ܗܘ ܐܬܬܩܢ ܠܒܗ ܠܡܪܝܐ ܘܒ̈ܝܘ̈ܡ̈ܝ ܚܛ̈ܝ̈ܐ ܬܩܦ ܠܬܡ̈ܝ̈ܬ̈ܐ ܀
5 ܠܗܘ ܠܒ̈ܪ̈ ܡܢ ܕܘܝܕ ܘܚܙܩܝܐ ܘܝܘܫܝܐ ܟܠ̈ܗܘܢ ܚܛ̈ܝ̈ܢ ܀
6 ܐܝܟ ܕܫܒ̈ܩܘ ܢܡ̈ܘܣ̈ܐ ܕܥܠ̈ܝ̈ܐ ܘܫܒ̈ܩܘ ܡܠ̈ܟ̈ܐ ܕܝܗܘܕ ܀
7 ܗܘ ܝܗܒ ܩܪ̈ܢ ܠܐ̈ܚ̈ܪ̈ܢ ܘܫܘܒ̈ܚ̈ܗ ܠܥܡ ܐ̈ܚ̈ܪ̈ܢ ܀
8 ܗܘ ܐܬܩܛ̈ܪ ܩܪ̈ܝ̈ܬ̈ܐ ܕܩܘܕ̈ܫ̈ܐ ܘܚܪ̈ܒ̈ܬ̈ܗ ܐ̈ܝ̈ܬ̈ܝ ܀
9 ܗܘ ܐܬܢ̈ܒ̈ܐ ܡܢ ܒ̈ܛ̈ܢ ܐ̈ܡ̈ܗ ܩܕ̈ܝ̈ܫ̈ܐ ܀
10 ܗܘ ܚܙܐ ܒ̈ܪ̈ ܚܙ̈ܘ̈ܬ̈ܐ ܘܚܘܝ ܠܗ ܒ̈ܪ̈ ܡ̈ܪ̈ܟ̈ܒ̈ܐ ܀
11 ܗܘ ܐ̈ܡ̈ܪ̈ ܥܠ ܐ̈ܝ̈ܘܒ ܕܫܪ̈ܪ̈ ܟܠ ܐ̈ܘ̈ܪ̈ܚ̈ܬ̈ܗ ܀
12 ܘܐ̈ܦ ܗ̈ܢ ܕܐ̈ܡ̈ܪ̈ܘ ܕܠ ܢ̈ܚ̈ܝ̈ܘ ܐ̈ܬ̈ܪ̈ܬ̈ܐ ܀
ܘܐ̈ܦ ܥ̈ܨ̈ܡ̈ܐ ܕ̈ܥ̈ܣ̈ܪ̈ ܢ̈ܒ̈ܝ̈ܐ ܢ̈ܚ̈ܝ̈ܘ ܡ̈ܢ ܐ̈ܬ̈ܪ̈ܗ̈ܘܢ ܀
13 ܘܡ̈ܢ ܢ̈ܫ̈ܒ̈ܚ̈ ܠ̈ܙ̈ܪ̈ܒ̈ܒ̈ܝ̈ܠ ܐ̈ܦ ܗ̈ܘ ܐ̈ܝ̈ܟ ܚ̈ܬ̈ܡ̈ܐ ܥ̈ܠ ܝ̈ܡ̈ܝ̈ܢ ܀

CAP. XLIX.

NOmen Josiæ simile est thuribulo aroma- 1
tario multigenis odoramentis permixto. Ut 2
mel palato, dulcis est memoria ejus, & ut
canticum in convivio vinoso. Tectus enim 3
fuit à tentationibus, & abolevit opera juve-
nilia. Tradidit Deo cor suum, & in diebus 4
scelerum operatus est veritatem. Præter 5
solum Davidem, Hezechiam, & Josiam cor-
ruptelis indulserunt omnes, Et reges do- 6
mûs Judæ legem dereliquerunt ad finem
usque : Dederúntque aliis robur suum, & 7
gloriam suam genti alienæ : Urbem sanctis- 8
simam funditùs everterunt, & ruinas ejus
desolaverunt in diebus Jeremiæ, Qui fuit 9
propheta ab utero matris suæ. Hezechiel 10
etiam speciem currûs ostendit, & visionem
vidit : Et de Jobo asseruit omnes vias ejus 11
fuisse justitiam : Duodecim quoque Pro- 12
phetarum ossa sub ipsis splendescant : nam
Israelitas sanârunt, eisque polliciti sunt eos
esse salvandos. Quid laudibus Zorobabe- 13
lem prosequamur, qui fuit sicut annulus
super manu dextera :

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * لِأَنَّ بِيَدِهِ قَامَتِ الشَّمْسُ * وَمَدَّ فِي عُمْرِ الْمَلِكِ * وَبِرُوحِ الْتَّطْهِيرِ أَبْصَرَ الْأُمُورَ الْعَتِيدَةَ *
27
28 وَبَعَثَ إِلَى الَّذِينَ يَحْزَنُونَ عَلَى صَهْيُونَ * وَعَذَاهُمْ وَأَسْقَاهُمْ بِالْخَيْرِ * وَإِذَا كَانَ فِي الدُّنْيَا أَبْصَرَ
الْآيَاتِ وَالْعَجَائِبَ قَبْلَ كَوْنِهَا *

1 * اَلْفَصْلُ الْتَّاسِعُ وَالْأَرْبَعُونَ * * اِسْمُ يُوسِيَا مِثْلُ
2 بَخُورِ الْبَخُورِ الَّتِي فِيهَا مِنْ كُلِّ دُخْنٍ طَيِّبٍ * وَفِي الْفَمِ أَحْلَا مِنَ الْعَسَلِ فِي الْحَنَكِ *
3 وَمِنَ الْتَّسْبِيحِ عَلَى الْسِّرَابِ ذِكْرُهُ * لِأَنَّ الْرَّبَّ سَتَرَهُ مِنَ الْبَلَايَا لِبِرِّهِ * وَأَصْرَفَ أَعْمَالَ الْصِّبَا *
4 * وَأَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلَّهِ تَعَالَى وَسَلَمَ لِأَمْرِ * فِي زَمَانِ كَثِيرِ الْإِثْمِ كَانَ بَارًّا وَأَنَا أَحْسَانًا * فَمَنْ
5 كَانَ مِنَ الْمُلُوكِ سِوَا دَاوُدَ وَحِزْقِيَا وَيُوسِيَا فَعَصَوْا وَأَفْسَدُوا وَأَسَوْا * وَرَفَضُوا لِسُنَّةِ اللَّهِ مُلُوكُ
6 يَهُودَا حَتَّى الْمُنْهِي * وَدَفَعُوا عِزَّهُمْ لِغَيْرِهِمْ * وَكَرَامَتَهُمْ لِشَعْبٍ غَرِيبٍ * وَهُدِمَتْ مَدِينَةُ الْتَّطْهِيرِ
7 بِأَيَّامِهِمْ * وَكَمُلَتْ خَرِبَانُهَا * وَأَوْحَشَتْ فِي أَيَّامِ إِرْمِيَاءَ * اَلَّذِي كَانَ مِنْ بَطْنِ أُمِّهِ نَبِيًّا *
8 وَحِزْقِيَالُ أَبْصَرَ سِنَةَ مَرْكَبٍ * وَأَبَانَ هَذِهِ الْرُّؤْيَا * وَقَالَ عَنْ أَيُّوبَ الْصِّدِّيقِ أَيْضًا أَنَّ طُرُقَهُ
9 كَانَتْ بِالْبِرِّ وَالْتَّقْوَى * فَأَمَّا الْنَّبِيُّونَ الْأَثْنَا عَشَرَ * فَلْتَكُنْ عِظَامُهُمْ بَهِيَّةً وَكُمُونُهُمْ * لِأَنَّهُمْ
10 سَعَوْا آلَ إِسْرَائِيلَ * وَوَعَدُوهُمْ بِالْخَلَاصِ * وَعَادَا عَمَدَ أُورْشَلِيمَ الَّذِي كَانَ جَمَالُهُ كَسِنَةٍ
11 الْخَاتِمِ عَلَى الْيَدِ الْيُمْنَى *

Ejus enim operâ sol stetit, & regis æta- 26
tem protraxit. Per Spiritum purifican- 27
tem res futuras prævidit : & missus ad
eos qui de Sion mœrebant, cibo ac potu
recreavit illos. Et dum esset in mundo, 28
prævidit signa ac prodigia antequàm ex-
titissent.

CAP. XLIX.

JOsiæ nomen est velut acerra thuraria 1
quolibet suavi suffitu referta, Ejúsque 2
memoria in ore dulcior est quàm mel in
palato, & quàm canticum iater potandum
memoria ipsius. Dominus enim protexit 3
illum à tentationibus propter innocenti-
am ejus. Missas fecit actiones pueriles,
cor suum Deo altissimo integrè commisit, 4
ejúsque præcepto se tradidit, in tempore
scelleribus abundante fuit innoxius, re-
ctéque se gessit. Quotquot igitur extite- 5
runt reges præter Davidem, Hezekiam,
& Josiam, rebellárunt, corrupti sunt, &
iniquè egerunt : Et reges Judæ legem Dei
ad finem usque rejecerunt, Et dederunt 6
alienis potentiam suam, gloriamque suam 7
genti peregrinæ. Et eversa est civitas
sancta in diebus eorum, multiplicatæ sunt 8
ruinæ ejus, & desolata est diebus Jere-
miæ, Qui consecratus fuerat ex utero 9
matris sûæ propheta. Hezekiel currûs fi- 10
guram aspexit, & visionem istam patefe-
cit : Dixit etiam de Job justo, quòd viæ 11
ejus innoxiæ fuerint ac piæ. Cæterùm 12
duodecim Prophetarum ossa & carq ful-
gida fiunto, quòd sanârint Israelitas, & 13
salutem promiserint eis. Quibus verbis
laudabimus Zorobabelem, cujus decus fu-
it tanquam annulus manui dexteræ im-
positus ;

Versio VULG. LAT.

14 Sic & Jesum filium Josedec? qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domi-
15 no, paratum in gloriam sempiternam. Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros eversos,& stare fecit portas & seras,qui erexit domos nostras.
16 Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam & ipse re-
17 ceptus est à terra. Neque ut Joseph; qui natus est homo, princeps fratrum,firmamentum gentis,rector fratrum,sta-
18 bilimentum populi: Et ossa ipsius visitata sunt, & post
19 mortem prophetaverunt. Seth & Sem apud homines gloriam adepti sunt; & super omnem animam in origine Adam.

CAP. L.

1 Simon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum.
2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio & excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra
4 modum. Qui curavit gentem suam, & liberavit eam à
5 perditione. Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: & ingressum
6 domûs & atrii amplificavit. Quasi stella matutina in me-
7 dio nebulæ, & quasi Luna plena in diebus suis lucet. Et
8 quasi Sol refulgens,sic ille effulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ,
9 & quasi thus redolens in diebus æstatis. Quasi ignis efful-
10 gens, & thus ardens in igne. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Οὗτος Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδὲκ· † ὃς ἐν ἡμέραις αὐτῶν ᾠκοδόμησαν
(ζ) οἶκον, † καὶ ἀνύψωσαν λαὸν ἅγιον κυρίῳ † ἡτοιμασμένον εἰς δόξαν
15 αἰῶνος. † Καὶ Νεεμίου ἐπὶ πολὺ τὸ μνημόσυνον, † ὃς ἐγήγειρεν
ἡμῖν τείχη πεπτωκότα, † καὶ ἔστησαν πύλας καὶ μοχλούς, † καὶ
16 ἀνεγείραντος τοὺς οἴκους ἡμῶν. † (η) Οὐδεὶς οὐκ ἐκτίσθη (θ) οὕτως
Ἐνὼχ τοιοῦτος ἐπὶ τῆς γῆς, † καὶ γὰρ αὐτὸς ἀνελήφθη ἀπὸ τῆς
17 γῆς. † Οὐδὲ ὡς Ἰωσὴφ (ι) ἐγενήθη ἀνὴρ, † ἡγούμενος ἀδελφῶν,
18 Στήριγμα λαοῦ, † καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐπεσκέπησαν. † Σὴθ καὶ Σὴμ ἐν
19 ἀνθρώποις ἐδοξάσθησαν, † καὶ ὑπὲρ πᾶν ζῶον ἐν τῇ κτίσει Ἀδάμ.

MS.A. (ζ) πύργον, ἀνύψωσαν ναὸν ἅγιον (η) Οὐδ' (θ) ἐπὶ τῆς
γῆς τοιοῦτος οἷος Ἐνὼχ, καὶ αὐτὸς μετετέθη ἀπὸ (ι) ἐγενήθη

ΚΕΦ. ν'.

1 † Σίμων Ὀνίου ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, † ὃς ἐν ζωῇ αὐτοῦ (β) ὑπερ-
2 έραψεν οἶκον, † καὶ ἐν ἡμέραις αὐτοῦ ἐστερέωσε (γ) τὸν ναόν· † Καὶ
ὑπ' αὐτοῦ ἐθεμελιώθη ὕψος διπλοῦς, † ἀναλημμα ὑψηλὸν περι-
3 κύκλῳ ἱερῷ. † Ἐν ἡμέραις αὐτοῦ ἠλαπώθη (δ) ἀποθήκιον ὑδάτων,
4 † (ε) χαλκὸς ὡσεὶ θαλάσσης τὸ περίμετρον. † Ὁ φροντίζων περὶ λαοῦ
5 αὐτοῦ ἀπὸ πτώσεως, † Καὶ ἐνισχύσας πόλιν ἐμπολιορκηθεῖσαν, † (ς) ὡς
ἐδοξάσθη ἐν περιστροφῇ λαοῦ, † ἐν ἐξόδῳ οἴκου καταπετάσματος
6 † Ὡς ἀστὴρ ἑωθινὸς ἐν μέσῳ νεφέλης, † ὡς σελήνη πλήρης ἐν ἡμέ-
7 ραις, † Ὡς ἥλιος ἐκλάμπων ἐπὶ ναὸν ὑψίστου, † (ζ) Καὶ ὡς τόξον
8 φωτίζον ἐν νεφέλαις δόξης, † ὡς ἄνθος ῥόδων ἐν ἡμέραις
νέων, † (η) ὡς κρίνα ἐπ' ὀχέτου ὕδατος, † ὡς βλαστὸς Λιβάνου ἐν
9 ἡμέραις θέρους, † Ὡς πῦρ καὶ λίβανος ἐπὶ πυρείου, † Ὡς σκεῦος
10 χρυσίου ὁλοσφύρηλατον † κεκοσμημένον παντὶ λίθῳ πολυτελεῖ,

MS.A. (α) ὁ ἱερεὺς (β) ὑπεράραψεν (γ) ναὸν· (δ) ὑποδοχεῖα (ε) λάκκος· (ς) ὃς (ζ) Ὡς τόξον (η) ὡσεὶ κρίνα ἐπ' ὀχέτου

Sic Jesus filius Josedec. Qui in diebus suis 14
ædificaverunt domum, & exaltaverunt (d) populum sanctum Domino paratum in gloriam sempiternam. Et (e) Neemiæ memoria in multum 15
tempus: qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas, & seras, & erexit sola domorum nostrarum. Nemo creatus est, qualis 16
Enoch, talis in terra: nam & ipse assumptus est à terra. Neque, sicut Joseph, natus est vir, 17
princeps fratrum, stabilimentum populi. Et ossa 18
ipsius visitata sunt. Sem & Seth apud homines 19
gloriam adepti sunt. Et super omne animal in creatione Adam.

CAP. L.

Simon Oniæ filius Sacerdos magnus, qui 1
in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum. Et ab ipso funda- 2
ta est altitudo (a) duplicis, reparatio excelsa ambitûs templi. In diebus ipsius immixtum est 3
(b) receptaculũ aquarum, (c) æs quasi maris perimetrum. Curã gerens populi sui à casu, Et forti- 4
ficans civitatem (d) ad obsidendum. (e) Quàm 5
glorificatus est in conversatione populi, in egressu domûs velamenti? Quasi stella matutina in me- 6
dio nubis, quasi Luna plena in diebus, Quasi Sol 7
refulgens super templum Altissimi, Et quasi ar- 8
cus refulgens inter nubes gloriæ, quasi flos rosarum in diebus vernis, quasi lilia super transitus aquæ, quasi germen Libani in diebus æstatis, 9
Quasi ignis, & thus super focum, Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso, 10

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * وَأَيْضًا يَشُوعَ ابْنَ صَادُوقَ الَّذِينَ جَدَّدَا الْمَذْبَحَ * وَأَقَامَاهُ لِعَقِبِهِمَا * وَبَنَا الْهَيْكَلَ الطَّاهِرَ
15 الْمَرْبَعَ لِلْكَرَامَةِ الدَّائِمَةِ * فَأَمَّا نَحْمِيَا فَلْيَكْثُرْ ذِكْرُهُ * لِأَنَّهُ بَنَا وَعَمَّرَ الْأَمْكِنَةَ الْوَحْشَةَ * وَجَدَّدَ
16 أَبْوَابَنَا وَأَعْلَاقَنَا * أَقَلُّ فِي النَّاسِ مِنْ يَشْبَهُ أَخُوحَ * وَلَمْ يُولَدْ فِي النِّسَاءِ مِثْلُ يُوسُفَ يَحْسُنُ
17 صَبْرُهُ * وَلِذَلِكَ وَقَاهُ اللهُ تَعَالَى * وَدُفِنَ جَسَدُهُ بِكَرَامَةٍ وَسَلَمٍ * وَأَمَّا شِيثُ وَشِيمُ وَأَنُوشُ فِي
18 أَوَائِلِ خَلْقِ اللهِ الْعَالِي * وَعَلَى جَمِيعِ النَّاسِ مِمَّا ذُكِرَ مَدْحُهُ أَبُونَا آدَمُ *

* الْفَصْلُ الْخَمْسُونَ *

1 * أَكْبَرُ مِنْ إِخْوَتِهِ وَأَكْمَلُ سَمْعُونُ بَرْنَتَا الْكَاهِنُ الْأَكْبَرُ * إِنَّ فِي أَيَّامِهِ بَنَى الْبَيْتَ *
2 وَعَمَّرَ الْهَيْكَلَ الْعَظِيمَ * وَأَسَّسَ السُّورَ * وَسُرُفَ السَّرْفِ * وَبُيُوتَ الرَّوَافَاتِ * وَحَفَرَ الْيَنْبُوعَ *
3 4 6 * وَخَلَّصَ سَعْبَهُ مِنَ الْأَعْدَاءِ * مَا أَحْسَنَ خُرُوجَهُ مِنَ الْهَيْكَلِ * إِذَا نَظَرَهُ تَحْتَ السِّتْرِ مِثْلَ
7 الْكَوْكَبِ الصَّبِيحِ بَيْنَ السَّحَابِ * وَمِثْلَ الْبَدْرِ أَيَّامَ نِيسَانَ * وَمِثْلَ الشَّمْسِ الطَّالِعَةِ عَلَى
8 الْقُصُورِ * وَمِثْلَ الْقَوْسِ فِي السَّحَابِ * وَمِثْلَ سُنْبُلِ الْحَقْلِ * وَسُوسَنَةِ الْمَلِكِ عَلَى يَنَابِيعِ الْمَاءِ *
9 10 وَمِثْلَ شَجَرِ لُبْنَانَ فِي أَيَّامِ الْقِطَافِ * وَمِثْلَ رِيحِ اللُّبَانِ عَلَى الْجَامِرِ * وَمِثْلَ الْقِلَادَةِ الْمُذَهَّبَةِ *
الْمُحَسَّنَةِ بِالْبِطَامِ * الْمُرَصَّعَةِ فِي الْجَوْهَرِ الْفَائِقِ *

* Et Jesum Jozedeki filium, qui cohorta- 14
tione suâ erexerunt altare, sacrúmque templum quod ad sempiternam gloriam futu- 15
rum est, extruxêre? Nehemiæ frequens sit memoria, qui ruinas nostras erexit, col- 16
lapsa nostra reædificavit, & portas seráque nostras effecit. Pauci super terram creati 17
sunt Henocho similes. Et nulla mater Jo- 18
sepho similem genuit: Unde & corpus ejus in pace conditum est. Seth, Sem, & Enos 19
inter homines creati fuerunt. Porrò super hæc omnia, laudes Adam.

CAP. L.

Maximus fratrum suorum, populíque 1
sui corona Simeon Nathaniæ filius, sacerdos magnus, cujus diebus ædificata fuit ædes, 2
templum munitum, Mœnia collocata, & 3
antes, ambitus extructus, Fons effossus, 4
Ejusque populus ab hostibus ereptus. 6
Quàm gratiosus erat quum egrederetur è templo, de sub tentoriolo appareret 7
quasi stella matutina inter nubes, & perinde ac luna diebus Nisan, Veluti sol ir- 8
radians ædes, Ut arcus in nubibus, ut aristæ agri, ut rosa regia in scatebris aquarum, & ut arbores Libani diebus vin- 9
demiæ. Ut odor thuris acerris impositi: 10
Quasi torques aureus eleganter distinctus, optimísque lapidibus ornatus,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * ويسوع ابن صادوق ايضا الذين جددا المذبح * واقاماه لعقبهما * وبنا الهيكل الطاهر
15 المربع للكرامة الدائمة * فاما نحميا فليكثر ذكره * لانه بنا وعمر الامكنة الوحشة * وجدد
16 ابوابنا واعلاقنا * اقل في الناس من يشبه اخوح * ولم يولد في النساء مثل يوسف يحسن
17 صبره * ولذلك وقاه الله تعالى * ودفن جسده بكرامة وسلم * واما شيث وشيم وانوس في
18 اوايل خلق الله العالي * وعلى جميع الناس مما ذكرنا مدحه ابينا ءادم *

* الفصل الخمسون *

1 * اكبر من اخوته واكمل سمعون برنيسا الكاهن الاكبر * ان في ايامه بني البيت *
2 وعمر الهيكل العظيم * واسس السور * وسرف السرف * وبيت الروافات * وحفر الينبوع *
3 4 6 * وخلص سعبه من الاعداء * ما احسن خروجه من الهيكل * اذا نظره تحت الستر مثل
7 الكوكب الصبيح بين السحاب * ومثل البدر ايام نيسان * ومثل الشمس الطالعة على
8 القصور * ومثل القوس في السحاب * ومثل سنبل الحقل * وسوسنة الملك على ينابيع الماء *
9 10 ومثل شجر لبنان في ايام القطاف * ومثل ريح اللبان على الجامر * ومثل القلادة المذهبة *
المحسنة بالبطام * المرصعة في الجوهر الفايق *

Itidémque Jesum Sadoki filium, qui 14
ambo renovârunt & erexerunt altare posteris suis, templúmque sanctum ad perpetuam gloriam futurum ædificârunt. At vero Nehemiæ multiplex sit memo- 15
ria, quòd loca desolata ædificiis populóque instaurârit, & portas vectésque nostros renovârit. Paucissimi sunt inter 16
homines, qui cum Enocho comparentur. Nec natus est in mulieribus par Josepho, 17
laude patientiæ: Atque ideo tutatus est 18
eum Deus altissimus, & corpus ejus honorificè & in pace sepultum est. Verùm 19
Seth, Sem, & Enos sunt è præcipuis excelsi Dei creaturis. At omnes homines quos memoravimus, superat laus parentis nostri Adæ.

CAP. L.

Maximus fratrum suorum, & po- 1
puli sui diadema Simeon Bar-Nathania, sacerdos maximus. Hujus quidem temporibus extructa fuit ædes, templum 2
maximum convaluit, Fundati sunt 3
muri, antes aptati, porticus extructæ, 4
Et fons effossus. Hic etiam populum 6
suum liberavit ab inimicis. Quàm 7
speciosus erat exitus ejus è templo, dum eum sub velo vidisses tanquam stellam micantem inter nubes, & veluti plenilunium diebus Nisan, ut solem super 8
palatia exorientem, & sicut arcum in nubibus, Velut aristas agri, sicut lilium regium secus fontes aquæ, & sicut ar- 9
bores Libani diebus vindemiæ, ut odo- 10
rem thuris acerris impositi, Et ut torquem auratum, concinnè dispositum, gemmisque præstantissimis decoratum,

Versio VULG. LAT.

31 Quasi oliva pullulans, & cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum
12 in consummationem virtutis. In ascensu altaris sancti,
13 gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, & ipse stans juxta aram. Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in
14 monte Libano. Sic circa illum steterunt quasi rami pal-
15 mæ, & omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga Israël: & consummatione fungens in ara, amplificare
16 oblationem excelsi regis, Porrexit manum suam in li-
17 batione, & libavit de sanguine uvæ. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso princi-
18 pi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vocem ma-
19 gnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus simul properaverunt, & ceciderunt in faciem super terram, adorare Dominum Deum suum, & dare preces
20 omnipotenti Deo excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis, & in magna domo auctus est sonus
21 suavitatis plenus. Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usquedum perfectus est honor Domini,
22 & munus suum perfecerunt. Tunc descendens, manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israel dare
23 gloriam Deo à labiis suis, & in nomine ipsius gloriari: Et iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei.
24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies nostros à ventre matris nostræ, & fecit
25 nobiscum secundùm suam misericordiam: Det nobis jucunditatem cordis, & fieri pacé in diebus nostris in Israël
26 per dies sempiternos; Credere Israël nobiscum esse Dei misericordiam, ut liberet nos in diebus suis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 †Ὡς ἐλαία ἀναβάλλουσα καρπὸς, † καὶ ὡς κυπάρισσος ὑψουμένη ἐν
νεφέλαις. † ἐν τῷ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν στόλῃ δόξης, † καὶ ἐνδύσει
12 σεως αὐτὸν συντέλειαν (ϑ) καυχήματος, † Ἐν ἀναβάσει ὑποστη-
ρίου ἁγίου † ἐδόξασε σχοίνισμα ἁγιάσματος. † Ἐν δὲ τῷ
13 δέχεσθαι μέλη ἐκ χειρῶν ἱερέων, † καὶ αὐτὸς (ι) ἐστὼς
παρ' ἑστίαν βωμοῦ, † κυκλόθεν αὐτοῦ στέφανος ἀδελφῶν,
14 † ὡς βλάστημα (κ) κέδρου ἐν τῷ Λιβάνῳ· † Καὶ ὠκύλωσαν αὐ-
τὸν ὡς στελέχη φοινίκων, † καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ἐν δόξῃ
15 αὐτῶν· † Καὶ προσφορὰ κυρίου ἐν χερσὶν αὐτῶν † ἐναντι πάσης συ-
νάξεως Ἰσραήλ. † Καὶ ζωπύλησαν λειτουργῶν ὅπου βωμοῦ, † κο-
16 σμῆσαι προσφορὰν ὑψίστου παντοκράτορος, † Ἐξέτεινεν ἐπὶ σπον-
17 δὴν χεῖρα αὐτοῦ, † καὶ ἔπιεσεν ἐξ αἵματος σταφυλῆς· † Ἐξέχεεν
ὡς θυμέλια ὀσμὴν εὐωδίας ὑψίστῳ παμβασιλεῖ.
18 † Τότε ἀνέκραγον (λ) υἱοὶ Ἀαρὼν, † ἐν σάλπιγξιν ἐλατὰς ἠχησαν·
† ἀκουστὸν ἐποίησαν φωνὴν μεγάλην † εἰς μνημόσυνον ἐναντι ὑψίστου.
19 † Τότε πᾶς ὁ λαὸς κοινῇ (μ) κατέπεσον, † καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσω-
πον ἐπὶ τῆς γῆν, † προσευξασθαι (ν) τῷ κυρίῳ αὐτῶν παντοκράτορι
20 θεῷ τῷ ὑψίστῳ. † Καὶ ἤνεσαν οἱ (ξ) ψαλμῳδοὶ ἐν φωναῖς αὐτῶν,
21 † ἐν πλήσῳ οἴκῳ (ο) ἐγλυκάνθη μέλος. † Καὶ ἐδεήθη ὁ λαὸς
κυρίου ὑψίστου † ἐν προσευχῇ κατέναντι ἐλεήμονος, † ἕως συντελεσθῇ
22 κόσμος κυρίου, † καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ ἐτελέωσαν. †(π) Τότε
καταβὰς ἐπῆρε χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἐκκλησίαν υἱῶν Ἰσ-
23 ραὴλ, † δοῦναι εὐλογίαν κυρίῳ ἐκ χειλέων αὐτοῦ, † καὶ ἐν ὀνόματι
24 αὐτοῦ (ρ) καυχᾶσθαι. † Καὶ ἐδεύτερωσεν ἐκ προσκυνήσει † ὅπ-
ως δόξαν † εὐλογίαν παρὰ ὑψίστου. † Καὶ νῦν εὐλογήσατε τὸν
θεὸν (σ) πάντες † τὸν μεγαλοποιοῦντα πάντη, † † ὑψοῦντα ἡμέρας
25 ἡμῶν ἐκ μήτρας, † καὶ ποιοῦντα μεθ' ἡμῶν κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. † Δῴη
ἡμῖν εὐφροσύνην καρδίας, † καὶ γενέσθω εἰρήνη ἐν ἡμέραις ἡμῶν
26 † ἐν Ἰσραὴλ κατὰ τὰς ἡμέρας † αἰῶνος, † Ἐμπιστεῦσαι μεθ' ἡμῶν
τὸ ἔλεος αὐτοῦ, † καὶ ἐν † ἡμέραις αὐτοῦ λυτρωσάσθω ἡμᾶς.

MS. A. (ϑ) *καύματος, (ι) ἑστηκὼς (κ) κέδρων (λ) οἱ υἱοὶ (μ) καὶ ἔπεσον, (ν) κυρίῳ παντοκράτορι θεῷ ὑψίστῳ. (ξ) ψαλμῳδοὶ (ο) ἐμεγαλύνθη (π) Τότε ἐπῆρεν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ἐκκλησίαν (ρ) καυχήσασθαι. (σ) πάντων ·· μεγάλα ποιοῦντι

Quasi oliva pullulans fructus, & quasi cypressus exaltata in nubibus. In accipiendo ipsũ stolã gloriæ, & induendo ipsum consummationem gloriationis, In ascensu altaris sancti gloriam dedit amictus sanctitatis. In accipiendo autem membra de manibus sacerdotum & ipse stans juxta focum ara, circa illum corona fratrum, quasi plantatio cedri in Libano: Et circumdederunt illum, quasi rami palmarum, & omnes filii Aaron in gloria sua. Et oblatio Domini in manibus ipsorum coram omni Ecclesia Israel. Et consummatione fungens super (f) aras ad ornandum oblationem Excelsi omnipotentis, Porrexit manum suam super libatorium, & libavit de sanguine uvæ: Effudit ad fundamenta altaris odorem suavitatis excelso omnium regi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis ductilibus sonuerunt: auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Altissimo. Tunc omnis populus simul properavit, & ceciderunt in faciẽ super terrã, adorare Dominum suum omnipotentem Deũ excelsum. Et laudaverunt psallentes in vocibus suis: in (g) magna domo dulce factum est melos. Et rogavit populus Dominum excelsum in prece ante misericordem, usque dum perfectus est honor Domini, & ministeriũ ejus perfecerunt. Tunc descendens manus suas extulit in omnem Ecclesiam filiorum Israel, dare benedictionem Domino in labiis suis, & in nomine ipsius gloriari. Et (h) iteravit in adoratione, ad ostendendum benedictionem ab Altissimo. Et nunc benedicite Deum omnes, qui magna facit ubique, qui exaltat dies nostros ab utero; & facit nobiscum secundùm misericordiam suam. Det nobis jocunditatem cordis, & fieri pacem in diebus nostris in Israel secundùm dies seculi, Fidelem faciendo nobiscum misericordiam suam: & in diebus (i) ejus liberet nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * كَزَيْتُونَةٍ مُثْمِرَةٍ مُزْدَهِرَةٍ بِثِمَارِهَا وَكَسَرْوِ طَوِيلٍ يَرْتَفِعُ فِي السَّحَابِ.
12 * وَلَابِسًا حُلَّةَ الْمَجْدِ وَمُتَسَرْبِلًا بِكَمَالِ الْبَهَاءِ.
13 * وَوَاقِفًا عَلَى مَذْبَحِ الْمَلِكِ وَمُحِيطًا بِهِ إِخْوَتُهُ.
14 * كَغُصْنِ أَرْزٍ فِي لُبْنَانَ وَكَنَخِيلٍ مُحِيطٍ بِهِ.
15 * وَبَنُو هَارُونَ كُلُّهُمْ فِي مَجْدِهِمْ وَتَقْدِمَةُ الرَّبِّ بِأَيْدِيهِمْ.
16 * وَوَاقِفًا أَمَامَ كُلِّ جَمَاعَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَيُتِمُّ خِدْمَةَ الْمَذْبَحِ.
17 * وَيُقَدِّمُ تَقْدِمَةَ الرَّبِّ الْعَلِيِّ وَيَسْكُبُ مِنْ دَمِ الْعِنَبِ.
18 * وَيَسْكُبُ عِنْدَ أَسَاسِ الْمَذْبَحِ رَائِحَةً طَيِّبَةً لِلْعَلِيِّ مَلِكِ الْكُلِّ.
19 * وَيَهْتِفُ بَنُو هَارُونَ وَيَضْرِبُونَ بِالْأَبْوَاقِ وَيُسْمِعُونَ صَوْتًا عَظِيمًا.
20 * لِيُذَكَّرُوا أَمَامَ الْعَلِيِّ.
21 * وَكُلُّ الشَّعْبِ يُسْرِعُونَ وَيَسْقُطُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ.
22 * لِيَسْجُدُوا لِإِلَهِهِمْ وَيَعْبُدُوا الْعَلِيَّ.
23 * وَيُرَنِّمُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيُسَبِّحُونَ بِالتَّرْنِيمِ.
24 * وَيُمَجِّدُونَ الرَّبَّ الَّذِي صَنَعَ الْعَجَائِبَ.
25 * وَيُعْلِنُونَ عَظَمَتَهُ أَمَامَ الْأُمَمِ.

Tanquam oliva decora cujus rami sunt ingentes, & velut arbor olei suis instructa ramusculis, cùm indueret vestes sanctitatis, seseque accingeret indumentis gloriæ, Cùm ad laudem suscipiendam procederet cum decôre potentiæ sanctuarii, Cùm carnis membra sumeret è manu fratrum suorum super gradus existens, Et cingentibus illum velut corona fratribus ejus, omnibus Aharonis filiis cum gloria sua, Manibus oblationes tenentibus in conspectu totius populi Israelitici, donec absolveret ministerium altaris & consecrationem, cum lætitia sanctitatis! Extendit ad craterem manum suam, & vinum vetus accipiens, Effudit ad latus altaris, in odorem gratissimum. Et tunc clanxerunt filii Aharonis buccinis coram universo populo Israelis, & vehementem edidêre sonitum, ad benedicendum Deum in conspectu totius populi. Et totus simul populus prociderunt in facies suas super terram, ad adorandum Deum, Dederuntque gratiarum actioni vocem suam, & jucundati sunt simul in oratione: Cæterùm populo terræ, laudate Deum qui præclara facinora patravit in orbe, qui filios hominum creavit ex utero matris eorum, eosque pro sua voluntate gubernat, ad præstandum eis sapientiam cordis. Et sit pax inter ipsos, & stabiliatur cum Simeone misericordia, & cum semine ipsius, tanquam dies cœli.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وَمِثْلَ سَجَرَةِ الزَّيْتُونِ الْمُطَوِّلَةِ شُجُوبُهَا * وَمِثْلَ سَجَرَةِ الدُّهْنِ الْمُلْتَفَّةِ بِقُضْبَانِهَا * فِي
12 لِبَاسِهِ ثِيَابَ التَّطْهِيرِ * وَرِدَاءَهُ رِدَاءَ الْكَرَامَةِ * وَفِي حُرُوجِهِ يَقْبَلُ الْمِدْحَةَ * وَفِي عِزِّ بَهَاءٍ
13 بَيْتَ اللهِ الْمُقَدَّسِ * وَيَأْخُذُ أَعْضَاءَ لَحْمِ الذَّبَائِحِ مِنْ أَيْدِي إِخْوَتِهِ * وَهُوَ وَاقِفٌ فِي صَدْرِ
14 الصُّفُوفِ * وَإِخْوَتُهُ مُحْوِطُونَ بِهِ مِثْلَ الْأَكْلِيلِ * جَمِيعُ أَوْلَادِ هَارُونَ بِكَرَامَاتِهِمْ * وَالْقَرَابِينُ
15 بِأَيْدِيهِمْ * يُقَابِلُونَهُمَا جَمِيعُ بَنِي إِسْرَائِيلَ * حَتَّى يَفْرُغُوا مِنْ خِدْمَةِ الْمَذْبَحِ وَالْبَيْتِ * وَمِنْ
16 بَطَاقَةِ الْقُدْسِ بِالْفَرَحِ الْعَظِيمِ * وَمَدَّ يَدَهُ إِلَى الْقِسْطِ * وَأَخَذَ خَمْرًا عَتِيقًا * وَصَبَّهُ عَلَى
17 الْمَذْبَحِ لِرِيحِ الرَّاحَةِ وَالْكَرَامَةِ * وَعِنْدَ ذَلِكَ نَادَى بَنُو هَارُونَ بِالْقَرْنِ نَحْوَ السَّعْبِ إِسْرَائِيلَ *
18 وَاسْمَعُوا بِصَوْتٍ رَفِيعٍ * لِيَتَذَكَّرُوا الرَّبَّ أَمَامَ السَّعْبِ * وَخَرُّوا عَلَى الْأَرْضِ عَلَى وُجُوهِهِمْ *
19 وَسَجَدُوا جَمِيعُ السَّعْبِ * وَرَفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالشُّكْرِ * وَهَتَفُوا جَمِيعًا بِالصَّلَاةِ * فَسَبَّحُوا
24 سَعْبَ الْأَرْضِ لِلرَّبِّ الَّذِي صَنَعَ الْعَجَائِبَ * إِنَّهُ خَالِقُ النَّاسِ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِهِمْ * وَيَسُوسُهُمْ
25 بِرَحْمَتِهِ وَمَسَرَّتِهِ * وَيُوَبِّيهِمُ الْحِكْمَةَ وَالْعَقْلَ * وَيُجْرِي السَّلَامَ بَيْنَهُمْ * وَيُثْبِتُ الرَّأْفَةَ وَالرَّحْمَةَ
مَعَ سِمْعُونَ وَذُرِّيَّتِهِ كَأَيَّامِ السَّمَاءِ *

Ut oleam arborem proceris vigentem ramis, & ut arborem olei suis crebram fœtulis, dum indueretur vestibus sanctificationis, dum accingeretur amictu gloriæ, Dum egrederetur ad accipiendam laudem, & majestate decoris sacratissimæ domûs Dei fulgeret, Dum acciperet membra carnis victimarum de manibus fratrum suorum antestans ordinibus, Et fratribus eum veluti corona cingentibus, omnibus inquam filiis Haronis cum magnificentiis suis, Manibus oblationes gestantibus, stantibus ex amborum adverso cunctis Israelitis, donec altaris ædisque ministerium, & sanctuarii mundationem summâ cum lætitia absolverent. Et manum suam porrexit ad craterem, vinũmque vetus accipiens, Effudit illud super altare in odorem quietis & honoris. Tum etiam filii Haronis buccinâ clanxêre coram populo Israele, altámque edidêre vocem glorificandi causâ Domini coram populo: Et humi procumbentes super facies suas adoraverunt universus populus, vocésque suas cum gratiarum actione attollentes, simul oblectati sunt in oratione. Laudaverunt igitur populus terræ Dominum qui prodigia fecit, quòd homines creet ex uteris matrum suarum, misericorditer, & ad arbitrium suum regat eos, sapientiam atque prudentiam concedat eis, Pacémque inter eos immittat, & clementiam atque misericordiam erga Simeonem ac progeniem ejus confirmet, quâ firmitate perduratu i sunt dies cœli.

Versio VULG. LAT.

27 Duas gentes odit anima mea : tertia autem non est gens,
28 quam oderim : Qui sedent in monte Seir, & Philisthim,
29 & stultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach Jerosolymita, qui renovavit sapientiam de
30 corde suo. Beatus, qui in istis versatur bonis : qui
31 ponit illa in corde suo, sapiens erit semper. Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit : quia lux Dei, vestigium ejus est.

CAP. LI.

1 ORatio Jesu filii Sirach : Confitebor tibi, Domine rex,
2 & collaudabo te Deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo : quoniam adjutor & protector factus es
3 mihi, Et liberâsti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium, &
4 in conspectu astantium factus es mihi adjutor. Et liberâsti me secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui à rugientibus, præparatis ad escam. De manibus quærentium animam meam, & de portis tribu-
6 lationum, quæ circumdederunt me : A pressura flammæ quæ circumdedit me, & in medio ignis non sum
7 æstuatus : De altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacii, à rege iniquo, &
8 à lingua injusta : Laudabit usque ad mortem anima mea
9 Dominum. Et vita mea appropinquans erat in inferno
10 deorsùm. Circumdederuut me undique, & non erat qui adjuvaret. Respiciens eram ad adjutorium hominum,
11 & non erat. Memoratus sum misericordiæ tuæ, Do-
12 mine, & operationis tuæ, quæ à seculo sunt : Quoniam eruis sustinentes te, Domine, & liberas eos de manibus gentium.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

27 † Ἔν δυσὶν ἔθνεσι ᾠσχύθησεν ἡ ψυχή μου, † καὶ τὸ τρίτον οὐκ ἔστιν
28 ἔθνος. † Οἱ καθήμενοι ἐν ὄρει Σαμαρείας, (τ) φυλιστιείμ, † καὶ ὁ λαὸς
29 (υ) μωρὸς ὁ κατοικῶν ἐν Συκίμοις. † Παιδείαν συνέσεως καὶ ἐπιστήμης † ἐχάραξα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, Ἰησοῦς υἱὸς Σιρὰχ
(φ) Ἱεροσολυμίτης, † ὃς ἀνώμβρησε σοφίαν ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ.
30 † Μακάριος ὃς ἐν τούτοις ἀναστραφήσεται, (ᵡ) καὶ ὁ θεὶς αὐτὰ ἐπὶ καρ-
31 δίαν αὐτοῦ σοφισθήσεται. † Ἐὰν γὰρ (χ) αὐτὰ ποιήσῃ, πρὸς πάντα ἰσχύσει, ὅτι φῶς κυρίου τὸ ἴχνος αὐτοῦ.

MS. A. (τ) καὶ Φυλιστιείμ, (υ) ὁ μωρὸς (φ) Ἐλεάζαρ ὁ Ἱεροσολυμίτης, (ᵡ) καὶ θεὶς (χ) ταῦτα

ΚΕΦ. να'.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ' ΙΗΣΟΥ ΤΙΟΥ ΣΕΙΡΑΧ.

1 (α) † Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε βασιλεῦ, † καὶ αἰνέσω (β) σε θεὸν
2 σωτῆρά μου. † Ἐξομολογοῦμαι τῷ ὀνόματί σου, † ὅτι σκεπαστὴς
3 καὶ βοηθὸς ἐγένου μοι, † Καὶ ἐλυτρώσω τὸ σῶμά μου ἐξ ἀπωλείας, καὶ ἐκ παγίδος διαβολῆς γλώσσης, † ἀπὸ χειλέων ἐργαζομένων
4 ψεῦδος, καὶ ἐναντίον † παρεστηκότων † ἐγένου (γ) μοι βοηθός, Καὶ ἐλυτρώσω με, † κατὰ τὸ πλῆθος ἐλέους καὶ ὀνόματός σου, † ἀπὸ βρυγμῶν
5 (δ) ἑτοίμων εἰς βρῶμα, † Ἐκ χειρὸς ζητούντων † ψυχήν μου, † ἀπὸ
6 πλήθους θλίψεων ὧν ἔσχον, † Ἀπὸ πνιγμοῦ (ε) πυρὸς κυκλόθεν,
7 † καὶ ἐκ μέσου πυρὸς οὗ ἐξέκαυσα, Ἐκ βάθους κοιλίας ᾅδου, † καὶ ἀπὸ γλώσσης ἀκαθάρτου, καὶ λόγου ψευδοῦς, † Βασιλεῖ διαβολὴ
8 γλώσσης ἀδίκου. † Ἤγγισεν ἕως θανάτου ἡ ψυχή μου, † Καὶ ἡ
9 ζωή μου ὡς σύνεγγυς ᾅδου κάτω. † Περιέσχον με πάντοθεν, καὶ οὐκ
10 ἦν ὁ βοηθῶν· † (ζ) ἐμβλέπων εἰς ἀντίληψιν ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἦν.
11 † Καὶ ἐμνήσθην τοῦ ἐλέους σου κύριε, † καὶ τῆς ἐργασίας σου τῆς
12 ἀπ' αἰῶνος· † Ὅτι (η) ἐξῃρῇ τοὺς ὑπομένοντάς σε, † καὶ σώζεις αὐτοὺς ἐκ χειρὸς (θ) ἐθνῶν.

MS. A. (α) Ἐξομολογοῦμαι (β) θεὸν (γ) βοηθὸς, (δ) ἕτοιμων (ε) πυρὸς (ζ) ἔβλεπον (η) ἐξαιρῇ (θ) ἐχθρῶν·

Duas gentes odit anima mea: tertia autem non 27
est gens: Qui sedent in monte Samariæ,(k) Phy- 28
listiim, & stultus populus, qui habitat in Sichimis. Doctrinam intellectûs & scientiæ (l) scripsi in codice isto Jesus filius (m) Sirach Hierosolymita, qui diffudit sapientiam de corde suo. Beatus, qui in istis versabitur, & qui posuerit 30
illa in corde suo, sapiens erit. Si enim hæc fe- 31
cerit; ad omnia valebit: quia lux Domini vestigium ejus.

CAP. LI.

ORATIO JESU FILII SIRACH.

COnfitebor tibi, Domine rex, & collaudabo te 1
Deum salvatorem meum. Confiteor nomini 2
tuo: quoniam protector & adjutor factus es mihi. Et liberâsti corpus meum à perditione, et 3
à laqueo calumniæ linguæ, à labiis operantium mendacium: (a) & in conspectu astantium factus es mihi adjutor. Et liberâsti me secundùm 4
multitudinem misericordiæ, (b) & nominis tui, à rugitibus præparatorum ad escam, De manu 5
quærentium animam meam: de multis tribulationibus, quas habui: A suffocatione flammæ 6
in circuitu, & de (c) medio ignis, ubi non sum æstuatus: Ab altitudine ventris inferi, & à 7
lingua coinquinata, & à verbo mendacii, regi (d) calumnia linguæ injustæ. Appropinquavit 8
usque ad mortem anima mea: Et vita mea erat 9
appropinquans inferno deorsùm. Circumdederunt 10
me undique, & non erat qui adjuvaret: (e) Respiciens ad adjutorium hominum; & non erat. Et memoratus sum misericordiæ tuæ, Domine, 11
& operationis tuæ, quæ à seculo. Quoniam 12
eruis sustinentes te, & salvas eos de manu gentium.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ *
27 ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ *
28 ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ *
29 ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ *
30 ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ *
31 ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ ܣܢܐ ܢܦܫܝ ܒܥܡܡܐ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܠܐ ܐܡܐ ܗܝ ܐܝܬ ܒܗܘ *

1 * ܦܨܠ ܚܕ *
2 ܐܘܕܝܟ ܡܪܝ ܡܠܟܐ ܘܐܫܒܚܟ ܐܠܗ ܦܪܩܢ ܕܝ ܒܟ ܐܫܪ ܘܐܒܪܟ ܫܡܟ ܠܥܠܡ ܘܠܥܠܡ ܥܠܡܝܐ *
3 ܐܘܕܝ ܠܟ ܡܛܠ ܕܥܕܪܬ ܠܝ ܘܗܘܝܬ ܠܝ ܠܦܪܩܢ ܘܦܨܝܬ ܦܓܪܝ ܡܢ ܐܒܕܢܐ ܘܡܢ ܐܝܕ ܒܥܝ ܢܦܫܝ ܡܢ ܟܠ ܣܒܒ ܕܐܬܩܪܒܘ ܠܝ *
4 ܒܣܓܝܐ ܘܡܢ ܟܠ ܣܒܒ ܕܠܐ ܐܬܩܪܒ ܠܝ ܐܢ ܐܦ ܡܢ ܣܓܝ ܣܓ

Versio VULG. LAT.

13 Exaltâsti super terram habitationem meam, & pro mor-
14 te defluente deprecatus sum. Invocavi Dñm patrem
Dñi mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meæ,
15 et in tempore superborum sine adjutorio. Laudabo no-
men tuum assiduè, & collaudabo illud in confessione, &
16 exaudita est oratio mea. Et liberâsti me de perditi-
17 one, & eripuisti me de tempore iniquo. Propterea con-
fitebor, & laudem dicam tibi, & benedicam nomini
18 Domini. Cùm adhuc junior essem, priusquàm oberra-
19 rem, quæsivi sapientiam palàm in oratione mea. Ante
templum postulabam pro illa, & usque in novissimis
20 inquiram eam. Et efflоruit tanquam præcox uva, Læ-
tatum est cor meum in ea. Ambulavit pes meus iter
21 rectum, à juventute mea investigabam eam. Inclinavi
22 modicè aurem meam, & excepi illam. Multam inve-
23 ni in meipso sapientiam, & multùm profeci in ea. Dan-
24 ti mihi sapientiam, dabo gloriam. Consiliatus sum e-
nim ut facerem illam: zelatus sum bonum, & non con-
25 fundar. Colluctata est anima mea in illa, & in facien-
26 do eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum,
27 & insipientiam ejus luxi. Animam meam direxi ad il-
28 lam, & in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsa cor
29 ab initio: propter hoc non derelinquar. Venter me-
us conturbatus est quærendo illam: propterea bonam
30 possidebo possessionem. Dedit mihi Dominus linguam
31 mercedem meam: & in ipsa laudabo eum. Appro-
piate ad me indocti, & congregate vos in domum
32 disciplinæ. Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in
33 his? animæ vestræ sitiunt vehementer. Aperui os me-
um, & locutus sum; Comparate vobis sine argento,
34 Et collum vestrum subjicite jugo, & suscipiat anima
vestra disciplinam: in proximo est enim invenire
eam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Καὶ ἀνύψωσα(ᵃ)ἐπὶ γῆς ἱκετείαν μου, † καὶ(ι)ὑπὲρ θανάτου ῥύσεως
14 ἐδεήθην. † Ἐπεκαλεσάμην κύριον πατέρα κυρίου μου, † μή με ἐγκα-
λιπεῖν ἐν ἡμέραις θλίψεως, † ἐν καιρῷ ὑπερφάνων ἀβοηθησίας.
15 † Αἰνέσω τὸ ὄνομά Cου ἐνδελεχῶς, † καὶ ὑμνήσω ἐν ἐξομολογήσει·
16 † καὶ εἰσηκούσθη ἡ δέησίς μου. † Ἔσωσας γάρ με ἐξ ἀπωλείας, † καὶ
17 (κ) ἐξεῖλό με ἐκ καιροῦ πονηροῦ. † Διὰ τοῦτο (λ)ἐξομολογήσομαι
18 καὶ αἰνέσω Cοι, καὶ εὐλογήσω τῷ ὀνόματι κυρίου. † Ἔτι ὢν νεώ-
τερος, πρινὴ πλανηθῆναί με, † ἐζήτησα σοφίαν φανερῶς ἐν
19 προσευχῇ μου. † Ἐναντι ναοῦ ἠξίουν περὶ αὐτῆς, † καὶ ἕως ἐσχάτων
20 ἐκζητήσω αὐτὴν, † ἐξ ἄνθους (ᵒ)ὡς βοτρυζούσης γαρυλλὶς· † (˜) Εὐ-
φράνθη ἡ καρδία μου ἐν αὐτῇ, † ἐπάτησε ὁ πούς μου ἐν εὐθύτητι· † ἐκ
21 νεότητός μου (μ) ἴχνευσα αὐτήν. † Ἔκλινα ὀλίγον τὸ οὖς μου, καὶ
22 ἐδεξάμην, † Καὶ πολλὴν εὗρον ἐμαυτῷ παιδείαν. † Προκοπὴ ἐγενήθη
23 μοι ἐν αὐτῇ. † Τῷ διδόντι(ν)μοι σοφίαν, δώσω δόξαν. † Διενοήθην
24 γὰρ τοῦ (ξ)ποιῆσαι αὐτὴν, † καὶ ἐζήλωσα τὸ ἀγαθόν, καὶ οὐ μὴ αἰσχυνθῶ.
25 † (ο)Διεμεμάχηται ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν ποιήσει(π)λεμοῦ διηκεί-
26 βωσάμην. † Τὰς χεῖράς μου ἐξεπέτασα πρὸς ὕψος, † καὶ τὰ
27 ἀγνοήματα αὐτῆς ἐπέγνωσα. † Τὴν ψυχήν μου κατεύθυνα
28 εἰς (ρ)ἀρετὴν, † Καρδίαν ἐπτοημένων(σ)μετ' αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς, † καὶ ἐν
καθαρισμῷ εὗρον αὐτήν· † διὰ τοῦτο οὐ μὴ (τ) ἐγκαταλειφθῶ
29 † Καὶ ἡ κοιλία μου ἐταράχθη (υ) ἐκζητῆσαι αὐτήν· † διὰ τοῦτο ἐκτη-
30 σάμην ἀγαθὸν κτῆμα. † Ἔδωκε κύριός γλῶσσάν (φ) μοι μισθὸν
31 μου, † καὶ ἐν αὐτῇ αἰνέσω αὐτόν. † Ἐγγίσατε πρός με ἀπαίδευτοι,
32 † καὶ (χ)ἀναπαύσησθε ἐν οἴκῳ παιδείας. † (ψ) Διότι ὑστερεῖτε ἐν τούτοις,
33 † καὶ αἱ ψυχαὶ ὑμῶν διψῶσι σφόδρα; † Ἠνοιξα τὸ στόμα μου,
34 καὶ ἐλάλησα, † Κτήσασθε ἑαυτοῖς ἄνευ ἀργυρίου. † Τὸν τράχηλον
ὑμῶν ὑπόθετε ὑπὸ ζυγόν, † καὶ ὑποδεξάσθω ἡ ψυχὴ ὑμῶν παιδείαν·
† ἐγγύς ἐστιν εὑρεῖν αὐτό.

MS. A. (ᵃ)ἀπὸ(ε)ἀπὸ ἀδυνάτε(κ)ἐξελεῖσθαι ἐκ χειρὸς πονηροῦ, καὶ οὗ
ἐδεήθην. Διὰ (λ)ἐξομολογήσομαί Cοι, καὶ αἰνέσω (ᵐ)ἕως (ⁿ)Ηὐφράνθη

(μ)ἴχνευσα αὐτήν. (ν)σοφίαν, (ξ)ποιῆσαί με αὐτὴν, (ο) Διεμεμάχεται (π)μοι διηκρίβησάμην. (ρ)αὐτὴν, καὶ ἐν καιρῷ θεσισμοῦ εὗρον αὐτήν.
Καρδίαν(σ)μετ' αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς· διὰ τοῦτο(τ)ἐγκαταλειφθῶ· (υ)Ⲫ ἐκζητῆσαι(φ)μοι(χ)ἀναπαύσησθε(ψ) Τί ὅτι ὑστερεῖτε, λέγετε ἐν

Et exaltavi super terram supplicationem meam, 13
& pro mortis liberatione deprecatus sum. In- 14
vocavi Dominum patrem Domini mei, ut non
derelinquat me in diebus tribulationis, in
tempore superborum destitutionis. Laudabo no- 15
men tuum assiduè, & collaudabo in confessione.
Et exaudita est oratio mea. Salvâsti enim me 16
de perditione, & eripuisti me de tempore iniquo.
Propterea confitebor, & laudem dicam tibi, & 17
benedicam nomen Domini. Cùm adhuc junior 18
essem, priusquàm oberrarem; quæsivi sapi-
entiam palàm in oratione mea: Ante templum 19
postulabam pro illa: & usque in novissima
inquiram eam. Ex flore tanquam maturescen-
tis uvæ, Lætatum est cor meum in ea: ascen- 20
dit pes meus in rectitudine: à juventute mea
(f) investigavi eam. Inclinavi modicè aurem 21
meam, & excepi, Et multam inveni mihi 22
doctrinam: profectus est mihi factus in ea.
Danti mihi sapientiam dabo gloriam. Con- 23
siliatus sum enim, ut facerem illam: & ze- 24
latus sum bonum, & non confundar. Colluctata
est anima mea in illa, & (g) in factione famis 25
diligenter egi. Manus meas extendi in altum, 26
& ignorantias ejus(h)luxi. Animam meam di- 27
rexi ad illam: Cor acquisivi(i)cum eis ab in- 28
itio, & in purificatione inveni eam. Propter
hoc non derelinquar: Et venter meus contur- 29
batus est quærendo eam. Propterea bonam possedi
possessionem. Dedit Dominus linguam mihi mer- 30
cedem meam: & in ea laudabo eum. Appro- 31
piate ad me indocti, & commoramini in domo
disciplinæ. Quid tardatis(k)in his, & animæ 32
vestræ sitiunt vehementer? Aperui os meum,& 33
locutus sum; Comparate vobis sine argento.
Collum vestrum subjicite jugo: & suscipiat 34
anima vestra disciplinam: in proximo est in-
venire eam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 ... * ... ...
14 ... ...
15 ... ...
16 ... * ... ...
17 ... ... * ...
18 ... ...
20 ... * ... ...
21 ...
22 ... * ... ...
23 ... * ...
24 ... * ...
25 ... * ... ...
26 ...
27 ... * ... ...
28 ... * ...
29 ... * ...
30 ... * ... ...
31 ...
32 ... ...
33 ...
34 ... * ... ...
35 ... ...

Sustuli è terra vocem meam, ac deprecatus sum, Et invocavi patrem meum ab alto, *dicens*, Domine fortissime ac salvator, ne me deseras in die tribulationis calamitosæ. Laudabo nomen tuum assiduè, & memoriam tuam canticis recolam. Tunc audivit Dominus vocem meam, & supplicationem meam admisit, Ab omni malo me liberavit, omnique calamitate exemit. Propterea gratias agam, laudabo, benedicam nomini ejus sancto. Adhuc juvenis oblectatus sum eo, & quæsivi eum. Pes meus rectâ incessit Domine mi, & pueritiâ meâ doctrinam didici. Preces ejus fudi cùm parvulus essem, Multamque comparavi doctrinam. Jugum ejus mihi fuit honori; Quapropter præceptori meo gratias agam. Benefacere decrevi, nec me retractabo, quoties id potuero. Abhæsit illi anima mea, & faciem meam non avertam ab illa: animum contuli ad eam sectandam, & in seculum seculorum non oblivisear illius. Manus mea ostium ejus aperuit. Perlustravi eam, & intelexi illam, & in puritate inveni illam, Et cor possedi mihi ab initio: Propterea non dimittam illam. Viscera mea quasi clibanus exardescunt *cupiditate* aspiciendi eam: propterea pro optima possessione acquisivi eam. Dominus meus linguæ meæ mercedem dedit; quapropter labiis meis laudabo illum. Deflectite ad me insipientes, in quæ domo disciplinæ commoramini. Usquequo his deficiemini, & erit anima vestra penitùs sitibunda? Ore meo aperto sum locutus, Sumite vobis sapientiam absque argento, Collum vestrum jugo ejus submittite, & suscipiat anima vestra disciplinam. Propè adest quærenti illam, & qui animum adjicit, inveniet illam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 * وَرَفَعْتُ صَوْتِي مِنَ ٱلْأَرْضِ * صَلَّيْتُ * وَدَعَوْتُ أَبِي مِنَ ٱلسَّمَاءِ * أَبِي رَبُّ ذَا ٱلْجَبَرُوتِ
14 وَٱلْخَلَاصِ * لَا تَخْذُلْنِي عِنْدَ ٱلْكَرْبِ وَٱلْحَرْبِ ٱلْمُكْرِبِ * أُسَبِّحُ لِٱسْمِكَ كُلَّ حِينٍ * وَأَذْكُرُكَ
15 بِٱلْحَامِدِ * عِنْدَ ذَلِكَ سَمِعَ ٱلرَّبُّ صَوْتِي * وَنَصَتَ لِتَضَرُّعِي * وَأَنْقَذَنِي مِنْ كُلِّ بَأْسٍ * 16
17 وَخَلَّصَنِي مِنْ كُلِّ حُزْنٍ * فَلِذَلِكَ أَشْكُرُكَ وَأُمَجِّدُكَ * وَأُبَارِكُ ٱسْمَكَ ٱلْقُدُّوسَ *** يَا مَعْشَرَ
32 ٱلْجُهَّالِ قِرُّوا فِي مَنَابِتِ ٱلْعِلْمِ * حَيِّ مَنِّي تَحْرِمُونَ أَنْفُسَكُمْ هٰذَا * وَإِنَّمَا أَنْفُسُكُمْ ظَمْيَةٌ 33
لِوَاحِدَةٍ * أَعْنِي ٱلْجَهْلَ وَٱلْبَاطِلَ * فَكَمْ فَمِي وَنَطَقْتُ بِٱلْعِلْمِ * يَا مَعْشَرَ ٱلنَّاسِ ٱسْتَعِدُّوا 34
ٱلْحِكْمَةَ بِلَا ثَمَنٍ * وَأَدْخِلُوا رِقَابَكُمْ فِي إِصَارِهَا * لِتَقْبَلَ أَنْفُسُكُمُ ٱلْأَدَبَ * فَإِنَّهَا قَرِيبَةٌ 35
لِمَنْ طَلَبَهَا * وَمَنْ بَذَلَ نَفْسَهُ لِلْعِلْمِ عَلَّمَهُ *

Extuli ergò è terra vocem meam, oravi, 13
Et invocavi patrem meum de cœlo, di- 14
cens; Pater mi, Domine possessor forti-
tudinis & salutis, ne me destituas
tempore angoris & calamitatis æru-
mnosæ. Nomen tuum semper laudabo, 15
téque carminibus celebrabo. Tunc au-
divit Dominus vocem meam, & sup-
plicationem meam auscultavit. Eri- 16
puit me ab omni miseria, & ab omni
mœrore me liberavit. Propterea gratias 17
ago tibi, glorifico te, nomenque sanctum
tuum benedico. O cœtus inerudito- 32
rum, versamini in scientiæ seminariis.
Quousque animas vestras talibus re- 33
bus privabitis? veruntamen unum si-
tiunt animæ vestræ, nempe ignoran-
tiam & falsitatem. Os meum aperui, 34
& de scientia locutus sum, O cœtus
hominum, scientiam absque pretio com-
parate, Vestrásque cervices in jugum 35
ejus inducite, ut eruditionem per-
cipiant animæ vestræ: nam proxima
est quærenti illam, & qui scientiæ se
dedit, addiscit eam.

Versio VULG. LAT.

35 Videte oculis vestris, quia modicùm laboravi, & in-
36 veni mihi multam requiem. Assumite disciplinam in
multo numero argenti, & copiosum aurum possidete
37 in ea. Lætetur anima vestra in misericordia ejus, &
38 non confundemini in laude ipsius. Operamini opus
vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem ve-
stram in tempore suo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 †*Ἴδετε ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ὅτι ὀλίγον ἐκοπίασα, † καὶ εὗρον ἐμαυ-
36 τῷ πολλὴν ἀνάπαυσιν. † Μετάσχετε παιδείας ἐν πολλῷ ἀριθμῷ
37 ἀργυρίου, † καὶ πολὺν χρυσὸν κτήσασθε ἐν αὐτῇ. † Εὐφρανθήτω ἡ
ψυχὴ ὑμῶν ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ, † καὶ μὴ αἰσχυνθῆτε ἐν αἰνέσει αὐτοῦ.
38 † Ἐργάζεσθε τὸ ἔργον ὑμῶν πρὸ καιροῦ, † καὶ δώσει † μισθὸν ὑμῖν
ἐν καιρῷ αὐτοῦ. (†)

(†) MS. A. Σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Σιρὰχ.

Videte oculis vestris, quia modicùm laboravi, 35
& inveni mihi multam requiem. Acquirite 36
disciplinam in multo numero argenti: & copi-
osum aurum possidete in ea. Lætetur anima ve- 37
stra in misericordia ejus: & non confunda-
mini in laude ipsius. Operamini opus vestrum 38
ante tempus: & dabit mercedem vestram in
tempore suo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 * بسرّه حصّنتهم. هلّا ازحوه حفيده ٠. ٥ازعفسهن شيّب. * عصّحه
37
38 عصفس هم ازحوز. ٥هزّمسا ٥ازصسا يامتم حس. * ليسزا نعصهم حمنحصاس.
39 ٥لّا اصاهم حعصسهس. * حجّره حخّوهم زّلا حخّبته. ٥يمبّسصّ ازهزهم
حخّبته. حزبو كّلّهزا حيكّم. ٥عفجس عصّه حزّ زّبع.

عصّجه سجصهزا بحّ زّهسزا. حّزسّسا حهتبع. ٥لّاحّهزا عفصسا حيحقس.

Aspicite oculis vestris: parum enim in ea 36
laboravi, eamque multùm acquisivi. Audi- 37
te doctrinam meam licet exiguam, & argen- 38
tum & aurum per me possidebitis. Lætetur
anima vestra de pœnitentia mea, & ne pu- 39
deat vos canticorum meorum. Operamini
opus vestrum extra tempus, & dabitur vo-
bis merces vestra tempestivé. Benedictus
Deus in seculum, & laudabile nomen ejus in
generationem generationum.

Sapientiæ filii Asiro viginti capitibus con-
tentæ Finis. Deo autem gloria in secula.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

36 * فَٱنظُرُوا بِأَعْيُنِكُمْ * لِأَنِّي إِنَّمَا طَلَبْتُهَا قَلِيلًا فَأَصَبْتُهَا كَثِيرًا * ٱسْمَعُوا يَا مِعْسَرَ ٱلنَّاسِ
37
38 عِلْمِي بِكَلَامٍ يَسِيرٍ * وَيَقْتَنُوا أَرْبَاحَ ٱلذَّهَبِ وَٱلْفِضَّةِ * وَلْتَطْرَبْ أَنْفُسُكُمْ بِتَوْبِيخِي * فَلَا تَخْزَوْا
39 عَنْ مَحَامِدِي * ٱعْمَلُوا عَمَلَكُمْ بِلَا تَوَانٍ * وَيُوفُوا أَجْرَكُمْ فِي حِينِهِ * تَبَارَكَ ٱللَّهُ أَبَدًا * وَٱلشُّكْرُ
لِٱسْمِهِ إِلَى ٱلْأَبَدِ آمِينَ *

* وَٱلسُّجُودُ لِلَّهِ دَائِمًا * وَعَلَيْنَا رَحْمَتُهُ أَجْمَعِينَ *

Videte oculis vestris: parum enim quæ- 36
sivi eam, multùmque inveni. Audite 37
cœtus hominum doctrinam meam brevi 38
sermone, & aureas argenteásque senten-
tias possidebitis. Gestiant animæ vestræ
de pœnitentia mea, & laudationes meas
ne erubescatis. Opus vestrum præter 39
tempus operamini, & merces vestra tem-
pestivè rependetur vobis. Benedictus sit
semper Deus, & gratiarum actio nomi-
ni ipsius in æternum, Amen.

LAUS DEO SEMPER,
Ejusque misericordia su-
per nos omnes.

EPISTOLA
PRIMA ET SECUNDA
BARUCHI,
ET EPISTOLA
JEREMIÆ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Hæc EPISTOLA quæ extat in Edit. PARISIENSI differt omnino a VULGATA & LXX. Aliam ergo quæ cum LAT. & GRÆC. convenit, illic adjunximus ex MSS. *Syr. USS. & POC.*

EPISTOLA PRIMA BARUCHI SCRIBÆ.

CAPUT I.

ATque hi sunt sermones quos misit Baruch filius Neriæ ad novem tribus ac dimidiam quæ erant trans fluvium Euphratem: & hæc scripta erant in ea *epistola*. Sic dicit Baruch Neriæ filius; Fratribus captivis misericordiam & pacem. Memor, fratres mei, dilectionis ejus qui creavit nos, quâ nos anteà dilexit, nec unquam nos odit, licèt nos castigaverit; & verè cognoscens quòd ecce colligati sumus omnes duodecim tribus eodem vinculo, utpote ab uno eodemque patre géniti: Ideò magìs studui relinquere vobis verba hujus epistolæ antequam morerer, tum ut consolationem percipiatis in malis quæ vobis acciderunt, tum etiam ut doleatis de malo quod contigit fratribus vestris, tum demùm ut justificetis judicium ejus qui sententiam captivitatis in vos tulit: (minus enim est quod passi estis quàm quod fecistis:) ut posteremis temporibus inveniamini digni majoribus vestris. Si nimirùm animo censeatis hæc, vos in bonum vestrum nunc esse passos, ne postremò judicaremini & suppliciis deputaremini; tunc recipietis spem æternam: si præsertim auferatis è corde vestro errorem vanum propter quem hinc demigrâstis. Si enim hæc ita feceritis, semper recordabitur vestrì is qui singulis temporibus causâ nostri pollicitus est iis qui præstantiores nobis erant, se non in perpetuum obliturum nostrî aut derelicturum nos, sed multâ clementiâ denuò collecturum eos qui disperfi sunt. Itaque fratres mei, sciendum vobis est primùm quid acciderit Sioni: quòd scilicet ascenderit contra nos Nebuchadnosar rex Babylonis. (Nam quia peccavimus in eum qui fecit nos, neque servavimus præcepta quæ mandaverat nobis; etiam nobis accidit quod contigit vobis, ac multò quidem magis cruciat nos casus noster.) Jam inquam fratres mei, notum facio vobis quum obsedissent hostes urbem, missos fuisse angelos Altissimi, destruxisse arces mœnium fortissimorum, & evertisse angulos munitissimos illos ferreos qui evelli non poterant. Veruntamen vasa quædam vasorum sanctuarii absconderunt, ne comprehenderentur ab hostibus: & quum hæc fecissent, tunc tradiderunt hostibus mœnia jam eversa, domum direptam, templum succensum, & populum devictum ubi traditus fuisset: Ne gloriarentur inimici ac dicerent, Tanto robore excelluimus, ut vel ipsum domum Altissimi bello destruxerimus. Præterea fratres vestros vinctos abduxerunt Babylonem, ibíque collocârunt; adeóque remansimus hîc admodùm pauci. Hic est dolor quem scribo vobis: nam optimè novi quòd magnam afferebat vobis consolationem habitatio Sionis. Quò certiores eratis eam esse fœlicem, tantò quidem major fuit dolor quo affecti estis quòd ab ea recesseritis. Verùm quoad consolationem, audite verbum: Equidem lugenti mihi Sionem, & misericordiam petenti ab Altissimo, ac dicenti; Quousque tandem hæc perdurabunt nobis, & incunctanter advenient nobis mala ista quæ fecit Potentissimus secundùm misericordiam suam, & Altissimus pro magnitudine clementiæ suæ? revelavit mihi verbum ut consolarer, & ostendit mihi visiones ut ampliùs non dolerem, notum fecit mihi secretum temporum, & momentorum adventum indicavit mihi. Propterea fratres mei, scribo vobis, ut consolemini à multitudine mœroris vestri. Noveritis autem omninò ulturum nos factorem nostrum à cunctis hostibus nostris eodem prorsus modo quo fecerunt nobis; item valdè propinquum esse finem quem facturus est Altissimus, & miserationes ejus ut veniant; neque procul distare terminum judicii ejus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ecce quidem videmus jam multitudiné prosperitatis gentium, licèt ipsæ impiè agant; sed vapori similes sunt. Intuemur multitudinem ditionis earum, quanvis ex perversè se gerant; sed guttulæ similes erunt. Videmus etiam firmitatem roboris earum, licèt ipsæ Potentissimo resistant omni momento; verùm quasi sputum repurabuntur. Contemplamur gloriam magnitudinis earum, quum ipsæ non servent præcepta Altissimi; at sicut fumus elabentur. Mente concipimus nitorem vitæ earum, quanvis ipsæ turpiter se gerant; sed velut herba flaccida arescent. Confideramus immanitatem crudelitatis earum, quum ex finis nequaquam recordentur; at quasi fluctus labentes conterentur. Animo pervolvimus pulchritudinem potentiæ earum, licèt ipsæ negent gratiam largitoris; verùm tanquam nubes prætervolans elabentur. Nam Altissimus velocissimè accelerabit tempora sua, & quamprimùm adducet momenta sua, ac planè judicabit eos qui sunt in orbe suo: omnia veritate examinabit per quascunque actiones earum occultas, & exactè pervestigabit cogitationes arcanas, & quicquid in penetralibus omnium hominis membrorum reconditum est, & in apertum coram omnibus hominibus cum objurgatione prodet. Quapropter ne adjiciatis animum ad ullam istarum rerum præsentium, sed potiùs patienter agamus; quoniam adveniet quod promissum est nobis. Ne spectemus modò gentium voluptates, sed memores simus eorum quæ ad finem promissa sunt nobis. Nam illicò transituri sunt termini temporum ac momentorum unà cum omnibus iis quæ continentur in eis, in fine verò seculi tunc ostendet potentiam suam magnam moderator ipsius, quum omnia ad judicium venerint. Vos itaque parate corda vestra ad ea quæ jamdudum credidistis, ne utroque seculo concludamini; hîc captivi, ibi cruciandi.

CAP. II.

Quod enim modò præsens est, aut quod præteriit, aut quod venturum est in his omnibus, neque malum est absolutè malum, neque bonum perfectè bonum: Siquidem sanitates omnes præsentes in morbum vertuntur, fortitudo quæque præsens vertitur in imbecillitatem, omnis potentia præsens vertitur in anxietatem, omnis vigor juventutis vertitur in senectutem & interitum, omnis pulchritudo decòris præsentis mutatur, flaccescit & fit exosa, omne dominium superbum præsens vertitur in abjectionem & in pudorem silentii, omnis splendor & fastus præsens vertitur in ruinam defectûs, omnis voluptas & jucunditas præsens vertitur in vermem & corruptionem, omnis rumor gloriæ præsentis vertitur in pulverem & silentium, omnis possessio divitiarum præsens revertitur ad solam foveam, omnes rapinæ aviditatis præsentes vertentur in mortem invitam, omnis concupiscentia passionis vertetur in judicium tormenti, omnis fraus & astus præsens vertetur in objurgationem veritatis, omnis dulcedo unguentorum præsens vertetur in judicium & condemnationem, omnis amor falsitatis vertetur in probrum per veritatem. Cùm hæc omnia nunc fiant, putátne aliquis ea non esse ulciscenda? Uno denique verbo, omnia ad veritatem ventura sunt. Ego igitur ecce significavi vobis dum vivo; dixi enim quòd virtutes addisceretis. Nam præcepit mihi Potentissimus ut hortarer vos & proponerem vobis tantillum ex præcepto judicii ejus, antequàm morerer. Mementote quòd aliquando contestando contestatus est in vos Moses cœlum ac terram, dicens; Si legem transgressi fueritis, dispergemini; sin autem servaveritis eam, custodiemini. Sed & alia prædixit vobis, quæ quoniam dum simul essetis duodecim tribus in deserto, post obitum ejus rejecistis à vobis; iccircò evenerunt vobis ea quæ prædicta fuerant. Nam Moses quidem prædixerat vobis antequàm acciderent vobis, & en acciderunt vobis; dereliquistis enim legem. Ego etiam ecce dico vobis postquam passi estis; quòd si obtemperaveritis iis quæ dicta sunt vobis, accipietis à Potentissimo quicquid repositum & reservatum est vobis. Sit autem hæc epistola inter me & vos testimonio quòd eritis memores mandatorum Potentissimi; ut mihi quoque sit excusatio coram illo qui me misit. Memores etiam estote legis, Sionis, terræ sanctæ, & fratrum vestrorum; Et fœderis majorum vestrorum, solennitatum atque sabbathorum ne obliviscamini.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Tradite hanc epistolam cum traditione legis filiis vestris post vos, quemadmodum vobis etiam tradiderunt patres vestri. Et jugiter omni tempore precamini, & orate diligenter ex toto animo vestro, ut placetur vobis Potentissimus, & non ascribat *vobis* multitudinem peccatorum vestrorum, sed recordetur rectitudinis majorum vestrorum: nam nisi pro multitudine miserationum suarum judicet nos, væ nobis omnibus genitis. Præterea sciendum vobis est, quòd priscis temporibus & ævis antiquis, majores illi nostri habebant adjutores, *nempe* justos & prophetas sanctos: quin etiam quum in terra nostra essemus, adjuvabant nos cùm peccaremus, & deprecabantur pro nobis eum qui fecit nos, (quippe qui freti essent operibus suis,) & Potentissimus audiebat orationem eorum, & miserebatur nostrî. Nunc autem justi ablati sunt, & prophetæ occubuerunt, nos etiam è terra nostra eximus, & Sion ablata est à nobis, & nihil jam restat nobis præter Potentissimum & legem ipsius. Quòd si dirigamus & disponamus corda nostra, recuperabimus omnia quæ amisimus, imò multò multisque modis præstantiora iis quæ amisimus: quæ enim amisimus, corruptioni erant obnoxia; quæ verò accepturi sumus, incorruptibilia sunt. In hunc etiam modum scripsi fratribus nostris Babylonem, & ipsis quoque hæc eadem contestor. Sint autem semper ob oculos vestros hæc omnia quæ prædicta sunt, quoniam adhuc in spiritu (i. *animati*) sumus & potestate libertatis nostræ. Insuper etiam Altissimus patienter hîc agit nobiscum, notum fecit nobis quæ futura sunt, neque abscondit à nobis quæ sunt eventura. Priusquam ergò judex exigat quod suum est, & veritas quod sibi debetur, paremus animum nostrum ut accipiamus, non ut accipiamur; & ut speremus, non ut erubescamus; ut requiescamus cum majoribus nostris, non ut cruciemur cum hostibus nostris. Juventus enim mundi præteriit, & vigor creaturæ jamdudum desiit, & spatium temporum perbreve est, imò transierunt: proxima est amphora puteo, & navis portui, cursus itineris urbi, & vita termino. Præterea parate vos ipsos ad quiescendum postquam navigaveritis & è navi ascenderitis, non autem ad quiescendum dum iter facitis. Ecce enim quum adduxerit Altissimus hæc omnia, non erit illic amplius locus pœnitentiæ, neque terminus temporibus, neque dilatio momentis, neque mutatio viis, neque locus precibus, neque emissio postulationum, neque ad capessendam scientiam, neque condonator culpæ, neque locus pœnitudini, neque deprecatio pro delictis, neque supplicatio parentum, neque oratio prophetarum, neque auxilium justorum. Erit *autem* illic sententia corruptionis, iter ad ignem, & semita perducens ad gehennam. Propterea unum per aliud, una lex, unum seculum, & hi qui in eo sunt, omnes finem habebunt: ac tunc servabit eos quorum misereri poterit, simulque perdet eos qui fuerint peccatis involuti. Quum ergò meam hanc epistolam acceperitis, legite eam in cœtibus vestris accuratè, eamque contemplamini, præcipuè diebus jejuniorum vestrorum: meique memores estote per epistolam istam, quemadmodum & ego vestri memor sum in ipsa: & semper valete.

Epistolæ Baruch finis.

Versio VULG. LAT.

PROPHETIA.

BARUCH.

CAPUT I.

1 ET Hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Neriæ,
filii Maasiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ, in Ba-
2 bylonia, In anno quinto, in septimo die mensis, in
tempore quo ceperunt Chaldæi Jerusalem, & succende-
3 runt eam igni. Et legit Baruch verba libri hujus ad aures
Jechoniæ filii Joakim regis Juda, & ad aures univer-
si populi venientis ad librum, Et ad aures potentium
4 filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad au-
res populi, à minimo usque ad maximum, eorum omni-
5 um habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi. Qui
audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in con-
6 spectu Domini. Et collegerunt pecuniam secundùm
7 quod potuit uniuscujusque manus. Et miserunt in Je-
rusalem ad Joakim filium Helciæ, filii Salom, Sacerdo-
tem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui in-
8 venti sunt cum eo in Jerusalem : Cùm acciperet vasa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, re-
vocare in terram Juda decimâ die mensis Sivan, vasa
argentea, quæ fecit Sedecias filius Josiæ rex Juda,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΒΑΡΟΥΧ.

ΚΕΦ. α'.

1 Καὶ ἔστιν οἱ λόγοι τῆς βιβλίου, ἃς ἔγραψε Βαρὺχ υἱὸς Νηρίου,
(α) τοῦ Μασσαίου, (β) τοῦ Σεδεκίου, τοῦ (γ) Ἀσαδίου, τοῦ Χελκίου,
2 ἐν Βαβυλῶνι, Ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ, (δ) ἐν ἑβδόμῃ τοῦ μηνὸς,
ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἔλαβον οἱ Χαλδαῖοι τὴν Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἐνέπρησαν
3 αὐτὴν ἐν πυρί. Καὶ ἀνέγνω Βαρὺχ τοὺς λόγους τῆς βιβλίου τούτου
ἐν ὠσὶν Ἰεχονίου υἱοῦ Ἰωακὶμ βασιλέως Ἰούδα, καὶ ἐν ὠσὶ παντὸς
4 λαοῦ τοῦ ἐρχομένων πρὸς τὸ βίβλιον, Καὶ ἐν ὠσὶ τῶν δυνατῶν,
καὶ υἱῶν (ε) τῶν βασιλέων, καὶ ἐν ὠσὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἐν ὠσὶ
παντὸς τοῦ λαοῦ, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου (ζ), πάντων τῶν κατοικούντων
5 ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ (η) ποταμοῦ Σούδ. Καὶ ἔκλαυσαν, καὶ ἐνήστευσαν,
6 καὶ (θ) ἠύχοντο ἐναντίον κυρίου. Καὶ συνήγαγον ἀργύριον, (ι) κατὰ
7 ἑκάστου ἠδύνατο ἡ χεὶρ, Καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ἰερουσαλὴμ πρὸς
Ἰωακὶμ υἱὸν Χελκίου, υἱοῦ Σαλὼμ, τὸν ἱερέα, καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς,
καὶ πρὸς πάντα τὸν λαὸν, τοὺς εὑρεθέντας μετ' αὐτοῦ (κ) ἐν Ἰερου-
8 σαλήμ, Ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν τὰ σκεύη οἴκου κυρίου, τὰ ἐξενε-
χθέντα ἐκ τοῦ ναοῦ, ἀποστρέψαι εἰς γῆν Ἰούδα, τῇ δεκάτῃ τοῦ (λ) Σι-
ὰν, σκεύη ἀργυρᾶ ἃ ἐποίησε Σεδεκίας υἱὸς Ἰωσία βασιλεὺς
Ἰούδα,

MS.A. (†)Βαρύχ. (α)*υἱὸς (β)*υἱὸς (γ)Σαδαίου, (δ) ἑβδόμῳ (ε) τοῦ
βασιλέως, (ζ) αὐτῶν, πάντων (η) τοῦ ποταμοῦ (θ) ἤυχοντο εὐχαὶς ἔναντι κυρίου. (ι) κατὰ (κ) εἰς (λ) Σιὰν,

BARUCH.

CAP. I.

ET hæc verba libri, quæ scripsit Baruch 1
filius Neriæ, filii Maasiæ, filii Sedeciæ,
filii Asadiæ, filii Chelciæ, in Babylone, In 2
anno quinto in septima mensis, in tempore,
quo ceperant Chaldæi Hierusalem, & incende-
rant eam igne. Et legit Baruch verba libri 3
hujus in auribus Jechoniæ filii Joacim regis
Juda, & in auribus universi populi venien-
tium ad librum, Et in auribus potentum, & 4
filiorum regum, & in auribus seniorum, & in
auribus universi populi, à parvo usque ad ma-
gnum, omnium habitantium in Babylone super
flumen Sud. Et plorabant, & jejunabant, & 5
orabant ante Dominum. Et collegerunt argen- 6
tum, secundùm quod cujusque potuit manus:
Et miserunt in Hierusalem ad Joacim filium 7
Chelciæ, filii Salom, Sacerdotem, & ad Sacer-
dotes, & ad omnem populum, qui sunt inventi
cum eo in Hierusalem : In accipiendo ipsum 8
vasa domûs Domini, quæ fuerant exportata
è templo, ad reducendum in terram Juda, de-
cimâ Sival : vasa argentea, quæ fecerat Sede-
cias filius Josiæ rex Juda ;

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܗܠܝܢ ܦܘܬܓܡ ܕܣܦܪܐ ܕܒܪܘܟ ܒܪ ܢܝܪܝܐ ܒܪ ܡܚܣܝܐ ܒܪ ܨܕܩܝܐ ܒܪ ܚܣܕܝ ܒܪ ܚܠܩܝܐ *

* ܐ * ܒܒܠ *

1 ܗ. ܒܫܢܬ ܚ. ܒܫܒܥܐ ܒ ܥܣܪ ܒܝܪܚܐ ܒ ܫܒܥ ܦܘܬ ܒܗ. ܐܬܐ ܐܢܫ ܕܟܠܕ ܒ ܒܒܠ. ܕ ܐ ܐ ܫ ܒ ܐ ܐ ܐ

Versio VVLG. LAT.

9 Posteaquàm cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos potentes, & populum terræ, ab Jerusalem, & duxit eos vinctos in
10 Babylonem. Et dixerunt; Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domi-
11 ni Dei nostri: Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, & pro vita Baltassar filii ejus, ut sint
12 dies eorum sicut dies cœli super terram: Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Baltassar filii ejus, & serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspe-
13 ctu eorum. Et pro nobisipsis orate ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro, & non est aversus furor ejus à nobis usque in hunc
14 diem. Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini, in die solenni, & in die
15 opportuno: Et dicetis; Domino Deo nostro justitia, nobis autem confusio faciei nostræ: sicut est dies
16 hæc omni Juda, & habitantibus in Jerusalem, Regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris,
17 et prophetis nostris, & patribus nostris. Peccavimus ante Dñm Deum nostrum, & non credidimus, diffidentes in
18 eum: Et non fuimus subjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 Μετὰ τὸ ἀποικίσαι Ναβυχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος τὸν Ἰεχονίαν, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς δεσμώτας, καὶ τοὺς δυνατοὺς, καὶ τὸν
10 λαὸν τῆς γῆς ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ, καὶ (μ) ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς Βαβυλῶνα· Καὶ εἶπαν, Ἰδοὺ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον, καὶ ἀγοράσατε
τὰ ἀργυρίῳ ὁλοκαυτώματα, καὶ λίβανον, καὶ ποιήσατε μάννα, καὶ ἀνοίσατε ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου τοῦ θεοῦ (ν) ἡμῶν,
11 Καὶ προσεύξασθε περὶ τῆς ζωῆς Ναβυχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ εἰς ζωὴν Βαλτάσαρ υἱοῦ αὐτοῦ, ἵνα ὦσιν αἱ ἡμέραι (ξ) αὐ-
12 τῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ δώσει κύριος ἰσχὺν ἡμῖν, καὶ (ο) φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ζησόμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν Ναβυχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν Βαλτάσαρ
υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσομεν αὐτοῖς ἡμέρας πολλὰς, καὶ εὑρήσομεν χάριν ἐναντίον αὐτῶν. Καὶ προσεύξασθε περὶ ἡμῶν πρὸς κύριον
13 (ο) τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν (π) τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀπέστραπται ὁ θυμὸς κυρίου καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, ἕως τῆς ἡμέρας
14 ταύτης. Καὶ ἀναγνώσεσθε τὸ βιβλίον τοῦτο ὃ ἀπεστείλαμεν πρὸς (ρ) ὑμᾶς, ἐξαγορεῦσαι ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν (σ) ἡμέρᾳ ἑορτῆς,
15 καὶ ἐν ἡμέραις καιροῦ, Καὶ ἐρεῖτε, Τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ (τ) αἰσχύνη τοῦ προσώπου, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἀνθρώπῳ
16 Ἰούδα, καὶ τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ, Καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, καὶ τοῖς προφήταις
17 ἡμῶν, καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, Ὧν ἡμάρτομεν (υ) ἔναντι κυρίου,
18 καὶ ἠπειθήσαμεν αὐτῷ, Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου θεοῦ ἡμῶν, πορεύεσθαι (φ) τοῖς προστάγμασι κυρίου, οἷς ἔδωκε πρὸ προσώπου ἡμῶν.

MS. A. (μ) ἀπήγαγεν αὐτοὺς (ν) ὑμῶν, (ξ) αὐτοῦ (ο) φωτίσῃ (π) τὸν κυρίῳ (ρ)* ἡμᾶς, (σ) ἡμέραις (τ) ἡ αἰσχύνη (υ) ἐναντίον (φ) ἐν τοῖς

Postquàm Nabuchodonosor rex Babylonis transtulit Jechoniam, & principes, & vinctos, & potentes, & populum terræ, ab Hierusalem, & duxit eum in Babylonem. Et dixerunt; Ecce misimus ad vos argentum: & emite argento holocaustomata, & pro peccato, & thus: & facite (a) Manna: & offerte super altare Domini Dei nostri: Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, & ad vitam Baltasar filii ejus; ut sint dies eorum, sicut dies cœli, super terram. Et dabit Dominus fortitudinem nobis, & illuminabit oculos nostros: & vivemus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Baltasar filii ejus: & serviemus eis dies multos, & inveniemus gratiam coram eis. Et orate pro nobis ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro: & non avertit se furor Domini, & ira ejus à nobis usque ad diem hanc. Et legetis librum hunc, quem misimus ad vos recitari in domo Domini in die solennitatis, & in diebus temporis: Et dicetis; Domino Deo nostro justitia: nobis autem confusio facierum, sicut dies hæc, homini Juda, & inhabitantibus Hierusalem, Et regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris: Quæ peccavimus ante Dominum, & non credidimus ei, Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis Domini, quæ dedit ante faciem nostram,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

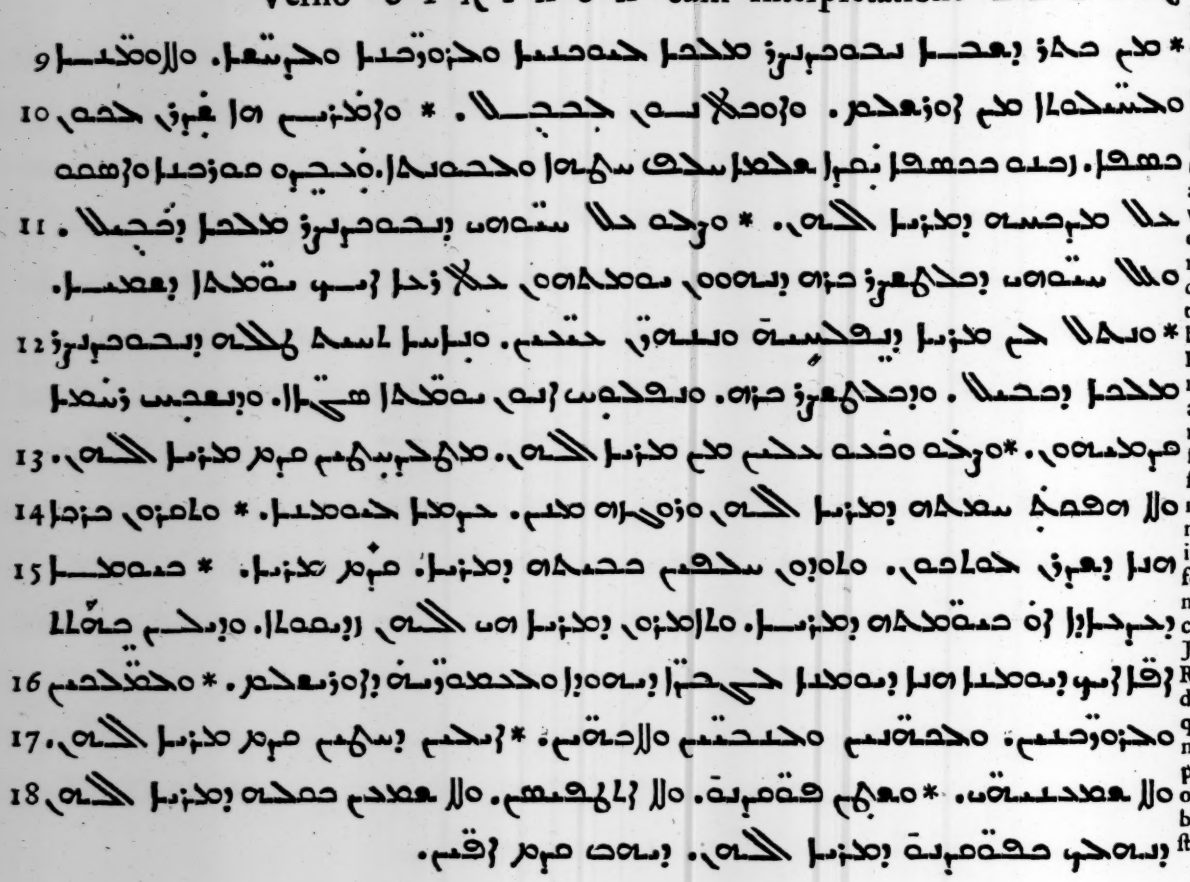

Postquàm in captivitate abduxisset Nebucadnosar rex Jeconiam & magnates & satellites & artifices & exercitus Jerosolymis, Babylonemque duxisset: Dicentes; Ecce misimus vobis pecuniam: emite eâ holocausta, victimásque pro peccatis, & thus, & oblationem facite, & offerte in altari Domini Dei nostri: Et orate pro vita Nebucadnosaris regis Babylonis, vitâque Belteshasaris filii ejus ut sint dies eorum in terra instar dierum cœli: Utque det nobis Dñs ut serviamus ipsi, & illustrentur oculi nostri, & vivamus sub umbra Nebucadnosaris Regis Babylonis, filiique ejus Belteshasaris, utque servientes ipsis, diebus multis, inveniamus gratiam coram eis. Orate autem, & petite pro nobis à Domino Deo nostro: quia peccavimus coram Deo nostro, nec aversus est furor Domini Dei nostri, & ira ejus à nobis usque in hodiernum diem. Et legetis volumen hoc quod misimus vobis, & confitebimini pro nobis in domo Domini coram Domino, In die festo aut in diebus Domini, dicentes; Domini Dei nostri est justitia, nostra autem confusio vultûs, sicut die isto hodierno, viris Judæis, & habitatoribus Jerosolymorum; Regibusque nostris & magnatibus, sacerdotibusque nostris & prophetis patribúsque nostris; Quia peccavimus coram Domino Deo nostro, nec audivimus ipsum; Sed præcepta ejus sprevimus, nec acquievimus & obedivimus voci Domini Dei nostri, ut ambularemus in præceptis Domini Dei nostri quæ proposuit nobis;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

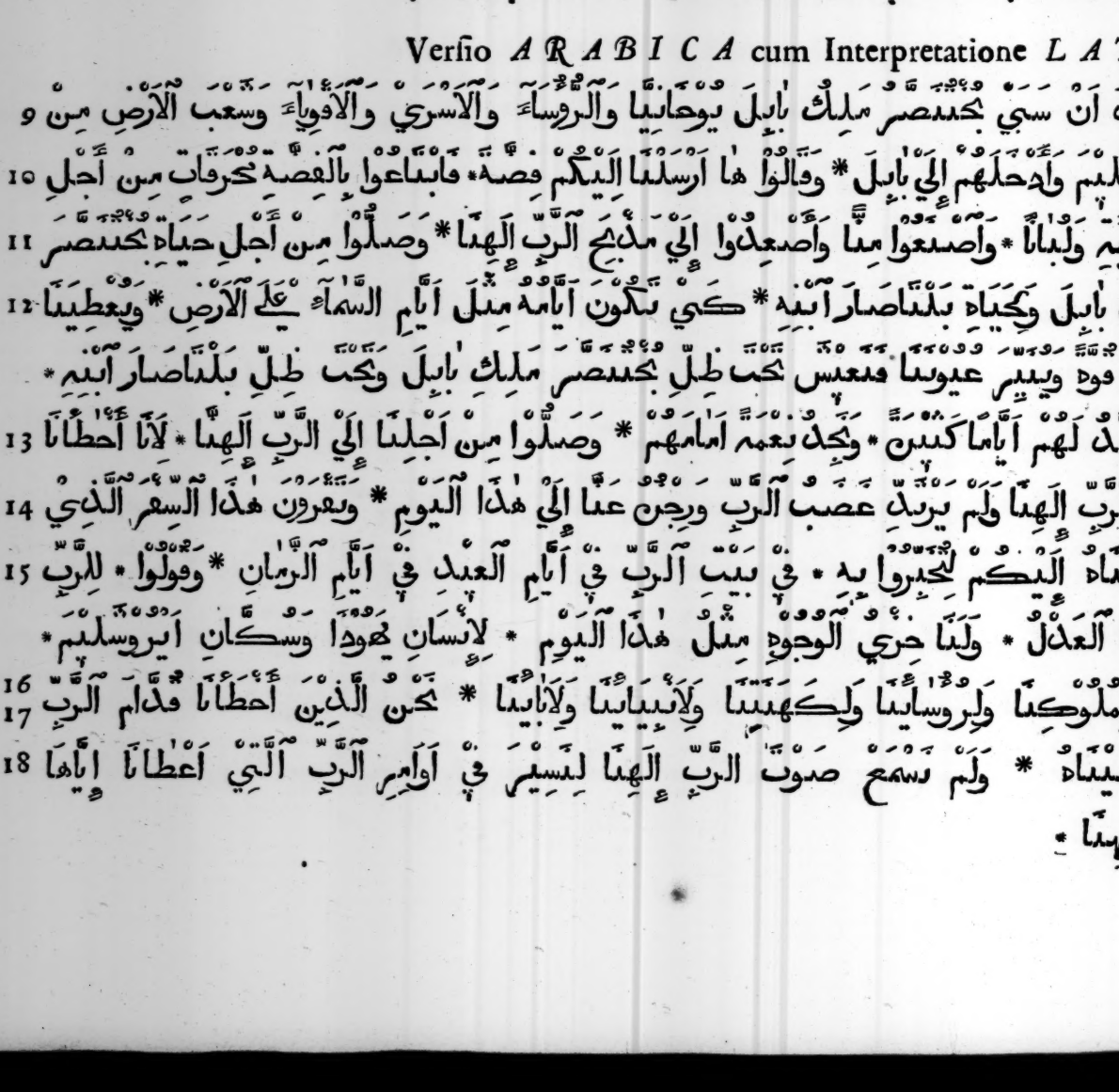

Postquàm Bochtonassar rex Babelis, Jechaniam, & principes, ac mancipia, potentiores, terræque populum captivos abduxisset Jerosolymis, eósque Babelem introduxisset. Et dixerunt, Ecce misimus ad vos pecuniam, emite hâc pecuniâ holocausta pro peccato, ac thus, conficite minna, & offerte ad aram Domini Dei nostri: Et orate pro vita Bochtonassaris regis Babelis, & pro vita Baltasaris filii ejus, ut sint dies ejus sicut dies cœli super terram: Détque nobis Dominus vires, & oculos nostros illuminet, ut vivamus sub umbra Bochtonassaris regis Babelis, sub umbra Baltasaris filii ejus, & serviamus eis diebus multis, & gratiam apud eos consequamur. Orate etiam pro nobis Dominum Deum nostrum, quia peccavimus in Dominum Deum nostrum, necdum aversa est indignatio Domini & ira ejus à nobis ad hunc usque diem. Et legetis hunc libellum quem misimus vobis ut annuntietis eum, in domo Domini diebus festis, diebus statuti temporis. Et dicite; Domino Deo nostro justitia, nobis autem erubescentia vultuum ut hodiernâ die, hominibus Judæ & habitatoribus Jerosolymorum, Regibus nostris, principibus, sacerdotibus, prophetis, & patribus nostris: Nobis inquam qui peccavimus coram Domino, rebellavimus in eum, Nec auscultavimus voci Domini Dei nostri, ut incederemus in præceptis Domini quæ proposuit in conspectu nostro.

Versio VULG. LAT.

19 A die, quâ eduxit patres noſtros de terra Ægypti, uſque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrum; & diſſipati receſſimus, ne audi-
20 remus vocem ipſius. Et adhæſerunt nobis multa mala, & maledictiones, quæ conſtituit Dominus Moyſi ſervo ſuo: qui eduxit patres noſtros de terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac & mel, ſicut ho-
21 diernâ die. Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri ſecundùm omnia verba prophetarum, quos mi-
22 ſit ad nos: Et abivimus unuſquiſque in ſenſum cordis noſtri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CAP. II.

1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus noſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad nos, & ad judices noſtros, qui judicaverunt Iſraël, & ad reges noſtros, & ad principes
2 noſtros, & ad omnem Iſraël, & Juda: Ut adduceret Dñs ſuper nos mala magna, quæ non ſunt facta ſub cœlo, quemadmodùm facta ſunt in Jeruſalem, ſecundùm quæ
3 ſcripta ſunt in lege Moyſi, Ut manducaret homo car-
4 nes filii ſui, & carnes filiæ ſuæ. Et dedit eos ſub manu regum omnium, qui ſunt in circuitu noſtro, in improperium, & in deſolationem in omnibus populis, in
5 quibus nos diſperſit Dominus. Et facti ſumus ſubtùs, & non ſuprà: quia peccavimus Domino Deo noſtro, non obaudiendo voci ipſius.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

19 Ἀπὸ τ ἡμέρας ἧς ἐξήγαγε κύριος τὸν πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἕως τ ἡμέρας ταύτης ἤμθεν ἀπειθοῦντες πρὸς κύριον τὸν θν
20 ἡμῶν, καὶ (ε)ἐγκαθιζόμεν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τ φωνῆς αὐτοῦ. Καὶ ἐπολλήθη εἰς ἡμᾶς τὰ κακὰ, καὶ ἡ ἀρὰ ἣν ζυνέταξε κύριος (χ) τῷ Μωϋσῇ παιδὶ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξήγαγε τὸν πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσ γάλα καὶ μέλι, ὡς ἡ ἡμέρα
21 (ϕ)αὕτη. Καὶ ἐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου (ω) τ θεοῦ ἡμῶν, κτ
22 πάντας τοὺς λόγους τ προφητῶν (α) ὧν ἀπέσταλε πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ᾠχόμεθα ἕκαστος ἐν διανοίᾳ καρδίας (β) αὐτοῦ τ πονηρᾶς, ἐργάζεσθαι θεοῖς ἑτέροις, ποιῆσαι τὰ κακὰ κα᾽ ὀφθαλμοὺς κυρίου θεοῦ ἡμῶν.

MS. A. (ε)ἐγκαθίσαμεν (χ)Μωϋσῇ(ϕ)ταύτη.(ω)θεοῦ(α)ὧς(β)ἡμῶν

A die, quâ eduxit Dominus patres noſtros de 19 *terra Ægypti. Et uſque ad diem hanc fuimus increduli erga Dominum Deum noſtrum, & (b) vagabamur, ne audiremus vocem ipſius. Et adhæſerunt in nos mala, & maledictio, quam* 20 *conſtituit Dominus Moyſi puero ſuo in die quâ eduxit patres noſtros de terra Ægypti, ad dandam nobis terram fluentem lac & mel, ſicut dies hæc. Et non audivimus vocem Domini Dei no-* 21 *ſtri ſecundùm omnia verba prophetarum, quos miſit ad nos. Et abivimus unuſquiſque in ſenſu* 22 *cordis ſui maligni, operari diis alienis, facere mala ante oculos Domini Dei noſtri.*

CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

1 Καὶ ἔστη κύριος τ λόγον αὐτοῦ, ὃν ἐλάλησεν ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τοὺς δικασὰς ἡμῶν, τοὺς δικάσαντας τ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὺς βασιλῆς ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τὺς ἄρχοντας ἡμῶν, καὶ ἐπὶ ἄνθρωπον Ἰσραὴλ
2 καὶ Ἰούδα, τοῦ ἀγαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς κακὰ μεγάλα, ἃ ἐκ ἐποιήθη ὑποκάτω παντὸς τ οὐρανοῦ, καθὰ ἐποίησεν ἐν Ἰερυσαλὴμ, κτ τὰ
3 γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσῆ, Τοῦ φαγεῖν ἡμᾶς, ἄνθρωπον
4 σάρκας (α) υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἄνθρωπον σάρκας θυγατρὸς αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτὺς ὑποχειρίους πάσαις τ βασιλείαις τ κύκλῳ ἡμῶν, εἰς ὀνειδισμὸν, καὶ (β) ἄβατον ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τοῖς κύκλῳ (γ), ὧ
5 διέσπαρκεν αὐτὺς κύριος ὀκεῖ. Καὶ ἐταπεινώθη (δ) ὑποκάτω καὶ ἐκ ἐπάνω, ὅτι ἡμάρτομεν (δ)κυρίῳ θεῷ ἡμῶν, πρὸς τὸ μὴ ἀκοῦσαι τ φωνῆς αὐτοῦ.

MS. A. (α) ὑῶν (β) εἰς ἄβατον (γ) ἡμῶν,(δ) τῷ κυρίῳ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 ... Quia, à die quo eduxit patres noſtros de terra Ægypti uſque in diem hodiernum, inobſequentes fuimus Domino Deo noſtro & defecimus ab auſcultando voci ipſius. Supervenitque nobis malum & maledictio, 20 ſicut mandavit Dominus Moſi ſervo ſuo cùm eduxit patres noſtros de terra Ægypti ut daret nobis terram fluentem lacte & melle. Et non obedivimus voci Domini 21 Dei noſtri, ut faceremus verba omnia ſervorum ejus, prophetarum quos ad nos miſit: Sed ambulavimus in cupiditatibus 22 cordis quiſque ſui mali, colendo deos alienos, ut faciemus quæ mala ſunt coram oculis Domini Dei noſtri.

CAP. II.

1 ... Confirmavitque Dominus verba ſua, id quod locutus fuerat de nobis deque judicibus noſtris qui judicaverant Iſraël, & Judam, deque regibus & magnatibus noſtris, 2 viriſque generis Iſraelitici & Judaici. Induxitque in nos Dominus mala magna, quorum inſtar nulla evenerunt ſub ſole ſuper univerſam terram; eorum ſcilicet quæ facta ſunt Jeroſolymis, ſecundùm id quod ſcriptũ 3 eſt in Lege Moſis: Ut ederemus carnes filii quiſque ſui ac filiæ quiſque ſuæ. Deditque 4 ipſos in poteſtatem omnium regnorum quæ in circuitu noſtrũm, in opprobrium & deſolationem in omnibus circa nos populis quo diſperſit eos Dominus. Factique ſumus in- 5 feriores admodùm, non autem ſuperiores, quia peccavimus Domino Deo noſtro, nec obedivimus voci ipſius.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Inde à die quo eduxit Dominus majores 19 *noſtros è terra Ægypti, ad hodiernum diem fuimus rebelles in Dominum Deum noſtrum, & turmatim convenimus ne auſcultaremus voci ejus. Qua-* 20 *propter adhæſerunt nobis mala & maledictio quam præceperat Dominus Moſi ſervo ſuo die quâ eduxit majores noſtros è terra Ægypti, ut daret nobis terram affluentem lacte & melle, ut hodierno die: Attamen non auſcultavimus* 21 *voci Domini Dei noſtri in omnibus dictis prophetarum quos miſit ad nos; Sed receſſit unuſquiſque pro cogitati-* 22 *one cordis noſtri peſſimi, ut coleremus deos alienos, & perpetraremus flagitia in oculis Domini Dei noſtri.*

CAP. II.

1 IDeò præſtitit Dominus verbum ſuum quod locutus erat contra nos, & contra judices noſtros qui judicabant Iſraelem, contra reges ac principes noſtros, denique contra Iſraelitas & Judæos; Se 2 adducturum in nos mala hæc magna, quæ non ſunt facta ſub toto cœlo, qualia facta ſunt Jeroſolymis, ſecundùm ea quæ ſcripta ſunt in lege Moſis: 3 Adeò ut comederit quiſpiam carnes filiorum ſuorum, & quiſpiam carnes filiæ ſuæ: Et reddiderit eos famulos in 4 omnibus regnis quæ circumſtant nos, probro atque deſolationi inter omnes gentes circumjacentes nobis, ubicunque diſperſit eos Dominus: Factique ſint 5 inferiores non autem ſuperiores: eò quòd peccaverimus in Dominum Deum noſtrum, haud auſcultantes voci ipſius.

Versio VULG. LAT.

6 Domino Deo nostro justitia : nobis autem, & patribus
7 nostris confusio faciei, sicut est dies hæc. Quia locutus est Dominus super nos omnia mala hæc, quæ ve-
8 nerunt super nos : Et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrûm à
9 viis nostris pessimis. Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit ea super nos : quia justus est Dominus in
10 omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis : Et non audivimus vocem ipsius ut iremus in præceptis Domi-
11 ni, quæ dedit ante faciem nostram. Et nunc, Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Ægypti in manu valida, & in signis, & in prodigiis, & in virtute tua magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi
12 nomen sicut est dies iste : Peccavimus, impiè egimus, iniquè gessimus, Domine Deus noster, in omni-
13 bus justitiis tuis. Avertatur ira tua à nobis : quia dereliicti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos. Ex-
14 audi, Domine, preces nostras, & orationes nostras, & educ nos propter te : & da nobis invenire gratiam
15 ante faciem eorum, qui nos abduxerunt : Ut sciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noster, & quia nomen tuum invocatum est super Israel, & super genus
16 ipsius. Respice, Domine, de domo sancta tua in nos,
17 & inclina aurem tuam, & exaudi nos. Aperi oculos tuos, & vide : quia non mortui, qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est à visceribus suis, dabunt honorem & justificationem Domino.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 Τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν
7 ἡ αἰσχύνη τῶν προσώπων, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. Ἃ ἐλάλησε κύριος ἐφ'
8 ἡμᾶς, πάντα τὰ κακὰ ταῦτα ἃ ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ οὐκ ἐδεήθημεν
9 προσώπου κυρίου, τοῦ ἀποστρέψαι ἕκαστον ἀπὸ τῶν ἐνθυμάτων τῆς καρ-
δίας(a) αὐτῶν τῶν πονηρᾶς. Καὶ ἐγρηγόρησε κύριος ἐπὶ τοῖς κακοῖς,
καὶ ἐπήγαγε κύριος ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι δίκαιος (ζ) ὁ κύριος ἐπὶ πάντα
10 τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐνετείλατο ἡμῖν. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς αὐτοῦ,
πορεύεσθαι τοῖς προστάγμασι κυρίου, οἷς ἔδωκε πρόσωπον ἡμῶν.
11 (η) Καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς
Αἰγύπτου, ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν σημείοις, καὶ ἐν τέρασι, καὶ ἐν
δυνάμει μεγάλῃ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ
12 ὄνομα, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, Ἡμάρτομεν, ἠσεβήσαμεν, ἠδικήσαμεν
13 κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαιώμασί σου. Ἀποστραφήτω
(θ) ὁ θυμός σου ἀφ' ἡμῶν, ὅτι κατελείφθημεν ὀλίγοι ἐν τοῖς ἔθνεσιν
14 ἃ διεσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ. Εἰσάκουσον κύριε τῆς προσευχῆς ἡμῶν καὶ
τῆς δεήσεως ἡμῶν, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς (ι) ἕνεκεν σου, καὶ δὸς ἡμῖν
15 χάριν κατ' ἐνώπιον τῶν οἰκισάντων ἡμᾶς, Ἵνα γνῷ πᾶσα ἡ
γῆ, ὅτι σὺ κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅτι τὸ ὄνομά σου (κ) ἐπεκλήθη
16 ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. Κύριε κάτιδε ἀπ' οἴκου
τοῦ ἁγίου σου, καὶ ἔννοησον (λ) εἰς ἡμᾶς, καὶ κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου,
17 καὶ (μ) ἄκουσον. Ἄνοιξον ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε, ὅτι οὐχ οἱ (ν) τε-
θνηκότες ἐν τῷ ᾅδῃ, ὧν ἐλήφθη τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπὸ τῶν σπλάγ-
χνων αὐτῶν, (ξ) δώσουσι δόξαν καὶ δικαίωμα τῷ κυρίῳ.

MS.A. (a) αὐτῆς (ζ) κύριος (κ) Κύριε ὁ θεὸς (θ) σὴ ὁ (ι) ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, (κ) ἐπικέκληται (λ) ἡμᾶς, κλῖνον (μ) εἰσάκουσον. Καὶ ἄνοιξον κύριε τοὺς ὀφθαλμούς σου, (ν) πεθνεῶτες (ξ) δώσουσίν σοι δόξαν

Domini Deo nostro justitia : nobis autem, & patribus nostris confusio facierum, sicut est dies hæc. Quæ locutus est Dominus super nos, omnia mala hæc, quæ venerunt super nos: Et non sumus deprecati faciem Domini; ut reverteretur unusquisque à cogitationibus cordis sui pessimi. Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit Dominus super nos: quia justus est Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis. Et nō audivimus vocē ipsius, ut iremus in præceptis Domini. quæ dedit ante faciem nostram. Et nunc, Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Ægypti in manu valida, & in signis, & in prodigiis, & in virtute magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi nomen, sicut est dies ista: Peccavimus, impiè egimus, iniquè gessimus, Domine Deus noster, in omnibus justificationibus tuis. Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti sumus pauci inter gentes, quò dispersisti nos illuc. Exaudi, Domine, preces nostras, & orationem nostram: & erue nos propter te: & da nobis gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt: ut sciat omnis terra, quia tu es Dominus Deus noster: quia nomen tuum invocatum est super Israel, & super genus ipsius. Respice, Domine, de domo sancta tua, & intende in nos: & inclina, Domine, aurem tuam, & audi: Aperi oculos tuos, & vide: quia non mortui, qui sunt in inferno, quorum assumptus est spiritus eorum à viscerib⁹ suis, dabunt honorem, & justificationem Domino:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܙܕܝܩܘ ܘܠܢ ܘܠܐܒܗܬܢ ܚܪܝ ܐܦܝܢ ܗܕܐ ܝܘܡܐ
7 8 ܗܠܝܢ ܒܝܫܬܐ ܕܐܬܬ ܥܠܝܢ * ܘܠܐ ܒܥܝܢ ܩܕܡ ܦܘܪܝܢ ܕܡܪܝ ܐܠܗܢ ܕܢܗܦܟ ܓܒܪ ܡܢ ܒܝܫ ܚܫܒܗ ܠܒܗ
9 ܒܝܫ ܘܐܬܥܪ ܡܪܝ ܥܠ ܒܝܫܬܐ ܘܐܬܐ ܥܠܝܢ * ܕܙܕܝܩ ܡܪܝ ܥܠ ܟܠ ܥܒܕܘܗܝ ܕܦܩܕ ܠܢ
10 ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܒܩܠܗ ܕܢܗܠܟ ܒܦܘܩܕܢܐ ܕܡܪܝ ܕܝܗܒ ܩܕܡ ܐܦܝܢ ܠܢ *
11 ܘܗܫܐ ܡܪܝ ܐܠܗ ܐܝܣܪܝܠ ܕܐܦܩܬ ܥܡܟ ܡܢ ܐܪܥ ܡܨܪ ܒܐܝܕ ܚܫܝܢܐ ܘܐܬܘܬ ܘܦܪܝܓ ܘܒܥܘ ܥܨܝܡܐ ܘܒܕܪܥ
12 ܪܡܐ ܘܥܒܕܬ ܠܟ ܫܡܐ ܐܝܟ ܗܕܐ ܝܘܡܐ * ܚܛܝܢ ܐܦ ܫܩܝܪ ܥܒܕܢ ܥܘܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܦܩܕܬ ܠܢ ܡܪܝ ܐܠܗܢ
13 ܒܟܠ ܙܕܝܩܘ ܕܥܒܕܬ ܥܡ ܐܒܗܬܢ * ܐܬܪ ܕܚܡܬ ܡܢ ܥܠ ܥܡܟ ܘܥܠ ܐܘܪܫܠܡ ܛܘܪܐ ܩܕܝܫܐ ܕܐܠܗܢ
14 ܕܐܫܬܪ ܫܡܟ ܥܠ ܗܝܟܠ ܗܕܐ ܕܥܒܕܬ ܠܢ ܡܪܝ ܐܠܗܢ ܕܢܗܦܟ ܓܒܪ ܡܢ ܒܝܫ ܚܫܒܗ ܠܒܗ
15 ܒܝܫ ܘܐܬܥܪ ܡܪܝ ܥܠ ܒܝܫܬܐ ܘܐܬܐ ܥܠܝܢ * ܕܙܕܝܩ ܡܪܝ ܥܠ ܟܠ ܥܒܕܘܗܝ ܕܦܩܕ ܠܢ
16 ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܒܩܠܗ ܕܢܗܠܟ ܒܦܘܩܕܢܐ ܕܡܪܝ ܕܝܗܒ ܩܕܡ ܐܦܝܢ ܠܢ *
17 ܘܗܫܐ ܡܪܝ ܐܠܗ ܐܝܣܪܝܠ ܕܐܦܩܬ ܥܡܟ ܡܢ ܐܪܥ ܡܨܪ ܒܐܝܕ ܚܫܝܢܐ ܘܐܬܘܬ ܘܦܪܝܓ ܘܒܥܘ ܥܨܝܡܐ ܘܒܕܪܥ
ܪܡܐ ܘܥܒܕܬ ܠܟ ܫܡܐ ܐܝܟ ܗܕܐ ܝܘܡܐ * ܚܛܝܢ ܐܦ ܫܩܝܪ ܥܒܕܢ ܥܘܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܦܩܕܬ ܠܢ ܡܪܝ ܐܠܗܢ

Domini Dei nostri est justitia, nostra autem & Patrum nostrorum confusio vultûs ut hodierno die. Locutus enim fuerat de nobis Dominus Deus noster omnia mala quæ supervenerunt nobis. Neque supplicamus Domino, ita ut rediremus quisque à cupiditatibus cordis sui mali. Invigilavitque Deus malis, & ea in nos induxit, Quia justus est Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quæ præcepit nobis Dominus. Nec obedivimus voci Domini Dei nostri, ut ambularemus in præceptis Domini quæ proposuit nobis. Nunc autem Domine Deus Israelis, Tu is es qui eduxisti populum tuum è terra Ægypti manu forti, figuris & mirabilibus, virtutéque magnâ, & manu elatâ, feciſtique tibi nomen quale hodierno die. Peccavimus, stultè fecimus, impiè egimus, Domine Deus noster in omnia præcepta, in universam justitiam tuam. Averte furorem tuam à nobis, quia de multo paululum reliqui facti sumus, paucique sumus in Gentibus his inter quas dispersisti nos. Sed audi Domine, orationem precesque nostras, & redime nos propter nomen tuum, & da nobis gratiam coram eis qui in captivitatem nos abduxerunt: Ut sciat omnis terra te esse Dominum Deum nostrum, quia nomen tuum sanctum impositum est Israeli, generique ejus. Intuere Domine & respice de habitaculo tuo sancto, & intuere nos Domine, inclina aurem tuam, & audi nos; Aperi, Deus oculos tuos, quoniam qui ad inferos descenderunt mortui, quorum è viscerib⁹ demptus est spiritus, non reddent Dño laudem et confessionem & justitiã.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * لِلرَّبِّ اِلٰهِنَا اَلْعَدْلُ وَلَنَا وَلِاٰبَائِنَا خِزْيُ الْوُجُوهِ مِثْلُ هٰذَا الْيَوْمِ * كَمَا تَكَلَّمَ الرَّبُّ عَلَيْنَا بِجَمِيعِ
7 هٰذِهِ الشُّرُورِ الَّتِي اَتَتْ عَلَيْنَا * وَلَمْ نَطْلُبْ وَجْهَ الرَّبِّ لِيَرُدَّ كُلَّ وَاحِدٍ عَنْ ضَمَائِرِ قَلْبِهِ
8 الشِّرِّيرِ * وَسَهِرَ الرَّبُّ بِالشُّرُورِ وَجَلَبَهَا الرَّبُّ عَلَيْنَا * لِاَنَّ الرَّبَّ عَدْلٌ فِي جَمِيعِ اَعْمَالِهِ الَّتِي
9 10 اَوْصَى بِهَا لَنَا * وَلَمْ نَسْمَعْ صَوْتَهُ لِنَسِيرَ بِاَوَامِرِ الرَّبِّ الَّتِي اَعْطَاهَا لِوَجْهِنَا * اَيُّهَا الرَّبُّ اِلٰهَ
11 اِسْرَائِيلَ الَّذِي اَخْرَجْتَ شَعْبَكَ مِنْ اَرْضِ مِصْرَ بِيَدٍ عَزِيزَةٍ وَاٰيَاتٍ وَعَجَائِبَ * وَبِقُوَّةٍ عَظِيمَةٍ وَبِذِرَاعٍ
رَفِيعَةٍ * وَصَنَعْتَ لَكَ اِسْمًا مِثْلَ هٰذَا الْيَوْمِ * اَخْطَاْنَا وَاَثِمْنَا وَظَلَمْنَا اَيُّهَا الرَّبُّ اِلٰهُنَا فِي كُلِّ مَعَادِلِكَ *
12 13 14 لِيَرْتَدَّ غَضَبُكَ عَنَّا * لِاَنَّا تُرِكْنَا قَلِيلُونَ فِي الْاُمَمِ حَيْثُ بَدَّدْتَنَا هُنَاكَ * اِسْمَعْ يَا رَبُّ
15 صَلَاتَنَا وَطِلْبَتَنَا وَخَلِّصْنَا مِنْ اَجْلِ اِسْمِكَ * وَاَعْطِنَا نِعْمَةً لِوَجْهِ الَّذِينَ سَبَوْنَا * كَيْ تَعْلَمَ
16 كُلُّ الْاَرْضِ اَنَّكَ اَنْتَ الرَّبُّ اِلٰهُنَا * لِاَنَّ اِسْمَكَ دُعِيَ عَلَى اِسْرَائِيلَ وَعَلَى جِنْسِهِ * اُنْظُرْ يَا رَبُّ مِنْ
17 بَيْتِكَ الْمُقَدَّسِ وَتَاَمَّلْنَا * اَمِلْ يَا رَبُّ سَمْعَكَ وَاسْتَجِبْ * وَافْتَحْ يَا رَبُّ اَعْيُنَكَ وَانْظُرْ اِنَّهُ
لَيْسَ الْاَمْوَاتُ الَّذِينَ فِي الْجَحِيمِ الَّذِينَ اُخِذَتْ رُوحُهُمْ مِنْ جَوَانِحِهِمْ يُعْطُونَ لَكَ مَجْدًا
وَمَعْدِلَةً يَا رَبُّ *

Domino Deo nostro justitia, nobis autem & majoribus nostris erubescentia vultuum, ut hodierno die: Quemadmodum prædixerat Dominus contra nos omnia mala ista quæ nobis evenerunt, Neque tamen deprecati sumus faciem Domini; ut revocaret quemque à cogitationibus cordis ejus maligni: Ideò invigilavit Dominus malis istis, & adduxit ea Dominus super nos: justissimus est in omnibus operibus suis quæ mandavit nobis. Nos verò non auscultavimus voci ejus, ut ambularemus in præceptis Domini, quæ proposuerat conspectui nostro. O Domine Deus Israelis, qui eduxisti populum tuum è terra Ægypti manu validâ, & signis ac portentis, magnâque potentiâ, & brachio excelso, & comparâsti tibi nomen, ut hodierno die: Peccavimus, impiè egimus, iniquè gessimus O Domine Deus noster, in omnes justitias tuas. Avertatur indignatio tua à nobis, quoniam pauci remansimus inter gentes ubi nos dispersisti. Exaudi O Domine orationem ac petitionem nostram, & libera nos propter nomen tuum, & redde nos gratiosos apud eos qui captivos duxerunt nos: ut agnoscat universa terra te esse Dominum Deum nostrum, quòd nomen tuum invocatum sit super Israelem & super genus ipsius. Intuere O Domine de domo tua sanctâ, & considera nos: inclina O Domine aurem tuam, & exaudi: Aperi O Domine oculos tuos, & vide quòd non mortui qui sunt in inferno, quorum spiritus receptus est è lateribus eorum, daturi sunt tibi gloriam atque justitiam, O Domine:

Versio VULG. LAT. — Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 Sed anima quæ tristis est super magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens dat tibi gloriam & justitiam Domino.
19 Quia non secundùm justitias patrũ nostrorum nos fundimus preces, & petimus misericordiã ante conspectum tu-
20 um, Domine Deus noster: Sed quia misisti iram tuam, & furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu pu-
21 erorum tuorum prophetarum, dicens; Sic dicit Dominus; Inclinate humerum vestrum, & cervicem vestram, & opera facite regi Babylonis: & sedebitis in terra quam
22 dedi patribus vestris. Quòd si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babyloniæ: defectionem ve-
23 stram faciam de civitatibus Juda, & à foris Jerusalem, Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudii, & vocem sponsi, & vocem sponsæ, & erit omnis terra
24 sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: & statuisti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa pa-
25 trum nostrorum de loco suo: Et ecce projecta sunt in calore Solis, & in gelu noctis: & mortui sunt in doloribus
26 pessimis, in fame & in gladio, & in emissione. Et posuisti templum, in quo invocatum est nomen tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatem domûs Israel, & domûs
27 Juda. Et fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundùm omnem bonitatem tuam, & secundùm omnem miserationem tuam illam magnam:

18 (ο) Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ἡ λυπουμένη ἐπὶ τὸ μέγεθος, ὃ βαδίζει κύφον καὶ
ἀδύνατον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ ὀκλείποντες, καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πεινῶσα, (π) δώ-
19 σουί σοι δόξαν, καὶ δικαιοσύνην κύριε. Ὅτι οὐκ ἐπὶ τὰ δικαιώματα
τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν ἡμεῖς καταβάλλομεν ἔλεον
20 (ρ) κτ' πρόσωπόν σου κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν. Ὅτι ἐνῆκας τὸν θυμόν σου καὶ
τὸν ὀργήν σου (σ) εἰς ἡμᾶς, καθὰ ἐλάλησας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν
21 (τ) προφητῶν· Οὕτως εἶπε κύριος, Κλίνατε τὸν ὦμον ὑμῶν, καὶ (υ) ἐρ-
γάσασθε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ καθίσατε ἐπὶ (φ) τῆς γῆν, ἣν δέ-
22 δωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν. Καὶ ἐὰν μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου, (ᾳ) ἐρ-
γάσασθε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ πλεύσω ποιήσω ἐκ (χ) πόλεως Ἰέ-
23 δα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐφροσύνης, καὶ φωνὴν χαρμοσύνης,
φωνὴν νυμφίου, καὶ φωνὴν νύμφης, καὶ ἔσαι πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβατον
24 ἀπὸ ἐνοικούντων. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς σου, (ᾳ) ἐργάσασθαι τῷ
βασιλεῖ Βαβυλῶνος· καὶ ἔστησας τοὺς λόγους σου, οὓς ἐλάλησας ἐν
χερσὶ τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν, τοῦ ἐξενεχθῆναι τὰ ὀστᾶ (ψ) βασι-
25 λέων ἡμῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου (ω) αὐτῶν. Καὶ
ἰδοὺ ἔκκεινται τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς
νυκτός· καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐν πόνοις πονηροῖς, ἐν λιμῷ, καὶ ἐν ῥομφαίᾳ,
26 καὶ ἐν ἀπεσολῇ. Καὶ ἔθηκας (α) οἶκον, ὃ ἐπικλήθη τὸ ὄνομά
σου ἐπ' αὐτῷ, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, διὰ πονηρίαν οἴκου Ἰσραὴλ καὶ οἴκου
27 Ἰούδα. Καὶ ἐποίησας εἰς ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν κτ' πᾶσαν ὀσι-
ότητά σου, καὶ κτ' πᾶσα οἰκτιρμόν σου τὸν μέγαν,

MS. A. (ο) Αλλ' ἡ (π) δώσουσιν δόξαν σοι, (ρ) ἡμῶν κτ' (σ) ἐφ' ἡμᾶς,
(τ) προφητῶν, λέγων, Οὕτως (υ) ἐργάζεσθε (φ) τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα
(ᾳ) ἐργάζεσθε (χ) πόλεως (ψ) ἐργάζεσθαι (ω) τῶν βασιλέων ὑμῶν, καὶ τὰ
ὀστᾶ τῶν ἀρχόντων ἡμῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ (ω) αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐξεκειμένα (α) οἴκου σου,

Sed anima, quæ tristatur (b) in magnitudinem, 18
(c) qui incedit curvus, & infirmus, & oculi defi-
cientes, & anima esuriens dabunt tibi gloriam,
& justitiam, Domine. Quia non super justifica- 19
tionibus patrum nostrorum, et regũ nostrorũ nos
fundimus misericordiam ante faciem tuam, Do-
mine Deus noster: Quia immisisti furorem tuum, 20
& iram tuam in nos; sicut locutus es in manu
puerorum tuorũ (d) prophetarũ; Sic dixit Domi-
nus; Inclinate humerũ vestrũ, & (e) opera facite 21
regi Babylonis: & sedete super terrã, quam dedi
patribus vestris. Quòd si non audieritis vocem 22
Domini, operari regi Babylonis, (f) deficere faciã
de civitatibus Juda, & à foris Hierusalem, Vo-
cem lætitiæ, & vocem gaudii, vocem sponsi, et 23
vocem sponsæ: & erit omnis terra sine vestigio ab
inhabitantibus. Et non audivimus vocem tuam, 24
ut operaremur regi Babylonis. Et statuisti ver-
ba tua, quæ locutus es in manibus puerorum
tuorum prophetarum; ut transferrentur ossa re-
gum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco
suo. Et ecce projecta sunt æstui diei, & gelu no- 25
ctis: & mortui sunt in doloribus pessimis, in
fame, & in gladio, & in (g) emissione. Et po- 26
suisti domum, in qua invocatum est nomen tuum
in ipsa; sicut hæc dies, propter iniquitatem do-
mûs Israel, & domûs Juda. Et fecisti in nos, 27
Domine Deus noster, secundùm omnem bonitatem
tuam, & secundùm omnem misérationem tuam
illam magnam:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 ... * Sed anima oppressa mœrore quàm potest
maximo, quæq; humilis incedit et ægrota, oculiq; desiderio suo orbi, & anima esuriens, da-
bunt tibi laudem & justitiam, Domine. Non 19
enim justitiæ nostræ nec justitiæ patrum re-
gumq; nostrorum confisi petimus à conspectu
tuo misericordiã, & projicimus coram te sup-
plicationem nostram, Dñe Deus noster; Quia
convertisti omnem furorem irámq; tuã super 20
nos, sicut locutus es per prophetas servos tuos,
dicens; Inclinate humerum vestrum, & servite 21
regi Babylonis, & habitate terram quam dedi
patribus vestris. Quòd si non audiveritis vo- 22
cem Domini, serviendo regi Babylonis, con-
summationem faciam in civitatibus Judææ, &
in locis Jerosolymis circumpositis. Perdámq; 23
vocem lætitiæ & vocem gaudii, vocémque
sponsi & vocem sponsæ, eritq; tota terra de-
solata sine quoquam qui ipsam habitet. Neq; 24
obedivimus voci tuæ serviendo regi Babylo-
nis, firmáq; præstitisti verba tua quæ locutus es
per servos tuos prophetas, ut efferrent ossa re-
gum patrúmq; nostrorum de loco suo: Quæ, 25
ecce, projecta sunt æstui diurno gelúque no-
cturno. Mortuíq; sunt doloribus pessimis, fa-
me, & extermino gladii, & captivitate. Fe- 26
cistíq; domum cui impositum erat nomen tu-
um, ut hodierno die desolatam, propter ini-
quitatem eorũ qui de domo Israelis & Judæ.
Nobis autem, Domine Deus, fecisti secundùm 27
suavitatem tuam, & secundùm omnem bene-
volentiam tuam & misericordiam magnam;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 *لَكِنِ ٱلنَّفْسُ ٱلْحَزِينَةُ عَلَى ٱلْعِظَمِ ٱلَّذِي تَسِيرُ بِهِ مُكْتَئِبَةٌ وَضَعِيفَةٌ* وَٱلْعُيُونُ ٱلْفَانِيَاتُ وَٱلنَّفْسُ
19 ٱلْجَائِعَةُ يُعْطُونَ لَكَ مَجْدًا وَعَدْلًا يَا رَبُّ * لِأَنَّا لَيْسَ عَلَى مَعْدِلَاتِ آبَائِنَا وَمُلُوكِنَا نَحْنُ نُلْقِي
20 رَحْمَتَنَا لِوَجْهِكَ أَيُّهَا ٱلرَّبُّ ٱلْهَنَا * لِأَنَّكَ جَلَبْتَ غَضَبَكَ وَسُخْطَكَ عَلَيْنَا * كَمَا تَكَلَّمْتَ
21 بِيَدِ عَبِيدِكَ ٱلْأَنْبِيَاءِ قَائِلًا *هٰكَذَا قَالَ ٱلرَّبُّ * أَحْنُوا كَتِفَكُمْ وَٱعْمَلُوا لِمَلِكِ بَابِلَ وَٱجْلِسُوا
22 عَلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِي أَعْطَيْتُ لِآبَائِكُمْ * وَإِنْ لَمْ تَسْمَعُوا صَوْتَ ٱلرَّبِّ لِتَعْمَلُوا لِمَلِكِ بَابِلَ *
23 أُبِيدُ مِنْ مَدِينَةِ يَهُودَا وَمِنْ خَارِجِ أُورُشَلِيمَ صَوْتَ ٱلسُّرُورِ وَصَوْتَ ٱلْفَرَحِ * صَوْتَ ٱلْعَرُوسِ
24 وَصَوْتَ ٱلْعَرُوسِ * وَتَصِيرُ كُلُّ ٱلْأَرْضِ لِلْخَرَابِ مِنَ ٱلسُّكَّانِ * فَلَمْ نَسْمَعْ صَوْتَكَ لِنَعْمَلَ
لِمَلِكِ بَابِلَ * وَأَقَمْتَ كَلِمَاتِكَ ٱلَّتِي تَكَلَّمْتَ بِهَا بِيَدِي عَبِيدِكَ ٱلْأَنْبِيَاءِ * أَنْ تُخْرَجَ عِظَامُ
25 مُلُوكِنَا وَعِظَامُ رُؤَسَائِنَا وَعِظَامُ آبَائِنَا مِنْ هٰذَا ٱلْمَوْضِعِ * وَهَا هُمْ مَطْرُوحَاتٌ لِحَرِّ ٱلنَّهَارِ
وَسَقِيعِ ٱللَّيْلِ * وَمَاتُوا بِأَتْعَابٍ سَدِيدَةٍ بِٱلْجُوعِ وَبِٱلسَّيْفِ وَبِٱلرِّسَالَةِ * وَوَضَعْتَ بَيْتَكَ ٱلَّذِي
26 دُعِيَ ٱسْمُكَ عَلَيْهِ مِثْلَ هٰذَا ٱلْيَوْمِ * لِسَبَبِ بَيْتِ إِسْرَائِيلَ وَبَيْتِ يَهُودَا * وَصَنَعْتَ لَنَا أَيُّهَا
27 ٱلرَّبُّ إِلٰهَنَا مِثْلَ كُلِّ دَعَتِكَ وَمِثْلَ كُلِّ رَأْفَتِكَ ٱلْعَظِيمَةِ *

*Sed anima dolens ob excessum quo am-
bulat depressa & infima; & oculi de-
ficientes, & anima famelica, dabunt ti-
bi gloriam atque justitiam ô Domine. 18
Non enim freti justitiis patrum & re-
gum nostrorum nos effundimus miseri-
cordiam nostram ob oculos tuos ô Domi- 19
ne Deus noster. Nam induxisti iram & 20
indignationem tuam super nos, quemad-
modum locutus eras per servos tuos pro-
phetas, dicens; Sic ait Dominus, In- 21
clinate humerum vestrum, & colite re-
gem Babelis, & considete in terra quam
dedi majoribus vestris. Quòd si non 22
auscultaveritis voci Domini ut colatis
regem Babelis, Perdam ex urbe Judæ 23
& extra Jerusalem vocem gaudii &
vocem lætitiæ, vocem sponsi & vocem
sponsæ, evadétque tota terra deserta ha-
bitatoribus; Attamen non acquievi- 24
mus voci tuæ ut coleremus regem Ba-
belis. Unde præstitisti verba tua quæ
locutus eras per servos tuos prophetas,
fore ut efferrentur ossa regum nostrorum,
& ossa principum nostrorum & ossa pa-
trum nostrorum ex hoc loco. Nam ecce 25
projecta sunt ad æstum diei & gelu
noctis, & mortui sunt in laboribus gra-
vissimis, fame, gladio, & exilio. Do- 26
mum quoque tuam super quam invoca-
tum est nomen tuum, talem effecisti qua-
lis hodierno die conspicitur, ob mali-
tiam domûs Israelis & domûs Judæ.
Equidem egisti nobiscum ô Domine Deus 27
noster, secundùm omnimodam mansue-
tudinem tuam, & secundùm omnem be-
nignitatem tuam maximam,*

Versio VULG. LAT.

28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in die quâ præ-
29 cepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, Dicens;
Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna
convertetur in minimam inter Gentes, quò ego eos di-
30 spergam: Quia scio quòd me non audiet populus: po-
pulus est enim durâ cervice: & convertetur ad cor suum
31 in terra captivitatis suæ: Et scient quia ego sum Dominus
Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent; aures, &
32 audient. Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, &
33 memores erunt nominis mei. Et avertent se à dorso suo
duro, & à malignitatibus suis: quia reminiscentur viam
34 patrum suorum qui peccaverunt in me. Et revocabo illos
in terram, quam juravi patribus eorum, Abraham, Isaac,
& Jacob, & dominabuntur eis: & multiplicabo eos, &
35 non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum
sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in
populum: & non movebo ampliùs populum meum, fi-
lios Israel, à terra quam dedi illis.

CAP. III.

1 ET nunc, Domine omnipotens, Deus Israel, anima in
2 angustiis, & spiritus anxius clamat ad te: Audi, Domine,
& miserere, quia Deus es misericors, & miserere nostrî
3 quia peccavimus ante te. Quia tu sedes in sempiter-
num, & nos peribimus in ævum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 Καθὰ ἐλάλησας ἐν χειρὶ παιδός σου Μωϋσῆ, ἐν ἡμέρᾳ ἐντειλαμένου
29 σου αὐτῷ γράψαι τὸν νόμον σου (β) ἐναντίον υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγων, Ἐὰν
μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς μου, ἦ μὴν ἡ βόμβησις ἡ μεγάλη (γ) ἡ πολλὴ αὕ-
τη ἀποστρέψει (δ) μικρὰν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἃ διασπερῶ αὐτοὺς ἐκεῖ·
30 Ὅτι ἔγνων ὅτι οὐ μὴ (δ) ἀκούσωσί μου, ὅτι λαὸς σκληροτράχηλός
ἐστι. καὶ ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐν γῇ κατοικισμοῦ αὐτῶν.
31 Καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν. καὶ δώσω αὐτοῖς καρ-
32 δίαν καὶ ὦτα ἀκούοντα, Καὶ αἰνέσουσί με ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐτῶν·
33 καὶ μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός μου, Καὶ (ε) ἀποστρέψουσιν ἀπὸ τῶν
νώτων αὐτῶν τῶν σκληρῶν, καὶ (ζ) ἀπὸ πονηρῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι
μνησθήσονται τῶν ὁδῶν πατέρων αὐτῶν τῶν (η) ἀμαρτανόντων ἐναντι κυρίε.
34 Καὶ ἐπιστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν,
τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ Ἰσαὰκ, καὶ τῷ Ἰακὼβ, καὶ κυριεύσουσιν αὐτῆς·
35 καὶ πληθυνῶ αὐτοὺς, καὶ οὐ μὴ σμικρωθῶσι. Καὶ στήσω αὐτοῖς
διαθήκην αἰώνιον, τοῦ εἶναί με αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι
εἰς λαόν. καὶ οὐ κινήσω ἔτι τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς ἔδωκα
αὐτοῖς.

MS. A. (β) ἐνώπιον (γ) καὶ ἡ (δ) μακρὰν (δ) οἰσουσίν (ε) ἐπιστρέ-
ψουσιν ἀπὸ νώτου (ζ) ἀπὸ τῶν πονηρῶν (η) ἁμαρτανόντων

ΚΕΦ. γ'.

1 Κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ψυχὴ ἐν στενοῖς καὶ πνεῦμα ἀ-
2 νηδίων (α) κέκραγε πρός σε. Ἄκουσον κύριε καὶ ἐλέησον, (β) ὅτι ἡ-
3 μάρτομεν ἐναντίον σου· Ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς
ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα.

MS. A. (α) ἐκέκραξε (β) ὅτι θεὸς ἐλεήμων εἶ· καὶ ἐλέησον, ὅτι ἡμάρτομεν

Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in 28
die, quâ præcepisti ei scribere legem tuam coram
filiis Israel, dicens; Si non audieritis vocem 29
meam, profectò turba magna multa hæc convere-
tetur in parvam in gentibus, quò dispergam eos
illuc: Quia scio, quòd non audient me, quia 30
populus est durâ cervice. Et convertentur ad cor
suum in terra transmigrationis suæ: Et scient, 31
quia ego sum Dominus Deus eorum. Et dabo eis
cor, & aures audientes: Et laudabunt me in 32
terra captivitatis suæ: & memores erunt no-
minis mei: Et avertent se à dorso suo duro, & 33
à malignis (b) negotiis suis: quia reminiscentur
viæ patrum suorum peccantium antè Domi- 34
num. Et revocabo illos in terram, quam juravi
patribus eorum, Abraam, & Isaac, & Jacob: &
dominabuntur ejus: & multiplicabo eos, & non
minorabuntur. Et statuam illis testamentum 35
sempiternum: ut sim illis in Deum: & ipsi erunt
mihi in populum. Et non movebo ampliùs popu-
lum meum Israel à terra, quam dedi eis.

CAP. III.

DOmine omnipotens Deus Israel, anima in 1
angustiis, & spiritus anxiatus clamat ad te. 2
Audi, Domine, & (a) miserere: quia peccavimus
ante te. Quia tu sedes in sempiternum: & 3
nos perimus in ævum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * Sicut locutus fueras per Mosen servum suum, 28
cùm mandâsti ei scribere legem tuam coram
filiis Israel, dicens; Nisi audiveritis vocem 29
meã, sanè populus iste numerosus & magnº in
paucitatê convertetur, & minuetur inter gen-
tes inter quos dispersi eos. Novi enim eos me 30
non audituros, quia populus est duræ cervicis:
Redibunt autem ad cor suum in terra captivi- 31
tatis suæ; Et cognoscent me esse Dominum
Deum suum, Et dabo eis cor intelligens, & 32
aures quæ audiant, & laudabunt me in terra
captivitatis suæ, & recordabuntur nominis
mei: Et avertent se à duritie cervicis suæ, & 33
ab operibº suis malis, quia recordabuntur viæ
patrum suorum qui peccaverunt coram Do-
mino. Et reducam eos in terram quam jura- 34
mento promisi patribus eorum Abrahamo,
Isaaco, Jacobo, & domini ejus erunt, & mul-
tiplicabo eos, nec minuentur. Et firmum eis 35
præstabo pactum in seculum, eróque ipsis in
Deum, & ipsi mihi in populum, neque amo-
vebo ampliùs populum meum Israel à terra
quam dedi ipsis.

CAP. III.

DOmine omnipotens Deus Israel, anima in 1
angustiis, & spiritus in mœrore positus, cor-
pus afflictum ad te clamârunt; Audi Domi- 2
ne Deus & miserere, quia misericors es &
clemens, & miserere nostrî: peccavimus enim 3
coram te. Quia tu vivis in æternum, nos
autem perimus in æternum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 * كَمَا تَكَلَّمْتَ بِيَدِ عَبْدِكَ مُوسَى فِي يَوْمٍ أَوْصَيْتَهُ أَنْ يَكْتُبَ نَامُوسَكَ أَمَامَ بَنِي إِسْرَائِيلَ * قَائِلًا *
29 إِنْ لَمْ تَسْمَعُوا صَوْتِي حَقًّا الرَّجْفَةُ الْعَظِيمَةُ الْكَثِيرَةُ تَصْرِفُكُمْ بَعِيدًا فِي الْأُمَمِ حَيْثُ أَبْدَدْتُهُمْ
30 هُنَاكَ * لِأَنِّي عَلِمْتُ أَنَّهُمْ لَا يَسْمَعُونَ مِنِّي * لِأَنَّهُ شَعْبٌ غَلِيظُ الرَّقَبَةِ هُوَ * وَيَرْجِعُونَ إِلَى قَلْبِهِمْ
31 فِي جَلْوَتِهِمْ * وَيَعْلَمُونَ أَنِّي أَنَا هُوَ الرَّبُّ إِلَهُهُمْ * وَأُعْطِيهِمْ قَلْبًا وَأُذُنًا سَامِعَةً * وَيَسْبِحُونَنِي فِي
32 أَرْضِ جَلْوَتِهِمْ وَيَذْكُرُونَ اسْمِي * وَيَرْجِعُونَ عَنْ طَرِيقِهِمِ الْقَاسِي وَمِنْ أَعْمَالِهِمُ الشِّرِّيرَةِ لِأَنَّهُمْ
33 يَتَذَكَّرُونَ طُرُقَ آبَائِهِمُ الَّذِينَ أَخْطَأُوا أَمَامَ الرَّبِّ * وَأَرُدُّهُمْ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي حَلَفْتُ لِآبَائِهِمْ إِبْرَاهِيمَ
34 إِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ * وَيَسُودُونَ عَلَيْهَا * وَأُكَثِّرُهُمْ فَلَا يَقِلُّونَ * وَأُقِيمُ لَهُمْ عَهْدًا أَبَدِيًّا لِأَكُونَ لَهُمْ
35 إِلَهًا وَهُمْ يَكُونُونَ لِي شَعْبًا * وَلَا أُحَرِّكُ أَيْضًا شَعْبِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْأَرْضِ الَّتِي أَعْطَيْتُهُمْ إِيَّاهَا *

* الْفَصْلُ الثَّالِثُ *

1 * أَيُّهَا الرَّبُّ الضَّابِطُ الْكُلِّ إِلَهَ إِسْرَائِيلَ * النَّفْسُ فِي الضَّوَايِقِ وَالرُّوحُ مِنَ النَّصَبَاتِ صَرَخَتْ
2 إِلَيْكَ * اسْتَجِبْ يَا رَبُّ وَارْحَمْ لِأَنَّكَ إِلَهٌ رَحِيمٌ أَنْتَ * فَارْحَمْ لِأَنَّا أَخْطَأْنَا قُدَّامَكَ * لِأَنَّكَ أَنْتَ
3 دَائِمٌ أَبَدًا وَنَحْنُ هَالِكُونَ أَبَدًا *

Quemadmodum locutus fueras per ser- 28
vum tuum Mosen, quâ die præcepisti ei
ut scriberet legem tuam coram filiis Is-
raelis, dicens; Nisi voci meæ auscul- 29
taveritis, tremor magnus ac multus pro-
cul amandabit vos inter gentes quò vos
dispergam: Novi enim eos non audi- 30
turos me, quòd populus sit duræ cervi-
cis. Verùm resipiscent in captivitate 31
sua, & cognoscent me esse Dominum
Deum ipsorum; ac tum indam eis cor
& aures audientes, Et laudabunt me 32
in terra captivitatis suæ, & recorda-
buntur nominis mei, Et revertentur à 33
dorso suo duro & ab operibus suis im-
probis, eò quòd recordaturi sint vias
majorum suorum qui peccaverunt co-
ram Domino: Et reducam eos ad ter- 34
ram pro qua juravi majoribus eorum
Abrahamo, Isahaco, & Jacobo, eâque
potientur: & multiplicabo eos ita ut
non minuantur. Et statuam eis pa- 35
ctum sempiternum, ut sim ipsis Deus,
& ipsi sint mihi populus: neque amo-
vebo ampliùs populum meum Israelem
à terra quam dedero eis.

CAP. III.

O Domine omnia tenens, Deus Israe- 1
lis, anima in angustiis deprehensa &
spiritus è molestiis ad te clamat. Ex- 2
audi ô Domine, & miserere; quia Deus
es misericors: miserere inquam, quia
peccavimus coram te. Tu enim perse- 3
veras in æternum, nos verò perpetuò
perimus.

Versio VULG. LAT.

4 Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem
mortuorum Israel, & filiorum ipsorum, qui peccaverunt
ante te, & non audierunt vocem Domini Dei sui, & ag-
5 glutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatum
patrum nostrorum, sed memento manûs tuæ, & nominis
6 tui in tempore isto: Quia tu es Dominus Deus noster, &
7 laudabimus te, Domine: Quia propter hoc dedisti timo-
rem tuum in cordibus nostris, & ut invocemus nomen tu-
um, & laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante
8 te. Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodiè, quâ
nos dispersisti in improperium, & in maledictum, & in
peccatum, secundùm omnes iniquitates patrum nostro-
9 rum, qui recesserunt à te, Domine Deus noster. Audi, Isra-
el, mandata vitæ: auribus percipe, ut scias prudenti-
10 am. Quid est Israel quòd in terra inimicorum es? In-
11 veterâsti in terra aliena, coinquinatus es cum mor-
12 tuis: deputatus es cum descendentibus in infernum. De-
13 reliquisti fontem sapientiæ. Nam si in via Dei ambu-
14 lâsses, habitâsses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit
prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul
ubi sit longiturnitas vitæ & victus, ubi sit lumen oculo-
15 rum, & pax. Quis invenit locum ejus? & quis intravit
16 in thesauros ejus? Ubi sunt principes Gentium, & qui
dominantur super bestias, quæ sunt super terram?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ἄκουσον δὴ τῆς δεήσεως
τῶν τεθνηκότων Ἰσραὴλ, καὶ υἱῶν τῶν ἁμαρτανόντων ἐναντίον σου, οἳ
οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς (γ) σου θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐκολλήθη ἡμῖν τὰ κακά.
5 Μὴ μνησθῇς ἀδικιῶν πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ μνήσθητι χειρός σου καὶ
6 ὀνόματός σου ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. Ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ
7 αἰνέσομέν σε κύριε. Ὅτι διατέτακας τὸν φόβον σου ἐπὶ καρ-
δίαν ἡμῶν, (δ) καὶ ὀπκαλεῖσθαι τὸ ὄνομά σου· καὶ αἰνέσομέν σε ἐν
τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, ὅτι ἀπεστράφημεν (ε) ἀπὸ καρδίας ἡμῶν πᾶσαν
8 ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν, τῶν ἡμαρτηκότων ἐναντίον σου. Ἰδοὺ ἡμεῖς
σήμερον ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, ᾧ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ εἰς ὀνειδισμόν,
καὶ εἰς ἀρὰν, καὶ εἰς ὄφλησιν κατὰ πάσας (ζ) τὰς ἀδικίας πατέρων ἡμῶν,
9 οἳ ἀπέστησαν ἀπὸ κυρίου θεοῦ ἡμῶν. Ἄκουε Ἰσραὴλ ἐντολὰς ζωῆς,
10 ἐνωτίσασθε γνῶναι φρόνησιν. Τί ὅτι Ἰσραὴλ; (η) τί ὅτι ἐν γῇ τῶν
11 ἐχθρῶν εἶ; Ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, συνεμιάνθης τοῖς νε-
12 κροῖς, προσελογίσθης μετὰ τῶν εἰς ᾅδου, Ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς
13 σοφίας. Τῇ ὁδῷ τοῦ θεοῦ οὐ διεπορεύθης, καθίκοις ἂν ἐν εἰρήνῃ τὸ
14 (θ) αἰώνια. Μάθε ποῦ ἐστι φρόνησις, ποῦ ἔστιν ἰσχὺς, ποῦ ἔστι σύνεσις,
τοῦ γνῶναι ἅμα ποῦ ἔστι μακροβίωσις καὶ ζωὴ, ποῦ ἔστι φῶς ὀφθαλμῶν καὶ
15 εἰρήνη. Τίς εὗρε τὴν τόπον αὐτῆς, καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυ-
16 ροὺς αὐτῆς; Πῦ εἰσιν οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, καὶ οἱ κυριεύοντες τῶν
θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,

MS. A. (γ) θεοῦ αὐτῶν, καὶ περιεκολλήθη (δ) τῷ ὀπκαλεῖσθαι (ε) ἐπὶ καρδίαν (ζ) ἀδικίας(η) ὅτι ἐν τῇ γῇ (θ)αἰῶνα χρόνον.

Domine omnipotens Deus Israel, audi nunc ora- 4
tionem mortuorum Israel, & filiorum eorum, qui
peccaverunt ante te, qui non audierunt vocem
(b) tuam Dei sui: & agglutinata sunt nobis ma-
la. Noli meminisse iniquitatum patrum nostro- 5
rum: sed memento manûs tuæ, & nominis tui in
tempore isto. Quia tu es Dominus Deus noster: 6
& laudabimus te, Domine: Quia propter hoc 7
dedisti timorem tuum in cor nostrum, (c) & ut
invocemus nomen tuum. Et laudabimus te in ca-
ptivitate nostra: quia avertimus (d) à corde no-
stro omnem iniquitatem patrum nostrorum, qui
peccaverunt ante te. Ecce nos hodiè in transmi- 8
gratione nostra, (*) quò nos dispersisti illuc in im-
properium, & in maledictum, & in debitum se-
cundùm omnes iniquitates patrum nostrorum:
qui discesserunt à Domino Deo nostro. Audi, Is- 9
rael, mandata vitæ: auribus percipe, ut scia-
tis prudentiam. Quid est Israel, (e) quid, quòd in 10
terra inimicorum es? Inveterâsti in terra alie- 11
na: coinquinatus es cum mortuis: deputatus
es cum iis qui in infernum: Deseruisti fon- 12
tem sapientiæ. In via Dei si ambulâsses, habi- 13
tâsses utique in pace in seculum. Disce, ubi sit 14
prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus; ut
scias simul, ubi sit longiturnitas vitæ, & victus;
ubi sit lumen oculorum, & pax. Quis invenit 15
locum ejus? & quis intravit in thesauros ejus?
Ubi sunt principes gentium, & qui dominantur 16
bestiis, quæ sunt super terram,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Domine omnipotens Deus Israelis, audi ora- 4
tionem eorum qui mortui sunt in Israele, fi-
liorúmque eorum qui peccârunt in conspectu
tuo, nec obtemperârunt voci Domini Dei
sui, hæserúntque nobis maledictiones &
mala. Noli meminisse iniquitatum errorúmq; 5
patrum nostrorum, sed memento hoc tem-
pore manûs nominísque tui: Quia tu Do- 6
mine, Deus noster es, & laudabimus te Do-
mine. Propterea enim posuisti timorem tui 7
in cordibus nostris, ut invocemus & laude-
mus nomen tuum sanctum in captivitate no-
stra, quia convertisti in cor nostrum omnia
mala & iniquitates patrum nostrorum qui
peccârunt coram te. Et ecce nos hodie in 8
captivitate nostra *sumus*, quò nos dispersisti,
in maledictionem, & opprobrium, & igno-
miniam, & reatum, secundùm omnes errores
& iniquitates patrum nostrorum, qui defece-
runt à te, Domine Deus noster. Audite Is- 9
rael præcepta vitæ, & ausculta ut intelligas
prudentiam & sapientiam. Quid est, Israel, 10
quòd in terra hostilâ inveterâsti; Et in ter- 11
ra peregrinâ inquinatus es? comprtatus es
cum mortuis, cum descendentibus ad inferos? 12
Quòd reliquisti fontem sapientiæ: Si ambu- 13
lâsses in via Domini, habitâsses in pace tem-
pus seculi seculorum. Disce ubi sit sapientia, 14
ubi robur, ubi intelligentia, ut pariter discas
ubi sit dierum vitæ extensio, ubi vita, & ubi
oculorum lumen, & pax. Quis invenit locum 15
ejus, aut quis ingressus est in penetralia the-
sauri ejus? Ubi sunt principes seculi, & qui 16
dominantur feris terræ?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

O Domine omnipotens, Deus Israelis, 4
audi orationem mortuorum Israelis, &
filiorum in te peccantium, qui non au-
scultaverunt voci Dei sui, unde hæc
mala nobis adhæreſcunt. Ne memine- 5
ris perversitatum majorum nostrorum, sed
manûs tuæ nominísque tui memineris
hoc tempore: Quia tu es Dominus 6
Deus noster, téque laudabimus O Do-
mine. Hac enim de causa timorem tuum 7
indidisti cordi nostro, ut invocaremus
nomen tuum, téq; celebraremus in exílio
nostro; quippe qui abdicaverimus à
cordibus nostris omnem perversitatem
majorum nostrorum qui peccaverunt co-
ram te. Ecce nos hodie in exilio nostro 8
quò dissemináſti nos, sumus improperio
execrationi & sententiæ, pro cunctis per-
versitatibus majorum nostrorum qui re-
cesserunt à Domino Deo nostro. Audi O 9
Israel mandata vitæ, auscultate ut
scientiam addiscatis. Unde est Israel 10
quòd in terra hostili verseris, consenuc-
ris in terra aliena, Mortuis contamina- 11
tus sis, annumeratus cum his qui sunt
in inferis? Deseruisti foutem sapientiæ, 12
In via Dei non ambulavisti: in tran- 13
quillitate degissent perpetuo tempore.
Disce ubi sit scientia, ubi sit fortitudo, 14
ubi sit intelligentia; ut simul scias
ubi sit longitudo dierum ac vita, ubi sit
lumen oculorum & tranquillitas. Quis 15
invenit locum ejus, & quis ingressus
est in thesauros ejus? ubi sunt princi- 16
pes gentium, & ii qui dominantur bel-
luis quæ extant super terram?

Versio VULG. LAT.

17 Qui in avibus cœli ludunt, Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est
18 finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant & so-
19 liciti sunt, nec est inventio operum illorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alii loco
20 eorum suerexerunt. Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt super terram: viam autem disciplinæ ignora-
21 verunt, Neque intellexerunt semitas ejus, neque filii eorum susceperunt eam, à facie ipsorum longè facta est:
22 Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in
23 Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ & intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati
24 sunt semitas ejus. O Israel, quàm magna est domus Dei,
25 & ingens locus possessionis ejus! Magnus est, & non ha-
26 bet finem: excelsus & immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, staturâ magnâ,
27 scientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque vi-
28 am disciplinæ invenerunt: propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt pro-
29 pter suam insipientiam. Quis ascendit in cœlum, &
30 cepit eam, & eduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam super aurum electum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Οἱ ἐν τοῖς ὀρνέοις τ οὐρανοῦ ἐμπαίζοντες, καὶ τὸ ἀργύριον θησαυ-
ρίζοντες, καὶ τὸ χρυσίον ᾧ ἐπποίθησεν ἄνθρωποι, καὶ οὐκ ἔστι τέλος
18 τ κτήσεως αὐτῶν; Ὅτι οἱ τὸ ἀργύριον τεκταίνοντες καὶ μεριμ-
19 νῶντες, καὶ οὐκ ἔστιν ὑξάρεσις τ ἔργων αὐτῶν. Ἠφανίσθησαν, καὶ
20 εἰς ᾅδου κατέβησαν, καὶ ἄλλοι (ι) ἀνέστησαν ἀντ' αὐτῶν. Νεώτεροι
εἶδον φῶς, καὶ κατῴκησαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁδὸν δὲ δικαιώσεως οὐκ ἔγνωσαν,
21 Οὐδὲ ζωῆς ἐπείχαν τρίβους αὐτῆς, οὐδὲ ἀντελάβοντο αὐτῆς. οἱ υἱοὶ
22 αὐτῶν ἀπὸ τ ὁδοῦ αὐτῶν πόρρω ἐγενήθησαν. Οὐδὲ ἠκούσθη ἐν
23 Χαναὰν, οὐδὲ ὤφθη ἐν Θαιμάν, (ᾰ)Οὔτε υἱοὶ Ἀγὰρ οἱ ἐκζητοῦντες
τ ζύσεσιν οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μερρὰν, καὶ Θαιμὰν,
καὶ οἱ μυθολόγοι, καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως, (κ) οὐδὲν ἔγνωσαν
24 ὁδοὺς αὐτῆς οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς. Ὦ Ἰσραὴλ,
ὡς μέγας ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ; καὶ ὑπερμήκης ὁ τόπος τ κλήσεως
25 αὐτοῦ; Μέγας, καὶ οὐκ ἔχει τελευτὴν, ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος.
26 Ἐκεῖ (λ) ἐγενήθησαν οἱ γίγαντες οἱ ὀνομαστοὶ, (μ) ἀπ' ἀρχῆς
27 γεγονότες συμμέτρητοι, ἐπισάμενοι πόλεμον. Οὐ τούτους ἐξελέξατο
28 ὁ θεὸς, οὐδὲ ὁδὸν ἐπιστήμης ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ ἀπώλοντο Παρὰ
29 τὸ μὴ ἔχειν φρόνησιν, ἀπώλοντο διὰ τ ἀβουλίαν αὐτῶν. Τίς
ἀνέβη εἰς τ οὐρανὸν, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ κατέβασεν αὐτὴν
30 ὀπ τ νεφελῶν; Τίς διέβη πέραν τ θαλάσσης, καὶ εὗρεν αὐτὴν,
καὶ οἴσει αὐτὴν χρυσὶν ὀκλεκτῷ;

MS.A. (ι)ἀνταγέστησαν (ᾰ) Οὔτε(κ)οὐδὲν τῆς σοφίας(λ)ἐγενήθησαν
(μ) οἱ ἀπ'

Qui in avibus cœli ludunt, & argentum the- 17
saurizant, & aurum, in quo confidunt homi-
nes, & non est finis acquisitionis eorum?
Qui enim argentum fabricant; & soliciti sunt, 18
nec est inventio operum illorum. Exterminati 19
sunt, & ad inferos descenderunt: & alii loco eo-
rum exurrexerunt. Juvenes viderunt lumen, & 20
habitaverunt super terram: viam autem scien-
tiæ ignoraverunt, Neque intellexerunt semitas 21
ejus: neque susceperunt eam filii eorum: à via
ipsorum longè (f) facti sunt. Neq; audita est in 22
Chanaan: neq; visa est in Thæman: Filii quoq; 23
Agar exquirentes prudentiã, (g) qui super terrã,
negotiatores Merran, & Thaman, & fabulato-
res, et exquisitores intelligentiæ: viã autem sapi-
entiæ nescierunt: neq; commemorati sunt semitas
ejus. O Israel, quàm magna est domus Dei: & 24
ingens locus possessionis ejus: Magnus est, & non 25
habet finem; excelsus, & immensus. Ibi fue- 26
runt gigantes nominati, qui ab initio fuerunt
staturâ magnâ, scientes bellum. Non hos elegit 27
Deus: neque viam scientiæ dedit eis: & per-
ierunt, Eò quòd non haberent prudentiam: per- 28
ierunt propter temeritatem suam. Quis ascen- 29
dit in cœlum, & accepit eam, & deduxit
eam de nubibus? Quis transfretavit mare, & 30
invenit illam; (b) & afferet eam auro electo?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 * Qui volucribus cœli illudunt, & argentum
thesauris reponunt, aurúmque cui fidunt
18 homines, nec est ipsis divitiarum terminus?
Qui pecuniam' acquirunt & solicitudinem
18 de ea suscipiunt, nec est numerus operi-
19 bus ipsorum; Exterminati sunt; & ad in-
feros descenderunt, surrexerúntque alii loco
20 ipsorum. Viderunt juvenes lucem, & ha-
bitárunt in terra, viam autem intelligendæ
sapientiæ non noverunt. Semitas ejus non
21 intellexerunt, nec ipsã arripuerunt, filii ipso-
rum à via ejus defecerunt, & prævaricati
sunt. Non est audita in Canaan, nec vi-
22 sa in Teman: Nec inter Agarenos, qui in-
23 telligentiam quæ in terra est, quærunt;
Mercatores Murath & Teman, qui fabu-
las narrant, investigantes & quærentes in-
telligentiam, viam tamen sapientiæ non
noverunt, nec assecuti sunt semitas ejus.
24 O Israel, quàm magna est domus Domi-
ni Dei, longúsque & latus locus posses-
25 sionis ejus! Neque finem habet, altus &
26 immensuratus; Ibi nati sunt gigantes isti
famosi ab initio, qui valdè magni fue-
27 runt bellandíque periti. Hos non elegit
Deus, nec dedit eis viam sapientiæ: sed
perierunt quòd non esset in eis sapientia,
28 & intelligentia, Inopiâ consilii interierunt,
29 quod in eis consideratio non esset. Quis
ascendit in cœlum, & acceptam detraxit
30 è nubibus? Aut trajecit extrema maris la-
tera, & inventam eam eduxit instar auri
eximii?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

17 * اَلَّذِينَ يَلْعَبُونَ بِطُيُورِ ٱلسَّمَاءِ * وَيَكْنِزُونَ ٱلْفِضَّةَ وَٱلذَّهَبَ ٱلَّتِي بِهَا يَثِقُ ٱلْبَشَرُ وَلَيْسَ لِغَايَتِهَا
18 لِغِنَايَتِهِمْ * لِأَنَّ ٱلَّذِينَ يَصُوغُونَ ٱلْفِضَّةَ وَيَهْتَمُّونَ بِهَا وَلَيْسَ فَحْصٌ لِأَعْمَالِهِمْ * بَادُوا وَإِلَى
19 ٱلْجَحِيمِ نَزَلُوا * وَآخَرُونَ قَامُوا عِوَضَهُمْ * سُبَّابٌ رَأَوْا نُورًا وَسَكَنُوا عَلَى ٱلْأَرْضِ * طَرِيقَ
20 ٱلْفِطْنَةِ مَا عَرَفُوهَا * وَلَمْ يَفْهَمُوا سُبُلَهَا * وَلَمْ تُدْرِكْهَا بَنُوهُمْ * صَارُوا بَعِيدًا مِنْ طَرِيقِهِمْ *
21 * مَا سُمِعَ فِي كَنْعَانَ * وَلَا ظَهَرَ فِي تَامَانَ * وَلَا بَنُو هَاجَرَ ٱلَّذِينَ يَطْلُبُونَ ٱلْفَهْمَ ٱلَّذِينَ
22 عَلَى ٱلْأَرْضِ * تُجَّارُ مَرَّانَ وَتَامَانَ وَٱلْخَرِفُونَ وَطَالِبِي ٱلْفَهْمِ لَمْ يَعْرِفُوا طَرِيقَ ٱلْحِكْمَةِ وَلَا
23 ذَكَرُوا سُبُلَهَا * وَآهٍ يَا إِسْرَائِيلُ مَا أَعْظَمَ بَيْتَ ٱللَّهِ وَأَطْوَلَ بَيْتَ قِنْيَتِهِ * عَظِيمٌ وَلَيْسَ
24 لَهُ نِهَايَةٌ * مُرْتَفِعٌ وَغَيْرُ مُقَيَّسٍ * هُنَاكَ صَارَتِ ٱلْجَبَابِرُ ٱلْمُسَمَّيْنَ ٱلَّذِينَ مُنْذُ ٱلْبَدْءِ
25 صَارُوا عُظَمَاءَ عَارِفِينَ بِٱلْحَرْبِ * وَلَيْسَ ٱخْتَارَ ٱللَّهُ هَؤُلَاءِ وَلَا أَعْطَاهُمْ طَرِيقَ ٱلْفِطْنَةِ *
26 * فَهَلَكُوا مِنْ أَنْ لَا يَكُونَ لَهُمْ عِلْمٌ * وَهَلَكُوا لِأَجْلِ عَدَمِ رَأْيِهِمْ * مَنْ صَعِدَ
27 إِلَى ٱلسَّمَاءِ فَأَخَذَهَا وَأَنْزَلَهَا مِنَ ٱلسُّحُبِ * مَنْ جَازَ عِبْرَ ٱلْبَحْرِ فَوَجَدَهَا وَيُسَاوِيهَا بِٱلذَّهَبِ
28 ٱلْمُخْتَارِ *
29
30

Qui illudunt volucribus cœli, & con- 17
dunt argentum & aurum quibus fidunt
mortales, quorum acquisitioni nullus est
modus? Nam qui fabrefaciunt argen- 18
tum, & in eo sollicitè sunt, quorum o-
pera pervestigari nequeunt; Perierunt, 19
& ad inferos descenderunt, aliique pro
eis surrexerunt, Juvenes qui vide- 20
runt lucem, & habitaverunt super ter-
ram. Viam prudentiæ non cognoverunt,
Neque intellexerunt semitas ejus, neque 21
assecuti sunt eas filii eorum: procul
abfuerunt è via eorum: Non est au- 22
dita in Canaan, neque conspecta in The-
man: Neque Hagareni investigatores 23
intelligentiæ, qui sunt super terram,
mercatores Meran & Theman, delira-
tes, & exploratores prudentiæ, non cog-
noverunt viam sapientiæ, neque recor-
dati sunt calles ejus. Heu ô Israel, 24
quàm ingens est domus Dei, & ampla
domus possessionis ejus! Ingens est & 25
infinita, alta est & immensa. Ibi ex- 26
titerunt gigantes illi celeberrimi, qui
inde à primordiis magni fuerunt, belli
periti: Non hos elegit Deus, neque 27
tradidit eis viam prudentiæ: Sed per- 28
ierunt eò quòd caverent scientiã, &
perierunt inopiâ mentis suæ. Quis 29
ascendens in cœlum accepit eam, &
deduxit eam è nubibus? Quis traje- 30
cit litus maris & invenit eam? sanè
æquipararet eam auro electissimo.

Versio VULG. LAT.

31 Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat
32 semitas ejus: Sed qui scit universa, novit eam, & adinvenit eam prudentiâ suâ: qui præparavit terram
in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, &
33 quadrupedibus: Qui emittit lumen, & vadit: & vo-
34 cavit illud, & obêdit illi in tremore. Stellæ autem de-
35 derunt lumen in custodiis suis, & lætatæ sunt: Vocatæ
sunt, & dixerunt; Adsumus: & luxerunt ei cum jucun-
36 ditate, qui fecit illas. Hic est Deus noster, & non æsti-
37 mabitur alius adversùs eum. Hic adinvenit omnem via-
am disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Is-
38 rael dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

CAP. IV.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum:
omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam: qui autem
2 dereliquerunt eam, in mortem. Convertere Jacob, &
apprehende eam, ambula per viam ad splendorem ejus
3 contra lumen ejus. Ne tradas alteri gloriam tuam, &
4 dignitatem tuam genti alienæ. Beati sumus Israel: quia
5 quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. Animæquior esto,
6 populus Dei, memorabilis Israel: Venundati estis Gentibus non in perditionem: sed propter quòd in ira ad iracundiam provocâstis Deum, traditi estis adversariis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 Οὐκ ἔστιν ὁ γινώσκων τὴν ὁδὸν αὐτῆς, οὐδὲ ὁ ἐνθυμούμενος τὴν τρίβον
32 αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτὰ, ἐξεῦρεν αὐτὰ
τῇ ζωίσῃ αὐτοῦ. ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον,
33 ἐνέπλησεν αὐτὰ κτηνῶν τετραπόδων. Ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ
34 πορεύεται, ἀπάλεσεν αὐτὸ, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. Οἱ δὲ
35 ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν τοῖς φυλακτηρίοις αὐτῶν, καὶ (t) εὐφράνθησαν· Ἐκά-
λεσεν αὐτοὺς, καὶ εἶπον, Πάρεσμεν· (v) ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης
36 τῷ ποιήσαντι αὐτούς. Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος
37 πρὸς αὐτόν. Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν
Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ (x) ὑπ' αὐτοῦ.
38 Μετὰ ταῦτα (o) ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συνανε-
στράφη.

MS. A. (t) ἠυφράνθησαν· (v) καὶ ἔλαμψαν(x) αὐτῷ. (o) ἐπὶ γῆς

ΚΕΦ. δ'.

1 Αὕτη ἡ βίβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ νόμος ὁ ὑπάρχων
εἰς τὸν αἰῶνα. πάντες οἱ κρατοῦντες (a) αὐτὴν, εἰς ζωὴν· οἱ δὲ κα-
2 ταλιπόντες αὐτὴν, ἀποθανοῦνται. Ἐπίστρεψον Ἰακὼβ, καὶ ἐπιλαβοῦ
αὐτῆς, πόρευσον πρὸς τὴν λάμψιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς.
3 Μὴ δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου, καὶ τὰ συμφέροντά σου ἔθνει ἀλλοφύλῳ.
4 Μακάριοι ἐσμὲν Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ (β) τοῦ θεοῦ ἡμῖν γνωστά ἐστιν.
5 6 Θαρσεῖτε λαός μου, μνημόσυνον Ἰσραήλ. Ἐπράθητε τοῖς ἔθνεσιν οὐκ
εἰς ἀπώλειαν, διὰ (γ) τὸ παροργίσαι ὑμᾶς τὸν θεόν· παρε-
δόθητε τοῖς ὑπεναντίοις.

MS. A. (α) αὐτῆς, (β) τῷ θεῷ (γ) ὃ τὸ παροργίσαι ἡμᾶς

Non est qui sciat viam ejus: nec qui excogitet 31
semitam ejus. Sed, qui scit universa, novit eam: 32
adinvenit eam intellectu suo. Qui præparavit
terram in æternum tempus, replevit eam jumen-
tis quadrupedibus: Qui mittit lumen, & vadit: 33
vocavit illud; & obedivit illi in tremore:
Stellæ autem fulserunt in custodiis suis, & læ- 34
tatæ sunt: Vocavit eas; & dixerunt; Adsu- 35
mus: luxerunt cum jucunditate ei, qui fecit
illas: Hic Deus noster: non æstimabi- 36
tur alius ad eum. Adinvenit omnem viam 37
scientiæ, & dedit eam Jacob puero suo, &
Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, 38
& cum hominibus conversatus est.

CAP. IV.

HIc liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in 1
æternum. Omnes, qui tenent eam; ad vitam:
qui autem dereliquerint eam; morientur. Con- 2
vertere, Jacob, & apprehende eam: ambula
per viam ad splendorem contra lumen ejus. Ne 3
tradas alteri gloriam tuam, & quæ conferunt
tibi, genti alienæ. Beati sumus, Israel: quia 4
quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. Confidite, 5
populus meus, memoriale Israel. Venundati 6
estis gentibus non in perditionem: eò quòd ad
iracundiam provocâstis Deum; traditi estis
adversariis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 .حكم ليس من يعلم طريقها. ولا من يفكر في سبيلها: وليس من يعلم كل شيء يعرفها * وجدها
32 العالم بكل شيء بعلمه. الذي هيأ الارض الى الدهر زمانا. وملاها من الذوات ذي الاربع قوائم * المرسل نورا
33 فيسير. دعاه فأطاعه برعدة * والكواكب أشرقت في محارسها وفرحوا. دعاهم فقالوا ها نحن *
34 واشرقوا بسرور لخالقهم * الاصباح الرابع والثلاثون * هذا الهنا لا يحسب
35 معه آخر * هذا وجد كل طريق الفطنة. وأعطاها ليعقوب عبده ولاسرائيل المحبوب منه * ومن
36 بعد هذا على الارض ظهر وتصرف مع البشر. * الفصل الرابع

Nec est qui noverit viam ejus, aut ex- 31
cogitet semitam ejus. Sed qui novit 32
omnia, ipse novit eam, invenit eam sa-
pientiâ suâ: Qui stabilivit terram in sæ-
culum seculorum, implevitque quadru-
pedibus. Qui mittit lucem & vadit: Et 33
vocat eam, dictóque ei obsequitur cui
respondet terra tremore. Stellæ autem 34
in suis locis luxerunt & lætitiâ affectæ
sunt, Quas cùm vocat, dicunt; Ecce 35
nos: Lucent, cum lætitiâ ei qui fecit
ipsas. Hic Deus est, nec alius prætér 36
ipsum, nec æstimabitur alius præ eo. Hic 37
is est qui invenit totam viam sapientiæ,
dedítque eam Jacobo servo suo, & Is-
raeli dilecto suo. Et post hæc ostendit se 38
in terra, & apparuit: & inter homines
versatus est.

CAP. IV.

1 .حكم الوصايا. حكم الناموس الباقي الى الابد. جميع المتمسكين به للحياة. والذين يتركونه
2 يموتون * ارجع يا يعقوب وأقبله. أسلك في الاشراق بازاء نوره * لا تعط مجدك لآخر
3 وموافقاتك لامة غريبة * مغبوطون نحن يا اسرائيل * لان مرضاة الله هي لنا معلومة *
4 تعزوا يا شعبي ذكر اسرائيل * أيها الامم ليس للهلاك * من أجل أنكم أغضبتم الله *
5 أسلمتم للمعاندين *
6

Hic est liber memorialis præceptorum 1
Dei, & lex quæ in æternum manet: Quæ
in vitam erit eis qui ipsam retinent; qui
autem ipsam deserunt, morientur. Re- 2
spice Jacob, & sectare eam, & retine, &
incede viam ipsius ad splendorem lucis
ejus. Noli alii dare laudem & gloriam 3
tuam: Nec bonum quod tibi conducit,
populo peregrino. Beatos nos, Beatum 4
te Israel: novimus enim id quod Deo
nostro placet. Consolamini populus Dei, 5
memoria Israelis *durat*. Venditi enim 6
estis Gentibus; non ut pereatis, sed quia
irritâstis Deum, traditi estis hostibus
vestris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 * من هو العارف لطريقها. ولا المتفكر في سبيلها * لكن العالم بكل شيء يعرفها. وجدها
32 بعلمه الذي هيأ الارض الى الدهر زمانا. ملاها من الذوات ذي الاربع قوائم * المرسل نورا
33 فيسير. دعاه فأطاعه برعدة * والكواكب أشرقت في محارسها وفرحوا. دعاهم فقالوا ها نحن *
34 واسرعوا بسرور لخالقهم * الاصباح الرابع والثلاثون * هذا الهنا لا يحسب
35 معه آخر * هذا وجد كل طريق الفطنة. وأعطاها ليعقوب عبده ولاسرائيل المحبوب منه * ومن
36 بعد هذا على الارض ظهر وتصرف مع البشر. * الفصل الرابع

Quis est qui viam ejus agnoscat, aut se- 31
mitam ejus mente revolvat? Sed is qui 32
novit omnia, cognoscit eam; invenit eam
intellectu suo is qui terram præparavit
in æternum tempus, implevit eam jumen-
tis quadrupedibus: quo mittente lucem 33
suam, abit; revocanti obsequitur treme-
bunda: Stellæ exoriuntur in excubiis 34
suis, et lætantur; ea vocanti, dicunt Ad-
sumus, Et hilares fulgent Creatori suo. 35
Textus trigesimus quartus.
Iste Deus noster cum quo alius non est 36
comparandus, Iste adinvenit omnem viam 37
prudentiæ, et dedit eam Jacobo servo suo
et Israeli ab eo dilecto: Ac deinde super 38
terram apparuit, & cum mortalibus con-
versatus est.

CAP. IV.

1 .حكم الوصايا. حكم الناموس الباقي الى الابد. جميع المتمسكين به للحياة. والذين يتركونه
2 يموتون * ارجع يا يعقوب وأقبله. أسلك في الاشراق بازاء نوره * لا تعط مجدك لآخر
3 وموافقاتك لامة غريبة * مغبوطون نحن يا اسرائيل * لان مرضاة الله هي لنا معلومة *
4 تعزوا يا شعبي ذكر اسرائيل * أيها الامم ليس للهلاك * من أجل أنكم أغضبتم الله *
5 أسلمتم للمعاندين *
6

Is est liber mandatorum Dei, & lex in 1
æternum duratura, quam quicunque ap-
prehenderint, ad vitam destinantur; qui-
cunque verò destituerint eam, morientur.
Revertere O Jacob, & suscipe eam; am- 2
bula in splendore ante lumen ejus. Ne de- 3
deris alteri gloriam tuam, & quæ te de-
cent genti alienæ. Beati sumus O Israel, 4
quia placita Dei nota sunt nobis. Confor- 5
tare O populo meus, monimentum Israe-
lis. Venditi estis gentibus, non ad interi- 6
tum, quoniam irritâstis Deum: traditi
estis adversariis,

Versio VULG. LAT.

7 Exacerbâstis enim eum qui fecit vos, Deum æternum,
8 immolantes dæmoniis, & non Deo. Obliti enim estis
Deum, qui nutrivit vos, & contristâstis nutricem ve-
9 stram Jerusalem. Vidit enim iracundiam à Deo veni-
entem vobis, & dixit; Audite, confines Sion: adduxit
10 enim mihi Deus luctum magnum: Vidi enim captivi-
tatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum, quam
11 superduxit illis Æternus. Nutrivi enim illos cum jucun-
12 ditate: dimisi autem illos cum fletu & luctu. Nemo
gaudeat super me viduam, & desolatam: à multis de-
relicta sum propter peccata filiorum meorum, quia de-
13 clinaverunt à lege Dei. Justitias autem ipsius nescierunt,
nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per
14 semitas veritatis ejus cum justicia ingressi sunt. Veni-
ant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum,
15 & filiarum mearum, quam superduxit illis Æternus. Ad-
duxit enim super illos gentem de longinquo, gentem
16 improbam, & alterius linguæ: Qui non sunt reveriti
senem, neque puerorum miserti sunt, & abduxerunt
17 dilectos viduæ, & à filiis unicam desolaverunt. Ego
18 autem quid possum adjuvare vos? Qui enim adduxit
super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimico-
19 rum vestrorum. Ambulate, filii, ambulate: ego enim de-
relicta sum sola.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Παρωξύνατε γὰρ τὸν ποιήσαντα ὑμᾶς, θύσαντες δαιμονίοις, καὶ
8 οὐ θεῷ. Ἐπελάθεσθε (d) δὲ προφάσαντα (e) ὑμᾶς θεὸν αἰώνιον,
9 ἐλυπήσατε δὲ καὶ τὸν θρέψαντα ὑμᾶς Ἰερουσαλήμ. (a) Εἶδε γὰρ
τὴν ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν, Ἀκούσατε αἱ
10 πάροικοι Σιών, (ζ) ἐπήγαγέ μοι ὁ θεὸς πένθος μέγα. Εἶδον γὰρ
τὴν αἰχμαλωσίαν (u) τῶν υἱῶν μου καὶ τῶν θυγατέρων ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς
11 ὁ αἰώνιος. Ἐθρεψα γὰρ αὐτοὺς μετ' εὐφροσύνης, ἐξαπέστειλα δὲ
12 μετὰ κλαυθμοῦ καὶ πένθους. Μηδεὶς ὀπιχαιρέτω μοι τῇ χήρᾳ καὶ
καταλημφθείσῃ ὑπὸ πολλῶν, ἠρημώθην διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τέκνων
13 μου, ὅτι ἐξέκλιναν ἐκ νόμου θεοῦ, (ϑ) καὶ δικαιώματα αὐτοῦ οὐκ
ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐπορεύθησαν ὁδοῖς ἐντολῶν θεοῦ, οὐδὲ τρίβους παι-
14 δείας ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐπέγνωσαν. (ι) Ἐλθέτωσαν αἱ πάροικοι
Σιὼν, καὶ (ε) μνήσθητε τῆς αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου (κ) καὶ θυγατέρων
15 ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος. Ἐπήγαγεν γὰρ ἐπ' αὐτὸς (λ) ἔθνος
16 μακρόθεν, ἔθνος ἀναιδὲς καὶ ἀλλόγλωσσον· (μ) Οἵτινες οὐκ ἠδύνηθησ
πρεσβύτην, οὐδὲ παιδίον ἠλέησε, καὶ (ν) ἀπήγαγον τὰς ἀγα-
17 πητὰς τῆς χήρας, καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων (ξ) μόνην ἠρήμωσαν. Ἐγὼ
18 τί (ο) δύναμαι βοηθῆσαι ὑμῖν; Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν τὰ κακὰ (π),
19 ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. Βαδίζετε τέκνα, βαδί-
ζετε, ἐγὼ γὰρ καταλέλειμμαι ἔρημος.

MS. A. (d) ὑμᾶς (e) Ἴδετε τοὺς (ζ) ἐπήγαγε γάρ μοι
(η) τοῦ λαοῦ τῶν (ϑ) Δικαιώματα ὑμῶν οὐκ ἐφύλαξαν, οὐδὲ (ι) Ἐλθέ-
τωσαν (κ) καὶ τοῦ (λ) ὁ θεὸς ἔθνος (μ) Οἳ οὐκ (ν) ἤγαγον (ξ) μονογενῆ (ο) δύναμαι (π) ὑμῖν,

Exacerbâstis enim *eum, qui fecit vos, immolantes dæmoniis, & non Deo. Obliti estis eum, qui nutrivit vos, Deum æternum: Contristâstis autem & nutricem vestram Hierusalem. Vidit enim supervenientem vobis iram à Deo, & dixit; Audite, (a) confines Sion: adduxit mihi Deus luctum magnum. Vidi enim captivitatem filiorum meorum, & filiarum, quam superduxit illis Æternus. Nutrivi enim illos cum jocunditate: dimisi autem cum fletu, & luctu. Nemo gaudeat super me viduam, & relictam à multis: Desolata sum propter peccata filiorum meorum: quia declinaverunt à lege Dei, Et justificationes ejus nescierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas disciplinæ in justitia ejus ascenderunt. Veniant confines Sion: & memoremini captivitatem filiorum meorum, & filiarum, quam superduxit illis Æternus. Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem impudentem, & alterius linguæ: Quia non reveriti sunt senem, neque parvuli miserti sunt: & abduxerunt dilectos viduæ, & à filiabus (b) solam desolaverunt. Ego autem quid possum adjuvare vos? Qui enim adduxit mala; eripiet vos de manu inimicorum vestrorum. Ambulate, filii, ambulate: ego enim derelicta sum deserta.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Irritâstis enim eum qui fecit vos, Deum 7
in seculum, quia sacrificâstis dæmoni- 8
is & non Deo. Et obliti estis nutri-
tium vestrum Deum æternum: contri-
stâstis etiam nutricem vestram Jerosoly-
ma. Vidit enim iram quæ superveniebat 9
vobis, & furorem à facie Domini Dei, &
dixit; Audite me incolæ Sionis, adduxit
enim in me Dñs Deus luctum magnum
æternum: Vidi enim captivitatem filio- 10
rum meorum, & filiarum, quam in me
adduxit Dominus seculorum. Educavi 11
enim eos cum lætitia, dimisi autem cum
fletu, & luctu, & gemitibus. Nequis læ- 12
tetur de viduitate mea, quæ relicta sum
orba populo multo propter peccata fili-
orum meorum, quia declinârunt à via
Domini Dei, Præceptáq; ejus & judicia 13
non noverunt, neque ambulârunt in via
præceptorum Dei; neque semitas erudi-
tionis veræ in justitia calcârunt, aut ap-
probârunt. O vicinæ Sionis, recordami- 14
ni captivitatis filiorum meorum & fili-
arum, quam adduxit in me Dominus se-
culorum. Adduxit enim in eos populum 15
à longinquo, populum impudentem, &
peregrinâ linguâ loquentem: Nec re- 16
veriti sunt senes, nec miserti juvenes, &
captivos abduxerunt dilectos viduæ, fili-
ásque ejus, unicámque & resiliuam de-
solârunt. Ego autem vobis opem ferre 17
non possum; Nam qui induxit in vos ma- 18
lum, ipse est qui redimat vos à manu ho-
stium vestrorum. Ite, filii mei, ite: Ego 19
enim excisa relicta sum & desolata.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 * لِأَنَّكُمْ أَسْخَطْتُمْ صَانِعَكُمْ * ذَبَحْتُمْ لِلشَّيَاطِينِ وَلَيْسَ لِلَّهِ * وَنَسِيتُمُ الْإِلَهَ الَّذِي عَالَكُمْ
8 الْإِلَهَ الْأَبَدِيَّ * وَأَحْزَنْتُمْ وَأُورُشَلِيمَ مُغَذِّيَتَكُمْ * نَظَرَتِ الرَّجْزَ الَّذِي عَلَيْكُمْ مِنْ
9 قِبَلِ اللَّهِ وَقَالَتْ * اسْمَعْنَ يَا سَاكِنَاتِ صَهْيُونَ لِأَنَّ اللَّهَ جَلَبَ عَلَيَّ حُزْنًا عَظِيمًا * لِأَنِّي
10 نَظَرْتُ سَبْيَ سَعْبِ بَنِي وَبَنَاتِي الَّذِي جَلَبَهُ عَلَيْهِمُ الْأَبَدِيُّ * لِأَنِّي غَذَّوْتُهُمْ بِسُرُورٍ وَأَرْسَلْتُهُمْ
11 بِبُكَاءٍ وَحُزْنٍ * لَا يَشْمَتْ بِي أَحَدٌ أَنَا الْأَرْمَلَةُ الْمُتَبَقِّيَةُ مِنْ كَثِيرِينَ * أُحْرِبَتْ لِأَجْلِ خَطَايَا
12 أَوْلَادِي * مِنْ أَجْلِ أَنَّهُمْ مَالُوا عَنْ نَامُوسِ اللَّهِ * وَلَمْ يَحْفَظُوا مَعْدِلَاتِهِ * وَلَا سَلَكُوا فِي طَرِيقِ
13 وَصَايَا اللَّهِ * وَلَا سَارُوا سُبُلَ الْأَدَبِ بَعْدُ * لِتَأْتِ سَاكِنَاتُ صَهْيُونَ * وَأَذْكُرُوا سَبْيَ
14 بَنِي وَبَنَاتِي الَّذِي جَلَبَهُ عَلَيْهِمُ الْأَبَدِيُّ * لِأَنَّ اللَّهَ جَلَبَ عَلَيْهِمْ أُمَّةً مِنَ الْبُعْدِ * أُمَّةً
15 وَقِحَةً وَذِي لِسَانٍ غَرِيبٍ * الَّذِينَ لَمْ يُوقِرُوا شَيْخًا وَلَمْ يَرْحَمُوا صَبِيًّا * وَسَافُوا أَحِبَّاءَ الْأَرْمَلَةِ
16 وَأَحْرَبُوا الْوَحِيدَةَ مِنَ الْبَنَاتِ * وَأَنَا بِمَاذَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أُعِينَكُمْ * لِأَنَّ الَّذِي جَلَبَ
17 18 عَلَيْكُمُ السُّرُورَ يُنْقِذُكُمْ مِنْ يَدِ أَعْدَائِكُمْ * اصْعَدُوا يَا أَوْلَادِي اصْعَدُوا * لِأَنِّي أَنَا
19 بَقِيتُ خَرِبَةً *

*Quia ad iram provocâstis factorem 7
vestrum, sacrificâstis dæmonibus & non 8
Deo, Obliti estis Dei qui vos educavit,
Dei illius æterni, & eum atque Jero-
solymam nutricem vestram dolore affe-
cistis: Quæ videns iram vobis superven- 9
turam à Deo, dixit; Audite ô habitatri-
ces Sionis, nam Deus induxit super
me dolorem magnum: Quia vidi 10
captivitatem populi, filiorum filiarum-
que mearum, quam super eos ad-
duxit Æternus. Quos enim educa- 11
vi cum lætitia, eosdem cum luctu
atque mœrore dimisi. Nemo insultet mihi 12
viduæ à multis derelictæ: desolata sum
propter peccata liberorum meorum; quia
declinaverunt à lege Dei, Non custo-
dierunt justitias ejus, neque ambula- 13
verunt in via mandatorum Dei, neque
incesserunt in semitis disciplinæ pro
jure ipsius. Accedant habitatrices Si- 14
onis, & recordamini captivitatem filio-
rum filiarumque mearum, quam in-
tulit eis Æternus. Intulit enim Deus 15
in eos gentem de longinquo, gentem im-
pudentem & peregrini idiomatis, Qui 16
nec senem reveriti sunt, nec pueri miser-
ti, & abduxerunt charos viduæ, & fili-
abus orbatam desolaverunt. Ego verò 17
qua in re possem vos juvare? Nam 18
qui mala vobis intulit, eripiat vos
è manu inimicorum vestrorum. Adeste 19
ô filii mei, adeste: ego quidem re-
licta sum desolata:*

بقيت خربة *

Versio VULG. LAT.

20 Exui me ſtolâ pacis, indui autem me ſacco obſecra-
21 tionis, & clamabo ad Altiſſimam in diebus meis. Anim-
æquiores eſtote, filii, clamate ad Dominum, & eri-
22 piet vos de manu principum inimicorum. Ego enim
ſperavi in Æternum ſalutem veſtram: & venit mihi gau-
dium à Sancto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis ab
23 Æterno ſalutari noſtro. Emiſi enim vos cum luctu &
ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gau-
24 dio & jucunditate in ſempiternum. Sicut enim vide-
runt vicinæ Sion captivitatem veſtram à Deo, ſic vi-
debunt & in celeritate ſalutem veſtram à Deo, quæ
ſuperveniet vobis cum honore magno, & ſplendore
25 æterno. Filii, patienter ſuſtinete iram, quæ ſuperve-
nit vobis: perſecutus eſt enim te inimicus tuus, ſed
citò videbis perditionem ipſius: & ſuper cervices ipſi-
26 us aſcendes. Delicati mei ambulaverunt vias aſperas:
27 ducti ſunt enim ut grex direptus ab inimicis. Animæ-
quiores eſtote, filii, & proclamate ad Dominum: erit
28 enim memoria veſtra ab eo qui duxit vos. Sicut enim
fuit ſenſus veſter ut erraretis à Deo: decies tantum
29 iterùm convertentes requiretis eum. Qui enim induxit
vobis mala, ipſe rurſum adducet vobis ſempiternam
30 jucunditatem cum ſalute veſtra. Animæquior eſto, Jeru-
ſalem: exhortatur enim te, qui te nominavit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

20 Ἐξεδυσάμην τὴν στολὴν τῆς εἰρήνης, (ρ) καὶ ἐνεδυσάμην τὸν σάκκον τῆς
λιτῆς μου· καὶ κεκράξομαι πρὸς τὸν αἰώνιον (σ) ἐν ταῖς ἡμέραις μου.
21 (τ) Θαρρεῖτε τέκνα, βοήσατε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς (υ) ἐκ
22 δυναστείας, καὶ χειρὸς ἐχθρῶν. Ἐγὼ γὰρ (φ) ἤλπικα ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ
τὸν σωτῆρα ὑμῶν· καὶ ἥλθέ μοι χαρὰ παρὰ τοῦ (χ) ἁγίου ἐπὶ τῇ
ἐλεημοσύνῃ, ἣ ἥξει ὑμῖν ἐν τάχει παρὰ τοῦ αἰωνίου σωτῆρος ὑ-
23 μῶν. Ἐξέπεμψα γὰρ ὑμᾶς μετὰ (ψ) κλαυθμοῦ καὶ πόνου, ἀποδώσει
δέ μοι ὁ Θεὸς ὑμᾶς μετὰ χαρμοσύνης καὶ εὐφροσύνης εἰς τὸν αἰῶνα.
24 Ὥσπερ γὰρ νῦν ἑωράκασιν αἱ πάροικοι Σιὼν τὴν ὑμετέραν αἰχμαλω-
σίαν, οὕτως ὄψονται ἐν τάχει τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ (ι) ὑμῶν σωτηρίαν,
ἣ ἐπελεύσει (ω) ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.
25 Τέκνα μακροθυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν,
(α) κατεδίωξέ σε ὁ ἐχθρὸς, καὶ ὄψει αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἐν τάχει,
26 καὶ (β) ἐπὶ τραχήλους αὐτῶν ὀπίσω σου. Οἱ τρυφεροί μου ἐπορεύθησαν
ὁδὸν τραχεῖαν, ἤρθησαν ὡς ποίμνιον ἁρπασθὲν (γ) ὑπὸ ἐχθρῶν.
27 Θαρσήσατε τέκνα καὶ βοήσατε πρὸς τὸν Θεὸν, ἔσται γὰρ ὑμῖν ὑπὸ τοῦ
ἐπάγοντος μνήμη. Ὥσπερ γὰρ ἐβούλοντο ἀπὸ διανοίας ὑμῶν τὸ πλανη-
28 θῆναι (δ) ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, δεκαπλασιάσατε ἐπιστρέψαντες ζητῆσαι
αὐτόν. Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακὰ, ἐπάξει ὑμῖν τὸν αἰώνιον
30 εὐφροσύνην μετὰ τοῦ σωτηρίας ὑμῶν. Θάρσει Ἱερουσαλὴμ, (ε) παρα-
καλέσει σε ὁ ὀνομάσας σε.

MS. A. (ρ) καὶ ἐνεδυσάμην σάκκον (σ) ὕψιστον ἐν (τ) Θαρσεῖτε τέκνα, καὶ βοήσατε (υ) ὁ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. (φ) ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ ἤλπικα τοῦ (χ) ἁγίου, ἣ ἥξει (ψ) πόνθος καὶ κλαυθμοῦ, (ι) ἡμῶν (ω) ἡμῖν (α) καταδίωξεν γάρ σε ὁ ἐχθρός σε, καὶ ὄψῃ (β) ἐπὶ τὰς (γ) ἀπὸ (δ) ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, οὕτω νῦν δεκαπλασιάσατε (ε) πρὸς καλῶ

Exui me ſtolâ pacis: indui autem me ſacco obſecrationis meæ: clamabo ad Æternum in diebus meis. Confidite, filii, clamate ad Deum: & eripiet vos de dominatione, de manu inimicorum. Ego enim ſperavi in Æterno ſalutem veſtram: et venit mihi gaudium à Sancto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis velociter ab Æterno ſalvatore veſtro. Emiſi enim vos cum ploratu, & luctu: reddet autem vos mihi Deus cum gaudio & jocunditate in ſempiternum. Sicut enim nunc viderunt vicinæ Sion capivitatem veſtram; ſic videbunt in celeritate veſtram, quæ à Deo, ſalutem, quæ ſuperveniet vobis cum gloria magna, & (c) ſplendore ipſius Æterni. Filii, patienter ſuſtinete ſupervenientem vobis à Deo iram: perſequutus eſt te inimicus: & videbis ipſius perditionem citò: & ſuper cervices eorum aſcendes. Delicati mei ambulaverunt vias aſperas: ablati ſunt, ut grex direptus ab inimicis. Confidite, filii, & clamate ad Deum: erit enim veſtri memoria ab eo, qui induxit. Sicut enim fuit ſenſus veſter, ut erraretis à Deo; decies tantum converſi quæretis eum. Qui enim induxit vobis mala; inducet vobis ſempiternam jocunditatem cum ſalute veſtra. Confide, Hieruſalem: conſolabitur te, qui te nominavit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

** Exui ſtolam pacis, & indui ſaccum in oratione mea; clamabo ad eum qui vivit in ſecula, in diebus meis. Expergiſcimini filii mei, & clamate ad Dominum, & eripiet vos è manibus robuſtorum, è manibus dominantium, è manibus hoſtium. Ego enim in eo qui vivit in ſecula ſpero de ſalute veſtra: Veníetque lætitia mihi à facie Domini Dei æterni quia ſtatim miſertus eſt eorũ, propter miſericordias redemptoris veſtri æterni. Dimiſi enim vos cum luctu & fletu: ſed reſtituet vos mihi Deus à quo acceperam vos cum gaudio & lætitiâ æternâ. Ita ut, ſicut nunc viderũt vicinæ Sionis captivitatẽ veſtrã, ſic ſtatim videbunt redemptionẽ veſtrã à Domino Deo veſtro, quam adducet vobis cum gaudio magno & gloriâ & luce Domini æterni. O filii, longanimes eſtote & portate iram quæ in vos venit à Domino Deo: Perſecutus te eſt hoſtis tuus, propterea cirò videbis interitum ejus, & cervices ipſorum calcabis. Delicati mei in captivitatem iverunt, vias aſpretorum duras inceſſerunt, in viis difficilibus diſperſi ſunt, diſperſi ſunt inſtar gregis qui diripitur ab hoſtibus. Conſolamini filii mei, & clamate ad Dominũ Deum: Erit enim memoria veſtrî apud Dominũ, ab eo qui hæc in vos induxit. Quia ſicut erravit cogitatio veſtra à Domino, decuplo tanto reverſi convertimini ad Dñm, & Deum quærite. Nam qui induxit in vos mala, ipſe adducet vobis lætitiam in æternum, cum ſalute veſtra. Conſolare Jeruſalem: conſolabitur te is qui nomẽ tibi impoſuit.*

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Exui ſtolam pacis, & indui cilicium deprecationis meæ, Excelſum & Æternum diebus meis inclamatura. Bono animo eſtote ô filii mei, & Deum inclamate, iſque vos eripiet è poteſtate, è manu inimicorum veſtrorum. Ego enim ſalutẽ veſtrã ab Æterno illo ſperavi, et advenit mihi lætitia à Sancto, propter miſertcordiam quæ brevi ventura vobis eſt ab Æterno illo ſervatore veſtro. Dimiſi quidem vos cum luctu fletũque, ſed reducturus eſt mihi vos Deus cum gaudio & lætitia in ſempiternum uſque. Nam quemadmodum viderunt modo habitatores Sionis captivitatem veſtram, ita brevi conſpecturi ſunt ſalutem veſtram à Deo, quæ adventura vobis eſt cum gloria magna & ſplendore æterno. Heus filii, longanimes eſtote in ira à Deo vobis immiſſa: licèt enim inimicus tuus perſecutus eſt te, brevi tamen exitium ejus videbis, & in ejus cervice equitabis. Delicati mei vias confecerũt aſperas, quia deprædati ſunt quaſi grex direptus ab inimicis. Bono ſitis animo ô filii, & Deum inclamate: erit enim memoria veſtri apud eum qui reducturus eſt vos. Et quemadmodum fuit animus veſter aberrandi à Deo, ita nunc decuplo magis revertimini ad quærendum eum. Nam qui vobis intulit hæc mala, idem vobis inferet gaudium perpetuum cum ſalute veſtra. Tuta eſto ô Jeruſalem, conſolabitur te qui te nominavit.

Versio VULG. LAT.

31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: & qui gratula-
32 ti sunt in tua ruina, punientur. Civitates, quibus ser-
vierunt filii tui, punientur; & quæ accepit filios tuos.
33 Sicut enim gavisa est in tua ruina, & lætata est in ca-
34 su tuo, sic contristabitur in sua desolatione. Et am-
putabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium
35 ejus erit in luctum. Ignis enim superveniet ei ab Æter-
no in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in
36 multitudine temporis. Circumspice, Jerusalem, ad Ori-
entem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem.
37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, ve-
niunt collecti ab Oriente usque ad Occidentem, in verbo
Sancti gaudentes in honorem Dei.

CAP. V.

1 EXue te, Jerusalem, stolâ luctûs, & vexationis tuæ:
& indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi est,
2 sempiternæ gloriæ. Circumdabit te Deus diploide ju-
3 stitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni. Deus
enim ostendet splendorem suum in te, omni qui sub
4 cœlo est. Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo
in sempiternum; Pax justitiæ, & honor pietatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 Δύλαιοι οἱ σὲ κακώσαντες, καὶ ἐπιχαρέντες τῇ σῇ πτώσει·
32 Δύλαια αἱ πόλεις αἷς ἐδούλευσαν τὰ τέκνα σου, δουλεία ἡ δεξα-
33 μένη τοὺς υἱούς σου. Ὥσπερ γὰρ ἐχάρη ἐπὶ τῇ σῇ πτώσει, καὶ (a) ἐυφρά-
νθη ἐπὶ τῷ πτώματί σου, ὅπως λυπηθήσεται ἐπὶ τῇ ἐαυτῆς ἐρημίᾳ.
34 Καὶ περιελῶ αὐτῆς τὸ (ζ) ἀγαλλίαμα τοῦ πολυοχλίας, καὶ τὸ ἀγαυ-
35 ἐαμα αὐτῆς (η) εἰς πένθος. Πῦρ γὰρ ἐπελεύσεται αὐτῇ παρὰ τοῦ
αἰωνίου εἰς ἡμέρας μακράς, καὶ κατοικηθήσεται ὑπὸ δαιμονίων ἐπὶ πολ-
36 ὺν χρόνον. (θ) Περίβλεψον πρὸς ἀνατολὰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἴδε
37 τοῦ εὐφροσύνην τοῦ παρὰ τοῦ θεοῦ σοι (ι) ἐρχομένην. Ἰδὲ ἔρχον-
ται οἱ υἱοί σου ὃς ἐξαπέστειλας, (κ) ἔρχονται συνηγμένοι ἀπὸ ἀνατολῶν
ἕως δυσμῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου, χαίροντες τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ.

MS.A. (a) ἠυφράνθη ἐπὶ πτώματί (ζ) ἀγαλμα (η) ἔται εἰς (θ) Περί-
βλεψαι (ι) ἐπερχομένην. (κ) Συνηγμένοι ἔρχονται ἀπὸ ἀνατολῶν

ΚΕΦ. ε'.

1 ΕΚδυσαι Ἰερουσαλὴμ τοῦ στολὴν τῆς πένθους (α) καὶ τοῦ κακώσεώς σου,
καὶ ἔνδυσαι τοῦ εὐπρέπειαν τοῦ παρὰ τοῦ θεοῦ (β) δόξης εἰς τὸν αἰῶνα.
2 Περίκεισαι τοῦ διπλοΐδα τοῦ παρὰ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης, ἐπίθου τοῦ μίτραν
3 ἐπὶ τοῦ κεφαλῆς σου τοῦ δόξης τοῦ (γ) αἰωνίου. Ὁ γὰρ θεὸς (δ) δείξει
4 τῇ ὑπ' οὐρανὸν πάσῃ τοῦ σὴν λαμπρότητα. Κληθήσῃ γάρ σου
τὸ ὄνομα παρὰ τοῦ θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, Εἰρήνη δικαιοσύνης, καὶ δόξα
θεοσεβείας.

MS.A. (a) κακώσεως (β) σοι δόξης (γ) ἁγίου. (δ) δείξῃ

Miseri, qui te vexaverunt, & qui gratulati
sunt in ruina tua. Miseræ civitates, quibus ser-
vierunt filii tui: miserа, quæ accepit filios tuos.
Sicut enim gavisa est in tua ruina, & lætata est
in casu tuo; sic contristabitur in sua desolatione.
Et amputabo ab ea exultationem multitudinis:
& exultatio (d) ejus in luctum. Ignis enim su-
perveniet ei ab Æterno in dies longos: & habi-
tabitur à dæmoniis multo tempore. Circumspice,
Hierusalem, ad Orientem, & vide jocunditatem
à Deo tibi venientem. Ecce veniunt filii tui,
quos dimisisti, veniunt collecti ab Oriente usque
ad Occidentem, in verbo Sancti gaudentes Dei
gloriâ.

CAP. V.

EXue te, Hierusalem, stolâ luctûs, & vexa-
tionis tuæ, & indue te decore gloriæ, quæ à Deo,
in sempiternum. Circunda te diploide justitiæ,
quæ à Deo, impone mitram super caput tuum glo-
riæ Æterni. Deus enim ostendet universæ, quæ
sub cœlo, splendorem tuum. Vocabitur enim
nomen tuum à Deo in sempiternum; Pax justi-
tiæ, & gloria pietatis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 * ... ...
32 ... ...
33 ... ...
34 ... ...
35 ... ...
36 ... ...
37 ... ...

Timebunt provinciæ quæ tibi malefece-
runt, & de casu tuo lætatæ sunt: Contre-
miscent civitates quæ filios tuos servitute
presserunt. Gaudebis de casu ipsarum. Ti-
mebunt quæ nocuerunt tibi: Contremiscat
quæ filios tuos excepit. Ut enim de casu tuo
lætata est, sic exterminio suo in dolore &
angustiis erit. Auferámque ipsi sculptilia:
& lætitia cœtuum magnorum, & gaudium
ipsius in luctum erit. Ignis enim immissus est
illi, ab eo qui vivit in secula, longo tempo-
re: Et inhabitabunt eam dæmones in per-
petuum. Respice Jerusalem in Orientem, &
vide lætitiam quæ venit tibi à Domino. Ecce
enim veniunt tibi filii tui quos dimiseras,
veniunt & congregantur ab oriente sole
usque ad occidentem verbo Domini sancti,
& lætantur in gloria Dei.

CAP. V.

1 ... ...
2 ... ...
3 ... ...
4 ... ...

EXue Jerusalem stolam luctûs & vexatio-
nis ac passionis tuæ, & indue decorem qui
à Domino Deo, in gloriam æternam. Vesti-
te veste justitiæ à Deo, & impone capi-
ti tuo galeam gloriæ à Domino æterno.
Ostendet enim Deus omnibus super ter-
ram hominibus lucem tuam. Vocabitur
enim nomen tuum à Deo æterno, Pax ju-
stitiæ, & gloria timoris Dei.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 * يَجْزَعُونَ ٱلَّذِينَ أَسَاؤُا إِلَيْكِ وَسَيَمْرَحُوا بِسُقُطَتِكِ * تَجْزَعُ ٱلْمُدُنُ ٱلَّتِي فِيهَا تَعَبَّدَتْ أَوْلَادُكِ *
32 ... ...
33 ... ...
34 ... ...
35 ... ...
36 ... ...
37 ... ...

Tabescent qui te malo affecerunt, &
lætati sunt de casu tuo: Tabescent
urbes in quibus servierunt liberi
tui: tabescet quæ liberos tuos acce-
pit. Nam quemadmodum lætata est
de ruina tua, déque tuo casu gavisa;
ita dolebit de desolatione sua: Si-
quidem auferam idolum turbæ ipsius
copiosæ, & insolentia ipsius in mœsti-
tiam vertetur. Ignis enim superve-
niet ei ab Æterno ad longos dies, &
habitabitur à dæmonibus tempore mul-
to. Respice Orientem versùs & Je-
rusalem, & vide lætitiam à Deo tibi
venientem. Ecce filii tui quos e-
miseras, adveniunt; accedunt con-
gregati ab Oriente ad Occidentem
usque verbo Sancti, lætantes de glo-
ria Dei.

CAP. V.

1 ... ...
2 ... ...
3 ... ...
4 ... ...

DEpone ô Jerusalem, stolam doloris
calamitatis tuæ, & indue pulchritu-
dinem decoris gloriæ quam habes à
Deo in sempiternum. Amicias te
diploide justitiæ quæ à Deo est, im-
pone diadema gloriæ sanctitatis ca-
piti tuo. Deus enim ostensurus est
toti terræ quæ sub cœlo est, splendo-
rem tuum. Nam nomen tuum voca-
bitur à Deo in æternum, Pax justitiæ
& gloria cultûs Dei.

Versio VULG. LAT.

5 Exurge Jerusalem, & sta in excelso : & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab oriente Sole usque ad occidentem, in verbo Sancti gaudentes
6 Dei memoriâ. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis : adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni. Constituit enim Deus
7 humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ : ut ambulet Israël diligenter in honorem Dei. Obumbraverunt autem & sylvæ, & omne lignum suavitatis, Is-
8 raël ex mandato Dei. Adducet enim Deus Israël cum jucunditate in lumine majestatis suæ, cum misericordia, & justitia, quæ est ex ipso.

CAP. VI.

EXemplar Epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis secundùm quod præceptum
1 est illi à Deo. PROPTER peccata, quæ peccâstis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Ἀνάστηθι Ἰερουσαλὴμ, καὶ στῆθι ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς, καὶ περίβλεψαι πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ἴδε (d) συνηγμένα τὰ τέκνα σου ἀπὸ ἡλίου δυσμῶν (e)ἕως ἀνατολῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου, (f)χαίροντας τῇ τοῦ θεοῦ μνήμῃ.
6 Ἐξῆλθον γὰρ παρὰ σοῦ πεζοὶ ἀγόμενοι ὑπὸ ἐχθρῶν, εἰσάγει δὲ αὐτὰς ὁ θεὸς πρὸς σὲ αἰρομένας μετὰ δόξης (h) ὡς θρόνου βασι-
7 λείας. Συνέταξε γὰρ ὁ θεὸς ταπεινῶσαι πᾶν ὄρος ὑψηλὸν, καὶ πέτρας αἰωνίους, καὶ φάραγγας πληρῶσαι εἰς ὁμαλισμὸν τῆς γῆς,
8 ἵνα βαδίσῃ Ἰσραὴλ ἀσφαλῶς τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ. Ἐσκίασαν δὲ καὶ οἱ δρυμοὶ καὶ πᾶν ξύλον εὐωδίας τῷ Ἰσραὴλ μετασήματι τοῦ θεοῦ.
9 Ἡγήσεται γὰρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ μετ' εὐφροσύνης τῷ φωτὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, ἣν ἐλεημοσύνη καὶ (i) δικαιοσύνη τῆς παρ' αὐτοῦ.

MS. A. (d) σε συνηγμένα τὰ τέκνα ἀπὸ (e)καὶ ἕως (f)χαίροντες (h)ὑὸς βασιλείας. (i)τῆ παρὰ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνη. (T)Βαρὺχ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΕΡΕΜΙΟΥ.

Ἀντίγραφον ὅπισθεν, ἧς ἀπέστειλεν Ἱερεμίας πρὸς τοὺς ἀχθησομένους αἰχμαλώτους εἰς Βαβυλῶνα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων, ἀναγγεῖλαι αὐτοῖς καθότι (α) ἐπετάγη αὐ-
1 τῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Διὰ τὰς ἁμαρτίας ἃς ἡμάρτητε (T) ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἀχθήσεσθε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτοι ὑπὸ Ναβυχοδονόσορ (β) βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

MS. A. (α) ὑπετάγη αὐτοῖς (T)ἔναντι (β) τοῦ βασιλέως

5 *Exurge, Hierusalem, & sta in excelso, & circumspice ad Orientem : & vide collectos filios tuos ab Occasu Solis usque ad Ortum verbo Sancti, gaudentes Dei memoriâ. Exierunt enim*
6 *abs te pedibus ducti ab inimicis : adducit autem illos Deos ad te portatos cum gloria, sicut (a) solium regni. Constituit enim Deus humi-*
7 *liare omnem montem excelsum, & cumulos perennes, & valles replere in æqualitatem terræ, ut ambulet Israel securè in Dei gloria. Obum-*
8 *braverunt autem etiam sylvæ, & omne lignum suavitatis ipsi Israel mandato Dei. Adducet*
9 *enim Deus Israel cum jocunditate lumine majestatis suæ cum justitia, & misericordia, quæ ex ipso est.*

EPISTOLA HIEREMIÆ

EXEMPLUM Epistolæ, quam misit Hieremias ad abducendos captivos in Babylonem à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis, secundùm quod præceptum est illi à Deo.
1 *Propter peccata, quæ peccâstis ante Deum,*
abducemini in Babylonem captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 * ... Surge, surge Jerusalem; & sta in cortinis,
... & circumspice Orientem versùs & Occi-
... dentem : Et vide filios tuos qui congre-
... gantur & veniunt tibi ab ortu solis usque
... ad occasum ejus, verbo Sancti, gauden-
6 ... tes de memoria Dei. Exierunt enim à te
... pedibus, ducti ab hostibus : adducet au-
... tem eos ad te Deus glorioſè elatos, in thro-
7 ... no regio. Præcepit enim Deus omni mon-
... ti excelso, humiliari. Et aspretum in læ-
... ve & planum convertetur, & omnes valles
... replebuntur, & complanabitur terra ut Is-
... raël securus incedat & firmus in gloria
8 ... Dei. Umbram facite omnes arbores syl-
... væ & omne lignum odoriferum Israëli, præ-
9 ... cepto Dei. Ibit enim ante nos Deus Is-
... raelis cum gaudio & luce glorioſâ, comi-
... tante misericordiâ & justitiâ quæ à Deo no-
... stro.

Absoluta est epistola secunda Baruch scribæ.

CAP. VI.

Sequitur Epistola Jeremiæ prophetæ.

EXemplum Epistolæ quam misit Jeremias captivis qui Babylonem ducti sunt,
1 quos abduxit Nebuchadnosar rex Babylonis, ut annuntiaret ipsis juxta id quod ipsi à Domino mandatum erat. Propter peccata vestra quæ feciſtis, abducti estis captivi à Nebucadnosare rege Babylonis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

5 * قُومِي يَا أُورُشَلِيمُ وَقِفِي عَلَى ٱلرَّابِيَةِ وَتَطَلَّعِي نَحْوَ ٱلْمَشَارِقِ وَٱنْظُرِي أَوْلَادَكِ مُجْتَمِعِينَ
6 مِنْ مَغَارِبِ ٱلشَّمْسِ وَإِلَى ٱلْمَشَارِقِ بِكَلِمَةِ ٱلْقُدُّوسِ فَرِحِينَ بِذِكْرِ ٱللَّهِ * لِأَنَّهُمْ خَرَجُوا مِنْكِ مُشَاةً
7 مَسُوقُونَ مِنَ ٱلْأَعْدَاءِ * فَيُدْخِلُهُمُ ٱللَّهُ إِلَيْكِ مُرَفَّعِينَ بِمَجْدٍ * بَنِي مَمْلَكَةٍ * لِأَنَّ ٱللَّهَ أَمَرَ أَنْ
يُوَضَّعَ كُلُّ جَبَلٍ عَالٍ * وَٱلسَّوَاحِلُ ٱلدَّائِمَةُ ٱلنَّبْعِ وَٱلْأَوْدِيَةُ لِتُمْلَى لِاسْتِطْحَايَةِ ٱلْأَرْضِ *
كَيْ يَعْدُوا إِسْرَائِيلُ بِٱسْتِيثَاقٍ فِي مَجْدِ ٱللَّهِ * وَظَلَّلَتِ ٱلْغِيَاضُ وَكُلُّ عُودِ عَرْفٍ طَيِّبٍ
8 لِإِسْرَائِيلَ بِأَمْرِ ٱللَّهِ * لِأَنَّ ٱللَّهَ يَجْلِبُ إِسْرَائِيلَ بِسُرُورٍ فِي نُورِ مَجْدِهِ * بِرَحْمَةٍ وَبِٱلْعَدْلِ ٱلَّذِي
9 مِنْ قِبَلِ ٱللَّهِ *

Exurge O Jerusalem, & sta super lo-
5 *cum editum, respice Orientem versus,*
& vide liberos tuos congregatos ab oc-
casu solis ad ortum usque verbo Sancti,
lætos de recordatione Dei. Nam egressi
6 *sunt à te pedites ab hostibus abacti :*
at reducet eos Deus ad te gloriâ sub-
limes, filios regni. Præcepit enim
7 *Deus ut deprimatur omnis mons ex-*
celsus, & convalles perenniter scatentes
cum torrentibus ut impleantur ad æquan-
dam terram ; quatenus Israel securus
permeet in gloriam Dei. Umbram quoque
8 *præbuerunt sylvæ omnes, lignum suave*
olens Israeli, ex præcepto Dei. Ad-
9 *ducet enim Deus Israelem hilarem lu-*
mine gloriæ suæ, cum misericordia &
justitiâ quæ à Deo est.

Textus trigesimus septimus *secundum versionem Arabicam, in qua hæc Epistola Jeremiæ immediatè sequitur Threnos.*

* اَلْفَصْلُ ٱلسَّادِسُ * * اَلْإِصْحَاحُ ٱلسَّابِعُ وَٱلثَّلَاثُونَ *

* رِسَالَةُ إِرْمِيَاءَ * ٱلرِّسَالَةُ ٱلَّتِي أَرْسَلَهَا إِرْمِيَاءُ إِلَى ٱلْمُسَاقِينَ ٱلْمَسْبِيِّينَ إِلَى بَابِلَ مِنْ
مَلِكِ ٱلْبَابِلِيِّينَ * لِيُخْبِرَهُمْ كَمَا أَنَّهُ وُضِعَ لَهُمْ مِنْ قِبَلِ ٱللَّهِ *

Epistola Jeremiæ, Epistola *scilicet* illa quam misit Jeremia ad captivos Babylonem abductos à rege Babyloniorum, ut annuntiaret eis ac si propositum esset ipsis à Deo.

Propter peccata quæ perpetrâstis co-
1 *ram Deo, abducemini Babylonem capti-*
vi à Bochtonassare rege Babyloniorum.

* لِأَجْلِ ٱلْخَطَايَا ٱلَّتِي أَخْطَأْتُمْ بِهَا أَمَامَ ٱللَّهِ * تُسَاقُونَ إِلَى بَابِلَ مَسْبِيِّينَ مِنْ بُخْتَنَصَّرَ مَلِكِ ٱلْبَابِلِيِّينَ * 1

Versio VULG. LAT.

2 Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis,
& temporibus longis, usque ad generationes septem:
3 post hoc autem educam vos indè cum pace. Nunc
autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos,
& lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes
4 metum Gentibus. Videte ergò ne & vos similes effi-
ciamini factis alienis, & metuatis, & metus vos ca-
5 piat in ipsis. Visa itaque turba de retrò, & ab antè,
adorantes, dicite in cordibus vestris; Te oportet ado-
6 rari, Domine. Angelus enim meus vobiscum est: ipse
7 autem exquiram animas vestras. Nam lingua ipsorum
polita à fabro, ipsa etiam inaurata & inargentata, fal-
8 sa sunt, & non possunt loqui. Et sicut virgini amanti or-
9 namenta, ita accepto auro fabricati sunt. Coronas certè
aureas habent super capita sua dii illorum: unde subtra-
hunt sacerdotes ab eis aurum, & argentum, & erogant
10 illud in semetipsos. Dant autem & ex ipso prostitutis,
& meretrices ornant: & iterùm cùm receperint illud
11 à metetricibus, ornant deos suos. Hi autem non libe-
12 rantur ab ærugine & tinea. Opertis autem illis veste
purpureâ, extergunt faciem ipsorum propter pulverem
13 domûs, qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem ha-
bet ut homo, sicut judex regionis, qui in se peccantem non
14 interficit. Habet etiam in manu gladium, & securim: se
autem de bello, & à latronibus non liberat. Unde vo-
bis notum sit quia non sunt dii.

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

2 Εἰσελθόντες ἐν αἷς Βαβυλῶνα, ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη πολλὰ καὶ χρόνον
μακρὸν, ἕως γένεσθε ἑπτὰ μέρη· μετὰ τοῦτο δὲ ἐξάξω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρή-
3 νης. Νυνὶ δὲ ὄψεσθε ἐν Βαβυλῶνι θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς καὶ ξυλί-
4 νους ἐπ' ὤμων αἰρομένους, δεικνύντας φόβον τοῖς ἔθνεσιν. Εὐλαβήθη-
τε οὖν μὴ καὶ ὑμεῖς ἀφομοιωθέντες τοῖς ἀλλοφύλοις ἀφομοιωθῆτε,
5 καὶ φόβος ὑμᾶς λάβῃ ἐπ' αὐτοῖς, (γ) Ἰδόντας ὄχλον ἔμπροσθεν καὶ
ὄπισθεν (δ) αὐτῶν προσκυνοῦντας αὐτά. ἀπάτε δὲ τῇ διανοίᾳ,
6 Σοὶ δεῖ προσκυνεῖν δέσποτα. Ὁ γὰρ ἄγγελός μου μεθ' ὑμῶν ἐστιν, αὐ-
7 τὸς τε ἐκζητῶν τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Γλῶσσα γὰρ αὐτῶν (ε) ἐστι καλεξυ-
σμένη ὑπὸ τέκτονος, αὐτά τε περίχρυσα καὶ περίαργυρα, ψευδῆ
8 (ϛ) δέ ἐστι, καὶ οὐ δύνανται λαλῆσαι. Καὶ ὥσπερ παρθένῳ φιλοκόσμῳ
9 λαμβάνοντες χρυσίον, καλασκευάζουσι στεφάνους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
τῶν θεῶν αὐτῶν. ἔτι δὲ καὶ ὅτε (ζ) ὑφαιρόμενοι οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῶν θεῶν
10 αὐτῶν χρυσίον καὶ ἀργύριον εἰς ἑαυτοὺς (ζ) καλαναλίσκουσι. Δώσουσι
δὲ καὶ αὐτῶν καὶ τῷ ἐπὶ τῷ (η) στέγης πόρναις. (θ) κοσμήσαί τε αὐτοὺς,
ὡς ἀνθρώπους, τοῖς ἐνδύμασι, θεοὺς (ι) ἀργυροῦς, καὶ θεοὺς χρυ-
11 σοῦς, καὶ ξυλίνους. Οὗτοι δὲ διασώζουσι ἀπὸ ἰὸς καὶ βρωμάτων,
12 περιβεβλημένων αὐτῶν ἱματισμὸν πορφυροῦν. ἐκμάσσουσι τὸ
πρόσωπον αὐτῶν διὰ τὸν τῆς οἰκίας κονιορτὸν, ὃς ἔστι πολὺς ἐπ'
13 αὐτοῖς. Καὶ σκῆπτρον ἔχει ὡς ἀνθρωπος κριτὴς χώρας, ὃς τὸν μὴ
14 αὐτὸν ἀμπάτανσα ἐκ ἀνάγκης. Ἔχει δὲ ἐγχειρίδιον (κ) μάχαιραν, καὶ
πέλεκυν· ἑαυτὸν δὲ οὐ (λ) πολέμου καὶ λῃστῶν ἐκ ὀρύσσει. ὅθεν
γνώσεσθε ὅτι εἰσὶν ἐκ ὄντες θεοί.

2 Ingressi itaque in Babylonem eritis ibi annis plu-
rimis, & tempore longo usque ad generationes se-
ptem. Post hoc autem educã vos indè in pace. Nunc
3 autem videbitis in Babylonia Deos argenteos, &
aureos, & ligneos in humeris portari, ostentantes
4 metum gentibus. Cavete ergò, ne et vos assimilati
assimilemini alienigenis, & metus vos capiat in
ipsis. Videntes turbam ab antè, et de retrò eorum,
5 adorantes eos. Dicite autem mente; Te oportet ad-
orare, Domine: Angelus enim meus vobiscum est:
6 et ipse exquirens animas vestras. Nam lingua i-
7 psorum est polita à fabro, ipsáq; inaurata, & in-
argentata: falsa autem sunt, & non possunt loqui:
Et sicut virgini amanti ornamenta, accipientes
8 aurum, Fabricant coronas super capita deorum
9 suorum. Est autem et quando subtrahentes sacer-
dotes à diis suis aurũ, & argentum, in semetipsos
insumunt. Dabunt autem de eis etiam meretrici-
10 bus, quæ sub tecto. Ornántque eos, quasi homines,
vestimentis, deos argenteos, & deos aureos, &
ligneos. Hi autem non liberantur ab ærugine, &
11 tineis, Opertis ipsis veste purpureâ. Extergent
12 faciem ipsorum propter pulverem, qui ex domo,
qui est plurimus super eos. Et sceptrum habet, ut
13 homo judex regionis, qui in se peccantem non
interficiet. Habet autem gladiolum dexterâ, &
14 securim: se autem de bello, & de latronibus non
liberabit. Unde manifesti sunt non esse dii.

MS. A. (γ) Ἰδόντες (δ) προσκυνοῦντας αὐτά. Ὁ γὰρ ἄγγελος (ε) καλεξυσμένη (ϛ) δὲ (ζ) ὑφαιρόμενοι (ζ) καλαναλώσουσιν. (η) τέγης (θ) κοσμῆσαι δὲ (ι) χρυσοῦς, καὶ ἀργυροῦς, (κ) ἐν τῇ δεξιᾷ, (λ) πολέμων

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ingressi autem Babylonem ibi mansuri
estis annis multis & tempore longo, us-
que ad septuaginta annos: Post annos
autem septuaginta educam vos inde in
pace. Ecce igitur videbitis Babylone
deos aureos & argenteos, ligneosque &
lapideos, qui humeris portantur, &
ostentant terrores Gentibus. Cavete igi-
tur ne vos etiam similes sitis Gentibus:
Nolite vobis ab ipsis timere, nec consterna-
ri, Cùm cœtus magnos videbitis co-
ram ipsis, & à tergo adorantes eos; sed
dicite in mentibus vestris; Te solum Do-
mine, adorare oportet. Angelus enim
Domini vobiscum est, & is animas ve-
stras requiret. Linguam enim habent
manu aurifabri politam: Incrustati au-
ro & argento: Nec loqui possunt ina-
nes & mortui. Et quasi decorum vir-
gini ornamentum sumpto auro conflatas
coronas imponunt capitibus deorum suo-
rum. Notum autem est sacerdotes eo-
rum, quum ipsis jucundè esse libet, ab-
latum à deis suis argentum & aurum in
seipsos insumere, Quin & de opere
ipso meretricibus dare. Ornant autem ve-
stibus instar hominum deos aureos ar-
genteos & ligneos: Verùm illi non li-
berantur ab ærugine & putredine, ve-
stibus è purpura induti. Abstergunt vul-
tus ipsorum propter pulverem qui è do-
mo in ipsos ascendit. Sceptrumque manu
tenet tanquam judex regionis hujus, qui
peccantes in ipsum perdere non potest.
Gladium etiam dextrâ tenet, & sinistrâ
securim, qui seipsum à bello & latro-
nibus salvum præstare non potest. Ut
hinc cognoscantur non esse dei.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Ingredimini iterum Babylonem, ibique
manebitis annos multos & tempus lon-
gum, usque in septem generationes:
tum postea educam vos inde cum pace.
Jam verò visuri estis in Babele deos
argenteos, aureos, ac ligneos, humeris
vectos, metum ostentantes gentibus.
Cavete igitur ne reddatis vos pares na-
tionibus alienigenis, & timor illorum
occupet vos. Videbitis turbam præ-
euntem & sequentem illos, adorare eos.
Nam angelus meus vobiscum est, idem-
que reposciturus est animas vestras.
Illorum sanè figura componitur à fa-
bro lignario, suntque auro concinnati,
& ornati argento: verùm falsi sunt,
nec loqui possunt. Adhibent illis au-
rum ut virgini amanti ornatum: Ap-
tant coronas capitibus deorum suorum:
tum verò quum detrahunt sacerdotes
illi à diis suis aurum & argentum, in
proprios usus consumunt: Imò ex
illis donant meretricibus ad illecebras.
Ornant tanquam homines vestimentis
deos illos argenteos aureos ligneósque:
Hi verò non servant eos ab olfactu
neque à gustu. Dum vestiunt eos in-
dumentis purpureis, & extergunt fa-
ciem eorum pulvere ædium qui circun-
dat eos. Et eorum quisque habet in-
signia ut judex aliquis provinciæ, qui
tamen non occidit peccantem in se.
Tenet etiam cultrum manu suâ atque
securim, neque tamen seipsum servat à
bellis & latronibus: proinde notissi-
mum est hos non esse deos.

Versio VULG. LAT.

15 Non ergò timueritis eos. Sicut enim vas hominis con-
16 fractum inutile efficitur, tales sunt & dii illorum. Con-
stitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere à
17 pedibus introeuntium. Et sicut alicui qui regem offen-
dit, circumseptæ sunt januæ; aut sicut ad sepulchrum
adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clau-
18 suris & seris, ne à latronibus expolientur. Lucernas ac-
cendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre
19 possunt: sunt autem sicut trabes in domo. Corda verò
eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum
comedunt eos, & vestimentum ipsorum, & non senti-
20 unt. Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.
21 Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant no-
ctuæ, & hirundines, & aves etiam similiter & cattæ. Un-
22 de sciatis quia non sunt dii. Ne ergò timueritis eos.
23 Aurum etiam quod habent, ad speciem est. Nisi ali-
quis exterserit æruginem, non fulgebunt: neque enim
24 dum conflarentur, sentiebant. Ex omni pretio empta
25 sunt, in quibus spiritus non ineſt ipsis. Sine pedibus in
humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam ho-
26 minibus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propter-
eà si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt:
neque siquis eum statuerit rectum, per semetipsum
stabit, sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. ὥσπερ γὰρ σκεῦος ἀνθρώπου συντριβὲν
16 (μ) ἄχρηστον γίνεται, τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν. Καθι-
δρυμένων αὐτῶν ἐν τοῖς (ν) οἴκοις. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πλήρεις
17 εἰσὶ κονιορτοῦ ἀπὸ τῶν ποδῶν τῶν εἰσπορευομένων. Καὶ ὥσπερ τινὶ ἠδι-
κηκότι βασιλέα, περιπεφραγμέναι εἰσὶν αἱ αὐλαί, (ι) ὡς ἐπὶ θανάτῳ
ἀπηγμένῳ, τοὺς οἴκους αὐτῶν ὀχυροῦσιν οἱ ἱερεῖς (ξ) θυρώμασί τε
καὶ κλείθροις καὶ μοχλοῖς, ὅπως (ο) ὑπὸ τῶν λῃστῶν μὴ συληθῶσιν.
18 Λύχνους καίουσι, καὶ (π) πλείους ἢ ἑαυτοῖς, ὧν οὐδένα δύνανται ἰδεῖν.
19 ἔστι (ρ) μὲν ὥσπερ δοκὸς τῶν ἐν τοῖς οἰκίαις, Τὰς δὲ καρδίας αὐτῶν φασιν
ἑλκύχεσθαι τῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἑρπετῶν, κατεσθόντων αὐτούς τε καὶ τὸν ἱμα-
20 τισμὸν αὐτῶν οὐκ αἰσθάνονται. Μεμελανωμένοι τὸ πρόσωπον αὐτῶν
21 ἀπὸ τοῦ καπνοῦ τοῦ ἐν τῷ (σ) οἰκίᾳ. Ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν
κεφαλὴν αὐτῶν ἐφίπταται (τ) νυκτερίδες, χελιδόνες, καὶ τὰ ὄρνεα,
22 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ αἴλουροι. Ὅθεν γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί· μὴ
23 οὖν (υ) φοβεῖσθε αὐτά. Τὸ δὲ χρυσίον ὃ φοίνικες λέγουσι καλὸν, ἐὰν
μή τις ἀπομάξῃ τὸν ἰόν, οὐ μὴ στίλψωσιν, οὐδὲ γὰρ ὅτε ἐχωνεύοντο,
24 ἠσθάνοντο. Ἐκ πάσης τιμῆς ἠγορασμένα ὄντα, οὐκ οἷς οὐκ ἔστι πνεῦμα.
25 Ἀνὰ πόδας ἐπ' ὤμοις (φ) φέρονται, ἀνθρώποις τὴν ἑαυτῶν ἀτιμίαν
δηλοῦντα. (χ) αἰσχύνονταί τε καὶ οἱ θεραπεύοντες αὐτά,
26 Διὰ τὸ, (ψ) ἂν πέσῃ ἐπὶ τὴν γῆν πρώτην, (ω) μὴ δι' αὐτῶν ἀνίστασθαι,
(α) μήτε ἐάν τις αὐτὸ ὀρθώσῃ στήσῃ, δι' ἑαυτῆς κινηθήσεσθαι, (β) μήτε
ἐὰν κλιθῇ, οὐ μὴ ὀρθωθῇ, (γ) ἀλλ' ὥσπερ νεκροῖς τὰ δῶρα αὐτοῖς πα-
ρατίθεσθαι.

15 Non ergò timeatis eos. Sicut enim vas hominis
contritum efficitur inutile; tales sunt dii illo-
rum, Constitutis illis in domibus. Oculi eorum
16 pleni sunt pulvere à pedibus introeuntium. Et
17 sicut alicui, qui regem offendit, circunsepta sunt
atria; sicut ad mortem abducto, domos eorum
muniunt sacerdotes & ostiis, & claustris, &
18 seris, ne à latronibus expolientur. Lucernas ac-
cendunt, & plures, quàm sibi ipsis: ex quibus
nullam videre possunt. Est quidem, sicut trabs
earum, quæ è domo: Corda verò eorum dicunt
19 elingi ab iis qui de terra sunt, serpentibus: dum
comedunt et eos et vestimentũ eorũ, non sentiũt:
Nigri facti faciem suam à fumo, qui è domo fit.
20 Supra corpus eorum, & supra caput eorum vo-
21 lant noctuæ, hirundines, & aves, similiter autem
& catti. Unde scietis, quia non sunt dii. Ne ergò
22 timueritis ea. Aurum enim quo circundati sunt
23 ad speciem, nisi aliquis exterserit æruginem;
non fulgebunt: neque enim dum conflarentur,
sentiebant. Ex omni pretio empta sunt; in quibus
24 non est spiritus. Sine pedibus in humeris portan-
25 tur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus:
confundunturque etiam, qui colunt ea, Propter-
26 eà quòd, si fortè ceciderint in terram; à semet-
ipsis non consurgunt: neque si quis illud statuerit
rectum, per seipsum movebitur: neque, si incli-
natum fuerit, dirigetur: sed sicut mortuis munera ipsis apponuntur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

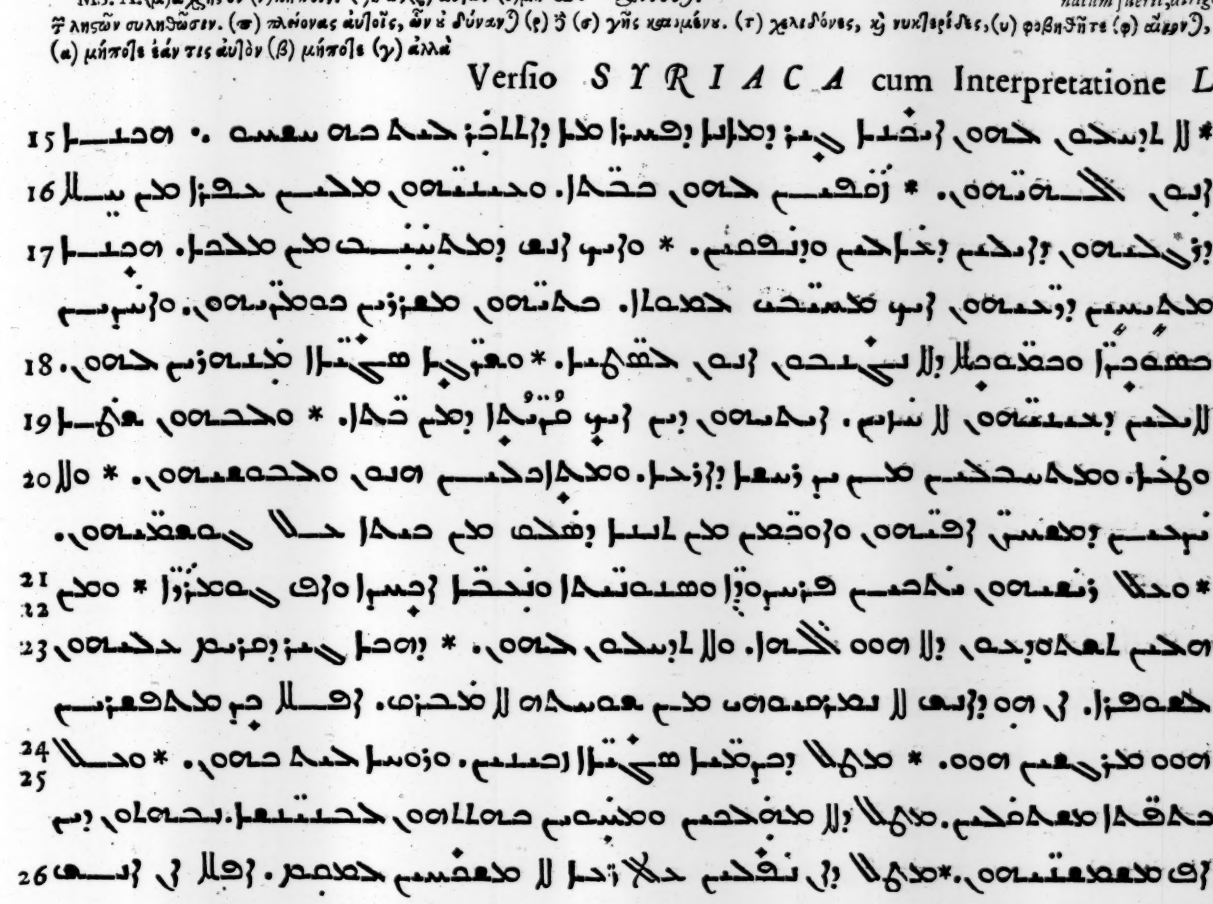

15 Nolite ipsos timere. Ut enim vas figuli-
num cùm confractum fuerit, nulli usui
servit, tales sunt dii eorum. Collocatis
16 ipsis in domibus, oculi pulvere op-
pleti sunt à pulvere pedum ingredientium
17 & egredientium. Utque à rege ad
mortem damnatis, ita ipsis extensa sunt
brachia. Ædes ipsorum obfirmant sacer-
dotes ipsorumque seris & vectibus clau-
dunt, ne furto tollantur à latronibus.
18 Multasque eis lucernas accendunt, quo-
rum oculi nihil vident. Prorsus instar
trabium sunt de domo prominentium.
19 Stultum est cor eorum & errat: Con-
sumunturque à reptilibus terræ, & exe-
duntur tam ipsi quàm vestes eorum. Non
20 nôrunt denigrari sibi vultus, & atrorem
contrahere à fumo qui de domo in cor-
pora eorum ascendit. Capitibus eorum
21 insident vespertiliones & hirundines, cor-
vique simul & catti. Et ex his dignoscun-
22 tur, quia non sunt Dii, & nolite ipsos
timere. Aurum ipsis decoris causâ in-
23 ductum, nisi quis ab ærugine mundet,
non splendet: Neque enim cùm funde-
rentur, sentiebant. Quia magno empti
24 sunt, nec est in ipsis spiritus. Humeris
25 portantur, quia non incedunt: Ostendun-
duntque pudorem suum hominibus:
Confundentur autem & qui colunt eos,
Quia si in terram cadunt, surgere non
26 possunt. Nec si quis eos erigat, move-
buntur: nec si inclinati fuerint, seipsos
erigere possunt. Tanquam mortuis au-
tem cibos ipsis apponunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

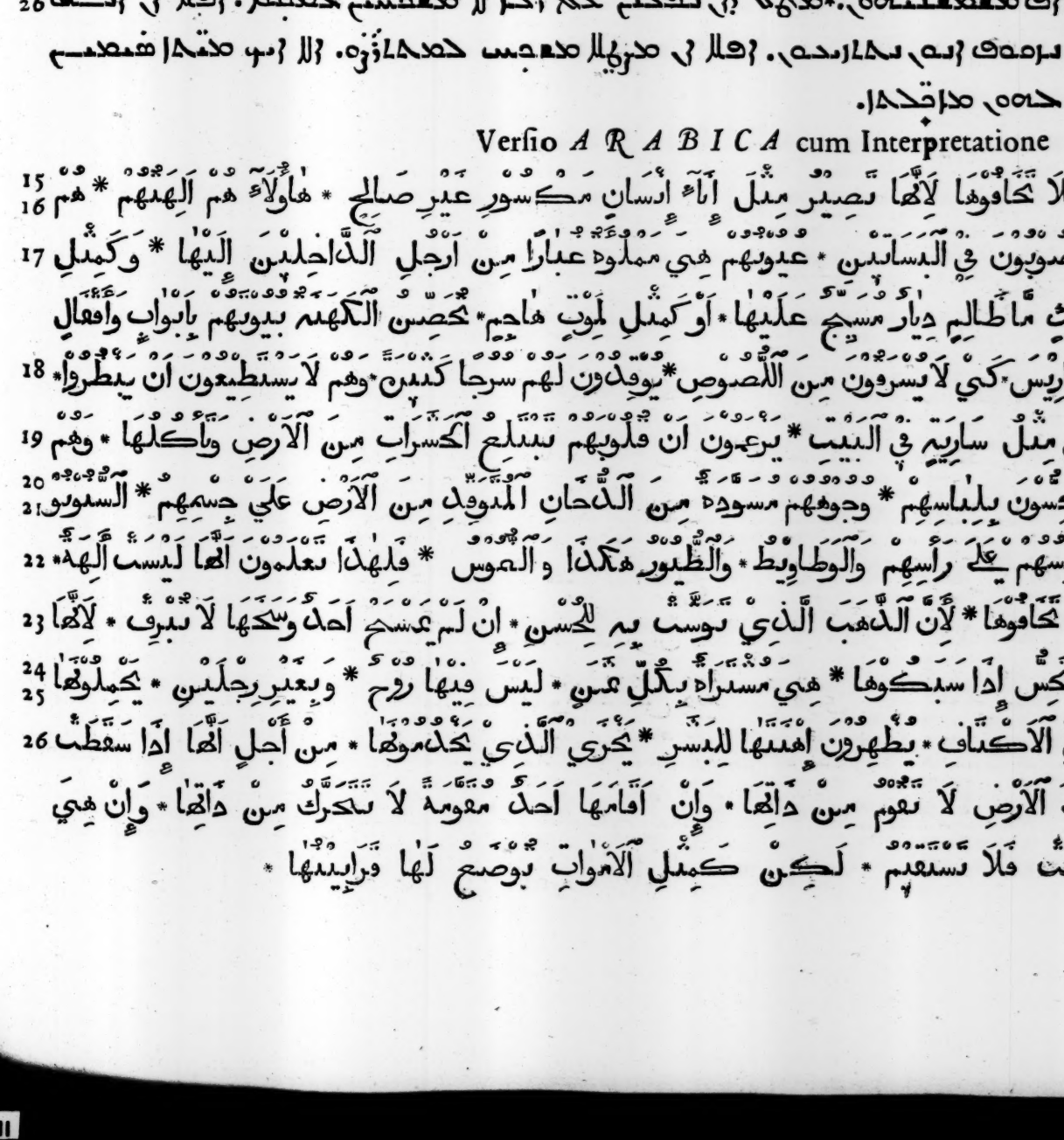

15 Ne igitur metuatis eos; sicut enim,
quasi vas alicujus hominis confractum,
inutile: Hujusmodi sunt dii eorum.
16 Iidem erecti sunt in hortis, oculi eo-
rum pleni sunt pulvere à pedibus in-
16 gredientium in illos: Et veluti regem
17 aliquem tyrannum, atrium circunsepit
eos, aut veluti mortem rapidam: mu-
niunt sacerdotes ædes eorum januis
seris & vectibus, ne à furibus compi-
lentur. Accendunt eis lucernas mul-
18 tas, quum ipsi videre nequeant: sunt
quasi trabs in domo. Aiunt corda eo-
19 rum deglutire insecta de terra, eâque
comedere; cùm tamen ipsi minimè sen-
tiant vestimenta sua. Facies eorum
20 denigratæ sunt fumo è terra accenso su-
per corpus eorum. Hirundines tangunt
21 eos super capita eorum, vespertiliones, &
volucres pariter ac martes. Unde per-
22 spicuum vobis erit illos non esse Deos:
ideò ne metuatis eos. Nam auri quo
23 sunt ornati ad pulchritudinem, nisi
quis abstergat sordes, minimè fulgebunt:
nam neque sensêrunt quum funderentur.
Empti sunt quocunque pretio, nullus in-
24 est eis spiritus: Cumque sine pedibus
25 existentes illos gestent humeris, produnt
mortalibus ignominiam illorum. Pude-
26 fiant qui ministrant illis, quia si quan-
do in terram ceciderint, non exurgunt
per se; neque si quis eos erectos sta-
tuerit, per se moventur; neque si in-
clinati fuerint, erigunt se: sed tan-
quam mortuis proponuntur eis oblatio-
nes eorum;

Versio VULG. LAT.

27 Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, & abu-
tuntur: similiter & mulieres eorum decerpentes, neque
28 infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt: De sa-
crificiis eorum fœtæ & menstruatæ contingunt. Scien-
tes itaque ex his quia non sunt dii, ne timeatis eos.
29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt
30 diis argenteis, & aureis, & ligneis: Et in domibus
eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, &
capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt.
31 Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in
32 cœna mortui. Vestimenta eorum auferunt sacerdotes,
33 & vestiunt uxores suas, & filios suos. Neque siquid
mali patiuntur ab aliquo, neque siquid boni, pote-
runt retribuere: neque regem constituere possunt,
34 neque auferre. Similiter neque dare divitias possunt,
neque malum retribuere. Siquis illis votum voverit,
35 & non reddiderit; neque hoc requirunt. Hominem à
morte non liberant, neque infirmum à potentiori eri-
36 piunt. Hominem cæcum ad visum non restituunt, de
37 necessitate hominem non liberabunt. Viduæ non mi-
38 serebuntur, neque orphanis benefacient. Lapidibus
de monte similes sunt dii illorum, lignei, & lapidei, &
aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.
39 Quomodò ergò æstimandum est, aut dicendum, illos esse
deos?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

27 Τὰς δὲ θυσίας αὐτῶν ὑποδόμοι οἱ ἱερεῖς αὐτῶν καλαχεῶνται· ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ γυναῖκες (δ) ἀπ' αὐτῶν ταειχδύσαι, ὔτε πτω-
28 χῷ ὔτε ἀδυνάτῳ (ε) μὴ μεταδῶσι. Τῶν θυσιῶν αὐτῶν ἀπο-καθημένη καὶ (ζ) λεχὼ ἅπτονται. γνόντες οὖν ἀπὸ τύπων ὅτι οὐκ εἰσὶ
29 θεοὶ, μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. Πόθεν γὰρ (η) κληθήσονται θεοί; ὅτι γυναῖκες θεσπεσίαις θεοῖς ἀργυρεῖς καὶ χρυσοῖς καὶ ξυλίνοις. Καὶ
30 ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν οἱ ἱερεῖς (θ) διῤῥάκωσιν, ἔχοντες τὰς χιτῶνας διῤῥωγότας, καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τὰς πώγωνας (ι) ὀξυρημένους, ὧν
31 αἱ κεφαλαὶ ἀκάλυπτοί εἰσιν. (κ) Ὠρύονται δὲ βοῶντες ἐναντίον
32 τῶν θεῶν αὐτῶν, ὥσπερ τινὲς ἐν (λ) σκεδείπνῳ νεκρῷ. Ἀπὸ τῶ ἱματισμῶ αὐτῶν ἀφελόμενοι οἱ ἱερεῖς, ἐνδύσουσι τὰς γυναῖκας αὐ-
33 τῶν καὶ τὰ παιδία. Οὔτε ἐὰν κακὸν πάθωσιν ὑπό τινος, ὔτε ἐὰν ἀγαθὸν, ἀνταποδῶναι· ὔτε καθίσαι βασιλέα
34 δύνανται, ὔτε ἀφελέσθαι. Ὡσαύτως ὔτε πλοῦτον, ὔτε χαλκὸν ἐὰν μὴ δύνωνται δοῦναι. ἐάν τις (υ) εὐχὴν αὐτοῖς εὐξάμενος μὴ
35 ἀποδῷ, οὐ μὴ ἐκζητήσωσιν. Ἐκ θανάτου ἄνθρωπον οὐ μὴ ῥύσωνται,
36 ὔτε πένητα ἀπὸ ἰσχυροῦ (ν) μὴ ἐξέλωνται. Ἄνθρωπον τυφλὸν εἰς ὅρασιν οὐ μὴ (ο) ἀποκατήσωσιν, ἐν ἀνάγκῃ ἄνθρωπον ὄντα οὐ μὴ ἐξέλωνται.
37 Χήραν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, ὔτε ὀρφανὸν εὖ ποιήσωσι. Τοῖς ἀπὸ τῆ
38 ὄρους λίθοις ὁμοιωμένοι εἰσὶ τὰ ξύλινα, καὶ τὰ ἀργύρεα, καὶ τὰ
39 χρύσεα, οἱ δὲ θεραπεύοντες αὐτὰ καλαισχυνθήσονται. Πῶς οὖν νομιεῖον ἢ κλητέον (ξ) ὑπάρχειν αὐτὲς θεές;

MS. A. (δ) αὐτῶν ἀπ' (ε) μεταδιδόασιν. (ζ) *λοχω (η) κληθήσονται (θ) διαῤῥήξουσιν, (ι) ὀξυρημένους, (χ) Ὀρύουσι (λ) *παιδίπῳ (μ) αὐτοῖς εὐχὴν (ν) ὁ μὴ (ο) ποιήσωσιν, (ξ) αὐτὲς ὑπάρχειν θεές;

Hostias autem illorum vendentes sacerdotes, ipsis abutuntur. Similiter autem & mulieres de eis condentes, neq; mendicanti, neq; infirmo impartiunt. Sacrificia eorum, menstruata & puerpera tangunt. Scientes itaque ex his, quia non sunt dii, ne timeatis eos. Unde enim vocentur dii? quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis. Et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbas rasas: quorum capita nuda sunt: Rugiunt autem clamantes ante deos suos, sicut aliqui in cœna mortui. De vestimento eorum auferentes sacerdotes vestient uxores suas, & filios. Neque siquid mali patiantur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere: neque constituere regem possunt, neque auferre. Similiter neque divitias, neque æs dare possunt. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit, non requirent: A morte hominem non liberabunt: neque infirmiorem à potenti eripient: Hominem cæcum ad visum non restituent: de necessitate hominem non liberabunt: Viduæ non miserebuntur: neque orphano benefacient: Lapidibus de monte similes sunt, lignea, & inaurata, & inargentata: qui autem colunt ea; confundentur: Quomodò ergò æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

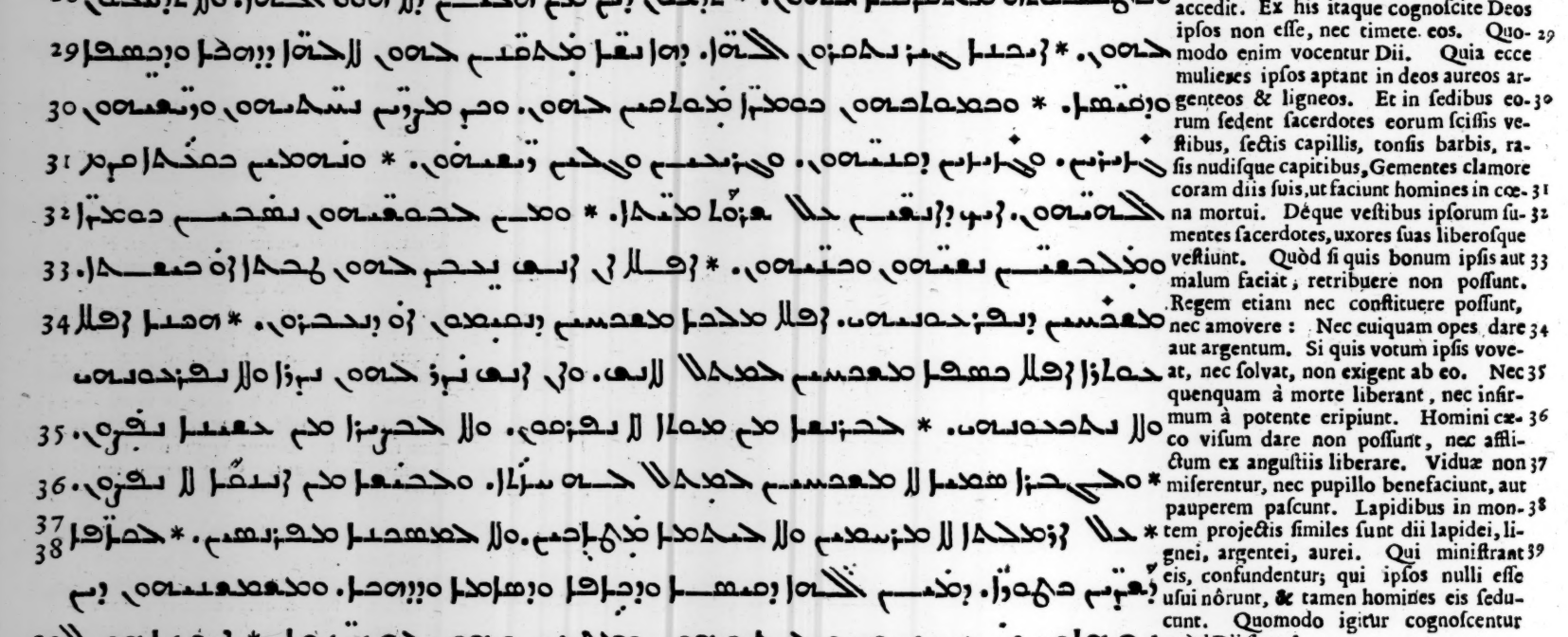

Sacrificiáque quæ ipsis offeruntur edunt 27
sacerdotes eorum, uxoresque eorum se-
ipsis ingurgitant. Pauperibus & afflictis
de sacrificiis suis nihil dant: Et mulier 28
in pollutione & immunditie sua adipsos
accedit. Ex his itaque cognoscite Deos
ipsos non esse, nec timete eos. Quo- 29
modo enim vocantur Dii. Quia ecce
mulieres ipsos aptant in deos aureos ar-
genteos & ligneos. Et in sedibus eo- 30
rum sedent sacerdotes eorum scissis ve-
stibus, sectis capillis, tonsis barbis, ra-
sis nudisque capitibus, Gementes clamore
coram diis suis, ut faciunt homines in cœ- 31
na mortui. Déque vestibus ipsorum su- 32
mentes sacerdotes, uxores suas liberosque
vestiunt. Quòd si quis bonum ipsis aut 33
malum faciat, retribuere non possunt.
Regem etiam nec constituere possunt,
nec amovere: Nec cuiquam opes dare 34
aut argentum. Si quis votum ipsis vove-
at, nec solvat, non exigent ab eo. Nec 35
quenquam à morte liberant, nec infir-
mum à potente eripiunt. Homini cæ- 36
co visum dare non possunt, nec afflic-
tum ex angustiis liberare. Viduæ non 37
miserentur, nec pupillo benefaciunt, aut
pauperem pascunt. Lapidibus in mon- 38
tem projectis similes sunt dii lapidei, li-
gnei, argentei, aurei. Qui ministrant 39
eis, confundentur; qui ipsos nulli esse
usui nôrunt, & tamen homines eos sedu-
cunt. Quomodo igitur cognoscentur
quòd Dii sunt?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27 * وكهنتها الذين يعطون لها الذبايح يستعملونها * هكذا ونساؤهم منها يتلذذون * لا
28 لفقير ولا لعديم القوة يعطون من ذبايحهم * الحايض والجنب يلمسونها * فمن هذا
29 تعلمون انها ليست آلهة * فلا تخافوها * لان من اين تدعى آلهة * لان النساء يصنعون
30 للآلهة الذهب والفضة والخشب * وفي بيوتهم الكهنة يجلسون * لها ثياب محرقة *
31 تحلق الرؤس واللحى * رؤسها غير مغطاة * يعجون صارخين امام آلهتهم مثل قوم
32 في جنازة ميت * تخرج الكهنة من ثيابها ويلبسونها لنسايهم ولاولادهم * لانها لا ان نالت
33 من احد سرا ولا خيرا تستطيع ان تكافي * ولا تقدر ان تقيم ملكا ولا ان تخلعه * هكذا
34 ولا غنا ولا نحاسا لا تقدر ان تعطي * ان نذر لها احد نذرا لا يفي ولا تطلب * ولا تنجي
35 انسانا من الموت * ولا تخلص ضعيفا من قوي * ولا تعيد انسانا اعمى الى النظر * ولا تخلص
36 انسانا كائنا في ضيق * لا ترحم ارملة * ولا تحسن الى يتيم * هي مسبهة بحجارة من الجبل *
37 38 احساب موساة بالذهب وموساة بالفضة * الذين يخدمونها يخزون * كيف ينبغي ان تظنوا
39 وينبغي ان تدعوها آلهة *

Et sacerdotes eorum, qui offerunt eis 27
sacrificia, utuntur illis: ita quoque
uxores eorum fruuntur illis, nihil pau-
peri aut impotenti tribuentes de sacrifi-
ciis eorum, Quæ menstruo laborans 28
& immundi attrectant. Ex his igitur
cognoscetis hos non esse Deos: ne ergò
metuatis illos. Unde enim vocarentur 29
Dii, quandoquidem mulieres offerunt
diis aureis, argenteis, & ligneis; Et 30
in ædibus eorum sacerdotes corruptelis
indulgent? vestes habent scissas, ca-
pita barbásque rasas, veteribus capitti-
bus. Mugiunt clamantes coram diis 31
suis ceu turba in funere mortui. De- 32
trahunt sacerdotes vestes illorum, iisq;
induunt uxores & liberos suos. Nam 33
sive injurias acceperint à quopiam sive
officia, non possunt rependere; neque
valent regem ullum constituere, neque
deponere: Similiter neque divitias 34
neque æs dare queunt: si quis votum
eis voverit, nec solvat, minimè repo-
scunt. Neminem à morte liberant, hu- 35
milem à potente non eripiunt: Homi- 36
nem cæcum ad visum non restituunt,
neque servant hominem in calamitate
versantem: Viduæ non miserentur, 37
neque pupillo benefaciunt: Similes 38
sunt lapidibus è monte erutis: Igna
sunt auro concinnata, ornata argento:
qui ministrant eis, pudore suffundeñ-
tur. Quomodo hi existimandi sunt à 39
vobis & vocandi Dii,

Versio VULG. LAT.

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea : qui
cùm audierint mutum non posse loqui, offerunt illud ad
41 Bel, postulantes ab eo loqui : Quasi possint sentire qui
non habent motum, & ipsi cùm intellexerint, relin-
quent ea : sensum enim non habent ipsi dii illorum.
42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent,suc-
43 cendentes ossa olivarum. Cùm autem aliqua ex ipsis
attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proxi-
mæ suæ exprobrat quòd ea non sit digna habita, sicut
44 ipsa, neque funis ejus diruptus sit. Omnia autem quæ
illis fiunt, falsa sunt. Quomodò æstimandum aut dicen-
45 dum est, illos esse deos? A fabris autem, & ab au-
rificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod
46 volunt esse sacerdotes. Artifices etiam ipsi, qui ea fa-
ciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergò
47 possunt ea quæ fabricata sunt ab ipsis esse dii? Reli-
48 querunt autem falsa, & opprobrium posteà futuris. Nam
cùm supervenerit illis prælium, & mala ; cogitant
49 sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis. Quo-
modò ergò sentiri debeant quoniam dii sunt, qui nec
50 de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? Nam
cùm sint lignea, inaurata, & inargentata, scietur posteà
quia falsa sunt, ab universis Gentibus, & regibus : quæ
manifesta sunt quia non sunt dii, sed opera manuum ho-
minum, & nullum Dei opus cum illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

40 Ἔτι γὰρ καὶ αὐτῶν τῶν Χαλδαίων ἀτιμαζόντων αὐτά; Οἱ ὅταν ἴδωσιν
ἐνδον (a) μὴ δυναμένου λαλῆσαι, προσευχαμένοι τὸν (o) Βῆλον,
41 ἀξιῶσαι φωνῆσαι, Ὡς δυναταῖς ὄντος ἀπὸ αἰσθήσεως. καὶ ὑμεῖς
42 αὐτοὶ (π) νοήσαντες καταλιπεῖν αὐτὰ, αἴσθησιν γὰρ οὐκ ἔχουσιν. Αἱ δὲ
γυναῖκες (ρ) περιθέμεναι σχοινία ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκάθηντο, (ρ) θυμιῶσαι
43 τὰ πίτυρα. Ὅταν δέ τις αὐτῶν (σ) ἑλκυσθῇ ὑπό τινος τῶν
παραπορευομένων κοιμηθῇ (τ), τὸν πλησίον (υ) ὀνειδίζει, ὅτι οὐκ ἠξίωται
44 ὥσπερ καὶ αὐτὴ, (φ) οὔτε τὸ σχοινίον αὐτῆς διερράγη. Πάντα τὰ (χ) γινόμενα
ἐν αὐτοῖς ὄντα ψευδῆ· πῶς οὖν νομισέον ἢ καλέον (ψ) ὡς θεοὺς
45 αὐτὰς ὑπάρχειν; Ὑπὸ τεκτόνων καὶ χρυσοχόων κατεσκευασμένα
(ω) ἐστὶν· οὐδὲν ἄλλο μὴ γένηται, ἢ ὃ (α) βέλονται οἱ τεχνῖται αὐτά γενέσθαι.
46 Αὐτοὶ τε οἱ κατασκευάζοντες αὐτὰ, οὐ μὴ γένωνται πολυχρόνιοι· (β)
47 πῶς τε δὴ μέλλει τὰ ὑπ' αὐτῶν κατασκευασθέντα (γ); Κατέλιπον
48 γὰρ ψεύδη καὶ ὀνειδισμὸν τοῖς ὑστερουμένοις. Ὅταν (δ) γὰρ ἐπέλθῃ ἐπ'
αὐτὰ πόλεμος καὶ κακὰ, βουλεύονται πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἱερεῖς, πῇ ζυνα-
49 πορυσῶσι μετ' αὐτῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθητὸν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί,
50 (ε) οἳ οὔτε σώζουσιν ἑαυτοὺς ὀκ πολέμου, οὔτε ὀκ κακῶν; Ὑπάρχοντα γὰρ ξύλινα καὶ φοίνικος καὶ ἐλάτης, γνωσθήσεται μεταστατὰ ὅτι (ζ) ὄντι ψεύδη τοῖς ἔθνεσι πᾶσι (η) τοῖς τε βασιλεῦσι φανερὸν ἔσται ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, ἀλλὰ ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων,
καὶ οὐδὲν (ϑ) θεῖον ἔργον ἐν αὐτοῖς ὄντι.

MS. A. (a) καὶ δυνάμενον (o) Βὴλ, ἀξιῶσι τότε λαλῆσαι, Ὡς (π) τοῦτο
νοήσαντες (ρ) πειθόμενοι (σ) ἀπελκυσθεὶς (τ) μετ'

Adhuc autem & ipsis Chaldæis inhonorantibus ea? Qui, cùm viderint mutum non posse loqui, offerentes, Belum postulant loqui: Quasi potens ipse sit sentire : Et non possunt ipsi intelligentes relinquere ea : sensum enim non habent. Mulieres autem circundatæ funibus in viis sedent, adolentes furfura. Cùm autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeuntium dormierit ; proximæ suæ exprobrat ; quòd non sit digna habita, sicut & ipsa, neque funis ejus diruptus sit. Omnia, quæ fiunt in illis, falsa sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt artifices ea esse. Et ipsi, qui fabricant ea, non erunt longi temporis : quomodò igitur futura sunt, quæ ab illis sunt (a) fabricata? Reliquerunt enim falsa, & opprobrium posticà futuris. Nam cùm supervenerit illis bellum, & mala ; cogitant secum ipsi sacerdotes, ubi se abscondant cum illis. Quomodò ergò non est sentire, quia non sunt dii? qui nec de bello salvant semetipsos, neque de malis? Nam cùm sint lignea, & inaurata, & inargentata ; scietur postea, quia falsa sunt : gentibus universis & regibus manifestum erit, quia non sunt dii, sed opera manum hominum : & nullum Dei opus in ipsis est.

40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50

αὐτῆς, (υ) αὐτῆς (φ) δὲ (χ) γινόμενα παρ' αὐτοῖς (ψ) ὥστε (ω) ἐστὶν· οὐθὲν γὰρ ἄλλο ἢ μὴ γένωνται), (α) βέλονται. Αὐτοί τε οἱ (β) πῶς οὖν μέλλει (γ) εἶναι θεοί; (δ) γὰρ ἐπ' αὐτοὺς πόλεμος καὶ κακὰ ἐπέλθῃ, (π) τοῦτο νοήσαντες (ρ) πειθόμενοι (σ) συμῶσαι (τ) ἀπελκυσθεὶς (υ) μετ' αὐτῆς, (φ) δὲ (χ) γινόμενα παρ' αὐτοῖς (ψ) ὥστε (ω) ἐστὶν· οὐθὲν γὰρ ἄλλο ἢ μὴ γένωνται), (α) βέλονται. Αὐτοί τε οἱ (β) πῶς οὖν μέλλει (γ) εἶναι θεοί; (δ) γὰρ ἐπ' αὐτοὺς πόλεμος καὶ κακὰ ἐπέλθῃ, (ε) οἳ οὔτε σώζουσιν ἑαυτοὺς ὀκ πολέμου, οὔτε ὀκ κακῶν; (ζ) ὄντι ψεύδη τοῖς ἔθνεσι πᾶσι (η) τοῖς βασιλεῦσι φανερόν ἐστιν (ϑ) θεῖον ἔργον

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

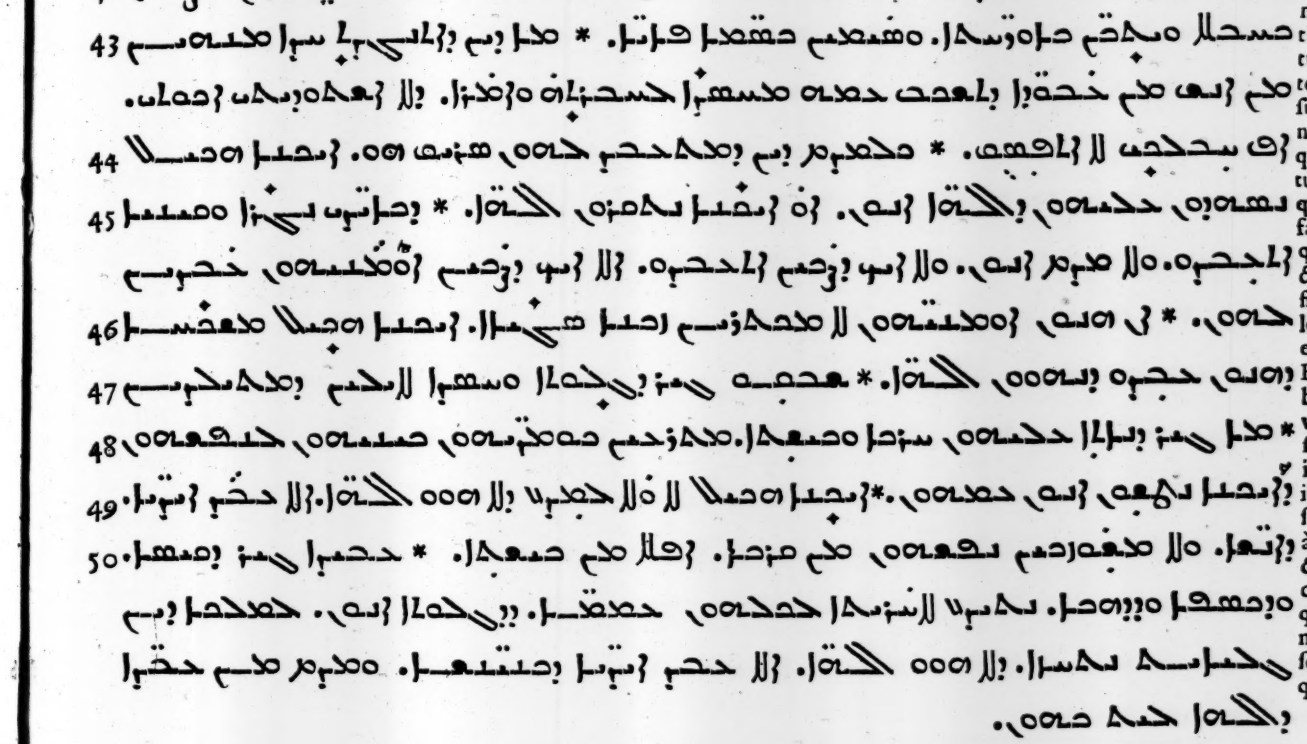

Nam & Chaldæi, ecce spernunt eos, qui 40
cùm vident mutum qui loqui non potest,
admoventes eum vestibulo, Orant ut 41
loquatur & vocem efferat, quasi intelli-
gere posset, cùm ipsi intelligere neque-
ant relinquendos eos esse : intellectum
enim non habent. Mulieres autem fu- 42
nibus ornatæ sedent in viis, imponen-
tes pro thymiamate, furfures. Cùm igi- 43
tur attracta fuerit aliqua ipsarum à via-
tore ut cubet cum eo, exprobrat sociæ
suæ, dicens ; Non es æstimata instar meî,
nec ruptus est funis tuus. Quin, quic- 44
quid ipsis fit, inane est : Quomodo igi-
tur testabuntur de eis quòd Dii sint? Aut
quomodo vocentur Dii, Qui manibus 45
fabrorum & aurificum facti sunt, nec
quicquam sunt? Nec ut volunt ipsi fa-
cti sunt, sed faciunt eos ut volunt arti-
fices ipsorum. Si igitur artifices eorum 46
longo tempore non durant, quomodo fi-
eri potest ut Dii sint quos illi fecerunt.
Reliquerunt enim mendacium & oppro- 47
brium post-genitis. Cùm enim in illos 48
venit gladius & malum, cogitant apud
se sacerdotes ipsorum quomodo secum
ipsos abscondant. Quomodo igitur non 49
intelligendum est, non esse ipsos Deos,
sed manuum humanarum opus? Neque
à bello se neque à malo liberant : Fa- 50
cti enim ex ligno, argentoque, & auro:
cognoscentur tandem omnibus Gentibus
quòd sint mendacium. Regibus autem
manifestò constabit quòd non sint Dii,
sed opus manuum humanarum, nec quic-
quam ex Dei operibus in eis est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

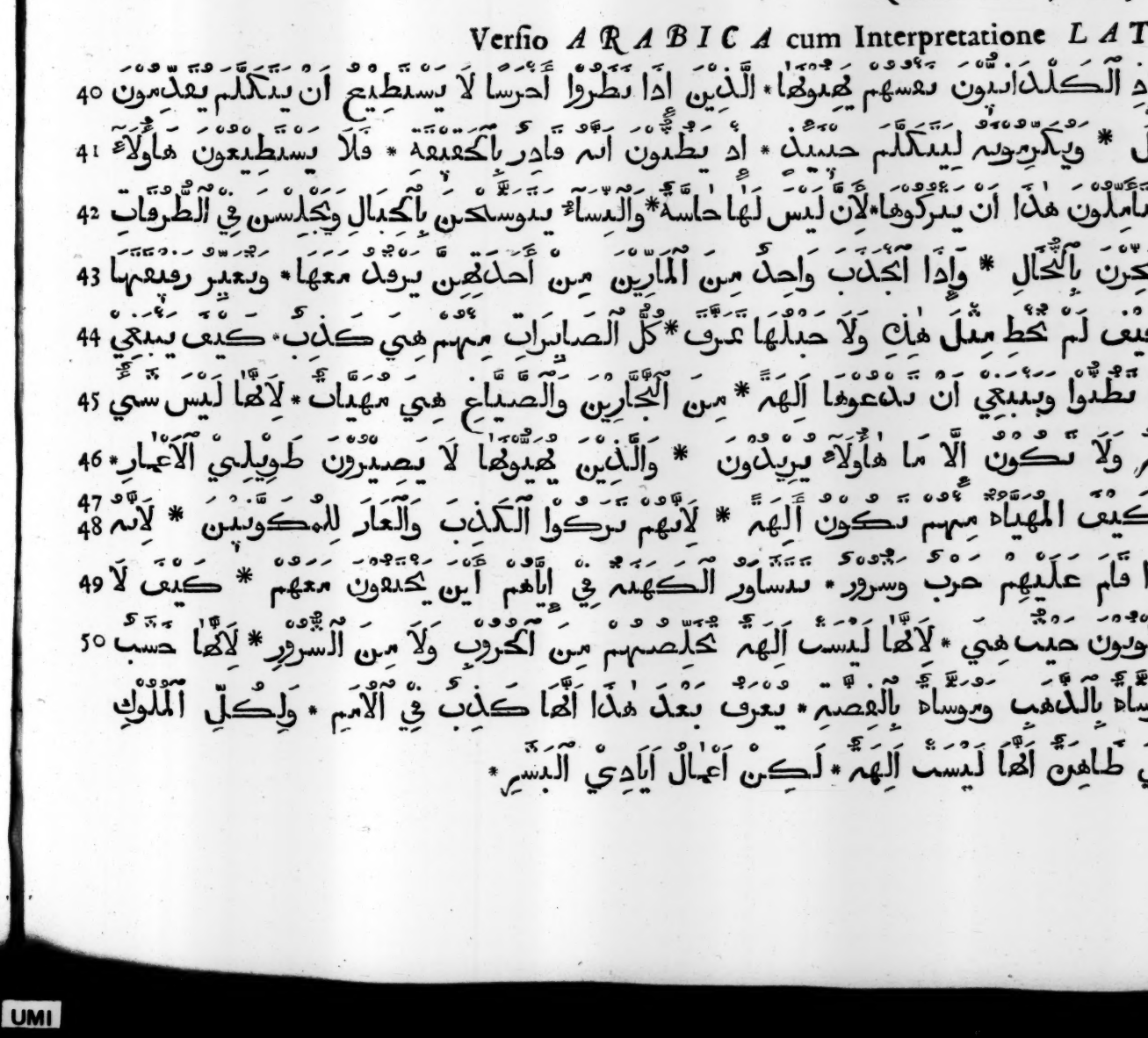

40 فَاِذَا ٱلْكَلْدَانِيُّونَ بِنَفْسِهِمْ يُهِينُونَهَا * ٱلَّذِينَ اِذَا نَظَرُوا اَحْرَسًا لَا يَسْتَطِيعُ اَنْ يَتَكَلَّمَ يُقَدِّمُونَ
41 بِيلَ * وَيُكَرِّمُونَهُ لِيَتَكَلَّمَ حِينَئِذٍ * اِذْ يَظُنُّونَ اَنَّهُ قَادِرٌ بِٱلْحَقِيقَةِ * فَلَا يَسْتَطِيعُونَ هَاؤُلَآءِ
42 ٱلْمُتَأَمِّلُونَ هٰذَا اَنْ يَتْرُكُوهَا لِاَنَّ لَيْسَ لَهَا حَاسَّةٌ * وَٱلنِّسَآءُ يَتَوَسَّكْنَ بِٱلْحِبَالِ وَيَجْلِسْنَ فِي ٱلطُّرُقَاتِ
43 وَيُبَخِّرْنَ بِٱلْخَالِ * وَاِذَا ٱجْتَذَبَ وَاحِدٌ مِنَ ٱلْمَارِّينَ مِنْ اَحَدِهِنَّ يَرْقُدُ مَعَهَا * وَيُعَيِّرُ رَفِيقَهَا
44 كَيْفَ لَمْ تُحَطْ مِثْلَ هٰذِهِ وَلَا حَبْلُهَا تَمَزَّقَ * كُلُّ ٱلصَّابِرَاتِ مِنْهُمْ هِيَ كَذِبٌ * كَيْفَ يُبَيِّنُ
45 اَنْ تُظَنُّوا وَيُبَيِّنُ اَنْ تَدْعُوهَا اَلٰهَةً * مِنَ ٱلنَّجَّارِينَ وَٱلصَّيَّاغِ هِيَ مُهَيَّاةٌ * لِاَنَّهَا لَيْسَ سَيِّ
46 اَخَرُ وَلَا تَكُونُ اِلَّا مَا هَاؤُلَآءِ يُرِيدُونَ * وَٱلَّذِينَ يُهِينُونَهَا لَا يَصِيرُونَ طَوِيلِي ٱلْاَعْمَارِ *
47 فَكَيْفَ ٱلْمُهَيَّاةُ مِنْهُمْ تَكُونُ اَلٰهَةً * لِاَنَّهُمْ تَرَكُوا ٱلْكَذِبَ وَٱلْعَارَ لِلْمَكْوِينَ * لِاَنَّهُ
48 اِذَا قَامَ عَلَيْهِمْ حَرْبٌ وَسُرُورٌ * تَتَشَاوَرُ ٱلْكَهَنَةُ فِي اِيَّاهُمْ اَيْنَ يَخْتَفُونَ مَعَهُمْ * كَيْفَ لَا
49 يَكُونُونَ حَيْثُ هِيَ * لِاَنَّهَا لَيْسَتْ اَلٰهَةً تُخَلِّصُهُمْ مِنَ ٱلْحَرْبِ وَلَا مِنَ ٱلسُّرُورِ * لِاَنَّهَا خَشَبٌ
50 مُوَسَّاةٌ بِٱلذَّهَبِ وَمُوَسَّاةٌ بِٱلْفِضَّةِ * يُعْرَفُ بَعْدَ هٰذَا اَنَّهَا كَذِبٌ فِي ٱلْاَمَمِ * وَلِكُلِّ ٱلْمُلُوكِ
هِيَ ظَاهِرٌ اَنَّهَا لَيْسَتْ اَلٰهَةً * لٰكِنْ اَعْمَالُ اَيَادِي ٱلْبَشَرِ *

Cùm ipsi Chaldæi despiciant eos? qui videntes mutum loqui minimè valentem, adducunt Bilum, Eúmque honoribus afficiunt, ut tunc loquatur ; putantes eum revera id posse : Non tamen possunt hi, talia considerantes, relinquere illos, quòd nullum sensum habeant. Præterea mulieres funibus accinctæ viis insident, & furfurem adolent : Et cùm quis præteruntium à quapiam ipsarum allectus concubuerit cum ea, exprobrat sodali suæ quòd non peccaverit ut ipsa, neque funiculus ejus diruptus fuerit : Quæcunque fiunt ab eis, falsa sunt : quomodò ergò censendi aut nominandi sunt Dii? A fabris lignariis & aurificibus isti sunt aptati, & aliud nihil sunt aut erunt, nisi quòd illi volunt. Sanè qui fabricant eos, haudquaquam futuri sunt longævi : quomodò igitur ab ipsis fabricata, essent Dii? Etenim reliquerunt mendacium & probrum creaturis : Nam ingruente eis bello ac malis, consultant sacerdotes apud se ubinam se abdant cum eis ; Quomodò non sit morandum ubi sunt illi, cùm non sint Dii qui liberent eos à bellis nec à malis, Quandoquidem ligna sunt auro ornata & concinnata argento. Notum sit post hæc inter gentes eos esse falsos ; & omnibus regibus apertissima res est hos non esse Deos, sed opificia manuum humanarum ;

Versio VULG. LAT.

51 Unde ergò notum est, quia non sunt dii, sed opera ma-
52 nuum hominum, & nullum Dei opus in ipsis est? Re-
gem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus
53 dabunt. Judicium quoque non discernent, neque re-
giones liberabunt ab injuria: quia nihil possunt, sicut
54 corniculæ inter medium cœli & terræ. Etenim cùm
inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argen-
teorum, & aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fu-
gient, & liberabuntur: ipsi verò sicut trabes in me-
55 dio comburentur. Regi autem, & bello non resistent.
Quomodò ergò æstimandum est, aut recipiendum quia
56 dii sunt? Non à furibus, neque à latronibus se li-
berabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inar-
57 gentati: quibus hi qui fortiores sunt, Aurum, &
argentum, & vestimentum, quo operti sunt, auferent
58 illis, & abibunt, nec sibi auxilium ferent. Itaque melius
est esse regem ostentantem virtutem suam; aut vas in
domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud; vel
ostium in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt, quàm
59 falsi dii. Sol quidem, & Luna, ac sydera cùm sint splen-
60 dida, & emissa ad utilitates, obaudiunt. Similiter &
fulgur cùm apparuerit, perspicuum est: idipsum au-
61 tem & spiritus in omni regione spirat. Et nubes,
quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare uni-
versum orbem, perficiunt quod imperatum est eis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

51 52 Τίνι ἓν (ι) γνωσέον ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί; Βασιλέα γὰρ χώρας
53 οὐ μὴ ἀνασήσωσιν, οὔτε ὑέτὸν ἀνθρώποις οὐ μὴ δῶσι. Κείσιν τε οὐ μὴ
διακείνωσιν (κ) ἑαυτῶν, οὐδὲ μὴ ῥύσωνται (λ) ἀδίκημα, ἀδύναλοι
54 ὄντες· ὥσπερ (μ) γὰρ κορῶναι ἀναμέσον τῆ ἠέρος καὶ τῆς γῆς. Καὶ γὰρ ὅταν
ἐμπέσῃ εἰς οἰκίαν θεῶν ξυλίνων ἢ θεμελίων ἢ (ν) θεῶν ἀργύρων πῦρ,
οἱ μὲ ἱερεῖς αὐτῶν φεύξονται καὶ διασωθήσονται, αὐτοὶ δὲ ὥσπερ δοκοὶ
55 μέσοι κατακαυθήσονται. Βασιλεῖ (ν) δὲ καὶ πολεμίοις οὐ μὴ ἀντιστῶσι·
56 πῶς οὖν (ξ) ἀναλάβοι ἢ νομισέον ὅτι οὐσὶ θεοί; Οὔτε ἀπὸ κλεπτῶν, οὔτε
ἀπὸ λῃστῶν οὐ μὴ (ο) διασωθῶσι θεοὶ ξύλινοι, καὶ θεμέθλιοι, καὶ ὥσπε-
57 ρεὶ χρυσοῦ ὢν οἱ ἰσχύοντες Περιελοῦνται τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ
ἱματισμὸν ἃ περιέκειντο αὐτοῖς (π) ἀπελεύσονται ἔχοντες, ὅτε
58 ἑαυτοῖς οὐ μὴ βοηθήσωσιν. Ὥστε (ρ) κρεῖσσον ἐστὶ βασιλέα ὑπεδεικνύ-
μενον τὴν ἑαυτοῦ ἀνδρείαν, ἢ σκεῦος ἐν οἰκίᾳ χρήσιμον ἐφ' ᾧ (σ) κε-
χρήσεται ὁ κεκτημένος, ἢ οἱ φιλίους θεοί· ἢ καὶ θύρα ἐν οἰκίᾳ
διασώζουσα τὰ ἐν αὐτῇ ὄντα, ἢ οἱ φιλίους θεοί· καὶ ξύλινος σύ-
59 λος ἐν βασιλείοις, ἢ οἱ φιλίους θεοί. Ἥλιος μὲ γὰρ καὶ σελήνη καὶ
ἄστρα ὄντα λαμπρὰ, καὶ ἀποστελλόμενα ἐπὶ χρείας, εὐήκοά (τ) εἰσιν.
60 Ὡσαύτως καὶ ἀστραπὴ ὅταν ἐκφανῇ, εὐσοπὸς ἔστι· (υ) τὸ δ' αὐτὸ καὶ
61 πνεῦμα ἐν πάσῃ χώρᾳ πνεῖ. Καὶ (φ) νεφέλαις ὅταν ἐπιταγῇ
ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐπιπορεύεσθαι ἐφ' ὅλῳ τοῦ οἰκουμένῳ, ζωτελοῦσι τὸ
ταχθέν.

MS. A. (ι) γνωσὸν οὐκ ἔσαι ὅτι (κ) αὐτῶν, (λ) ἀδικούμενον, (μ) αἱ
κορῶναι αἱ ἀναμέσον (ν) θεῶν ἀργύρων· οἱ (γ) τε (ξ) ἢ νομισταῖον ἢ
διελαίων (ο) διασώσεσιν (π) καὶ ἀπελεύσονται ἔχοντες, οἱ δὲ ἑαυτοῖς
(ρ) κρέσσον (σ) χρήσεται ὁ κτησάμενος, (τ) ὄζιν. (υ) τὸ αὐτὸ πνεῦμα (φ) νεφέλαι

*Quo ergò cognoscendum est, quia non sunt dii? Regem enim regionis non suscitabunt: neque pluviam hominibus dabunt: Judicium quo-
que non discernent, (b) suiipsorum, neque eripient injuriam, quia impotentes sunt: sicut enim corniculæ inter medium cœli, & terræ. Etenim si inciderit ignis in domum deorum ligneorum, aut inauratorum, aut inargentatorum; sacer-
dotes quidem ipsorum fugient, & salvabuntur: ipsi verò sicut trabes medii comburentur. Regi autem, & hostibus non resistent. Quomodò ergò recipiendum est, aut æstimandum, quia dii sunt? Neque à furibus, neque à latronibus se libera-
bunt dii ligneι, & inargentati, & inaurati: quorum fortes (c) Circumauferent aurum & ar-
gentum, & vestimentum circumpositum illis, ab-
ibunt habentes: nec sibiipsis auxilium ferent. Itaque melius est esse regem ostentantem virtu-
tem suam, aut vas in domo utile, in quo usum habebit, qui possidet illud, quàm falsi dii: vel etiam ostium in domo, quod salvat ea quæ in ipsa sunt, quàm falsi dii: & lignea columna in regiis, quàm falsi dii. Nam Sol quidem, & Luna, ac sydera, cùm sint splendida, & emissa ad utili-
tates; obedientia sunt. Similiter & fulgur, cùm apparuerit; perspicuum est. Idipsum autem & spiritus in omni regione spirat. Et nubibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare in uni-
versum orbem; perficiunt quod imperatum est.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

51 52 ... * ... Ecce omnib⁹ notũ est quòd non sint Dii. Regem enim super terrã non constituunt, malefacere aut salvare non possunt, pluviam bominibus non dant, Causam non
53 ... judicant, ne suam quidem, nec injuriã affectum liberare possunt à potentiori, utpote invalidi. Neque instar cor-
vorum inter cœlum & terram in aëre volant. Ecce enim, cùm ceciderit ignis
54 ... in ædes deorum, sacerdotes ipsorum e-
gressi fugiunt ut servent seipsos, ipsi au-
tem tanquam trabes in medio comburen-
tur. Regi autem aut bellatori cuiquam
55 ... non resistunt. Quomodo igitur cogno-
scentur aut credentur Dii esse. Neque
56 ... enim, ecce à furibus neque à latronibus seipsos servare possunt dii lignei, argen-
tei, & aurei. Fortes enim & potentes
57 ... ablato auro & argento vestibusque quæ in eis sunt, discedunt, nec quisquam e-
orum opem sibi ferre potest. Præstat
58 ... igitur rex qui potentiam suam ostendit, Et vas in domo utile, quo opus habet Dominus, diis falsis. Sol autem & lu-
59 ... na, & stellæ lucentes in cœlis super ter-
ram, mittuntur in expeditiones suas, &
60 ... obsequuntur. Fulgura etiam quoties splendent, decora sunt admodúm. Sic et-
iam & ventus omnem regionem per-
flans. Nubes etiam cum ire jubentur à
61 ... Deo, & pluviam in totum orbem terra-
rum inducere, euntes implent quod ipsis præceptum est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

51 52 * ... *Nec ullam eis actionem inesse quæ nota sit cuipiam. Nam neque Dii sunt: Non enim creant ubi regem, neque pluviam dant mortalibus, Neque causas eorum percontantur, neque oppressum vindi-
cant; quum ipsi sint impotentes ceu corvi qui cœlum inter ac terram pen-
dent. Etenim cùm inciderit in ædem deorum ligneorum aut aureorum aut ar-
genteorum ignis, sacerdotes quidem fu-
gientes eripsunt sese, illi verò non se-
cus ac ligna comburuntur. Non resi-
stunt regi neque militibus: quomodò ergo censendi aut vocandi sunt Dii? Neque fures neque latrones effugiunt dii ligneι, argentei, & aurei; cùm illi valeant detrahere aurum argentum ac vestes his impositas, & abire, nec opem isti sibi ferre. Equidem cùm præstans aliquis sit rex, ostendit fortitudinem suam; non autem vas domi adhibitum quo utitur possessor: sed ni-
mirum hi dii falsi sunt. Ita quoque janua in domo, servat eum qui intra il-
lam fuerit: at verò dii isti falsi sunt. Etiam columna lignea in ædibus regiis est; verùm hujusmodi dii falsi sunt. Nam sol quidem ac luna stellæque promptæ sunt, & ad negotium missæ statim obtemperant: Similiter etiam fulgur, cùm apparet, pulchrum est: & ventus ipse omnem regionem per-
flat: Et nubes quum à Deo jubetur totum orbem permeare, exequitur mandatum:*

Versio VULG. LAT.

62 Ignis etiam missus desupèr ut consumat montes, & sylvas,
facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus,
63 neque virtutibus uni eorum similia sunt. Unde neque ex-
istimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando
non possunt neque judicium judicare, neque quidquam
64 facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii, ne
65 ergò timueritis eos. Neque enim regibus maledicent,
66 neque benedicent. Signa etiam in cœlo Gentibus non
ostendunt, neq; ut Sol lucebunt, neq, illuminabunt ut Lu-
67 na. Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub
68 tectum, ac prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis est
manifestum quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos.
69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita
70 sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati. Eodem
modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis se-
det. Similiter & mortuo projecto in tenebris, similes sunt
71 dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati. A purpura
quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque
quia non sunt dii. Ipsi etiam postremò comeduntur, &
72 erunt opprobrium in regione. Melior est homo justus,
qui non habet simulachra: nam erit longè ab opprobiis,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

62 (*) Τὸ, τε πῦρ ἐξαποσταλὲν ἄνωθεν ἐξαναλῶσαι ὄρη καὶ ὑλας, ποιεῖ
τὸ ⟨συνταχθέν. ταῦτα δὲ (χ) ὅτε δὲ (ψ) ἰδέαις, (ψ) ὅτε δὲ δυνάμεσιν αὐ-
63 τῶν ὁμοιοπαθῆ ἐστίν. Ὅθεν ὅτε νομισέον, ὅτε (ω) κλητέον
θεὰς ἀυτὰς θεὺς, ἃ δυνάμενοι ὄντων αὐτῶν ὅτε κρίσιν κρῖναι, ὅτε
64 εὖ (α) ποιῆσαι ἀνθρώποις. Γινόντες ἴν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ, μὴ φο-
65 βηθῆτε αὐτές. Οὔτε γὰ βασιλεῦσιν ἃ μὴ (β) καταράσωνται,
66 ὅτε μὴ ἐυλογήσωσιν. Σημᾶά τε ἐν ἔθνεσιν ἐν οὐρανῷ ἃ μὴ δείξω-
σιν, (γ) ἡδὲ ὡς ὁ ἥλιος λάμψουσιν, ὅτε φωτιοῦσιν ὡς ἡ σελήνη.
67 Τὰ θηρία (δ) αὐτῶν ὅτι κρείσσω, ἃ δύνανται ὀκφυγόντα εἰς σκέπω
68 (ε) ἐαυτὰ ὠφελῆσαι. Καὶ ἡδένα ἔν τρόπον (ζ) ἡμῖν ὅτι φανε-
69 ρὸν ὅτι εἰσὶ θεοί· διὸ μὴ φοβηθῆτε αὐτές. Ὥσπερ γὰ ἐν (*) σικυηρεάτῳ
περσκαπάνιον ἡδὲν (η) φυλάσσον, ἅτως οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰσὶ ξύλινοι
70 καὶ ἀργύρεοι καὶ χρύσεοι. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῇ ἐν κήπῳ
ῥάμνῳ, ἐφ' ἧς πᾶν ὄρνεον ἐπικάθη), ὡσαύτως (θ) ἢ καὶ νεκρῷ ἐρ-
ριμμένῳ ἐν σκότει ἀφωμοίωνται οἱ θεοὶ αὐτῶν ξύλινοι καὶ ἀργύρεοι
καὶ χρυσίου καὶ ἀργύρεοι. Ἀπό τε τῆς πορφύρας καὶ τῆς μδμαίου τ ἐπ' (ι) αὐ-
71 72 τὲς ⟨πομένης γνωσθήσονται ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί· αὐτά τε ὀξ
ὑστέρου βρωθήσονται (κ), καὶ ἔσαι ὄνειδος ἐν τῇ χώρᾳ. Κρεῖσσον δὲ
ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔχων εἴδωλα, ἔσαι γὰ (λ) μακρὰν ἀπὸ
ὀνειδισμοῦ.

62 Ignis etiam missus desuper, ut consumat mon-
tes, & sylvas, facit quod præceptum est. Hæc
autem neque speciebus, neque virtutibus ipsorum
assimilia sunt. Unde neque æstimandum est, neq;
63 dicendum illos esse deos: quando non possunt neq;
judicium judicare, neque benefacere hominibus.
Scientes itaque, quia non sunt dii; ne timue-
64 ritis eos. Neque enim regibus maledicent, neque
65 benedicent. Signáque in gentibus in cœlo non
66 ostendent, neque ut Sol, lucebunt, neque illumi-
nabunt ut Luna. Bestiæ meliores sunt illis; quæ
67 possunt fugientes sub tectum prodesse sibi. Nullo
68 itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii:
propter quod ne timeatis eos. Nam sicut in cu-
69 cumerario (d) formido nihil custodiens; ita sunt
dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati.
Eodem modo & (e) spinæ, quæ in horto, supra
70 quam omnis avis sedet, similiter autem & mor-
tuo projecto in tenebris similes sunt dii illorum
lignei, & inaurati, & inargentati. A purpura
71 quoque, & murice, quæ super eos putrefiz, cogno-
scentur, quia non sunt dii. Et ipsa postremò com-
edentur: & erit opprobrium in regione. Melior
72 igitur homo justus, qui non habet idola: nam
erit longè ab opprobrio.

MS.A. (*) Τὸ δὲ (χ) ὁμοίως (ψ) ὁμοίως (ω) ὁμοίως ἐξαίσιον αὐτὸς ὑπάρχειν (α) ποιῆν (β) καταράσωνται, ὅτε μὴ ἐυλογήσωσιν. Σημᾶά τε ἐν
οὐρανῷ καὶ ἐν ἔθνεσιν (γ) ὅτε ὡς ὁ ἥλιος ἃ μὴ ἐκλάμψωσιν, ὅτε μὴ φωτιοῦσιν (δ) κρίσεων ὄζιν αὐτῶν, (ε) αὐλὰ (ζ) ὄζιν ἡμῖν (*) συκηρεάτῳ
(η) φυλάσων, (θ) καὶ νεκρῷ (ι) αὐτῶν σκοτομῶνης γνώσεσθε (κ) ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσαι ὄνειδος ἐν χώρᾳ. Κρίσσων (λ) αὐτὸς μακρὰν (†) Ἱερεμίας προφήτης, Βαρὺχ, Θρῆνοι, καὶ Ἐπιστολή.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

62 * Ignis etiam ab alto missus ut montes incendat, colleſque ac ſylvas, quòd ipſi præceptum eſt facit. Hi autem, nec
63 ſpecie, nec viribus, nec opere, cuiquam harum creat urarum ſimiles ſunt. Quare, quomodo vocabuntur Dii? quomodo putabunt de ipſis quòd Dii ſint? Neque
64 neim cauſam judicare poſſunt, nec hominibus malè aut benè facere. Sci-
65 tote igitur quòd Dii non ſunt, & ipſos timere nolite. Regibus enim benedicere equeunt, aut maledicere: Signáque
66 in cœlis non oſtendunt Gentibus: Nec ſolis inſtar lucem ſuam hominibus at-
67 tollunt, nec lucent inſtar lunæ. Præſtant eis feræ agreſtes, fugientes enim
68 ſervare ſe poſſunt. Nihil itaque nobis apparet quare Dii ſint, propterea nolite
69 ipſos timere. Ut enim tugurium in cucumerario quod nihil ſervat, ſic in diis eorum ligneis, argenteis, aureis nihil eſt lucri. Utque rhamnus in horto cui omnis volucris inſidet, ſic ſunt illi. Etiam mor-
70 tuo in tenebras projecto ſimiles ſunt dii eorum lapidei, argentei, aurei. De pur-
71 pura enim & ſerico induti ſunt, utique quæ corrumpuntur, ſcietis non eſſe ipſos Deos; Nam ipſi tandem corrumpentur in perpetuum, & opprobrio erunt in terra. Beatus autem vir juſtus cui non
72 eſt idolum, qui longè eſt ab opprobrio, & Dominum Deum expectat.

Finis Epiſtola Jeremiæ Prophetæ, cujus oratio nobiſcum ſit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

62 * وَاَمَّا النَّارُ الْمُرْسَلَةُ مِنْ فَوْقُ لِتُبِيْدَ الْجِبَالَ وَالْغِيَاضَ تَصْنَعُ مَا اُمِرَتْ بِهِ * وَهٰذِهِ لَا بِالْمَنَاظِرِ وَلَا
63 بِقُوَى الْسِنِيْنَ مُشْبِهَةٌ * لِأَجْلِ هٰذَا لَا يَنْبَغِيْ اَنْ نَظُنُّوهَا وَلَا يَنْبَغِيْ اَنْ تَحْذَرُوْهَا اٰلِهَةً * اِذْ هِيَ
64 عَدِيْمَةُ الْقُوَّةِ وَلَا تَحْكُمُ حُكْمًا وَلَا تُحْسِنُ لِلْبَشَرِ * اِعْلَمُوْا اَيْضًا اَنَّهَا لَيْسَتْ اٰلِهَةً * لَا تَخَافُوْهَا * لِاَنَّهَا
65 وَلَا لِلْمُلُوْكِ لَا تَلْعَنُ وَلَا تُبَارِكُ * وَلَا تُظْهِرُ عَلَامَاتٍ فِي السَّمَآءِ وَلَا فِي الْاُمَمِ * وَلَا تُضِيْءُ مِثْلُ الشَّمْسِ
66 وَلَا تُنِيْرُ مِثْلُ الْقَمَرِ * اَلْوُحُوْشُ هِيَ اَفْضَلُ مِنْهَا لِاَنَّ يُمْكِنُهَا اَنْ تَلْتَجِيَ اِلٰى ظِلِّهَا لِنَفْعِهَا * وَلَا بِنَوْعٍ
67 وَاحِدٍ يُظْهَرُ لَنَا اَنَّهَا اٰلِهَةٌ * لِأَجْلِ هٰذَا لَا تَخَافُوْهَا * وَكَمَا اَنَّ الْخِيَالَ فِي الْمِقْثَاءِ لَا يَحْرُسُ شَيْئًا * هٰكَذَا
68 وَاٰلِهَتُهُمْ الْخَشَبُ وَالذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ عَلٰى هٰذَا النَّوْعِ * وَكَالسَّكَنِ فِي الْبُسْتَانِ يَجْلِسُ عَلَيْهَا كُلُّ
69 طَيْرٍ * هٰكَذَا وَاٰلِهَتُهُمْ شَبَهُ الْمَيِّتِ الْمَطْرُوْحِ فِي الظُّلْمَةِ * خَشَبٌ وَذَهَبٌ وَفِضَّةٌ * مِنَ الْبُرْفُرِ
70 71 وَالْمِرْمِرِ الْمَصْفُوْفِ عَلَيْهَا تَعْلَمُوْنَ اَنَّهَا لَيْسَتْ اٰلِهَةً * وَلِاَنَّهَا اَخِيْرًا تُؤْكَلُ مِنْهُمْ * وَتَصِيْرُ لِلْعَارِ
فِي الْكَوْنِ * اَلْاِنْسَانُ الْفَاضِلُ الْعَدْلُ لَيْسَ لَهُ اٰلِهَةٌ * اِنَّهُ يَكُوْنُ بَعِيْدًا مِنَ التَّعْيِيْرِ *
72

* تمت نبوة ارميا النبي * وباروخ * والمراثي *
والرسالة * * والحمد لله دائما *

Et ignis quidem ſupernè demiſſus ad mon- 62
tes ſylvaſque conſumendas, perficit quod
juſſum eſt ei: Iſti verò neque ſpectaculis 63
neque virtutibus annorum ſimiles ſunt.
Quamobrem neque putare debetis neque
arbitrari debetis eos eſſe Deos, quum ſint
impotentes, neq; judicium exerceant, neq;
benefaciant hominibus. Scitote itevũ eos 64
non eſſe Deos: ne metuatis eos. Nam neque 65
maledicunt regibus, neq; benedicunt: Non 66
edunt ſigna in cœlo neque in gentibus: non
lucent ut ſol, neque ut luna ſplendent. Bel- 67
luæ ſunt illis præſtantiores, quia poſſunt
in ſuum commodum ad umbram illorum
confugere. Ne ullo quidem modo patet no- 68
bis illos eſſe Deos, ideircò ne metuatis il-
los. Et quemadmodum ſpectrũ in cucume- 69
rario nihil defendit, ita quoque dii eorum
lignei aurei atque argentei, ejuſdem ſunt
modi: et qualis eſt arbor in horto, cui inſi-
det quælibet avis; Tales ſunt dii eorum, 70
ſimiles mortuo in tenebris projecto: utpo-
te lignum, aurum, & argentum. A purpura 71
et marmore ipſis inſtrato cognoſcetis ipſos
nequaquam eſſe Deos, & inde quòd ab il-
lis tandem comedendi ſunt, & dedecori in
regione futuri. Homo virtute præditus 72
ac juſtus non habens deos, procul qui-
dem erit ab ignominia.

Prophetiæ Jeremiæ Prophetæ, Baruch, Lamentationum, & Epiſtolæ,
FINIS.
Laus Deo ſemper.

UMI

HISTORIA
SUSANNÆ.
ORATIO AZARIÆ,
CUM
CANTICO TRIUM PUERORUM:
ET HISTORIA
BELI ET DRACONIS.

Versio VULG. LAT.

Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAP. XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen ejus Joa-
2 kim: Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Hel-
3 cix, pulchram nimis, & timentem Deum: Parentes enim
illius, cùm essent justi, erudierunt filiam suam secundùm
4 legem Moysi. Erat autem Joakim dives valdè, & erat
ei pomarium vicinum domui suæ: & ad ipsum conflue-
5 bant Judæi, eò quòd esset honorabilior omnium. Et
constituti sunt de populo duo senes judices in illo anno:
de quibus locutus est Dominus; Quia egressa est iniqui-
tas de Babylone à senioribus judicibus, qui videbantur
regere populum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

†ΔΑΝΙΗ'Λ.

1 Καὶ ὢν ἀνὴρ οἰκῶν ἐν Βαζυλῶνι, καὶ ὄνομα αὐτῷ Ἰωακείμ.
2 Καὶ ἔλαβε γυναῖκα ᾗ ὄνομα (α) Σωσάννα, θυγάτηρ Χελκίᾳ, καλὴ
3 σφόδρα, καὶ φοβουμένη τὸν κύριον. Καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς δίκαιοι, καὶ
4 ἐδίδαξαν † θυγατέρα αὐτῶν κατὰ † νόμον (β) Μωϋσῆ. Καὶ ὢν
Ἰωακείμ πλούσιος σφόδρα, καὶ ὢν αὐτῷ παράδεισος γειτνιῶν τῇ
οἴκῳ αὐτοῦ· καὶ πρὸς αὐτὸν συνήγοντο οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ τὸ εἶ-
5 ναι αὐτὸν ἐνδοξότερον πάντων. Καὶ ἀπεδείχθησαν δύο πρεσβύτεροι
ἐκ † λαοῦ κριταὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, περὶ ὧν ἐλάλησεν ὁ δε-
σπότης, Ὅτι ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ Βαζυλῶνος ἐκ πρεσβυτέρων
κριτῶν, οἳ ἐδόκουν κυβερνᾶν τὸν λαόν.

MS. A. † Δανιήλ. (α) Σουσάννα, (β) Μωσῆ.

DANIEL.

1 *ET erat vir habitans in Babylone: & nomen*
2 *ejus Joacim. Et accepit uxorem nomine So-*
sannam, filiam Chelciæ, pulchram nimis, &
3 *timentem Dominum. Et parentes ejus justi:*
& docuerunt filiam suam juxta legem Moysi.
4 *Erat autem Joacim dives valdè: & erat*
ei pomarium vicinum domui suæ, & ad ipsum
confluebant Judæi, eò quòd esset honorabilior
5 *omnium. Et constituti sunt duo senes de po-*
pulo judices in anno illo: de (a) quibus lo-
cutus est Dominus; Quia egressa est iniquitas
de Babylone à senibus judicibus, qui vide-
bantur regere populum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

ܣܘܟܠܐ ܕܕܢܝܐܝܠ ܢܒܝܐ

Sequitur Historia

SUSANNÆ.

1 ܐܝܬ ܓܒܪܐ ܕܝܬܒ ܒܒܠ ܘܫܡܗ ܝܘܩܝܡ ܘܢܣܒ ܐܢܬܬ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܠܚܕ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
2 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
3 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
4 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
5 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ

1 VIr quidam erat qui habitabat Ba-
bylone nomine Joacim: Accepitque
2 sibi uxorem Susannam nomine, Hel-
canæ filiam; pulchra admodùm erat, &
Deum timebat: Cognatique ejus justi
3 erant omnes, & docuerant filiam suam
omnia præcepta Mosis. Et maritus ejus
4 Joacim divitias habebat benè multas, &
Paradisum circa ædes suas. Conveniebantque ad eum omnes Judæi, quia honorabilior erat eis omnibus. Tempore
5 eo surrexerunt duo Presbyteri, Principes populi, & Judices ejus anni, de quibus dixit Deus, quòd ab eis, nimirùm Presbyteris, Babylone, & Judicibus illis qui ministrant in Templo, egressa est impietas.

Versio *SYRIACA* altera cum Interpretatione *LATINA*.

ܣܘܟܠܐ ܕܕܢܝܐܝܠ ܢܒܝܐ ܕܬܪܝܢ

Scribimus præterea librum

DANIELIS parvuli: *nempè*,

HISTORIAM

SUSANNÆ,

ex editione Heracliensi.

1 ܐܝܬ ܓܒܪܐ ܕܝܬܒ ܒܒܠ ܘܫܡܗ ܝܘܩܝܡ ܘܢܣܒ ܐܢܬܬ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܠܚܕ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
2 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
3 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
4 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ
5 ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ ܕܚܠܬ ܐܠܗܐ ܛܒ ܗܘ ܒܗ ܘܗܝ

1 CUm esset Daniel annorum duode-
cim, vir erat nomine Joacim, Qui u-
2 xorem habebat nomine Susannam, filiam Helcanæ Sacerdotis, quæ formosa erat pulchráque admodùm, sapiens etiam & Dei metuens. Justi enim
3 erant parentes ejus, & docuerant eam sapientiam secundùm legem Mosis. Joacim autem dives erat, hortum-
4 que juxta ædes habebat, & ad eum conveniebant Judæi, quia valdè honorabilis erat, eratque Synagoga in ædibus ejus. Paucos autem dies agebat Susanna cum marito suo, & reliquum ætatis suæ in viduitate degens, die noctéque in cultu Domini se exercebat. Tempore
5 eo Principes populi erant Amid & Abid, de quibu Dominus dixit; Egredietur iniquitas Babylone, in Judices & Presbyteros, qui Principes populi censentur.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

بِسْمِ ٱلْآبِ وَٱلْٱبْنِ وَٱلرُّوحِ ٱلْقُدُسِ ٱلْإِلٰهِ ٱلْوَاحِدِ *
نَبْدَأُ بِعَوْنِ ٱللّٰهِ بِتَرْجَمَةِ نُبُوَّةِ دَانِيَالَ ٱلنَّبِيِّ
صَلَاتُهُ مَعَنَا أٰمِينَ *

IN NOMINE PATRIS, & Filii, & Spiritûs sancti, unius Dei,
Incipimus juvante Deo interpretationem Prophetiæ DANIELIS Prophetæ cujus oratio nobis adsit, Amen.

* ٱلْأَصْحَاحُ ٱلْأَوَّلُ *

Textus primus.

1 وَكَانَ رَجُلٌ سَاكِنًا فِي بَابِلَ * وَٱسْمُهُ يُوَاقِيمُ * وَٱخَذَ ٱمْرَأَةً ٱسْمُهَا سُوسَنَّةُ ٱبْنَةُ حَلْقِيَا حَسَنَةٌ
2 جِدًّا وَخَائِفَةٌ مِنَ ٱلرَّبِّ * وَأَبَوَاهَا صِدِّيقَانِ * وَعَلَّمَا ٱبْنَتَهُمَا كَنَامُوسِ مُوسَى * وَكَانَ يُوَاقِيمُ
3 غَنِيًّا جِدًّا * وَكَانَ لَهُ بُسْتَانٌ مُجَاوِرًا لِبَيْتِهِ * وَإِلَيْهِ يَجْتَمِعُ ٱلْيَهُودُ لِأَجْلِ أَنَّهُ كَانَ أَشْرَفَ جَمِيعِهِمْ *
4 وَقَدْ ظَهَرَ شَيْخَانِ مِنَ ٱلشَّعْبِ قَاضِيَانِ فِي تِلْكَ ٱلسَّنَةِ * مِنْ أَجْلِهِمْ تَكَلَّمَ ٱلسَّيِّدُ أَنَّهُ خَرَجَ
5 ٱلْإِثْمُ مِنْ بَابِلَ مِنَ ٱلْمَشَايِخِ ٱلْحُكَّامِ ٱلَّذِينَ ظُنَّ بِهِمْ أَنَّهُمْ يُدَبِّرُونَ ٱلشَّعْبَ *

Erat vir quidem habitans in Babele, cujus nomen erat Joacim. Is duxit uxorem nomine Susannam filiam Helciæ, admodùm formosam & timentem Dominum. Parentes enim ejus cùm justi essent, instituerunt filiam suam juxta legem Mosaicam. Erat autem Joacim valdè dives, habebátque hortum domui suæ vicinum: & ad eum confluebant Judæi, quòd esset omnium nobilissimus. Itaque prodierunt è populo duo senes anno illo judices: (de quibus locutus est Dominus, quòd exorta est iniquitas de Babele è senatoribus judicibus qui populum recturi creditbantur:)

Versio VULG. LAT.

6 Isti frequentabant domum Joakim, & veniebant ad
7 eos omnes qui habebant judicia. Cùm autem popu-
lus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna,
8 & deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam
senes quotidiè ingredientem, & deambulantem: &
9 exarserunt in concupiscentiam ejus: Et everterunt
sensum suum, & declinaverunt oculos suos ut non vi-
derent cœlum, neque recordarentur judiciorum ju-
10 storum. Erant ergò ambo vulnerati amore ejus, nec
indicaverunt sibi vicissim dolorem suum: Eru-
11 bescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam
12 volentes concumbere cum ea: Et observabant quo-
tidiè solicitiùs videre eam. Dixitque alter ad alterum;
13 Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi re-
14 cesserunt à se. Cúmque revertissent, venerunt in u-
num: & scisicitantes ab invicèm causam, confessi
sunt concupiscentiam suam: & tunc in communi sta-
tuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 Οὗτοι προσκαρτέρουν ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωακεὶμ, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸς
7 πάντες οἱ κρινόμενοι. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἀπέστρεφεν ὁ λαὸς μέσον
ἡμέρας, εἰσεπορεύετο (γ) Σωσάννα, καὶ περιεπάτει ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ
8 ἀνδρὸς αὐτῆς. Καὶ ἐθεώρουν αὐτὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι καθ' ἡμέραν
9 εἰσπορευομένην, καὶ περιπατοῦσαν, καὶ ἐξέκλινον τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῶν, καὶ
διέστρεψαν τὰς ἑαυτῶν νῶας, καὶ ἐξέκλιναν τὰς ὀφθαλμὰς αὐτῶν, τοῦ μὴ
10 βλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν, μηδὲ μνημονεύειν κριμάτων δικαίων. Καὶ ἦσαν
ἀμφότεροι κατανενυγμένοι περὶ αὐτῆς, καὶ οὐκ (δ) ἀνήγγειλαν ἀλλήλοις
11 τὸν ὀδύνην (ε) ἑαυτῶν· Ὅτι ἠχύνοντο (ζ) ἀναγγεῖλαι τὴν ἐπιθυμίαν
12 αὐτῶν, ὅτι ἤθελον συγγενέσθαι αὐτῇ. Καὶ παρετηροῦσαν φιλοτίμως
καθ' ἡμέραν ὁρᾶν αὐτήν. καὶ (η) εἶπαν ἕτερος πρὸς ἕτερον, Πορευ-
θῶμεν δὴ εἰς οἶκον, ὅτι (θ) ἄρισις ὥρα ὅδε. καὶ ἐξελθόντες
13 διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, Καὶ ἀναπάμψαντες ἦλθον ὀπίσω, καὶ
14 ἀνεβάζοντες ἀλλήλες τὴν αἰτίαν, ὡμολόγησαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν·
καὶ τότε κοινῇ συνεβάξαντο καιρὸν, ὅτε αὐτὴν δυνήσονται εὑρεῖν
μόνην. MS.A. (γ) Σωσάν-
να, (δ) ἀπήγγειλον (ε) αὐτῶν· (ζ) ἀπαγγεῖλαι (η) εἶπεν (θ) ὥρα ἀρίστου

Illi frequentabant domum Joacim & venie- 6
bant ad eos, omnes qui habebant judicia.
Cùm autem populus recessisset per meridiem; 7
ingrediebatur Sosanna, & deambulabat in po-
mario viri sui. Et vidchant eam duo senes quo- 8
tidiè ingredientem, & deambulantem: & ex-
arserunt in concupiscentiam ejus, Et everte- 9
runt sensum suum, & declinaverunt oculos
suos, ut non viderent cœlum, neque meminissent
judiciorum justorum. Erant ergò ambo (b) vul- 10
nerati amore ejus: nec indicaverunt sibi vi-
tissim dolorem suum. Erubescebant enim in- 11
dicare concupiscentiam suam, volentes concum-
bere cum ea: Et observabant quotidiè solicitè 12
videre eam. Dixitque alter ad alterum; Ea- 13
mus domum, quia prandii hora est. Et egressi
recesserunt à se mutuò. Cúmque revertissent; 14
venerunt in unum: & scisicitantes ad invicèm
causam, confessi sunt concupiscentiam suam:
& tunc in commune statuerunt tempus, quandò
eam possent invenire solam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Hi assiduè ad domum Joacim accede- 6
bant, venientes enim quibus erant lites *ibi*
judicabantur. Discedente autem meri- 7
die populo, ibat Susanna cum ancillis
in hortum mariti sui. Et videbant eam 8
quotidie Presbyteri illi cùm ambularet,
& in hortum mariti sui iret: & concu-
piverunt eam, Et perversæ sunt mentes 9
ipsorum, declinâruntque oculos suos ne
in cœlum suspicerent, nec recordaren-
tur judiciorum justorum. Cupiebant- 10
que ambo esse cum ea more mulierum,
Sed non manifestârunt alter alteri vulnus 11
suum, quòd clàm cum ea esse cupiebant.
Cúmque ipsam quotidiè sedulò observa- 12
rent, ut viderent ipsam; Dixerunt al- 13
ter alteri; Discedamus hinc, quia pran-
dii tempus advenit: Et egressi simul 14
ut discederent, clam alter altero, reversi
ambo ignari, venientes occurrerunt al-
ter alteri ibidem. Pudoréque affecti de
eo quod inter se invicèm dolo fecissent,
sedentes revelârunt sibi invicèm cupidi-
tatem suam insanam & pernicioſam quâ
verecundam illam concupiscebant. In-
déque observabant tempus quo mode-
stam illam solam invenirent, bonâque
memoriâ dignam dehonestarent.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

Hi in domo Joacimi assidui erant, & 6
ad eos accedebant omnes quibus inter se
lites erant, & ibi judicabantur. Am- 8
bo hi principes populi amabant Su-
sannam, ignari invicém: tenebárque
eos cupido pulchritudinis ejus. Muta- 9
táque est mens eorum, nec recordari
poterant Dei, nec memores erant justi
Dei judicii. Sed speculabantur ipsam, cu- 11
pientes ipsam ignominiâ afficere. Et ob- 12
servabant assiduè ut eam solam viderent.
Contigit autem die quodam dimisso cœ-
tu, expectare eos ut viderent eam cùm in-
troiret in hortum, nec à se invicèm dis-
cedere. Dixeruntque *tandem* alter al- 13
ter alteri; Eamus, age, domum quisque
suam, est enim prandii tempus. Digres- 14
sique alter ab altero revertsi sunt in loca
ubi anteà stabant, expectantes ut hor-
tum ingrederetur ad lavandum. Et reve-
lârunt cupiditatem suam, notamque fe-
cerunt alter alteri malitiam quæ in eis
erat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Hi frequentes erant in domo Joacimi, 6
& ad eos veniebant omnes litem ha-
bentes. Erat autem ut abscedente popu- 7
lo in meridie, ingrederetur Susanna de-
ambularétque in horto viri sui. Hanc 8
videntes illi duo senes quotidie in-
gredientem & deambulantem, è is amo-
re capti, Perverterunt mentem suam, 9
& averterunt oculos suos, quò minùs
cœlum viderent, neque memores essent
judicii justorum. Cúmque essent am- 10
bo ejus amore dementati, neuter ta-
men dolorem suum alteri declarabat.
Erubescebant enim declarare libidinem 11
suam, quòd uterque appeteret concum-
bere cum ea. Et magnanimiter obser- 12
vabant eam singulis diebus, ut viderent
eam. Dixitque alter ad alterum;
Eamus domum, quia prandii tempus 13
jam instat. Cùm itaque egressi essent, 14
& alter ab altero discessisset; Iterum
tamen simul venerunt: quare causam
alter ab altero scisitatus, tandem
fassi sunt libidinem suam. Et tunc
communi consensu convenerunt de tem-
pore, ut posset eam reperire solam.

Versio VULG. LAT.

15 Factum est autem, cùm observarent diem aptum, ingressa
est aliquando sicut herì & nudiustertiùs, cum duabus
solis puellis, voluítque lavari in pomario: æstus quippe
16 erat: Et non erat ibi quisquam, præter duos senes abs-
17 conditos, & contemplantes eam. Dixit ergò puellis;
Afferte mihi oleum, & smigmata, & ostia pomarii clau-
18 dite, ut laver. Et fecerunt sicut præceperat: clause-
rúntque ostia pomarii, & egressæ sunt per posticum, ut
afferrent quæ jusserat: nesciebántque senes intùs esse abs-
19 conditos. Cùm autem egressæ essent puellæ, surrexerunt
20 duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt; Ecce
ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos
in concupiscentia tuî sumus: quam ob rem assentire
21 nobis, & commiscere nobiscum. Quòd si nolueris, di-
cemus contra te testimonium, quòd fuerit tecum ju-
venis, & ob hanc causam emiseris puellas à te.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ παρατηρεῖν αὐτὰς ἡμέραν ὕδατον, ἀσπλθέ ποτε
καθὼς (ℵ) χθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας μετ' δύο μόνων κορασίων, καὶ ἐπεθύ-
16 μησε λόσασθαι ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅτι καῦμα ἦν. Καὶ οὐκ ἦν ὧδε οὐδεὶς ἀπὸ
πλὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι κεκρυμμένοι, καὶ παρατηροῦντες αὐτήν.
17 Καὶ εἶπε τοῖς κορασίοις (ε), Ἐνέγκατε δή μοι ἔλαιον καὶ (ζ) σμήγ-
18 ματα, καὶ τὰς θύρας τοῦ παραδείσου κλείσατε, ὅπως λόσωμαι. Καὶ
(η) ἐποίησαν καθὼς εἶπε, καὶ ἀπέκλεισαν τὰς θύρας τοῦ (t) παραδείσου,
καὶ ἐξῆλθον διὰ τὰς (ϑ) πλαγίας θύρας, ἐνέγκαι τὰ προστεταγμένα
αὐταῖς, καὶ οὐκ (ι) ἤδεισαν τοὺς πρεσβυτέρους, ὅτι ἦσαν κεκρυμμένοι.
19 Καὶ ἐγένετο ὡς (κ) ἐξῆλθοσαν τὰ κοράσια, (λ) καὶ ἀνέδραμον οἱ δύο
20 πρεσβύται, καὶ ἐπέδραμον αὐτῇ, καὶ εἶπον, Ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ παρα-
δείσου κέκλεινται, καὶ ὧδε οὐ θεωρεῖ ἡμᾶς, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ σου ἐσμὲν·
21 διὸ συγκατάθου ἡμῖν, καὶ ἔσο μεθ' ἡμῶν. Εἰ δὲ μή, καταμαρτυ-
ρήσομέν σου, ὅτι ἦν μετὰ σοῦ νεανίσκος, καὶ διὰτοῦτο ἐξαπέστειλας
τὰ κοράσια ἀπὸ σοῦ.

MS. A. (ℵ) ἐχθὲς (ε) αὐλῆς, (ζ) σμῆγμα, (η) ἐποίησε, καὶ ἀπέκλεισε
(t) παραδείσου καθὼς εἶπε, καὶ ἐξῆλθον (ϑ) πλαγίας (ι) εἶδον (κ) ἐξῆλθον (λ) ἀνέδησαν οἱ δύο πρεσβύται,

15 *Factum est autem, cùm observarent diem aptum; (c) ingressa est aliquando, sicut herì, & nudiustertiùs, cum duabus solis puellis: voluítque lavari in pomario: æstus quippe erat: Et non erat ibi quisquam præter duos senes absconditos, & contemplantes eam. Dixit ergò puellis; Afferte mihi oleum, & smigmata: & ostia pomarii claudite, ut laver. Et fecerunt sicut præceperat, clauseruntque ostia pomarii: & egressæ sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat eis; nesciebántque senes esse absconditos. Cùm autem egressæ essent puellæ; surrexerunt duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt; Ecce ostia pomarii clausa sunt: & nemo nos videt: & in concupiscentia tuî sumus. Quamobrèm assentire nobis, & commiscere nobiscum. Quòd si nolueris; dicemus contra te testimonium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob hanc causam emiseris puellas à te.*

(λ) ἀνέδησαν οἱ δύο πρεσβύται,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 ... * ... ...

Versio VULG. LAT.

22 Ingemuit Susanna, & ait; Angustiæ sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero,
23 non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspe-
24 ctu Domini. Et exclamavit voce magnâ Susanna: ex-
25 clamaverunt autem & senes adversùs eam. Et cucurrit
26 unus ad ostia pomarii, & aperuit. Cùm ergò audissent clamorem famuli domûs in pomario, irruerunt per po-
27 sticum ut viderent quidnam esset. Postquàm autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Καὶ ἀνεστέναξε (μ) Σωσάννα, καὶ εἶπε, Στενά μοι πάντοθεν· ἐὰν γὰρ τοῦτο πράξω, θάνατός μοι ἐστιν· ἐὰν τε μὴ πράξω, οὐκ ἐκφεύξο-
23 μαι τὰς χεῖρας ὑμῶν. (ν) Αἱρετώτερόν μοι ἐστὶ μὴ πράξασα ἁμαρτεῖν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἢ ἁμαρτεῖν (ξ) ἐνώπιον τῶν υἱῶν.
24 Καὶ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ (ο) Σωσάννα· ἐβόησαν δὲ καὶ οἱ δύο
25 (π) πρεσβύται κατέναντι αὐτῆς. Καὶ δραμὼν ὁ εἷς, ἤνοιξε τὰς
26 θύρας τοῦ παραδείσου. Ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ παράνομοι ἐν τῷ παραδείσῳ οἱ (ι) οἰκεῖοι τῆς οἰκίας, εἰσεπήδησαν διὰ τὴν παρανομίαν ἐκείνην (ρ) τὸ
27 συμβεβηκὸς αὐτῇ. Ἡνίκα δὲ ἦλθαν οἱ (σ) πρεσβῦται τοὺς λόγους αὐτῶν, κατηχύνθησαν οἱ δοῦλοι σφόδρα, ὅτι πώποτε οὐκ ἐρρέθη λόγος τοιοῦτος περὶ (τ) Σωσάννης.

MS. A. (μ) Σωσάννα, (ν) Αἱρετόν (ξ) με ἐνωπίον (ο) Σωσάννα· (π) πρεσβύτεροι (ι) ἀπὸ τῆς (ρ) τί τὸ (σ) πρεσβύτερι (τ) Σωσάννας.

Et ingemuit Sosanna, & ait; Angustiæ mihi sunt undique: Si enim hoc egero; mors mihi est: si autem non egero; nequaquàm effugiam manus vestras. Melius mihi est absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magnâ Sosanna. Clamaverunt autem & duo senes adversùs eam. Et cucurrit unus ad ostia pomarii, & aperuit. At, cùm audissent clamorem in pomario famuli domûs irruerunt per posticum, ut viderent quidnam accidisset ei. Postquam autem senes dixerunt sermones suos; erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo hujusmodi de Sosanna.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 ... *

23 ...

24 ... *

25 26 ... *

27 ...

Et Susanna cogitavit, & dixit; Angustiæ mihi sunt utrinque: Si hoc faciam, mors mihi à Deo imminet quia cubile mariti mei Joacim probro affeci: Si non faciam, mortem malam à manibus vestris accipiam, cum mala fama quæ nobilitatem meam non decet, pudoremque toti familiæ meæ relinquam, propter testimonium falsum virorum iniquorum, qui addunt fracturæ, maloque Israelis, cum ludibrio, inter gentes exteras. Sed expedit mihi per vos injuriâ mori, quàm peccare coram Domino. Is ne quicquam oblivisciturus, quòd ipsi credam, à vobis liberaturum me ipsum. Clamavitque Susanna voce magnâ propter afflictionem suam per homines impudicos: Clamârúntque Presbyteri ex adverso ejus. Currensque alter eorum aperuit fores horti. Audito autem sonitu hoc in horto, famuli Susannæ currentes ingressi sunt ut viderent quid ipsi accidissent. Coactâque totâ familiâ Susannæ, cœperunt Presbyteri isti testari in eam iniqua: Quòd cùm transiremus extra hortum, prospicientes ut intueremur illum, vidimus Susannam cum juvene quodam dormientem. Cucurrimusque ut prehenderemus eos: Juvenem autem illum prehendere non potuimus, quia validior nobis erat. Audiens autem tota familia Susannæ verba Presbyterorum, confusi sunt de eo quod feciisse ipsam dixerant.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 ... *

23 ...

24 ... *

25 26 ... *

26 ...

27 ...

Ingemuitque Susanna, & flens dixit eis; Angustiæ me circundant undique: Nam si faciam voluntatem vestram, quemadmodum mihi dixistis, mors mihi à Deo imminet. Sed melius est mihi non facere voluntatem vestram, nec peccare in Deum. Clamavitque Susanna voce alta, Archisynagogi etiam isti exclamârunt cum eâ, ex adverso ejus. Currensque alter eorum, aperuit portam horti. Audientes autem domestici Susannæ vocem in horto, accurrerunt ad portam horti, ut viderent quare exclamaret Susanna. Cúmque accurrissent ad vocem eorum domestici ejus cum populo multo, quæsiverunt tunc ab Archisynagogis, quid sibi vellet vox illa. Et addiderunt insuper peccatis suis, dicentes verbis impuris; Adulterium commisit Susanna, & cum adolescente ipsam in horto deprehendimus. Et pudefacti sunt servi ancillæque Susannæ, quia nihil tale de Susanna auditum fuerat. Injeceruntque vincula Susannæ, & in custodia fuit tres dies.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

22 فتنهدت سوسنه وقالت * الضايقة بي من كل ناحية * ان انا فعلت هذا هو لي موت * وان
23 انا لم افعله لم افر من ايديكما * الاصلح لي ان لا اعمله لاقع في ايديكما * من ان
24 اخطي امام الرب * وصرخت سوسنه بصوت عظيم * وصرخا الشيخان امامها * واسرع الواحد *
25 26 ففتح ابواب البستان * ولما سمعوا الذين في البيت الصراخ في البستان حاصروا من ابواب
27 المخبات * لينظروا ما عرض لها * وحين قالا الشيخان كلامهما * خزي العبيد جدا * لانه
ما قيل قط هذا الكلام عن سوسنه *

Ingemuit Susanna, & ait; Angustiæ me premunt undique: si ego hoc egero, erit mihi morti: si non egero, non effugiam manus vestras. Consultius mihi est hoc non agere, ut incidam in manus vestras, quàm peccare coram Domino. Simúlque exclamavit Susanna voce magnâ: contra verò exclamaverunt & senes: Et cucurrit alter eorum, & aperuit ostia horti. Cùm ergò audissent qui domi erant clamorem in horto, accurrerunt per fores obliquas, visuri quidnam accidisset illi. ubi verò dixissent illi duo senes verba sua, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat hujusmodi sermo de Susanna.

Versio VULG. LAT.

28 Et facta est dies crastina. Cúmque venissent populus ad
Joakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni ini-
quâ cogitatione adversùs Susannam, ut interficerent eam.
29 Et dixerunt coram populo; Mittite ad Susannam filiam
30 Helciæ uxorem Joakim. Et statim miserunt. Et venit
31 cum parentibus, & filiis, & universis cognatis suis. Por-
32 rò Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie. At ini-
qui illi jusserunt ut discooperiretur, (erat enim cooperta,)
33 ut vel sic satiarentur decore ejus. Flebant igitur sui, &
34 omnes qui noverant eam. Consurgentes autem duo
presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super
35 caput ejus. Quæ flens suspexit ad cœlum: erat enim cor
36 ejus fiduciam habens in Domino. Et dixerunt presbyteri;
Cùm deambularemus in pomario soli, ingressa est hæc cum
duabus puellis: & clausit ostia pomarii, & dimisit à se
puellas.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, Ὡς συνῆλθεν ὁ λαὸς πρὸς τ ἄνδρα αὐ-
τῆς Ἰωακὶμ, ἦλθον οἱ δύο (υ) πρεσβῦ) πλήρεις τῆς ἀνόμου
ἐννοίας κ (φ) Σωσάννης, τοῦ θανατῶσαι αὐτὼ, Καὶ εἶπαν
29 ἔμπροσθεν τ λαοῦ, Ἀποστείλατε ἐπὶ (χ) Σωσάνναν θυγατέ-
30 ρα Χελκίου, ἣ ὅτι γυνὴ Ἰωακείμ. οἱ ὃ ἀπέστειλαν. Καὶ ἦλθεν
αὐτὴ, κ οἱ γονεῖς αὐτῆς, κ τὰ τέκνα αὐτῆς, κ πάντες οἱ συγ-
31 γενεῖς αὐτῆς. Ἡ ὃ (ψ) Σωσάννα ἰῶ τρυφερὰ σφόδρα, κ καλὴ
32 τῷ εἴδει. Οἱ ὃ παράνομοι ἐκέλευσαν ἀποκαλυφθῆναι αὐτὴν,
ἦν γὰρ κεκαλυμμένη, ὅπως ἐμπλησθῶσι τ κάλλους αὐτῆς.
33 Ἔκλαιον ὃ οἱ παρ' αὐτῆς, κ πάντες οἱ ἰδόντες αὐτήν. Ἀναστά-
34 ντες ὃ οἱ δύο (ω) πρεσβύται ἐν μέσῳ (ι) τῷ λαῷ, ἔθηκαν τὰς χεῖρας
35 ἐπὶ (α) τ κεφαλὴν αὐτῆς. Ἡ ὃ κλαύσα ἀνέβλεψεν εἰς τ οὐρα-
36 νὸν, ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ (β) κύριῳ. Εἶπον ὃ
οἱ πρεσβύται, Περιπατούντων ἡμῶν ἐν τῷ παραδείσῳ μόνων,
εἰσῆλθεν αὕτη μ δύο παιδισκῶν, κ (γ) ἀπέκλεισε τὰς θύρας τοῦ
παραδείσου, κ ἀπέλυσε τὰς παιδίσκας.

MS. A. (υ) πρεσβύτεροι (φ) Σωσάννα, (χ) Σωσάνναν (ψ) Σωσάννα (ω) πρεσβύτεροι (ι) τ λαοῦ, (α) τ κεφαλῆς (β) τῷ κυρίῳ. Εἶπαν ὃ οἱ πρεσβύτεροι, (γ) ἀπόλυσιν τὰς παιδίσκας, κ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ παραδείσου. Καὶ ἦλθεν

Et factum est die crastinâ, Cùm convenissent po- 28
pulus ad virum ejus Joacim; venerunt duo
presbyteri pleni iniquâ cogitatione adversùs
Sosannam, ut interficerent eam: Et dixerunt co- 29
ram populo; Mittite ad Sosannam filiam Chelciæ
uxorem Joacim. Illi verò miserunt. Et venit 30
cum parentibus, & filiis, & universis cognatis
suis. Porrò Sosanna erat delicata nimis, & 31
pulchra specie. At iniqui illi jusserunt, ut dis- 32
cooperiretur, (erat enim cooperta,) ut vel sic sa-
tiarentur de decore ejus. Flebant igitur sui, 33
& omnes qui noverant eam. Consurgentes
autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt
manus super caput ejus. Quæ flens suspexit 35
ad cœlum: Erat enim cor ejus fiduciam ha-
bens in Domino. Et dixerunt presbyteri; Cùm 36
deambularemus in pomario soli; ingressa est hæc
cum duabus puellis, & clausit ostia pomarii, &
dimisit puellas.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 ... * ... Et factum est die crastino, coactus est totus 28
populus ad maritum ejus Joacim, ut quæ-
rerent de Susanna; ut si reverà immundi-
tiâ hanc feciſſet, & lectum mariti sui Jo-
acim dehonestâsset, moreretur. Vene-
rúntque etiam duo isti Presbyteri, ut per
29 ... injuriam ipsam opprimerent. Dixerúntq; 29
coram populo; Arcessite Susannam fili-
am Helcanæ uxorem Joacim; Et arces-
siverunt ipsam. Venítque ipsa, & tota 30
30 ... familia ejus, omnésq; noti & amici ejus,
stetitque in medio totius cœtûs populi.
31 ... Erátq; fœmina aspectu valdè pulchra, 31
modestior autem omnibus fœminis, &
velata verecundè admodúm. Videntes 32
32 ... autem eam impii, jusserunt velo ipsam nu-
dari, ut saltem formâ ejus videndâ sati-
33 arentur. Flebántq; omnes qui videbant, 33
34 cum cognatis ejus omnibus. Circumfuso 34
autem cœtu magno, ingressi duo isti Pre-
sbyteri, testati sunt adversùs eam falsum,
35 ... manibúsque capiti Susannæ impositis, 35
dixerunt; Vidimus hanc cum juvene
quodam dormientem. Tum Susanna amа-
ro animo propter id quod sibi contige-
rat, sustulit in cœlum ad Dominum ocu-
los, quia cor ejus in Dominum repositum
36 ... erat. Dixerúntque Presbyteri illi duo; 36
Ambulantibus nobis herì extra hortum,
venit Susanna cum duabus ancillis suis,
& ingressæ sunt hortum, dimisísque an-
cillis occlusit fores horti.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

28 ... * ... Et post tres dies, coacto cœtu, positísque 28
subsellíis, sederunt Judices iniqui ut judi-
carent Susannam, Venerúntque duo isti
Archisynagogi pleni irâ & zelo adversùs
Susannam ut occiderent eam. Et dixerunt 29
coram toto populo, miserúntque, Et ad- 30
duxerunt Susannam uxorem Joacimi, filiâ
Helcanæ, & familiares & cognatos ejus
33 ... cum ea, Flebâtque Susanna magnoperè, 33
& flebat populus omnis qui intuebatur eam. Archisynagogi autem isti, præ- 32
cepti Dei transgressores, revelari caput
Susannæ jusserunt, quòd velatũ erat, ut ex-
plerentur cupiditate formæ ejus. Stantésq; 34
34 ... ambo in medio populo, imposuerunt
36 ... manus capiti Susannæ, Dicentes; Ambu- 36
lantibus nobis in horto, ingressa hæc, cum
duabus ancillis suis, dimisit eas à se.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 ... * ... *Porrò cùm postridie convenissent popu-* 28
lus ad maritum ejus Joacimum, vene-
runt illi duo senes pleni cogitationibus
iniquis contra Susannam, ut eam morte
afficerent: Dixerúntque coram populo; 29
29 ... *Accersite Susannam filiam Helciæ,*
quæ est uxor Joacimi. Et cùm acces- 30
30 ... *sissent eam, venit ipsa cum parentibus*
31 ... *suis, filiis suis, & omnibus affinibus*
suis. Erat autem Susanna admodum 31
delicata, & formosissimæ speciei. At 32
illi duo refragatores legis jusserunt
eam retegi (erat enim velata) ut pul-
chritudine ejus satiarentur. Flevêre 33
33 ... *tunc ii qui erant cum ea, & omnes*
34 ... *qui noverant eam. Sed exurgentes illi* 34
duo senes in medio populi, imposuerunt
manus suas capiti illius. Flevit illa, 35
35 ... *& in cœlum suspexit; cor enim ipsius*
fretum erat Domino. Tum dixerunt illi 36
36 ... *duo senes; Deambulantibus nobis in*
horto solis, ingressa est hæc cum duabus
ancillis: deinde dimissis ancillis, oc-
clusit januas horti:

Versio VULG. LAT.

37 Venítque ad eam adoleſcens, qui erat abſconditus, &
38 concubuit cum ea. Porrò nos cùm eſſemus in angulo
pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, &
39 vidimus eos pariter commiſceri. Et illum quidem non
quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, &
40 apertis oſtiis exilivit: Hanc autem cùm apprehendiſ-
ſemus, interrogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens, &
41 noluit indicare nobis: hujus rei teſtes ſumus. Credi-
dit eis multitudo, quaſi ſenibus & judicibus populi, &
42 condemnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem
voce magnâ Suſanna, & dixit; Deus æterne, qui abſ-
conditorum es cognitor, qui nôſti omnia antequàm
43 fiant, Tu ſcis quoniam falſum teſtimonium tulerunt
contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fece-
rim, quæ iſti malitioſè compoſuerunt adverſùm me.
44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

37 Καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὴν νεανίσκος ὃς ἦν κεκρυμμένος, καὶ ἐκάθευδε
38 μετ' αὐτῆς. Ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ παραδείσου, ἑωρῶμεν
ἡ ἀνομίαν, ἐδράμομεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἰδόντες συγγινομένους
39 αὐτοὺς, Ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἠδυνήθημεν (δ) ἐγκρατεῖς γενέσθαι, διὰ τὸ
ἰσχύειν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἀνοίξαντα τὰς θύρας ἐκπεπηδηκέναι.
40 Ταύτης δὲ ἐπλαζόμην, ἐπηρωτῶμέν τις ἦν ὁ νεανίσκος· καὶ οὐκ
41 ἠθέλησεν (ε) ἀγγεῖλαι ἡμῖν. ταῦτα μαρτυρῶμεν. Καὶ ἐπίστευσεν
αὐτοῖς ἡ συναγωγὴ ὡς πρεσβυτέροις λαοῦ καὶ κριταῖς· καὶ κατέ-
42 κριναν αὐτὴν ἀποθανεῖν. (ζ) Ἀνεβόησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ Σωσάννα,
καὶ εἶπεν, Ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ
43 πάντα πρὶν γένεσιν αὐτῶν, Σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψευδῆ μου
κατεμαρτύρησαν· καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν
44 ἔτοι ἐπονηρεύσαντο κατ' ἐμοῦ. Καὶ (η) εἰσήκουσε κύριος τῆς φω-
νῆς αὐτῆς.

MS. A. (δ) κρατεῖς (ε) ἀπαγγεῖλαι (ζ) Καὶ ἀνεβόησεν φωνῇ μεγάλῃ Σωσάννα, (η) ἐπήκουσεν ὁ θεὸς τ

Venítque ad eam adoleſcens, qui erat abſconditus, & concubuit cum ea. Porrò nos cùm eſſemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos: & vidimus eos pariter commiſceri. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat: & apertis oſtiis exiliit. Hanc autem cùm apprehendiſſemus, interrogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens: & noluit indicare nobis. Hujus rei teſtes ſumus. Et credidit eis multitudo, quaſi ſenibus populi, & judicibus: & condemnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem Soſanna voce magnâ, & dixit; Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui nôſti omnia, antequàm fiant, Tu ſcis, quoniam falſum contra me tulerunt teſtimonium. Et ecce ego morior, cùm nihil horum fecerim, quæ iſti malitioſè compoſuerunt adverſùm me. Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

37 * Venítq; ad eam juvenis quidam qui abſ-
conditus fuerat, & dormivit cum ea.
38 Nos autem hortum ingreſſi, & videntes
iniquitatem, curſu ipſos petentes inveni-
mus eos dormientes. Juvenem autem te-
39 nere non potuimus, quia validior nobis
erat, & apertâ portâ horti, ſufugit. Hanc
40 autem prehenſam interrogavimus; Quiſ-
nam iſte juvenis fuit qui tecum dormi-
vit? Noluit autem confiteri nobis quis
eſſet. Hæc de ea teſtamur coram vobis.
41 Creditq; eis totus cœtus, tanquam Pre-
ſbyteris populi, & qui Judices eſſent, de-
creverúntq; de ea ſententiâ mortis. Tum
42 Suſanna exclamans altâ voce, dixit; O
Deus æterne, qui nôſti occulta, qui nôſti
omnia olim: Tu nôſti hos falſum in me
43 teſtari. Ecce autem morior, quæ illud non
feci, in quo injuriam mihi faciunt iſti.
Et audivit Deus vocem ejus cum ad oc-
44 ciſionem duceretur;

Verſio *SYRIACA* altera cum Interpretatione *LATINA*.

37 * Veniénſque adoleſcens quidam qui abſ-
conditus erat in horto, concubuit cum
ea. Nos autem iniquitatem videntes quæ
38 fiebat, currentes in eos vidimus eos juxta
ſe invicèm poſitos. Adoleſcentem autem
39 illum qui cum ipſa erat tenere non potui-
mus, quia fortior erat nobis; currénſque
aperuit portam horti & aufugit. Hanc
40 autem prehenſam interrogavimus, Quiſ-
nam iſte adoleſcens erat, qui fuit tecum?
Noluit autem indicare nobis. Hæc nos
41 vidiſſe teſtamur. Credidítque totus po-
pulus teſtimonio ipſorum, tanquam prin-
cipibus ſacerdotum: & judicantes Suſan-
nam morte damnârunt, dicentes; Qui
adulterium cõmiſit dignus eſt mori, con-
jectis in eum lapidibus, Et horâ nonâ
42 tradita eſt Suſanna ut dejicerent eam
de loco unde præcipitantur adulteræ.
Congregatíq; ſunt multi ad ſpectandum.
Flens autem Suſanna oculos ad cœlum
ſuſtulit, mente in Deum intentâ, clamanſq;
43 altâ voce dixit; Tu Domine, cujus æter-
num eſt regnum, quíque nôſti occulta
cordis, & quicquid eſt, antequam ſit;
Tu Domine nôſti falſum eos in me teſti-
44 monium dixiſſe. Et ecce morior quæ non
feci quod iſti de me teſtati ſunt. Audivítq;
Dominus clamorem Suſannæ;

Verſio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

37 * فَدَخَلَ إِلَيْهَا شَابٌّ هٰذَا كَانَ مُخْتَفِيًا وَٱنَّكَى مَعَهَا * وَنَحْنُ كُنَّا فِي زَاوِيَةِ ٱلْبُسْتَانِ * نَظَرْنَا
38 ٱلْإِثْمَ * فَأَسْرَعْنَا إِلَيْهِمَا * وَرَأَيْنَاهُمَا مَعَ بَعْضِهِمَا بَعْضٍ * أَمَّا ذَاكَ فَلَمْ نَسْتَطِعْ أَنْ نُمْسِكَهُ *
39 مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ كَانَ أَقْوَى مِنَّا * وَفَتَحَ ٱلْأَبْوَابَ * وَفَرَّ هَارِبًا * وَهٰذِهِ مَسَكْنَاهَا وَسَأَلْنَاهَا
40 مَنْ هُوَ ٱلشَّابُّ * فَلَمْ تُرِدْ أَنْ تُخْبِرَنَا * هٰذَا نَشْهَدُ بِهِ * قُدَّامَهُمَا ٱلْجَمْعُ مِثْلَ سَكِينِينَ
41 وَقَاضِيَيْنِ لِلشَّعْبِ * وَحَكَمَا عَلَيْهَا بِأَنْ تَمُوتَ * فَصَرَخَتْ سُوسَنَّةُ بِصَوْتٍ عَظِيمٍ *
42 يَا ٱللَّهَ ٱلْأَبَدِيَّ * ٱلْعَالِمَ ٱلْخَفِيَّاتِ * ٱلْعَارِفَ بِجَمِيعِ ٱلْأَشْيَاءِ قَبْلَ كَوْنِهَا * أَنْتَ تَعْلَمُ
43 أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَيَّ كَذِبًا * وَهَا أَنَا أَمُوتُ وَلَمْ أَصْنَعْ شَيْئًا مِمَّا تَسَارَدَا هٰذَانِ عَلَيَّ بِهِ *
44 فَسَمِعَ ٱلرَّبُّ صَوْتَهَا *

Et ingreſſus eſt ad eam juvenis quidam qui latens erat, & concubuit cum ea. Porrò nos qui in angulo horti exiſtebamus, videntes iniquitatem, accurrimus ad eos, & vidimus eos alterum cum altera. Illum quidem tenere nequivimus, quia fortior nobis erat: quare fores aperuit, & exiliens aufugit. Hanc autem comprehenſam interrogavimus quiſnam eſſet ille juvenis: at noluit indicare nobis. Hujus rei teſtes ſumus. His cùm cœtus ille fidem præſtitiſſet ut ſenibus & populi judicibus, illamque morte condemnâſſent: Exclamavit Suſanna voce magnâ; O Deus æterne, cui patent occulta, qui nôſti res omnes antequàm fiant; Tu nôſti quòd hi falſum contra me teſtimonium tulerunt: & en ego moritura ſum, cùm nihil fecerim eorum quæ malitioſè contra me machinati ſunt hi duo. Et exaudivit Dominus vocem ejus:

Versio VULG. LAT.

45 Cúmque duceretur ad mortem, ſuſcitavit Dominus ſpiri-
46 tum ſanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel: Et
exclamavit voce magnâ; Mundus ego ſum à ſanguine
47 hujus. Et converſus omnis populus ad eum, dixit;
48 Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es? Qui cùm
ſtaret in medio eorum, ait; Sic fatui filii Iſrael, non
judicantes, neque quod verum eſt cognoſcentes, con-
49 demnâſtis filiam Iſrael? Revertimini ad judicium,
50 quia falſum teſtimonium locuti ſunt adverſùs eam. Re-
verſus eſt ergò populus cum feſtinatione, & dixerunt
ei ſenes; Veni, & ſede in medio noſtrûm, & indi-
ca nobis: quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis.
51 Et dixit ad eos Daniel; Separate illos ab invicèm
procul, & dijudicabo eos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

45 Καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀπολέσθαι, (θ) ὁ θεὸς ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα
46 τὸ ἅγιον παιδαρίου νεωτέρου, ᾧ ὄνομα Δανιήλ· καὶ ἐβόησε
47 φωνῇ μεγάλῃ, (ι) Ἀθῷός ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου. Ἐπι-
στρεψε δὲ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, Τίς ὁ λόγος οὗτος,
48 ὃν σὺ λελάληκας; Ὁ δὲ στὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἔφη, Οὕτως μω-
ροὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ; οὐκ ἀνακρίναντες, οὐδὲ τὸ σαφὲς ἐπιγνόντες,
49 κατεκρίνατε θυγατέρα Ἰσραήλ; Ἀναστράψατε εἰς τὸ κριτήριον,
50 ψευδῆ γὰρ ἔστι κατεμαρτύρησαν αὐτῆς. Καὶ ἀνέστρεψε πᾶς ὁ λαὸς
μετὰ σπουδῆς. καὶ ἔφησαν αὐτῷ οἱ πρεσβύτεροι, Δεῦρο κάθισον ἐν μέσῳ
ἡμῶν, καὶ ἀνάγγειλον ἡμῖν, ὅτι (κ) σοὶ δέδωκεν ὁ θεὸς τὸ
51 πρεσβεῖον. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Δανιὴλ, Διαχωρίσατε αὐτὸν
ἀπ' ἀλλήλων μακρὰν, καὶ ἀνακρινῶ αὐτόν.

MS. A. (θ) ἐξήγειρεν ὁ θεὸς τὸ (ι) Καθαρὸς ἐγὼ (κ) ὁ ἔδωκεν ὁ θεὸς τὸ πρεσβυτέριον.

Cúmque duceretur ad mortem; ſuſcitavit Deus 45
ſpiritum ſanctum pueri junioris: cujus nomen
Daniel. Et exclamavit voce magnâ; Mundus 46
ego ſum à ſanguine hujus. Et converſus omnis 47
populus ad eum, dixit; Quis eſt iſte ſermo,
quem tu locutus es? Qui cum ſtaret in medio 48
eorum, ait; Sic fatui filii Iſrael, non judican-
tes, neque quod manifeſtum eſt, cognoſcentes, con-
demnâſtis filiam Iſrael? Revertimini ad ju- 49
dicium: quia falſum teſtimonium locuti ſunt
iſti adverſùs eam. Reverſus eſt ergò omnis 50
populus cum feſtinatione. Et dixerunt ei ſenes;
Veni, & ſede in medio noſtrûm, & indica nobis:
quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis. Et 51
dixit ad eos Daniel; Separate illos abinvicèm
procul, & dijudicabo eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

45 ... * ...
46 ...
47 ... * ...
48 ... * ...
49 ...
50 ...
51 ... * ...

Et excitavit Deus ſpiritum ſanctum in 45
Daniele puero. Et clamavit voce magnâ, 46
dicens: Mundus ſum à ſanguine fœminæ
hujus. Et concurrens ad eum univerſus 47
populus dixit; Quiſnam eſt ſermo quem
dixiſti? Et ſtans Daniel in medio po- 48
pulo dixit; Itâne ſtulti eſtis Iſraelitæ, nec
verè judicatis, nec præcepto manifeſto
docetis, judicantes Iſraelem non in veri-
tate? Revertimini ad conſeſſum. Hi enim 49
falſum teſtimonium dixerunt adverſùm
hanc fœminam. Reverſo itaque toto po- 50
pulo cum eo feſtinanter, dixerunt ei duo
iſti Presbyteri; Veni, ſede in medio no-
ſtrûm, quia Deus dedit tibi Presbyterii
honorem. Dic nobis. Dixítque populo 51
Daniel; Separate hos ab invicèm, magno
interpoſito intervallo: Et ego ipſos ex-
aminabo.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

45 ... * ...
46 ... * ...
47 ... * ...
48 ... * ...
49 ...
50 ... * ...
51 ... * ...

Cùm ducentes eam irent ut eam occide- 45
rent. Statímq; reſedit ſpiritus ſanctus in
Daniele duodecim annorum puero, Cla- 46
mavítque voce magnâ, dicens; Innocens
ſum ſanguinis fœminæ hujus, quia ipſa
innocens eſt hujus turpitudinis. Con- 47
verſúſque populus totus ad Danielem,
dixit; Quodnam eſt verbum hoc quod
dixiſti? Stans autem Daniel inter eos 48
prophetavit & dixit; Auſcultate ſermo-
nem Domini, & audite vocem Prophe-
tæ ejus, & nolite damnare innocentem
in recto judicio Domini. Judicate ve-
rum judicium, ne immittat in vos Domi-
nus furorem iræ ſuæ. Terribilis enim eſt
plaga ejus, nec ipſam ferre poteſtis.
Adeóne fatui eſtis Iſraelitæ, ut non judi-
cetis verùm judicium, ſed illudatis juſti-
tiæ? Quia ecce Iſraelitidem hanc da-
mnâſtis, ferentibus in Suſannam falſum
teſtimonium Archiſynagogis iſtis. Et
miratus eſt omnis populus. Dixerúntque 50
Danieli Archiſynagogi illi; Age, conſide,
ut ſciamus Deum dediſſe tibi Preſbyte-
rium. Et allatam ex Gazophylacio ſellam
poſuerunt Danieli ut ſederet. Cœpítque
Daniel judices iſtos iniquos judicare:
Tunc Suſannâ vinculis ſolverunt. Dixítq; 51
Daniel, non de ſubſellio judicabo Suſan-
nam, ſed ſtans in pedibus. Dixítque Da-
niel toti cœtui; Separate mihi Presby-
teros iſtos, alterum ab altero, tunc ex-
aminabo eos, prout mihi dederit Domi-
nus, & oſtendam, falſum ipſos per iniqui-
tatem de Suſanna teſtatos eſſe.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

45 * وَهِيَ مُسَاقَةٌ لِتُهْلَكَ * فَأَقَامَ اللّٰهُ الرُّوحَ الْقُدُسَ فِي حَدَثٍ سَابٍّ اسْمُهُ دَانِيَالُ * فَصَرَخَ
46 بِصَوْتٍ عَظِيمٍ * طَاهِرٌ أَنَا مِنْ دَمِ هٰذِهِ * فَرَجَعَ إِلَيْهِ كُلُّ الشَّعْبِ وَقَالُوا * مَا هِيَ هٰذِهِ
47 الْكَلِمَةُ الَّتِي تَكَلَّمْتَ أَنْتَ بِهَا * فَوَقَفَ فِي وَسَطِهِمْ وَقَالَ * هٰكَذَا أَيُّهَا الْجُهَّالُ بَنُو إِسْرَائِيلَ
48 لَمْ تَفْحَصُوا وَلَمْ تَعْرِفُوا بِكَفِيفٍ * وَدِينُ ابْنَةِ إِسْرَائِيلَ * ارْجِعُوا إِلَى مَوْضِعِ الْقَضَاءِ * لِأَنَّ
49 هٰذَيْنِ شَهِدَا عَلَيْهَا زُورًا * فَرَجَعَ كُلُّ الشَّعْبِ بِسُرْعَةٍ * فَقَالَ لَهُ الشَّيْخَانِ * تَعَالَ اجْلِسْ فِي
50 وَسَطِنَا * وَأَخْبِرْنَا أَنَّكَ الَّذِي أَعْطَاكَ اللّٰهُ الشَّيْخُوخَةَ * فَقَالَ لَهُمْ دَانِيَالُ * افْصِلُوهُمَا بَعْضَهُمَا
51 مِنْ بَعْضٍ بَعِيدًا فَأَسْتَخْبِرَهُمَا *

Cúmque duceretur ad interitum, ſuſci- 45
tavit Deus ſpiritum ſanctum in puero
quodam adoleſcente cui nomen erat
Daniel. Is exclamavit voce magnâ, 46
Mundus ego ſum à ſanguine iſtius. Un- 47
de converſus ad eum totus populus, dixe-
runt; Quid eſt hoc verbum quod tu lo-
cutus es? Tum ille ſtans in medio 48
eorum; Itáne, inquit, O ſtolidi Iſrael-
itæ citra diſquiſitionem, & re non-
dum liquido conſtante condemnâſtis
filiam Iſraelis? Revertimini ad locum 49
judicii, quoniam bi duo falſum in eam
teſtimonium dixerunt. Cùm itaque 50
totus populus properè reverſus eſſet,
dixerunt ei duo illi ſenes; Adeſto, aſ-
ſide inter nos, & nobis declara quomo-
do tu ſis ille cui Deus contulit ſenectu-
tem. Tunc dixit illis Daniel; Alte- 51
rum ab altero procul ſeparate, ut per-
conter eos.

Versio VULG. LAT.

52 Cùm ergò divisi essent alter ab altero, vocavit unum de
eis, & dixit ad eum; Inveterate dierum malorum, nunc
53 venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs; Judicans
judicia injusta, innocentes opprimens, & dimittens
noxios, dicente Domino; Innocentem & justum non
54 interficies. Nunc ergò si vidisti eam, dic sub qua ar-
bore videris eos colloquentes sibi. Qui ait; Sub
55 scino. Dixit autem Daniel; Rectè mentitus es in ca-
put tuum: Ecce enim Angelus Dei acceptâ sententiâ
56 ab eo, scindet te medium. Et, amoto eo, jussit venire
alium, & dixit ei; Semen Chanaan, & non Juda,
species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum:
57 Sic faciebatis filiabus Israel, & illæ timentes loquebantur vobis: sed filia Juda non sustinuit iniquitatem vestram.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

52 Ὡς δὲ διεχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς, ἐκάλεσε τὸ ἓν αὐτῶν, καὶ
εἶπε πρὸς αὐτὸν, Πεπαλαιωμένε ἡμερῶν κακῶν, νῦν ἥκασιν αἱ
53 ἁμαρτίαι σου, ἃς ἐποίεις τὸ πρότερον, Κρίνων κρίσεις ἀδίκους·
καὶ τοὺς μὲν ἀθῴους κατακρίνων, ἀπολύων δὲ τοὺς αἰτίους, λέγοντος
54 τοῦ (λ) Θεοῦ, Ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. Νῦν ἓν τούτῳ
εἰπὲ μοι, ὑπὸ τί δένδρον (μ) εἶδες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας ἀλ-
55 λήλοις; ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπὸ σχῖνον. Εἶπε δὲ Δανιὴλ, Ὀρθῶς
ἔψευσαι εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλήν· ἤδη γὰρ ἄγγελος (ν) φάσιν Θεοῦ
56 λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, σχίσει σε μέσον. Καὶ μεταστήσας αὐτὸν,
ἐκέλευσε παραγαγεῖν τὸν ἕτερον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σπέρμα Χαναὰν,
καὶ οὐκ Ἰούδα, τὸ κάλλος ἐξηπάτησέ σε, καὶ (ξ) ἐπιθυμία διέστρεψε
57 τὴν καρδίαν σου. Οὕτως ἐποιεῖτε θυγατράσιν Ἰσραὴλ, (ο) καὶ
ἐκείναι φοβούμεναι ὡμίλουν ὑμῖν· ἀλλ' ἡ θυγάτηρ Ἰούδα οὐχ ὑπέμεινε
τὴν ἀνομίαν ὑμῶν.

MS. A. (λ) κυρίου, (μ) καθίλαβες (ν) τοῦ θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ

Cùmque divisi essent alter ab altero; vocavit 52
unum de eis, & dixit ad eum; Inveterate die-
rum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ
operabaris priùs, Judicans judicia injusta, & 53
innocentes condemnans, dimittens autem no-
xios: dicente Deo; Innocentem & justum non
interficies. Nunc igitur si vidisti eam: dic, sub 54
qua arbore videris eos colloquentes sibi? Qui
ait; Sub schino. Dixitque Daniel; Rectè men- 55
titus es in caput tuum. Ecce enim angelus Dei
acceptâ sententiâ à Deo, scindet te medium. Et 56
amoto eo jussit venire alium: & dixit ei; Se-
men Chanaan, & non Juda, species decepit te,
& concupiscentia subvertit cor tuum. Sic fa- 57
ciebatis filiabus Israel: & illæ timentes loque-
bantur vobis. Sed non filia Juda sustinuit ini-
quitatem vestram.

τοῦ θεοῦ, (ξ) ἡ ἐπιθυμία (ο) κἀκεῖναι

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

52 ... * ... ...
53 ... * ...
54 ... * ...
55 ... * ...
56 ... * ...
57 ... * ...

Cúmque alterum ab altero sejunxissent, 52
appellans Daniel alterum eorum dixit ei;
O qui diebus malis insenuisti, nunc ve-
nerunt in te peccata tua quæ perversè ju-
dicando fecisti; Condemnans innocen- 53
tes & solvens damnandos morte dignos.
Dominus autem justus est & innocens.
Nunc, narra nobis, de hac fœminâ, quid 54
vidisti, & sub qua arbore vidisti quæ
dicta sunt? Et dixit; Sub arbore quercûs.
Dixit autem Daniel; Revera rectâ per- 55
git mendacium tuum in caput tuum; An-
gelus enim Domini judicium sapiens à
Deo deducit, ut per medium fissus in al-
teram partem projiciaris. Jussítque ad- 56
duci ad se alterum Presbyterum: Dixítq;
ei Daniel; O semen Canaaniticum, non
Judaicum, formæ pulchræ irritârunt te, &
concupiscentia mala pervertit cor tuum.
Sic feciſtis Israelitidibus, quæ commove- 57
runt vos & provocârunt: sed Judæa vos
non tulit.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

52 ... * ...
53 ...
54 ...
55 ... * ...
56 ...
57 ... * ...

Et separavit eos cœtus alterum ab al- 52
tero: Et vocavit alterum eorum, & dixit
ei; O homo qui diebus malis insenuisti,
nunc utique appropinquârunt peccata
tua quæ olim feciſti, ferendo sententias
iniquas; Condemnans justos, & perdens 53
humiles, & fontes absolvens. Nunc igi- 54
tur, dic mihi hoc coram toto cœtu isto;
Sub quanâ arbore vidisti hanc cum ado-
lescente isto concumbentem? dixit ei
presbyter, Sub pistacio. Dixit ei Daniel; 55
Hoc igitur scito, quod certò si mentitus
es, in caput tuum ascendet. Angelus enim
Domini, accepto à Deo mandato, ab ex-
tremo te in extremum diffissurus est.
Postea vocavit alterum socium ejus, & 56
dixit ei; Semen Canaaniticum, non Judai-
cum, forma hujus subjugavit te, & cu-
pido ejus pervertit cor tuum: Sic facie- 57
batis Israelitidibus, cum non obseque-
rentur vobis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

52 * فَلَمَّا أُفْصِلَا وَاحِدٌ مِنْ وَاحِدٍ * دَعَا أَحَدَهُمَا وَقَالَ لَهُ * يَا مُتَعَتِّقَ ٱلْأَيَّامِ ٱلرَّدِيَّةِ * ٱلْآنَ بَانَتْ
53 خَطَايَاكَ ٱلَّتِي أَنْتَ صَنَعْتَهَا فِي ٱلْأَوَّلِ * إِذْ حَكَمْتَ حُكُومَاتٍ ظَالِمَةً * أَمَّا ٱلْبَرِيُّونَ
54 فَتُدِينُهُمْ * وَأَمَّا ٱلْمُذْنِبُونَ فَتُسَرِّحُهُمْ * إِذِ ٱللهُ يَقُولُ بَرِيًّا وَصِدِّيقًا لَا تَقْتُلْ * وَٱلْآنَ إِنْ كُنْتَ
رَأَيْتَ هٰذَا فَقُلْ تَحْتَ أَيِّ شَجَرٍ رَأَيْتَهُمَا يَتَحَدَّثَانِ بَعْضُهُمَا مَعَ بَعْضٍ * فَقَالَ * تَحْتَ شَجَرِ
55 سُمَّاقٍ * فَقَالَ دَانِيَالُ * بِٱسْتِقَامَةٍ كَذَبْتَ عَلَى رَأْسِكَ * لِأَنَّ مَلَاكَ ٱلرَّبِّ قَدْ أَخَذَ إِذْنًا مِنْ
56 قِبَلِ ٱللهِ لِيَشُقَّكَ مِنْ وَسَطِكَ * وَأَبْعَدَكَ * وَأَمَرَ أَنْ يُقَدِّمُوا لَهُ ٱلْآخَرَ * فَقَالَ لَهُ يَا رَبِيعَ كَنْعَانَ
وَلَيْسَ يَهُودَا * ٱلْحُسْنُ خَدَعَكَ * وَٱلشَّهْوَةُ أَعْكَسَتْ قَلْبَكَ * هٰكَذَا صَنَعْتُمْ بِبَنَاتِ إِسْرَائِيلَ * 57
وَأُولٰئِكَ خَائِفَاتٌ أَنْ يَتَكَلَّمْنَ مَعَكُمْ * هٰذِهِ بَنَاتُ يَهُودَا لَمْ تَصْبِرْ لِآثَامِكُمَا *

Cùmque separati fuissent alter ab altero, 52
advocavit alterum eorum, & dixit ei;
O inveterate in diebus malignis, nunc
produnt se peccata tua quæ antehac per-
petrabas, cùm sententias injustas de-
cerneres, & insontes quidem condemna- 53
res, fontes verò absolveres, cùm Deus
dicat; Insontem & justum ne interfi-
cias. Jam ergò, siquidem hanc vidisti, 54
dic sub qua arbore vidisti eos colloquen-
tes alterum cum altera? Qui dixit, Sub
arbore Summac (quam Græci Rhus
vocant.) Dixit Daniel, Rectè menti- 55
tus es in tuum ipsius caput: nam An-
gelus Domini jam obtinuit permissum à
Deo dissecandi te medium. Eo amoto, 56
jussit ut adducerent ad se alterum; cui
dixit, O semen Chanaanis, ac non Judæ,
pulchritudo te decepit, & libido animum
tuum pervertit. Sic faciebatis filiabus 57
Israelis, & illæ metuebant alloqui vos:
hæ filiæ Judæ non sustinent iniquita-
tem vestram.

Versio VULG. LAT.

58 Nunc ergò dic mihi, sub qua arbore comprehenderis eos
59 loquentes sibi. Qui ait; Sub prino. Dixit autem ei
Daniel; Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim
Angelus Domini, gladium habens, ut secet te medium, &
60 interficiat vos. Exclamavit itaque omnis cœtus voce
magnâ, & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se.
61 Et consurrexerunt adversùs duos presbyteros, (convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium,) fecerúntque eis sicut malè egerant adversùs proxi-
62 mum, Ut facerent secundùm legem Moysi: & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis innoxius in die illa.
63 Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia
sua Susanna, cum Joakim marito ejus, & cognatis omni-
64 bus, quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi à die illa, & deincéps.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

58 Νῦν οὖν λέγε μοι, ὑπὸ τί δένδρον κατέλαβες αὐτὺς ὁμιλοῦντας
59 ἀλλήλοις; ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπὸ πρῖνον. Εἶπε δὲ αὐτῷ Δανιὴλ, Ὀρθῶς ἐψεύσω καὶ σὺ εἰς τὴν σαυτοῦ κεφαλήν· μένει γὰρ ὁ ἄγγελος τοῦ
Θεοῦ, τὴν ῥομφαίαν ἔχων πρίσαι σε μέσον, ὅπως (π) ἐξολεθρεύσῃ
60 ὑμᾶς. Καὶ ἀνεβόησε πᾶσα ἡ συναγωγὴ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ (ρ) εὐ-
61 λόγησαν τῷ Θεῷ τῷ σώζοντι τὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἀνέστησε ἐπὶ τὺς δύο (σ) πρεσβύτας, ὅτι συνέστησεν αὐτὺς Δανιὴλ
ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ψευδομαρτυρήσαντας. καὶ ἐποίησαν αὐ-
62 τοῖς ὃν τρόπον ἐπονηρεύσαντο τῷ πλησίον· Ποιῆσαι κατὰ τὸν νόμον (τ) Μωϋσῆ. καὶ ἀπέκτειναν αὐτὺς, καὶ ἐσώθη αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
63 ἐκείνῃ. Χελκίας δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἤνεσε (υ) τὸν Θεὸν περὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῶν
(φ) Σωσάνναις μετὰ Ἰωακεὶμ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν συγγενῶν (χ) αὐτῶν, ὅτι οὐχ
64 εὑρέθη ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα. Καὶ Δανιὴλ ἐγένετο μέγας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ ἐπέκεινα.

MS.A. (π) ἐξολεθρεύσῃ ὑμᾶς. Καὶ ἀνεβόησε (ρ) ἐβόησε (σ) πρεσβύτερος, (τ) Μωσῆ. (υ) τὸν Θεὸν περὶ (φ) Σωσάννας μετὰ (χ) πάντων,

58 *Nunc ergò dic mihi, sub qua arbore comprehendis eos loquentes sibi? Qui ait; Sub prino.*
59 *Dixitque ad eum Daniel; Rectè mentitus es & tu in caput tuum. Manet enim angelus Dei, gladium habens, ut secet te mediũ, & interficiat vos. Exclamavit autem omnis synagoga voce*
60 *magnâ: & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt adversùs duos*
61 *presbyteros: Convicerat enim eos Daniel ex ore ipsorum, falsum dixisse testimonium. Et fecerunt eis sicut malè egerant adversùs proximum:*
62 *ut facerent secundùm legem Moysi. Et interfecerunt eos: & salvatus est sanguis innoxius in die illa. Chelcias autem, & uxor ejus, (d) laudaverunt pro filia sua cum Joacim marito ejus,*
63 *& cognatis (e) suis, quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus*
64 *in conspectu populi à die illa, & deincéps.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

58 Nunc dic nobis, Sub quanam arbore con-
59 gressos eos vidistis? Et dixit Presbyter, Sub arbore castaneæ. Dixit autem ei Da-
niel; Mendacium tuum in caput tuum de-
scendet: Ecce enim Angelus Dei cum
gladio suo qui medium te dividet, ut per-
60 dat vos. Tum clamans voce excelsâ to-
tus cœtus benedixit Deo, qui salvat spe-
61 rantes in se. Et surgens in istos duos Presbyteros, quòd eorum testimonia Da-
niel ex ore ipsorum falsa constituerat,
fecit ipsis secundùm malitiam ipsorum in
Susannam Judæam, secundùm id quod
62 scriptum est in lege Mosis. Occisíque eis, liberârunt sanguinem innocentem die
63 isto. Tum Helcana & uxor ejus cantâ-
runt gratiásq; egerunt: laudaveruntque
filiam suam Susannam, cum Joacimo ma-
rito ejus omnibúsq; propinquis ipsorum,
quòd adulterii crimen in ea nullum in-
64 ventum esset. Et magnificatus est Daniel coram populo Israelis, ab isto die.

Finis Historiæ Susannæ.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

58 Tu igitur dic mihi coram toto cœtu isto,
Sub quanam arbore vidisti eos simul con-
cumbentes, hanc, & adolescentem illum?
respondens dixit, sub malogranato. Et
exclamans altâ voce cœtus totus simul,
laudârunt Deum occultorũ revelatorem,
qui reddit innocenti secundùm inocenti-
am suam, & retribuens injuriam facienti,
viam ejus in caput ejus reddit. Dixítq; ei
59 Daniel; Reverà locutus es iniquitatem
coram Dño de imbelli hâc, cupientibus
vobis fundere sanguinem innocentẽ per
injuriam. Nunc autem ascendit malum
tuum in caput tuum, sicut scriptum est
in lege Mosis. Ecce enim Angelus Do-
mini missus est adversùs te, gladium ma-
nu suâ tenens, ut findat te ab extremo ad
60 extremum, & ambos simul perdat. Et re-
spondit totus cœtus voce altâ, dixítque
simul; Laus Deo qui servat omnes cre-
dentes in nomine ejus. Arguítque ipsos
61 Daniel de injuria quam fecerant. Sur-
rexítque in eos totus cœtus, & fecerunt
62 ipsis secundùm præceptum Mosis. Et oc-
ciderunt eos, & retribuit ipsis Dominus
vindictam malam prout digni erant, &
servavit sanguinem innocentem die isto.
63 Helcana autem & uxor ejus gavisi sunt de
filia sua Susannâ uxore Joacimi, quòd
non inventa fuerat in eu vitiũ, laudavítq;
Deum totus populus, & nati Susannæ,
sublatum esse ab ipsis nomen corruptelæ.
64 Daniel autem crescebat in gratia coram
tota familia Susannæ, & coram toto cœtu
Israelis, sempérque judicium & justitiam
in populo suo faciebat, prædicabatúrque
fama glorioforum factorũ ejus in toto po-
pulo, cum occultis & secretis quæ investi-
gaverat. *Finis libri Susannæ.*

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

58 *Jam ergò dic mihi sub qua arbore vi-*
disti eos una colloquentes: Qui dixit,
Sub arbore aquifolia. Ait illi Daniel;
59 *Rectè mentitus es tu quoque in tuum*
ipsius caput: nam Angelus Domini ad-
est cum gladio ad secandum te medium,
ut vos ambos extirpet. Tunc exclama-
60 *vit cœtus universus magnâ voce, &*
benedixerunt Deum servatorem in se
confidentium. Et insurgentes in illos
61 *duos senes (nam Daniel convicerat eos*
ex suo ipsorum ore, quòd essent falsi te-
stes,) Fecerunt eis quemadmodum ma-
62 *litiosè intenderant facere contra propin-*
quum, juxta legem Mosaicam; & per-
emerunt eos: ita servatus fuit sanguis
minimè noxius, illo die. Helcia verò et
63 *uxor ejus laudaverunt Deum pro filia*
sua Susanna, cum Joacimo marito ejus,
& omnibus cognatis ejus, quòd non esset
deprehensum in ea turpe facinus. Et
64 *Daniel effectus est magnus apud popu-*
lum à die illo in posterum.

Canticum Azariæ, & Hymnus trium Puerorum, quæ in exemplaribus Syr. Arab. Græc. & Vulg. Lat. habentur Dan. 3. vers. 24.

Versio VULG. LAT.

Quæ sequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & be-
25 nedicentes Domino. Stans autem Azarias oravit sic, ape-
26 riénsque os suum in medio ignis ait; Benedictus es, Do-
mine Deus patrum nostrorum, & laudabile, & glorioſum
27 nomen tuum in ſecula: Quia juſtus es in omnibus, quæ
feciſti nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ,
28 & omnia judicia tua vera. Judicia enim vera feciſti,
juxta omnia quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper civitatem
ſanctam patrum noſtrorum Jeruſalem: quia in veritate,
& in judicio, induxiſti omnia hæc propter peccata noſtra.
29 Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te: &
30 deliquimus in omnibus: Et præcepta tua non audivimus
nec obſervavimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis ut
31 benè nobis eſſet. Omnia ergò, quæ induxiſti ſuper nos,
32 & univerſa, quæ feciſti nobis, in vero judicio feciſti: Et
tradidiſti nos in manibus inimicorum noſtrorum iniquo-
rum, & peſſimorum, prævaricatorúmque, & regi injuſto
33 & peſſimo ultra omnem terram. Et nunc non poſſumus
aperire os: confuſio & opprobrium facti ſumus ſervis
34 tuis, & his qui coluut te. Ne, quæſumus, tradas nos in
perpetuum propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamen-
35 tum tuum: Neque auferas miſericordiam tuam à nobis,
propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum,
& Iſrael Sanctum tuum:

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

24 Καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς, ὑμνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ
25 εὐλογοῦντες τὸν κύριον. Καὶ συσὰς Ἀζαρίας προσηύξατο ὧδε·
26 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς, εἶπεν, † Εὐλογητὸς εἶ
κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ (a)αἰνετὸς, καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνο-
27 μά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. † Ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησας (β),
† καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινὰ, καὶ εὐθεῖαι αἱ ὁδοί σου, † καὶ πᾶσαι αἱ
28 κρίσεις σου ἀλήθειαι. † Καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας κατ' πάντα ἃ
ἐπήγαγες ἡμῖν, † καὶ ἐπὶ † πόλιν † ἁγίαν(γ) † τῶν πατέρων ἡμῶν Ἰε-
ρουσαλήμ· † ὅτι ἐν ἀληθείᾳ καὶ κρίσει ἐπήγαγες ταῦτα πάντα διὰ τὰς
29 ἁμαρτίας ἡμῶν. † Ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν(γ) ἀποστῆναι ἀπὸ
30 σοῦ, † καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι, Καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσα-
μεν, οὐδὲ συνετηρήσαμεν, οὐδὲ ἐποιήσαμεν † καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν,
31 ἵνα εὖ ἡμῖν γένῃ. † Καὶ πάντα ὅσα(δ) ἐπήγαγες ἡμῖν, καὶ πάντα
32 ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας. † Καὶ παρέδωκας
ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων, (ε) καὶ ἐχθίστων ἀποστατῶν, † καὶ
33 βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. † Καὶ νῦν
οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ (ζ) στόμα ἡμῶν· † αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἐγε-
34 νήθη τοῖς δούλοις σου, καὶ τοῖς σεβομένοις σε. † Μὴ δὴ
(η) παραδῷης ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου, † καὶ μὴ διασκεδά-
35 σῃς διαθήκην σου, † Καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν,
† διὰ Ἀβραὰμ τὸν ἠγαπημένον ὑπὸ σοῦ, † καὶ διὰ Ἰσαὰκ † δοῦλόν
σου, † καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἅγιόν σου,

MS. A. (a)αἰνετὸν, (β) ἡμῖν, (γ) σου † (γ)ἀποστάντες (δ) ἐποίησας ἡμῖν, (ε) ἐχθίστων (ζ)στόμα· αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἐγενήθη (η) παραδῷς

Et (I) ambulabant in medio flammæ laudantes 24
Deum, & benedicentes Dominum. Et ſtans 25
Azarias oravit ſic: & aperiens os ſuum in
medio ignis, dixit; Benedictus es, Domine 26
Deus patrum noſtrorum, & (m) laudabilis:
& glorioſum nomen tuum in ſecula: Quia 27
juſtus es in omnibus, quæ feciſti: & univerſa
opera tua vera: & rectæ viæ tuæ, & omnia
judicia tua veritas. Et judicia veritatis fe- 28
ciſti juxta omnia quæ induxiſti ſuper nos, &
ſuper civitatem ſanctam patrum noſtrorum
Hieruſalem: quia in veritate & judicio in-
duxiſti omnia hæc propter peccata noſtra. Pec- 29
cavimus enim, & iniquè egimus recedentes à
te: & deliquimus in omnibus: Et præcepta 30
tua non audivimus, nec obſervavimus: nec
fecimus, ſicut præceperas nobis; ut benè nobis
eſſet. Omnia ergò, quæ induxiſti ſuper nos, 31
& univerſa quæ feciſti nobis, in vero judicio
feciſti: Et tradidiſti nos in manibus inimico- 32
rum iniquorum, & peſſimorum prævaricatorum,
& regi injuſto & peſſimo ultra omnem terram.
Et nunc non poſſumus aperire os noſtrum: Con- 33
fuſio, & opprobrium facti ſumus ſervis tuis, &
his qui coluut te. Ne, quæſumus, tradas nos in 34
finem propter nomen tuum: & ne diſſipes teſta-
mentum tuum: Neque auferas miſericordiam 35
tuam à nobis propter Abraam dilectum à te, &
Iſaac ſervum tuum, & Iſrael Sanctum tuum:

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

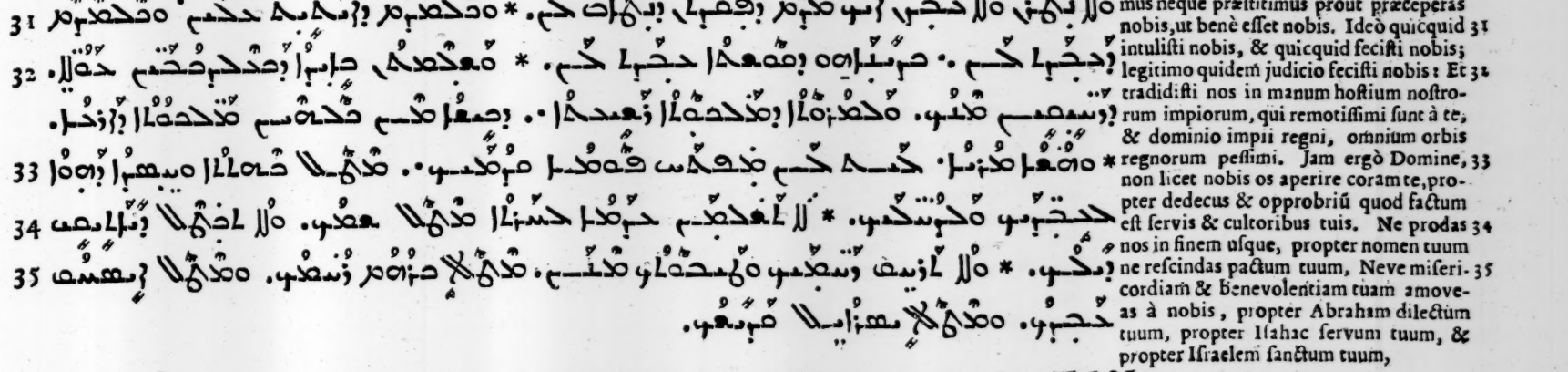

24 Surrexerunt, & cum vinculis ſuis ambu-
labant in medio flammæ ignis, laudabant
Deum, & benedicebant Dominum.

Oratio ſociorum Hananiæ.

Stans enim Azaria aperuit os ſuum ad be- 25
nedicendum in medio igne; aperuit in-
quam os ſuum, & oravit, atq; ita dixit; Be- 26
nedictus ſis Domine Deus patrum noſtro-
rum; exaltetur laudibuſque celebretur no-
men tuum in perpetuum: Quandoquidem 27
juſtus es in rebus omnibus quibus nos af-
ficis, omnia opera tua juſta ſunt, rectæ viæ
tuæ, & omnia judicia tua fidelia. Nam 28
æquo judicio exercuiſti in nos quicquid
intuliſti nobis, ſanctæq; huic patrum no-
ſtrorum urbi Jeroſolymæ: Æquo ſiqui-
dem jure intuliſti nobis hæc omnia, Pro- 29
pter ſcelera noſtra quæ commiſimus &
iniquè geſſimus in te; quòd à te receſſe-
rimus, dictúmq; tuum tranſgreſſi ſumus:
omninò peccavimus in te, Mandatis tuis 30
non obtemperavimus, & non obſervavi-
mus neque præſtitimus prout præceperas
nobis, ut benè eſſet nobis. Ideò quicquid 31
intuliſti nobis, & quicquid feciſti nobis;
legitimo quidem judicio feciſti nobis: Et 32
tradidiſti nos in manum hoſtium noſtro-
rum impiorum, qui remotiſſimi ſunt à te,
& dominio impii regni, omnium orbis
regnorum peſſimi. Jam ergò Domine, 33
non licet nobis os aperire coram te, pro-
pter dedecus & opprobriũ quod factum
eſt ſervis & cultoribus tuis. Ne prodas 34
nos in finem uſque, propter nomen tuum
ne reſcindas pactum tuum, Neve miſeri- 35
cordiam & benevolentiam tuam amove-
as à nobis, propter Abraham dilectum
tuum, propter Iſahac ſervum tuum, &
propter Iſraelem ſanctum tuum,

Verſio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA.*

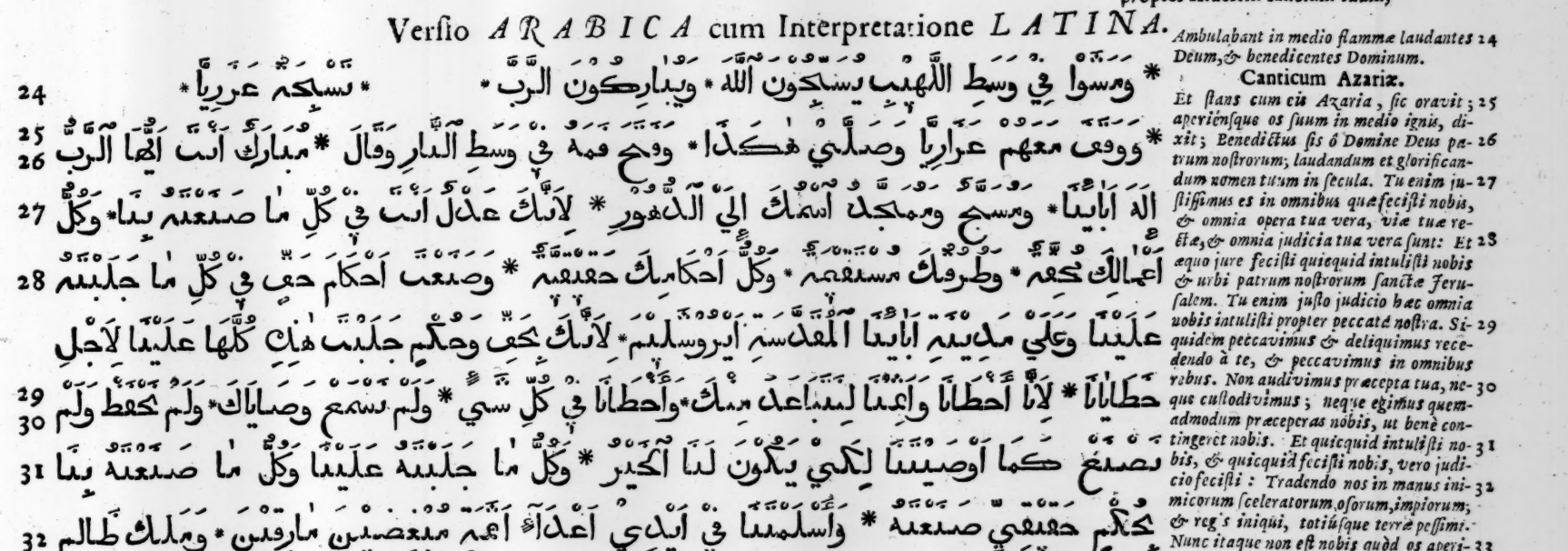

Ambulabant in medio flammæ laudantes 24
Deum, & benedicentes Dominum.

Canticum Azariæ.

Et ſtans cum eis Azaria, ſic oravit; 25
aperiénſque os ſuum in medio ignis, di-
xit; Benedictus ſis ô Domine Deus pa- 26
trum noſtrorum; laudandum et glorifican-
dum nomen tuum in ſecula. Tu enim ju- 27
ſtiſſimus es in omnibus quæ feciſti nobis,
& omnia opera tua vera, viæ tuæ re-
ctæ, & omnia judicia tua vera ſunt: Et 28
æquo jure feciſti quicquid intuliſti nobis
& urbi patrum noſtrorum ſanctæ Jeru-
ſalem. Tu enim juſto judicio hæc omnia
nobis intuliſti propter peccata noſtra. Si- 29
quidem peccavimus & deliquimus rece-
dendo à te, & peccavimus in omnibus
rebus. Non audivimus præcepta tua, ne- 30
que cuſtodivimus; neq; ſe egimus quem-
admodum præceperas nobis, ut benè con-
tingeret nobis. Et quicquid intuliſti no- 31
bis, & quicquid feciſti nobis, vero judi-
cio feciſti: Tradendo nos in manus ini- 32
micorum ſceleratorum, oſorum, impiorum,
& regis iniqui, totiúſque terræ peſſimi.
Nunc itaque non eſt nobis quòd os aperi- 33
amus, eò quòd ignominia & improperium
acciderit ſervis et cultoribus tuis. Ve- 34
rùm uè planè prodas nos, propter nomen
tuum, neve irritum facias pactum tuum:
Neque avoces miſericordiam tuam à no- 35
bis, propter Abrahamum à te dilectum, et
propter Iſhacum ſervum tuum, et Iſrae-
lem Sanctum tuum;

Versio VULG. LAT.

36 Quibus locutus es pollicens quòd multiplicares semen
eorum sicut stellas cœli, & sicut arenam quæ est in littore
37 maris: Quia, Domine, imminuti sumus plus quàm omnes
gentes, sumúsque humiles in universa terra hodiè propter
38 peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps, &
dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium,
neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum
39 coram te. Ut possimus invenire misericordiam tuam:
sed in animo cõtrito, & spiritu humilitatis suscipiamur.
40 Sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in
millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodiè, ut placeat tibi: quoniam non
41 est confusiõ confidentibus in te. Et nunc sequimur te in
toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.
42 Ne confundas nos: sed fac nobiscum juxta mansuetudi-
nem tuam, & secundùm multitudinem misericordiæ
43 tuæ. Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam
44 nomini tuo, Domine: Et confundantur omnes, qui ostẽ-
dunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia
45 tua, & robur eorum conteratur: Et sciant quia tu es
Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terra-
46 rum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis
succendere fornacem, naphthâ, & stuppâ, & pice,
& malleolis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 † Οἷς ἐλάλησας (ϑ) πληθῦναι τὸ σπέρμα αὐτῶν, ὡς τὰ ἄστρα
37 τ̃ οὐρανοῦ, † καὶ ὡς τ̃ ἄμμον τ̃ παρὰ τὸ χεῖλος τ̃ ϑαλάσσης. † Ὅτι
ἐλάττονι ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, † καὶ ἐσμὲν ταπεινοὶ
38 ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. † Καὶ οὐκ ἔστιν
ὁ τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος, † οὐδὲ ὁλοκαύ-
τωσις, οὐδὲ θυσία, † οὐδὲ προσφορὰ, οὐδὲ θυμίαμα, † (ι) οὐδὲ
39 τόπος τ̃ καρπῶσαι (κ) ἐναντίον Σου, καὶ εὑρεῖν ἔλεος. † ἀλλ' ἐν ψυχῇ
συντετριμμένῃ, καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείημεν,
40 † Ὡς ἐν (κ) ὁλοκαυτώσει κριῶν καὶ ταύρων, † καὶ (λ) ἐν μυελάσιν ἀρνῶν
πιόνων, † ὕτως γενέσθω (μ) ἡ θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν Σου σήμερον,
καὶ ἐκτελέσαι ὄπισθέν Σου. † ὅτι οὐκ (ν) ἔστι αἰσχύνη τοῖς πε-
41 ποιθόσιν ἐπὶ Σοί. † Καὶ νῦν ἐξακολουθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ φοβού-
42 μεθά σε, † καὶ ζητοῦμεν τὸ πρόσωπόν Σου. Μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς,
† ἀλλὰ ποίησον μεθ' ἡμῶν κατὰ τ̃ ἐπιείκειάν Σου, † καὶ κατὰ τὸ πλῆθος
43 τ̃ ἐλέους Σου. † Καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά Σου, † καὶ δὸς δόξαν
44 τῷ ὀνόματί Σου κύριε. † Καὶ ἐντραπήτω πᾶς ὁ (ξ) τῆς
δούλοις Σου κακὰ, † καὶ καταισχυνθήτωσαν ἀπὸ πάσης (ξ) τῆς
45 δυναστείας, † καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν συντριβείη, † (ο) Καὶ γνώτωσ
ὅτι Σὺ εἶ κύριος, (ο) ϑεὸς μόνος, † καὶ ἔνδοξος ἐφ' ὅλου τ̃ οἰκου-
46 μένου. Καὶ οὐ διέλιπον οἱ ἐμβάλλοντες αὐτὸν ὑπηρέται τ̃ βα-
σιλέως, καίοντες τ̃ κάμινον νάφθαν καὶ πίσσαν καὶ στυππίον καὶ
(π) κληματίδα.

MS. A. (ϑ) πρὸς αὐτὸς πληθῦναι τὸ (ι) ὑ τόπ (κ) ἐνώπιόν
(κ) ὁλοκαυτώματων (λ) ὡς ἐν (μ) ϑυσία (ν) ἔστιν (ξ) δυνάμεως καὶ δυναστείας, (ο) Γνώτωσ (ο) ὁ ϑεὸς (π) κληματίδας. Καὶ διηχεῖτο

Quibus locutus es, quòd multiplicares semen 36
eorum, sicut stellas cœli, & sicut arenam, quæ
est apud labium maris. Quoniam, Domine, immi- 37
nuti sumus plusquàm omnes gentes: & sumus
humiles in universa terra hodiè propter peccata
nostra: Et non est in tempore hoc princeps, & 38
propheta, & dux, neque holocaustum, neque sa-
crificium, neque oblatio, neque incensum, neque
locus offerendi primitias coram te, Et inveni- 39
endi misericordiam. Sed in anima contrita, &
spiritu humilitatis suscipiamur, Sicut in ho- 40
locausto arietum, & taurorum, & in millibus
agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodiè: & (n) perficiatur post te:
quoniam non erit confusio confidentibus in te. Et 41
nunc sequimur in toto corde, & timemus te, &
quærimus faciem tuam. Ne confundas nos, sed 42
fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam, &
secundùm multitudinem misericordiæ tuæ: Et 43
erue nos secundùm mirabilia tua. Et da gloriam
nomini tuo, Domine: Et confundantur omnes 44
qui ostendunt servis tuis mala: & confundan-
tur ab omni potentia: & robur eorum contera-
tur: Et sciant, quia tu es Dominus Deus so- 45
lus, & gloriosus super universum orbem terra-
rum. Et non cessabant, qui miserant eos, mi- 46
nistri regis succendere fornacem naphthâ, &
pice, & stuppâ, & malleolis:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 ... ...

Versio VULG. LAT.

47 Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadra-
48 ginta novem : Et erupit, & incendit quos reperit
49 juxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domi-
ni descendit cum Azaria, & sociis ejus, in fornacem:
50 & excussit flammam ignis de fornace, Et fecit medium
fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos
omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam mo-
51 lestiæ intulit. Tunc hi tres quasi ex uno ore lauda-
bant, & glorificabant, & benedicebant Deum in for-
52 nace, dicentes ; Benedictus es, Domine Deus patrum
nostrorum : & laudabilis, & gloriosus, & superexal-
tatus in secula : & benedictum nomen gloriæ tuæ san-
ctum : & laudabile, & superexaltatum in omnibus
53 seculis. Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ :
54 & superlaudabilis, & supergloriosus in secula. Be-
nedictus es in throno regni tui : & superlaudabilis,
55 & superexaltatus in secula. Benedictus es, qui in-
tuetis abyssos, & sedes super Cherubim : & lauda-
56 bilis & superexaltatus in secula. Benedictus es in fir-
mamento cœli : & laudabilis, & gloriosus in secu-
57 la. Benedicite omnia opera Domini Domino : lau-
date & superexaltate eum in secula.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

47 Καὶ διεχεῖτο ἡ φλὸξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις (ρ) τεσσεράκον-
48 τα ἐννέα. Καὶ διώδευσε, καὶ ἐνεπύρισεν ὃς εὗρε περὶ τὴν κάμινον
49 τῶν Χαλδαίων. Ὁ δὲ ἄγγελος κυρίου συγκαλέσει ἅμα τοῖς περὶ τὸν
Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς κα-
50 μίνου, Καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου, ὡς πνεῦμα δρόσου διαυρίζον·
καὶ οὐκ ἥψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ, καὶ οὐκ ἐλύπησεν, οὐδὲ παρενο-
51 χλῆσαι αὐτοῖς. Τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνουν, καὶ ἐδόξα-
52 ζον, καὶ ηὐλόγουν τὸν Θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ, λέγοντες, † Εὐλογητὸς εἶ
κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς
τοὺς αἰῶνας. † Καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου τὸ ἅγιον,
καὶ ὑπεραινετὸν καὶ ὑπερυψούμενον εἰς (σ) πάντας τοὺς αἰῶνας.
53 † Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας δόξης σου, καὶ ὑπερυμνητὸς
55 καὶ ὑπερένδοξος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογημένος εἶ ὁ (τ) ἐμ-
βλέπων ἀβύσσους, καθήμενος ἐπὶ (υ) χερουβὶμ, καὶ αἰνετὸς καὶ
54 ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογημένος εἶ ἐπὶ θρόνου
τῆς βασιλείας σου, καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶ-
56 νας. † (φ) Εὐλογητὸς εἶ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ (χ) ὑμνη-
57 τὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα τὰ
ἔργα κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
59 † Εὐλογεῖτε οὐρανοὶ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (ρ) τεσσερακονλαεννέα. (σ) τοὺς αἰῶνας. (τ) βλέπων (υ) τοῦ χερουβὶμ, καὶ ὑπεραινετὸς (φ) Εὐλογημένος (χ) ὑπερυμνητὸς

Et effundebatur flamma super fornacem cubitis 47
quadraginta novem : Et erupit, & incendit quos 48
repperit juxta fornacem de Chaldæis. Angelus 49
autem Domini descendit cum Azaria, & sociis
ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de
fornace, Et fecit medium fornacis, quasi ventum 50
roris susurrantem : & non tetigit eos omnino
ignis, neque contristavit, nec quicquam molestiæ
intulit eis. Tunc hi tres quasi ex uno ore lauda- 51
bant, & glorificabant, & benedicebant Deum
in fornace, dicentes ; Benedictus es, Domine 52
Deus patrũ nostrorum, & (o) laudabilis, & super-
exaltatus in secula. Et benedictum nomen glo-
riæ tuæ sanctum, & superlaudabile, & super-
exaltatum in omnibus seculis. Benedictus es in 53
templo sanctæ gloriæ tuæ, & superlaudabilis,
& supergloriosus in secula. Benedictus es, qui 54
intueris abyssos, sedens super Cherubim, & lau-
dabilis, & superexaltatus in secula. Bene-
dictus es in throno regni tui, & superlaudabi-
lis, & (o) superexaltatus in secula. Bene- 56
dictus es in firmamento cœli, & laudabilis, &
gloriosus in secula. Benedicite omnia opera Do- 57
mini Domino : laudate, & superexaltate eum
in secula. Benedicite cœli Domino : laudate, & 59
superexaltate eum in secula.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

47 * ܐܝܟ ܕܢܫܡܥ ܩܠ ܫܪܝܩܐ ܕܢܘܪܐ ܡܢ ܬܢܘܪܐ ܘܐܬܩܛܠ ܐܡܬ ܐܠܦ ܘܬܫܥ ܡܐܐ ܐܡܬ ܐܡܬ
48 ܘܐܬܩܛܠ ܐܡܬ ܐܠܦ ܘܬܫܥ ܡܐܐ ܐܡܬ ܐܡܬ. * ܘܐܬܩܛܠ ܐܡܬ ܐܠܦ ܘܬܫܥ ܡܐܐ ܐܡܬ ܐܡܬ ܘܐܬܩܛܠ ܐܡܬ
49 ܐܠܦ ܘܬܫܥ ܡܐܐ ܐܡܬ ܐܡܬ. * ܘܡܠܐܟ ܡܪܝܐ ܢܚܬ ܥܡ ܚܢܢܝܐ ܥܙܪܝܐ ܘܡܝܫܐܝܠ ܠܓܘ ܐܬܘܢܐ
50 ܘܐܦܩ ܠܗܒܐ ܡܢ ܐܬܘܢܐ * ܘܥܒܕ ܓܘ ܐܬܘܢܐ ܐܝܟ ܪܘܚ ܛܠܐ ܕܡܥ ܠܐ ܡܫ ܒܗ ܢܘܪܐ ܘܠܐ ܐܫܟܚ
51 ܠܗܘܢ ܘܠܐ ܐܬܒܗܬ ܠܗܘܢ * ܗܝܢܝܟ ܬܠܬܗܝܢ ܐܝܟ ܡܢ ܦܘܡ ܚܕ ܫܒܚܘ ܘܫܒܚܘ ܘܒܪܟܘ ܠܐܠܗܐ ܒ
ܐܬܘܢܐ ܩܐܠܝܢ *
ܫܒܚܬܐ ܬܠܬܗܝܢ ܒܗ *

52 * ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܐܝܬ ܡܪܝ ܐܠܗܐ ܐܒܗܬܢ * ܘܡܫܒܚ ܘܡܗܠܠ ܘܡܪܝܡ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ * ܒܪܝܟ
53 ܫܡ ܩܕܝܫ ܘܬܫܒܚ ܘܡܗܠܠ ܘܡܪܝܡ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ * ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܒ
54 ܗܝܟܠ ܩܕܫܟ ܘܬܫܒܚ ܘܡܗܠܠ ܘܡܪܝܡ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ * ܒܪܝܟ ܐܢܬ
ܕܚܙܐ ܥܡܩܬܐ ܘܝܬܒ ܥܠ ܟܪܘܒܐ ܘܡܫܒܚ ܘܡܗܠܠ ܘܡܪܝܡ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
55 * ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܥܠ ܟܘܪܣܝ ܡܠܟܘܬܟ ܘܡܫܒܚ ܘܡܗܠܠ ܘܡܪܝܡ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
56 * ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܒ ܟܠܗ ܫܡܝܐ ܘܡܫܒܚ ܘܡܗܠܠ ܘܡܪܝܡ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ * ܒܪܟܘ
57 ܡܪܝ ܟܠ ܥܒܕܘܗܝ ܕܡܪܝ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
58 ܒܪܟܘ ܟܠ ܥܒܕܐ ܕܡܪܝ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *

Quæ sequuntur usque ad ver. 88. supplevimus ex Cod. Usf.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

47 * وَٱرتفع ٱللهيب فوق ٱلاتون تسعة واربعون ذراعا * ودار أحرق ٱلذين وجدهم حول ٱلاتون
48 من ٱلكلدانيين * وملاك ٱلرب نزل مع أصحاب عزريا ٱلى ٱلاتون * ونفض لهيب
49 ٱلنار من ٱلاتون * وصنع وسط ٱلاتون مثل ريح ندا يصفر * ولم تلمسهم ٱلنار ٱلبتة *
50 ولم تحزنهم * ولم تؤذهم * حينيذ ٱلثلثة مثل من فم واحد سبحوا ومجدوا وباركوا ٱلله في
51 ٱلاتون قايلين *
* تسبحة ٱلثلثة فيه *

Canticum Trium Puerorum.

52 * مبارك انت ايها ٱلرب ٱله ابائنا * وفوق ٱلمسبح وفوق ٱلمتعالي ٱلى ٱلدهور * مبارك
53 ٱسم مجدك ٱلقدوس * وفوق ٱلمسبح وفوق ٱلمتعالي ٱلى ٱلدهور * مبارك انت في
54 هيكل مجدك ٱلمقدس * وفوق ٱلمسبح وفوق ٱلمتعالي ٱلى ٱلدهور * مبارك انت
ٱلناظر ٱلاعماق ٱلجالس على ٱلساروبيم * وفوق ٱلمسبح وفوق ٱلمتعالي ٱلى ٱلدهور *
55 * مبارك انت على كرسي مجد ملكك * وفوق ٱلمسبح وفوق ٱلمتعالي ٱلى ٱلدهور *
56 * مبارك انت في جلد ٱلسماء * وفوق ٱلمسبح وفوق ٱلمتعالي ٱلى ٱلدهور * باركوا
57 ٱلرب يا جميع اعمال ٱلرب * سبحوه وارفعوه ٱلى ٱلدهور * باركي ٱلرب ايتها ٱلسموات *
58 سبحوه وارفعوه ٱلى ٱلدهور *

Ita ut efferret se flamma supra for- 47
nacem quadraginta novem cubitis, Et 48
circumfusa combureret Chaldæos quos
offendit circa fornacem. Verùm An- 49
gelus Domini descendit cum sociis
Azariæ in fornacem, & excussâ flam-
mâ ignis è fornace, Excitavit in 50
medio fornacis quasi ventum rovis sibi-
lantem ; ita ut nullatenus tangeret
eos ignis, aut contristaret, aut læderet
eos. Tunc tres illi quasi uno ex ore 51
laudaverunt, glorificaverunt, & bene-
dixerunt Deum in fornace, dicentes ;

Benedictus es ô Domine Deus pa- 52
trum nostrorum, & superlaudabilis,
& superexaltandus in secula. Bene-
dictum nomen gloriæ tuæ sanctum ;
& superlaudabile & superexaltandum
in secula. Benedictus es in tem- 53
plo gloriæ tuæ sancto, & super-
laudabilis & superexaltandus in se-
cula. Benedictus es qui intueris 54
profunda sedens super cherubim, &
superlaudabilis & superexaltandus
in secula. Benedictus es super 55
thronum gloriæ regni tui, & super-
laudabilis & superexaltandus in se-
cula. Benedictus es in firmamen- 56
to cœli, & superlaudabilis & super-
exaltandus in secula. Benedicite 57
Dominum ô omnia opera Domini, lau-
date & exaltate eum in secula. Be- 58
nedicite Dominum ô cœli, laudate &
exaltate eum in secula.

Adeò ut flamma ignis crepitum ederet, 47
& fornacem quadraginta novem cubitis
superaret, Et cremaret consumeretque 48
ignis quotquot circa fornacem offende-
bat Chaldæos & acculatores. Angelus 49
autem roris descendit unà cum Hanania,
Azaria, & Misaele in fornacem ignis ;
discussâque flammâ ignis è fornace, Ex- 50
citavit in medio fornacis ventum quasi
roscidum, ut ne minimùm quidem tan-
geret eos ignis, neque uliâ eos molestiâ
aut incommodo afficeret. Tunc tres illi 51
uno ore celebrabant & benedicebant
Deum è fornace ignis, & dicebant ;
Benedictus sis Domine Deus patrum no- 52
strorum, laudandus & exaltandus in se-
culum : benedictum nomen gloriæ tuæ
sanctum : celebrandus tu & exaltandus
in seculum. Benedictus es in templo san- 53
ctitatis tuæ, laudandus & exaltandus in
seculum. Benedictus sis qui intueris abys- 54
sos dum insides Cherubinis, laudandus
& exaltandus in seculum. Benedictus sis 55
super solio regni tui, laudandus & exal-
tandus in seculum. Benedictus sis in firma- 56
mento cœli, laudandus & exaltandus in
seculum.
Benedicite Domino omnia opera Domini, 57
laudate & exaltate eum in seculum. Be- 58
nedicite Domino, cœli Domini, laudate
& exaltate eum in seculum.

Versio VULG. LAT.

58 Benedicite Angeli Domini Domino : laudate & su-
59 perexaltate eum in secula. Benedicite cœli Domino :
60 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite aquæ
omnes, quæ super cœlos sunt, Domino : laudate
61 & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes vir-
tutes Domini Domino : laudate & superexaltate eum
62 in secula. Benedicite Sol & Luna Domino : laudate &
63 superexaltate eum in secula. Benedicite stellæ cœli
64 Domino : laudate & superexaltate eum in secula. Be-
nedicite omnis imber & ros Domino : laudate & su-
65 perexaltate eum in secula. Benedicite omnes spiritus
Dei Domino : laudate & superexaltate eum in secula.
66 Benedicite ignis & æstus Domino : laudate & super-
67 exaltate eum in secula. Benedicite frigus & æstus Do-
68 mino : laudate & superexaltate eum in secula. Bene-
dicite rores & pruina Domino : laudate & superex-
69 altate eum in secula. Benedicite gelu & frigus Do-
70 mino : laudate & superexaltate eum in secula. Bene-
dicite glacies & nives Domino : laudate & superexal-
71 tate eum in secula. Benedicite noctes & dies Domi-
72 no : laudate & superexaltate eum in fæcula. Benedi-
cite lux & tenebræ Domino : laudate & superexaltate
73 eum in secula. Benedicite fulgura & nubes Domi-
74 no : laudate & superexaltate eum in secula. Benedi-
cat terra Dominum : laudet & superexaltet eum in
75 secula. Benedicite montes & colles Domino : lauda-
te & superexaltate eum in secula.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

58 † Εὐλογῆτε ἄγγελοι κυρίε ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν
60 εἰς τὸς αἰῶνας. †Εὐλογῆτε (ϕ) ὕδατα καὶ πάσα τὰ ὑπεράνω τῦ
ϑεαῦ ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας.
61 (ω) † Εὐλογείτω πᾶσα ἡ δύναμις κυρίε ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
62 ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. †Εὐλογῆτε ἥλιε καὶ σελήνη ϯ
63 κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. † Εὐλο-
γῆτε ἄστρα ϯ ϑεαῦ ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς
64 αἰῶνας. † Εὐλογείτω πᾶς ὄμβρε καὶ δρόσος ϯ κύριον , ὑμνεῖτε
65 καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. † Εὐλογῆτε πάντα τὰ πνεύ-
ματα ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας.
66 † Εὐλογῆτε πῦρ καὶ καῦμα τὸν κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε
71 αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. † (α) Εὐλογῆτε νύκτες καὶ ἡμέραι ϯ κύριον,
72 ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. † Εὐλογῆτε φῶς καὶ
σκότος ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας.
67 † (β) Εὐλογῆτε ψῦχος καὶ καῦμα τὸν κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
69 ψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. † Εὐλογῆτε πάχναι καὶ χιόνες ϯ
73 κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. † Εὐλο-
γῆτε ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν
74 εἰς τὸς αἰῶνας. † Εὐλογείτω ἡ γῆ ϯ κύριον , ὑμνείτω καὶ ὑπερ-
75 υψῦτω αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. † Εὐλογῆτε ὄρη καὶ βουνοὶ ϯ κύ-
ριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας.

MS. A. (ϕ) ὕδατα πάντα τὰ ἐπάνω (ω) Εὐλογεῖτε πᾶσαι αἱ δυνά-
μεις (α) Εὐλογεῖτε ψῦχος καὶ καῦσων ϯ κύριον, ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερυψῦτε
αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε δρόσος καὶ νιφετοὶ ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε
τε νύκτες (β) Εὐλογεῖτε πάχνη καὶ ψῦχος ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψῦτε αὐτὸν εἰς τὸς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε πάχναι

Benedicite angeli Domini Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite (q) aquæ, & omnia quæ super cœlum sunt, Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. (r) Benedicat omnis virtus Domini Dominum : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite Sol, & Luna Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite stellæ cœli Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicat omnis imber, & ros Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes spiritus Dominum : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite ignis & æstus Domino : laudate, & superexaltate eum in (s) secula. Benedicite noctes & dies Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite lux & tenebræ Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite (t) frigus & æstus Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite glacies & nives Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite fulgura & nubes Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicat terra Dominum : laudet, & superexaltet eum in secula. Benedicite montes & colles Domino : laudate, & superexaltate eum in secula :

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

59 60 ... * ...
61 ... * ...
62 ... * ...
63 ... * ...
64 ... * ...
66 ... * ...
65 ... * ...
71 72 ... * ...
67 ... * ...
68 ... * ...
69 73 ... * ...
74 ... * ...
75 ... * ...

Benedicite Domino omnes Angeli Domini : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes exercitus Domini : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino aquæ supercœlestes : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes timentes Dominum : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino Sol & Luna : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino stellæ quæ in cœlis : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Dño ros & pluvia : laudate et exaltate eum in seculum. Benedicite Dño aqua & ventus : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Dño ignis & calor : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes animæ justorum Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite dies nocteſque Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Lux & tenebræ Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite frigus & æstus Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino hyems & æstus : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino nix & gelu : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino fulgura & nubes : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite tota terra Domino : lauda exaltáque eum in seculum. Benedicite montes colleſque Domino : laudate & exaltate eum in seculum. 59 60 61 62 63 64 65 66 71 72 67 68 69 73 74 75

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

59 60 *بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا مَلَائِكَةَ ٱلرَّبِّ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ ٱلْمِيَاهِ ٱلَّتِي
61 فَوْقَ ٱلسَّمَاءِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ قُوَّاتِ ٱلرَّبِّ * سَبِّحُوهُ
62 63 وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي
ٱلرَّبَّ يَا نُجُومَ ٱلسَّمَاءِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ ٱلرِّيَاحِ * سَبِّحُوهُ 65
وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلنَّارُ وَٱلْحَرُّ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * 66
67 68 * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْبَرْدُ وَٱلسَّمُومُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا
69 ٱلْأَنْدِيَةُ وَٱلْأَمْطَارُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱللَّيَالِي وَٱلْأَيَّامُ * سَبِّحُوهُ
وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلنُّورُ وَٱلظُّلْمَةُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * 70
71 72 * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْجَلِيدُ وَٱلْبَرْدُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلصَّقِيعُ
وَٱلثَّلْجُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْبُرُوقُ وَٱلسُّحُبُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ 73
74 75 إِلَى ٱلدُّهُورِ * لِتُبَارِكِ ٱلرَّبَّ ٱلْأَرْضُ * تُسَبِّحْهُ وَتَرْفَعْهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْجِبَالُ
وَٱلْآكَامُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ *

Benedicite Dominum ô Angeli Domini, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô aquæ omnes quæ ſuper cœlos eſtis, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô omnes Domini virtutes, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô ſol & luna, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô ſtellæ cœli, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô omnes venti, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô ignis & æſtus, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô frigus & calor, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô rores et imbres, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô noctes & dies, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô lux & tenebræ, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô gelu & frigus, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô glacies & nix, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicite Dominum ô fulgura & nubes, laudate & exaltate eum in ſecula. Benedicat terra Dominum, laudet & exaltet eum in ſecula. Benedicite Dominum ô montes & colles, laudate & exaltate eum in ſecula.

Versio VULG. LAT.

76 Benedicite universa germinantia in terra Domino : laudate & superexaltate eum in secula.
77 Benedicite fontes
78 Domino : laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite maria & flumina Domino : laudate & superexaltate eum in secula.
79 Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis Dño : laudate & superexaltate eum
80 in secula. Benedicite omnes volucres cœli Domino :
81 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes bestiæ & pecora Domino : laudate & super-
82 exaltate eum in secula. Benedicite filii hominum Do-
83 mino : laudate & superexaltate eum in sæcula. Benedicat Israel Dominum : laudet & superexaltet eum
84 in secula. Benedicite sacerdotes Dñi Dño : laudate &
85 superexaltate eum in secula. Benedicite servi Dñi Dño :
86 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite spiritus & animæ justorum Dño :laudate & superexaltate eum
87 in secula. Benedicite sancti & humiles corde Domino:
88 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite Anania, Azaria, Misael Domino : laudate & superexaltate eum in secula. Quia eruit nos de inferno, & salvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ar-
89 dentis flammæ, & de medio ignis eruit nos. Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in seculum
90 misericordia ejus. Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum : laudate & confitemini ei, quia in omnia secula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur : & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

76 †Εὐλογεῖτε πάντα τὰ φυόμενα ἐν τῇ γῇ † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
78 ψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε (γ) θάλασσα καὶ ποταμοὶ
† κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. (δ) †Εὐλο-
77 γεῖτε αἱ πηγαὶ † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
79 † Εὐλογεῖτε κῆτη καὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐν τοῖς ὕδασι τὸν κύριον,
80 ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα
τὰ πετεινὰ † ἐρανοῦ † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
81 τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε (ε) πάντα τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη †
82 κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλο-
γεῖτε υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
83 τοὺς αἰῶνας. † (ζ) Εὐλογεῖτε Ἰσραὴλ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
84 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ἱερεῖς (η) τὸν κύ-
85 ριον, † ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε
δοῦλοι (ι) τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
86 † Εὐλογεῖτε πνεύματα καὶ ψυχαὶ δικαίων † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
87 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ὅσιοι καὶ ταπεινοὶ
(θ) τῇ καρδίᾳ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶ-
88 νας. † Εὐλογεῖτε Ἀνανία, Ἀζαρία, Μισαὴλ † κύριον, ὑμνεῖτε
καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας· † ὅτι (κ) ἐξείλετο ἡμᾶς ἐξ ᾅδου,
καὶ ἐκ χειρὸς θανάτου ἔσωσεν ἡμᾶς· καὶ ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ (ι) μέσου
καμίνου καιομένης φλογὸς, καὶ ἐκ μέσου πυρὸς (κ) ἐῤῥύσατο ἡμᾶς.
89 †Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι χρηστὸς, ὅτι εἰς † αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
90 †Εὐλογεῖτε πάντες οἱ σεβόμενοι † κύριον † θεὸν † θεῶν, ὑμνεῖτε
καὶ ἐξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς † αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

MS. A. (γ) αἱ πηγαὶ † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε θάλασσα (δ)Εὐλογεῖτε κῆτη (ε)τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη (ζ) Εὐλογήτω (η)κυρίῳ †(ι) κυρίῳ †(θ)καρδίᾳ (κ)ἐξείλατο (ι)καμίνου μέσης καιομένης (κ) ἐρύσατο

Benedicite omnia germinantia in terra Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite mare & flumina Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite fontes Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite cete; & omnia quæ moventur in aquis, Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes volucres cœli Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes bestiæ & pecora Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite filii hominum Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite Israel Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite (u) sacerdotes Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite servi Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite spiritus, & animæ justorum Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite sancti, & humiles corde, Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite Anania, Azaria, Misael, Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Qui eruit nos de inferno: & salvos fecit nos de manu mortis: & liberavit nos de medio fornacis ardentis flammæ: & de medio ignis eruit nos. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia ejus. Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum: laudate, & confitemini: quia in (x) seculum misericordia ejus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

76 ܒܪܟܘ ܟܠ ܝܩܝܕ̈ܐ ܕܒܥܠܡܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
78 ܒܪܟܘ ܝܡܐ ܘܢܗܪ̈ܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
77 ܒܪܟܘ ܡܒ̈ܘܥ̈ܐ ܘܟܠ ܡܕ̈ܒ̈ܚ̈ܐ ܕܡܝ̈ܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
79 ܒܪܟܘ ܬܢ̈ܝܢ̈ܐ ܘܟܠ ܕܡܬܪ̈ܡܫ ܒܡ̈ܝ̈ܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
80 ܒܪܟܘ ܟܠ ܛ̈ܦ̈ܪ̈ܐ ܕܫܡ̈ܝܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
81 ܒܪܟܘ ܟܠ ܚ̈ܝ̈ܬܐ ܘܒܥ̈ܝ̈ܪܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
82 ܒܪܟܘ ܒܢ̈ܝ ܐܢܫܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
83 ܒܪܟ ܐܝܣܪܝܠ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚ ܘܪܘܡ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
84 ܒܪܟܘ ܟܗ̈ܢ̈ܐ ܕܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
85 ܒܪܟܘ ܥܒ̈ܕ̈ܐ ܕܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
86 ܒܪܟܘ ܪ̈ܘ̈ܚ̈ܐ ܘܢ̈ܦ̈ܫ̈ܐ ܕܙ̈ܕ̈ܝ̈ܩ̈ܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
87 ܒܪܟܘ ܩ̈ܕ̈ܝ̈ܫ̈ܐ ܘܡ̈ܟ̈ܝ̈ܟ̈ܐ ܒܠܒܐ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
88 ܒܪܟܘ ܚܢܢܝܐ ܥܙܪܝܐ ܘܡܝܫܝܐܝܠ ܠܡܪܝܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
ܕܦܪܩ ܠܢ ܡܢ ܓܗܢܡ ܘܫܙܒ ܠܢ ܡܢ ܝܕ ܡܘܬܐ ܘܢܨܚ ܠܢ ܡܢ ܓܘ ܐܘܪܢܐ ܕܡܘ ܘܡܢ ܓܘ ܢܘܪܐ ܐܫ̈ܬ̈ܐ ܦܨܐ ܠܢ
89 ܐܝܬܘܝ ܛܒ ܠܡܪܝܐ ܕܛܒ ܘܠܥܠܡ ܚܣܕܗ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *
90 ܒܪܟܘ ܟܠ ܕܕܚܠܝܢ ܠܐܠܗܐ ܐܠܗ ܐܠܗ̈ܐ ܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ *

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

76 * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ ٱلنَّبَاتَاتِ فِي ٱلْأَرْضِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا
77 ٱلْيَنَابِيعُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْبِحَارُ وَٱلْأَنْهَارُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى
78 ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْحِيتَانُ وَجَمِيعُ ٱلْمُتَحَرِّكَاتِ فِي ٱلْمِيَاهِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ *
79 * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ طُيُورِ ٱلسَّمَاءِ سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْوُحُوشُ
80 وَجَمِيعُ ٱلْبَهَائِمِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا بَنِي ٱلْبَشَرِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ
81 إِلَى ٱلدُّهُورِ * لِيُبَارِكْ إِسْرَائِيلُ ٱلرَّبَّ * يُسَبِّحْهُ وَيَرْفَعْهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا كَهَنَةَ ٱلرَّبِّ *
82 سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا عَبِيدَ ٱلرَّبِّ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ *
83 * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا أَرْوَاحَ وَنُفُوسَ ٱلصِّدِّيقِينَ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا
84 ٱلْأَبْرَارُ وَمُتَوَاضِعِي ٱلْقَلْبِ سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا حَنَانِيَّا وَعَزَارِيَا وَمِيشَائِيلُ *
85 سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * لِأَنَّهُ أَنْقَذَنَا مِنَ ٱلْجَحِيمِ * وَخَلَّصَنَا مِنَ ٱلْمَوْتِ وَنَجَّانَا مِنْ وَسَطِ أَتُونٍ
86 لَهِيبٍ مُتَوَقِّدٍ * وَمِنْ وَسَطِ ٱلنَّارِ نَجَّانَا * ٱعْتَرِفُوا لِلرَّبِّ لِأَنَّهُ صَالِحٌ * وَإِنَّ رَحْمَتَهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا يَا
87 جَمِيعَ ٱلْأَتْقِيَاءِ ٱلرَّبَّ إِلَهَ ٱلْآلِهَةِ * سَبِّحُوهُ وَٱعْتَرِفُوا لَهُ * لِأَنَّ رَحْمَتَهُ إِلَى جَمِيعِ ٱلدُّهُورِ *

Benedicite Dominum ô omnes herbæ in terra, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô fontes, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô maria & flumina, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô pisces, & omnia quæ movemini in aquis, laudate et exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô omnes cœli volucres, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô bestiæ & omnia jumenta, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô filii hominum, laudate & exaltate eum in secula. Benedicat Israel Dominum, laudet & exaltet eum in secula. Benedicite Dominum ô sacerdotes Domini, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô servi Domini, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô spiritus & animæ justorum, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô innocentes & humiles corde, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô Hanania, Azaria, & Misael, laudate & exaltate eum in secula: quoniam eripuit nos è gehenna, & liberavit nos à morte, salvavit nos è medio fornacis flammæ ardentis, & de medio ignis redemit nos. Confitemini Domino quia bonus est, & quia misericordia ejus in secula. Benedicite ô omnes religiosi Dominum Deum deorum, laudate eum, & gratias agite illi, quia misericordia ejus in secula.

Benedicite omnes herbæ terræ Domino: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnia germinantia in terra : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite maria & flumina Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino scatebræ omnesque fontes : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino pisces & omnia reptilia maris : laudate & exaltate eum in seculum. Benedic omnis avis cœli Domino : lauda & exalta eum in seculum. Benedic omnis fera bestiáque Domino : lauda & exalta eum in seculum. Benedicite omnia reptilia terræ Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes homines Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes Israelitæ Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes sacerdotes Domini : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes servi Domini : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes animæ spiritusque justorum : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite integri humilesq; corde Dño : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Dño O Hanania & Azaria, & Mishael, laudate & exaltate eum in seculum Quoniam eripuit nos à morte, & de manibus inferni servavit nos, liberavit nos à flamma ardente, & è medio ignis eruit nos. Gratias agite Domino, quia benignus est, & in seculum bonitas ejus : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes Deum timentes, Deo deorum : laudate & exaltate eum in seculum. Gratias agite Domino, quia bonus est, & in seculum benignitas ejus.

Versio VULG. LAT.

65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

CAP. XIV.

1 ERat autem Daniel conviva regis, & honoratus
2 super omnes amicos ejus. Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: & impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, & oves
3 quadraginta, viníque amphoræ sex. Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum suum. Dixítque ei
4 rex; Quarè non adoras Bel? Qui respondens ait ei; Quia non colo idola manu facta, sed viventem Deum, qui creavit cœlum & terram, & habet potestatem omnis carnis. Et dixit rex ad eum;
5 Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non
6 vides quanta comedat & bibat quotidié? Et ait Daniel arridens; Ne erres, rex: iste enim intrinsecus luteus est, & forinsecus æreus neque comedit
7 aliquando. Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, & ait eis; Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

65 (α) Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀσυάγης προστέθη πρὸς τοὺς πατέρας
[1] αὐτοῦ· καὶ παρέλαβε Κύρος ὁ Πέρσης τ βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ
1 ἦν Δανιὴλ συμβιωτὴς τ βασιλέως, καὶ ἔνδοξος ὑπὲρ πάντας
2 τοὺς φίλους αὐτοῦ. Καὶ ἦν εἴδωλον τοῖς Βαβυλωνίοις ᾧ ὄνομα
Βὴλ, καὶ ἐδαπανῶντο εἰς αὐτὸν ἐκάστης ἡμέρας σεμιδάλεως
ἀρτάβαι (β) δώδεκα, καὶ πρόβατα (γ) τεσσαράκοντα, καὶ οἶνου
3 μετρηταὶ ἓξ. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσέβετο αὐτὸν, καὶ ἐπορεύετο
καθ' (δ) ἑκάστην ἡμέραν προσκυνεῖν αὐτῷ. Δανιὴλ δὲ προσεκύνει
τῷ θεῷ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, Διατί σὺ προσκυνεῖς
4 τῷ Βήλ; Ὁ δὲ εἶπεν, Ὅτι σέβομαι εἴδωλα χειροποίητα, ἀλλὰ
τὸν ζῶντα θεὸν, τὸν κτίσαντα τ οὐρανὸν καὶ τ γῆν, καὶ ἔχοντα
5 πάσης σαρκὸς κυρείαν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, Οὐ δοκεῖ
σοι Βὴλ ἔτι ζῶν θεὸς εἶναι; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσα ἐσθίει καὶ πίνει καθ' ἑκάστην
6 ἡμέραν; Καὶ εἶπε Δανιὴλ γελάσας, Μὴ πλανῶ, βασιλεῦ,
(ε) οὗτος γὰρ ἔσωθεν μέν ἐστι πηλὸς, ἔξωθεν δὲ χαλκὸς, καὶ οὐ βέβρωκεν
7 (ζ) οὐδέποτε. Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ (η) εἴπητέ μοι τίς ὁ καταδέων τ δαπάνην ταύτην, ἀποθανεῖσθε.

MS. A. (α) ΟΡΑΣΙΣ ΙΒ'. (β) λεγόμενον, (γ) τεσσαράκοντα, (δ) ἡμέραν (ε) αὐτὸς (ζ) οὐδὲ πέπωκεν πώποτε. Καὶ θυμωθεὶς ὁ

(ε) Et rex Astyages appositus est ad patres suos: & suscepit Cyrus Persis regnum ejus. Et erat Daniel conviva regis, & honoratus super omnes amicos ejus. Erat autem idolum Babyloniis, cui nomen Bel: & impendebantur in eo per singulos dies similæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, & vini metretæ sex. Et rex colebat eum: & ibat per singulos dies adorare eum. Porrò Daniel adorabat Deum suum. Dixítque ei rex; Quarè non adoras Bel? At ille dixit; Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit cœlum, & terram, & habet potestatem omnis carnis. Et ait rex ad eum; Non videtur tibi Bel esse vivens Deus? An non vides, quanta comedat, & bibat quotidié? Et ait Daniel videns; Ne erres, rex. Iste enim est intrinsecus quidem lutum, forinsecus autem æreus: nec comedit aliquando. Iratus autem rex vocavit sacerdotes ejus: & ait eis; Nisi dixeritis mihi, quis est iste qui comedit impensas has; moriemini:

(η) εἴπητέ μοι τίς ὁ καταδέων

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ... *

BEL IDOLUM,

1 ET rex Astyages additus est patribus suis, & Cyrus Persa accepit regnum ejus. Et Daniel honore Regi
2 suppar erat: Et habitabat cum Rege honoratior omnibus amicis ejus. Erat autem Babyloniis idolum Bil nomine, in quod impendebant quotidie similæ Artabas duodecim, arietes quadraginta, & vini metretas sex. Et rex illud
3 colebat, ibatque quotidie & adorabat illud. Daniel autem Deum colebat: dicebatque Rex Danieli; Quare Bil deum meum non colis? Dixitque ei Dani-
4 el, Ego imagines & sculptilia & idola non adoro, quia opus manuum humanarum sunt: sed Deum vivum colo qui fecit cœlum & terram, & Dominus est
5 universæ carnis: Hunc ego adoro. Dixitque rex Danieli; Nonne videtur tibi Bil vivere? Aut non vides edere ipsum quotidie & bibere? Tunc Da-
6 niel ridens Regi dixit; Noli errare rex: Hic enim intrinsecus quidem lutum est, extrinsecus autem æs, nec quicquam à diebus suis edit aut bibit.
7 Tunc rex excanduit & vocavit Sacerdotes Bil, & dixit eis; Nisi dicatis mihi quis totam hanc impensam edit, moriemini:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* اَلرُّؤْيَا اَلثَّانِي عَشَرَ * خَبَرُ بِيلِ اَلصَّنَمِ *

Visio duodecima. Historia Bil idoli.

1 * وَإِنَّ اَلْمَلِكَ أَسْتِيَاغِشَ زَيْدَ عَلَى آبَائِهِ * وَأَخَذَ كُورُسُ اَلْفَارِسِيُّ مَمْلَكَتَهُ * وَكَانَ دَانِيَالُ
2 مُعَامِرَ اَلْمَلِكِ * وَمُمَجَّدًا أَكْثَرَ مِنْ جَمِيعِ أَحْبَابِهِ * وَكَانَ صَنَمٌ لِلْبَابِلِيِّينَ أَسْمُهُ بِيلُ *
وَيُنْفِقُونَ عَلَيْهِ كُلَّ يَوْمٍ مِنَ اَلسَّمِيذِ اَثْنَي عَشَرَ أَرْدَبًّا * وَأَرْبَعِينَ خَرُوفًا * وَمِنَ اَلْخَمْرِ سِتَّةَ
3 أَمْطَارٍ * وَاَلْمَلِكُ يَعْبُدُهُ * وَيَمْضِي إِلَيْهِ كُلَّ يَوْمٍ لِيَسْجُدَ لَهُ * وَدَانِيَالُ يَسْجُدُ لِإِلَهِهِ * فَقَالَ
4 لَهُ اَلْمَلِكُ * لِمَاذَا لَا تَسْجُدُ لِبِيلَ * فَقَالَ * لِأَنِّي لَا أَعْبُدُ أَصْنَامًا صَنْعَةَ اَلْأَيْدِي * لَكِنِ
5 اَلْإِلَهَ اَلْحَيَّ اَلَّذِي خَلَقَ اَلسَّمَاءَ وَاَلْأَرْضَ * وَلَهُ اَلسِّيَادَةُ عَلَى كُلِّ ذِي لَحْمٍ * فَقَالَ لَهُ اَلْمَلِكُ *
6 أَمَا تَظُنُّ أَنَّ بِيلَ إِلَهٌ حَيٌّ * أَوْ لَا تَرَى مَا يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ كُلَّ يَوْمٍ * فَقَالَ دَانِيَالُ ضَاحِكًا *
لَا تَضِلَّ أَيُّهَا اَلْمَلِكُ * لِأَنَّ هَذَا فَهُوَ مِنْ دَاخِلٍ طِينٌ * وَمِنْ خَارِجٍ نُحَاسٌ * وَلَا يَأْكُلُ
7 وَلَا يَشْرَبُ اَلْبَتَّةَ * فَحَنِقَ اَلْمَلِكُ * وَدَعَا كَهَنَتَهُ * وَقَالَ لَهُمْ * إِنْ لَمْ تَقُولُوا لِي مَنْ يَأْكُلُ
هَذِهِ اَلنَّفَقَةَ تَمُوتُونَ *

Cum rex Astyages aggregatus esset majoribus suis, suscepit Cyrus Persa regnum ipsius. Erat autem Daniel cohabitans cum rege, & omnium amicorum ejus honoratissimus. Porrò idolum erat Babyloniis nomine Bil, in quod consumebant singulis diebus similæ artabas duodecim, agnos quadraginta, et vini sex metretas. Rex quoque colebat illud, & abibat quotidie ad adorandum illud: Daniel verò adorabat Deum suum. Quamobrem dicente illi rege; Quare non adoras Bilum? Respondit; Quia non adoro simulacra manu facta, sed Deum vivum qui cœlum terrámque creavit, cui dominium est in omne præditum carne. Dixit ad eum rex; An non putas Bilum esse Deum vivum? annon vides quantum edat bibátque singulis diebus? Respondit Daniel ridens; Ne errato rex: nam iste quidem intus lutum est, foris autem æs, & non edit neque bibit unquam. Tunc indignatus rex accersivit sacerdotes ejus, & ait illis; Nisi dixeritis mihi quis comedat impensam istam, moriemini:

Versio VULG. LAT.

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et di-
9 xit Daniel regi ; Fiat juxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in
10 templum Bel. Et dixerunt sacerdotes Bel ; Ecce nos egredimur foras ; & tu rex pone escas, & vinum misce, & claude ostium, & signa annulo tuo:
11 Et cùm ingressus fueris manè, nisi inveneris omnia comesta à Bel, morte moriemur, vel Daniel qui
12 mentitus est adversùm nos. Contemnebant autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper, & devorabant ea.
13 Factum est igitur postquàm egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel : præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram rege : & egressi clauserunt ostium : &
14 signantes annulo regis abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, & uxores, & filii eorum : & comederunt omnia, &
15 biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Ἐὰν δὲ (ϑ) ἀπόδειξητε ὅτι Βὴλ κατεδίει αὐτὰ, ἀποθανεῖται Δανιὴλ, ὅτι ἐβλασφήμησεν εἰς τὸν Βήλ. καὶ εἶπε Δανιὴλ τῷ βασιλεῖ,
9 Γενέσθω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἦσαν (ι) ἱερεῖς τοῦ Βὴλ ἑβδομήκοντα (κ) ἐκτὸς γυναικῶν καὶ τέκνων. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς μετὰ Δανιὴλ
10 εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βήλ. Καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Βὴλ, Ἰδοὺ ἡμεῖς ἐκπορευόμεθα ἔξω, σὺ δὲ βασιλεῦ παράθες τὰ βρώματα, καὶ τὸν οἶνον κεράσας δός, καὶ ἀπόκλεισον τὴν θύραν, καὶ σφράγισον τῷ (λ) δα-
11 κτυλίῳ σου. Καὶ ἐλθὼν πρωΐ, ἐὰν μὴ εὕρῃς πάντα βεβρωμένα ὑπὸ τοῦ Βὴλ, ἀποθανούμεθα· ἢ Δανιὴλ ὁ (μ) ψευδόμενος κατ' ἡμῶν.
12 Αὐτοὶ δὲ (ν) κατεφρόνουν, ὅτι πεποιήκεισαν ὑπὸ τὴν τράπεζαν κρυμμένην θύραν, (ξ) καὶ δι' αὐτῆς εἰσπορεύοντο πάντα, καὶ
13 ἀνήλισκον αὐτά. Καὶ ἐγένετο ὡς (ο) ἐξῆλθοσαν οἱπατέρες, καὶ ὁ βασιλεὺς παρέθηκε τὰ βρώματα τῷ Βήλ. καὶ ἐπέταξε Δανιὴλ τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ, καὶ λαβόντες τέφραν· καὶ καθίσας ὅλον τὸν ναὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μόνου. καὶ ἐξελθόντες ἔκλεισε τὴν θύραν, καὶ
(π) ἐσφράγισεν ἐν τῷ δακτυλίῳ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπῆλθον.
14 Οἱ δὲ ἱερεῖς ἦλθον τὴν νύκτα κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, καὶ αἱ (ρ) γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ κατέφαγον πάντα, καὶ ἐξέ-
15 πιον. Καὶ ὠρθρισεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρωΐ, καὶ Δανιὴλ μετ' αὐτοῦ.

MS.A. (ϑ) ὑποδείξῃς ὅτι ὁ Βὴλ καταδίει αὐτὰ, ὑποθανεῖται Δανιὴλ, (ι) οἱ ἱερεῖς (κ) χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. (λ) *δακτύλῳ (μ) ψευσάμενος (ν) * κατεφρόνουν, (ξ) καὶ * αὐτῆς (ο) ἐξῆλθον (π) ἐσφράγισε τῷ (ρ) γυναῖκας, καὶ τὰ

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc ; morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi ; Fiat juxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, 9 exceptis uxoribus, & filiis. Et venit rex cum Daniele in domum Belis. Et dixerunt sa- 10 cerdotes Belis ; Ecce nos egredimur foras : tu autem, rex, appone escas : & vinum miscens pone, & claude ostium, & signa annulo tuo. Et veniens manè, nisi inveneris omnia comesta 11 à Bel ; moriemur : vel Daniel, qui mentitus est adversùs nos. Ipsi autem contemnebant, 12 quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper, & devorabant ea. Factum est igitur, postquàm e- 13 gressi sunt illi, & rex posuit cibos ante Bel ; & præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem : & (f) decusserunt totum templum coram rege solo. Et egressi clauserunt ostium, & signaverunt annulo regis, & abierunt. Sacerdotes autem venerunt nocte juxta con- 14 suetudinem suam, & uxores eorum, & filii eorum : & comederunt omnia, & biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, & Da- 15 niel cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 ... * ... Quòd si ostendatis mihi, quod Bil il- 8
lud edit, morietur Daniel, qui blasphemiam dixit in Bil. Dixitque Daniel regi; Fiat secundum verbum tuum, ô rex.
9 Erant Sacerdotes Bil septuaginta, præter uxores & liberos eorum. & venit
10 rex cum Daniele in domum Bil : Dixeruntque sacerdotes regi; Ecce egredimur foras : Tu autem, Rex, pone cibos Bili, & vinum mistum appone, clausamque portam obsigna annulo tuo. Et manè surgens veni : et 11
si inveneris non edisse cibos Bil, moriemur nos : si autem Bil ederit eos, morietur Daniel, qui blasphemiam in nos dixit. Illi autem *hæc dicebant* 12
præ fiduciâ suâ : Fecerant enim sibi sub mensâ ingressum occultum, per quem ingredientes & egredientes, edebant quicquid apponebatur Bil, & quod supererat auferebant: Egressis igitur sacerdotibus Bil, adduxit rex cibos, replevitque mensam, et posuit coram Bil : Impletisque vino vasis secundùm morem ipsorum, exiit. Dixitque Daniel 13
pueris suis ; Afferte mihi cinerem : et attulerunt ei cinerem, quem cribro in totam ædem Bil increvit coram rege. Videnque rex, egressus est, clausis foribus, signatisque sigillo suo & Danielis. Euntesque sacerdotes no- 14
ctu, ut soliti erant, ipsi, uxoresque, & liberi, ederunt quicquid appositum erat Bil, vinumque biberunt. Surgensque 15
manè rex cum Daniele, eò profecti sunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

8 * وَإِنْ أَظْهَرْتُمْ أَنَّ بِيلَ يَأْكُلُ هٰذِهِ * يَمُوتُ دَانِيَالُ * لِأَنَّهُ جَدَّفَ عَلَى بِيلَ * فَقَالَ دَانِيَالُ 8
لِلْمَلِكِ * لِيَكُنْ كَكَلِمَتِكَ * وَكَانَ كَهَنَةُ بِيلَ سَبْعِينَ غَيْرَ ٱلنِّسَآءِ وَٱلْأَوْلَادِ * وَجَآءَ 9
ٱلْمَلِكُ مَعَ دَانِيَالَ إِلَى بَيْتِ بِيلَ * فَقَالَتْ كَهَنَةُ بِيلَ * هُوذَا نَحْنُ نَخْرُجُ خَارِجًا * وَأَنْتَ 10
أَيُّهَا ٱلْمَلِكُ ضَعِ ٱلْأَطْعِمَةَ * وَٱمْزِجِ ٱلْخَمْرَ وَضَعْهُ * وَأَغْلِقِ ٱلْبَابَ وَٱخْتِمْهُ بِخَاتَمِكَ * وَتَعَالَ 11
بَاكِرًا * فَإِنْ لَمْ تَجِدِ ٱلْجَمِيعَ مَأْكُولًا مِنْ بِيلَ * نَمُوتُ أَوْ دَانِيَالُ ٱلَّذِي كَذَبَ عَلَيْنَا * وَهُمْ 12
وَبَعُوا * لِأَنَّهُمْ صَنَعُوا تَحْتَ ٱلْمَائِدَةِ مَدْخَلًا خَفِيًّا * وَمِنْهُ يَدْخُلُونَ كُلَّهُمْ وَيَأْكُلُونَهَا * وَكَانَ لَمَّا 13
خَرَجُوا أُولَئِكَ * وَٱلْمَلِكُ وَضَعَ ٱلْأَطْعِمَةَ لِبِيلَ * فَأَمَرَ دَانِيَالُ غِلْمَانَهُ * فَجَابُوا لَهُ رَمَادًا وَفَرَسُوا
ٱلْهَيْكَلَ كُلَّهُ أَمَامَ ٱلْمَلِكِ وَحْدَهُ * وَخَرَجُوا وَأَغْلَقُوا ٱلْبَابَ * وَخَتَمُوهُ بِخَاتَمِ ٱلْمَلِكِ وَمَضَوْا *
14 فَدَخَلَتِ ٱلْكَهَنَةُ لَيْلًا كَعَادَتِهِمْ وَنِسْوَاتُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ * وَأَكَلُوا ٱلْجَمِيعَ وَشَرِبُوا * وَبَكَّرَ 15
ٱلْمَلِكُ بِٱلْغَدَاةِ وَدَانِيَالُ مَعَهُ *

Sin autem ostenderitis Bilum ista comedere, morietur Daniel, quòd in Bilum blasphemâvit. Dixit Daniel regi; Fiat 8
secundùm verbum tuum. (Erant autem 9
sacerdotes Bili septuaginta, exceptis uxoribus et liberis) venitque rex cum Daniele in ædem Bili, ubi sacerdotes Bili 10
dixerunt ; Ecce nos foras egrediemur, tu verò O rex, appone cibos, tempera vinum, & appone illud, ostium claude, annuloque tuo consigna : Et nisi manè veniens, in- 11
veneris omnia à Bilo comesta, moriemur nos, aut Daniel, qui mentitus est adversùm nos. Verò illi sécuri erant, quia 12
fecerant sub mensa aditum clandestinum, indeque ingrediebantur omnes, & comedebant eam. Fuit igitur cùm illi e- 13
gressi essent, & rex Bilo cibos apposuisset; ut præciperet Daniel pueris suis, afferrentque cinerem, totumque templum coràm solo rege conspergerent : postea egressi clauderent ostium, annulo regis obsignarent, ac discederent : Sacerdo- 14
tes autem noctu pro more suo ingressi, cum uxoribus & liberis, omnia comederent biberentque. Cùm verò surrexisset rex summo diluculo, & Daniel 15
esset cum eo;

Versio VULG. LAT.

16 Et ait rex ; Salváne ſunt ſignacula, Daniel ? Qui
17 reſpondit ; Salva, rex. Statímque cùm aperuiſſet oſtium, intuitus rex menſam, exclamavit voce magnâ ; Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſ-
18 quam. Et riſit Daniel : & tenuit regem ne ingrederetur intró : & dixit ; Ecce pavimentum, anim-
19 adverte cujus veſtigia ſint hæc. Et dixit rex ; Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium.
20 Et iratus eſt rex. Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxores, & filios eorum : & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſume-
21 bant quæ erant ſuper menſam. Occîdit ergò illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis : qui ſub-
21 vertit eum, & templum ejus. Et erat draco
23 magnus in loco illo, & colebant eum Babylonii. Et dixit rex Danieli ; Ecce nunc non potes dicere, quia
24 iſte non ſit Deus vivens : adora ergò eum. Dixítque Daniel ; Dominum Deum meum adoro : quia ipſe eſt Deus vivens : iſte autem non eſt Deus vi-
25 vens. Tu autem, rex, da mihi poteſtatem, & interficiam draconem abſque gladio & fuſte. Et ait rex ; Do tibi.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

16 Καὶ εἶπεν (σ), Σῶοι αἱ σφραγῖδες Δανιήλ ; ὁ δὲ εἶπε, Σῶοι, βα-
17 σιλεῦ. Καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνοῖξαι τὰς θύρας, ἐπιβλέψας
(τ) ἐπὶ τὴν τράπεζαν ὁ βασιλεὺς, ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ,
18 Μέγας εἶ Βὴλ, καὶ οὐκ ἔστι παρὰ σοὶ δόλος οὐδὲ εἷς. Καὶ
(υ) ἐγέλασε Δανιὴλ, καὶ ὑπεράπισε τὸν βασιλέα, μὴ εἰσελθεῖν
αὐτὸν (φ) ἔσω· καὶ εἶπεν, Ἴδε δὴ τὸ ἔδαφος, καὶ γνῶθι τίνος τὰ
19 ἴχνη ταῦτα. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, Ὁρῶ τὰ ἴχνη ἀνδρῶν,
20 καὶ γυναικῶν, καὶ παιδίων. καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς Τότε
(χ) ζωνύναζε τοὺς ἱερεῖς, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ
ἔδειξαν αὐτῷ τὰς κρυπτὰς θύρας, δι' ὧν εἰσεπορεύοντο, καὶ ἐδα-
21 πάνων τὰ ἐπὶ (ψ) τῆς τραπέζης. Καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ βα-
σιλεὺς, καὶ ἔδωκε τὸν Βὴλ ἔκδοτον τῷ Δανιήλ. καὶ κατέσρεψεν αὐ-
22 τὸν, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ. Καὶ ἦν Δράκων μέγας (ω), καὶ ἐσέβοντο
23 αὐτὸν οἱ Βαβυλώνιοι. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ Δανιὴλ, Μὴ
καὶ τοῦτον ἐρεῖς ὅτι χαλκοῦς ἐστι; ἰδοὺ ζῇ, καὶ ἐσθίει, καὶ πίνει· οὐ δύνα-
24 σαι οὖν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτος θεὸς ζῶν. καὶ προσκύνησον αὐτῷ. Καὶ
εἶπε Δανιὴλ, Κυρίῳ τῷ θεῷ μου προσκυνήσω, ὅτι οὗτός ἐστι θεὸς
25 ζῶν. Σὺ δὲ βασιλεῦ δός μοι ἐξουσίαν, καὶ ἀποκτενῶ τὸν δράκοντα
ἄνευ (α) μαχαίρας καὶ ῥάβδου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, Δίδωμί σοι.

MS. A. (σ) ὁ βασιλεὺς, Σῶαι (τ) ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν τράπεζαν,
(υ) γελάσας Δανιὴλ ἐκράτησεν (φ) ἔσω · * Εἶδε δὴ (χ) συνελάζετο
(ψ) τῇ τραπέζῃ. (ω) ἐν τῷ τόπῳ, καὶ (α) μαχαίρης

Et ait ; Salváne ſunt ſignacula, Daniel ? At 16
ille dixit ; Salva, rex. Et factum eſt, ſimul- 17
atque aperuiſſet oſtia, aſpiciens rex ſuper menſam, exclamavit voce magnâ ; Magnus es Bel : & non eſt apud te ullus dolus. Et riſit Daniel, 18
& tenuit regem, ne ingrederetur intró : & dixit ; Vide nunc pavimentum, & animadverte, cujus veſtigia ſunt hæc. Et dixit rex ; Video veſti- 19
gia virorum, & mulierum, & parvulorum. Et iratus rex Tunc apprehendit ſacerdotes, & u- 20
xores, & filios eorum, & oſtenderunt ei abſcondita oſtia, per quæ ingrediebantur, & conſumebant quæ erant ſuper menſam, Occîdit 21
ergò illos rex : & tradidit Bel in poteſtatem Danielis : qui ſubvertit eum, & templum ejus. Et erat draco (g) magnus : & colebant illum 22
Babylonii. Et dixit rex Danieli ; Nunquid & 23
hunc dices æreum eſſe ? Ecce vivit, & comedit, & bibit : non potes dicere, quia iſte non ſit Deus vivens. Adora ergò eum. Dixítque Da- 24
niel ; Dominum Deum meum adorabo : quia ipſe eſt Deus vivens. Tu autem, rex, da mihi poteſtatem : & interficiam draconem, abſque gladio, & fuſte. Et ait rex ; Do tibi. 25

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * ... :. ... .
17 ... : ... * ... .
18 ... * ... .
19 ... * ... .
20 ... * ... .
21 ... : ... * ... .
... * ... *
... * ...
22 ... * ... .
23 ... .
24 ... * ... .
25 ... : ... * ... .

Dixitque rex Danieli; Salva ſigilla Dani- 16
el ? Et dixit; Salva, domine rex. Cum- 17
que aperuiſſet portam, proſpiciens rex menſam, et videns conſumpta eſſe omnia quæ appoſita fuerant Bilo, elatâ voce magna, à porta exteriùs, dixit; Magnus es Bil; Nec eſt apud te fraudis vel minimum. Tunc videns Daniel te- 18
nuit Regem, ne introiret ad tempus: dixitque Daniel regi ; Vide Domine rex, & conſidera ſolum : Veſtigia hæc quorumnam ſunt ? Dixitque rex, Vi- 19
deo in ſolo veſtigia virorum & mulierum & puerorum : et iratus eſt rex, Et apprehendit Sacerdotes, uxoreſque 20
& liberos eorum, & oſtenderunt Regi introitum quem in occulto habebant, per quem ingredientes & egredientes conſumebant quod in menſâ Bili ap. ponebatur. Et occîdit eos omnes rex, 21
& Bel dono dedit Danieli : Confregitque Daniel eum, & deſtruxit templum ejus.

Finis Danielis.

Sequitur Res Draconis.

ERat autem ibi præterea Draco ma- 22
gnus, quem adorabant Babylonii. 23
Dixitque rex Danieli; Jam, de hoc non potes dicere, Quod non ſit Deus: Adora ipſum quia Deus vivus eſt. Et di- 24
xit Daniel Regi ; Ego Dominum Deum adoro : Is enim ipſe Deus vivus eſt. Tu autem O rex, da mihi po- 25
teſtatem in eum, & occidam Draconem hunc, ſine gladio aut baculo. Dixitque rex; Data eſt tibi.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 * ... * ... * ... * ...
17 ... * ... * ... * ... * ...
18 ... * ... * ... * ... * ...
19 ... * ...
20 ... * ... * ... * ... * ...
21 ... * ... * ... * ... * ...
* ... *
22 ... * ... * ... * ...
23 ... * ... * ... * ... * ...
24 ... * ... * ... * ... * ...
25 ... * ... * ... * ... * ...

Dixit rex, Sigilla integra ſunt ô Da- 16
niel ? qui dixit, Integra O rex. Et ubi primùm januam aperuiſſet, rex menſam 17
intuitus exclamavit voce magnâ, Magnus es O Bil, & ne minimus eſt apud te dolus. Ridens verò Daniel, detinuit 18
regem ne ingrederetur intrò, & dixit ; Aſpice ſolum, & agnoſce cujus hæc veſtigia ſint. Dixit rex ; Veſtigia vi- 19
rorum, mulierum, ac puerorum video. Tunc rex indignatus comprehendit ſa- 20
cerdotes cum uxoribus & liberis eorum (nam oſtenderat ei vias clandeſtinas quibus ingreſſi comedebant quæ apponebantur menſæ,) Peremitque eos rex, 21
& Bilum dono dedit Danieli, qui eum cum templo ipſius evertit.

Hiſtoria draconis.

Erat quoque draco ingens quodam in lo- 22
co, & colebant eum Babylonii. Dixit- 23
que rex Danieli ; Num & hunc dicetes æneum eſſe ? En vivus eſt, edit ac bibit, nec dicere potes, hunc non eſſe Deum vivum : hunc igitur adora. At 24
Daniel, Dominum, inquit, Deum meum adoro ; quoniam ipſe eſt Deus vivus. Tu verò O rex, da mihi facultatem, & 25
hunc draconem ſine gladio & fuſte interficiam. Ait rex, Do tibi.

Versio VULG. LAT.

26 Tulit ergò Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecítque massas, & dedit in os draconis, & diruptus est draco. Et dixit; Ecce quem colebatis.
27 Quod cùm audíssent Babylonii, indignáti sunt vehementer: & congregati adversùm regem, dixerunt; Judæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit,
28 & sacerdotes occídit. Et dixerunt cùm veníssent ad regem; Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te,
29 & domum tuam. Vidit ergò rex quòd irruerent in eum vehementer: & necessitate compulsus tradidit eis Da-
30 nielem. Qui miserunt eum in lacum leonum; & erat ibi
31 diebus sex. Porrò in lacu erant leones septem, & dabantur eis duo corpora quotidiè, & duæ oves: & tunc
32 non data sunt eis, ut devorarent Danielem. Erat autem Habacuc propheta in Judæa, & ipse coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum
33 ut ferret messoribus. Dixítque Angelus Domini ad Habacuc; Fer prandium, quod habes, in Babylonem Da-
34 nieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Habacuc; Do-
35 mine, Babylonem non vidi, & lacum nescio. Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis sui, posuítque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritûs sui.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 Καὶ ἦλαβεν (a) ὁ Δανιὴλ πίσαν καὶ σέαρ καὶ τρίχας, καὶ ἥψησεν ἐπιπαντό· καὶ ἐποίησε μάζας, καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ στόμα τοῦ δράκοντος, καὶ φαγὼν διερράγη ὁ δράκων. καὶ εἶπεν, (β)Ἴδετε τὰ στόματα ὑμῶν.
27 Καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσαν οἱ Βαβυλώνιοι, ἠγανάκτησαν λίαν, καὶ ζυνεστράφησαν ἐπὶ τὸν βασιλέα, Καὶ
28 (γ) εἶπαν, Ἰουδαῖος γέγονεν ὁ βασιλεὺς, τὸν Βὴλ (δ) καθέσπασε, καὶ τὸν δράκοντα ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς ἱερεῖς κατέσφαξε. καὶ εἶπαν ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, Παράδος ἡμῖν τὸν Δανιὴλ· εἰ δὲ μὴ, ἀποκτενοῦμέν
29 σε, καὶ τὸν οἶκόν σου. Καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπάγουσιν αὐτὸν σφόδρα, καὶ ἀναγκαζόμενος (ε)ὁ βασιλεὺς παρέδωκεν αὐτοῖς τὸν Δανιήλ.
30 Οἱ δὲ (ζ) ἔβαλον αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέ-
31 ρας ἓξ. Ἦσαν δὲ ἐν τῷ λάκκῳ ἐπτὰ λέοντες, καὶ ἐδίδοτο αὐτοῖς τὸ ἡμέρας δύο σώματα καὶ δύο πρόβατα· τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς,
32 ἵνα καταφάγωσι τὸν Δανιήλ. Καὶ ἦν Ἀμβακὺμ ὁ προφήτης ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ (η) αὐτὸς ἥψησεν ἕψημα, καὶ ἐνέθρυψεν ἄρτους εἰς σκάφην, καὶ (θ) ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς.
33 Καὶ εἶπεν (ι) ὁ ἄγγελος κυρίου πρὸς Ἀμβακὺμ, Ἀπένεγκε τὸ ἄριστον ὃ ἔχεις εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόν-
34 των. Καὶ εἶπεν Ἀμβακὺμ, Κύριε, Βαβυλῶνα οὐχ ἑώρακα, καὶ
35 τὸν λάκκον οὐ γινώσκω(κ). Καὶ ἐπελάβετο ὁ ἄγγελος (λ) κυρίου τοῦ κορυφῆς αὐτοῦ, καὶ βαστάσας τὴν κόμης τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἔθηκεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνω τοῦ λάκκου, ἐν τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.

MS. A. (a)Δανιὴλ πίσαν καὶ σὴρ(β)Ἰδοὺ δὴ τὰ (γ)εἶπον, (δ)καθέσπασεν, (ε) παρέδωκεν (ζ)ἐνέβαλον (η) αὐτὸς (θ) ἐπορεύθη (ι) ἄγγελος κυρίου πρὸς Ἀμβακὺμ, (κ) πῦ ὄξιν. (λ) τοῦ χαιτὸς αὐτοῦ,

Tulit ergò Daniel picem, & adipem, & pilos, 26 *& coxit pariter, fecítque massas: & dedit in os draconis: & comedens diruptus est draco. Et dixit; Videte ea quæ vos colitis. Et fa-* 27 *ctum est, ut audierunt Babylonii; indignati sunt vehementer: & congregati adversùs regem dixerunt; Judæus factus est rex: Bel destruxit, & draconem interfecit, & sacerdotes occidit. Et dixerunt, cùm veníssent ad re-* 28 *gem; Trade nobis Danielem: alioquin interficiemus te, & domum tuam. Vidit ergò rex,* 29 *quòd irruerent in eum vehementer: & necessitate compulsus rex tradidit eis Danielem. Qui miserunt eum in lacum leonum: & erat* 30 *ibi diebus sex. Porrò in lacu erant leones se-* 31 *ptem: & dabantur eis duo corpora quotidiè, & duæ oves: tunc autem non sunt data eis; ut devorarent Danielem. Erat autem Ambacum* 32 *propheta in Judæa: & ipse coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo, & ibat in campum, ut ferret messoribus. Dixítque an-* 33 *gelus Domini ad Ambacum; Fer prandium, quod habes, in Babylonem, Danieli in lacum leonum. Et dixit Ambacum; Domine, Babylo-* 34 *nem non vidi: & lacum nescio. Et apprehen-* 35 *dit angelus Domini verticem ejus: & portans capillo capitis ejus, posuit eum in Babylonem super lacum in impetu spiritûs sui.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

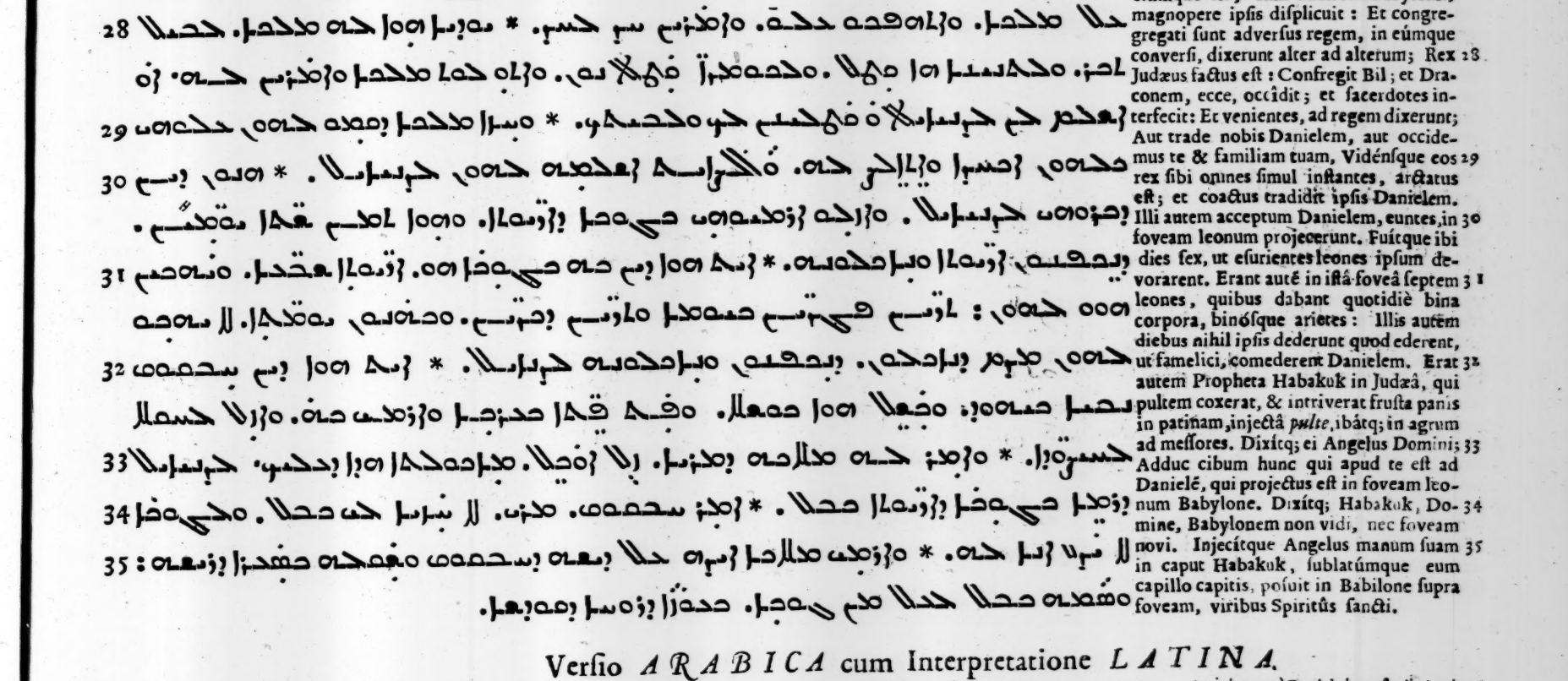

* Sumsítque Daniel picem, & pilos, & 26
adipem, coxítque simul, fecítque ex eis placentas, injecítque in os Draconis, deglutivítque eas Draco, & disruptus, & mortuus est. Dixítque Daniel; Ecce, vi-
dete, quæ colitis, O Babylonii! Fa- 27
ctúmque est, cùm audirent Babylonii, magnopere ipsis displicuit: Et congregati sunt adversus regem, in eúmque conversi, dixerunt alter ad alterum; Rex 28
Judæus factus est: Confregit Bil; et Draconem, ecce, occídit; et sacerdotes interfecit: Et venientes, ad regem dixerunt; Aut trade nobis Danielem, aut occidemus te & familiam tuam, Vidénsque eos 29
rex sibi omnes simul instantes, arctatus est; et coactus tradidit ipsis Danielem. Illi autem acceptum Danielem, euntes, in 30
foveam leonum projecerunt. Fuítque ibi dies sex, ut esurientes leones ipsum devorarent. Erant autè in istâ foveâ septem 31
leones, quibus dabant quotidiè bina corpora, binósque arietes: Illis autem diebus nihil ipsis dederunt quod ederent, ut famelici, comederent Danielem. Erat 32
autem Propheta Habakuk in Judæâ, qui pultem coxerat, & intriverat frusta panis in patinam, injectâ *pulte*, ibátq; in agrum ad messores. Dixítq; ei Angelus Domini; 33
Adduc cibum hunc qui apud te est ad Danielé, qui projectus est in foveam leonum Babylone. Dixítq; Habakuk, Do- 34
mine, Babylonem non vidi, nec foveam novi. Injecítque Angelus manum suam 35
in caput Habakuk, sublatúmque eum capillo capitis, posuit in Babilone supra foveam, viribus Spiritûs sancti.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* فَأَخَذَ دَانِيَالُ رِبًّا وَشَحْمًا وَشَعْرًا * فَطَبَخَهُمْ وَصَنَعَهُمْ أَرْغِفَةً * وَأَعْطَاهُمْ لِفَمِ ٱلتِّنِّينِ * 26
فَابْتَلَعَ ٱلتِّنِّينُ * وَقَالَ ٱنْظُرُوا مَعْبُودَاتِكُمْ * وَكَانَ لَمَّا سَمِعَ ٱلْبَابِلِيُّونَ * تَعَصَّبُوا وَٱجْتَمَعُوا 27
عَلَى ٱلْمَلِكِ * وَقَالُوا ٱلْمَلِكُ صَارَ يَهُودِيًّا * هَدَمَ بِيلَ * وَقَتَلَ ٱلتِّنِّينَ * وَذَبَحَ ٱلْكَهَنَةَ * وَجَاؤُا 28
إِلَى ٱلْمَلِكِ وَقَالُوا * أَسْلِمْ لَنَا دَانِيَالَ * وَإِلَّا نَقْتُلُكَ وَبَيْتَكَ * فَرَأَى ٱلْمَلِكُ أَنَّهُمْ وَثَبُوا عَلَيْهِ 29
جِدًّا * وَمُضْطَرًّا سَلَّمَ لَهُمْ دَانِيَالَ * فَطَرَحُوهُ فِي جُبِّ ٱلْأُسُودِ * وَكَانَ هُنَاكَ سِتَّةَ أَيَّامٍ * وَكَانَ 30 31
فِي ٱلْجُبِّ سَبْعَةُ أُسُودٍ * يُعْطَوْنَهُمْ كُلَّ يَوْمٍ جَسَدَيْنِ وَخَرُوفَيْنِ * وَحِينَئِذٍ لَمْ يُعْطَوْهَا * لِكَيْ
يَأْكُلَ دَانِيَالَ * وَحَبَقُوقُ ٱلنَّبِيُّ كَانَ فِي ٱلْيَهُودِيَّةِ * وَهُوَ طَبَخَ طَبِيخًا * وَبَرَدَ جِيرًا فِي جَفْنَةٍ * وَمَضَى 32
إِلَى ٱلْبُقْعَةِ لِيُقَدِّمَهَا لِلْحَصَّادِينَ * فَقَالَ مَلَكُ ٱلرَّبِّ لِحَبَقُوقَ * وَدِّ هٰذَا ٱلطَّعَامَ ٱلَّذِي لَكَ إِلَى بَابِلَ 33
لِدَانِيَالَ فِي جُبِّ ٱلْأُسُودِ * فَقَالَ حَبَقُوقُ * يَا سَيِّدُ بَابِلَ لَمْ أَرَاهَا * وَٱلْجُبَّ لَمْ أَعْرِفْ أَيْنَ هُوَ * 34
* فَأَخَذَ مَلَكُ ٱلرَّبِّ بِنَاصِيَتِهِ * وَحَمَلَهُ بِشَعْرِ رَأْسِهِ * وَوَضَعَهُ فِي بَابِلَ فَوْقَ ٱلْجُبِّ بِتَأْيِيدِ رُوحِهِ * 35

Accipiens ergò Daniel picem, sevum, & pi- 26
los, coxit eos, in panes composuit, & indidit ori draconis; unde disruptus est draco. Tunc dixit, Videte numina vestra. Quæ 27
cùm audíssent Babylonii, coiverunt, seseq; contra regem congregaverunt, & dixerunt; Rex iste Judæus factus est: Bilum evertit, Draconem peremit, & sacerdotes jugulavit. Postea venientes ad regem, 28
dixerunt; Trade nobis Danielem, sin minus occidemus te, & domum tuam. Vi- 29
dens itaque rex eos ferociter in se irruentes, necessitate compulsus, tradidit eis Danielem. Illi verò conjecerunt eum in 30
foveam leonum, & mansit ibi sex dies. Erant autem in illa fovea septem leones, 31
quibus dabantur quotidie duo corpora, & agni duo: sed tunc data non sunt eis, ut Danielem devorarent. Porrò Ha- 32
bacuc propheta erat in Judæa, atque is pultem coxerat, & panem intriverat in disco, & abibat in agrum ut ferret messoribus. Dixit ergò Angelus Domini ad 33
Habacuc; Hunc cibum quem habes, defer Danieli Babylonem in foveam leonum. Respondit Habacuc; O domine, Babylonem 34
non vidi, & fovea illa ubi sit ignoro. Tunc apprehendens Angelus Domini cæ- 35
sariem ejus, tulit eum comâ capitis ejus, posuítque Babylone super foveam illam, adjuvante spiritu suo.

Versio VULG. LAT.

36 Et clamavit Habacuc, dicens; Daniel serve Dei, tolle
37 prandium, quod misit tibi Deus. Et ait Daniel; Recor-
38 datus es mei, Deus, & non dereliquisti diligentes te. Surgénsque Daniel comêdit. Porrò Angelus Domini resti-
39 tuit Habacuc confestim in loco suo. Venit ergò rex die septimo ut lugeret Danielem: & venit ad lacum, & in-
40 trospexit, & ecce Daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit voce magnâ rex, dicens; Magnus es, Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.
41 Porrò illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum, & devorati sunt in momento coram
42 eo. Tunc rex ait; Paveant omnes habitantes in universa terra Deum Danielis: quia ipse est salvator, faciens signa & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 Καὶ (μ) ἐβόησεν Ἀμβακὺμ, λέγων, Δανιὴλ, Δανιὴλ, λάβε τὸ
37 ἄριστον ὃ ἀπέστειλέ σοι ὁ θεός. Καὶ εἶπε Δανιὴλ, Ἐμνήσθης
38 γάρ μου ὁ θεός, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἀγαπῶντάς σε. Καὶ ἀναστὰς
Δανιὴλ, ἔφαγε. ὁ δὲ ἄγγελος † τοῦ θεοῦ ἀπεκατέστησε τὸν Ἀμβα-
39 κὺμ (ν) εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἦλθε
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ πενθῆσαι τὸν Δανιὴλ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν
40 λάκκον, καὶ ἐνέβλεψε, καὶ ἰδοὺ, Δανιὴλ καθήμενος. Καὶ ἀνα-
βοήσας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε, Μέγας εἶ κύριε ὁ θεὸς † Δανιὴλ,
41 καὶ οὐκ ἔστιν (ξ) ἄλλος πλὴν Σοῦ. καὶ ἀνέσπασεν αὐτόν. Τοὺς δὲ
αἰτίους τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ κατεβρώθησαν
ἔμπροσθεν αὐτοῦ. (†)

MS.A. (μ) ἐβόησεν, λέγων, (ν) ἐπὶ †(ξ) πλὴν Σοῦ ἄλλος.

(†) Τέλος Δανιὴλ προφήτου

Et clamavit Ambacum, dicens; Daniel, 36
Daniel, tolle prandium, quod misit tibi Deus.
Et ait Daniel; Recordatus es quippe mei, 37
Deus: & non dereliquisti diligentes te. Surgénsque Daniel comêdit. Porrò angelus Dei restituit Ambacum confestim in locum ejus. Rex 39
autem venit die septimo, ut lugeret Danielem, & venit ad lacum, & introspexit: & ecce Daniel sedens. Et exclamans voce magnâ dixit; 40
Magnus es, Domine Deus Danielis: & non est alius præter te. Et extraxit eum. Porrò 41
illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum: & devorati sunt in momento coram eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 .ﻫﺎﻟﻜ ﺣﺒ ﺟﻌﺰ ﺑﺠﻌ ﺍﻟﻠﻬﻢ ﻟﻌﻠﻌ ﻣﻌﻢ : ﻟﻤﻠﻤ ﺑﻤﻠﻤ .ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﺟﻤﻌ *
37 ﻣﻌﻌ ﻟﻠ ﺟﻌﺰ ﺑﻤﻠﻤ . ﺟﻌﺰ ﻟﻠﻬﻢ ﻟﻠﻬﻢ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌ . ﻣﻠﻤ ﺟﻌﺰ ﻟﻠﻬﻢ ﻟﻠﻬﻢ *
38 ﻫﻌ ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﺟﻌﺰ ﻟﻠﻬﻢ ﻣﻌﻌ * . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ
39 ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . * ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ .ﻣﻌﻌﻌﻤ
ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ
40 ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . * ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ
41 .ﻟﻠﻬﻢ ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . * ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ
ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ
ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ
ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ . ﻟﻠﻬﻢ ﺟﻌﺰ ﻣﻌﻌﻌﻤ ﻣﻌﻌﻌﻤ

Et clamans Habakuk dixit; Daniel, 36
Daniel: surgens cape prandium hoc quod Deus tibi misit. Dixitque Daniel; 37
Recordatus est meî Dominus, nec dimisit misericordiam suam à me. Novi enim quod non deseris eos, qui te amant. Sur- 38
génsque Daniel edit: Sublatúmque simul Habakuk, statuit Angelus Domini eodem in loco, è quo eum prius substulerat. Venit autem rex die septimo ut 39
lugeret Danielem: Dolebat enim ei de Daniele. Venienque ad foveam, & prospiciens in eam, vidit Danielem sedentem. Editâque voce magnâ, dixit; 40
Magnus est Deus Danielis. Et extulerunt de fovea Danielem: Inimicos autem Danielis, qui accusaverant ipsum, 41
& interficere ipsum voluerunt, in foveam conjecerunt: statímque devorâruht ipsos leones coram rege, & Daniele.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

36 وَصَرَخَ حَبَقُوقُ قَائِلاً * يَا دَانِيَالُ يَا دَانِيَالُ * خُذِ الطَّعَامَ الَّذِي أَرْسَلَهُ لَكَ اللهُ * فَقَالَ دَانِيَالُ *
37 اِنَّكَ اللَّهُمَّ ذَكَرْتَنِي * وَلَمْ تَتْرُكِ الَّذِينَ يُحِبُّونَكَ * وَقَامَ دَانِيَالُ وَأَكَلَ * وَمَلاَكُ اللهِ أَعَادَ
38 حَبَقُوقَ مِنْ سَاعَتِهِ إِلَى مَوْضِعِهِ * وَالْمَلِكُ أَتَى فِي الْيَوْمِ السَّابِعِ لِيَبْكِيَ دَانِيَالَ * وَأَتَى إِلَى
39 الْجُبِّ * فَنَظَرَ وَإِذَا دَانِيَالُ جَالِسٌ * فَصَرَخَ الْمَلِكُ بِصَوْتٍ عَظِيمٍ وَقَالَ * عَظِيمٌ أَنْتَ أَيُّهَا
40 الرَّبُّ إِلَهُ دَانِيَالَ * وَلَيْسَ آخَرُ غَيْرَكَ * وَبَسَلَهُ * وَالَّذِينَ كَانُوا سَبَبَ هَلاَكِهِ * أَلْقَاهُمْ فِي الْجُبِّ *
41 فَأَكَلُوا مِنْ سَاعَتِهِمْ أَمَامَهُ *

* بِحَقِّ نَبِيِّهِ دَانِيَالَ النَّبِيِّ * بَرَكَاتُهُ تَكُونُ مَعَنَا * آمِينَ *

Clamavitque Habacuc, dicens; O Da- 36
niel, O Daniel, accipe cibum quem mittit tibi Deus. Dixit Daniel; Equidem 37
ô Deus recordatus es meî, neque destituis eos qui te diligunt: Simul surre- 38
xit Daniel, & comedit. Angelus autem Dei confestim restituit Habacuc in locum suum. Rex verò venit die septi- 39
mo ad lugendum Danielem: sed cùm venisset ad foveam, & aspexisset, ecce Daniel sedebat. Quamobrem excla- 40
mans rex altâ voce, dixit: Summus es tu ô Domine Deus Danielis, nec alius est præter te. Et extraxit eum: Illos 41
autem qui fuerant causa perditionis ejus, projecit in foveam; qui protinus devorati sunt, illo præsente.

Absoluta est Prophetia Danielis Prophetæ, cujus benedictiones adsint nobis, Amen.

Versio VULG. LAT.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

1 ET factum est, postquàm percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum & 2 Medorum: Constituit prælia multa, & obtinuit 3 omnium munitiones, & interfecit reges terræ. Et pertransiit usque ad fines terræ: & accepit spolia multitudinis Gentium: & siluit terra in conspectu 4 ejus. Et congregavit virtutem, & exercitum fortem 5 nimis: & exaltatum est, & elevatum cor ejus: Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti 6 sunt illi in tributum. Et post hæc decidit in lectum, 7 & cognovit quia moreretur. Et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à juventute: & di- 8 visit illis regnum suum, cùm adhuc viveret. Et regnavit Alexander annis duodecim, & mortuus est. 9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in 10 loco suo: Et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem ejus, & filii eorum post eos annis mul- 11 tis, & multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus Illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obses: & regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. 12 In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, & suaserunt multis, dicentes; Eamus, & disponamus testamentum cum Gentibus, quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala. 13 Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et de- 14 stinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis potestatem ut facerent justitiam Gen- 15 tium. Et ædificaverunt gymnasium in Jerosoly- 16 mis secundùm leges Nationum: Et fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamento sancto, & junc- ti sunt Nationibus, & venundati sunt ut facerent 17 malum. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regnaret super duo regna.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ ΠΡΩΤΟΣ.

ΚΕΦ. α'.

1 Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ πατάξαι Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τὸν Μακεδόνα, ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς Χετθαίων, καὶ ἐπάταξε τὸν Δαρεῖον βασιλέα Περσῶν καὶ Μήδων, καὶ ἐκράτησεν αὐτῶν (α) πρότερος 2 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ συνεστήσατο πολέμους πολλοὺς, καὶ ἐκράτησεν 3 (β) ὀχυρωμάτων πολλῶν, καὶ ἔσφαξε βασιλεῖς τῆς γῆς. Καὶ διῆλθεν ἕως ἄκρων τῆς γῆς, καὶ ἔλαβε σκῦλα πλήθους ἐθνῶν· καὶ ἡσύχασεν 4 ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ὑψώθη, καὶ ἐπάρθη ἡ καρδία αὐτοῦ. Καὶ 5 (γ) συνήγαγε δύναμιν ἰσχυρὰν σφόδρα, Καὶ ἦρξε χωρῶν, καὶ ἐθνῶν, 6 καὶ τυραννίων, καὶ ἐγένοντο αὐτῷ εἰς φόρον. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔπεσεν 7 ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ ἔγνω ὅτι ἀποθνήσκει. Καὶ ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς ἐνδόξους τοὺς (δ) συντρόφους αὐτοῦ ἀπὸ νεότητος, καὶ διέλιπεν 8 αὐτοῖς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔτι ζῶντος αὐτοῦ. Καὶ ἐβασίλευσεν Ἀλέ- 9 ξανδρος ἔτη δώδεκα, καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἐπεκράτησαν οἱ παῖδες αὐτοῦ 10 ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Καὶ ἐπέθεντο πάντες διαδήματα μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν ἔτη πολλὰ, καὶ ἐπληθύναν 11 κακὰ ἐν τῇ γῇ. Καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν ῥίζα ἁμαρτωλὸς Ἀντίοχος (ε) Ἐπιφανὴς, υἱὸς Ἀντιόχου (ζ) βασιλέως, ὃς ἦν ὅμηρος ἐν τῇ Ῥώμῃ· καὶ ἐβασίλευσεν (η) ἐν ἔτει ἑκατοστῷ καὶ (θ) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ 12 βασιλείας Ἑλλήνων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθον ἐξ Ἰσραὴλ (ι) υἱοὶ παράνομοι, καὶ ἀνέπεισαν πολλοὺς, λέγοντες, Πορευθῶμεν, καὶ διαθώμεθα διαθήκην μετὰ τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ἡμῶν, ὅτι ἀφ' ἧς ἐχωρίσθημεν 13 (κ) ἀπ' αὐτῶν, εὗρεν ἡμᾶς κακὰ πολλά. Καὶ ἠγαθύνθη ὁ λόγος 14 ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Καὶ προεθυμήθησάν τινες ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ (λ) ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ποιῆσαι 15 τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν. Καὶ ᾠκοδόμησαν γυμνάσιον ἐν Ἰερουσα- 16 λύμοις κατὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν. Καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς (μ) ἀκροβυστίας, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ διαθήκης ἁγίας, καὶ (ν) ἐζεύχθησαν τοῖς 17 ἔθνεσι, καὶ ἐπράθησαν (ξ) τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρόν. Καὶ ἡτοιμάσθη ἡ βασιλεία (ο) ἐναντίον Ἀντιόχου· καὶ ἐβούλετο βασιλεῦσαι (π) τῆς Αἰγύπτου, ὥστε βασιλεύειν ἐπὶ τὰς δύο βασιλείας.

MS. A. Μακκαβαίων α'. (α) πρότερον (β) ὀχυρωμάτων, καὶ ἔσφαξεν βασιλεῖς. Καὶ διῆλθεν (γ) ζωὴν ἔδειξεν (δ) ζωοτρόφους (ε) Ἐπιφανὴς, (ζ) τοῦ βασιλέως, (η) ἔτι (θ) ἑβδόμῳ καὶ τεσσαρακοστῷ (ι) υἱὸς παράνομος, (κ) ἀπ' (λ) ἔδωκεν (μ) ἀκροβυστίαν, (ν) ἐζεύγισθη (ξ) ποιῆσαι πονηρόν. (ο) ἐνώπιον (π) γῆς

MACCABÆORUM PRIMUS.

CAP. I.

ET factum est, postquàm percussit Alexander 1 Philippi Macedo, qui egressus est de terra Chettiim, & percussit Darium regem Persarum, & Medorum; & regnavit pro eo primus in Græcia: Et constituit prælia multa, & obti- 2 nuit munitiones multas, & interfecit reges terræ. Et pertransiit usque ad fines terræ: & 3 accepit spolia multitudinis gentium. Et siluit terra in conspectu ejus. Et exaltatum est, & elevatum cor ejus: Et congregavit virtutem 4 fortem valdè: Et obtinuit (a) regiones, & 5 gentes, & (b) tyrannos: & facti sunt illi in tributum. Et post hæc decidit in lectum, & 6 cognovit, quia moritur. Et vocavit pueros 7 suos nobiles, qui secum erant nutriti à juventute; & divisit illis regnum suum, cùm adhuc 8 viveret. Et regnavit Alexander annis duodecim: & mortuus est. Et obtinuerunt pueri ejus 9 regnum unusquisque in loco suo. Et imposuerunt 10 omnes sibi diademata post mortem ejus: & filii eorum post eos annis multis: et multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix pec- 11 catrix, Antiochus Illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat obses Romæ: et regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. In 12 diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui; & suaserunt multis, dicentes; Eamus, et disponimus testamentum cum gentibus, quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis; invenerunt nos mala multa. Et bonus est visus sermo 13 in oculis eorum. Et destinaverunt quidam de populo, et abierunt ad regem: et dedit illis 14 potestatem faciendi justitias gentium. Et ædificaverunt gymnasium in Hierosolymis secundùm 15 leges nationum: Et fecerunt sibi præputia: et recesserunt à testamento sancto: et juncti sunt 16 nationibus: et venundati sunt, ut facerent malum. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi: et consilium cepit regnare in Ægypto; ut 17 regnaret super duo regna.

(o) ἐνώπιον (π) γῆς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

SEQUITUR LIBER MACHABÆORUM VOLUMEN PRIMUM.

CAPUT PRIMUM.

FUit autem postquam interfecit Alexander 1
filius Philippi Macedo, qui egressus est è terra Chetæorũ, percussit inquam, & interfecit Darium regem Persarũ & Medorũ, ut regnaret loco ipsius, quum priùs regnâsset in Elda. Fe- 2
cit enim prælia magna, & obtinuit munitiones multas; Adeóque siluit & quievit terra 3
coram eo. Unde intumescentte & insolescente animo ipsius, Congregavit sibi exercitum 4 5
maximum & copiosissimum, & potitus est populorum, gentium, atque tyrannorum, fuerúntque illi tributarii. Posthæc autem in- 6
cidit Alexander in lectum; & intelligens se moriturum, Vocavit servos suos glorioſos 7
qui educati fuerant cum ipso à pueritia, & divisit eis regnum suum dum adhuc viveret. Cùm ergo regnâsset Alexander duodecim 8
annis, & mortuus esset; Occupaverunt ser- 9
vi ejus, quisque regionem suam: Et impo- 10
suerunt sibi diademata post mortem illius, ac filii eorum post eos, annis multis; qui multiplicaverunt mala super terram. Prodiit 11
autem ex iis radix peccatrix Antiochus rex, Epiphanius filius Antiochi regis qui fuerat legatus Romæ; regnavítque anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. Illis 12
autem diebus prodierunt ex Israële homines impii, & persuaserunt multis, dicentes eis; Eamus & constituamus fœdus cum populis adjacentibus nobis: nam ex qua die separavimus nos ab eis, invenimus mala multa. Qui sermo cùm placuisset eis, Expediti fue- 13
runt è populo quidam, qui profecti sunt ad 14
regem: dedítque eis rex facultatem faciendi secundùm ritus gentium: Quamobrem ædificaverunt iniqui palæstram in Jerusalem se- 15
cundùm ritum gentium: Protraxerunt sibi præputium, recesserunt à fœdere sancto, 16
immiscuerunt se gentibus, & delectabantur mala facere. Comparato dispositóque regno 17
coram Antiocho, voluit etiàm regnare super terram Ægypti; ut regnaret super utrumque regnum.

Versio VULG. LAT.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa navium
19 multitudine: Et constituit bellum adversùs Ptolemæum regem Ægypti, & veritus est Ptolemæus à fa-
20 cie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit civitates munitas in terra Ægypti: &
21 accepit spolia terræ Ægypti. Et convertit Antiochus, postquàm percussit Ægyptum in centesimo & quadra-
22 gesimo tertio anno: & ascendit ad Israel, Et ascendit
23 Jerosolymam in multitudine gravi. Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit o-
24 mnia. Et accepit argentum, & aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos inve-
25 nit: & sublatis omnibus abiit in terram suam. Et fecit cædem hominum, & locutus est in superbia ma-
26 gna. Et factus est planctus magnus in Israel, & in o-
27 mni loco eorum: Et ingemuerunt principes, & seniores: virgines, & juvenes infirmati sunt: & speciosi-
28 tas mulierum immutata est. Omnis maritus sumpsit lamentum: & quæ sedebant in thoro maritali, luge-
29 bant: Et commota est terra super habitantes in ea,
30 & universa domus Jacob induit confusionem. Et post duos annos dierum, misit rex principem tributo-
31 rum in civitates Juda, & venit Jerusalem cum turba magna. Et locutus est ad eos verba pacifica in do-
32 lo: & crediderunt ei. Et irruit super civitatem re-
33 pentè, & percussit eam plagâ magnâ, & perdidit populum multum ex Israel. Et accepit spolia civitatis: & succendit eam igni, & destruxit domos ejus,
34 & muros ejus in circuitu: Et captivas duxerunt
35 mulieres: & natos, & pecora possederunt. Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, &
36 turribus firmis, & facta est illis in arcem: Et posuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea: & posuerunt arma, & escas, & con-
37 gregaverunt spolia Jerusalem: Et reposuerunt illic: & facti sunt in laqueum magnum.

MAKKABAIΩN A'.

18 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον (ρ) ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, ἐν ἅρμασι, (σ) καὶ ἐν
19 ἐλέφασι καὶ ἐν ἱππεῦσι, καὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ. Καὶ συνεστήσατο πό-
λεμον πρὸς Πτολεμαῖον (τ) βασιλέα Αἰγύπτου· καὶ ἐνετράπη Πτολεμαῖος
ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε· καὶ (υ) ἔπεσον τραυματίαι πολλοί.
20 Καὶ κατελάβοντο τὰς πόλεις τὰς ὀχυρὰς ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· καὶ ἔλαβε
21 τὰ σκῦλα γῆς Αἰγύπτου. Καὶ ἐπέστρεψεν Ἀντίοχος μετὰ τὸ
πατάξαι Αἴγυπτον ἐν τῷ ἑκατοστῷ καὶ (φ) τεσσαρακοστῷ καὶ τριτῳ ἔτει·
22 καὶ ἀνέβη ἐπὶ Ἰσραήλ, Καὶ (χ) ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.
23 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἁγίασμα ἐν ὑπερηφανίᾳ, καὶ ἔλαβε τὸ θυσια-
στήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ φωτὸς, καὶ πάντα τὰ σκεύη
αὐτῆς, Καὶ τὴν τράπεζαν τῆς προθέσεως, καὶ τὰ σπονδεῖα, καὶ τὰς
φιάλας, καὶ τὰς θυΐσκας τὰς χρυσᾶς, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ
τοὺς στεφάνους, καὶ τὸν κόσμον τὸν χρυσοῦν τὸν κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καὶ
24 ἐλέπισε πάντα. Καὶ ἔλαβε τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ τὰ σκεύη
τὰ ἐπιθυμητά· καὶ ἔλαβε πάντα θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους οὓς εὗρε.
25 καὶ λαβὼν πάντα ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ (ψ) ἐποίησε φονοκλο-
26 νίαν, καὶ (ω) ἐλάλησεν ὑπερηφανίαν μεγάλην. Καὶ ἐγένετο πένθος
27 μέγα ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν. Καὶ ἐστέναξαν ἄρχοντες καὶ
πρεσβύτεροι, παρθένοι καὶ νεανίσκοι ἠσθένησαν, καὶ τὸ κάλλος τῶν
28 γυναικῶν ἠλλοιώθη. Πᾶς νυμφίος ἀνέλαβε θρῆνον, (α) καὶ καθη-
29 μένη ἐν παστῷ ἐστένετο ἐν πένθει. Καὶ ἐσείσθη ἡ γῆ ἐπὶ τοὺς κατοι-
30 κοῦντας αὐτήν· καὶ πᾶς ὁ οἶκος Ἰακὼβ ἐνεδύσατο αἰσχύνην. (β) Καὶ
μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄρχοντα (γ) φορολογίας
εἰς τὰς πόλεις Ἰούδα, καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.
31 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς λόγους εἰρηνικοὺς ἐν δόλῳ· καὶ (δ) ἐπίστευσαν
32 αὐτῷ. Καὶ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐξάπινα, καὶ ἐπάταξεν
αὐτὴν πληγὴν μεγάλην, καὶ ἀπώλεσε λαὸν πολὺν ἐξ Ἰσραήλ.
33 Καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν πυρὶ, Καὶ καθ-
34 ῆλε τοὺς οἴκους αὐτῆς καὶ τὰ τείχη αὐτῆς κύκλῳ. Καὶ (ε) ἠχμαλώτευσε
35 τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰ κτήνη ἐκληρονόμησε. Καὶ ᾠκο-
δόμησαν τὴν πόλιν Δαυὶδ τείχει μεγάλῳ καὶ (ζ) ἰσχυρῷ, σύρσεσι ὀχυραῖς,
36 καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄκραν. Καὶ ἔθηκαν ἐκεῖ ἔθνος ἀσεβῶν,
ἄνδρας παρανόμους, καὶ ἐνίσχυσε ἐν αὐτῇ. Καὶ παρέθεντο ὅπλα καὶ
37 (η) προφὰς, καὶ συναγαγόντες τὰ σκῦλα Ἱερουσαλὴμ, Ἀπέθεντο
ἐκεῖ· καὶ (ζ) ἐγένοντο εἰς μεγάλην παγίδα.

MS. A. (ρ) ὄχλῳ (σ) καὶ ἐλέφασιν (τ) τοῦ βασιλέα (υ) ἔπεσαν (φ) πεντεκαιεικοστῷ χ) Ἱεροσόλυμα (ψ) ἐποίησαν (ω) ἐλάλησαν (α) καθημένη (β) Μετὰ δύο (γ) φορολογίας (δ) ἐπίστευσαν, (ε) ἠχμαλώτευσεν (ζ) ὀχυρῷ, (η) προφὼ, (ζ) ἐγένετο

Interp. LAT.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus & elephantis, & equitibus, & in classe magna. Et (c) constituit bellum adversus
19 Ptolemæum regem Ægypti: & veritus est Ptolemæus à facie ejus, & fugit: & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehenderunt civitates
20 munitas in terra Ægypti: & accepit spolia terræ Ægypti. Et convertit Antiochus, postquàm per-
21 cussit Ægyptum in centesimo & quadragesimo tertio anno. Et ascendit ad Israel, Et (d) ascen-
22 dit in Hierusalem in multitudine gravi. Et
23 (e) intravit in sanctificationem cum superbia: & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit omnia. Et accepit argentum, &
24 aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos invenit. Et sublatis
25 omnibus abiit in terram suam. Et fecit cædem hominum: & locutus est superbiam magnam.
26 Et factus est planctus magnus in Israel in omni loco eorum. Et ingemuerunt principes, & se-
27 nioves: virgines & juvenes infirmati sunt: & speciositas mulierum immutata est. Omnis sponsus sumpsit lamentum: & quæ sedebat in toro
29 maritali, lugebat. Et commota est terra super habitantes in ea: & universa domus Jacob in-
30 duit confusionem. Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in civitates Juda: & venit Hierusalem cum turba magna:
31 Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei. Et irruit super civitatem re-
32 pentè: & percussit eam plagâ magnâ: & perdidit populum multum ex Israel. Et accepit spolia
33 civitatis, & succendit eam igni, et destruxit domos ejus, et muros ejus in circuitu. Et captivas
34 vas fecerunt mulieres, et natos: et pecora possederunt. Et ædificaverunt civitatem David
35 muro magno, et firmo, turribus firmis: et facta est illis in arcem. Et posuerunt illic gentem pec-
36 catricem, viros iniquos: e convaluerunt in ea. Et posuerunt arma, et escas; et congregaverunt
37 spolia Hierusalem, Et reposuerunt illic. Et facti sunt in laqueum magnum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * Itaque ingressus est Antiochus in Ægyptum cum exercitu potenti & magno, cum curri-
19 bus, elephantis, equitibus, fastúque maximo: Commissáque pugnâ cum Ptolomæo rege Ægypti, victus est Ptolomæus ante il-
20 lum; & fugerunt, atque ceciderunt confossi multi. Et occupaverunt urbes munitas
21 Ægypti, & acceperunt spolia terræ Ægypti. Reversus Antiochus postquàm percussit Æ-
22 gyptum anno centesimo quadragesimo ter-
23 tio, Ascendit etiam contra Israëlem; & perveniens Jerosolymam potenti cum exercitu, Ingressus est sanctuarium cum inso-
24 lentia, abstulítque altare aureum, candelabrum luminis, cum omnibus instrumentis fabricæ ejus, mensam panis faciei, libatoria,
25 phialas, instrumenta sacrificiorum & oblationum aurea, faciem portæ, coronas, omné
26 denique ornatum aureum qui erat in parietibus templi; totúmque opus decrustavit:
27 Abstulit quoque aurum & argentum, omniáque vasa exquisita: abstulit thesauros reconditos quos invenit: omnia demum abtulit Antiochus, redítque in terram suam.
28 * Exercuit cædem magnam, & locutus est magna cum insolentia. Fuítque planctus magnus
29 in Israële, in omnibus habitationibus eorum: Et gemuerunt principes; & senes,
30 juvenes, ac virgines infirmati sunt: & immutata est pulchritudo mulierum. Omnis
31 sponsus assumpsit sibi luctum; & quæ sedebat intra thalamum, luxit. Commota est
32 terra super habitatores suos; & tota domus Jacobi induerunt pudorem. Post duos au-
33 tem annos misit rex Antiochus exactorem tributorum in terram Judææ; qui veniens Jerusalem cum exercitu potenti & magno,
34 Locutus est verbis pacíficis dolosé: & credíderunt ei. Ipse verò irruit in urbem re-
35 pentè, percussítque eam cæde magnâ, peremit populum numerosum ex Israëlitis, Accepit spolia urbis, succendit eam igni, de-
36 strúxit domos, & murum ejus per circuitum, Captivos duxit mulieres, & filios eorum, &
37 jumenta eorum, & acquisiérunt ex eis possessionem. Posteà ædificaverunt urbem Davídis muro magno ac munito, & turribus
fortíssimis, fuítque eis pro munitione:
Et collocaverunt in ea gentem peccatricem, homines iniquos, qui se confirmaverunt in
ea: Et comportaverunt in eam arma lanceásque: & congregaverunt cuncta spolia
Jerosolymorum, & posuerunt illic; fuítque
laqueo magno:

Versio VULG. LAT.

38 Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in
39 diabolum malum in Israel: Et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, &
40 contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt habitatores Jerusalem propter eos, & facta est habitatio exterorum, & facta est extera semini suo, & nati
41 ejus reliquerunt eam. Sanctificatio ejus desolata est sicut solitudo, dies festi ejus conversi sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.
42 Secundùm gloriam ejus multiplicata est ignominia
43 ejus: & sublimitas ejus conversa est in luctum. Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus, unus: & relinqueret unusquisque legem
44 suam. Et consenserunt omnes Gentes secundùm
45 verbum regis Antiochi? Et multi ex Israel consenserunt servituti ejus, & sacrificaverunt idolis, & co-
46 inquinaverunt sabbatum. Et misit Rex libros per manus nuntiorum in Jerusalem, & in omnes civitates
47 Juda: ut sequerentur leges Gentium terræ: Et prohiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fie-
48 ri in templo Dei: Et prohiberent celebrari sabba-
49 tum, & dies solennes: Et jussit coinquinari sancta,
50 & sanctum populum Israel. Et jussit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes suillas, &
51 pecora communia, Et relinquere filios suos incircumcisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut oblivisc erentur legem, & immutarent omnes justificationes Dei.
52 Et quicunque non feciſſent secundùm verbum re-
53 gis Antiochi, morerentur. Secundùm omnia verba hæc scripsit omni regno suo: & præposuit prin-
54 cipes populo, qui hæc fieri cogerent. Et jusserunt
55 civitatibus Juda sacrificare. Et congregati sunt multi de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domi-
56 ni: & fecerunt mala super terram: Et effugaverunt populum Israel in abditis, & in absconditis fugi-
57 tivorum locis. Die quintadecimâ mensis Casleu, quinto & quadragesimo & centesimo anno, ædificavit rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, & per universas civitates Juda in circuitu
58 ædificaverunt aras: Et ante januas domorum, & in
59 plateis incendebant thura, & sacrificabant: Et libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

38 Καὶ ἐγένετο εἰς ἔνεδρον τῷ ἁγιάσματι, καὶ εἰς διάβολον πονηρὸν
39 τῷ Ἰσραὴλ διαπαντός. Καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον κύκλῳ τοῦ ἁγιά-
40 σματος, καὶ ἐμόλυναν τὸ ἁγίασμα. Καὶ ἔφυγον οἱ κάτοικοι Ἰερυ-
σαλὴμ διʼ αὐτὸ, καὶ ἐγένετο κατοικία ἀλλοτρίων· καὶ ἐγένετο ἀλλο-
τρία τοῖς (ᵃ) γηγενήμασιν αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐγκατέλιπον
41 αὐτήν. Τὸ ἁγίασμα αὐτῆς ἠρημώθη ὡς ἔρημος, αἱ ἑορταὶ αὐτῆς
ἐστράφησαν εἰς πένθος, τὰ σάββατα αὐτῆς εἰς ὀνειδισμόν, (η) ἡ
42 τιμὴ αὐτῆς εἰς οὐδένωσιν. Καθὰ δὲ ἐδόξαν αὐτῆς ἐπληθύνθη (θ)
43 ἡ ἀπιμία αὐτῆς, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἐστράφη εἰς πένθος. Καὶ ἔγρα-
ψεν ὁ βασιλεὺς (ι) Ἀντίοχος πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἓν (ῆ) πάντας
44 (κ) λαὸν ἕνα, καὶ ἐγκαταλιπεῖν ἕκαστον τὰ νόμιμα αὐτοῦ. Καὶ
45 (ᵇ) ἐπεδέξαντο πάντα τὰ ἔθνη κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ
πολλοὶ ἀπὸ Ἰσραὴλ (λ) εὐδόκησαν τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἔθυσαν
46 τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἐβεβήλωσαν τὸ (μ) σάββατον. Καὶ ἀπέστειλεν
ὁ βασιλεὺς βιβλία ἐν χειρὶ ἀγγέλων εἰς Ἰερουσαλὴμ καὶ τὰς πόλεις
47 Ἰούδα, πορεύεσθαι ὀπίσω νομίμων ἀλλοτρίων τῆς γῆς, Καὶ
48 κωλῦσαι ὁλοκαυτώματα καὶ (ν) θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐκ τοῦ ἁγιάσματος,
49 Καὶ βεβηλῶσαι σάββατα καὶ ἑορτὰς, Καὶ μιᾶναι ἁγίασμα καὶ ἁγίους,
50 (ξ) Οἰκοδομῆσαι βωμοὺς, καὶ τεμένη, καὶ (ο) εἰδωλεῖα, καὶ θύειν ὕεια,
51 καὶ κτήνη κοινὰ, Καὶ ἀφιέναι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀπεριτμήτους, βδε-
λύξαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν παντὶ ἀκαθάρτῳ καὶ (ο) βεβηλώσῃ,
ὥστε ἐπιλαθέσθαι τῆς νόμου, καὶ ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα.
52 Καὶ ὃς ἂν μὴ ποιήσῃ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως, ἀποθανεῖται. Κατὰ
53 πάντας τοὺς λόγους τούτους ἔγραψε (π) πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐποί-
54 ησεν ἐπισκόπους ἐπὶ πάντα τὸν λαόν. Καὶ ἐνετείλατο ταῖς πόλεσιν Ἰούδα
55 θυσιάζειν κατὰ πόλιν κατὰ πόλιν. Καὶ (ρ) συνηθροίσθησαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ
πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ, πᾶς ὁ ἐγκαταλιπὼν τὸν νόμον· καὶ ἐποίησαν
56 κακὰ ἐν τῇ γῇ, Καὶ ἔθεντο τὸν Ἰσραὴλ ἐν (ρ) κρυφοῖς ἐν παντὶ
57 φυγαδευτηρίῳ αὐτῶν. Καὶ (σ) τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ Χασελεῦ,
τῷ πέμπτῳ καὶ (τ) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει ᾠκοδόμησε βδέ-
λυγμα ἐρημώσεως ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐν πόλεσιν Ἰούδα κύκλῳ
58 ᾠκοδόμησαν βωμούς. Καὶ ἐπὶ τοῦ (υ) θυρῶν τοῦ οἴκων, καὶ ἐν τοῖς πλα-
59 τείαις ἐθυμίων. Καὶ τὰ βιβλία τοῦ νόμου ἃ εὗρον, ἐνεπύριζον πυρὶ
καταρρίσαντες.

MS. A. (ᵃ) γηγενήμασιν (η) τιμὴ αὐτῆς εἰς οὐδένωσιν. (θ) ἀτι-
μασμὸς (ι) τάσσω τῷ (κ) εἰς λαὸν (ᵇ) ἐπεδέξαντο (λ) ηὐδόκησε (μ) ἁγίασμα.
(ν) θυσίας (ξ) Ὠκοδόμησαν (ο) εἴδωλα, (ο) βεβηλῶσαι, (π) τῇ βασιλείᾳ
(ρ) κρυφίοις (σ) πεντεκαιδεκάτῃ (τ) τεσσαρακοστῷ ἕκτῳ (υ) θυείδων

Interp. LAT.

Et factum est hoc ad insidias sanctificationis, 38
& in diabolum malum Israel semper. Et effu- 39
derunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis: & contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt habitatores Hierusalem 40
propter eos: & facta est habitatio exterorum: & facta est extera geniminibus suis: & nati ejus reliquerunt eam. Sanctificatio ejus de- 41
solata est, sicut solitudo: dies festi ejus conversi sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium, honor ejus in nihilum. Secundùm gloriam ejus 42
multiplicata est ignominia ejus: & sublimitas ejus conversa est in luctum. Et scripsit rex 43
Antiochus omni regno suo, ut essent omnes populus unus, & relinqueret unusquisque leges suas. Et consenserunt omnes gentes secundùm 44
verbum regis. Et multi ex Israel consenserunt 45
religioni ejus, & sacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt sabbatum. Et misit rex libros 46
per manum nuntiorum in Hierusalem, & civitates Juda, ut sequerentur leges exterorum terræ: Et prohiberent holocausta, & sacrificium, 47
& libationem ex sanctificatione: Et coinqui- 48
narent sabbata, & dies solennes, Et pollue- 49
rent sanctificationem, & sanctos: Ædifica- 50
rent aras, & (f) templa, & idolia, & immolarent suilla, & pecora communia: Et relin- 51
querent filios suos incircuncisos, coinquinarent animas eorum in omni immunditia, & abominatione; ita ut oblivisc erentur legem, & immutarent omnes justificationes. Et quicunque 52
non fecerit secundùm verbum regis; morietur. Secundùm omnia verba hæc scripsit omni regno 53
suo: & fecit (g) visitatores super omnem populum. Et jussit civitatibus Juda sacrificare per 54
civitatē, & civitatē. Et congregati sunt de popu- 55
lo ad eos multi, omnis qui dereliquerat legem, & fecerant mala super terram. Et posuerunt Israel in 56
abditis in omni confugio eorum. Et die quintade- 57
*cimâ Casleu, quinto & quadragesimo & * centesimo anno, ædificaverunt abominationem desolationis super altare: & in civitatibus Juda in circuitu ædificaverunt aras: Et ante januas* 58
domorum, & in plateis incendebant thura. Et 59
libros legis, quos invenerunt, combusserunt igni, scindentes eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Fuit enim obici Sanctuario, & scandalo atque offendiculis perniciosis Israeli, omni tempore. Effuderunt sanguinem innoxium circa Sanctuarium, & polluerunt ipsum Sanctuarium. Itaque fugerunt causâ istorum incolæ Jerusalem, & facta est habitatio exterorum, fuitque extera natis suis, & filii ejus dereliquerunt eam. Sanctuarium desolatum est veluti desertum, solennitates ejus versæ sunt in luctum, sabbatha ejus in probrum, & honor ejus in ignominiam. Quanta fuerat gloria ejus, tantùm crevit ignominia ejus, & celsitudo ejus versa est in humilitatem. Cùm autem scripsisset rex Antiochus toti regno suo, ut coalescerent omnes in populum unum, & derelinqueret quisque ritus suos; Consenserunt omnes gentes facere juxta verbum regis. Et multi ex Israëlitis libenter se subdiderunt obsequio ejus, sacrificaverunt idolis ejus, & profanaverunt sabbathum. Misit etiam rex Antiochus per nuntios suos in Jerusalem, & in civitates Judæ, ut sequerentur ritus alienos terræ: Et ut interdicerentur sacrificia, libamina, & oblationes in Sanctuario: Ut profanarentur sabbatha, & dies festi: Sanctuarium & Sanctum polluerentur: Altaria & ædes idolorum extruerentur: erigerentur simulachra, sues & animantia immunda mactarentur: Ut dimitterent filios suos incircunciſos, & contaminarent seipsos omnigenis immunditiis: ita demum profanaret eos, ut oblivisc erentur legis, & immutarent omnia statuta. Quisquis autem non faceret secundùm verbum regis, moreretur. In hanc sententiam scripsit toti regno suo, & præfecit inspectores toti populo. Jussit etiam urbibus Judæorum, ut sacrificarent in singulis urbibus. Ita congregati sunt ad eos multi ex populo, quicunque legem deseruerant, & fecerunt mala multa in terra: Ponentes Israëlem in abditis, in omni loco perfugii eorum. Decimâ quintâ mensis Kanun prioris, anno centesimo quadragesimo quinto, ædificaverunt abominationem desolationis super altare in urbe Judæ, & ædificaverunt aras circa illud: Et ad ostia domorum & in plateis sacrificabant. Libros legis quos invenerunt, laceraverunt, & igne combusserunt.

Versio VULG. LAT.

60 Et apud quemcunque inveniebantur libri testamenti Domini, & quicunque observabat legem Domini,
61 secundùm edictum regis trucidabant eum. In virtute
sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur
62 in omni mense & mense in civitatibus. Et quintâ
& vigesimâ die mensis sacrificabant super aram, quæ
63 erat contra altare. Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundùm jussum re-
64 gis Antiochi. Et suspendebant pueros à cervicibus per universas domos eorum: & eos, qui circumcide-
65 rant illos, trucidabant. Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda:
& elegerunt magìs mori, quàm cibis coinquinari im-
66 mundis: Et noluerunt infringere legem Dei san-
67 ctam, & trucidati sunt: Et facta est ira magna super populum valdé.

CAP. II.

1 In diebus illlis surrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, sacerdos ex filiis Joarib ab Jerusalem, &
2 concedit in monte Modin: Et habebat filios quin-
3 que, Joannem qui cognominabatur Gaddis: Et Si-
4 monem, qui cognominabatur Thasi: Et Judam, qui
5 vocabatur Machabæus: Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Jonathan, qui cognomina-
6 batur Apphus. Hi viderunt mala, quæ fiebant in po-
7 pulo Juda, & in Jerusalem. Et dixit Mathathias; Væ mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illìc, cùm datur in manibus inimicorum? Sancta in manu
8 extraneorum facta sunt: templum ejus ficut homo
9 ignobilis. Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, & juvenes ejus cecide-
10 runt in gladio inimicorum. Quæ gens non hæredi-
11 tavit regnum ejus, & non obtinuit spolia ejus? Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera, facta est
12 ancilla. Et ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est, & coinquinaverunt ea
13 Gentes. Quò ergò nobis adhuc vivere? Et scidit ve-
14 stimenta sua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt se
15 ciliciis, & planxerunt valdé. Et venerunt illuc qui missi erant à rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei discedere.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

60 Καὶ ὅπου ἐυρίσκετο παρά τινι βιβλίον διαθήκης, καὶ εἴ τις
ζωοδόκει τῷ νόμῳ, τὸ σύγκειμα τοῦ βασιλέως ἐθανάτου αὐτόν.
61 Ἐν ἰσχύϊ αὐτῶν ἐποίουν (ᵃ)ὅπως τῷ Ἰσραὴλ τοῖς εὑρισκομένοις ἐν
62 παντὶ μηνὶ καὶ μηνὶ ἐν ταῖς πόλεσι. Καὶ (φ) τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι
63 τοῦ μηνὸς θυσιάζοντες ἐπὶ τὸ βωμὸν ὃς ἦν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ
τὰς γυναῖκας τὰς περιτετμημένας τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐθανάτουν κατὰ
64 τὸ πρόσταγμα. Καὶ ἐκρέμων τὰ βρέφη ἐκ τῶν τραχήλων αὐτῶν, καὶ
τὰς (χ) οἴκους αὐτῶν περιῆρμεν, καὶ τὰς περιτετμηκότας αὐτοὺς
65 ἐθανάτουν. Καὶ πολλοὶ ἐν Ἰσραὴλ ἐκραταιώθησαν, καὶ ἐχυρώθησαν
66 ἐν (ψ) ἑαυτοῖς τοῦ μὴ φαγεῖν κοινά. καὶ ἐπελέξαντο ἀποθανεῖν,
67 ἵνα μὴ μιανθῶσι τοῖς βρώμασι, Καὶ μὴ (ᵇ)βεβηλώσωσι διαθήκην
ἁγίαν· καὶ ἀπέθανον. Καὶ ἐγένετο ὀργὴ μεγάλη ἐπὶ Ἰσραήλ σφόδρα.
MS.A.(ᵃ)ὅτου(φ)πέμπτῃ(χ)οἴκους αὐτῶν, καὶ τὰς περιτετμηκότας αὐ-
τούς. Καὶ πολλοὶ ἐν Ἰσραὴλ ἐκρεμάσθησαν, καὶ ἐχυρώθησαν (ψ) αὐτοῖς
ΚΕΦ. β'. (ᵇ)βεβηλώσωσιν

1 Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀνέστη Ματταθίας Ἰωάννου τοῦ Συμεών,
ἱερεὺς τῶν υἱῶν(α)Ἰωαρὶβ ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἐκάθισεν ἐν (ᵃ)Μωδεΐν.
2 Καὶ αὐτῷ υἱοὶ πέντε, (β) Ἰωαννὰν ὁ ἐπικληθεὶς (γ) Καδδίς,
3 Σίμων ὁ καλούμενος (δ) Θασεί, Ἰούδας ὁ (ᵀ) ἐπικαλούμενος Μακκα-
4 βαῖος, Ἐλεάζαρ ὁ (ε)ἐπικαλούμενος Ἀυαρὰν, (ζ) Ἰωνάθαν ὁ ἐπι-
5 καλούμενος Ἀπφοῦς. Καὶ εἶδε τὰς βλασφημίας τὰς γινομένας
6 ἐν Ἰούδᾳ καὶ ἐν Ἰερουσαλὴμ, Καὶ εἶπεν, (η) Οἴμοι, ἱνατί τοῦτο
7 (ᵀ)ἐγενήθην ἰδεῖν(θ)τὸ σύντειμμα τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὸ σύντειμμα τῆς
πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ καθῆσαι ἐκεῖ ἐν τῷ δοθῆναι αὐτὴν ἐν χειρὶ
8 ἐχθρῶν, (ι)Καὶ τὰ ἁγίασμα ἐν χειρὶ ἀλλοτρίων; ἐγένετο ὁ ναὸς
9 αὐτῆς ὡς ἀνὴρ (κ) ἄδοξος, Τὰ σκεύη τῆς δόξης (λ) αὐτῆς αἰχ-
μάλωτα ἀπήχθη, ἀπεκτάνθη τὰ νήπια αὐτῆς ἐν ταῖς πλατείαις(μ),
10 οἱ νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ῥομφαίᾳ ἐχθρῶν. Ποῖον ἔθνος οὐκ ἐκληρο-
νόμησε (ν) βασιλείαν αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐκράτησε τῶν σκύλων αὐτῆς;
11 Πᾶς ὁ κόσμος αὐτῆς ἀφηρέθη, ἀντὶ ἐλευθερίας (ξ) ἐγένετο εἰς
12 δούλιον. Καὶ ἰδοὺ τὰ ἅγια ἡμῶν καὶ τὸ κάλλος ἡμῶν καὶ ἡ δόξα
13 ἡμῶν ἠρημώθη, καὶ ἐβεβήλωσαν αὐτὰ (ο) τὰ ἔθνη. Ἱνατί
14 ἡμῖν ἔτι ζῆν; Καὶ διέρρηξε Ματταθίας καὶ (ᵖ) οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰ ἱμάτια
15 αὐτῶν, καὶ περιεβάλοντο σάκκους, καὶ ἐπένθησαν σφόδρα. Καὶ
ἦλθον οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ καταναγκάζοντες τὴν ἀποστασίαν,
εἰς(π)Μωδεΐν τὴν πόλιν, ἵνα θυσιάσωσι. MS.A. (α)Ἰωαρείμ,
(ᵀ)Μωδεΐν. (β)Ἰωάννης(γ)Γαδδίς. (δ)Θασείς,(ᵀ)καλούμενος(ε)καλού-
μενος (ζ) Ἰωνάθας ὁ καλούμενος Σαφφοῦς. (η) Οἴμοι, (θ) ἐγενήθην
(ι)τὰ ζωοπλάσματα(κ)ἔνδοξος,(λ)αἰχμάλωτα(μ)αὐλῆς,(ν)βασιλείαν,καὶ(ξ)ἐγενήθη(ο)ἔθνη.(ᵖ)οἱ υἱοὶ(ϖ)Μωδεΐν

Interp. LAT.

Et apud quemcunque inveniebatur liber testa- 60
menti, & si quis consentiebat legi; edictum
regis (h) occidebat illum. In virtute sua fa- 61
ciebant sic Israeli, his, qui inveniebantur in
omni mense, & mense in civitatibus. Et 62
quintâ & vigesimâ mensis sacrificabant super
aram quæ erat (i) super altare. Et mulieres, 63
quæ circuncidebant filios suos, trucidabant
juxta edictum: Et suspendebant pueros à cer- 64
vicibus ipsorum, & domos eorum diripiebant;
& eos, qui circunciderant illos, trucidabant.
Et multi in Israel confirmârunt se, & munierunt 65
in scipsis, ut non manducarent communia. Et
elegerunt magìs mori, ut non coinquinaretur
cibis, Et non polluerent testamentum sanctum 66
Et mortui sunt: Et facta est ira magna super 67
Israel valdé.

CAP. II.

In diebus illis surrexit Mattathias, filius 1
Joannis, filii Symeonis, sacerdos ex filiis Jo-
arib ab Jerusalem: & consedit in Modin. Et 2
habebat filios quinque: Joannem, qui cognomi-
nabatur Caddis; Simonem, qui vocabatur 3
Thassi; Judam, qui cognominabatur Macca- 4
bæus; Eleazarum, qui cognominabatur Au- 5
aran; Jonathan, qui cognominabatur Apphus.
Et vidit blasphemias, quæ fiebant in Juda, & 6
in Hierusalem, Et dixit; Væ mihi: ut quid 7
natus sum videre contritionem populi mei, &
contritionem civitatis sanctæ, & sedere illìc,
cùm datur in manu inimicorum, Et Sanctuarium 8
in manu extraneorum? Factum est templum ejus,
sicut homo ignobilis: Vasa gloriæ ejus captiva 9
abducta sunt: trucidati sunt infantes ejus in
plateis; juvenes ejus in gladio inimici. Quæ 10
gens non hæreditavit regnum ejus, & non obti-
nuit spolia ejus? Omnis compositio ejus ablata 11
est: quæ erat libera, facta est ancilla. Et ecce san- 12
cta nostra, & pulchritudo nostra, et claritas nostra
desolata est: & coinquinaverunt ea gentes. 13
Quò ergò nobis adhuc vivere? Et scidit 14
vestimenta sua Mattathias, & filii ejus: &
operuerunt se ciliciis, & planxerunt valdé. Et 15
venerunt qui missi erant à rege, qui cogebant ad
apostasiam, in Modin civitatem; ut sacrificarent;

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

60 ... * Et ubicunque inveniebatur liber legis *apud* 60
aliquem, aut quisquis oblectabatur ipsâ le-
ge; hæc erat sententia regis, ut moreretur.
Atq; ita violenter cogebant Israelitas omnes 61
qui extabant in urbibus, singulis mensi-
bus. Vigesimâ quintâ ejusdem mensis, cùm 62
sacrificarent super aram illâ quæ erat super
altare, Venire jubebant mulieres illas quæ 63
circumciderant filios suos, & occidebant
eas secundùm edictum, Suspendentes filios 64
earum de collis ipsarum; domos earum di-
ripiebant; & eos qui circumciderant illos,
trucidabant. Multi tamen ex Israelitis con- 65
fortati & corroborati sunt, ne comederent
quod erat immundum: Eligentes sibi mo- 66
ri potiùs, quàm polluere se cibis, & sanctum
fœdus profanare; & mortui sunt. Ita fuit 67
ira magna in Israele.

67 ...

* ... ح *

CAP. II.

1 ... IIs diebus surrexit Mathi h, filius Johan- 1
nis, filii Simeonis, sacerdos (de filiis Jo-
nadab) ex Jerusalem, & habitavit in Mo-
raim. Is habebat quinque filios, Johannem 2
qui cognominabatur Gadi, Simeon qui 3
cognominabatur Tharsi, Juda qui cognomi- 4
nabatur Macbi, Eliazar qui cognominaba- 5
tur Horan, & Jonathan qui cognominaba-
tur Haphus. Is videns blasphemias quæ com- 6
mittebantur in Juda, & in Jerusalem, Dixit, 7
Heu mihi: quare natus sum ut viderem con-
fractionem filiæ populi mei, & urbis sanctæ,
ibíque fediſſe extraneos? quandoquidem
tradita est in manum inimicorum, Et sanctu- 8
arium ejus in manum extraneorum. Fuit ali-
quando templum ejus ut vir gloriosus, Nunc 9
autem vasa gloriæ ejus abierunt in captivi-
tatem: infantes ejus interfecti sunt in pla-
teis ejus, & juvenes lanceâ hostis. Quæ gens 10
non obtinuit *aliquid* in regno ejus, & ac-
cepit de spoliis ejus? Omnis ornatus ejus 11
ablatus est ab ea, & pro libertate ejus red-
acta est in servitutem: Et ecce sanctuari- 12
um nostrum, & ornatus, atque gloria nostra
versa sunt in desolationem, & contamina-
verunt ea gentes. Quid jam prodest nobis 13
vivere? Et lacerantes Mathitha & filii ejus 14
vestimenta sua, induerunt saccos, & luxe-
runt vehementer. Deinde venientibus mi- 15
nistris regis, qui cogebant ad apostasiam,
in urbem Moraim, ut sacrificarent;

Versio VULG. LAT.

16 Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos: sed Mathathias, & filii ejus constanter stete-
17 runt. Et respondentes qui missi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ; Princeps & clarissimus & magnus
18 es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus. Ergò accede prior, & fac jussum regis, sicut fecerunt omnes Gentes, & viri Juda, & qui manserunt in Jerusalem: & eris tu & filii tui, inter amicos regis, & amplifica-
19 tus auro & argento, & muneribus multis. Et respondit Mathathias, & dixit magnâ voce; Et si omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à
20 servitute legis patrum suorum, & consentiat mandatis
21 ejus: Ego & filii mei, & fratres mei, obediemus legi patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus, non
22 est nobis utile relinquere legem & justitias Dei: Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostræ mandata, ut eamus alterâ
23 viâ. Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram
24 in civitate Modin, secundùm jussum regis: Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundùm judicium legis,
25 & insiliens trucidavit eum super aram: Sed & virum quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare,
26 occîdit in ipso tempore, & aram destruxit. Et zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.
27 Et exclamavit Mathathias voce magnâ in civitate, dicens; Omnis, qui zelum habet legis statuens testa-
28 mentum, exeat post me. Et fugit ipse, & filii ejus in montes, & reliquerunt quæcunque habebant in
29 civitate. Tunc descenderunt multi quærentes judi-
30 cium, & justitiam, in desertum: Et sederunt ibi ipsi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eo-
31 rum: quoniam inundaverunt super eos mala. Et renuntiatum est viris regis, & exercitui, qui erat in Jerusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deserto, & abiissent post illos multi.
32 Et statim perrexerunt ad eos, & constituerunt ad-
33 versùs eos prælium in die sabbatorum, Et dixerunt ad eos; Resistitis & nunc adhuc? exite, & facite secundùm verbum regis Antiochi, & vivetis.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

16 Καὶ πολλοὶ ἀπὸ Ἰσραὴλ πρὸς αὐτὸς (ρ) προσῆλθον· καὶ Ματτα-
17 θίας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ σωμήχθησαν. Καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ (σ) ὅπου τῷ Ματταθίᾳ, λέγοντες, Ἄρχων καὶ ἔνδοξος καὶ μέγας εἶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ἐσπειγμένος ἐν υἱοῖς
18 καὶ ἀδελφοῖς. Νῦν (τ) ἓν πρόσελθε πρῶτος, καὶ ποίησον τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, ὡς ἐποίησε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ (υ) ἄνδρες Ἰούδα, καὶ οἱ καταλειφθέντες ἐν Ἰερουσαλήμ· καὶ ἔσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου μετὰ φίλων τοῦ βασιλέως, καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου δοξασθήσεσθε
19 ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ, καὶ ἀποσολαῖς πολλαῖς. Καὶ ἀπεκρίθη Ματτα-
θίας, καὶ εἶπε φωνῇ μεγάλῃ, Εἰ πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐν οἴκῳ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως ἀκούσιν αὐτοῦ, ἀποσῆναι ἕκας ἀπὸ λατρείας πατέρων αὐτῶν, καὶ ἡρετίσαντο ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτῶν,
20 (ρ) Ἀλλ' ἐγὼ καὶ οἱ υἱοί μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου πορευσόμεθα ἐν
21 διαθήκῃ πατέρων ἡμῶν. Ἵλεως ἡμῖν καταλιπεῖν νόμον καὶ δι-
22 καιώματα. (χ) Τῶν λόγων τοῦ βασιλέως οὐκ ἀκουσόμεθα, (ᵃ) τοῦ
23 παρελθεῖν τὰ λατρεύειν ἡμῶν, δεξιὰν ἢ ἀριστερόν. Καὶ ὡς ἐπαύσατο λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, προσῆλθεν ἀνὴρ Ἰουδαῖος ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων, (†) θυσιάσαι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ (ψ) τοῦ ἐν Μωδεὶν κατὰ
24 τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως. Καὶ ἴδε Ματταθίας καὶ ἐζήλωσε, καὶ ἐτρόμησαν οἱ νεφροὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνήνεγκε θυμὸν κατὰ τὸ κρίμα,
25 καὶ δραμὼν ἔσφαξεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. Καὶ τὸν ἄνδρα τοῦ βασιλέως τὸν ἀναγκάζοντα θύειν, ἀπέκτεινεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ,
26 καὶ τὸν βωμὸν καθεῖλε. Καὶ ἐζήλωσε τῷ νόμῳ καθὼς ἐποίησε
27 (ω) Φινεὲς τῷ Ζαμβεὶ υἱῷ Σαλώμ. Καὶ ἀνέκραξε Ματταθίας ἐν τῇ πόλει φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Πᾶς ὁ ζηλῶν τῷ νόμῳ (α) καὶ
28 ἱστῶν διαθήκην, ἐξελθάτω ὀπίσω μου. Καὶ ἔφυγον αὐτὸς καὶ οἱ
29 υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐγκατέλιπον ὅσα εἶχον ἐν τῇ πόλει. Τότε
κατέβησαν πολλοὶ ζητοῦντες δικαιοσύνην καὶ κρίμα, εἰς τὴν ἔρη-
30 μον, Καθῆσαι ἐκεῖ, αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, ὅτι (β) ἐπληθύνθη ἐπ' αὐτὸς τὰ
31 κακά. Καὶ ἀνηγγέλη τοῖς ἀνδράσι τοῦ βασιλέως καὶ ταῖς δυνάμεσιν αἳ ἦσαν ἐν Ἰερουσαλὴμ πόλει Δαυὶδ, ὅτι κατέβησαν ἄνδρες, οἵτινες διεσκέδασαν τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, εἰς τὰς κρύφας ἐν
32 τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἔδραμον ὀπίσω αὐτῶν πολλοί. Καὶ καταλαβόντες αὐτὸς παρενέβαλον ἐπ' αὐτὸς, καὶ (γ) συνεστήσαντο πρὸς αὐτὸς
33 πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων, Καὶ (*) εἶπον πρὸς αὐτὸς, Ἕως τοῦ νῦν (δ) ἱκανόν· ἐξέλθατε καὶ ποιήσατε κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως, καὶ ζήσεσθε.

MS.A. (ρ) προσῆλθαν· (σ) ὅπαν (τ) πρόσελθε (υ) ἄρχοντες (ρ) Κἀγὼ (χ) τὸν μονὸν (ᵃ) παρελθεῖν (†) θυμιᾶσαι (ψ) ἐν Μωδεὶμ (ω) Φινεὲς (α) ἱστῶν (β) ἐσκληρύνθη (γ) συνεστείλαντο (*) ὅπαν (δ) ἐξελθόντες ποιήσατε

Interp. LAT.

Et multi de Israel accesserunt ad eos. Et Mat- 16
tathias, & filii ejus congregati sunt. Et 17
responderunt, qui missi erant à rege, & dixe-
runt Mattathiæ, dicentes; Princeps, & clarissimus, & magnus es in civitate hac, & confirmatus in filiis, & fratribus: Nunc 18
ergo accede primus, & fac jussum regis, sicut fecerunt omnes gentes, & viri Juda, & qui remanserunt in Hierusalem. Et eris tu, & domus tua, inter amicos regis: & tu, & filii tui glorificabimini argento, & auro, & mu-
neribus multis. Et respondit Mattathias, & 19
dixit magnâ voce; Etsi omnes gentes, quæ sunt in domo regni regis, obediunt ei, ut discedat unusquisque à servitute legis patrum suorum, & consenserunt mandatis ejus; At- 20
tamen ego, & filii mei, & fratres mei ambulabimus in testamento patrum nostrorum.
(a) Propitius sit nobis, relinquere legem, & 21
justificationes. Non audiemus verba regis, 22
transgredientes religionem nostram, in dexteram vel in sinistram. Et, ut cessavit loqui 23
verba hæc; accessit vir Judæus in oculis omnium sacrificare super aram, quæ in Modin; secundùm jussum regis. Et vidit Mat- 24
tathias, & zelavit: & contremuerunt renes ejus, & affectus est furore secundùm judicium: & currens jugulavit eum super aram. Et virum regis, qui cogebat immolare, 25
occîdit in tempore illo, & aram destruxit: Et 26
zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zambri filio Salom. Et exclamavit Mat thias in 27
civitate voce magnâ, dicens; Omnis qui zelum habet legis, & statuit testamentum; exeat post me. Et fugerunt ipse & filii ejus, in montes: 28
& reliquerunt quæcunque habebant in civitate. Tunc descenderunt multi quærentes justitiam,& judicium, in desertum, Sedentes ibi, ipsi, 29
30
& filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt super eos mala. Et renuntiatum est viris regis, & exercitibus, 31
qui erant in Hierusalem civitate David, quoniam descenderunt viri quidam, qui dissipaverant mandatum regis, in loca occulta in deserto: & cucurrerunt post eos multi: Et assecuti eos 32
castrametati sunt super eos, & constituerunt adversùs eos prælium in die sabbatorum: Et 33
dixerunt ad eos; Usque nunc sufficiat. Exite, & facite secundùm verbum regis, et vivetis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Multi ex Israele venerunt ad eos: etiam 16
Mathitha, & ii qui erant cum ipso, congregati sunt. Et respondentes ministri re- 17
gis, dixerunt Mathithæ; Tu es caput, princeps, & glorioſus in hac urbe, qui confortas & confirmas filios ac fratres. Nunc ita- 18
que accede tu prior, & fac mandatum regis; quemadmodum fecerunt omnes populi & viri Judæ, qui superstites manserunt in Jerusalem: erisque tu, ac filii tui inter amicos regis, & tu, ac filii tui honorabimini auro & 19
argento, & reliquis aliis muneribus. Respondens Mathitha elatâ voce ait, Tametsi omnes populi subditi dominio regis obtemperant ei, recedendo à cultu majorum suorum, & consentiendo mandatis ejus; Ego 20
verò & filii fratresque mei ambulabimus in fœdere majorum nostrorum. Absit ut relin- 21
quamus legem Domini & mandata ejus. Non obtemperabimus verbo regis, ut trans- 22
grediamur fœdus & cultum nostrum, aut ab iis declinemus dextrorsum, aut sinistrorsum. Cúmque cessâsset Mathitha proloqui sermo- 23
nes istos, accessit vir quidam Judæus, præsente universo populo, ad sacrificandum super aram, quæ erat in Moraim, secundùm præceptum regis. Quod videns Mathitha, zelo 24
commotus est, & contremiscentibus renibus ejus efferbuit indignatione tanquam judex, & accurrens interfecit illum super aram. Quin 25
etiam principem illum regium qui cogebat ad sacrificandum, occîdit eodem momento, & aram destruxit. Et zelo affectus est Ma- 26
thitha pro lege, quemadmodũ fecerat Phinehes Zamri filio Sallu. Deinde exclamavit Ma- 27
thitha in urbe altâ voce, et dixit; Quicunq; zelotypus est legis, tenetq; fœdus, sequatur me. Et fugerunt ipse, & filii ejus ad montem, dese- 28
rentes quicquid possidebant in urbe. Tunc 29
descenderunt multi qui quærebant justitiam & judicium, ad terram deserti, Ut illic ha- 30
bitarent cum uxoribus, liberis, ac jumentis suis, eò quòd multiplicata fuissent super eos mala. Cùm autem dictum fuisset ministris 31
regis, & copiis quæ erant, Jerosolymis in urbe Davidis, descendisse homines illos qui mandatum regis infregerant, & versari in latebris deserti; Cucurrerunt super eos multi, 32
& assecuti sunt eos, & prælium inierunt adversùs eos in die sabbathi: & dixerunt eis; Sat est vobis hucusque processisse; egredimini & facite secundùm præceptum regis, 33
& vivite.

Versio VULG. LAT.

34 Et dixerunt; Non exibimus, neque faciemus verbum
35 regis, ut polluamus diem sabbatorum. Et conci-
36 taverunt adversùs eos prælium. Et non respondé-
runt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilave-
37 runt loca occulta, Dicentes; Moriamur omnes in
simplicitate nostra: & testes erunt super nos cœ-
38 lum, & terra, quòd injustè perditis nos. Et intule-
runt illis bellum sabbatis: & mortui sunt ipsi, &
uxores eorum, & filij eorum, & pecora eorum, usque
39 ad mille animas hominum. Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt super eos
40 valdé. Et dixit vir proximo suo; Si omnes fece-
rimus sicut fratres nostri fecerunt, & non pugnaveri-
mus adversùs gentes pro animabus nostris, & justi-
ficationibus nostris: nunc citiùs disperdent nos à ter-
41 ra. Et cogitaverunt in die illa, dicentes; Omnis
homo quicunque venerit ad nos in bello die sabba-
torum, pugnemus adversùs eum: & non moriemur
omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.
42 Tunc congregata est ad eos synagoga Assidæorum
fortis viribus ex Israel omnis voluntarius in lege:
43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi sunt ad eos,
44 & facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt
exercitum, & percusserunt peccatores in ira sua, &
viros iniquos in indignatione sua: & cæteri fugerunt
45 ad nationes, ut evaderent. Et circuivit Mathathias,
46 & amici ejus, & destruxerunt aras: Et circumde-
derunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in
47 finibus Israel: & in fortitudine. Et persecuti sunt
filios superbiæ, & prosperatum est opus in manibus
48 eorum: Et obtinuerunt legem de manibus gentium,
& de manibus regum: & non dederunt cornu pec-
49 catori. Et appropinquaverunt dies Mathathiæ mo-
riendi, & dixit filiis suis; Nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus eversionis, & ira indi-
50 gnationis. Nunc ergò, ô filii, æmulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento patrum ve-
51 strorum, Et mementote operum patrum, quæ fece-
runt in generationibus suis: & accipietis gloriam
52 magnam, & nomen æternum. Abraham nónne in
tentatione inventus est fidelis, & reputatum est ei ad
53 justitiam? Joseph in tempore angustiæ suæ custodi-
vit mandatum & factus est Dominus Ægypti.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

34 Καὶ (γ) εἶπον, Οὐκ ἐξελευσόμεθα, μηδὲ (ᵗ) ποιήσωμεν τὸν λόγον τοῦ
35 βασιλέως, (ᵈ) τοῦ βεβηλῶσαι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων. Καὶ ἐτά-
36 χυναν ἐπ' αὐτοὺς πόλεμον. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς, οὐδὲ λίθον
37 ἐνέβαλαν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐνέφραξαν τοὺς κρύφους, Λέγοντες, Ἀπο-
θάνωμεν (ε) πάντες ἐν τῇ ἁπλότητι ἡμῶν· μαρτυρεῖ ἐφ' ἡμᾶς ὁ
38 οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὅτι ἀκρίτως ἀπόλλυτε ἡμᾶς. Καὶ ἀνέστησαν
ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς σαββάσι, καὶ ἀπέθανον αὐτοὶ καὶ αἱ
γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, ἕως χιλί-
39 ων ψυχῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἔγνω Ματταθίας καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ,
40 καὶ ἐπένθησαν ἐπ' αὐτοὺς ἕως σφόδρα. Καὶ εἶπεν ἀνὴρ (ζ) τῷ
πλησίον αὐτοῦ, Ἐὰν πάντες ποιήσωμεν ὡς οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν
ἐποίησαν, καὶ μὴ πολεμήσωμεν (η) πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὲρ (ϑ) τῶν ψυ-
χῶν ἡμῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν, νῦν τάχιον ἡμᾶς (ι) ἐξολο-
41 θρεύσουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ ἐβουλεύσαντο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ,
λέγοντες, Πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς εἰς πόλεμον
τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, πολεμήσωμεν κατέναντι αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ
ἀποθάνωμεν πάντες καθὼς ἀπέθανον οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐν τοῖς
42 κρύφοις. Τότε συνήχθησαν πρὸς αὐτὸς συναγωγὴ (κ) Ἰουδαί-
ων, ἰσχυροὶ δυνάμει ἀπὸ Ἰσραὴλ, πᾶς ὁ ἑκουσιαζόμενος τῷ
43 νόμῳ. Καὶ πάντες οἱ φυγαδεύοντες ἀπὸ τῶν κακῶν προσετέθησαν
44 αὐτοῖς, καὶ ἐγένοντο αὐτοῖς εἰς στήριγμα. Καὶ συνεστήσαντο
δυνάμιν, καὶ ἐπάταξαν ἁμαρτωλοὺς ἐν ὀργῇ (λ) αὐτῶν, καὶ ἄνδρας ἀνό-
μους ἐν θυμῷ αὐτῶν· καὶ οἱ λοιποὶ ἔφυγον εἰς τὰ ἔθνη σωθῆναι.
45 Καὶ ἐκύκλωσε Ματταθίας καὶ οἱ (ᵐ) φίλοι αὐτοῦ, καὶ καθεῖλον τοὺς
46 βωμούς. Καὶ περιέτεμον τὰ παιδάρια τὰ ἀπερίτμητα ὅσα
47 (μ) εὗρον ἐν ὁρίοις Ἰσραὴλ ἐν ἰσχύϊ. Καὶ ἐδίωξαν τοὺς υἱοὺς τῆς
48 ὑπερηφανίας, καὶ (ϟ) κατευοδώθη τὸ ἔργον ἐν χειρὶ αὐτῶν. Καὶ
ἀντελάβοντο τοῦ νόμου ἐκ χειρὸς τῶν ἐθνῶν καὶ ἐκ χειρὸς τῶν βα-
49 σιλέων· καὶ οὐκ ἔδωκαν κέρας τῷ ἁμαρτωλῷ. Καὶ ἤγγισαν αἱ
ἡμέραι τοῦ Ματταθίου ἀποθανεῖν, καὶ εἶπε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, Νῦν
ἐσκληύνθη ὑπερηφανία καὶ ἔλεγμὸς καὶ καιρὸς καταστροφῆς καὶ ὀργὴ θυ-
50 μοῦ. Καὶ νῦν τέκνα ζηλωτεύσατε τῷ νόμῳ, καὶ δότε τὰς ψυχὰς ὑμῶν
51 ὑπὲρ διαθήκης πατέρων ἡμῶν. Μνήσθητε τῶν πατέρων ἡμῶν τὰ ἔρ-
γα ἃ ἐποίησαν ἐν γενεαῖς αὐτῶν, καὶ δόξαν δόξαν μεγάλην
52 καὶ (ξ) ὄνομα αἰώνιον λήψεσθε (ο) οὐχὶ ἐν πειρασμῷ εὑρέθη πιστὸς,
53 καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ (π) εἰς δικαιοσύνην; Ἰωσὴφ ἐν καιρῷ στενοχω-
ρίας αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἐντολήν, καὶ ἐγένετο κύριον Αἰγύπτου.

MS.A. (γ) εἶπαν, (ᵗ) ποιήσωμεν (δ) βεβηλῶσαι (ε) οἱ πάντες (ζ) πρὸς
τὸν πλησίον (η) εἰς (ϑ) τῆς ψυχῆς (ι) ὀλεθρεύσουσιν (κ) Ἀσιδαίων,
ἰσχυροὶ (λ) αὐτῶν, ἄνδρας (ᵐ) υἱοὶ (μ) εὗρεν (ϟ) κατευοδώθη (ν) ταῖς
γενεαῖς (ξ) * δόξαν (ο) οὐκ (π) δικαιοσύνη;

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

34 ܘܐܡܪܝܢ ܠܐ ܢܦܩܝܢ ܘܠܐ ܢܥܒܕ ܦܘܬܓܡܐ ܕܡܠܟܐ ܕܢܫܪܝ ܝܘܡܐ ܕܫܒܬܐ. ܘܐܬܟܢܫܘ ܥܠܝܗܘܢ ܠܡܩܪܒ.
35 ܘܠܐ ܐܬܝܒ ܠܗܘܢ ܦܘܬܓܡܐ. ܘܠܐ ܪܡܘ ܠܗܘܢ ܐܒܢܐ ܘܠܐ ܣܬܡܘ ܠܡܟܣܝ ܡܥܪܬܐ. ܘܐܡܪܝܢ
36 ܢܡܘܬ ܟܠܗܘܢ ܒܦܫܝܬܘܬܢ. * ܣܗܕ ܠܢ ܫܡܝܐ ܘܐܪܥܐ ܕܒܥܠܬ ܕܡܐ ܕܐܒܕܬܘܢ ܠܢ. ܘܩܡ ܥܠܝܗܘܢ ܩܪܒܐ
37 ܒܝܘܡ ܫܒܬܐ. ܘܐܡܪܝܢ ܐܢܫ ܗܟܝ ܕܐܬܐ ܠܘܬܢ ܠܡܩܪܒ ܢܬܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ. * ܘܡܝܬܘ ܟܠ ܚܕ ܒܦܫܝܬܘܬܗ.
38 ܘܐܝܟ ܗܢܘܢ ܕܡܝܬܘ ܐܚܝܗܘܢ ܟܕ ܠܐ ܨܒܝܢ ܕܢܥܒܕ ܦܘܬܓܡܐ ܕܡܠܟܐ. ܘܐܬܟܢܫܘ ܥܠܝܗܘܢ ܩܪܒܐ
ܒܝܘܡ ܫܒܬܐ. ܘܩܛܠ ܟܠ ܓܒܪ ܕܐܬܐ ܠܘܬܢ ܠܡܩܪܒ ܘܠܐ ܢܡܘܬ ܟܠܢ ܐܝܟ ܗܢܘܢ ܕܡܝܬܘ ܐܚܝܢ
39 ܒܟܡܝܢ. ܘܐܬܐ ܥܠܝܗܘܢ ܡܫܝܚܐ ܕܐܣܝ ܓܒܪ ܚܝܠ ܕܒܝܫܪܝܠ ܟܠ ܕܨܒܐ ܒܢܡܘܣܐ. ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ
40 ܐܢ ܥܒܕܬ ܗܟܢܐ ܕܥܒܕܘ ܐܚܝܢ ܘܠܐ ܩܛܠܢ ܠܘܬ ܐܡܝܢ ܘܠܘܬ ܡܫܪܝܬܐ ܕܢܡܘܣܐ ܘܠܐ ܢܬܒܕ
ܡܢ ܥܠܡܐ ܗܟܢܐ ܐܦ ܐܢܬܘܢ ܐܡܪ ܓܒܪ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܓܒܪ ܟܡܐ ܕܥܒܕ ܐܚܘܗܝ ܘܐܢ ܠܐ
41 ܢܩܛܠ ܠܘܬ ܐܡܝܢ ܘܠܘܬ ܡܫܪܝܬܐ ܕܢܡܘܣܐ ܘܢܫܬܝܙܒ ܡܢ ܥܠܡܐ ܗܟܢܐ ܐܦ ܐܢܬܘܢ. * ܘܟܕ ܫܡܥ
ܟܠ ܚܕ ܡܢ ܐܝܠܝܢ ܕܐܬܘ ܠܘܬܢ ܠܡܩܪܒ ܒܝܘܡ ܫܒܬܐ ܘܢܩܛܠ ܠܘܬ ܐܡܝܢ ܘܠܐ ܢܡܘܬ ܟܠܢ ܐܝܟ
42 ܗܢܘܢ ܕܡܝܬܘ ܐܚܝܢ ܒܟܡܝܢ. ܘܐܬܟܢܫ ܥܠܝܗ ܟܢܫܬܐ ܕܚܣܝܐ ܓܒܪ ܚܝܠ ܕܒܝܫܪܝܠ ܟܠ ܕܨܒܐ
43 ܒܢܡܘܣܐ. * ܘܐܬܟܢܫܘ ܥܠܝܗ ܟܠ ܗܢܘܢ ܕܗܘܘ ܪܕܝܢ ܡܢ ܒܝܫܬܐ ܘܗܘܘ ܠܗܘܢ ܠܬܩܘܦ.
44 ܘܐܬܟܢܫ ܥܡ ܚܝܠܐ ܘܡܚܘ ܒܚܡܬܗ ܒܟܠ ܥܡܡܐ ܘܥܒܪܝ ܥܠ ܩܝܡܐ. * ܘܐܬܟܢܫ ܥܡ ܚܝܠܐ ܘܡܚܘ
ܒܚܡܬܗ ܒܟܠ ܥܡܡܐ ܘܥܒܪܝ ܥܠ ܩܝܡܐ ܘܫܕܪ ܚܝܠ ܥܡ ܚܝܠܐ ܘܡܚܘ ܒܚܡܬܗ ܒܟܠ ܥܡܡܐ ܘܥܒܪܝ
45 ܥܠ ܩܝܡܐ. ܘܫܕܪ ܚܝܠ ܥܡ ܚܝܠܐ ܘܡܚܘ ܒܚܡܬܗ ܒܟܠ ܥܡܡܐ ܘܥܒܪܝ ܥܠ ܩܝܡܐ. ܘܐܬܟܢܫ ܡܬܝܬܝܐ
ܘܐܚܘܗܝ ܘܗܪܣܘ ܐܬ ܡܕܒܚܐ. ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܒܢܝ ܥܡܡܐ ܕܠܐ ܐܬܓܙܪ ܘܐܫܟܚܘ ܒܬܚܘܡ ܝܫܪܝܠ
46 ܒܟܠ ܬܪܥ ܐܝܫ ܐܝܫ ܠܚܒܪܗ ܘܩܪܘ ܠܢܫܐ ܕܐܬܓܙܪ ܘܐܫܟܚ ܒܬܚܘܡ ܝܫܪܝܠ. * ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ
ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ
47 ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ
48 ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ
ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ
49 ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ
ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ
50 ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ
ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ
51 ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ
ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ
52 ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ
ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ
53 ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ
ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ ܘܪܕܦ ܐܚܪ ܘܐܬܟܢܫ ܥܠ ܓܒܪ ܚܝܠ

Qui dixerunt, Non egrediemur, neque fa- 34
ciemus verbum regis, solvendo & irritum
faciendo diem sabbathi. Itaque accelera- 35
verunt in eos prælium. Sed nullum red- 36
diderunt eis responsum, neque lapidem je-
cerunt in eos, neque clauserunt ante fa-
ciem eorum latebras: sed dixerunt, Mori- 37
emur omnes in simplicitate nostrâ: & ecce
attestantur pro nobis cœlum ac terra, quòd
sine jure perditis nos. Ita insurgentes in 38
eos die sabbathi, peremerunt eos, & uxo-
res, liberos, ac jumenta eorum, animas hu-
manas circiter mille. Quod audientes Ma- 39
thitha & amici ejus, luxerunt eos luctu
magno. Et dixerunt alter alteri, Si fecerimus 40
omnes quemadmodum fecerunt fratres no-
stri, & non dimicaverimus contra gentes
pro vita & lege nostrâ; brevi perdent, au-
ferentque nos de terra. Et inito eâ die 41
consilio, dixerunt; Quisquis venerit con-
tra nos in prælium die sabbathi, pugnabi-
mus adversùs eum, ne moriamur omnes,
quemadmodum mortui sunt omnes fratres
nostri in latebris. Tunc congregati sunt 42
ad hos Mathithæos congregatio Israëlita-
rum ex Israële, valentes robore, quicunque
adhærebant legi: Et adjunxerunt se eis 43
omnes illi qui fugiebant mala, fueruntque
eis confirmationi. Et compositò exer- 44
citu, peremerunt iniquos in ira suâ, &
transgressores legis in æstu suo: reliqui
autem fugerunt inter gentes, ut servaren-
tur. Et obeuntes Mathitha & amici ejus 45
destruxerunt aras, Et circumciderunt infan- 46
tes qui nondum circuncisi fuerant, quos in-
venerunt in terminis Israëlis, fortiter ac ge-
nerosè: Et persecuti sunt superbos: & 47
prosperè successit negotium in manibus eo-
rum. Ita afferuerunt legem de manu gen- 48
tium, & de manu regum earum; & non per-
miserunt ut attolleretur cornu improbi.
Verùm appropinquantibus diebus Mathi- 49
thæ ut moreretur, dixit filiis suis; Nunc
confirmata est superbia & castigatio, &
tempus destructionis, & æstuans ira. Nunc 50
filii mei, zelotypi estote legis, & exponi-
te animam vestram pro fœdere majorum
nostrorum, Quod exercentes in ævis suis, 51
comparaverunt sibi gloriam magnam &
nomen æternum. Abraham nonne in ten- 52
tatione inventus est fidelis, & ascriptum est
ei ad justitiam? Joseph tempore calami- 53
tatis suæ servavit præceptum, & factus est
dominus Ægypti.

Interp. LAT.

Et dixerunt; Non exibimus, neque faciemus 34
verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.
Et concitaverunt adversùs eos prælium. Et 35
non responderunt eis, nec lapidem miserunt in 36
eos, nec oppilaverunt loca occulta: Dicentes; 37
Moriamur omnes in simplicitate nostra. Testis
est super nos cœlum, & terra, quòd injustè per-
ditis nos. Et intulerunt illis bellum sabbatis; 38
& mortui sunt ipsi, & uxores eorum, & filii
eorum, & pecora eorum, usque ad mille animas
hominum. Et cognovit Mattathias, & amici 39
ejus: & luctum habuerunt super eos usque val-
dé. Et dixit vir proximo suo; Si omnes fece- 40
rimus, sicut fratres nostri fecerunt, & non pug-
naverimus adversùs gentes pro animabus no-
stris, & justificationibus nostris; nunc citiùs
disperdent nos à terra. Et cogitaverunt in die 41
illa, dicentes; Omnis homo, quicunque vene-
rit ad nos in bello, die sabbatorum; pugnemus
adversùs eum: & non moriamur omnes, sicut
mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc 42
congregatio est ad eos synagoga (b) Judæorum,
fortes viribus ex Israel, omnis voluntarius in
lege. Et omnes qui fugiebant à malis, additi 43
sunt ad eos: & facti sunt illis ad firmamen-
tum. Et collegerunt exercitum, & percusse- 44
runt peccatores in ira sua; & viros iniquos
in indignatione sua. Et cæteri fugerunt ad na-
tiones, ut evaderent. Et circuivit Mattathias, 45
& amici ejus, & destruxerunt aras. Et cir- 46
cuciderunt pueros incircumcisos, quotquot inve-
nerunt in finibus Israel, in fortitudine. Et 47
persecuti sunt filios superbiæ; & prosperatum
est opus in manibus eorum. Et obtinuerunt le- 48
gem de manu gentium, & de manu regum: &
non dederunt cornu peccaturi. Et appropinqua- 49
verunt dies Mattathiæ moriendi: & dixit
filiis suis; Nunc confortata est superbia, & 50
castigatio, & tempus eversionis, & ira indi-
gnationis. Nunc ergò, filii, æmulatores estote legis:
& date animas vestras pro testamento patrum
nostrorum. Mementote operum patrum nostro- 51
rum, quæ fecerunt in generationibus suis: & ac-
cipite gloriam magnam, & nomen æternum. A- 52
braam nónne in tentatione inventus est fidelis, et
reputatum est ei ad justitiam? Joseph in tem- 53
pore angustiæ suæ custodivit mandatum: &
factus est dominus Ægypti.

Versio VULG. LAT.

54 Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit te-
55 stamentum sacerdotii æterni. Jesus dum implevit
56 verbum, factus est dux in Israel. Caleb, dum te-
57 stificatur in ecclesia, accepit hæreditatem. David in
sua misericordia consecutus est sedem regni in secu-
58 la. Elias dum zelat zelum legis, receptus est in
59 cœlum. Ananias & Azarias & Misael credentes,
60 liberati sunt de flamma. Daniel in sua simplicita-
te liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per
generationem & generationem: quia omnes qui
61 sperant in eum, non infirmantur. Et à verbis viri
peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, stercus
63 & vermis est: Hodiè extollitur, & cras non inve-
nietur: quia conversus est in terram suam, &
64 cogitatio ejus periit. Vos ergò, filii, confortamini,
& viriliter agite in lege: quia in ipsa glorioſi eri-
65 tis. Et ecce Simon frater vester, scio quòd vir
consilii est: ipsum audite semper, & ipse erit vo-
66 bis pater. Et Judas Machabæus fortis viribus à ju-
ventute sua, sit vobis princeps militiæ, & ipse a-
67 get bellum populi. Et adducetis ad vos omnes
factores legis: & vindicate vindictam populi ve-
68 stri. Retribuite retributionem Gentibus, & inten-
69 dite in præceptum legis. Et benedixit eos, &
70 appositus est ad patres suos. Et defunctus est an-
no centesimo & quadragesimo sexto: & sepultus
est à filiis suis in sepulchris patrum suorum in
Modin, & planxerunt eum omnis Israel planctu
magno.

CAP. III.

1 ET surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus,
2 filius ejus pro eo: Et adjuvabant eum omnes
fratres ejus, & universi qui se conjunxerant pa-
tri ejus, & præliabantur prælium Israel cum læti-
3 tia. Et dilatavit gloriam populo suo, & induit
se loricam sicut gigas, & succinxit se arma belli-
ca sua in præliis, & protegebat castra gladio suo.
4 Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut
catulus leonis rugiens in venatione.

MACCABAIΩN A'.

54 Φινεὲς ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐν τῷ ζηλῶσαι ζῆλον, ἔλαβε διαθήκην ἱερω-
55 σύνης (ρ)αἰωνίας. Ἰησοῦς ἐν τῷ πληρῶσαι λόγον, ἐγένετο κριτὴς
56 ἐν Ἰσραήλ. Χαλὲβ ἐν τῷ ὁμαρτύρασθαι (σ) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
57 ἔλαβε γῆς κληρονομίαν. Δαυὶδ ἐν τῷ (τ) ἐλέει αὐτοῦ, ἐκληρο-
58 νόμησε θρόνον βασιλείας (υ) εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἠλίας ἐν τῷ
59 ζηλῶσαι ζῆλον νόμου, ἀνελήφθη (ᾰ) εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀνανίας,
60 Ἀζαρίας, Μισαὴλ, πιστεύσαντες ἐσώθησαν ἐκ φλογός. Δανιὴλ ἐν
61 τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ (φ) ἐρρύσθη ἐκ στόματος λεόντων. Καὶ ὅτως
ἐννοήθητε χῆ (χ) γενεὰν καὶ γενεάν, ὅτι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ'
62 αὐτὸν οὐκ ἀσθενήσουσι. Καὶ ἀπὸ λόγων ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ μὴ
63 φοβηθῆτε, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ εἰς κοπρίαν καὶ εἰς σκώληκας. Σήμερον
ὑψωθήσεται, (ψ) καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρεθῇ, ὅτι ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χοῦν
64 αὐτοῦ, καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ ἀπώλετο. Καὶ ὑμεῖς τέκνα (α) ἰσχύσα-
65 τε καὶ ἀνδρίζεσθε ἐν τῷ(ῐ)νόμῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ δοξασθήσεσθε. Καὶ
ἰδοὺ Συμεὼν ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, οἶδα ὅτι ἀνὴρ βουλῆς ἐστιν, αὐτοῦ ἀκού-
66 σετε πάσας τὰς ἡμέρας, αὐτὸς ὑμῖν ἔσται εἰς πατέρα. Καὶ Ἰούδας
(β) Μακκαβαῖος ἰσχυρὸς δυνάμει ἐκ νεότητος αὐτοῦ, οὗτος ὑμῖν ἔσται
67 (γ) ἄρχων στρατιᾶς, καὶ πολεμήσει πόλεμον λαῶν. Καὶ ὑμεῖς
(†)προσάξαθε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου, καὶ ἐκδικήσα-
68 τε ἐκδίκησιν τοῦ λαοῦ ὑμῶν. (δ) Ἀνταπόδοτε ἀνταπόδομα τοῖς
69 ἔθνεσι, καὶ προσέχετε εἰς (ε) τὰ προστάγματα τοῦ νόμου. Καὶ (ζ)
70 εὐλόγησεν αὐτούς· καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ. Καὶ
ἀπέθανεν ὁ τῷ ἕκτῳ καὶ (η) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. καὶ
ἔθαψαν αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τάφοις πατέρων (θ) αὐτῶν ἐν Μωδεΐν,
καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν.

MS.A. (ρ) ἁγίας. (σ) τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔλαβεν γῆν κληρονομίαν. (τ) ἐλέει (υ) αἰωνίας. (ᾰ) ὡς (φ) ἐρύσθη (χ) γενεὰν, ὅτι πάντες (ψ) καὶ
οὐ μὴ (ω) ἐπέστρεψεν (α) ἰσχύεται (ῐ) νόμῳ ὑμῶν, ὅτι (β) ὁ Μακκα-
βαῖος αὐτὸς ἰσχυρὸς ἐν δυνάμει *αὐτὸς ἐκ (γ) εἰς ἄρχοντα στρατιᾶς,
καὶ πολεμήσετε (†)προσάξεται (δ) Ἀνταποδίδοτε (ε) προσάγματα
(ζ) ηὐλόγησεν (η) τεσσερακοστῷ (θ) αὐτῶν ἐν Μωδεΐν,

ΛΕΦ. γ'.

1 Καὶ ἀνέστη Ἰούδας ὁ καλούμενος Μακκαβαῖος, υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐ-
2 τοῦ. Καὶ ἐβοήθουν αὐτῷ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πάντες ὅσοι
ἐκολλήθησαν τῷ πατρὶ αὐτῶν, καὶ ἐπολέμουν τὸν πόλεμον Ἰσραὴλ μετ'
3 εὐφροσύνης. Καὶ ἐπλάτυνε δόξαν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἐνεδύσατο
θώρακα ὡς γίγας, καὶ συνεζώσατο τὰ σκεύη (α) αὐτοῦ τὰ πολεμικά·
4 καὶ συνεστήσατο πολέμους σκεπάζων παρεμβολὴν ἐν ῥομφαίᾳ. Καὶ
ὡμοιώθη λέοντι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ὡς σκύμνος ἐρευγόμενος
ἐν θήραις.

MS.A. (α) τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ· πολέμους συνεστήσατο

Interp. LAT.

Phinees pater noster zelando zelum accepit te- 54
stamentum sacerdotii æterni. Jesus, dum im- 55
plevit verbum, factus est judex in Israel. Ca- 56
leb, dum testificatur in Ecclesia, accepit terræ
hereditatem. David in sua misericordia con- 57
secutus est sedem regni in seculum seculi. He- 58
lias, dum zelat zelum legis, receptus est usque
in cœlum. Ananias, Azarias, Misael, creden- 59
tes liberati sunt de flamma. Daniel in sua sim- 60
plicitate liberatus est de ore leonum. Et ita 61
cogitate per generationem, & generationem, quia
omnes qui sperant in eum, non infirmabuntur.
Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia 62
gloria ejus in stercus, & in vermes: Hodiè 63
extolletur, & cras non invenietur: quia rever-
sus est in pulverem suum, & cogitatio ejus
periit. Vos ergò, filii, confortamini, & viriliter 64
agite in lege, quia in ipsa glorioſi eritis. Et 65
ecce Symeon frater vester, scio quòd vir consilii
est: ipsum audite omnibus diebus: ipse vobis
erit in patrem. Et Judas Maccabæus fortis 66
viribus à juventute sua, hic vobis erit princeps
militiæ, & bellabit (c) bellum populorum.
Et vos adducite ad vos omnes factores legis: 67
& vindicate vindictam populi vestri. Retri- 68
buite retributionem gentibus: & intendite in
præcepta legis. Et benedixit eos: & appositus 69
est ad patres suos. Et defunctus est sexto 70
& quadragesimo & centesimo anno: & sepul-
tus est à filiis suis in sepulchris patrum suorum
in Modin: & planxerunt eum omnis Israel
planctu magno.

CAP. III.

ET surrexit Judas, qui vocabatur Macca- 1
bæus, filius ejus pro eo. Et adjuvabant 2
eum omnes fratres ejus, et universi qui se
conjunxerant patri ejus, et præliabantur præ-
lium Israel cum lætitia. Et dilatavit gloriam 3
populo suo; et induit se loricam, sicut gigas,
et succinxit se arma bellica sua: et commisit
prælia protegens castra in gladio. Et similis 4
factus est leoni in operibus suis, et sicut
catulus leonis rugiens in venationem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

54 ... * ... Phinehes pater noster pro zelo quo affectus
est, obtinuit fœdus & sacerdotium æternum.
55 Jesus perficiendo verbum, factus est judex
super Israëlem. Chaleb testimonium red-
56 dendo apud congregationem, acquisivit
terram hæreditatis. David per clemen-
57 tiam obtinuit thronum regni sempiter-
ni. Elia zelum habendo pro lege, elatus
58 est in cœlum. Hanania, Azaria, & Misa-
59 el, quòd erediderint, erepti fuerunt è flam-
mâ ignis. Daniel propter simplicitatem
60 suam ereptus est ex ore leonum. Ita co-
61 gitate quomodo in singulis quibusque ge-
nerationibus, quicunque speraverunt in eo,
nunquam depressi, aut infirmati sunt. Ver-
62 ba viri iniqui ne pertimescaris; nam glo-
ria ejus in stercus & vermem abitura est:
Hodie extollitur, cras autem non erit: quo-
63 niam redibit in pulverem suum, & consi-
lium ejus peribit. Vos ergo filii mei, con-
64 fortamini & corroboramini in lege, quia
per ipsam acquireris gloriam. Ecce Sime-
65 onem fratrem vestrum novi esse virum
consilii atque prudentiæ; ipsi obedite cun-
ctis diebus vestris, ipséque sit vobis ca-
put & rector. Juda verò Macbæus va-
66 lens robore à pueritia sua, ipse sit vo-
bis dux & rector bellorum, ipséque bel-
lum gerat contra gentes. Et vos, adducite
67 ad vos omnes factores legis, & sumite vin-
dictam populi vestri: Et retribuite retribu-
68 tionem gentibus, & respicite ad mandata
legis. Cúmque benedixisset eis, collectus
69 est ad majores suos. Ita mortuus est Ma-
70 thitha anno centesimo quadragesimo octa-
vo regni, & sepelierunt eum filii ipsius in
sepulchro patrum ejus in Morajm: & plan-
xerunt eum omnes Israëlitæ planctu magno.

CAP. III.

ITaque surrexit pro eo filius ejus Juda 1
Macbæus: Et adjuvabant eum omnes 2
fratres ejus, & omnes ii qui adhærebant
patri ejus: & gerebant prælium Israëlis li-
benti hilarique animo. Et magnam mul- 3
tamque gloriam conciliavit Judæ populo
suo; nam indutus loricam ut gigas, & in-
strumentis suis bellicis accinctus, prælia
gessit, & castra jugulavit gladio suo: Et 4
similis effectus leoni in operibus suis, &
ut catulus leonis rugiens ad prædam;

Versio VULG. LAT.

5 Et perfecurus est iniquos perscrutans eos : & qui
6 conturbabant populum suum, eos succendit flam-
mis: Et repulsi sunt inimici ejus præ timore e-
jus, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt:
7 & directa est salus in manu ejus. Et exacerba-
bat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus
suis, & in seculum memoria ejus in benedictione.
8 Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios
9 ex eis, & avertit iram ab Israel. Et nominatus
est usque ad novissimum terræ, & congregavit per-
10 euntes. Et congregavit Apollonius Gentes, & à
Samaria virtutem multam & magnam, ad bellan-
11 dum contra Israel. Et cognovit Judas, & exiit
obviàm illi : & percussit, & occidit illum ; &
ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.
12 Et accepit spolia eorum: & gladiũ Apollonii abstulit
13 Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus. Et
audivit Seron princeps exercitûs Syriæ, quòd con-
gregavit Judas congregationem fidelium & eccle-
14 siam secum, Et ait ; Faciam mihi nomen, & glo-
rificabor in regno, & debellabo Judam, & eos
qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.
15 Et præparavit se : & ascenderunt cum eo castra
impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam
16 in filios Israel. Et appropinquaverunt usque ad
Bethoron : & exivit Judas obviàm illi cum paucis.
17 Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obvi-
àm, dixerunt Judæ ; Quomodò poterimus pauci
pugnare contra multitudinem tantam, & tam for-
18 tem, & nos fatigati sumus jejunio hodié? Et ait
Judas ; Facile est concludi multos in manus pau-
corum : & non est differentia in conspectu Dei
19 cœli liberare in multis, & in paucis : Quoniam
non in multitudine exercitûs victoria belli, sed de
20 cœlo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in mul-
titudine contumaci & superbia, ut disperdant nos,
& uxores nostras, & filios nostros, & ut spoli-
21 ent nos : Nos verò pugnabimus pro animabus
22 nostris, & legibus nostris : Et ipse Dominus
conteret eos ante faciem nostram : vos autem ne
timueritis eos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Α'.

5 Καὶ ἐξέλιξεν ἀνόμους ἐξαρδῶν, καὶ τοὺς παράγοντας (†) τὸν λαὸν
6 αὐτῶν ἐφλόγισεν. Καὶ συνεπάλησαν οἱ ἄνομοι ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ, καὶ
πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας συνεταράχθησαν, καὶ ἐυωδώθη σωτη-
7 ρία ἐν χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ (β) ἐπίκρανε βασιλεῖς πολλοὺς, καὶ (γ)
ἤυφρανε τὸν Ἰακὼβ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἡ μνημόσυνον
8 αὐτοῦ ἐν εὐλογίαις. Καὶ διῆλθεν ἐν πόλεσιν Ἰούδα,
καὶ (δ) ἐξωλόθρευσεν ἀσεβῆς (ε) ἐξ αὐτῆς, καὶ ἀπέστρεψεν ὀργὴν
9 ἀπὸ Ἰσραήλ. Καὶ ἀνομάσθη ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ συνήγαγε
10 ἀπολλυμένους. Καὶ Συνήγαγε Ἀπολλώνιος ἔθνη, καὶ ἀπὸ Σαμα-
11 ρείας δύναμιν μεγάλην τοῦ πολεμῆσαι πρὸς Ἰσραήλ. Καὶ ἔγνω
Ἰούδας, καὶ ἐξῆλθεν εἰς συάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν,
καὶ (ζ) ἀπέκτεινεν αὐτόν· καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοὶ, καὶ οἱ λοιποὶ
12 ἔφυγον. Καὶ (η) ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὴν μάχαιραν
Ἀπολλωνίου ἔλαβεν Ἰούδας, καὶ ἦν πολεμῶν ἐν αὐτῇ πάσας τὰς
13 ἡμέρας. Καὶ ἤκουσε Σήρων ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως Συρίας, ὅτι
ἤθροισεν Ἰούδας ἄθροισμα, καὶ ἐκκλησίαν πιστῶν μετ' αὐτοῦ (θ)
14 ἐκπορευομένων εἰς πόλεμον. Καὶ εἶπε, Ποιήσω ἐμαυτῷ ὄνομα καὶ
δοξασθήσομαι ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πολεμήσω τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν
15 αὐτῷ, (ι) τοὺς ἐξουδενοῦντας τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ (κ) προσέθε-
το τοῦ ἀναβῆναι· καὶ ἀνέβη μετ' αὐτοῦ παρεμβολὴ ἀσεβῶν ἰσχυρὰ
16 βοηθῆσαι αὐτῷ, καὶ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ
(λ) ἤγγισαν ἕως ἀναβάσεως (μ) Βαιθωρῶν· καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας
17 εἰς συάντησιν (ν) αὐτῶν ὀλιγοστός. Ὡς δὲ (ξ) εἶδον τὴν παρεμβο-
λὴν ἐρχομένην εἰς συάντησιν (ο) αὐτοῖς, εἶπον τῷ Ἰούδα, Πῶς
δυνησόμεθα ὀλιγοστοὶ ὄντες πολεμῆσαι πρὸς πλῆθος (π) τοσοῦτον
18 ἰσχυρόν ; καὶ ἡμεῖς ἐκλελύμεθα ἀσιτοῦντες σήμερον. Καὶ εἶπεν
Ἰούδας, Εὔκοπόν ὅτι συγκλεισθῆναι πολλοὺς ἐν χερσὶν ὀλίγων.
καὶ οὐκ ἔστι διαφορὰ ἐναντίον (ρ) τοῦ θεοῦ τοῦ ὑρανοῦ σῶζειν ἐν
19 πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. Ὅτι οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη πολέ-
20 μου ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ ὑρανοῦ (ρ) ἡ ἰσχύς. Αὐτοὶ ἔρχονται πρὸς
ἡμᾶς (σ) ἐν πλήθει ὕβρεως καὶ ἀνομίας, τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς καὶ τὰς
21 γυναῖκας ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, τοῦ σκυλεῦσαι ἡμᾶς. Ἡμεῖς
22 δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν. Καὶ
αὐτὸς συντρίψει αὐτοὺς πρὸ προσώπου ἡμῶν· ὑμεῖς δὲ μὴ φοβηθῆτε
ἀπ' αὐτῶν.

MS.A. (†) τὸν * αὐτοῦ (β) ἐπίκρανεν (γ) ἤυφρανεν (δ) ἐξωλόθρευσεν (ε) ἐπ' αὐτῆς, (ζ) ἀπέκτεινεν· καὶ ἔπεσον (η) ἔλαβον τὰ σκεύη (θ) καὶ ὀκπορευομένων (ι) καὶ τοὺς (κ) προσέθετο, καὶ ἀνέβη (λ) ἤγγισεν (μ) Μεθωρῶν (ν) αὐτῷ (ξ) αὐτῷ, εἶπαν τῷ Ἰούδα, Τί δυνησόμεθα (ο) τοσοῦτο; καὶ ἡμεῖς (π) τοῦ ὑρανοῦ (ρ) ἰσχύς. (σ) πλήθη

Interp. LAT.

Et persecutus est iniquos, perscrutans: & qui 5
conturbabant populum suum, eos succendit flammis. Et compulsi sunt iniqui à timore ejus: 6
& omnes operarii iniquitatis conturbati sunt: & directa est salus in manu ejus. Et exa- 7
cerbabat reges multos: & lætificabat Jacob in operibus suis: & in seculum memoria ejus in benedictione. Et perambulabat civitates Ju- 8
da, & perdidit impios ex ea: & avertit iram ab Israel. Et nominatus est usque ad novissi- 9
mum terræ: & congregavit pereuntes. Et 10
congregavit Apollonius gentes, & à Samaria virtutem magnam ad bellandum contra Israel. Et cognovit Judas, & exivit obviàm illi: & 11
percussit illum, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi: & reliqui fugerunt. Et ac- 12
cepit spolia eorum: & gladium Apollonii abstulit Judas: & erat pugnans in eo omnibus diebus. Et audivit Seron princeps exercitûs 13
Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem & ecclesiam fidelium secum exeuntium in prælium: Et ait; Faciam mihi nomen, & glorifi- 14
cabor in regno: & debellabo Judam, & eos qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis. Et præparavit se ad ascendendum: & ascen- 15
derunt cum eo castra impiorum fortia auxiliari ei, & facere vindictam in filios Israel. Et 16
appropinquaverunt usque ad ascensum Bethoron. Et exivit Judas obviàm illis cum pau-
cis. Ut autem viderunt exercitum venientem 17
sibi obviàm, dixerunt Judæ; Quomodò poterimus pauci pugnare contra multitudinem hanc tantam, fortem; & nos fatigati sumus jejunio hodié? Et ait Judas; Facile est concludi mul- 18
tos in manibus paucorum: & non est differentia in conspectu (a) Dei cœli, liberare in multis, aut in paucis; Quoniam non in multitu- 19
dine exercitûs victoria belli est: sed de cœlo fortitudo. Ipsi veniunt ad nos in multitudine 20
contumeliæ, & iniquitatis; ut disperdant nos, & uxores nostras, & filios nostros, ut spolient nos. Nos verò pugnamus pro animabus 21
nostris, & legibus nostris. Et ipse conteret eos 22
ante faciem nostram. Vos autem ne timueritis eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

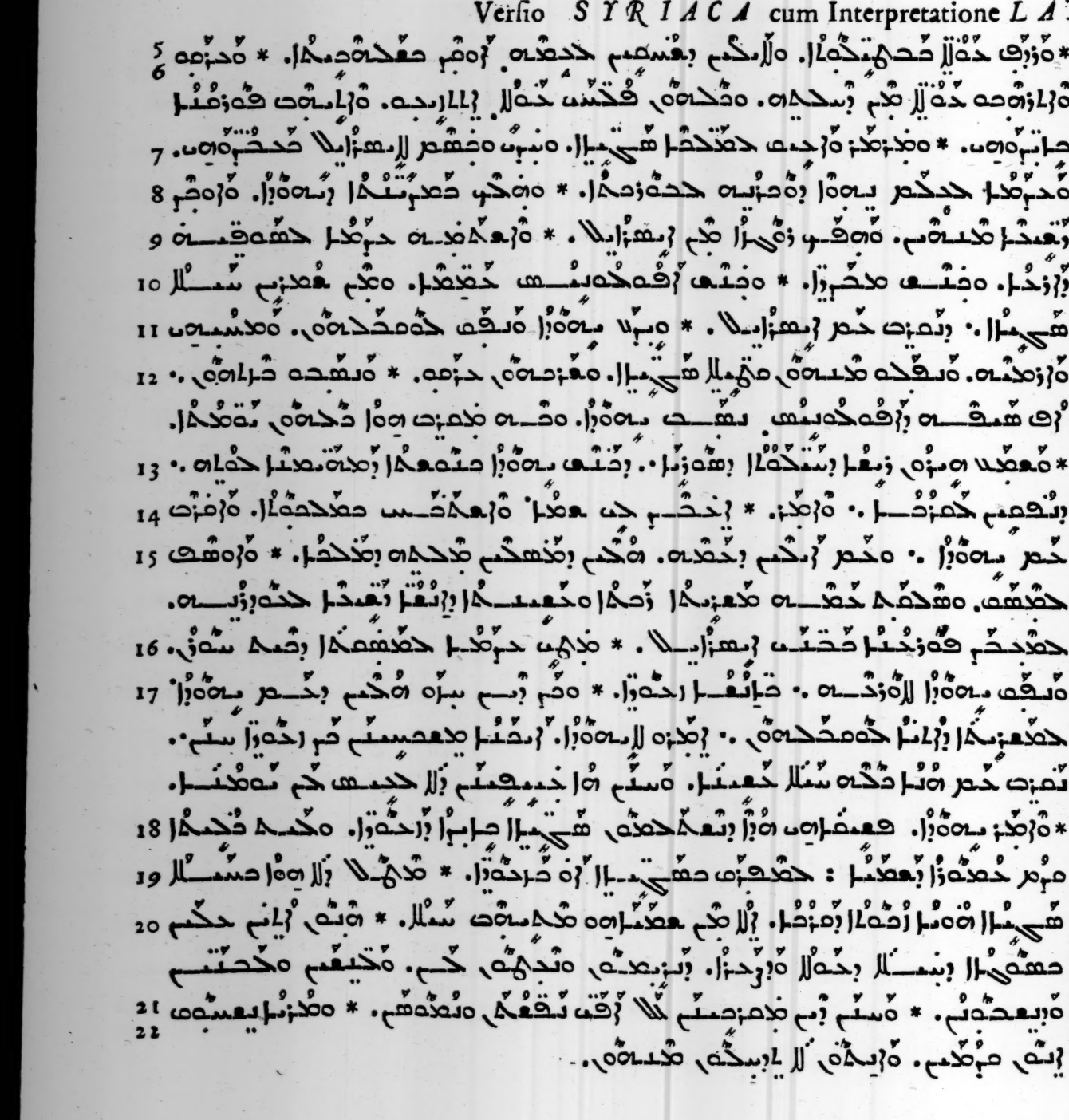

Sedulò persecutus est iniquos; & eos qui 5
conterebant populum suum, flammis exus-
sit: Adeò ut fugerent & exterrerentur ini- 6
qui metu ipsius, & omnes flagitiosi per-
turbarentur, & oriretur salus per manum
ipsius. Sic exasperans & affligens reges 7
multos, lætitia & jucunditate affecit Isra-
ëlem operibus suis; ita ut in seculum us-
que perduratura sit memoria ejus in bene-
dictionem. Et perlustrans urbes Judæ, per- 8
didit ex eis impios, & recessit ira ab Is-
raële, Factus est celebris usque ad extre- 9
ma terræ, & congregavit dispersos. Quam- 10
obrem congregavit Apollonius gentes, &
ex Samaria copias multas, ut pugnaret ad-
versùs Israëlem. Quod cùm cognovisset 11
Juda, processit obviam illis, & percussit
ac prostravit eum: & cadentibus ex eis
confossis multis, reliqui fugerunt: Et 12
ceperunt spolia eorum: quin etiam
gladium Apollonii accepit Juda, eoque
bellum gerebat cunctis diebus. Audiens 13
autem Hiron dux copiarum Syriæ colle-
gisse Judam cœtum fidelium apud se,
prodeuntium ad bellum; dixit: Com- 14
parabo mihi nomen, & glorioſus reddar
in regno, debellans Judam, & eos qui
sunt cum ipso, eos qui despiciunt verbum
regis. Cum itaque adjecisset ascendere, 15
& ascendisset cum eo classis magna & va-
lida hominum impiorum in auxilium ejus,
ad exercendam ultionem in filios Israëlis,
Perveniséque usque ad clivum Beth horo- 16
nis; processit Juda obviam ei cum pau-
cis hominibus. At cùm vidissent hi qui 17
erant cum Juda classem venientem obvi-
am sibi, dixerunt Judæ; Quomodo pote-
rimus cùm pauci simus, pugnare adver-
sùs totum hunc exercitum validissimum,
quum nos præsertim languidi simus, quòd
nil comederimus hodiè? Quibus dixit Ju- 18
da, Facile hoc est, ut tradantur multi in
manum paucorum, nec ullus est obex co-
ram habitatore cœli, per multos servare,
an per paucos. Neque enim robore mul- 19
to reportatur victoria certaminis, sed è
cœlo quidem datur robur. Isti adoriuntur 20
nos cum multitudine exercitûs, iniquitatis,
& injuriarum, ut tollant deleántq; nos cum
uxoribus & filiis nostris, & ut nos præ-
dentur. Nos verò pugnamus pro anima- 21
bus nostris & lege nostrâ. Dominus con- 22
teret eos coram nobis: vos ergò ne metu-
atis eos.

Versio VULG. LAT.

23 Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subitó: & contritus est Seron, & exercitus ejus in conspectu
24 ipsius: Et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri: reliqui autem fugerunt in terram Philisthiim. Et
25 cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido, super
26 omnes gentes in circuitu eorum. Et pervenit ad regem nomen ejus, & de prœliis Judæ narrabant o-
27 mnes gentes. Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo: & misit, & congrega-
28 vit exercitum universi regni sui, castra fortia valdé: Et aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exercitui in annum: & mandavit illis ut essent parati ad
29 omnia. Et vidit quòd defecit pecunia de thesauris suis, & tributa regionis modica propter dissensionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret le-
30 gitima, quæ erant à primis diebus. Et timuit ne non haberet ut semel & bis, in sumptus & donaria, quæ dederat antè largâ manu: & abundaverat super re-
31 ges, qui ante eum fuerant. Et consternatus erat animo valdè, & cogitavit ire in Persidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum
32 multum. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali, super negotia regia, à flumine Eu-
33 phrate usque ad flumen Ægypti: Et ut nutriret Antiochum filium suum, donec rediret. Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandavit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Ju-
35 dæam & Jerusalem: Et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam & extirpandam virtutem Israel, & reliquias Jerusalem, & auferendam memo-
36 riam eorum de loco: Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum,
37 & sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem exercitûs residui, & exivit ab Antiochia civitate regni sui, anno centesimo & quadragesimo septimo: & transfretavit Euphraten flu-
38 men, & perambulabat superiores regiones. Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

23 Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, ἐνήλατο(τ)ὶς αὐτὸς ἄφνω, καὶ ζωπυρίβη
24 Σήρων καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτῦ ἐνώπιον αὐτῦ. Καὶ ἐδίωκον (υ) αὐτὸν ἐν τῇ καταβάσει Βαιθωρῶν ἕως τῦ πεδίου. καὶ ἔπεσον ἀπ' αὐτῶν ὡς
25 ἄνδρες ὀκτακόσιοι· οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον εἰς γῆν Φυλιστιείμ. Καὶ
26 ἤρξατο ὁ φόβ(φ) Ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῦ καὶ ἡ (φ) πτόησις ἐπὶ πᾶσι
27 τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῶν. Καὶ ἤγγισεν ἕως τῦ βασιλέως τὸ ὄνομα αὐτῦ, καὶ ὑπὲρ τῶν παρατάξεων Ἰούδα ἐξηγοῦντο πᾶν
28 ἔθνος. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, ὠργίσθη θυμῷ. καὶ ἀπέστειλε καὶ συνήγαγε τὰς δυνάμεις πάσας τῆς
βασιλείας αὐτῦ, παρεμβολὴν ἰσχυρὰν σφόδρα. Καὶ ἤνοιξε τὸ γα-
29 ζοφυλάκιον αὐτῦ, καὶ ἔδωκεν ὀψώνια τ δυνάμεσιν αὐτῦ εἰς (χ) ἐνιαυτόν· καὶ ἐνετείλατο (ψ) τῆ αὐτὸς ἑτοίμους εἰς πᾶσαν χρείαν.
Καὶ εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τ θησαυρῶν, καὶ οἱ (ω) φορο-
λόγοι τ χώρας ὀλίγοι, χάριν τ διχοστασίας καὶ πληγῆς ἧς κατεσκέ-
ασεν ἐν τῇ γῇ, τῦ ἄραι τὰ νόμιμα ἃ ἦσαν ἀπ' ἡμερῶν τῶν πρώ-
30 των. Καὶ ἐυλαβήθη μὴ ἐκ (ι) ἔχῃ ὡς ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὰς δαπάνας
καὶ τὰ δόματα ἃ ἐδίδου (α) ἔμπροσθεν δαψιλῆ χερὶ, (β) καὶ ἐπερίσ-
31 σευσεν ὑπὲρ τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἔμπροσθεν. Καὶ ἠπορεῖτο τῇ ψυχῇ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ (γ) ἐβουλεύσατο τῦ πορευθῆναι εἰς τὴν Πέρ-
σίδα, καὶ λαβεῖν τὰς φόρους τῶν χωρῶν, καὶ συναγαγεῖν ἀργύριον (δ)
32 πολύ. Καὶ κατέλιπε Λυσίαν ἄνθρωπον ἔνδοξον καὶ ἀπὸ γένους τ βασιλείας, ὅπ' τῶν πραγμάτων τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ
33 Εὐφράτου, ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου. Καὶ τρέφειν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν
34 αὐτῦ ἕως τῦ ἐπιστρέψαι αὐτόν. Καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων καὶ τοὺς ἐλέφαντας· καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ περὶ πάντων ὧν
ἐβούλετο, καὶ περὶ (ε) τῶν κατοικούντων τ Ἰουδαίαν καὶ Ἰερουσαλήμ,
35 Ἀποστεῖλαι ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν, τῦ (ζ) ἐκτρίψαι καὶ ἐξᾶραι τ ἰσχὺν Ἰσραὴλ, καὶ τὸ κατάλειμμα Ἰερουσαλήμ, καὶ ἄραι τὸ μνημόσυνον (η)
36 αὐτῶν ἀπὸ τοῦ τόπου, Καὶ καθοικῆσαι υἱοὺς (θ) ἀλλογενεῖς ἐν πᾶσι
37 τοῖς ὁρίοις αὐτῶν, καὶ (ι) καταχληροδοτῆσαι τ γῆν αὐτῶν. Καὶ ὁ βασιλεὺς παρέλαβε τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων τὰς κατελειφθείσας, καὶ ἀπῆρεν ἀπὸ Ἀντιοχείας ἀπὸ πόλεως βασιλείας αὐτῦ, ἔτους ἑ-
βδόμου καὶ (κ) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ· καὶ διεπέρασε τὸν
38 Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ διεπορεύετο τὰς ἐπάνω χώρας. Καὶ ἐπέ-
λεξε Λυσίας Πτολεμαῖον τὸν Δορυμήνους, (λ) καὶ Νικάνορα, καὶ
Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς τῶν φίλων τῦ βασιλέως.

MS. A. (τ) ἐπ' (υ) αὐτοὺς (φ) πλὴν ἔπεσεν (χ) τὸν ἐνιαυτόν. (ψ) αὐτοῖς εἰς ἐνιαυτὸν εἰ ἑτοίμους (ω) φόρους (ι) ἔχει (α) ἔνπροσθεν δαψιλῆ (ζ) Καὶ ἠπορεῖτο (γ) ἐβουλεύσατο (δ) πολύν. (ε) πάντων τῶν (ζ) ὀκρεί-ψαι (υ) αὐτῦ (θ) ἀλλοφύλους (ι) καὶ καληροδοτῆσαι (κ) τεσσερακοστῦ (λ) Νικάνορα,

Interp. LAT.

ut cessavit autem loqui; insiluit in eos subitò: & contritus est Seron, & exercitus ejus in conspectu ipsius. Et persecutus est eum in descensu Bathoron usque in campum: & ceciderunt ex eis octingenti circiter viri: reliqui autem fugerunt in terram Phyliſtiim. Et cœpit timor Judæ, & fratrum ejus, & formido, cadere super gentes quæ in circuitu eorum. Et pervenit usque ad regem nomen ejus: & de prœliis Judæ narrabant omnes gentes. Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos; iratus est animo: & misit, & congregavit exercitum universum regni sui, castra fortia valdè. Et aperuit ærarium suum, et dedit stipendia exercitui suo in annum: & mandavit, ut (b) essent parati ad omnem usum. Et vidit, quod defecit pecunia de thesauris, & (c) collectores tributorum regionis pauci propter dissensionem; & plagam, quam fecit in terra; ut tolleret legitima quæ erant à primis diebus. Et timuit, ne non haberet, ut semel, bis, in sumptus, & donaria, quæ dederat antè largâ manu: & abundaverat super reges qui ante ea fuerant. Et consternatus erat animo suo valdè: & cogitavit ire in Persidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum. Et reliquit Lysiam, hominem nobilem, & de genere regali, super negotia regia à flumine Euphrate usque ad fines Ægypti: Et ut nutriret Antiochum filium suum, donec rediret. Et tradidit ei dimidium exercituum, & elephantos, & mandavit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Judæam, & Hierusalem: Ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam & extirpandam virtutem Israel, & reliquias Hierusalem, & auferendam memoriam eorum de loco: Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit dimidium exercitûs residuum: & exivit ab Antiochia, à civitate regni sui, anno septimo & quadragesimo et centesimo: et transfretavit Euphratem flumen: et perambulabat superiores regiones. Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymenis, et Nicanorem, et Gorgiam, viros potentes, ex amicis regis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

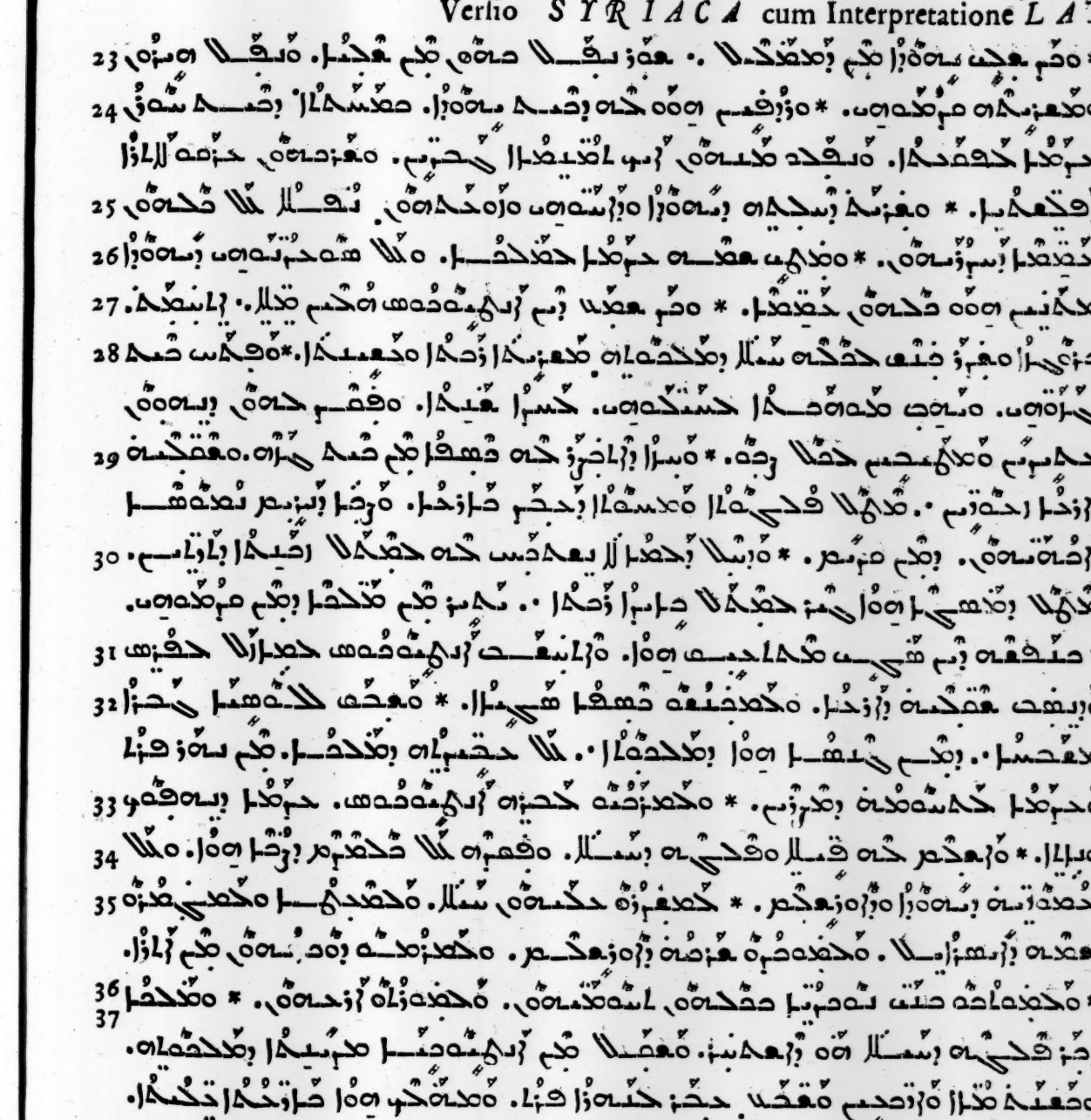

23 * ܘܟܕ ܫܠܡ ܡܠܐ ܗܘ ܢܦܩ ܒܗ ܘܐܬܬܒܪ ܒܗ ܣܪܝܢ ܘܟܠ ܚܝܠܗ ܩܕܡ ܐܦܘ ܀
24 ܘܪܕܦ ܒܗ ܠܬܚܘܡ ܒܝܬ ܚܘܪܘܢ ܘܢܦܠ ܥܠ ܡܝܪܟܐ ܘܩܛܠ ܡܢܗ ܐܢܫܝ ܀ ܘܫܪܝ ܟܠ ܚܝܠܗ ܠܡܚܪ ܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܘܢܦܠ ܡܢܗ ܐܢܫܝ ܀
25 ܕܚܠ ܠܗ ܕܚܠܬܐ ܘܪܕܬ ܒܗ ܘܒܟܠ ܐܚܘܗܝ ܘܒܟܠ ܒܝܬ ܐܒܘܗܝ ܘܗܘ ܕܚܠ ܘܪܕ ܒܟܠ ܥܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܗ ܀
26 ܘܐܬܬ ܫܡܗ ܥܕ ܠܘܬ ܡܠܟܐ ܘܗܘ ܡܫܬܥ ܥܠ ܟܠ ܡܠܚܡܬܐ ܕܝܗܘܕܐ ܘܐܡܪܝܢ ܟܠ ܥܡܡܐ ܀
27 ܘܟܕ ܫܡܥ ܐܢܛܝܟܘܣ ܡܠܬܐ ܗܠܝܢ ܬܪܗ ܘܬܒ ܠܡܚܪ ܘܟܢܫ ܟܠ ܚܝܠ ܡܠܟܘܬܗ ܀
28 ܘܦܬܚ ܐܘܨܪ ܕܗܒ ܘܐܫܠܡ ܠܗ ܘܦܩܕ ܠܗ ܕܢܗܘܘܢ ܥܬܝܕܝܢ ܠܟܠ ܥܒܕܐ ܀
29 ܘܚܙܐ ܕܐܙܠ ܡܢ ܓܢܙܝ ܘܡܟܣ ܕܐܬܝ ܡܥܛ ܒܓܠܠ ܡܪܝܪܘܬܐ ܕܥܒܕ ܒܐܪܥܐ ܀
30 ܕܢܫܩܘܠ ܡܢ ܐܪܥܐ ܗܠܟ ܕܗܘ ܡܢ ܩܕܡ ܝܘܡܝ ܘܕܚܠ ܠܗ ܕܠܐ ܢܗܘܐ ܠܗ ܀
31 ܗܟܢܐ ܡܢ ܩܕܡ ܐܢ ܬܫܒ ܠܗ ܘܢܦܠ ܥܠ ܡܝܪܟܐ ܘܩܛܠ ܡܢܗ ܐܢܫܝ ܀
32 ܘܫܪܝ ܠܡܚܪ ܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܘܢܦܠ ܡܢܗ ܐܢܫܝ ܀ ܘܫܪܝ ܟܠ ܚܝܠܗ ܠܡܚܪ
33 ܘܦܬܚ ܐܘܨܪ ܕܗܒ ܘܐܫܠܡ ܠܗ ܘܦܩܕ ܠܗ ܕܢܗܘܘܢ ܥܬܝܕܝܢ ܠܟܠ ܥܒܕܐ ܀
34 ܘܚܙܐ ܕܐܙܠ ܡܢ ܓܢܙܝ ܘܡܟܣ ܕܐܬܝ ܡܥܛ ܒܓܠܠ ܡܪܝܪܘܬܐ ܕܥܒܕ ܒܐܪܥܐ ܀
35 ܕܢܫܩܘܠ ܡܢ ܐܪܥܐ ܗܠܟ ܕܗܘ ܡܢ ܩܕܡ ܝܘܡܝ ܘܕܚܠ ܠܗ ܕܠܐ ܢܗܘܐ ܠܗ ܀
36 ܗܟܢܐ ܡܢ ܩܕܡ ܐܢ ܬܫܒ ܠܗ ܘܢܦܠ ܥܠ ܡܝܪܟܐ ܘܩܛܠ ܡܢܗ ܐܢܫܝ ܀
37 ܘܫܪܝ ܠܡܚܪ ܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܘܢܦܠ ܡܢܗ ܐܢܫܝ ܀ ܘܫܪܝ ܟܠ ܚܝܠܗ ܠܡܚܪ
38 ܘܦܬܚ ܐܘܨܪ ܕܗܒ ܘܐܫܠܡ ܠܗ ܘܦܩܕ ܠܗ ܕܢܗܘܘܢ ܥܬܝܕܝܢ ܠܟܠ ܥܒܕܐ ܀

Cúmque desiisset Juda loqui, exiliens irruit in eos repentè, corruitque Hiron, & militia ipsius coram illo: Et persecuti sunt eum Judæi in declivi Beth-horonis ad planitiem usque; & ceciderunt ex eis fermè octingenti viri, reliqui verò fugerunt in regionem Palæstinorum. Ita cœpit metus Judæ & fratrum ipsius, eorúmque formido, irruere in omnes populos circuniacentes: Et pervenit nomen ejus ad regem usque: & gesta Judæ narrabant omnes gentes. Ut autem audivit Antiochus verba ista, irâ percitus est; & mittens congregavit totum exercitum regni sui, militiam ingentem ac validam: Apertisq; thesauris suis dedit stipendia copiis suis in annum unum, præcipiens eis, ut parati et expediti essent ad omne opus. Sed videns deficere sibi pecuniam ex ærario suo, & coactiones pecuniæ terræ modicas esse propter seditionem & plagam quam fecerat in terra, quódque voluisset abolere pristinos ritus majorum eorum; Veritúsque quin suppeteret sibi quod daret secundâ vice (non desistebat enim donare largâ manu, plusquam reges qui præcesserant eum) Ac proinde animo valdè afflictus; cogitavit Antiochus de eundo Persidem ad exigendum tributa terræ, & colligendum pecuniam multam. Itaque reliquit Lysiam virum gloriosum, qui erat è genere regio, præfectum negotiis regis, à fluvio Euphrate usque ad terminum Ægypti; Et ad educandum filium suum Antiochum usq; ad reditum & adventum suum. Et tradidit ei elephantos et dimidium exercitûs sui, deditque mandata de omnibus iis quæ volebat, & de habitatoribus Judææ & Jerusalem, Ut mitteret in eos exercitum, & deleret absumeretque nomen Israëlis, perderet reliquias Jerusalem, tolleretque memoriam eorum ex eo loco; Collocaret alienigenas in omnibus finibus eorum, & terram eorum daret in hæreditatem. Rex autem abduxit dimidium exercitûs quod reliquum erat, & profectus est Antiochiâ urbe suâ regiâ: & anno centesimo quadragesimo septimo, trajiciens fluvium Euphratem perlustrabat regiones superiores. Porrò Lysias elegit Ptolomæum filium Dorymenis, & Nicanorem, & Gorgiam homines potentes, ex amicis regis;

Versio VULG. LAT.

39 Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, &
40 disperderent eam secundùm verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua, & venerunt, &
41 applicuerunt Emmaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum & aurum multum valdè, & pueros: & venerunt in castra, ut acciperent filios Israel in servos: & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, &
42 terræ alienigenarum. Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis,
43 quæ mandavit populo facere in interitum & consummationem: Et dixerunt unusquisque ad proximum suum; Erigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis nostris. Et
44 congregatus est conventus ut essent parati in prælium; & ut orarent, & peterent misericordiam &
45 miserationes. Et Jerusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis ejus: & sanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata est voluptas à Jacob, & de-
46 fecit ibi tibia & cithara. Et congregati sunt, & venerunt in Maspha contra Jerusalem: quia locus
47 orationis erat in Maspha antè in Israel. Et jejunaverunt illâ die, & induerunt se ciliciis, & cinerem imposuerunt capiti suo, & discinderunt vestimenta sua:
48 Et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur
49 Gentes similitudinem simulachrorum suorum: Et attulerunt ornamenta sacerdotalia, & primitias, &
decimas: & sucitaverunt Nazaræos, qui impleverant
50 dies: Et clamaverunt voce magnâ in cœlum, dicentes; Quid faciemus istis, & quò eos ducemus?
51 Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt in luctum, & in humilitatem.
52 Et ecce Nationes convenerunt adversùm nos ut nos
53 disperdant: tu scis quæ cogitant in nos. Quomodò poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu, Deus,
54 adjuves nos? Et tubis exclamaverunt voce magnâ.
55 Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

39 Καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτῶν (μ) τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ
(ν) ἑπτακισχιλίαν ἵππον, τοῦ ἐλθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ κατα-
40 φθεῖραι αὐτὴν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀπῆραν σὺν πάσῃ
τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἦλθον, καὶ (ξ) παρενέβαλον πλησίον
41 Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ. Καὶ ἤκουσαν οἱ ἔμποροι τῆς χώρας
τὸ ὄνομα αὐτῶν, καὶ ἔλαβον ἀργύριον καὶ χρυσίον (ο) πολὺ σφόδρα
καὶ παῖδας, καὶ ἦλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν τοῦ λαβεῖν τοὺς υἱοὺς
Ἰσραὴλ εἰς παῖδας· καὶ (π) προστέθησαν πρὸς αὐτοὺς δύναμις
42 Συρίας καὶ γῆς ἀλλοφύλων. Καὶ εἶδεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
ὅτι ἐπληθύνθη τὰ κακὰ, καὶ αἱ παρεμβάλλουσιν ἐν τοῖς
ὁρίοις αὐτῶν· καὶ ἐπέγνωσαν τοὺς λόγους (ρ) οὓς βασιλεὺς ἐνε-
43 τείλατο ποιῆσαι τῷ λαῷ εἰς ἀπώλειαν καὶ συντέλειαν· Καὶ (σ)
εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Ἀναστήσωμεν τὴν καθαίρεσιν
τοῦ λαοῦ ἡμῶν, (τ) καὶ πολεμήσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ τῶν
44 ἁγίων. Καὶ (υ) συνήχθη ἡ συναγωγὴ τοῦ εἶναι ἑτοίμους εἰς πό-
45 λεμον, καὶ τοῦ προσεύξασθαι, καὶ αἰτῆσαι ἔλεον καὶ οἰκτιρμούς. Καὶ
Ἰερουσαλὴμ ἦν ἀοίκητος ὡς ἔρημος, οὐκ ἦν ὁ εἰσπορευόμενος
καὶ ἐκπορευόμενος ἐκ τῶν (φ) γενημάτων αὐτῆς· καὶ τὸ ἁγίασ-
μα καταπατούμενον, καὶ υἱοὶ ἀλλογενῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ, (χ) κατά-
λυμα τοῖς ἔθνεσι· καὶ ἐξήρθη τέρψις ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἐξέλιπεν
46 αὐλὸς καὶ κινύρα. Καὶ συνήχθησαν, καὶ ἦλθοσαν εἰς Μασπὰ
κατέναντι Ἰερουσαλήμ, ὅτι τόπος προσευχῆς εἰς Μασπὰ τὸ
47 πρότερον τῷ Ἰσραήλ. Καὶ ἐνήστευσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ περιεβάλοντο
σάκκους καὶ σποδὸν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμά-
48 τια αὐτῶν· Καὶ ἐξεπέτασε τὸ βιβλίον τοῦ νόμου, περὶ ὧν ἐξεζή-
49 τουν τὰ ἔθνη τὰ ὁμοιώματα τῶν εἰδώλων αὐτῶν. Καὶ ἤνεγκαν
τὰ ἱμάτια τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ (ψ) πρωτογενήματα, καὶ τὰς δεκά-
50 τας· καὶ ἤγειραν τοὺς Ναζιραίους, οἳ ἐπλήρωσε τὰς ἡμέρας. Καὶ ἐβόη-
σαν φωνῇ εἰς τὸν οὐρανὸν, λέγοντες, Τί ποιήσωμεν τούτοις, καὶ ποῦ αὐτοὺς
51 ἀπαγάγωμεν; Καὶ τὰ ἅγιά σου κατεπατήθη, καὶ βεβήλωσαν· καὶ οἱ
52 ἱερεῖς σου ἐν πένθει καὶ ταπεινώσει. Καὶ ἰδοὺ τὰ ἔθνη συνῆχθαι ἐφ'
53 ἡμᾶς τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς. σὺ οἶδας ἃ λογίζονται ἐφ' ἡμᾶς. Πῶς
δυνησόμεθα στῆναι κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, ἐὰν μὴ σὺ βοηθήσῃς
54 ἡμῖν; Καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ.
55 Καὶ μετὰ τοῦτο κατέστησεν Ἰούδας ἡγεμόνους τοῦ λαοῦ, χιλιάρχους, καὶ
ἑκατοντάρχους, καὶ πεντηκοντάρχους, καὶ (ω) δεκάρχους.

MS. A. (μ) τεσσεράκοντα (ν) ἑπτακισχίλιον (ξ) παρέβαλον πλησίον
Ἀμμαοὺμ (ο) πολὺν (π) προσετέθησαν (ρ) τῆς βασιλείας (σ) ἕκαστος (τ)
καὶ τῶν ἁγίων. Καὶ (υ) ἠθροίσθησαν (φ) γενημάτων (χ) καλάλυμα ἐν
τοῖς (ψ) πρωτογενήμασι, (ω) δεκαδάρχους. Καὶ εἶπεν

Interp. LAT.

Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & disperderent eam secundùm verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua, & venerunt, & applicuerunt prope Emmaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionis nomen eorum: & acceperunt argentum, & aurum multum valdè, & pueros: & venerunt in castra; ut acciperent filios Israel in servos. Et additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terra alienigenarum. Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus castrametabantur in finibus ipsorum, & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum, & consummationem. Et dixit unusquisque ad proximum suum; Erigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis. Et congregatus est conventus, ut essent parati in prælium, & ut orarent, & peterent misericordiam, & miserationes. Et Hierusalem erat inhabitata, sicut desertum: non erat qui ingrederetur, & egrederetur, de natis ejus: & sanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce: ibi erat habitatio gentibus. Et ablata est voluptas à Jacob: & defecit tibia, & cithara. Et congregati sunt, & venerunt in Massepha contra Hierusalem: quia locus orationis erat in Massepha anteà Israeli. Et jejunaverunt illâ die, & induerunt se ciliciis, & cinere super capita sua, & discinderunt vestimenta sua. Et expanderunt (d)librum legis, de quibus scrutabantur gentes similitudines simulachrorum suorum. Et attulerunt vestimenta sacerdotalia, & primitias, & decimas. Et suscitaverunt Naziræos: qui impleverunt dies. Et clamaverunt voce in cœlum, dicentes; Quid faciemus istis, & quò eos ducemus? Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt: & sacerdotes tui in luctu, & humilitate. Et ecce nationes convenerunt adversùm nos, ut nos disperdant. Tu scis quæ cogitant in nos. Quomodò poterimus subsistere ante faciem eorum; nisi tu adjuves nos? Et tecinerunt tubis, & exclamaverunt voce magnâ. Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et misit cum eis decem millia peditum & septem millia equitum, ut irent in terram Judæ ad vastandum eam secundùm verbum regis. Ptolomenses itaque profecti cum universo exercitu suo, venerunt & castrametati sunt ad latus Emaus in terra campestrium. Horum famam cùm audissent mercatores terræ, assumpserunt argentum & aurum multum, catenasque, & compedes, & venerunt ad castra, ad accipiendum Israëlitas in servos, quibuscum adjunxerunt se copiæ Syriæ & populus Palæstinorum. Videns ergo Juda & fratres ejus quòd multiplicata essent mala, & exercitus vallâsset terminos suos; rescientes etiam verba regis quæ mandaverat de populo perdendo atque delendo: dixerunt alter alteri, Restauremus destructionem populi nostri, & pugnemus pro populo & sanctuario nostro. Et congregatus est cœtus eorum, ut esset paratus ad pugnam, & ad orandum, petendúmque misericordiam & clementiam. Quoniam verò Jerusalem erat deserta, inhabitata, nullusque natorum ejus erat qui ingrederetur aut egrederetur in ea, sanctuarium ejus conculcabatur, alienigenæ habitabant in arce ipsius, eratque diversorium gentium, & ablata erat lætitia à Jacobo, & defecerant ab eo citharæ fidésque: Ideò congregaverunt se, & ingressi sunt in Masphiam è regione Jerusalem, quia locus orationis fuerat olim Masphia Israëlitis. Et jejunantes eo die, sesèque ciliciis tegentes, imposuerunt pulverem capitibus suis, lacerârunt vestimenta sua, Expanderunt volumen legis, & exposuerunt coram Sancto, causâ gentium quæ cogebant eos ad gerendum se instar ipsarum. Attulerunt etiam vestes sacerdotales, & primitias proventuum, ac decimas: excitaverunt Nazaræos illos qui perfecerant dies abstinentiæ suæ: Exclamaverunt ad habitatorem cœli, & dixerunt; Quid faciemus istis, aut quò transferemus eos? Et ecce sanctuarium tuum conculcatur & contaminatur, & sacerdotes tui in luctu & humilitate versantur: Et ecce gentes congregatæ sunt adversùm nos, ut tollant nos, tu nôsti quid machinantur contra nos. Quomodo poterimus resistere eis, nisi tu opem feras nobis? Clanxeruntque buccinis, & exclamaverunt elatâ voce. Posthæc constituit Juda duces populi, tribunos, centuriones, & duces quinquagenorum.

Versio VULG. LAT.

56 Et dixit his, qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam secundùm legem.
57 Et moverunt castra, & collocaverunt ad Austrum Em-
58 maum. Et ait Judas; Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversùs Nationes has, quæ convenerunt adversùs nos, dispersi-
59 dere nos & sancta nostra: Quoniam melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & san-
60 ctorum. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.

CAP. IV.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia virorum, &
2 mille equites electos: & moverunt castra nocte, Ut applicarent ad castra Judæorum, & percuterent eos
3 subitò: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces. Et audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes, percutere
4 virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.
5 Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris. Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus: quoniam dixit;
6 Fugiunt hi à nobis. Et cùm dies factus esset, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm,
7 qui tegumenta & gladios non habebant: Et viderunt castra Gentium validæ, & loricatos, & equitatus in
8 circuitu eorum, & hi docti ad prælium. Et ait Judas viris, qui secum erant; Ne timueritis multitudinem
9 eorum, & impetum eorum ne formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro,
10 cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in cœlum; & miserebitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum,
11 & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodié: Et scient omnes gentes, quia est qui redimat &
12 liberet Israel. Et elevaverunt alienigenæ oculos suos,
13 & viderunt eos venientes ex adverso. Et exierunt de castris in prælium, & tubâ cecinerunt hi qui erant cum
14 Juda. Et congressi sunt, & contritæ sunt Gentes, &
15 fugerunt in campum. Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque Gezeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

56 Καὶ εἶπον τοῖς οἰκοδομοῦσιν (*) οἰκίας, καὶ μνηστευομένοις γυναῖκας, καὶ φυτεύουσιν ἀμπελῶνας, καὶ δειλοῖς, ὑποστρέφειν ἕκαστον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
57 κατὰ τὸν νόμον. Καὶ ἀπῆραν ἡ παρεμβολὴ, καὶ (α) παρενέβαλε καθὰ Νό-
58 τον Ἐμμαούμ. Καὶ εἶπεν Ἰούδας, Περιζώσασθε, καὶ γίνεσθε εἰς υἱὸς δυνατοὺς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τὸ πρωΐ τοῦ πολεμῆσαι ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις, τοῖς ὑπεσυναγμένοις ἐφ' ἡμᾶς ἐξᾶραι ἡμᾶς, καὶ τὰ ἅγια ἡμῶν.
59 Ὅτι κρεῖσσον ἡμᾶς ἀποθανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ (β) ἰδεῖν ὅτι τὰ κα-
60 κὰ τῷ ἔθνει ἡμῶν καὶ τὰ ἅγια. Ὡς δ' ἂν ᾖ τὸ θέλημα ἐν οὐρανῷ, (*) ἔτω ποιήσει.

MS. A. (*) οἰκείαν, (α) παρενεβάλοσαν κατὰ Νότου Ἀμμαούμ. (β) ἐριδεῖν (*) οὕτως,

ΚΕΦ. Δ'.

1 Καὶ παρέλαβε Γοργίας πενταχισχιλίους ἄνδρας καὶ χιλίαν ἵππον
2 ἐκλεκτὴν, καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολὴ νυκτὸς, Ὥστε ἐπισαλεῦσαι ὅτι
3 τὴν παρεμβολὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ πατάξαι αὐτοὺς ἄφνω· καὶ οἱ υἱοὶ τῆς ἄκρας ἦσαν αὐτῷ ὁδηγοί. Καὶ ἤκουσεν Ἰούδας, καὶ ἀπῆρεν αὐτὸς καὶ οἱ δυνατοὶ πατάξαι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως τὴν ἐν Ἐμ-
4 μαοὺμ, Ἔως ἔτι αἱ δυνάμεις ἐσκορπισμέναι ἦσαν ἀπὸ τῆς παρεμβο-
5 λῆς. Καὶ ἦλθε Γοργίας εἰς τὴν παρεμβολὴν Ἰούδα νυκτὸς, καὶ οὐδένα εὗρε· καὶ ἐζήτει αὐτὸν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ὅτι εἶπε, Φεύγουσιν οὗτοι ἀφ'
6 ἡμῶν. Καὶ ἅμα (α) τῇ ἡμέρᾳ, ὤφθη Ἰούδας ἐν τῷ πεδίῳ ἐν τεσσαρι-
7 σὶ χιλιάσι ἀνδράσι· πλὴν καλύμματα καὶ (β) μαχαίρας οὐκ εἶχον καθὼς ἠβού-
8 λοντο. Καὶ εἶδον παρεμβολὴν ἐθνῶν ἰσχυρὰν, περιφραγμένην, καὶ ἵππον κυκλοῦσαν αὐτὴν, καὶ οὗτοι διδακτοὶ πολέμου. Καὶ εἶπεν Ἰούδας τοῖς ἀνδράσι τοῖς μετ' αὐτοῦ, Μὴ φοβεῖσθε τὸ πλῆθος αὐτῶν,
9 καὶ τὸ ἔρεισμα αὐτῶν μὴ (γ) δειλωθῆτε. Μνήσθητε (*) πῶς ἐσώθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν θαλάσσῃ ἐρυθρᾷ, ὅτε ἐδίωξεν αὐτοὺς Φαραὼ
10 ἐν δυνάμει. Καὶ νῦν βοήσωμεν εἰς (δ) τὸν οὐρανὸν, εἴπως ἐλεήσει ἡμᾶς, καὶ μνησθήσεται διαθήκης (ε) πατέρων ἡμῶν, καὶ συντρίψει τὴν παρεμβολὴν ταύτην κατὰ πρόσωπον ἡμῶν σήμερον. Καὶ (*) γνώσεται πάν-
11 τα τὰ ἔθνη, ὅτι ἔστιν ὁ λυτρούμενος καὶ σώζων τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἦραν
12 οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ (ζ) ἴδον αὐτοὺς ἐρχομένους
13 ὑξεναντίας, Καὶ (η) ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς πόλεμον· καὶ
14 ἐσάλπισαν οἱ (θ) μετ' Ἰούδα. Καὶ συνῆχθησαν, καὶ συνετρίβησαν τὰ ἔθνη,
15 καὶ ἔφυγον εἰς τὸ πεδίον. Οἱ δὲ ἔσχατοι πάντες (ι) ἔπεσον ἐν ῥομ-
φαίᾳ. καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς ἕως (κ) Γαζηρὰν καὶ ἕως τῶν πεδίων τῆς (λ) Ἰδουμαίας καὶ Ἀζώτου καὶ (μ) Ἰαμνίας, καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν εἰς ἄνδρας τρισχιλίους.

MS. A. (α) ἡμέρᾳ, (β) μάχαιραν (γ) διαθῆται. (δ) ὡς (ε) πρανὲν, καὶ θελήσει (ε) πατέρων, καὶ (*) γνώσονται (ζ) ἴδαν αὐτὲς ἐρχομένους (η) ἐξῆλθαν (θ) παρὰ Ἰούδα. (ι) ἔπεσαν (κ) Γασηρὼν (λ) * Ἰδουμίας (μ) Ἰαννείας, καὶ ἔπεσαν

Interp. LAT.

Et dixerunt his qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam, secundùm legem. Et moverunt castra, & collocaverunt ad Austrum Emmaum. Et ait Judas; Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversùs has quæ convenerunt super nos dispergere nos, & sancta nostra. Quoniam melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & sanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic faciat.

CAP. IV.

ET (a) assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte: Ut applicarent ad castra Judæorum, & percuterent eos subitò. Et filii arcis erant illis duces itineris. Et audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes, percutere virtutem regis, quæ erat in Emmaum: Adhuc enim dispersi erant exercitus à castris. Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, & neminem invenit. Et quærebat eos in montibus: quoniam dixit; Fugiunt hi à nobis. Et simul cum die apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum: (b) tantùm tegumenta, & gladios non habebant, sicut volebant. Et viderunt castra gentium validæ, loricata, & equitatum in circuitu eorum: & hi docti ad prælium. Et ait Judas viris, qui secum erant; Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis. Mementote, qualiter salvati sunt patres nostri in mari rubro, cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu. Et nunc clamemus in cœlum, si quo modo miserebitur nostri, & memor erit testameati patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodiè. Et scient omnes gentes, quia est qui redimat & liberet Israel. Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex adverso: Et exierunt de castris in prælium. Et tubâ cecinerunt qui erant (c) cum Juda: Et congressi sunt: & contritæ sunt gentes, & fugerunt in campum. Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio. Et persecuti sunt eos usque (d) Gazeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis ad tria millia virorum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

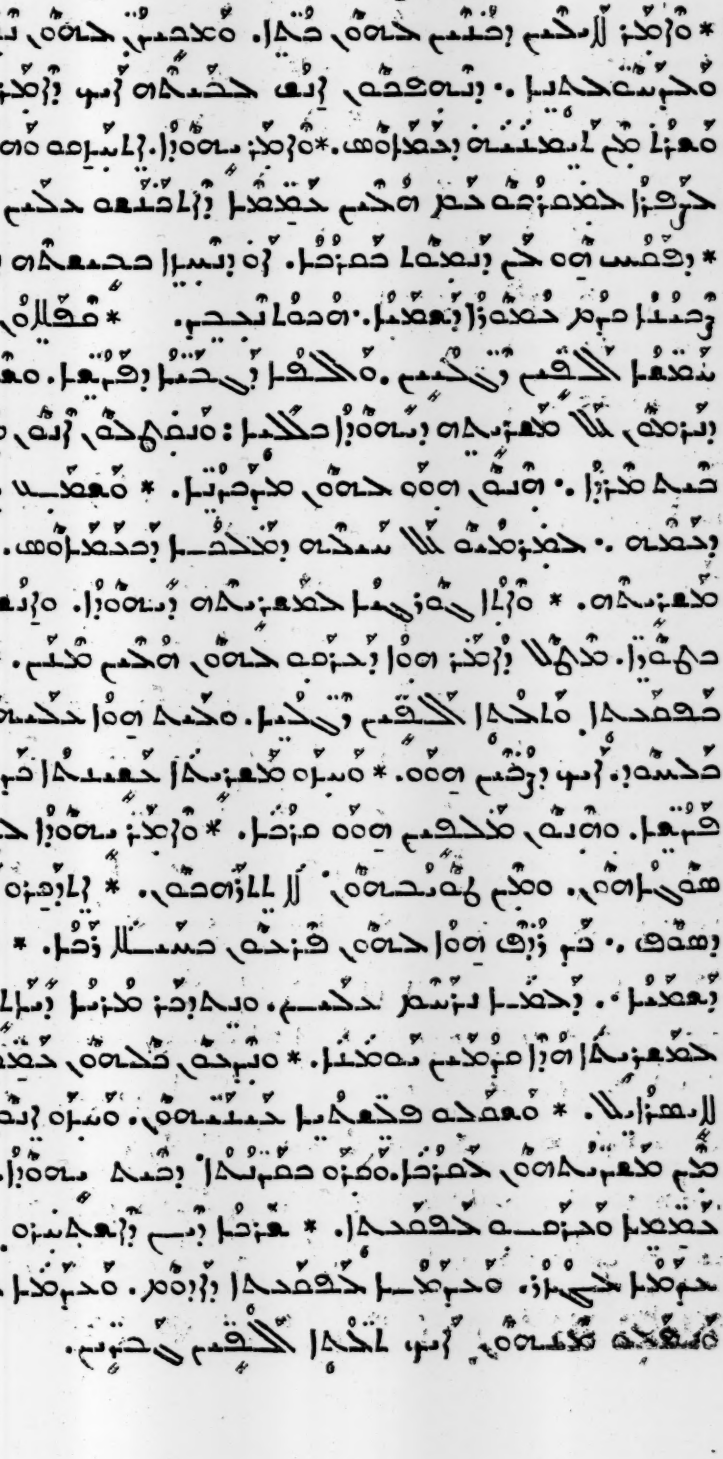

Dixitque iis qui ædificabant sibi domos, desponderant sibi uxores, plantaverant sibi vineas, timidisque, ut reverterentur quisque domum suam, prout ait lex. Tum profecta 57
sunt castra, & metati sunt ad plagam austra-
lem Emaus. Et dixit Juda, Accingimini, & 58
estote strenui, fitisque parati manè ad bellandum contra gentes istas, quæ congregatæ sunt adversùm nos, ut tollant nos & sanctuarium nostrum. Consultius enim est nobis 59
occumbere in bello, quàm videre malum populi nostri, & sanctuarii nostri. Prout autem 60
fuerit voluntas coram habitante in cœlo, sic faciat.

CAP. IV.

DUxit autem Gorgia secum quinque mil- 1
lia peditum, & equites mille selectos: & profecta sunt hæc ipsius castra noctu: Ut incau- 2
ta occuparent castra Judæ noctu, & trucidarent eos ex improviso: & hi qui habitabant in arce, ipsi fuerunt ductores eorum. Quod 3
audiens Juda, profectus est ipse cum copiis quæ secum erant, ad opprimendum exercitum regis qui erat in Emaus, Dum dispersus esset exercitus ejus à castris suis. Veniens 4 5
itaq; Gorgia in castra Judæ, cùm neminem invenisset, quæsivit eos in montibus, dicebat 6
enim, Fugerunt isti à nobis. Sed illucescente die, conspectus est Juda in planitie cum tribus millibus peditum, nihil habentibus præter gladios & clypeos tantùm, prout 7
voluerant. Cùm itaque vidissent castra fortissima armis præcincta, stipata equitibus, atque iis quidem belli peritis; Dixit Juda viris qui secum erant, Ne metuite multitudinem istorum, & ab instructione eorum ne 8
trepidate. Mementote quomodo liberati fuerint majores nostri in mari Suph, quando 9
persequebatur eos Pharaon magno cum exercitu. Et nunc clamemus ad habitatorem 10
cœli; fortè miserebitur nostri, & recordabitur Domin' fœderis majorum nostrorum, conteretque castra hæc coram nobis hodie: 11
Ut discant omnes gentes, esse qui liberet, servetque Israëlem. Attollentes autem Pales- 12
stini oculos suos, & videntes eos obviam sibi venientes; Processerunt è castris suis 13
ad bellum. Clanxerúntque buccinis Judæi, Et processerunt adversùs eos: & profligatæ 14
fuerunt gentes illæ, fugerúntque ad planitiem; Reliqui verò qui remanserant, gladio 15
ceciderunt: & persecuti sunt illos usque ad Gazar, usque ad planitiem Adum, usque ad Azam, & usque ad Jamnin, ceciderunt-
que ex eis, quasi tria millia vir[illegible].

Versio VULG. LAT.

16 Et reversus est Judas, & exercitus ejus, sequens
17 eum. Dixítque ad populum ; Non concupiscatis
18 spolia : quia bellum contra nos est, Et Gorgias
& exercitus ejus prope nos in monte : sed state
nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, &
19 sumetis posteà spolia securi. Et adhuc loquente
Judâ hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens
20 de monte. Et vidit Gorgias quòd in fugam con-
versi sunt sui, & succenderunt castra : fumus enim,
21 qui videbatur, declarabat quod factum est. Qui-
bus illi conspectis timuerunt valdè, aspicientes
simul & Judam, & exercitum in campo paratum
22 ad prælium. Et fugerunt omnes in campum alie-
23 nigenarum : Et Judas reversus est ad spolia castro-
rum, & acceperunt aurum multum, & argentum,
& hyacinthum, & purpuram marinam, & opes
24 magnas. Et conversi, hymnum canebant, & be-
nedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus est,
25 quoniam in seculum misericordia ejus. Et facta
26 est salus magna in Israel in die illa. Quicunque
autem alienigenarum evaserunt, venerunt, & nun-
27 tiaverunt Lysiæ universa quæ acciderant. Quibus
ille auditis, consternatus animo deficiebat : quòd
non qualia voluit, talia contigerunt Israel, & qua-
28 lia mandavit rex. Et sequenti anno congregavit
Lysias virorum electorum sexaginta millia, & equi-
29 tum quinque millia, ut debellaret eos. Et vene-
runt in Judæam, & castra posuerunt in Bethoron,
& occurrit illis Judas cum decem millibus viris.
30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit ;
Benedictus es, Salvator Israel, qui contrivisti impe-
tum potentis in manu servi tui David, Et tradi-
disti castra alienigenarum in manu Jonathæ filii
31 Saul, & armigeri ejus. Conclude exercitum istum
in manu populi tui Israel, & confundantur in ex-
32 ercitu suo & equitibus. Da illis formidinem, &
tabefac audaciam virtutis eorum, & commovean-
33 tur contritione suâ. Dejice illos gladio diligen-
tium te : & collaudent te omnes, qui noverunt
34 nomen tuum in hymnis. Et commiserunt prælium :
& ceciderunt de exercitu Lysiæ quinque millia vi-
rorum.

MAKKABAI'ΩN A'.

16 Καὶ ἐπέστρεψεν Ἰούδας καὶ ἡ δύναμις ἀπὸ τῆς διώξεως ὄπισθεν αὐτῆς,
17 Καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαὸν, Μὴ ἐπιθυμήσητε τῶν σκύλων, ὅτι πόλε-
18 μος ἔξεναντίας ἡμῶν, Καὶ Γοργίας καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ ὄρει
ἐγγὺς ἡμῶν· ἀλλὰ στῆτε νῦν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ πολε-
μήσατε αὐτοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα (ν) λήψεσθε τὰ σκῦλα μετὰ παῤῥησίας.
19 Ἔτι λαλοῦντος Ἰούδα ταῦτα, ὤφθη μέρος τι ἀνακύπτον ἐκ τῆς ὄρους.
20 Καὶ εἶδεν ὅτι ξ)τέτροπται, καὶ ἐμπυρίζουσι οἱ περὶ Ἰούδαν τὴν παρεμ-
21 βολὴν, ὁ γὰρ καπνὸς (ι)θεωρούμενος ἐνεφάνιζε τὸ γεγονός. Οἱ δὲ ταῦ-
τα (ο)συνιδόντες ἐδειλώθησαν σφόδρα· συνιδόντες δὲ (π) τὴν Ἰούδα
22 παρεμβολὴν ἐν τῷ πεδίῳ ἑτοίμως εἰς παράταξιν, ἔφυγον πάντες
23 εἰς γῆν ἀλλοφύλων. Καὶ (ϖ) ἀνέστρεψεν Ἰούδας ἐπὶ τὴν σκυλείαν
τῆς παρεμβολῆς· καὶ (ρ) ἔλαβον χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον καὶ
24 ὑάκινθον καὶ πορφύραν (σ) θαλασσίαν καὶ πλοῦτον μέγαν. Καὶ
(τ) ὑποστραφέντες ὕμνουν καὶ εὐλόγουν εἰς οὐρανὸν τὸν κύριον, ὅτι καλὸν,
25 ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ (υ) ἐγένετο σωτηρία μεγάλη
26 τῷ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ὅσοι δὲ τῶν ἀλλοφύλων διεσώ-
θησαν, ἀπαγγείλαντες ἀπήγγειλαν τῷ Λυσίᾳ πάντα τὰ συμβε-
27 βηκότα. Ὁ δὲ ἀκούσας (φ) συνεχύθη καὶ ἠθύμει, ὅτι οὐκ οἷα ἤθελε,τοιαῦτα(˙) γεγένηται τῷ Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ οἷα ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ βα-
28 σιλεὺς, (χ) τοιαῦτα ἐξέβη. Καὶ ἐν τῷ ἐχομένῳ ἐνιαυτῷ συν-
ήγαγεν (ψ) ὁ Λυσίας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων ἑξήκοντα χιλιάδας καὶ
29 πεντακισχιλίαν ἵππον, ὥστε ἐκπολεμῆσαι αὐτούς. Καὶ ἦλθον
εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ παρενέβαλον ἐν Βαιθσούροις, καὶ συνήντη-
30 σεν αὐτοῖς Ἰούδας ἐν δέκα χιλιάσιν ἀνδρῶν. Καὶ εἶδε τὴν πα-
ρεμβολὴν ἰσχυρὰν, καὶ περισύξατο, καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ
σωτὴρ (ω) τῷ Ἰσραὴλ, ὁ συντρίψας τὸ ὄρμημα τοῦ δυνατοῦ ἐν χει-
ρὶ τοῦ δούλου σου Δαυὶδ, καὶ παρέδωκας τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων εἰς
χεῖρας (α) Ἰωναθὰν υἱοῦ Σαὰλ, καὶ τοῦ αἴροντος τὰ σκεύη αὐτοῦ.
31 Σύγκλεισον τὴν παρεμβολὴν ταύτην (β) ἐν χειρὶ λαοῦ σου Ἰσραὴλ,
32 καὶ αἰσχυνθήτωσαν ὅσοι τῇ δυνάμει καὶ τῇ ἵππῳ αὐτῶν. Δὸς αὐτοῖς
δειλίαν, καὶ πῆξον θράσος ἰσχύος αὐτῶν, καὶ σαλευθήτωσαν τῇ
συντριβῇ αὐτῶν. Καταβαλὲ αὐτοὺς ῥομφαίᾳ ἀγαπώντων σε, καὶ
33 αἰνεσάτωσάν σε πάντες οἱ (γ) εἰδότες τὸ ὄνομά σου ἐν ὕμνοις.
34 Καὶ συνέβαλον ἀλλήλοις, καὶ ἔπεσον ἐκ τῆς παρεμβολῆς Λυσίου εἰς
πεντακισχιλίους ἄνδρας, καὶ ἔπεσον ἐξ ἐναντίας αὐτῶν.

MS.A. (ν)λάβετε σκῦλα καὶ μετὰ παῤῥησίας. Ἔτι πληροῦντος Ἰούδου (ξ) τέτροπται, καὶ ἐνπυρίζουσιν τὴν (˙) ὁ θεωρούμενος (ο) συνιδόντες (¨) καὶ τὴν (π) Ἰούδας ἀνέστρεψεν (ρ) ἔλαβεν χρυσίον καὶ ἀργύριον πολὺν, καὶ (σ) καὶ θαλασσίαν (τ) ὑποστρέψαντες ὕμνουν καὶ ηὐλόγουν εἰς οὐρανὸν, ὅτι καλὸν εἰς τὸν αἰῶνα (υ) ἐγενήθη
(φ)πάντα(¨)γίγονεν (χ)ἐξέβη. Καὶ ἐν τῷ ἐρχομένῳ (ψ)αἰῶνος (ω)Ἰσραὴλ,(α)Ἰωναθὰν (β)εἰς χεῖρας(γ) εἰδότες

Interp. LAT.

Et reversus est Judas, & exercitus à sequendo 16
post eos, Dixitque ad populum ; Non concupi- 17
scatis spolia : quia bellum contra nos est : Et Gor- 18
gias, & exercitus [ejus] prope nos in monte. Sed
state nunc contra inimicos nostros, & expugnate
eos : & sumetis posteà spolia securè. Adhuc lo- 19
quente Judâ hæc, apparuit pars quædam prospi-
ciens de monte : Et vidit quòd in fugam con- 20
versi sunt, & succendunt, (e) qui circa Judam,
castra : fumus enim qui videbatur, declarabat
quod factum est. Quibus illis conspectis timu- 21
erunt valdè : aspicientes autem simul & Judæ
exercitum in campo paratum ad prælium, Fu- 22
gerunt omnes in terram alienigenarum. Et 23
Judas reversus est ad spolia castrorum : & ac-
ceperunt aurum multum, & argentum, & hya-
cinthum, & purpuram marinam, & opes ma-
gnas. Et conversi hymnum canebant, & bene- 24
dicebant Dominum in cœlum, quoniam bonum,
quoniam in seculum misericordia ejus. Et facta 25
est salus magna Israeli in die illa. Quicunque 26
autem alienigenarum evaserunt ; advenientes
nuntiaverunt Lysiæ universa quæ acciderant.
Quibus ille auditis, consternatus animo deficie- 27
bat : quòd non qualia voluit, talia contigerunt
Israeli : & non qualia mandavit ei rex, talia
evenerunt. Et in (f) proximo anno congregavit 28
Lysias virorum electorum sexaginta millia, &
equitum quinque millia ; ut debellaret eos. Et 29
venerunt in (g) Idumæam, & castra posuerunt
in Bæthsuris. Et occurrit illis Judas cum de-
cem millibus viris. Et vidit exercitum for- 30
tem, & oravit, & dixit ; Benedictus es, Salvator
Israel, qui contrivisti impetum potentis in ma-
nu servi tui David, & tradidisti castra ali-
enigenarum in manus Jonathæ filii Saul, & ar-
migeri ejus. Conclude exercitum istum in manu 31
populi tui Israel : & confundatur in virtute, &
equitatu suo. Da illis formidinem, & tabefac 32
audaciam virtutis eorum ; & commoveantur
contritione suâ. Dejice illos gladio diligenti- 33
um te : & collaudent te omnes qui noverunt
nomen tuum, in hymnis. Et commiserunt prælium 34
inter se : & ceciderunt de exercitu Lysiæ ad
quinque millia virorum : & ceciderunt ex ad-
verso ipsorum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Reversus autem Juda cum exercitu suo ab 16
iis quos persequebantur, Dixit populo, 17
Ne concupiscatis spolia ; nam adhuc bel-
lum viget coram nobis, Et Gorgia cum 18
exercitu Tuo in montibus sunt, nec procul
distant à nobis : sed state nunc adversùm
inimicos nostros, ut expugnetis eos, ac post-
eà spolia eorum liberè sumetis. Dum Juda 19
talia loqueretur, prospexerunt è montibus
quidam ex iis qui erant cum Gorgia, Et 20
viderunt eum devictum esse, & Judæos
comburentes castra ipsorum : fumus enim
qui conspiciebatur, factum demonstra-
bat. Cùm autem hæc vidissent, timue- 21
runt valdè : & videntes adhuc castra Ju-
dæ in planitie ad prælium instructa,
Fugerunt omnes in terram Palestinorum. 22
Tunc reversus Juda ad spolia castrorum, 23
accepit aurum multum, & argentum, la-
pides pretiosos hyacinthi, purpuras mari-
nas, & divitias magnas. Ita redeuntes 24
laudabant & gratias agebant Domino
qui in cœlis est, quòd bonus esset, &
in æternum miserationes ejus. Factáque 25
est salus Israëli eo die. Reliqui verò 26
qui remanserant è Palestinis, venientes
indicaverunt Lysiæ quod acciderat. Is 27
autem cùm audîsset, languore mœroréque magno captus est, quòd non prout optabat ita eveniſſet Israëli, neque pro-
ut mandaverat sibi rex, ita fecisset. An- 28
no autem sequente, collegit Lysia viro-
rum selectorum sexies mille equites, ut
debellarent Israëlem. Et venientes in 29
Adum, castra fixerunt in Beth-sure, oc-
currítque eis Juda cum decies mille vi-
ris : Et videns castra munitissima ho- 30
stium suorum, oravit ac dixit ; Benedi-
ctus sis servator Israëlis ; qui contrivisti
confidentiam gigantis per manum Davi-
dis servi tui, & tradidisti castra Palæsti-
norum in manum Jonathanis filii Saulis,
& bajuli armorum ejus ; Nunc etiam 31
conclude castra hæc in manu populi tui
Israëlis, & erubescant in robore & equi-
tibus suis : Injice in eos timorem, & 32
contere fortitudinem exercitûs eorum, &
concutiantur contritione suâ : Dejice il- 33
los gladiis dilectorum tuorum, ut laudi-
bus te celebrent omnes cognoscentes no-
men tuum. Tum unâ congressi sunt, 34
ceciderúntque de castris Lysiæ ferè quin-
que millia virorum, & profligati sunt co-
ram eis.

Versio VULG. LAT.

35 Videns autem Lysias fugam suorum, & Judæorum audaciam, & quòd parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut mul-
36 tiplicati rursus venirent in Judæam. Dixit autem Judas, & fratres ejus; Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta, & renova-
37 re. Et congregatus est omnis exercitus, & ascen-
38 derunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu vel mon-
39 tibus, & pastophoria diruta. Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & impo-
40 suerunt cinerem super caput suum. Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamaverunt turbis si-
41 gnorum, & clamaverunt in cœlum. Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversùs eos qui erant
42 in arce, donec emundarent sancta. Et elegit sacer-
43 dotes sine macula: voluntatem habentes in lege Dei:
44 Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contami-
45 nationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de
46 eo faceret. Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud: ne fortè illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, & demoliti sunt
47 illud. Et reposuerunt lapides in monte domûs in loco apto, quoadusque veniret propheta, & respon-
48 deret de eis. Et acceperunt lapides integros secundùm legem, & ædificaverunt altare novum, secun-
49 dùm illud quod fuit priùs: Et ædificaverunt sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus: & ædem,
50 & atria sanctificaverunt. Et fecerunt vasa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum,
51 & mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super can-
52 delabrum erant, & lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consum-
53 maverunt omnia opera quæ fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quintâ & vigesimâ die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni: Et obtulerunt sacrificium secundùm legem, super altare holocaustorum novum quod fecerunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

35 Ἰδὼν δὲ Λυσίας τὴν γενομένην τροπὴν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ἀποῦ συντάξεως, καὶ ὅτι Ἰούδα τὸ γενηθὲν θάρσος, καὶ ὡς ἕτοιμοί εἰσιν ἢ ζῆν ἢ καλῶς τελευτᾶν γενναίως, ἀπῆρεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἐξελογεῖτο ξένους καὶ τὸν γενηθέντα στρατὸν, ἐλογίζετο πάλιν ἐκστρατεύειν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.
36 Εἶπε δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Ἰδοὺ συνετρίβησαν οἱ ἐχθροὶ
37 ἡμῶν, ἀναβῶμεν καθαρίσαι τὰ ἅγια καὶ ἐγκαινίσαι. Καὶ συνήχθη
38 ἡ παρεμβολὴ πᾶσα, καὶ ἀνέβησαν εἰς ὄρος Σιών. Καὶ ἴδον τὸ ἁγίασμα (ζ) ἠρημωμένον, καὶ τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον, καὶ τὰς πύλας κατακεκαυμένας, καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς φυτὰ πεφυκότα ὡς ἐν δρυμῷ ἢ ὡς ἐν ἑνὶ τῶν ὀρέων, καὶ τὰ παστοφόρια καθῃρημένα.
39 Καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκόψαντο κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπέσπασαν σποδὸν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.
40 Καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐσάλπισαν τὰς σάλπιγξι
41 τὰς σημασιῶν, καὶ ἐβόησαν εἰς (η) τὸν οὐρανόν. Τότε ἐπέταξεν Ἰούδας (ι) ἀνδράσι πολεμεῖν καὶ ἐν τῇ ἄκρᾳ, ἕως (θ) ἂν καθαρίσῃ τὰ ἅγια.
42 Καὶ ἐπέλεξεν ἱερεῖς ἀμώμους, θελητὰς νόμου. Καὶ ἐκαθάρισαν
43 τὰ ἅγια, καὶ ἦραν τοὺς λίθους τοῦ μιασμοῦ εἰς τόπον ἀκάθαρτον.
44 Καὶ ἐβουλεύσαντο περὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυτώσεως τοῦ βεβη-
45 λωμένου, τί αὐτῷ ποιήσωσι. Καὶ (ι) ἐπέπεσεν αὐτοῖς βουλὴ ἀγαθὴ, καθελεῖν αὐτὸ, μήποτε ὀνὴ αὐτοῖς εἰς ὄνειδος, ὅτι ἐμίαναν
46 τὰ ἔθνη αὐτό. Καὶ καθεῖλον τὸ θυσιαστήριον, Καὶ ἀπέθεντο τοὺς λίθους ἐν τῷ ὄρει τοῦ οἴκου, ἐν τόπῳ ὑπαρχούσῃ, μέχρι τοῦ προφητεῦσαι
47 τοῦ ἀποκριθῆναι περὶ αὐτῶν. Καὶ (κ) ἔλαβον λίθους ὁλοκλήρους κατὰ
48 τὸν νόμον, καὶ (λ) ᾠκοδόμησαν τὸ θυσιαστήριον καινὸν κατὰ τὸ πρότερον. Καὶ ᾠκοδόμησε τὰ ἅγια καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ οἴκου, καὶ τὰς αὐλὰς
49 (μ) ἡγίασαν. Καὶ ἐποίησαν (ν) σκεύη ἅγια καινὰ, καὶ εἰσήνεγκαν τὴν λυχνίαν καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν (ξ) θυμιαμάτων καὶ τὴν τράπεζαν εἰς
50 τὸν ναόν. Καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξῆψαν τοὺς
51 λύχνους τοὺς ἐπὶ τὴν λυχνίας, καὶ ἐφαίνοσαν ἐν τῷ ναῷ. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἄρτους, καὶ ἐξεπέτασαν τὰ καταπετάσματα, καὶ
52 ἐτέλεσαν πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίησαν. Καὶ ὄρθρισαν τοπρωὶ τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου ἔτους ὁ μηνὶ (ο) Χασελεὺ τοῦ ὀγδόου
53 καὶ (ο) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἔτους. Καὶ ἀνήνεγκαν θυσίαν κατὰ τὸν νόμον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων τὸ καινὸν ὃ ἐποίησαν.

MS. A. (η) τὸν οὐρανὸν (ε) πλοῦνας τῶν πάλιν ἠρημωμένον Θεοῦ γενεάδος (ζ) ἠρημωμένον, (κ) ὐρανόν. (ι) ἀνδράσιν (θ) καθαρίσῃ (ι) ἔπεσεν (κ) ἔλαβεν (λ) ᾠκοδόμησεν θυσιαστήριον (μ) ἡγίασεν. (ν) τὰ σκεύη τὰ ἅγια (ξ) ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυμιαμάτων, καὶ (ο) Χασελέυ (ο) τεσσαρακοστοῦ

Interp. LAT.

Videns autem Lysias fugam aciei suæ, ejus 35
autem, quæ Jude audaciam, & quòd parati sunt
aut vivere, aut mori generosè; abiit Antio-
chiam, & colligebat externos milites: & cùm
multiplicâsset priorem exercitum, cogitabat
rursus venire in Judæam. Dixit autem Judas, 36
& fratres ejus; Ecce contriti sunt inimici nostri:
ascendamus mundare sancta, & renovare. Et 37
congregatus est omnis exercitus: & ascenderunt
in montem Sion. Et viderunt sanctificationem 38
desertam, & altare prophanatum, & portas
exustas, & in atriis virgulta nata, sicut in sal-
tu, vel sicut in uno ex montibus, & pastophoria
diruta. Et sciderunt vestimenta sua, & plan- 39
xerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem
super caput suum: Et ceciderunt in faciem super 40
terram. Et exclamaverunt tubis signorum, &
clamaverunt in cœlum. Tunc ordinavit Judas 41
viros, ut pugnarent adversùs eos qui erant in
arce; donec emundaret sancta. Et elegit sa- 42
cerdotes sine macula, voluntatem habentes in
lege. Et mundaverunt sancta, & tulerunt 43
lapides contaminationis in locum immundum.
Et cogitaverunt de altari holocaustorum, quod 44
prophanatum erat, quid de eo facerent. Et in- 45
cidit (b) illis consilium bonum, ut destruerent
illud, ne fortè illis esset in opprobrium: quia
contaminaverant illud gentes. Et demoliti sunt al-
tare: Et reposuerunt lapides in monte domûs, in loco 46
apto, quoadusque veniret propheta; et responderet
de eis. Et acceperunt lapides integros, secundùm 47
legem: Et ædificaverunt altare novum secundùm
illud, quod fuit priùs. Et ædificaverunt sancta, 48
et quæ intra domum, et atria sanctificaverunt:
Et fecerunt vasa sancta nova: et intulerunt can- 49
delabrum, et altare incensorum, et mensam in
templum. Et incensum posuerunt super altare, 50
et accenderunt lucernas, quæ supra candela-
brum erant: et lucebant in templo. Et po- 51
suerunt super mensam panes: et expanderunt
velamina: et consummaverunt omnia opera quæ
fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quintâ 52
et vigesimâ die mensis noni: hic est mensis Cha-
sleu octavi et quadragesimi et centesimi anni.
Et obtulerunt sacrificium secundùm legem su- 53
per altare holocaustorum novum, quod fecerant.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 ... * ... ...

Versio VULG. LAT.

54 Secundùm tempus & secundùm diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in can-
55 ticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedi-
56 xerunt in cœlum eum, qui prosperavit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia, & sacrificium salutaris & lau-
57 dis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria, & im-
58 posuerunt eis januas. Et facta est lætitia in populo magna valdè, & aversum est opprobrium Gentium.
59 Et statuit Judas, & fratres ejus, & universa Ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum, per dies octo, à quinta
60 & vigesima die mensis Casleu, cum lætitia & gaudio. Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quando venirent Gentes, & conculcarent eum, sicut anteà
6 fecerunt. Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, & munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum est, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum est altare & sanctuarium sicut priùs, ira-
2 tæ sunt valdè: Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de popu-
3 lo, & persequi. Et debellabat Judas filios Esau in Idumæa, & eos qui erant in Acrabathane, quia circumsedebant Israelitas, & percussit eos plagâ magnâ.
4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei
5 in via. Et concluſi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit tur-
6 res eorum igni, cum omnibus qui in eis erant. Et transivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copiosum, et Timotheum ducem ipso-
7 rum: Et commisit cum eis prælia multa, et contriti sunt in conspectu eorum, et percussit eos:

MAKKABAI'ΩN A'.

54 Κατὰ τ χρὸν (σ) κ χ τ ἡμέραν ἐν ᾗ ἐισῆλθοσαν αὐτὸ τὰ
ἔθνη, ὠνοίνη ἐνεκαινίσθη ἐν ᾠδαῖς κ κιθάραις κ κινύραις, κ
55 ἐν κυμβάλοις. Καὶ ἔπεσεν πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πρόσωπον, κ προσε-
κύνησαν, κ (ι) εὐλόγησαν εἰς ὐρανὸν τ εὐοδώσαντα (ρ) αὐτοῖς.
56 Καὶ ἐποίησαν τὸν (τ) ἐγκαινισμὸν τῦ θυσιαστηρίυ ἡμέρας ὀκτὼ, κ
προσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα μετ' εὐφροσύνης, κ ἔθυσαν θυσίαν
57 (σ) σωτηρίυ κ αἰνέσεως. Καὶ κατεκόσμησαν τὸ χ πρόσωπον τ ναῦ
στεφάνοις χρυσοῖς κ ἀσπιδίσκαις, κ (τ) ἐνεκαίνισαν τὰς πύλας
58 κ τὰ παστοφόρια, κ ἐθύρωσαν αὐτά. Καὶ ἐγένηθη εὐφροσύνη μεγάλη
59 ἐν τῷ λαῷ σφόδρα, κ ἀπεστράφη ὄνειδος ἐθνῶν. Καὶ ἔστησεν Ἰούδας κ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτῦ κ πᾶσα(υ)ἡ ἐκκλησία Ἰσραὴλ, ἵνα ἄγωνται (φ) αἱ ἡμέ-
ραι ἐγκαινισμῦ τ θυσιασηρίυ ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν ἐνιαυτὸν κατ' ἐνι-
αυτὸν ἡμέρας ὀκτὼ ἀπὸ τ πέμπτης κ εἰκάδ τῦ μηνὸς Χασγλεῦ, μετ'
60 εὐφροσύνης κ χαρᾶς. Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ ὄρ
Σιὼν, κυκλόθεν τείχη ὑψηλὰ κ πύργους (ι) ὀχυρὲς, μήποτε παραγενη-
θέντα τὰ ἔθνη καταπατήσωσιν αὐτὰ, ὡς ἐποίησαν τοπρότερον.
61 Καὶ (κ) ἐπέταξεν ἐκεῖ δύναμιν τηρεῖν αὐτὸ, κ ὀχύρωσαν αὐτὸ τηρεῖν
τ (χ) Βαιθσέραν, τ ἔχειν τ λαὸ ὀχύρωμα κ πρόσωπον τ Ἰδουμαίας.

MS. A. (σ) κ τ (ι) ἡνυλόσησ (ρ) αὐτός. (τ) ἐνκαινιασμὸν (σ) σωτηρίυ
** [ἡμέρας ὀκτὼ, κ προσηνέγκαν ὁλοκαυτώματα μετ' εὐφροσύνης,
κ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίυ] κ αἰνέσεως. (τ) ἐνεκαίνισιν (υ) ὀκκλησία

ΚΕΦ. ε'.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ᾠκοδομήθη τὸ
θυσιαστήριον, κ ἐνεκαινίσθη τὸ ἁγίασμα ὡς τοπρότερον, κ (α) ὠρ-
2 γίσθησαν σφόδρα. Καὶ ἐβουλεύσαντο τ ἆραι τὸ γένος Ἰακὼβ τὸς
ὄντας ἐν μέσῳ αὐτῶν, κ ἤρξαντο τ σπατᾶν ἐν τῷ λαῷ κ ἐξαίρειν.
3 Καὶ ἐπολέμει Ἰούδας πρὸς τὸς υἱὸς Ἠσαῦ ἐν τῇ (β) Ἰδουμαίᾳ τ
Ἀκραβαττίνην, ὅτι περιεκάθηντο τὸν Ἰσραὴλ, κ ἐπάταξεν αὐτὸς
πληγὴν μεγάλην, κ ζυνέτριψεν αὐτὸς, κ ἔλαβε τὰ (τ) σκῦλα αὐτῶν.
4 Καὶ ἐμνήσθη τ κακίας υἱῶν Βαιὰν, οἳ ἦσαν τῷ λαῷ εἰς παγίδα
κ εἰς σκάνδαλον ἐν τῷ ἐνεδρεύειν αὐτὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς. Καὶ
5 (γ) ζυνεκλείσθησαν ὑπ' αὐτῦ ἐν τοῖς πύργοις, κ παρενέβαλεν
ἐπ' αὐτὸς, κ ἀνεθεμάτισεν (δ) αὐτὸς, κ ἐνεπύρισε τὸς πύργους
6 αὐτῆς ἐν πυρὶ ζὺν πᾶσι τοῖς ἐνοῦσι. Καὶ διεπέρασεν ἐπὶ πὸ
υἱὸς Ἀμμὼν, κ εὗρε χεῖρα κραταιὰν κ λαὸν πολὺν, κ Τιμόθεον
7 ἡγέμονα αὐτῶν. Καὶ ζυνῆψε πρὸς αὐτὸς πολέμους πολλὰς, κ ζυνε-
τρίβησαν πρὸ προσώπου αὐτῦ, κ ἐπάταξεν αὐτός.

MS. A. (α) ὠργίσθη (β) * Ἰουδαία τ Ἀκραβαττήνην, (τ) * ἀσκύλα
(γ) συνεκλείσθησ ὑπ' αὐτὸς εἰς τὸς πύργους, κ παρέβαλεν (δ) * ἑαυτὸς, eos.

Interp. LAT.

Secundùm tempus, & secundùm diem, in qua contaminaverunt illud gentes; in ipsa renovatum est in canticis, et citharis, et cinyris, et in cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem; & adoraverunt, & benedixerunt in cœlum, eum qui prosperavit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo: & obtulerunt holocausta cum lætitia: & sacrificaverunt sacrificium salutaris, & laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, & scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria: & imposuerunt eis januas. Et facta est lætitia in populo magna valdè: & aversum est opprobrium gentium. Et statuit Judas, & fratres ejus, & universa Ecclesia Israel, ut agantur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo à quinta & vigesima die mensis Chasleu, cum lætitia, & gaudio. Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, per circuitum muros altos, & turres firmas; ne quando venirent gentes, & conculcarent ea, sicut antea fecerant. Et collocavit illic exercitum ut servaret eum: & munierunt eum ad custodiendam Bathsuram; ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

(φ) ἡμέραι (κ) ἰσχυρὲς, (χ) ἀπέλαξαν (χ) Βεθσύρα

CAP. V.

ET factum est, ut audierunt gentes in circuitu, quia ædificatum est altare, & renovatum est sanctuarium, sicut priùs; iratæ sunt valdè. Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos: & cœperunt occidere de populo, & tollere. Et bellabat Judas adversùs filios Esau in Idumæa ipsam Acrabattinam: quia circumsedebant Israelitas: & percussit eos plagâ magnâ: & compressit eos, & cepit spolia eorum. Et recordatus est malitiæ filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, et in scandalum, insidiantes ei in viis. Et concluſi sunt ab eo in turribus: et applicuit ad eos: et anathematizavit eos, et incendit turres (a) ejus igni cum omnibus qui in eis erant. Et transivit ad filios Ammon, et invenit manum fortem, et populum copiosum, et Timotheum ducem ipsorum. Et commisit cum eis prælia multa: et contriti sunt in conspectu ejus: & percussit eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

54 * Quibus diebus, quibusque temporibus contaminaverunt illud gentes, eodem die facta fuit renovatio ejus cum psalteriis, citharis, fidibúsque. Et procidentes universus popu-
55 lus in facies suas adoraverunt & benedixerunt habitatorem cœli, qui complanaverat & præparaverat viam ipsorum. Et celebra-
56 verunt renovationem altaris octo diebus, & obtulerunt sacrificia cum jucunditate, & sacrificaverunt sacrificia salutis & laudis. Or-
57 naverunt etiam anteriorem templi faciem coronis aureis & scutulis, renovarunt portas & omnia instrumenta ornatûs. Denique
58 fuit jucunditas magna, & lætitia plurima populo, & aversum est opprobrium gentium.
59 Et statuit Juda & fratres ejus, totúsque cœtus Israëlis, ut agerentur dies renovationis altaris suis temporibus annuatim, octo diebus, à vigesima quinta Kanun prioris, cum
60 lætitia & jucunditate. Et ædificaverunt eodem tempore monti Sionis circunquaque muros altos & turres munitas, nequando venientes gentes conculcarent eum, ut fecerant antea; Ponentes ibi exercitum ut
61 custodiret eum: & muniverunt Beth-sure, ut haberet populus munitionem contra Idumæam.

CAP. V.

1 * Fuit autem ut cùm audissent gentes quæ circunjacebant eis, ædificatum esse altare, &
2 Sanctuarium renovatum ut antea; iratæ sint vehementer: Et cogitantes ascendere & delere semen Jacobi, eos qui habitabant in-
3 ter ipsas, inciperent occidere & necem inferre populo. Verùm Juda bellum gerebat adversùs filios Esau in Edom in Ecrabath, quia cum Israëlitis degebant: &
4 percussit eos plagâ magnâ, dispersit illos, tulítque spolia eorum. Deinde recordatus malorum filiorum Beanis, qui fuerant populo in laqueos & offendicula, struentes eis insidias in itineribus; Concluſit
5 illos in turres, obsedit illos, anathemati devovit illos, & igne succendit turres illius *regionis*, cum omnibus quæ erant in
6 eis. Inde transivit Juda contra Ammonitas, ubi invenit populum fortem & manum validam, quorum Timotheus dux erat. Habitísque cum eis bellis gravissi-
7 mis, tandem profligati fuerunt ante conspectum ipsius, & percussit eos.

Versio VULG. LAT.

8 Et cepit Gazer civitatem, & filias ejus, & reversus
9 est in Judæam. Et congregatæ sunt gentes quæ sunt
in Galaad, adversùs Israelitas qui erant in finibus eo-
rum, ut tollerent eos : & fugerunt in Datheman mu-
10 nitionem, Et miserunt literas ad Judam & fratres
ejus, dicentes ; Congregatæ sunt adversùm nos gen-
11 tes per circuitum, ut nos auferant : Et parant veni-
re, & occupare munitionem, in quam confugimus :
12 & Timotheus est dux exercitûs eorum. Nunc ergò
veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit
13 multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri, qui
erant in locis Tubin, interfecti sunt : & captivas du-
xerunt uxores eorum, & natos, & spolia, & pere-
14 merunt illîc ferè mille viros. Et adhuc epistolæ le-
gebantur, & ecce alii nuntii venerunt de Galilæa con-
15 scissis tunicis, nuntiantes secundùm verba hæc : Di-
centes conveniſſe adversùm se à Ptolemaida, & Ty-
ro, & Sidone : & repleta est omnis Galilæa alienige-
16 nis, ut nos consumant. Et audivit autem Judas, &
populus sermones istos, convenit Ecclesia magna co-
gitare quid facerent fratribus suis, qui in tribulatio-
17 ne erant, & expugnabantur ab eis. Dixítque Ju-
das Simoni fratri suo ; Elige tibi viros, & vade, &
libera fratres tuos in Galilæa : ego autem & frater
18 meus Jonathas ibimus in Galaaditim. Et reliquit
Josephum filium Zachariæ & Azariam, duces popu-
li, cum residuo exercitu in Judæa ad custodiam :
19 Et præcepit illis, dicens ; Præsteteo populo huic :
& nolite bellum committere adversùm gentes, do-
20 nec revertamur. Et partiti sunt Simoni viri tria
millia, ut iret in Galilæam : Judæ autem octo mil-
21 lia in Galaaditim. Et abiit Simon in Galilæam,
& commisit prælia multa cum gentibus : & con-
tritæ sunt gentes à facie ejus, & persecutus est eos
22 usque ad portam Ptolemaidis : & ceciderunt de
Gentibus ferè tria millia virorum, & accepit spo-
23 lia eorum. Et assumpsit eos, qui erant in Gali-
læa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & o-
mnibus quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum
24 lætitia magna. Et Judas Machabæus & Jonathas fra-
ter ejus transierunt Jordanem, & abierunt viam trium
dierum per desertum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

8 Καὶ (ε) προσελάβετο ✠ Ἰαζὴρ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ ἀπέ-
9 στρεψεν εἰς ✠ Ἰουδαίαν. Καὶ ὁπισυνήχθησαν τὰ ἔθνη τὰ ἐν τῇ
(ζ) Γαλαὰδ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοὺς ὄντας ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τοῦ
10 ἐξᾶραι αὐτούς. καὶ ἔφυγον εἰς (η) Διάθεμα τὸ ὀχύρωμα· Καὶ ἀπέ-
στειλαν γράμματα πρὸς Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, λέγοντες, Ἐπ-
συνηγμένα ὄτιν ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν ✠ ἐξᾶραι ἡμᾶς,
11 Καὶ ἑτοιμάζονῆ ἐλθεῖν καὶ περιαθροίσθαι τὸ ὀχύρωμα εἰς ὃ κατα-
12 φύγομεν, καὶ Τιμόθεος ἡγεῖται τῆς (θ) δυνάμεως αὐτῶν. Νῦν
ἔρχου ἐλθὼν ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν, ὅτι πέπτωκεν ἐξ ἡμῶν πολλούς.
13 Καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ὄντες ἐν τοῖς (ι) Τωβίε τεθνάτωνῆ,
καὶ (ια) ἠχμαλώτισαν τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ✠ ἐπο-
14 σκύλευν, καὶ ἀπώλεσῆ ὧδε ὡσεὶ μίαν (ι) χιλιαρχίαν ἀνδρῶν. Ἔτι
δὲ ὅπου ἀνεγινώσκοντο, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι ἔτεροι παρεγένοντο ἐκ
✠ Γαλιλαίας διερρηχότες τὰ ἱμάτια, ἀπαγγέλλοντες κατὰ τὰ ῥήματα
15 ταῦτα, Λέγοντες (κ) ὅτι συνῆχθαι ἐπ' αὐτοὺς οἱ Πτολεμαΐδες καὶ
Τύριοι καὶ Σιδῶνιοι καὶ (λ) πᾶσα Γαλιλαία ἀλλοφύλων, ✠ ἐξανδραποδίσαι
16 ἡμᾶς. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰούδας καὶ ὁ λαὸς τοὺς λόγους τούτους, ὅτι συνήχθη
ἐκκλησία μεγάλη, (μ) βουλεύσασθαι τί ποιήσωσι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν
17 τοῖς ὄσιν ἐν θλίψει, καὶ πολεμουμένοις ὑπ' (ν) αὐτῶν. Καὶ εἶπεν
Ἰούδας Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ἐπίλεξον σαυτῷ ἄνδρας, καὶ πορ-
ευθὲν καὶ ῥῦσαι τοὺς ἀδελφούς (ξ) τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· ἐγὼ δὲ καὶ
18 Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφός μου πορευσόμεθα εἰς ✠ Γαλααδίτιν. Καὶ κατέλιπεν Ἰώσηφον τὸν ✠ Ζαχαρίου, καὶ Ἀζαρίαν, (ο) ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, μετ'
19 ✠ ὑπολοίπων τῆς δυνάμεως, ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ εἰς τήρησιν. Καὶ ἐνετεί-
λατο αὐτοῖς, λέγων, Πρόσσχετε ✠ λαῷ τούτῳ, καὶ μὴ συναφθῆτε πολέμοις
20 πρὸς τὰ ἔθνη ἕως ✠ ὑποστρέψωμεν ἡμᾶς. Καὶ ἐμερίσθη Σίμωνι ἄν-
δρες τρισχίλιοι τοῦ πορευθῆναι εἰς ✠ Γαλιλαίαν, Ἰούδᾳ δὲ ἄνδρες ὀκτα-
21 κισχίλιοι εἰς ✠ Γαλααδίτιν. Καὶ ἐπορεύθη Σίμων εἰς ✠ Γαλιλαίαν,
καὶ συνῆψε πολέμους πολλοὺς πρὸς τὰ ἔθνη, καὶ συνετρίβη τὰ ἔθνη
22 ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως (π) τῆς πύλης Πτο-
λεμαΐδος. καὶ ἔπεσον ὡσεὶ ✠ ἐθνῶν εἰς τρισχιλίους ἄνδρας, καὶ ἔλαβεν τὰ
23 σκῦλα αὐτῶν. Καὶ παρέλαβε (ρ) τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καὶ τὸν Ἀρβαθαίους
σὺν ✠ γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτοῖς, καὶ (σ) ἤγαγεν
24 εἰς ✠ Ἰουδαίαν μετ' εὐφροσύνης μεγάλης. Καὶ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος
καὶ Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διέβησαν ✠ Ἰορδάνην, καὶ ἐπορεύθη
ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

MS. A. (ε) προσελάβετο ✠ Ἰαζὴν (ζ) Γαλααδίτη (η) Διάθεμα
(θ) παρεμβολῆς (ι) Τυβίε (ια) αἰχμαλωτίσαι (ι) χιλιάδαν (κ) ὅτι συνώ-
χθη (λ) πᾶσῆ Γαλιλαίαν (μ) βουλεύεσθαι (ν) αὐτοῦ. (ξ) ἐν τῇ (ο) ἡγεμόνων
(π) ✠ πύλεων (ρ) αὐτὸς ὀκτῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐν Ἀρβάκοις (σ) ἤγαγον

Interp. LAT.

Et cepit Gazer, & filias ejus : & reversus est 8
in Judæam. Et congregatæ sunt gentes, quæ in 9
Galaad, adversùs Israelitas, qui erant in finibus
eorum, ut tollerent eos. Et fugerunt in Dathema
munitionem ; Et miserunt literas ad Judam, & 10
fratres ejus, dicentes ; Congregatæ sunt adversùm
nos gentes, quæ in circuitu nostro, ut nos ause-
rant : Et parant venire, & occupare munitio- 11
nem, in quam confugimus : & Timotheus est dux
exercitûs eorum. Nunc ergò veni, & eripe nos 12
de manibus eorum : quia cecidit multitudo de no-
bis : Et omnes fratres nostri, qui erant in locis 13
Tobiu, interfecti sunt ; & captivas duxerunt
uxores eorum, & natos eorum, & supellectilem :
& peremerunt illic ferè mille viros. Adhuc epi- 14
stola legebantur : & ecce alii nuntii venerunt de
Galilæa conscissis vestibus, nuntiantes secundùm
verba hæc, Dicentes convenisse adversùm se à 15
Ptolemaide, & Tyro, & Sidone, & omni Galilæa
alienigenarum, ut nos consumant. Ut audivit 16
autem Judas, & populus, sermones istos ; con-
venit ecclesia magna cogitare quid facerent fra-
tribus suis, qui in tribulatione erant, & expug-
nabantur ab eis. Dixítque Judas Simoni fratri 17
suo, Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos,
qui in Galilæa Ego autem, & Jonathan frater
meus, ibimus in Galaaditin. Et reliquit Jose- 18
phum filium Zachariæ, & Azariam, duces po-
puli, cum residuo exercitu in Judæa ad custo-
diam. Et præcepit illis, dicens ; Præsteteo populo 19
huic : & nolite bellum committere adversùm gen-
tes, donec nos revertamur. Et distributa sunt 20
Simoni virorum tria millia, ut iret in Galilæam :
Judæ autem octo millia virorum in Galaaditim.
Et abiit Simon in Galilæam : & commisit prælia 21
multa cum gentibus : & contritæ sunt gentes à fa-
cie ejus : & persecutus est eos usque ad portam
Ptolemaidis. Et ceciderunt de gentibus ferè tria 22
millia virorum : & accepit spolia eorum. Et 23
assumpsit eos qui erant in Galilæa, & in Arbattis,
cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant
illis : & adduxit in Judæam cum lætitia magna.
Et Judas Machabæus, et Jonathan frater ejus 24
transierunt Jordanem, et abierunt viam trium
dierum in deserto :

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

Captâque Jazere & filiabus ejus, demum re- 8
versus est Juda in Edom. Et congregatis 9
gentibus quæ erant in Galaad, contra Israëli-
tas illos qui erant in finibus suis, ut delerent
eos ; Fugerunt hi ad Ramatham munitionem, 10
miserúntque epistolas ad Judam & fratres
ejus, dicentes ei ; Congregatæ sunt con- 11
tra nos gentes quæ nos circumstant, ad
delendum nos, & ecce parant se ad ve-
niendum, & capiendam munitionem hanc
ad quam confugimus, & Timotheus est
dux earum. Nunc ergò veni & eripe nos 12
è manibus earum : nam cecidit è nobis
populus multus. Et omnes fratres nostri 13
qui erant in Tobin, mortui sunt, & capti-
vas abduxerunt uxores eorum, & filios, atq;
omnem supellectilem ipsorũ, & perdiderunt
ibi ferè mille animas. Dum epistolæ istæ 14
legerentur, ecce nuntii prænones alii vene-
runt è Galilæa, qui scissis vestibus talia ver-
ba nuntiabant ; Ac dicebant. Congregatas 15
esse contra ipsos è Ptolomaide, Tyro, Si-
done, totâque Galilæa, gentes exteras ad
delendum & absumendum nos. Cùm autem 16
audîssent Juda totúsque populus hujusmo-
di sermones, congregati sunt cœtu magno,
ut consilium in rem quid agendum esset fra-
tribus suis qui versabantur in calamitate,
qui vexabantur ab illis. Tunc dixit Juda 17
Simoni fratri suo, Congrega tibi viros, &
vade, libera fratres tuos qui sunt in Gali-
læa : ego verò & Jonathan frater meus ibi-
mus in Galaad. Et relictis Josepho filio 18
Zachariæ, & Azaria duce populi, cum re-
liquo exercitu qui erat in Judæa, ut essent
custodes ; Præcepit eis, & dixit eis ; Vi- 19
dete, curam gerite hujus populi, & ne bel-
lum committatis adversùm gentes, donec
revertamur ac veniamus. Itaque segregati 20
fuerunt cum Simone ter mille viri, ut abi-
rent cum eo in Galilæam : cum Juda verò
octies mille viri. Et profectus Simon in 21
Galilæam commisit prælia magna cum gen-
tibus, & profligatæ sunt gentes à conspectu
ejus, & persecutus est eas usque ad Ptolo-
maidem : Et ceciderunt è gentibus ferè tria 22
millia virorum, ceperúntque spolia earum :
Et tulit Simon eos qui erant in Galilæa, 23
quique in Ardabot, cum uxoribus ac li-
beris eorum, & supellectili eorum, adduxítq;
eos in Judæam summa cum jucunditate. 24
Juda verò Machabæus, & Jonathan frater
ejus trajecto Jordane, abierunt itinere tri-
um dierum in deserto :

Versio VULG. LAT.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pacificè, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fra-
26 tribus eorum in Galaaditide, Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes
27 civitates munitæ, & magnæ. Sed in cæteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.
28 Et convertit Judas, & exercitus ejus, viam in desertum Bosor repentè, & occupavit civitatem: & occidit omnem masculum in ore gladii, & accepit o-
29 mnia spolia eorum, & succendit eam igni. Et surrexerunt indè nocte, & ibant usque ad munitionem.
30 Et factum est diluculò, cùm elevâssent oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas & machinas, ut comprehenderent mu-
31 nitionem, & expugnarent eos. Et vidit Judas quia cœpit bellum, & clamor belli ascendit ad cœlum
3 sicut tuba, & clamor magnus de civitate: Et dixit exercitui suo; Pugnate hodiè pro fratribus vestris.
33 Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt
34 tubis, & clamaverunt in oratione. Et cognoverunt castra Timothei quia Machabæus est, & refugerunt à facie ejus: & percusserunt eos plagâ magnâ, & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.
35 Et divertit Judas in Maspha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem masculum ejus, & sumpsit
36 spolia ejus, & succendit eam igni. Indè perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas
37 civitates Galaaditidis. Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & castra po-
38 suit contra Raphon trans torrentem, Et misit Judas speculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes; Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis:
39 Et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, & castra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in
40 prælium. Et abiit Judas obviàm illis. Et ait Timotheus principibus exercitûs sui; Cùm appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ: si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum: quia potens poterit adversùm nos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

25 Καὶ (τ)συνήντησαν τοῖς Ναζαταίοις, καὶ ἀπήντησαν αὐτοῖς εἰρηνικῶς,
καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς ἅπαντα τὰ (τ) συμβάντα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν
26 ἐν τῇ Γαλααδίτιδι. Καὶ ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνηλιμμένοι εἰσὶν
εἰς Βόσορα, καὶ (υ)Βοσὸρ, ἐν Ἀλέμοις, Χασφὼρ, Μαχεδὶ, καὶ Καρναΐν·
27 πᾶσαι αἱ πόλεις ἦσαι ὀχυραὶ καὶ μεγάλαι· Καὶ ἐν τῇ λοιπαῖς πόλεσι
τῆς Γαλααδίτιδός εἰσι συνηλιμμένοι, (φ) καὶ εἰς ἄριστον πάσονται παρεμ-
βάλλειν ἐπὶ τὰ ὀχυρώματα, καὶ προλαβεῖν, καὶ ἐξᾶραι πάντας
28 (χ) τούτους ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. Καὶ ἀπέστρεψεν Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ
αὐτοῦ ὁδὸν εἰς τὴν ἔρημον εἰς Βοσὸρ ἄφνω· καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν, καὶ
ἀπέκτεινε πᾶν ἀρσενικὸν ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ ἔλαβε πάντα τὰ
29 σκῦλα αὐτῶν, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν πυρί. Καὶ ἀπῆρεν ἐκεῖθεν νυκτὸς,
30 καὶ ἐπορεύθησαν ἕως ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα. Καὶ ἐγένετο ἑωθινὴ, καὶ ἦραν
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ λαὸς πολὺς (ψ) ὃν οὐκ ἦν ἀριθμὸς,
αἴροντες κλίμακας καὶ μηχανὰς κατελαβέσθη τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐπολέμουν
31 αὐτούς· Καὶ εἶδεν Ἰούδας ὅτι ἤρκται ὁ πόλεμος, καὶ ἡ κραυγὴ τῆς
32 πόλεως ἀνέβη(ω)εἰς τὸν οὐρανὸν σάλπιγξι καὶ φωνῇ μεγάλῃ. Καὶ εἶπε
τοῖς ἀνδράσι τῇ συνάμεως, Πολεμήσατε σήμερον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν(α)ὑ-
33 μῶν. Καὶ ἐξῆλθεν ἐν τρισὶν ἀρχαῖς ἐξ ὄπισθεν αὐτῶν, καὶ (β)ἐσάλπιγξ
34 τῇ σάλπιγξι, καὶ ἐβόησεν ἐν προσευχῇ. Καὶ ἐπέγνω ἡ παρεμβολὴ Τιμο-
θέου ὅτι (γ)Μακκαβαῖός ἐστι, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν
ἄνδρας (δ)πληγὴν μεγάλην, καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ εἰς
35 ὀκτακισχιλίους ἄνδρας. Καὶ ἀπέκλινεν εἰς (ε) Μασφὰ, καὶ ἐπολέμη-
σεν αὐτὴν, καὶ (ζ) προκαλελάβετο αὐτὴν, καὶ ἀπέκτεινε πᾶν ἀρσενικὸν
αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν (η) πυρί.
36 Ἐκεῖθεν ἀπῆρε, καὶ προκαλελάβετο ἐκ (ϑ) Χασφὼν, Μαχεδὶ, Βοσὸρ,
37 καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος. Μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα
συνήγαγε Τιμόθεος παρεμβολὴν ἄλλην, καὶ παρενέβαλε κατὰ πρόσωπον
Ῥαφὼν ὑπὲρ τοῦ χειμάῤῥου. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰούδας (ι) κατασκοπεῦσαι
38 τὴν παρεμβολήν· καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, λέγοντες, (ι) Ἐπισυνηγμένα
εἰσὶ πρὸς αὐτοὺς πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν, δύναμις πολλὴ σφό-
39 δρα. Καὶ (κ)Ἄραβας μεμίσθωται εἰς βοήθειαν αὐτοῖς, καὶ (λ)παρεμ-
βέβληκε πέραν τοῦ χειμάῤῥου ἕτοιμοι τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ σὲ εἰς πόλεμον.
40 καὶ ἐπορεύθη Ἰούδας εἰς συνάντησιν αὐτῶν. Καὶ εἶπε Τιμόθεος τοῖς
ἄρχουσι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, Ἐν τῷ ἐγγίζειν Ἰούδαν καὶ τὴν παρεμβο-
λὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ χειμάῤῥουν τοῦ ὕδατος, ἐὰν διαβῇ πρὸς ἡμᾶς πρότερος,
οὐ συνησόμεθα (μ) ὑποστῆναι αὐτῷ, ὅτι δυνάμει δυνήσεται πρὸς ἡμᾶς.

MS. A. (τ) συμβεβηκότα (υ) Βοσσὸρ, ἐν Ἀλαίμοις, Κασφὼρ, Μαχεδ, καὶ Καρνάν· (φ) εἰς ἄριστον (χ) αὐτοὺς (ψ) ὃς (ω) ἕως τ'' ὑραπὸ σάλπιγξι καὶ κραυγῇ (α) ἡμῶν. (β) ἐσάλπισεν (γ) ὁ Μακκαβαῖός (δ) πληγῇ μεγάλῃ, (ε) Μασφὰ, (ζ) καταλελάβετο (η) ἐν πυρί. (ϑ) Χασφὼν, (ι) καθασκοπῆσαι (ι)' Επισωσημένοι (κ) Ἄραβες (λ) παρεμβάλλουσιν (μ) ὑποστῆναι

Interp. LAT.

Et facti sunt obviàm Nabatheis: & occurre- 25
runt eis pacificè: et narraverunt eis omnia quæ
acciderant fratribus eorum in Galaaditide:
Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Bosora, 26
et Bosor, in Alimis, Chasphor, Maced, et Carnain:
ha omnes civitates munitæ, et magnæ: Et in 27
cæteris civitatibus Galaditidis tenentur compre-
hensi: et in crastinum constituunt admovere exer-
citum ad munitiones, et comprehendere, et tollere
omnes hos in una die. Et convertit Judas, et 28
exercitus ejus viâ in desertum in Bosor repentè:
et occupavit civitatem: et occîdit omnem mascu-
lum in ore gladii, et accepit omnia spolia eorum:
et succendit eam igni. Et surrexit indè nocte: et 29
ibant usque ad munitionem. Et factum est (b)di- 30
luculum: et elevaverunt oculos suos; et ecce popu-
lus multus, cujus non erat numerus, portantes
scalas et machinas, ut comprehenderent munitio-
nes: et expugnabant eos. Et vidit Judas, quia 31
cœpit bellum: et clamor civitatis ascendit ad
cœlum tubis, et voce magnâ. Et dixit viris 32
exercitûs; Pugnate hodiè pro fratribus vestris.
Et exiit tribus ordinibus post eos: et exclama- 33
verunt tubis, et clamaverunt in oratione. Et 34
cognoverunt castra Timothei, quia Maccabæus est:
et refugerunt à facie ejus. Et percussit eos plagâ
magnâ: et ceciderunt ex eis in die illa ferè octo
millia virorum. Et divertit in Maspha, et ex- 35
pugnavit eam, et cepit eam, et occîdit omnem
masculum ejus: et sumpsit spolia ejus: et suc-
cendit eam igni. Indè perrexit, et cepit Chasphon, 36
Maced, Bosor, et reliquas civitates Galaaditidis.
Post hæc autem verba congregavit Timotheus exer- 37
citum alium, et castra posuit contra faciem Raphon
trans torrentem. Et misit Judas speculari exer- 38
citum: et nuntiaverunt ei, dicentes; Convene-
runt ad eos omnes gentes, quæ in circuitu nostro
sunt, exercitus multus nimis. Et Arabas con- 39
duxit in auxilium sibi: et castra posuerunt
trans torrentem, parati ad te venire in prælium.
Et abiit Judas obviàm illis. Et ait Timotheus 40
principibus exercitûs sui; Cùm appropinquaverit
Judas, et exercitus ejus, ad torrentem aquæ; si
transierit ad nos prior; non poterimus sustinere
eum: quia potens poterit adversùm nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Ubi occurrerunt eis Nabatæi, & pacificè 25
susceperunt eos, narraverunt eis quicquid
acciderat fratribus eorum in Galaad; Et 26
multos ex ipsis conclusos esse in Bosra, in
Bosira, in Olim, in Chesphor, in Macor, &
in Carna, quæ omnes urbes magnæ sunt ac
munitæ: In reliquis etiam urbibus quæ 27
sunt in Galaad, eos esse conclusos, & po-
stridiè paratos esse ad obsidendas munitio-
nes & destruendas eas, & illos omnes unicâ
die perdendos. Quapropter reversus Ju- 28
da cum universis copiis suis per viam deser-
ti Bosræ, irruerunt ex improviso in urbem,
occiderunt in ea omnem masculum acie gla-
dii, ceperunt omnia spolia eorum, eamque
succenderunt igni. Inde verò nocte mo- 29
vens Juda, contulerunt se usque ad munitio-
nem. Sed ad auroram diei sublatis oculis 30
viderunt, & ecce populus multus & innume-
rus scalas funésque portabant admovebán-
que ad occupandam munitionem. Videns 31
itaque Juda grave esse prælium, & clamo-
rem urbis ad cœlum usque ascendisse, vo-
cem urbis, atque perturbationem plurimam;
dixit Juda viris militibus; Pugnate hodiè 32
pro fratribus vestris. Tum procedens Juda 33
cum tribus ducibus à tergo illorum, clanxe-
runt tubis, & cum oratione clamaverunt.
Agnoscentes autem copiæ Timothei, quòd 34
is esset Macabæus, fugerunt à conspectu ipsi-
us: quare percussit eos plagâ magnâ, adeò
ut occubuerint ex eis illâ die ferè octo millia
virorum. Inde declinans Juda ad Olim, præ- 35
lium inivit cum ea, omnem masculum qui e-
rat in ea cecidit, spolia abstulit, eamque igne
combusserunt. Inde movens Juda occupâ- 36
runt Echsephorem, Macorem, Boseriam, &
reliquas urbes quæ erant in Galaade. Post 37
hæc autem congregavit Timotheus copias al-
teras, & castrametatus est prope Raphin ad
latus fluminis. Juda verò misit *quosdam* ut 38
explorarent copias, qui redeuntes dixerunt
ei; Congregatæ sunt adversùm te omnes
gentes circunjacentes nobis, exercitus ma-
gnus ac validus: Quin etiam Arabes merce- 39
de conducti sunt ab eis ad auxilium, & ca-
stra habent ad latus fluminis, paratique sunt
adoriri te certamine. Igitur abeunte Juda
obviàm illis, Dixit Timotheus ducibus ex- 40
ercitûs sui; Cùm appropinquaverit Juda
cum copiis suis ad latus ripæ fluminis, si prior
transierit ad nos, non poterimus ei resistere,
quia omninò prævalebit viribus nostris;

Versio VULG. LAT.

41 Si verò timuerit transire, & posuerit castra extra flu-
men, transfretemus ad eos, & poterimus adversùs il-
41 lum. Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem
aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & man-
davit eis, dicens, Neminem hominum reliqueritis:
43 sed veniant omnes in prælium. Et transfretavit ad
illos prior, & omnis populus post eum: & contritæ
sunt omnes gentes à facie eorum, & projecerunt ar-
ma sua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.
44 Et occupavit ipsam civitatem, & fanum succendit
igni, cum omnibus qui erant in ipso: & oppressa est
Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Ju-
45 dæ. Et congregavit Judas universos Israelitas, qui
erant in Galaaditide, à minimo usque ad maximum,
& uxores eorum, & natos, & exercitum magnum val-
46 dè, ut venirent in terram Juda. Et venerunt usque
Ephron: & hæc civitas magna in ingressu posita,
munita valdè, & non erat declinare ab ea dexterà vel
47 sinistrà, sed per mediam iter erat. Et incluserunt se
qui erant in civitate, & obstruxerunt portas lapidi-
48 bus: & misit ad eos Judas verbis pacificis, Dicens;
Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram
nostram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus
49 transibimus. Et nolebant eis aperire. Et præcepit
Judas prædicare in castris, ut applicarent unusquis-
50 que in quo erat loco. Et applicuerunt se viri virtu-
tis: & oppugnavit civitatem illam totâ die, & to-
51 tâ nocte, & tradita est civitas in manu ejus: Et per-
emerunt omnem masculum in ore gladii, & eradi-
cavit eam, & accepit spolia ejus, & transivit per to-
52 tam civitatem super interfectos. Et transgressi sunt
Jordanem in campo magno, contra faciem Bethsan.
53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur
populum per totam viam, donec venirent in terram
54 Juda. Et ascenderunt in montem Sion cum lætitia
& gaudio, & obtulerunt holocausta, quòd nemo ex
55 eis cecidisset, donec reverterentur in pace. Et in
diebus, quibus erat Judas & Jonathas in terra Ga-
laad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem
56 Ptolemaidis, Audivit Josephus Zachariæ filius, &
Azarias princeps virtutis, res benè gestas, & prælia
quæ facta sunt.

MAKKABAI'ΩN A'.

41 Ἐὰν ᾖ δηλωθῇ, καὶ παρεμβάλῃ πέραν τῆ ποταμῆ, διαπεράσομεν
πρὸς (μ) αὐτὸν, καὶ δυνησόμεθα πρὸς αὐτόν. Ὡς δὲ ἤγγισεν Ἰούδας ἐπὶ τὸ
42 χειμάρρουν τῦ ὕδατος, ἔστησε τοὺς γραμματεῖς τῦ λαῦ ἐπὶ τῦ χειμάρρε,
καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς, λέγων, Μὴ ἀφῆτε (ν) πάντα ἄνθρωπον παρεμ-
43 βαλεῖν, (ξ) ἀλλ' ἐρχέσθωσαν πάντες εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ διεπέρασεν
(ξ) ἐπ' αὐτοὺς πρότερος, καὶ πᾶς ὁ λαὸς (ο) ὄπισθεν αὐτῦ. καὶ ζωστῆσης
πρὸ προσώπε αὐτῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ (π) ἔρριψαν τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ
44 ἔφυγον εἰς τὸ τέμενος (ρ) ἐν Καρναΐν. Καὶ προκατελάβοντο τὴν πόλιν,
καὶ τὸ τέμενος ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ ζῶν σὺν τοῖς (ρ) ἐν αὐτῷ. καὶ
ἐδαμάσθη ἡ Καρναΐν, καὶ οὐκ (σ) ἐδύναντο ἔτι ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον
45 Ἰούδα. Καὶ συνήγαγε Ἰούδας πάντα Ἰσραὴλ τοὺς ἐν τῇ Γαλαα-
δίτιδι ἀπὸ μικρῦ ἕως μεγάλε, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ
τέκνα αὐτῶν, καὶ τὴν ἀποσκευὴν, παρεμβολὴν μεγάλην
46 σφόδρα, ἐλθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα. Καὶ ἦλθον ἕως Ἐφρών· καὶ αὕτη ἡ
πόλις μεγάλη (τ) ἐπὶ τῆ ὁδῷ ὀχυρὰ σφόδρα· οὐκ ἦν ἐκκλῖναι ἀπ'
47 αὐτῆς δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν, ἀλλ' ἢ διὰ μέσε αὐτῆς πορεύεσθαι. Καὶ
ἀπέκλεισαν οἱ ἐκ τῆ πόλεως, καὶ ἐνέφραξαν τὰς πύλας λίθοις.
48 καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς Ἰούδας λόγοις εἰρηνικοῖς, λέγων; (υ) Διάβη-
σόμεθα διὰ τῆς γῆς ὑμῶν· ἀπὸ τῆ ὑμετέρας γῆν οὐδεὶς κακοποιήσει
ὑμᾶς, πλὴν τοῖς ποσὶ παρελευσόμεθα, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἀνοῖξαι αὐτῷ.
49 Καὶ ἐπέταξεν Ἰούδας κηρύξαι ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἕκαστον ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ. Καὶ παρενέβαλον οἱ ἄνδρες τῆ (φ) δυνάμεως,
50 καὶ ἐπολέμησαν τὴν πόλιν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ
51 παρεδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶν αὐτῦ. Καὶ ἀπώλεσε πᾶν ἀρσενικὸν
ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ (χ) ἐξερρίζωσεν αὐτὴν, καὶ ἔλαβε
τὰ σκῦλα (ψ) αὐτῆς, καὶ διῆλθε διὰ τῆς πόλεως ἐπάνω τῶν
52 ἀπεκταμμένων. Καὶ διέβησαν τὸν Ἰορδάνην εἰς τὸ πεδίον τὸ μέγα
53 κατὰ πρόσωπον Βαιθσάν. Καὶ ἦν Ἰούδας ἐπισυνάγων τὰς ἐσχατίζον-
τας, καὶ παρακαλῶν τὸν λαὸν κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδὸν, (ω) ἕως ἔλθοντες εἰς
54 γῆν Ἰούδα. Καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος Σιὼν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ.
καὶ προσήγαγον ὁλοκαυτώματα, ὅτι οὐκ ἔπεσεν ἐξ αὐτῶν ἕως τῦ
55 ὑποστρέψαι ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἦν Ἰούδας καὶ Ἰωνάθαν
ἐν τῇ Γαλαάδ, καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατὰ πρόσωπον
56 Πτολεμαΐδος, Ἤκουσεν Ἰωσὴφ ὁ τῦ (ψ) Ζαχαρίε, καὶ Ἀζαρίας, ἄρχοντες
(ω) τῆ δυνάμεως, τῶν ἀνδραγαθιῶν καὶ τῶν πολέμων οἷα ἐποίησε,

MS. A. (μ) αὐτόν. Ὡς δὲ (ν) ἄνθρωπον (ξ) πρὸς αὐτοὺς πρότερον,
(ο) αὐτῦ ἔπεσον (π) ἔρριψαν πάντα τὰ ὅπλα (ρ) ὅσα ἦν ἐν (σ) ἐδύναλο
(τ) καὶ τῆ ὁδῷ ἰσχυρὰ (υ) Διαβησόμεθα εἰς τὴν γῆν ὑμῶν (φ) τῆ πόλεως,
(χ) ἐξερίζωσεν (ψ) τῆ πόλεως, (ω) ἕως ἦλθεν (ψ) Ζαχαρίε, καὶ Ζαχαρίας, (ω) τῆ δυνάμεων, τῶν ἀνδραγαθήτων
sunt.

Interp. LAT.

Si verò timuerit, & posuerit castra ultra flu- 41
men; transfretabimus ad eum, & poterimus adversùs illum. Ut autem appropin- 42
quavit Judas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus torrentem: & man-
davit eis, dicens; Neminem hominum reliqueritis in castris: sed veniant omnes in prælium.
Et transfretavit ad illos prior, et omnis populus 43
post eum. Et contritæ sunt omnes gentes à facie
ejus: et projecerunt arma sua, et fugerunt ad
phanum, quod erat in Carnain. Et occupaverunt 44
ipsam civitatem: et phanum succenderunt igni
cum omnibus quæ erant in ipso. Et oppressa est
Carnain: et non potuerunt ultra sustinere con-
tra faciem Judæ. Et congregavit Judas uni- 45
versos Israelitas, qui erant in Galaaditide à
minimo usque ad maximum, et uxores eorum,
et natos eorum, et apparatum, castra magna valdè,
ut venirent in terram Juda. Et venerunt usque ad 46
Ephron: et hæc civitas magna in ingressu munita
valdè: non erat declinare ab ea ad dexteram vel
sinistram: sed per medium ejus iter erat. Et 47
incluserunt se, qui erant de civitate, et obstru-
xerant portas lapidibus. Et misit ad eos Judas
verba pacifica, Dicens; Transibimus per ter- 48
ram tuam, ut eamus in terram nostram: et nemo
vobis nocebit: tantùm pedibus transibimus. Et
nolebant ei aperire. Et præcepit Judas prædicari 49
in castris, ut applicarent unusquisque, in quo
erat loco. Et applicuerunt viri virtutis: et 50
oppugnaverunt civitatem, totâ die illâ, et totâ
nocte. Et tradita est civitas in manibus ejus.
Et peremit omnem masculum in ore gladii: et 51
eradicavit eam: et accepit spolia ejus: et trans-
ivit per civitatem super interfectos. Et trans- 52
gressi sunt Jordanem in campum magnum contra
faciem Bæthsan. Et erat Judas congregans ex- 53
tremos, et exhortabatur populum per totam viam,
donec venerunt in terram Juda. Et ascenderunt 54
in montem Sion cum lætitia, et gaudio: et obtu-
lerunt holocausta; quòd nemo ex eis cecidisset,
donec reverterentur in pace. Et in diebus, quibus 55
erat Judas et Jonathan in Galaad, et Simon fra-
ter ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,
Audivit Joseph Zachariæ filius, et Azarias, prin- 56
cipes virtutis, res benè gestas, et prælia, quæ facta
sunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

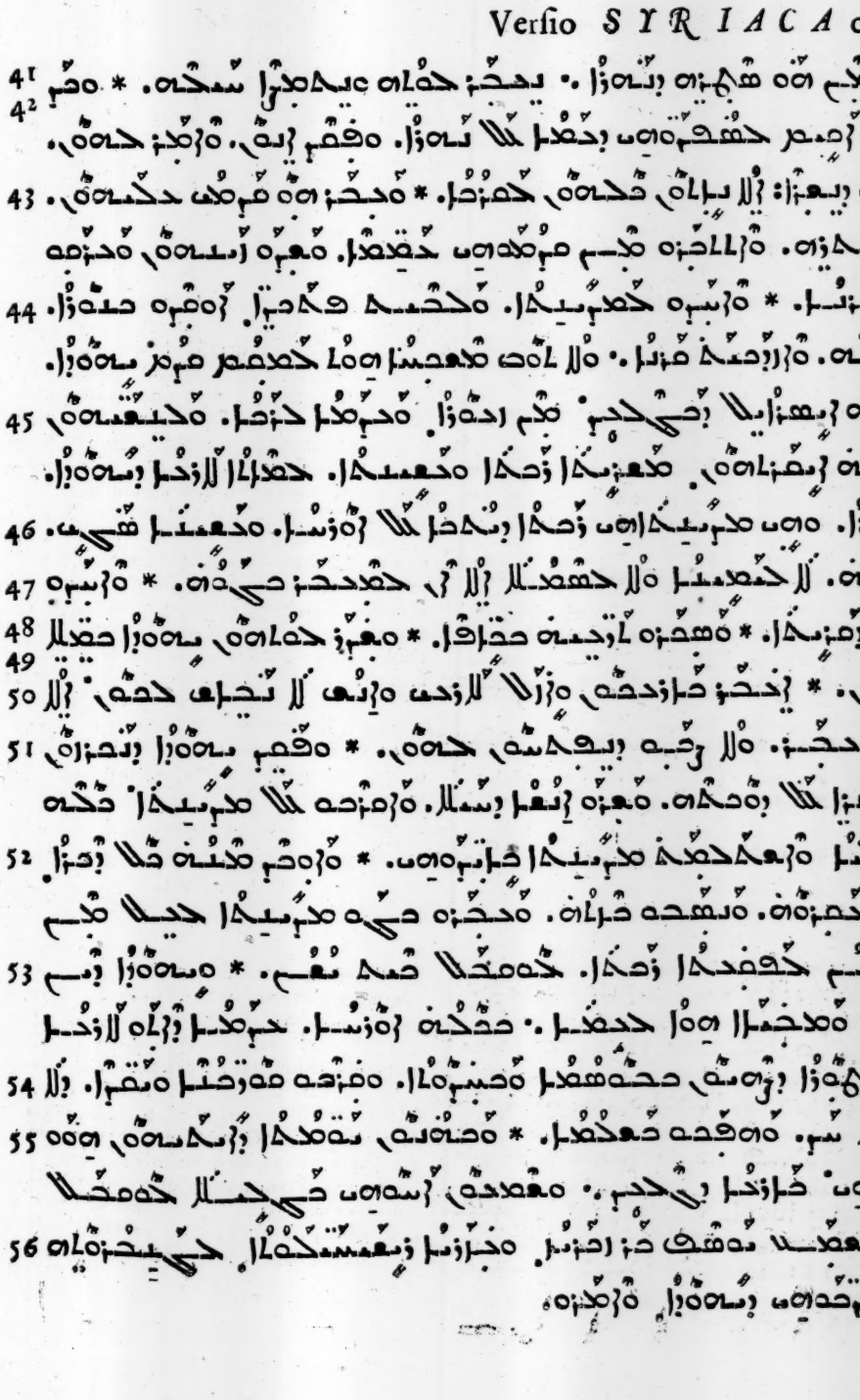

At si formidaverit castráque fixerit ab illa 41
parte fluminis, transeamus ad eum, & præ-
valebimus viribus ejus. Itaque cùm ap- 42
propinquâsset Juda ad flumen, statuit scribas
populi secus flumen, præcepítque eis, & di-
xit illis; Nemini permiseritis in castris de-
gere, sed veniant omnes in prælium: Tra- 43
jecítque ipse prior in illos, totúsque popu-
lus post ipsum: & profligatæ sunt gentes il-
læ à conspectu ipsius, projectísque armis
suis fugerunt ad fanum idolorum quod erat
in Carna. Sed captâ urbe, fanum idolorum 44
igni succenderunt cum iis omnibus quæ erant
in ipso: & devicta fuit Carna, ita ut non pos-
set amplius resistere Judæ. Tum collegit 45
Juda cunctos Israelitas qui erant in Galaad, à
parvo ad magnum usque, uxores & liberos
eorum, totámque supellectilem eorum, ca-
stra magna & ingentia, ut venirent in ter-
ram Judæ. Cùm autem venisset Ophram 45
usque (porrò hæc est urbs magna, super viâ
sita, valde munita, à qua deflecti non pote-
rat dextrorsum aut sinistrorsum, sed per me-
dium ejus transeundum,) Clausérunt ante 47
faciem eorum incolæ civitatis, Et obstruxe- 48
runt portas ejus lapidibus. Misit verò ad 49
eos Juda verbis pacificis, & dixit eis: Trans- 50
ibo per terram vestram ut redeam in patri-
am meam, nemoque damnum vobis inferet,
sed tantùm pedibus nostris transibimus: at
noluerunt aperire eis. Quamobrem man- 51
davit Juda ut prædicaretur in castris, castra-
metandũ esse unicuique contra locum suum:
& castrametati sunt viri exercitûs, impugna-
verúntque urbem toto die illo, totâque no-
cte: tum demum tradita est urbs in manus e-
jus: Perdidítque ex ea omnem masculum a- 52
cie gladii, & funditùs everterunt eam, cepe-
runt spolia ejus, & pervaserunt per mediam
urbem super occisos: inde trajecerunt Jorda-
nem ad planitiem magnam è regione Beth-ja-
sanis. Juda verò congregabat extremos, & 53
confolabatur populum toto in itinere, donec
perveníssent ad terram Judææ. Et ascenden- 54
tes in montem Sionis cum jucunditate & læ-
titia, obtulerunt sacrificia et holocausta, quòd
ne unus quidem ex eis cecidisset, & pacificè
reversi essent. Iis diebus quibus erant Juda 55
& Jonathan frater ejus in terra Galaad, &
Simon frater ejus in Galilæa contra Ptolo-
maidem: Audiens Joseph filius Zachariæ, 56
& Azaria duces copiarum, fortitudinem,
præclara facinora, & bella Judæ, dixerunt;

Versio VULG. LAT.

57 Et dixit; Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversùs gentes, quæ in circuitu nostro
58 sunt. Et præcepit his qui erant in exercitu suo,
59 & abierunt Jamniam. Et exivit Gorgias de civi-
60 tate, & viri ejus obviàm illis in pugnam. Et fugati sunt Josephus & Azarias usque ad fines Judææ: & ceciderunt illo die de populo Israel ad duo millia viri, & facta est fuga magna in po-
61 pulo: Quia non audierunt Judam & fratres ejus,
62 existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, per quos salus
63 facta est in Israel. Et viri Juda magnificati sunt valdè in conspectu omnis Israel, & gentium o-
64 mnium ubi audiebatur nomen eorum. Et conve-
65 nerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Esau, in terra quæ ad Austrum est, & percussit Chebron & filias ejus: & muros ejus & turres succendit igni
66 in circuitu. Et movit castra ut iret in terram a-
67 lienigenarum, & perambulabat Samariam. In die illo ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in præ-
68 lium. Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & sculptilia deorum ipsorum succendit igni: & cepit spolia civitatum, & reversus est in terram Juda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones, & audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, & copiosam in argento &
2 auro, Templúmque in ea locuples valdé: & illic velamina aurea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi, rex Macedo, qui regnavit pri-
3 mus in Græcia. Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in civitate:
4 Et insurrexerunt in prælium, & fugit indè, & abiit cum tristitia magna, & reversus est in Babyloniam.

MAKKABAIΩN A'.

57 Καὶ (α) εἶπεν, Ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἑαυτοῖς ὄνομα, καὶ πορευθῶμεν
58 πολεμῆσαι πρὸς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν. Καὶ παρήγγειλαν τοῖς
ἀπὸ τῆς συνάξεως τῆς μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ Ἰάμνειαν.
59 Καὶ ἐξῆλθε Γοργίας ὁ τῆς πόλεως, καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς συνάν-
60 τησιν αὐτοῖς εἰς πόλεμον. Καὶ ἐτράπη (β) Ἰώσηφ καὶ Ἀζαρίας,
καὶ ἐδιώχθησαν ἕως τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας. καὶ ἔπεσον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ ὀκτὼ τοῦ λαοῦ (γ) τοῦ Ἰσραὴλ εἰς διχάλιος ἄνδρας. καὶ ἐγένετο
61 θραῦσις μεγάλη ἐν τῷ (δ) λαῷ Ἰσραὴλ, Ὅτι οὐκ ἤκουσαν (ε) Ἰούδα καὶ
62 τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, οἰόμενοι ἀνδραγαθῆσαι (ζ). Αὐτοὶ δὲ οὐκ ἦσαν
ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἷς ἐδόθη σωτηρία Ἰσραὴλ
63 διὰ χειρὸς αὐτῶν. Καὶ ὁ ἀνὴρ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐδοξάσθησαν
σφόδρα ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἐθνῶν πάντων, ὧν ἠκούσθη
64 τὸ ὄνομα αὐτῶν. Καὶ συνηθροίσθησαν πρὸς αὐτοὺς εὐφημοῦντες.
65 Καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τοὺς υἱοὺς Ἡσαὺ
ἐν τῇ γῇ πρὸς Νότον, καὶ ἐπάταξε τὴν Χεβρὼν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς,
καὶ κατέσκαψε τὸ ὀχύρωμα αὐτῆς, καὶ τοὺς πύργους αὐτῆς (ι) ἐνέπρησε κυκλό-
66 θεν. Καὶ ἀπῆρε τοῦ πορευθῆναι εἰς γῆν ἀλλοφύλων, καὶ διεπορεύετο
67 τὴν Σαμάρειαν. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ (κ) ἔπεσον ἱερεῖς ἐν πολέμῳ
βουλόμενοι ἀνδραγαθῆσαι, ἐν τῷ (λ) αὐτοὺς ἐξελθεῖν εἰς (μ) πόλεμον
68 ἀβουλεύτως. Καὶ ἐξέκλινεν Ἰούδας εἰς Ἄζωτον γῆν ἀλλοφύλων, καὶ
καθεῖλε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατέκαυσε
(ν) πυρί, καὶ ἐσκύλευσε τὰ σκῦλα τῶν πόλεων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν
(ξ) γῆν Ἰούδα.

MS. A. (α) εἶπαν, Ποιήσωμεν (β) Σιώσηφ (γ) * σὺν (δ) λαῷ, Ὅτι οὐκ
(ε) Ἰούδας (ζ) αὐτόν. (ι) ἐνεπύρισεν (κ) ἔπεσεν ἱερεῖς πολέμῳ βουλομένῳ αὐτῷ
(λ) αὐτὸν (μ) τὸν πόλεμον (ν) καὶ ἐσκύλευσεν Ἰουδαίαν.

ΚΕΦ. ς'.

1 Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος διεπορεύετο τὰς ἐπάνω χώρας, καὶ ἤκου-
σεν ὅτι ἔστιν (α) Ἐλυμαὶς ἐν τῇ Περσίδι πόλις ἔνδοξος πλούτῳ,
2 (β) ἀργυρίῳ τε καὶ χρυσίῳ. Καὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν αὐτῇ πλούσιον σφόδρα,
καὶ ὅπλα καὶ θυρεοὶ καὶ χρυσᾶ, καὶ θώρακες, καὶ ὅπλα ἃ κατέλιπεν ἐκεῖ
Ἀλέξανδρος ὁ (γ) Φιλίππου, βασιλεὺς ὁ Μακεδών, ὃς ἐβασίλευσε
3 (δ) πρῶτος ἐν τοῖς (ε) Ἕλλησι. Καὶ ἦλθε καὶ ἐζήτει (ε) καθαιρεῖσθαι τὴν
πόλιν, καὶ διαρπάσαι αὐτήν, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη, ὅτι ἐγνώσθη ὁ λόγος
4 τοῖς ἐκ τῆς πόλεως. Καὶ ἀνέστησαν αὐτῷ εἰς πόλεμον, καὶ ἔφυγε καὶ
(ζ) ἀπῆρεν ἐκεῖθεν μετὰ λύπης μεγάλης, ἐπιστρέψαι εἰς Βαβυλῶνα.

MS. A. (α) ἐν Ἐλυμαῖς (β) ἀργυρίῳ καὶ (γ) τοῦ Φιλίππου, ὁ βασιλεὺς
(δ) τοῖς Ἕλλησι πρῶτος. (ε) καθαιρεῖν (ζ) ἀπῆλθεν

Interp. LAT.

Et dixit; Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversùm gentes, quæ in circuitu nostro sunt. Et præceperunt his qui erant in exercitu suo: & abierunt Jamniam. Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviàm illis in pugnam. Et fugati sunt Joseph, & Azarias, & propulsati usque in fines Judææ. Et ceciderunt die illâ de populo Israel ad duo millia viri: & facta est plaga magna in populo Israel: Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, quibus data est salus Israel per manum eorum. Et vir Judas, & fratres ejus glorificati sunt valdè in conspectu omnis Israel, & gentium omnium, ubi audiebatur nomen eorum. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Judas, & fratres ejus: & expugnabant filios Esau in terra, quæ ad Austrum est: & percussit Chebron, & filias ejus: & destruxit munitionem ejus: & turres ejus succendit in circuitu. Et movit castra, ut iret in terram alienigenarum: & perambulabat Samariam. In die illa ceciderunt sacerdotes (c) in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium. Et declinavit Judas in Azotum terram alienigenarum: & diruit aras eorum: & sculptilia deorum eorum succendit igni: & cepit spolia civitatum: & reversus est in terram Juda.

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones: & audivit esse Elymaidem in Perside civitatem nobilissimam divitiis, argentóque, & auro: Templúmque, quod in ea, locuples valdè: & illic velamina aurea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit ibi Alexander Philippi, rex Macedo, qui regnavit primus in Græcis. Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit; quoniam innotuit sermo his qui erant in civitate. Et insurrexerunt in eum in prælium: et fugit, et abiit indè cum tristitia magna, ut reverteretur Babyloniam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA

57 ... * ... Comparemus nos etiam nobis nomen, & eamus pugnatum contra gentes quæ circunstant
58 ... nos: Præceptóque dato copiis quæ secum erant, abierunt ad Jamnin. Sed egressi sunt
59 ... Gorgia ex urbe & viri qui cum eo erant, adversùs eos in prælium: Et devicti sunt Jo-
60 ... seph & Azaria, & persecutus est eos usque ad limites Edom, ceciderúntque eo die ex populo Israëlitico fermè duo millia virorum, & fuit contritio magna in Israële: Eò quòd non obtemperâssent Judæ & fratri-
61 ... bus ejus, volentes etiam ipsi comparare sibi nomen & claritatem. Iñi verò non erant
62 ... de semine virorum illorum quorum operâ præstiterat Deus salutem in Israële. Ita Ju-
63 ... da & fratres ejus magis laudati fuerunt apud omnes Israelitas, & inter cunctas gentes: & ubicunque audiebatur fama illorum. Congregabantur, & venientes celebrabant
64 ... eos. Deinde procedens Juda & fratres e-
65 ... jus, pugnabant contra filios Esau in terra Australi: & percusserunt Hebronem & fi-
66 ... lias ejus, Arces ejus everterunt, & turres ejus igne succenderunt per circuitum. Tum profectus est inde Juda ut abiret in terram Palæstinorum, transivítque per Samariam.
67 ... Eo die ceciderunt sacerdotes in bello præstare volentes præclara facinora, & procedentes ad bellum sine consilio. Et decli-
68 ... navit Juda in Azotum quæ est in terra Palæstinorum, & demoliti sunt aras eorum, sculptilia idolorum eorum igne combusserunt, diripuerunt spolia urbium, & reversi sunt in Judæam.

CAP. VI.

1 ... REx autem Antiochus perlustrans regio-
2 ... nes superiores, audivit esse in Perside Ilam urbem nobilem divitiis auri & argenti, Et templum loci idolorum ejus esse valde opulentum, ibique extare galeas aureas, tho-
3 ... races, & vasa bellica, quæ reliquerat ibi Alexander Philippi filius rex Macedo, is qui primus fuerat rex Græcorum. Quamobrem venit animo capiendi eam urbem atque diripiendi: sed non potuit, quoniam re civi-
4 ... bus urbis patefactâ, Restiterunt ei cives illius bello; ita ut fugiens proficiscereturinde magna cum tristitia, ut Babylonem remearet,

Versio VULG. LAT.

5 Et venit qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt
6 castra, quæ erant in terra Juda : Et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt :
7 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Jerusalem, & sanctificationem, sicut priùs, circumdederunt muris excel-
8 sis, sed & Bethsuram civitatem suam. Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit, & commotus est valdé : & decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut co-
9 gitabat. Et erat illic per dies multos : quia renovata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se
10 mori. Et vocavit omnes amicos suos, & dixit illis; Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & cor-
11 rui corde præ solicitudine : Et dixi in corde meo; In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum : qui jucundus eram, &
12 dilectus in potestate mea ! Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem, unde & abstuli omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea, &
13 misi auferre habitantes Judæam sine causa. Cognovi ergò quia propterea invenerunt me mala ista : &
14 ecce pereo tristitiâ magnâ in terra aliena. Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, & præposuit
15 eum super universum regnum suum : Et dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eum, & regna-
16 ret. Et mortuus est illic Antiochus rex, anno
17 centesimo quadragesimo nono. Et cognovit Lysias quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adolescentem :
18 & vocavit nomen ejus Eupator. Et hi qui erant in arce, concluserant Israel in circuitu sanctorum : & quærebant eis mala semper, & firmamentum Gen-
19 tium. Et cogitavit Judas disperdere eos : & con-
20 vocavit universum populum, ut obsiderent eos. Et convenerunt simul, & obsederunt eos, anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas & machinas.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

5 Καὶ ἦλθεν ἀπαγγέλλων τις αὐτῷ ὡς ἡ Περσίδα, ὅτι πεπόπωνται
6 αἱ παρεμβολαὶ αἱ πορευθεῖσαι εἰς γῆν Ἰούδα. Καὶ ἐπορεύθη Λυσίας δυνάμει ἰσχυρᾷ ἐν πρώτοις, καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἐπίσχυσαν ὅπλοις (η) καὶ δυνάμει καὶ σκύλοις πολλοῖς οἷς ἔλαβον ἀπὸ
7 τῶν παρεμβολῶν ὧν ἐξέκοψαν. Καὶ (θ) καθεῖλον τὸ βδέλυγμα ὃ ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸ ἁγίασμα καθὼς τὸ πρότερον ἐκύκλωσαν τείχεσιν ὑψηλοῖς, καὶ (ι) Βαιθσοὺρ
8 πόλιν αὐτῶν. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, ἐθαμβήθη καὶ ἐσαλεύθη σφόδρα· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ ἐνέπεσεν εἰς ἀρρωστίαν ἀπὸ τῆς λύπης, ὅτι οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καθὼς
9 ἐνεθυμεῖτο. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς, ὅτι ἀνεκαινίσθη ἐπ' αὐτὸν
10 λύπη μεγάλη, καὶ ἐλογίσατο ὅτι ἀποθνήσκει. Καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἀφίστατο (κ) ὁ ὕπνος ἀπὸ
11 τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα τῇ καρδίᾳ ἀπὸ τῆς μεριμνης. Καὶ εἶπα τῇ καρδίᾳ (λ) μου, Ἕως τίνος θλίψεως ἦλθον καὶ κλύδωνος μεγάλης, ἐν ᾧ νῦν εἰμι; ὅτι χρηστὸς καὶ ἀγαπώμενος ἤμην ἐν τῇ
12 ἐξουσίᾳ μου. Νῦν δὲ (μ) μιμνήσκομαι τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔλαβον πάντα τὰ σκεύη (ν) τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐξαπέστειλα (ξ) ἐξᾶραι τοὺς κατοικοῦντας Ἰούδα δια-
13 κενῶς. Ἔγνων (ο) ἔν ὅτι χάριν τούτων εὗρόν με τὰ κακὰ ταῦτα·
14 καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι λύπῃ μεγάλῃ ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ. Καὶ ἐκάλεσε Φίλιππον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης τῆς
15 βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ τὸν δακτύλιον, ἵνα ἀπαγάγῃ Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνδρίσῃ
16 αὐτὸν εἰς βασιλεύειν. Καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ Ἀντίοχος ὁ βασι-
17 λεὺς ἔτους ἑκατοστοῦ καὶ τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑνάτου. Καὶ ἐπέγνω Λυσίας ὅτι τέθνηκεν ὁ βασιλεύς· καὶ κατέστησε βασιλεύειν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, ὃν ἐξέθρεψε νεώτερον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ
18 (ρ) Εὐπάτορα. Καὶ οἱ ἐν τῇ ἀκρᾳ ἦσαν συγκλείοντες τὸν Ἰσραὴλ κύκλῳ
19 τῶν ἁγίων, καὶ ζητοῦντες (σ) τὰ κακὰ δι' ὅλου, καὶ σχέσιμα τοῖς ἔθνεσι.
20 Καὶ ἐλογίσατο Ἰούδας ἐξᾶραι αὐτούς· καὶ ἐξεκλησίασε πάντα τὸν λαὸν τοῦ πολεμῆσαι ἐπ' (τ) αὐτούς. Καὶ συνήχθησαν ἅμα, καὶ ἦλθον κατὰ πρόσωπον ἐπ' αὐτοὺς ἔτους πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ, καὶ ἐποίησεν ἐπ' αὐτοὺς
(ᵃ) βελοστάσεις καὶ μηχανάς.

MS A. (η) ἦ. ἔλαβον (θ) καθεῖλαν (ι) Βεθσοὺρα (κ) ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὁ ὕπνος, (λ) Ἕως τίνος (μ) μιμνήσκομαι (ν) τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ (ξ) τοῦ ἐξᾶραι (ο) ὅτι χάριν (π)* μὴ βασιλεύων. (ᵃ) πεντηκοστοῦ (ρ) Εὐπάτωρ. (σ) κακὰ (τ) αὐτοὺς, ἔτους πεντηκοστοῦ (ᵃ) βελοστάσεις

Interp. LAT.

Et venit qui nuntiaret ei in Perside; quia fu- 5
gata sunt castra, quæ iverant in terram Juda;
Et ivit Lysias cum virtute forti in primis, & 6
fugatus est à facie eorum; & invaluerunt armis,
& viribus, & spoliis multis, quæ ceperunt de
castris, quæ exciderunt: Et diruerunt abomi- 7
nationem, quam ædificaverat super altare, quod
erat in Hierusalem; et sanctificationem, sicut
priùs, circumdederunt muris excelsis, et Bethsu-
ram civitatem suam. Et factum est, ut audivit 8
rex sermones istos; expavit, et commotus est
valdè: et decidit in lectum, et incidit in lan-
guorem præ tristitia, quia non est factum sibi,
sicut cogitabat. Et erat illic per dies multos: 9
quia renovata est in eo tristitia magna: et arbi-
tratus est se mori. Et vocavit omnes amicos 10
suos, et dixit illis; Recessit somnus ab oculis
meis, et concidi corde præ solicitudine: Et 11
dixi in corde meo; In quantam tribulationem
devenì, et tempestatem magnam in qua nunc sum?
quia jucundus eram, et dilectus in potestate
mea. Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci 12
in Hierusalem, et abstuli omnia vasa aurea, et
argentea, quæ erant in ea: et misi auferre ha-
bitantes Judæam, sine causa. Cognovi ergò, 13
quia propterea invenerunt me mala ista: et ecce
pereo tristitiâ magnâ in terra aliena. Et vocavit 14
Philippum unum de amicis suis, et præposuit
eum super universum regnum suum: Et dedit 15
ei diadema, et stolam suam, et annulum; ut
adduceret Antiochum filium suum, et nutriret
eum, ut regnaret. Et mortuus est illic Antio- 16
chus rex anno nono et quadragesimo et centesimo.
Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex, et 17
constituit regnare Antiochum filium suum prose,
quem nutrivit adolescentem, et vocavit nomen
ejus Eupatorem. Et qui erant in arce, con- 18
cluserant Israel in circuitu sanctorum, et quæ-
rebant mala semper,(a) et firmamentum gentibus.
Et cogitavit Judas disperdere eos: et convocavit 19
universum populum, ut obsiderent eos. Et con- 20
venerunt simul, et obsederunt eos anno centesimo
quinquagesimo. Et fecit super eos balistas, et
machinas.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 * Venerunt etiam *quidam*, & dixerunt An-
tiocho in Persid. devictas esse copias ejus
illas quæ profectæ fuerunt in Judæam. Et 6
quomodo abiisset Lysia primùm magno cum
exercitu, devictúsque esset ab eis: & in-
valuissent armis Judæi, copiis, spoliísque
permultis, quæ ceperant à castris quæ devi-
cerant: Evertissent abominationem illam 7
quæ ædificata fuerat super altare Jerosoly-
mitanum: Sanctuarium circuxissent muris in-
gentibus ut antea, & Beth-suram urbem
suam reædificassent. Et factum est, cùm au- 8
dísset rex hujusmodi sermones, ut obstupe-
sceret ac magnopere turbaretur, decumbe-
rétque super lectum suum; & ægrotaret
præ tristitia; eò quòd res pro votis ejus
minimè successisset. Fuit ergo ibi diebus 9
multis, quia renovata fuerat in ipso tristi-
tia ipsius. Et arbitratus Antiochus se mori- 10
turum, advocavit omnes amicos suos, &
dixit eis; Recessit somnus ab oculis meis,
& cor meum contabuit in præcordis meis
præ nimia anxietate. Et dixi cordi meo, 11
Ad quantam usque calamitatem deveni, tan-
támque tempestatem quâ jactor! Nam ju- 12
cundus eram atque dilectus in dominio meo:
nunc autem ecce recordor malorum quæ
commisi in Jerusalem, accipiens vasa au-
rea & argentea quæ erant in ipsa, & mit-
tens ut delerentur habitatores Judææ gratis.
Equidem novi has ob res accidisse mihi 13
omnia ista mala: & ecce multam ob tri-
stitiam pereo in terra aliena. Tum advo- 14
cans Antiochus Philippum unum ex am c.s
suis, præfecit eum toti regno suo; Dedítque 15
ei diadema, stolam suam, annulúmque suum,
ut deferret ea Antiocho filio suo, & nutri-
ret eum ut esset rex. Ita mortuus est illic 16
Antiochus rex, anno centesimo quadrage-
simo nono. Et cognoscens Lysia mortuum 17
esse regem, statuit Antiochum filium ejus
in regno ipsius, quem ipse educaverat inde
ab ejus pueritia, vocavítque nomen ejus
Eupatorem. Illi autem qui degebant in 18
arce, concludebant Israëlem ex omni parte
Sanctuarii, & studebant omnia ei inferre
mala, erántque auxilio gentibus. Quà- 19
propter decrevit Juda tollere eos, congre-
gavítque universum populum, ut obside-
rent eos. Itaque simul congregati, obse- 20
derunt eos anno centesimo quinquagesimo,
& fecerunt adversùs eos turrim & machi-
nam ad impugnandum eos.

Versio VULG. LAT.

21 Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, &
22 adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel, Et ab-
ierunt ad regem, & dixerunt; Quousque non facis
23 judicium, & vindicas fratres nostros? Nos decre-
vimus servire patri tuo, & ambulare in præceptis
24 ejus, & obsequi edictis ejus: Et filii populi no-
stri propter hoc alienabant se à nobis, & quicunque
inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæ-
25 reditates nostræ diripiebantur. Et non ad nos tan-
tùm extenderunt manum, sed & in omnes fines no-
26 stros. Et ecce applicuerunt hodiè ad arcem Jerusa-
lem occupare eam, & munitionem Bethsuram muni-
27 erunt: Et nisi præveneris eos velociùs, majora
28 quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos. Et
iratus est rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes
amicos suos, & principes exercitûs sui, & eos qui
29 super equites erant. Sed & de regnis aliis, & de
insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus condu-
30 ctitii. Et erat numerus exercitûs ejus, centum mil-
lia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti
31 triginta duo, docti ad prælium. Et venerunt per
Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugna-
verunt dies multos, & fecerunt machinas: & exie-
runt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viri-
32 liter. Et recessit Judas ab arce, & movit castra ad
33 Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex
ante lucem, & concitavit exercitus in impetum con-
tra viam Bethzacharam: & comparaverunt se exer-
34 citus in prælium, & tubis cecinerunt: Et elephan-
tis ostenderunt sanguinem uvæ & mori, ad acuen-
35 dos eos in prælium: Et diviserunt bestias per le-
giones: & astiterunt singulis elephantis mille viri
in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus
eorum: & quingenti equites ordinati unicuique be-
36 stiæ electi erant. Hi ante tempus ubicunque erat
bestia, ibi erant: & quocunque ibat, ibant, & non
discedebant ab ea.

MAKKABAIΩN Α'.

21 Καὶ ἐξῆλθον ἐξ (υ) αὐτῶν ὁι ℣ συγκλεισμῶ, καὶ ἐκολλήθησαν
22 αὐτοῖς τινες ℣ ἀσεβῶν ἐξ Ἰσραὴλ, Καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν
βασιλέα, καὶ (φ) εἶπον, Ἕως πότε οὐ ποιήσῃ κρίσιν, καὶ ἐκδικήσεις
23 τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν; Ἡμεῖς εὐδοκοῦμεν δουλεύειν τῷ πατρί σου,
καὶ πορεύεσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ λεγομένοις, καὶ καλακολουθεῖν τοῖς
24 προσάγμασιν αὐτοῦ. (χ) Καὶ ἀπεκάθηνται οἱ υἱοὶ ℣ λαοῦ ἡμῶν, χάριν τούτου (ψ) καὶ ἀλλοτριοῦνται ἀφ' ἡμῶν. πλὴν ὅσοι
εὑρίσκοντο ἀφ' ἡμῶν, ἐθανατοῦντο, καὶ αἱ κληρονομίαι ἡμῶν διηρπά-
25 ζοντο. Καὶ οὐκ ἐφ' ἡμᾶς μόνον ἐξέτειναν χεῖρα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
26 πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ παρεμβεβλήκασι σήμερον ἐπὶ
τὴν ἄκραν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ℣ καθαιρεθῆναι αὐτὴν, καὶ τὸ ἁγίασμα,
27 καὶ τὴν Βαιθσύραν (ω) ὠχύρωσαν. Καὶ ἐὰν μὴ προκαθάρῃς αὐτοὺς
ταχέως, μείζονα τούτων ποιήσουσι, καὶ οὐ (ϡ) δυνήσῃ ℣ καλακρατῆσαι αὐτῶν.
28 Καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς ὅτε ἤκουσε, καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς
φίλους αὐτοῦ, (ω) καὶ τοὺς ἄρχοντας ℣ δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν
29 (α) ἰδίων. Καὶ ἀπὸ βασιλειῶν ἑτέρων καὶ ἀπὸ νήσων θαλασσῶν
30 ἦλθον πρὸς αὐτὸν δυνάμεις μισθωταί. Καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς ℣ δυνά-
μεων αὐτοῦ ἑκατὸν χιλιάδες (β) ℣ πεζῶν, καὶ εἴκοσι χιλιάδες
31 (γ) ἵππων, καὶ ἐλέφαντες δύο καὶ τεσσαράκοντα οἱ δόκιμοι πόλεμον. Καὶ
ἦλθοσαν διὰ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ παρενεβάλοσαν ἐπὶ (δ) Βαιθσύραν,
καὶ ἐπολέμησαν (ε) ἡμέρας πολλὰς, καὶ ἐποίησαν μηχανάς· καὶ
ἐξῆλθον, καὶ ἐνεπύρισαν (ζ) αὐτὰς ἐν πυρὶ, καὶ ἐπολέμησαν ἀν-
32 δρωδῶς. Καὶ ἀπῆρεν Ἰούδας ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ παρενεβάλοσεν
33 εἰς Βαιθζαχαρία ἀπέναντι τῆς παρεμβολῆς ℣ βασιλέως. Καὶ
ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς πρωΐ, καὶ ἀπῆρε ℣ παρεμβολὴν ἐν ὁρμήματι
αὐτῆς κατ' ℣ ὁδὸν Βαιθζαχαρία, καὶ διεσκευάσησαν αἱ δυνάμεις
34 εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ἐσάλπισαν ℣ σάλπιγξι. Καὶ τοῖς ἐλέφασιν
ἔδειξαν αἷμα σταφυλῆς καὶ μόρων, ℣ παροξῦναι αὐτοὺς εἰς τὸν πόλε-
35 μον. Καὶ διεῖλον τὰ θηρία εἰς τὰς (η) φάλαγγας, καὶ παρέστησαν
(θ) ἑκάστῳ ἐλέφαντι χιλίους ἄνδρας (ι) τεθωρακισμένους ἐν ἁλισιδωτοῖς,
καὶ περικεφαλαίαι χαλκαῖ ἐπὶ ℣ κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ (ϑ) πεντακόσιοι
36 ἵπποι διαπεπλασμένοι ἑκάστῳ θηρίῳ ἐπιλελεσμένοι. Οὗτοι ὅπου
ἐὰν ἦν τὸ θηρίον, ἦσαν, καὶ ἐὰν (κ) ἐπορεύετο, ἐπορεύοντο
ἅμα, οὐκ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ.

MS. A. (υ) αὐτῶν (φ) εἶπαν, Ἕως πότε οὐ ποιήσεις (χ) ὅτι * οὐ τῷ λαῷ ἡμῶν (ψ) ἠλλοτριοῦντο (ω) ὀχύρωσαν. (ϡ) δυνήσῃ (ω) ἄρχοντας δυνάμεως (α) μανιῶν. Καὶ ἀπὸ βασιλέων (β) πεζῶν, (γ) ℣ ἵππων, (δ) Βαιθσύρα, (ε) ἐπὶ ἡμέρας (ζ) αὐτὰς (η) φάλαγγας, (θ) ἐφ' ἑκάστῳ (ι) τεθωρακισμένοις (ϑ) πεντακόσια ἵππος διαστεταγμένη ἑκάστῳ θηρίῳ ἐκλεγεμένη. (κ) ἂν ℣ ἐπορεύετο,

Interp. LAT.

Et exierunt [quidam] ex eis de clausura: & adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel: Et abierunt ad regem, & dixerunt; Quousque non facies judicium, & vindicabis fratres nostros? Nos decrevimus servire patri tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obsequi edictis ejus. Et (b) obsessi sunt in arce filii populi nostri: propter hoc & alienant se à nobis: & quicunque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates nostræ diripiebantur. Et non ad nos tantùm extenderunt manum, sed & in omnes fines nostros. Et ecce applicuerunt hodiè ad arcem in Hierusalem occupare eam; & sanctificationem, & Bæthsuram munierunt. Et, nisi præveneris eos velociùs; majora, quàm hæc, facient, & non poteris obtinere eos. Et iratus est rex, ut audivit: & convocavit omnes amicos suos, & principes exercitûs sui, & eos qui super equites erant. Et de regnis aliis, & de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conductitii. Et erat numerus exercituum ejus centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti triginta duo docti ad prælium. Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bæthsuram: & pugnaverunt dies multos: & fecerunt machinas. Et exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter. Et recessit Judas ab arce, & movit castra ad Bæthzacharia contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem, & concitavit exercitum in impetu ejus contra viam Bæthzacharia. Et comparaverunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt. Et Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ, & mororum, ad acuendos eos in prælium. Et diviserunt bestias in legiones, & statuerunt singulis elephantis mille viros in lorîcis concatenatis: & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique bestiæ electi. Hi ante tempus, ubicunque erat bestia, ibi erant; & quocunque ibat, ibant simul, non discedebant ab ea.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

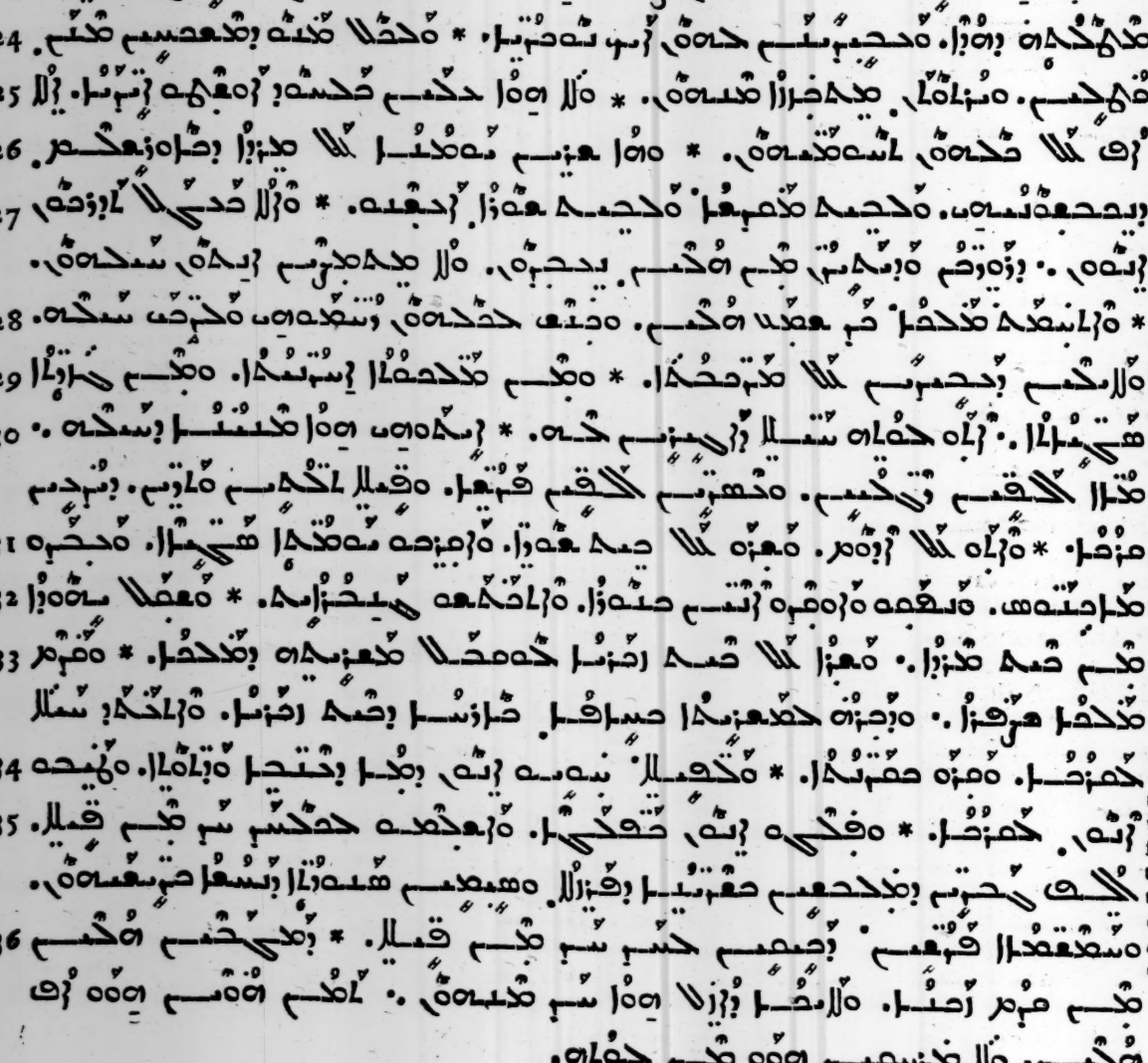

*Et egressis quibusdam illorum è clausura, adhæserunt illis quidam impii ex Israële; qui abeuntes ad regem, dixerunt ei; Quoúsque non exercebis judicium & ultrònem contra fratres nostros? Nos ultrò volebamus servitutem exhibere patri tuo, obsequi omnibus mandatis ejus, & cunctis placitis ejus hærere: at ecce populares nostri obsident arcem hanc ob causam, & censemur ab eis veluti extranei, Quemcunque reperiunt è nobis, occidunt, & possessio nostra diripitur ab eis. Et non in nos tantùm extenderunt manus, sed etiam in omnes terminos suos. Et ecce castra habent hodiè contra arcem quæ est in Jerusalem, ut capiant eam: & Sanctuarium atque Beth-suram muniverunt. Et nisi celeriter præoccupetis eos, his majora & plura facient, neque prævalebitis viribus eorum. Iratus est rex cùm hæc audîsset, convocavítque omnes amicos suos, & duces copiarum suarum, & eos qui præerant curribus. Et ex aliis regnis, multísque ex insulis venerunt ad eum copiæ ab eo conductæ: Adeò ut esset numerus exercitûs ejus centum millia peditum, & viginti millia equitum, elephantorúmque triginta duorum, belli peritorum. Tum venientes per Edom, castra posuerunt contra Beth-suram, & oppugnaverunt eam diebus multis, fabricatis machinis: at egressi *cives*, combusserunt eas igni, & strenuè dimicaverunt. Movens itaque Juda ab arce, castrametatus est prope Beth-Zachariam ex adverso castrorum regis. Et rex manè surgens, duxit castra impetu per viam Beth-Zachariæ: dispositóque ad bellum exercitu, clanxerunt tubis. Et cùm ostendissent elephantis sanguinem uvæ & mororum, & parâssent eos ad bellum; Divisérunt eos in phalangas, & tradiderunt cuique elephanto mille viros vestitos loricis ferreis, & galeas æreas gestantes capitibus suis: & quingenti equites comitabantur unumquèmque elephantum; Hi multò ante delecti fuerant, & quocunque proficiscebatnr unus ex illis *elephantis*, ibi aderant etiam isti, nec recedebant ab eo.*

Versio VULG. LAT.

37 Sed & turres ligneæ super eos firmæ protegentes
super singulas bestias : & super eas machinæ : &
super singulas viri virtutis triginta duo, qui pu-
38 gnabant desuper, & Indus magister bestiæ. Et
residuum equitatum hinc & indè statuit in duas
partes, tubis exercitum commovere, & perurgere
39 constipatos in legionibus ejus. Et ut refulsit Sol
in clypeos aureos, & æreos, resplenduerunt mon-
tes ab eis, & resplenduerunt sicut lampades ignis.
40 Et distincta est pars exercitûs regis per montes ex-
celsos, & alia per loca humilia : & ibant cautè
41 & ordinatè. Et commovebantur omnes inhabitan-
tes terram à voce multitudinis, & incessu turbæ,
& collisione armorum : erat enim exercitus ma-
42 gnus valdè, & fortis. Et appropiavit Judas, &
exercitus ejus in prælium : & ceciderunt de exer-
43 citu regis sexcenti viri. Et vidit Eleazar filius
Saura unam de bestiis loricatam loricis regis : &
erat eminens super cæteras bestias : & visum est
44 ei quòd in ea esset rex : Et dedit se ut libera-
ret populum suum, & acquireret sibi nomen æ-
45 ternum. Et concurrit ad eam audacter in medio
legionis, interficiens à dextris & à sinistris, & ca-
46 debant ab eo huc atque illuc. Et ivit sub pedes
elephantis, & supposuit se ei, & occîdit eum : &
cecidit in terram super ipsum, & mortuus est il-
47 lic. Et videntes virtutem regis, & impetum ex-
48 ercitûs ejus, diverterunt se ab eis. Castra autem
regis ascenderunt contra eos in Jerusalem, & ap-
plicuerunt castra regis ad Judæam & montem Sion.
49 Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura : &
exierunt de civitate, quia non erant eis ibi ali-
50 menta conclusis, quia sabbata erant terræ. Et
comprehendit rex Bethsuram : & constituit illîc cu-
51 stodiam servare eam. Et convertit castra ad lo-
cum sanctificationis dies multos : & statuit illîc
balistas, & machinas, & ignis jacula, & tormen-
ta ad lapides jactandos, & spicula, & scorpios
52 ad mittendas sagittas, & fundibula. Fecerunt au-
tem & ipsi machinas adversûs machinas eorum, &
pugnaverunt dies multos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

37 Καὶ πύργοι ξύλινοι ἐπ' αὐτὲς ὀχυρὸι σκεπαζόμενοι ἑφ' ἑκάστου
θηείου, ἐζωσμένοι ἐπ' (*) αὐτῆ μηχαναῖς· καὶ ἐφ' ἑκάστου ἄνδρες
(λ) δυνάμεως δύο καὶ τειάκοντα οἱ πολεμεῦντες ἐπ' (μ) αὐ-
38 τοῖς, καὶ ὁ Ἰνδὸς ἀυτῆ. Καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἵππον ἔνθεν καὶ
ἔνθεν (ν) ἔστησαν ἐπὶ τὰ δύο μέρη τῆς παρεμβολῆς, καλασείοντες
39 καὶ καλαφρακτόμενοι ἐν ταῖς (˜) φάραγξιν. Ὡς δ' ἔσιλβεν ὁ ἥλιος
ἐπὶ τὰς (¨) χρυσᾶς καὶ χαλκᾶς ἀσπίδας, ἔσιλβε τὰ ὄρη ἀπ' αὐτῶν,
40 καὶ κατηύγαζεν ὡς λαμπάδες πυρός. Καὶ ἐξε[άθη μέρος π τῆς
παρεμβολῆς τῆ βασιλέως ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη, καί τινες ἐπὶ
41 (˙) ταπεινά· καὶ ἤρχοντο ἀσφαλῶς καὶ τεταγμένως. Καὶ ἐσαλεύοντο
πάντες οἱ ἀκούοντες φωνῆς πλήθους αὐτῶν, καὶ ὁδοιπορίας τῆ
πλήθους, καὶ (ξ) συγκρισμῆ τῶν ὅπλων· ἦν γὰ ἡ παρεμβο-
42 λὴ μεγάλη σφόδρα καὶ ἰσχυρά. Καὶ ἤσπτεν Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ
αὐτῆ εἰς παράταξιν· καὶ (ο) ἔπεσον ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς τῆ βασιλέως
43 ἑξακόσιοι ἄνδρες. Καὶ εἶδεν Ἐλεάζαρ ὁ Σαυαρὰν ἓν τῶν θηείων
τεθωρακισμένον (π) θώρακι βασιλικῆ, καὶ ἦν ὑπεράρον πάντα τὰ
44 θηεία, καὶ ἄφθη ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστιν ὁ βασιλεύς. Καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν
45 τῆ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτῆ, καὶ ποιήσαι (ρ) ἑαυτῷ ὄνομα αἰώνιον. Καὶ
ἐπέδραμεν αὐτῷ θράσει εἰς μέσον τῆς (σ) φάλαγγος, καὶ ἐδανάτου
46 δεξιὰ καὶ ἐυώνυμα, καὶ ἐχίζοντο ἀπ' αὐτῆ ἔνθα καὶ ἔνθα. Καὶ εἰσέδυ
ὑπὸ τὸν ἐλέφανται, καὶ ὑπέθηκεν αὐτῷ, καὶ ἀνεῖλεν αὐτὸν, καὶ ἔπε-
47 σεν ἐπὶ τὸ γῆν ἐπάνω αὐτῆ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. Καὶ ἶδον τὴν
ἰσχὺν τῆς βασιλείας καὶ (τ) τὸ ὅρμημα τῶν δωνάμεων, καὶ ἐξέκλιναν
48 ἀπ' αὐτῶν. (υ) Οἱ δὲ ὀπὸ τῆς παρεμβολῆς τῆ βασιλέως (*) ἀνέβαινον
εἰς συνάντησιν αὐτῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. Καὶ παρενέβαλεν ὁ βασιλεὺς
49 εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ εἰς τὸ ὄρος Σιών, Καὶ ἐποίησεν (φ) εἰρήνην
μὲ τῶν ἐκ Βαθσύρων· καὶ (χ) ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι ἐκ ἦν αὐ-
τοῖς ἐκεῖ διαζοφὴ τοῦ συσκευασθῆναι ἐν αὐτῇ, ὅτι σάββατον ἦν τῇ
50 γῇ. Καὶ καλελάβετο (ψ) βασιλεὺς τὸν Βαθσύραν, καὶ ἀπέταξεν ἐκεῖ
51 φυλακὴν τηρεῖν αὐτὸν, Καὶ παρενέβαλεν ὅπι τὸ ἁγίασμα ἡμέρας
πολλὰς, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ βελοσάσεις καὶ μηχανὰς καὶ πυρόβολα καὶ λι-
52 θόβολα καὶ σκορπίδια εἰς τὸ βάλλειν βέλη, καὶ σφενδόνας. Καὶ
ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ μηχανὰς πρὸς τὰς μηχανὰς αὐτῶν, καὶ ἐπολέμησ
ἡμέρας πολλάς.

MS. A. (*) αὐτὲς (λ) δύο καὶ τριάκονλα (μ) αὐτὲς, (ν) ἔστησεν (˜) φάλαγξιν. (¨) χρυσᾶς ἀσπίδας (˙) τὰ ταπεινά· (ξ) συκρισμὲς (ο) ἔπεσαν (π) θώραξιν βασιλικοῖς, (ρ) αὐτῷ (σ) φάραγγος, (τ) τὰ ὁρμήματα (υ) Καὶ ἐκ (*) ἀνέβενον (φ)* μετὰ τῶν (χ) ἐξῆλθεν (ψ) ὁ βασιλεὺς

Interp. LAT.

Et turres lignæ super eos firmæ, protegentes 37
super unamquamque bestiam, accinctæ super
eam machinis : & super unamquamque viri
virtutis triginta duo, qui pugnabant in eis, &
magister ejus. Et residuum equitatum hinc & 38
indè statuerunt in duas partes castrorum, com-
movente, & constipati in (c)vallibus. Ut 39
autem refulsit Sol in clypeos aureos, & æreos;
resplenduerunt montes ab eis, & resplendue-
runt sicut lampades ignis. Et extendit se pars 40
quædam exercitûs regis per montes excelsos, &
quidam per loca humilia : & ibant cautè, &
ordinatè. Et commovebantur omnes audientes 41
vocem multitudinis eorum, & incessum tur-
bæ, & collisionem armorum. Erat enim exer-
citus magnus valdè, & fortis. Et appro- 42
piavit Judas, & exercitus ejus, in prælium :
& ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.
Et vidit Eleazar filius Savaran unam de be- 43
stiis loricatam loricâ regis : & erat eminens
super cæteras bestias : & visum est, quòd in ea
esset rex. Et dedit se, ut liberaret populum 44
suum, & acquireret sibi nomen æternum. Et 45
cucurrit ad eam audacter in medium legionis
interficiens à dextris & sinistris : & scinde-
bantur ab eo hinc & indè. Et subiit sub ele- 46
phantum, & supposuit se ei, & occidit eum :
& cecidit in terram super ipsum, & mortuus
est illic. Et videntes virtutem regni, & im- 47
petum exercituum, diverterunt se ab eis. Qui 48
autem erant de castris regis, ascenderunt
contra eos in Hierusalem : & applicuit rex ad
Judæam, & montem Sion : Et fecit pacem 49
cum his qui erant in Bæthsuris. Et exierunt
de civitate : quia non erant eis ibi alimenta
conclusis in ea : quia Sabbatum erat terræ. Et 50
comprehendit rex Bæthsuram : & constituit ibi
custodiam, servare eam. Et castra habuit ad 51
locum sanctificationis dies multos. Et statuit
illîc balistas, et machinas, et ignis jacula, et
tormenta ad lapides jactandos, et scorpios ad
mittendas sagittas, et fundibula. Fecerunt 52
autem et ipsi machinas adversûs machinas
eorum : et pugnaverunt dies multos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

37 ... Erant quoque iis impositæ turres lignea ingentes, obtegentes unumquemque elephantum, adeoque erant machinis accincti : & super unumquemque eorum, viri bellatores triginta, qui bellabant super eum, nec-
38 non gubernator ej°. Reliquos autem equites hinc inde statuerunt in utrâque extremitate castrorum, bellantes & ostentantes nitorem armorum suorum inter phalangas. Fiebat
39 enim ut oriente sole, & super clypeos aureos æneosque fulgente, splenderent fulgerentque montes ab eis, ceu lampades ignitæ.
40 Pars autem exercitûs ejus ordine disposita stabat super montes excelsos, pars verò super montes exiguos : atque ita procedebant
41 securè in ordinibus suis : Et commovebantur omnes qui audiebant vocem exercitûs eorum, & incessum multitudinis eorum, sonitumque armorum ; erat quippe exercitus
42 maximus & admodum fortis. Verùm accedente Juda cum exercitu suo in prælium,
43 ceciderunt è castris regis sexcenti viri. Videns autem Eliazar qui vocabatur Horam, unum ex elephantis accinctum armis regiis, & omnium elephantorum præstantissimum ;
44 ratus in eo regem adesse, Exposuit seipsum ut servaret populum suum, & compararet sibi nomen æternum. Incurrens
45 enim in illum virjliter ac generosè inter exercitus & phalangas, & dextrorsum atque finistrorsum occidens, ita ut fugerent
46 à conspectu ejus hinc inde : Subiit sub elephantum illum, & ventrem ejus gladio feriens, occîdit illum, corruitque super eum
47 in terram, & mortuus est ibi. Cúmque vidisset Juda potentiam regiam, & apparatum
48 exercitûs, declinavit ab eis. E castris autem regis ascendebant quidam contra eos in Jerusalem, quòd rex castra posuisset
49 contra Judæam & montem Sionis. Nam pace initâ cum his qui erant in Bethsura, egressi sunt ex urbe, eò quòd non haberent commeatum ut concluſi manerent in ea, quia
50 sabbatum erat terræ. Captâ rex igitur Bethsurâ, statuit ibi custodiam ad servandam
51 illam : Tum castra posuit contra Sanctuarium, oppugnavitque illud multis diebus : & erexit ibi turres & machinas ad pugnandum contra eos, & ad ejaculandum balistis sagittas, lapides, ignemque. Fecerunt autem illi quoque
52 machinas contra machinas eorum, & præliati sunt diebus multis.

Versio VULG. LAT.

53 Escæ autem non erant in civitate, eò quòd septimus annus esset: & qui remanserant in Judæa de Gentibus, consumpserant reliquias eorum, quæ repositæ
54 fuerant. Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt unusquisque
55 in locum suum. Et audivit Lysias quòd Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum, & regna-
56 ret, Reversus esset à Perside, & Media, & exercitus qui abierat cum ipso, & quia quærebat suscipere re-
57 gni negotia: Festinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitûs; Deficimus quotidiè, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus,
58 & incumbit nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dexteras hominibus istis, & faciamus cum illis
59 pacem, & cum omni gente eorum: Et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut priùs, propter legitima enim ipsorum quæ despeximus, irati
60 sunt, & fecerunt omnia hæc. Et placuit sermo in conspectu regis & principum: & misit ad eos pacem
61 facere, & receperunt illam. Et juravit illis rex, &
62 principes: & exierunt de munitione. Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit citiùs juramentum, quod juravit: & mandavit destru-
63 ere murum in gyro. Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversùs eum, & occupavit civitatem.

CAP. VII.

1 ANno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit il-
2 lic. Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum &
3 Lysiam, ut adducerent eos ad eum. Et res ei innotuit: & ait; Nolite mihi ostendere faciem eorum. Et
4 occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem
5 regni sui: Et venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Israel: & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri
6 sacerdos. Et accusaverunt populum apud regem, dicentes; Perdidit Judas, & fratres ejus, omnes amicos tuos, & nos dispersit de terra nostra.

MAKKABAI'ΩN A'.

53 Βρώματα δὲ οὐκ ἦν ἐν τοῖς (ω) ἁγγείοις, διὰ τὸ ἄβδομον ἔτος εἶναι, καὶ οἱ ἀνασωζόμενοι ἐκ τῆν Ἰουδαίαν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν κατέφαγον τὸ ὑπόλειμμα τῆς προθέσεως. Καὶ ὑπελείφθησαν
54 ἐν τοῖς ἁγίοις ἄνδρες ὀλίγοι, ὅτι κατεκράτησεν αὐτῶν ὁ λιμὸς· καὶ ἐσκορπίσθησαν ἕκαστος εἰς τὸν τόπον αὐτῦ. Καὶ ἤκουσε Λυσίας,
55 ὅτι Φίλιππος, ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ἔτι (α) ζῶν, ἐκθρέψαι Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτῦ εἰς τὸ βασιλεῦσαι αὐτόν, Ἀπέ-
56 στρεψεν ἀπὸ τῆς Περσίδος καὶ Μηδίας, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ πορευθεῖσα τῦ βασιλεῖ μετ' αὐτῦ, καὶ ὅτι ζητεῖ περιλαβεῖν τὰ (β)
57 πράγματα. Καὶ κατέσπευσεν τῦ ἀπελθεῖν, καὶ εἶπεν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως, καὶ τοὺς ἄνδρας, Ἐκλείπομεν καθ' ἡμέραν, καὶ ἡ τροφὴ ἡμῖν ὀλίγη, καὶ ὁ τόπος ὃν παρεμβάλλομεν ὀχυρὸς, καὶ ἐπίκειται ἡμῖν τὰ τῆς βασιλείας. Νῦν οὖν δῶμεν δεξιὰν
58 τοῖς ἀνδράσιν τούτοις, καὶ ποιήσωμεν μετ' αὐτῶν εἰρήνην καὶ
59 πάντος ἔθνους αὐτῶν, Καὶ στήσωμεν αὐτοῖς τὸ πορεύεσθαι τοῖς νομίμοις αὐτῶν, ὡς τὸ πρότερον· χάριν γὰρ τῶν νομίμων αὐτῶν ὧν διεσκεδάσαμεν, ὠργίσθησαν, καὶ ἐποίησαν ταῦτα πάντα. Καὶ ἤρεσεν
60 ὁ λόγος ἐναντίον τῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς εἰρηνεῦσαι, καὶ (γ) ἐπεδέξαντο. Καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς
61 ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες· ὅτι τούτοις ἐξῆλθον ἐκ τῦ ὀχυρώματος
62 τῦ. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ὄρος Σιών, καὶ εἶδε τὸ ὀχύρωμα τῦ τόπου· καὶ ἐτάχησε τὸν ὁρκισμὸν ὃν ὤμοσε, καὶ ἐνετεί-
63 λατο (δ) καθελεῖν τὸ τεῖχος κυκλόθεν. Καὶ (ε) ἀπῆρε καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ εὗρε Φίλιππον κυριεύοντα τῆς πόλεως, καὶ ἐπολέμησε πρὸς αὐτὸν, καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν βίᾳ.

MS. A. (ω) ἁγίοις, (α) ζῶντος αὐτῦ, (β) τῶν πραγμάτων. Καὶ καθίσασεν καὶ ἐπενύσσοντο τῦ ἀπελθεῖν, καὶ εἶπεν (γ) ἐπεδέξατο. (δ) καὶ καθεῖλεν (ε) ἀπῆραν

ΚΕΦ. ζ'.

1 Ἔτους ἑνὸς καὶ (ᾱ) πεντηκοστῦ καὶ ἑκατοστῦ ἐξῆλθε Δημήτριος ὁ τῦ Σελεύκου ἐκ Ῥώμης, καὶ ἀνέβη σὺν ἀνδράσιν ὀλίγοις εἰς πόλιν παραθαλασσίαν, καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ. Καὶ ἐγένετο ὡς εἰσεπορεύετο εἰς
2 οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτῦ, συνέλαβον αἱ δυνάμεις τὸν Ἀντίοχον
3 καὶ τὸν Λυσίαν (α) ἄγειν αὐτοὺς αὐτῷ. Καὶ ἐγνώσθη αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ εἶπε, Μή μοι δείξητε τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Καὶ ἀπέκτειναν αὐ-
4 τοὺς αἱ δυνάμεις, καὶ ἐκάθισε Δημήτριος ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐ-
5 τῦ. Καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν πάντες ἄνδρες ἄνομοι καὶ ἀσεβεῖς ἐξ
6 Ἰσραὴλ, καὶ (β) Ἀλκιμος ἡγεῖτο αὐτῶν, βουλόμενος ἱερατεύειν. Καὶ κατηγόρησαν τῦ λαῦ πρὸς τὸν βασιλέα, λέγοντες, Ἀπώλεσεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῦ (γ) τοὺς φίλους σου, καὶ ἡμᾶς (δ) ἐξεδίωξαν ἀπὸ τῆς γῆς ἡμῶν.

MS. A. (ᾱ)* πεντηκοστῦ ἐξῆλθεν (α) ἀγαγεῖν (β) Ἀλκιμος (γ) πάντας τοὺς (δ) ἐξεδίωξεν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

53 * ܗܘܬ ܕܠܐ ܗܘܐ ܒܐܢܝܐ ܕܚܠܐ ܫܒܥܐ ܗܘ ܫܢܬܐ ܕܫܒܬܐ ܗܝ ܫܢܬܐ ܘܐܝܟܢܐ ܕܐܬܦܠܛܘ ܡܢ ܥܡܡܐ ܐܟܠܘ ܡܢ ܫܪܝܪ ܡܕܡ ܕܐܬܬܪ ܒܝܗ ܘܐܝܟ ܕܐܬܬܪ ܒܩܕܫܐ ܓܒܪܐ ܙܥܘܪ ܕܡܬܬܪ ܒܝܗ ܡܕܡ ܕܐܟܠ ܒܗ ܟܦܢܐ ܘܐܬܦܪܫ ܓܒܪܐ ܠܐ ܗܘ ܕܢܦܩ ܡܢ ܬܡ ܠܐ ܗܘ ܕܢܥܘܠ ܠܗ

Versio VULG. LAT.

7 Nunc ergò mitte virum, cui credis, ut eat, & videat
exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus
regis: & puniat omnes amicos ejus, & adjutores
8 eorum. Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui
dominabatur trans flumen, magnum in regno, & fi-
9 delem regi: & misit eum, Ut videret exterminium,
quod fecit Judas: sed & Alcimum impium constituit
in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in fi-
10 lios Israël. Et surrexerunt, & venerunt cum exer-
citu magno in terram Juda: & miserunt nuntios, &
11 locuti sunt ad Judam, & ad fratres ejus, verbis pacifi-
cis in dolo. Et non intenderunt sermonibus eorum:
viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.
12 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congre-
13 gatio scribarum requirere quæ justa sunt: Et pri-
mi, Assidæi qui erant in filiis Israel & exquirebant
14 ab eis pacem. Dixerunt enim; Homo sacerdos de
15 semine Aaron venit, non decipiet nos. Et locutus
est cum eis verba pacifica: & juravit illis, dicens;
Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris.
16 Et crediderunt ei: & comprehendit ex eis sexaginta
viros, & occidit eos in una die, secundùm verbum
17 quod scriptum est; Carnes Sanctorum tuorum, &
sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem,
18 & non erat qui sepeliret. Et incubuit timor & tre-
mor in omnem populum: quia dixerunt; Non est ve-
ritas & judicium in eis: transgressi sunt enim consti-
19 tutum, & jusjurandum quod juraverunt. Et movit
Bacchides castra ab Jerusalem, & applicuit in Beth-
20 zecha: & misit, & comprehendit multos ex eis qui à
se effugerant, & quosdam de populo mactavit, & in
20 puteum magnum projecit. Et commisit regionem
Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adjutorium
21 ipsi. Et abiit Bacchides ad regem: Et satis agebat
22 Alcimus pro principatu sacerdotii sui. Et convene-
runt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum,
& obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam ma-
23 gnam in Israel. Et vidit Judas omnia mala quæ fe-
cit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israel, m l-ò
24 plus quàm Gentes. Et exiit in omnes fines Judææ in
circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & ces-
saverunt ultrà exire in regionem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

7 Νῦν ἓν ἀπόστειλον ἄνδρα ᾧ πιστεύεις, καὶ πορευθὲὶς ἰδέτω πᾶ-
σαν τὴν ἐξολόθρευσιν ἣν ἐποίησεν ἡμῖν καὶ τῇ χώρᾳ τοῦ βασιλέως, καὶ δι-
κολα-
8 σάτω αὐτοὺς καὶ πάντας τοὺς ὑποβοηθοῦντας αὐτοῖς. Καὶ ἐπέλεξεν ὁ
βασιλεὺς τὸν (a) Βακχίδην ἕνα φίλων τοῦ βασιλέως, κυριεύοντα ὧν τοῦ
πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ μέγαν ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πιστὸν τῷ βασιλεῖ.
9 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν, Καὶ τὸν Ἀλκιμον τὸν ἀσεβῆ, καὶ (ζ) ἔστησεν αὐτὸν
τὴν ἱερωσύνην, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς
10 υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ (η) ἀπῆραν, καὶ ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς
γῆν Ἰούδα. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς Ἰούδαν, καὶ (θ) τοὺς ἀδελ-
11 φοὺς αὐτοῦ, λόγοις εἰρηνικοῖς μετὰ δόλου. Καὶ ὑ (ι) προσέχον τοῖς
12 λόγοις αὐτῶν, ἴδον γὰρ ὅτι ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς. Καὶ
ἐπισυνήχθησαν πρὸς (κ) Ἀλκιμον καὶ Βακχίδην συναγωγὴ γραμματέων
13 ἐκζητῆσαι δίκαια. Καὶ πρῶτοι οἱ Ἀσιδαῖοι ἦσαν ἐν υἱοῖς Ἰσ-
14 ραὴλ, καὶ ἐπεζήτουν (λ) παρ' αὐτῶν εἰρήνην· ἔλεγον γάρ, Ἀνδρὸς (μ)
ἱερεὺς ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀαρὼν ἦλθεν ἐν ταῖς δυνάμεσι, καὶ οὐκ ἀδική-
15 σει ἡμᾶς. Καὶ ἐλάλησε μετ' αὐτῶν (λ) λόγους εἰρηνικοὺς, καὶ ὤμοσεν
αὐτοῖς, λέγων, Οὐκ ἐκζητήσομεν ὑμῖν κακὸν, καὶ τοῖς φίλοις ὑμῶν.
16 Καὶ ἐνεπίστευσε αὐτῷ· καὶ συνέλαβεν ἐξ αὐτῶν ἑξήκοντα ἄνδρας, καὶ
ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατὰ (μ) τὸν λόγον ὃν ἔγραψε,
17 Σάρκας ὁσίων σου καὶ αἷματα αὐτῶν ἐξέχεαν κύκλῳ Ἱερουσαλήμ, καὶ
18 οὐκ ἦν αὐτοῖς ὁ θάπτων. Καὶ ἐπέπεσεν αὐτῶν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος
(ν) ὅλῃ πάσῃ τὸν λαὸν, ὅτι εἶπαν, Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια καὶ
19 (ξ) κείσις· παρέβησαν γὰρ τὰ ῥήματα ἃ ὤμοσαν. Καὶ ἀπῆρε
Βακχίδης ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρενέβαλεν ἐν Βηθζὲθ, καὶ ἀπέ-
στειλε καὶ συνέλαβε πολλοὺς ἀπὸ τῶν (ο) ἀπ' αὐτοῦ αὐτομολησάντων
ἀνδρῶν, καί τινας τοῦ λαοῦ, καὶ ἔθυσεν αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ τὸ μέγα.
20 Καὶ κατέστησε τὴν χώραν τῷ Ἀλκίμῳ καὶ ἀφῆκε μετ' αὐτοῦ δύναμιν
21 τοῦ βοηθεῖν αὐτῷ· καὶ ἀπῆλθε Βακχίδης πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ
22 ἠγωνίσατο Ἀλκιμος περὶ τῆς (π) ἀρχιερωσύνης. Καὶ συνήχθησαν πρὸς
αὐτὸν πάντες οἱ παράνομοι τοῦ λαοῦ αὐτῶν, καὶ κατεκράτησαν γῆν
23 Ἰούδα, καὶ ἐποίησαν πληγὴν μεγάλην ἐν Ἰσραήλ. Καὶ εἶδεν Ἰούδας
πᾶσαν τὴν κακίαν ἣν ἐποίησεν (τ) Ἀλκιμος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν υἱοῖς
24 Ἰσραὴλ, ὑπὲρ τὰ ἔθνη. Καὶ ἐξῆλθεν εἰς πάντα τὰ ὅρια τῆς Ἰ-
δουμαίας (π) κυκλόθεν, καὶ ἐπέθηκαν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἀνδράσι (ρ) τοῖς
αὐτομολήσασι, καὶ ἀνεσάλπισαν τὴ(σ)πορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν.

MS.A. (a) ἐξολόθρευσιν ἔστησαν (δ) ἐκολάσθη (ε) Βαρακχίδην (ζ) ἔστησαν (η) ἀπῆλθεν, (θ) πρὸς τοὺς (ι) προσῆχον (κ) Ἀλκιμον (λ) παρ' (λ) εἰρηνικοὺς λόγους, (μ) τοὺς λόγους (ν) εἰς (ξ) κρίσι (ο) μετ' αὐτοῦ (π) ἀρχιερωσύνης. (ρ) Ἀλκιμ (π) καὶ κυκλόθεν, (ρ) καὶ τοῖς (σ) πορευθῆναι εἰς χώραν.

Interp. LAT.

Nunc ergò mitte virum, cui credis, & profectus 7
videat exterminium omne quod fecit nobis, &
regioni regis: & puniat eos, & omnes adjuto-
res eorum. Et elegit rex Bacchidem ex amicis 8
regis, qui dominabatur trans flumen, & ma-
gnum in regno, & fidelem regi. Et misit eum,
Et Alcimum impium: & statuit ei sacerdotium: 9
& mandavit ei facere ultionem in filios Israel. Et 10
surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno
in terram Juda. Et misit nuntios ad Judam, &
fratres ejus, verbis pacificis cum dolo. Et non 11
intenderunt sermonibus eorum. Viderunt enim,
quia venerant cum exercitu magno. Et con- 12
venerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio
scribarum, requirere quæ justa sunt. (a) Et pri- 13
mi Assidæi erant in filiis Israel: & exquirebant
ab eis pacem. Dixerunt enim; Homo sacerdos de 14
semine Aaron venit in exercitu: & non no-
cebit nobis. Et locutus est cum eis verba pa- 15
cifica, & juravit illis, dicens; Non quæremus
vobis malum, neque amicis vestris. Et credi- 16
derunt ei. Et comprehendit ex eis sexaginta
viros: & occidit eos in una die secundùm ver-
bum, quod (b) scriptum; Carnes Sanctorum tuo- 17
rum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circui-
tu Hierusalem; & non erat eis qui sepeliret. Et 18
incubuit eorum timor, & tremor in omnem
populum: quia dixerunt; Non est veritas, &
judicium in eis. Transgressi sunt enim constitu-
tum, & jusjurandum, quod juraverunt. Et 19
movit Bacchides castra ab Hierusalem, & ap-
plicuit in Bezeth: & misit, & comprehendit
multos ex viris, qui à se refugerant, & quosdam
de populo: & mactavit eos in puteum ma-
gnum. Et commisit regionem Alcimo: & reli- 20
quit cum eo exercitum in adjutorium ipsi. Et
abiit Bacchides ad regem. Et satagebat Alci- 21
mus pro principatu sacerdotii. Et convenerunt 22
ad eum omnes qui perturbabant populum suum:
& obtinuerunt terram Juda: & fecerunt
plagam magnam in Israel. Et vidit Judas 23
omnia mala, quæ fecit Alcimus, & qui cum
eo erant, filiis Israel, plusquàm (c) gentes. Et 24
exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit
vindictam in viros desertores: & cessaverunt
ire in regionem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Jam mitte virum tibi fidum, qui abeat, vi- 7
deátque totam perditionem quam fecerunt
nobis & regioni regis, & quomodo excru-
ciaverit illos & omnes adjutores eorum.
Elegit ergò rex Bacherium amicum suum 8
qui præerat regioni transfluviali, & ma-
gnus ac fidus erat in regno suo; Misitque 9
eum & Elcimum impium cui instituit sacer-
dotium; præcepítque ei ut exerceret vin-
dictam in filios Israëlis. Itaque profecti 10
venerunt in terram Judæ multo cum exerci-
tu, misitque legatum ad Judam & fratres
ejus verbis pacificis cum dolo. Sed non 11
attenderunt, neque animum adhibuerunt
verbis eorum, viderant enim illos venisse
ad se magno cum exercitu. Et convene- 12
runt apud Elcimum & Bacherium cœtus
Scribarum ad exquirendam & petendam
æquitatem: Et præcipui, erant cantores 13
inter filios Israëlis, & petebant ab eis pa-
cem. Dicebant enim; Vir sacerdos de se- 14
mine Aharonis venit cum exercitu, neque
lædent nos. Ille verò allocutus est eos ver- 15
bis pacificis, & juravit eis, dixítque;
Non procurabimus neque machinabimur
malum contra vos & amicos vestros. Sed 16
cùm credidissent ei, prehendit ex eis sexa-
ginta viros, & peremit eos eodem die, se-
cundùm verbum quod dixit propheta:
Carnem sanctorum tuorum, & sanguinem 17
eorum effuderunt circum Jerusalem, &
non est eis qui sepeliat. Et occupavit ter- 18
ror eorum totum populum, dicebant enim;
Non ineſt his veritas neque jus, quando-
quidem transgressi sunt jus & juramentum
ac pactum quod inierant. Deinde movens 19
Bacherius de Jerusalem, castra posuerunt
contra Beth-dara: & mittens prehendit ex
hominibus qui rebellaverant in eum, ac
etiam *quosdam* è populo, & jugulavit eos
juxta puteum magnum. Tum committens 20
regionem Elcimo, & relictis apud eum
copiis in præsidium ejus, venit Bacherius
ad regem. Elcimus autem contendebat de 21
principatu sacerdotii: Et convenerunt ad 22
eum omnes ii qui conturbabant gentem su-
am, & occupaverunt terram Judæ, & fe-
cerunt plagam magnam in Israële. Videns 23
itaque Juda totum malum quod inulerant
Elcimus & comites ejus filiis Israëlis, de-
terriùs quàm gentes ipsæ; Prodiens ad 24
omnes terminos Judææ circunquaque,
exercuit judicium in viros illos qui re-
bellaverant, & missi fuerant ad cursitan-
dum per regionem.

Versio VULG. LAT.

25 Vidit autem Alcimus quòd prævaluit Judas, & qui
cum eo erant: & cognovit quia non poteſt ſuſtinere
eos, & regreſſus eſt ad regem, & accuſavit eos multis
26 criminibus. Et miſit rex Nicanorem, unum ex prin-
cipibus ſuis nobilioribus: qui erat inimicitias exer-
cens contra Iſrael: & mandavit ei evertere popu-
27 lum. Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exercitu
magno, & miſit ad Judam & ad fratres ejus verbis
28 pacificis cum dolo, Dicens; Non ſit pugna inter
me & vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies
29 veſtras cum pace. Et venit ad Judam, & ſalutave-
runt ſe invicèm & pacificé: & hoſtes parati erant ra-
30 pere Judam. Et innotuit ſermo Judæ, quoniam cum
dolo venerat ad eum: & conterritus eſt ab eo, &
31 ampliùs noluit videre faciem ejus. Et cognovit Ni-
canor quoniam denudatum eſt conſilium ejus: & exi-
vit obviàm Judæ in pugnam juxta Capharſalama.
32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque
33 millia viri, & fugerunt in civitatem David. Et poſt
hæc verba aſcendit Nicanor in montem Sion: & exi-
erunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace, &
demonſtrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro
34 rege. Et irridens ſprevit eos, & polluit: & locutus
35 eſt ſuperbè, Et juravit cum ira, dicens; Niſi tradi-
tus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas,
continuò cum regreſſus fuero in pace, ſuccendam do-
36 mum iſtam. Et exiit cum ira magna. Et intraverunt
ſacerdotes, & ſteterunt ante faciem altaris & templi:
37 & flentes dixerunt; Tu, Domine, elegiſti domum
iſtam ad invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet do-
38 mus orationis & obſecrationis populo tuo. Fac vin-
dictam in homine iſto, & exercitu ejus, & cadant in
gladio: memento blaſphemias eorum, & ne dederis
39 eis ut permaneant. Et exiit Nicanor ab Jeruſalem,
& caſtra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi ex-
40 ercitus Syriæ. Et Judas applicuit in Adarſa cum tri-
41 bus millibus viris: & oravit Judas, & dixit; Qui
miſſi erant à rege Sennacherib, Domine, quia blaſphe-
maverunt te, exiit angelus, & percuſſit ex eis centum
octogintaquinque millia:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

25 Ὡς δὲ εἶδεν Ἀλκιμος ὅτι ἐνίσχυσεν Ἰούδας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔγνω
(α) ὅτι οὐ δύναται ὑποστῆναι αὐτοὺς, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ
26 κατηγόρησεν αὐτῶν πονηρά. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Νικάνορα,
ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ τῶν ἐνδόξων, καὶ μισοῦντα καὶ ἐχθραίνοντα
27 τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ἐξᾶραι τὸν λαόν. Καὶ ἦλθε Νι-
κάνωρ εἰς Ἱερουσαλὴμ δυνάμει πολλῇ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς Ἰούδαν καὶ
28 τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ μετὰ δόλου λόγοις εἰρηνικοῖς, Λέγων, Μὴ ἔστω
μάχη ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν· ἥξω ἐν ἀνδράσιν ὀλίγοις, ἵνα (τ)
29 ὑμῶν ἴδω τὸ πρόσωπα μετ' εἰρήνης. Καὶ ἦλθε πρὸς Ἰούδαν, καὶ
ἠσπάσαντο ἀλλήλους εἰρηνικῶς. καὶ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἕτοιμοι ἁρπά-
30 σαι τὸν Ἰούδαν. Καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος τῷ Ἰούδᾳ, ὅτι μετὰ δόλου
ἦλθεν ἐπ' αὐτόν· καὶ ἐφοβήθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκακοήθη ἔτι ἰδεῖν τὸ
31 πρόσωπον αὐτοῦ. Καὶ ἔγνω Νικάνωρ ὅτι ἀπεκαλύφθη ἡ βουλὴ αὐτοῦ,
καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ (υ) Ἰούδᾳ ἐν πολέμῳ κατὰ Χαφαρσαλα-
32 μά. Καὶ (φ) ἔπεσον τῶν παρὰ Νικάνορος (˜) ὡσεὶ πεντακισχίλιοι
33 ἄνδρες, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν πόλιν Δαυίδ. Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους
ἀνέβη Νικάνωρ εἰς τὸ ὄρος Σιών. καὶ (χ) ἐξῆλθον ἀπὸ τῶν ἱερέων
ἐκ τῶν ἁγίων καὶ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ ἀσπάσασθαι αὐτὸν
εἰρηνικῶς, καὶ δεῖξαι αὐτῷ τὴν ὁλοκαύτωσιν τὴν προσφερομένην ὑπὲρ
34 τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐμυκτήρισεν αὐτοὺς, καὶ κατεγέλασεν αὐτῶν,
35 καὶ ἐμίανεν αὐτοὺς, καὶ ἐλάλησεν ὑπερηφάνως. Καὶ ὤμοσε μετὰ θυ-
μοῦ, λέγων, Ἐὰν μὴ παραδοθῇ Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ (ψ)
εἰς χεῖράς μου τὸ νῦν, καὶ ἔσται ἐὰν ὑποστρέψω ἐν εἰρήνῃ, ἐμπυριῶ τὸν οἶ-
36 κον τοῦτον. καὶ ἐξῆλθε μετὰ (ω) θυμοῦ μεγάλου. Καὶ εἰσῆλθον οἱ
ἱερεῖς, καὶ ἔστησαν πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ (˜) ἔκλαυσαν, καὶ
37 εἶπον, Σὺ (α) κύριε ἐξελέξω τὸν οἶκον τοῦτον ἐπικληθῆναι τὸ ὄνο-
μά σου ἐπ' (β) αὐτῷ, εἶναι οἶκον προσευχῆς καὶ δεήσεως τῷ λαῷ
38 σου. Ποίησον ἐκδίκησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ παρεμβο-
λῇ αὐτοῦ, καὶ (˜) πεσέτωσαν ἐν ῥομφαίᾳ· μνήσθητι τῶν βλασφημιῶν αὐ-
39 τῶν, καὶ μὴ δῷς αὐτοῖς μονήν. Καὶ ἐξῆλθε Νικάνωρ ἐξ Ἱερου-
σαλὴμ, καὶ (γ) παρενέβαλεν ἐν Βαιθωρών, καὶ συνήντησεν αὐτῷ
40 δύναμις Συρίας. Καὶ Ἰούδας παρενέβαλεν ἐν Ἀδασὰ ἐν τριχι-
41 λίοις ἀνδράσι· καὶ προσηύξατο Ἰούδας, καὶ εἶπεν, Οἱ παρὰ τοῦ βα-
σιλέως (δ) Ἀσσυρίων ὅτε ἐβλασφήμησαν, ἐξῆλθεν ἄγγελός (ε) σου
κύριε, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χιλιάδας.

MS.A. (α) ὅτι * δύναται (τ) ἴδω ὑμῶν (υ) Ἰούδᾳ καὶ Χαφαρσα-
λαμά. (φ) ἔπεσαν (˜) ὡς * πεντακισχιλίους (χ) ἐξῆλθαν (ψ) τὸ νῦν εἰς
χεῖράς μου, (ω) θυμῷ. Καὶ εἰσῆλθον (¨) * ἔκλαυσεν, καὶ εἶπαν, (α)
ἐξελέξω (β) αὐτὸν, (γ) πεσάτωσαν (δ) παρενέβαλον (ε) ὅτε
ἐβλασφήμησαν (ϛ) σε, καὶ

Interp. LAT.

Ut autem vidit Alcimus, quòd prævaluit Judas, 25
& qui cum eo erant, & cognovit, quia non poteſt
ſuſtinere eos; & regreſſus eſt ad regem: Et accu-
ſavit eos criminibus. Et miſit rex Nicanorem 26
unum ex principibus ſuis nobilioribus, & qui
odio habebat, & inimicitias exercebat contra
Iſrael: & mandavit ei evertere populum. Et 27
venit Nicanor in Hieruſalem cum exercitu ma-
gno: & miſit ad Judam, & fratres ejus, cum
dolo verbis pacificis; Dicens: Non ſit pugna 28
inter me & vos. Veniam cum viris paucis; ut
videam facies veſtras cum pace. Et venit ad 29
Judam: & ſalutaverunt ſe invicèm pacificè:
& hoſtes parati erant rapere Judam. Et inno- 30
tuit ſermo Judæ; quoniam cum dolo venerat ad
eum: & conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit
videre faciem ejus. Et cognovit Nicanor, quoni- 31
am denudatum eſt conſilium ejus: & exivit
obviàm Judæ in pugnam juxta Capharſalama.
Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque 32
mille viri: & fugerunt in civitatem David.
Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in montem 33
Sion: & exierunt de ſacerdotibus è ſanctis, & de
ſenioribus populi ſalutare eum in pace, & demon-
ſtrare ei holocauſtomata, quæ offerebantur pro 34
rege. Et irridens ſprevit eos, & polluit eos, &
locutus eſt ſuperbè. Et juravit cum ira, di- 35
ceus; Niſi traditus fuerit Judas, & exercitus
ejus in manus meas nunc; & erit, cùm regreſſus
fuero in pace, ſuccendam domum iſtam. Et exiit
cum ira magna. Et intraverunt ſacerdotes, & 36
ſteterunt ante faciem altaris, & templi: & flen-
tes dixerunt; Tu, Domine, elegiſti domum iſtam 37
ad invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet do-
mus orationis & obſecrationis populo tuo. Fac 38
vindictam in homine iſto, & exercitu ejus: &
cadant in gladio. Memento blaſphemias eorum:
& ne dederis eis ut permaneant. Et exiit Nica- 39
nor ab Hieruſalem: & caſtra applicuit ad Be-
thoron: et occurrit illi exercitus Syriæ. Et Ju- 40
das applicuit in Adaſa cum tribus millibus vi-
ris. Et oravit Judas, & dixit; Qui miſſi erant 41
à rege Aſſyriorum, quando blaſphemaverunt; exiit
angelus tuus, Domine, et percuſſit ex eis centum
octoginta quinque millia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ut autem vidit Elcimus prævaluiſſe Judam & 25
comites ejus; & agnovit ſe non poſſe reſi-
ſtere eis; reverſus eſt ad regem, & accuſavit
eos multis criminibus. Quamobrem miſit 26
rex Demetrius Nicanorem unum ex honeſti-
oribus principibus ſuis, qui odio & inimi-
citiâ proſequebatur populum Iſraëliticum,
& mandavit ei ut deleret tolleretque popu-
lum. Veniens itaque Nicanor Jeroſolymam 28
multo, cum exercitu, miſit ad Judam & fra-
tres ejus verbis pacificis ſub dolo, dixitque
eis: Ne eſto jurgium inter me & vos: pau-
cis cum viris veni ad videndum facies ve-
ſtras pacificè. Ita venerunt ad Judam, & 29
ſalutarunt alter alterum: copiæ tamen pa-
ratæ erant ad abripiendum Judam. Sed re 30
innoteſcente Judæ, quod *ſcilicet* cum dolo
veniſſent ad ſe; receſſit ab eo, nec voluit in-
poſterum videre faciem ejus. Agnoſcens 31
itaque Nicanor detectum eſſe conſilium,
proceſſit in occurſum Judæ è regione op-
pidi pacis: Cecideruntque de viris qui 32
erant cum Nicanore, quaſi quingenti: tum fu-
gerunt in urbem Davidis. His rebus geſtis, 33
aſcendit Nicanor in montem Sionis, egreſ-
ſique ſunt ſacerdotes è Sanctuario, &
quidam è ſenioribus populi, ut ſalutarent
eum, & ſignificarent ei holocauſta & ſacri-
ficia quæ offerebant pro rege. Verùm ſub- 34
ſannans & irridens eos contempſit eos, &
locutus eſt inſolenter. Juravitque cum furo- 35
re, & ait; Niſi tradat ſe nunc Juda & ex-
ercitus ejus in manus meas, cùm redierò
incolumis, amburam domum iſtam: & e-
greſſus eſt magno furore percitus. Ingreſſi 36
verò ſacerdotes, ſteterunt ante altare &
ſcamnum, & fleverunt dicentes; Tu Do- 37
mine, elegiſti tibi domum iſtam, ut voce-
tur nomen tuum ſuper illam, & ſit domus
orationis & precationis populo tuo. Fac 38
ultionem de viro iſto & de exercitu ejus,
cadántque gladio: recordare blaſphemias
eorum, & ne præſtes eis robur & conſiſten-
tiam. Egreſſus autem Nicanor Jeroſoly- 39
mis, caſtra poſuit ad Beth-horonem, oc-
curritque illi exercitus Syriæ: Juda verò 40
caſtra poſuit ad Arſam cum tribus millibus
virorum. Oravitque Juda, & ait: Do- 41
mine, tu is es, in quem cùm blaſphemâſſet
exercitus regis Aſſur, egreſſus eſt Angelus
tuus, & occîdit centum illa & octoginta
quinque millia.

Versio VULG. LAT.

42 Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodié : & sciant cæteri quia malè locutus est super sancta tua : & judica illum secundùm malitiam illius.
43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecimâ die mensis Adar : & contrita sunt castra Nicanoris, &
44 cecidit ipse primus in prælio. Ut autem vidit exercitus ejus quia cecidisset Nicanor, projecerunt arma
45 sua, & fugerunt : Et persecuti sunt eos viam unius diei, ab Adazer usquequò veniatur in Gazara, & tu-
45 bis cecinerunt post eos cum significationibus : Et exierunt de omnibus castellis Judææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterùm
46 ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non est re-
47 lictus ex eis nec unus. Et acceperunt spolia eorum in prædam : & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat superbè, & attule-
48 runt & suspenderunt contra Jerusalem. Et lætatus est populus valdè, & egerunt diem illam in lætitia
49 magna. Et constituit agi omnibus annis diem istam,
50 tertiadecimâ die mensis Adar. Et siluit terra Juda dies paucos.

CAP. VIII.

1 ET audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, & acquiescunt ad omnia, quæ postulantur ab eis : & quicunque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias, & quia sunt potentes
2 viribus. Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos,
3 & duxerunt sub tributum : Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, & quòd in potestatem redegerunt metalla argenti & auri quæ illic sunt, & posse-
4 derunt omnem locum consilio suo, & patientiâ : Locáque quæ longè erant valdè ab eis; & Reges qui supervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percusserunt eos plagâ magnâ : cæteri autem dant
5 eis tributum omnibus annis. Et Philippum & Persen Ceterorum regem, & cæteros qui adversùm eos arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt
6 eos : Et Antiochum magnum regem Asiæ, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valdè, contritum ab eis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

42 (ζ) Οὕτω ζωστῆρι σου τὴν παρεμβολὴν ταύτην ἐνώπιον ἡμῶν σήμερον, καὶ γνώτωσαν οἱ ἐπίλοιποι, ὅτι κακῶς (η) ἐλάλησεν ἐπὶ τὰ ἅγιά
43 σου, καὶ κρῖνον αὐτὸν κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ. Καὶ συνῆψαν αἱ παρεμβολαὶ εἰς πόλεμον τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς Ἀδαρ, καὶ συνετρίβη ἡ παρεμβολὴ Νικάνορος, καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν
44 τῷ πολέμῳ. Ὡς δὲ εἶδεν ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὅτι ἔπεσε Νικάνωρ,
45 ῥίψαντες τὰ ὅπλα αὐτῶν ἔφυγον. Καὶ κατεδίωκον αὐτοὺς ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ Ἀδασὰ ἕως τοῦ ἐλθεῖν εἰς Γάζηρα, καὶ ἐσάλπισαν ὀπίσω αὐτῶν ταῖς σάλπιγξι τῶν σημασιῶν. Καὶ ἐξῆλθον ἐκ
46 πασῶν τῶν κωμῶν τῆς Ἰουδαίας κυκλόθεν, καὶ ὑφεκέρων αὐτούς, καὶ ἀνέστρεφον ἕτοι πρὸς τούτους· καὶ (θ) ἔπεσον πάντες ῥομφαίᾳ, καὶ οὐ
47 κατελήφθη ἐξ αὐτῶν ἕως ἑνός. Καὶ ἔλαβον τὰ σκῦλα καὶ τὴν προνομὴν, καὶ τὴν κεφαλὴν Νικάνορος (ι) ἀφεῖλον, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἣν ἐξέτεινεν ὑπερηφάνως, καὶ ἤνεγκαν, καὶ ἐξέτειναν
48 παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ (κ) εὐφράνθη ὁ λαὸς σφόδρα, καὶ ἦγαγον
49 τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμέραν εὐφροσύνης (κα) μεγάλης. Καὶ ἔστη τῷ (λ) ἄγειν κατ' ἐνιαυτὸν τὴν ἡμέραν ταύτην (μ) τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην
50 τοῦ Ἀδαρ. Καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ Ἰούδα ἡμέρας ὀλίγας.

MS. A. (ζ) Οὕτως * συνέτριψεν (η) ἐλάλησεν (θ) ἔπεσαν (ι) ἀφεῖλαν, (κ) ἠυφράνθη (κ) μεγάλην. (λ) ἀγαγεῖν κατ' (μ) τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην

ΚΕΦ. η'.

1 ΚΑὶ ἤκουσεν Ἰούδας τὸ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων, ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ (α) ἰσχύϊ, καὶ αὐτοὶ εὐδοκοῦσιν ἐν πᾶσι τοῖς (˙) προσεδεμένοις αὐτοῖς, (β) καὶ ὅσοι ἂν προσέλθωσιν αὐτοῖς, ἐσῶσιν αὐτοῖς φιλί-
2 αν, καὶ ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ ἰσχύϊ· Καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τοὺς πολέμους αὐτῶν, καὶ τὰς ἀνδραγαθίας ἃς ποιοῦσιν ἐν τοῖς Γαλάταις, καὶ
3 ὅτι κατεκράτησαν αὐτῶν καὶ ἤγαγον αὐτοὺς ὑπὸ φόρον, Καὶ ὅσα ἐποίησαν ἐν χώρᾳ (γ) Ἱσπανίας, τοῦ κατακρατῆσαι τῶν μετάλλων τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου τοῦ ἐκεῖ· καὶ κατεκράτησαν τοῦ τόπου
4 παντὸς τῇ βουλῇ αὐτῶν καὶ τῇ μακροθυμίᾳ, Καὶ ὁ τόπος ἦν μακρὰν ἀπέχων ἀπ' αὐτῶν σφόδρα· καὶ τῶν βασιλέων τῶν ἐπελθόντων ἐπ' αὐτοὺς ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς (†) συνέτριψαν αὐτοὺς, καὶ ἐπάταξαν ἐν αὐλοῖς πληγὴν μεγάλην, καὶ οἱ ἐπίλοιποι διδόασιν αὐτοῖς
5 φόρον καθ' ἐνιαυτόν· Καὶ τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Περσέα Κιτιέων βασιλέα, καὶ τοὺς ἐπηρμένους ἐπ' αὐτοὺς, συνέτριψαν αὐτοὺς (δ)
6 ἐν πολέμῳ, καὶ κατεκράτησαν αὐτῶν· Καὶ Ἀντίοχον τὸν μέγαν βασιλέα τῆς Ἀσίας, τὸν πολεμήσαντα ἐπ' αὐτοὺς ἐν πολέμῳ ἔχοντα ἐλέφαντας ἑκατὸν εἴκοσι ἐλέφαντας καὶ ἵππον καὶ ἅρματα καὶ δύναμιν πολλὴν σφόδρα, καὶ συνετρίβη ἀπ' αὐτῶν·

MS. A. (α) ἐν ἰσχύϊ, (˙) προσεδεμένοις (β) καὶ ὅσοι ἐὰν προσθῶσιν αὐτοῖς, καὶ ὅσοι ἐὰν (γ) Σπανίας, (†) ἕως συνέτριψαν αὐτοὺς καὶ ἐπάταξεν (δ) πολέμῳ,

Interp. LAT.

Sic contere exercitum istum in conspectu nostro 42
hodiè : & sciant cæteri quia malè locuti sunt
super sancta tua : & judica illum secundùm
malitiam illius. Et commiserunt exercitus 43
prælium tertiadecimâ die mensis Adar : & con-
trita sunt castra Nicanoris : & cecidit ipse pri-
mus in prælio. Ut autem vidit exercitus ejus, 44
quia cecidisset Nicanor ; projecerunt arma sua,
& fugerunt. Et persecuti sunt eos viam unius 45
diei ab Adasa, usquequò veniatur in Gazera. Et
cecinerunt post eos tubis significationum ; Et 46
exierunt de omnibus pagis Judææ in circuitu,
& ventilabant eos in cornibus : & convertebantur
isti ad istos. Et ceciderunt omnes gladio :
& non est relictus ex eis nec unus. Et accepe- 47
runt spolia, & prædam : & caput Nicanoris am-
putaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat
superbè : & attulerunt, & suspenderunt contra
Hierusalem. Et lætatus est populus valdè : & 48
egerunt diem illam diem lætitiæ magnæ. Et 49
constituerunt agi singulis annis diem istam (d) ter-
tiam decimam Adar. Et siluit terra Juda dies 50
paucos.

CAP. VIII.

ET audivit Judas nomen Romanorum, quia 1
sunt potentes viribus : & ipsi benè sentiunt in iis
qui se ad ipsos applicant : & quicunque acces-
serint ad eos, statuunt cum illis amicitiam, & quia
sunt potentes viribus. Et narraverunt ei prælia 2
eorum, & virtutes bonas, quas faciunt in Gala-
tis, & quia obtinuerunt eos, & duxerunt sub tri-
butum : Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, 3
in potestatem redigendo metalla argenti, & auri,
quod illic est : & possederunt omnem locum con-
silio suo, & patientiâ : Et locus erat longè di- 4
stans ab eis valdè : & reges, qui supervenerant
eis ab extremis terræ, (a) contriverunt, & per-
cusserunt eos plagâ magnâ : cæteri autem dant
eis tributum quolibet anno ; Et Philippum, & 5
Persea Citicorum regem, & qui adversùs eos ar-
ma tulerant ; contriverunt in bello, & obtinue-
runt eos ; Et Antiochum magnum regem Asiæ, 6
qui eis pugnam intulerat, habens centum viginti
Elephantes, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valdè, contritum ab eis :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ita contere & confringe exercitum hunc 42
hodie coram nobis, ut cognoscant reliqui
exteri hos malè oblocutos esse de Sanctua-
rio tuo : & judica eos secundùm malitiam
ipsorum. Cœperunt itaque castra dimi- 43
care decimâ tertiâ mensis Adar, & confra-
ctus est exercitus Nicanoris, ipseque pri-
mus occubuit in bello. Cùm autem vidis- 44
set exercitus Nicanoris eum occubuisse, ab-
jectis armis suis fugerunt. Sed persecuti 45
sunt eos Judæi itinere diurno, ab Arsa quo-
usque devenerint ad Geziram ; & clanxe-
runt post eos tubis peculiaribus. Et egres- 46
si ex omnibus oppidis Judæ, cogebant re-
ducebantque illos unum ad alterum, donec
occumberent omnes acie gladii, ita ut ne
unus quidem ex eis reliquus maneret. Et 47
acceperunt spolia & prædam eorum ; ca-
put autem Nicanoris & dexteram ejus quam
insolenter levaverat, amoventes detule-
runt & suspenderunt in Jerusalem. Et ga- 48
visus est populus vehementer, & celebrâ-
runt diem illum cum jucunditate & lætitia. 49
Et instituerunt, ut celebrarent eum quotan-
nis decimâ tertiâ mensis Adar. Ita quievit 50
terra Judæ paucis diebus.

CAP. VIII.

Audiens autè Juda famam Romanorum, 1
eos esse valentes robore, & gratos habe-
re omnes qui se jungebant eis, & cum iis
omnibus qui accedebant ad eos, amicitias
inire : (Narratum enim fuerat ei de forti- 2
tudine ipsorum, deque prœliis quæ gesse-
rant in Galatia, & quomodo prævaluissent
eis, & effecissent eos sibi tributarios : De 3
rebus etiam quas præstiterant in regione
Hispaniæ, & quomodo obtinuissent metal-
la auri & argenti quæ sunt ibi : Et consi- 4
liis atque longanimitate suâ possedissent o-
mnem locum, licet locus ille longè dissitus
esset ab eis : quomodo etiam contrivi-
issent reges qui venerant adversùs eos
ab extremis terræ, & percussissent eos
plagâ magnâ ; reliqui verò redderent eis
tributum quotannis : Philippum quoque, 5
& regem Cetæorum, & eos qui se extule-
rant in eos, subegissent bellisque contri-
vissent atque devicissent : Necnon Antiochi 6
regis Macedonis, qui bello invaserat eos,
habens secum centum viginti elephantos,
equites, currus, & exercitum copiosum
validumque ; totum exercitum contrivissent,

Versio VULG. LAT.

7 Et quia ceperunt eum vivum, & statuerunt ei ut daret ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum ma-
8 gnum, & daret obsides, & constitutum, Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum : & acceptas eas ab eis, dederunt Eu-
9 meni regi. Et quia qui erant apud Helladam, volu-
10 erunt ire, & tollere eos : & innotuit sermo his, Et miserunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum possederunt, & destruxerunt muros eorum, & in servitutem illos redegerunt usque in
11 hunc diem : Et residua regna, & insulas, quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in po-
12 testatem redegerunt. Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna ; quæ erant proxima, & quæ erant longé : quia quicunque audie-
13 bant nomen eorum, timebant eos. Quibus verò vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant : quos autem vellent, regno deturbabant : & exaltati sunt
14 valdé. Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpurâ, ut magnificaretur in
15 ea. Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidiè consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt, gerant:
16 Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, & o-
17 mnes obediunt uni, & non est invidia, neque ze-lus inter eos. Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filii Jacob, & Jasonem, filium Eleazari, & misit eos Romam constituere cum illis amici-
18 tiam, & societatem : Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt quòd in servitutem
19 premerent regnum Israel. Et abierunt Romam viam multam valdè, & introierunt curiam, & di-
20 xerunt ; Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem & pacem, & conscribere nos socios & amicos vestros.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

7 Καὶ ἔλαβον αὐτὸν ζῶντα, καὶ ἔστησεν αὐτοῖς δοῦναι αὐτὸν τε καὶ
8 τοὺς βασιλεύοντας μετ' αὐτὸν φόρον μέγαν, (ε) δοῦναι ὅμηρα καὶ διαστολὴν, Καὶ χώραν τὴν Ἰνδικὴν, καὶ Μήδειαν, καὶ Λυδίαν, καὶ
9 ἀπὸ τῶν καλλίστων χωρῶν αὐτῶν, καὶ λαβόντες αὐτὰς παρ' αὐτοῦ ἔδωκαν αὐτὰς Εὐμένει τῷ βασιλεῖ· Καὶ ὅτε οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος
10 ἐβουλεύσαντο ἐλθεῖν καὶ ἐξᾶραι αὐτὰς, καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος αὐτοῖς, Καὶ ἀπέστειλαν ἐπ' αὐτὰς στρατηγὸν ἕνα, καὶ ἐπολέμησαν πρὸς αὐτὰς, καὶ (ζ) ἔπεσον ἐξ αὐτῶν τραυματίαι πολλοὶ, καὶ (η)
ἠχμαλώτευσαν τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ (θ) διηρπάσαν αὐτὰς, καὶ κατεκράτησαν τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ
καθεῖλον τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν, (ι) καὶ κατεδουλώσαντο αὐτὰς ἕως τῆς
11 ἡμέρας ταύτης· Καὶ τὰς ἄλλοιπας βασιλείας, καὶ τὰς νήσους, ὅσοι ποτὲ (κ) ἀντέστησαν αὐτοῖς, κατέφθειραν, καὶ ἐδούλωσαν (λ) αὐ-
12 τούς· Μετὰ δὲ τῶν φίλων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπαναπαυομένων αὐτοῖς συνετήρησε (μ) φιλίαν, καὶ κατεκράτησαν τῶν βασιλέων τῶν ἐγγὺς καὶ τῶν μακρὰν, καὶ ὅσοι (ν) ἤκουσε τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐφοβοῦντο ἀπ'
13 αὐτῶν. (ξ) Οσοις δ' ἂν βάλωνται βοηθῆν καὶ βασιλεῦσαι, (ο) βασιλεύουσιν· ὃς δ' ἂν βάλωνται, μαδισῶσι, καὶ ὑψώθησαν σφόδρα·
14 Καὶ ἐν (π) πᾶσι τούτοις οὐκ (ρ) ἐπέθετο ἑαυτοῖς διάδημα, καὶ
15 οὐ περιεβάλοντο πορφύραν, ὥστε ἀβρυνθῆναι ἐν αὐτῇ· Καὶ βουλευτήριον ἐποίησαν ἑαυτοῖς, καὶ καθ' ἡμέραν ἐβουλεύοντο τριακόσιοι καὶ ἄνδρες συμβούλων διαπαντὸς περὶ τοῦ πλήθους, τοῦ συκοσμεῖν (σ)
16 αὐτούς. Καὶ πιστεύουσιν ἑνὶ ἀνθρώπῳ (τ) τὴν ἀρχὴν αὐτῶν κατ'
ἐνιαυτὸν, καὶ κυριεύειν πάσης τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ πάντες ἀκούουσι τοῦ
17 ἑνὸς, καὶ οὐκ ἔστι φθόνος (υ) οὐδὲ ζῆλος ἐν αὐτοῖς· Καὶ ἐπέ-
λεξεν Ἰούδας τὸν Εὐπόλεμον υἱὸν Ἰωάννου τοῦ (φ) Ακκὼς, καὶ Ἰά-
σονα υἱὸν Ἐλεαζάρου, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς Ῥώμην, σπῆται αὐ-
18 τοῖς φιλίαν καὶ συμμαχίαν, Καὶ τοῦ ἆραι τὸν ζυγὸν (χ) ἀπ' αὐ-
τῶν, ὅτι ἴδον τὴν βασιλείαν τῶν Ἑλλήνων καταδουλουμένην
19 τὸν Ἰσραὴλ δουλείαν. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ ἡ ὁδὸς πολλὴ σφόδρα, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ ἀπεκρί-
20 θησαν, (ψ) καὶ εἶπον, Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἀπέστειλαν ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς, σπῆσαι μεθ' ὑμῶν συμμαχίαν καὶ εἰρήνην, καὶ γραφῆναι ἡμᾶς συμμάχους καὶ φίλους ὑμῶν.

MS.A. (ε) καὶ δοῦναι (ζ) ἔπεσαν (η) ἠχμαλώπσαν (θ) ἐπερ-
νόμευσαν (ι) καὶ ἐπερνόμευσαν αὐτὰς καὶ (κ) ἀνέστησαν (λ) αὐτοῖς·
(λ) αὐτοῖς φιλίαν, (μ) ἤκουσαν (ν) Οἷς δ' ἂν (ξ) βασιλεύσουσιν
(ξ) ἅπασιν (ο) ἐπέθετο (π) ἑαυτές. (ρ) ἄρχειν (σ) ὅτε (τ) Ακχὼς,
(υ) αὐτῶν, (φ) Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος

Et ceperunt eum vivum : & statuerunt, ut ipsis daret & ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum magnum, daret obsides, & constitutum, Et regionem Indicam, & Mediam, & Lydiam, & de optimis regionibus (b)eorum : & acceptas eas ab eo dederunt Eumeni regi : Et quia qui erant ex Hellade, consilium inierunt ire, & tollere eos, & innotuit sermo his, Et miserunt in eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos : & ceciderunt ex eis interfecti multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios eorum, & diripuerunt eos : & terram eorum possederunt, & destruxerunt munitiones eorum, & in servitutem redegerunt eos usque in hunc diem : Et residua regna, & insulas, quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in servitutem redegerunt eos : Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longé : & quicunque audiebant nomen eorum, timebant eos : Quibus verò vellent auxilio esse, ut regnarent ; regnabant : quos autem vellent, regno deturbabant : & exaltati sunt valdé. Et in omnibus istis nemo eorum portabat diadema, nec induebatur purpurâ, ut magnificaretur in ea. Et curiam fecerunt sibi, & quotidiè consultabant trecenti & viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut rectè gubernent eos : Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos, & ut dominetur universæ terræ ipsorum : & omnes obediunt uni : & non est invidia, neque zelus inter eos. Et elegit Judas Eupolemum filium Joannis filii Accos, & Jasonem filium Eleazari : & misit eos Romam, constituere cum illis amicitiam, & societatem, Et ut auferrent jugum ab eis : quia viderunt regnum Græcorum, quod servitute premeret Israel. Et abierunt Romam, & via multa valdè : & introierunt in curiam, & responderunt, & dixerunt ; Judas Maccabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miserunt nos ad vos, statuere vobiscum societatem, et pacem, et conscribere nos socios, et amicos vestros.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ipsúmque vivum cepissent, & statuissent ut 7
tam ipse quàm reges successores ejus tributum magnũ redderent quotannis, & ut darẽt
obsides & divisiones; Nempe regionem In- 8
diæ, Mediæ, ac Lydiæ de regionibus ipsius, regiones selectissimas; quas cùm accepissent ab
eo, dederunt Eunemio regi. Item cùm è 9
Græcia venire voluissent, ut delerent & consumerent eos, re ab eis cognitâ, Miserint in 10
eos unum è ducibus, qui bellaverit adversùs
eos, & eeciderint ex eis interfecti multi, captivos abduxerint uxores & liberos eorum,
diripuerint eos, obtinuerint atque divicerint
terrã eorũ, arces eorum destruxerint, & sub- 11
jecerint eos ad hunc usq; diem: Reliqua regna & insulas, deniq; eos omnes qui restiterant eis, perdiderint, diripuerint, captivos
abduxerint, & in servitutem redegerint.
Cum amicis verò suis & cum iis qui acqui- 12
escunt eis, servent amicitiam: & obtinuerint
atque superaverint reges longinquos & propinquos: quicunque audiebant famam illorum, metuerent ab eis: & quoscunque vellent adjuvare & regnare, ii regnent: Quos- 13
cunque verò deprimere vellent, ii humiles
essent: denique summoperè exaltati & magnificati sint: Nemo tamen illorum diadema 14
sibi nexuisset, neque purpureis indutus esset,
ut iis magnificaret sese; Sed fecissent sibi 15
Senatum, & quotidiè consilium simul inirent
trecenti viginti viri consiliarii. & cogitarent
quomodo curam agerent & regerent populum: Deferrent principatum uni viro in 16
annum, qui præciperet & dominaretur in
tota terra eorum: & omnes *ita* obtemperarent uni illi viro, ut nulla esset inter eos invidia aut æmulatio) Elegit Juda Eupole- 17
mum filium Johannis filii Acosi, & Jasonem
filium Lazari, misitque eos Romam ad statuendum cum eis amicitiam & auxilium,
Et ut tollerent ab eis jugum; nam regnum 18
Græcorum Israëlem servitute premebat.
Itaque Eupolemi caterva Romam profecti 19
(iter autem maximum erat) & senatum illorum ingressi, responderunt & dixerunt illis; Juda Machabæus, & fratres ejus, ac 20
populus Judæorum nos miserunt ad vos, ut
constituamus vobiscum *mutuum* auxilium &
amicitiam, & ut scribatis nos in amicos &
adjutores vestros.

Versio VULG. LAT.

21 Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescri-
22 ptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & mi-
serunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale
23 pacis & societatis. BENE SIT ROMANIS,
& genti Judæorum, in mari & in terra in æternum :
24 gladiúsque & hostis procul sit ab eis. Quòd si insti-
terit bellum Romanis priùs, aut omnibus sociis eo-
25 rum in omni dominatione eorum : Auxilium feret
gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde ple-
26 no : Et præliantibus non dabunt, neque subminis-
trabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut pla-
cuit Romanis : & custodient mandata eorum, nihil
27 ab eis accipientes. Similiter autem & si genti Ju-
dæorum priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani
28 ex animo, prout eis tempus permiserit : Et adjuvan-
tibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sic-
ut placuit Romanis : & custodient mandata eorum
29 absque dolo. Secundùm hæc verba constituerunt
30 Romani populo Judæorum. Quòd si post hæc ver-
ba hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid volu-
erint, facient ex proposito suo : & quæcunque addi-
31 derint, vel dempserint, rata erunt. Sed & de malis,
quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicen-
tes ; Quarè gravâsti jugum tuum super amicos no-
32 stros, & socios Judæos ? Si ergò iterùm adierint
nos, adversùm te faciemus illis judicium, & pugna-
bimus tecum mari terrâque.

CAP. IX.

1 INtereà ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor
& exercitus ejus in prælio, apposuit Bachidem &
Alcimum rursum mittere in Judæam, & dextrum cor-
2 nu cum illis. Et abierunt viam, quæ ducit in Galga-
la, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbel-
lis : & occupaverunt eam, & peremerunt animas ho-
3 minum multas. In mense primo anni centesimi &
quinquagesimi secundi, applicuerunt exercitum ad Je-
4 rusalem : Et surrexerunt, & abierunt in Beream vi-
5 ginti millia virorum, & duo millia equitum. Et Ju-
das posuerat castra in Laisa, & tria millia viri electi
cum eo :

MAKKABAI'ΩN A'.

21 Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγ☩ ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τ῀ (χ)
22 ἐπιστολῆς ἧς ἀντέγραψεν ὅπ᾽ ὄλτοις χαλκαῖς, καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ἰε-
ρουσαλὴμ εἰ῀) πρὸ᾽ αὐτοὺς εἰς μνημόσυνον εἰρήνης καὶ συμμαχίας·
23 Καλῶς γένοιτο Ῥωμαίοις καὶ τῷ ἔθνει (ϕ) Ἰουδαίων ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ
ἐπὶ τ῀ ξηρᾶς εἰς τ῀ αἰῶνα, καὶ ῥομφαία καὶ ἐχθρὸς μακρυνθήτω ἀπ᾽
24 αὐτῶν. Ἐὰν δ᾽ ἐνστῇ πόλεμ☩ (᾽) ἐν Ῥώμῃ πρότερος ἢ πᾶσι τοῖς συμ-
25 μάχοις αὐτῶν ἐν πάσῃ κυριᾷ αὐτῶν, Συμμαχήσει τὸ ἔθν☩ τῶν
26 Ἰουδαίων, ὡς ἂν ὁ καιρὸς ὑπογραφῇ αὐτοῖς, καρδίᾳ πλήρει. Καὶ
τοῖς πολεμοῦσιν ἢ βάστασιν οὐδὲ ἐπαρκέσουσι σῖτον, ὅπλα, ἀργύριον,
πλοῖα, ὡς ἔδοξε (ω) Ῥωμαίοις· καὶ φυλάξουσ῀ τὰ φυλάγματα αὐ-
27 τῶν (α) οὐδὲν λαβόντες. Κατὰ τὰ αὐτὰ δ᾽ ἐὰν ἔθνει Ἰουδαίων
συμβῇ πρότερος πόλεμ☩, συμμαχήσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ ψυχῆς,
28 ὡς ἂν αὐτοῖς ὁ καιρὸς ὑπογραφῇ. Καὶ τοῖς συμμαχοῦσιν ἢ δοθή-
σεται σῖτ☩, ὅπλα, ἀργύριον, (᾽) πλοῖα, ὡς ἔδοξε Ῥώμῃ· καὶ φυλά-
29 ξονται τὰ φυλάγματα (β) αὐτῶν, καὶ ἐ μὴ δόλ☩. Κατὰ τοὺς λόγους
30 τούτους (γ) ἔστησαν Ῥωμαῖοι τῷ δήμῳ τ῀ Ἰουδαίων. Ἐὰν δ᾽ μὴ τοὺς
λόγους τούτους βουλόσωνται ἔτοι καὶ ἔτοι προσθῆναι ἢ ἀφελεῖν, ποιήσον-
ται ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν, καὶ ὃ ἐὰν προσθῶσιν ἢ ἀφέλωσιν, ἔσαι κύ-
31 ρια. Καὶ περὶ τῶν κακῶν ὧν ὁ βασιλεὺς Δημήτριό☩ συγγέγραπται
πρὸς αὐτούς, ἐγράψαμεν αὐτῷ, λέγοντες, Διατί ἐβάρωσας τ῀ ζυγόν
σου ἐφ᾽ ἡμᾶς ἡμεῖς τοὺς συμμάχους Ἰουδαίους ; Ἐάν ἔν τι ἐντύ-
χωσι καλὰ σοῦ, ποιήσομεν αὐτοῖς τὴν κρίσιν, καὶ πολεμήσομέν σε διὰ
τῆς θαλάσσης καὶ διὰ τῆς ξηρᾶς.

MS. A. (χ) γεγραφῆς ἀντέγραψαν ὅπ᾽ *ὄστοις χαλκαῖς, καὶ
ἀπέστειλαν (ϕ) τῶν Ἰουδαίων (᾽) Ῥώμῃ (ω) Ῥώμῃ· (α) *ὅσην (᾽) ὡς
(β) ταῦτα, καὶ (γ) ὄυτως ἔστησαν

ΚΕΦ. θ'.

1 Καὶ ἤκουσε Δημήτριο☩ ὅτι (α) ἔπεσε Νικάνωρ καὶ αἱ δυνάμεις
αὐτῶ (β) ἐν πολέμῳ, καὶ προσέθετο τὸν Βακχίδην καὶ τ῀ Ἀλκιμον
2 εἰς δευτέραν ἀποστῆλαι εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ τὸ δεξιὸν κέρας μεθ᾽ αὐ-
τῶν. Καὶ ἐπορεύθησ῀ ὁδὸν τ῀ εἰς Γάλγαλα, καὶ (γ) παρενέβαλον ἐπὶ
Μασαλὼθ τὴν ἐν Ἀρβήλοις, καὶ προσετελέσαντο αὐτὴν, καὶ (δ)
3 ἀπώλεσαν ψυχὰς ἀνθρώπων πολλάς. Καὶ τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ
ἔτους (ε) τῷ δευτέρῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ παρενέβαλον (ζ) ἐπὶ
4 Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀπῆραν καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Βηρέαν ἐν εἴκοσι
5 χιλιάσιν ἀνδρῶν καὶ (η) δισχιλίᾳ ἵππῳ. Καὶ Ἰούδας ἦν παρεμβε-
βληκὼς ἐν (θ) Ἐλασὰ, καὶ τριχίλιοι ἄνδρες ἐκλεκτοὶ μετ᾽ αὐτοῦ.

MS. A. (α) *ἐποίησεν (β) *πόλεμον, (γ) παρεγενβάλοσαν ἐπὶ
Μεσαλὼθ (δ) ἀπώλεσεν (ε) δευτέρᾳ (ζ) εἰς (η) δισχιλιάσιν
ἵππων. (θ) Ἀλασὰ,

Interp. LAT.

Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc est : 1
rescriptum epistolæ, quam rescripserunt in tabulis 2
æreis, & miserunt in Hierusalem, ut esset apud
eos ibi memoriale pacis, & societatis : Benè 23
sit Romanis, & genti Judæorum, in mari & in
terra in æternum : gladiúsque & hostis procul
sit ab eis. Quod si institerit bellum Romanis 24
priùs, aut omnibus sociis eorum in omni domi-
natione eorum ; Auxilium feret gens Judæorum, 25
prout tempus dictaverit eis, corde pleno : Et 26
præliantibus non dabunt, neque subministrabunt
triticum, arma, pecuniam, naves ; sicut placuit
Romanis : & custodient (c) mandata eorum,
nihil accipientes. Similiter autem, si genti 27
Judæorum priùs acciderit bellum ; adjuvabunt
Romani ex animo, prout eis tempus permise-
rit : Et adjuvantibus non dabitur triticum, 28
arma, pecunia, naves ; sicut placuit Romanis :
& custodient mandata eorum, & absque do-
lo. Secundùm hæc verba constituerunt Romani 29
populo Judæorum. Quòd si post hæc verba hi 30
& illi addere, aut demere voluerunt ; facient
ex proposito suo : & quæcunque addiderint, vel
dempserint, rata erunt. Et de malis quæ De- 31
metrius rex fecit in ipsos, scripsimus ei, dicen-
tes ; Quarè gravâsti jugum tuum super amicos
nostros socios Judæos ? Si ergò iterum adie- 32
rint nos adversùm te ; faciemus illis judicium :
& pugnabimus tecum mari terrâque.

CAP. IX.

ET audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor, 1
& exercitus ejus, in prælio : & apposuit, Bacchi-
dem & Alcimum rursùm mittere in Judæam, &
dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam, 2
quæ ducit in Galgala : & castra posuerunt super
Mæsaloth, quæ est in Arbelis : & occupaverunt
eam : & peremerunt animas hominum mul-
tas. Et mense primo anni secundi & quinqua- 3
gesimi & centesimi applicuerunt exercitum ad
Hierusalem Et surrexerunt & abierunt in Be- 4
ream viginti millia virorum, & duo millia
equitum. Et Judas posuerat castra in Eleasa ; 5
& tria millia viri electi cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

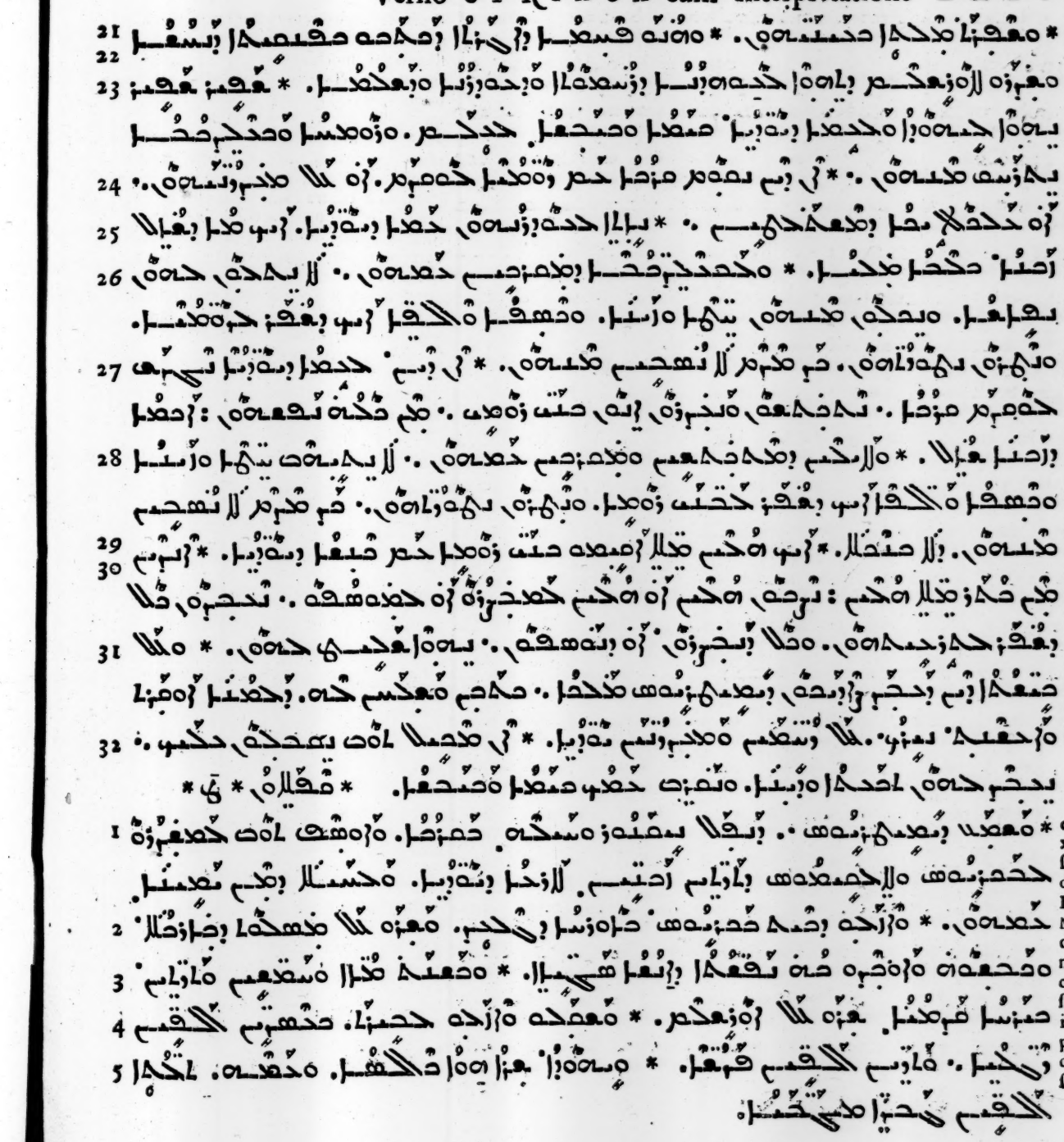

Placuit eis res. Atque hoc est exemplar 21
epistolæ quam scripserunt in tabula æneâ, 22
miseruntque Jerosolymam ut esset in mo-
mentum amicitiæ, auxilii, & pacis : Bene 23
optiméque sit Judæ & populo Judæorum
mari terrâque in perpetuum, & gladius at-
que hostis longè sit ab eis. Quòd si bel- 24
lum concitetur in Romanos priùs, aut in
adjutores eorum, aut in quemcunque locum
ditionis eorum ; Veniet ad auxilium eorum 25
populus Judæorum, prout tempus requisi-
erit, corde pleno : Hostibus oppugnanti- 26
bus eos non præbebunt refocillationem, at-
que negabunt eis frumentum, arma, argen-
tum, ac naves, prout placuerit Romanis :
& custodient mandata eorum, nihil accipi-
entes ab eis. Quòd si genti Judæorum con- 27
tigerit priùs bellum, pugnabunt & auxilia-
buntur eis Romani ex toto animo suo, pro-
ut tempus postulaverit : Et pugnantibus 28
bellumque gerentibus in eos, non suppedi-
tabuntur frumentum, arma, argentum, aut
naves, ut placuerit Romanis : & custodi-
ent mandata eorum, nihil accipientes ab
eis : idque sine dolo. In hæc verba statu- 29
erunt *fœdus* Romani cum cœtu Judæorum.
Quòd si post has res voluerint isti aut illi 30
addere aut detrahere, facient quicquid pla-
cuerit mentibus eorum : & quicquid detra-
xerint aut addiderint, fas eis esto. Quòd 31
autem ad mala quibus afficit vos Demetrius
rex, scripsimus & misimus ad eum ; Quare
grave durumq; jugũ tuũ imponis amicis &
adjutoribus nostris Judæis ? Si inposterum 32
de te querantur, faciemus eis ultionem &
jus, teque mari terrâve oppugnabimus.

CAP. IX.

AUdiens autem Demetrius cecidisse Ni- 1
canorem & exercitum ejus in bello, perre-
xit etiam mittere Bacherium & Alcimum
secundò in terram Judæorum, & copias
dexteras cum ipsis. Profecta igitur gens 2
Bacherii per viam Golaadis, obsederunt
Masaloth quæ est in Arbella : & quum
cepissent eam, perdiderunt animas homi-
num multorum. Anno verò centesimo 3
quinquagesimo secundo, mense primo, ob-
sederunt Jerusalem. Et inde moventes ab 4
ierunt in Birath cum viginti millibus
peditum & duobus millibus equitum. Ju- 5
da verò castra metatus est in Elsa, habens
secum ter mille viros electos ;

Versio VULG. LAT.

6 Et viderunt multitudinem exercitûs quia multi sunt, & timuerunt valdé : & multi subtraxerunt se de castris, & non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.
7 Et vidit Judas quòd defluxit exercitus suus, & bellum perurgebat eum, & confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & dissolutus
8 est. Et dixit his qui residui erant ; Surgamus, & eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare
9 adversùs eos. Et avertebant eum, dicentes ; Non poterimus, sed liberemus animas nostras modò, &
10 revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus adversùs eos ; nos autem pauci sumus. Et ait Judas ; Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis : & si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen glo-
11 riæ nostræ. Et movit exercitus de castris, & steterunt illis obviám : & divisi sunt equites in duas partes, & fundibularii & sagittarii præibant exerci-
12 tum, & primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio
13 ex duabus partibus, & clamabant tubis : Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi, & commota est terra à voce exercituum : & commissum est prælium à manè usque ad vesperam.
14 Et vidit Judas, quòd firmior esset pars exercitûs Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipso omnes
15 constantes corde : Et contrita est dextera pars ab
16 eis, & persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui in finistro cornu erant, viderunt quòd contritum
17 est dextrum cornu, & secuti sunt post Judam, & eos
17 qui cum ipso erant, à tergo : Et ingravatum est præli-
18 um, & ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis. Et
19 Judas cecidit, & cæteri fugerunt. Et Jonathas & Simon tulerunt Judam fratrem suũ, & sepelierunt eum
20 in sepulchro patrum suorum in civitate Modin, Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, &
21 lugebant dies multos, Et dixerunt ; Quomodò cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel !
22 Et cætera verba bellorum Judæ, & virtutum quas fecit, & magnitudinis ejus, non sunt descripta : multa enim erant valdé.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

6 Καὶ ἴδον τὸ πλῆθος τῶν Ἰωαμέων ὅτι πολλοί εἰσι, καὶ ἐφοβήθησαν Ϛφόδρα· καὶ ἐξερύησαν πολλοὶ ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, ἢ κατε-
7 λείφθησαν ἐξ αὐτῶν ἀλλ' ἢ ὀκτακόσιοι ἄνδρες. Καὶ εἶδεν Ἰούδας, ὅτι ἀπερρύη ἡ παρεμβολὴ αὐτῦ, καὶ ὁ πόλεμος ἔθλιβεν αὐτόν· καὶ συνετρίβη τῇ καρδίᾳ, ὅτι οὐκ ἔχε καιρὸν συναγαγῶν αὐτούς.
8 καὶ ἐξύθη. Καὶ εἶπε τοῖς καταλειφθεῖσιν, Ἀναςῶμεν καὶ ἀναβῶμεν ἐπ' τὺς ὑπεναντίυς (*) ἡμῶν, ἐὰν ἄρα δυνώμεθα πολεμῆσαι αὐτούς.
9 Καὶ ἀπέςρεφαν αὐτὸν, λέγοντες, Οὐ μὴ (*) δυνώμεθα, ἀλλ ἢ σώζωμεν τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς τὸ νῦν, (ι) καὶ ἐπιςρέψωμεν μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν,
10 καὶ πολεμήσωμεν περὶ αὐτῶν, ἡμεῖς δὲ ὀλίγοι. Καὶ εἶπεν Ἰούδας, Μὴ μοι γένοιτο ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα τῦτο, φυγεῖν ἀπ' αὐτῶν, (κ) καὶ ἐὰν ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν, καὶ ἀποθάνωμεν (λ) ἐν ἀνδρείᾳ
11 χάειν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ μὴ καθυπόσωμεν αἰτίαν τῇ δόξῃ ἡμῶν.
12 Καὶ ἀπῆρεν ἡ δύναμις ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἔςησαν οἱ ςρατηγοὶ
13 ἐν φάλαγξ ὁκ τῶν δύο μερῶν, καὶ ἐφώνυν τῶν σάλπιγξι. Καὶ ἐσάλπισαν (μ) οἱ παρὰ Ἰούδα καὶ αὐτοὶ τῶν σάλπιγξι, καὶ (ν) ἐσείσθη ἡ γῆ ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν παρεμβολῶν. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος (ξ) συν-
14 ημμένος ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας. Καὶ εἶδεν Ἰούδας ὅτι Βακχίδης καὶ τὸ ςρέωμα τῆς παρεμβολῆς ἐν τοῖς δεξιοῖς· καὶ συνῆλθον αὐτῷ πάντες οἱ ἔνψυχοι τῇ καρδίᾳ. Καὶ ζυνετρίβη τὸ δε-
15 ξιὸν κέρας ἀπ' αὐτῶν, καὶ (ο) ἐδίωκεν ὀπίσω αὐτῶν ἕως Ἀζώτυ
16 ὄρυς. Καὶ οἱ εἰς τὸ ἀριςερὸν κέρας εἶδον ὅτι συνετρίβη τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ ἐπέςρεφαν κ' πόδας Ἰούδα καὶ τῶν μετ' αὐτῦ ὀπ τῶν
17 ὄπισθεν. Καὶ ἐβαρύνθη ὁ πόλεμος, καὶ (π) ἔπεσον τραυματίαι
18 πολλοὶ ἐκ τύτων καὶ ἐκ τύτων. Καὶ Ἰούδας ἔπεσε, καὶ οἱ λοιποὶ
19 ἔφυγον. Καὶ ἦραν Ἰωνάθαν καὶ Σίμων Ἰούδαν τὸν ἀδελφὸν (ρ) αὐτῶν, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ τῶν πατέρων αὐτῦ ἐν Μωδεΐμ.
20 Καὶ ἔκλαυσαν αὐτὸν (σ), καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ κοπε-
21 τὸν μέγαν, καὶ ἐπένθυν ἡμέρας πολλὰς, καὶ (τ) ἔπον, Πῶς ἔπεσε
22 δυνατὸς, σώζων τὸν Ἰσραήλ ; Καὶ τὰ (υ) λοιπὰ τῶν λόγων Ἰούδα, καὶ τῶν πολέμων, καὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν ὧν ἐποίησε, καὶ τῆς μεγαλωσύνης (*) αὐτῶν, ὐ κατεγράφη, πολλὰ γὰ ἦν Ϛφόδρα.

MS.A. (*) ἐξερύησαν (*) ἡμῖν, (*) συνησώμεθα, (ι) ἐπιςρέψωμεν (κ) καὶ ἤγγικεν (λ) ἀνδρείᾳ (μ) καὶ οἱ παρὰ Ἰούδα (ν) ἐσείσθη ἡ γῆ ἀπὸ τῶν παρεμβολῶν αὐτῶν. (ξ) συνημμένος (ο) ἐδίωκεν (π) ἔπεσαν (ρ) αὐτῦ, (σ) ἐκεῖ, καὶ (τ) ἔπαν, (υ)* περιοσὰ τῶν λόγων Ἰούδα, (*) αὐτῦ

Interp. LAT.

Et viderunt multitudinem exercituum, quia multi 6
sunt : & timuerunt valdé : & multi subtraxerunt se de castris: non remanserunt ex eis, nisi octingenti viri. Et vidit Judas, quod defluxit 7
exercitus suus, & bellum perurgebat eum : & confractus est corde ; quia non habebat tempus congregandi eos. Et dissolutus est : Et dixit his 8
qui residui erant ; Surgamus, & ascendamus super adversarios nostros ; si fortè possimus debellare eos. Et avertebant eum, dicentes ; Non poteri- 9
mus : Sed liberemus animas nostras modò ; & (a) revertamur cum fratribus nostris : & pugnabimus adversùs eos. Nos autem pauci sumus. Et ait 10
Judas ; Absit mihi istam rem facere, ut fugiamus ab eis. Et, si appropiavit tempus nostrum ; moriamur in virtute propter fratres nostros : & non relinquamus crimen gloriæ nostræ. Et movit exer- 11
citus de castris, & steterunt illis obviám. Et divisi sunt equites in duas partes : & fundibularii & sagittarii præibant exercitum : & primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat 12
in dextro cornu : & proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis. Exclamaverunt 13
autem & hi qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi tubis : & commota est terra à voce exercituum : & commissum est prælium à mane usque ad vesperam. Et vidit Judas, quòd Bacchides, 14
& firmior pars exercitûs est in dextris : & convenerunt cum ipso omnes constantes corde : Et 15
contritum est dexterum cornu ab eis : & persecuti sunt eos usque ad montem Azoti. Et, (b) qui in sinistro cornu erant, viderunt, quod contritum est dextrum cornu : & converterunt se ad pedes Judæ, 16
& eorum, qui cum ipso erant à tergo. Et ingravatum est prælium : & ceciderunt vulnerati multi 17
ex his & ex illis. Et Judas cecidit, & cæteri fugerunt. Et Jonathas & Simon tulerunt 18
Judam fratrem suum : & sepelierunt eum in sepulchro patrum ejus in Modeim. Et ploraverunt eum, & fleverunt eum omnis [populus] Israel 19
planctu magno : & lugebant dies multos : & dixerunt ; Quomodò cecidit potens, qui salvum 20
faciebat [populum] Israel ? Et cætera verborum 21
Judæ, & bellorum, & virtutum, quas fecit, & magnitudinis ejus non sunt descripta : multa enim erant valdé. 22
λόγων Ἰούδα, (*) αὐτῦ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܘܚܙܘ ܠܟܬܒܐ ܕܥܡܐ ܕܥܡܗ ܕܣܓܝܐ ܘܕܚܠܘ ܫܓܝܐ ܘܐܬܒܗܬ ܠܗ ܟܠ ܕܐܬ ܥܡܗ ܘܐܬܦܪܫ ܡܢ ܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܫܡܢܝܐ ܓܒܪܐ ܐܠܐ ܬܡܢ ܓܒܪܐ ܐܬܦܪܫ ܡܢ ܡܫܪܝܬܐ ܘܚܙܐ ܝܗܘܕܐ ܕܐܬܦܪܫ ܡܫܪܝܬܗ ܘܐܬܬܒܪ ܠܗ ܒܠܒܗ ܕܠܐ ܗܘܐ ܠܗ ܙܒܢ ܠܡܟܢܫ ܠܗܘ ܘܐܬܦܪܫ ܘܐܡܪ ܠܐܢܫܐ ܕܒܬܪܗ ܢܩܘܡ ܢܣܩ ܠܥܠ ܠܘܬ ܒܥܠܝ ܕܒܒܝܬܗ ܕܐܠ ܢܫܬܕܪ ܠܗ ܒܬܪ ܕܢܫܬܕܪ ܠܗ ܒܬܪ ܕܢܫܬܕܪ ܠܗ ܒܬܪ ܕ

Versio VULG. LAT.

23 Et factum est: post obitum Judæ emerserunt iniqui
in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes qui
24 operabantur iniquitatem. In diebus illis facta est fa-
mes magna valdè, & tradidit se Bacchidi omnis re-
25 gio eorum cum ipsis. Et elegit Bacchides viros im-
26 pios, & constituit eos dominos regionis: Et exqui-
rebant, & persecutabantur amicos Judæ, & adduce-
bant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & il-
27 ludebat. Et facta est tribulatio magna in Israel,
qualis non fuit ex die, quâ non est visus propheta in
28 Israel. Et congregati sunt omnes amici Judæ, & di-
29 xerunt Jonathæ; Ex quo frater tuus Judas defunctus
est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos
nostros, Bacchidem, & eos qui inimici sunt gentis
30 nostræ. Nunc itaque te hodiè elegimus esse pro eo
nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum
31 nostrum. Et suscepit Jonathas tempore illo princi-
patum, & surrexit loco Judæ fratris sui. Et cogno-
33 vit Bacchides, & quærebat eum occidere. Et cog-
novit Jonathas, & Simon frater ejus, & omnes qui
eum eo erant: & fugerunt in desertum Thecuæ, &
34 confederunt ad aquam lacûs Asphar. Et cognovit
Bacchides, & die sabbatorum venit ipse, & omnis
35 exercitus ejus, trans Jordanem. Et Jonathas misit
fratrem suum ducem populi, & rogavit Nabuthæos
amicos suos, ut commodarent illis apparatum suum,
36 qui erat copiosus. Et exierunt filii Jambri ex Ma-
daba, & comprehenderunt Joannem, & omnia quæ
37 habebat, & abierunt habentes ea. Post hæc verba,
nuntiatum est Jonathæ, & Simoni fratri ejus, quia fi-
lii Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam
ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Cha-
38 naan, cum ambitione magna. Et recordati sunt san-
guinis Joannis fratris sui: & ascenderunt, & abscon-
32 derunt se sub tegumento montis. Et elevaverunt
oculos suos, & viderunt: & ecce tumultus, & appa-
ratus multus: & sponsus processit, & amici ejus, &
fratres ejus obviàm illis cum tympanis & musicis, &
armis multis.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

23 Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ τελευτῆσαι (φ) Ἰούδα, ἐξέκλιναν οἱ ἄνομοι ἐν παντὶ
τοῖς ὁρίοις Ἰσραὴλ, καὶ ἀνέτειλαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀδικίαν.
24 Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγένετο λιμὸς (χ) μέγας σφόδρα, καὶ ἠτιμώ-
25 θησαν καὶ ἔδωκε μετ' αὐτῶν. Καὶ ἐξέλεξε Βακχίδης τοὺς ἀσεβεῖς ἄν-
26 δρας, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους τῆς χώρας. Καὶ ἐζήτουν καὶ
(ψ) ἐξιχνίαζον τοὺς φίλους (ω) Ἰούδα, καὶ ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς Βακχίδην.
27 καὶ (α) ἐξεδίκει ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐνέπαιζεν αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο θλῖψις
μεγάλη ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἥτις οὐκ ἐγένετο ἀφ' ἧς ἡμέρας οὐκ ὤφθη
28 προφήτης (β) ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἠθροίσθησαν πάντες οἱ φίλοι (γ) Ἰούδα,
29 καὶ εἶπαν τῷ Ἰωνάθαν, Ἀφ' οὗ ὁ ἀδελφός σου Ἰούδας τετελεύτηκε, καὶ
ἀνὴρ ὅμοιος αὐτῷ οὐκ ἔστιν ἐξελθὼν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ Βακχίδην,
30 καὶ ἐν τοῖς ἐχθραίνουσι τὸ ἔθνος ἡμῶν· Νῦν οὖν ἐξελεξάμεθά σε σήμε-
ρον, τοῦ εἶναι αὐτὸν ἡμῖν εἰς ἄρχοντα, καὶ ἡγούμενον, τοῦ πολεμῆσαι
31 τὸν πόλεμον ἡμῶν. Καὶ ἀνελάβετο Ἰωνάθαν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὴν
32 (δ) ἡγεμονίαν, καὶ ἀνέστη ἀντὶ (ε) Ἰούδα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἔγνω
33 Βακχίδης, καὶ ἐζήτει αὐτὸν ἀποκτεῖναι. Καὶ ἔγνω Ἰωνάθαν, καὶ
Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν
ἔρημον Θεκωὲ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὸ ὕδωρ λάκκου (ζ) Ἀσφάρ.
34 Καὶ ἔγνω Βακχίδης τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων, καὶ ἦλθεν αὐτὸς, καὶ
35 πᾶν τὸ στράτευμα αὐτοῦ πέραν τοῦ (η) Ἰορδάνου. Καὶ ἀπέστειλεν
Ἰωνάθαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἡγούμενον τοῦ ὄχλου, καὶ παρεκά-
λεσε τὸν (θ) Ναβαταίους φίλους αὐτοῦ ἐναποθέσθαι αὐτοῖς τὴν ἀπο-
36 σκευὴν αὐτῶν τὴν πολλήν. Καὶ ἐξῆλθον (ι) οἱ υἱοὶ Ἰαμβρὶ ἐκ Μη-
δαβᾶ, καὶ συνέλαβον Ἰωάννην, καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀπῆλθον
37 ἔχοντες. Μετὰ τοῦτο λόγος τοῦτος ἀπήγγειλαν (κ) τῷ
Ἰωνάθαν καὶ Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ὅτι (λ) οἱ υἱοὶ Ἰαμβρὶ
ποιοῦσι γάμον μέγαν, καὶ ἄγουσι τὴν νύμφην ἀπὸ Ναδαβὰθ,
θυγατέρα ἑνὸς τῶν (μ) μεγιστάνων μεγάλων τῆς Χαναάν, μετὰ παρα-
38 πομπῆς μεγάλης. Καὶ ἐμνήσθησαν Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν,
καὶ ἀνέβησαν, καὶ ἐκρύβησαν ὑπὸ τὸ σκέπασμα τοῦ ὄρους. Καὶ
39 ἦραν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ (ι) ἴδον, καὶ ἰδοὺ θόρυβος, καὶ ἀπο-
σκευὴ πολλὴ, καὶ ὁ νυμφίος ἐξῆλθε, καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ εἰς συνάντησιν αὐτῶν μετὰ τυμπάνων, καὶ μουσικῶν, καὶ ὅπλων
πολλῶν.

MS. A. (φ) Ἰούδα, (χ) μεγάλη σφόδρα, καὶ αὐτομόλησεν (ψ) ἐξηράνων (ω) Ἰούδα, (α) ἐξεδίκει αὐτοὺς, καὶ ἐνέπιζον (β) αὐτοῖς. (γ) Ἰούδα, (δ) * ηγεσιν, (ε) Ἰούδα (ζ) Ἀσφάλ. (η) Ἰορδάνην. Καὶ ἀπέστειλεν τὸν ἀδελφὸν (θ) Ναβαλαίους (ι) οἱ υἱοὶ Ἰαμβρὶν (κ) Ἰωνάθαν, (λ) υἱοὶ Ἰαμβρὶν (μ) μεγάλων μεγιστάνων Χαναάν, (ν) ἴδαν,

Interp. LAT.

Et factum est post obitum Judæ, emerserunt ini- 23
qui in omnibus finibus Israel: & exorti
sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In 24
diebus illis facta est fames magna valdè, &
tradidit se regio cum ipsis. Et elegit Bacchides 25
viros impios, & constituit eos dominos regionis.
Et exquirebant, & persecutabantur amicos Judæ, 26
& adducebant eos ad Bacchidem: & vindica-
bat in illos, & illudebat eis. Et facta est tri- 27
bulatio magna in Israel: qualis non fuit ex die
quâ non est visus propheta inter eos. Et con- 28
gregati sunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jo-
nathæ; Ex quo frater tuus Judas defunctus est; 29
et vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos,
& Bacchidem, & in eos qui inimici sunt gen-
tis nostræ: Nunc itaque te hodiè elegimus, esse 30
pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum
bellum nostrum. Et suscepit Jonathas tempore 31
illo principatum: & surrexit loco Judæ fratris
sui. Et cognovit Bacchides; & quærebat eum 32
occidere. Et cognovit Jonathas, & Simon frater 33
ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt
in desertum Thecoe: & confederunt ad aquam
lacûs Asphar. Et cognovit Bacchides die sabba- 34
torum, & venit ipse, & omnis exercitus ejus
trans Jordanem. Et Jonathas misit fratrem 35
suum ducem populi: & rogavit Nabathæos
amicos suos, ut commodarent sibi apparatum
suum, qui erat copiosus. Et exierunt filii Zam- 36
bri ex Medaba, & comprehenderunt Joannem,
& omnia quæ habebat, & abierunt habentes.
Post hæc autem verba renuntiatum est Jonathæ 37
& Simoni fratri ejus; quia filii Zambri fa-
ciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex
Nadabath, filiam unius de magnis principibus
Chanaan, cum ambitione magna. Et recordati 38
sunt (c) Joannis fratris sui: & ascenderunt,
& absconderunt se sub tegumento montis. Et 39
elevaverunt oculos suos, & viderunt: & ecce
tumultus, & apparatus multus: & sponsus
processit, et amici ejus, & fratres ejus, ob-
viàm illis cum tympanis, & musicis, & armis
multis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Fuit autem post obitum Judæ, ut emerge- 23
rent & apparerent viri iniqui in omnibus
terminis Israëlis, & conspicerentur omnes
impii & transgressores legis. Iisdem quo- 24
que diebus accidit fames magna, quâ de-
structa est regio cum ipsis. Elegit verò Ba- 25
cherius homines impios, & constituit eos
dominos atque præfectos regionis: Qui 26
perveſtigantes & exquirentes amicos Judæ,
adducebant eos ad Bacherium; atque is
illudebat eis & excruciabat eos. Ita fuit 27
afflictio maxima Israëli, qualis non fuerat
visa inde à die quo non est visus prophetæ
inter ipsos. Quare congregati omnes ami- 28
ci Judæ, dixerunt Jonathani; Ab eo die 29
quo mortuus est Juda frater tuus, non est
vir similis ei, qui procedat contra ini-
micos nostros, contra Bacherium, & con-
tra eos omnes qui oppugnant & oderunt
nos è popularibus nostris. Jam ergò per- 30
placet nobis hodie, ut sis nobis princeps
& rector ad gerendum bella nostra. Et 31
acquievit Jonathan eo tempore, fuitque
dux, & surrexit loco Judæ fratris sui.
Quod resciscens Bacherius, volebat inter- 32
ficere eum. Sed cognoscens Jonathan & 33
Simon frater ejus, & omnes qui erant
cum eo, fugerunt in desertum Tecoæ, &
castra posuerunt ad aquas putei Aspharis.
Quod ubi resciscit Bacherius die sabbathi, 34
venit ipse cum toto exercitu suo ad ulte-
riores partes fluminis Jordanis. Interea mi- 53
serat Jonathan Johannem fratrem suum ut
esset dux populi, rogarétque Nabatæos ami-
cos suos, ut deponeret apud ipsos totam
suppellectilem suam. Sed egressi filii Am- 36
bri de Madeba, comprehenderunt Johan-
nem & omnes qui erant cum ipso, & ab-
ducentes abierunt. His autem rebus gestis, 37
dictum fuit Jonathani & Simoni fratri ejus,
filios Ambri facere convivium magnum,
& sponsam adducere è Nabat filiam præ-
cipui cujusdam inter magnates Chanaanis,
maximâ cum pompa, plurimóque populo.
Quare recordatus Jonathan Johannis fratris 38
sui, ascenderunt abdiderúntque se sub ala
montis: Et cùm sublatis oculis suis aspe- 39
xissent, & ecce tumultus turbæ plurimæ, &
sponsus cum amicis suis (exierant enim
amici & fratres ejus in occursum ejus cum
citharis & sistris, multísque instrumentis
bellicis)

Versio VULG. LAT.

40 Et surrexerunt ad eos ex insidiis, & occiderunt eos,
& ceciderunt vulnerati multi, & residui fugerunt in
41 montes : & acceperunt omnia spolia eorum : Et
conversæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum
42 ipsorum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam
sanguinis fratris sui : & reversi sunt ad ripam Jor-
43 danis. Et audivit Bacchides, & venit die sabbato-
44 rum usque ad oram Jordanis in virtute magna. Et
dixit ad suos Jonathas; Surgamus, & pugnemus con-
tra inimicos nostros : non est enim hodiè sicut heri
45 & nudiustertiùs. Ecce enim bellum ex adverso, a-
qua verò Jordanis hinc & indè, & ripæ, & paludes,
46 & saltus : & non est locus divertendi. Nunc ergò
clamate in cœlum, ut liberemini de manu inimico-
47 rum vestrorum. Et commissum est bellum. Et ex-
tendit Jonathas manum suam percutere Bacchidem,
48 & divertit ab eo retrò : Et dissiliit Jonathas, &
qui cum eo erant, in Jordanem, & transnataverunt
49 ad eos Jordanem. Et ceciderunt de parte Bacchi-
dis die illâ mille viri. Et reversi sunt in Jerusalem,
50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, muniti-
onem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in
Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, &
51 Thopo muris excelsis, & portis, & seris. Et po-
suit custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in
52 Israel : Et munivit civitatem Bethsuram, & Ga-
zaram, & arcem, & posuit in eis auxilia, & ap-
53 paratum escarum : Et accepit filios principum re-
gionis obsides, & posuit eos in arce in Jerusalem
54 in custodiam. Et anno centesimo quinquagesimo
tertio, mense secundo, præcepit Alcimus destrui
muros domûs sanctæ interioris, & destrui opera
55 prophetarum : & cœpit destruere. In tempore il-
lo percussus est Alcimus : & impedita sunt opera
illius, & occlusum est os ejus, & dissolutus est pa-
ralysi, nec ultrà potuit loqui verbum, & mandare
56 de domo sua. Et mortuus est Alcimus in tempo-
57 re illo cum tormento magno. Et vidit Baechides
quoniam mortuus est Alcimus : & reversus est ad
regem, & siluit terra annis duobus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

40 Καὶ ἐξανέστησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐνέδρου (ι) οἱ περὶ † Ἰωνάθαν,
καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς, καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοὶ, καὶ οἱ ἐπίλοιποι
41 ἔφυγον εἰς τὸ ὄρος. καὶ ἔλαβον πάντα τὰ (α)σκῦλα αὐτῶν. Καὶ μετε-
στράφη ὁ γάμος εἰς πένθος, καὶ (ο) ἡ φωνὴ μουσικῶν αὐτῶν εἰς θρῆνον.
42 Καὶ ἐξεδίκησαν † ὀν δίκησιν αἵματος ἀδελφοῦ αὐτῶν, καὶ ἀπέ-
στρεψαν εἰς τὸ (π) ἕλος † Ἰορδάνου. Καὶ ἤκουσε Βακχίδης, καὶ ἦλθε
τῇ ἡμέρᾳ † σαββάτων ἕως † κρηπίδων † Ἰορδάνου ἐν δυνάμει πολλῇ.
44 Καὶ εἶπεν Ἰωνάθαν τοῖς (ρ) περ' αὐτοῦ, Ἀναστῶμεν νῦν καὶ πολεμή-
σωμεν ὑπὲρ † ψυχῶν ἡμῶν, ὡ γὰρ δὲ σήμερον ὡς ἐχθὲς καὶ τρίτως
45 ἡμέραν. Ἰδοὺ γὰρ ὁ πόλεμος ἐξεναντίας ἡμῶν καὶ ἐξόπισθεν ἡμῶν·
τὸ μὲν ὕδωρ † Ἰορδάνου ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἕλος καὶ δρυμὸς, (σ) ἐκ δεξι
46 τόπος † ἐκκλῖναι. Νῦν ἓν κεκράξασθε εἰς ἑαυτὸν, ὅπως διασω-
θῆτε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν (τ) ὑμῶν. καὶ συνῆψεν ὁ πόλεμος. Καὶ
47 ἐξέτεινεν Ἰωνάθαν † χεῖρα αὐτοῦ παλαῖσαι † Βακχίδην, καὶ ἐξέκλι-
νεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω. Καὶ ἐνετήδησεν Ἰωνάθαν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
48 εἰς † Ἰορδάνην, καὶ διεκολύμβησε εἰς τὸ πέραν. καὶ ἐδίεσεν ἐπ'
49 αὐτοὺς † Ἰορδάνης. Καὶ (υ) δίπεσον περὶ Βακχίδου τῇ ἡμέρᾳ
50 ἐκείνῃ εἰς χιλίους ἄνδρας. καὶ (φ) ἐπέστρεψεν εἰς Ἰερουσαλήμ, Καὶ
ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυρὰς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, τὸ ὀχύρωμα τὸ ἐν
Ἰεριχὼ, καὶ † Ἐμμαοὺμ, καὶ † Βαιθωρὼν, καὶ † Βαιθὴλ, καὶ † Θαμνα-
θὰ (χ) Φαραθωνὶ, καὶ † Τεφὼν ἐν τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύλαις καὶ
51 μοχλοῖς. Καὶ (ψ) ἔθετο φρουρὰν ἐν αὐτοῖς † ἐχθραίνειν τῷ Ἰσραήλ.
52 Καὶ (ω) ὠχύρωσε † πόλιν † ἐν Βαιθσούρᾳ, καὶ † Γάζαρα,
καὶ † ἄκραν, καὶ (α) ἔθετο ἐν αὐταῖς δυνάμεις καὶ ἐφοδιάσεις βρω-
53 μάτων. Καὶ (β) ἔλαβε τοὺς υἱοὺς † ἡγουμένων τῆς χώρας ὁμήρα,
54 καὶ (γ) ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐν Ἰερουσαλὴμ ἐν φυλακῇ. Καὶ
ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ (δ) ἑκατοστῷ, μηνὶ τῷ δευτέρῳ,
ἐπέταξεν Ἀλκιμος καθαιρεῖν τὸ τεῖχος † αὐλῆς † ἁγίων τῆς
ἐσωτέρας, καὶ καθεῖλε τὰ ἔργα † προφητῶν, καὶ ἐνήρξατο † καθαι-
55 ρεῖν. Ἐν τῷ χρεῴ ἐκείνῳ ἐπλήγη Ἀλκιμος, καὶ ἐνεποδίσθη
τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἀπεφράγη τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ παρέλυσε, καὶ ἐκ ἐδύνατο
56 ἔτι λαλῆσαι λόγον καὶ ἐνετείλατο περὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Καὶ ἀπέθανεν
57 Ἀλκιμος ἐν τῷ καιρῷ (ε) ἐκείνῳ μετὰ βασάνου μεγάλης. Καὶ ἴδε
Βακχίδης ὅτι ἀπέθανεν Ἀλκιμος, καὶ ἀπέστρεψε πρὸς † βασιλέα,
καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ Ἰούδα ἔτη δύο.

MS. A. (ξ) Καὶ ἀπέκτειναν (*) σκεύη (ο) φωνὴ (π)*ὄρος (ρ) ἀδελφοῖς
αὐτοῦ, (σ) καὶ ἐκ (τ) ἡμῶν. (υ)* δίδεσε παρὰ Βακχίδου (φ) ἀπέστρεψαν
(χ) ᾠκοδόμησε (ψ) Φαραθὼν, (ω) ἔθετο (α) ὠχύρωσε τὴν πόλιν
καὶ Βαθσούραν, καὶ Γαζάραν, (α) ἔθετο (β) ἔλαβον (γ) ἔθετο (δ)*ἑκάτῳ, τῷ μηνὶ (ε)*ἐκείνῳ

Interp. LAT.

Et surrexerunt in eos ex insidiis illi qui erant 40
circa Jonatham, & occiderunt eos : & ceci-
derunt vulnerati multi : & residui fugerunt
in montem. Et acceperunt omnia spolia eorum :
Et conversæ sunt nuptiæ in luctum : et vox 41
musicorum ipsorum in lamentum : Et vindicave- 42
runt vindictam sanguinis fratris sui : et reversi
sunt ad ripam Jordanis. Et audivit Bacchides, 43
et venit die sabbatorum usque ad oras Jordanis
in virtute magna. Et dixit ad suos Jonathas; 44
Surgamus nunc, et pugnemus pro animabus no-
stris. Non est enim hodiè, sicut herì, et nudiustertiùs. Ecce enim bellum ex adverso nobis, et à 45
tergo nobis : aqua verò Jordanis hinc et indè,
et palus, et saltus : non est locus divertendi.
Nunc ergò clamate in cœlum, ut liberemini de 46
manu inimicorum vestrorum. Et commissum est
prælium. Et extendit Jonathas manum suam 47
percutere Bacchidem : et divertit ab eo retrò.
Et insiliit Jonathas, et qui cum eo erant, in 48
Jordanem : et transnataverunt in ulteriora :
et non transierunt ad eos Jordanem. Et ceci- 49
derunt de parte Bacchidis die illâ ferè mille
viri. Et reversus est in Hierusalem. Et ædifi- 50
cavit civitates munitas in Judæa, munitionem,
quæ in Hiericho, et Emmaum, et Bæthoron, et
Bæthel, et Thamnatha Pharathoni, et Tephon,
muris excelsis, et portis, et seris. Et posuit 51
custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in
Israel. Et munivit civitatem, quæ in Bæth- 52
sura, et Gazaram, et arcem : et posuit in eis
præsidia, et apparatus escarum. Et accepit fi- 53
lios principum regionis obsides : et posuit eos in
arce in Hierusalem in custodia. Et anno cen- 54
tesimo quinquagesimo tertio, mense secundo,
præcepit Alcimus destrui murum atrii sanctorum
interioris : et destruxit opera prophetarum :
Et cœpit destruere. In tempore illo percussus 55
est Alcimus : et impedita sunt opera illius : et
occlusum est os ejus : et dissolutus est paralysi,
nec ultrà potuit loqui verbum, et mandare de
domo sua. Et mortuus est Alcimus in tempore 56
illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides, 57
quoniam mortuus est Alcimus : et reversus
est ad regem, et siluit terra Juda annis duo-
bus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 ... * ... ...

41 ... * ... ...

42 ... * ... ...

43 ... * ... ...

44 ... * ... ...

45 ... * ... ...

46 ... * ... ...

47 ... * ... ...

48 ... * ... ...

49 ... * ... ...

50 ... * ... ...

51 ... * ... ...

52 ... * ... ...

53 ... * ... ...

54 ... * ... ...

55 ... * ... ...

56 ... * ... ...

57 ... * ... ...

Insurrexerunt in eos ex insidiis comites Jo- 40
nathanis, & occiderunt eos, adeò ut cade-
rent confossi multi, & reliqui fugerent ad
montes; ceperúntque omnia spolia eorum.
Ita versum est convivium in luctum, & vox 41
musices eorum in lamentum. Illi autem 42
sumptâ vindictâ sanguinis fratris sui, reversi
sunt in ulteriorem partem Jordanis. Audi- 43
ens itaque Bacherius redusse Jonathanem,
venit ad terminos Jordanis die sabbathi nu-
meroso cum exercitu. Tunc ait Jonathan 44
iis qui secum erant; Surgite, pugnemus pro
animabus nostris; non enim est hodierna
dies, ut herì & antehac: Nam ecce bel- 45
lum paratum est contra nos ex adverso no-
strî & à tergo nostro, & aquæ Jordanis cir-
cunstant nos hinc inde, & saltus in medio,
nec patet locus declinandi ab eo. Clamate 46
jam ad Cœlicolam, quonam pacto eripiendi
sitis è manu inimicorum vestrorum, Com- 47
misso itaque certamine extulit Jonathan ma-
num suam ut percuteret Bacherium, at is de-
clinavit ab illo retrorsum. Tunc reverfi 48
transnatârunt Jordanem Jonathan & qui e-
rant cum eo: illi verò non trajecerunt post
eos. Ceciderunt autem è comitibus Ba- 49
cherii eo die, quasi mille viri. Inde rever- 50
sus Bacherius in Jerusalem, extruxit urbes
munitas in Judæa, arcem quæ erat in Jeri-
cho, & Emaus, & Beth-horonem, & Beth-
il, & Temnath, & Perath, & Taphum,
muris altis, & portis, vectibúsque: Et 51
statuit in eis custodes ad inimicitiam Israë-
lis. Munivit quoque Beth-suram urbem, & 52
Geziram, nec non munitionem: & collo-
cavit in eis copias, condidítque eis comme-
atum in illis, Et accepit Bacherius filios 53
principum terræ illius obsides, & posuit eos
in custodia in arce Jerosolymorum. Anno 54
centesimo quinquagesimo tertio, mense se-
cundo, præcepit Elcimus ut destrueretur
murus atrii interioris Sanctuarii, & evertit
opera prophetarum: cœpítque animo ab-
solvendi. Sed eodem momento percussus 55
fuit Elcimus, ita ut cessarent functiones e-
jus, & dissolveretur, occluderetur os ejus,
nec ullum verbum loqui posset, aut præce-
pta mandare de domo sua: Adeóque mor- 56
tuus fit Elcimus eodem momento magnis
cum cruciatibus. Videns itaque Bacherius 57
mortuum esse Elcimum, reversus est ad re-
gem; atque ita quievit filuítque terra Judæ
duobus annis.

Versio VULG. LAT.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes; Ecce Jona-
thas, & qui cum eo sunt, in silentio habitant confi-
denter: nunc ergò adducamus Bacchidem, & com-
59 prehendet eos omnes unâ nocte. Et abierunt, &
60 consilium ei dederunt. Et surrexit ut veniret cum
exercitu multo: & misit occultè epistolas sociis
suis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jona-
than, & eos qui cum eo erant: sed non potuerunt,
61 quia innotuit eis consilium eorum. Et apprehendit
de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quin-
62 quaginta viros, & occidit eos: Et secessit Jona-
thas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bethbessen,
quæ est in deserto: & extruxit diruta ejus, & firma-
63 verunt eam. Et cognovit Bacchides, & congrega-
vit universam multitudinem suam: & his, qui de Ju-
64 dæa erant, denuntiavit. Et venit, & castra posuit
desuper Bethbessen: & oppugnavit eam dies mul-
65 tos, & fecit machinas. Et reliquit Jonathas Simo-
nem fratrem suum in civitate, & exiit in regionem,
66 & venit cum numero. Et percussit Odaren, & fra-
tres ejus, & filios Phaseron in tabernaculis ipsorum:
67 & cœpit cædere, & crescere in virtutibus. Simon
verò & qui cum ipso erant, exierunt de civitate, &
68 succenderunt machinas, Et pugnaverunt contra
Bacchidem, & contritus est ab eis: & afflixerunt eum
valdè, quoniam consilium ejus, & congressus ejus erat
69 inanis. Et iratus contra viros iniquos, qui ei con-
silium dederant ut veniret in regionem ipsorum, mul-
tos ex eis occidit: ipse autem cogitavit cum reli-
70 quis abire in regionem suam. Et cognovit Jona-
thas, & misit ad eum legatos componere pacem
71 cum ipso, & reddere ei captivitatem. Et libenter
accepit, & fecit secundùm verba ejus, & juravit
se nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ e-
72 jus. Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat
prædatus de terra Juda: & conversus abiit in ter-
ram suam, & non apposuit amplùs venire in fines
73 ejus. Et cessavit gladius ex Israel: & habitavit
Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judi-
care populum, & exterminavit impios ex Israel.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

58 Καὶ ἐλογίσαντο (*) πάντες οἱ ἄνομοι, λέγοντες, Ἰδοὺ Ἰωνάθαν καὶ
οἱ περὶ αὐτὸν ἐν ἡσυχίᾳ κατοικοῦσι πεποιθότες· νῦν ἐν ἀξόμεθα
59 τὸν Βακχίδην, καὶ συλλήψεται αὐτοὺς πάντας ἐν νυκτὶ μιᾷ.
60 Καὶ πορευθέντες συνεβουλεύσαντο αὐτῷ. Καὶ ἀναστῆναι τοῦ ἐλθεῖν
μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς λάθρα πᾶσι τοῖς
συμμάχοις αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅπως συλλάβωσι τὸν
Ἰωνάθαν, καὶ τοὺς (ζ) μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκ ἐδύναντο, ὅτι ἐγνώθη
61 αὐτοῖς ἡ βουλὴ αὐτῶν. Καὶ (η) συνήγαγον ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς
χώρας τὴν ἀρχηγῶν τῆς κακίας, εἰς πεντήκοντα ἄνδρας, καὶ (θ) ἀπέ-
62 κτειναν αὐτούς. Καὶ ἐξεχώρησεν Ἰωνάθαν, καὶ Σίμων, καὶ οἱ
μετ' αὐτοῦ εἰς Βαιθασὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ᾠκοδόμησε τὰ
63 καθῃρημένα αὐτῆς, καὶ (ι) ἐστερέωσαν αὐτήν. Καὶ ἔγνω Βακ-
χίδης, καὶ συνήγαγε πᾶν τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐκ τῆς
64 Ἰουδαίας παρήγγειλε. Καὶ ἐλθὼν παρενέβαλεν ἐπὶ Βαιθασὶ, καὶ
65 ἐπολέμησεν αὐτὴν ἡμέρας πολλὰς, καὶ ἐποίησε μηχανάς. Καὶ
ἀπέλιπεν Ἰωνάθαν Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ
66 ἐξῆλθεν εἰς τὴν χώραν, καὶ (κ) ἐξῆλθεν ἐν ἀριθμῷ. Καὶ ἐπά-
ταξεν (λ) Ὀδαρὰρ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς Φασηρὼν
ἐν τῇ σκηνώμασι αὐτῶν, καὶ ἐξῆρξατο τύπτειν, καὶ ἀναβαίνειν
67 ἐν (μ) δυνάμει. Καὶ Σίμων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ
68 τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρισαν τὰς μηχανάς. Καὶ ἐπολέμησαν
πρὸς τὸν Βακχίδην καὶ συνετρίβη ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐθλίβη αὐτὸν
69 σφόδρα, ὅτι ἦν ἡ βουλὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτοῦ κενή. Καὶ (ν) ὠρ-
γίσθη θυμῷ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀνόμοις τοῖς συμβουλεύσασιν αὐτῷ
ἐλθεῖν εἰς τὴν χώραν, καὶ ἀπέκτεινεν ἐξ αὐτῶν πολλοὺς, καὶ ἐβου-
70 λεύσατο τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ ἐπέγνω Ἰωνάθαν,
καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, ὥστε συνθέσθαι πρὸς αὐτὸν εἰρήνην,
καὶ ἀποδῦναι αὐτοῖς τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ ἐπήκουσε, καὶ ἐποίησε
κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ὤμοσεν αὐτῷ μὴ ζητῆσαι αὐτοῦ κακὸν
72 πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Καὶ ἀπέδωκαν αὐτῷ τὴν
αἰχμαλωσίαν ἣν ᾐχμαλώτευσε τοπρότερον ἐκ γῆς Ἰούδα· καὶ ἀπο-
στρέψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ οὐ προσέθετο ἔτι ἐλθεῖν εἰς
73 τὰ ὅρια αὐτῶν. Καὶ κατέπαυσε ῥομφαία ἐξ Ἰσραήλ. καὶ ᾤκησεν
Ἰωνάθαν ἐν Μαχμὰς· καὶ ἤρξατο Ἰωνάθαν κρίνειν τὸν λαὸν, καὶ ἠφάνισε
τοὺς ἀσεβεῖς ἐξ Ἰσραήλ.

MS. A. (*) οἱ ἄνομοι πάντες, (ζ) ζὺν αὐτοῖς, καὶ ἐκ ἠδύναντο, (η) συνέ-
λαβον (θ) ἀπέκτειναν (ι) ἐστερέωσεν (κ) ἦλθεν ἀριθμῷ. (λ) Ὀδομηὰ,
(μ) τῇ δυνάμει. (ν) ὠργίσθη

Interp. LAT.

Et cogitaverunt omnes iniqui, dicentes; Ecce 58
Jonathas, & qui cum eo sunt, in silentio habi-
tant confidenter. Nunc ergò adducamus Bacchi-
dem: & comprehendet eos omnes unâ nocte.
Et abierunt, & consilium ei dederunt. Et sur- 59
rexit, ut veniret cum exercitu multo: & misit 60
occultè epistolas omnibus sociis suis, qui erant in
Judæa; ut comprehenderent Jonathan, & eos
qui cum eo erant: & non potuerunt, quia innotuit
eis consilium eorum. Et apprehenderunt de viris 61
regionis, qui principes erant malitiæ, ad quin-
quaginta viros, & occiderunt eos. Et secessit 62
Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant, in
Bæthbasi, quæ est in deserto: & extruxit diruta
ejus: & firmaverunt eam. Et cognovit Bac 63
chides, & congregavit universam multitudinem
suam, & his qui de Judæa erant, denuntiavit.
Et venit, & castra posuit desuper Bæthbasi: 64
& oppugnavit eam dies multos, & fecit machi-
nas. Et reliquit Jonathas Simonem fratrem 65
suum in civitate, & exivit in regionem, &
exivit in numero. Et percussit Odoaarrem, & 66
fratres ejus, & filios Phasiron, in tabernaculo
eorum: & cœpit cædere, & ascendere in vir-
tutibus. Simon verò, & qui cum eo erant, 67
exierunt de civitate, & succenderunt machi-
nas. Et (d) pugnaverunt contra Bacchidem: 68
& contritus est ab eis: & afflixerunt eum
valdé: quoniam consilium ejus, et egressus ejus
erat inanis. Et iratus est in ore contra viros 69
iniquos, qui ei consilium dederant, ut veniret
in regionem: & (e) occiderunt ex eis multos:
ipse autem cogitavit abire in terram suam. Et 70
cognovit Jonathas, & misit ad eum legatos
componere pacem cum ipso, et reddere ei captivi-
tatem. Et libenter accepit, et fecit secundùm 71
verba ejus: et juravit ei non se quæsturum ei
malum omnibus diebus vitæ ejus. Et reddidit 72
ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de
terra Juda. Et conversus abiit in terram suam:
et non apposuit amplùs venire in fines eorum. 73
Et cessavit gladius ex Israel. Et habitavit Jo-
nathas in Machmas: et cœpit Jonathas judi-
care populum: et exterminavit impios ex Is-
rael.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

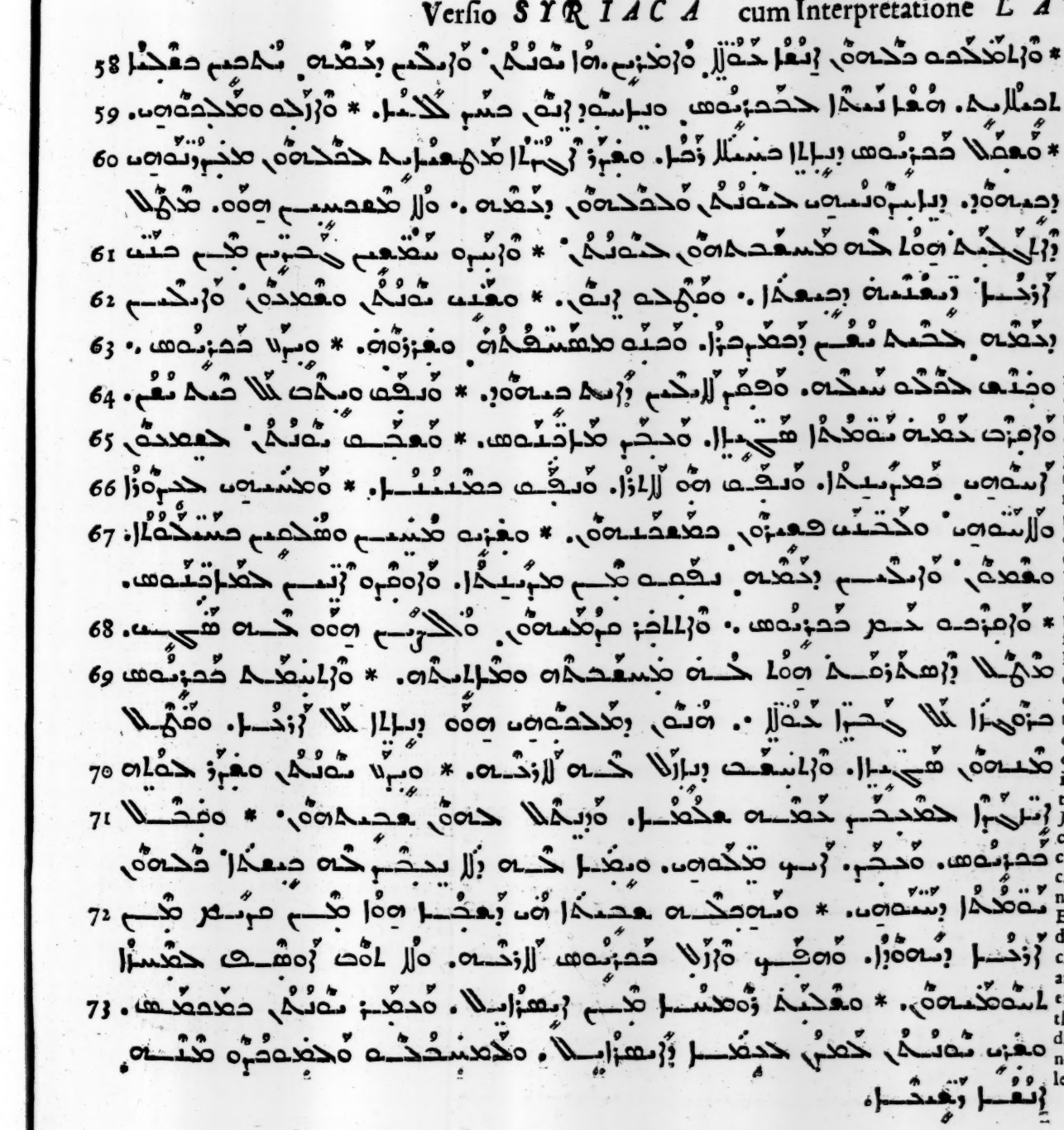

58 * Porrò consilium ineuntes omnes iniqui ho-
mines, dixerunt; Ecce Jonathan & qui
cum eo sunt, quieti sedent confidenter:
nunc adducamus Bacherium, qui compre-
hendat eos unâ nocte. Et abeuntes consi-
59 lium dederunt ei. Movit ergo Bacherius
60 ut veniret cum exercitu magno: misitque
clam epistolas ad omnes adjutores suos qui
erant in Judæa, ut caperent Jonathanem &
omnes sodales ejus. At non potuerunt,
quia eorum consilio Jonathani detecto,
61 Comprehenderunt quinquaginta viros ex
incolis terræ, illius præcipuis auctoribus
sceleris, & occiderunt eos. Inde sece-
62 dens Jonathan & Simon cum sodalibus
suis ad Beth-jasan quæ est in deserto, re-
stauraverunt ruinas ejus, & firmaverunt
eam. Quod cognoscens Bacherius coëgit
63 totam militiam suam, recensuit eos qui
erant in Judæa. Et egressus obsedit Beth-
64 jasanem, oppugnavítque eam diebus mul-
tis, & fecit machinas. Jonathan autem
65 relinquens Simonem fratrem suum in urbe,
processit ipse in regionem: processit, in-
quam, certo cum *militum* numero, Per-
66 cussí que Oduram & fratres ejus, & filios
Pesironis in tentoriis eorum. Cúmque
67 cœpissent percutere & progredi inter co-
pias, egressus est etiam Simon cum sociis
suis ex urbe, & combusserunt machinas.
68 Ita pugnaverunt contra Bacherium, &
contritus est ab eis, & afflixerunt eum val-
dé. Quoniam *igitur* consilium & adven-
tus ejus fuit inanis; Irâ percitus est Ba-
69 cherius in viros illos iniquos, qui consilium
dederant ei, ut veniret adversùs regionem
illam, & occîdit multos ex eis: tum cogi-
70 tavit redire in terram suam. Quod sciens
Jonathan, misit ad eum nuntios, ut pacem
cum eo componerent, & redderet eis
71 captivos eorum. Acquievit Bacherius, fe-
cítque juxta sermones ejus, & juravit ei se
non læsurum eum cunctis diebus vitæ suæ:
72 Et redditis ei captivis illis quos anteà ab-
duxerat è terra Judæ, reversus abiit Ba-
cherius in terram suam, neque perrexit
amplùs videre terminos eorum. Ita qui-
73 escente gladio ab Israële, habitavit Jona-
than in Machmas: cœpítque Jonathan ju-
dicare populum Israëliticum, & homi-
nes impios ex eo consumere atque de-
lere.

Versio VULG. LAT.

CAP. X.

1 ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis : & occupavit Ptolemaidam : & receperunt eum, & re-
2 gnavit illic. Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valdè, & exivit obviàm
3 illi in prælium. Et misit Demetrius epistolam ad Jo-
4 nathan verbis pacificis, ut magnificaret eum. Dixit enim; Anticipemus facere pacem cum eo, priusquàm
5 faciat cum Alexandro adversùm nos : Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & fra-
6 trem ejus, & in gentem ejus. Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium ejus : & obsides, qui erant in arce, jussit
7 tradi ei. Et venit Jonathas in Jerusalem, & legit epistolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce
8 erant. Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt quòd dedit ei rex potestatem congregandi exer-
9 citum. Et traditi sunt Jonathæ obsides, & reddidit
10 eos parentibus suis : Et habitavit Jonathas in Jeru-
11 salem, & cœpit ædificare & innovare civitatem. Et
2 dedit facientibus opera, ut extruerent muros, & mon-
tem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitio-
12 nem : & ita fecerunt. Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus quas Bacchides ædificaverat :
13 Et reliquit unusquisque locum suum, & abiit in ter-
14 ram suam : Tantùm in Bethsura remanserunt aliqui, ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei : erat
15 enim hæc eis ad refugium. Et audivit Alexander rex promissa, quæ promisit Demetrius Jonathæ : & narra-
verunt ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fratres
16 ejus, & labores, quos laboraverunt. Et ait; Numquid inveniemus aliquem virum talem ? & nunc faciemus
17 eum amicum, & socium nostrum. Et scripsit epistolam,
18 & misit ei secundùm hæc verba, dicens ; REX Ale-
19 xander fratri Jonathæ salutem. Audivimus de te, quòd vir potens sis viribus, & aptus es ut sis amicus no-
20 ster : Et nunc constituimus te hodiè summum sacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (& misit ei purpuram, & coronam auream,) & quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conserves amicitias ad nos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

ΚΕΦ. ι'.

1 Καὶ ἐν ἔτει ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἀνέβη Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Ἀντιόχου
2 ὁ Ἐπιφανὴς, καὶ κατέσχε (a)Πτολεμαΐδα, καὶ (β) ἐπεδέξαντο αὐτὸν,
καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ. Καὶ ἤκουσε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς, καὶ συνήγαγε
δυνάμεις πολλὰς σφόδρα, καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ εἰς πόλε-
3 μον. Καὶ ἀπέστειλε (γ) Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθαν ἐπιστολὰς λόγοις
4 εἰρηνικοῖς, ὥστε μεγαλῦναι αὐτόν. Εἶπε γὰρ, Προφθάσωμεν τοῦ ποιῆσαι
εἰρήνην μετ' (δ) αὐτοῦ, πρὶν ποιῆσαι αὐτὸν μετὰ Ἀλεξάνδρου κατ' ἡμῶν.
5 Μνησθήσεται γὰρ πάντων τῶν κακῶν ὧν συνετρίψαμεν πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰς
6 τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν
συναγαγεῖν δυνάμεις, καὶ κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ εἶναι αὐτὸν σύμμαχον
7 αὐτοῦ, καὶ τὰ ὁμήρια τὰ ἐν τῇ ἄκρᾳ εἶπε ἀποδοθῆναι αὐτῷ. Καὶ
ἦλθεν Ἰωνάθαν (ε) εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὰ
8 ὦτα παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ. Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν
ὅτε ἤκουσαν ὅτι ἔδωκεν (ζ) αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐξουσίαν συναγαγεῖν
9 δυνάμεις. Καὶ παρέδωκαν οἱ ὀν τῆς ἄκρας Ἰωνάθαν τὰ ὁμήρια, καὶ
10 (η) ἀπέδωκεν αὐτοὺς τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν. Καὶ (θ) ᾤκησεν Ἰωνάθαν
11 ὀν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ καινίζειν τὴν πόλιν. Καὶ
εἶπε πρὸς τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα, οἰκοδομεῖν τὰ τείχη, καὶ τὸ ὄρος
Σιὼν κυκλόθεν ὀν λίθοις τετραγώνοις εἰς ὀχύρωσιν. καὶ ἐποίησε ὕτως.
12 Καὶ ἔφυγον οἱ ἀλλογενεῖς οἱ ὄντες ὀν τοῖς ὀχυρώμασιν οἷς ᾠκοδόμησε
13 (ι)Βακχίδης. Καὶ κατέλιπεν ἕκαστος τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς
14 τὴν γῆν αὐτοῦ. Πλὴν ὀν (ι) Βαθσούρᾳ κατῳκήθησάν τινες τῶν καταλε-
πόντων τὸν νόμον, καὶ τὰ προστάγματα, ἦν γὰρ αὐτοῖς φυγαδευτήριον.
15 Καὶ ἤκουσεν (κ) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τὰς ἐπαγγελίας ὅσας ἀπέστειλε
Δημήτριος τῷ Ἰωνάθαν, καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τοὺ πολέμους, καὶ τὰς
ἀνδραγαθίας ἃς ἐποίησεν αὐτὸς, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς κόπους
16 οὓς (λ) ἔσχον, Καὶ εἶπε, Μὴ εὑρήσομεν ἄνδρα τοιοῦτον ἕνα ; καὶ νῦν
17 ποιήσωμεν αὐτὸν φίλον, καὶ σύμμαχον ἡμῶν. Καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὰς,
18 καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ κατὰ τοὺς λόγους τούτους, λέγων, Βασιλεὺς Ἀλέ-
19 ξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθαν χαίρειν. Ἀκηκόαμεν περὶ σοῦ, ὅτι
20 ἀνὴρ (ᵐ) δυνατὸς ἰσχύι, καὶ ὑπάρχει σὺ τοῦ φίλου ἡμῶν. (μ) ἡμῖν φίλος. Καὶ
νῦν καθεστάκαμέν σε σήμερον ἀρχιερέα τοῦ ἔθνους σου, καὶ φίλον βασιλέως
κληθῆναι· καὶ (ν) ἀπέστειλεν αὐτῷ πορφύραν καὶ στέφανον χρυσοῦν· καὶ
φρονεῖν τὰ ἡμῶν, καὶ συντηρεῖν φιλίαν πρὸς ἡμᾶς.

MS. A. (a) Πτολεμαΐδαν, (β) ἐπεδέξαντο (γ) πρὸς Ἰωνάθαν ἐπιστολὰς Δημήτριος λόγοις (δ) αὐτῶν, (ε) ἐν (ζ) αὐτοῖς (η) ἀπέδωκαν (θ)*ᾤκησεν (ι)ὁ Βακχίδης. (ι)Βαθσούροις (κ)ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος (λ) ἔσχον, (ᵐ) ἀγαθὸς (μ) ἡμῖν (ν) ἀπέστειλαν

Interp. LAT.

CAP. X.

ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius (a) Epiphanes : et occupavit Ptolemaidam : & receperunt eum : & regnavit illic. Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valdè, et exivit obviàm illi in prælium. Et misit Demetrius epistolas ad Jonatham, verbis pacificis, ut magnificaret eum. Dixit enim; Anticipemus facere pacem cum eo, priusquàm ipse faciat cum Alexandro adversùm nos. Recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus in eum, et in fratres ejus, et in gentem ejus. Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, et fabricare arma, et esse ipsum socium ejus: et obsides, qui erant in arce, jussit tradi ei. Et venit Jonathas in Hierusalem: et legit epistolas in auditu omnis populi, et eorum qui in arce erant. Et timuerunt timore magno: quoniam audierunt quòd dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et tradiderunt, qui erant in arce, Jonathæ obsides: et reddidit eos parentibus suis. Et habitavit Jonathas in Hierusalem: et cœpit ædificare, et innovare civitatem. Et dixit facientibus opera, ut extruerent muros, et montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem. Et ita fecerunt. Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat : Et reliquit unusquisque locum suum, et abiit in terram suam. Tantùm in Bæthsura remanserunt aliqui ex his, qui reliquerant legem, et præcepta : erat enim eis refugium. Et audivit Alexander rex promissa, quæ misit Demetrius Jonathæ : et narraverunt ei prælia, et virtutes, quas ipse fecerat, et fratres ejus, et labores, quos habuerant. Et ait ; Nunquid inveniemus virum unum talem ? Et nunc faciemus eum amicum, et socium nostrum. Et scripsit epistolas, et misit ei secundùm hæc verba, dicens ; Rex Alexander fratri Jonathæ salutem. Audivimus de te, quòd vir potens sis viribus, et aptus ut sis amicus noster. Et nunc constituimus te hodiè summum sacerdotem gentis tuæ, & ut amicus regis voceris, (et misit ei purpuram, et coronam auream,) et sentias nobiscum, & conserves amicitiam ad nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. X.

ANno centesimo sexagesimo, ascendit Alexander filius Antiochi Epiphanis, filii Antiochi, cepítque Ptolomaidem & occupavit eam : & acceperunt eum *cives*, & regnavit illic. Quod audiens Demetrius rex, congregavit copias multas, & egressus est obviam illi in prælium. Misítque Demetrius epistolas ad Jonathanem verbis pacificis, ut eum laudibus extolleret. (Dixit enim Demetrius, Anticipemus amicitiam cum eo contrahere, antequam abeat contrahátq; cum Alexandro, & fiat nobis adversarius : Nam recordatur omnium malorum quæ commisimus in eum, & in fratrem gentémque ipsius.) Et dedit ei facultatem congregandi exercitum & arma parandi, ut esset sibi adjutor : & obsides qui erant in arce, jussit reddi ei. Venit ergò Jonathan Jerosolymam, legítque epistolam audiente toto populo & incolis arcis : Et timuerunt timore magno cùm audierunt concessam ei à rege facultatem congregandi exercitum : Et reddiderunt arcis incolæ obsides Jonathani, quos restituit parentibus eorum. Tunc habitavit Jonathan in Jerusalem, cœpítque ædificare & instaurare urbem : Et dixit Jonathan opificibus, ut ædificarent murum & montem Sionis circumquaque lapidibus quadratis, in munitionem ; & fecerunt ita. Quare fugerunt alienigenæ qui erant in munitionibus illis quas ædificaverat Bacherius : Et relinquens quisque locum suum, rediit in patriam suam. At verò in Beth-sura remanserunt *quidam* ex iis qui deseruerant leges & præcepta, erat enim illis perfugii locus. Audiens autem rex Alexander quæcunque miserat & spoponderat Demetrius Jonathani, cúmq; narrâssent ei bella & fortia atque præclara facinora quæ præstiterat ipse & fratres ejus ; Dixit, Num reperiemus talem virum ? imò nunc faciamus eum nobis amicum & adjutorem. Proinde scripsit ac misit ei epistolam in hæc verba : Alexander rex Jonathani fratri meo salutem. Audivimus de te quòd fis vir strenuus, & nobis idoneus ut sis amicus noster. Itaque constituimus te hodie summum sacerdotem populi tui, ut voceris Amicus regis: misit quoque ei purpuram & coronas aureas : dixit enim, Erit illi consensus cum consilio nostro, & servabit amicitiam erga nos.

Versio VULG. LAT.

21 Et induit se Jonathas stolâ sanctâ septimo mense, anno centesimo sexagesimo, in die solenni scenopegiæ:
22 & congregavit exercitum, & fecit arma copiosa. Et
audivit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis,
23 & ait; Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit nos
Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad mu-
24 nimen sui? Scribam & ego illis verba deprecatoria,
& dignitates, & dona: ut sint mecum in adjutorium.
25 Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Ju-
26 dæorum salutem: Quoniam servâstis ad nos pactum,
& mansistis in amicitia nostra, & non accessistis ad
27 inimicos nostros, audivimus, & gavisi sumus. Et nunc
perseverate adhuc conservare ad nos fidem, & retri-
buemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum:
28 Et remittemus vobis præstationes multas, & dabimus
29 vobis donationes. Et nunc absolvo vos & omnes
Judæos à tributis, & pretia salis indulgeo, & coro-
30 nas remitto, & tertias seminis: Et dimidiam par-
tem fructûs ligni, quod est portionis meæ, relinquo
vobis ex hodierno die, & deincèps, ne accipiatur à
terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ sunt
illi ex Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in to-
31 tum tempus: Et Jerusalem sit sancta & libera cum
32 finibus suis: & decimæ & tributa ipsius sint. Re-
mitto etiam potestatem arcis, quæ est in Jerusalem:
& do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros
33 quoscunque ipse elegerit, qui custodiant eam. Et o-
mnem animam Judæorum, quæ captiva est à terra Ju-
da in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut o-
34 mnes à tributis solvantur, etiam pecorum suorum. Et
omnes dies solennes, & sabbata, & neomeniæ, &
dies decreti, & tres dies ante diem solennem, & tres
35 dies post diem solennem, sint omnes immunitatis &
remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno meo:
Et nemo habebit potestatem agere aliquid, & move-
re negotia adversùs aliquem illorum, in omni causa.
36 Et adscribantur ex Judæis in exercitu regis ad trigin-
ta millia virorum: & dabuntur illis copiæ ut oportet
omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui
37 sint in munitionibus regis magni: Et ex his consti-
tuentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra Juda.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

21 Καὶ ἐνεδύσατο Ἰωνάθαν τ ἁγίαν στολὴν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἔτους ἑξ-
ηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας, καὶ συνήγαγε δυνάμεις, καὶ
22 κατεσκεύασεν ὅπλα πολλά. Καὶ ἤκουσε Δημήτριος τοὺς λόγους τούτους,
23 καὶ ἐλυπήθη, καὶ εἶπε, Τί τοῦτο ἐποιήσαμεν, ὅτι προέφθασεν ἡμᾶς
ὁ Ἀλέξανδρος τ φιλίαν (ξ) καταβῆναι τοῖς Ἰουδαίοις εἰς σύστασιν;
24 Γράψω (ο) αὐτοῖς κἀγὼ λόγους παρακλήσεως, καὶ τιμὰς, καὶ δόματα,
25 ὅπως ὦσι μετ' ἐμοῦ εἰς βοήθειαν. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς κατὰ τοὺς
λόγους τούτους· Βασιλεὺς Δημήτριος τῷ ἔθνει τ Ἰουδαίων χαίρειν.
26 Ἐπεὶ συνετηρήσατε τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, καὶ ἐνεμείνατε τῇ
φιλίᾳ ἡμῶν, καὶ μὴ προσεχωρήσατε τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἠκούσαμεν,
27 καὶ ἐχάρημεν. Καὶ νῦν ἐμμείνατε ἔτι τῇ συντηρήσαι πρὸς ἡμᾶς
πίστιν, καὶ ἀνταποδώσομεν ὑμῖν ἀγαθὰ, ἀνθ' ὧν ποιεῖτε μεθ' ἡμῶν.
28 Καὶ ἀφήσομεν ὑμῖν ἀφέματα πολλὰ, καὶ δώσομεν ὑμῖν δόματα. Καὶ
29 νῦν ἀπολύω ὑμᾶς, καὶ ἀφίημι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τ φόρων,
καὶ τ τιμῆς τῶν ἁλῶν, καὶ ἀπὸ τ στεφάνων, καὶ ἀντὶ τ τρίτου τῆς σπορᾶς,
30 Καὶ ἀντὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου τοῦ ὀφείλοντός μοι λαβεῖν,
ἀφίημι ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ ἐπέκεινα τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τ γῆς Ἰούδα,
καὶ ἀπὸ τ τριῶν νομῶν τ προστεθειμένων αὐτῇ ἀπὸ τ Σαμαρείτιδος καὶ
31 Γαλιλαίας, (π) καὶ ἀπὸ τ σήμερον ἡμέρας καὶ εἰς τ (ι) αἰῶνα χρόνον. Καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἔστω ἁγία καὶ (ι) ἀφορμὴ, καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς, αἱ δεκάται καὶ τὰ
32 τέλη. Ἀφίημι καὶ τ ἐξουσίαν τῆς ἄκρας τ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ δίδωμι
τῷ ἀρχιερεῖ, ὅπως ἂν (τ) καταστήσῃ ἐν αὐτῇ ἀνδρας οὓς ἂν ἐκλέξηται
33 αὐτὸς τοῦ φυλάσσειν αὐτῷ. Καὶ πᾶσαν ψυχὴν Ἰουδαίων τ αἰχμαλω-
τισθεῖσαν ἀπὸ γῆς Ἰούδα εἰς πᾶσαν βασιλείαν μου ἀφίημι ἐλευθέραν
δωρεάν· καὶ πάντες ἀφεθήτωσαν τοὺς φόρους καὶ (ρ) τ κτηνῶν αὐ-
34 τῶν. Καὶ πᾶσαι αἱ ἑορταὶ καὶ τὰ σάββατα καὶ νουμηνίαι, καὶ
ἡμέραι ἀποδεδιγμέναι, καὶ τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἑορτῆς καὶ
τρεῖς ἡμέραι μετ' ἑορτὴν, ἔστωσαν πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἀτελείας
καὶ ἀφέσεως πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς ὅσοι εἰσὶν ἐν (σ) τῇ βασιλείᾳ μου.
35 Καὶ οὐκ ἔξει ἐξουσίαν οὐδεὶς πράσσειν καὶ παρενοχλεῖν τινα αὐτῶν
36 περὶ παντὸς πράγματος. Καὶ καταγραφήτωσαν τ Ἰουδαίων εἰς τὰς
δυνάμεις τ βασιλέως εἰς τριακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ δοθή-
σεται αὐτοῖς ξένια ὡς καθήκει πάσαις τ δυνάμεσι τ βασιλέως.
37 Καὶ καταταθήσονται ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῦ βασιλέως τοῖς
μεγάλοις, καὶ οἱ τούτων καταταθήσονται ἐπὶ χρείαν τ βασιλικὰς
τ ὑπαρχόντων εἰς πίστιν· καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν καὶ οἱ ἄρχοντες (τ) ἔστωσαν ἐξ
αὐτῶν· καὶ πορευέσθωσαν τοῖς νόμοις αὐτῶν, καθὰ καὶ προσέταξεν
ὁ βασιλεὺς ἐν γῇ Ἰούδα.

MS. A. (ξ) καταβῆναι (ο) καὶ γὼ αὐτοῖς (π) ἀπὸ τ (ι) ἅπαντα χρόνον. (ι) ἀφορμὴν, (τ) καταστῇ (ρ) κτηνῶν (σ) τάσῃ τῇ (τ) ἐξ αὐτῶν ἔστωσ.

Interp. LAT.

Et induit se Jonathas stolam sanctam septimo 21
mense, anni sexagesimi & centesimi in die solenni
Scenopegiæ: & congregavit exercitum, & para-
vit arma copiosa. Et audivit Demetrius verba 22
ista, & contristatus est, & ait; Quid hoc feci- 23
mus, quòd præoccupavit nos Alexander (b) com-
ponere amicitiam cum Judæis ad munimen? Scri- 24
bam et ego illis verba deprecatoria, & dignitatis,
& donorum; ut sint mecum in adjutorio. Et scripsit
eis in hæc verba; Rex Demetrius genti Judæorum 25
salutem. Quoniam servâstis ad nos pacta, & man- 26
sistis in amicitia nostra, & non accessistis ad ini-
micos nostros; audivimus, & gavisi sumus. Et nunc 27
perseverate adhuc conservare ad nos fidem: &
retribuemus vobis bona pro his quæ facitis nobis-
cum: Et remittemus vobis remissiones multas: 28
& dabimus vobis donationes. Et nunc absolvo 29
vos, & dimitto omnes Judæos, à tributis, &
pretio salis, & à coronis: & pro tertia parte
seminis, Et pro dimidia parte fructûs ligni, quod 30
est portionis meæ, dimitto ex hodierna die, &
deincèps accipere à terra Juda, & à tribus
(c) civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Sama-
ritide, & Galilea, & ex hodierna die, & in sem-
piternum tempus. Et Hierusalem sit sancta, & 31
libera, & fines ejus, & decimæ, & vectigalia.
Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Hie- 32
rusalem, & do summo sacerdoti: ut constituat in
ea viros, quoscunque ipse elegerit, qui custodiant
eam. Et omnem animam Judæorum, quæ capti- 33
va est à terra Juda in omni regno meo, relinquo
liberam gratis: & omnes à tributis solvantur
etiam pecorum suorum. Et omnes dies solennes, 34
& sabbata, & neomeniæ, & dies decreti, &
tres dies ante diem solennem, & tres dies post
diem solenem, sint omnes dies immunitatis, &
remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno
meo. Et nemo habebit potestatem agere, & 35
perturbare aliquem illorum de ulla re. Et ascriban- 36
tur ex Judæis in exercitum regis ad triginta mil-
lia virorum: & dabuntur illis xenia: ut oportet
omnibus exercitibus regis. Et ex eis ordina- 37
buntur, qui sint in munitionibus regis magnis: &
ex his constituentur super negotia regni, quæ a-
guntur ex fide, & qui sunt super eos, & principes
sint ex eis. Et ambulent in legibus suis; sicut &
præcepit rex in terra Juda.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sic induit Jonathan stolam sanctam menſe 21
ſeptimo, anno centeſimo ſexageſimo, feſto
tabernaculorum, congregavit exercitum, &
paravit arma permulta. Audiens autem De- 22
metrius hæc verba, contriſtatus eſt, Et di- 23
xit; Quid fecimus, quòd anticipavit nos A-
lexander ad contrahendam cum Judæis ami-
citiam, ut ſint ſibi adjutores? Scribam il- 24
lis ego etiam verba deprecationis & magni-
ficationis atque donorum, ut ſint nobis ad-
jutorio. Et miſit ad eos hujuſmodi verba: 25
Demetrius rex genti Judæorum ſalutem.
Quòd perſtiteritis in fœdere nobiſcum ini- 26
to, & ſervaveritis amicitiam erga nos, nec
adhæſeritis inimicis noſtris, audivimus &
gaviſi ſumus. Nunc itaque permanete in 27
eodem erga nos animo, & rependemus vo-
bis bona multa, prout præſtitiſtis erga nos:
Dimittemúſque vobis tributa multa, dabi- 28
múſque vobis munera multa. Quin jam 29
vos abſolvo, & remitto omnibus Judæis, à
tributis, & à pretio ſalis, & à corona. Ter- 30
tiam quoque partem ſeminis, & quod ad me
pertinebat de fructibus arborum, deſino ab
hac die & deinceps percipere de terra Judæ-
orum: Item dimitto tria vectigalia quæ im-
poſita fuerant ei *exigenda* ex Samaria & ex
Galilæa, ab hodierno die & deinceps. Et Je- 31
ruſalem eſto ſancta & immunis cum omnibus
terminis ſuis: & decimas atque tributa di-
mitto. Poteſtatem quoque do ſummo ſa- 32
cerdoti in arcem Jeroſolymæ, ut conſtituat
ſuper eam viros ad cuſtodiendum eam, &
prout ipſe voluerit. Prætereà omnem ani- 33
mam Judæorum quam abduxi captivam è ter-
ra Judææ in totum regnum meum, dimitto
liberam gratis, Item unuſquiſque dimitti- 34
to vectigalia ipſorum pro jumentis eorum.
Et omnes ſolennitates & ſabbatha ejus, ini-
tia menſium, dies celebres, tréſque poſt ſo-
lennitatem dies, ſunto liberi & immunes à
vectigalibus cunctis Judæis qui commoran-
tur in regno meo. Nemini eſto facultas 35
exigendi aut cogendi quenquàm eorum pro
ulla re. Prætereà inſcribuntor ex Judæis in 36
copias regias triâ millia, quibus dabuntur
ſtipendia prout decet copias regias: Et 37
horum quidam præficiuntor munitionibus
regis magnis, & rectores ac duces eorum
ſunto ex ipſis, gerántque ſe juxta leges
ſuas, quemadmodum præcepit rex, in terra
Judææ.

Versio VULG. LAT.

38 Et tres civitates, quæ additæ sunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur : ut sint sub uno, & non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis.
39 Ptolemaida, & confines ejus, quas dedi donum sanctis, qui sunt in Jerusalem, ad necessarios sumptus
40 sanctorum. Et ego do singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me
41 contingunt : Et omne quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui super negotia erant annis pri-
42 oribus, ex hoc dabunt in opera domûs. Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos : & hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio fungun-
43 tur. Et quicunque confugerint in templum, quod est Jerosolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii
44 regi in omni negotio dimittantur, & universa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant. Et ad ædificanda vel restauranda opera sanctorum, sumptus da-
45 buntur de ratione regis : Et ad extruendos muros Jerusalem, & communiendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros
45 in Judæa. Ut audivit autem Jonathas & populus sermones istos, non crediderunt eis, nec receperunt eos: quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in
47 Israel, & tribulaverat eos valdé. Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, & ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.
48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, &
49 admovit castra contra Demetrium. Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & insecutus est eum Alexander, & incubuit super eos.
50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit Sol : & ce-
51 cidit Demetrius in die illa. Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos secundùm hæc
52 verba, dicens; QUONIAM regressus sum in regnum meum, & sedi in sede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & pos-
53 sedi regionem nostram, Et commisi pugnam cum eo, & contritus est ipse, & castra ejus, à nobis, & sedimus in sede regni ejus :

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

38 Καὶ τὰς τρεῖς νομὰς τὰς προστεθείσας τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς χώρας Σαμαρείας, προστεθήτω τῇ Ἰουδαίᾳ πρὸς τὸ λογισθῆναι ⸋ ἡγεῖσθαι ὑφ' ἕνα, ⸋ μὴ ὑπακούσαι ἄλλης ἐξουσίας ἀλλ' ἢ ⸋ ἀρχιερέως.
39 Πτολεμαΐδα καὶ ⸋ προσκυροῦσαν αὐτῇ δόμα τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς
40 ⸋(υ) προσήκουσαν καπάλω τοῖς ἁγίοις. Κἀγὼ δίδωμι κατ' ἐνιαυτὸν δεκαπέντε χιλιάδας σίκλων ἀργυρίου ἀπὸ ⸋ λόγων ⸋ βασιλέως,
41 ἀπὸ ⸋ τόπων ⸋ ἀνηκόντων. Καὶ πᾶν τὸ πλεονάζον ὃ οὐκ ἀπεδόθη (φ)οἱ ἀπὸ ⸋ χερῶν, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις ἔτεσιν, ἀπὸ ⸋ νῦν(¨)δώ-
42 σουσιν εἰς τὰ ἔργα ⸋ οἴκου. Καὶ ἐπὶ τούτοις πενταχιλίας σίκλους ἀργυρίου, ὃς ἐλάμβανον ἀπὸ ⸋ χερῶν (χ) ⸋ ἁγίων ἀπὸ ⸋ λόγου καθ' ἐνιαυτὸν, καὶ ταῦτα ἀφίεσθω διὰ τὸ ἀνήκειν αὐτὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτουρ-
43 γοῦσι. Καὶ ὅστις ἐὰν φύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ, (ψ) ὀφείλοντες βασιλικὰ, καὶ πᾶν πρᾶγμα,
44 ἀπολύεσθω, καὶ πάντα ὅσα ἔστιν αὐτοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Καὶ ⸋ οἰκοδομηθῆναι καὶ ⸋ ἐπισκευασθῆναι τὰ ἔργα ⸋ ἁγίων, καὶ ἡ δαπάνη δοθήσε-
45 ται ⸋ λόγου τοῦ βασιλέως. Καὶ ⸋ (ω) οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ καὶ ὀχυρῶσαι κυκλόθεν, καὶ ἡ δαπάνη δοθήσε-
46 ται ⸋ λόγου τοῦ βασιλέως, καὶ ⸋ (ω)οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη τὰ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰωνάθαν καὶ ὁ λαὸς τοὺς λόγους τούτους, οὐκ (α) ἐπίστευσαν αὐτοῖς οὐδὲ ἐπεδέξαντο, ὅτι ἐπεμνήσθησαν τὴν κακίαν τὴν μεγάλην ἣν ἐποίησεν
47 ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἔθλιψεν αὐτούς (ρ)σφόδρα. Καὶ (¨)εὐδόκησαν ἐν Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι αὐτὸς ἐγένετο αὐτοῖς ἀρχηγὸς λόγων εἰρηνικῶν, καὶ ξυνε-
48 μάχων αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ ξυνήγαγεν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς δυνάμεις μεγάλας, καὶ παρενέβαλεν ἐξεναντίας Δημητρίου.
49 Καὶ ξυνῆψαν πόλεμον οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ ἔφυγεν ἡ παρεμβολὴ (ᵃ)Δημητρίου, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ (ᵇ) Ἀλέξανδρος, καὶ ἴσχυσεν ἐπ' αὐτούς.
50 Καὶ ἐστερέωσε(ᵉ)τ πόλεμον σφόδρα ἕως ἥλιου ὁ ἥλιος, καὶ ἔπεσεν ὁ Δη-
51 μήτριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ ἀπέστειλεν Ἀλέξανδρος πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα Αἰγύπτου πρέσβεις κατὰ τοὺς λόγους τούτους, λέγων,
52 Ἐπεὶ ἀνέστραμαι εἰς (β) γῆν βασιλείας μου, καὶ ἐκάθισα ἐπὶ θρόνου πατέρων μου, καὶ ἐκράτησα τῆς ἀρχῆς, καὶ συνέτριψα ⸋ Δημήτριον, καὶ
53 ἐπεκράτησα ⸋ χώρας ἡμῶν. Καὶ ξυνῆψα πρὸς αὐτὸν μάχην, καὶ συνετρίβη αὐτὸς καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἐκαθίσαμεν ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐτοῦ.

MS. A. (υ) προσκεθήκασαν (φ) ἀπὸ ⸋ (¨) δώσουσιν (χ) ὡς ἐν τοῖς πρώτοις * ἔτεσιν ⸋ ἁγίων (ψ) ὀφείλων (ω) οἰκοδομῆσαι τὰ τείχη ἐν τῇ (α) ἐπίστευσεν (¨)* εὐδοκήσαμεν Ἀλεξάνδρῳ,(ᵉ)* Ἀλεξάνδρου (ᵇ) *Δημήτριος (ᵉ)πόλεμον (β) ⸋ βασιλείαν

Interp. LAT.

Et tres civitates, quæ additæ sunt Judææ in regione Samariæ, addat Judææ (d) ad hoc, ut reputentur esse sub uno, ut non obediant alienæ potestati, nisi summo sacerdoti. Ptolemaidam, 39 *& regionem addictam ei, dedi donum sanctis qui sunt in Hierusalem ad necessarios sumptus sanctorum. Et ego do per singulos annos quindecim* 40 *millia siclorum argenti de rationibus regis, ex locis quæ me contingunt. Et omne reliquum, quod* 41 *non reddiderant, qui super negotia erant, ut in primis annis, ex hoc nunc dabunt in opera domûs. Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quos* 42 *accipiebant de negotiis (c) sanctuarii de ratione per singulos annos : Et hæc remittuntur, eò quòd ipsa pertineant ad sacerdotes, qui ministerio funguntur. Et quicunque confugerit in templum, quod* 43 *est Hierosolymis, & omnes fines ejus, debentes regalia, & quamlibet rem, dimittantur, & universa quæ ipsi habent in regno meo. Et ad ædificanda & instauranda opera sanctorum etiam sumptus dabuntur de ratione regis. Et ad extruendos* 45 *muros Hierusalem, & communiendum in circuitu, etiam sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros, qui in Judæa. Ut au-* 46 *divit autem Jonathas, & populus sermones istos; non crediderunt eis, nec receperunt : quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Israël, & tribulaverat eos valdé. Et complacuit eis in* 47 *Alexandrum; quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis : & ei auxilium ferebant omnibus* 48 *diebus. Et congregavit Alexander rex exercitum magnum, & admovit castra contra Demetrium. Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exer-* 49 *citus Demetrii : & insecutus est eum Alexander, & invaluit super eos : Et confirmavit prælium* 50 *nimis, donec occidit Sol, & cecidit Demetrius in die illa. Et misit Alexander ad Ptolemæum* 51 *regem Ægypti legatos secundùm hæc verba, dicens; Quoniam regressus sum in terram regni* 52 *mei, & sedi in sede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & possedi regionem nostram : Et commisi pugnam cum eo,* 53 *& contritus est ipse, & castra ejus à nobis : & sedimus in sede regni ejus :*

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

Tria quoque vectigalia quæ imposita fue- 38 *rant Judæ è terra Samariæ & Galilææ percipienda*, ipsi Judæ conceduntor; ut sint omnes sub eadem potestate, nec ullus alius dominetur eis, nisi soli summi pontifices. Ptolemaidam verò totúmque dominium 39 ejus dono dedi sanctis qui sunt in Jerusalem, pro sumptibus Sanctuarii. Item ego 40 do quotannis quindena millia argenteorum ex ærario regis. Et quicquid mihi debetur 41 ex iis rebus quæ non fuerunt mihi redditæ ut populis præcedentibus, deinceps detur ad opus domûs. Præterea quinque millia ar- 42 genteorum quæ repetebam quotannis ex negotiis Sanctuarii, dimitto; quia pertinent ad sacerdotes qui ministrant templo. Quicun- 43 que confugerint seséque receperint in templum quod est Jerosolymis, & quicunque in omnibus terminis ejus obnoxii fuerint alicui culpæ contra regem, aut ob rem quampiam; absolvuntor cum omnibus iis quæ habent in regno meo. Item ædificetur & restauretur 44 Sanctuarium. Et ut extruatur murus Jerusa- 45 lem atque firmetur circumquaque : sumptus autem suppeditabuntur eis è domo regis : atq; ut ædificent muros Jerosolymorũ. Quum 46 autem audîsset Jonathan & populus hujusmodi verba quæ misit Demetrius, non crediderunt ei, neque acquieverunt : quippe qui recordarentur omnium malorum quibus affecerat Israëlem, quòdque vehementer afflixerat eos : Sed acquieverunt Alexandro, 47 quoniam ipse fuit apud eos primus auctor verborum pacis. Deinde congregavit rex 48 Alexander exercitum magnum, castráque posuit adversùs Demetrium : Et prælium 49 committentibus hisce duobus regibus, fugit exercitus Demetrii : sed insecutus est eos Alexander, & prævaluit eis. Et prælio mul- 50 tùm ingravescente usquedum sol occumberet, cecidit etiam Demetrius eo die. Eo- 51 dem die misit Alexander ad Ptolomæum regem Ægypti legatos in hanc sententiam : Quoniam reversus sum ad regnum meum, 52 insedi throno majorum meorum, & principatum obtinui, fractóque Demetrio prævalui, & regiones nostras obtinui : (Pu- 53 gnavi enim contra eum, & contritus est ipse & exercitus ejus coram me, insedíque solio regni ipsius)

Versio VULG. LAT.

54 Et nunc ſtatuamus ad invicèm amicitiam : & da mihi
filiam tuam uxorem ; & ego ero gener tuus, & dabo
55 tibi dona, & ipſi, digna te. Et reſpondit rex Ptole-
mæus, dicens ; FOELIX dies, in qua reverſus es ad
terram patrum tuorum, & ſediſti in ſede regni eo-
56 rum. Et nunc faciam tibi quod ſcripſiſti : ſed oc-
curre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicèm nos,
57 & ſpondeam tibi ſicut dixiſti. Et exivit Ptolemæus
de Ægypto, ipſe, & Cleopatra filia ejus, & venit
Ptolemaidam anno centeſimo ſexageſimo ſecundo.
58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram
filiam ſuam : & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, ſicut
59 reges, in magna gloria. Et ſcripſit rex Alexander Jo-
60 nathæ, ut veniret obviàm ſibi. Et abiit cum gloria
Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & de-
dit illis argentum multum, & aurum, & dona : & in-
61 venit gratiam in conſpectu eorum. Et convenerunt
adverſùs eum viri peſtilentes ex Iſrael, viri iniqui in-
terpellantes adverſùs eum : & non intendit ad eos
62 rex. Et juſſit ſpoliari Jonathan veſtibus ſuis, & in-
dui eum purpurâ : & ita fecerunt. Et collocavit eum
63 rex ſedere ſecum. Dixítque principibus ſuis ; Exite
cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo
adverſùs eum interpellet de ullo negotio, nec quiſquâ
64 ei moleſtus ſit de ulla ratione. Et factum eſt, ut
viderunt qui interpellabant gloriam ejus, quæ præ-
dicabatur, & opertum eum purpurâ, fugerunt omnes:
65 Et magnificavit eum rex, & ſcripſit eum inter pri-
mos amicos, & poſuit eum ducem, & participem
66 principatûs. Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem
67 cum pace, & lætitia. In anno centeſimo ſexageſi-
mo quinto, venit Demetrius filius Demetrii à Creta
68 in terram patrum ſuorum. Et audivit Alexander
rex, & contriſtatus eſt valdè, & reverſus eſt Antio-
69 chiam. Et conſtituit Demetrius rex Apollonium
ducem, qui præerat Cœleſyriæ : & congregavit ex-
ercitum magnum, & acceſſit ad Jamniam : & miſit
70 ad Jonathan ſummum ſacerdotem, Dicens ; Tu ſo-
lus reſiſtis nobis : ego autem factus ſum in deriſum,
& in opprobrium, propterea quia tu poteſtatem ad-
verſùm nos exerces in montibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

54 Καὶ (γ) νῦν ςήσωμεν πρὸς ἑαυτὸς φιλίαν, καὶ νῦν δός μοι τ θυγατέρα
Cυ εἰς γυναῖκα, καὶ ὀπγαμβρεύσω Cοι, καὶ δόσω Cοι δόμαλα, καὶ αὐτῇ
55 ἄξιά Cυ. Καὶ ἀπεκρίθη Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς, λέγων, Ἀγαθὴ
ἡμέρα ἐν ᾗ ἀνέςρεψας εἰς γῆν πατέρων Cυ, καὶ ἐκάθισας ἐπὶ θρόνε
56 βασιλείας αὐτῶν. Καὶ νῦν ποιήσω Cοι ἃ ἔγραψας, (δ) ἀλλ' ἀπάντησον
εἰς Πτολεμαΐδα, ὅπως ἴδωμεν ἀλλήλες, καὶ ὀπγαμβρεύσω Cοι καθὼς
57 ἐρήκας. Καὶ ἐξῆλθε Πτολεμαῖος ἐξ Αἰγύπτε αὐτὸς καὶ Κλεοπάτρα
ἡ θυγάτηρ αὐτε, καὶ (ε) ἐισῆλθον εἰς Πτολεμαΐδα ἔτες δευτέρε καὶ ἑξη-
58 κοςῷ καὶ ἑκατοςῷ. Καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς,
καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ Κλεοπάτραν τ θυγατέρα αὐτε, καὶ ἐποίησε τ γάμον
59 αὐτῆς ἐν Πτολεμαΐδι, καθὼς οἱ βασιλεῖς ἐν δόξῃ μεγάλῃ. Καὶ
ἔγραψεν (ζ) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τῷ Ἰωνάθαν ἐλθεῖν εἰς Cυνάν-
60 τησιν αὐτῷ. Καὶ ἐπορεύθη μὲ δόξης εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀπήντησε
τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀργύριον καὶ χρυσίον, καὶ τοῖς
φίλοις αὐτῶν, καὶ (η) δόματα πολλὰ, καὶ εὗρε χάριν ἐναντίον αὐτῶν.
61 Καὶ (θ) ὀπεσυνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἄνδρες λοιμοὶ ἐξ Ἰσραὴλ, ἄν-
δρες παράνομοι ὀντυχῆν καὶ' αὐτε, καὶ κ προσέσχεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς.
62 Καὶ προσέταξεν (ι) ὁ βασιλεὺς, καὶ (κ) ἐξέδυσε Ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια
αὐτε, καὶ (λ) ἐνέδυσε αὐτὸν πορφύραν, καὶ ἐποίησε ὕτως. καὶ ἐκάθισεν
63 αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτε, Καὶ εἶπε τοῖς ἄρχυσιν αὐτε, Ἐξέλθετε
μετ' αὐτε εἰς μέσον τ πόλεως, καὶ κηρύξατε μηδένα ὀντυγχάνειν
(μ) καὶ' αὐτῷ περὶ μηδενὸς πράγματος, καὶ μηδεὶς αὐτῷ (ν) παρενοχλείτω
64 περὶ παντὸς λόγυ. Καὶ ἐγένετο ὡς ἴδον οἱ ἐντυγχάνοντες τ δόξαν
αὐτε καθὼς (ν) ἐκήρυξαν, καὶ πεφοβισμένον αὐτὸν (ξ) πορφύραν, καὶ
65 ἔφυγον πάντες. Καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἔγραψεν αὐτὸν
66 τ πρώτων φίλων, καὶ ἔθετο αὐτὸν σρατηγὸν καὶ μεριδάρχην. Καὶ
ἐπέσρεψεν Ἰωνάθαν εἰς Ἱερυσαλὴμ μετ' εἰρήνης καὶ εὐφροσύνης.
67 Καὶ ἐν ἔτει πεμπτῷ καὶ ἑξηκοςῷ καὶ ἑκατοςῷ ἦλθε Δημήτριος (ο) ὁ υἱὸς
68 Δημητρίε ἐκ Κρήτης εἰς τ γῆν τ πατέρων αὐτε. Καὶ ἤκυσεν Ἀλέ-
ξανδρος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ ἀπέσρεψεν εἰς Ἀντιό-
69 χειαν. Καὶ καθίσησε Δημήτριος Ἀπολλώνιον τὸν ὄντα ἐπὶ κοίλης
Συρίας, καὶ Cυνήγαγε δύναμιν ἀρκαλὴν, καὶ παρενέβαλεν ἐν Ἰαμνείᾳ·
70 καὶ ἀπέσειλε πρὸς Ἰωνάθαν τ ἀρχιερέα, λέγων, Σὺ μονώτατος
ἐπαίρῃ ἐφ' ἡμᾶς, ἐγὼ δὲ ἐγλωβίθην εἰς καταγέλωτα καὶ (π) εἰς ὀνειδι-
σμὸν διὰ Cὲ, καὶ διατί Cὺ ἐξουσιάζῃ ἐφ' ἡμᾶς ἐν τοῖς ὄρεσι;

MS. A. (γ) Cυνςήσωμεν πρὸς αὐτὸν (δ) ἀλλὰ (ε) ἦλθον (ζ) ὁ βα-
σιλεὺς Ἀλέξανδρος Ἰωνάθη (η) *δυναλὰ (θ) Cυνήχθησ ἐπ' αὐτὸν
(ι) αὐτοῖς ὁ (κ) ἐξέδυσεν (λ) ἐνέδυσεν (μ) χρ τῷ Cῷ (ν) ἐνοχλείτω
(ν) ὀκήρυξεν, (ξ) σισδόνα, (ο) ὁ υἱὸς (π) ὀνειδισμὸν διὰ Cὲ· καὶ διαλί ἐξουσιάζῃ

Interp. LAT.

Et nunc ſtatuamus adinvicèm amicitiam : & 54
nunc da mihi filiam tuam uxorem, & ero ge-
ner tuus, & dabo tibi dona, & ipſi digna te.
Et reſpondit Ptolemæus rex, dicens ; Fœlix dies, 55
in qua reverſus es ad terram patrum tuorum, &
ſediſti in ſede regni eorum. Et nunc faciam tibi, 56
quæ ſcripſiſti. Sed occurre in Ptolemaidam, ut vi-
deamus invicèm nos, & contraham tecum affini-
tatem, ſicut dixiſti. Et exivit Ptolemæus de Æ- 57
gypto, ipſe, & Cleopatra filia ejus, et venerunt
Ptolemaidam anno centeſimo ſexageſimo ſecundo.
Et occurrit ei Alexander rex : & dedit ei Cleo- 58
patram filiam ſuam : & fecit nuptias ejus Pto-
lemaidæ, ſicut reges in magna gloria. Et ſcri ſit 59
Alexander rex Jonathæ, ut veniret obviàm ſibi.
Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit 60
duobus regibus : & dedit illis argentum, et au-
rum, et amicis eorum, et dona multa : et invenit
gratiam in conſpectu eorum, Et convenerunt ad- 61
verſùs eum viri peſtilentes ex Iſrael, viri iniqui
interpellantes adverſùs eum : et non intendit
ad eos rex. Et juſſit rex ſpoliari Jonatham veſti- 62
bus ſuis, et indui eum purpurâ. Et ita fecerunt.
Et fecit eum rex ſedere ſecum, Dixítque princi- 63
pibus ſuis ; Exite cum eo in medium civitatis, et
prædicate, ut nemo adverſùs eum interpellet de
ullo negotio, nec quiſquam ei moleſtus ſit de ulla
ratione. Et factum eſt, ut viderunt, qui inter- 64
pellabant, gloriam ejus, ſicut prædicaverant ; et
opertum eum purpurâ ; fugerunt omnes. Et ma- 65
gnificavit eum rex, et ſcripſit eum inter primos
amicos : et poſuit eum ducem, et participem prin-
cipatûs. Et reverſus eſt Jonathas in Hieruſalem 66
cum pace et lætitia. Et in anno centeſimo ſexa- 67
geſimo quinto venit Demetrius filius Demetrii
à Creta in terram patrum ſuorum. Et audivit 68
Alexander rex, et contriſtatus eſt valdè : et re-
verſus eſt Antiochiam. Et conſtituit ducem De- 69
metrius Apollonium, qui præerat Cœleſyriæ, et
congregavit exercitum magnum, et poſuit caſtra
ad Jamniam : et miſit ad Jonatham ſummum
ſacerdotem, dicens ; Tu omnino ſolus elevaris ſu- 70
per nos : ego autem factus ſum in deriſum, et in
opprobrium propter te. Et (g) cur tu poteſtatem
adverſùm nos exerces in montibus ?

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

54 ... * Statuamus jam alter cum altero amicitiam, 54
& da mihi filiam tuam in uxorem, ſimque
gener tuus ; dabóque tibi munera te digna.
Reſpondit Ptolomæus rex, & dixit ; Fauſtus 55
ſit ille dies quo reverſus es in terram majo-
rum tuorum, & inſediſti throno regni : Et 56
nunc facturus ſum tibi quicquid *ad me* miſi-
ſti, ſed veni Ptolemaidam ut ibi videamus
alter alterum, & dabo tibi filiam meam, ut
propoſuiſti. Egreſſus itaque Ptolomæus ex 57
Ægypto ipſe & Cleopatra filia ipſius, vene-
runt Ptolemaidam anno centeſimo ſexageſi-
mo ſecundo : Occurrítque ei rex Alexan- 58
der : & dedit illi Cleopatram filiam ſuam :
& fecerunt convivium in Ptolemaida more
regum ſummo cum ſplendore. Scripſerat 59
autem rex Alexander Jonathani ut obviàm
veniret ei : Abiítque Jonathan cum faſtu 60
Ptolemaidam, & occurrit utrique regi, qui
dederunt ei aurum, argentum atque munera,
necnon amicis ejus, & adeptus eſt gratiam
in oculis eorum. Congregati ſunt autem 61
ad eum quidam maligni ex Iſraële, viri ini-
qui, ad accuſandum Jonathanem : ſed non
reſpexit eos rex, neque accepit illos. Dein- 62
de præcipiente rege, exuerunt Jonathanem
veſtibus ejus, & induerunt eum purpurâ :
Et cùm ita feciſſet ei, ſedere juſſit eum rex 63
ſecum : tum edixit principibus ſuis ; Exite
cum eo mediam in urbem, & proclamate ne
quiſquam accuſet eum ulla de re, néve mo-
leſtus ſit ipſi ullam ob cauſam. Cùm ergò 64
vidiſſent ii qui Jonathanem criminabantur,
gloriam ejus qualem proclamaverant præ-
cones ante ipſum purpureis indutum, fuge-
runt omnes. Poſtquam rex gloriâ affeciſſet 65
Jonathanem, & conſcripſiſſet eum inter
præcipuos amicos ſuos, & collocâſſet eum
ducem exercitûs & principem populi ; Re- 66
verſus eſt Jonathan in Jeruſalem cum pace
& jucunditate. Anno verò centeſimo ſex- 67
ageſimo quinto, venit Demetrius filius De-
metrii è Creta in terram majorum ſuorum :
Quo audito, rex Alexander contriſtatus eſt 68
admodum, & reverſus eſt Antiochiam.
Præfecit autem Demetrius Apollonium il- 69
lum qui præpoſitus erat Aſſyriæ, qui coa-
cto exercitu copioſo, caſtrametatus eſt con-
tra Jamnin : tum miſit ad Jonathanem ſum-
mum ſacerdotem, & dixit ei ; Tu ſolus 70
efferris in nos, & ego factus ſum impro-
perio & ludibrio propter te : & qua de
cauſa dominatum exerces in nos in termi-
nis noſtris ?

Versio VULG. LAT.

71 Nunc ergò si confidis in virtutibus tuis, descende ad
nos in campum, & comparemus illìc invicém: quia
72 mecum est virtus bellorum. Interroga, & disce quis
sum ego, & cæteri, qui auxilio sunt mihi, qui & di-
cunt quia non potest stare pes vester ante faciem no-
stram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in
73 terra sua: Et nunc quomodò poteris sustinere equi-
tatum & exercitum tantum in campo, ubi non est
74 lapis, neque saxum, neque locus fugiendi? Ut au-
divit autem Jonathas sermones Apollonii, motus est
animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab
Jerusalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adju-
75 torium: Et applicuerunt castra in Joppen, & ex-
clusit eum à civitate (quia custodia Apollonii Joppe
76 erat) & oppugnavit eam. Et exterriti qui erant in
civitate, aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.
77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equi-
78 tum, & exercitum multum. Et abiit Azotum tan-
quam iter faciens, & statim exiit in campum, eò quòd
haberet multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et insecutus est eum Jonathas in Azotum, & commi-
79 serunt prælium. Et reliquit Apollonius in castris
80 mille equites post eos occultè. Et cognovit Jona-
this quoniam insidiæ sunt post se, & circuierunt ca-
stra ejus, & ejecerunt jacula in populum à manè us-
81 que ad vesperam. Populus autem stabat, sicut præ-
82 ceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum. Et
ejecit Simon exercitum suum, & commisit contra le-
gionem: equites enim fatigati erant: & contriti
83 sunt ab eo, & fugerunt. Et qui dispersi sunt per
campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Beth-
84 dagon idolum suum ut ibi se liberarent. Et succen-
dit Jonathas Azotum, & civitates, quæ erant in cir-
cuitu ejus, & accepit spolia eorum, & templum Da-
gon: & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.
85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his qui succensi
86 sunt, ferè octo millia virorum. Et movit indè Jona-
thas castra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt de
87 civitate obviàm illi in magna gloria. Et reversus
est Jonathas in Jerusalem cum suis, habentibus spolia
88 multa. Et factum est: ut audivit Alexander rex ser-
mones istos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

MAKKABAIΩN A'.

71 Νῦν ἓν εἰ πέποιθας ἐπὶ τ δυνάμεσί ζε, καλέσθω πρὸς ἡμᾶς εἰς τὸ
πεδίον, ἡ συγκριθῶμεν ἑαυτοῖς ἐκεῖ, ὅτι μετ' ἐμοῦ ὅτι δύναμις τ
72 πόλεων. Ἐρώτησον ἡ μάθε τίς ἐμὶ ἡ οἱ λοιποὶ οἱ βοηθοῦντες
ἡμῖν, ἡ λέγουσιν, Οὐκ ἔστιν ὑμῖν στάσις ποδὸς πρόσωπον ἡμῶν·
73 ὅτι δὶς ἐτροπώθησ οἱ πατέρες ζε ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. Καὶ νῦν ὁ δυνήσῃ
ὑποστῆναι τ ἵππον ἡ δύναμιν τοιαύτην ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπου ἐκεῖ λί-
74 θος ὐδὲ κόχλαξ ὐδὲ τόπ (ρ) τ φυγῆν. Ὡς ἡ ἤκουσεν Ἰωνάθαν
τ λόγων Ἀπολλωνίε, ὠκινήθη τῇ διανοίᾳ, ἡ ἐπίλεξε δέκα χιλιάδας
ἀνδρῶν, ἡ ἐξῆλθεν ἐξ Ἰερουσαλὴμ, ἡ συνήντησεν αὐτῷ Σίμων ὁ ἀ-
75 δελφὸς αὐτ ἐπ' ἀντιλήψει αὐτῷ. Καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ Ἰόππην, ἡ ἀπέ-
κλεισ αὐτ (σ)ὲκ τ πόλεως, ὅτι φρουρὰ Ἀπολλωνίε ἐν Ἰόππῃ, ἡ ἐπολέ-
76 μησ αὐτήν. Καὶ φοβηθέντες ἔδοσαν οἱ ἐκ τ πόλεως, ἡ ὑπερίδυσεν
77 Ἰωνάθαν Ἰόππης. Καὶ ἤκουσεν Ἀπολλώνι, ἡ παρενέβαλε τετρα-
κισχιλίαν ἵππον, ἡ δύναμιν πολλήν· Καὶ ἐπορεύθη εἰς Ἄζωτον ὡς δι-
οδεύων, ἡ ἅμα (τ)ροσῆγεν εἰς τὸ πεδίον, (υ)διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν πλῆθος
ἵππου ἡ πεποιθέναι (φ)ἐπ' αὐτῷ. ἡ κατεδίωξεν Ἰωνάθαν ὀπίσω αὐτ
79 εἰς Ἄζωτον, ἡ συνῆψαν αἱ παρεμβολαὶ (χ)εἰς πόλεμον. Καὶ ἀπέλιπεν
80 Ἀπολλώνι χιλίαν ἵππον (ψ)ἐν κρυπτῷ κατόπιθεν αὐτῶν. Καὶ ἔγνω
Ἰωνάθαν ὅτι ἐστὶν ἐνέδρον κατόπιθεν αὐτ, ἡ ἐκύκλωσ αὐτὸν τ παρεμ-
βολὴν, ἡ ἐξετίναξαν τὰς χεῖρας εἰς τ λαὸν ἐκ τροσῴθεν ἕως (ω)ἑσπέ-
81 ρας. Ὁ δ λαὸς ὑπέκυσε, καθὼς ἐπέταξεν Ἰωνάθαν, ἡ ἐκοπίασαν
82 οἱ ἵπποι αὐτῶν. Καὶ ἐξέκεντ Σίμων τ δύναμιν αὐτ, ἡ ἔμαχε τὴν
τροδ τ φάλαγγα· ἦ γὰ ἵππ ἐξηγύθη· ἡ συνετρίβησαν (α) ὑπ'
83 αὐτ, ἡ ἔφυγον. Καὶ ἡ ἵππ ἐσκορπίσθη ἐν τῷ πεδίῳ, ἡ ἔφυγον
εἰς Ἄζωτον, ἡ εἰσῆλθον εἰς Βηθδαγὼν τὸ εἰδωλεῖον αὐτῶν, τῦ σω-
84 θῆναι. Καὶ ἐνεπύρισεν Ἰωνάθαν τ Ἄζωτον ἡ τὰς πόλεις τὰς
κύκλῳ αὐτῆς, ἡ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, ἡ τὸ ἱερὸν Δαγὼν, (β) ἡ
85 τοὺ συμφυγόντας εἰς αὐτὸ ἐνεπύρισε πυρί. Καὶ ἐγένοντο οἱ πεσόν-
86 τες μαχαίρᾳ σὺν τοῖς ἐμπυρισθεῖσιν εἰς ἄνδρας ὀκτακισχιλίους. Καὶ
ἀπῆρεν ἐκεῖθεν Ἰωνάθαν, ἡ παρενέβαλεν (γ) ἐπὶ Ἀσκάλωνα, ἡ ἐξ-
87 ῆλθον οἱ ἐκ τ πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν δόξῃ μεγάλῃ. Καὶ
ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν (δ) εἰς Ἰερουσαλὴμ σὺν τοῖς παρ' αὐτῷ, ἔχοντες
88 σκῦλα πολλά. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀλέξανδρ ὁ βασιλεὺς
τοὺ λόγους τούτους, ἡ προσέθετο δοξάσαι τ Ἰωνάθαν.

MS.A.(ε)πῦ συγῶν.(σ)οι ἐκ(τ) προσῆγεν(υ) ἡ διὰ (ρ) ἐπ' αὐτήν. ἡ
καθεδίωξεν ὀπίσω αὐτ εἰς (χ) ὀπίσω αὐτ εἰς (ψ)κρυπτῶς (ω) δίλης.
(α) ἀπ' αὐτ, ἡ ἔφυγαν. (β) ἡ τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἐνεπύρισεν ἐν πυρί.
Καὶ (γ) εἰς (δ)ζὺν τοῖς

Interp. LAT.

Nunc ergò, si confidis in virtutibus tuis, de- 71
scende ad nos in campum, & comparemus nos
illic invicém: quia virtus (b) civi-
tatum. Interroga, & disce, quis sum ego, & 72
cæteri, qui auxilio sunt mihi, & dicunt; Non po-
test stare pes vester ante faciem nostram: quia
bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua.
Et nunc non poteris sustinere equitatum, & exer- 73
citum talem in campo, ubi non est lapis, neque
saxum, neque locus fugiendi. Ut audivit autem 74
Jonathas sermones Apollonii; motus est animo:
& elegit decem millia virorum, & exiit ab Hie-
rusalem: & occurrit ei Simon frater ejus in ad-
jutorium ejus. Et applicuit castra in Joppen. 75
Et excluserunt eum à civitate; quia custodia
Apollonii in Joppe erat. Et oppugnaverunt eam.
Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt: 76
& obtinuit Jonathas Joppen. Et audivit Apol- 77
lonius: & admovit tria millia equitum, &
exercitum multum: Et abiit Azotum, tanquam 78
iter faciens: & statim exiit in campum, eò quòd
haberet multitudinem equitum, & confideret in
eos. Et insecutus est eum Jonathas in Azotum:
& commiserunt exercitus prælium. Et reliquit 79
Apollonius mille equites occultè post eos. Et 80
cognovit Jonathas, quoniam insidiæ sunt post
se, & circumierunt castra ejus, & ejecerunt ja-
cula in populum à mane usque ad vesperam. Po- 81
pulus autem stabat, sicut præceperat Jonathas.
Et laboraverunt equi eorum. Et emisit Simon 82
exercitum suum, & commisit contra legionem:
equites enim fatigati erant. Et contriti sunt ab
eo, et fugerunt: Et equitatus dispersus est in cam- 83
po: & fugerunt in Azotum: & intraverunt in
Bethdagon Idolium suum, ut salvarent se. Et 84
succendit Jonathas Azotum, & civitates, quæ
erant in circuitu ejus: & accepit spolia eorum:
& templum Dagon, & eos, qui confugerant in
illud, succendit igni. Et fuerunt, qui ceciderunt 85
gladio, cum his qui succensi sunt, ferè octo millia
virorum. Et movit indè Jonathas castra, & ap- 86
plicuit ea Ascalonem: & exierunt, qui de civitate,
obviàm illi, in magna gloria. Et reversus est Jo- 87
nathas in Hierusalem cum suis, habentes spolia
multa. Et factum est, ut audivit Alexander rex 88
sermones istos, addidit adhuc glorificare Jonatham.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

71 ... * ...

72 ... * ...

73 ... * ...

74 ... * ...

75 ... * ...

76 ... * ...

77 ... * ...

78 ... * ...

79 ...

80 ... * ...

81 ... * ...

82 ...

83 ...

84 ... * ...

85 ... * ...

86 ...

87 ... * ...

88 ...

Jam si confidis copiis tuis, descende ad nos 71
in planitiem, ibique alter alterius aspectui
occurramus; nam mecum est potentia urbi-
um. Scisciture, & vide quis ego sim, & qui 72
sint adjutores nostri; qui referent non esse
vobis consistentiam pedum coram nobis: nam
bis victi fuerunt majores tui in terra sua: Et 73
nunc non sunt tibi vires sustinendi copias
nostras & equites nostros in planitie, ubi
neque lapis, neque saxum est, neque locus
effugiendi. Cùm igitur audisset Jonathan 74
sermones Apollonii, iratus atque commotus
est animo, delegítque decem millia virorum
ex Jerusalem, & occurrit ei Simon frater e-
jus in auxilium ipsius: Et castra posuit Jo- 75
nathan contra Joppen, at clauserunt urbem
cives ejus, quia præsidium Apollonii erat in
ea: Et cùm cives urbis oppugnâssent eos, 76
tandem aperuerunt eis, & potitus est Jona-
than Joppe. Quod audiens Apollonius, 77
assumpsit tria millia equitum & copias per-
multas, abiítque in Azotum quasi transiens,
& prævenit eos in planitie, propter militi-
am equitum quam secum habebat, cui con-
fidebat. Et persecutus est eum Jonathan à 78
tergo ad Azotum usque, & congressæ sunt
acies simul ad prælium. Reliquerat autem 79
Apollonius mille equites à tergo eorum in
insidiis. Sed cognoscente Jonathane insi 80
dias esse à tergo suo, circundederunt castra
illius: cùmque jaculati essent adeò ut defi-
cerent jacula populi illius, à manè ad flexam
usque *diei*, Populus tamen consistebat, ut 81
mandaverat Jonathan. Demum fatigatis e-
quitibus eorum, Traxit Simon exercitum 82
suum, bellúmque commisit cum phalangi-
bus, quousque dissoluti equites, et copiæ fran-
gerentur, & fugerent à conspectu ipsius. E- 83
quitibus itaque per planitiem dissipatis, &
fugientibus in Azotum, ingressisq; ædem Da-
gonis idoli sui ut eriperent sese; Succendit 84
Jonathan ædem idoli eorum, & eos qui fuge-
gerant ut se reciperent in ædem Dagonis, suc-
cendit unà cum illa: & Azotum urbésque ipsi
adjacentes igne combussit, abstulítque spo-
lia earum. Fuerunt autem qui ceciderunt 85
cum iis qui combusti sunt, quasi octo millia
virorum. Movens inde Jonathan, castra po- 86
suit contra Ascalonem: & processerunt inco-
læ urbis in occursum ejus cum gloria magna.
Postea reversus est Jonathan in Jerusalem 87
unà cum sociis suis, habentes spolia opima.
Cùm autem audisset Alexander rex res istas, 88
ampliore gloriâ Jonathanem affecit,

Versio VULG. LAT.

89 Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.

CAP. XI.

1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arenam quæ est circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere il-
2 lud regno suo. Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eò quòd
3 socer suus esset. Cùm autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis
4 civitatibus. Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum & cætera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus
5 viam. Et narraverunt regi quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex. Et occurrit
6 Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicèm se
7 salutaverunt, & dormierunt illic. Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus:
8 & reversus est in Jerusalem. Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala.
9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens; VENI, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno
10 patris tui. Pœnitet enim me quòd dederim illi fi-
11 liam meam: quæsivit enim me occidere. Et vituperavit eum, propterea quòd concupierat regnum
12 ejus. Et abstulit filiam suam, & dedit eam Demetrio, & alienavit se ab Alexandro, & manifestatæ
13 sunt inimicitiæ ejus. Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Æ-
14 gypti & Asiæ. Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in
15 locis illis. Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ. Α'.

89 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ πόρπην χρυσῆν, ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς (ε)συγγενέσι τῶν βασιλέων· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Ἀκκαρὼν καὶ πάντα τὰ ὅρια αὐτῆς εἰς κληροδοσίαν. MS.A. (ε) συγγενεῦσιν

ΚΕΦ. ια'.

1 Καὶ ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἤθροισε δυνάμεις πολλὰς, ὡς (α)τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ πλοῖα πολλά· καὶ ἐζήτησε καθαρατῆναι τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου δόλῳ, καὶ προσθῆναι
2 αὐτὰ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν εἰς Συρίαν λόγοις εἰρηνικοῖς, καὶ ἠνοίγοντο αὐτῷ αἱ ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ συνήντων αὐτῷ, ὅτι ἐντολὴν ἦν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως συναντᾶν αὐτῷ, διὰ τὸ πενθερὸν αὐτοῦ εἶναι.
3 Ὡς δὲ εἰσεπορεύετο εἰς τὰς πόλεις (β) ὁ Πτολε-
4 μαῖος, ἀπέταττε τὰς δυνάμεις φρουρεῖν ἐν ἑκάστῃ πόλει. Ὡς δὲ ἤγγισεν Ἀζώτου, ἔδειξαν αὐτῷ τὸ ἱερὸν Δαγὼν (γ) ἐμπεπυρισμένον, καὶ Ἄζωτον, καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς καθῃρημένα, καὶ τὰ σώματα ἐρριμμένα, καὶ τοὺς ἐμπεπυρισμένους ἃς ἐνεπύρισεν ἐν τῷ
5 πολέμῳ· ἐποίησε γὰρ θημωνίας αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῆς. Καὶ διηγήσαντο τῷ βασιλεῖ ἃ ἐποίησεν Ἰωνάθαν, ὡς τὸ(*) ψογῆσαι αὐτόν.
6 καὶ ἐσίγησεν ὁ βασιλεύς. Καὶ συνήντησεν Ἰωνάθαν τῷ βασιλεῖ εἰς Ἰόππην μετὰ δόξης, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, καὶ ἐκοιμήθησαν
7 ἐκεῖ. Καὶ ἐπορεύθη Ἰωνάθαν μετὰ τοῦ βασιλέως ἕως τοῦ ποταμοῦ
8 τοῦ καλουμένου Ἐλευθέρου, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἐκυρίευσε τῶν πόλεων τῆς Θαλάσσης ἕως Σελευκείας τῆς Θαλασσείας, καὶ διελογίζετο κατὰ Ἀλεξάνδρου
9 λογισμοὺς πονηρούς. Καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς Δημήτριον (δ)τὸν βασιλέα, λέγων, Δεῦρο συνθώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς διαθήκην, καὶ δώσω σοι τὴν θυγατέρα μου ἣν ἔχει Ἀλέξανδρος, καὶ βασιλεύσεις
10 τῆς βασιλείας τοῦ πατρός σου. Μετεμελήθην γὰρ δοὺς αὐτῷ τὴν
11 θυγατέρα μου, ἐζήτησε γὰρ ἀποκτεῖναί με. Καὶ(*) ἐψόγησεν αὐτὸν
12 χάριν τοῦ ἐπιθυμῆσαι αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτὴν τῷ Δημητρίῳ, καὶ ἀλλοιώθη (ε)
13 τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐφάνη ἡ ἔχθρα αὐτῶν. Καὶ εἰσῆλθε Πτολε-
14 μαῖος εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ περιέθετο (ζ) δύο διαδήματα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τό τε τῆς Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς ἦν (η)ἐν Κιλικίᾳ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ὅτι ἀπεστάλησαν οἱ ἀπὸ τῶν τόπων
15 ἐκείνων. Καὶ ἤκουσεν Ἀλέξανδρος, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν (θ) πολέμῳ. καὶ ἐξήγαγε Πτολεμαῖος (ι) τὴν δύναμιν, καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ, καὶ ἐτροπώσατο αὐτόν.

MS.A.(α)ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ(ζ)Πτολεμαῖος,(γ)ἐνεπυρισμένον, (*)ψογίσαι(δ)βασιλέα,(*)ἐψόγισεν(ε)τὸ πρόσωπον Ἀλεξάνδρου,καὶ ἐφάνη ἔχθρα (ζ) τὸ διάδημα τῆς Ἀσίης, καὶ περιέθετο δύο (η) εἰς Κιλικίαν(θ) ἐν πολέμῳ. (ι) καὶ ἀπλώτησεν

Interp. LAT.

Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est 89 *dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.*

CAP. XI.

ET rex Ægypti congregavit exercitus multos, 1 *sicut arenam, quæ est circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo. Et* 2 *exiit in Syriam, verbis pacificis: & aperiebant ei illi qui de civitatibus, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eò quòd socer suus esset. Ut autem introibat in ci-* 3 *vitates (a) Ptolemæus; ponebat custodias militum in singulis civitatibus. Ut autem appropiavit* 4 *Azoto; ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum, & suburbana ejus destructa, & corpora projecta, & combustos, quos combusserat in bello. Fecerant enim tumulos eorum in via ejus: Et narraverunt regi quæ fecerat Jo-* 5 *nathas, ut criminarentur eum. Et tacuit rex. Et* 6 *occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria: & invicèm se salutaverunt: & dormierunt illic. Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium,* 7 *qui vocatur Eleutherus: & reversus est in Hierusalem. Rex autem Ptolemæus obtinuit do-* 8 *minium civitatum maritimæ usque Seleuciam maritimam: & cogitabat in Alexandrum consilia mala. Et misit legatos ad Demetrium re-* 9 *gem, dicens; Veni, componamus inter nos pactum: & dabo tibi filiam meam quam habet Alexander: & regnabis in regno patris tui. Pœ-* 10 *nitet enim me, quod dederim illi filiam meam. Quæsivit enim me occidere. Et vituperavit* 11 *eum, propterea quòd ipse concupierat regnum ejus. Et abstulit filiam suam, & dedit eam Deme-* 12 *trio: & alienavit se ab Alexandro; & manifestatæ sunt inimicitiæ eorum. Et intravit Ptole-* 13 *mæus Antiochiam: & imposuit duo diademata capiti suo, Ægypti, & Asiæ. Alexander autem* 14 *rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in locis illis. Et audivit* 15 *Alexander: & venit ad eum in bellum. Et produxit Ptolemæus exercitum: & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

89 ... * Et misit ei fibulam auream, prout mos est dari cognatis regis, dedítque illi Ecronem & omnes terminos ejus in hæreditatem.

CAP. XI.

1 REx autem Ægypti congregatis sibi copiis multis, arenæ quæ jacet super litore maris comparandis, plurimísque navibus; voluit obtinere regnum Alexandri dolo, ut
2 adjungeret illud regno suo. Quare illi in Syriam pacificis verbis prodeunti aperiebant cives urbium, occurrentes ipsi; quòd Alexander præcepisset ut occurrerent ei quasi socero suo. Verùm Ptolomæus ur-
3 bem aliquam ingrediens, relinquebat copias & custodes in iis omnibus. Quum
4 autem perveniſſet Azotum, ostenderunt ei ædem Dagonis idoli exustam, & Azotum omniáque ipsi adjacentia destructa, corpora projecta, & incendia illa quæ flagraverat *Jonathan* in bellis, feceráque varios
5 tumulos in via: Et narraverunt regi quicquid fecerat quasi in opprobrium ipsius: quæ cùm audîsset rex, conticuit.
6 Occurrit autem Jonathan regi magna cum gloria, & postquam salutem precati essent
7 alter alteri, & pernoctâssent ibi, Abiissétque Jonathan cum rege usque ad fluvium qui vocatur Ingenuus; reversus est Je-
8 rosolymam.. Ptolomæus autem rex potitus omnium urbium quæ erant in tractu maritimo, usque ad Seleuciam quæ jacet secus mare; machinabatur in Alexandrum
9 consilium pernicioſum. Quamobrem missis epistolis ad Demetrium regem, dixit ei; Age, statuamus fœdus alter cum altero, daboque tibi filiam meam quam duxit Alexander, & regnabis in regno patris tui.
10 Pœnitet enim me dediſſe illi filiam meam:
11 nam voluit interficere me, Illam verò spernit ac parvipendit: nimirum concupiscebat regnum ejus. Itaque ablatam ab
12 eo filiam suam dedit Demetrio, & alienatus est ab Alexandro, & declarata est inimicitia. Et ingressus Ptolomæus Antio-
13 chiam, imposuit sibi diadema Asiæ, imposuítque duo diademata capiti suo, ab
14 Asia in Ægyptum usque. Rex autem Alexander erat eo tempore in Cilicia, quia
15 rebellârant in eum incolæ loci illius. Quod audiens Alexander, venit ad debellandum eum: sed procedens Ptolomæus adversùs eum copioso cum exercitu & manu validâ, vicit Alexandrum:

Versio VULG. LAT.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur:
17 rex autem Ptolemæus exaltatus est. Et abstulit Zab-
18 diel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo. Et
rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: & qui e-
rant in munitionibus, perierunt ab his qui erant in-
19 tra castra. Et regnavit Demetrius anno centesimo
20 sexagesimo septimo. In diebus illis congregavit Jo-
nathas eos qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem,
quæ est in Jerusalem: & fecerunt contra eam machi-
21 nas multas. Et abierunt quidam qui oderant gentem
suam viri iniqui ad regem Demetrium, & nuntiave-
22 runt ei quòd Jonathas obsideret arcem. Et ut au-
divit, iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam, &
scripsit Jonathæ ne obsideret arcem, sed occurreret
23 sibi ad colloquium festinató. Ut audivit autem Jo-
nathas, jussit obsidere: & elegit de senioribus Is-
24 rael, & de sacerdotibus, & dedit se periculo. Et
accepit aurum, & argentum, & vestem, & alia xe-
nia multa, & abiit ad Regem Ptolemaidam, & in-
25 venit gratiam in conspectu ejus. Et interpella-
26 bant adversùs eum quidam iniqui ex gente sua. Et
fecit ei rex, sicut fecerat ei qui ante eum fuerant:
& exaltavit eum in conspectu omnium amicorum
27 suorum, Et statuit ei principatum sacerdotii, &
quæcunque alia habuit priùs pretiosa, & fecit eum
28 principem amicorum. Et postulavit Jonathas à re-
ge, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias,
& Samariam, & confines ejus: & promisit ei ta-
29 lenta trecenta. Et consensit rex: & scripsit Jona-
thæ epistolas de his omnibus, hunc modum continen-
30 tes: REX Demetrius fratri Jonathæ salutem, &
31 genti Judæorum. Exemplum epistolæ, quam scripsi-
mus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad
32 vos ut sciretis: Rex Demetrius Lastheni parenti sa-
33 lutem. Genti Judæorum, amicis nostris, & conser-
vantibus quæ justa sunt apud nos, decrevimus bene-
facere propter benignitatem ipsorum, quam erga nos
34 habent. Statuimus ergò illis omnes fines Judææ, &
tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ sunt
Judææ ex Samaria, & omnes confines earum, seque-
stari omnibus sacrificantibus in Jerosolymis, pro his
quæ ab eis priùs accipiebat rex per singulos annos,
& pro fructibus terræ & pomorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

16 Καὶ ἔφυγεν Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀραβίαν, τοῦ σκεπασθῆναι αὐτὸν
17 ἐκεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὑψώθη. Καὶ ἀφεῖλε Ζαβδιὴλ ὁ
18 Ἄραψ τὴν κεφαλὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπέστειλε τῷ Πτολεμαίῳ. Καὶ
ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ οἱ ὄντες
19 ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν (κ) ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. Καὶ
20 ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτους ἑξηκοστοῦ καὶ ἑβδόμου. Ἐν
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνήγαγε Ἰωνάθαν τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, τοῦ ἐκ-
πολεμῆσαι τὴν ἄκραν τὴν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ (λ) ἐποίησεν ἐπ' αὐτὴν μη-
21 χανὰς πολλάς. Καὶ ἐπορεύθησάν τινες μισοῦντες τὸ ἔθνος αὐτῶν,
ἄνδρες παράνομοι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ ὅτι Ἰω-
22 νάθαν πολιορκεῖται τὴν ἄκραν. Καὶ ἀκούσας ὠργίσθη. ὡς δὲ ἤκουσεν,
εὐθέως ἀναζεύξας ἦλθεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἔγραψεν Ἰωνάθαν, τοῦ
μὴ πολιορκῆσαι (μ) τὴν ἄκραν, καὶ τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτὸν αὐτῷ συμπό-
23 σιον εἰς Πτολεμαΐδα ταχέως. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰωνάθαν, ἐκέλευ-
σε πολιορκῆσαι, καὶ ἐπέλεξε τοὺς πρεσβυτέρους Ἰσραὴλ, καὶ τοὺς ἱερεῖς,
24 καὶ ἔδωκεν (ν) ἑαυτὸν τῷ κινδύνῳ. Καὶ λαβὼν ἀργύριον, καὶ χρυσίον, καὶ
ἱματισμὸν, καὶ ἕτερα ξένια πολλά, (ξ) ἐπορεύθη πρὸς τὸν βασιλέα εἰς
25 Πτολεμαΐδα, καὶ εὗρε χάριν (ο) ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐντυγχάνον καὶ'
26 αὐτῷ τινες ἄνομοι (π) τῆς ἐκ τοῦ ἔθνους. Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ὁ βασι-
λεὺς καθὼς ἐποίησαν αὐτῷ οἱ πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὕψωσεν αὐτὸν ἐναντίον
27 πάντων τῶν φίλων αὐτοῦ. Καὶ ἔκτισεν αὐτῷ τιμὴ ἀρχιερωσύνης, καὶ ὅσα
ἄλλα εἶχε τίμια τοιαῦτα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τῶν πρώτων φίλων
28 ἡγεῖσθαι. Καὶ ἠξίωσεν Ἰωνάθαν τὸν βασιλέα ποιῆσαι τὴν Ἰουδαίαν
ἀφορολόγητον, καὶ τὰς τρεῖς τοπαρχίας, καὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ (ρ) ἐπηγ-
29 γείλατο αὐτῷ τάλαντα τριακόσια. Καὶ εὐδόκησεν ὁ βασιλεὺς, καὶ
ἔγραψε τῷ Ἰωνάθαν ὑπογραφὰς περὶ πάντων τούτων ἐχούσας τὸν τρόπον
30 τοῦτον. Βασιλεὺς Δημήτριος Ἰωνάθαν τῷ ἀδελφῷ χαίρειν, καὶ τῷ ἔθνει
31 Ἰουδαίων. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ὑπογραφῆς ἣν ἐγράψαμεν Λαοδίκει τῷ
συγγενεῖ ἡμῶν περὶ ὑμῶν, ἐγγράφομεν καὶ πρὸς ὑμᾶς, ὅπως εἰδῆτε.
32 Βασιλεὺς Δημήτριος Λαοδίκει τῷ πατρὶ χαίρειν. Τῷ ἔθνει τῶν
33 Ἰουδαίων φίλοις ἡμῶν, καὶ σωτηροῦσι τὰ πρὸς ἡμᾶς δίκαια ἐκρίναμεν
34 ἀγαθοποιῆσαι χάριν (σ) τῆς εἰς αὐτοὺς εὐνοίας πρὸς ἡμᾶς. Ἐπάκαμεν
οὖν αὐτοῖς (τ) τὰ τε ὅρια τῆς Ἰουδαίας, καὶ τὰς τρεῖς νομὰς, Ἀφαίρεμα, καὶ
(υ) Λύδδαν, καὶ Ῥαμαθὲμ, αἵτινες προσετέθησαν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς
Σαμαρείτιδος, καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς πᾶσι τοῖς θυσιάζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀντὶ τῶν βασιλικῶν ὧν ἐλάμβανεν ὁ βασι-
λεὺς παρ' αὐτῶν τὸν πρόσθεν καθ' ἑνιαυτὸν ἀπὸ τῶν (φ) γενημάτων
τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκροδρύων.

MS.A. (κ) αὐτῷ (λ) ἐποίησαν (μ) καὶ τοῦ (ν) αὐτὸν (ξ) καὶ ἐπορεύθη (ο) ἐναντίον (π) τῶν (ρ) ἐπηγγείλατο
(σ) τῆς ἑαυτῶν (τ) τὰ (υ) Λύδδα, καὶ Ῥαθαμεὶν προσετέθησαν (φ) γενημάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν

Interp. LAT.

Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protege- 16
retur. Rex autem Ptolemæus exaltatus est. Et 17
abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit
Ptolemæo. Et rex Ptolemæus mortuus est in die 18
tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt
ab iis qui in munitionibus. Et regnavit Deme- 19
trius anno centesimo sexagesimo septimo. In die- 20
bus illis congregavit Jonathas eos qui erant de
Judæa, ut expugnarent arcem quæ erat in Hieru-
salem: & fecit contra eam machinas multas. Et 21
abierunt quidam, qui oderant gentem suam, viri
iniqui, ad regem: & renuntiaverunt ei, quòd Jo-
nathas obsideret arcem. Et audiens, iratus est. 22
Ut autem audivit, statim iter faciens venit Ptole-
maidam, & scripsit Jonathæ, ne obsideret arcem,
sed occurreret sibi ad colloquium in Ptolemai-
dam festinató. Ut audivit autem Jonathas, jussit 23
obsidere: & elegit de senioribus Israel, & de sa-
cerdotibus: & dedit se periculo. Et accepit ar- 24
gentum et aurum, & vestem, & alia xenia multa:
& abiit ad regem in Ptolemaidam: & invenit
gratiam in conspectu ejus. Et interpellabant ad- 25
versùs eum quidam iniqui ex gente. Et fecit ei 26
rex, sicut fecerant ei qui ante eum fuerant: &
exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suo-
rum. Et statuit ei principatũ sacerdotii, & quæ- 27
cunque alia habuit priùs pretiosa: & fecit eum
principem amicorum. Et postulavit Jonathas à 28
rege, ut immunem faceret Judæam, & tres Topar-
chias & (b) Samaritidem: & promisit ei talenta
trecenta. Et consensit rex: & scripsit Jonathæ 29
epistolas de his omnibus, huac modum continentes:
Rex Demetrius Jonathæ fratri salutem, & genti 30
Judæorum. Exemplum epistolæ, quam scripsimus 31
Lastheni cognato nostro de vobis, scripsimus etiam
ad vos, ut sciretis. Rex Demetrius Lastheni pa- 32
renti salutem. Genti Judæorum, amicis nostris, 33
& conservantibus quæ justa sunt erga nos, decre-
vimus benefacere propter benevolentiã quæ ab i-
psis præstatur erga nos. Statuimus ergò illis fines 34
Judææ, & tres civitates, (c) Aphærema, et Lyddã,
& Rhamathẽ, quæ additæ sunt Judææ ex Samari-
tide; & omnia pertinentia ad ipsas omnibus sa-
crificantibus in Hierosolymis, pro regalibus, quæ ab
eis priùs accipiebat rex per singulos annos de
fructibus terræ, & de fructibus arborum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Fugitque Alexander in Arabiam, ut protege- 16
retur illic: Ptolomæus autem rex exalta-
tus est. Deinde tollens Zariel Arabs caput 17
Alexandri, misit illud Ptolomæo. Sed rex 18
etiam Ptolomæus mortuus est post triduum,
& ex his quos reliquerat in munitionibus,
mortui sunt in iisdem munitionibus. Ita 19
regnavit Demetrius anno centesimo sexa-
gesimo septimo. Iis diebus congregavit 20
Jonathan populum ex Juda, ut oppugna-
ret habitantes in arce quæ erat in Jerusa-
lem, fecitque contra eam machinas mul-
tas. Sed abeuntes quidam odio habentes 21
gentem suam, iniqui, ad regem, dixerunt
ei; Ecce Jonathan obsidet arcem. Quod 22
cùm audisset rex, iratus est; & statim ut
audivit, profectus est & venit Ptolemai-
dem, scripsitque Jonathani ne obsiderent
arcem, sed veniret ipse quamprimùm ob-
viam sibi Ptolemaidem. Ut autem audivit 23
Jonathan, præcepit ut obsiderent arcem:
tum eligens *quosdam* è sacerdotibus & se-
nioribus Israëlis, exposuit seipsum pericu-
lo: Et accipiens aurum, argentum, ve- 24
stes, aliaque munera, abiit Ptolemaidem
ad regem, & nactus est gratiam apud
eum: Et quamvis accusarent eum qui- 25
dam iniqui ex popularibus; Tamen 26
fecit ei rex quemadmodum fecerat ei
antecessor ipsius, & exaltavit eum coram
omnibus amicis suis, Deditque ei sacerdo- 27
tium & omnes honores quos priùs habebat,
& magnificavit eum, ascripsitque eum in-
ter amicos suos majores & honestiores.
Tum deprecante Jonathane regem ut Ju- 28
dæam faceret immunem tributi, necnon
tres præfectos provinciæ, & Samariam,
promittendo illi trecenta talenta: Ac- 29
quievit rex, & scripsit Jonathani epistolas
de omnibus iis quæ postulaverat; scripsit
autem in eis sic: Demetrius rex Jonathani 30
fratri meo & genti Judæorum salutem.
Exemplar epistolæ quam scripsimus Laste- 31
ni consanguineo nostro de vobis, scri-
bimus etiam vobis, ut vos etiam sciatis.
Demetrius rex Lastheni patri meo salutem. 32
Populo amico nostro, & sinceritatem erga 33
nos servanti, voluimus gratiam præstare
propter animum ipsorum erga nos. Con- 34
stituimus autem eis, & dedimus eis termi-
nos Judææ cum tribus vectigalibus Aphrem
Lydda & Ramathaim, quæ adjecta fuerant
Judææ ex Samaria, cumque omnibus ditio-
nibus earum, ad sacrificium quod *fit* Jero-
solymis: pro tributis regis quæ exigebat
ab eis antea de semine terræ, deque fructi-
bus arborum;

Versio VULG. LAT.

35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis : & areas sa-
36 linarum,& coronas quæ nobis deferebantur, Omnia ipsis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc,
37 & in omne tempus. Nunc ergò curate facere horum exemplum, & detur Jonathæ, & ponatur in monte
38 sancto,in loco celebri. Et videns Demetrius rex quòd siluit terra in conspectu suo, & nihil ei resistit, dimi-
sit totum exercitum suum, unumquemque in locum suum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab insulis Gentium : & inimici erant ei omnes exer-
39 citus patrum ejus. Tryphon autem erat quidam partium Alexandri priùs : & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emal-
40 chuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri : Et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, ut regnaret loco patris sui : & enuntiavit ei quanta fecit
41 Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adversùs illum. Et mansit ibi diebus multis. Et misit Jonathas ad Demetrium regem,ut ejiceret eos, qui in arce erant
42 in Jerusalem, & qui in præsidiis erant : quia impugnabant Israel. Et misit Demetrius ad Jonathan, di-
cens ; Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ : sed gloriâ illustrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit op-
43 portunum. Nunc ergò rectè feceris, si miseris in auxilium mihi viros: quia discessit omnis exercitus meus.
44 Et misit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam : & venerunt ad regem, & delectatus est rex
45 in adventu eorum. Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant in-
46 terficere regem. Et fugit rex in aulam : & occupaverunt qui erant de civitate itinera civitatis, & cœpe-
47 runt pugnare. Et vocavit rex Judæos in auxilium, & convenerunt omnes simul ad eum, & dispersi sunt o-
48 mnes per civitatem : Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & succenderunt civitatem, & ceperunt spolia multa in die illa, & liberaverunt re-
49 gem. Et viderunt qui erant de civitate, quòd obtinuissent Judæi civitatem sicut volebant : & infirmati sunt mente suâ, & clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes ;

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

35 Καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀνήκοντα ἡμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀφίεμεν, καὶ ἃ ἦν τελῶν τῶν
ἀνηκόντων ἡμῖν, καὶ τὰς τῶν ἁλῶν λίμνας, καὶ τοὺς ἀνήκοντας ἡμῖν στεφά-
36 νους, Πάντα (χ) ἐπαρκῶς παρείσθω αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀθετηθήσεται οὐδὲ
37 ἓν τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν(ψ) καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. Νῦν οὖν ὀφείλετε
τοῦ ποιῆσαι τούτων ἀντίγραφον· καὶ δοθήτω Ἰωνάθαν, καὶ τεθήτω ἐν(ω)τῷ
38 ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ (α) ἐπισήμῳ. Καὶ εἶδε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς
ὅτι ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ (β) οὐδὲν αὐτῷ ἀντειπεῖν, καὶ
ἀπέλυσε πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἕκαστον (γ) εἰς τὸν ἴδιον τόπον,
πλὴν τῶν ξένων δυνάμεων ὧν ἐξενολόγησεν ἀπὸ τῶν νήσων τῶν ἐ-
θνῶν· καὶ (δ)ἦχθησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ δυνάμις(ε)τῶν πατέρων αὐτοῦ.
39 Τρύφων δὲ ἦν τῶν παρὰ Ἀλεξάνδρᾳ τοπαρχῶν, καὶ εἶδεν ὅτι πᾶσαι αἱ
δυνάμεις καταγογγύζουσι(ζ) τῷ Δημητρίου, καὶ ἐπορεύθη πρὸς(η) Ἐιμαλ-
κουὴλ τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν Ἀντίοχον τὸ παιδάριον τὸ τοῦ Ἀλε-
40 ξάνδρου· Καὶ παρήδρευεν αὐτῷ, ὅπως παραδοῖ αὐτὸν αὐτῷ, ὅπως
βασιλεύσῃ ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ (θ) ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὅσα ἐποίησε
Δημήτριος, καὶ τὴν ἔχθραν ἣν ἐχθροποιοῦσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις
41 αὐτοῦ. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν πρὸς
Δημήτριον τὸν βασιλέα, ἵνα ἐκβάλῃ τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας ἐξ Ἱερουσαλὴμ,
42 καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν, ἦσαν γὰρ πολεμοῦντες τὸν Ἰσραήλ. Καὶ
ἀπέστειλε Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθαν, λέγων, Οὐ μόνον ταῦτα ποιήσω
ζοι καὶ τῷ ἔθνει ζου, (κ)ἀλλὰ δόξῃ δοξάσω σε καὶ τὸ ἔθνος ζου, ἐὰν
43 εὐκαιρίας τύχω. Νῦν οὖν ὀρθῶς ποιήσεις ἀποστείλας(ι)μοι ἄνδρας οἳ
44 (ι) συμμαχήσουσιν, ὅτι ἀπέστησαν πᾶσαι αἱ δυνάμεις μου. Καὶ ἀπέ-
στειλεν Ἰωνάθαν ἄνδρας τρισχιλίους δυναλοὺς ἰσχύϊ(ν)αὐτῷ εἰς Ἀντιό-
χειαν, καὶ ἦλθοσαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ (ν)εὐφράνθη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ
45 τῇ ἐφόδῳ αὐτῶν. Καὶ ὅπερωυήχθησαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως εἰς μέσον τῆς
πόλεως (κ) εἰς δώδεκα μυριάδας ἀνδρῶν, καὶ ἠβούλοντο ἀνελεῖν τὸν
46 βασιλέα. Καὶ ἔφυγε ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ κατελάβοντο οἱ
ἐκ τῆς πόλεως τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, καὶ ἤρξαντο (λ) πολεμεῖν.
47 Καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰουδαίους ὅπι βοήθησαν, καὶ ὅπερωυή-
χθησαν πρὸς αὐτὸν πάντες ἅμα· καὶ διεσπάρησαν ἐν τῇ (μ) πόλει
48 πάντες ἅμα· Καὶ ἀπέκτειναν ἐν τῇ πόλει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς μυρι-
49 άδας ἑκατὸν, καὶ ἐνεπύρισαν τὴν πόλιν, καὶ ἐλάβοσαν σκῦλα πολλὰ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἔσωσε τὸν βασιλέα. Καὶ εἶδον οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως
ὅτι κατεκράτησε οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως, ὡς ἠβούλοντο, καὶ ἠδυνήσε ταῖς
διανοίαις αὐτῶν, καὶ ἐκέκραξαν πρὸς τὸν βασιλέα μὴ διήσεως, λέγοντες,

MS.A.(χ)ἐπαρκέσθω αὐτοῖς,καὶ οὐκ ἀθετήσεται οὐδὲν(ψ)ὅτι τὸν(ω)
ὄρει (α) ὅπι]ηδείῳ, ὅπισήμῳ. (β) οὐδὲν(γ) ἴδιον (δ) ἦχθεσαν αὐτῶν
(ε)αἱ ἀπὸ τῶν πλείρων. Τρύφων(ζ)καὶ τῆ(η)Σινμαλκὲη(θ) ἀπήγ-
γειλαν (ι) αὐτ' ὃ(ν) ἡμῖν (ι) συμμαχήσωσίν μοι,(ν)αὐτῶν(ν) πυφράνθη(κ)ἄνδρας δώδεκα μυριάδας, καὶ(λ)ἐκπολεμῖν.(μ)πόλιν· Καὶ ἀπέκλεινον

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 ... * ... ...
36 ... * ... ...
37 ... ...
38 ... ...
39 ... ...
40 ... ...
41 ... ...
42 ... ...
43 ... ...
44 ... ...
45 ... ...
46 ... ...
47 ... ...
48 ... ...
49 ... ...

Reliqua etiam quæ proveniebant nobis ex 35
decimis, vectigalibus, stagnis salis & coro-
nis ad nos pertinentibus, omnia dimisimus
eis: Et nulla harum rerum violetur ex hoc & 36
deinceps. Et nunc cura ut horum exemplar 37
describas, desque Jonathani, & ponatur in
loco celebri & aperto, in monte sancto.
Videns autem Demetrius silentem & quie- 38
tam esse terram coram ipso, & neminem
adversari sibi ; dimisit omnes copias,quem-
que in locum suum, præter illas quas ele-
git ex insulis gentium : unde conceperunt
in eum inimicitiam omnes copiæ majorum
ipsius. Triphon autem qui fuerat olim ex 39
Alexandri familia , videns omnes copias
murmurare contra Demetrium, contulit se
ad Malchum Arabem qui educabat Antio-
chum filium Alexandri; Dixitque ei ut tra- 40
deret illum sibi quatenus regem constitue-
ret eum pro patre ipsius : significans ei quic-
quid fecerat Demetrius, & inimicitiâ quam
contraxerant cum eo copiæ ipsius : man-
sitque ibi dies multos. Misit verò Jona- 41
than ad Demetrium regem ut ejiceret ha-
bitatores arcis ex Jerusalem, & habitato-
res munitionum : oppugnabant enim Isra-
ëlem. Et remisit Demetrius ad Jonatha- 42
nem, & dixit ei ; Non solùm hæc facturus
sum tibi & genti tuæ,sed etiam gloriâ affe-
cturus te,gentemque tuam, ubi commodita-
tem nactus fuero. Nunc autem rectè fece- 43
ris, si miseris ad me viros in auxilium meu-
m ; nam defecerunt à me omnes copiæ.
Misit ergò Jonathan ter mille viros strenu- 44
issimos Antiochiam, quibus ad regem per-
venientibus gavisus est rex de adventu eo-
rum. Et congregati omnes cives urbis qua- 45
si duodecim myriades intra urbem, vole-
bant interficere regem Demetrium : Sed 46
fugiente rege, & in atrium ingresso, occu-
paverunt cives urbis omnes exitus urbis, &
pugnare cœperunt. Quum autem advo- 47
câsset rex Judæos ad auxilium suum, iique
omnes simul congregati essent ad eum, di-
sperserunt se omnes per urbem, Et occide- 48
runt in urbe eo die fermè decem myriades,
incenderunt urbem, & abstulerunt eo die
spolia multa, regemque servaverunt. Qua- 49
re videntes cives urbis prævaluisse Judæos,
& totam urbem obtinuisse pro libitu ; debi-
litatæ sunt mentes eorum, & supplices
clamaverunt ad regem, dicentes ;

Versio VULG. LAT.

50 Da nobis dextras, & ceſſent Judæi oppugnare nos &
51 civitatem. Et projecerunt arma ſua, & fecerunt
pacem, & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis,
& in conſpectu omnium qui erant in regno ejus, &
nominati ſunt in regno : & regreſſi ſunt in Jeruſalem
52 habentes ſpolia multa. Et ſedit Demetrius rex in
53 ſede regni ſui : & ſiluit terra in conſpectu ejus. Et
mentitus eſt omnia quæcunque dixit, & abalienavit
ſe à Jonatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia
54 quæ ſibi tribuerat, & vexabat eum valdé. Poſt hæc
autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo
puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi dia-
55 dema. Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus,
quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra
56 eum : & fugit, & terga vertit. Et accepit Tryphon
57 beſtias, & obtinuit Antiochiam : Et ſcripſit Antio-
chus adoleſcens Jonathæ, dicens ; Conſtituo tibi ſa-
cerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut
58 ſis de amicis regis. Et miſit illi vaſa aurea in mi-
niſterium, & dedit ei poteſtatem bibéndi in auro, &
59 eſſe in purpura, & habere fibulam auream : Et Si-
monem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri
60 uſque ad fines Ægypti. Et exiit Jonathas, & peram-
bulabat trans flumen civitatis : & congregatus eſt ad
eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit
Aſcalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.
61 Et abiit indè Gazam : & concluſerunt ſe qui erant
Gazæ : & obſedit eam, & ſuccendit quæ erant in cir-
62 cuitu civitatis, & prædatus eſt ea. Et rogaverunt
Gazenſes Jonathan, & dedit illis dexteram : & acce-
pit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem :
63 & perambulavit regionem uſque Damaſcum. Et au-
divit Jonathas quòd prævaricati ſunt principes De-
metrii in Cades, quæ eſt in Galilæa, cum exercitu
64 multo, volentes eum removere à negotio regni : Et
occurrit illis : fratrem autem ſuum Simonem reliquit
65 intra provinciam. Et applicuit Simon ad Bethſu-
ram, & expugnabat eam diebus multis, & conclu-
66 ſit eos. Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere, &
dedit illis : & ejecit eos indè, & cepit civitatem, &
poſuit in ea præſidium.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

50 Δὸς ἡμῖν δεξιὰς, καὶ παυσάσθωσ οἱ Ἰουδαῖοι πολεμοῦντες ἡμᾶς καὶ
51 τὴν πόλιν. Καὶ (ν) ἔῤῥιψαν τὰ ὅπλα, καὶ ἐποίησ εἰρήνην· καὶ ἐδο-
ξάσθησοἱ Ἰουδαῖοι ἐναντίον τῦ βασιλέως, καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐν
τῇ βασιλείᾳ αὐτῦ, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ ἔχοντες σκῦλα
52 πολλά. Καὶ ἐκάθισε (ξ) Δημήτριοσ ὁ βασιλεὺς ὅπ᾽ ἔρόνυ τῆς βα-
53 σιλείας αὐτῦ, καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτῦ. Καὶ ἐψεύσατο πάντα
ὅσα εἶπε, καὶ ἠλλοτριώθη τῷ Ἰωνάθαν, καὶ ἐκ ἀνταπέδωκε (ο) καθὰ τὰς
54 εὐνοίας ἃς ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, καὶ (π) ἔθλιβεν αὐτὸν σφόδρα. Μετὰ
δὲ ταῦτα ἀπέστρεψε Τρύφων καὶ Ἀντίοχοσ μετ᾽ αὐτῦ παιδάριον νεώ-
55 τερον· καὶ ἐβασίλευσε καὶ ἐπέθετο διάδημα. Καὶ ἐπισυνήχθησ πρὸς
αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις ἃς (ρ) ἀπεσκόρπισε Δημήτριοσ, καὶ ἐπολέ-
56 μησ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔφυγε καὶ ἐτροπώθη. Καὶ ἔλαβε Τρύφων τὰ
57 θηρία, καὶ κατεκράτησεν Ἀντιοχείας. Καὶ ἔγραψεν Ἀντίοχοσ ὁ νεώ-
τεροσ (σ) τῷ Ἰωνάθαν, λέγων, Ἵστημί σοι τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ κατα-
στήσω σε ἐπὶ τῶν τεσσάρων νομῶν, καὶ εἶναί σε τῶν φίλων τῦ βασιλέως.
58 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ χρυσώματα καὶ διακονίαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξου-
σίαν πίνειν ἐν χρυσώμασι, καὶ ἐνδύεσθαι ἐν πορφύρᾳ, καὶ ἔχειν πόρπην
59 χρυσῆν. Καὶ Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ καθέστησε σφηνὸν ἀπὸ τῶν
60 κλιμάκων Τύρου ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰωνάθαν, καὶ
διεπορεύετο πέραν τῦ ποταμοῦ, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ἠθροίσθησ πρὸς
αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις Συρίας εἰς συμμαχίαν, καὶ ἦλθεν εἰς Ἀσκά-
61 λωνα, καὶ ἀπήντησ αὐτῷ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐνδόξως. Καὶ ἀπῆλθεν
ἐκεῖθεν εἰς Γάζαν, καὶ ἀφέκλεισ οἱ ἀπὸ Γάζης, καὶ ᾠκοδόμησε πρὸ αὐ-
τῆς, καὶ ἐνεπύρισε τὰ προάστια αὐτῆς (τ) πυρὶ, καὶ ἐσκύλευσεν (υ)
62 αὐτά. Καὶ ἠξίωσ οἱ ἀπὸ Γάζης (φ) τὸν Ἰωνάθαν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς
δεξιὰς, καὶ ἔλαβε τοὺς (χ) ἀρχόντων αὐτῶν εἰς ὁμηρα, καὶ ἐξαπέ-
στειλεν αὐτοὺς εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ διῆλθε τὴ χώραν ἕως Δαμασκοῦ.
63 Καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου εἰς (ψ)
Κάδης τλὼ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, μετὰ δυνάμεως πολλῆς, βουλόμενοι
64 μεταστῆσαι αὐτὸν τῆς χρείας. Καὶ συνήντησεν αὐτοῖς, τὸν δὲ
65 ἀδελφὸν αὐτῦ Σίμωνα κατέλιπεν ἐν τῇ χώρᾳ. Καὶ παρενέβαλε
Σίμων(ᵡ) ἐπὶ Βαθσπύρα, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν ἡμέρας πολλὰς, καὶ συνέ-
66 κλεισεν αὐτήν. Καὶ ἠξίωσ αὐτὸν τῦ δεξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς, καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸς ὀκεῖθεν, καὶ καθελάβετο τὴν πόλιν, καὶ
ἔθετο ἐπ᾽ (ω) αὐτῆ φρυρόν.

MS. A. (ν) ἔῤῥιψαν (ξ) ὁ βασιλεὺς Δημήτριοσ (ο) τὰς εὐνοίας (π) ἔθλιψεν (ρ) ἀπεσκορπίσεσ (σ) Ἰωνάθᾳ, (τ) ἐν πυρὶ, (υ) αὐτάς. (φ) Ἰωνάθαν, (χ) τῶν ἀρχόντων (ψ) Κήδησ (ᵡ) ἐν (ω) αὐτὴν

Interp. LAT.

Da nobis dexteras : & ceſſent Judæi oppugnare 50
nos, & civitatem. Et projecerunt arma, & 51
fecerunt pacem. Et glorificati ſunt Judæi in con-
ſpectu regis, & in conſpectu omnium qui erant
in regno ejus : & regreſſi ſunt in Hieruſalem ha-
bentes ſpolia multa. Et ſedit Demetrius rex in 52
ſede regni ſui, & ſiluit terra in conſpectu ejus.
Et mentitus eſt omnia quæcunque dixit : & ab- 53
alienavit ſe à Jonatha : & non retribuit ſe-
cundùm beneficia quæ ſibi tribuerat : & vexa-
bat eum valdé. Poſt hæc autem reverſus eſt 54
Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens.
Et regnavit, & impoſuit ſibi diadema. Et con- 55
gregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſper-
ſerat Demetrius : & pugnaverunt contra eum :
& fugit, & terga vertit. Et accepit Tryphon 56
beſtias, & obtinuit Antiochiam. Et ſcripſit 57
Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens ; Conſtituo
tibi ſummum ſacerdotium : & conſtituo te ſuper
quatuor civitates, & ut ſis de amicis regis. Et 58
miſit illi vaſa aurea, & miniſterium : & de-
dit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in
purpura, & habere fibulam auream. Et Si- 59
monem fratrem ejus conſtituit ducem ab aſcenſu
Tyri uſque ad fines Ægypti. Et exiit Jona- 60
thas : & perambulabat trans fluvium, & in
civitatibus : & congregati ſunt ad eum omnes
exercitus Syriæ in auxilium. Et venit Aſcalo-
nem : & occurrerunt ei illi qui de civitate,
honorificè. Et abiit indè Gazam : & conclu- 61
ſerunt ſe qui erant Gazæ : & obſedit eam : &
ſuccendit igni quæ erant in circuitu civitatis,
& prædatus eſt ea. Et rogaverunt Gazenſes 62
Jonathan : & dedit illis dexteras : & accepit
filios principum eorum obſides : & miſit illos
in Hieruſalem. Et perambulavit regionem uſque
Damaſcum. Et audivit Jonathas, quòd ade- 63
rant principes Demetrii in Cades, quæ eſt in
Galilæa, cum exercitu multo, volentes removere
eum à (e)provincia. Et occurrit illis : fratrem 64
autem ſuum Simonem reliquit in provincia. Et 65
applicuit Simon ad Bæthſuram : & oppugnabat
eam diebus multis : Et concluſit eam. Et 66
poſtulaverunt ab eo dexteras accipere : & dedit
illis : & ejecit eos indè, & cepit civitatem,
& poſuit in ea præſidium.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

50 ... * ...
51 ...
52 ... * ...
53 ... * ...
54 ... * ...
55 ... * ...
56 ... * ...
57 ...
58 ... * ...
59 ... * ...
60 ... * ...
61 ... * ...
62 ... * ...
63 ... * ...
64 ... * ...
65 ... * ...
66 ... * ...

Da nobis dexteras, ceſſentque à nobis 50
Judæi qui nos & urbem oppugnant. Et 51
abjicientes arma ſua, dederunt dexteras,
& inierunt pacem. Judæi verò majo-
rem gloriam adepti apud regem & apud
omnem cœtum, reverſi ſunt Jeroſoly-
mam, habentes ſecum multa ſpolia. Ita 52
ſedit rex Demetrius ſuper throno regni
ſui, & ſiluit quievitque terra coram eo.
Sed mentitus eſt in omnibus quæ dixe- 53
rat : nam abalienatus eſt à Jonathane,
nihilque dedit ei ex his quæ promiſerat
ipſi ; imò gratis opprimebat eum. Ve- 54
rùm poſthæc reverſus Triphon unâ cum
Antiocho puero parvulo regnavit, aſſum-
pſitque diadema. Et congregatæ ſunt 55
ad eum omnes copiæ quas diſperſerat
Demetrius. Et abſtulit Triphon omnes 56
beſtias ejus, cepitque Antiochiam. Tum 57
ſcripſit Antiochus parvulus Jonathani,
dicens ; Confirmo tibi principatum ſa-
cerdotii, & præficio te quatuor tributis,
& *volo*, ut ſis ex amicis regis : Et miſit 58
ei vaſa aurea & miniſterium, deditque ei
facultatem bibendi aureo *vaſe*, & in-
duendi purpuram fibulâ aureâ inſignitam,
Simonem quoque fratrem ejus principem 59
conſtituit à terminis Tyri uſque ad ter-
minum Ægypti. Deinde egreſſus Jona- 60
than perluſtrabat regionem transflu via-
lem & urbes : & congregatæ ſunt ad
eum omnes copiæ Syriæ in auxilium ipſius.
Deinde veniente Jonathane Aſcalonem, 61
occurerunt ei cives urbis magna cum glo-
ria. Inde abiit Azam, ubi occludentibus
Azanis, obſederunt eam, igneq combuſſe-
runt eam cum omnibus ſuburbiis ejus, &
diripuerunt eam. Sed rogantibus Azanis 62
Jonathanem, dedit eis dexteras ; & ac-
ceptos filios eorum obſides miſit in Je-
ruſalem, luſtravitque terram Damaſcum
uſque. Audiens autem Jonathan veniſſe 63
principes Demetrii in Cades quæ eſt in
Galiiæa multo cum exercitu, volentes eum
avocare à negotiis ejus, Abiit & occurrit 64
illis : Simoneum verò fratrem ejus reliquе-
runt in regione illa. Obſeditque Simon 65
Beth-ſuram, & ubi oppugnâſſet eos diebus
multis, & concluſiſſet habitatores ejus ;
Rogaverunt eum ut daret ſibi dexteras. 66
Quare iis inde expulſis, cepit urbem,
poſuitque in ea præſidium.

Versio VULG. LAT.

67 Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt ad aquam Ge-
68 nesar, & ante lucem vigilaverunt in campo Asor. Et
ecce castra alienigenarum occurrebant in campo, &
tendebant ei insidias in montibus: ipse autem occur-
69 rit ex adverso. Insidiæ verò exurrexerunt de locis
70 suis, & commiserunt prælium. Et fugerunt qui erant
ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus est ex eis,
nisi Mathathias filius Absolomi, & Judas filius Cal-
71 phi, princeps militiæ exercitûs. Et scidit Jonathas
vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, & ora-
72 vit. Et reversus est Jonathas ad eos in prælium, & con-
73 vertit eos in fugam, & pugnaverunt. Et viderunt qui
fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum, & in-
sequebantur cum eo omnes usque Cades ad castra sua,
74 & pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt de alieni-
genis in die illa tria millia virorum: & reversus est
Jonathas in Jerusalem.

CAP. XII.

1 ET vidit Jonathas quia tempus eum juvat, & elegit
viros, & misit eos Romam, statuere & renovare cum
2 eis amicitiam: Et ad Spartiatas, & ad alia loca misit
3 epistolas secundùm eandem formam. Et abierunt
Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt; Jonathas
summus sacerdos, & gens Judæorum miserunt nos, ut
renovaremus amicitiam & societatem secundùm pri-
4 stinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca,
5 ut deducerent eos in terram Juda cum pace. Et hoc
est exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas
6 Spartiatis: JONATHAS summus sacerdos, & se-
niores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus Ju-
7 dæorum, Spartiatis fratribus salutem. Jampridem
missæ erant epistolæ ad Oniam summum sacerdotem
ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres
nostri, sicut rescriptum continet, quod subjectum est.
8 Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat, cum ho-
nore: & accepit epistolas, in quibus significabatur
9 de societate & amicitia. Nos, cùm nullo horum in-
digeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt
10 in manibus nostris, Maluimus mittere ad vos renova-
re fraternitatem, & amicitiã, ne fortè alieni efficiamur
à vobis: multa enim tempora transierũt, ex quo misistis
11 ad nos. Nos ergò in omni tempore sine intermissione
in diebus solennibus, & cæteris quib⁹ oportet, memo-
res sumus vestrî in sacrificiis quæ offerimus, & in ob-
servationibus, sicut fas est & decet meminisse fratrum.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

67 Καὶ Ἰωνάθαν, καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ παρενέβαλον ὅπι τὸ ὕδωρ(α) Γεν-
68 νησὰρ, καὶ ὠρθρισαν τοτε ἐις τὸ πεδίον Νασώρ. Καὶ ἰδοὺ παρεμ-
βολὴ ἀλλοφύλων ἀπήντα αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἐξέβαλον ἔνεδρον
69 ἐπ' αὐτὸν ἐν τοῖς ὄρεσιν, αὐτοὶ δὲ ἀπήντησ ἔξεναντίας. Τὰ δὲ ἔνε-
70 δρα ἐξανέστησ ὀπ τῶν τόπων(ι) αὐτῶν, καὶ συνῆψαν πόλεμον. Καὶ
ἔφυγον οἱ παρὰ(β) Ἰωνάθαν πάντες, οὐδὲ εἷς κατελοίφθη ἀπ' αὐτῶν, πλὴν
Ματταθίας ὁ τοῦ (γ) Ἀβεσαλὼμου, καὶ Ἰούδας ὁ τοῦ Χαλφὶ, ἄρχοντες τ
71 στρατιᾶς τῶν δυνάμεων. Καὶ διέρρηξεν Ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
72 (δ)ἐπέθηκε γῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἠυξατο. Καὶ(ε) ἐπέ-
73 στρεψε πρὸς αὐτὸς πολέμῳ, καὶ ἐξέπωσεν αὐτὸς, καὶ ἔφυγον. Καὶ
ἰδον οἱ φεύγοντες(ζ) οἱ παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίω-
κον μετ' αὐτοῦ ἕως Κάδης ἕως τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, καὶ παρενέβα-
74 λον ὀπεῖ. Καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς ἄν-
δρας τειχιλίους. καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν εἰς Ἱερουσαλήμ.

MS.A. (α)τῦ Γεννησὰρ, (ι)ἑαυτῶν, (β) Ἰωνάθυ (γ) Ἀψαλόμυ, (δ)ἐπέθετο (ε) ἐπέστρεψεν (ζ) παρ' αὐτοῦ,

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Καὶ εἶδεν Ἰωνάθαν ὅτι ὁ καιρὸς αὐτῷ σωτηρῶν, καὶ ἐπέλεξεν ἄνδρας,
καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμιν, στῆσαι καὶ(α)ἀνανεώσασθαι τ πρὸς αὐτὸς φι-
2 λίαν. Καὶ πρὸς Σπαρτιάτας, καὶ τόπους ἑτέρους ἀπέστειλεν ὁπιστολὰς κα-
3 τὰ(ι)τὰ αὐτά. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμιν, καὶ(ι)εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ (β)εἶπον, Ἰωνάθαν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, (γ)ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἀνανεώσασθαι τὴν φιλίαν αὐτοῖς, καὶ τὴν συμ-
4 μαχίαν καθ' τὸ πρότερον. Καὶ ἔδωκαν ὁπιστολὰς αὐτοῖς πρὸς αὐλὺς
κατὰ τόπον, ὅπως προπέμψωσιν αὐλὺς εἰς γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης.
5 Καὶ τοῦτο(δ) τὸ ἀντίγραφον τῶν ὁπιστολῶν ὧν ἔγραψεν Ἰωνάθαν τοῖς
6 Σπαρτιάταις· Ἰωνάθαν ἀρχιερεὺς(ε), καὶ ἡ γερουσία τοῦ ἔθνους, καὶ οἱ
ἱερεῖς, καὶ ὁ λοιπὸς δῆμος τῶν Ἰουδαίων, Σπαρτιάταις τοῖς ἀδελ-
7 φοῖς χαίρειν. Ἔτι πρότερον ἀπεστάλησαν ἐπιστολαὶ πρὸς Ὀνίαν τὸν
ἀρχιερέα παρὰ Δαρείου τοῦ βασιλεύοντος ἐν ὑμῖν, ὅπ ἐστὲ ἀδελφοὶ
8 ἡμῶν, ὡς τὸ ἀντίγραφον ὑπόκειται. Καὶ ἐπεδέξατο Ὀνίας τὸν ἄνδρα
τὸν ἀπεσταλμένον ἐνδόξως, καὶ ἔλαβε τὰς ὁπιστολὰς ἐν αἷς διεσαφῆτο
9 περὶ συμμαχίας, καὶ φιλίας. Καὶ ἡμεῖς ἔν ἀπροσδεεῖς τότων ὄντες,
παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν,
10 Ἐπειρήθημεν ὑποπέμψαι τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφότητα καὶ φιλίαν ἀνανε-
ώσασθαι, πρὸς τὸ μὴ ἐξαλλοτριωθῆναι ὑμῶν· πολλοὶ γὰρ καιροὶ διῆλθον
11 ἀφ' ὅ ἀπεστάλατε πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς ἔν ἐν παντὶ καιρῷ ἀδιαλείπτως(ζ)
ἔν τε ταῖς ἑορταῖς, καὶ(η)ταὶς λοιπαῖς καθηκούσαις ἡμέραις μιμνησκό-
μεθα ὑμῶν, ἐφ' ὧν προσφέρομεν θυσιῶν, καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς, ὡς
δέον ἐστὶ καὶ πρέπον μνημονεύειν ἀδελφῶν.

MS.A. (α)ἀνανεώσασθαι (ι)ταῦτα. (ι)ἐπορεύθησαν(ε)εἶπαν, (γ)ἀπέστειλαν(δ) ἀντίγραφον (ε)τῦ ἔθνους, καὶ ἡ γερουσία, καὶ οἱ(ζ)ἐν ταῖς(η)ἐν ταῖς

Interp. LAT.

Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt ad aquã 67
Gennesar: & ante lucem surrexerunt in campo
Nazor. Et ecce castra alienigenarũ occurrebant 68
ei in campo, & tetenderant insidias ei in monti-
bus: ipsi autem occurrerunt ex adverso: Insidiæ 69
verò exurrexerunt de locis suis, & commiserunt
prælium. Et fugerunt, qui erant ex parte Jona- 70
thæ, omnes: & nemo relictus est ex eis, nisi Mat-
tathias filius Abessalomi, & Judas filius Calphi,
principes militiæ exercituũ. Et scidit Jonathas 71
vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, &
oravit. Et reversus est ad eos in prælium: & 72
convertit eos in fugam: & fugerunt. Et viderunt 73
qui fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum,
& insequebantur cum eo usq; Cades, usque ad ca-
stra eorum: & castrametati sunt illic. Et cecide- 74
runt de alienigenis in die illa ad tria millia vi-
rorum. Et reversus est Jonathas in Hierusalem.

CAP. XII.

ET vidit Jonathas, quia tempus eum juvat: & 1
elegit viros, & misit Romam, statuere & renovare
cum eis amicitiam. Et ad Spartiatas, & alia 2
loca, misit epistolas, secundùm eandem formam. Et 3
abierunt Romam, & intraverunt curiam, & di-
xerunt; Jonathas, summus sacerdos, & gens Ju-
dæorum, miserunt nos, ut renovaremus amicitiam
cum ipsis & societatem secundùm pristinum. Et 4
dederunt illis epistolas (a) ad ipsos per loca, ut de-
ducerent eos in terram Juda cum pace. Et hoc est 5
exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas
Spartiatis: Jonathas summus sacerdos, & se- 6
niores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus
Judæorũ, Spartiatis fratribus salutem. Jam pri- 7
dem missæ erant epistolæ ad Oniam summum sa-
cerdotem, à Dario, qui regnabat apud vos, quoniam
estis fratres nostri, sicut exemplum subjectum est.
Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat cum 8
honore: & accepit epistolas, in quibus significaba-
tur de societate, et amicitia. Et nos igitur, cũ nullo 9
horũ indigeremus, solatio habentes sanctos libros,
qui sunt in manibus nostris, Aggressi sumus mit- 10
tere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam;
ne alieni efficiamur à vobis. Multa enim tempora
transierũt, ex quo misistis ad nos. Nos ergò in omni 11
tempore, sine intermissione & in diebus solennibus,
& cæteris quibus oportet, memores sumus vestrî
in sacrificiis, quæ offerimus, & in orationibus,
sicut fas est, & decet meminisse fratrum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

12 Lætamur itaque de gloria vestra. Nos autem cir-
13 cumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, &
impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu no-
14 stro. Noluimus ergò vobis molesti esse, neque cæ-
15 teris sociis & amicis nostris, in his prælis. Habuimus
enim de cœlo auxilium, & liberati sumus nos, & hu-
16 miliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque Nume-
nium Antiochi filium, & Antipatrem Jasonis filium,
& misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam
17 & societatem pristinam. Mandavimus itaque eis ut
veniant etiam ad vos, & salutent vos: & reddant
vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis
18 nostræ. Et nunc benè facietis respondentes nobis
19 ad hæc. Et hoc est rescriptum epistolarum, quod
20 miserat Oniæ: Arius, rex Spartiatarum, Oniæ sa-
21 cerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura
de Spartiatis & Judæis, quoniam sunt fratres, &
22 quòd sunt de genere Abraham. Et nunc ex quo hæc
cognovimus, benè facitis scribentes nobis de pace
23 vestra. Sed & nos rescripsimus vobis; Pecora no-
stra, & possessiones nostræ, vestræ sunt; & vestræ,
24 nostræ: mandavimus itaque hæc nuntiari vobis. Et
audivit Jonathas, quoniam regressi sunt principes
Demetrii cum exercitu multo supra quàm priùs, pu-
25 gnare adversùs eum. Et exiit ab Jerusalem, & oc-
currit eis in Amathite regione: non enim dederat
26 eis spatium ut ingrederentur regionem ejus. Et mi-
sit speculatores in castra eorum: & reversi renuntia-
verunt quòd constituunt supervenire illis nocte. Cùm
27 occidisset autem Sol, præcepit Jonathas suis
vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam totâ
nocte, & posuit custodes per circuitum castrorum.
28 Et audierunt adversarii quòd paratus est Jonathas
cum suis in bello: & timuerunt, & formidaverunt
in corde suo: & accenderunt focos in castris suis.
29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognove-
runt usque mané: videbant autem luminaria arden-
30 tia: Et secutus est eos Jonathas, & non compre-
hendit eos: transierant enim flumen Eleutherum.

MAKKABAI'ΩN A'.

12 Ἐνφραινόμεθα δὲ ἐπὶ τῇ δόξῃ ὑμῶν. Ἡμᾶς δὲ ἐκύκλωσαν πολλαὶ
13 θλίψεις, καὶ πόλεμοι πολλοί, καὶ ἐστρατεύσαντο ἡμᾶς οἱ βασιλῆς οἱ
14 κύκλῳ ἡμῶν. (ϑ) Καὶ οὐκ ἠβουλόμεθα ἵνα παρενοχλῶμεν ὑμῖν, καὶ (ι)
τοῖς λοιποῖς συμμάχοις, καὶ φίλοις ἡμῶν, ἐν τοῖς πολέμοις
15 τούτοις. Ἔχομεν γὰρ εἰς (κ) ὑφανοῦ βοήθειαν βοηθοῦσαν ἡμῖν, καὶ
(λ)ἐῤῥύσθημεν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν.
16 Ἐπελέξαμεν ἓν Νουμήνιον Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρον (μ) Ἰάσονος,
καὶ ἀπεστείλαμεν πρὸς Ῥωμαίους ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς
17 φιλίαν, καὶ συμμαχίαν καὶ (μ) φιλίαν. Ἐνετειλάμεθα ἓν αὐτοῖς
καὶ πρὸς ὑμᾶς πορευθῆναι, καὶ ἀσπάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ἀποδοῦναι ὑμῖν
18 τὰς παρ' ἡμῶν ἐπιστολὰς περὶ τῆς ἀνανεώσεως καὶ τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν.
19 Καὶ νῦν καλῶς (ν) ποιήσετε ἀντιφωνήσαντες ἡμῖν πρὸς ταῦτα. Καὶ
20 τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῶν (ξ) ὧν ἀπέστειλεν. Ὀνιάρης βασι-
21 λεὺς Σπαρτιατῶν Ὀνίᾳ ἱερεῖ μεγάλῳ (ο) χαίρειν. Εὑρέθη ἐν γραφῇ
περὶ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ἰουδαίων, ὅτι (π) εἰσὶν ἀδελφοί, καὶ ὅτι
22 εἰσὶν ἐκ γένους Ἀβραάμ. Καὶ νῦν ἀφ' οὗ ἐγνωμεν ταῦτα, καλῶς
23 ποιήσετε γράφοντες ἡμῖν περὶ εἰρήνης ὑμῶν. Καὶ ἡμεῖς δὲ ἀντι-
γράφομεν ὑμῖν, Τὰ κτήνη ὑμῶν καὶ ἡ ὕπαρξις ὑμῶν ἡμῖν ὅτι, καὶ
τὰ ἡμῶν ὑμῖν ὅτιν. ἐντελλόμεθα ἓν ὅπως ἀπαγγέλωσιν ὑμῖν περὶ
24 τούτων. Καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου
μετὰ δυνάμεως πολλῆς ὑπὲρ τοπάρτιεν τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν.
25 Καὶ ἀπῆρεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπήντησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Ἀμαθῖτιν
χώραν· ὅτι οὐ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀνοχὴν (ρ) ἐμβατεῦσαι εἰς τὴν χώραν αὐ-
26 τῶν. Καὶ ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὴν παρεμβολὴν (σ)αὐτῶν, καὶ (τ)ἀπέ-
στρεψαν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὅτι (υ) ἕτοιμα τάσσονται ἐπιστρατεῦσαι ἐπ'
27 αὐτοὺς τὴν νύκτα. Ὡς δὲ ἔδυ ὁ ἥλιος, ἐπέταξεν Ἰωνάθαν τοῖς παρ'
αὐτῷ γρηγορεῖν, καὶ (φ) εἶναι ἕτοιμους ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ ἑτοιμάζεσθαι εἰς πόλε-
μον διὰ ὅλης τῆς νυκτὸς, καὶ ἐξέβαλε φυλάκας κύκλῳ τῆς παρεμβο-
28 λῆς. Καὶ ἤκουσαν οἱ ὑπεναντίοι ὅτι ἡτοίμασαι Ἰωνάθαν καὶ οἱ παρ'
αὐτῷ εἰς πόλεμον, καὶ ἐφοβήθησαν καὶ (χ) ἔπηξαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
29 καὶ ἀνέκαυσαν πυρὰς ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτῶν. Ἰωνάθαν δὲ καὶ οἱ
παρ' αὐτῷ οὐκ ἔγνωσαν ἕως πρωΐ, ἔβλεπον γὰρ τὰ φῶτα καιόμενα.
30 Καὶ (ψ) κατεδίωξεν Ἰωνάθαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ οὐ κατέλαβεν αὐτοὺς,
διέβησαν γὰρ τὸν Ἐλεύθερον ποταμόν.

MS.A. (ϑ) Οὐκ (ι) τοὺς λοιποὺς συμμάχους, καὶ φίλους (κ) ὑρανῶν
(λ)ἐρύσθημεν (μ)Ἰάσονος, (μ) πρότερον. (ν)ποιήσαλε (ξ) ἀπέσηλαν.
Ὀνειάρης (ο) χαίρειν. (π) ἀδελφοί εἰσιν, (ρ) τοῦ ἐμβατεῦσαι (σ)
αὐτῶ, (τ)ἐπέστρεψαν, (υ)ὅυτως (φ) ἑτοιμάζεσθαι (χ) ἔντηξαν τὰν
καρδίαν (ψ) καλεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐκ ἐκατέλαϐεν

Interp. L A T.

Lætamur itaque de gloria vestra. Nos autem 12
circundederunt multæ tribulationes, & multa 13
prælia, & impugnaverunt nos reges, qui sunt in
circuitu nostro. Et noluimus ergò vobis molesti 14
esse, neque cæteris sociis & amicis nostris, in
his prælis. Habemus enim auxilium quod è 15
cælo, adjuvans nos, & liberati sumus ab inimi-
cis nostris: & humiliati sunt inimici nostri.
Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & 16
Antipatrum Jasonis filium: & misimus ad Ro-
manos renovare cum eis amicitiam, & socie-
tatem pristinam. Mandavimus itaque eis, ut 17
veniant etiam ad vos, & salutent vos, & red-
dant vobis epistolas nostras de innovatione (b)
etiam fraternitatis nostræ. Et nunc benè fa- 18
cietis respondentes nobis ad hæc. Et hoc re- 19
scriptum epistolarum, quas (c) misit Oniares.
Rex Spartiatarum Oniæ sacerdoti magno salu- 20
tem. Inventum est in scriptura de Spartiatis, 21
& Judæis, quoniam sunt fratres, & quia sunt
de genere Abraam. Et nunc, ex quo hæc cogno- 22
vimus, benè facietis scribentes nobis de pace
vestra. Sed & nos rescribimus vobis; Peco- 23
ra vestra, & possessiones vestræ nostræ sunt; &
nostræ, vestræ. Mandamus itaque hæc nuntiari
vobis. Et audivit Jonathas, quoniam regressi 24
sunt principes Demetrii cum exercitu multo,
super quàm priùs, pugnare adversùs eum. Et 25
exiit ab Hierusalem, & occurrit eis in Amathite
regione: Non enim dederat eis spatium, ut ingre-
derentur regionem ejus. Et misit speculatores in 26
castra eorum: & reversi renuntiaverunt ei,
quòd constituunt supervenire illis nocte. Cùm 27
occidisset autem Sol; præcepit Jonathas suis
vigilare, & esse in armis, & paratos esse ad
pugnam totâ nocte. Et emisit custodes per circui-
tum castrorum. Et audierunt adversarii, quòd 28
paratus est Jonathas cum suis in prælium: &
timuerunt, & formidaverunt corde suo: &
accenderunt pyras in castris (d) suis. Jonathas 29
autem, & qui cum eo erant, non cognove-
runt usque mane. Videbant enim luminaria
accensa. Et secutus est eos Jonathas, & non 30
comprehendit eos: transierant enim flumen
Eleutherum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et vehementer gaudemus de gloria ve- 12
stra. Nos verò licèt circundati calamitati- 15
bus plurimis & bellis graviſſimis quibus
oppugnaverunt nos omnes reges circun-
jacentes nobis; Noluimus tamen inferre 14
molestiam vobis neque cæteris amicis &
adjutoribus nostris in cunctis bellis no-
stris. Habemus enim auxilium de cœlo 15
quod opitulatur nobis, liberavit nos ab
inimicis nostris, & humiliavit eos coram
nobis. Etenim elegimus Eumenium filium 16
Antiochi, & Antipatrum filium Asionis, &
misimus eos ad Romanos, ut renovarent
auxilium & amicitiam cum eis. Iisdémque 17
mandavimus ut ad vos quoque irent, &
salutarent vos, ac redderent vobis epi-
stolas nostras de renovatione fraternita-
tis vobiscum. Et nunc rectè feceritis, si 19
de his responsum rescribatur nobis. Ce- 20
terùm hoc est exemplum epistolæ quam
scripserat Anris rex Spartiatarum. Honiæ
summo sacerdoti salutem. Inventum est 21
in libro apud Spartiatas de Judæis, esse
eos fratres, & esse ipsos de semine Abra-
hami. Jam ergò ex his quæ novimus, 22
rectè feceritis, si scribatis nobis de salute
vestra. Nos quidem scribimus vobis de 23
his omnibus quæ apud nos sunt; quia
quicquid vestrum est, nostrum est; &
quicquid nostrum est, vestrum est: man-
davimus autem eis ut hæc omnia dicerent
vobis. Interim audiens Jonathan reversos 24
esse duces copiarum Demetrii majore &
copiosiore cum exercitu quàm præcedente,
ut oppugnarent eum; Movit Jonathan è 25
Jerusalem, occurritque eis in terra Ha-
mathæorum; non enim concedebat illis
tempus, conculcare terram ipsius. Et 26
misit speculatores in castra illorum, qui
reversi dixerunt ei; Ita machinantur, occu-
pare scilicet vos *incautos*. Quum itaque sol 27
occubuisset, præcepit Jonathan iis qui erant
cum ipso ut vigilarent totâ nocte, &
prompta parataque haberent arma sua:
emisitque custodias extra castra circun-
quaque. Audientes verò hostes eorum 28
paratum esse Jonathanem & socios ejus
ad bellum, timuerunt & trepidaverunt in
corde suo; & relicto igne in castris suis,
fugerunt. Sed Jonathan & socii ejus nesci- 29
êrunt ad matutinum usque; videbant enim
ignem ardentem. Tunc persecutus est eos 30
Jonathan, at non assecutus est eos; trajece-
rant enim fluvium, qui vocatur Ingenuus.

Versio VULG. LAT.

31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zaba-
31 dæi, & percussit eos, & accepit spolia eorum. Et
junxit, & venit Damascum, & perambulabat omnem
33 regionem illam. Simon autem exiit, & venit usque
ad Ascalonem, & ad proxima præsidia: & declina-
34 vit in Joppen, & occupavit eam: (Audivit enim
quòd vellent præsidium tradere partibus Demetrii,)
35 & posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et rever-
sus est Jonathas, & convocavit seniores populi, &
36 cogitavit cum eis ædificare præsidia in Judæa, Et
ædificare muros in Jerusalem, & exaltare altitudinem
magnam inter medium arcis & civitatis, ut separa-
ret eam à civitate, ut esset ipsa singulariter, & neque
37 emant, neque vendant. Et convenerunt, ut ædifica-
rent civitatem: & cecidit murus, qui erat super tor-
rent m ab ortu Solis, & reparavit eum, qui vocatur
38 Caphetetha: Et Simon ædificavit Adiada in Se-
phela, & munivit eam, & imposuit portas & seras.
39 Et cùm cognâsset Tryphon regnare Asiæ, & assume-
re diadema, & extendere manum in Antiochum re-
40 gem: Timens ne fortè non permitteret eum Jona-
thas, sed pugnaret adversùs eum, quærebat compre-
hendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Beth-
41 san. Et exivit Jonathas obviàm illi cum quadragin-
ta millibus virorum electorum in prælium, & venit
42 Bethsan. Et vidit Tryphon quia venit Jonathas
cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, &
43 timuit. Et excepit eum cum honore, & commenda-
vit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera:
& præcepit exercitibus suis ut obedirent ei, sicut sibi.
44 Et dixit Jonathæ; Ut quid vexâsti universum popu-
45 lum, cùm bellum nobis non sit? Et nunc remitte
eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos,
qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & exercitum,
& universos præpositos negotii, & conversus abi-
46 bo: propterea enim veni. Et credidit ei, & fecit
sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in ter-
47 ram Juda. Retinuit autem secum tria millia viro-
rum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia, mil-
le autem venerunt cum eo.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

31 Καὶ ἐξέκλινεν Ἰωνάθαν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας τοὺς καλουμένους (ᵃ) Ζαβδαί-
32 ους, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν. Καὶ ἀναζεύξας
33 ἦλθεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ διώδευσεν ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ. Καὶ Σί-
μων ἐξῆλθε, καὶ διώδευσεν ἕως Ἀσκάλωνος, καὶ (ω) τὰ πλησίον
ὀχυρώματα, καὶ ἐξέκλινεν εἰς Ἰόππην, καὶ προκατέλαβεν αὐτήν.
34 Ἤκουσε γὰρ ὅτι βούλονται τὸ ὀχύρωμα παραδοῦναι τοῖς περὶ Δημητρίου,
35 καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ὅπως φυλάσσωσιν αὐτήν. Καὶ ἐπέστρεψεν
Ἰωνάθαν, καὶ ἐξεκκλησίασε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ, καὶ ἐβουλεύσατο
36 μετ' αὐτῶν τοῦ οἰκοδομῆσαι ὀχυρώματα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, Καὶ ὑψῶσαι
τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὑψῶσαι ὕψος μέγα ἀναμέσον τῆς
ἄκρας καὶ τῆς πόλεως, εἰς τὸ (α) διαχωρίζειν αὐτὴν τῆς πόλεως, ἵνα ᾖ
37 αὐτὴ καθ' μόνας, ὅπως μήτε ἀγοράζωσι μήτε πωλῶσι. Καὶ συνή-
χθησαν τοῦ οἰκοδομῆσαι (β) τὴν πόλιν, καὶ ἔπεσε τὸ τεῖχος τὸ χειμάρρου τοῦ
38 ἐξ ἀνατολῶν, καὶ (γ) ἐπεσκεύασαν τὸ καλούμενον Χαφενεθά. Καὶ
Σίμων ᾠκοδόμησε τὴν Ἀδιδὰ ἐν τῇ Σεφήλα, καὶ ὠχύρωσεν θύρας, καὶ
39 μοχλούς. Καὶ ἐζήτησε Τρύφων βασιλεῦσαι τῆς Ἀσίας, καὶ περιθεῖναι τὸ
40 διάδημα, καὶ ἐκτεῖναι (δ) χεῖρα ἐπὶ Ἀντίοχον τὸν βασιλέα. Καὶ (ε)
ἐφοβήθη μήποτε οὐκ ἐάσῃ αὐτὸν Ἰωνάθαν, καὶ μήποτε πολεμήσῃ
πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐζήτει πόρον τοῦ συλλαβεῖν (ζ) τὸν Ἰωνάθαν καὶ ἀπο-
41 κτεῖναι αὐτὸν, καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς Βαθσάν. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰωνάθαν εἰς
ἀπάντησιν αὐτῷ ἐν (ᵉ) τεσσεράκοντα χιλιάσιν ἀνδρῶν ἐπιλέκτων εἰς
42 παράταξιν, καὶ ἦλθεν εἰς Βαθσάν. Καὶ εἶδε Τρύφων ὅτι πάρεστι
(η) Ἰωνάθαν μὲ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἐκτεῖναι χεῖρας ἐπ' αὐτὸν
43 (θ) συλλαβεῖν. Καὶ ἐπεδέξατο αὐτὸν ἐνδόξως, καὶ συνέστησε αὐτὸν πᾶ-
σι τοῖς φίλοις αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα, καὶ ἐπέταξε (ι) τοῖς δυνά-
44 μεσιν αὐτοῦ ὑπακοῦσαι αὐτῷ ὡς ἑαυτῷ. Καὶ εἶπε τῷ Ἰωνάθαν, Ἱνατί
45 ἐκόπωσας πάντα τὸν λαὸν τοῦτον, πολέμου μὴ ὑπαρχόντος ἡμῖν; Καὶ νῦν
ἀπόστειλον αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, (ᵏ) ἔκλεξαι σεαυτῷ ἄνδρας
ὀλίγους οἵτινες ἔσονταί μοι σὺν, καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ
παραδώσω σοι αὐτὴν καὶ τὰ λοιπὰ ὀχυρώματα καὶ τὰς δυνάμεις τὰς
(κ) λοιπὰς καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τῶν χρειῶν, καὶ ὅσα σοι ἀρέσκει ἀπαγεῦσαι,
46 τότε γὰρ ἥκειν πάρειμι. Καὶ ἐμπιστεύσας αὐτῷ ἐποίησε καθὼς
47 εἶπε, καὶ ἐξαπέστειλε τὰς δυνάμεις, καὶ ἀπῆλθον εἰς γῆν Ἰούδα. Κατ-
έλιπε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας τρισχιλίους, (λ) ὧν δισχιλίους ἀφῆκεν εἰς
τὴν Γαλιλαίαν, χίλιοι δὲ συνῆλθον αὐτῷ.

MS.A. (ᵃ Ζαβαδέους, (ω) τὰ πλησίον ὀχυρώματα, (α) διαχωρῆ-
σαι (β) καὶ ἔπεσεν τοῦ τείχους (γ) ἐπεσκεύασεν (δ) χεῖρας (ε) ἠυλαβήθη (ζ) αὐτὸν τοῦ ἀποκτεῖναι, καὶ (ᵉ) τεσσεράκοντα (η) μετὰ
δυνάμεως (θ) ἠυλαζήθη. (ι) τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ταῖς (ᵏ) ἐπίλεξον
(κ) πόλλας (λ)* ὡς

Interp. L A T.

Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocabantur Zabdæi: & percussit eos, & accepit spolia eorum. Et junxit, & venit Damascum: & perambulavit omnem regionem. Et Simon exiit, & venit usque Ascalonem, & ad proxima præsidia: & declinavit in Joppen, & occupavit eam. Audivit enim quòd vellent præsidium tradere partibus Demetrii: & posuit ibi custodiam, ut custodirent eam. Et reversus est Jonathas, & convocavit seniores populi, & cogitavit cum eis ædificare præsidia in Judæa, Et exaltare muros Hierusalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium arcis, & civitatis, ut separaret eam à civitate: ut esset ipsa singulariter, ut neque emant, neque vendant. Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & (e) appropinquavit muro torrentis, qui est à Subsolano: & reparaverunt eum qui vocatur Chaphenatha. Et Simon ædificavit Adida in (f) Sephela: & munivit portas, & seras. Et quæsivit Tryphon regnare Asiæ, & assumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem. Et timens, ne fortè non permitteret eum Jonathas, & ne fortè pugnaret adversùs eum, quærebat viam comprehendendi Jonatham, ut occideret eum. Et exurgens venit in Bæthsan. Et exiit Jonathas obviàm ei cum quadraginta millibus virorum electis in prælium: & venit in Bæthsan. Et vidit Tryphon, quia adest Jonathas cum exercitu multo: & extendere manus in eum timuit. Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera, & præcepit exercitibus suis, ut obedirent ei, sicut sibi. Et dixit Jonathæ; Ut quid vexâsti universum populum istum; cùm bellum nobis non sit? Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint: & veni mecum Ptolemaidam: & tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & reliquos exercitus, & universos præpositos negotiis: & conversus abibo. Propterea enim veni. Et credidit ei, et fecit, sicut dixit: et dimisit exercitus: et abierunt in terram Juda. Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia: mille autem venerunt cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Inde reversus est Jonathan adversùs Arabas illos qui vocantur Zebidæi, & percussit eos, accepitque spolia eorum. Inde movens venit Damascum, lustravitque regiones. Interea Simon egressus abiit ad Ascalonem usque, & ad arces circuniacentes: tum deflecteńs ad Joppen, occupavit eam, (Audierat enim eos velle arcem illam tradere Demetrianis) & collocavit ibi præsidium ut custodirent eam. Reversus Jonathan congregavit seniores populi, & consilium inivit cum eis ædificandi in Judæa munitiones, & elevandi muros Jerusalem. Fecerunt ergò molem magnam inter arcem & urbem, adeoque separata mansit ab urbe, ut urbs citra illam esset, nec emere aut vendere *possent*. Et cùm congregati essent ad extruendam urbem, corruit pars muri prope torrentem Orientalem, & obruit collem qui vocatur Chespanaita (i. *argenteus.*) Simon verò ædificavit Adiram in Sephia, & munivit eam portis & vectibus. Volebat autem Triphon regnare super Asiam & imponere sibi diadema, manumque extendere in Antiochum regem. Sed timens ne fortè Jonathan non permitteret ei, aut oppugnaret ipsum; quærebat sibi occasionem capiendi Jonathanem & perdendi eum: & movens venit Beth-jasanem. Processitque Jonathan cum quadraginta millibus viris delectis ad prælium, & egressus venit Beth-jasanem. Videns itaque Triphon adveniſse Jonathanem magno cum exercitu, & timens extendere manum in eum, Excepit eum honorificè, & exaltavit eum coram omnibus amicis suis, deditque ei munera; dixitque amicis suis, & dederunt hi quoque munera ipsi & militibus ejus: & præcepit ut obedirent ei, quemadmodum sibi. Tum dixit Jonatham, Quare vexâsti & adduxisti totum hunc populum, cùm bellum non sit nobis? Remitte igitur eos quemque domum suam, & delige tibi homines paucos qui tecum sint, & veni mecum Ptolomaidem, ut tradam eam tibi cum reliquis arcibus, & reliquis copiis, & omnibus iis qui præsunt negotiis; ut revertar & abeam: ad hoc enim veni. Fidem adhibuit ei, & fecit quemadmodum dixerat ipsi; nam remisit exercitum suum Jonathan, qui reversus est in terram Judæ; Reliquit autem apud se ter mille viros: atque horum bis millibus in Galilæa relictis, mille abierunt cum eo.

Versio VULG. LAT.

48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauſerunt portas civitatis Ptolemenſes: & comprehenderunt eum: & omnes qui cum eo intraverant, gladio inter-
49 fecerunt. Et miſit Tryphon exercitum & equites in Galilæam, & in campum magnum, ut perderent o-
50 mnes ſocios Jonathæ. At illi cùm cognoviſſent quia comprehenſus eſt Jonathas, & periit, & omnes qui cum eo erant, hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt pa-
51 rati in prælium. Et videntes hi, qui inſecuti fuerant,
52 quia pro anima res eſt illis, reverſi ſunt: Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxe-
53 runt Jonathan, & eos qui cum ipſo fuerant, valdé: & luxit Iſrael luctu magno. Et quæſierunt omnes gen-
54 tes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos: dixe-runt enim; Non habent principem, & adjuvantem: nunc ergò expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audivit Simon quòd congregavit Tryphon exercitum copioſum, ut veniret in terram Juda, & atte-
2 reret eam. Videns quia in tremore populus eſt, & in timore, aſcendit Jeruſalem, & congregavit populum:
3 Et adhortans dixit; Vos ſcitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus & pro
4 ſanctis prælia, & anguſtias quales vidimus: Horum gratiâ perierunt fratres mei omnes propter Iſrael, &
5 relictus ſum ego ſolus. Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis:
6 non enim melior ſum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem meam, & ſancta, natos quoque noſtros, & uxores: quia congregatæ ſunt univerſæ gentes conterere nos inimicitiæ gratiâ. Et accenſus eſt ſpiritus po-
7 puli ſimul ut audivit ſermones iſtos: Et reſponderunt voce magnâ, dicentes; Tu es dux noſter loco Ju-
8 dæ & Jonathæ fratris tui: Pugna prælium noſtrum:
9 & omnia, quæcunque dixeris nobis, faciemus. Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit conſummare univerſos muros Jeruſalem, & munivit eam in
10 gyro. Et miſit Jonathan filium Abſalomi, & cum eo exercitum novum, in Joppen; & ejectis his, qui erant
11 in ea, remanſit illìc ipſe. Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda, & Jonathas cum eo in cuſtodia.

MAKKABAÏΩN Α'.

48 Ὡς δὲ εἰσῆλθεν Ἰωνάθαν εἰς Πτολεμαΐδα, ἀπέκλεισαν οἱ (μ) Πτολε-
μαεῖς τὰς πύλας, καὶ συνέλαβον αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς (ν)εἰσελθόντας
49 μετ' αὐτοῦ ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ. Καὶ ἀπέστειλε Τρύφων δυνάμεις, καὶ
ἵππον εἰς (ξ) τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὸ πεδίον τὸ μέγα, τοῦ ἀπολέσαι πάντας
50 τοὺς παρὰ (ο) Ἰωνάθαν. Καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι συνέλήφθη (ο) Ἰωνάθαν καὶ
ἀπόλωλε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ παρεκάλεσαν ἑαυτοὺς, καὶ ἐπορεύοντο
51 συνεστραμμένοι ἕτοιμοι εἰς πόλεμον. Καὶ ἴδον οἱ διώκοντες ὅτι περὶ
52 ψυχῆς (π) αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ ἐπέστρεψαν. Καὶ ἦλθον πάντες μετ' εἰρή-
νης εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ ἐπένθησαν τὸν Ἰωνάθαν, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐφο-
53 βήθησαν σφόδρα, καὶ ἐπένθησε πᾶς Ἰσραὴλ πένθος μέγα. Καὶ
ἐζήτησαν πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῶν συντρίψαι αὐτούς· ὅτι εἶπαν
54 γὰρ, Οὐκ ἔχουσιν (ρ) ἄρχοντα καὶ βοηθοῦντα· νῦν οὖν πολεμήσωμεν αὐτοὺς,
καὶ (σ)ἐξάρωμεν ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. MS.A.
(μ) Πτολεμαΐται (ν)σωτελόντας(ξ)Γαλιλαίαν, εἰς τὸ(ο) Ἰωνάθου.
(ο)καὶ ἀπόλωλεν,(π)ἔστιν αὐτοῖς, (ρ)ἄνδρα ἄρχοντα (σ)ἐξαροῦμεν

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Καὶ ἤκουσε Σίμων ὅτι συνήγαγε Τρύφων δύναμιν πολλὴν τοῦ ἐλθεῖν
2 εἰς γῆν Ἰούδα, (α) καὶ ὀντεῖλαι αὐτήν. Καὶ εἶδε τὸν λαὸν ὅτι ὄζιν ἐν-
τρομον, καὶ (β) ἔμφοβον, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἤθροισε τὸν λαόν.
3 Καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸς, καὶ (γ)εἶπεν αὐτοῖς, Αὐτοὶ οἴδατε ὅσα ἐγὼ,
καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ (δ)ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ἐποιήσαμεν περὶ τὸν νόμον,
4 καὶ τὸ ἅγιον, καὶ τὰς πολέμους, καὶ τὰς (ε)στενοχωρίας ἃς εἴδομεν. Τοῦτο
χάριν ἀπόλωλε οἱ ἀδελφοί μου πάντες χάριν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ κατελεί-
5 φθην ἐγὼ μόνος. Καὶ νῦν μὴ μοι γένοιτο φείσασθαί μου τῆς ψυχῆς
6 ἐν παντὶ καιρῷ θλίψεως, οὐ γάρ εἰμι κρείσσων τῶν ἀδελφῶν μου. Πλὴν
ἐκδικήσω περὶ τοῦ ἔθνους μου, καὶ περὶ τῶν ἁγίων, καὶ περὶ τῶν γυναικῶν,
καὶ τῶν τέκνων ἡμῶν, ὅτι συνήχθησαν πάντα τὰ ἔθνη ἐκτρίψαι ἡμᾶς
7 ἕνεκεν χάριν. Καὶ ἀνεζωπύρησε τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ (ζ) ἅμα τῷ
8 ἀκοῦσαι τῶν λόγων τούτων, Καὶ ἀπεκρίθησαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγον-
τες, Σὺ εἶ ἡμῶν ἡγούμενος ἀντὶ (η) Ἰούδα, καὶ (θ) Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ
9 σου. Πολέμησον τὸν πόλεμον ἡμῶν, καὶ πάντα ὅσα (ι)ἂν εἴπῃς ἡμῖν, ποιο-
10 ῦμεν. Καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμιστὰς, καὶ ἐτάχυνε
τοῦ τελέσαι τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὠχύρωσεν αὐλὴν κυκλόθεν.
11 Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν τὸν (κ) Ἀβεσσαλώμι, καὶ μετ' αὐτοῦ δύναμιν
ἱκανὴν εἰς Ἰόππην, καὶ ἐξέβαλε τοὺς (λ)ὄντας ἐν αὐτῇ, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ
12 ἐν αὐλῇ. Καὶ ἀπῆρε Τρύφων ἀπὸ Πτολεμαΐδος μετὰ δυνάμεως
πολλῆς ἰσχυρᾶς εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ Ἰωνάθαν μετ' αὐτοῦ ἐν φυλακῇ.

MS.A. (α)τοῦ ἐκτρίψαι (ζ) ἔκφοβος, (γ) * εἶπον (δ) οἶκος (ε) στενοχωρίας. Τούτου χάριν (ζ)αὐτοῦ ἀκούσαι(η)* Ἰούδα,(θ) Ἰωνάθου (ι) ἐὰν(κ) Ἀβαλώμι, (λ) ἐν αὐτῇ ὄντας,

Interp. LAT.

48 ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas; clau-
serunt portas Ptolemenſes, & comprehenderunt eum: & omnes qui cum eo intraverunt, gladio
49 interfecerunt. Et miſit Tryphon exercitum, & equites in Galilæam, & campum magnum, ut per-
derent omnes ſocios Jonathæ. At illi, cùm cog-
50 noviſſent, quia comprehenſus eſt Jonathas, & periit, & qui cum eo erant; hortati ſunt ſemet-
ipſos, & exierunt conglobati parati in prælium. Et
51 videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia pro anima
res eſt illis, reverſi ſunt. Et venerunt omnes
52 cum pace in terram Juda: & planxerunt Jo-
natham, & eos qui cum ipſo erant: & timu-
erunt valdè: & luxit univerſus Iſrael luctu
53 magno. Et quæſierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos. Dixerunt enim; Non
54 habent principem, & adjuvantem. Nunc ergò expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audivit Simon, quòd congregavit Tryphon exercitum copioſum, ut veniret in terram Juda, &
2 attereret eam. Et videns, quia in tremore po-
pulus eſt, & in timore, aſcendit Hieruſalem, &
3 congregavit populum: Et adhortans eos dixit eis; Vos ipſi ſcitis, quanta ego, & fratres mei, & do-
mus patris mei fecimus pro legibus, & pro ſanctis,
4 & prælia, & anguſtias, quas vidimus. Hujus rei gratiâ perierunt fratres mei omnes propter
Iſrael: & relictus ſum ego ſolus. Et nunc non mi-
5 hi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior ſum fratribus me-
is. Quinimò vindicabo gentem meam, & ſanctia,
6 uxores quoque, & natos noſtros: quia congrega-
tæ ſunt univerſæ gentes conterere nos inimicitiæ gratiâ. Et accenſus eſt ſpiritus populi, ſimul ut au-
7 divit ſermones iſtos: Et reſponderunt voce ma-
8 gnâ, dicentes; Tu es dux noſter loco Judæ, & Jo-
nathæ fratris tui: Pugna prælium noſtrum: &
9 omnia quæcunq; dixeris nobis, faciemus. Et con-
10 gregavit omnes viros bellatores: & acceleravit conſummare muros Hieruſalè, & munivit eam in
gyro. Et miſit Jonathanem filium Abeſſalomi, & cum
11 eo exercitũ, qui ſatis eſſet, in Joppen: & ejectis his qui erant in ea, remanſit illic ipſe. Et movit Try-
12 phon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda: & Jonathas cum eo in cuſtodia.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

48 * ... Sed cùm ingreſſus eſſet Jonathan urbem Ptolomaidem, concluſerunt eum illic; & eos omnes qui ingreſſi fuerant cum eo, peremerunt gladio. Tum miſit Triphon copias &
49 equites in Galilæam & in planitiem magnam, ad perdendum omnes Judæos illos: Qui ſcientes comprehenſum eſſe Jonatha-
50 nem, & periiſſe tam ipſum quàm omnes qui erant cum eo; confortârunt & conſolati ſunt ſeipſos, & redibant collecti in præ-
51 lium. Videntes autem perſecutores eorum eos amaritudine tactos ad animam uſque, & totis viribus dimicare; regreſſi ſunt ab eis.
52 Ita pervenerunt omnes incolumes in ter-ram Judææ, & luxerunt Jonathanem & co-
53 mites ejus, timueruntque timore magno: luxit etiam totus Iſrael luctu magno. Tum volebant omnes gentes quæ circum illos e-
54 rant, conſumere eos: Dicebant enim; Non habent principem qui adjuvet eos, agite nunc, oppugnemus eos, & auferamus me-
moriam eorum ex hominibus.

CAP. XIII.

1 AUdiens autem Simon congregâſſe Tri-
phonem exercitum copioſum, ut veniret in
2 terram Judææ & deleret eam; Et videns po-
pulum timidum ac trepidum: aſcendit
Jeroſolymam, congregavitque populum:
3 Et conſolatus eſt eos, dicens eis: Nô-
ſtis quanta fecerim ego & fratres mei, tota-
que familia mea paterna, pro lege & pro
Sanctuario, bella & calamitates quas experti
4 ſumus: Ob id enim mortui ſunt omnes fratres mei causâ totius Iſraëlis, & remanſi
5 ego ſolus. Et nunc abſit à me ut parcam animæ meæ toto tempore calamitoſo, quia
non ſum præſtantior fratribus meis. Ve-
6 rùm pugnabo pro gente noſtra, pro Sanctu-
ario noſtro, & pro liberis noſtris; quando-
quidem congregatæ ſunt omnes gentes ad
conſumendum nos, ob inimicitiam ſuam. Ita
7 expergefactus et accenſus eſt ſpiritus populi, ſtatim atq; audierunt verba illius; & reſpon-
dentes elatâ voce, dixerunt illi; Tu es dux
8 noſter loco Judæ & Jonathanis fratrum tuo-
rum. Gere bella noſtra, & quicquid edixe-
9 ris nobis, exequemur. Itaque congregavit
10 Simon omnes viros bellatores, & accelera-
vit abſolvere atque perficere murum Jero-
ſolymorũ, munivitque totum circunquaque.
Et miſit Jonathanem filium Abiſalomi, &
11 cum eo exercitum numeroſum in Joppen; qui ejectis iis qui erant in ea, manſit illic ip-
ſe. Movit autè Triphon è Ptolomaide mul-
12 to cum exercitu, ut ingrederetur in terrã Ju-dæ, habens Jonathanem ſecum in cuſtodia:

Versio VULG. LAT.

13 Simon autem applicuit in Addus contra faciem cam-
14 pi. Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Simon
loco fratris sui Jonathæ: & quia commissurus esset
15 cum eo prælium, misit ad eum legatos, Dicens;
Pro argento, quod debebat frater tuus Jonathas in
ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinui-
16 mus eum. Et nunc mitte argenti talenta centum,
& duos filios ejus obsides, ut non dimissus fugiat à
17 nobis, & remittemus eum. Et cognovit Simon
quia cum dolo loquerentur secum, jussit tamen dari
argentum, & pueros: ne inimicitiam magnam sume-
18 ret ad populum Israel, dicentem; Quia non misit
19 ei argentum, & pueros, propterea periit. Et misit
pueros, & centum talenta: & mentitus est, & non
20 dimisit Jonathan. Et post hæc venit Tryphon intra
regionem, ut contereret eam: & gyraverunt per
viam quæ ducit Ador: & Simon, & castra ejus am-
21 bulabant in omnem locum quocunque ibant. Qui
autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
ut festinaret venire per desertum, & mitteret illis
21 alimonias. Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut
veniret illâ nocte: erat autem nix multa valdè, &
23 non venit in Galaaditim. Et cùm appropinquâsset
24 Bascaman, occidit Jonathan & filios ejus illic. Et
25 convertit Tryphon, & abiit in terram suam. Et
misit Simon, & accepit ossa Jonathæ fratris sui, &
26 sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus. Et
planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & lu-
27 xerunt eum dies multos. Et ædificavit Simon super
sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædificium
28 altum visu, lapide polito retrò & anté: Et statuit
septem pyramidas, unam contra unam patri & ma-
29 tri, & quatuor fratribus: Et his circumposuit
columnas magnas; & super columnas arma, ad
memoriam æternam; & juxta arma naves sculptas,
30 quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare. Hoc
est sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in hunc
31 diem. Tryphon autem cùm iter faceret cum Anti-
ocho rege adolescente, dolo occîdit eum.

MAKKABAÏΩN Α'.

13 Σίμων ἡ παρενέβαλεν ἐν (μ) Ἀδιδὰ κατ' πρόσωπον τοῦ πεδίου.
14 Καὶ ἐπέγνω Τρύφων ὅτι ἀνέστη Σίμων ἀντὶ (ν) Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ, καὶ ὅτι συνάπτειν αὐτῷ μέλλει (ξ) πόλεμον, καὶ ἀπέστειλε πρὸς
15 αὐτὸν πρέσβεις, Λέγων, Περὶ ἀργυρίου οὗ ὤφειλεν Ἰωνάθαν (ο) ὁ ἀ-
δελφός σου εἰς τὸ βασιλικὸν διὰ ἃς εἶχε χρείας συνέχομεν αὐτόν.
16 Καὶ νῦν ἀπόστειλον ἀργυρίου (π) τάλαντα ἑκατὸν, καὶ δύο τῶν υἱῶν αὐτοῦ
ὁμήρους, ὅπως μὴ ἀφεθεὶς (ρ) ἀποστατήσῃ ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἀφήσομεν αὐτόν.
17 Καὶ ἔγνω Σίμων ὅτι δόλῳ λαλοῦσι πρὸς αὐτὸν, καὶ πέμπει τὸ ἀργύριον,
καὶ τὰ παιδάρια, (ρ) μήποτε ἔχθραν ἄρῃ μεγάλην πρὸς τὸν λαὸν,
18 (σ) λέγων, Ὅτι οὐκ ἀπέστειλε αὐτῷ τὸ ἀργύριον, καὶ τὰ παιδάρια,
19 (τ) καὶ ἀπώλετο. Καὶ ἀπέστειλε τὰ παιδάρια, καὶ τὰ ἑκατὸν τάλαντα.
20 καὶ διεψεύσατο, καὶ οὐκ ἀφῆκε τὸν Ἰωνάθαν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθε
Τρύφων τοῦ ἐμβαλεῖν εἰς τὸν (υ) χώραν, καὶ ἐκτρίψαι αὐτὴν, καὶ
ἐκύκλωσεν ὁδὸν τὴν εἰς Ἄδωρα. καὶ Σίμων, καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ
21 ἀντιπαρῆγεν αὐτῷ εἰς πάντα τόπον οὗ (φ) ἂν ἐπορεύετο. Οἱ δὲ ἐν
τῇ ἄκρᾳ ἀπέστελλον (χ) πρὸς Τρύφωνα πρεσβεύοντας καλοποιοῦντας
αὐτὸν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς (ψ) αὐτοὺς διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐπισιτίσαι αὐ-
22 τοῖς προφάς. Καὶ ἡτοίμασε Τρύφων πᾶσαν τὴν ἵππον αὐτοῦ (ω) ἐλθεῖν
ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ ὗν χιὼν πολλὴ σφόδρα, καὶ οὐκ ἦλθε διὰ τὴν χιό-
23 να. καὶ ἀπῆρε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλααδίτιν. Ὡς δὲ ἤγγισε (α) τῇ
24 Βασκαμᾷ, ἀπέκτεινε τὸν Ἰωνάθαν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. Καὶ ἐπέστρεψε
25 Τρύφων, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε Σίμων, καὶ
ἔλαβε τὰ ὀστᾶ Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔθαψεν (β) αὐτὰ ἐν Μω-
26 δεὶν πόλει τῶν πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ
27 κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπένθησαν αὐτὸν ἡμέρας πολλάς. Καὶ ᾠκοδό-
μησε Σίμων ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ,
καὶ ὕψωσεν αὐτὸν τῇ ὁράσει λίθῳ (γ) ξυστῷ ὄπισθεν καὶ ἔμπροσθεν.
28 Καὶ ἔστησε (ε) ἐπ' αὐτὰ ἑπτὰ πυραμίδας, μίαν κατέναντι
29 τοῦ μὲν, τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ (ζ) τοῖς τέσσαρσιν ἀδελφοῖς. Καὶ
ταύτας ἐποίησε μηχανήματα, φασιδεὶς γύρους μεγάλους, καὶ ἐποίησεν
ἐπὶ τοῖς γύροις πανοπλίας εἰς ὄνομα αἰώνιον, καὶ παρὰ τὰς πανοπλίας
πλοῖα ἐσκαλυμμένα, εἰς τὸ θεωρεῖσθαι ὑπὸ πάντων τῶν πλεόντων
30 τὴν θάλασσαν. Οὗτος ὁ τάφος ὃν ἐποίησεν ἐν (κ) Μωδεὶν, ἕως
31 τῆς ἡμέρας ταύτης. Ὁ δὲ Τρύφων ἐπορεύθη δόλῳ μετὰ Ἀντιόχου τοῦ
βασιλέως τοῦ νεωτέρου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν,

MS. A. (μ) Ἀσιδεὶς (ν) Ἰωνάθου (ξ) εἰς πόλεμον, (ο) ἀδελφὸς (π)
ἑκατὸν τάλαντα, (ρ) ἀποστατήσει (ρ) μὴ ποτε (σ) λέγοντες, (τ) ἀπώλετο.
(υ) πόλιν, (φ) ἐπορεύετο. (χ) πρεσβεύοντας καὶ καλοποιοῦντας (ψ) αὐτὸν
(ω) ἐλθεῖν· καὶ ὢν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν χιὼν (α) τῆς Βασκαμᾶ (β) αὐτὸν
ἐν Μωδεΐμ (γ) ξυστῷ (δ)* ὄπισθεν. (ε) ἐπὶ (ζ) τέσσαρσιν (η) Μωδεΐμ,

Interp. LAT.

Simon autem applicuit in Adida contra faciem 13
campi. Et cognovit Tryphon, quia surrexit Si- 14
mon loco Jonathæ fratris sui, & quia commis-
surus esset cum eo prælium: & misit ad eum le-
gatos, Dicens; Pro argento, quod debebat fra- 15
ter tuus Jonathas in ratione regis propter negotia
quæ habuit, (a) detinemus eum. Et nunc mitte 16
argenti talenta centum, & duos filios ejus ob-
sides, ut dimissus non recedat à nobis: & re-
mittemus eum. Et cognovit Simon, quia cum 17
dolo loquerentur secum. Mittit tamen argentum,
& pueros; ne inimicitiam magnam sumeret ad
populum, dicentem; Quia non misit ei argen- 18
tum, & pueros; & periit. Et misit pueros, 19
& centum talenta. Et mentitus est, & non di-
misit Jonatham. Et post hæc venit Tryphon, ut 20
intraret in regionem, & contereret eam: &
gyravit per viam, quæ ducit in Adora. Et Simon,
& castra ejus opponebant se ei, in omnem locum
quocunque ibat. Qui autem in arce erant, mi- 21
serunt ad Tryphonem legatos, qui urgerent eum,
ut veniret ad eos per desertum, & mitteret illis a-
limonias. Et paravit Tryphon omnem equitatum 22
suum, ut veniret illâ nocte, & fuit nix multa
valdè: & non venit propter nivem. Et movit
castra, & venit in Galaaditim. Ut autem ap- 23
propinquavit ad Bascaman; occidit Jonatham:
& sepultus est illic. Et convertit Tryphon, & 24
abiit in terram suam. Et misit Simon, & ac- 25
cepit ossa Jonathæ fratris sui: & sepelivit ea
in Modin civitate patrum ejus. Et planxerunt 26
eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt
eum dies multos. Et ædificavit Simon super 27
sepulchrum patris sui, & fratrum suorum: &
exaltavit illud ad aspectum lapide polito retrò,
& anté. Et statuit (b) super ea septem pyrami- 28
das, unam contra unam, patri et matri, et
quatuor fratribus. Et his fecit machinamenta, 29
circumponens columnas magnas: et fecit super
columnas arma ad nomen æternum, et juxta
arma naves sculptas, ut viderentur ab omnibus
navigantibus mare. Hoc est sepulchrum, quod 30
fecit in Modin usque in hunc diem. Tryphon
autem iter faciebat dolo cum Antiocho rege ado-
lescente, et occidit eum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܥܡܕܐ ܕܥܡܘܩܐ ܕܐܕܝܕ ܥܠ ܦܬܓܡ ܫܡܥܘܢ ܘܡܚܐ ܠܗ ܘܐܬܐ ܠܩܒܠ ܐܦܝܗ ܕܫܡܥܘܢ ܒܐܕܝܕ ܥܠ ܦܬܓܡ ܕܥܡܘܩܐ ܘܐܬܝ

Versio VULG. LAT.

32 Et regnavit loco ejus, & imposuit sibi diadema Asiæ,
33 & fecit plagam magnam in terra. Et ædificavit Simon præsidia Judææ, muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimenta in munitionibus. Et elegit Simon viros, & misit
34 ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regioni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem
35 fuerant gesti. Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epistolam talem: REX De-
36 metrius Simoni summo sacerdoti: & amico regum,
37 & senioribus & Genti Judæorum, salutem. Coronam auream, & bahem, quem misistis, suscepimus: & parati sumus facere vobiscum pacem magnam, & scribere præpositis regis rem ttere vobis quæ in-
38 dulsimus. Quæcunque enim constituimus, vobis con-
39 stant, Munitiones, quas ædificâstis, vobis sint. Remittimus quoque ignorantias, & peccata usque in hodiernum diem, & coronā quam debebatis: & si quid aliud erat tributarium in Jerusalem, jam non sit tributarium.
40 Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros,
41 conscribantur, & sit inter nos pax. Anno centesimo
42 septuagesimo ablatum est jugum Gentium ab Israel. Et cœpit populus Israel scribere in tabulis & gestis publicis, Anno primo sub Simone summo sacerdote,
43 magno duce, & principe Judæorum. In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam castris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, &
44 percussit turrem unam, & comprehendit eam. Et eruperant qui erant intra machinam in civitatem: &
45 factus est motus magnus in civitate. Et ascenderunt qui erant in civitate, cùm uxoribus & filiis supra murum, scissis tunicis suis, & clamaverunt voce magnâ,
46 postulantes à Simone dextras sibi dari, Et dixerunt; Non nobis reddas secundùm malitias nostras, sed
47 secundùm misericordias tuas. Et flexus Simon, non debellavit eos: ejecit tamen eos de civitate, & mundavit ædes in quibus fuerant simulachra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:
48 Et ejectâ ab ea omni immunditiâ, collocavit in ea viros qui legem facerent: & munivit eam, & fecit sibi habitationem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

32 Καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, καὶ ἔθετο (θ) διάδημα ἐπ' Ἀσίαι, καὶ
33 ἐποίησε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ᾠκοδόμησε Σίμων (ι) τὰ ἐχυρώματα τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐτείχισε πύργοις ὑψηλοῖς, καὶ τείχεσι μεγάλοις, (κ) καὶ πύλαις, καὶ μοχλοῖς, καὶ ἔθετο βρώματα ἐν τοῖς
34 ὀχυρώμασι. Καὶ (λ) ἐπέλεξε Σίμων ἄνδρας, καὶ ἀπέστειλε πρὸς Δημήτριον τὸν βασιλέα τοῦ ποιῆσαι ἄφεσιν τῇ χώρᾳ, ὅτι πᾶσαι
35 αἱ πράξεις Τρύφωνος ἦσαν (μ) ἁρπαγαί. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ Δημήτριος ὁ βασιλεὺς κατὰ τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ,
36 καὶ ἔγραψεν αὐτῷ ὁμοίως τοιαύτην· Βασιλεὺς Δημήτριος Σίμωνι ἀρχιερεῖ καὶ φίλῳ βασιλέων, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ ἔθνει Ἰουδαίων χαί-
37 ρειν. Τὸν στέφανον καὶ χρυσοῦν, καὶ τὸ (ν) Σαβινὸν ὃν ἀπεστείλατε, κεκομίσμεθα, καὶ ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ποιεῖν ὑμῖν εἰρήνην μεγάλην, καὶ γράφειν
38 τοῖς ἐπὶ τῶν χρειῶν τοῦ (ξ) ἀφιέναι ὑμῖν ἀφέσεις. Καὶ ὅσα (ο) ἐστήκαμεν πρὸς ὑμᾶς ἔστηκε, καὶ τὰ ὀχυρώματα ἃ (π) ᾠκοδομήκατε ὑπαρχέτω
39 ὑμῖν. Ἀφίεμεν δὲ (ο) ἀγνοήματα καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, καὶ τὸν στέφανον ὃν ὠφείλετε, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐτέλεσετο
40 ἐν Ἱερουσαλὴμ, μηκέτι τελείσθω. Καὶ εἴ τινες ὑπόπτησιν ὑμῶν χρεοφύλακες πού ὦσι περὶ ἡμᾶς, ἐξεραιούσθωσαν, καὶ γινέσθω εἰρήνη
41 ἀνάμεσον ἡμῶν. Ἔτους (σ) ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἤρθη ὁ ζυγὸς τῶν ἐθνῶν
42 ἀπὸ τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἤρξατο ὁ λαὸς Ἰσραὴλ γράφειν ἐν τοῖς συγγρα-
43 φαῖς καὶ συναγώγαις, Ἔτους πρώτου ἐπὶ Σίμωνος ἀρχιερέως μεγάλου καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγουμένου Ἰουδαίων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παρενέβαλε (ρ) Σίμων ἐπὶ Γάζαν, καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὴν παρεμβολαῖς, καὶ ἐποίησεν (σ) ἐλεπόλεις καὶ προσήγαγε τῇ πόλει, καὶ ἐπάταξε πύργον ἕνα καὶ
44 κατῳδήσθη. Καὶ ἐξήλλοντο οἱ ἐν τῇ (τ) ἐλεπόλει εἰς τὴν πόλιν, καὶ
45 ἐγένετο κίνημα μέγα ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἀνέβησαν οἱ ἐν τῇ πόλει σὺν ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις ἐπὶ τὸ τεῖχος διερρηχότες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ, αἰτούμενοι Σίμωνα δεξιὰς
46 αὐτοῖς δοῦναι. Καὶ (υ) εἶπον, Μὴ (ϋ) ἡμῖν χρήσῃ κατὰ τὰς πονηρίας
47 ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔλεός σου. Καὶ ζυγώθη (φ) Σίμων αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐπολέμησεν αὐτούς· καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἐκαθάρισε τὰς οἰκίας ἐν αἷς ἦν τὰ εἴδωλα, καὶ ὅπως εἰσῆλθεν εἰς
48 αὐτὴν ὑμνῶν καὶ εὐλογῶν. Καὶ ἐξέβαλεν ἐξ αὐτῆς πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, καὶ (χ) κατῴκισεν ἐκεῖ ἄνδρας οἵτινες τὸν νόμον ποιοῦσι, καὶ περιεχύρωσεν αὐτὴν, καὶ ᾠκοδόμησεν ἑαυτῷ ἐν αὐτῇ οἴκησιν.

MS. A. (θ) τὸ διάδημα (ι) τὸ ὀχύρωμα (κ)* καὶ πύργοις, καὶ πύλαις, (λ) ἐπεκέξατο (μ) ἁρπαγαι. (ν) βαΐν (ξ) ἀφῖναι (ο) ἐστήκαμεν (π) ᾠκοδομήκατε (ο) ὑμῖν ἀγνοήματα (σ) ἑκαλοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ (ρ) ἐπὶ Γάζαν, (σ) καὶ προσήγαγεν (τ) πόλει (υ) εἶπαν, (ϋ) ἢ μὴν (φ) αὐλοῖς Σίμων, (χ) κατοίκισεν ἐν αὐτῇ ἄνδρας

Interp. LAT.

32 Et regnavit loco ejus: & imposuit sibi diadema Asiæ: & fecit plagam magnam in terra. Et
33 ædificavit Simon præsidia Judææ, muniens ea turribus excelsis, & muris magis, & portis, & seris: & posuit alimenta in munitionibus. Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium
34 regem ut faceret remissionem regioni: quia omnes actus Tryphonis fuerant direptiones. Et
35 misit ei Demetrius rex secundùm verba ista; & respondit ei, & scripsit ei epistolam talem: Rex Demetrius Simoni summo sacerdoti, et
36 amico regum, et senioribus, et genti Judæorum
37 salutem. Coronam auream, et bainem, quam misistis, accepimus: et parati sumus facere vobiscum pacem magnam, et scribere iis qui præsunt negotiis, remittere vobis remissiones. Et
38 quæcunque constituimus vobis, constant: et munitiones, quas ædificâstis, vobis sint. Remitti-
39 mus quoque ignorantias, et peccata usque in hodiernum diem, et coronam, quam debebatis: et siquid aliud erat tributarium in Hierusalem; non sit amplius tributarium: Et si qui ex vobis
40 apti sunt conscribi inter eos qui circa nos; conscribantur: et sit inter nos pax. Anno centesimo
41 septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israel. Et cœpit populus Israel scribere in syngraph's, et
42 contractibus; Anno primo sub Simone summo sacerdote magno, et duce, et principe Judæorum. In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, et
43 circumdedit eam castris: et fecit machinas, et admovit civitati, et percussit turrim unam, et comprehendit. Et eruperunt, qui erant in ma-
44 china, in civitatem: et factus est motus magnus in civitate. Et ascenderunt qui erant in civi-
45 tate, cum uxoribus et filiis, supra murum, scissis tunicis suis, et clamaverunt voce magnâ, postulantes à Simone dexteras sibi dari: Et
46 dixerunt; Non nobis utaris secundùm malitias nostras, sed secundùm misericordiam tuam. Et flexus eis Simon non debellavit eos: ejecit
47 tamen eos de civitate: et emundavit domos, in quibus fuerant simulachra: et sic intravit in eam hymnos canens, et benedicens. Et ejectâ
48 ab ea omni immunditiâ collocavit ibi viros, qui legem facerent: et munivit eam: et ædificavit sibi in ea habitationem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

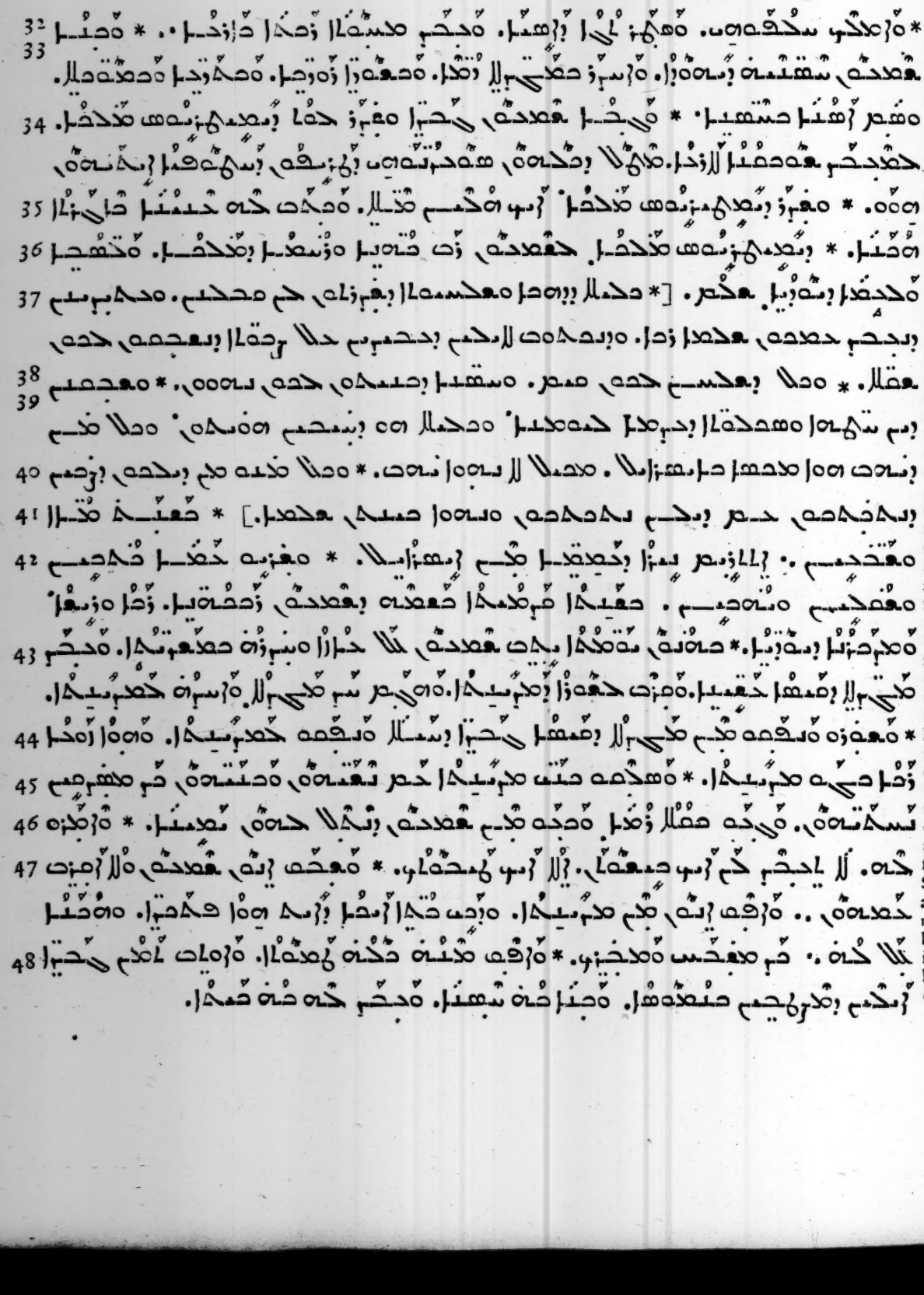

32 Et regnavit loco ipsius, assumpsítq; diadema Asix, & fecit plagam magnam in terra.
33 Ædificavit quoq; Simon munitiones Judææ, cinxítque turribus altis, muris ingentibns, & portis, ac vectibus, & posuit annonam in munitionibus. Tum elegit Simon viros,
34 misítque ad Demetrium regem, ut indulgentiâ uteretur erga regionem, eò quòd omnes actiones Triphonis essent rapinæ.
35 Remisítque rex Demetrius talia verba, & scripsit ei per epistolam hujusmodi respon-
36 sum: Demetrius rex Simoni summo sacerdoti & amico regis, senioribúsque & genti Judæorum salurem.

A ver, 36. ad 41. supplevimus ex MSS. *Usser. & Poc.*

37 Coronam auream, & vestem quam misistis nobis, accepim⁹: & parati sumus facere vobiscum pacem magnã, & scribere præfectis negotiorum, ut remit-
38 tant vobis vectigalia. Et quæcunque mi-
39 simus vobis, firma sint: & munitiones quas ædificavistis, vobis sunto. Et rem timus etiam peccata & ftultitias usq; in hodiernum
40 diem, & coronam quam debebatis: & quicunque tributum pendebat in Israële, ampliùs ne pendito. Et siqui ex vobis luben-
41 tes sunt conscribi inter nostros, conscribantur, & pax sit inter nos. Anno centesimo septuagesimo sublatum est jugum gentium
42 ab Israële; Cœpítque populus scribere, accipere, & dare anno primo sub nomine Simonis summi sacerdotis, principis, ducis, & rectoris Judæorum. Iis temporibus ob-
43 sedit Simon Azam, & vallavit eam copiis; factísque turribus ligneis ingentibus, acceffit ad murum urbis; & destructâ unâ turrium, occupavit urbem. Nam exilienti-
44 bus & è lignea turri egredientibus viris bellatoribus, & in urbem erumpentibus; fuit perturbatio magna intra urbem. Quam-
45 obrem ascenderunt cives urbis cum uxoribus & liberis suis discissis vestibus, exclamantes altâ voce, & Simonem rogantes, ut
46 daret eis dexteras, Atque dicentes; Ne agas nobiscum secundum nequitiã nostram, sed pro tua bonitate. Itaque reliquit eos
47 Simon, nec oppugnavit eos; sed ejecit eos ab urbe, tum purgavit domos ubi erant simulacra, & sic ingressus est eam laudans ac benedicens. Cùmq; ejecisset ex ea omnem
48 immunditiem, collocavit ibi viros amatores legis; & arcem ædificavit in ea, fecítque in ea sibi domum.

Versio VULG. LAT.

49 Qui autem erant in arce Jerusalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valdè, & multi ex eis fame perierunt.
50 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos indè, & mundavit arcem à contaminationibus:
51 Et intraverunt in eam tertiâ & vigesimâ die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel.
51 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum
53 lætitia. Et munivit montem templi, qui erat secus
54 arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant. Et vidit Simon Joannem filium suum, quòd fortis prælii vir esset: & posuit eum ducem virtutum universarum: & habitavit in Gazaris.

CAP. XIV.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem.
2 Et audivit Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius confines suos, & misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum,
3 & adduceret eum ad se. Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum
4 ad Arsacem, & posuit eum in custodiam. Et siluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quæsivit bona genti suæ: & placuit illis potestas ejus, &
5 gloria ejus, omnibus diebus. Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum, & fecit introitum in
6 insulis maris. Et dilatavit fines gentis suæ, & ob-
7 tinuit regionem. Et congregavit captivitatem multam, & dominatus est Gazaræ, & Bethsuræ, & arci: & abstulit immunditias ex ea, & non erat qui resi-
8 steret ei. Et unusquisque colebat terram suam cum pace: & terra Juda dabat fructus suos, & ligna cam-
9 porum fructum suum. Seniores in plateis sedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes in-
10 duebant se gloriam & stolas belli. Et civitatibus tribuebat alimonias, & constituebat eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen glo-
11 riæ ejus usque ad extremum terræ. Fecit pacem super terram, & lætatus est Israel lætitiâ magnâ.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

49 Οἱ δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκωλύοντο (†) ἐκπορεύεσθαι καὶ εἰσπορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν, καὶ ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν, καὶ ἐπείνασαν σφόδρα, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν ἱκανοὶ τῷ λιμῷ. Καὶ ἐβόησαν πρὸς
50 Σίμωνα δεξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἀκεῖθεν,
51 καὶ ἐκαθάρισε τὴν ἄκραν ἀπὸ τῶν μιασμάτων. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ δευτέρου μηνὸς ἔτους ἑνὸς καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ μετ' αἰνέσεως καὶ βαΐων, καὶ ἐν κινύραις, καὶ ἐν κυμβάλοις,
52 καὶ ἐν νάβλαις, καὶ ἐν ὕμνοις, καὶ ἐν ᾠδαῖς, ὅτι συνετρίβη ἐχθρὸς μέγας ἐξ Ἰσραήλ. Καὶ ἔστησε κατ' ἐνιαυτὸν τὰς ἄγειν
53 τὰς ἡμέρας (α) ταύτας μετ' εὐφροσύνης. Καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ὄρος τοῦ ἱεροῦ τὸ παρὰ τὴν ἄκραν, καὶ ᾤκει ἐκεῖ αὐτὸς καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ.
54 Καὶ εἶδε Σίμων τὸν Ἰωάννην (α) υἱὸν αὐτοῦ, ὅτι ἀνὴρ δύναμις, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἡγούμενον πασῶν δυνάμεων, καὶ ᾤκει ἐν Γαζάροις.

MS. A. (†) ἐκπορεύεσθαι * εἰς τὴν χώραν, (ω) ταύτας. Καὶ ᾠκοδόμησεν (α) τὸν υἱὸν

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Καὶ ἐν ἔτει δευτέρῳ καὶ ἑβδομηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ, συνήγαγε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη εἰς Μήδειαν τοῦ (α) βοηθησάσας βοήθειαν αὐτῷ, ὅπως πολεμήσῃ τὸν Τρύφωνα.
2 Καὶ ἤκουσεν Ἀρσάκης ὁ βασιλεὺς (*) τῶν Περσίδος καὶ Μηδείας, ὅτι ἦλθε Δημήτριος εἰς τὰ ὅρια αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλεν ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ
3 συλλαβεῖν αὐτὸν ζῶντα. Καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπάταξε τὴν παρεμβολὴν Δημητρίου, καὶ συνέλαβεν αὐτὸν, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς Ἀρσάκην,
4 καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν φυλακῇ. Καὶ ἠσύχασεν ἡ γῆ (β) Ἰούδα πάσας τὰς ἡμέρας Σίμωνος· καὶ ἐζήτησεν ἀγαθὰ τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἤρεσεν αὐτοῖς ἡ ὑπεξουσία αὐτοῦ καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας.
5 Καὶ μετὰ πάσας τὰς δόξης αὐτοῦ ἔλαβε τὴν Ἰόππην εἰς λιμένα, καὶ
6 ἐποίησεν εἴσοδον τῇ νήσοις τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐπλάτυνε τὰ ὅρια τοῦ
7 ἔθνους αὐτοῦ, καὶ ἐκράτησε τῆς χώρας. Καὶ συνήγαγε αἰχμαλωσίαν πολλὴν, καὶ ἐκυρίευσε Γαζαρῶν καὶ Βαθσούρων καὶ τῆς ἄκρας· καὶ ἐξῆρε τὰς ἀκαθαρσίας ἐξ αὐτῆς, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντικείμενος αὐτῷ.
8 Καὶ ἦσαν γεωργοῦντες τὴν γῆν αὐτῶν μετ' εἰρήνης, καὶ ἡ γῆ ἐδίδου τὰ (γ) γενήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τοῦ πεδίου τὸν καρπὸν αὐτῶν.
9 Πρεσβύτεροι ἐν ταῖς πλατείαις ἐκάθηντο, πάντες περὶ ἀγαθῶν (δ) διελογίζοντο, καὶ οἱ νεανίσκοι ἐνεδύσαντο δόξας καὶ στολὰς πολέμου.
10 Ταῖς πόλεσιν ἐχορήγησε βρώματα, καὶ ἔταξεν αὐτὰς ἐν σκεύεσιν ὀχυρώσεως, ἕως ὅτε ὠνομάσθη τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ ἕως ἄκρου
11 (*) τῆς γῆς. Ἐποίησε τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ (ε) εὐφράνθη Ἰσραὴλ εὐφροσύνῃ μεγάλῃ.

MS. A. (α) ὑπὲρ βοήθειαν ἑαυτῷ, (*) Περσίδος (β) πάσας (γ) γενήματα (δ) ἐκοινολόγει, (*) γῆς. (ε) ἠυφρόσυνθη

Interp. LAT.

Qui autem erant in arce in Hierusalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valdè: & multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad Simonem, ut dexteras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos indè, & mundavit arcem à contaminationibus. Et intravit in eam tertiâ & vigesimâ die secundi mensis anno centesimo septuagesimo primo cum laude, & ramis, & cynaris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis: quia contritus est inimicus magnus ex Israel. Et constituit ut omnibus annis ageretur dies hæc cum lætitia. Et munivit montem templi, qui erat secus arcem: & habitavit ibi ipse; et qui cum eo erant. Et vidit Simon Joannem filium suum, quòd vir esset: & posuit eum ducem virtutum universarum: et habitabat in Gazaris.

CAP. XIV.

ET anno centesimo septuagesimo secundo congregavit Demetrius rex exercitus suos: & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia; ut expugnaret Tryphonem. Et audivit Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius fines suos: & misit unum de principibus suis, ut comprehenderet eum vivum. Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum: et duxit eum ad Arsacem: et posuit eum in custodia. Et siluit terra Juda omnibus diebus Simonis. Et quæsivit bona genti suæ: et placuit illis potestas ejus, et gloria ejus omnibus diebus. Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum: & fecit introitum insulis maris: Et dilatavit fines genti suæ, et obtinuit regionem: Et congregavit captivitatem multam, et dominatus est Gazaræ, et Bethsuræ, et arci: et abstulit immunditias ex ea: et non erat qui resisteret ei. Et erant colentes terram suam cum pace: et terra dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum. Seniores in plateis sedebant, omnes de bonis communiter tractabant: et juvenes induebant se gloriæ, et stolas belli. Civitatibus tribuebat alimonias: et constituit eas in vasis munitionis; quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ. Fecit pacem super terram: et lætatus est Israel lætitiâ magnâ.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

49 * ... Habitatores autem arcis quæ erat in Jerusalem, prohibebantur ingredi & egredi, emere ac vendere; adeò ut multùm esurirent, &
50 multi ex eis fame perirent. Sed Simonem rogantibus ut daret illis dexteras, dedit illis: & ejiciens illos indè, mundavit arcem omnibus immunditiis. Et ingressi sunt arcem
51 vigesimâ tertiâ mensis secundi, anno centesimo septuagesimo primo, cum lætitia & canticis, hosannis, citharis, fidibúsque; eò quòd attritus esset hostis magnus ab Israële, & defiissent alienigenæ oppugnare Israëlem. Et statuerunt ut celebraretur ea dies
52 quotannis, cum jucunditate & lætitia. Et
53 confirmârunt stationes præsidiarias templi, quæ erant à latere arcis, ibique habitabat Simon, ejúsque familia cum ipso. Tum
54 videns Simon Johannem filium suum strenuum esse, constituit eum ducem copiarum omnium; & habitavit ipse in Gazira.

CAP. XIV.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo, congregavit Demetrius copias suas, abiítque in Mediam, ut coacto sibi exercitu Tri-
2 phonem debellaret. Audiens autem Arsaces rex Perfidis & Mediæ venisse Demetrium ad terminos suos, misit unum è principibus suis ad capiendum eum vivum: Qui
3 profectus percussit exercitum Demetrii, captúmque perduxit ad Arsacem, Et siluit
4 quievítque terra cunctis diebus Simonis: fecítque bona genti suæ, & placuit illis dominium & gloria ipsius, cunctis diebus ejus. Et profectus Joppen ad portum, fecit adi-
5 tum navibus maris: Dilatavit ampliavítque
6 terminos gentis suæ, & obtinuit totam terram: Congregavit captivos multos, &
7 potitus est Gaziræ, & Beth-suræ, atque arcis; & delevit abstulítque ab eis omnem immunditiem, nemine resistente. Ita labora-
8 bant colebántque tellurem suam pacificè, & tellus reddebat proventus, & arbores terræ fructus suos: Senes in plateis sedebant, &
9 omnes de bonis rebus consilium habebant: juvenes induebantur gloriâ, non vestimentis
10 militaribus: Suppeditabat annonam urbibus, eásque muniebat instrumentis munitionum: adeóque celebrabatur fama gloriæ ipsius in cunctis finibus terræ: Conciliavit pacem in terra: & jucundabatur Israël
11 jucunditate magnâ:

Versio VULG. LAT.

12 Et sedit unusquisque sub vite sua, & sub ficulnea
13 sua: & non erat qui eos terreret. Defecit impu-
gnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus
14 illis. Et confirmavit omnes humiles populi sui, &
legem exquisivit, & abstulit omnem iniquum & ma-
15 lum: Sancta glorificavit, & multiplicavit vasa san-
16 ctorum. Et auditum est Romæ quia defunctus esset
Jonathas, & usque in Spartiatas: & contristati sunt
17 valdé. Ut audierunt autem quòd Simon frater ejus
factus esset summus sacerdos loco ejus, & ipse obti-
18 neret omnem regionem, & civitates in ea; Scri-
pserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amici-
tias & societatem, quam fecerant cum Juda, & cum
19 Jonatha fratribus ejus. Et lectæ sunt in conspectu
ecclesiæ in Jerusalem. Et hoc exemplum epistolarum,
20 quas Spartiatæ miserunt: SPARTIANORUM
principes, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, &
senioribus, & sacerdotibus, & reliquo populo Judæ-
21 orum, fratribus, salutem. Legati, qui missi sunt ad
populum nostrum, nuntiaverunt nobis de vestra glo-
ria, & honore, ac lætitia: & gavisi sumus in introitu
22 eorum. Et scripsimus quæ ab eis erant dicta in con-
ciliis populi, sic: Numenius Antiochi, & Antipater
Jasonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, re-
23 novantes nobiscum amicitiam pristinam. Et placuit
populo excipere viros gloriosè, & ponere exemplum
sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit
ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum au-
24 tem horum scripsimus Simoni magno sacerdoti. Post
hæc autem misit Simon Numenium Romam, habentem
clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad
statuendâ cum eis societatem. Cùm autè audisset po-
25 pulus Romanus Sermones istos, dixerunt; Quam gra-
tiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?
26 Restituit enim ipse fratres suos, & expugnavit inimi-
cos Israel ab eis: & statuerunt ei libertatem, & de-
scripserunt in tabulis æreis, & posuerunt in titulis
27 in monte Sion. Et hoc est exemplum scripturæ:
OCTAVA decimâ die mensis Elul, anno centesi-
mo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone
sacerdote magno in Asaramel.

MAKKABAI'ΩN A'.

12 Καὶ ὑπέδησεν ἕκαστος ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ τὴ συκῆν αὐτοῦ, καὶ ὐκ ἦν
13 ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς. Καὶ ἐξέλιπεν (ζ) ὁ πολεμῶν αὐτοὺς ἐπὶ τ γῆς, καὶ οἱ
14 βασιλεῖς (η) συνετρίβησαν ἐν τ ἡμέραις ἐκείναις. Καὶ ἐστήρισε πάντας
τοὺς ταπεινοὺς τ λαοῦ αὐτοῦ τ νόμον ἐξεζήτησε, καὶ ἐξῆρε πάντα ἄνο-
15 μον καὶ πονηρόν. Τὰ ἅγια ἐδόξασε, καὶ ἐπλήθυνε τὰ σκεύη τ ἁγίων.
16 Καὶ (θ) ἠκούσθη ἐν Ῥώμῃ ὅτι ἀπέθανεν Ἰωνάθαν, καὶ ἕως Σπάρτης, καὶ
17 ἐλυπήθησαν σφόδρα. Ὡς δὲ ἤκουσαν ὅτι Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ γέγονεν
ἀντ' αὐτοῦ ἀρχιερεὺς, καὶ ἔσχε τ χώρας καὶ τ πόλεων τ ὧν αὐτῷ,
18 (ι) Ἔγραψαν πρὸς αὐτὸν σίλους χαλκοῦς, τοῦ ἀνανεώσασθαι πρὸς αὐτὸν
φιλίαν καὶ τ συμμαχίαν ἣν ἔσχηκε πρὸς Ἰούδαν καὶ Ἰωνάθαν τοὺς ἀδελ-
19 φοὺς αὐτοῦ. Καὶ ἀνεγνώσθη ἐνώπιον (κ) τ ἐκκλησίας ἐν Ἱερουσαλήμ.
καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τ ἐπιστολῶν ὧν ἀπέστειλαν οἱ Σπαρτιάται·
20 Σπαρτιατῶν ἄρχοντες καὶ ἡ πόλις Σίμωνι ἱερεῖ μεγάλῳ, καὶ
τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τῷ λοιπῷ δήμῳ τ Ἰου-
21 δαίων ἀδελφοῖς χαίρειν. Οἱ πρεσβευταὶ οἱ ἀποσταλέντες πρὸς
τὸν δῆμον ἡμῶν ἀπήγγειλαν ἡμῖν περὶ τῆς δόξης ὑμῶν καὶ τιμῆς,
22 καὶ (λ) ἐυφράνθημεν ἐπὶ τ εἰσόδῳ αὐτῶν. Καὶ (λ) ἀνεγράψαμεν
τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα ἐν τ βουλαῖς τ δήμου ὕπως, Νουμήνιος
Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρος (ν) Ἰάσονος πρεσβευταὶ Ἰουδαίων ἦλθον
23 πρὸς ἡμᾶς ἀνανεούμενοι τ πρὸς ἡμᾶς φιλίαν. Καὶ ἤρεσε τῷ δήμῳ
ὑποδέξασθαι τοὺς ἄνδρας ἐνδόξως, καὶ θεῖναι τὸ ἀντίγραφον
τ λόγων αὐτῶν ἐν τοῖς ἀποδεδομένοις (μ) τῷ δήμῳ βιβλίοις,
ὕπως (ν) ἔχωσι μνημόσυνον τ δήμου τ Σπαρτιατῶν. τὸ δὲ ἀντίγραφον
24 τούτων (ξ) ἐγράψαμεν Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ. Μετὰ ταῦτα ἀπέ-
στειλε Σίμων τ Νουμήνιον εἰς Ῥώμην ἔχοντα ἀσπίδα χρυσῆν μεγάλην
(ο) ὁλκῆς μνῶν χιλίων εἰς τὸ σῆσαι πρὸς αὐτοὺς τ συμμαχίαν.
25 ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ δῆμος Τῶν λόγων τούτων, (π) εἶπον, Τίνα χάριν ἀπο-
δώσομεν Σίμωνι καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ; Ἐστήσει γὰρ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελ-
26 φοὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ οἶκος τ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμησε τοὺς ἐχθροὺς
Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔστησαν αὐτῷ ἐλευθερίαν. καὶ (ρ) κατέγραψαν
27 ἐν σέλοις χαλκαῖς, καὶ ἔστησαν (σ) σήλας ἐν ὄρει Σιών. Καὶ τοῦτο
τὸ ἀντίγραφον τῆς γραφῆς· Ὀκτωκαιδεκάτῃ Ἐλὰλ, ἔτους δευτέρου
(τ) καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ· καὶ τοῦτο τρίτον ἔτ ἐπὶ Σίμωνος
(υ) ἀρχιερέως ἐν Σαραμέλ,

MS. A. (ζ) πολεμῶν (η) αὐτῶν (θ) ἤκουσεν (ι) Καὶ ἔγραψαν (κ) ἐκ-
κλησίας (λ) ἠυφράνθημεν (λ) ἀνεγράψαμεν (ν) Ἰάσονος (μ) τῷ δήμῳ
(ν) μνημόζυνον ἔχωσι (ξ) ἔγραψαν (ο) ὁλκὴν (π) εἶπαν, (ρ) καὶ ἐγρά-
ψαν (σ) σήλη (τ) ἑκατοστοῦ (υ) τοῦ ἀρχιερέως

MAKKABAI'ΩN A'.

Interp. LAT.

Et sedit unusquisque sub vite sua, & ficu sua: 12
& non erat qui eos terreret. Et defecit im- 13
pugnans eos super terram: & reges contriti sunt
in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles 14
populi sui: legem exquisivit, & abstulit omnem
iniquum, & malum: Sancta glorificavit, 15
& multiplicavit vasa sanctorum. Et auditum 16
est Romæ, quia defunctus esset Jonathas: &
usque in Spartam: & contristati sunt valdé.
Ut audierunt autem, quia Simon frater ejus 17
factus esset summus sacerdos loco ejus, & ipse
obtineret regionem, & civitates quæ in ea;
Scripserunt ad eum tabulis æreis, ut renovarent 18
cum eo amicitiam, & societatem, quam statue-
rant cum Juda & Jonatha fratribus ejus. Et 19
lectæ sunt in conspectu Ecclesiæ in Hierusalem.
Et hoc, exemplum epistolarum, quas Spartiatæ
miserunt. Spartiatarum principes, & civitas 20
Simoni sacerdoti magno, & senioribus, &
sacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fra-
tribus, salutem. Legati, qui missi sunt ad po- 21
pulum nostrum, nuntiaverunt nobis de vestra
gloria, & honore: & gavisi sumus in introitu
eorum. Et scripsimus, quæ ab eis erant dicta, 22
in conciliis populi, sic: Numenius Antiochi,
& Antipater Jasonis filius legati Judæorum
venerunt ad nos: renovantes nobiscum a-
micitiam [pristinam.] Et placuit populo exci- 23
pere viros glorioſè, & ponere exemplum
sermonum eorum in segregatis populi libris,
ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exem-
plum autem horum (a) scripsimus Simoni summo
sacerdoti. Post hæc misit Simon Numenium 24
Romam, habentem clypeum aureum magnum,
pondo minarum mille, ad statuendam cum eis
societatem. Cùm autem audisset populus Sermo- 25
nes istos, dixerunt; Quas gratias reddemus
Simoni, & filiis ejus? Firmavit enim ipse, & 26
fratres ejus, & domus fratris ejus: et expugnave-
runt inimicos Israel à se, & statuerunt ei liberta-
tem. Et descripserunt in tabulis æreis: & posue-
runt in titulis in monte Sion. Et hoc est exemplum 27
scripturæ: Octavâ decimâ die [mensis] Elul, anno
centesimo septuagesimo secundo, (& hic annus
tertius sub Simone sacerdote magno) in Saramel.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 .ܒܝܬ ܐܝܫ ܬܚܬ ܓܦܦܗ ܘܬܚܬ ܬܐܢܬܗ ܕܝܠܗ ܘܠܝܬ ܕܡܢ ܕܡܦܚܕ ܠܗ ܐܝܬ ܠܗ ܕܡܢ ܕܡܬܪܥܐ ܠܗ *
13 ܘܐܬܒܛܠ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܠܟܐ ܐܬܬܒܪܘ ܒܝܘܡܝܗܘܢ ܗܠܝܢ ܘܐܬܬܩܢ ܠܟܠ ܥܡܐ ܕܝܠܗ *
14 ܘܐܬܒܥ ܢܡܘܣܐ ܘܫܩܠ ܟܠ ܥܘܠܐ ܘܒܛܠ ܟܠ ܒܝܫܐ ܘܒܝܫܬܐ ܘܐܬܩܕܫ ܘܐܬܪܒܝ ܐܢܐ ܕܩܕܫܐ *

Nam sedebat quisque sub vitibus suis & sub 12
ficis suis, nemine eos deterrente; Quia ni- 13
mirum consumpti fuerant & evanuerant ab
eis hostes, & bellatores de terra, reges quo-
que ipsi contriti fuerant iis diebus. Mittens 14
etiam confirmabat omnes pauperes populi
sui, & delebat auferebátque omnem impie-
tatem, iniquitatem, & scelus: Legem visi- 15
tabat, Sanctuarium glorificabat, & multipli-
cabat vasa Sanctuarii. Ubi verò audissent 16
Romani mortuum esse Jonathanem, idque à
Spartiatis auditum esset, affecti sunt magno
mœrore. Sed cùm audissent Simonem fra- 17
trem ejus factum esse loco ipsius summum sa-
cerdotem, & obtinere regionem, ac civita-
tes, omniáque quæ in iis sunt; Scripserunt 18
ad eum tabulâ æneâ ad renovandum apud
eum amicitiam & auxilium, quod statuerant
cum Juda & cum Jonathane fratribus ejus:
Quæ lecta fuit coram cœtu in Jerusalem. 19
Atque hoc est exemplar epistolæ quam mise- 20
runt Spartiatæ: Principes Spartiatarũ & ur-
bes, Simoni summo sacerdoti excelso, & se-
nioribus, atque sacerdotibus, necnon reliquo
Judæorum populo fratribus nostris salutem.
A versu 21. ad 24. supplevimus ex MSS.
Usser. & Poc. Seniores qui missi sunt 21
ad nos renuntiaverunt *nobis* de rebus vestris,
tum de vestro honore, tum de gloria, adeo ut
de adventu eorum valdè lætati sumus. Et re- 22
scripsimus quæcunque ab ipsis dicta sunt in
conciliis populi nostri sic: Jaumenis Antio-
chi, & Antipater Jasonis filius seniores Judæ-
orum venerunt ad nos renovantes suam no-
biscum amicitiam: Et placuit populo ipsos 23
benevolè fore excipiendos: proinde viros il-
los glorioſè exceperunt, & posuerunt exem-
plar epistolarum suarum in *publico* scriptorũ
thesauro, ut essent in monumentum populo
Spartiatarum. Exemplar autem horũ, suarum-
que transactionum scripserunt Simoni prin-
cipi sacerdotum. Posthæc autem misit Si- 24
mon Numenium Romam, portantem clype-
um magnum aureum mille minarum, ad sta-
tuendum cum eis auxilium. Cùm autem au- 25
disset populus res istas, dixerunt; Quid re-
pendemus Simoni summo sacerdoti & filiis
ejus? Nam animosè se gesserunt ipse & fra- 26
tres ejus, totáque paterna domus ejus; & bel-
lantes adversùm hostes Israëlis, propulsave-
runt eos ab ipsis, & obtinuerunt eos. Et sta- 27
tuentes Simoni nobilitatem, scripserunt in
tabula ænea, imposuerúntque columnæ in
monte Sionis. *Desunt versus 8, in*
edit. Parisiens. quos supplevimus ex MSS.
Usser. & Poc. Atque hoc est exemplar
scripturæ. *Die* decimo octavo Elulis, anno
centesimo septuagesimo secundo, iste tertius
est annus, Simone *sacerdote* summo Israëlis,

Versio VULG. LAT.

28 In conventu magno sacerdotum, & populi, & principum gentis, & seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regi-
29 one nostra. Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt se periculo, & restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, & lex: & gloriâ magnâ glorificaverunt gentem suam.
30 Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum
31 suum. Et voluerunt inimici eorum calcare & atterere regionem ipsorum, & extendere manus in san-
32 cta eorum. Tunc restitit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogavit pecunias multas, & armavit
33 viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia: Et munivit civitates Judææ, & Bethsuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hostium anteà: & po-
34 suit illic præsidium viros Judæos. Et Joppen munivit, quæ erat ad mare; & Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes anteà habitabant, & collocavit illic Judæos: & quæcunque apta erant ad
35 correptionem eorum, posuit in eis. Et vidit populus actum Simonis, & gloriam quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eò quòd ipse fecerat hæc omnia, & justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, & exquisivit omni modo exaltare populum suum.
36 Et in diebus ejus prosperatum est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in civitate David erant in Jerusalem, in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia quæ in cir-
37 cuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam magnam castitati: Et collocavit in ea viros Judæos ad tutamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros
38 Jerusalem. Et rex Demetrius statuit illi summum
39 sacerdotium. Secundùm hæc fecit eum amicum
40 suum, & glorificavit eum gloriâ magnâ. Audivit enim quòd appellati sunt Judæi à Romanis amici, & socii, & fratres, & quia susceperunt legatos Simonis gloriosè:

MAKKABAI'ΩN A'.

28 Ἐπὶ συναγωγῆς μεγάλης (a) ἱερέων, καὶ λαοῦ, καὶ ἀρχόντων ἐθνους, καὶ
ἦλθ πρεσβυτέρων τῆς χώρας ἐγνώσθησαν ἡμῖν, ὅτι πολλάκις
29 ἐγκρατήθησαν πόλεμοι ἐν τῇ χώρᾳ· Σίμων δὲ ὁ υἱὸς Ματτα-
θίε ὁ υἱὸς τῶν υἱῶν (φ) Ἰαρὶβ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔδωκαν
ἑαυτοὺς τῷ κινδύνῳ, καὶ ἀντέστησαν τοῖς ἀνταντίοις τῷ ἔθνους αὐτῶν,
ὅπως σταθῇ τὰ ἅγια αὐτῶν, καὶ ὁ νόμος, καὶ δόξῃ μεγάλῃ ἐδόξασαν
30 τὸ ἔθνος αὐτῶν. Καὶ ἤθροισεν Ἰωνάθαν τὸ ἔθνος αὐτῶν, καὶ
(γ) ἐγκρὴθη αὐτοῖς ἀρχιερεὺς, καὶ προστέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
31 Καὶ ἐβουλήθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐμβατεῦσαι εἰς τὸν χώραν
αὐτῶν, τοῦ ἐκτρίψαι (χ) τὸν χώραν αὐτῶν, καὶ ἀντίστασιν
32 (ψ) χεῖρας ἐπὶ τὰ ἅγια αὐτῶν. Τότε ἀνέστη Σίμων, καὶ ἐπο-
λέμησε πρὸ τὸ ἔθνος αὐτοῦ, καὶ ἐδαπάνησε χρήματα πολλὰ τὸ
ἑαυτοῦ, καὶ ὡπλοδότησε τοὺς ἄνδρας τῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, καὶ
33 ἔδωκεν αὐτοῖς ὀψώνια, Καὶ ᾠχύρωσε τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας, καὶ
τὰ Βαθσοῦραν τὰ ἐπὶ τὸ ὅριον τὸ Ἰουδαίας, ὃ ἦν τὰ ὅπλα τὸ πολεμίων
34 τοπρότερον, καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ἀνδρας Ἰουδαίους. Καὶ Ἰόππην
ᾠχύρωσε τὰ ἐπὶ τὸ θαλάσσης, καὶ τὸ (ω) Γάζαρα τὰ ἐπὶ τὸ ὅριον Ἀζώτε,
ἐν ᾗ (α) ᾤκουν οἱ πολέμιοι πατρότερον ἐκεῖ, καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ Ἰου-
δαίους, καὶ ὅσα ὑπῆρξεν (β) ὧν πρὸς τὴν τούτων ἐπανόρθωσιν ἔθετο
35 ἐν αὐτοῖς. Καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὴν (γ) πρᾶξιν τὸ Σίμωνος, καὶ τὴν
δόξαν ἣν ἐβουλεύσατο ποιῆσαι τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἔθεντο αὐτὸν ἡγέ-
μονα αὐτῶν καὶ ἀρχιερέα, διὰ τὸ (δ) αὐτὸν πεποιηκέναι πάντα ταῦτα,
καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν πίστιν ἣν συνετήρησε τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ
36 (ε) ἐζήτησε παντὶ τρόπῳ ὑψῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
αὐτοῦ (ζ) εὐοδώθη ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, τοῦ ἐξαρθῆναι τὰ ἔθνη ἐκ τῆς
χώρας αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Δαυὶδ τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ, οἳ
ἐποίησαν ἑαυτοῖς (ε) ἄκραν, ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο καὶ ἐμίαινον κύκλῳ
37 τὰ ἁγίων, καὶ (ζ) ἐποίουν πληγὴν μεγάλην ἐν τῇ ἁγνείᾳ. Καὶ (η) κατ-
ῴκισεν ἐν αὐτῇ ἄνδρας Ἰουδαίους, καὶ ᾠχύρωσεν αὐτὴν πρὸς
ἀσφάλειαν τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως, καὶ ὕψωσε τὰ τεῖχη Ἰε-
38 ρουσαλήμ. Καὶ ὁ βασιλεὺς Δημήτριος ἔστησεν αὐτῷ τὰ ἀρχιερω-
39 σύνην Καλὰ ταῦτα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τὰ φίλον αὐτοῦ,
40 καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν δόξῃ μεγάλῃ. (θ) Ἤκουσε γὰρ ὅτι (ι) προσηγόρευται οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ Ῥωμαίων φίλοι καὶ σύμμαχοι
καὶ (κ) ἀδελφοὶ, καὶ ὅτι ἀπήντησαν τοῖς πρεσβυτὰις Σίμωνος ἐν-
δόξως·

MS. A. (a) τὰ ἱερέων, (φ) Ἰωαρὶβ, δύο καὶ (γ) ἐγένη(χ)σις τὰ (ψ) τὰς χεῖρας (ω) Γάζαραν (α) ᾤκουσαν (β) πρὸς τῇ τούτων ἐπανορθώσει (γ) πίστιν (δ) ποιηκέναι αὐτὸν ταῦτα πάντα, (ε) ἐξεζήτησεν (ζ) εὐοδώθη(θ)* ἄκρας, (ζ) ἐποίουν (η) καθοίκησε (θ) Ἤκουσε (ι) προσαγορεύον) Ἰουδαῖοι (κ) οἱ ἀδελφοὶ,

Interp. LAT.

In conventu magno sacerdotum, & populi, & principum gentis, & seniorum regionis, innotuit nobis, quoniam frequenter facta sunt prælia in regione. Simon autem filius Mattathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt seipsos periculo, & restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum & lex: & gloriâ magnâ glorificaverunt gentem suam: Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus: & appositus est ad populum suum: Et voluerunt inimici eorum penetrare in regionem ipsorum, ut attererent regionem ipsorum, & extenderent manus in sancta ipsorum. Tunc surrexit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogavit pecunias multas ex suis, & armavit viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia: Et munivit civitates Judææ, & Bethsuram, quæ in finibus Judææ, ubi erant arma hostium anteà: & posuit illic præsidium viros Judæos: Et Joppen munivit, quæ ad mare, & Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes anteà habitabant: & collocavit illic Judæos: & quæcunque apta erant ad correctionem horum, posuit in eis. Et vidit populus (b) actum Simonis, & gloriam, quam cogitabat facere genti suæ: & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eò quòd ipse fecerit hæc omnia, & justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, et exquisivit omni modo exaltare populum suum. Et in diebus ejus prosperatùm est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, et qui in civitate David erant in Hierusalem, qui fecerant sibi arcem, de qua procedebant, et contaminabant in circuitu sanctorum, et inferebant plagam magnam castitati. Et collocavit in ea vivos Judæos: et munivit eam ad tutamentum regionis, et civitatis: et exaltavit muros Hierusalem. Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium Secundùm hæc, et fecit eum ex amicis suis, et glorificavit eum gloriâ magnâ. Audivit enim, quòd appellati sunt Judæi à Romanis amici, et socii, et fratres, et quia obviàm ierant (c) legatis Simonis gloriosè:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 ... In conventu magno sacerdotum, & populi, 28
& principum gentis, seniorúmque regionis, innotuit nobis, quoniam frequenter
facta sunt prælia in regione: Quippe Si- 29
mon Mattithiæ filius ex posteris Jonadab,
& fratres ejus, exposuerunt seipsos periculo, resistentes adversariis gentis suæ, ut hoc
pacto staret lex eorum, & locus sanctus eorum, & gloriâ magnâ glorificaverunt gentem suam. Nam congregans Jonathan gen- 30
tem suam, factus est eis sacerdos summus:
eóque ad populum suum appositò, Vo- 31
luerunt inimici eorum invadere regionem ipsorum, ut absumerent eam, manúsque extenderent in locum sanctum
eorum: Tunc surgens Simon, propugna- 32
vit gentem suam, & expendens pecunias
multas de suo, arma dedit viris copiarum,
popularibus suis, & largitus est eis munera, Munivítque civitates Judææ, & 33
Beth-suram quæ erat in finibus Judææ, ubi
posità erant anteà arma civitatum, & constituit ibi præsidiarios viros Judæos. Jop- 34
pen etiam ad mare sitam munívit arce, &
Gazaram ad terminos Azoti, ubi priùs hostes habitaverant, & collocavit illic Judæos,
& quæcunque commoda erant eis vel ad
alimentum, vel ad stabilimentum, pro eis
illic dispositi. Videns itaque populus 35
præclara facta Simonis & gloriam quam
volebat comparare genti suæ, instituerunt
eum sibi ducem & summum sacerdotem,
eò quòd ipse hæc omnia præstaret; *videns* etiam justitiam & fidem quam servaverat genti suæ, & quòd in rebus omnibus quæ occurrebant, voluisset exaltare populum suum: In diebus ejus rectificata 36
esset via, operâ ipsius; ita ut gentes consumpsisset è terra ipsorum: & eos etiam
qui erant in urbe Davidis & in Jerusalem,
deleviisset & illinc abstuliisset, qui fecerant
sibi arcem, unde exeuntes contaminabant
adjacentia Sanctuario *loca*, & faciebant
plagam magnam in Sanctuario: Et col- 37
locâsset in ea Simon viros Judæos, eámque
munitionibus firmâsset, ut esset asylo urbi
& regioni: & exuliisset elevâssétque murum Jerosolymorum, Demetrius quoque 38
rex confirmavit eidem Simoni principatum
sacerdotii, Conscripsit eum inter amicos 39
regis, & cohonestavit illum gloriâ magnâ.
Nam auditum fuerat quòd appellarentur 40
Judæi à Romanis fratres, amici, & adjutores, & quòd occurrissent legatis Simonis
honorificè;

Versio VULG. LAT.

41 Et quia Judæi, & sacerdotes eorum consenserunt eum
esse ducem suum, & summum sacerdotem in æternum,
42 donec surgat propheta fidelis: Et ut sit super eos dux,
& ut cura esset illi pro sanctis, & ut constitueret præ-
positos super opera eorum, & super regionem, & su-
43 per arma, & super præsidia: Et cura sit illi de sanctis:
& ut audiatur ab omnibus, & scribantur in nomine
ejus omnes conscriptiones in regione: & ut operiatur
44 purpurâ, & auro: Et ne liceat ulli ex populo, & ex
sacerdotibus, irritum facere aliquid horum, & con-
tradicere his quæ ab eo dicuntur, aut convocare con-
ventum in regione sine ipso: & vestiri purpurâ, & uti
45 fibulâ aureâ. Qui autem fecerit extra hæc, aut irri-
46 tum fecerit aliquid horum, reus erit. Et complacuit
omni populo statuere Simonem: & facere secundùm
47 verba ista. Et suscepit Simon, & placuit ei ut summo
sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis
48 Judæorum, & sacerdotum, & præesset omnibus. Et
scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, &
ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri:
49 Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat
Simon, & filii ejus.

CAP. XV.

1 ET misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab
insulis maris Simoni sacerdoti & principi gentis Ju-
2 dæorum, & universæ genti: Et erant continentes
hunc modum: REX Antiochus Simoni sacerdoti
3 magno, & genti Judæorum, salutem. Quoniam qui-
dam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostro-
rum, volo autem vendicare regnum, & restituere il-
lud sicut erat anteà: & electam feci multitudinem ex-
4 ercitûs, & feci naves bellicas. Volo autem procede-
re per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruperunt
regionem nostram, & qui desolaverunt civitates mul-
5 tas in regno meo. Nunc ergò statuo tibi omnes oblati-
ones, quas remiserûnt tibi ante me omnes reges, & quæ-
6 cunque alia dona remiserunt tibi: Et permitto tibi
facere percussuram proprii numismatis in regione tua:
7 Jerusalem autem sanctam esse & liberam: & omnia
arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ construxisti,
quæ tenes, maneant tibi.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

41 Καὶ ὅτι (κ) εὐδόκησεν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ ἱερεῖς, ἵνα ἦ αὐτοῖς Σίμωνα ἡγού-
μενον, καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τοῦ ἀναστῆναι προφήτου πιστοῦ·
42 Καὶ ἵνα ἦ αὐτὸς ἐπὶ αὐτῶν στρατηγὸν, καὶ ὅπως (α) μέλοι αὐτῷ περὶ τῶν ἁγίων
κατιστάναι (λ) αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς χώρας, καὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων,
43 καὶ ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων· Καὶ ὅπως (μ) μέλοι αὐτῷ περὶ τῶν ἁγίων, καὶ
ὅπως ἀκούηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὅπως γράφωνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ὅπως (ν) περιβάλλωνται πορφύραν,
44 καὶ χρυσοφορῇ. Καὶ ὑκ (ν) ἐξέσαι ὑδενὶ τῶν λαοῦ καὶ τῶν ἱερέων ἀθετῆσαί τι
τούτων, καὶ ἀντιπεῖν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ῥηθησομένοις, καὶ ὑποσυρέσθαι
συνεφοδὸν ἐν τῇ χώρᾳ ἄνευ αὐτοῦ, καὶ (ξ) περιβάλλεσθαι πορφύραν,
45 καὶ ἐμπορπᾶσθαι πόρπην χρυσῆν. Ὃς δ' ἂν παρὰ ταῦτα ποιήσῃ
46 ἢ ἀθετήσῃ τι τούτων, ἔνοχος ἔσται. Καὶ εὐδόκησε πᾶς ὁ λαὸς
47 τοῦ Σίμωνι, (ο) καὶ ποιῆσαι κατὰ τοὺς λόγους τούτους. Καὶ ἐπεδέξατο
Σίμων, καὶ εὐδόκησεν (π) ἀρχιερατεύειν, καὶ εἶναι στρατηγὸς, καὶ ἐθνάρ-
48 χης τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἱερέων, καὶ τοῦ προστατῆσαι πάντων. Καὶ τὸ γρα-
φὴν ταύτην (ρ) ἅπαν στῆσαι ἐν στήλαις χαλκαῖς, καὶ (σ) στῆσαι αὐτὰς
49 ἐν περιβόλῳ τῶν ἁγίων ἐν τόπῳ (τ) ὀπισήμῳ, Τὰ δὲ ἀντίγραφα αὐ-
τῶν στῆσαι ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, ὅπως ἔχῃ Σίμων, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

MS. A. (κ) οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἱερεῖς εὐδόκησεν, τοῦ ἦ αὐτῶν Σίμωνα
(α) μέλῃ (λ) δ' αὐτῶν (μ) μέλῃ (ν) περιβάλλῃ (ν) ἔξεστιν (ξ) περιβάλλεσθαι
(ο) ποιῆσαι (π) ἀρχιερατεῦσαι, (ρ) ἅπαν (σ) στῆσαι (τ) πιστῷ,

ΚΕΦ. ιε.

1 Καὶ ἀπέστειλεν (α) ὁ Ἀντίοχος υἱὸς Δημητρίου τὰ βασιλέως ἐπι-
στολὰς ἀπὸ τῶν νήσων τῆς θαλάσσης Σίμωνι ἱερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τοῦ Ἰουδαίων,
2 καὶ παντὶ τῷ ἔθνει. Καὶ ἦσαν ἐπιδεχόμεναι ὁ τρόπον τοῦτον· Βασι-
λεὺς Ἀντίοχος Σίμωνι ἱερεῖ μεγάλῳ, καὶ ἐθνάρχῃ, καὶ ἔθνει Ἰου-
3 δαίων χαίρειν. (β) Ἐπειδὴ ἄνδρες λοιμοὶ κατεκράτησαν τῆς βασι-
λείας τῶν πατέρων ἡμῶν, (γ) βούλομαι δὲ ἀντιποιήσασθαι τῆς βασι-
λείας, ὅπως ἀποκαταστήσω αὐτὴν ὡς ἦν (δ) πρότερον, ἐξενόλογησα
4 τὴ πλῆθος συνάμεων, καὶ κατεσκεύασα πλοῖα πολεμικὰ, Βούλομαι
δὲ ἐπελθεῖν ἐπὶ τῆς χώρας, ὅπως μετέλθω τοὺς κατεφθαρκότας
5 τὴν χώραν ἡμῶν, καὶ τοὺς ἠρημωκότας πόλεις πολλὰς ἐν
τῇ βασιλείᾳ· Νῦν οὖν ἵστημί σοι πάντα τὰ ἀφαιρέματα ἃ ἀφῆκάν
6 σοι οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλῆς, καὶ ὅσα ἄλλα (ε) δόματα ἀφῆκάν σοι.
7 Καὶ ἐπίτρεπά σοι ποιῆσαι κόμμα ἴδιον νόμισμα (ζ) τῇ χώρᾳ σου,
Ἰερουσαλὴμ δὲ καὶ τὸ ἅγια ἔστω ἐλευθέρα· καὶ πάντα τὰ ὅπλα ὅσα (η) κατε-
σκεύασας, καὶ τὰ ὀχυρώματα ἃ ᾠκοδόμησας, ἂν κρατεῖς, μένετω σοι.

MS. A. (α) Ἀντίοχος (β) Ἐπειδή τινες λοιμοὶ (γ) βουλόμαι
(δ) τὸ πρότερον, (ε) ἀφαιρέματα ἀφῆκάν σοι, Ποιῆσαι (ζ) τὴ χώρᾳ
(η) * καθεσκεύασας,

Interp. LAT.

Et quia Judæi, & sacerdotes eorum, consense- 41
runt Simonem esse ducem, & summum sacerdotem
in æternum, donec surgat propheta fidelis: Et, 42
ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro
sanctis, ut constitueret (d) eos super opera eo-
rum, & super regionem, & super arma, &
super præsidia: Et, ut cura sit illi de sanctis, 43
& ut audiatur ab omnibus: & scribantur in no-
mine ejus omnes conscriptiones in regione, & ut
operiatur purpurâ, & auro. Et ne liceat ulli 44
ex populo, & ex sacerdotibus, irritum facere a-
liquid horum, & contradicere his quæ ab ipso
dicentur, & convocare conventum in regione sine
ipso, & vestiri purpurâ, & uti fibulâ aureâ.
Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit 45
aliquid horum; reus erit. Et complacuit omni 46
populo statuere Simoni, & facere secundùm
verba ista. Et suscepit Simon, & placuit ei, 47
ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux, &
princeps gentis Judæorum, & sacerdotum, &
præesset omnibus. Et scripturam istam dixerunt 48
ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo
sanctorum, in loco celebri: Exempla autem 49
earum poni in ærario; ut habeat Simon, &
filii ejus.

CAP. XV.

ET misit Antiochus filius Demetrii regis epi- 1
stolas ab insulis maris, Simoni sacerdoti, &
principi gentis Judæorum, et universæ genti. Et 2
erant continentes hunc modum: Rex Antiochus
Simoni sacerdoti magno, et principi gentis, et
genti Judæorum salutem. Quoniam viri pesti- 3
lentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo
autem vendicare regnum, ut restituam illud,
sicut erat anteà, et electam feci multitudinem
exercitûs, et paravi naves bellicas. Volo autem 4
procedere per regionem, ut ulciscar eos, qui corru-
perunt regionem nostram, et qui desolaverunt ci-
vitates multas in regno; Nunc ergò statuo tibi 5
omnes oblationes, quas remiserunt tibi reges,
qui ante me, & quæcunque alia dona remiserunt
tibi. Et permisi tibi facere percussuram proprii 6
nomismatis in regione tua. Hierusalem autem 7
et sancta esse libera: Et omnia arma, quæ fa-
bricâsti, et præsidia, quæ construxisti, quæ tenes,
maneant tibi.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

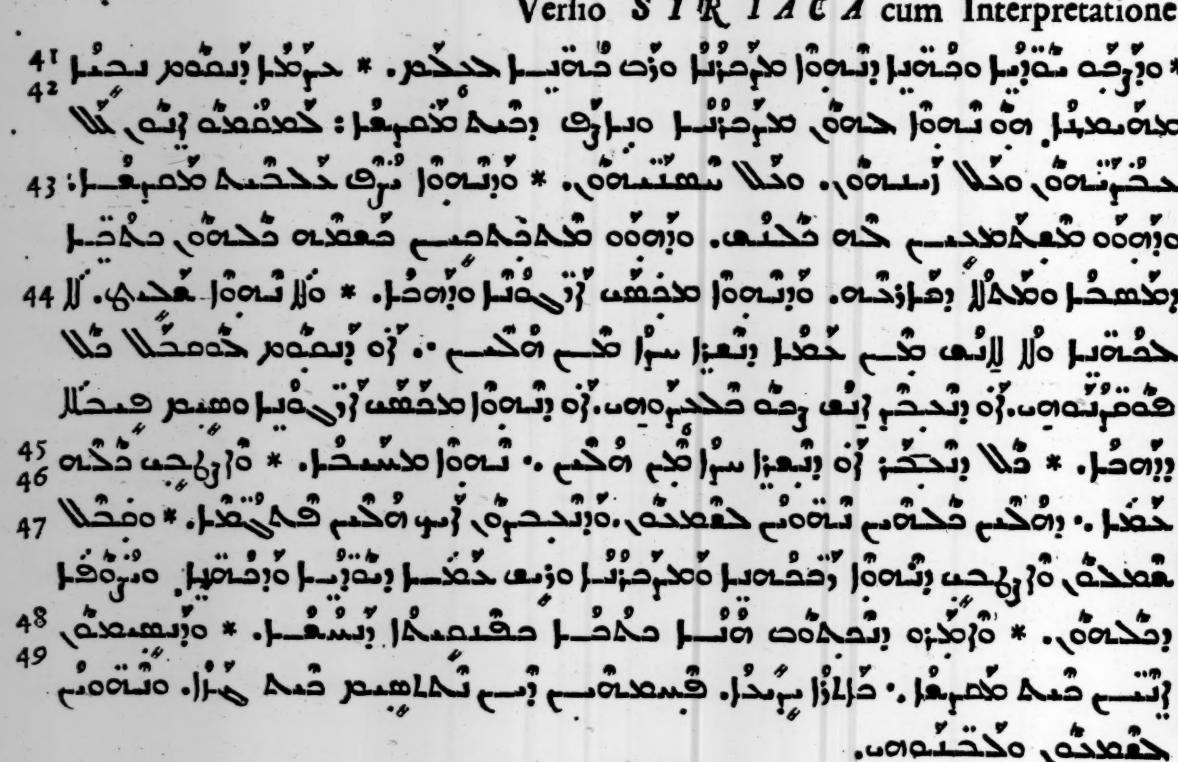

Quódque voluissent Judæi & sacerdotes ut 41
esset dux & summus sacerdos in perpetu-
um: Donec exurgeret propheta fidelis, 42
ipse esset dux eorum, & curam ageret
Sanctuarii; præficiendo eos muneribus,
armis, & arcibus eorum; Utque curam 43
gereret Sanctuarii: ut omnes obedirent
ei: ut scriberentur de nomine ipsius
omnes scripturæ dandi & accipiendi, quæ
fiebant in regione ipsius: ut indueretur
purpurâ & auro: Non liceret sacerdoti- 44
bus neque ulli ex populo violare quic-
quam ex istis, aut obsistere ulli mandato-
rum ejus, aut quenquam ullum suscipere
negotium ipso insciо, aut indui purpurâ,
& gestare fibulam auream: Quicunque 45
prætergressus fuerit, aut violaverit quie-
quam horum, reus foret. Et placuit uni- 46
verso populo ut hæc omnia fierent Simoni,
& ut facerent secundùm res istas. Acce- 47
pítque Simon, & placuit ei esse summum
sacerdotem & ducem ac principem po-
puli Judaici & sacerdotum, omniúmque
curam gerere. Tum dixerunt exarandam 48
esse hanc scripturam in tabula ænea, Et 49
in Sanctuario collocandam in loco cele-
bri: eorum autem exemplar ponendum in
ærario, & inservirent Simoni & filiis ejus.

CAP. XV.

MIsit autem Antiochus filius Demetrii 1
regis literas ex insulis maris ad Simonem
summum sacerdotem, & principem gentis
Judaicæ, totúmque populum: In quibus 2
scriptum erat; Antiochus rex Simoni sum-
mo sacerdoti eminentissimo, & principi
gentis Judaicæ, salutem. Quia maligni 3
quidam usurpaverunt regnum majorum
meorum: Nunc autem ego volo surgere 4
& vindicare atque repetere illud ab ipsis,
illúdque restituere ut anteà; congregavi
exercitum copiosum, & instruxi naves bel-
licas. Volo igitur egredi per regionem, &
invadere eos qui corruperunt terram no-
stram, & perdiderunt urbes multas in
regno. Nunc itaque relinquo tibi omnia 5
tributa quæ dimiserunt reges antecessores
mei, cunctáque dona quæ dederunt: Item 6
do tibi facultatem decidendi sententias &
condendi præcepta prout volueris: Jero- 7
solyma verò & Sanctuarium sunto immu-
nia: & omnia arma quæ parâsti, & arces
quas ædificâsti, quas obtines, tua sunto:

Versio VULG. LAT.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex
9 hoc & in totum tempus remittuntur tibi. Cùm au-
tem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus
te, & gentem tuam, & templum gloriâ magnâ, ita
10 ut manifestetur gloria vestra in universa terra. An-
no centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in
terram patrium suorum, & convenerunt ad eum o-
mnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum Try-
11 phone. Et insecutus est eum Antiochus rex, & ve-
12 nit Doram fugiens per maritimam. Sciebat enim
quòd congregata sunt mala in eum, & reliquit eum
13 exercitus. Et applicuit Antiochus super Doram cum
centum viginti millibus virorum belligeratorum, &
14 octo millibus equitum: Et circuivit civitatem, &
naves à mari accesserunt: & vexabat civitatem à
terra & mari, & neminem sinebant ingredi vel egre-
15 di. Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant,
ab urbe Roma, habentes epistolas regibus & regio-
16 nibus scriptas, in quibus continebantur hæc: LU-
CIUS consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem.
17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, reno-
vantes pristinam amicitiam & societatem, missi à Si-
mone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.
18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.
19 Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus,
ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, &
civitates eorum, & regiones eorum: & ut non fe-
20 rant auxilium pugnantibus adversùs eos. Visum au-
21 tem est nobis accipere ab eis clypeum. Si qui ergò
pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos,
tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet
22 in eos secundùm legem suam. Hæc eadem scripta
sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Ar-
23 saci, Et in omnes regiones: & Lampsaco, & Spar-
tiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem,
& in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, &
in Lyciam, & in Alicarnassum, & in Coo, & in Si-
den, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem,
& in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyre-
24 nen. Exemplum autem eorum scripserunt Simoni
principi sacerdotum, & populo Judæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

8 Καὶ πᾶν ὀφείλημα βασιλικὸν, καὶ τὰ ἐσόμενα βασιλικὰ, ἀπὸ
9 τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀφιέσθω σοι. Ὡς δ' ἂν (θ) κρα-
τήσωμεν τῆς βασιλείας ἡμῶν, (ι) δοξάσομέν σε, καὶ τὸ ἔθνος σου, καὶ
τὸ ἱερὸν δόξῃ μεγάλῃ, ὥστε φανερὰν γενέσθαι τὴν δόξαν ὑμῶν ἐν πάσῃ
10 τῇ γῇ. Ἔτους τετάρτου καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἐξῆλθεν Ἀν-
τίοχος εἰς τὴν γῆν (ι) πατέρων αὐτοῦ, καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτὸν
πᾶσαι αἱ δυνάμεις, ὥστε ὀλίγους εἶναι (κ) τοὺς καταλειφθέντας σὺν
11 Τρύφωνι. Καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἦλθε
12 (λ) φεύγων εἰς Δωρὰ ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Εἶδε γὰρ ὅτι συνῆκεν ἐπ'
αὐτὸν τὰ κακὰ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν αἱ δυνάμεις. Καὶ παρενέβαλεν
13 Ἀντίοχος ἐπὶ Δωρᾶ, καὶ σὺν αὐτῷ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν πολε-
14 μιστῶν, καὶ ὀκτακισχίλια ἵππος. Καὶ ἐκύκλωσε τὴν πόλιν, καὶ τὰ
πλοῖα ἀπὸ θαλάσσης συνῆψαν, καὶ (μ) ἔθλιβε τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς γῆς,
καὶ (ν) τῆς θαλάσσης, καὶ οὐκ ἔασεν ἐξελθεῖν οὐδὲ εἰσπορεύεσθαι, καὶ ἐκακοῦτο.
15 Καὶ ἦλθε Νουμήνιος, καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐκ Ῥώμης, ἔχοντες ἐπιστολὰς
16 τοῖς βασιλεῦσι, καὶ τοῖς χώραις, ἐν αἷς ἐγέγραπτο τάδε· Λούκιος
17 ὕπατος Ῥωμαίων Πτολεμαίῳ βασιλεῖ χαίρειν. Οἱ πρεσβεῖται
τῶν Ἰουδαίων, ἦλθον πρὸς ἡμᾶς φίλοι ἡμῶν, καὶ σύμμαχοι, ἀνανεούμενοι
τὴν ἀρχαίαν φιλίαν, καὶ συμμαχίαν, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Σίμωνος
18 τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἰουδαίων. Ἤνεγκαν ἀσπίδα χρυσῆν
19 ἀπὸ μνῶν (ν) χιλίων. Ἔδοξεν οὖν ἡμῖν γράψαι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ
τοῖς χώραις, ὅπως μὴ ἐκζητήσωσιν αὐτοῖς κακὰ, καὶ μὴ πολεμήσωσιν
αὐτοὺς, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ (ξ) τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ ἵνα μὴ
20 (ο) συμμαχήσωσι τοῖς πολεμοῦσιν αὐτούς. Ἔδοξε δὲ ἡμῖν δέξασθαι
21 τὴν ἀσπίδα παρ' αὐτῶν. Εἴ τινες οὖν λοιμοὶ διαπεφύγασιν ἐκ τῆς
χώρας αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς, παράδοτε αὐτοὺς (π) Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ,
ὅπως (ρ) ἐκδικήσῃ ἐν αὐτοῖς κατὰ τὸν νόμον αὐτῶν. Καὶ (σ) τὰ
αὐτὰ ἔγραψε Δημητρίῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ Ἀτάλῳ, (τ) Ἀριαράθῃ,
23 καὶ Ἀρσάκῃ, Καὶ εἰς πάσας τὰς χώρας, καὶ (υ) Σαμψάμῃ, καὶ Σπαρ-
τιάταις, καὶ εἰς Δῆλον, καὶ εἰς Μύνδον, καὶ εἰς (φ) Σικυῶνα, καὶ εἰς
Καρίαν, καὶ εἰς Σάμον, καὶ εἰς Παμφυλίαν, καὶ (ψ) εἰς
Λυκίαν, καὶ εἰς Ἁλικαρνασσὸν, καὶ εἰς (ω) Ῥόδον, καὶ εἰς Φασηλίδα,
καὶ εἰς Κῶ, καὶ εἰς Σίδην, καὶ εἰς Ἄραδον, (α) καὶ εἰς Γόρτυναν, καὶ Κνί-
24 δον, καὶ Κύπρον, καὶ Κυρήνην. Τὸ δὲ ἀντίγραφον αὐτῶν (¨) ἔγραψαν
Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ.

MS. A. (θ) καθαστήσωμεν τὴν βασιλείαν (ι) δοξάσωμεν (ι) τὸν πατέρων (κ) σὺν Τρύφωνι. (λ) εἰς Δωρὰ φεύγων τὴν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Ἤδει γὰρ ὅτι ἐπισυνῆκεν ἐπ' αὐτὸν κακὰ, (μ) συνέθλιβεν (ν) ἀπὸ τῆς (ξ) ἦλθαν (ν) πανταχισχιλίων. (ξ) τὰς χώρας (ο) συμμαχῶσιν τοῖς πολεμοῦσιν (π) τῷ Σίμωνι (ρ) ἐκδικήσῃ αὐτὸς (σ) ταῦτα (τ) καὶ Ἀράθῃ, (υ) Σαμψάκῃ, (φ) Συκιῶνα, (χ) Καρίδα, (ψ) Λυκίαν, (ω) Κῶ, (α) καὶ εἰς Ῥόδον, καὶ εἰς τὴν βασιλείδαν, καὶ Γόρτυναν, (¨) ἔγραψεν

Interp. LAT.

Et omne debitum regium, & quæ futura sunt
regia ex hoc & in omne tempus remittantur tibi.
Cùm autem obtinuerimus regnum nostrum, glo- 9
rificabimus te, & gentem tuam, & templum,
gloriâ magnâ: ita ut manifestetur gloria vestra
in universa terra. Anno centesimo septuagesimo 10
quarto exiit Antiochus in terram patrium suo-
rum: & convenerunt ad eum omnes exercitus;
ita ut pauci relicti essent cum Tryphone. Et 11
insecutus est eum Antiochus rex: & venit
(a) fugiens in Doram, quæ ad mare. Sciebat 12
enim quòd congregata sunt mala in eum, & re-
liquit eum exercitus. Et applicuit Antiochus 13
super Doram cum centum viginti millibus viro-
rum belligeratorum, & octo millibus equitum.
Et circuivit civitatem: & naves à mari ac- 14
cessérunt, & vexabat civitatem à terra, & mari:
& neminem sinebat egredi, vel ingredi. Venit 15
autem Numenius, & qui cum eo fuerunt,
ab urbe Roma habentes epistolas regibus, &
regionibus: in quibus continebantur hæc: Lu- 16
cius consul Romanorum Ptolemæo regi salutem.
Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, 17
& socii, renovantes pristinam amicitiam, &
societatem, missi à Simone principe sacerdotum,
et populo Judæorum. Attulerunt autem clypeum 18
aureum minarum mille. Placuit itaque nobis 19
scribere regibus, et regionibus, ut non quærant eis
mala, neque impugnent eos, et civitates eorũ, et re-
gionem eorũ, et ut non ferant auxiliũ pugnantibus
adversùs eos. Visum autem est nobis accipere 20
ab eis clypeum. Si qui ergò pestilentes fugerint 21
de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni
principi sacerdotum; ut vindicet in eos secun-
dùm legem suam. (b) Hæc eadem scripsit De- 22
metrio regi, et Attalo, Ariarathæ, et Arsaci,
Et in omnes regiones; et Sampsamæ, et Spartia- 23
tis, et in Delum, et in Myndum, et in Sicyonem,
et in Cariam, et in Samum, et in Pamphyliam,
et in Lyciam, et in Alicarnassum, et in Rhodum,
et Phaselida, et Coo, et Siden, et Aradon, et
Gortynam, et Cnidum, et Cyprum, et Cyrenen.
Exemplum autem earum scripserunt Simoni prin- 24
cipi sacerdotum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Omne debitum regi, & quæcunq; proveniebant regi, omnia dimittuntor ex hoc *et* imposterum. Cùm autem stabilitum fuerit regnum nostrum, te ac templum gentémque tuam tantâ gloriâ prosequemur, ut clara sit gloria vestra in tota terra. Anno centesimo septuagesimo quarto, prodeunte Antiocho ad terram majorum suorum, convenerunt ad eum omnes copiæ, ita ut non remanerent *apud Tryphonem nisi* homines perpauci. Et persecutus est eum rex Antiochus, & venit Tryphon fugiens Rodam quæ sita est ad oras maritimas: Videbat enim multiplicata super se mala, & destitutum se esse militibus. Itaque castra posuit Antiochus contra Rodam, secum habens duodecim myriadas virorum bellatorum, & octo millia equitum; Obsedítque urbem: & adhibitis navibus urgebat eam mari terráque, neque sinebat quenquam ingredi aut egredi. Interim remeavit Numenius & comites ejus Româ, deferentes secum literas ad reges atque regiones, in quibus ita scriptum erat: Lucius Consul Romanus Ptolomæo regi salutem. Venerunt ad nos seniores Judæorum amicorum & adjutorum nostrorum, ad renovandam amicitiam & auxilium pristinum, missi à summo sacerdote & gente Judæorum. Attulerunt autem nobis secum clypeum aureum mille minarum. Placuit autem nunc scribere regibus atque regionibus, ne quisquam malum ipsis intenter, neque oppugnent eos, aut urbes eorum, aut regiones eorum, neque sint adjumento iis qui oppugnant eos. Et placuit nobis accipere ab eis etiam clypeum. Omnes igitur homines improbos qui fugerunt è terra sua, séque receperunt ad vos; tradite Simoni summo Sacerdoti, ut exerceat in eos judicium, & ultionem juxta legem ipsorum. Similia quoque his verba scripsit Demetrio regi, & Attalo, Adirathæ, Arsaci, omnibúsque regionibus, & Samsano, & Spartiatis, Delo, Mindo, Seciano, Cariæ, Simo, Pamphiliæ, Lyciæ, Alicarnasso, Rhodo, Phalesæ, Cao, Sidæ, Durtinæ, Cnido, Cypro, Aduro, & Cyrenensibus: Exemplum autem horum scripsit ad Simonem summum Sacerdotem.

Versio VULG. LAT.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundò, admovens ei semper manus, & machinas
26 faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet. Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copi-
27 osa: Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ
28 pactus est cum eo anteà, & alienavit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens; Vos tenetis Joppen, &
29 Gazaram, & arcem quæ est in Jerusalem, civitates regni mei: Fines earum desolâstis, & feciſtis pla-
30 gam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo. Nunc ergò tradite civitates,
31 quas occupâstis; & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ. Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminâstis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus
32 vos. Et venit Athenobius amicus regis in Jerusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro & argento, & apparatum copiosum: & obstupuit:
33 & retulit ei verba regis. Et respondit ei Simon, & dixit ei; Neque alienam terram sumpsimus, neque
34 aliena detinemus: sed hæreditatem patrum nostrorum, quæ injustè ab inimicis nostris aliquo tempore
35 possessa est. Nos verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum nostrorum. Nam de Joppe & Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in popu-
36 lo plagam magnam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum. Reversus autem cum ira ad regem, re-
37 nuntiavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & uni-
38 versa quæ vidit: & iratus est rex irâ magnâ. Tryphon autem fugit navi in Orthosiada. Et constituit
39 rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum peditum & equitum dedit illi. Et mandavit illi movere castra contra faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Gedorem, & obstruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

25 Ἀντίοχος δὲ ὁ βασιλεὺς παρενέβαλεν ἐπὶ Δωρᾶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, ἐφεσῆς διακρατῶν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ μηχανὰς ποιούμενος, καὶ συν-
26 έκλεισε τὴν Τρύφωνα (β) τοῦ μὴ εἰσπορεύεσθαι, καὶ ἐκπορεύεσθαι. Καὶ ἀπέστει-λεν αὐτῷ Σίμων δισχιλίους ἄνδρας ἐκλεκτοὺς συμμαχῆσαι αὐτῷ, καὶ ἀρ-
27 γύριον καὶ χρυσίον, καὶ σκεύη ἱκανά. Καὶ οὐκ ἠθέλησε λαβεῖν (γ) ἀλλ' ἐρρήξατο πάντα ὅσα συνέθετο αὐτῷ τοῦ πρότερον, καὶ ἠλλοτριοῦτο
28 αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν Ἀθηνόβιον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ (δ) κοι-νολογησάμενον αὐτῷ, λέγων, Ὑμεῖς κρατεῖτε τῆς Ἰόππης καὶ (δ)
29 Γαζάρων καὶ τὴν (ε) ἄκρας τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ, πόλις τῆς βασιλείας μου. Τὰ ὅρια αὐτῶν ἠρημώσατε, καὶ ἐποιήσατε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐκυρι-
30 εύσατε τόπων πολλῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Νῦν οὖν παράδοτε τὰς πόλεις ἃς κατεδυναστεύσατε, καὶ τοὺς φόρους τῶν τόπων ὧν κεκυριεύκατε
31 (ζ) ὄντος τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας. Εἰ δὲ μήγε, δότε ἀντ' αὐτῶν πεντα-κόσια τάλαντα ἀργυρίου, καὶ τὰ κεκαφορᾶς ἧς κεκαφορήκατε, καὶ τῶν φόρων τῶν πόλεων ἄλλα τάλαντα πεντακόσια· εἰ δὲ μή, ἐλευσόμεθα
32 (η) ἐκπολεμῆσαι ὑμᾶς. Καὶ ἦλθεν Ἀθηνόβιος φίλος τοῦ βασι-λέως εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ εἶδε τὴν δόξαν Σίμωνος, καὶ κυλικεῖον μὲν χρυσωμάτων, καὶ ἀργυρωμάτων, καὶ παράθεσιν ἱκανήν, καὶ ἐξέστη,
33 καὶ ἀπήγγειλεν (θ) αὐτῷ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Οὔτε γῆν ἀλλοτρίαν εἰλήφαμεν, οὔτε ἀλλοτρίων κεκρατήκαμεν, ἀλλὰ τῆς κληρονομίας τῶν πατέρων ἡμῶν, ὑπὸ δὲ
34 ἐχθρῶν ἡμῶν (ι) ἔν τινι καιρῷ ἀκρίτως κατεκρατήθη. Ἡμεῖς δὲ καιρὸν
35 ἔχοντες ἀντιχόμεθα τῆς κληρονομίας (κ) τῶν πατέρων ἡμῶν. Περὶ δὲ Ἰόππης καὶ (λ) Γαζάρων ὧν αἰτεῖς, αὗται ἐποίουν ἐν τῷ λαῷ πληγὴν μεγάλην (μ) καὶ ἐν χώρᾳ ἡμῶν, τούτων δώσομεν τάλαντα ἑκατόν.
36 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ (ν) Ἀθηνόβιος λόγον. Ἀπέστρεψε δὲ μετὰ θυμοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ τοὺς λόγους τούτους, καὶ
37 τὴν δόξαν Σίμωνος, καὶ πάντα ὅσα εἶδε. καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς ὀργὴν μεγάλην. Τρύφων δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἔφυγεν εἰς (ξ) Ὀρθω-
38 σιάδα. Καὶ κατέστησεν ὁ βασιλεὺς τὸν Κενδεβαῖον (ο) στρατηγὸν
39 τῆς παραλίας, καὶ δυνάμεις πεζικὰς καὶ ἱππικὰς ἔδωκεν αὐτῷ. Καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ παρεμβαλεῖν κατὰ πρόσωπον τῆς Ἰουδαίας· καὶ ἐντεί-λατο αὐτῷ οἰκοδομῆσαι τὴν Κεδρὼν, καὶ ὀχυρῶσαι τὰς (π) πύλας, καὶ ὅπως (π) πολεμήσῃ τὸν λαόν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν Τρύ-φωνα.

MS. A. (β) τοῦ εἰσπορεύεσθαι, (γ) ἀλλὰ (γ) ἐσυνέθετο (δ) κοι-νολογησόμενον (δ) Γαζαρινῶν (ε) ἄκρας ἐν (ζ) τῶν ὁρίων τῶν ὄντος τῆς (η) ἐκπολεμήσουσιν (θ) αὐτοῖς (ι) ἀκρίτως ἔν τινι καιρῷ (κ) ἡμῶν καὶ τοῦ (λ) Γαζαρινῶν ἐστὶν, (μ) καὶ τῇ γῇ ἡμῶν, (ν) λόγον. (ξ) Ὀρθωσίαν. (ο) ὑπεραπιγὸν (π) πόλεις, (π) πολεμῇ

Antiochus autem rex applicuit castra in Doram 25
secundò, admovens ei semper manus, & machinas faciens, & conclusit Tryphonem, ne ingrederetur, & egrederetur. Et misit ad eum Simon 26
duo millia virorum electorum in auxilium ejus, & argentum & aurum, & vasa copiosa. Et 27
noluit ea accipere, sed rupit omnia quæ pactus est cum eo anteà, & alienavit se ab eo. Et misit 28
ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens; Vos tenetis Joppem, & Gazaram, & arcem, quæ est in Hierusalem, civitates regni mei: Fines earum desolâstis & feciſtis plagam magnam in terra, & dominati 29
estis locorum multorum in regno meo. Nunc ergò 30
tradite civitates, quas occupâstis, & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ. Sin autem; date pro illis quingenta talenta 31
argenti, & exterminii, quod exterminâstis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta. Sin autem; veniemus, & expugnabimus vos. Et venit Athenobius amicus regis in Hierusalem, 32
& vidit gloriam Simonis, & abacum cum vasis aureis, & argenteis, & apparatum copiosum: & obstupuit, & retulit ei verba regis. Et respon- 33
dit Simon, & dixit ei; Neque alienam terram sumpsimus: neque aliena detinuimus, sed hæreditatem patrum nostrorum: ab inimicis autem nostris injustè aliquo tempore possessa est. Nos 34
verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum nostrorum. Nam de Joppe, & Gaza, quæ expostulas; ipsæ faciebant in populo plagam 35
magnam (c) per regionem nostram: harum dabimus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum. Reversus autem cum ira ad 36
regem renuntiavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & universa quæ vidit. Et iratus est rex irâ magnâ. Tryphon autem conscendens na- 37
vim fugit in Orthosiada. Et constituit rex Cen- 38
debæum ducem maritimæ: & exercitum peditum & equitum dedit illi. Et mandavit illi admovere castra contra faciem Judææ: Et 39
mandavit ei ædificare Cedronem, & munire portas, & ut debellet populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

(o) ὑπερπαπηγὸν (π) πόλεις, (π) πολεμῇ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Verùm Antiochus obsessâ Rodâ, sequenti 25
die fecit machinas, & proximè accessit ad eam, & Tryphonem undique conclusit, ita ut egredi non posset. Et misit ad eum Si- 26
mon duo millia virorum electorum in auxilium ejus, & aurum, argentum, vasáque multa: At noluit accipere ea, sed men- 27
titus est in omnibus iis quæ promiserat anteà, & abalienatus est ab eo; Misítque 28
ad eum quendam ex amicis suis Athenobium, cui mandavit seorsim quid iret acturus, & ut diceret eis; Vos tenetis Jop-
pen, & Gazerem, & arces quæ sunt in Je- 29
rusalem, urbes regni mei: Destruxistis terminos earum, & feciſtis plagam magnam in terra, & usurpâstis loca multa
ditionis regni mei. Nunc itaque tradite 30
urbes quas occupâstis, & tributa locorum illorum quæ usurpâstis extra terminos Judææ: Sin minus date pro eis quingenta 31
talenta argenti, & pro vastatione quam vastâstis, & vectigalibus urbium, quin-
genta alia talenta: Quòd si non dederi-
tis, veniemus oppugnatum vos. Veniens 32
igitur Athenobius amicus regis Jerosoly-
mam, vidit gloriam Simonis, & minis-
terium aureum & argenteum, vasáque pre-
tiosa præstantissima, retulítque Simoni ver-
ba regis. Respondit Simon, & dixit ei; 33
Neque terram alienam occupavimus, neque
quicquam detinemus quod non sit nostrum,
sed tantùm hæreditatem majorum nostro-
rum: quondam enim usurpata fuerat ab
hostibus injustè & imprudenter, Nunc 34
autem occasionem nacti recuperavimus hæ-
reditatem majorum nostrorum. Quod au- 35
tem ad Joppen & Gazarem quas petis, hæ
infligebant plagam magnam populo, &
terræ nostræ; pro his dabimus centum ta-
lenta: sed non reddidit ei responsum A-
thenobius. Reversus cum ira ad regem, 36
renuntiavit ei omnes res istas, & gloriam
Simonis, & quicquid viderat, æstuavitque
rex irâ magnâ. Triphon autem conscensâ 37
navi, fugit Orthosiam. Et constituit rex 38
Cendebium ducem super Pharhelum, com-
misítque ei copias equitum, peditúmque;
Et dixit ei, ut castra poneret adversùs Ju- 39
dæam, & mandavit ei ut ædificaret He-
bronem, munirétque portas ejus, & pugna-
ret adversùs populum: Rex verò perse-
cutus est Triphonem.

Versio VULG. LAT.

40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare popu-
41 lum, & interficere, & ædificare Gedorem. Et collocavit illic equites, & exercitum: ut egressi perambularent viam Judææ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

1 Et ascendit Joannes de Gazaris, & nuntiavit Simoni patri suo quæ fecit Cendebæus in populo ipso-
2 rum. Et vocavit Simon duos filios seniores, Judam & Joannem, & ait illis; Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem: & prosperatum est in
3 manibus nostris liberare Israel aliquoties. Nunc autem senui; sed estote loco meo, & fratris mei, & egressi pugnate pro gente nostra: auxilium verò de
4 cœlo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites; & profe-
5 cti sunt ad Cendebæum: & dormierunt in Modin. Et surrexerunt manè, & abierunt in campum: & ecce exercitus copiosus in obviàm illis peditum, & equitũ,
6 & fluvius torrens erat inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum ipse, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretavit primus: & viderunt
7 eum viri, & transierunt post eum. Et divisit populum, & equites in medio peditum: erat autem equi-
8 tatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis, & in fugam conversus est Cendebæus, & castra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulne-
9 rati: residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Judas frater Joannis: Joannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædi-
10 ficavit: Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reversus est in Judæam in
11 pace. Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum & au-
12 rum multum. Erat enim gener summi sacerdotis.
13 Et exaltatum est cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adversùs Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

MAKKABAΪΩN A'.

40 Καὶ παρεχώρησε Κενδεβαῖος εἰς Ἰάμνειαν, καὶ ἤρξατο τοῦ ἐρεθίζειν τὸν λαὸν, καὶ ἐμβατεύειν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ αἰχμαλωτίζειν τὸν λαὸν
41 καὶ φονεύειν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν (ρ) Κεδρών· Καὶ ἔταξεν ἐκεῖ ἱππεῖς καὶ δυνάμεις, ὅπως ἐκπορεύόμενοι ἐξοδεύωσι τὰς ὁδὰς τῆς Ἰουδαίας, καθὰ συνέταξεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς.

ΚΕΦ. ις'.

1 Καὶ ἀνέβη Ἰωάννης ἐκ Γαζάρων, καὶ ἀνήγγειλε Σίμωνι τῷ πατρὶ
2 αὐτοῦ ἃ συνετέλει Κενδεβαῖος. Καὶ ἐκάλεσε Σίμων τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς πρεσβυτέρους Ἰούδαν καὶ Ἰωάννην, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ἐπολεμήσαμεν τοὺς (ν) πολεμίους Ἰσραὴλ ἀπὸ νεότητος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, καὶ εὐοδώθη ἐν ταῖς
3 χερσὶν ἡμῶν ῥύσασθαι τὸν Ἰσραὴλ πλειονάκις. Νῦν δὲ γεγήρακα, καὶ ὑμεῖς δὲ ἐν τῷ ἐλέει ἱκανοί ἐστε ἐν τοῖς ἔτεσι· γίνεσθε ἀντ' ἐμοῦ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐξελθόντες ὑπερμαχεῖτε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν, καὶ
4 ὁ ὀφθαλμὸς (α) ἔσω μὲθ' ὑμῶν. Καὶ ἐπίλεξεν ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν πολεμιστῶν, καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ
5 Κενδεβαῖον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν (τ) Μωδεΐν. Καὶ ἀναστάντες τοπρωῒ ἐπορεύοντο εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἰδοὺ δύναμις πολλὴ εἰς συνάντησιν
6 αὐτοῖς (β) πεζικὴ, καὶ ἱππεῖς, καὶ (γ) ὧν χειμάρρους ἀναμέσον αὐτῶν. Καὶ παρενέβαλε χὶ πρόσωπον αὐτῶν αὐτὸς, καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ. καὶ ἴδε τὸν λαὸν διαπεπωμένον διαπερᾶσαι τὸν χειμάρρουν, καὶ διεπέρασε πρῶ-
7 τος, καὶ ἶδον αὐτὸν οἱ ἄνδρες, καὶ (δ) διεπέρασαν κατόπισθεν αὐτοῦ. Καὶ διῆλε τὸν λαὸν, καὶ τοὺς ἱππεῖς ἐν μέσῳ τῶν πεζῶν· ἦν δὲ ἵππος τῶν
8 ὑπεναντίων πολλὴ ζόφρα. Καὶ ἐσάλπισαν ταῖς (ε) ἱεραῖς σάλπιγξι, καὶ ἐτροπώθη Κενδεβαῖος καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον ἐξ (ζ) αὐτῶν τραυματίαι πολλοί· οἱ δὲ καταλοιπόντες ἔφυγον εἰς τὸ ὀχύρω-
9 μα. Τότε ἐτραυματίσθη Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννου· Ἰωάννης δὲ
10 κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως (ν) ἦλθεν εἰς Κεδρὼν ἣν ᾠκοδόμησε. Καὶ ἔφυγον (η) ἕως εἰς τοὺς πύργους τοὺς ἐν (θ) τοῖς ἀγροῖς Ἀζώτου, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν ἐν πυρὶ, καὶ (ι) ἔπεσον ἐξ αὐτῶν εἰς ἄνδρας (κ)
11 δισχιλίους· καὶ ἀπέστρεψεν εἰς (λ) γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης. Καὶ Πτολεμαῖος ὁ (μ) Ἀβόβου ἦν κατεστραμμένος σφόδρα εἰς τὸ πεδίον Ἰεριχὼ, καὶ ἔχων ἀργύριον, καὶ χρυσίον πολύ.
12 Ἦν γὰρ γαμβρὸς
13 τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἠζήλωσε κατακρατῆσαι τῆς χώρας, καὶ ἐβουλεύσατο δόλον κατὰ Σίμωνος, καὶ (μ) τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἕως ἀνέλῃ αὐτούς.

MS. A. (ν) πολέμους (α) ἤτω (τ) Μωδεΐμ. (β) πεζικὴ, (γ) χειμάρρους ἦν (δ) διεπέρασεν (ε) σάλπιγξιν, (ζ) αὐτοῦ (η) ἕως τοὺς (θ) τῷ ἀγρῷ (ι) ἔπεσε (κ) χιλίους· (λ) τὴν Ἰουδαίαν (μ) κατὰ τῶν

Interp. LAT.

Et pervenit Cendebæus Jamniam: & cœpit irritare plebem, & penetrare in Judæam, & captivare populum, & interficere. Et ædificavit Cedronem: Et collocavit illic equites, & exercitus; ut egressi perambularent vias Judææ, sicut constituit ei rex. 40 41

CAP. XVI.

Et ascendit Joannes de Gazaris: & nuntiavit Simoni patri suo, quæ faciebat Cendebæus. Et vocavit Simon duos filios suos seniores, Judam, & Joannem, & ait illis; Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem: & prosperatum est in manibus nostris liberare Israel sæpenumerò. Nunc autem senui: & vos autem in misericordia sufficientes estis in annis. Estote loco meo, & fratris mei: & egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium verò de cœlo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites: & profecti sunt ad Cendebæum, & dormierunt in Modin. Et surrexerunt manè, & abierunt in campum. Et ecce exercitus copiosus in obviàm illis, peditum & equitum: & torrens erat inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum, ipse, & populus ejus. Et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem: & transfretavit primus: & viderunt eum viri, & transierunt post eum. Et divisit populum, & equites in medio peditum. Erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis: & in fugam conversus est Cendebæus, & castra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Judas frater Joannis. Joannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit. Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti: & succendit eam igni. Et ceciderunt ex illis ad duo millia virorum: & reversus est in terram Juda cum pace. Et Ptolemæus filius Abubi constitutus erat dux in campo Hiericho: & habebat argentum, & aurum multum. Erat enim gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor ejus: & volebat obtinere regionem: & cogitabat dolum adversùs Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 * ... Cendebius ergò Jamniam veniens, cœpit lacessere & minitari populo; & ingrediebatur ibátque in Judæam, occidebat, & captivos abducebat. Ædificatâ quoque Hebrone Cendebius, posuit ibi copias equitum peditúmque, quæ procedentes percurrebant viam Judææ, prout mandaverat illi rex.

41 * ...

CAP. XVI.

1 Quare ascendens Johannes è Gazare, indicavit patri suo quicquid fecerat Cendebius. Et is accersitis duobus filiis suis majo-
2 ribus, *nempè* Juda & Johanne; dixit eis; Ego & fratres mei, domúsque mea paterna gessimus bella Israëlis à pueritia nostra ad hodiernum usque diem, & concessum est nobis ut sæpe liberaremus Israëlem. Nunc
3 autem senui, vos verò per misericordiam Dei valentes estis: Surgite, & succedite loco meo & loco fratrum meorum, & prodeuntes pugnate pro gente nostra; &
4 auxilium de cœlo vobis adesto. Tum deligens Johannes è regione viginti millia virorum electissimorum ad bellum, cum equitibus, profecti sunt contra Cendebium, &
5 pernoctârunt in Moraim. Inde manè surgentes, dum procederent per planitiem, en exercitus numerosus occurrit eis peditum equitúmque: sed torrens erat inter ipsos.
6 Cúmque castra posuissent ex adverso illorum ipse & populus ejus, viderétque populum timentem trajicere torrentem, trajecit ipse primus: quem videntes trajecisse, trajece-
7 runt etiam ipsi post eum. Tum divisit populum, & equites collocavit inter acies eorum (equites autem inimicorum, multò plures erant) Et clanxerunt tubis, victúsque
8 est Cendebius cum exercitu ipsius, & ceciderunt ex eis confossi multi; qui autem reliqui manserunt, fugerunt ad arces. Juda
9 verò frater Johannis vulneratus est: sed Johannes persecutus est eos usque ad Hebronem illam quam ædificaverant. Fugientibus autem illis ad turrim quæ est in Azoto,
10 succenderunt illam igni: & ceciderunt ex illis quasi tria millia virorum: comites verò Johannis reversi sunt in Judæam incolumes. Verùm Ptolomæus filius Habubi, qui
11 constitutus fuerat dux & gubernator in planitie Jerichuntis, & possidebat aurum & argentum multum: Erat enim gener summi
12 sacerdotis: Hujus cùm elatus effet animus, & vellet obtinere & dominari super
13 terram: machinabatur dolum in Simonem & filios ejus, quonam pacto interficeret eos.

Versio VULG. LAT.

14 Simon autem, perambulans civitates quæ erant in regione Judææ, & solicitudinem gerens earum, descendit in Jericho ipse, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense un-
15 decimo: hic est mensis Sabath. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium ma-
16 gnum, & abscondit illic viros. Et cùm inebriatus esset Simon, & filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma sua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quosdam
17 pueros ejus. Et fecit deceptionem magnam in Israel,
18 & reddidit mala pro bonis. Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum,
19 & tributa. Et misit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, &
20 daret eis argentum, & aurum, & dona. Et alios mi-
21 sit occupare Jerusalem, & montem templi. Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus, & fratres ejus, & quia misit te quo-
22 que interfici. Ut audivit autem, vehementer expavit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim quia quærebant
23 eum perdere. Et cætera sermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum ge-
24 starum ejus: Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

14 Σίμων δὲ ὢν ἐφοδεύων τὰς πόλεις τὰς ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ φροντίζων (ν) τῶν
ὀπωμοίας αὐτῶν, καὶ καταβὰς εἰς Ἰεριχὼ αὐτὸς, καὶ Ματταθίας καὶ Ἰούδας
(ξ) οἱ υἱοὶ αὐτῶν, ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ, ἐν
15 μηνὶ ἑνδεκάτῳ, οὗτός ἐστιν μηνὶ Σαβάτ. Καὶ ὑποδέξατο αὐτοὺς ὁ υἱὸς
Ἀβούβου εἰς τὸ ὀχυρωμάτιον τὸ καλούμενον Δωὰχ, μετὰ δόλου, καὶ ᾠκοδό-
16 μησεν, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον (ο) μέγαν, καὶ ἐνέκρυψεν ἐκεῖ ἄνδρας. Καὶ
ὅτε ἐμεθύσθη Σίμων καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἐξανέστη Πτολεμαῖος καὶ οἱ (π) παρ'
αὐτοῦ, καὶ ἐλάβοσαν τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἐπεσπάλθοσαν τῷ Σίμωνι εἰς
τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν καὶ τοὺς (ο) δύο υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ
17 τινας τῶν παιδαρίων αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησεν ἀφορίαν μεγάλην, καὶ
18 (π) ἀπέδωκε κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. Καὶ ἔγραψε ταῦτα Πτολεμαῖ-
ος, καὶ ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ ὅπως ἀποστείλῃ αὐτῷ δυνάμεις εἰς βοήθει-
19 αν, καὶ παραδῷ (ρ) αὐτῷ τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τὰς πόλεις. Καὶ
ἀπέστειλεν ἑτέρους εἰς Γάζαρα ἆραι τὸν Ἰωάννην, καὶ τοῖς χιλιάρχοις
ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν, ὅπως δῷ αὐτοῖς ἀργύ-
20 ριον καὶ χρυσίον καὶ δόματα. Καὶ ἑτέρους ἀπέστειλε καταβεβη-
21 κέναι τὸν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸ ὄρος τοῦ ἱεροῦ. Καὶ (τ) προδραμών τις
ἀπήγγειλεν Ἰωάννῃ εἰς Γάζαρα, ὅτι ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ
22 οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπέστειλε καὶ σὲ ἀποκτεῖναι. Καὶ ἀκού-
σας ἐξέστη φόβῳ· καὶ συνέλαβε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐλθόντας
ἀπολέσαι αὐτὸν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, (σ) ἐπέγνω γὰρ ὅτι ἐζήτη-
23 σαν αὐτὸν ἀπολέσαι. Καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων Ἰωάννου, καὶ
τῶν πολέμων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν αὐτοῦ ὧν (τ) ἠνδραγάθη-
σε, καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν τειχέων ὧν ᾠκοδόμησε, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ,
24 Ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ὅτι (τ) βιβλίῳ ἡμερῶν ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ,
ἀφ' ἧς ἐγενήθη ἀρχιερεὺς μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ. (†) ΤΕΛΟΣ Α'.

MS. A. (ν) τὰς (ξ) καὶ οἱ (ο) μέγα, (π) μετ' αὐτοῦ, (ο) υἱοὺς (π) ἀντεπέδωκεν
(ρ) τὴν χώραν (τ) * προδραμὼν ἀπήγγειλεν Ἰωάννης εἰς (σ) ἔγνω γὰρ ὅτι
ἐζήτησαν (τ) ἠνδραγάθην, καὶ τὴν οἰκοδομῆς (τ) βιβλίῳ (†) Μακκαβαίων Α'.

Interp. LAT.

Simon autem perambulans civitates, quæ erant 14
in regione, & solicitudinem gerens de cura ea-
rum, descendit in Hiericho, ipse, & Mattathias,
& Judas, filii ejus, anno centesimo septuage-
simo septimo mense undecimo: hic est mensis Sa-
bat. Et suscepit eos filius Abubi in munitiun- 15
culam, quæ vocatur Doc, cum dolo, quam ædi-
ficavit: & fecit eis convivium magnum: &
abscondit illic viros. Et cùm inebriatus esset 16
Simon, & filii ejus; surrexit Ptolemæus cum
suis: & sumpserunt arma sua, & irruerunt in
Simonem in convivio, & occiderunt eum; &
duos filios ejus, & quosdam pueros ejus. Et 17
fecit deceptionem magnam, & reddidit mala pro
bonis. Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi, 18
ut mitteret ei exercitum in auxilium, & tra-
deret ei regionem, & civitates eorum. Et mi- 19
sit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis
misit epistolas, ut venirent ad se, ut daret eis argen-
tum, & aurum, & dona. Et alios misit occupare 20
Hierusalē, & montem templi. Et præcurrens qui- 21
dam nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pa-
ter ejus, & fratres ejus, & quia misit te quoque
interficere. Ut audivit autem; vehementer ex- 22
pavit: & comprehendit viros qui venerant per-
dere eum, & occidit eos. Cognovit enim quia
quærebant perdere eum. Et cætera sermonum Jo- 23
annis, & bellorum ejus, & bonarum actionum
ejus, quas fortiter egit, & ædificii murorum, quos
extruxit, & rerum gestarum ejus, Ecce hæc 24
scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus; ex
quo factus est princeps sacerdotum post patrem
suum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

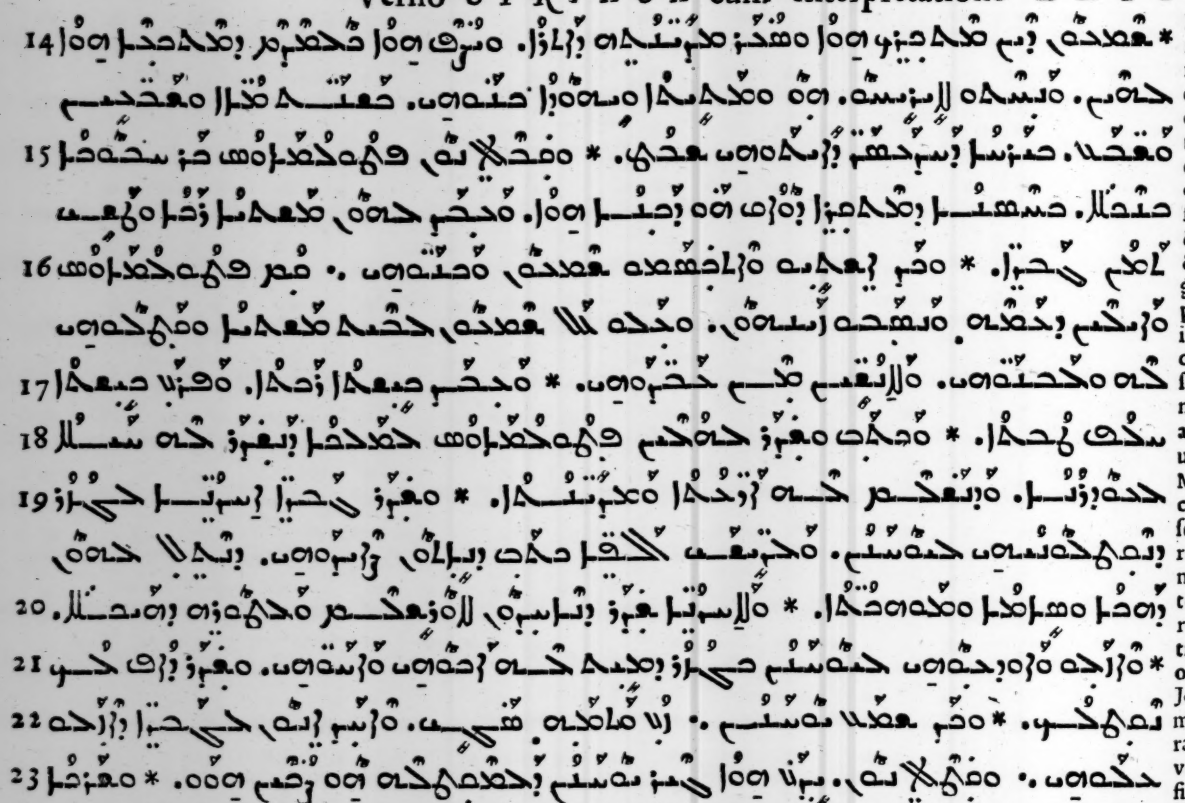

14 Interea Simon obibat invisens urbes regio-
nis, & providens iis omnibus quæ necessa-
ria erant illis: cumque descendissent Jeri-
chuntem ipse & Mathitha atque Juda filii
ejus, anno centesimo septuagesimo septimo,
mense undecimo qui est Sebat; Excepit 15
eos Ptolomæus Habubi filius dolosè in arce
quadam quæ vocatur Doac, quam ipse æd-
ificaverat, fecitque eis convivium magnum,
& abscondit ibi viros. Cúmque bibissent 16
& jucundati essent Simon & filii ejus, exur-
gens Ptolomæus & qui erant cum ipso, ce-
perunt arma illorum; & adorti Simonem
in convivio, interfecerunt eum, & filios ejus,
cum nonnullis ex servis ejus. Ita commisit 17
scelus magnum, & rependit malum pro bo-
no. Tum scripsit misitque hæc Ptolemæus 18
ad regem, ut mitteret ipsi copias ad auxili-
um, quatenus traderet ei regiones & urbes.
Misit etiam viros alios in Gazarem, ut oc- 19
ciderent Johannem: chiliarchis autem
scripsit ut venirent ad se, ut daret ipsis au-
rum, argentum, & munera. Alios verò 20
misit ad occupandum Jerosolymam & mon-
tem templi. Et abeuntes quidam indicâ- 21
runt Johanni in Gazare, mortuos esse pa-
trem & fratres ejus: & misit *inquiunt* ad
occidendum te quoque. Quibus auditis 22
Johannes, extimuit obstupuitque vehe-
menter, & comprehendens viros qui abier-
ant adversùs eum, interfecit illos: cogno-
verat enim Johannes velle eos ipsum inter-
ficere. Reliqua facta Johannis, & bella, 23
atque victoriæ quas reportavit ac vicit, ædi-
ficium muri quem extruxit, & gesta ipsius;
Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sum- 24
mi sacerdotii ipsius: nam fuit summus Sa-
cerdos loco patris sui post ipsum.

Libri Machabæorum finis.

Versio VULG. LAT.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

CAP. PRIMUM.

1 FRatribus, qui sunt per Ægyptum, Judæis, salutem dicunt fratres, qui sunt in Jerosolymis, Judæi, & qui
2 in regione Judææ, & pacem bonam. Benefaciat vobis Deus, & meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, & Isaac, & Jacob, servorũ suorum fi-
3 deliũ: Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΚΕΦ. α'.

1 Τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς κατ' Αἴγυπτον Ἰουδαίοις χαίρειν. οἱ ἀδελφοὶ
οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἰουδαίας, εἰρήνην
2 ἀγαθήν. Καὶ ἀγαθοποιήσαι ὑμῖν ὁ θεὸς, καὶ (α) μνησθείη τῆς
διαθήκης αὐτοῦ τῆς πρὸς Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ τῶν δούλων
3 αὐτοῦ τῶν πιστῶν. Καὶ δῴη ὑμῖν καρδίαν πᾶσιν εἰς τὸ φοβεῖσθαι αὐ-
τὸν, καὶ ποιεῖν αὐτοῦ τὰ θελήματα καρδίᾳ μεγάλῃ, καὶ ψυχῇ βουλομένῃ.

MS. A. Μακκαβαίων Β'. (α) μνησθῆναι

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

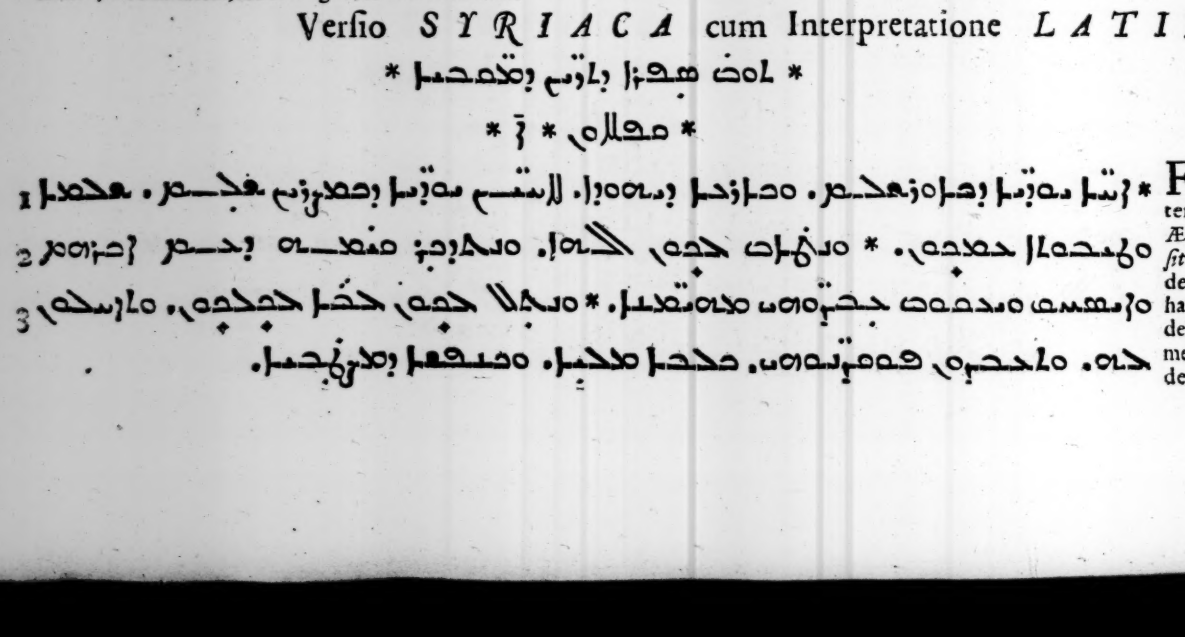

MACCABAEORUM SECUNDUS.

CAP. I.

FRatribus, qui sunt per Ægyptum, Judæis 1
Salutem. Fratres, qui sunt in Hierosolymis
Judæi, & qui in regione Judææ, pacem bo-
nam. Et benefaciat vobis Deus, & meminerit 2
testamenti sui, quod ad Abraam, & Isaac, & Ja-
cob servos suos fideles. Et det vobis cor omni- 3
bus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem
corde magno, & animo volenti.

Sequitur liber secundus

MACHABÆORUM.

CAP, I.

FRatres Judæi qui *sunt* Jerosolymis, & in 1
terra Judæ, fratribus Judæis qui *sunt* in
Ægypto, salutem. Pax & gratia vobiscum
sit. Et benefaciat vobis Deus, & recor- 2
detur fœderis sui, quod iniuit cum Abra-
hamo, & Isaaco, & Jacobo servis suis fi-
delibus. Et det vobis omnibus cor *ut* ti- 3
meatis ipsum, & faciatis mandata ejus cor-
de pleno, & animo valenti.

Versio VULG. LAT.

4 Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis
5 suis, & faciat pacem. Exaudiat orationes vestras, &
6 reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore ma-
lo. Et nunc hìc sumus orantes pro vobis. Regnante
7 Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Ju-
dæi scripsimus vobis in tribulatione, & impetu, qui
supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Jason à
8 sancta terra, & à regno. Portam succenderunt, &
effuderunt sanguinem innocentem: & oravimus ad
Dominum, & exauditi sumus, & obtulimus sacrifici-
um, & similaginem, & accendimus lucernas, & pro-
9 posuimus panes. Et nunc frequentate dies scenopegiæ
10 mensis Casleu. Anno centesimo octogesimo octavo,
populus, qui est Jerosolymis, & in Judæa, Senatúsq; &
Judas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est
de genere christorum sacerdotum, & his, qui in Ægy-
11 pto sunt Judæis, salutem & sanitatem. De magnis
periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipsi,
12 utpotè qui adversùs talem regem dimicavimus. Ipse
enim ebullire fecit de Perside eos, qui pugnaverunt
13 contra nos, & sanctam civitatem. Nam cùm in Persi-
de esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, ce-
cidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum
14 Naneæ. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum
Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias
15 multas dotis nomine. Cúmque proposuissent eas sa-
cerdotes Naneæ, & ipse cum paucis ingressus esset in-
16 tra ambitum fani, clauserunt templum, Cùm intrâsset
Antiochus: apertóque occulto aditu templi, mitten-
tes lapides percusserunt ducem, & eos qui cum eo e-
rant, & diviserunt membratim, & capitibus amputa-
17 tis foràs projecerunt. Per omnia benedictus Deus,
18 qui tradidit impios. Facturi igitur quintâ & vigesimâ
die mensis Casleu purificationem templi, necessarium
duximus significare vobis: ut & vos quoque agatis
diem scenopegiæ, & diem ignis qui datus est quando
Nehemias ædificato templo & altari obtulit sacrificia.
19 Nam cùm in Persidem ducerentur patres nostri; sacer-
dotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem
de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat pu-
teus altus & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita ut
omnibus ignotus esset locus.

MAKKABAIΩN B'.

4 Καὶ διανοίξαι τ καρδίαν ὑμῶν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς προσ-
5 τάγμασι, καὶ ποιῆσαι εἰρήνην ποιήσαι, Καὶ (β) ἐπακούσαι ὑμῶν τ δεήσε-
ων, καὶ καταλλαγήτω ὑμῖν, καὶ μὴ ὑμᾶς ἐγκαταλίπῃ ἐν καιρῷ πονηρῷ.
6 Καὶ νῦν ὧδέ ἐσμεν προσευχόμενοι περὶ ὑμῶν. Βασιλεύοντ Δη-
7 μητρίου ἔτους ἑκατοστοῦ ἑξηκοστοῦ (γ) ἐννάτου, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι (γ) γράφομεν
ὑμῖν ἐν τῇ θλίψει, καὶ ἐν τῇ ἁρμῇ τῇ ἐπελθούσῃ ἡμῖν ἐν τοῖς
ἔτεσι τούτοις, ἀφ' ἧς ἀπέστη Ἰάσων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τ ἁγίας γῆς,
8 καὶ τ βασιλείας· Καὶ ἐνεπύρισαν τ πυλῶνα, καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον.
καὶ ἐδεήθημεν τοῦ κυρίου, καὶ εἰσηκούσθημεν, (δ) καὶ προσηνέγκαμεν θυσίαν,
καὶ σεμίδαλιν, καὶ (ε) ἐξήψαμεν τὰς λύχνους, καὶ προεθήκαμεν
9 τοὺς ἄρτους. Καὶ νῦν ἵνα ἄγητε τὰς ἡμέρας τῆς σκηνοπηγίας τ
10 Χασλεῦ μηνός. Ἔτους (ς) ἑκατοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ καὶ ὀγδόου (ζ) οἱ ἐν
Ἱερουσαλήμοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἡ γερουσία, καὶ Ἰούδας Ἀρι-
στοβούλῳ διδασκάλῳ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ὄντι ἐκ τοῦ τῶν
χριστῶν ἱερέων γένους, καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίοις, χαίρειν καὶ
11 ὑγιαίνειν. Ἐκ μεγάλων κινδύνων ὑπὸ τοῦ θεοῦ σεσωσμένοι, μεγά-
λως εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ὡς ἂν πρὸς βασιλέα παρατασόμενοι.
12 Αὐτὸς γὰρ ἐξέβρασε τοὺς (η) παραταξαμένους ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει.
13 Εἰς (θ) γὰρ τ Περσίδα ἡγούμενος ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἡ σὺν αὐτῷ ἀνυπόστατος
δοκοῦσα εἶναι δύναμις, κατεκόπησαν ἐν τῷ τ Ναναίας ἱερῷ, παραλογι-
14 σμῷ χρησάμενοι τῶν περὶ τὴν Ναναίαν ἱερέων. Ὡς γὰρ (ι) συνοι-
κήσων αὐτῇ παρεγένετο εἰς τὸν τόπον ὅ τε Ἀντίοχος, καὶ οἱ σὺν αὐ-
15 τῷ φίλοι, χάριν τοῦ λαβεῖν τὰ χρήματα (κ) εἰς προῖξα λόγον. Καὶ
προτεθέντων αὐτὰ τῶν ἱερέων (λ) τ Ναναίας, κἀκείνοι παρῆσάν τε μετ'
ὀλίγων εἰς τ περίβολον τοῦ τεμένους, συγκλείσαντες τὸ ἱερόν. Ὡς δὲ
16 ἦλθεν Ἀντίοχος, ἀνοίξαντες τ τοῦ φατνώματος κρυπτὴν θύραν,
βάλλοντες πέτρους συνετρόπωσαν τ ἡγεμόνα, καὶ μέλη ποιήσαν-
17 τες, καὶ τὰς κεφαλὰς (λ) ἀφέντες, τοῖς ἔξω παρέῤῥιψαν. Κατὰ
πάντα εὐλογητὸς ἡμῶν ὁ θεὸς, ὃς (ν) παρέδωκε τοὺς ἀσεβήσαντας.
18 Μέλλοντες (ν) οὖν ἄγειν ἐν τῇ Χασελεῦ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τ καθαρισμὸν
τοῦ ἱεροῦ, ἐδόκει ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι διασαφῆσαι ὑμῖν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἄγητε (ο) τ
σκηνοπηγίας καὶ τοῦ πυρός, ὅτε Νεεμίας (π) οἰκοδομήσας τὸ τε (ρ) ἱερὸν
19 καὶ τὸ θυσιαστήριον, ἀνήνεγκε (σ) θυσίαν. Καὶ γὰρ ὅτε εἰς τὴν Περσικὴν
ἤχθησαν (τ) οἱ πατέρες ἡμῶν, (μ) οἱ τότε εὐσεβεῖς ἱερεῖς λαβόντες ἀπὸ τοῦ
πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου λαθραίως, κατέκρυψαν εἰς κοιλώματι φρέατος
τάξιν (υ) ἔχοντος ἀνύδρου, εἰς ᾧ καλυσφαλίσαντο, ὥστε πᾶσιν ἄγνωστον
εἶναι τὸν τόπον. MS. A. (β) ὑπακόσαι (γ) ἐπάλου, (γ) γράφομεν (δ) προσηνέγκαμεν (ε) ἐξήναγεν (ς) * ὀγδοηκοστοῦ (ζ) ἐν
Ἱερουσαλήμοις, (η) παρατασομένους (θ) τὸν Περσίδα γενόμενος ὁ (ι)
συνοικῶν (κ) πλοῦτα εἰς (λ) τοῦ Ναναίου, (λ) τοῖς ἔξω παρεῖναι τες. (ν) ἔδωκεν (ν) ἄγειν (ο) σκηνοπηγίας (π) ὁ (ρ) τὸ (σ) θυσίας. (τ) ἡμῶν οἱ πατέρες, (μ) οἵτε (υ) ἔχοντες ἄνυδρον,

Interp. LAT.

Et adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præ- 4
ceptis: & faciat pacem; Et exaudiat orationes 5
vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in
tempore malo. Et nunc hìc sumus orantes pro 6
vobis. Regnante Demetrio anno centesimo sexa- 7
gesimo nono, nos Judæi scripsimus vobis in tri-
bulatione & impetu, qui supervenit nobis in istis
annis; ex quo recessit Jason, & qui cum eo, à
sancta terra, et à regno. Et portam succenderunt, 8
& effuderunt sanguinem innocentem. Et ora-
vimus ad Dominum: & exauditi sumus: et obtuli-
mus sacrificium, et similaginem, et accendimus
lucernas, et proposuimus panes. Et nunc, ut agatis 9
dies scenopegiæ mensis Chasleu. Anno centesimo 10
octogesimo octavo, qui sùt in Hierosolymis, et qui
in Judæa, Senatusq;, et Judas, Aristobulo magistro
Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sa-
cerdotum, & his qui in Ægypto sunt, Judæis, sa-
lutem, & sanitatem. De magnis periculis à 11
Deo liberati, magnificè gratias agimus ei, ut potè
qui adversùs regem dimicamus. Ipse enim ebul- 12
lire fecit eos qui pugnaverunt in sancta civi-
tate. Nam cùm in Perside esset dux ipse, & 13
qui cum ipso exercitus, qui intolerabilis vide-
batur esse; percussi sunt in templo Nanææ, fraude uteatibus iis qui circa Nanæam, sacerdoti-
bus. Et enim quasi cum ea habitaturus venit 14
ad locum Antiochus, & amici ejus, ut acciperet
pecunias dotis nomine. Cúmque proposuissent eas 15
sacerdotes Nanææ, & ipse cum paucis ingressus
esset intra ambitum phani, clauserunt templum.
Cùm autem intrâsset Antiochus, aperto occulto 16
ostio laquearis, mittentes lapides, percusserunt du-
cem, & diviserunt membratim, & capitibus
amputatis, ad eos qui foris erant, projecerunt.
Per omnia benedictus Deus noster, qui tradidit 17
impios. Facturi igitur quintâ & vigesimâ die 18
mensis Chasleu purificationem templi, necessarium
duximus significare vobis; ut & vos quoq; agatis
[diem] scenopegiæ, et ignis: quando Neemias ædifi-
cato templo, & altari, obtulit sacrificium. Nam 19
cùm in Persidem ducerentur patres nostri; sacer-
dotes, qui tunc erant (a) cultores Dei, acceperunt
de igne altaris occultè, & absconderunt in cavi-
tate putei situm habentis siccum: in quo contu-
tati sunt eum; ita ut omnibus ignotus esset
locus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et aperiat aures & corda vestra legibus 4
& præceptis suis: Et pacem faciat vo-
biscum, Et exaudiat supplicationem ve- 5
stram, & acceptos vos habeat, ne-
que deserat vos temporibus malis. Nunc 6
autem nos hic preces fundimus pro vo-
bis. Anno autem centesimo sexagesimo 7
nono, *regnante* Demetrio, nos Judæi scri-
psimus vobis in angustiis & pressuris quæ
acciderunt his annis, ex quo missus est
Jason, & qui cum eo, à regno, in terram
sanctam. Et *incenderunt* januas; & *fu-*
derunt sanguinem innocentem. Et ora-
vimus & precati sumus à Domino, & ex-
audivit vocem nostram. Et obtulimus
oblationem & similam, & accendimus
luminaria, & panes propositionis propo-
suimus. Nunc autem agite dies Sce- 9
nopegii mensis Conun prioris. Anno 10
centesimo octogesimo octavo; Qui Jero-
solymis sunt & in Judæa, cum senioribus
Judæorum, Aristobulo doctori Regis Pto-
lemæi, qui est de familia Sacerdotum
Unctorum, Judæis item qui in Ægypto
sunt, salvere & valere. Multùm magno- 11
que opere confitemur Domino, qui astitit
nobis, & liberavit nos ex omnibus angu-
stiis quæ supervenerunt nobis. Cùm enim 12
venisset in nos Rex, ad bellum contra ci-
vitatem sanctam gerendam, depulit eum,
& in Persiam ejecit. Cùm enim eò ve- 13
nisset ipse & totus exercitus ejus, qui pu-
tabatur insuperabilis, interfectus est in
templo Nanææ, dolo ipsos capientibus &
ligantibus sacerdotibus Nanææ. Ipse enim 14
Antiochus & amici ejus eò profectus fu-
erat, quasi ipsam uxorem ducturus, ut
opes magnas acquireret ratione dotis. Sa- 15
cerdotes autem Nanææ dolo ipsi assensi sunt.
Cùm autem ingressus esset murum templi
cum paucis; Apertâ parvâ portâ intra-
verunt contra eum, jactisque in eum la- 16
pidibus interfecerunt eum, & resectum ca-
put ejus ad eos qui foris erant projece-
runt. In omnibus autem benedictus sit 17
Deus noster, qui impios illos tradidit.
Quoniam igitur acturi sumus mundatio- 18
nem Templi vicesimâ quintâ Conun pri-
oris, vobis idipsum notum facere voluimus,
ut & ipsi eam agatis instar Festi Sceno-
pegiæ. Sed & de igni ad vos verba fa-
ciemus: Cùm ædificaret Nehemias Tem- 19
plum & Altare, offerretque oblationes; Et
cùm irent Patres in Persiam, Sacerdotes
justi qui erant tunc temporis acceperunt
clam de igni altaris, & absconderunt in
puteo, in quo non erat aqua, & occultâ-
runt, ne cui homini notus esset locus ejus.

Versio VULG. LAT.

20 Cùm autem præteriissent anni multi, & placuit Deo
ut mitteretur Nehemias à rege Persidis : nepotes sa-
cerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requi-
rendum ignem : & sicut narraverunt nobis, non in-
21 venerunt ignem, sed aquam crassam. Et jussit eos
haurire, & afferre sibi : & sacrificia, quæ imposita e-
rant, jussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aquâ, &
22 ligna, & quæ erant superposita. Utque hoc factum
est, & tempus affuit, quo Sol refulsit, qui priùs erat in
nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mira-
23 rentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdo-
tes, dum consummaretur sacrificium, Jonathâ incho-
24 ante, cæteris autem respondentibus. Et Nehemiæ
erat oratio hunc habens modum : DOMINE
Deus, omnium creator, terribilis & fortis, justus &
25 misericors, qui solus es bonus rex, Solus præstans,
solus justus, & omnipotens, & æternus, qui liberas
Israel de omni malo, qui fecisti patres electos, & san-
26 ctificâsti eos : Accipe sacrificium pro universo po-
pulo tuo Israel, & custodi partem tuam, & sanctifica.
27 Congrega dispersionem nostram, libera eos qui servi-
unt Gentibus, & contemptos & abominatos respice :
28 ut sciant Gentes quia tu es Deus noster. Afflige op-
primentes nos, & contumeliam facientes in superbia.
29 Constitue populum tuum in loco sancto tuo, sicut
30 dixit Moyses. Sacerdotes autem psallebant hymnos,
31 usquequò consumptum esset sacrificium. Cùm autem
consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehe-
32 mias jussit lapides majores perfundi. Quod ut fa-
ctum est, ex eis flamma accensa est : sed ex lumine,
33 quod refulsit ab altari, consumpta est. Ut verò ma-
nifestata est res, renuntiatum est regi Persarum, quòd
in loco, in quo ignem absconderant hi qui translati
fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias,
34 & qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia. Con-
siderans autem rex, & rem diligenter examinans, fe-
35 cit ei templum, ut probaret quod factum erat. Et
cùm probâsset, sacerdotibus donavit multa bona, &
alia atque alia munera, & accipiens manu suâ, tribu-
36 ebat eis. Appellavit autem Nehemias hunc locum
Nephthar, quod interpretatur, Purificatio. Vocatur
autem apud plures, Nephi.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

20 Διελθόντων δὲ ἐτῶν ἱκανῶν, ὅτε ἔδοξε τῷ θεῷ, ἀποσταλεὶς
Νεεμίας (ξ) ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίδος, πεμ̀ ἐκγόνους τῶν
ἱερέων τῶν ἀποκρυψάντων ἔπεμψεν ὅπ̀ τὸ πῦρ. (ο) ὡς δ' διεσάφη-
21 σαν ὑμῖν μὴ εὑρηκέναι πῦρ, ἀλλὰ ὕδωρ παχύ, Ἐκέλευσεν αὐ-
τοὺς ἀποβάλλοντας φέρειν. ὡς δ' ἀπλώχθη τὰ τῶν θυσιῶν,
ἐκέλευσε τὸν ἱερέα Νεεμίαν (π) ἐπιῤῥᾶναι τῷ ὕδατι τάτε ξύλα, κ̀
22 τὰ ἐπικείμενα. Ὡς δὲ (ρ) ἐγένετο τοῦτο, καὶ χρόνος διῆλθεν ὅτε
ἥλιος ἀνέλαμψε (σ) πρότερον ὑπνερὸς ὤν, ἀνήφθη πυρὰ με-
23 γάλη, ὥστε θαυμάσαι πάντας. Προσευχὰς δὲ ἐποιήσαντο οἱ ἱε-
ρεῖς ἀπαναμιμνήσκοντες τῆς θυσίας, οἵ τε ἱερεῖς, κ̀ πάντες, κατ-
24 ᾐρχομένου Ἰωνάθου, (τ) τῶν δ' λοιπῶν ὑπηκουόντων, Ὡς Νε-
εμίου. ἦν δὲ ἡ προσευχὴ τὸν τρόπον ἔχουσα τοῦτον· (υ) Κύριε
κύριε ὁ θεὸς ὁ πάντων κτίστης, ὁ φοβερὸς, κ̀ (φ) ἰσχυρὸς, κ̀ δί-
25 καιος, καὶ ἐλεήμων, ὁ μόνος βασιλεὺς κ̀ χρηστὸς, Ὁ μό-
νος χορηγὸς, ὁ μόνος δίκαιος, καὶ παντοκράτωρ, καὶ αἰ-
ώνιος, ὁ διασώζων τὸν Ἰσραὴλ ἐκ παντὸς κακοῦ, ὁ ποιήσας
26 τοὺς πατέρας ἐκλεκτοὺς, καὶ ἁγιάσας αὐτούς, Πρόσδεξαι τὴν
θυσίαν ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ σου Ἰσραὴλ, καὶ διαφύλαξον
27 τὴν μερίδα σε κ̀ καθαγίασον. Ἐπισυνάγαγε τῶν διασπορῶν
ἡμῶν, ἐλευθέρωσον τοὺς δουλεύοντας ἐν τοῖς ἔθνεσι, τοὺς ἐξ-
ουθενημένους, κ̀ βδελυκτὸς ἔπιδε, καὶ γνώτωσαν τὰ ἔθνη ὅτι
28 σὺ εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν. Βασάνισον τοὺς καταδυναστεύοντας, κ̀
29 ὑβριζοντας ἐν ὑπερηφανίᾳ. Καταφύτευσον τὸν λαόν σε ὡς
30 τὸν τόπον τὸν ἅγιόν σου, καθὼς εἶπε (χ) Μωσῆς. Οἱ δὲ ἱερεῖς
31 ἐπέψαλλον τοὺς ὕμνους. Καθὼς δὲ ἀνηλώθη τὰ τῆς θυσίας,
κ̀ τὸ περιλειπόμενον ὕδωρ ὁ Νεεμίας ἐκέλευσε λίθους μείζονας
32 κατασχεῖν. Ὡς δ' τοῦτο ἐγένετο, φλὸξ ἀνήφθη· ἀλλ' ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ
33 θυσιαστηρίου ἀντιλάμψαντος φωτὸς ἐδαπανήθη. Ὡς δ' φανε-
ρὸν ἐγένετο τὸ πραχθὲν, καὶ διηγήλη τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν,
ὅτι ἐν τῷ τόπον ἔ τὸ πῦρ (ψ) ἀπέκρυψαν οἱ μετενεχθέντες ἱερεῖς,
τὸ ὕδωρ ἐφάνη, ἐφ' ᾧ κ̀ οἱ περὶ τὸν Νεεμίαν ἤγνισαν (ω) τὰ τῆς
34 θυσίας. Περιεργάζας δ' ὁ βασιλεὺς ἱερὸν ἐποίησε, δοκιμάσας
35 τὸ πρᾶγμα. Καὶ (α) οἷς ἐχαρίζετο ὁ βασιλεὺς πολλὰ διάφορα
36 ἐλάμβανε καὶ μετεδίδου. Προσηγόρευσαν δ' οἱ περὶ τὸν Νεεμίαν
τοῦτο Νέφθαρ, ὃ διρμηνεύε) Καθαρισμός· κεκλῆται δ' παρὰ τοῖς
πολλοῖς (β) Νεφθαί.

MS. A. (ξ) ἀπὸ (ο) ὡς διεσάφισαν (π) ἐπιῤῥᾶναι (ῥ) ἐγένετο, καὶ
(σ) ὑπνερὸς (τ) τῶν τε (υ) Κύριος ὁ θεὸς (φ) ὁ ἰσχυρὸς, (χ) Μωσῆς.
(ψ) ἔκρυψαν (ω) τὰς θυσίας. (α) οἷς ὁ βασιλεὺς (β) Νεφθάρ.

Interp. LAT.

Cùm autem præteriissent anni multi, quando pla- 20
cuit Deo, missus Neemias à rege Persidis, ne-
potes sacerdotum illorum, qui absconderant,
misit ad ignem. Ut autem narraverunt nobis,
non invenisse ignem, sed aquam crassam ; Jus- 21
sit eos haurientes ferre. Ut autem oblata sunt
ea quæ ad sacrificia ; jussit sacerdotes Nee-
mias aspergere aquâ ipsa, & ligna, & quæ
erant superposita. Utque hoc factum est, & 22
tempus affuit quo Sol refulsit, qui prius erat
in nubilo ; accensus est ignis magnus ; ita ut
omnes mirarentur. Orationem autem facie- 23
bant sacerdotes, dum consummaretur sacrifici-
um, & sacerdotes, & omnes Jonathâ incho-
ante, cæteris autem respondentibus, ut Neemia. 24
Erat autem oratio hunc habens modum : Do-
mine, Domine Deus, omnium creator, terribilis,
& fortis, & justus, & misericors : qui solus
es rex, & bonus, Solus præstans, solus ju- 25
stus, & omnipotens, & æternus : qui liberas
Israel de omni malo : qui fecisti patres electos,
& sanctificâsti eos : Accipe sacrificium pro 26
universo populo tuo Israel : & custodi partem tu-
am, & sanctifica. Congrega dispersionem no- 27
stram, libera eos qui serviunt in gentibus : &
contemptos & abominatos respice : Et sciant
gentes, quia tu es Deus noster. Afflige oppri- 28
mentes, & contumeliam facientes in superbia.
Planta populum tuum in loco sancto tuo, sicut 29
dixit Moyses. Sacerdotes autem psallebant hy- 30
mnos. Cùm autem consumptum esset sacrificium; 31
ex residua aqua jussit Neemias lapides majores
perfundi. Quod ut factum est, flamma accensa 32
est : sed lumine refulgente, ab altari consumpta
est. Ut verò manifestata est res; nuntiatum est re- 33
gi, quòd in loco, in quo ignem absconderant hi
qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit;
de qua (b) Neemias, & qui cum eo erant, puri-
ficaverunt quæ ad sacrificium. Circumspiens 34
autem rex (c) templum fecit, ut rem probaret.
Et quibus gratificabatur rex, multa eximia 35
accipiebat, & tribuebat. Appellavit autem 36
Neemias hunc locum Nephthar, quod interpre-
tatur, Purificatio. Vocatur autem apud plures,
Nephthai.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20. * ... Cùm autem transiissent anni multi, & 20
Deo visum esset, missus est Nehemias à
rege Persiæ, cum filiis Sacerdotum illo-
rum qui absconderant ignem, Et misit
eos ut afferrent ignem. Et venientes dixe-
runt non inveniisse se ignē, sed aquas tur-
bidas. Et jussit eos tollere indè & afferre. 21
Cúmq; ascendissent sacrificia et oblationes,
præcepit Nehemias Sacerdotibus ut aspe-
gerent eis ligna & sacrificia; Cúmq; ita 22
fecissent, effulsit sol anteà nubibus invo-
lutus, postquam transiisset modicum tem-
pus, & tunc accensus est ignis magnus,
ita ut omnes mirarentur. Sacerdotes au- 23
tem stabant orantes donec perfectum esset
ministerium ignis. Sacerdotes autem &
Jonathan & reliqui descendentes dixerunt
quod precibus Nehemiæ accensus est *ignis*.
Fuit autem oratio ejus in hunt modum ; 24
Domine Deus Omnipotens, & Creator om-
nium, terribilis & potens, juste & misери-
cors, solus Rex & bonus solus, Solus 25
nutritius, justus, in secula vivens, Omni-
potens Redemtor Israëlis de omnibus ma-
lis, qui elegisti Patres nostros, & sanctifi-
câsti eos, Accipe oblationem hanc, pro 26
toto populo tuo Israële, & custodi & san-
ctifica partem tuam & hæreditatem tuam:
Et congrega dispersionem nostram, & libe- 27
ra illos qui servituti addicti sunt inter Gen-
tes immundas & reprobas : & intuere
nos, & sciant Gentes te esse Deum no-
strum. Et erucia illos qui attollunt se, & 28
servitute nos premunt cum superbia: Et 29
firma populum tuum in loco tuo sancto,
sicut dixit Moses. Sacerdotes autem stan- 30
tes psallebant hymnis. Cúmque perfecta 31
essent sacrificia & oblationes, residuas a-
quas reponi jussit Nehemias, & circunda-
ri locum lapidibus magnis. Quo facto 32
accensa est flamma ignis, eousque ut con-
sumeretur lux ignis qui erat super altari.
Cùm autem innotuisset hoc, & revelatum 33
esset Regi Persarum ; In loco, nempe, ubi
absconderunt ignem qui deportabantur,
inventam esse aquam turbidam, eâque
consecrâsse Nehemiam & qui cum ipso
erant, oblationes & sacrificia ; Accepit 34
Rex ad locum, & re examinatâ, in eo
Templum extruxit, Et dedit eis Rex do- 35
na magna & eximia : Quæ illi accepta de-
derunt eis quibus opus erat. Vocârunt au- 36
tem eam *aquam* domestici Nehemiæ Gu-
naphtar ; quod interpretatur Mundatio :
Apud vulgus autem appellatur Naphtai.

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 INvenitur autem in descriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd jussit eos ignem accipere qui transmigrabant: ut significatum est, & ut mandavit transmigratis. 2 Et dedit illis legem ne oblivisce rentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea & argentea, & ornamenta eorum. Et alia hujusmodi dicens, hortabatur ne legem 3 amoverent à corde suo. Erat autem in ipsa scriptura, quomodò tabernaculum & arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequò exiit in montem, in quo Moyses ascendit, & vi- 4 dit Dei hæreditatem. Et veniens ibi Jeremias invenit locum speluncæ: & tabernaculum, & arcam, & 5 altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit. Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut notarent sibi locum: & non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos dixit; Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat: Et tunc Dominus ostendet hæc, & apparebit majestas Domini, & nubes erit, sicut & Moysi manifestabatur, & sicut cùm Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo, 9 manifestabat hæc. Magnificè etenim sapientiam tractabat: & ut sapientiam habens, obtulit sacrifi- 10 cium dedicationis & consummationis templi. Sicut & Moyses orabat ad Dominum, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum, sic & Salomon oravit, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit ho- 11 locaustum. Et dixit Moyses, Eò quòd non sit comes- 12 tum quod erat pro peccato, consumptum est. Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicatio- 13 nem. Inferebantur autem in descriptionibus & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut constituens Bibliothecam congregavit de regionibus libros, & Prophetarum, & David, & epistolas regum, & de do- 14 nariis. Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit o- 15 mnia, & sunt apud nos. Si ergò desideratis hæc, 16 mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purificationem scripsimus vobis: benè ergò facietis, si egeritis hos dies.

MAKKABAΪ'ΩN B'.

ΚΕΦ. β'.

1 Ἐυρίσκε᾽ δὲ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς Ἱερεμίας ὁ προφήτης, ὅτι ἐκέλευσε τοῖς πυρὸς λαβὼν τοὺς (α)μεταγινομένους, ὡς σεσήμανται, καὶ
2 ὡς ἐνετείλατο τοῖς μεταγενομένοις ὁ προφήτης, Δοὺς αὐτοῖς τὸν νόμον, ἵνα μὴ ἐπιλάθωνται τῶν προσταγμάτων τοῦ κυρίου, καὶ ἵνα μὴ ἀποπλανηθῶσι ταῖς διανοίαις, βλέποντες ἀγάλματα χρυσᾶ καὶ ἀρ-
3 γυρᾶ, καὶ τὸν τοῦτοις ἐπὶ αὐτὰ κόσμον. Καὶ ἕτερα τοιαῦτα λέγων, παρ-
4 ἐκάλει μὴ ἀποστῆναι τὸν νόμον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν. Ἦν δὲ ἐν τῇ γραφῇ, ὡς τὸ σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν ἐκέλευσεν ὁ προφήτης, χρηματισμῷ χρηθέντος, αὐτῷ συνακολουθεῖν, ὡς ἐξῆλθεν
5 εἰς τὸ ὄρος ὃ ὁ Μωϋσῆς ἀνέβας ἐθεάσατο τὴν τοῦ θεοῦ κληρονομίαν. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἱερεμίας εὗρεν οἴκημα ἀντρῶδες, καὶ τὴν σκηνὴν, καὶ τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος ἐσήνεγκεν ἐκεῖ, καὶ τὴν
6 θύραν ἐνέφραξε. Καὶ (β)προσελθόντες τινὲς τοῦ συνακολουθήσαντος ὅπως
7 (γ)ἐπισημήνασθαι τὴν ὁδὸν, καὶ οὐκ (δ)ἠδυνήθησαν εὑρεῖν. Ὡς δὲ ὁ Ἱερεμίας ἔγνω, μεμφόμενος αὐτοῖς ἔφη, Ὅτι καὶ ἄγνωστος ὁ τόπος ἕως ἂν (ε)συναγάγῃ ὁ θεὸς ἐπισυναγωγὴν τοῦ λαοῦ, καὶ (ζ)ἵλεως
8 γένηται. Καὶ τότε ὁ κύριος ἀναδείξει ταῦτα, καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα τοῦ κυρίου καὶ ἡ νεφέλη, (η)ὡς καὶ ἐπὶ Μωϋσῆ ἐδηλοῦτο, ὡς καὶ ὁ Σαλωμῶν
9 ἠξίωσεν ἵνα ὁ τόπος ἁγιασθῇ μεγάλως. Διεσαφεῖτο δὲ καὶ ὡς σοφίαν ἔχων ἀνήνεγκε θυσίαν ἐγκαινισμοῦ, καὶ τῆς τελειώ-
10 σεως τοῦ ἱεροῦ. Καθὼς καὶ Μωϋσῆς προσηύξατο πρὸς κύριον, καὶ κατέζεν πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ τῆς θυσίας ἐδαπάνησεν· οὕτως (θ)καὶ Σαλωμὼν προσηύξατο, καὶ καταβὰν τὸ πῦρ ἀνήλωσε τὰ
11 ὁλοκαυτώματα. Καὶ εἶπε(ι) Μωϋσῆς, Διὰ τὸ μὴ βεβρῶσθαι τὸ περὶ
12 τῆς ἁμαρτίας, ἀνηλώθη. Ὡσαύτως καὶ ὁ Σαλωμὼν (κ) τὰς ὀκτὼ
13 ἡμέρας ἦγεν. Ἐξηγεῖτο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς, καὶ ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς τοῖς κατὰ τὸν Νεεμίαν τὰ αὐτὰ, καὶ ὡς καταβαλλόμενος βιβλιοθήκην, ἐπισωρεύσας τὰ περὶ τῶν βασιλέων καὶ
(λ)προφητῶν, καὶ τὰ τοῦ Δαυὶδ, καὶ ἐπιστολὰς βασιλέων περὶ ἀνα-
14 θεμάτων. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἰούδας, τὰ διασκεδασθέντα διὰ τὸν (μ)πόλεμον τὸν γεγονότα ἡμῖν ἐπισωρεύσας(ν)πάντα, καὶ ἔστι παρ'
15 ἡμῖν. Ὧν οὖν ἐάν χρείαν ἔχητε, τοὺς ἀποκομιοῦντας ὑμῖν ἀπο-
16 στείλατε. Μέλλομεν οὖν ἄγειν τὸν καθαρισμὸν, ἐγράψαμεν ὑμῖν· καλῶς οὖν ποιήσετε (ξ) ἄγοντες τὰς ἡμέρας.

MS.A.(α)μεταγενομένους,(β)προσελθόν τινες,(γ)ἐπισημάνασθαι (δ) ἐδυνήθησαν (ε)συνάγῃ(ζ)ἵλεως (η) ὡς ἐπὶ Μωσῆ (θ) Σαλωμὼν προσηύξατο πρὸς κύριον, καὶ (ι) Μωσῆς,(κ)μετὰ ὀκτὼ (λ) προφητῶν βιβλία, καὶ (μ) γεγονότα πόλεμον(ν)ταῦτα,καὶ(ξ)ἄγειν

Interp. LAT.

CAP. II.

1 INvenitur autem in descriptionibus Hieremias propheta, quòd jussit eos ignem accipere, qui transmigrabantur, ut significatum est; & ut mandavit transmigratis propheta, Dans eis legem, 2 ne oblivisce rentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus, videntes simulachra aurea, & argentea: & ornamenta eorum. Et alia 3 hujusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde suo. Erat autem in ipsa scriptura, 4 quomodò tabernaculum & arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequò exiit in montem, in quo Moyses ascendit, & vidit Dei hæreditatem. Et veniens Hie- 5 remias invenit domum speluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc: & ostium obstruxit. Et accesserunt quidam ex 6 his qui simul sequebantur, ut notarent viam: & non potuerunt invenire. Ut autem cognovit 7 Hieremias, culpans illos dixit; Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat: Et tunc Dominus o- 8 stendet hæc: & apparebit majestas Domini, & nubes, sicut & in Moyse manifestabatur, & sicut Salomon petiit, ut locus sanctificaretur magnificè. Manifestabatur autem, & ut sapientiam 9 habens obtulit sacrificium dedicationis, & consummationis templi: Sicut & Moyses oravit; 10 ad Dominum, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum. Sic & Salomon oravit; & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocausta. Et dixit Moyses; Eò quòd non sit comestum, 11 quod erat pro peccato, consumptum est. Similiter 12 & Salomon octo diebus celebravit. Narrabantur autem & in descriptionibus, & in com- 13 mentariis, qui secundùm Neemiam, hæc eadem: & qualiter constituens bibliothecam congregavit, quæ de regibus, & prophetis, & quæ ipsius David, & epistolas regum de donariis. Similiter 14 autem & Judas, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos. Si ergò desideratis hæc; mittite qui perferant 15 vobis. Acturi itaque purificationem, scripsimus 16 vobis. Benè ergò feceritis; si egeritis hos dies.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

*ס * ملحقه *

1 حمد حمد ازدا محمد حمد ازدا محمد حمد ازدا مح

Versio VULG. LAT.

17 Deus autem, qui liberavit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem, Sicut promiſit in lege, ſperamus quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit de ſub cœlo in locum ſanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit. De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione; Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem; Et de illuminationibus quæ de cœlo factæ ſunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent, Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis; Itémque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa, tentavimus nos uno volumine breviare. Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum, Curavimus volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſâ ſuſcepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum & ſudoris aſſumpſimus. Sicut hi qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parêre propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus. Veritatem quidem de ſingulis, auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

17 Ὁ δὲ θεὸς ὁ σώσας τὸν πάντα λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποδοὺς τὴν κληρονομίαν (α) πᾶσι, καὶ τὸ βασίλειον, καὶ τὸ ἱεράτευμα, καὶ 18 τὸν ἁγιασμὸν, Καθὼς ἐπηγγείλατο διὰ τοῦ νόμου· ἐλπίζομεν γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ὅτι ταχέως ἡμᾶς (β) ἐλεήσει, καὶ ἐπισωνάξει 19 ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸν ἅγιον τόπον. (γ) Ἐξείλετο γὰρ 20 ἡμᾶς ἐκ μεγάλων κακῶν, καὶ τὸν τόπον (δ) ἐκαθάρισε. Τὰ δὲ κατὰ τὸν Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον, καὶ τοὺς τούτου ἀδελφοὺς, καὶ τὸν τοῦ ἱεροῦ τοῦ (ε) μεγάλου καθαρισμὸν, καὶ τὸν τοῦ βωμοῦ ἐγκαι- 21 νισμὸν, Ἔτι τε τοὺς περὶ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, καὶ τὸν 22 τούτου υἱὸν Εὐπάτορα πολέμους, Καὶ τὰς ἐξ οὐρανοῦ φωνὰς ἐπιφανείας τοῖς ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ φιλοτίμως ἀνδραγαθήσασιν, (ζ) ὥστε τὴν ὅλην χώραν ὀλίγους ὄντας λεηλατῆσαι, καὶ τὰ βάρβα- 23 ρα πλῆθη διώξαι, Καὶ τὸ φιβούμενον καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἱερὸν ἀνακομίσασθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθερῶσαι, καὶ τοὺς μέλλοντας καταλύεσθαι νόμους ἐπανορθῶσαι, τοῦ κυρίου μετὰ πάσης 24 ἐπιεικείας (η) ἵλεω γενομένου αὐτοῖς, (θ) Τὰ ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ (ι) Κυρηναίου διὰ πέντε βιβλίων, πειρασόμεθα δι' ἑνὸς συντάγματος ἐπιτεμεῖν. Συνορῶντες γὰρ τὸ χῦμα τῶν 25 ἀριθμῶν, καὶ τὴν οὖσαν δυσχρηστίαν τοῖς θέλουσιν ὁσονοῦν ἐγκυκλεῖσθαι 26 τοῖς τῆς ἱστορίας διηγήμασι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης, Ἐφροντίσαμεν τοῖς μὲν βουλομένοις ἀναγινώσκειν ψυχαγωγίαν, τοῖς δὲ φιλοφρονοῦσιν εἰς τὸ διὰ μνήμης ἀναλαβεῖν εὐκοπίαν, 27 πᾶσι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὠφέλειαν. Καὶ ἡμῖν μὲν τοῖς τὴν κακοπάθειαν (κ) ἐπιδεδεγμένοις τῆς ἐπιτομῆς ὁ ῥᾴδιον, ἱδρῶτος 28 δὲ καὶ ἀγρυπνίας τὸ πρᾶγμα. Καθάπερ τῷ παρασκευάζοντι συμπόσιον, καὶ ζητοῦντι τὴν ἑτέρων λυσιτέλειαν ἐκ (λ) ἀχερὲς μὲν, ὅμως διὰ τὴν ἐν πολλῶν ἀχαριστίαν, ἡδέως τὴν κακοπά- 29 θειαν ὑποίσομεν, Τὸ μὲν διακεῖσθαι περὶ ἑκάστων τῷ συγχωρῆσαι πραγματείσασθαι, τὸ δὲ ἐπιπορεύειν τοῖς ὑπογραμμοῖς τῆς ἐπιτομῆς (μ) διαπονοῦντας.

MS. A. (α) αὐτῆς πᾶσιν, (β) ἐλεήσῃ, (γ) Ἐξείλατο (δ) ἐκαθέρισεν. (ε) μεγίστου (ζ) ὡς (η) ἵλεως (θ) Τὰ (ι) Κηρυναίου (κ) ἐπιδεδιγμένοις (λ) ἀχερὲς, ὅμως (μ)* ἀτοιοῦντες

Interp. LAT.

Deus autem qui liberavit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem, Sicut promiſit in lege; (a) ſperamus enim in Deo, quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit [nos] de ea quæ ſub cœlo, in locum ſanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit. De Juda verò Maccabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione, Sed & de præliis quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem, Et de illuminationibus, quæ de cœlo factæ ſunt ad eos qui pro Judaiſmo abundè fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, popularentur, & barbaram multitudinem fugarent, Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ futurum erat ut abolerentur, reſtituerent, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis; Quæ ab Jaſone Cyrenæo quinque libris declarata ſunt; tentavimus nos uno volumine breviare. Conſiderantes enim effuſionem numerorum, & difficultatem quæ adeſt volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum, propter multitudinem rerum; Curavimus, volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio, ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem, qui laborem breviandi ſuſcepimus, non facile, ſed ſudoris & vigiliarum negotium eſt; (Sicut ei qui præparat convivium, & quærenti aliorum utilitatem, non facile quidem eſt:) tamen propter multorum gratiam libenter laborem ſuſtinebimus, Subtilem quidem & exquiſitam de ſingulis tractationem hiſtoriographo concedentes, perſequi autem delineationes epitomes (b) ſtudentes.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 Deus autem qui redemit populum ſuum in omnibus, & dedit hæreditatem omnibus hominibus, & regnum & ſacerdotium, & ſanctificationem. Sicut pollicitus eſt per Legem; ipſe in quo ſperamus, quòd citò miſerebitur noſtrî, & congregabit nos de ſub cœlis in locum ſanctum: Eripuit enim nos de magnis malis, & locum purgavit. De Juda autem Maccabæo, & fratribus ejus, deque mundatione Templi magni & famigerati, & dedicatione Altaris; Præterea, de bellis ab Antiocho Epiphane filióque ejus Antiocho Eupatore illatis, Et de mirandis cælitùs palàm factis, pro eis qui pro Judæis viriliter pugnabant, ita ut numero pauco omnes terrarum populos qui cum fervore & inſania in eos irruebant, perſequerentur, & diſpergerent, Ita ut templum ac Sanctuarium totâ terrâ famigeratum, pacatum ac quietum evaderet, & urbs à ſervitute Gentium liberaretur, & leges quæ propè erant ut diſpergerentur colligerent, & ordinarent, voluntate Domini & miſericordiâ quæ ipſis adfuit; Hæc igitur omnia quæ acciderunt, & ſcripta ſunt quinque libris à Jaſone Cyrenæo, curæ mihi fuit labore magno, uno in libro brevibus conſcribere. Cùm enim videremus diffuſum verſuum numerum difficultati eſſe quærentibus de rerum hiſtoria, deque narratione verboſa, propter multorum verſuum narrationem, curæ nobis fuit, cum labore ea brevibus, ſed ordine exponere; Ut legentium animos delectemur veritate: Utque quibus ſtudio eſt memoriam rerum aſſequi, teneant ſine difficultate: lectoribus autem univerſis manifeſtum adjumentum appareat. Nobis autem, quibus hæc res curæ fuit, quique hæc breviter ſcripſimus, non fuit facile hoc facere, ſed cum ſudore & labore laſſitudinéque & vigiliis multis contulimus, digeſſimúſque & breviter ſcripſimus. Ut enim qui inſtruere cupit, & parare convivium, multíſque placere, ipſi quidem non eſt facile, ſed quia placere ſtudet, & animi remiſſionem eis qui vocati ſunt conciliare, libenter in ſe laborem & ſolicitudinem ſuſcipit; Sic & nos, ut placeamus, & remiſſionem animi conciliemus multis, libenter laborem & ſolicitudinem in nos ſuſcepimus, & ærumnam magnam ſubivimus. Igitur, ut de omnibus quæ narrantur ſcribendum vobis ſit, hinc excuſati ſimus: diligenter autem & ſtudioſè ea breviter dicere cupimus, quæ multis ſcripta & dicta ſunt.*

Versio VULG. LAT.

30 Sicut enim novæ domûs architecto de universa structura curandum est: ei verò qui pingere curat, quæ
31 apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstimandum est & in nobis. Etenim intellectum colligere,
& ordinare sermonem, & curiosiùs partes singulas
32 quasque disquirere, historiæ congruit auctori: Brevitatem verò dictionis sectari, & executiones rerum
33 vitare, brevianti concedendum est. Hinc ergò narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse
sufficiat: stultum etenim est ante historiam effluere, in
ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

1 IGitur cùm sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur, propter
2 Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes
3 mala, Fiebat ut & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maxi-
mis muneribus illustrarent: Ita ut Seleucus Asiæ rex
de reditibus suis præstaret omnes sumptus ad mini-
4 sterium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu Benjamin præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, ini-
5 quum aliquid in civitate moliri. Sed cùm vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsæ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœ-
6 nicis: Et nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Jerosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis
7 cadere universa. Cúmque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum man-
8 datis, ut prædictam pecuniam transportaret. Statímque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam & Phœnicem civitates esset peragraturus, re verò autem regis propositum perfe-
9 cturus. Sed, cùm venisset Jerosolymam, & benignè à summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: &, cujus rei gratiâ adesset, aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ita essent.

MAKKABAÏΩN B'.

30 Καθάπερ γὰρ τῆς καινῆς οἰκίας ἀρχιτέκτονι τὴ ὅλης καλοκολῆς φροντίσεον, τῷ δὲ (a) ἐγκαίειν καὶ ζωγραφῆν ἐπιχειροῦντι, τὰ ἁρμόδια
31 πρὸς διακόσμησιν ἐξετασέον· (β)ἕτω δοκῶ καὶ ὅλη ἡμῖν. Τὸ μὲν ἐμβατεύειν, καὶ (γ) περὶ πάντων ποιεῖδς λόγον, καὶ πολυπραγμονεῖν ὀν τοῖς
32 καταμέρη, τῷ τῆς ἱστορίας (δ) ἀρχηγέτῃ καθήκει. Τὸ γὰρ σύντομον τῆς λέξεως μεταδιώκειν, καὶ τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας
33 παραιτῆδαι, (ε)τῷ τὴν μεβάφρασιν ποιεμβῷ συγχωρητέον. Ἐντεῦδεν ὧν ἀρξόμδα τ διηγήσεως, τοῖς προειρημένοις τοσοῦτον ὀφείλειν λέγοντες· εὔηδες γὰρ τὸ μὴ πρὸ τῆς ἱστορίας πλεονάζειν, τὴν δὲ ἱστορίαν (ζ)ὀφτεμεῖν. MS.A. (α)ἐγκαινίζειν (β)δυτως δοκῶν καὶ ἐπὶ ἡμῶν. (γ) * περιττὸν ποιεῖδαι λόγῳ, καὶ πολυπραγμονεῖ ἐν ταῖς (δ) ἀρχηγενήτῃ (ε)τὴν τῶν μετάφρασιν ποιουμένων(ζ)ἐπιτέμνειν.

KEΦ. γ'.

1 Τῆς (α)ἁγίας τοίνυν πόλεως καλοικουμένης μετὰ πάσης εἰρήνης, καὶ τῶν νόμων(ζ)ἔτι καλλίστα σωτηρουμένων διὰ τ' Ονίᾳ τῦ ἀρχιερέως δυσσέβειαν καὶ μισοπονηρίαν, Σωϐαίνε καὶ αὐτὸς τοὺς βασιλεῖς τιμᾶν τ τόπον,
3 καὶ τὸ ἱερὸν ἀποσολαῖς ταῖς κρατίσαις δοξάζειν, Ὥστε καὶ Σέλδκον τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα χορηγεῖν ὁκ ἰδίων προσόδων πάντα(γ)
4 τὰ πρὸς τὰς λειτουργίας τῶν θυσιῶν(δ)ὑπάλλοντα δαπανήματα. Σίμων δέ τις ὁκ τῆς Βενιαμὶν φυλῆς προστάτης τῦ ἱεροῦ καθεσαμένῳ,
5 διωμίχθη τῷ ἀρχιερεῖ (ε)περὶ τ καλὰ τ πόλιν παρανομίας. Καὶ νικῆσαι τ' Ονίαν μὴ δυνάμενος, ἦλθε πρὸς Ἀπολλώνιον Θρασέως, τὸν
6 καθ' ἐκεῖνον τ καιρὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγόν· Καὶ προσήγγειλε περὶ τῶν χρημάτων ἀμυθήτων γέμειν τὸ ὂν Ἱεροσολύμοις γαζοφυλάκιον, ὥστε τὸ πλῆθος τ διαφόρων(ζ)ἀναρίθμητον εἶ, καὶ μὴ προσήκειν αὐλὰ πρὸς τὸν τῶν θυσιῶν λόγον, εἶ) δὲ δυνατὸν ὑπὸ τ τῦ Σελεύκου
7 ἐξουσίαν(η)πᾶσιν ἅπαντα ταῦτα. Συμμίξας δὲ(ϑ) ὁ Ἀπολλώνιος τῷ βασιλεῖ, περὶ τῶν μηνυθέντων αὐτῷ χρημάτων ἀνεφάνισεν. ὁ δ'(ι)προχειρισάμενος Ἡλιόδωρον τὸν τῶν πραγμάτων, ἀπέστειλε δοὺς ἐντολάς,
8 τ τῶν προειρημένων χρημάτων ἐκκομιδὴν ποιήσαδαι. Εὐθέως δ' ὁ Ἡλιόδωρος ἐποιεῖτο τ πορείαν, τῇ μὲν ἐμφάσει ὡς τὰς κατὰ κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην πόλεις(κ)ἐφοδεύσων, τῷ πράγματι δὲ τ τῦ βασιλέως προθέσεων(λ)ἐπιτελῶν. Παραγενηθεὶς δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ φιλοφρόνως (μ) ὑπὸ τῦ ἀρχιερέως τῆς πόλεως ἀποδεχθεὶς, ἀνέφηνε περὶ τῦ γεγονότος ἐμφανισμοῦ, καὶ τίνος ἕνεκεν πάρεστι(ν)διεσάφησεν· ἐπυνθάνετο δὲ εἰ ταῖς ἀληθείαις ταῦτα ἔτως ἔχοντα τυγχάνει.

MS.A. (α)ἁγίας πόλεως(β)ὅλη(γ)τὰς (δ)ἐπισάλλοντας(ε)τῆς κατὰ τὰ πόλιν ἀγοραναμίας.(ζ)ἀναρίθμητον, καὶ μὴ προσηκεγκεῖν(η)παισὶν ταῦτα.(ϑ)Ἀπολλώνιος(ι)προχειρισάμενος (κ)ἐφόδευσε,(λ)ἐπιτελεῖν. (μ)ὁ ἀρχιερεὺς(ν)διεσαφήνισεν.

Interp. LAT.

Sicut enim novæ domûs architecto de universa 30
structura curandum est, ei verò qui inuere & pingere aggreditur, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt; ita æstimo & in nobis. Nam pe- 31
netrare quidem, & de omnibus facere sermonem, & curiosiùs singulas quasque partes disquirere, historiæ congruit auctori. Brevitatem verò dictionis sectari, & subtilem executionem rerum vitare brevianti concedendum est. Hinc ergò 32 33
narrationem incipiemus, prædictis hactenus connectentes. Stultum enim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

IGitur cùm sancta civitas habitaretur cum omni 1
pace, leges autem adhuc optimè custodirentur propter Oniæ pontificis pietatem, & odium malorum: Fiebat ut & ipsi reges locum honorarent, & templum maximis muneribus illustrarent: Ita ut Seleucus Asiæ rex de reditibus suis 2 3
præstaret omnes sumptus ad ministeria sacrificiorum pertinentes. Simon autem quidam de 4
tribu Benjamin præpositus templi constitutus, contendebat cum principe sacerdotum de ea quæ in civitate fiebat, (a) legum transgressione. Sed 5
cùm vincere Oniam non posset; venit ad Apollonium Thraseæ filium, qui illo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis: Et nuntiavit pe- 6
cuniis immensis plenum esse ærarium Hierosolymis, ita ut multitudo (b) communium copiarum esset innumerabilis, & ea non pertinere ad rationem sacrificiorum, esse autem possibile sub potestate regis cadere universa hæc. Collocutus autem 7
Apollonius cum rege, de indicatis sibi pecuniis aperuit. Ille verò eligens Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniam asportaret. Statímque Helio- 8
dorus iter est aggressus, specie quidem quasi eas quæ per Cœlesyriam & Phœnicen, civitates esset peregraturus, reverà autem regis propositum perfecturus. Sed cùm venisset Hierosolymam, & benignè à summo sacerdote civitatis esset exceptus, narravit de dato indicio, & cujus rei gratiâ adesset, aperuit. Interrogabat autem, si verè hæc ita essent. 9

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 Sicut enim architecto, cùm domum ædificat, de tota ædificii structura cura est, Ei autem qui figuris & coloribus ornat, quærendum est quicquid usui est ad ornatum domûs; Ita & nobis rem se habere putò. De singulis enim inquirere & 31
investigare, & omnia simul scribere, auctoris est. Capita autem rerum per- 32
sequi, & à scribendo multis excusatum esse, ei concedendum est; qui breviter multa paucis exponit. Hinc igitur inci- 33
piamus narrationem eorum quæ prædicta sunt; & breviter composita: Ut enim quis ante narrandum multis proponat, & conciliet, narrationem autem ipsam breviter exponat, rectum est.

CAP. III.

HAbitante quietè & pacificè civitate 1
Sanctâ, & legibus benè observatis, ob justitiam Chuniæ Sacerdotis summi, & quòd mala odio haberet, Etiam Regem ipsum 2
templum & locum glorificare contigit honoribus & oblationibus multis & gloriosis: Adeò ut Seleucus Rex Asiæ quic- 3
quid ad oblationum ministerium pertineret, de suo largiretur. Simon autem qui 4
erat de tribu Benjamin, Templo præfectus, resistebat Sacerdoti; quippe, qui auxilio esset iniquitati quæ in civitate exercebatur. Et cùm Chuniæ sacerdoti 5
summo prævalere non posset, profectus est ad Apollonium filium Thrasii, tùnc temporis præfectum & ducem Syriæ & Phœnices; Et indicavit ipsi de gaza quæ esset 6
in templo Jerosolymitano: Immensam esse dicens, nec numerari posse divitias quæ ibi essent: Neque eas in rationem sacrificiorum & oblationum adduci posse. sed in potestate Regis esse debere. Profectus 7
autem Apollonius indicavit Regi, quod de gaza hac & divitiis dictum sibi fuerat: & rex vocatum Heliodorum rebus præfectum, misit cum mandatis ut gazam oēm & opes de quibus indicatum sibi fuerat, acciperet & ad se afferret. Heliodorus autē 8
statim profectus obibat civitates Syriæ & Phœnices, festinans transire, ut Regis præceptum perficeret. Veniens autem 9
Jerosolyma Heliodorus, cum honore magno à Sacerdote summo & civitate acceptus est. Et declaravit ipsis id cujus causâ missus esset, quod regi indicatum fuerat: Et ab ipsis quæsivit, num verè hæc ita se haberent.

Versio VULG. LAT.

10 Tunc summus sacerdos ostendit depositа esse hæc, &
11 victualia viduarum & pupillorum: Quædam verò
esse Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ
detulerat impius Simon: universa autem argenti ta-
12 lenta esse quadringenta, & auri ducenta. Decipi
verò eos, qui credidissent loco & templo, quod per
universum mundum honoratur, pro suî veneratione
13 & sanctitate omnino impossibile esse. At ille pro his
quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni gene-
14 re regi ea esse deferenda. Constitutâ autem die in-
trabat de his Heliodor⁹ ordinaturus. Non modica ve-
15 rò per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdo-
tes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus jacta-
verunt se, & invocabant de cœlo eum, qui de depo-
sitis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva
16 custodiret. Jam verò qui videbat summi sacerdotis
vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color
17 immutatus, declarabat internum animi dolorem. Cir-
cumfusa enim erat mœstitia quædam viro, & horror
corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor
18 cordis ejus efficiebatur. Alii etiam gregatim de do-
mibus confluebant, publicâ supplicatione obsecran-
tes, pro eo quòd in contemptum locus esset venturus.
19 Accincta q́ie mulieres ciliciis pectus, per plateas con-
fluebant: sed & virgines, quæ conclusæ erant, procur-
rebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò
20 per fenestras aspiciebant: Universæ autem protenden-
21 dentes manus in cœlum deprecabantur. Erat enim
misera commistæ multitudinis, & magni sacerdotis in
22 agone constituti expectatio. Et hi quidem invoca-
bant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his qui cre-
23 diderant, cum omni integritate conservarentur. He-
liodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem
24 loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens. Sed
Spiritus omnipotentis Dei magnâ fecit suæ ostensio-
nis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parêre
ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidi-
nem converterentur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

10 Τοῦ δὲ ἀρχιερέως ἀποδείξαντος (a) διαθήκας τὰς χηρῶν τε καὶ
11 ὀρφανῶν, Τινὰ δὲ καὶ Ὑρκανοῦ τοῦ Τωβίου σφόδρα ἀνδρὸς ἐν ὑπεροχῇ κειμένης, ὧν (β) ὅπερ ἦν διαβάλλων ὁ δυσσεβὴς Σίμων, τὰ δὲ πάντα ἀργυρίου τετρακόσια τάλαντα, χρυσίου δὲ διακόσια,
12 (γ) Ἀδικηθῆναι δὲ τοὺς πεπιστικότας τῇ τοῦ τόπου ἁγιοσύνῃ, καὶ τῇ τοῦ τετιμημένου κατὰ τὸν σύμπαντα κόσμον ἱεροῦ σεμνότητι καὶ
13 ἀσυλίᾳ, (δ) πάντως ἀμήχανον εἶη. (ε) Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος διʼ ἃς εἶχε βασιλικὰς ἐντολὰς, πάντως ἔλεγεν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀναληπτέα
14 ταῦτα εἶναι. Τεταγμένῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰσῄει τοῦ περὶ τούτων ἐπισκέψιν οἰκονομήσων· ὧν δὲ ἡ μικρὰ καθʼ ὅλην τὴν πόλιν ἀγωνία.
15 Οἱ δὲ ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν ταῖς ἱερατικαῖς στολαῖς ῥίπτοντες ἑαυτοὺς, ἐπεκαλοῦντο εἰς οὐρανὸν τὸν περὶ (ζ) θεσθήκης νομοθετήσαντα
16 τοῖς θεσπεσιθεμένοις ταῦτα σῶα διαφυλάξαι. Ἦν δὲ ὁρῶντα τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἰδέαν, τιτρώσκεσθαι τὴν διάνοιαν· ἡ γὰρ ὄψις καὶ τὸ τῆς χρόας παρηλλαγμένον ἐνέφαινε τὴν ἔνδοθεν ἀγωνίαν.
17 Περιεκέχυτο γὰρ περὶ τὸν ἄνδρα λύπη τις φρικασμὸς σώματος, (η) δι' ὧν πρόδηλον (θ) ἐγίνετο τοῖς ὁρωσιν τὸ κατὰ καρδίαν ἐνεδὲς ἄλγος. Οἱ δὲ ὁπὸ τῶν οἰκιῶν ἀγεληδὸν ἐξεπήδων ἐπὶ πάνδημον
18 ἱκετείαν, διὰ τὸ (ι) μέλλειν εἰς καταφρόνησιν ἔρχεσθαι τὸν τόπον. Τὴν δὲ περιεζωσμένας ὑπὸ τὰς μασθὰς αἱ γυναῖκες σάκκους κατὰ τὰς
19 ὁδοὺς (κ) ἐκάλυπτον. αἱ δὲ παλάκαισι τῶν παρθένων, αἱ μὲν συνέτρεχον ἐπὶ τοὺς πυλῶνας, αἱ δὲ ὅπη τὰ τείχη, τινὲς δὲ διὰ τῶν θυρίδων (λ) διεξέκυπτον. Πᾶσαι δὲ προτείνασαι τὰς χεῖρας εἰς τὸν
20 οὐρανὸν, ἐποιοῦντο τὴν λιτανείαν. Ἐλεεινὸν (μ) δὲ ἦν τὸ τῆς πλήθους πεμιγῆ πρόσπτωσιν, τοῦ τε τὸν μεγάλως (ν) διαγωνιῶντα ἀρχιερέως
21 προσδοκίαν. Οἱ μὲν οὖν ἐπεκαλοῦντο τὸν (ξ) παντοκράτορα θεὸν τὰ πεπιστευμένα τοῖς πεπιστευκόσι σῶα διαφυλάσσειν κατὰ πάσης
22 ἀσφαλείας. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος τὸ διαγνωσθὲν ἐπετέλει. αὐτόθι δὲ αὐτῷ σὺν τοῖς δορυφόροις καὶ τὸ ταμιεῖον ἦν παρ-
24 ὄντος, Ὁ γὰρ (ο) πλήρων κύριος καὶ πάσης ἐξουσίας ἐπιφάνειαν μεγάλην ἐποίησεν, ὥστε πάντας τοὺς καταλαμβανομένους συγκεχύσθαι, καὶ ἀπλαγήσεσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει, οἳ ἔκλυσιν καὶ θάλπος τρεπόμενοι.

MS. A. (α) παρακαταθήκας (β) οὕτως διαβάλλων (γ) Ἀδικῆσθαί τε (δ) παντελῶς (ε) * Ὁ δ' ἕτερος (ζ) θεσθηκαθήκας (η) δι' ἣν, (θ) ἐγίνετο (ι) μὴ μέλλειν (κ) ἐκαλύπτοντο. (λ) διέκυπτον. (μ) δὲ τὴν (ν) ἀγωνιῶντα (ξ) παντοκράτορα κύριον τὰ (ο) πνεύματα καὶ πάσης

Interp. LAT.

Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse vi- 10
duarum & pupillorum, Quædam verò etiam 11
Hyrcani Tobiæ viri valdè eminentis, non sicut de-
tulerat impius Simon, universa autem argenti ta-
lenta esse quadringinta, & auri ducenta; Frau- 12
dari verò eos qui credidissent loci sanctitati, &
honorati per universum mundum templi majesta-
ti, & securitati, (c) omninò impossibile esse. At 13
Heliodorus pro his quæ habebat in mandatis à
rege, omninò dicebat in (d) regium fiscum refe-
renda hæc esse. Constitutâ autem die intrabat de 14
his visitationem ordinaturus. Non modica verò
per universam civitatem erat trepidatio. Sa- 15
cerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotali-
bus jactantes se, invocabant in cœlum eum qui
de depositо legem posuit; ut his qui deposuerant,
ea salva custodiret. Jam verò, qui videret 16
summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur.
Facies enim & color immutatus declarabat eam,
quæ in animo, agoniam. Circunfusa enim erat 17
mœstitia quædam viro, & horror corporis; per
quæ manifestus aspicientibus dolor cordis ejus
efficiebatur. Alii autem de domibus gregatim 18
prosiliebant ad publicam supplicationem, pro eo
quòd in contemptum locus esset venturus. Ac- 19
cinctæq́; mulieres ciliciis sub (e) mammis, per
vias confluebant. Sed & virgines, quæ con-
clusæ erant, aliæ quidem concurrebant ad januas,
aliæ autem ad muros, aliquæ verò per fenestras
aspiciebant. Universæ autem protendentes ma- 20
nus in cœlum, deprecabantur. Erat autem mi- 21
serabilis commistæ multitudinis ruina, & summi
sacerdotis in magna agonia constituti expectatio.
Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut 22
credita salva his qui crediderant, cum omni in-
tegritate conservaret. Heliodorus autem, quod de- 23
creverat, perficiebat. Ibi autem ipso cum satelli-
tibus ad ærarium jam præsente, Patrum domi- 24
nus, & omnis potestatis dominator magnam fecit
ostensionem; ita ut omnes, qui ausi fuerant con-
venire, obstupescentes Dei virtutem, in dissolu-
tionem & formidinem converterentur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 .ܐܫܬܘܕܝ ܗܘ ܟܗܢܐ ܪܒܐ ܕܐܡܪ ܠܗ ܕܢܫܕܪ ܠܝܬܡܐ ܘܐܪܡܠܬܐ ܘܢܬܠ

Versio VULG. LAT.

MAKKABAÏΩN B'.

Interp. LAT.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens
sessorem, optimis operimentis adornatus: ísque cum
impetu Heliodoro priores calces elisit: qui autem ei
26 sedebat, videbatur arma habere aurea. Alii etiam
apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi glo-
riâ, speciosíque amictu: qui circumsteterunt eum,
& ex utraque parte flagellabant, sine intermissione
27 multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodo-
rus concidit in terram, eúmque multâ caligine cir-
cumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria posi-
28 tum ejecerunt. Et is, qui cum multis cursoribus &
satellitibus prædictum ingressus est ærarium, porta-
batur nullo sibi auxilium ferente, manifestâ Dei co-
29 gnitâ virtute: Et ille quidem per divinam virtutem
jacebat mutus, atque omni spe & salute privatus.
30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat
locum suum: & templum, quod paulò antè timore
ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Do-
31 mino, gaudio & lætitiâ impletum est. Tunc verò
ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oni-
am, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei,
32 qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans
autem summus sacerdos, ne fortè rex suspicaretur ma-
litiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consum-
matam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.
33 Cúmque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes
eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt;
Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Domi-
34 nus tibi vitam donavit. Tu autem à Deo flagellatus,
nuntia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his
35 dictis, non comparuerunt. Heliodorus autem, hos-
tiâ Deo oblatâ, & votis magnis promissis ei, qui vi-
vere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto ex-
36 ercitu, repedabat ad regem. Testabatur autem o-
mnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni
37 Dei. Cùm autem rex interrogâsset Heliodorum,
quis esset aptus adhuc semel Jerosolymam mitti, ait;

25 Ὡφθη γάρ (α) τις ἵππος αὐτοῖς φοβερὸν ἔχων τὸν ἐπιβάτην, καὶ κοσμίᾳ σκευῇ πανοπλισμένον, φερόμενος ἐξαίφνης μετὰ βίας (β) ἐπέσκηψε τῷ Ἡλιοδώρῳ τοῖς (γ) ἐμπροσθίοις ὁπλαῖς. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐφαίνετο
26 χρυσῆν παντοίαν ἔχων. Ἕτεροι δὲ δύο (δ) ἐφεστάκεσαν αὐτῷ νεανίαι, τῇ ῥώμῃ μὲν ὑπερφυεῖς, κάλλει δὲ (ε) τῇ δόξῃ, διαφερεῖς δὲ τὴν περίοδον· οἳ καὶ παραστάντες ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἐμάστιγουν αὐτὸν ἀδιαλείπτως, πολλὰς (ζ) ἐπιβριπτοῦντες αὐτῷ πληγάς.
27 Ἄφνω δὲ πεσὸν εἰς τὴν γῆν, καὶ πολλῷ σκότει περιχυθέν, ἁρπάσαντες, ἐπὶ φορείου ἐτίθεσαν, τὸν μὲν πολλῆς παρεπομένης καὶ πάσης δορυφορίας εἰς τὸ προειρημένον ἀποσκεύασμα χαλεπῶς
28 λάκοντα, ἕτερον ἀσυνήθειαν (η) ἑαυτῷ παρεσκευακότα, φανερῶς τὴν τοῦ
29 θεοῦ δυναστείαν ἐπεγνωκότα. Καὶ ὁ μὲν διὰ τὴν θείαν ἐνέργειαν
30 ἄφωνος καὶ πάσης ἐστερημένος ἐλπίδος καὶ σωτηρίας (θ) ἔκειτο. Οἱ δὲ τὸν κύριον εὐλόγουν τὸν θαυμαστὸν τὸν ἑαυτῆς τόπον· καὶ τὸ μικρῷ πρότερον δέους καὶ ταραχῆς γέμων ἱερὸν, τῆς παντοκράτορος
31 ἐπιφανείᾳ κυρίου, χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης (ι) ἐπεπλήρωτο. Ταχύ δέ τινες τῶν τοῦ Ἡλιοδώρου συνήθων ἠξίουν τὸν Ὀνίαν ἐπικαλέσασθαι τὸν ὕψιστον, καὶ τὸ ζῆν χαρίσασθαι τῷ παντελῶς ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ
32 κειμένῳ. Ὑποπτεύσας δὲ μήποτε διάνοιάν τινα κακὴν ὁ ἀρχιερεὺς, μήποτε διάληψιν ὁ βασιλεύς τι, κακουργίαν τινὰ περὶ τὸν Ἡλιόδωρον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συνεστηκέναι, προσήγαγε θυσίαν ὑπὲρ τῆς ἀνδρὸς σωτηρίας.
33 Ποιουμένου δὲ τοῦ ἀρχιερέως τὸν ἐξιλασμὸν, οἱ αὐτοὶ νεανίαι πάλιν ἐφάνησαν τῷ Ἡλιοδώρῳ ἐν τῇ αὐτῇ ἐσθήσει ἐστολισμένοι, καὶ στάντες (κ) εἶπον, Πολλὰς (λ) τῷ Ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ χάριτας ἔχε,
34 διὰ γὰρ αὐτὸν σοι κεχάρισται τὸ ζῆν (μ) ὁ κύριος. Σὺ δὲ (ν) ὑπ' αὐτοῦ μεμαστιγωμένος (ξ) ἀπάγγελλε πᾶσι τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν
35 παῦτα δὲ εἰπόντες ἀφανεῖς ἐγένοντο. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος θυσίαν (ο) ἀνενέγκας τῷ κυρίῳ, καὶ εὐχὰς μεγίστας εὐξάμενος τῷ τὸ ζῆν σεσωπηκότι, καὶ τὸν Ὀνίαν ἀποδεξάμενος, ἀνεστράτευσε
36 πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐξεμαρτύρει δὲ πᾶσιν ἅπερ ἦν ὑπ' ὄψιν
37 πεπραμένος ἔργα τοῦ μεγίστου θεοῦ. Τῷ δὲ βασιλεῖ ἐπερωτήσαντος τὸν Ἡλιόδωρον, ποῖός τις ἂν ἁρμόττοι ἔτι ἅπαξ διαπεμφθῆναι εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔφησεν,

MS.A. (α) *τοῖς ἵπποις (β) ἔπεσιν (γ) ἐνεφανίσας (δ) ἐφάνησ (ε) * γλῶσαν, (ζ) ἐπεπιθέντες (η) αὐτὸν τοῖς *χόλοις κακωσῶσα, φανερῶς * δυνασίαν ἐπεγνωκότα. (θ) ἔκειτο. (ι) ἐπλήρωτο. (κ) ἅπαν, (λ) Ονίᾳ (μ) κύριος. (ν) ὑπ' ἀγγέλλε (ο) ἀνενεγκὼν τῷ θεῷ,

Apparuit enim illis quidam equus, terribilem 25
habens sessorem, & optimo operimento adorna-
tus: invectus autem cum impetu incussit He-
liodoro anteriores ungulas. Qui autem ei insi-
debat, videbatur arma habere aurea. Alii 26
autem duo apparuerunt ei juvenes, virtute de-
cori, optimi gloriâ, speciosique amictu: qui
etiam circunstantes ex utraque parte flagellabant
eum sine intermissione, multas inferentes ei pla-
gas. Subitò autem concidentem in terram, & 27
multâ caligine circumfusum, rapientes, et
in sellam gestatoriam imponentes, Eum qui nuper 28
cum multo cursorum comitatu, & omni satellitio
prædictum ingressus erat ærarium, portabant
nullius sibi ipsi auxilii ferendi (f) compotem,
manifestò Dei potestatem cognoscentes. Et ille 29
quidem per divinam virtutem jacebat mutus,
atque omni spe & salute privatus. Hi autem 30
Dominum benedicebant, qui magnificabat locum
suum. Et templum, quod paulò antè timore ac
tumultu erat plenum, apparente omnipotente
Domino, gaudio & lætitiâ impletum est. Con- 31
festim verò ex amicis Heliodori quidam roga-
bant Oniam, ut invocaret Altissimum, & vitam
donaret ei qui omnino in supremo spiritu erat
constitutus. Suspicatus autem summus sacerdos, 32
ne forte rex suspicaretur maleficium aliquod circa
Heliodorum à Judæis esse consummatum, ob-
tulit hostiam pro viri salute. Faciente autem 33
summo sacerdote propitiationem, iidem juvenes
rursus apparuerunt Heliodoro eisdem vestibus
amicti: & stantes dixerunt; Multas Oniæ
sacerdoti gratias habe: nam propter eum tibi
Dominus vitam donavit. Tu autem ab (g) eo 34
flagellatus nuntia omnibus magnam Dei potesta-
tem. Et his dictis non comparuerunt. Helio- 35
dorus autem hostiâ Domino oblatâ, & votis
maximis promissis ei qui vivere concessit, &
Oniæ gratias egens, rediit cum exercitu ad re-
gem. Testabatur autem omnibus ea quæ sub 36
oculis suis viderat, opera maximi Dei. Cùm 37
autem rex interrogâsset Heliodorum, qu s esset
aptus adhuc semel Hierosolymam mitti, ait;

(α) ὤφθη γὰρ τις ἵππος αὐτοῖς φοβερὸν ἔχων τὸν ἐπιβάτην, καὶ κοσμίᾳ σκευῇ πανοπλισμένον, φερόμενος ἐξαίφνης μετὰ βίας ἐπέσκηψε τῷ Ἡλιοδώρῳ τοῖς ἐμπροσθίοις ὁπλαῖς. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐφαίνετο χρυσῆν παντοίαν ἔχων. ἕτεροι δὲ δύο ἐφεστάκεσαν αὐτῷ νεανίαι, τῇ ῥώμῃ μὲν ὑπερφυεῖς, κάλλει δὲ τῇ δόξῃ, διαφερεῖς δὲ τὴν περίοδον· οἳ καὶ παραστάντες ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἐμάστιγουν αὐτὸν ἀδιαλείπτως, πολλὰς ἐπιβριπτοῦντες αὐτῷ πληγάς.
Ἄφνω δὲ πεσὸν εἰς τὴν γῆν, καὶ πολλῷ σκότει περιχυθέν, ἁρπάσαντες, ἐπὶ φορείου ἐτίθεσαν, τὸν μὲν πολλῆς παρεπομένης καὶ πάσης δορυφορίας εἰς τὸ προειρημένον ἀποσκεύασμα χαλεπῶς λάκοντα, ἕτερον ἀσυνήθειαν ἑαυτῷ παρεσκευακότα, φανερῶς τὴν τοῦ θεοῦ δυναστείαν ἐπεγνωκότα. καὶ ὁ μὲν διὰ τὴν θείαν ἐνέργειαν ἄφωνος καὶ πάσης ἐστερημένος ἐλπίδος καὶ σωτηρίας ἔκειτο. Οἱ δὲ τὸν κύριον εὐλόγουν τὸν θαυμαστὸν τὸν ἑαυτῆς τόπον· καὶ τὸ μικρῷ πρότερον δέους καὶ ταραχῆς γέμων ἱερὸν, τῆς παντοκράτορος ἐπιφανείᾳ κυρίου, χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐπεπλήρωτο. Ταχύ δέ τινες τῶν τοῦ Ἡλιοδώρου συνήθων ἠξίουν τὸν Ὀνίαν ἐπικαλέσασθαι τὸν ὕψιστον, καὶ τὸ ζῆν χαρίσασθαι τῷ παντελῶς ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ κειμένῳ. Ὑποπτεύσας δὲ μήποτε διάνοιάν τινα κακὴν ὁ ἀρχιερεὺς, μήποτε διάληψιν ὁ βασιλεύς τι, κακουργίαν τινὰ περὶ τὸν Ἡλιόδωρον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συνεστηκέναι, προσήγαγε θυσίαν ὑπὲρ τῆς ἀνδρὸς σωτηρίας. Ποιουμένου δὲ τοῦ ἀρχιερέως τὸν ἐξιλασμὸν, οἱ αὐτοὶ νεανίαι πάλιν ἐφάνησαν τῷ Ἡλιοδώρῳ ἐν τῇ αὐτῇ ἐσθήσει ἐστολισμένοι, καὶ στάντες εἶπον, Πολλὰς τῷ Ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ χάριτας ἔχε, διὰ γὰρ αὐτὸν σοι κεχάρισται τὸ ζῆν ὁ κύριος. Σὺ δὲ ὑπ' αὐτοῦ μεμαστιγωμένος ἀπάγγελλε πᾶσι τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν παῦτα δὲ εἰπόντες ἀφανεῖς ἐγένοντο. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος θυσίαν ἀνενέγκας τῷ κυρίῳ, καὶ εὐχὰς μεγίστας εὐξάμενος τῷ τὸ ζῆν σεσωπηκότι, καὶ τὸν Ὀνίαν ἀποδεξάμενος, ἀνεστράτευσε πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐξεμαρτύρει δὲ πᾶσιν ἅπερ ἦν ὑπ' ὄψιν πεπραμένος ἔργα τοῦ μεγίστου θεοῦ. Τῷ δὲ βασιλεῖ ἐπερωτήσαντος τὸν Ἡλιόδωρον, ποῖός τις ἂν ἁρμόττοι ἔτι ἅπαξ διαπεμφθῆναι εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔφησεν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Apparuit enim ipsis equus quidam ro- 25
bustus, sessorem habens virum specie valdè
formosum, & amictu vestitûs glorioso: :
Veniebat autem cum impetu, & sonitum
pulsationis armorum suorum in Heliodo-
rum incutiebat. Videbatur autem insessor
ejus armis aureis accinctus. Apparuerunt 26
autem cum ipso duo alii juvenes specie
formosi, & viribus glorioli, vestibúsque
decori & stupendi, stabántque ab utroque
latere Heliodori, & flagellabant ipsum fla-
gellis magnis. Cecidítque repentè in ter- 27
ram, circumfusus caligine magnâ: & sub-
latum eum extulerunt extra in atrium.
Qui paulò anteà cum superbia & copis 28
magnis ingressus erat in Gazophylacium,
nunc autem projectus sine viribus, nec sibi
ipsi opem ferre válebat. Et palàm appa- 29
ruit virtus Dei, & projectus erat quasi re-
solutus operatione veritatis; sine spe vi-
tæ aut expectatione. Populus autem be- 30
nedicebat Deum qui fecerat gloriosa pro
loco templi, quod cum paulò anteà ple num
fuerat commotione & trepidatione, opere
& revelatione Dei omnipotentis plenum
factum fuerat hilaritate & gaudio. Ibi 31
statim accesserunt ex amicis Heliodori qui-
dam, & à Chunia petierunt, ut oraret &
à Domino peteret, ut vitam daret ei qui
omninò projectus sine spe jacebat. Cogi- 32
tans autem apud se summus sacerdos, ne
fortè putaret rex operationem aliquam in-
stitutam fuisse à Judæis adversùs Heliodo-
rum, obtulit sacrificium pro salute viri.
Cùm autem stans summus sacerdos propi- 33
tiationem faceret pro eo, rursus appa-
ruerunt Heliodoro isti duo juvenes eis-
dem quibus anteà vestibus amicti, & dixe-
runt ei; Magnam gratiam accepit Chuni-
as princeps sacerdotum: propter eum
enim indulsit tibi Dominus vitam. Tu 34
autem à Deo flagellatus, abi & prædica
omnibus hominibus magnitudinem & vi-
res potestatis ejus. Et his dictis non ap-
paruerunt amplius. Heliodorus autem ob- 35
tulit oblationes Deo, & supplicavit & oravit
coram eo oratione magnâ, quòd ipsi vitam
reddiderat: Chuniam autem magnopere
honoravit: Itaque reversus ad regem di-
scessit, cum toto comitatu suo. Testa- 36
batur autem & prædicabat universis ope-
ra & virtutem fortem Domini, qui ipsi
coram oculis apparuerat. Rex autem 37
quærebat ab Heliodoro de hac re quo-
modo facta fuerat: Volebátque adhuc
vica alterâ mittere Jerosolyma:

Versio VULG. LAT.

38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus.
39 Nam ipse, qui habet in cœlis habitationem, visitator & adjutor est loci illius, & venientes ad malefacien-
40 dum percutit, ac perdit. Igitur de Heliodoro, & ærarii custodia, ita res se habet.

CAP. IV.

1 SImon autem prædictus, pecuniarum & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodo-
2 rum instigâsset ad hæc, & ipse fuisset incentor malo-
3 rum: Provisorémque civitatis, ac defensorem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei audebat insidiato-
4 rem regni dicere. Sed, cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessa-
rios homicidia fierent: Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpotè
5 ducem Cœlesyriæ & Phœnicis, ad augendam mali-
tiam Simonis, ad regem se contulit, Non ut civium
accusator, sed communem utilitatem apud semet-
6 ipsum universæ multitudinis considerans. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare à stultitia sua.
7 Sed post Seleuci vitæ excessum, cùm suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambie-
8 bat Jason frater Oniæ summum sacerdotium: Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexa-
9 ginta, & ex reditibus aliis talenta octoginta. Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium & ephebiam sibi constituere, & eos, qui in Jerosolymis erant, Antio-
10 chenos scribere. Quod cùm rex annuisset, & obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

38 Εἴ τινα ἔχεις πολέμιον ἢ πραγμάτων ἐπίβουλον, πέμπων αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ μαστιγωμένον αὐτὸν προσδέξῃ, ἐάντε καὶ (α) διασωθείη, διὰ τὸ
39 εἶναι τὸν τόπον ἀληθῶς εἶναί τινα θεοῦ δύναμιν. Αὐτὸς γὰρ ὁ τὴν κατοικίαν ἐπουράνιον ἔχων, ἐπόπτης ὢν καὶ βοηθὸς ἐκείνῳ τῷ τόπῳ,
40 καὶ τοὺς παραγινομένους ὅπη κακώσει, τύπτων (β)ἀπόλλυσιν. Καὶ τὰ μὲν (γ) κατ' Ἡλιόδωρον, καὶ τῆς γαζοφυλακίας τήρησιν ἔτως ἐχώρησεν.

MS. A. (α) διασωθῇ, (β) ἀπολλύει. (γ) κατ' Ἡλιόδωρον

ΚΕΦ. Δ'.

1 Ὁ δὲ προειρημένος Σίμων ὁ περὶ χρημάτων καὶ τῆς πατρίδος ἐνδείκτης γεγονὼς, ἐκακολόγει τὸν Ὀνίαν, ὡς (α) αὐτός τε εἴη τὰ
2 Ἡλιόδωρον ὑποτιθεικὼς, καὶ περὶ κακῶν δημιουργὸς καθεστηκώς. Καὶ τὸν εὐεργέτην τῆς πόλεως, καὶ τὸν κηδεμόνα περὶ ὁμοεθνῶν, καὶ
ζηλωτὴν περὶ νόμων, ἐπίβουλον τῶν πραγμάτων ἐτόλμα λέγειν.
3 Τῆς δὲ ἔχθρας ὅπη τοσοῦτον προβαινούσης, ὥστε καὶ διά τινος τῶν
4 ὑπὸ τοῦ Σίμωνος διεσκευασμένων φόνους ζωπυρεῖσθαι, Σωσρῶν (β) ὁ Ὀνίας τὸ χαλεπὸν τῆς φιλονεικίας, καὶ Ἀπολλώνιον μαίνεσθαι, (γ) ὡς τὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν, ζωπυροῦντα τὴν κα-
5 κίαν τοῦ Σίμωνος, (δ) ὡς τὸν βασιλέα (ε) διακομίσαι, Οὐ γυμνασιῶν τῶν πολιτῶν κατήγορος, τὸ δὲ (ζ) συμφέρον κοινῇ καὶ ἰδίαν παντὶ
6 τῷ πλήθει σκοπῶν. Ἐώρα γὰρ ἄνευ βασιλικῆς προνοίας ἀδύνατον εἰ τυχεῖν εἰρήνης (η) ἔτι τὰ πράγματα, καὶ τὸν Σίμωνα
7 παῦλαν ἄλυπόν τῆς ἀνοίας. Μεταλλάξαντος δὲ τὸν βίον Σελεύκου, καὶ παραλαβόντος τὴν βασιλείαν Ἀντίοχον τὸν προσαγορευθέντος Ἐπιφανῆ, ὑπενόθευσεν Ἰάσων ὁ ἀδελφὸς Ὀνίου τὴν
8 ἀρχιερωσύνην, Ἐπαγγειλάμενος τῷ βασιλεῖ διὰ ἐντεύξεως ἀργυρίου τάλαντα ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, καὶ προσόδου πινὲς ἄλλης
9 τάλαντα ὀγδοήκοντα. Πρὸς δὲ τούτοις ὑπισχνεῖτο καὶ ἕτερα (θ) διακόσια πεντήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν, ἐὰν (ι) συγχωρηθῇ διὰ τῆς ἐξουσίας αὐτῷ, γυμνάσιον καὶ ἐφηβίαν αὐτῷ συστήσασθαι, καὶ τοὺς ἐν
10 Ἱεροσολύμοις Ἀντιοχεῖς ἀναγράψαι. Ἐπινεύσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς ἀρχῆς κρατήσας, εὐθέως (κ) ὅτι τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τοῦ ὁμοφύλου (λ) μετῆγε.

MS. A. (α) ἔτός (β) Ὀνίας (γ)*ἕως τῶν κοίλης Φυνίκης καὶ Συρίας στρατηγὸν ζωπυρεῖντα (δ) πρὸς τὸν (ε) διακοσμῆσαι, (ζ) συμφορὸν κοινῇ, καὶ κατ'(η) ὅτι τὰ (θ) διαχάρειν (ι)ὅτι χορηγηθῇ (κ) πρὸς τὸν (λ) μετίσησι.

Interp. LAT.

Si quem habes hostem, aut rerum insidiatorem; 38 mitte eum illuc: & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam ipse qui habet (b) super- 39 cœlestem habitationem, visitator & adjutor est loci illius: & venientes ad malefaciendum percutit, & perdit. Igitur de Heliodoro, & 40 ærarii custodia, ita res se habet.

CAP. IV.

SImon autem prædictus, pecuniarum & patriæ 1 delator factus, malè loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigâsset, & malorum artifex fuisset: Benefactorémque civitatis, & provisorem 2 gentis suæ, & æmulatorem legum, audebat insidiatorem rerum dicere. Sed cùm inimicitiæ in tan- 3 tum procederent, ut etiam per quendam ex iis qui à Simone probati erant, homicidia fierent; Considerans Onias periculum contentionis, & 4 Apollonium insanire, ut potè ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis, augentem malitiam Simonis; ad regem se contulit, Non civium accusator factus, 5 sed communem utilitatem (a) apud semetipsum universæ multitudinis considerans. Videbat 6 enim sine regali providentia impossibile esse pacem ulteriùs rebus dari, nec Simonem cessaturum à stultitia. Sed post Seleuci vitæ excessum, 7 cùm suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason frater Oniæ summum Sacerdotium; Adito rege promittens 8 ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex reditu quodam alio talenta octoginta. Super 9 hæc autem promittebat alia centum quinquaginta, si per potestatem ejus (b) concederetur gymnasium & ephebiam sibi constituere, & eos qui in Hierosolymis erant, Antiochenos scribere. Quod cùm rex annuisset, et obtinuisset 10 principatum; statim ad gentilium ritum contribules transferre cœpit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 ... Cui dixit Heliodorus, Si quis est reus tibi, & rerum tuarum hostis, eum mitte illuc, ut accipias flagellatum & tortum, si tamen adhuc vivum: Quia verè virtus Dei in illo loco est. Qui enim in cœlis habitat, 39 visitat & custodit locum illum; & qui veniunt ut malum ipsi faciant, eos flagellat, cruciat, ac perdit. Et de rebus quidem 40 Heliodori, & conservatione Gazophylacii, ita res fuit.

CAP. IV.

1 ... SImon autem ille malus, quem supra dixi- 1 mus, indicem & proditorem urbis & Gazophylacii fuisse, calumniabatur Chuniam, & verbis innuebat, omnium quæ Heliodoro acciderant ipsum gestorem fuisse, omniúmque quæ evenerant malorum opi- 2 ficem: Et de eo qui bona civitatis procurabat, & pro popularibus solicitus erat, & onus legis portabat, audebat dicere, eum omnium malorum opificem fuisse. Crescebat autem eo usque malum inimici- 3 tiarum ipsius, ut cædes multæ ab eis fierent qui à Simone instigabantur. Videns 4 igitur Chunias zelum malefaciendi & Apollonium Syriæ & Phœnices præfectum ac ducem, studio adjuvandi incalescentem, addere malis Simonis; Adeò ut 5 ad regem usque diffamaretur quasi accusator & proditor civium suorum; circumspiciebat propterea Chunias & considerabat, quomodo popularibus opitularetur. Considerans au- 6 tem videbat nullam reliquam esse pacis habendæ rationem, præter Dei gratiam & misericordiam, nec instaurari res posse absque Deo, nec quiescere Simonem à malo suo & zelo, nisi cœlitùs auxilium accederet. Mortuo autem rege Seleuco, cùm 7 post eum accepisset regnum Antiochus qui Epiphanes dictus est, dolo profectus, Chuniæ summi sacerdotis frater Jason, accepit à rege potestatem sacerdotii summi; Pollicitus ipsi dare talenta argenti ter cen- 8 tum sexaginta, aliísque de causis octoginta. Pollicitus præterea centum sexaginta alia, 9 si concederet ipsi rex ædificare gymnasium Jerosolymis, more Græcorum, & instituere Agones certaminum quæ in stadio certabantur, & ut Jerosolymitæ Antiochienses scriberentur. Cúmque regi persua- 10 sisset, & obtinuisset summum sacerdotium, & principatum in malo, statim convertit omnes populares suos ad studium Gentilismi.

Versio VULG. LAT.

11 Et amotis his, quæ humanitatis causâ Judæis à regibus fuerant constituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & societate functus est legatione legitimâ, civium jura destituens, 12 prava institutа sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, & optimos quosque ephebos in lupanaribus ponere. Erat autem hoc 13 non initium, sed incrementum quoddam, & profectus gentilis & alienigenæ conversationis, propter impii & non sacerdotis Jasonis nefarium & inaudi-14 tum scelus: Ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palæstræ, & 15 præbitionis ejus injustæ, & in exercitiis disci. Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias 16 optimas arbitrabantur: Quarum gratiâ periculosa eos contentio habebat, & eorum institutа æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos 17 hostes & peremptores habuerant. In leges enim divinas impiè agere impunè non cedit: sed hoc tempus 18 sequens declarabit. Cùm autem quinquennalis agon 19 Tyri celebraretur, & rex præsens esset, Misit Jason facinorosus ab Jerosolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis: quas postulaverunt hi qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios 20 sumptus eas deputari. Sed hæ oblatæ sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter præsentes autem datæ sunt in fabricam navium trire-21 mium. Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognovisset Antiochus alienum se à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus indè venit Joppen, & indè Jerosolymam. 22 Et magnificè ab Jasone & civitate susceptus, cum facularum luminibus & laudibus ingressus est: & indè in Phœnicen exercitum convertit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

11 Καὶ τὰ κύμβυα τοῖς Ἰουδαίοις φιλάνθρωπα βασιλικὰ διὰ Ἰωάννου τοῦ πατρὸς Εὐπολέμου, τοῦ ποιησαμένου τὴν πρεσβείαν ὑπὲρ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, (α) παρώσατο· καὶ τὰς μὲ (β) νομίμους καταλύων πολιτείας, παρανόμους ἐθισμοὺς ἐκαίνιζεν.
12 Ἀσμένως γὰρ ὑπ' αὐτὴν (γ) τὴν ἀκρόπολιν γυμνάσιον κατέστησεν,
13 καὶ τοὺς κεκλῆσθαι τῶν ἐφήβων ὑπετάττων, ὑπὸ πίτασον(δ) ἤγαγε. Ἦν δ' ἄτοπος ἀκμὴ (ε) τῆς Ἑλληνισμοῦ, καὶ προσβασις ἀλλοφυλισμοῦ διὰ τὴν ἀσεβοῦς καὶ ἀκαθέρτου Ἰάσονος (ζ) παράβλασεν ἀναγνίαν,
14 ὥστε μηκέτι περὶ τὰς τοῦ θυσιαστηρίου λειτουργίας σπουδάζειν εἶναι τοὺς ἱερεῖς, ἀλλὰ (η) τὸν μὲν ναὸν καταφρονοῦντες, καὶ τῶν θυσιῶν ἀμελοῦντες, σπεύδειν μετέχειν τῆς ἐν (θ) παλαίστρᾳ παρανόμου χορηγίας, μετὰ τὴν
15 τοῦ δίσκου (ι) πρόκλησιν. Καὶ τὰς μὲ (κ) πατρῴους τιμὰς ἐν ὀλιγὲ (λ) πεδίῳ
16 μένοι, τὰς δ' Ἑλληνικὰς δόξας (μ) κρείττους ἡγούμενοι. Ὧν (ν) χάριν συνέβη αὐτοῖς χαλεπὰ πράγματα παρασχεῖν, καὶ ὧν ἐζήλουν τὰς ἀγωγὰς, καὶ
17 (ξ) καθάπαν ἤθελον ὁμοιοῦσθαι, (ο) τούτοις πολεμίους καὶ τιμωρητὰς ἔσχον.
18 Ἀσεβῶν γὰρ εἰς τοὺς θείους νόμους τὸ ῥᾴδιον, ἀλλὰ ταῦτα ὁ ἀκόλουθος χρόνος δηλώσει. Ἀγομένῳ δὲ πενταετηρικῷ ἀγῶνι τῷ Τύρῳ, καὶ
19 τοῦ βασιλέως παρόντος, Ἀπέστειλεν Ἰάσων ὁ μιαρὸς θεωρὸς (π) ἀπὸ Ἱεροσολύμων, (ρ) Ἀνθρώπους ὄντας, πονηρομίζοντας ἀργυρίου δραχμὰς (σ) τετρακοσίας εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλέους θυσίαν· ἃς καὶ ἠξίωσαν οἱ (τ) παραπομίσαντες μὴ χρῆσθαι(υ) πρὸς θυσίαν διὰ τὸ μὴ κα-
20 θήκειν, εἰς ἑτέραν δ' καθαίρεσιν ἀναλίσκειν. Ἐπεμψεν ὲν ταῦτα, διὰ μὲν τὸν ἀποστείλαντα εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλέους θυσίαν, ἔνεκεν δὲ τῶν παραπομιζόντων, εἰς τὰς τριήρεων κατασκευάς. Ἀποδημοῦντος δὲ
21 εἰς Αἴγυπτον Ἀπολλωνίου τοῦ Μενεσθέως (φ) διὰ τὰ πρωτολείσια Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος βασιλέως, μεμηνέναι Ἀντίοχον ἀλλότριον αὐτὸν τῶν (χ) αὐτῶν γεγονέναι πραγμάτων, τὸ κατ' αὐτὸν ἀσφαλίας ἐφρόντιζεν· ὅθεν εἰς (ψ) Ἰόππην παραγενόμενος, καὶ μήτι εἰς Ἰε-
22 ροσόλυμα. (ω) Μεγαλομερῶς δὲ ὑπὸ τοῦ (α) Ἰάσονος καὶ τῆς πόλεως (β) παραδεχθεὶς, μετὰ δᾳδουχίας καὶ βοῶν (γ) ἀναπεδεῦ, εἶθ' ὕστερον εἰς Φοινίκην κατέστρατοπέδευσε.

MS. A. (α) παρώσας· (β) νομίμους (γ) ἀκρόπολιν (δ) ἤγαγε. (ε) τῆς (ζ) ὑπερβάλλουσ* αν ἀγνείαν, (η) τὸν μὲ ναῶ καταφρονοῦντας, (θ) παλέστρη (ι) προσκλησιν. (κ) πατρῴους (λ) τεθειμένοι, (μ)* κρείσσοις(ν) καὶ χάριν (ξ) καθὸ ἅπαν(ο) τοὺς πολεμίους (π) ὡς ἀπὸ(ρ) Ἀνθροχείας, πραγματίζοντας(σ) τετρακοσίους(τ) παραπομίζοντες(υ) εἰς θυσίαν

** ἕνεκα δὲ τῶν παρόντων, εἰς τὰς τῶν τριηρέων(φ) ὡς διὰ τὰ πρωτοκλήσια τοῦ Φιλομήτορος(χ) αὐτῶ γεγενότων(ψ) Ἵππιν(ω) Μεγαλομερῶς (α) Ἰάσονος (β) ὑποδεχθεὶς, (γ) εἰσπέσθη,

Interp. LAT.

Et amotis his quæ humanitate regiâ Judæis fuerant constituta per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & societate functus est legatione, legitima quidem civium jura dissolvens, prava institutа innovabat. Alacriter enim sub ipsa arce gymnasium constituit, & optimos quosque epheborum subjiciens, sub velum duxit. Erat autem sic vigor quidam gentilitatis; & profectus alienigenæ conversationis, propter impii, & non sacerdotis, Jasonis eximium scelus: Ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis, festinarent participes fieri ejus quæ in palæstra fiebat, præbitionis iniquæ, post disci provocationem. Et patrios quidem honores pro nihilo habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur. Quarum rerum gratiâ occupavit eos grave infortunium: & quorum institutа æmulabantur, ac per omnia consimiles esse cupiebant, hos hostes & punitores habuerunt. In leges enim divinas impiè agere non facile est. Sed hæc tempus sequens delarabit. Cùm autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset; Misit Jason facinorosus ministros ab Hierosolymis, qui erant Antiocheni, portantes argenti drachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas etiam postulaverunt hi qui asportaverant, ne in sacrificium erogarentur, quia non oporteret, sed in alium sumptum deputarentur. Misit igitur hæc, quantum quidem ad se qui mittebat, pertinebat, in sacrificium Herculis, propter eos autem qui portabant, in fabricam triremium. Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognovisset Antiochus alienum se (c)à negotiis ipsis effectum, propriæ securitati consuluit. Quarè Joppen veniens profectus est Hierosolymam. Magnificè autem à Jasone & civitate susceptus, cum facularum luminibus, & acclamationibus introductus est: & indè in Phœnicem exercitum convertit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ... Et quæ misericordiâ Dei Judæis constituta fuerant & ordinata per Joannem patrem Eupolemi, qui legatus ad Romanos de pace profectus fuerat; Hæc ille amovit & abolevit: Solutísque ritibus & legibus veritatis, leges moréque malos ponebat & innovabat. Studioſè enim & 12 festinatò sub muro Jerosolymorum gymnasium struxit, & viribus robustos subegit, & subter pileum traduxit. Ea au- 13 tem fuit ad Gentilitatem, stultitiámque Helleniſmi, & errorem nationum festinatio, per Jasonem illum impium non summum sacerdotem, adeoque crescebat immunditia; ut sacerdotibus non ultra curæ 14 esset ministerium altaris, sacrificiorúmque & oblationum, sed templum & ministerium ejus spernerent, festinarent autem spectare & delectari certaminibus impiis, & præbitionibus certaminis athleticæ: Et 15 spernebant gloriam vultûs paterni, & delectabantur inani gloriâ rituum Gentilium. Propterea occupavit eos malum: Et quo- 16 rum æmulabantur instituta, quosque in omnibus imitari studebant, hi ipsis conversi, hostes facti sunt, perque eos punita sunt opera eorum. In legem enim san- 17 ctam impiè agere, bonum non est, neque convenit: Sed hæc semper suo tempore nota facit. Cùm autem ageretur agon 18 certaminum quem Tyri per quinquennia agebant, venit spectandi causâ & rex. Et 19 misit Jason ille abominandus & immundus Jerosolymis spectatores, qui Antiochienses erant: Per quos etiam ter mille trecentos argenteos misit ad sacrificium Herculis afferendos. Noluerunt autem qui pecuniâ afferebant impendi eam in ministerium sacrificii, quod hoc fieri non oporteret, sed consenserunt ut in aliarum rerum expensas erogaretur. Cecidit autem quo- 20 ad eum qui misit, in hunc usum; Quoad eos autem qui consenserant simpliciter hoc modo rem gerere, in ministerium diversum. Misso autem Apollonio Menestesa- 21 ris filio, majoris honoris ergô, ad Philometorem Ægypti regem, putabat eum apud se Antiochus alienum à regni sui rebus, & sibi cavebat: Propterea veniens Joppam negotiorum causâ, inde ascendit Jerosolyma. Exceptus autem est à Jasone 22 honore eximio, & à civitate honore & acclamatione, & postea inde in Phœnicem profectus est.

Versio VULG. LAT.

23 Et post triennii tempus misit Jason Menelaum, supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de
24 negotiis necessariis responsa perlaturum. At ille commendatus regi, cùm magnificâsset faciem potestatis ejus, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, su-
25 perponens Jasoni talenta argenti trecenta. Acceptísque à rege mandatis venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio; animos verò crudelis tyranni, &
26 feræ belluæ iram gerens. Et Jason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus
27 in Ammanitem expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promissis, nihil agebat, cùm exactionem faceret
28 Sostratus, qui arci erat præpositus: (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob causam u-
29 trique ad regem sunt evocati. Et Menelaus amotus est à sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo:
30 Sostratus autem prælatus est Cypriis. Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharsenses & Mallotas seditionem movere, eò quòd Antiochidi regis concubinæ
31 dono essent dati. Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andro-
32 nico. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vi-
33 cinas civitates. Quod cùm certissimè cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens
34 Antiochiæ secus Daphnem. Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui
35 cùm venisset ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando (quamvis esset ei suspectus) suasisset de Asylo procedere, statim eum peremit, non veritus justitiam. Ob quam causam non solùm Judæi, sed aliæ quoque nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece tanti viri injusta.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

23 Μετὰ δὲ τελευτὴν χρόνου ἀπέστειλεν Ἰάσων Μενέλαον τὸν τοῦ προειρημένου Σίμωνος ἀδελφὸν, παρακομίζοντα τὰ χρήματα τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ πραγμάτων ἀναγκαίων ὑπομνηματισμοὺς (α) τελέσοντα.
24 Ὁ δὲ συναθεὶς τῷ βασιλεῖ; καὶ θαρσήσας αὐτὸν τῷ προσώπῳ τῆς ἐξουσίας, εἰς ἑαυτὸν μετήνεγκε (β) τὴν ἀρχιερωσύνην, ὑπερβαλὼν τὸν
25 Ἰάσονα τάλαντα ἀργυρίου τριακόσια. Λαβὼν δὲ τὰς βασιλικὰς ἐντολὰς (γ) παρεγένετο, τῆς μὲν ἀρχιερωσύνης οὐδὲν ἄξιον φέρων,
26 θυμὸν δὲ ὠμοῦ τυράννου, καὶ θηρὸς βαρβάρου ὀργὰς ἔχων. Καὶ ὁ μὲν Ἰάσων ὁ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ὑπονοθεύσας, (δ) ὑπονοθευθεὶς ὑφ'
27 ἑτέρου φυγὰς εἰς τὴν Ἀμμανίτην χώραν ζυνήλασε. Ὁ δὲ Μενέλαος τῆς μὲν ἀρχῆς ἐκράτει, τῶν δὲ ἐπηγγελμένων τῷ βασιλεῖ
28 χρημάτων οὐδὲν ὑπάκτει, Ποιεμένου δὲ τὴν ἀπαίτησιν Σωστράτου τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐπάρχου· πρὸς γὰρ τοῦτον ἦν ἡ τῶν (ε) φόρων ἀφῆξις·
29 δι' ἣν αἰτίαν οἱ δύο ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσεκλήθησαν. Καὶ ὁ μὲν Μενέλαος ἀπέλιπε τὴν ἀρχιερωσύνην Λυσίμαχον τὸν ἑαυτοῦ
30 ἀδελφὸν, Σώστρατος δὲ, Κράτητα τὸν ἐπὶ τῆς Κυπρίων. Τοιούτων δὲ συνεστηκότων, συνέβη Ταρσεῖς καὶ Μαλλώτας στασιάζειν, διὰ τὸ
31 Ἀντιοχίδι τῇ παλλακῇ τοῦ βασιλέως ἐν δωρεᾷ (ζ) δεδόσθαι. Θᾶττον οὖν ὁ βασιλεὺς ἦκε κοιμίσαι τὸ πράγματα, καταλιπὼν τὸν ἡγησόμενον τῶν διαλοίπων
32 Ἀνδρόνικον, τὸν ἐν ἀξιώματι κειμένων. Νομίσας δὲ ὁ Μενέλαος εὐκαιρίαν λαβὼν εὐθυῦν, χρυσώματά τινα τῶν ἱερῶν νοσφισάμενος ἐχαρίσατο τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ ἕτερα ἐπύγχανε πεπρακὼς εἰς τε
33 Τύρον, καὶ τὰς κύκλῳ πόλεις. (η) Ἃ καὶ σαφῶς ἐπιγνοὺς ὁ Ὀνίας, (θ) παρήλεγχεν ἀποκεχωρηκὼς εἰς ἄσυλον τόπον, ἐπὶ Δάφνης τῆς
34 πρὸς (ι) Ἀντιόχειαν κειμένης. Ὅθεν ὁ Μενέλαος λαβὼν ἰδίᾳ τὸν Ἀνδρόνικον, παρεκάλει χειρώσασθαι τὸν Ὀνίαν. Ὁ δὲ παραγενόμενος ἐπὶ τὸν Ὀνίαν, καὶ πανοήσας ἐπὶ δόλῳ, καὶ δεξιὰς (κ) μὲν ὅρκων δοὺς,
35 καίπερ ὑπόπτως κείμενος, ἔπεισεν ὅμως ἀσύλου φεύγειν, ὃν καὶ παραχρῆμα παρέλαυνεν, οὐκ αἰδεσθεὶς τὸ δίκαιον. Διὰ δὴ αἰτίαν οὐ μόνον Ἰουδαῖοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐδυσφόρουν, καὶ ἐβλασφόρουν ἐπὶ τῷ τὸν ἀνδρὸς ἀδίκῳ φόνῳ.

MS. A. (α) τελέσοντας. (β) ἀρχιερωσύνῃ, (γ) παρεγένετο, (δ) ὑπονομευθεὶς (ε) διαφόρων (ζ) δέδοσθαι (η) Καὶ σαφῶς (θ) ἀπήνεγκεν (ι) Ἀνποχείας (κ) θεὶς μετ' ὅρκων, δὺς δεξιὰν, καίπερ

Interp. LAT.

Post triennii autem tempus misit Jason Menelaum 23
supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias
regi, & de negotiis necessariis commonitiones
faëturum. At ille commendatus regi, & (d)ma- 24
gnificans se facie potestatis, in semetipsum retorsit
summum sacerdotium, superans Jasonem talentis
argenti trecentis. Acceptísque à rege mandatis 25
venit, nihil quidem h bens dignum sacerdotio,
animos verò crudelis tyranni, & feræ barbaræ
iras gerens. Et Jason quidem, qui proprium 26
fratrem circumvenerat, circumventus ab alio,
profugus in Ammanitem expulsus est regionem.
Menelaus autem principatum quidem obtinuit: 27
de pecuniis verò regi promissis nihil benè dispone-
bat; cùm exactionem faceret Sostratus, qui 28
arci erat præpositus. Nam ad hunc exactio
(e) vectigalium pertinebat. Quam ob causam
utrique à rege sunt evocati. Et Menelaus qui- 29
dem reliquit sacerdotii successorem Lysimachum
fratrem suum: Sostratus autem Cratetem, qui
erat præpositus Cypriis. His autem constitutis, 30
contigit Tharsenses & Mallotas seditionem move-
re, eò quòd Antiochidi regis concubinæ dono essent
dati. Festinanter itaque rex venit sedare res, 31
relinquens suffectum Andronicum, ex eis qui in
dignitate positi erant. Ratus autem Menelaus 32
accepisse se tempus opportunum, aurea quædam
vasa templi furatus donavit Andronico, & alia
vendiderat Tyri, & per circumjacentes civitates.
Quæ cùm certissimè cognovisset Onias, arguebat, 33
in loco tuto se continens in Daphne, quæ ad An-
tiochiam posita est. Unde Menelaus assumens 34
seorsùm Andronicum hortabatur, ut Oniam inter-
ficeret. Ille autem veniens ad Oniam, & sua-
dens cum dolo, & dexteram dans cum jurejuran-
do, quamvis esset suspectus, persuasit de asylo
procedere: quem etiam statim in carcere peremit;
non veritus justitiam. Ob quam causam non so- 35
lùm Judæi, sed etiam multi ex aliis nationibus
indignabantur, & molestè ferebant de nece viri
injusta.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 ... Post tres autem annos, misit Jason Mene- 23
laum fratrem Simonis illius impii, ut af-
ferret donum regi, quod traditurum se ei
spoponderat, & illum allocuturum de
magni momenti negotiis, quæ in quæsti-
24 one erant ipsis. Profectus autem, cùm 24
gloriosum se regi stitisset, petiit summum
sacerdotium: Et dolo usus adversùs Jaso-
nem, superavit eum dono talentorum ter
centum. Accepto igitur mandato regis 25
venit qui nihil dignum summo sacerdotio
fecerat, sed iram & furorem induerat,
cogitatione insani zeli repletus. Et Jason 26
quidem qui proprium fratrem circumve-
nerat, ipse ab alio circumventus, fugiens
in Ammonitidem profectus est. Et Me- 27
nelaus quidem principatum tenuit: quod
autem regi pollicitus erat præstare non
poterat. Exigente autem illud Sostrato 28
qui arci præfectus erat, (cui numorum
exigendorum potestas commissa erat) hu-
jus rei causâ ambo ad regem evocati
sunt. Menelaus quidem summi sacerdotii 29
vicarium reliquit Lysimachum fratrem su-
um: Sostratus autem Cratetem Cypriis
præfectum. Hæc cum ita se haberent, 30
contigit tumultuari Tarsenses & Mallotas,
quòd Antiochia pellici regis data esset.
Quibus auditis, præfectus festinatò rex 31
venit ut ipsos componeret. Reliquit au-
tem ibi vicarium Andronici rebus hono-
ratis præfecti. Putans autem Menelaus in- 32
ventum sibi locum, furatus aurea templi
vasa quædam Andronico dedit, alia Tyrum
& ad circumjacentes civitates missa vendi-
dit. deprehensus est. Quæ cùm verè re- 33
scivisset Chunias, correpto ipso, Daph-
nen, quæ juxta Antiochiam est, secessit.
Propterea, clàm profectus ad Androni- 34
cum Menelaus petebat ab ipso, ut Chuni-
am occideret: Ipse autem ad Chuniam
veniens, dolo pacificè cum ipso locutus
est, & deprecantibus ipsis cum juramentis
dextram dedit. Persuaserunt autem ipsi de
asylo progredi, & hæsitans animo proces-
sit, egressum autem statim interfecit, non eru-
bescens justitiam ejus. Quare non solum 35
Judæi exprobrabant ipsi, & maledicebant,
sed & ex Gentilibus multi per contumeliam
ipsi maledicebant, propter cædem viri
impiè factam.

Versio VULG. LAT.

36 Sed regressum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi
apud Antiochiam, simul & Græci, conquerentes de
37 iniqua nece Oniæ. Contristatus itaque animo An-
tiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam,
lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem, &
38 modestiam. Accensísque animis Andronicum pur-
purâ exutum, per totam civitatem jubet circumduci:
& in eodem loco, in quo in Oniam impietatem com-
miserat, sacrilegum vitâ privari, Domino illi condi-
39 gnam retribuente pœnam. Multis autem sacrilegiis
in templo à Lysimacho commissis Menelai consilio,
& divulgatâ famâ, congregata est multitudo adver-
40 sùm Lysimachum, multo jam auro exportato. Tur-
bis autem insurgentibus, & animis irâ repletis, Ly-
simachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter
41 & dementiâ provecto. Sed, ut intellexerunt conatum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arripuêre: quidam verò cinerem in Lysimachum jecêre.
41 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati,
omnes verò in fugam conversi sunt: ipsum etiam sa-
43 crilegum secus ærarium interfecerunt. De his ergò
44 cœpit judicium adversùs Menelaum agitari. Et cùm
venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt
45 missi tres viri à senioribus. Et cùm superaretur Me-
nelaus, promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad
45 suadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio
positum quasi refrigerandi gratiâ regem adiit, & de-
47 duxit à sententia: Et Menelaum quidem universæ
malitiæ reum criminibus absolvit: miseros autem,
qui, etiamsi apud Scythas causam dixissent, inno-
48 centes judicarentur, hos morte damnavit. Citò
ergò injustam pœnam dederunt, qui pro civitate,
& populo, & sacris vasis, causam prosecuti sunt.
49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepultu-
ram eorum liberalissimi extiterunt.

MAKKABAI'ΩN B'.

36 Τῦ ϑ βασιλέως ἐπανελθόντ@ ἀπὸ τ@ χ^ω Κιλικίαν τόπων, ἐνε-
πύγχανον οἱ χ^ι πόλιν Ἰουδαῖοι συμμισοπονηρέντων, ϗ πλ@ Ἑλ-
37 λήνων, ὑπὲρ τῦ παρὰ λόγον ϯ Ονίαν (α)ἀπεκτάνθαι. Ψυχικῶς
ἔν ὁ Ἀντίοχ@ (β)ὑπελυπήθη, ϗ τραπεὶς (γ)εἰς ἔλεον, ϗ δακρύσας
38 διὰ ϯ μετηλλαχότος σωφροσύνλν, ϗ πολλὴν εὐταξίαν, Καὶ
πυρωθεὶς τοῖς θυμοῖς, ϖεριῆγεν ϯ ϯ Ἀνδρονίκ@ πορφύρεν
ϖεριῳμέν@, ϗ τὰς χιτῶνας (δ) πεῤῥήξας, ϖεριαγὼν κα' ὅλλω ϯ πόλιν, ἐπ' αὐτὸν τὸν τόπον (ε)ἔνπερ εἰς ϯ Ονίαν ἠσέβησεν,
ὀκεῖ τὸν μιαφόνον ἀπεκόσμησε, τῦ χρείν ϯ ἀξίαν αὐτῦ (ζ)κόλασιν
39 ἀποδόντ@. Γενομένων ϑ πολλῶν ἱεροσυλημάτων χ^ι ϯ πόλιν
ὑπὸ τῦ Λυσιμάχ@ μ῀ τῆς (η) Μενελάν γνώμης, ϗ διαδοθείσης ἔξω
τῆς φήμης, ὀθροσυνήχθη τὸ πλῆθος ἐπὶ ϯ Λυσίμαχον, χρυσωμάτων
40 ἤδη πολλῶν διεσκευασμένων. Ἐπιγενομένων ϑ τ@ ὄχλων, ϗ τ@ ὀρ-
γαῖς (ϑ)διεμπεπλαμένοις, ϗ ὡρμηκότος ὁ Λυσίμαχος ϖρὸς τειχιλίνς,
κατήξαλο χερσὶν ἀδίκοις, ϖεφηνημένε τινὸς (ι)Τυράννε ϖρο-
εσεκότ@ ϯ ἡλικίαν, ὐδὲν ϑ ἧττον ϗ ϯ (κ)ἄνοιαν. Συνιδόντες
41 ϑ ϗ ϯ ἐπίθεσιν ϯ Λυσιμάχ@, ζωγρησάντες οἱ μ῀ πέτρες, οἱ ϑ
ξύλων πάχη, πινὲς ϑ ἐκ ϯ παρακειμένης ἀποδῦ δρασάμενοι, φύρδλν
42 ἐνεπίναον εἰς τὸν ϖερὶ ϯ Λυσίμαχον. Δι' ἣν αἰτίαν πολλὸς
μ῀ αὐτῶν τραυματίας ἐποίησαν, τινὰς (λ)ϑ ϗ κατέβαλον, πάντας
ϑ εἰς φυγὴν ζυνήλασε, αὐλὸν ϑ ϯ ἱερόσυλον παρὰ τὸ χαλκφυλά-
κιον ἐχειρώσαν@. Περὶ ϑ τύτων ἐνέκ@ κρίσις (μ) πρὸς ϯ Μενέλαον.
44 Καλαντήσαν@ ϑ τῦ βασιλέως εἰς Τύρ@, ἐπ' αὐτῦ ϯ δικαιολογί-
45 αν ἐποιήσαν@ οἱ πεμφθέντες (ν)ἄνδρες τρεῖς ὑπὸ τῆς γερυσίας. Ἡσσ
ϑ λειμμένω ὁ Μενέλαος ἐπηγγείλατο χρήματα ἐρεῖν τῷ Πτολε-
μαίῳ (ξ)τῷ Δορυμένης πρὸς τὸ πεῖσαι ϯ βασιλέα. Ὅθεν ἀπαλεῶν ὁ
Πτολεμαῖος εἰς π περίβολον ὡς (ο)ἀναψύξοντα ϯ βασιλέα, μετέστησε.
47 Καὶ ϯ μ῀ ϯ ὅλης κακίας αἴτιον Μενέλαον ἀπέλυσε τ@ (π)κατεγνωκό-
των, τοῖς ϑ πάλαι πόρροις, οἵπερ εἰ ϗ ἐπὶ Σκυθῶν ἔλεγον,
48 ἀπελύθησαν (ῥ)ἂν ἀκατάγνωστοι, τύτοις θάνατον ἐπέκρινε. Ταχέως
ἕν τὴν ἄδικον ζημίαν ὑπέχον οἱ (σ)ὑπ' πόλεως ϗ δήμων ϗ ϖρ@
ἱερῶν σκευῶν (τ)ϖεφαγρεύσαντες. Δι' ἣν αἰτίαν ϗ Τύριοι (υ)μισο-
πονηρήσαντες τὰ πρὸς ϯ κηδείαν αὐλῶν (φ)μεγαλομερῶς

MS. A. (α) ἀπεκλόνησεν. (β) ὑπολυπηθὶς, (γ) ἐπὶ ἔλεος, (δ) ϖεῤῥήξας, (ε) ἔπ@ ϯ (ζ) * κολασιν (η) τῦ Μενελάν (ϑ) διεμπεπλαιώων, (ι) Αὐρέν@ (κ)* ἀγνοιαν. Συνιδόντες (λ) ϑ κατέβαλον, (μ) ἐπὶ ϯ (ν) τῆς ἄνδρας (ξ) Δορυμένε πρὸς τὸ * πεσαι (ο) ἀναψύχοντα (π) κατεγνωκότων, (ῥ) ἀκατάγνωστοι, (σ) ὑπὸ (τ) ϖεφαγρεύσαντες. (υ) μισοπονηρούσαντες (φ) μεγαλομερῶς

Interp. LAT.

Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Judæi, qui per civitatem, ex iis qui simul scelus oderant, & Græci, de eo quòd præter rationem Onias interfectus fuerat. Contristatus itaque animo Antiochus, & flexus ad misericordiam, & lachrymas fundens, propter defuncti sobrietatem, & magnam modestiam, Accensúsque animis, confestim Andronico purpuram auferens, & vestes scindens, circunducens per totam civitatem, in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, ibi homicidam è mundo sustulit, Domino illi condignam retribuente pœnam. Multis autem sacrilegiis per civitatem à Lysimacho commissis Menelai consilio, & divulgatâ famâ, congregata est multitudo adversùs Lysimachum, multis jam vasis aureis exportatis. Turbis autem insurgentibus, & irâ repletis, Lysimachus armatis ferè tribus millibus, iniquis manibus uti cœpit, duce quodam (f) Tyranno: ætate pariter & (g) dementiâ provecto. Intelligentes autem & conatum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arripuêre: quidam verò ex vicino cinere apprehendentes, mixtum in (h) eos qui circa Lysimachum, jecerunt. Quam ob causam multos quidem eorum vulnerârunt, quosdam autem & prostraverunt, omnes verò in fugam compulerunt: ipsum verò sacrilegum apud ærarium interfecerunt. De his autem instabat judicium adversùs Menelaum. At, cùm venisset rex Tyrum, ad ipsum retulerunt judicium missi tres viri à senioribus. Et cùm jam superaretur Menelaus, promisit pecunias multas Ptolemæo Dorymenis filio, ut suaderet regi. Itaque Ptolemæus adiens in quodam atrio, quasi refrigerandi gratiâ, positum regem, deduxit à sententia: Et Menelaum quidem universæ malitiæ reum criminibus absolvit; miseros autem, qui etiamsi apud Scythas causam dixissent, absoluti essent innocentes judicati, hos morte damnavit. Citò ergò injustam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populis, & sacris vasis causam persecuti sunt. Quamobrèm Tyrii quoque indignati, quæ ad sepulturam eorum pertinebant, magnificè suppeditaverunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitiaad insidias civium.

CAP. V.

1 EOdem tempore Antiochus secundam profectio-
2 nem paravit in Ægyptum. Contigit autem per universam Jerosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites discurrentes,auratas sto-
3 las habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos, Et cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominùs, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, & telorum jactus, & aureorum armorum splendorem, omnisque generis
4 loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti. Sed cùm falsus rumor exîsset, tanquam vitâ excessisset Antiochus, assumptis Jason non minùs mille viris, repentè aggressus est civitatem : &
5 civibus ad murum convolantibus, ad ultimum appre-
6 hensâ civitate, Menelaus fugit in arcem : Jason verò non parcebat in cæde civibus suis,nec cogitabat prosperitatem adversùm cognatos malum esse maximum,
7 arbitrans hostium & non civium se trophæa captu-
rum. Et principatum quidem non obtinuit, finem verò insidiarum suarum confusionem accepit, & pro-
8 fugus iterùm abiit in Ammanitem. Ad ultimum, in exitium suî conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem , omnibus odiosus, ut refuga legum & execrabilis, ut patriæ &
9 civium hostis, in Ægyptum extrusus est : Et qui multos de patria sua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium
10 habiturus : Et qui insepultos multos abjecerat, ipse & illamentatus, & insepultus abjicitur, sepulturâ neque peregrinâ usus, neque patrio sepulchro participans.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

50 Ὁ δὲ Μενέλαος διὰ τὰς τῶν κρατούντων πλεονεξίας, ἔμενεν ἐπὶ (α) τῆς ἀρχῆς, ὀπηνύμενος τῇ κακίᾳ, μέγας τῶν πολιτῶν ἐπίβουλος καθεστώς.

MS. A. (α) τῇ ἀρχῇ,

ΚΕΦ. ε'.

1 Περὶ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν δευτέραν ἔφοδον ὁ Ἀντίοχος εἰς
2 Αἴγυπτον ἐποιήσατο. Συνέβη δὲ καθ' ὅλην τὴν πόλιν σχεδὸν ἐπ' ἡμέρας (α) τεσσεράκοντα φαίνεσθαι διὰ (β)τοῦ ἀέρος τρέχοντας ἱππεῖς διαχρύσους στολὰς ἔχοντας, καὶ λόγχας σπειρηδὸν (γ)ἐξωπλισμένους,
3 Καὶ ἴλας ἵππων διατεταγμένας, καὶ προσβολὰς γινομένας, καὶ καταδρομὰς ἐκλήρων, καὶ ἀσπίδων κινήσεις, καὶ (δ) καμάκων πλῆθη, καὶ μαχαιρῶν σπασμὸς, καὶ βελῶν βολὰς, καὶ
4 χρυσῶν κόσμων ἐκλάμψεις , καὶ παντοίας θωρακισμούς. Διὸ
5 πάντες ἠξίουν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν ὀπτασίαν (ε) γεγενῆσθαι. Γενομένης δὲ λόγου ψευδοῦς, ὡς (ζ) μετηλλαχότος τὸν βίον Ἀντιόχου, παραλαβὼν ὁ Ἰάσων οὐκ ὀλίγους τοὺς χιλίους, αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν πόλιν συνεπελέσατο ἐπίθεσιν. Τῶν δὲ ἐπὶ τῷ τείχει συνδραμόντων, καὶ τέλος ἤδη καταλαμβανομένης τὴν πόλεως, ὁ Μενέλαος εἰς τὴν
6 ἀκρόπολιν ἐφυγάδευσεν. Ὁ δὲ Ἰάσων ἐποιεῖτο σφαγὰς (η)τῶν πολιτῶν τῶν ἰδίων ἀφειδῶς, οὐ συνιεὶς τῶν εἰς (θ)τὸν συγγενῶν τὴν εἰς τοσοῦτον εὐημερίαν, δυσημερίαν εἶναι τὴν μεγίστην· δοκῶν δὲ πολεμίων καὶ (ι) οὐχ ὁμοεθνῶν
7 τροπαῖα καταβάλλειν, Τῆς μὲν ἀρχῆς οὐκ ἐκράτησε, τὸ δὲ τέλος τῆς ὑπερβολῆς αἰσχύνην λαβὼν, φυγὰς πάλιν εἰς τὴν Ἀμμανίτιν(κ)ἀπῆλθεν.
8 Πέρας οὖν κακῆς(λ)ἀναστροφῆς ὑπῆρχεν ἐγκλειόμενος πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων τύραννον, πόλιν ἐκ πόλεως φεύγων, διωκόμενος ὑπὸ πάντων, (μ)καὶ συγκεκλεισμένος ὡς τῶν νόμων ἀποστάτης, καὶ βδελυσσόμενος ὡς πατρίδος καὶ πολιτῶν δή-
9 μου, εἰς Αἴγυπτον (ν)συνεβιάσθη. Καὶ ὁ (ξ) συχνὰς τῆς πατρίδος ἀποξενώσας, ἐπὶ ξένης ἀπώλετο πρὸς Λακεδαιμονίους
10 ἀναχθείς, ὡς διὰ τὴν συγγένειαν τεθξόμενος σκήπτου. Καὶ ὁ πολὺς ἀτάφων ἐκείνας ἀπέθανεν ἐκβληθείς, καὶ κηδείας οὐδ' (ο)ἡστινοσοῦν ὅτε παρῆν (π)τάφου μετέσχε.

MS. A. (α) τεσσεράκοντα (β) τῆ ἀέρων (γ) ἐξωπλισμένους, καὶ μαχαιρῶν σπασμὸς, Καὶ ἴλας (δ)* κραμάτων πλῆθη, καὶ βελῶν βολὰς, καὶ χρυσίων (ε) γεγωνῆσθ. (ζ) μετηλλαχότος Ἀντόχου τὸν βίον,(η)τῆ πόλεως(θ)τῆ (ι) οὐκ (κ)παρῆλθεν. (λ) καταστροφῆς (μ) συγκεκλεισμένος (ν) ἐξεβεβιάσθη. (ξ) συνχοὺς (ο) ἥστινος ὅτε (π) νομῆ

Interp. LAT.

Menelaus autem, propter eorum qui in potentia 50
erant, avaritiam, permanebat in principatu, crescens in malitia, magnus civium insidiator constitutus.

CAP. V.

CIrca hoc autem tempus Antiochus secundam 1
profectionem paravit in Ægyptum. Contigit autem per universam civitatem ferè per dies quadraginta videri per aëra equites currentes, auratas stolas habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos, Et turmas equorum per ordinem digestas, & congressiones fieri,& incursiones utrinque, & scutorum motus, & spiculorum multitudines, & gladiorum eductiones, & telorum jactus, & aureorum ornamentorum splendores, omnisque generis loricas. Quamobrèm omnes rogabant in bonum ostenta converti. Sed cùm falsus rumor exîsset, tanquam vitâ excessisset Antiochus ; assumptis Jason non minùs mille viris , aggressus est civitatem repentè. His autem ad murum compulsis, & ad ultimum jam apprehensâ civitate, Menelaus fugit in arcem. Jason verò non parcebat in cæde civibus suis , non cogitans, prosperitatem adversùs cognatos , calamitatem esse maximam. Arbitrans autem , hostium & non civium se trophæa dejicere, Principatum quidem non obtinuit , finem verò insidiarum confusionem accipiens , profugus iterùm abiit in Ammanitem. Itaque ad ultimum 2 3 4 5 6 7 8
natus malum (a) reditum , est inclusus apud Aretam Arabum tyrannum , fugiens de civitate in civitatem , expulsus ab omnibus, odiosus & refuga legum , & execrabilis ut patriæ & civium hostis, in Ægyptum extrusus est : Et qui multos de patria expellendo peregrinos fecerat , peregrè periit, ad Lacedæmonas delatus , quasi pro cognatione refugium habiturus. Et qui insepultos multos abjecerat ; (b) illamentatus fuit , neque exequiis ullis omninò , neque patrio sepulchro particivavit. 9 10

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

50 ܘܗܘ ܡܢܝܠܐܘܣ ܕܡܛܠ ܕܫܠܛ ܒܢܝ ܒܝܬܗ ܘܗܘ ܡܬܬܩܦ ܒܫܘܠܛܢܐ ܘܪܒ ܒܒܝܫܬܐ ܒܥܡܐ ܟܠܗ ܐܘܪܫܠܡ ܐܬܚܙܝ ܐܝܟ ܐܪܒܥܝܢ ܝܘܡ ܕܪܟܒܝܢ ܒܐܘܝܪ ܠܒܝܫ ܐܣܛܪ̈ܐ ܕܕܗܒ ܘܒܝܕܝܗܘܢ ܪ̈ܡܚ̈ܐ ܘܣܦ̈ܣܠ̈ܐ ܘܟܬ̈ܝܒ̈ܐ ܕܡ̈ܫܟ̈ܢ̈ܐ ܘܡ̈ܬܚ̈ܙ̈ܐ ܘܡ̈ܬܩ̈ܪ̈ܒ̈ܐ ܘܡ̈ܬܚ̈ܙ̈ܐ ܘܡ̈ܫ̈ܟ̈ܢ̈ܐ ܘܡ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܐ ܘܡ̈ܬ̈ܩ̈ܪ̈ܒ̈ܐ ܘܡ̈ܬ̈

Versio VULG. LAT.

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem desertu-
ros Judæos, & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis
12 animis, civitatem quidem armis cepit. Jussit
autem militibus interfi ere, nec parcere occurrenti-
13 bus, & per domos ascendentes trucidare. Fiebant
ergò cædes juvenum ac seniorum, & mulierum & na-
torum exterminia, virginúmque & parvulorum ne-
14 ces. Erant autem toto triduo octoginta millia inter-
fecti, quadraginta millia vi ecti, non minus autem ve-
15 nundati. Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam in-
trare templum universâ terrâ sanctius, Menelao du-
16 ctore, qui legum & patriæ fuit proditor: Et scele-
stis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus
& civitatibus erant posita ad ornatum loci, & glori-
17 am, contrectabat indignè, & contaminabat. Ita a-
lienatus mente Antiochus, non considerabat, quòd
propter peccata habitantium civitatem, modicùm
Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa lo-
18 cum despectio: Alioquin nisi contigissent eos multis
peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus
est à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam
hic statim adveniens flagellatus, & repulsus utique
19 fuisset ab audacia. Verùm non propter locum, gen-
20 tem; sed propter gentem, locum Deus elegit. Ideó
que & ipse locus particeps factus est populi malo-
rum: postà autem fiet socius bonorum, & qui dere-
lictus in ira Dei omnipotentis est, iterùm in magni
Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabi-
21 bitur. Igitur Antiochus mille & octingentis ablati-
is de templo talentis, velociter Antiochiam regressus
est, existimans se præ superbia terram ad navigan-
dum, pelagus verò ad iter agendum deducturum pro-
22 pter mentis elationem. Reliquit autem & præpositos
ad affli gendam gentem: Jerosolymis quidem Ph lip-
pum genere Ph ygem, moribus crudeliorem eo ipso,
23 à quo constitutus est: In Garizim autem Androni-
cum & Menelaum, qui gravius quàm cæteri immine-
bant civibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

11 Περαιτούντων δὲ τῷ βασιλῆ περὶ τῶν γενόμενων, διέλαβεν ἀπο-
στατὴν τ' Ἰσραίαν· ὅθεν ἀναζεύξας ἐξ Αἰγύπτε τυφλωμένῳ
12 τῇ ψυχῇ, ἕλαβε τ' μὲν πόλιν (α)δορυάλωτον. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς
στρατιώταις κόπτειν ἀφειδῶς τὲς ἐμπίπτοντας, κ τὲς (β)οἰ τὰς οἰ-
13 κίας ἀναβαίνοντας κατασφάζειν. Ἐγίνοντο δὲ νέων κ πρεσβυτέρων
ἀναιρέσεις, (γ)ἀνδρῶν τε κ γυναικῶν κ τέκνων ἀφανισμὸς, παρθένων
14 τε κ νηπίων σφαγαί. Ὅλτὼ δὲ μυριάδες ἐν τ πάσαις ἡμέραις
τρισὶ κατεφθάρησαν, (δ)τέσσαρες μὲν ἐν χειρῶν (ε)νομαῖς, ἐχ ἧττον δὲ
15 τ ἐσφαγμένων ἐπράθησαν. (ζ)Καὶ ἐκ ἀρκεθεὶς δὲ τούτοις, καθέλο-
μησεν εἰς τὸ πάσης τ γῆς ἁγίασμα ἱερὸν εἰσελθεῖν, ὁδηγὸν
ἔχων τ Μενέλαον, τ κ τῶν νόμων κ τ πατρίδ θρασύτλω
16 γενόμενον. Καὶ ταῖς μιαραῖς χερσὶ τὰ ἱερὰ σκεύη λαμβάνων,
κ τὰ (η)ὑπ' ἄλλων βασιλέων ἀνατεθέντα πρὸς αὔξησιν κ δόξαν
17 τ τόπε κ τιμὴν, τ βεβήλοις χερσὶ (θ) συσύρων ἐμιδίδε. Καὶ
ἐμετεωρίζετο τ διάνοιαν ὁ Ἀντίοχ, ἐ ζωσιρῶν ὅτι διὰ τὰς
ἁμαρτίας τ τ πόλιν οἰκόντων ὀλίγα βραχέως ὁ δεσπότης,
18 διὸ γέγονε περὶ τ τόπον παρόρασις. Εἰ δὲ μὴ (ι)ζωσάσαντο περι-
πέσοντες πολλοῖς ἁμαρτήμασι, καθάπερ (κ) ὁ Ἡλιόδωρ ὁ πεμφθεὶς
ὑπὸ Σελεύκ τ βασιλέως ἐπὶ τ ἐπίσκεψιν τ γαζοφυλακίε,
19 οὕτ προσχθεὶς φραγέλλιον μαστιγωθεὶς ἀπεράσθη τ θράσες. Ἀλλ'
ἐ διὰ τ τόπον τὸ ἔθνος, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔθνος τ τόπον ὁ κύρι-
ος ἐξελέξατο. Διόπερ κ αὐτὸς ὁ τότε συμμεταχὼν (λ) τ τ ἔθνες
συμπτωμάτων γενόμενος, ὕστερον συνεργατημάτων (μ) ὑπὸ τὲ κυρί-
ου οἰκονομήσει· κ ὁ καλαπηφθεὶς ἐν τῇ τ παντοκράτορ ὀργῇ, πάλιν
ἐν τῇ τὲ μεγάλε δεσπότε καταλλαγῇ μετὰ πάσης δόξης ἐπαν-
ορθώθη. Ὁ (ν)γὰρ Ἀντίοχ ὀκτακόσια περὶ τοῖς χιλίοις ἀπε-
21 νεγκάμενος ἐν τ ἱερᾷ πάλιν εἰς θάλασσαν εἰς (ξ) Ἀντιόχειαν ἐχώρει,
οἰόμενος ἀπὸ τ ὑπερηφανίας τ μ γῆν (ο)πατητὴν, κ τὸ πέλαγ
πορεύσιμον θήσ διὰ τ μετεωρισμὸν τ καρδίας. Κατέλιπε δὲ κ
22 ἐπισκόπας τῷ κακῶν τὸ ἔθνος, ὧν μ' Ἱεροσολύμοις Φίλιππον, τὸ μὲν
23 γένος Φρύγα, τ δ τρόπον βαρβαρώτερον ἔχοντα τῷ καλαπήσαντι.
Ἐν δὲ Γαριζὶν Ἀνδρόνικον, πρὸς δὲ τούτοις Μενέλαον, ὃς
χείρισα τ ἄλλων ὑπῆρχε τοῖς πολίταις,

MS. A. (α)δορυάλωτον (β)ἐν τ οἰκείων (γ)ἀνδρῶν ταῦ(δ)τέσσα-
ρας (ε) νομοῖς, (ζ) Οὐκ (η) ὑπὸ πολλῶν βασιλέων ἀνατεθέντα (θ)
συσύρων. Καὶ (ι)συνέζωσαν περισχέντες (κ) ἦν ὁ (λ) τῷ (μ)οἰκονόμησεν· κ ὁ καλαπηφθεὶς (ν) ἐν (ξ) τ' Ἀντίοχαν (ο)* πρώτλω,

Interp. LAT.

Cùm innotuissent autem regi, pro his rebus gestis 11
suspicatus est societatem deserturos Judæos: & ob
hoc profectus ex Ægypto, efferatus animo, civi-
tatem quidem armis cepit. Jussit autem militibus 12
interficere occurrentes, nemini parcendo, & eos qui
in domos ascenderant, trucidare. Fiebant ergò cæ- 13
des juvenum ac seniorum, virorúmque & mulie-
rum, & natorum exterminium, virginúmque &
parvulorum neces. Erant autem toto triduo octo- 14
ginta millia interfecti, quadraginta quidem millia
in ipso manuum conflictu. Non minus autem jugu-
latis venundati. Non contentus autem his, ausus 15
est intrare templum universæ terræ sanctissimum,
Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor:
Et sceleſtis manibus sumens sancta vasa, etiam quæ 16
ab aliis (c) regibus erant posita ad augmentum, &
gloriam loci, & honorem, profanis manibus con-
trectans procedebat. Et elevatus est mente Antio- 17
chus, non considerans, quòd propter peccata habi-
tantium civitatem, modicùm Dominus fuerat ira-
tus: propter quod accidit circa locum despectio.
Alioquin, nisi contigissent eos multis peccatis esse in- 18
volutos; sicut Heliodorus, qui missus est à Seleuco
rege ad visitationem ærarii, hic adveniens statim
flagellatus, repulsus fuisset ab audacia. Verùm 19
non propter locum gentem, sed propter gentem locum
Dominus elegit. Ideóque & ipse locus particeps fa- 20
ctus malorum gentis, quæ acciderunt, postea be neficiorum à Domino particeps fuit: & qui derelictus
in ira Omnipotentis fuit; iterùm in magni Domini
reconciliatione cum summa gloria exaltatus est.
Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de 21
templo talentis, velociter Antiochiam regressus est,
existimans præ superbia se terram quidem naviga-
bilem, pelagus verò deambulabile factorum propter
cordis elationem. Reliquit autem & præpositos ad 22
affligendam gentem, Hierosolymis quidem Philippum,
genere quidem Phrygem, moribus autem magis bar-
barum eo ipso à quo constitutus est: In Garizin 23
autem Andronicum: præterea verò Menelaum, qui
gravius quàm cæteri, imminebat civibus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 ... * ...
12 ... * ...
13 ... * ...
14 ...
15 ... * ...
16 ...
17 ...
18 ...
19 ...
20 ... * ...
21 ... * ...
22 ... * ...
23 ... * ...

Cùm autem de his omnibus quæ acci- 11
derant regi missent, putabat defectio-
nem struere Judæam. Festinatò igitur ex
Ægypto reversus cum ira & furore, mul-
tos in civitate gladio interfecit. Præ- 12
ceperat enim servis suis, ut omnes qui
in manus suas caderent, occiderent sine
misericordia: sed & in domos ingressi
interficiebant. Facta est itaq; cædes fe- 13
num & puerorũ, juvenum & virginum:
filíque ac filiæ cum parvulis interibant.
Adeò ut tribs diebs interierint perditáq; 14
sint octoginta millia, cæsis quadraginta,
reliquis in servitutem venundatis. Neq; 15
hisce omnibus contentus rex, ausus est
præterea ingredi templum illud magnum
& sanctum, per totam terram glorioſum;
Dux enim ei erat Menelaus, legis tra-
ditor & terræ suæ. Accipiensque ma- 16
nibus immundis vasa sancta, etiam quæ
ab aliis regibus data fuerant, quæque à
civitatibus repositа in honorem & ma-
gnitudinem & gloriam templi, per to-
tum Sanctuarium in honorem ejus, ma-
nibus suis immundis accipiens dedit
eis. Elatus autem superbiâ mentis suæ 17
Antiochus non respiciebat neque con-
siderabat, propter peccata incolarum
civitatis iratum Dominum, in tempus
exiguum aspectum suum à loco aver-
tisse. Nam si peccatis multis impliciti 18
non fuissent, non hæc passi fuissent, nec
tulissent. Ut cùm missus est à Seleuco rege
Heliodorus propter thesaurum Gazo-
phylaciì: Quò cùm ingredi vellet, im-
missi sunt ipsi flagellatores amari, itaque
à cogitatione sua altâ humiliatus, rever-
sus est. Non enim propter locum, po- 19
pulum, sed propter populum locum ele-
git Dominus. Propterea cum populo, 20
locus etiam malorum populi vindictam
tulit: Et postea cùm existeret redem-
ptio à Domino, bonorum ipsius parti-
ceps factus est. Templum quod Dei
irâ relictum fuerat, rursus consilio Al-
tissimi honori magno restitutum est.
Antiochus autem mille octingenta ta- 21
lenta de templo sustulit, & festinans
subitò Antiochiam profectus est: Pu-
tavíque præ superbia suâ terram se in
mare versurum, mare autem in aridam,
adeò multùm animi superbiâ sublatus
erat. Reliquit autem præfectos qui 22
Gentem nostram affligerent, Jerosoly-
mis autem Philippum genere Phrygem,
mente immundum, tyrannum, & abo-
minandum, pejorem eo qui ipsum re-
liquerat. Gazaris autem Andronicum, 23
cúmque ipsis Menelaum misit, qui u-
trumque iniquitate & superbiâ malefi-
ciísque in cives suos superabat.

Versio VULG. LAT.

24 Cúmque appositus esset contra Judæos, misit odiosum
principem Apollonium cum exercitu viginti & duo-
bus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis in-
25 terficere, mulieres ac juvenes vendere. Qui cùm ve-
nisset Jerosolymam, pacem simulans, quievit usque ad
diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Judæis, arma
26 capere suis præcepit. Omnésque qui ad spectacu-
lum processerant, trucidavit: & civitatem cum ar-
matis discurrens, ingentem multitudinem peremit.
27 Judas autè Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat
in desertum locum, ibíque inter feras vitam in mon-
tibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes, demo-
rabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

1 SEd non post multum temporis, misit rex senem
quendam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut
2 se transferrent à patriis & Dei legibus: Contami-
nare etiam quod in Jerosolymis erat templũ, & cog-
nominare Jovis Olympii: & in Gazirim, prout e-
rant hi, qui locum inhabitabant, Jovis Hospitalis.
3 Pessima autem & universis gravis erat malorum in-
4 curso: Nam templum luxuriâ & comessationibus
Gentium erat plenum, & scortantium cum meretri-
cibus, sacratísque ædibus mulieres se ultrò ingere-
5 bant, intrò ferentes ea, quæ non licebat. Altare etiam
plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.
6 Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies so-
lennes patrii servabantur, nec simpliciter Judæum se
7 esse quisquam confitebatur. Ducebantur autem cum
amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: &,
cùm Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hederâ
8 coronati Libero circuire. Decretum autem exiit in
proximas Gentilium civitates, suggerentibus Pto-
lemæis, ut pari modo & ipsi adversùs Judæos agerent,
9 ut sacrificarent: Eos autem, qui nollent transire ad
instituta Gentium, interficerent: erat ergò videre
miseriam.

MAKKABAI'ΩN B'.

24 Ἀνεχθῆ δὲ φὸς τὸς πολίτας Ἰουδαίους ἔχων διάθεσιν,
ἐπεμψε ὁ ϯ μυσάρχλν Ἀπολλώνιον μ' στρατεύματος(α)δισμυρίων
25 πρὸς τοῖς δισχιλίοις, φογάξας τὸς ὐ ἡλικία πάντας κατασφά-
ξαι, τὰς ὁ γυναῖκας κ(β)νσταύρους πωλῆν. Οὗτ@ ὁ παραγενό-
μ@ εἰς Ἱερουσόλυμα, κ' ϯ εἰρηνικὴν ὑποκειθεὶς, ἐπέσχεν ἕως
26 ϯ ἁγίας ἡμέρας ϯ σαββάτ· κ' λαβὼν ἀργοῦντας τὸς Ἰουδαίους,
τοῖς ὑ' ἐαυτὸν ὁπλισίαν παρήγγειλε. Καὶ τὸς(γ)ἐξιόντας
27 πάσας ἐπὶ ϯ θεωρίαν ζωγρεκόπησε, κ' ὡς ϯ πόλιν ζὺν τοῖς
ὅπλοις εἰσδραμὼν ἐκένα(δ)κατέσφαξεν πλῆθ. Ἰούδας ὁ(ε)ὁ Μακκα-
βαῖ@ δέκατός πν(ζ)γυνδεὶς, κ' ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἔρημον, θη-
ρίων τρόπον ὐ τοῖς ὄρεσι διῆζε ζὺν τοῖς μετ' αὐτ@, κ' τὴν χορ-
τώδη τροφὴν σιτέμενοι διετέλνν, ὅπως τὸ μὴ μιαχθῆν τῷ μο-
λυσμῷ. MS.A.(α)δισμυρίας δὲ τοῖς(β)τὰς γναῖκας

(γ)ἐλαύνλας (δ)κατέκεισεν(ε)ὁ καὶ Μακκαβαῖ@ (ζ)γεννηθεὶς, καὶ

Interp. LAT.

Inimicè autem erga cives Judæos affectus, misit 24
verò odiosum principem Apollonium, cum exercitu
viginti & duorum millium, præcipiens omnes
perfectæ ætatis interficere, mulieres autem ac ju-
venes vendere. Qui cùm venisset Hierosolymam, 25
& pacificum se simulâsset; quievit usque ad diem
sanctum sabbati: & nactus feriatos Judæos, arma
capere suis præcepit: Omnesque simul qui ad spe- 26
ctaculum processerant, trucidavit: & civitatem
cum armatis discurrens, ingentem multitudinem per-
emit. Judas autem Maccabæus, qui decimus 27
fuerat, & secesserat in desertum, feravum more
vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo
vescentes demorabantur, ne participes essent coin-
quinationis.

ΚΕΦ. ϛ'.

1 ΜΕτ' ὀ πολὺν ϯ χρόνον ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γέροντα
Ἀθηναῖον, ἀναγκάζειν τὸς Ἰουδαίους μεταβαίνειν(α)ἀπ' ϯ πατρίων
2 νόμων, κ' τοῖς τῦ θεῦ(β)νόμοις μὴ πολιτεύεσθαι, Μολῦναι ὁ κ' μὴ
τὸν ὀ Ἱεροσολύμοις ναὸν, κ' προσονομάσαι, Διὸς Ὀλυμπίν, κ'
ϯ ἐν(γ)Γαριζὶν, καθὼς ἐτύγχανον οἱ τὸν τόπον οἰκῦντες, (δ)Διὸς
3 Ξενίν. Χαλεπὴ ὁ κ' τοῖς(ε)ὄχλοις ἦν καὶ συχρὸς ἡ ἐπίστασις ἡ
4 κακίας. Τὸ μὲν γὸ ἱερὸν ἀσωτίας κ'(ζ)κώμων ἐπεπλήρωτο ὑπὸ ϯ
ἐθνῶν ῥαδυμένων μὸ' ἑταιρῶν, κ' ὀ τοῖς ἱεροῖς(η)παρέβολος
γυναιξὶ πλησιαζόντων, ἔτι ὁ τὰ μὴ καθήκοντα ἔνδον(θ)φερόντων.
5 Τὸ ὁ θυσιαστήριον τοῖς(ι)ἀποδεδημένοις ἀπὸ ϯ νόμων ἀθεμίτοις
6 ἐπεπλήρωτο. Ἦν δ' ὅτε ζαββατίζειν, ὔτε πατρίως ἑορτὰς
7 διαφυλάττειν, ὔτε ἁπλῶς Ἰουδαῖον ὁμολογεῖν ἦν. (κ)Ἤγοντο ὁ
μ' πικρᾶς ἀνάγκης εἰς ϯ καθ' μῆνα τῦ βασιλέως γενέθλιον ἡμέραν
ἐπὶ σπλαγχνισμόν· γενομένης ὁ Διονυσίων ἑορτῆς, (λ)ἠναγκάζοντο
8 οἱ Ἰουδαῖοι κισσὸς ἔχοντες πομπεύειν τῷ Διονύσῳ. Ψήφισμα ὁ
ἐξέπεσεν εἰς τὰς(μ)ἀσυζύγους πόλεις Ἑλληνίδας, Πτολεμαίων
ὑποδεδμένων ϯ αὐτὴν ἀγωγὴν κ' ϯ Ἰουδαίων, ἄγειν κ' σπλαγ-
9 χνίζειν. Τὸς ὁ μὴ θελομένους μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ Ἑλληνικὰ,
καλασφάζειν. παρῆν ὃν ὁρᾶν ϯ ἀνεσῶς πλαπωρίαν.

MS.A.(α)ἀπὸ τῶν πατρίων (ζ) νόμι (γ)Γαριζεὶ, (δ) Διοξενίου.
(ε) * ὅλοις ἦν δυσχερὴς (ζ)κώμων ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπεπλησῦτο ῥαδυμούντων(η)*παρεισόλων(θ)ἀσφερόντων. (ι) ἀποδιι-
σαλμένων(κ)Ἦγον(λ)ἠναγκάζοντο κισσὸς(μ)*ἀσυγεις Ἑλληνίδας πόλις, Πτολεμαὶς ὑποδεμένν

Interp. LAT.

Ad non post multum tempus misit rex senem Athe- 1
nienſem, compellere Judæos, ut ſe transferrent à
patriis legibus: nec ſe Dei legibus regerent: Con- 2
taminare etiam quod in Hieroſolymis erat, templum,
& cognominare Jovis Olympii, & quod in Gazirin,
prout erant hi qui locum inhabitabant, Jovis Hoſpi-
talis. Difficilis autem etiam turbis erat, & gra- 3
vis malorum incurſio. Nam templum luxuriâ & 4
comeſſationibus erat plenum à gentibus ſcortantibus
cum ſodalibus, & in ſacris ſeptis cum mulieribus
ſe miſcentibus; præterea verò intrò ferentibus ea
quæ non licebant. Altare etiam plenum erat illicitis, 5
quæ legibus prohibebantur. Neque autem ſabbata 6
cuſtodire erat, neque dies ſolennes patrios ſervare, 7
neque omninò ſe Judæum confiteri. Ducebantur
autem cum amarâ neceſſitate, in die qui per men-
ſem natali regis ad viſcerationem; & cùm cele-
bravetur Bacchanalium ſolennitas, cogebantur Judæi
hederas habentes, pompam agere Baccho. Decretum 8
autem exiit in proximas civitates Græcas, (a) ſug-
gerentibus Ptolemæi, eandem rationem contra Ju-
dæos adhibere, & ſacrificare: Eos autem, qui 9
nollent tranſire ad Græcos ritus, jugulare. Erat
ergò videre præſentem miſeriam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 ܐܘܟܝܢܘܣ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܣܢܐ ܥܠ ܝܗܘܕܝܐ ܫܕܪ ܠܘܛ ܐܦܠܘܢܝܘܣ ܪܒ ܡܫܪܝܬܐ ܕܥܡ ܚܝܠܐ *

ܕܥܡ ܬܪܬܝܢ ܐܠܦ ܓܒܪ ܕܢܩܛܠ ܟܠ ܕܐܝܬ ܒܗ ܕܠܐ ܗܘ ܒܥܠ ܡܘܡ ܘܕܢܫܒܐ ܢܒܝ

25 ܠܡܫܒܩ ܠܢܫܐ ܘܠܛܦܝܢ. ܘܟܕ ܐܬܐ ܠܐܘܪܫܠܡ ܥܒܕ ܠܗ ܫܠܡܐ. ܘܫܒܩ ܠܗ ܥܕ *

ܕܐܬܐ ܝܘܡ ܫܒܬܐ ܕܫܪܝ ܠܗ ܘܐܬܐ ܠܗ ܠܝܘܡ ܨܒܬܐ ܕܝܗܘܕܝܐ ܘܦܩܕ ܠܗ ܕܢܗܘܘܢ

26 ܥܒܕܝܢ ܒܙܝܢܗ ܘܩܛܠ ܟܠ ܕܢܦܩ ܠܩܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܒܣܢܐ. ܘܟܕ ܥܒܪ ܒܡܕܝܢܬܐ *

27 ܟܠ ܡܢ ܕܐܬܐ ܥܡ ܚܝܠܗ ܘܩܛܠ ܟܠ ܕܐܫܬܟܚ ܒܗ. ܘܐܦ ܝܗܘܕܐ ܕܡܫܒܩ ܠܗ

28 ܘܐܙܠ ܠܡܕܒܪܐ ܥܡ ܚܝܘܬ ܒܪܐ ܘܐܟܠ ܥܫܒ ܒܪ. ܐܝܟ ܕܠܐ ܢܬܛܡܘ ܥܡ ܐܢܫ *

ܐܚܪܢ ܘܐܬܒܕܪ ܒܟܗܦܐ ܘܒܥܦܪ ܐܪܥܐ ܐܟܠ ܠܚܡ ܕܫܥܪ ܒܗ ܕܠܐ ܢܬܛܡܘ ܥܡ

ܐܢܫ ܐܚܪܢ ܘܐܬܒܕܪ ܒܟܗܦܐ ܘܒܥܦܪ ܐܪܥܐ ܐܟܠ ܠܚܡ ܕܫܥܪ ܒܗ ܕܠܐ ܢܬܛܡܘ ܥܡ

1 ܐܝܬ ܒܝܘܡ ܚܕ ܒܫܢܬ ܚܕ ܫܕܪ ܐܦܠܘܢܝܘܣ ܪܒ ܡܫܪܝܬܐ ܠܐܢܛܝܘܟܝܐ *

2 ܕܢܗܘܐ ܡܒܛܠ ܠܝܗܘܕܝܐ ܡܢ ܢܡܘܣ ܐܒܗܬܗܘܢ ܘܡܢ ܕܢܗܘܘܢ ܥܒܕܝܢ ܒܢܡܘܣ

ܐܠܗܐ ܘܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

3 ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

4 ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

5 ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

6 ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

7 ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

8 ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

9 ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ ܕܢܫܪܘܢ ܒܗ ܐܦ

Antiochus autem præ furore dura co- 24
gitans de Judæis, Apollonium omnium
immundorum principem misit cum ex-
ercitu viginti duorum millium, ut se-
nes ætate provectos occiderent, mulie-
res autem juniorésque venderent. Hic 25
Jerosolyma veniens dolo, cum ipsis pa-
cifica locutus est: Cúmque diem san-
ctum sabbati expectâsset, videns Judæos
otium agere, armavit omnes qui cum
ipso erant: Præcepítque ut omnes, 26
qui, tanquam ad spectaculum civitatem
egressi erant, interficerent: Et ad ci- 27
vitatem currens, armatúsque ingressus
ipse & exercitus ejus, interfecit popu-
lum multum. Judas autem Maccabæus 28
novem aliis comitatus, secedens in ere-
mum abiit: qui ferarum instar, in mon-
tibus habitantes, radicibus herbarum
terræ victitabant, ne pollutionis par-
ticipes essent.

CAP. VI.

Post paulum autem temporis misit 1
rex alium quendam Athenienſem, ut
cogeret Judæos transgredi leges & præ-
cepta patrum suorum, neque vitam ex
lege Dei instituerent: Templum autem 2
Jerosolymitanum polluerent & dei cœ-
lorum Olympii, nominarent, Gaziratа-
num autem, dei cœlorum Hospitalis; pro-
ut hospites erant qui locum habitabant.
Dura enim & amara erat tristitia & 3
afflictio quæ omnibus acciderat. Tem- 4
plum enim odoribus, & conviviis, & hi-
laritatibus Gentilibus plenum erat,
magnoperéque ipsum spernebant, etiam
cum mulieribus per totum peribolum
coëuntes, & quæ nefas erat, inferentes.
Altare autem quod separationi legali 5
institutum fuerat, plenum erat omni
pollutione & immunditiâ. Adeò au- 6
tem invaluerat afflictio, ne quis sab-
batum posset, vel festa patrum agere
& observare: vel verbis Judæum se
profiteri. Singulis autem mensibus, in 7
natali regis, vi amarâ adigebant eos
ad sacrificandum. Fuit autem festum
quoddam Dionysiorũ: & cogebant ipsos
sumtis thyrsis circumire ludentes die
Dionysiorum. Misit etiam præceptum 8
ad urbes Gentilium quæ propè erant,
& Ptolemaidem, quæ eodem modo Ju-
dæos affligebant, *ut qui* auscultarent ipsis,
& facerent quæ vellent, eis misericor-
diam impenderent; Qui autem ad sen- 9
sum Gentilem converti nollent, inter-
ficerent: Ut autem videat quis & affli-
gatur super mœrore & afflictione ejus 3

Versio VULG. LAT.

10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas, infantibus ad ubera suspensis, cùm publicè per civitatem circumduxissent, per muros præci-
11 pitaverunt. Alii verò ad proximas coëuntes speluncas, & latenter sabbati diem celebrantes, cùm indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eò quòd verebantur, propter religionem & observantiam,
12 manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent, ea quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse ge-
13 neris nostri. Etenim multo tempore non finere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones ad-
14 hibere, magni beneficii est indicium. Non enim, sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cùm judicii dies advenerit, in plenitudine pec-
15 catorum puniat: Ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.
16 Propter quod nunquam quidem à nobis misericordiam suum amovet: corripiens verò in adversis, po-
17 pulum suum non derelinquit. Sed hæc nobis ad communionem legentium dicta sint paucis. Jam au-
18 tem veniendum est ad narrationem. Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem magìs quàm odibilem vitam comple-
20 ctens, voluntariè præibat ad supplicium. Intuens autem quemadmodùm oportet accedere; patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vi-
21 tæ amorem. Hi autem qui astabant, iniquâ miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secretò rogabant afferri carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducâsse, sicut rex
22 imperaverat, de sacrificii carnibus: Ut, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amici-
23 tiam, hanc in eo faciebant humanitatem. At ille cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conversationis actus: & secundùm sanctæ & à Deo conditæ legis constituta, respondit citò, dicens; præmitti se velle in infernum.

MAKKABAI'ΩN B'.

10 Δύο γὰρ γυναῖκες (a) ἀνηνέχθησαν περιτετμημένα τὰ (β) τέκνα αὐτῶν· τέτων δὲ ἐκ τῶν μαστῶν κρεμάσαντες τὰ βρέφη, καὶ δημοσίᾳ περιαγάγοντες αὐτὰς τὴν πόλιν, κατὰ τῶν τείχους ἐκρήμνισαν.
11 Ἕτεροι δὲ πλησίον συνδραμόντες εἰς τὰ σπήλαια, λεληθότως ἄγειν τὴν ἑβδομάδα, μηνυθέντες τῷ Φιλίππῳ συνεπελήφθησαν, διὰ τὸ ἐυλαβῶς ἔχειν βοηθῆσαι (γ) ἑαυτοῖς καλὰ τὴν δόξαν τῆς
12 σεμνοτάτης ἡμέρας. Παρακαλῶ ἓν τοὺ ἐντυγχάνοντας τῇδε τῇ βίβλῳ, μὴ συστέλλεσθαι διὰ τὰς συμφορὰς, λογίζεσθαι δὲ τὰς τιμωρίας μὴ πρὸς ὄλεθρον, ἀλλὰ πρὸς παιδείαν τῆ γένες ἡμῶν εἶναι.
13 Καὶ (δ) τὸ μὴ πολὺν χρόνον ἐᾶσθαι τοὺ δυσσεβοῦντας, ἀλλ' εὐθέως περιπίπτειν (ε) ὀπιπμίοις, μεγάλης εὐεργεσίας σημεῖόν ἐστιν. Οὐ γὰρ
14 καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀναμένει μακροθυμῶν ὁ δεσπότης, (ζ) μέχρι τῆ καταπλήσαντας αὐτοὺ πρὸς ἀναπλήρωσιν ἁμαρτι-
15 ῶν, (η) κολάσαι, Οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν κέκρικεν ἵνα μὴ πρὸς τέλει ἀφικομένων ἡμῶν τῶν ἁμαρτιῶν, ὕστερον ἡμᾶς ἐκδικᾷ.
16 Διόπερ οὐδέποτε μὲν τὸν (θ) ἔλεον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν ἀφίστησι· παιδεύ-
17 ων δὲ μὴ συμφορᾶς, οὐκ ἐγκαταλείπει τὸν ἑαυτοῦ λαόν. Πλὴν ἵνα ὑπομνήσεως (ι) ταῦτ' ἡμῖν εἰρήσθω· δι' ὀλίγων (κ) δ' ἐλθόντες ἐπὶ
18 τὴν διήγησιν. Ἐλεάζαρός τις τῶν πρωτευόντων γραμματέων, ἀνὴρ ἤδη πρεσβυτικὸς τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν πρόσοψιν τῆ πρω-
19 που (λ) καλλισ@ τυγχάνων, ἀναγκαῖον ἦν ἀναπλάττεσθαι φαγῆν ὕειον κρέας. Ὁ δὲ μετ' εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν μετὰ μύσους
20 βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαιρέτως ὅπῃ τὸ τύμπανον προσῆγε, Προσηύσας δὲ, καθ' ὃν ἔδει τρόπον προσέρχεσθαι τοὺ ὑπομέ-
21 νοντας (μ) ἀμύνεσθαι, ὧν ὁ δῆμος (ν) γεύσασθαι διὰ τὴν πρὸς τὸ ζῆν φιλοσοργίαν. Οἱ δὲ πρὸς τῷ θεσμῷ παλαιχισμῷ τε-
τιμένοι, διὰ τὴν ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων πρὸς τὸν ἄνδρα γνῶσιν, (ξ) ἀπολαβόντες αὐτὸν κατιδίαν (ο) παρεκάλουν, ἐνέγκαντα κρέα οἷς καθῆκον αὐτῷ (π) χρήσασθαι δι' αὐτοὺ θεασκευασθέντα, (ρ) ὑποκεῦ-
σθαι δὲ ὡς ἐδίοσια τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως (σ) προστεταγμένα τῶν
22 ὑπ' αὐτοὺ θυσίας κρεῶν, Ἵνα τέτο πράξας ἀπολυθῇ τοῦ θανάτου,
23 καὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν πρὸς αὐτὸν φιλίαν (τ) τύχῃ φιλανθρωπίας. Ὁ δὲ λογισμὸν ἀσφαλῆ ἀναλαβὼν καὶ ἄξιον τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς τοῦ (υ) γήρως ὑποσχέσεως, καὶ τῆς (φ) ἐπικτήτε καὶ ἀμφανοῦς (χ) πολιᾶς, καὶ τῆς ἐκ παιδὸς καλλίστης ἀνατροφῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἁγίας καὶ θεοθέτε νομοθεσίας, ἀκολούθως ἀπεφήνατο, ταχέως λέγων πεμπέμπειν εἰς τὸν ᾅδην. MS. A. (α) ἀνήχθησαν (β) τέκνα· τέτων (γ) αὐτοῖς κατὰ δόξαν (δ) δὲ τὸ (ε) τοῖς ἐπιπλοις, (ζ) μάχει τῆ καταν-
τήσαν@ (η) κολάσαι, Οὕτως (θ) ἔλεον ἀφ' (ι) ταῦτ' (κ) δὲ (λ) κάλλισ@,

Interp. LAT.

Duæ enim mulieres (b) delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas ad ubera infantibus suspensis cùm publicè per civitatem circunduxissent, per murum præcipitaverunt. Alii verò ad proximas concurrentes speluncas, ut latenter septimam diem celebrarent, cùm indicati essent Philippo, simul succensi sunt, eò quòd verebantur propter gloriam honoratissimæ diei sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent supplicia non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri. Atqui non multo tempore sini impiè agere, sed statim incidere in supplicia, magni beneficii est indicium. Non enim sicut & in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, donec eos cùm ad plenitudinem peccatorum devenerint, puniat, Ita & in nobis statuit: ne peccatis nostris ad finem pervenientibus, demum in nos vindicet. Propter quod nunquam quidem à nobis misericordiam suam amovet: corripiens verò cum calamitate, populum suum non derelinquit. Sed hæc nobis ad commonitionem dicta sint. Per pauca autem (c) veniendum est ad narrationem. Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir jam provectus ætate, & vultu maximè decorus, hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosam mortem magìs quàm odibilem vitam complectens, voluntariè ad supplicium accedebat, Expuens autem (quemadmodùm oportebat accedere eos qui sustinebant puniri,) ea quæ non licebat gustare propter vitæ amorem. Qui autem iniquo sacrificio assistebant, propter antiquam viri notitiam, assumentes eum seorsùm, hortabantur, afferentem carnes quibus vesci ei licebat, à se paratas, simulare tantùm, quasi manducaret quæ à rege erant imperata de sacrificiis carnibus, Ut hoc facto à morte liberaretur, & propter veterem erga ipsos amicitiam consequeretur humanitatem. At ille civile consilium capiens, dignúmque ætate, ac senectutis eminentiâ, & adjunctâ illustríque canitie, & optimâ à puero educatione, potiùs autem sanctâ, & à Deo conditâ legum constitutione, congruenter respondit, citò dicens præire se in infernum.

ἀναγκαῖον (μ) ἀμύνασθαι, (ν) γεύσασθαι πρὸς (ξ) ἀπολαμβάνοντες (ο) ἐνεκάλουν, (π) χρᾶσθαι (ρ) ὑποκρῖναι (σ) τεταγμένα (τ) τύχοι (υ) γήρως (φ) ἐπικλητῆς (χ) * πολιᾶς,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 Adduxerunt enim duas mulieres qui circunciderant filios suos, quas filiis ad ubera appensis per totam civitatem traduxerunt, tandem autè ascendentes de muro projecerunt. Alii autè fugientes venerunt ad speluncas, ut ibi clam sabbatizarent. Et venientes indicârunt Philippo: Et euntes incenderunt ipsos, verentes, glorioſâ sabbati die opem sibi ferre. Obsecro autem eos qui legunt hunc librum, ne metu trepident commoveantúrque de eo quod accidit; Sed reputent, judicium quod nobis supervenit, non quasi ad interitum, sed castigationem populi fuisse. Nam hoc, q nõ permissũ fuit ipsis longo tempore impia ista facere, sed statim in damnationes multas inciderint, bonitatis magnæ signum est. Non enim, ut alias gentes patienter expectat Dominus, donec completa fuerint peccata ipsorum, ut tandem ipsis pœnam reddat; Ita & erga nos se gerit: sed extemplò punit nos ne nos in fine torqueat. Nunquam igitur à nobis misericordiam suam amovet, castigat enim peccatores, sed non deserit populum suum. Sed hæc commonitionis causâ sufficiant, revertamur dehinc ad narrationem. Eleazar Princeps Scribarum, vir senex, oris aspectu desiderabili, pulchróque admodum, cogebatur edere carnes porcinas. At ille morté cum dolore glorioſè elegit, potiùs quàm exigui temporis cum pudore quietem. Sponte igitur accedens tradidit se quæstionibus & torturis, quomodo tradere se convenit viris patientibus, ne polluantur edendo quæ nefas est, propter vitam & spem ipsis paratam. Præfecti autem â Rege quæstionibus & flagellationibus iniquis, seductum Eleazarum (quod ipsis à multo tempore notus esset) rogârunt ut afferret quas vellet carnes sibi paratas & ederet: Dolo scilicet simulans, & verbis innuens, quasi ex præcepto Regis idolothyto vesceretur; Ut hoc facto morte absolveretur, & propter amicitiam ipsorum aliquam misericordiam experiretur. Ipse autem cogitationem iniens fortem & glorioſam, dignámque senio suo & ætate honorabili, eruditionéque ac institutione divinâ à juventute, respondens dixit; Statim & festinatò comitantes me ad inferos dimittite:

Versio VULG. LAT.

24 Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transiſſe ad vitam alienigenarum:
25 Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc, maculam atque execrationem meæ ſenectuti conquiram. Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus,
27 nec defunctus effugiam. Quamobrèm fortiter vitâ
28 excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo: Adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſtâ morte perfungar. His dictis,
29 confeſtim ad ſupplicium trahebatur. Hi autem, qui eum ducebant, & paulò antè fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.
30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit; Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animam verò propter ti-
31 morem tuum libenter hæc patior. Et iſte quidem hoc modo vitâ deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

1 COntigit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos, compelli à rege edere contra fas car-
2 nes porcinas, flagris & taureis cruciatos. Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait; Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori, magìs
3 quàm patrias Dei leges prævaricari. Iratus itaque rex, juſſit ſartagines & ollas æneas ſuccendi: quibus
4 ſtatim ſuccenſis, Juſſit, ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: & cute capitis abſtractâ ſummas quoque manus & pedes ei præſcindi, cæteris ejus fratribus & matre inſpicientibus.

MAKKABAIΩN Β'.

24 Οὐ γὰρ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἄξιόν ἐστιν ὑποκρίνασθαι, ἵνα πολλοὶ νέων ὑπολαβόντες Ἐλεάζαρον τὰ ἐνενηκοντατεῖ (α) μεταβεβηκέναι εἰς ἀγεφυρισμόν,
25 καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπόκρισιν, καὶ διὰ τὸ μικρὸν καὶ (β) ἀκαιρότατον ζῆν πλανηθῶσι δι' ἐμέ, καὶ μυ-
26 σθῶ καὶ κηλίδα τῷ γήρει (γ) κατακλήσωμαι. Εἰ γὰρ καὶ ὅτι τῷ παρόντι ἐξελοῦμαι τιμωρίαν, ἀλλὰ τὰς τοῦ παν-
27 τοκράτορος χεῖρας οὔτε ζῶν οὔτε ἀποθανὼν ἐκφεύξομαι. Διόπερ ἀνδρίως μὲν νῦν διάγαγε τὸν βίον, τῷ μὲν γήρει ἄξιος φανήσο-
28 μαι, Τοῖς δὲ νέοις ὑπόδειγμα γενναῖον καταλελοιπὼς, εἰς τὸ προθύμως καὶ γενναίως ὑπὲρ τῶν σεμνῶν καὶ ἁγίων νόμων ἀποθνῄσκειν.
29 Ταῦτα εἰπὼν, εὐθέως ἤγετο. Τῶν δὲ ἀγόντων (α) καὶ μικρῷ πρότερον εὐμενῶν (ζ) πρὸς αὐτὸν εἰς δυσμένειαν
30 μεταβαλόντων διὰ τὸ τὸν προειρημένον λόγον, ὡς αὐτοὶ διελάμβανον, ἀπόνοιαν εἶναι. Μέλλων δὲ ταῖς πληγαῖς τελευτᾶν, ἀνακεκράγε τοῦτο, Τῷ κυρίῳ τῆς ἁγίας γνώσεως ἔχοντι φανερόν ἐστιν, ὅτι δυνάμενός ἀπολυθῆναι τὸν θανάτου, σκληρὰς ὑποφέρω τὰς
31 πόνους τοῦ σώματος μαστιγούμενος, κατὰ ψυχὴν δὲ ἡδέως διὰ τὸν φόβον ταῦτα πάσχω. Καὶ οὕτω μὲν οὗτος ὁ τρόπος μετήλλαξεν, οὐ μόνον τοῖς νέοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείοσι τοῦ ἔθνους τὸν ἑαυτοῦ θάνατον ὑπόδειγμα γενναιότητος καὶ μνημόσυνον ἀρετῆς καταλιπών.

MS.A. (α) μετακεῖναι (β) ἀκαιρέστερον (γ) καὶ ἀπλήσωμαι. (δ) εἰκῇ ὡς, (ε) πρὸς αὐτὸν τὰ (ζ) ἢ δυσμένειαν διὰ τὰ προειρημένων λόγων, ὡς αὐτοὶ ὑπελάμβανον,

ΚΕΦ. Ζ'.

1 Συνέβη δὲ καὶ ἑπτὰ ἀδελφοὺς μετὰ τῆς μητρὸς συλληφθέντας ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς ἀθεμίτου θείας κρεῶν ἐφάπτεσθαι,
2 μάστιξι καὶ νεύραις αἰκιζομένους. Εἷς δὲ αὐτῶν ἡγούμενος προήρχετο, (α) ἔτως ἔφη. Τί μέλλεις ἐρωτᾶν, καὶ μανθάνειν (β) παρ' ἡμῶν; ἕτοιμοι γὰρ ἀποθνῄσκειν ἐσμὲν (γ) ἢ παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους.
3 Ἐκθυμούμενος δὲ ὁ βασιλεὺς, προσέταξε τήγανα, καὶ λέβη-
4 τας ἐκπυρωθῆναι. τῶν δὲ ἐκπυρωθέντων, παραχρῆμα τὸν γενόμενον αὐτῶν πρόγονον προσέταξε γλωσσοτομῆσαι, καὶ πειρασθέντα ἀκροτηριάζειν, καὶ λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ τῆς μητρὸς, σωρεύοντες.

MS.A. (α) ὅτεν, Μέλλεις (β) ἡμῶν; (γ) ἢ πατρῴους νόμους παραβαίνειν. (δ) παραχρῆμα ἐκπυρωθέντων, Τὸ

Interp. LAT.

Non enim ætate noſtrâ dignum eſt fingere: ut multi adoleſcentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transiſſe ad vitam alienigenarum, Et 24 25
ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicam & brevem vitam, decipiantur propter me, & execrationem ac maculam ſenectuti conquiram. Nam etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar: ſed manus Omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. Quamobrèm fortiter nunc vitâ excedendo, ſenectute quidem dignus 26 27
apparebo, Adoleſcentibus autem exemplum generoſum relinquam, ad promptè ac generoſè pro graviſſimis ac ſanctis legibus honeſtâ morte perfungendum. His autem dictis, confeſtim ad ſupplicium venit. Hi autem qui eum ducebant, 28 29
eam, quam paulò antè erga ipſum mititatem habebant, in aſperitatem converterant, eò quòd prædicti ſermones, ut ipſi arbitrabantur, arrogantiæ pleni eſſent. Sed cùm ei ſub plagis moriendum 30
eſſet; ingemuit, & dixit; Domino, qui habet ſanctam ſcientiam, manifeſtum eſt, quia, cùm à morte poſſem liberari; duros corpore ſuſtineo dolores flagellatus; ſecundùm animam verò propter ipſius timorem libenter hæc patior. Et iſte quidem 31
hoc modo vitâ deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & plurimis gentis mortem ſuam exemplum fortitudinis, & memoriale virtutis, relinquens.

CAP. VII.

COntigit autem & ſeptem fratres unà cum 1
matre appreh nſos compelli à rege de illicitis carnibus porcinis tangere, flagris & taureis cruciatos. Unus autem ex illis factus primus conci- 2
onator, ſic ait; Quid vis quærere & diſcere à nobis? Parati enim ſumus mori magìs, quàm patrias leges prævaricari. Iratus itaque rex, juſſit 3
ſartagines & ollas æneas ſuccendi. Quibus ſuccenſis, ſtatim Juſſit ei ex ipſis, qui prior fuerat 4
locutus, amputari linguam; & excoriato extremas quoque partes præcidi, cæteris fratribus, & matre inſpicientibus.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 Neque enim annis meis convenit ut per hypocriſin ſimulem, dicántque juvenes multi Eleazarum nonaginta annos natum ad Gentiliſmum converſum;
25 Ipſíque propter hypocriſin meam, tempóriſque exigui vitam errantes pereant; Ego autem opprobrio & irriſioni ſim, ſpernarque & contemnar in
26 ſenectute meâ. Si potuero mortem hanc quæ ad tempus ab hominibus irrogatur evadere, manus dei nec vivus nec mortuus evadere potero. Pro-
27 pterea igitur, for iter & viriliter mundo digrediens, reddam ſenectuti meæ honorem ipſâ dignum, Juventuti au-
28 tem exemplum fortitudinis virilis relinquam, & confortationem, ut cum gaudio tradant ſe afflictionibus & tormentis, mortíque pro lege modeſta
29 ſancta & glorioſa. Quibus dictis ſtatim ad tormenta & dolores ipſum abripuerunt. Qui autem paulò antè quaſi amici ipſi fuerant, in inimicos converſi ſunt, propter verba hæc quæ locutus erat, quæ per ſuperbiam & ar-
30 rogantiam dicta putabant. Cœperúntque ipſum flagellare: & cùm propè eſſet ut moreretur tormentis, ingemiſcens dixit; Notum hoc eſt coram Domino, qui cognitionem ſanctam habet, quòd cùm poſſem morte hac abſolvi & liberari, afflictiones has
31 & tormenta & dolores corpore ſuſtineo, animo autem gaudeo, quòd propter legem & timorem ejus hæc tolero. Itaque his dictis de mundo egreſſus eſt, relicto non ſolum juventuti, ſed & multis de populo noſtro morte ſuâ exemplo, & demonſtratione fortitudinis & virtutis, gloriæque commonitione & recordatione.

CAP. VII.

1 CContigit autem comprehendentes ſeptẽ fratres cum matre ſuâ cogi à rege, ad immundas porcinas comedendas. Attuleruntque & præpoſuerunt ipſis flagella reliquáque torturæ & cruciatûs
2 inſtrumenta. Quorum unus, ipſorum primus, reſpondens, ſic dixit regi;
3 Quid à nobis diſcere vis? Parati enim ſumus mori potiùs quàm legem patrum noſtrorũ tranſgredi: Quo audito
4 vehementer incenſus rex, ſartagines & ollas ſuccendi juſſit: Quibus ſuccenſis, ei qui ipſorum primus fuerat linguam exſcindi juſſit, & extrema membrorum præſcindi, ſtantibus intuentibuſq; eum matre ac fratribus.

Versio VULG. LAT.

5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus esset, jussit ignē
admoveri, & adhuc spirantem torreri in sartagine:
in qua cùm diu cruciaretur, cæteri unà cum matre in-
6 vicèm se hortabantur mori fortiter, Dicentes; Do-
minus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in no-
bis, quemadmodùm in protestatione Cantici declara-
7 ravit Moyses; Et in servis suis consolabitur. Mor-
tuo itaque illo primo, hoc modo, sequentem deduce-
bant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum ca-
pillis abstractâ, interrogabant, si manducaret priùs,
quàm toto corpore per membra singula puniretur.
8 At ille, respondens patriâ voce, dixit; Non faciam.
Propter quod & iste, sequenti loco, primi tormenta
9 suscepit: Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait;
Tu quidem, scelestissime, in præsenti vita nos perdis:
sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æter-
10 næ vitæ resurrectione suscitabit. Post hunc tertius
illuditur, & linguam postulatus citò protulit, & ma-
11 nus constanter extendit: Et cum fiducia ait; E cœ-
lo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa
despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero:
12 Ita ut rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adole-
scentis animum, quòd tanquam nihilum duceret cru-
13 ciatus. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant si-
14 militer torquentes. Et, cùm jam esset ad mortem, sic
ait; Potius est ab hominibus morti datos spem expe-
ctare à Deo, iterùm ab ipso resuscitandos: tibi enim
15 resurrectio ad vitam non erit. Et cùm admovissent
quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, di-
16 xit; Potestatem inter homines habens, cùm sis cor-
ruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus no-
17 strum à Deo esse derelictum. Tu autem patienter sus-
tine, & videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te
18 & semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sex-
tum, & is, mori incipiens, sic ait; Noli frustrà erra-
re: nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, pec-
tantes in Deum nostrum, & digna admiratione facta
19 sunt in nobis: Tu autem ne existimes tibi impunè
futurum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.

MAKKABAΪΩN B'.

5 Ἄχρηστον δὲ αὐτὸν τοῖς (a)ὅλοις γενόμενον, ἐκέλευσε τῷ πυρᾷ προσ-
άγειν ἕλκοντα, καὶ πυρανίζειν. τῆς δὲ ἀτμίδος ἐφ' ἱκανὸν (β)διαδι-
δούσης τὸ πάνυ, ἐφέλκειν παρεκάλουν σὺν τῇ μητρὶ γυναῖκες τοὺς ἄν-
6 δρας, λέγουσες ἕτως, Ὁ κύριος ὁ θεὸς ἐφορᾷ, καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐφ' ἡμῖν
παρακληθήσεται, καθάπερ διὰ τῆς πρόσωπον ἀντιμαρτυρούσης φδῆς
διεσάφησε (γ)Μωϋσῆς, λέγων, Καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακληθή-
7 σεται. Μεταλάξαντος δὲ τοῦ πρώτου τὸν τρόπον τοῦτον, τὸν δεύτερον
ἦγον ὀπὸ τὸν ἐμπαιγμόν· καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα σὺν ταῖς θριξὶ (δ)
πεισύροντες, ἐπηρώτων, Εἰ φάγεται πρὸ τοῦ πμωρηθῆναι (ε) τὸ σῶ-
8 μα κατὰ μέλος; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς τῇ πατρίῳ φωνῇ (ζ)ἔφη, Οὐχί.
9 Διόπερ καὶ οὗτος τοῦ ἕκτου ἔλαβε βάσανον, ὡς ὁ πρῶτος. Ἐν
ἐσχάτῃ δὲ πνοῇ γενόμενος, ἔφη, Σὺ μὲν ἀλάστωρ ἐκ τοῦ παρόντος
ἡμᾶς ζῆν ἀπολύεις, ὁ δὲ τοῦ κόσμου βασιλεὺς ἀποθανόντας ἡμᾶς ὑπὲρ
10 τῶν αὐτοῦ νόμων εἰς αἰώνιον (η)ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει. Μετὰ
δὲ τοῦτον ὁ τρίτος ἐνεπαίζετο, καὶ τὴν γλῶσσαν αἰτηθεὶς ταχέ-
11 ως (θ)προέβαλε, καὶ τὰς χεῖρας (ι)ευθαρσῶς προέτεινε, Καὶ γενναί-
ως εἶπεν, Ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα (κ)κέκτημαι, καὶ διὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους
12 ὑπερορῶ ταῦτα, καὶ παρ' αὐτοῦ ταῦτα πάλιν ἐλπίζω (λ)κομίσασθαι. Ὥστε
αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκπλήττεσθαι τοῦ τοῦ νεανίσκου
13 ψυχῇ, ὡς οὐδενὶ τὰς ἀλγηδόνας ἐτίθετο. Καὶ τοῦτο δὲ μετὰ τὸν
14 ἕτερον, τὸν τέταρτον ὡσαύτως ἐβασάνιζον αἰκιζόμενοι. Καὶ γενόμε-
νος (μ)πρὸς τὸ τελευτᾶν, ἔλεγεν, Αἱρετὸν μὲν ἀπανθρώπων ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων τὰς ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσδοκᾶν ἐλπίδας, πάλιν ἀναστήσεσθαι ὑπ'
15 αὐτοῦ. σοὶ μὲν γὰρ ἀνάστασις εἰς ζωὴν οὐκ ἔσται. Ἐχομένου δὲ τοῦ
16 πέμπτου προσάγοντες ἠκίζοντο. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἰδών, ἔφη, Ἐξουσίαν
ἐν ἀνθρώποις ἔχων (ξ)φθαρτὸς ὤν, ὃ θέλεις ποιεῖς· μὴ δόκει δὲ τὸ
17 γένος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ καταλελεῖφθαι. Σὺ δὲ ὑπόμεινον, καὶ
ὄψῃ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ κράτος, ὡς σὲ καὶ τὸ σπέρμα σου (ο) βασα-
18 νίσει. Μετὰ δὲ τοῦτον ἦγον τὸν ἕκτον, καὶ μέλλων ἀποθνήσκειν,
ἔφη, Μὴ πλανῶ (π) μάτην, ἡμεῖς γὰρ δι' ἑαυτοὺς ταῦτα πάσχομεν
(ρ)ἁμαρτάνοντες εἰς τὸν ἑαυτῶν θεὸν, (σ)διὸ ἄξια θαυμασμοῦ γέγονε.
19 Σὺ δὲ μὴ νομίσῃς ἀθῶος ἔσεσθαι, θρασυχεῖρ θεὸν ἐπιχειρήσας.

MS.A. (a)λοιποῖς (β) διδούσης (γ) Μωσῆς, (δ) πεισύροντες, ἐπηρώτων, Εἰ φάγεσθαι (ε) κατὰ μέλος τὸ σῶμα; (ζ) προσῆπεν, (η) * ἡμᾶς ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει. (θ) προέβαλλεν, (ι) ἐυθαρσίως (κ) * κέκληται, (λ) κομίζεσθαι. (μ) πρὸς τῷ (ν) ἀπὸ (ξ)ὁ θέλεις ποιεῖς, φθαρτὸς ὤν· (ο) βασανιεῖ. (π) μᾶλλον, (ρ) ἁμαρτόντες (σ) ἄξια

Interp. LAT.

Et cùm jam per omnia inutilis factus esset; jus- 5
sit pyræ admoveri spirantem, & torreri in sar-
tagine. Vapore autem multùm se dilatante ex sar-
tagine; invicèm se cum matre hortabantur mori
fortiter, Dicentes sic; Dominus Deus aspicit, & 6
verè consolatur in nobis; quemadmodùm per Can-
ticum illud, quod in faciem protestatur, declara-
vit Moyses, dicens; Et in servis suis consolabi-
tur. Mortuo itaque illo primo hoc modo, secun- 7
dum deducebant ad ludibrium, & cute capitis
cum capillis abstractâ, interrogabant; Si manduca-
cabis, priusquàm corpus per singula membra cru-
cietur? At ille respondens patriâ voce dixit; 8
Non. Propter quod & iste reliquum tormentum
suscepit, sicut primus. In ultimo autem spiritu 9
constitutus ait; Tu quidem, sceleste, à præsenti
nos vita absolvis: sed rex mundi defunctos nos
pro suis legibus in æternam resurrectionem vitæ
nos suscitabit. Post hunc autem tertius illude- 10
batur: & linguam postulatus, citò protulit, &
manus constanter extendit, Et generosè ait; 11
E cœlo ista possedi; & propter ejus leges hæc ipsa
despicio: & ab ipso ea me rursùs recepturum
spero: Ita ut ipse rex, & qui cum eo erant, mi- 12
rarentur adolescentis animum, quòd nihil duce-
ret cruciatus. Et hoc defuncto, quartum vexa- 13
bant similiter torquentes. Et cùm jam esset ad 14
mortem, sic ait; Eligibile est ab hominibus (a)
morti datos, eas, quæ sunt à Deo, spes expectare,
iterùm ab ipso resuscitandos. Tibi enim resurrec-
tio ad vitam non erit. Deinceps autem cùm ad- 15
movissent quintum, vexabant eum. At ille re-
spiciens in eum, dixit; Potestatem inter homines 16
habens, cùm sis corruptibilis, facis quod vis: No-
li autem putare genus nostrum à Deo esse derelic-
tum. Tu autem sustine, & vide magnam pote- 17
statem ipsius, qualiter te & semen tuum torquebit.
Post hunc ducebant sextum: & is morì inci- 18
ens ait; Noli frustrà errare. Nos enim propter
nos ipsos hæc patimur, (b) peccantes in Deum
nostrum: (c) quarè digna admiratione facta sunt.
Tu autem ne existimes tibi impunè futurum, quòd 19
contra Deum pugnare tentaveris.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cùm autem omnia membra ipsius in- 5
utilia reddidissent, præcepit adductum
vivũ in sartaginẽ ignis projici; ascen-
dente autem vapore multo ex ustio-
ne corporis ejus, orabant fratres al-
ter alterum & matrem, dicentes;
Moriamur fortiter, intuente Domino 6
Deo, & verè de nobis consolationem
capiente, ut in cantico suo dicit Mo-
ses; Eum de servis suis consolationem
capere. Absoluto autem primo, deq; 7
seculo egresso, secundum ad flagella
& ludibria adduxerunt: & sublatum
cum cute capitis capillitium cùm ex-
uissent, interrogabant, num edere vel-
let, priusquam totum corpus inutile
redderetur. At ille respondens lin- 8
guâ patriâ, dixit; Non edam. Propter-
ea illum etiam per tormenta occide-
runt. Et cùm propè esset morti, 9
dixit; Tu impie, virâ temporali ab-
solvis nos: Rex autem seculorum,
propter cujus legem morimur, exal-
tabit nos ad vitam æternam. Post- 10
ea adduxerunt tertium illudentes &
torquentes ipsum: Præcepítque ut lin-
guam ejus exscinderent, quam ipse sta-
tim exeruit, libentérque passis ma-
nibus respondens, dixit viriliter; Hæc 11
ab habitatore cœli accepi, eáque pro-
pter legem ipsius libenter trado, spe-
rans ab ipso recepturum. Adeò ut 12
rex & qui cum eo erant, stuperent for-
titudinem animi invenis istius tantam,
ut ne minimo quidem flagella & tor-
menta reputaret. Et cùm defunctus 13
esset, quartum adduxerunt, quem etiam
torturis affligebant. Cùm autem propè 14
esset ut moreretur respondens, dixit; Uti-
lis est mors cum dolore ab hominibus
illata, propter spem vitæ resurrectionis,
quæ à Deo est, in seculo futuro: Ti-
bi enim resurrectio ad vitam non erit.
Et cùm hic defunctus esset, adduxerunt 15
quintum: quem flagellârunt & torse-
runt: Is autem regem intuens, dixit
ei; Potestatem in homines habes, & 16
cùm corruptibilis sis, quod vis, facis,
Noli autem putare genus nostrũ à Deo
desertum esse, Sed expecta, & videbis 17
potentem ejus magnitudinem, quomo-
do te, ac semen tuum posthac torque-
bit. Et post hunc, adduxerunt sex- 18
tum: Is morti propinquus respon-
dens, dixit; Noli inaniter errare. Nos
enim propter nosipsos hæc sustinemus,
quia peccavimus Deo: ideo in stupen-
dam gloriam evasimus: Tu autem noli 19
te victurum putare, qui in Deum pugna-
re voluisti.

Versio VULG. LAT.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoriâ digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat,
21 propter spem quam in Deum habebat: Singulos illorum hortabatur voce patriâ fortiter, repleta sapientiâ: &, fœmineæ cogitationi masculinum animum
22 inserens, Dixit ad eos; Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non
23 ego ipsa compegi: Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterùm cum misericordia reddet & vitam, sicut nunc vosmetipsos de-
24 spicitis propter leges ejus. Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul & exprobrantis voce despectâ, cùm adhuc adolescentior supereſſet, non solùm verbis hortabatur, sed & cum juramento affirmabat, se divitem & beatum facturum, & translatum à patriis legibus amicum habiturum, & res necessa-
25 rias ei præbiturum. Sed ad hæc cùm adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & suade-
26 bat ei ut adolescenti fieret in salutem. Cùm autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram
27 se filio suo. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patriâ voce; Fili mi, miserere meî, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem istam perduxi.
28 Peto, nate, ut aspicias ad cœlum & terram, & ad omnia quæ in eis sunt: & intelligas, quia ex nihilo fe-
29 cit illa Deus, & hominum genus: Ita fiet, ut non timeas carnificem istum; sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratio-
30 ne cum fratribus tuis te recipiam. Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adolescens; Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

20 Ὑπερφυὴς δὲ ἡ μήτηρ (α) θαυμαστὴ καὶ μνήμης ἀγαθῆς ἀξία, ἥτις ἀπολλυμένους ὑπὸ μίαν ἡμέραν ἑπτὰ υἱοὺς εἰσαθροίσασα μιᾶς ὑπὸ κηρὸν ὑμέ-
21 ρας, εὐφήμως ἔφερε διὰ τὰς ἐπὶ κύριον ἐλπίδας. Ἕκαστον δὲ (β) αὐτῶν παρεκάλει τῇ πατρίῳ φωνῇ, γενναίῳ (γ) πεπληρωμένη φρονήματι, καὶ τὸν θῆλυν λογισμὸν ἄῤῥενι θυμῷ διεγείρα-
22 σα, Λέγουσα πρὸς αὐτούς, Οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς τὴν ἐμὴν ἐφάνητε κοιλίαν, οὐδὲ ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισάμην, καὶ τὴν ἑκάστου συνοχὴν οὐκ ἐγὼ διεπλασάμην.
23 Τοιγαροῦν ὁ τοῦ κόσμου κτίστης ὁ πλάσας ἀνθρώπου γένεσιν, καὶ πάντων ἐξευρὼν γένεσιν, καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν πάλιν (δ) ἀποδώσει μετ' οἰκτου, ὡς νῦν ὑπερορᾶτε ἑαυτοὺς διὰ τοὺς
24 αὐτοῦ νόμους. Ὁ δὲ Ἀντίοχος οἰόμενος καταφρονεῖσθαι, καὶ τὴν ὀνειδίζουσαν ὑφορώμενος φωνὴν, ἔτι τοῦ νεωτέρου θεραπεύων, οὐ μόνον διὰ λόγων ἐπιεῖτο τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅρκων ἐπίστα, ἅμα πλουτῶν καὶ μακαρίσειν ποιήσειν (ε) μεταθέμενον ἀπὸ τῶν
25 πατρίων νόμων, καὶ φίλον ἕξειν, καὶ χρείας ἐμπιστεύσειν. Τοῦ δὲ νεανίου μηδαμῶς προσέχοντος, προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς τὴν μητέρα, παρήνει (ζ) τοῦ μειρακίου σῶσαι ζύμβουλον ὄντα ζω-
26 τικόν. Πολλὰ δὲ αὐτῆς παραινέσαντος, ἐπηγγείλατο πείσειν τὸν
27 υἱόν. Προσκύψασα δὲ αὐτῷ, χλευάσασα τὸν ὠμὸν τύραννον, οὕτως ἔφησε τῇ (η) πατρῴᾳ φωνῇ, Τέκνον ἐλέησόν με τὴν ἐν γαστρὶ σου ἐννέα μῆνας ἐνέγκασάν σε μήνας ἐννέα, καὶ θηλάσασάν σε ἔτη τρία, καὶ ἐκ-
28 θρέψασάν σε καὶ ἀγαγοῦσαν εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ προ-
29 φορήσασαν. Ἀξιῶ σε τέκνον ἀναβλέψαντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γνῶναι ὅτι (θ) ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν αὐτὰ ὁ θεὸς, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων
29 γένος (ι) Οὕτως γεγένηται. μὴ φοβηθῇς τὸν δήμιον τοῦτον, ἀλλὰ τῶν ἀδελφῶν (κ) ἄξιος γενόμενος, ἐπίδεξαι τὸν θάνατον, ἵνα σε ἐν
30 τῷ ἐλέει σὺν τοῖς ἀδελφοῖς σου (λ) κομίσωμαί σε. Ἔτι δὲ ταύτης (μ) καταλεγούσης ὁ νεανίας εἶπε, Τίνα μέλλετε; οὐ πειθαρχῶ τῷ προστάγματι τοῦ βασιλέως· πείθομαι δὲ τῷ προστάγματι τοῦ νόμου τοῦ δοθέντος τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ (ν) Μωϋσέως.

MS. A. (α) ἀγαθὴ (β) τῶν ἀνθρώπων παρεκάλει (γ)* πεπληρωμένη (δ) ἀποδίδωσιν (ε) καὶ μεταθέμενον ἀπὸ τῶν πατρίων *, καὶ (ζ) γενέσθαι τοῦ μειρακίου (η) πατρίῳ (θ) οὐκ ἐξ ὄντων (ι) Οὕτω γίνεται. (κ) σε ἄξιος (λ) κομίσαι μέ σε. (μ) καταλιγεούσης

(ν) Μωσῆν.

Interp. LAT.

Supra modum autem mater mirabilis, & bonâ memoriâ digna: quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spes quas in Domino habebat: Singulosque illorum hortabatur, voce patriâ, forti repleta sapientiâ, & fœmineæ cogitationi masculinum animum inserens, Dicens ad eos; Nescio, qualiter in utero meo apparuistis: neque ego spiritum & vitam donavi vobis: & singulorum compagem non ego composui. Sedenim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterùm cum misericordia reddet, & vitam; sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges ejus. Antiochus autem contemni se arbitratus, simul & exprobrantis voce despectâ, cùm adhuc adolescentior supereſſet; non solùm verbis hortabatur; sed & cum juramento affirmabat, divitem se & beatum illum facturum transfatum à patriis legibus, & amicum habiturum, & negotia crediturum. Sed adolescente nequaquam attendente, advocavit rex matrem, & suadebat ei ut adolescenti fieret consultrix in salutem. Cùm autem multis eam esset hortatus; promisit suasuram se filio. Itaque inclinata ad illum, irridens (d) crudelem tyrannum, sic ait patriâ voce; Fili, miserêre meî, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac tricennio dedi, & alui te, & in istam ætatem perduxi, & molestias educationis sustinui. Obsecro te, nate, ut aspiciens ad cœlum, & terram, & omnia quæ in eis sunt, videns, intelligas, quia cùm non essent, fecit ea Deus; & hominum genus (e) Sic factum est. Ne timeas carnificem istum: sed dignus fratribus effectus suscipe mortem; ut in ipsa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cùm hæc adhuc peroraret, ait adolescens; Quem sustinetis? Non obedio præcepto regis: sed præceptum audio legis, quæ data est patribus nostris per Moysem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

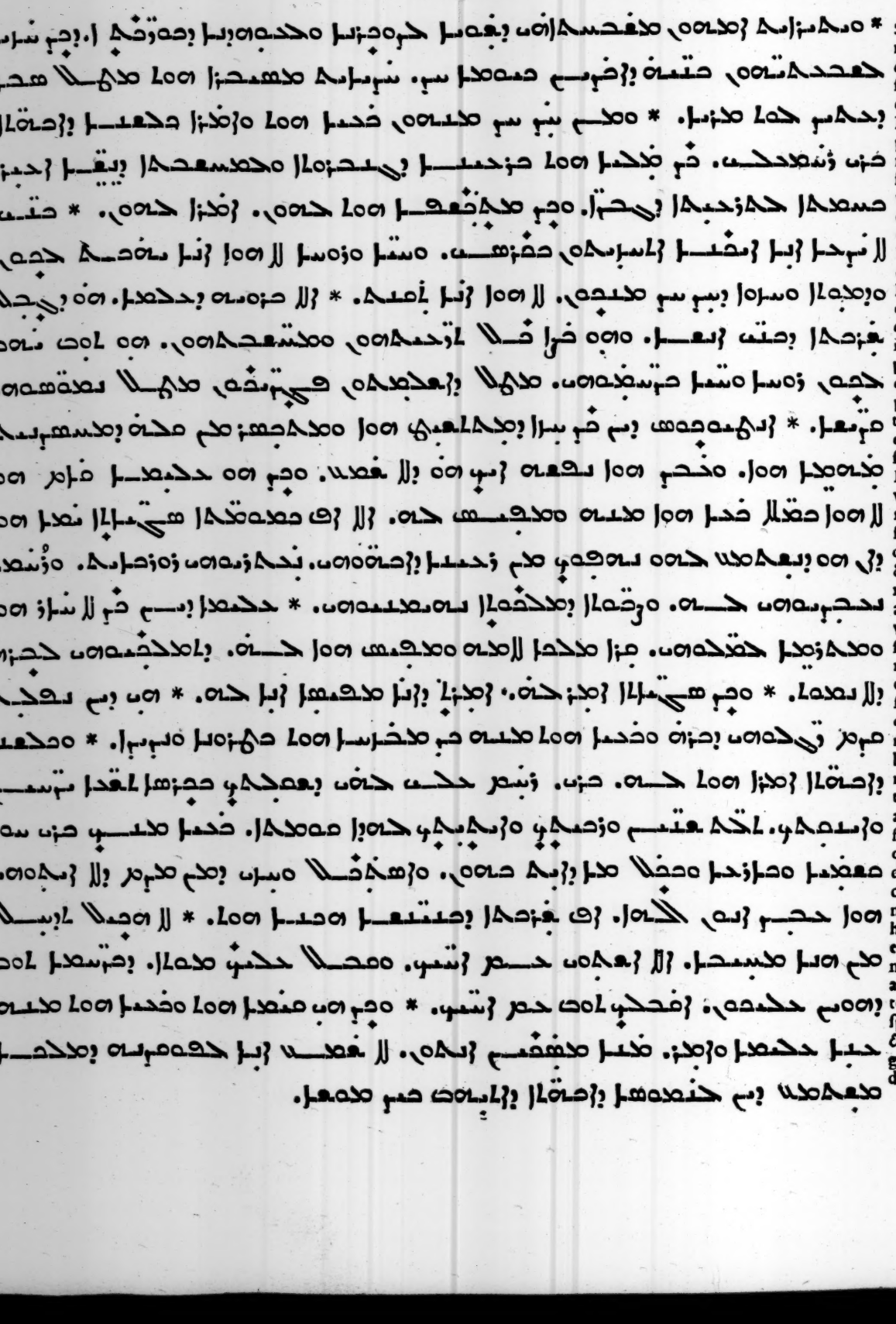

Supra modũ autẽ glorioſa mater ipſorũ, memoriâ & commemoratione benedictâ digna; Quæ cùm ſeptem filios ſuos uno die interire videret, cum gaudio tulit, propter ſpem futuram apud Deum, Et à ſingulis ipſorum petebat patriâ linguâ in hæc verba; Miſerere meî, fili mi: plena cũ eſſet forti ſenſu, & fœmineam cogitationem irâ in ſenſum virilem excitâſſet. Et ſupplicans ipſis dicebat; Filii mei: Ego non novi quomodo in ventre meo comparuiſtis: Nec vitam aut ſpiritum vobis dedi ego: Nec ſpeciem aut formam ſingulorum compoſui; Sed creator mundi, qui genus humanum finxit, & ſenſus cogitationéſque ipſorum inveſtigat; ipſe reſtituet vobis vitam ac ſpiritum per miſericordiam ſuam, propterea quod tradidiſtis corpora veſtra propter leges ejus ſanctas. Antiochus autem ſperni ſe videns, & contemptui eſſe, avertebat ſe à voce exprobrantis, ſpeciem ejus induens, qui non audiret; Et juvenẽ unum adhuc manentẽ, non verbis rogando ſuadebat, ſed & juramentis multis affirmabat, ſi ipſe auſcultaret, & à ſenſu patrum ſuorum diſcederet, valdè locupleturũ ſeipſum, & amicum ſuum facturum, & res regni ipſi creditum. Cùm autem non attenderet juvenis, ſed diſſimularet verba ejus, vocavit rex matrem, & ſuaſit ipſi, ut filio conſilium daret, ne moreretur. Cúmq; multa verba faceret, dixit; Se ipſi ſuaſuram. Et ad pedes filii ſui procidens, orabat ipſum, ludibrio habens tyrannum, & abominandum: Et linguâ patriâ ipſi dicebat; Miſerere meî, fili mi, quæ te novem menſibus in utero geſtavi, & tribus annis lactavi, & educavi te, & ad hanc ſtaturam adduxi: obſecro te, fili, reſpice ad cœlum & terram, & quicquid in eis eſt, & conſidera ac vide Deum ea ex eo, quod non eſt, feciſſe: Etiam genus humanum eodem modo extitiſſe. Noli igitur damnatum hunc timere, ſed fratribus tuis dignus eſto, & mortem in te ſuſcipe, ut per miſericordiam quæ in te fiat, recipiam te cum fratribus tuis. Stante autem eâ, & hæc ab ipſo petente, reſpondit juvenis, & dixit; Quid expectatis? Non auſcultabo præcepto regis, ſed legibus patriis per Moſen datis.*

Versio VULG. LAT.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in
32 Hebræos, non effugies manum Dei. Nos enim pro
33 peccatis nostris hæc patimur. Et si nobis propter
increpationem & correptionem Dominus Deus no-
ster modicùm iratus est: sed iterùm reconciliabitur
34 servis suis. Tu autem, ô sceleste, & omnium homi-
num flagitiosissime, noli frustrà extolli vanis spebus,
35 in servos ejus inflammatus. Nondum enim omni-
potentis Dei, & omnia inspicientis, judicium effugi-
36 sti. Nam fratres mei, modico nunc dolore sustenta-
to, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu verò
37 judicio Dei justas superbiæ tuæ pœnas exolves. Ego
autem, sicut & fratres mei, animam & corpus meum
trado pro patriis legibus: invocans Deum maturiùs
genti nostræ propitium fieri, téque cum tormentis &
38 verberibus confiteri quòd ipse est Deus solus. In
me verò & in fratribus meis desinet Omnipotentis
ira, quæ super omne genus nostrum justè superducta
39 est. Tunc rex accensus irâ, in hunc super omnes
40 crudeliùs desævit, indignè ferens se derisum. Et hic
itaque mundus obiit, per omnia in Domino confi-
41 dens. Novissimè autem post filios & mater consum-
42 pta est. Igitur de sacrificiis, & de nimiis crudelita-
tibus satis dictum est.

CAP. VIII.

1 Judas verò Machabæus, & qui cum illo erant, in-
troibant latenter in castella: & convocantes cogna-
tos & amicos, & eos, qui permanserunt in Judais-
mo, assumentes, eduxerunt ad se sex millia virorum.
2 Et invocabant Dominum, ut respiceret in popu-
lum, qui ab omnibus calcabatur: & misereretur
3 templo, quod contaminabatur ab impiis: Misere-
retur etiam exterminio civitatis, quæ esset illicò com-
plananda, & vocem sanguinis ad se clamantis audi-
4 ret: Memoraretur quoque iniquissimas mortes
parvulorum innocentum, & blasphemias nomini suo
illatas, & indignaretur super his.

MAKKABAÏΩN B'.

31 Σὺ δ' πάσης κακίας εὑρέτης γενόμενος εἰς τοὺς Ἑβραίους, οὐ μὴ δια-
32 φύγῃς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς γὰρ διὰ τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας
33 πάσχομεν. Εἰ δ' χάριν ὀνειδισμοῦ καὶ παιδείας ὁ ζῶν κύριος ἡμῶν
βραχέως ἐπώργισται, καὶ πάλιν καταλλαγήσεται τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις.
34 Σὺ δὲ ὦ ἀνόσιε, καὶ πάντων ἀνθρώπων μιαρώτατε, μὴ μάτην
μετεωρίζου (α) φρυαττόμενος ἀδήλοις ἐλπίσιν, ὀπὶ τοὺς (β) δούλους
35 αὐτοῦ ἐπαιρόμενος χεῖρα. Οὔπω γὰρ σὺ τὴν παντοκράτορος ἐπόψεις Θεοῦ
36 κρίσιν ἐκπεφώγας. Οἱ μὲν γὰρ νῦν ἡμέτεροι ἀδελφοὶ βραχὺν
(γ) ὑπανέσχηκότες πόνον, (δ) ἀενάου ζωῆς ὑπὸ διαθήκην Θεοῦ πεπλή-
κασι· σὺ δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει δίκαια τὰ πάσιμα τῆς ὑπερηφα-
37 νίας ἀποίσῃ. Ἐγὼ δὲ καθάπερ οἱ (ε) ἀδελφοί μου, καὶ σῶμα, καὶ
(ζ) ψυχὴν παραδίδωμι περὶ τῶν πατρίων νόμων, (η) δεόμενος τὸ τα-
χὺ τῷ ἔθνει ἡμῶν ἱλεών γενέσθαι, καὶ διὰ μετὰ ἐτασμῶν καὶ
38 μαστίγων ἐξομολογήσασθαι, ὅτι μόνος αὐτὸς Θεός ἐστιν. Ἐν
ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου (ι) στήσαι τὴν τοῦ παντοκράτορος ὀργὴν
39 τὴν ὀπ' (κ) τὸ σύμπαν ἡμῖν γένος δικαίως (λ) ἐπηγμένην. Ἐκδυμος δὲ
γενόμενος ὁ βασιλεὺς, τότε παρὰ τοὺς ἄλλους χαλεπῶς ἀπήντησε,
40 πικρῶς φέρων ὅπ' τῷ μυκτηρισμῷ. Καὶ οὕτως ὁ (μ) καθαρὸς τὸν βίον
41 μεθήλλαξε, παντελῶς ὑπὸ τῷ κυρίῳ πεποιθώς. Ἐσχάτη δὲ τῶν υἱῶν
42 ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε. Τὰ μὲν οὖν περὶ (ν) σπλαγχνισμοὺς, καὶ τὰς
ὑπερβαλούσας αἰκίας ὅπ' τοσοῦτον διηλθόμεν.

MS. A. (α) * φρυαττόμενος (β) οὐρανίους παῖδας ἐπαιρόμενος (γ) ἐπανέγκαντες (δ) ἀενάου (ε) ἀδελφοὶ, καὶ (ζ) * τύχην (η) ἐπικαλέμενοι (θ) ἵλεως (ι) σῶσαι (κ) * τῆς (λ) ἐπημμένην. (μ) καθαρῶς μεθήλλαξεν, (ν) τὰς * σπλαγχισμούς,

ΚΕΦ. η'.

1 Ἰούδας δὲ (α) ὁ Μακκαβαῖος καὶ οἱ ζὺν αὐτῷ, παρεισπορδόμενοι
λεληθότως εἰς τὰς κώμας προσεκαλοῦντο τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς
μεμενηκότας ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ (β) προσλαβόμενοι, συνήγαγον εἰς
2 ἑξακισχιλίους. Καὶ ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον (γ) ἐπιδεῖν ὅπ' τὸν ὑπὸ
πάντων (δ) καταπατούμενον λαὸν, οἰκτεῖραι δὲ καὶ τὸν ναὸν, τὸν
3 ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων βεβηλωθέντα. Ἐλεῆσαι δὲ καὶ
τὴν καταφθειρομένην πόλιν καὶ μέλλουσαν ἰσοπεδον γίνεσθαι, καὶ
4 τῶν (ε) καταβοώντων πρὸς αὐτὸν αἱμάτων ἐπακοῦσαι, (ζ) Μνησθῆναι
δὲ καὶ τῆς τῶν ἀναμαρτήτων νηπίων φθορᾶς παρανόμου ἀπωλείας, καὶ
ὑπὲρ τῶν γενομένων εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημιῶν, καὶ μισο-
πονηρῆσαι.

MS. A. (α) ὁ καὶ Μακκαβαῖος καὶ (β) προσλαμβανόμενοι, (γ) ἐφιδεῖν τὸν (δ) καταπατούμενον (ε) καταβοώντων (ζ) Καὶ μνησθῆναι δὲ καὶ τῆς τῶν * ἁμαρτητων

Interp. LAT.

Tu verò, qui omnis malitiæ inventor factus es in Hebræos, non effugies manus Dei. Nos autem pro peccatis nostris patimur. Et, si nobis propter increpationem & correptionem vivens Dominus noster modicùm iratus est; sed iterum reconciliabitur servis suis: Tu autem, ô sceleste, & omnium hominum flagitiosissime, noli frustrà extolli fremens vanis spebus, in (f) servos ejus elevans manum. Nondùm enim omnipotentis inspectionis Dei judicium effugisti. Nam fratres quidem nostri, modico nunc dolore fusteatato, æternæ vitæ sub testamento Dei cecidérunt: tu verò judicio Dei justas superbiæ pœnas exolves. Ego autem, sicut fratres mei, & corpus, & animam trado pro patriis legibus, invocans Deum maturiùs genti propitium fieri, téque cum tormentis & verberibus, confiteri, quòd ipse est Deus solus; In me verò & fratribus meis desinere Omnipotentis iram, quæ super omne genus nostrum justè superducta est. Tunc rex accensus irâ, in hunc super cæteros crudelissimè desævit, indignè ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens. Novissimè autem post filios mater consumpta est. Quæ igitur ad sacrificia, & nimias crudelitates, hucusque declarata sint.

CAP. VIII.

Judas verò Maccabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in castella: & convocantes cognatos, & eos qui permanserant in Judaismo, assumentes, collegerunt ad sex mille viros. Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur; & misereretur etiam templo, quod ab impiis hominib⁹ erat contaminatū: Misereretur etiam exterminatæ civitati, & quæ esset illicò complananda; & sanguines ad se clamantes exaudiret: Memoraretur quoque iniquissimam mortem parvulorum innocentium, & blasphemias nomini suo illatas, & super sceleribus indignaretur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 ... * ... ...

Versio VULG. LAT.

5 At Machabæus, congregatâ multitudine, intolerabilis
gentibus efficiebatur: ira enim Domini in miseri-
6 cordiam conversa est. Et superveniens castellis &
civitatibus improvisus, succendebat eas: & oppor-
tuna loca occupans, non paucas hostium strages da-
7 bat: Maximè autem noctibus ad hujuscemodi ex-
cursus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique dif-
8 fundebatur. Videns autem Philippus paulatim vi-
rum ad profectum venire, ac frequentiùs res ei ce-
dere prosperè, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ &
Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.
9 At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primo-
ribus amicum, datis ei de permistis gentibus, arma-
tis non minùs viginti millibus, ut universum Judæo-
rum genus deleret, adjuncto ei & Gorgiâ viro mili-
10 tari, & in bellicis rebus experientissimo. Constituit
autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat
dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæ-
11 orum suppleret: Statímque ad maritimas civita-
tes misit, convocans ad coëmptionem Judaicorum
mancipiorum, promittens se nonaginta manci-
pia talento distracturum, non respiciens ad vindi-
ctam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura.
12 Judas autem ubi comperit, indicavit his qui secum
13 erant Judæis, Nicanoris adventum. Ex quibus qui-
dam formidantes, & non credentes Dei justitiæ, in
14 fugam vertebantur: Alii verò si quid eis supererat
vendebant, simúlque Dominum deprecabantur, ut
eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, priusquàm
15 cominùs veniret, vendiderat; Et si non propter
eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres
eorum, & propter invocationem sancti & magnifici
16 nominis ejus super ipsos. Convocatis autem Ma-
chabæus septem millibus, qui cum ipso erant, roga-
bat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent
iniquè venientium adversùm se hostium multitudi-
nem, sed fortiter contenderent,

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

5 Γενόμεν(α)ὸ δ' ὁ Μακκαβαῖ(β)ος, ἀνυπόστα(γ)κτος ἦδη τοῖς
6 ἔθνεσιν ἐγίνε(δ)το, τ' ὀργὴ τοῦ κυρίου εἰς ἔλεον(ε) τραπείσης. Πόλεις
δ' ἀ(ζ)κώμας ἀπροσδοκήτως ἐρχόμεν(η)ος ἐνεπίμπρα, κ' τὰς ἐπικαί-
ρους τόπους ἐπελαμβάνων, ἐκ ὀλίγους ἦν πολεμίων (θ) ἀνῄρει πρεπό-
7 μεν(ι)ος. Μάλισ(α) τὰς νύκτας πρὸς τὰς τοιαύτας (ε) ἐπιβουλὰς συν-
εργὸς ἐλάμβανε· κ' (ζ) λαθρά τις τῆς ἀνανδρίας αὐτοῦ (η) διεχεῖτο πα-
8 ταχῆ. Σωρεῦν δὲ ὁ Φίλιππ(ι)ος κατὰ μικρὸν εἰς προκοπὴν (θ) ἐρχό-
μενον τὸν ἄνδρα, πυκνότερον δὲ ἐν ταῖς ἐυημερίαις προβαίνοντ-
α, πρὸς Πτολεμαῖον τὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν
9 ἔγραψεν ἐπικουρῆν τοῖς τῆ βασιλέως πράγμασιν. Ὁ δὲ τα-
χέως προχειρισάμεν(ο)ος, Νικάνορα τὸν τῆ Πατρόκλου, τῶν φίλων
φίλον, ἀπέστειλεν, ὡσπάξας παμφύλων ἔθνη ἐκ ἐλάττως τῶν δισ-
μυρίων, (ι) τὸ σύμπαν τῶν Ἰουδαίων ἐξᾶραι γένος. Συνέστησε δὲ αὐ-
τῷ καὶ Γοργίαν ἄνδρα στρατηγὸν, καὶ ἐν πολεμικαῖς χρείαις
10 (κ) πείραν ἔχοντα. Διεστήσατο δὲ ὁ Νικάνωρ τὸν φόρον τῷ
βασιλεῖ τοῖς Ῥωμαίοις ὅλα πάλαντα δισχιλίων ἐκ τῆς τῶν
Ἰουδαίων αἰχμαλωσίας ἀναπληρώσειν. Εὐθέως δὲ εἰς τὰς Φοινι-
κικὰς πόλεις ἀπέστειλ(λ)ε προσκαλούμεν(ο)ος ἐπ' ἀγορασμὸν (μ) Ἰουδαϊ-
κῶν σωμάτων, (ν) ὑπισχνούμενον ἐνενήκοντα σώματα ταλάντου δώσ-
11 χωρήσειν· ἀ προσδεχόμεν(ο)ος ἦ παρὰ τῆ παντοκράτορος μέλλουσαν
12 (ξ) δίκαιον ἀκολουθήσειν ἐπ' αὐτῷ δίκην. Τῷ δὲ Ἰούδᾳ προσέπεσε περὶ
τῆς τῶ Νικάνορος ἐφόδε· κ' μεταδόν(ο)ας τοῖς σὺν αὐτῷ ἦ
13 παρουσίαν τῆ στρατοπέδε, Οἱ δειλανδροῦντες κ' ἀπιστοῦντες ἦ τῆ
θεῆ δίκιν, (π) διεδίδρασκον, κ' ἐξετόπιζον ἑαυτούς. Οἱ δὲ τὰ
περιλελειμμένα πάντα ἐπώλων, ὁμοῦ δὲ ἦ κύριον (ρ) ἠξίουν ῥύσασθαι
14 τοὺς ὑπὸ τῆ δυσεβοῦς Νικάνορ(ο)ος πρὶν σωτυχῆν πεπραμένους· Καὶ
εἰ μὲ δι' αὐτοὺ, ἀλλὰ διὰ τὰς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν διαθή-
κας, κ' (σ) ἕνεκεν τῆς ἐπ' (τ) αὐτοὺς ὀνομασίας τῆ σεμνῆ κ' μεγα-
15 λοπρεπῆς ὀνόμα(υ)τος αὐτῶ. Συναγαγὼν δὲ ὁ Μακκαβαῖ(φ)ος τοὺς
περὶ αὐτὸν ὄντας ἑξακισχιλίους, παρεκάλει μὴ καταπλα-
γῆναι τοὺς πολεμίους, μηδὲ ὑπολαβεῖν ἦ ἀδίκως παρα-
γεγομένων ἐπ' αὐτοὺς ἐθνῶν πολυπληθίαν, ἀγωνίσασθ' ὑπὲρ
ἡμῶν καὶ,

MS.A. (α) ὁ Μακκαβαῖος ἐν συσήματι, (β) * τραπεὶς. (γ) χώρας
(δ) τροπούμεν(ος). (ε) ἐπιβολὰς (ζ) λαλιὰν τῆς (η) διηχεῖτο (θ) *
ἐρχόμενος (ι) τὸ πᾶν τῆς Ἰουδαίας (κ) ἔχοντα πεῖραν. (λ) προσκα-
λούμενος (μ) Ἰουδαίων (ν) ὑπισχνούμενος, (ξ) δίκαιον ἀκολουθῆσαν αὐτῷ
(ο) τοῖς σὺν (π) διεδίδρασκον ἑαυτοὺς καὶ ἐξετόπιζον. (ρ) * ἠξίουν (σ) ἕνεκα (τ) αὐτοὺ (υ) ἀειδμὸν (φ) τοῖς δεσμίοις,

Interp. LAT.

At Maccabæus congregatâ multitudine, intole- 5
rabilis jam gentibus efficiebatur, irâ Domini
in misericordiam conversâ. Et superveniens 6
civitatibus, & castellis improvisus, succende-
bat eas: & opportuna loca occupans; non pau-
cas hostium strages dabat: Maximè autem 7
noctes ad hujuscemodi incursiones adjutrices
assumebat. Et fama quædam virtutis ejus
ubique diffundebatur. Videns autem Phi- 8
lippus paulatim virum ad profectum ve-
nire, ac frequentiùs ei res cedere pro-
sperè, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ & Phœ-
nicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.
At ille velociter deligens, Nicanorem Patrocli, 9
de primoribus amicorum, misit, subdens de per-
mistis gentibus non minùs viginti millibus; ut
universum Judæorum genus deleret. Adjunxit
autem ei & Gorgiam virum militarem, & in
bellicis rebus experientissimum. Constituit au- 10
tem Nicanor, tributum, quod à rege Romanis
dandum erat, duo millia talentorum, de capti-
vitate Judæorum supplere: Statímque ad ma- 11
ritimas civitates misit, convocans ad coëmpti-
onem (a) Judaicorum mancipiorum, promittens
se nonaginta mancipia talento tradituram, non
respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipo-
tente esset consecutura. Judæ autem allatum 12
fuit de Nicanoris adventu: & cùm indicâsset
his qui secum erant, exercitûs adventum;
Qui formidabant, & non credebant Dei justi- 13
tiæ, diffugiebant, & sese de loco removebant.
Alii verò, quæ supererant, omnia vendebant: si- 14
múlque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos,
ab impio Nicanore, priusquàm cominùs veniret,
venditos: Et, si non propter eos, propter testa- 15
mentum tamen, quod erat ad patres eorum, &
propter invocationem sancti & magnifici no-
minis ejus super ipsos. Congregatis autem 16
Maccabæus sex millibus, qui cum ipso erant, hor-
tabatur ne terrerentur ab hostibus, neque me-
tuerent iniquè venientium adversùm se gen-
tium multitudinem, sed fortiter contende-
rent,

(ο) τοῖς σὺν (π) διεδίδρασκον ἑαυτοὺς καὶ ἐξετόπιζον. (ρ) * ἠξίουν (σ) ἕνεκα (τ) αὐτοὺ (υ) ἀειδμὸν (φ) τοῖς δεσμίοις,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his injustè esset illata, itémque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum in-
18 stituta convulsa. Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audaciâ: nos autem in omnipotente Domino, qui potest & venientes adversùm nos, & universum mundum uno nutu delere, confidi-
19 mus. Admonuit autem eos & de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes: & quòd sub Sennacherib
20 centum octogintaquinque millia perierunt: Et de prælio, quod eis adversùs Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo, & beneficia pro his plurima
21 consecuti sunt. His verbis constantes effecti sunt,
22 & pro legibus & patria mori parati. Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, Simonem, & Josephum, & Jonatham, subjectis unicuique mille-
23 nis & quingentenis. Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo adjutorii Dei, in pri-
24 ma acie ipse dux commisit cum Nicanore. Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hominum: majorem autem partem exercitûs Nicanoris vulneribus debilem factam fuge-
25 re compulerunt. Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usque-
26 quaque persecuti sunt, Sed reversi sunt horâ conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non
27 perseveraverunt insequentes. Arma autem ipsorum & spolia congregantes, sabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto
28 die, misericordiæ initium stillans in eos. Post sabbatum verò debilibus, & orphanis, & viduis diviserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere.

MAKKABAÏΩN B'.

17 Πρὸ ὀφθαλμῶν λαζόντας τὸ ἀνόμως εἰς τὸ ἅγιον τόπον σωτε-
λεσμένον ὑπ' αὐτῶν ὕβριν, καὶ τὸ τὴν ἐμπαιγμὸν πόλεως ἀκι-
18 σμὸν, ἔτι δὲ τὴν τῶν προγονικῶν πολιτείαν καλάλυσιν. Οἱ μὲν γὰρ
ὅπλοις(α) πεποίθασιν ἅμα καὶ τόλμαις, (β) φησὶν, ἡμεῖς δὲ ὅτι τῷ
παντοκράτορι θεῷ δυναμένῳ καὶ τοὺς ἐρχομένους ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τὸ ὅ-
19 λον κόσμον(γ) ἐν ἑνὶ νεύματι (δ) καθελεῖν, πεποίθαμεν. Προσανα-
λεξάμενος δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν προγόνων γενομένας ἀντιλή-
ψεις, καὶ τὴν ἐπὶ Σενναχηρεὶμ(ε) τῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε(ζ)
20 χιλιάδων εἰς ἀπώλειαν, Καὶ τὴν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ τὴν πρὸς(η) αὐτοὺς
Γαλάτας παράταξιν γενομένην, ὡς εἰ πάντες ἐπὶ τὸ χρέων ἦλθον
ὀκτακισχίλιοι σὺν Μακεδόσι τετρακισχίλιοι· τῶν Μακεδόνων ἀποφυ-
γόντων, οἱ (θ) ὀκτακισχίλιοι τὰς δώδεκα μυριάδας ἀπώλεσε διὰ τὴν
(ι) γενομένην αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ βοήθειαν, καὶ ὠφέλειαν πολλὴν ἔλα-
21 βον. Ἐπὶ οἷς εὐθαρσεῖς αὐτοὺς παρασήσας, καὶ ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν
νόμων καὶ τὴν πατρίδα ὑποθησόμενος, τετραμερὲς π(κ)τὸ στρατευμα
22 ἐποίησε· Τάξας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶ ἡγουμένους ἑκατέρας
τάξεως, Σίμωνα καὶ (λ) Ἰώσηπον καὶ Ἰωνάθαν, ὑποτάξας ἑκάσῳ
23 χιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, Ἔτι δὲ καὶ Ἐλεάζαρον, (μ) παραγνὺς
τὴν ἱερὰν βίβλον, καὶ δοὺς σύνθημα τοῦ βοηθείας, τὴν πρώτης(ν) τα-
24 ξεως αὐτὸς ἡγούμενος, συνέβαλε τῷ Νικάνορι. Γενομένου δὲ
αὐτοῖς τοῦ παντοκράτορος συμμάχου, κατέσφαξαν τῶν πολε-
μίων ὑπὲρ τοὺς ἐννακισχιλίους, τραυματίας δὲ καὶ τοὺς μέλεσιν
(ξ) ἀναπήρους τὸ πλεῖον μέρος τῆς τοῦ Νικάνορος(ο) στρατιᾶς ἐποίη-
25 σαν, πάντας δὲ (π) φυγεῖν ἠνάγκασαν. Τὰ δὲ χρήματα τῶν
(ρ) παραγενομένων ἐπὶ τὴν ἀγορασμὸν αὐτῶν ἅλαβον. Ζωωδιώ-
26 ξαντες δὲ αὐτοὺς ἐφ' ἱκανὸν, Ἀνέλυσαν (σ) ὑπὸ τῆς ὥρας συ-
κλεισόμενοι. Ἦν γὰρ ὑπὲρ τὸ (τ) Σαββάτου, διὸ ἦν αἰτίαν οὐκ
27 (υ) ἐμακροθύμησαν καταρέχοντες αὐτούς. Ὁπλολογήσαντες δὲ αὐ-
τὰς, καὶ τὰ σκῦλα ἀπὸ τῶν πολεμίων, περὶ τὸ σάββα-
τον ἐμένοντο, θειασῶς εὐλογοῦντες, καὶ ἐξομολογούμενοι τῷ κυ-
ρίῳ τῷ διασώσαντι(φ) αὐτοὺς εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀρχὴν ἐλέους
28 παρέχοντος αὐτοῖς. Μετὰ δὲ τὸ Σάββατον τοῖς ἠκισμένοις, καὶ
τοῖς χήραις, καὶ ὀρφανοῖς, μερίσαντες ἀπὸ τῶν σκύλων, τὰ
λοιπὰ αὐτοὶ, καὶ τὰ παιδία, (χ) ἐμερίσαντο.

MS. A. (α) πεποίθασιν (β) ἔφησ, (γ) ἑνὶ (δ) * καταλαβεῖν, (ε) ἑκατὸν (ζ) χιλιάδας (η) τὰς Γαλάτας (θ) ἑξακισχίλιοι (ι) γενο-
μένην (κ) ἐποίησεν τὸ στράτευμα· Τάξας ἀδελφὰς (λ) Ἰώσηπον καὶ Ἰωνάθην, (μ) παραναγνὰς (ν) πρώτης (ξ) ἀναπήρους τὸ πλέον
(ο) στρατιᾶς, πάντας (π) φυγεῖν ἠνήγκασεν. (ρ) παραγενομένων (σ) ἀπὸ τῆς χώρας (τ) σαββάτου δίκη, δι' ἣν (υ) ἐμακροτόνησ (φ) εἰς τὴν (χ) διεμερίσαντο.

Interp. LAT.

*Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto injustè ab his esset illata, itémque ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam avitæ reipublicæ dissolutionem. Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audaciâ, nos autem in omnipotente Deo, qui potest & advenientes adversùm nos, & universum mundum uno nutu delere, confidimus: Admonens etiam eos & de auxiliis, quæ facta sunt erga parentes, & de illo, quòd sub Sennacherim centum octoginta quinque millia perierunt: Et de prælio, quod eis adversùs Galatas fuit in Babylonia, quomodò omnes ad rem venerunt octo millia cum Macedonibus quatuor millibus: Macedonibus hæsitantibus, ipsi octo mille peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo: Et utilitatem multam acceperunt. His verbis cùm benefi-
dentes illos effecisset, paratósque pro legibus & patria mori; quadripertitum exercitum fecit, Constituens etiam fratres suos duces utrique ordini, Simonem, & Josephum, & Jonathan, subjectis unicuique millenis & quingentenis. Adhuc etiam, cùm (c) jussisset Eleazarum legere sacrum librum, & dedisset tesseram adjutorii Dei, primæ aciei ipse dux commisit cum Nicanore. Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hostium: vulneratos autem, & membris mutilos majorem partem exercitûs Nicanoris fecerunt: omnes autem fugere compulerunt: Pecunias verò eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, tulerunt. Persecuti autem eos multùm, Reversi sunt ab hora concluſi. Nam erat ante sabbatum: quam ab causam non diu perseveraverunt insequentes illos. Arma autem ipsorum congregantes, & spolia exuentes hostium, sabbatum agebant, valdè benedicentes, & confitentes Domino, qui liberavit eos in isto die, principium misericordiæ (d) statuendo in eos. Post sabbatum verò, debilibus, & viduis, & orphanis distribuerunt de spoliis: residua ipsi, & pueri, partiti sunt.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 ... * ... Dicebátque ipsis; Respicite ac intue-
mini quâ affectus est contumeliâ ab
ipsis per injuriam locus sanctus, &
expositis vitis vestris pugnate viriliter.
Monebátq; ipsos factæ ab ipsis civita-
ti, per contemptum, contumeliæ: præ-
terea, solutarum per ipsos, legum pa-
triarum: Et dicebat eis; Hi armis
18 & viribus carnis fidunt, nos autem
Domino Deo nostro omnipotenti con-
fidimus, qui viribus pollet, ut non
hostes nostros tantùm, sed totum or-
bem oris spiritu destruat. Commemo-
19 rabat ipsis etiam quæ cum patribus ef-
fecta fuerant in dieb⁹ eorũ redemptio-
nes, quæq; tempore Sennacherib, quóq;
modo interierint centum octoginta
quinque millia; Et prælium quod
20 cum Gallis factum fuerat, qui cum
robore exercitûs octoginta millium
ipsos aggressi fuerant, præter quadra-
ginta alia Macedonum millia, qui au-
xilio ipsis venerant: Et quod egressi
in ipsos cum exercitu exiguo vicerunt
ipsos, propter auxilium cælitùs eis fa-
21 ctum. Quibus auditis confortati, &
adjuti, & corroborati tradiderunt se-
ipsos viriliter pro legibus & loco suo:
& exercitu in quatuor partibus divi-
so, Fratres suos, Simeonem, Josephũ
22 & Jonathan, singulis partibus capi-
ta & duces præfecit, traditis singulis
mille quingentis viris. Eliezarum etiã
23 præterea jussit legere populo legem san-
ctam, & tesseram salutarem edere au-
xilii divini, & primæ quidem partis
caput ipse ac dux erat. Cœpítque
24 cum Nicanore congredi: Et Deus
omnipotens ipsis auxilio fuit de cœ-
lo, & occiderunt ex eis quasi novem
millia, pleríſque autem exercitûs eo-
rum manus præciderunt, vel oculos
eruerunt, vel membra inutilia reddi-
derunt: toti⁹ autem exercitûs residui fu-
gerunt. Ceperúntque divitias omnes
25 illorum qui ipsos venditurí venerant:
& persecuti ipsos multùm, ita reversi
sunt, quia festinabant. Propè enim
26 erat tempus introitûs Sabbati, propter-
ea non perseverárunt insequi ipsos.
Spoliárunt autem & tulerunt quic-
27 quid apud ipsos erat: Reversíque sunt
ut venirent & Sabbatum agerent, con-
fitentes & laudantes magnopere Do-
minum, qui fecerat ipsis salutem die
isto, & misericordiam erga ipsos face-
re cœperat. Post diem autem Sab-
28 bati distribuerunt de præda ipsorum
ærumnosis, egenis, pupillis & viduis:
Residuum *inter se* ipsi, ac adolescen-
tes qui cum ipsis erant, diviserunt. *f.*

Versio VULG. LAT.

29 His itaque gestis, & communiter ab omnibus factâ obsecratione, misericordem Dominum postulabant,
30 ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex his, qui cum Timotheo & Bacchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis,
31 sed & senioribus facientes. Et cùm arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua verò spolia Jerosolymam
32 detulerunt: Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Judæos
33 afflixerat. Et cùm epinicia agerent Jerosolymis, eum, qui sacras januas incenderat, id est, Callisthenem, cùm in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, dignâ ei mercede pro impietatibus suis red-
34 ditâ. Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,
35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos existimaverat, depositâ veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infœlicita-
36 tem de interitu sui exercitûs confecutus. Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captivitate Jerosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipsum invulnerabiles esse, eò quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhonestè revertebatur de Perside. Intraverat enim in eam, quæ dici-
2 tur Persepolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit ut
3 Antiochus post fugam turpiter rediret. Et cùm venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt.

MAKKABAI'ΩN B'.

29 Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι, καὶ κοινὴν ἱκεσίαν ποιησάμενοι, τὸν ἐλεήμονα κύριον ἠξίουν, ὡς τέλος καταλλαγῆναι τοῖς ἀπ'
30 αὐτῶν δέλοις. Καὶ (α) τῶν περὶ Τιμόθεον καὶ Βακχίδην (β) συστειζόντων, ὑπὲρ τῶν δισμυρίους αὐτῶν ἀνῆλον, καὶ (γ) ὀχυρωμάτων ὑψηλῶν εὖ μάλα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο· καὶ λάφυρα (δ) πλεῖστα ἐμερίσαντό, ἰσομοίρους (ε) ἑαυτῶν καὶ τοῖς ἠκισμένοις, καὶ ὀρφανοῖς, καὶ χή-
31 ραις, ἔτι δὲ καὶ πρεσβυτέροις, ποιήσαντες. Ὁπλολογήσαντες δὲ αὐτὰ, ἐπιμελῶς πάντα συνέθηκαν εἰς τοὺς ἐπικαίρους
32 τόπους, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν σκύλων ἤνεγκαν εἰς Ἱεροσόλυμα. Τὸν δὲ Φυλάρχην τῶν περὶ Τιμόθεον ἀνῆλον, ἀνοσιώτατον ἄν-
33 δρα καὶ πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐπηλευηκότα. Ἐπινίκια δὲ (ζ) ἄγοντες ἐν τῇ πατρίδι, τοὺς ἐμπρήσαντας τὰς (η) ἱερὰς πύλας, Καλλισθένη, (θ) καί τινας ἄλλους ὑφῆψαν εἰς ἓν οἰκίδιον πεφευγό-
34 τας, οἵτινες ἄξιον τῆς δυσσεβείας (ι) ἐκομίσαντο μισθόν. Ὁ δὲ (κ) πεισθμιτήτης Νικάνωρ, ὁ (λ) τὰς χιλίας ἐμπόρους ὠνὴ τὴν πρᾶσιν
35 τῶν Ἰουδαίων ἀγαγὼν, Ταπεινωθεὶς ὑπὸ τῶν (μ) κατ' αὐτὸν νομιζομένων ἐλαχίστων εἶναι, τῇ τοῦ κυρίου βοηθείᾳ, τὴν δοξικὴν ἀποθέμενος ἐσθῆτα, διὰ τῆς μεσογείου, (ν) διεφθάρτο πρόπον ἔρημον ἑαυτὸν ποιήσας, ἦκεν εἰς Ἀντιόχειαν, (ξ) ὑφάλων δυσημερή-
36 σας ὀπὴ τῇ τοῦ στρατοῦ διαφθορᾷ. Καὶ ὁ τοῖς Ῥωμαίοις ἀναδεξάμενος φόρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις αἰχμαλωσίας καθορθώσασθαι, κατήγγελλεν ὑπέρμαχον ἔχειν (ο) τὸν θεὸν τοὺς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὸν πρόπον τοῦτον ἀτρώτους εἶναι τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τὸ ἀκολουθεῖν (π) τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τεθεσπισμένοις νόμοις.

MS. A. (α) τοῖς (β) συνεισάγοντες, (γ) τὸ ὀχύρωμα τῶν ὑψηλῶν (δ) πλεῖον (ε) αὐτοῖς (ζ) ἀγόντας (η) * ἱερὰς (θ) ὑφ' * εἰς ἓν οἰκεῖον περιφυγόντα, καὶ τὸν ἄξιον (ι) ἐκομίσατο (κ) τεισαλητήριος (λ) τετραχιλίους (μ) καθ' αὐτὸν (ν) * τεθεσπίσθαι τόπον (ξ) ὑπὲρ ἅπαν * εὐημερηκὼς (ο) τὸν Ἰουδαίους, (π) τοῖς ἑαυτοῦ προστεταγμένοις

ΚΕΦ. Θ'.

1 Περὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐτύγχανεν Ἀντίοχος ἀνακυκλῶν
2 ἀκόσμως ἐκ τῆς (α) χώρας τὴν Περσίδα τόπον. Εἰσεληλύθει γὰρ εἰς τὴν λεγομένην Πδρσέπολιν, καὶ ἐπεχείρησεν ἱεροσυλεῖν, καὶ τὴν πόλιν συνέχειν. διὸ δὴ τῶν πλήθων ἐρημασάντων, ἐπὶ τῶν ὅπλων βοήθειαν ἐχράπησαν· καὶ συνέβη τροπωθέντα τὸν Ἀντίοχον ὑπὸ
3 τῶν ἐγχωρίων, ἀχρήμονα τὴν ἀναζυγὴν ποιήσασθαι. Ὅντι δὲ αὐτῷ κατ' Ἐκβατανα, προσέπεσε τὰ περὶ Νικάνορα, καὶ τὰς περὶ Τιμόθεον, γεγονότα. MS. A. (α) περὶ τὸν

Interp. LAT.

His itaque gestis, & communi factâ ob- 29
secratione, misericordem Dominum postulabant, ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex 30
his qui cum Timotheo & Bacchide erant, (e) contra se contendentes super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas valdè obtinuerunt, & plures prædas diviserunt, æquam secum portionem debilibus, pupillis, & viduis, sed & senioribus facientes. Et cùm arma eorum 31
collegissent, diligenter omnia composuerunt in locis opportunis: Residua verò spolia Hierosolymam detulerunt. Et Phylarchen, qui cum Ti- 32
motheo erat, interfecerunt, virum scelestissimum, & qui in multis Judæos afflixerat. Et cùm 33
epinicia agerent in patria; eos qui sacras januas incenderunt, id est, Callisthenem, (f) & quosdam alios, cùm in quoddam domicilium refugissent, incenderunt: & dignam impietate reportârunt mercedem. Facinorosissimus autem Nicanor, 34
qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat, Humiliatus auxilio Domini 35
ab his quos nullos existimaverat, depositâ veste gloriæ per mediterranea fugitivi modo solitariam se faciens, venit Antiochiam, summam infœlicitatem de interitu exercitûs consecutus. Et qui promiserat Romanis se tributum resti- 36
tuere de eorum qui in Hierosolymis, captivitate, prædicabat protectorem Deum habere Judæos, & hoc modo invulnerabiles esse Judæos, eò quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

CIRCA illud autem tempus Antiochus in- 1
honestè revertebatur ex iis qui circa Persidem, locis. Intraverat enim in eam quæ dicitur 2
Persepolis; & tentavit spoliare templa, & civitatem opprimere. Sed multitudine ad armorum auxilium concurrente, in fugam versi sunt: & contigit ut fugatus Antiochus à regionis habitatoribus turpiter rediret. Et cùm esset Ec- 3
batanis, allata sunt, quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 Cúmque ita feciſſent, clamârunt omnes & precati ſunt coram Domino miſericorde, ut tandem reconciliaretur ſervis ſuis. Tum venerunt contra ipſos Timotheus & Bicrius, & interfecerunt ex ipſis ſupra triginta millia, & ſubegerunt & ceperunt munitiones magnas & fortes, ceperúntque ac diviſerunt prædam multam: Pupillis etiam, viduis & egenis qui in populo erant diſtribuerunt, diviſerúntque ibi etiam ſenibus. Sumptá 31
que omnia arma eorum collegerunt, & in locis notis repoſuerunt: Reliquam autem prædam Jeroſolyma ad principem populi attulerunt. Et ex 32
domeſticis Timothei impium quendam occiderunt, qui multum preſſerat Judæos. Cùm autem in terram ſuam reverſi, victoriam belli hujus celebrarent, adductum Calliſthenem & qui cum eo erant, in domo quadam igni incenderunt, propterea quòd januas ſacras incenderant, & demoliti fuerant; & vindictam dignam malis impietatis ſuæ operibus reportârunt. Nicanor 34
autem ille damnatus & immundus, apud quem mille mercatores erant qui Judæos emerent, Afflictus cecidit ſub 35
eis quos minores ſe viribus putaverat, à Deo autem adjuti fuerant: Et gloriosâ ſuâ veſte dimiſſâ, inſtar ſervi fugiens Antiochiam venit, dolore & pudore multo affectus ob exercitûs ſui jacturam. Qui pollicitus fue- 63
rat Romanis tributum ſe ipſis ex captivitate Jeroſolymâ confecturum, prædicabat & dicebat; Deũ Judæis adjutorẽ eſſe ac propterea vinci eos non poſſe, quòd in præceptis ejus ambularent.

CAP. IX.

EOdem tempore contigit reverti & 1
aſcendere è Perſide Antiochum regem, cum confuſione & pudore multo. De- 2
ſcenderat enim Perſopolim quæ dicitur, urbem capere ſtudens, & templum quod in ea erat ſpoliare. Quòd cùm acies vidiſſent, coacti ſunt adverſùs eum cum exercitu magno, & vicerunt totum exercitum ejus. Et cùm ſe victum videret, rediit confuſus cum toto exercitu ſuo: Cúmque 3
propè eſſet Antiochus ut veniret Batnan, indicârunt ei de rebus Nicanoris & Timothei.

Versio VULG. LAT.

4 Elatus autem in ira, arbitrabatur se, injuriam illorum qui se fugaverant, posse in Judæos retorquere: ideóque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cœlesti eum judicio perurgente, eò quòd ita superbè locutus est se venturum Jerosolymam, &
5 congeriem sepulchri Judæorum eam facturum. Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili & invisibili plagâ. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus
6 viscerum, & amara internorum tormenta: Et quidem satis justè, quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licèt ille nullo modo à
7 sua malitia cessaret. Super hoc autem superbiâ repletus, ignem spirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis collisione membra vexari. Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbiâ repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso
9 contestans: Ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.
10 Et qui paulò antè sidera cœli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœ-
11 toris portare. Hinc igitur cœpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divinâ admonitus plagâ, per momenta singula doloribus suis augmenta
12 capientibus. Et cùm nec ipse jam fœtorem suum ferre posset, ita ait; Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam con-
14 secuturus. Et civitatem, ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congesto-
15 rum faceret, nunc optat liberam reddere: Et Judæos, quos nec sepulturâ quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athenienſibus facturum pollicetur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

4 Ἐπαρθεὶς ἦ τῷ θυμῷ ἤλατο καὶ τὴν τῶν πεφυγαδευκότων αὐτὸν κακίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀναστρέψαι· διὸ ζυγὸν ἔταξε τὸν ἁρματηλάτην ἀδιαλείπτως ἐλαύνοντα (α) κατανύειν τὴν πορείαν, τῆς ἐξ οὐρανοῦ δὴ κρίσεως συνούσης αὐτῷ. (β) Ἔτυχε γὰρ ὑπερηφάνως εἰπεῖν, Πολυάνδριον Ἰουδαίων Ἱεροσόλυμα ποιήσω παραγινόμενος ἐκεῖ.
5 Ὁ δὲ (γ) παντεπόπτης κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπάταξεν αὐτὸν ἀνιάτῳ καὶ ἀοράτῳ πληγῇ· ἄρτι γὰρ αὐτοῦ καλαλήσαντος τὸν λόγον, ἔλαβεν αὐτὸν ἀνήκεστος ἢ πλάγχνων ἀλγηδών, καὶ πικραὶ τῶν
6 ἔνδον βάσανοι, Πάνυ δικαίως, ἃ πολλοῖς καὶ ξενιζούσας συμ-
7 φορᾶις ἑτέρων πλάγχνα βασανίσασι. Ὁ δ' ὅμως οὐδαμῶς τῆς ἀγερωχίας ἔληγεν· ἔτι δὲ καὶ τῆς ὑπερηφανίας ἐπεπλήρωτο, πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ κελεύων ἐποξύνειν τὴν πορείαν. Συνέβη δὲ καὶ πεσεῖν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἅρματος φερομένου ῥοίζῳ, καὶ (δ) δυσχερῆ πάθματι σύμπτωσιν, πάντα τὰ
8 μέλη ἐκ χώματος ὑποσκελίζειν. Ὁ δ' (ε) ἄρτι δοκῶν τοῖς τῆς θαλάσσης (ζ) κύμασιν ἐπιτάσσειν, διὰ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀλαζονείαν, καὶ πάσσγυι τὰ τῶν ὀρέων εἰώμων (η) ὕψη σήσειν, καὶ γῆν χωμῶν, ἐν φορείῳ παρεκομίζετο, φανερὸν
9 τοῦ θεοῦ πᾶσι τὴν δύναμιν ἐπεκτυλίων. Ὥστε καὶ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀνοσίου σκώληκας ἀναζέειν, καὶ ζῶντος ἐν ὀδύναις καὶ ἀλγηδόσι τὰς σάρκας ἀπὸ διαπίπτειν, ὑπὸ δὲ τῆς ὀσμῆς ἀπὸ
10 πᾶν τὸ στρατόπεδον βαρύνεσθαι (θ) τῇ σαπίᾳ. Καὶ τὸν μικρῷ πρόσθεν ἐν ἀερίων ἄστρων ἅπτεσθαι δοκοῦντα, παρεκομίζειν
11 ὑδεὶς ἐδύνατο, διὰ τὸ τῆς ὀσμῆς ἀφόρητον βάρος. Ἐνταῦθα ἐν ἤρξατο τὸ πολὺ τῆς ὑπερηφανίας (ι) λήγειν ὑποπεφασμένον, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἔρχεσθαι θεοῦ μάστιγι καὶ στιγμὴν ὀπτηνόμενον
12 ἢ ἀλγηδόσι. Καὶ μηδὲ τῆς ὀσμῆς ἀπὸ (κ) δυνάμενον ἀνέχεσθαι, ταῦτ' ἔφη, Δίκαιον ὑποτάσσεσθαι τῷ θεῷ, καὶ μὴ θνητὸν ὄντα
13 (λ) ἰσόθεα φρονεῖν ὑπερφαίνειν. Ηὔχετο δὲ μιαρὸς οὗτος τὸν κύριον
14 αὐτὸν ἐλεήσειν λιποτόλιν, (μ) ὅτου λόγου, Τὴν μὲν ἁγίαν πόλιν ἣν ἐπεῖγεν παρειγίνετο ἰσόπεδον ποιῆσαι, καὶ πολυάνδριον
15 οἰκοδομῆσαι, ἐλευθέραν ἀναδεῖξαι· Τοὺς δ' Ἰουδαίους (ν) οὓς διεγνώκει μηδὲ ταφῆς ἀξιῶσαι, οἰωνοβρώτους (ξ) δὲ σὺν τοῖς νηπίοις (ο) ὀπτῆναι θηρίοις, πάντας αὐτοὺς ἴσους Ἀθηναίοις ποιήσειν.

MS. A. (α) καλαλύειν (β) ἔτως (γ) παντεπόπτης (δ) δυσχερῆ (ε) ἀντιδοκῶν (ζ) κύμασιν * διὰ τ ὑπὲρ ἀνθρώπων ὑπερηφανίαν, καὶ πλά-

στιγι ῶν (η) ὕψι (θ) τὴν σαπρίαν. (ι) λέγειν τετραυσμένος, (κ) ἀνέχεσθαι δυνάμενος, (λ) ὑπερήφανα φρονεῖν. (μ) ἔτως (ν) ὡς (ξ) σὺν τοῖς (ο) ὀπτῆναι

Interp. LAT.

Elatus autem irâ, arbitrabatur se etiam illo- 4
rum qui se fugaverant, injuriam in Judæos
retorquere: ideóque jussit aurigam sine inter-
missione agitantem expedire iter, cœlesti eum
judicio jam perurgente. Sic enim superbè locutus
erat; Congeriem sepulchri Judæorum faciam
Hierosolymam, cùm illuc venero. Sed, qui (a) u- 5
niversa conspicit Dominus Deus Israel, percussit
eum insanabili & invisibili plagâ. Ut enim finivit
hunc ipsum sermonem; apprehendit eum dolor
dirus viscerum, & amara internorum tormenta,
Valdè justè; quippe qui multis et novis cruciatibus 6
aliorum torserat viscera. Ille autem nullo modo ob
insolentia cessabat: Adhuc autem, & superbiâ 7
repletus erat, ignem spirans animo in Judæos,
& præcipiens accelerari iter. Contigit autem
& cadere ipsum de curru, qui impetu ferebatur,
& gravi ruinâ decidentem omnibus corporis mem-
bris distorqueri. Isque, qui nuper sibi videbatur 8
fluctibus maris imperare, supra humanum mo-
dum superbiâ repletus, & montium altitudines
in statera putabat apprehendere, humiliatus ad
terram, in gestatorio portabatur, manifestam
Dei virtutem omnibus contestans: Ita, ut de 9
corpore impii vermes etiam scaturirent, & vi-
ventis in doloribus & cruciatibus carnes ejus
diffluerent; odore etiam illius universus exerci-
tus gravaretur ob putredinem. Et eum, qui paulò 10
antè sydera cœli se contingere arbitrabatur, eum
nemo poterat propter intolerabilem odoris gravi-
tatem portare. Hic igitur cœpit à magnitudine 11
superbiæ desistere, vulneratus; & ad agnitionem
venire, divino flagello per momenta singula dolo-
ribus suis augmenta capientibus. Et cùm nec 12
ipse jam fœtorem suum ferre posset, hæc ait;
Justum est subditum esse Deo, & mortalem non
paria Deo sentire superbè. Orabat autem hic 13
scelestus Dominum, à quo non esset amplius mise-
ricordiam consecuturus, sic dicens; Ipsam quidem 14
sanctam civitatem, ad quam festinans veniebat, ut
eam ad solum deduceret, ac sepulchrorum congeriem
faceret, liberam redditurum; Judæos autem quos 15
ne sepulturâ quidem se dignos habiturum, sed avibus
devorandos unà cum parvulis projecturum feris di-
xerat, omnes æquales Athenienſibus facturum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 ... Quibus auditis, confirmatus & elatus furore majorem in modum, cogitabat quicquid in Perside sibi fecerant, venientem se de Judæis exacturum. Jussitque aurigam validè ac cum festinatione agitare currum ut citò ascenderet: Et sic dicebat; Civitatem Judæorum Jerosolyma diruam, faciámque habitaculum Gentium. Statímque obvi- 5
am ipsi factum est judicium Domini Dei Israëlis omnipotentis: percussitque ipsum plagâ amarâ *et* invisibili. Cúmq; egressum quæreret omnis sermo ejus, apprehendit eum dolor amarus & durus intestinorum ac viscerum: Justam vin- 6
dictam accipientem, qui doloribus tormentísque ac cruciatibus multis cruciaverat, torserátque viscera aliorum. Cúmque hæc omnia ipsi accidissent, adhuc confortabatur & elevabat se cogitatione suâ. Plenúsque furore instar 7
ignis adversùs Judæos accenso, supra modum velociter agere aurigæ suo præcepit: cursûs autem currûs sui impetu excussus est, & excidit eo, casu duro & amaro, fractis omnibus membris ejus. Qui autem paulò anteà præce- 8
pturum se fluctibus maris putabat, præ superbiâ quâ omnes homines superabat, & montes omnes altos depressurum, projectus in terram, palàm omnibus virtutem Dei demonstrabat. Adeò au- 9
tem dura erant quæ patiebatur impius, ut ex corpore ejus ebullirent vermes, & vivi caro deflueret & ab ipso decideret, adeóque fœteret corporis ejus odor, ut ne quis de exercitu ejus ferre posset. Et qui paulò antè etiam stellis 10
cœli imperaturũ se putabat, ad eũ nemo appropinquare poterat, propter fœtorem ejus. Hinc autem de magnitudine 11
superbiæ suæ decedere cœpit, & humiliatus ad veri cognitionem respexit, cruciatus cœlitùs, ac omnibus plagis tortus. Cúmque odorem suum ferre non 12
posset, respondens sic dixit; Oportet hominem subjici Deo: Non autem, mortalis qui sit, cogitationem adversùs Deum cogitare. Orabat autem im- 13
pius, & supplicabat Domino, qui misericordiam ultra assecuturus non erat, sic dicens; Urbem sanctam, quò festina- 14
bam iter, ut eam diruerem, & facerem omnium Gentium habitaculum; eam ædificabo liberámque faciam: De Ju- 15
dæis autem sic dicebat; Cogitabam de eis, ne sepultum quidem iri eos, sed volucri cœli, & feræ terræ pabulum fore, cum uxoribus liberísque suis: Hos omnes Athenienses faciam.

Versio VULG. LAT.

16 Templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reddi-17 tibus suis præstaturum: Super hæc, & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, 18 & prædicaturum Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum justum Dei judicium) desperans scripsit ad Judæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem: 19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam salutem, & benè valere, & esse felices, rex & princeps Antio-20 chus. Si benè vàletis, & filii vestri, & ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. Et 21 ego in infirmitate constitutus, vestrî autem memor benignè, reversus de Persidis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi 22 utilitate curam habere: Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem quòd & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum: Ut si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur. Ad hæc considerans de proximo potentes quosque & vicinos 24 temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpè 25 recurrens in superiora regna multis vestrûm commendabam: & scripsi ad eum quæ subjecta sunt. Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum 26 publicè & privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me & ad filium meum. Confido enim, eum mo-27 destè & humanè acturum, & sequentem propositum meum, & communem vobis fore. Igitur homicîda 28 & blasphemus pessimè percussus, & ut ipse alios cruciaverat, peregrè in montibus miserabili obitu 29 vitâ functus est. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus: qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β΄.

16 Ὃν δὲ πρότερον ἐσκύλευσεν ἄγιον (α) νεὼν, κτήσεσι ἀναθήμασι κοσμήσειν, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη πολυπλάσια πάντα ἀποδώσειν, τὰς δὲ ὀφειλομένας πρὸς τὰς θυσίας ζωοτελείας ἐκ τῶν ἰδίων 17 προσόδων χορηγήσειν· Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ (β) Ἰουδαῖον ἔσεσθαι, καὶ πάντα τόπον οἰκητὸν (γ) ἐπελεύσεσθαι καταγγέλλοντα τὸ τοῦ Θεοῦ 18 κράτος. Οὐδαμῶς δὲ ληγόντων τῶν πόνων, ἐπεληλύθει γὰρ ἐπ' αὐτὸν δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις, τὰ κατ' αὐτὸν ἀπελπίσας, ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ὑπογεγραμμένην ὑπόσχεσιν, (δ) ἱκετη-19 ρίας τάξιν ἔχουσαν, φειδόμενος δὲ ὅπως· Τοῖς χρηστοῖς Ἰουδαίοις τοῖς πολίταις πολλὰ χαίρειν, καὶ ὑγιαίνειν, καὶ εὖ πράττειν, 20 (ε) βασιλεὺς, καὶ στρατηγὸς Ἀντίοχος. Εἰ ἔρρωσθε, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰ ἴδια κατ' γνώμην (ζ) ἔστιν ὑμῖν, εὐχόμαι μὲ τῷ Θεῷ τὴν 21 μεγίστην χάριν, εἰς οὐρανὸν τὴν ἐλπίδα ἔχων. Κἀγὼ δὲ ἀδενῶς διεκείμην, ὑμῶν τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὔνοιαν (η) ἀνεμιμνήσκων φιλοστόργως. (θ) ἐπαναγαγὼν ἐκ τῶν περὶ τὴν Περσίδα τόπων, καὶ περιπεσὼν ἀδενείᾳ δυσχέρειαν ἐχούσῃ, ἀναγκαῖον ἡγησάμην φρον-22 τίσαι τῆς κοινῆς πάντων (ι) ἀσφαλείας. Οὐκ ἀπογινώσκων τὰ (κ) κατ' ἐμαυτὸν, ἀλλὰ ἔχων πολλὴν ἐλπίδα ἐκφεύξεσθαι τὴν ἀδέ-23 νειαν, Θεωρῶν δὲ ὅτι καὶ ὁ πατὴρ κατ' ἃς καιρὸς εἰς τοὺ ἄνω τόπους ἐστρατοπέδευσεν, ἀνέδειξε τὸν (λ) διαδεξόμενον, Ὅπως 24 ἐάν τι παράδοξον ἀποβαίνῃ, (μ) ἢ καὶ πρασγληθῇ τι δυσχερὲς, εἰδότες οἱ κατὰ τὴν χώραν ᾧ καθηγέλειπται τὰ φράγματα, μὴ ὀπτα-25 ραράσσωνται· Πρὸς δὲ τούτοις κατανοῶν τοὺ παρακειμένους δυνάστας, καὶ γειτνιῶντας (ν) τῇ βασιλείᾳ τοῖς καιροῖς ἐπίοντας, (ξ) προσδεχόμενος τὸ ἀποβησόμενον, ἀνεδειξα (ο) υἱόν μου Ἀντίοχον βασιλέα, ὃν πολλάκις ἀναπεχων εἰς τὰς ἐπάνω σατραπείας τοῖς πλείοσιν ὑμῶν (π) παρακατεπεμψα καὶ ζωίσων· γέγρα-26 φα δὲ πρὸς αὐτὸν τὰ ὑπογεγραμμένα· Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς καὶ ἀξιῶ, μεμνημένους τῶν εὐεργεσιῶν κοινῇ καὶ καθ' ἰδίαν, ἕκαστον ζω-27 τηρεῖν τὴν ὕπαρ ἔνοιαν εἰς ἐμὲ καὶ (ρ) υἱόν μου. Πέπεισμαι γὰ αὐτὸν ἐπιεικῆ καὶ φιλανθρώπως (σ) παρακολουθοῦντα τῇ ἐμῇ προαι-28 ρέσει, συμπολιτευσεσθαι ὑμῖν. Ὁ μὲν οὖν ἀνδροφόνος καὶ βλάσφημος τὰ χείριστα παθὼν, ὡς ἕτερος διέθηκεν, ὅτι ξένης ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκτίστῳ μόρῳ κατέστρεψε τὸν βίον. Παρεκομίζε-29 το δὲ τὸ σῶμα Φίλιππος ὁ σύντροφος αὐτοῦ· ὃς καὶ (τ) διαλαβὼν τὸν υἱὸν Ἀντίοχου, πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα εἰς Αἴγυπτον διεκομίσθη.

MS. A. (α) νεὼ, (β) Ἰουδαῖος (γ) ἐπελεύσασθαι καταγγέλλοντας (δ) ἔχουσαν ἱκετηρίας τάξιν, (ε) βασιλεὺς Ἀντίοχος καὶ στρατηγός. Ἔρρωσθε (ζ) ἔσται ὑμῖν, εἰς οὐρανὸν τὴν ἐλπίδα ἔχων. Τὴν (η) ἐμνημόνευον (θ) ἐπαναγαγὼν ἐκ τῶν κατ' τὴν (ι) ὑμῶν ἀσφαλείας. (κ) καθ' ἐμαυτὸν, (λ) διαδεξάμενον, (μ) καὶ προσαπέλθῃ (ν) τῆς βασιλείας (ξ) καὶ προσδοκῶντας τὸ (ο) υἱὸν Ἀντίοχον (π) παρεκατεπέμψα (ρ) υἱόν. Πέπεισμαι (σ) ζωοτελείαν (τ) συλαβηθεὶς

Interp. LAT.

Templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sacra vasa multipliciter omnia restituturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reditibus suis præstiturum: Super hæc & Judæum se futurum, & omnem locum habitabilem perambulaturum, prædicantem Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus, (supervenerat enim in eum justum Dei judicium,) de se desperans scripsit ad Judæos subscriptam epistolam, deprecationis quidem modum habentem; hæc autem continentem: Optimis Judæis civibus plurimam salutem, & benè valere, & esse fœlices, rex & princeps Antiochus. Si benè valetis, & filii, & vestra ex sententia vobis sunt; (b) ago quidem Deo maximas gratias; in cœlo spem habens. Et ego, in infirmitate autem constitutus, vestri honoris & benevolentiæ memor eram benignè. Reversus autem de Persidis locis, & in infirmitate gravi apprehensus necessarium duxi communis omnium securitatis curam habere. Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem, Respiciens autem, quòd & pater meus, quibus temporibus in loca superiora duxit exercitum, declaravit successorem, ut, si quid præter opinionem accideret, aut etiam difficile quid nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus, cui esset rerum summa relicta, non turbarentur: Ad hæc autem considerans proximos dynastas, & vicinos regno, temporibus attendentes, & eventum expectantes; designavi filium meum Antiochum regem: quem sæpè recurrens in superiora regna multis vestrûm deponebam, & commendabam. Scripsi autem ad eum, quæ subjecta sunt. Oro itaque vos, & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unusquisque conservet præsentem benevolentiam ad me, & filium meum. Confido enim eum, modestè & humanè, sequentem propositum meum, conversaturum vobiscum. Igitur homicîda & blasphemus pessima passus; ut alios tractaverat, in pereg.ina terra in montibus misero obitu vitâ excessit. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus: qui etiam metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... Templum sanctum quod olim spernebã, coronabo, omnibúsq; ornamentis ornabo, vasáque sacra multiplicia dabo, impensámq; quotidianam sacrificiorum & oblationum de meo præbebo. Et ultrà 17 hæc *omnia* Judæus fiam, & quocunque ibo, magnitudinem potestatis Dei prædicabo. His omnibus cùm non cessarent dolores ejus, (assecutum enim eum 18 fuerat justum Dei judicium) de se sperans, scripsit Judæis supplicationis literas in hanc formam; Antiochus rex 19 & imperator, bonis Judæis, civibus meis pacem, ac quietem, ac valetudinem, ipsis ac liberis. Preces fundo, 20 supplicóque Deo qui est in cœlis, in quo spero pro magna ejus bonitate; Quòd cùm ægrotâssem, vestri recorda- 21 tus sim, ut honorem ac quietem multam vobis reddam. Fervebat enim mihi mens amore vestrî, ex quo de Persîde ascendi; Cùm autem propè essem ut *ad vos* pervenirem, in infirmitatem duram & amaram incidi: Placuit autem mihi super omnia vestri curam gerere: Quippe, qui non novi quid 22 mihi accidere possit; spem tamen habeo evasurum me ex hac infirmitate. Video autem & patrem, quum in regi- 23 ones superiores ascenderet, declarâsse successorem: Ut si quid abominandum 24 accideret, scientes qui per loca *habitant* quis constitutus sit, non confligant inter se. Et ego autem videns magnates 25 regni mei paratos insurgere in regnum, & quid acciderit expectantes, Antiochum filium meũ regem declaravi & constitui, quem sæpius, in superiores regiones profecturus, vobis commendavi. Scripsi autem & ei hæc quæ scripta sunt: Peto igi- 26 tur à vobis, & vobis suadeo, ut memores beneficiorum meorum erga vos universos ac singulos, amorem & dilectionem fraternam erga filium meum conservetis. Novi enim ipsum menti 27 meæ consentientem, cum facilitate ac dilectione versaturum vobiscum. Igitur 28 homicida Antiochus impiúsque ac blasphemus mortuus est inter montes in terra peregrina, in tormentis & plagis & cruciatibus multis sicut & ipse alios cruciaverat. Philippus filius nutricii 29 ejus corpus ejus sustulit ut secum afferret. Cùm autem pervenire cœperat, à filio Antiocho sibi metuens, fugiens evasit ad Ptolemæum filium Philometoris in Ægyptum.

Versio VULG. LAT.

CAP. X.

1 MAchabæus autem, & qui cum eo erant, Domino se protegente, templum quidem, & civitatem re-
2 cepit: Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itémque delubra demolitus est. Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidib⁹ igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis po-
4 suerunt. Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne ampliùs talibus malis inciderent: sed &, si quando peccâssent, ut ab ipso mitiùs corriperentur, & non barbaris ac blasphemis hominibus tradе-
5 rentur. Quo die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eâdem die purificationem fieri,
6 vigesimâ quintâ mensis, qui fuit Casleu. Et cùm lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quòd ante modicum temporis, diem solennem tabernaculorum in montibus & in speluncis
7 more bestiarum egerant. Propter quod thyrsos, & ramos virides, & palmas præferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum. Et decreverunt communi præcepto & decreto, universæ genti Judæorum, o-
9 mnibus annis agere dies istos. Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.
10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis
11 gesta sunt. Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis & Sy-
12 riæ militiæ principem. Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, justi tenax erga Judæos esse constituit, & præcipuè propter iniquitatem quæ facta erat in
13 eos, & pacificè agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cùm frequenter proditor audiret, eò quòd Cyprum creditam sibi à Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

ΚΕΦ. ι'.

1 ΜΑκκαβαῖΘ ὁ καὶ οἱ ζὺν αὐτῷ, (α) τῶ κυρίε προάγοντΘ
2 αὐτὲς, τὸ μὲν ἱερὸν ἐκομίσαντο, καὶ τὴν πόλιν, Τὰς δὲ ἐπὶ τ
ἀγορᾶν βωμὰς ὑπὸ τ ἀλλοφύλων (β) δεδημιεργημένας, ἔτι δὲ τεμένη
3 (γ) καθέλον. Καὶ τὸν (δ) ναὸν καθαρίσαντες, ἕτερον θυσιαςήριον
ἐποίησαν, καὶ πυρώσαντες λίθυς, καὶ πῦρ ἐκ τότων λαβόντες, ἀνή-
νεγκαν (ε) θυσίαν μετὰ διετῆ χρόνον, καὶ θυμίαμα καὶ λύχνυς, καὶ
4 τῶν ἄρτων τ πρόθεσιν ἐποιήσαντο. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες,
ἠξίωσαν τὸν κύριον πεσόντες ἐπὶ κοιλίαν, μηκέτι (ζ) περιπεσεῖν
τοιότοις κακοῖς, ἀλλ' ἐάν ποτε καὶ ἁμάρτωσιν, ὑπ' αὐτῦ (η) μετ'
ἐπιεικείας παιδεύεσθαι, καὶ μὴ βλασφήμοις καὶ βαρβάροις ἔθνεσι παρα-
5 δίδοσθαι. Ἐν ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ὁ νεὼς ὑπὸ ἀλλοφύλων ἐβεβηλώθη,
ζυέβη καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν καθαρισμὸν γενέσθαι
τῦ ναῦ, τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τῦ αὐτῦ μηνὸς, (θ) ὅς ὀνομ Χασελεῦ.
6 Καὶ μετ' εὐφροσύνης ἦγον ἡμέρας ὀκτὼ ζκηνωμάτων τρόπον,
μνημονεύοντες ὡς πρὸ μικρῦ χρόνυ τ τ σκηνῶν ἑορτὴν ἐν τοῖς
7 ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις θηρίων τρόπον ὄντα νεμόμενοι. Διὸ
βύρσας καὶ κλάδυς ὡραίυς, ἔτι (ι) δὲ φοίνικας ἔχοντες, ὕμνυς ἀνέ-
φερον τῷ εὐοδώσαντι καθαρισθῆναι τ ἴδιον τόπον. (κ) Ἐδογμάτισαν δὲ μᾶ κοινῇ προστάγματΘ καὶ ψηφίσματΘ πᾶσι τὸ τῶν
9 Ἰουδαίων ἔθνει κατ' ἐνιαυτὸν ἄγειν (λ) τὰσδε τὰς ἡμέρας. Καὶ τὰ
μὲ τῆς Ἀντιόχυ τῦ προσαγορευθέντΘ Ἐπιφανῦς τελευτῆς ὧδε
10 ἔχε. Νυνὶ δὲ τὰ κατὰ τὸν (μ) Εὐπάτορα Ἀντίοχον, υἱὸν δὲ τῦ
ἀσεβῦς ἠθύμενον, δηλώσομεν, ἀνὰ βραχὺ συντέμνοντες (ν) τὰ τ πολέμων
11 κακά. Λαβὼν γὰρ παραλαβὼν (ξ) βασιλείαν, ἀνέδειξεν ἐπὶ τῶν
πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, κοίλης δὲ Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν
12 πρώταρχον. ΠτολεμαῖΘ γὰρ ὁ καλούμενΘ Μάκρων τὸ δίκαιον
ζυντηρεῖν προηγούμενΘ (ο) εἰς τὲς Ἰουδαίυς διὰ τὴν γε-
γονυῖαν (π) εἰς αὐτὲς ἀδικίαν, καὶ ἐπειρᾶτο τὰ πρὸς αὐτὲς εἰρηνικῶς
13 διεξάγειν. Ὅθεν καταγορεύομενΘ ὑπὸ τ φίλων πρὸς τὸν Εὐ-
πάτορα, καὶ προδότης παρέκαθ ἀκύων, διὰ τὸ τὴν Κύπρον
ἐμπεπιστεῦσθαι ὑπὸ τῦ Φιλομήτορος ἐκλιπεῖν, καὶ πρὸς Ἀντίοχον
τ Ἐπιφανῆ ἀναχωρῆσαι (ρ) μήτ' ἐυδοξῆ τὴν (σ) ὄξυσίαν ἔχων, ὑπ'
ἀθυμίας φαρμακεύσας ἑαυτὸν ἐξέλιπε τ βίον.

MS. A. (α) πρὸ τῶ (β) δεδημιουργημένους (γ) καθεῖλαν. (δ) ναὸν (ε) θυσίας (ζ) παραπεσεῖν (η) μετὰ ἐπιεικείας * μὴ βλασφήμοις (θ) τῶ Χασελεῦ. (ι) δὲ καὶ φοίνικας ἔχοντες, ὑυχαρίσεν τῷ εὐοδώσαντι καθαρίσαι τὸν (κ) Ἐδογμάτισάν τε (λ) τὰς * δεκατρεις ἡμέρας. (μ) * ὕπαλον (ν) τὰ συνέχοντα τῶν * πόλεων κακά. Οὗτος (ξ) τὴν βασιλείαν, (ο) πρὸς τὲς (π) πρὸς αὐτὲς ἀδικίαν ἐπειρᾶτο (ρ) μήτε (σ) ὄξυσίαν *, εὐγεννασίας φαρμακεύσας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. X.

1 MAccabæus autem & qui cum ipso erant, Dei auxilio ipsos adjuvantis, ce-
2 perunt templum & urbem; Destruxe-
runtque altaria & idola quæ ædifica-
verant gentes in plateis ejus. Et mun-
3 dârunt templum, fecerúntque altare ali-
ud, (lapides enim per ignem traduxe-
runt) sumptóque ex eis igne, sacrificia
& oblationes adoleverunt post duos an-
nos. Fecerúntque lucernas & candela-
bra, & thymiamata & panes propositio-
4 nis. Cúmque hæc feciſſent, prociden-
tes in faciem orabant, supplicabántque
Domino, ne rursus in has angustias &
cruciatus venirent: Sed si quando ipsos
peccare contingeret, ab ipso castigaren-
tur, nec traderentur gentibus incir-
cumcisis, immundis & blasphemis. Quo
5 die autem pollutum fuerat templum à
nationibus, eodem ipsum mundari con-
tigit, vigesimo quinto mensis qui Conun
prior dicitur. Et cum gaudio tripudi-
6 isque multis egerunt quotannis festum
instar Scenopegiæ octo dies, recordan-
tes paulò antè in Scenopegia, montes
& speluncas habitâsse se, ferarum instar
pascentes. Propterea palmarum ramos
7 tenentes, cantabant & confitebantur ei
qui salutem sibi fecerat, virésque
mundando sanctificandóque loco suo
8 suppeditaverat. Cogitârunt autem si-
mul omnes agi quotannis hos dies, per
9 totam synagogam Judæorum. Et mors
quidem Antiochi, qui Epiphanes dictus
10 est, hunc finem habuit. Nunc autem
de Antiocho Eupatore filio impii di-
cemus; brevibus scilicet, de multis ma-
lis quæ in præliis evenerunt. Consti-
11 tutus enim in regno paterno, præfecit
rebus suis Lysiam, olim præfectum fa-
ctum ac ducem Syriæ & Phœnices.
12 Ptolemæus autem qui Macedo dictus
erat, amicitiam cum Judæis conserva-
bat, angebatúrque animo propter mala
quæ apud ipsos contigerant, & pacem
13 erga eos agere volebat. Sed profecti
quidam ex amicis ejus accusabant eum
Eupatori, proditorem perpetuò appel-
lantes, quod creditam à Philometore
Cyprum relinquens, ad Antiochum
Epiphanem veniſſet: Quare nec ma-
gnitudinem nec honorem in regno
invenit: Et cùm hæc omnia sibi acci-
disse videret, veneno se ipsum sustu-
lit.

Versio VULG. LAT.

14 Gorgias autem, cùm esset dux locorum, assumptis
15 advenis frequenter Judæos debellabat. Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab
16 Jerosolymis suscipiebant, & bellare tentabant. Hi verò qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt
17 in munitiones Idumæorum: Multâque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minùs viginti millibus trucidave-
18 runt. Quidam autem, cùm confugissent in duas turres valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes, Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Josepho, itémque
19 Zachæo, eísque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ ampliùs perurgebant, pugnas conver-
20 sus est. Hi verò qui cum Simone erant, cupiditate ducti, à quibusdam qui in turribus erant, suasi sunt pecuniâ: & septuaginta millibus didrachmis acce-
21 ptis, dimiserunt quosdam effugere. Cùm autem Machabæo nuntiatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quòd pecuniâ fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.
22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim
23 duas turres occupavit, Armis autem ac manibus omnia prosperè agendo, in duabus munitionibus
24 plus quàm viginti millia peremit. At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Judæam capturus.
25 Machabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terrâ
26 aspergentes, lumbósque ciliciis præcincti, Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & adversariis adver-
27 saretur, sicut lex dicit. Et ita post orationem, sumptis armis, longiùs de civitate procedentes, & proximi hostibus effecti, resederunt.

MAKKABAI'ΩN B'.

14 Γοργίας ὁ ἡγούμενος στρατηγὸς τ (α) τόπων, ξένοις τρόφει, καὶ παρ-
ένεσα πρὸς τὸν (β) Ἰουδαίους ἐπολεμηςόφει. Ὁμοῦ δ (γ) τέτῳ καὶ
15 οἱ Ἰδουμαῖοι ἐγκρατεῖς ὀπλαίων ὀχυρωμάτων ὄντες, ἐγύμναζον
τὸν Ἰουδαίους, καὶ τοὺς (δ) φυγαδεύοντας ἀπὸ Ἱεροσολύμων πρόσ-
16 λαβόμενοι πολεμοτροφεῖν ἐπιχείρουν. Οἱ δ περὶ τὸν Μακκαβαῖον
παρακαλοῦντες (ε) λιτανείαις, καὶ ἀξιώσαντες τὸν θεὸν σύμαχον αὐ-
17 τοῖς γενέσθαι, ὅπη τὰ ὑπὸ Ἰδουμαίων ὀχυρώματα ὥρμησαν. Οἷς
καὶ προσβαλόντες εὐρώστως, ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τῶν τόπων, πάν-
τας τε τοὺς ὅπη τῷ τείχει μαχομένους ἠμύναντο· (ζ) κατέσφαζον
δὲ τοὺς ἐμπίπτοντας, ἀνεῖλον δὲ οὐκ ἧσσον ἢ μυρίους. Συμφυγόντων δὲ εἰς ἕλαττον ἢ ἑπτακισχιλίων εἰς δύο πύρ-
18 γους ὀχυροὺς λίαν καὶ πάντα τὰ πρὸς πολιορκίαν ἔχοντας,
19 Ὁ Μακκαβαῖος εἰς ἐπείγοντας τόπους, ἀπολιπὼν Σίμωνα καὶ
(η) Ἰώσηφον, ἔτι δὲ καὶ Ζακχαῖον καὶ τοὺς ὧν αὐτῷ ἱκανὰς πρὸς
20 τὴν τῶν πολιορκίαν, αὐτὸς ἐχωρίσθη. Οἱ δὲ περὶ τὸν Σίμω-
να φιλαργυρήσαντες ὑπό τινων ἦν ἐν τοῖς πύργοις ἐπιδόσιν
ἀργυρίῳ· ἑπτὰκις δὲ (θ) μυριάδας δραχμὰς λαβόντες, ἐάσαν
21 τινας διαρρυῆναι. (ι) Πεσαγγελθέντος δὲ τῷ Μακκαβαίῳ περὶ
τοῦ γεγονότος, συναγαγὼν τοὺς ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, κατηγόρησεν
ὡς ἀργυρίου (κ) πεπράκασι τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς πολεμίοις καθ'
22 αὐτῶν ἀπολύσαντας. Τούτους μὲν οὖν προδότας ἡγουμένους ἀπ-
23 έκτεινε, καὶ ἐφάρξιμα τῶν δύο πύργων κατελάβετο. Τοῖς
δ ὅπλοις τὰ πάντα ἐν ταῖς χερσὶν εὐοδούμενος, ἀπώλεσεν ἐν
24 τοῖς δυσὶν ὀχυρώμασι πλείους ἢ μυρίους. Τιμόθεος δ ὁ
(λ) πρότερον ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, συναγαγὼν ξένας δυ-
νάμεις παμπληθεῖς, καὶ τοὺς τῆς Ἀσίας ἡγουμένους ἵππους συνα-
θροίσας οὐκ ὀλίγους, παρῆν ὡς δορεάλωτον ληψόμενος τὴν Ἰουδαί-
25 αν. Οἱ δ περὶ τὸν Μακκαβαῖον, συνεγγίζοντος αὐτῷ, πρὸς
(μ) ἱκετείαν τῷ θεῷ ἐτράποντο, γῇ τὰς κεφαλὰς καταπάσαντες, καὶ
26 τὰς ὀσφύας σάκκοις ζώσαντες, Ἐπὶ τὸν ἀπέναντι τοῦ θυσια-
στηρίου κρηπῖδα προπεσόντες, ἠξίουν (ν) ἵλεων αὐτοῖς γενόμενον
ἐχθροῦσαι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, καὶ ἀντικεῖσθαι τοῖς ἀντικειμένοις,
27 καθὼς (ξ) ὁ νόμος διασαφεῖ. Γενόμενοι δ ἀπὸ τῆς δεήσεως, ἀνα-
λαβόντες τὰ ὅπλα, προῆλθον ἀπὸ τῆς πόλεως ὅτι πλεῖον· (ο) συ-
μμίσαντες δ τοῖς πολεμίοις, ἐφ' ἑαυτῶν ἦσαν.

MS. A. (α) * τόπων, (β) ἰδίοις (γ) τότων (δ) φυ-
γαδεύσαντας, (ε) λιταναίαν, (ζ) κατέσφαζόν τε (η) Ἰώσηπον,
ἔτι δ Ζακχαῖον (θ) μυείας (ι) Πεσαγγέλ-
λοντες (κ) πέπρεκαν (λ) πρῶτον (μ) ἱκεσίαν τῷ θεῷ, γῇ (ν) ἵλεως (ξ) καὶ ὁ (ο) συνεγγίσαντος

Interp. L A T.

Gorgias autem, cùm esset dux locorum, assumptis 14
advenis assiduè contra Judæos bellum nutriebat. Simul autem cum hoc & Idumæi, qui 15
tenebant opportunas munitiones, exercebant Judæos, & fugatos ab Hierosolymis suscipientes, bellum nutrire tentabant. Hi verò qui e- 16
rant cum Maccabæo, facientes supplicationem, & Deum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum: Quibus 17
& insistentes multâ vi, loca obtinuerunt, o-mnésque qui in muro pugnabant, ulti sunt, accurrentes autem (d) interemerunt: interfecerunt autem non minùs viginti millibus. Cùm 18
autem (e) confugissent non minùs novem millibus in duas turres valdè munitas, & omnia quæ adversùs expugnationem, habentes, Maccabæus 19
ad eorum expugnationem reliêto Simone, & Josepho, itémque Zacchæo, eísque qui cum ipso erant, satìs multis, ipse ad loca, quæ perurgebant, conversus est. Hi verò qui cum Simone 20
erant, argenti cupiditate ducti, à quibusdam, qui in turribus erant, suasi sunt pecuniâ: & septuaginta millibus drachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. Cùm autem Macca- 21
bæo nuntiatum esset, quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quòd fratres pecuniâ vendidissent, adversariis contra eos dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit, 22
& confestim duas turres occupavit. Armis au- 23
tem omnia in manibus prosperè agens, in duabus munitionibus plusquàm viginti millia peremit. At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat superatus, convocato magno exercitu peregrinæ multitu- 24
dinis, & congregato Asiano equitatu non pauco, advenit quasi armis Judæam capturo. Maccabæus 25
autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, ad supplicationem Dei se verterunt, caput terrâ aspergentes, lumbósque ciliciis præcincti, Ad eam 26
quæ est ante altare, crepidinem provoluti, rogabant, ut propitius sibi factus, inimicis ipsorum esset inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis, lon- 27
giùs de civitate processerunt: proximi autem hostibus effecti resederunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Gorgias autem ejus loco præfectus & 14
dux constitutus, coactis ad se turbis
multis, perpetuò cum Judæis bellabat.
Idumæi etiam ipsi adjuncti, venientes 15
pugnabant adversùs munita loca sibi
propinqua, Judæósque valdè conterebant, & susceptientes eos qui ab Jerosolymis fugiebant, bellum cum Israële agere
parabant. Maccabæus autem cum suis 16
cum clamore precantes, supplicabant
Deo majorem in modum, ut sibi auxilio esset. Et ad arces Idumæorum rectà 17
profecti, fortiter cum ipsis ac viriliter
pugnarunt, ita ut ipsas subigere valuerunt, interfectis iis qui de muro pugnabant: occiderúntque quasi viginti
millia. Fugerunt autem quasi novem 18
millia, & ingressi sunt duas arces magnas & robustas. Judas autem Macca- 19
bæus ad ea loca profectus quæ urgebant, reliquit Simeonem, Josephum &
Zacchæum multósque eorum qui ipsi
aderant, ut obsidentes pugnarent in arces, donec eos captivos faterent. Pro- 20
fecto inde Judâ, eorum qui cum Simone erant quidam, torti amore pecuniæ
ab eis qui in arce erant, acceptis ab eis
septuaginta mille argenteis, quosdam
eorum aufugere permiserunt. Quod 21
cùm Maccabæo palàm factum èsset, coactos populi duces arguit, quòd fratres
pecuniâ vendidissent, dimissis hostibus
ipsorum. Interfectísque proditoribus 22
arces citò subegit; cùm paucos admodum haberet: Et in duobus istis 23
arcibus supra viginti millia interfecit.
Timotheus autem qui à Judæis initio 24
victus fuerat, coacto exercitu peregrino
magno ac robusto, fortibúsque Asiæ,
equitibúsque multis, Jerosolyma venit,
Judæam vastaturum se sperans, ac quicquid in ea esset capturum. Maccabæus 25
autem cum suis audito propè eum esse
ut veniret, ad clamorem & preces coram Deo conversi, pulvere capitibus
insperso, cinctísque sacco lumbis; Co- 26
ram altari projecti petebant à Domino
ut ipsis propitius esset, opémque ferret, & cum inimicis eorum pugnaret,
hostibúsque adversaretur, ut lex dicit.
Finitis orationibus supplicationibúsque 27
armis captis, cum fiduciâ adversùs eos
profecti sunt: & cùm ad prælium veniissent, taciti apud se erant.

Versio VULG. LAT.

28 Primo autem Solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoriæ & prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant. Sed, cùm vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cœlo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præstantes: Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant: in adversarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant. Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, & equites sexcenti. Timotheus verò confugit in Gazaram præsidium munitum, cui præerat Chæreas. Machabæus autem, & qui cum eo erant, lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor. At hi qui intùs erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefandos jactabant. Sed cùm dies quinta illuxesceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant: Sed & alii similiter adscendentes, turres portásque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare. Per continuum autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream & Apollophanem occiderunt. Quibus gestis, in hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd parvo pòst tempore, Lysias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his quæ acciderant,

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

28 Ἅρτι ὃ τῆς ἀναλοιῆς (α)διαδεχομένης, πρσέδωσον ἑκάτεροι. οἱ μὲν (β)ἔγγυον ἔχοντες ἐυπειρίας καὶ νίκης (γ)μετ' ἀρετῆς τὸν ἐπὶ τὸν κύκλον καθαγεμόνα τῶν ἀγώνων τιθέμενοι 29 τὸν θυμόν. (δ) Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, ἐφάνησαν τοῖς ὑπεναντίοις ἐξ οὐρανοῦ ἐφ' ἵππων χρυσοχαλίνων (ε) ἄνδρες πέντε 30 διαπρεπεῖς, καὶ ἡγούμενοι τῶν Ἰουδαίων οἱ δύο, Καὶ τὸν Μακκαβαῖον μέσον λαβόντες, καὶ σκεπάζοντες ταῖς ἑαυτῶν παντοίαις ἄοπλον (ζ)διαφύλαττον· εἰς δὲ τοὺς ὑπεναντίους τοξεύματα καὶ κεραυνοὺς (η)ἐξερρίπτουν· διὸ συγχυθέντες ἀορασίᾳ, (θ) καὶ ἐκ- 31 πλήξει τεταραγμένοι. Καὶ ἐσφάγησαν δὲ δισμύριοι 32 πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἱππεῖς δὲ ἑξακόσιοι. Αὐτὸς δὲ ὁ Τιμόθεος συνέφυγε εἰς Γάζαρα λεγόμενον ὀχύρωμα, εὖ μάλα φρούριον, ἡγεμονεύοντος ἐκεῖ Χαιρέου. Οἱ δὲ περὶ τὸν 33 Μακκαβαῖον (ι)ἄσμενοι πολιορκήσαν τὸ φρούριον ἡμέρας (κ)τέσσαρας. 34 Οἱ δὲ ἔνδον τῇ ἐρυμνότητι τοῦ τόπου πεποιθότες, ὑβρίζον ἐβλασφήμουν καὶ λόγους ἀθεμίτους (λ)ἐφθέγγοντο. Ὑποφαυούσης δὲ τῆς 35 πέμπτης ἡμέρας, (μ)ἐκκαυθέντες νεανίαι τῶν περὶ τὸν Μακκαβαῖον πυρωθέντες τοῖς θυμοῖς διὰ τὰς βλασφημίας, προσβαλόντες τῷ τείχει, ἀρρενωδῶς καὶ θηριώδη θυμῷ τὸν ἐμπίπτοντα ἔκοπτον. Ἕτεροι δὲ ὁμοίως προσαναβάντες ἐν τῷ περιτασμῷ πρὸς τὰς 36 ἔνδον, ἐνεπίμπρων τὰς πύργους, καὶ πυρὰς (ν) ἀνάψαντες ζῶντας τοὺς βλασφήμους κατέκαιον. Οἱ δὲ τὰς πύλας διέκοπτον, ἐσ- 37 δεξάμενοι δὲ τὴν λοιπὴν πᾶξιν, προκατελάβοντο τὴν πόλιν, καὶ τὸν Τιμόθεον κρυπτόμενον ἔν τινι λάκκῳ κατέσφαξαν, καὶ τὸν τούτου ἀδελφὸν Χαιρέαν, καὶ τὸν (ξ)Ἀπολλοφάνη. Ταῦτα 38 δὲ διαπραξάμενοι, μεθ' ὕμνων καὶ (ο) ἐξομολογήσεων εὐλόγουν τῷ κυρίῳ τῷ μεγάλως εὐεργετοῦντι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὸ νίκην αὐτοῖς δεδόντι.

MS. A. (α) διαχεθμένης, πρσέδωσον (β) ἓν ἔγγυον (γ) μετὰ (δ) Γενομένης (ε) πέντε ἄνδρες (ζ) διεφύλαττον· εἰς δὲ τοὺς ἐναντίους (η) ἐξεστόπτουν· (θ) διεκόπτοντο (ι) ἀσμένως (κ)* τεσσερᾶκοντα. (λ) περιῤῥήσεις. Ὑποφαυόσης (μ) καὶ ἀνακαῆς, (ν) ἀνάπτοντες (ξ) Ἀπολλοφάνην. (ο) ἐξομολογήσεως

ΚΕΦ. ια'.

1 ΜΕτ' ὀλίγον δὲ παντῶς (α) χρόνον Λυσίας ἐπίτροπος τῆς βασιλέως καὶ συγγενὴς, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, λίαν βαρέως φέρων ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, MS. A. (α)* χρονισκον

Interp. LAT.

Primo autem Solis ortu utrique commiserunt, 28
isti quidem prosperitatis & victoriæ sponsorem cum virtute refugium in Dominum habentes, illi autem ducem certaminum statuentes furorem. Sed 29
cùm vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cœlo viri quinque in equis auro frænatis decori, & ducatum Judæis præstantes duo, Et 30
Maccabæum assumentes medium, & armis suis tegentes invulneratum conservabant, in adversarios autem tela, & fulmina jaciebant: ex quo cæcitate confusi intercidebantur repleti perturbatione. Interfecti sunt autem viginti milli a quin- 31
genti, & equites sexcenti. Ipse verò Timotheus 32
confugit in Gazaram dictum præsidium valdè munitum, cui præerat Chæreas. Macabæus au- 33
tem, & qui cum eo erant, lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor. At hi qui intùs erant, loci 34
firmitate confisi, supra modum blasphemabant, & sermones nefandos jactabant. Sed cùm dies quinta 35
illuxesceret; v ginti juvenes ex his qui cum Maccabæo erant, accensi animis propter blasphemias, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo occurrentem cædebant. Sed & alii similiter ascen- 36
dentes in circumflexione adversùs eos qui intùs erant, incendebant turres, & pyras incendentes, ipsos blasphemos vivos concremabant. Alii autem 37
portas interciderunt: & intromittentes reliquam aciem, occupaverunt civitatem, & Timotheum occultantem se in quodam lacu peremerunt, & fratrem illius Chæream, & Apollophanem. Quibus 38
gestis, cum hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magnificè benefaciebat Israel, & victoriam ipsis dabat.

CAP. XI.

SED parvo prorsus pòst tempore Lysias procu- 1
rator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, valdè graviter ferens de his quæ acciderant,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 ... Ascendente autem die, & oriente Sole, cœperunt partes committere prælium: Hi quidem Deo fisi, qui ipsis victoriam ac salutem procurabat, illi copiarum suarum duci. Facto autem prælio magno & 29
forti, de cœlo apparuerunt hostibus quinq; equites speciosi & glorioſi, equis auro frænatis, adjuvantes Judæos. Judam 30
autem Maccabæum in medio sui ter e i-tes, protegebant orâ armorum suorum, & ab omni ictu conservabant, hostibus sagittas & jacula conjicientibus: quæ cùm viderunt, caligantibus oculis, soluta est tota acies ipsorum. Et interfecerunt 31
ex ipsis peditum viginti mille quingentos, equites sexcentos. Timotheus autem 32
ad arcem difficilem atque fortem fugit quam Gazara dicunt, quam pro carcere habuerat Chœreas, olim ejus loci præfectus ac dux. Maccabæani au- 33
tem cum fiduciâ locum obsederunt quatuor dies. Qui autem in eo erant, 34
confisi robori ejus ac munitioni majorem in modum, Judam Maccabæum cum suis probris ac maledictis afficiebant dicta impura & obscæna proferentes. Cùm autem illucesceret in diè quintum, 35
ex Maccabæanis viginti juvenes zelum induti, & furore incensi propter blasphemias eorum, cursu arcem petiverunt, & insilientes viriliter instar ferarum validarum, quicquid occurrebat interficiebant. Alii autem saltu ascendentes, eos qui in 36
turribus erant incendebant, & accenso igne blasphemos illos vivos exurebant: Alii portas perfregerunt, itáque civita- 37
tem ingressi subegerunt, Timotheúmque in fovea quadam occultatum cùm invenissent, occiderunt ibi, ejusque fratres Chæream & Apollonium cum eo. Qui- 38
bus gestis, cum hymnis & canticis Deo benedicebant, qui magnam misericordiam erga Israëlem ostendisset, & ipsis victoriam dedisset.

CAP. XI.

POst tempus autem exiguum, Lysias 1
procurator & cognatus regis, auditis quæ acciderant omnibus, incensus est & exacerbatus majorem in modum.

Versio VULG. LAT.

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversùs Judæos, existimans se civitatem quidem captam Gentibus habitaculum facturum, 3 Templum verò in pecuniæ quæstum, sicut cætera delubra gentium, habiturum, & per singulos annos venale sacerdotium: 4 Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat. 5 Ingressus autem Judæam, & appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Jerosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat. 6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum fletu & lachrymis rogabant Dominum, & omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel. 7 Et ipse primus Machabæus, sumptis armis, cæteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis. 8 Cúmque pariter prompto animo procederent, Jerosolymis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis 9 hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & convaluerunt animis: non solùm homines, sed & bestias ferocissimas, & 10 muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prompti, de cœlo habentes adjutorem, & miserantem super eos Dominum. 11 Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille sexcentos: Universos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. 12 Sed & ipse Lysias turpiter fugiens evasit. 13 Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans, factam erga se diminutionem, & intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad eos: 14 Promisítque se consensurum omnibus quæ justa sunt, & regem compulsurum amicum fieri. 15 Annuit autem Machabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens: & quæcunque Machabæus scripsit Lysiæ de Judæis, ea rex 16 concessit. Nam erant scriptæ Judæis epistolæ à Lysia quidem hunc modum continentes: LYSIAS populo Judæorum Salutem.

MAKKABAI'ΩN B'.

2 Συναθροίσας ὡσὶ τὰς ὁκλὼ μυριάδας ϗ τὴν ἵππον (a) πᾶσαν, παρεγίνετο ἐπὶ τὰς Ἰουδαίας, λογιζόμενος ἡ πόλιν Ἕλλησιν οἰκητήριον ποιήσειν, 3 Τὸ δ' ἱερὸν ἀργυρολόγητον καθὼς τὰ λοιπὰ τῶν ἐθνῶν τεμένη, ϗ τὴν ἀρχιερωσύνην καθ' ἕτος 4 ποιήσειν, Οὐδαμῶς ὑπολογιζόμενος τὸ τοῦ θεοῦ κράτος, πεφρενωμένος δὲ ταῖς μυριάσι τῶν (γ) πεζῶν ϗ τοῖς χιλίασι τῶν ἱππέων ϗ τοῖς ἐλέφασι τοῖς ὀγδοήκοντα. 5 Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ϗ συνεγγίσας (δ) τῷ Βαιθσύρᾳ, ὄντι μὲν ἐρυμνῷ (ε) χωρίῳ, ἀπὸ δὲ Ἱερουσολύμων ἀπέχοντι ὡσεὶ (ζ) σταδίους πέντε, τοῦτο ἐθλίβε- 6 τον. Ὡς δὲ μετέλαβον οἱ περὶ τὸν Μακκαβαῖον πολιορκοῦντα ἀνὰ πὰν τὰ ὀχυρώματα, (η) μετὰ ὀδυρμῶν ϗ δακρύων ἐκάλουν ϗν τοῖς ὄχλοις τὸν κύριον, ἀγαθὸν ἄγγελον ἀποστεῖλαι πρὸς σωτηρίαν τῷ Ἰσραήλ. 7 Αὐτὸς δὲ πρῶτος ὁ Μακκαβαῖος ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα παρεκάλει τοὺς ἄλλους, ἅμα αὐτῷ διακινδυνεύοντας, βοηθεῖν τοῖς 8 ἀδελφοῖς αὐτῶν. Ὁμοῦ δὲ ϗ προθύμως (θ) ἐξεώρμησαν. αὐτὸν δὲ ϗ καὶ πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις ὄντων, ἐφάνη προηγούμενος αὐτῶν ἵππος ἐν λευκῇ ἐσθῆτι, παντοίαν χρυσῆν κραδαί- 9 νων. Ὁμοῦ δὲ πάντες εὐλόγησαν τὸν ἐλεήμονα θεὸν, ϗ ἐπερρώσθησαν τὰς ψυχάς, ὑ μόνον ἀνθρώπους (ι) ἀλλὰ ϗ θῆρας τὰς ἀ- 10 γριωτάτους, ϗ σιδηρᾶ τείχη περῶσαι ἕτοιμοι. (κ) Προσῆγον δὲ διασκοπῆ τὸν ἀπ' οὐρανοῦ σύμμαχον ἔχοντες, ἐλεήσαντος αὐτοὺς τοῦ κυρίου. (λ) Λεοντηδὸν δὲ ἐπιπαξάντες εἰς τοὺς 11 πολεμίους, κατέστρωσαν αὐτῶν χιλίους πρὸς τοῖς μυρίοις, ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους (μ) πρὸς τοῖς χιλίοις· Τοὺς δὲ πάντας ἠνάγ- 12 κασαν (ν) φυγεῖν. οἱ πλείονες δὲ αὐτῶν τραυματίαι γυμνοὶ διεσώθησαν· ϗ αὐτὸς δὲ ὁ Λυσίας αἰσχρῶς φεύγων διεσώθη. Οὐκ 13 ἄνους δὲ ὑπάρχων, πρὸς ἑαυτὸν ἀνεπάλλων τὸ γεγονὸς περὶ (ξ) ἑαυτὸν ἐλάττωμα, ϗ συνυνοήσας ἀνικήτους εἶ) πεῖ τὸν Ἑβραίους, (ο) τῇ πάντα δυναμένῳ θεῷ Συμμαχοῦντος αὐτοῖς, πρεσβευτὰς 14 (π) ἔπεισε συλλύσασθαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, ϗ διότι ϗ τὸν βασι- 15 λέα πείσει, φίλον αὐτοῖς ἀναγκάζειν γενέσθαι. Ἐπένευσε δὲ ὁ Μακκαβαῖος ἐπὶ πᾶσιν οἷς ὁ Λυσίας παρεκάλει τῷ συμφέροντος φρονίζων. ὅσα δὲ ὁ Μακκαβαῖος ἐπέδωκε τῷ Λυσίᾳ 16 διὰ γραπτῶν περὶ τῶν Ἰουδαίων, Συνεχώρησεν (ρ) ὁ βασιλεύς. Ἦσαν δὲ αἱ γεγραμμέναι τοῖς Ἰουδαίοις ὑπογραφαὶ παρὰ μὲν Λυσίᾳ τοιάδε χυσαι ϗ πρόπον τοῦτον· Λυσίας τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων χαίρειν.

MS. A. (a) ἅπασαν, παρεγίνετο (β) δὲ ϗ ἕτος ϗ ἀρχιερωσύνην ποιήσειν, (γ)* πεδῶν (δ) Βεθσυρῶν, (ε)* χωρίον, Ἱερουσολύμων δὲ ἀπέχοντι (ζ) σχοίνους πέντε, (η) μὴ (θ) ἐξώρμησαν. αὐτὸν δὲ τὸν (ι) θῆρας δὲ πᾶν (κ) Περῶσαν (λ) Λεόντιον (μ) τοὺς χιλίους· (ν) φεύγειν. (ξ) αὐτὸν ἐλάττωμα, (ο) τῇ δυναμένῳ (π)* Ἔπεμψε συλλύσεις (ρ) ὁ γραμματεύς. Ἦσαν δὲ γεγραμμέναι

Interp. LAT.

Congregatis octoginta circiter millibus, & equitatu universo, veniebat adversùm Judæos, existimans se civitatem quidem Græcis habitaculum facturum, 3 Templum verò in pecuniæ quæstum, sicut cætera delubra gentium, venale autem per singulos annos summum sacerdotium facturum, Nusquam recogitans 4 Dei potestatem, sed mente effrænatus ob myriades peditum, & millia equitum, et elephantos octoginta. Ingressus autem Judæam, & appropians Bæthsuræ, munito quidem loco, distanti autem ab Hierosolyma quasi stadiis quinque, illud vexabat. Ut 6 autem Maccabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari ab illo præsidia, cum fletu & lachrymis rogabant unà cum turbis Dominum, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel. Et ipse 7 primus Maccabæus sumptis armis cæteros exhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis. Pariter autem & prompto 8 animo proceſſerunt. Ibidem verò, cùm etiam apud Hierosolymam essent; apparuit præcedens eos eques in veste candida, armaturam auream vibrans. Tunc 9 omnes simul benedixerunt misericordem Deum, & convaluerunt animis, non solùm homines, sed & bestias ferocissimas & muros ferreos parati ferire. Ibant prompti, de cœlo habentes adjutorem, miserante super eos Domino. Leonum autem more irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia, 11 equitum verò mille sexcentos: Universos autem in 12 fugam verterunt: plures autem ex eis vulnerati, nudi evaserunt: sed & ipse Lysias turpiter fugiens evasit. Et quia non insensatus erat, secum ipse re- 13 putans factam circa se diminutionem, & intelligens invictos esse Hebræos, omnipotente Deo auxilium eis ferente, misit ad eos: Persuasítque se consen- 14 surum omnibus quæ justa sunt, idcóque regem etiam compulsurum amicum fieri. Annuit autem Mac- 15 cabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens. Quæcunque enim Maccabæus tradidit Lysiæ per scripta de Judæis, ea rex concessit. Nam erant 16 scriptæ Judæis epistolæ à Lysia siquidem hunc modum continentes. Lysias populo Judæorum Salutem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 ... * ...

3 ... * ...

4 ... * ...

5 ... * ...

6 ... * ...

7 ... * ...

8 ...

9 ... * ...

10 ...

11 ... * ...

12 ...

13 ... * ...

14 ...

15 ... * ...

16 ...

Et coacto plusquam octoginta millium 2 exercitu, equitibúsque multis, venit adversùs Judæos: putabant autem urbem ipsam gentibus habitandam; Tem- 3 plum autem pecuniæ exigendæ assignaturum, instar reliquorum Idoliorum, Sacerdotium autem summum soluturum & aboliturum: Nec recordatus est, nec 4 ob oculis posuit Dei magnitudinẽ ac judicium, sed superbiâ elatus est, & myriadibus exercitûs sui fidebat, equitúmque millibus & elephantis. Et ingres- 5 sus Judæam Bethsuræque appropinquans ad urbem quandam magnam castra posuit, distantem Jerosolymis quasi XII *milliaria* & quinq; stadia, et arctare cœpit. Maccabæum autem, audito præ- 6 dari ipsum cœpisse, & arces subigere, cum fletu & lachrymis à Domino petebant, ut Angelum bonum mitteret redimendo Israëli. Primus autem Mac- 7 cabæus sumptis armis incitavit & confortavit socios, ut sociis auxilium ferrent, in angustiis hostilibus constitutis. Profectíq; simul omnes corde prompti, 8 cùm essent juxta Jerosolyma, apparuit ipsis dux eorum vestitu albo, equo insidens, arma aurea indutus, quibus fulgebat, quæque vibrabat: Statímque 9 omnes elatâ voce benedixerunt Deum cœli misericordem: corroborati animis & certiores facti, non homines tantum se eversuros, sed & feras sylvestres & muros ferreos destructuros, Profectíq; cum fiducia, credebant Deum 10 ipsis propitiũ & adjutorium esse; Instar 11 leonum in hostes incurrentes sustulerunt ex ipsis quasi undecim millia, equitésque mille sexcentos; Fugienti- 12 bus autem reliquis, vulnerati quidam ex ipsis fugerunt nudi, ipse etiam Lysias cum pudore multo fugiens evasit. Et cùm Lysias apud se esset, cogitarétque 13 quod sibi acciderat, venit ipsi in mentem & dixit, insuperabiles esse Ebræos, quòd ipsis Deus fortis auxilio sit: misítque ad eos; Et amicitiam cum 14 ipsis facere voluit, dixítque regem etiam coacturum se ut amicus ipsis fieret. Annuit autẽ Maccabæus eis quæ petebat 15 Lysias; quòd, quæ usui essent, fieri vellet & quicquid Maccabæus de Judæis scripto ad Lysiam miserat, indulserat ipsis rex. Erant autem epistolæ quas 16 Lysias Judæis scripsit, in hunc modum; Lysias, Synagogæ Judæorum Salutem.

Versio VULG. LAT.

17 Joannes & Abesalom, qui missi fuerant à vobis, tradentes scripta, postulabant ut ea, quæ per illos signi-
18 ficabantur, implerem. Quæcunque igitur regi potuerunt perferri, exposui: & quæ res permittebat,
19 concessit. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, & deincèps bonorum vobis causa esse tenta-
20 bo. De cæteris autem per singula verbo mandavi, & istis, & his qui à me missi sunt, colloqui vobis-
21 cum. Benè valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, mensis Dioscori die vigesimâ & quartâ.
22 Regis autem epistola ista continebat: REX Anti-
23 ochus Lysiæ fratri Salutem. Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro, sine tumultu agere, & rebus suis adhibere diligenti-
24 am, Audivimus Judæos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare à no-
25 bis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes judicavimus, templum restitui illis, ut agerent secundùm suo-
26 rum majorum consuetudinem. Benè igitur feceris, si miseris ad eos, & dexteram dederis: ut cognitâ nostrâ voluntate, bono animo sint, & utilitatibus pro-
27 priis deserviant. Ad Judæos verò regis epistola talis erat: REX Antiochus senatui Judæorum, & cæ-
28 teris Judæis Salutem. Si valetis, sic estis ut volu-
29 mus: sed & ipsi benè valemus. Adiit nos Mene-
30 laus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos. His igitur, qui commeant usque ad diem trigesimum mensis Xanthici, damus dextras securita-
31 tis, Ut Judæi utantur cibis & legibus suis, sicut & priùs: & nemo eorum ullo modo molestiam patiatur
32 de his quæ per ignorantiam gesta sunt. Mi-
33 simus autem & Menelaum, qui vos alloquatur. Valete.
34 Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici mensis quintadecimâ die. Miserunt autem etiam Roma-
ni epistolam, ita se habentem: QUINTUS Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum, po-
35 pulo Judæorum Salutem. De his, quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos concessimus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

17 Ἰωάννης καὶ Ἀβεσαλὼμ οἱ πεμφθέντες παρ' ὑμῶν, ὅτι φέροντες
τὸν ἀπογεγραμμένον χρηματισμόν, ἠξίουν περὶ τῶν δι' αὐτοῦ
18 σημαινομένων. Ὅσα μὲν οὖν ἔδει καὶ τῷ βασιλῇ προσενε-
χθῆναι, διεσάφησα, ἃ δὲ ἐξῆν ἐπέτρεψα, συνεχώρησεν.
19 Ἐὰν μὲν οὖν σωτηρίσητε τὴν εἰς τὰ πράγματα εὔνοιαν, καὶ
εἰς τὸ λοιπὸν πειράσομαι (α) περιπ- ὑμῖν ἀγαθῶν αἴτιος εἶναι.
20 Ὑπὲρ δὲ (β) τῶν κατ' μέρ- ἐντέταλμαι τάπερ τε καὶ τοῖς παρ'
21 ἐμοῦ διαλεχθῆναι ὑμῖν. Ἔρρωσθε. Ἔτους ἑκατοστοῦ (γ) πεντεκαι-
22 τοστοῦ ὀγδόου, Διοσκορινθίου (δ) εἰκοστῇ τετάρτῃ. Ἡ δὲ τοῦ βασι-
λέως ἐπιστολὴ τοιαύτην εἶχεν ἔτως· Βασιλεὺς Ἀντίοχ- τῷ ἀδελ-
23 φῷ Λυσίᾳ χαίρειν. Τοῦ πατρὸς ἡμῶν εἰς θεὸς μεταστάντ-,
(ε) βουλόμενοι τοὺς ἐν τῆς βασιλείας ἀταράχους ὄντας ἡμᾶς
24 περὶ τὴν αὐτῶν (ζ) ἰδίων ἐπιμέλειαν, Ἀκηκόατες τοὺς Ἰουδαίους, μὴ
συναρέσκοντας τῇ τοῦ πατρὸς (η) ἐπὶ τὰ Ἑλληνικὰ μεταθέσει, ἀλλὰ
τὸν ἴδιον αὐτῶν ἀγωγὴν (θ) αἱρετίζοντας, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῦντας
25 συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὰ (ι) νόμιμα αὐτῶν· Αἰρεύμενοι οὖν κ-
τοῦτο τὸ ἔθν- ἐκτὸς ταραχῆς εἶ, κρίνομεν τό, τε (κ) ἱερὸν
ἀποκατασταθῆναι, καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν πρ-
26 γόνων αὐτῶν ἔθη. Εὖ οὖν ποιήσεις διαπεμψάμεν- πρὸς αὐ-
τοὺς καὶ δεξιάς, ὅπως (λ) εἰδότες τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν,
εὐθυμοί τε ὦσι, καὶ ἡδέως διαγίνωνται (μ) περὶ τῶν ἰδίων
27 ἀντίληψιν. Πρὸς δὲ τὸ ἔθν- ἡ τῆς βασιλέως ἐπιστολὴ (ν) τοι-
αύτη ἦν· Βασιλεὺς Ἀντίοχ- τῇ γερουσίᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ
28 τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις χαίρειν. (ξ) Εἰ ἔρρωσθε, εἴη ἂν ὡς βούλο-
29 μεθα· καὶ αὐτοὶ δ' ὑγιαίνομεν. Ἐνεφάνισεν ἡμῖν (ο) ὁ Μενέλα-
30 βέλεσθ- κατελθόντας· ὑμᾶς γίνεσθαι πρὸς τοῖς ἰδίοις. Τοῖς
οὖν (π) καταπορευομένοις μέχρι τριακάδ- Ξανθικοῦ ὑπάρξει δεξιὰ
31 μετὰ τῆς (ρ) ἀσφαλείας, Χρήσ- τοὺς Ἰουδαίους τοῖς ἑαυτῶν δικαιώ-
μασι καθὰ καὶ τὸ πρόσθεν, καὶ ὑδεὶς αὐτῶν κατ'
32 ὐδένα τρόπον παρενοχληθήσεται περὶ τῶν ἠγνοημένων. Πέμπο-
33 μεν δὲ καὶ τὸν Μενέλαον (σ) παρακαλέσοντα ὑμᾶς. Ἔρρωσθε. Ἔτους
34 ἑκατοστοῦ (τ) πεντεκαιδεκατοστοῦ ὀγδόου, Ξανθικοῦ (υ) πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ. Ἐ-
πεμψαν δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν ἔχουσαν ἔτως·
Κόϊντ- Μέμμι-, Τίτος (φ) Μάνλιος, πρεσβύται Ῥωμαίων, τῷ
35 δήμῳ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. Ὑπὲρ ὧν Λυσίας ὁ συγγενὴς τοῦ βα-
σιλέως συνεχώρησεν ὑμῖν, καὶ ἡμεῖς συνδοκοῦμεν.

MS. A. (α) παράπ- ἀγαθῶν (β) τέλων καὶ (γ) πεντεκαιτοστοῦ (δ) τετράδι καὶ εἰκάδι. (ε) βουλόμενο (ζ) Ἰουδαίων (η) εἰς τὰ (θ) αἱρετίζοντας ἀξιοῦν (ι) νόμιμα· Αἱρόμενοι (κ) ἱερὸν ἀποκαλασαθῆναι αὐλοῖς, (λ) ἰδότας (μ) πρὸς τῇ τῶν ἰδίων ἀντιλήμψ-. (ν) τοιάδε (ξ) Ἔρρωσθαι, (ο) Μενέλα- βυλόμεν- καλελθόντας * ἡμᾶς (π) * καταπορευόμεν- (ρ) * ἰδίας, (σ) παρακαλέσαντα (τ) πεντεκαιδεκάτῃ. * Ἐπέμψαμεν (φ) Μάνι-

Interp. LAT.

17 Joannes, & Abessalom, qui missi fuerant à vo-
bis, tradentes subscriptum responsum, rogabant
pro iis quæ per illud significabantur. Quæcun-
18 que igitur regi etiam oportebat perferri; exposui:
quæ autem res permittebat, (a) concessit. Si
19 igitur in negotiis fidem conservaveritis; &
deincèps bonorum vobis causa esse tentabo. De
20 singulis autem quibusque rebus mandavi & istis
& his qui missi sunt à me, colloqui vobiscum. Be-
21 nevalete. Anno centesimo quadragesimo octavo
Dioscorinthii die vigesimâ quartâ. Regis au-
22 tem epistola hæc continebat: Rex Antiochus
Lysiæ fratri Salutem. Patre nostro inter deos
23 translato, nos (b) volentes, eos qui sunt in re-
gno, sine tumultu degentes rebus suis adhibere di-
ligentiam, Cùm audissemus Judæos non consentire
24 ei quæ à patre jussa fuit, ad Græcorum ritum
translationi, sed tenere velle suum institutum,
ac propterea postulare sibi legitima sua;
Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse,
25 judicamus & templum restitui illis, & ut agant
secundùm suorum majorum consuetudinem. Benè
26 igitur feceris, si miseris ad eos & dexteram dede-
ris; ut cognitâ nostrâ voluntate, & bono animo
sint, & jucundè rebus propriis deserviant. Ad
27 gentem verò ipsam regis epistola talis erat.
Rex Antiochus senatui Judæorum, & cæteris
Judæis Salutem. Si valetis; sic est, ut vo-
28 lumus: sed & ipsi benè valemus. Significa-
29 vit nobis Menelaus velle vos descendere, &
esse cum propriis. His igitur qui commeant,
30 usque ad diem trigesimum mensis Xanthici erit
dextera cum securitate: ut Judæi utantur
31 cibis, & legibus suis, sicut & priùs: &
nemo eorum ullo modo molestiam patiatur
de his quæ per ignorantiam gesta sunt. Mi-
32 si autem & Menelaum, qui vos alloquatur. Valete: Anno centesimo quadragesimo octa-
33 vo, Xanthici mensis quintadecimâ die. Mise-
34 runt autem etiam Romani ad eos epistolam ita
habentem. Quintus Memmius, Titus (e) Manlius, legati Romanorum, populo Judæorum Sa-
lutem. De his quæ Lysias cognatus regis con-
35 cessit vobis, & nos consentimus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 Juchanan & Abisalom à vobis missi, traditis literis, de eo quod in eis scriptum erat postulârunt: Quod igitur
18 ad regem referendum fuit, retuli & dixi ei: Quodque ipsum concedere æquum fuit, concessit. Quare si con-
19 ferretis amicitiam quam habetis nobiscum, omnium vobis bonorum causa ero.
20 De eis autem, de quibus misistis, scripsi & mandavi omnia secundùm voluntatem vestram fieri. Anno centesimo
21 quadragesimo octavo, vicesimo quarto Tisri posterioris. Venit à rege epi-
22 stola, in hunc modum scripta; An-
23 tiochus rex, Lysiæ fratri, Salutem; Patre in deos translato, regnum nostrum sine motu esse cupio: scripsi igitur de
24 negotio Judæorum; Eò quòd accepi de eis, quod nolint annuere voluntati patris mei de Hellenismo; sed in legibus suis perseverare velint, & propter-
ea leges sibi suas concedi postulant.
25 Nos etiam populum illum sine pertur-
batione ac timore degere volumus, templúmque ipsis suum restitui, & secun-
dùm leges morésque patrios degere ipsos ac vivere. Si igitur ad eos mi-
26 seris, fidémque dederis, & mentem erga eos nostram videntes læti ac quieti operibus se suis accingant, rectè fe-
ceris. Ad Judæos autem epistola regis
27 sic scripta erat: Antiochus rex Senatui, reliquísque Judæis, salvere ac valere, Sicut & cupimus: nos autem et-
28 iam valemus. Retulit ad nos Menelaus
29 de vobis, quod quieti operibus vestris & negotiis adesse cupitis, secundùm leges vestras agentes. Nos etiam, fide
30 datâ, remittimus quod erratum fuerit, usque ad finem mensis Nisan. Vivant
31 igitur Judæi legibus suis ut olim, nec quisquam eis de re quaquam molestus sit. Misi autem Menelaum, qui vos
32 horum certiores faciat. Valete. An-
33 no centesimo quadragesimo octavo, decimo quinto Nisan. Miserunt autem
34 & Romani Judæis epistolam, sic scriptam; QUINTUS Memistitus & Manius Senatores Romanorum, cœtui
Judæorum Salutem; Quæcunque con-
35 cessit vobis Lysias cognatus regis, eis nos etiam consentimus.

Versio VULG. LAT.

36 De quibus autẽ ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis : nos
37 enim Antiochiam accedimus. Ideóque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cujus estis voluntatis. Benè valete. Anno centesimo quadragesimo
38 octavo, quintadecimâ die mensis Xanthici.

CAP. XII.

1 His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem,
2 Judæi autem agriculturæ operam dabant. Sed hi qui resederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon super hos, & Nicanor Cypriarches, non finebant eos in silen-
3 tio agere, & quietè. Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrârunt : rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimici-
4 tiis inter eos subjacentibus. Secundùm commune itaque decretum civitatis, & ipsis acquiescentibus, pacísque causâ nihil suspectum habentibus : cùm in altum processissent, submerserunt non minùs ducen-
5 tos. Quam crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum
6 ipso : & invocato justo judice Deo, Venit adversùs interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem, qui ab igne
7 refugerant, gladio peremit. Et cùm hæc ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, & universos
8 Joppitas eradicaturus. Sed cùm cognovisset & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitanti-
9 bus secum Judæis, Jamnitis quoque nocte supervenit, & portum cum navibus succendit : ita ut lumen ignis appareret Jerosolymis à stadiis ducentis qua-
10 draginta. Indè cùm jam abiissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti.
11 Cúmque pugna valida fieret, & auxilio Dei prosperè cessisset, resídui Arabes victi, petebant à Juda dextrã sibi dari, promittentes se pascua daturos, & in cæteris profuturos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

36 Ἃ δὲ ἔκρινε(α) προσαγαγεῖν τῷ βασιλεῖ, πέμψατέ τινα παραχρῆμα ἐπισκεψάμενοι πρὸς τέλος, (β) ἵνα ἐνθῶμεν ὡς καθήκει (γ) ὑμῖν·
37 ἡμεῖς γὰρ προσερχόμεθα πρὸς Ἀντιόχειαν. Διὸ σπεύσατε, καὶ πέμψατέ
38 τινας, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐπιγνῶμεν ὁποίας ἐστὲ γνώμης. Ὑγιαίνετε. Ἔτους ἑκατοστοῦ (δ) τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου, Ξανθικοῦ (ε) πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ.

MS.A. (α) προσανενήνεχθαι (β) ἵν' ἔχωμεν (γ) ἡμῖν· (δ) τέσσαρακοστῷ (ε) πεντεκαιδεκάτῃ.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Γενομένων (α) τῶν συνθηκῶν τούτων, ὁ μὲν Λυσίας ἀνῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περὶ τὴν γεωργίαν εἶχοντο. Τῶν δὲ κατὰ
2 τόπον στρατηγῶν Τιμόθεος καὶ Ἀπολλώνιος ὁ τοῦ Γενναίου, ἔτι δὲ Ἱερώνυμος καὶ Δημοφῶν, πρὸς δὲ τούτοις Νικάνωρ ὁ Κυπριάρχης, οὐκ
3 ἐῶν αὐτοὺς (ς) ἡσυχάζειν, καὶ τὰ τῆς ἠσυχίας ἄγειν. Ἰοππῖται δὲ τηλικοῦτο συνετέλεσαν τὸ δυσσέβημα. Παρακαλέσαντες (γ) τοὺς σὺν αὐτοῖς οἰκοῦντας Ἰουδαίους ἐμβῆναι εἰς τὰ (δ) παρασκεύαστα σὺν αὐτῶν σκάφη σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὡς μηδεμιᾶς ἐνεστώσης πρὸς
4 αὐτοὺς δυσμενείας, (ε) Κατὰ δὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ψήφισμα, καὶ τούτων ἐπιδεξαμένων ὡς ἂν εἰρηνεύειν θελόντων, καὶ μηδὲν ὑποπτον ἐχόντων, (ζ) ἐπαναχθέντας αὐτοὺς ἐβύθισε, ὄντας οὐκ ἔλαττον τῶν
5 διακοσίων. Μεταλαβὼν δὲ (η) Ἰούδας τὴν γεγενημένην εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς ὠμότητα, παρήγγειλε τοῖς σὺν αὐτῷ ἀνδράσι, καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δίκαιον κριτὴν θεόν, (θ) παρεγένετο ἐπὶ τοὺς μιαφόνους
6 τῶν ἀδελφῶν· (ι) καὶ τὸν μὲν λιμένα νύκτωρ ἐνέπρησε, καὶ τὰ σκάφη κατέφλεξε, τοὺς δὲ ἐκεῖ συμφυγόντας ἐξεκέντησε. Τοῦ δὲ χωρίου
7 συγκλυσθέντος, (κ) ἀνέλυσεν, ὡς πάλιν ἥξων καὶ τὸ σύμπαν τῶν
8 Ἰοππιτῶν ἐκριζῶσαι πολίτευμα. Μεταλαβὼν δὲ καὶ τοὺς ἐν Ἰαμνείᾳ τὸν αὐτὸν ἐπιτελεῖν βουλομένους τρόπον τοῖς (λ) παροικοῦσιν Ἰου-
9 δαίοις, Καὶ τοῖς Ἰαμνίταις νυκτὸς ἐπιπαλῶν, ὑφῆψε τὸν λιμένα σὺν τῷ στόλῳ, ὥστε (μ) φαίνεσθαι τὰς αὐγὰς τῷ φέγγους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα,
10 σταδίων ὄντων διακοσίων (ν) τεσσαράκοντα. Ἐκεῖθεν δὲ (ξ) ἀποστασάντων σταδίων ἐννέα, ποιουμένων τὴν πορείαν ἐπὶ τὸν Τιμόθεον, (ο) προσέπεσαν Ἄραβες αὐτῷ οὐκ ἐλάττους τῶν πεντακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ πεντα-
11 κόσιοι. Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἰούδαν διὰ τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ βοήθειαν εὐημερησάντων, (π) ἐλαττωθέντες οἱ Νομάδες Ἄραβες ἠξίουν δοῦναι τὸν Ἰούδαν δεξιὰν αὐτοῖς, ὑποσχόμενοι καὶ βοσκήματα δώσειν, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὠφελήσειν αὐτούς.

MS.A. (α) δὲ τῶν (β) εὐσεβῶν, καὶ * τὰς ἡσυχίας (γ) τὸς ἐν ἑαυτοῖς (δ) παρακατασκεύαστα (ε) Μετὰ δὲ (ζ) ἀχθέντας (η) ὁ Ἰούδας (θ) Παραγενόμενος (ι) τὸν μὲν * ἰνμενα (κ)* ἀνέχυσεν, πάλιν (λ) κατοικοῦσιν (μ) ἐπιφαίνεσθαι (ν) πεντεκόντα. (ξ) ἀποστάσαντες (ο) ἐπὶ Καλλω (π) ἐλαττονωθέντες Νομάδες ἠξίουν

Interp. LAT.

De quibus autem ad regem judicavit referendum; 36
confestim aliquem mittite consideraturum de his, ut decernamus, sicut congruit vobis. Nos enim 37
Antiochiam accedimus. Ideò festinate, & mittite aliquos ; ut nos quoque sciamus, cujus estis voluntatis. Valete : Anno centesimo qua- 38
dragesimo octavo quintadecimâ die mensis Xanthici.

CAP. XII.

His autem factis pactionibus, Lysias quidem 1
pergebat ad regem ; Judæi autem agriculturæ operam dabant. Ex ducibus autem qui erant 2
per loca, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon, præterea autem Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in quiete agere, & silentio. Joppitæ verò ta- 3
le quoddam flagitium perpetraverunt. Cùm rogássent eos qui secum habitabant, Judæos, ascendere in paratas ab ipsis scaphas, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimicitiis erga eos subja-centibus, Secundùm autem commune decretum 4
civitatis, & his acquiescentibus, tanquam pacificè agere volentibus, nihilque suspectum habentibus, eos cùm in altum processissent, submerserunt, cùm essent non minùs ducentis. Quam 5
crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit ; præcipiens viris qui erant cum ipso, & invocato justo judice Deo, Venit ad 6
versùs interfectores fratrum : & portum quidem nocte succendit, & scaphas exussit, eos autem, qui illuc refugerant, peremit. Ipsâ au- 7
tem regione concussâ, discessit quasi iterum reversurus, & universam Joppitarum remrepublicam eradicaturus. Sed cùm cognovisset, & eos qui 8
erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis ; Jamnitis quoque nocte 9
supervenit, & portum cum navibus succendit ; ita ut lumen ignis appareret Hierosolymis ab stadiis ducentis quadraginta. Indè autem cùm ab- 10
iissent novem stadiis, & iter facerent contra Timotheum ; commiserunt cum eo Arabes non pauciores quinque millibus, & equites quingenti. Cúmque pugna valida facta esset, & his, qui civ- 11
ea Judam, auxilio Dei prosperè cessissent ; victi Nomades Arabes petebant à Juda dextras sibi dari, promittentes, se & pascua daturos, & in cæteris profuturos ipsis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

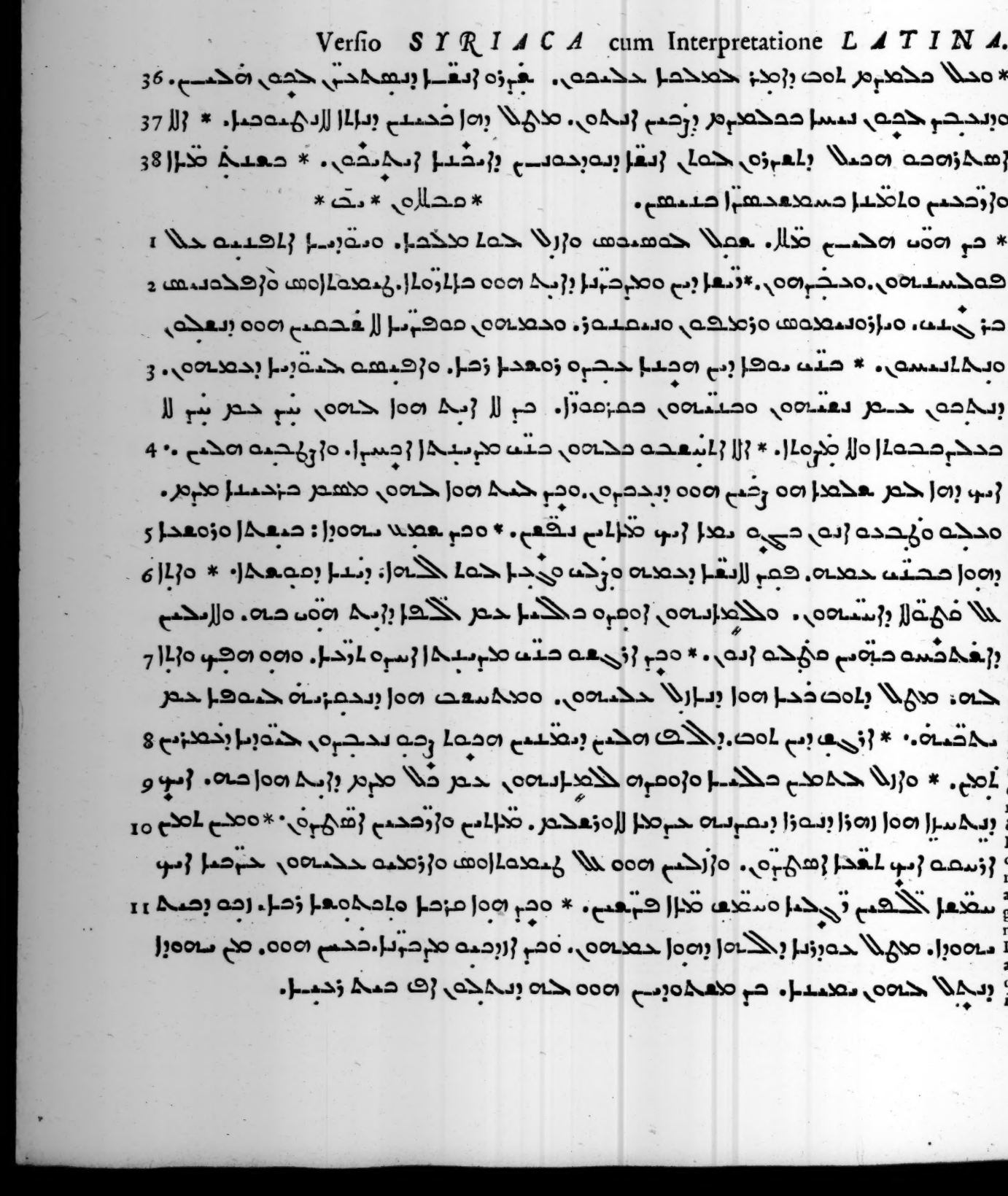

Quæ autem ad regem de vobis retulit ; 36
de eis, qui agant vestro nomine mittite, ut fiat quod gratum sit vobis, in omnibus quæ vultis. Antiochiam enim profecturi sumus : Festinatò igitur ad nos 37
mittite qui nos certiores faciant quomodo agatis. Anno centesimo quadra- 38
gesimo octavo, quintodecimo Nisan.

CAP. XII.

His rebus gestis, profectus Lysias ad 1
regem discessit, Judæi autem ad agros suos colendos conversi sunt. Præfecti 2
autem & duces qui in locis erant, Timotheus & Apollonius Gannæi filius, & Hieronymus & Ramphon & Nicanor, Cypriique cum eis quietos illos ac pacatos non sinebant. Joppenses 3
autem magnum flagitium sic fecerunt : Judæis qui cum ipsis erant persuaserunt scaphas habitare cum uxoribus & liberis : nullis intercedentibus inter eos inimicitiis, aut litibus, Sed omnibus 4
concives se reputantibus : quibus consentientibus, quasi scilicet qui pacem agere cuperent, nec quicquam in mente repositum gererent, ingressos quasi ducentos submerserunt in medio mari. Cùm igitur audísset Judas malum & 5
iniquitatem factam popularibus suis, præcepit eis qui secum erant, & precatus cum clamore Deum judicem justum ; Venit in fratricidas, portúmque 6
ipsorum noctu incendit, cum navibus qui in eo erant, & qui in eis inventi sunt, interfecit. Quod cùm persensíssent cives, clausérunt portas : ipse au- 7
tem reversus discessit, quòd aliam in eos expeditionem meditaretur, quâ Joppam cum incolis funditus everteret. Cùm autem persensíssent Jamnitas etiam 8
idem facere cupere Judæis inquilinis suis ; Noctu eò profectus incendit por- 9
tum ipsorum cum omnibus quæ in eo erant, ita ut fulgor ignis incendii Jerosolyma usq; conspiceretur, ducentorum & quadraginta stadiorum intervallo. Digressos inde quasi novem stadia, ita 10
quasi adversùs Timotheum proficiscerentur, aggressi sunt Arabum pedites ad quinque millia, cum equitibus quingentis. Facto autem prælio & pugnâ 11
magnâ, vicerunt Maccabæani, propter Dei qui ipsis adfuerat auxilium : victi autem Nomades petierunt à Juda ut dextram sibi daret, pascua etiam se ipsi daturos pollicentes.

Versio VULG. LAT.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promisit pacem: dextrísque acceptis, discessêre ad
13 tabernacula sua. Aggressus est autem & civitatem quandam firmam, pontibus murísque circumseptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiscuarum,
14 cui nomen Casphin. Hi verò qui intùs erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissiùs agebant, maledictis lacessentes Judam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est.
15 Machabeus autem, invocato magno mundi principe, qui sine arietibus & machinis temporibus Jesu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris:
16 Et captâ civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.
17 Indè discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi,
18 Judæos: Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsi-
19 dio. Dositheus autem & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos
20 in præsidio, decem millia viros. At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, & constitutis per cohortes, adversùs Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitúmque
21 duo millia quingentos. Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile
22 propter locorum angustias. Cùmque cohors Judæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis à suis dejicerentur, & gladiorum suorum ictibus debilitarentur.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β΄.

12 Ἰούδας δὲ ὑπολαβὼν ὡς ἀληθῶς ἐν πολλοῖς αὐτὸς χρησίμως,(α)ἐπεχώρησεν εἰρήνην ἄξειν πρὸς αὐτούς. καὶ λαβόντες δεξιὰς, εἰς τὰς
13 σκηνὰς(β)ἀνεχώρησαν. Ἐπέβλεψε δὲ πόλιν τινὰ πόλιν ἰσχυρὰν ὀχυρὰν καὶ τείχεσι βαρυτάτοις, καὶ πυργίσιν
14 ἔθνεσι καλουμένων, ὄνομα δὲ Κάσφιν. Οἱ δ' ἔνδον πεποιθότες τῇ τῶν τειχῶν(γ)εὐρυμόπτῃ, τῇ τε τῶν βρωμάτων παρασκευῇ, ἀναγωγότερον ἐχρῶντο, τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν λοιδορουμένοις, καὶ βεβλασφημοῦντες, καὶ λαλοῦντες ἃ μὴ θέμις. Οἱ (δ) δὲ περὶ
15 τὸν Ἰούδαν ἐπικαλεσάμενοι τὸν μέγαν τοῦ κόσμου δυνάστην, τὸν ἄτερ κριῶν καὶ μηχανῶν ὀργανικῶν καθαιρήσαντα τὴν Ἰεριχὼ κατὰ τοὺς Ἰησοῦ χρόνους, ἐνέσεισαν θηριωδῶς τῷ τείχει. Κα-
16 ταλαβόμενοί τε τὴν πόλιν τῷ τοῦ θεοῦ θελήσει, ἀμυθήτους ἐποίησαν σφαγὰς, ὥστε τὴν προσεμένην λίμνην τὸ πλάτος ἔχουσαν
17 (ε)σταδίων δύο, καθάρυτον αἵματι πεπληρωμένην φαίνεσθαι. Ἐκεῖθεν δὲ ἀποστάντες σταδίους ἑπτακοσίους πεντήκοντα διώυσαν
18 εἰς τὸν Χάρακα,(ζ)πρὸς τοὺς λεγομένους Τυβιλίους Ἰουδαίους. Καὶ Τιμόθεον μὲν ὅτι τῶν τόπων ἐκατέλαβον,(η)ἀπρακτήσαντά τε ἀπὸ τῶν τόπων ἐκλελυκότα, καθημελοιπότα δὲ φρουρὰν ἔν τινι τόπῳ, καὶ
19 μάλα ὀχυρᾷ. Δωσίθεον δὲ καὶ Σωσίπατρον τοὺς περὶ τὸν Μακκαβαῖον ἡγεμόνων,(θ)ἐξοδιάσαντες ἀπώλεσε τοὺς ὑπὸ Τιμοθέῳ καταλειφθέντας ἐν τῷ ὀχυρώματι πλείους τῶν μυρίων ἀνδρῶν. Ὁ δὲ
20 Μακκαβαῖος διαλάξας(ι)τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν κατὰ σπείρας, κατέστησεν αὐτοὺς ὅπου τῶν πεζῶν, καὶ ὅπου τὸν Τιμόθεον(κ)ᾤετο ἔχειν τὴν περὶ αὐτὸν μυριάδας δώδεκα πεζῶν, ἱππεῖς δὲ (λ)χιλίους πρὸς τοῖς
21 πενταχοσίοις. Τὴν δὲ ἔφοδον μεταλαβὼν (μ)Ἰούδα ὁ Τιμόθεος προεξαπέστειλεν τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὴν ἄλλην ἀποσκευὴν εἰς τὸ λεγόμενον Καρνίον· ἦν γὰρ δυσπολιόρκητον καὶ δυσπρόσοδον τὸ χωρίον διὰ (ν) τῶν πάντων τῶν τόπων στενότητα.
22 Ἐπιφανείσης δὲ τῆς (ξ) Ἰούδα πρώτης σπείρας πρώτης, καὶ γνωμένης θεοῦ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, φόβος τε ἐκ τοῦ (ο) πάντα ἐφορῶντος ἐπιφανείας (π) γενομένης ἐπ' αὐτοὺς, (ρ) εἰς φυγὴν ὥρμησαν ἄλλος ἄλλῃ φερόμενος, ὥστε πολλάκις ὑπὸ τῶν ἰδίων βληθῆναι καὶ ταῖς τῶν ξιφῶν ἀκμαῖς ἀναπηρεθῆναι.

MS. A. (α)ὑπεχώρησεν (β)ἐχαρίσαντο. (γ)εὐρυμόπτῃ, (δ) δὲ τὸν (ε)σταδίους δύο, καταῤῥεῖν τὸ αἷμα (ζ) καὶ πρὸς τοὺς λεγομένους Τυβεινίους (η) ἀπρακτον τότε ἐκ τῶν (θ) ἐξοδεύσαντες τοὺς ὑπὸ Τιμοθέῳ ἀπώλεσε καταλειφθέντας (ι) τὴν περὶ αὐτὸν σπαπὰν (κ) ὤρμησ (λ) τεσχιλίους καὶ πρὸς τοῖς ἑπτακισχιλίοις. (μ) Ἰούδου, προεξαπέστειλεν ὁ Τιμόθεος τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην (ν) τὴν πάντων (ξ) Ἰούδου πρώτου (ο) τὰ πάντα (π) γενομένης (ρ) εἰς φυγὴν

Interp. LAT.

Judas autem arbitratus vere in multis eos utiles, 12
concessit pacem acturum se cum eis: dextrisque
acceptis discessêre ad tabernacula sua. Aggressus 13
est autem & civitatem quandam firmam pontibus, murisque circunseptam, quæ à turbis habitabatur gentium promiscuarum: cui nomen Caspis.
Hi verò qui intùs erant, confidentes in stabilitate 14
murorum, & apparatu alimoniarum, remissiùs agebant, maledictis lacessentes Judam, & præterea blasphemantes & loquentes quæ fas non est.
Qui autem circa Judæ erant, invocato magno 15
mundi principe, qui sine arietibus & machinis temporibus Jesu præcipitavit Hiericho, irruerunt ferociter in muros. Et captâ civitate per 16
Dei voluntatem, innumerabiles cædes fecerunt: ita ut adjacens stagnũ stadiorũ duorũ latitudinis repletũ sanguine fluere videretur. Inde autẽ discedentes stadia septingenta quinquaginta venerũt 17
in Characa, ad eos qui dicuntur Tubieni, Judæos.
Et Timotheum quidem in illis locis non compre- 18
henderunt, nullis rebus gestis tunc à locis illis regressum, relicto autem in quodam loco firmissimo præsidio. Dositheus autem, & Sosipater, ex iis 19
ducibus qui cum Maccabæo, exeuntes, peremerunt à Timotheo relictos in præsidio plures quàm decem millia viros. At Maccabæus ordinato 20
exercitu suo per cohortes, constituit eos super cohortes, & adversùs Timotheum processit habentem secum centum viginti millia peditum, equitúmque duo millia quingentos. Cognito autem 21
Judæ adventu Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in locum qui Carnion dicitur. Erat enim inexpugnabile, & accessu difficile castellum, propter omnium locorum angustias. Cúmque cohors Judæ prima ap- 22
paruisset, & exorto timore in hostibus ac terrore, ex præsentia illius qui universa conspicit; in fugam versi sunt, alius aliò delatus: ita ut sæpè à suis læderentur, & gladiorum mucronibus trajicerentur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 ... * ... Judas autem cogitans eos sibi multis in rebus utiles esse, annuit pacem cum illis agere: Acceptâque dextrâ, profecti ad tentoria sua discesserunt. Ju- 13
13 ... * ... das autem in civitatem quandam impetum fecit, fortem & firmis muris circundatam, quam multæ gentes habi-
14 ... * ... tabant, nomine Caspin. Incolæ autem murorum firmitati confisi, armísque, quæ multa eis repositа erant in ea supra modum elati Maccabæanos probris & contumeliis afficiebant, dictis immundis, quibus nefas est eos im-
15 ... * ... petentes. Maccabæani autem Deum seculorum omnipotentem cum clamore precati, qui diebus Josuæ, muros Jericho sine petris aut machinis aut artificio humano destruxit, accedentes
16 ... * ... ferarum instar in muros impetum fecerunt, Deique voluntate muro diruto civitatem subegerunt, multis in ea interfectis, ita ut lacus ipsis propinqua, continens quasi duo stadia, tota
17 ... * ... sanguine inficeretur. Inde digressi, confectis stadiis quasi septingentis quinquaginta, Charocem, ad Judæos qui
18 ... * ... Tubieni dicuntur, ingressi sunt. Et Timotheum quidem in loco invenerunt sine exercitu, manibus remissis quòd copias non haberet, reliquerat autem in arce quadam magna & forti custodiam. Profecti autem ex Mac-
19 ... * ... cabæanis præfecti ac duces Dositheus & Sosipater, relictos in arce à Timotheo supra decẽ mille interfecerunt. Macca-
20 ... * ... bæus autẽ collectũ exercitũ cùm p cohortes divisisset, singulísq; cohortibus duces præfecisset, contra Timotheum
21 ... * ... profectus est, adversùs se, cum centum triginta peditum millibus, equitum bis mille quingentis, venientem. Timo-
22 ... * ... theus cùm de Maccabæanis inaudivisset, dimisit uxores & liberos omniáque impedimenta ipsorum ad civitatem quæ dicitur Karna, quòd difficile accessu esset castellũ, & munitũ, nec facile subigi posset, aut spoliari, quòd angustos ab omni parte aditus haberet. Visâ autem primâ acie Maccabæi, cecidit timor pavorque in hostes voluntate Dei omnipotentis, qui adversùm se illis ostendit, cúmque in pedes se dedissent, in suam quisque partem fugerunt, ita ut alter in alterum incurreret & ascenderet, altérq; ab altero confoderetur, membrísque impotens redderetur, quòd gladios nudos haberent.

Versio VULG. LAT.

23 Judas autem vehementer instabat puniens profanos,
24 & prostravit ex eis triginta millia virorum. Ipse
verò Timotheus incidit in partes Dosithei & Sosi-
patris: & multis precibus postulabat ut vivus dimit-
teretur, eò quòd multorum ex Judæis parentes habe-
25 ret, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret. Et
cùm fidem dedisset restituturum se eos secundùm con-
stitutum, illæsum eum dimiserunt, propter fratrum
26 salutem. Judas autem egressus est ad Carnion, in-
27 terfectis vigintiquinque millibus. Post horum fu-
gam, & necem, movit exercitum ad Ephron civita-
tem munitam, in qua multitudo diversarum gentium
habitabat: & robusti juvenes pro muris consistentes
28 fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ,
& telorum erat apparatus. Sed, cùm Omnipoten-
tem invocâssent, qui potestate suâ vires hostium con-
fringit, ceperunt civitatem: & ex eis qui intùs erant,
29 vigintiquinque millia prostraverunt. Indè ad civi-
tatem Scytharum abierunt, quæ ab Jerosolymis sex-
30 centis stadiis aberat. Contestantibus autem his, qui
apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab
eis haberentur, etiam temporibus infœlicitatis quòd
31 modestè secum egerint: Gratias agentes eis, & ex-
hortati etiam de cætero erga genus suum benignos
esse, venerunt Jerosolymam die solenni septimana-
32 rum instante. Et post Pentecosten abierunt contra
33 Gorgiam præpositum Idumææ. Exivit autem cum
peditibus tribus millibus, & equitibus quadringen-
34 tis. Quibus congressis, contigit paucos ruere Ju-
35 dæorum. Dositheus verò quidam de Bacenoris eques,
vir fortis, Gorgiam tenebat: &, cùm vellet illum
capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in
eum, humerúmque ejus amputavit: atque ita Gorgias
36 effugit in Mareſa. At illis, qui cum Esdrin erant,
diutiùs pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas
37 Dominum adjutorem & ducem belli fieri: Incipi-
ens voce patriâ, & cum hymnis clamorem extol-
lens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

MAKKABAIΩN B'.

23 Ἐπιεῖτο δὲ ὁ διωγμὸν (α) ἐυτονώτερον Ἰούδας, συσκιαντῶν τὰς (β)
24 ἀσεβεῖς, διέφθειρέ τε εἰς μυριάδας τρεῖς ἀνδρῶν. Αὐτὸς ᾗ ὁ
Τιμόθεος ἐμπεσὼν τοῖς περὶ τὸ Δωσίθεον καὶ Σωσίπατρον, ἠξίου
μετὰ πολλῆς γοητείας ἐξαφεθῆναι σῶν αὐτὸν· διὰ τὸ πλείονων μὲν γο-
νεῖς, ὧν δὲ ἀδελφὰς ἔχειν, καὶ τύτες ἀλογηθῆναι (γ) συμβήσε-
25 σθαι οἱ ἀποθάνοι. Πισώσαντος ᾗ αὐτὸ διὰ πλείονων τὸ ὁσιωμὸν (δ) ἀποκα-
λεσήσειν τύτες ἀπεμάξαντες, ἀπέλυσε αὐτὸν ἕνεκα τῶν ἀδελφῶν
26 σωτηρίας. Ἐξελθὼν δὲ ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ (ε) Ἀπεργατεῖον, κατ-
27 έσφαξε μυριάδας τρεῖς μάτην (ζ) δύο καὶ πεντακισχιλίες. Καὶ μετὰ τὴν
τύτων τροπὴν καὶ ἀπώλειαν (η) ἐπεσράτευσεν Ἰούδας καὶ ἐπὶ Ἔφρων,
πόλιν ὀχυρὰν, (ϑ) ὃν ᾗ κατῴκει Λυσίας, καὶ πάμφυλα πλῆθη· νεανίαι
ᾗ πρὸ τῶν τειχῶν κραδιεῶτες ῥωμαλέοι ἀπεμάχοντο ἐυρέως, ἐν-
28 θάδε ὀργάνων καὶ βελῶν πολλὰ παρασίσις ὑπῆρχον. Ἐπικαλε-
σάμενοι ᾗ τὸν δυνάσλην καὶ μὴ κράτος σωτηρίβολα τὰς τῶν πολε-
μίων (ι) ἀλκὰς, ἕλαβον τὴν πόλιν ὑποχείριον, (κ) καὶ κατέσρωσε τῶν
29 ἐνδον εἰς μυριάδας (λ) δύο καὶ πεντακισχιλίους. Ἀναζεύξαντες δὲ ὁπῆ-
θεν, ἄρμησαν ἐπὶ Σκυθῶν πόλιν, ἀπέχουσ ἀπὸ Ἱερσολύμων
30 σταδίους ἑξακοσίους. Ἀπομαρτυρησάντων ᾗ τῶν ὁπῆ (μ) κατοικούντων
Ἰουδαίων, ἣν οἱ Σκυθοπολῖ ἔχον πρὸς αὐτὸς ἕυνοιαν, καὶ ἐν τοῖς
31 ἀπυχίαις καιροῖς ἥμερον (ν) ἀπάντησιν ἐποιοῦντο, Εὐχαρισήσαντες
αὐτοῖς, καὶ παρακαλέσαντες καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ γένος
εὐμενῶς ἔχειν, (ξ) παρεγένοντο εἰς Ἱερσόλυμα, τῶν ἑβδομάδων
32 ἑορτῆς ἔτι ἐνεσώσης. Μετὰ δὲ τὴν λεγομένην Πεντηκοσὴν, ὥρμη-
σαν ὅπι Γοργίαν τὸν τῆς Ἰδυμαίας στρατηγόν. Ἐξῆλθεν δὲ μετὰ πεζῶν
33 τρισχιλίων, ἱππέων ᾗ πεντακοσίων. (ο) Καὶ συμβαλόντων συμ-
34 βῆ τινας ὀλίγυς τῶν Ἰουδαίων. Δωσίθεος δέ τις τῶν τοῦ Βα-
κήνορος, ἔφιππος ἀνὴρ καὶ δραστὸς, ἐπέλο τῷ Γοργίᾳ, καὶ λαβό-
35 μενος τῆς χλαμύδος, ἤγεν αὐτὸν ἐυρέως, καὶ (π) βυλόμενος τὸν κατά-
σρον λαβεῖν ζωγρίαν, τῶν (ρ) ἱππέων Θρᾳκῶν τινος ἐπενεχθέντος
36 ἀυτῷ καὶ τὸν ὦμον καθελόντος, διέφυγεν (σ) ὁ Γοργίας εἰς Μαρεσά. Τῶν
ᾗ περὶ τὸν Ἔσδρην ὀπλιτῶν μαχομένων, καὶ καλακόπων ὄντων,
ἐπικαλεσάμενος (τ) ὁ Ἰούδας τὸν κύριον σύμμαχον φανῆναι καὶ ἡγεμό-
37 νὰ (υ) τῦ πολέμυ, Καταρξάμενος τῇ πατρίῳ φωνῇ τὴν μεθ' ὕμνων
κραυγὴν, (φ) ἀναβοήσας, καὶ ἐνσώσας ἀπροσδοκήτως τοῖς περὶ τὸν
Γοργίαν, τρόπην ἀυτῶν ἐποιήσατο.

MS. A. (α) εὐλογίσερον * ον Ἰούδας, (β) ἀλιτηρίους, διέφθειρεν δὲ (γ) συμβήσεται. Πισώσαντος (δ) ἀποκαλεσήσαι (ε) Ἀτεργατεῖον, (ζ) δυσκιλιακισχιλίους. Μετὰ δὲ τὴν (η) ἐπεσράτευσεν καὶ (ϑ) ἐν ᾗ πάμφυλα ἐν αὐτῇ πλῆθη· νεανίαι δὲ ῥωμαλέοι πρὸ τῶν πυλῶν κραδιεῶτες εὐρέως ἀπεμάχοντο, ἔνθα ὀργάνων (ι) ὅλκας, (κ) καθέσρωσε δὲ τῶν (λ) δυσκιλιακισχιλίους. Ἀναζεύξαντές τε (μ) κραδιεώτων (ν) ἀπάντησιν, Εὐχαρισήσαντες, καὶ (ξ) παρεγενήθησ (ο) Παρατεξαμένυς δὲ (π) βυλομένυ (ρ) ἱππέων τινὸς Θρᾳκῶν (σ) Γοργίας (τ) Ἰούδας (υ) * φανῆναι τῦ (φ) ἐνεσισας (χ) ἐποιήσατο ἀυτῶν.

Interp. LAT.

Judas autem vehementer instabat, trucidans 23
prophanos, & prostravit ad triginta millia viro-
*rum. * Ipse verò Timotheus incidit in partes* 24
Dosithei, & Sosipatris & multis precibus postu-
labat, ut vivus dimitteretur; eò quòd plurium
quidem parentes, aliorum verò fratres haberet,
quos morte ejus (a) decipi eveniret. Cùm au- 25
tem multis modis firmâsset hoc constitutum, re-
stituturum se eos illæsos; dimiserunt eum propter
fratrum salutem. Egressus autem in Carnion, & 26
(b) Atergatæum, interfecit vigintiquinque mil-
lia corporum. Post horum autem fugam, & ne- 27
cem, movit exercitum Judas etiam super E-
phron civitatem munitam, in qua habitabat
Lysias, & multitudo diversarum gentium: &
robusti juvenes pro muris consistentes fortiter re-
pugnabant,: in hac autem machinarum & tele-
rum multus erat apparatus. Sed cùm Omnipoten- 28
tem invocâsseut, qui cum potestate vires hostium
confringit; ceperunt civitatem, & ex eis qui
intùs erant, ad vigintiquinque millia prostrave-
runt. Indè autem abeuntes ad civitatem Scy- 29
tharum processerunt, quæ ab Hierosolymis, sex-
centis stadiis aberat. Contestantibus autem his 30
qui ibi erant, Judæis, quòd benignè à Scythopo-
litis haberentur, & temporibus infœlicitatis
mansuetè secum egerint; Gratias agentes, & ex- 31
hortati etiam de cætero erga genus ipsum benignos
esse, venerunt Hierosolymam die solenni septima-
narum instante. Post eam verò, quæ dicitur Pen- 32
tecoste, abierunt contra Gorgiam præpositum Idu-
mææ. Exivit autem cum peditibus tribus mil- 33
libus, & equitibus quadringentis. Quibus 34
congressis contigit paucos cadere Judæorum.
Dositheus verò quidam de iis qui Bacenoris, 35
eques vir, & fortis, Gorgiam tenuit, & appre-
hendens eum chlamyde ducebat eum fortiter: &
cùm vellet sceleratum illum capere vivum, eques
quidam de Thracibus irruit in eum, humerúmque
amputavit: atq; ita Gorgias effugit in Maresa. 36
At illis, qui cum Esdrin erant, diutiùs pugnantib⁹
& fatigatis; cùm invocâsset Judas Dominum,
ut adjutorem se ostenderet, & ducem belli, Incipi- 37
ens patriâ voce cum hymnis clamorem, exclamans
& irruens improvisò in eos qui circa Gorgiam,
in fugam eos vertit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Judas autem fortiter persequens, im- 23
pios cædebat, ita ut triginta millia ex
eis interficeret. Timotheus autem in 24
Dositheanos & Sosipatrianos incidit,
comprehensúsque petebat ab eis sup-
plicabátque ut vivum dimitterent.
Qui ipsum, quod apud eum essent fra- 25
tres cognatíque multorum, quos vivos
se dimissurum pollicebatur, verecundiâ
erga ipsú, propter vitas fratrú suorum,
vivum dimiserunt. Judas Maccabæus 26
autem egressus adversùs locú qui dici-
tur Kirna, & Atergata, interfecit ibi
viginti quinque millia. Victis his & 27
occisis, confirmatus Judas cum exerci-
tu suo, profectus est Ephronem civita-
tem fortem, in qua morabatur Lysias,
cum cœtu qui ex mukis Gentibus con-
stabat, & adolescentibus robustis; Qui
fortiter pugnabant pro muro, jaculis
& lanceis omníque telo bellico. Sup- 28
plicantibus autem Deo cum clamore
Maccabæanis, qui conterere potest &
confringere omne robur hostile, tra-
didit civitatem in manus eorum;
Quam ingressi subegerunt, occisis in
ea quasi viginti quinq; millibus. Inde 29
digressi venerunt ad Baisthan, ab Jero-
solymis quasi sexcenta stadia dissitam.
Quam qui habitabant Judæi, profes- 30
sunt magnam sibi cives quietem præ-
stitisse, etiam honoris sui tenaces.
Maccabæani autem benignitatem ipso- 31
rum gratam habentes occurrerunt ipsis
cum pace; Indè Jerosolyma concesse-
runt ad agendum festum Azymorum.
Et post Pentecosten, adversùs Gor- 32
giam profecti sunt, præfectum ac du-
cem Idumæorum. Profectus autem est 33
adversùs eos cum tribus peditum milli-
bus equitibúsq; quadringentis. Et cùm 34
pugnare cœpissent, ceciderunt quidam
ex Idumæis. Et Dositheus quidam ex 35
Tubienis eques, vir fortis, prehensum
chlamyde suâ Gorgiam trahebat in
vallem, vivum abducere damnatum
illum studens; Occurrens autem ex
servis ejus Thrax quidam, percussum
eum in humerum interfecit, Gorgi-
as autem Samariam evasit. Azrea- 36
nis autem vehementiùs pugnantibus,
& interficientibus, clamans ad Do-
minum fortem Judas; ut auxilio ipsis
esset, impetum præsens in eos fecit,
Hymnos voce patriâ cantans: cúm- 37
que cœpisset interficere ex ipsis quos-
dam, victi Gorgiani fugerunt.

Versio VULG. LAT.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: &, cùm septima dies superveniret, secundùm consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt. Et sequenti die venit cum suis Judas, ut corpora prostratorum tolleret, & cum pa-
40 rentibus poneret in sepulchris paternis. Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergò manifestum factum est,
41 ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt justum judicium Domini, qui occulta fe-
42 cerat manifesta. Atque ita ad preces conversi, rogaverunt, ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At verò fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt.
43 Et factâ collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, benè & religiosè de resurrectione
44 cogitans: (Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum ora-
45 re pro mortuis:) Et quia considerabat quòd hi,
46 qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergò & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.

CAP. XIII.

1 ANno centesimo quadragesimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudi-
2 ne adversùs Judæam, Et cum eo Lysiam procuratorem & præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus
3 trecentos. Commiscuit autem se illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙ'ΩΝ Β'.

38 Ἰούδας δὲ ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, (α) ἦλθεν εἰς Ὀδολλὰμ πόλιν. τῆς δὲ ἑβδομάδος ἐπιβαινούσης, κατὰ τὸν ἐθισμὸν ἁγνισθέντες
39 αὐτόθι τὸ σάββατον (β) διήγαγον. Τῇ δὲ ἐχομένῃ ἦλθον οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν κατ' ὃν (γ) καιρὸν τὸ τῆς χρείας ἐγεγόνει, (δ) τὰ τῶν πεπτωκότων σώματα ἀνακομίσασθαι, καὶ μετὰ τῶν συγγενῶν ἐν τοῖς
40 πατρῴοις ἐν τοῖς τάφοις. Εὗρον δὲ ἑκάστου τῶν τεθνηκότων ὑπὸ τοὺς χιτῶνας ἱερώματα τῶν ἀπὸ Ἰαμνείας εἰδώλων, ἃ δι' ὧν ὁ νόμος ἀπήγορευε τοῖς Ἰουδαίοις. τοῖς δὲ πᾶσι σαφὲς ἐγένετο
41 διὰ τίνας τὸ αἴτιον τούτοις πεπτώκασι. Πάντες οὖν εὐλογήσαντες (ε) τὴν δικαιοκρίτου κρίσιν τοῦ τὰ κεκρυμμένα φανερὰ ποι-
42 οῦντος, Εἰς (ζ) ἱκετείαν ἐτράποντο, ἀξιώσαντες τὸ γενηθὲν ἁμάρτημα τελέως ἐξαλειφθῆναι. ὁ δὲ γενναῖος Ἰούδας παρεκάλεσε τὸ πᾶν δος σωθῆναι (η) ἑαυτοὺς ἀναμαρτήτους ἔχ, ὑπ' ὄψιν ἐωρακότας τὰ γεγονότα, διὰ τὸ τῶν πεπτωκότων (θ) ἁμαρτίαν.
43 Ποιησάμενός τε (ι) κατ' ἀνδρολογίαν καλασκεύασμα εἰς ἀργυρίου δραχμὰς δισχιλίας, ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα προσαγαγὼν περὶ ἁμαρτίας θυσίαν, πάνυ καλῶς καὶ ἀστείως (κ) πράττων, διὰ τὴν ἀναστά-
44 σεως (λ) διαλογιζόμενος· Εἰ γὰρ μὴ τοὺς πεπτωκότας ἀναστήναι προσεδόκα, (μ) περισσὸν ἂν ἦν, καὶ ληρῶδες ὑπὲρ νεκρῶν (ν) προσ-
45 εύχεσθαι· Εἴτ' ἐμβλέπων τοῖς μετ' εὐσεβείας κοιμωμένοις κάλλιστον ὑποκείμενον (ξ) χαρισήριον· Ὁσία καὶ εὐσεβὴς ἡ ἐπίνοια. ὅθεν περὶ τῶν τεθνηκότων τὴν ἐξιλασμὸν ἐποιήσατο, τὸ ἁμαρτίας ἀπολυθῆναι.

MS. A. (α) ἦλθεν (β) διῆγεν. (γ) χρόνον (δ) τὰ σώματα τῶν πεπτωκότων (ε) τὰ τῶ (ζ) οἰκείαν (η) αὐτὸς (θ) * ἁμαρτημάτων. (ι) κατ' ἀνδρολόγιον εἰς ἀργυρίου (κ) πράττων, (λ) ἀναλογιζόμενος· Εἰ μὴ γὰρ (μ) περιττὸν, καὶ (ν) εὔχεσθαι· Εἶτε (ξ) εὐχαριστήριον·

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Τῷ δὲ ἑνάτῳ καὶ (α) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει παρῆσαν τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν, Ἀντίοχον τὸν Εὐπάτορα παραγενέσθαι σὺν πλή-
2 θει ὄντι δὴ τῷ Ἰουδαίαν. Καὶ σὺν αὐτῷ Λυσίαν τὸν ἐπίτροπον καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἕκαστον ἔχοντα δύναμιν Ἑλληνικὴν πεζῶν μυριάδας ἕνδεκα, καὶ ἱππεῖς πεντακισχίλιοι τριακόσιοι, καὶ ἐλέ-
3 φαντας εἰκοσιδύο, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα τριακόσια. (β) Καὶ Μενέλαος δὲ συνέμιξεν αὐτοῖς, καὶ παρεκάλει μὲν πολλῆς εἰρωνείας τὸν Ἀντίοχον, οὐκ ἐπὶ (γ) σωτηρίᾳ τῆς πατρίδος, οἰόμενος δὲ ἐπὶ τὴν ἀρχῆς (δ) καταστήσεσθαι.

MS.A. (α) τεσσερακοστῷ (β) Συνέμιξεν δὲ αὐτοῖς καὶ Μενέλαος, καὶ (γ) σωτηρίας (δ) κατασταθήσεται.

Interp. LAT.

Judas autem collecto exercitu venit in civitatem 38
Odollam. Et cùm septima dies superveniret; secundùm consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt. At sequenti die venit cum 39
suis Judas, eo quo oportebat, tempore, ut corpora prostratorum tolleret, & cum cognatis reponeret in sepulchris paternis. Invenerunt 40
autem sub tunicis mortuorum quorumque de sacris Idolorum, quæ de Jamnia: à quibus lex prohibet Judæos. Omnibus ergò manifestum factum est ob hanc causam eos corruisse. Omnes 41
itaque benedixerunt justum judicem Dominum, qui occulta facit manifesta. Atque ita ad pre- 42
ces conversi (c) rogaverunt, ut id quod factum erat, delictum, perfectè deleretur. At verò fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt peccato eorum qui prostrati sunt. Et factâ viritim collatione, ad duo millia 43
drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccato sacrificium, valdè benè, & religiosè faciens, de resurrectione cogitans: (Nisi enim 44
eos qui ceciderant, resurrecturos speraret; superfluum & vanum esset orare pro mortuis:) De- 45
inde considerans, his qui cum pietate dormiunt, optimam esse repositam gratiam. Sancta & 46
pia consideratio. Quarè pro defunctis propitiationem fecit, ut à peccato solverentur.

CAP. XIII.

ANno centesimo quadragesimo nono cognovit 1
Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversùs Judæam, Et cum eo Lysiam 2
procuratorem, & præpositum negotiorum, unumquemque habentem exercitum Græcum, peditum centum decem millia, & equites quinque millia trecentos, & elephantes viginti duos, currus autem cum falcibus trecentos. Commiscuit 3
autem se illis & Menelaus, & hortabatur cum multa ironia Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 ... * ... Indè profectus cum exercitu Judas, ad civitatem Dullam venit: Accedentéque Sabbato, pro more suo sanctificati Sabbatum in loco suo egerunt.

39 ... * ... Die crastino Judam accedentes, allocuti sunt, ut sublata eorum qui occiderant cadavera in sepulchris paternis sepelirent. Et invenerunt sub vestibus

40 ... * ... singulorum aurum absconditum Idolis Jamniæ *ablatum*, quorum sacra vetabat lex à Judæis conservari, omnibúsque notum evasit, & creditum est

41 ... * ... ob hanc rem cecidisse eos. Et benedixerunt omnes, & confessi sunt justũ Dei judiciũ, qui abscondita propterea palã facit. Cœperúntq; omnes orare, &

42 ... à Deo petere, ne in ipsos propterea scriberetur peccatũ completum. Judas autẽ ille fortis populũ omnẽ orabat, ut cuſtodirent se, & caverent *sibi* à peccatis: dicens eis; Quid his acciderit, oculis vestris vidistis. Et imposuit toti po-

43 ... pulo ut pecuniam darent: Collectóſque ter mille argenteos Jerosolyma misit, ut pro eis oblationes offerrent; Rectè ac justè faciens propter spem resurrectionis à mortuis. Nisi enim

44 ... expectaretur & speraretur resurrectio à mortuis, fatuum esset ac stultum pro mortuis, oblatis sacrificiis orare: Intuebatur enim &

45 ... expectabat mercedem ac spem requiémque iis paratam qui sanctè obdormiunt: Propterea misit, qui, pro

46 ... peccatis eorum qui obdormierant propitiationem facerent.

CAP. XIII.

1 ... * ... ANno autem centesimo quadragesimo nono venit adversùs Judæos Antiochus Eupator; Cúmque eo Lysias rebus præfectus, cum exercitu ex

2 ... multis gentibus constante, centum decem millium peditum, equitum quinque millium ter centum, elephantorum viginti duo, curruum scutis munitorum ad prælium, tercentum. Commiscu-

3 ... it autem se cum eis & Menelaus, petebátque & supplicabat Antiocho, ut iret ad locum suum & cives suos destruendos, non autem auxilio eis: Quod expectaret, profectum se in principatu constitutum iri.

Versio VULG. LAT.

4 Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem: & ſuggerente Lyſiâ hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit (ut eis eſt conſuetudo) ap-
5 prehenſum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris: hæc proſpectum ha-
6 bebat in præceps. Indè in cinerem dejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad inte-
7 ritum. Et tali lege prævaricatorem legis contigit
8 mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis & cinis erat ſanctus, ipſe in ci-
9 neris morte damnatus eſt. Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Judæis often-
10 ſurus. Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quò, ſicut ſem-
11 per, & nunc adjuvaret eos: Quippe qui lege, & patriâ, ſanctóque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululùm reſpirâſſet, ne ſineret
12 blaſphemis rurſus nationibus ſubdi. Omnibus itaque ſimul id facientibus, & petentibus à Domino miſericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum proſtratis, hortatus eſt eos Judas
13 ut ſe præpararent. Ipſe verò cum ſenioribus cogitavit, priùs quàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini
14 judicio committere exitum rei. Dans itaque poteſtatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos ut fortiter dimicarent, & uſque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus ſta-
15 rent, circa Modin exercitum conſtituit. Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in caſtris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephanto-
16 rum cum his qui ſuperpoſiti fuerant: Summóque metu ac perturbatione hoſtium caſtra replentes, re-
17 bus proſperè geſtis, abierunt. Hoc autem factum eſt die illuceſcente, adjuvante eum Domini protectione.

MAKKABAΪΩN B'.

4 Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν βασιλέων ἐξήγειρε τὸν θυμὸν τοῦ Ἀντιόχου ἐπὶ τὸν ἁλιτήριον, καὶ Λυσίου ὑποθεμένου τοῦτο (a) αἴτιον εἶναι πάντων τῶν κακῶν, προσέταξεν, ὡς ἦν ἐν τῷ τόπῳ, συναπολέσαι, ἀγαγόντας
5 αὐτὸν εἰς Βέρσαιαν. Ἦσαν δὲ ἐν τῷ τόπῳ πύργος πεντήκοντα (c) πηχῶν πλήρης (γ) κόνεως, εἶχε δὲ ὄργανον ἔχων περιφερὲς πάντοθεν ἀπόκρη-
6 μνον εἰς τὸν κόνιν. Ἐνταῦθα τὸν ἱερόσυλίας (δ) ἕνοχον ὄντα, ἢ καὶ πάνυ τινῶν ἄλλων κακῶν ὑπερέχειν πεποιημένον, ἅπαντες προσ-
7 ωθοῦσιν εἰς ὄλεθρον. Τοιούτῳ μόρῳ τὸν παράνομον συνέβη θανεῖν, μηδὲ τὸν γῆς (ε) τυχόντα Μενέλαον· Πάνυ δικαίως. ἐπεὶ γὰρ συνετέλεσε πολλὰ περὶ τὸν βωμὸν ἁμαρτήματα, ὃ τὸ πῦρ ἁγνὸν ἦν καὶ
9 τὴν κόνιν, ἐν κόνει τὸν θάνατον ὁκονόμησε. Τοῖς δὲ φρονήμασιν ὁ βασιλεὺς (ζ) βεβαρβαρωμένος ἤρχετο, τὰ χείρονα τοῦ ἐπὶ τοῦ πατρὸς
10 αὐτοῦ γεγονότα ἐνδοξόμενος τοῖς Ἰουδαίοις. Μεταλαβὼν δὲ Ἰούδας τοῦτο, παρήγγελε τῷ πλήθει δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς (η) ἐπικαλεῖ-
11 σθαι τὸν κύριον, ὅπως (θ) ἄλλοτε, καὶ νῦν ἐπικουρῇ τοῖς τὸν νόμον καὶ πατρίδα καὶ ἱερὸν ἅγιον περιόντας μάλιστα, καὶ τὸν ἄρτι βραχὺν ἀνενθυμήτως λαὸν μὴ ἐάσαι τοῖς δυσφήμοις ἔθνεσιν ὑποχειρίους
12 γενέσθαι. Πάντων δὲ τὸ αὐτὸ ποιησάντων ὁμοῦ καὶ καταξιωσάντων τὸν ἐλεήμονα κύριον μὴ κλαυθμοῦ καὶ νηστειῶν καὶ προπλώσεως (ι) ἐπ' ἡμέρας τρεῖς ἀδιαλείπτως, παρακαλέσας αὐτοὺς ὁ Ἰούδας ἐκέλευσε
13 παραγίνεσθαι. Καθ' ἑαυτὸν δὲ σὺν τοῖς πρεσβυτέροις γενόμενος, ἐβουλεύσατο πρὶν εἰσελθεῖν (κ) τὸν βασιλέως τὸ στράτευμα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, (λ) καὶ γενέσθαι τῆς πόλεως ἐγκρατῆς, ἐξελθόντας κρῖναι
14 τὰ πράγματα τῇ τοῦ (μ) κυρίου βοηθείᾳ. Δοὺς δὲ τὸν ἐπὶ τῷ (ν) κτίσῃ τοῦ κόσμου, παρακαλέσας τοὺς σὺν αὐτῷ γενναίως ἀγωνίσασθαι μέχρι θανάτου περὶ (ξ) νόμων, περὶ ἱεροῦ, πόλεως, πατρίδος,
15 πολιτείας, (ο) ἐποιήσατο περὶ Μωδεῖν τὴν στρατοπεδείαν. Δοὺς δὲ τοῖς περὶ αὐτὸν σύνθημα Θεοῦ (π) νίκης, μετὰ νεανίσκων ἀρίστων κεκριμένων ὁπλίταις νύκτωρ ἐπὶ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν, (ρ) ἐν τῇ παρεμβολῇ ἀνεῖλεν εἰς ἄνδρας (σ) τετρακισχιλίους, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἐλεφάντων
16 σὺν τῷ κατ' οἰκίαν (τ) ὄχλῳ συνέθηκε. Καὶ τὸ τέλος τὴν παρεμβολὴν
17 (υ) δέους καὶ ταραχῆς ἐπλήρωσε, καὶ ἐξέλυσε συνημερεύοντες, Ὑποφαινούσης δὲ ἤδη τὴν ἡμέρας (φ) τῷ ἐγηγόνει, διὰ τὴν ἐπαρήγειν αὐτῷ (χ) τοῦ κυρίου σκέπην.

MS. A. (α) αἴτιον τῶν κακῶν εἶναι καὶ πάντων, προσέταξεν (β) πήχεων (γ) κόνεως, ὄργανον δὲ εἶχεν (δ) ἕνοχον, ἢ καὶ (ε) τυγχάνοντα (ζ) βεβαρημένος (η) ἐπικαλέσασθαι (θ) καὶ ἄλλοτε, (ι) ἐπὶ (κ) τὸ στράτευμα τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν (λ) γενέσθαι (μ) θεοῦ βοηθείᾳ. (ν) κυρίῳ τοῦ (ξ) νόμων, ἱεροῦ, (ο) περὶ δὲ Μωδεὶμ ἐποιήσατο τὴν στρατιάν. Ἀνασοὺς (π) νίκην, (ρ) τὴν παρεμβολὴν (σ) διχιλίους, (τ) ὄχλῳ συνέθηκεν, (υ) δέους (φ) τοῦ (χ) τῷ κυρίῳ

Interp. LAT.

Sed rex regum ſuſcitavit animos Antiochi 4
in peccatorem: & ſuggerente Lyſiâ hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit, ut eſt conſuetudo in loco, necare, adducentes illum in Beræam. Eſt 5
autem in loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum habens cineris: hæc autem inſtrumentum habebat rotundum undique præceps in cinerem. Hic ſacrilegii reum, & quorundam etiam 6
aliorum malorum ſummitatem factum, omnes propellunt ad interitum. Tali lege prævaricato- 7
rem legis contigit mori, neque etiam terram
nactum Menelaum: Valdè juſtè. Nam quia mul- 8
ta erga aram delicta commiſit, cujus ignis, & cinis erat ſanctus; in cinere mortem reportavit.
Sed rex ſuperbiâ barbarus factus veniebat, 9
peſſima eorum, quæ ſub patre ipſius facta fuerant, Judæis repræſentaturus. Quibus Judas cogni- 10
tis præcepit populo, ut die ac nocte Dominum invocarent, ſiquando & aliàs, etiam nunc adjuvaret eos: Qui lege, & patriâ, & ſancto templo 11
privandi eſſent, ac populum, qui nuper paululùm reſpirâſſet, ne ſineret blaſphemis nationibus ſubdi.
Omnibus itaq; ſimul idem facientibus et obſecran- 12
tibus miſericordè Dominũ cum fletu, & jejuniis, & proſtratione per triduum continuum; hortatus eos Judas juſſit venire. Ipſe autem ſeorſùm cum 13
ſenioribus, conſilium cepit, priuſquàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtinerent civitatem, egreſſos dijudicare res Domini auxilio.
Dans itaque procurationem creatori mundi, hor- 14
tatus ſuos, ut fortiter dimicarent uſque ad mortem pro legibus, pro templo, civitate, patria, republica, circa Modin exercitum conſtituit. Et 15
dato ſigno ſuis Dei victoriæ, cum juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus autem regiam, in caſtris interfecit ad viros (a) quatuor millia, & maximum elephantorum cum ea quæ in domo, turba coacervavit: Ac demum metu ac pertur- 16
batione caſtra repleverunt, rebuſque proſperè geſtis abierunt. Hoc autem factum eſt die jam 17
illuceſcente, adjuvante cum Domini protectione.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 ... Dominus autem Rex regum excita- 4
vit iram Antiochi adverſùs damnatum illum Menelaum, propterea quòd notum ipſi fecerat Lyſias, illum omnium malorum auctorem eſſe..... Hoc 7
cruciatu mortuus eſt damnatus ille ac impius ille Menelaus, ne dignus quidem habitus qui terrâ conderetur. Et 8
juſtam vindictam tulit: quia in altare malum feciſſet, ubi ignis erat ſacer, & cinis; propterea in cinere mortem ſubiit. Rex autem adhuc in fu- 9
rore, & mente erga Judæos durâ poſitus, cogitabat facere eis mala multa, ſupra patrem ſuum. Judæ autem cùm 10
palàm factus eſſet adventus regis, & mens, præcepit populo ut precibus invigilarent die ac nocte, clamantes ad Dominum, ut auxilio ipſis eſſet, & & eriperet eos, nunc, & ſemper, è 11
manu gentium; Qui ipſos à lege, & loco templóque ſancto abducere ſtudebant; nec populum hunc, qui parvo tempore quieverat & reſpiraverat, ſervum fieri ſineret gentium impiarum & incircumciſarum. Omnes 12
igitur ſic precati ſunt & clamârunt, ſupplicantes fletu multo Deo miſeridi, cum tribus diebus jejunâſſent ſine intermiſſione in facies proſtrati, & clamantes: & poſt tres dies, conſolatus eos Judas, oravit ut cibum ſumerent. Secedénſque ad ſeniores Ju- 13
das, cum eis conſilium cepit, dixítque; Priuſquam ingrediatur Judæam exercitus regis, ſubigátque, & prævaleat civitati, egreſſi inſpiciamus res & ordinemus, auxilio Dei. Et Deo crea- 14
tori orbis commendato *rerum* ductu, eos qui ſecum erant oravit, ut viriliter pugnarent, traderéntque ſeipſos etiam ad mortem uſque, pro lege & templo & civitate, & loco, & gente: coactíſque omnibus copiis, in Murim paratus ſubſtitit. Signóque ſuis dato 15
Salutis Dei, ductis ſecum adoleſcentibus fortitudine eximiis, adverſùs caſtra profectus eſt. Factóque noctu in 16
prætorium regis impetu, interfecit ibi tria millia, cum præfecto elephantis, omnémque qui cum eo erat apparatum contrivit, & diſjecit: Toríſque caſtris trepidatione & tumultu completis, reverſi ſunt indè cum hilaritate & gaudio. Hoc autem factum eſt 17
cùm illuceſceret aurora, viribus & auxilio Domini, qui ipſos protegebat.

Versio VULG. LAT.

18 Sed rex, accepto gustu audaciæ Judæorum, arte dif-
19 ficultatem locorum tentabat: Et Bethsuræ, quæ e-
rat Judæorum præsidium munitum, castra admove-
bat: sed fugabatur, impingebat, minorabatur.
20 His autem, qui intùs erant, Judas necessaria mitte-
21 bat. Enuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus
quidam de Judaico exercitu, qui requisitus compre-
22 hensus est, & conclusus. Iterùm rex sermonem ha-
buit ad eos qui erant in Bethsuris: dextram dedit:
23 accepit: abiit. Commisit cum Juda: superatus est.
Ut autem cognovit rebellásse Philippum Antiochiæ,
qui relictus erat super negotia, mente consternatus,
Judæos deprecans, subditúsque eis, jurat de omni-
bus quibus justum visum est: & reconciliatus obtu-
lit sacrificium, honoravit templum, & munera po-
24 suit. Machabæum amplexatus est, & fecit eum à
Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem & principem.
25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Pto-
lemenses amicitiæ conventionem, indignantes ne
26 fortè fœdus irrumperent. Tunc ascendit Lysias
tribunal, & exposuit rationem, & populum sedavit,
regressúsque est Antiochiam: & hoc modo regis pro-
fectio & reditus processit.

CAP. XIV.

1 SEd post triennii tempus, cognovit Judas, & qui
cum eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine
valida, & navibus, per portum Tripolis ascendisse
2 ad loca opportuna, Et tenuisse regiones adversùs
3 Antiochum, & ducem ejus Lysiam. Alcimus autem
quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntariè
coinquinatus est temporibus commistionis, consideran-
tes nullo modo sibi esse salutem, neque accessum
4 ad altare, Venit ad regem Demetrium, centesimo
quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, super hæc & thallos, qui templi esse vi-
debantur. Et ipsâ quidem die siluit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

18 Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰληφὼς (α)γεῦσιν τῆς ἀφ' Ἰουδαίων εὐτολμίας, κατ-
19 επείρατο διὰ μηδῶν τὰς τόπους. Καὶ ὅτι (β) Βαιθσύρα ὀχυρὸν τῶν Ἰουδαίων ἀπεσήμηνεν · (γ) ἀλλ' ἐπιστοῦτο, ἀπεσείκρυεν, ἠλαττοῦτο. Τοῖς δὲ ἔνδον Ἰούδας τὰ δέοντα ἐπέπεμπε.
21 Προσήγγειλε δὲ τὰ μυστήρια τοῖς πολεμίοις Ῥόδοκος ὀν τῆς Ἰουδαϊκῆς τάξεως · (δ) ἀνεζητήθη δὲ, καὶ κατειλήφθη, καὶ κατεκλείσθη.
22 Ἐδευτερολόγησεν ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐν (ε) Βαιθσύρᾳ, δεξιὰν
23 ἔδωκεν, ἔλαβεν, ἀπῆλθεν, Προσέβαλε τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν, ἡττήθη ἐγένετο, μετέλαβεν ἀπογενοῦσθαι τὸν Φίλιππον ὃν Ἀντιοχείᾳ τὸν ἀπολελειμμένον ὅτι τῶν πραγμάτων, σωτεχύθη, τοὺς Ἰουδαίους παρεκάλεσεν, ὑπετάγη, καὶ ὤμοσεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, σωτελύθη, καὶ θυσίαν προσήγαγεν, ἐτίμησε τὸν νεὼ,
24 καὶ τὸν τόπον ἐφιλανθρώπησε, Καὶ τὸν Μακκαβαῖον (ζ)ἀπεδέξατο, καθέλιπε στρατηγὸν ἀπὸ Πτολεμαΐδος ἕως ἀφ' (η) Γερρήνων
25 ἡγεμονίδων, Ἦλθεν εἰς Πτολεμαΐδα · (θ) ἐδυσφόρησαν ἀφ' τῶν συνθηκῶν οἱ Πτολεμαεῖς, (ι)ἐδήναζον γὰρ ὑφ' ὧν ἠθέλησαν ἀπο-
26 τῶν τὰς διαλύσεις. Προσῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα Λυσίας, ἀπελογήσατο ἐνδεχομένως, συνέπεισε, (κ) κατεπράϋνεν, ἐυμενεῖς ἐποίησεν, ἀνέζεξεν εἰς Ἀντιόχειαν. ἔτω τὰ (λ) τῆς βασιλέως τ ἐφόδε καὶ τ ἀναζυγῆς ἐχώρησε.

MS. A. (α)γεῦμα (β) Βαιθσύροις ὀρύριον ὀλίγον τῶν (γ)ἐτροπῆτο, ἀπενέκρυεν (δ) ἀνεζητήθη, καὶ (ε) Βαιθσύροις, (ζ) ἐπεδέξατο, (η) Γεννηέων (θ) ἐδυσφόρων (ι) ἐδιλίαζον γὰ ὑπεράγαν ἠθέλησαν (κ) καὶ καθεπράϋνεν, (λ) τῆς ἐφόδε τῦ βασιλέως

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Μετὰ δὲ τριετῆ χρόνον πυθόμενοι τοῖς περὶ τ Ἰούδαν, Δημήτριον τ τῦ Σελεύκε διὰ τῦ κατ' Τρίπολιν λιμένος ἀναπλεύσαν-
2 τα μετὰ πλήθους ἰσχυροῦ καὶ στόλου, Κεκρατηκέναι τῆς χώρας, ἐπανε-
3 λόμενον Ἀντίοχον καὶ τ τότε ἐπίτροπον Λυσίαν. Ἄλκιμος δέ τις (α)προγενόμενος ἀρχιερεὺς, ἑκουσίως δὲ (β) μεμολυσμένος ἐν τοῖς (γ)ἐπιμιξίας χρόνοις, συννοήσας ὅτι καθ' ὁντινανοῦν τρόπον οὐκ ἔστιν αὐτῷ σωτηρία, οὐδὲ πρὸς (δ) ἅγιον θυσιαστήριον ἔτι πρόσοδος,
4 (ε)Ἦλθε πρὸς τ βασιλέα Δημήτριον (ζ) πρώτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, προσάγων αὐτῷ στέφανον χρυσοῦν καὶ φοίνικα, πρὸς δὲ τούτοις (η) τῶν νομιζομένων θαλλῶν τῦ ἱεροῦ · καὶ τ μὲν ἐκείνῃ ἡσυχίαν ἔσχε.

MS. A. (α) προγεγονὼς (β) μεμολυσμένος (γ)* ἀμιξίας (δ)τὸ ἅγιον (ε)Ἦλθεν (ζ) ὡς πρώτῳ καὶ ἑκατοστῷ, καὶ πεντηκοστῷ ἔτι, (η) τοῖς νομιζομένοις

Interp. LAT.

Sed rex accepto gustu audaciæ Judæorum, arte 18
tentabat loca. Et Bæthsuræ, quæ erat Judæ- 19
orum præsidium, castra admovit: sed fugaba-
tur, impingebat, minorabatur. His autem, qui 20
intùs erant, Judas necessaria mittebat. E- 21
nuntiavit autem mysteria hostibus Rodocus de
Judaico exercitu: qui requisitus, comprehen-
sus est, & conclusus. Iterum rex sermonem 22
habuit ad eos qui erant in Bæthsura: dexteram
dedit, accepit, abiit, Commisit cum Juda, 23
superatus est; cognovit rebellásse Philippum
Antiochiæ; qui relictus erat super negotia;
confusus est: Judæos deprecatus est, subdi-
tusque eis juravit de omnibus quæ justa erant,
& reconciliatus obtulit sacrificium, honora-
vit templum, & in locum humaniter se gessit:
Et Macchabæum amplexatus est: reliquit à 24
Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem princi-
pem: Venit Ptolemaidam. Graviter ferebant 25
conventiones Ptolomeenses: indignabantur enim
pro quibus voluerant rumpere fœdera. Ac- 26
cessit Lysias ad tribunal, exposuit rationem,
quantum fieri potuit, persuasit, sedavit, tran-
quillos fecit, regressus est in Antiochiam.
Hoc modo regis profectio & reditus pro-
cessit.

CAP. XIV.

SEd post triennii tempus cognovit Judas, & 1
qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, por-
portum, qui ad Tripolim, adnavigantem cum
multitudine valida, & classe, Tenuisse regio- 2
nem, postquàm occidisset Antiochum, & ejus
procuratorem Lysiam. Alcimus autem qui- 3
dam, qui summus sacerdos fuerat, sed
voluntariè coinquinatus temporibus commissionis,
considerans nullo modo sibi esse salutem, neque
accessum ultrà ad sanctum altare, Venit ad 4
regem Demetrium quasi centesimo quinquages-
mo primo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, super hæc autem thallos, qui
templi esse videbantur. Et illâ quidem die
siluit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Rex autem ex hoc gustu fortitudinem 18
Judæorum animíque promptitudinem
videns, arte ipsos ac dolo subigere
cupiebat. Misítque ad Bethsuram 19
munimentum Judæorum custodiam,
qui cum ipsis confligentes victi sunt,
multóque inferiores tulerunt. Judas 20
autem, obsessis cibaria quibus opus
erat, misit. Et Durocus Judææ pro- 21
fectus, secretum ipsorum hostibus e-
nuntiavit, quem præcepto Judæ inven-
tum interfecerunt. Iteratò collocutus 22
rex, prope Bethsuram veniens, datâ
acceptâque dexterâ profectus discessit.
profectíque Maccabæani pugnárunt
cum eo, victúsque reversus est. Su- 23
spectans Philippum, quem rebus Anti-
ochiensibus præfecerat, defectionem
à se parare, pacem fecit cum Judæis,
subjecítque se ipsis, & juravit ipsis,
firmavítque cum ipsis amicitiam, ob-
lationésque obtulit, & templum valdè
honoravit, locúmque dilexit, Et Mac- 24
cabæum cum amore multo suscepit.
Reliquit autem præfectum ac ducem, à 25
Ptolemaide usque ad Gazara, Hege-
monidem. Ptolemaidem venit: gra-
viter tulerunt Ptolemaidenses fœdus
quod cum Judæis fecerat; magnopere
ipsi irati sunt: solvere voluerunt pa-
ctum quod cum ipsis fecerat: Acces- 26
sit ad tribunal Lysias, mentem suam
ipsis exposuit, persuasit ipsis, pacavit
eos, indè profectus est Antiochiam.
Iter enim adventúsque regis ita fuit.

CAP. XIV.

POst tres autem annos venit adver- 1
sùs Maccabæanos Demetrius Seleuci fi-
lius ingressus portum Elas, cum exer-
citu magno & forti, supra modum ar-
mis instructus; Ut totam terram ca- 2
peret, quia Antiochum & Lysiam domo
ejus præfectum interfecerat. Alcimus 3
autè qui antèà fuerat sacerdos princeps,
tempore autem commixtionis consum-
matam in se pollutionem admiserat,
considerans & videns nullo modo si-
bi ullam spem reliquam esse, nec posse
se ad altare accedere; Profectus ad 4
Demetrium, anno centesimo quinqua-
gesimo primo, attulit ei coronam spi-
cámque auream, & ramos palmarum
ex eis qui in templo sunt, & die qui-
dem isto quievit.

Versio VULG. LAT.

5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus
6 quibus rebus & consiliis Judæi niterentur, Respondit; Ipsi qui dicuntur Assidæi Judæorum, quibus præest Judas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones
7 movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Nam & ego defraudatus parentum gloriâ (dico autem
8 summo sacerdotio) huc veni: Primò quidem utilitatibus regis fidem servans, secundò autem etiam civibus consulens: nam illorum pravitate universum
9 genus nostrum non minimè vexatur. Sed oro his singulis, ô rex, cognitis, & regioni, & generi, secundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, pro-
10 spice. Nam, quamdiu supereſt Judas, impossibile
11 est, pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, & cæteri amici, hostiliter se habentes ad-
12 versùs Judam, inflammaverunt Demetrium. Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem
13 misit in Judæam: Datis mandatis, ut ipsum quidem Judam caperet; eos verò, qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi
14 summum sacerdotem. Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant; miserias & clades Judæorum, prosperitates rerum
15 suarum existimantes. Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terrâ rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quíque suam portionem fi-
16 gnis evidentibus protegit. Imperante autem duce, statim indè moverunt, convenerúntque ad ca-
17 stellum Dessau. Simon verò frater Judæ commiserat cum Nicanore: sed conterritus est repentino
18 adventu adversariorum. Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine judicium facere metuebat.

MAKKABAI'ΩN B'.

5 Καιρὸν ὃ λαβὼν ἡ ἀδίκως ἀνοίας συνεχόμενος, προσκληθεὶς εἰς συμβούλιον ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, καὶ ἐπερωτηθεὶς, ἐν τίνι διαθέσει καὶ
6 βουλῇ (α)καθεσύκασιν οἱ Ἰουδαῖοι, Πρὸς ταῦτα ἔφη, Οἱ λεγόμενοι μὲν Ἰουδαίων Ἀσιδαῖοι, ὧν ἀφηγεῖται Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος, πολεμοτεροῦσι καὶ στασιάζουσιν, οὐκ ἐῶντες τὴ βασιλείαν
7 εὐσταθεῖς τυχεῖν. Ὅθεν ἀφελόμενος τὴ προγονικὴν δόξαν, (β)λέγω
8 δὲ τὴ ἀρχιερωσύνην, (γ)δεῦρο νῦν ἐλήλυθα, Πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν ἀνηκόντων τῇ βασιλεῖ γνησίως φρονῶν, δεύτερον δὲ καὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν(δ) σοφελόμενος· τῇ μὲν γὰρ τῶν προηρημένων
9 ἀλογισίᾳ τὸ σύμπαν ἡμῶν γένος οὐ μικρῶς ἀκληεῖ. Ἐκασα δὲ τούτων ἐπεγνωκὼς σὺ βασιλεῦ, καὶ τῆς χώρας καὶ τὸ περιεσαμένε γένους ἡμῶν(ε)προνοήθητι, καθ' ἣν ἔχεις πρὸς ἅπαντας εὐπαράντη-
10 τον φιλανθρωπίαν. Ἄχει γὰρ Ἰούδας πόλεμον, ἀδύνατον εἰ-
11 ρήνης τυχεῖν τὰ πράγματα. Τοιούτων ὃ ῥηθέντων ὑπὸ τοῦ, ἅτερον εἰ λοιποὶ φίλοι δυσμενῶς ἔχοντες τὰ πρὸς τὴ Ἰούδαν προσ-
12 επύρωσαν τὸν Δημήτριον. (ζ) Προσκαλεσάμενος ὃ εὐθέως(η) Νικάνορα τὴ ἡγούμενον ἐλεφαντάρχων, καὶ στρατηγὸν ἀναδείξας τῆς
13 Ἰουδαίας, ἐξαπέστελε, Δοὺς(θ)ἐντολὰς, αὐτὸν μὲν τὴ(ι)Ἰούδαν ἐπαναιρεῖσθαι, τοὺς ὃ σὺν αὐτῷ σκορπίσαι, κατασῆσαι ὃ Ἀλκιμον ἀρχιερέα τὸν μεγίστε ἱερεῦ. (κ) Τὰ ὃ ὰν τῆς Ἰουδαίας πεφυγαδευκότα τὴ Ἰούδαν ἔθνη συνέμισγον ἀγεληδὸν πρὸ Νικάνορα, τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀτυχίας καὶ συμφορὰς, ἰδίας εὐημερίας δοκοῦντες
15 ἔσεσθαι. Ἀκούσαντες ὃ τὴν Νικάνορ ἔφοδον καὶ τὴ ἐπίθεσιν τῶν ἐθνῶν, καταπασάμενοι γῆν (λ)ἐπετάνδουν τὴ ἄρχει αἰῶνος συσήσαντα τὴ (μ)ἑαυτῶ λαὸν, ἀεὶ ὃ μετ' ὀπφανείας(ν) ἀντιλαμβανόμενον τὴ
16 ἑαυτῶ μερίδος. Προσάξαντος δὲ τὸ ἡγεμόνος, ὁπόθεν εὐθέως
17 (ξ) ἀναζεύξαν, καὶ συμμίσγουσι αὐτοῖς ἐπὶ κώμην Δεσσαύ. Σίμων ὃ ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα συμβεβληκὼς τῷ Νικάνορι,(ο) βεχρίως δὲ
18 διὰ τὴ αἰφνιδίου τῶν ἀντιπάλων ἐφασίαν ἐπλαικώς. Ὅμως ὃ ἀκέων ὁ Νικάνωρ ἦν εἶχον οἱ περὶ τὴ Ἰούδαν ἀνδρεγαθίαν, καὶ ἐν τοῖς (π) ὑπὲρ τὴ πατρίδος ἀγῶσιν εὐψυχίαν, (ρ) ἐπδυλαζῆτο τὴ κρίσιν δι' αἱμάτων ποιήσασθ.

MS. A. (α) *καθέσηκεν (β) λέγων (γ) δεύτερον (δ) σοχασάμενος· (ε) προνοήθητι, (ζ) Προχωρησάμενος (η) τὸν Νικάνορα (θ) ἐπιστολὰς, (ι) Ἰούδα (κ) Οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας πεφυγαδευκότες (λ) ἐπετάνυσαν (μ) αὐτῷ (ν) ἀντιλαμβανόμενος (ξ) ἀναζεύξας συμμίσγει (ο) βεβαίως (π) περὶ τῆς (ρ) ὑπεπυλαβῆτο

Interp. LAT.

Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, 5
convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus, quâ dispositione & consilio Judæi niteventur, Ad hæc respondit; Ipsi, qui dicuntur 6
Asidæi Judæorum, quibus præest Judas Maccabæus, bella nutriunt, & seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Quarè de- 7
fraudatus majorum gloriâ, (dico autem summo sacerdotio,) huc nunc veni, Primò quidem de 8
rebus ad regem spectantibus legitimè sentiens, secundò autem etiam propriis civibus consulens. Nam illorum pravitate universum genus nostrum non minimè vexatur. Sed his singulis, ô rex, 9
cognitis, & regioni, & obsesso generi nostro prospice pro ea quam erga omnes habes obviam humanitatem. Nam quamdiu supereſt Judas; im- 10
possibile est pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, cæteri amici ho iliter se 11
habentes adversus Judam inflammaverunt Demetrium. Advocans autem confestim Nicanorem 12
præpositum elephantorum, & ducem declarans Judææ, misit: Datis mandatis, ut ipsum quidem Judam occideret; eos verò qui cum illo 13
erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes, 14
quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias & clades Judæorum, prosperitates verum suarum æstimantes fore. Au- 15
dito itaque Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terrâ, rogabant eum qui populum suum constituit in æternum, quique suam portionem signis evidentibus protegebat. Impe- 16
rante autem duce, statim inde moverunt, & commiscent se eis ad castellum Dessau. Simon verò 17
frater Judæ commiserat cum Nicanore, paululùm verò ob repentinum adversariorum adventum timore prolapsus. Nicanor tamen audiens virtu- 18
tem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam in certaminibus pro patria habebant; sanguine judicium facere metuebat.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cùm autè invenisset Alcimus locum audaciæ & impietati suæ, vocatus à Demetrio ad consessũ, interrogante eũ verbis rege; Quâ mente ac cogitatione munirent se adeò Judæi; Respondens dixit ei; 6
Judæorum illi qui Zelatores dicuntur, quibus præest Judas Maccabæus, defectiones concitant, belláque confiunant; nec regnum pacatum esse sinunt. Quare ego etiam relicto honore pa- 7
terno, sacerdotum principatu, veni ecce ad te bis: Quia onus solicitudi- 8
nis rerum regis in me susceptum: deindè propter filios populi nostri: video enim elationem & superbiam horum quos prædixi, quomodo conterant populum nostrum, ne minimo quidem tempore quiescere eum sinentes, Tu 9
autem rex hæc cùm resciveris, susci pe onus terræ gentísque nostræ mœstæ & afflictæ, secundùm humanitatem quam habes erga omnes homines. Vi- 10
vo enim Judâ, ut in terra nostra pax sit, fieri non potest. Quæ cùm ab 11
eo rex accepisset, confestim amici regis etiam, quòd cum Juda inimicitias gererent, incenderunt iram Demetrii adversùs eum. Statim igitur Deme- 12
trius, vocato Nicanore, qui elephantis præerat, præfecto ac duce, epistolis ei datis misit cum mandatis; Ut Judam 13
interficeret, eos qui cum eo erant dispergeret, Alcimúmque in summo templi magni & glorioſi sacerdotio constitueret. Tunc gentes quæ de Ju- 14
dæa exulabant, venientes cum Nicanore se commiscebant, læti & gaudentes de angustiis ac dolore quæ Maccabæanis accidebant. Qui cum 15
de adventu Nicanoris, deque susurris gentium accepissent, injecto capitibus pulvere clamantes orabant coram eo qui semper ipsis auxilio fuerat, sempérque palam hæreditatem suam redimit. Cúmq; præcipiente Juda, armis 16
se accinxissent, illicò profecti occurrerunt ipsis ad oppidum cui nomen Dessu. Et cùm frater Judæ Simeon fe- 17
stinatò in Nicanorem impetum feciſſet, turbati sunt ab eo, propter repentinum in ipsum incursum. Nicanor 18
autem auditâ Maccabæorum fortitudine, & victoriis, & quo pacto pro populo & loco se suo traderent, noluit cæde & sanguine decernere,

Versio VULG. LAT.

19 Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium,
20 & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent. Et
cùm diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad
multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia
21 amicitiis annuere. Itaque diem constituerunt, quâ
secretò inter se agerent: & singulis sellæ prolatæ
22 sunt, & positæ. Præcepit autem Judas armatos esse
locis opportunis, ne fortè ab hostibus repentè mali
aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.
23 Morabatur autem Nicanor Jerosolymis, nihilque iniquè agebat, gregésque turbarum, quæ congregatæ
24 fuerant, dimisit. Habebat autem Judam semper cha-
25 rum ex animo, & erat viro inclinatus. Rogavítque
eum ducere uxorem, filiósque procreare. Nuptias
26 fecit: quietè egit, communitérque vivebant. Alci-
mus autem, videns charitatem illorum ad invicèm,
& conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat,
Nicanorem rebus alienis assentire, Judámque regni
27 insidiatorem successorem sibi destinâsse. Itaque rex
exasperatus, & pessimis hujus criminationibus irri-
tatus, scripsit Nicanori, dicens; Graviter quidem se
ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Macha-
28 bæum citiùs vinctum mittere Antiochiam. Quibus
cognitis, Nicanor consternabatur, & graviter fere-
bat, si ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læsus
29 à viro: Sed, quia regi resistere non poterat, op-
portunitatem observabat, quâ præceptum perficeret.
30 At Machabæus, videns secum austeriùs agere Nica-
norem, & consuetum occursum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam,
paucis suorum congregatis, occultavit se à Nicanore.
31 Quod cùm ille cognovit fortiter se à viro præven-
tum, venit ad maximum & sanctissimum templum:
& sacerdotibus solitas hostias offerentibus, jussit sibi
32 tradi virum. Quibus cum juramento dicentibus ne-
scire se ubi esset qui quærebatur, extendens manum
ad templum,

MAKKABAÏΩN B'.

19 Διὸ καὶ ἐπεμψε Ποσιδώνιον καὶ Θεόδοτον καὶ Ματταθίαν, δοῦναι καὶ
20 λαβεῖν δεξιάς. Πλείονος δὲ γενομένης περὶ τούτων ἐπισκέψεως, καὶ
τοῦ (α) ἡγεμόνος τοῖς πλήθεσιν ἀνακοινωσαμένου, καὶ φανέντος (β) ὁμο-
21 φώνου γνώμης, ἐπένευσε ταῖς συνθήκαις. Ἐτάξαντο δὲ ἡμέ-
ραν ἐν ᾗ καθ' ἰδίαν ἥξουσιν εἰς τὸ αὐτό· καὶ (γ) συνῆλθε, καὶ παρ'
22 ἑκάτου διαφόρας ἔθεσαν δίφρους. Διέταξεν Ἰούδας ἐνόπλους
ἑτοίμους ἐν τοῖς ἐπικαίροις τόποις, μήποτε ἐκ τοῦ πολεμίων ἀ-
φνιδίως κακοτροπία γένηται. Καὶ ἀμόζως ἐποιήσαντο κοινολογίαν.
23 (δ) Διέτριβεν δὲ ὁ Νικάνωρ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ ἔπραττεν οὐδὲν
24 ἄτοπον· τοὺς δὲ συναχθέντας ἀγελαίους ὄχλους ἀπέλυσε. Καὶ ἦν
μὲν τὸν Ἰούδαν διαπαντὸς ἐν προσώπῳ, ψυχικῶς τῷ ἀνδρὶ
25 προσκείμενος. Παρεκάλεσεν αὐτὸν γῆμαι καὶ παιδοποιήσα-
26 σθαι· ἐγάμησεν, εὐσάθησεν, συνοικοῦντος βίῳ. Ὁ δὲ Ἄλκιμος
συνιδὼν τὴν πρὸς ἀλλήλους εὔνοιαν καὶ τὰς γενομένας συνθή-
κας, (ε) ἀναλαβὼν, ἦλθε πρὸς τὸ Δημήτριον, καὶ ἔλεγε τὸν Νικάνο-
ρα ἀλλότρια φρονεῖν τῶν πραγμάτων· τὸν γὰρ ἐπίβουλον τοῦ βα-
27 σιλέως (ζ) Ἰούδαν διάδοχον ἀναδέδηχεν ἑαυτῷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς
ἔκθυμος γενόμενος, καὶ ταῖς τοῦ κακοσύνου (η) ἐφεδιοδρομίαις παρ-
λαῖς, ἔγραφε Νικάνορι φάσκων, Ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν βαρέ-
ως φέρειν, κελεύων δὲ τὸν Μακκαβαῖον δέσμιον ἐξαποστεῖλαι ταχέ-
28 ως εἰς Ἀντιόχειαν. Περισσόντων δὲ τούτων τῷ Νικάνορι,
συνεκέχυτο καὶ δυσφόρως ἔφερεν, εἰ τὰ διεσαλμένα ἀθετήσει μη-
29 δὲν τ' ἀνδρὸς ἠδικηκότος. Ἐπεὶ δὲ τῷ βασιλεῖ ἀνυπερθέτως
30 οὐκ ἦν, εὐκαίρου ἐτύρου στρατηγήματι (ι) τὸ ὀπτᾶσθαι, Ὁ δὲ
Μακκαβαῖος αὐστηρότερον (κ) διεξάγοντα συνιδὼν τὸν Νικάνορα
(λ) πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ (μ) ἠθισμένῳ ἀπάντησιν (ν) ἀγριωτέραν
ἐσχηκότα, νοήσας οὐκ ἀπὸ τῆς βελτίονος τῷ αὐστηρίᾳ ἔξει συμβάσας οὐκ
31 ὀλίγους τῶν περὶ (ξ) ἑαυτὸν, συνεκρύπτετο τὸν Νικάνορα. Συν-
γνοὺς δὲ ὁ ἕτερος ὅτι γενναίως ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐστρατήγηται, πα-
ραγενόμενος ἐπὶ τὸ μέγιστον καὶ ἅγιον ἱερὸν, τῶν ἱερέων τοὺς καθη-
32 κόσας θυσίας συναγόντων, ἐκέλευσε παραδίδοναι τὸν ἄνδρα. Τῶν
δὲ μεθ' ὅρκων φασκόντων μὴ γινώσκειν ποῦ ποτ' ἔστιν ὁ ζητούμενος,
προτείνας τὴν δεξιὰν (ο) εἰς τὸν νεών,

MS. A. (α) ἡγεμόνος (β) ὁμοιοφώνου συγνώμης, (γ) συνῆλθεν παρ' ἑκάτου δίφρακ ἔθεσαν (δ) Διέτριβεν ὁ (ε) λαβὼν, (ζ) αὐτῷ Ἰούδαν διάδοχον ἀπέδειξεν. Ὁ δὲ (η) διαβολαῖς ἐφεδιοδρ., ἔγραφεν Νικάνορι, Ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν, φάσκων, βαρέως (θ) εἰς Ἀντιόχειαν ταχέως. (ι) τῷ ἐπιτελέσαι, (κ) διεξαγαγόντα (λ) τὰ πρὸς (μ) ἠθισμένην (ν) ἀγροικότερον (ξ) αὐτὸν, (ο) ἐπὶ

Interp. LAT.

Quamobrèm misit Posidonium, & Theodotum, & Mattathiam, ut darent dextras, atque acciperent. Et cùm diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad multitudinem retulisset, & omnium una appareret sententia, annuerunt conventionibus. Itaque diem constituerunt, quâ secretò inter se agerent: & (a) processit, & ab unoquoque diversas posuerunt sellas. Disposuit autem Judas armatos paratos in opportunis locis: ne fortè ab hostibus repente mali aliquid oriretur. Congruum colloquium fecerunt. Morabatur autem Nicanor Hierosolymis, nihilque iniqui agebat, gregésque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimisit: Habebat autem semper Judam in conspectu: ex animo erat viro inclinatus: Rogavítque eum ducere uxorem, filiósque procrearet. Nuptias fecit, quietè egit, communiter vivebant. Alcimus autem videns charitatem illorum ad invicèm, & factas conventiones assumens, venit ad Demetrium, & dicebat Nicanorem aliena sentire à (b) rebus: Judam enim regni insidiatorem successorem sibi designavit. Itaque rex exasperatus, & pessimi hujus criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens; Graviter quidem se ferre de conventionibus, jubens autem Maccabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam. Quibus cognitis Nicanor confusus erat, & graviter ferebat, si ea quæ convenerant, irrita faceret, nullâ à viro factâ injuriâ. Sed quia regi resistere non poterat; opportunitatem observabat, ut id stratag mate perficeret. At Maccabæus videns secum austeriùs agere Nicanorem, & consuetum occursum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, non paucis suorum co greg tis, occultabat se à Nicanore. Quod cùm ille cognovit, fortiter se à viro asstutiâ præventum; venit ad maximum & sanctum templum, & sacerdotibus solitas hostias offerentibus jussit tradere virum. Quibus cum juramento dicentibus nescire se, ubi esset qui quærebatur, extendens dexteram ad templum,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sed misit Posidonium, Theodotum & Mattirham qui dextram darent & acciperent. Quod cùm accepisset Judas, consilio cum populo capto, collatísque sententiis, quòd viderent verba hæc esse pacifica, pacem cum eo fieri annuit. Statutúsque est dies quo alter alterum viderent: circundati autem erant utrinque, qui arma induti erant, Præcepitátque suis Judas, accingi armis; Stateéque paratos in locis quos cavebant, ne fortè derepentè dolus aliquis existeret: videruntque alter alterum cum pace multa, quæque ad quietem attinent, locuti sunt. Morabatur autem Nicanor Jerosolymis, nec quicquam mali faciebat, gentibus, quæ ad eum se aggregaverant, dimissis: Judámque amore multo complectebatur, erátque perpetuò cum eo, vultu hilari. Petiit ab eo, persuasítque, ut uxore sumptâ susciperet liberos: uxorem sumpsit, & communicavit seculo. Alcimus autem, videns amoris ejus integritatem qui ipsis inter se erat, Nicanori & Judæ, profectus ad regem Demetrium, dixit ei de Nicanore; Factus est à regno omnibúsque rebus tuis alienus: Judam enim, regni tui hostem, socium sibi ac amicum fecit. Cúmque rex calumniis inimici accepisset, incensus furore multo, scripsit Nicanori, de amicitia cum Juda *suo*, asperé: Jussítque ut ligatum vinculis Maccabæum statim Antiochiam mitteret. Nicanor, epistolâ acceptâ, linquente animo angustiis pressus est, ut qui erga Judam, qui nihil in pacta commiserat, mutari nollet. Sed regis præcepto repugnari non poterat: Quærebátque quâ occasione ipsum prehenderet. Maccabæus autem videns vultum erga se Nicanoris non eundem esse qui pridem, sed tristem, & ab eo diversû qui semper fuerat, planè mutatû eum erga se esse perspexit: coactísque suorum non paucis, à Nicanore digressus est. Cui cùm paratum esse Judam, copiísque cinctum, innotuisset, ingressus templum magnum & sanctum, stantibus sacerdotibus, & oblatione offerentibus; Cedo mihi, inquit Judam. Qui cùm jurati respondissent; Non vidisse se ipsum, nec ubi sit nosse; manu è regione templi elatâ,

Versio VULG. LAT.

33 Juravit, dicens; Nisi Judam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conse-
34 crabo. Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum, hæc dicen-
35 tes; Tu, Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis.
36 Et nunc, sancte sanctorum omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ
37 nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab Jerosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu
38 Pater Judæorum appellabatur. Hic multis temporibus continentiæ propositum tenuit in Judaismo, corpúsque & animam tradere contentus pro perse-
39 verantia. Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Judæos, misit milites quin-
40 gentos, ut eum comprehenderent. Putabat enim, si illum decepisset, se cladem Judæis maximam illa-
41 turum. Turbis autem irruere in domum ejus, & januam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio se
42 petiit; Eligens nobiliter mori potiùs, quàm subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos in-
43 dignis injuriis agi. Sed, cùm per festinationem non certo ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipi-
44 tavit semetipsum viriliter in turbas; Quibus velociter locum dantibus casui ejus, venit per mediam
45 cervicem: Et cùm adhuc spiraret, accensus animo, surrexit: & cùm sanguis ejus magno fluxu defflueret, & gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit:

MAKKABAI'ΩN B'.

33 (α)Ταῦτα ὤμοσεν, Ἐὰν μὴ δήσωσίν μοι τὸν Ἰούδαν παραδῶτε, (β)πόν-
δε τὸ θεῖον σηκὸν εἰς πεδίον ποιήσω, καὶ τὸ θυσιαστήριον κατασκάψω, καὶ
34 ἱερὸν ἐνταῦθα τῷ (γ)Διονύσῳ ὀπφανὲς ἀνασήσω. Τοσαῦτα δὲ εἰπὼν
ἀπῆλθεν. οἱ δὲ ἱερεῖς προτείναντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν ὐρανὸν, ἐπεκαλοῦντο τὸν διαπαντὸς ὑπέρμαχον τῦ ἔθνους ἡμῶν,
35 ταῦτα λέγοντες, Σὺ κύριε πᾶν ὅλων ἀπροσδεὴς ὑπάρχων,
(δ) εὐδόκησας ναὸν τῆς σῆς (ε) κατασκηνώσεως ἐν ἡμῖν γενέσθαι.
36 Καὶ νῦν ἅγιε παντὸς ἁγιασμῦ κύριε, διατήρησον εἰς αἰῶνα
37 ἀμίαντον τόνδε τὸν πρόσφατος(ζ) κεκαθαρισμένον οἶκον. Ῥαζὶς
δέ τις ἦν ἀπὸ Ἱεροσολύμων πρεσβυτέρων, ἠγαπημένος τῷ Νι-
κάνορι, ἀνὴρ φιλοπολίτης καὶ σφόδρα εὐνοϊκῶς ἀκούων, καὶ κατὰ
38 τὴν εὔνοιαν Πατὴρ ἦν Ἰουδαίων προσαγορευόμενος. Ἦν γὰρ
ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις τῆς ἀμιξίας (η) κρίσιν ἐπεπλεγμέ-
νος Ἰουδαϊσμῦ, καὶ σῶμα, καὶ ψυχὴν ὑπὲρ τῦ Ἰουδαϊσμῦ πα-
39 ραβεβλημένος μετὰ πάσης ἐπτενείας. Βυλόμενος δὲ Νικάνωρ
πρόδηλον ποιῆσαι ἣν ἔσχε πρὸς τὸν Ἰουδαίους δυσμένειαν,
ἀπέστειλε στρατιώτας ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους συλλαβεῖν αὐτόν.
40 Ἔδοξε γὰρ, ὀλίγον συλλαβὼν, τούτοις (θ) ἐργάσασθαι συμφο-
41 ράν. Τῶν δὲ πλήθων μελλόντων ἐπὶ πύργον καλαλαβέσθαι, καὶ τὴν
αὐλαίαν θύραν βιαζομένων, καὶ κελευόντων πῦρ προσάγειν καὶ
τὰς θύρας ὑφάπτειν, περικατάληπτος γενόμενος ὑπέδυκεν
42 ἑαυτῷ (ι) ξίφος, Εὐγενῶς θέλων ἀποθανεῖν, ἢ τοὺς ἀλιτη-
ρίοις ὑποχείριος γενέσθαι, καὶ τῆς ἰδίας εὐγενείας ἀναξίως
43 ὑβρισθῆναι. Τῇ δὲ πληγῇ μὴ (κ) καθυθυκτήσας διὰ τὸ ἀπὸ
γνώτος πεσεῖν, καὶ τῶν ὄχλων (λ) ἔσω τῶν θυρωμάτων (μ) ἐσβαλόν-
των, ἀναδραμὼν γενναίως ἐπὶ τὸ τεῖχος, κατεκρήμνισεν
44 ἑαυτὸν (ν) ἀνδρείως εἰς τοὺς ὄχλους. Τῶν δὲ ταχέως ἀναποδι-
σάντων, χωρίον διασήματος ἦλθε καὶ μέσον τὴν κοιλίαν.
45 Ἔτι δὲ ἔμπνους ὑπάρχων καὶ πεπυρωμένος τοῖς θυμοῖς, ἐξανα-
στὰς ῥεόντων κρουνηδὸν αἱμάτων, καὶ (ξ) δυχερῶν ὄντων
τῶν τραυμάτων, δρόμῳ τοὺς ὄχλους (ο) διελθών,

Interp. L A T.

Juravit hæc; Nisi Judam mihi vinctum tradideritis, istud Dei phanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hic Libero illustre erigam. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum qui semper protector esset gentis nostræ, hæc dicentes; Tu, Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis. Et nunc, sancte omnis sanctitatis Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab Hierosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, & valdè benè audiens, & qui pro bono affectu, Pater Judæorum appellabatur. Hic enim superioribus temporibus continentiæ propositum tenuerat Judaismi, corpúsque & animam pro Judaismo tradiderat cum omni perseverantia. Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Judæos, misit milites supra quingentos, ut eum comprehenderent: Putabat enim, si illum cepisset, cladem se istis allaturum. Turbis autem jam occupaturis turrim, & aulæ ostio vim facientibus, & ignem admovere jubentibus, & portas incendi, undique comprehensus gladium sibi suppositi, Eligens nobiliter mori potiùs, quàm subditus fieri peccatoribus, & nobilitate suâ indignis injuriis affici. Sed cùm per contentionis festinationem non recto ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia irrupissent; recurrens generosè ad murum, præcipitavit semetipsum viriliter in turbas. Quibus velociter locum dantibus, facto spatio venit per medium ventrem. Et cùm adhuc spiraret, & animo esset accensus, surgens, cum sanguis instar fontis defflueret, & gravissima essent vulnera; cursu turbas pertransiens,

MS. A. (α) Ὤμοσεν ταῦτα, (β) τόνδε τὸν τῦ (γ) Διανύσῳ (δ) ηὐδόκησας (ε) σκηνώσεως (ζ) κεκαθαρισμένον (η) κρίσις (θ) ἐνεργάσασθαι (ι) τὸ ξίφος, (κ) κατευθυκτήσας (λ) ἔσω (μ) ἐσβαλλόντων, (ν) ἀνδρεωδῶς (ξ) δυχερῶν τῶν τραυμάτων ὄντων, (ο) * διελθόντων,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

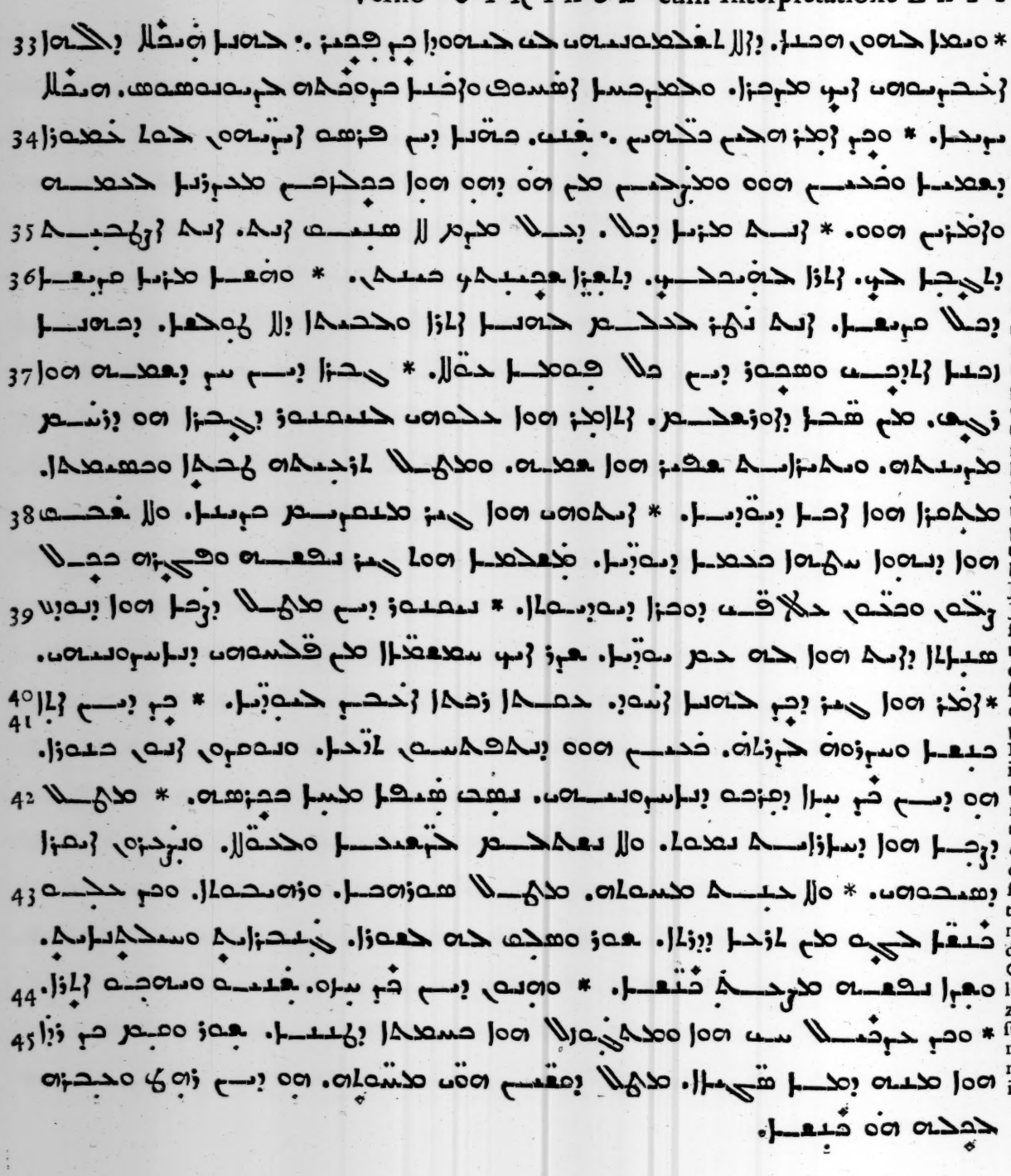

33 Sic ipsis juravit; Nisi mihi vinctum Judam tradatis, hoc Dei templum solo æquabo, destructóq; altari, illustre templũ ejus loco Dionysio ædificabo.
34 Et his dictis discessit. Sacerdotes autem passis ad habitatorem cœli manibus, cum clamore petebant ab eo qui semper auxilio fuerat populo suo,
35 dicentes; Tu Domine omnium, nullius indigens, voluisti eligere locum templo tuo, ut inter nos majestatem
36 tuam collocares. Et nunc Domine, omnium sanctorum Sancte, tu custodies locum hunc ac templum, hoc tempore repurgatum, à macula immunem: & omne os impiorum obtura. Vir autem quidam nomine Ra-
37 gesh, ex senioribus Jerosolymorum, delatus est ad Nicanorem, quod amator esset civitatis suæ, famâque supra modum bonâ, qui, propter animum bonum & benignum, vocaretur, Pater
38 Judæorum. Olim autem in judicium vocatus fuerat, quòd non sineret peccatum fieri in populo Judaico, traditâ animâ & corpore, cum omnibus precibus & supplicationibus, pro
39 Judaismo. Nicanor autem, odium quo Judæos prosequebatur palam facere studens, de servis suis quasi quingentos misit ut eum caperent. Dicebat
40 enim; Hoc capto, ægrè admodum faciam Judæis. Veniens igitur turba
41 cùm atrium circundedisset, portas aperire studebat ignéque incendere. Ipse cùm propè esse eos cerneret, ut ipsum caperent, sumpto gladio ventrem percussit: Eò quòd liber mo-
42 ri mallet, quàm impiis & iniquis tradi, qui senectutem ejus honorandam, probro afficerent. Non respon-
43 dente autem plagâ ipsius, propter festinationis trepidationem, turbis atrii portam ingressis, exiliens & in murum viriliter fortitérque ascendens, in medios ipsos se projecit.
44 Qui cùm hoc viderent, decedentes, locũ dederunt. Ipse autẽ adhuc vivus, zelo indignationis accensus, exiliens substitit, effluente à se sanguine
45 multo, propter asperitatem vulnerum: cursúque cùm turbas pertransiisset,

46 Et ſtans ſupra quandam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans Dominatorem vitæ ac ſpiritûs, ut hæc illi iterùm redderet: atque ita vitâ defunctus eſt.

46 Καὶ ϛὰς ἐπί τινος πέτρας (α)ἀπρόῤῥωγάδος, παντελῶς ἐξαιμος ἤδη (β)χυόμενος, σπλάγχνα τὰ ἔντερα, καὶ λαῶν ἑκατέρας ταῖς χερσὶν, ὑπέσησε τοῖς ὄχλοις· καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δεσπόζοντα τῆς ζωῆς καὶ τῆς πνεύματος, (γ)ταῦτα αὐτῷ πάλιν ἀποδῶναι, τόνδε τὸν τρόπον μετήλλαξεν.

Et ſtans ſupra quandam petram (c)præruptam, penitùs jam exanguis effectus, proferens inteſtina, & ſumens utriſque manibus, projecit ſuper turbas: & invocans Dominatorem vitæ & ſpiritûs, ut hæc ipſi iterùm redderet, ita vitâ defunctus eſt. 46

MS.A. (α)ἀπρόῤῥωγος, (β) γινόμενος, (γ) τὰ αὐτὰ

CAP. XV.

1 NIcanor autem, ut comperit Judam eſſe in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die ſabbati
2 committere bellum. Judæis verò, qui illum per neceſſitatem ſequebantur, dicentibus; Ne ita ferociter & barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſanctifi-
3 cationis, & honora eum, qui univerſa conſpicit: Ille infelix interrogavit, Si eſt potens in cœlo, qui im-
4 peravit agi diem ſabbatorum. Et reſpondentibus illis; Eſt Dominus vivus ipſe in cœlo potens, qui
5 juſſit agi ſeptimam diem. At ille ait; Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut con-
6 ſilium perficeret. Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus, cogitaverat commune trophæum
7 ſtatuere de Juda. Machabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à Deo affuturum.
8 Et hortabatur ſuos ne formidarent ad adventum nationum, ſed in mente haberent adjutoria ſibi facta de cœlo, & nunc ſperarent ab Omnipotente
9 ſibi affuturam victoriam. Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certamina quæ fe-
10 cerant priùs, promptiores conſtituit eos: Et ita animis eorum erectis, ſimul oſtendebat Gentium
11 fallaciam, & juramentorum prævaricationem. Singulos autem illorum armavit, non clypei & haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis, & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod univerſos lætificavit.

ΚΕΦ. ιε΄.

1 Ὁ δὲ Νικάνωρ μαθὼν τοὺς περὶ τὸν Ἰούδαν ὄντας ἐν τοῖς χώραις Σαμαρείαν τόποις, ἐβουλεύσατο τῇ τῆς καταπαύσεως ἡμέρᾳ
2 μετὰ πάσης ἀσφαλείας αὐτοῖς ἐπιβαλεῖν. Τῶν δὲ (α) κατ' ἀνάγκην συνεπομένων αὐτῷ Ἰουδαίων, λεγόντων, Μηδαμῶς οὕτως ἀγρίως καὶ βαρβάρως ἀπολέσῃς, δὸξαν δὲ ἀπόμειζον τῇ περιπεμπομένῃ ὑπὸ τὸ πάντα ἐφορῶντος μὴ ἀγνοήσῃς ἡμέρᾳ. Ὁ δὲ (β)πεισθήτω ἐπηρώτησεν, Εἰ ἔστιν ἐν οὐρανῷ (γ)δυνάστης ὁ πρόσταξας ἄγειν τὴν τοῦ Βάτων ἡμέραν; Τῶν (δ)δὲ ὑποφηναμένων, Ἔστιν ὁ κύριος ζῶν αὐτὸς ὁ ἐν οὐρανῷ δυνάστης, ὁ κελεύσας ἀσκεῖν τὴν ἑβδόμαδα. Ὁ δὲ ἔφη, (ε)Κἀγώ φησι, δυνάστης ἐπὶ τῆς γῆς ὁ προστάσσων λαβεῖν (ζ)ὅπλα, καὶ τὰς βασιλικὰς χρείας ἐπιτελεῖν. Ὅμως οὐ κατέσχεν ἐπιτυχέσαι τὸ σχέτλιον αὐτῷ βούλημα. Καὶ ὁ μὲν Νικάνωρ μετὰ πάσης (η) ἀλαζονείας ὑψαυχενῶν, διεγνώκει κοινὸν τῶν περὶ τὸν Ἰούδαν συνήκαζε (θ) τρόπαιον. Ὁ δὲ Μακκαβαῖος ἦν ἀδιαλείπτως πεποιθὼς μετὰ πάσης ἐλπίδος ἀντιλήψεως παρὰ τοῦ κυρίου. Καὶ παρεκάλει τοὺς ϛὺν αὐτῷ μὴ φοβεῖσθαι τὴν τῶν ἐθνῶν ἔφοδον, (ι)ἔχοντας δὲ ἐν νῷ τὰ προγεγονότα αὐτοῖς ἐκ οὐρανοῦ βοηθήματα, καὶ νῦν προσδοκᾶν τὴν παρὰ τοῦ παντοκράτορος (κ) ἐσομένην αὐτοῖς νίκην καὶ βοήθειαν. Καὶ παραμυθούμενος αὐτοὺς ἐκ τοῦ νόμου, καὶ τῶν προφητῶν, (λ)προσυπομνήσας δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀγῶνας οὓς ὕσαν ἐκπεπραγεκότες, προθυμοτέρους αὐτοὺς κατέστησε. Καὶ τοῖς θυμοῖς διεγείρας αὐτοὺς, παρήγγειλεν, ἅμα παραπλήσιον τὴν τῶν ἐθνῶν ἀθεσίαν καὶ τὴν τῶν ὅρκων παράβασιν. Ἕκαστον δὲ αὐτῶν καθοπλίσας, οὐ τὴν ἀσπίδων καὶ λογχῶν ἀσφάλειαν, ὡς τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς λόγοις παράκλησιν, καὶ (μ)προσεξησκημένους ὀνείρου ἀξιόπιστον (ν)ὕπαρ τι πάντας εὐφρανεν.

CAP. XV.

NIcanor autem ut comperit Judam eſſe in locis Samariæ, cogitavit quietis die cum omni ſecuritate in ipſos irruere. Judæis verò, qui illum per neceſſitatem ſequebantur, dicentibus; Ne ita ferociter & barbarè diſperdas, ſed honorem tribue præhonoratæ cum ſanctitate ab eo qui univerſa conſpicit, diei; Ille verò ter ſceleſtus interrogavit; Si eſt potens in cœlo, qui imperavit agi diem ſabbatorum? Et reſpondentibus illis; Eſt Dominus vivus ipſe in cœlo potens, qui juſſit agi ſeptimam diem: At ille ait; Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit, ut miſerum ſuum conſilium perficeret. Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus cogitaverat commune trophæum ſtatuere de Juda, & his qui cum ipſo erant. Maccabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à Domino affuturum: Et hortabatur ſuos, ne formidarent adventum nationum, ſed in mente habeantes adjutoria ſibi antèa facta de cœlo; & nunc ſperarent ab Omnipotente ſibi affuturam victoriam, & (a) auxilium. Et allocutus eos de lege, & prophetis, admonens etiam eos de certaminibus, quæ confecerant, promptiores conſtituit eos. Et animis eorum erectis, admonebat, ſimul oſtendens gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem; Singulis autem illorum armans, non tam clypeorum & haſtarum munitione, quàm exhortatione per ſermones; etiam expoſito fide digno ſomnio, magnoperè univerſos lætificavit.

MS.A. (α) χῃ (β) πεισθήτω * ἐπηρώσεν, (γ) ὁ δυνάστης (δ) δὲ (ε) * Κάτω φησὶν, (ζ) τὰ ὅπλα, (η) ἀσφαλείας (θ) * τρόπον. (ι) ἔχοντες (κ) ἐσομένην αὐτοῖς νίκην. Καὶ (λ) * προσυμνήσας (μ) προσεγκηκαλυμμένους (ν) ὕπαρ τι πάντας ἠὐφρανεν.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

46 ... * ... Stans in lapide quodam alto totus ſanguine cruentatus, educta viſcera ambabus manibus tenens oſtendit populo: Oránſque ac ſupplicans, invocánſque Dominum vitæ ac ſpiritûs, ut ea ſibi redderet, reſtitueretque, tunc de ſeculo deceſſit. 46

CAP. XV.

1 ... * ... NIcanor autem cùm Judam cum ſuis juxta Samariam eſſe audiendo didiciſſet, die quietis Sabbaticæ in eos derepentè impetum facere cogitabat cum populo multo. Judæi autem qui inter magnas 2 anguſtias ipſi annuebant, dicebant ipſi; Noli ita facere, ut per duritiem perdas viros indignos morte: ſed honorem habe diei magno & ſancto, qui à conditore & creatore omnium gloriam accepit. Impius autem ille & immundus 3 quæſivit, Num eſſet in cœlo Deus fortis, qui de die Sabbati præcepiſſet. Qui cùm 4 reſpondentes dicerent; Eſt Dominus vivus, idemque fortis in cœlis, qui obſervari diem Sabbati juſſit. Reſpondit im- 5 mundus & impius, dicens; Ego etiam potens ſum in terris, qui vos arma capere jubeo, & voluntatem regis facere: neque prohibitus eſt, ne cogitationem ſuam immundam perficeret. Ela- 6 tus autem Nicanor & exaltatus ſuperbiâ multâ, cùm didiciſſet Maccabæanos in unum coactos, paratos eſſe, ſupra modum ſe corroborabat. Judas autem 7 Maccabæus ſperans & perfectè confiſus, factam iri ſibi à Deo ſalutem; Conſolando ſuos alloquebatur, ne timerent 8 ſibi à turbis quæ adverſùs ipſos venirent: monebat autem, & in mentem ipſis revocabat adjutoria ipſis olim facta de cœlo, ſic dicens; Intuemini & expectate victoriam quæ à Deo omnipotente continget, Admonénſque ipſos 9 de lege & prophetis, & commemorans fortia facta & certamina olim ab ipſis certata, fortes eſſe & bono animo fecit. Excitavítque iram eorum & 10 indignationem, oſtendens eis rurſus impietatem gentium & juramentorum quam tranſgreſſi erant tranſgreſſionem. Armavítque & accinxit Judas 11 ſingulos ipſorum non lanceis, aut clypeis, ſed bonis verbis conſolatoriis animatoriiſque ad virtutem: narravítque ipſis prætereà viſum quod viderat recipi credíque dignum.

Versio VULG. LAT.

12 Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat
summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virturibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæo-
13 rum: Post hoc apparuisse & alium virum, ætate & gloriâ mirabilem, & magni decoris habitudine
14 circa illum: Respondentem verò Oniam dixisse; Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multùm orat pro populo, & universa sancta ci-
15 vitate, Jeremias propheta Dei. Extendisse autem Jeremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum,
16 dicentem; Accipe sanctum gladium munus à Deo,
17 in quo dejicies adversarios populi mei Israel. Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valdè, de quibus extolli posset impetus, & animi juvenum confortari, statuerunt dimicare & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret; eò quòd civitas
18 sancta & templum periclitarentur. Erat enim pro uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cognatis, minor solicitudo: maximus verò & pri-
19 mus pro sanctitate timor erat templi. Sed & eos qui in civitate erant, non minima solicitudo habe-
20 bat pro his qui congressuri erant. Et, cùm jam omnes sperarent judicium futurum, hostésque adesséntque opportuno in loco compositi, Considerans
21 Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem bestiarum extendens manus in cœlum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundùm armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.
22 Dixit autem invocans hoc modo; Tu, Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Juda, & interfeciśti de castris Sennacherib centum octogintaquinque millia: Et nunc Dominator cœlorum, mitte
23 angelum tuum bonum ante nos, in timore & tremore
24 magnitudinis brachii tui, Ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversùs sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

12 Ἦν ⸗ ἡ τότε θεωρία τοιάδε· Ὀνίαν τ̀ γενόμενον ἀρχιερέα, ἄνδρα καλὸν κ̀ ἀγαθὸν, αἰδήμονα μ̀ τ̀ ἀπάντησιν, φαῦλον ⸗ τ̀ τρόπον, κ̀ λαλιᾶν ἐπιεικῆ ἀπεύοντος, κ̀ ὅτι παιδὸς ὁπόσα μελετηκότα πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς (α)οἰκεῖα, τοῦτον τὰς χεῖρας ἐκτε-
13 τάναλα καθ' ὅλης τ̀ πολ̀ τ̀ Ἰουδαίων εὐχόμενα. Εἶθ' ὕστερον ὀπτανῆναι ἄνδρα πολιᾷ κ̀ δόξῃ διαφέροντα, θαυμασιῶ δέ τινα
14 κ̀ μεγαλοπρεπείᾳ περὶ αὐτὸν ὑπάρχειν. Ἀποκριθέντα ⸗ τ̀ Ὀνίαν εἰπεῖν, Ὁ φιλάδελφος οὗτός ἐστιν ὁ πολλὰ προσευχόμενος περὶ τ̀ λαοῦ κ̀ τ̀ ἁγίας πόλεως, Ἱερεμίας ὁ τ̀ θεοῦ προ-
15 φήτης. Περτεινάντα ⸗ (β) τὸν Ἱερεμίαν τ̀ δεξιὰν παρεσχῆσθαι τῷ
16 Ἰούδᾳ ῥομφαίαν χρυσῆν, διδόντα ⸗ παραινῆσαι τάδε, Λάβε τ̀ ἁγίαν ῥομφαίαν δῶρον παρὰ τ̀ θεοῦ, δι' ἧς θραύσεις τοὺς ὑπε-
17 ναντίους. Παρακληθέντες ⸗ τοῖς (γ)Ἰούδα λόγοις πάνυ καλοῖς κ̀ δυναμένοις ἐπ' ἀρετὴν παρορμῆσαι, κ̀ ψυχὰς νέων (δ)ἐπανορθῶσαι, διέγνωσαν μὴ (ε) σκοτοπορεῖσθαι, γνναίως ⸗ ἐμφέρεσθαι, κ̀ μᾶλλον πάσης (ζ)συνδρίας ἐμπλακέντες κρῖναι τὰ πράγματα, διὰ τὸ κ̀
18 τ̀ πόλιν, κ̀ τὰ ἅγια, κ̀ τὸ ἱερὸν κινδυνεύειν. Ἦν γὰρ ὁ περὶ γυναικῶν κ̀ τέκνων, ἔτι ⸗ ἀδελφῶν κ̀ συγγενῶν ἐν ἥττονι μέρει κείμενον (η)φόβος· ἀλλ' ἐς ἀγὼν, μέγιστος ⸗ ὁ περὶ τῆς καθιε-
19 ρωμένης ναοῦ φόβος. Ἦν ⸗ κ̀ τοῖς ἐν τῇ πόλει καθειλημμένοις ἡ πάσχουσα ἀγωνία παρακαθημένοις τ̀ ἐν ὑπαίθρῳ προσβολῆς.
20 Καὶ πάντων ἤδη προσδοκώντων τ̀ ἐσομένην κρίσιν, κ̀ ἤδη θεωμένων τ̀ συμμιξάντων τ̀ πολεμίων, κ̀ τῆς φαλαγγώσεως, κ̀ τ̀ θηρίων ἐπὶ μέρους ἐυκαίρου καταστάντων, τῆς τε ἵππου κατὰ κέρας
21 πλαγιωθείσης, Συνιδὼν ὁ Μακκαβαῖος ⸗ τ̀ πληθὺν παρουσίαν, κ̀ τ̀ ὅπλων ⸗ ποικιλίαν παρασκευὴν, τήν τε τῶν (ι)θηρίων ἀγριότητα, προτείνας τὰς χεῖρας εἰς τ̀ οὐρανὸν, ἐπικαλούμενος ⸗ τὸν θαυμαστοποιὸν (κ)κύριον ⸗ καλόπτειν, γινώσκων ὅτι οὐκ ἔστι δι' (λ) ὅπλων ἡ νίκη, καθὼς ⸗ ἂν αὐτῷ κριθείη, τοῖς ἀξίοις φιλοτιμεῖται ⸗ νίκην.
22 Ἔλεγε ⸗ ἐπικαλούμενος ⸗ τόνδε ⸗ τρόπον, Σὺ δεσπότα ἀπέστειλας ⸗ ἄγγελόν σου ἐπὶ Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως ⸗ Ἰούδα, κ̀ (μ)ἀνεῖλες ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα χιλιάδας. Καὶ νῦν δυνάστα ⸗ οὐρανῶν ἀπόστειλον ἄγγελον ἀγαθὸν
23 ἔμπροσθεν ἡμῶν εἰς φόβον κ̀ (ν)τρόμον. μεγέθει βραχίονός σου
24 καταπλαγήσῃ οἱ μετὰ βλασφημίας (ξ)παραγινόμενοι ἐπὶ τ̀ ἅγιόν σου λαόν. κ̀ οὕτως μὲν ἐν τούτοις ἔληξεν.

MS.A.(α) ἰδίᾳ, (β)Ἱερεμίαν (γ)Ἰούδα(δ)ἐπανορθῶσι,(ε) σκοτίζεσθαι, (ζ) συνδρίας (η) αὐλοῖς, μέγιστος(θ)προσ-
κείμενον (ι)θηρίων * ἐπὶ μέρους ἔυκαίρου ἀγριότητα, ἀναπετάσας χεῖρας (κ)κύριον, γινώσκων(λ) ὅπλων, καθὼς ⸗ ἐὰν αὐτῷ κρίθῃ,(μ) ἀνεῖλεν(ν) * τρόπον(ξ) παραγινόμενος

Interp. LAT.

Erat autem hujusmodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum honestum & bonum, venerandum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & à puero in omnibus virtutis officiis exercitatum, hunc manus protendentem orare pro omni populo Judæorum: Post hoc apparuisse sic virum, cautie & gloriâ eximium, mirabilem verò quandam & maximi decoris esse præstantiam circa illum. Respondentem verò Oniam dixisse; Hic est fratrum amator, qui multùm orat pro populo, & sancta civitate, Hieremias propheta Dei. Extendisse autem Hieremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum, & cùm daret, acclamásse hæc; Accipe sanctum gladium, munus à Deo: in quo frangas adversarios. Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valdè, & qui posset ad virtutem incitare, & animos juvenum (b)erigere, statuerunt non castrametari, sed generosè invehi, & cum omni virtute (c)confligeates, de negotiis judicare, eò quòd & civitas, & sancta, & templum periclitarentur. Erat enim pro uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cognatis, minor eis (d) solicitudo: maximus verò & primus pro sanctificato templo erat timor. Sed & eos qui in civitate remanserant, non minima solicitudo habebat, turbatis ipsis illo qui sub dio, congressu. Et cùm omnes jam expectarent judicium futurum, & jam hostes adessent, atque exercitus esset ordinatus, & bestiæ in opportuna parte constituti, & equitatus ad cornua dispositus; Considerans Maccabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, ac ferocitatem bestiarum, extendens manus in cœlum, prodigia facientem Dominum (e) inspectorem invocavit, sciens, quia (f) victoria non est per arma; sed prout ab ipso judicatum fuerit, dat dignis victoriam. Dicebat autem invocans hoc modo; Tu, Domine, misisti angelum tuum sub Exccia rege Judææ, & interfecisti de castris Sennacherim ad centum octoginta quinque millia. Et nunc, Dominator cœlorum, mitte angelum bonum ante nos in timorem, & tremorem. Magnitudine brachii tui Exterreantur qui cum blasphemia veniunt adversùs sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Erat autem visi quod viderat narratio hujusmodi; Vidit Oniam sacerdotem, qui vir fuerat bonitate clarus, occursu modestus, ingenio humilis, eloquio jucundus & decorus, à pueritia edoctus in omnibus fœderi convenientibus & decoris; Hunc *inquam* per somnũ vidit passis manibus orantem pro toto populo Judæorum. Præterea posteà apparuit quidam senectute decorâ, cujus aspectus majestasque decoris qui ipsi inerat, gloriam magnam & excellentem habebat; Et respondens Onias dixit eum esse Jeremiam prophetam, amatorem fratrum, qui multùm precatus & supplicatus fuerat, oraveratque pro populo, & civitate sanctâ. Et extendens Jeremias dextram, dedit Judæ lanceam auream, dicens ei; Hanc lanceam dono à Deo accipe, quâ ferias & confringas omnes hostes tuos. Quibus auditis confortati verbis pulchris Judæ socii corroboratiq;, (vim enim habebant confirmandi & erigendi muniendique auditores, mentesque juvenum animandi) cogitârunt apud se, non confidere ordinibus, copiisque bellicis, sed omnibus animi viribus muniti, exponere se plenâ mente angustiis, pro civitate Temploque sancto, totoque sanctuario. De uxoribus enim liberisque fratribusque aut cognatis aliquibus minus soliciti erant; de templo sancto graviori curâ affecti. Nec minori erga eos agoniâ affecti erant qui in urbe substiterant, ne timore tumultûs bellici inferiores evaderent Omnibusque decretum instans expectantibus, appropinquantes ordinârunt aciem adversùs eos: Justructique dispositerunt elephantes ordine suo, equitesque armati steterunt in locis suis. Videns auem Judas Maccabæus ordinem & robur exercitûs hostilis, copiamque armorum, paratumque ferociæ Elephantorum, elatis ad cœlum manibus clamans Deum oravit, qui stupenda opera & potentia facit: noverat enim non contingere victoriam certamine armorum, sed ei cui ipse victoriam dare vellet. Dicebatque precibus supplicans, in hunc modum; Tu Domine, tempore Ezechiæ Regis Judæ misisti Angelum tuum, qui occidit in castris Senacheribi centum octoginta quinque millia. Et nunc potens habitator cœli, mitte Angelum sanctũ ante nos qui projiciat & jaculetur in eos terroré motum & trepidationem, Cadantque robore & majestate brachii tui, qui cum blasphemiis invadunt populum tuum sanctũ. Et Judas quidem his dictis desiit.

Versio VULG. LAT.

25 Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis &
26 canticis admovebant. Judas verò, & qui cum eo
erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt:
27 Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus o-
rantes, prostraverunt non minùs triginta quinque mil-
28 lia, præsentiâ Dei magnificè delectati. Cúmque ces-
sâssent, & cum gaudio redirent, cognoverunt Nica-
29 norem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore,
& perturbatione excitatâ, patriâ voce omnipotentem
30 Dominum benedicebant. Præcepit autem Judas, qui
per omnia corpore & animo mori pro civibus parat⁹
erat, caput Nicanoris, & manum cum humero absci-
31 sam, Jerosolymam perferri. Quò cùm perveniſſet,
convocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare,
32 accersiit & eos qui in arce erant. Et ostenso capite
Nicanoris, & manu nefariâ, quam extendens contra
domum sanctam omnipotentis Dei, magnificè gloria-
33 tus est: Linguam etiam impii Nicanoris præcisam
jussit particulatim avibus dari: manum autem demen-
34 tis contra templum suspendi. Omnes igitur cœli be-
nedixerunt Dominum, dicentes; Benedictus, qui lo-
35 cum suum incontaminatum servavit. Suspendit au-
tem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset
36 & manifestum signum auxilii Dei. Itaque omnes com-
muni consilio decreverunt nullo modo diem istum
37 absque celebritate præterire; Habere autem cele-
britatem tertiadecimâ die mensis Adar, quod dicitur
38 voce Syriacâ, pridiè Mardochæi diei. Igitur his erga
Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis
civitate possessâ, ego quoque in his faciam finem ser-
39 monis. Et si quidem benè, & ut historiæ competit,
hoc & ipse velim: sin autem minùs diguè, concéden-
40 dum est mihi. Sicut enim vinum semper bibere, aut
semper aquam, contrarium est; alternis autem uti, de-
lectabile: ita legentibus, si semper exactus sit sermo,
non erit gratus. Hîc ergò erit consummatus.

FINIS.

MAKKABAIΩN B'.

25 Οἱ δὲ περὶ τὸν Νικάνορα μετὰ σαλπίγγων καὶ παιάνων προσῆγον.
26 Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰούδαν (α)μετ' ἐπικλήσεως καὶ εὐχῶν συνέμιξαν τοῖς
27 πολεμίοις. Καὶ τὸν μὲν χερσὶν ἀγωνιζόμενοι, (β) τὸν δὲ καρδίαις
πρὸς τὸν θεὸν εὐχόμενοι, κατέστρωσαν οὐκ ἔλαττον μυριάδων τριῶν
καὶ πενταχιλίων, τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλως εὐφρανθέντες (γ)ὀπτασίᾳ.
28 Γενόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς χρείας, καὶ μετὰ χαρᾶς διαγόντες, ἐπέγνωσαν
29 προπεπτωκότα Νικάνορα σὺν τῇ πανοπλίᾳ. Γενομένης δὲ κραυ-
γῆς καὶ ταραχῆς, εὐλόγουν τὸν δυνάστην τῇ πατρίῳ φωνῇ. Καὶ
30 προστάξας ὁ κατ' ἄμφω σώματι καὶ ψυχῇ προκαταγωνιστὴς ὑπὲρ
τῆς πολιτῶν, ὁ τὰ τῆς ἡλικίας εὐνοίαν εἰς ὁμοεθνεῖς διαφυλάξας,
τὸν τοῦ Νικάνορος κεφαλὴν ἀποτεμόντας, καὶ τὴν χεῖρα σὺν τῷ ὤμῳ
31 (δ)φέρειν εἰς Ἱεροσόλυμα. Παραγενόμενος δὲ ἐκεῖ, καὶ (ε)συγκαλέσας
τοὺς ὁμοεθνεῖς, καὶ τοὺς ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου στάσας, μετεπέμ-
32 ψατο τοὺς ἐκ τῆς ἀκρας. Καὶ ἐπιδειξάμενος τὸν τοῦ (ζ)μιαροῦ Νικάνο-
ρος κεφαλὴν, καὶ τὴν χεῖρα τοῦ δυσσεβοῦς, ἣν (η)ἐκτείνας ἐπὶ τὸν ἅγιον
33 τοῦ παντοκράτορος οἶκον ἐμεγαλαύχησε, καὶ τὴν γλῶτταν τοῦ δυσε-
βοῦς Νικάνορος ἐκτιμᾶν, ἔφη χ(θ)μέρη δώσειν τοῖς ὀρνέοις,
34 (ι)τὰ δὲ ἐπίχειρα τῆς ἀνοίας κατέναντι τοῦ ναοῦ κρεμάσαι. Οἱ δὲ
πάντες εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλογηκότες τὸν ἐπιφανῆ κύριον, λέγοντες· Εὐ-
35 λογητὸς ὁ διατηρήσας τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀμίαντον. Ἐξέδησε δὲ
τὴν (κ)Νικάνορος κεφαλὴν ὁμοῦ τὸν ἄκρας, ἐπίδηλον πᾶσι καὶ φανε-
36 ρὸν τὸν τοῦ κυρίου βοηθείας σημεῖον. (λ)Καὶ ἐδογμάτησε πάντες μη-
τὰ κοινοῦ ψηφίσματος μηδαμῶς ἐᾶσαι ἀνεόρταστον τοῦτο
37 τὴν ἡμέραν· Ἔχειν δὲ ἐπίσημον τὴν τρισκαιδεκάτην τοῦ δωδεκάτου
μηνὸς, Ἀδὰρ λέγεται τῇ (μ)Συριακῇ φωνῇ, πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς
38 Μαρδοχαϊκῆς ἡμέρας. Τῶν δὲ κατὰ Νικάνορα γεγενημένων, καὶ
ἀπ' ἐκείνων τῶν καιρῶν κρατησάσης τὰ πόλεως τοῦ τῶν Ἑβραίων,
39 κἀγὼ αὐτοῦ αὐτόθι (ξ)καταπαύσω τὸν λόγον. Καὶ (ο)εἰ μὲν καλῶς καὶ συν-
τετευγμένως τῇ ἱστορίᾳ, τοῦτο καὶ αὐτὸ ἤθελον· εἰ δὲ ἐνδεῶς καὶ με-
40 τρίως, τοῦτο ἐφικτὸν ἦν μοι. Καθάπερ (π)γὰρ οἶνον καταμόνας πίνειν,
ὡσαύτως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν, πολέμιον· ὃν δὲ τρόπον οἶνος
ὕδατι συγκεκραμένος (ρ)ἡδύς, καὶ ὀπτεσπῆ τὴν χάριν ἀποτηρεῖ· οὕτω
καὶ τὸ τὴν καταθέσεως τοῦ λόγου τέρπειν τὰς ἀκοὰς τῶν ἐντυγχανόντων
τῇ συντάξει. ἐνταῦθα δὲ ἔσται ἡ τέλευτή. (†)

MS. A. (α)μετὰ (β)τὸν δὲ * πρὸς (γ) ἐπιφανείᾳ. (δ) φερέσθαι (ε) συνκαλεσάμενος (ζ) μιαροῦ (η) ἐκτείνας (θ) μέρη * τοῖς (ι) τὰ δ' (κ) Νικάνορος προσῆκεν ἐν (λ)Ἐδογμάτισαν δὲ (μ) * Κυριακῇ (ν) ὕστως, (ξ) τὸν λόγον καταπαύσω. (ο) εἰ * μὲν καλῶς * συνθέτου (π) οἶνον (ρ) ἡδὺ, (†)Ἰούδα τῶν Μακκαβαίων πραξίων Ἔπεται.

Interp. LAT.

Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis & canticis admovebant. Judas verò, & qui cum eo erant, cum invocatione & orationibus congressi sunt cum hostibus: Et manibus quidem pugnantes, sed & Dominum cordibus orantes prostraverunt non minùs triginta quinque millia, præsentiâ Dei magnificè delectati. Cùmque cessâssent ab opere, & cum gaudio redirent; cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore, & tumultu, patriâ voce Omnipotentem benedicebant. Præcepit autem ille, qui per omnia animo & corpore primus pugnator pro civibus erat, qui ætatis benevolentiam in eos qui ejusdem gentis, conservabat; caput Nicanoris, & manum cum humero, abscissum Hiero olymam perferri. Quò cùm perveniſſet, convocatis eis qui ejusdem gentis, & sacerdotibus, ante altare stans, accersiit eos qui in arce erant. Et ostenso capite sceleſti Nicanoris, & manu nefariâ, quam extendens contra domum sanctam Omnipotentis, magnificè gloriatus fuerat, Linguâ etiam impii Nicanoris præciſâ, jussit particulatim avibus dari: præmia autem dementiæ contra templum suspendi. Omnes igitur in cœlum benedicebant præsentem Dominum, dicentes; Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit. Suspendit autem Nicanoris (g) caput ex arce, evidens omnibus & manifeſtum signum auxilii Dei. Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate præterire, Habere autem celebrem, tertiam decimam diem mensis duodecimi (Adar dicitur Syriacâ voce) pridiè diei Mardochæi. Igitur his erga Nicanorem sic gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessâ, ego quoque in his finem faciam sermonis. Et si quidem benè, & ut historiæ competit; hoc & ipse velim: si autem exiliter, & modicè; hoc pro viribus meis fuit. Sicut enim vinum seorsùm bibere, ſimiliter autem rursus & aquam, contrarium est: sicut autem vinum aquæ miſtum suave est, & jucundam gratiam perficit; ita etiam hujuſmodi ratio structuræ orationis delectat aures legentium historiam. Hic ergò erit finis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et Nicanoriani quidem, cum citharis & psalteriis, tubísque canentibus appropinquabant: Maccabæani autem cum oratione ac precibus irruerunt in eos: Manibus pugnantes, cordibus autem orantes & clamantes ad Deum: & dejecerunt interfecerúntque eorum triginta quinque millia, exhilarati exultantésque de auxilio Dei, qui cum ipsis fuerat. Reverso à prælio cùm quieviſſent, gaudentes & confitentes, captantésque Deo, Nicanorem in pugna cecidiſſe didicerunt, cum omnibus servis qui propè ipsum steterant. Factúsq; est in çastris ejus motus & trepidatio: Maccabæani autem confitentes benedixerunt Domino linguâ patriâ. Ipse autem qui in omnibus corpus ac animam omnibus afflictionibus pro gente ac civitate suâ exposuerat, libentérque omnibus diebus suis præfectus ac dux bellorum populi sui fuerat, resectum caput manúmque cum humero Nicanoris Jerosolyma afferri jussit. Et cùm veniſſet Jerosolyma Maccabæus, convocato populo & sacerdotibus, coram altari, miſit & vocavit custodes arcis; Ostenſóque ipsis capite impuri istius Nicanoris, manúque blasphematrice, quam elevaverat adversùs templum Dei omnipotentis cum elatione superbiæ, Exectam è capite linguam impii minutatim concidi jussit & volucribus dari: Manum autem è regione templi affixit. Tum benedixerunt omnes habitatori cœli, clamantes & dicentes; Benedictus esto Domine, qui locum tuum mundum conservâsti. Caput autem impuri affixit loco edito, quem viderent qui in arce erant & salutem Domini scirent. Statuerúntq; inter se ne diem hunc quasi simplicem transmitterent. Sed notari ipsis diem decimum tertium mensis duodecimi Adar, qui est linguæ Aramææ, pridie die Mordechai. De Nicanore igitur, & de omnibus quæ tempore ejus acciderunt, sic se res habuit. Ab ejus autem tempore tenuerunt Ebræi & compotes facti sunt civitatum suarum. Et mihi quidem hinc sermonis finis erit. Qui si benè & ex arte conditus sit, hoc est quod ego etiam cupio: Si modicè, & exiliter, condonetur mihi hoc. Ut enim si quis vinum solum bibat, vel aquam solam, voluptatem non affert, quod si vinum aquâ miſceatur, jucundum evadit, gratiámque suam bibentibus impertit; Sic etiam sermonis compoſitio condit óq; grata est & jucunda auditu solicitè legentibus, inveſtigantibus ac quærentibus. Hactenus igitur narrationis terminus promotus sit.*

Explicit secundus liber Maccabæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

ΚΕΦ. α'.

1 Ὁ Δὲ Φιλοπάτωρ (a) μαθὼν παρὰ τῶν ἀνακομιδέντων ✝ ἡγεμόνων τῶν ὑπ' αὐτῷ κεκλημένων τόπων ἀφαίρεσιν ὑπὸ Ἀντιόχου, παραγγείλας ✝ πάσαις δυνάμεσι πεζικαῖς (β) τε καὶ ἱππικαῖς
2 αὐτῷ, Καὶ ✝ ἀδελφὴν Ἀρσινόην συμπαραλαβών, ἐξώρμησε μέχρι ✝ τῶν Ῥαφίαν τόπων, ὅπου
3 παρεμβεβληκεισαν οἱ περὶ Ἀντίοχον. Θεόδοτος δέ τις ἐπιβουλὴν διανοηθείς, παραλαβὼν ✝ περιφανεστάτους ἀνδρῶν ὅπλων Πτολεμαϊκῶν τὰ κράτιστα, διεκομίσθη νύκτωρ
ἐπὶ ✝ τὴν Πτολεμαίου σκηνὴν, ὡς μόνον κτεῖναι αὐτὸν, καὶ ἐν τούτῳ διαλῦσαι ✝ πόλεμον.
4 Τοῦτον ✝ (γ) διαγαγὼν Δωσίθεος ὁ Δεισύλου λεγόμενος, τὸ μὲν γένος Ἰουδαῖος, ὕστερον ✝ μεταθεμένων τὰ νόμιμα, καὶ τῶν πατρίων δογμάτων ἀποστατουμένων, ἄσημόν τινα καθεύδοντα ἐν
5 τῇ σκηνῇ, ὃν ξυμβῆναι κομίσασθαι ✝ ὀκνήσαντα κόλασιν. Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, καὶ τῶν πραγμάτων μᾶλλον ἐρρωμένων τῷ Ἀντιόχῳ, ἱκανῶς ἡ Ἀρσινόη ἐπιπορευομένη τὰς δυνάμεις παρεκάλει, μεθ' εἵλκε καὶ δακρύων, τοὺς (δ) πολεμίους λυομένη, βοηθεῖν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς τέκνοις
6 καὶ γυναιξὶ διαῤῥήδην, ἐπαγγελλομένη δώσειν νικήσασιν ἑκάστῳ δύο μνᾶς χρυσίου. (ε)Καὶ ἔτω ξυμβῆναι τοὺς ἀντιπάλους ἐν χειρονομίαις διαφθαρῆναι, πολλοὺς δὲ καὶ δοριάλωτους συλληφθῆναι.
7 Καταφρονήσας δὲ τῆς ἐπιβολῆς ἔκεινος τὰς πλησίον πόλεις ἐπελθὼν παρεμυθήσατο. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ
8 τοῖς τεμένεσι δωρεὰς ἀπονείμας, εὐμαρεῖς τὰς ὑποτεταγμένας κατέστησε. Τῶν δὲ Ἰουδαίων διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς γερουσίας καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοὺς ἀσπασομένους αὐτὸν,
καὶ ξένια κομιοῦντας, καὶ ἐπὶ τοῖς ξυμβεβηκόσι (ζ) συγχαρησομένους, βουλόμενον αὐτὸν προ-
9 θυμηθῆναι ὡς τάχιστα πρὸς αὐτοὺς παραγενέσθαι. Διακομισθεὶς δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ θύσας
10 τῷ (η)μεγίστῳ θεῷ, καὶ χάριτας ἀποδοὺς, καὶ τῶν ἐξῆς τι τῷ (θ)τόπῳ ποιήσας, Καὶ δὴ παραγενόμενον εἰς ✝ τὸν τόπον, καὶ τῇ πανδαισίᾳ καὶ εὐπρεπείᾳ (ι) καταπλαγῆναι, θαυμάσαι δὲ καὶ τὸν τῆς
11 ἱερᾶς εὐταξίαν, ἐνεθυμήθη βεβουλεῦσθαι (κ) εἰσελθεῖν εἰς ✝ ναόν. Τῶν δὲ εἰπόντων μὴ καθήκειν γίνεσθαι, τοῦτο, διὰ τὸ μηδὲ (λ)τοῖς ἐκ τοῦ ἔθνους ἐξεῖναι εἰσιέναι, μηδὲ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσιν, ἀλλ'
ἢ μόνῳ τῷ προηγουμένῳ πάντων ἀρχιερεῖ, καὶ τούτῳ (μ) ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν, ἠθάμωσε μὲν ἐπὶ τοῖς
παροῦσι.

MSA. (†) Μακκαβαίων λόγος γ'. (a) παρὰ τῶν ἀνακομιδέντων μαθὼν ✝ γενομένων ✝ (β) καὶ ἱππικαῖς, Και(γ) διάγων (δ) * πολέμιος (ε) Καὶ τ' ὕτως (ζ) χαρησομένους, (η) πρῶ θεῷ,(θ)* τόπον (ι) καταπλαγῆς,(κ)εἰς ✝ ναὸν εἰσελθεῖν.(λ)τοῖς ἔθνεσιν εἰσιέναι,(μ)καθ' ἐνιαυτὸν ἅπαξ, ὁδὲ ἠθαμῶς ἐπέθετο.

Interp. LAT.

MACCABÆORUM TERTIUS.

CAPUT I.

1 PHilopator autem, ab iis qui retulerant, cognitâ locorum à se possessorum abstractione factâ ab Antiocho, denuntians omnibus exercitibus suis & pedestribus & equestribus, Et sororem Arsinoën secum assumens, processit usque ad ea quæ sunt ad Raphiam, loca; ubi castrametati erant qui circa
2 Antiochum. Theodotus autem quidam compleve insidias cogitans, assumens
3 ex commissis suæ custodiæ armis Ptolemaicis optima, contulit se noctù ad Ptolemæi tabernaculum, tanquam solus interfecturus eum, & in hoc dissoluturus bellum. Hunc autem deducens quidam, qui Dositheus Drimyli dicebatur, genere Judæus, postea autem abjiciens legitima, & à patriis sanctionibus alienatus, ignobilem quendam decumbere fecerat in tabernaculo:
4 quem contigit ferre illius supplicium. Facto autem ingenti prælio, & rebus melius succedentibus Antiocho, vehementer Arsinoë obambulans exercitus hortabatur cum ejulatione, & lachrymis, crinibus solutis, ut auxiliarentur sibi ipsis, & filiis, & uxoribus, audacter, promittens daturam se
5 vincentibus, cuique duas minas auri. Et ita contigit adversarios in conserendis manibus perire, multos verò etiam captivos fieri. Compos autem
6 factus propositi, statuit propinquas civitates adiens consolari. Quod cùm
7 fecisset, & delubris dona tribuisset, bono esse animo subditos fecit. Cùm
8 autem Judæi misissent ad eum ex senatu, & senioribus, salutaturos eum & munera portaturos, & pro his quæ gesta erant, congratulaturos; factum est ut magis ille cuperet quàm citissimè ad eos venire. Cùm autem
9 pervenisset Hierosolymam, & sacrificâsset maximo Deo, & gratias reddidisset, & eorum, quæ ordine sequebantur, aliquid ipsi loco fecisset, Et jam
10 advenisset ad locum, & sedulitate & decore stupefactus esset, admiratus verò etiam sacræ ædis bonam dispositionem cogitavit consilium capere introëundi
11 in templum. His autem dicentibus non licere hoc fieri, quia neque his qui ex gente, liceret ingredi, neque omnibus sacerdotibus, sed soli omnium præfecto summo sacerdoti, & hoc in anno semel; ille verò nequaquam acquiescebat,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

SEQUITUR

LIBER TERTIUS MACCABÆORUM.

CAP. I.

1 Cum autem didicisset Ptolomæus Philometor ab iis qui ad se digressi fuerant, tenere Antiochum loca sui dominii quæ sibi eripuerat; cùmque omnem exercitum suum, equites peditésque armari jussisset, Sumptâ secum sorore
2 Arsinöe, ad ea quæ circa Raphin sunt loca profectus est, ubi castrametabatur
3 exercitus Antiochi. Vir autem quidam nomine Theodotus, cupiens dolum suum implere, consilio capto assumpsit secum armatos viros fortes, qui anteà traditi sibi fuerant, ex Ptolemæi exercitu; Et accedens noctu aggressus est tentorium Ptolomæi, ut ipsum solum occideret, itáque bellum dissolveret. Hunc cùm agnovisset Dositheus Drimyli
4 filius, (dictus quidem Judas, sed qui posteà legem suscepit, alienus autem erat idem à fœdere patrum) pauperem quendam in tentorium Ptolemæi injecit, quem pro rege occîdi contigit. Facto autem prælio forti, cùm valdè
5 firmæ essent res Antiochi, Arsinöe transiens per exercitum solutis capillis flens cum lacrymis multis & suspiriis petebat ab illis, ut sibi uxoribus liberisque suis opitularentur fortiter pugnando; Pollicita illis daturam se singulis duas auri minas, si pugnando vincerent. Itáque contigit: ceciderúntque coram
6 ipsis adversarii, & multos eorum pugnantes ceperunt. Victor Ptolemæus
7 consilium cepit subeundi urbes propinquas, ut eas confirmaret: Itáque fecit, templísque idolorum ipsorum remisit onera ac indulsit, dedítque donaria, confirmavítque eas ac stabilivit sub
8 manu suâ. Judæi etiam ad Philometorem ex senatu presbyterorum suorum quosdam miserunt, ut ipsum salutarent, donúmque afferrent pro gratulatione victoriæ. Quo accepto gavisus, supra modum cupiebat Jerosolyma accedere.
9 Veniénsque obtulit sacrificia Deo magno & forti, honoravítque locum
10 multis oblationibus. Cùm enim ædificium loci vidisset, ordinémque templi ac gloriam, in mentem ipsi venit etiam
11 in ejus interiora ingredi. Dicentibus autem ei ipsis; Non licet tibi hoc facere: neque enim eis qui de gente nostra sunt, ac ne omnibus quidem sacerdotibus introire permissum est, sed soli summorum sacerdotum principi, semel in anno; ipse nullis horum acquiescebat.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

12 Τοῦ τε νόμου (α)παραγινωσθέντος, ἀλλαμῶς ἀπέλιπε περιερόμενος ἑαυτόν, Δεῖν οὐσθεῖν,
λέγων, κἀγὼ οἰκήσω ἰσεξιωται ταύτης τῆς τιμῆς, (β)ἐμὲ ὁ δεῖ. καὶ ἐπιωδάνετο,(γ)διὰ τίνα
13 αἰτίαν οἰσεχόμενον αὐτὸν οἰς πᾶν(δ)τέμενος, ἐδεὶς οἰκάνυσε τ παρόντων. Καί τις ἀπεγιόν-
των ἔφη κακῶς αὐτὸ τῦτο πεπαιδεῦσθαι. (ε)γενομένου δέ φησι τύτε διά τινα αἰτίαν, ἐχὶ
14 (ζ)πάντας εἰσιέναι καὶ θελόντων αὐτῶν καὶ μή; Τῶν δ ἱερέων (η) ἐν ταῖς ἁγίαις ἐδήτοις
περιεσόντων, καὶ λεομένων τῦ μεγίστε θεῦ βοηθεῖν(θ)τῇ ἐνεστώσῃ ἀνάγκῃ, καὶ τ ὁρμὴν τῦ κακῶς
ἐπβαίνοντος μεταθῆναι, κραυγῆς τε μετ δακρύων τὸ ἱερὸν ἐμπλησάντων, οἱ μὲν τ πόλιν
15 ἐπολιτόμενοι, παραζήντες ἐξεπήδησε, ἄδηλον πτόημα τὸ γινόμενον. Αἵ τε κατάκλειστοι
παρθένοι ἐν θαλάμοις σὺν ταῖς τεκύσαις ἐξώρμησε· (ι)καὶ κόνιν τῖς κεφαλῆς πασάμεναι,
16 γόων τε καὶ στεναγμῶν τὰς πλατείας ἐνεπίμπλων. Αἱ δ καὶ περσκετίως ἐσαλμέναι, τὰς (κ) πρὸς
ἀπάντησιν διατεταμένας πασὰς, καὶ τ ἁρμὸζυσε αἰδὼ παρελύτησαν, δρόμον (λ)ἄτακτον ἐν τῇ
17 πόλῃ Συνίσανλο. Τὰ δ νεογνὰ τ τέκνων, αἵ τε πρὸς τύτοις μητέρες καὶ τιθηναὶ θλιβόμεναι
ἄλλως καὶ ἄλλως, (μ)αἱ μὲ καὶ οἶκος, αἱ δ κατὰ τὰς ἀγυιὰς (ν) ἀνεπιστρέπτως εἰς τὸ πανυπέρτατον ἱερὸν
18 ἠθροίζοντο. Ποικίλη δ ἦν τ εἰς τῦτο (ξ) συλλεγομένων ἡ δύνοις ἐπὶ τοῖς ἀνοσίοις ὑπ' οἰκίαν κατ-
19 εσχημένοις. Σύν τε τύτοις(ο)οἱ τ πολιτῶν θρασυνθέντες ὐκ ἠνέσχοντο τέλεον ἀπῦ ὁπλοκι-
μένου, καὶ τὸ τ(π)περθέσεως αὐτῦ ἐκπληῦν διανοημένου. φωνήσαντες δ τ ὁρμὴν ἐπὶ τὰ ὅπλα
ποιήσασθαι, καὶ παρρησίας (ρ) ὑπὲρ τῆ πατρῴᾳ νόμε τελευτᾶν, ἐκαλῶ ἐποίησαν ἐν τῷ τόπῳ
20 πραχύτητα. Μόλις(σ) τε ὑπό τε τῶν γεραιῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἐπισχεθέντες ἐπὶ τ αὐλὴν τῆς
21 σκήνως(τ)ἔσησαν φάσιν. Καὶ τὸ μὲ πλῆθος, ὡς ἔμπροσθεν, (υ) ἐν τύτοις ἀνεστρέφετο λόμενον.
οἱ δὲ περὶ τ βασιλέα πρεσβύτεροι πολλαχῶς ἐπειρῶντο τ ἀγέρωχον ὡπῦ τῦ ἐξιστάνειν τῆς
22 ἐνθυμήσεως (φ)βελῆς. Θρασυνθεὶς δ καὶ (χ) πάντα θεμένυ, ἤδη καὶ ῥόσβασιν (ψ) ἐποιεῖτο,
23 τέλος ὁπηδήσειν δοκῶν τῷ προκειμένῳ. Ταῦτ' ἔν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες διαρῦντες ἐτράπησαν εἰς
τὸ Ζῆν τοῖς ἡμετέροις ἐπικαλῶσθαι τ πᾶν κράτ ἔχοντα, τοῖς παροῦσιν ἐπαμῦναι, μὴ
24 παριδόντα τ ἄνομον καὶ ὑβρήμενον φᾶξιν. Ἐκ δ τῆς πυκνότητος τ καὶ ἐμπόνε τῆ ὄχλου
συναγμένης κραυγῆς, ἀνοίκαστός τις ἰῶ βοή.

Interp. L A T.

Spretâque lege non ceſſabat provehere ſe, Intrandum omninò dicens; Et, ſi 12
illi privati ſunt hoc honore; me non oportet. Et interrogabat, quam ob
cauſam, intrantem ipſum in quodcunque phanum, nemo eorum qui aderant,
prohibuiſſet. Et quidam imprudenter dixit malè hoc ipſum prodigioſum 13
eſſe. Factum autem hoc fuerit, inquit, quavis de cauſa; nónne omninò ſe
intraturum, & volentibus ipſis, & nolentibus? Cum autem ſacerdotes 14
cum omnibus veſtibus procidiſſent, & ovarent maximum Deum auxilium
ferre imminenti neceſſitati, & impetum malè irruentis reprimere, clamoré-
que cum lachrymis templum implerent; qui in civitate remanſerant, tur-
bati exilierunt, occultum quid eſſe, quod fiebat, exiſtimantes: Et in- 15
cluſæ virgines in thalamis, cum genitricibus proruperunt, & cinere & pul-
vere aſperſis capitibus, gemitibus & ſuſpiriis plateas implebant. Et aliæ 16
verò nuper aſtrictæ, thalamos ad occurſum aſſignatos, & congruum pudorem
relinquentes, curſum inordinatum in civitate faciebant. Infantes autem 17
filii, & cum his matres, & nutrices defatigatæ aliter & aliter, hæ
quidem per domos, hæ verò per vias irrevocabiliter ad eminentiſſimum
templum congregabantur. Varia autem erat eorum qui in illud convenie- 18
bant, oratio, pro his quæ ab illo injuſtè tentabantur. Cum his autem non- 19
nulli ex civibus audaces facti non ferebant illum omninò inſtantem, &
propoſitum ſuum implere ſtatuentem. Clamantes autem ſe ruituros ad ar-
ma, & audaciter pro patria lege obituros, magnam fecerunt in loco aſpe-
ritatem, Vixque à ſcribus & presbyteris cohibiti, ad eandem orationis 20
(a) ſteterunt ſtationem. Et turba quidem, ut antèà, in his verſabatur 21
ovans. Seniores autem, qui erant circa regem, multis modis conabantur
ſuperbam ejus mentem à ſuſcepto conſilio removere. Induratus autem, & 22
omnia abjiciens, jam & impetum faciebat, finem putans ſe impoſiturum rei
prædictæ. Hæc igitur & qui circa illum erant, ſpectantes, eò ſe converte- 23
runt, ut cum noſtris invocarent eum qui omnem poteſtatem habet, ut his
qui aderant, auxilium ferret, non deſpiciens iniquum & ſuperbum facien-
tem. Ex denſiſſima autem & laboriosa turbarum collecta vociferatione, 24
incomparabilis quidam erat clamor.

MS.A. (α) παραγινωσθέντος, * ἀλλως (β) ἐμὲ δ ὲ δεῖ. (γ) * ἀπινα αἰτίαν αὐτὸν οἰσιεχόμενον οἰς(δ)τε τέμε Θ, (ε) γενομένυ (ζ) πάντων (η) ἐν πάσαις τ αἰδήσεσιν περι-
σεσώντων, (θ)τοῖς ἐνεστῶσιν, καὶ τ(ι)καὶ ἀπέδωσαν κόνι τὰς κόμας πασάμεναι, πέγε καὶ στεναγμῶ ἐνεμπλων τὰς πλατείας. (κ)πρὸς * ἅπαν ωῦ διαστεταγμένυ, καὶ τ ἁρμοζυσε (λ) ἄ-
τακτον Συνίσανλο. (μ)καὶ μὲ (ν)ἀνεπιστρέπτως (ξ)συλλεγόνλων (ο)οἱ περὶ τ(π)περθέσεως ὁπλοκιῦν (ρ)ὑπὸ τῦ (σ)δ'(τ)παρῆς σάσιν. (υ)τύτοις (φ)ἐπιβελῆς. (χ)πάντας (ψ) ἤδη ἐποιῆτο,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

25 (α)Δοκεῖν γὰρ ἦν μὴ μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη καὶ τὸ πᾶν ἔδαφος ἠχεῖν, ἅτε δὴ τῶν πάντων τότε θάνατον ἀλλασσομένων ἀντὶ τῆς τοῦ τόπου βεβηλώσεως.

MS. A. (α) * ηδοκειν

ΚΕΦ. Β'.

1 (α)Ὁ μὲν οὖν ἀρχιερεὺς Σίμων ἐξεναντίας τοῦ ναοῦ κάμψας τὰ γόνατα, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας
2 ἐυτάκτως, ἐποιήσατο † δέησιν τοιαύτην· Κύριε κύριε βασιλεῦ πάσης
(β)κτίσεως, ἅγιε ἐν ἁγίοις, μόναρχε, παντοκράτωρ, πόρρω ἡμῶν καταπεπλάγμενοις ὑπὸ ἀνοσίου
3 καὶ βεβήλου θράσει καὶ (γ)θέντι πεφρυαγμένου. Σὺ γὰρ ὁ κτίσας τὰ πάντα, καὶ πᾶν ὅλων ἐπικρατῶν
4 δικαίας δίκαιος εἶ, καὶ τοὺς ὕβρει καὶ ἀγερωχίᾳ (δ)πεφανερωμένους ἐπὶ κακίᾳ
ἀδικίαν ποιήσαντας, ἐν οἷς (ε) καὶ γίγαντες ἦσαν ῥώμῃ καὶ θράσει πεποιθότες, διέφθειρας, ἐπα-
5 γαγὼν (ζ) αὐτοῖς ἀμέτρητον ὕδωρ. Σὺ τοὺς ὑφηφανίαν ἐργαζομένους Σοδομίτας, (η)παθήλους τοῦς
κακίαις ἡνωμένους, πυρὶ καὶ θείῳ κατέφλεξας, παράδειγμα τοῖς ὀπίσω γενομένοις κατασκῆναι.
6 Σὺ τὸν θρασὺν Φαραὼ καταδυναστεύσαντα † λαὸν Σου τὸν ἅγιον Ἰσραὴλ, ποικίλαις καὶ πολλαῖς
7 (θ)βασάνοις τιμωρίαις, ἐγνώρισας † Σὴν (ι) δυναστείαν· ἐφ' αἷς ἐγνώρισας τὸ μέγα Σου κράτος·
καὶ ὁπλισάμενα ἅρματα Σὺν ἄρμασι καὶ ὄχλοις πλήθους, ἐπέλυσας βάθει θαλάσσης, τοὺς μὲν
ἐμπεδήσαντας ἐπὶ Σοὶ τῷ τῆς ἁπάσης κτίσεως σωτῆρι, σῶς διεκόμισας. οἳ καὶ (κ) Σωνε-
8 δότης ἔργα σῆς χειρὸς, ἠνέσαν Σε τὸν παντοκράτορα. Σὺ βασιλεῦ κτίσας τὴν (λ) ἀπέρατον
καὶ ἀμέτρητον γῆν, ἐξελέξω τὴν πόλιν ταύτην, καὶ (μ) ἁγίασας τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὄνομά Σοι τῷ
παῦ ἀπάντων ἀνεφκότι, καὶ παρεδόξασας ἐν ἐπιφανείᾳ μεγαλοφρεπῆ, σύστασιν ποιησάμενος ἀνὲ
9 πρὸς δόξαν τῆ μεγάλῃ καὶ ἐντίμῳ ὀνόματός Σου. Καὶ ἀγαπῶν τὸν οἶκον † Ἰσραὴλ, ἐπηγγείλω
(ν)δὴ ὅτι ἐὰν γένηται ἡμῶν ὑποστροφὴ, καὶ καλυφθέντες εἰς τὸν (ξ)τόπον
10 τοῦτον ἱκετεύσωμεν, ἀκούσῃ τῆς δεήσεως ἡμῶν. Καὶ δὴ (ο)πιστὸς εἶ καὶ ἀληθινός. ἐπεὶ † πλεο-
νάκις (π) θλιβέντων † πατέρων ἡμῶν ἐβοήθησας αὐτοῖς ἐν τῇ ταπεινώσει, καὶ ἐρρύσω αὐτοὺς ἐκ
11 (ρ) μεγάλων κινδύνων, Ἰδὲ δὴ νῦν ἅγιε βασιλεῦ, διὰ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἡμῶν
ἁμαρτίας καλαπονούμθα, καὶ (σ)παταγόμεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, καὶ παρόμθα ἐν ἀσθενείαις.
12 Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ καλαπθώσει ὁ θρασὺς καὶ βέβηλος ἐπὶ ὀπτηδίοις καθυβρίσαι † ἐπὶ † γῆς
13 ἀναβεβηκότα τῷ ὀνόματι † δόξης Σου ἅγιον τόπον. Τὸ μὲν γὰρ (σ) οἰκητήριόν Σου οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ
ἀνθρωπίνῳ ἀνθρώποις ἐστὶν. (τ) ἀλλ' ἐπεὶ ἐυδόκησας † δόξαν Σου ἐν τῷ λαῷ Σου Ἰσραὴλ, ἡγίασας
† τόπον τοῦτον.

Interp. LAT.

Existimare enim licebat, non modò homines, sed etiam muros, & totum 25
solum resonare, quasi jam omnibus tunc mortem obeuntibus pro loci con-
taminatione.

CAP. II.

Atqui summus sacerdos Simon, ex adverso templi, flectens genua, & 1
manus extendens honestè, talem orationem habebat: Domine, Domine rex 2
cœlorum, & dominator omnis creaturæ, sanctè in sanctis, monarcha, Omni-
potens, intende nobis oppressis ab impio, & prophano, qui præ audacia &
robore intumuit: Tu enim qui creâsti omnia, & omnia imperio tenes, 3
Dominus justus es: & eos qui contumeliâ & superbiâ in agendo utun-
tur, judicas. Tu illos, qui olim iniquitatem fecerunt, inter quos & gi- 4
gantes fuerunt, robore & audaciâ freti, perdidisti, superinducens eis im-
mensam aquam. Tu superbiam operantes Sodomitas, conspicuos iniquita- 5
tibus factos, igne & sulphure combussisti, exemplum posteris constituens.
Tu confidentem illum Pharaonem, qui servitute oppresserat populum tuum 6
sanctum Israel, cùm variis & multis suppliciis examinâsses, notam feciſti
potentiam tuam: In quibus declarâsti magnitudinem fortitudinis tuæ: 7
& cum ille persequeretur cum currubus, & turbarum multitudine, obruisti
profundo maris: eos autem qui se tibi credidérant, qui omni creaturæ domi-
nanti, salvos traduxisti. Qui etiam cognoscentes opera manûs tuæ, laudaverunt
te omnipotentem. Tu rex, qui creâsti interminatam immensámque terram, ele- 8
gisti civitatem hanc, & sanctificâsti locum hunc ad nomen tibi, nullius rei e-
genti; & mirum in modum glorificâsti apparitione magnificâ commendationem
faciens ejus ad gloriam magni & honorati nominis tui. Et diligens domum Is- 9
rael, pollicitus utique es, si accidat nobis adversitas, & apprehendat nos angu-
stia, & venientes ad locum hunc oremus, exauditurum te orationem nostram Et 10
quidem fidelis es, & verax. Quoniam autem sæpe afflictis patribus nos-
tris, auxilium tulisti eis in humilitate, & eruisti eos de magnis periculis; Ecce nunc, 11
sanctè rex, propter multa & magna peccata nostra opprimimur, & subjecti sumus
inimicis nostris, & col'abimur in infirmitatibus. In nostra autem calamitate 12
audax hic & prophanus conatur afficere injuriâ locum hunc sanctum super ter-
ram erectum nomini gloriæ tuæ. Nam habitaculum quidem tuum, cœlum cœli 13
est, incomprehensibile hominibus: sed quoniam elegisti gloriam tuam in populo tuo
Israel, sanctificâsti locum hunc.

MS. A. (α) * Κύριε κύριε (β)† κτίσεως (γ) * ἀθενη φεφρυασμένους. Σὺ γὰρ εἶ ὁ (δ) τὰ φάσοντας (ε) γίγαντες (ζ) αὐτὲς (η) ἀθήλους (θ) ἐδοκίμασας (ι) δύναμιν· (κ) συνιδόντες (λ) ἀπέρατον (μ) ἡγίασας (ν) διότι (ξ) τόπον ἡμῶν δεηθῶμεν, (ο) πιστὸς καὶ (π) καὶ θλιβέντων (ρ)* μεγων κακῶν, Ἰδὲ δὴ (σ) καλοικηθέντων (τ) ἀλλὰ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'. Interp. LAT.

14 Μὴ ἐκδικήσῃς ἡμᾶς ἐν τῇ τῶν ἀκαθαρσίᾳ, μηδὲ ἐυδύνῃς ἡμᾶς ἐν βεβηλώσει· ἵνα μὴ
καυχήσωνται οἱ παράνομοι ἐν θυμῷ αὐτῶν, μηδὲ ἀγαλλιάσωνται ἐν ὑπερηφανίᾳ γλώσσης αὐτῶν,
λέγοντες, Ἡμεῖς κατεπατήσαμεν τὸν οἶκον τῆς ἁγιασμοῦ, ὡς καθαπατῶν οἱ οἶκοι τῶν εἰδώλων.
15 Ἐξάλειψον τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ διασκέδασον τὰς (α) ἀνομίας ἡμῶν, καὶ ἐπίφανον
τὸ ἔλεός σου καὶ τὸ ὦφθαι τοῦτο. ταχὺ προκαταλαβέτωσαν (β) ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, καὶ δὸς αἴνεσιν
16 ἐν στόματι τῶν καταπεπτωκότων καὶ ζωπερισμένων τὰς ψυχάς, ποιήσας ἡμῖν εἰρήνην. Ἐν-
ταῦθα ὁ πάντων ἐποπτὴς θεὸς, (γ) καὶ πρὸ πάντων ἅγιος ἐν ἁγίοις ἐισακούσας τῆς ἐνδεήσεως λιτανείας,
τὸν ὕβρει καὶ θράσει μεγάλως ἐπηρμένον ἐμάστιξεν αὐλὸν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατασβάνας αὐτὸν ὡς
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου, ὥστε κατ' ἐδάφους ἄπρακτον ἔπ, καὶ τοῖς μέλεσι παρελελυμένον, μηδὲ
17 φωνῆσαι δυνασθ δικαίᾳ(δ) τιμωρίᾳ ὑποπεπτωκότα κεῖτο. Ὅθεν οἵ τε φίλοι (ε)καὶ οἱ σωματοφύλακες
αὐτῷ ταχείαν καὶ ὀξεῖαν ἰδόντες τὴν κατάληψιν (ζ)εὐθύνας, φοβούμενοι μὴ καὶ τὸ ζῆν ἀπολέσῃ,
18 ταχέως αὐτὸν ἐξήλασαν ὑπερβάλλοντι καταπεπληγμένοι φόβῳ. Ἐν χρόνῳ δ' ὕστερον ἀναλογισάμενος
19 (η)ἑαυτὸν, ἀδεκαίως εἰς μετάνοιαν ἦλθεν ἐπιπληκτὴς, (θ) μετ' ἀπειλῆς δ' (ι) πικρᾶς ἀνέλυσε. Διακο-
μισθεὶς δ' εἰς Αἴγυπτον, καὶ τὰ τῆς κακίας (κ) ἐπαύξων, διὰ δ' τῶν προαποδεδηγμένων
συμποτῶν καὶ ἑταίρων τὸ παντὸς δικαίᾳ κεχωρισμένων, ἐ μόνον τῇ ἀναιδεμήτοις ἀπειλήσαις
διηρκέσθη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον θράσος προῆλθεν, ὥστε δυσφημίας ἐν τοῖς τόποις ζυνίσασθαι,
καὶ πολλὲς τῶν φίλων ἀπειλοῦντας εἰς τὸ τοῦ βασιλέως πρόσθεσιν καὶ αὐτὸς ἔπεδε τῇ οἰκείᾳ
20 θελήσῃ. Προέθετο (λ) δ' δημοσίᾳ καὶ τοῖς ἔθνεσι διαδῶναι φόρον· (μ)καὶ ἐπὶ τοῦ κατ' αὐλὴν πύργου
στήλην ἀνασήσας, (ν)ἐξεκόλαψε γραφὴν, μηδένα τῶν μὴ θυόντων (ξ) εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῶν εἰσιέναι,
πάντας δ' τὸς Ἰουδαίους εἰς λαοσχοφίαν καὶ οἰκετικὴν διάθεσιν ἀχθῆναι, τοὺς δ' ἀντιλέγοντας βίᾳ
21 φερομένους τοῦ ζῆν μεταστῆσαι, (ο) Τότε τε ὑποχαρομένους (π)καθάπτεσθαι καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ σῶμα
22 παρανόμημα Διονύσου κατοφύλλῳ, ὡς καὶ (ρ) καταχωείσαι εἰς τὸ προτιμηθὲν αὐθεντίαν. Ἵνα
δ' μὴ τοῖς πᾶσιν ἀπεχθόμενος φαίνηται, ὑπέλειφεν, Ἐὰν δέ τινες ἐξ αὐτῶν προαιρῶνται ἐν
23 τοῖς (σ) κατὰ τὰς τελετὰς μεμυημένοις ἀναστρέφεσθαι, τότε ἰσοπολίτας Ἀλεξανδρεῦσιν εἶ. Ἔνιοι
(τ) μὲν οὖν ἐπὶ πλεῖστον τὰς τῆς πόλεως εὐσεβείας (υ) ὑπεσάβρας συγκύντες, εὐχλδῶς ἑαυτὲς ἐδί-
δοσαν, ὡς μεγάλης τινὸς κοινωνήσοντες εὐκλείας ὑπὸ τῆς ἐσομένης τῷ βασιλεῖ συναναστροφῆς.

14 *Non ulciſcaris nos in horum immunditia, neque punias nos in contamina-* 14
tione: ne glorientur iniqui in furore ſuo, neque exultent in ſuperbia linguæ
ſuæ, dicentes; Nos conculcavimus domum ſanctificationis, ſicut conculcan-
tur domus abominationum. Dele peccata noſtra, & diſſipa errata noſtra, 15
& oſtende miſericordiam tuam in tempore hoc. Citò præoccupent nos miſe-
rationes tuæ: & da laudationes in ore proſtratorum, & contritorum ani-
mis, faciens nobis pacem. Hic omnium inſpector Deus, & ante omnes 16
ſanctus in ſanctis, exaudità ſanctâ ſupplicatione, eum qui contumeliâ &
audaciâ valdè elatus erat, flagellavit; hinc & inde vibrans eum, ut a-
rundinem à vento, ita ut in ſolo jam inutilis, & membris reſolutus, ne-
que loqui poſſet, juſto implicatus judicio. Quamobrèm amici, & compo- 17
ejus cuſtodes, cùm celerem & acutum viderent eum apprehendiſſe pœnam,
timentes ne & vitâ deficeret, citò illum extraxerunt, ingenti percuſſi ti-
more. Sequenti autem tempore cùm ſe collegiſſet, reputans ad pœni- 18
tentiam venit caſtigatus: ſed cum amara comminatione diſceſſit. Rever- 19
ſus autem in Ægyptum, & malitiam adaugens, per compotores, & ſodales
jam indicatos, ab omni juſtitia ſemotos, non ſolùm in inaumerabilibus li-
bidinibus perſeverabat, ſed etiam eo temeritatis proceſſit, ut infanda in lo-
cis conſtitueret, & multi ex amicis intendentes in regis propoſitum etiam
ipſi ſequerentur illius voluntatem. Propoſuit autem publice contra gen- 20
tem diſſeminare vituperationem: & in turri, quæ erat ad aulam, erigens
columnam, inſculpſit ſcripturam, Neminem eorum qui non ſacrificarent, ad
ſacra eorum ingredi; omnes autem Judæos in vulgi (b) deſcriptionem &
ſervilem conditionem abduci; qui autem contradicerent, vi ablatos, vitâ
privari: Hos autem deſcriptos ſignari etiam per ignem inſigni Liberi he- 21
deræ folio, ac ſecedere ob jam (c) coercitam libertatem. Verùm ne omni- 22
bus infenſus videretur, ſubſcripſit: ſin autem ex eis aliqui elegerint vita-
ri cum iis qui ſecundùm Teletas initiati ſunt, hos æquo jure cives cum
Alexandrinis eſſe. Itaque nonnulli quidem in civitate civilis religionis 23
gradus (d) honorantes facilè ſeipſos dederunt, tanquam magnæ cujuſdam
gloriæ participes futuri ex ea quæ futura eſſet cum rege converſatione.

MS. A. (a) ἀμβλακήμα (β) οἱ οἰκτιρμοί σου (γ) καὶ προπάτωρ ἅγιος (δ) πεπληγμένον (ε) καὶ σωματοφύλακες ὀξεῖαν (ζ) εὐθύνας (η) αὐλὸν, (θ) μετ' (ι) πικρᾶς ἀνέλυσεν. (κ)* ἑαυτῶν, διά τε (λ) δημοσίᾳ (μ) ἐπὶ τοῦ (ν) ἐκόλαψεν (ξ) ἐπὶ τὰ (ο) Τότε τε (π) καθάπτεσθαι (ρ) προκαταχωείσαι (σ) καὶ τελετὰς μεμοιημένοις (τ) μὲν ἐπὶ* πόλεως (υ) ὑπεσάβρας συγκύντες,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Noli itaque vindictam de nobis ſumere 14
per horum impuritatem, neque per eo-
rum immunditiam nos corripere, ne
extollantur perverſi in impietate ſuâ,
nec lætantes exaltatione linguæ ſuæ di-
cant; Conculcavimus ſanctuarium ſicut
conculcantur idolia: Sed dele peccata 15
noſtra, & dimitte errores noſtros, &
ſerenum oſtende vultum tuum erga nos
hoc tempore, ſtatimque occurrat nobis
miſericordia tua Domine: Pone lau-
des tuas in ore humilium & corde
contritorum, & præſta nobis in hoc
loco pacem. Dominus autem Deus 16
videns omnia, pater patrum, & ſan-
ctus ſanctorum, vocem orationis quâ
ſupplicabat audivit, & eum qui paulò
anteà gloriabatur & ſeſe extollebat,
flagris huc illuc egit, multis anguſtiis
cruciatum, ita ut ſolutus in terram cade-
ret, totus tremens inſtar arundinis vento
agitatæ, ac ne verbum quidem proferre
poſſet, per juſti judicii vindictâ quæ ipſũ
occupaverat. Adeò ut videntes amici, 17
ac cuſtodes ejus aſperam ultionem quæ
ipſum aſſecuta erat, metuerent ne mo-
riendo etiam moreretur; igitur timore
magno percuſſi, tractum eum foràs ex-
tulerunt. Poſt modicum autem tem- 18
pus, reverſâ animâ compos ſuî factus,
à mente ſuâ durâ recedere noluit, ſed
minitans ipſis furore magno ac duro,
profectus inde diſceſſit. Profectus igi- 19
tur in Ægyptum Philometor, augeſcente
adhuc & creſcente malitiâ ipſius, ma-
gnatúmq; ejꝰ omniũ & amicorũ ab omni
juſtitia alienorum, non ſatis ipſi factum
eſt iniquitatibꝰ ipſorũ innumeris, ſed ad
eam audaciæ ſummam venit, ut verba
blaſphema in locum proferret: multiq; ex
amicis ejus, perſpectâ regis mente, vo-
luntatem impii aſſectarentur. Scripſit 20
igitur rex & decretum conſtituit de
gente noſtra, factum ſimulachrum ſcul-
ptile inter turres palatii poſuit; ſcri-
pto edicens, qui non ſacrificaret ipſi,
ne in Dei templum introiret: deſcri-
ptos autem Judæos omnes abductos in
ſervitutem, ſubigi in ſortem ſervorum:
Quod ſi qui ex eis repugnarent, abdu-
ctos eos per vim cum cruciatu necari.
Deſcriptos autẽ multos p ignem ſignari 21
notâ Dionyſii, ut in ſervitute regis eſſent.
Utque vulgò non videretur, quaſi per 22
vim nos conſtringere, ſic ſcripſit; Qui-
cunque ex eis ſenſui religionis noſtræ
communicare voluerint, eos Alexandri-
nos eſſe, civitatis regiæ cives. Et 23
pauci quidam eorum quorum mens ſta-
bilis non erat in cultu religionis Dei,
& fœderis civitatis ſuæ, prompti ſe
tradiderunt (quaſi qui bono ſuo eximio
communicarent) præcepto regis.

MAKKABAΪΩN Γ'.

24 Οἱ δὲ πλεῖστοι ἀνδρεῖα ψυχῇ ἐνίσχυσαν, καὶ ἃ διέπεσαν τῆς εὐσεβείας· τά τε χρήματα περὶ τοῦ ζῆν ἀντικαλλωπιζόμενοι, ἀδεῶς ἐπειρῶντο ἑαυτοὺς ῥύσασθαι ἐκ τῆς ἀποχρεῶν. (α) εὐέλπιδες δὲ καθειστήκεσαν ἀνπλήψεως τεύξεσθαι, Καὶ τοὺς ὑποχωρήσαντας ὑξ αὐτῶν ἐκδήλους ἐποίουν, καὶ ὡς πολεμίους τοῦ ἔθνους ἔκρινον, καὶ τὰ κοινῆς ζωναναστροφῆς καὶ συχνείας ἐστέρουν.

MS. A. (α) εὐέλπιδές τε

ΚΕΦ. γ'.

1 Ἃ καὶ μεθημαθόντων ὁ δυσεβὴς, ἐπὶ τοσοῦτον (α) ἐχόλησεν, ὥστε ἐ μόνον τοῖς (β) κατ' Ἀλεξάνδρειαν (γ) διοργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ βαρυτέρως ἐναντωθῶσαι, 2 καὶ προσάξαι (δ) πανσυνεὶ ζωναγαγεῖν πάντας ὁπουδηλὸ, καὶ χειρίσῃ μόρῳ τοῦ ζῆν μεθεῖναι. Τότων δὲ (ε) οἰκονομημένων, φήμη δυσμενὴς (ζ) ὑξηχεῖτο καὶ τοῖς ἤθεσι ἀνθρώποις (η) συμφορωῦσι εἰς κακοποίησιν, 3 ἀφορμῆς (θ) διδομένης εἰς διάθεσιν, ὡς ἂν ἀπὸ τῶν νομίμων αὐτὲς κωλυόντων. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἢ μὲ πρὸς τὲς βασιλεῖς εὐνοιαν καὶ πίστιν ἀδιάστροφον ἦσαν (ι) διαφυλάσσοντες, Εὐσεβοῦσι δὲ ἢ θεὸν καὶ τῷ τότε νόμῳ πολιτεύομενοι, χωρισμὸν ἐποίουν (κ) ἐπί τισιν καὶ καθαιρέσεις· δι' ἣν αἰτίαν (λ) ἐνίοις ἀπεχθεῖς ἐφαίνοντο. τῇ δὲ τ' δικαίων ὐτρεπείᾳ κοσμοῦντες τὸν ζωναναστροφὴν, ἅπασιν ἀνθρώποις ὐδόκιμοι καθειστήκεισαν. Τὸν μὲν ὃν περὶ τοῦ γένους ὐν πᾶσι (μ) θρυλλουμένῳ ὐτρεπείαν οἱ ἀλλόφυλοι ἰδιαμῶς διπεδιμήσαντο. τὸν δὲ περὶ τ' θεσπισμάτων καὶ προφῶν διάθεσιν (ν) ἐθρύλλουν, φάσκοντες, Μήτε τῷ βασιλεῖ μήτε τ' δυνάμεσιν ὁμοπόνδους τὲς ἀνθρώπους (ξ) γινέσθαι, δυσμενεῖς δὲ ἔτι καὶ μέγα τι τοῖς πράγμασιν ἐναντιουμένους· καὶ ἃ τῷ τυχόντι (ο) πεπλάνηται φόβῳ. 5 Οἱ δὲ κατ' πόλιν Ἕλλησιν ὐδὲν ὑδικημένοι, παραχὴν ἀπροσδόκητον περὶ τὲς (π) ἀνθρώπους ἐποιοῦντες, καὶ συνδρομὰς ἀπροσκόπως γινομένας, βοηθεῖν μὴ ἐκ (ρ) ἐθνοῦ· τυραννικὴ γὰρ ὢν ἡ διάθεσις· Παρεκάλουν δὲ καὶ δυσφόρως εἶχον, καὶ μεταπεσεῖσθαι ταῦτα ὑπῆλπιζον. μὴ γὰρ (σ) ὕτως 7 παροραθήσεσθαι τηλικοῦτο(τ)σύστημα μηδὲν ἡγοῦνται. Ἦσαν δὲ καί τινες γνήσιοί τε καὶ φίλοι καὶ συμπραγματεύομενοι, μυστικῶς πυας ὑπαπώμενοι, πίστις ἐδίδουν ζωασωθῆν, καὶ πᾶν ἐντενὲς 8 προσίεσθαι πρὸς ἀντίληψιν. Ἐκεῖνο δὲ μὲ ὂν τῇ κατ' τὸ παρὸν ὐνμπεφὶα χαιρομένῳ, καὶ ἃ καθορᾶν τὸ τῆς μεγίστε θεῦ κράτ, (υ) ὑπολαμβάνων ἢ ἀλιωτικῶς ἐν τῇ αὐτῇ διαμένην βουλῇ, ἔγραφε κατ' αὐτῶν ὑπιστολὴν τήνδε.

MS. A. (α) ὑξεχόλησεν, (β) κατ' (γ) ὀργίζεσθαι, (δ) πανδύσυντας (ε) οἰκοδομημένων, (ζ) ὑξεχεῖτο (η) *συμφορωῦσιν (θ) διδιδομένης (ι) φυλάσσοντες. (κ) *ἐπὶ τοῦ καθαιρέσεις. (λ) αὐτοῖς (μ) θρυλλουμένῳ (ν) ἐθρύλλουν, (ξ) γίνεσθαι, (ο) πεπλάνηται φόβῳ. (π) ἄνδρας (ρ) ἔθνους· (σ) ὅτω παροραθήσεσθαι (τ) σύστημα (υ) ὑπολαμβάνων

Interp. LAT.

Plerique autem (e) generoso animo seipsos confirmaverunt, & à pietate non recesserunt: & pecunias pro vita commutantes, intrepidè conabantur seipsos liberare à descriptionibus. Bonâ autem spe freti perstabant, auxilium se consecuturos; Et suos illos, qui recesserant, abominabantur, & tanquam hostes gentis judicabant, & communi consuetudine & utilitate privabant.

CAP. III.

Quæ cùm comperisset impius; adeò iratus est, ut non solùm iis qui ad Alexandriam, succenseret, sed etiam iis qui in regione, gravius adversaretur, & juberet festinantes congregare omnes simul, & pessimâ nece vitam ipsis adimere. His autem constitutis, fama inimica pervulgabatur contra ipsum genus, hominibus consentientibus ad maleficium, occasione datâ ad constitutionem, tanquam eos à legitimis prohiberent. At Judæi erga reges quidem benevolentiam & fidem immutabilem conservabant; venerantes autem Deum, & ex ipsius lege rempublicam gerentes, secessionem in aliquibus faciebant, & mutationes: quam ob causam aliquibus odiosi videbantur. Sed justarum actionum functione conversationem ornantes, omnibus hominibus probati extiterunt. Igitur ipsam quidem de genere in omnibus pervulgatam rectè agendi rationem alienigenæ nequaquam recensuerunt: verùm de adorationibus & cibis discrimen pervulgabant, dicentes; Neque regi, neque exercitibus fœderatos esse homines, sed esse odiosos, & majorem in modum negotiis adversari: & non mediocrem excitârunt vituperationem. Græci autem, qui erant in civitate, nullis injuriis affecti tumultum inexpectatum circa homines videntes, & concursus improvisos fieri; auxiliari quidem non poterant (tyrannica enim erat constitutio:) Sed consolabantur, & graviter ferebant, & mutatum hæc iri putabant: non enim sic contemnet talem constitutionem, (f) qui nihil ignoraverit. Jam verò quidam vicini, & amici, & qui simul negotiabantur, secretò quosdam accersentes, fidem dabant contegendi, & omnem (g) diligentiam ad defensionem. Igitur ille quidem præsenti prosperitate exultans, & non considerans maximi Dei potestatem, putans autem perpetuò in eodem perseverare consilio, scripsit contra eos epistolam hanc:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Maxima autem pars populi confortati & corroborati viriliter, non destiterunt nec discesserunt ab omni justitiâ, sed facultates suas pro vitis suis tradiderunt, ut à descriptione se redimerent: sperantes expectantésque redemptum se iri, Eósque qui subducerent se, & ab eis discederent pro pollutis habentes, hostium loco reputabant, privabántque eos vulgus gratiâ conversationis.

CAP. III.

Statim autem ut hæc audivit impius, vehementer irâ incensus est, non solum in eos qui Alexandriâ incolebant, sed et plebi quæ regionem habitabat gravis hostis factus, præciperet; coactos statim & derepentè in unum omnes morte durâ & amarâ interfici. Sancito decreto hoc impuro maló que & acerbo, inque totum populum nostrum edito, procurantibus quibusdam qui à lege defecerant, quòd communicare ipsis non sustinerent, Judæi amorem erga regem, prout pactis legibúsque Dei monebantur, conservabant: Sed quod discrimina ciborum observarent, visi sunt multis elati & arrogantes. In omni tamen justitiæ cultu vitam agebant, ita ut eximii & electi ex omni genere humano viderentur. Quod autem ad decretum attinet, quod prodierat de populo nostro, ut numerarentur à gentibus, annumerare ipsos non poterant. Et quod cibis eorum adorationibúsque non annuerent, famam dispersérunt de eis, dicentes; Neque regem nos in æstimatione habere, neque servituti exercituum ejus assentiri, sed rebelles esse, multúmque præceptis regis & rebus repugnare: neque benè in nos odium & infamiam protulerunt. Gentes autem quæ in civitate erant; cùm nihil mali in Judæis qui cum ipsis erant, viderent, malum autem viderent & perturbationem quæ ipsis derepentè acciderat, festinatúmque violentiæ cursum; neque ipsis quicquam auxiliari possent propter duritiem & asperitatem edicti de eis publicati; Orabant tamen suadebántque angustiatoribus eorum, cum mœstitia magna, dicentes eis; Nolite tam durè ipsos premere: neque enim fieri potest ut pereat tanta gentis multitudo sine errore. Cœperúntque quidam ex amicis vicinísque ipsorum, eorúmque qui cum ipsis commercia exercebant, suadere dolo affligentibus eos, dicentes; Nos faciemus ut sacrificent. Ipsi autem in oratione & clamore positi sperabant spectabántque futuram sibi salutem. Rex autem superbiens exaltatúsq; & infremens cogitatione suâ elatâ, vim potentiámque Dei magni non intuebatur nec respectabat, sed in eadem cogitatione, ejusdémque potestatis imperio semper substitutum se sperans, epistolam sic in eos scriptam misit:

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

9 Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ τοῖς καθ' Αἴγυπτον, καὶ χῶρον τόπον στρατηγοῖς καὶ στρατιώταις,
10 χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι. ἔρρωμαι δὲ κἀγὼ αὐτὸς καὶ τὰ πράγματα ἡμῶν. (β) Ἐκ γὰρ μάχης τῆς πρὸς Ἀσίαν
γενομένης ἡμῖν ἐπιβουλίας, ἧς ἴστε καὶ αὐτοὶ, τῇ τῶν (γ) θεῶν περὶ ἡμᾶς ἀπροσδοκήτῳ συμμαχίᾳ,
καὶ τῇ ἡμετέρᾳ τῇ ῥώμῃ κατὰ λόγον ἐπ' ἄκρον τέλος ἀχθείσης, ἠγησάμεθα μὴ βίᾳ δόξαντος, ἀλλὰ
δικαίᾳ δὲ καὶ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πεπωκόσθαι τὰ καθοικοῦντα κοίλῃ Συρίαν καὶ Φοινίκῃ
11 ἄθυμα,(δ) εὐποιῆσαί τε ἀσμένως. Καὶ τοῖς καθὰ πόλεσιν ἱεροῖς ἀποκείμασι πλείοσι πλείους
(ε) προσήχθημεν καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀναβάντες πρῶτα τὸ ἱερὸν τῶν ἀλιτηρίων καὶ μισοπόλε
12 λαγόνησον τῆς ἀνοίας. Οἱ δὲ λόγῳ μὲν τὴν ἡμετέραν ἀποδεξάμενοι παρουσίαν, τῷ δὲ πράγ-
ματι νόθως, προδυμηθέντων ἡμῶν εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, καὶ τοῖς ἀκροτελίοις καὶ κτίσεσι
13 (ζ) ἀναθήμασι τιμῆσαι, τύφοις φερόμενοι παλαιοτέροις, ἦρξαν ἡμᾶς τῆς εἰσόδου, (η) Ἀπαλοπόμενοι
τὴν ἡμετέραν ἀλκῆς, δι' ἣν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους φιλανθρωπίαν. Τὴν δ' αὐτῶν εἰς
ἡμᾶς δυσμένειαν ἐκδηλον κατασάντες, ὡς μονώτατοι τῶν ἐθνῶν βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν
14 συνεργέταις ὑλαυχενοῦντες, ὅδεν γνήσιον βόλον φέρον. Ἡμῖν δὲ τῇ τούτων ἀνοίᾳ συμ-
φοιτενεχθέντες, καὶ μὴ νίκης διακομιδέντες, καὶ εἰς τὸν Αἴγυπτον τοῖς πᾶσιν ἔθνεσι φιλαν-
15 θρώπως ἀπαντήσαντες, καθὼς ἔπρεπεν ἐποιήσαμεν. Ἐν δὲ τούτοις πρὸς τὰς ὁμοφύλους
αὐτῶν ἀμνησικακίαν ἅπασι γνωρίζοντες, διά τε τὴν συμμαχίαν καὶ τὰ πεπιστευμένα μὴ
ἁπλότητι αὐτοῖς ἀρχῆθεν μύσεια(θ) πράγματα τετιμῆσαι ἐξαλλοιῶσαι, ἐξελήλυθεν καὶ πολιτείας
16 αὐτὰς Ἀλεξανδρέων καταξιῶσαι, καὶ μεθέξεις τῶν ἀεὶ ἱερέων καταστῆσαι. Οἱ δὲ τυραννίδον
ἀνεχόμενοι, καὶ τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὸ καλὸν ἀπωσάμενοι, διωκεῶς δὲ εἰς τὸ φαῦλον
ἐκπεσόντες, Οὐ μόνον ἀπεστέρηνται τὴν ἀτίμητον πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ βδελύσσονται λόγῳ
τε καὶ σιγῇ τοὺς ὀλίγους ἐν αὐτοῖς ὀλίγους πρὸς ἡμᾶς γνησίως διακειμένους, παρέκασα ὑφορώμενοι
17 (ι) διὰ τῆς δυσκλεεσάτης ἐμβιώσεως διὰ τάχους ἡμᾶς καταστρέψαι τὰ (κ) κατορθώματα. Διὸ
καὶ τεκμηρίοις καλῶς πεπεισμένοι τούτοις κατὰ πάντα δυσνοεῖν ἡμῖν τρόπον, καὶ σφοδρώμε-
νοι μήποτε ἀφυλάκτου μετάστασις παραχῆς ἐνεδρεύσαι ἡμῖν, τοὺς δυσεβεῖς τούτους κατὰ νώτου
18 σφόδρα καὶ βαρβάρους ἔχωμεν πολεμίους, Προστάξαμεν ἅμα τῇ παραστῆναι τὴν ἐπιστολὴν τήνδε,
αὐθωρεὶ τοὺς ἐνεμομένους σὺν (λ) γυναιξὶ καὶ τέκνοις μετὰ (μ) ὕβρεως καὶ σκυλμῶν ἀποσταλῆναι πρὸς
ἡμᾶς ἐνδεσμοῖς σιδηροῖς πάντοθεν (ν) κατακεκλεισμένους, εἰς ἀνήκεστον καὶ δυσκλεῆ πρέποντα
δυσμενέσι φόνον.

MS. A. (α) αὐτὸς ἐγὼ (β) Τῆς (γ) θεῶν ἀπροσδόκητῳ συμμαχίᾳ, κατὰ λόγον ἐπὶ τέλος ἀχθείσης, (δ) εὐποίησαντες *μένους.
(ε) προσήχθημεν (ζ) ἀνοήμασιν (η) Λεπόμενοι (θ) πράγματα ἐξαλλοιῶσαι, (ι) μετὰ τῆς (κ) πράσματα. (λ) ταῖς γυναιξὶ (μ) ὕβρεως (ν) κλαικεκλεισμένους,

Interp. LAT.

Rex Ptolemæus Philopator iis qui per Ægyptum, & per loca, ducibus, & militibus, gaudere, & valere. Valeo autem & ego ipse, & res nostræ. Postquam 9 10
factam nobis in Asiam expeditionem, quam ipsi etiam scitis, quæ deorum erga
nos improviso consilio ; & fortitudine etiam nostrâ secundùm rationem ad
optimum finem perducta est, putavimus non violentiâ lanceæ, sed æquitate, &
multâ humanitate indulgenter tractare gentes, quæ habitant Cœlesyriam, &
Phœnicem, ac libenter benefacere. Et cùm templis, quæ sunt per civitates, 11
tribuissemus reditus multos ; venimus etiam Hierosolymam, ascendentes hono-
rare templum scelestorum illorum, & nunquam desistentium ab amentia. Illi 12
autem verbo quidem nostram susciperitis præsentiam, re autem falsò, volen-
tibus nobis introire in templum eorum, & decentibus ac pulcherrimis donis
honorare, tumoribus antiquioribus agitati prohibuerunt nos ab ingressu, (Cùm 13
inferiores essent nostris viribus) ob eam quam erga omnes homines habemus,
humanitatem. Suam autem erga nos malevolentiam manifestam facientes, quippe
soli prorsùs gentium contra reges & benefícos suos cervicem erigentes, nihil
legitimum ferre volunt. Nos autem cum horum amentia conversati, & cum 14
victoria reversi, & in Ægypto omnibus nationibus humaniter occurrentes,
prout decebat, fecimus. In his autem erga gentiles eorum oblivionem injuria- 15
rum omnibus notam facientes, propter socictatem, & commissa eis antiquitùs
cum simplicitate sexcenta negotia aggressi mutare, voluimus Alexandrinorum
etiam republicâ eos dignari, & participes semper sacerdotum constituere. Illi 16
autem in contrariam partem accipientes, & insitâ improbitate honestum re-
pellentes, perpetuò autem ad malum proni, non solùm cum ignominia repudi-
ârunt jus civitatis ; sed etiam abominantur, & verbo (b) & silentio paucos
quosdam ex eis erga nos legitimè affectos, semper suspicantes, ob infamem vitæ
rationem citò nos eversuros rectè facta. Quamobrèm argumentis etiam probè 17
persuasi hos omnibus modis contra nos malè sentire, & providentes ne fortè
repentinâ post hac turbatione nobis imminente hos à tergo proditores, & bar-
baros habeamus hostes, Jussimus, simul atque allata fuerit epistola hæc, cûdem 18
horâ eos qui habitant cum uxoribus & filiis, cum contumeliis & vexationibus
mittere ad nos vinculis ferreis undique concluso, ad tetram & infamem ini-
micis convenientem cædem.

MS. A. (α) αὐτὸς ἐγὼ (β) Τῆς (γ) θεῶν ἀπροσδόκητῳ συμμαχίᾳ, κατὰ λόγον ἐπὶ τέλος ἀχθείσης, (δ) εὐποίησαντες *μένους.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

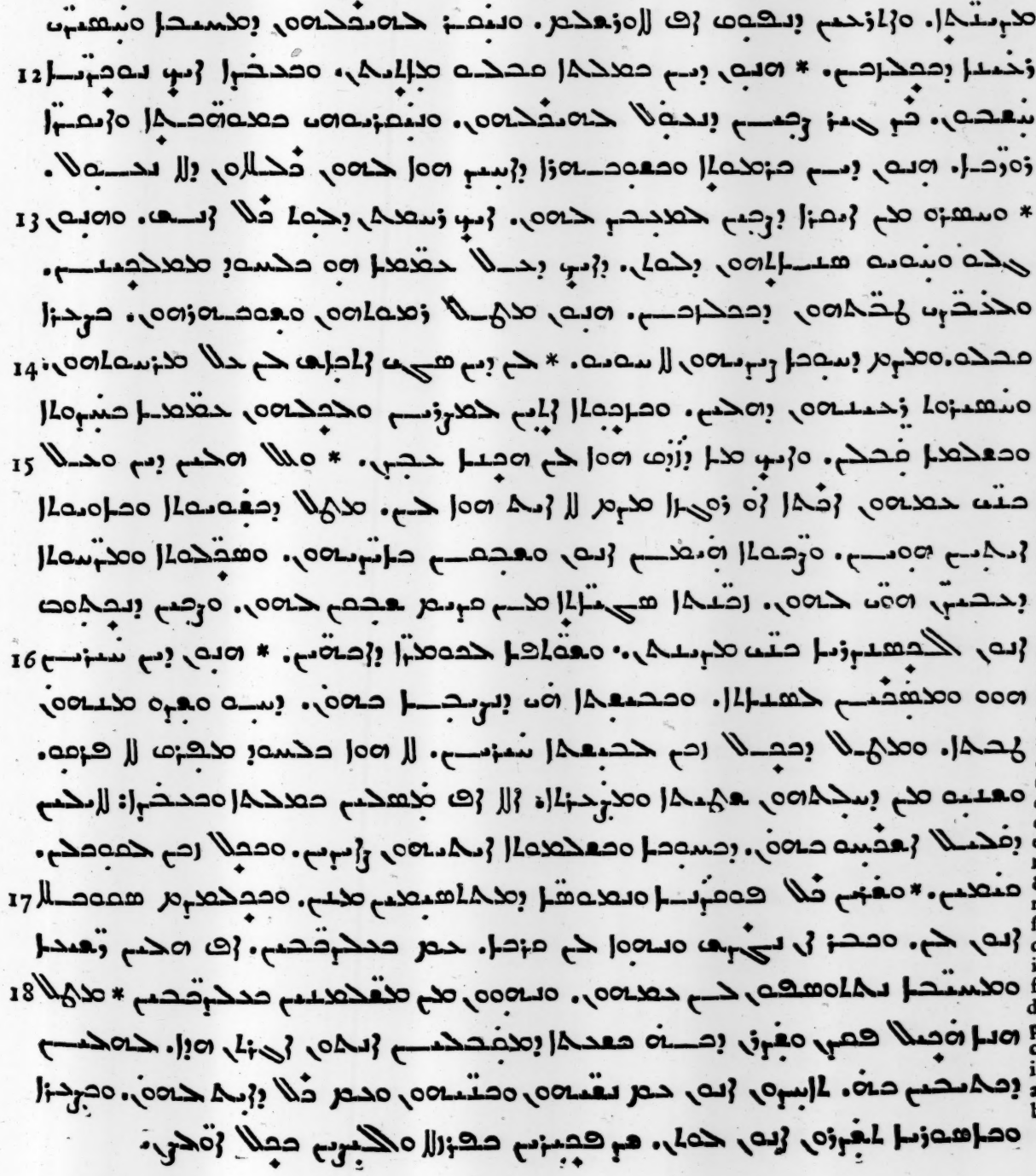

Ptolemæus Philometor rex, Imperato- 9
ribus, ducibúsque & militibus qui in
Ægypto sunt, & per omnia loca, Salvere
& valere : Nos autem etiam valemus
& res nostræ. Postquam victores à bel- 10
lo Asiatico auxilio deorum invicto-
rum quod nobis adfuit, reversi su-
mus, cujus nec vos ignari estis, non
pressuris neque vi, sed cum manse-
tudine multa & humanitate cum gen-
tibus Syriam & Phœnicem colenti-
bus agere voluimus ; Quod & fe- 11
cimus, oblatis omnibus omnium ci-
vitatum sacerdotibus, oblationibus
multis magnísque : Jerosolyma etiam
egressi, templum damnatorum, mentè-
que semper captorum honorare volu-
imus. Qui verbo quidem adventum 12
nostrum exceperunt, re autem pro
peregrinis nos habuerunt : volentes
enim templum ipsorum ingredi, ut do-
nariis illud honoribúsque magnis affi-
ceremus, prohibuerunt nos ; Et ho- 13
nore quidem quem ipsis pro humani-
tate nostra erga omnes habere volui-
mus, exciderunt: ipsi autem odium er-
ga nos suum manifestò ostenderunt :
qui quasi gentibus tantùm imperemus
etiam eas qui sibi semper benefaci-
unt, propter elationem arrogantiámque suam, cum probro accipiunt, nul-
lum erga nos amorem ostendentes. Multùm igitur nobis displicuit hæc 14
eorum audacia & stoliditas, victoréſque in Ægyptum reversi, omnes gen-
tes lxti ac cum pace excepimus, quod
nos facere conveniebat, facientes.
Cùm autem erga illos, ipsorúmq; po- 15
pulares, nullam iracundiam aut excan-
descentiam foveamus, æquanimitate
concordiam colentes, res etiam nostras
ipsis crediderimus, in eorum manibus
relictas, errores ipsis, & quæ olim
multoties ausi sunt remittentes, volui-
mus ipsos Alexandrinos, cives nostros,
sociósque sacerdotum patriorum scri-
bere. Ipsi autem, odii intuitu & re- 16
spectu, propter infitam sibi maligni-
tatem, propulerunt & à se projece-
runt bonum : sempérque malum spe-
ctantes, non solum à religione sua stul-
ta & probrosa, non discesserunt, nec
defecerunt, sed & verbo operéque
eos rejiciunt, quos paucos esse amore
erga nos integros invenerunt, semper
nobis resistentes, Omnéque edictum 17
& legem à nobis positam violantes,
nobis in omnibus adversi : adeò ut
si bellum nobis in hostes nostros ac-
cideret, conjungerent se ipsis impii
isti & damnati, hostes ex proditoribus
facti. His igitur de causis scripto e- 18
dicimus, acceptâ hâc epistolâ quam-
primùm comprehensos in ea scriptos,
cum uxoribus liberisq; ac facultatibus
ipsorum, cum ignominia vinculorum
ad nos mitti, ferro constrictos omni-
búsque angustiis pressos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

19 Τότων γὰρ ὁμοῦ κολασθέντων, δι᾽ ὀλίγου χρόνου πλείως ἡμῖν τὰ πράγματα
20 ἐν εὐσταθεία χ(α)βελίσῃ διαθέσει καλασταθήσεται. Ὅς δ᾽ ἂν σκεπάσῃ τινὰ τῶν Ἰουδαίων
ἀπὸ γεροντοῦ μέχρι νηπίου(β)μίχρι τῶν τεκνοποιῶν, αἰκίσεσι βασάνοις ἀποτυμπανισθήσεται γ)πα-
21 σικί. Μιωύην δὲ τὸν βυλόμενον, ἐφ᾽ ᾧ τὴν οὐσίαν τῶ ἐμπίπτοντ@ τοῦ τὸν λάκκον λήψεται,
καὶ ὀκ τῶ (δ)βασιλικοῦ ἀργυρίου ὁραχμὰς διχιλίας, καὶ τῆς (ε) ἐλευθερείας τεύξεται καὶ στεφανωθή-
22 σεται. Πῶς δὲ τόπ@ ἔ ἐὰν φωρεθῇ τὸ σύνολον σκεπαζόμεν@ Ἰουδαῖ@, ἄζηλος καὶ
πυρίφλεγὴς γινέσθω, καὶ πάσῃ θνητῇ φύσει (ζ) καὶ πάντα ἄχρηστ@ φανήσται εἰς τὸν ἀεὶ χρό-
νον. καὶ ὁ μὲν τῆς ὀπιστολῆς τύπ@ οὕτως ἐγέγραπτο.

MS.A. (α) τῇ βελτίσῃ (β) καὶ μέχρι τῶν ὑπομασιάων, ἐχθίσεως (γ) παιοικία. (δ) βασιλέου
δραχμὰς (ε) ἐλευθερίας στεφανωθήσεται. (ζ) κθάπαν

ΚΕΦ. δ'.

1 Πάλιν δὲ ὅπως προσέπιπτε τῶλο τὸ πρόσταγμα δημοσιεῦσαι σωίσαλο τοῖς ἔθνεσιν(α)ἀνοχία μεθ᾽ ἀλα-
λαγμῶν καὶ χαρᾶς, ὡς ἂν τ᾽(β)προκαλεσκιρρωμένης αὐτοῖς πάλαι χῆ διάνοιαν, ὧ παρρησίας(γ)σωι-
2 σφαινομένης ἀπεχθείας. Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις (δ)ἀνήκεσεν πένθ@ ἰῶ χ(ε)πανόδυρ@ μεθ᾽ ἀκρύων
βοὴ, στεναγμοῖς(ζ)πεπυρωμένης τ᾽ αὐτῆ πάντοθεν καρδίας, ὀλοφυρομένων τ᾽ ἀπροσδόκητον ἐξαίφνης
3 (η)ὀπκειθῆ@ αὐτοῖς ὀλεθρίαν. Τίς νομὸς ἢ πόλις, ἢ τίς τὸ σύνολον(θ)οἰκητὸς τόπ@, ἢ τίνες ἀγυιαὶ
4 κοπετῶ καὶ γόων ἐπ᾽(ι) αὐτοῖς ἐκ ἐμπιπλῶντο ; Οὕτω γὰ μῆ(κ)πικρῶς καὶ ἀνοίκτ@ ψυχῆς ὑπὸ τῆ
πόλιν σφαγῶν ὁμοθυμαδὸν ἐξαπισέλλοντο, ὥσε ὀδὲ τοὺς ἐξάλλοις τιμωρίαις καί τινας
τῆ ἐχθρῶν, λαμβάνοντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῆ τὸν κοινὸν ἔλεον, καὶ λογιζομένους τὴν ἄδη-
5 λον τοῦ βίου καλασρο᾽ω, δακτύειν (λ)αὐτῶν τρισάθλιον ἐξαποσολώ. Ἠγεῖο γὰ (μ)γεραιῶν πλῆ-
θος πολιᾷ πεπυκασμένων, τὴν ὀκ τῶ γήρως ἰσοτήτα ποδῶν (ν) ὀπκύφων, ἀνατεφῆς ὁρμῆ
6 βιάίας, ἁπάσης αἰδοῦς ἄνω πρὸς (ξ)ὀξείαν καλαχωμένων πορείαν. Αἱ δὲ ἄρτι πρὸς βίᾳ κοι-
τωνίαν γαμικὴν ὑπελημυθῆσαι παρθ᾽ νεάνιδες, ἀντὶ τέρψεως μεταλαβοῦσαι γόους, καὶ κόνι
τὴν(ο) μυρεψικὴν πεφυρμέναι κόμην, ἀκαλύπτως δὲ ἀγομέναι. ὑμηναίοις ὁμοθυ-
μαδὸν ἐξῆρχον, ὡς ἐπαναγνεται(π) συμμοίοις ὀμοδυνίαι. Δέσμιαι δὲ δημόσια μέχρι τῆς ὡς
7 τὸ πλοῖον ἐμβολῆς εἵλκοντο μῆ βίας. (ρ) Οἵτε πάτων συζυγῶς(σ βιόχοις ἀντὶ στεφάνων τὰς αὐχένας
ἐκπεπλεγμένοι μετὰ ἀκμαίας (τ) καὶ νεανικῆς ἡνίας, ἀντὶ ε ωχίας καὶ νωθρείας βαθυμίας
τὰς ὀπλίσπας τ᾽ γάμων ἡμέρας ἐν θρήνοις δίηγον, παρὰ πόδας ἤδη τὸν ᾅδλιον ὁρῶντες
κείμενον. MS.A. (α) ἔν εὐωχία (β) προκλε κεκραμένης (γ) νῦν ὀκφερομένης δ᾽ ἄδηλον πένθ@
(ε) παιόδυρκος (ζ) πεπυρωμένης πάντοδεν αὐτῶν τῆς καρδίας, (η) αὐτοῖς ἐπικειθῆ@ (θ) οἴκπτος
(μ) γεγῶν πλήρης πολιᾶς πεπυκασμένων, (ν) ἐπίκφορ, (ξ) * ὄξιαν * καλαχωμεν (ο) μυροβρεχῆ
(ι) αὐτοῖς * ; Οὕτως (κ) πικρίας ἀνοίκλ (λ) αὐτῶν τὴν δυσάθλιον
(π) * σκύμνοις (ρ) Οἱ δὲ (σ) βρόχυς (τ) νεανικῆς

Interp. L A T.

His enim simul punitis, putavimus, in reliquum tempus tranquillè nobis res 19
in bono statu & optima dispositione constitutum iri. Quicunque autem 20
quempiam Judæorum texerit à sine usque ad infantem, usque ad lactentes,
turpissimis tormentis occidetur cum tota domo: Qui autem indicare po- 21
tuerit, eo ipso substantiam ejus qui incidit in panam, accipiet & de regali
argento drachmas bis mille, & libertatem adipiscetur, & coronabitur. Omnis 22
autem locus, ubicunque deprehensus fuerit omninò tectus Judæus, invius, &
igne combustus fiat, & omni mortali naturæ ad omnia inutilis extet in sem-
piternum tempus. Et formula quidem epistolæ sic scripta est.

CAP. IV.

Ubicunque autem promulgatum fuit hoc edictum; populare convivium 1
constitutum est gentibus cum jubilationibus, & gaudio, tanquam jam (i) an-
tiquitùs indurata in eorum mente, audacter (k) simul se prodente inimicitiâ.
Judæis autem insanabilis luctus erat, & prosus lugubris cum lachrymis cla- 2
mor, gemitibus undique inflammato ipsorum corde, gementibus improvisam
repentè sibi constitutam perniciem. Quæ præfectura, aut civitas, aut quis 3
omninò habitatus locus, vel quæ viæ planctu & gemitibus super his non
complebantur? Sic enim acerbo & immiti animo à ducibus qui per ci- 4
vitates, unanimiter ejiciebantur; ut ad eximia supplicia quidam etiam ex
inimicis ante oculos sibi ponentes communem misericordiam, & considerantes
incertam vitæ mutationem, fleient miserrimam eorum expulsionem. Ageba- 5
tur enim senum multitudo canitie cooperatorum, ob tarditatem, quæ ex ætate,
pedibus (m) incurvis, impetu violentiæ ejectionis, absque ullo pudore ab-
utentibus ad citam itionem. Quæ autem nuper ad vitæ communionem con- 6
jugalem subierant thalamum adolescentulæ, pro delectatione translatæ ad ge-
mitum, & pulvere unguentatam conspersæ comam, apertè autem ductæ lamen-
tationem pro hymenæis unanimiter incipiebant, tanquam lacerata vexatio-
nibus alienigenis. Vinctæ autem populares usque ad ascensum in navim tra-
hebantur cum violentia. Ipsique horum conjuges laqueis pro coronis im- 7
plicui cervices cum florida & juvenili ætate, pro convivio, & juvenili
negligentiâ reliquos nuptiarum dies in lamentis agebant, ad pedes jam infer-
num videntes positum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

Qui cùm sublati interierint, pacatum 19
nobis ac perpetuò tranquillũ regnũ no-
strũ erit, vobísque augmentum accedet,
ad mentem meam accedentibus. Quòd 20
si quis Judæum occultaverit, sive senẽ
sive adolescentem, infantem vel lacten-
tem, tortus angore cruciatuque multo
morietur, cum tota familia sua: Eíq; 21
qui ipsum invesṫigaverit, erunt ejus
facultates, qui in hoc errore inventus
fuerit; è fisco autem argenteorum tria
millia, cum libertate & coronâ accí-
piet. Ubicunque autem inventus fu- 22
erit Judæus occultatus, comburetur
locus igni, desertúsque fiet instar so-
litudinis, hominésque qui in eo erunt,
membris inutiles facti, de genere hu-
mano delebuntur. Et hæc quidem for-
ma verborum est quâ scriptæ erant
epistolæ.

CAP. IV.

Ubicunque autem veniret hujus edi- 1
cti fama, gentibus ingens erat gaudi-
um exultatióque & hilaritas: Ut qui-
bus quod sperarent futurum, id pa-
làm facere concessum erat. Judæis 2
autem luctus magnus, voce flentibus
ac clamantibus majorem in modum &
gementibus: quòd ad cor usq; eorum
pervaserat doloris passio, angustiis un-
dique circundatorum, repentinóque
interitûs mortísque decreto, ubi non
expectâssent. Quæ enim civitas, aut 3
quis habitatus *hominibus* locus, quæ pla-
teæ aut vici luctu planctúque mul-
to pleni non erant? Tantâ enim vi 4
& tam amarâ capiebantur à ducibus
omnium civitatum, & cruciabantur,
adeóque duræ erant & acerbæ angu-
stiæ eorum, ut etiam hostes eorum
videntes, dolerent fleréntque super
ipsis. Multos enim venerandos senes 5
cum iguominia víque mul-â duci vi-
debant, ab eis qui ipsos ne minimùm
quidem reverebantur. Sponsæ autem 6
jam viris nuptæ, relictis thalamis ad-
olescentiæ suæ, sumptóque pro gaudio,
fletu, & aromatum loco, capitibus ci-
nere conspersis, projecto quasi à se
velo & pudore sponsali, ligatæq; vin-
ctæque ferro à gentibus exteris duce-
bantur per vim cum pressurâ, & per
plateas ad naves usque ibant. Con- 7
juges autem ipsarum vi ducti ibant, pro
coronis, vinculis ferreis cervicibus in-
jectis, pro gaudio & hilaritate juven-
tutis, próque exultatione reliquorum
convivii sui dierum, in luctu, fletúq;
& gemitu positi, mortem suam ante
oculos videntes.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

8 Κατήχθησαν δὲ ἠιρέων τρόπον (a) ἀγρώμονι σιδηροδέσμοις ἀνάγκαις· οἱ μὲν τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων
προσηλωμένοι τὰς βαχύλας, οἱ δὲ τὰς πόδας ἀῤῥήκτοις καλησφαλισμένοι πέδαις, ἔτι καὶ
πρὸ (β) κακοῦργε πυκνῷ σανιδώματι (γ) διακεκριμένῳ τὸ φῦλον ἀποκλῄοντες, ὅπως πάντοθεν ἐσκοτι-
9 σμένοι τὰς ὀφθαλμὰς, ἀγωγὴν ὑπονοούμενον ἐν παντὶ τῷ καταπλῳ λαμβάνωσι. Τούτων δὲ
ὑπὸ τὴν λεγομένην χεδίαν ἀχθέντων, καὶ τῶν παράπλων φανέντων, καθὼς ἦν διδεγματισμέ-
νον τῷ βασιλεῖ, προσέταξεν αὐτοὺς ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως ἱπποδρόμῳ παρεμβαλεῖν, (δ) ἀ-
πλέῳ καθεστῶτι θεωμένῳ, καὶ πρὸς ἐπαδεγματισμὸν ἄγαν εὐχαιροτάτῳ καθεστῶτι πᾶσι
τοῖς καταπορευομένοις εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐκ τούτων εἰς τὴν χώραν στελλομένοις πρὸς
ἀνδρηίαν· πρὸς τὸ μηδὲ ταῖς διωάμεσιν αὐτῶν (ε) κοινωνεῖν, μηδὲ τὸ σύνολον καταξιῶσαι
10 (ζ) τειχέων. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένθη, ἀκούσας τὸν ἐκ τῆς πόλεως ὁμοεθνεῖς χρυβῇ ἐκπορευο-
μένους πυκνότερον ὑποδύρεσθαι τὴν (η) ἀκλεᾶ τῶν ἀδελφῶν παλαιπωρίαν, διοργισθεὶς προσέ-
ταξε καὶ τούτοις ὁμοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελῶς ὡς ἐκείνοις ποιῆσαι, μὴ λοιπομένοις κα-
τὰ μηδένα τρόπον τῆς ἐκείνων πιμωρίας, ἀπογραφῆναι δὲ πᾶν τὸ φῦλον ἐξ ὀνόματος,
11 (θ) Εἰς τὴν ἔμπροσθε βεβαχῆ προσδεδιπλωμένῳ τῷ ἔργῳ (ι) καλάπονον λατρείαν, (κ) φρεσλωβῆν-
12 τας δὲ ταῖς παρηγγελμέναις αἰκίαις τὸ τέλος ἀφανίσαι μᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας. Ἐγίνετο
μὲν δὴ τῶν ἀπογραφῆ μελὰ πικρᾶς σπουδῆς καὶ φιλετίμου προθεσρίας ἀπὸ ἀναλόγων
13 ἡλίου μίχει δυσμῶν, ἀπήνυτον λαμβάνουσα τὸ τέλος ἐπ' ἡμέρας (λ) τεσσεράκοντα. Μεγά-
λως δὲ καὶ διωεικῶς ὁ βασιλεὺς χαρᾷ πεπληρωμένος, συμπόσια ἐπ' πάντων τῶν εἰδώλων
σωισάμενος, (μ) πεπλανημένῃ πόῤῥω τῆς ἀληθείας φρενὶ καὶ βεβήλῳ (ν) σώματι, τὰ μὲν κωφὰ
καὶ μὴ δυνάμενα αὐτοῖς λαλῆν ἢ ἀρήγειν, ἐπαινῶν, (ξ) εἰς δὲ τὸν μέγιστον θεὸν τὰ μὴ κοσ-
14 μήσοντα λαλῶν. Μετὰ δὲ τὸ προκειμένου τοῦ χρόνου διάστημα (ο) προσωύσκαντο οἱ γραμ-
ματεῖς τῷ βασιλεῖ, μηκέτι ἰσχύειν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπογραφὴν ποιῆσαι διὰ τὴν ἀμέτρη-
τον αὐτῶν πληθὺν, καὶ τῶν ὄντων (π) καλὰ τὴν χώραν ἔτι τῶν πλειόνων, τῷ μὴ κατὰ τὰς οἰκίας
ἔτι σωισκότων, τῶν δὲ κατὰ (ρ) τόπον, ὡς ἀδυνάτου καθεστῶτος πᾶσι τοῖς ἐπ' Αἰγύ-
15 πτου στρατηγοῖς. Ἀπειλήσαντος δὲ αὐτοῖς σκληρότερον ὡς δεδωροκοπημένοις εἰς μηχανὴν
τῆς ἐκφυγῆς, σωέβη σαφῶς αὐτὸν περὶ τούτου (σ) πεισθῆναι, λεγόντων μετὰ ἀποδείξεως, καὶ
16 τὴν χαρτηίαν ἤδη καὶ τὰς γραφικοὺς καλάμους ἐν οἷς ἐχρῶντο ἐκλελοιπέναι. Τοῦτο δ' ἦν
ἐνέργεια τῆς τοῦ βοηθοῦντος τοῖς Ἰουδαίοις ἐξ ὑψους θεότητος.

MS. A. (a) * ἀγομένοις (β) κατύπερθε (γ) διακεκριμένῳ * ὅπως (δ) ἁπλάτῳ (ε) κοινωνεῖν τὸ (ζ) πειβόλῳ (η) ἀκλαυῆ (θ) Οὐκ εἰς τὴν (ι) κατὰ τρόπον (κ) φρεβλωδήθητα
δὲ παρηγγιλμένας (λ) πεντεράκοντα. (μ) * πεπλεωμένῃ (ν) σόματι, καφὰ (ξ) εἰς δὲ τὰ μὴ κωδύκοντα (ο) προσέγκαντο (π) ἐπ κατὰ τὴν χώραν τῶν
(ρ) τὸν τόπον, ὡς * δυνατῦ (σ) πεισθῆναι,

Verlio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Abducebantur autem ferarum more tracti ferreorum vinculorum necessitati- 8
bus: hi quidem transtris navium affixi colla, illi autem constricti pedes
insolubilibus compedibus, prætereà vero desuper den â tabulâ disposità à lu-
mine exclusi, ut undiquè obtenebratis oculis, vitam insidiatorum in totâ navi-
gatione degerent. His autem super dictam ratem ductis, & navigatione 9
confectâ, sicut erat sanctum à rege, jussi eos in hippod omo, qui est ante
civitatem, castrametari; cujus ingens erat spatium, quique ad manifestum
opprobrium valdè erat opportunus, propositus omnibus qui pergebant in ci-
vitatem, & qui ex his in regionem proficiscebantur peregrè: ut neque ex-
ercitibus ejus communicarent, neque muris omninò dignarentur. Post- 10
quàm verò id factum est, cùm vidisset eos qui in civitate ejusdem gentis
essent, clàm egredientes frequentiùs lugere ignominiosam fratrum miseriam;
iratus jussit & hos simul eodem modo diligenter fieri, atque illis, nihil mi-
nus ullo modo habentibus illorum supplicio: describi autem omne genus
ex nomine (n) Ad paulò antè demonstratam operum laboriosam servitu- 11
tem, tortos autem denuntiatis tormentis demum deleri sub unius diei
tempus. Facta igitur est horum descriptio cum acerbo studio, & ambi- 12
tiosâ assessione, à Solis ortu usque ad occasum, nondum accipiens finem
ad dies quadraginta. Magnificè autem & assiduè rex gaudio impletus 13
convivia ad omnia idola celebrans, errante procul à veritate mente, &
prophano ore, muta quidem, & quæ non possunt ipsis loqui, neque auxiliari,
laudans, in summum autem Deum, quæ non deceat, loquens. Post præ- 14
dictum autem tempo is intervallum nuntiaverunt scribæ regi, n n posse
ulteriùs Judæorum describionem fieri propter immensam eorum multitudi-
nem; quippe cùm adhuc plures essent per regionem, hi quidem adhuc domi con-
sistentes, illi verò & per loca, ita ut minimè id præstari posset ab omni-
bus, qui super Ægyptum, ducibus. Cùm autem duriùs illis minatus esset, 15
tanquam, qui muneribus corrupti essent ad machinationem fugæ; contigit ei
manifestò de hac re fidem fieri, dicentibus illis cum demonstratione, &
chartam jam, & scriptorios calamos, quibus utebantur, defecisse. Hoc 16
autem erat opus invictæ è cœlo auxiliantis Judæis providentiæ.

Descendebántque in naves, ferarum in- 8
star ferro ligati vinctique quidam
quidem colla, alii autem pedes, qui-
dam navium tabulis vincti ligatique,
ne qua ex parte aut latere undique
pressis vel minimum quidem laxamen-
ti esset. Cúmque in naves descendis- 9
sent omnes, & ad regem venissent,
extra civitatem eos in loco spatioso
morari, ut quicunque vellet egrediens
videret eos cum probro ignominiáque,
copiis militaribus circundatos & cir-
cumfusos, ne quis aufugeret. Quibus 10
gestis, accepit quosdam ex gente ipso-
rum, exeuntes ad ipsos, flere gemeréq;
mœrorem atq; miseriam qui fratribus
suis acciderat: Incensúsque irâ gravi,
hos etiam, ad instar sociorum suorum,
omnibus angustiis constringi jussit, nul-
lâ re ipsis superiores, omnésque no- 11
minibus suis descriptos: Die consti-
tuto quo omnes funditùs perderet;
coperúntque eos cum afflictione du- 12
râ & amarâ describere festinatò ad-
modum, ab Ortu solis ad Occasum
constituto, describendis omnibus, tem-
pore quadraginta dierum. Rex au- 13
tem lætus hilarísque cæcitate & ar-
rogantiâ multâ quâ captus erat, con-
vivium magnum in templo idolorum
suorum agebat, oréque suo polluto,
stolidâque mente cæcos & surdos, qui
non viderent neque audirent, lauda-
bat, rectitudinem autem & justitiam
spernebat, & rejiciebat, verba blas-
phema proferens. Post tempus autem 14
scribis positum, accedentes ad regem,
dixerunt ei; Non possumus describe-
re omnes Judæos; supra modum e-
nim multi sunt, & innumerabiles,
plenáque est ipsorum regio, nec do-
mus, in qua non sit ex eis quispiam:
denique certum est, non posse duces
Ægypti eos numerare. Rex cùm hoc 15
audivisset, excanduit admodum in eos,
quasi donis à Judæis acceptis, prætex-
tum utique hæc dicendi arripuisse nt.
Illi autè accedebant, & rebus veris ipsi
suadebant, ostendentes chartas in qui-
bus descripserant eos, etiam calamos
consumptos defeciss e, causantes; Quòd 16
opus invictæ Dei virtutis erat in au-
xilium Judæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

ΚΕΦ. ε'.

1 Τότε προσκαλεσάμενος Ἕρμωνα τὸν πρὸς τῇ τῶν ἐλεφάντων ἐπιμελείᾳ, βαρέᾳ μεμεσωμένος ὀργῇ καὶ χόλῳ, κατὰ πᾶν ἀμείλικτος, ἐκέλευσεν ὑπὸ τὴν (α) ἐπερχομένην ἡμέραν δαψιλέσι δράκεσι λιβανωτῷ καὶ οἴνῳ πλείονι ἀκράτῳ ἅπαντας τοὺς ἐλέφαντας ποτίσαι, ὄντας τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίους, καὶ ἀγειωθέντας τῇ τῆς ὁρμῆς (β) ἀφθόνῳ χορηγίᾳ, εἰσαγαγεῖν πρὸς συμπτωσιν τοῦ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Ὁ μὲν τάδε προστάσσων, ἐπείγετο πρὸς τὴν εὐωχίαν, συναγαγὼν τοὺς μάλιστα τῶν φίλων καὶ τῆς φατρίας ἀπιχθῶς ἔχοντας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης τὸ προσταχθὲν ἀραφότως Ἕρμων συνετέλει. Οἵτε πρὸς τούτοις λειτουργοὶ καθ' ἑσπέραν ἐξιόντες τὰς τῶν (γ) ταλαιπώρων ἐδέσμιουν χεῖρας, τήν τε λοιπὴν ἐμηχανῶντο περὶ αὐτοὺς ἀσφάλειαν, ἔννυχον πόξασιν ὁμοῦ λύεσθαι τὸ φῦλον πᾶσιν τῆς ὀλεθρίας. Οἱ δὲ πάσης σπίτης ἔρημοι δοκοῦντες εἶναι τοῖς ἔθνεσιν Ἰουδαῖοι, διὰ τὴν πάλοθεν περίκυσαν αὐτοὺς μετὰ δεσμῶν ἀνάγκην, τὸν παντοκράτορα κύριον καὶ πάσης δυνάμεως δυναστεύοντα, ἐλεήμονα θεὸν ἀπάντων καὶ πατέρα, δυσκαταπαύστῳ βοῇ πάντες μετὰ δακρύων ἐπεκαλέσαντο δεόμενοι, τὴν κατ' αὐτῶν μετατρέψαι βουλὴν ἀνοσίαν, καὶ ῥύσασθαι αὐτοὺς μετὰ μεγαλομερεῦς ἐπιφανείας ἐκ τῆς παρὰ πόδας ἐν ἑτοίμῳ μόρου. Τότων μὲν δὴ (δ) ἐκτενὴς ἡ λιτανεία ἀνέβαινεν εἰς (ε) ὑρανόν. ὁ δὲ Ἕρμων τοὺς ἀνημέρους ἐλέφαντας ποτίσας πεφλεγμένους τῆς τοῦ οἴνου πολλῆς χορηγίας, καὶ τῷ λιβάνου μεμεσωμένους, ὄρθριος ἐπὶ τὴν αὐλὴν παρῆν πρὸ τύλων προσαγγέλλων τῷ βασιλεῖ. 6 (ζ) Τῶτο δ' ἀπ' αἰῶνος χρόνου κτίσμα κηλὸν ὀν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ὀπταλλόμενον ὑπὸ τοῦ χαιρόντος μόνου πᾶσιν οἷς ἂν αὐτὸς θελήσῃ, ὕπνου μέρος ἀπέσκλα (η) πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ ἡδίστῳ καὶ βαθεῖ (θ) καθεχόμενον τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δαιμόνος, τῆς ἀθέσμου μὲν προθέσεως πολὺ διεσφαλμένου, τοῦ δὲ ἀμεταθέτου λογισμοῦ μεγάλως διεψευσμένου. (ι) Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τὴν προσημανθεῖσαν ὥραν διαφυγόντες, τὸν ἄγιον ἔπαινον θεὸν αὐτῶν καὶ πάλιν ἠξίουν καὶ εὐκαλλάκτου, δῶσαι (κ) τὸ μεγαλοδωρεῖσθαι αὐτοῖς χειρὸς κράτος ἔθνεσιν ὑπερηφάνοις. Μεσούσης δὲ ἤδη (λ) τῆς δεκάτης ὥρας σχεδὸν, ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι (μ) πεταγμένος, αἰσθόμενος τὸν κλητὸν ἰδὼν, ἤνυξε προσελθὼν τὸν βασιλέα. καὶ μόλις διεγηγέρκως, ὑπέδειξε τὸ τῆς συμποσίας καιρὸν ἤδη παρεληλυθέναι, τὸν περὶ τύλων λόγον ποιούμενος. ὃν ὁ βασιλεὺς λογισάμενος, καὶ πρᾳότερος ὡς τὸν πόλον, ἐκέλευσε τὰς παρεγγεγονότας (ν) εἰς τὴν συμποσίαν ἄνωκρις (ξ) ἀνακλιθῆναι αὐτῷ.

MS.A. (α) ἐρχομένην (β) ἀφθόνως (γ) ταλαιπωρούντων (δ) ἡ λιτανία ἐκτενὴς (ε) τὸν ὐρανόν. (ζ) Τὸ δὲ ἀπ' αἰῶνος κτίσμα χρόνου (η) ὡς τὸν (θ) κατηχέθη (ι) Οἳ τε (κ) μεγαλοδωρεῖσθαι ἑαυτῶν (λ) δεκάτης (μ) τεταγμένοις, (ν) ἐπὶ τὴν (ξ) ἀνακλιθῆναι

Interp. LAT.

CAP. V.

1 Tunc vocans Hermonem præpositum elephantorum curæ, gravi plenus irâ & bile, omninò immutabilis, jussit, in sequenti die, largis pugillis thuris, & vino multo puro omnes potare elephantos, qui erant numero quingenti; & efferatos 2 copiosâ potionis præbitione immittere in occursum mortis Judæorum. Ille quidem hæc præcipiens vertit se ad convivium, congregans eos maximè ex amicis, & exercitu, qui infensi erant Judæis. Præpositus autem elephantorum, Hermon, quod præceptum erat, aptè perficiebat. Ac præterea ministri ad vesperam exe- 3 untes, miserorum manus ligabant, & reliquam sibi molicbantur circa ipsos cautionem, crepusculo matutino existimantes simul accepturam gentem terminum mortis. Qui autem omni protectione destituti videbantur gentibus Judæi, eò 4 quòd undique premeret eos cum vinculis necessitas, omnipotentem Dominum, & omnipotentiæ dominantem misericordem Deum suum, & patrem, incessabili clamore omnes cum lachrymis invocabant, orantes ut removeret impium quod contra se consilium, & ipsos liberaret cum magnifica præsentia, ex ea quæ ad pedes erat in promptu morte. Ergò horum quidem supplicatio assiduè ascendebat in ca- 5 lum: Hermon autem, cum immites elephantos potâsset, repletos multâ præbitione vini, & thure saturatos, diluculò ad aulam affuit, ut hæc nuntiaret regi. Hanc autem ab æterno tempore creaturam bonam in nocte & die concessam ab eo 6 qui gratificatur omnibus quibuscunque ipse voluerit, somni partem misit ad regem: Et jucundissimâ & profundâ detentus operatione Domini, injusto qui- 7 dem proposito valdè fraudatus, & ab irrevocabili cogitatione magnificè deceptus. Judæi autem præsignatam horam fugientes sanctum laudabant Deum 8 suum: & iterum rogabant eum qui facilè reconciliatur, ut demonstraret robustissimæ suæ manûs potentiam gentibus superbis. Cùm autem media jam fere 9 esset decima hora, qui ad vocationes erat ordinatus, confertos videns vocatos, pupugit accedens, regem. Et, cùm vix excitâsset, ostendit compotationis tempus jam præterire, eam quæ de his rebus solet, rationem faciens. Quam rex reputans, & versus ad convivium jussit eos qui venerant ad compotationem, accumbere coram se.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘ * ܡܠܐ *

CAP. V.

1 Tunc vocatum Hermonem elephantorum præfectum ac ducẽ, curâ eorum habere multâ jussit rex, utpote excandescens irâ furoréque incomprehensibili: dixit ei; Crastino die omnibus Elephantis (erant autem numero quasi quingenti) thus merúmque multum da bibendum; calefactos potu multo usque ad ebrietatem, ut induceret in Judæos immitterétque, ut corrumperent eos ac perderent. Qux 2 cùm præcepisset, conversus est ad convivium, vocatis amicis & magnatibus quibus maximè odio erant Judæi. magister autem elephantorum nomine Arheret, fecit quod Hermoni præceptum fuerat. Ministríque ipsorum 3 singulis vesperis egressi, ligabant manus afflictorum illorum ac miserorum, solicitè custodientes ipsos cum omni cautione, sperantes expectantésque manè absolutum iri omnium ipsorum interitum. Judæi autem, quibus gen- 4 tes ne minimùm quidem ulla ex parte auxilium esse putabant, propter vincula, angustiásque ipsorum amaras, clamantes supplicabant orabántque sine requie, coram Deo omnipotente, Dominóq; omnium virtutum, Deo misericorde ac patre, cum suspiriis lachrymísque multis, ut eriperet ipsos à mente cogitationéque mala quam in eos agitabant, & salutem suam in ipsis palàm ostenderet, liberans eos à morte amara, quæ ipsis parata erat. Horum igitnr oratio continuò 5 ascendebat. Hermo autem elephantos misereri nescios potavit ad ebrietatem vino thure mixto: Manéque diei ad aulam venit, hoc ipsum regi significaturus. Misericors autem regum Rex, 6 soporem regi injecerat, ut à vespera ad horam usque nonam gravi somno dormiret, faciente omnium Dominatore. Itaque tempus perdendis ipsis 7 statutum multùm moratus est, irrito consilio illo sublimi ac arroganti. Judæi autem ab hora sibi posita liberatos se videntes, confitebantur laudéque Deo suo canebant, ampliùs supplicando petentes à Misericorde, ut perfectè ipsis reconciliatus brachii sui virtutem & auxilium ostenderet notámque faceret, in gentes superbas & arrogantes. Instante igitur horâ de- 9 cimâ, videns magister domûs omnes à rege vocatos ad convivium adesse, accedens fodicavit regis latus, víxque experrectum monuit horam convivii adesse, de omnibus sermone injecto, quæ rex facere cogitaverat: quì his auditis, ad convivium profectus, qui aderant convivio è sui regione accumbere jussit,

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

10 Οὗ καὶ γινομένου, παρῄνει εἰς εὐωχίαν δύντας ἑαυτοὺς, τὸ παρὸν τῆς συμποσίας ἐπιπολὺ γε-
11 γενημένους εἰς εὐφροσύνην καταλέξαι μέρος. Ἐπιπλέον δὲ (α) ποιουμένης εἰς ἱλαρότητα τῆς ὁμιλίας, τὸν
Ἕρμωνα (β) μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς, μετὰ (γ) πικρᾶς ἀπειλῆς ἐπυνθάνετο, τίνος ἕνεκεν αἰτίας
12 (δ) ἐάσαντες οἱ Ἰουδαῖοι τὴν παρεῖσαν ἡμέραν ἐκβεβιωκότες. Τοῦ δὲ ὑποδείξαντος (ε) νυκτὸς τὸ πρό-
σταγμα ἐπὶ πλεῖον ἠγωνιακέναι, καὶ τῶν φίλων αὐτῷ προμαρτυρησάντων, τὴν ὠμότητα χαίρε-
13 ιν (ζ) Φαλάεις ἔχοντας ἔφη, (η) τῷ τῆς σύμπαντος ὕπνῳ χαίρειν ἔχειν αὐτούς. Ἀνυπερθέτως δὲ εἰς
τὴν (θ) ὀφθήσουσαν ἡμέραν κατὰ τὸ ὅμοιον ἑτοιμάσειν τοὺς ἐλέφαντας ὅλῃ ἡ τῶν ἀθεμίτων Ἰουδαίων
14 ἀφανισμόν. Εἰσιόντες δὲ τοῦ βασιλέως, ἀθυμίᾳ πάντες μετὰ χαρᾶς εἰ παρόντες ὁμοῦ (ι) συν-
αγέσαντες, εἰς τὸν ὕπνον οἶκον ἔκτοσε ἀνέλυσε. καὶ ἐκ τότε οἱ ὑπνον κατεχρήσαντο τὸν
15 χρόνον ἡ νυκτὸς, ὡς οἷς τὸ παντοῖος μηχανᾶσθαι τοῖς παλαιπώροις δοκοῦσιν ἐπιτηδεύειν. Ἄρτι
δὲ ἀλεκτρυὼν ὑπεκράγων ὄρθριος, καὶ τὰ θηρία κατωπλικὼς ὁ Ἕρμων ἐν τῷ μεγάλῳ πρωτύλῳ
διεκίνει. τὰ δὲ κατὰ τὴν πόλιν πλῆθη συνήθροιστο πρὸς τῶν οἰκειοτάτων διαφθο-
16 κῶντα τὴν πρᾶσιν μετὰ θρούβης. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κατ' ἀμοιρῆ ψυχοναλκέμενοι χρόνον, (κ) πολυ-
δάκρυτε ἱκεσίαν ἐν μέλεσι γοεροῖς τοῖς χερσὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐδέοντο τοῦ μεγίστου
17 θεοῦ, πάλιν αὐτοῖς βοηθῆσαι συντόμως. (λ) Οὔπω δὲ ἡλίου βολαὶ (μ) καταπέμποντο, καὶ τῶν βασιλέως
τοὺς φίλους ἐπεσκέμμενον, ὁ Ἕρμων παρῆν, (ν) πάλιν πρὸς τὴν ἔξοδον, ἐξ ὑποδεικνύων τὸ πρόθυ-
18 μον τοῦ βασιλέως ἐν ἑτοίμῳ κεῖσθαι. Τοῦ δ' ὑποδεξαμένου καὶ καταπλαγέντος ἐπὶ τῇ (ι) ἀθυμίᾳ
ἐξόδῳ, καὶ (ο) πᾶν ἀγνοοῦντος κεκρυμμένος ἐπυνθάνετο, (π) τί τὸ πρᾶγμα ἐφ' ᾧ τοῦτο αὐτῷ μετὰ
σπουδῆς τετέλεσται. τοῦτο δὲ ὠφ) ἦν ἐνέργεια τῶ πάντα διεπομένου θεοῦ, τῶν πρὶν αὐτῷ μεμη-
19 χανημένων λήθην καὶ διάνοιαν ἐνιέντος. (σ) Ὁ δ' Ἕρμων ὑποδείκνυσι καὶ πάντες εἰ φίλοι, καὶ θῆρες,
20 τὰ θηρία καὶ τὰς δυνάμεις (τ) ἡτοιμάσθαι βασιλεῖ καὶ τὴν σὺν ὁπλίτῃ πρόθεσιν. Ὁ δὲ ἐπὶ
τοῖς ῥηθῆσι πληρωθεὶς βαρεῖ χόλῳ, διὰ τὸ φρὶ τούτων θεηλάτῳ θεοῦ (υ) διατεθῆναι τὴν αὖθ
21 (φ) τὸ νόημα, ἐπαλείσας μετὰ ἀπειλῆς εἶπεν, (χ) Εἰ ζῶσι γονῆς παρῆσαν ἢ παῖδων (ψ) γονεῖ, τάδε θη-
σὶν ἀγρίοις ἐσκιδαεῖ (ω) ἂν δαψιλῆ δοῖναι, ἀντὶ τ' ἀνεγκλήτων, ἐμοὶ καὶ προγόνοις ἐμοῖς ἀπο-
δεδεγμένων ὁλοχερῆ βεβαίαν πίστιν (α) ἐξόχως, Ἰουδαίων. καὶ τῷ μὲ διὰ τὴν τῆς συντρυ-
22 φίας (β) σοργὴν καὶ τῆς χρείας, τὸ ζῆν αὐτὶ τούτων ἐστερῆθης. Οὕτως ὁ Ἕρμων ἀπροσδόκητον
(γ) καὶ ἐπικίνδυνον ὑπήνεγκεν ἀπειλὴν, καὶ τῇ ὀρᾶσθαι καὶ τῷ προσώπῳ συνεκάλη. ὁ καθεὶς ἢ τῶν
φίλων σκυθρωπῶς ὑπεκρίνων, τὸς συνηθροισμένους ἀπέλυσε ἕκαστον ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀσχολίαν.

MS. A. (α)* προσκοπῆσαι (β) προσκαλεσάμενος (γ)* πικείας (δ) ἐάσαντες οἱ Ἰουδαῖοι τῶν παρεῖσ ε) ὃν νυκτὸς (ζ) Φαλάεις (η) Τὸ (θ) ὑποσύλλογ (ι)* συναγαγεῖν (κ) πολύδακρυν
(λ) Οὔπου (μ) καταπέμποντο, (ν) ἐπικάλυν (ξ) ὑποδίγνυε († ανοῦω (ο) πάντα (π)* ὅτι τὸ διαπεφώνενον ὑπ αὐτῷ (ρ) ἐνέργεια (σ) Ὑποδίκνυεν ὁ Ἕρμων (τ) ἡτοίμασαι (υ) διεσκέδασεν
(φ) νόημα, (χ) Ὅσοι γονῆς (ψ) γονεῖ, (ω) δαψιλῆ (α)* ἐξοχωσιν (β) σοργῆς (γ) ἐπικίνδυνον

Interp. LAT.

Quod etiam cùm factum esset, hortabatur, ut epulis seſe dantes præsentem 10
compotationis partem multùm celebrantes in lætitia insumerent. Longiùs au- 11
tem procedente convivio, Hermonem accersens rex, cum acerbis minis interro-
gabat, quâm ob causam permissi essent Judæi præsentem diem superstites age-
re. Illo autem ostendente, noctu, quod præceptum erat, se ad finem perduxisse, 12
& amicis ei testimonium dantibus; ille deteriorem Phalaridæ crudelitatem ha-
beus, dixit; Hodierno somno gratiam habeant illi. Sine dilatione autem in 13
advenientem diem similiter para elephantos ad scelestorum Judæorum perditio-
nem. Cùm dixisset autem rex; ultrò omnes qui aderant cum gaudio simul 14
collaudantes, in propriam domum unusquisque reversus est. Neque tam in so-
mno insumpserunt tempus noctis, quàm in excogitandis omnis generis ludibriis in
eos qui miseri videbantur. Nuper autem gallus cantaverat matutinus, & be- 15
stias cùm armâsset Hermon, in magno porticu concitabat. Turbæ autem quæ
in civitate, convenerant ad maximè miserabile spectaculum, expectantes au-
roram cum aviditate. Judæi autem ad invisibile tempus animo suspensi lachry- 16
mosâ supplicatione in canticis luctuosis tendentes manus in cœlum orabant sum-
mum Deum, ut rursus ipsis auxiliaretur brevi. Nondum autem Solis radii 17
dissemnabantur, & rege amicos admittente, Hermon adstans vocabat ad exi-
tum, ostendens propositum regis in promptu esse. Ille autem, cùm perce- 18
pisset, & obstupuisset super iniquo exitu, ignoratione provsùs detentus inter-
rogabat, quodnam negotium esset, pro quo id ei cum festinatione confectum es-
set. Hoc autem erat opus omnium dominantis Dei, eorum quæ anteà ipsi exco-
gitata erant, oblivionem in mentem immittentis. Hermon autem suggessit, & 19
omnes amici, bestias, & exercitus paratos esse, ô rex, juxta tuum instans pro- 20
positum. Ille autem super his quæ dicta erant, repletus bile, eò quòd omnis e-
jus de his cogitatio per Dei providentiam dissipata esset, intuens cum minis di-
xit; Si tibi parentes essent, aut filiorum fœtus: hunc bestiis ferocibus appa- 21
râssent copiosum cibum pro inculpatis, & qui majoribus meis perpetuam firmam
fidem eximiè præstiterunt, Judæis. Atqui, nisi intercederet communis educati-
onis amor & utilitatis ratio; vitâ pro his privatus esses. Ita Hermon impro- 22
visam & periculosam subiit comminationem, & aspectu & vultu demissus fuit.
unusquisque autem amicorum mœstè tabescens, eos qui congregati erant, dimi-
serunt unumquemque ad proprium negotium.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Interp. LAT.

Ad Judæos, cùm audiissent ea quæ à rege, præcepisset Deum, & regem regum23
laudabant, hoc etiam ipsius auxilium allerent. Verùm jecundùm bas ipsas 24
leges rex iterum conjistentes constituit, hortabatur ad latitiam se convertere.
rent. Accessito autem Hermone, cum multis dixit; Molestè tibi de bis ipsis
præcipiendum eſt insolentissime? Elephantos adhuc etiam nunc arma in excrci-
tium ad Judæorum perditionem. Cogatis autem, qui simul discumbebant, in- 25
confantem illius mentem admirantes, provereban bæc; Rex, ufquequò nos tan-
quam foldos pertentas, provicipiens jam tertiò illos delere. Quamobrem cruciatus 26
ipsis, mutatione diffoluens ea quæ tibi decreta sunt? Quamobrem cruciatus
propter expectationem tumultuarii, & plena cotitionum, jam etiam pertictita-
tur Jupe (o) distipi. Mocirca rex in omnibus Dhalatis implicus folicitatic, 27
& fidas in se ad vigilationem Judæorum mutationes animi pro nibilo du-
cens. Impium confirmavit juramentum, latiens bos quidem fine dilatione 28
mittere in inferenum, genibus & precibus ferarum cruciatos: exercitu autem
auxilio contra Judæam, jolo illum equitum ipse & bafta velocitet, & in-
tum illorum nobis templum ipse citò profternum, & ab illic sacrificanti-
bus vacuum factirum. Tunc lætè discedentes amici & cognati, cum fide 29
dissolverunt exercitus opportunissimis locis custodiis ad custodiam. Elephan- 30
torum autem præpositus, cum ferus, quasi, ut ita dicam, ad instrum babitudinem
addixisset, odorati/imis potionibus usti cum tbure missi bominibus præpa-
rationibus præparatas, circa aurorum, cituitate jam turbis innumerabilibus
ad bippodromum referta, ingressus ante regem, ad quod propositum erat, sustita-
vit regem. Ille autem gravi ira impletus impium cor, omni male cum feris 31
existit, volens summittere corde, etiam pupillis oculorum spectare cruentos
& misseram eorum qui jam diffi junt, jubversionem. At autem elephanto- 32
rum exemplum circa portam, & frequentis armati exercitûs, & multitu-
dinis cunctis pulcherrem videntes, & gravissimum tumultum audientes Judæi,
ultimum illud vitæ momentum sibi esse putantes

Ait Judæi, cùm audiissent ea quæ à rege, præcepisset Deum, & regem regum23
laudabant, hoc etiam ipsius auxilium allerent. Verum secundum bas ipsas 24
leges rex iterum consistens constituit, hortabatur ad latitiam se convertere.
rent. Accessito autem Hermone, cum multis dixit; Molestè tibi de bis ipsis
præcipiendum est insolentissime? Elephantos adhuc etiam nunc arma in excita-
tum ad Judæorum perditionem. Cogatis autem, qui simul discumbebant, in- 25
confantem illius mentem admirantes, provereban bæc; Rex, usquequò nos tan-
quam foldos pertentas, provicipiens jam tertiò illos delere. Quamobrem cruciatus 26
ipsis, mutatione diffoluens ea quæ tibi decreta sunt? Quamobrem cruciatus
propter expectationem tumultuarii, & plena cotitionum, jam etiam pertictita-
tur Jupe (o) distipi. Mocirca rex in omnibus Dhalatis implicus folicitatic, 27
& fidas in se ad vigilationem Judæorum mutationes animi pro nibilo du-
cens. Impium confirmavit juramentum, latiens bos quidem fine dilatione 28
mittere in inferenum, genibus & precibus ferarum cruciatos: exercitu autem
auxilio contra Judæam, jolo illum equitum ipse & bafta velocitet, & in-
tum illorum nobis templum ipse citò profternum, & ab illic sacrificanti-
bus vacuum factirum. Tunc lætè discedentes amici & cognati, cum fide 29
dissolverunt exercitus opportunissimis locis custodiis ad custodiam. Elephan- 30
torum autem præpositus, cum ferus, quasi, ut ita dicam, ad instrum babitudinem
addixisset, odorati/imis potionibus usti cum tbure missi bominibus præpa-
rationibus præparatas, circa aurorum, cituitate jam turbis innumerabilibus
ad bippodromum referta, ingressus ante regem, ad quod propositum erat, sustita-
vit regem. Ille autem gravi ira impletus impium cor, omni male cum feris 31
existit, volens summittere corde, etiam pupillis oculorum spectare cruentos
& misseram eorum qui jam diffi junt, jubversionem. At autem elephanto- 32
rum exemplum circa portam, & frequentis armati exercitûs, & multitu-
dinis cunctis pulcherrem videntes, & gravissimum tumultum audientes Judæi,
ultimum illud vitæ momentum sibi esse putantes

Verfio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Judæi autem, accepris regis verbis, 13
cantabant confitebantique Domino
Deo regum Regi, qui ipsos reprexerat,
eique auxilio fuerat. Rex hinc di- 14
cedens, ad convivium cum omnibus
amicis profectus, vocato Hermoni di-
xit irasus; Quotics præcipiet quis ti-
bi de his quæ spectant ad mise-
ros istos? Abi, para elephantos
ut in craftinum in prompru sint pre-
dendis extermination di judæis. A- 15
mici autem cognatique ejus; qui cum
co accumbebant, mentem ejus ut-
bataur fenfimque infabilem viden-
tes, refponderes, dixerunt ei; Quo-
usque nos tentas ô rex! Jam tertiò
perdi cos jubes, qui de nudo præce-
pta ipse tua foivis: Coacta etiam 16
civitate ad hoc, & contubatione
quotidiana delotationi univerfæ pro-
pinquâ, &c, bs audiris, elationc tu- 17
mi, & obliviscens auxilia judæis olim
facta, quibus ter irrium factum fuerat
hadtenus confilium ejus, Irritum ju- 18
ramentum juras, dixit; Cras ante
omnia, ad inferos eos mittam, cum
partibus & liberis, obtritis furore
conculcationis pedum elephantorum.
Pixerca in judæam ascendens, gladio
& igne eam ftam pfundabo ac per-
tur Jupe exprobrabit me. Hæc cogitans 19
que in quod mihi ingressum negatum
comburam igne ftatim, locumque ubi
afterunt oblationes, ad infiar deferti
defolabo in perpetuum. Tunc amici 20
cognatique ejus læti ab ipso dimit-
centes, quod, audientibus ipsis, per-
disturum se eos juramento affirmassiet.
Pixerca in judæam ascendens, gladio
& igne eam ftam pfundabo ac per- 21
tur Jupe (o) distipi. Mocirca rex in omnibus Dhalatis implicus folicitatic, 22
& fidas in se ad vigilationem Judæorum mutationes animi pro nibilo du-
cens. Impium confirmavit juramentum, latiens bos quidem fine dilatione 23
mittere in inferenum, genibus & precibus ferarum cruciatos: exercitu autem
auxilio contra Judæam, jolo illum equitum ipse & bafta velocitet, & in-
tum illorum nobis templum ipse citò profternum, & ab illic sacrificanti- 24
bus vacuum factirum. Tunc lætè discedentes amici & cognati, cum fide 25
dissolverunt exercitus opportunissimis locis custodiis ad custodiam. Elephan- 26
torum autem præpositus, cum ferus, quasi, ut ita dicam, ad instrum babitudinem
addixisset, odorati/imis potionibus usti cum tbure missi bominibus præpa-
rationibus præparatas, circa aurorum, cituitate jam turbis innumerabilibus
ad bippodromum referta, ingressus ante regem, ad quod propositum erat, sustita-
vit regem. Ille autem gravi ira impletus impium cor, omni male cum feris 27
existit, volens summittere corde, etiam pupillis oculorum spectare cruentos
& misseram eorum qui jam diffi junt, jubversionem. At autem elephanto- 28
rum exemplum circa portam, & frequentis armati exercitûs, & multitu-
dinis cunctis pulcherrem videntes, & gravissimum tumultum audientes Judæi,
ultimum illud vitæ momentum sibi esse putantes

MS.A. (α) βασιλεύοντων (β) τῆς αὐτῆς γῆσιας(γ) * τας τὰ (δ) ἀξ ἀπ τεφε (ε) ους φορεζάτην (ζ) ἀσαζῦ (η) ὡς ἄλλας ἀνθρώπους (θ) ἀλβάνους * τὰς οἰκίας ἀνάγκην ἔ; (ι) βαβαίους (κ)ὑπόκρισιν (λ) πτηνὸν ἐν τάκτει τῶν (μ) αὐτῶν (ν) δυσέλαν εἰς τὸν (ξ) τὴν τήμερον (ο) ὡς ἔπεσεν τὸν ἀπ κατάσκοπα (π) οἴκῳ ἀσαβαυμένῳ φοβερᾶς κἀσσαμμένα κατα-
σκευὰς, (ρ) κατακρισεσμένοις, (σ) ἐπομένης

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

33 Τῆς ἀδιεκτάτης περιστάσεως, εἰς οἶκτον καὶ γόους τραπέντες, καθειρύουν ἀλλήλους περιπλεκόμενοι τοῖς συγγενέσιν ἐπὶ τὰς τραχήλους ἐπιπίπτοντες, γονεῖς παισὶ καὶ μητέρες νεάνισιν,
34 ἔτεραι δὲ νεογνὰ πρὸς μαστὸς ἔχουσαι βρέφη τροφεῖον ἔλκουσα γάλα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
35 τὰς ἐμπροσθεν αὐτῶν χορηγηθείσας ἀνταπόδοσις ἐξ ἐρανοῦ συνιδόντες, ὁρμῶς ὁμοθυμαδὸν ῥίψαντες ἑαυτὸς καὶ τὰ νήπια χαμαιτυπεῖσαν τῶν μαστῶν, ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ ἰσχύϊ,
36 τὸν τῆς (α) ἀπάσης δυνάμεως δυνάστην ἱκετεύοντες, οἰκτῖραι καὶ ἐπιφανείας αὐτοῖς ἤδη πρὸς πύλαις ᾅδου καθεστῶτας.

MS. A. (α) ἀπάσης * δυνάστην

ΚΕΦ. ς'.

1 Ἐλεάζαρός δέ τις ἀνὴρ ἐπίσημος ἐξ ἀπὸ τ (α) χώρας ἱερέων, ὃν πρεσβύῳ τῷ ἡλικίαν ἤδη
λελοιχὼς, καὶ πάσῃ τῇ κατ' τὸν βίον ἀρετῇ κεκοσμημένον, τὸς περὶ αὐτὸν κατασείλας πρε-
2 σβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι τ ἅγιον (β) θεὸν προσηύξατο τάδε· Βασιλεῦ μεγαλοκράτωρ, (γ) ὕψιστε, παν-
τοκράτωρ θεὲ, τῶ πᾶσαν διακυβερνῶν ἐν οἰκτιρμοῖς κτίσιν, ἔπιδε ἐπὶ Ἀβραὰμ σπέρμα,
(δ) ἐπὶ ἡγιασμένα τέκνα Ἰακὼβ, μερίδ' ἣν ἡγιασμένην σε λαὸν ὃν ξένῃ γῇ ζῆνον ἀδίκως (ε) ἀπολ-
3 λύμενον, πάτερ. Σὺ Φαραὼ πληθύνοντα ἅρματα, (ζ) τὸ πεζὸν Αἰγύπτου ταύτης δυνάστην, ἐπαρ-
θέντα ἀνόμῳ θράσει καὶ γλώσσῃ (η) μεγαλορρήμονι, σὺν τῇ ὑπερηφάνῳ σεσαπῇ ποντοζύχους ἀπώ-
4 λεσας, φέγγος ἐπιφανὲς ἐλέους Ἰσραὴλ γένει. Σὺ τὸν ἀναριθμήτοις δυνάμεσι γαυρωθέν-
τα Σενναχηρεὶμ βαρὺν Ἀσσυρίων βασιλέα, δόραπ τὴν πᾶσαν ὑποχείριον ἤδη λαβόντα
γλῶ, καὶ μετεωρισθέντα ἐπὶ τὴν ἁγίαν σου πόλιν, βαρέα λαλοῦντα κόμπῳ καὶ (θ) θράσει,
5 δέσποτα ἔθραυσας, ἐκδήλον δεικνὺς ἔθνεσι πολλοῖς τὸ σὸν κράτ. Σὺ τὲς τρεῖ τ Βα-
βυλωνίαν τῆς ἑταίρους πυρὶ τῶ ψυχὴν ἀνθαιρέτως δεδωκότας εἰς τὸ μὴ λατρεῦσαι τοῖς
ξενοῖς, διάπυρον δρόσιας κάμινον, (ι) ἐρρύσω μέχει τριχὸς ἀπημάντους, (κ) φλόγα πᾶσιν
6 ὑπερέμπλασ τοῖς ἐναντίοις. Σὺ τὸν Δανιὴλ φθόνῳ λέοισι κατὰ γῆς ῥιφέντα θηρσὶ
(λ) βορὰν Δανιὴλ εἰς φῶς ἀνήγαγες ἀσινῆ. Τόν τε βυθοτρεφῆς ἐν γαστρὶ κήτους Ἰωνᾶν τηκό-
μενον ἀφρῶδες, ἀπήμαντον πᾶσιν οἰκείοις ἀνέδειξας, πάτερ.

MS. A. (α) χώρας Ἰουδαίων, ἐν (β) θεὸν, καὶ προσηύξατο (γ) ὕψιστε, (δ) ἐπ' (ε) ἀπολλύμενον * ὑπὸ Φαραὼ (ζ) τὸν πρὶν (η) μεγαλορήμονι,
(θ) θράσει, σὺ δέσποτα (ι) * ἐρρύσω (κ) φλόγα * σιν (λ) βορὰ (μ) ἀφιδῶν,

Interp. LAT.

Miserrimæ expectationis, ad miserationem & gemitus conversi, osculaban- 33
tur se invicem complicati cognatis, super colla procidentes, parentes pu-
eris, & matres puellis, Aliæ autem nuper genitos ad ubera habentes in- 34
fantes ultimum sugentes lac. Veruntamen & quæ sibi anteà præbita essent 35
de cœlo auxilia, conscii, pronos unanimiter se projicientes, & separatis
infantibus ab uberibus, exclamaverunt voce magnâ valdè, omnis potentiæ
Dominum Suppliciter orantes, ut ipsorum cum præsentia miseraretur, qui 36
jam ad portas inferni essent.

CAP. VI.

ELeazarus autem quidam, vir insignis, ex iis, qui de regione, sacerdo- 1
tibus, in senio jam ætatem sortitus, & omni virtute ad vitam pertinente
ornatus, eos qui circa se cohibens presbyteros ab invocando sancto Deo,
precatus est hæc: Rex magnipotens, altissime, omnipotentes Dee, qui 2
creaturam omnem in miserationibus gubernas, respice in semen Abraham, in
filios sanctificati Jacob, sanctificatæ portionis tuæ populum in peregrina
terra peregrinum injustè pereuntem, pater. Tu Pharaonem abundantem cur- 3
rubus, olim hujus Ægypti dominum elatum iniquâ audaciâ, & linguâ ma-
giloquâ cum superbo exercitu (p) demersos ponto perdidisti, ostenso lumine
misericordiæ generi Israel. Tu innumerabilibus exercitibus exultantem 4
Sennacherim gravem Assyriorum regem, qui hastâ universam jam subjugâ-
rat terram, & elatus super sanctam civitatem tuam gravia loquebatur fastu,
& audaciâ, (q) Domine, fregisti, manifestò ostendens gentibus multis po-
tentiam tuam. Tu tres illos, qui in Babylonia, socios, qui sponte animam 5
igni dederant, ne servirent vanis, ignitum ivroram caminum liberâsti
usque ad capillum illæsos, flammâ immissâ in omnes adversarios. Tu 6
calumniis invidiæ per terram leonibus projectum feris cibum Danielem in
lucem revocâsti incolumem. Et in ventre ceti in mari educati durè lique-
scentem Jonam, illæsum omnibus familiaribus ostendisti, pater.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

33 ... * ... Flentésque lachrymis multis cognatos quisque suos osculabatur, alter alterum amplectentes. Alii lactentes parvulos intuentes, flentes ipsis ingemiscebant, quibus hora instabat absolutionis. Auxilia autem & redemptiones cælitùs olim ipsis factas recordantes, omnésq; in terram se projicientes, avulsíque ab uberibus maternis infantibus, suspirio & clamore magno & forti eum qui quicquid vult potest, Invocabant, ut sibi in mortis janua positis misericordiâ multâ auxilio esset.

CAP. VI.

ELeazar autem quidam ex primogenitis sacerdotum, vir insignis, senex annis, & in ministerio cultûs Dei per omnia absolutus, Presbyteros qui secum erant orare precaríque Deum sanctum jussit: ipse autem orans sic dixit; Rex potentiâ fortis, excelse & omnipotens, qui totam creaturam tuam cum misericordia gubernas, intuere ac respice semen Abrahami, filióque Jacobi sancti tui, partem sanctam quam elegisti tibi, populum tuum in terra peregrina hospitem, ac pauperem, sine causa impiè pereuntem. Tu, Pater, Pharaonem potentem illum Ægypti *regem*, qui multiplicaverat sibi currus, elatum & exaltatum superbiâ magnâ, linguâque magna proferente, cum exercitu suo forti & excelso submersum profundo mari perdidisti, lucem misericordiæ semini Israëlis attollens. Tu Sennache ribum Assyriæ regem, exaltantem se gloriantémque de exercitu suo innumerabili, qui subegerat ceperáque terras multas, & contra civitatem tuam sanctam exaltans se, locutus est verba blasphema & superba, contudisti & depressisti Domine, ostendens populis multis potentiam ac robur tuum. Tu tres illos in Babylonia viros, qui tradiderunt seipsos igni comburendos, ne colerent inania & vacua, conservâsti in fornace igneo, eduxistíque integros & sine noxâ usque ad pilum capilli, hostes autem ipsorum flamma ignis combussit. Tu igitur Danielem per calumniam in foveam leonum projectum, ut exterminatus interiret, in lucem sine noxa produxisti. Et Jonam in profundum mare projectum & à pisce devoratum, flentémque coram te & orantem, auditâ de ventre piscis voce ejus, vivum servâsti, & de ventre piscis liberâsti, ostendens omnibus seculis, O pater! virtutem tuam majestatémque.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

7 Καὶ νῦν (α)μισύζει, πολυέλεε, τῶν ὅλων (β)σκεπαστὰ, τὸ τάχος ἐπιφάνηθι (γ)τοῖς ἀπὸ Ἰσραὴλ γένους,
8 (δ)ὑπὸ δὲ ἐβεβηλυμένων ἀνόμων ἐθνῶν ὑβριζομένοις. Εἰ δὲ ἀσεβείαις καὶ ἡ ἀπoικία ὁ βίος
ἡμῶν ἐνέχει, ῥυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ ἐχθρῶν χειρὸς, (ε)ὡς θέλεις, ἡμᾶς μόρφ.
9 Μὴ τοῖς ματαίοις οἱ ματαιόφρονες ἐυλογησάτωσαν ὅτι τῇ τῶν ἠγαπημένων σε ἀπωλείᾳ, λέγον-
10 τες, Οὐδὲ ὁ θεὸς αὐτῶν (ζ)ἐῤῥύσατο αὐτούς. Σὺ δὲ ὁ πᾶσαν ἀλκὴν καὶ δυναστείαν ἔχων ἄπασαν,
11 αἰώνιε, νῦν ἔπιδε· Ἐλέησον ἡμᾶς πρὸ καιροῦ ὕβρει ἀνόμων ἀλόγιστον ὀπὴ τῇ ζωῇ (η) μαδισαν-
12 μένους ἐν ὀπιζέλων τρόπῳ. Πτοήσάτω δὲ ἔθνη σὴν ἀνίκητον σήμερον (θ)ἔντιμε, δύνα-
13 μιν ἔχων ὅλη (ι)σωτηρία Ἰακὼβ γένους. Ἱκετεύει σε τὸ πᾶν πλῆθος τῶν νηπίων καὶ οἱ τού-
των γονεῖς μὴ δακρύσαι. Δειχθήτω πᾶσιν ἔθνεσιν ὅτι μετ' ἡμῶν εἶ κύριε, καὶ ὐκ ἀπέστρε-
14 ψας τὸ πρόσωπόν σε ἀφ' ἡμῶν· Ἀλλὰ καθὼς εἶπας, (κ)Ὅτι οὐδ' ὂν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν
15 αὐτῶν ὄντων (λ)ὑπερῆλθες αὐτὰς, οὕτως ἐπέστελλον κύριε. Τῦ δὲ Ἐλεαζάρου λήγοντος ἄρτι
τῆς προσευχῆς, ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς θηρίοις καὶ παντὶ τῷ τῆς δυνάμεως ῥοιζήματι κατὰ
16 τὴ ἱππόδρομον παρῆγε. Καὶ θεωρήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι, μέγα εἰς οὐρανὸν ἀνέκραξαν, ὥστε καὶ
τὰς ἐγγὺς κρημνὰς αὐλῶνας (μ) συνηχήσαι, ἀκαταπαύστου (ν) οἰμωγὴν ποιῆσαι παντὶ τῷ στρατοπέ-
17 δῳ. Τότε ὁ μεγαλόδοξος (ξ)παντοκράτωρ καὶ ἀληθινὸς θεὸς, ἐπιφάνη τὸ ἅγιον αὐτῦ πρόσ-
ωπον, ἠνέῳξε τὰς οὐρανίους πύλας, ἐξ ὧν ἐνδοξασμένοι δύο φοβερώτατοι ἄγγελοι κατ-
18 έβησαν φανερῶι πᾶσι πλὴν τοῖς Ἰουδαίοις. Καὶ ἀντέστησαν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ὑπεναν-
τίων ἐπλήρωσαν ταραχῆς καὶ φυλίας, καὶ ἀκινήτοις ἔδησαν πέδαις. καὶ (ο)ὑπόφευκον καὶ τὸ τῦ
19 βασιλέως σῶμα ἐγκύψαν, καὶ λήθην τὸ θράσος αὐτῦ τὸ βαρύδυμον ἔλαβε. Καὶ ἀπέστρεψαν
τὰ ἐπὶ τὰς συνεπομένας ἀνόπλους δυνάμεις, καὶ κατεπάτουν αὐτὰς καὶ (ο) ὠλόθρευ-
20 ον. Καὶ μετεστράφη τῦ βασιλέως ἡ ὀργὴ εἰς οἶκτον καὶ δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῷ
21 (π)μεμηχανημένων. Ἀκέσας γὰρ τῆς κραυγῆς, καὶ συνιδὼν φρενῶς ἅπαντας εἰς τὴν ἀπώλειαν, δακρύσας
22 μετ' ὀργῆς τοῖς φίλοις διεπελάτο, λέγων, Παρασκιλάζεσθε, καὶ τυράννους (ρ) ὑπερβεβήκατε
ἀμότητι· καὶ ἐμὲ αὐτὸν τὴν ὑμῶν εὐεργέτην ἐπιχειρεῖτε τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τῦ πνεύματος μεθιστᾶν,
λάθρα μηχανώμενοι τὰ μὴ συμφέροντα τῇ βασιλείᾳ.

MS. A. (α) μισοῦζει, (β) δικασὰ, τάχος (γ) τοῖς ἁγίοις Ἰσραὴλ (δ) ὑπὸ βδελυγμένων (ε) * ὡ προαιρῇ (ζ) ἐρύσατο (η) μεδισαμένους (θ) * ἐντιμε, δυνάμει (ι) σωτηρίαν (κ) Οὐδὲ ὂν (λ) ὑπερῆλθον (μ) συνεχθήσαντας, (ν) πλοῦν ποιῆσαι (ξ) καὶ παντοκράτως (ο) ὠλέθρευον. (π) μεμηχανευμένων. (ρ) ὑπερβεβηκότες

Interp. LAT.

Et nunc oſor contumeliæ, multùm miſericors, univerſorum protector, citò ap- 7
pareas his qui de genere Iſrael, qui contumeliis afficiuntur ab abominatis ini-
quis gentibus. Quòd ſi impietatibus per ipſam peregrinationem vita noſtra 8
conſtricta eſt; cùm erueris nos de manu inimicorum, prout elegeris, Domine,
perde nos morte. Non vanis vana ſapientes benedicant ſuper dilectorum tuo- 9
rum perditione, dicentes; Neque Deus eorum liberavit eos. Tu autem, qui 10
omne robur, & potentiam omnem habes, æterne, nunc reſpice: Miſerere no- 11
ſtrî, qui per injuſtam inimicorum injuriam, è vita, more inſidiatorum, ſubmo-
vemur. Admirentur autem gentes invictam tuam potentiam hodiè, honorate, 12
qui poteſtatem habes ad ſalutem generis Jacob. Supplicat tibi univerſa mul-
titudo parvulorum, & horum parentes cum lachrymis. Pateat omnibus gentibus, 13
quòd nobiſcum es, Domine, & non avertiſti faciem tuam à nobis: Sed, ſicut 14
dixiſti, Neque cùm eſſent in terra inimicorum ſuorum, ipſos deſpecturum, ſic per-
fice, Domine. Eleazaro autem finem jam faciente orationis, rex cum feris, & 15
toto exercitûs fremitu ad hippodromum accedebat. Et aſpicientes Judæi, ve- 16
hementer exclamârunt in cœlum, ita ut adjacentes etiam convalles ſimul ſo-
nantes, continuum fletum facerent univerſo exercitui. Tunc magnificè glo- 17
rioſus, omnipotens, & verax Deus, oſtendens ſanctam faciem ſuam, aperuit
cœleſtes portas: è quibus inclyti duo terribiles angeli deſcenderunt, mani-
feſti omnibus, præterquàm Judæis: Et ex adverſo ſteterunt, & exercitum 18
adverſariorum impleverunt turbatione, & formidine, & immobilibus liga-
verunt compedibus. Atqui regis etiam corpus factum eſt horrens, & obli-
vio gravem ejus audaciam occupavit. Et converterunt ſe beſtiæ ſuper 19
ſubſequentes armatos exercitus, & conculcabant eos, & exterminabant.
Et verſa eſt regis ira in miſericordiam & lachrymas pro his quæ antèà 20
molitus fuerat. Audiens enim vociferationem, & videns præcipites o- 21
mnes ad perditionem, illachrymatus, cum ira amicis minabatur, dicens;
Regios transgredimini moves, & tyrannos ſuperâſtis crudelitate: & me be- 22
nefactorem veſtrum aggredimini à principatu jam & ſpiritu removere, clàm
machinantes quæ non conferunt regno.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Nunc igitur miſericors Tu, qui omnia 7
alis tuis protegis, nos ſemen Iſraëlis,
in ignominia anguſtiſque magnis po-
ſitos, intuere & reſpice, ignominiâ à
gentibus impiis & immundis affectos.
Si peccata & errores noſtri teſtimoni- 8
um in nos tulerunt, ut ita moriamur;
eripe nos Domine, de manu hoſtium
noſtrorum: Ipſe autem, ut volueris,
caſtiga & perde nos. Ne laudent de- 9
mentes idola ſua vana de morte dile-
ctorum tuorum, ne dicant; Ne Deum
quidem potuiſſe ipſos adjuvare & li-
berare. Tu autem, Domine, à quo 10
omnis vis & omne robur eſt, indè
ab ipſo ſeculo, reſpice nunc Domi-
ne; Et miſerere noſtrûm, ſine cau- 11
ſa per iniquos ac ſtultos pereunti-
um. Sed manifeſtetur hodiè vis 12
tua invicta, timorémque & commo-
tionem gentibus iſtis injiciat, pungát-
que corda ipſorum, liberétque ſemen
Iſraëlis. Ecce enim, petit à te, ſup- 13
plicátque tibi multitudo infantium,
propinquíque eorum cum lachrymis &
fletu multo: notúmque omnibus gen-
tibus fiat, te nobiſcum eſſe Domine,
nec avertiſſe vultum tuum à nobis:
Sed quomodo dixiſti; Etiam cùm in 14
terra hoſtium ſuorum ſunt, non aver-
tam vultum meum ab eis; ſic præſta
nobis, Domine. Cúmque finîſſet Ele- 15
azar orationem ſuam, venit rex cum
toto exercitu ſuo, copiíſque quæ cum
eo erant, ad locum ubi morabantur
Judæi. Quibus conſpectis, clamârunt 16
Judæi clamore magno uſque ad cœ-
lum, ita ut commoveretur tota terra,
tremeréntque omnes copiæ regis præ
ſono clamoris ipſorum. Tum Domi- 17
nus omnipotens, gloriâque magnus,
Deúſque veritatis illuſtravit vultum
ſuum ſanctum, aperuítque portas cœ-
li, & deſcenderunt angeli duo glori-
oſi & terribiles, omnibus inviſi præ-
terquam Judæis ſolis. Stantéſque è 18
regione hoſtium, omnes copias exerci-
túmque ipſorum, timore commotionéque
& trepidatione repletos, vinxe-
runt ligarúntque ut non moverent ſe.
Motúmque & trepidationem corpori
regis injecerunt, ita ut ſenſûs ſui ob-
liviſceretur ſublimis & arrogans qui
furore iráque incenſus fuerat. Con- 19
verſi autem in copias ejus elephanti,
conculcantes perdebant eos & occide-
bant. Verſúſque eſt furor regis in 20
miſericordiam, flevítque ſuper omni-
bus quæ facere ſtuduerat, paraverát-
que. Audiens enim vocem clamoris 21
ipſorum, vidénſque eos in facies pro-
jectos quaſi interituros, flevit. Iráq;
in amicos accenſus, dixit eis; Ipſos 22
reges & tyrannos ſuperavit mali-
tia veſtra: & vos quidem re agitis
quo pacto benefactori veſtro principa-
tum auferatis. Videtis enim deficere
mihi ſpiritum: & quæ regno bona
non ſunt, cogitatis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'. Interp. LAT.

23 Τίς τὺς κεκτήσαντας ἡμῶν ἐν πίσει τὰ τῆς χώρας ὀχυρώματα, ἢ οἰκίας ἀποστήσας ἔσωθεν ἀλόγως
24 ἤδροισεν ἐνδήσας; Τίς τὺς ἐξαρχῆς εὐνοίᾳ πρὸς ἡμᾶς καὶ πάντα διαφέροντας πάντων ἐθνῶν, καὶ
τὺς χερίσας πλειοναχὶς ἀνθρώπων (α) ὑπομεμιγμένους κινδύνους, ὕτως (β) ἀθέσμοις ἐπενέδησεν αἰκίαις;
25 Λύσατε, ἀπολύσατε ἄδικα δεσμά· εἰς τὰ ἴδια μετ' εἰρήνης ἐξαποστείλατε, τὰ (γ) περιπεφευγότα
παρατησάμενοι. Ἀπολύσατε τὺν υἱὸν τῦ παντοκράτορος ἐπουρανίυ θεῦ ζῶντος, ὃς ἀφ' ἡμετέρων
μέχρι τῦ νῦν φερομένων ἀπωλείας (δ) μὴ δόξης εὐσέβειαν παρέχει τοῖς ἡμετέροις πράγμασιν.
26 Ὁ μὲν ταῦτα (ε) ἔλεξεν· οἱ δὲ ὀλίγον μεθέντες χρόνῳ λυθέντες, ἢ ἄμοτον σωτῆρα θεὸν αὐτῶν ὑπολο-
27 γησάμενοι, ἄρτι ἢ διάλογον ὑποφθόγγοις. Εἶτα ὁ βασιλεὺς εἰς ἢ (ζ) πόλιν ἀπαγαγὼν, ἢ ἐπὶ τῷ
προσόδῳ προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν οἶνος τε καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς εὐωχίαν ὑπαρτήσια τοῖς
Ἰουδαίοις χορηγεῖν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, κρίνας αὐτὺς ἐν ᾧ τόπῳ ἔδοξεν ἢ ὁλεθρον ἀναλαμβάνειν,
28 ἐν τάτῳ ἐν εὐφροσύνῃ πάσῃ σωτήρια (η) ἄγειν. Τότε οἱ (θ) πρὶν ἐπονείδιστοι καὶ πλησίον τῦ ᾅδυ,
μᾶλλον (ι) δ' ἐπ' αὐτῷ βεβηκότες, ἀντὶ πικρῦ καὶ (κ) δυσαιάκλυ μόρυ, κώδωνα σωτήριον συσκοπούμενοι,
ἢ εἰς πᾶσιν αὐτοῖς καὶ τάφον ἡτοιμασμένον τόπον (λ) κλισίας καλεμένας πλήρεις χαρμοσύνης.
29 Καλαλήξαντες ὃ (μ) θρῆνυ πανόδυρτον μέλος, ἀνέκλαυσαν ᾠδὴν πάτριον, (ν) ἢ σωτῆρα καὶ τεραστοποιὸν
αἰνέσαντες θεόν· (ξ) οἰμωγμῦ τε πᾶσαν καὶ κωκυτὸν ἀποπάμενοι, χορὺς συνίσανλο εὐφροσύνης σημεῖα
30 σημεῖον. Ὡσαύτως ὃ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ τάτων συμπόσιον βαρὺ συναγαγὼν, ἀδιαλείπτως εἰς
31 ὑπερὸν ἀνθομολογῆτο μεγαλομερῶς ἐπὶ τῇ παραδόξῳ γνησίσῃ αὐτῷ σωτηρίᾳ. Οἵ τε πρὶν
εἰς ὄλεθρον καὶ (ο) οἰωνοβρύτυς αὐτὺς ἔτοιμ τιθέμενοι, (π) μὴ χαρᾶς ὑποφαίνοντες, καλεσάμενοι,
32 αἰσχυνῦν ἐφεστῶτες (ρ) περιεζωμένοι, καὶ ἢ πυρίτιον τόλμαν (σ) ἀκλεῶς ἐσβεσμένοι. Οἵ τε Ἰουδαῖοι,
καθὼς προφθάσαμεν, συνηθείᾳσι ἢ προφημένου χορὸν, μετ' εὐφροσύνης ἐν ὁμολογήσεσιν
33 ἱλαραῖς καὶ ψαλμοῖς διῆγον, Καὶ κοινὸν βεσάμενοι περὶ τάτων διαμὸν ἐπὶ πᾶσαν ἢ παροικίαν
αὐτῶν εἰς γενεὰς, τὰς προφημιθείσας ἡμέρας ἄγειν ἔσησαν εὐφροσύνης, ὐ πότυ χάρεν καὶ λιχνείας,
34 σωτηρίας ὃ ἢ διὰ θεὸν γνωσθείσης αὐτοῖς. Ἐνέτυχον ὃ τῷ βασιλεῖ, ἢ ἀπόλυσιν αὐτῶν εἰς
35 τὰ ἴδια αἰτήμενοι. Ἀποχέφοντα ὃ αὐτοῦ ἀπὸ πέμπτης καὶ εἰκάδος τῦ Παχὼν ἕως ἢ τετάρτης
τῦ Ἐπεὶφ, ἐπὶ ἡμέρας (τ) τεσσεράκοντα· συνίστανται ὃ αὐτῶν ἢ ἀπώλεια ἀπὸ πέμπτης ἢ Ἐπεὶφ ἕως
ἑβδόμυ, ἡμέρας τρισίν. ἐν αἷς καὶ μεγαλοδόξως ἐπιφάνας τὸ ἔλεος αὐτῦ ὁ ἢ (υ) ὅλων δυνάσης,
ἀπαύστως αὐτοῦ ἐῤῥύσατο ὁμοθυμαδόν.

MS.A. (α) ὑπαδεδημένους (β) ἀθέσμως (γ) περιεπεφευγότα (δ) συνίσανλο μεθ' δόξης φερόμενοι τοῖς (ε) ἐξέλεξεν· (ζ) πόλιν ἢ ἐπὶ (η) ἀγαγεῖν. (θ) τὸ πρὶν (ι) ἢ (κ) δυσαιάκλυ (λ) κλισίας καλεμένοις (μ) θρήνων (ν) ἢ Ἰσραὴλ * ορα καὶ τεραστοποιὸν (ξ) οἰμωγὴν ὃ (ο) οἰνοβρύτυς (π) καὶ μεθ' (ρ) περιεζωμένοι, καὶ πυρίτιον (σ) ἀκμαίως (τ) τεσσεράκοντα· (υ) πάντων

Quis eos qui obtinent noſtras in fide munitiones regionis, è domo remouens 23
ſtultè congregavit huc? Quis eos qui abinitio benevolentiâ erga nos omnibus 24
in rebus ſuperant omnes gentes, & deterrima ſæpe hominum ſuſceperunt peri-
cula, ſic iniquis implicuit ſupplicijs? Solvite, diſſolvite injuſta vincula: 25
ad propria cum pace dimittite, quæ antè facta ſunt, deprecati. Dimittite filios
omnipotentis cœleſtis Dei viventis, qui à noſtris majoribus hucuſque nunc
incolumem cum gloria bonum ſtatum præbet rebus noſtris. Ergò ille quidem hæc 26
dixit. Hi autem indiviſibili tempore ſoluti ſanctum ſalvatorem Deum ſuum
benedicebant, nuper à morte evadentes. Deinde rex in civitatem reverſus, 27
præfectum redituum accerſens, juſſit & vina & cætera ad convivium neceſſaria
præbere Judæis ad dies ſeptem, ſtatuens eos quo in loco perniciem ſubire puta-
bant, in hoc cum omni lætitia ſalutaria celebrare. Tunc qui antè ignominioſi, 28
& prope infernum erant, quinimò in eum deſcenderant; pro acerba & lugubri
morte convivium ſalutare inſtruentes, paratum ipſis ad ruinam & ſepulturam
locum tentoriis convivalibus diviſerunt pleni gaudio: Ac deſinentes geme- 29
bundum lamentationis canticum, reſumpſerunt cantum patrium, ſalvatorem, &
prodigiorum factorem laudantes Deum: fletúmque omnem & planctum remo-
ventes, choros conſtituerunt pacificæ lætitiæ ſignum. Eodem autem modo 30
& rex pro his magno congregato ſymposio, ſine intermiſſione erga cœlum confite-
batur magnificè pro inopinata, quæ ſibi obvenerat, ſalute. Quique antè in 31
perniciem & avium eſcam eos futuros putabant, & cum gaudio deſcripſerant;
gemuerunt confuſione in ſeipſis induti, & ignivomâ audaciâ ingloriè extinctâ:
Judæi autem, ſicut prædiximus, conſtituto prædicto choro, cum epulis, in con- 32
feſſionibus hilaribus, & pſalmis, degebant: Et communi de his latâ lege ad 33
omnem habitationem ſuam in generationes, prædictos dies agendos decreverunt
lætos, non potionis cauſâ, & edacitatis, ſed ſalutis ſibi per Deum datæ. 34
Adierunt autem regem, dimiſſionem ſuam ad propria poſtulantes. Deſcribunt 35
autem eos à vigeſima quinta menſis Pachon uſque ad quartam menſis Epiphi, ad
dies quadraginta: ſtatuunt autem eorum perditionem à quinta Epiphi uſque ad
ſeptimam diebus tribus. In quibus etiam magna cum gloria patefaciens mi-
ſericordiam ſuam omnium Dominus, incolumes eos liberavit ſimul.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 ... Quis iſtos qui benevolentiam erga nos 13
conſervârunt, cuſtodiverúntque arces
noſtræ terræ, ſic vinctos ferarum inſtar
24 ... adduxit? Aut quis iſtos qui ab initio 14
ſemper in pace nobiſcum fuerunt, &
præ omnibus gentibus erga nos bene-
volentiam conſervârunt, & hoſtibus
noſtris ſæpenumerò reſtiterunt, tam
25 ... duris anguſtiis vinctos aſtrinxit? Sol- 15
vite, ſolvite per injuſtitiam vinctos,
dimittitéque in pace domum quemque
ſuam, quos malo conſilio adduximus.
Solvite filios Omnipotentis, Dei cœ-
lorum, qui olim cum patribus noſtris
& nobiſcum fuit, ſervavítque regnum
26 ... noſtrum ab omni contritione & an- 16
guſtiâ, ſempérque direxit vias noſtras.
27 ... Quæ cùm rex dixiſſet, ſoluti omnes 17
benedixerunt & gratias egerunt Deo
redemptori ſuo, à morte liberati. Poſt-
hæc, ingreſſus urbem rex, Judæis vi-
num alimentáque per ſeptém dies dari
juſſit, dicens; Eo loco, quo parata
ipſis mors erat & interitus, ibi lætiti-
am gaudiúmque liberationis ſuæ agant.
28 ... Tum qui priùs ignominiâ affecti mor- 18
tíque propinqui fuerant, imò ad *mor-
tem* pervenerant, pro dolore luctúque
amaro, lætitiam ſalutis ſuæ agebant, lo-
cúmque ipſis paratum in quo cadentes
ſepelirentur, in accubitus partiti ſunt,
29 ... Hilaritatéque & gaudio, miſſo dolore 19
& luctu, repleverunt; ſumptíque can-
ticis hymníſque patriis, confitebantur
benedicebántque voce clamantes, Deo,
qui fecerat erga ipſos ſtupenda, gau-
dentes exultantéſque de ſigno pacifico
30 ... quod fecerat ipſis. Rex autem etiam 20
convivium magnum fecit, vocatis quam-
plurimis, & inceſſanter confitebatur
Deo cœli, qui cum gloria magna ſa-
31 ... lutem ſibi fecerat. Quique priùs per- 21
dendis Judæis prompti fuerant, uſque quo
ferarum aviúmque cibus fierent, lætíque
deſcripſerant numerum eorum, viden-
tes quæ ipſis acciderant, gementes ac
mœſti, pudoréque induti, extinctâ au-
daciâ ac furore qui ignis inſtar arſe-
32 ... rat, in confuſione & ignominia verſa- 22
bantur. Judæi autem ut prædiximus,
convivia exultantes lætíque agebant,
cum pſalmis, canticíſque ac laudibus;
33 ... Conſilium inter ſe capientes agendi 23
dies hos cum exultatione & gaudio
ubicunque degerent, non edendi bi-
bendíque cauſâ, ſed propter ſalutem
quam fecerat ſibi Dominus. Acce- 24
34 ... dentéſque ad regem petierunt, ut di-
miſſi domum quiſque ſuam irent. De-
35 ... ſcripſerant enim eos à viceſima quinta 25
menſis uſque ad quartam, per quadra-
ginta dies, ſtatuentes perdere ipſos
tribus diebus, à quinto ad ſeptimum:
quibus Dominus dominator omnium,
majeſtatis & miſericordiæ ſuæ gloriam
oſtendit, liberans eos cum ſtupore magno.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

36 Εὐωχεῖτο ἡ πᾶς ὑπὸ τῦ βασιλέως χορηγύμενοι μέχρι τ τεσσαρεσκαιδεκάτης,
37 τυχεῖν ἐποιήσατο περὶ τ ἄπολύσεως αὐτῶν. Ζωσανέσας τε (α) αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἔγραψεν αὐτοῖς τὸν ὑπογεγραμμένον ὑπατολικὸν πρὸς τὺς κτ' πόλιν στρατηγύς μεγαλοψύχως τὴν ἐντεύξιν ἔχουσαν.

MS.A. (α) αὐτοῖς

ΚΕΦ. Ζ'.

1 Βασιλεὺς Πτολεμαῖ ὁ Φιλοπάτωρ τοῖς κατ' Αἴγυπτον στρατηγοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τεταγμένοις ἐπὶ
2 πραγμάτων, χαίρειν καὶ ὑγιαίνειν. ὑγιαίνομέν τε καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, (α) κατευδυναντ ἡμῖν τῦ μεγάλυ
3 θεῦ (β) τὰ πράγματα καθὼς θεραπεύομεν. Τῶν φίλων τινὲς (γ) κακοηθείᾳ ψυχρότερον ἡμῖν παρακείμενοι,
4 σωθῆναι ἡμᾶς εἰς τὸ τὺς ὑπὸ τ βασιλείαν Ἰουδαίους, ζωσαφρόσαντας (δ) σύστημα, κολάσασθαι ξενιζύσας
3 (ε) ἀποφανθ πρωΐαις, (ζ) Περισσεύμενοι μήποτε ὑπαρξόμενα τὰ πράγματα ἡμῖν, δι' ἣν ἔχυσιν
4 ἔτοι (η) πρὸς πάντα τὰ ἔθνη δυσμένειαν, (θ) μέχρις ἂν ζωτύχησθ τῦτο. Οἱ κ δεσμίους καλαγ-
5 γόντες αὐτοὺς μὴ συλλήβδ ὡς ἀνδράποδα, μᾶλλον δ ὡς ὑπεύθυνοι, ἄνευ πάσης ἀναγκαίσεως κ
6 ἐξετάσεως ἐπιχείρησαν ἀνελεῖν, νόμι Σκυθῶν ἀγριοτέρων (ι) ἐμπεποτισμένοι ὠμότητα. Ἡμεῖς
δ ἐπὶ τύτοις σκληρότερον διαπειλησάμενοι, κατ' ἰῦ ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ὑπείκειαν,
μόλις τὸ ζῆν αὐτοῖς (κ) χαρισάμενοι, κ τὸν ὑπερόγιον θεὸν ἐγνωκότες ἀσφαλῶς ὑπερασπίζ τὸν
Ἰουδαίων, ὡς πατέρα ὑπὲρ υἱῶν διαπαντὸς (λ) ὑπερμαχοῦντα, τήν τε τῦ φίλυ (μ) ἣν ἔχυσι πρὸς
ἡμᾶς βεβαίαν κ τοὺ προγόνους ἡμῶν ἕυνοιαν ἀναμιμνησκόμενοι, δικαίως ἀπελύσαμεν πάσας καθ'
6 ὑπηνῶν αἰτίας τρόπον. Καὶ προστεταχαμεν ἑκάστῳ πάντας εἰς τὰ ἴδια ὑπερέρειν, ἐν παντὶ
(ν) τόπῳ μηδενὸς αὐτοῦ τὸ σύνολον καταλάβοντ, μήτε (ξ) ὀνειδίζειν περὶ τ γεγονότων
7 παρὰ λόγον. Γινώσκεσθε γὰρ ὅτι κτ' τύτων ἐάν τι κακοσχολήσωμεν πονηρὸν, ἢ ὑπανιήσωμεν
αὐτὸς τὸν σύνολον, ὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν πάσης δεσπόζοντα δυνάμεως θεὸν τίμιον ἀπρόσιτον
βαμῖν ἐπ' ἐκδικήσει τ θεραπευμάτων κτ πᾶν ἀφεύκτως διαπαντὸς ἔξομεν. Ὑῤῥῶσθε. Λαβόντες
δ τὴν ὑπατολὴν ταύτην, ὐκ ἐπέσπευσαν (ο) ἐυθέως ἀναχωρεῖν τ ἄφοδον, ἀλλὰ τὸν βασιλέα
θεραπεύσαντες τὸν ὑπὲρ τ ἡλικίαν τ Ἰουδαίων τὸν ἄγιον θεὸν ἀνυπαρίτως (π) παρεσκευακότας τ τῦ θεῦ
9 τ νόμον, τυχεῖν (ρ) δὲ αὐτῶν τῆς ὀφειλομένης κολάσεως, Περισσεύμενοι τὺς γαστρὸς ἕνεκεν τὰ
θεῖα παρεσκευακότας θεσπίσματα, μηδέποτε ἐυνοήσειν μηδὲ τοῖς τῦ βασιλέως (σ) πράγμασιν.

MS.A. (α) καὶ κατευδύνοντ (β) τὰ περισπάσματα (γ) κ κακοήθειαν (δ) τὰ συσήμαλα, κολάζεσθαι (ε) ὑποστάντων (ζ) Περισσεύμενοι μηδέποτε (η) πρὸς τὰ ἔθνη (θ) μέχρι (ι) ἐνπεπαρμένοι (κ) χαριζόμενοι, (λ) συμμαχοῦντα, (μ) δ' ἣν ἔχυσιν βεβαίαν πρὸς ἡμᾶς κ (ν) τόπῳ μηδὲν αὐτὸς (ξ) ὀνειδίζοντ (ο) ἐυθέως (π) παρεσκευακότας τ θεῦ (ρ) δι' αὐτὸν (σ) προσάσμασιν.

Interp. LAT.

Epulabantur autem omnibus à rege præbitis usque ad quartam decimam: 36
In qua etiam adierunt pro dimissione sua. Collaudans autem eos rex, scripsit 37
eis subjectam epistolam ad duces, qui per civitates; quæ magnam animi in-
tentionem præ se ferebat.

CAP. VII.

REx Ptolemæus Philopator ducibus per Ægyptum, & omnibus negotiorum 1
præfectis, gaudere, & valere. Valemus autem & ipsi, & filii nostri, prosperè
dirigente nobis res magno Deo, sicut volumus. Ex amicis quidam morum im- 2
probitate, frequentiùs nobis assistentes, persuaserunt nobis, ut Judæi, qui sub
regno sunt, quod conjurationem congregâssent, punirentur novis rebellium sup-
pliciis, Prætendentes nunquam bono in statu collocatum ivi res nostras, pro- 3
pter odium quod hi haberent erga omnes gentes, quoadusque hoc perficiatur.
Qui & vinctos adducentes eos cum vexationibus tanquam mancipia, po- 4
tiùs autem tanquam insidiatores, sine ullo judicio, & inquisitione aggressi
sunt interficere, lege Scytharum ferociorem induti crudelitatem. Nos autem 5
super his duriùs comminati, pro ea quam habemus erga omnes homines æqui-
tate, vix vitam eis condonantes, & cœlestem Deum agnoscentes, qui tutò pro-
texerat Judæos, tanquam pater pro filiis assiduè propugnans, & amicitiæ,
quam habent erga nos & majores nostros, stabilem benevolentiam recolentes,
justè dimisimus, quolibet cujusque causæ modo: Et præcepimus cuique, ut 6
omnes ad propria reverterentur, nemine usquam ipsos prorsus lædente, neque
exprobrarent de iis quæ præter rationem gesta essent. Scitote enim, si quid 7
contra hos machinemur mali, vel omninò eos contristemus; non hominem sed
omnis potentiæ Dominum Deum altissimum adversarium nobis ad ultionem
rerum usquequaque inevitabiliter perpetuò nos habituros. Valete. Acceptâ 8
autem epistolâ hac, non statim urserunt abitionem: sed regem obsecrârunt,
qui ex Judæorum genere sanctum Deum sponte deseruissent, & ejus legem;
ii per ipsos debitam pœnam reportarent; Proponentes, qui ventris causâ 9
transgressi essent divinas leges, ne in regis quidem rebus unquam benè
sensuros.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 ... * ... Hilares itaque omnes agebant, de eo
quod indulserat ipsis rex, usque ad de-
37 cimum quartum, Quo ad regem ac- 37
cesserunt ut dimitterentur: collaudans
autem eos rex, ipsis epistolam ad omnium
civitatum duces in hæc verba scripsit,
quâ multum ipsis attestatus est.

CAP. VII.

1 ... * ... PTolomæus Philometor rex omnibus 1
per Ægyptum ducibus, præfectisque re-
bus quibuscunque, salvere & valere;
2 nos autem cum liberis, rebúsque no- 2
stris, valemus. Quia magnus Deus res
nostras ut voluimus ordinavit, ex ami-
cis autem nostris quidam, nobísque
proximi, pro odio quod habebant in
Judæos, persuaserant nobis, ut coactos
omnes per dominum nostrum Judæos
cum cruciatu perderemus, omni angu-
stiarum genere tortos: Dicentes; Per 3
3 eos regnum nostrum pacatum & tran-
quillum esse non posse: Utique ob ini-
micitias quas cum omnibus Judæis
4 gerebant. Ac præ odio quo ipsos 4
prosequebantur, vinctos tanquam ma-
leficos & damnatos adduxerunt, sine
judicio aut interrogatione, simul omnes,
pro malitia furore; ac tyrannide quam
præ Scythis induerât, interficere atq; per-
dere cupientes. Nobis cum hoc displi- 5
5 ceret, iratis admodum, secundùm huma-
nitatem ac mansuetudinem quam erga
omnes habemus, vix tamen ipsos à
morte eripere potuimus, vitámque ipsis
indulgere. Certò autem cognovimus
Deum Judæis auxilio esse, próque eis,
tanquam patrem pro filiis pugnare:
benevolentiámq; & integritatem quam
nobiscum & cum patribus nostris co-
luerunt, cogitantes, liberos eos, cu-
jusCunque rei causâ dimittimus: Sin- 6
6 gulis ipsorum, quicquid ipsis ablatum
fuerit restitui jubentes: injuriâque ipsos
aut probro, ulla de re quæ acciderit,
affici vetantes. Scitote autem, quòd si 7
7 mali quicquam ipsis machinemur aut
faciamus, doloréque aliquo ipsos affi-
ciamus, non homini, sed Deo excelso,
omnis potentiæ Domino, vindici eo-
rum, faciemus: & neminem ipsum
effugere posse aut evadere. * Valete.
Acceptis literis, statim discedere nolu- 8
8 erunt, sed petierunt à rege, ut de Ju-
dæis, qui sponte suâ, propter cupidi-
tatem ventris à Deo sancto, legéque
ejus deficientes, discesserant, vindi-
ctam ipsis & supplicium quod æquum
erat, sumere sibi liceret: Quod ne 9
9 in regis quidem rebus fideles inventi
fuerant.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'. Interp. LAT.

10 Ὁ δὲ τ' ἀληθὲς αὐτὸς λέγειν παραδεξάμενος καὶ (α) ζωαινέσας, ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν πάντων, ὅπως τὸς παραβεβηκότας τὸ θεῖ τὸν νόμον (β) ἐξολεθρεύσωσι καθ' πᾶν τὰ ὑπ' (γ) αὐτὸν βασιλείαν αὐτοῦ
11 τύπτον μετὰ παῤῥησίας ἄνευ πάσης βασιλικῆς ἐξουσίας (δ) ἢ ἐπισκέψεως. Τότε κατευημήσαντες αὐτὸν, ὡς φρέπον ἦν, οἱ τῶν ἱερῶν, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἐπευφήμησεν (ε) τὸ ἀλληλούϊα, μετὰ
12 χαρᾶς ἀνέλυσε. (ζ) Τότε δὲ ἐμπεσόντα τοῖς μεμασμένοις ὁμοεθνῆ καὶ τὰ ὁδὸν (η) ἀκολάζοντο, καὶ
13 μετὰ παραδειγματισμῶν ἀνῄρουν. Ἐκείνη δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἀνεῖλον ὑπὲρ τὲς τετρακοσίους (θ) ἄνδρας, καὶ
14 ἤγαγον εὐφροσύνην μετὰ χαρᾶς (ι) τὲς βεβήλως χειρωσάμενοι. Αὐτοὶ δὲ οἱ μέχρι θανάτου τὸ θεὸν ἐσωκότες, παντελῆ (κ) σωτηρίας ἀπόλαυσιν ἀνηφότες, ἀνέζεξαν ὁπ τῆς πόλεως παντοίοις ἀνθεσι
15 κεκλεισμένοι μετ' εὐφροσύνης καὶ βοῆς, ἐν αἴνοις καὶ ψαλμῶσιν ὕμνοις. Ἐυχαριστήσαντες τῷ θεῷ τῷ πατέρων αὐτῶν (λ) αἰωνίῳ σωτῆρι τῆ Ἰσραήλ. Παραγενόμενοι δὲ εἰς Πτολεμαΐδα τὸ ὀνομαζομένω διὰ τὸ τόπε ἰδιότητα (μ) Ῥοδοφόρων, ἐν ᾗ παρεμεῖναν αὐτὲς ὁ στόλ καθ'
16 ἑκαστὴν αὐτῶν βελὴν ἡμέρας ἑπτὰ, Ἐκεῖ ἐποίησε πότον (ν) σωτήριον, τῆ βασιλέως χορηγήσαντ
17 αὐτοῖς εὐψύχως τὰ παρὸ τὸ ἄφιξιν (ξ) πάντα ἑκάτῳ ἕως (ο) εἰς τὸ ἰδίαν οἰκίαν. Καταχθέντες δὲ
μετ' εἰρήνης ἐν τῷ παρεπίσαις ἐξωμολογήσαν, ὡσαύτως κἀκεῖ ἔσησ καὶ ταύτας ἄγειν τὰς ἡμέ-
18 ρας ἐπὶ τὸ παροικίας αὐτῶν χρόνον εὐφροσύνης. Ἃς καὶ ἀνιερώσαντες ἐν στήλῃ καθ' ὃ συμποσίας τόπον στερεώχησε (π) καθηδρύσαντες, ἀνέλυσε ἀσινῆς, ἀλύπητοι, ἀχάριτος, διά τε γῆς
καὶ θαλάσσης καὶ ποταμῶ ἀναπεζόμενοι τῇ τῆ βασιλέως ἐπιταγῇ, (ρ) ἕκαστ εἰς τὸ ἰδίαν, καὶ
19 πλείσην ἢ ἐμπροσθεν ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἐξουσίαν ἐσχηκότες μὴ δόξης καὶ φόβε. Τὸ ζύνολον ὑπὸ μηδενὸς διασειόντες τ' ὑπαρχόντων. καὶ πάντα τὰ ἑαυτῶν πάντες ἀνομίσαντο ἐξ ἀποχα-
φῆς, ὥστε τὲς ἔχοντάς τι, μετὰ φόβε μεγίστε ὑποδῦναι αὐτοῖς, τὰ μεγάλα τῆ (σ) μεγίστε θεῆ
20 ποιήσαντ (τ) τελείως ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτῶν. Εὐλογητὸς ὁ ῥύστης Ἰσραὴλ εἰς τὲς αἰὶ χρόνες. Ἀμήν.

10 *Ille autem verè eos dicere confessus, & collaudans, dedit eis omnium po-* 10
testatem, ut eos qui transgressi erant Dei legem, disperderent per omnem,
qui in regno ipsius, locum fidenter, sine ulla regali auctoritate, aut scientiâ.
Tunc benè precantes ei, sicut par erat, qui ex his erant sacerdotes, & omnis 11
multitudo acclamantes Alleluja, cum gaudio abierunt. Tunc occurrentem 12
ex contaminatis concivem per viam puniebant, & exempla edentes inter-
ficiebant. Illâ autem die sustulerunt supra trecentos viros, & egerunt læ- 13
titiam cum gaudio prophanis interfectis. Illi autem ipsi, qui usque ad 14
mortem Deum retinuerant, integrâ salutis fruitione perceptâ, profecti sunt
è civitate, cujusquemodi optimi odoris floribus coronati, cum lætitia &
clamore, in laudibus & suavissimis hymnis gratias agentes Deo patrum su-
orum æterno salvatori Israel. Cùm venissent autem Ptolemaidam, quæ 15
propter loci proprietatem nominatur Rosifera, in qua expectaverat eos classis
ex communi ipsorum consilio dies septem, Ibi fecerunt convivium salutare, 16
rege prebente eis bono animo, quæ ad discessum, omnia, unicuique usque
ad propriam domum. Delati autem cum pace in confessionibus decentibus, 17
similiter & ibi statuerunt hos agere dies ad tempus sui incolatûs lætos.
Quos etiam consecrantes in columna ad convivii locum, confirmantes vo- 18
tum, abierunt illæsi, liberi, gaudio delibuti, & per terram, & mare, &
flumen, incolumes, regis jussione, unusquisque ad propriam sedem; & ma-
jorem quàm anteà, in inimicos potestatem adepti cum gloria & timore,
Prorsùs à nemine dimoti de sustantia. Et omnia sua omnes reportârunt ex 19
descriptione, ita ut, qui aliquid habebant, maximo cum timore eis redde-
rent, cùm magnalia summus Deus fecisset perfectè ad salutem ipsorum.
Benedictus liberator Israel in sempiterna tempora. Amen. 20

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ. *FINIS VETERIS TESTAMENTI.*

MS. A. (α) παραινέσας, (β) ἐξολεθρεύσωσιν (γ) † βασιλείας (δ) καὶ (ε) * τὸν τὸ (ζ) Οὗτοί τε τὸν (η) ἀπέκλεινον (θ) * ἀνδράσιν (ι) βεβήλως (κ) * σωτηρίαν ἀπόλυσιν ἐχηκότες, ἀνέζεξεν (λ) * αἰῶνι σὺν τῇ (μ) * Ῥοδοφόρων, (ν) σωτηρίου, (ξ) πάντας (ο) ἐπὶ (π) καθηδρύσαντες, (ρ) ἕκασον εἰς τὴν * ἐμπροσθεν (σ) μεγάλε (τ) τελέως
(†) Μακκαβαίων Γ'.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Quibus ipse, cum vera dici accepisset, 10
auscultavit, laudatísque eis potestatem
dedit, omnes defectores transgressorés-
que legis, regni ipsius dominio subdi-
tos, quomodo ipsis pro arbitrio suo
placeret, occidendi & perdendi. Tum 11
sacerdotes & populus, regem, ut par
erat, laudantes, vocem cantici Halle-
lunoi elevârunt, lætíque egressi sunt.
In itinere autem, quicunque ex apo- 12
statis in manus ipsorum incideret, eum
morte malâ & ignominiosâ occiderunt,
Tercentum ipso die interfectis: læti- 13
tiámque cum gaudio egerunt, occisis
omnibus pollutis. Hi autem quibus 14
Deus usque ad mortem auxilio fuerat,
déque omni anguftia funditùs ipsos
eripuerat, coronati floribus omnibus
odoratis, lætíque cum exultatione civi-
tate egressi, confitebantur & lauda-
bant canticis magnificis Deum patrum
suorum, in seculum salvatorem Israëlis.
Ptolomaidem autem cùm venissent, eam 15
quæ propter sitûs venustatem Rosis co-
ronata dicitur, egressi simul omnes ci-
ves occurrerunt ipsis cum pace, man-
serúntque ibi septem dies, Cum ma- 16
gnâ lætitiâ: rex enim præberi ipsis de
suo jusserat usque dum domum quisque
suam salvi redirent. Egerunt igitur 17
dies hos canticis hymnisque quibus par
erat, ibíque etiam constituerunt, cum
gaudio & lætitiâ agere dies istos,
omnibus diebus suis. In loco autem 18
ubi morati fuerant erectâ columnâ,
fecerunt ibi proseucham: lætíque ac
hilares domum quisque suam ac civi-
tatem, cum gaudio profecti sunt, quà
mari, quà terrâ, quà fluminibus, præ-
ceptóque regis exaltati & elati supra
hostes suos, Receperunt omnia quibus 19
spoliati fuerant, nemine audente vel
minimum ipsis injuriæ facere, propter
salutem magnam quam fecerat ipsis
Deus magnus & fortis. Benedictus sit 20
salvator Israëlis, in seculum seculorum.
Amen.

Finis libri tertii Maccabæorum.

Versus 1400.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

بسم الله الحي الازلي *

IN NOMINE DEI VIVI ÆTERNI.

كتاب المقابيين * وهو الثاني *

LIBER MACHABÆORUM SECUNDUS.

Præfatio quæ huic libro in editione Pariſienſi præfigitur.

Liber hic, a cap.1. uſque ad 16. incluſive, inſcribitur II.Machabæorum ex Hebræorum Tranſlatione, *uti in calce ejuſdem cap.16. videre eſt. Reliquus vero liber ſimpliciter notatur* II. Machabæorum, *continuata tamen cum antecedentibus capitum ſerie. At cum neque textui Syriaco, qui præcipuæ inter Orientales auctoritatis eſt, neque Græco, neque Vulgatæ Editioni conſonet, (quanquam in omnibus ferme Orientalium extet codicibus) illum in calce horum Bibliorum repoſuimus, & quidem deſtitutum apicibus ſuis: tum ne cuiquam inter cæteros Canonicos libros recenſeri a nobis videatur: tum quia ſecundus Machabæorum, qui pro Canonico habetur, ex integro nobis extat, quanquam ſub nomine primi. Habes tamen in hoc, quædam ex primo, & ſecundo: quædam vero alia hactenus forte in lucem non edita, quæ tibi non injucunda fore ſperamus: quandoquidem liber totus eſt quædam Hiſtoriæ continuatio, ab ipſis Machabæis deducta, uſque ad regnum Herodis, & præfecturam Pilati, & conſequenter Chriſti Domini tempora. Tandem hoc unum ſcias velimus, nos ea bona fide textum expreſſiſſe, ut ne ea quidem, quæ facile emendari poterant, mutaverimus*

الفصل الاول *

CAPUT I.

Continet hiſtoriam Heliodori a rege Seleuco miſſi ad rapiendos theſauros templi Hieroſolymitani: qui poſt fuſas Judæorum orationes, a Deo percutitur, ſed Oniæ Pontificis ſacrificio & precibus liberatur; actiſque Deo & Oniæ gratiis, narrat regi ac cæteris omnibus Dei magnalia. Eſt ejuſdem argumenti cum Maccab. lib.2. cap.3.

كان من رسوم ملوك الروم اليونانيين * ان يَنفذوا الي مدينة بيت المقدس في كل سنة مالًا جزيلًا يُدفع الي الكهنه ليودوه الي خزانة بيت الله لمال الصدقة على اليتاما والارامل * وكان سلوقوس الملك بمقدونيا وقد كان له صاحب من قوّاده يُقال له هليدروس * فعمل على القبض على الخزانة واخذ كلما فيها من المال * وشاع ذلك عنه فعم ذلك اهل المدينه وخافوا ان يتخطّي هليدروس من هذا الي سواه * ولم تكن فيهم قدرة تنفذ على منعه ممّا عزم عليه * فقصدوا الله باجمعهم وصاموا باسرهم وصلّوا بخشوع وخضوع وبكآء عظيم * ولبسوا المسح وتمرّغوا في الرماد مع حونيًا الكاهن الاكبر وساير الروسآء والشيوخ الي العوام والنسآء والاطفال * فلما كان في الغد جآء هليدروس الي بيت الله في عُدّة ودخل مع رجالة الي البيت وهو راكب يريد الخزانة * فاسمعه الله عز وجل صوتًا عظيمًا هايلًا * ورآء شخصًا متقلّدًا بالات الحرب راكبًا على فرس عظيم مقبلًا نحوه * فازداد خوفًا ورعبًا * فجاه ذلك الشخص فاقتلعه من سرجه وضرب به الارض فتوهّن بذهنه توهنًا عظيمًا وصمت * فلما راوا اصحابه ما لحقه من غير ان يروا احد صنع به ذلك * تبادروا اليه وحملوه الي منزله وبقي اياما لا يتكلم ولا يعتدي * فاجتمع كبرا اصحابه وصاروا الي حونيًا الكاهن وسالوه ان يصفح له وان يدعوا الي الله عز وجل ان لا يعاقبه * ففعل حونيًا ذلك وعوفي هليدروس من علته * فرآء الشخص الذي كان راه في القدس وهو يامر بالمسير الي حونيًا الكاهن وان يسلّم عليه ويعظّمه * واعلمه ان الله عز وجل اجاب دعاه وعافاه بمسلّته فيه * فبادر هليدروس الي حونيًا الكاهن وسجد له وسلم عليه ودفع اليه دنانير ودراهم وسأله ان يضيفها الي ما في الخزانة * ثمّ سار من بيت المقدس الي بلد مقدونيًا وعرّف سلوقوس الملك ما كان من امر وساله ان يعفيه استخلافه ببيت المقدّس * فتعجب الملك ممّا ذكر هليدروس * وامن باخبار الناس بذلك * وتقدم بصرف من بيت المقدس من رجاله وزاد فيما كان يوجه به الي ثمّ في كل سنه بما كان من امر هليدروس * فاكثرت الملوك من حمل المال الي الكهنه لما ينصرف الي اليتاما والي الارامل * وما ينصرف في القرابين *

IN decretis fuit Græcorum Ethnicorum Regibus, ſingulis annis mittere in ſanctam civitatem pecuniam plurimam tradendam Sacerdotibus, ut eam theſauro domus Dei apponerent, in pecuniam eleemoſinarum pupillis, et viduis. Erat autem rex Seleucus in Macedonia: habebatque amicum, qui dicebatur Heliodorus, ex ducibus ſuis. Hic deſtinatus eſt ad expilandum theſaurum, accipiendumq; quicquid in eo erat pecuniarum. Quod quidem cum divulgatum eſſet, magnum attulit mœrorem civibus, timueruntq; ne ab hoc procederet Heliodorus ad alia, viribus nequaquam ſibi ſuffragantibus eum prohibere a decretis. Quamobrem ad Deum confugiunt omnes, & jejunium cunctis decreverunt, & ſupplices oraverunt cum humilitate, ſubmiſſione, planctuque magno, induentes cilicia, & ſeſe cinere volutantes cum Onia Sacerdote magno, ac reliquis Principibus, & ſenioribus, uſq; ad plebem & mulieres, atque pueros. Cumq; altera eſſet dies, venit Heliodorus in domum Dei cum apparatu, & ingreſſus eſt cum peditibus domum equo inſidens ipſe, ac theſaurum appetens; Cui immiſit Deus Opt. Max. vocem magnam terribilem: viditque perſonam bellicis inſtructam inſtrumentis, inſidentem ingenti equo, illum impetentem, quare timore ac tremore auctus eſt, adititque ei perſona illa, & avulſit illum e ſagmate ipſius, atque in terram percuſſit. Quare mente perculſus maximopere, atq; alienatus obmutuit. Cum autem vidiſſent ſui, quod ei acciderat, & neminem conſpexiſſent, qui hæc ipſi intuliſſet, feſtinantes detuleruut eum in domicilium illius: manſitque dies aliquos, neque loquens, neque ſumens alimentum. Quare convenientes principes amicorum illius, profecti ſunt ad Honiam Sacerdotem, rogantes eum ut propitiaretur ei, ac Deum Opt. Max. deprecaretur, ne illum ſupplicio afficeret. Quod præſtitit Honias, & ſanatus eſt Heliodorus ex morbo ſuo. Et vidit perſonam quam viderat in ſanctuario, præcipientem adire Honiam Sacerdotem, & ſalutare eum, & debitos deferre ei honores, indicantem ei Deum Opt. Max. illius exaudiſſe preces, ipſumque ſanaſſe *Oniæ* rogatu. Feſtinavit ergo Heliodorus ad Honiam Sacerdotem, quem adorans ſalutavit, & tradidit ei denarios, & drachmas, rogans ut apponeret iis, quæ ſunt in theſauro. Tum profectus eſt ex Jeruſalem in regionem Macedoniæ: & notum fecit Seleuco Regi, quod ſibi evenerat, deprecans, ne illum ſubrogari cogeret in Jeruſalem. Quare demiratus eſt Rex ea quæ meminit Heliodorus: præceptique ea nota facere hominibus. Et curavit transferri, ac dimitti e Jeruſalem viros ſuos, augens ea, quæ illic ſingulis annis mittebat, propter ea, quæ evenerant Heliodoro: atque magis addiderunt Reges pecuniam deferri ſacerdotibus, quæ erogaretur in pupillos, & viduas: & quæ erogaretur in ſacrificia.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

HISTORIA TRANSLATIONIS vigintiquatuor librorum Tolomæo Regi Ægypti, ex lingua Hebraica in linguam Græcam: ipſe eſt Ptolomæus.

CAP. II.

Ejuſdem eſt argumenti cum Joſephi Antiq. lib. 12. cap. 2. Ed. t. Græco-Lat. 1611. in fol.

ERat vir Macedo, Tolomæus nuncupatus, ſcientia atque intelligentia præditus; qui cum habitaret in Ægypto, conſtituerunt eum Ægyptii regem ſuper regionem Ægypti. Quare inquirendarum ſcientiarum amore auctus, omnes ſapientum libros undique collegit. Cupiens autem Vigintiquatuor Libros ſibi acquirere, ſcripſit ſacerdoti magno in Jeruſalem, ut ſibi mitteret ex peritioribus in iſtis libris, ſeptuaginta ſenes; miſitque epiſtolam cum munere ad Sacerdotem. Perveniente itaque epiſtola Regis ad Sacerdotem, ſelegit ſeptuaginta peritos viros, eoſque miſit cum viro, qui dicebatur Eleazarus, præſtans religione, ſcientia atque diſciplina; qui profectus eſt in Ægyptum. Cum autem innotuiſſet eorum adventus Regi, ſeptuaginta domicilia parari, eoſque ibi excipi juſſit. Præcepit præterea ſingulis deſtinari Scribam, qui exciperet horum librorū interpretationem characteribus græcis, & græca lingua. Interdixit inſuper, ne quis horum ſeptuaginta cum ſocio conveniret, ne conſpirarent in cujuſquam iſtorum librorum mutationem. Exceperunt itaque Scribæ ex ſingulis eorum, Vigintiquatuor Librorum tranſlationem. Et cum abſolutæ eſſent tranſlationes, illas obtulit Regi Eleazarus; eaſque inter ſe (ipſo præſente) contulit; quibus collatis, concordare compertæ ſunt; unde valde lætatus eſt Rex, præcepitque pecuniam plurimam dividi inter gentem. Eleazarum vero maxima cumulavit remuneratione. Dimiſit quoque ea die univerſam captivitatem, quæ inventa eſt in Ægypto de tribu Judæ, & Benjamin: ut reverterentur in ſuam regionem Syriam. Erat autem numerus eorum circiter centum & triginta millia. Juſſit inſuper pecuniam diſtribui eis, ita ut ſingulis obvenirent denarii plures: qui accipientes profecti ſunt in regionem ſuam. Tum menſam magnam fieri præcepit ex auro puriſſimo, quæ totius regionis Ægypti imaginis capax eſſet, imaginiſque Nili, ab origine ejus decurſus, ad illam uſque, omniumque præterea ipſius per illam diviſionum, & quomodo totam alluit regionem. Præcepit quoque multis eam interdiſtingui gemmis. Et facta eſt menſa hæc, atque perfecta ejus figuratio, & gemmis interdiſtincta: & delata eſt in civitatem Jeruſalem, munus Domui magnificæ. Quæ integra perveniens collocata fuit in Domo, ſecundum præceptum Regis. Et ſane ſimilem non viderunt homines quoad pulchritudinem pictnrarum, & ſapientiam artis.

Hiſtoria Judæorum.

MENTIO EORVM, QVÆ acciderunt Judæis ad Antiocho Rege: & quæ inter eos, & inter illius Duces contigerunt pugnæ: & ad quæ ille tandem devenerit.

CAP. III.

Vid. 1. Macc. cap. 1. & 2. Macc. cap. 5. & Joſeph. Antiq. Jud. lib. 12. cap. 7. & de bello Judaic. lib. 1. cap 1.

ERat ex Regibus Macedonum homo quidam, qui Antiochus dicebatur; inter cujus geſta id fuit: ut cum defunctus eſſet Tolomæus Rex Ægypti ante memoratus, profectus eſt cum exercitibus ſuis ad Tolomæum ſecundum oppugnandum, Victo autem Tolomæo, atque cæſo, potitus eſt ejus regione Ægypto: eamque obtinuit. Hinc robur accipientibus rebus ipſius, majorem terræ ſubegit partem, obedientiam deferentibus ei Perſidis Rege, aliiſque. Quare elatum eſt cor ejus: & ſuperbia inflatus, idola ad ſuam ſimilitudinem confici juſſit, ut eis deferrent homines adorationem, in illius magnificentiam, & cultum. Quæ quidem cum confecta fuiſſent, miſit in omnes ſui regni regiones per nuntios, jubentes ea coli, & adorari. His annuerunt gentes, timentes, atque metuentes tyrannidem ejus. Erant autem eo tempore in Judæa tres viri mortalium omnium peſſimi: & unicuique in eodem genere mali non ablimilis erat familia. Quorum trium, unius nomen erat, Menelaus: ſecundi, Simeon: tertii, Alcimus. Apparuerunt autem eo tempore imagines quædam, quas quadraginta dierum ſpatio in aere conſpexerunt cives Jeruſalem: erant quidem imagines inſidentium equis igneis in ſeſe decertantium.

خبر نقل الاربعه وعشرين سفر لتلماي ملك مصر من اللسان العبراني
الي اللسان اليوناني * وهو بطليموس *

* الفصل الثاني *

كان رجل من اهل مقدونيا يقال له تلماي * وكان ذا علم وفهم وكان مقيما
بمصر * فملّكه المصريين علي بلد مصر فازداد حبًّا بطلب العلم وجني بجميع
كتب الحكما من كل موضع * واراد ان يقف على الاربعه وعشرين سفر * فكتب الي
الكاهن الاكبر الي بيت المقدس في ان ينفذ اليه من العلما بهذ الاسفار بسبعين
سيخًا * وانفذ الكتاب مع هديه الي الكاهن * فلما وصل كتاب الملك الي الكاهن
اختار سبعين رجلًا عالمًا وانفذهم مع رجلٍ يقال له العازر وكان ذا فضلٍ في دينه
وعلمه وادبه فصار الي مصر * فلما علم الملك بمسيرهم فرّغ لهم سبعين منزلًا وامر
بانزالهم فيها * وامر لكل واحد منهم بكاتب يكتب عنه ترجمة هذ الكتب بالخط ليوناني
واللسان اليوناني * ومنع من ان يجتمع احد من هولآي السبعين مع صاحبه ليلا يقاع
منهم اتفاق على تغيير شيٍ منها * فكتب الكتّاب عن كل واحدٍ منهم نسخة الاربعه
وعشرين سفرًا * فلما تمت النسخ احضرها العازر الي الملك * فتقدم بالقابله بها بحضرته
فوجدت بها فوجدت متفقه * فسرّ الملك بذلك وامر بمال جزيل فُرّق في القوم * وجازا
العازر بجزايةٍ عظيمةٍ * واطلق في ذلك اليوم لساير السبي الذي كان حصل في مصر من
آل يهودا وآل بنيامين ان يعودوا الي بلادهم السلم * وكان مبلغهم نحو مايةٍ وثلاثين الفًا *
وامر بمال يفرّق لهم بحيث يصل منه الي كل واحدٍ منهم دنانير كثيرة * فاخذوا وساروا الي بلادهم *
ثم انه تقدم فامر بان يصنع مايدةٌ من ذهبٍ خالصٍ عظيمةٌ تسع صورة بلد مصر كله
وصورة النيل من اول مصبين اليه وافتراقه في جميعه وكيف يسقي جميع البلد * وامر
بان تكون مرصّعه بالجواهر الكثيرة * فصنعت هذ المايدة واتقن فيها التصوير وثيقًا * ورصعت
فيها الجواهر * وحملت الي مدينة بيت المقدس هديةً للبيت المعظم * فوصلت سالمه وجعلت
في البيت كما امر الملك * ولم يري الناس مثلها في حسن شكلها واحكام صنعتها *

* اخبار آل يهودا *

* ذكر ما لحق آل يهودا من انطيوخوس الملك وما جري بينهم وبين اصحابه من
الوقايع وما انتهي اليه امرهم * * الفصل الثالث *

كان من ملوك المقدونيين رجل يقال له انطيوخوس * وكان من امره انه لما توفي تلماي
ملك مصر المذكور قبل سار بجيوشه الي تلماي الثاني وحاربه فظفر بتلماي وقتله وتسلم
بلاده مصر وممالكه * ثم قوي امره فملك اكثر الارض واطاعه ملك الفرس وغيره * فشمخ
قلبه وداخلته الكبريا * وامر ان تصنع اصنام بصورته تسجد الناس لها اعظامًا له وعباده *
فصنعت وبعث بها الي ساير البلد ان في مملكته مع رسل يامرون الناس بعبادتها والسجود
لها * فاجابته الامم الي ذلك ثقةً له وخوفًا من سطوته * وكان في اليهوديه في ذلك الوقت ثلث
رجال من اشرار الناس لكل واحد منهم رهط يشبهونه في شرته * اسم احد الثلثه منلاوس *
والثاني شمعون * والثالث القيموس * وحدثت في ذلك الزمان صور كان آهل بيت المقدس يرونها
في الجو مدة اربعين يومًا * وهي صور ركبان على خيول من نار يحارب بعضهم بعضًا *

فمضي هولاي الاشرار الي انطيوخوس لما يريدونه من نيل المنزله عنده ليتمكنون
مِمّا يشتهونه من الفجور واخذ اموال الناس والامر والنهي • فقالوا له • ايها الملك انه
قد رُاي في الجو علي بيت المقدس ركبان من نار يتحاربون وقد فرح اليهود بذلك وقالوا
ان هذا يدلّ علي ان انطيوخوس الملك يموت • فصدّق الملك قولهم وغضب منه
وسار الي بيت المقدس في اسرع وقت • فوافي القوم وليس عندهم منه خبر • فكبسهم
رجاله وركبوهم بالسيف واكثروا فيهم القتل واجتّرحوا اكثرهم وسبوا منهم خلقًا
كثيرًا وهُزم منهم قوم الي الجبال والشعاري وقاموا بها زمانًا ياكلون الحشيش •
ثم ان انطيوخوس عمل علي الرحيل عن البلد • ولم يكتفي من القوم بما
فعله بهم حتي استخلف فيهم رَجُلًا يقال له فيلقوس • وامر ان يطالبهم بالسجود
لصورته واكل لحم الخنزير • ففعل فيلقوس ذلك ودعا القوم الي طاعة الملك
في ما امن به • فامتنعوا من قبول ما دعاهم اليه • فقتل منهم خلقًا كثيرًا
واستبقي الاشرار وحطهم ورفع منزلتهم •

Adiverunt itaque impii isti Antiochum, ad obtinendam aliquam penes eum auctoritatem, ut facile perpetrare possent quicquid vellent scortationis, expilationis facultatum hominum, ac denique imperare reliquis, itemque coercere. Et dixerunt ei, Rex, jam apparuerunt in aere super Jerusalem equites ignei in sese decertantes: propterea gavisi sunt Hebræi dicentes, indicem hæc esse mortis Antiochi. Quibus verbis præstans fidem Rex, furore percitus, profectus est in Jerusalem quam brevi ori tempore: ac genti supervenit de nulla ejus præmonitæ fama. Invaseruntque eos viri illius, & gladio percusserunt, plurimas perpetrantes clades: pluresque exceperunt vulneribus, ac multitudinem magnam in captivitatem redegerunt. Quidam vero fugientes, sese in montes, ac nemora contulerunt: ubi diu morati sunt, herbis vescentes. Post hæc a regione abscedere decrevit Antiochus. At non sat illi fuit, quod genti intulerat: verum subrogavit virum nomine Fœlicem, injungens ei, eos cogere suam colere imaginem, ac suillam edere carnem. Quod præstitit Fœlix, gentem accersens ad obediendum Regi in iis, quæ ipsi præceperat. At illi ea, ad quæ accersiti fuerunt, suscipere negaverunt: quare magnam multitudinem ex eis peremit, servans pessimos illos, eorumque familiam: & exaltans eorum dignitatem.

خبر قتل العازر الكاهن •

Historia necis Eleazari sacerdotis.

الفصل الرابع •

CAP. IIII.

Eadem est quæ 2 Maccab. cap. 6. vers. 18. usque ad fin. cap.

ثم قُبض علي العازر الذي كان مضي مع العلمآء الي تُلمآي وهو اذ ذاك شيخ كبير له
تسعون سنه • فأُحضر بحضرة فيلقوس • فقال له • يا العازر انك رجل حكيم فهيم وانا
احبّك مُنذ سنين كثيرة ولست احب قتلك فاطع الملك واسجد لصورته وكُلْ من قربانه
وانج سالمًا • فقال العازر ما كنت بالذي اترك طاعة الله بما اطيع به الملك • فاستدناه
فيلقوس وقال سرًّا اعمل علي انك تستدعي بِمَنْ يجيك بلحم من ذبيحتكم حتي تجعل
علي مايدتي وتاكل منه يسيرًا بحضرة الناس فيعلموا انك قد اطعت الملك وتخلص
نفسك من حيث لم تضيّع شي من دينك • فقال له العازر ما كنت بالذي
اطيع الله بضرب من المكر ولكني اصبر علي المكان وانا شيخ ابن تسعين سنه
قد دقّ عظمي ونحل جسمي واتجلّد عن ما ينكل به الشباب الاجلاد فيقتّل بي
اجلاد قومي وشباب اهل مُلّتي ويقولون كيف يجوز الّا نصبر علي ما صبر عليه مَن
كان اضعف مِنّا قوةً وارقّ مِنّا لحمًا وعظمًا • فيكون ذلك اَولي بي من ان اخدعهم واظهر
طاعة الملك • فيقولون اذا كان هذا الشيخ الفاني الحكيم الفهم شحّ علي الحياة واسف
علي الدنيا وترك دينه فانه يسعنا ما يسعه فانه شيخًا وحَكيمًا ومَن ينبغي لنا ان نتبعه •
وانا أحري بان اهلك وقد خلّفت فيهم الثبات علي دينهم والصبر علي ما ينالهم من
المكان من ان اعيش وقد اضعفت ثباتهم عن طاعة ربهم واتباع مرضاته فيسعدوا
بي ولا يشقوا • فلما سمع فيلقوس مقالة العازر اشتدّ غضبه عليه وامر به فعذب بانواع
العذاب الي ان اجهد جهدًا عظيمًا فقال • اللهم انك تعلم اني كنت قادرًا علي ان
اخلص نفسي مِمّا وقعت فيه بان اطيع غيرك واني لم افعل ذلك بل اثرت طاعتك
واستسهلت في الثبات عليها كل مكروهٍ ينالني • وانا الان مستصغر لما نزل بي في حيث
مرضاتك ويحتمل له بجهدي • فاسالك ان تقبل ذلك مني وان تميتني قبل ان اضعف
عن الصبر • فاستجاب الله دعاه ومات لوقته • وخلّف قومه علي عبادة ربهم صحيحي
العزم علي الثبات علي دينهم والصبر علي ما ينالهم •

POst hæc captus est Eleazarus, qui profectus erat cum doctoribus ad Tolomæum; & tunc erat senex, ætate provectus, nonagenarius: & constitutus est coram Fœlice: cui ait; Eleazare, equidem vir sapiens es, ac prudens: & sane a multis te dilexi annis, nec propterea tuam cuperem necem: obtempera ergo Regi, & adora ejus imaginem, & de ejus immolatis comede, & incolumis evade. Cui respondit Eleazarus: Profecto non sum deserturus obedientiam Dei, ut obediam regi. Cui, accedens Fœlix secreto ait; Fac te accersere quempiam, qui afferat tibi carnes de vestris immolatis, quas apponito mensæ meæ: & comede aliquid ex illis, hominibus præsentibus, ut agnoscant te obedivisse regi: & redimes animam tuam nullo illato religioni tuæ detrimento. Huic ait Eleazarus; Nequaquam Deo obsequor ullo fraudum genere, sed hanc potius sustinebo violentiam. Etenim cum sim senex nonagenarius, jam extenuata sunt ossa mea, & corpus meum contabuit. Si forti ergo animo feram ea, quæ fortissimi juvenes metuentes refugiunt: me imitabuntur fortes populi mei, & juvenes meæ nationis, & dicent; Quomodo non licet ea pati, quæ passus est nobis viribus infirmior, & carne ac osse exilior? quod sane expeditius mihi erit, quam fallere eos, simulata regi obedientia: dicent enim; Si senex iste decrepitus, sapiens, prudens, vitæ est cupidus, & rerum caducarum dolore corripitur, suam abdicans religionem; nobis profecto licebit, quod ei licuit, cum sit senex, ac sapiens, & quem sequi nos oportet. Quare perire malo, relicta eis constantia religionis, ac patientia adversus tyrannidem, quam vivere, ipsorum infirmata constantia in obediendo Domino suo, & ipsius beneplacitis obsequendo: ut fœlices per me reddantur, non autem infœlices. Cum audisset itaque Fœlix Eleazari sententiam, vehementer in eum iratus est, jussitque ipsum multis suppliciorum generibus affici: ita quidem, ut maximum inierit certamen, & ait; Deus utique scis, quod liberare potuissem memetipsum ab iis, in quæ incidi, alteri a te obediendo. Quod quidem non præstiti: sed malui tibi obedire: & facilem existimavi omnem illatam mihi vim, pro constantia in tua obedientia. Et nunc parum reputo ea, quæ mihi evenerunt secundum beneplacitum tuum, eaque sustineo quantum valeo. Rogo te itaque, ut hoc acceptes a me, & mori me facias antequam infirmior reddar in sustinendo. Et exaudivit Deus preces illius, & statim obiit. Reliquit autem populum suum, cultui Domini sui deditum, sanaque præditum fortitudine, ac constantia in religione, & patientia, adversus ea, quæ illis obveniunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Historia necis septem fratrum.

CAP. V.

Concordat cum 2. Maccab. cap. 7. quam Fl. Josephus lib. peculiariter de eis scripto allegoricè, Gregorius Nazianzenus Orat. de eâ habitâ encomiasticè descripsit, & exornavit.

*خبر قتل السبعة اخوه *

*الفصل الخامس *

ثم قبض بعد ذلك على سبعة اخوه واتي لهم فانفذوا الي الملك لانه لم يكن الي الان بَعُدَ عن بيت المقدس * واحضروا بحضرة الملك وادخل عليه احدهم * فامن ان يترك دينه * فابَي عليه وقال له * ان كنت تظن انك تعلّمنا الحق فليس الامر كذلك * بل الحق هو الذي تعلّمناه من ابآينا وظمنّا علي نفوسنا الاستقبال على عبادة الله وحك والثبات على شريعته وليسنا نرجع عن ذلك اصلاً * فغضب انطيوخوس الملك في قوله وامر باحضار طابق حديد وان يجعل على النار * ثم امر بقطع لسان الفتي وقطع يديه ورجليه وسلخ جلد راسه وان يجعل على الطابق ففعل به ذلك * ثم استدعا قدر نحاس كبيرة وامر ان يجعل على النار ثم طرح فيها ما بقي من جسمه * فلما قارب الرجل الموت امر بازالة النار من تحته ليطول عذابه اراد بذلك تخويف امه واخوته فما زادهم ذلك الا شجاعة وقوة عزم على الثبات على دينهم واحتمال كل ما يمرّ بهم من المكاره * فلما مات الاول قدّم اليه الثاني وقال له بعض غلمانه امتثل ما يامرك به الملك لئلا تهلك كما هلك اخوك * فقال ما انا اضعف من اخي قلبًا ولا اقل يقينًا هاتم النار والسيف ولا تنقصوني شيًا مما صنعتم باخي * ففعل به ما فعل باخيه فنادي الملك وقال له * اسمع ايها القاسي الخلق علي الخلق * اعلم انك انما ملكت منّا اجسامنا ولم تملك ارواحنا وعن قليل هي صايرة الي الذي خلقها وسيعيدها الي ابداننا في وقت يحيي موتي امته وقتلا شعبه * واحضر الثالث فاومي بيده اليمني للملك وقال * ما لك يهوّل ايّها العدو * اعلم ان هذا امر وارد علينا من السماء ونحن نقبله من الله بشكر ومنه نرجو ثوابنا * فتعجب الملك والحاضرين من شجاعة الفتي وثبات عقله وحسن لفظه * ثم امر فقتل * واحضر الرابع فقال علي دين الله نبذل نفوسنا ومنه نستوفي اجرنا يومًا لا يكون لك حجّة عند الحساب ولا صبر علي العذاب * فامر به فقتل * واحضر الخامس فقال له لا تظنّ في نفسك ان الله خذلنا بما انزله بنا وانما عرضه به الكرامة ومحبة لنا وهو ياخذ لنا منك ومن دريتك بحقنا * فامر به فقتل * فاحضر السادس * فقال له فاما انا معترف لله بذنبي ومومن ان ينهدر عني بقتلي واما انت فقد عاديت الله بقتلك المتمسكين بدينه وسيكافيك على فعلك ويستاصلك من عالمه * فامر به فقتل * واحضر السابع وكان صبيًا * فقامت امه حينيذ غير جزعه ولا قلقه فنظرت جثث بنيها ثم قالت يا بني لم اعلم علمًا اذ علّقت بكل واحد منكم اني علّقت به ولا قدرت ان اجعل فيه روحه ولا ان اخرجه الي نسيم الدنيا ولا ان ارزقه قدرتً وعقلاً * وانما الله عز وجل هو كوّنه بمشيته وصوّن كما اراد واخرجه الي الدنيا بقدرته وجعل له فيها اجلاً معلومًا ورزقًا مقسومًا وتصرّفًا كما احب * واما انتم قد بذلتم لله اجسامكم التي صنعها وارواحكم التي خلقها ورضيتم باحكامه التي قضاها * فهنيه لكم بما قد سعدتم وطوباكم بما به فزتم * وقد كان رآء انطيوخوس لما رآها قامت انها انما قامت جزعًا على ابنها الاصغر واستبشر بانها ستامن بطاعة الملك ليلا يهلك كما هلك اخوته * فلما سمع كلامها خجل واستحي وامر بان يقرب منه الغلام ليلطف به

ET capti sunt post hæc septem fratres, & mater ipsorum; & missi sunt ad regem: non enim longe adhuc recesserat a Jerusalem. Et cum deducti fuissent ad regem, introductus est unus eorum ad illum: cui propriam jussit abdicare religionem; qui renuens, ait illi; Si enim nos veritatem docere putas, non ita sese res habet: quippe veritas ea est, quam didicimus a patribus nostris, & qua nosmetipsos obstrinximus solius Dei amplecti cultum, & constanter observare legem: & ab hac nequaquam recedemus. Et iratus est rex Antiochus his dictis: præcepitque afferri sartaginem ferream, & igni admoveri. Tum jussit amputari linguam juvenis, & manus, ac pedes præscindi, & detrahi pellem capitis, & imponi sartagini: & factum est ei ita. Deinde afferri præcepit ollam æneam magnam, & igni admoveri, in quam projectum est reliquum corporis. Et cum prope moreretur vir, jussit removeri ab eo ignem, ut diutius cruciaretur: intendens his matrem deterrere, ac fratres. At sane hoc fortitudinem, & robur religionis constanter servandæ illis addidit, ac sustinendi ea omnia, quæ eis per tyrannidem inferri poterant. Mortuo itaque primo, oblatus est ei secundus. Cui quidam puerorū aiunt, Obsequere iis, quæ rex tibi præcipiet, ne pereas sicut periit frater tuus. Qui ait; Non sum fratre meo infirmior corde, neque minor fide. Afferte ignem, & gladium: nec minuatis quicquam illorum, quæ fecistis fratri meo. Et factum est ei, quemadmodum factum fuit fratri ejus. Et appellavit regem, & dixit ei; Audi crudelis scelestissime in homines, ac scito, quod nihil nostri obtines, nisi corpora: spiritus vero nostros nequaquam obtines; & paulo post pergent ad Creatorem, quos restituet corporibus ipsorum cum vivificabit mortuos gentis suæ, & cæsos populi sui. Et deductus est tertius, qui annuens manu, dixit regi; Cur terres inimice? scito hoc de cœlo nobis immissum esse, quod & suscipimus, gratias Deo agentes, & ab illo præmia nostra speramus. Et demiratus est Rex, itemque adstantes fortitudinem adolescentis, & constantiam mentis, & pulchritudinem sermonis. Tum jussit; & trucidatus est. Et deductus est quartus, qui ait; Pro Dei religione animas nostras venundamus, ac locamus, ut ab eo mercedem exigamus, ea die, cum nulla tibi erit excusatio in judicio, neque sustinebis cruciatus. Qui jussit; & trucidatus est. Et deductus est quintus, cui ait; Ne putes in te ipso, Deum nos dereliquisse propter ea, quæ in nos immisit. Sed sane ejus voluntas est, his nobis deferre honorem, & amorem; & ipse ulciscetur nos de te, & de tua progenie. Et jussit; et trucidatus est. Et deductus est sextus, qui ait; Equidem fateor Deo delicta mea, credo tamen ea mihi dimittenda fore mea nece. At tu jam Deo adversatus es, occidendo eos, qui ipsius amplectuntur religionem; et certe rependet tibi secundum opera tua, et e suo mundo te eradicabit. Et præcepit in eum; et trucidatus est. Et deductus est septimus, qui erat puer. Tunc surrexit mater ejus intrepida, atq; imperturbata, et inspexit cadavera filiorum. Tum ait: Filii mei, nescio profecto, qualiter concepi unumquemque vestrum, cum illum concepi. Neque potui apponere illi spiritum: neque educere in mundi hujus auram: neque elargiri illi fortitudinem, et intellectū; sed enim Deus Opt. Max. ipse formavit illum, secundum voluntatem suam: et imaginem ipsi tribuit secundum suum beneplacitum: et eduxit illum in mundum sua potentia, constituens ei terminum vitæ, & bona statuta, & dispensationem, ut ei placet. Vos autem jam venundastis Deo corpora vestra, quæ ipse fecit, & animas vestras, quas ipse creavit: & acquievistis judiciis ejus, quæ decrevit. Quare fœlices vos pro iis, quæ fœliciter obtinuistis: ac beati vos pro iis, quæ vicistis. Visum autem erat Antiocho, cum eam surrexisse vidisset, ipsam id præstitisse timore perculsam pro parvulo filio, et existimavit omnino, illam ipsi præcepturam obedientiam regi, ne pereat, sicuti perierunt fratres illius. Cum vero audisset verba ipsius, eum puduit, et erubuit; præcepitque deduci ad se puerum, ut hortaretur eum,

ويرغبه في الحياة ويرهبه في الموت * فلا يتم لهولاي باسرهم الخلاف لامن فيمتثل بهم
الخلق الكثير * فلما قرّبوه منه لطف به القول ووعك بالغنا وحلف له انه يجعله
وزيرًا له * فلم يلتفت الغلام الي شيٍّ من كلامه ولا حفل به * فالتفت الملك الي امه
فقال لها * ايتها الامراه السعيدة ارحمي ابنكِ هذا الذي لم يبق غيره والطفي به
في ان يقبل امري ليسلم مِمَّا نال اخوته * فقالت ادنوه مني حتي الطف به بشيٍّ
من كلام الله * فلما ادنوه منها اعتزلت به عن القوم ثُمّ قبّلته وضحكت مِمَّا قاله
انطيوخوس لها * ثُمّ قالت له يا ابني دع ان تطيعني لانّي حملتك وولدتك ورضعتك
وربيتك وعلمتك دين الله * ولكن انظر الي السمآء والارض والمآء والنار واعلم ان الاله
الواحد الحق هو الذي خلقها وخلق الادمي من لحم ودم يعيش قليلًا ثُمّ يموت
فخف الله الحق الذي لا يموت واطع الصادق الذي لا يخالف الميعاد ولا تخف من
هذا الجبار العاصي ومُت علي دين الله كما مات اخوتك * فلو قد رايت يا ابني كرم
مثواهم ونور محلّهم وجليل ما صاروا اليه لما صبرت عن الالحاق بهم * وارجو اني
يستعدّني الله عز وجل والحق بكم قريبًا * فقال الغلام حينيذٍ اعلموا انّي اطيع الله ولا
اطيع انطيوخوس في ما امرني به فلا توخروني عن الالحاق باخوتي ولا تعوقوني عن
المصير الي حيث صاروا * ثُمّ قال الي الملك لك الويل من الله الي اين تهرب منه والي اين
تلجي ام بمن تعتصم من عذابه * لقد احسنت الينا من حيث قدّرت انك تاسي
اسآتك الي نفسك واهلكت من حيث ظننت انك تحسن لاننا نصير الي الحياة الّتي لا
يعقبها موت ونثوي في نور لا يزيله ظلام * واما انت فمثواك الجحيم وعذاب الله الاليم *
وانا ارجو ان سخط الله سيزول عن قومه بما احتملناه فيه وانه سيجعل عذابه عليك في
الدنيا وميتتك في اشر موته وتصير في الاخر الي العقاب الدايم * فاغتاض انطيوخوس
مِمَّا راه من مخالفة الغلام لامره * فامر ان يُعذب باشر مِمَّا عُذب به اخوته * ففُعل ذلك
به ومات * فاضرعت امهم الي الله وسألته بان يلحقها باولادها فماتت للوقت * ثم سار
انطيوخوس الي مقدونيا بلدك وكتب الي فيلقوس والي سايرِ همّاله في الشام ان يقتلوا
آل يهودا كلهم الّا من دخل في دينه * فامتثل اصحابه امره وقتلوا خلقًا كثيرًا *

* خبر متثيا الكاهن ابن يوحانان * وهو ابن برحشمآي الكاهن *

* الفصل السادس *

هرب رجل يُعرف بمتثيا ابن يوحانان الي بعض الجبال المنيعه وهرب اليه اناس
متفرقون * واستتر قوم في المواضع الغامضه * فلما بَعُدَ انطيوخوس عن البلد
انفذ متثيا ليهودا ابنه في السرّ الي مدن آل يهودا يعرفهم بسلامته وسلامة الجماعه
الذين معه ويستنهض اليه منهم من كانت فيه نجدة وشجاعه وحميه للدين
والكريم والولد * فسار اليه جماعه من خيار القوم الذين بقوا * فلما حصلوا عنده
قال لهم لم يبق لنا غير الصلاه الي الله والتوكل عليه والمحاربه لاعدائنا لعلّ
الله يرزقنا النصر عليهم والظفر بهم * فقبل القوم راي متثيا وعملوا عليه * فاتصل
ذلك بفيلقوس فسار اليهم بعسكر عظيم * فعرف في مسين خبر القوم من آل يهودا
ان نحو من الف انسان رجال ونسآ قد اجتمعوا الي مغان واقاموا بها ليتم لهم حفظ
دينهم * فعدل اليهم في عدّ من اصحابه وانفذ وجوه رجاله مع باقي العسكر الي متثيا

Et perſuaderet amorem vitæ, & deterreret eum morte; ne omnes iſti adverſari viderentur ejus imperio, & eorum ſequerentur exemplum plurimi hominum. Deductum itaque ſermonibus hortabatur, & divitias pollicebatur: & juravit ei; Se illum Proregem ſibi ſufecturum. Sed cum puer ad ejus verba nequaquam converteretur, neque ea curaret: converſus eſt Rex ad matrem illius,& ait illi; Fœlix mulier, miſerere filii tui hujus, quem ſolum ſuperſtitem habes, & hortare eum, ut amplectatur mea juſſa, & evadat ea, quæ evenerunt fratribus ejus. Quæ ait; Deducite eum ad me, ut horter ipſum verbis Dei. Et cum deduxiſſent illum ad eam, ſeceſſit a turba. Tum oſculata eſt eum, & irriſit ea, quæ ab Antiocho ſibi dicta fuerunt: Deinde dixit ei; Fili mi, age, quod mihi obedias, quoniam peperi te, & lactavi, & educavi, & edocui te divinam religionem: at aſpicito cœlum & terram, & aquam & ignem: & intellige, quod Deus unus verus ipſe creaverit ea: & creaverit hominem ex carne, & ſanguine, qui parum vivit, tum morietur: Quare time Deum verum, qui non moritur: & obtempera veraci, qui non permutat promiſſa: nec timeas hunc Gigantem vulgarem: & morere pro religione Dei, quemadmodum mortui ſunt fratres tui; ſi enim videres fili mi, honorem domicilii ipſorum, & lumen habitationis eorum, & ad quantam pervenerint gloriam, utique haud patieris non ſequi eos: equidem ſpero & ego, Deum Opt. Max. me præparaturum, & prope ſequar vos. Tunc ait puer; Sciatis quod obedio Deo, & non obediam Antiochi præceptis: quare ne differatis me ſequi fratres meos, neque impediatis me abire, quo abierunt. Tum dixit Regi; Væ tibi a Deo, quo fugies ab eo? & quo confugies? aut cujus implorabis opem, ne ſupplicio te afficiat? equidem benefeciſti nobis, cum conſtituiſſes malefacere: malefeciſti animæ tuæ, & perdidiſti eam, cum eſſes arbitratus benefacere Nos autem pergimus ad vitam, quam non ſequetur mors, & habitabimus in lumine, quod non removebunt tenebræ. At habitaculum tuum in inferis erit, cum vehementibus Dei ſuppliciis. Ego vero confido, Dei iram a populo ſuo receſſuram propter ea, quæ ſuſtinuimus pro eo: & te cruciatibus afficiet in hoc mundo, & perdet te peſſima morte: & tandem ad perpetuos cruciatus abibis. Et iratus eſt Antiochus, videns puerum ſuo adverſari imperio: quare juſſit ipſum affici cruciatibus præ fratribus ejus. Et factum eſt id: & mortuus eſt. Rogavit autem mater ipſorum Deum, & deprecata eſt ſequi filios, & illico mortua eſt. Tum profectus eſt Antiochus in Macedoniam regionem ſuam: & ſcripſit Fœlici, & reliquis Præfectis in Syria, ut neci traderent Judæos omnes, exceptis illis, qui ejus amplecterentur religionem. Et obſecuti ſunt ſui imperio ejus, interficientes multitudinem hominum.

HISTORIA MATHATHIÆ SACERDOTIS, FILII JOCHANAN, qui eſt filius Heſmai ſacerdotis.

CAP. VI.

Confer cum 1. Macc. cap. 2. v. 1. ad v 48 & Joſeph. Antiq. lib. 12. cap. 8 part. 1. & de Bello Jud. lib 1. cap. 1

Fugit vir quidam nomine Mathathias, filius Jochanan, in aliquem montium munitorũ. Et confugerunt ad eum diſperſi homines: & quidam ſeſe abſconderunt in locis abditis. Poſtquam autem longe receſſiſſet Antiochus a regione, miſit Mathathias Judam filium ſuum iam in civitates Judæ, ut certiores eos faceret de ſua, ſuorumque ſalute, & ut pergerent ad eum quotquot commoventur fortitudine, magnanimitate, & zelo erga religionem, uxores, & liberos. Et perrexerunt ad eum quidam de nobiliorĩbus populi, qui remanſerant. Qui cum adeſſent apud eum, ait illis; Nihil nobis reſtat niſi oratio ad Deum, & confidentia in eo, & prælium adverſus hoſtes noſtros, ut forte concedat nobis Deus opem, & victoriam contra eos. Et acquievit populus opinioni Mathathiæ: & fecerunt ſecundum eam. Et renuntiatum e Fœlici, & profectus eſt adverſus eos cum exercitu magno. Et nuntiatum eſt ei dum pergeret, de populo Judæorum, eſſe circiter mille homines ex viris, & mulieribus congregatos, & in ſpelunca quadam commorantes, ut ſuam ſervare poſſent religionem. Et declinavit ad eos cum aliquo numero ſuorum, mittens duces virorum ſuorum, cum reliquo exercitu contra Mathathiam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

وطالب فيلقوس مَن في المغان في الخروج اليه وموافقته على الدخول في دينه فامتنعوا عليه * فتوعدهم بانه يدخن عليهم فصبروا على ذلك ولم يخرجوا اليه فدخن عليهم فماتوا باجمعهم * ولما صار وجوه العسكر الي متثيًا ووافوه وهو مستعد الي قتالهم فتقدم اليه بعض اجلّه القواد فاعرض عليه ان يطيع الملك ولا يخالف امن يحيا هو ومن معه ولا يهلكوا * فقال لهم اما انا فاني اطيع الله الملك الحق واما انتم فاطيعوا ملككم واصنعوا ما بَدَي لكم * فامسك عنه القول واخذوا في التدبير عليه فجاهم بعض مَن كان معهم مِن اشرار اليهود فحرّضهم على المبادن اليه ومناجدته الحرب فوثب اليه متثيًا وبيده سيف مجرّد فرمي براس اليهودي ثم ضرب القايد الذي كان اليهودي يخاطبه فقتله ايضًا * فلما نظر اصحاب متثيًا ما صنع تبادروا نحوه وهجموا في عسكر اعدائهم وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا وهزموهم * ثم انهم تبعوا المنهزمين الي ان قتلوا سايرهم * ثم ضرب متثيًا بالبوق واظهر الخروج على فيلقوس ودخل هو واصحابه الي بلد آل يهودا وتسلم كثيرًا من مدنهم واراضيهم الله تعالي علي يد من اصحاب انطيوخوس وعادوا الي حفظ دينهم وزالت عنهم ايادي اعدائهم *

Fœlix autem petiit ab iis, qui sunt in spelunca, ut egrederentur ad eum, & consentirent ingredi suam religionem ; at ipsi recusarunt : unde comminatus est se suppositurum fumum, & sustinuerunt id, & non sunt egressi ad eum, & supposuit eis fumum, & mortui sunt universi. Cumque pergerent Duces exercitus contra Mathathiam, & pervenerunt ad eum, ipso parato ad prælium: accessit ad eum quidam ex nobilioribus ducibus, proponens ei obedientiam Regi, & ut non adversetur ipsius imperio, ut viveret ipse, & qui cum eo erant, & non perirent. Cui ait ; Equidem Deo obedio Regi vero : at vos obedite Regi vestro, & facite quacunque vobis videtur. Et sese a loquendo continuit. Et cœperunt astruere ei insidias. Et venit quidam de pessimis Judæorum, qui cum eis erant, & concitavit eos pergere contra eum, & bellum constituere. Et irruit in illum Mathathias stricto gladio, & amputavit caput Judæi ; tum percussit ducem, quem Judæus alloquebatur, & occidit eum quoque. Videntes autem socii Mathathiæ quod fecerat, festinaverunt ad eum, & irruperunt in castra inimicorum trucidantes ex eis multitudinem plurimam, & in fugam verterunt eos ; deinde secuti sunt fugientes, donec interfecerunt omnes. Post hæc cecinit Mathathias buccina, & indixit expeditionem contra Fœlicem. Et ingressus est ipse, & socii regionem Judæorum, et suscepit plurimas ex civitatibus eorum. Et quiescere eos fecit Deus excelsus per manus ejus a ducibus Antiochi : et reversi sunt ad observantiam suæ religionis: et recesserunt ab eis manus hostium ipsorum.

* ذكر وفاة متثيًا واخبار ابنه يهودا من بعده *

MENTIO OBITUS MATHATHIÆ, & gesta Judæ filii ejus post eum.

* الفصل السابع *

CAP. VII.

Habentur quæ de obitu Mathathiæ, Macc. lib. 2. cap. 2. v. 49. ad finem. Apud Joseph. Ant. lib. 12. cap. 8. part. 2. & cap. 9. Et de Bello cap. 1. Quæ vero de gestis Judæ, lib. 1. Macc. partim cap. 3. partim cap. 4. Item lib. Macc. 2. cap. 8. Item apud Joseph. lib. Antiq. 12. capp. 10. 11.

ثم ان متثيًا اعتلّ * فلما اجهد استدعي بنيه وكانوا خمسة فقال لهم * انّي اعلم الان ان لا بد ان يهج في بلاد يهودا حروب كثيرة عظيمة لسبب ما حرّكنا الله عز وجل له من محاربة اعدائنا وانا اوصيكم بان تتقوا الله وتتوكلوا عليه وتغاروا لدينه وقدسه وأمته وان تستعدوا لمحاربة اعدايكم ولا تخافوا الموت فانه حال بجميع الخلق لا محاله * فان نصركم الله فقد بلغتم ما اردتم وان هلكتم لن يضيع لكم ذلك عنك * ثم توفي متثيًا ودُفن * وعمل بنوه على ما اوصاهم به واتّفقوا على تقديم اخيهم يهودا * وكان اخوهم اصلبكهم راياً واشدّهم باسًا * فخرج اليهم جيش من قبل فيلقوس مع رجل يقال له شارون فهزمه يهودا واصحابه وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا وشاع خبر يهودا وعظمت سمعته فهابه ساير من حوله من الامم * واتّصل ساير ما جري من متثيًا ومن يهودا ابنه بالملك انطيوخوس * وانتهت ايضا هذه الاخبار الي ملك الفرس فسعّ العصا على انطيوخوس وعاصاه تمثّلاً بيهودا * فاكثر ذلك انطيوخوس وعظم عليه فاستحضر رجلاً عظيمًا من اهل بيته يُقال له ليسياس ذا باس ونجدة * فقال له * انّي قد عزمت على المسير الي بلد الفرس لمحاربته واريد انّي استخلف ابني في مكاني واخذ معي نصف العسكر واخلف نصفه مع ابني * وقد رددت اليك تدبير ابني وتدبير الرجال الذين اخلفهم معه وقد علمت ما صنعه متثيًا ويهودا باصحابي ورجالي * فتنفذ الي بلد يهودا من يضم عليه عسكرًا قويًّا وتتقدم اليه ببذل السيف في بلد يهودا واستيصالهم وخراب ديارهم وقلع آثارهم * ثم سار انطيوخوس الي بلد فارس * وانفذ ليسيّاس ثلثة قواد ذي باس ونجدة ومعرفة بالحروب يقال لاحدهم تلماوس والثاني بيقانور والثالث جرجس * وانفذ معهم من نقاوة الرجال اربعين الفًا وسبعة الاف جنبة *

Mathathias autem infirmatus est : & cum prope esset ut moreretur, vocavit filios suos, qui erant quinque, & ait illis ; Certe scio excitanda fore in regione Juda bella quamplurima ac magna, causa eorum pro quibus commovit nos Deus Opt. Max. ad bellandum contra hostes nostros. Ego autem præcipio vobis ut timeatis Deum, & confidatis in illo, & æmulatores sitis legis, & Sanctuarii, & populi ipsius, & præparemini ad bellandum contra hostes illius : nec timeatis mortem, quoniam omnibus hominibus proculdubio decreta est. Quod si victores vos reddiderit Deus, jam obtinuistis quod desiderabatis : si vero pereatis, non amittitur id vobis apud illum. Et defunctus Mathathias, & sepultus est, & fecerunt filii ejus secundum quod præcepit eis. Et consenserunt præficere sibi fratrem suum Judam. Erat autem Judas frater eorum, omnium consilio optimus, & robore fortissimus. Et missus est contra eos exercitus a Fœlice cum viro, qui dicebatur Seron, quem fugavit Judas cum sociis suis, & interfecit multitudinem magnam. Et divulgata est fama Judæ, ac percrebuit in aures valde ; & timuerunt eum omnes gentes, quæ erant in circuitu ejus. Et perlatum est Regi Antiocho quicquid fecerat Mathathias, & Judas filius ejus. Pervenerunt hæc quoque ad Regem Persarum, unde præuaricatus est in Antiochum, deficiens ab eo, sequens exemplum Judæ. Quod quidem cum maximopere afflixisset Antiochum, vocavit ad se virum quendam de domesticis suis, qui dicebatur Lysias, vir strenuus, ac fortis, & ait illi ; Jam decrevi proficisci in Persidis regionem ad bellandum : volo autem sufficere post me filium meum in locum meum, & ducere mecum dimidiam partem exercitus, & reliquam partem relinquere cum filio meo ; & ecce tradidi tibi gubernationem filii mei, & gubernationem virorum, quos relinquo cum illo. Et quidem scis quid fecit Mathathias, & Judas amicis meis, & viris meis. Quare mitte in regionem Judæ ducentem exercitum potentem ; & jube irruere gladio in regionem Judæ, & eradicare eos, & destruere domicilia eorum, & ipsorum vestigia delere. Dein profectus est Antiochus in regionem Persidis. Lysias vero expedivit tres duces strenuos, ac fortes, & in bellis peritos, quorum unus dicebatur Tolomæus, alter Nicanor, tertius vero Gorgias. Misitque cum eis de viris electis quadraginta millia, & septem millia equorum;

حينيذ تقدّم اليهم ان ياخذوا معهم جيشًا من الارمن وجيشًا من فلسطين وتاكّد
عليهم في استيصال آل يهودا * فسار القوم واخذوا معهم عشّ من التجار حتي يبيعوهم
السّبي الذي يحصل لهم من آل يهودا * فاتّصل الخبر بيهودا بن متثيا فقصد بيت
الله عز وجل وجمع الناس وامرهم بالصوم والصلاه والدّعا الي الله عز وجل ومسّلته
بان يظفرهم بعدوهم ففعلوا ذلك * ثم ان يهودا جمع رجاله وجعل علي كل الف رئيسًا
وكذلك علي كل ماية رجلا وعلي كل خمسين وعلي كل عشر * ثم امر بالندا علي كل
عسكر بان يرجع منه كل جبان وكل مَن امر الله برجوعه من العساكر * فرجع
منهم خلق كثير وبقي معهم سبعة الاف رجل ذو باس وشجاعة وخبر بالحروب
وعاده لها ولم يعرف احد منهم بهزيمه قطّ * فساروا الي اعدايهم فلما قربوا منهم صلّا
يهودا الي ربه وساله ان يكفيه شرّ عدوّه وان ينصره ويظفّر به * ثم امر الكهنه ان
يضربوا بالابواق ففعلوا وكبّر اصحابه كلهم ثم حملوا علي عسكر نيقانور فرزقهم الله
النّصر عليهم فهزموه ولاصحابه وقتلوا منهم تسعة الاف رجل وتبدد الباقون * وعاد
يهودا واصحابه الي عسكر نيقانور فغنموه وغنموا اموال التجار الكثيرين وانفدوها الي مَن
فرقها علي الضّعفا * وهذا القتال كان يوم الجمعه فاقام يهودا واصحابه في موضعهم
الي ان مضي يوم السبت * ثم ساروا الي تلماوس وجرجس فلقوهما وحاربوهما فنصروا
عليهما وقتلوا من عسكرهما عشرين الفًا * وهربا تلماوس وجرجس فتبعهما يهودا واصحابه
فلم يدركهما لانهما نجيا الي مدينة الصّفيين وتحصّنا مع بقية رجالهما بها * وادرك
يهودا فيلقوس وانهزم من بين يديه وتبعه يهودا فجآء الي بيت كان بقريه فدخله
وغلق عليه ابوبه وكان البيت حصينًا * فامر يهودا فضربه بالنار فاحترق البيت
واحترق فيلقوس فاخذ منه يهودا بتار العار وعين ممّن قتلهم فيلقوس * ثم عاد
القوم الي القتلي واخذوا سلبهم وسلاحهم وانفدوا جلّ ما غنموا الي بلد القدس *
واما نيقانور فانه تنكّر فلم يُعرف ومضي وعاد الي ليسياس فعرّفه في جميع ما جري
عليه وعلي اصحابه *

* ذكر عودة انطيوخوس وسيرة الي بلد يهودا * وما عرض له من العلّه التي مات بها في طريقه *

* الفصل الثامن *

ثم عاد انطيوخوس من بلد فارس مهزومًا مغلولا العسكر * فلما وقف علي ما جري علي
عسكر الذي انفذ ليسياس وجميع ساير رجاله فخرج في عسكر عظيم قاصد الي بلد
يهودا * ثم سار فلما توسّط في طريقه ضربه الله بالاسهام العظيمه فلم يوقفه ذلك عن المسير
بل جدّ فيه وهو مع ذلك يتكلم بكل كون من الفريه علي الله ويقول ان لم يقدر احد
يصكّ عن غرضه * فضربه الله عز وجل ايضًا بقروح عمّت جسمه فما ارتدع ولا وقف عن
المسير * بل ازداد تحنّا وجدّ طمعًا في بلوغ ما نواه وادراك ما قدّر * وكان في عسكره افيله
كثيرين فاتّفق لبعضهم ان نفر وصاح فنفرت الخيل الحامله السرير الذي كان انطيوخوس
عليه فطرحته * وكان ثقيل الجسم فتوهنت اعضاوه وتخلّع بعض مفاصله وقد كانت
قروحه نتنت فزاد نتنها حتي تاذي بها هو ومَن قرب منه * فلما سقط تقدم اليه عبيك
فحملوه علي ظهورهم * فزادت عليه رايحه فطرحوه وبعدوا عنه *

Tunc præcepit eis quoque, ut adducerent ſecum exercitum de Syris, et Palæſtinis; et præcepit eis omnino extirpare Judæos. Et profecti ſunt, adducentes ſecum multitudinem mercatorum, ut venderent eis captivitatem, quam obtenturi erant de Judæis. Pervenit autem fama ad Judam filium Mathathiæ, et petiit domum Dei Optimi Maximi; et congregavit homines, indixitque eis jejunium, et orationes, et preces ad Deum Opt. Maximum: et ut eum deprecarentur pro victoria contra hoſtes; quod quidem præſtiterunt. Poſt hæc congregans Judas viros ſuos, conſtituit ſingulis millibus, principem: et ſimiliter ſingulis centum, virum: et ſingulis quinquaginta: et ſingulis decem. Tum præcepit præcini in exercitu ſuo, ut revertatur quiſquis timidus eſt, & quemcunque præcepit Deus dimitti de exercitibus. Et reverſa eſt multitudo magna: remanſeruntque cum illis ſeptem millia virorum ſtrenuorum, ac fortium, & in bellis peritorum, iiſque aſſuetorum: nec quiſpiam illorum unquam novit fugam; & profecti ſunt contra hoſtes ſuos. Cum autem appropinquaſſent eis, oravit Judas ad Dominum ſuum, rogans eum, ut averteret a ſe malitiam hoſtis ſui, & ut opitularetur ei, & victorem ipſum redderet. Deinde præcepit ſacerdotibus canere buccinis, quod præſtiterunt, & *Deum* invocaverunt omnes ſui, & in exercitum Nicanoris irruerunt. Et conceſſit illis Deus victoriam contra eos, & fugaverunt illum ac ſocios ejus, interficientes ex illis novem millia virorum; reliqui autem diſperſi ſunt. Et reverſus eſt Judas, & amici ejus ad caſtra Nicanoris, et deprædati ſuut ea, diripueruntque bona mercatorum plurima, et miſerunt ea dividenda inter infirmos. Hæc autem pugna fuit feria ſexta; quare ſtetit Judas, et ſui eodem in loco, donec pertranſiret dies Sabbati. Tum profecti ſunt contra Tolomæum, et Gorgiam, quos invenientes expugnaverunt, & victoriam reportaverunt ex eis, occidentes ex eorum exercitu viginti millia. Et fugerunt Tolomæus et Gorgias, quos ſecutus eſt Judas cum ſociis: tamen eos comprehendere non potuit, quoniam ſeſe contulerunt in civitatem duorum Idolorum, et ſeſe munierunt in ea cum reliquis viris ſuis. Et invaſit Judas Fœlicem, et fugatus eſt ante eum, quem ſecutus eſt Judas. Qui veniens in domum quandam proximam, ingreſſus eſt eam, et clauſit januas; erat autem domus munita. Et præcepit Judas: et ſuccendit eam igni, et combuſta eſt domus, et combuſtus eſt Fœlix. Sumpſit ergo de eo Judas vindictam Eleazari, et aliorum, quos interfecerat Fœlix. Poſt hæc reverſus eſt populus ad interfectos, et acceperunt ſpolia, et arma ipſorum: miſerunt autem præſtantiora prædæ in regionem Sanctam. At Nicanor mutato habitu ignotus abivit, & reverſus eſt ad Lyſiam, indicavitque ei omnia, quæ ſibi ſuiſque evenerant.

MENTIO REDITUS ANTIOCHI, et ejus profectionis in regionem Judæ, et morbi, qui accidit ei, ex quo mortuus eſt in ſuo itinere.

CAP. VIII.

Habentur Macc. lib. 1. cap. 6. v. 1. ad 16. ſed fuſiùs & diſtinctiùs lib. Macc. 2. cap. 9. Vid. inſuper Joſeph. Antiq. lib. 12. cap. 13.

REverſus eſt autem Antiochus de regione Perſidis fugiens dimiſſo exercitu. Qui cum intellexiſſet quod accidit exercitui ſuo, quem miſerat Lyſias, et omnibus viris ſuis, egreſſus eſt cum exercitu magno, petens regionem Judæ. Qui pergens cum ad medium perveniſſet iter, percuſſit illum Deus telis maximis: at id nequaquam illum remorari potuit ab itinere, ſed inſtitit illi, proferens omnia genera injuriarum in Deum, ac dicens; quod nemo illum avertere, aut impedire poſſet a decretis ſuis. Quare percuſſit quoque illum Deus Opt. Max. ulceribus totum invadentibus ejus corpus: nec tamen deſtitit, aut corripuit ſe ab itinere, ſed auctus eſt ira, & aviditate percitus obtinendi quod decreverat, & conſequendi quod deliberaverat. Erant autem in exercitu ejus elephanti quamplurimi. Accidit ergo ut quidam eorum fugeret, & barritum ederet; quamobrem diffugerunt equi portantes lectum in quo jacebat Antiochus, & excuſſerunt illum. Cum autem eſſet corpore obeſus, debilitata ſunt membra ejus, & quædam junctura divulſæ fuerunt: & ulcerum quidem ejus, quæ fœtorem jam emittebant, adeo fœtor auctus eſt, ut neque ipſe ſuſtinere amplius poſſet, nec qui ad eum accedebant. Cadentem itaque ſuſtulerunt ſervi, & ſuper humeros portaverunt: ingruente vero fœtore projecerunt illum, & longe receſſerunt.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فلما راي ما قد اجتمع عليه من المكروه ايقن ان ذلك كله عقوبه من الله عز وجل
على تعديته على آل يهودا وظلمه لهم وسفكه دماهم بغير حق * ففزع ورجع الي الله واعترف
بخطاياه وقال * اللهم اني اهل لما انزلته بي وانت العدل في حكمك وانت الذي تذل من
يرتفع وتصغر من تكبر ولك الكبريا والعظمه والعز والجبروت * حقا اقول لقد اظلمت
هؤلاي القوم في ما صنعته بهم وجرت في ما حكمت به عليهم * فاقلني اللهم عثرتي واغفر
خطيتي وامنن بعافيتي * وعلي ان املا خزاين بيتك ذهبا وفضة وافرش بيت القدس
بثياب الارجوان واختتن واتادي في ساير مملكتي انك الاله الحق وحدك لاشريك لك
ولا الاها سواك * فلم يجب الله دعاه ولا قبل صلاته بل زاد ما كان به حتي طرح
احشاه وعظم امر القروح حتي تساقط لحمه عن جسمه ثم مات ودفن مكانه وملك
ابنه مكانه وكان اسمه اوفطر *

* خبر ايام الحنكه الثمانيه *

* الفصل التاسع *

لما هزم يهودا تلماوس ونيقانور وجرجس وقتل رجالهم عاد هو ورجاله الي بلد بيت المقدس
وامر بهدم ساير المذابح التي امر انطيوخوس ببنيانها وازال ساير الاوثان التي كانت في
القدس وبنوا مذبحا جديدا وامر بتقريب القربين عليه * وصلوا الي الله عز وجل في
اظهار نار مقدسة تبقي على المذبح * فخرجت نار من بعض حجارة المذبح فاحرقت الحطب
والقربان ومنها بقيت النار في المذبح الي الجليه الثالثه * فعملوا حينيذ بدسينا للمذبح
الجديد ثمانية ايام اولها يوم خمسه وعشرين من شهر كسلا * وثم نضدوا الخبز على
مايلة بيت الله واسرجوا سرج المنار وكانوا في كل يوم من هذ الثمانية ايام يجتمعون
للصلاة والتسبيح * ثم جعلوا ذلك رسما في كل سنه *

* خبر محاربة يهودا لجرجس وتلماوس *

* الفصل العاشر *

ولما كان بعد ايام الحنكه سار يهودا الي بلد ادوم يعني جبل السراه وكان جرجس مقيما
بها * فخرج اليه جرجس بعسكر عظيم فوقع بينهما قتال شديد فهلك فيه من رجال
جرجس عشرين الفا وهرب جرجس الي تلماوس الي ارض الغرب لان انطيوخوس كان
ولاه تلك الناحيه فكان مقيما بها فعرفه ما جري عليه * فخرج تلماوس بعسكر فيه
مايه وعشرين الفا من رجال المقدونيين ورجال الغرب وسار حتي واتي بلد الجرش وما
يليه وقتل من آل يهودا كثيرا وكتبوا الي يهودا يعرفوه ما لحقهم ويستنهضونه
اليهم لمحاربة تلماوس ودفعه عنهم * فورد كتابهم اليه في وقت ورد اليه كتاب من
اهل جبل الجليل ايضا يعرفونه فيه ان المقدونيين الذين في صور وصيدا قد
اجتمعوا عليهم وقتلوا منهم * فلما قري يهودا الكتابين جمع رجاله وعرفهم ما ورد به
الكتابان وامرهم بالصوم والصلاة * ثم تقدم الي شمعون اخيه ان ياخذ معه ثلثة
الاف رجل من آل يهودا ويبادر بالمسير الي جبل الجليل ويكسر المقدونيين الذين
فيه فسار شمعون * وبادر يهودا ورجاله الي لقاء تلماوس * فاما شمعون فانه كبس
المقدونيين وقتل منهم ثمانية الاف رجل واراح اهل الجليل منهم * واما يهودا فانه
سار حتي واتي بجرجس وتلماوس نازلا عليهما محاصرا لهما فحاربهما ومر بينهما قتال شديد

Videns itaque quæ mala eum convenerunt, pro certo credidit, id totum ſupplicium ſibi eveniſſe a Deo Opt. Max. propter injuriam, ac tyrannidem Hebræis illatam, & ſanguinis eorum effuſionem injuſte perpetratam. Timens ergo converſus eſt ad Deum, & peccata ſua confitens dixit; Deus utique mereor quæ in me immiſiſti: & quidem juſtus es in judiciis tuis: humilias qui exaltatur, & diminuis qui ſuperbit: tibi vero eſt magnitudo, & magnificentia, & majeſtas, & fortitudo. Vere inquam oppreſſi populum hunc, & tyrannice egi, & decrevi in ipſos. Parce, quæſo, Deus lapſum hunc meum, & dimitte peccatum meum, & elargire mihi ſanitatem meam: & meum erit implere theſauros Domus tuæ auro, & argento: & ſternere Domum ſanctuarii veſtimentis purpureis, & circuncidi, & præconio edicere per univerſum regnum meum; Te eſſe Deum verum ſolum, non habentem participem, nec eſſe Deum præter te. At nequaquam exaudivit Deus illius preces, nec orationem excepit: ſed adeo multiplicata ſunt mala ipſius, ut emitteret viſcera: & adeo creverunt ulcera, ut decideret caro ejus a corpore. Dein mortuus & ſepultus eſt in loco ſuo. Et regnavit filius ejus loco ejus, eratque nomen ipſius Eupator.

HISTORIA DIERUM OCTO Dedicationis.

CAP. IX.

Vid. Macc. lib. 1. cap. 4. à verſ. 36. deinceps, & Macc. lib. 2. cap. 10. in principio. Item Joſeph. Ant. lib. 12. cap. 11. verſus finem.

Cum fugaſſet Judas Tolomæum, & Nicanorem, & Gorgiam, & occidiſſet viros eorum, reverſus eſt ipſe, & viri ejus in regionem Domus ſanctæ. Præcepitque deſtrui omnia altaria, quæ extrui juſſerat Antiochus: & amovit omnia idola, quæ erant in Sanctuario: & ædificarunt altare novum, juſſitque offerri ſacrificia ſuper illud. Oraverunt quoque ad Deum Opt. Max. ad educendum ignem ſanctum, qui maneret in altari; & egreſſus eſt ignis de quibuſdam lapidibus altaris, & combuſſit ligna, ac ſacrificia: & ex eo remanſit ignis in altari uſque ad tertiam tranſmigrationem. Feceruntque tunc ſolennitatem altaris novi octo diebus, incipientibus die quinta & viceſima menſis Caſleu. Tum autem poſuerunt panem ſuper menſam domus Dei, & accenderunt lucernas candelabri. Singulis autem diebus horum octo conveniebant ad orationem, & laudem: conſtitueruntque præterea id in ritum ſingulis annis.

HISTORIA PRÆLIORUM JUDÆ contra Gorgiam, & Tolomæum.

CAP. X.

Habetur partim Macc. lib. 1. cap. 5. partim 2, Macc. cap. 10. part. poſter. Quæ verò à Timotheo geſta fuerint, hîc ſub Ptolomæi nomine referuntur; ubi & multæ aliæ in hiſtoria differentiæ. Vid. inſuper Joſeph. Ant. lib. 12. cap. 12.

Poſt dies autem Dedicationis, profectus eſt Judas in regionem Idumæorum, videlicet in montem Sarah: Gorgias enim ibi morabatur. Et egreſſus eſt contra ipſum Gorgias cum exercitu magno, & fuerunt inter eos pugnæ magnæ: perieruntque de viris Gorgiæ viginti millia. Et fugit Gorgias ad Tolomæum in terram Occidentis (præfecerat enim illum Antiochus illi regioni, morabaturque ibi) & indicavit ei quod ſibi acciderat. Quare egreſſus eſt Tolomæus cum exercitu, in quo erant centum & viginti millia de viris Macedonum, & viris Occidentis. Profectus autem eſt donec pervenit in regionem Giares, *id eſt Galaad*, & adjacentia: & occidit ex Judæis multitudinem magnam. Scripſerunt itaque Judæ, indicantes ei quod ſibi evenit, invocantes eum ad debellandum Tolomæum, & depellendum a ſe. Et pervenit ad eam epiſtola eorum eodem tempore, quo pervenit ad ipſum epiſtola ab incolis montis Galilææ, indicantibus quoque illi quæliter Macedones, qui ſunt Tyri & Sydone jam conveniſſent contra eos, & bello impetiviſſent, occidentes ex eis. Cum autem legiſſet Judas utramque epiſtolam, coegit viros ſuos, & ſignificavit eis tenorem epiſtolarum, indixitq; illis jejunium & orationem. Poſt hæc juſſit fratri ſuo Simeoni, ut ſecum aſſumeret tria millia virorum de Judæis, & feſtinanter pergeret in montem Galilææ, & effringeret Macedones, qui in eo erant: & profectus eſt Simeon. Judas vero feſtinavit in occurſum Tolomæi. At Simeon improviſo irruit in Macedones, interfecitque ex illis octo millia virorum, & attulit quietem Galilæis. Judas vero profectus eſt donec pervenit ad Gorgiam, & Tolomæum: urgens eos, ac obſidens: & decertarunt, interceſſeruntque inter eos acerrimæ pugnæ:

لان تلماوس كان في خلقٍ كثيرٍ ذي نجدةٍ وبأسٍ ولم يكن يهودا في علةٍ كثيرٍ الا
ان القوم الذين كانوا معه كانوا ابطالاً شجعًا فثبتوا وطال القتال بينهم وقوي
واشتدَّ * فصرخ يهودا الي الله عز وجل واستغاث به * فذكر انه راي خمسة ركبان
شباب ثلثة يحاربون عسكر تلماوس واثنان واقفان معه * فتاملهم وتبيَّن له انهم ملايكة
الله * فقوي قلبه وقلوب اصحابه وحملوا على اعدايهم دفعات فهزموهم وقتلوا منهم خلقا
كثيرا * فكان مبلغ ما قُتل من عسكر تلماوس من اوّل هذا القتال الي اخر عشرون
الفًا وخمس مايه * ثم ان تلماوس ورجاله هربوا الي الساحل فتبعهم يهودا وقتل كل من
ظفر به منهم * وصار تلماوس الي غَزّة واقام بها واجتمع اليه رجال القليسم * فسار اليهم
يهودا ولقيهم وحاربهم * فتبدد على تلماوس رجاله ولجا الي غَزّة فتحصّن بها * وتبع رجال
يهودا القوم المتبددين فقتل منهم خلقًا كثيرًا * وسار يهودا ومن بقي معه من الرجال
عن غَزّة فنزل عليها وحاصرها وعاد رجال يهودا اليه * فصعد من بقي مع تلماوس
على الحصن واكثروا من شتم يهودا واقام القتال بينهم وبين اصحاب يهودا خمسة ايام *
فلما كان في اليوم الخامس اشرف القوم في شتم يهودا وثلب دينه * فاحتمي من
رجال بيت يهودا عشرون رجلًا فاخذوا اتراسهم بايديهم اليسار وسيوفهم بايديهم
اليمين وبينهم من يحمل سُلّما قد صنعوه ومضوا حتي انتهوا السور * فوقف منهم
ثمانية عشر رجلًا يرمون مَن على السور وبادر منهم اثنان الي السور ونصبوا السُّلم
وصعدوا فيه * فكشف بعض مَن كان في الموضع صعودهما وكفوهما اصحابهما ونزلوا
جميعًا من السور الي داخل المدينه * فنزلوا وراهم من علي السور فحاربوهم وقتلوا من
اعدايهم عددًا كثيرًا * وتقدم عسكر يهودا الي باب المدينه ومضي العشرون الي
نحو الباب ليفتحوا فدُفعوا عنه اشد مدافعه فكبّروا تكبيرًا كثيرًا * فعلم
يهودا واصحابه بقربهم من الباب واشتدَّ القتال من خارج الباب ومن ورايه فضرب
يهودا واصحابه الباب في النار فسقط الباب وهلك القوم وقبضوا على مَن شتم يهودا
وجابوهم فامر باحراقهم * ثم امر ببدل السيف في المدينه فاقام القتل بها يومين ثم ضربوها
بالنار * فاما تلماوس فانه هرب ولم يُعرف له في الوقت خبر وذلك انه تنكّر واختفي في بعض
الابار مختفي خبئ * ووقع اخواه فجآوا بهما الي يهودا فامر بضرب ارقابهما * ثم سار الي بلد
القدس بغنايم عظيمه * فصلّا فيه هو واصحابه وشكروا الله على ما انعم عليهم *

* ذكر محاربة يهودا وليسياس صاحب اوفطر
بعد هلاك انطيوخوس الملك *

* الفصل الحادي عشر *

كان اسم انطيوخوس الذي تقدم ذكر اپيفانيوس واسم ابنه الذي ملك بعد اوفطر
واسمه ايضًا انطيوخوس * فلما جري من محاربة يهودا لهولاي القواد ما جري كتبوا بذلك
الي اوفطر فانفذ ليسياس ابن عمّه بعسكر عظيم فيه ثمانون الف فارس وثمانون فيلًا
فانتهوا الي مدينه كانت تسمي بيت نير فخطّوا عليها فحاصروها وكانت مدينة
عظيمة فيها خلق كثير * فنصب حولها ليسياس المناجنيق وكثرت محاربته
لاهلها * فلما اتّصل ذلك بيهودا خرج هو واصحابه الي بعض الجبال المنيعة
وقاموا هنالك ليلا يقيموا في مدينه فيقصدها ليسياس فيحاصرها ويضيق عليهم *

Tolomæus enim dicebat multitudinem numerosam fortem ac strenuam. Judas vero paucissimo erat comitatus numero, veruntamen, cum populus qui cum eo erat, constaret fortissimis, atque robustissimis, constanter restitit, & diu duravit pugna inter eos, & invaluit valde. Quare exclamavit Judas ad Deum Opt. Maximum, & invocavit eum. Meminit autem se vidisse quinque equites juvenes: e quibus tres pugnabant contra exercitum Tolomæi, duo vero stabant secum. Quos cum attente contemplaretur, visi sunt ei Angeli Dei. Quamobrem confortatum est cor ejus, & corda sociorum: & irrumpentes sæpe in hostes fugaverunt eos, occidentes ex eis multitudinem plurimam. Erat autem summa eorũ, qui interfecti sunt de exercitu Tolomæi, ab initio pugnæ hujus usque ad finem, viginti millium quingentorũ. His peractis, fugit Tolomæus, & viri ejus ad oras maritimas, persequente eos Juda, & interficiente ex illis quotquot ipse comprehendebat. Tolomæus autem fugit in Gazam, & moratus est in ea, & convenerunt ad eum viri Chalisam. Et profectus est Judas ad eos, quos inveniens expugnavit: & dispersi sunt viri Tolomæi, qui confugit in Gazam, ac ibi sese munivit. Et persecuti sunt viri Judæ palantem populum, interfeceruntque ex illis multitudinem plurimam. Perrexit vero Judas, & qui remanserunt cum eo viri Gazam, & castrametatus est, & obsedit eam. Reversique sunt viri Judæ ad eum, & ascenderunt qui superfuerant cum Tolomæo munitionem, multisque Judam injuriis impetebant: perduravitque bellum inter eos, & viros Judæ quinque dies. Cum autem adesset dies quintus, institit populus injuriis inurere Judam, & maledictis incessere ipsius religionem: quamobrem incaluerunt de viris Judæ viginti viri, qui acceptis clypeis manu sinistra, dextera vero manu gladiis, habentes secum quendam ferentem scalam, quam fecerant, profecti sunt donec pervenerunt ad murum: steteruntque ex eis viri octodecim jaculantes in eos, qui erant supra murum, duo vero festinantes ad murum, erexerunt scalam, & ascenderunt per eam. Animadvertentes autem quidam qui erant eo in loco eos ascendisse, & socios insecutos fuisse, & simul descendisse de muro intra civitatem, descenderunt post eos de muro, quos expugnaverunt, cæso hostium maximo numero. Exercitus vero Judæ applicuit portæ civitatis, ac currentibus viginti versus portam, ut eam aperirent: at expellebantur inde accerrime; quamobrem invocabant exclamationibus magnis. Cognovit ergo Judas, & socii ejus, ipsos prope portã accessisse: & invaluit pugna extra portã, & intra. Et igne percussit Judas, & socii portam, quæ cecidit; & periit populus, & comprehensi sunt qui Judam injuriis inurebant, quos adductos jussit comburi. Præterea gladio exterminari civitatem præcepit: perduravitque clades in ea duobus diebus, tum igne percussa est. Tolomæus vero fugit, nec innotuit eo tempore fama ejus, quoniam mutatis vestimentis sese abdiderat in quodam puteorũ, & latuit fama ejus. Duo vero fratres ipsius capti sunt, & ad Judam adducti, quorum colla percuti gladio jussit. Post hæc profectus est in regionem Sanctuarii cum præda maxima, oravitque in eo ipse & socii, gratias agentes Deo de acceptis beneficiis.

MENTIO PUGNÆ JUDÆ, ET Lysiæ ducis Eupatoris, post deperditum Antiochum Regem.

CAP. XI.

Vid. Macc. 2. cap. 11.

ERat nomen Antiochi, cujus præcessit mentio, Epiphanius; nomen vero filii ejus, qui regnavit post illum, Eupator, qui & Antiochus quoque nominabatur. Cumque contigissent prælia Judæ contra hos duces: scripserunt de hoc Eupatori, qui misit cum Lysia filio patruelis sui magnum exercitum, in quo erant octoginta millia equitum, & octoginta elephanti. Qui pervenientes ad urbem, quæ appellatur Bethner: castrametati sunt circa eam, & obsederunt, quippe urbs ampla erat, & in ea populus multus. Et erexit circa eam Lysias tormenta bellica, instititque oppugnare cives. Quod cum ad Judam perlatum esset egressus est ipse cum sociis ad quosdam montes munitos: & morati sunt ibi, ne in aliqua urbe morantes peteret eam Lysias, & obsideret, & opprimeret eos.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فجمع يهودا اصحابه فوافقهم على المسير الي العسكر الذي لليسياس بعد ان يمضوا الي
بيت الله ويقرّبون فيه القرابين ويسألوا الله عز وجل ان يكفيهم شر عدوهم وينصرهم
عليه * ففعلوا ذلك * ثم ساروا من بلد بيت المقدس الي بيت نير وقد انتفى رايهم على
كبس العسكر ومنازلته من غير منازعه * فذكروا انه ترايا لهم شخص بين السما
والارض وهو راكب على فرس من نار وبيده رمح عظيم يطعن به عسكر اليونانيين * فزادهم
ما راوه في ذلك شجاعه وجراه * وبادروا في العسكر وهجموا فيه وقتلوا من رجاله خلقًا
كثيرًا * فتشوش العسكر واضطرب اضطرابًا شديدًا وتهاربوا * وركب سيف يهودا
واصحابه وقتل منهم احد عشر الفًا رجل والف وستماية فارس * ثم انهزم ليسياس واصحابه
الي مكان بعيد امكنه المقام فيه * وارسل الي يهودا في ان يكون تحت طاعة الملك
بحيث يقرّهو وقومه على اديانهم * فاجابه يهودا الي ذلك بعد ان يكتب الي الملك فيه
ويرد الجواب باجابتهم اليه * وكتب ليسياس الي الملك يعرّفه بما جري وما شاهد من
شدّة باس القوم وشجاعتهم * وان مداومة محاربتهم تفني الرجال مثل من فني من قبلهم
ويعرّفه بما قد اجابوا اليه وبمقامه الي ان يرد له عليه كتابه بما يعمل به * فاجابه بانه قد
راي من الصواب مسالمة القوم وترك المعارضه لهم في امر دينهم لانها هي التي حملتهم
على المشاقه والمحاربه لمن تقدّم * وامن ان يعاهدهم على ان يكونوا مسالمين مقيمين
على طاعته بحيث لا يكون عليهم معارضه في شيء من امر دينهم * وكتب الي
يهودا والي ساير اليهود الذين في بلاد يهودا بمثل ذلك ودام هذا بينهم مدّة *

Coegit ergo Judas socios suos, & statuit cum eis proficisci ad castra Lysiæ, postquam adeuntes domum Dei obtulerint in ea sacrificia, rogantes Deum Opt. Max. ut averteret a se malitiam inimicorum suorum, & victoriam sibi in ipsos concederet: quod quidem præstiterunt. Post hæc perrexerunt de regione Domus sanctæ ad Bethner. Statuerant enim opprimere exercitum improviso, illumq; debellare sine contentione. Ferunt autem sibi apparuisse personam quandam inter cœlum & terram, insidentem equo igneo, habentemq; in manu magnam hastam, qua percutiebat exercitum Græcorum. Quare addidit eis quod viderant fortitudinem, & animos. Et festinantes irruperunt in exercitum, interfeceruntque de viris ejus multitudinem plurimam. Unde commotus exercitus, & perturbatus est vehementissime, & totus in fugam promiscue conversus: & institit gladius Judæ, & sociorum; & occidit ex illis undecim millia virorum, & mille sexcentos equites. Fugatus est quoque Lysias, & socii ejus ad remotum locum, in quo tuto morabatur. Et misit ad Judam, ut subjectus sit Regi, salva ejus, populique sui religione: cui in hoc morem gessit Judas, dummodo scriberetur Regi, & acciperetur responsum illorum assensus. *Et scripsit Judas de hoc*: scripsit quoque Lysias Regi, significans ei, quæ evenerant, & quæ expertus est de robore, & fortitudine gentis; & quod continuatio bellorum cum illis esset exterminatura viros, quemadmodum exterminati sunt præcedentes: indicat ipsi præterea eorum assensum, & moram suam, donec reciperet epistolam de iis, quæ sibi agenda sunt. Cui respondit; Rectum sibi videri pacem inire cum gente, ablato obice eorum exercendæ religionis: etenim hæc ipsa eos induxit ad defectiones, & oppugnationes prædecessorum. Præcepit ei quoque inire cum eis fœdus de pace, & obedientia, ita quidem ut nullus opponatur illis obex in negotio religionis. Scripsit etiam Judæ, & omnibus Judæis, qui in regione Judæ, secundum hoc: & duravit id inter eos aliquo spatio temporis.

MENTIO INITII POTENTIÆ Romanorum, & ampliationis regni eorum.

CAP. XII.

Historiæ externa est, & à Romanorum Scriptoribus desumpta, nec adres Judæorum nisi obiter pertinens.

HOc eodem tempore, cujus præcessit mentio, cœperunt res Romanorum exaltari; ut adimpleret Deus Opt. Max. quod prædixerat Daniel Propheta (cui pax) de quarto regno. Erat item hoc eodem tempore Rex quidam in Africa munificentissimus, nomine Annibal. Erat autem regia regni ipsius Carthago. Hic decrevit Romanorum occupare regionem. Quamobrem ad oppugnandum eum convenerunt: & multiplicata sunt bella inter eos, ita ut commiserint octodecim prælia spatio decem annorum, nec expellere illum valuerunt de sua regione ob innumerum exercitum, & populum illius. Decreverunt ergo cogere magnum exercitum selectum ex omnibus strenuis, & exercitibus, & fortissimis quibusque suis, & impetere Annibalem in bello, & sustinere, donec averterent a se res ipsius. Quod quidem præstiterunt: præfeceruntque exercitui duos viros præclarissimos, unius nomen erat Æmilius, alterius autem Varro. Qui occurrentes Annibali, commiserunt cum eo bellum, & cæsa sunt de exercitu eorum nonaginta millia virorum: de exercitu vero Annibalis ceciderunt virorum quadraginta millia. Interfectus quoque est Æmilius eo in bello. Varro autem fugit in civitatem quandam maximam, munitissimam, dictam Venusiam; quem non est persecutus Annibal: sed Romam profectus est ad expugnandam eam, & ibi morandum. Instititque contra eam per octo dies, cœpitque extruere e regione illius, domicilia. Quod cum vidissent cives, deliberarunt inire pacem, & fœdus cum illo, & dedere regionem. Erat autem inter eos juvenis quidam, nomine Scipio, (erant quippe Romani eo tempore sine Rege, & tota rerum ipsorum administratio committebatur trecentis & viginti viris, quibus præerat vir, qui dicebatur Senior:) adest ergo eis Scipio, qui Annibali, ejusque obedientiæ nequaquam fidendum esse, persuasit. Cui responderunt; Se nequaquam ipsi fidere, nisi quod illi resistere nequeant.

* ذكر ابتدا قوة الروم وظهور ملكهم *

* الفصل الثاني عشر *

ثم بدي في هذا الزمان الذي تقدم ذكر امر الروم ان يعلوا ليتم الله عز وجل ما
كان اخبر به دانيال النبي عليه السلام من المملكه الرابعه * وذلك انه كان في
هذا الزمان ملك بافريقيه عظيم الشان جدًّا اسمه انبيل وكانت دار مملكته قرطاجنه
فعزم على اخذ بلد الروم * فاجتمعوا لمحاربته وكثرت الحروب بينهم وبينه ووقعت بينهم
وبينه ثمانية عشر وقعه في مدّة عشر سنين * ولم يكن لهم طاقه على اخراجه من
بلدهم لكثرة عسكره وقومه * فارادوا ان يجمعوا عسكرًا عظيمًا يشتمل على جميع
شجعانهم وعسكرهم وابطالهم ويقصدوا انبيل للقتال ويصابروه الي ان يكفّوا امن
فعلوا ذلك * وولّوا على العسكر رجلين جليلين اسم احدهما اميليوس واسم الثاني
واروس * فلقيا انبيل وقاتلاه فقتل من عسكرهما تسعين الفا رجل وقتل من عسكر
انبيل اربعين الفا رجل وقتل اميليوس في ذلك الحرب * وهرب واروس الي مدينة عظيمه
منيعه يقال له بنوسيه فلم يتبعه انبيل بل سار الي روميه ليفتحها ويقيم بها * واقام
عليها ثمانية ايام واخذ في بناء منزل بحذاها * فلما رآي ذلك اهلها عملوا على
مسالمته ومعاهدته وتسليم البلد اليه * وكان فيهم فتي يقال له سيفيا * وكان
الروم في ذلك الزمان لا ملكًا لهم وانما يرجع تدبير امورهم الي ثلثماية وعشرين
رجلاً يروسهم رجل يسمي الكهل * فجاهم سيفيا وخوّفهم من انبيل ومن طاعته *
فاخبروه على انهم لم يعزموا على الاستيمان اليه الّا من حيث لا طاقة لهم بمقاومته *

Hinc eodem tempore

فقال لهم ان بلد افريقيه قد خلي من اهل الحرب لان جميعهم مع انبيل فاعطوني
جماعة من نقاوة الرجال حتي امضي الي افريقيه واثر فيها اثارًا تنتهي اليه اخبارها
لعلّه يترك عنكم وتكفوا امن فتستريحون منه وتصلحون احوالكم ويقوي
شأنكم الي وقت عودهِ منه ان كانت وتكفوا امن * فاستصابوا رآي سيفيا
وضمّوا اليه ثلثين الفا رجلٍ من جبابرتهم وسار الي افريقيه * فلقيه استروبال اخو
انبيل وحاربه * فظفر به سيفيا وضرب عنقه واخذ راسه وحمله مع ساير ما غنمه
وعاد الي روميه * فصعد علي الحصن ونادي الي انبيل وقال له * كيف تقدر علي
بلدنا هذا ولم يكن فيك منّة علي ان تطردني عن بلدك الذي صرت اليه
فاخربته وقتلت اخاك وجيت براسه ثم رمي اليه الراس * فاحضر الراس الي انبيل
فعرفه * وزاد عند ذلك علي القوم حنقًا وغضبًا وحلف انه لا فارق او يفتح روميه *
فعمل اهلها علي ممانعته ومدافعته عنها الي ان يعود سيفيا وينزل علي قرطاجنه
ويحاصرها * فعاد سيفيا وعسكر الي افريقيه ونزلوا علي قرطاجنه وحاصروها
حصارًا شديدًا * فكتب اهلها الي انبيل يقول له * انك قد رغبت في غير بلدك
ولست تعلم هل يحصل لك او لا * والبلد الذي لك قد صار اليه من يريد
اخذه فان تاخرت عنّا سلّمنا البلد اليه وسلّمنا اليه اهل بيتك وجميع امواله
وذخايرك لتسلم نفوسنا واموالنا * فلما بلغه الكتاب رحل عن روميه وجاء
مسرعًا حتي وافي افريقيه * فسار اليه سيفيا ولقيه وحاربه حربًا شديدًا في ثلثه دفعات
وقتل فيها من رجاله خمسين الفًا * فانهزم انبيل وصار الي بلد مصر وتبعه سيفيا
واخذ انبيل اسيرًا وعاد الي افريقيه * فلما حصل بها انف انبيل من ان يراه اهل
افريقيه بتلك الحال فسمّ نفسه ومات * وملك سيفيا بلد افريقيه وقبض علي ساير اموال
انبيل واهله وذخاير فعظم شان الروم وابتدي امرهم منذ ذاك في الزياده *

* ذكر مكاتبة الروم الي يهودا والعهد الذي جري بينهم *

* الفصل الثالث عشر *

من الكهل والثلثمايه وعشرين مدبريه الي يهودا ولي الحرب والي اهل اليهود السلام
عليكم * قد اتّصل بنا ما انتم عليه من النجاح واللباس والقيام بالحروب وسرّنا ذلك *
ووقفنا علي ما وافقكم عليه انطيوخوس ونحن نكتب لك مثل ذلك علي انكم
تكونون اصحابًا لنا دون اليونانيّين الذين اسوا اليكم * ونريد نقصد انطاكيه
ونحارب من بها * فبادروا تعريفنا من تعادوا ومن توالوا لنعمل علي حسب ذلك *

* نسخة العهد *

هذا عهد من الكهل والثلثمايه وعشرين مدبريه ليهودا ولي الحرب ولآل يهودا علي انهم
ينضافون الي الروم ويبغون الروم وآل يهودا في التجرد والنظافر ابدا * ومتي كان للروم
حرب عاونهم يهودا وقومه ولم يعاونوا عدو الروم بطعام ولا بشيء من السلاح * ومتي
كفّ آل يهودا حرب عاونوهم الروم حسب جهدهم وطاقتهم ولم يعاونوا عدوهم بشيء
من ضروب المعاونه * وكما للروم علي آل يهودا فكذلك علي آل يهودا للروم بغير زيادة
ولا نقص * فقبل ذلك يهودا وقومه وتمّ العهد ودام بينهم وبين الروم مدّة طويلة *

Quibus ait, Regio Africæ militibus omnino deſtituta eſt, quia omnes cum Annibale ſunt; concedite ergo mihi turmam de electis virorum, ut vadam in Africam: & talia in ea perpetrabo geſta, quorum nuntia cum ad illum pervenient, forte relinquet vos, & liberabimini ab eo, & quieſcetis; & reparatis rebus veſtris, & roboratis, ſi iterum pararet reditum, adverſus illum ſatis eritis. Quibus recta viſa eſt Scipionis ſententia; & tradiderunt ei triginta millia virorum de fortiſſimis eorum. Et profectus eſt in Africam; cui occurrens Aſdrubal frater Annibalis, præliatus eſt cum eo; quem vicit Scipio, & amputavit collum, accepitque caput: & portans cum reliqua præda, reverſus eſt Romam. Et conſcendens munitionem, vocavit Annibalem, & ait illi; Quomodo valebis contra regionem noſtram hanc, cum non valeas expellere me de regione tua, ad quam profectus ſum: deſtruxi eam, & occidi fratrem tuum, & attuli caput ipſius. Tum projecit ad illum caput. Quod cum Annibali allatum eſſet, & illud cognoviſſet, auctus contra populum eſt furore, ac ira, juravitque ſe non diſceſſurum niſi expugnata Roma. At cives ut illum repellerent a ſe, & coercerent, deliberarunt remitti Scipionem, ut obſideret, urgeretque Carthaginem. Reverſuſque eſt Scipio, & exercitus ejus in Africam: & caſtrametati ſunt circumcirca Carthaginem; & obſederunt eam obſidione acerrima. Quamobrem ſcripſerunt cives ad Annibalem, dicentes; Tu alienam cupis regionem, quam neſcis utrum obtinere poteris, necne: ad regionem vero tuã profectus eſt, qui eam occupare intentat. Quamobrem ſi remoratus fueris, dedemus ei regionem, & trademus domeſticos tuos, & omnia bona tua, & theſauros tuos: ut incolumes evadamus nos, & bona noſtra. Cum autem perlata ei fuiſſet epiſtola, receſſit Roma: & feſtinavit, donec pervenit in Africam; ad quem perrexit Scipio & occurrit ei, commiſitque cum illo ter acerrimum bellum; & cæſi ſunt de viris ejus quinquaginta millia. Annibal vero fugatus ſeſe contulit in regionem Ægypti, quem inſecutus eſt Scipio: & cepit Annibalem captivum, & reverſus eſt in Africam. Cumque eſſet ibi, indignatus eſt Annibal ſic videri ab Africanis: quare ſumpto veneno interiit. Et obtinuit Scipio regionem Africæ. atque potitus eſt omnium bonorum, & domeſticorum, & theſaurorum Annibalis. Quamobrem magnificata eſt fama Romanorum, cœperuntque inde ſumere incrementum res eorum.

MENTIO EPISTOLÆ ROMANORUM ad Judam, & fœderis quod inter eos interceſſit.

CAP. XIII.

Fœdus hoc ſenſu pari extat Maccab. lib. 1. cap. 8. v. 24. & deinceps. Et apud Joſeph. Antiq. lib. 12. cap. 17. in fine: quod primum fuiſſe inter Romanos & Judæos ſocietatis & amicitiæ fœdus aſſerit.

A Seniore, & trecentis viginti Rectoribus, ad Judam præfectum militiæ, & Judæos, Salus vobis. Jam perlatum eſt ad nos de victoriis, & fortitudine veſtra, & conſtantia in bellis, quibus lætati ſumus. Intelleximus præterea concordiam vobis initam fuiſſe cum Antiocho. Nos ſcribimus vobis ſecundum hæc, ut ſitis nobis amici, non autem Græcis, qui malefecerunt vobis; intendimus præterea petere Antiochiam, & inferre bellum civibus ejus; quare feſtinate indicare nobis, quibus adverſamini, & quibuſcum vobis intercedit amicitia, ut faciamus ſecundum hoc.

Exemplar fœderis.

Hoc eſt fœdus, a Seniore, & trecentis, & viginti ejus Rectoribus, Judæ Præfecto militiæ, & Judæis, ut apponerentur Romanis, & concordes ſint Romani, & Judæi in bellis, & victoriis ſemper. Quod ſi inſtiterit Romanis bellum, auxilium ferent eis Judas, & populus ejus, nullo præſtito auxilio inimicis Romanorum, annona, ſive ullo genere armorum. Cum vero acciderit Judæis bellum, auxilium ferent eis Romani, quantum valent, & poſſunt, nullo præſtito auxilio inimicis eorum in ullo genere auxilii. Quemadmodum vero tenentur Judæi Romanis, ſimiliter Romani Judæis, ſine ullo incremento, aut decremento. Et acceptarunt id Judas, & populus ejus: & remanſit fœdus, atque perduravit inter eos, & inter Romanos longo tempore.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* ذكر وقعة كانت بين يهودا وتلماوس وجرجس *

* الفصل الرابع عشر *

ثم ان تلماوس حشد مايه وعشرين الف رجلي والف فارس وقصدوا يهودا * فلقيه يهودا في عشر الاف فهزمه وقتل من رجال تلماوس * وضرع الي يهودا وسأله ان يستبقيه وحلف انه لم عاد يحاربه ابدا وانه يحسن الي اليهود الذين في ساير اعماله * ورحمه يهودا واستبقاه واوفي تلماوس بيمينه * وجمع جرجس ثلثة الاف رجلٍ من جبل الشراه واربعماية فارس ولقي يهودا فقتل صاحب جيش يهودا وجماعه من رجاله * ثم قصدهم يهودا واصحابه فانهزم جرجس وقتل اكثر رجاله فهرب وطلب ولم يعرف له خبر وقيل انه قتل في الحرب *

virorum ejus, & terga vertit: & quæsitus est, & nullum de eo innotuit nuntium: fertur autem ipsum cecidisse in pugna.

* ذكر فسخ انطيوخوس عهد الذي عاهد به يهودا ومسيره مع ليسياس ابن عمه اليه بعسكر كبير ومحاربته له *

* الفصل الخامس عشر *

فلما اتصل بانطيوخوس وهو اوفطر قوة امر يهودا وفتوحه الذي فتح اسخطه ذلك وفسخ عهد مع يهودا وجمع جيشا عظيما فيه اثنان وعشرون فيلا * ثم سار هو وليسياس ابن عمه الي بلد يهودا وقصد مدينة بيت نير فنزل عليها وحاصرها * فاتصل ذلك بيهودا فاجتمع هو وجميع اشياخ بني اسرائيل وصلوا الي الله عز وجل وقربوا القرابين الكثيرة * ثم سار يهودا في صناديد رجاله وصار الي العسكر بالليل فكبسه وقتل منهم اربعة الاف رجل وفيل من الافيله * ثم عاد الي معسكر الي ان اضاء الصبح * حينيذ اصطفّ الفريقان وقوي القتال في ما بينهما * فنظر يهودا الي بعض الافيله وعليه تحايف من ذهب فقدر ان الملك راكبا عليه * فنادي في رجاله وقال من منكم يبرز فيقتل هذا الفيل * فبرز فتي من اهل بيته يقال له العازر فهجم علي المصاف يقتل فيهم يمنه ويسره فتكا الناس من بين يديه وسار الي ان انتهي الي الفيل فدخل تحته وشق بطنه فسقط الفيل عليه فقتله * فلما رآي الملك ذلك نادي برفع الحرب فرفع * وكان مبلغ عدد من قتل في ذلك اليوم من وجوه العسكر ثمانماية رجل غير من قتل من عامة العسكر وسوي من قتل بالليل * ثم ورد الخبر علي الملك ان رجل من اصحابه يقال له فيليبوس قد عصي عليه وان دمتريوس بن سلوقوس خرج اليه من رومه بعسكر عظيم من الروم يريد اخذ الملك من يده * فخاف من ذلك جدا وارسل الي يهودا في ايقاع السلام بينهما * فاجابه يهودا الي ذلك * فحلف له انطيوخوس وليسياس ابن عمه انهما لا يحاربانه ابدا * واخرج الملك مالا جزيلا ودفعه ليهودا هدية لبيت الله * ثم امر الملك بالقبض علي منلاوس وهو احد اشرار اليهود الثلثة الذين كانوا تشرروا علي اليهود في ايام انطيوخوس ابيه * وامر ان يصعد الي جوسق شاهق ويرمي منه * ففعل به ذلك * وانما اراد الملك بهذا ان يسر آل يهودا * وكان هذا الرجل من كبار اعدايهم ومن قتل منهم الخلق الكثير *

diebus Antiochi patris ipsius, quem conduci præcepit in excelsum palatium, et inde præcipitem agi: quod quidem præstitum est. Hoc enim intendebat Rex lætitia afficere Judæos, quandoquidem fuit vir iste ex præcipuis eorum hostibus, quique interfecerat ex illis multitudinem plurimam.

* خبر مجي دمتريوس بن سلوقوس الي انطاكيه ومحاربته لاوفطر *

* الفصل السادس عشر *

ثم سار الملك اوفطر الي بلد مقدونيا وعاد الي انطاكيه * فوافاه دمتريوس بجيش الروم وحاربه فقتله وملك ليسياس ابن عمه وملك بانطاكيه * ثم سار اليه القيموس رييس الاشرار الثلثة فدخل اليه وطرح نفسه بين يديه وبكي بكآء شديدا ثم قال *

princeps trium illorum iniquorum, qui ingressus ad eum prostravit sese ante illum, & flevit vehementissimo fletu, ac dixit,

MENTIO PUGNÆ, QUÆ FUIT inter Judam, Tolomæum, & Gorgiam.

CAP. XIIII.

Quæ ad Ptolomæum spectant, nescio an alibi legenda sint: quæ verò de Gorgia hic scribuntur, eadem fere esse sunt cum iis quæ Macc. 2. cap. 12. vers. 31. & aliquot seqq. habentur.

POst hæc coegit Tolomæus centum viginti millia virorum, & equites mille, & petiverunt Judam. Cui occurrens Judas cum decem millibus, fugavit illum, & ceciderunt de viris Tolomæi. Qui supplex Judam rogavit, atque deprecatus est, ut superstitem dimitteret ipsũ, juravitq; se nunquam amplius ei bellum illaturum, & Judæis, qui in cunctis suis regionibus, beneficia collaturum. Cujus misertus est Judas, & superstitem dimisit, stetitque Tolomæus juramento suo. Gorgias verò collectis tribus millibus virorum de monte Sarah, *id est, Idumææ*, & quadringentis equitibus, occurrit Judæ, & interfecit ducem militiæ Judæ, & aliquos de viris ejus. Tum ad illos tetendit Judas, & sui, & fugatus est Gorgias, & interfecta est major pars

MENTIO DISSOLUTIONIS fœderis Antiochi, quod inierat cum Juda, & profectionis ejus cum Lysia filio patruelis, cum exercitu magno, et bellorum ejus.

CAP. XV.

Referuntur paulò aliter 1. Macc. cap. 6. part. post. Quæ verò de Eleazaro hic habentur, Vid. tum in cap. 6. prædicti lib. Macc. tum apud Joseph. de bello lib. 1. cap. 1. et Antiq. lib. 12. cap. 14. De fœdere Antiochi cum Juda, Vid. Macc. lib. 2. cap. 13. vers. 23. &c. Et Joseph. Ant. lib. 12. cap. 14. in fine. & cap. 15. in princ. De Menelai morte cap. 15. citato, & Macc. lib. 2. cap 13. v. 4. & deinceps.

CUm autem perlatum esset Antiocho, qui est Eupator, res Judæ roboratas esse, & expugnationes quas expugnaverat, iratus est valde: & dissolvit fœdus, quòd inierat cum Juda, & coegit exercitum magnum, in quo erant viginti duo elephanti: ac profectus est cum Lysia filio patruelis sui in regionem Judæ, petens urbem Beth-ner, circa quam castrametatus est, & obsedit eam. Quod cum nuntiatum esset Judæ, convenit ipse, & omnes seniores filiorum Israel, & oraverunt ad Deum Opt. Max. multa offerentes sacrificia: quibus peractis, perrexit Judas cum ducibus virorum suorum, & venit in castra noctu, & improviso irruit in ea, & occidit ex illis quatuor millia virorum, & elephantum unum de elephantis: & reversus est in castra sua, donec illucesceret diluculum. Tunc utraque acies ordinata est, & invaluit pugna inter eos: viditque Judas quendam elephantum cum ornamentis aureis, arbitratusque est illi Regem insidere: vocavitque viros suos, & ait, Quis vestrum egredietur, & occidet hunc elephantum? Et egressus est adolescens de domesticis ejus, qui dicebatur Eleazarus, & irruit in aciem trucidans dexterorsum, & sinistrosum, ita ut declinarent homines de conspectu ejus, & processit quousque pervenit ad elephantum: cui supponens se, disrupit ventrem ejus, ceciditque elephantus super eum, & occidit. Videns itaque Rex hæc, jussit receptui canere, & factum est. Et fuit summa interfectorum ea die de nobilioribus exercitus octingentorum virorum, præter cæsos ex vulgo exercitus, et qui noctu ceciderant. Tunc nuntiatum est Regi, quod vir quidam de amicis ejus nomine Philippus defecisset ab eo: et Demetrius filius Seleuci egressus esset Roma cum exercitu magno Romanorum, intendens regnum de manu illius eripere. Quibus valde perterritus, misit ad Judam de ineunda pace inter sese: cui assensus est Judas, juravitque illi Antiochus, et Lysias filius patruelis ejus, nunquam se illi bellum illaturos amplius. Et exhibuit Rex magnam pecuniarum vim, et tradidit eam Judæ in munus domus Dei. Jussit præterea Rex comprehendi Menelaum, unum trium iniquorum Judæorum, qui mala intulerant Judeis in

HISTORIA ADVENTUS DEMETRII filii Seleuci Romani, Antiochiam, & oppugnationis ejus contra Eupatorem.

CAP. XVI.

Concordat magna ex parte cum Macc. lib. 1. cap. 7. & Macc. lib. 2. cap. 14. & 15. Vid. Joseph. Antiq. lib. 12. capp. 17. 18.

POst hæc profectus est rex Eupator in regionem Macedoniæ: tum reversus est Antiochiam. Quem aggressus est Demetrius cum exercitu Romanorũ expugnavitque, ac interfecit una cum Lysia filio patruelis ejus, ac regnavit Antiochiæ. Ad quem autem perrexit Alcimus

ايها الملك ان يهودا واصحابه قد قتلوا منّا جمعًا كثيرًا لانّا خرجنا عن دينهم ودخلنا
في دين الملك فانصرنا ايها الملك عليهم وخذ بحقنا منهم • ثم سعى باليهود اليه وطعّن
فيهم وذكّرهم بما اغاظ دمتريوس وحمّله على انفاذهم عسكرًا لمحاربته • ففعل ذلك وانفذ
قايد يقال له نيقانور بعسكر عظيم كثير العُدّة والسلاح • فلما وصل نيقانور الي بلد
القدس راسل يهودا في ان يجيئه ولم يظهر انه جاء لمحاربة القوم • بل اظهر انه انما جاء
لما بينهم وبين القوم من السلامة وانهم في طاعة الروم • فخرج اليه يهودا في نفر من
اصحابه ذوي باس ونجدة وامرهم لا يفارقونه لئلا يغتاله دمتريوس • فلما لقي دمتريوس
سلّم عليه وطرح لكل واحد منهما كرسي وجلس عليه فخاطبه دمتريوس بما اراد • ثم
سار كل واحد منهما الي خيمة ضربت له • وسار نيقانور ويهودا الي مدينة بيت المقدس
واقاما جميعًا فيها وحصلت بينهما مودّة وكيد • فلما تبيّن ذلك القموس مضي الي
دمتريوس فاجراه بيهودا وحمّله على ان كتب الي نيقانور يامن بتقييد يهودا وحمله
اليه • فوقف يهودا على الخبر فخرج من المدينة بالليل وسار الي سبسطيه وارسل اصحابه
بالمسير اليه فاجتمعوا وضرب بالبوق وامرهم بالاستعداد الي محاربة نيقانور • فطلب نيقانور
ليهودا طلبًا حثيثًا فلم يقف على خبره • فسار الي بيت الله وطالب الكهنة بان يسلّموه
اليه حيّ يقيّده ويحمله الي الملك • فحلفوا له انه لم يجي الي بيت الله • فافترى عليهم
وعلي البيت وتقال نحو الهيكل وتوعّد بهدمه الي الاساس ومضي مغضبًا • ثم فتّش كل
دار في مدينة بيت المقدس وانفذ اصحابه الي منزل رجل جليل كان قد قبض عليه
في زمان انطيوخوس وعذب عذابًا عظيمًا • فلما مات انطيوخوس رفع اليهود شانه
وعظّموا منزلته • فلما وافته رسل نيقانور خاف الرجل ان يلحقه مثل ما لحقه من
انطيوخوس فقتل نفسه • فاتصل ذلك بيهودا فغمّه وساءه • فراسل نيقانور يقول له لا
تطلبني في المدينة فلست فيها فسر الىّ حتي تلتقي ان شئت في السهل وان سئت في
الجبل • فسار اليه نيقانور وبرز اليه يهودا بعد ان قال • اللهم انت الذي هلكت
عسكر سنحاريب الملك وقد كان اعظم من هذا شانًا وسلطانًا واكثر منه عسكرًا
وعددًا وكفيت حزقيًا ملك يهودا امن ثمّ انّكل عليك وصدّي الملك • فاكفنا اللهم
سن وطعّنا به • ثم انه باشر الحرب وقصد نيقانور وقال له • اليك فقد جيتك • فولّي
نيقانور منهزمًا وكفه يهودا فضربه على منكبه فقتّه واهزم اصحابه وقتل منهم في ذلك
اليوم ثلثين الفًا • ثم خرج اليهم اهل القري فقتلوهم حتي انهم لم ينفلوا منهم احدًا •
ورسموا ان يكون في مثل ذلك اليوم في كل سنه يومًا شكر لله عز وجل ويومًا
سرور واكل وشرب •

• الي هاهنا انتهي السفر الثاني نقل العبرانيين •

• ذكر قتل يهودا • الفصل السابع عشر •

فلما كان في مثل ذلك الوقت من العام القابل سار اليه بقيدوس في ثلثين الفًا
من شجعان المقدونيين • فوافي من غير ان يكون لهم عنك خبر وهو في قريه يقال لها
لاليش في ثلثة الاف رجل فهرب اكثر من كان معه وبقي في ثمانماية رجل
ومعه شمعون ويوناثان اخواه • وكان الباقون مع يهودا ذوي باس وشجاعة لقد لقوا
الجهد في ساير الحروب التي لقيها • فخرج يهودا واصحابه الي بقيدوس وعسكر

O Rex, jam Judas, & ſocii ipſius trucidarunt e nobis multitudinem plurimam, eo quod deficientes ab eorum religione, religionem Regis amplexati ſumus. Quare adjuva nos Rex contra eos, & ulciſcere nos de illis. Tum egit Judæos ad eum, atque concitavit, ſuggerens ipſis ea, quæ provocare poterant Demetrium, & irritare, ut expediret exercitum ad expugnandum illum. Quibus morem gerens, miſit ducem nomine Nicanorem cum exercitu magno, atque copioſo armorum apparatu. Cum autem perveniſſet Nicanor in regionem ſanctam, miſit nuntios ad Judam, ut veniret ad ſe, nec aperuit ſe veniſſe ad oppugnandam gentem, ſed aperuit ſe veniſſe ſolum ob initam inter ſe, & gentem pacem, & quod ſint in obedientia Romanorum. Et egreſſus eſt Judas ad eum cum aliquo numero ſuorum, fortitudine, & robore præditorum; juſſitque ne ſecederent a ſe, ne proderet illum Demetrius. Cum itaque occurriſſet Demetrio, ſalutavit eum, ac poſita unicuique eorum ſede, ſederunt; collocutuſque eſt Demetrius ei quod voluit; dein profectus eſt unuſquiſque eorum in tabernaculum, quod ei tetenderant. Et abiit Nicanor, & Judas in civitatem ſanctam, & morati ſunt in ea ſimul; interceſſitque inter eos firma familiaritas: quod cum innotuiſſet Alcimo, adiit Demetrium, & irritavit illum in Judam, ac induxit ut ſcriberet, & præciperet Nicanori, ut Judam catenis devinctum ad ſe mitteret. Innotuit autem fama Judæ, & egreſſus eſt de civitate noctu, abiitque Sebeſten, & miſit ad ſocios ut ad ſe venirent. Quibus convenientibus cecinit buccina, præcepitque eis ſeſe parare ad oppugnandum Nicanorem. Nicanor vero perquiſivit Judam diligentiſſime, nec de illo quicquam ei innoteſcere potuit. Quare adivit domum Dei, requirens a Sacerdotibus, ut illum ſibi traderent, ut catenis devinctum ad Regem mitteret: qui juraverunt nequaquam ipſum veniſſe in domum Dei. Quamobrem iniuriis eos, & domum Dei inceſſivit, & oblocutus eſt contra Templum, atque comminatus ſe illud everſurum a fundamentis: abiitque indignatus. Inquirere etiam curavit domos univerſas ſanctæ civitatis. Miſit quoque ſuos ad domicilium cujuſdam viri præclariſſimi, qui comprehenſus fuerat tempore Antiochi, & maximis affectus ſupplicüs: mortuo autem Antiocho, exaltaverunt authoritatem illius Judæi, & magnifecerunt eum. Ad quem vero cum perveniſſent nuntii Nicanoris, timuit vir ne ſibi inferretur, quemadmodum illatum eſt ei ab Antiocho, quare manus ſibi conſcivit. Quod cum perlatū eſſet ad Judam, contriſtatus eſt valde, & mœrore affectus, miſitque ad Nicanorem, dicens; Ne quæras me in civitate, etenim in ea non ſum: perge itaq; ad me, ut occurramus invicem, ſive in campis, ſive in montibus, uti tibi libet. Et profectus eſt ad illum Nicanor, & occurrit illi Judas, his dictis; Deus, tu es qui exterminaſti exercitum Senacherib regis: & quidem erat major iſto, fama, & imperio, & multitudine exercitus: & eripuiſti Ezechiam Regem Judæ ab eo, cum in te confiſus fuiſſet, & ad te oraſſet; eripe quæſo nos Domine a malitia illius, & victores contra illum redde nos. Dein ſeſe ad bellum paravit, & expetivit Nicanorem, dicens; Cave tibi, ad te venio. Et terga vertit Nicanor fugiens: quem perſequens Judas percuſſit humeros ejus, quos ſecuit: & fugati ſunt ſui. Et ceciderunt ex illis ea die triginta millia: & egreſſi ſunt incolæ civitatum, & occiderunt eos, ita ut non reliquerint unum quidem. Decreverunt autem ut talis dies ſingulis annis ſit dies gratiarum actionis Deo Opt. Max. ac dies lætitiæ, & commeſſationis, & potus.

Huc uſque abſolutus eſt liber ſecundus ex tranſlatione Hebræorum.

MENTIO NECIS JUDÆ.

CAP. XVII.

Pugna Judæ cum Bacchide & interitus Judæ, habentur Macc. lib. 1. cap. 9. in princ. uſque ad fin. verſ. 23. & apud Joſeph. Antiq. lib. 12. capp. 18. 19.

Cum autem adeſſet idem fere tempus vertentis anni, profectus eſt Bacchides cum triginta millibus de fortiſſimis Macedonum: & ſupervenit nulla eorum innoteſcente ipſi *Judæ* fama. Cum eſſet in quadam urbe, quæ dicitur Lalis, cum tribus millibus virorum: quamobrem plurimi eorum, qui cum illo erant fugerunt, remanſeruntque cum illo octingenti viri, & Simeon ac Jonathas fratres ejus. Erant autem qui remanſerant cum Juda robuſtiſſimi, ac fortiſſimi, & qui jam multa ſuſtinuerant in cæteris bellis, quæ commiſerat. Et egreſſus eſt Judas, & ſocii ad Bacchidem, & exercitum ejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

وقسم بقيدوس جيشه فجعل خمسة عشر الاف عن يمنة يهودا واصحابه وجعل خمسة عشر الاف عن يسرتهم * ثم كبّرا الفريقان على يهودا واصحابه * فتامّل الفريقين فوجد حماة العسكر وابطاله في جهة اليمين فعلم ان بقيدوس فيهم * فقسم يهودا اصحابه ايضا واخذ وجوههم معه وجعل بقيتهم مع اخوته * ثم حمل على القوم الذين عن يمينه فقتل هو واصحابه نحو الفي رجل * ثم نظر الي بقيدوس فقارنه وقصده وقتل الجبابن الذين حوله فتكاثر الناس عليه فصبر لهم هو واصحابه فباطح منهم الخلق وقرب من بقيدوس * فلما راه بقيدوس وهو قاصدًا اليه وهو كالاسد وبيده سيف عظيم مخضوب بالدم خافه خوفًا شديدًا وارتعد منه وانهزم من قدامه فتبعه يهودا واصحابه فركبوا القوم بالسيف حتي افنوا اكثر اوليك الخمس عشر الفًا وانتهت هزيمة بقيدوس الي اسدود * ولحقه الخمس عشر الفًا الذين كانوا عن يسرة يهودا ووافوا يهودا وقد لحقه اخواه ومن معهما وهم متعوبون وكبس عليهم الخمس عشر الفًا ومرّ بينهم وبين يهودا قتال عظيم فوقع بينهم عدّة قتلا وقتل يهودا في الجملة * فاخذ اخواه ودفناه الي جانب قبر متثيًا ابيه رحمهم الله * وبكوا عليه بنو اسرائيل ايامًا كثيرة * وكانت مدّة رياسته سبع سنين وولّي الامر بعده يوناثان اخوه *

* خبر يوناثان بن متثيًا * * الفصل الثامن عشر *

ثم ولي يوناثان بعد اخيه فسار الي الاردن في عدّة يسيرة فاتّصل خبره ببقيدوس فسار اليه بعسكر كبير * فلما راه يوناثان ورجاله جازوا الاردن سباحة فلحقهم بقيدوس وعسكره وحاطوا بهم * فحمل يوناثان على بقيدوس فهزمه وافرج الناس ليوناثان فخرج من بينهم هو واصحابه وساروا الي بيرسبع ووافاه شمعون اخوه فاقاما هنالك واصلحا ما كان في الحصن من الاختلال وتحصّنا به * فسار اليهم بقيدوس وحاصرهم فخرج اليه يوناثان واخوه ومن معهما من الرجال بالليل فقتلوا من العسكر رجالًا كثيرة واحرقوا ما كان فيه من الدبابات والمجانيق وتبدد العسكر وهرب بقيدوس الي البريّة ولحقه يوناثان وشمعون ونفر معهما فادركوه فلما راه يقن بالهلاك * فنادي الي يوناثان بالامان وحلف له انه لا يحاربه ابدًا وانه يرد ساير السبي الذي سبي من عسكر يهودا فامنه يوناثان وعاد عنه ولم يجز بينهما حرب بعد ذلك * ثم توفّي يوناثان بقرب ذلك الوقت وولّي شمعون اخوه *

* خبر شمعون بن متثيًا * * الفصل التاسع عشر *

ثم ولّي الامر شمعون بن متثيًا وجمع ساير من بقي من عسكر يهودا وقوي امن وغزي ساير من ظاهر آل يهودا بالعداوة بعد قتل يهودا اخيه واحسن السير في قومه واستقام امر بلك * فطمع فيه انطيوخوس وهو دمتريوس بن سلوقوس وانفذ اليه عسكرًا عظيمًا * فخرج اليه شمعون وابناه وقسم عسكره قسمين وجعل احدهما معه والاخر مع ابنيه * ثم سار هو ومن معه الي العسكر وانفذ ابنيه من جهة اخري بمن معهما ووافقهما ان يوافيا العسكر في وقت ذكر لهما * ثم لقي عسكر انطيوخوس وحاربه وبدي ليستظهر عليه فوافيا ابناه ومن معهما وقد استبك الحرب وقوي القتال فداروا من خلف العسكر * فحصل عسكر انطيوخوس بين عسكرين فهلك ولم يسلم من رجاله احد ولم يعاود انطيوخوس الي محاربة شمعون *

Et divisit Bacchides exercitum suum, constituens quindecim millia ad dexteram Judæ, & sociorum: & quindecim millia ad sinistram eorum. Tum vociferata est utraque pars contra Judam, & socios. Qui considerans utramque, nactus est robustissimos exercitus, & fortissimos ejus esse in dextera, cognovitque Bacchidem inibi adesse. Divisit quoque Judas socios suos, & assumpsit secũ fortissimos eorum, reliquos vero tradidit fratribus. Tum impetum fecit in eos qui erant in dextera, occiditque ipse cum sociis circiter duo millia virorum. Dein conspiciens Bacchidem collimavit oculos, & in illum intendit, interfecitque fortissimos quosque, qui erant circa illum: & ingruentem multitudinem sustinuit ipse cum sociis, plurimis ex illis prostratis: accesslitq; ad Bacchidem. Quem cum vidisset Bacchides in se intendentem tanquam leonem, stringentem manu gladium ingentem sanguine infectum, timuit illum timore vehementissimo: & contremuit, ac fugit e conspectu illius. Quem persecutus est Judas, & socii ipsius, & protraverunt gladio gentem, ira ut exterminarent majorem partem illorum quindecim millium: & fugit Bacchides usque in Asedod. Et secuta sunt eum quindecim millia, quæ erant a sinistra Judæ, & aggressa sunt Judam, ad quem jam pervenerant fratres ipsius, & qui cum illis erant, defatigati. Et irruerunt in eos quindecim illa millia, & intercessit inter ea & Judam pugna maxima: ceciditque ex utrisque numerus aliquis interfectorum, in qua summa casus est Judas. Quem ferentes fratres illius, sepelierunt ad latus sepulchri Mathathiæ patris ejus (Deus misereatur illorum) & fleverunt eum filii Israel diebus multis. Fuit autem tempus principatus ejus septem annorum. Et succesit rebus post illum Jonathas frater illius.

HISTORIA JONATHÆ FILII Mathathiæ.

CAP. XVIII.

Fusius habetur Macc. lib. 1. cap. 9 v. 28. Capp. insuper 10. 11. 12. per totum: & cap. 13. v. 23. Item apud Joseph. Antiq. lib. 13. capp. 1. 2. 4. 5. 7. 8. 9. & 10. Vid. etiam de bello Jud. lib. 1. cap. 2. in princip.

ET succesit Jonathas fratri suo, & contendit ad Jordanem cum pauco numero. Quod cum nuntiatum esset Bacchidi, profectus est ad eum cum exercitu magno. Quem cum vidisset Jonathas, & viri ejus, transierunt Jordanem natando; & insecutus est eos Bacchides, & exercitus ejus, ac circumdederunt. Jonathas autem irrupit in Bacchidem, & cedentibus hominibus Jonathæ, egressusque est de medio illorum ipse, & socii, & abierunt in Bersabee; quem convenit Simeon frater illius, & morati sunt ibi: & concinnaverunt quicquid in munitione collapsum erat: & munierunt se ibi. At Bacchides profectus est ad eos, & obsedit; ad quem egressus Jonathas, & frater ipsius, & qui cum illis erant viri noctu, interfecerunt de exercitu multitudinem virorum, atque incenderunt arietes, & tormenta bellica, et dispersus est exercitus, fugitq; Bacchides in desertum: quem insequens Jonathas, et Simeon, & qui cum illis erant viri, comprehenderunt illum. Qui cum vidisset eum, interitum sibi omnino adesse cognovit: quare præconio indixit Jonathæ pacem, juravitque se nunquam amplius bellum ipsi illaturum, & insuper restituturum universam captivitatem, quam ceperat de exercitu Judæ. Cui dexteram porrigens Jonathas, recessit ab illo; nec intercessit amplius post hæc inter eos bellum. Non multum autem post hæc obiit Jonathas: & succesit Simeon frater illius.

HISTORIA SIMEONIS FILII Mathathiæ.

CAP. XIX.

Cujus acta plenius narrantur Macc. lib. 1. capp. 13. 14. 15. & 16. Cujus morte & successione filii ejus Joannis Hircani Macc. lib. 1. terminatur. Habentur etiam apud Joseph. Ant lib. 13. capp. 11. 12. 13. 14. Vid. eundem de bello lib. 1. cap. 2.

TUm potitus est rerum Simeon filius Mathathiæ, & coegit quotquot remanserant de exercitu Judæ, & iuvaluerunt res ipsius, debellavitque omnes, qui inimicitias exercuerant in Judæos post necem Judæ fratris sui, & bene sese gessit erga populum suum, & directa sunt negotia regionis suæ. Quare expetivit eum Antiochus, & ipse est Demetrius filius Seleuci: & misit ad illum exercitum magnum: ad quem egressus est Simeon, & duo filii ejus, divisitque exercitum suum duas in partes, quarum unam secum retinens, alteram tradidit filiis. Tum profectus est ipse, & qui cum eo erant ad exercitum, misitque filios suos, & qui cum eis erant per aliam partem, & convenit cum illis, ut aggrederentur exercitum tempore eis constituto. Post hæc occurrit exercitui Antiochi, & oppugnavit illum, ac cœpit illi prævalere; veneruntque duo filii ejus, cum jam commixtum esset bellum, & pugna invaluisset, & circumdederunt terga exercitus: & constitutus exercitus Antiochi inter duos exercitus exterminatus est, nec evasit quispiam virorum illius: nec reversus est amplius Antiochus ad oppugnandum Simeonem:

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ودامت لآل يهودا السلامه والهدو طول ايام شمعون * وكانت مدة ولايته سنتين * ثم وثب به تلمآي زوج اخته فقتله في دعوةٍ كان فيها وقبض على امراته وابنيه * وولّي ابن شمعون وكان اسمه هرقانوس *

Et perduravit Judæis pax, & quies longitudine dierum Simeonis. Fuit autem tempus ipſius dominii per duos annos. Dein irruit in illum Tolomæus Sororius, interfecitque illum in quodam convivio, cui aderat. Et comprehendit uxorem, & duos filios illius, & ſuffectus eſt filius Simeonis, cujus nomen erat Hyrcanus.

HISTORIA HYRCANI filii Simeonis.

CAP. XX.

Reſpondet cap. 15. lib. 13. Joſeph. Antiq. Jud. Vid. & de bello. lib. 1. cap. 2.

* خبر هرقانوس بن شمعون * * الفصل العشرون *

كان شمعون في حياته قد قوّد ابنه يوحانان وجمع اليه رجال كثيره وانفذ لمحاربة رجلٍ كان قد خرج عليه يقال له هرقانوس * وكان رجل عظيم الشان شديد البأس قديم الرياسه * فلقيه يوحانان فهزمه وقتله فسمّي شمعون ابنه يوحانان هرقانوس لظفر بهرقانوس وقتله اياه * فلما سمع هرقانوس هذا بقتل تلمآي لابنيه خاف من تلمآي فهرب الي غزّ فتبعه تلمآي في رجالٍ كثيرٍ * فعاون اهل غزّ لهرقانوس واغلقوا ابواب المدينه ومنعوا تلمآي من الوصول الي هرقانوس * فرجع تلمآي وصار الي داغون ومعه ام هرقانوس واخواه * وكانت داغون يوميذ ذات حصن منيع * فسار هرقانوس الي بيت المقدس وقرّب قرابين وولّي في مكان ابيه وجمع عسكرًا عظيمًا ثم سار الي تلمآي * فاغلق تلمآي باب داغون على نفسه واصحابه وتحصّن بها * فحاصره هرقانوس وعمل كبشًا من حديد ليضرب به السور ويفتحه وطال القتال بينهما واستظهر هرقانوس على تلمآي وقرب من الحصن وكاد ان يملكه * فلما راي تلمآي ذلك امر ان تصعد ام هرقانوس واخواه على السور ويعذّبوا باشد عذاب * ففعل ذلك بهم * فلما راي ذلك هرقانوس توقّف خوفًا من ان يقتلوا وترك القتال * فنادته امه وقالت * يا بني لا يسيك حبّك اليّ ورحمتك لي ولاخوتك قبل ابيك ولا تدعن بسببنا الاخذ بثاره بل اقصص حق ابيك وحقي باجدّ ما انت فيه * والذي تخافه علينا من هذا الظالم فليس بُدّ له من فعله بنا على ساير الوجوه فجدّ في القتال ولا تفرّج عنه * فلما سمع هرقانوس كلام والدته جدّ في القتال فزاد تلمآي في عذاب امه واخوته وحلف انه يلقيهم من الحصن الي اسفل متي قرب هرقانوس من الحصن * فتخوّف هرقانوس بان يكون سببًا لقتلهم * فعاد الي معسكره ولازم محاصرة تلمآي * واتّفق حضور حج المظال فسار هرقانوس الي مدينة بيت المقدس ليحضر العيد والحجّ والقربان * فلما علم تلمآي بمسير الي بيت المقدس واشتغاله عنه عمد الي ام هرقانوس واخوته فقتلهم وهرب الي مكان لم يصل اليه هرقانوس *

HISTORIA HYRCANI filii Simeonis.

CAP. XX.

CONſtituerat jam Simeon (ipſo vivente) ducem filium ſuum Jochanam, & aggregatis ei viris quamplurimis, miſit illum ad debellandum virum quendam, qui in illum egreſſus erat, dicebaturque Hyrcanus. Erat autem vir magnæ famæ, fortis robore, & vetuſti principatus. Cui occurrens Jochanan, profligavit illum, quapropter nuncupavit Simeon filium ſuum Jochanan, Hyrcanum, ob occiſum Hyrcanum, & victoriam de illo reportatam. Cum autem audiſſet Hyrcanus iſte Tolomæum interfeciſſe patrem ipſius, timuit Tolomæum, fugitque in Gazam, quem inſecutus eſt Tolomæus cum pluribus viris. At opitulati ſunt cives Gazæ Hyrcano, & clauſerunt portas civitatis, prohibueruntque Tolomæum pervenire ad Hyrcanum. Et reverſus Tolomæus abiit in Dagon, habens ſecum matrem Hyrcani, & duos fratres illius. Habebat autem Dagon tunc arcem munitiſſimam. Hyrcanus vero profectus eſt ad Domũ ſanctam, & obtulit ſacrificia, & ſucceſſit patri ſuo; coegitque exercitum magnum, & perrexit ad Tolomæum: quamobrem clauſit Tolomæus portam Dagon ſuper ſe, & ſocios, & ſeſe munivit in ea. Et obſedit illum Hyrcanus fecitqae arietem ferreum ad percutiendum murum, atque aperiendum: & diu duravit inter eos pugna, & prævaluit Hyrcanus contra Tolomæum, & acceſſit prope munitionem, & pene eam obtinuit. Cum ergo vidiſſet hoc Tolomæus, præcepit deduci matrem Hyrcani, & duos fratres illius ſuper murum, & ſupplicio affici vehementiſſimo, quod factum eſt illis. Videns autem hæc Hyrcanus, conſtitit, & timens, ne interficerentur, deſtitit a pugna. Quem interpellavit mater illius, & ait; Fili mi, ne commoveariſ amore, & pietate erga me, et fratres tuos præ patre tuo, nec molliaris affectibus propter captivitatem noſtram ulciſcendi illum, ſed repoſce vindictam juris patris tui, et mei quantum vales. Quod autem times pro nobis a tyranno iſto, neceſſario omnino nobis facturus eſt: quare inſta oppugnationi, nulla interpolatione data. Cum ergo audiſſet Hyrcanus verba parentis ſuæ, inſtitit oppugnationi: quare auxit Tolomæus ſupplicia matri, et fratribus illius; juravitque ſe præcipitaturum eos ex munitione deorſum, quoties accederet Hyrcanus ad munitionem. Timuit itaque Hyrcanus ne cauſa eſſet necis eorum, et reverſus eſt ad caſtra ſua continuata obſidione Tolomæi. Accidit autem ut adeſſet ſolennitas tabernaculorum, quapropter profectus eſt Hyrcanus in civitatem Domus ſanctæ, ut præſto eſſet feſtivitati, et ſolennitati, et ſacrificiis. Cum ergo cognoviſſet Tolomæus conceſſiſſe in Domum ſanctam, & ibi diſtineri, irruit in matrem Hyrcani & fratres illius, & occidit eos, fugitque in locum, ad quem pervenire non poterat Hyrcanus.

HISTORIA PROFECTIONIS Antiochi in civitatem Domus ſanctæ, ad oppugnationem Hyrcani.

CAP. XXI.

Habetur cum aliis apud Joſeph. Ant. Jud. lib. 13. cap. 16. & initio cap. 17. Vid. eund. de bello. lib. 1. cap. 2.

* خبر مسير انطيوخوس الي مدينة بيت المقدس الي محاربة هرقانوس * * الفصل الواحد والعشرون *

فلما سمع انطيوخوس بقتل شمعون عقد جيشًا وسار به حتي وافي مدينة بيت المقدس فنزل عليها وحاصرها ورام فتحها * فلم يقدر عليه لحصانتها وعلو اسوارها وكثرة الرجال المقاتله بها * بعد ما راد الله صدّ عنها فعمد الي الجهه الشماليه من المدينه فبني فيها مقابل السور مايه وثلثين برجًا واصعد الرجال عليها لمحاربة من علو سور المدينة وجعل من حفر تحت الارض في موضع حتي انتهي الي اساس السور فلقيه على خشب ثم اطلق فيه النار فوقعت من السور وقعه عظيمه كبيره * فبادر رجال هرقانوس اليهم فمنعوهم عن الدخول وضبطوا موضع الثغر * ثم خرج هرقانوس في اكثر رجال الحرب الى عسكر انطيوخوس وكثر فيهم القتل *

CUm autem audiſſet Antiochus Simeonem occubuiſſe, coegit exercitum, & profectus eſt, donec pervenit ad civitatem Domus ſanctæ: & caſtrametatus eſt circa eam, & obſedit, intendens illam expugnare: at non valuit ob firmitatem, & altitudinem mœnium ipſius, et multitudinem virorum bellatorũ in ea. Volente autem Deo, coercitus eſt ab illa: ſeſe enim contulerat ad partem Septentrionalem civitatis, et extruxerat ibi e regione muri centum triginta turres; et conſcendere fecit ſuper eas viros ad oppugnationem eorum, qui mœnia civitatis conſcendere intentarent. Et conſtituit qui ſuffoderent terram in quodam loco, donec perventũ eſt ad fundamentum muri: quod, cum ligneũ compertum eſſet, igni incenderunt, ceciditque ex muro pars magna valde. Et occurrerunt viri Hyrcani ad eos, et prohibuerunt ingredi, cuſtodientes locum ruinæ, et egreſſus eſt Hyrcanus cum potiori parte virorum bellatorum ad exercitum Antiochi, et multam intulit eis cladem.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فانهزم انطيوخوس واصحابه وتبعه هرقانوس واصحابه الي ان كشفوهم عن المدينه
ثم عادوا الي الابراج التي بناها انطيوخوس فهدموها واقاموا في المدينه وحولها
واقام انطيوخوس في مكان بينه وبين مدينة بيت الله نحو فرسخين * وحضر عيد
المظال فراسله هرقانوس برفع الحرب الي ان ينقضي العيد * فاجابه الي ذلك
وانفد قرباناً وذهبًا وفضّةً الي بيت الله * فامر هرقانوس الكهنه بقبلون ما ارسله
انطيوخوس ففعلوا * ولما راي هرقانوس والكهنه اعظام انطيوخوس لبيت الله راسله في
الصلح * فاجاب انطيوخوس الي ذلك وسار الي بيت المقدس فلقيه هرقانوس ودخلا جميعا
الي المدينه * وصنع هرقانوس لانطيوخوس ووجوه اصحابه دعوه واكلوا جميعًا وشربوا
واهدا اليه ثلثمايه بدرة ذهب وعاهد كل واحد منهم صاحبه على المسالمه والمعاونه
وصار انطيوخوس الي بلاد * وحُكي ان هرقانوس فتح كنزًا كان لبعض الملوك من ولد
داوود عليه السلام * فاخرج منه مالاً جزيلاً وترك فيه مثله وردّه الي ما كان عليه من
الكفيه * ثم بنا ما انهدم من السور واحكمه * ونظر في ساير ما اصلح امر رعيته
ومصالحها وسار فيهم احسن سيره * ولما وصل انطيوخوس الي بلاد عزم على محاربة ملك
فارس لانه كان قد عصي مُنذ زمان انطيوخوس الاول * وراسل هرقانوس بالمسير اليه
فسار معه هرقانوس ومضي معه الي بلاد الفرس * فلقيه عسكر الفرس وحاربه فنُصر
عليهم انطيوخوس وظفر بهم وبدل السيف فيهم * ثم قام بمكانه وبنا بنياناً عجيبًا
ليكون له ذكر في بلدهم * وسار بعد مدّةٍ الي لقاء ملك الفرس وتخلّف عنه
هرقانوس لسبت حضرت وكان عيد العنصرة يعقبها * فالتقي ملك الفرس وانطيوخوس
وجرت بينهما حروب عظيمه هلك فيها انطيوخوس واكثر عسكره * وانتهي الخبر
الي هرقانوس فسار الي بلاد الشام ونزل في طريقه على حلب فاستامن اليه اهلها
وحملوا اليه الخراج فرحل عنهم وعاد الي مدينة القدس واقام بها ايّام * ثم سار الي
بلاد السُّمن ونزل على نابلوس فمانعه اهلها عن الدخول اليها * فهدم ما كان لهم
في طور يزبل من البنيان والهيكل وذلك بعد مايتي سنه مضت له مُنذ بناه سنبلاط
السّامري * ثم قتل مَن كان من الكهنه في سبسطيه * وسار الي بلاد ادوم
وهي جبال السّراه فاستامنوا اليه فوافقهم على ان يختتنوا ويدخلوا في دين التوراه *
وانهم اجابوه الي ذلك واختتنوا وتهيّدوا وتقوّوا لذلك الي ان خرب البيت الثاني * وسار
هرقانوس الي ساير من يجاور من الامم فاستامن اليه جميعهم وعاهدهم وعاهدوه على
السلام والطاعه * وارسل رسلاً الي الروم وكاتبهم في تجديد العهد بينهم وبينه * فلما
وصلت رسله الي الروم اكرموهم ورفعوا منزلتهم وسمعوا الرساله التي جاوا بها وقضوا
حوايجهم وكتبوا اليه جواب كتابه *

* نسخة كتاب الروم الي هرقانوس * * الفصل الثاني والعشرون *

من الكهل والثلثمايه والعشرين مدبرية الي هرقانوس ملك يهودا عليك السلام *
قد وصل الينا كتابك وقريناه وسررنا به وسألنا رسلك عن اخبارك * وعرفنا لهم
منزلة فضلهم في العلم والادب والفضل واكرمناهم واجلسناهم بحضرة الكهل فقضي
جميع حوايجهم وامر برد ساير المدن التي كان انطيوخوس غصبهم عليها اليكم *
وترك معارضتكم في شيءٍ من دينكم * وازالة كل رسم رسمه عليكم انطيوخوس *

Et fugatus eſt Antiochus, & ſui, quos perſecutus eſt Hyrcanus cum ſuis, donec removiſſent à civitate. Tum reverſi ad turres, quas extruxerat Antiochus, deſtruxerunt eas, & morati ſunt in civitate, & circa illam. Antiochus vero caſtrametatus eſt in quodam loco, qui diſtabat a civitate domus Dei circiter duo ſtadia. Adveniente autem ſolennitate Tabernaculorum, miſit legatos ad illum Hyrcanus de induciis, donec præteriret ſolennitas: quod conceſſit ei, miſitque victimas, & aurum, & argentum ad domum Dei. Præcepitque Hyrcanus Sacerdotibus, ut ſuſciperent, quod miſerat Antiochus: & præſtiterunt. Cum autem vidiſſet Hyrcanus, & Sacerdotes Antiochi reverentiam erga templum Dei, legatos ad eum miſit de pace. Cui aſſenſus eſt Antiochus, & profectus eſt in Jeruſalem; occurrens ergo ei Hyrcanus ingreſſi ſunt ſimul civitatem. Fecitque Hyrcanus Antiocho, & principibus ejus convivium: & comederunt una, & biberunt, & obtulit ei munus, trecenta talenta auri, & pepigit unuſquiſque eorum cum ſocio ſuo de pace, & auxilio ferendo, & abiit Antiochus in regionem ſuam. Fertur autem, Hyrcanum aperuiſſe theſaurum, qui fuerat quibuſdam Regibus de filiis David, (cui pax) qui protulit inde pecuniam plurimam, & tantundem reliquit, reſtituens illum priſtinæ occultationi. Tum conſtruxit quod dirutum erat ex muro, & reparavit: & gregis ſui utilitati, & commodo, provide conſuluit, & recte erga eos ſeſe geſſit. Cum autem perveniſſet Antiochus in regionem ſuam, decrevit oppugnare Regem Perſidis, defecerat enim a tempore Antiochi primi: & miſit legatos ad Hyrcanum, ut proficiſceretur ad eum: & profectus eſt cum eo Hyrcanus, ac abiit in regionem Perſidis. Cui occurrens exercitus Perſarum congreſſus eſt cum eo, quos profligans Antiochus, reportavit victoriam ex illis, & gladio percuſſit eos. Tum ſtetit in loco ſuo, & conſtruxit mirabile ædificium, ut eſſet ei in memoriam in regione eorum. Et perrexit poſt aliquod tempus in occurſum Regis Perſarum, & moratus eſt retro Hyrcanus cauſa Sabbati, cui Pentecoſte inſtabat. Et ſibi occurrerunt Rex Perſidis, & Antiochus, ac interceſſere inter eos bella maxima, in quibus periit Antiochus, & plures de exercitu ejus. Perveniente autem nuntio ad Hyrcanum, profectus eſt in regionem Syriæ, & oppugnavit in itinere Halepum: cui ſeſe dederunt cives, deferentes ei tributa, & receſſit ab illis, reverſuſque eſt in Civitatem ſanctam, & moratus eſt ibi aliquos dies. Tum contendit in Samariæ regionem, & oppugnavit Neapolim, quem prohibuerunt cives eam ingredi. Et deſtruxit quicquid habebant ædificiorum in monte Jezabel, & templum: quod quidem fuit poſt ducentos elapſos annos, ex quo ædificaverat illud Sanbalat Samarita. Occidit præterea Sacerdotes, qui erant in Sebaſte. Et profectus eſt in regionem Idumeæ, id eſt, montes Sarah, & ſeſe illi dederunt: quibuſcum convenit, ut circumciderentur, & ingrederentur religionem Torah, *ſeu legis Moſaicæ*. Cui morem gerentes circumciſi, et Judæi facti ſunt, et confirmati fuerunt in hoc uſque ad deſtructionem Domus ſecundæ. Et perrexit Hyrcanus ad omnes circumvicinas gentes, cui omnes in clientelam ſeſe dederunt, et inierunt ſimul fœdus de pace et obedientia. Miſit præterea legatos ad Romanos, ſcribens eis de renovatione fœderis inter ſeſe. Cum perveniſſent itaque ejus legati ad Romanos, honoraverunt eos, et exaltaverunt eorum locum, et auſcultaverunt legationem, cujus cauſa venerant, et fecerunt negotia eorum, ac reſponderunt illius epiſtolæ.

EXEMPLAR EPISTOLÆ Romanorum ad Hyrcanum.

CAP. XXII.

Aliâ paulò formâ à Joſepho recitatur Antiq. lib. 13. cap. 17. poſt initium.

A Senione, et trecentis viginti rectoribus ejus, Hyrcano Regi Judæ, Salus. Jam pervenit ad nos epiſtola tua, quam legentes gaviſi ſumus. Et interrogavimus legatos tuos de rebus tuis. Agnovimus item locum dignitatis eorum in ſcientia, diſciplina, et virtutibus; et honoravimus eos, et fœdere fecimus in præſentia Senioris, qui expedire curavit omnia negotia illorum, præcipiens reſtitui vobis omnes urbes, quas vi abſtulerat Antiochus, et auferri omnem obicem circa exercitium religionis veſtræ, et irritum fieri quicquid in vos decreverat Antiochus.

واسر ان تقر ساير المدن التي فتحها بيك * وتقدّم بالكتاب الي ساير اعماله باكرام رسلك واعزازهم * وقد ارسل معهم رسولاً اليك اسمه قيناوس ومعه كتاباً اليك وحمّله ايضاً رساله يذكرها لك * فلما وصل كتاب الروم الي هرقانوس سُمّي ملكاً وكان يسمي قبل ذلك الكاهن الاكبر * فاجتمعت اليه منزلة المُلك ومنزلة الكهانه * وهو مَن اوّل سُمي بالمُلك من ملوك اليهود في مدّة البيت الثاني *

Præcepit quoque, ut firmæ maneant cunctæ civitates, quas ipſe expugnaverat. Mandavit præterea per epiſtolas omnibus ſuis provinciis honorari legatos tuos, atq; cohoneſtari. Miſit etiã cum illis ad te legatum nomine Cynæum, habentem ſecum epiſtolam; cui & legationem injunxit: ut coram tecum ageret. Cum ergo perveniſſet epiſtola Romanorum ad Hyrcanum, Rex nuncupari cœpit, cum antea Sacerdos magnus nuncuparetur: coaluerunt itaque in eo dignitas Regni, & dignitas Sacerdotii. Fuit autem primus, qui nuncupatus eſt Rex ex Regibus Judæorum tempore domus ſecundæ.

HISTORIA BELLORUM Hyrcani Regis cum Samaritis.

CAP. XXIII.

Habetur apud Joſeph. Ant. lib. 13. cap. 18. in princip. Vid. eund. de bello, lib. 1. cap. 2. ad finem.

* خبر حرب هرقانوس الملك مع السّمن * * الفصل الثّالث والعشرون *

ثم ان هرقانوس سار الي سبسطيه وحاصر مَن بها من السّمن مدّة طويلة الي ان اضطرّهم الي اكل الجيف وهم مع ذلك صابرين له لخوفهم من سيفه واعتمادهم علي من قد استنجدوا به من المقدونيين والمصريين * ثم حضر الصوم الكبير الذي يحتاج هرقانوس ان يكون فيه حاضرا ببيت المقدس ليقرّب فيه القرابين هذا اليوم * فاستخلف بنيه علي الجيش وهما انطيغنوس وارسطبلوس وتقدّم اليهما بمحاصرة السّمن والتّضييق عليهم * وتقدّم الي العسكر بطاعة ابنيه هذين واتباع امرهما * وسار الي مدينة بيت المقدس * فسار انطيوخوس المقدوني لينجد آهل سبسطيه * فاتّصل خبره بابني هرقانوس فاستخلفا علي سبسطيه مَن يحاصرها * وسارا الي انطيوخوس فحارباه وهزماه وعادا الي سبسطيه * ووافي من مصر ليطرا بن قلبطن الملكه لنصرة السّمن فلما اتّصل خبر بهرقانوس سار اليه بعد انقضي العيد فلقيه وقاتله قتالا شديدًا وقتل من رجاله خلقًا وانهزم ليطرا ولم تعاود اهل مصر بعد هذا الي معاونة السّمن * وعاد الملك هرقانوس الي سبسطيه فاقام عليها الي ان فتحها بالسيف وقتل من بقي من اهلها وخربها وهدم سورها *

Hyrcanus autem contendit in Sebeſten, & obſedit Samaritas, qui erant in ea, longo tempore: donec eo neceſſitatis eos redegit, ut coacti fuerint veſci omni genere morticinii. Hæc nihilominus æquo ferebant animo, timentes gladium ejus, & fiduciam habentes in Macedonibus, & Ægyptiis, quorum opem imploraverant. Interea adeſt jejuniũ majus, cui præſto eſſe debebat Hyrcanus in Domo ſancta, ut offerret Sacrificia hoc die. Suffecit itaque duos filios ſuos, nempe Antigonum, & Ariſtobulum exercitui, præcipiens eis obſidere Samaritas, & in anguſtias redigere. Juſſit quoque exercitui filiis ſuis obedire, & mandatis eorum obſequi: & profectus eſt in civitatem Domus ſanctæ. Perrexit quoque Antiochus Macedo ad opem ferendam civibus Sebeſtes: & perlata eſt fama ejus duobus filiis Hyrcani, qui, ſuffecto qui Sebeſtes obſeſſioni inſtaret, obviam Antiocho iverunt: quem oppugnantes fugaverunt, & reverſi ſunt Sebeſten. Adventavit præterea ex Ægypto Lythras filius Cleopatræ Reginæ ad opitulandum Samaritis. Hujus nuntium cum perlatum eſſet ad Hyrcanum, contendit ad eum tranſacta jam ſolennitate: cui occurrens oppugnavit acerrime, occiditque de viris ejus quamplures: & fugatus eſt Lythras, nec reverſi ſunt poſthac Ægyptii opem ferre Samaritis. Et reverſus eſt Rex Hyrcanus Sebeſten, & inſtitit in eam, donec gladio expugnavit, & occidit qui remanſerant de civibus, & exterminavit eam, & mœnia deſtruxit.

HISTORIA LYTHRAE FILII Cleopatræ, & egreſſionis ejus contra matrem ſuam in Ægypto.

CAP. XXIIII.

Quædam de his Vid. apud Joſeph. Antiq. lib. 13. cap. 18. in medio.

* خبر ليطرا بن قلبطن وخروجه علي امه بمصر *

* الفصل الرابع والعشرون *

ثم ان ليطرا بن قلبطن لما صار قوي بالمال والرجال عصي علي امه قلبطن وعاونه علي ذلك اكبر وجوه اهل الدّوله * فعمدت قلبطن الي رجلين من اهل اليهود يقال لاحدهما خلقيًا والاخر حنيا * فقدمتهما علي مَن بقي معها من عظماء المصريين وولتهما علي جيش مصر * فاحسنا السيره في العامه وحكما السياسه لامور المُلك فانفذتهما قلبطن لمحاربة ليطرا * فصارا اليه وحارباه وهزماه وقتلا رجاله فهرب الي قبروس واقام بها في نفر بقوا معه *

Lythras quidem filius Cleopatræ, cum roboratus eſſet bonis, & viris, deſcivit a matre ſua Cleopatra: opitulantibus ei præclariſſimis Regni. Accitos itaque Cleopatra duos viros de Judæis, quorum unus dicebatur Chelcias, alter vero Hananias, præpoſuit iis, qui ſecum remanſerant ex magnatibus Ægyptiorum, ac præfecit ambos copiis Ægypti. Hi autem bene gerebant omnia erga plebem, & ſapienter adminiſtrabant negotia regni. Hos miſit Cleopatra ad oppugnandum Lythram: qui profecti ad eum, inierunt bellum, & fugaverunt eum, profligatis viris ejus: qui fugit in Cyprum, ibique morabatur cum paucis, qui ſecum remanſerant.

MENTIO SECTARUM Judæorum eo tempore.

CAP. XXV.

Meminit earum Joſephus Ant. lib. 13. cap. 9. ante finem: Defectionis verò Hyrcani, quæ etiam hic habetur, cap. 8. ejuſd. lib. De Phariſæis conſule Joſeph. lib. Ant. 17. cap. 3. poſt initium: de tribus verò ſectis Ant. lib. 18. cap. 2. ſed præcipuè de bello, lib. 2. cap. 7. per totum.

* ذكر فرق اليهود في ذلك الزمان *

* الفصل الخامس والعشرون *

كان اليهود في ذلك الوقت ثلثه فرق * احدهما الفروشيم وهم المعتزله وقيل الدسّاك * ومذهبهم القول بما في التوراه علي ما فسّر سلفهم * والثّانيه الصدوقيه وهم اصحاب رجل من العلماء يقال له صادوق * ومذهبهم القول في السّمعيّات بنصّ التوراه وما دلّ عليه المكتوب فيها دون ما ليس بمنصوص ولا مدلول عليه بما فيها * والفرقه الثّالثه الحسدنيم وهم الفضلا * ولم يذكر صاحب الكتاب مذهبهم الّا ان يقتضيه اسمهم * هذا انهم كانوا يذهبون الي العمل بما هو افضل وهو الاخذ من هذين المذهبين بما هو احوط في الدّين واسلم في التّوقي *

ERant Judæorum eo tempore tres Sectæ: una Phariſæorum, id eſt, ſegregatorum, ſeu religioſorum, quorum inſtitutum erat aſſerere quicquid in lege continetur, ſecundum prædeceſſorum expoſitiones. Secunda Sadducæorum, & ſunt aſſeclæ viri cujuſdam de doctoribus, nomine Sadoc; quorum inſtitutum erat aſſerere ſecundum ea, quæ percipiuntur ex Textu legis, & de quibus demonſtratur ex ipſa Scriptura, non autem quod in Textu non extat, nec demonſtratur ex eo. Tertia vero Secta erat Haſdanim, ſeu virtutibus operam navantium: nec meminit auctor libri inſtitutum iſtorum, ſed quatenus hoc elicitur ex nomine: incumbebant enim iis operibus, quæ ad præſtantiores virtutes accedebant, quod eſt, Seligere ex iſtis duobus inſtitutis, quod eſt tutius in fide, ſecurius, ac cautius.

وقد كان هرقانوس اوّلًا من المعتزلة ثم انتقل الي الصدوقيه لما قال له بعض المعتزلة
ليس يجوز لك ان تكون كاهنًا عظيمًا لان امك سُبيَت قبل ان تلدك في ايام
انطيوخوس وولد السَّبيَةِ لا يصلح ان يكون كاهنًا عظيمًا * وكان خطابهم هذا
بحضرة كبراء المعتزلة * وكان ذلك سبب انتقاله الي مذهب الصدوقيه * وكانوا
الصدوقيه يعادوا المعتزلة فضربوا بينهم وبينه وحمّلوه علي ان قتل منهم من المعتزلة
خلقًا كثيرًا وال الامر بينهم الي حرب وشرور عظيمه حصلت بينهم علي ممرّ السنين *

Hyreanus autem fuit primo ex Phariſæis, tum migravit ad Sadducæos, eo quod dixerat illi quidam Phariſæorum: Non licet tibi eſſe Sacerdotem magnum, quia mater tua captiva fuit antequam te gigneret in diebus Antiochi: filium vero captivitatis non decet eſſe Sacerdotem magnum. Erat autem colloquium hoc præſentibus Phariſæorum Principibus. Quod quidem cauſa fuit tranſmigrationis ejus ad inſtitutum Sadducæorum. Sadducæi autem inimicitias exercebant cum Phariſæis; quare inter eos diſcordias nutriebant, & eo induxerunt illum, ut interfecerit de Phariſæis multitudinem plurimam, eoque devenit rerum calamitas, ut bella, & mala multa inter eos longo annorum ſpatio duraverint.

* ذكر موتة هرقانوس ومدّة مُلكه * الفصل السادس والعشرون *

MENTIO OBITUS HYRCANI, & temporis regni illius. CAP. XXVI.

Vid. Joſeph. Ant. lib. 13. cap. 18. in fine. Et de Bello lib 1. cap. 3. in initio.

كان لهرقانوس ثلثة بنين انطيغنوس وارسطبلوس والاسكندر وكان هرقانوس محبًّا
لانطيغنوس وارسطبلوس ومبغضًا للاسكندر * فراي في منامه ان الذي يملك من
بعك من اولاده هو الاسكندر فساه ذلك * وما راي ان يولّي في حياته احد ولديه الذين
يحبّهما من اجل رؤياه ولم يملّك الاسكندر من اجل كراهيته اياه * فترك الامر يجري
من بعد وفاته علي ما يريك الله عز وجل * وكان آل يهودا في زمان ابيه وزمان عمّيه
مجتمعين علي محبتهم والميل اليهم والطاعه لهم لمحاربتهم لاعدائهم وحُسن سيرتهم
فيهم * ولم يزالوا ايضًا مجتمعين علي محبة هرقانوس الي ان جَرَي منه ما جري من
قتل المعتزلة واباحة اليهود ومحاربة بعضهم بعض علي الدّينِ * فتولّدت بينهم
العداوات الدايمه والشرور المتّصله والقتل الكثير * وكان ذلك سببًا لكراهية
اكثرهم لهرقانوس * وكانت مدّة مُلكه حد وثلثين سنه وتوفّي *

Erant Hyrcano tres filii, Antigonus videlicet, Ariſtobulus, & Alexander. Diligebat autem Hyrcanus Antigonum, & Ariſtobulum: exoſus vero erat ei Alexander. Vidit autem aliquando in ſomniis, quod regnaturus eſſet poſt ſe de filiis Alexander, quod mœrorem ei attulit. Nec illi viſum eſt, ipſo vivente, præficere quempiam filiorum ſuorum, quos diligebat, propter viſionem: nec Alexandrum conſtituere Regem, quod inviſus ei erat. Quare dimiſit negotium, ut eum haberet eventum poſt obitum ſuum, qui Deo Opt. Max. erit in placitis. Erant autem Judæi tempore patris illius, & patruelium, conſentientes in amore illorum, & propenſi ad illorum obedientiam, ob hoſtium ſuorum debellationem, & res optime geſtas ab eis. Perſtiterunt quoque conjuncti in amore Hyrcani, donec perpetrata eſt ab illo cædes Phariſæorum, & exterminium Judæorum, ac civilia bella ob religionem. Hinc obortæ ſunt perpetuæ inimicitiæ, & continuata mala, & multæ clades. Quod quidem cauſa fuit multis deteſtari Hyrcanum. Fuit autem tempus regni illius triginta, & unius annorum, & defunctus eſt.

* خبر ارسطبلوس بن هرقانوس * الفصل السابع والعشرون *

HISTORIA ARISTOBULI filii Hyrcani. CAP. XXVII.

Habetur apud Joſeph. Ant. lib. 13. cap. 19. & de Bello lib. 1. cap. 3. paulò poſt initium.

لما توفي هرقانوس وملك ارسطبلوس ابنه فاظهر كبرًا وتجبّرًا واقتدارًا وكان يلبس تاجًا
عظيمًا علي راسه احقارًا لتاج الكهانه المقدس * ومال الي اخيه انطيغنوس وقدّمه علي
جميع اصحابه وقيّد اخيه الاسكندر وقيّده امه لمحبتها لاخيه الاسكندر * وانفد اخاه
انطيغنوس فحاربه فظفر به وبساير اعوانه واشياعه فقتلهم ثم عاد الي مدينة بيت
المقدس ووافق ذلك علّة عرضت لارسطبلوس * فلما قرب انطيغنوس من المدينه
ذكرت له علّة اخيه * فلما دخل الي المدينه مضي الي بيت الله ليحمد علي ما تفضل به
من خلاصه من عدوه وليسأل الله عز وجل ان يمنّ بعافية اخيه * فمضي بعض من
يعادي انطيغنوس ويحسك الي ارسطبلوس فقال له ان خبر علّتك قد اتّصل باخيك
وقد واني هو واصحابه متقلّدين بالسلاح وقد صار الي القدس ليوافق اصحابه علي ان
يكبسك فيقتلك * فخاف الملك ارسطبلوس ان يكون ما قيل له عن اخيه ان يعجّل
علي اخيه قبل ان يتحقّق ما خُبر به عنه * فامر ساير غلمانه ان يقفوا بالسلاح في موضع
لا وصول لقصته من غيره * وامر ان ينادي المنادي بان لا يصير احد الي الملك بشيء
من السلاح الي دار المُلك بغير اذن * ثم انفد الي انطيغنوس يامن بالمصير اليه
فنزع انطيغنوس ما كان عليه من السلاح طاعةً للملك * فوافاه رسول
امراة اخيه ارسطبلوس وكانت مبغضه له * فقالت له ان الملك يقول لك قد اتصل
بي حسن هيئتك في دخولك المدينه وقد اردت ان اراك علي تلك الصون
فصر الي بربّك حتي اشاهدك فاسرّ * فلم يشك انطيغنوس ان هذه الرساله من
الملك كما قال الرسول وانه لم يرض له ان يساوي غيره في ازالة السلاح عنه *

Defuncto Hyrcano, regnavit poſt illum Ariſtobulus filius ejus, qui oſtentavit faſtum, ſuperbiam, & potentiam, imponebatque capiti ſuo magnum Diadema, in deſpectum Diadematis Sacerdotii ſancti. Propenſus autem erat in fratrem ſuum Antigonum, quem prætulit omnibus amicis ſuis; Alexandrum vero fratrem ſuum in vinculis habuit, itidem & matrem ſuam, ob amorem illius erga Alexandrum. Et miſit fratrem ſuum Antigonũ, qui oppugnavit eum, & vicit eum cum omnibus fautoribus & copiis, quas profligavit, & reverſus eſt in civitatem Domus ſanctæ. Accidit autem hoc, cum infirmus jaceret Ariſtobulus. Cum itaque accederet ad civitatem Antigonus, nuntiata eſt ei fratris ægritudo: qui ingreſſus civitatem, adiit Domum Dei, ut gratias ageret de collato ſibi beneficio liberationis ab hoſte, & efflagitaret Deum Opt. Max. ut fratri valetudinem largiretur. Petunt ergo quidam de hoſtibus, & oſoribus Antigoni Ariſtobulum, & dicunt; Utique ægritudinis tuæ nuntium fratri tuo perlatum eſt, & ecce adventat cum ſociis, inſtructus armis, & jam perrexit in Sanctuarium conciliaturus ſibi ſocios, ut irruat in te, & occidat. Et timuit Rex Ariſtobulus ne ob id, quod ſibi dictum eſt, citius properaret in fratrem ſuum, antequam certior fieret de relatis. Quamobrem præcepit univerſis pueris ſuis, ut armis inſtructi ſiſterent in loco quodam, quem declinare nequit, quicunque ejus petit palatium. Juſſit præterea præconio præcini, ne quis ullo armorum genere inſtructus, in aulam ad Regem injuſſus accederet. Poſt hæc miſit ad Antigonum, præcipiens ad ſe venire: quare exutus eſt Antigonus armis morem gerens Regi. Interim adventavit ad eum legatus uxoris fratris ſui Ariſtobuli (quippe exoſus ei erat) quæ ait illi; Rex tibi dicit; Jam nuntiata mihi eſt pulchritudo habitus tui, cum ingredereris civitatem, & jam cupio te contemplari ſub hac forma: quare perge ad me in hunc modum, ut intuens te gaudeam. Nec dubitavit Antigonus hanc legationem eſſe a Rege, ut retulerat legatus, & quod eum nequaquam cæteris in armorum depoſitione vellet æquare;

فسار اليه بزيه وهيئته فلما انتهي الي الموضع الذي امر ارسطبلوس رجاله بالوقوف
عليه وقتل مَن جآء اليه بالسلاح وراوه القوم لابسًا سلاحه شدُّوا عليه فقتلوه للوقت
وجري دمه علي الرخام في الموضع • فعظمت صرخة النَّاس وعلا بكاوهم وضجيجهم اسفًا
علي قتل انطيغنوس لحسنه في نفسه وجميل تلايه وما فعل • فلما سمع الملك
صرخة النَّاس سال عن الخبر فعرف بان انطيغنوس قد قُتل • فعظم ذلك عليه لمحبةٍ
كانت له عنك ولانه لم يستحق ذلك منه وعلم بان حيله عُملت علي اخيه • فصرخ
وبكي بكآءً شديدًا وضرب صدرهُ كثيرًا فتفرَّت بعض عروق صدرهِ ففاض الدم
من فيه • واقبل اليه غلمانه ووجوه اصحابه بالتعزيه والمدارة والتلطّف به لمنعه عن مثل
ذلك الفعل اشفاقًا من هلاكه اذ كان عليلاً واشرف علي نفسه بما فعله • واحضروا
طشتًا من ذهب لاستقبال الدم الذي كان ينبعث من فيه • وانفذوا الطشت بما فيه
من الدم مع بعض الغلمان الي الطبيب ليشاهد ويشير بما يُستعمل له • فمضي
الغلام بالطشت • فلما صار الي الموضع الذي فيه قُتل انطيغنوس وجري فيه دمه
زلق الغلام ووقع وانصبَّ ما كان في الطشت من دم الملك علي دم المقتول • فعاد
الغلام بالطشت وعرَّف خاصة الملك بما جري • فاقبلوا عليه بالشتم والتعنيف وهو
يبري ويحلف انه لم يقصد ذلك ولا اراده • فسمع الملك ما كانوا فيه فسأل ان يعرَّفوه
ما يقولونه فامتنعوا من ذلك فجزم عليهم فعرَّفوه • فقال سبحان الحاكم العدل الذي
صبَّ دم الظَّالم علي دم المظلوم ثم شهق فمات للوقت وكانت مدَّة مُلكه سنه كامله
وبكاه ساير رعيته لانه كان شجاعًا مظفرًا جوَّادًا • ثم مَلَكَ اخوه الاسكندر بعده •

• ذكر الاسكندر بن هرقانوس • • الفصل الثامن والعشرون •

لمَّا مات ارسطبلوس فك القيد عن اخيه الاسكندر واُخرج من الحبس وولّي المُلك •
وكان صاحب عكّه قد عصي وارسل الي ليطرا بن قلبطن وساله ان يعينه علي ان
يكون من قبله فأبَي عليه كثيرًا خوفًا مِمَّا لقيه من هرقانوس • فشجَّعه الرسول
بمعاضدة صاحب صور وصيدا وغيرهما له • فسار ليطرا بثلثين الف رجل • واتَّصل
الخبر بالاسكندر فسبقه الي عكه فنزل عليها واغلق اهل عكّه الباب في وجهه ومانعوه •
فضيق عليهم الاسكندر واقام محاصرًا لهم الي ان ورد اليه الخبر بمسير ليطرا فتنحَّا
عنهم • ووافاهم ليطرا واصحابه • وكان في اهل عكّه شيخ مقبول القول • فاشار علي اهل
البلد بان لا يسمحوا بدخول ليطرا الي مدينتهم ولا يستجيبوا الي طاعته اذ هو علي
غير دينهم • وقال لهم ان طاعة الاسكندر الذي هو من اهل دينكم اصلح لكم
من طاعة ليطرا علي كل وجه • ولم يزل بهم الي ان قبلوا قوله ومنعوا ليطرا من الدخول
الي عكّه وامتنعوا عن الدخول في طاعته • فحار ليطرا في امره ولم يَدرِ ما يصنع •
واتَّصل ذلك بملك صيدا فراسله ان يعاضك علي محاربة الاسكندر اما ان يظفرا
به او ببعض مدائنه فيبكتاه بذلك فيرجع ليطرا الي بلاده وقد اثَّر اثرًا يُهاب
به • فيكون ذلك اصلح له من ان يرجع علي الحال الّتي حصل عليها • فاتَّصل
ذلك بالاسكندر فراسل ليطرا بالجميل وحمَّل اليه هديَّة نفيسة ووافقه الَّا يعاون
صاحب صيدا • فقبل ليطرا هدية الاسكندر واجاب سواله • وسار الاسكندر الي صيدا
وقاتل صاحبها فنصر الله عليه وقتل خلقًا كثيرًا من رجاله وهزمه وتسلم بلك

Et adivit illum eo modo & habitu. Qui cum perveniſſet ad locum illum, in quo juſſerat Rex Ariſtobulus viros ſuos ſiſtere, & occidere quicunque illuc armatus adventaret: & vidiſſent illum viri inſtructum armis ſuis, inſtiterunt in illum, & illico occiderunt: & fluxit ſanguis ejus ſuper marmora eo in loco. Et invaluit clamor hominum, ac elevatus eſt eorum fletus, & ululatus, condolentes necem Antigoni ob illius ſpecioſitatem, & ſermonis elegantiam, & ea quæ fecerat. Audiens itaque Rex clamorem hominum interrogavit de re, percepitq; Antigonum cæſum eſſe: quod ſummum attulit ei mœrorem; tum propter amorem, quo illum proſequebatur; tum quod talia non merebatur: & cognovit inſidias fratri tenſas fuiſſe: & exclamavit, flevitque fletu magno, & continenter percuſſit pectus; ita ut diſrumperentur quædam venæ illius pectoris, & erumperet ſanguis de ore ipſius. Acceſſerunt autem ad illum pueri, & principes amicorum ejus, conſolantes, & lenientes, & blandientes ei, ut ipſum diſtinerent ab hujuſcemodi opere, veriti, ne periret, cum eſſet æger, & prope animam exhalaret propter ea, quæ ab ipſo geſta ſunt. Acceperunt autem catinum aureum ad excipiendum erumpentem ex ore ſanguinem, & miſerunt catinum cum ſanguine, qui in eo erat per quendam puerorum, ad medicum, ut videret & conſuleret quid ei adhibendum eſſet. Et abiit puer cum catino, & cum adveniſſet in locum, in quo occiſus fuerat Antigonus, & fluxerat ſanguis ejus, prolapſus eſt puer, & cecidit, & effuſus eſt qui erat in catino ex ſanguine Regis, ſuper ſanguinem *fratris* ſui occiſi. Et reverſus eſt puer cum catino, indicavitque aulicis quod acciderat. Qui injuriis, & contumeliis impetiverunt juſtificantem, & jurantem id ſe haud ex induſtria, vel ſponte intendiſſe. Cum autem audiſſet Rex contendentes, petiit, ut ſibi indicarent quid loquerentur, qui ſe continuerunt; at ubi commiſeratus eſt, indicaverunt ei. Qui ait: Laus judici juſto, qui effudit ſanguinem oppreſſoris ſuper ſanguinem oppreſſi. Tum ingemuit, & mortuus eſt ſtatim: & fuit tempus regni illius unius exacti anni. Et flevit illum totus grex illius, quia erat magnanimus, victor, liberalis: & regnavit poſt illum frater illius Alexander.

MENTIO ALEXANDRI filii Hyrcani.

CAP. XXVIII.

Convenit pars prior capitis cum Joſepho Ant. lib. 13. ca. 20. vid. etiam de Bello lib. 1. cap. 3. circa medium. Pars poſterior de victo à Lathuro ad Jordanem Alexandro, & veniente Cleopatra in ſubſidium, cæteriſque convenit quadantenus cum Joſepho Ant. lib. 13. cap. 21. part. 1. Quædam etiam ex eis de Bello lib. 1. cap. 3.

POſtquam mortuus eſt Ariſtobulus, vinculis ſolutus eſt frater illius Alexander, & e carcere eductus ſucceſſit in regnum. Rebellaverat autem Præfectus urbis Acche, *quæ eſt Ptolemais*, & miſerat legatos ad Lythram filium Cleopatræ, flagitans, ut auxilio ſibi eſſet, reciperetque in clientelam, qui multum recuſavit, timens ea, quæ hactenus ſuſtinuerat ab Hyrcano. Cui animos addidit legatus ob promiſſa auxilia Domini Tyri, & Sydonis, aliorumque. Et profectus eſt Lythras cum triginta millibus virorum: & perlata eſt fama Alexandro, qui antevertit eum ad Ptolemaidem, & invaſit eam, clauſeruntq; cives Ptolemaidis portam in faciem ipſius, & prohibere eum conabantur. Quare coarctabat eos Alexander, inſtititque obſidens, donec nuntiatum eſt ei de profectione Lythræ: tunc enim receſſit ab eis, adventante Lythra cum ſuis. Erat autem inter Ptolemaidenſes cives ſenex quidam acceptæ auctoritatis, qui perſuaſit civibus, ne Lythram ingredi civitatem ſuam permitterent, nec ejus obedientiam admitterent, cùm ſit alterius religionis. Ait illis quoque: Conducibilior quidem vobis undequaque erit obedientia Alexandro, qui ejuſdem religionis eſt, quam obedientia Lythræ; nec deſtitit donec admiſerunt ipſius ſententiam. Et prohibuerunt Lythram ingredi Ptolemaidem, negantes ei obedientiam. Et hæſit Lythras circa res ſuas, nec deliberabat, quid ſibi agendum eſſet. Et perlatum eſt hoc Regi Sidonis, ad quem miſit legatos, ut ei auxilio eſſet in bello contra Alexandrum, vel ut expugnarent illum, aut aliquas ejus civitates, & punirent eum in hoc, & ſic reverteretur Lythras in regionem ſuam, geſtis iis, quæ illum timendum redderent, quod ſane conducibilius illi fore, quam rebus infectis reverti. Et nuntiatum eſt hoc Alexandro, qui miſit ad Lythram honeſtam legationem cum pretioſiſſimo munere, & ſtatuit cum illo, ne auxilio eſſet Domino Sidonis. Et acceptavit Lythras munus Alexandri, annuens ejus petitioni. Alexander autem profectus eſt Sidonem, & oppugnavit Dominum ejus, quem victorem reddidit Deus adverſus eum, occiditque multitudinem plurimam de viris ejus, & ipſo fugato, obtinuit illius regionem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ثم ان الاسكندر راسل قلبطن في ان تسيّر عسكرها الي ليطرا ابنها ليسير هو ايضا بعسكره اليه ويقبل اليه ويسلّمه اليها * فعلم ليطرا بذلك فسار الي جبل الجليل فقتل من اهله خلقًا كثيره وسبي عشرة الاف وقُتل من رجاله خلق كثير * ثم سار حتي وافي الاردن فنزل عليه ليريح برجاله ودوابه ثم يسير لبيت المقدس لمحاربة الاسكندر * فاتصل خبر بالاسكندر فسار اليه في خمسين الف منهم ستة الاف رجل معهم اتراس نحاس ويقال ان كل واحد منهم يقاوم عدّة رجال * فوافاه علي الاردن وواقعه هناك فلم يُرزق ظفرًا لانه كان واثقًا برجاله معتمدًا عليهم وعلي عددهم * وكان مع ليطرا رجال ذا معرفة بالحروب وتدبيرها * فاشار عليه ان يقسم اصحابه قسمين * قسم يكون مع ليطرا ومَن معه للحرب * وقسم مع احد اصحابه * فقاتل الي نصف النهار وقُتل من رجاله خلق كثيره * وخرج صاحبه بمن معه من بقية العسكر وهم مستريحون علي الاسكندر واصحابه وقد اجهدهم التعب فتمكن منهم كما اراد وقتل منهم خلقًا كثيرًا * وانهزم الاسكندر ومن بقي من رجاله الي مدينة بيت المقدس * ثم سار ليطرا عند المسآء الي قريه بقربه فوافا به نسوه من اليهود وصبيان فامر بقتل بعضهم وطبخ لحمه واظهر ان في اصحابه مَن ياكل لحوم النّاس * وانما اراد بذلك تخويف اهل البلد من اصحابه * ثم وافت قلبطن فاستقبلها الاسكندر وعرّفها ما صنعه ليطرا باصحابه ووافقها علي ان يسير معها في طلبه * فاتّصل ذلك بليطرا وهرب الي حيث كانت سفنه مقيمه وركب فيها وعاد الي قبروس وعادت قلبطن الي مصر * ولما كان في السنه الاخري سار الاسكندر الي غزّ لان صاحبها عصي عليه وبعث الي بعض ملوك العرب واسمه هرتم ليعاونه * فاجابه الي ذلك وسار الي غزّ فاتّصل ذلك بالاسكندر فخلّف بعض رجاله علي غزّ وسار الي هرتم وواقعه فهزمه * ثم عاد الي غزّ واقام عليها الي تمام سنه ففتحها * وكان السبب في فتحه لها ان اخو سلطانها وثب به فقتله * فطلب اهل المدينه ان يقتلوه فجمع اصحابه ومضي الي باب المدينه ونادي الي الاسكندر وساله ان يعطيه ولمن معه الامان ويدخل الي المدينه * فامنهم الاسكندر ودخل الي غزّ وقتل اهلها وخرب هيكلاً كان فيها واحرق صنمًا كان من ذهب في ذلك الهيكل * ثم سار الي مدينة بيت المقدس وعيّد بها عيد المظال * ثم سار بعد انقضآء العيد الي هرتم فحاربه وقتل من رجاله خلقًا كثيرًا واشتدّ الامر علي هرتم وضاق وخاف التلف علي نفسه * فاستامن الي الاسكندر ودخل تحت طاعته وادّي اليه الخراج فارتحل الاسكندر عنه وسار الي حماة وصور ففتحهما واخذ الخراج من اهلهما وعاد الي مدينة بيت المقدس *

* ذكر ما جري من الحرب بين المعتزله والصدوقيه *

* الفصل التّاسع والعشرون *

ثم حدثت شرور بين المعتزله والصدوقيه ودامت مدّة ستة سنين وعاون الاسكندر الصدوقيه علي المعتزله فقتل منهم في مدّة ستة سنين خمسين الفًا * ففسد الحال بين الفريقين فسادًا تامًا وتاكّدت العداوه * فاستحضر الاسكندر شيوخ الفريقين ولطف بهم وتضمّن لهم انه يبلغ محبّتهم * فاجابوه بانك تستوجب عندنا القتل لكثرة ما سفكت من الدم الزكي فليس بيننا وبينك الّا السيف *

Post hæc misit Alexander legatos ad Cleopatram, ut proficisceretur cum exercitu ad Lythram filiũ suum, ut pergeret & ipse cum exercitu suo ad eundem, & captum traderet ei. Quod cognoscens Lythras abiit in montem Galilææ, & occidit de incolis multitudinem plurimam, & decem captivorum millia abduxit: & cæsa est de viris ejus multitudo magna. Inde profectus est quoadusq; pervenit ad Jordanem, & castrametatus est ibi, ut requiem caperent viri, & jumenta ipsius; deinde proficisceretur in Jerusalem ad oppugnandum Alexandrum. Quod nuntiatum est Alexandro, & contendit ad illum cum quinquaginta millibus, e quibus sex millia virorum habebant æneos clypeos: fertur autem quod unusquisq; eorum aptus esset resistere alicui numero virorum. Et invasit illum ad Jordanem, & congressus est cum illo ibi, at non obtinuit victoriam, quoniam fidebat in viris suis, & in eorum numero collocaverat fiduciam. Erant autem cum Lythra viri peritissimi in bellis, & instruendis aciebus: qui illi consuluerunt, ut divideret suos duas in partes: ita quidem, ut una pars esset cum Lythra, & cum suis ad prælia; altera vero cum aliquo suorum. Qui pugnavit usque ad Meridiem, & cæsa est de viris ejus multitudo magna. Et prodiit amicus ejus cum iis, qui secum erant de reliquo exercitu, integris viribus, contra Alexandrum, & suos; quos jam oppresserat labor, & obtinuit eos ut voluit, occiditque ex eis multitudinem plurimam: & fugit Alexander, & qui remanserant cum eo viri in civitatem Domus Sanctæ. Abiit quoque Lythras prope vesperam in oppidum quoddam proximum, & occurrerunt ei casu mulieres quædam de Judæis, & pueri, mandavitque occidi quosdam eorum, & coqui carnes, simulans inter suos esse, qui vescerentur carnibus humanis; intendens his incutere timorem suorum incolis regionis. Adventavit post hæc Cleopatra, quam excepit Alexander, & indicavit ei, quod fecerat Lythras suis, statuitque abire cum ea ad illius inquisitionem: quod cum perlatum esset Lythræ perfugit ad locum, ubi erat statio navium illius, quas conscendens reversus est in Cyprum: Cleopatra vero in Ægyptum rediit. Exacto autem anno profectus est Alexander in Gazam, quippe Dominus illius defecerat ab illo, & miserat ad quendam Regum Arabum nomine Hartam, ut sibi auxilio esset: cui annuit, & profectus est in Gazam, quod perlatum est ad Alexandrum, qui relictis quibusdam de viris suis contra Gazam, profectus est ad Hartam, & conseruit cum illo manus, & fugavit eum. Dein reversus est in Gazam, & instans adversus eam, exacto anno expugnavit. Fuit autem expugnationis hujus causa, frater Domini illius, qui irruens in illum occidit. Hic, civibus quærentibus illum occidere, cogens amicos, abiit ad portam civitatis, interpellavitque Alexandrum, petens ut data sibi, suisque securitate, ingrederetur urbem: quibus data Alexander dextra ingressus est Gazam, & occidit cives ejus, atque evertit templum, quod in ea erat, ac succendit Idolum aureum, quod in templo erat. Quibus peractis perrexit in civitatem Domus Sanctæ, ibique celebravit festum Tabernaculorum. Exacto itaque festo sese expedivit contra Hartam, quem oppugnavit, occiditque de viris ejus multitudinem plurimam: & coarctatæ sunt valde res Hartam, & in angustiam redactæ, timuitque sibi ultimum exterminium. Quare securitatem ab Alexandro poscens, præstitit illi obedientiam, & tributa ei contulit. Discessitq; ab eo Alexander, & profectus est in Hemat, & Tyrum, & expugnavit eas, & accepto tributo a civibus, reversus est in civitatem Domus Sanctæ

MENTIO PRÆLIORUM, QUÆ contigerunt inter Pharisæos, & Sadducæos.

CAP. XXIX.

De prœliis inter Pharisæos & Sadducæos nil Josephus. At de prœliis Alexandri & Judæorum, in fine cap. 21. lib. 13. Antiq. & de Bello lib. 1. cap. 3. De Demetrio verò primùm Alexandrum debellante, postea ab eodem devicto, quæ in hoc cap. recensentur; Cap. 22. prædicti lib. 13. Antiq. & eod. cap. 3. de Bello. Cæterùm & hic, ut & alibi, non consentire historiam hanc Arabicam cum Josepho notandum est: quæ Demetrium ab Alexandro occidi refert, quem Josephus apud Parthorum regem detentum, sed in honore habitum, morbo absumptum esse scribit, in fine cap. 22. lib. 13. Antiq.

DEinde contigerunt mala inter Pharisæos, & Sadducæos, & perduraverunt sex annorum spatio. Et auxilio fuit Alexander Sadducæis contra Pharisæos, e quibus interfecta sunt spatio sex annorum, quinquaginta millia. Quare rerum status inter utramque Sectam ad internecionem usque corruptus est, & penitus confirmatæ sunt inimicitiæ. Accitos itaque Alexander seniores utriusque Sectæ blande allocutus est, & ad reconciliationem hortatus. Cui responderunt: Utique nece secundum nos dignus es, ob effusam sanguinis innocentis copiam: quare inter nos nihil intercedat nisi gladius.

ثم ظاهر القوم بعد ذلك بالخلاف عليه وارسلوا دمتريوس المقدوني في ان يجيهم في عسكر ويضمنوا له انهم يعاونوه علي الاسكندر واصحابه وانهم يردّون آل يهودا الي طاعة المقدونيين فسار اليهم دمتريوس في جيش عظيم * واتّصل ذلك بالاسكندر فانفد الي مَن استاجر له ستة الاف رجل من المقدونيين واضافهم الي رجاله وسار الي دمتريوس * وسارت الي دمتريوس جماعه من اليهود المعتزله * فدسّ دمتريوس الي المقدونيين الذي مع الاسكندر مَن يبثّهم عنه فلم يجيبوه الي ذلك * ودسّ الاسكندر الي من مع دمتريوس من اليهود مَن يستميلهم اليه فلم يجيبوا الي ذلك * والتقي الاسكندر ودمتريوس ووقع بينهما حرب هلك فيه جميع رجال الاسكندر ونجي هو وحك الي بلد يهودا * فلما سمع اصحابه بانه قد سلم وعرفوا مكانه فاجتمع اليه منهم نحو ستة الاف رجل جابتْ بني اسرايل واستامن اليه جماعه مِمّن كان قد مضي الي دمتريوس * ثم تبادروا اليه الناس من كل موضع فعاد الي محاربة دمتريوس في خلقٍ عظيمٍ فهزمه ورجع دمتريوس الي بلك * وسار اليه الاسكندر الي انطاكيه واقام عليها ثلثة سنين فخرج اليه دمتريوس يقاتله فظفر به الاسكندر فقتله * وسار عن المدينه وعاد الي بيت المقدس الي عند اهلها واعظموه واكرموه وشكروه علي محاربته لاعدايهم واتّفق آل يهودا علي طاعته فاطمنّ قلبه * وانفد سراياه الي ساير اعدايه فظفر بهم ونصر عليهم * فملك جبال الشراه وبلد عمّان وموآب وبلد فلسطين وساير ما كان بيد العرب المحاربين له الي حدود البريه * واستقام امر ملكه وامّن رعيته وامّن بلاده *

Tum poſt hæc palam exercere inimicitias cœperunt, mittentes legatos ad Demetrium Macedonem, ut cum exercitu ad ſe adventaret, pollicitantes ſe illi auxilio fore contra Alexandrum, & ſuos; & Hebræos in Macedonum obedientiam reducturos: ad quos profectus eſt Demetrius cum exercitu magno. Quod, & Alexandro nuntiatum eſt, qui miſit qui ſibi conduceret mercede ſex millia virorum de Macedonibus, quos viris ſuis adjiciens, contendit ad Demetrium. Abierunt quoque ad Demetrium multi de Judæis Phariſæis: & miſit Demetrius clam ad Macedones, qui erant cum Alexandro, qui illos avocaret ab illo; at nequaquam morem ei geſſerunt. Miſit & Alexander clam ad Judæos, qui erant cum Demetrio, qui illos in ſuam inclinarent partem: at neque hi morem geſſerunt ipſi. Et occurrentes Alexander, & Demetrius prælium commiſerunt, in quo omnes Alexandri viri perierunt: & evaſit ipſe ſolus in regionem Judæ. Obaudientibus autem ſuis, quod incolumis evaſiſſet, & cognoſcentibus locum in quo erat, congregata ſunt ad eum circiter ſex millia virorum fortiſſimorum filiorum Iſrael; & ſeſe ei commiſerunt multi de illis, qui defecerant ad Demetrium. Dein confluxerunt ad eum homines undique, & reverſus eſt ad oppugnationem Demetrii cum multitudine magna, & fugavit eum: reverſuſque eſt Demetrius in regionem ſuam. Et contendit Alexander contra illum in Antiochiam, & obſedit eam tribus annis; egredientem autem Demetrium ad pugnam vicit Alexander, & occidit: receſſitque ab urbe, & reverſus eſt in Jeruſalem ad cives; quem magnificaverunt, honorantes, atque laudantes pro expugnatis hoſtibus: conſenſeruntque Judæi illi obedire, & conquievit cor ejus; miſitque exercitus ſuos ad univerſos hoſtes, quos profligavit, & victoriam reportavit de illis. Potituſque eſt montibus Sarah, & regione Ammon, & Moab, & regione Palæſtinorum, & omnibus, quæ erant in manu Arabum, qui cum illo decertabant, uſque ad terminos ſolitudinis. Et directæ ſunt res Regni illius, & ſecurum reddidit gregem ſuum, & regionem ſuam.

* ذكر وفاة الاسكندر بن هرقانوس * * الفصل الثلثون *

MENTIO OBITUS ALEXANDRI filii Hyrcani.

CAP. XXX.

ثم اعتلّ الاسكندر الملك بحمي الرباع فدامت عليه ثلثة سنين * فعصي عليه صاحب مدينه يقال لها رغبه فسار اليها بعسكرٍ قوي واخذ معه زوجته واهله فنزل علي المدينه فلما اشرف علي فتحها قويت عليه العلّة واُسقي منها * فايست منه زوجته وكان يُقال لها الاسكندرن * فتقدّمت اليه وقالت له قد علمت ما بينك وبين المعتزله وابناك صبيّان صغيران وانا امراه ونحن جميعًا نضعف عن مقاومتهم فما الراي عندك لي ولهم * فقال لها الراي عندي ان تقيمي علي هذ المدينه حتي تُفتح لان فتحها قد قرب * فاذا فُتحت قرّرتِ امرها علي حسب ما قُرّرتْ امثالها * وتظهري في جميع ذلك اني عليل وانك انما تصدرين عن رايي في جميع ما تفعلين واكشفي موتي لمن تثقين به من خدمك * فاذا فرغتِ من ذلك فسيري الي مدينة بيت المقدس بعد ان تكوني قد صبرتي جسمي الي ان اجفّ ولا تخلّي موضعي من الطيب الكثير حتي لا تظهر مني رايحة مكروه * واذا استقرّ امر البلد وسِرتِ من هذا الموضع فادرجيني في طيب كثير وادخليني الي قصري كاني عليل فاذا حصلت فيه فاستدعي وجوه المعتزله * فاذا اجوكِ فاكرميهم وخاطبيهم بالجميل ثم قولي لهم ان الاسكندر قد مات وهوذا اسلّمه اليكم فاصنعوا به ما احببتم وانا لكم من بعدٍ من حيث تحبون * فاذا فعلتِ ذلك فانا اعلم انهم لا يفعلوا بي وبكم الّا الجميل والعامه تتبعهم فيستقيم امرُكِ من بعدي ويكون الامر لكِ الي ان تكبرا ابناكِ * ثم توفّي الاسكندر واخفت زوجته موته وفتحت المدينه ثم سارت الي بيت المقدس واستدعت وجوه المعتزله وخاطبتهم بما وصّاها به الاسكندر *

Deinde ægrotavit Alexander Rex febri quartana, triennio integro. Deficiente autem ab eo, domino urbis Ragabæ nuncupatæ, duxit illuc exercitum fortem, habens ſecum uxorem, & familiam, obſeditque civitatem. Cum autem prope eſſet, ut expugnaretur, invaluit morbus, & vires collapſæ ſunt: omnemque amiſit uxor, (quæ Alexandra dicebatur) ſpem ſalutis ejus: Quæ accedens ait illi; Jam ſcis quid intercedit inter te, & Phariſæos: Duo vero filii tui parvuli pueri ſunt; & ego mulier, nec ſimul omnes valebimus eis reſiſtere: quid ergo conſilii & mihi, & ipſis dabis? Ait illi; Conſilium meum eſt, ut inſtes contra hanc civitatem, donec expugnabitur, quod prope erit. Cum autem expugnata fuerit, ſtabiles res ejus, juxta quod ſtabilitæ ſunt ſimiles. Cum omnibus tamen his, ſimulabis me ægrum jacere, & quodcunque facies ex meo conſilio te facere ſimula, & mortem meam detege iis famulis, quibus fidis. Cum autem abſolveris hæc, perge in civitatem Domus Sanctæ, recondito ante aromatibus corpore meo, & exſiccato: & cumula locum meum multis aromatibus, ne prodeat a me deteſtabilis fœtor. Et cum regionis ſtatus ſtabilitus fuerit, tum profecta inde, involve me multis aromatibus, & in palatium introducito tanquam ægrum; & cum ibi fuero, accerſito Principes Phariſæorum, quos accedentes honora, & bona verba loquere eis; tum dicito: Alexander jam mortuus eſt, & ecce trado illum vobis, facite de illo quodcunque vobis placuerit: ego vero ero vobis poſthac, ut vobis lubebit. Si enim feceris hoc, optime quidem ſcio, nihil eos facturos mihi & vobis niſi bonum, quos ſequetur plebs, & dirigentur res tuæ poſt me, & tu ſecure dominaberis, donec creverint duo filii tui. Poſt hæc obiit Alexander, cujus mortem uxor celavit, & expugnata civitate, rediit Jeruſalem, & accitos Principes Phariſæorum allocuta eſt, prout monuerat illam Alexander.

Convenit cum Joſepho Ant. lib. 13. c. 23. part. poſt. & de Bello Jud. lib. 1. cap. 4.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فاجابوها القوم بان الاسكندر ملكهم وهم رعيته وخاطبوها بكل خطاب جميل وضمنوا لها بان يولّوها امرهم * ثم خرجوا فجمعوا النّاس واخذوا جسم الاسكندر وساروا به الي مقبرته مكرّمًا * واستدعوا النّاس الي تمليك الاسكندر فاجابوا الي ذلك وملّكوها * وكانت سنين مُلك الاسكندر سبعه وعشرين سنه *

Cui responderunt illi; Alexandrum ipsorum fuisse Regem, & ipsos gregem illius; & allocuti sunt eam omni benevolentia, pollicitantes eam præficere rebus suis. Tum egressi congregaverunt homines, & accipientes corpus Alexandri, sumptuose extulerunt ad sepulchrum: atque acciverunt homines ad constituendam Alexandram in Reginam: quibus annuentibus constituta est. Fuerunt autem anni Regni Alexandri septem & viginti.

HISTORIA ALEXANDRÆ Reginæ.

CAP. XXXI.

Quæ hic de Alexandra reg. uxore Alexandri referuntur, habet Josephus Ant. lib. 13. cap. 24. in initio. Et de Bello lib. 1. cap. 4. in medio.

* خبر اسكندر الملكه * الفصل الواحد والثلثون *

لما ملكت الاسكندر واستحضرت اجلّة المعتزله وتقدّمت اليهم بمكاتبة ساير من كان قد هرب منهم في ايام هرقانوس وفي ايام الاسكندر الي مصر وغيرها بالعوده الي بلد يهودا وتعرّفهم ميلها اليهم وانها لم تعارضهم في مذاهبهم ولا منعتهم من اقامة سننهم كما منعهم الاسكندر وهرقانوس * واطلقت ساير من كان منهم في الحبوس * فاجتمع القوم من كل مكان وكفّ الصدوقيه من اذيتهم واستقامت امورهم وصلحت احوالهم وارتفعت المنازعه من بينهم * فلما كبرا هرقانوس وارسطبلوس ابنا الاسكندر جعلت هرقانوس كاهنًا كبيرًا لانه كان متواضعًا وديعًا سليمًا * وجعلت ارسطبلوس رئيسا الجيش * فكان شديدا البأس ذا قوّة ونجدة * وضمّت اليه جيش الصدوقيه ولم ترى ان تملّكه لانه كان صبيًّا * وانفذت الي ساير من كان يودّي الخراج الي الاسكندر واخذت اولاد ملوكهم وجعلتهم ليكونوا رهاين عندها فدامت لها الطاعه منهم ودام حملهم الخرجات اليها في كل سنه * واجملت السّيره في النّاس واظهرت العدل وامرت به قومها فدامت لها ولهم السلامه وورثت منهم المحبّه *

Cum autem regnasset Alexandra, accivit ad se Principes Pharisæorum, & præcepit eis scribere ad universos, qui fugerant ex illis in diebus Hyrcani, & in diebus Alexandri, in Ægyptum, aliasque partes, ut reverterentur in regionem Judæ. Et indicavit illis suam erga eos propensionem, nec sese opposuit institutis eorum, neque interdixit eorum cæremonias, quemadmodum interdixerant Alexander, & Hyrcanus. Dimisit quoque omnes, qui ex illis in carceribus detinebantur. Et convenerunt undequaque, continueruntque se Sadducæi illis nocumenta inferre. Et directæ sunt res, & prosperatus status ipsorum sublatis contentionibus. Cum autem crevissent Hyrcanus, & Aristobulus, duo filii Alexandri, constituit Hyrcanum Sacerdotem magnum, cum esset humilis, mansuetus, ac simplex: Aristobulum vero constituit Principem exercitus, erat enim strenuus, fortis, & magnanimus, adjunxitque ei exercitum Sadducæorum; nec sibi visum est constituere illum Regem, cum esset puer. Misit quoque ad eos omnes, qui deferebant tributa Alexandro, & accepit filios regum ipsorum, & constituit eos penes se obsides, ac jugiter præstiterunt ei obedientiam, deferentes singulis annis tributa. Et recte ambulavit cum populo, divulgans justitiam, eamque præcipiens populo suo facere. Quare perduravit utrisque pax: & consecuta est eorum amorem.

MENTIO EORUM, QUAE GESTA sunt a Pharisæis, contra Sadducæos tempore Alexandræ.

CAP. XXXII.

Referuntur à Josepho Ant. lib. 13. cap. 24. paulò post initium: & de Bello lib. 1. cap. 4. versus finem.

* ذكر ما جري من المعتزله علي الصدوقيّه في زمان الاسكندر *

* الفصل الثاني والثلثون *

كان للصدوقيّه رئيسا مقدما عند الاسكندر اسمه دياجنيس * وكان قد حمّله علي قتل ثمانماية رجل من المعتزله في وقت من الاوقات * فجآء روسآء المعتزله الي الملكه وذكروا لها ما كان من دياجنيس وما صنعه وسالوها ان تطلق لهم قتله ففعلت * فاخذوه وجماعةً معه من الصدوقيه فقتلوهم * فعظم ذلك علي الصدوقيّه * فساروا الي ارسطبلوس فاخذوه معهم ودخلوا الي الملكه فقالوا لها * قد علمتِ ما كان منّا من الصّبر علي الاهوال العظيمه والحروب والمجاهدات الكثيرين الّتي مرّت بنا في نصرة الاسكندر وهرقانوس ابيه * وما كان ينبغي ان تطرحي حقّنا وتبسطي علينا ايادي اعدائنا ولا تضعي مراتبنا * لان مثل هذا لا يخفي عن هرتم وغيره من اعدائكم ممن عرف باسنا ولم يقدر علي مقاومتنا وامتلات قلوبهم خوفًا منّا * ومتي علموا ما جري علينا منك تصوّروا ان قلوبنا قد خبثت لكِ * ومتي طمعوا في ذلك لم تامني خلافهم عليك * وما نصبر ان تقتلنا المعتزله كالغنم فاما ان تكفّي شرهم عنّا والّا فاطلقي لنا ان نخرج عن المدينه الي بعض بلدان يهودا * فقالت لهم افعلوا ذلك لينكسم اذاهم عنكم * فاخذوا الصدوقيّه في الخروج عن البلد * فخرج روساهم مع ساير تبّاعهم من رجال الحرب فساروا بنعمهم الي قُرى اختاروها من قُري يهودا واقاموا بها واضاف اليهم المعروفين بالفضلا *

Erat Sadducæis Princeps quidam prælatus apud Alexandrum, nomine Diogenes, qui induxerat illum aliquando ad occidendos octingentos viros de Pharisæis. Veniunt ergo Principes Pharisæorum ad Reginam, & commemorant ei, quod gesserat Diogenes, & perpetraverat, rogantes, ut sibi permitteret illum occidere: quæ fecit. Quem accipientes, & multos cum illo Sadducæos jugularunt. Quod multum ægre ferentes Sadducæi, profecti sunt ad Aristobulum, & secum sumentes, adiverunt Reginam, & dixerunt ei; Jam cognovisti quam terribilia, ac magna sustinuimus: & bella, ac plurima certamina, quæ gessimus, opem ferentes Alexandro, & Hyrcano patri ejus: nec propterea consentaneum erat nostra proterere jura, & extendere super nos manus inimicorum nostrorum, ac nostras deprimere dignitates. Hujuscemodi enim res nequaquam latebit Hartam, & alios de inimicis vestris, qui experti sunt nostram fortitudinem nec resistere nobis valuerunt, & timore nostri completa sunt corda eorum. Quoties ergo perceperint, quod nobis intulisti, concipient, quod corda nostra in te machinentur: qua de re cum certiores facti fuerint, in te prævaricaturos fore, crede. Nec sustinebimus occidi a Pharisæis, tanquam oves. Aut ergo coerce a nobis malitiam eorum, aut permitte nobis egredi de civitate ad aliqua oppida Judæ. Quibus ait; Facite hoc, ut arceatur a vobis illorum noxa. Et egressi sunt Sadducæi de civitate, egressique sunt Principes eorum cum sequacibus de viris belli, ac profecti sunt cum pecoribus suis ad civitates, quas elegerant de civitatibus Judæ, & habitaverunt in eis: adjectique sunt illis operam navantes virtutibus, *i. Hasdanim.*

MENTIO OBITUS Alexandræ.

CAP. XXXIII.

Morbus, & Obitus Alexandræ, & Ariſtobuli filii contra Hircanum fratrem moliriones referuntur à Joſepho lib. 13. Ant. cap. 24. Hnt. in fine: & de Bello lib. 1. cap. 4.

Poſt hæc cecidit Alexandra in morbum, ex quo obiit. Cujus cum prope deſperaretur ſalus, egreſſus eſt filius ejus Ariſtobulus de Jeruſalem cum famulo ſuo noctu; Abiitque in Gabatham ad quendam virum de Principibus Sadducæorum, de amicis ſuis, quem ſecum ſumens, perrexit ad urbes, quas incolebant Sadducæi, notamque fecit eis cauſam ſuam, hortatuſque eſt eos ſecum egredi, & opem ferentes auxilio ſibi eſſe in bello contra fratrem, & Phariſæos, & Regem ſe conſtituere. Cui morem gerentes, palam prævaricati ſunt in Alexandram, cogentes viros ad Ariſtobulum undequaque. Quorum fama perveniente ad Hyrcanum Sacerdotem filium Alexandræ, & ſeniores Phariſæorum, adiverunt Alexandram, cum eſſet eo in ſtatu, & indicaverunt ei rem, inculcantes ipſi magnitudinem timoris, quo ſibi, filioque Hyrcano timebant ab Ariſtobulo, & iis, qui cum eo erant: quibus ait; Ego quidem ſum prope interitum, quare æquius, ac conducibilius mihi eſt rerum mearum ſatagere: quid ergo facere poſſum in tali conſtituta ſtatu? Viri autem noſtri, & bona noſtra, & arma noſtra penes vos, & in manibus veſtris ſunt: dirigite itaque negotium, ut rectum vobis videtur, Dei implorantes opem pro rebus veſtris; rogantes ab eo liberationem: tum fatis conceſſit. Fuit autem tempus illius ætatis ſeptuaginta trium annorum, tempus vero regni illius, novem annorum.

MENTIO OPPUGNATIONIS Ariſtobuli contra Hyrcanum fratrem ſuum poſt mortem Alexandræ.

CAP. XXXIV.

Refertur à Joſepho, unà cum conventione inter fratres, ut Ariſtobulus regno, Hircanus ſacerdotio potiretur, lib. 14. Ant. cap. 1. & de Bello lib. 1. cap. 4. in fine.

Cum egreſſus eſſet Ariſtobulus de Jeruſalem in diebus Alexandræ, reliquerat uxorem, & filios ſuos in Jeruſalem. Cum autem perveniſſet fama egreſſionis ejus ad Alexandram, deligavit eos in domo quadam poſita cuſtodia. Defuncta autem Alexandra, adduxit eos Hyrcanus ad ſe, & benefecit eis, atque ſervavit, ut liberarent eum a fratre ſuo, ſi forte vinceret eum. Tum Ariſtobulus duxit exercitum magnum uſque ad Jordanem, contra quem egreſſus eſt Hyrcanus cum exercitu Phariſæorum. Cum autem ſibi concurriſſet uterque exercitus, interfecta eſt de exercitu Hyrcani multitudo magna, & fugit Hyrcanus, ac reliquus exercitus ejus. Quos inſequentes Ariſtobulus, & viri ejus, occiderunt quemcumque comprehendebant, exceptis iis, qui ſeſe dedebant. Dein ſeceſſit Hyrcanus in Civitatem ſanctam, quo adventavit & Ariſtobulus cum exercitu ſuo, & concluſerunt eam caſtra undequaque, intentavitque arte deſtruere munitionem. Ad quem egreſſi ſunt Seniores Judæ, & Seniores Sacerdotum, & vetuerunt eum perpetrare, quod machinatus erat, rogantes ut ex animo dimoveret quicquid inerat contra fratrem ſuum: cui rei aſſenſus eſt. Tum ſtabilitum eſt inter eos, ut Ariſtobulus eſſet Rex ſuper Judam, Hyrcanus vero Sacerdos magnus in domo Dei, & ſecundus a Rege. Etaſſenſus eſt eis Ariſtobulus, atque ingreſſus civitatem, & convenit cum fratre ſuo Hyrcano in Domo Dei, & juraverunt ſimul, rata habere ea, quæ ſtabilierant inter ſe Seniores. Regnavitque Ariſtobulus, & ſecundus ab eo habitus eſt Hyrcanus. Et conquieverunt homines, ac directæ ſunt res horum duorum fratrum, & pacatus eſt ſtatus gregis, & regionis eorum.

MENTIO ANTIPATRI, ID EST Herodis Regis, &, quas excitavit, ſeditionum, & bellorum inter Hyrcanum, & Ariſtobulum.

CAP. XXXV.

Pars prior hujus cap. de Antipatro patre Herodis convenit cum Joſepho Ant. lib. 14. cap. 2. poſterior verò pars de expeditione Aretæ & Hircani contra Ariſtobulum cum eod. cap. 3. ejuſd. lib. Vid. Joſeph. de Bello lib. 1. cap. 5 in principio ſummatim hæc recenſente.

ERat Antipater vir de Judæis, ac de filiis quorundam eorum, qui aſcenderant de Babylonia cum Hezdra Sacerdote. Erat autem ſapiens, prudens, aſtutus, ſtrenuus magnanimus, bonæ indolis, benignus, ac familiaris, dives quoque, ac multarum villarum, facultatum, & pecudum

* ذكر وفاة الاسكندر *

* الفصل الثالث والثلثون *

ثم اعتلّت الاسكندر العلّة الّتي توفّت بها. فلما وافت وايس منها خرج ابنها ارسطبلوس من بيت المقدس مع عبدٍ كان له بالليل ومضي الي جبعة الي عند رجلٍ من كُبرآء الصدوقيّة وكان صديقًا له فاخذ معه ومضي الي القري الّتي فيها الصدوقيّة فعرّفهم علّته واستنهضهم الي الخروج معه ونصرته ومعاونته على محاربة اخيه ومن معه من المعتزلة وتمليكه * فاجابوه الي ذلك وظاهروا بالخلاف على الاسكندر * وجمعوا الرجال الي ارسطبلوس من ساير النواحي * فانتهي خبرهم الي هرقانوس الكاهن ابن الاسكندر والي شيوخ المعتزلة * فدخلوا الي الاسكندر وهي لما بها فعرّفوها الخبر وذكروا لها شدّة خوفهم من ارسطبلوس ومن معه على ابنها هرقانوس وعلي نفوسهم * فقالت انا على سبيل التلف واهتمامي بامري ابدي واولي وما الذي اقدر ان اصنع وانا على مثل هذا الحال * ورجالنا واموالنا وعدّتنا معكم وبايديكم فدبّروا الامر بحسب ما يجب لكم صوابه واستعينوا بالله علي اموركم واسالوه الكفاية * ثم قضت نحبها * وكانت مدّة عمرها ثلثة وسبعين سنة * ومدّة ملكها تسع سنين *

* ذكر محاربة ارسطبلوس لهرقانوس اخيه بعد موت الاسكندر *

* الفصل الرابع والثلثون *

لما خرج ارسطبلوس من بيت المقدس في ايام الاسكندر خلّف امراته وبنيه ببيت المقدس * فلما اتّصل خبر خروجه بالاسكندر اعتقلتهم في دار ووكلت بهم * فلما توفّت الاسكندر اخذهم هرقانوس اليه واحسن اليهم وحفظهم ليخلّصوه من اخيه ان يظفر به * ثم ان ارسطبلوس سار في عسكر عظيم حتي صار الي الاردن وخرج اليه هرقانوس في جيش المعتزلة * فلما التقيا العسكران قُتل من جيش هرقانوس خلق كثير * وانهزم هرقانوس وبقية عسكره فتبعهم ارسطبلوس ورجاله فقتلوا كل من ظفروا به منهم الّا من استامن اليهم * ثم رحل هرقانوس الي مدينة بيت المقدس ووافاها ارسطبلوس مع عسكره واحاطت بها عساكره من كل جهة وعمل على الاحتيال لهدم الحصن * فخرج اليه شيوخ ال يهودا وشيوخ الكهنة فنهوه عمّا كان قد عمل عليه وسالوا ازالة ما كان في نفسه على اخيه فاجاب الي ذلك * ثم قرّروا الامر بينهما على ان يكون ارسطبلوس ملكًا على آل يهودا وهرقانوس يكون كاهنًا كبيرًا في بيت الله وزيرًا للملك * فاجابهم ارسطبلوس الي ذلك ودخل الي المدينة واجتمع مع اخيه هرقانوس في بيت الله وتحالفا على الثبات على ما قرّروا الشيوخ بينهما * وملك ارسطبلوس وورد له هرقانوس * وهدي الناس واستقامت امور هذين الاخوين وصلحت احوال رعيتهما وبلدهما *

* ذكر انطيفاتر اي هيرودس الملك وما اثار من الفتن والحروب بين هرقانوس وارسطبلوس *

* الفصل الخامس والثلثون *

كان انطيفاتر رجلًا من آل يهودا ومن ولد بعض من صعد من بابل مع عزرا الكاهن وكان ذا عقل وتدبير ومكر وشدّة باس وشجاعة قلب وخلق حسن واطف ومدان وكان موسرًا كثير الضياع والمال والمواشي *

وكان الاسكندر الملك قد ولاّه على بلد ادوم فتزوج امراه منهم واولدها اربع بنين
وهم فاسيلوا وهيرودس الذي ملك يهودا وفرورا ويوسف * ثم صُرف عن جبال
السراه وهو بلد ادوم في ايام الاسكندر واقام بمدينة بيت المقدس وكان هرقانوس
يحبه ويميل اليه واراد ارسطبلوس ان يقتله فلم يتم له ذلك * وخاف انطيفاتر من
ارسطبلوس خوفًا شديدًا فاخذ في التدبير على دولة ارسطبلوس سرًّا * فقصد وجوه
الدولة وتوثّق منهم في كتمان ما يريد ان يفشيه اليهم فوثقوه * فذكر لهم سو
طريقة ارسطبلوس وظلمه وتعديته وسفكه الدما واخذ الملك الذي كان اخوه
الاكبر احق به منه * ثم خوفهم الله عزّ وجلّ متى لم يزيلوا يد الظالم ويوصّلوا
الحق الي اهله * فلم يبق احد من الوجوه حتي احاط به واستماله الي طاعة هرقانوس
ونحّاه عن طاعة ارسطبلوس وهرقانوس لا يعلم بل قد احكمه انطيفاتر له لانه لم يرد
ان يطلعه على ذلك من قبل احكامه * فلما احكم هذا الباب مع القوم صار الي هرقانوس
فقال له ان اخاك شديد الخوف منك لانه يري انه على غير الثقه من امن مهما انت
حيّ وهو يتراصد وقتًا يتم فيه ان يقتلك فلا يبقي عليك * فلم يقبل هرقانوس قوله
بخيريّته وسلامة قلبه * وكرّر انطيفاتر القول عليه في اوقاتٍ كثيره وحمل مالا
جزيلا الي جماعه مِمّن كان يثق بهم هرقانوس ويركن اليهم حتي قالوا له نظير
ما قاله له انطيفاتر من حيث لم يوهّمه انهم علموا انما خاطبه به انطيفاتر *
فصدّق هرقانوس قولهم ودعته نفسه الي تدبير امرٍ يخلص به من اخيه * فلما عاود
انطيفاتر من هذا الامر اعلمه ان قد تبيّن صدق قوله وعلم نصحته له وسأله عن
الراي في ذلك * فاشار عليه انطيفاتر بالخروج من المدينه الي مَن يأمن علي نفسه عنك
ويكون له عونًا وعضدًا * ثم مضي انطيفاتر الي هرتم فوافقه علي ان يجيء هرقانوس
فيجاوز لانه يوثر مجاورة اخيه * فسرّ هرتم بذلك فاجاب اليه * فعاهد انطيفاتر علي انه لا
يسلّم هرقانوس ولا انطيفاتر الي من يعاديهما ابدًا وانه يكون عونًا لهما ومحاميا عنهما *
ثم عاد الي بيت المقدس وعرّف هرقانوس ما فعله وما توافق عليه هرتم من المسير اليه *
فخرجا من المدينه بالليل وصارا الي هرتم واقاما عنده مدّة * ثم ان انطيفاتر اخذ في
حمل هرتم علي المسير مع هرقانوس في عسكر لمحاربه اخيه ارسطبلوس والقبض عليه *
فامتنع هرتم من ذلك خوفًا من انه لا يطيق مقاومة ارسطبلوس فلم يزل انطيفاتر
يهوّن عليه امر ارسطبلوس ويرغّبه في المال وعظم السمعه والذكر الي ان اجاب الي المسير علي
ان هرقانوس يرد عليه سايرما اخذ ابوه الاسكندر من القري والضياع التي كانت
له * فاجابهم هرقانوس الي ذلك وعاهدهم عليه * فسار هرتم مع هرقانوس في خمسين الفا
فارس وراجل وسار الي بلد يهودا * فخرج اليهما ارسطبلوس وحاربهما * فلما قويت الحرب
استامن الي هرقانوس من عسكر ارسطبلوس خلق كثير * فلما راي ذلك ارسطبلوس
رفع الحرب ورد الي معسكره خوفًا من ان يستامن العسكر كله فيوخذ * فلما كان في
الليل خرج ارسطبلوس وحده من معسكره وسار الي مدينة القدس * وعلم العسكر
مضيه من غدٍ فاستامن اكثرهم الي هرقانوس وتبدّد الباقون * وسار هرقانوس وهرتم
وانطيفاتر الي مدينة بيت المقدس بعسكر عظيم فوجدوا ارسطبلوس قد استعدّ
للحصار وغلق ابواب المدينه واوقف على الاسوار من يمانع عنه * فنزل هرقانوس وهرتم وعساكرهما علي المدينه فحاصراها *

Hunc vero præfecerat Alexander Rex Idumæorum regioni, unde duxerat uxorem, ex qua quatuor ſuſcepit filios, Phaſelum videlicet, Herodem, qui regnavit ſuper Judam, Pheroram, ac Joſephum. Dein remotus a montibus Sarah, id eſt regione Idumæorum in diebus Alexandri, habitavit in civitate Domus Sanctæ: diligebatque illum Hyrcanus, & erga ipſum propenſus erat, quare volvit Ariſtobulus illum interficere, quod tamen aſſecutus non eſt. Timuit itaque Antipater Ariſtobulum timore vehementiſſimo, ac propterea clam machinari cœpit in regnum Ariſtobuli. Adivit ergo principes regni: acceptaque arcani ceſandi ſecuritate circa ea, quæ proditurus erat, memorare eis cœpit peſſimam Ariſtobuli viam, tyrannidem, impietatem, & effuſionem ſanguinis perpetratam ab eo, & uſurpationem regni, quo dignior erat frater ejus major. Tum incuſſit eis timorem Dei Opt. Max. niſi amoverent manum Tyranni, & redderent debitum Domino digno. Nec remanſit quiſpiam de principibus, quem non circumvenerit, & inclinaverit ad obedientiam Hyrcani, removens ab obedientia Ariſtobuli, Hyrcano neſciente, ſed hæc ipſi adſcribebat Antipater, nolens indicare ei antequam id ſtabiliret. Cum itaque ſtabiliviſſet rem hanc cum gente, adivit Hyrcanum, & ait illi; Utique frater tuus valde te timet, eo quod videt res ſuas haudquaquam ſecuras eſſe dum vivis, aucupatur propterea tempus interficiendi te, nec te ſuperſtitem paſſurus eſt. At Hyrcanus verbis ejus fidem non præſtitit, ob bonitatem, & ſimplicitatem cordis ſui. Quare Antipater iteravit illi ſermonem eundem ſemel atque iterum: obtulit quoque pecuniam plurimam viris, quibus fidebat Hyrcanus, eiſque acquieſcebat, ut loquerentur ipſi ſimilia iis, quæ locutus fuerat Antipater, dummodo non imaginaretur ipſos noviſſe, quod allocutus fuerat eum Antipater. Credidit itaque Hyrcanus verbis eorum, & inductus eſt moliri aliquid, quo liberaretur a fratre ſuo. Cum ergo iteraret illi Antipater rem hujuſcemodi, ſignificavit ei, jam patere ſibi veritatem verborum ejus, atque ſcire ipſum bene admonuiſſe, ſciſcitatuſque eſt de conſilio circa hoc. Cui conſuluit Antipater egredi de civitate ad aliquem, cui ſeſe fideret, & ope, atque auxilio illi eſſe poſſet. Et adiit Antipater Hartam, & conſtituit cum eo, ut veniéntem Hyrcanum exciperet hoſpitem, quoniam ſuſpectam habet cohabitationem fratris. Quo gaviſus eſt Hartam, & amplexatus eſt hoc: pepigitque cum Antipatro ſe nequaquam traditurum Hyrcanum, & Antipatrum hoſtibus eorum, & auxilio fore, ac protecturum eos. Et reverſus eſt Jeruſalem. ac notum fecit Hyrcano quod geſſerat. & ſtatuerat cum Hartam de profectione ad illum. Quare egreſſi ſunt ambo de urbe nocte, & profecti ſunt ad Hartam, moratique ſunt apud illum aliquo tempore. Tum Antipater perſuadere cœpit Hartam, ut duceret exercitum cum Hyrcano ad debellandum, capiendumque Ariſtobulum fratrem illius. At Hartam renuit id proſequi, timens ne impares ſibi eſſent vires ad reſiſtendum Ariſtobulo. Antipater vero nequaquam deſtitit facile ei reddere negotium Ariſtobuli, & pecuniarum vi id ei inſinuare, & magnificentia famæ, & memoriæ, donec acquievit proficiſci, ita tamen, ut reſtitueret ei Hyrcanus quicquid abſtulerat Alexander pater ejus ex urbibus, & oppidis, quæ ad ſe ſpectabant. Quibus acquieſcente Hyrcano, & fœdus feriente, profectus eſt Hartam, & Hyrcanus cum quinquaginta millibus equitum, & peditum, contendens in regionem Judæ: ad quos egrediens Ariſtobulus, congreſſus eſt cum eis. Cumque invaluiſſet pugna, ſeſe contulerunt ad Hyrcanum de exercitu Ariſtobuti viri quamplures. Quod videns Ariſtobulus receptui cecinit, & reverſus eſt ad caſtra, timens ne affluéret exercitus totus, & ipſe caperetur. Ingruente autem nocte, egreſſus eſt Ariſtobulus ſolus de caſtris, & contendit ad civitatem ſanctæ. Et cum facto mane innotuiſſet exercitui profectio illius, major pars eorum junxerunt ſe Hyrcano, reliqui vero palantes abſceſſerũt. Hyrcanus vero, Hartam, & Antipater perrexerunt ad civitatem Domus Sanctæ, ducentes exercitum magnum: inveneruntque Ariſtobulum jam paratum obſidionem ſubire, clauſerat enim portas civitatis, atque ſtatuerat ſuper mœnia propugnatores. Et caſtrametati ſunt Hyrcanus, & Hartam cum exercitibus ſuis contra civitatem, & obſederunt eam.

HITORIA GNEI PRINCIPIS exercitus Romanorum.

CAP. XXXVI.

Quæ in hoc cap. habentur, de Hyrcani & Ariſtobuli legationibus à Scauro peteutibus auxilium; et de fratrũ per legatos apud Pompeiũ de regno diſceptatione, & de reliquis hoc cap. contentis, narrantur à Joſ. lib. Ant. 14. capp. 4. 5. 6. 7. & 8. dempto tantum fine: & de Bel. lib. 1. cap. 5. paulò poſt initium, excluſo ettam fine.

ACcidit autem, ut egrederetur Gneus Princeps militiæ Romanorum ad Tyrcanem Armenum expugnandum: Nam Damaſci cives, & Hames, & Halepi, & reliqui Syriæ, qui referuntur ad Armenos, jam rebellaverant contra Romanos: ac propterea miſerat Gneus Scaurum Damaſcum, & in ditiones illius, ut occuparet eas: quod quidem Ariſtobulo, Hyrcanoque perlatum eſt. Miſit ergo Ariſtobulus ad Scaurum legatos, & pecuniam plurimam, rogans eum ad ſe venire cum exercitu, ut ſibi auxilio eſſet contra Hyrcanum. Miſit quoque Hyrcanus ad eum legatos, efflagitans ejus opem adverſus Ariſtobulum, ſed non miſit ei munus. Scaurus vero renuit proficiſci ad quempiam eorum, ſed ſcripſit ad Hartam, præcipiens ei, ut recederet ab urbe Domus Sanctæ cum exercitu ſuo, & prohibuit eum auxilium ferre Hyrcano adverſus fratrem ejus, & minatus eſt ſe venturum in regionem ejus cum exercitu Romanorum, & Syrorum, niſi morem ſibi geſſerit. Cum autem perveniſſet epiſtola ad Hartam, ſtatim receſſit ab urbe; receſſit & Hyrcanus quoque, quos inſecutus eſt Ariſtobulus cum aliquo numero ſuorum, & apprehendit eos & conflixit cum illis; occiſuſque eſt ea in pugna de Arabibus magnus numerus, cæſique ſunt de Judæis viri plurimi, & reverſus eſt Ariſtobulus in ſanctam Civitatem. Interim adventavit Gneus Damaſcum, cui detulit Ariſtobulus hortum, & vineam ex auro, pendentes omnes quingenta talenta, cum pretioſiſſimo munere, per virum nomine Nicomedem, rogavitque eum, ut ſibi auxilio eſſet contra Hyrcanum. Miſit quoque Hyrcanus Antipatrum ad Pompeium, ſimilia petens. Et inclinatus eſt Pompeius (& ipſe eſt Gneus) ad auxiliandum Ariſtobulo. Quod videns Antipater, quærebat opportunitatem, donec ſeorſum convenit Pompeium, & ait illi; Utique quod habuiſti ab Ariſtobulo, nequaquam erit reſtituendum, etſi auxilium ei non feras: Hyrcanus tamen duplum tibi offert: nec poterit Ariſtobulus ſubjicere tibi Judæos, Hyrcanus vero id præſtabit. Et arbitratus eſt Pompeius rem ſe habere ut dixerat Antipater, & gaviſus eſt, ſi Judæos ſibi ſubjicere poſſet. Quare dixit Antipatro; Ego opem feram amico tuo contra Ariſtobulum, tametſi ſimulem opitulari illi adverſus vos, ut ſe mihi fidat. Nam certus ſum, quod quoties cognoverit me opem ferre fratri ſuo adverſus ſe, prævaricabitur cum omnibus viris, ſibique cavebit, & in longius protrahentur res illius. Sed arceſam illum ad me, & ibo cum illo in Civitatem ſanctam, & faciam tunc, ut amicus tuus aſſequatur ſuum jus, cum hoc tamen, ut deferat nobis ſingulis annis tributum.

خبر غنوس ريس عسكر الروم

الفصل السادس والثلثون

واتفق ان خرج غنوس ريس جيش الروم الي تركان الارمني ليحاربه وكان اهل دمشق وحمص وحلب وما يليها من ارام وهم ينسبون الي الارمن قد عصوا على الروم فانفذ غنوس سكاوروس الي دمشق واعمالها ليأخذها فاتصل ذلك بارسطبلوس وهرقانوس فارسل ارسطبلوس الي سكاوروس رسلاً ومالاً عظيماً فساله ان يسير اليه في العسكر ليعينه على هرقانوس فانفذ اليه هرقانوس ايضاً رسلاً وساله معاونته علي ارسطبلوس ولم ينفذ اليه هدية فابَى سكاوروس ان يسير الي واحدٍ منهما لكنه كتب الي هرتم يامره بالتحّي عن مدينة بيت المقدس هو وعسكره وينهاه عن معاونة هرقانوس على اخيه ويوعّده ان خالفه بالمسير اليه الي بلك بعسكر الروم والارمن فلما وصل كتابه الي هرتم رحل لوقته عن المدينه ورحل هرقانوس ايضاً وتبعهما ارسطبلوس في نفرٍ من اصحابه ولحقهما وحاربهما فقتل في ذلك الحرب من العرب عدّ كثيره وقتل من آل يهودا رجال كثيره وعاد ارسطبلوس الي مدينة القدس ثم وافي غنوس الي دمشق فحمّل اليه ارسطبلوس بستاناً وكرماً من ذهب وزن الجميع خمسمايه بدن مع هديه نفيسه بيد رجل يقال له نيقوماس وساله ان يعاونه على هرقانوس وارسل ايضا هرقانوس انطيفاتر الي فمفيوس وساله مثال ذلك فمال فمفيوس وهو غنوس الي معاونة ارسطبلوس ووقف انطيفاتر على ذلك فتسبّب الي ان خلا في فمفيوس فقال له ان الذي حصل لك من ارسطبلوس ليس هو شي يسترجع اذا لم تعينه ولك عند هرقانوس اضعافه وليس يقدر ارسطبلوس ان يدخّل آل يهودا في طاعتك وهرقانوس يقدر على ذلك فتصوّر فمفيوس ان الامر على ما قال انطيفاتر وسنّ ان يتم له طاعة آل يهودا فقال لانطيفاتر انا اعاون صاحبك على ارسطبلوس الّا اني اظهر اني اعينه عليكم ليطمئنّ اليَّ فاني لا آمن به متي علم اني اعاون اخاه عليه ان يعصي بجميع الرجال ويحترز ويبعد امن ولكني استدعيه اليَّ واسير معه الي مدينة القدس وابلّغ حينيذ لصاحبك ما يجب عليه مع انه يحمّل الينا من الخراج في كل سنه

رسول ارسطبلوس

ثم استدعا نيقوماس وقال له سِر الي صاحبك وعرّفه اني قد اجبته الي ما سال وخذ كتابي اليه وقل له يبادر بالمصير اليَّ ولا يتكلّف لاني منتظر وكتب لارسطبلوس كتاباً هذه نسخته

Legatus Ariſtobuli.

POſt hæc, accito Nicomedi, dixit; Vade ad dominum tuum, & indica ei, quod acquieverim ejus petitioni, & ferto ei meam epiſtolam, & dicito ei; ut feſtinans abſque mora veniat ad me, nam eum expecto. Scripſitque Ariſtobulo epiſtolam, cujus hoc eſt exemplar.

من غنوس صاحب جيش روميه الي ارسطبلوس الملك ابن الملك والكهنة سلام عليك قد وصل البستان والكرم الذهب وقبلتهما وانفذتهما الي الكهل والمدبرين وقد قبلوهما في هيكل روميه وشكروك وكتبوا الي معاونتك وتمليكك على آل يهودا فان رايت تبادر بالمصير اليَّ لاسير معك الي مدينة القدس وابلّغ بحاجتك فعلتَ ذلك

Ab Gneo duce militiæ Romanorum Ariſtobulo Regi, filio Regni, & Sacerdotii, Salus tibi. Jam pervenit hortus, & vitis, aurei, & accepi eos, & miſi ad Seniorem, & Rectores, quos ſuſcipientes collocaverunt in templo Romæ, gratias tibi agentes. Scripſerunt præterea, ut auxilio tibi eſſem & conſtituerem te Regem ſuper Judæos. Si ergo tibi viſum fuerit venire ad me feſtinanter, ut contendam tecum ad Civitatem ſanctam, & adimpleam tua optata: faciam hoc.

فمضي نيقوماس الي ارسطبلوس بكتاب غنوس وعاد انطيفاتر الي هرقانوس وعرّفه بما قرّر غنوس واشار عليه بالمسير الي دمشق

Et abiit Nicomedes ad Ariſtobulum cum Gnei epiſtola: reverſuſque Antipater ad Hyrcanum indicavit ei promiſſionem Gnei, conſulens ei, ut pergeret Damaſcum.

فسار هرقانوس الي دمشق وسار ارسطبلوس واجتمعا بدمشق في مجلس فمفيوس
وهو غنوس * فقال انصيفاتر وشيوخ آل يهودا الي غنوس * اعلم ايها القايد
الجليل ان ارسطبلوس هذا قد تعدّا علينا واخذ الملك بالسيف من اخيه
هرقانوس الذي هو احق منه لانه اخوه الاكبر وهو ايضا خير منه واعدل
في سيرته * ولم يقنع في ظلمه لاخيه حتّي ظلم ساير من حولنا من الامم
وسفك دماهم واخذ اموالهم بغير حق وراكّد بيننا وبينهم عداوات لم نريدها *
ثم قاموا الف شيخ يشهدوا بصحة ما قاله * فقال ارسطبلوس ان اخي هذا
هو احسن مني ولم أطلب الملك الاّ لمّا رايت ساير مَن كان في طاعة
الاسكندر ابينا قد عصانا بعد موته لمّا علموا ما عليه اخي من العجز *
فلما رايت ذلك علمت انه يجب عَلَيّ ان اتسلم الملك اذ كُنت اَقوَم بالحروب
واَضبَط للمُلك منه فتسلّمته وحاربت مَن عصي علينا ورديته الي الطاعه
وبهذا وصّي ابونا قبل وفاته * واقام عليه شهود يشهدون بصحة قوله * ثم
سار فمفيوس عن مدينة دمشق يريد بيت المقدس * فدسّ انطيفاتر الي
اهل المداين الذين حاربهم ارسطبلوس وحرّكهم الي ان يتظلّمون الي غنوس
ويذكروا جون عليهم ففعلوا ذلك * فتقدّم اليه غنوس ان يكتب كتابًا
بان لا يدًا له عليهم وانه لا يتعارض لهم ابدا ففعل ذلك * وخرج القوم عن
طاعة آل يهودا * فلما راي ارسطبلوس ما فعل به غنوس سار هو ورجاله من
عسكر غنوس بالليل من غير امن وسار الي مدينة بيت المقدس وسار غنوس
في طلبهم حتي وافي مدينة بيت المقدس فنزل عليها * فلما نظر ارتفاع
اسوارها واحكام بنيانها وكثرة الناس بها وما حولها من الجبال علم بان اللطف
والحيله بارسطبلوس عليه اَولَي من مفاسدته * فراسله في الخروج اليه وآمنه *
فخرج اليه ارسطبلوس واستقبله غنوس بالجميل ولم يذكر له شيًا مما جري
منه * ثم قال ارسطبلوس لغنوس اريد ان تعينني علي اخي ولا تمكن مني احد
من اعداي وعلي ذلك كلما تريد * قال غنوس ان اردت ذلك احمل الي
جميع ما في الهيكل من الاموال والجواهر حتي ابلّغك ما تحب * فقال ارسطبلوس
اني افعل ذلك * فانفذ غنوس قايدًا يقال له غابينيوس في رجال كثيرين للقبض
على ما في الهيكل من المال والجواهر * فامتنع اهل البلد والكهنه من
تمكينه من ذلك * فقابلوا غابينيوس وقتلوا كثيرًا من رجاله واصحابه
واخرجوه من المدينة * فسخط غنوس علي ارسطبلوس وقيّك * ثم سار بعسكره
ليهجم علي المدينة ويدخلها * فخرج اليه من اهل المدينة خلق كثير
فمنعوه من ذلك وقتلوا كثيرًا من رجاله * فهاله ما رآي من كثرتهم وشجاعتهم
وشكّ باسهم واتقاهم وهَمّ بالرحيل عنهم * ووقعت الشرور في المدينه بين
اصحاب ارسطبلوس واصحاب هرقانوس * لان بعضهم ارادوا يفتحوا لفمفيوس
وبعضهم كَرِهَ ذلك * فوقع بينهم القتال لذلك وعظمت الحال ودام الحرب *

Perrexit itaque Hyrcanus Damascum : perrexit quoque Aristobulus, & convenerunt Damasci in consistorio Pompeii, qui est Gneus, & dixerunt Antipater, & Seniores Judæorum Gneo : Scias dux præclarissime, quod Aristobulus hic jam prævaricatus sit adversus nos, & usurpaverit gladio regnum fratris sui Hyrcani, qui dignior eo est, cum sit frater major, melioris quoque, & justioris vitæ : nec fas illi fuit opprimere fratrem, atqui oppressit omnes, quæ in circuitu nostro sunt gentes, effundens sanguinem earum, & facultates injuste expilans, atque confirmans inter nos, & eas inimicitias, a quibus abhorremus. Tum steterunt mille senes testantes veritatem verborum illius. Et ait Aristobulus ; Sane frater hic meus melior me est : at non appetivi regnum, nisi cum vidissem universos, qui fuerant subjecti Alexandro patri nostro, jam prævaricatos fuisse in nos post mortem illius, cognoscentes fratris mei impotentiam. Quæ cum inspexissem, cognovi me oportere suscipere regnum eo quod melior eram ad bella, & aptior eo conservationi regni : & oppugnavi quicunque contra nos prævaricati sunt, & restitui obedientiæ : & hoc est mandatum patris nostri ante obitum ejus : statuitque testes, qui testarentur veritatem verborum suorum. His gestis discessit Pompeius ab urbe Damasco, petens Domum Sanctam : Antipater vero clam misit ad incolas civitatum, quas expugnaverat Aristobulus, concitans eos, ut conquererentur apud Gneum exponentes exercitam in se illius tyrannidem : Quod quidem prætiterunt. Et præcepit ei Gneus, scribere libellum manumissionis, & quod nequaquam molestiam illis foret illaturus ; quod quidem fecit, & exemptæ sunt gentes ab obedientia Judæorum. At Aristobulus cum vidisset quod fecerat sibi Gneus, discessit ipse, & viri ejus de exercitu Gnei noctu, ipso inconsulto, & profectus est ad civitatem Domus Sanctæ, & insecutus est eum Gneus donec pervenit ad civitatem Domus Sanctæ, circa quam castrametatus est. Cum vero vidisset altitudinem murorum, & firmitatem ædificiorum ejus, & multitudinem hominum, qui in ea erant, & montes ambientes, cognovit blanditias, & astutiam in Aristobulum conducibiliores fore, quam irritamenta : quare legatos ad eum misit, ut ad se egrederetur, promissa securitate : & egressus est ad eum Aristobulus, quem benigne suscepit Gneus, nulla mentione facta de antegestis ab eo. Post hæc, ait Aristobulus Gneo ; Velem, ut auxilio mihi esses adversus fratrem meum, nulla data hostibus meis in me potestate, & pro hac re quodcunque vis, habebis. Respondit Gneus ; Si vis hoc, defer ad me quicquid est in templo pecuniarum, & gemmarum, & consequi te faciam quod optas : Cui ait Aristobulus ; Profecto id faciam. Et misit Gneus ducem nomine Gabinium cum plurimis viris ad capessendum quicquid erat in templo pecuniarum, & gemmarum. At cives, & Sacerdotes renuerunt permittere id : quare obstiterunt Gabinio, occidentes plurimos de viris, & amicis ejus, & expulerunt de urbe. Unde itatus Gneus in Aristobulum, catenis devinxit. Tum perrexit cum exercitu, ut irrumperet in urbem, & ingrederetur eam. At egressi de civibus quam plurimi cohibuerunt eum ab hoc, multis de viris ejus cæsis. Et quidem deterruit illum, quam viderat, multitudo, magnanimitas, atque fortitudo gentis : quibus timore perculsus secederet ab eis constituerat, nisi oborta fuissent mala in urbe inter amicos Aristobuli, & amicos Hyrcani. Nam quidam eorum volebant aperire Pompeio, quidam vero ab hoc abhorrebant. Quare congressi sunt propter hoc, & incrementum sumente hoc rerum statu, perduravit bellum.

ووقف فمفيوس على ذلك فتقدّم هو وعسكره الي باب المدينة * ففتح بعض القوم
الباب فدخل وقبض على قصر الملك * ولم يتمكّن من الهيكل لان الكهنة
اغلقوا الابواب وضبطوا الطّرقات بالرجال * فانفذ اليهم فمفيوس من يقاتلهم
من كل ناحيه فهزمهم * وتقدّم اصحابه الي الهيكل فصعدوا على سور ونزلوا اليه
وفتحوا ابوابه وقتلوا فيه عدّة من الكهنة * وجآ غنوس حتي دخل اليه *
فاعجبه ما راي من حسنه وبهجته * وهاله ما راي فيه من المال والجوهر وتوقف
على ان ياخذ منه شيئًا * وتقدّم الي الكهنة بتنظيف البيت من القتلا وتقريب
القرابين على رسومهم *

* ذكر تمليك هرقانوس بن الاسكندر علي آل يهودا وسير صاحب
جيش الروم الي روميه *
* الفصل السابع والثلثون *

ثم ان فمفيوس ملّك هرقانوس وحمل اخاه ارسطبلوس مقيدًا * وامر بان لا يبقا
لآل يهودا يدًا على احد ممّن كان تحت ايدي ملوكهم قبل مجيه واخذ الخراج
عن مدينة بيت المقدس * ووافق هرقانوس على بيعته الي الروم في كل سنه *
وسار واخذ ارسطبلوس معه وابنيه وبنتيه * وبقي له ابن يقال له الاسكندر لم يصل
فمفيوس اليه لانه هرب * وخلّف فمفيوس مدينة بيت المقدس مع هرقانوس
وانطيفاتر ومعهما سكاوروس صاحبه *

* خبر الاسكندر بن ارسطبلوس *
* الفصل الثامن والثلثون *

لما سار فمفيوس الي روميه وسار هرقانوس وانطيفاتر الي العرب حتي ادخلوهم تحت
طاعة الروم * وكان ذلك من العرب لثقتهم بمودة انطيفاتر لهم وركونهم الي رايه * واراد
انطيفاتر ان تكون له هناك يد عند الروم * فلما وقف الاسكندر بن ارسطبلوس على
مضي هرقانوس وانطيفاتر وسكاوروس الي العرب وبُعدهم عن مدينة القدس سار حتي
وافاها ودخل قصر الملك فاخرج مال انفقه على مرمّة ما كان هدمه فمفيوس من سور
المدينه وعقد لنفسه جيشا واحكم ساير ما اراد احكامه قبل ان يعود هرقانوس ومن
معه الي مدينة بيت المقدس * فلما عادوا خرج اليهم لقيهم فحاربهم وهزمهم *

* خبر غابينيوس والاسكندر بن ارسطبلوس *
* الفصل التاسع والثلثون *

كان غابينيوس قد خرج من روميه ليقيم في ارض ارام ليضبطها فاتّصل به
خبر ما فعل الاسكندر بن ارسطبلوس من بناية ما هدمه فمفيوس ومحاربته
بخليفته وقتله لاصحابه * فسار حتي وافي بيت المقدس وسار اليه هرقانوس ومن
معه * فخرج اليهم الاسكندر في عشرة الاف راجل والف وخسماية فارس فحاربهم
فهزموه وقتلوا من رجاله عدّة * وهرب الي مدينة يقال لها الاسكندرونه
في ارض يهودا * فتحصّن بها هو ورجاله * وسار اليه هرقانوس وغابينيوس
ومن معهما فحاصراه * وخرج اليهما الاسكندر فحاربهما وقتل خلقًا من
رجالهما وبرز اليه مرقوس المسمّي انطونيوس فهزمه الي الاسكندرونه *

Quod percipiens Pompeius se applicuit cum exercitu portæ civitatis, cui quidam ex populo januam aperientes, ingressus occupavit palatium Regis, at templum obtinere non potuit, quoniam Sacerdotes clauserant januas, & aditus incluserant viris. Ad quos misit Pompeius qui oppugnarent undequaque, & fugaverunt eos. Accedentes autem amici ejus ad templum, ascenderunt murū, & descenderunt in illud, aperueruntque portas ipsius interfecta multitudine Sacerdotum. Venit autem Gneus, donec ingressus est illud, & demiratus est pulchritudinem, & splendorem illius, quem viderat, & obstupuit cum vidisset opes, & gemmas, quæ in eo erant, & abstinuit accipere ex illo quicquam: mandavitque Sacerdotibus repurgare Domum cæsis, & offerre sacrificia juxta patrios ritus.

MENTIO CONSTITUTIONIS Hyrcani filii Alexandri in regem super Judæos, & profectionis ducis militiæ Romanorum Romam.

CAP. XXXVII.

Quæ hic de Pompeio constituente Hircanum in regem (sec. Joseph. in Pontificem;) & Aristobulum, & duos filios (evadente in itinere Alexandro) totidemque filias captivos secum abducente Romam, narrantur: quædam ex his & plura referuntur à Josepho Ant. lib. 14. cap. 8. in fine: & de Bel. lib. 1. cap. 5. itidem in fine.

His peractis, constituit Pompeius Hyrcanum in Regem, abduxitque fratrem illius Aristobulum catenis devinctum; mandavit præterea ne ullam haberent Judæi potestatem super eos, qui subacti erant a regibus eorum ante ejus adventum, & exegit tributum ab urbe Domus Sanctæ, & convenit cum Hyrcano, ut inaugurarentur a Romanis singulis annis. Et profectus est ducens secum Aristobulum, & duos filios, & filias ejus: remansitque ipsi filius nomine Alexander, quem capere non potuit Pompeius, eo quod fugerat. Subrogavit itaq; Pompeius in civitate Domus Sanctæ Hyrcanum, & Antipatrum, atque cum eis Scaurum collegam suum.

HISTORIA ALEXANDRI filii Aristobuli.

CAP. XXXVIII.

De bello Scauri cum Arabum rege, & fœdo Antipatri suasu: necnon de Alexandro Hierosolymam occupante & instaurante, vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 9. & de Bel. lib 1. cap 6. in princip.

Cum profectus est Pompeius Romam, perrexerunt Hyrcanus, & Antipater ad Arabes, ut subigerent eos Romanorum obedientiæ. Quod quidem præstiterunt Arabes, confidentes familiaritati Antipatri, & multum tribuentes ejus consilio: quibus intendebat Antipater sibi reconciliare Romanos. Cum ergo percepisset Alexander filius Aristobuli expeditionem Hyrcani, Antipatri, & Scauri contra Arabes, & longe eos recessisse ab urbe Sancta, profectus est donec illuc adventavit: & ingressus Regiam, protulit inde pecuniam in expensas restaurationis muri civitatis, quem exciderat Pompeius. Coegitque sibi exercitum, & firmavit ea omnia, quæ voluit, antequam reverteretur Hyrcanus, & qui cum eo erant, in civitatem Domus Sanctæ: revertentibus vero, obviam egressus est, & oppugnavit, atque profligavit.

HISTORIA GABINII & Alexandri filii Aristobuli.

CAP. XXXIX.

De qua consule Joseph. lib. Ant. 14. cap. 10. & de Bel. lib. 1. cap. 6. paulò post initium. Nota insuper quòd Alexandrum, quem autor Arabicus hic à Gabinio occisum narrat, Josephus, à Scipione occisum refert, Ant. lib. 14. cap. 13. & de Bel. lib. 1. cap. 7.

Jam egressus erat Gabinius Roma, ut moraretur in terra Syriæ, ad illius curam gerendam: & nuntiatum est ei quod gesserat Alexander filius Aristobuli, extruendo quod destruxerat Pompeius, & oppugnando successorem ejus, atque occidendo amicos. Quare perrexit, donec venit Jerusalem: & contendit ad eum Hyrcanus, & qui cum eo erant. Quibus obviam egressus est Alexander, cum decem millibus peditum, & mille quingentis equitibus, & decertavit contra eos; quem profligantes occiderunt ex viris ejus aliquem numerum, fugitque in quandam urbem, quæ dicitur Alexandrium, in terra Judæ, in qua sese munivit cum viris sui. Et profectus est ad eum Hyrcanus, Gabinius quoque, & qui cum eis erant, & obsederunt eum. Et egressus est ad eos Alexander, decertavitque cum eis, & occidit de viris eorum multitudinem. Et processit ad eum Marcus, qui nominatur Antonius, & fugavit in Alexandrium.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فخرجت ام الاسكندر الي غابينيوس وضرعت اليه وسالته ان يعطي ابنها الاسكندر الامان فاجابها غابينيوس الي ذلك فخرج الاسكندر اليه فقتله غابينيوس * وراي ان يقسم بلدان يهودا خمسة اقسام * احدها بلاد القدس وما يليها والوالي على هذا القسم هرقانوس * والقسم الثاني الغدين وما يليها * والثالث ايريحا والاغوار * والرابع حماة الذي في بلد يهودا * والخامس صفوريه * واراد بذلك ان يزيل الحروب والفتن من بلد يهودا فلم تزل *

Et egressa est mater Alexandri ad Gabinium, deprecans, atque rogans, ut filio Alexandro daret securitatem; cui acquievit Gabinius in hoc, & egressus est ad eum Alexander, quem occidit Gabinius: cui visum est dividere regiones Judæ quinque in partes. Una est Jerosolymitana regio, & quæ ei adjacent: & huic parti præfectus est Hyrcanus. Altera vero pars est Gadira, & quæ ei subjacent. Tertia autem Jericho, & campestria. Quarta quidem est Hemat in regioue Judæ. Quinta tandem Sephoris. Intendit his removere bella, & seditiones a regione Judæ, sed nequaquam remota sunt.

* خبر هرب ارسطبلوس وابنه انطيغنوس من روميه وعودتهما الي بلد يهودا *

* وذكر موت ارسطبلوس *

* الفصل الاربعون *

HISTORIA FUGÆ ARISTOBULI, & filii ejus Antigoni Roma, & reditus eorum in regionem Judæ: ac mentio obitus Aristobuli.

CAP. XL.

Quæ de Aristobulo Romæ vinculis elapso, cæterisque, part. hujus cap. priore habeatur, referuntur à Josepho Ant. lib. 14. cap. 11. part. 1. & de Bel. lib. 1. cap. 6. in medio cap. Quæ verò de morte Aristobuli referuntur hoc cap. Josephus paulo aliter refert cap. 13. lib. Ant. 14 in princip. & de Bel, lib. 1. cap. 7 in initio. De liberorum verò Aristobuli remissione ad matrem, & restituto Ptolemæo in regnum, Vid. Joseph. sup. cit. cap. 11. lib. 14. Ant. part. med. & de Bel. lib. 1. cap. 6.

ثم ان ارسطبلوس عمل الحيله حتي تم له ان هرب من روميه ومعه ابنه انطيغنوس وصار الي مدينة يهودا * واظهر ارسطبلوس امن واستامن اليه خلق كثير اختار منهم ثمانية الاف وسار الي غابينيوس فلقيه وحاربه وقتل من عسكر الروم خلق كثير العدد وقتل من رجاله سبعة الاف وافلت الف رجل وكفه العسكر فلم يزل يقاتلهم هو ومن بقي معه الي ان قتلوا عن اخرهم ولم يبق غيره فقاتلهم قتالا شديدا الي ان اثخنه الجراح ووقع * فاسر وحمل الي غابينيوس فامر بمعالجته الي ان عوفي * ثم قيده وحمله الي روميه وبقي محبوسا بها الي ان ملك قيصر فاخرجه من الحبس واخلع عليه واحسن اليه وضم اليه قايدين معهما اثنا عشر الف رجل وانفذ الي بلد يهودا ليثنيهم عن نصرة فمفيوس الي طاعة قيصر * وكان فمفيوس يوميذا واليا على بلد القبط * فاتصل خبر ارسطبلوس ومن معه بهرقانوس فخافه جدا * وكاتب انطيفاتر بان يعمل الحيله عليه ويكفيه امره * فانفذ انطيفاتر رجالا من وجوه رجالة القدس ودفع الي بعضهم سما وامر ان يحتال في ان يسم ارسطبلوس به * فلقيه القوم بارض ارام على انهم وفد مدينة القدس اليه * فقبلهم وسر بهم واكلوا معه وشربوا * واحتال الرجال في ذلك السم الي ان وصل اليه فمات ودفن في بلد ارام * وكانت مدة ملكه الي ان اسر في الملة الاولة ثلثة سنين ونصف * وكان رجلا جبارا شجاعا حسنا الخلق * وقد كان غابينيوس كاتب الكهل في ان ينفذ بنيه الي امهم لانها سالته ذلك ففعل * وكان لما بعد فمفيوس عن القدس نقضوا ما كانوا وافقوه عليه من الطاعه للروم * فسار غابينيوس اليهم فحاربهم فنصر عليهم وردهم الي طاعة الروم * ثم عصي ارض مصر على تلمآي فطردوه عن بلد الملك وامتنعوا عن حمل الخراج الي الروم * فكتب تلمآي الي غابينيوس في المسير اليه لينصر على المصريين حتي يردهم الي طاعة الروم * فسار غابينيوس من بلد ارام وكتب الي هرقانوس ان يلقيه في عسكره ليمضيا الي تلمآي * فسار انطيفاتر في عسكر عظيم الي غابينيوس فلقيه بدمشق وهناه بظفر بالفرس * فامر غابينيوس بالمبادرة الي تلمآي ففعل ذلك وحارب المصريين وقتل منهم خلقا كثيرا * ثم وافي غابينيوس ورد تلمآي الي ملكه وعاد الي مدينة القدس وجدد الملك لهرقانوس وعاد الي روميه *

Tum machinatus est Aristobulus, donec res ei succesisset, & fugisset Roma cum filio suo Antigono, & profectus esset in Civitatem Judæ. Et cum in publicum sese protulisset Aristobulus, affluxit ad eum multitudo magna virorum, e quibus octo millia selegit, & contendit ad Gabinium, & oppugnavit illum, cæsaque est de exercitu Romanorum multitudo numerosa valde: cecideruntque de viris ejus septem millia, mille vero evaserunt, & insecutus est eum exercitus; at non destitit eos oppugnare ipse, & qui cum eo remanserant usque ad internecionem suorum, nec superfuit nisi ipse solus, qui pugnavit acerrime, donec vulneribus aggravatus cecidit, & captus est, & ductus ad Gabinium, qui curari eum jussit, donec sanatus est. Tum catenis devinctum Romam misit, remansitque carcere inclusus usque ad regnum Cæsaris, qui eductum e carcere muneribus cumulavit, atque beneficiis, adjunctisque duobus ducibus cum duodecim millibus virorum, misit eum in regionem Judæ, ut abduceret eos a partibus Pompeii, ad obedientiam Cæsaris: erat quippe Pompeius tunc præfectus super regioncm Ægypti. Et pervenit fama Aristobuli, & suorum ad Hyrcanum, qui timuit valde: scripsitque ad Antipatrum, ut solitis machinamentis averteret a se res ipsius. Misitque Antipater viros de principibus virorum Jerusalem, tradens cuidam eorum venenum, præcipiens ei astu præbere illud Aristobulo. Et occurrerunt ipsi in terra Syriæ tanquam legati Civitatis sanctæ ad illum: quos suscipiens lætatus est, & comederunt cum illo, atque biberunt. Et machinati sunt viri illi, donec præbuerunt ei venenum illud; & mortuus est, & sepultus in regione Syriæ. Fuit autem tempus regni illius, donec captivus abductus est prima vice, trium annorum cum dimidio; & erat quidem vir fortis, gravis, optimæ indolis. Jam vero scripserat Gabinius Senatui, ut dimitteret duos filios ejus ad matrem suã, quoniam id ipsum rogaverat; quod quidem præstitit. Factum est autem, ut cum longe recessisset Pompeius a Jerusalem, dissoluerunt fœdus obedientiæ Romanis: quamobrem perrexit ad eos Gabinius, oppugnavit, atque vicit, Romanorumque obedientiæ restituit. Interea rebellavit terra Ægypti contra Tolomæum, & expulerunt eum de regia urbe, recusantes deferre tributum Romanis. Qua de causa scripsit Tolomæus Gabinio, ut contenderet sibi auxiliaturus adversus Ægyptios, ut reduceret eos ad obedientiam Romanorum. Et profectus est Gabinius de regione Syriæ, scripsitque Hyrcano, ut sibi occurreret cum exercitu, ut contenderent ad Tolomæum. Et profectus est Antipater cum exercitu magno ad Gabinium, & occurrit ei Damasci, congratulans ipsi de victoria a Persis relata: & mandavit ei Gabinius, ut properaret ad Tolomæum, quod quidem præstitit, & oppugnavit Ægyptios, occiditque ex illis multitudinem plurimam. Post hæc adventans Gabinius, restituit Tolomæum in regnum, reversusque in Civitatem sanctam, & innovavit regnum Hyrcano, & rediit Romam.

HISTORIA CRASSI.

CAP. XLI.

Historiam Crassi in Gabinii provinciam succedentis; ejus contra Parthos expeditionem, iter per Judæam, perjurium & sacrilegium; Crassi ejusque exercitus interitum; adventum Cassii in locum Crassi, recuperantis omnia quæ Crassus perdidit; Refert hæc omnia Joseph. Ant lib. 14. cap. 12. quæ paulò brevius transit de Bel. lib. 1. cap. 6. in fine.

* خبر كراسّوس *

* الفصل الحادي والاربعون *

لما عاد غابينيوس الي روميه عصت الفرس على الروم * فسار كراسّوس بجيش عظيم وخرج الي الشام وجآء بيت المقدس وطالب الكهنه بان يعطوا ما في بيت الله من المال * فقالوا له كيف يجوز لك هذا وفمفيوس وغابينيوس وغيرهما لم يستجيزوه * فقال لا بُد لي منه * فقال له العازر الكاهن احلف لي انك لا تمدّ يدك الي شيٍّ منه وانا اعطيك ثلثمايةٍ مَنًا ذهبًا * فحلف له انه لا ياخذ شيًا من مال بيت الله بعد ان يعطيه ما ذكر * فدفع اليه العازر سبيكة ذهب حسنة الصنعة كان راسها في حايط خزانة الهيكل يطرح عليها ما يُنتزع كل سنه من ستور البيت ليجدَّد غيرها * وكان وزن السبيكه ثلثمايةٍ مَنًا ذهبًا وكانت مغطاة بما قد طُرح عليها من الستور على مدّ السنين لا يعلم بها غير العازر * فلما اخذ كراسّوس هذ السبيكه غدر وعاد عمَّا وافق عليه العازر وقبض على خزاين الهيكل واخذ جميع ما فيها من المال وكان مبلغه الفي بدن لانه مال اجتمع من بُني الهيكل الي ذلك الوقت من غنايم ملوك يهودا ونذورهم ومِمَّا انفذوه ملوك الامم ايضا * وكان موفرا متزايدا على مرّ السنين فاخذ جميعه * ثم سار كراسّوس هذا بالمال والعسكر الي بلد الفرس وحاربهم فظفروا به وبعسكره وقتلوهم في يوم واحد وغنم عسكر الفرس جميع ما كان في عسكر كراسّوس ثم ساروا الي بلد ارام فتغلّبوا عليه واخرجوه عن طاعة الروم * واتصل ذلك بالروم فانفذوا قايدًا جليلاً اسمه كاسيوّس بعسكر عظيم فوافي الي بلد ارام فطرد مَن كان فيه من الفرس * ثم سار الي مدينة القدس فانفذ هرقانوس من محاربة آل يهودا له واصلح بينه وبينهم * ثم جاز الفراة وحارب الفرس وردّهم الي طاعة الروم وردّ الي طاعتهم اثنين وعشرين ملكًا كان فمفيوس قد ازلّهم * واخضل في طاعة الروم ما كان في بلدان الشرق *

HISTORIA CRASSI.

CAP. XLI.

REverso Gabinio Romam, prævaricati sunt Persæ adversus Romanos: & profectus est Crassus ducens magnum exercitum in Syriam, venitque Jerusalem, requirens a Sacerdotibus, ut traderent quicquid est in Domo Dei pecuniarum. Cui inquiunt; Quomodo hoc tibi fas erit, cum Pompejus, Gabinius, & alii, nefas arbitrati sint? Respondit autem; Omnino id mihi faciundum est. Cui ait Eleazarus Sacerdos; Iura mihi quod non extendes manum tuam ad quicquam illius, & ego dabo tibi trecentas minas auri. Et juravit ei, se nihil accepturum de pecunia Domus Dei, si sibi tradiderit quod meminerat. Et tradidit ei Eleazarus laminam auream fabrefactam, cujus vertex parieti gazophylacii templi insertus erat, cui apponebantur singulis annis exuviæ velaminum Domus, novis substitutis. Pendebat autem lamina trecentas minas auri, & cooperta erat adjectis longo annorum spatio velaminibus, nemini nota nisi Eleazaro. Accepta itaque Crassus hac lamina, fefellit, recedens ab inito cum Eleazaro pacto, accepitque omnes thesauros Templi, & expilavit quicquid in eis erat pecuniarum, quarum summa erat duorum millium talentorum: quoniam hæ pecuniæ congregatæ erant ab ædificatione Templi ad tempus illud usque, ex prædis regum Judæ, & votis eorum, insuper & ex iis, quæ miserant reges gentium, & multiplicabantur, augebanturque annorum decursu: quas omnes accepit. Tum contendit Crassus iste cum pecunia, & exercitu in regionem Persarum, & pugnantem profligarunt cum ejus exercitu, interficientes eos unica die: & deprædatus est exercitus Persarum omne, quod erat in castris Crassi. His peractis profecti sunt in regionem Syriæ, quam obtinentes abduxerunt ab obedientia Romanorum. Quod cognoscentes Romani, miserunt præclarum ducem nomine Cassium cum exercitu magno: qui in Syriæ regionem adventans, expulit qui erant in ea ex Persis. Dein in Civitatem sanctam contendens, exemit Hyrcanum a bello ipsi illato a Judæis, reconcilians partes. Tum prætergrediens Euphratem, expugnavit Persas, atque reduxit in Romanorum obedientiam: reduxit quoque in eorum obedientiam viginti duos Reges, quos subegerat Pompeius: & redegit in Romanorum obedientiam quicquid erat in regionibus Orientis.

HISTORIA CÆSARIS Regis Romanorum.

* خبر قيصر ملك الروم *

* الفصل الثاني والاربعون *

ذكروا انه كانت بروميه امراة حامل وانها ماتت لما قرب ولادها وهي في اشدّ الطَّلق * فبقي ولدها يضطرب فشقّ عنه جوف امه واُخرج منه فعاش وكبر وسمي يوليوس لانه وُلد في الشهر الخامس * وسُمي قيصر لان احشا امه قُطعت حتي اُخرج منها * فلما انفد الكهل الي الشرق فمفيوس * انفد ايضا قيصر الي الغرب ليحارب اُمَمًا كانت قد عُصت على الروم * فسار اليهم قيصر وظفر بهم وردّهم الي طاعة الروم وعاد الي روميه بعزٍّ عظيم وقوي شانه وكبر امره جدًّا وكثر كُسب عظيم * فطالب اهل روميه ان يسمّوه ملكًا * فقال له الكهل والمدبرون ان اباونا حلفوا من ايام ترقوينيوس الملك الذي اخذ امراة رجل غصبًا فقتلت نفسها حتي لا يتمكن منها * انهم لا يسموا احدًا ممَّن يلي امرهم ملكًا ولسنا نصل الي اجابتك الي ما فيه حيث هتك الايمان * فثار الفتن واهاج الحروب بروميه وقتل خلقا كثيرا الي ان تغلّب على مملكة الروم وتسمّي ملكًا وجعل التّاج على راسه وتسمت ملوك الروم بعده بالملك وتسموا بقيصر ايضا *

HISTORIA CÆSARIS Regis Romanorum.

CAP. XLII.

Quæ de Cæsare, ejusque rebus gestis, usque ad occupatum imperium Romanorum, interfecto Pompeio narrantur: ejusque deinceps atque Judæorum conjunctim historia, concordant cum Josepho Ant. lib. 14. cap. 14. & cap. 15. part. 1. & de Bel. lib. 1. cap. 7. paulò post initium.

FErunt fuisse Romæ mulierem quandam prægnantem, quæ mortua est cum esset prope partum, & vehementioribus angeretur partus doloribus: cum vero infans quateretur, cæsus est uterus matris, & inde eductus, vixit, atque crevit, ac Julius nuncupatus est, quoniam natus est mense quinto; vocatus vero Cæsar, quoniam viscera matris, e quibus eductus est, cæsa sunt. Cum autem misit Senior Pompeium in Orientem, misit Cæsarem quoque in Occidentem ad debellandas gentes quasdam, quæ jam desciverant a Romanis. Et profectus est Cæsar, & vicit, reduxitque eas in obedientiam Romanorum, atque reversus est Romam cum gloria magna: & invaluit fama ejus, & res ipsius percrebuerunt valde, & summa superbia ipsum invasit; Quare petiit a Romanis, ut Regem nuncuparent eum. Cui respondit Senior, & Rectores: Utique Patres nostri juraverunt a diebus Tarquinii Regis, qui vi acceperat uxorem cujusdam viri, quæ manus sibi conscivit, ne illa potiretur; neminem eorum, qui præficerentur ipsorum rebus, nuncupaturos Regem: propter quod autem juramentum tibi satisfacere non possumus. Quamobrem excitavit seditiones, & bellis desæviit Romæ, multis cæsis, donec occupavit regnum Romanorum, & Regem sese nuncupavit, impositio capiti diademate. Exinde appellati sunt Reges Romanorum ex regno, appellati quoque sunt Cæsares.

فلما سمع فمفيوس خبر قيصر وانه قتل الثلثمايه وعشرين مدبرًا جمع عساكر
وسار الي قفدوقيا فلقيه قيصر فحاربه فظفر به وقتله وملك على بلد الروم باسن *
ثم ان قيصر سار الي بلد ارام فلقيه متريدات الارمني في عسكره فاعلمه انه جآء
مستامنًا اليه ممتثلًا لما يامن به من محاربة اعدايه * فامن بالنفوذ الي مصر فسار
متريدات حتي وافي عسقلان * وكان هرقانوس خاف قيصر خوفًا شديدًا لانه كان
مشهورًا بطاعة فمفيوس الذي قتله قيصر * فبادر بانفاذ انطيفاتر بعسكر قوي
لمعاونة متريدات * فسار انطيفاتر اليه فعاونه على مدينة من مدايين مصر ففتحاها *
ثم سارا فلقيا عسكرًا من اليهود الذين بمصر مقيمًا في الطريق لمنع متريدات
من الدخول الي مصر * فاخرج اليهم انطيفاتر كتابًا من هرقانوس يامرهم بالكف
عن معارضة متريدات صاحب قيصر فكفّوا عنه * ثم سارا حتي وافيا الي بلد الملك
في ذلك الوقت * فخرج اليهما في ساير جيش المصريين فحارباه فظفر بهما وهزمهما وولّي
متريدات هاربًا فاحاط به رجال المصريين فخلّصه انطيفاتر من الموت وثبت انطيفاتر
ورجاله في القتال على المصريين فهزمهم وظفر بهم وفتح بلاد مصر باسن * فكتب
متريدات الي قيصر يخبره بما كان من انطيفاتر وبما قاساه من الحروب الكثيره وما
لحقه فيها من الجرايح الكثيره وان الفتح كانت لانطيفاتر دونه وانه هو الذي
ادخل المصريين في طاعة قيصر * فلما قري قيصر كتاب متريدات شكر
لانطيفاتر فعله وعمل على تقديمه ورفع شانه * ثم سار متريدات وانطيفاتر الي
قيصر وهو بدمشق فلقي من قيصر كل ما يسرّ ووعك بكل ما يحب *

Cum ergo audisset Pompeius nuntium Cæsaris, & quod occidisset trecentos viginti Rectores, cogens exercitus suos, profectus est in Cappadociam: cui occurrens Cæsar oppugnavit eum, vicit, atque interfecit, & obtinuit universam Romanorum regionem. Post hæc Cæsar contendit in Syriæ provinciam: cui obviam occurrit Mithridates Armenus cum exercitu suo, certiorem illum faciens se pacifice venisse, atque paratum quoscunque præciperet oppugnare hostes: quem abire mandavit in Ægyptum: & profectus est Mithridates donec pervenit Ascalonem. Hyrcanus autem Cæsarem maxime timebat, eo quod nota esset ejus obedientia erga Pompeium, quem interfecerat Cæsar. Quare festinanter expedivit Antipatrum cum exercitu forti in auxilium Mithridatis: & profectus est Antipater ad eum, & auxiliatus est adversus quandam civitatem de civitatibus Ægypti, & expugnaverunt eam. Inde vero abeuntes invenerunt exercitum de Judæis Ægypti incolis, obsistentem in aditu ad prohibendum Mithridatem ingredi Ægyptum. Et protulit eis Antipater epistolam ab Hyrcano præcipiente eos abstinere, ne sese opponerent Mithridati amico Cæsaris, qui se continuerunt. Cæterum profecti sunt donec pervenerunt ad urbem Regis, eo tempore regnantis: qui egressus est ad eos cum omnibus exercitibus Ægyptiorum, & congredientes cum eo, vicit, atque profligavit: & terga vertens Mithridates fugit, quem Ægyptiis copiis circumseptum liberavit Antipater a morte: & constanter restiterunt Antipater & viri ejus in bello adversus Ægyptios, quos profligavit, & vicit, expugnavitque regionem Ægypti totam. Et scripsit Mithridates ad Cæsarem, significans ei quod gesserat Antipater, & quanta pertulerat bella, quantaque acceperat vulnera, & quod expugnatio Antipatri, non sibi adscribenda esset, & quod ille reduxisset Ægyptios in obedientiam Cæsaris. Cum autem legisset Cæsar epistolam Mithridatis, commendavit Antipatri gesta, & illum præficere, & exaltare constituit. His gestis perrexerunt Mithridates, & Antipater ad Cæsarem, cum esset Damasci: & nactus est apud Cæsarem quicquid jucundum erat, & pollicitus est ei quicquid optabat.

* الفصل الثالث والاربعون *

MENTIO ADVENTUS ANTIGONI filii Aristobuli ad Cæsarem conquerentis de Antipatro, causa necis patris sui.

CAP. XLIII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 15. in fine: & de Bello lib. 1. cap. 8. in initio.

ثم وافي انطيغنوس بن ارسطبلوس الي قيصر فاذكر انفاذ ارسطبلوس ابيه لمحاربة
فمفيوس وما كان عليه من طاعته وموالاته * ثم قال له ان هرقانوس وانطيفاتر دسّا
على ابيه مَن قتله بالسّم قصدًا لمعاونة فمفيوس على صحابتك * فاستدعي قيصر
لانطيفاتر فساله عن ذلك * فقال انطيفاتر قد كنت لعمري اوالي فمفيوس لانه
كان سلطانا الوقت وكان لي مُحسنًا * ولم احارب المصريين في هذا الزمان طاعةً
لفمفيوس لانه قد مات * ولا صبرت على ما لقيته من الشدايد في حربهم لاردّهم
الي طاعة فمفيوس * وانما فعلت ذلك موالاةً لقيصر ولكي اردّهم الي طاعته * ثم كشف
انطيفاتر راسه ويديه وقال * هذه الضربات الّتي براسي ويدي تشهد لي بان محبتي
لقيصر وطاعتي له اكثر من محبّتي وطاعتي لفمفيوس لاني لم اتعارض في ايام فمفيوس
لمثل ما قد تعارضت له في ايام قيصر الملك * فقال له قيصر لك السلامه يا جبّار يهودا
وجميع محبيك حقًّا لقد بيّنتَ عن شجاعتك وعن نجدتك وعن طاعتك لنا
ومحبّتك ايانا * وازداد قيصر لانطيفاتر منذ ذاك محبّة وقدّمه على ساير مَن معه وعقد له
الرياسه علي جيوشه واخذ معه الي بلد الفرس * فراي من شجاعته وحسن تدبيره ما زاده
فيه رغبه وله محبّة * ثم ردّه الي بلاد يهودا علي الاحوال الجليله والامور السّاده * وسار قيصر الي
روميه واستقامت امور هرقانوس فعمّر اسوار مدينة القدس وسار في الناس اجمل سيره *
وكان خيرًا فاضلًا حسنا الطريقه الّا انه كان عاجزًا عن الحروب مشهورًا بذلك عند كل احد *

MENTIO ADVENTUS ANTIGONI filii Aristobuli ad Cæsarem conquerentis de Antipatro, causa necis patris sui.

CAP. XLIII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 15. in fine: & de Bello lib. 1. cap. 8. in initio.

Cæterum venit Antigonus filius Aristobuli ad Cæsarem, & commemoravit ei expeditionem Aristobuli Patris sui ad oppugnationem Pompei: & quantum obediens ei, & obsequens erat. Tum ait illi, quod Hyrcanus, & Antipater misissent clam ad Patrem suum, qui veneno illum interimeret, intendentes auxiliari Pompeio adversus tuos. Accersitum ergo Antipatrum scisscitatus est Cæsar de re: cui respondit Antipater; Profecto obsequebar Pompeio, quoniam rerum tunc potiebatur, & mihi bene faciebat: at non gessi prælia nunc cum Ægyptiis causa Pompeii, qui jam fatis concessit, neque sustinui ardua in debellandis iis, atque restituendis obedientiæ Pompeii: verum hoc feci, obsequens Cæsari, & ut restituerem eos ipsius obedientiæ. Dein aperuit Antipater caput, & manus, ac ait: Hæc vulnera, quæ sunt in capite, & corpore meo testantur meum amorem erga Cæsarem, & obedientiam, majores esse amore, & obedientia mea erga Pompejum, quia nequaquam me opposui in diebus Pompeii iis, quibus memet opposui in diebus Cæsaris Regis. Et ait illi Cæsar; Pax tibi, fortissime Judæorum, & omnibus amicis tuis: vere enim ostendisti fortitudinem, magnanimitatem, obedientiam, & amorem tuum erga nos. Et auctus est Cæsar exinde amore erga Antipatrum, illumque prætulit universis suis, ac principem præposuit suis exercitibus, & in Persarum regionem secum duxit: viditque ex ejus fortitudine, & rebus bene gestis quod magis sibi insinuavit ejus desiderium, & amorem: demum reduxit illum in regionem Judæ optime cohonestatum, & dominio cumulatum. Et profectus est Cæsar Romam directis rebus Hyrcani, qui constituit mœnia Civitatis sanctæ, & sese gessit erga populum optimis moribus: erat enim bonus, virtutibus præditus, optimæ vitæ, veruntamen ejus in bellis impotentia omnibus nota erat.

* ذكر انفاد هرقانوس الي قيصر رسلاً يلتمس منه تجديد العهد بينهما ونسخة العهد الذي انفذ هرقانوس اليه *

* الفصل الرابع والاربعون *

ثم ان هرقانوس انفذ الي قيصر رسلاً بكتاب ان يجدّد له العهد الذي كان بينه وبين الروم * فلما وصلت رسل هرقانوس الي قيصر امرهم بالجلوس بحضرته ولم يكن يفعل ذلك بساير من ورد اليه من رسل الملوك * واحسن اليهم وقضي حوايجهم وتقدّم باجابة هرقانوس عن كتابه وكتب له عهدًا هذ نسخة *

من قيصر ملك الملوك الي روسآء الروم الذين بصور وبصيد سلام عليكم * اعلمكم بان كُتب هرقانوس بن الاسكندر ملوك يهودا وردت عليّ فسرّني ورودها وما تضمّنته من ذكر محبته وقومه لي ولامة الروم وقد ثبّتت صدقه في ما ذكر لانه انفذ انطيفاتر فارس آل يهودا وسبعهم مع متريدات صاحبي فحاربه جيوش المصريين وانقذ متريدات من الموت وفتح لنا بلاد مصر وردّ المصريين الي طاعة الروم * وسار معي الي بلاد الفرس قابلاً بلا حسب * وقد امرت بان يحمل جميع اهل الساحل من غزّة الي صيدا ما لنا عليهم من الخراج سنة بسنة الي بيت الله العظيم الذي في اورشليم غير اهل صيدا فانهم يحملون اليه على رسمهم في خراجهم عشرين الفا وبتة قمح وخمسماية وخمسة وخمسون وبتة في كل سنه * وامرت ان تُردّ اللاذقيه واعمالها وساير ما كان بيد ملوك يهودا الي شط الفراة مع ما كان آل حشمونآي استفتحوه من جانب نهر الاردن الي هرقانوس بن الاسكندر ملك يهودا * لان جميعها ممّا استفتحها اباوه باسيافهم وتعدّي فمفيوس في اخراجها على يد ارسطبلوس وهي من الان والجرّ لهرقانوس ولمن بعث من ملوك يهودا وعهدي هذا هو عني وعن كل ملك من ملوك الروم بعدي * فمن فسخه او فسخ شيًا منه يبيك الله بالسيف وتخلا ديار منه ومن امصارها ويخربها * فاذا قرائتم كتابي هذا فانسخوه بخطٍ محفورٍ بالواح نحاس بلسان الروم وخطّهم وبلسان اليونانيين وخطّهم * واجعلوا الالواح في اماكن عاليه في الهياكل التي في صور وصيدا ليراها كل احد ويقف على ما جعلته لهرقانوس وآل يهودا *

* خبر قتل قيصر *

* الفصل الخامس والاربعون *

كان مع قيصر رجلان من اصحاب فمفيوس يقال لاحدهما كاسّيوس وللاخر بروتوس فعملا على قتل قيصر * فاختبيا في الهيكل الذي كان رسمه ان يصلّي فيه في روميه * فلما صار اليه مطمئنًا وهو غير حذر ولا محترز وثبا فيه وقتلاه * وتغلّب كاسّيوس علي المُلك وجمع عسكرًا عظيمًا وجاز البحر لانه خاف علي نفسه من آل قيصر متي قام بروميه وصار الي ارض اسيه فاهلكها * ثم صار الي بلد يهودا فرام انطيفاتر محاربته فراي انه لا يطيقه فسالمه * وطرح كاسّيوس علي بلد يهودا سبعماية بدن ذهب * فتضمن انطيفاتر المال وتقدّم الي ابنه هيرودس بجمعه من بلد يهودا وحمله الي كاسّيوس * فاخذ وسار الي بلد المقدونيين واقام به خوفًا من اهل روميه *

MENTIO LEGATIONIS Hyrcani ad Cæſarem, poſcentis ab eo renovationem fœderis inter ſeſe: & exemplaris fœderis, quod miſit Hircanus ad eum.

CAP. XLIV.

Habentur literæ Cæſaris & Senatus-conſultum de receptis Judæis in amicitiam apud Joſeph. lib. Ant. 14. cap. 16. in principio. Sed ab iis in hoc capite memoratis prorſus diverſæ & diſſimiles. Quin etiam in eod. lib. Antiq. cap. 17. plura extant Senatus-conſulta & literæ de Hircano in amicitiam cum Romanis recepto: quarum nullæ prorſus eædem ſunt cum prioribus.

MIſit ergo Hyrcanus ad Cæſarem legatos cum epiſtola de renovatione fœderis quod erat inter ſe & Romanos. Pervenientes itaque legatos Hyrcani ad Cæſarem juſſit coram ſedere: quod quidem nemini fecerat legatorum Regum, qui ad eum adventabant. Inſuper benefecit eis expediens negotia eorum, juſſitque reſponſum dari epiſtolæ Hyrcani: cui ſcripſit & fœdus, cujus hoc eſt *Exemplar*.

A Cæſare Rege Regum principibus Romanorum, qui ſunt Tyri, & Sydoni, pax vobis. Notum facio vobis, quod epiſtolæ Hyrcani filii Alexandri Regum Judæ ad me perlatæ ſint, quarum adventu ſum lætatus ob tenorem benevolentiæ, quam ipſe, & populus ejus erga me, Romanorumque gentem habere ferunt. Et quidem veritatem verborum ejus ex eo confirmavi, quod miſiſſet Antipatrum equitem Judæorum, & equitatum eorum, cum Mithridate amico meo: quem oppugnavere cohortes Ægyptiorum, liberavitque Mithridatem a morte, expugnata nobis Ægypti regione; atque reductis Ægyptiis ad Romanorum obedientiam: & profectus eſt mecum in regionem Perſarum, contendens gratuitus miles. Et idcirco præcipio ut deferant omnes incolæ oræ maritimæ a Gaza, uſque ad Sidonem, omnia, quæ debent nobis tributa, ſingulis annis in Domum Dei magni, quæ eſt in Jeruſalem, præter Sidonios cives: nam hi deferant ad illam juxta ſtatutum tributi eorum, viginti millia Vibarum tritici, & quingentas quinquaginta Vibas ſingulis annis. Præcipio quoque reſtitui Laodiceam, & ditiones ejus, ac omnia quæ erant in manu Regum Judæ uſque ad ripam Euphratis, cum iis omnibus, quæ expugnaverant Haſmonæi a tranſitu Jordanis, Hyrcano filio Alexandri Regis Judæ. Nam omnia hæc expugnaverant patres ejus gladio ſuo, at injuſte alienaverat ea Pompeius tempore Ariſtobuli: quæ ex nunc, & impoſterum Hyrcano ſunto, atque ſuccedentibus Regibus Judæ. Fœdus autem hoc meum eſt pro me, ac omni Rege de Regibus Romanorum poſt me: quicunque ergo diſſolverit illud, aut diſſolverit quicquam illius, perdat illum Deus gladio, & deferatur domus ejus, & Provincia, atque excidatur. Cum autem legeritis epiſtolam hanc meam, deſcribite eam inciſis characteribus in tabulis æneis lingua Romanorum, & characteribus eorum, & lingua Græcorum, & characteribus eorum: & ponite tabulas in locis editis Templorum, quæ ſunt Tyri & Sidoni, ut videre eos queat unuſquiſque, atque intelligat quæ conſtitui Hyrcano, & Judæis.

HISTORIA NECIS CÆSARIS.

CAP. XLV.

Habetur cum reliquis quæ in hoc cap. apud Joſeph. Antiq. lib. 14. cap. 17. in fine, & initio cap. 18. vid. etiam de Bello, lib. 1. cap. 9. in principio.

ERant cum Cæſare duo viri de amicis Pompeii, quorum unus dicebatur Caſſius, alter vero Brutus: qui moliti ſunt occidere Cæſarem. Quare ſeſe abſconderunt in Templo, quod ſibi Romæ dicaverat ad orandum. Ad quod ergo cum perveniſſet ſecurus, tutus, ac minime ſibi cavens, irruerunt in eum, atque occiderunt. Et potitus eſt Caſſius regno, coegitque exercitum magnum, & transfretavit mare, timens Cæſarianos, ſi Romæ degiſſet. Et profectus eſt in terram Aſiæ, & vaſtavit eam: inde perrexit in regionem Judæ: & voluit Antipater oppugnare illum, at videns impares ſibi eſſe vires, pacem cum illo inivit. Et mulctavit Caſſius regionem Judæ ſeptingentis auri talentis, & ſeſe obſtrinxit Antipater fidejuſſor pro pecunia, præcepitque Herodi filio ſuo eam cogere de regione Judæ, & deferre Caſſio, qui eam accipiens profectus eſt in regionem Macedonum, ibique moratus timens Romanos.

* خبر قتل انطيفاتر *

* الفصل السادس والاربعون *

لما كان رؤساء يهودا قد عملوا على قتل انطيفاتر * فدسّوا عليه رجلاً يقال له ملكيًّا فرام ملكيًّا ذلك فبَعُدَ عليه وعُمي الخبر الي انطيفاتر فقصد ملكيًّا ليقتله فتبرّا ملكيًّا الي انطيفاتر ممّا اتصل به عنه وحلف له انه خبر غير صحيح فصدّقه انطيفاتر وزال اتهامه له * فحمل ملكيًّا مالاً جزيلاً الي ساقي هرقانوس ووافقه علي ان يسمّ انطيفاتر اذا حضر مجلس الشرب بحضرة الملك * ففعل الساقي ذلك ومات الملك انطيفاتر في يومه ولم يكن لهرقانوس في ذلك راي ولا علم به * ولما مات انطيفاتر جعل هرقانوس ملكيًّا في مكانه *

* خبر قتل ملكيًّا *

* الفصل السابع والاربعون *

لما وقف هيرودس بن انطيفاتر علي ان ملكيًّا قتل اباه هَمَّ بالوثوب بملكيًّا فمنعه اخوه من ذلك واشار ان يُقتل بالحيله * فمضي هيرودس الي كاسّيوس فعرّفه ما فعله ملكيًّا * فقال له اذا صرتُ الي صور وحضر عندي هرقانوس وحضر معه ملكيًّا فثب عليه واقتله * فلما صار كاسّيوس الي صور وصار اليه هرقانوس وملكيًّا معه وحضرا جميعًا بحضرة كاسّيوس في دعوةٍ دعاهم كاسّيوس فيها مع جميع خاصة اصحابه وقد كان تقدّم كاسّيوس الي خاصة غلمانه ان يمتثلوا ما يامرهم به هيرودس * وحضر هيرودس واخوه في جملة خاصة هرقانوس * وقد كان هيرودس وافق عدّةً من الغلمان على قتل ملكيًّا اذا غمزهم عليه * فلما اكل هرقانوس واصحابه وشربوا ناموا في وقت الظهر فلما استيقظوا من نومهم تقدّم هرقانوس الي من فرش له قدام باب المجلس الذي ناموا فيه فرشًا تحت السماء وجلس عليه وامر ملكيًّا بالجلوس معه واجلس هيرودس واخاه ايضا ووقف غلمان كاسّيوس قدام هرقانوس فغمزهم هيرودس علي ملكيًّا فبطشوا به للوقت فقتلوه * فخاف هرقانوس جدا وعُشي عليه * فلما تنحّي غلمان كاسّيوس وتحّي ملكيًّا المقتول افاق هرقانوس فسال لهيرودس عن سبب ما جري من قتل ملكيًّا فقال هيرودس ما عندي من ذلك علم ولا ادري ما السبب فيه * فامسك هرقانوس ولم يعد في ذلك شيًّا * ورحل كاسّيوس الي مقدونيًّا للقي اوكتبيانوس ابن اخي قيصر وانطونيوس صاحب جيشه * وكانا قد خرجا من روميه في عسكر عظيم لطلب كاسّيوس *

* خبر اوكتبيانوس وهو اوغسطوس ابن اخي قيصر وانطونيوس صاحب جيشه وقتل كاسّيوس *

* الفصل الثامن والاربعون *

لما صار اوكتبيانوس الي مقدونيًّا خرج اليه كاسّيوس فحاربه فهُزم كاسّيوس ولحقه اوكتبيانوس وظفر به فقتله * وملك اوكتبيانوس موضع عمّه قيصر وسُمي ايضا قيصر باسم عمّه * فلما اتصل الي هرقانوس قتل كاسّيوس انفذ رُسلاً وهدايا ومالاً وجواهر الي اوغسطوس وانطونيوس * وكتب اليه يساله تجديد العهد الذي كان بينه وبين قيصر وان يامر باطلاق جميع من في مملكته من سبّي يهودا ومن سُبي في ايام كاسّيوس وان ياذن لساير اليهود الذي في بلد اليونانيين وارض اسيا بالرجوع الي بلاد يهودا بغير مطالبه بثمن او في فدي ولا معارضه من احدٍ *

HISTORIA NECIS ANTIPATRI.

CAP. XLVI.

Refert Josephus Ant. lib. 14. cap. 19. in princip. Et de Bello lib. 1. cap. 9. capitis medio.

JAm inierant Principes Judæ consilium, ut occiderent Antipatrum, eaque de causa immiserant in illum clanculo virum, qui dicebatur Malchia. Intentavitque id Malchia, sed in longum protractum est; percrebuitque fama usque ad Antipatrum, qui expetivit Malchiam, ut illum interficeret: at sese purgavit Malchia apud Antipatrum de iis, quæ de se ad illum delata erant, juravitque ei, inanem esse famam: cui credidit Antipater remota a se suspectione. At Malchia plurima oblata pecunia pincernæ Hyrcani, statuit cum illo venenum præbere Antipatro dum adesset in triclinio potus, præsente Rege. Et præstitit id pincerna, mortuusque est Rex Antipater ea eadem die: nec id fuit ex Hyrcani consilio, aut scientia. Mortuo autem Antipatro, substituit Hyrcanus Malchiam in locum ejus.

HISTORIA NECIS MALCHIÆ.

CAP. XLVII.

Vid. Joseph. lib. Ant. 14. cap. 20. & de Bello, lib. 1. cap. 9. ad fin. cap.

CUm itaque certior factus esset Herodes filius Antipatri, Malchiam occidisse patrem suum, deliberavit irruere in Malchiam, prohibuitque eum frater ejus, consulens, ut astu interficeretur, Adivitque Herodes Cassium, & indicavit ei quod fecerat Malchia, cui ait; Cum profectus fuero Tyrum, & fuerit apud me Hyrcanus, & cum eo Malchia, irrue in illum, & occide. Cum ergo profectus esset Cassius Tyrum, & perrexisset ad illum Hyrcanus habens secum Malchiam, atque adstitissent simul coram Cassio in convivio quodam, ad quod eos invitaverat Cassius, cum omnibus amicis suis: (jam autem mandaverat Cassius pueris suis præstare quicquid præcepturus erat eis Herodes) adfuit quoque Herodes cum fratre suo inter fodales Hyrcani, & convenit Herodes cum quibusdam pueris de occidendo Malchia, dato signo, oculorum nutu. Cum ergo comedisset Hyrcanus, atque bibisset cum amicis, dormierunt tempore meridiano: quibus experrectis a somno, jussit Hyrcanus cuidam sternere sibi stratum sub dio ante januam triclinii in quo dormierant: & sedit ipse, præcepitque sedere secum Malchiam, sedere quoque fecit Herodem, & fratrem illius, adstiteruntque pueri Cassii Hyrcano, quibus innuit Herodes contra Malchiam, qui irruentes in illum statim occiderunt: & timuit Hyrcanus valde & in syncopem incidit. Cum autem discessissent pueri Cassii, & sublatus esset Malchia cæsus, rediit ad se Hyrcanus scisciatusque est ab Herode causam necis Malchiæ. Respondit autem Herodes; Penitus ignoro, nec scio rei causam, & tacuit Hyrcanus, nec quicquam de hoc iteravit. Et profectus est Cassius in Macedoniam obviam Octaviano filio fratris Cæsaris, & Antonio Duci militiæ ejus: egressi enim erant Roma cum exercitu magno inquirentes Cassium.

HISTORIA OCTAVIANI, IPSE est Augustus filius fratris Cæsaris, & Antonii ducis militiæ ejus, & necis Cassii.

CAP. XLVIII.

Similia quædam his, sed non per omnia paria, vid. apud Joseph. Ant. lib. 14. cap. 22. & ibidem Antonii quædam ad Hyrcanum rescripta. De Cleopatra, Antonio, & accusatoribus Herodis, vid. eund. lib. 14. Ant. cap. 23. & de Bello lib. 1. cap. 10.

CUm profectus esset Octavianus in Macedoniam, obviam exivit ei Cassius, & conflixit cum eo, fugatusque est Cassius, quem persequens Octavianus devicit, atque occidit: regnoque potitus est Octavianus loco patrui sui Cæsaris, & nuncupatus est quoque Cæsar nomine patrui. Innotescente itaque Hyrcano cæde Cassii, misit legatos cum muneribus, opibus, ac gemmis Augusto, & Antonio, scripsitque ei, rogans de renovatione fœderis, quod cum Cæsare habebat, & ut præciperet dimitti omnes, qui sunt in regno ejus captivi de Juda, & qui captivi ducti fuerant in diebus Cassii, & ut permitteret omnibus Judæis, qui sunt in regione Græcorum, & terra Asiæ, reverti in regionem Judæ, nullo requisito pretio, aut redemptione, vel obice a quoquam inferendo.

فلما وصل كتاب هرقانوس ورسله وهديته الي اوغسطوس اكرم الرسل وقبل الهديه واجاب الي ساير ما ساله هرقانوس وكتب اليه كتابًا هذ نسختة *

Pervenientibus itaque cum epiſtola, & muneribus, Hyrcani legatis ad Auguſtum, legatos honoravit, & ſuſcepit munera, acquievitque omnibus, quæ petierat Hyrcanus, ſcribens ei epiſtolam, cujus hoc eſt exemplar.

من اوغسطوس ملك الملوك وانطونيوس صاحبه الي هرقانوس ملك يهودا سلام عليك * قد وصل كتابك وسررنا به وبلغنا ما اردته من تجديد العهد والكتاب الي ساير اعمالنا التي هي من بلد الهند والي اوقينوس بحر المغرب * والذي اخّرنا عن ان نبتديك بالكتاب بتجديد العهد اشتغالنا بمحاربة كسّيوس الفاسق الظالم الذي عَدَا على نور العالم قيصر فقتله * ولم نجد بُدًّا من محاربته حتي ظفّرنا الله عز وجل به واوقعه بايدينا فقتلناه وقتلنا صاحبه بروتوس وخلصنا بلاد اسيا من يك بعد ما خربها واهلك اهلها ولم يفي بعهدٍ ولا اكرم هيكلاً ولا انصف مظلومًا ولا اتقي على اليهود وغيرهم من اصحاب طاعتنا * بل بالغ هو واصحابه بالاساءه الي الكل تعدّيًا منه وظلمًا فرد الله كيدهما عليهما وامكن منهما ومن انصارهما * فافرح الان ايها الملك هرقانوس وساير اهل يهودا واهل بلد القدس والكهنه الذي في هيكل يورشليم * ويقبلوا الهديه الذي انفذناها الي الهيكل الجليل * وليصلّوا على اوغسطوس دايمًا * وكتبنا الي ساير اعمالنا بان لا يبقي في شيٍّ منها احد من اليهود عبدًا كان ام آمةً بل يطلق جميعهم بغير ثمن ولا فدا ولا يعارضه احد في مضيه الي بلد يهودا وذلك بامر اوغسطوس ايضا وانطونيوس صاحبه * ثم كتب الي صاحبيه بصور وصيدا وغيرهما بردّ ما اخذاه من بلد يهودا في ايام كاسيوس الفاسق وان يسالموا اهل يهودا ولا يعارضوهم في شيٍّ ويتمثّلوا في امرهم ما كان رسمه قيصر في عهد لهم * ثم اقام انطونيوس في بلد ارام وسارت اليه قلبطرن ملكة مصر وتزوج بها * وكانت حكيمة عالمة بالسحر والخواص فاستمالته وملكت قلبه حتي صار لا يخالفها في شيٍّ ممّا تريد اصلاً * وسار في ذلك الوقت ماية رجل من كبراء آل يهودا الي انطونيوس فتظلّموا من هيروديس واخيه فاسيلوا ابني انطيفاتر * وقالوا له احتويا على ساير امر هرقانوس ولم يبق له من الملك غير الاسم وسترتهما مع ذلك فتيسّر سيدهما * فاستعلم انطونيوس من هرقانوس صحة ما ذكر القوم فاكذبهم هرقانوس ونفي عن هيروديس واخيه ما وصفوهما به * فسرّ انطونيوس بذلك لانه كان معتنيًا بهما ومحبًّا لهما * ثم تظلّم اليه قوم اخرون في هيروديس واخيه في وقت اخر وهو بصور ولم يقبل منهم فيهما قولاً بل قتل منهم وحبس الباقيين ورفع شان هيروديس واخيه واحسن اليهما وردّهما الي بيت المقدس على اجل حال * وسار انطونيوس الي بلد الفرس وحاربهم فنصر عليهم وعاد الي روميه *

Ab Auguſto Rege Regum, & Antonio collega ejus, Hyrcano Regi Judæ, Salus tibi. Jam pervenit epiſtola tua, qua gaviſi ſumus, & miſimus ea, quæ optabas de renovatione fœderis, & ſcripturæ, ad univerſas provincias noſtras, quæ ſunt a regione Indiarum uſque ad Oceanum mare occiduum. Quod autem nobis in mora fuit, quin citius ſcriberemus ad te de renovatione fœderis, extitit noſtra occupatio in expugnando Caſſio fornicario tyranno, qui impie agens in lumen orbis terrarum Cæſarem, occidit illum. Unde totis viribus conflixímus contra eum, donec victores nos reddidit Deus Opt. Max. & incidere illum fecit in manus noſtras, quem occidimus; occidimus quoque Brutum collegam ejus, & eximus regionem Aſiæ de manu ejus, poſtquam vaſtaverat illam, & incolas exterminaverat. Nec ſtetit fœderi ulli, nec templum ullum honoravit, nec jus reddidit oppreſſo, nec miſeratus eſt Judæo, vel cuipiam de ſubditis noſtris: ſed multa impie egit cum ſuis mala cunctis per oppreſſionem, & tyrannidem; quamobrem convertit Deus malitiam eorum ſuper eos, tradens illos cum confœderatis. Gaude ergo nunc o Rex Hyrcane, & cæteri Judæi, & incolæ Regionis ſanctæ, ac Sacerdotes, qui ſunt in templo Jeruſalem: ſuſcipiantque munus, quod miſimus ad Templum glorioſiſſimum, & orent pro Auguſto ſemper. Scripſimus præterea omnibus noſtris provinciis, ne remaneat in ulla earum quiſpiam de Judæis, ſervus ſit ille, vel ancilla, ſed dimittantur omnes ſine pretio, & ſine redemptione: & ne impediatur a quopiam rediens in regionem Judæ, & hoc ex mandato Auguſti, & Antonii quoque ejus Collegæ. Ad hæc ſcripſit amicis ſuis, qui ſunt Tyri, & Sydoni, aliiſque locis, reſtitui quicquid abſtulerant a regione Judæ in diebus Caſſii fornicarii, & tractare Judæos pacifice, nec in quoquam illis opponi, ac facere illis quicquid decreverat Cæſar in ſuo fœdere cum ipſis. Antonius vero moratus eſt in regione Syriæ, ad quem profecta eſt Cleopatra Regina Ægypti, quam in uxorem duxit. Erat autem ſapiens, artium magicarum, & proprietatum perita: quare allexit eum, & corde ejus adeo potita eſt, ut nihil ei omnino inficiari poſſet. Profecti ſunt eo eodem tempore centum viri de principibus Judæorum ad Antonium, & conqueſti ſunt de Herode, & fratre ejus Phaſelo, filiis Antipatri, dicentes; Jam potiti ſunt omnium rerum Hyrcani, nec remanet ei quicquam de regno niſi nomen, & hujus rei occultatio index eſt captivitatis Domini eorum. Cum autem ſciſcitatus eſſet Antonius ab Hyrcano veritatem eorum, quæ meminerant illi, mendaces declaravit eos Hyrcanus, removens ab Herode, & fratre ejus quod eis tribuerant: & lætatus eſt his Antonius: propenſus quippe erat in eos, atque eos diligebat. Conqueſti præterea ſunt apud eum alii de Herode, & fratre ejus alio tempore, cum eſſet Tyri, quorum non ſolum non admiſit verba, ſed occidit quoſdam, reliquos vero in carcerem detruſit: exaltavitque dignitatem Herodis, & fratris ejus ipſis benefaciens, remiſitque in Jeruſalem magno cum honore. Antonius vero pergens in Perſarum regionem debellavit eos, atque devicit, & Romam reuerſus eſt.

HISTORIA ANTIGONI FILII Ariſtobuli, & expeditionis ejus contra Hyrcanum patruum illius; Ac de auxilio a Rege Perſarum impetrato.

CAP. XLIX.

De his & aliis quæ in hoc capite, Vid. Joſeph. Ant. lib. 14. capp. 24. 25. & de Bello, lib. 1. cap. 11.

CUm factus eſſet Auguſtus, & Antonius Romæ, abiit Antigonus ad Regem Perſarum, & promiſit ei mille talenta auri ſignata; & octingintas puellas de virginibus filiarum Judæ, & Principum eorum, ſpecioſas, atque ſapientes, ſi mitteret cum eo Ducem ducentem exercituu magnum in Jeruſalem, & præciperet ei, ut illum conſtitueret Regem ſuper Judam, & Hyrcanum patruum ejus caperet, & occideret Herodem, ac fratrem illius.

* الفصل التاسع والاربعون *

لما حصل اوغسطوس وانطونيوس بروميه فمضي انطيغنوس الي ملك الفرس فضمن له الف بدرة ذهب عينًا وثمانماية جارية من بنات ابكار اهل يهودا ورويسايهم ذوات جمال وعقل على انه ينفذ معه قايد بعسكر عظيم الي اورشليم ويتقدّم اليه بان يملّكه بها على آل يهودا ويقبض على هرقانوس عمّه ويقتل هيرودس واخاه *

فاجابه الي ذلك وانفذ معه قايد بعسكر عظيم * فساروا حتي وافوا ارض ارام
فقتلوا صاحب انطونيوس وجماعه من رجال الروم الذين كانوا ثمّ * وساروا الي
مدينة القدس واظهروا الامان والسلامه وان انطيغنوس انما جآء ليصلّي في القدس
ويرجع الي صاحبه * فدخل المدينه فلما حصلوا بها غدروا واخذوا يقتل الناس
ونهب المدينه حسب ما كان قد تقدّم به اليهم ملك الفرس * فبادر هيرودس
ورجاله الي حفظ قصر هرقانوس * وبعث باخيه وامن بحفظ الطريق الّتي في السور الي
القصر * فلما استوثق من الموضعين اختار جماعه من اصحابه وصار الي رجال
الفرس الذين في المدينه وتبعه اخوه في عدّة من اصحابه فقتلوا اكثر مَن كان
في المدينه من الفرس وهرب الباقون الي ظاهر المدينه * فلما راي القايد الفارسي
انه لم يتم له ما قدّر راسل هيرودس واخاه بالسلام واعلمهما انه قد تبيّن من
فضلهما ونجدتهما ما اوجب عليه ايثارهما علي انطيغنوس * فانه يرغّب لصاحبه
من معاونته هرقانوس ومعاونتهما دون انطيغنوس * وواكّد قوله بايمان عظيمه وثق بها
هرقانوس وفاسيلوا ولم يثق بها هيرودس * ثم ان هرقانوس وفاسيلوا اخو هيرودس
خرجا الي قايد الفرس واعلماه ثقتهما به * فاشار عليهما بالمسير الي صاحبه وكان
بدمشق فسار * فلما وصلا اليه اكرمهما واظهر اعظامهما واجلالهما وتقدم في
السرّ الي مَن يقبض عليهما * فجاهما قوم من عظمآء الارض اخبروهما بذلك واشاروا
عليهما بالهرب ووعدوهما المعاونه علي الخلاص * فلم يثقيا بهما وخافا من ان
يكون حيله عليهما فاقاما * فلما كان بالليل قُبض عليهما * فاما فاسيلوا فانه قتل نفسه *
وقيّد هرقانوس وامر صاحب ملك الفرس به فقطعت اذنه حتي لا يكون ابدًا
كاهنًا * وانفك الي العراق الي ملك الفرس * فلما وصل اليه امر بفكّ القيد عنه
واحسن اليه * فاقام بالعراق مكرمًا الي ان طلبه هيرودس من ملك الفرس فانفك
اليه وكان منه ما كان * ثم سار القايد مع انطيغنوس الي مدينة القدس * واتصل
بهيرودس ما جَرَي علي هرقانوس وعلي فاسيلوا * فاخذ قيفريس امه وزوجته مريم
بنت ارسطبلوس وامها الاسكندر فانفذهم مع خيل واثقال كثيره الي يوسف
اخيه الي جبل الشراه * وسار هو بعسكره بالف رجل علي مهل يتوقّع من يتبعه
من الفرس * فلحقه قايد الفرس في عسكره فحاربهم هيرودس فاستظهر عليهم
وهزمهم * ثم لحقه رجال انطيغنوس فقاتلوا قتالًا شديدًا فضربهم وقتل منهم خلقا
كثيرا ثم سار الي جبال الشراه فلقا يوسف اخاه * فتقدم اليه بتحصين العيال في
مكان حصين واعداد جميع ما يحتاجون اليه ودفع اليهم مالًا واسعًا ليكون
معهم لما يعرض لهم من المون * وخلّف رجاله مع يوسف اخيه حينيذ فنفذ هو
في نفر يسير الي مصر ليركب في البحر ويمضي الي بلد الروم * فلقيته
قلبطرة بالجميل وسالته ان يكون ريسًا علي جيشها ومدبرًا لجميع امرها *
فعرّفها انه لا بُد له من المسير الي روميه * فاعطته مالًا وسفنًا وسار حتي وافي الي
روميه * فنزل علي انطونيوس وعرّفه ما فعله انطيغنوس وما تمّ له علي هرقانوس
وعلي اخيه * وان ذلك كان بمعاونته ملك الفرس * فركب معه انطونيوس الي
اوغسطوس والي الكهل فعرّفهما مثل ذلك *

Cui acquieſcens, miſit cum eo Ducem cum exercitu magno, profectique ſunt donec venerunt in terram Syriæ, & occiderunt amicum Antonii, & aliquos de viris Romanorum, qui ibi divertebant. Inde profecti ſunt in Civitatem ſanctam ſimulantes ſecuritatem, & pacem, & quod Antigonus veniſſet tantum, ut oraret in Sanctuario, & rediret ad ſuos. Et ingreſſi ſunt civitatem, in qua cum facti eſſent, deceperunt, cæperuntque occidere homines, & depopulari civitatem, juxta quod mandaverat eis Rex Perſarum. Et accurrit Herodes, & viri ejus ad cuſtodiendum palatium Hyrcani: fratrem vero ſuum miſit, præcepitque cuſtodire viam, quæ ducit a mœnibus ad palatium. Cum autem occupaviſſet utrumque locum, elegit quoſdam de ſuis, & contendit ad viros Perſarum qui erant in civitate; quem inſecutus eſt frater illius cum aliquo numero ſuorum, & occiderunt majorem partem eorum, qui erant in civitate ex Perſis: cæteri vero extra urbem refugerunt. Cumque vidiſſet Dux Perſarum ſibi ex ſententia non ſucceſſiſſe, deſtinavit legatos ad Herodem, & fratrem ejus de pace ineunda, ſignificans eis: Iam ea ſibi conſtitiſſe de eorum virtute, & fortitudine, ut præferantur Antigono: eaque de cauſa ſe perſuaſurum ſuis auxiliari Hyrcano potius, & ipſis, quam Antigono: ſuumque votum maximis confirmavit juramentis; ita, ut fidem adhibuerint ei Hyrcanus, & Phaſelus, non quidem Herodes. Egreſſi itaque Hyrcanus, & Phaſelus frater Herodis ad Ducem Perſarum, ſignificarunt ei ſuam in ipſum fiduciam: qui conſuluit eis collegam ſuum adire, qui Damaſci morabatur, & profecti ſunt. Qui cum ad illum perveniſſent, honoravit eos, oſtentavitque ſe magni illos facere, atque comiter habuit; etſi clam juſſerat, ut caperentur. Ad quos venientes quidam de magnatibus terræ id ipſum indicaverunt, conſulentes fugam arripere, ſuam pollicitantes opem pro liberatione. At iſtis conſiſi non ſunt, timentes ne eſſet machinamentum aliquod in ſe, propterea morati ſunt. Cumque nox ingrueret capti fuerunt; Phaſelus quidem manus ſibi conſcivit: Hyrcanus vero catenis fuit devinctus, & præcipiente Duce Regis Perſarum, amputata eſt ipſius auris, ne eſſet unquam Sacerdos, miſitque in Herak ad Perſarum Regem, cujus adventantis vincula ſolui juſſit, & benefecit illi, moratuſque eſt in Herak, cumulatus honoribus, donec requiſivit illum Herodes a rege Perſarum: ad quem remiſſo acciderunt ea, quæ acciderunt. Poſt hæc profectus eſt Dux cum Antigono in Civitatem ſanctam: & perlata ſunt ad Herodem, quæ circa Hyrcanum, & Phaſelum geſta ſunt; quamobrem ſumpta Cypri matre ejus, & uxore Mariama filia Ariſtobuli, & ejus matre Alexandra, miſit eas cum equis, & multis impedimentis ad Joſephum fratrem in montem Sarah: ipſe vero cum exercitu mille virorum lentius proficiſcebatur, & præſtolabatur eos, qui ex Perſis illum inſequi tentarent. Et perſecutus eſt eum Dux Perſarum cum exercitu ſuo, quos oppugnans Herodes ſuperavit, atque profligavit: poſt hæc perſecuti ſunt quoque eum viri Antigoni, & oppugnarunt eum acerrime, quos percuſſit, occiditque ex illis multitudinem plurimam. Tum profectus eſt in montes Sarah: invenitque fratrem ſuum Joſephum, quem familias in tuto loco munire, & ea parare omnia, quæ illis neceſſaria erant, juſſit: tradiditque eis copioſam pecuniam, ut ſibi alimenta comparare poſſent, ſi res poſtularet. Et relictis viris ſuis cum Joſepho fratre, proceſſit ipſe cum paucis comitibus in Ægyptum, ut conſcenſo mari pergeret in regionem Romanorum. Quem comiter ſuſcepit Cleopatra, rogavitque capeſſere principatum ſuæ militiæ, atque adminiſtrationem omnium rerum ſuarum: cui notificavit omnino Romam ſibi proficiſcendum eſſe. Quæ tradidit ei pecuniam, & naves: profectuſque eſt donec pervenit Romam: & divertit apud Antonium, narravitque ei quod fecerat Antigonus, & quæ egerat contra Hyrcanum, & fratrem ſuum ope Regis Perſarum: & una equitavit Antonius ad Auguſtum, & ad Senatum, & idipſum illis narravit.

* خبر هيرودس لما ملّكته الروم على آل يهودا وخروجه بعسكر من روميه الي بيت المقدس للمحاربه *

* الفصل الخمسون *

لما وقف اوغسطوس والكهل على ما كان من انطيغنوس اجتمع رايهما علي ان يجعلوا هيرودس ملكًا على آل يهودا * وامروا ان يُجعل التاج الذهب علي راسه وان يركب ويُضرب بين يديه بالابواق وينادي قدامه بان هيرودس ملك علي آل يهودا وعلي اورشليم مدينة القدس ففعل ذلك * وعاد الي حضرة اوغسطوس فركب اوغسطوس وانطونيوس وهيرودس وساروا الي منزل انطونيوس ودعا الكهل وساير وجوه روميه في دعوة دعاهم انطونيوس فيها * فاكلوا وشربوا وفرحوا بهيرودس فرحًا عظيمًا وعاهدوه عهدًا كُتب في الواح النحاس وجُعل في الهياكل * وكتبوا ذلك اليوم انه اول ملك هيرودس وجُعل من بعد ذلك التواريخ الذي يورّخ بها * ثم سار انطونيوس وهيرودس في البحر في عسكر عظيم كثير العدّة * فلما وصلا الي انطاكيه قسما العسكر فاخذ انطونيوس القسم الواحد وساربه الي بلد الفرس وهو العراق وما يليه * واخذ هيرودس القسم الاخر وسار حتي وصل عكّه * فلما سمع انطيغنوس بمسير انطونيوس الي بلد الفرس ومُوافاة هيرودس الي عكّه سار من بيت المقدس الي جبل الشراه ليقبض على يوسف اخي هيرودس ومَن معه * فنزل عليهم وحاصرهم وقطع قناة الماء الوارده اليهم فاشتدّ عطشهم وضاق بهم الامر * فعمل يوسف على الهرب وعمل العيال علي الفتح لانطيغنوس اذا هرب يوسف * فاتاهم الله بمطر عظيم ملا ساير البُرك والاوعيه التي عندهم * فقويت قلوبهم وصلحت احوالهم واقام يوسف على مدافعة انطيغنوس واصحابه عن القلعه فلم يتم لهم عليه شيء * وسار هيرودس الي بلد الشراه ليلخذ اخاه ومن معه من العيال والرجال ويسيروا الي اورشليم * فوافي انطيغنوس محاصرًا اخاه فكبسه وخرج يوسف ومن معه اليهم فيُهلك اكثر عسكر انطيغنوس وهرب الي اورشليم * فلحقه هيرودس بعسكر عظيم من آل يهودا الذين اجتمعوا اليه من كل جهه لما وقفوا على عودته فاشتدّ عضدك بهم وقلّت حاجته الي عسكر الروم * فلما وافي هيرودس الي بلد القدس اغلق انطيغنس ابوابها في وجهه وحاربه وانفذ الي وجوه عسكر الروم مالًا جزيلًا وسالهم الّا يعاونوا هيرودس ففعلوا ذلك وطال امر الحرب بين انطيغنوس وهيرودس ولم يتمكّن احدهما من الاخر *

* خبر في شجاعة بعض رجال هيرودس ونجدتهم *

* الفصل الاحد والخمسون *

كان الدُّعار والشراه قد كثروا في ايام انطيغنوس وقد اوي كل قوم منهم الي مغاير في الجبال لا سبيلًا اليها الّا ان يتسلّق الرجل الواحد في موضع قد اصلحوها لا يعرفها سواهم * ومتي عرفها غيرهم لم يمكنه التسلّق الي المغار ممّا على بابها من يدفعه عنها باي شيء كان * وقد كان قوم منهم اعدّوا لهم في تلك المغار السلاح الكثير والطعام والشراب وساير ما يحتاجون اليه مع ساير ما كانوا ياخذونه من قطع الطرق وما اخذوه من الانسان طوعًا وكرهًا *

HISTORIA HERODIS CUM conſtituerunt eum Romani Regem ſuper Judæos, & egreſſus ejus Roma cum exercitu in Domum ſanctam ad bellandum.

CAP. L.

Habentur apud Joſeph. Ant. lib. 14. cap. 26. & cap. 27. part. 1. & de Bello, lib. 1. cap. 11. in fine, & cap. 12.

Percipiens Auguſtus, & Senatus, quæ fecerat Antigonus, unanimi conſenſu conſtituerunt Herodem Regem ſuper Judæos, mandantes poni capiti ejus Diadema aureum, & equum conſcendere, atque præeuntibus buccinis acclamari: regnavit Herodes ſuper Judæos, & Jeruſalem Civitatem ſanctam; quod quidem factum eſt. Et reverſus ad Auguſtum, equitavit Auguſtus, Antonius, & Herodes, profectique ſunt in domum Antonii, qui invitaverat Senatum, & univerſos Romanos principes ad convivium, quod paraverat Antonius. Qui comederunt, & biberunt, atque gaviſi ſunt in Herode gaudio magno, ferientes cum illo fœdus inciſum in tabulis æreis, & collocatum eſt in templis, & inſcripſerunt diem illum primum regni Herodis; & factus eſt exinde in æram, ex qua tempora notantur. His geſtis perrexerunt Antonius, & Herodes per mare cum exercitu magno, atque copioſo; qui pervenientes Antiochiam, exercitum diviſerunt, cujus ſumptam partem duxit Antonius in regionem Perſarum, quæ eſt Herak, & ejus adjacentia: Herodes vero, alia ſumpta parte perrexit donec pervenit Ptolomaidem. Audiens itaque Antigonus, Antonium expeditionem feciſſe in regionem Perſarum, & Herodem adventaſſe Ptolomaidem; profectus eſt e Domo ſancta in montem Sarah ad capiendum Joſephum fratrem Herodis, & eos, qui cum illo erant. Quos impetivit, atque obſedit, & interrupto canali, aquas ad illos decurrentes intercepit: quare invaluit ſitis, & in anguſtiam res eorum redactæ ſunt. Quamobrem Joſephus decrevit fugere, & familiæ ſeſe Antigono dedere, ſi Joſephus fugiſſet, deliberaverant. At immiſit illis Deus copioſam pluviam, quæ implevit univerſas ciſternas, & vaſa eorum: quare corroborata ſunt corda eorum, & directus eſt ſtatus, perſtititque Joſephus protelare Antonium, & ſuos ab arce, nec obtinere potuerunt de illo quicquam. Herodes vero perrexit in regionem Sarah ad reducendum fratrem ſuum, & familias, ac viros, qui cum illo erant, in Jeruſalem. Et invenit Antigonum obſidentem fratrem ſuum, in quem improviſo irruit: egreſſuſque eſt ad eos Joſephus, & qui cum illo erant, & periit major pars exercitus Antigoni, & refugit in Jeruſalem. Quem perſecutus eſt Herodes cum exercitu magno ex Judæis, qui ad illum convenerant undique, cum perceperint ipſum rediiſſe, & auctus eſt auxiliis, ut minus indigeret exercitu Romanorum. Cum ergo perveniſſet Herodes in Civitatem ſanctam, occluſit Antigonus portas ejus in faciem ipſius, & pugnavit contra eum, miſitque ad Principes exercitus Romanorum pecuniam copioſam, rogans eos ne opem ferrent Herodi: qui præſtiterunt. Quamobrem diu bellum duravit inter Antigonum, & Herodem, nemine eorum ſocio prævalente.

HISTORIA MAGNANIMITATIS quorundam virorum Herodis, & fortitudinis eorum.

CAP. LI.

Habetur apud Joſeph. lib. 14. Ant. cap. 27. longè poſt initium: & de Bello lib. 1. cap. 12. ante finem.

JAm fures, & alienis rebus inhiantes multiplicati erant in diebus Antigoni, ſeſe recipientes in ſpeluncas quaſdam in montibus ſitas, nullo dato acceſſu, niſi uni viro per loca quædam ab ipſis coaptata, illiſque ſolis nota: etſi vero alii ea cognoviſſent, conſcendere in ſpeluncam non poterant, eo quod ad oſtium præſto erat, qui vel minima re conſcendentem expellere facile poterat. Et jam quidam eorum ſibi paraverant ea in ſpelunca arma multa, alimenta, atque potum, & ea omnia, quibus indigebant, cum omnibus iis, quibus graſſando obvios ſpoliabant, quæque per fas, & nefas capiebant.

فلما وقف هيرودس على اخبارهم وعلم بُعد الوصول اليهم وان الي ذلك لا يمكن
يتسلّق اي يُصعد ولا بسلم اصلاً * استعمل توابيت خشب كبار موثقه محكمه
وجعل فيها رجالاً معهم طعاماً وماءً ومعهم كلاليب طوال مرهفه * وامر بان تحدر
تلك التوابيت من روس الجبال الّتي تلك المغاير في اوساطها الي ان يواروا ابوابها * فاذا
واروها يحاربوا من يقرب منهم بالسيوف ويجذبوا من بعيد في تلك الكلاليب
فصُنعت التوابيت وجُعلت الرجال فيها * فلما دُلّي بعضها ووارى باب تلك المغاير
ولم يمكن عند من فيها علم منهم * فوثب احد الرجال الذين في التابوت
الي المغار وكفّه اصحابه فقتلوا مَن كان بها من الدُّعار واتباعهم وطرحوهم الي
الاوديه الّتي تحتها وقتّل بهولاي ساير القوم الذين بعث بهم هيرودس في التوابيت
وظهر من شجاعتهم في ذلك وقوّتهم وجسارتهم ما لم يري بمثله وافنوا ساير الدُّعار
من جميع تلك المواضع *

Cum ergo intellexisset Herodes res eorum, atque cognovit rem istorum in longius protrahi, & quod scalis illuc ascendere non daretur, neque scandere omnino: usus est arcis ligneis magnis coaptatis, atque compactis, complevitque eas viris, (additis escis, & aqua,) hastas falcatas, ac prolongas gestantibus; jussitque dimitti arcas illas e vertice montium, in quorum medio speluncæ illæ erant, donec opponerentur ostiis earum: quibus cum oppositæ fuerint pugnare contra eos cominus gladiis, & eminus attrahere hastis illis, & factæ sunt arcæ: atque viris completæ. Cumque dimissæ essent quædam earum, & oppositæ essent ostiis illarum speluncarum, nulla innotescente fama degentibus ibi, irruit quidam virorum, qui erant in arca in speluncam, sequentibus sociis, & interfecerunt latrones, qui in ea erant cum asseclis, & deturbarunt in subjectas valles: æmulantibus hos cunctis, quos miserat Herodes in arcis. Eoque claruit in hoc istorum magnanimitas, fortitudo, atque audacia, ut par nunquam visa fuerit: & exterminarunt cunctos latrones ab omnibus locis illis.

* ذكر عودة انطونيوس من بلد الفرس بعد قتله لملك الفرس ولقاء هيرودس له *

MENTIO REDITUS ANTONII a regione Persarum, post interfectum Regem Persarum, & occursus Herodis.

* الفصل الثاني والخمسون *

CAP. LII.

Hæc & alia quæ in hoc cap. plene narrantur à Josepho, Ant. lib. 14. cap. 28. & lib. Ant. 15. cap. 1. part. 1. Et de Bello, lib. 1. cap. 13.

ثم ان انطونيوس لما فارق هيرودس من انطاكيه مضي الي بلد فارس وقاتل ملك
الفرس فظفر به وقتله وولّا عليه وردّ الفرس الي طاعة الروم واقام على الفرات *
فاتصل خبره بهيرودس فسار اليه ليهنيه بالفتح ويساله المسير معه الي بلد القدس *
فوافا جمع عظيم قد اجتمع يريد المسير الي انطونيوس وقد اعترضهم افخاذ كثير
من العرب يريد منعهم عن المسير الي انطونيوس * فسار هيرودس الي العرب وقتلهم
وفتح الطريق لساير من كان يريد المضي الي انطونيوس * فاتصل ذلك بانطونيوس
قبل موافاة هيرودس اليه فانفذ اليه تاجا من ذهب وافراس كثيره * ثم سار اليه
هيرودس فسر به انطونيوس سروراً عظيماً وشكره على ما فعل بالعرب * فاضمّ اليه
ساسيوس صاحب جيشه في عسكر عظيم وامر بالمسير معه الي مدينة بيت المقدس
وكتب له الي ساير بلاد الارمن وهو من دمشق الي الفراة * ومن الفراة الي بلد
ارمينيه يقول لهم * ان اوغسطوس ملك الملوك وانطونيوس صاحبه والكهل الذي
بروميه قد ملّكوا هيرودس على آل يهودا وهم يامروكم ان تجرّدوا مع هيرودس
ساير رجالكم الشجعان لمعاونته فان خالفتم ذلك كنتم لنا حربا * ثم سار انطونيوس
الي الساحل ومضي الي مصر وسار هيرودس وساسيوس وعسكره مع عسكر ارام *
لمّا قرب هيرودس من دمشق عرف ان يوسف اخاه خرج من بيت المقدس بعسكر
الروم الي يريحا يحاصرها ويحصد زروعها * فخرج اليه فاوّس صاحب جيش
انطيغنوس فقتل منهم نيف ثلثين الفا وقتل يوسف اخا هيرودس وادخل
راسه الي انطيغنوس وان اخاه فرورا اشتراه بخمسين بدنّ ودفنه في مقبرة ابايه *
وان انطيغنوس واوّس قد سارا اليه بعسكر عظيم * فلما وقف هيرودس على
ذلك عمل انه يسري الي انطيغنوس ويكبسه ووافق ساسيوس على انه ياخذ من الروم
اثني عشر الفا رجل ومن آل يهودا عشرين الفا ويسري بهم الي انطيغنوس
ويبقي هو مع بقية العسكر الي ان يسيروا في اثرهم علي مهل *

Hæc & alia quæ in hoc cap. plene narrantur à Josepho, Ant. lib. 14. cap. 28. & lib. Ant. 15. cap. 1. part. 1. Et de Bello, lib. 1. cap. 13.

Tum Antonius, post relictum Herodem, Antiochia profectus est in regionem Persarum, & pugnavit cum Persarum Rege, superavit, interfecit, & obtinuit illum: & reductis ad Romanorum obedientiam Persis, divertit ad Euphratem. Et nuntiata Herodi fama ejus, profectus est gratulaturus ei de relata victoria, atque rogaturus, ut secum veniret in Regionem sanctam. Et invenit turbam plurimam collectam, cupientem adire Antonium, cui sese opposuerant plures turmæ Arabum, eam adire Antonium impedientes. Profectusque est Herodes ad Arabes, & occidit eos, aperiens viam cunctis, qui Antonium adire vellent. Et nuntiatum est hoc Antonio antequam adventaret Herodes: qua de causa misit illi Diadema aureum, & plurimos equos. Pervenientem autem Herodem comiter excepit Antonius, collaudans eum pro gestis contra Arabes: adjunxitque ei Sosium Ducem militiæ suæ cum exercitu magno, præcipiens ei abire cum ipso ad Civitatem Domus sanctæ: tradens insuper ei epistolas ad cunctam regionem Syriæ, quæ est a Damasco, usque ad Euphratem, & ab Euphrate usque ad regionem Armeniæ, dicens eis: Augustus Rex Regum, & Antonius Collega ejus, ac Senatus Romanus, jam constituerunt in Regem Herodem super Judæos, ipsique præcipiunt vobis ducere cum Herode universos viros vestros fortes, opem illi ferentes: si ergo contrarium feceritis, nobiscum vobis bellandum erit. Deinde profectus est Antonius in oram maritimam, & inde in Ægyptum; Herodes vero, & Sosius, una cum exercitu suo ducebant exercitum Syriæ. Cum autem appropinquasset Herodes Damascum, cognovit Josephum fratrem suum egressum fuisse e Domo sancta cum exercitu Romanorum ad obsidendam Jericho, & segetes ejus metendas: ad quos egressus Pappus Dux militiæ Antigoni, occidit ex illis circiter triginta millia, interfecto & Josepho fratre Herodis, & oblatum caput Antigono emit frater ejus Pheroras quingentis talentis, & sepelivit in sepulchro patrum suorum: & quod insuper Antigonus, & Pappus se peterent cum exercitu magno. Quod cum constitisset Herodi, decrevit expeditionem facere in Antigonum, & improviso opprimere: & convenit cum Sosio, ut acceptis ex Romanis duodecim millibus virorum, & viginti millibus de Judæis, contenderet ad Antigonum, ille vero cum reliquo exercitu lentius vestigia sequeretur.

وسار هيرودیس في من جرّد من الرجال فوافي انطيغنوس في جبل الجليل فقاتلوه من
الظهر الي الليل ثم افترق العسكر وبات هيرودیس وبعض اصحابه في بيت فوقع البيت
عليهم وخرجوا باجمعهم من تحت الردم لم يمت منهم احد ولا انكسر منهم عضو • ثم
عدا هيرودیس الي قتال انطيغنوس فمرّ بينهما قتال عظيم وهرب انطيغنوس الي بيت
المقدس وثبت فافّوس للقتال وكان شجاعا جبارا • فقتل في ذلك اليوم اكثر عسكر
انطيغنوس وقتل فافّوس وقطع فرورا راسه وحملوه قدام هيرودیس فامر بدفنه • فلما لم
يبق من عسكر انطيغنوس غير اسيرا وشاورا امر هيرودیس لاصحابه ان يستريحوا
ويأكلوا ويشربوا • ومضي هو الي حمّام كان في القريه التي حطوا بقربها فدخل الحمام
وليس معه شيء من السلاح وقد كان اختبا في الحمّام ثلث رجال ذوي البأس والقوّه
وبايديهم سيوف مجرّده • فلما راوه قد دخل الحمّام وليس معه شيء من السلاح بادروا
الي الخروج واحد بعد واحد وهم يقتلونه فنجي منهم • ثم وافاه سلسيوس وسارا
جميعا الي مدينة بيت المقدس فحطا عليها وجرت بينهما حروب وبين انطيغنوس
كثيره فقتل منها من رجال سلسيوس خلق كثير واستظهر عليهم انطيغنوس مرارا
كثيرة ولم يمكنه ان يهزمهم لثباتهما ومصابرتهما له • ثم استظهر هيرودیس علي
انطيغنوس فهرب انطيغنوس ودخل المدينه واغلق ابوابها فحاصر هيرودیس اياما
كثيرة • فلما كان في بعض الليالي نام بعض حراس السور وعلم بذلك رجال من اصحاب
هيرودیس فعمد عشرون منهم الي سلالم اخذوها ونصبوها علي السور وصعدوا
الي الحراس وقتلوهم وبادر هيرودیس ورجاله الي باب المدينه الذي يليهم فكسروه
ودخلوا الي المدينه • واخذ الروم يكثرون القتل في اهل المدينه • فشقّ ذلك علي
هيرودیس فقال لسلسيوس فاذا قتلت قومي فاعلمني من تملكني • فنادي سلسيوس
برفع السيف فلم يقتل احد بعد النداء • وطلب اصحاب سلسيوس النهب وقصدوا
بيت الله لينهبوه • فوقف هيرودیس علي باب بيت الله وبيده سيف مجرّد فمنعهم من ذلك •
ثم راسل سلسيوس في ان يكفّ اصحابه ووعد بمال يحمل اليه • فنادي سلسيوس باصحابه
بالكفّ من النهب فكفّوا • وطلبوا انطيغنوس فوجدوه وقبض علي انطيغنوس • ثم
رحل سلسيوس الي مصر الي انطونيوس صاحبه واخذ انطيغنوس معه مقيّدا • وانفذ
هيرودس لانطونيوس هديةً عظيمةً حسنةً وساله ان يقتل انطيغنوس فقتله
انطونيوس وكان ذلك في سنة ثلثه لملك هيرودیس وهي سنة ثلثة لانطيغنوس •

• خبر هيرودیس بعد قتل انطيغنوس • • الفصل الثالث والخمسون •

لما علم هيرودیس ان قد قتل انطيغنوس آمن ان ينازعه احد من آل حشمنآي الملك
فعمد الي كل من كان يميل اليه ويسير بطاعته فرفع من اقدارهم واحسن اليهم
وقدّمهم • وعمد الي من قاومه وعاون عليه فقتلهم وقتل اهلهم واخذ ساير نعمهم
ومتاعهم وصادر النّاس واخذ اموالهم وعرّا ساير من خرج من طاعة آل يهودا وقتل
من قاومه ونهب اموالهم • وصادف ساير من اطاعه علي الاموال ووافقهم علي حملها •
ووكّل بابواب مدينة بيت المقدس من يفتش كل من يخرج منها فما وجد من ذهب
وفضه مع احد اخذه وحمل اليه • وامر بتفتيش جنايز الموتي واخذ ما احتيل
باخراجه من المال فيها • وجمع ما لم يجمعه ملك من ملوك لبيت الثاني •

Profectusque est Herodes cum collectis viris, & occurrit Antigono in monte Galilææ, & prælia-ti sunt contra eum a meridie usque ad noctem. Tum divisus est exercitus, & obnoctavit Herodes cum quibusdam de suis in domo quadam, & cor-ruit domus super eos, at evaserunt omnes de ruina nemine mortuo, nec osse cuiquam fracto. Mox properavit Herodes ad pugnandum con-tra Antigonum, intercessitque inter eos pugna maxima, & fugit Antigonus in domum sanctam, resistente fortiter Pappo, & sustentante pugnam, erat quippe magnanimus, & fortissimus. Cecidit-que ea die major pars exercitus Antigoni, cæ-sus quoque est Pappus, cujus caput amputavit Pheroras, & Herodi detulerunt, quod sepeliri jussit. Cum ergo nulli, nisi aut captivi, aut pa-lantes remansissent ex Antigoni exercitu, præce-pit suis Herodes, ut quietem caperent, & come-derent, atque biberent. Ipse vero adivit balne-um quoddam, quod erat in proximo oppido, in-ermisque ingressus est balneum. Jam vero latue-rant in balneo tres viri strenui, ac fortes, haben-tes in manibus strictos gladios: qui cum ingre-dientem balneum, atque inermem vidissent, fe-stinarent egredi unus post alium, veriti illum, & sic evasit. His peractis adventavit Sosius, simul-que perrexerunt ad civitatem Domus sanctæ, quam circumvallantes, intercesserunt bella plu-rima inter eos, & Antigonum: cæsique sunt de Sosii viris quamplurimi, superante pluries Anti-gono, at eos profligare non potuit ob constanti-am, & tolerantiam in eo sustinendo. Tum præ-valuit Herodes contra Antigonum, fugitque An-tigonus, & ingressus civitatem, portas clausit, quem diu obsedit Herodes. Quadam autem no-cte obdormierunt quidam custodes muri: quod cognoscentes quidam Herodiani viri, accurre-runt viginti ex illis, & accipientes scalas, muro applicuerunt, & scandentes occiderunt custodes, Herodes vero festinavit cum viris suis ad portam civitatis, quæ e regione ipsorum erat, & infringen-tes ingressi sunt civitatem. Quam capientes Ro-mani infligebant cladem civibus; quod ægre fe-rens Herodes, ait Sosio: Si consumpseris popu-lum meum, super quem me constitues Regem? & mandavit Sosius proclamari, ut sisteret gladi-us: nec cecidit quisquam post proclamationem. Duces autem Sosii prædæ inhiantes ad Domum Dei depopulandam accurrerunt: at Herodes stans ad portam strictum habens in manu gladi-um, prohibuit eos; misitque ad Sosium, ut com-pesceret suos, promissa pecunia. Et proclamari mandavit Sosius ad suos, ut se continerent a di-reptione, & sese continuerunt. Et quæsitum An-tigonum invenerunt, & captus est Antigonus. Post hæc se recepit Sosius in Ægyptum ad Anto-nium Collegam, secum ducens Antigonum ca-tenis devinctum. Herodes vero misit Antonio munus maximum, atque pulchrum, rogans, ut interimeret Antigonum: & interemit illum An-tonius: fuit autem hoc anno tertio Regni He-rodis, qui item est annus tertius Antigoni.

HISTORIA HERODIS POST cædem Antigoni.

CAP. LIII.

Hæc, cum regni ejus ordinatione, habetur apud Joseph. Ant. lib. 15. cap. 1. part. alterâ. Et de Bello lib. 1. cap. 13. in fine.

COgnita Herodes cæde Antigoni, tutus habebatur, quin quispiam ex familia Hasmonæi Regis cum illo contenderet: quare operam dedit exaltandi dignitates, benefaciendi, ac præponen-di eos, qui in eum propensi erant, atque obsequebantur. Operam quoque navavit eos interfici-endi una cum familiis, & expilandi pecora, & su-pellectilia eorum, qui obstiterant ei, auxilia con-tra illum præbentes. Et oppressit homines acci-piens eorum facultates, & spolians universos, qui obedientiam Judæorum excusserant, & interfe-cit sibi obsistentes, & bona eorum diripuit. Con-venit quoque cum omnibus ei obsequentibus, ut pecuniam illi deferrent. Posuit quoque ad portas civitatis Domus sanctæ *custodes*, qui scrutaren-tur egredientes, & acciperent quicquid auri, vel argenti cum aliquo invenerint, & ad illum de-ferrent: præcepit quoque scrutari feretra mor-tuorum, & accipi quicquid pecuniarum astu quis efferre conaretur. Et congessit quantum nullus Regum ex Regibus Domus secundæ congesserat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

HISTORIA HYRCANI FILII Alexandri, patrui Antigoni, & ejus reditus in Jerusalem petente Herode, & necis qua illum affecit.

CAP. LIV.

De reditu Hyrcani Vid. Joseph. Ant. lib. 15. cap. 2. part. 1. de cæteris verò intersectionem ejus antecedentibus, tum de cæde ipsa Hyrcani, Vid. eund. Ant. lib. 15. cap. 9.

MOrabatur Hyrcanus, postquam dimiserat illum Rex Persarum in Herakin, honestissimo statu, & absolutissimo honore: quamobrem timuit Herodes, ne res aliqua induceret Persarum Regem, ut illum in Regem constitutum mitteret in Regionem Judæ. Quare animum suum quietum reddere volens, machinatus est pro hac re, misitque ad Regem Persarum maximum munus, & epistolam, in qua meminit Hyrcani in se meritis, & beneficia, & quomodo profectus est Romam causa eorum, quæ illi intulerat Antigonus filius fratris illius, & quod Regno potitus, & rebus directis vellet rependere illi pro beneficiis collatis, ut par ipsi erat. Misit itaque Rex Persarum legatum ad Hyrcanum dicens; Si vis reverti in Regionem Judæ, revertere: sed moneo, ut caveas ab Herode, & notum tibi facio, illum nequaquam te requirere, ut bene tibi faciat, verum intendit tutum sese reddere, cum nullus remaneat, quem timeat præter te; quare cave ab illo diligentissime, & ne decipiaris. Convenerunt quoque ad illum Judæi Babylonis, & dixerunt ei similia his. Rursum aiunt illi; Utique vir senex es, nec aptus ad fungendum Sacerdotio propter maculam, qua te affecit filius fratris tui: Herodes vero vir malus est, & sanguinis effusor: nec te revocat, nisi quia sibi timet a te: nec indiges apud nos re aliqua, ut scis, & es apud nos, ut par est. Familia vero tua ibi in optimo est statu; quare mane apud nos, nec auxilio sis inimico tuo adversus te ipsum. At non acquievit Hyrcanus verbis eorum, neque auscultavit admonitiones bene admonentis. Et profectus est donec pervenit in Civitatem sanctam ob maximum desiderium, quo affectus erat erga Domum Dei, familiam, & patriam. Cumque prope accessisset ad urbem, occurrit ei Herodes eo exhibito honore, & magnificentia, ut deciperetur Hyrcanus, & sese confideret. Vocabatque illum Herodes in consistorio suo, & coram suis, Patrem: nec tamen machinamenta corde astruere desistebat, dummodo illi imputari non possent. Quare adeunt Alexandra, & Mariama filia ejus Hyrcanum, incutientes illi timorem Herodis, & persuadentes, ut sibi caveat: at neque acquievit illis, neque fidem adhibuit, etsi iterum atque iterum hoc illi repetunt, consulentes ei fugam arripere ad aliquem Regem ex Regibus Arabum; his tamen omnibus non acquiescebat, donec compellentes adegerunt illum repetitis admonitionibus, & terroribus. Scripsit ergo tunc Regi illi Arabi epistolam, & accito viro quodam (cujus Herodes interfecerat fratrem, & bona proscripserat, multisque affecerat malis) indicavit se velle aperire ei arcanum quoddam, adjurans ne indicaret illud cuiquam, & tradita ipsi pecunia, & epistola ad Regem Arabum, significavit ei quid in epistola petebat. Accepta itaque epistola, ratus est legatus se magnum obtenturum apud Herodem locum, remoturumque a se malum, quod ab illo semper timebat, si rem detulisset, & ad utilius sibi fore occultatione secreti Hyrcani: cum nec tutus esset, quin res Herodi aliquando pateret, & sui exterminii causa esset. Detulit ergo epistolam Herodi, & rem totam aperuit, cui ait Herodes: Fer epistolam, uti est, ad Regem Arabum, & refer mihi responsum, ut sciam illud: indica quoque mihi locum virorum, quos mittet Rex Arabum, ut abeat cum illis Hyrcanus. Profectus est autem nuntius, & obtulit epistolam Hyrcani Regi Arabum, qui lætatus est, misitque viros ex suis, mandans abire ad locum quendam prope Civitatem sanctam, & ibi morari, donec adventaret ad illos Hyrcanus: & adventantem Hyrcanum comitarentur donec ad se perducerent: scripsitque ad Hyrcanum responsum literarum ejus, & misit cum nuntio. Profecti itaque viri cum nuntio ad locum statutum, ibique morati sunt: nuntius vero attulit epistolam Herodi, qui intellexit tenorem illius; indicavit insuper locum virorum, ad quos misit, qui eos comprehenderent. Post hæc, accitis de Senioribus Judæorum septuaginta senibus, accito & Hyrcano, qui cum adesset, ait illi;

خبر هرقانوس بن الاسكندر عمّ انطيغنوس في رجوعه الي
يروشليم لمطالبته هيرودس وقتله له.

الفصل الربع والخمسون

كان هرقانوس لما اطلقه ملك الفرس مقيمًا بالعراق على اجل حال واتم كفايه. فخاف هيرودس ان يتفق امر يدعو ملك الفرس الي تمليكه وانفاده الي بلاد يهودا فاراد ان يستريح قلبه منه واحتال لذلك فانفذ لملك الفرس هديه عظيمه وكتاب يذكر فيه فضل هرقانوس عليه واحسانه وانه صار الي رومية بسبب ما جري عليه من انطيغنوس ابن اخيه وانه قد ملك واستقامت احواله يريد ان يكافيه على احسانه اليه كما يجب له. فانفذ ملك الفرس رسولا الي هرقانوس يقول ان رمت ان تمضي الي بلاد يهودا فامضي الا اني احذرك من هيرودس واعلمك انه لم يطلبك ليحسن اليك وانما اراد ان يستريح منك اذ لم يبق له من يتّقيه غيرك فاحذر كل الحذر ولا تغترّ به. واجتمع اليه ايضا يهود بابل فقالوا له مثل ذلك. ثم قالوا له انك رجل شيخ وليس تصلح للكهانه من اجل العيب الذي اعابك به ابن اخيك. وهيرودس رجل سوء سفّاك الدما وما يستدعيك الّا لحذر منك وليس يعوزك عندنا شي كما علمت وانت عندنا علي ما يجب واهلك هناك مستقيمون الحال فاقم عندنا ولا تعن عدوك على نفسك. فلم يقبل هرقانوس قولهم ولا سمع نصح من نصحه وسار حتي اتي مدينة القدس لما كان قد افرط عليه الشوق الي بيت الله والي اهله ووطنه. فلما وافي الي قرب المدينه استقبله هيرودس واظهر من اكرامه واعظامه ما اعتاد به هرقانوس ووثق. وكان هيرودس يسميه في مجلسه ويضن اصحابه ابي ولا يدع مع ذلك الاحتيال في قلبه بحيث لا ينسب اليه. فصارت الاسكندرن ومريم بنتها الي هرقانوس فخوفاه من هيرودس وحذراه منه فلم يقبل ولا صدقهما. فعاوداه في ذلك دفعاتٍ عدّ واشارا عليه بالهروب الي ملك من ملوك العرب وهو في جميع ذلك لا يقبل منهما حتي الحّتا عليه واكثرا من تحذيرن وتخويفه. فكتب حينيذ الي ذلك الملك العربي كتاب واستدعي رجلًا كان هيرودس قد قتل اخاه واخذ ماله واسآ اليه اسياتٍ كثيرن فعرّفه انّه يريد ان يكشف اليه سرًّا واستحلفه ان لا يخبر به لاحدٍ ودفع اليه مالًا وكتابًا الي ملك العرب وخبّره ما قصد بكتابه. فلما اخذ الرسول الكتاب فكر في انّه اذا اعلم هيرودس بهذا الامر اتخذ به عندك يدًا وازال عنه ما يتقيه من شن ابدا فيكون ذلك انفع له من كتمانه لسرّ هرقانوس مع ما لا يامنه من انكشاف امرن لهيرودس فيكون ذلك سببا هلاكه. فمضي بالكتاب الي هيرودس فاعلمه بالقضيه. فقال له هيرودس امض بالكتاب بحاله الي ملك العرب واتيني بالجواب لاقف عليه وعرّفني بمكان الرجال الذين ينفذهم ملك العرب ليسير معهم هرقانوس. فمضي الرسول واوصل كتاب هرقانوس الي ملك العرب فسرّ به وانفذ رجالًا من اصحابه امرهم بالمصير الي مكان بقرب مدينة القدس وان يقيموا فيه الي ان يوافيهم هرقانوس. واذا وافاهم هرقانوس ساروا معه الي ان يوصلوه اليه. فكتب الي هرقانوس جواب كتابه وانفذ مع الرسول. فسار القوم مع الرسول الي ذلك المكان واقاموا به. وجآء الرسول بالكتاب الي هيرودس فوقف عليه واعلمه مقام القوم. فانفذ اليهم من قبض عليهم ثم استدعا من شيوخ اليهود سبعين شيخا واستدعا هرقانوس فلما حضر قال له.

هل بينك وبين ملك العرب مكاتبه • فقال هرقانوس لا • فقال هل راسلته ان تهرب اليه • فقال لا • فامر هيرودیس باحضار رسوله واحضار العرب والخيل واخرج جواب كتابه فقرئ • ثم امر بضرب عُنق هرقانوس فضربت عنقه ولم يجاسر احد ان يخاطبه في امر • وقد كان هرقانوس خلّص هيرودیس من قتل وجب عليه في مجلس الحكم وذلك انّه امر بتاخير المجلس الي غدٍ ذلك اليوم وهرّب هيرودیس في الليل وسُلّط عليه حتي قتله ولم يراعي له احسانه اليه ولا الي ابيه من قبله • وقُتل هرقانوس وهو ابن ثمانين سنه وكانت مدّة ملكه اربعين سنه ولم يكن من ملوك حشمنآي احمد طريقه منه ولا اجمل منه سيره •

Num inter te, & Regem Arabum mutua est conscriptio ? Et ait Hyrcanus, Non. Cui dixit; Num misisti, ut ad illum confugeres ? Et ait, Non. Et præcepit Herodes in medium adesse nuntium ejus, & Arabes, & equos, protulit quoque responsum epistolæ ejus, & lectum est. Tum præcepit percuti collum Hyrcani, & percussum est collum ejus, nec ausus est quisquam alloqui pro eo. Jam vero liberaverat Hyrcanus Herodem a cæde merito illi decreta in consistorio judicii, præcipiens consistorium differri in crastinum, dimittens Herodem noctu. Hinc destinatus est, ut illum interficeret, beneficiorum ejus erga se, & patrem suum immemor. Interfectus est autem Hyrcanus cum esset octogenarius, & regnavit quadraginta annis : nec fuit quispiam de regibus Hasmonæorum laudabilioris viæ, nec eo honestioris vitæ.

• خبر ارسطبلوس بن هرقانوس •
• الفصل الخامس والخمسون •

HISTORIA ARISTOBULI filii Hyrcani.
CAP. LV.

Refertur à Josepho Antiq. lib. 15. cap. 2. part. 2. & cap. 3.

كان ارسطبلوس بن هرقانوس من حسن الصور وكال الخلق والعقل على حال لم يعرف مثله • وكانت مريم اخته امراة هيرودیس في الحسن مثله وكان هيرودیس مايل اليها ميلاً مفرطًا • وكره هيرودیس ان يجعل ارسطبلوس كاهنًا كبيرًا مكان هرقانوس ابيه فقيل آل يهودا اليه لمحبتهم ابيه فيلّكوه • فجعل احد عوام الكهنه ممن ليس هو من آل حشمنآي كاهنًا • فعظم ذلك على الاسكندر ام ارسطبلوس فكتبت الي قلبطرن تسالها اخذ كتاب انطونيوس الي هيرودیس في ان يزيل الكاهن الذي نصبه ويجعل ارسطبلوس ابنها كاهنًا كبيرًا بدله • ففعلت قلبطرن وسالت انطونيوس ان يكتب كتابًا في ذلك الي هيرودیس وينفذ مع اكبر غلام • فكتب انطونيوس الكتاب وانفذ مع جلّيوس غلامه • فوافي جلّيوس الي هيرودیس وانفذ اليه كتاب انطونيوس فامتنع هيرودیس من فعل ما كتب انطونيوس وقال انّه لم يجر عادة اليهود بعزل كاهن عن مرتبته • فاتّفق لجليوس انّه راي ارسطبلوس فراعه ما راي من حسن صورته وكال خلقه • فصوّر صورة شبهه وانفذها الي انطونيوس وكتب تحت الصّور • ما اولد ارسطبلوس رجل بل مَلَكٌ باشر الاسكندر فاولدها اياه • فلما وصلت الصورة الي انطونيوس اشتاق الي روية ارسطبلوس جدا • فكتب الي هيرودیس كتابًا يذكر له فيه تمليكه اياه وينصر له علي اعدايه وتعدد احساناته اليه • ثم اتبع ذلك بمسئلة انفاده ارسطبلوس اليه وجزم عليه في ذلك وواكّد القول • فلما وصل كتاب انطونيوس الي هيرودیس لم تسمح نفسه بانفاد ارسطبلوس لانه علم ما يريك انطونيوس فانف من ذلك • وبادر الي عزل ذلك الكاهن الذي كان ولّاه وجعل ارسطبلوس في مكانه وكتب الي انطونيوس يخبره بانّه قبل ورود كتابه اليه كان قد امتثل ما كتب به اليه اولًا من توليته ارسطبلوس مكان ابيه وانّه انّما اخّر ذلك لانّه احتاج يسوس الامر مع قوم من الكهنه وآل يهودا في مدّة ايام اذ كان امر لم تجر به عادتهم وان ذلك لمّا تمّ له واستقام ولّاه • وليس يمكن بعد ان يولّي ان يخرج من يروشليم اذ ليس هو ملك وانّما هو كاهن ملازم الي خدمة الهيكل ومتي رام الزامه الخروج مانعه آل يهودا ولم يطلقوه ولو قتل اكثرهم • ولما وصل كتاب هيرودیس الي انطونيوس كفّ عن طلب ارسطبلوس وحصل ارسطبلوس كاهنًا كبيرًا • ثم حضر عيد المظال فاجتمع الناس الي بيت الله فراوا ارسطبلوس في ثياب الكهانه واقفًا على المذبح وسمعوا بركته لهم فعجب به الناس وظهر من ميلهم اليه امر عظيم •

Erat Aristobulus filius Hyrcani, ejus speciei pulchritudinis, & perfectæ habitudinis, & intellectus, cui par sane non habebatur : erat quoque Mariama soror ejus uxor Herodis, similis illi in pulchritudine, erga quam propensus erat Herodes mirum in modum. Abhorrebat autem Herodes constituere Aristobulum in Sacerdotem magnum loco Hyrcani patris ejus, ne propensi in eum Judæi ob amorem patris constituerent aliquando in Regem. Quare constituit quendam de turba Sacerdotum, qui non erat de familia Hasmonæorum, in Sacerdotem. Quod perquam ægre ferens Alexandra mater Aristobuli, scripsit Cleopstræ, rogans obtinere literas ab Antonio ad Herodem, ut amoto Sacerdote, quem erexerat, constitueret Aristobulum filium suum in Sacerdotem magnum pro eo. Et præstitit Cleopatra, rogavitque Antonium, ut literas daret de hac re ad Herodem, & mitteret cum aliquo præcipuo servorum. Scripsit itaque Antonius literas, mittens cum Gellio servo suo : & veniens Gellius ad Herodem obtulit ei literas Antonii. At Herodes præstare abstinuit quod scripserat Antonius, asserens : Non esse consuetudinem apud Judæos, deponere Sacerdotem quempiam de gradu ejus. Accidit vero, ut Gellius videret Aristobulum, & demiratus est pulchritudinem formæ, & perfectionem habitudinis, quas viderat. Quamobrem depinxit effigiem illius similitudinis, & misit ad Antonium subdita effigiei scriptura, dicens ; Haudquaquam homo genuit Aristobulum, sed Angelus congressus cum Alexandra illum ex ipsa genuit. Cum ergo perveniisset effigies ad Antonium, vehementissimo desiderio conflagravit videndi Aristobulum. Scripsitque ad Herodem epistolam, commemorans ei, quomodo constituerat illum Regem, & adversus hostes opem tulerat, recensens sua erga illum beneficia : ad hæc addidit petens, ut mitteret sibi Aristobulum, & minatus est ei pro hac re repetitis verbis. Cum autem perlata esset epistola Antonii ad Herodem, recusavit mittere Aristobulum, sciens quid intendebat Antonius, ac propterea dedignatus est : & festinanter deposuit Sacerdotem illum, quem præfecerat, constituens Aristobulum in locum ejus. Et scripsit ad Antonium significans ei, se jam executioni mandasse, antequam perlata esset ejus epistola, quod scripserat sibi ante de sufficiendo Aristobulo loco patris ejus : quod quidem eo distulerat, quia oportuit rem cum aliquibus Sacerdotibus, & Judæis tractare, aliquo dierum intervallo, cum esset res præter consuetudinem : at re sibi ex sententia succedente, statim præfecit illum. Nec fas esse ipsi jam suffecto, egredi de Jerosolymis, cum non sit Rex, sed Sacerdos addictus ministerio Templi : & quoties vellet illum cogere, ut egrederetur, recusarent Judæi, nec permitterent illi, et si majorem eorum partem interimeret. Perveniente ergo epistola Herodis ad Antonium, destitit petere Aristobulum : & factus est Aristobulus Sacerdos magnus. Tum adfuit solennitas tabernaculorum, & congregati homines ad Domum Dei, viderunt Aristobulum vestibus Sacerdotalibus indutum, stantem ad altare, & audierunt eum sibi benedicentem, & placuit hominibus adeo, ut mirum in modum in illum suam ostentarent propensionem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

وتيقّن منهم هيرودس ذلك وساءه مخاف ان يقوى امر ارسطبلوس عليه ويطالبه
بالملك ان طالت ايامه فعمل على قتله • وكان من سم الملوك ان يخرجوا بعد عيد
المظال الي متنزّهات باريحا ممّا صنعه الملوك الاولون وهي بساتين كثيرة متصلة
فيها بُرك مآء واسعة عميقة اجروا المياه اليها وبنوا بنيه حسنه في تلك البساتين وبنوا
في ايريحا قصور حسنة وابنيه نفيسة • وحكي صاحب الكتاب ان شجر البلسان كان
باريحا كثيرًا ولم يكن في مكان غيرها وان عدّ من الملوك نقلوا منه الي بلد
انهم فلم يجيب الا ما نقل منه الي مصر • وانّه لم يزل باريحا الي ان خُرب البيت
الثاني فجفّ ولم يخلف بعد ذلك • فخرج هيرودس الي ايريحا متنزّهًا وتبعه ارسطبلوس
فلما وصلوا الي ايريحا تقدّم هيرودس الي بعض خدمه ان ينزلوا في البُرك
فيلعبون كعادتهم فان نزل اليهم ارسطبلوس لعبوا معه وقتًا ثم غرّقوه • وجلس
هيرودس في المجلس الذي كان رسمه ان يجلس فيه واستدعي هيرودس ارسطبلوس
فاجلسه الي جانبه وجلس وجوه غلمانه واصحابه بحضرته واستدعي في الطعام
والشراب فاكلوا وشربوا وفرحوا • وتبادروا الغلمان الي المآء على رسومهم فلعبوا •
فاحبّ ارسطبلوس ان ينزل الي المآء معهم لتمكّن الشراب منهم فاستاذن هيرودس
في ذلك • فقال له هذا لا يصلح لك ولا يحسن بمثلك • فالحّ عليه وهو مع ذلك
ينهاه ويمنعه • فلما ان كرّر عليه القول ارسطبلوس قال له افعل ما تريد • ثم نهض
هيرودس الي بعض القصور لينام فيه ونزل ارسطبلوس الي المآء فلعب مع الغلمان
طويلاً • فلما علموا انّه قد كلّ وتعب وانّه يريد الصعود غرّقوه وقتلوه واصعدوه ميتًا •
فوقعت في الناس ضجة وعلي صراخهم وبكاوهم • فبادر هيرودس فخرج لينظر ما الذي
حدث • فلما رآي ارسطبلوس ميتًا حنّ عليه وبكاء عليه برقيه بكآء شديدًا • ثم امر
بحمله الي مدينة القدس وسار به حتي وافا المدينه وجمع الناس لحضور جنازته ولم
يبق غاية في اكرامه الا بلّغها • وتوفّي وهو ابن ستة عشر سنه وكانت ولايته اياما
يسيره • فزادت العداوه بين الاسكندر امه وبنتها مريم امراة هيرودس وبين لم
هيرودس واخته • وكانت مريم تعرف بشتمهما والنقص بهما ويتصل ذلك بهيرودس
فلم ينهاها عن ذلك ولا يعاتبها فيه لافراط محبته لها واشفاقه من ان تتصوّر بالميل
اليهما فدام ذلك بين هولاي النسوه • واخذت اخت هيرودس • وكان فيها شرّ عظيم
ومكر شديد • في الحيله على مريم • وكانت مريم ذات دين وطهارن وعفاف وكرم
الّا انّه كان يمسّها شيء من الكبر والزهو والصلف •

• خبر انطونيوس وخروجه على اوغسطوس واستعانته في هيرودس • وذكر الزلزله التي
حدثت في بلاد يهودا وحرب الذي كان بينهم وبين العرب •

• الفصل السادس والخمسون •

كانت قلبطرن ملكة مصر امراة انطونيوس • وكانت تحسّن من ابواب الزينه
والتصنّع في كل فنّ تعجب به الرجال من النسآء ما لم تحسّنه امراة من
النسآء في الدنيا • حتي انّها كانت وهي امراة مسنّه مثل الجاريه الشابه
بل واطري واحسن • ووجد فيها انطونيوس من ضروب الملاحات وانواع
اسباب اللذات ما لم يجد في ساير من ملك من النسآء على كثرتهن •

Quod quidem plene recognoscens Herodes contristatus est, & timuit ne rebus Aristobuli robur accipientibus, requireret ab illo regnum, si in longius protraherentur dies ejus: quare cædem illius machinari cœpit. Erat autem Regibus in more positum, egredi post solennitatem Tabernaculorum ad loca quædam voluptatis in Jericho, quæ fecerant priores Reges: & sunt horti multiplices sibi contigui, in quibus erant piscinæ aquarum latæ, ac profundæ, ad quas conduxerant aquas, & pulchra construxerant ædificia in illis hortis: construxerant præterea in Jericho pulchra palatia, & ædificia speciosa. Refert autem auctor libri, arbores Balsami copiose proveniisse in Jericho, & nullibi fuisse nisi in ea, & Reges multos transtulisse ex illis in suam regionem, at nullæ creverunt, nisi quæ in Ægyptum fuerunt translatæ, nec defecisse ex Jericho, nisi destructa Domo secunda, tunc enim aruerunt, nec germinarunt posthac. Egressus est itaque Herodes ad Jericho voluptatem venans, quem secutus est Aristobulus. Quibus pervenientibus Jericho, mandavit Herodes famulis quibusdam, ut descendentes in piscinas luderent juxta morem: quod si vero descenderit ad eos Aristobulus, ludant cum eo tempus aliquod, tum mergant illum. Sedit autem Herodes in triclinio, quod sibi constituerat ad sedendum: & accitum Herodes Aristobulum, ad latus sedere fecit: sederunt quoque & principes puerorum, & amicorum ejus coram eo, afferrique jussit cibos, & potum, & comederunt & biberunt, & lætati sunt, & properarunt pueri ad aquas secundum morem. & luserunt. Et peroptavit Aristobulus descendere cum eis ad aquas, prævalente eis potu; pro qua re facultatem petiit ab Herode, cui respondit; Hoc neque tibi convenit, nec decet tui similem: ultro vero instantem hortabatur, & prohibebat: at cum iterasset illi sermonem Aristobulus, ait illi; Fac ut tibi lubet. Inde surgens Herodes petit quoddam palatium, ut cubaret ibi. Et descendit Aristobulus ad aquas, lusitque diu cum pueris: qui cum cognovissent, quod jam lassus, atque defatigatus ascendere vellet, merserunt illum, interfecerunt & extulerunt inde mortuum: invaluitque tumultus hominum, & clamor, atque fletus elatus est. Et accurrens Herodes, egressus est ad videndum quid acciderat: qui cum vidisset Aristobulum mortuum, miseratus est ejus, & flevit super eum tenerrime fletu vehementissimo. Tum jussit deportari in Civitatem sanctam, & comitatus est eum, donec venit in Civitatem, coegitque homines adesse funeri illius, nec quicquam summi honoris prætermisit, quod ei non præstiterit. Obiit autem cum esset filius sexdecim annorum, & fuit pontificatus ejus paucorum dierum. Quamobrem creverunt inimicitiæ inter Alexandram matrem ejus, & filiam ejus Mariama uxorem Herodis, & inter matrem Herodis, & sororem ejus. Nota autem erant maledicta, & opprobria, quæ Mariama in eas congerebat, quæ quidem, licet ad Herodem pervenirent, non prohibebat eam, neque reprehendebat, præ nimio illius erga eam amore; timebat insuper, ne animo conciperet, illum erga eas esse propensum: hinc perduraverunt hæc inter has mulieres. Cœpitque soror Herodis (maxima quippe malignitate, & vehementi fraude prædita erat) machinari contra Mariama: Mariama vero religiosa erat, pura, pudica, atque honesta: verum tangebatur aliquantulum superbia, fastu, & odio erga maritum.

HISTORIA ANTONII, ET EXPEditionis illius contra Augustum, & implorati ab Herode auxilii. Et mentio terræmotus, qui contigit in regione Judæ, ac belli, quod fuit inter eos, & Arabes.

CAP. LVI.

De bello Herodis contra Arabes, Vid. Joseph. lib. Ant. 15. cap. 6. & de Bello, lib. 1. cap. 14. De terræ verò motu Vid. eund. Ant. lib. 15. capp. 7. & 8. Et de Bello lib. 1. cap. cit. viz. 14.

ERat Cleopatra Regina Ægypti uxor Antonii: eosque adinveniebat ornandi modos, rationesque fucandi, quibus homines pellicere fœminæ assolent, quales fœmina ulla in orbe adinvenit: ita quidem, ut cum esset mulier ætate provecta, virguncula puella videretur, imo delicatior, & pulchrior. Nactusque est in ea Antonius eos pulchritudinum modos, & rationes voluptates conciliantes, quales minime nactus fuit in multiplici mulierum numero, quibus fruebatur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فملكت قلب انطونيوس ولم يبق فيه موضع لمحبة احد سواها. فحملته على محاربة
ملوك هم في طاعة الروم لاحوال ارادتها فاطاعها في ذلك وقتل بعض الملوك برايها
واستبقا بعضهم بامرها وجعلهم لها عولا وخداما. فانتهى ذلك الى اوغسطوس فكتب اليه
يتنكّر عليه وينهاه عن المعاوده الى مثله. فعرف انطونيوس قلبطن ما وردت كتب
اوغسطوس اليه. فاشارت عليه بشق العصآء على اوغسطوس وسهلت ذلك عنك. فقبل
قولها واظهر الخلاف على اوغسطوس وجمع العساكر والعدد ليسير في البحر الى
انطاكيه ثم يسير في البرّ بعد ذلك ويلقي اوغسطوس حيث ما لقيه. واستدعا
هيرودِيس ليسير معه فسار اليه هيرودِيس بعسكر عظيم وعدّ كامله. فلما صار اليه
قال له انطونيوس الصواب ان نصير الى العرب فنوقع بهم فانّنا لا نامن ان يثبوا على
آل يهودا وعلي بلد مصر اذا ولّيتُ انا وانت عنهما. فسار انطونيوس في البحر وسار
هيرودِيس الى العرب فانفذت قلبطن قايدا يقال له اثانيوس بعسكر عظيم لمعاونة
هيرودِيس على محاربة العرب وتقدّمت اليه بان يجعل هيرودِيس ورجاله قدّامه
في الحرب ويراسل ملك العرب ان يطبق معه على هيرودِيس ورجاله فيهلكهم.
والذي حمّلها على ذلك هو انّها طمعت ان تملك على ما في يد هيرودِيس فان
الاسكندر كانت قديما تسالها ان تحمّل انطونيوس على قتل هيرودِيس ففعلت ذلك فلم
يحسد عليه انطونيوس. وانضاف الى ذلك ان قلبطن كانت قد مالت الى هيرودِيس
وطالبته نفسه في بعض الاوقات فامتنع لانّه كان عفيفا فحمّلتها هذه الاسباب على ما
فعلت. فلما وصل اثانيوس الى هيرودِيس كما امرته قلبطن راسل ملك العرب ان يطبّق
عليه. فلما سار هيرودِيس واصحابه للقآء العرب ووقع الحرب بينهما وثب اثانيوس ورجاله
على هيرودِيس فحصل بين العسكرين وحصل القتال عليه من قدامه وخلفه. فلما
راى هيرودِيس ما حصل جمع اصحابه وقاتل قتالا شديدا الى ان تخلّصوا من
العسكرين بعد جهدٍ شديدٍ وعاود الى بيت المقدس.

وحدثت زلزله عظيمه في بلاد يهودا لم حدث مثلها من زمان عربا الملك فهلك بها
خلق كثير من الناس والحيوان. فراع ذلك هيرودِيس وفزعه جدًّا وكسر قلبه. فجمع
راييه ورآي شيوخ بني يهودا على مسالمة سايرالامم الّتي حولهم طلبا للصّلح والسلامه
وكفّ الحروب وسفك الدمآء. فراسل الامم في ذلك فقبل جميعهم ما دعاهم اليه من
المساله الّا ملك العرب فانّه امر بقتل الرسل الذين انفذهم هيرودِيس اليه لانّه قدّر ان
هيرودِيس انّما فعل ذلك لان رجاله هلكوا في الزلزله فضعف ودعاه ذلك الى المساله له وعمل
على قتال هيرودِيس فجمع عسكرا عظيما وعدّ كثيرة جدا ليسير اليهم. فاتصل ذلك
بهيرودِيس وساه جدّا لامرين احدهما ما جري من قتل رسله وذلك ما لم يفعله ملك
قط. والثاني انّه تجرّي عليه وتصوّن بالضعف وقلّة الرجال فاراد يتبين ان الامر بضد
ذلك ليعلم ساير من كان قد راسله بالمساله انّه لم يفعل ذلك لوهن ولا ضعف بل لايثار
الجميل والخير ليلا يطمع في آل يهودا احد ولا يتصوّر بضعف. واراد ايضا ان ياخذ بثار
رسله من ملك العرب فعامل على الخروج اليه ومبادرته. فجمع الناس من بلاد يهودا
وقال لهم. قد علمتم ما فعل هذا العربي من قتله لرسلنا وان ذلك شي لم يفعله ملك
قط وانّه قد تصوّر الضعف والعجز وطمع في الوصول الينا وبلوغ ما يريد فينا ولم يزال يبادر الينا الى الحروب.

Quare adeo potita est corde Antonii, ut nullus superfuerit in eo locus alieni amoris. Induxit ergo illum ad expugnandos Reges quosdam Romanorum subditos, privatis suadentibus rationibus; qui morem gessit ei in his, occidens quosdam Reges ipsa suadente, quosdam vero superstites reliquit, eadem præcipiente, constituens eos in famulos, & servos illi. Et perlatum est id Augusto, qui scripsit ei, detestans hæc, ac prohibens, ne similia rursum perpetraret. Indicavitque Antonius Cleopatræ quod scripserat sibi Augustus; quæ deficere ab Augusto consilium illi dedit, remque reddidit ei perfacilem. Cujus sententiæ morem gerens, palam prævaricatus est in Augustum, coegitque exercitus, & apparatus, ut pergeret per mare Antiochiam, indeque pergeret per terram ad occurrendum Augusto, ubicunque casus sese obtulerit. Accivitque Herodem, ut secum proficisceretur, & profectus est ad illum Herodes, cum validissimo exercitu, absolutoque apparatu. Qui cum perveniisset ad illum, ait ei Antonius; Recta ratio suadet, ut expeditionem faciamus in Arabes, & congrediamur cum illis: nam nequaquam tuti sumus, quin irrumpant in Judæos, & regionem Ægypti, quoties terga eis verterimus. Et profectus est Antonius per mare: Herodes vero expeditionem fecit in Arabes: misitque Cleopatra Ducem nomine Athenionem cum exercitu magno ad opem ferendam Herodi in debellandis Arabibus: mandavitque ei, ut constitueret Herodem, & viros ejus in prima belli acie, & statueret cum Rege Arabum, ut concludentes simul Herodem, & viros ejus exterminarent. Eam autem ad id induxerat cupido obtinendi quod Herodes possidebat: Alexandra quoque jampridem rogaverat eam, ut induceret Antonium ad occidendum Herodem, quod quidem præstiterat: at id perpetrare Antonius renuit. Ad hæc accessit quod Cleopatra jam appetiverat Herodem, & concubitum illius poposcerat aliquando, qui sese continuit, quoniam pudicus erat; & hæ quidem sunt caussæ, quæ illam induxerant ad præstandum hæc. Perveniens ergo Athenio ad Herodem, juxta mandatum Cleopatræ misit ad statuendum cum Rege Arabum, ut illum concluderet. Occurrentibus autem Herode & suis Arabibus, & bellum committentibus, aggressus est Athenio, & viri ejus Herodem, qui inclusus est inter utrumq; exercitū, & ingruit pugna contra eum ante & retro. Videns autē Herodes quod acciderat, collegit suos, & pugnavit acerrime donec evaserunt utrumq; exercitum, maximum post laborem, & reversus est in Domum sanctam.

Et accidit terræ motus magnus in regione Judæ, qualis non accidit a tempore Harbæ Regis, quo periit multitudo magna hominum, & animalium. Et perterruit hoc Herodem, ac timorem illi valde incussit, fregitque animum illius. Inivit ergo consilium cum Senioribus Judæ de concordia ineunda cum omnibus Gentibus, quæ in circuitu eorum erant, intendens pacem, & tranquillitatem, & remotionem bellorum, ac sanguinis effusionis. Misit itaque legatos de his ad Gentes, quæ omnes amplexatæ sunt pacem, ad quam eas invitaverat, excepto Arabum Rege, qui jussit occidi legatos, quos miserat ad illum Herodes, arbitratus namque est, Herodem id feciisse ob deperditos viros suos in terræmotu, ac propterea debilitatum, conversum esse ad pacem ineundam. Quare decrevit bellum inire cum Herode, coactoque magno, ac copiosissimo exercitu profectus est ad eum. Et perlatum est id Herodi, & contristatus est valde duabus de causis, una propter necem legatorum suorum, quod nullus Regum hactenus perpetraverat: altera quoniam ausus est contra illum, concipiens animo illius infirmitatem, & virorum paucitatem. Voluit autem ostendere rem aliter se habere, ut cognoscerent omnes, ad quos legatos miserat de ineunda pace, illum id nequaquam præstitisse ob timorem aliquem, aut debilitatem, sed beneficiorum atque boni desiderio, ne quispiam auderet in Judæos, aut infirmitatem animo versaret. Voluit præterea vindictam sumere suorum legatorum de Rege Arabum; decrevit propterea festinanter expeditionem contra illum. Coegit ergo homines de regione Judæ, & ait illis; Jam scitis illatam ab Arabe isto nostris legatis cædem, quod nullus Regum hactenus perpetravit: existimat enim nos infirmatos esse, atque impotentes effectos, aususque est nos impetere, omniaque sua optata de nobis se consecuturum putat: nec desistet quidem nobis bella jugiter inferre.

فتقدموا على الاهوال لتظهروا باسكم وتدلّوا اعداكم وتغنموا الغنايم وقد كان الامر في
ذلك مرّ لنا ومرّ علينا على رسوم الدنيا وجاري عادتها. ويجب عليكم الان ان تخرجوا
بالاخذ بحق هولاي المظلومين وتزيلوا طمع كل من قد طمع فيكم. فان قلتم ان هذ
الزلزله قد اضعفت قلوبنا وافنت خلقًا كثيرًا منا فقد علمتم انّها لم تهلك من رجال
الحرب احدًا وانّما اهلكت غيرهم. وما يبعد ان تكون اهلكت اشرار الامه وابقت اخيارها.
ولا شك في انّها قد اصلحت قلوبكم ونياتكم. وسبيل ان من خلّصه الله من الهلاك
ونجّاه من التلف ان يطيعه ويفعل الخير والجميل. ولا طاعه اعظم قدرًا ولا اجلّ موقعًا
من اخذ حق المظلوم من الظالم ومحاهدة اعداء الله واعداء دينه وامته ونصر اولياه
واهل طاعته. وقد علمتم ما جري لنا بالامس مع هولاي العرب لما طبقوا علينا مع
اثانيوس ان الله عزّ وجلّ اعاننا عليهم ونجّانا منهم. فاتّقوا الله واجروا على عادتكم وعادة
اسلافكم المحموده واغزوا هذا العدو قبل ان يغزوكم وابدوا به قبل ان يبدو بكم
والله يعينكم وينصركم على عدوكم. فلما سمعوا الناس كلام هيرودس اجابوه بانّهم
يخرجون ولا يتخلّفون. فشكر الله وشكرهم على ذلك وامر بتقريب القرابين الكثيره.
وامرهم بالاجتماع فاجتمع خلق كثير من آل يهودا وبنيامين. وسار الي ملك العرب
فلقيه هيرودس واشتدّ الحرب بينهما وقتل من العرب خمسة الاف رجل. ثم عادوا
الحرب مرّ ثانيه فقتل من العرب فيها اربعة الاف. فعادت العرب الي حيث كانوا معسكرين
فاقاموا هناك ولم يقدر عليهم هيرودس لان مكانهم كان منيعا ولكنه اقام في عسكره
محاصرًا لهم في موضعهم ومنعهم عن الخروج منه. فاقاموا كذلك خمسة ايام
فلحقهم عطش شديد فانفذوا الي هيرودس رسلاً معهم هديه نفيسه يسالوه ان يرفع
الحرب منهم ويطلق لهم ان يستقوا الماء فيشربوا فما اجابهم الي ذلك بل اقام على
حميته. فقالت العرب عند ذلك نخرج الي القوم اما ان نظفر واما ان نُقتل اخير من ان
نموت عطشًا. فخرجوا اليهم فانتصروا اصحاب هيرودس عليهم وقتلوا منهم تسعة الاف
رجل وهربت العرب وتبعهم هيرودس واصحابه وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا ونزل على
مدائنهم ففتحها. فطلبوا منه الامان على ان يكونوا طاعةً له فاجابهم الي ذلك
ورحل عنهم وعاد الي بيت المقدس. والعرب المذكورون في هذا الكتاب هم عرب
كانوا من نحو بلد الشراه الي نحو الحجاز وما يليه وكان لهم شانا وكثرة.

خبر وقعة انطونيوس مع اوغسطوس وقتل انطونيوس ومسير هيرودس الي اوغسطوس

الفصل السابع والخمسون

فلما سار انطونيوس من مصر الي بلد الروم والتقي اوغسطوس فجرت بينهما حروب
عظيمه كان الظفر فيها لاوغسطوس فهلك انطونيوس في الحرب وقبض اوغسطوس
على عسكره وجميع ما كان فيه ثم سار الي رودس ليركب منها في البحر ويمضي الي
مصر. فانتهي الخبر الي هيرودس فساه هلاك انطونيوس جدًّا وخاف من اوغسطوس
خوفا شديدا فعمل على المسير اليه للسلام عليه ويهنيه. فانفذ امه واخته مع اخيه
الي القلعة التي له في جبل الشراه وانفذ امراته مريم وامها الاسكندرين مع يوسف
الصوري الي الاسكندريه واستحلفه ان يقتل امراته وامها متي اتصلت به وفاته.

Quare obtendendum vobis est in ardua, ut vestram palam faciatis fortitudinem, & subjugetis hostes vestros, & prædas eorum referatis; quandoquidem res aliquando secunda, aliquando vero adversa sese nobis exhibuerit secundum mundi hujus morem, & solitas vicissitudines. Profecto expeditio vobis modo facienda est ad sumendam oppressorum istorum vindictam, & compescendam audaciam eunctorum, qui vos flocci faciunt. Si vero dixeritis; Terræ motus hic infirmavit corda nostra, & multitudinem plurimam ex nobis perdidit: Scitis profecto, quod nullum ex bellatoribus viris exterminavit, sed quosdam alios. Nec a ratione distare existimandum nobis est, eum perdidisse pessimos gentis, optimos vero superstites reliquisse. Haud dubium quoque est, hunc meliora reddidisse corda vestra, & conscientias vestras. Partes autem illius, quem exemit Deus a perditione, & ab exterminio liberavit, exigunt ut ei obediat, faciatque quod bonum, ac rectum est. Et quidem nulla obedientia honoratior, aut glorioſior est, quam repetere jus oppressi ab oppressore, & hostes Dei, ac religionis ejus, & gentis debellare, opem ferendo iis, qui obedientiam atque obsequium illi exhibent. Nec vos latet, quid nobis jam accidit cum Arabibus istis, quando nos incluserant cum Athenione, & quomodo Deus Optimus Maximus opitulatus nobis est contra eos, nosque ab eis eripuit. Timete itaque Deum, sequentes antiquum morem vestrum, prædecessorumque vestrorum laudabilem morem, & expedite vos contra hostem hunc antequam sese expediat contra vos, & prævenite illum antequam vos præveniat: & Deus suppeditabit vobis auxilium, & opem contra inimicum vestrum. Audita itaque Herodis oratione, responderunt homines, Se ad expeditionem paratos esse, nec remoraturos. Et gratias egit Deo, & illis pro re, præcepitque multa offerri sacrificia: item exercitum cogi mandavit: & coacta est multitudo magna de tribu Judæ, & Benjamin. Et profectus ad Regem Arabum, occurrit illi Herodes, invaluitque pugna inter eos, interfectis de Arabibus quinque millibus virorum. Rursus commissum est prælium, & cæsa de Arabibus quatuor millia: quare reversi sunt Arabes ad sua castra, moratique sunt ibi, nec potuit contra eos Herodes quicquam; quippe munitus erat locus: verum perstitit cum exercitu suo, obsidens eos eodem in loco, atque exire prohibens. Et manserunt in hoc statu quinque dies, invasitque eos vehementissima sitis: miserunt ergo ad Herodem legatos cum pretiosissimo munere, rogantes inducias, & facultatem hauriendi aquas ad bibendum: verum nequaquam illis acquievit, sed eodem in furore perstitit. Tunc ergo dixerunt Arabes; Egrediamur ad gentem, nam aut vincere, aut mori, conducibilius nobis est, quam perire siti. Et egressi sunt ad eos, quos superantes Herodiani, interfecerunt ex illis novem millia virorum, & fugientes Arabes secutus est Herodes cum suis, interempta multitudine plurima: & obsedit eorum civitates, atque expugnavit. Quamobrem petunt sibi securitatem præstita ei obedientia: quibus acquiescens recessit ab eis, & reversus est in Domum sanctam. Arabes quidem memorati in hoc libro sunt Arabes, qui habitabant a regione Sarah usque ad Hegiaz, & adjacentia, erantque magnæ famæ, & multitudinis.

HISTORIA PUGNÆ ANTONII cum Augusto, & cædis Antonii, atque profectionis Herodis ad Augustum.

CAP. LVII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 15. cap. 10. & de Bello lib. 1. cap. 15.

Cum profectus esset Antonius ex Ægypto in regionem Romanorum, & occurrisset Augusto, commissa sunt inter eos maxima prælia, in quibus victoria cessit Augusto, & periit Antonius in bello; obtinuitque Augustus castra illius, & quicquid in eis erat. His peractis, perrexit in Rhodum, ut exinde conscenso mari, proficisceretur in Ægyptum. Et perlatum est nuntium Herodi, anxiatusque est valde de interitu Antonii, & timuit Augustum timore vehementissimo, decrevitque adire illum salutaturus, atque gratulaturus. Quare misit matrem suam, & sororem cum fratre suo ad arcem, quam habebat in monte Sarah: misit quoque uxorem suam Mariamam, & matrem ejus Alexandram cum Josepho Tyrio in Alexandriam, adjurans eum occidere uxorem, & matrem illius, quoties nuntiatus illi fuerit ejus obitus.

ثم سار بهديه نفيسه الي اوغسطوس وقد كان اوغسطوس عامل علي قتل هيرودس لانه كان صاحبا لانطونيوس ومعاونا له وكان قد عمل علي المسير معه الي اوغسطوس • فلما اخبر اوغسطوس بموافاة هيرودس امر باحضار بزي الملك الذي عليه الا التاج انه امر ان ينزعه عن راسه • فلما مثل بين يديه وقد نزع التاج عن راسه كما امر اوغسطوس قال • ايها الملك علي محبتي لانطونيوس سخطت علي حتي نزعت التاج عن راسي ام علي غير ذلك • فان كنت انما سخطت علي بسبب محبتي لانطونيوس فحقا اقول لك انني قد كنت له محبا لانه احسن الي وجعل على راسي التاج الذي انزعته انت عني ولقد استنهضني الي معاونته عليك فنهضت اليه كما قد نهض الي مرارا كثيرة لمعاونتي فلم يتفق لي ان احضر محاربته لك ولم اجرد سيفي عليك ولا حاربتك وكان السبب في ذلك اشتغالي بمحاربة العرب وما تركت مع ذلك معاونته بالرجال والسلاح والطعام حسب ما اقتضته محبته واحسانه الي ولقد ساءني بتخلفي عنه اسفا ان يتصورني الناس باني قعدت عن صديقي حين احتاج الي فلو كنت معه لعاونته بجهدي وكنت اشجعه اذا جبن واقويه اذا ضعف وانهضه اذا سقط الي ان يقضي الله بما شاء ولقد كان ذلك ايسر لي من ان يظن بي انني لم انصر من استنصرني فلا يرغب احد في مودتي • ولعمري ان الذي اهلكه سوء رايه وقبوله من قلبطن الساحر • ولقد اشرت عليه بان يقتلها ويستريح من شرها ولم يقبل • والان ان كنت قد ازلت التاج عن راسي فانك لم تزل عني عقلي وقوتي ومهما بقيت انا محب لمن احبني وعدو لمن عاداني • فقال له اوغسطوس اننا علمنا انطونيوس برجالنا ونحن نغلبك باستمالتك ونضاعف مودتك باحساننا اليك لانك اهلا لذلك • وكما جهل انطونيوس براي قلبطن كذلك جهل حقنا وقابل احساننا اليه بالاساءه وانعامنا عليه بالمعصيه • ونحن نرعي لك محاربتك للعرب الذين هم اعداونا لان من عاداكم فقد عادانا ومن اطاعكم فقد اطاعنا • ثم امر اوغسطوس بان يجعل التاج على راس هيرديس وان يضاف اليه مثل ما في يك من الاعمال • فسار هيرديس مع اوغسطوس الي مصر فسلم اليه جميع ما كان انطونيوس جعله لقلبطن ومضي اوغسطوس الي روميه وعاد هيرودس الي مدينة القدس •

Post hæc adiit cum pretiosissimo munere Augustum. Jam autem decreverat Augustus occidere Herodem, quod fuisset amicus Antonii, & fautor illius, quod & jam deliberasset proficisci cum illo contra Augustum. Cum ergo nuntiatus esset Augusto adventus Herodis, eum coram adesse mandavit cum regio habitu, quem habebat, excepto diademate, deponendum namque e capite jusserat. Qui cum coram eo adstitisset, depositio e capite diademate, ut præceperat Augustus, ait; O Rex, forte ob amorem meum erga Antonium excanduisti adversus me, ut deponeres diadema a capite meo, an alia de caussa? quandoquidem si excandescis adversus me, obsequii mei caussa erga Antonium, vere inquam, illi obsequebar, quoniam benemeritus est de me, & imposuit capiti meo diadema, quod tu deposuisti a me. Et quidem imploraverat opem meam contra te, quam exhibui ei, quemadmodum exhibuit & ipse mihi pluries opem suam, at mihi non contigit adfuisse prælio, quod in te commisit, nec strinxi gladium meum contra te, neque conflixi: quod sane in caussa fuit mea occupatio in debellandis Arabibus. Attamen haudquaquam prætermisi, quin illi suppeditassem opem virorum, & armorum, & commeatuum, prout exigebant ejus amicitia, & merita erga me. Et profecto mœreo, me illum deseruisse, ne conciperent homines me dereliquisse amicum cum mei indigeret. Equidem si cum illo fuissem, pro viribus illi opem tulissem, & animos addidissem si timuisset, & corroborassem si infirmatus fuisset, & elevassem si cecidisset, donec sanxisset Deus quæ sibi placuissent. Et sane hoc mihi levius fuisset, quam ut conciperetur, me defuisse illi, qui meam imploraverat opem, indeque fieri, ut flocci haberetur mea amicitia. Mea quidem sententia suo ipsius periit malo consilio, acquiescendo Cleopatræ magæ, quam, consuleram ei, ut occideret, & amoveret a se malitiam ejus, verum non acquievit. Nunc vero si removisti a capite meo diadema, certe non removebis a me intellectum, & fortitudinem meam, & qualis qualis sum, ero amicus amicis, & hostis hostibus meis. Cui ait Augustus; Utique superavimus Antonium viris nostris, te vero superabimus allicientes te, &, ut duplicior sit erga nos amor tuus mediantibus beneficiis nostris in te, curabimus, quoniam his dignus es. Et quemadmodum prævaricatus est Antonius consilio Cleopatræ, pari ratione ingratus se gessit erga nos, rependens pro beneficiis nostris mala, & pro gratiis rebellionem. Nos vero acceptum habemus bellum, quod intulisti Arabibus, qui sunt hostes nostri: nam quicunque vobis hostis est, is & nobis est; qui autem vobis obsequitur, idem & nobis præstat. Tum præcepit Augustus poni capiti Herodis aureum diadema, ac totidem provincias, quot possidebat, ipsi addi. Et profectus est Herodes cum Augusto in Ægyptum, traditaque sunt ei omnia, quæ Antonius decreverat Cleopatræ. Et abiit Augustus Romam: Herodes vero reversus est in Civitatem sanctam.

• خبر قتل هيروديس لامراته مريم •

• الفصل الثامن والخمسون •

HISTORIA CÆDIS, QUAM INTULIT Herodes uxori suæ Mariamæ.

CAP. LVIII.

Refertur à Josepho lib. Ant. 15. cap. 11. & de Bello lib. 1. cap. 17.

كان يوسف زوج اخت هيرودس قد كشف لمريم ان هيرودس امر بقتلها وقتل امها متي قتل هو في مضيه الي اوغسطوس وقد كانت من قبل تبغض هيرودس منذ قتل اباها واخاها فزادت بغضتها له لما وقفت على ما تقدم به في امرها • فلما واتي هيرودس من مصر وجدها على غاية السكر عليه والكراهه له فشق ذلك عليه جدا واخذ يتلافاها بكل ما يجد اليه السبيل • فجاته اخته في بعض الايام بعد خصايم جرت بينها وبين مريم فقالت له ان يوسف زوجي قد خلا مريم فلم يقبل هيرودس قولها لعلمه بطهارة مريم وعفافها • ثم ان هيرودس زار مريم في تلك الليله التي بعد هذا اليوم فلطف بها وتعطف وذكر لها ودّه لها واكثر في ذلك • فقالت له هل رايت احد يحب احدا ويامر بقتله وهل يفعل المبغض الا بمثل ذلك •

IAm vero revelaverat Josephus maritus sororis Herodis, Mariamæ, quod Herodes sibi præcepisset illam cum Matre interficere, quoties ipse occubuisset in sua profectione ad Augustum. Et quidem ipsa odio jampridem habebat Herodem, ex quo interfecit patrem, & fratrem illius; his non minor facta est odii accessio, cum innotuisset ei quod mandaverat contra illam. Cum ergo adventasset ex Ægypto Herodes, reperit illam odiis erga se quammaxime ebriam: quod sane perquam ægre ferens, aggressus est illam sibi reconciliare omnibus, quos poterat, modis. Venit autem soror ejus quadam die, post contentiones, quæ intercesserant inter illam, & Mariamam, & dixit ei; Utique Josephus maritus meus secessit cum Mariama. Herodes vero non acceptavit verba illius, sciens quam pura esset Mariama, atque pudica. Post hæc invisit Herodes Mariama ea nocte, quæ hunc sequitur diem, & blanditus est ei, atque assentatus, commemorans suum erga illam amorem, multa de his insinuans: cui illa ait; Num vidisti aliquem amare quempiam, & præcipere illum occidi? & num osor nisi talia præstat?

فعلم هيروديس حينيذ ان يوسف قد كشف لمريم ما كان سرّ به وانّه ما كان يفعل ذلك
الّا انها مكّنته من نفسها. وصدّق ما كانت اخته ذكرت له من هذ الحال فنهض للوقت
من عند مريم وكرهها وجفاها * فثبتت اخته ذلك منه وعمدت الي صاحب شرابه فوهبت
له مالا ودفعت اليه شيًا من السّم وقالت له امض بهذا الي الملك وقل له ان مريم
امراة الملك دفعت لي هذا السّم وهذا المال وامرتني ان اطرحه في شراب الملك ففعل
السّاقي ذلك. فلما رآي الملك السّم لم يشك في صحة الامر * فامر للوقت في ضرب عنق
يوسف صهن وامر بمريم فاُعتقلت الي ان يحضر سبعون شيخًا ويحكمون عليها بالواجب *
فخافت اخت هيروديس ان يُكشف ما فعلته فتهلك هي وتخلص مريم فقالت له ايها
الملك انّك ان اخرت قتل مريم الي غد لم يمكنك قتلها لانّه متي عُلم انّك تريد
قتلها اجتمع اهل بيت ابيها وساير عبيدهم وحشمهم فاحالوا بينك وبينها فلم تصل
الي قتلها الّا بعد حُلق كبير * فقال هيروديس افعلوا ما ترون * فبادرت اخت
هيروديس بانفاذ من اخرج مريم الي حيث تُقتل وجمعت اليها جوارًا لها ونساءً
تسمّها وتقذفها بكل قبيح وهي لا تجيب واحدةً منهن بشيٍ ولا تنطق بحرف
ومع ذلك فلم تتغيّر لونها ولا ظهر منها جزع ولا اضطراب ولا تغيّرت مشيتها
بل سارت على رسمها الي الموضع الذي اُخذت اليه لتُقتل فيه وبركت
ومدّت عنقها وانصرفت من الدنيا وهي ذات دين وعفاف لم يُعرف لها زلّة ولم
يُطعن عليها بشيٍ غير ما كان فيها من الكبر على رسم اهل بيتها وكان
ذلك منها لادلالها على هيروديس وعلمها بميله اليها وثقتها انّه لا يتغيّر عليها *
وقد كان هيروديس اولدها ابنين وهما الاسكندر وارسطبلوس وكانا في وقت قتل امهما
برومية لانّه كان قد انفذهما ليتعلّما خطّ الروم ولغتهم * ثم ندم هيروديس على قتله
لزوجته ووجد بفقدها وجدًا مرض منه مرضًا كاد انّه يهلك * ولما هلكت مريم
دبّرت الاسكندر امها على قتل هيروديس فوقف على ذلك فقتلها *

* خبر قدوم ابني هيروديس الاسكندر وارسطبلوس لما وقفا على
قتل هيروديس ابيهما لامهما *

* الفصل التّاسع والخمسون *

لما انتهي الي الاسكندر وارسطبلوس خبر قتل هيروديس لامهما ساءهما ذلك جدًا وسارا
من روميه حتي وافيا مدينة القدس ولم يستعملا من اكرام ابيهما هيروديس ما كان
يستعملانه من قبل لما حصل في نفوسهما من بغضته بسبب قتله لامهما * وكان
الاسكندر قد تزوج بنت ارخلاوس الملك وتزوّج ارسطبلوس بنت اخت هيروديس. فلما
راي الملك هيروديس تقصيرهما في اكرامه علم انّهما مبغضين له فاعرض عنهما وتبيّن
ذلك منه غلمانه واهل بيته. وكان للملك هيروديس امراة قبل مريم يقال لها دوسيثآي
وله منها ابن اسمه انطيفاتر. فلما ظهر لهيروديس من ابنيه ما تقدم ذكر من نقل امراته
دوسيثآي الي قصر وقرّب ابنه انطيفاتر وردّ ساير امر اليه وجعله وليّ عهده. فانفي
انطيفاتر هذا اخوته الاسكندر وارسطبلوس واراد الراحة منهما في حياة ابيه ليلا يكون
له من بعده منازع * فقال لابيه ان اخوتي يريدان لعشيرتي امهما لانّها اجلّ من عشيرة
امي وانّهما احقد مني بما اهّلني الملك وقد عملا علي قتلك وقتلي من بعد *

Tunc cognovit Herodes, Josephum jam aperuisse Mariamæ arcanum, quod illi crediderat, & quod id nequaquam præstitisset, nisi illa ipsi sui copiam fecisset: & credidit ea, quæ sibi soror de hac re detulerat: & illico recedens a Mariama, odio illam habuit, atque detestatus. De qua re certior facta soror ejus, adiit pincernam, & oblata pecunia, tradidit ei nonnihil veneni, & ait; Hoc ferto Regi, & dicito illi; Mariama uxor Regis tradidit mihi hoc venenum, & pecuniam hanc, mandans immisceri potui Regis: quod præstitit pincerna. Videns autem Rex venenum, haud hæsit de veritate rei: quare mandat illico percuti collum Josephi fororii, mandat præterea Mariamam vinculis haberi, donec adessent septuaginta senes, & justam proferrent in eam sententiam. Timuit itaque soror Herodis, ne revelaretur quod molita erat, & periret ipsa, liberata Mariama: & ait illi; Rex, si distuleris necem Mariamæ in crastinum, nequaquam id assequi poteris: nam quoties innotuerit, quod illam occidere velles, conveniet tota domus patris ejus, & omnes servi, ac propinqui eorum, & sese interponent, nec pervenire valebis ad illius necem, nisi magnos post furores: & ait Herodes; Facite quod vobis videtur. Et festinanter misit soror Herodis qui educeret Mariamam ad locum cædis, agens in illam ancillas suas, aliasque mulieres, ut injuriis eam afficerent, & objicerent omne genus obscœnitatis: at ipsa nulli earum quicquam respondit, nec apicem quidem protulit: nec his omnibus mutatus est color illius, nec timor ullus apparuit in ea, aut perturbatio, neque incessus mutatus est, sed solito more processit ad locum, quo ducta est, ut occideretur, quæ flexis genibus cervices ultro extendit: discessitque a mundo, religione atque pudicitia insignis, nullo notata scelere, aut crimine inusta: verum superbia non caruit juxta morem generis sui. Nec minus in causa fuit, Herodis erga illam obsequiorum cultus, ac propensio, ob venustatem formæ, unde nihil erga se mutationis suspicabatur. Jam autem genuerat ex illa Herodes duos filios, Alexandrum nempe, & Aristobulum, qui degebant, cum occisa est mater eorum, Romæ: illuc quippe miserat eos, ad ediscendas Romanorum litteras, & linguam. Post hæc pœnituit Herodem uxorem occidisse suam, eoque mœrore, ob illius obitum affectus est, ut inde morbum contraxerit, quo prope perierat. Occumbente Mariama, molita est Alexandra mater ejus Herodem occidere, quod cum illi constitisset, ipsam interemit.

HISTORIA ADVENTUS DUORUM filiorum Herodis, Alexandri, & Aristobuli, statim atque perceperunt ab Herode parente, nece affectam fuisse matrem ipsorum.

CAP. LIX.

De historia hac filiorum Herodis, Alexandri & Aristobuli, Vid. Joseph. Ant. lib. 16. capp. præsertim 1. 2. 6. 7. 8. 11. 12. 16. & 17. & de Bello lib. 1. cap. 17. quorum cæde à parente patrata, historia hæc Arabica, & Jos. hi Antiq. lib. 16. simul concluduntur.

Cum perlatum esset Alexandro, & Aristobulo nuntium necis ab Herode matri ipsorum illatæ, maximo affecti sunt mœrore, & discedentes Roma, venerunt in Civitatem sanctam, nullo exhibito Herodi parenti honore, ut antea consueverant, ob conceptum in eorum animis odium causa maternæ necis. Et jam Alexander in uxorem duxerat filiam Archelai regis: Aristobulus vero duxerat filiam sororis Herodis. Cum ergo vidisset Rex Herodes eos minime sibi deferentes honorem, cognovit se illis exosum esse, & devitavit eos: nec id fugit pueros, & familiam ejus. Rex autem Herodes habebat uxorem ante Mariamam, nomine Dosithæam, ex qua susceperat filium, nomine Antipatrum. Cum ergo constitisset Herodi de duobus filiis suis, quod ante memoratum est, transtulit uxorem suam Dosithæam ad Palatium suum, adjunxitque sibi Antipatrum filium suum, committens illi universa negotia sua, & sibi successorem ex testamento instituit. Et insectatus est Antipater iste fratres suos, Alexandrum, & Aristobulum, intendens tranquillitatem sibi comparare, patre vivente, ne post obitum illius ullum haberet competitorem. Quare ait patri; Utique fratres mei hæreditatem adeunt ob matris eorum familiam, quia nobilior est familia matris meæ, propterea potioris sunt juris, quam sum ego, ad ea, quibus dignum adjudicavit me Rex; hinc moliuntur interficere te, mox me quoque:

واقبل يكرّر ذلك علي هيروديس ويدسّ اليه من يذكر له عنهما ما يقويه علي
بغضتهما * ثم ان هيروديس سار الي اوغسطوس الي رومية فاخذ ابنه الاسكندر معه *
فلما حضر بحضرة اوغسطوس تظلّم اليه هيروديس في ابنه وساله تقويمه له * فقال
الاسكندر اما حزني على امي التي قُتلت بغير ذنب فلست انكر لان الحيوانات
فضلا على الناس تحنّ علي امهاتهن وتحبّها * واما العمل علي قتل ابي فاني انكر
وابرو الي الله منه لانّه كما يجب عليّ من حق امي وكذلك يجب عليّ من حق ابي *
وما كنت بالذي اجمع على نفسي في العاجل المصيبه بوالدي وفي الاجلّ
العذاب الذي لا ينقضي * ثم بكي الاسكندر بكاءً مرًّا شديدًا فرقّ له اوغسطوس
وبكي سايرمَن كان بحضرته من عظماء الروم * ثم سال اوغسطوس لهيروديس
ان يعود الي ابنيه بما كان لهما عليه من اللطف والتقريب وامر الاسكندر
بان يقبّل رجلي ابيه ففعل * وامر هيروديس بان يضمّه اليه ويقبله ففعل
هيروديس ذلك وامر الملك اوغسطوس بجائزة عظيمة لهيروديس فحُملت قدامه *
واقام عنده اياما ثم عاد هيروديس الي بيت المقدس واستحضر شيوخ يهودا وقال
لهم اعلموا ان ابني انطيفاتر هو بكري واكبر اولادي الّا ان امه من عشيرة غير
جليله * والاسكندر وارسطبلوس ابناي فامهما من عشيرة الكهنه والملوك وقد
وسّع الله مُلكي وقد بسط يدي وقد رايت ان اجعل ابني هولا الثلاثه بالسواء بحيث
لا يكون لانطيفاتر امر علي اخوته ولا لاخوته امر عليه فاطيعوا معشر الناس ثلثتهم
ولا تدخلوا بينهم الّا بما الّف قلوبهم ولا تعرضوا لشيءٍ يفسد ويوحش ما بينهم
ولا تخالطوهم في شرب ولا تكثروا الحديث معهم لان ذلك سبب خروج بعضهم اليكم
بما في نفسه على اخيه ويعقب ذلك طلبكم التقرّب الي كل واحد بما يرضيه فتهلكوهم
وتهلكوا * وعليكم انتم يا بني بطاعة الله وطاعتي لتطول اعماركم وتنجح اموركم *
ثم ضمّهم اليه وقبّلهم وامر النّاس بالانصراف * فلم ينجح ما فعله هيروديس ولا
انصلحت به قلوب بنيه لان انطيفاتر كان يريد ان الامر يكون له وحده حسب ما
كان ابوه جعله له من قبل * واخواه يريان بان لا يستاهل ان يكون نظيرًا لهما * وكان
في انطيفاتر احتمال وكل حُبّ خبيثٍ داءٍ ولم تكن اخواه كذلك * فجعل انطيفاتر
على اخوته عيونًا تجيه باخبارهم وجعل قومًا يرفعون عليهما الي بيلاطوس اخبارًا باطلة *
وكان انطيفاتر اذا حضر عند الملك وسمع القوم يرفعون مثل ذلك عن اخوته نفاه
عنهما وكذّب قايله وسال الملك لا يقبله * وانما كان فعل ذلك ليلا يرتاب الملك
به ولا يتهمه * فلم يشك الملك في ميله الي اخوته وانّه لا يريد بهما سوءً * فلما علم
انطيفاتر بذلك مايل عمّه فرورا وعمّته فكانا يعاديا اخوته من اجل امهما وهدي الي
عمّه فرورا هديه نفيسه وساله بان يخبر الملك ان الاسكندر وارسطبلوس قد
دبّروا على قتل الملك * وكان هيروديس يميل الي فرورا اخيه ويقبل قوله لانّه كان
يحمل اليه في كل سنه مالًا جزيلًا من العمل الذي كان بيك في شطّ الفراة *
ففعل فرورا ذلك * ثم دخل انطيفاتر الي هيروديس فقال له * ايها الملك ان
اخوتي قد عملا على قتلي * وحمل انطيفاتر الي ثلثه من خُدم الملك مالا حتي
قالوا ان الاسكندر بذل لنا مالا ليفسق بنا ولنقتلك فامتنعنا منه فتوعّدنا بالقتل *

Et hæc ſæpe repetebat Herodi, ſubmittens quoque qui ea inſinuarent ipſi, quæ majus odium erga eos apud illum concitarent. Interea proficiſcitur Herodes Romam ad Auguſtum, una ducens filium ſuum Alexandrum. Qui cum adeſſet coram Auguſto, conqueſtus eſt apud eum Herodes de filio ſuo, rogans, ut illum corriperet. Ait autem Alexander; Profecto mœrorem meum ob interfectam ſine crimine matrem non inficior, nam & animalia ipſa excellentius hominibus in matres pietatem exhibent, & diligunt eas: at machinamentum parricidii penitus nego, memetque apud Deum juſtifico: iiſdem enim, quibus teneor verſus matrem, teneor & verſus patrem: nec ejus ſum conditionis, ut citius mihi congeram crimina in parentem, ac præſertim cruciatus æternos. Mox flevit Alexander fletu amaro, atque vehementiſſimo, & miſertus eſt illius Auguſtus fleveruntque omnes adſtantes Romanorum principes. Tum rogavit Auguſtus Herodem, ut in priſtinam reconciliaret filios benignitatem, atque familiaritatem: præcepitque Alexandrum paternos exoſculari pedes: qui præſtitit. Præcepit quoque Herodi, ut amplecteretur illum, & oſculo exciperet: quod obſequutus eſt Herodes. Mox mandavit Rex Auguſtus magnificum munus Herodi, & delatum eſt ei: & poſt tranſactos apud illum dies aliquos, reverſus eſt Herodes in Domum ſanctam, & advocatis Senioribus Judæ, ait; Sciatis Antipatrum meum eſſe filium primogenitum, filiorumque meorum majorem, ſed mater ejus ignobilis eſt familia: Alexandri vero, & Ariſtobuli filiorum meorum mater de familia Sacerdotum, & Regum eſt. Ad hæc dilatavit Deus regnum meum, & manum meam extendit, ac propterea mihi viſum eſt, tres liberos hos meos conſtituere æqualiter, ita ut nullum habeat Antipater in fratres ſuos imperium, neque fratres ejus imperium in illum habeant. Obſequimini itaque, O cœtus hominum, omnibus tribus, nec interponatis vos niſi in iis, quæ eorum corda componere valeant, neque proponatis quicquam, quod corruptionem, & diſſidium inter eos pariat, neque compotetis, neque nimium confabulemini cum eis. Inde enim fiet, ut aliquis eorum vobis effutiat, quæ in fratrem molitur: ad quæ, ut eos, vobis concilietis, conſequitur veſtra aſſentatio apud unumquemque eorum ſecundum placita ejus, & perdetis eos, ac perdemini vos quoque. Veſtrum quidem eſt filii mei, Deo obſequi, & mihi, ut diutius vivatis, & proſperentur res veſtræ. Mox amplectens eos exoſculatus eſt, præcepitque homines abire. Sed nullum proſperum ſucceſſum habuit quod fecit Herodes, neque filiorum compoſita ſunt corda. Quandoquidem Antipater rem totam ſibi deferri volebat, prout pridem conſtituerat pater ejus: fratribus vero minime æquum videbatur, illum æqualem ſibi haberi. Antipater autem præditus erat tolerantia, ac omni prava amicitia, atque ſimulata: fratres vero non item: conſtituit ergo Antipater ſpeculatores in fratres, qui ſibi deferrent nuntia eorum: alios quoque poſuit, qui vana nuntia de illis Pilato deferrent. Quando autem apud Regem aderat Antipater, audiebatque aliquos ſimilia de fratribus deferentes, ea ab ipſis amovebat, mendaces declarans auctores, rogabatque Regem ne hæc crederet. Quæ quidem præſtabat Antipater, ne dubitationem, aut ſuſpicionem aliquam de ſe injiceret Regi. Hinc nullum inhæſit Regi dubium, quin eſſet propenſus in fratres, nullum optans illis malum: quod cognoſcens Antipater, inclinavit Pheroram patruum, & Amitam (hi enim inimicitias exercebant cum fratribus cauſſa matris eorum) offerens Pheroræ patruo pretioſiſſimum munus, rogans, ut deferret Regi, quod Alexander videlicet, & Ariſtobulus moliti eſſent occidere Regem (Herodes autem propenſus erat in Pheroram fratrem, & ipſius ſententiam excipiebat; deferebat illi quippe is, ſingulis annis, copioſam pecuniam ex provinciis, quibus præerat ad ripam Euphratis) & præſtitit id Pheroras. Poſt hæc adiit Antipater Herodem, & ait illi; O Rex, utique fratres mei moliti ſunt me occidere. Inſuper tradidit Antipater pecuniam tribus Eunuchis Regis, ut dicerent; Alexander obtulit nobis pecuniam, ut nobis abuteretur, & ut occideremus te, & abhorrentibus nobis cædem minatus eſt.

فغضب الملك علي الاسكندر وامر بتقييده وقبض علي سايرغلمان الاسكندر وامر
بمعاقبتهم حتي يقروا له بما وقفوا عليه من امر الاسكندر في ما عمل عليه من قتله.
فمات اكثرهم تحت العقوبه ولم يكذبوا علي الاسكندر. ولم يطيق بعضهم الصبر
علي العقوبه فقال ما لا حقيقةً له طمعًا في الخلاص فذكر بان الاسكندر وارسطبلوس
عملا علي انهما يثبا بالملك فيقتلاه ويهربا الي روميه ويأخذا من اوغسطوس عسكرًا
ويسيروا الي بيت المقدس ويقتلا انطيفاتر اخاهما ويملكا علي يهودا. فامر الملك
بالقبض علي ارسطبلوس وتقييده فقيّد وجُعل مع اخيه. فلما اتصل خبر الاسكندر في
ارخلاوس حميه سار الي هيروديس مظهرًا السّخط علي الاسكندر وانّه لما اتّصل به ما عمل
عليه من قتل ابيه جآء قاصدا لينظر ان كانت ابنته امراة الاسكندر وقفت علي ذلك
ولم تطلعه عليه قتلها. وان كانت لم تقف علي شيءٍ منه طلّقها من الاسكندر واخذها
اليه. وكان ارخلاوس هذا رجلا عاقلا حكيما لطيفا. فلما سمع هيروديس من كلامه
وتبيّن عقله وفضله وقع من قلبه بموضع جليل وركن اليه ووثق به ولم يشك فيه.
فلما علم ارخلاوس بميل هيروديس اليه وطال الانس بينهما قال في بعض الايام وقد
خلا به. انني فكرت في امرك ايها الملك فوجدتك وانت في زمان شيخوختك واحوج
ما كنت الي خلو البال والسرور باولادك وقد حصلت منهم علي الغمّ والهمّ وفكرت
في ابنيك هذين فلم اجدك قصّرت في الاحسان اليهما لانّك خوّلتهما وملّكتهما فلم
تبق شيًا يوجب ظلمهما لقتلك ولا عذرًا لهما في ذلك ولعله ان يكون
ذلك من قبل انسان سوء اراد المكروه لك ولهما. او كحسد اما لعدوة فحمّلك
علي مكروههما وكا تمكّن منك وانت شيخ ذو علمٍ ومعرفةٍ وخبرٍ بالامور فتقلك
عن حدّة الوالد الي القسوة والكنف علي اولادك. فكم باكري ان يكون قد
تمكن منهما لما فيهما من الحداثه وقلّة التجاريب والدّربة والخبرة بالناس ومكرهم
فوجد عندهما بذلك ما اراد. فتآمّل ايها الملك امرك ولا تركن الي قول الوشاه
ولا تعجّل علي اولادك وابحث عن من قصد مكروهك ومكروههما. فقال له الامر
علي ما ذكرت فيا ليت شعري من الذي حمّلهما علي ذلك. فقال له ارخلاوس هو
فروراخوك. فقال الملك يوشك ان يكون كذلك. ثم ان الملك تنكّر علي
فرورا تنكّرًا عظيمًا. فتنبّه فرورا وخافه وجآء الي ارخلاوس فقال له. اني اري الملك
قد تغيّر عليّ وانا اسالك ان تصلح قلبه لي وتزيل ما في نفسه عليّ. فقال له ارخلاوس
انا افعل ذلك بعد ان تضمن لك انّك تصدق الملك عمّا كان منك في امر الاسكندر
وارسطبلوس فوافقه علي ذلك. فلما كان بعد ايام قال ارخلاوس للملك. ايها الملك ان
اهل الرجل هم بمنزلة اعضايه فكما ينبغي للمرء اذا فسد بعض اعضايه بعلّةٍ
تلحقه ان يصلحه بالمداواة ولو مضّه ذلك ولا ينبغي له ان يقطعه فيعظم المه
ويختلّ بدنه وتنقص اعضاوه ويفقد بفقد العضو كثيرا من المنافع بل يصبر علي الم
الادويه لينصلح امر عضوه ويبرا ويعود جسمه الي ما كان عليه من الكمال والقوّه.
فكذلك يجب عليه متي تغيّر عليه بعض اهله باي ما يكرهه ان يستصلحه ويجتلب
طاعته ومودّته ويقبل عذره ويغفر ذنبه ولا يعجل بقتله ولا يدوم علي ابعاده وهجره.
فان اهل الانسان هم اعوانه وانصاره وبهم جماله وفخره وبهم يدرك ما يحاول ادراكه.

Et iratus eſt Rex in Alexandrum, juſſitque in vincula injici: captoſque cunctos Alexandri pueros tormentis ſubjici mandavit, donec faterentur ea, quæ ſciebant circa illa, quæ Alexander machinatus eſſet de cæde ipſius. Quorum plures licet vi tormentorum ſuccubuiſſent, nequaquam in Alexandrum mentiti ſunt: quidam vero vim cruciatus minime ſuſtinere valentes, falſa ementiti ſunt liberationis libidine, aſſerentes Alexandrum, & Ariſtobulum molitos fuiſſe, irruere in Regem, atque occidere, & Romam arripere fugam, & accepto ab Auguſto exercitu proficiſci in Domum ſanctam, ad occidendum Antipatrum fratrem, & regnum Judææ occupandum. Et mandavit Rex comprehendi Ariſtobulum, & vinculis devinciri: & devinctus eſt, atque conſtitutus cum fratre. Cum autem perlatum eſſet nuntium Alexandri ad Archelaum ejus ſocerum, profectus eſt ad Herodem, furorem præ ſe ferens adverſus Alexandrum: acſi, perlato ſibi machinamento parricidii, veniſſet conſulto ad videndum, utrum filia ſua uxor Alexandri conſcia eſſet facti, illudque ſibi non aperuiſſet, ut illam occideret; ſi vero conſcia non eſſet cujuſquam rei hujus, dirimeret illam ab Alexandro, & ad ſe duceret. Erat autem Archelaus iſte vir prudens, ſapiens, atque diſertus. Cum autem audiſſet Herodes verba ejus, eique conſtitiſſet de prudentia, & virtute illius, mirum in modum corde ejus potitus eſt, & ſeſe ei credidit, atque conſiſus eſt nullo inhærente ei dubio. Cognoſcens ergo Archelaus Herodis erga ſe propenſionem, diuturnam poſt familiaritatem, ait illi quadam die cum ſimul ſeceſſiſſent: profecto penſitando res tuas, O Rex compertus ſum te conſtitutum in ſenectute magis indigere mentis tranquillitate, & ut læteris in filiis tuis, ubi e contra contraxiſti ex illis mœrorem, & ſolicitudinem. Penſitavi præterea circa hos duos filios tuos, nec reperio te defuiſſe de illis bene merendo, nam præfeciſti eos, & Reges conſtituiſti, nec quicquam prætermiſiſti, quod illos impie adigat ad tuam necem, nec ullam circa rem hanc cauſſam habent. Sed forte id provenit a maligno homine, aſtruente tibi & illis mala: aut ob invidiam, vel inimicitiam induxit te ad deteſtandos eos. Si igitur iſte tui potitus eſt, cum eſſes ſenex, ſcientia, atque cognitione præditus & rerum experientia, transferens te a paterna clementia ad crudelitatem, & furorem in filios: quanto ergo magis eorum potitus fuiſſet, cum ſint juvenes inexperti imprudentes, ac nullius ſcientiæ circa homines, & fraudes eorum, quapropter nactus eſt penes eos quod optabat circa hæc. Conſidera itaque O Rex, res tuas, & ne præbeas aures verbis delatorum, nec properes in filios tuos, & inquire, quis ſit ille, qui mala tibi, & illis aſtruxit. Cui reſpondit; Res profecto ſe habet, ut meminiſti, utinam ſciam quis induxit eos ad hæc. Cui ait Archelaus; Hic eſt Pheroras frater tuus. Cui reſpondit Rex; Fieri poteſt rem ita ſe habere. Poſt hæc mutatus eſt Rex maximopere contra Pheroram. Quod animadvertens Pheroras timuit illum, venienſque ad Archelaum: ait ei; Video jam Regem mutatum eſſe in me, quamobrem rogo te, ut mihi reconcilies cor illius, removens ea, quæ in animo fovet, adverſus me. Cui reſpondit Archelaus; Faciam profecto ſi promiſeris aperire Regi veritatem circa ea, quæ in Alexandrum, & Ariſtobulum molitus es: & aſſenſus eſt ei de hoc. Cumque eſſet aliquos poſt dies, dixit Archelaus Regi; O Rex, ſane cognati hominis inſtar membrorum ei ſunt: quemadmodum vero homini convenit, ſi membrum aliquod illius corrumpatur ob accidentem morbum, medicamentis illum reparare, etiam ſi dolorem id incutiat, nec convenit illud reſecare, ne augeatur dolor, debilitetur corpus, & deficiant membra, atque privatione illius membri pluribus careat commodis: ſed ſuſtineat dolores medicamentorum, ut melius ſeſe habeat membrum, & ſanetur, redeatque corpus illius ad priſtinam perfectionem, & firmitatem. Ita illi convenit, quoties mutatus fuerit in eum aliquis cognatorum, quacunque de re abominabili, ut ipſum ſibi conciliet, pelliciens ad obſequia, & amicitiam, excuſationes admittens, & dimittens crimina: nec in illius necem feſtinus properet, nec diutius a ſe longe removeat. Nam cognati hominis ſunt fautores illius, & adjutores, ac in iis conſiſtit decor illius, & gloria, ac per eos conſequitur quod alioquin conſequi non potuiſſet.

وفرورا هو اخو الملك ولبن ابيه وامه وهو معترف بذنبه سايلا الملك ان يصفح
عنه ويغفر زلّته * فقال الملك انا افعل ذلك وامر باحضار فرورا فلما مثل بين يديه
قال له * قد اخطأتَ لله عز وجل وللملك واتيت ما لا يحسن من افساد احواله
واحوال ولديه باباطيل اختلقتهما * والذي حمّلني على ذلك اخذ الملك بجاريتي فلانه
وتفريقه بيني وبينها * قال الملك لارخلاوس قد صفحت عن فرورا كما سألتني لاني قد
وجدتك داويت الفساد الذي عرض لاحوالنا بلطفك كما يداوي الطبيب الرفيق ما فسد
من جسم العليل * وانا اسالك ان تصفح عن الاسكندر وتصلح ابنتك لزوجها فانها
عندي كالابنه لاني اعلم انها اعقل منه وانها تصدّه عن امور كثيرة بعقلها ولطفها *
واسالك ان لا تفرق بينه وبينها فتهلكه لانه يقبل قولها وينتفع بتدبيرها * فقال ارخلاوس
اما ابنتي فانها امة للملك واما هو فقد كرهته نفسي لسوء رايه فياذن الملك ان
افرق بينه وبين ابنتي ويزوجها الملك لمن شاء من عبيك * قال له الملك بل
لا تتجاوز عن مسالتي وتقرّ ابنتك معه ولا تخالفني * فقال ارخلاوس انا افعل ذلك ولا
اخالف الملك في شيء ممّا يامر به * فامر هيرودس للوقت بفكّ القيود عن الاسكندر
وارسطبلوس واحضارهما اليه * فلما حضرا طرحا انفسهما بين يديه واعترفا
بالخطاء واعتذرا وسالاه الصفح والتجاوز * فامرهما بالقيام واستدناهما اليه وقبّلهما
وامرهما بالمضي الي منازلهما والمصير اليه في الغدّ * فحضرا طعامه وشرابه وعاد لهما
الي افضل ما كان لهما عليه * واجاز ارخلاوس بسبعين بدنة وسرير من ذهب وامر
سايير وجوه اصحابه بان يهدوا الي ارخلاوس هدايا نفيسه ففعلوا * ثم سار
ارخلاوس عن مدينة بيت المقدس الي بلك وسار هيرودس مشيعًا له ثم ودّعه
وعاد الي بيت المقدس * ولم يدع انطيفاتر الاحتيال على اخوته بما عاد بمكروههما *
فاتّفق انه قدم الي هيرودس رجل معه ضرايف واشيا حسنه ممّا يُقصد بها
الملوك فاهداها الي الملك فقبلها منه وكافاه عليها وحسن موضع الرجل من قلبه
وحضي عنده بخدمة وكفّ علي قلبه وكان يُقال له اوريقلس * فلما راي انطيفاتر
امكان هذا الرجل من قلب ابيه حمل اليه مالا وساله ان يتلطّف في ان يحقق في قلب
هيرودس ان ابنيه الاسكندر وارسطبلوس يريدان قتله * فضمن له الرجل ذلك * ثم دخل
الي الاسكندر واكثر الاملام والموانسه له حتي اشتهر بمكبّته وعلم الملك انه من خاصته *
ثم خلا بالملك فقال له * ان لك عليّ ايها الملك من الحقّ ما لا يسعني معه الامساك عن
النصح لك وعندي خبر يحتاج الملك الي علمه ويجب عليّ كشفه اليك * فقال له الملك
ما عندك * فقال له الرجل سمعت الاسكندر يقول ان الله قد احلّ الانتقام من ابي علي
قتله امّي وجدّي واهلي بغير حق ليجري ذلك على يدي وارجو ان اخذ بثارهم منه *
وقد وافق القوّاد علي البطش به واراد منّي الدّخول معه في ما عزم عليه من
ذلك فلم استجز لما للملك عليّ من الفضل من الايادي الجميله * وما يكن
منّي له من النّصحه قد انهيت ذلك اليه وهو اعطا عينًا وما يراه فيه * فلما سمع الملك
كلامه فلم يدفعه واخذ بالبحث عن جحته * فلم يجد شيًا يتعلق به غير كتاب زور
عن الاسكندر وارسطبلوس الي ريس بعض القري * وفي الكتاب اننا نريد نقتل ابانا
ونهرب اليك فتعدّ لنا مكانًا نقيم فيه الي ان تجتمع الينا الرجال وتستقيم امورنا *

Pheroras quidem Frater Regis eſt, ac filius patris, & matris illius: ſuumque fatetur crimen, Regem deprecans, ut ſibi parcat, dimittatque lapſum. Et reſpondit Rex; Faciam id quidem. Juſſitque adeſſe Pheroram, qui cum coram adſtitiſſet, ait illi; Jam peccavi Deo Opt. Max. & Regi, aſtruens mala, & quæ res ejus, ac filiorum corrumpere potuiſſent, ementitis mendaciis. Quod vero ad hæc me induxit, eſt, quia Rex abſtulit a me meam talem concubinam, ſeparavitque inter me, & illam. Dixit Rex Archelao; Jam peperci Pheroræ, ut rogaſti me: etenim comperio te medelam attuliſſe corruptioni, quæ rebus noſtris acciderat, tuis lenimentis, quemadmodum medetur pius medicus corruptionibus corporis ægroti. Quare rogo te, ut parcas Alexandro reconcilians filiam tuam marito, nam eam inſtar filiæ habeo, cum ſciam eam ipſo prudentiorem eſſe, illumque a multis rebus avertere ſua prudentia, atque adhortationibus. Unde quæſo te, ne ſeparet inter eos, & perdas illum: ipſe namque illi acquieſcit, & ex ejus directione multa capit commoda. Reſpondit autem Archelaus; Filia quidem mea, ancilla eſt Regi: at ipſum jam deteſtata eſt anima mea, ob malum ejus conſilium. Permittat ergo Rex, quæſo, ut ſeparem inter illum, & filiam meam, quam copulet Rex, cuicunque vult ſervorum ſuorum. Cui reſpondit Rex; Imo ne prætergrediaris preces meas, maneatque filia tua cum illo, nec mihi contradicas. Et ait Archelaus; Utique præſtabo, nec contradicam Regi in quoquam eorum, quæ mihi præcipiet. Mox mandat Herodes ſolvi Alexandrum, & Ariſtobulum vinculis, & coram ſe venire: qui cum adſtitiſſent, ſeſe ante illum proſtraverunt, crimina ſua confitentes, excuſantes ſe, ac veniam, & remiſſionem deprecantes. Quos ſtare juſſit, & ad ſe accedere faciens exoſculatus eſt, mandavitque abire in domos ſuas in craſtinum reverſuros. Qui adſtruunt cibis, & potui ipſius, reſtituitque eos præſtantiorem in locum. Rependitque Archelao ſeptuaginta talenta, & aureum lectum, præcipiens quoque cunctis Principibus amicorum ſuorum pretioſa munera offerre Archelao: qui fecerunt. His geſtis, diſceſſit Archelaus ab urbe Domus ſanctæ in regionem ſuam, quem comitatus eſt Herodes, ac demum valedicto, reverſus eſt in Domum ſanctam. Nec tamen prætermiſit Antipater machinationes in fratres ſuos, ut exoſos eos redderet. Accidit autem, ut adventaret ad Herodem vir quidam, habens pretioſa quædam, ac ſpecioſa, quibus experi ſolent Reges, his Regem donavit, quæ ab ipſo accipiens, rependit ei pro illis, ac optimum obtinuit locum vir in corde ejus, illiuſque famulatui adſcriptus potitus eſt corde ipſius: dicebaturque is Eurycles. Cum ergo animadvertiſſet Antipater virum iſtum plane cor patris ſui occupaſſe, obtulit ei pecuniam, rogans ut dextere inſinuaret cordi Herodis, atque confirmaret, quod duo filii ejus Alexander, & Ariſtobulus cædem illius molirentur: quod pollicitus eſt ei vir. Mox adivit Alexandrum, adeoque ejus conſuetudine, & familiaritate eſt uſus, ut notus haberetur in ejus amicitia, compertumque eſſet Regi illum de ipſius eſſe familiaribus. Poſt hæc receſſit cum Rege, & ait illi; Certe id erga me juris habes, O Rex, ut nihil profecto me diſtinere debeat, quin te bene admoneam: & quidem mihi eſt negotium quod Regem ſcire oportet, tibique illud aperire debeam. Cui Rex ait; Quid habes? Reſpondit ei vir; Audivi Alexandrum dicentem; Utique Deus diſtulit vindictam de patre meo ob necem matris meæ, Avi, & meorum ſine ullo crimine, ut id fiat per manum meam: ſperoque me ſumpturum eorum vindictam de ipſo. Et jam ſtatuit cum ducibus irruere in te, voluitque me immiſcere his, quæ deliberaverat: at nefas id exiſtimavi, ob Regis in me benemerita, atque liberalitatem. Intentio autem mea eſt illum bene admonere, atque hæc ad eum deferre, ipſe vero habet oculos, & conſilium. Cum itaque audiſſet Rex verba ejus, nequaquam ea aſpernatus eſt, ſed mox inveſtigare cœpit de eorum veritate: verum nihil eſt compertus, cui inniteretur præter ementitam epiſtolam nomine Alexandri, & Ariſtobuli ad principem oppidi cujuſdam. Erat autem in epiſtola: Volumus occidere patrem noſtrum, & confugere ad te, quamobrem para nobis locum, in quo maneamus, donec congregentur ad nos viri, & dirigantur res noſtræ.

فاشتبه ذلك علي الملك واجاز ان يكون صحيحا فقبض علي صاحب تلك القريه
فعاقبه ليقرّ بما نظم به ذلك لكتاب فانكر الرجل ذلك وتبرّي ولم يصحّ عليهما
شيًا منه من هذا الوجه ولا من غيرٍ مما يحقق ما حكاه الساعي بهما * فامر بالقبض
عليهما واعتقالهما وتقييدهما * ثم سار الي صور وسار من صور الي قيساريه وهما
معه مقيدين فرق لهما ساير القواد وجميع من في العسكر ولم يجسر احد ان يشفع
فيهما الي الملك ليلا يحقق علي نفسه قول السّاعي * وكان في العسكر شيخ من رجال
الحرب وكان له ابن يخدم الاسكندر فلما راي ذلك الشّيخ سو حال ابني هيرودس لم
يتمالك من الوجع عليهما فصاح باعلا صوته * ذهبت الرّحمه وعدم الجميل والاشفاق
وارتفع الحق من العالم * ثم قال للملك * يامن لا يرحم اولاده ويعادي احبابه ويوالي
اعداه ويقبل قول الوشاه ومن لا يريد له الخير * فتبادر اليه اعدا الاسكندر
وارسطبلوس فزعروه وقالوا للملك * ايها الملك ان هذا الرجل لم يحمّله علي ما قاله
المحبّه لك ولا لابنيك ولكن اراد ان يظهر ما في قلبه من بغضتك ويطعن
علي رايك وسياستك بحيث يوهّم انّه ناصحا محبا وقد حكي لنا التقه عنه بانّه قد
وافق مزيّن الملك علي انّه اذا اخذ من شعر ان يذبحه بالموس * فامر الملك بالقبض
علي الشيخ وعلي ابنه وعلي المزيّن * وان يضرب المزيّن والشيخ الي ان يقرّا * فضربا
اشدّ ضربًا وعوقبا بانواع العقوبات فلم يقرّا بما لم يفعلا * فلما نظر ابن الشيخ سو
حال ابيه وما قد بلغ اليه رقّ له وظنّ انّه ان قرّ عليه بما قد قيل له بعد ان
ياخذ له الامان من الملك انّه يتخلّص * فقال للملك * ايها الملك اعطيني الامان
لابي ولي حتي اخبرك ما سألت عنه * فقال له الملك لك ذلك * فقال * انّه قد كان
الاسكندر وافق ابي علي قتلك فوافق ابي المزيّن علي ما ذُكر لك * فامر الملك عند
ذلك بقتل الشيخ وابنه والمزيّن * وامر بحمل الاسكندر وارسطبلوس ابنيه الي سبسطيه
وان يُقتلا ويُصلبا بها * فحملا وقُتلا وصُلبا بها * وخلّف الاسكندر ابنين تركان
والاسكندر وهما من بنت ارخلاوس الملك * وخلّف ارسطبلوس ثلثة بنين وهم
ارسطبلوس واغريپّاس وهيرودس * وخبر انطيفاتر بن هيرودس قد تقدّمت كتابته
في الاخبار المتقدّمه *

تمّت * والحمد لله *

Quod quidem Regi confirmatum est, & verisimile visum: quare captum principem oppidi illius tormentis subdidit, ut fateretur ea quæ in epistola contexta erant. Quod negavit vir ille, sese justificans, nec approbatum est contra eos quicquam de his, aut aliis, quæ imposuit eis tanquam vera delator. Jussitque eos comprehendi, & catenis, atque compedibus devinciri. Dein profectus est Tyrum, & Tyro Cæsaream eos devinctos secum ducens. Et miserati sunt eorum cuncti Duces, cunctique milites: at nullus intercedere pro illis apud Regem audebat, ne de se pro veris approbaret, quæ dixerat delator. Erat autem in exercitu senex quidam de viris bonis, habens filium in famulatu Alexandri: cum ergo vidisset Senex ille pessimum statum duorum filiorum Herodis, vices eorum mirum in modum miseratus est, exclamavitque quam alta potuit voce: Perit miseratio, defecit bonitas, & pietas, ablata est veritas de mundo. Tum ait Regi; O immisericors in filios, hostis amicorum, & amicus hostium, amplectens verba delatorum, & eorum, qui tibi bona minime exoptant. Ad quem accurrerunt hostes Alexandri, & Aristobuli, & increpaverunt eum, dixeruntque Regi; O Rex nequaquam virum hunc induxit amor erga te, & filios tuos ista loqui, sed effutire voluit odio, quod in corde adversus te fovebat, atque obloqui de consilio, & administratione tua tanquam amicus admonitor. Et quidem nobis de ipso detulerunt observatores, quod jam convenisset cum Tonsore Regis, ut dum illum tonderet, novacula jugularet. Et jussit Rex comprehendi Senem, & filium ejus, & Tonsorem & virgis cædi Senem & Tonsorem, donec faterentur. Et virgis cæsi sunt quam acerbissime, ac tormentorum multiplici generi subjecti: at nihil eorum fassi sunt, quæ non fecerant. Cum ergo vidisset filius Senis pessimum patris sui statum, & ad quæ devenerat, miseratus est ejus, atque arbitratus illum liberatum iri, si ipse fateretur de eo, quæ illi imputabantur, post acceptam a Rege pro illo securitatem. Quare ait Regi; O Rex, concede mihi & patri meo securitatem, ut indicem tibi, quæ quæris. Et ait Rex; Sit tibi hoc. Cui dixit; Jam statuerat Alexander cum patre meo, ut te occideret: pater vero meus statuit cum Tonsore, ut tibi relatum est. Tum jussit Rex occidi Senem illum, & filium ejus, & Tonsorem. Mandavit insuper deduci ambos filios suos, Alexandrum, & Aristobulum Sebasten, ibique occidi, & patibulo affigi: qui deducti, occisi, & patibulo ibi affixi sunt. Alexander autem duos superstites reliquit filios, Tyrcanem videlicet, & Alexandrum ex filia Archelai Regis: Aristobulus vero tres reliquit filios, Aristobulum nempe, Agrippam, & Herodem. Historiæ autem Antipatri filii Herodis jam præcessit descriptio in prænarratis.

FINIS.

ET LAUS DEO.

TRIPLEX TARGUM,
SIVE VERSIO
PENTATEUCHI:

I. CHALDAICA Jonathani Ben-Uziel aſcripta.
II. CHALDAICA Hieroſolymitana.
III. PERSICA Jacobi Tawusi.

Cum verſionibus ſingularum Latinis.

ירושלמי

א

1 בְּחוֹכְמָא בָּרָא יְיָ׃ 2 וְאַרְעָא הֲוָת תְּהֵיָא
וּבְהֵיָא וְצַדוּ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא וְרִיקָנְיָא מִכָּל
בְּעִיר וְרוּחָא דְרַחֲמִין מִן קֳדָם יְיָ הֲוָת
מְנַשְּׁבָא עַל אַפֵּי מַיָּא׃

תרגום יונתן בן עוזיאל

א

מִן אוּלָא בְּרָא יְיָ יָת שְׁמַיָּא וְיָת אַרְעָא׃ 1
וְהָאָרֶץ וְאַרְעָא הֲוָת תְּהֵיָא וּבְהֵיָא צַדְיָא 2
מִבְּנֵי נָשׁ וְרִיקָנְיָא מִן כָּל בְּעִיר וְחִשׁוֹכָא עַל
אַפֵּי תְהוֹמָא וְרוּחַ רַחֲמִין מִן קֳדָם יְיָ מְנַחְבָּא
עַל אַנְפֵּי מַיָּא׃ וְיֹאמֶר וְאָמַר יְיָ יְהֵי נְהוֹרָא לַאֲנָהֲרָא עַלְאָה וּמִן יַד הֲוָה נְהוֹרָא׃ 3
וַיַּרְא וְחָמָא יְיָ יָת נְהוֹרָא אֲרוּם טָב וְאַפְרֵישׁ יְיָ בֵּין נְהוֹרָא וּבֵין חֲשׁוֹכָא׃ וַיִּקְרָא 4
וִיקָרָא יְיָ לִנְהוֹרָא יְמָמָא וְעִבְדֵיהּ לְמִפְלַח 5
בֵּידֵיהּ דַּיּוֹרֵי עָלְמָא וְלַחֲשׁוֹכָא קָרָא לֵילְיָא
וְעִבְדֵיהּ לְמִינַח בֵּיהּ בְּרִיוָתָא וַהֲוָה רַמַּשׁ
וַהֲוָה צַפְרָא יוֹמָא חָד׃ וַיֹּאמֶר וְאָמַר יְיָ 6
יְהֵי רְקִיעָא בְּמֵצִיעוּת מַיָּא וִיהֵי מַפְרִישׁ בֵּינֵי מוֹי עִלָּאֵי לְבֵינֵי מוֹי תַּתָּאֵי׃ וַיַּעַשׂ וְעָבַד 7
יְיָ יָת רְקִיעָא סוֹכֵיהּ וְתָלַת אֲצָבְעָתָא בֵּינֵי סְטָרֵי שְׁמַיָּא לְמוֹי דְאוֹקְיָנוֹס וְאַפְרֵישׁ בֵּינֵי
מַיָּא דְמִלְרַע לְרָקִיעָא וּבֵינֵי מַיָּא דִלְעֵיל בְּקוּבְתָא דְרָקִיעָא וַהֲוָה כֵן׃ וַיִּקְרָא וְקָרָא יְיָ 8
לְרָקִיעַ שְׁמַיָּא וַהֲוָה רַמַּשׁ וַהֲוָה צַפְרָא יוֹם תִּנְיָן׃ וַיֹּאמֶר וְאָמַר יְיָ יִתְכַּנְּשׁוּן מִן תַּתָּאֵין 9
דְּאִשְׁתְּאַרוּ מִן לָרַע לִשְׁמַיָּא לְדוּכְתָּא חַד וְתִתְחֲמֵי יַבֶּשְׁתָּא וַהֲוָה כֵן׃
וַיִּקְרָא וְקָרָא יְיָ לְגַנִּיבְתָּא אַרְעָא וּלְבֵית כְּנִישׁוֹת מַיִּין קָרָא יַמֵּי וַחֲמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ 10
וַיֹּאמֶר וְאָמַר יְיָ תַּרְבֵּי אַרְעָא דֵּיתְאֵי עִשְׂבָּא דְּבִיזְרֵיהּ מִזְדָּרַע וְאִילָן פֵּירִי עָבִיד פֵּירִי 11
לְזָנֵיהּ דְּבִזְרֵיהּ בֵּיהּ עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃ וְתוֹצֵא וְהַנְפָּקַת אַרְעָא דֵּיתְאֵין עִסְבָּא דְּבִזְרֵיהּ 12
מִזְדָּרַע וְאִילָן עָבִיד פֵּירִי לְזָנֵיהּ בֵּיהּ וְחָמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ וִיהִי הֲוָה רַמַּשׁ וַהֲוָה צַפְרָא יוֹם 13
תְּלִיתָאֵי׃ וַיֹּאמֶר וְאָמַר יְיָ יְהוֹן נְהוֹרִין 14
בִּרְקִיעָא דִּשְׁמַיָּא לְמַפְרְשָׁא בֵּינֵי יְמָמָא
וּבֵינֵי לֵילְיָא וִיהוֹן לְסִימָנִין וּלְזִמְנֵי מוֹעֲדִין
וּלְמֶעְבַּד בְּהוֹן חוּשְׁבַּן יוֹמִין וּלְמִקְדְּשָׁא רֵישֵׁי יַרְחִין וְרֵישֵׁי שְׁנִין עִבּוּרֵי יַרְחִין וְעִבּוּרֵי שְׁנִין
וּתְקוּפוֹת שִׁמְשָׁא וּמוֹלַד סִיהֲרָא וּמַחְוְרִין׃ וְהֵוֹ וִיהוֹן לִנְהוֹרִין בִּרְקִיעָא דִּשְׁמַיָּא 15
לְמַנָּרָא עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃ וַיַּעַשׂ וְעָבַד יְיָ יָת תַּרְוֵין נְהוֹרַיָּא רַבְרְבַיָּא וְהַוֹן שְׁוִין 16
בְּאִיקָרְהוֹן עֶשְׂרִין וְחַד שְׁנִין בְּצִיר מִנְּהוֹן שִׁית מְאָה וּתְרֵין וְשׁוּבְעִין חוּלְקֵי שַׁעֲתָא וּמִן
בָּתַר כֵּן אִשְׁתְּעִית סִיהֲרָא עִילּוֹי שִׁמְשָׁא לְיִשַׁן תְּלִיתָאֵי וְאוֹדְעַרַת וּמַנֵּי יָת שִׁמְשָׁא דַּהֲוָה
נְהוֹרָא רַבָּה לְמִשְׁלַט בְּיוֹמָא וְיָת סִיהֲרָא דַּהֲוָה נְהוֹרָא וְעֵירָא לְמִשְׁלַט בְּלֵילְיָא וְיָת כּוֹכְבַיָּא׃

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAPUT I.

A Principio creavit Domin⁹ cœ- 1
lum & terram. Terra autem erat stu- 2
por & inanitas, vasta à filiis homi-
nis & vacua ab omni jumento; & te-
nebræ erant super facies abyssi: &
ventus miserationum a facie Domini
flabat super facies aquarum. Et dixit Dominus sit; Lux ad illuminationem 3
superiorem: & statim fuit Lux. Et vidit Dominus lucem quoniam bona: 4
& separavit Dominus inter lucem & inter tenebras. Et vocavit Dominus 5
lucem Diem, & fecit eum ut in eo
operarentur habitatores mundi; te-
nebras autem vocavit noctem, quam
fecit ut in ea quiescerent creaturæ.
Et fuit vespera & fuit mane, dies
unus. Et dixit Dominus: Sit expansum in medio aquarum: & sit separans 6
inter aquas superiores & inter aquas inferiores. Et fecit Dominus expansum 7
sustentans ipsum, tribus digitis inter extremitates cœlorū & aquas Oceani;
& separavit inter aquas quæ sunt infra expansum, & inter aquas superiores
quæ sunt in tentorio expansi. Et fuit sic. Et vocavit Dominus expansum 8
Cœlos. Et fuit vespera & fuit mane, dies secundus. Et dixit Dominus; Con- 9
gregentur aquæ inferiores, quæ relictæ sunt deorsum sub cœlis, in locum
unum, & exiccetur terra ut appareat arida: & fuit sic. Et vocavit Dominus 10
siccitatem, Terram, & locum congregationis aquarum vocavit Maria: et vidit
Dñs quoniam bonum esset. Et dixit Dominus: Producat copiosè terra 11
germina herbæ cujus semen seminatur, & arborem fructiferam facien-
tem fructus secundùm speciem suam, cujus semen in ipsa super terram: &
fuit sic. Et produxit terra gramina & herbam cujus semen seminatur, 12
& arborem fructiferam facientem fructus secundùm speciem suam: &
vidit Dominus quòd bonum esset. Et fuit vespera & fuit mane, dies tertius. 13
Et dixit Dominus: sint luminaria in 14
expanso cœlorum, ad separandum
inter diem & noctem; & sint in si-
gna, & tempora festorum, & ad sup-
putandum illis numerum dierum, et ad sanctificandum neomenias et an-
norum initia, et intercalationes mensium et annorum, revolutiones solis, no-
vilunia et cyclos. Et erunt in luminaria in expanso cœlorum, ad illuminandū 15
super terram: et fuit ita. Et fecit Dñs duo luminaria magna, & erant pa- 16
ria in gloria uno et viginti annis, demptis sexcentis septuaginta duabus par-
tibus horæ; & postea protulit luna contra solem falsam delationem, et im-
minuta est: et præfecit solem luminare majus ut dominaretur diei, et lunam,
quæ erat luminare minus, ut præesset nocti, et stellas.

Hierosolymitanum.

CAP. I.

1 *In sapientia creavit Deus.*
2 *Terra autem erat stupor & inanitas, & desolatio à filiis hominum, & omni bestiâ vacua: & ventus miserationum à conspectu Domini flabat in superficiem aquarum.*

Hieros. 5 *Et fuit vespera et fuit mane ordine operis creationis dies primus.* 6 *Et sit separans inter aquas superiores & inter aquas inferiores.*

Hieros. 14 *Et sint in signa et in stata tempora et ad sanctificandum illis mensium et annorum initia.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل اوّل *

CAPUT PRIMUM.

در اوّل آفريد خدا مر آن آسمان ومر آن زمين * وآن زمين بود تهي وويران وتاريكي 1 2
ابر روي تهوم وبادي خدايي وزيده شوا ابر روي آن آب * وگفت خدا باشد روشناي 3
وبود روشنايي * وبديد خدا مر آن روشنايي كه نيكو وجدا كرد خدا ميان آن 4
روشنايي وميان آن تاريكي * وبخواند خدا بروشنايي روز وبتاريكي خواند شب 5
وبود ايوار وبود بامداد روز يكّه * وگفت خدا باشد پرده در ميان آن آب وباشد 6
جدا كنا ميان آب بآب * وبكرد خدا مر آن پرده وجدا كرد ميان آن آب آنچه از فرود 7
بپرده وميان آن آب آنچه از بالا بپرده وبود همچنين * وبخواند خداے بپرده آسمان 8
وبود ايوار وبود بامداد روز دويمي * وگفت خدا جمع شوند آن آب از فرود آن آسمان 9
بجاي يكّه وديدار شود آن خشكي وبود همچنين * وبخواند خدا بخشكي زمين 10
وبجمع جاے آن آبها خواند دريا ها وبديد خدا كه نيكوست * وگفت خدا رويشن 11
كند آن زمين رويشن گياه تخم كناے تخم درخت بر كناے بر بنوع او آنچه
تخم او درو ابر آن زمين وبود همچنين * وبيرون آورد آن زمين رويشن گياه تخم كنا 12
تخم بنوع او ودرخت كنا بر آنچه تخم او درو بنوع او بديد خدا كه نيكوست * وبود 13
ايوار وبود بامداد روز سيمي * وگفت خدا باشد روشنايها در پردهي آن آسمان بجدا 14
كردن ميان آن روز وميان آن شب وباشند بنشانها وبواعديها وبروزها وسالها * وباشند 15
بروشنايها در پردهيي آن آسمان بروشنايي دادن ابر آن زمين وبود همچنين * بكرد خدا مر دو آن روشنايهاي 16
آن بزركان مر آن روشنايي آن بزركتر بمسلط آن روز ومر آن روشنايي آن خردتر بمسلط آن شب ومر آن ستارها *

In principio creavit Deus cœlum et 1
terram: Terra autem erat vacua & 2
desolata, tenebræque erant super fa-
ciem abyssi: & ventus Dei spirabat
super faciem aquæ. Tum dixit Deus, 3
esto lux: & fuit lux. Viditque 4
Deus lucem esse bonam, & separa-
vit Deus inter lucem & tenebras.
Lucémque vocavit Deus, Diem; tene- 5
bras verò vocavit, Noctem: sic fuit
vespera, & fuit mane dies unus.
Deinde dixit Deus, Esto expansum 6
inter medium aquæ, quod separet in-
ter aquam & aquam. Fecit ergò De- 7
us expansum; quod distinguit inter
aquam quæ est infra expansum, &
inter aquam quæ est supra expansum:
& fuit ita. Expansum autem voca- 8
vit Deus Cœlum: sic fuit vespera,
& fuit mane dies secundus. Posteà 9
dixit Deus, Congregentur aquæ quæ
sub cœlo sunt in locum unum, ut ap-
pareat arida: & fuit ita. Aridam 10
autem vocavit Deus, Terram, et lo-
cum collectionis aquarum vocavit,
Maria: et vidit Deus quòd esset bo-
num. Iterum dixit Deus, Crescere fa- 11
ciat terra crescentem herbam semen-
tantem semen, arboremque fructife-
ram edentem fructum in specie sua,
cujus semen in ipsa sit super terram:
et fuit ita. Nam produxit terra cre- 12
scentem herbam sementantem semen
in specie sua, et arborem fructiferam,
cujus semen in ipsa est in specie sua;
& vidit Deus quòd esset bonum. Sic 13
fuit vespera, et fuit mane dies ter-
tius. Pòst dixit Deus, Sunto lumi- 14
na in expanso cœli, ad separandum
inter diem et noctem: et sint in signa, et
in stata tempora, et in dies et annos. Sint 15
in lumina in expanso cœli ad lucem præ-
bendum super terram: et fuit ita. Fecit 16
enim Deus duo lumina magna: lumen
majus, ut præesset diei, et lumen minus, ut
præesset nocti, atque stellas.

בראשית א

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targum Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

17 ויתן יתהון יי׳ על שטריהון ברקיעא דשמיא למנהרא על ארעא׃
18 ולמשול בומשמשא ביממא ובליליא ולמפרשא בין נהורא דיממא ובין חשוכא
19 וחמא יי׳ ארום טב׃ ויהי רמש והוה צפר יום רביעאי׃
20 ואמר יי׳ ירחשון רקקי מוי רחישו נפשא חייתא ועופא דטייס ושרבפתיחה על
21 ארעא ושביל טייסיה על אויר רקיע שמיא׃ ויברא יי׳ ית תנינייא רברביא ית
לויתן ובר זוגיה דמתשתדין ליום נחמתא וית כל נפשתא חייתא דרחישא דארחישו
מיא לזליליהון לזוגיהון וני דכיין וזני דלא דכיין וזני דלא דכיין ית כל עוף דטייס בפרפין לזונהי
22 וני דכיין וזני דלא דכיין וחמי יי׳ ארום טב׃ וברך יתהון למימר פושו
23 וסגו ומלו ית מיא ביממיא ועופיה יפשי בארעא׃ ויהי והוא רמש והוה צפר יום
24 חמשאי׃ ואמר יי׳ תהנפק נרגישתא דארעא נפשת ברייתא ליזניה וני דכיין
25 וזני דלא דכיין בעירי וריחשי ובריית ארעא ליזניה והוה כן׃ ויעש ועבד יי׳ ית
חיות ארעא לזונה וני דכיין וזני דלא דכיין וית בעירא ליזנה וית כל רחיש ארעא לזנה
26 וני דכיין וזני דלא דכיין וחמא יי׳ ארום טב׃ ואמר יי׳ למלאכייא דמשמשין
קומוי דאתבריו ביום תנין לברית עלמא נעביד אדם בצלמנא בדיוקנינא וישלטון
בכווירי ימא ובעופא דבאויר שמיא ובבעירא ובכל ארעא ובכל רחישא דרחיש
27 על ארעא׃ ויברא וברא יי׳ ית אדם
בדיוקניה בצלמא יי׳ ברא יתיה במאתן
ארבעין וחמני אברין בתלת מאה ושיתין
וחמשא נידין וקרם עלוי מושכא ומלי
יתיה בסרא ואדמא דכר ונוקבא בנוהון ברא יתהון׃ ויברך ויברך יתהון יי׳
28 ואמר להון יי׳ פושו וסגו ומלו ית ארעא בנן ובנן ותקופו עלה בנכסין ושליטו
בכווירי ימא ובעופא דשמיא ובכל רחשא דרחיש על ארעא׃
29 ואמר יי׳ יהא יהבית לכון ית כל עיסבא דביזריה מזדרע דעילוי אנפי כל
ארעא וית כל אילני סרקא לצרוך בניינא ולאסקותא ודביה פירי אילנא דביזריה
מזדרע לכון יהא למיכל׃ ולכל ולכל חיות ארעא ולכל עופא דשמיא
30 ולכל דרחיש על ארעא דביה נפשא חייתא ית כל ירוקי עסבין יהוה כן׃
31 וחזא יי׳ ית כל דעבד והוה טב לחדא והוה רמש והוה צפר יום שתיתאי׃

ירושלמי 27 וברא מימרא דיי׳ ית אדם
בדמותיה בדמות מן קדם יהוה ברא
יתיה דכר ונוקבא ברא יתהון׃

Et ordinavit ea Dominus super præfecturas ipsorum in expanso cœlorum, 17
ad lucendum super terram. Et ad ministrandum per diem & per noctem, 18
& ad separandum inter lucem diei & inter tenebras noctis: & vidit Do-
minus quoniam bonum. Et fuit vespera & fuit mane, dies quartus. Et 19
dixit Dominus; proferant paludes aquarum reptile animæ viventis, 20
et volucre quod volet, cujus nidus *sit* super terram, & semita volucris
sit in aëre expanso cœlorum. Et creavit Dominus cetos magnos, Liviathan 21
& ejus conjugem, qui parandi sunt in diem consolationis; & omnem
animam viventem reptilis, quæ abundè produxerunt aquæ profundæ se-
cundùm species suas, species mundas & species immundas; & omne volucre
quod volet alis secundùm species suas, species mundas & species immundas:
& vidit Dominus quod bonum. Et benedixit eis, dicens: Crescite & 22
multiplicamini, & implete aquas in maribus; et volucris multiplicetur
in terra. Et fuit vespera & fuit mane, dies quintus. Et dixit Dominus; 23
Producat terra argillosa animam creaturæ secundùm speciem suam, species 24
mundas et immundas; jumenta & reptilia, & bestiam terræ secundùm spe-
ciem suam: & fuit sic. Et fecit Dominus feram terræ secundùm speciem 25
suam, mundam et immundam; et jumentum secundùm speciem suam, et
omne reptile secundùm speciem suam, species *inquam* mundas & im-
mundas: & vidit Dominus quòd bonum. Et dixit Dominus angelis 26
ministrantibus coram ipso, qui creati sunt die secundo creationis mundi:
Faciamus hominem in imagine nostra juxta similitudinem nostram; ut do-
minentur in pisces maris, & in volucrem aëris cœlorum, & in jumentum &
in omnem terram; et in omne reptile quod reptat super terram. Et crea- 27
vit Dominus hominē in imagine sua,
juxta similitudinem Dei creavit ipsum;
cum ducentis quadraginta octo mem-
bris, & trecentis sexaginta quinque
nervis, & obduxit ea pelle, & implevit
eam carne & sanguine: marem et fœ-
minam in corpore suo creavit eos.

Hieros. 27 *Et creavit verbum Do-
mini hominem in similitudine sua,
in similitudine à facie Domini crea-
vit eum: marem & conjugem ejus
creavit eos.*

Et benedixit eis Dominus, & dixit illis Dominus: Crescite & multiplica- 28
mini, & replete terram filiis & filiabus, & fortes estote super eam opibus;
& dominamini in pisces maris, & in volucres cœlorum, & in omne reptile
feræ, quod reptat super ipsam terram. Et dixit Dominus; Ecce dedi vo- 29
bis omnem herbam cujus semen seminatur, quæ est super facies ter-
ræ; & omnes arbores infructuosas & steriles, in necessitatem ædificii
& ad comburendum; sed eæ in quibus est fructus, cujus semen semi-
natur, vobis erunt in cibum. Sed omni bestiæ terræ; et omnibus volu- 30
cribus cœlorum, & omni quod reptat super terram, in quo est anima
vivens, *dedi* omnes virores herbarum: & fuit sic. Et vidit Domi- 31
nus omne quod fecerat, & erat bonum valde: & fuit vespera & fuit
mane, dies sextus.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 * وبداد ايشانرا خدا در پردهيي آن آسمان بروشنايي دادن ابر آن زمين *وبمسلط بودن در
18 روز ودر شب وبجدا كردن ميان آن روشنايي وميان آن تاريكي وبديد خدا كه
19 نيكوست * وبود ايوار بود بامداد روز چهارمين * وگفت خدا جنبش كنند آن آب
20 جنبش جان زنده ومرغ بپرّد ابر آن زمين ابر روي پردهي آن آسمان * وآفريد خدا مر آن
21 اژدهان آن بزرگان ومر همه جان آن زنده آن جنبش كنا آنچه جنبش كردند آن آبها
بنوع ايشان ومر همه مرغ بالوار بنوع او بديد خدا كه نيكوست * آفرين كرد ايشانرا
22 خدا بگفتن برومند شويد وبسيار شويد وبر داريد مر آن آبها در دريا‌ها وآن مرغ
23 بسيار شود در زمين * بود ايوار بود بامداد روز پنجمين * وگفت خدا بيرون آورد آن
24 زمين جان زنده بنوع آن چهارپا وجنبش وزندهيي زمين بنوع آن وبود همچنين * بكرد
25 خدا مر زندهيي آن زمين بنوع آن ومر همه چهارپا بنوع آن ومر همه جنبش آن زمين بنوع
آن وبديد خدا كه نيكوست * گفت خدا بكنيم آدمي در چهرهيي ما چون مانند ايما
26 ومسلط شوند در ماهي آن دريا ودر مرغ آن آسمان ودر چهارپا ودر همه آن زمين ودر همه آن
27 جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين * وآفريد خدا مر آن آدم در چهرهي او در چهرهي
28 شريف آفريد اويرا نر وماده آفريد ايشانرا * آفرين كرد ايشانرا خدا وگفت بايشان
برومند شويد وبسيار شويد وبر داريد مر آن زمين وفرود گيريد اويرا ومسلط شويد
29 در ماهي آن دريا ودر مرغ آن آسمان ودر همه زندهيي جنبش كنا ابر آن زمين * وگفت
خدا اينك دادم بشما مر همه گياه آن دشت آنچه ابر روي همه آن زمين ومر همه آن
30 درخت آنچه درو بر درخت تخم كنايي تخم بشما باشد بخوردن * وبهمه زندهيي آن
زمين وبهمه مرغ آن آسمان وبهمه جنبش كنا ابر آن زمين آنچه درو جان زنده مر همه سبزي گياه بخوردن
31 بود همچنين * بديد خدا مر آنچه بكرد واينك نيكو بغايت وبود ايوار وبود بامداد روزي ششمين *

*Et dedit ea Deus in expanso cœli, 17
ut lucem præberent super terram. Et 18
ut præessent diei & nocti, & ut se-
pararent inter lucem ac tenebras: vi-
ditque Deus quòd esset bonum. Sic 19
fuit vespera, et fuit mane dies
quartus. Postèà dixit Deus, Repere 20
faciant aquæ reptile animæ viventis:
& volatile volet super terram, super
faciem expansi cœli. Et creavit Deus 21
dracones magnos: & omnem am
viventem moventem, quam movere
faciebant aquæ, in specie sua, om-
nemque volucrem alatam in specie
sua: & vidit Deus quòd esset bonum.
Et benedixit eis Deus, dicendo; 22
Fœcundi estote, ac multiplicamini, et
implete aquas per maria; & multi-
plicetur volucris in terra. Sic fuit 23
vespera, & fuit mane dies quintus.
Deinde dixit Deus, Producat terra 24
animam viventem in specie sua, qua-
drupedem, ac reptile, & animal
terræ in specie sua; & fuit ita. Fecit 25
enim Deus animal terræ in specie
sua, & omnem quadrupedem in spe-
cie sua, omnéque reptile terræ in
specie sua: & vidit Deus quòd esset
bonum. Postèà Dixit Deus, Fa- 26
ciamus hominem in forma nostra, se-
cundùm similitudinem nostram, qui
dominetur in piscem maris, & in vo-
lucrem cœli; & in quadrupedem, & in
omnem terram, inque omne reptile
quod movet super terram. Itaque 27
creavit Deus hominem in forma sua,
in forma inquam nobili creavit eum:
marem & fœminam creavit eos.
Deinde benedixit eis Deus, et dixit 28
illis; Fœcundi estote, ac multiplicami-
ni, & replete terram, eamque subji-
cite: & dominium exercete in piscem
maris, & in volucrem cœli, &
in omne animal quod movet super
terram. Præterea dixit Deus, Ecce 29
dedi vobis omnem herbam campestrem,
quæ est super faciem totius terræ,
omnemque arborem cui inest fructus
arboris sementantis semen: vobis erit
ad comedendum. Omni autem ani- 30
mali terræ, et omni volucri cœli,
omnique reptanti super terram, cui
inest anima vivens, dedi omnem her-
bam viridem ad comedendum: & fuit
ita. Tum vidit Deus omne quod fe- 31
cerat, et ecce valdè bonum erat: sic
fuit vespera, et fuit mane dies sextus.*

תגרום יונתן בן עוזיאל ירושלמי Targ. Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

ב

CAP. II.

1 ויכלו ושלימו פרייתי שמיא וארעא וכל חיליותהון : 2 ויכל ושלים יי ביומא שביעאה
עבידתיה דעבד ושיירתי עיסקין דברא ביני שמשתא ונח ביומא שביעאה מכל
3 עבידתיה דעבד : וברך ביריך יי ית יומא שביעאה מן כולהון יומי שביעתא
4 וקדיש יתיה ארום ביה נח מכל עבידתיה דברא יי ועתיד למעבד : אלדא אלין
5 תולדת שמיא וארעא כד אתבריו ביומא דעבד יי אלהים ארעא ושמיא : וכל וכל
אילני חקלא עד כדו לא הוו בארעא וכל עיסבי חקלא עד כדו לא צמח ארום לא
6 אמטר יי אלהים על ארעא ואינש ליית למפלח ית אדמתא : ואד יענן יקרא הוה נחית
מתחות כורסי יקרא ומלי מיא מן אוקיינוס והדר סליק מן ארעא ומחית מטרא ומשקי
7 ית כל אפי אדמתא : וייצר וברא יי אלהים ית אדם בחרין יצרין ודבר עפרא מאדמתר

בית מקדשא ומארבעת רוחי עלמא
ופתכא מכל מיסי עלמא וברייה סומק
שחים וחיור ונפח בנחירוהי נשמתא דחיי והוות נשמתא בנופא דאדם לרוח ממללא
לאנהרות עיינין ולמצתות אודנין : 8 ויטע ואתנציב במימרא דיי אלהים גינונית תא
מערן לצדיקיא קדם ברייית עולם ואשרי תמן ית אדם דבר בריה : 9 ויצמח ורבי
יי אלהים מן אדמתא כל אילן דמרנג
למיחמי וטב למיכל ואילן חייא במציעות
גינוניתא רומיה מהלך חמש מאה שנין
ואילן דאכלי פירוהי ידעין בין טב לביש : 10 ונהר ונהרא נפיק מערן לאשקאה ית
גינוניתא ומתמן מתפרש והוי לארבעת רישי נהרין : 11 שם האחד שום חד פישון
הוא דמקיף ית כל ארע הינדיקי דתמן דהבא : 12 והב ודהבא דארעא ההיא בחיר
תמן בידלחא ואבנין טבין דבורלין : 13 ושם נהרא תנינא גיחון הוא דמקיף ית
כל ארעא דכוש : 14 ושם ושום נהרא תלתאה דינלת הוא דמהלך למדנח אתור
ונהרא רביעאה הוא פרת : 15 ויקח ודבר יי אלהים ית אדם מן טוור פולחנא אתר
דאתבריא מתמן ואשריה בגינוניתא דעדן
למהוי פלח באורייתא ולמנטר פקודהא :
16 ויצו ופקיד יי אלהים על אדם למימר
מכל אילן גינוניתא מיכל תיכול : 17 ומעץ
ומאילן דאכלין פירוהי חכמין למידע בין טב לביש לא תיכול מניה ארי ביומא
דתיכול תהי חייב קטול :

ירושלמי ב 7 והוה אדם נפש דחיה :

ירושלמי 9 ואילן דעתא כל מן דאכיל מניה מפרש בין טב לביש :

ירושלמי 15 ונסיב יי אלהים ית אדם ואשרייה בגנתא דעדן ואצנע יתיה למהוי פלח באורייתא ולמטור :

1 ET absolutæ ſunt creaturæ cœli & terræ, & omnes exercitus eorum. 2 Et abſolvit Dominus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat, & decem negotia quæ creavit inter ſoles : & quievit die ſeptimo ab omni opere ſuo quod fecerat. 3 Et benedixit Dominus diei ſeptimo præ omnibus diebus ſeptimanæ, & ſanctificavit ipſum : quoniam quieverat in eo ab omni opere ſuo, quod creaverat Dominus & facturus erat. 4 Iſtæ ſunt generationes cœlorum & terræ, quando creata ſunt; in die quo fecit Dominus terram & cœlos : 5 Et omnes arbores agri adhuc non erant in terra, & omnes herbæ agri adhuc non germaverant : quoniam non pluere fecerat Dominus ſuper terram, & homo non erat ad colendum terram. 6 Sed nubes gloriæ deſcendebat de ſub ſolio gloriæ, & replebatur aquis ex Oceano, & rurſus aſcendebat ex terra & deſcendere faciebat pluviam ; & irrigabat omnem faciem terræ. 7 Et creavit Dominus Deus hominem duabus creationibus, & accepit pulverem è loco domus ſanctuarii & ex quatuor plagis mundi, & miſcuit ex omnibus aquis mundi, & creavit ipſum rufum, nigrum, & album, & inflavit in nares ejus animam vitæ : & fuit anima in corpore hominis in ſpiritum loquentem, ad illuminationem oculorum & aurium auditum. 8 Et plantatus eſt verbo Domini Dei hortus ex Eden juſtis, ante creationem mundi : & ibi habitare fecit hominem, poſtquam creâſſet eum. 9 Et creſcere fecit Dominus Deus è terra omnem arborem, quæ deſiderabilis erat ad videndum, & bona ad comedendum : & arborem vitæ in medio horti, cujus altitudo erat itineris quingentorum annorum; & arborem cujus fructum qui edunt cognoſcunt inter bonum & malum. 10 Et fluvius exibat ex Eden, ad irrigandum hortum : & inde ſeparabatur, & erat in quatuor capita fluviorum. 11 Nomen unius Phiſon : ipſe eſt qui circuit totam terram Indicam, ubi eſt aurum. 12 Et aurum terræ illius electum eſt : ibi eſt bdellium & lapides pretioſi Berylli. 13 Et nomen fluminis ſecundi, Gichon : is eſt qui circuit totam terrã Cuſch. 14 Et nomen fluvii tertii, Diglath ; is eſt qui abit ad Orientem Aſſyriæ : & fluvius quartus eſt Perath. 15 Et accepit Dominus Deus hominem ex monte cultus, loco in quo creatus erat inde ; & habitare fecit eum in horto Eden, ut coleret legem, & obſervaret mandata ejus. 16 Et præcepit Dominus Deus homini dicendo : Ex omni arbore horti comedendo comedes. 17 Sed ex arbore, cujus fructus qui comedunt, ſapientes ſunt ad cognoſcendum inter bonum & malum, non comedes ex ea : quoniam die quo comederis, eris reus mortis.

Hieroſ. *Cap.* II. 7 *Et erat homo anima vitæ.*

Hieroſ. 9 *Et arborem ſcientiæ; quiſquis ex ea comedit diſtinguit inter bonum & malum.*

Hieroſ. 15 *Et accepit Dominus Deus hominem, & habitare fecit eum in horto Eden; & collocavit eum ut eſſet colens legem, & eam cuſtodiret.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

• فصل دوم •

CAP. II.

1 *وتمام شدند آن آسمان وآن زمين وجمله سپاه ايشان • 2 وتمام كرد خدا در روز آن هفتمي
كار او آنچه كرد ومعطلي فرمود در روز آن هفتمي از جمله كار او آنچه كرد * 3 وآفرين
كرد خدا مر روز آن هفتمي وخاص كرد اويرا كه درو معطلي فرمود از جمله كار او
آنچه آفريد خدا بكردن * 4 اينان پيدا شدنهاي آن آسمان وآن زمين در آفريده شدن ايشان
در روز كردن ؛ خدا زمين وآسمان * 5 وهمه درخت آن دشت پيش باشد در زمين وهمه
گياه آن دشت پيش برويد كه نه بارانيد ؛ خدا ابر آن زمين وآدم نبود بكار كردن مر
6 آن زمين * وبخار بر آيد از آن زمين وآب دهد مر همه روي آن زمين * 7 وآفريد ؛ خدا مر
آن آدم خاك از آن زمين وبدميد در بينيي او نفس زندگي وبود آن آدم بجان زنده •
8 *بنشاند ؛ خدا بستان در بهشت از پيش بنهاد آنجا مر آن آدم آنچه آفريد * 9 برويانيد ؛ خدا
از زمين همه درخت آرزومند بديدار ونيكو بخوردن ودرخت آن زندگي در ميان آن
بستان ودرخت آن دانش نيك وبد * 10 وزود برون آيا از بهشت بآب دادن مر بستان واز
11 آنجا جدا شود وباشد بچهار سرها * نام آن يكّه پيشون او آن كردكردا مر همه زمين آن
12 13 حويله آنچه آنجا آن طلا * وطلا آن زمين آن نيكو آنجا آن بلور وسنك آن شهم * ونام آن
14 رود آن دويمي جيكون او آن كردكردا مر همه زمين حبش * ونام آن رود آن سيمين
15 دجله او آن روا پيش موصل وآن رود آن چهارمين او فرات * 16 بنشاند ؛ خدا مر آن آدم
رها كرد اويرا در بستان بهشت بكار كردن آن وبنگاه داشتن آن * 17 بفرمود ؛ خدا ابر
آن آدم بگفتن از همه درخت آن بستان خوردن بخوريي * واز درخت آن دانش نيك وبد
نه خوري ازو كه در روزي خوردن تو ازو مردن بميريي •

1 PErfectis itaque cælo & terrâ, omnique illorum exercitu, 2 Abſolvit Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat : & ceſſavit in die ſeptimo ab omni opere ſuo quod fecerat. 3 Tum benedixit Deus diei ſeptimo, & ſanctificavit ipſum : quum in eo ceſſâſſet ab omni opere ſuo, quod creaverat Deus, faciendo. 4 Iſti ſunt ortus cœli & terræ, cùm crearentur : die quo fecit Dominus Deus terram & cœlum ; 5 Et omnem arborem campeſtrem, antequàm fuiſſet in terra, omnemque herbam campeſtrem, antequàm crevi ſſet : quia nondum pluvie feciſſet Dominus Deus ſuper terram, neque erat homo qui coleret terram. 6 Et vapor aſcendit de terra & adaquavit totam faciem humi. 7 Creavit verò Dominus Deus hominem pulverem de humo, inſpiravitque naribus ejus halitum vitæ : & fuit homo in animam viventem. 8 Plantaverat autem Dominus Deus hortum in paradiſo, à plaga anteriori, ubi poſuit hominem quem fecerat. 9 Et creſcere fecerat Dominus Deus è terra omnem arborem deſiderabilem ad aſpectum, & bonam ad comedendum : arborem quoque vitæ in medio horti, & arborem ſcientiæ boni & mali. 10 Fluvius verò exiens è paradiſo ad adaquandum hortum, inde ſeparabatur, evaſque in quatuor capita. 11 Nomen unius Piſhon : hic eſt qui circundat totam terram Havilab, ubi eſt obryzum. 12 Et obryzum illius terræ præſtans : ibidem eſt Beryllus, & lapis Sardonix. 13 Nomen verò fluvii ſecundi Gihon : hic circundat totam terram Habaſſiæ. 14 Et nomen fluvii tertii Diglab : (i.e. Tigris :) hic dilabitur ante Aſſyriam : fluvius autem quartus, ipſe eſt Euphrates. 15 Accipiens itaque Dominus Deus hominem, dimiſit eum in hortum paradiſi, ad elaborandum eum & cuſtodiendum eum. 16 Præcepitque Deus homini, dicendo ; Ex omni arbore horti liberè comedes : 17 De arbore verò ſcientiæ boni & mali, de iſto ne comedas : quo die enim de eo comederis, morte moriêris.

ירושלמי	תרגום יונתן בן עזיאל Targ. JONATHAN. B. UZIEL.	Hieroſolymitanum.
18 אַעֲבִיד לֵיהּ בַּר זוּג כַּד נָפִיק בֵּיהּ :	18 ויאמר יְיָ אֱלֹהִים לָא חַקִּין דְּיֵהֵי אָדָם	18 Et dixit Dominus Deus, Non rectum eſt ut ſit homo dormiens ſolus : faci-
20 וּלְאָדָם לָא אַשְׁכַּח בַּר זוּג כַּד נָפִיק בֵּיהּ :	דְּמִיךְ בִּלְחוֹדוֹהִי אֶעֱבִיד לֵיהּ אִיתָא דִּתְהֵי	am illi mulierem, ut ſit ſuſtentaculum ex adverſo ejus. Et creaverat Dominus 19
19 רְשִׁמְיָא וְאַיְתִי לְוַת אָדָם לְמֵיחֲמֵי מָה יְהֵי קְרֵי לֵיהּ שׁוּם וְכָל דְּקְרֵי לֵיהּ אָדָם	סְמִיךְ בְּקִבְלֵיהּ : ויצר וּבְרָא יְיָ אֱלֹהִים מִן אַדְמְתָא כָּל חֵיוַת בָּרָא וְיָת כָּל עוֹפָא	Deus ex terra omnem beſtiam agri, & omnem avem cœlorum, & ad-
20 נַפְשָׁא מִן חֵיוְתָא הוּא שְׁמֵיהּ : ויקרא וּקְרָא אָדָם שְׁמָהָן לְכָל בְּעִירָא וּלְכָל עוֹפָא	דִּשְׁמַיָּא וְאַיְתִי לְוַת אָדָם לְמֵיחֲמֵי מַה יְהֵי קְרֵי לֵיהּ שׁוּם וְכָל דְּקְרֵי לֵיהּ אָדָם	duxerat ad hominem ut videret quo nomine ea eſſet appellaturus : & quod cunque vocavit homo animam
דִּשְׁמַיָּא וּלְכָל חֵיוַת בָּרָא וּלְאָדָם לָא אַשְׁכַּח עַד הַשְׁתָּא סְמִיךְ בְּקִבְלֵיהּ : ויפל	נַפְשָׁא מִן חֵיוְתָא הוּא שְׁמֵיהּ : ויקרא וּקְרָא אָדָם שְׁמָהָן לְכָל בְּעִירָא וּלְכָל עוֹפָא	aliquam viventẽ, hoc eſt nomen ejus.
21 וּרְמָא יְיָ אֱלֹהִים שִׁינְתָא עַמִּיקְתָא עַלּוֹי אָדָם וְרַמַּךְ וּנְסִיב חַדָּא מֵעִלְעוֹהִי הִיא עִלְעָה	דִּשְׁמַיָּא וּלְכָל חֵיוַת בָּרָא וּלְאָדָם לָא אַשְׁכַּח עַד הַשְׁתָּא סְמִיךְ בְּקִבְלֵיהּ : ויפל	Et vocavit homo nomina omni jumento, omni volucri cœlorum, omnique 20
22 תְּלִיסְרִית דְּמִן סְטַר יַמִּינָא וְאָחַד בְּבִישְׂרָא : ויבן וּבְנָא יְיָ אֱלֹהִים יַת עִילְעָא דְּנָסַב	וּרְמָא יְיָ אֱלֹהִים שִׁינְתָא עַמִּיקְתָא עַלּוֹי אָדָם וְרַמַּךְ וּנְסִיב חַדָּא מֵעִלְעוֹהִי הִיא עִלְעָה	beſtiæ agri : ſed homini non invenit hactenus ſuſtentaculum ex adverſo
23 מִן אָדָם לְאִתְתָא וְאַיְתִיאָ לְוַת אָדָם : ואמר וְאָמַר אָדָם הָדָא זִמְנָא וְלָא תּוּב	תְּלִיסְרִית דְּמִן סְטַר יַמִּינָא וְאָחַד בְּבִישְׂרָא : ויבן וּבְנָא יְיָ אֱלֹהִים יַת עִילְעָא דְּנָסַב	ejus. Et injecit Dominus Deus ſomnum profundum ſuper Adam, & dor- 21
תִּתְבְּרֵי אִתְתָא מִן גְּבַר הֵיכְמָא דְּאִתְבְּרִיאַת דָּא מִנֵּי נַרְמָא מִגַּרְמַיי וּבִשְׂרָא מִבִּשְׂרִי	מִן אָדָם לְאִתְתָא וְאַיְתִיאָ לְוַת אָדָם : ואמר וְאָמַר אָדָם הָדָא זִמְנָא וְלָא תּוּב	mivit : & accepit unam ex coſtis ejus, illa eſt coſta decima tertia lateris
לְדָא חֲמֵי לְמֵיקְרֵי אִתְתָא אֲרוּם מִגְּבַר אִתְנְסִיבַת דָּא : על כן בְּגִין כֵּן יִשְׁבּוֹק גְּבַר	תִּתְבְּרֵי אִתְתָא מִן גְּבַר הֵיכְמָא דְּאִתְבְּרִיאַת דָּא מִנֵּי נַרְמָא מִגַּרְמַיי וּבִשְׂרָא מִבִּשְׂרִי	dextri, & clauſit carnem. Et ædificavit Dñs Deus coſtam quam acceperat ab 22
24 וְיִתְחַבַּר לְוַת אִתְּתֵיהּ וְיִתְחַבַּר בְּאִינְתְּתֵיהּ וְיִהְוֹן תַּרְוֵיהוֹן	לְדָא חֲמֵי לְמֵיקְרֵי אִתְתָא אֲרוּם מִגְּבַר אִתְנְסִיבַת דָּא : על כן בְּגִין כֵּן יִשְׁבּוֹק גְּבַר	Adam, in mulierem : & adduxit eam ad Adam. Et dixit Adam hoc tem- 23
ירושלמי 24 עַל כֵּן יִשְׁבּוֹק גְּבַר בֵּית	וְיִתְחַבַּר לְוַת אִתְּתֵיהּ וְיִתְחַבַּר בְּאִינְתְּתֵיהּ וְיִהְוֹן תַּרְוֵיהוֹן	pore & non rurſus creabitur mulier ex viro, quemadmodum creata eſt hæc
מְדַמְּכָא דַּאֲבוּי וְאִמֵּהּ : 25 וְלָא הֲווֹ יְדָעִין	לְבִישְׂרָא חַד : ויהיו וַהֲווֹ תַּרְוֵיהוֹן	ex me, os ex oſſibus meis & caro ex carne mea : hanc decet vocare viragi-
מָרַהּ הִיא בַּהֲתֵיהֶן :	25 חֲכִימִין אָדָם וְאִנְתְּתֵיהּ וְלָא אַמְתִּינוּ	nem, quia ex viro ſumpta eſt hæc. Propterea relinquet vir, & ſeparabitur ex 24
	בִּיקָרְהוֹן :	domo ipſius cubilis patris ſui & ma-
	נ	tris ſuæ : & aſſociabitur uxori ſuæ, &
	והנחש וְחִוְיָא הֲוָה חַכִּים לְבִישׁ מִכָּל חֵיוַת בָּרָא דְּעָבַד יְיָ אֱלֹהִים וְאָמַר לְאִתְתָא	erunt ambo ipſi in carnem unam.
1 הַקּוּשְׁטָא דְּאָמַר יְיָ אֱלֹהִים לָא תֵיכְלוּן מִכָּל אִילָן גִּינוֹנֵיתָא : ותאמר וַאֲמָרַת אִתְתָא	Et erant ambo ipſi ſapientes Adam 25
2 לְחִוְיָא מִשְׁאַר פֵּירֵי אִילַן גִּינוֹנֵיתָא אִית לַן רְשׁוּ לְמֵיכַל : ומפרי וּמִפֵּירֵי אִלָּנָא	& uxor ejus : ſed non moram fece-
3 דְּבֵי מֵצִיעוּת גִּינוֹנֵיתָא אֲמַר יְיָ לָא תֵיכְלוּן מִנֵּיהּ וְלָא תְקָרְבוּן בֵּיהּ דִּילְמָא תְּמוּתוּן :	runt in gloria ſua.
4 ויאמר בֵּי הִיא שַׁעְתָּא אֲמַר חִוְיָא דִּלְטוּר עַל בַּרְיְיהּ וְאָמַר לְאִתְתָא לָא מְמַת	
5 תְּמוּתוּן בְּרֵם כָּל אוּמָנָא סָנֵי בָּר אוּמָנוּתֵיהּ : כי אֲרוּם גָּלֵי קֳדָם יְיָ אֲרוּם בְּיוֹמָא	
דְּתֵיכְלוּן מִנֵּיהּ וְתֶהְוֹון כְּמַלְאֲכִין רַבְרְבִין דְּחַכְמִין לְמִנְדַּע בֵּין טַב לְבִישׁ : ותרא	
6 וְחָמַת אִתְתָא יַת סַמָּאֵל מַלְאַךְ מוֹתָא וּדְחִילַת וְיָדְעַת אֲרוּם טַב אִילָנָא לְמֵיכַל וַאֲרוּם	
אָסוּ הוּא לְנָהוֹרָא דְּעֵינִין וּמְרַגֵּג אִילָנָא לְאִסְתַּכָּלָא בֵּיהּ וּנְסִיבַת מֵאִבּוֹהִי וַאֲכָלַת	
וִיהֲבַת אַף לְבַעְלָהּ עִמָּהּ וַאֲכַל : ותפקחנה וְאִתְנַהֲרָן עֵינֵי תַּרְוֵיהוֹן וְיָדְעוּ אֲרוּם 7	
עֲרַטְלָאִין אִינוּן דְּאִיתְעַרְטָלוּ מִן לְבוּשׁ טוּפְרָא דְּאִתְבְּרִיאוּ בֵּיהּ וַהֲווֹן חָמֵין בְּהַתָּתְהוֹן	
וְחַטִּיטוּ לְהוֹן מִטַּרְפֵּי תִּנִין וְעָבְדוּ לְהוֹן	
קְטוּרִין : ירושלמי 7 וְעָבְדוּ לְהוֹן אִצְטְלִין :	

CAP. III.

1 SEd ſerpens erat ſapiens adſmalum præ omnibus beſtiis agri, quas fecerat
2 Dominus Deus : & dixit mulieri ; An verum eſt quod dixerit Dominus Deus,
3 Non comedetis ex omni arbore horti. Et dixit mulier ſerpenti ex reliquis
fruc bus arborum horti eſt nobis facultas edendi. Sed ex fructibus arboris,
4 quæ eſt in medio horti, dixit Dñs ; Non comedetis ex ea neque accedetis ad
eam ne moriamini. Ea hora dixit ſerpens accuſans creatorem ſuum, & dixit
5 mulieri : Non moriendo moriemini ; verùm omnis opifex odit filium opificii
ſui. Quoniam manifeſtum eſt coram Domino, quoniam die quo ex ea
comedetis eritis ſicut angeli magni, qui ſapientes ſunt ad cognoſcendum
inter bonum & malum. Et vidit mulier Samaelem angelum mortis, & timuit : 6
& cognovit quòd bona eſſet arbor ad edendum, & quòd medicina eſſet ad
lucem oculorum, & deſiderabilis ad intelligentiam conſequendam eâ ; &
accepit ex fructu ejus, & comedit : & dedit etiam marito ſuo ſecum, & co-
medit. Et illuminati ſunt oculi amborum, & cognoverunt quod nudi eſſent ; 7
nudati enim erant à veſte onychina in qua creati ſunt, & viderunt pudenda
ſua : & conſuerunt ſibi ex foliis ficu-
num, & fecerunt ſibi zonas. Hieroſ. 7. *Et fecerunt ſibi ſtolas.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * گفت ؛ خدا نه نیکوست بودن آن آدم بتنهای او بکنم باو یار چون مقابل او *
19 وآفرید ؛ خدا از آن زمین همه زندهیي آن دشت وهر همه مرغ آن آسمان بیاورد بآن
20 آدم بدیدن چه خواند باو وهمه آنچه خواند باو آن آدم جان زنده او نام او * بخواند
آن آدم نامها بهمه آن چهارپا وبمرغ آن آسمان وبهمه زندهیي آن دشت وبآدم نه یافت
21 یاري چون مقابل او * بیانداخت ؛ خدا گران خوابهیي ابر آن آدم وخواب شد وبستاند
22 یکّه از دندهابي پهلوي او وببست گوشت بجاي آن * آبدان کرد ؛ خدا هر آن
23 دنده آنچه بستاند از آن آدم بزن وآورد آنرا بآن آدم * گفت آن آدم این ایمدار
استخوان از استخوان من وگوشت از گوشت من باین خوانده شود زن که
24 از مرد ستانده شد این * ابر همچنین بگذارد مرد هر پدر او وهر مادر او
25 واندوخیسیده شود در زن او وباشند بتن یکّه * بودند هر دو ایشان برهنگان آن
آدم وزن او ونه شرم داشتند * فصل سیم *

Dixit porrò *Dominus Deus*, *Haud bonum* 18
eſt hominem per ſe eſſe ſolum ; faciam ei
ſociam quaſi è regione ipſius. Nam cùm 19
creâſſet Dominus è terra omne animal
agri, & omnem volucrem cœli, ad-
duxit ad Adam, ad videndum quid
vocaret ea : ſiquidem quodcunque A-
dam vocavit eam animam viventem,
id nomen ejus eſt. Vocavit ergò Adam 20
nominibus omnem quadrupedem &
volucrem cœli, omnéque animal agri :
ipſi Adam tamen non invenerat Deus
ſociam quaſi è regione ejus. Quapropter 21
injecit Dominus Deus ſomnum gravem
in Adam, & ſoporatus eſt : tum
cepit unam de coſtis lateris ejus, car-
nemque in ejus loco compegit. Tum 22
extruxit Dominus Deus coſtam quam
ſumpſerat de Adam, in mulierem ;
eámque adduxit ad Adam. Dixit Adam, 23
Hac vice hæc eſt os ex oſſe meo, & caro
ex carne mea : hæc vocabitur, Mulier ;
quoniam de viro deſumpta eſt hæc. Quo- 24
circa dimittet vir patrem ſuum ma-
trem que ſuam, & adhærebit uxori
ſuæ, eruntque in corpus unum. Etſi 25
erant ambo illi nudi, Adam & uxor
ejus, non tamen erubeſcebant.

CAP. III.

1 * وآن مار بود زیرکتر از همه زندهي آن دشت آنچه بکرد خدا وگفت بآن زن نیز
2 که گفت خدا نه خورید از همه درخت آن بوستان * گفت آن زن بآن مار از بر
3 درخت آن بوستان بخوریم * واز بر آن درخت آنچه در میان آن بوستان گفت خدا
4 نه خورید ازو ونه رسید دروتا نه میرید * گفت آن مار بآن زن نه مردن بمیرید *
5 * که دانست خدا که در روز خوردن شما ازو گشاده شوند چشمان شما وباشید
چون فرشتگان دانان نیك وبد * بدید آن زن که نیکوست آن درخت بخوردن
6 ودرمانست او بچشمان وآرزومندست آن درخت بنگاه کردن بستاند از بر او وبخورد وبداد نیز
بشوهري آن اوار آن وبخورد * گشاده شدند چشمان هر دو ایشان بدانستند که برهنگان
7 ایشان بدوختند برك انجیر بکردن بایشان ازار میانها *

Serpens verò aſtutior erat omni ani- 1
mali agri, quod fecerat Deus : &
dixit mulieri, Etiamnum dixit Deus, Non
comedetis ex omni arbore horti ? Re- 2
ſpondit mulier ſerpenti, De fructu
arborum horti veſcimur. At de fru- 3
ctu arboris quæ eſt in medio horti,
dixit Deus ; Non comedetis ex ea,
neque accedetis ad eam, ut non mori-
amini. Dixit ſerpens ad mulierem, 4
Non moriendo moriemini : Quia no- 5
vit Deus quòd in die quâ comedetis
vos ex ea, aperientur oculi veſtri :
eritiſque ſicut angeli, ſcientes bonum ac
malum. Videns igitur mulier quòd be- 6
na eſſet arbor ad veſcendum, quódque
ſanaret oculos, & eſſet arbor deſide-
rabilis ad aſpiciendum : accepit de fru-
ctu ejus, & comedit ; dedítque etiam
marito ſuo ſecum, & comedit. Tum 7
apertis amborum oculis, cognoverunt
ſe eſſe nudos : & conſuerunt folia fi-
culnea ad conficiendum ſibi ſubliga-
cula.

ירושלמי

ג 8 מְטַיֵל בְּגִנְתָּא לְתוֹקְפָּא דְיוֹמָא :
9 וּקְרָא מֵימְרָא דַיְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וַאֲמַר
לֵיהּ הָא עָלְמָא דְּבְרִית גְּלֵי קֳדָמַי חֶשׁוֹכָא
וּנְהוֹרָא נְלֵיאוּ קֳדָמַי וְאֵיךְ אַתְּ סָבַר דְּלֵית
גְּלֵי קֳדָמַי אַתְרָא דְאַתְּ בְּנֵוּדֵּי הָן הֵיא
מְצוּתָא דְּפַקֵּדְתְּ יָתָךְ :

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

וישמעו ושמעו יי קל ממרא דייי אלהים 8
מטייל בגינוניתא למנח יומא ואיטמר
אדם ואנתתיה מן קדם יי אלהים במציעות
אילני גינוניתא : ויקרא וקרא יי אלהים 9
לאדם ואמר ליה הלא כל עלמא דבריתי
גלי קדמי חשוכא כנהורא והיך אנת סבר
בלבך לאיטמרא מן קדמי הלא אתר
דאנת מטמר ביה אנא חמי ואן אינון פקודיא 10
דפקידתך : ואמר שמעית בגנוניתא ודחלית ארום ערטולאי ומצותא דפקדתני אעברית מיני ואיטמרית
מן כיסופא: ואמר ומן חוי לך ארום ערטילאי אתי דלמא מן פירי אילנא דפקידתיך 11
דלא למיכל מניה אכלת : ואמר ואמר אדם אתתא דיהבת עמי היא יהבת לי מן 12
פירי אילנא ואכלית : ויאמר ואמר יי אלהים לאתתא מה דא עבדת ואמרת אתתא חויא 13
אשיניני כחוכמתיה ואטעייני ברשעותיה ואכלית : ויאמר ואמר יי אלהים לחויא 14
לרינא ואמר לחויא ארום עבדת דא ליט את מכל בעירא ומכל חיות ברא על מעך
תהא מטייל ורגלך יחקצון ומשכך תהא משלח חדא לשב שנן ואריקא דמותא
בפמך ועפרא תיכול כל יומי חייך : ואיבה 15
ודבבו אישתי בינך ובין אתתא בין זרעיית
בנך ובין זרעיית בנתא ויהי כד יהון
בנתא דאתתא נטרין מצוותא דאורייתא
יהון מחבוניו ומחיין יתך על רישך וכד
שבקין מצוותא דאורייתא תחוי מחכוין
ונכירת יתהון בעקביהון ברם להון יהא
אסו ולך לא יהא אסו ועתידין אינון 16
למעבד שפיותא בעיקבא ביומי מלכא
משיחא : אל האשה לאנתתא אמר
אסגיא אסגי סינופיך באדם בחולין
ועידויך בצער חלדין בנין ולות בעליך
תהי מתוך והוא יהי שליט ביך למוכי ולמחשי : ולאדם אמר ארום קבלת למימר 17
אנתתך ואכלת מן פירי אילנא דפקידתיך למימר לא תיכול מניה ליטא ארעא בגין דלא
חויאת לך חובך בעמל תיכלנה כל יומי 18
חייך : וקוץ וכובין ואמרין תצמח ותרבי
בדילך ותיכול ית עשבא דעל אפי ברא
עני אדם ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי לא
נתחשב קדמך מן בעירא דיניכול עיסבא
דאפי ברא ניקום כען ונלעי בליעות ידיי
וניכול מזון מן מזונא דארעא ובכן
יתאפרש כען קדמך בין בני אינשא ובין
בני בעירא :

Et audiverunt vocem sermonis Domini Dei deambulantis in horto ad requiem diei, & abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini Dei in medio arborum horti. Et vocavit Dominus Deus Adam, & dixit illi: Annon totus mundus quem creavi manifestus est coram me, tenebræ sicut lux? & quomodo tu cogitas in corde tuo abscondere te à facie mea? annon locum in quo absconditus es ego video? & ubi sunt mandata quæ ego mandavi tibi? Et dixit; Vocem sermonis tui audivi in horto: & timui quoniam nudus *sum*, & præcepta quæ mandâsti mihi transgressus sum, ideo occultavi me præ probro. Et dixit, Quis indicavit tibi quod nudus tu? fortè ex fructibus arboris, de qua præceperam tibi ne comederes, comedisti. Et dixit Adam; Uxor quam dedisti penes me, illa dedit mihi ex fructibus arboris, & comedi. Et dixit Dominus Deus mulieri; Cur hoc fecisti? Et dixit mulier; Serpens decepit me sapientia sua, & errare fecit me improbitate sua & comedi. Et adduxit Dominus Deus tres istos in judicium, & dixit serpenti; Quoniam fecisti hoc, maledictus tu præ omni jumento & præ omni fera agri: super ventrem tuum eris deambulans, & pedes tui decurtabuntur & pellem tuam eris exuens semel intra septem annos, & venenum mortiferum in ore tuo; & pulverem comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Quin inimicitiam ponam inter te & inter mulierem, inter semen filii tui, & inter semen filiorum ejus: & erit quando erunt filii ipsius mulieris servantes præcepta legis, operam dabunt ut percutiant te ad caput tuum. Quum autem relinquent præcepta legis studebis ut mordeas eos in calcaneis ipsorum: verùm illis erit medicina, tibi autem non erit medicina; quia medicinam adhibebunt calcaneo in diebus regis Messiæ. Ad mulierem dixit; Multiplicando multiplicabo afflictionem tuam per sanguinem virginitatum, & conceptum tuum; in molestia paries filios: & ad maritum tuum erit appetitus tuus, & ipse dominabitur tibi, & ad mundandum & ad peccandum. Adamo verò dixit; Quoniam auscultâsti sermoni uxoris tuæ, & comedisti ex fructibus arboris, de qua præceperam tibi dicendo, Non comedes ex ea: maledicta terra, eò quòd non indicârit tibi delictum tuum; in labore comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ. Et spinas & rhamnos pullulabit & proferet propter te, & comedes herbam quæ est super facies agri. Respondit Adam & dixit; Peto per miserationes à facie tua Domine, ne reputemur sicut bestiæ ut comedamus herbam superficiei agri: surgemus nunc & laborabimus labore manuum nostrarum, & comedemus cibum de cibo terræ; & sic discrimen fiat nunc coram te, inter filios hominis & natos jumentorum.

Hieros. 8 *Deambulantis in horto in robore diei.* 9 *Et vocavit verbum Domini Dei Adamum, & dixit illi: Ecce mundus quem creavi revelatus est coram me, tenebræ & lux apertæ sunt coram me; quomodo autem putas locum in medio cujus es non esse mihi conspectum? Ubi est mandatum quod ego tibi præcepi?*

Hieros. 15 *Et erit quando filii mulieris operam dabunt legi, & fecerint mandata, studebunt tibi conterere caput & occidere te; quando verò relinquent filii mulieris legis præcepta, nec servabunt mandata, tu operâ dabis ut mordeas eos in calcaneis ipsorum, & ita noceas eis: verum erit remedium filiis mulieris, tibi verò serpenti nullum erit remedium; quandoquidem futurum est ut ipsi alii aliis incolumitatem præstent in calcaneo, in fine extremitatis dierum, in diebus ejus, nimirum regis Messiæ.*

Hieros. 18 *Et spinas & tribulos producet tibi, & comedes herbam quæ est in superficie agri: respondit homo & dixit; Obsecro per miserationes à coram te Domine, ne reputemur coram te pro bestiis ad comedendum herbam quæ est in superficie agri: surgemus nunc & edemus de labore manuum nostrarum, & edemus cibum ex fructibus terræ; & ità erit discrimen coram te, inter filios hominis & inter bestias.*

ירושלמי 15 ויהי כד יהוין בניא
דאתתא לעין באורייתא ועבדין פקודיא
יהוין מחבוניו ומחיין יתך לרישך וקטלין
יתך וכד ישבקון בניא דאתתא מצותא
דאורייתא ולא יעבדון פקודיא חדוי
מחכוין ונכירת יתהון בעקבהון ומסרע
יתהון ברם יהוי אסו לבנא דאתתא
ולך חויא לא יהוי אסו ברם עתידין הנון
אלין לאלין למעבד שפיותא בעקבא
בסוף עקב יומיא ביומוי דמלכא
משיחא :

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بشنويدند مر آواز ! خدا رويش كنا در بوستان بهواي آن روز نهان شد آن آدم وزن 8
او از حضرت ! خدا در ميان درخت آن بوستان * بخواند ! خدا بآن آدم كفت باو و
كجاي تو * كفت مر آواز تو بشنويدم در بوستان بترسيدم كه برهنام من ونهان 10
شدم * كفت كه آگاه كرد بتو كه برهنهي تو هان آن درخت آنچه فرمودم ترا 11
بنه خوردن ازو بخوردي * كفت آن آدم آن زن آنچه بدادي بنزد من آن بداد بمن 12
از آن درخت وبخوردم * كفت ! خدا بزن چه ايـــن بكردي كفت آن زن آن 13
مار فريب داد مرا وبخوردم * كفت ! خدا بآن مار كه بكردي اين لعنت تو ازهمه 14
آن چهارپا واز همه زنده آن دشت ابر شكم تو بروي وخاك بخوري همه روزها زندگي تو
* ودشمني بنهم ميان تو وميان آن زن وميان نسل تو وميان نسل آن او بكوبد ترا 15
سر وتو بكژي اويرا پاشنه * بآن زن كفت بسيار كردن بسيار كنم رنجت تو وحاملكيي 16
تو در رنجت بزايي فرزندان وبشوهر تو محتاجيي تو واو مسلط باشد در تو * وبآدم 17
كفت كه شنيدي بآوازي زني تو وبخوردي از آن درخت آنچه فرمودم ترا بكفتن نه
خوري ازو لعنتست آن زمين در سبب تو در رنجت بخوري ازان همه روزهاي زندگيي
تو * وخار وخس برويد بتو وبخوري مر گياه آن دشت.

Mox ut audiverunt vocem Domini Dei deambulantis in horto in aura diei, abscondit se homo & uxor ejus à præsentia Domini Dei in medio arborum horti. Vocans autem Dominus Deus hominem, dixit ei; ubi es tu? Respondit, Auditâ voce tuâ in horto, timui quia nudus eram; & abscondi me. Dixit, Quis indicavit tibi te nudum esse? Num comedisti de arbore illa de qua præceperam tibi ne comederes? Ait homo, Mulier quam dedisti ut esset mecum, ipsa dedit mihi de arbore, & comedi. Dixit Dominus Deus ad mulierem, Quamobrem hoc fecisti? Respondit mulier, Serpens decepit me, & comedi. Tum dixit Dominus Deus ad serpentem, Quia fecisti, hoc maledictioni eris præ omni quadrupede, & præ omni animali agresti: super ventrem tuum gradieris, & pulverem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterea, inimicitiam ponam inter te & inter mulierem, & inter semen tuum & semen ipsius: ipsum contundet tibi caput, tu verò mordebis ei calcaneum. Ad mulierem dixit, Multiplicando multiplicabo dolorem tuum, & prægnationem tuam; in dolore paries filios: & ad maritum tuum erit necessitas tua, ipseq; dominabitur tibi. Et ipsi Adæ dixit, Quia auscultâsti voci uxoris tuæ, & comedisti de arbore de quâ præceperam tibi, dicendo; Non comedes ex ea; maledictioni erit terra tui causâ: in ærumna comedes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ. Spinæq; ac vepres pullulabunt tibi, & comedes herbas agri.

בזעת פליעות כפך ידך תיכול מזונא עד דתיהדור לעפרא דמינה אתברייאת ארום 19
עפרא אנת ולעפרא תתוב דמן עפרא אנת עתיד למיתן דינא וחושבנא על כל
מה דעבדת בזמנך דינא רבא : ויקרא וקרא אדם שום אנתתיה חוה ארום היא הות 20
אימא דכל בני נשא : ויעש ועבד יי אלהים לאדם ולאנתתיה לבושין דיקר מן משך 21
חויא דאשלח מניה על משך בשריהון חלפ שופריהון דאשתלחו ואלביש ינון :

ויאמר ואמר יי אלהים למלאכיא די 22
משמשין קדמוי הא אדם הוה יחידי
בארעא היכמא דאנא יחידי בשמי מרומא
ועתידין למיקום מניה דורין למפרשא
בין טב לביש אלו נטר מצותא דפקידתיה
אית הוא חי וקיים כאילן חיא עד לעלמין
וכרון על דלא נטר מה דפקידתיה ננוור
עלוהי ונשדריניה מן גנתא דעדן קדם עד
לא יפשוט ידיה ויסב מן פירי אילן חיי
דהא אין אכיל הוא מניה הוי חי
וקיים עד לעלמין : וישלחהו ותרכיה 23
יי אלהים ממנתא דעדן ואול ויתיב בטור
מוריה למפלח ית אדמתא דאתברי
מתמן : וינרש וטרד ית אדם מן דאשרי 24
יקר שכנתיה מן לקדמין בין תרין כרוביא
קדם עד לא ברא עלמא ברא אוריתא
אתקין גינתא דעדן לצדקייא דייכלון
ויתפנקון מן פירי אילנא על די פלחו
בחייהון באולפן אוריתא בעלמא הדין
וקיימו פקודייא אתקין גהינם לרשיעייא
דמתילא לחרבא שנינא אכלה מתרין
סטרין אתקין בנוהי זיקוקין דינור ונומרין
דאשתא למדן בהון לרשיעייא דמרדו
בחייהון באולפן אוריתא טבתא היא
אוריתא לפלחה מן פירי אילן חיי
דאתקנתא מימר דיי לנטורהא דיהי
קיים ומטייל בשבילי ארחא דחיי לעלמא דאתי :

ד

והאדם וארם ידע ית חוה אינתתיה דהוא חמידת למלאכא ואעדיאת ויולידת 1
ית קין ואמרת קניתי לגברא ית מלאכא דיי : ותספ ואוסיפת למילד מן בעלה 2
אדם ית הבל והוה הבל רעי ענא וקין הוה נבר פלח בארעא : ויהי 3
מקץ והוה מסוף יומיא באורבסר בניסן ואייתי קין מאיבא דארעא מדרע כיתנא
קרבן בכורייא קדם יי : והבל אייתי אף הוא מבכירי ענא ומפטימהון 4
והוה רעוא קדם יי וסבר אפין בהבל ובקורבניה :

In labore volæ manus tuæ comedes cibum, donec revertaris in pulverem 19
ex qua creatus es: quoniam pulvis tu, & in pulverem revertêris; quia ex
pulvere suscitandus es, ut reddas judicium & rationem, omnium quæ feceris, in die judicii magni. Et vocavit Adam nomen uxoris suæ Chava; quo- 20
niam ipsa est mater omnium filiorum hominis. Et fecit Dominus Deus 21
Adamo & uxori ejus vestimenta honoris ex pelle serpentis, quam exuerat
ex se, super cutem carnis eorum, pro pulchritudine sua quam exuti erant,
& induit eos. Et dixit Dominus 22
Deus Angelis, qui coram se ministrabant; Ecce Adam est solus in terra, quemadmodum ego solus sum in cœlis excelsis, & futuri sunt ut surgant ex eo qui cognoscant discernere inter bonum & malum: si servâsset mandata, quæ ego præcepi illi, viveret, & æternus esset sicut arbor vitæ usque in seculum. Jam verò quia non servavit quæ præcepi, decernamus contra eum ut ejiciamus eum ex horto Eden, antequam extendat manum suam, & accipiat ex fructibus arboris vitæ: Nam ecce si comedat ipse ex ea, erit vivens & æternus usque in seculum. Et ejecit 23
eum Dominus Deus ex horto Eden, & profectus habitavit in monte Morija, ad colendum terram ex qua creatus erat. Expulit ergo Adam, 24
ex quo habitare fecit gloriam divinitatis suæ ab antiquo inter duos Cherubim. Antequam crearetur mundus creavit legem, præparavit hortum Eden justis, ut comedant & delicientur ex fructibus arboris, eò quòd coluerint in vita sua doctrinam legis in hoc seculo & servârint mandata: præparavit Gehennam reprobis, quæ assimilatur gladio acuto ancipiti: præparavit in medio ejus scintillas ignis, & carbones ignitos, ad judicandum illis reprobos qui rebelles fuerunt in vita sua contra doctrinam legis. Bona est lex operanti eam præ fructibus arboris vitæ, quam præparavit sermo Domini custodienti eam, ut sit æternus, & ambulet in semitis viæ vitæ futuri seculi.

Hieros. 22 *Et dixit verbum Domini Dei; Ecce Adam quem creavi unicum in seculo meo, quemadmodum ego solus sum in cœlis excelsis, futurum est ut populi multi proveniant ex ipso: ex ipso prodibit populus qui nôrit discernere inter bonum & malum: nunc itaque melius est ut ejiciamus eum ex horto Eden, priusquam extendat manum suam, & accipiat etiam ex fructibus arboris vitæ, & comedat & vivat in seculum.* 24 *Et ejecit hominem; & habitare fecit gloriosam majestatem suam ab antiquo ab Oriente horti Eden, desuper duos Cherubinos. Antequam crearetur mundus duobus millibus annorum, creavit legem, & præparavit Gehennam & hortum Eden. Præparavit inquam hortum Eden justis, ut comedant & epulentur ex fructibus arboris, eò quòd custodierint legis mandata in hoc seculo: præparavit Gehennam improbis, quæ similis est gladio acuto ancipiti; præparavit in medio ejus scintillas ignis, & prunas comburentes improbos, ad ultionem sumendum de illis in futuro seculo, eò quòd in hoc seculo non observârint legis præcepta: quia arbor vitæ est lex, quisquis observat illam in hoc seculo vivet, & permanebit sicut arbor vitæ; bona est lex operanti eam in hoc seculo, sicut fructus arboris vitæ in seculo venturo.*

CAP. IV.

ADam verò cognovit Chava uxorem suam, quæ desiderabat Angelum: 1
& concepit & peperit Cain, & dixit; Acquisivi virum Angelum Domini.
Et addidit parere ex marito suo Adam gemellam ejus & Habelem: & erat 2
Habel pastor ovium, Cain verò erat vir colens terram. Et fuit à fine dierum, 3
decima quarta Nisan, adduxit Cain de fructu terræ de semine lini oblationem primitiarum coram Domino. Sed Habel adduxit etiam ipse ex pri- 4
mogenitis ovium, & ex pinguibus earum: & erat complacentia coram Domino & aspectus faciem in Habele, & in oblatione ejus.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*در عرق پیشانیي تو بخوري نان تا باز گشتن تو بآن زمین که از آن ستانده شدي که خاك تو 19
وبخاك باز گردي *بخواند آن آدم نام زن اوحوه که آن بود مادر همه زندهي ناطق *بکرد : خدا 20 21
بآدم وبزن او جامها پوست بپوشاند ایشانرا *گفت : خدا اینك آن آدم بود چون یکّه 22
ازو بدانستن نیك وبد واکنون تا نه گشد دست او وبستاند نیز از درخت آن زندگي
بخورد وبزید بجاوید * بفرستاد اورا : خدا از بوستان بهشت بکار کردن آن زمین 23
آنچه ستانده شود ازانجا * براند مر آن آدم مسکن کرد از پیش ببوستان بهشت مر 24
آن کروبها ومر زبانه آن شمشیر آن گشت شوا بنگاه داشتن مر راه درخت آن زندگي *

In sudore frontis tui vescêris pane, donec revertaris in terram; nam de ea 19
sumpta es: quia pulvis es tu, & in pulverem revertêris. Et vocavit homo 20
nomen uxoris suæ, Havah; quòd ipsa esset mater omnis viventis rationalis.
Tum faciens Dominus Deus Adam & 21
uxori ejus vestes pelliceas, induit eos.
Dixit autem Dominus Deus, Ecce ho- 22
mo iste est quasi unicus ex se, ad sciendum bonum ac malum: Nunc ergò, ne porrigat manum suam, & sumat etiam de arbore vitæ, & comedat, vivátque in æternum. Emisit eum Do- 23
minus Deus de horto Paradisi ad colendum terram ex qua sumptus fuerat. Ex- 24
pellens itaque hominẽ, collocavit anteriùs à horto Paradisi Cherubinos, et flammam gladii versatilem, ad custodiendum viam arboris vitæ.

*فصل چهارم *

CAP. IV.

*وآن آدم خلوت کرد اوازحوه زن او آبستن شد بزایید مر قین گفت حاصل کردم مود 1
از حضرت : *بیافزود بزاییدن مر برادر او مر هبل بود هبل شباني کناي کوسفند وقین 2
بود کار کناي زمین * بود از فرجام روزکاران بیاورد قین از بر آن زمین هدیه 3
بحضرت : *وهبل بیاورد نیز او از نخست زادهاي کوسفند او واز فربهان ایشان قبول 4
کرد : بهبل وبهدیهاي او *

ADam verò secessum fecit cum Ha- 1
vah uxore suâ: quæ gravida facta, peperit Cain: Tunc dixit, Acquisivi virum à præsentia Domini. Rursum pe- 2
perit fratrem ejus Habel. Fuit autem Habel pastor ovium; Cain verò fuit cultor terræ. Fuit post finem dierum ut 3
adduceret Cain de fructu terræ oblationem in præsentiam Domini. Habel quo- 4
que, etiam ipse adduxit de primogenitis ovium suarum, et pinguibus earum. Accepit Dominus Habel & oblationes ejus:

ואל קין ולקין ולקורבניה לא סבר אפין ותקיף לקין לחדא ואתכביש אקונין׃ 5
דאפוהי׃ ויאמר יי לקין למה תקיף לך ולמה אתכבישו איקונין דאנפך׃ 6
הלא הלא אם תיטיב עובדך ישתבק 7
לך חובך ואין לא תיטיב עובדך בעלמא
הדין ליום דינא רבא חמאך נטיר ושל
פרעי לינך חטאתה רביע ובידך משריר
בישותיה ואנת תתאי שליט ביה בין למוכי דין
למחטי׃ ויאמר ואמר קין להבל אחוהי׃ 8
ואתוהי אית׃ ונפוק חדוין לברא והוה
כד נפקו תרוויהון לברא ענה קין ואמר
להבל מסתכל אנא דברחמין אחברי
עלמא אבל לא כפירי עובדין טבין הוא
מידבר ומסיב אפין אית בדינא מן בגלל
מה אתקבל קרבנך וקרבני מני לא
אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין
ברחמין אתברי עלמא ובכפירי עובדין טבין
הוא מדבר ומסב אפין לית בדינא ועל
דהוו פירי עובדי טבין מריך וקרמין
לריך אתקבל ברעוא קרבניי קין ואמר
להבל לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן
ולית למיתן אגר טב לצדיקיא ולית
למפרעא מן רשיעיא ועל עיסק פתגמיא דאלין הוו
מתנצין על אנפי ברא וקם קין על הבל
אחוהי וטבע אבנא במצחיה וקטליה׃
ויאמר יי ואמר יי לקין אן הבל אחוך 9
ואמר לא ידענא הלמא נטיר אחי אנא׃
ויאמר ואמר מה עבדתָ קל דמי קטילת 10
אחוך דאתבלעו בגרניש֗תא צוחין קדמי
מן ארעא׃ ועתה וכען חלף דקטלתיה ליט אנת מן ארעא 11
וקבילת ית דמי דאחוך מן ידך׃ כי תעביד ארום תפלח ית ארעא לא תוסף למיתן 12
חיל פירהא לך משלטל ונלי תהי בארעא׃ ויאמר קין קדם יי סני חקיף 13
מרורי מלמסובלא ברם יוכלא קמך למסבליה יתיה׃ הן גרשת האטרדתני יתי יומא 14
דין מעל אנפי ארעא מן קדמך האיפשר דאיטמר ואין אהי משלטל ונלי בארעא כל
ויהי דישכחינני יקטלינני׃ ויאמר ליה יי הא בכן כל דקטיל קין לשבעא 15
דרין יתפרע מניה ורשם יי על אפי דקין אתא מן שמא רבא ויקירא בנין דלא
למקטול יתיה כל דישכחוניה באסתכלותיה ביה׃

ירושלמי ד 7 הלא אין תיטיב עובדך בעלמא הדין ישתבק לך לעלמא ראתי ואין לא תיטיב עובדך בעלמא הדין ליום דינא רבא חטאך נטיר ועל תרע לבא רביע ברם בידך משריר בישותיה ואנת תתאי שליט ביה בין למוכי בין למחטי׃ 8 ואמר קין להבל אחוי אתא ונפוק לאפי ברא והוה כד נפקו תריהון לאפי ברא ענה קין ואמר להבל אחוי לית דין ולית דיין ולית עלמא אחרן ולא לתתן אגר טב לצדיקיא ולא לאחפרע מן רשיעיא ולא ברחמין אתברי עלמא ולא בדחמין הוא מדבר מן בגלל מה אתקבל קרבנך מני ולא אתקבל קרבנך מנך ברעו ומניא אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית עלם אחרן ואית למתן אגר טב לצדיקיא ולא לאחפרעא מן רשיעיא וברחמין אתברי עלמא וברחמין הוא מהבה ברם כפירי עובדין טבין הוא מדפרע על דהון עובדי חבנין מן דידך אתקבל קרבני מני ברעוא ומנך לא אתקבל ברעוא והוו תריהון מנצין באפי ברא וקם קין על הבל אחוי וקטל יתיה׃ 10 קול קל אהמיהון דאוכלוסין דצדיקיא דהון עתידין למקם מן הבל אחוך׃ 13 ואמר קין קדם יי סגין אנון חובי למסבול ברם אית יוכלא קדמך למשרי ולמשבק לי׃

Cain autem & ejus oblationem *sereno* vultu non aspexit : & iratus est Cain ; valde , & dejectæ sunt figuræ facierum ejus. Et dixit Dominus Cain : 6
Cur ira est tibi ? & cur dejectæ sunt imagines faciei tuæ ? An non si bo- 7
na feceris opera tua , remittetur tibi peccatum tuum ? Quòd si non bona feceris opera tua in hoc seculo, ad diem judicii magni peccatum tuum servatur , & ad fores cordis tui peccatum jacebit : verùm in manu tua tradidi potestatem ipsius concupiscentiæ malæ , & ad te erit appetitus ejus ; & tu dominaberis illi, sive ad justitiam sive ad peccatum.
Et dixit Cain ad Habel fratrem suũ ; 8
Veni , exeamus ambo nos in agrum: factumque cum exiissent ambo ipsi in agrum , respondit Cain & dixit Habeli ; Intelligo ego quòd per miserationes creatus est mundus, sed non secundùm fructus operum bonorum gubernatur , & acceptio est facierum in judicio : propter quid accepta est oblatio tua , oblatio verò mea ex me non accepta est cum beneplacito ? Respondit Habel & dixit Caino : In miserationibus creatus est mundus,& secundùm fructus bonorum operum gubernatur,& acceptio facierum non est in judicio ; & propterea quòd fuerunt fructus operum meorum meliores tuis & pretiosores tuis, recepta est cum beneplacito oblatio mea. Respondit Cain & dixit Abeli ; Non est judicium, nec Judex, nec seculum aliud , nec dabitur merces bona justis, nec ultio sumetur de improbis. Respondit Habel & dixit Caino : Est judicium , & est Judex , & est seculum aliud , & dabitur merces bona justis, & ultio sumetur de improbis ; & propter harum rerum causam contendebant super facies agri : & surrexit Cain contra Habel fratrem suum , & fixit lapidem in fronte ejus , & interfecit eum. Et dixit Dominus ad Cain; 9
Ubi est Habel frater tuus? & dixit, Non novi : nunquid custos fratris mei ego?
Et dixit , Quid fecisti ; vox sangui- 10
num occisionis fratris tui, qui absorpti sunt in pulvere, clamant coram me ex terra. Jam verò pro eo quod interfecisti eum, maledictus tu de terra, quæ aperuit os , & recepit sanguines fratris tui ex manu tua. Quando coles terram, 11 12
non addet dare robur fructuum suorum tibi ; vagus & exul eris in terra. Et 13
dixit Cain coram Dño, Gravior est rebellio mea quàm ut possim ferre; verùm potestas est coram te condonandi ipsam. Ecce ejecisti me hodie ex superficie 14
terræ ; à conspectu tuo an fieri potest ut abscondar ? quòd si sim vagus & exul in terra , omnis innocens qui invenerit me interficiet me. Et dixit illi Dñs ; 15
Ecce nunc quisquis interfecerit Cain, per septem generationes ultio sumetur ab eo : & constituit Dominus super facies Caini signum ex nomine magno & pretioso , ut non interficeret eum quisquis eum inveniret, cùm videret ipse illud.

Hieros. *Cap.* IV. 7 *An non si bona feceris opera tua in hoc seculo, condonabitur & remittetur tibi in seculo venturo ? quòd si non emendaveris opera tua in hoc seculo , in diem judicii magni peccatum tuum reservabitur, & ad fores cordis jacebit : verùm in manum tuam tradidi potestatem concupiscentiæ malæ , tu autem dominabere ei , sive ut justificeris sive ut pecces.* 8 *Et dixit Cain ad Abel fratrem suum ; Veni & exeamus in agri superficiem : accidit itaque cum exiissent ambo ipsi ad agri superficiem, respondit Cain & dixit ad Abelem fratrem suum ; Non est judicium nec est Judex, nec est aliud seculum, nec dabitur merces bona justis , nec ultio sumetur de improbis , neque per miserationem creatus est mundus, neque per miserationem gubernatur. Quare recepta est oblatio tua à te cum beneplacito , à me autem non est accepta cum beneplacito ? Respondit Abel & dixit Caino : Est judicium, & est Judex, & est aliud seculum, & est donum mercedis bonæ justis , & ultio sumi debet ab improbis , & cum miseratione creatus est mundus , & cum miseratione gubernatur : verùm juxta fructus bonorum operum gubernatur ; eò quòd opera mea tuis sunt concinniora , recepta est oblatio mea à me cum beneplacito , à te verò non est recepta cum beneplacito : fuerunt que ambo ipsi contendentes in superficie agri , tum surrexit Cain contra Abel fratrem suum, & interfecit eum.* 10 *Vox sanguinum congregationum justorum, qui erant surrecturi ex Abel fratre tuo* 13 *Et dixit Cain coram Dño, Plura sunt peccata mea quam ut possim ferre, verùm est potestas coram te condonandi & remittendi mihi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبقين وبهديهي او نا قبول كرد كرم شد بقين بغايت بكشتند كونهاي روي او * 5
* كفت ! بقين چرا كرم شد بتو وچرا بكشتند كونهاي روي تو * ها نه اكر نكوئي 6 7
كني آمرزش واكر نه نكوئي كني بدركاه خطا خسپا وبتو محتاجي او وتو مسلط
باشي درو * كفت قين بهبل برادري او بود در بودن ايشان دردشت برخاست قين 8
بهبل برادري او وبكشت اويرا * كفت ! بقين كجاست هبل برادر تو كفت 9
ندانستم هنكاه داراي برادر من من * كفت چه كردي آواز خونهاي برادري تو فرياد 10
كنان بمن از آن زمين * واكنون لعنت تو ازان زمين آنچه بكشاد مر دهان آن بستاندن 11
مر خونها برادر تو از دست تو * كه كار كني مر آن زمين نه افزايد دادن زور آن بتو 12
سر كردان وسر كشته باشي در زمين * كفت قين بحضرت خدا بزركست كناه من 13
از آمرزش * اينك براندي مرا امروز از بالاي روي آن زمين واز حضرت تو نهان شوم 14
وباشم سر كردان وسر كشته در زمين وباشد همه ياباي من بكشد مرا * كفت خدا 15
بهمچنين همه كساي قين دو هفت بارها باز توخته شود بنهاد خدا بقين نشان ببي زدن
اويرا همه ياباي او *

Cain verò & oblationem ejus non accepit. Tum excandescente Cain valdè, mutati sunt aspectus vultûs ejus. 5 *Dixit Dominus ad Cain, Quare excanduisti ? et quare mutati sunt aspectus vultûs tui ? Nónne si benefeceris, erit remissio ? si verò non benefeceris , peccatum ad ostium cubans est ? & ad te erit necessitas ejus, & tu dominaberis ei.* 6 7 *Locutus est Cain cum Habel fratre suo : Fuit autem cùm essent in agro , insurrexit Cain in Habel fratrem suum , & occidit eum.* 8 *Tum dicenti Domino ad Cain, ubi est Habel frater tuus ? respondit, Nescio : numquid custos fratris mei ego ? Dixit, Quid fecisti ? vox sanguinum fratris tui clamans est ad me è terra. Nunc ergò maledictioni eris tu de terra, quæ aperuit os suum ad suscipiendum sanguines fratris tui è manu tua. Quando colueris terram, non adjiciet præbere tibi vigorem suum : viæ anceps & attonitus eris in terra.* 9 10 11 12 *Dixit Cain in præsentia Domini , Majus est peccatum meum quàm ut remissionem habeat. Ecce expulisti me hodiè desuper faciem terræ , & à præsentia tua abscondar ; eróque viæ anceps & attonitus in terra : erítque ut omnis qui me invenerit , occîdat me. Respondit Deus ; Propterea , quicunque occiderit Cain bis septem vicibus ei rependetur : posuit itaque Deus signum in Cain , ne percuteret eum quicunque invenisset eum :* 13 14 15

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

16 Et egressus est Cain à conspectu Domini, & habitavit in terra migrationis exilii sui, quæ culta erat propter eum ab antiquo sicut hortus Eden. Et cognovit Cain uxorem suam, & concepit & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, & vocabat nomen civitatis juxta nomen filii sui, Henoch. 18 Natus vero est ipsi Henoch Hirad, & Hirad genuit Mechujael, & Mechujael genuit Methusael, & Methusael genuit Lamech. 19 Et accepit sibi Lamech duas uxores: nomen unius, Ada; nomen vero alterius, Tsilla. 20 Et peperit Ada Jabal: ipse erat dux illis omnibus qui habitabant tabernacula, & possidentibus jumenta. 21 Et nomen fratris ejus Jubal: ille dux erat omnibus præfectis cantici in cithara & tibiis. 22 Et Tsilla etiam ipsa peperit Tubalcain, magistrum omnis opificis qui novit opus æris & ferri: & soror ipsius Tubalcain Naama, ipsa erat domina lamentationum & cantionum. 23 Et dixit Lamech uxoribus suis Adæ & Tsillæ: Audite vocem meam, uxores Lamech; ausculatate sermoni meo: quoniam non virum interfeci, ut interficiamur pro eo; & etiam juvenem non perdidi, ut propter eum pereat semen meum. 24 Quoniam Cain qui peccavit & conversus est per pœnitentiam, usque ad septem generationes dilata est ipsi *pœna*: Lamecho ipsius nepoti, qui non peccavit, æquum est ut differatur illi usque ad septuaginta septem. 25 Et cognovit Adam rursus uxorem suam, exactis centum & triginta annis postquam interfectus est Habel; & peperit filium, & vocavit nomen ejus Seth: quoniam dixit; Dedit mihi Dominus filium alium pro Habele, quem interfecit Cain. 26 Ipsi verò etiam Seth natus est filius, & vocavit nomen ejus Enos: illa *erat* ætas in cujus diebus incœperunt errare & fecerunt sibi idola, & cognominabant idola sua nomine sermonis Domini.

Hieros. 16. *Et exiit Cain à facie Domini, & habitavit in terra exul & vagus ab oriente horti Eden. Fuit autem cum nondum occidisset Cain Abelem fratrem suum, producebat terra fructus, similes fructibus horti Eden; ex quo verò peccavit & occidit fratrem suum, produxit spinas & tribulos.*

CAP. V.

1 Hic est liber genealogiæ hominis: in die qua creavit Dominus hominem, ad imaginem Dei fecit ipsum. 2 Marem & fœminam creavit eos: & benedixit illis in nomine sermonis sui, & vocavit nomen eorum Adam, die quo creati sunt. 3 Et vixit Adam centum triginta annos & genuit Seth, qui similis erat imagini & similitudini ejus; quoniam antea pepererat Hava Cainum, qui non similis erat ipsi: Habel enim interfectus erat per manum ipsius; at Cain expulsus erat, nec recensitum est semen ejus in libro progeniei Adam: postea verò peperit eum qui similis erat ipsi, & vocavit nomen ejus Seth.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

16 * برون آمد [قين از پيشي "وبنشست در زمين نود] پيش بهشت * خلوت كرد قين
17 مر زن او آبستن شد وبزاييد مر حنوك بود آبدان كنا مرشهر بخواند نام آن شهر
18 چون نام پسر او حنوك *زاييده شد بحنوك مر عيرد وعيرد بزاينيد مر محويال ومحويال بزاينيد
19 مر متوشال ومتوشال بزاينيد مر لمك * بستاند باو لمك دو زنان نام آن يكّه عده ونام
20 آن دويمي صلّه *بزايد عده مر يبل او بود بزركي نشينا خيمه ورمه * ونام برادر او يوبل
21 او بود بزركي همه كيرا چنك وطنبوره * وصلّه نيز او بزاييد مر توبل قين تيز
22 كنا وهمه استادي كنا مس وآهن وخواهر توبل قين نعمه * كفت لمك بزنان او عده
23 وصلّه بشنويد آواز من زنان لمك كوش كنيد كفتار من كه مردي بكشتم بجراحت
24 من وكودك بنشان من * كه بهفت دو هفتها باز توخته شود قين ولمك هفتاد وهفت
25 * خلوت كرد آدم نيز مر زن او بزاييد پسر بخواند مر نام او شت كه بنهاد بمن خدا نسل
26 ديكر بجاي هبل كه بكشت اويرا قين * وشت نيز او زاييده شد پسر بخواند مر نام
او انوش آن هنكام سست شد بخواندن در نام "*

Tum egressus Cain à præsentia Domini, sedit in terra Nod, ante Paradisum. 16 Et secessum fecit Cain cum uxore sua; quæ gravida facta peperit Hanoch: et ædificans urbem, vocavit nomen illius urbis secundùm nomen filii sui, Hanoch. 17 Et natus est ipsi Hanoch Irad, & Irad genuit Mehujael, & Mehujael genuit Methusael, & Methusael genuit Lamech. 18 Accepit sibi Lamech duas uxores, nomen unius Adah, & nomen secundæ Sillah. 19 Peperitque Adah Jabal: ipse fuit magister inhabitantium tentoria, & pascentium gregem. 20 Et nomen fratris ejus, Jubal: ipse fuit magister omnis tractantis cymbalum & citharam. 21 Et Sillah etiam ipsa peperit Tubal-Cain, exacuendi & cujuslibet operis artificem æris ac ferri: soror verò Tubal-Cain fuit Naamah. 22 Dixit Lamech uxoribus suis, Adah & Sillah audite vocem meam, uxores Lamech aurem præbete sermoni meo, quòd virum occidero in vulnere meo, & puerum in vibice mea. 23 Quia pro septem bis septies rependetur Ipsi Cain, & Lamech septuagies et septies. 24 Iterùm secessum fecit Adam cum uxore sua, quæ peperit filium, cujus nomen vocavit Seth: quia inquit, posuit mihi Deus sobolem alteram loco Abel, quũ occîdit eum Cain. 25 Et ipsi Seth etiam natus est filius, cujus nomen vocavit Enosh: tunc neglectum est invocare nomen Domini.

CAP. V.

1 Iste est liber generationum Adam. In die quo creavit Deus hominem, in similitudine angelorum Dei fecit illum. 2 Masculum & fœminam creavit eos; et benedicens eis, vocavit nomen eorum Adam, in die quâ creati sunt. 3 Vixit Adam centum triginta annos: genuitque ad similitudinem suam, secundùm formam suam filium, cujus nomen vocavit Seth.

C

ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*	
4 חַמְנֵי מְאָה שְׁנִין וּבְהוֹן בִּשְׁנַיָא דְוֹר מוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן:	4 ויהיו וַהֲוו יוֹמֵי אָדָם בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת שֵׁת חַמְנֵי מְאָה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן:	4 Et fuerunt dies Adam postquam genuisset Seth octingenti anni: & genuit filios & filias.
5 וּמִית וְאִתְבְּנִישׁ מִן נוֹ עַלְמָא:	5 ויהיו וַהֲוו כָּל יוֹמֵי שֵׁת תְּשַׁע מְאָה שְׁנִין וּמִית:	8 Et fuerunt omnes dies Seth, nongenti & duodecim anni; & mortuus est.
	9 וַחֲמֵשׁ תְּסַרֵי שְׁנִין וּמִית: ויחי וְחָיָא אֱנוֹשׁ תְּשְׁעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת קֵינָן:	9 Et vixit Enos nonaginta annos, & genuit Kenan.
	10 ויחי וְחָיָא אֱנוֹשׁ בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת קֵינָן חַמְנֵי מְאָה וַחֲמִיסַר שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן:	10 Et vixit Enos postquam genuisset Kenan octingentis & quindecim annis; & genuit filios & filias.
	11 ויהיו וַהֲוו כָּל יוֹמֵי אֱנוֹשׁ תְּשַׁע מְאָה וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וּמִית: ויחי וְחָיָא קֵינָן	11 Et fuerunt omnes dies Enos nongenti & quinque anni, & mortuus est.
	12 שׁוּבְעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת מַהֲלַלְאֵל: ויחי וְחָיָא קֵינָן בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת מַהֲלַלְאֵל	12 Et vixit Kenan septuaginta annos, & genuit Mahalaleel.
	13 חַמְנֵי מְאָה וְאַרְבְּעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן: ויהיו וַהֲוו כָּל יוֹמֵי קֵינָן תְּשַׁע	13 Et vixit Kenan postquam genuisset Mahalaleel octingentis & quadraginta annis, & genuit filios & filias.
	14 מְאָה וְעֶשֶׂר שְׁנִין וּמִית: ויחי וְחָיָא מַהֲלַלְאֵל שִׁתִּין וְחַמֵּשׁ שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת יֶרֶד:	14 Et fuerunt omnes dies Kenan nongenti & decem anni, & mortuus est.
	15 ויחי וְחָיָא מַהֲלַלְאֵל בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת יֶרֶד חַמְנֵי מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין	15 Et vixit Mahalaleel sexaginta quinque annos, & genuit Jered.
	16 וּבְנָן: ויהיו וַהֲוו כָּל יוֹמֵי מַהֲלַלְאֵל חַמְנֵי מְאָה וְתִשְׁעִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וּמִית:	16 Et vixit Mahalaleel postquam genuisset Jered octingentos triginta annos; & genuit filios & filias.
	17 ויחי וְחָיָא יֶרֶד מְאָה וְשִׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת חֲנוֹךְ: ויהיו וַהֲוו כָּל	17 Et fuerunt omnes dies Mahalaleel octingenti nonaginta quinque anni; & mortuus est.
	18 יוֹמֵי יֶרֶד תְּשַׁע מְאָה וְשִׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וּמִית:	18 Et vixit Jered centum sexaginta duos annos, & genuit Enoch.
	19 ויחי וְחָיָא יֶרֶד מָאָה וְשִׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת חֲנוֹךְ: ויחי וְחָיָא יֶרֶד	19 Et vixit Jered postquam genuisset Enoch octingentos annos; & genuit filios & filias.
	20 בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת חֲנוֹךְ חַמְנֵי מְאָה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן: ויהיו וַהֲוו כָּל	20 Et fuerunt omnes dies Jered nongenti sexaginta duo anni, & mortuus est.
	21 יוֹמֵי יֶרֶד תְּשַׁע מְאָה וְשִׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וּמִית: ויחי וְחָיָא חֲנוֹךְ שִׁתִּין וְחַמֵּשׁ	21 Et vixit Enoch sexaginta quinque annos, & genuit Methuselach.
	22 שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת מְתוּשֶׁלַח: ויתהלך וּפְלַח חֲנוֹךְ בִּקְשׁוֹט קֳדָם יְיָ בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת	22 Et coluit Enoch in veritate coram Domino, postquam genuisset Methuselach, trecentis annis; et genuit filios et filias.
	23 מְתוּשֶׁלַח תְּלַת מְאָה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן: ויהיו וַהֲוו כָּל יוֹמֵי חֲנוֹךְ	23 Et fuerunt omnes dies Enoch, cum habitatoribus terræ, trecenti et sexaginta et quinque anni.
	24 אַרְעָא תְּלַת מְאָה וְשִׁתִּין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין:	24 Et coluit Enoch in veritate coram Domino, et ecce non ipse cum generationibus terræ; quoniam subductus est, et ascendit in cœlum in sermone coram Domino: et vocatum est nomen ejus Metatron scriba magnus.
ירושלמי 24 וּפְלַח חֲנוֹךְ בְּקוּשְׁטָא קֳדָם יְיָ וְהָא לֵית הוּא אֲרוּם אִיתְנַגַד בְּמֵימַר מִן קֳדָם יְיָ:	24 ויתהלך וּפְלַח חֲנוֹךְ בְּקוּשְׁטָא קֳדָם יְיָ וְהָא לֵיתוֹהִי עִם דַּיְירֵי אַרְעָא אֲרוּם אִתְנַגִיד וְסַלִיק לִרְקִיעָא בְּמֵימַר קֳדָם יְיָ	
	25 וּקְרָא שְׁמֵיהּ מִיטַטְרוֹן סַפְרָא רַבָּא: ויחי וַחֲיָא מְתוּשֶׁלַח מְאָה וּתְמָנִין וּשְׁבַע	25 Et vixit Methuselach centum octoginta & septem annos, et genuit Lamech.
	26 שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת לֶמֶךְ: ויחי וַחֲיָא מְתוּשֶׁלַח בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת לֶמֶךְ שִׁבַע מְאָה	26 Et vixit Methuselah postquam genuit Lamech, septingentos octoginta duos annos, et genuit filios ac filias.
	27 וּתְמָנִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן: ויהיו וַהֲוו כָּל יוֹמֵי מְתוּשֶׁלַח תְּשַׁע	27 Et fuerunt omnes dies Methuselach nongenti et duo et sexaginta novem anni; et mortuus est.
	28 מְאָה וְתְרֵין וְשִׁתִּין וְתִשַׁע שְׁנִין וּמִית: ויחי וַחֲיָא לֶמֶךְ מְאָה וּתְמָנִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד בַּר	28 Et vixit Lamech centum octoginta & duos annos, et genuit filium.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 * بودند روزکاران آدم پس زاییدن او مر شت هشت صد سال بزاییند پسران دختران

Fuerunt tempora Adam postquam genuit Seth, octingenti anni, et genuit filios ac filias.

5 6 * بودند همه روزکاران آدم آنچه بزیست نهصد وسي سال ومرد * بزیست شت صد وپنج

Fuerunt itaque cuncta tempora Adam quibus vixit, nongenti triginta anni, & mortuus est. Vixit Seth centum & quinque annos,

6 7 سال بزاییند مر انوش * بزیست شت پس زاییدن او مر انوش هشت صد وهفت سال

& genuit Enosh.

8 بزاییند پسران ودختران * بودند همه روزکاران شت نه صد ودوازده سال ومرد

Vixitque Seth postquam genuit Enosh, octingentos & septem annos, & genuit filios ac filias. Fuerunt itaque cuncta tempora Seth, nongenti & duodecim anni, & mortuus est.

9 10 * بزیست انوش نود سال بزاییند مر قینن * بزیست انوش پس زاییدن او مر قینن

Vixit Enosh nonaginta annos, & genuit Cainan. Et vixit Enosh postquam genuit Cainan, octingentos & quindecim annos: genuitque filios ac filias.

11 هشت صد وپانزده سال بزاییند پسران ودختران * بودند همه روزکاران انوش نه صد

Fuerúntque cuncta tempora Enosh, nongenti & quinque anni, & mortuus est.

12 13 وپنج سال ومرد * بزیست قینن هفتاد سال بزاییند مر مهللال * بزیست قینن پس

Vixit Cainan septuaginta annos, et genuit Mahalaleel. Et vixit Cainan postquam genuit Mahalaleel, octingentos & quadraginta annos: genuitque filios & filias.

14 زاییدن او مر مهللال هشت صد وچهل سال وبزاییند پسران ودختران * بودند همه

Fuerunt autem cuncta tempora Cainan nongenti & decem anni, mortuúsque est.

15 روزکاران قینن نه صد وده سال ومرد * بزیست مهللال شصت وپنج سال بزاییند مر یرد

Vixit Mahalaleel sexaginta & quinque annos, et genuit Jared.

16 17 * بزیست مهللال پس زاییدن او مر یرد هشت صد وسي سال بزاییند پسران ودختران * بودند

Vixitque Mahalaleel postquam genuit Jared, octingentos & triginta annos: genuitque filios & filias.

18 همه روزکاران مهللال هشت صد ونود وپنج سال ومرد * بزیست یرد صد وشصت ودو

Fuerunt autem cuncta tempora Mahalaleel octingenti nonaginta & quinque anni, & mortuus est.

19 سال بزاییند مر خنوك * بزیست یرد پس زاییدن او مر خنوك هشت صد سال بزاییند

Vixit Jared centum sexaginta & duos annos, et genuit Hanoch.

20 21 پسران ودختران * بودند همه روزکاران یرد نه صد وشصت ودو سال ومرد * بزیست

Et vixit Jared postquam genuit Hanoch, octingentos annos: genuitque filios & filias.

22 خنوك شصت وپنج سال بزاییند مر متوشلخ * رویش کرد خنوك بحضرت خدا پس

Fuerúntque cuncta tempora Jared nongenti sexaginta & duo anni, & mortuus est.

23 زاییدن او مر متوشلخ سه صد سال بزاییند پسران ودختران * بود همه روزکاران

Vixit Hanoch centum & sexaginta quinque annos, et genuit Methuselah.

24 خنوك سه صد وشصت وپنج سال * [رویش کرد خنوك بحضرت خدا] وبزیست او که

Ambulavit autem Hanoch in præsentia Dei postquam genuit Methuselah, trecentos annos: genuitque filios & filias.

25 26 بستاند اویرا خدا * بزیست متوشلخ صد وهشتاد وهفت سال بزاییند مر لمك * بزیست

Fuerúntque cuncta tempora Hanoch trecenti sexaginta quinque anni.

متوشلخ پس زاییدن او مر لمك هفت صد وهشتاد ودو سال بزاییند پسران ودختران *

Ambulavit inquam, Hanoch in præsentia Dei, & esse desiit; quia tulit eum Deus.

27 28 * بودند همه روزکاران متوشلخ نه صد وشصت ونه سال ومرد * بزیست لمك صد

Vixit Methuselah centum octoginta & septem annos, et genuit Lamech.

وهشتاد ودو سال بزاییند پسر *

Vixitque Methuselah postquam genuit Lamech, septingentos octoginta atque duos annos: genuitque filios ac filias.

Fuerunt itaque cuncta tempora Methuselah nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est.

Vixit Lamech centum octoginta & duos annos, et genuit filium,

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. — *Hierosolymitanum.*

29 וקרא ית שמיה נחלמיסר דין ינחמינא מפולחנא דלא מצלחא ומליעות ידנא מן ארעא דלטא יי בגין חובי בני אנשא : 30 ויחי וחיא למך בתר דאוליד ית נח חמש מאה ותשעין וחמש שנין ואולד בנין ובנן : 31 ויהיו והוו כל יומי למך שבע מאה ושובעין ושבע שנין ומית : 32 ויהי נח והוה נח בר חמש מאה שנין ואולד נח ית שם וית חם וית יפת :

29 Et vocavit nomen ejus Noach, dicendo: Hic consolabitur nos ab opere nostro non prospero, & à laboribus manuum nostrarum, ex terra cui maledixit Deus propter peccata filiorum hominis. 30 Et vixit Lamech postquam genuisset Noach quingentis nonaginta quinque annis; & genuit filios & filias. 31 Et fuerunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta & septem anni; & mortuus est. 32 Et fuit Noach filius quingentorum annorum; & genuit Noach Semum, Chamum, & Japhetum.

ויהי כי החל האדם לרבות על פני האדמה ובנות ילדו להם : 1 וירא בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו : 2 ויאמר יי לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה : 3 הנפלים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם : 4 וירא יי כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום : 5 וינחם יי כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו : 6 ויאמר יי אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם : 7 ונח מצא חן בעיני יי : 8

CAP. VI.

ET accidit quando inceperunt filii hominis multiplicari super faciem terræ, 1 ut filiæ pulchræ nascerentur illis. Et viderunt filii optimatum filias hominum quòd pulchræ essent, & fucantes faciem & discernentes *capillos*, & ambulantes cum manifestatione carnis & cogitatione scortationis: & acceperunt sibi uxores ex omnibus quæ ipsis complacuerant. 3 Et dixit Dominus per sermonem suum; Non judicabuntur omnes generationes perversæ, quæ surrecturæ sunt, ordine judiciorum ætatis diluvii, ut perdantur & exterminentur è medio mundi. An non posui spiritum meum sanctum in illis, eò ut faciant bona opera? quia verò mala egerunt opera sua, ecce dedi illis spatium centum viginti annorum ut pœnitentiam agerent, sed non fecerunt. 4 Schamchazai & Uzziel, qui cadebant ex cœlis, erant in terra in diebus illis: & etiam postquā ingressi sunt filii magnatum ad filias hominum, & pepererunt illis; & hi sunt qui vocantur Viri qui à seculo, Viri nominum. 5 Et vidit Dominus quod multa esset malitia hominis in terra, & omne figmentum cogitationis cordis ejus tantùm malum omni die. 6 Et pœnituit Dominum cum sermone suo, quoniam fecisset hominem in terra: & judicabat eos sermone suo. 7 Et dixit Dominus abolebo hominem in sermone meo, quem creavi, de superficie terræ; ab homine usque ad jumentum, usque ad reptile, & usque ad volucre cœlorum: quoniam pœnitet me in sermone meo quòd illos fecerim. 8 Noach autem, qui erat justus, invenit gratiam coram Domino.

Hieros. *Cap.* VI. 3 *Et dixit verbum ipsius Domini; Non judicabuntur ætates, quæ surrecturæ sunt post ætatē diluvii, ut perdantur, exterminentur & deleantur prorsus. An non spiritum meum indidi filiis hominum, eo quòd sint caro, & opera eorum opera bona? quia verò opera eorum sunt opera mala, ecce dedi illis spatium centum viginti annorum, si forsan facerent pœnitentiam, sed non fecerunt.*

Hieros. 6 *Et fuit pœnitentia à conspectu Domini in verbo suo, eò quòd fecisset hominem in terra, & dixit & disceptavit in corde suo.*

Hieros. 8 *Noach autem, quòd esset justus in ætate sua, invenit gratiam et misericordiam coram Domino.*

SECTIO II.

9 אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח : 10 ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת :

9 Istæ sunt prosapiæ familiarum Noach. Noach fuit vir purus, integer in operibus bonis erat in generationibus suis, in timore Dei ambulavit Noach. 10 Et genuit Noach tres filios, Semum, Chamum, & Japhetum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 بخواند مر نام او نوح بگفتن این آسایش دهد ایمارا از کارها ایما واز رحمت دستهای ایما
از آن زمین آنچه نفرین کرد اویرا ۱۰ * بزیست لمك پس زایانذن او مر نوح پانصد ونود
31 وپنج سال بزایانذ پسران ودختران * بود همه روزکاران لمك هفت صد وهفتاد وهفت سال
32 وبمرد * بود نوح قدر پانصد سال بزایانذ نوح مر شم ومر حم ومر یفت *

29 *Cujus nomen vocavit Noah, dicendo; Iste requiem dabit nobis ab operibus vestris, & ab æruinna manuū nostrarum de terra cui maledixit Dominus.* 30 *Vixit Lamech postquàm genuit Noah, quingentos nonaginta & quinque annos: & genuit filios ac filias.* 31 *Fuerunt itaque cuncta tempora Lamech septingenti septuaginta & septem anni, & mortuus est.* 32 *Cùmq; esset Noah circiter quingentorum annorum, genuit ipse Sem, Ham, & Japheth.*

* فصل ششم *

CAP. VI.

* بود که در استید آن آدم بسیار شدن ابر روی آن زمین ودختران زایده شدن 1
بایشان بدیدند فرشتکان خدا مر دختران آن آدم [که نیکان ایشان] بستدند بایشان 2
زنان از همه آنچه اختیار کردند * گفت ۱۰ نه قرار گیرد روح من در آدم بجاوید 3
در آنچه نیز او گوشتمند وباشند روزکاران او صد وبیست سال * آن خانان بودند در 4
زمین در روزکاران ایشان ونیز پس همچنین آنچه بیایند فرشتکان آن خدا بدختران
آن آدم بزایان بایشان ایشان آن جبّاران آنچه از جاوید مردمان آن نام * بدید ۱۰ که 5
بسیار است بدی آن آدم در زمین وهمه خلق اندیشهای دل او خاصه بد 6
همه آن روز * تباعت آورد ۱۰ که بکرد مر آن آدم در زمین رحمت شد بدل او * گفت 7 8
۱۰ بحو کنم مر آن آدم آنچه آفریدم از بالای روی آن زمین از آدم تا چهارپا تا جنبش وتا
مرغ آن آسمان که تباعت آوردم که آفریدم ایشانرا * ونوح یافت خوبی در چشمان ۱۰ * اینان 9
زایده شدگان آن نوح نوح مرد صالح بود در عصرهای او مر آن خدا رویش کرد نوح
10 * بزایانذ نوح سه پسران مر شم مر حم ومر یفت *

Cujus nomen vocavit Noah, dicendo; Iste requiem dabit nobis ab operibus vestris, & ab æruinna manuū nostrarum de terra cui maledixit Dominus. 30 *Vixit Lamech postquàm genuit Noah, quingentos nonaginta & quinque annos: & genuit filios ac filias.* 31 *Fuerunt itaque cuncta tempora Lamech septingenti septuaginta & septem anni, & mortuus est.* 32 *Cùmq; esset Noah circiter quingentorum annorum, genuit ipse Sem, Ham, & Japheth.*

CAP. VI.

FACTUM est, cùm cœpissent homines multiplicari super faciem terræ, filiæque natæ essent illis; 2 *Videntes angeli Dei filias hominum esse bonas, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant.* 3 *Dixit Dominus, Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, eò quòd sit etiam carneus ipse: erunt tamen tempora ejus centum & viginti anni.* 4 *Principes erant in terra in iis temporibus: atque etiam postquàm ingressi sunt angeli Dei ad filias hominum, pepererunt illu: ist. sunt potentes qui ab æterno, viri nominis.* 5 *Tum videns Dominus multam esse malitiam hominum in terra, omneque figmentum cogitationum cordis ejus tantùm malum esse totâ die,* 6 *Pœnituit Dominum quòd fecisset homines in terra, & doluit in corde suo.* 7 *Dixitque Dominus, Delebo homines quos creavi, desuper faciem terræ, ab homine usque ad quadrupedem, usque ad reptile, & usque ad volatile cœli: pœnitet enim me quòd creaverim ea.* 8 *At Noah invēnit gratiam in oculis Domini.* 9 *Isti sunt progeniti Noah: (Noah vir probus fuit in seculis suis: cum Deo ambulavit Noah.)* 10 *Genuit Noah tres filios, Sem, Ham, & Japheth.*

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

וְאִתְחַבָּלַת אַרְעָא בְּנִין דְּיָרְהָא 11 וְאִתְמְלִיאַת אַרְעָא חוֹבִין וְעוֹלִין : 11
דְּסָטוּ מִן אָרְחִין דְּתַקְנָן קֳדָם יְיָ וְאִתְמְלִיאַת
אַרְעָא חֲטוֹפִין : וַיַּרְא יְיָ יָת אַרְעָא וְהָא אִתְחַבָּלַת אֲרוּם חַבִּילוּ כָל 12
בִּשְׂרָא כָּל חַד וְחַד יָת אוֹרְחֵיהּ עַל אַרְעָא : וַיֹּאמֶר יְיָ לְנֹחַ סוֹפָא דְכָל 13
בִּשְׂרָא מָטָא מִן קֳדָמַי אֲרוּם אִתְמְלִיאַת אַרְעָא חֲטוֹפִין מִן עוֹבְדֵיהוֹן בִּישַׁיָּא וְהָא
אֲנָא מְחַבְּלֵהוֹן עִם אַרְעָא : עֲשֵׂה לְךָ 14 תֵּיבוּתָא דְּקִיסִין קַרְדוּנִין מָאָה וְחַמְשִׁין ירושלמי 14 תֵּיבוּתָא דְאָעִין דְּקַדְרִינִין :
קוֹלִין תַּעֲבִיד לְתֵיבוּתָא בְּשָׁמְאלַהּ וְחַלְתִין וְשִׁית בְּפוּתֵיהּ וַעֲשָׂרָה בָּתִּין בְּמִצְעָא
לְאַצְנָעָא בְּהוֹן מְוֹנָא וַחֲמֵשׁ אַפּוֹטְנִיוֹתָא בִּימִינָא וַחֲמֵשׁ בְּשָׁמְאלָהּ וְתִישׁוּעַ יָתֵהּ
מִן גֵּיו וּמִבָּרָא בְּחֵימָרָא : צֹהַר אוֹל לְפִישׁוֹן וְסַב מִתַּמָּן יוֹהֲרָא וְתַשְׁוִינֵיהּ 16
בְּתֵיבוּתָא לְאַנְהָרָא לְכוֹן וּלְגַרְמִידָא תְּשִׁיצִינֵיהּ מִלְעֵיל וְתַרְעָא דְּתֵיבוּתָא בְּצִטְרָא
תְּשַׁוִּי מְדוֹרִין תַּתָּאִין תִּנְיָנִין וּתְלִיתָאִין תַּעֲבְדִינֵיהּ : וַאֲנִי וַאֲנָא הָאֲנָא מַיְתֵי 17
יָת טוּבְעָנָא מַיָּא עַל אַרְעָא לְמִסְלָא כָּל בִּשְׂרָא דְּבֵיהּ רוּחָא דְחַיֵּי מִן תְּחוֹת
שְׁמַיָּא כָּל דִּבְאַרְעָא יִתְגַּנַּד : וַהֲקִימוֹתִי וְאָקִים יָת קְיָמִי עִמָּךְ וְתֵיעוֹל לְתֵיבוּתָא 18
אַנְתְּ וּבְנָךְ וְאִנְתְּתָךְ וּנְשֵׁי בְנָךְ עִמָּךְ : וּמִכֹּל וּמִן כָּל דְּחֵי מִכָּל בִּשְׂרָא תְּרֵין מִכֹּלָּא תֵּעוֹל 19
לְתֵיבוּתָא לְקַיָּמָא עִמָּךְ דְּכַר וְנוּקְבָא יְהוֹן : מֵהָעוֹף לְמִינֵיהּ וּמִבְּעִירָא 20
לְמִינֵיהּ וּמִכָּל רִיחֲשָׁא דְאַרְעָא לְמִינֵיהּ תְּרֵין מִכֹּלָּא יֵיעֲלוּן לְוָתָךְ עַל יַד מַלְאָכָא
דְּאַחַד וּמֵעַל יַתְהוֹן לְךָ לְקַיָּמָא : וְאַתְּ וְאַנְתְּ סַב לָךְ מִכָּל מֵיכַל דְּמִיתָּאכִיל 21
וְיִהֵי לָךְ וְלְהוֹן לְמֵיכַל : וְיַעַשׂ וְעָבַד נֹחַ כְּכֹל דְּפַקְּדֵיהּ יְיָ : 22

Et corrupta erat terra propter habitatores ejus, qui declinârant à viis rectis coram Domino : & replebatur terra rapinis. Et vidit Dominus 11
terram, & ecce corrupta erat: quoniam corruperat omnis caro unusquisque viam suam super terram. Et dixit Dominus Noacho; Finis omnis carnis 12
venit à facie mea, quoniam repleta est terra rapinis propter eorum opera mala : & ecce ego perdo eos cum terra. 13
Fac tibi arcam lignorum cedrinorum; centum quinquaginta cellas facies arcæ ad sinistrâ ejus, & triginta sex 14
in latitudine ejus, & decem receptacula in medio ad collocandum in illis cibum, & quinque apothecas ad dextram & quinque ad sinistram ejus : & linies eam intus & foris cæmento. Ito ad Phison, & sumito inde 16
lapidem pretiosum, & pones ipsum in arca ad lucendum vobis ; & ad cubitalem mensuram consummabis ipsam desuper; & portam arcæ in latere pones : habitationes infimas, secundas, & tertias facies eam. Et ego 17
ecce ego adduco diluvium aquarum super terram, ad consumendam universam carnem, in qua est spiritus vitæ, de sub cœlis : quicquid in terra est morietur. Et stabiliam fœdus meum tecum, & ingredieris in 18
arcam, tu, & filii tui, & uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum. Et ex omni eo quod vivit ex omni carne, duo ex unaquaque *specie* 19
ingredientur in arcam, ut conserventur in vita tecum : masculus & fœmina erunt. Ex volucri secundùm speciem suam, & ex jumento secun- 20
dùm speciem suam, ex omni reptili terræ secundùm speciem suam : duo ex unaquaque *specie* ingredientur ad te, per manum angeli qui capiet & ingredi faciet ea ad te, ad conservandum ea in vita. Tu au- 21
tem accipito tibi de omni cibo qui comeditur, & erit tibi & illis in cibum. Et fecit Noach secundùm omnia quæ præceperat illi Dominus. 22

ז

CAP. VII.

וַיֹּאמֶר יְיָ לְנֹחַ עוֹל אַנְתְּ וְכָל אֵינַשׁ בֵּיתָךְ לְתֵיבוּתָא אֲרוּם יָתְךָ חֲמֵיתִי זַכַּאי 1
קֳדָמַי בְּדָרָא הָדֵין : מִכָּל בְּעִירָא דַכְיָא תִּסַּב לָךְ שׁוּבְעָא שׁוּבְעָא דְכַר וְנוּקְבָא 2
וּמִן בְּעִירָא דְלֵיתַהּ דַּכְיָא תְּרֵין דְּכַר וְנוּקְבָא : גַּם בְּרֵם מִן צִפְּרֵי שְׁמַיָּא שׁוּבְעָא 3
שׁוּבְעָא דְכַר וְנוּקְבָא לְקַיָּמָא מִנְהוֹן זַרְעָא עַל אַרְעָא :

Et dixit Dominus ipsi Noach ; Ingredere tu & omnis vir domus tuæ 1
in arcam : quoniam te vidi innocentem coram me in hac generatione. Ex omni jumento mundo accipies tibi septem, septem, marem 2
& fœminam : & ex omni jumento immundo bina, marem & fœminam. Verùm ex avibus cœlorum septem, septem, marem & fœmi- 3
nam ; ad conservandum ex illis semen super terram.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 *تباه شد آن زمين بپيش آن خدا پر شد آن زمين ستم * بديد خدا مر آن زمين واينك
12 تباه شد كه تباهي كرد همه گوشتمند مر راه او ابر آن زمين * گفت خدا 13
بنوح فرجام همه گوشتمند بيامد بپيش من كه پر شد آن زمين ستم از پيش
ايشان واينك من تباه كنا ايشانرا مر آن زمين * بكن بتو كشتي چوبهاي 14
صنوبر آشيانها بكني مر آن كشتي وبيانداوي آنرا از اندرون واز بيرون در
قيل * واين آنچه بكني آنرا سه صد گز درازي آن كشتي پنجاه گز 15
كشادگي آن وسي گز بالاي آن * دريچهي بكني در كشتي وبگز تمام 16
كني آنرا از بالا ودركاه آن كشتي در پهلوي آن بنهي فروديها دويميها وسيميها
بكني آنرا * ومن اينك من آورا مر آن طوفان آب ابر آن زمين بتباه كردن همه 17
گوشتمند آنچه درو روح زندگي از فرود آن آسمان همه آنچه در زمين بميرد *بر انگيزانم 18
مر شرط من اواز تو بيايي بآن كشتي تو وپسران تو وزن تو وزنان پسران تو اواز
تو * واز همه آن زنده از همه گوشتمند دوي از همه بياوري بآن كشتي بزيستن 19
اواز تو نر وماده باشند * ازان مرغ بنوع او واز چهارپا بنوع آن واز همه جنبش 20
از آن زمين بنوع او دو از همه بيايند بتو بزيستن * وتو بستان بتو از همه خوردني 21
آنچه خورده شود وجمع كني بتو وباشد بتو وبايشان بخوردن * بكرد نوح چون همه 22
آنچه فرمود اويرا خدا همچنين بكرد *

* فصل هفتم *

* گفت " بنوح بيا تو وهمه خانهي تو بآن كشتي كه ترا ديدم صالح بپيش من 1
در عصر اين * از همه چهارپاي آن پاك بستاني بتو هفت هفت نر وماده واز آن چهارپاي 2
آنچه نيست آن پاك دو نر وماده *نيز از مرغ آن آسمان هفت هفت نر وماده برزايندن نسل 3
ابر روي همه زمين *

*Corrupta autem erat terra coram Deo, 11
& repleta erat terra violentiâ. Aspexit itaque Deus terram, & ecce corrupta 12
erat : nam corruperat omne carneum viam suam super terram. Dixitque 13
Deus ad Noah, Finis omnis carnei venit coram me, quia repleta est terra violentiâ propter eos: ecce ego corrumpam eis terram. Fac tibi navem lignis pineis, 14
nidos facies in nave, & obduces eam intrinsecùs & extrinsecùs bitumine. Et hic modus quo facies eam : trecentorum 15
cubitorum erit longitudo navis, quinquaginta cubitorum latitudo ejus, & triginta cubitorum altitudo ejus. Fenestram facies in nave, & in cubito con- 16
summabis eam superné : ostium quoque navis in latere ejus pones : infimis, secundis, ac tertiis facies eam. Ego verò, ecce ego adduco diluvium aquæ super 17
terram, ad corrumpendum omne carneum cui inest spiritus vitæ desubter cœlum; quicquid fuerit in terra, morietur. Suscitabo tamen pactum meum 18
tecum : ingredieris navem, tu, & filii tui, uxórque tua, & uxores filiorum tuorum tecum. Et ex quolibet 19
vivente omnis carnei, bina ex singulis introduces in navem, ut vivant tecum ; masculus & fœmina erunt. Ex vo- 20
latili in specie sua : & ex quadrupede in specie sua : ex omni quoque reptili terræ in specie sua ; bina ex singulis ingredientur ad te, ut vivant. Tu verò accipe tibi ex omni esca quæ 21
comeditur, & collige tibi, ut sit tibi & illis in escam. Fecitque Noah juxta omnia quæ præceperat ei Deus, sic fecit. 22*

CAP. VII.

*Dixit ergò Dominus ad Noah, Ingredere tu & tota domus tua in navem : quia te vidi rectum in conspectu meo in ætate istâ. Ex omni 1
quadrupede munda accipies tibi septenas, masculum & fœminam : at ex quadrupedibus quæ non sunt mundæ binas, masculum & fœminam : Ex 2
volatili etiam cœli septena, masculum & fœminam ad vivificandum sobolem super faciem totius terræ. 3*

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

4 כי לימים אַרום הָא אֲנָא יְהִיב לְכון אַרכָּא שובְעָא יומִין אֵין יְתִיבִין יִשְׁתְּבֵק לְהון
וְאֵין לָא יְתִיבון לְזִמַן יומִין תּוב שובְעָא אֲנָא מְחֵית מְטָרָא עַל אַרְעָא אַרבְּעִין
יְמָמִין וְאַרבְּעִין לֵילְוָן וְאֵישֵׁצֵי יַת כָּל נִוויַת אֵינַש וּבְעִיר אַרְעָא: ויעש וְעָבַד נֹחַ 5
כְּכָל דְּפַקְּדֵיהּ יְיָ: ונח וְנֹחַ בַּר שֵׁית מְאָה שְׁנִין וְטובְעָנָא חֲוָה מַיָא עַל אַרְעָא: 6
ויבא וְעַל נֹחַ וּבְנוהִי וְאִנְתְּתֵיהּ וּנְשֵׁי בְנוי עִמֵּיהּ לְתֵיבוּתָא מִן קֳדָם מוי דְּטובְעָנָא: 7
מן הבהמה מִן בְּעִירָא דַכְיָא וּמִן בְּעִירָא דְּלֵיתָא דַכְיָא וּמִן עוֹפָא וְכָל דְּרְחִישׁ עַל 8
אַרְעָא: שנים תְּרֵין תְּרֵין עָאלוּ לְנֹחַ לְתֵיבוּתָא דְכַר וְנוקְבָא הֵיכְמָא דְפַקִּיד 9
יְיָ יַת נֹחַ: ויהי וַהֲוָה לְזִמַן שובְעָא יומִין מִן בָּתַר דְּשָׁלִים אובְלֵיהּ דְּמְתוּשֶׁלַח 10
חֵמְתָא יְיָ וַהֲוָא לָא חָבַן בְּנֵי נְשָׁא ומוי דְּטובְעָנָא הֲווּ נַחְתִּין רְתִיחִין מִן שְׁמַיָא
עילוי אַרְעָא: בשנת בְּשַׁנַת שֵׁית מְאָה שְׁנִין לְחַיֵי נֹחַ בְּיַרְחָא הְנְיָנָא 11
הוּא יַרח מַרחֶשְׁוָן דְּעַר כְּרון לָא הֲווּ מִתְמַנְּן יַרְחַיָא אֶלָהֵן מִתְּשְׁרֵי דַהֲוָא
רֵישׁ שַׁתָּא לְשִׁכְלוּל עַלְמָא בְּשֵׁבְסְרֵי יומִין לְיַרְחָא בְּיוֹמָא הָדֵין אִתְבְּזָעוּ כָּל מַבּועֵי
תְּהומָא רַבָּא וַהֲווֹן בְּנֵי גוּבְרַיָא מְשַׁוְיִין
חַטִּין בְּנֵיהון וְסָתְמִין יַתְהון וּבְתַר הָכֵי
חַרְכֵי שְׁמַיָא אִתְפַּתָחוּ: ויהי וַהֲוָה מְטָרָא נָחִית עַל אַרְעָא אַרבְּעִין יְמָמִין 12
וְאַרבְּעִין לֵילְוָן: בעצם בְּכַרן יוֹמָא הָדֵין עַל נֹחַ וְשֵׁם וְחָם וְיֶפֶת בְּנֵי נֹחַ וְאִיתַת 13
נֹחַ וּתְלַת נְשֵׁי בְנוהִי עִמֵּיהּ לְתֵיבוּתָא: המה הֵינון וְכָל חֵיוָתָא לְזַנְהָא וְכָל 14
בְּעִירָא לְזַנְהָא וְכָל רִיחְשָׁא דְּרִחֵישׁ עַל אַרְעָא לְזַנְהָא כָּל עוֹפָא לְזַנְהָא כֹּל
צָפור כֹּל דְּפָרַח: ויבאו וְעָלוּ לְוָת נֹחַ לְתֵיבוּתָא תְּרֵין תְּרֵין מִכֹּל בְּשְׂרָא דְּבֵיהּ 15
רוּחָא דְחַיֵי: והבאים וְעַלַיָיא דְכַר 16
וְנוקְבָא מִן כָּל בְּשְׂרָא עָאלוּ הֵיכְמָא
דְּפַקִּיד יָתֵיהּ יְיָ וַאֲגַן מֵימְרָא דַיְיָ יַת
תַּרעָא דְּתֵיבוּתָא בַּאֲנַפּוֹהִי: ויהי וַהֲוָה טובְעָנָא אַרבְּעִין יְמָמִין עַל אַרְעָא 17
וְסַגִיאוּ מַיָא וּנְטָלוּ יַת תֵּיבוּתָא וְאִיתְרַמַת מֵעַל אַרְעָא: וינברו וְתַקִפוּ מַיָא 18
וְסַגִיאוּ לַחֲדָא עַל אַרְעָא וַהֲוַת תֵּיבוּתָא מְהַלְכָא סַחְיָא עַל אַפֵּי מַיָא:

4 Quoniam ecce ego do vobis ſpatium ſeptem dierum; ſi convertantur condonabitur illis, ſi non convertantur, poſt tempus dierum rurſus ſeptem ego deſcendere faciam pluviam ſuper terram, quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & perdam omne corpus hominis & beſtiæ terræ. Et fecit Noach ſecundùm omnia quæ præceperat illi Dominus. Noach itaque nato ſexcentos annos diluvium aquarum fuit ſuper terram. Et ingreſſus eſt Noach, & filii ejus, & uxor ejus, & uxores filiorum ejus cum eo in arcam, propter aquas diluvii. Ex jumento mundo & ex jumento immundo, & ex volucri & omni quod reptat ſuper terram. Bina & bina ingreſſa ſunt ad Noach in arcam, mas & fœmina; ſicut præceperat Dominus ipſi Noach. Et fuit poſt tempus ſeptem dierum, poſtquam finitus fuit luctus Methuſelach, vidit Dominus & ecce non convertebantur homines & aquæ diluvii deſcendebant bullientes è cœlis ſuper terram. Anno ſexcenteſimo annorum vitæ Noach, menſe ſecundo, ipſe eſt menſis Octobris, (hactenus enim non numerabantur menſes niſi à Septembri, qui erat initium anni abſolutionis mundi) decima ſeptima die menſis, hoc eodem die, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ; illiè enim erant filii gigantum collocantes filios ſuos & obturabant eos: poſtea verò feneſtræ cœlorum apertæ ſunt. Et deſcendebat pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus. In eodem die iſto ingreſſus eſt Noach, & Sem, & Cham, & Japheth, filii Noach, & uxor Noach, & tres uxores filiorum ejus cum ipſo, in arcam. Ipſi & omnis beſtia ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne jumentum ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne reptile quod reptat ſuper terram ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne volucre ſecundùm ſpeciem ſuam, omne volatile quodcunque volat. Et ingreſſa ſunt ad Noach in arcam bina, bina, ex omni carne in qua eſt ſpiritus vitæ. Et quæ ingreſſa ſunt, mas & fœmina de omni carne ingreſſa ſunt, quemadmodum præceperat illi Dominus: & protexit ſermo Domini portam arcæ ſuper facies ejus. Et fuit diluvium quadraginta diebus ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ & ſuſtulerunt arcam, & elevata eſt à terra. Et prævaluerunt aquæ, & auctæ ſunt valde ſuper terram: & ibat arca natans ſuper faciem aquarum.

Hieroſ. *Cap.* VII. 11. *Et feneſtræ cœlorum apertæ ſunt.*

Hieroſ. 16. *Et pepercit verbum Domini illi.*

ירושלמי 11 וַחֲרכֵי שְׁמַיָא אִתְפַּתָחוּ: 16 וְחָס מֵימְרֵיהּ דַיְיָ עֲלוהִי:

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

4 * كه بروزها نيز هفت من بارانا ابر آن زمين چهل روز وچهل شب وبحو كنم مر همه آن
5 مخلوق آنچه بكردم از بالاي روي آن زمين * بكرد نوح چون همه آنچه بفرمود
6 اويرا ׃ * ونوح قدر شش صد ساله وآن طوفان بود آب ابر آن زمين * بيامد نوح
7 وپسران او وزن او وزنان پسران او بآن كشتى از پيش آب آن طوفان * از آن چهارپا
8 آن پاك واز آن چهارپاي آنچه نيست آن پاك واز آن مرغ وهمه آنچه جنبش كنا ابر
آن زمين * دو دو بيامدند بنوح بآن كشتي نر وماده چون آنچه فرمود خدا مر
9 10 نوح * بود بهفت آن روزها وآب آن طوفان بودند ابر آن زمين * در سال شش [صد]
11 سال بزندگي نوح در ماه آن دويمي در هفده روز بماه در روز اين شكافته
شدند همه چشمهاي ثهوم ربّه ودريچهاي آسمان كشاده شدند * بود آن باران
12 ابر آن زمين چهل روز وچهل شب * در تنهي آن روز آن اين بيامد نوح وسم
13 وحم ويفت پسران نوح وزن نوح وسه زنان پسران او اوار ايشان بآن كشتي * ايشان
14 وهمه آن زنده بنوع آن وهمه آن چهارپا بنوع آن وهمه آن جنبش آن جنبش
كنا ابر آن زمين بنوع آن وهمه آن مرغ بنوع او همه كنجشك همه بالور
15 * بيامدند بنوح بآن كشتي دو دو از همه آن كوشتند آنچه درو روح زندگي *
16 * وآن آمدكان نر وماده از همه كوشتند بيامدند چون آنچه فرمود اويرا خدا
17 ببست ׃ در سبب او * بود آن طوفان چهل روز ابر آن زمين بسيار شدند
18 آن آب بر داشتند مر آن كشتي بلند شد از بالاي آن زمين * قوي
شدند آن آب بسيار شدند بغايت ابر آن زمين برفت آن كشتي ابر روي
آن آب *

4 *Quia poſt dies adhuc ſeptem ego pluiturus ſum ſuper terram quadraginta dies & quadraginta noctes: & delebo omnem creaturam quam feci, à ſuperficie terræ. Fecit igitur Noah juxta omnia quæ præceperat ei Dominus. Cùm Noah eſſet annorum circiter ſexcentorum, & diluvium aquæ eſſet ſuper terram, Intravit Noah, & filii ejus, uxorque ipſius, atque uxores filiorum ejus in navem, à conſpectu aquæ diluvii. Ex quadrupede munda, & ex quadrupede quæ non eſt munda, & ex volatili, atque ex omni quod repit ſuper terram, Bina, bina ingreſſa ſunt ad Noah in navem; maſculus & fœmina, quemadmodum præceperat Deus Noah. Fuit poſt ſeptem dies, ut aquæ diluvii eſſent ſuper terram. Anno ſexcenteſimo annorum vitæ Noah, menſe ſecundo, decimoſeptimo die menſis, ipſo die rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & feneſtræ cœli apertæ ſunt: Fuitque pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus. In ipſomet die ingreſſus eſt Noah, & Sem, & Ham, & Japheth filii Noah; & uxor Noah, & tres uxores filiorum ejus cum eis in navem: Ipſi, & omne animal in ſpecie ſua, & omnis quadrupes in ſpecie ſua, atque omne reptile quod repit ſuper terram in ſpecie ſua, omnes denique alites in ſpecie ſua, & omnes aviculæ; omne ſcilicet alatum. Venerunt itaque ad Noah in navem bina, bina ex omni carneo cui inerat ſpiritus vitæ. Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus & fœmina ex omni carneo introïerunt quemadmodum præceperat ei Deus: & clauſit Dominus cauſâ ejus. Fuit diluvium quadraginta diebus ſuper terram, & aquæ multiplicatæ ſuſtulerunt novem, quæ elevata eſt à ſuperficie terræ. Quumque invaluiſſent aquæ, & multiplicatæ eſſent valdè ſuper terram, ivit navis ſuper faciem aquæ.*

ירושלמי יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

19 והמים ומיא תקפו לחדא על ארעא ואתחפיאו כל טוריא רמיא דתחות כל
20 שמיא : חמש חמיסרי נרמידין מלעיל תקפו מיא ואתחפיאו טוריא : וינוע
21 ואתחמסי כל בשרא דרחיש על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא
22 דרחיש על ארעא וכל בני נשא : כל כל דנשמת רוח חיין באנפוי מכל
23 דיבשתא מיתו : וימח ושיצי ית כל גויית אינש ובעיר דעל אנפי ארעא
מאינשא עד בעירא עד ריחשא ועד עופא דפרח באויר שמיא ואשתיצי מן
24 ארעא ואשתאר בלחם נח ודעימיה בתיבותא : וינברו ותקיפו מיא על ארעא
מאה וחמשין יומין :

ח

1 ויזכר ודכיר יי במימריה ית נח וית כל חיתא וית כל בעירא דעמיה
בתיבותא ואעבר יי רוח רחמין על ארעא ואשתככו מיא : ויסכרו ואסתגרו מבועי
2 תהומא ורתכי שמיא ואתמנע מטרא מלמיחת מן שמיא : וישובו ותאיבו
3 מיא מעלוי ארעא אזלין ותייבין וחסרו מיא מסוף מאה וחמשין יומין : ותנח
4 ונחת תיבותא בירחא שביעאה הוא ירחא דניסן בשבסרי יומין לירחא על
טורי דקרדון שום טוריא חד קרדניא ושום טוריא חד ארמניא ותקן מחבנניא
5 קרתא דארמניא בארעא מדינחא : והמים ומיא הוו אזלין וחסרין עד ירח עשיריי
6 ירח תמוז בתרו בחד ליירחא אתחמיאו רישי טוריא : ויהי והוה מסוף ארבעין
יומין ופתח נח ית כוות תיבותא דעבד : וישלח ושדר ית עורבא ונפק
7 מיפק ותאיב עד דיבאישו מיא מעילוי ארעא : וישלח ושדר ית יונתא דבייתא
8 מלותיה למחמי אין אתקוללו מיא מעלוי אנפי ארעא : ולא ולא אשכחת
9 יונתא נייחא לפרסת רינלא ותבת לותיה לתיבותא ואודעת ארום מוי על
אנפי כל ארעא ואושיט ידיה ונסבה ואעיל יתה לותיה לתיבותא :

ח

ירושלמי ואדכר ברחמוי טבא דאית עמיה ית נח ואעבד יי רוחא
דרחמין :

CAPUT. VIII. *CAP. VIII.*

1 ET recordatus eſt Dominus in ſermone ſuo Noach, & omnis feræ, & omnis jumenti quod cum eo erat in arca : & tranſire fecit Dominus ventum miſericordiarum ſuper terram, & exſiccatæ ſunt aquæ. Et occluſi ſunt fontes abyſſi, & feneſtræ cœ-2 lorum: & prohibita eſt pluvia ne deſcenderet è cœlis. Et reverſæ ſunt aquæ 3 deſuper terram euntes & redeuntes : & diminutæ ſunt aquæ exactis centum quinquaginta diebus. Et quievit arca menſe ſeptimo, ille eſt menſis Niſan, 4 decima ſeptima menſis, ſuper montes Cadron : nomen montis unius Cardania, nomen verò montis alterius Armenia ; & ibi ædificata eſt civitas Armeniæ in terra Orientali. Et aquæ ibant & diminuebantur uſque ad menſem 5 decimum, menſem Junium : in Junio primo die menſis viſa ſunt cacumina montium. Accidit autem exactis quadraginta diebus, ut aperiret Noach 6 feneſtram arcæ quam fecerat. Et miſit corvum, qui exivit exeundo & rede-7 undo, donec exſiccarentur aquæ de ſuperficie terræ. Et miſit columbam do-8 meſticam à ſe, ut videret num alleviatæ eſſent aquæ à ſuperficie terræ. Neque 9 invenit columba quietem pro planta pedis ſui ; & reverſa eſt ad eum in arcam, & indicavit aquas eſſe in ſuperficie totius terræ : & extendit manum ſuam, & accepit eam, & introduxit eam ad ſe in arcam.

Hieroſ. 1. *Et recordatus eſt in miſerationibus ſuis boni quod cum ipſo Noach erat. Et tranſire fecit Dominus ventum miſerationum.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

19 وآن آب قوي شدند بغايت بپوشيدند همه آن كوهها آن بلندان آنچه فروم همه آن
20 آسمان * پانزده گز ازبالا قوي شدند آن آب پوشيده شدند آن كوهها * بمرد همه
21 گوشتمند آن جنبش كنا ابر آن زمين در مرغ ودر چهارپاي ودر زنده ودر همه آن
22 جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين وهمه آن آدم * همه آنچه نفس روح زندگي در
23 بيني او از همه آنچه در خشكي بمردند * محو كرد مر همه آن مخلوق آنچه ابر روي
آن زمين از آدم تا چهارپا تا جنبش وتا مرغ آن آسمان محو شدند از آن زمين باقي ماند
24 خاصه نوح وآنچه اواز او در كشتي * قوي شدند آن آب ابر آن زمين صد
وپنجاه روز *

CAP. VIII.

Poſteà recordatus Deus Noah, o-1 mniſque animalis, & omnis quadrupedis cum eo in navi ; tranſire fecit Deus ventum ſuper terram, & ſedatæ ſunt aquæ. Et clauſis fontibus a-2 byſſi, atque feneſtris cœli ; cohibita eſt pluvia de cœlo : Et reverſæ ſunt 3 aquæ de ſuperficie terræ ; eundo & revertendo diminuta eſt aqua poſt finem centum & quinquaginta dierum. Deſcendit navis menſe ſeptimo, de-4 cimaſeptimâ die menſis, ſuper montes Ararat. Euntibus autem aquis atque 5 deficientibus uſque ad menſem decimum ; decimo menſe, primâ menſis, apparuerunt cacumina montium. Fu-6 itque poſt finem quadraginta dierum, aperiens Noah feneſtram navis quam fecerat, Emiſit corvum, qui 7 egreſſus eſt egrediendo & revertendo, donec ſiccarentur aquæ à ſuperficie terræ. Emiſit etiam columbam 8 à ſe, ut videret an alleviatæ eſſent aquæ à ſuperficie terræ. Co-9 lumba verò non inveniens reſidendi locum volæ pedis ſui, reverſa eſt ad eum in navem ; quia aquæ erant ſuper faciem totius terræ : & extendens manum ſuam accepit eam, introduxitque eam ad ſe in navem.

* Aquæ inquam, prævalentes admodùm, operuerunt omnes montes excelſos qui erant ſub toto cœlo. Prævalentibus a-quis quindecim cubitis ſuperne, operti ſunt montes. Et mortuum eſt omne cavneum quod movit ſuper terram, tam de volatili quàm de quadrupede, & animali, omnique reptili quod repit ſuper terram, & omni homine : Omnia ſcilicet, quorum naribus inerat halitus ſpiritûs vitæ ex omnibus quæ erant in ſicco, mortua ſunt. Sic delevit Deus omnem creaturam quæ erat ſuper faciem terræ, ab homine uſque ad quadrupedem, uſque ad reptile, ac uſque ad volatile cœli, deleta inquam, ſunt à terra, et ſuperſtes manſit tantummodò Noah, & qui cum eo erant in nave. Et corroborârunt ſe aquæ ſuper terram centum quinquaginta dicbus.

* فصل هشتم *

* ياد كرد خدا مر نوح ومر همه آن زنده ومر همه آن چهارپا اواز او در كشتي بگذرانيد
خدا باد ابر آن زمين وقرار شدند آن آب * بسته شدند چشمهاي تهوم ودريچهاي آن
آسمان بند شد آن باران از آن آسمان * باز گشتند آن آبها از بالاي آن زمين رفتن وباز
گشتن كم شدند آن آب از فرجام صد وپنجاه روز * فرود آمد آن كشتي در ماه آن
هفتمي در هفدهم روز بماه ابر كوههاي ارط * آن آب بودند رفتن وكم شدن تا آن ماه
آن دهمي در دهم در يك بماه ديدار شدند سرهاي آن كوههاي * بود از فرجام چهل روز
بگشاد نوح مر دريچهي آن كشتي آنچه بكرد * بفرستاد مر آن كلاغ بيرون آمد
بيرون آمدن وباز گشتن تا خشك شدند آن آب از بالاي آن زمين * بفرستاد مر آن كفتر از
نزد او بديدن هسبك شدند آن آب از بالاي روي آن زمين * ونه يافت آن كفتر فرود
آمدن جاي بكف پاي او باز گشت باو بآن كشتي كه آب ابر روي همه آن زمين
بكشيد دست او بستاند آنرا بياورد آنرا باو بآن كشتي *

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

10 וְיחֵל עוֹד שִׁבְעָא יוֹמִין וְאוֹסִיף לְשַׁדָּרָא יַת יוֹנָתָא מִן תֵּיבוּתָא : וְתָבָא 10 וּשְׁרִי לְמִמְנֵי :

Et expectavit rursus septem dies : & iterum emisit columbam ex arca. Et venit ad ipsum columba sub tempus vespertinum, & ecce folium olivæ collectum fractum attulit ore suo, quod acceperat ex monte Olivarum : & cognovit Noach quod alleviatæ essent aquæ à superficie terræ. Et expectavit adhuc septem dies, & iterum emisit columbam ; sed non reversa est ad eum amplius. Accidit autem sexcentesimo primo anno, in Septembri, initio mensis, initio anni, exsiccatæ sunt aquæ à superficie terræ : & removit Noach operculum arcæ, & vidit exsiccatas esse facies terræ. Et in mense Octobri, vicesima septima die mensis, exsiccata est terra. Et loquutus est Dominus cum Noach dicendo. Exi ex arca, tu, & uxor tua, & filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum. Omne animal quod tecum est, tam de ovibus, quam de jumentis, & de omni reptili quod movetur super terram, educ tecum : & procreent in terra, & fructificent atque multiplicentur super terram. Et exiit Noach & filii ejus, & uxor ejus & uxores filiorum ejus cum ipso. Omne animal, omne reptile, omneque volatile quod movetur super terram juxta semen suum, egressa sunt ex arca. Et ædificavit Noach altare coram Domino ; illud ipsum est altare quod ædificârat Adam, quo tempore expulsus est ex horto Eden, & obtulit super illud oblationem, & super illud obtulerunt Cain & Habel oblationes suas. Quando verò descenderunt aquæ diluvii vastatum est, ædificavit autem ipsum Noach ; & accepit ex omni jumento mundo, & ex omni volucri munda, & obtulit quatuor super illud altare. Et recepit Dominus cum benevolentia oblationem ejus, & dixit Dominus in sermone suo ; non iterum maledicam terræ propter peccata filiorum hominis, propterea quòd concupiscentia cordis hominis mala à pueritia sua, neque adjiciam amplius delere omne quod vivit, quemadmodum feci. Adhuc omnibus diebus terræ, sementis in revolutione Septembris, & messis in revolutione Nisan, frigus in revolutione Decembris & æstus in revolutione Junii, & æstas & hyems, & dies & noctes non cessabunt.

10 Et expectavit adhuc septem dies alios, rursúmque emisit columbam e navi : 11 Venitque ad eum columba tempore vespertino, & ecce folium olivæ fractum in ore ejus : cognovit ergò Noah quòd alleviatæ essent aquæ à superficie terræ. 12 Expectans tamen septem dies alios, emisit columbam quæ non addidit reverti ad eum amplius. 13 Fuit, sexcentesimo primo anno, primo mense, primâ mensis, exsiccatæ sunt aquæ à superficie terræ : Tum devertens Noah operimentum navis, vidit, & ecce exsiccata est facies terræ. 14 Mense autem secundo, vicesimâ septimâ mensis, arefactâ terrâ, 15 Locutus est Deus ad Noah, dicendo ; 16 Egredere ex nave, tu, & uxor tua tecum ; ac filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum. 17 Omne animal quod tecum est ex omni carneo, tam de volatili quàm de quadrupede, & omni reptili quod repit super terram, educ tecum : & pariant in terra, & fœcundi sint, & multiplicentur super terram. 18 Egressus est itaque Noah & filii ejus, uxorque ejus, & uxores filiorum ejus secum : 19 Omne animal, omne reptile, & omne volatile cœli ; omne inquam, quod movit super terram cum familiis suis, egressa sunt è navi. 20 Deinde ædificans Noah altare coram Domino, tulit ex omni quadrupede munda, & ex omni volatili mundo, & obtulit sacrificia super altare. 21 Accipiensque Dominus odorem acceptabilem, dixit Dominus in semetipso, Non addam ultrà maledicere terræ causâ hominis ; nam omne figmentum cordis hominis pravum est à puerilibus suis : nec addam ultrà percutere omne vivens quemadmodum feci. 22 Adhuc cuncta tempora terræ, sementis & messis, frigus & æstus, necnon æstas & hyems, dies quoque & nox non cessabunt.

Hierosol. 10. *Et incepit numerare.*

11 וַאֲתַת לְוָתֵיהּ יוֹנָתָא לְעִדּוֹנָא רַמְשָׁא וְהָא טַרְפָּא דְּזֵיתָא לָקִיט תְּבִיר וּמְחִית בְּפוּמַהּ 11
דְּנָסְבַתְּ מִן טַוּר מִשְׁחָא וְיָדַע נֹחַ אֲרוּם אִתְקוֹלָלוּ מַיָּא מֵעִילּוֹי אַרְעָא : וְיחֵל וְאוֹרִיךְ 12
תּוֹב שִׁבְעָא יוֹמִין וְאוֹסִיף לְשַׁדָּרָא יַת יוֹנָתָא וְלָא אוֹסִיפַת לְמֵיתַב לְוָתֵיהּ תּוֹב : וִיהִי 13
וַהֲוָה בְּשִׁית מְאָה וְחַדָּא שְׁנִין בְּתִשְׁרֵי בְּחַד לְיַרְחָא בְּרֵישׁ שַׁתָּא נְגִיבוּ מַיָּא מֵעַל אַרְעָא
וַאֲעַדִּי נֹחַ יַת חוּפְאֵי דְּתֵיבוּתָא וַחֲמָא נְגִיבוּ אַפֵּי אַרְעָא : וּבְחֲדָשׁ וּבְיַרְחָ מַרְחֶשְׁוָן 14
בְּעַשְׂרִין וְשׁוּבְעָא יוֹמִין לְיַרְחָא אִתְיַבְּשַׁת אַרְעָא : וִידַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם נֹחַ לְמֵימַר : 15
צֵא פּוֹק מִן תֵּיבוּתָא אַנְתְּ וְאִנְתְּתָךְ וּבְנָךְ וּנְשֵׁי בְנָךְ עִמָּךְ : כָּל בָּל חַיְתָא דְּעִמָּךְ מִכָּל 16 17
בִּשְׂרָא בְּעוֹפָא וּבִבְעִירָא וּבְכָל רִיחֲשָׁא דְּרָחֵישׁ עַל אַרְעָא הַנְפֵּק עִמָּךְ וְיִתְיַלְדוּן בְּאַרְעָא
וְיִפְשׁוּן וְיִסְגוּן עַל אַרְעָא : וִיצָא וְנָפַק נֹחַ וּבְנוֹי וְאִנְתְּתֵיהּ וּנְשֵׁי בְנוֹי עִמֵּיהּ : כָּל 18
כָּל חַיְתָא כָּל רִיחֲשָׁא וְכָל עוֹפָא דְּרָחֵישׁ עַל אַרְעָא לְזַרְעַיְתְהוֹן נְפָקוּ מִן תֵּיבוּתָא : 19
וּבְנָא נֹחַ מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ הוּא מַדְבְּחָא דְּבָנָא אָדָם בְּעִידַן דְּאִשְׁתְּרַד מִן גִּנְתָא 20
דְּעֵדֶן וְאַקְרִיב עֲלוֹי קָרְבְּנָא וַעֲלוֹי אַקְרִיבוּ קַיִן וְהֶבֶל יַת קָרְבְּנֵיהוֹן וְכַד נָחֵתוּ מוֵי
דְּטוּבְעָנָא אִיתְצַד וּבְנָיָהּ נֹחַ וְנָסַב מִכָּל בְּעִירָא דַּכְיָא וּמִן כָּל עוֹף דְּכֵי וְאַסֵּיק
אַרְבַּע עַל הַהוּא מַדְבְּחָא : וּרְעָא יְיָ קֻבֵּל יְיָ בְּרַעֲוָא קוּרְבְּנֵיהּ וַאֲמַר יְיָ בְּמֵימְרֵיהּ 21
לָא אוֹסִיף לְמֵילַט תּוֹב יַת אַרְעָא בְּגִין חוֹבֵי בְּנֵי אֱינָשָׁא אֲרוּם יְצַרָא דְּלִבָּא דְּאֱינָשָׁא
בִּישׁ מִטַּלְיוּתֵיהּ וְלָא אוֹסִיף תּוֹב לְמִמְחֵי יַת כָּל דְּחַי הֵיכְמָא דְּעֲבָדִית : עוֹד עוֹד 22
כָּל יוֹמֵי אַרְעָא זַרְוָעָא וְחֶצְדָּא וְקֻרָּא וְחַמְמָא וְקֵיטָא וְסְתָוָא
וְיוֹמֵי וְלֵילְיָא לָא יִתְבַּטְלוּן :

ירושלמי 22 עוֹד כָּל יוֹמֵי אַרְעָא מִן
בְּדוּן זַרְעִין וְחַצְדִין וְצִנְתָא וְשׁוּרְבָּא וְיוֹמָם
וְלֵילְיָא לָא פְּסִקִין :

Hierosol. 22. *Adhuc omnibus diebus terræ à nunc, sementes & messes, & frigus & calor, & dies & nox non cessabunt.*

CAP. IX.

ט

1 וּבָרִיךְ יְיָ יַת נֹחַ וְיַת בְּנוֹי וַאֲמַר לְהוֹם פּוּשׁוּ וְסְנוּ וּמְלוּ יַת אַרְעָא :

Et benedixit Dominus Noach & filiis ejus : & dixit illis ; Fructificate & multiplicamini ; & replete terram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 *صبر كرد نيز هفت روزهاي ديگران بيافروخ فرستادن مر آن كفتر ازان كشتي *

11 *بيامد باو آن كفتر بوقت ايوار واينك برك زيتون شكسته در دهان او بدانست نوح

12 كه سبك شدند آن آب از بالاي آن زمين * صبر كرد نيز هفت روزهاي ديگران

13 بفرستاد مر آن كفتر وبه افروخ باز نگشتن باو نيز * بود در شش صد ويك سال

در اوّل در يك بماه هفت شدند آن آب از بالاي آن زمين بنگردانند نوح مر پوشش

14 آن كشتي بديد واينك هفت شدند روي آن [زمين] * ودر ماه آن دويم در بيست

15 وهفت بماه خشك شد آن زمين * گفت خدا بنوح بگفتن * بيرون آي از آن كشتي

16 تو وزن تو اوار تو وپسران تو وزنان پسران تو اوار تو * همه آن زنده آنچه اوار تو از همه
17

گوشتمند در مرغ ودر چهارپا ودر همه آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين

18 بيرون آور اوار تو وبزايند در زمين وبرومند شوند وبسيار شوند ابر آن زمين * بيرون

19 آمد نوح وپسران او وزن او وزنان پسران او اوار او * همه آن زنده همه آن جنبش وهمه

آن مرغ آن آسمان همه آن جنبش كنا ابر آن زمين باهل خانهاي ايشان بيرون آمدند

20 ازان كشتي * آبدان كرد نوح مذبح بحضرت ؛ بستاند از همه آن چهارپاي آن پاك

21 واز همه آن مرغ آن پاك بر آورد قربانها در مذبح * قبول كرد ؛ مر بوي آن قبوليت گفت

؛ بذات او نه افزايم بنفرين كردن نيز مر آن زمين در سبب آن آدم كه خلق دل

آن آدم بد از كودكيهاي او ونه افزايم نيز بزدن مر همه زنده چون آنچه بكردم *

*نيز همه روزكاران آن زمين كشت ودرو وسرما وگرما وتابستان وزمستان وروز وشب

22 نه معطل باشند *

فصل نهم

1 *آفرين كرد خدا مر نوح ومر پسران او گفت بايشان برومند شويد وبسيار شويد

وپر داريد مر آن زمين *

10 *Expectavit adhuc septem dies alios, rursúmque emisit columbam e navi : 11 Venitque ad eum columba tempore vespertino, & ecce folium olivæ fractum in ore ejus : cognovit ergò Noah quòd alleviatæ essent aquæ à superficie terræ. 12 Expectans tamen septem dies alios, emisit columbam quæ non addidit reverti ad eum amplius. 13 Fuit, sexcentesimo primo anno, primo mense, primâ mensis, exsiccatæ sunt aquæ à superficie terræ : Tum devertens Noah operimentum navis, vidit, & ecce exsiccata est facies terræ. 14 Mense autem secundo, vicesimâ septimâ mensis, arefactâ terrâ, 15 Locutus est Deus ad Noah, dicendo ; 16 Egredere ex nave, tu, & uxor tua tecum ; ac filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum. 17 Omne animal quod tecum est ex omni carneo, tam de volatili quàm de quadrupede, & omni reptili quod repit super terram, educ tecum : & pariant in terra, & fœcundi sint, & multiplicentur super terram. 18 Egressus est itaque Noah & filii ejus, uxorque ejus, & uxores filiorum ejus secum : 19 Omne animal, omne reptile, & omne volatile cœli ; omne inquam, quod movit super terram cum familiis suis, egressa sunt è navi. 20 Deinde ædificans Noah altare coram Domino, tulit ex omni quadrupede munda, & ex omni volatili mundo, & obtulit sacrificia super altare. 21 Accipiensque Dominus odorem acceptabilem, dixit Dominus in semetipso, Non addam ultrà maledicere terræ causâ hominis ; nam omne figmentum cordis hominis pravum est à puerilibus suis : nec addam ultrà percutere omne vivens quemadmodum feci. 22 Adhuc cuncta tempora terræ, sementis & messis, frigus & æstus, necnon æstas & hyems, dies quoque & nox non cessabunt.*

CAP. IX.

1 *Benedixit Deus Noah, atque filiis ejus, dicens eis ; Fœcundi estote, & multiplicamini, ac replete terram.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. Jonathan B. Uziel.

2 ומוראכם ודחלתכון ואימתכון יהי על כל חיות ארעא ועל כל עופא דשמיא
3 מכל דתרחש ארעא ובכל נוני ימא בידיכם יתמסרון : כל כל רחשא דהוא
4 חי דלכון יהי למיכל כירוק עסבא יהבית לכון ית כולא : אך בדם בשרא
דתחליש מן חיותא חיא בזמן דבנפשיה ביה או דתחליש מן חיותא נכיסתא ועד
5 דלא נפקא כולא נשמתא לא תיכלון : ואך ובדם ירת דמכון לנפשתיכון
אתבוע מן ידא דכל חיתא דקטלא לבר נשא אתבועיניה לאתקטלא עליה
דמיה דאנשא מיד גבר דיישוד ירת דמא דאחוי אתבע ירת נפשא דאינשא :
6 שפך דיישוד דמא דאינשא בסהדין דיינוא מחייבין ליה קטול ודיישוד בלא
7 סהדין מרי עלמא עתיד לאתפרעא מניה ליום דינא רבא ארום בדיוקנא יי
עבד ית אינשא : ואתם ואתון פושו וסנו אתילדו בארעא וסנו בה : ויאמר
8 ואמר יי לנח ולבנוי עמיה למימר : אני אנא הא אנא מקיים קיימי עמכון
9 ועם בניכון בתריכון : וארת ועם כל נפשת חייתא דעמכון בעופא ובבעירא
10 ובכל חית ארעא דעמכון מכל נפקי תיבותא לכל חית ארעא : והקמותי
ואקיים ית קיימי עמכון ולא ישתצי כל בשרא עוד ממוי דטובענא ולא יהי עוד
11 טובענא לחבלא ארעא : ויאמר ואמר יי דא את קיימא דאנא מקיים בין
12 מימרי וביניכון ובין כל נפשת חייתא דעמכון לדרי עלמא : את ית קשתי
13 יהבית בענננא ותהי למימן קיים בין מימרי וביני ארעא : והוה ויהי כד
14 אפרוס ענני יקרא עלוי ארעא ותתחמי קשתא בימטא עד לא יטמע שמשא
בענגא : וזכרתי ודכירנא ית קיימי מימרי וביניכון ובין כל נפשת חייתא
15 בכל בסרא ולא יהי תוב מיא לטובענא לחבלא כל בישרא : והיתה ותהי
16 קשתא בענגא ואחמינה למדכר קיים עלם בין מימרא דיי ובין כל נפשת
חייתא בכל בסרא דעל ארעא : ויאמר ואמר יי לנח דא את קיים דקיימית
17 בין מימרי ובין מימר כל בסרא דעל ארעא :

2 Et timor vester & terror vester sit super omne animal terræ, & super omnem avem cœlorum, ex omni quod copiosè producit terra, & in omnes pisces maris; in manum vestram tradita sunt. 3 Omne reptile quod vivit vobis erit in cibum; velut olus viride dedi vobis omnia. 4 Verùm carnem quæ lacerata est ex bestia vivente, quo tempore anima ejus in ipsa est; aut quæ lacerata est à bestia dum mactatur, antequam exeat 5 omnis anima ejus, non comedetis. Enimverò sanguinem vestrum animarum vestrarum requiram de manu omnis animalis, quod occiderit hominem, quæram ipsum ut interficiatur pro ipso: & de manu hominis, de manu viri qui fuderit sanguinem fratris sui, requiram animam istius hominis. 6 Qui fuderit sanguinem hominis, per testes judices condemnabunt ipsum ad mortem; qui verò fuderit absque testibus, Dominus mundi ultionem sumet de eo in die judicii magni: quoniam in imagine Dei fecit hominem. 7 Vos autem fœcundi estote, & augescite; procreate in terra, & multiplicamini in ea. 8 Et dixit Dominus Noacho & filiis ejus cum eo, 9 dicens: Et ego ecce ego confirmo pactum meum vobiscum, & cum filiis vestris post vos. 10 Et cum omni anima animalis, quod vobiscum est; cum ave, & cum jumento, atque cum omni animante terræ quod vobiscum est, ex omnibus egredientibus arcam 11 cum omni bestia terræ. Et confirmabo fœdus meum vobiscum, ut non perdatur omnis caro ampliùs ab aquis diluvii; & non sit ampliùs diluvium ad perdendam terram. 12 Et dixit Dominus; Hoc est signum fœderis, quod ego stabilio inter verbum meum & inter vos, & inter omnem animam viventem quæ vobiscum est, in generationes seculi. 13 Arcum meum dedi in nube, & erit in signum fœderis inter verbum meum & inter terram. 14 Et erit cum expandero nubem meam gloriosam super terram, & visus fuerit arcus interdiu, non occumbet Sol in nube. 15 Et recordabor fœderis mei, quod est inter verbum meum & inter vos, & inter omnem animam viventem in omni carne: nec erunt rursus aquæ diluvii ad perdendum omnem carnem. 16 Et erit arcus meus in nube; & videbo illum, ut recorder fœderis sempiterni, inter verbum Domini, & inter omnem animam viventem, in omni carne quæ est super terram. 17 Et dixit Dominus Noacho; Hoc est signum fœderis, quod statuo inter verbum meum & inter verbum omnis carnis, quæ est super terram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * وترس شما وبيم شما باشد ابر همه زنده آن زمين وابر همه مرغ آن آسمان در همه
آنچه جنبش كند آن زمين ودر همه ماهيان آن دريا در دست شما داده شوند *
3 *همه جنبش آنچه او زنده بشما باشد بخوردن چون سبزي گياه بدادم بشما مر همه *
4 * خاصه گوشت در جان او خون او نخوريد * خاصه مر خون شما بجانهاي شما
5 طلب كنم از دست همه زنده طلب كنم [اويرا واز دست آن آدم از دست مرد
برادري او طلب كنم] مر جان آن آدم [* ريرا خون آن آدم] در آدم خون او
6 ريخته شود كه در چهرهي شريف بكرد مر آدم * وشما بزومند شويد وبسيار شويد
7 وبزاياند در زمين وبسيار شويد در آن * گفت خدا بنوح وبسران او واواز او بگفتن *
8 9 10 * ومن اينك بر انگيزانا مر شرط من واواز شما واواز نسل شما پس شما * واواز همه
جان آن زنده آنچه واواز شما در مرغ ودر چهارپا ودر همه زندهي آن زمين واواز شما از
11 همه بيرون آيان آن گشتي بهمه زنده آن زمين * بر انگيزانم مر شرط من واواز شما
وبه بريده شود همه گوشتمند نيز از آب آن طوفان وبه باشد نيز طوفان بتباه
12 كردن آن زمين * گفت خدا اين نشان آن شرط آنچه من دها ميان من وميان
13 شما وميان همه جان زنده آنچه واواز شما بعصرها جاويد * مر كمان من بدادم در
14 ابر وباشد بنشان شرط ميان من وميان آن زمين * وباشد در ابر دادن من ابر ابر
15 آن زمين وديدار شود آن كمان در ابر * ياد كنم شرطي من آنچه ميان من
وميان شما وميان همه جان زنده در همه گوشتمند وبه باشد نيز آن آب بطوفان
16 بتباه كردن همه گوشتمند * وباشد آن كمان در ابر وببينم آنرا بياد كردن شرطي
17 جاويد ميان خدا وميان همه جان زنده در همه گوشتمند آنچه ابر آن زمين * گفت
خدا بنوح اين نشان آن شرط آنچه بر انگيزانيدم ميان من وميان همه گوشتمند
آنچه ابر آن زمين *

2 *Timórque vestri & pavor vestri sit super omne animal terræ, & super omne volucre cœli; cum omnibus quæ movere facit terra, & omnibus piscibus maris: manui vestræ tradita sunt.* 3 *Omne reptile quod vivens est, vobis erit in escam; sicut herbam viridem, dedi vobis omnia.* 4 *Tantummodò carnem cum anima ejus, id est, sanguine ejus, non comedetis.* 5 *Utique sanguinem vestrum animabus vestris requiram: de manu cujusque animalis requiram illum, & de manu hominis, de manu inquam viri fratris ejus requiram animam hominis.* 6 *Effundentis sanguinem hominis sanguis per hominem effundetur: quia formâ nobili fecit* Deus *hominem.* 7 *Vos verò fœcundi estote, & multiplicamini; & generate in terra, & multiplicamini in ea.* 8 *Allocutusque est Deus Noah & filios ejus cum eo, dicendo;* 9 *Et ego, ecce suscito pactum meum vobiscum, & cum sobole vestra post vos:* 10 *Et cum omni anima vivente quæ est vobiscum, tam de volatili, quàm de quadrupede, & omni animali terræ vobiscum, ex omnibus egredientibus nave, utq; ad omne animal terræ.* 11 *Suscitabo* inquam, *pactum meum vobiscum, Non excidendum omne carneum ultrà ab aqua diluvii, neque futurum esse adhuc diluvium ad corrumpendum terram.* 12 *Subdidit Deus, Istud* erit *signum fœderis quod ego do inter me & inter vos, intérque omnem animam viventem quæ est vobiscum, in secula æterna:* 13 *Arcum meum dedi in nube, eritque in signum fœderis inter me & inter terram.* 14 *Eritque, cùm obnubilavero nubem super terram, tum apparebit arcus in nube.* 15 *Et recordabor fœderis mei quod est inter me & inter vos, & inter omnem animam viventem in omni carneo: neque erit ultrà aquæ in diluvium, ad corrumpendum omne carneum.* 16 *Eritque arcus in nube, & videbo illum, ut recorder pacti æterni inter Deum & inter omnem animam viventem, cum omni carneo quod est super terram.* 17 *Et dixit Deus ad Noah, Hoc est signum fœderis quod suscitavi inter me & inter omne carneum quod est super terram.*

בראשית י

תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. Jonathan B. Uziel. ירושלמי *Hieroſolymitanum.*

18 ויהיו ובני נח דנפקו מן תיבותא שם חם ויפת וחם הוא אבוי דכנען :
19 שלשה תלתא אלין בנוי דנח ומאלין אתבדרו למיתב בכל ארעא : 20 ויחל ושרי
נח למהוי גבר פלח באדעא ואשכח
גופנא דמושכיה נהרא מן גינוניתא דעדן
ונצבידה לכרמא ובידה ביומא אניצת
ירושלמי 20 ושרי נח גברא צדיקא למהוי ונציב כרמא :
21 ובשילת ענבין ועצרינון : וישת ושתי מן חמרא ורוי ואתערטל בנו משכניד :
22 וירא וחמא חם אבוי דכנען ערית ערייתא דאבוי וחוי לתרי אחוהי בשוקא : ויקח
23 ונסב שם ויפת ית אסטלא ושויו על כתף תריהון ואולו מאחורין וכסיו ית ערייתא
24 דאבוהון ואפיהום מאחורין וערית דאבוהון לא חמון : ויקץ ואתער נח מן חמריה
וידע באשתיות חלמא ית דעבד ליה חם בריה דהוא קליל בזוכותא דנרם ליה דלא
25 יוליד בר רביעי : ואמר ואמר ליט כנען דהוא ברית רביעי עביד משעבד יהי
26 לאחוי : ואמר ואמר ברוך יי אלהא דשם דעבידתיה צדיקא ובנין יהוי כנען
27 עביד ליה : יפת ישפר יי תחומיה דיפת ויתנירון בנוי וישרון במדרשא דשם
28 ויהי כנען עביד להון : ויחי נח ותיא נח בתר טובענא תלת מאה וחמשין
29 שנין : ויהיו והוו כל יומי נח תשע מאה וחמשין שנין ומית :

אלה אלין תולדת בנוי דנח ואתילידו להון בנין בתר טובענא : 1 בני יפת בנוי 2
דיפת גמר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך
ותירס ושום אפרכיותהום אפריקי
ורמניא והמדי ומקדוניא ויתיניא
ואוסיא ותרקי : 3 ובני ובנוי דגומר
אשכנז וריפת ותוגרמא : 4 ובני יון ובנוי
דיון אלישאאלס וטרסס אכויא ורדניא :
מאלה אתפרשו גניסי נניות 5
עממיא כל חד ללשניה ליחוסיהום
בעממיהום : 6 ובני חם ובנוי דחם כוש ומצרים ופוט וכנען ושום אפרכיותהום
ערביא ומצרים ואליחרק וכנען : 7 ובני כוש ובנוי דכוש סבא וחוילה וסבתה
ורעמא וסבתכא ושום אפרכיותהום סיניראי והנדקי וסמראי ולובאי ויוננאי ובנוי
דמוריטינוס זמרנד ומוג : 8 וכוש וכוש אוליד ית נמרוד הוא שרי למהוי גיבר
בחטאה ולמרדא קדם יי בארעא :

ירושלמי ירושלמי

Et fuerunt filii Noach, qui exierunt ex arca, Sem, Cham & Japheth : & 18
Cham ipſe eſt pater Chanaan. Tres iſti filii Noach : & ex illis diſperſi 19
ſunt ad habitandum in omni terra. Et incœpit Noach eſſe vir colens ter- 20
ram : & invenit vitem, quam de-
vexerat fluvius ex horto Eden &
plantavit ipſam in vineam ; & eo
ipſo die floruit, et uvæ ejus ma-
turuerunt, quas expreſſit. Et bi- 21
bit de vino, & inebriatus eſt : & nudavit ſe in medio tabernaculi
ſui. Et vidit Cham pater Canaan verenda patris ſui ; & indicavit ambo- 22
bus fratribus ſuis, *qui* foris *erant*. Et accepit Sem & Japheth palli- 23
um & poſuerunt ſuper humerum ſui amborum ; & abierunt retrorſum,
& operuerunt pudenda patris ſui : & facies ſuas averterunt, & verenda
patris ſui non viderunt. Evigilavit autem Noach à vino ſuo ; & cogno- 24
vit per relationem ſomnii quod fecerat illi Cham filius ſuus, qui minor erat
merito, quòd in cauſa fuiſſet ipſi quo minus gigneret filium quartum. Et 25
dixit, maledictus Canaan, qui eſt filius quartus, ſervus ſerviens ſit fratri-
bus ſuis. Et dixit, benedictus Dominus Deus Sem, cujus opus *eſt* juſtum, 26
& propterea erit Canaan ſervus illi. Pulchros reddat Dominus terminos 27
Japheth, & proſelyti fiant filii ejus & habitent in ſchola Sem ; & ſit
Canaan ſervus illis. Et vixit Noach poſt diluvium trecentos & quinqua- 28
ginta annos. Et fuerunt omnes dies Noach nongenti quinquaginta anni, 29
& mortuus eſt.

Hieroſ. 20 *Et incepit Noach vir juſtus eſſe, & plantavit vineam.*

CAP. X.

Iſtæ ſunt generationes filiorum Noach ; & nati ſunt illis filii poſt diluvi- 1
um. Filii Japheth ; Gomer, Magog, Madai, Javan, Thubal, Meſchec, et 2
Tiras : nomen vero provinciarum
eorum, Africa & Germania, & Me-
dia, & Macedonia, & Attica, &
Thracia. Filii autem Gomer ; Aſch- 3
kenaz, & Riphath, & Togarma. Et 4
filii Javan, Allas & Tarſas, Achazia
& Dordania. Ex iſtis diviſæ ſunt 5
familiæ inſularum populorum, unuſ-
quiſque ſecundùm linguam ſuam, ſe-
cundùm progenies ſuas, in populis
ſuis. Porrò filii Cham ; Cuſch, & 6
Mitſraim, Put & Canaan : & nomen provinciarum eorum ; Arabia, Ægy-
ptus, Alichrok, & Canaan. Filii Cuſch ; Seba & Chavila, et Sabtha, et 7
Rahma, et Sabtheca : et nomen provinciarum eorum ; Sinirai, et India,
et Semadai, et Lubee, et Zingae. Filii autem ejus Mauritani, Zmargad, 8
et Mezag. Cuſch etiam genuit Nimrod ; ipſe incepit eſſe potens in pec-
cato, et ad rebellandum coram Domino in terra.

Hieroſ. 2 *Filii ipſius Japheth, Gomer : & nomen provinciarum eorum Africa, Germania, & Media, & Macedonia, & Attica, & Aſia, & Thracia.* 3 *Et filii ipſius Gomer, & nomen provinciarum eorum, Aſia, & Phrygia, & Barbaria.* 4 *Et filii Javan, Elisha ; & nomen provinciarum eorum Alaſtraſom, Italia & Dodania.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* بودند پسران نوح آن بيرون آيان از آن كشتي شم وحم ويفت وحم او بود پدر كنعن * 18
* سه اينان پسران نوح واز همه اينان پراكنده شد همه آن زمين * در ايستيد نوح مرد آن 19
زمين بنشانند رز * بياهنجيد ازان مي مست شد وبرهنه شد درميان خيمهي او * 20
* بديد حم پدر كنعن مر شرم پدر او آنگاه كرد بدو برادران او در بيرون * بستانند 21
شم ويفت مر آن جامه بنهادند ابر كتف دو ايشان برفتند پاپس بپوشيدند مر شرم 22
پدر ايشان وروي ايشان پاپس وشرم پدر ايشان نه ديدند * هوشيار شد نوح از مي 23
او بدانست هر آنچه بكرد باو پسر او آن خرد * گفت نفرين است كنعن بندهي 24
بندگان باشد ببرادران او * گفت آفرين است يزدان خداي شم وباشد كنعن بنده ايشان * 25
* بزيست نوح پس آن طوفان سه صد وپنجاه سال * بود همه روزگاران نوح نه صد 26
وپنجاه سال وبمرد * 27
28
29

Fuerunt filii Noah qui egreſſi ſunt è 18
navi, Sem, et Ham & Japheth : porrò
Ham ipſe eſt pater Chanaan. Tres iſti 19
ſunt filii Noah : & ex omnibus iſtis ſparſa
eſt univerſa terra. Aggreſſus autem 20
Noah tericola plantare vineam, Bibit 21
de vino ; ac inebriatus, denudatus eſt
in medio tentorii ſui. Videns autem 22
Ham pater Chanaan, pudorem patris ſui,
nuntiavit duobus fratribus ſuis foràs.
Tum accipientes Sem & Japheth veſti- 23
mentũ, poſuerunt ſuper humerum utriuſ-
que eorum, & euntes retrorsũ operuerunt
pudorem patris ſui : faciebus autem eorũ
retrorſis, pudorem patris ſui non vide-
runt. Sobrius factus Noah à vino ſuo, 24
cognovit quid feciſſet ei filius ejus mi-
nor : Et dixit, Maledictus eſt Chanaan, 25
ſervus ſervorum erit fratribus ſuis. Di- 26
xit etiam, Benedictus eſt Dominus
Deus Sem, & ſit Chanaan ſervus eis.
Benignè agat Deus cum Japheth, & 27
habitet in tabernaculis Sem, & ſit Cha-
naan ſervus eis. Vixit Noah poſt dilu- 28
vium trecentos & quinquaginta annos.
Fuerunt itaque cuncta tempora Noah 29
nongenti et quinquaginta anni, & mor-
tuus eſt.

CAP. X.

Iſti autem ſunt nati Noah, Sem, Ham, 1
& Japheth : natique ſunt eis filii
poſt diluvium. Filii Japheth : Gomer, 2
& Magog, & Madai, & Javan, et
Tubal, et Meſhech, et Tiras. Filii 3
autem Gomer : Aſhkenaz, et Ri-
phath, et Togarmah. Filii verò Javan : 4
Eliſhah, et TarſhiſhChittim, et Dodanim.
Ab iſtis diviſi ſunt populi gentiũ in 5
terris ſuis, unuſquiſque juxta linguam
ſuam, ſecundùm familias ſuas, in gen-
tibus ſuis. Porrò filii Ham : Chuſh, et 6
Miſraim, et Phut, et Chanaan. Filii au- 7
tem Chuſh : Seba, et Havilah, et Sab-
tah, et Raamah, et Sabtecha. Filii 8
verò Raamah : Sheba, et Dedan. Chuſh
quoque genuit Nimrod : ipſe cœpit eſſe
potens in terra.

* فصل دهم *

* واينان زاييدگان نوح شم وحم ويفت زاييده شدند بايشان پسران پس آن طوفان * 1
* پسران يفت جومر ومجوج ومدي ويون وتوبل ومشك وتيرس * وپسران جومر اشكنز وريفت 2
وتوجرمه * وپسران يون اليشه وترشيش كتيم ودنيم * از اينان جدا شدند كروههاي آن 3
قومها در زمين هاي ايشان مرد بزبان او باهل خانهاي ايشان در قومهاي ايشان * وپسران حم 4
كوش ومصريم وفوط وكنعن * وپسران كوش سبا وحويله وسبته ورعمه وسبتكا وپسران رعمه 5
سبا ودن * وكوش بزايانيد مر نمرود او در ايستيد ببودن جبّار در زمين * 6
7
8

Iſti autem ſunt nati Noah, Sem, Ham, 1
& Japheth : natique ſunt eis filii
poſt diluvium. Filii Japheth : Gomer, 2
& Magog, & Madai, & Javan, et
Tubal, et Meſhech, et Tiras. Filii 3
autem Gomer : Aſhkenaz, et Ri-
phath, et Togarmah. Filii verò Javan : 4
Eliſhah, et TarſhiſhChittim, et Dodanim.
Ab iſtis diviſi ſunt populi gentiũ in 5
terris ſuis, unuſquiſque juxta linguam
ſuam, ſecundùm familias ſuas, in gen-
tibus ſuis. Porrò filii Ham : Chuſh, et 6
Miſraim, et Phut, et Chanaan. Filii au- 7
tem Chuſh : Seba, et Havilah, et Sab-
tah, et Raamah, et Sabtecha. Filii 8
verò Raamah : Sheba, et Dedan. Chuſh
quoque genuit Nimrod : ipſe cœpit eſſe
potens in terra.

חרגום יונתן בן עוזיאל

הוּא הוּא גִּיבַּר מְרוֹדָא קֳדָם יְיָ 9
בְּגִין כֵּן יִתְאֲמַר מִן יוֹמָא דְאִתְבְּרִי עָלְמָא
לָא הֲוָה כְּנִמְרוֹד גִּיבַּר בְּצֵידָא וּמְרוֹדָא
קֳדָם יְיָ : וּתְהִי תְּחוֹת שְׁרוּי מַלְכוּתֵיהּ 10
בָּבֶל רַבְּתִי וְהַדַס וּנְצִיבִין וְקַטְסִפּוֹן
בְּאַרְעָא דְּפוּנְטוֹס : מִן הַאי אַרְעָא 11
הַהִיא נְפַק נִמְרוֹד וּמְלַךְ בְּאַתּוּר וּבְלָא
בְּעָא לְמֶהֱוֵי בְּעִיטַת דָּרָא דְּפַלּוּגְתָּא
וְשַׁבַק אַרְבַּע קוּרְיִן אִלֵּין וְיָהַב לֵיהּ יְיָ
בְּגִין כֵּן אַתְרָא וּבְנָא אַרְבַּע קוּרְיִן
אָחֳרִנִּין יַת נִינְוֵה וְיַת פְּלַטְיָאת קַרְתָּא 12
וְיַת פַּרְיוֹת : וְאֵת וְיַת תַּלְסַר דְּמַתְבַּנְיָא
בֵּינֵי נִינְוֵה וּבֵינֵי חַדַיִת אִידִי קַרְתָּא
רַבְּתָא : וּמִצְרַיִם וְמִצְרַיִם אוֹלֵד יַת 13
נְיוֹטָאֵי וְיַת מָרְיוֹטָאֵי וְיַת לִיוּקָאֵי וְיַת
פַּנְטַסְכִינָאֵי : וְאֵת פַּתְרוֹסִים וְיַת 14
נַסְיוֹטָאֵי וְיַת פַּנְטַפּוֹלוֹטֵי דְּנָפְקוּ מִתַּמָּן פְּלִשְׁתָּאֵי וְיַת קַפּוּדָקָאֵי : וְכְנַעַן אוֹלֵד יַת 15
צִידוֹן בּוּכְרֵי וְיַת חֵת : וְאֵת וְיַת יְבוּסָאֵי וְיַת אֱמוֹרָאֵי וְיַת גַּרְגָּשָׁאֵי : וְאֵת הַחִוִּי 16
וְיַת חֻוָּאֵי וְיַת עִירְקָאֵי וְיַת אַנְטוֹסָאֵי : 17
וְאֵת : וְיַת לוּטָאֵי וְיַת חוּמָצָאֵי וְיַת 18
אַנְטָכוּאֵי וּבְתַר כֵּדֵין אִתְבַּדְּרוּ זַרְעִיתְהוֹן
דִּכְנַעֲנָאֵי : וַיְהִי וְהֲוָה תְּחוּם כְּנַעֲנָאֵי מִן 19
כּוּתַנְיִים מֵעַלַּךְ לְגָרר עַד עַזָּה מֵעַלַּךְ
לְסְדוֹם וַעֲמוֹרָא אַדְמָא וּצְבוֹיִים עַד לָלָדָהִי : אִלֵּין בְּנוֹי דְחָם לְזַרְעִית יְחוּסֵיהוֹם 20
לְלִישָׁנֵהוֹן בְּמוֹתַב אַרְעַתֵּיהוֹן בְּנִנְיסַת עַמְמֵיהוֹן : וּלְשֵׁם אִתְיְלִיד אַף הוּא בַּר 21
הוּא אֲבוּהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֵבְרֵאי אָחוּי דְיָפֶת רַבָּא בְּרַחֲלָתָא דַיְיָ : בְּנֵי בְּנוֹי דְשֵׁם עֵילָם 22
וְאַתּוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם : וְאַרְפַּכְשַׁד אוֹלֵד יַת שֶׁלַח וְשֶׁלַח אוֹלֵד יַת 24
עֵבֶר : וּלְעֵבֶר וּלְעֵבֶר אִתְיְלִידוּ תְּרֵין בְּנִין שׁוּם חַד פָּלֶג אֲרוּם בְּיוֹמוֹי אִתְפְּלִיגַת 25
אַרְעָא וְשׁוּם אָחוּי יָקְטָן : וְיָקְטָן אוֹלִיד יַת אַלְמוֹדַד דְּמָשַׁח יַת אַרְעָא בַּאֲשַׁלּוּן 26
יַת שֶׁלֶף דְּשַׁלַּף מִנּוֹי דְּנַהֲרְוָותָא וְיַת חֲצַרְמָוֶת וְיַת יָרַח : וְאֵת וְיַת הֲדוֹרָם וְיַת אוּזָל 27
וְיַת דִּיקְלָא : וְאֵת וְיַת עוֹבָל וְיַת אֲבִימָאֵל וְיַת שְׁבָא : וְאֵת וְיַת אוֹפִיר וְיַת חַוִּילָא וְיַת 28 29
יוֹבָב כָּל אִלֵּין בְּנוֹי דְיָקְטָן : וַיְהִי וַהֲוָה בֵּית מוֹתְבָנֵיהוֹן מִן מֵישָׁא מֵעַלַּךְ לְסְפָרְוָואֵי טָוּר 30
מַדִּינְחָא : אִלֵּין בְּנוֹי דְשֵׁם לְיַחוּסֵיהוֹן בְּמוֹתַב אַרְעַתֵּיהוֹן לִנְנִיסַת עַמְמֵיהוֹן : 31

ירושלמי

ירושלמי 9 הוּא הֲוָה נִפֵּר בְּצֵידָא
בְּחֶטְאָה קֳדָם יְיָ דַּהֲוָה צָיֵד בְּנֵי אֱנָשָׁא
בִּלְישָׁנְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן רְחוֹקוּ מִן זִינּוּי
דְּשֵׁם וְאִדְּבְקוּ בְּדִינּוּי דְּנִמְרוֹד בְּנִין כֵּדֵין
יִתְאֲמַר כְּנִמְרוֹד נִפֵּר בְּצֵידָא
בְּחֶטְאָה קֳדָם יְיָ : 10 וַהֲוָה שָׁרוּי
מַלְכוּתֵיהּ בָּבֶל וְהַדַס וּנְצִיבִין וְקַטְסִפּוֹן
בְּאַרְעָא דְּבָבֶל : 11 מִן אַרְעָא הַהִיא
נְפַק נִמְרוֹד וּמְלַךְ בְּאַתּוּר וּבְנָא יַת נִינְוֵה וְיַת
פְּלַטְיָתָא דְּקַרְתָּא וְיַת הַרְיָת : 12 וְיַת
הַלְאָסָר בֵּין נִינְוֵה וּבֵין הַרְיָת הִיא
קַרְתָּא רַבְּתָא : 13 וּמִצְרַיִם אוֹלִיד יַת
מָרְיוֹטָאֵי וְיַת פַּנְטְפּוֹלִיטָאֵי וְיַת לוּסְטָאֵי :
14 וְיַת פִּילוֹסָאֵי וְיַת פַּנְטַסְכְּנָאֵי דְּנָפְקוּ
מִתַּמָּן פְּלִשְׁתָּאֵי וְיַת קַפּוּדָקָאֵי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

GENESIS CAP. X.

Ipſe erat potens rebellis coram 9
Domino: propterea dicitur; A die
quo creatus eſt mundus non fuit ſi-
cut Nimrod, potens in venati-
one & rebellis coram Domino.
Et erat initium regni ejus Ba- 10
bel magna, & Hadas, & Netſi-
bin, & Cteſiphon in terra Ponti.
Ex terra illa egreſſus eſt Nim- 11
rod, & regnavit in Aſſyria, quia
noluit intereſſe conſilio ætatis di-
viſionis: & reliquit quatuor civi-
tates has, & dedit illi Dominus
propterea locum & condidit quatu-
or civitates alias; Niniven, & Plati-
ath Kartha & Parioth. Et Talſar, 12
quæ ædificata eſt inter Niniven &
Hadiath: illa eſt civitas magna. 13
Mitſraim autem genuit Nivatæos,
& Mareotas, & Livakæos & Penta-
ſchœnæos. Et Neſiotas & Pentapoli- 14
tas; ex quibus exierunt Philiſtæi, &
Cappadoces. Canaan autem genuit 15
Sidon primogenitum ſuum, & Cheth. Et Jebuſæos, & Amorrhæos, & 16
Girgaſæos. Et Hevæos & Harkæ- 17
os & Antoſæos. Et Lutaſæos, & 18
Chomtſæos, & Antecoæos, & poſtea
diſſeminatæ ſunt familiæ ipſorum
Chananæorum. Et fuit limes Cha- 19
nanæorum ex Cotaneias, qua aſcen-
dis in Gerar, uſque ad Gazam, qua
aſcendis Sodomam & Ghomorrham, Admam & Seboim, uſque in Chal-
dæam. Iſti ſunt filii Cham ſecundùm ſemen genealogiæ ipſorum, ſecundùm
linguas ſuas, in habitatione terrarū ſuarum, in familia populorum ſuorum.
Semo vero natus eſt etiam filius, ipſe eſt pater omnium filiorum Hebræo- 21
rum, frater Japheth, magnus in cultu Domini. Filii Sem; Elam, & Aſſur & 22
Arphacſad & Lud & Aram. Arphacſad autem genuit Schelach, Schelach 24
autem genuit Heber. Ipſi autem Heber nati ſunt duo filii: nomen unius 25
Peleg, quoniam in diebus ejus diviſa eſt terra; nomen vero fratris ejus, Jok-
tan. Joktan autem genuit Elmodad, qui dimenſus eſt terram funiculis; & 26
Schaleph, qui educebat aquas fluviorum, & Chatſarmaveth, & Jarach. Et 27
Harodā, & Uzal, & Diklah. Et Hobal, & Abimael, & Scheba. Et Ophir, 28
& Chavila, & Jobab: omnes iſti filii Joktan. Et fuit domus habitationis 29
eorum à Meſa, qua ingrederis in Sepharvaim montem Orientalem. 30
Iſti ſunt filii Sem, ſecundùm proſapias ſuas, in habitatione terrarum 31
ipſorum, ſecundùm genealogias populorum ſuorum.

Hieroſ. 9. *Ipſe erat potens in venatione, in peccato coram Domino; quòd eſſet venator filiorum hominis in lingua eorum, & dixit eis, Recedite à religione Sem, & adhærete ad inſtituta Nimrod: idcirco dicitur; Sicut Nimrod fortis, fortis in venatione, in peccato coram Domino.* 10. *Et fuit initium regni ejus Babel, & Hadas & Netſibin. & Cteſiphon in terra Babel.* 11. *Ex terra illa exiit Aſſyrius, & ædificavit Niniven, & plateas civitatis & Hariath.* 12. *Et Talaſſar inter Niniven & Hariath: illa eſt civitas magna.* 13. *Mitſraim autem genuit Mareotas, & Pentapolitas & Luſtæos.* 14. *Et Peluſianos & Pentaſchœnæos; unde exierunt Philiſtæi, & Cappadoces.*

Hieroſ. 17. *Et Tripolitanos & Arkæos, & Caphruſæos. Et Antridanæos, & Chamatſæos, & Antiochenos: ex Babel poſtea ſeparatæ ſunt inſulæ populorum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* او بود جبّار نخجیر بپیش ": ابر همچنین گفته شود چون نمرود جبّار نخجیر بپیش ": * 9
*بود اوّل پادشاهت او بغداد وارك واكد وكلنه در زمین شنعر * از آن زمین [آن آن] 10 11
بیرون آمد اشور آبدان كرد مر نینوه ومر رحوبوت شهر ومر كلح *ورسن میان نینوه ومیان 12
كلح آن آن شهر بزرك *ومصریم بزایانند مر لودیم ومر عنمیم ومر لهبیم ومر نفتوحیم * ومر 13 14
فتروسیم ومر كسلوحیم آنچه بیرون آمدند از آنجا فلشتیم ومر كفتوریم *وكنعن بزایانند 15
مر صیدون نخست زاد او ومر حت * ومر هیبوسي ومر آن اموریي ومر آن جرجسي * ومر 16 17
آن حوي ومر آن عرقي ومر آن سیني *ومر آن اروذي ومر آن صمري ومر آن حمتي وپس 18
پراكنده شدند اهل خانها آن كنعني *بود حدّ آن كنعني از صیدون بآمدن در جیرر 19
تا عزه بآمدن در سدوم وعمورة وادمه وصبوییم تا لشع * اینان پسران حم باهل خانهایي 20
ایشان بزبانهاي ایشان در زمینهاي ایشان در قومهاي ایشان *وبشم زاییده شد نیز او پدر 21
همه پسران عبر برادر یفت آن بزرك * پسران شم عیلم واشور وارفكشد ولود وارم * وپسران ارم 22 23
عوص وحول وجتر ومش *وارفكشد بزایانند مر شلح وشلح بزایانند مر عبر * وبعبر زاییده شد 24
دو پسران نام آن یك فلج كه در روزكاران [او] بخش شد اهل آن زمین ونام برادري او یقطن * 25
* ویقطن بزایانند مر المودد ومر شلف ومر حصرموت ومر یرح * ومر هدورم ومر اوزل ومر 26 27
دقله *ومر عوبل ومر ابیمال ومر شبا * ومر اوفیر ومر حویله ومر یوبب همه اینان پسران 28 29
یقطن *بود نشستن جاي ایشان از میشا بآمدن بسفر كوه اهل عرب * اینان پسران شم باهل 30 31
خانهاي ایشان بزبانهاي ایشان در زمین هایي ایشان بقومهاي ایشان *

*Is fuit potens venatione coram Domino: 9
Idcircò dicitur, Sicut Nimrod potens venatione coram Domino. Fuitque princi- 10
pium regni ejus Bagdad, & Erech, & Achad, atque Chalneh in terra Shinaar.
E terra hac egreſſus Aſhur ædificavit 11
Niniveh, & Rhoboth civitatem, & Chalah, Reſen quoque inter Niniveh & 12
Chalah: ea eſt civitas magna. Miſraim 13
autem genuit Ludim, & Anamim, & Lehabim, & Naphtuhim, Pathruſim 14
quoque & Chaſluhim: (unde egreſſi ſunt Philiſtim) & Chaphtorim. Chanaan 15
verò genuit Sidon primogenitum ſuum, & Heth, Et Jebuſi, & Emori, et Gir- 16
gaſi, Et Hivi, & Arci, & Sini, 17
Et Arvadi, & Semari, & Hamathi: 18
& poſteà diſperſæ ſunt familiæ Cha-
naanæorum. Fuitque terminus Cha- 19
naanæorum à Sidon uſq; advenire Gerar
uſque ad Gazah, uſq; venire ad Sodom,
& Gomorah, Admah, et Sebojim, uſque
ad Leſha. Iſti ſunt filii Ham in fami- 20
liis ſuis, linguis ſuis, terris ſuis, &
gentibus ſuis. Et Sem, natus eſt 21
etiam ipſi, patri omnium filiorum E-
ber, fratri Japheth majoris. Filii 22
ergo Sem: Elam, et Aſhur, et Ar-
phachſad, et Lud, et Aram. Filii au- 23
tem Aram: us, et Hul, et Gether,
et Moſh. Porrò Arphachſad genuit 24
Shelah: Shelah autem genuit Eber. Na- 25
tique ſunt ipſi Eber duo filii: nomen
unius Pheleg, quia in temporibus e-
jus diviſus fuit populus terræ: et no-
men fratris ejus Joctan. Joctan verò 26
genuit Almodad, et Sheleph, et Ha-
ſar-maveth, et Jerah, Et Hadoram, 27
& uzal, & Diclah, & Obal, & 28
Abimael, & Sheba, Et Ophir, & 29
Havilah, & Jobab: omnes iſti filii
Joctan. Fuitque reſidendi locus eo- 30
rum à Meſha uſque venire, ad Sephar
montem Arabum. Iſti ſunt filii Sem 31
in familiis ſuis, linguis ſuis, terris
ſuis, & gentibus ſuis.*

בראשית יא

תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ירושלמי

אלה אִלֵּין יְחוּסֵי בְנוֹי דְנֹחַ לְיוּחֲסֵיהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן וּמֵאִלֵּין אִתְפְּרְשׁוּ עַמְמַיָּא בְּאַרְעָא 32
בָּתַר טוּבְעָנָא:

Istæ sunt prosapiæ filiorum Noach, secundùm prosapias suas, in populis suis: & ab illis divisi sunt populi in terra post diluvium. 32

יא

ויהי כל וַהֲוָה כָּל אַרְעָא לִישָׁן חַד 1
ומַמְלַל חַד וְעִיטָא חֲדָא בְלִישָׁן קוּדְשָׁא
הֲוו מְמַלְלִין דְּאִתְבְּרִיָא בֵּיהּ עָלְמָא מִן
שֵׁירוּיָא: ויהי וַהֲוָה בְּמֵיטַלְהוֹן מִמַּדִּינְחָא 2
ואַשְׁכְּחוּ בִּקְעָתָא בְּאַרְעָא דְּבָבֶל וְיָתִיבוּ
תַּמָּן: ויאמרו וַאֲמָרוּ גְּבַר לְחַבְרֵיהּ 3
הָבוּ נְרֵמֵי לְיבְנִין וְנִישְׁוֵי יַתְהוֹן בְּאַהֲוֹנָא
והַוּת לְהוֹן לְבֵינְתָא לַאֲבְנָא וְטִינָא
הֲוַת לְהוֹם לְשִׁיעַ: ויאמרו וַאֲמָרוּ הָבוּ 4
נִבְנֵי לָנָא קִרְתָּא ומִנְדָּלָא וְרֵישֵׁיהּ מָטֵי
עַד צֵית שְׁמַיָּא וְנַעֲבֵיד לָנָא סְנָדוּ בְּרֵישֵׁיהּ
וְנִישְׁוֵי חַרְבָּא בִּידֵיהּ וּתְהֵי עַבְדָּא לְקִיבְלָא
סִדְרֵי קְרָבָא קֻדָּם עַד לָא נְתְבַּדַּר מֵעִילְוֵי
אַנְפֵּי אַרְעָא: וירא וְאִתְגְּלִי יְיָ לְאִתְפְּרָעָא 5
מִנְּהוֹן עַל עוּבַד קִרְתָּא ומוּנְדְּלָא דִבְנוּ
בְּנֵי נָשָׁא: ויאמר וְאָמַר יְיָ הָא עַמָּא 6
חַד וְלִישָׁן חַד לְכֻלְּהוֹם וְדָא אִתְחַשִּׁבוּ
לְמֶעְבַּד וכְדוֹן לָא יִתְמְנַע מִנְּהוֹן כָּל דַּחֲשִׁיבוּ לְמֶעְבַּד: הבה אָמַר יְיָ לְשַׁבְעִין 7
מַלְאָכַיָּא דְּקַיְימִין קוּמוּ אִיתוֹן כְּרוֹן וְנָחֵית ונְעַרְבְּבָא תַּמָּן לִישָׁנְהוֹן דְּלָא יְשְׁמְעוּן
אֱנָשׁ לִישָׁן חַבְרֵיהּ: ויפֵּץ וְאַגְלִיאַת מֵימְרָא דַּייָ עָלוֹי קִרְתָּא וְעִטֵּיהּ שׁוּבְעִין מַלְאָכַיָּא 8
כָּל קֳבֵל שׁוּבְעִין עַמְמַיָּא וְכָל חַד וְחַד לִישָׁן עַמֵּיהּ ומְשָׁם כַּתְבֵיהּ בִּידֵיהּ ובַדְּרִינוּן
מִתַּמָּן עַל אַנְפֵּי כָל אַרְעָא לְשַׁבְעִין לִישָׁנִין וְלָא הֲוָה יָדַע חַד מַה דַּיימַר חַבְרֵיהּ
והַווּ קַטְלִין דִּין לְדִין וּפְסָקוּ מִלְּמִבְנֵי קִרְתָּא: על כן בְּנִין כֵּן קְרָא שְׁמַהּ בָּבֶל 9
ארום תַּמָּן עַרְבֵּיב יְיָ לִישַׁן כָּל דָּיְרֵי אַרְעָא ומִתַּמָּן בַּדְּרִינוּן יְיָ עַל אַפֵּי כָּל אַרְעָא:
אלה אִלֵּין גְּנִיסַת שֵׁם שֵׁם בַּר מְאָה שְׁנִין כַּד אוֹלִיד יַת אַרְפַּכְשַׁד תַּרְתֵּין שְׁנִין 10
בָּתַר טוּבְעָנָא: ויחי וְחֵיָא שֵׁם בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת אַרְפַּכְשַׁד חֲמֵשׁ מְאָה שְׁנִין ואוֹלִיד 11
בְּנִין ובְנָן: וארפכשד וְאַרְפַּכְשַׁד חֵיָא תְּלָתִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין ואוֹלִיד יַת שֶׁלַח: 12
ויחי וְחֵיָא אַרְפַּכְשַׁד בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת שֶׁלַח אַרְבַּע מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין ואוֹלִיד 13
בְּנִין ובְנָן:

Istæ sunt familiæ filiorum Noah, cùm nascerentur in gentibus suis: & ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium.

CAP. XI.

Et fuit universa terra linguæ unius, & sermonis unius, & consilii unius; lingua sancta loquebantur, qua creatus est mundus ab initio. Et accidit dum ipsi proficiscerentur ab Oriente, ut invenirent vallem in terra Babel; & confederunt ibi. Et dixerunt quisque ad proximum suum; Venite, projiciamus lateres, & aduramus eos in fornace: fuit itaque illis later pro lapide, & lutum fuit illis pro calce. Et dixerunt; Venite, ædificemus nobis civitatem & turrim, cujus caput perveniat usque ad summitatem cœlorum; & faciamus nobis *imaginem* adorationis in ejus fastigio, & ponamus gladium in manu ejus ut conferat contra acies prælium, priusquam dispergamur de superficie terræ. Et revelatus est Dominus ad ultionem sumendum de illis, propter opus civitatis & turris, quam ædificarant homines. Et dixit Dominus; Ecce populus unus, & lingua una omnibus illis, & hoc cogitaverunt facere: jam verò non prohibebitur ab illis omne quod cogitaverunt facere. Dixit Dominus septuaginta angelis qui stabant coram eo; Venite nunc & descendamus, & confundamus illic linguam eorum, ut non intelligat vir linguam proximi sui. Et manifestatus est sermo Domini contra illam civitatem, & cum eo septuaginta Angeli, ex adverso septuaginta populorum & unuscujusque linguæ populi sui; & inde scripsit manu sua, & dispersit eos inde super facies totius terræ in septuaginta linguas, neque sciebat unus quid diceret socius ejus, sed interficiebant hic alterum: & cessarunt ædificare civitatem. Propterea vocavit nomen ejus Babel; quoniam inde permiscuit Dominus linguam omnium habitatorum terræ, & inde dispersit eos Dominus super facies totius terræ. Istæ sunt genealogiæ Sem; Sem natus erat centum annos quando genuit Arphacsad, duobus annis post diluvium. Et vixit Sem postquam genuisset Arphacsad quingentos annos, & genuit filios & filias. Arphacsad autem vixit triginta quinque annos, & genuit Schelach. Et vixit Arphacsad postquam genuisset Schelach quadringentos & triginta annos, & genuit filios & filias.

Hieros. 1. *Et fuerunt omnes generationes terræ linguæ unius, & sermonis unius & consilii unius: quoniam lingua sancta utebantur, qua creatus est mundus ab initio.* 2. *Postquam errare fecerunt corda sua à verbo illius, qui dixit, & fuit mundus à principio; & invenerunt vallem in terra Ponti, & habitárunt ibi.*

Hieros. 4. *Et dixerunt; Venite nunc & ædificemus nobis civitatem & turrim, & caput ejus pertingat usque ad summitatem cœlorum, & faciamus nobis in medio ejus templum cultus in cacumine ejus, & ponamus gladium in medio manus ejus, ne forte contra eum ordinetur acies prælii priusquam dispergamur super facies totius terræ.*

ירושלמי יא

ירושלמי 1 והָוָן כָּל דָּיְרֵי דְאַרְעָא
לִישָׁן חַד ומַמְלַל חַד וְעִיטָה חֲדָא אֲרוּם
בְּלִישָׁן קוּדְשָׁא הֲווּ מְמַלְלִין דְּבָהּ אִתְבְּרִי
עָלְמָא מִן שֵׁרוּיָא: 2 כַּד אַטְעוּ לְבָהוֹן
מִן בָּתַר מֵימְרָא דְמָאן דְּאֲמַר והָוָה
עָלְמָא מִן שֵׁרוּיָא וְאַשְׁכַּחוּ בִּקְעָא בְּאַרְעָא
דְּפוּנְטוּס וּשְׁרוֹן תַּמָּן:

4 ירושלמי וְאָמְרִין אִתּוּן כְּעַן ונִבְנֵי לָנָא
קִרְיָא ומִנְדָּל וְרֵישֵׁיהּ יְמֵטֵי עַד צֵית שְׁמַיָּא
ונַעֲבֵיד לָן בְּנְוֵיהּ בֵּית סְנָדוּ בְּרֵאשֵׁיהּ וְנִתֵּן
חַרְבָּא בְּנוּ יְדֵיהּ דְּלָמָא דְיִסְדַּר לְקִבְלֵיהּ
סִדְרֵי קְרָבָא קֻדָּם עַד דְּלָא נְתְבַּדַּר עַל
אַפֵּי כָל אַרְעָא:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 * اينان اهل خانها پسران نوح برايیده شدن ايشان در قومهاي ايشان واز اينان جدا شدند آن قومها در زمين پس طوفان *

Hæ sunt familiæ filiorum Noah, cùm nascerentur in gentibus suis: & ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium. 32

* فصل يازدهم *

CAP. XI.

1 * بود همه اهل زمين لفظ يكّه وسخنهاي يكسان * بود در منزل برداشتن ايشان بيافتند
2 درهي در زمين شنعر بنشستند آنجا * گفتند مرد بيار او بيا خشت كنيم خشتها
3 وبسوزانيم بسوختن وبود بايشان آن خشت بسنك وآن گل بود بايشان بقيل * گفتند بيا
4 آبدان كنيم بايما شهر وكوشك وسري او در آسمان وبكنيم بايما نام تا نه پراكنده
5 شويم ابر روي همه آن زمين * فرود آمد " بديدن مر آن شهر ومر آن كوشك آنچه آبدان
6 كردند پسران آن آدم * گفت " اينك قوم يكّه ولفظ يكّه بجملهي ايشان واين هدر
استيدن ايشان بكردن واكنون نه باز داشته شود از ايشان همه آنچه فكر كردند بكردن *
7 8 * بيا فرود شويم وبلايه كنيم آنجا لفظ ايشان آنچه نه شنوند مرد لفظ يار او * پراكنده
9 كرد " ايشانرا از آنجا ابر روي همه آن زمين باز استادند از آبدان كردن آن شهر * ابر
همچنين بخوانند نام آن ببل كه آنجا بلايه كرد " لفظ همه آن زمين واز آنجا پراكنده
10 كرد ايشانرا ابر روي همه آن زمين * اينان زايیده شدنهاي سم شم قدر صد ساله بزايانيد
11 مر ارفكشد دو سال پس آن طوفان * بزيست سم پس زايانيدن او مر ارفكشد پانصد سال
12 13 بزايانيد پسران ودختران * وارفكشد بزيست سي وپنج سال بزايانيد مر شلح * بزيست ارفكشد پس
زايانيدن او مر شلح چهارصد وسه سال بزايانيد پسران ودختران *

Fuit universus populus terræ unius sermonis, & verborum uniusmodi. Et 1
fuit postquàm removissent mansionem 2
suam, invenerunt vallem in terra Shinaar, & resedérunt ibi. Et dixerunt 3
quisque ad socium suum, Veni, laterificemus lateres, & comburamus ad combustionem: fuitque eis later in lapidem, & lutum fuit eis in cæmentum. Dixerunt itaque, Veni, ædificemus 4
nobis urbem, & turrim cujus summitas cœlum usque pertingat: atque ita faciemus nobis nomen: ut non dispergamur super faciem totius terræ. Tum 5
descendit Dominus ad videndum civitatem & turrim quam ædificabant filii hominum. Dixitque Dominus, En 6
populus unus, & sermo unus est omnibus illis: & hæccine inceptio eorum ad faciendum? nunc quidem non inhibebitur ab iis quicquid cogitárunt facere. Veni, descendamus & corrumpamus ibi 7
sermonem eorum, ut non exaudiant quisque sermonem socii sui. Dispersit itaque eos Dominus indè super faciem 8
universæ terræ, destiterúntque ædificare urbem. Propterea vocavit nomen ejus 9
Babel: quia illic corrupsisset Dominus sermonem universæ terræ, et indè dispersisset eos super faciem totius terræ. Istæ 10
generationes Sem: Sem natus centum annos genuit Arphachsad duobus annis post diluvium. Vixitque Sem postquàm 11
genuit Arphachsad, quingentos annos: & genuit filios ac filias. Arphachsad verò vixit triginta quinque annos, & genuit Selah. Vixitque Ar- 12 13
phachsad postquàm genuit Selah quadringentos & tres annos: & genuit filios ac filias.

תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. ירושלמי *Hierosolymitanum.*

14 ושלח חַיָא תְּלָתִין שְׁנִין וְאוליד יַת עֵבֶר: 15 ויחי וְחַיָא שֶׁלַח בָּתַר דְּאוליד
15 יַת עֵבֶר אַרְבַּע מְאָה וּתְלַת שְׁנִין וְאוליד בְּנִין וּבְנָן: 16 ויחי וְחַיָא עֵבֶר תְּלָתִין
16 וְאַרְבַּע שְׁנִין וְאוליד יַת פָּלֶג: 17 ויחי וְחַיָא עֵבֶר בָּתַר דְּאוליד יַת פָּלֶג אַרְבַּע
17 מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וְאוליד בְּנִין וּבְנָן: 18 ויחי וְחַיָא פָּלֶג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוליד
18 יַת רְעוּ: 19 ויחי וְחַיָא פָּלֶג בָּתַר דְּאוליד יַת רְעוּ מָאתָן וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוליד
19 בְּנִין וּבְנָן: 20 ויחי וְחַיָא רְעוּ תְּלָתִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוליד יַת שְׂרוּג: 21 ויחי
20 וְחַיָא רְעוּ בָּתַר דְּאוליד יַת שְׂרוּג מָאתָן וּשְׁבַע שְׁנִין וְאוליד בְּנִין וּבְנָן: 22 ויחי וְחַיָא
21 שְׂרוּג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוליד יַת נָחוֹר: 23 ויחי וְחַיָא שְׂרוּג בָּתַר דְּאוליד יַת נָחוֹר
22 מָאתָן שְׁנִין וְאוליד בְּנִין וּבְנָן: 24 ויחי וְחַיָא נָחוֹר עֶשְׂרִין וְתֵשַׁע שְׁנִין וְאוליד
23 יַת תֶּרַח: 25 ויחי וְחַיָא נָחוֹר בָּתַר דְּאוליד יַת תֶּרַח מָאתָן וְשִׁתְסַרֵי שְׁנִין
24 וְאוליד בְּנִין וּבְנָן: 26 ויחי תֶּרַח וְחַיָא תֶּרַח שׁוּבְעִין שְׁנִין וְאוליד יַת אַבְרָם
25 וְיַת נָחוֹר וְיַת הָרָן: 27 ואלה וְאִלֵּין גְּנִיסַת תֶּרַח תֶּרַח אוליד יַת אַבְרָם יַת
26 נָחוֹר וְיַת הָרָן וְהָרָן אוליד יַת לוט: 28 וימת וַהֲוָה כַּד רְמָא נִמְרוֹד יַת אַבְרָם
27 לְאַתּוּנָא דְנוּרָא דְלָא פְלַח לְטָעֲוָתֵיהּ וְלָא הֲוָה רְשׁוּתָא לְנוּרָא לְמוּקְדֵיהּ וּבְנִן
28 אִתְפְּלַג לְבָנָה דְּהָרָן לְמֵימַר אִילּוּ נָצַח נִמְרוֹד אֵיתֵי מִן סִיעֲתֵיהּ וְאִילּוּ נָצַח אַבְרָם
29 אֵיתֵי מִן סִיעֲתֵיהּ וְכַד חָמוֹן כָּל עַמְמַיָא דַהֲווּ תַּמָּן דְּלָא שְׁלְטַת נוּרָא
30 בְּאַבְרָם אָמַר בְּלִבְּהוֹן הָלָא הָרָן אָחוּי דְאַבְרָם מְלָא קוֹסְמִין וְחַרְשִׁין וְאִיחוּ
31 לְחַשׁ עֲלוֹי אֵישְׁתָא דְלָא לְמֵיקַד יַת אָחוּי מִן יַד נְפַלַת אֵישְׁתָא מִן שְׁמֵי מְרוֹמָא
32 וּנְמַרְתֵּיהּ וּמֵיתַ הָרָן לְמֵיחֵמֵי תֶּרַח אֲבוּי הֵידְ אִיתּוֹקַד בְּאַרְעָא יַלְדוּתֵיהּ בְּאָתוֹן
29 נוּרָא דְעָבְדוּ בַּשְׂדֵּאֵי לְאַבְרָם אָחוּי: ויקח וְנָסֵיב אַבְרָם וְנָחוֹר לְהוֹן נְשִׁין שׁוּם
אֵתַּת אַבְרָם שָׂרַי וְשׁוּם אֵתַּת נָחוֹר מִלְכָּא בְּרַת הָרָן אֲבוּי דְמִלְכָּה וַאֲבוּי דְיִסְכָּה
30 הִיא שָׂרָי: 30 ותהי וַהֲוַת שָׂרַי עֲקָרָא ירושלמי וַהֲוַת שָׂרַי עַקְרָא לָא הֲוַת
31 לַיהּ וָלָד: 31 ויקח וּדְבַר תֶּרַח יַת אַבְרָם בְּרֵיהּ וְיַת לוֹט בַּר הָרָן
בַּר בְּרֵיהּ וְיַת שָׂרַי כַּלְתֵּיהּ אִיתַּת אַבְרָם בְּרֵיהּ וּנְפָקוּ עִמְּהוֹן מֵאוּר דְּכַשְׂדָּאֵי לְמֵיזַל
32 לְאַרְעָא דִכְנָעַן וַאֲתוֹ עַד חָרָן וְיַתִּיבוּ תַּמָּן: 32 וִידוֹי וַהֲווֹ יוֹמֵי תֶּרַח מָאתָן וְחַמֵּשׁ שְׁנִין וּמִית
תֶּרַח בְּחָרָן: פ פ פ

יב
1 וַיֹּאמֶר לְךָ לֶךְ מֵאַרְעָךְ אִתְפְּרַשׁ מִן יַלְדוּתָךְ פּוֹק מִבֵּית אֲבוּךְ
ירושלמי 2 וְאֶמְנֵי יְתָךְ לְאוּמְאַרְבָּא וַאֲבָרֵכְךָ
2 וְאַעֲבְדִינָךְ לְעַם רַב וְאֵיבָרִיכִינָךְ וְאַרַבֵּי
שְׁמָךְ וּתְהֵי מְבָרָךְ:
יִתְךָ וְאִתְקְרֵי וַיְהֵוֵי אַבְרָם לְבִרְכָן סַגִּין:
אֶל אַרְעָא דְאַחֲוִינָךְ: וְאֶעְבְּדָךְ

Hieros. 30. *Et erat Sarai sterilis: carebat enim filio.*

Schelach autem vixit triginta annos, & genuit Eber. Vixit autem 14
Schelach postquam genuisset Eber quadringentos & tres annos, & ge- 15
nuit filios & filias. Et vixit Eber triginta quatuor annos, & genuit Peleg. 16
Et vixit Eber postquam genuisset Peleg quadringentos triginta annos, 17
& genuit filios & filias. Et vixit Peleg triginta annos, & genuit Rehu. 18
Et vixit Peleg postquam genuisset Rehu ducentos & novem annos, & 19
genuit filios & filias. Et vixit Rehu triginta duos annos, & genuit Se- 20
rug. Et vixit Rehu postquam genuisset Serug ducentos & septem annos, 21
& genuit filios & filias. Et vixit Serug triginta annos, & genuit Nachor. 22
Et vixit Serug postquam genuisset Nachor ducentos annos, & genuit 23
filios & filias. Et vixit Nachor viginti & novem annos, & genuit Terach. 24
Et vixit Nachor postquam genuisset Terach centum & sexdecim annos, 25
& genuit filios & filias. Et vixit Terach septuaginta annos; & genuit 26
Abram, & Nachor, et Haran. Istæ autem sunt prosapiæ Terach; Terach 27
genuit Abram, et Nachor, et Haran: Haran autem genuit Lot. Accidit 28
autem quando projecit Nimrod Abramum in fornacem ignis, eò quòd
non coleret idolum suum, ut non esset potestas igni comburendi ipsum;
& ideo dubitatio orta est Haran, dicendo; Si vicerit Nimrod, stabo à
partibus ejus, sin verò vicerit Abram, ero à partibus ejus. Cum autem
viderunt omnes populi, qui erant ibi, non dominatum ignem in Abra-
mum, dixerunt apud se; Annon Haran frater Abrami plenus est divinatio-
nibus & auguriis? ipse ergo incantavit ignem ut non comburat fra-
trem suum: statim cecidit ignis ex cœlis excelsis, & consumpsit eum;
& mortuus est Haran ante conspectum Terach patris sui, quando com-
bustus est in terra nativitatis suæ in fornace ignis, quam fecerunt
Chaldæi Abramo fratri suo. Acceperunt autem Abram & Nachor 29
sibi uxores: nomen uxoris Abrami, Sarai; nomen verò uxoris Nachor,
Milcha, filia Haran patris Milcha, & patris ipsius Jischa, ipsa est Sarai.
Et fuit Sarai sterilis, nec erat illi 30
filius. Et accepit Terach Abra- 31
mum filium suum, & Lot filium
Haran, filium filii sui, & Sarai nu-
rum suam uxorem Abrami filii sui: & egressi sunt cum eis ex Ur
Chaldæorum, ad proficiscendum in terram Canaan: venerúntque usque
Charan, & habitârunt ibi. Et fuerunt dies Terach ducenti & quinque 32
anni: & mortuus est Terach in Charan.

SECTIO III.

CAP. XII.

ET dixit Dominus Abramo, Egredere tibi de terra tua, separa te de cogna- 1
tione tua, egredere è domo patris
tui, ito in terram quam ostendam ti-
bi. Et faciam te in populum ma- 2
gnum, & benedicam tibi, & ma-
gnificabo nomen tuum, & eris bene-
dictus.

Hieros. *Cap.* XII. 2 *Et constituam te in populum magnũ, & benedicam tibi. Et roborabitur, & erit Abram in benedictiones amplas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * وشلخ بزيست سي سال بزايانيد مر عبر * بزيست شلخ پس زايانيدن او مر عبر چهارصد
15 وسه سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست عبر سي وچهار سال بزايانيد مر فلج * بزيست عبر
16 پس زايانيدن او مر فلج چهار صد وسي سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست فلج سي سال
17 بزايانيد مر رعو * بزيست فلج پس زايانيدن او مر رعو دويست ونه سال بزايانيد پسران ودختران *
18 * بزيست رعو سي ودو سال بزايانيد مر شروج * بزيست رعو پس زايانيدن او مر شروج دويست
19 هفت سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست شروج سي سال بزايانيد مر نخور * بزيست شروج پس
20 زايانيدن او مر نخور دويست سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست نخور بيست ونه سال بزايانيد
21 مر ترح * بزيست نخور پس زايانيدن او مر ترح صد ونوزده سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست
22 ترح هفتاد سال بزايانيد مر ابرم مر نخور ومر هرن * وايشان زايده شدگان ترح ترح بزايانيد مر ابرم
23 مر نخور ومر هرن وهرن بزايانيد مر لوط * بمرد هرن ابر پيش ترح پدر او در زايدن جاي او در
24 اور كشديم * بستانيد ابرم ونخور بايشان زنان نام زن ابرم سري ونام زن نخور ملكه دختر
25 هرن پدر ملكه وپدر يسكه * بود سري بي زه نيست بآن فرزند * بستانيد ترح مر ابرم پسر او
26 ومر لوط پسر هرن پسر پسر او ومر سري عروس او زن ابرم پسر او بيرون آمدند اواز ايشان از
27 اور كشديم برفتن بزمين كنعن بيامدند تا حرن بنشستند آنجا * بودند روزكاران ترح
28 دويست وپنج سال بمرد ترح در حرن *

* فصل دوازدهم *

1 * گفت ! بابرم برو بدو از زمين تو واز مولود جاي تو بآن زمين آنچه بنمايم ترا * وبكنم
2 ترا بقوم بزرك وآفرين كنم ترا وبزرك كنم نام ترا وباشي آفرين *

Porrò vixit Selah triginta annos, & genuit Eber. Vixitque Selah post- 14
quàm genuit Eber, quadringentos & tres annos: genuitque filios ac fi- 15
lias. Vixit Eber triginta quatuor annos, & genuit Pheleg. Vixitque 16
Eber postquàm genuit Pheleg, quadringentos & triginta annos: genuitque 17
filios ac filias. Vixit Pheleg triginta annos, & genuit Reu. Vixitque 18
Pheleg postquàm genuit Reu, ducentos et novem annos: genuitque filios ac filias. 19
Vixit Reu triginta duos annos, & ge- 20
nuit Sherug. Vixitque Reu postquàm 21
genuit Sherug, ducentos & septem an-
nos: genuitque filios ac filias. Vixit 22
Sherug triginta annos, & genuit Nahor,
Vixitque Sherug postquàm genuit Na- 23
hor, ducentos annos: & genuit filios ac
filias. Vixit Nahor viginti novem an- 24
nos, & genuit Terah. Vixitque Nahor 25
postquàm genuit Terah, centum &
novemdecim annos: & genuit filios ac
filias. Vixit Terah septuaginta an- 26
nos, & genuit Abram, Nahor, & Ha-
ran: Istæ itaque sunt progenitî Terah. 27
Terah genuit Abram, Nahor, et Haran.
Haran verò genuit Lot. Et mortuus 28
est Haran in conspectu Terah patris sui,
in loco nativitatis suæ in Ur Chasdim.
Duxerunt autem Abram & Nahor sibi 29
uxores: nomen uxoris Abram, Sarai:
& nomen uxoris Nahor, Milchah filia
Haran patris Milchah & patris Jes-
chah. Fuit Sarai sterilis nec erat 30
ei filius. Tulitque Terah Abram fili- 31
um suum, & Lot filium Haran, filium
filii sui, & Sarai nurum suam, uxorem
Abram filii sui: & egredientes cum eis
de Ur Chasdim, ut pergerent in terram
Chanaan, venerunt usque ad Havan, ubi
resiederunt. Fuerunt dies Terah du- 32
centi & quinque anni, mortuúsque est
Terah in Haran.

CAP. XII.

DIxit Dominus ad Abram, Abi tibi 1
è terra tua, et è loco nativitatis tuæ ad
terram quam ostendam tibi: Faciam- 2
que te in gentem magnam, et benedicam
tibi, & magnificabo nomen tuum, e-
rísque benedictio.

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. — Hierosolymitanum.

3 וַאֲבָרֵךְ מָן דְּבָרְךְ יְתִךְ וּמַן דְּלֵיט יְתִךְ יְהֵוֵי לִיט וְיִתְבָּרְכוּן בְּזִכּוּתָךְ כָּל זַרְעַיָת אַרְעָא :

3 ואברכה ואברך ית דמהניא דפרסין ידיהון בצלו ומברכין ית בנך ובלעם דמלטט יתחון אילוט ויקטלונידה לפתם דחרב ויתברכון בך כל זרעית ארעא : ילך ואול 4

Et benedicam sacerdotibus, qui expandent manus suas in oratione, & benedicent filiis tuis; Balaam autem qui maledicet illis, maledicam, quia interficient eum ore gladii: & benedicentur in te omnes familiæ terræ. Et abiit Abram 4 quemadmodum loquutus erat illi Dominus, & profectus est cum eo Lot. Abram autem natus erat septuaginta quinque annos, cum exiret ipse ex Charan. Et accepit Abram Sarai uxorem suam, & Lot filium fratris 5 sui, & omnem possessionem suam quam acquisiverant, & animas quæ proselytæ factæ sunt in Charan, & exierunt ad proficiscendum in terram Canaan: et venerunt in terram Canaan. Et transivit Abram per ter- 6 ram usque ad locum Sichem, usque ad planitiem de qua loquutus erat: Cananæi autem tunc erant in terra, nam hactenus non venerat tempus, quo filii Israel eam possidere deberent. Et manifestatus est 7 Dominus Abramo, & dixit; Filiis tuis dabo terram hanc: & ædificavit ibi altare coram Domino, qui manifestatus erat sibi. Et profectus 8 est inde in montem, qui erat ab Oriente Bethel, & tetendit ipse tabernaculum suum; ita ut haberet Bethel ab Occidente, Ai autem ab Oriente: & ædificavit ibi altare coram Domino, atque oravit in nomine Domini. 9 Et profectus est Abram, eundo & proficiscendo ad Meridiem. Et fuit 10 fames in terra: & descendit Abram in Ægyptum, ad habitandum ibi; quia vehemens erat fames in terra. Et fuit cum appropinquaret ingredi 11 limitem Ægypti, & pervenerunt ad fluvium, & discooperuerunt carnem suam ut transire possent; tum dixit Abram ad Sarai uxorem suam: Ecce hactenus non sum contemplatus carnem tuam, jam verò novi quòd mulier pulchra aspectu tu. Et erit, cùm contemplabuntur te Ægyptii, & 12 videbunt pulchritudinem tuam, ut dicant; Uxor ejus hæc: & interficiant me, & te vivam conservent. Dic quæso te sororem meam esse: ut be- 13 ne fit mihi propter te, & conservetur anima mea propter te. Et accidit 14 quando ingressus est Abram in Ægyptum, & viderunt Ægyptii mulierem, quòd pulchra esset valde: Viderunt eam quoque magnates Pharaonis, & 15 laudârunt eam Pharaoni; & ducta est mulier in domum regiam Pharaonis. Ipsi autem Abramo benefecit 16 Pharao propter eam: & fuerunt illi de suo oves, & boves, & asini, servi, & ancillæ, asinæ, & cameli. Et immisit 17 Dominus in Pharaonem plagas ingentes, & in homines domus ejus, propter Sarai uxorem Abrami. Et vocavit Pharao Abramum, & dixit; Cur 18 hoc fecisti mihi? cur non indicâsti mihi quòd uxor tua ipsa? Cur dixisti 19 mihi; Soror mea ipsa? & acceperam eam mihi in uxorem, qua de causa statim immissa est in me plaga, cùm non accesserim ad eam. Jam verò ecce uxor tua; hanc tolle & vade. Et præcepit de eo Pharao viris: qui deduxe- 20 runt eum, & uxorem ejus, & omnia quæ erant ei.

Hierosol. 3. *Et benedicam ei qui tibi benedixerit; is autem qui maledixerit tibi, erit maledictus: & benedicentur propter meritum tuum omnes cognationes terræ.*

Hierosol. 5. *Et animas proselytorum.* 6. *Vallem visionis.*

ירושלמי 5 וַית נַפְשָׁתָא דְּגַיְּרִין : 6 מֵשְׁרֵי חַוְוָא :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 وآفرين كنم آفرين كنان تو ونفرين كنان تو نفرين كنم وآفرين باشند در تو همه اهل
4 بيتها زمين *برفت ابرم چون آنچه سخن كفت باو" برفت اوار[او] لوط وابرم قدر هفتاد وپنج
5 ساله در بيرون آمدن او از حرن *بستاند ابرم سرشري زن او وسر لوط پسر برادري او وسر
همه مال ايشان آنچه مال كردند وسر آن جان آنچه بكردند در حرن بيرون آمدند برفتن
6 بزمين كنعن بيامدند بزمين كنعن *بكذشت ابرم در زمين تا جاي شكم تا ايلون مورة وآن
7 كنعني آن هنكام در زمين *ديدار شد" بابرم كفت بنسل تو بدهم سر آن زمين اين آبدان
8 كرد آنجا مذبح بحضرت خدا آن ديدار شده باو *نقل كرد از آنجا بآن كوه از پيش ببيت ال
ميل داد خيمهي او ببيت ال ميّم وآن عي از پيش آبدان كرد آنجا مذبح ה" بخواند در نام
9 10 *منزل برداشت ابرم رفتن ومنزل كردن بآن جنوب *بود قحط در زمين فرود شد ابرم بمصر
11 بنشستن آنجا كه كرانست آن قحط در زمين *بود چون آنچه نزديك شد ابرم بآمدن بمصر
12 كفت بسري زن او اينك اكنون دانستم كه زني نيكو ديدار تو *وباشد كه ببينند ترا آن
13 مصريان وكويند زن اوست اين بكشند مرا وترا زنده كدارند *بكوي اكنون خواهر منى
14 تو بسبب نيكويي رسد بمن در سبب تو بزيد جان من در سبب تو *بود چون آمدن ابرم
15 بمصر بديدند آن مصريان سر آن زن كه نيكوست آن بغايت *بديدند آنرا اميران فرعه ستايش
16 كردند آنرا بفرعه ستانده شد آن زن خانهي فرعه *وبابرم نيكويي رسيد در سبب آن بود
17 باو كوسفند وكاو ودرازكوشها وبندكان وپرستاران ومادیانها وشترها *زخم زد" سر فرعه
18 زحمها بزركان وسر خانهيي او ابر سبب سري زن ابرم *بخواند فرعه بابرم كفت چه اين
19 بكردي بمن چرا نه آكاه كردي بمن كه زن توست آن *چرا كفتي خواهر منست بستاندم آنرا بمن بزن
20 واكنون اينك زن تو بستان وبرو *بفرمود ابر او فرعه مردمان بفرستادند اويرا وسر زن او وسر همه آنچه باو*

Benedictæ quoque benedicentibus tibi; & 3 maledicentibus tibi, maledictæ: & benedicentur in te omnes familiæ terræ. Abeunte 4 itaque Abram sicuti verbum dixerat ei Dominus; perexit cum eo Lot: Porrò Abrã septuaginta quinque circiter annorum erat quando egressus est ipse de Haran. Cepit- 5 que Abram Sarai uxorem suã, et Lot filiũ fratris sui, & omnes opes eorũ quas lucrãrant, et animas quas fecerant in Harã, & egressi sunt ut pergerẽt ad terrã Chanaan. Quumq; venissent in terrã Chanaan, Transivit Abram terram usque ad locum 6 Shechem, usq; ad Elon-Moreh: Chanaaneus autem tunc erat in terra. Et apparuit 7 Dns ipsi Abram, dicens; Progeniei tuæ dabo terrã istam: et ædificavit ibi altare coram Deo qui apparuerat ei. Tranferens autem 8 se indè ad montem ante Beth-el, dem sit illic tabernaculum suum: Beth-el erat ab Occidente, & Ai à plaga anteriori. Et extructo ibi altari Domino, invocavit nomen Domini. Removitque 9 Abram mansionem suam eundo, ac mansiones faciendo, ad Meridem. Factâ autem 10 fame in terra, descendit Abrã in Ægyptum ad residendũ ibi: quia gravis erat fames in terra. Fuit, quando appropinquaret Abram ut ingrederetur Ægyptũ, dixit 11 ad Sarai uxorem suã; Ecce nunc novi quòd mulier bona aspectũ sis: Et erit, cũ te viderint Ægyptii, ut dicant; Uxor ejus est hæc: & occident-me; te verò vivã relinquent. 12 Dic nunc quòd soror mea sis: ut bene eveniat mihi propter te, vivatque anima mea propter te. Fuit cùm ingrederetur Abram 13 Ægyptũ, ut contemplarentur Ægyptii mulierem quòd bona esset valdè. Et videntes eam principes Pharaob, laudaverunt 14 eam Pharaoni, & sublata fuit mulier in domũ Pharaob: Et ipsi Abram benè contigit 15 propter eam: fuerunt que ei oves, & boves, asini, & servi, & ancillæ, & asinæ, & cameli. Sanctavit autem Dominus Pharaob 16 vulneribus magnis, & domũ ejus causâ Sarai uxoris Abram. Tum Pharaob vocavit Abram, dicens; Cur hoc fecisti mihi? 17 quare non indicâsti mihi quòd ipsa esset uxor tua. Quare dixisti, Soror mea est, ut acciperem eam mihi in uxorem? nunc autem en uxorem tuam, cape & abi. Tum 18 præcipiente de illo Pharaob viris, dimiserunt eum, & uxorem ejus, & omnia quæ erant ei.

יג

CAP. XIII.

ויעל וסליק אברם ממצרים הוא ואנתתיה כל דיליה ולוט עמיה למיזל לדרומא: 1
ואברם ואברם תקיף לחדא בניתי בכספא ובדהבא: וילך ואזל למטלונוי 2
מדרומא ועד בית אל וחב עד אתרא דפרסיה תמן למשכניה מן אוולא בין 3
בית אל ובין עי: אל לאתר מדבחא דעבד תמן בשירויא וצלי תמן אברם 4
בשמא דיי: ונם ואוף ללוט דהוה מרכן בזוכותיה דאברם הוו ענן ותורין 5
ומשכנין: ולא ולא סובלת יתהום ארעא למיתב כחדא ארום הוה קניניהון סגי 6
ולא יכילו למיתב כחדא: ויהי והוה 7
דיינין בין רעאי ניתיה דאברם ובין
רעאי ניתיה דלוט דרעאי דאברם הוו
סי פקדין מניה לא היתהכון בכנענאי
ובפריזאי דער כדון אית להום רשותא
בארעא והוו ומתין בעיריהון דלא ייכלון
נולה עד דהוו אתיין לאתר מרעיהון ורעי
דלוט הוו מבקרין ואוילין ואכלין בחקלי
כנענאי ופריזאי דער כדון יתבין בארעא:
ויאמר ואמר אברם ללוט לא כען 8
תהי מצותא בינא ובינך ובין רעוותי ובין רעוותך ארום גוברין אחין אנחנא: הלא 9
הלא כל ארעא קדמך אתפרש כדין מני אם אנתך לצפונא ואנא לדרומא אם את
לדרומא ואנא לצפונא: וישא וזקף לוט ית עינוי ולונו וחמא ית כל מישר ירדנא 10
ארום כולה בית שקייא קדם עד לא חבל יי ברונוניה ית סדום וית עמרה הוית
ארעא דהיא משבחא באילנייא כגינוניתא דיי וכעלתא כארעא דמצרים מעלך
לצוער: ויבחר ובחר ליה לוט ית כל מישר ירדנא ונטל לוט מקדמיתא 11
ואתפרשו אינש מעל אחוי: אברם אתיב בארעא דכנען ולוט יתיב 12
בקריוי מישרא ופרס למשכניה עד סדום: ואנש ואנשין דסדום בישין בממונהון 13
דיין לדין וחיבין בנופהון בגלוי עריית ושדייות אדם זבא ופלחן פולחנא
נוכראה ומרירין לשמא דיי לחדא: ויי אמר לאברם בתר דאתפרש לוט 14
מניה זקוף כדון עינך ותחמי מן אתרא דאנת תמן לצפינא ולדרומא ולמדנחא
ולמערבא: כי את ארום ית כל ארעא דאנת חמי לך אתננא ולבנך עד עלמא: 15
ושמתו ואשוי ית בנך סגיאין כעפרא דארעא דהיכמא דאית אפשר לנבר למימני 16
ית עפרא דארעא אף כן בנך אפשר דיתמנון:

ירושלמי 6 סנולתהון: 7 והוה דין
בין רעוי נכסוי דאברם לבין רעוי נכסוי
דלוט רעוי דאברם הוון זמטין בעירהון
עד ומן דהוון אתין לאתר מרעי רעוי
דלוט לא הוון זמטין בעירהון אלא
מבקרין ואזלין ברם מפוקדין הוון רעוי
דאברם מן אברם צדיקא רבונהון לא
תהכון לכנענאי ולפריזאי עד כען אית
להון רשו בארעא:

Hieroſ. *Cap.* XIII. 6. *Peculium ſuum.* 7. *Et erat lis inter paſtores pecorum Abrami, & paſtores pecorum Lot : paſtores Abrami frænabant pecora ſua, donec venirent ad locum paſcui ; paſtores vero Lot non frænabant pecora ſua, ſed libere ibant : verum juſſi erant paſtores Abrami ab Abramo juſto domino ſuo, Ne iveritis ad Chananæos aut Perizæos, hactenus eſt illis poteſtas in terra.*

1 Et aſcendit Abram ex Ægypto, ipſe & uxor ejus, omniaque quæ ejus erant,
2 & Lot cum ipſo, ad eundum verſus Meridiem. Abram autem potens erat
3 valde in gregibus, argento & auro. Et perrexit per profectiones ſuas à Me-
ridie uſque ad Bethel, & reverſus eſt ad locum in quo tetenderat taberna-
culum ſuum à principio, inter Bethel & Hai : Ad locum altaris quod fe-
4 cerat ibi initio, & invocavit ibi Abram nomen Domini. Et etiam ipſi Lot,
5 cui meritum Abrami in memoriam revocabatur, erant oves, boves, & ten-
toria. Itaque non ſuſtinebat ipſos
6 terra, ut habitarent ſimul : quoniam
multa erat poſſeſſio eorum, & non
poterant habitare ſimul. Et fuerunt
7 lites inter paſtores gregum Abrami,
& inter paſtores gregum Lot : quia pa-
ſtores Abrami juſſi erant ab eo,
Non ibitis ad Chananæos & Phe-
rizæos, hactenus enim eſt illis po-
teſtas in terra ; itaque frænabant ju-
menta ſua ut non comederent rapi-
nam, donec veniſſent in locum pa-
ſcui ſui : paſtores autem Lot quæ-
rebant, & ibant & comedebant in
agris Chananæi & Pherizæi, qui
hactenus habitabant in terra. Itaque dixit Abram Lotо ; Non nunc ſit lis
8 inter me & inter te, & inter paſtores meos & inter paſtores tuos : quoniam
9 viri fratres nos. Annon univerſa terra coram te *eſt*? ſeparare nunc à me : ſi
tu ad Septentrionem ego ad Meridiem ; ſi tu ad Meridiem ego ad Septentri-
10 onem. Et elevavit Lot oculos ſuos ad ſcortationem, & vidit totam plani-
tiem Jordanis, quòd tota eſſet irrigua ; antequam perderet Dominus in ira
ſua Sodomam & Gomorrham, erat terra illa laudabilis propter arbores ſicut
hortus Domini, & in frugibus ſicut terra Ægypti, dum ingrederis Tſoar. Et
11 elegit ſibi Lot totam planitiem Jordanis, & profectus eſt Lot ab Oriente : &
ſeparati ſunt vir à fratre ſuo. Abram habitavit in terra Canaan : Lot au-
12 tem habitavit in urbibus planitiei, & tetendit tentorium ſuum uſque Sodo-
mam. Sed homines Sodomæ mali *erant* in divitiis ſuis alter erga alterum,
13 & peccabant corporibus ſuis, in inceſto concubitu, & effuſione ſan-
guinis innocentis ; & colebant cultum alienum, & rebellabant in nomen
Domini valde. Dominus autem dixit Abramo, poſtquam ſeparatus eſt Lot
14 ab ipſo ; Leva nunc oculos tuos, & vide ex loco in quo tu es ad Septentri-
15 onem, Meridiem, Orientem & Occidentem. Quoniam univerſam terram
16 quam vides, tibi dabo, & filiis tuis uſque in ſeculum. Ponamque filios
tuos multos ſicut pulverem terræ ; ita ut quemadmodum impoſſibile eſt viro
numerare pulverem terræ, ſic etiam filii tui impoſſibile *erit* ut nume-
rentur.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

CAP. XIII.

* فصل سيزدهم *

1 * بر آمد ابرم از مصر او وزن او وهمه آنچه باو ولوط اواز او بآن جنوب * وابرم گران بغايت در
2 رمه ودر نقره ودر طلا * برفت بمنزلهاي او از جنوب وتا بيت ال تا آن جا آنچه بود آنجا خيمهي او
3 در اوّل ميان بيت ال وميان آن عي * بجاي آن مذبح آنچه بكرد آنجا در اوّل بخواند آنجا ابرم
4 در نام يي * ونيز بلوط آن روا اواز ابرم بود گوسپند وگاو وخيمها * ونه برداشت ايشانرا آن زمين
5 6 بنشستن يك جا كه بود مال ايشان بسيار ونه توانستند بنشستن يك جا * بود خصومت ميان
7 شبانان رمهى ابرم وميان شبانان رمهي لوط وآن كنعني وآن فرزي آن هنگام نشينا در زمين *
8 * گفت ابرم بلوط نه اكنون باشد خصومتي ميان من وميان تو وميان شبانان من وميان
9 شبانان تو كه مردمان برادران ايما * هنه همه آن زمين بپيش تو جدا شو اكنون از بالاي
10 من اگر آن چپ راست روم واگر آن راست چپ روم * برداشت لوط مر چشمان او بديد
همه صحراي آن يردن كه جملهي او چشمهسار بپيش تباه كردن يي مر سدوم ومر عمورة
11 چون بستان يي چون زمين مصر بآمدن صعر * اختيار كرد باو لوط مر همه صحراي آن
12 يردن منزل برداشت لوط از پيش جدا شدند مرد از بالاي برادر او * ابرم بنشست در زمين
13 كنعن ولوط بنشست در شهرها آن صحرا وخيمه زد تا سدوم * ومردمان سدوم بدان
14 وخطاكاران بحضرت خدا بغايت * وخدا گفت بابرم پس جدا شدن لوط از نزد او بردار
15 اكنون چشمان تو وببين از آن جا آنچه تو آنجا بشمال وبجنوب وبمشرق وبمغرب * كه مر همه
16 آن زمين آنچه تو بينا بتو بدهم آنرا وبنسل تو تا جاويد * وبنهم مر نسل تو چون
خاك آن زمين آنچه اگر بتواند مرد بشمردن مر خاك آن زمين نيز نسل تو شمرده شود *

CAP. XIII.

1 Aſcendit Abram ex Ægypto, ipſe,
& uxor ejus, & omnia quæ erant ei,
2 & Lot cum eo ad Meridiem. A-
bram autem inſignis erat valdè in
3 gregibus, & in argento & auro. Per-
rexitque per manſiones ſuas priores à
Meridie uſque ad Beth-el, uſque ad eum
locum ubi fuerat tabernaculum ejus in
principio, nempe inter Beth-el &
4 Ai : Ad locum altaris quod fece-
rat illic in principio, & invocavit illic
Abram nomen Domini. Et ipſi Lot
5 etiam eunti cum Abram erant oves, ac
boves, & tabernacula : Neque ſuſtu-
6 lit eos terra ut uno loco reſiderent : quia
erant opes eorum multæ, neque potue-
rant conſidere unâ. Unde accidit
7 jurgium inter paſtores gregis Abram, &
inter paſtores gregis Lot : Porrò Chananæus
et Pherizæus tunc temporis ſedebat in ter-
ra. Dixit verò Abram ad Lot, Ne nunc ſit
8 jurgium inter me & inter te, & inter pa-
ſtores meos interq; paſtores tuos : quia viri
fratres ſumus. Nónne univerſa terra
9 coram te eſt ? ſepara te nunc deſuper
me. Si ſiniſtram petieris, ad dexteram
ibo ; & ſi dexteram, ad ſiniſtram
pergam. Sublatis itaque Lot oculis
10 ſuis, vidit omnem planitiem Jordan,
quòd tota eſſet fontibus frequens : (nam
antequàm corrupiſſet Dominus Sodom
et Gomorah, erat ſicut hortus Domini,
& ſicut terra Ægypti, in introitu Soar.)
Deligenſque ſibi Lot totam planitiem
11 Jordan, removit Lot manſionem ſuam à
plaga anteriori ; ac ſeparati ſunt
quiſque deſuper fratrem ſuum. Abram
12 ſedit in terra Chanaan ; Lot verò ſe-
dit in civitatibus planitiei, et fixit ten-
torium uſq; ad Sodom. Porrò homines So-
13 dom mali erant, et peccatores in præſen-
tia Dei admodùm. Deus verò dixit
14 ad Abram, poſteaquàm Lot ſeparatus erat
ab eo, attolle nunc oculos tuos, et vide ab
eo loco in quo tu es, ad Aquilonem, et ad
Meridiem, et ad Orientem, et ad Occiden-
tem. Nam omnem terram quam tu vides,
15 tibi dabo eam, et progeniei tuæ uſque in
æternum. Ponam quoque progeniem tuam
16 ſicut pulverem terræ ; quòd ſi poteſt quiſ-
quam numerare pulverem terræ, etiam
progenies tua numerabitur.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

קום טייל בארעא ועבד בה חקותא לארכא ולפתיא ארום לך אתנינה׃ 17
ויאהל ופרס אברם למשכניה תירין אימור ואתא ויתיב בחיוי ממרא די בחברון 18
ובנא תמן מדבחא קדם יי׃

יד

ויהי והוה ביומי אמרפל הוא נמרוד דאמר למימרי אברם לנורא הוא מלכא 1
דפונטוס אריוך דהוה אריך בניובריא מלכא דתלסר כדרלעומר דהוה קישר
מתהפיך בעומרין מלכא דעילם ותדעל רמאה כתעלא מלכא דעממיא משתמעין
ליה׃ עשו עברו קרבא עם ברע דעובדוי בביש מלכא דסדום ועם ברשע 2
דעובדוי ברשיעא מלכא דעמורה שנאב דאפילו לאבוי הוה שני מלכא דאדמה׃
ושמאבר דמחבל אבריה ליונויה מלכא דצבוים ומלכא דקרתא דבלעת דיירהא
היא זוער׃ כל אלה כל אלין אתחברו למישר פרדסיא הוא אתר דמסיק 3
פרקטונין דמיין ושדי להון ליטא דמלחא׃
שתים תרתיסרי שנין פלחו ית כדר 4
לעומר ובתליסרי שנין מרדו׃ ובארבע
עשרה ובירביסרי שנין אתא כדרלעומר 5
ומלכיא דעמיה ומחו ית גברייא
דבעשתרות קרנים וית תקיפיא דבהמתא
ויית אימתני דבשוה קריתים׃ ואת ויית 6
חוראי דבטווריא רמיא דנבלא עד מישר
פארן דיסמיך לצטר מדברא׃ וישובו ותבו ואתו לאתרא דאתפלין דינא דמשה 7
נביא על עינא דמי מצותא היא ריקם ומחוי ית כל חקלי עמלקאי ואוף ית אמוראי
דיתיב בעין גדי׃ ויצא ונפק מלכא דסדום ומלכא דעמורא ומלכא דאדמה ומלכא 8
דצבוים ומלכא דקרתא דבלעת דיירהא איהי זוער וסדרו עמהון סדרי קרבא במישר
פרדסיא׃ את עם כדרלעומר מלכא 9
דעילם ותדעל מלכא דעממיא משתמעין
ליה ואמרפל מלכא דפונטוס ואריוך
מלכא דתלסר ארבעת מלכין סדרו קרבא
לקביל חמשא׃ ועמק ומישר פרדסיא 10
בירין בירין חימרא ועדקו מלכא
דסדום ועמורא ונפלו תמן ודשתארו לטווריה ערקו׃

1 Surge, ambula per terram, & fac in ea possessionem in longitudinem 17
& latitudinem: quoniam tibi dabo eam. Et extendit Abram tento- 18
rium suum, *& caulas fecit* bobus & pecori, & venit & habitavit in
planitie Mamre quæ est in Hebron, & ædificavit ibi altare coram
Domino.

CAP. XIV.

1 Accidit autem in diebus Amraphel, (ille est Nimrod qui jusserat Abra- 1
mum projiciendum in fornacem, ille erat rex Ponti) Arioch (quòd esset
procerus inter gigantes) rex Telassar, Chedarlaomer (quòd esset *quasi*
sphærula circumagens se inter *servorum* manipulos rex Elam, & Tideal
(dolosus ut vulpes) rex gentium subditarum ei, Fecerunt bellum cum 2
Bera (eo quod opera ejus mala essent) rege Sodom, & cum Birscha (eo
quod opera ejus cum improbitate juncta erant) rege Gomorrhæ, Sinab
(quòd etiam patrem suum odio haberet) rege Admah, & Semeber (quòd
corruptum esset membrum suum fornicando) rege Seboim, & rege
urbis devorantis habitatores suos, ipsa est Zoar. Omnes isti conjuncti 3
sunt in valle hortorum; ille est lo-
cus qui producit piscinas aquarum,
quæ effundunt se in mare salsum.
Duodecim annis servierant Chedor- 4
laomer, decimo autem tertio anno
rebellârunt. Decimo autem quarto 5
anno venit Chedorlaomer, & reges
qui cum eo erant; & percusserunt
Gigantes qui in Asteroth Karnaim
erant, robustos quoque qui erant
in Hemtha, nec non terribiles qui
erant in planitie Kiriathaim. Et 6
Horæos qui erant in montibus excelsis Gabela, usque ad planitiem Pha-
ran, quæ juncta est lateri deserti. Et reversi sunt, & venerunt in locum 7
quo decisum est judicium Mosis prophetæ, juxta fontem aquarum
contentionis, ille est Rekam: & percusserunt omnes agros Amelechita-
rum, & etiam Ammorrhæos qui habitabant in Engedi. Et egressus est rex 8
Sodomæ, & rex Gomorrhæ, & Rex Admah, & rex Seboim, & rex civita-
tis devorantis incolas suos, illa est Zoar: & instruxerunt cum eis acies belli
in planitie hortorum. Cum Chedor- 9
laomer rege Elam, & Tideal rege
populorum qui obsequebantur illi,
& Amraphel rege Ponti, & Arioch
rege Telassar: quatuor reges in-
struxerunt aciem contra quinque.
Planities autem hortorum habebat 10
multos puteos plenos bitumine;
& fugerunt rex Sodomæ & Gomorrhæ, & ceciderunt ibi: qui au-
tem residui erant, ad montes fugerunt.

Hieros. 3. *Cap.* XIV. *Omnes isti sunt consociati in valle hortorum.* 5. *Et interfecerunt fortes qui erant in Astaroth Karnaim, & illustres qui erant inter eos, & formidabiles istos qui habitârunt in ea civitate quam ædificarunt.* 6. *Et Choræos eos qui habitabant in monte Gabla, usque ad vallem visionis vicinam deserto.*

Hieros. 9. *Amraphel autem rex Ponti, & Arioch rex Elassar: quatuor reges contra quinque instruxerunt aciem prælii.* 10. *Vallis autem hortorum putei putei pleni bitumine.*

ירושלמי יד 3 כל אלין אתחברו למישר
פרדיסיא׃ 5 וקטילו ית גברייא דבעשתרות
קרנים ויית זוזיתניא די בהון ויית
אמתניא אלין דשרין דבנוה קרתא׃
6 ויית חורנאי אלין דשרין בטורא
דנבלא עד מישר חוונא דסמיך על
מדברא׃

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 برخيز رويش كن در زمين بدرازيي آن وبكشادكي آن كه بتو بدهم آنرا * خيمه زد 18
ابرم بيامد ونشست در النبي ممرا آنچه در حبرون آبدان كرد آنجا مذبح ديو *

* فصل چهاردهم *

1 بود در روزكاران امرفل پادشاه شنعر اريوك پادشاه السر كدرلعمر پادشاه عيلم
2 وتدعل پادشاه قومها * بكردند كارزار اوار برع پادشاه سدوم واوار برشع پادشاه
3 عموره شناب پادشاه ادمه وشمابر پادشاه صبوييم وپادشاه بلع آن صعر * همه اينان
4 جمع شدند بصكراي آن شديم او دريايي آن نمك * دوازده سال بنده بودند
5 مر كدرلعمر وسيزدهم سال عاصي شدند * ودر چهاردهم سال بيامد كدرلعمر وآن
پادشاهان آنچه اوار او بزدند مر رفايم در عشتروت قرنيم ومر آن زوزيم در هم ومر آن اميم
6 در شوه قريتيم * ومر آن حوري در كوهها شعير تا صكرا فارن آنچه ابر آن بيابان * باز
7 گشتند وبيامدند بچشمه حكم آن قدش بزدند مر همه دشت آن عملق ونيز مر آن
8 اموري آن نشينا در نخلستان خرما * بيرون آمد پادشاه سدوم وپادشاه عموره وپادشاه
ادمه وپادشاه صبوييم وپادشاه بلع آن صعر وآراسته كردند اوار ايشان كارزار در صحرا
19 آن شديم * اوار كدرلعمر پادشاه عيلم وتدعل پادشاه قومها وامرفل پادشاه شنعر
10 واريوك پادشاه السر چهار پادشاهان اوار آن پنج * وصحرا آن شديم چاها چاها قير
بگريختند پادشاه سدوم وعموره بيافتادند بآن جا وآن باقي ماندگان بكوه
بگريختند *

Surge, ambula per terram, per longitu- 17
dinem ejus, & per latitudinem ejus:
nam tibi daturus sum eam. Fixit 18
igitur *Abram tabernaculum, & veni-*
ens habitavit in Eloni-Mamre quod est
in Hebron, & ædificavit illic altare
Domino.

CAP. XIV.

Fuit *in temporibus Amraphel regis* 1
Shinaar, Arjoch regis Ellasar, Chedor-
laomer regis Elam, & Tidaal regis gen-
tium. Cùm bellum gererent contra
Bera regem Sodom, & Birsha regem 2
Gomorah, Shinab regem Admah, &
Shemaber regem Sebojim, & regem
Bela, ipsa est *Soar, Hi omnes con-* 3
gregati sunt in campo Shiddim, ipsa
est juxta *Mare salis. Duodecim annos* 4
servierant ipsi *Chedorlaomer: anno*
dutem decimotertio rebellârunt. Quar- 5
todecimo igitur anno vênit Chedorlao-
mer, & reges qui cum eo erant, percus-
seruntque Rephaim in Asheroth-car-
naim, & Zuzim in Ham, atque Emim
in Shaveh-cirjathaim, Et Horæos 6
in montibus Seir, usque ad campum
Pharan, qui est *juxta desertum. Tum* 7
revertentes venerunt ad Fontem judi-
cii, ipse est *Cadesh; & percusserunt*
omnem agrum Amalecitæ, atque etiam
Amoræum sedentem in Palmeto dacty-
lorum. Itaque *egressus est rex Sodom,* 8
& rex Gomorah, & rex Admah, &
rex Sebojim, & rex Bela, ipsa est *Soar,*
& ordinârunt contra illos bellum in
campo Shiddim, Contra Chedorlao- 9
mer regem Elam, & Tidaal regem gen-
tium, & Amraphel regem Shinaar, &
Arjoch regem Ellasar, quatuor reges ad-
versùs quinque. Porrò vallis Shid- 10
dim scatebat puteis bituminis: fu-
gientes autem *rex Sodom & Gomorah,*
ceciderunt ibi: residui verò in mon-
tem fugerunt.

UMI

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

11 ויקחו ונסיבו ית כל קנייניה דסדום ועמורה ית כל מזונהון ואזלו: 12 ית לוט וית קנייניה בר אחוי דאברם ואזלו והוא יתיב בסדום: 13 ואתא עוג דאישתזיב מן גוברייא דמיתו בטובענא ורכב עילוי תיבותא והוה ננגא על רישיה והוה מתפרנס מן מזונוי דנח ולא בזכותיה אשתזיב אלהין דיחמון דיירי עלמא גבורתא דיי ויטרון הלא נפרייא דהוו מלקדמין מרדו במארי עלמא ושיציאונון מן ארעא וכד אתחו מלכיא האילין הנח עוג עמהון אמר בלביה איזיל ואחוי לאברם על עיסק לוט דאשתבי ויתי לשיזובותיה מן ידהון דמלכיא ויתמסר ביריהון עאל אתא במיעלי יומא דפסחא אשתזיב דהוה עביד גריצן פטירין בגן חזי לאברם עיברא והוא שרי בחזוי ממרא אמוראה אחוי דאשכול ואחוי דענר והינון הוו מארי קיימיה דאברם: 14 וישמע וכד שמע אברם ארום אשתבי אחוי וזין ית עולמוי דחניך לקרבא מרביני ביתיה ולא צבו למהלכה עמיה ובחר מנהון ית אליעזר בר נמרור דהוה מחיל בגבורתא ככלהון תלת מאה ותמניסר ורדף עד דן: 15 וית לילייא באורחא פלגותא אנחן עם מלכיא ופלגותא אצטנעא למימחי בוכריא בסצרים וקם איהו ועבדוי ומחינון ורדפינון מה דאשתאר מנהון עד דאידכר חובא דעתיד למהוי בדן דמציפונא לדרמשק: 16 וישב ואתיב ית כל קנייניה ואוף ית לוט אחוי וקנייניה 17 אתיב ואוף ית נשיא וית עמא: ויצא ונפק מלכא דסדום לקדמותיה בתר דחב מלמחי ית כדרלעומר וית מלכיא דעמיה למישר מפנא הוא בית ריסא דמלכא: 18 ומלכי צדק ומלכא צדיקא הוא שם בר נח מלכא דירושלם נפק לקדמות אברם ואפיק ליה לחם וחמר ובחהיא ימנא הוה משמש קדם אלהא עילאה: 19 וברכהו וברכיה ואמר ברוך אברם מן יי אלהא עילאה דבנין צדיקיא קנא שמיא וארעא: 20 וברוך אלהא עילאה דעבד סנאך כתריסא דמקבל מחתא ויהב ליה חד מן עסרא מכל: 21 מה דאתיב: ויאמר ואמר מלכא דסדום לאברם הב לי נפשת אינשא דעמי דאתיבתא וקנייניא דבר לך: 22 ויאמר ואמר אברם למלכא דסדום אריימית ידי בשבועה קדם יי אלהא עילאה דבנין צדיקיא קנא בקנייניה שמיא וארעא:

11 ויקחו וּנְסִיבוּ יַת כָּל קִנְיָנָא דִסְדוֹם וַעֲמוֹרָה וְיַת כָּל מְזוֹנְהוֹן וַאֲזָלוּ: 12 יַת לוֹט וְיַת קִנְיָנֵיהּ בַּר אָחוּי דְאַבְרָם וַאֲזָלוּ וְהוּא יָתִיב בִּסְדוֹם: 13 וְיָבָא וְאָתָא עוֹג דְּאִישְׁתֵּזִיב מִן גִּוּבְרַיָּא דְּמִיתוּ בְּטוּבְעָנָא וּרְכַב עִילּוֹי תֵּיבוּתָא וַהֲוָה נָנָא עַל רֵישֵׁיהּ וַהֲוָה מְתְפַּרְנַס מִן מְזוֹנוֹי דְּנֹחַ וְלָא בִּזְכוּתֵיהּ אִשְׁתֵּזִיב אֱלָהֵין דְּיֵחְמוּן דַּיָּרֵי עַלְמָא גְּבוּרְתָּא דַּיְיָ וְיִטְרוּן הֲלָא נְפָרַיָּא דַּהֲווּ מִלְּקַדְמִין מָרְדוּ בְּמֵימְרָא דַּיְיָ וְשֵׁיצִיאוּנוּן מִן אַרְעָא וְכַד אֲנָחוּ מַלְכַיָּא הָאִילֵּין הִנַּח עוֹג עִמְּהוֹן אֲמַר בְּלִבֵּיהּ אֵיזִיל וְאַחֲוִי לְאַבְרָם עַל עִיסַק לוֹט דְּאִשְׁתְּבִי וְיֵתֵי לְשֵׁיזְבוּתֵיהּ מִן יְדֵהוֹן דְּמַלְכַיָּא וְיִתְמְסַר בִּירֵיהוֹן עָאל אֲתָא בְּמֵיעַלֵּי יוֹמָא דְּפִסְחָא אַשְׁכַּחֵיהּ דְּהַוָה עָבִיד גְּרִיצִין פַּטִּירִין בְּגִנַּן חֲזִי לְאַבְרָם עִבְרָא וְהוּא שָׁרֵי בְּחֵזְוֵי מַמְרֵא אֱמוֹרָאָה אָחוּי דְּאֶשְׁכּוֹל וְאָחוּי דְּעָנֵר וְהִינּוּן הֲווּ מָארֵי קְיָימֵיהּ דְּאַבְרָם: 14 וּשְׁמַע וְכַד שְׁמַע אַבְרָם אֲרוּם אִשְׁתְּבִי אָחוּי וְזַיִּן יַת עוֹלֵמוֹי דְּחַנִּיךְ לְקְרָבָא מְרַבְּיָנֵי בֵּיתֵיהּ וְלָא צָבוּ לְמֵהְלְכָה עִמֵּיהּ וּבְחַר מִנְּהוֹן יַת אֱלִיעֶזֶר בַּר נְמְרוֹר דַּהֲוָה מְחֵיל בִּגְבוּרְתָּא כִּכְלְהוֹן תְּלַת מְאָה וְתְמַנְיסַר וְרַדַף עַד דָּן: 15 וְיַת לֵילְיָא בְּאוֹרְחָא פַּלְגוּתָא אֲנַחְנָן עִם מַלְכַיָּא וּפַלְגוּתָא אַצְטְנָעָא לְמֵימְחֵי בּוּכְרַיָּא בְּסִצְרַיִם וְקָם אִיהוּ וְעַבְדּוֹי וּמְחִינּוּן וְרַדְפִינּוּן מַה דְּאִשְׁתְּאַר מִנְּהוֹן עַד דְּאִידְכַּר חוֹבָא דְּעָתִיד לְמֶהֱוֵי בְּדָן דְּמִצִּיפוֹנָא לְדַרְמָשֶׁק: 16 וְיָשֵׁב וְאָתֵיב יַת כָּל קִנְיָנָא וְאוֹף יַת לוֹט אָחוּי וְקִנְיָנֵיהּ 17 אָתֵיב וְאוֹף יַת נְשֵׁיָא וְיַת עַמָּא: וְיָצָא וְנָפַק מַלְכָּא דִּסְדוֹם לְקַדְמוּתֵיהּ בָּתַר דְּחַב מִלְּמְחֵי יַת כְּדָרְלָעוֹמֶר וְיַת מַלְכַיָּא דְּעִמֵּיהּ לְמֵישַׁר מַפְּנָא הוּא בֵּית רֵיסָא דְּמַלְכָּא: 18 וּמַלְכִּי צֶדֶק וּמַלְכָּא צַדִּיקָא הוּא שֵׁם בַּר נֹחַ מַלְכָּא דִּירוּשְׁלֵם נְפַק לְקַדְמוּת אַבְרָם וְאַפֵּיק לֵיהּ לְחֵם וְחַמַר וּבְהַהִיא יְמְנָא הֲוָה מְשַׁמֵּשׁ קֳדָם אֱלָהָא עִלָּאָה: 19 וּבָרְכֵהוּ וּבָרְכֵיהּ וְאָמַר בָּרִיךְ אַבְרָם מִן יְיָ אֱלָהָא עִלָּאָה דְּבָנִין צַדִּיקַיָּא קְנָא שְׁמַיָּא וְאַרְעָא: 20 וּבָרִיךְ אֱלָהָא עִלָּאָה דְּעַבַד סַנָּאךְ כְּתְרִיסָא דְּמִקְבַּל מַחְתָּא וְיָהַב לֵיהּ חַד מִן עַסְרָא מִכֹּל: 21 מַה דְּאָתֵיב: וַיֹּאמֶר וְאָמַר מַלְכָּא דִּסְדוֹם לְאַבְרָם הַב לִי נַפְשָׁת אֱינָשָׁא דְּעַמִּי דְּאִתְיַבְתָּא וְקִנְיָנָא דְּבַר לָךְ: 22 וַיֹּאמֶר וְאָמַר אַבְרָם לְמַלְכָּא דִּסְדוֹם אֲרִימִית יָדִי בִּשְׁבוּעָה קֳדָם יְיָ אֱלָהָא עִלָּאָה דְּבָנִין צַדִּיקַיָּא קְנָא בְּקִנְיָנֵיהּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא:

Et acceperunt omnem ſubſtantiam Sodomæ & Gomorrhæ, nec non & omnē cibum eorum, & abierunt. Et captivum deduxerunt Lot, & ſubſtantiam ejus, filium fratris Abram, & abierunt: & ipſe habitabat in Sodoma. Et venit Og, qui evaſerat ex viris qui mortui erant in diluvio, & inequitaverat arcæ & erat operimentum in cacumine ejus; alebatur autem ex cibis Noach, nec juſtitiâ ſuâ ereptus eſt, ſed ut viderent incolæ mundi fortitudinem Dei, & dicerent; Annon gigantes, qui erant ab initio, rebellârunt in Dominum mundi, & perditi ſunt ex terra: cùm autem prælium inierunt reges iſti, ecce Og erat cum illis, dixit apud ſe; Ibo & indicabo Abramo de negotio Lot, qui captivus abducitur, ut veniat & liberet eum ex manibus eorum regum, in quorum manibus traditus eſt. Ingreſſus venit ad occaſum diei Paſchalis, invenit ipſum quòd faceret placentas azymas; tunc indicavit Abramo Hebræo, & ipſe habitabat in convallibus Mamre Amorrhæi, fratris Eſchol & fratris Aner; & ipſi erant confœderati Abrami. Cùm autem audiviſſet Abram quòd captivus abduceretur frater ejus, tum armavit ſuos pueros, quos aſſuefecerat ad bellum, alumnos domûs ſuæ, ſed noluerunt ire cum eo: tum elegit ex illis Eliezerum filium Nimrod, qui ſimilis erat in fortitudine omnibus illis trecentis octodecim, & perſequutus eſt uſque ad Dan. Et diviſus fuit illis noctu in via; pars præliata eſt cum regibus, pars verò recondita eſt ad delendum primogenitos Ægypti: ſurrexit ergò ipſe & ſervi ejus, & percuſſit eos; & perſecutus eſt quod reſiduum erat ex illis, uſque *ad locum in* quo in memoriam revocatum eſt peccatum, quod futurum erat in Dan, quæ eſt à Septentrione Darmeſek. Et reduxit omnem ſubſtantiam: & etiam Lot fratrem ſuum & ſubſtantiam ejus reduxit, & etiam mulieres & populum. Et egreſſus eſt rex Sodomæ obviàm ei, poſtquam reverſus eſſet à delendo Chedorlaomer & reges qui cum eo erant, in planitiem repurgatam, ipſe erat locus ſtadii regis. Rex autem juſtus, ille eſt Sem filius Noach rex Jeruſalem, exiit obviàm Abramo, & produxit illi panem & vinum; & illo tempore miniſtrabat coram Deo excelſo. Et benedixit ei, & dixit; Benedictus Abram à Domino Deo excelſo, qui propter juſtos poſſidet cœlum & terram. Et benedictus Deus excelſus, qui fecit hoſtes tuos tanquam ſcutum ictus recipiens: & dedit illi unum ex decem de omnibus iis quæ reduxerat. Et dixit rex Sodomæ Abramo; Da mihi animas hominum populi mei, quem reduxiſti, & ſubſtantiam accipe tibi. Et dixit Abram regi Sodomæ; Elevavi manum meam jurejurando coram Domino Deo excelſo, qui propter juſtos poſſedit poſſeſſione ſuâ cœlum & terram.

Hieroſ. 14. *Vernas domûs ejus octodecim & trecentos, & perſequutus eſt poſt eos uſque ad Dan Cæſareæ.*

Hieroſ. 15. *Et perſequutus eſt eos uſque ad Havetham, quæ eſt ad Septentrionem Damaſci.*

Hieroſ. 17. *Et reges qui cum eo erant, in vallem viſionis, illa eſt domus planitiei regiæ.* 18 *Melchiſedek autem rex Jeruſalem, ille eſt Sem* qui *erat ſacerdos magnus Excelſi.*

Hieroſ. 21. *Et theſaurum accipe tibi.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

11 * بستاندند مر همه مال سدوم وعموره ومر همه خوردني ايشان وبرفتند * بستاندند
12 مر لوط ومر مال او پسر برادر ابرم وبرفتند واو نشسته در سدوم * بيامد آن رسته وآگاه
13 كرد بابرم آن عبري واو مسكن كيرا در ايلني ممرا آن اموري برادري اشكول
وبرادري عنر وايشان خداوندان شرط ابرم *بشنويد ابرم كه برده شد برادر او آراسته
14 كرد مر چاكران او زاييده كان خانهيي او سه صد وهجده بتاخت تا دن * شبكن
15 رد ابر ايشان آن شب او وبندكان او برد ايشانرا وبتاخت ايشانرا تا حوبه آنچه از چپ
بدمشق * باز كردانند مر همه آن مال ونيز مر لوط برادري او ومال او باز كردانند
16 ونيز مر همه آن زنان ومر آن قوم * بيرون آمد پادشاه سدوم نپديرهيي او پس باز
17 كشتن او از زدن مر كدرلعمر ومر آن پادشاهان آنچه اواز او بدرهي شوه او درهيي
آن پادشاه * وملكي صدق پادشاه شلم بيرون آورد نان ومي واو خدمت كنا
18 بخداي عالي * آفرين كرد اويرا كفت آفرين است ابرم بخداي عالي آفريده كار
19 آسمان وزمين * وآفرين است خداي عالي آنچه بسپرد عدويان تو در دست تو بداد باو
20 ده يك از همه چيز * كفت پادشاه سدوم بابرم بده بمن آن جان وآن مال بستان
21 بتو * كفت ابرم بپادشاه سدوم بلند كردم دست من بي خدا عالي آفرينا آسمان
22 وزمين *

Tum *ceperunt omnes opes Sodom & Gomorah, ac omnem cibum eorum, & abierunt. Ceperunt etiam Lot filium fratris Abram, et opes ejus, & abierunt: ipſe enim ſedebat in Sodom. Venit autem liberatus quidam, & nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in Eloni-Mamre Amorræi fratris Eſhchol & fratris Aner: hi enim erant fœderati cum Abram.* Tum *audiens Abram captum eſſe fratrem ſuum, præparavit miniſtros ſuos, natos domi ſuæ, octodecim & trecentos: & perſecutus eſt uſque ad Dan.* Et *expeditione nocturnâ ſuſceptâ adversùs eos illâ nocte; ipſe, & ſervi ejus, percuſſit eos, & perſecutus eſt eos uſque ad Hobah, quæ eſt à ſiniſtra Damaſcæ.* Deinde *reduxit omnes opes; ac etiam Lot fratrem ſuum, & opes ejus reduxit, atque etiam omnes mulieres ac populum.* Tum *egreſſus eſt rex Sodom in occurſum ejus, poſteaquàm reverſus eſſet à percutiendo Chedorlaomer, et reges qui erant cum eo, ad vallem Shaveh, ipſa eſt Vallis regis. Porrò Melchiſedec rex Shalem protulit panem ac vinum: & ipſe* quum eſſet *miniſter Dei altiſſimi, Benedixit ei, dicendo; Benedictus eſt Abram Deo excelſo creatori cœli ac terræ. Et benedictus eſt Deus altiſſimus, qui tradidit hoſtes tuos in manum tuam: dedit itaque ei decimas ex omni re.* Poſtea *dixit rex Sodom ad Abram, Da mihi animas; opes autem tolle tibi. Reſpondit Abram regi Sodom, Extuli manum meam ad Deum altiſſimum creatorem cœli ac terræ,*

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Si à filo & usque ad calcei corrigiam, si *inquam* accipiam ex omnibus quæ tua sunt: ne sis superbiens, dicendo; Ego ditavi ex eo quod meum est Abramum. An non est mihi potestas in universam prædam? præterquam quæ comederunt pueri, & partem virorum qui profecti sunt mecum, Aner, Eschol, & Mamre: etiam illi accipient partem suam.

23 אִם מִן חוּטָא וְעַד סָנְדַלַת רְצוּעָה
אֵין אֶפֵּב מִכֹּל דִּילָךְ וְלָא תֵּימַר מִתְרַבְרַב
לְמֵימַר אֲנָא אֶעֱתַרִית מִן דִּידִי יָת אַבְרָם:
24 בִּלְעָדַי הֲלָא לֵית לִי רְשׁוּ בְּכֹלָא עַרְאָה
דְּבַר מְנִי אָכְלוּ עוּלֵימַיָּא וְחוּלַק גּוּבְרַיָּא
דַּאֲזָלוּ עִמִּי עָנֵר אֶשְׁכּוֹל וּמַמְרֵא אַף הִינוּן יְסָבוּן חוּלָקְהוֹן:

23 Hieros. 23. *Si à filo usque ad corrigiam calcei, si accipiam ex omnibus quæ sunt tibi: ne magnifices te, & dicas; Ego ditavi Abramum.*

CAP. XV.

1 Post verba ista, ex quo congregati sunt reges & ceciderunt coram Abramo, & interfecti sunt quatuor reges & reduxit novem turmas, cogitavit Abram in corde suo, & dixit: Væ nunc mihi, forsan recipiam mercedem operum meorum in hoc seculo, & non erit mihi pars in futuro seculo; aut fortè ibunt fratres & propinqui interfectorum istorum, & illis conjungentur turmæ, & venient contra me; aut fortè eo tempore inventa est mecum merces justitiarum exiguarum, & ceciderunt coram me, secundo autem tempore non invenietur mecum merces, & prophanabitur in me nomen cœlorum. Tunc itaque fuit verbum Domini cum Abramo in visione, dicendo; Ne timeas: nam etsi viris illis associentur turmæ multæ, & veniant contra te, sermo meus erit scutum tibi; & etiamsi ipsi cadant coram te in hoc seculo, merces operum tuorum bonorum servatur, & paratur coram me in futuro seculo multa valde. Et 2 dixit Abram, Dñe Deus, multas benedictiones dedisti mihi, & multæ sunt corã te ut des mihi; verũ quæ utilitas est mihi cùm transeam ex mundo absq; liberis: & Eliezer filius educationis domûs meæ, cujus manu facta sunt mihi miracula in Darmesec, sperat se hæreditate possessurum me? Tum dixit Abram; Ecce mihi non 3 dedisti filium: & ecce filius educationis domûs meæ hæres meus erit. Et ecce verbum à conspectu Domini 4 factum est illi, dicendo; Non hæres tuus erit iste: sed filius quem gines, ille hæres tuus erit. Et eduxit 5 eum foras, & dixit; Considera nunc cœlos, & numera stellas, si possis numerare eas: & dixit illi; sic erunt filii tui. Et fuit illi fides in ser- 6 mone Domini: & reputavit eam illi in meritum, quòd non effutierit coram eo verba. Et dixit illi; Ego 7 Dominus qui eduxi te ex fornace ignis Chaldæorum, ad dandum tibi terram hanc, ut hæreditariò possideas eam. Et dixit; Domine Deus, quo cognoscam quòd hæres ejus ero? 8

CAP. XV.

Hieros. 1. *Post verba hæc, postquam* inquam *congregati sunt omnes reges terræ & provinciarũ præsides, & instruxerunt aciem contra Abramum justum, sed ceciderunt coram eo, & interfecit ex eis quatuor reges, & rediit cum novem turmis: cogitavit Abram justus in corde suo, & dixit; Væ nunc mihi, forsan recipiam mercedem præcepti in hoc seculo, & non erit mihi pars in futuro seculo; Aut fortè ibunt fratres & propinqui interfectorum istorum, qui ceciderunt corã me, & erunt in urbibus et provinciis suis, & illis conjungentur multæ turmæ, quas adducent contra me; fortè in manu mea erant mandata parva temporibus prioribus quibus ceciderunt coram me, & resurgent in me; aut fortè inventum est mihi meritum temporibus prioribus quibus ceciderunt coram me, fortè autem non invenietur mihi tempore secundo, & prophanabitur in me nomen cœlorum. Propterea fuit verbum prophetiæ à conspectu Domini ad Abram justum, dicendo; Ne timeas Abram, quamvis ipsi congregentur, & veniant contra te turmæ multæ, verbum meum merces & scutum tibi in hoc seculo, et clypeus tibi omni die in seculo venturo: et quamvis tradiderim inimicos tuos coram te in hoc seculo, merces operum tuorum parata est tibi coram me in seculo venturo. 2. Et dixit Abram; Peto à conspectu tuo miserationes Domine Deus, benedictiones multas dedisti mihi, et plures habes apud te ad dandum: verùm quæ utilitas est mihi, quia ego abeo è medio mundi absque liberis, et Eliezer filius domûs meæ, cujus operâ facta sunt mihi miracula in Damasco, ipse cogitat apud se, se hæredem meũ futurum? 7. Et dixit illi; Ego Dominus qui eduxi te ex fornace ignis ipsorum, ex Ur Chaldæorum.*

בראשית וט
תרגום יונתן בן עזיאל ירושלמי

ירושלמי 23 אִם מֵחוּטָא וְעַד רְצוּעָה
דְּסַנְדָּלָא אִם אֶפֵּב מִכֹּל דִּלָּךְ וְלָא
תֵּימַר מִתְרַבְרַב וַאֲמַר אֲנָא עֲתַרִית יָת
אַבְרָם:

טו

ירושלמי 1 מִן בָּתַר פִּתְגָמַיָּא
הָאִלֵּין מִן דְּאִתְכַּנְשׁוּ כָּל מַלְכַיָּא דְּאַרְעָא
וְשַׁלְטוֹנֵי מְדִינָתָא וְסַדְּרוּ קְרָבָא לְקֳבֵל
אַבְרָם צַדִּיקָא וּנְפַלוּ קָדָמוֹי וּקְטָל מִנְּהוֹן
אַרְבְּעָה מַלְכִין וַחְזַר תְּשַׁע מַשְׁרְיָן חָשַׁב
אַבְרָם צַדִּיקָא בְּלִבֵּיהּ וַאֲמַר וַי כְּעַן עֲלַי
דְּלְמָא דְּאִתְקַבְּלַת אֲגַר מְצְוָתַי בְּעָלְמָא
הָדֵין וְלֵית לִי חוּלַק בְּעָלְמָא דְּאָתֵי אוֹ
דִּלְמָא דְּיֵיזְלוּן אֲחֵיהוֹן וְקָרִיבֵהוֹן דְּקָטְלַיָּא
דְּאִלֵּין דְּנָפְלוּ קָדָמוֹי וְיֵתְיָן בְּכַרְכֵּיהוֹן
וּבְמַדִּינָתְהוֹן וְיִצְרְפוּ עִמְּהוֹן לְיָוָנִין סַגִּין
וְיֵיתוֹן עֲלַי דִּלְמָא הֲוָה בִּידִי מְצִין קַלִּילִין
בְּזִמְנַיָּא קַדְמָיָא דְּנָפְלוּ קָדָמוֹי וְאִתְקַיְּמוּ
עֲלַי אוֹ דִּלְמָא אִשְׁתְּכַח לִי זְכוּ בְּזִמְנַיָּא
קַדְמָיָא דְּנָפְלוּ קָדָמוֹי אוֹ דִּלְמָא דִּי לָא
יִשְׁתְּכַח לִי בְּזִמְנָא הָנֵינָא וְיִתְחַלֵּל בֵּי
שׁוּם שְׁמַיָּא בְּנִין כְּדֵין הֲוָה פִּתְגָמָא נְבוּאָה
מִן קֳדָם יְיָ עַל אַבְרָם צַדִּיקָא לְמֵימַר לָא
תְּדַחַל אַבְרָם אַף עַל גַּב דְּאִנּוּן מִתְכַּנְשִׁין
וְאַתְיָן עֲלָךְ לְיָוָנִין סַגִּין מֵימְרִי פָּרַס תְּרֵיס
לָךְ בְּעָלְמָא הָדֵין וְמָגֵן עֲלָךְ כָּל יוֹמָא
לְעָלְמָא דְּאָתֵי וְאַף עַל גַּב דְּמִסְרִית בַּעֲלִי
דְּבָבָךְ קָדָמָךְ בְּעָלְמָא הָדֵין אֲגַר עוֹבָדָךְ
טָבִיָּא מְתַקָּנִין לָךְ קָדְמוֹי לְעָלְמָא דְּאָתֵי:
2 וַאֲמַר אַבְרָם בְּבָעוּ קָדָמָךְ רַחֲמִין יְיָ
אֱלָהִים סַגִּין בְּרִכָן יְהַבְתְּ לִי וְסַגִּין אִירְתָּ
קָדָמָךְ לְמִתַּן בְּרַם טְרֵי הַנְיָרֵי אִירְתָּ לִי
דְּאֱנָא אָזִיל מִגּוֹ עָלְמָא דְּלָא בְנִין וְאֱלִיעֶזֶר
בַּר בֵּיתִי דְּעַל יְדוֹי אִתְעֲבִידוּ לִי נִסִּין
בְּדַרְמֶסֶק וְהוּא סְבַר בְּנַרְמֵיהּ לְמֵירַת יָתִי:
7 וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא יְיָ דְּאַפֵּקִית יָתָךְ מֵאַתּוּן
נוּרֵיהוֹן מֵאוּר דְּכַשְׂדָּאֵי:

טו

אחר בָּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין מִן דְּאִתְכַּנָּשׁוּ 1
מַלְכַיָּא וּנְפָלוּ קוּמֵי אַבְרָם וּקְטָלוּ אַרְבָּעָה
מַלְכִין וַאֲהַדַּר תְּשַׁע מַשִּׁירְיִין חְשַׁב אַבְרָם
בְּלִבֵּיהּ וְאָמַר וַוי כְּעַן לִי דִּלְמָא אִתְקַבְּלַת
אַגַר מְצְוָתַי בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֵית לִי חוּלַק
בְּעָלְמָא דְּאָתֵי אוֹ דִּלְמָא יֵזְלוּן אֲחֵיהוֹן
וּקְרִיבֵיהוֹן דְּאִילֵּין קְטִילַיָּא וְיִצְטָרְפוּן
בְּלִיְוָנִין וְיֵיתוֹן עֲלַי אוֹ דִּלְמָא בְּזִמְנָא
הַהוּא אִשְׁתְּכַח עִמִּי אַגַר זַכְוִין קַלִּילִין וּנְפָלוּ
קֳדָמַי וּבְזִמְנָא הָנֵינָא לָא מִשְׁתְּכַח עִמִּי
אַגְרָא וְיִתְחַל בִּי שׁוּם שְׁמַיָּא וּבְכֵן הֲוָה
פִּתְגָמָא דְּיָי עִם אַבְרָם בְּחֵיזְוָנָא לְמֵימַר
לָא תְּדַחַל דְּאַף עַל גַּב דְּאִנּוּן מִצְטָרְפִין
בְּלִיְוָנִין וְאַתְיָן עֲלָךְ מֵימְרִי תְּרִיס לָךְ וַאֲפִּ
עַל גַּב דְּאִינּוּן נָפְלִין קוֹמָךְ בְּעָלְמָא הָדֵין
אַגַר עוֹבָדָךְ טָבְיָא נְטִיר וּמְתַקַּן קֳדָמַי
לְעָלְמָא דְּאָתֵי סַגִּי לַחְדָּא: וְאָמַר וַאֲמַר 2
אַבְרָם יְיָ אֱלָהִים סַגִּין בְּרִכוּתָא יְהַבְתְּ לִי
וְסַגִּין אִית קֳדָמָךְ לְמִיהַן לִי בְּרַם מָה הַנְיָה
אִית לִי דְּאֶנָא עָבִיר מִן עָלְמָא בְּלָא בְּנִין
וְאֶלִיעֶזֶר בַּר פַּרְנַסַת בֵּיתִי דְּעַל יְדוֹי
אִתְעֲבִידוּ לִי נִיסִין בְּדַרְמָשֶׂק מִסְכֵּי לְמֵירַת
יָתִי: וְאָמַר וְאָמַר אַבְרָם הָא לִי לָא 3
יְהַבְתְּ בַּר וְהָא בַּר פַּרְנַסַת בֵּיתִי יָרִית יָתִי:
וְהָנֵה וְהָא פִּתְגָמָא מִן קֳדָם יְיָ לֵיהּ לְמֵימַר 4
לָא יָרִתְנָךְ דֵּין אֱלָהֵין בַּר דְּתוֹלִיד הוּא
יָרִתְנָךְ: וְיוֹצֵא וְאַפֵּיק יָתֵיהּ לְבָרָא וְאָמַר 5
אִסְתַּכַּל כְּרוֹן לִשְׁמַיָּא וּמְנֵי כּוֹכְבַיָּא אִין
תִּיכּוֹל לְמִמְנֵי יָתְהוֹן וְאָמַר לֵיהּ כְּדֵין יְהוֹן
בְּנָךְ: וְהֵאמִין בְּיָי וַחֲשָׁבַהּ לֵיהּ הֵימְנוּתָא 6
בְּמֵימְרָא דְּיָי וְחַשְׁבַהּ לֵיהּ לְזָכוּ אַסְגָּא
לְקַבָּלֵיהּ בְּמִלִּין: וְאָמַר וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא 7
יְיָ דְּאַפֵּקִית יָתָךְ מֵאַתּוּן נוּרָא דְּכַשְׂדָּאֵי לְמִתַּן
לָךְ יָת אַרְעָא הָדָא לְמֵירְתָהּ: וְאָמַר וְאָמַר יְיָ אֱלָהִים בְּמָא אִנְדַּע אֲרוֹם אֵירְתִינַהּ: 8

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 *اگر از رشتهيي وتا بند كفش واگر بستانم از همه آنچه بتو وند گوي من
24 توان گر كردم مرابرم * بجز آنچه بخورند آن كود كان وبخش آن مردمان آنچه برفتند
اواز من عنر اشكول وممرا ايشان بستانند بخش ايشان * * فصل پانزدهم *

Si à filo usque ad vinculum calcei 23 *accepero ex omni quod tibi est; neque dices, Ego ditavi Abram: Præter* 24 *ea tantum quæ comederunt pueri, & præter partem virorũ qui pervexerunt mecum, Aner, Eschol, & Mamre: ipsi accipiant partem suam.*

CAP. XV.

1 *پس آن سخن هاي ايشان بود سخن بابرم در نمايش بگفتن نه ترسي ابرم من سپر بتو
مزد تو بسيار است بغايت * گفت ابرم بي خدا چه دهي بمن ومن روا بي فرزند وپسر
نقه خور خانهي من او دمشقي اليعزر * گفت ابرم بمن نه دادي نسل واينك پسر
خانهي من او ميراث كثيرا مرا * واينك سخن بي باو بگفتن نه ميراث كثيرد ترا اين كه
الّا آنچه بيرون آيد از شكم تو او ميراث كثيرد ترا * بيرون آورد اويرا بآن بيرون گفت
نگاه كن اكنون بآن آسمان [وبشمار آن ستارها] اگر بتواني بشمردن ايشان گفت
باو همچنين باشد نسل تو * باور كرد در بي حسيب كرد آنرا باو راستي * گفت باو
من بي آنچه بيرون آوردم ترا از اور كشديم بدادن بتو مر آن زمين اين بميراث گرفتن
آنرا * گفت خداوندكار بي در چه بدانم كه ميراث كثيرم آنرا *

Post hos sermones fuit verbum Domini ad Abram in apparitione, dicendo; Ne timeas Abram, ego clypeus ero 1 *tibi, & merces tua erit multa valdè. Dixit Abram ad Dominũ Deum, Quid* 2 *dabis mihi, siquidem ego sine filio incedo: & filius dispensator domûs meæ est iste Damascheus Eliezer. Præ-* 3 *terea dixit Abram, Non dedisti mihi prolem, sed ecce filius domûs meæ, ipse est hæres meus. Et ecce verbum* 4 *Domini ad eum, dicendo; Hic non erit hæres tuus, sed qui egredietur è visceribus tuis, ipse erit hæres tuus. Tum* 5 *educens eum foràs, dixit; Suspice nunc cœlum, & numera stellas, si poteris numerare eas. Dixit etiam ei, Ita erit progenies tua. Et quia* 6 *credidit in Domino, imputavit illud ei justitiam; Et dixit ad eum, Ego* 7 *Dominus qui eduxi te de Ur Casdim, ut darem tibi terrã istã, & hæreditariò acciperes eam. Dixit, Dominator Domine, in quo cognoscam me hæreditariò ac-* 8 *cepturum eam?*

CAP. XV.

1 *Post hos sermones fuit verbum Domini ad Abram in apparitione, dicendo; Ne timeas Abram, ego clypeus ero tibi, & merces tua erit multa valdè. Dixit Abram ad Dominũ Deum, Quid* 2 *dabis mihi, siquidem ego sine filio incedo: & filius dispensator domûs meæ est iste Damascheus Eliezer. Præ-* 3 *terea dixit Abram, Non dedisti mihi prolem, sed ecce filius domûs meæ, ipse est hæres meus. Et ecce verbum* 4 *Domini ad eum, dicendo; Hic non erit hæres tuus, sed qui egredietur è visceribus tuis, ipse erit hæres tuus. Tum* 5 *educens eum foràs, dixit; Suspice nunc cœlum, & numera stellas, si poteris numerare eas. Dixit etiam ei, Ita erit progenies tua. Et quia* 6 *credidit in Domino, imputavit illud ei justitiam; Et dixit ad eum, Ego* 7 *Dominus qui eduxi te de Ur Casdim, ut darem tibi terrã istã, & hæreditariò acciperes eam. Dixit, Dominator Domine, in quo cognoscam me hæreditariò accepturum eam?* 8

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

ויאמר ואמר ליה סב לי תקרובתין וקריב 9
קדמי עגלא ברת תלת שנין וברחא בר
תלת שנין ועיזא ברת תלת שנין ושפנינא
ותסילא בר יוון : ויקח וקריב קומוי ית 10
כל אלין ופסג יתהון במציעא וסדר פסנא
דחד כל קביל חבריה וית עופא לא פסג :
וירד ונחתו אומיא עאבדי פולחנא למעבד 11
מסאבותהון דאתרעא עאל והי כד יהוון עיזין
עצין בישן על בני ישראל וכותיה דאברהם
זדיקא מבטלא יתהון : 12 והות שמשא
אזלא למטמעא ושנא עמיקא בסימא
נפלת על אברם והא אברם חזי ארבעתי
מלכוותא דעתידין למקם למשעבדא
בבנוי אימה חשכה נדולה נפלת עליו
אימה דהא היא בבל חשכה דהא היא
מדי נדולה דהא היא יון נפלת דהא היא
אדום היא מלכותא רביעתא דעתידא
למפלא ולא תהוי לה תקומה לעלמי
עלמין : 17 והא שמשא אזלא למטמעא
וקבלא והוה והא אברם חזי עד די ספסלין
אסתדרו וכורסון רמיו והא נהנם
דאתעתדא לרשעיא לעלמא דאתי
כתנורא מקפן שביבין דנור ושלהבין
דאשא דבנוה נפלו רשעיא על דמרדו
באורייתא בחייהון וצדיקיא דנטרו יתה מן
עקתא ישתזבון כל בריין יתחזי לאברם בר
הוה עבר בייני פסנייא האלין :

ויהי והוה שמשא טמעא וחומטא הות 17
והא חמא אברם גהינם מסיק תננא ונומרין דאשא ומבעיר שביבין דנור למידן
ביה הרשעיא והא עבר בין פסנייא האלין : ביום 18
קיים דלא למידן בידה בנוי ולמפרוקינון מן מלכותא למימר לבנך אתן ית ארעא
הדא מנילוס דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת : את ית שלמיא וית 19
קנזאה וית קדמונאה : ואת וית 20
חתאי וית פריזאי וית רפאי : ואת
וית אימוראי וית כנענאי וית גרגשאי וית יבוסאי : 21

ירושלמי 9 ושופנין ובר יון : 10 וקריב
קדמוי ית כל אלין ופסג יתהון לפסנין
ושוי נבר פסניה לקדמות חבר ה' וית
עופא לא פסג : 11 וכד נחת טיסא לא
דוה קריב לפסגיא והדין טיסא הוא ע"פ א
מסאבא והדין עופא מסאבא אלין און
מלכותא דארעא עא ויהי כד יהוין עיזין
עצין בישן על בני ישראל וכותיה דאברהם
זדיקא מבטלא יתהון : 12 והות שמשא
אזלא למטמעא ושנא עמיקא בסימא
נפלת על אברם והא אברם חזי ארבעתי
מלכוותא דעתידין למקם למשעבדא
בבנוי אימה חשכה נדולה נפלת עליו
אימה דהא היא בבל חשכה דהא היא
מדי נדולה דהא היא יון נפלת דהא היא
אדום היא מלכותא רביעתא דעתידא
למפלא ולא תהוי לה תקומה לעלמי
עלמין : 17 והא שמשא אזלא למטמעא
וקבלא והוה והא אברם חזי עד די ספסלין
אסתדרו וכורסון רמיו והא נהנם
דאתעתדא לרשעיא לעלמא דאתי
כתנורא מקפן שביבין דנור ושלהבין
דאשא דבנוה נפלו רשעיא על דמרדו
באורייתא בחייהון וצדיקיא דנטרו יתה מן
עקתא ישתזבון כל בריין יתחזי לאברם בר
הוה עבר בייני פסנייא האלין :

Et dixit illi; Accipe mihi oblationes, & offer coram me vitulam trien- 9
nem, & hircum triennem, & ca-
pram triennem, & turturem, & co-
lumbum columbæ pullum. Et ob- 10
tulit coram eo omnia iſta, & diviſit
ea per medium, & ordinavit diviſi-
onem unius è regione alterius: ſed
volucrem non diviſit. Et deſcen- 11
derunt populi idolatræ, qui aſſimu-
lantur volucri pollutæ, ad depræ-
dandum opes Iſraelitarum: ſed me-
ritum ipſius Abrami protegebat eos.
Et erat Sol prope ut occumberet, 12
& ſomnus profundus irruit in Abra-
mum; & ecce quatuor regna ſtabant
ad redigendum in ſervitutem filios
ſuos: Terror, hoc eſt Babel; Te-
nebræ, hoc eſt Media; Magnæ,
hoc eſt Græcia; Cecidit, hoc
eſt Perſia, quæ caſura eſt, nec erit
illi erectio: ſed inde futurum eſt
ut aſcendant populus domûs Iſrael.
Et dixit Abramo; Sciendo ſcias 13
quòd habitantes erunt filii tui in
terra non ſua, eò quòd non credi-
diſti: & ſervitute ſubjicient illos,
& affligent eos quadringentis annis.
Et etiam populum cui ſervierint ju- 14
dicabo ego ducentis quinquaginta
plagis: poſtea exibunt in libertа-
tem cum opibus multis. Tu autem 15
aggregaberis ad patres tuos, in pace
quieſcet anima tua; & ſepelieris in
ſenectute bona. Ætas autem quarta 16
filiorum tuorum redibunt huc, ut
hæredes ſint: quoniam non con-
ſummatum eſt peccatum Amorrhæi,
hactenus. Et fuit Sol occumbens, 17
& caligo fuit: & ecce vidit Abram
Gehennam aſcendere facientem fu-
mum, & carbones ignitos, & accen-
dentem ſcintillas ignis, ad judi-
candum in illâ improbos; & ecce tranſibat inter diviſiones iſtas. Eo 18
ipſo die pepegit Dominus fœdus cum Abramo, fore ut non judicarentur
eâ filii ejus, ſed ut liberaret eos à regno, dicendo; Filiis tuis dabo ter-
ram hanc, à Nilo Ægypti uſque ad fluvium magnum, fluvium Euphratis.
Schalmaixos, Kenizæos, & Kadmo- 19
næos. Hittæos, Perizæos, & Gi- 20
gantes. Et Amorrhæos, & Chana- 21
næos, & Girgaſæos, & Jebuſæos.

Hieroſ. 9. *Et turturem, & filium columbæ.* 10. *Et obtulit coram ipſo omnia hæc, & diviſit ea in diviſiones, & poſuit partem ſectionis unius è regione ſociæ ejus: ſed volucres non diviſit.* 11. *Cùm autem deſcendiſſet volatile non acceſſit ad ſectiones, hoc autem volatile volucris eſt immunda, hæc autem volucris immunda ſunt regna terræ idololatrica: quæ cum conſilia mala ineunt contra filios Iſrael, meritum ipſius Abrahami juſti ea irrita reddit.* 12. *Et erat Sol abiens ad occaſum, & ſomnus profundus ſuavis cecidit ſuper Abram; Et ecce Abram vidit quatuor regna quæ extitura erant ad redigendum in ſervitutem filios ſuos: Terror, tenebræ magnæ, cecidit ſuper eum; Terror, hoc eſt Babel; Tenebræ, hoc eſt Medorum; Magnæ, hoc eſt Græcorum; Cecidit, hoc eſt Idumæorum regnum illud quartum, quod ita caſurum eſt, ut in ſeculа non poſſit ſurgere.* 17. *Et ecce Sol ibat ad occaſum, & tenebræ erant: & ecce Abram videbat donec ſedes ordinatæ ſunt, & ſolia ſublata; & ecce Gehenna quæ parata eſt improbis in futuro ſeculo, tanquam fornax quam circundabant ſcintillæ ignis & flammæ ignis, in cujus medium ceciderunt improbi, eò quòd rebelles fuerunt in legem durante vitâ ipſorum; ſed juſti qui eam obſervârunt ab afflictione erripientur: nihilominus viſa eſt Abramo, cum tranſibat inter ſectiones illas.*

CAP. XVI.

SEd Sarai uxor Abrami non pepererat illi. Illi autem erat ancilla 1
Ægyptia, cui nomen erat Hagar filia Pharaonis quam dederat illi in an-
cillam quo tempore accipiens eam percuſſus eſt ſermone à facie Domini.

ושרי אתת אברם לא ילידת ליה ולה אמתא מצריתא ושמה הנר ברת 1
פרעה דיהבא ליה לאמהו בזמן דנסבה ואתכתש במימר מן קדם יי :

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

9 * گفت باو بستان برمن گوساله سه وبز سه ونرميش سه وقدرو وكبوتر بچّه * بستانند
10 باو مر همه اينان وپاره كرد ايشانرا در برابر بداد شخص پارهي او ببديرهي يار او ومر آن
11 12 كنجشك نه پاره كرد * فرود آمد آن مرغ ابر آن لاشها برانند ايشانرا ابرم * بود آن
خورشيد بآمدن وگران خوابهي بيافتاد ابر ابرم واينك ترس تاريكي بزرك افتا ابر
13 او * گفت بابرم دانستن بداني كه غريب باشد نسل تو در زمين نه بايشان كار
14 فرمايند ايشانرا وبرنجانند ايشانرا چهارصد سال * ونيز آن قوم آنچه كار فرمايند حكم
15 كنم من وپس همچنين بيرون آيند در مال بزرك * وتو بيايي ببيدران تو درسلامتي
16 قبرا شوي در پيري نيكو * وعصر چهارم باز گردند اينجا كه نه تمام شد گناه
17 آن اموري تا اكنون * بود آن خورشيد آيا وتاريكي بود واينك تنّور دود گين وزبانهي
18 آتش آنچه بگذشت ميان آن پارهاي اينان * در او روز ببرّيد ! اوار ابرم شرطي
بگفتن بنسل تو دادم مر آن زمين اين از رود مصر تا آن رود آن بزرك رود فرت *
19 20 * مر هقني ومر آن قنيزي ومر آن قدموني * ومر آن حتي ومر آن فريزي ومر آن رفايم
21 * ومر آن اموري ومر آن كنعني ومر آن جرجشي ومر آن يبوسي *
1 * فصل شانزدهم * * وشري [زن] ابرم نه زاييد باو وآن پرستار مصري ونام آن هجر *

Reſpondit ei, Tolle mihi boves anni- 9
culos tres, & capras tres, & arietes
tres; phaſianum quoque, & pullum
columbinum. Tum *accepit ſibi hæc* 10
omnia, eaque æqualiter partivit,
& dedit ſingulam cujuſque partem
ex oppoſito ſocii ſui; aves verò non
partivit. Et *deſcendentibus avi-* 11
bus ſuper cadavera, abigebat eas
Abram. Sole autem ad occaſum vergen- 12
te, ſomnus gravis cecidit ſuper Abram,
& ecce timor tenebraſu magnus cadens
ſuper eum. Tum *dixit ad Abram, Scien-* 13
do ſcias peregrinam fore progeniem
tuam in terra non ſua: laborem impo-
nent eis affligentq; eos quadringentis
annis. Et *etiam gentem quæ laborem* 14
eis impoſuerit, ego judicabo: tum
poſteà egredientur cum opibus perma-
gnis. Tu *verò ingredieris ad patres* 15
tuos in pace, ſepelierisque in ſenectute
bona. Et *ætate quartâ revertен-* 16
tur hùc, nondum enim perfecta eſt
iniquitas Amoræi uſq; nunc. Fuit, 17
cùm Sol deſcenderet, caligo exorta
eſt, & ecce furnus fumoſus, & flam-
ma ignea quæ tranſibat inter iſtas [illegible]
tes. Die *ipſo pepigit Dominus* [illegible] 18
cum Abram, dicendo; Progeniei tuæ
dedi terram iſtam, à flumine Ægypti,
uſque ad flumen magnum, flumen
Euphratem, Cenæum, & Cenizæum, 19
& Cadmonæum, Et *Hitthæum,* & 20
Pherizæum, & Rephaim, Amoræum 21
quoq;, & Chanaanæum, et Girgaſæum, ac
Jebuſæum.

CAP. XVI.

POrrò *Sarai uxor Abram nondum* 1
pepererat ei: fuit autem illi ancilla
Ægyptia, cujus nomen erat Hagar.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B Uziel. *Hierosolymitanum.*

ותאמר ואמרת שרי לאברם הא כדין מנעני ייי מלמילד עול לות אמתי ואחדרינה 2
מאים אתבני מינה וקבל אברם למימר שרי : ותקח ודברת שרי אתת אברם 3
ירת הגר מצרתא אמתה מסוף עשר שנין למיתב אברם בארעא דכנען ויהבת יה
ויהבא ויתה לאברם בעלה ליה לאנתו : ויבא 4
ארום אעדיאת וחלת איקר רבונתה
בעינה : ותאמר ואמרת שרי לאברם 5
כל עולבני מינך דהוינא רחיצא דתעבד
דיני דאנא שבקית ארע ובית אבא ועלית
עמך לארע נוכריתא וכדון בגין דלא
הוינא ילדאת ריחת אמתי ויהבתא
למשכוב בעיטפך וחמת ארום עברת
ויתבזי איקרי באנפהא וכדון יתגלי קדם
יי עולבני ויפרס שלמיה בינא ובינך
ויתחמלי ארעא מינן ולא נצטרך לבנהא
דהגר ברת פרעה בר נמרוד דטלקך
לאתונא דנורא : ויאמר ואמר אברם 6
לשרי הא אמתיך ברשותיך עבידי לה
דתקין בעיניכי וסנפתא שרי ועדקת מן
קדמהא : וימצאה ואשכחה מלאכא דיי 7
על עינא דמיא במדברא על עינא דבאורח
חגרא : ויאמר ואמר הגר אמתא דשרי 8
מן האן אנת אתיא ולאן תיולין ואמרת מן
קדם שרי רבונתי אנא עדקת : ויאמר
ואמר לה מלאכא דיי תובי לות רבונתיך ואתפבשי תחות ידהא : ויאמר ואמר לה 9 10
מלאכא דיי אסגאה אסגי ית בנייכי ולא יתמנון מסני : ויאמר ואמר לה מלאכא דיי 11
הא אנת מעברא ותלדין בר ותקרין ית שמיה ישמעאל ארום גלי קדם
יי סגופיך : והוא ויהוי מדבי לערוד בבני נשא ידוי יתפרעון מן בעלי 12
דבבוי וידי דבעלי דבבוי יתושטון
לאבאשא ביה ועל אנפי כל אחוי יתערבב
וישרי : ותקרא ואודיאת קדם יי דמימריה 13
מתמלל לה וכן אמרת אנת הוא חי
וקים דחמי ולא מתחמי ארום אמרת
הא ברם הכא אתגליאת יקר שכינתא
דיי בתר חויא :

ירושלמי יו 5 ואמרת שרי לאברם דיני
ועולבני מסרין בידך שבקית ארעי ובית
תולדתי ובית דאבא ואתית לי עמך
בהימנית שמיא עילית קדם מלכיא
קדם פרעה מלכא דמצרים וקדם אבימלך
מלכא דפלשתאי ואמרית עלך אחי הוא
מן בגלל דלא יקטלון יתך וכדון חמית
דלא הוינא מעברא נסיבית הגר מצריתא
אמתי ויהבית יתה לך לאנתו ואמרית
היא תליד ואנא ארבי מה דילדא
דאתבני לחוד מנה וחמת ארום עברת
ובזית ולדת יקרי באפה וכדון יתגלי יי
וידון בייני ובינך ויתחמלי רחמין עלי ועלך
ויפרוש שלמיה ביני לבינך ויתחמלי עלמא
מיני ומנך ולא נצרוך לבנה דהגר מצריתא
אמהתא דהויא מן בניהון דעממיא
דזרקו יתך לאתון נורהון דכשדאין :
7 שור חלוצה :

Et dixit Sarai Abramo; Ecce nunc prohibuit me Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam meam, & in libertatem asseram eam; fortè ædificabor ex ea. Et auscultavit Abram sermoni Saræ. Et accepit 3 Sarai uxor Abram Hagar Ægyptiam ancillam suam, post decem annos ex quo habitavit Abram in terra Canaän, & liberam fecit eam: & dedit eam Abramo marito suo, illi in uxorem. Et ingressus est 4 ad Hagar, & prægnans facta est: & vidit quod prægnans facta esset, & despecta est gloria heræ suæ in oculis ejus. Et dixit Sarai Abra- 5 mo, Omnis afflictio mea ex te: confidebam enim te litem meam susceptarum; reliqui enim terram & domum patris mei, & ascendi tecum in terram alienam. Jam verò eò quod non parerem, liberam feci ancillam meam, & dedi ut cubaret in sinu tuo; & vidit quòd prægnans esset, & spreta est gloria mea in ejus conspectu. Nunc autem manifestetur coram Domino afflictio mea, & expandat pacem suam inter me & inter te, & repleatur terra ex nobis; nec opus habeamus filiis Hagar, filiæ Pharaonis, filii Nimrod, qui projecit te in fornacem ignis. Et dixit 6 Abram Sarai; Ecce ancilla tua in potestate tua, fac illi quod rectum in oculis tuis. Itaque afflixit eam Sara, & fugit à facie ejus. Et 7 invenit eam angelus Domini juxta fontem aquarum in deserto, juxta fontem qui est in via Chagra. Et dixit; Hagar ancilla Saræ, un- 8 de tu venis, & quonam abis? quæ respondit; A facie Sarai heræ meæ ego fugio. Et dixit illi 9 angelus Domini; Revertere ad heram tuam, & subjiciaris sub manus ejus. Et dixit illi Angelus Domi- 10 ni; Multiplicando multiplicabo filios tuos, neque numerabuntur præ multitudine. Dixit præterea illi angelus Domini; Ecce tu prægnans 11 & paries filium, & vocabis nomen ejus Ismael: quoniam revelata est coram Domino afflictio tua. Et ipse erit similis onagro inter homines; ma- 12 nus ejus ultionem sument ab inimicis suis, & manus inimicorum ejus extendentur ad malefaciendum illi: & ante facies omnium fratrum suorum confundetur & habitabit. Et grati- 13 as egit coram Domino, cujus sermo alloquutus erat eam, & sic dixit; Tu es vivens & æternus, qui vides & non videris: quia dixit, Ecce verò hic revelata est gloria majestatis Dei post visionem.

Hierof. *Cap.* XVI. 5 *Et dixit Sarai ad Abram; Judicium meum & afflictio mea tradita sunt in manu tua; reliqui terram meam, & domum nativitatis meæ, & domum ipsius patris mei, & veni tecum ad fidem Dei: ingressa sum tecum coram regibus, coram Pharaone rege Ægypti, coram Abimelech rege Philistæorum; & dixi de te frater meus est, ut non interficerent te. Cum autem vidissem me non prægnantem factam, accepi Hagar Ægyptiam ancillam meam, & dedi eam tibi in uxorem, & dixi; Ipsa pariet, & ego educabo quod pepererit, ut ædificer tantùm ex ea: vidit autem se prægnantem factam, & contempta est & despecta gloria mea in conspectu ejus. Nunc verò manifestetur Dominus, & judicet inter me & te, & repleatur miserationibus super me & super te, & expandat pacem suam inter me & inter te, & repleatur mundus ex me & te; ut non indigeamus filio ipsius Hagar Ægyptiæ ancillæ, quæ est ex filiis ipsorum populorum, qui projecerunt te in fornacem ignis Chaldæorum.* 7 *Chalutsa.*

Hier. 13. *Et gratias egit Hagar & oravit in nomine sermonis Domini, qui apparuerat ipsi, dicens; Benedicta tu es Deus vivens totius mundi, qui vidisti afflictionem meam: quoniam dixit; Ecce etiam mihi manifestatus es, eo modo quo manifestatus es Saræ heræ meæ.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كفت شري بابرم اينك اكنون بند كرد مرا ؛ از زاييدن بيا اكنون بپرستار من 2
مكر آبدان شوم ازان بشنويد ابرم بآواز شري * بستاند شري زن ابرم مر هجر آن 3
مصري پرستار آن از فرجام ده سالها بنشستن ابرم در زمين كنعن بداد آنرا بابرم
شوهر آن باو بزن * بيامد بهجر آبستن شد وبديد كه آبستن شد سبك كرفت 4
خاتون آن در چشمان آن * كفت شري بابرم ستم من ابر تو من بدادم پرستار من 5
در آغوش تو بديد كه آبستن شد سبك شدم در چشمان آن حكم كند ؛
ميان من وميان تو * كفت ابرم بشري اينك پرستار تو در دست تو بكن بآن 6
آن نيكو در چشمان تو برنجاند آنرا شري بكريخت از پيش آن * بيافت آنرا فرشتهي 7
خدا ابر چشمهي آن آب در بيابان ابر آن چشمه در راه شور * كفت هجر پرستار شري 8
از كجا تو آيا وكجا ميروي كفت از پيش شري خاتون من من كريزا * كفت بآن 9
فرشتهي ؛ باز كرد بخاتون تو ورنجيده شو فرود دست آن * كفت بآن فرشتهي ؛ بسيار 10
كردن بسيار كنم مر نسل تو وزنه شمرده شود از بسياري * كفت بآن فرشته ؛ اينك تو 11
آبستن وبرايي پسر وبخواني مر نام او يشمعال كه بشنويد ؛ برنج تو * واو باشد وحشي آدم 12
دست او در همه ودست همه دو وابر پيش همه برادران او مسكن كيرد * بخواند 13
نام ؛ آن سخن كويا بآن تو خداي ديدن من كه كفت هنيز اين بديدم پس ديدن من *

Dixit Sarai ad Abram, Ecce nunc 2
concluſit me Dominus ne parerem: ingredere nunc ad ancillam meam, fortaſſis ædificabor per eam: & auſcultavit Abram voci Sarai. Capiens igitur 3
Sarai uxor Abram Hagar Ægyptiam ancillam, poſtquam ſedifſet Abram in terra Chanaan decem annos, dedit eam ipſi Abram marito ſuo in uxorem. Quo ingreſſo ad Hagar, gravida 4
facta eſt: & cum videret ſe gravidam factam, levipenſa fuit domina ipſius in oculis ejus. Dixit autem 5
Sarai ad Abram, Injuria mea ſuper te: ego dedi ancillam meam in ſinum tuum: qua vidente ſe gravidam fieri, levis facta ſum in oculis ejus. Dijudicet Deus inter me & inter te. Dixit Abram ad Sarai, Ecce ancilla 6
tua in manu tua, fac ei quod bonum eſt in oculis tuis: affligente itaque eam Sarai, fugit à conſpectu ejus. Poſtea 7
inveniens eam angelus Dei juxta fontem aquæ in deſerto, juxta fontem in via Shur, Dixit; Hagar ancilla 8
Sarai, undenam venis? & quò vadis? Reſpondit, A conſpectu Sarah dominæ meæ ego fugio. Dixit ei angelus Domi- 9
ni, Revertere ad dominam tuam, & afflicta eſto ſub manu ejus. Dixit 10
etiam ei angelus Domini, Multiplicando multiplicabo progeniem tuam, neque numerabitur præ multitudine. Iterum dixit ei angelus Domini, Ecce tu 11
prægnans es, pariesque filium, & vocabis nomen ejus Iſhmael: quia audivit Dominus afflictionem tuam. Is autem erit 12
ferus homo, manus ejus erit contra quemlibet, & manus cujuſlibet contra eum: & coram omnibus fratribus ejus habitabit. Vocavit Hagar nomen Do- 13
mini, qui ſermonem habuerat cum ea, Tu Deus videre me: quia dixit, Num etiam hunc vidi pòſt videre me?

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

14 עַל כֵּן קְרָא לְבֵירָא דְּאִתְגְּלִי עֲלֵהּ חַי וְקַיָּם וְהָא הִיא יְהִיבָא
15 בֵּין רָקֶם וּבֵין חֲלוּצָא : וְתָלַד וְיָלִידַת הָגָר לְאַבְרָם בַּר וְקָרָא אַבְרָם שׁוּם
16 בְּרֵהּ דְּיָלִידַת הָגָר יִשְׁמָעֵאל : וְאַבְרָם בַּר תְּמָנָן וְשִׁית שְׁנִין כַּד יָלִידַת
הָגָר יָת יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם :

יז

1 וִיהִי וַהֲוָה אַבְרָם בַּר תִּשְׁעִין וְתֵשַׁע שְׁנִין וְאִתְגְּלִי יְיָ לְאַבְרָם וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא אֵל שַׁדַּי
2 פְּלַח קֳדָמַי וֶהֱוֵי שְׁלִים בְּבִשְׁרָךְ : וְאֶתֵּן קְיָמִי בֵּין מֵימְרִי וּבֵינָךְ וְאַסְגֵּי יָתָךְ
3 לַחֲדָא לַחֲדָא : וּפַל וְעַל דְּלָא הֲוָה אַבְרָם נָוִיר לָא הֲוָה יָכִיל לְמִיקַם וְנָחַת עַל
4 אַנְפּוֹי וּמַלֵּיל עִמֵּהּ יְיָ לְמֵימַר : אֲנִי אָנָא הָא נָוַר קְיָמִי עִמָּךְ וּתְהֵי לְאַב סַגֵּי עַמְמִין :
5 וְלָא וְלָא יִתְקְרֵי תּוּב יָת שְׁמָךְ אַבְרָם וִיהֵי שְׁמָךְ אַבְרָהָם אֲרוּם לְאַב סַגֵּי סוֹנְעֵי עַמְמִין
6 מְנִיתָךְ : וְהַפְרֵתִי וְאַפֵּישׁ יָתָךְ לַחֲדָא לַחֲדָא וְאֶתְּנִנָּךְ לְכִנְשִׁין וּמַלְכִין שַׁלִּיטִין בְּעַמְמַיָּא
7 מִנָּךְ יִפְקוּן : וְהָקִימוֹתִי וַאֲקִים יָת קְיָמִי בֵּין מֵימְרִי וּבֵינָךְ וּבֵין בְּנָךְ בַּתְרָךְ לְדָרֵיהוֹן לִקְיָם
8 עָלָם לְמֶהֱוֵי לָךְ לֵאלָהָא וְלִבְנָךְ בַּתְרָךְ : וְנִתְתִּי וְאֶתֵּן לָךְ וְלִבְנָךְ בַּתְרָךְ יָת אַרְעָא תּוֹתָבוּתָךְ
9 יָת כָּל אַרְעָא דְכְנָעַן לַאֲחָסָנַת עָלָם וְאֶהֱוֵי לְהוֹן לֵאלָהָא : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם וְאַנְתְּ
יָת קְיָמִי תִּטּוֹר אַנְתְּ וּבְנָךְ בַּתְרָךְ לְדָרֵיהוֹן : זֹאת דָּא קְיָמִי דְּתִטְּרוּן בֵּין מֵימְרִי
10 וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין בְּנָךְ בַּתְרָךְ מִנּוֹר לְכוֹן כָּל דְּכוּרָא אִין לֵית לֵיהּ אַבָּא לְמִנּוֹרֵיהּ :
11 וּנְמַלְתֶּם וְתִנָּוְרוּן יָת בִּישְׂרָא דְעוּרַלְתְּכוֹן וִיהֵי לְאָת קְיָם בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן : וּבֶן
12 וּבַר תְּמַנְיָא יוֹמִין יִנָּוֵר לְכוֹם כָּל דְּכוּרָא לְדָרֵיכוֹן מַרְבְּיֵנֵי בְּתֵיכוֹן וְזִבְנֵי כַסְפָּכוֹן מִן
13 כָּל בַּר עַמְמִין דְּלָא מִבִּנְךָ הוּא : הִמּוֹל מָאן דְּהוּא נָוִיר יִנָּוֵר מַרְבְּיֵנֵי בְּתֵיכוֹן וְזִבְנֵי
כַסְפֵּיכוֹן וּתְהֵי קְיָמִי בִּבְישְׂרְכוֹן לִקְיָם עָלָם : וְעָרֵל וַעֲרַלְאָה דְכוּרָאָה דְּלָא יִנָּוַר יָת
14 בִּשְׂרָא דְעוּרְלַתֵּיהּ אִין לֵית לֵיהּ מַן דִּינְוַר וְיִשְׁתֵּצֵי בַּר נַשָּׁא הַהוּא מֵעַמֵּיהּ יָת קְיָמִי
אַשְׁנִי : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם שָׂרַי אִנְתְּךָ לָא תִּהְוֵי קָרֵי יָת שְׁמָהּ שָׂרַי אֲרוּם שָׂרָה
15 שְׁמָהּ : וּבָרַכְתִּי וַאֲבָרֵךְ יָתַהּ וְאַף אֶתֵּן מִנָּהּ לָךְ בַּר וַאֲבָרְכִנֵּיהּ בֵּיהּ וּתְהֵי
16 לִכְנִשִׁין וּמַלְכִין שַׁלִּיטִין בְּעַמְמַיָּא מִנָּהּ יְהוֹן :

Propterea vocavit puteum illum, Puteus ad quem manifeſtatus eſt vi- 14
vens & æternus: & ecce poſitus eſt inter Rekam & inter Chalutſa.
Peperit ergo Hagar Abramo filium; & vocavit Abram nomen filii ſui, 15
quem peperit Hagar, Iſmael. Abram autem natus erat octoginta ſex 16
annos, quando peperit Hagar Iſmaelem Abramo.

CAP. XVII.

ACcidit autem Abramo nato nonaginta novem annis, ut Dominus 1
appareret Abramo, & diceret illi; Ego Deus omnipotens: ſervias co-
ram me, & eſto integer in carne tua. Et dabo fœdus meum inter 2
verbum meum & inter te: & multiplicabo te valde valde. Et pro- 3
pterea quod non erat circunciſus Abram non poterat ſtare, ſed incur-
vabat ſe ſuper facies ſuas: & loquebatur cum eo Dominus, dicendo: 4
Ego ecce pango fœdus meum tecum; & eris in patrem multitudinis
populorum. Neque vocabitur rurſus nomen tuum Abram, ſed erit no- 5
men tuum Abraham: quoniam in patrem multitudinis multorum popu-
lorum conſtitui te. Et fœcundum te faciam vehementer nimis, & da- 6
bo te in congregationes: & reges dominantes populis ex te exibunt. Et 7
ſtabiliam fœdus meum inter ſermonem meum & inter te, & inter
filios tuos poſt te in generationibus ſuis, in fœdus ſempiternum; ut
ſim tibi in Deum & filiis tuis poſt te. Et dabo tibi, & filiis tuis poſt 8
te, terram habitationis tuæ, omnem terram Canaan in hæreditatem
ſeculi: & ero illis in Deum. Et dixit Dominus Abrahamo; Et tu fœdus 9
meum ſervabis, tu & filii tui poſt te in generationibus ſuis. Hoc eſt fœdus 10
meum, quod ſervabitis inter Verbum meum & inter vos, & inter filios tuos
poſt te; ut circuncidatur vobis omnis maſculus, ſi non ſit illi pater ad cir-
cuncidendum illum. Circuncidatis autem carnem præputii veſtri; ut ſit in 11
ſignum fœderis inter verbum meum, & inter vos. Et filius octo dierum cir- 12
cuncidatur inter vos, omnis maſculus in generationibus veſtris; ex edu-
catis domi veſtræ, & emptis argento veſtro, ex omni filio populorum qui
non ex filiis tuis eſt. Is qui circumciſus eſt, circuncidet educatos domi 13
veſtræ, & emptos argento veſtro: erítque pactum meum in carne veſtra
in pactum ſempiternum. Incircunciſus autem maſculus, qui non cir- 14
cunciderit carnem præputii ſui, ſi non ſit illi aliquis qui eum circuncidat,
tum delebitur homo ille è populo ſuo: fœdus meum mutavit. Porro 15
dixit Dominus Abrahamo; Sarai uxoris tuæ non vocabis nomen Sarai,
ſed Sara nomen ejus erit. Nam benedicam ei in corpore ſuo, & etiam 16
dabo ex ea tibi filium: cui benedicam, & erit in congregationes; &
reges dominatores populorum ex ea erunt.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * ابر همچنین بخواند بچاه بار لحي راي اینك میان قدش ومیان برد * بزاییذ
16 هجر بابرم پسر بخواند ابرم نام پسري او آنچه بزاییذ هجر یشمعال * وابرم قدر هشتاد
وشش سالها در زاییدن هجر مر یشمعال بابرم *

* Quocirca vocavit puteum, Beer-la-hai-rai: ecce eſt inter Cadeſh & Bered. Peperit Hagar ipſi Abram, filium: & vocavit Abram nomen filii ſui, quem pepererat Hagar, Iſhmael. Abram verò erat octoginta circitèr et ſex annorum, quando Hagar pariebat ei Iſhmael.

14 15 16

* فصل هفدهم *

CAP. XVII.

1 * بود ابرم قدر نود ونه سالها دیدار شد ! بابرم گفت باو منم خدا شدّي رویش کن
2 بپیش من وباش تمام * وبدهم شرط من میان من ومیان تو وبسیار کنم ترا در غایت
3 4 غایت * بیافتاد ابرم ابر روي او سخن گفت واز آن خدا بگفتن * من اینك شرط من
5 واز تو وباشي بپدر جمع قومها * ونه خوانده شود نیز نام تو ابرم وباشد نام تو ابرهم
6 که پدر جمع قومها بدادم ترا * برومند کنم ترا در غایت غایت بدادم ترا بقومها
7 وپادشاهان از تو بیرون آیند * بر انگیزانم مر شرط من میان من ومیان تو ومیان نسل تو پس
8 تو بعصرهاي ایشان بشرط جاوید ببودن بتو بخدا وبنسل تو پس تو * وبدهم بتو وبنسل
تو پس تو مر زمین نشستن جاي تو همه زمین کنعن بگرفتن جاوید وباشم بایشان
9 10 بخدا * گفت [!] بابرم وتو مر شرط من نگاه داري تو ونسل تو پس تو بعصرهاي ایشان * این
شرط من آنچه نگاه دارید میان من ومیان شما ومیان نسل تو پس تو ببریدن بشما همه
11 12 نرینه * ببرّید مر گوشت اقلف شما وباشد بنشان شرط میان من ومیان شما * وقدر هشت
روزها بریده شود بشما همه نرینه بعصرهاي شما زاییده خانه وخریدهی سیم از همه پسر بیگانه
13 آنچه نه از نسل توست او * بریدن بریده شود زایدهي خانهي تو وخریدهیي سیم تو
14 وباشد شرط من در تن شما بشرط جاوید * واقلف نرینه آنچه نه بریده شود گوشت اقلف
15 او بریده شود آن جان آن از قوم آن مر شرط من سست کرد * گفت خدا بابرهم شري
16 زن تو نه خواني مر نام آن شري که شره نام آن * آفرین کنم آنرا ونیز بدهم از آن
بتو پسر وآفرین کنم آنرا وباشد بقومها وپادشاهان قومها از آن باشند *

1 Quum Abram eſſet nonaginta circiter & novem annorum, apparuit ei Dominus, dicens ei; Ego Deus Shaddai, ambula coram me, & eſto perfectus. Et dabo pactum meum inter 2
me & inter te, & multiplicabo te vehementiſſimé. Tum cadente Abram 3
ſuper faciem ſuam, ſermonem inſtituit cum eo Deus, dicendo; Ego, ecce 4
pactum meum tecum, eríſque pater multitudinis gentium. Neque voca- 5
bitur ampliùs nomen tuum Abram, ſed Abraham erit nomen tuum, quia patrem multitudinis gentium dedi te. Fœcundum reddam te vehementiſſimé: 6
dedi te in gentes, & reges ex te egredientur. Et ſuſcitabo pactum meum 7
inter me & inter te: intérque progeniem tuam poſt te in ſeculis ſuis, fœdere perpetuo: ut ſim tibi in Deum, & progeniei tuæ poſt te. Dabóque 8
tibi & progeniei tuæ poſt te, terram in qua commoratus es, nempe totam terram Chanaan in poſſeſſionem perpetuam: eróque eis in Deum. Præterea 9
dixit Dñs ad Abraham, Tu autem pactũ meum cuſtodies, tu & progenies tua poſt te in ſeculis ſuis. Hoc eſt pa- 10
ctum meum quod obſervabitis inter me ac inter vos, atque inter progeniem tuam poſt te, Ad circuncidendum in vobis omnem maſculũ. Circuncidetis car- 11
nẽ præputiatã veſtrã, eritque in ſignum fœderis inter me & inter vos. Omnis 12
itaq; maſculus octo dies natus circuncidetur in vobis in ſecula veſtra: natus domi, & emptus argento ex omni filio alienigenæ qui non eſt de ſemine tuo. Omninò circuncidetur natus domi 13
tuæ, & emptus argento tuo: eritque pactũ meum in corpore veſtro in fœdus perpetuum. Incircunciſus autem ma- 14
ſculus, qui non fuerit circunciſus in carne præputii ſui, exciſa erit anima illa de populo ſuo: quia pactum meum neglexit. Dixit quoque Deus 15
ad Abraham, Sarai uxoris tua non vocabis nomen Sarai, ſed Sarah erit nomen ejus. Et benedicam ei, ac 16
etiam dabo ex ea tibi filium, benedicam inquam ei, eritque in gentes, & reges populorum ex ea erunt.

תרגום יונתן בן עזיאל

ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

17 וּפַל וּנְפַל אַבְרָהָם עַל אַנְפּוֹי וְתָמַהּ וְאָמַר בְּלִבֵּיהּ הֲלִבַּר מְאָה שְׁנִין יְהֵי יְוִלֵד וְאִין שָׂרָה הַבְּרַת תִּשְׁעִין שְׁנִין תּוֹלִיד : 18 וְאָמַר וְאָמַר יְיָ בְּקוּשְׁטָא 19 שָׂרָה אִנְתְּךְ תְּלִיד לָךְ בַּר וְתִקְרֵי יַת שְׁמֵיהּ יִצְחָק וְאָקִים יַת קְיָמִי עִמֵּיהּ לִקְיָם עָלַם לִבְנוֹי בַּתְרוֹי : 20 ולישמעאל וְעַל יִשְׁמָעֵאל קַבִּילִית צְלוֹתְךְ הָא בָרִיכִית יָתֵיהּ וַאֲפֵישׁ יָתֵיהּ וַאַסְנֵי יָתֵיהּ לַחֲדָא לַחֲדָא תְּרֵיסַר רַבְרְבִין יוֹלִיד וְאֵתְנִנֵּיהּ לְעַם סַגִּי : 21 וְאֵת יַת קְיָמִי אֲקִים עִם יִצְחָק דְּתוֹלִיד לָךְ שָׂרָה בְּזִמְנָא הָדֵין בְּשַׁתָּא אוֹחְרָנְתָא : 22 ויכל וּפְסִיק מִלְּמַלָּלָא עִמֵּיהּ וְאִסְתַּלַק יְקָרָא דַיְיָ מֵעֲלוֹי אַבְרָהָם : 23 ויקח וּדְבַר אַבְרָהָם יַת יִשְׁמָעֵאל בְּרֵיהּ וְיַת כָּל מַרְבְּיָנֵי בֵיתֵיהּ וְיַת כָּל זְבִינֵי כַסְפֵּיהּ כָּל דְּכוּרָא בַּאֲנָשָׁא בֵּיתָא דְּאַבְרָהָם וְגָזַר יַת בִּשְׂרָא דְעָרְלָתְהוֹן בְּכַרְנָן יוֹמָא הָדֵין כְּמָא דְמַלִּיל עִמֵּיהּ יְיָ : 24 ואברהם וְאַבְרָהָם בַּר תִּשְׁעִין וְתִשַׁע שְׁנִין כַּד גָּזַר בִּשְׂרָא דְעָרְלָתֵיהּ : 26 בעצם בְּכַרְנָן יוֹמָא הָדֵין בְּאַרְבַּעַת עֲשַׂר שְׁנִין גָּזַר אַבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בְּרֵיהּ : 27 וכל וְכָל אֱנָשֵׁי בֵיתֵיהּ מַרְבְּיָנֵי בֵיתָא וּזְבִינֵי כַסְפָּא מִן בַּר עַמְמִין אִתְגָּזָרוּ עִמֵּיהּ :

17 וְאַתְרְכִין אַבְרָם עַל אַפּוֹי וְתָמַהּ :

17 Et cecidit Abraham super facies suas, & admiratus est : & dixit in corde suo ; Num ei qui natus est centum annos erit filius ? & num Sara, quæ nata est nonaginta annos, pariet ? Dixit præterea Abraham coram Domino ; Utinam Ismael vivat, & colat coram te. Et dixit Dominus ; Verè Sara uxor tua pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Isaac : & confirmabo fœdus meum cum eo in fœdus seculi, & filiis ejus post ipsum. Quod attinet ad Ismael, exaudivi orationem tuam : ecce benedixi ei, & crescere faciam eum, & multiplicabo eum valde valde : duodecim principes gignet, & ponam eum in populum magnum. Insuper & fœdus meum statuam cum Isaac, quem tibi pariet Sara tempore isto anno altero. Et cessavit loqui cum eo ; & ascendit gloria Domini ab Abrahamo. Et accepit Abraham Ismaelem filium suum, & omnes educatos domi suæ, & omnes emptos argento suo, omnem masculum inter homines domus Abrahami : & circuncidit carnem præputii eorum eodem ipso die, quemadmodum loquutus erat cum eo Dominus. Porro Abraham nonaginta novem annorum erat, quando circuncidit carnem præputii sui. In eodem die isto, decimo quarto anno, circuncisus est Abraham & Ismael filius ejus. Omnes quoque viri domus ejus, educati domi ejus & empti argento ex filiis populorum, circuncisi sunt cum eo.

Cap. XVII. 17. *Et inclinatus est Abram super facies suas, & admiratus est.*

SECT. IV.

CAP. XVIII.

1 וְאִתְגְּלִי עֲלוֹהִי יְקָרָא דַיְיָ בְּחֵיזוֹוֵי מַמְרֵא וְהוּא מְרַע מַכִּיבָא דְמָהוֹלְתָא יְתִיב תְּרַע מַשְׁכְּנָא לְתוֹקְפָא דְיוֹמָא : 2 וישא וְזָקֵף עֵינוֹי וַחֲמָא וְהָא תְלָתָא מַלְאָכִין בִּדְמוּת גּוּבְרִין קָיְמִין דְּאִשְׁתַּלְחוּ לְצָרוּךְ תְּלַת מִילַּיָא אֲרוֹם לֵית אֲוּוֹשַׁר לְמַלְאָכָא דְשֵׁירִיתָא דְמִשְׁתַּלֵּיחָא לְיִתְיר מִן מִלָּא חַד חַד אָתָא לְמִבְשְׂרָא יְתִיהּ דְּהָא שָׂרָה יְלָדָה בַּר וְכַר וְחַד אָתָא לְמִשְׁוְבָא יַת לוֹט וְחַד אָתָא לְמֵיהַפְּךְ יַת סְדוֹם וְיַת עֲמוֹרָה וְכַד חֲמִינוּן רַבְּהוֹן מִתָּרַע מַשְׁכְּנָא וּסְנִיד עַל אַרְעָא :

ירושלמי 2 תְּלָתָא מַלְאֲכַיָּא אִשְׁתַּלְחוּ לְוָת אֲבוּנָן אַבְרָהָם וְתַלְתֵּיהוֹן אִשְׁתַּלְחוּן לְתַלָּת מִלִּין אֲרוֹם לֵית אֶפְשַׁר לְחַד מִן מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא דְּיִשְׁתַּלַּח בִּידֵיהּ יַתִּיר מִן מִלָּא חָדָא מַלְאָכָא קַדְמָאָה אִשְׁתַּלַּח לְבַשָּׂרָא לַאֲבוּנָא אַבְרָהָם דְּהָא שָׂרָה יַלְדָה לְיִצְחָק מַלְאָכָא תִּנְיָנָא אִשְׁתַּלַּח לְשׁוֹבָא יַת לוֹט מִגּוֹ הַפִּכְתָּא מַלְאָכָא תְּלִיתָאָה אִשְׁתַּלַּח לְמֵהַפְּךָ לְסְדוֹם וַעֲמֹרָה אַרְמָה וּצְבוֹיִם בְּנִין בֵּן הַוָּה פְּתָגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ לְוָת אַבְרָהָם צַדִּיקָא וְאִתְגְּלִי עֲלוֹהִי מֵימְרָא דַיְיָ בְּמִשְׁרֵי חֲוִוָּא וְהוּא הָוֶה יָתִיב בִּתְרַע מַשְׁכְּנָא מְחַמֵּם מִן גְּוִירוֹתֵיהּ לְתוֹקְפָא דְיוֹמָא :

1 ET revelatus est ipsi gloria Domini in planitie Mamre : & ipse ægrotans ex dolore circuncisionis sedebat in porta tabernaculi, in vehementia diei. 2 Et levavit oculos suos, & vidit, & ecce tres angeli in similitudine virorum stabant è regione ejus, qui missi erant in necessitatem trium rerum ; quoniam non est possibile angelo ministranti, ut mittatur ad plures res una : Unus igitur venit ad annuntiandum ipsi, quòd Sara paritura esset filium marem ; alter venit ut liberaret Lot, tertius venit ut subverteret Sodomam & Gomorrham. Cum autem vidissent eos, cucurrit in occursum eorum ex porta tabernaculi ; & incurvavit se ad terram.

Hieros. 2. *Tres Angeli missi sunt ad patrem nostrum Abraham, & tres illi missi sunt ad tres res ; quoniam impossibile est uni ex Angelis excelsis, ut mittatur nisi ad unicam rem. Angelus prior missus est ad annuntiandum patri nostro Abraham, quòd ecce Sara pariet Isaac ; Angelus secundus missus est ad liberandum Lot è medio subversionis : Angelus tertius missus est ad subvertendum Sodomam & Gomorrham, Admah & Seboim. Propterea fuit sermo propheticus à facie Domini ad Abraham justum, & apparuit illi sermo Domini in valle visionis & ipse sedebat in porta tabernaculi calefaciens se ex circuncisione sua in fortitudine diei.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 *بيافتاد ابرهم ابر روي او وشادي كرد كفت در دل او هبقدر صد ساله بزايانند واكر شره
18 19 هاقدر نود ساله بزايد * كفت ابرهم بخدا كاشكي يشمعال بزيد ببيش تو * كفت خدا امّا
شره زن تو زايا بتو پسر وبخواني مر نام او يصحق برانكيزانم مر شرط من اوار او
20 بشرط جاويد وبنسل او پس او * وبيشمعال بشنويدم بتو اينك آفرين كردم اويرا
وبرومند كنم اويرا وبسيار كنم اويرا در غايت غايت دوازدهي مهتران بزايانند وبدهم
21 اويرا بقوم بزرك * ومر شرط من بر انكيزانم اوار يصحق آنچه بزايد بتو شره بوعده
22 اين در سال آن ديكر *تمام كرد سخن كفتن اوار او برآمد خدا از بالاي ابرهم *
23 *بستاند ابرهم مر يشمعال پسر او ومر همه زادكان خانهي او ومر همه خريدهي سيم
او همه نرينه در مردمان خانهي ابرهم ببرّيد مر كوشت اقلفي ايشان در تنهي آن
24 روز اين چون آنچه سخن كفت اويرا خدا * وابرهم قدر نود ونه ساله در بريدن او كوشت
25 26 اقلف او * ويشمعال قدر سيزده ساله در بريدن او كوشت اقلف او * در تنهي آن روز
27 اين بريده شد ابرهم ويشمعال پسر او * وهمه مردمان خانهي او زاييده خانه وخريده سيم
از نزد پسر بيكانه بريده شدند اوار او*

17 *Tum cadens Abraham super faciem suam, lætatus est, dicens in corde suo ; Num centenarius generabit ? & an Sarah nonagenaria pariet ? Dixit- 18 que Abraham ad Deum, Utinam Ishmael vivat coram te. Respondit 19 Deus, Verùm Sarah uxor tua paritura est tibi filium, vocabisque nomen ejus Ishac : suscitabo pactum meum cum eo in fœdus perpetuum, & progeniei ejus post eum. Pro Ish- 20 mael quoque audivi te : ecce benedixi ei, & fœcundum reddam eum, & multiplicabo eum vehementissimè : duodecim principes generabit, daboque eum in gentem magnam. Pactum verò 21 meum suscitabo cum Ishac, quem pariet tibi Sarah hoc statuto tempore, anno altero. Tum desinens sermonem 22 habere cum eo, ascendit Deus de super Abraham. Capiens itaque Abraham 23 Ishmael filium suum, & omnes natos domi suæ, omnémque emptum argento suo, omnem nempe masculum inter domesticos suos ; circuncidit carnem præputii eorum eo ipso die, quemadmodum locutus fuerat ei Deus. Por- 24 rò Abraham erat nonaginta circitèr ac novem annorum, quando circuncidit carnem præputii sui. Ishma- 25 el verò natus erat tredecim annos, quando circuncidit carnem præputii ejus. Eodem ipso die circuncisus fu- 26 it Abraham ac Ishmael filius ejus, Atque omnes viri domûs ejus ; na- 27 tus domi, & emptus argento ex filiis alienigenæ, circuncisi sunt cum ipso.*

CAP. XVIII.

* فصل هژدهم *

1 2 * ديدار شد باو در ايلني ممرا واو نشينا درگاه آن خيمه چون كرمي آن روز * بر
داشت چشمان او بديد واينك سه مردمان استادكان ابر او بديد بدويد بپديرهي ايشان
از درگاهي آن خيمه سجود كرد بزمين *

1 *Apparuit ei Dominus in Eloni-Mamre : & ipse sedens in ostio tabernaculi ad calorem diei, Eleva- 2 vit oculos suos, & vidit, & ecce tres viri stantes juxta eum : quos ut vidit, cucurrit in occursum eorum ab ostio tabernaculi, & adoravit super terram ;*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

3 ויאמר ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי אין כדון אשכחית חינא קמך לא כדון
תסלק איקר שכנתך מעילוי עבדך דאכנוס עבוריא התחות אילנא : ואקחה
5 ואסב סעיד דלחם וסעידו לבכון ואודו לשום מימרא דיי ובתר כדין תעבירון
ארום בגין כדין באישון שירותא אזדמנתון ועברתון על עבדכון בדיל למסעור
6 ואמרו יאות מלילתא עביד כפתגמך : וימהר ואוחי אברהם למשכנא לות שרה
ואמר אוחא חלת סאין סמידא דסולתא פתוכי ועבידי נריצן : ואל ולבקרותא
7 רהט אברהם ונסב בר תורי רכיך ושמין ויהב לעולימא ואוחי למעבדי חבשילין :
8 ויקח ונסיב לוואי שמין וחלב ובר תורי דעבד עולימא חבשילין וסדר קדמיהון
באורח הילכת בריית עלמא והוא משגיח קדמיהון ואינון יתבין תחות אילנא
9 ודמי ליה כאלו אכלין : ויאמרו ואמרו ליה האן שרה אנתתך ואמר הא היא
במשכנא : ויאמר ואמר חד מנהון
10 מיתב איתוב לותך לשתא דאתיא ואתון
קיימין והא בר לשרה אנתתך ושרה
דוות שמעא בתרע משכנא וישמעאל
קאי בתריה וציית מה דאמר מלאכא :
11 ואברהם ואברהם ושרה סבין עלו ביומי פסק מלמהוי לשרה אורח סובתא
כנשיא : ותצחק ותמהת שרה בליבה
12 למימר בתר די סיבית הוי לי עדונין
ורבוני אברהם סיב : ויאמר ואמר יי
13 לאברהם למה דנן נחכת שרה למימר
האפרם בקשוט אוליד ואנא סבית :
14 היפלא האפשר דיתכסי מן קדם יי מדעם לומן חנא איתוב לותך כעדנא הדין
15 ואתון קיימין ולשרה בר : ותכחש וכפרת שרה למימר לא תמהית ארום דחילת
16 ואמר מלאכא לא תדחלין ארום בקושטא נחכית : ויקומו וקמו מתמן מלאכייא
דהוו מדמיין לגבריא דין דבשר ית שרה סליק לשמי מרומא ותרין מנהון אוריקו
17 על אנפי סדום ואברהם אויל עמהון לאלוואידון : ויי אמר ייי אמר במימריה
לית אוושר לי למכסיא מן אברהם מה
18 דאנא עביד ומן דינא הוא דלא נעביד עד
דנודע יתיה : ואברהם עתיד
דיהוי לעם רב ותקיף ויתברכין בדיליה
בוכתיה כל עממי ארעא :

ירושלמי 10 ואמר מחוור אחוור לותך
כעדן הדין דאתון קימין והא בר דכר
לשרה אנתתך ושרה הות שמעת לתרע
משכנא וישמעאל הוה קאם מן בתרה :
ירושלמי 12 וחיכת שרה בלבה
למימר בתר דסבירת אפשר דאחוור
ליומי סליותי למהוי לי עדוי ואברהם
סיב :
ירושלמי 16 ואדיקו : 17 ויי במימריה
אמר המכסי אנא מאברהם רחמיית מה
דאנא עבד הואיל וכרבא דסדום בנו
מתנתא די יהבית ליה דינא הוא דלא נפך
יתה עד ומן דאודע יתיה :

Et dixit; Obsecro per miserationes coram te Domine, si nunc inveni 3
gratiam coram te, non nunc ascendat gloria majestatis tuæ à servo tuo,
donec colligam frumenta sub arbore. Et accipiam cibum panis, & 5
sustentabitis corda vestra, & gratias agetis nomini sermonis Domini, &
postea transibitis: quia propterea in tempore convivii conveniistis, &
transvivistis juxta servum vestrum, ut cibum caperetis. Et dixerunt; Pul-
chrè dixisti, fac secundùm sermonem tuum. Et festinavit Abraham in ta- 6
bernaculum ad Saram: & dixit; Accelera tria sata similæ farinæ, misce
& fac placentas. Et ad armentum cucurrit Abraham, & accepit vitulum 7
tenerum & pinguem, dedítque adolescenti; & acceleravit facere cibos
coctos. Et accepit butyrum pingue & lac, simul & vitulum, quem pa- 8
raverat adolescens in cibos coctos; & proposuit coram illis, secundùm
morem & consuetudinem creaturæ hujus mundi: & ipse ministrabat co-
ram illis, & ipsi sedebant sub arbore, videbarúrq; illi ac si comederent. Et 9
dixerunt illi; Ubi est Sara uxor tua? & dixit. Ecce est in tabernaculo.
Et dixit unus ex illis; Revertendo 10
revertar ad te anno sequenti, quo
vos incolumes eritis; & ecce, filius
erit Saræ uxori tuæ: Sara autem
audiebat ad ostium tabernaculi, &
Ismael stabat post ipsum, & atten-
debat iis quæ ab Angelo dicebantur. Abraham autem & Sara senes 11
erant, & provectæ erant ætatis: & cessaverat esse Saræ via menstruo-
rum sicut mulieribus. Et admirata 12
est Sara, in corde suo dicens, Post-
quam senui erit mihi conceptus?
& dominus meus Abraham senex
est. Et dixit Dominus Abrahamo: 13
Cur sic risit Sara, dicendo; Num
utíque verè pariam cum senuerim.
Fieri ne potest ut occultetur à facie Domini quicquam? Ad tempus festi- 14
vum revertar ad te, juxta tempus illud quo vos salvi eritis, & Saræ erit
filius. Et negavit Sara, & dixit, Non admirata sum; quoniam timebat: 15
& dicebat Angelus, Ne timeas; quoniam verè risisti. Et surrexerunt 16
inde Angeli qui similes erant viris; hic
conscendit cœlos excelsos, alii verò duo ex illis aspexerunt versus
Sodomam: Abraham autem ibat
cum eis, ut comitaretur eos. Et 17
dixit Dominus sermone suo; Non
est possibile mihi occultare ab
Abrahamo, id quod ego facturus
sum, & æquum est ut non faciam
donec notum fecero illi. Abraham 18
autem futurus est ut sit in populum
multum & fortem, & benedicentur propter eum, propter ejus meritum,
omnes populi terræ.

Hieros. 10. *Et dixit; Revertendo revertar ad te juxta hoc tempus quo vos superstites, & ecce filius mas Saræ uxori tuæ: Sara autem auscultabat ad portam tabernaculi, & Ismael stabat post eam.*

Hieros. 12. *Et risit Sara in corde suo, dicendo: Postquam senui fieri ne potest ut revertar ad dies pueritiæ meæ, ut sit mihi conceptio? & Abraham senuit.*

Hieros. 16. *Et prospexerunt.* 17. *Dominus autem sermone suo dixit; Num occultabo ab Abrahamo amico meo, quod facturus sum? quandoquidem oppidum Sodom est inter dona quæ dedi ipsi, æquum est ut non subvertamus illam donec indicavero ipsi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* كفت خداونكار من اكر اكنون بيافتم خوبي درچشمان تو نه اكنون بكذري از 3
زبر بنده‌هي تو * ستانده شود اكنون اندك آب وبشويد پايهاي شما وتكيه كنيد 4
فرود آن درخت * بستانم پارهي نان وقوّت دهيد دل شما پس بكذريد كه ابر همچنين 5
كردستيد ابر بنده‌هي شما كفتند همچنين بكني چون آنچه سخن كفتي * شتاب 6
كرد ابرهم بآن خيمه بشره كفت شتاب كن سه قفيز آرد سميد بسريش وبكن كلوجها.
* وآن كاو خانه بدويد ابرهم بستانه بچّهي كاو نازك ونيكو بداد بآن كودك شتاب كرد 7
بكردن اويرا * بستانه مسكه وشير وبچّهى آن كاو آنچه بكرد بداد بپيش ايشان واو استيده 8
ابر ايشان فرود آن درخت وبخوردند * كفتند باو كجاست شره زن تو كفت اينك 9
در خيمه * كفت باز كشتن باز كردم بتو چون وقت زاچه واينك پسر بشره زن تو 10
وشره شنوا دركاهي آن خيمه واو پس او * وابرهم وشره پيران آمدكان در روزكاران باز 11
ايستاد ببودن بشره طريق چون زنان * بخنديد شره در اندرون آن بكفتن پس كهنكي 12
من بود بمن آرايش وخداونكار من پير * كفت ! بابرهم چرا اين بخنديد شره بكفتن 13
هنيز تحقيق برايم ومن پير شدم * ها پوشيده باشد از ! سخن بوعده باز كردم بتو 14
چون وقت زاچه وبشره پسري * منكر شد شره بكفتن نه خنديدم كه بترسيد كفت 15
نه كه خنديدي * برخاستند از آنجا آن مردمان نكاهي كردند ابر روي سدوم وابرهم 16
روا اواز ايشان بفرستادن ايشان را * وخدا كفت ها پوشا من از ابرهم آنچه من كنا * 17
* وابرهم بودن باشد بقوم بزرك وقوي وآفرين باشند درو همه قومهاي زمين * 18

*Dicens, Domine mi, si nunc inve- 3
ni gratiam in oculis tuis, ne transeas nunc à desuper servum tuum: Capiatur nunc parum aquæ, & lavate pedes vestros, & innitimini sub arbore. Interim accipiam buccellam 5 panis, & corroborate cor vestrum; postea transibitis: idcircò enim transistis ad servum vestrum. Dixerunt, Ita facias secundù sermonem quem dixisti. Tum festinans Abraham ad ten- 6 torium ad Sarah, dixit; Festina, tria sata farinæ similæ depsè, & fac placentas. Ad stabulum autem boum 7 currens Abraham, tulit vitulum tenerum ac bonum, deditque puero qui festinavit parare illū. Capiens quoq; 8 butyrum recens, & lac, & vitulum quem paraverat, dedit coram eis: ipse verò stabat juxta eos sub arbore, & comederunt. Dixerunt ad 9 eum, Ubi est Sarah uxor tua? Respondit, Ecce in tentorio. Dixit, Revertendo 10 revertar ad te secundum tempus partûs, & ecce filium habebit Sarah uxor tua: & Sarah auscultabat ad ostium tabernaculi, & ipsum post eum. Abrahã autem & Sarah erant 11 senes ac progressi in diebus: & desierat esse ipsi Sarah secundùm modū mulierum. Risit itaque Sarah intra se, dicendo; Post senectutem meam 12 erit mihi apparatus? præterea herus meus est senex. Dixit Dominus ad 13 Abraham, Ad quid hoc risit Sarah, dicendo; Nunquid etiã verè pariam, & ego sum senio confecta? An obtectum 14 est à Domino verbum? ad conditum tempus revertar ad te secundùm tempus partûs, et Sarah habebit filiū. Negavit autem Sarah, dicendo; Non 15 risi quia timuit. Respondit angelus, Nequaquàm, risisti enim. Consurgentes itaque inde viri illi, aspexerunt versus faciem Sodom: Abraham verò ibat cum eis ut dimitteret eos. Et dixit Deus, Nunquid cela- 17 bo ego ab Abraham quid ego facturus sum, cùm Abraham omninò futurus 18 sit in gentem magnam ac fortem, benedicendæque sint in eo omnes gentes terræ?*

ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*
19 כי אַרום גְּלִי קֳדָמַי חֲסִידוּתֵיהּ בְּגִין דְּיִפְקֵד יַת בְּנוֹי וְיַת אֵינַשׁ בֵּיתֵיהּ בַּתְרֵיהּ	19 כי אַרום גְּלִי קֳדָמַי חֲסִידוּתֵיהּ בְּגִין דְּיִפְקֵד יַת בְּנוי וְיַת אֵינַשׁ בֵּיתֵיהּ בַּתְרֵיהּ	19 Quoniam manifesta est coram me ejus pietas, ut præcipiat filiis suis & hominibus domûs suæ post se, ut observent semitas quæ rectæ sunt coram
וְיִטְרוּן אָרְחָן דְּתַקְנָן קֳדָם יְיָ לְמֶעְבַּד צְדָקְתָא וְדִינָא בְּגִין דַּייֵתֵי יְיָ עֵילּוי דְּאַבְרָהָם	וְיִטְרוּן אָרְחָן דְּתַקְנָן קֳדָם יְיָ לְמֶעְבַּד צְדָקְתָא וְדִינָא בְּגִין דַּייֵתֵי יְיָ עֵילּוי דְּאַבְרָהָם	Domino faciendo justitiam & judicium; ut adducat Dominus super
יַת דְּמַלֵּיל עֲלוי : ואמר וְאָמַר יְיָ לְמַלְאֲכֵי שֵׁירוּתָא קְבִילַת סְדום וַעֲמוֹרָה	יַת דְּמַלֵּיל עֲלוי : ואמר וְאָמַר יְיָ לְמַלְאֲכֵי שֵׁירוּתָא קְבִילַת סְדום וַעֲמוֹרָה	ipsum Abramum, id quod loquutus est de eo. Postea dixit Dominus An- 20
20 דְּאַנְסִין מִסְכְּנִין וְנָזְרִין דְּכָל דְּיָהִיב פְּתָא לְעַנְיָא וַיקֵד בְּנוֹרָא אַרום סְנִיאַת	דְּאַנְסִין מִסְכְּנִין וְנָזְרִין דְּכָל דְּיָהִיב פְּתָא לְעַנְיָא וַיקֵד בְּנוֹרָא אַרום סְנִיאַת	gelis ministerii; Clamor Sodomæ & Gomorrhæ, (qui vim inferunt pau-
וְחוֹבַתְהון אַרום תַּקִּיפַת לַחֲדָא : ארדה	וְחוֹבַתְהון אַרום תַּקִּיפַת לַחֲדָא : ארדה	peribus, & decernunt quòd quisquis fustum dederit inopi comburatur
אִתְגְּלִי כְּעַן וְאֶחֱמֵי הַא כְּקֶבִּילְתָּא 21 דְּרִיבָא פְּלִיטַת דְּעַלַת קוֹמוי עֲבַדוּ גְּמִירָא	אִתְגְּלִי כְּעַן וְאֶחֱמֵי הַא כְּקֶבִּילְתָּא 21 דְּרִיבָא פְּלִיטַת דְּעַלַת קוֹמוי עֲבַדוּ גְּמִירָא	igni) quoniam multus, & peccata eorum quoniam ingentia valde. Ma- 21
הֵינוּן חַיְבִין וְאִם עֲבָדִין תְּתוּבָא הֲלָא הֵינוּן קֳדָמַי זַכָּאִין כְּמָא דְּלָא יַדָּעִיהּ וְלָא	הֵינוּן קֳדָמַי זַכָּאִין כְּמָא דְּלָא יַדָּעִיהּ וְלָא	nifestabor jam, & videbo, an secundùm clamorem puellæ quæ erepta
אֶחְפַּרְע : ויפנו וְאִתְפְּנִיאוּ מִתַּמָּן מַלְאָכַיָּא 22 דְּדַמְיָן לִנּוּבְרַיָּא וְאָזְלוּ לִסְדום וְאַבְרָהָם עַד	אֶחְפַּרְע : ויפנו וְאִתְפְּנִיאוּ מִתַּמָּן מַלְאָכַיָּא 22 דְּדַמְיָן לִנּוּבְרַיָּא וְאָזְלוּ לִסְדום וְאַבְרָהָם עַד	est, qui ascendit coram me, fecerint consummationem, tum rei
כְּרון בְּעֵי רַחֲמִין עַל לוט וּמְשַׁמֵּשׁ בְּצָלּו	כְּרון בְּעֵי רַחֲמִין עַל לוט וּמְשַׁמֵּשׁ בְּצָלּו	erunt: quòd si fecerint pœnitentiam, annon erunt coram me innocentes, quasi nesciente illud, & non 22
קֳדָם יְיָ : ויגש וְצַלֵּי אַבְרָהָם וְאָמַר הֲרוֹגְזָךְ שֵׁצִיא וַכַּאי עִם חַיָּב : אולי מָאִים 23	קֳדָם יְיָ : ויגש וְצַלֵּי אַבְרָהָם וְאָמַר הֲרוֹגְזָךְ שֵׁצִיא וַכַּאי עִם חַיָּב : אולי מָאִים 23	ulciscar? Et verterunt se inde angeli qui similes erant viris & profecti sunt Sodomam: Abraham autem adhuc quærebat misericordiam
אירת חַמְשִׁין זַכָּאִין בְּגוֹ קִרְתָּא דִּייצְלוּן קֳדָמָךְ עֲשָׂרָה לְכָל קִרְוָא כְּל קֳבֵל חַמְשָׁא 24	אירת חַמְשִׁין זַכָּאִין בְּגוֹ קִרְתָּא דִּייצְלוּן קֳדָמָךְ עֲשָׂרָה לְכָל קִרְוָא כְּל קֳבֵל חַמְשָׁא	pro Lot, & ministrabat in precatione coram Domino. Et oravit Abra- 23
קוּרַיִן סְדום וַעֲמוֹרָה אַדְמָה וְצבויים וְוָעַר הֲרוֹגְזָךְ שֵׁצִיא וְלָא תִּשְׁבּוק לְאַתְרָא	קוּרַיִן סְדום וַעֲמוֹרָה אַדְמָה וְצבויים וְוָעַר הֲרוֹגְזָךְ שֵׁצִיא וְלָא תִּשְׁבּוק לְאַתְרָא	ham, & dixit; An ira tua perdet innocentem cum peccatore? Fortè sunt 24
בְּגִין זַכְוָות חַמְשִׁין זַכָּאִין דְּבֵנָוֹהִי : חלילה חוּלִין הוּא לָךְ לְמֶעְבַּד כִּפְתְגָמָא הָדֵין 25	בְּגִין זַכְוָות חַמְשִׁין זַכָּאִין דְּבֵנָוֹהִי : חלילה חוּלִין הוּא לָךְ לְמֶעְבַּד כִּפְתְגָמָא הָדֵין 25	quinquaginta justi in medio civitatis, qui orabunt coram te, decem pro
לְמִקְטַל זַכַּאי עִם חַיָּב וִיהֵי זַכַּאי הֵיךְ חַיָּב חוּלִין הוּא לָךְ הַאֲפַשַׁר מָאן דְּדָאִין	לְמִקְטַל זַכַּאי עִם חַיָּב וִיהֵי זַכַּאי הֵיךְ חַיָּב חוּלִין הוּא לָךְ הַאֲפַשַׁר מָאן דְּדָאִין	unaquaque civitate, è regione quinque civitatum; Sodomæ, Gomor-
כָּל אַרְעָא לָא יַעֲבֵד דִּינָא : ויאמר וַאֲמַר יְיָ אִין אַשְׁכַּח בִּסְדום חַמְשִׁין זַכָּאִין 26	כָּל אַרְעָא לָא יַעֲבֵד דִּינָא : ויאמר וַאֲמַר יְיָ אִין אַשְׁכַּח בִּסְדום חַמְשִׁין זַכָּאִין 26	rhæ, Adamæ, Seboim & Zoar: an ira tua perdet, & non remittet loco
בְּגוֹ קִרְתָּא דִּייצְלוּן קֳדָמַי וְאֶשְׁבּוק לְכָל אַרְעָא בְּגִינֵיהוֹם : ויען וְאָתֵיב אַבְרָהָם וְאָמַר 27	בְּגוֹ קִרְתָּא דִּייצְלוּן קֳדָמַי וְאֶשְׁבּוק לְכָל אַרְעָא בְּגִינֵיהוֹם : ויען וְאָתֵיב אַבְרָהָם וְאָמַר 27	propter meritum quinquaginta justorum, qui in medio ejus sunt? Pro- 25
בְּבָעוּ בְּרַחֲמִין הָא כְּרון שְׁרִיתִי לְמַלָּלָא קֳדָם יְיָ וְאָנָא מָתִיל לְעָפָר וְקִטָם : אולי	בְּבָעוּ בְּרַחֲמִין הָא כְּרון שְׁרִיתִי לְמַלָּלָא קֳדָם יְיָ וְאָנָא מָתִיל לְעָפָר וְקִטָם : אולי	phanum sit tibi facere juxta hunc sermonem, occidendo innocentem cum
מָאִים חַסְרִין מִן חַמְשִׁין זַכָּאִין חַמְשָׁא הֲתַחֲבִיל בְּגִין חַמְשָׁא דְּחַסְרִין לְוועַר יַת 28	מָאִים חַסְרִין מִן חַמְשִׁין זַכָּאִין חַמְשָׁא הֲתַחֲבִיל בְּגִין חַמְשָׁא דְּחַסְרִין לְוועַר יַת 28	peccatore, & erit innocens sicut peccator; prophanum sit tibi. Fierine
כָּל קִרְתָּא וְאָמַר לָא אֵיחַבֵּל אִין אַשְׁכַּח תַּמָּן אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא : ויוסף ואוסיף 29	כָּל קִרְתָּא וְאָמַר לָא אֵיחַבֵּל אִין אַשְׁכַּח תַּמָּן אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא : ויוסף ואוסיף 29	potest, ut is qui judicat universam terram non faciat judicium? Et 26
תּוּב לְמַלָּלָא קוֹדָמוי וְאָמַר מָאִין יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן אַרְבְּעִין תְּתֵן בְּגִין אַרְבְּעִין שֵׁצִיא עֲשָׂרָא לְכָל קִרְתָּא	תּוּב לְמַלָּלָא קוֹדָמוי וְאָמַר מָאִין יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן אַרְבְּעִין תְּתֵן בְּגִין אַרְבְּעִין שֵׁצִיא עֲשָׂרָא לְכָל קִרְתָּא	dixit Dominus; si inveniam in Sodom quinquaginta innocentes in
לְאַרְבַּעַת קוּרַיִן וְוועַר דְּחוֹבְהָא קַלִּילִין שְׁבוק לָהּ בְּגִין רַחֲמָךְ וְאָמַר לָא אַעֲבִיד	לְאַרְבַּעַת קוּרַיִן וְוועַר דְּחוֹבְהָא קַלִּילִין שְׁבוק לָהּ בְּגִין רַחֲמָךְ וְאָמַר לָא אַעֲבִיד	medio civitatis, qui orent coram me, tum condonabo universi terræ
גְּמִירָא בְּגִין זַכְוות אַרְבְּעִין : ויאמר וְאָמַר לָא כְּדון יִתְקוֹף רוּגְזָא דְּרִיבון כָּל 30	גְּמִירָא בְּגִין זַכְוות אַרְבְּעִין : ויאמר וְאָמַר לָא כְּדון יִתְקוֹף רוּגְזָא דְּרִיבון כָּל 30	propter eos. Et respondit Abraham, & dixit; Obsecro per miserati- 27
עַלְמַיָּא יְיָ וַאֲמַלֵּיל מָאִים יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן תְּלָתִין דִּייצְלוּן עֲשָׂרָא לְכָל קִרְתָּא לְתַלַּת	עַלְמַיָּא יְיָ וַאֲמַלֵּיל מָאִים יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן תְּלָתִין דִּייצְלוּן עֲשָׂרָא לְכָל קִרְתָּא לְתַלַּת	ones: ecce nunc incipio loqui coram Domino, cum ego similis sim
קוּרַיִן וְוועַר שְׁבוק לְהום בְּגִין רַחֲמָךְ וְאָמַר לָא אַעֲבִיד גְּמִירָא אִין אַשְׁכַּח	קוּרַיִן וְוועַר שְׁבוק לְהום בְּגִין רַחֲמָךְ וְאָמַר לָא אַעֲבִיד גְּמִירָא אִין אַשְׁכַּח	pulveri & cineri. Fortè defuerint ex quinquaginta justis quinque; an 28
תַּמָּן תְּלָתִין : ויאמר וְאָמַר בְּבָעוּ בְּרַחֲמִין הָא כְּרון שְׁרִיתִי לְמַלָּלָא קֳדָם רִבּון 31	תַּמָּן תְּלָתִין : ויאמר וְאָמַר בְּבָעוּ בְּרַחֲמִין הָא כְּרון שְׁרִיתִי לְמַלָּלָא קֳדָם רִבּון 31	perdes propter quinque, qui defuerint ipsi Zoar, totam civitatem? &
כָּל עַלְמַיָּא יְיָ מָאִים יִשְׁתַּכְחוּן עֶשְׂרִין דִּייצְלוּן עֲשָׂרָא לְתַרְתֵּין קוּרַיִן וְלִתַלַּת	כָּל עַלְמַיָּא יְיָ מָאִים יִשְׁתַּכְחוּן עֶשְׂרִין דִּייצְלוּן עֲשָׂרָא לְתַרְתֵּין קוּרַיִן וְלִתַלַּת	dixit; Non perdam, si invenero ibi quadraginta quinque. Et addidit rursus 29
שְׁבוק לְהום בְּגִין רַחֲמָךְ וְאָמַר לָא אֵיחַבֵּל בְּגִין זַכְוות עֶשְׂרִין :	שְׁבוק לְהום בְּגִין רַחֲמָךְ וְאָמַר לָא אֵיחַבֵּל בְּגִין זַכְוות עֶשְׂרִין :	loqui coram ipso, & dixit; Fortè invenientur ibi quadraginta, deni in unaquaque ex quatuor urbibus; ipsi enim Zoar, cujus peccata levi-
		ora sunt, remittetur propter miserationes tuas: & dixit, Non faciam
		consumptionem propter meritum quadraginta. Et dixit; Non nunc 30
		incandescat ira Domini totius mundi Dei, & loquar: fortasse ibi in-
		venientur triginta qui orabunt, deni deni pro unaquaque trium urbi-
		um; nam Seboim & Zoar condona propter miserationes tuas: & dixit,
		Non faciam consumptionem, si inveniam ibi triginta. Et dixit, Ob- 31
		secro per miserationes; ecce nunc incipio loqui coram Domino totius
		mundi Deo: si inveniantur viginti qui orent, deni deni in duabus civi-
		tatibus; tribus verò condonabis propter miserationes tuas: qui dixit,
		Non perdam propter meritum viginti.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

19 * كه دانستم اويرا بسبب آنچه بفرمايد مر پسران او ومر خانه زادهي او پس او ونگاه
دارند راهي ؛ بكردن راستي وحكم بسبب آوردن ؛ ابر ابرهم مر آنچه سخن كفت
20 ابر او * كفت ؛ نالهي سدوم وعمورة كه بسيارست وخطاي ايشان كه كران
21 بغايت * فرود شوم اكنون وببينم ها چون نالهي آن آمده بمن بكردند جمله واكر
22 نه بدانم * روي كردند از آنجا آن مردمان برفتند بسدوم وابرهم نيز او استيده
23 بپيش ؛ * نزديك شد ابرهم كفت هنيز هلاك كني صالح اواز ظالم * مكر هست
24 پنجاهي صالحان در ميان آن شهر هنيز هلاك كني ونه آمرزي بآن جا بسبب پنجاه
25 آن صالحان آنچه درميان آن * معاذ الله بتو از كردن چون سخن اين بكشتن
صالح اواز ظالم وباشد چون صالح چون ظالم معاذ الله بتو آن حكم كنا همه آن زمين
26 نكند حكم * كفت ؛ اكر بيابم در سدوم پنجاه صالحان در ميان آن شهر بيامرزم بهمه
27 آن [جا] در سبب ايشان * جواب داد ابرهم وكفت اينك اكنون مراد كردم بسخن كفتن
28 بخداوند من ومن خاك وخاكستر * مكري كم شوند پنجاه آن صالحان پنج ها تباه كني
29 در پنج مر همه آن شهر كفت نه تباه كنم اكر بيابم آنجا چهل وپنج * بيافرود نيز بسخن
30 كفتن باو وكفت مكر يافته شوند آنجا چهل كفت نه كنم در سبب آن چهل * كفت
نه اكنون كرم شود بخداوند من وسخن كويم مكر يافته شوند آنجا سي كفت نه
31 كنم اكر بيابم آنجا سي * كفت اينك اكنون مراد كردم بسخن كفتن بخداوند
من مكر يافته شوند آنجا بيست كفت نا تباهي كنم در سبب آن بيست *

Novi enim eum, propterea præcipiet 19
filiis suis & natis domi suæ post se, ut custodiant viam Domini faciendo justitiam & judicium, ut adducat Dominus super Abraham id quod sermone suo locutus est de eo. Dixit 20
itaque *Dominus, Clamor Sodom & Gomorah quia multus est, & peccatum eorum quia est grave valdè: Descendam nunc, & videbo an omnia* 21
perpetrârunt juxta clamorem pervenientem ad me: & si non, sciam. Tum respicientes indè viri, perrexe- 22
runt in Sodom: Abraham autem adhuc stabat ipse in conspectu Domini. Et 23
accedens Abraham dixit, Num etiam disperdes justum cum impio? For- 24
tassis sunt quinquaginta justi in medio civitatis; numquid etiam disperdes, neque condonabis loco propter quinquaginta justos qui sunt in medio ejus? Absit tibi, facere secun- 25
dùm sermonem istum, scilicet interficere justum cum impio: & sic fore justo ut impio: absit inquam tibi; nonne qui judicat universam terram faceret judicium? Dixit Dominus, 26
Si invenero in Sodom quinquaginta justos in medio civitatis, condonabo omni loco causâ illorum. Respondit Abraham, ac dixit; Ecce 27
nunc volui verbum loqui cum Domino meo; sed ego sum pulvis ac cinis. Forsitan defuerint ex quinquaginta 28
justis, quinque: numquid corrumpes propter quinque totam urbem? Respondit, Non corrumpam, si invenero illic quadraginta quinque. Addidit 29
etiam Abraham *sermonem habere cum eo, ac dixit; Fortè inveniantur ibi quadraginta. Respondit, Non faciam propter quadraginta. Dixit* Abraham, 30
Ne excandescat nunc Dominus meus, si loquar adhuc *verbum: forsitan inveniantur illic triginta. Respondit, Non faciam si invenero illic triginta. Item-* 31
rum dixit, Ecce nunc volui sermonem habere cum Domino meo, fortasse invenientur ibi viginti. Respondit Dominus, Non corrumpam propter viginti.

32 ויאמר ואמר בבעו ברחמין מן קדם ד לא כדון יתקוף רונזא דרבון כל עלמיא
יי ואמליל ברם זמנא חדא מאים ישתתכחון תמן עשרא ואינין ונבעי
רחמין על כל אתרא ותשבוק להום ואמר לא אחביל בגין זכוות עשרא : וילך
33 ואסתלק יקרא דיי כד פסק למללא עם אברהם ואברהם תב לאתריה :

32 Et dixit, Obsecro per miserationes à facie tua, non nunc incandescat furor Domini totius mundi Dei, & loquar tantùm hac vice: fortè reperientur ibi decem, & erimus ego & ipsi, & petemus miserationes pro toto loco, & condonabis illis: & dixit, Non perdam propter meritum decem. 33 Et ascendit gloria Domini, quando cessavit loqui cum Abrahamo: Abraham autem reversus est in locum suum.

יט

1 ויבאו ואתו תרין מלאכיא לסדום
ברמשא ולוט יתיב בתרעא דסדום
וחמא לוט וקם לקדמותהון מתרע
משכנא וסניד אנפוי על ארעא : ויאמר
2 ואמר בבעו כדון רבוני זורו כדון מיכא
ועולו לבית עבדכון ובתו ושוונו רינליכון
ותקדמון ותהכון לארחתכון ואמרו לא
3 ארי בשוקא נבית : ויפצר ופייס בהום
לחדא וזרו לוותיה ועלו לביתיה ועבד להום משתיא ופטירי אפא להום ודמי ליה
4 כאילו אכלין : טרם עד דלא שכיבו ואנשין רשיעין דבקרתא אינשי סדום
אחורו על ביתא מטליא ועד סבא כל עמא מסיפא : ויקראו וקרו ללוט ואמרו
5 ליה האן גוברייא דעלו לותך ליליא דין אפיקינון לוותן ונשמש עמהון : ויצא
6 ונפק לוותהום לוט לתרעא ודשא
אחר בתרוי : ויאמר ואמר בבעו לא
7 כדון אחוי תבאישון : הנה הא כדון
8 אית לי תרתין בנן דלא שמשו עם
גבר אנפיק כדון יתהין לוותכון ועיבידו להין כדתקין קומיכון לחוד לגוברייא
האילין לא תעברון מידעם ביש ארום בגין כן עלו למיברת תחות טלל כשורא
9 דחדא דילי : ויאמרו ואמרו קריב להלא ואמרו הלא בלחודוי אתא דין לאיתותבא
בינן והא איתעביד דיינא ודאין לכולנא וכדון נבאיש לך יתיר מדלהון ואתקיפו
בגברא בלוט לחדא וקריבו למיתבר דשא : וישלחו ואושיטו גוברייא ית
10 ידיהון והנעילו ית לוט לוותהון לביתא וית דשא אחרו : ואת ויית גוברייא
11 דבתרע ביתא מחו בחוורורייא מטליא ועד סבא ואשתלהיו להשכחא תרעא :

ירושלמי 1 ולוט יתיב בפילי דסדום וחמא יתהון ורהט ושאיל בשלמהון וסניד על אפוי על ארעא : 2 ואסחו רגליכון וסחון בצפרא ותיזלון למשכניכון בשלם ואמרו לא ארום בפלטיות קרתא נבית 3 והוו מתחמין היך אכלין והיך שתין :

ירושלמי 7 ואמר להון לוט אמתינו הכא קליל ועיר עד דנבעי רחמין מן קדם יי : 8 דלא חכמו תשמיש לנבר :

ירושלמי 11 בסנורים בחברבריה :

1 Venerunt autem duo angeli Sodomam vesperi, Lot autem sedebat in porta Sodom: & vidit Lot, & surrexit in occursum eorum ex porta tabernaculi, & adoravit facie sua ad terram usque. Et dixit; 2 Obsecro nunc, domini mei, divertite modò hinc & ingredimini in domum servi vestri, & pernoctate & lavate pedes vestros, manè verò surgetis & ibitis in viam vestram: & dixerunt; Non, quoniam in platea pernoctabimus. Et blandè alloquutus 3 est eos valde, & diverterunt ad ipsum, & ingressi sunt domum ejus: & fecit illis convivium, & azyma coxit illis, & videbatur illi acsi comederent. Nondum cubuerant, cum homines improbi qui *erant* in urbe, homines 4 Sodomæ, circuiverunt domum à puero usque ad senem; omnis populus à fine ejus. Et vocantes Lot, dixerunt illi; Ubi sunt viri qui ingressi 5 sunt ad te nocte hâc? educ eos ad nos, ut rem habeamus cum illis. Et 6 egressus est ad eos Lot ad portam: & clausit ostium post se. Et dixit; 7 Obsecro, ne nunc, fratres mei, malè agatis. Ecce jam mihi sunt duæ 8 filiæ, quæ non habuerunt rem cum viro; educam eas ad vos, ut faciatis illis sicut rectum visum erit coram vobis: tantùm viris istis non faciatis quicquam mali; quoniam id-circo ingressi sunt ad pernoctandum sub umbra trabis hujus meæ. Tum 9 dixerunt, Accede istuc: insuper dixerunt, Annon solus venit hic ad habitandum inter nos? & ecce factus est judex, & judicat omnes nos; jam vero pejus faciemus tibi quam illis: vimque faciebant viro illi Lot valde, ita ut accederent ad effringendum fores. Et extenderunt viri illi manus 10 suas, & introduxerunt ad se Lot in domum, atque fores clauserunt. Sed 11 viros, qui erant in porta domûs, percusserunt suffusionibus, à puero usque ad senem: & fatigati sunt ut invenirent portam.

Hieros. 1. *Lot autem sedebat in porta Sodom; & vidit eos, et concurrit et interrogavit de pace eorũ, et incurvavit se in facies suas in terram.* 2. *Et lavate pedes vestros, et lavate vos in aurora, postea ibitis in tabernacula vestra in pace: et dixerunt, Non; quoniam in platea civitatis pernoctabimus.* 3. *Et visi sunt quasi ederent et biberent.*

Hieros. 7. *Et dixit illis Lot; Expectate hic paulisper, donec quæramus miserationes à conspectu Domini.* 8. *Quæ non nôrunt concubitum viri.*

Hieros. 11. *Cæcitatibus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 *گفت نه اکنون گرم شود بخداوند من وسخن گویم خاصه ها این بار مگر یافته شوند
آنجا ده گفت نه تباهي کنم در سبب آن دهي * برفت چون آنچه تمام کرد بسخن
33 گفتن بابرهم وابرهم باز گشت بجاي او * فصل نوزدهم *

1 *بیامدند دو آن فرشتگان بسدوم در ایوار ولوط نشینا در دروازهي سدوم بدید لوط
2 برخاست بپدیرهي ایشان سجود کرد روي بزمین * گفت اینک اکنون خداوند من
بگردید اکنون بخانهي بندهي شما منزل کنید وبشویید پاها شما وشب گیر کنید وبروید
3 براهي شما گفتند نه که در گشادگي جاي منزل کنیم *جهد کرد در ایشان بغایت
4 بگشتند باو بیامدند بخانهي او بکرد بایشان دعوت وفطیر بپخت وبخوردند * پیش بخسپند
ومردمان آن شهر مردمان سدوم گرد گرفتند ابر آن خانه از کودک وتا پیر همه آن قوم
5 از کنار * بخواندند بلوط گفتند باو کجا آن مردمان آنچه آمدند بتو این شب بیرون
6 آور ایشانرا بایما وبدانیم ایشانرا * بیرون آمد بایشان لوط بآن درگاه وآن در ببست پس او *
7 8 * گفت نه اکنون برادران من بدي کنید * اینک اکنون بمن دو دختران آنچه ندانستند
مرد بیرون آورم ایشانرا بشما وبکنید بایشان آن نیکو درچشمان شما خاصه بمردمان اینان
نکنید چیزي که ابر همچنین آمدند در سایهي سقف من * گفتند نزدیک شو بآن و
9 سو گفتند آن یکه آمد بنشستن وحکم کرد حکم اکنون بدتر کنیم بتو از ایشان جهد
10 کردند در مرد در لوط نزدیک شدند بشکستن آن در * بگشیدند آن مردمان مر دست
11 ایشان بیاوردند مر لوط بایشان بآن خانه ومر آن در ببستند * ومر آن مردمان [آنچه درگاهي
آن خانه] بزدند در شبکوري از کودک وتا بزرگ عاجز شدند بیافتن آن درگاه *

Subdidit Abraham, *Ne excandescat* 32 *nunc Dominus meus, et loquar tantummodo ea hâc vice, Forsitan inveniuntur ibi decem: Respondit, Non corrumpam propter decem.* Tum *abiit Dominus* 33 *cùm finivisset sermonem habere cum Abraham: Abraham verò reversus est ad locum suum.*

CAP. XIX.

1 *Venerunt itaque duo angeli in Sodom vesperi, & sedebat Lot in porta Sodom: videns Lot, surrexit in occursum eorum; & adorans facie in terram,* Dixit; *Ecce nunc domine* 2 *mi, diversite nunc ad domum servi vestri, ibi commoramini ac lavate pedes vestros: postèà antelucanâ surgetis, et pergetis in viam vestram.* Respondentibus illis, *Nequaquam, sed in aperto commorabimur,* Compulit eos valdé: 3 qui *divertentes ad ipsum ingressi sunt domum ejus, et fecit eis convivium; insuper fermentata quoque coxit, et comederunt. Priusquàm autem decumberent,* viri 4 *urbis,* nempe viri Sodom circumcinxerunt domum à puero usque ad senem, omnis populus ab extremo: Et *vocaverunt* Lot, dicentes ei, *ubinam* 5 sunt viri qui venerunt ad te *hâc nocte? educ illos ad nos ut cognoscamus eos.* Tunc egrediens ad eos 6 Lot ad ostium, fores post se concluſit, Et *dixit,* Ne *malefacialis nunc fratres* 7 *mei. Ecce nunc mihi* sunt *duæ filiæ* 8 *quæ nondum cognoverunt virum, educam eas ad vos, et facite eis quod bonum erit in oculis vestris: tantùm viris istis ne faciatis quicquam; quia idcircò venerunt sub umbra tecti mei.* Respondentes, 9 Facesse *ulteriùs: Adjecerunt* etiam, *Unicus venit ad commorandum, & ipse judicium exercet: nunc deteriùs* [illegible] *bi agemus quàm illis. Vim* itaque *facientes in virum,* nempe *in Lot,* accesserunt *ad effringendum ostium.* Tum *extendentes viri illi manus suas,* 10 *tulerunt Lot ad se in domum, & fores occluserunt. Præterea vi-* 11 *ros qui* erant ad *ostium domûs percusserunt cæcitate nocturnâ, à puero usque ad adultum: et defatigati sunt ut invenirent ostium.*

ואמרו גוברַיָא לְלוט הוֹב מַאן אִית לָךְ בְּקַרְתָּא קְרִיב או אָחָא הָכָא חַתְנָךְ 12
בְּנָךְ וּבְנָתָךְ הַנְפַּק מִן אַתְרָא: כי אֲרוּם מְחַבְּלִין אֲנַחְנָא֙ית אַתְרָא הָדֵין אֲרוּם סַגִיאַת 13
קֳבְלְהֹון קֳדָם יְיָ וְשַׁדְרָנָא יְיָ לְחַבְּלוּתָהּ: ויצא ונפק לוט ומַלֵיל עִם חַתְנוי דְנָסְבוּ 14
בְּרְחוֹיי וַאֲמַר קוּמוּ פּוּקוּ מִן אַתְרָא הָדֵין אֲרוּם מְחַבֵּל יְיָ יַת קַרְתָּא וַהֲוָה פִּתְגָמָא
כְּתִיהָמָא כִנְבַר מְנַחֵיךְ בְּעֵינֵי חַתְנוי: וכמו וְכְאִישׁוּן מֵיסַק קְרִיצְתָא דַהֲוָה לְמֵיסוֹק 15
וּדְחִיקוּ מַלְאָכַיָא בלוט לְמֵימַר קוּם דְבַר יַת אִנְתְתָךְ וְיַת תַּרְתֵּין בְּנָתָךְ דְהַשְׁתַכְּחַן
נַבְּךְ דִלְמָא תִשְׁתֵיצֵי בְחוֹבֵי יַתְבֵי קַרְתָּא: ויתמהמה וְאִשְׁתְהִי וַאֲתַקִיפוּ גוּבְרַיָא 16
בִּידֵיהּ וּבִידָא דְאִנְתְתֵיהּ וּבִידָא דְתַרְתֵּין בְּרַתּוֹיי כַּד חַיְסָא מִן קֳדָם יְיָ הֲוַת עֲלוי
וְאַפְּקוּהִי וְאַשְׁרִיוּהִי מִבָּרָא לְקַרְתָּא: ויהי וַהֲוָה כְּאַפָּקָתְהוֹן יָתְהוֹן לָבָרָא וְהַדַר 17
חַד מִנְּהוֹן לְסָרוֹם לְחַבְּלוּתָא וְחַד אִשְׁתְאַר עִם לוט וְאֲמַר לֵיהּ חוּס עַל נַפְשָׁךְ לָא
אִסְתַּכַּל לַאֲחוֹרָךְ וְלָא תְקוּם בְּכָל מֵישְׁרָא לְטַוּרָא אִשְׁתֵיזֵב דִלְמָא תִשְׁתֵיצֵי: ויאמר
וַאֲמַר לוט לְוָתֵיהּ בְּבָעוּ מִנָּךְ אֲמַתִין לִי 18
שָׁעָא וְעִירָא עַד דִנְתִבּוּעַ רַחֲמִין מִן קֳדָם יְיָ:
הנה הָא כְּדוֹן אַשְׁכַּח עַבְדָךְ רַחֲמִין 19
קֳדָמָךְ וְאַסְגֵיתָא טִיבוּתָךְ דְעָבַדְתָּא עִמִּי
לְקַיָמָא יַת נַפְשִׁי וַאֲנָא לָא יָכִילְנָא לְאִשְׁתֵיזָבָא לְטַוּרָא דִלְמָא תִירְעִינַנִי בִּישְׁתָא
וְאֵימוּת: הנה הָא כְּדוֹן בְּבָעוּ קַרְתָּא הָדָא קְרִיבָא מוֹתְבָהּ וְחֵמֵי לְמֵיעְרִיק לְתַמָּן 20
וְהִיא צִיבְחַר וְקַלִילִין חוֹבָהָא אִישְׁתֵיזֵב כְּרוֹן תַּמָּן הֲלָא צִיבְחַר הִיא וְתִתְקַיֵים נַפְשִׁי:
ויאמר: וְאֲמַר לֵיהּ הָא נְסִיבִית אַפָּךְ אוֹף לְפִתְגָמָא הָדֵין בְּדִיל דְלָא אֲהֵפּוּךְ יַת קַרְתָּא 21
דְמַלֵילְתְּ לְאִשְׁתֵיזָבָא בָּהּ: מהר אוּחֵי אִשְׁתֵיזֵב לְתַמָּן אֲרוּם לָא יָכִילְנָא לְמֶעֱבַד 22
מִדְעַם עַד מֵיעֲלָךְ לְתַמָּן בְּגִין כֵּן קְרָאת שְׁמָא דְקַרְתָּא זוֹעַר: השמש שִׁמְשָׁא עִבְרִית 23
יָמָא וּנְפַק עַל אַרְעָא בְּסוֹף תְּלַת שָׁעִין וְלוט עַל לְוָעַר: ויי וּמֵימְרָא דַיְיָ אַחִית מִיטְרִין 24
דְרַעֲוָא עַל סְדוֹם וְעַל עֲמוֹרָה עַל מָנַת
דְיִעְבְּדוּן תְּחוּבָא וְלָא עָבְדוּ אֲרוּם אָמְרוּ
לָא נְלֵי קֳדָם יְיָ עוֹבְדִין בִּישַׁיָא הָא כֵּן
נַחְתוּ עֲלֵיהוֹן כִּבְרִיתָא וְאֶשָׁא מִן קֳדָם
מֵימְרָא דַיְיָ מִן שְׁמַיָא: ויהפוך וְהַפִּךְ 25
יַת קִרְוַיָא הָאִלֵין וְיַת כָּל מֵישְׁרָא וְיַת
כָּל יָתְבֵי קִירְוַיָא וְצִמְחָא דְאַרְעָא:

ירושלמי 15 וכְאִישׁוֹן לְמֵיסַק עַמּוּדָא
דְשַׁחֲרָא: 18 אֲמַתִּינוּ הָכָא קְלִיל וְעִיר
עַד דִנְבְעֵי רַחֲמִין קֳדָם יְיָ:

ירושלמי 24 ומֵימְרֵיהּ דַיְיָ הֲוָה מָחֵית
עַל עַמָּא דְסָדוֹם וַעֲמוֹרָה מִטְרִין דְרַעֲוָא
דִלְמָא דְיַעְבְּדוּן תְּחוּבָא מִן עוֹבְדֵיהוֹן
בִּישַׁיָא וְכֵין דְחֵמֵין מִטְרָא דְרַעֲוָא הֲוֹו
אָמְרִין דִלְמָא דְלֵית עוֹבְדָנָא בִּישַׁיָא גְלֵן
קֳדָמוֹהִי חֵזֵר לְמֶהֱוֵי מָחֵית עֲלֵיהוֹן גוּפְרִיתָא
וְאֶשְׁתָּא מִן קֳדָם יְיָ מִן שְׁמַיָא:

Tum dixerunt viri Loto; Rurſus aliquis eſt tibi in civitate affinis aut frater hîc? generos tuos, filios tuos, & filias tuas educ ex loco. Quoniam perdentes nos locum hunc: quoniam multus eſt clamor eorum coram Domino; ideo miſit nos Dominus ad perdendum ipſam. Et egreſſus eſt Lot, & loquutus eſt cum generis ſuis, qui accepturi erant filias ſuas, & dixit; Surgite, exite ex loco hoc, quoniam perdit Dominus civitatem: ſed erat ſermo tanquam res mira, ſicut viri ludentis in oculis generorum ſuorum. Circa autem tempus aſcenſûs aurora aſcenſura erat, & urgebant angeli Lotum, dicendo; Surge, accipe uxorem tuam, & duas filias tuas quæ inventæ ſunt penes te; ne fortè pereas in peccatis incolarũ civitatis. Et cùm moraretur, apprehenderunt viri manum ejus, & manum uxoris ejus, & manum duarum filiarum ejus, quandoquidem parcebatur illi à facie Domini: itaque eduxerunt eum, & collocaverunt eum extra civitatem. Et factum eſt cùm educerent hi illos foràs, & revertebatur unus ex illis Sodomam ad perdendum eam, alter vero relictus eſt cum Loto, qui dixit illi; Parce animæ tuæ, ne reſpicias poſt te, neque ſtes in tota planitie: ad montem evadas, ne pereas. Et dixit Lot ad ipſum; Obſecro te, expecta me paululùm, donec quæramus miſerationes à facie Domini. Ecce nunc invenit ſervus tuus miſerationes coram te; nam multiplicâſti bonitatem tuam, quam feciſti mecum, ad conſervandum animam meam: & ego non poſſum ſalvari in monte, ne occurrat mihi malum, & moriar. Ecce nunc, obſecro, civitas hæc, cujus habitatio propinqua eſt, & conveniens ut ego fugiam illuc; & eſt parva, & exigua peccata ejus: evadam nunc illuc; an non exigua eſt? & conſervabitur anima mea. Dixítque ad eum; Ecce ſuſcepi faciem tuam etiam pro hac re, ut non evertam civitatem, de qua dixiſti te eò evaſurum. Feſtina, evade eò; quoniam non poſſum facere quicquam, donec eò ingreſſus fueris: Propterea vocatum eſt nomen civitatis Zoar. Sol tranſibat mare, & exibat ſuper terram in fine trium horarum, & Lot ingrediebatur Zoar. Et ſermo Domini demiſit pluvias beneplaciti ſuper Sodomam & ſuper Gomorrham, propterea ut facerent pœnitentiam, ſed non fecerunt; quoniam dixerunt, Non manifeſtata ſunt coram Domino opera mala: ecce tunc demiſſa ſunt ſuper eos ſulphur & ignis, à facie ſermonis Domini ex cœlis. Et evertit civitates illas, & univerſam planitiem; & omnes habitatores civitatum, & germen terræ.

Hieroſ. 15 *Et circa crepuſculum, cùm aſcenderet aurora columna.*
18 *Expectate hic paulisper, donec quæramus miſerationes à Domino.*
24 *Et ſermo ipſius Domini deſcendere fecit ſuper populum Sodomæ & Gomorrhæ, pluvias beneplaciti, ſi forſan facerent pœnitentiam ab operibus ſuis malis. Cùm autem viderent pluviam beneplaciti, dicebant, Forſan opera noſtra mala non ſunt manifeſta coram eo; quare iterum demiſit ſuper eos ſulphur & ignem à conſpectu Domini è cœlis.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفتند آن مردمان بلوط کیست بتو اینجا داماد وپسران تو ودختران تو وهمه آنچه بتو در 12
شهر بیرون آور از آن جا * که تباه کنان ایما مر آن جاي این که بزرگست فریاد ایشان مر پیش ؛ 13
بفرستاد ایمارا ؛ بتباهي کردن آنرا * بیرون آمد لوط سخن گفت بداماداں او دختران 14
او گفت برخیزید بیرون روید از آن جاي این که تباه کناست خدا مر آن شهر بود چون
مسخرگي کنا در چشمان داماداں او * وچون آن صبح بر آمد جهد کردند آن فرشتگان در 15
لوط بگفتن برخیز بستان مر زن تو ومر دو دختران تو آن یافته شدگان تا نا هلاك شوي در
گناه آن شهر * درنگ همي کرد قوي گرفتند آن مردمان در دست او ودر دست زن او ودر 16
دست دو دختران او در بخشیدن ؛ ابر او بیرون آوردند اویرا ورها کردند اویرا از بیرون بشهر *
* بود چون بیرون آوردن ایشان ایشانرا بآن بیرون گفت رسته شو ابر جان تو نه نگاه کني پس تو 17
وبه ایستي در همه آن صحرا بکوهي رسته شو تا نه هلاك شوي * گفت لوط بایشان نه اکنون 18
خدا * اینك اکنون یافت بندهي تو جاهي در چشمان تو بزرگي کردي فضل تو آنچه بکردي او از 19
من بزیاندن مر جان من ومن نتوانم برسته شدن بآن کوه تا نه فراز رسد بمن آن بدي وبمیرم *
* اینك اکنون آن شهر این نزدیکست بگریختن آنجا وآن اندك رسته شوم اکنون بآنجا هنه 20
اندکست آن وبزید جان من * گفت باو اینك آزرم داشتم روي تو نیز بسخن این ببني زیر زبر 21
کردن من مر آن شهر آنچه سخن گفتي * زود باش رسته شو بآنجا که نتوانم بکردن سخن تا آمدن 22
تو ابر همچنین بخواند نام آن شهر صوعر * آن خورشید بیرون آمد ابر آن زمین ولوط آمد بصعر * 23
* وخدا ببارانید ابر سدوم وابر عموره گوگرد وآتش از نزد خدا از آن آسمان * زیر زبر کرد مر 24 25
آن شهرهاي اینان ومر همه آن صحرا ومر همه نشینان آن شهرها ورویش آن زمین *

Dixerunt viri ad Lot, Quis eſt tibi hic? generum, & filios tuos, et filias tuas, et quicquid tibi eſt in civitate, educ de loco iſto: Corrumpemus enim nos iſtum locum. Quia magnus eſt clamor eorum coràm Domino, miſit nos Dominus ad corrumpendum eum. Tum egreſſus Lot ſermonem iniit cum generis ſuis accipientibus filias ejus, dicendo; Surgite, egredimini de loco iſto: quia corruptelam illaturus eſt Deus civitati. Fuit autem ſicut illudens in oculis generûm ſuorum. Cùm autem aurora aſcendiſſet, inſtabant angeli ipſi Lot, dicendo; Surge, cape uxorem tuam, & duas filias tuas quæ inveniuntur, ut non perdiſ sis in peccato civitatis. uumque moram faceret, firmitèr apprehenderunt viri manũ ejus, manumque uxoris ejus, ac manum duarum filiarum ejus, (quòd miſereret ipſius Dominus,) & educentes eum, dimiſerunt eum extra urbem. Fuit autem dum illi educerent eos foràs, dixit; Libera teipſum pro anima tua, ne reſpicias poſt te, neque ſtes in tota hac planitie: in montem evade, ut non perditus ſis. Dixit eis Lot, Nequaquam nunc Deus. Ecce nunc honorem aſſecutus eſt ſervus tuus in oculis tuis, & magnificâſti beneficentiam tuã quã feciſti mecũ ad vivã conſervandũ animã meã: at ego non potero evadere in montem, ne ſuperveniat mihi malũ, & moriar. Ecce nunc, civitas iſta propinqua eſt ut fugiã illuc; et ipſa eſt parva: ſalvabor nunc ibi; nònne parva eſt ipſa, et vivet anima mea? Reſpondit ei, En honeſtavi vultũ tuum etiam in iſto ſermone, ut non ſubvertam urbem de qua ſermonem protuliſti. Citus eſto, ſalvare ibi: quia non potero facere quicquam, donec perveneris illuc. Idcircò vocavit nomen civitatis, Soar. Sol egreſſus erat ſuper terram quum Lot venit in Soar. Et Deus pluit ſuper Sodom & ſuper Gomorah ſulphur & ignem à Deo de cœlo. Subvertitque has urbes, omnemque planitiem, omnes quoq; ſedentes in urbibus illis, & germen terræ.

תרגום יונתן בן עזיאל

ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וחבט ואסתכלת אינתתיה מטתר 26
מלאכא למנדוע מה הוי בסוף ביתיה
דאיבוד דהי הוות מבנתהון דסדומאי
ומטול דחטת במלחא בפירסומי ענית
הא היא עבידא עשוד דמלח : וישכם
ואקדם אברהם בצפרא לאתרא דשמיש 27

ירושלמי 26 על דהות אתתיה דלוט
מן בני בניהון עמא דסדום אסתכלת
מן בתרה למחמי מה הוי בסוף ביתיה
דאבוי והא היא קימא עשוד דמלח עד
זמן דתיתי תחיה דיחון מתיא :

חמן בצלו קדם יי : וישקף ואודיק על אנפי סדום ועמורה ועל כל אנפי ארע 28
מישרא וחמא והא סליק קוטרא דארעא היא כקוטרא דאתונה : ויהי והוה 29
בחבלות יי ית קירוי מישרא ודכיר יי ית זכותיה דאברהם ושלח ית לוט מגו
הפיכתא כד הפך ית קרויא די הוה יתיב בהון לוט : ויעל וסליק לוט מן 30
זוער ויתיב בטוורא ותרתין בנתיה עמיה ארום הוה דחיל למיתב בזוער ויתיב
במערתא הוא ותרתין בנתיה : ותאמר

ירושלמי 31 ונבר ליה בארעא
למודבקנא ליתן כנימוס כל ארעא :

ואמרת רבתא לזעירתא אבונא סיב 31
ונבר ליה בארעא למיעל עלנא כאורח
כל ארעא : לכה נשקי ית אבונא חמר וכד יהי רוי נשמיש עמיה ונקיים 32
מאבונא בנין : ותשקין ואשקיאן ית אבוהון חמר בליליא ההוא ורוא וקמת 33
רבתא ושמישת עם אבוהא ולא ידע במישכבה ולא בקמה : ויהי והוה 34
מיומחרא ואמרת רבתא לזעירתא הא כבר שמשית רמשי עם אבא נשקיניה
חמרא אוף בליליא דין וירוי ועולי שימושי עמיה ונקיים מאבונא בנין : ותשקין
ואשקיאן אוף בליליא ההוא ית אבוהון חמר ורוי וקמת זעירתא ושמישת עמיה 35
ולא ידע במשכבה ולא במיקמה : ותהרין ואתעברן תרתין בנת לוט מאבוהון : 36
ותלד ויליד רבתא בר וקרת שמיה מואב הוא מאבוהא אתעברת הוא 37
אבוהום דמואבאי עד יומא דין : והצעירה ועירתא אוף היא ילידת בר וקרת 38
ית שמיה בר עמי הוא אבוהא היא הוא אבוהון דעמא עמונאי עד זמן
יומא דין :

כ

ויסע ונטל מחמן אברהם לארע דרומא ויתיב בין רקם ובין חגרא ואתנחב 1
בגרר : ואמר ואמר אברהם על שרה אנתתיה אחותי היא ושדר אבימלך 2
מלכא דגרר ודבר ית שרה :

ירושלמי 2 מלכא דעזד :

Et respexit uxor ejus post Angelum, 26
ut cognosceret quis tandem finis esset domûs patris sui : nam ipsa erat
ex filiabus Sodomitarum; & quia
ipsa peccaverat in sale, publicè
punita est, ecce facta est statua
salis. Et surrexit Abraham manè, 27
ad locum in quo ministrabat in ora-
tione coram Domino. Et respexit versus Sodomam & Gomorrham, & 28
versus omnem terrâ planitiei; & vidit, & ecce ascendebat vapor terræ tan-
quam vapor fornacis. Et factùm est cùm perderet Dominus civitates pla- 29
nitiei, & recordatus est Dominus justitiæ ipsius Abrahami; & emisit Lot
de medio subversionis, dum subverteret civitates in quibus habitabat
Lot. Et ascendit Lot ex Zoar, & habitavit in monte, & duæ filiæ ejus 30
cum eo; quoniam timebat habitare in Zoar : atque habitavit in spelunca,
ipse, & duæ filiæ ejus. Et dixit ma- 31
jor natu ad minorem; Pater noster
senuit, & vir nullus est in terra ad
ingrediendum ad nos, juxta morem
universæ terræ. Veni, potabimus 32
patrem nostrum vino; & cùm erit ebrius, rem habebimus cum eo : ut
vivificemus de patre nostro filios. Et potaverunt patrem suum vino nocte 33
illa, & erat ebrius : & surrexit major natu, & coivit cum patre; nec
cognovit cum decumberet ipsa, nec cognovit cum surgeret illa. Et 34
factum est die sequenti, ut diceret major natu ad minorem; Ecce jam coivi
vespera meâ cum patre : potabimus eum vino etiam hac nocte, ut inebri-
etur ipso; tum ingredieris & coibis cum eo, ut reservemus de patre
nostro filios. Et potaverunt etiam nocte illa patrem suum vino, & in- 35
ebriatus est : & surrexit minor & coivit cum eo; neque cognovit dum
decumberet ipsa, neque dum surgeret ipsa. Et prægnantes factæ sunt 36
ambæ filiæ Lot ex patre suo. Et peperit major natu filium, & vocavit 37
nomen ejus Moab; quoniam ex patre suo prægnans facta erat : ille est
pater ipsorum Moabitarum usque ad diem hanc. Minor etiam ipsa pe- 38
perit filium, & vocavit nomen ejus Barammi; eò quòd filius patris
ipsius erat : ipse est pater populi Ammonitici usque ad tempus hujus
diei.

Hierosol. 26 *Eò quòd uxor Lot esset ex filiis filiorum populi Sodomæ, respexit post se ut videret quis esset finis domûs patris sui; & ecce ipsa stetit statua salis, usque ad tempus quo venient resurrectio, quo revivi-scent mortui.*

Hierosol. 31 *Et vir non est in terra, qui conveniat nos juxta legem totius terræ.*

Hierosol. 2 *Rex Arad.*

CAP. XX.

ET profectus est inde Abraham in terram Australem, & habitavit inter 1
Rekam & Chagra : & peregrinatus est in Gerar. Et dixit Abraham de Sara 2
uxore sua; Soror mea est : & misit
Abimelech rex Gerar, & accepit
Saram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*ونگاه کرد زن او از پس او شد میل نمك *شبنگیر کرد ابرهم در بامداد بآن جاي آنچه 26 27
بیاستاد آنجا مر حضرت خدا *نگاهي کرد ابر روي سدوم وعمورة وابر همه روي زمین آن 28
صحرا ودید واینك بر آمد دود آن زمین چون دود آن داش *بود در تباه کردن خدا مر 29
شهرها آن صحرا یاد کرد خدا مر ابرهم بفرستاد مر لوط از میان آن زیر زبري در زیر زبر کردن
مر آن شهرها آنچه بنشست در ایشان لوط *بر آمد لوط از صوعر بنشست در کوه ودو دختران 30
او اواز او که بترسید بنشستن در صوعر بنشست در مغاره او ودو دختران او *گفت آن مهتر 31
بآن کهتر پدر ایما پیر ومرد نیست در زمین بآمدن ابر ایما چون راه همه آن زمین *بیا 32
بیاهنجانیم مر پدر ایما ے وبخسپیم با او وبزیانیم از پدر ایما نسل *بیاهنجاندند مر پدر 33
ایشان ے در شب او بیامد آن مهتر بخسپید اواز پدر آن ونه دانست در خسپیدن آن ودر
برخاستن آن *بود از دیگر روز گفت آن مهتر بآن کهتر اینك خسپیدم دوش اواز پدر 34
من بیاهنجانیم اویرا ے نیز این شب بیا وبخسپ اواز او وبزیانیم از پدر ایما نسل *
*بیاهنجاندند نیز در شب او مر پدر ایشان ے برخاست آن کهتر بخسپید اواز او ونه دانست 35
در خسپیدن آن ودر برخاستن آن *آبستن شدند دو دختران لوط از [پدر] ایشان *بزایید 36 37
آن مهتر پسر بخواند نام او مواب او پدر مواب تا این روز *وآن کهتر نیز او بزایید پسر بخواند 38
نام او بن عمّي او پدر پسران عمّون تا این روز*

*Respiciens autem uxor ejus post eum, 26
facta est cippus salis. Antelucùlò 27
surgens Abraham manè, ivit ad lo-
cum ubi steterat in præsentia Dei. Pro- 28
spexitque versùs faciem Sodom &
Gomorah, & versùs universam faciem
terræ illius planitici; viditque &
en ascendebat fumus terræ sicut fumus 29
fornacis. Fuit, cùm corrumperet Deus
urbes planitiei, recordatus Deus ipsius
Abraham, emisit Lot è medio sub-
versionis, cùm subverteret urbes in quibus
sedebat Lot. Ascendens autem Lot 30
è Soar, sedit in monte, ac duæ
filiæ ejus cum eo : quia timebat se-
dere in Soar, sedit in spelunca,
ipse & duæ filiæ ejus. Dixit major 31
ad minorem natu, Pater noster senex,
neque vir supereſt in terra hac ut
ingrediatur ad nos secundùm viam uni-
versæ terræ. Veni, bibere faciamus 32
patrem nostrum vinum, & concumba-
mus cum eo, ac vivificemus prolem
de patre nostro. Potum igitur dederunt 33
patri suo vinum nocte illâ, & ingredi-
ens major concubuit cum patre suo : ne-
que cognovit cùm illa accubaret, vel
cùm surgeret ipsa. Fuit autem posterâ 34
die, ut diceret major ad minorem, En
concubui hesternâ nocte cum patre meo;
bibendum præbeamus ei vinum etiam
hâc nocte : veni, atque concumbe cum
eo, & vivificemus sobolem de patre
nostro. Bibendum igitur dederunt et- 35
iam illâ nocte patri suo vinum; surgen-
sque minor natu concubuit cum eo :
ipse verò non cognovit cùm accubaret
illa, vel cùm surgeret illa. Gravidis 36
factis duabus filiabus Lot à patre suo,
Peperit major filium, cujus nomen 37
vocavit, Moab : ipse est pater Moab
usque hodiè. Minor etiam ipsa pe- 38
perit filium, cujus nomen voca-
vit, Ben-ammi : ipse est pater filiorum
Ammon usque hodiè.

CAP. XX.

MANSIONEM suam sustulit indè 1
Abraham ad terram Meridianam, &
sedit inter Cadesh & Shur; sedit
inquam, in Gerar. Quumq; dixisset 2
Abraham de Sarah uxore suâ, Soror
mea est; misit Abimelech rex Gerar,
& accepit Sarah.

* فصل بیستم *

منزل برداشت از آنجا ابرهم بزمین آن جنوب بنشست میان قدش ومیان شور بنشست در جرر 1
گفت ابرهم بشرة زن او خواهر منست آن بفرستاد ابیملك پادشاه جرر بستاند مر شرة 2

בראשית כ — תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum*

3 ויבא ואתא ממר מן קדם יי לות אבימלך בחלמא דלילייא ואמר ליה הא
אנת מיית על עיסק אנתתא דאנסתְ והיא מבעלא הבר׃ ואבימלך
4 לא קריב למסאבה ואמר יי הבר עממין דלא חב אוף חמי ליה למזכי
5 בדינא אתקטיל׃ הלא הוא אמר לי דאחת היא והיא אוף היא אמרת
6 אחי הוא בקשטות לבבי ובזכאות ידיי עבדית דא׃ ויאמר ואמר ליה מימרא
דיי בחילמא אוף קדמי גלי ארום בקשטות לבבך עבדת דא ומנעית אוף
אנא יתך מלמחטי קדמי בגין כן לא שבקתיך למקרב לנבה׃ ועתה
7 וכען אתיב אינתת גבר ארום נביא הוא ויצלי עלך ותחי ואין ליתך מתיב דע
8 ארי מימת תמות אנת וכל דילך׃ וישכם ואקדים אבימלך בצפרא וקרא
לכל עבדוי ומליל ית כל פתגמיא האילין קדמיהון ודחילו גוברייא לחדא׃
9 ויקרא וקרא אבימלך לאברהם ואמר מה עבדת לנא ומא חבית לך ארום
אתיתא עלי ועל מלכותי חובא רבא עובדין דלא כשרין לאתעבדא עבדת עמי׃
10 ואמר ואמר אבימלך לאברהם מה חמיתא ארום עבדת ית פתגמא הדין׃
11 ואמר ואמר אברהם ארום אמרית בלבבי לחוד לית דחלתא דיי באתרא הדין
12 ויקטלונני על עיסק אנתתי׃ ונם ברם בקושטא אחתי ברת אבא דאיבא
13 היא ברם לא מנגיסת אימא והות לי לאנתו׃ ויהי והוה כד בעו לאטעאה׃
יתי פלחי טעוותא ונפקית מבית אבא ואמרית לה טיבותיך דתעבדין עמי לכל
אתרא דינהך לתמן אימרי עלי דאחי הוא׃ ויקח ונסיב אבימלך עאן ותורין
14 ואמהין ויהב לאברהם ואתיב ליה ית שרה אנתתיה׃ ולשרה
16 שרה אמר הא יהבית אלף סלעין
דכסף לאחוך הא אינון לך תחמרא
דעיינין חלף דאתכסית מן בעליך לילייא
חדא וחמירת יתיך דאילו יהבית ית
כל דהוה לי לא הוינא כמיסת
ואתוכחן מילייא וידע אברהם ארום
לא קריב אבימלך לנבי שרה אנתתיה׃
17 ויתפלל וצלי אברהם קדם יי ואסי
יי ית אבימלך וית אנתתיה ולחינתוי
ואתרווחו׃

3 Et venit sermo à facie Domini ad Abimelech in somnio noctis : & dixit illi ; Ecce tu mortuus, propter uxorem quam abstulisti vi : & ipsa est uxor viri. 4 Sed Abimelech non accesserat ad eam polluendam : itaque dixit ; Domine, an filius populorum qui non peccavit, cui etiam conveniens est ut in judico absolvatur, interficietur. 5 An non ipse dixit mihi ; quòd soror esset ? & ipsa etiam ipsa dixit, Frater meus est ? in veritate cordis mei, & in puritate manuum mearum, feci hoc. 6 Tum dixit illi sermo Domini in somnio ; Etiam coram me manifestum est, quòd in veritate cordis tui fecisti hoc, & prohibui etiam ego te ne peccares coram me : propterea non permisi tibi ut accederes ad eam. 7 Et jam redde uxorem viri, quoniam propheta est ; & orabit pro te, & vives : quòd si tu non reddas, scito quòd moriendo morieris, tu, & omnia quæ tua sunt. 8 Et surrexit Abimelech manè, & vocavit omnes servos suos, & loquutus est hæc omnia verba coram illis : & timuerunt viri illi valde. 9 Et vocavit Abimelech Abrahamum, & dixit ; Quid fecisti nobis ? & quid peccavi tibi, quoniam venire fecisti super me, & super regnum meum peccatum magnum ? opera quæ non sunt recta ut fiant, fecisti mecum. 10 Et dixit Abimelech Abrahamo ; Quid vidisti quòd fecisti hanc rem ? 11 Et dixit Abraham ; Quoniam dixi in corde meo, Tantùm non est timor Domini in loco hoc : & occident me propter uxorem meam. 12 Sed et in veritate soror mea, filia fratris patris est ; sed non ex familia matris : & facta est uxor mea. 13 Et fuit cum quæsiverunt errare facere me idololatræ et exivi è domo patris, tum dixi illi ; *Hæc est* beneficentia tua, quam facies mecum : in omni loco ad quem ibimus, dic de me, Frater meus est. 14 Et accepit Abimelech oves, & boves & ancillas, & dedit Abrahamo : & restituit illi Saram uxorem suam. 16 Et ad Saram dixit ; Ecce dedi mille siclos argenti fratri tuo : ecce ipsi sunt tibi velamen oculorum, pro eo quòd occultata fueris à marito tuo nocte unâ, & viderim te ; nam si darem quæcunque habeo, non essent satis. Et disceptabant verbis, & cognovit Abraham, quòd non appropinquâsset Abimelech ad Saram uxorem suam. 17 Et precatus est Abraham coram Domino, & sanavit Dominus Abimelechum, & uxorem ejus, & concubinas ejus, & dilatati sunt.

Hieros. 16. *Et Saræ dixit, Ecce dedi mille siclos argenti fratri tuo : ecce illud argentum datum est tibi donum, pro eo quod occultata es ab oculis ipsius Abrahami mariti tui nocte unâ, & propter omne quod fuit mecum, (nam propter omne hoc correpta est) ecce si darem quicquid est mihi, non sum ego tantus ut sufficere possim, & approbata sint verba, & cognoscat Abraham justus quòd ego non cognovi te.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * بيامد خدا بابيملك درخواب آن شب كفت باو اينك تو ميرا ابر آن زن آنچه بستانديِ
4 وآن زن شوهري دارد * وابيملك نه نزديك شد بآن كفت خدا ها قوم نيز صالحرا بكشي*
5 * ها نه او كفت بمن خواهر منست آن وآن نيز آن كفت برادر من است آن در تمامي دل
6 من ودر پاكيزكي كفان من بكردم اين * كفت باو خدا درخواب نيز من آن دانستم كه
در تمامي دل تو بكردي اين باز كرفتم نيز من ترا از خطا كردن بمن ابر همچنين ندادم
7 [ترا] برسيدن بآن * واكنون باز كردان زن آن مرد كه پيغامبرست او ونماز كند در سبب
8 تو وبزيي واكر نيستي تو باز كردانا بدان كه مردن بميري تو وهمه آنچه بتو * شبكير كرد
ابيملك در بامداد بخواند بهمه بندكان او سخن كفت مر همه آن سخنهاي آن اينان در
9 حضور ايشان بترسيدند آن مردمان بغايت * بخواند ابيملك ابرهم كفت باو چه كردي
10 بايما وچه خطا كردم بتو كه بياوردي ابر من وابر پادشاهت من خطاي بزرك كارهاي آنچه نه
كرده آيند بكردي با من * كفت ابيملك ابرهم چه ديدي كه كردي مر آن سخن اين *
11 * كفت ابرهم كه كفتم خاصه نيست ترس خدا درجاي اين وبكشند مرا ابر سبب زن
12 من * ونيز حقيقت خواهر من دختر پدر منست آن خاصه نه دختر مادر من وبود بمن بزن *
13 * بود چون آنچه طغيا شدند بيرون آورد مرا خدا از خانهي پدري من كفتم بآن اين فضل تو
14 آنچه بكني با من بهمه آن جا آنچه بياييم آنجا بكوي بمن برادر منست او * بستاند ابيملك
15 كوسپند وكاو وبندها وپرستارها بداد بابرهم باز كردانند باو مر شره زن او * كفت ابيملك
16 اينك زمين من بپيش تو در نيكو در چشمان تو بنشين * وبشره كفت اينك بدادم هزار سيم
ببرادري تو اينك آن بتو پوشش چشمان بهمه آنچه اوا تو ومر همه ونصيحت كرده شدي *
17 * نماز كرد ابرهم بحضرت خدا درمان كرد خدا مر ابيملك ومر زن او وپرستاران او وبزاييدند *

Venit autem Deus ad Abimelech in somnio noctu, dicens ei; Ecce tu morituris es propter mulierē quam accepisti : ipsa enim mulier maritum habet. Abimelech verò non appropinquaverat illi: & dixit; Deus, num gentem etiam justā occides? Annon ipse dixit mihi, Soror mea est illa? & illa etiam ipsa dixit, Frater meus est ipse: in perfectione cordis mei, & in puritate manuum mearum feci hoc. Respondit ei Deus in somnio, Ego quoque illud novi, quòd in perfectione cordis tui fecisti hoc: ego etiam retinui te à peccando in me, propterea non concessi tibi accedere ad eam. Et nunc reverti fac uxorem viro: quia propheta est ipse, & orabit pro te, & vives: quòd si tu non reverti feceris eam, scito quòd morte moriēris, tu & quicquid est tuum. Quocirca antelucanō surgens Abimelech manè, cōvocavit omnes servos suos, & ipse sermone retulit omnia verba ista in præsentia eorū, & timuerunt homines valdé. Deinde vocavit Abimelech Abrahā dicens ei, Quid fecisti nobis? & quid peccavi in te, quòd induxisti super me & super regnum meum peccatum grande? opera quæ fieri non conveniunt, fecisti mecum. Dixit etiam Abimelech ad Abrahām, Quid spectāsti quòd fecisti sermonem hunc? Respondit Abraham, Quia dixi, Omninò non est timor Dei in loco isto, & occident me causâ uxoris meæ. Et etiam verè soror mea, filia patris mei est ipsa: tantummodò non est filia matris meæ, & fuit mihi in uxorem. Fuit, quando errore ducebantur propinqui mei, eduxit me Deus de domo patris mei: tunc dixi ad eam, Hæc est beneficentia tua quam facies mecum, In omni loco ad quem veniemus, dic de me; Frater meus est ipse. Capiens itaque Abimelech oves, & boves, & servos, & ancillas, dedit ipsi Abraham, & restituit ei Sarah uxorem ejus. Dixitque Abimelech, Ecce terra mea coram te: ubi bonum fuerit in oculis tuis, sede. Ad Sarah autem dixit, Ecce dedi mille argenteos fratri tuo: ecce ipsi sunt tibi operimentum oculorum omnibus qui tecum sunt; & de omnibus, ut monita sis. Orante itaque Abraham in præsentia Dei, sanum reddidit Deus Abimelech, et uxorem ejus, atque ancillas ejus: & pepererunt.

כי עצר ארום מיחד אחיד מימרא דיי באנפי כל צירייה בית וולדא לנשיא דבבית אבימלך על עיסק שרה אינתת אברהם:

Quoniam claudendo concluſerat verbum Domini omnes cardines domus vulvæ mulierum domus Abimelech, propter Saram uxorem Abraham. 18

ירושלמי 18 מטרוד טרד:

Hieroſ. 18. *Claudendo clauſit.*

כא

ויי פקד ית שרה היכמא דאמר ליה ועבד יי לשרה ניסא היכמא דמליל אברהם בצלותיה על אבימלך:

ותהר ואתעברת וילידת שרה לאברהם בר דדמי ליה לסיבותו לויומנא דמליל:

ירושלמי 1 ועבד יי נסין לשרה היך דמליל:

ויקרא אברהם ית שום בריה דיתליד ליה דילידת ליה שרה יצחק: וימל ית אברהם יצחק בר תמניא יומין כמה דפקיד יתיה יי: ואברהם בר מאה שנין כד אתליד ליה ית יצחק בריה: ואמרת שרה חיטהא עבד לי יי כל דשמע יתמה עלי:

ותאמר ואמרת מה מהימן מבשרא דבשר לאברהם ואמר עתידה דתונק בנין שרה ארום ילידת ליה בר ואתחסן ועבד אברהם משתיא רבא ביומא דאתחסין ית יצחק: ותרא ותמת שרה ית ברא דהגר מצריתא דילידת לאברהם מנחך לפולחנא נוכראה ונחין ליי: ותאמר ואמרת לאברהם טרוד ית אמתא הדא וית ברה ארום ליית אווש למירות בר אמתא הדא עם ברי ועם יצחק: וירע ובאיש פתגמא לחדא בעיני אברהם על עיסק ישמעאל בריה דיפלח לפולחנא נוכראה:

ויאמר ואמר יי לאברהם לא יבאיש בעינך על טלייא ועל אמתך כל די תימר לך שרה קבל מנה דנביאתא היא ארום ביצחק יתקרון לך בנין ודין בר אמתא לא מתיחס בתרך: ונם ואוף ית בר אמתא לעם ליסטים אשויניה ארום ברך הוא: וישכם ואקדים אברהם בצפרא ונסיב לחמא וקרווא דמיא ויהב להגר שוי על כתפה וקשר לה במוחנא לאודעי דאמתא היא וית ריבא ופטרה בנישא ואולת ושטת מן ארחא למדברא דסמיך לבירא דשבע: ויכלו והוו ביין דמטו לפיתחא דמדברא ארדפו למטעי בתר פולחנא נוכראה ולקה ישמעאל באישא צמירתא ושחי כל מיא עד די שלימו כל מיא מן קרווה ואתקלישׁ בשריה וסובריתיה ואשתלהיאת ובקא לרחלתא דאיבא ולא ענה יתה ומן יד טלקת ית ריבא תחות חד מן אלניא:

Quoniam claudendo retrò occluſerat Deus omnem uterum in domo Abimelech propter Sarah uxorem Abraham. 18

Hieroſ. 18. *Et finitæ ſunt aquæ ex amphora, & projecit puerum.*

CAP. XXI. *Cap.* XXI.

DOminus autem recordatus eſt Saræ, quemadmodum dixerat illi: & fecit Dominus Saræ miraculum, ſicut loquutus erat Abraham in precatione ſua pro Abimelech. Et prægnans facta eſt, & peperit Sara Abrahamo filium qui ſimilis eſſet ipſi in ſenectute, eo tempore de quo loquutus fuerat illi Dominus. Et vocavit Abraham nomen filii ſui qui natus erat ipſi, quem peperat illi Sarah, Iſaac. Et circuncidit Abraham Iſaacum filium ſuum, cum eſſet filius octo dierum; ſicut juſſerat illi Dominus. Abraham autem natus erat centum annos, cum natus eſt illi Iſaac filius ſuus. Et dixit Sara, Miranda mihi fecit Dominus: quiſquis audierit mirabitur de me. Rurſus dixit; Quàm fidelis nuntius, qui nuntiavit Abrahamo & dixit, Futurum eſt ut lactet filios Sara: quoniam peperit illi filium hoc tempore. Et crevit puer, & ablactatus eſt: & fecit Abraham convivium magnum, die quo ablactavit Iſaacum. Et vidit Sara filium Hagar Ægyptiæ, quem pepererat Abrahamo, ludentem in cultu alieno & incurvantem ſe Domino. Et dixit Abrahamo; Ejice ancillam hanc, & filium ejus: quoniam fieri non poteſt ut filius ancillæ iſtius hæres ſit cum filio meo, & bellum gerat cum Iſaaco. Et diſplicuit res hæc valde in oculis Abrahami propter Iſmaelem filium ſuum, quòd coleret cultum alienum. Et dixit Dominus Abrahamo; Ne diſpliceat in oculis tuis de puero, qui exiit de educatione tua, & de ancilla tua quam tu ejicis; quicquid tibi dixerit Sara auſculta illi, quia prophetiſſa eſt: quoniam in Iſaac vocabuntur tibi filii, & hic filius ancillæ non in genealogia numerabitur poſt te. Et etiam filium ancillæ in populum latronum ponam eum; quoniam filius tuus eſt. Et ſurrexit Abraham manè, & accepit panem & lagenam aquarum & dedit Hagari, ponens ſuper humerum ejus, & alligavit eam ad lumbos ejus ut notificaret quod ancilla eſſet, & puerum, & dimiſit eam cum libello repudii: & abiit & erravit ex via, ad deſertum quod erat vicinum ipſi Beer-ſaba. Et accidit quando pervenerunt ad ingreſſum deſerti, recordati ſunt errare poſt cultum alienum; & percuſſus eſt Iſmael igne caloris calidiſſimo, & bibit omnes aquas, donec exhauſtæ ſunt omnes aquæ ex lagena, & aduſta eſt & attennata caro ejus; & portavit eum, & fatigata eſt: tum clamavit ad Deum patris, qui cùm non reſponderet, ſtatim projecit puerum ſub unam ex arboribus.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه بند كردن بند كرد خدا در پس همه رحم بخانهي ابيملك ابر سبب شره زني ابرهم * 18

* فصل بيست يكم *

CAP. XXI.

* وخدا ياد كرد شره چون آنچه كفت بكرد خدا بشره چون آنچه سخن كفت * آبستن شد 1 2
بزاييد شره بابرهم پسر ببيري او بوعدهي آنچه سخن كفت باو خدا * بخواند ابرهم مر 3
نام پسري او آن زاده شده باو آنچه بزاييد باو شره يصحق * ببريد ابرهم مر يصحق 4
پسر او قدر هشت روزها چون آنچه فرمود اويرا خدا * وابرهم قدر صد ساله در زاييده 5
شدن باو مر يصحق پسري او * كفت شره شادماني كرد بمن خدا همه آن شنوا شادى 6
كند بمن * كفت كه سخن كفت بابرهم شير داد پسران را شره كه بزاييدم پسر ببيري او * 7
بزرك شد آن كودك تمام شير شد بكرد ابرهم دعوت بزرك در روز تمام شير كردن 8
مر يصحق * بديد شره مر پسري هجر آن مصريت آنچه بزاييد بابرهم خنده كنا * كفت 9 10
بابرهم بران آن پرستار اين ومر پسري آن كه نه ميراث گيرد پسر آن پرستار اين با پسري من
با يصحق * بد آمد آن سخن بغايت در چشمان ابرهم ابر سبب پسري او * كفت خدا بابرهم 11 12
نه بد آيد در چشمان تو ابر آن كودك وابر پرستار تو همه آنچه گويد بتو شره بشنو در
آواز آن كه در يصحق خوانده شود بتو نسل * ونيز مر پسر آن پرستار بقوم بنهم اويرا 13
كه نسل توست او * شبگير كرد ابرهم در بامداد بستانه نان ومطهره آب بداد بهجر 14
بنهاد ابر كتف آن ومر آن كودك بفرستاد آنرا برفت وطغيا شد در بيابان بار شبع *
* تمام شدند آن آب ازان مطهره بيافكند مر آن كودك فرود يكه از درختها * 15

בראשית כא

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targum Jonathan Ben Uziel.

15 וחלך ואולת ויתיבת לה׳ לסטר חד וטלקת ית פולחנא נוכראה ארחיקת
מן ברה׳ כשיעור מיניד בקשתא ארום אמרת לית אנא יכלא למיחמי במותא
16 דטליא ויתיבת מקבל ברה׳ וארימת ית קלה ובכת : וישמע ושמיע קדם
17 יי ית קליה דטליא בגין זכותיה דאברהם וקרא מלאכא דיי לההנר מן שמיא
ואמר לה׳ מה ליך הגר לא תסתיפין ארום שמיע קדם יי ית קליה דטליא
18 ולא דן יתיה לפום עיבדוי בישתא דהוא עתיד למעבד אלהין בגין זכותיה
דאברהם חס עילוי באתר דהוא תמן : קומי אוזדקפי טולי ית טליא ואחקפי
19 ית ידיך ביה׳ ארום לעם רב אשוניניה : ופקח ונגלי יי ית עינהא ואתגלי לה׳
20 בירא דמיא ואולת ומלת ית קרווה מיא ואשקיית ית טליא: ויהי והוה מימרא
21 דיי בסעדיה דטליא ורבא ויתיב במדברא והוה ליליף רבי קשוותא : ושב
ויתיב במדברא דפארן ונסיב איתתא ית עדישא ותרכה ונסיבת ליה אמיה
22 ית פטימא אתתא מארעא דמצרים : ויהי והוה בעדנא ההיא ואמר אבימלך
ופיכול רב חיליה לאברהם למימר מימרא דיי בסעדך בכל מה דאנת
23 עביד : ועתה וכען קיים לי במימרא דיי הכא אין תשקר בי ובברי ובבר
ברי כמיבותא דעבדית עמך תעביד עמי ועם ארעא דדרתא בה׳ : ואמר
24 ואמר אברהם אנא אקיים : והוכיח ואתווכח אברהם עם אבימלך על
25
26 עיסק בירא דמיא דאנסו ליה׳ עבדי אבימלך : ואמר ואמר אבימלך לא
ידענא מן הוא דעבד ית פתגמא הדין ואוף אנת לא חויית לי ואוף אנא
27 לא שמענא מן חורנין אלהין יומא דין מנך : ויקח ודבר אברהם עאן
28 וחורין ויהב לאבימלך ונורו תריהון קים : ויצב ואקים אברהם ית שבע
29 חורפן בלחודיהן ואפרשינון מן תורי : ואמר ואמר אבימלך לאברהם מה׳
30 הינון שבע חורפן האילן דאקימתא בלחודיהון : ואמר ואמר אמים ית שבע
חורפן תקבל מן ידי מן בגלל דתהוי לי לסהדו ארום חפרית ית בירא
31 הדא : על כן בגין כן קרא לבירא ההוא בירא דשבע חורפן ארום תמן קיימו
32 תריוהון : ויכרתו ונורו קיים בבירא דשבע חורפן ונקם אבימלך ופיכול רב חיליה
ותבו לארע פלשתאי :

15 Et abiit, & sedit sibi ad latus unum, & projecit idola, removitque
16 à filio suo quasi mensuram jactus arcus; quoniam dixit, Non pos-
sum videre mortem pueri: & sedit è regione filii sui, & extulit vo-
17 cem suam, & flevit. Et audita est coram Domino vox ejus pueri
propter meritum Abrahæ: & vocavit Angelus Domini Hagarem è
cœlo, & dixit illi, Quid tibi Hagar? Ne defetiscaris, quoniam ex-
audita est coram Domino vox pueri; neque judicavit eum secundùm ope-
ra sua mala quæ facturus est, sed propter meritum ipsius Abraham
18 misertus est ejus in eo loco in quo est. Erigas te, tolle pue-
rum & corrobora manum tuam in eo: quoniam in populum ma-
19 gnum ponam eam. Et discoopefuit Dominus oculos ejus, & mani-
festatus est illi puteus aquarum: & abiit & replevit lagenam aqua-
rum, & potavit puerum. Et fuit sermo Domini auxilio ipsi puero, &
20 crevit: & habitavit in deserto, & fuit docens jaculari arcubus. Et
21 habitavit in deserto Pharan: & accepit uxorem Adiscam quam re-
pudiavit, & accepit illi mater ejus Phatimam uxorem è terra Ægyp-
22 ti. Et accidit eo tempore, ut diceret Abimelech & Phicol prin-
ceps exercitus ejus Abrahamo, dicendo; Sermo Domini *est* in auxilio tuo,
23 in omni eo quod facis. Nunc itaque jura mihi per verbum Domi-
ni hîc; si mentiaris mihi, & filio meo, & nepoti meo: secundùm bo-
nitatem quam exercui erga te facies mecum, & cum terra in qua pe-
24 regrinatus es. Et dixit Abraham, Ego jurabo. Et contendit Abra-
25 ham cum Abimelech propter puerum aquarum, quem vi abstulerant
26 servi Abimelech. Et dixit Abimelech; Non novi quis sit qui fece-
rit rem hanc: & etiam tu non renuntiâsti mihi, & etiam ego non au-
divi ab aliis, nisi hoc die à te. Et accepit Abraham oves & boves,
27 & dedit Abimelech: & pepigerunt ambo fœdus. Et statuit Abra-
28 ham septem agnas seorsum, & separavit eas à bobus. Tum dixit
29 Abimelech ad Abrahamum; Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas
30 statuisti solas? Et dixit; Quoniam septem agnas accipies ex manu mea,
31 ut sis mihi in testimonium, quòd fodi puteum istum. Propter-
ea vocavit puteum illum, Puteum septem agnarum: quia ibi jura-
32 verunt uterque. Et pepigerunt fœdus in Beer septem agnarum: & surrexit Abimelech & Phicol princeps exercitus ejus, & reversi sunt in terram Philistæorum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * برفت بنشست بآن از مقابل دور شدن چون تير انداختن كمان كه گفت نه
17 بينم در مردن آن كودك بنشست از مقابل برداشت مر آواز آن وبگريست * بشنيد
خدا مر آواز آن كودك بخواند فرشتهي خدا بهجر ازان آسمان گفت بآن چيست بتو
18 هجر نه ترس كه بشنيد خدا بآواز آن كودك در آنچه او آنجا * برخيز بردار مر آن
19 كودك وقوي گير مر دست تو درو كه بقوم بزرك بنهم اويرا * بگشاد خدا
مر چشمان آن بديد چاه آب برفت وپر كرد مر آن مطهره آب بياشانيد مر آن كودك*
20 * بود عنايت خدا بآن كودك بزرك شد بنشست در بيابان بود جواني كمان دار*
21 * بنشست در بياباني فارن بستاند باو مادر او زن از زمين مصريم * بود در وقت آن
22 گفت ابيملك وفيكل امير سپاه او بابرهم بگفتن خدا با تو در همه آنچه تو كنا*
23 * واكنون سوگند خور بمن در خدا اينجا اگر دروغ گوئي بمن وبفرزند من
وببنيرهي من چون فضل آنچه بكردم با تو بكني با من وبا آن زمين آنچه بنشستي
24 25 در آن * گفت ابرهم من سوگند كنم * نصيحت كرد ابرهم مر ابيملك ابر سبب
26 چاه آن آب آنچه بربودند بندگان ابيملك * گفت ابيملك نه دانستم چيست كرد
27 مر آن سخن اين ونيز تو نه آگاه كردي بمن ونيز من نشنيدم بجز اين روز * بستاند
28 ابرهم گوسپند وگاو بداد بابيملك ببريدند دو ايشان شرط * بياستاند ابرهم مر هفت
29 برّهاي آن گوسپند بتنهايي ايشان * گفت ابيملك بابرهم چيست ايشان هفت برّهاي
30 ايشان آنچه استاندي بتنهايي ايشان * گفت كه مر هفت برّهايي بستاني از دست من
31 در سبب باشد بگواه كه بكندم مر آن چاه اين * ابر همچنين بخواند بجاي او بار
32 سبع كه آنجا سوگند خوردند دو ايشان * ببريدند شرط در بار سبع برخاست ابيملك
وفيكل امير سپاه او باز گشتند بزمين فلشتيم*

* Et *abiens sedit sibi è regione*, elongando se quasi jactū sagittæ ex arcu: dicebat enim, Non videbo quando morietur puer: & sedens è regione elevavit vocem suam, & flevit. 16 17 Audivit autem Deus vocem pueri: vocavitque angelus Dei ad Hagar de cœlo, dicens ei; Quid tibi est Hagar? ne metuas: quoniam exaudivit Deus vocem pueri in eo loco quo ipse est. Surge, 18 tolle puerum, & firmiter tene manum tuam in eo: quia in gentem magnam ponam eum. Tum aperiente 19 Deo oculos ejus, vidit puteum aquæ: pergens ergò implevit gutturnium aquâ, & potavit puerum. Et curante Deo puerum, ad- 20 ultus est, seditque in deserto: & fuit juvenis sagittarius. Et se- 21 dente eo in deserto Pharan, accepit ei mater ejus uxorem de terra Ægypti. Fuit ipso tempore, 22 dixit Abimelech & Phichol princeps militum ejus ad Abraham, dicendo; Deus tecum est in omnibus quæ tu facis. Nunc ergò 23 jura mihi hic per Deum, Si mentieris mihi & filio meo, & nepoti meo: juxta beneficentiam quam feci tecum, facies mecum & cum terra in qua sedisti. Dixit 24 Abraham, Ego juramentum inibo. Admonuit autem Abraham ipsum 25 Abimelech causâ putei aquæ quem raptuerant servi Abimelech. Dixit 26 Abimelech, Non novi quis est qui fecit hanc rem: neque etiam tu notum fecisti mihi; neque etiam audivi ego præter hodie. Accipiens ergo 27 Abraham oves & boves, dedit ipsi Abimelech, & percutientibus ambobus illis fœdus, Statuit Abra- 28 ham septem agnas ovium seorsim per se. Dixit Abimelech ad Abraham, 29 Quid sunt istæ septem agnæ, quas statuisti seorsim per se? Respondit, 30 Quia septem istas agnas accipies de manu mea, ut sit in testimonium quòd fodi puteum istum. Idcir- 31 cò vocavit locum ipsum, Beer-sheba: quia ibi juraverant ambo illi juramentum. Icerunt itaque fœdus in Beer-sheba: & surgens Abimelech, & Phichol dux militum ejus, reversi sunt in terram Philistim.

בראשית כב
חרגום יונתן בן עוזיאל
ירושלמי

GENESIS Cap. XXII.
Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ויטע ונצייב פַּרְדִּיסָא בְּבֵירָא דְשָׁבַע חוּרְפַּן וְאַתְקִין בְּנַוֵיהּ מֵיכְלָא וּמַשְׁקְיָא לַעֲבוּרַיָא וּלְתָאוּבְיָא וַהֲוָה מַכְרִיז עֲלֵיהוֹן חַסָּן אוּדוּ וְהֵימִינוּ בְּשֵׁם מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָא עַלְמָא:

Et plantavit arborum hortum in Beer ſeptem agnarum, & præparavit in medio ejus cibum & potum tranſeuntibus & redeuntibus; & promulgabat illis ibi, Confitemini & fidem habete in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.

Hieroſ. 33. *Et plantavit Abraham paradiſum in Beerſeba, & præparavit in medio ejus cibum & potum, & in limitibus; & comedebant & bibebant, volebantque dare ei pretium ejus quod ederant & biberant, ſed nolebat recipere ipſum ab illis: dicebatque illis pater noſter Abraham; Ab eo quod dixit & fuit mundus verbo ſuo, orate coram Patre veſtro qui eſt in cœlis, ex cujus liberalitate ediſtis & bibiſtis; & non movebantur ex loco ſuo donec proſelytos eos redderet, & doceret eos ſemitam ſeculi; itaque confitebatur, & orabat ibi Abraham in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.*

מִן מַה דַּאֲמַר וַהֲוָה עַלְמָא בְּמֵימְרֵיהּ צַלּוֹן קֳדָם אֲבוּכוֹן דִּבְשְׁמַיָּא דְּמִן דִּידֵיהּ אֲכַלְתּוּן וּשְׁתֵיתוּן וְלָא הֲוָו וַעֲיָן מִן אַתְרֵיהוֹן עַד זְמַן דַּהֲוָה מְנַיֵּר יַתְהוֹן וּמַלֵּיף יַתְהוֹן אוֹרְחָא דְעַלְמָא וְאוֹדֵי וְצַלֵּי חַסָּן אַבְרָהָם בְּשֵׁם מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָא דְעַלְמָא:

כב

ויהי וַהֲוָה בְּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין מִן דִּינְצוּ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל יִשְׁמָעֵאל הֲוָה אָמַר לֵי חָמֵי לְמֵירוֹת יַת אַבָּא דְאָנָא בְרֵיהּ בּוּכְרְיָא וְיִצְחָק הֲוָה אָמַר לִי חָמֵי לְמֵירוֹת יַת אַבָּא דְאָנָא בַּר שָׂרָה אִנְתְּתֵיהּ וְאָנָה בַּר הָגָר אַמְתָא דְאַבּוּי עָנֵי יִשְׁמָעֵאל וְאָמַר אֲנָה זַכַּאי יָתִיר מִנָּךְ דַּאֲנָא אִתְגְּזִירִית לְתַלֵּיסְרֵי שְׁנִין וְאַן הֲוָה צְבוּתִי לְמֶעְבְּדָא לָא הֲוֵינָא מְסַר נַפְשִׁי לְאִתְגְּזָרָא וְאַנְתְּ אִתְגְּזַרְתְּ בַּר תְּמָנְיָא יוֹמִין אִלּוּ הֲוָה בָךְ מַנְדָּעָא דְלָא הֲוֵית מְסַר נַפְשָׁךְ לְאִתְגְּזָרָא מְחִיב יִצְחָק וְאָמַר הָא נָא יוֹמָא בַּר תְּלָתִין וְשִׁית שְׁנִין וְאִילּוּ בָעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכוֹלִי אֵבְרֵי לָא הֲוֵיתִי מְעַכֵּב מִן יַד אִשְׁתַּמָּעוּ פִּתְגָמִין הָאִילֵּין קֳדָם מָרֵי עַלְמָא וּמִן יַד מֵימְרָא דַיְיָ נְסִי יַת אַבְרָהָם וְאָמַר לֵיהּ אַבְרָהָם וַאֲמַר לֵיהּ הָא נָא: וַיֹּאמֶר רְחִים יַת יִצְחָק וְאֵיזִיל לָךְ לְאַרְעָא פּוּלְחָנָא וְאַסֵּקֵהִי תַּמָּן לְעָלְתָא עַל חַד מִן טוּרַיָּא דְאֵימַר לָךְ: וַיַּשְׁכֵּם וְאָקֵדִים אַבְרָהָם בְּצַפְרָא וְזָרִיז יַת חֲמָרֵיהּ וּדְבַר יַת תְּרֵין טַלְיָיוֹי עִמֵּיהּ יַת אֱלִיעֶזֶר וְיַת יִשְׁמָעֵאל וְיַת יִצְחָק בְּרֵיהּ וְקָטַע קִיסִין דַּקִּיקִין וְאָזַל לְאַתְרָא דְאָמַר לֵיהּ יְיָ: בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה וּזְקַף אַבְרָהָם יַת עֵינוֹי וְחָמָא עֲנַן אִיקָרָא קָטֵיר עַל טוּרָא וְאִשְׁתְּמוֹדַע לֵיהּ מִן רָחִיק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם לְעוּלֵימוֹי אוֹרִיכוּ לְכוֹן הָכָא עִם חֲמָרָא וַאֲנָא וְעוּלֵימָא נְחֲמֵי עַד כְּמָא לְבָחוֹנֵי אִין יְתְקַיֵּם מַה דְּאִתְבְּשַׂרִית בְּרֵין יְהוֹן בְּנָךְ וְנִסְגּוֹד לְמֵרֵי עָלְמָא וְנָתוּב לְוָתְכוֹן: וַיִּקַּח וְנָסֵיב אַבְרָהָם יַת קִיסֵי דְעָלְתָא וְשַׁוִי עִילּוֹי יִצְחָק בְּרֵיהּ וְנָסֵיב בִּידֵיהּ יַת אֵישָׁתָא וְיַת סַכִּינָא וְאָזְלוּ תַּרְוֵיהוֹם כְּחַדָּא: וַיֹּאמֶר וְאָמַר יִצְחָק לְאַבְרָהָם אֲבוּי וְאָמַר אַבָּא וְאָמַר הָאֲנָא וְאָמַר הָא אֵישְׁתָא וְקִיסִין וְהָאן אִמְּרָא לְעָלְתָא: וַיֹּאמֶר וְאָמַר אַבְרָהָם יְיָ יִבְחַר לֵיהּ אִמְּרָא לְעָלְתָא וְאָזְלוּ תַּרְוֵיהוֹם בְּלֵב שְׁלִים כַּחֲדָא: וַיָּבֹאוּ וְאָתוֹ לְאַתְרָא דְאָמַר לֵיהּ יְיָ וּבְנָא תַּמָּן אַבְרָהָם יַת מַדְבְּחָא דְּרָבָא אָדָם וְאִתְפְּכַר בְּמוֹי דְטוּבְעָנָא וְחַב נֹחַ וּבְנֵיהּ וְאִתְפְּכַר בְּדֵרָא דְפַלּוּנְתָא וְסָדַר עִילּוֹי יַת קִיסַיָּא וְכָפַת יַת יִצְחָק בְּרֵיהּ וְשַׁוִי יָתֵיהּ עַל מַדְבְּחָא לְעֵיל מִן קִיסִין:

33 וְנָצִיב אַבְרָהָם פַּרְדֵּס בְּבֵאר שְׁבַע וְאַתְקִין בְּנַוֵיהּ מַאֲכַל וּמַשְׁקֶה וְלִתְחוּמַיָּא וַהֲוָו אָכְלִין וְשָׁתְיָן וַהֲווּ בָּעְיָן לְמִתַּן לֵיהּ טִימֵי דִי אֲכָלוּ וּשְׁתוּ וְלָא צָבֵי לְמִקְבְּלֵהּ מִנְהוֹן וַהֲוָה אָמַר לְהוֹן אֲבוּנָן אַבְרָהָם

Et plantavit arborum hortum in Beer ſeptem agnarum, & præparavit in medio ejus cibum & potum tranſeuntibus & redeuntibus; & promulgabat illis ibi, Confitemini & fidem habete in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.

Hieroſ. 33. *Et plantavit Abraham paradiſum in Beerſeba, & præparavit in medio ejus cibum & potum, & in limitibus; & comedebant & bibebant, volebantque dare ei pretium ejus quod ederant & biberant, ſed nolebat recipere ipſum ab illis: dicebatque illis pater noſter Abraham; Ab eo quod dixit & fuit mundus verbo ſuo, orate coram Patre veſtro qui eſt in cœlis, ex cujus liberalitate ediſtis & bibiſtis; & non movebantur ex loco ſuo donec proſelytos eos redderet, & doceret eos ſemitam ſeculi; itaque confitebatur, & orabat ibi Abraham in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.*

CAP. XXII.

ET accidit poſt hæc, poſtquam contendiſſent Iſaac & Iſmael, Iſmaele dicente, decet me hæredem eſſe patris quia ego ſum ejus filius primogenitus; Iſaaco verò reſpondente, mihi conveniens eſt ut ſim hæres patris, quia ego filius Saræ uxoris ejus, tu autem es filius Hagar ancillæ matris meæ: cùm Iſmael reſpondiſſet & dixiſſet, Ego te juſtior ſum, quia circunciſus ſum anno decimo tertio, & ſi fuiſſet voluntas mea retardandi, non tradidiſſem me ad circuncidendum; tu autem circunciſus es natus octo dies, ſi ſcientiam habuiſſes, forſan non tradidiſſes te circuncidendum: reſpondit Iſaac & dixit; Ecce nunc natus ſum triginta ſex annos, Quòd ſi poſtulet ſanctus benedictus ipſe omnia membra mea non differrem: ſtatim audita ſunt hæc verba coram Domino mundi: Itaque ſtatim ſermo Domini tentavit Abraham, & dixit illi, Abraham; & dixit illi, Ecce ego. Et dixit accipe nunc filium tuum, unicum tuum quem tu diligis, Iſaacum; & abi tibi in terram cultûs; & offer eum ibi in holocauſtum ſuper unum ex montibus, quem dixero tibi. Et ſurrexit Abraham manè, & ſtravit aſinum ſuum, & accepit duos pueros ſuos ſecum, Eliezerum & Iſmaelem, & Iſaacum filium ſuum; & ſcidit ligna minuta & ficus & palmam, quæ apta erant holocauſto, & ſurrexit, & abiit in locum quem dixerat illi Dominus. Die tertio levavit Abraham oculos ſuos, & vidit nubem gloriæ fumantem ſuper monte, & agnovit eum procul. Et dixit Abraham pueris ſuis; Expectate vos hic cum aſino, & ego & puer accedemus uſque illuc. ad probandum num ratum ſit quod mihi nuntiatum eſt, Sic erunt filii tui: & adorabimus Dominum ſeculi, tum revertemur ad vos. Et accepit Abraham ligna holocauſti, & poſuit ſuper ipſum Iſaacum filium ſuum: tum accepit in manum ſuam ignem & gladium: & abierunt ambo ipſi ſimul. Et locutus eſt Iſaac ad Abrahamum patrem ſuum, & dixit, Pater mi; qui dixit, Ecce ego: tum dixit, Ecce ignis, & ligna; ubi eſt autem ovis in holocauſtum? Et dixit Abraham; Dominus eliget ſibi pecudem in holocauſtum: & ibant ambo ipſi corde integro ſimul. Et venerunt in locum, quem dixerat illi Dominus: & ædificavit ibi Abraham altare quod ædificaverat Adam, & deſtructum erat aquis diluvii; & iterum ædificavit illud Noach, & deſtructum fuit ætate diviſionis: & ordinavit ſuper ipſum ligna, tum ligavit Iſaacum filium ſuum, & poſuit eum ſuper altare ſuper ipſa ligna.

Hieroſ. 1. *Accidit poſt ſermones hos, Dominus tentavit Abraham tentatione decimâ; & dixit illi, Abraham: qui dixit, Ecce ego.*

Hieroſ. 2. *In montem Morija.*

Hieroſ. 8. *Et dixit Abraham, Sermo Domini parabit mihi ovem; quod ſi non, tu eris in holocauſtum fili mi: & ibant ambo ipſi ſimul animo humili.*

ירושלמי כב 1 וַהֲוָה בְּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין מְסַנְסֵי יַת אַבְרָהָם בְּנִסְיוֹנָא עֲסִירָאָה וַאֲמַר לֵיהּ אַבְרָהָם וַאֲמַר הָא אֲנָא:

ירושלמי 2 לְטוּר מוֹרִיָּה:

ירושלמי 8 וַאֲמַר אַבְרָהָם מֵמְרֵיהּ דַּיְיָ יִזְדַּמַּן לִי אִמְּרָא וְאִין לָא אַתְּ הוּא לְעָלְתָא בְּרִי וַהֲלִיכוּ תַּרְוֵיהוֹן כַּחֲדָא בְּלֵב שָׁפִי:

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

33 *بنشاند درخت در بار شبع بخواند آنجا درنام يهوه خداي عالم
34 بنشست ابرهم در زمين فلشتيم روزكاران بسياران.

فصل بيست دوم

Et plantatâ arbore in Beer-ſheba 33
invocavit ibi nomen Domini Dei ſeculi. Et ſedit Abraham in terra 34
Philiſthim dies multos.

CAP. XXII.

1 *بود پسي از سخنهاي اينان وخدا آزمايش كرد مر ابرهم گفت باو ابرهم گفت اينك من.
2 *گفت بستان اكنون مر پسري تو مر يگانهي تو آنچه دوست داشتي مر يصحق وبرو بتو
3 برمين آن موريه بر آور اويرا آنجا بقربان ابر يكّه آن كوهها آنچه گويم بتو *شبگير كرد
ابرهم در بامداد وآراسته كرد مر درازگوش او بستاند مر دو كودكان او با او ومر
4 يصحق پسر او بشكست هيزمها قربان بز خاست وبرفت بآن جا آنچه گفت باو خدا *در روز
5 آن سيمي برداشت ابرهم مر چشمان او بديد مر آن جا از دور * گفت ابرهم بكودكان
او بنشينيد بشما اينجا با آن درازگوش ومن وآن كودك برويم تا آنجا وسجود كنيم
6 وبار گرديم بشما *بستاند ابرهم مر هيزمها آن قربان بنهاد ابر يصحق پسر او بستاند در دست
7 او مر آن آتش ومر آن كارد برفتند دو ايشان يك جا * گفت يصحق بابرهم پدر او گفت
8 پدر من گفت اينك من پسر من گفت اينك آن آتش وآن هيزمها وكجا آن برّه بقربان * گفت
9 ابرهم خدا بنمايد باو آن برّه بقربان پسر من برفتند دو ايشان يك جا * بيامدند بآن جا آنچه
گفت باو خدا آبدان كرد آنجا ابرهم مر آن مذبح آراسته كرد مر آن هيزمها وبست مر
يصحق پسر او بنهاد اويرا ابر آن مذبح از بالا بهيزمها.

1 Fuit poſt verba iſta, & Deus tentavit Abraham, & dixit ad eum, Abraham. Reſpondit, Ecce me. Dixit, 2
Cape nunc filium tuum, unicum tuum quem diligis, nempe Iſhac, & vade tibi ad terram Moriah, & offer eum illic in oblationem ſuper unum montium quem dixero tibi. Ante- 3
luculò igitur ſurgens Abraham manè, ſtravit aſinum ſuum: aecepitque duos pueros ſuos ſecum, & Iſhac filium ſuum: quumque fregiſſet ligna ſacrificii, ſurrexit, & perrexit ad locum quem dixerat ei Deus. Die tertio elevans Abraham oculos ſuos vi- 4
dit locum à longé. Dixitque Abra- 5
ham pueris ſuis, Sedete vobis hic cum aſino: ego verò & puer pergemus uſque illuc, & adorabimus; ac revertemur ad vos. Accipiens itaque 6
Abraham ligna ſacrificii, poſuit ea ſuper Iſhac filium ſuum: ipſoque accipiente in manu ſua ignem & cultrum, perrexerunt ambo illi ſimul. Et locutus eſt Iſhac ad Abra- 7 8
ham patrem ſuum, dicens, Pater mi. Reſpondit, Ecce me, fili mi. Dixit, En ignem & ligna; ſed ubi agnus in oblationem? Reſpondit Abraham, Deus oſtendet pro ſe agnum in oblationem, fili mi. Pergebantque ambo illi ſimul. Quumque perven- 9
iſſent ad locum quem dixerat ei Deus, ædificavit ibi Abraham altare, diſpoſuitque ligna, & ligavit Iſhac filium ſuum, & impoſuit eum altari deſuper ligna.

ירושלמי

10 וּפְשַׁט אַבְרָהָם יָת יְדֵיהּ וְנָסִיב יָת
סַכִּינָא לְמִכּוֹס יָת בְּרֵיהּ עָנִי
יִצְחָק וַאֲמַר לְאַבְרָהָם אֲבוּי אַבָּא כְּפוֹת
יָדַי יָאוּת דְּלָא בְּשַׁעַת צַעֲרִי אֲפַרְכֵּס
וַאֲעַרְבֵּד יָתָךְ וְיִשְׁתַּכַּח קוּרְבָּנָךְ פְּסִיל
וְאִדְּחֵי לְנוּבָא דְּחַבְלָא לְעָלְמָא דְּאִתֵּי
עֵינוֹי דְּאַבְרָהָם חֲווֹ מְשׁוֹטְטִין בְּעֵינוֹי
דְּיִצְחָק וְעֵינוֹי דְּיִצְחָק חֲווֹ מְשׁוֹטְטִין
בְּמַלְאֲכֵי מְרוֹמָא יִצְחָק חֲווֹ חָמֵי יַתְהוֹן
אַבְרָהָם לָא חָמֵי יַתְהוֹן בְּיוֹהּ בְּשַׁעְתָּא
נְפַקוּ מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא וְאָמְרִין אִלֵּין
לְאִלֵּין אִתּוֹן חֲמוֹן תְּרֵין צַדִּיקִין יְחִידָאִין
בְּנוֹ עָלְמָא חַד נָכֵס וְחַד מִתְנַכֵּס דְּנָכֵס
לָא מְעַכֵּב וּדְמִתְנַכֵּס פָּשִׁט צַוְּרֵיהּ : 11
וַאֲמַר אַבְרָהָם עָנִי אַבְרָהָם בִּלְשָׁן
בֵּירַת קוּדְשָׁא וַאֲמַר הֵנֵנִי : 14 וּפְלַח
וְצַלִּי אַבְרָהָם בְּשֵׁם מֵימְרֵיהּ דְּיוֹי וַאֲמַר
אַתְּ הוּא יוֹי דַּחֲמֵי וְלָא מִתְחֲמֵי בְּבָעוּ
רַחֲמִין מִן קֳדָמָךְ יוֹי כּוֹלָא גְּלֵי וִידִיעַ
קֳדָמָךְ דְּלָא הֲוָה בְּלִבִּי פַּלְגוּ בְּזִמְנָא
דַּאֲמַרְתְּ לִי לְמִקְרְבָא יָת יִצְחָק בְּרִי
וּלְמֶעְבַּד יְהֵיהּ עָפָר וְקִטָם קֳדָמָךְ אֶלָּא
מִן יַד אַקְדִּימִית בְּצַפְרָא וַעֲבַדִית יָת
מֵימְרָךְ בְּחֶדְוָא וְקַיֵּימִית מֵימְרָךְ וְכַרְוִן
בְּבָעוּ רַחֲמִין מִן קֳדָמָךְ יוֹי אֱלָהִים כַּד
יְהוֹיִן בְּנוֹי דְּיִצְחָק עַלִּין לְשַׁעַת אֲנָנְקִי
תְּהֵוִי מַדְכַּר לְהוֹן עֲקֵידְתִּיהּ דְּיִצְחָק
לְאַבּוּהוֹן וּשְׁרֵי וּשְׁבִיק לְחוֹבֵיהוֹן וּפְרוֹק
יָתְהוֹן מִן כָּל אֲנָנְקִי דַּעֲתִידִין דְּיֵיתֵי
לְמֵקֶם מִן בַּתְרֵיהּ לְמֶהֱוֵי לְאָמְרִין
בְּטוּר בֵּירַת מַקְדְּשֵׁיהּ דְּיוֹי קְרִיב אַבְרָהָם
יָת יִצְחָק בְּרֵיהּ וּבְטוּרָא הָדֵין הוּא
בֵּירַת מַקְדְּשָׁא אִתְגְּלִית עֲלוֹי יְקָר
שְׁכִינְתָּא דַּיוֹי :

הרגום יונתן בן עוזיאל

וישלח ואושיט אַבְרָהָם יָת יְדֵיהּ וּנְסִיב יָת 10
סַכִּינָא לְמִכַּס יָת בְּרֵיהּ עָנִי וְאָמַר יִצְחָק
לְאָבוּי כְּפוֹת יָתַי יָאוּת דְּלָא אֲפַרְכֵּס מִן
צַעֲרָא דְּנַפְשִׁי וְנִדְחֵי לְנוּבָא דְּחַבְלָא
וְיִשְׁתַּכַּח פִּסוֹלָא בְּקָרְבָּנָךְ עֵינוֹי דְּאַבְרָהָם
מִסְתַּכְּלָן בְּעֵינוֹי דְּיִצְחָק וְעֵינוֹי דְּיִצְחָק
מִסְתַּכְּלָן לְמַלְאֲכֵי מְרוֹמָא יִצְחָק הֲוָה חָמֵי
יַתְהוֹם וְאַבְרָהָם לָא חָמֵי יַתְהוֹם עַנַן
מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא אִיתּוֹן חֲמוֹן כְּדֵין יְחִידָאִין
דְּאִית בְּעָלְמָא חַד נָכֵס וְחַד מִתְנַכֵּס
דְּנָכֵס לָא מְעַכֵּב וּדְמִתְנַכֵּס פָּשִׁט צַוְּרֵיהּ:
ויקרא וְקָרָא לֵיהּ מַלְאָכָא דַּיְיָ מִן שְׁמַיָּא 11
וַאֲמַר לֵיהּ אַבְרָהָם וְאָמַר הָא נָא :
ויאמר וַאֲמַר אַל תּוֹשֵׁט יָדְךָ לְטַלְיָא וְלָא 12
תַּעֲבֵיד לֵיהּ מִדְּעָם בִּישׁ אֲרוֹם כְּדוֹן גְּלֵי
קֳדָמַי אֲרוֹם דַּחְלָא דַיְיָ אַנְתְּ וְלָא עֲכַבְתָּא
יָת בְּרָךְ יָת יְחִידָךְ מִנִּי : וישא וְזָקַף 13
אַבְרָהָם יָת עֵינוֹי וַחֲזָא וְהָא דְכַר חַד
דְּאִתְּבְרִי בֵּינֵי שְׁמַשְׁתָּא דְּשַׁכְלוֹל עַלְמָא
אֲחִיד בְּחַרִישׁוֹתָא דְּאִילָנָא בְּקַרְנוֹי וְאָזַל
אַבְרָהָם וּנְסִיב יְתֵיהּ וְאַסִּיקֵהּ לְעָלְתָא
חֲלַף בְּרֵיהּ : ויקרא וְאוֹדֵי וְצַלֵּי אַבְרָהָם 14
תַּמָּן בַּאֲתָרָא הָהוּא וְאָמַר בְּבָעוּ בְרַחֲמִין
מִן קֳדָמָךְ יוֹי גְּלֵי קֳדָמָךְ דְּלָא הֲוָה בְּלִבְבִי
עוּמְקָא וּפְנִית לְמֶעְבַּד גְּזֵרְתָּךְ בְּחֶדְוָא כְּדֵין
כַּד יְהוֹן בְּנוֹי דְּיִצְחָק בְּרִי עַלַּיִן לְשַׁעַת
אֲנִיקִי תְּהֵוִי מְדַכַּר לְהוֹם וְעָנֵי יַתְהוֹם
וּפְרִיק יַתְהוֹם וַעֲתִידִין אִינּוּן כָּל דָּרַיָּא
קַיְמִין לְמֶהֱוֵי אָמְרִין בְּטַוּרָא הָדֵין כְּפַת
אַבְרָהָם יָת יִצְחָק בְּרֵיהּ וְתַמָּן אִתְגְּלִיַת
עִילּוֹי שְׁכִנְתָּא דַיְיָ : ויקרא וְקָרָא מַלְאָכָא 15
דַיְיָ לְאַבְרָהָם תִּנְיָנוּת מִן שְׁמַיָּא: ויאמר
וַאֲמַר בְּמֵימְרִי קַיֵּימִית אֲמַר יְיָ חוֹלַף 16
דְּעַבַדְתְּ יָת פִּתְגָמָא הָדֵין וְלָא מְנַעְתָּ יָת
בְּרָךְ יָת יְחִידָךְ : כי ברך אֲרוֹם בָּרָכָא 17
אֲבָרְכִנָּךְ וְאַסְגֵי יָת בְּנָךְ כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְיהֵי כְּחָלָא דְעַל כֵּיף יַמָּא וְיֵירְתוּן
בְּנָךְ יָת קִרְוֵי קוּמֵי סַנְאֵיהוֹן : והתברכו וְיִתְבָּרְכוּן בְּגִין זַכְוַות בְּנָךְ כָּל עַמְמֵי אַרְעָא 18
חוֹלַף דְּקַבֵּילְתָּא בְּמֵימְרִי : וישב וְדָבְרוּ מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא יָת יִצְחָק וְאוֹבְלוּהִי לְבֵי 19
מְדְרְשָׁא דְשֵׁם רַבָּא וַהֲוָה תַּמָּן חֲלַת שְׁנִין וּבְהַהוּא יוֹמָא חַב אַבְרָהָם לְזַת עוֹלֵימוֹי
וְקָמוּ וַאֲזָלוּ כַּחֲדָא לְבֵירָא דְשָׁבַע וְיָתִיב אַבְרָהָם בְּבֵירָא דְשָׁבַע :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et extendit Abraham manum suam, 10
& accepit gladium ad mactandum
filium suum : respondens dixit Isaac
patri suo ; Liga me probè, ne moti-
tem præ afflictione animæ meæ, &
impellamur in foveam perditionis,
nam invenietur quid prophani in
oblatione tua : Oculi Abrahami in-
tenti erant in oculos Isaac, & oculi
Isaac intenti erant in angelos ex-
celsi ; Isaac videbat eos Abraham autē
non videbat eos. Respondebant an-
geli excelsi, Venite, videte sicut hos
solos qui sunt in mundo, unus mactat
alter mactatur ; qui mactat non dif-
fert, qui mactatur extendit collum
suum. Vocavit autem ipsum Ange- 11
lus Domini ex cœlis, & dixit illi
Abraham ; & dixit, Ecce ego. Tum 12
dixit, Ne extendas manum tuam ad
puerum, nec facias illi quicquam
mali : quoniam jam revelatum est
coram me quòd timens Dominum
tu, neque impedivisti filium tuum
unicum tuum à me. Tum levavit 13
Abraham oculos suos, & vidit : &
ecce aries unus, qui creatus est in-
ter vesperas fundationis mundi, com-
prehensus erat in perplexitate ar-
boris per cornua sua : abiit ergò
Abraham, & accepit eum, & obtu-
lit eum in holocaustum pro filio suo.
Et gratias egit, & oravit Abraham 14
ibi in loco illo, & dixit ; Obsecro
per miserationes à conspectu tuo Do-
mine, manifestum est coram te quòd
non fuit in corde meo profunditas,
sed intentus fuerim ut facerem de-
cretum tuum cum gaudio. Jam ve-
rò quando erunt filii Isaac filii mei
offerentes tempore angustiæ, mem-
mor sis eorum, & exaudi eos, & li-
bera eos : & dicant omnes genera-
tiones sequuturæ ; In monte isto li-
gavit Abraham Isaacum filium su-
um, & ibi revelata est ei divina
majestas. Et vocavit angelus Do- 15
mini Abrahamum secundò ex cœlis.
Et dixit ; Per sermonem meum ju- 16
ravi, dicit Dominus : Pro eo quòd fecisti rem hanc, nec prohibuisti filium
tuum, unicum tuum ; Quòd benedicendo benedicam tibi, & multipli- 17
cando multiplicabo filios tuos sicut stellas cœlorum, & erunt sicut arena
quæ est ad maris littus : & possidebunt jure hæreditario filii tui urbes
coram inimicis suis. Et benedicentur propter meritum filii tui omnes 18
populi terræ ; pro eo quòd auscultâsti sermoni meo. Et acceperunt an- 19
geli excelsi Isaacum, & detulerunt eum in scholam Sem magni, & com-
moratus est ibi tres annos : eo verò ipso die reversus est Abraham ad
pueros suos, & surrexerunt & abierunt simul in Beersaba, & habitavit
Abraham in Beersaba.

Hierosol. 10 *Et extendit Abraham manum suam, & accepit gladium ad mactandum Isaac filium suum. Respondit Isaac & dixit Abrahamo patri suo ; Pater mi, liga manus meas probè, ne horâ doloris mei trepidem & confundam te, & inveniatur oblatio tua vitiosa, & impellar in foveam perditionis in seculo venturo : oculi Abrahami discurrebant in oculos Isaac, oculi autem Isaac discurrebant in oculos angelorum excelsi ; Isaac videbat eos, Abraham non videbat eos. Eâ horâ exierunt Angeli excelsi, & dixerunt hi ad illos ; Vos videtis duos justos solos in medio mundi, unus mactat, alter mactatur ; qui mactat non differt, et qui mactatur extendit collum suum.* 11 *Et dixit Abraham, Abraham, respondit Abraham in lingua domûs sanctæ et dixit, Ecce ego.* 14 *Et coluit & oravit Abraham in nomine sermonis Domini, & dixit ; Tu es Domine qui vides & non videris, Obsecro tuas miserationes Domine : totũ manifestatũ & cognitum est coram te, quod non fuerit in corde meo divisio, eo tempore quo dixisti mihi ut offerrem Isaacum filium meum, & ut facerem eum pulverem & cinerem coram te, sed statim surrexi summo mane & feci verbum tuum cum gaudio, & adimplevi verbum tuum. Jam verò obsecro miserationes tuas, ô Deus, quando filii Isaac offerent horâ necessitatis, memor sis illis ligationis ipsius Isaac patris eorum, & ignoscas & condonas peccata eorum, & redime eos ex omni necessitate : quia sequuturæ generationes, post eum dicturæ sunt, In monte domûs sanctuarii Domini obtulit Abraham Isaacum filium suum, & in monte hoc qui est domus sanctuarii, manifestata est gloria divinitatis Domini.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 * بكشيد ابرهم مر دست او بستاند مر آن كارد بكشتن مر پسر او * بخواند باو 11
فرشتهي خدا از آن آسمان گفت ابرهم ابرهم گفت اينك من * گفت نكشي دست 12
تو بآن كودك ونكني باو هيچ چيز كه اكنون دانستم كه ترسيدگار خداي تو
ونه باز گرفتي مر پسري تو مر يگانهي تو از من * برداشت ابرهم مر چشمان او بديد واينك 13
نريميش پس گرفتار شده در شاخها درخت در شاخهاي او برفت ابرهم بستاند مر آن نريميش
بر آورد اويرا بقربان بجاي پسري او * بخواند ابرهم مر نام آن جاي او יי יראה آنچه گفته شود آن 14
15
16 روز در كوه יי ديدار آيد * بخواند فرشتهي خدا بابرهم دويم باره ازان آسمان * گفت در من
سوگند خوردم گفت خدا كه جزاي آنچه بكردي مر آن سخن اين ونه باز گرفتي مر پسري
17 تو مر يگانهي تو * كه آفرين كردن آفرين كنم ترا وبسيار كردن بسيار كنم مر نسل
تو چون ستارهاي آن آسمان وچون ريگ آنچه ابر لب دريا ميراث گيرد نسل تو مر دروازه
18 دشمنان او * آفرين باشند در نسل تو همه قومها آن زمين جزا آنچه شنيدي در آواز من *
19 * باز گشت ابرهم بكودكان او برخاستند وبرفتند [يكجا] ببار شبع بنشست ابرهم در بار شبع *

Extendensque Abraham manum suam, 10
accepit cultrum ad occidendum filium
suum. Tunc *vocans ad eum angelus* 11
Dei de cœlo, dixit ; Abraham, Abra-
ham. Respondit, Ecce me. Dixit, 12
Ne extendas manum tuam in puerum,
neque facias ei ullam rem : quia
nunc cognovi quòd timens Dei es
tu, siquidem non retinuisti filium
tuum, unicum tuum à me. Elevans 13
autem *Abraham oculos suos vidit, &*
ecce aries post eum captus in ra-
mis arboris cornibus suis : pergensque
Abraham accepit arietem, & obtulit
eum in oblationem loco filii sui.
Vocavitque Abraham nomen loci 14
illius, Dominus videbit : quod dici-
tur hodiè, In monte Dominus appare-
bit. Vocavit angelus Dei Abraham se- 15
cundâ vice è cœlo ; Dicens, Per memet 16
juravi dicit Deus, Quia propterea
quòd fecisti hanc rem, & non reti-
nuisti filium tuũ, unicum tuum : Benedi- 17
cendo benedicam tibi, & multipli-
cando multiplicabo sobolem tuam sic-
ut stellas cœli, & sicut arenam quæ
est ad litus maris ; & hæreditariò
accipiet progenies tua portam inimi-
corum suorum. Et *benedicentur in* 18
progenie tua omnes gentes terræ,
propterea quòd auscultâsti voci meæ.
Tum *reverso Abraham ad pueros* 19
suos, surrexerunt ; & pervexerunt simul
ad Beer-sheba, seditque Abraham in
Beer-sheba.

כ וְיְהִי אַחַר וַהֲוָה בָּתַר פְּטָנְמָיָא הָאִילֵּין מִן בָּתַר דִּכְפַת אַבְרָהָם יַת יִצְחָק וְאָזַל סַטָנָא וְתַנִּי לְיַת שָׂרָה דְּאַבְרָהָם נָכַס יַת יִצְחָק וְקָמַת שָׂרָה וּפַנְעַת וְאִשְׁתַּנְקַת וּמִיתַת מִן אֲנִיקָא וְאָתָא אַבְרָהָם וּבָת בְּאָרְחָא וְתַנְיָא לְאַבְרָהָם לְמֵימַר הָא יְלִידַת מִלְכָּה אוֹף הִיא אִתְרַוַּחַת בְּזוּכוּת דְּאַחְתָּהּ לְמֵילַד בְּנִין לְנָחוֹר אָחוּךְ: כא אֵת עוּץ יַת עוּץ בְּוּכְרֵיהּ וְיַת בּוּז אָחוֹי וְיַת קְמוּאֵל רַב קְסוֹמַיָּא דְּאַרַמָאֵי: כב וְאֵת וְיַת כֶּשֶׂד וְיַת חֲזוֹ וְיַת פִּלְדָשׁ וְיַת יִדְלָף וְיַת בְּתוּאֵל: כג וּבְתוּאֵל אוֹלִיד יַת רִבְקָה תְּמַנְיָא אִלֵּין יְלִידַת מִלְכָּא לְנָחוֹר אָחוּי דְּאַבְרָהָם: כד וּפִלַגְשׁוּ וּפַלַקְתֵּיהּ וּשְׁמָהּ רְאוּמָה וְיֶלְדַת אוֹף הִיא יַת טֶבַח וְיַת גַּחַם וְיַת תַּחַשׁ וְיַת מַעֲכָה:

ירושלמי 24 וּפַלַקְתֵּיהּ וּשְׁמָהּ:

פ פ פ

כג

כג וִידִין חיי שרה וַהֲווֹ חַיֵּי שָׂרָה מְאָה וְעֶשְׂרִין וְשַׁבַּע שְׁנִין שְׁנֵי חַיָּהָא דְּשָׂרָה: ב וּמִיתַת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן וְאָתָא אַבְרָהָם מִן טַוּוּר פּוּלְחָנָא וְאִשְׁכְּחֵהּ דְּמִיתַת וְיָתֵיב לְמִסְפַּד לְשָׂרָה וּלְמִבְכְּיֵהּ: ג וְקָם וְקָם אַבְרָהָם מִן מֵחְמֵי אַפּוֹי עַל מִיתֵּיהּ וּמַלֵּיל עִם בְּנֵי חִתָּאָה לְמֵימַר: ד גַּר דַּיָּר וְתוֹתָב אֲנָא עִמְּכוֹן בְּבָעוּ וַהֲבוּ לִי אֲחֻסָּנַת קְבוּרְתָּא עִמְּכוֹן וְאִיקְבַּר יַת מִיתִי חַסָּן: ה וַיְעֲנוּ וְאָתִיבוּ בְנֵי חִתָּאָה יַת אַבְרָהָם לְמֵימַר לֵיהּ: ו שְׁמָעֵנוּ קַבֵּל מִנָּנָא רַבּוֹנָנָא רַב קָדָם יְיָ אַתְּ בֵּינָנָא בְּשַׁפַּר קֵיבְרָנָא קְבַר יַת מִיתָךְ אֵינַשׁ מִנָּנָא יַת קְבוּרְתֵּיהּ לָא יִמְנַע מִנָּךְ בְּנִין דְּלָא לְמִיקְבַּר מִיתָךְ: ז וְקָם וְקָם אַבְרָהָם וְנָחַן לְעַמָּא דְּאַרְעָא לִבְנֵי חִתָּאָה: ח וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן לְמֵימַר אִין אִית רְעוּ עִם נַפְשְׁכוֹן לְמִקְבַּר יַת מִיתִי מִן מֵחְמֵי אַפַּיי קַבִּילוּ מִנִּי וּבְעוּ עֲלַי קֳדָם עָפְרוֹן בַּר צוֹחַר: ט וְיִתֶּן לִי יַת מְעָרַת כְּפֵילְתָּא דְּמִיתְבַּנְיָא בִּסְטַר חַקְלֵיהּ בְּכַסְפָּא שְׁלִים יִתְּנִינַהּ לִי בֵּינֵיכוֹן לַאֲחֻסָּנַת קְבוּרְתָּא: י וְעָפְרוֹן וְעָפְרוֹן יָתֵיב בְּנוֹ בְנֵי חִתָּאָה וְאָתֵיב עָפְרוֹן חִתָּאָה יַת אַבְרָהָם בְּאָנְפֵּי בְּנֵי חִתָּאָה לְכָל עָלֵי תְּרַע קִרְתֵּיהּ לְמֵימַר: יא לָא אֲרוֹנִי בְּבָעוּ רַבּוֹנִי קַבֵּל מִנִּי חַקְלָא יְהָבִית לָךְ וּמְעָרְתָּא דְּבֵיהּ לָךְ יְהָבְתֵּהּ לָךְ לְמַחֲנָא בְּאָנְפֵּי בְּנֵי עַמִּי יְהַבְתֵּהּ לָךְ אִיזַל קְבַר מִיתָךְ: יב וִישְׁתַּחוּ וְנָחַן לֵיהּ אַבְרָהָם בְּאָנְפֵּי בְּנֵי חִתָּאָה:

SECT. V.

CAP. XXIII.

Et fuerunt vitæ Sara centum viginti septem anni, anni vitæ ipsius 1
Sara. Et mortua est Sara in Kiriath- 2
arba, ipsa est Hebron in terra Cha-
naan: & venit Abraham ex monte
cultus, & invenit quòd mortua es-
set, & sedit ad lugendum Saram & ad flendum eam. Et surrexit Abra- 3
ham à conspectu facierum mortui sui, & loquutus est cum filiis Cheth,
dicendo; Peregrinus & advena ego vobiscum: Obsecro vendite mihi 4
hæreditatem sepulturæ vobiscũ, ut sepeliam mortuum meum ibi. Et respon- 5
derunt filii Cheth Abrahamo, dicendo illi; Obsequere nobis domine no- 6
ster, magnus coram Deo tu *es* inter nos; in meliori sepulchrorum nostro-
rum sepeli mortuum tuum: quisquam ex nobis sepulchrum suum non
prohibebit à te, quo minus sepelias mortuum tuum. Et surrexit Abra- 7
ham, & incurvavit se populo terræ, filiis Cheth. Et locutus est cum il- 8
lis, dicendo; Si est beneplacitum cum anima vestra, ut sepeliam mor-
tuum meum à conspectu faciei meo, auscultate mihi & petite pro me co-
ram Ephron filio Tsochar: Et vendat mihi speluncam duplicem suam, 9
quæ ædificata est in latere agri sui: argento pleno det eam mihi inter
vos, in hæreditatem sepulchri. Ephron autem sedebat in medio filio- 10
rum Cheth. Et respondit Ephron Chittæus Abrahamo coram filiis Cheth,
coram omnibus ingredientibus portam civitatis suæ, dicendo; Obsecro 11
domine mi auscultа me, agrum dedi tibi & speluncam quæ in eo est, tibi
dedi eam dono: coram filiis populi mei dedi eam tibi; ito sepeli mor-
tuum tuum. Et incurvavit se Abraham coram filiis Cheth. 12

Et accidit post res illas, postquam ligavit Abraham Isaacum, ut abiret 20
Satan & referret Sara quod Abraham mactâsset Isaacum; tum surrexit
Sara, & clamavit, & suffocata est & mortua præ angustia: tum venit
Abraham & pernoctatus est in via, & nuntiavit Abrahamo, dicendo;
Ecce peperit Milcha, etiam ipsa dilatata est, propter meritum sororis
suæ, ad pariendum filios Nachoro fratri tuo. Uts primogenitum suum, 21
& Buts fratrem ejus, & Kemuel principem divinationum Aramæi. Et 22
Chesched, & Chazo, & Pildasch, & Jidlaph, & Bethuel. Et Bethuel 23
genuit Ribkah: octo istos peperit Milcha Nachoro fratri Abrahami.
Porrò concubina ejus, cujus nomen 24
erat Reuma, peperit etiam ipsa Te-
bach, & Gacham, & Tachasch, & Hieros. 24 *Et concubina ejus, & nomen ejus.*
Mahacha.

* بود پس آن سخنهاي اينان آگاه شد ابرهم بگفتن اينك بزاييد ملكه نيز آن 20
پسران بنكور برادر تو * مر عوص نخست زاد او ومر بوز برادر او ومر قموال پدر ارم * 21
* ومر كشد ومر حزو ومر فلدش ومر يدلف ومر بتوال * وبتوال بزاييد مر ربقه هشت 22 23
اينان بزاييد ملكه بنكور برادر ابرهم * وسرّيتي او ونام آن راومه بزاييد نيز او مر طبح ومر 24
بجم ومر تحش ومر معكه *

* فصل بيست سيم *

* بودند زندگي شره صد وبيست وهفت سال سالهاي زندگي شره * بمرد شره در قريت 1 2
اربع آن حبرون در زمين كنعن بيامد ابرهم بتعزيت داشتن بشره وبگريستن آنرا *
* برخاست ابرهم از زير روي مردهي او سخن گفت بپسران حت بگفتن * غريب ومهمان 3 4
من اوار شما بدهيد بمن گرفتن مقبره با شما وگور كنم مردهي من از پيش من *
* جواب دادند پسران حت مر ابرهم بگفتن باو * بشنو بايما خداوند من مهتر كردهي 5 6
خدا تو در ميان ايما در گزينترين گورجاي ايما گور كن مر مردهي تو مرد از ايما
مر گورجاي او نه باز گيرد از تو از گور كردن مردهي تو * بر خاست ابرهم سجود كرد 7
بقوم آن زمين بپسران حت * سخن گفت بايشان بگفتن اگر هست رضايي جان شما 8
بگور كردن مر مردهي من از پيش من بشنويد بمن وشفعت خواهيد براي من در
عفرون پسر صحر * بدهد بمن مر مغارهي آن دولايي آنچه باو آنچه در كنار دشت او در و
سيم تمام بدهد آنرا بمن [در ميان شما] بگرفتن گورجا * وعفرون نشينا در ميان پسران حت جواب 10
داد عفرون آن حيّ مر ابرهم در حضور پسران حت بهمه آيان دروازهي شهر او بگفتن * نه 11
خداوند من بشنو بمن آن دشت بدادم بتو وآن مغاره آنچه درو بتو بدادم آنرا بچشم ديد
پسران قوم من بدادم آنرا بتو گور كن مردهي تو * سجود كرد ابرهم بپيش قوم آن زمين * 12

* *Fuit post verba hæc notificatum est* 20
ipsi *Abraham*, dicendo; *Ecce peperit*
Milchah etiã ipsa filios *Nahor* fra-
tri tuo, *Us* primogenitum *suum*, & 21
Buz fratrem *ejus*, & *Cemuel* pa-
trem *Aram*, Et *Chesshed*, & *Hazu*, 22
& *Phildash*, & *Jildaph*, atque Be-
thuel: Et Bethuel genuit Ribcah. 23
Octo istos peperit Milcah ipsi Na-
hor fratri *Abraham*. Et concubi- 24
na *ejus* cujus nomen *Reumah*, pepe-
rit etiam ipsa *Tebah*, & *Gaham*,
& *Tahash*, & *Maachah*.

CAP. XXIII.

Fuit vita Sarah centum & vi- 1
ginti & septem anni: tot fuerunt
anni vitæ Sarah. Et mortua est 2
Sarah in *Cirjath-arba*: ipsa est He-
bron in terra *Chanaan*: venitque
Abraham ut consolationem haberet
de *Sarah*, & ut defleret eam. Sur- 3
gens itaque *Abraham* à desuper fa-
ciem mortui sui, locutus est ad filios
Heth, dicendo; Peregrinus & ho- 4
spes sum ego apud vos: copiam da-
te mihi accipiendi sepulchretũ vo-
biscum, & sepulchro indam mortuũ
meum è conspectu meo. Responsũ de- 5
derunt filii *Heth* ad *Abrahã*, dicen-
do ei; *Audi nos domine mi*, Ma- 6
gnificatus à Deo es tu in medio no-
stri: in electissimo sepulchreto no-
stro sepeli mortuum tuum: vir è no-
bis sepulchretum suum non retinebit
à te, ne sepulchro indas mortuum
tuum. Tum surgens *Abraham* re- 7
verentiam exhibuit populo terræ,
nempe *filiis Heth*: Et sermonem 8
iniit cum eis, dicendo; *Si sit bene-*
placitum animæ vestræ me sepelire
mortuum meum è conspectu meo, au-
dite me, & *Intercedite pro* me apud
Ephron filium *Sohar*, Ut det mihi 9
*spelunc*am *duplicem*, quæ est ei, quæ
scil. *in extremo agri sui*: argento
pleno det eam mihi in medio vestri,
in possessionẽ sepulchreti. (*Ephron* 10
autem sedens in medio filiorum
Heth.) Respondit *Ephron Hittæus*
ad *Abraham* in præsentia filiorum
Heth, omnium scil. *venientium* ad
portam civitatis suæ, dicendo; Ne- 11
quaquam domine mi, audi me; *A-*
grum dedi tibi, & *spelunc*am quæ
est *in eo*, *tibi* inquam *dedi eam*;
in conspectu oculorum filiorum po-
puli mei dedi eam tibi: sepulchro
indas mortuum tuum. Tunc re- 12
verentiam exhibuit *Abraham* in
conspectu populi terræ.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et loquutus est cum Ephron coram populo terræ, dicendo; Utique si 13
tu velis facere mecum beneficentiam, ausculta me: dabo argentum pretii agri, accipe ex me; & sepeliam mortuum meum ibi. Et respondit 14
Ephron Abrahamo, dicendo illi: Domine mi ausculta me; Terra cujus pre- 15
tium *est* quadringenti sicli argentei, inter me & inter te quid est? Igitur mortuum tuum sepeli. Et acqui- 16
evit Abraham ipsi Ephron: & appendit Abraham Ephroni argentum, de quo loquutus erat coram filiis Cheth; quadringentos sicles argenteos bonos, transeuntes per omnem mensam, & qui recipi possent in omni negotiatione. Et stetit venditus ager Ephron, in quo *erat* duplex 17
spelunca quæ *est* è regione Mamre; ager & spelunca quæ in eo *est*, & omnes arbores qui *sunt* in agro, in omni termino ejus per circuitum. Ipsi Abraham in possessionem coram filiis Cheth, coram omnibus inquam 18
ingredientibus portam civitatis. Et postea sepelivit Abrahã Saram uxorem 19
suam in spelunca agri duplice, quæ *est* è regione Mamre, illa *est* Hebron, in terra Chanaan. Et confirmatus est ager, & spelunca quæ in eo *erat*, 20
Abrahamo in hæreditatem sepulchri à filiis Cheth.

Hier. 16. *Quadringentos siclos argenti transeuntes ad omnem mensam, & qui recipi possent in omni negotiatione.*

CAP. XXIV.

ABraham autem cùm senuisset, & provectæ esset jam ætatis, & sermo Do- 1
mini benedixisset Abrahamo omni specie benedictionis: Tum dixit 2
Abraham Eliezero servo suo seniori domus suæ, qui dominabatur in omnem thesaurum ejus; Pone nunc manum tuam in sectione circuncisionis meæ. Et jurare fa- 3
ciam te in nomine sermonis Domini Dei, cujus habitatio *est* in cœlis excelsis, ille est Deus cujus dominium *est* super terram, quòd non accipies uxorem filio meo ex filiabus Chananæorum, in medio quorum habito. Sed ad terram meam, & ad domum nativitatis meæ ibis: & 4
accipies uxorem filio meo Isaaco. Tum dixit illi servus; Fortè noluerit mulier venire post me in terram hanc: an reducendo reducam filium tuum in terram ex qua egressus es? Et dixit illi Abraham; Caveas tibi ne 6
reducas filium meum eó. Dominus Deus cujus habitatio *est* in cœlis excelsis, 7
qui tulit me de domo patris & ex terra nativitatis meæ, & qui loquutus est ad me, & qui juravit mihi, dicendo; Filiis tuis dabo hanc terram: ille præstò mittet angelum suum coram te, ut accipias uxorem filio meo indé.

Hier. 2. *Et dixit Abraham servo suo procuratori, qui potestatem habebat in omnia quæ illius erant; Pone nunc manum tuam sub femore fœderis mei.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * سخن گفت بعفرون در حضور قوم آن زمین بگفتن خاصه اگر تو کاشکي بشنوي من بدهم
سیم آن دشت بستان از من وگور کنم مر مردهي من آنجا * جواب داد عفرون مر ابرهم بگفتن 14
باو * خداوند من بشنو بمن زمین چهار صد مثقال سیم میان من ومیان تو چیست ومر 15
مردهي تو گور کن * بشنید ابرهم بعفرون مثقال کرد ابرهم مر آن سیم آنچه سخن گفت 16
در حضور پسران حت چهار صد مثقال سیم گذرا ببازرگان * برخاست دشت عفرون آنچه در 17
دولایي آنچه ببیش ممرا آن دشت وآن مغاره آنچه درو وهمه آن درخت آنچه در دشت آنچه در 18
همه حدّ او گرد اگرد * ابرهم بخریدن بچشم دید پسران حت در همه آیان دروازهي شهري او *
* وپس همچنین گور کرد ابرهم مر سره زن او بمغاره دشت آن دولایي ابر ببیش ممرا آن حبرون 19
در زمین کنعن * درست شد آن دشت وآن مغاره آنچه درو ابرهم بگرفتن گورجا از نزد 20
پسران حت *

Et *sermonem iniit cum Ephron in* 13
præsentia populi terræ, dicendo; Veruntamen si tu volueris, (utinam audias me,) dabo argentum agri: accipe à me, & sepeliam mortuum meum ibi. Responsum dedit Ephron 14
ipsi Abraham, dicendo ei; Domine 15
mi, audi me, terra quadringentorum siclorum argenti, inter me ac inter te quid est? mortuum itaque tuum sepeli. Auscultavit Abraham ipsi 16
Ephron, & appendit ipsi Ephron argentum quod dixerat in præsentia filiorum Heth, quadringentos siclos argenti transeuntis inter mercatores. Stetit itaque ager Ephron qui 17
in Duplicitate, qui est ante Mamre; ager, & spelunca quæ in eo, omnisque arbor quæ in agro, quæ scil. in toto termino ejus circumcirca, Ipsi *Abraham in emptionem, in conspectu oculorum filiorum Heth, inter omnes ingredientes portam civitatis ejus.* Ac postea *sepelivit* 19
Abraham ipsam Sarah uxorem suam in spelunca agri Duplicitatis, è regione Mamre: ipsa est Hebron in terra Chenaan. Ratus est itaque *ager* 20
& spelunca quæ in eo ipsi *Abraham in possessionem sepulchreti à filiis Heth.*

CAP. XXIV.

* فصل بیست چهارم *

ET *Abraham senex processerat* 1
in diebus, ac Deus benedixerat ipsi Abraham in omnibus. Dixit ergo 2
Abraham servo suo, seniori domûs suæ, qui præerat omnibus quæ erant ei; Pone nunc manum tuam sub femore meo: Jusjurandum do tibi per 3
Deum cœli et Deum terræ, quòd non capies uxorem filio meo de filiabus Chenaanæi, inter quem ego sedeo: Quia 4
ad terram meam & ad locum nativitatis meæ pergès, et capies uxorem filio meo Isaac. Dixit ei servus, 5
Fortassis non volet mulier ire post me ad terram hanc; num reducendo reducam filium tuum ad terram unde egressus es? Dixit ei Abraham, Cau- 6
tus sis tibi, ne reverti facias filium meum illuc. Deus cœli qui tulit me 7
de domo patris mei, & de terra ac loco nativitatis meæ, & qui allocutus est me, quique juravit mihi, dicendo; Progeniei tuæ dabo terram hanc, ipse mittet angelum coram te, & accipies uxorem filio meo inde.

8 וְאִם לֹא : וְאִם לֵית צְבוּת אִתְּתָא לְמֵיתֵי בַּתְרָךְ וְתִזְדְּכֵי מִקִּטְמָתִי דְּנָא לְחוֹד יַת
בְּרִי לָא תְּתִיב לְתַמָּן : וישם וְשַׁוִּי עַבְדָּא יַת יְדֵיהּ בְּגוֹרַת מָהוֹלְתָּא דְּאַבְרָהָם 9
רִבּוֹנֵיהּ וְקַיֵּים לֵיהּ עֵיסָק פִּתְגָמָא הָדֵין :
ויקח וּדְבַר עַבְדָּא עְשָׂרָא גַּמְלִין מִן גַּמְלֵיהּ 10
בִּידֵיהּ וְקָם וַאֲזַל כָּל שְׁפַר אַפּוֹתִיקִי דְּרִבּוֹנֵיהּ
בִּידֵיהּ וְקָם וַאֲזַל לַאֲרָם דְּעַל פְּרָת נַהֲרִים :
11 לְקִרְתָּא לְבִירָא דְּמַיָּא לְעִדָּן רַמְשָׁא לְעִדָּן דְּנַפְּקָן מַלְיָאתָא : ויאמר וַאֲמַר יְיָ אֱלָהָא 12
דְּרִבּוֹנִי אַבְרָהָם זַמִּין כְּעַן אִיתָא מְהַנְּגָא קוּמִי יוֹמָא וְעִיבַד טִיבוּ עִם רִבּוֹנִי
13 אַבְרָהָם : הִנֵּה הָא אֲנָא קָאֵי עַל עֵינָא דְּמַיָּא וּבְנָתְהוֹן דַּאֲנָשֵׁי קִרְתָּא נַפְּקָן לְמִצְלֵי
14 מוֹי : והיה וִיהֵי רִיבָּא דְּאֵימַר לֵיהּ אַרְכִּינִי כְּרֹן לְנִינָךְ וְאֶשְׁתֵּי וְתֵימַר שְׁתִי וְאוּף
נַמְלָיךְ אַשְׁקֵי יָתָהּ זַמִּינְתָּא בְּמַוְלָא לְעַבְדָּךְ לְיִצְחָק וּבָהּ אֵינְדַּע אֲרוּם עֲבַדְתָּא טִיבוּ
15 עִם רִבּוֹנִי : ויהי וַהֲוָה בְּשַׁעְתָּא קַלִּילָא הוּא עַד כְּרוֹן לָא פְּסַק לְמַלָּלָא וְהָא רִבְקָה
נַפְקַת דְּאִתְיְלִידָא לִבְתוּאֵל בַּר מִלְכָּה אֲנִתְּתֵיהּ דְּנָחוֹר אָחוּי דְּאַבְרָהָם וְלִנְינָתֵיהּ עַל
16 כַּתְפָהָא : והנערה וְרִיבָא שַׁפִּירָא לְמֵיחֲמֵי לַחְדָא בְּתוּלְתָא וּגְבַר לָא יְדָעֵיהּ
בְּמִשְׁכְּבָהּ וּנְחַתַת לְעֵינָא וּמַלַּת לְנִנְתָא וְסָלִיקַת : וירץ וּרְהַט עַבְדָּא לְקַדְמוּתָהּ
17 וְאָמַר אַטְעֲמִנִי כְּרוֹן קְלִיל מוֹי מִן לְנִינְתִיךְ : ותאמר וַאֲמַרַת שְׁתִי רִבּוֹנִי וְאוֹחֵיאַת
18 וְאַחִיתַת לְנִינְתֵיהּ עַל יְדֵיהּ וְאַשְׁקִיתֵיהּ : ותכל וּפְסָקַת לַאֲשָׁקוּתֵיהּ וְאֲמַרַת אוּף
19 לִנְמָלָךְ אֵימְלִי עַד דִּיסַּפְּקוּן לְמִשְׁתֵּי :
ותמהר וְאוֹחֵיאַת וְרוֹקִינַת לְנִינְתָא 20
לְמוֹרְבָוות בֵּית שִׁקְתֵּי וּרְהַטַת תּוּב לְבִירָא
לְמִמְלֵי וּמַלַּת לְכָל גַּמְלוֹי : והאיש וּגְבַרָא הֲוָה מְסַתֵּין לָהּ וְשָׁתִיק לְמִנְדַּע הַאִצְלַח יְיָ 21
אָרְחֵיהּ אִין לָא : ויהי וַהֲוָה כַּד סְפִּיקַן גַּמְלַיָּא לְמִמְלֵי וּנְסֵיב גַּבְרָא קְדָשָׁא דְּדַהֲבָא 22
דַּרְכְּמוֹנָא מִתְקָלֵיהּ קְבֵל דַּרְכְּמוֹנָא לְנִזְמָתָא דְּאִיסְמוֹסִין בְּנָהּ לְמֵיחַב לְעֵיבִידַת
מַשְׁכְּנָא וּתְרֵין שִׁירִין יַהַב עַל יְדָהָא מַתְקָל עֲשַׂר סְלְעִין דְּדַהֲבָא סְכוּם מַתְקָלְהוֹן קְבֵל
תְּרֵין לוּחַיָּא דְּכָתִיבִין בְּהוֹן עֲשָׂרְתֵּי דִּבְרַיָּא : ויאמר וַאֲמַר בְּרַת מַאן אַתְּ חֲנִי כְּרוֹן לִי הַאִית 23
בֵּית אֲבוּךְ אֲתַר כְּשַׁר לָנָא לְמָבָת : ותאמר וַאֲמַרַת לֵיהּ בְּרַת בְּתוּאֵל אֲנָא בַּר מִלְכָּה 24
דְּיָלִידַת לָנָחוֹר : ותאמר וְתָנַת לְמֵימַר לֵיהּ אוּף תִּיבְנָא אוּף אַסְפַּסְתָּא סַגִּי עִמָּנָא אוּף אֲתַר כְּשַׁר לְמָבָת : 25

8 Quod si noluerit uxor venire post te, tum innocens eris à juramento
meo hoc : tantùm filium meum ne reducas eo. Et posuit servus manum 9
suam in sectione circuncisionis Abrahami heri sui, & juravit illi propter
hanc rem. Et accepit servus de- 10
cem camelos ex camelis heri sui,
& abiit, omne *enim* pulchrum pe-
nu heri sui in manu ejus *erat* : &
ita surrexit, & abiit in Aram, quæ
sita erat ad Euphratem, in civita-
tem Nachor. Et recumbere fecit camelos extra civitatem ad fontem 11
aquarum, sub tempus vesperæ, quo tempore exeunt haustrices. Et dixit; Do- 12
mine Deus heri mei Abraham, dispone nunc uxorem decentem coram me
hodie, & fac beneficentiam cum hero meo Abraham. Ecce ego sto ad 13
fontem aquarum, & filiæ hominum civitatis exeunt ad hauriendum aquam.
Et erit puella ad quam dixero ; Inclina nunc cadum tuum ut bibam ; & 14
dicet, Bibe, & etiam camelos tuos potabo : eam parâsti providenter ser-
vo tuo Isaac : & eo sciam te fecisse misericordiam cum hero meo. Accidit 15
minimo momento, ipse adhuc non cessaverat loqui, & ecce Rebecca exibat
quæ nata est Bethueli, filio Milchæ uxoris Nachor fratris Abrahami, & cadus
ejus erat super humerum ejus. Et puella pulchra visu valde, virgo, & vir 16
non noverat eam concubitu : descendit itaque ad fontem, & implevit
cadum, & ascendit. Et cucurrit servus obviam ei, & dixit ; Gustare fac 17
me nunc paululum aquæ ex cado tuo. Et respondit ; Bibe domine mi : 18
& festinavit, ac deposuit cadum suum super manum suam, deditque ei po-
tum. Et finiit potare eum, tum dixit ; Etiam camelis tuis hauriam, donec 19
finierint bibere. Et festinavit, & 20
evacuavit cadũ in canalem adaqua-
tionis, & cucurrit rursus ad fontem
ad hauriendum, & hausit omnibus
camelis ejus. Porro vir ille expecta- 21
bat eam ; & silebat, ut cognosce-
ret, num prosperaviſſet Dominus viam suam, an non. Et accidit quan- 22
do cessaviſſent cameli haurire, tum accepit vir inaurem auri, cujus pon-
dus erat drachma, ex adverso drachmæ in caput quam filii ipsius soluturi
erant ad opus tabernaculi : & duas armillas posuit super manus ejus pon-
deris decem siclorum aureorũ, quorũ siclorum summa *erat* è regione duarũ
tabularum, in quib⁹ scripta *erant* decem verba. Tum dixit ; Filia cujus tu ? 23
indica nunc mihi : num est domi patris tui locus idone⁹ nobis ad pernoctan-
dum ? Et dixit illi ; Filia Bethuelis ego, filii Milcha, quem genuit Nachoro. 24
Et narravit dicendo illi ; Etiam palea etiam migma multum nobiscum, 25
etiam locus idoneus ad pernoctandum.

Hier. 10. *Et omne pulchrum penu domini sui* erat *in manu ejus : & surrexit & abiit in Syriam, quæ est ad Euphratem fluviorum.*

Hier. 20. *Et festinavit, & demisit hydriam suam in medium canalis, & implevit, & adaquavit omnes camelos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * واگر نمراد كند [آن زن] برفتن پس تو آزاد باشي از سوگند من اين خاصه مر پسري من نه
9 باز گرداني بآنجا * بنهاد آن بنده مر دست او فرود ران ابرهم خداوند او سوگند خورد باو ابر آن
10 سخن اين * بستاند آن بنده ده شترها از شترهاي خداوند او برفت و همه نيك ترين خداوند
11 او در دست او برخاست و برفت بارم نهريم بشهر نخور * زانو كرد آن شترها از بيرون بشهر بچاه
12 آن آب بوقت ايوار بوقت بيرون آمدن آن آب كشان * گفت : خداي خداوند من ابرهم فراز
13 رس اكنون بپيش من اين روز و بكن فضل با خداوند من ابرهم * اينك من استيده ابر
14 چشمهي آب و دختران مردمان آن شهر بيرون آيان بكشيدن آب * و باشد آن دختر آنچه گويم
15 بآن ميل ده اكنون سبوي تو و بياهنجم و گويد بياهنج و نيز شترهاي ترا آب دهم آنرا نامزد
كردي ببندهي تو بيصحقت و در آن بدانم كه كردي فضل بخداوند من * بود او پيش
16 تمام كرد بسخن گفتن و اينك ربقه بيرون آيا آنچه بزاييد ببتوال پسر ملكه زن نخور برادر
17 ابرهم و سبوي آن ابر كتف آن * و آن دختر نيكو ديدار بغايت بكر و مرد ندانست آنرا فرود
18 شد بآن چشمه پر كرد سبوي آن بر آمد * بدويد آن بنده بپديرهي آن گفت بچشان مرا
19 اكنون اندك آب از سبوي تو * گفت بياهنج خداوند من شتاب كرد فرود آورد سبوي آن
20 ابر دست آن و آب داد آنرا * تمام كرد بآب دادن اويرا گفت نيز بشترهاي تو آب كشم تا كه
21 تمام كنند بآهنجيدن * شتاب كرد بپرداخت سبوي آن بآن آب خانه بدويد نيز بآن چاه
22 بآب كشيدن آب كشيد بهمه شترهاي او * و آن مرد حيرت باشا بآن خاموش باشا بدانستن
23 ها فيروز آورد خدا راه او اگر نه * بود چون آنچه تمام كردند آن شترها بآهنجيدن بستانند
آن مرد شنف طلا نيم مثقال وزن او ودو دستوانها ابر دستهاي آن ده مثقال طلا وزن ايشان *
24 * گفت دختر كيستي تو آگاه كن اكنون بمن ها هست خانهي پدر تو جا بايما بمنزل
25 كردن * گفت دختري بتوال من پسر ملكه آنچه بزاييد بنخور * گفت باو نيز كاه نيز علف
بسيار نزد ايما نيز جا بمنزل كردن *

Quòd si noluerit mulier ire post te, liber eris à juramento hoc meo : dun- 8
taxat filiũ meum ne reducas illuc. Ponens itaque *servus manum suam* 9
sub femore Abraham domini sui, juravit ei de verbo hoc. Et *acci-* 10
piens servus decem camelos è ca-
melis domini sui, abiit : (erat *autem optimum quodlibet domini sui in manu ejus :*) *surrexit* inquam *&*
abiit in Aram-Naharaim in civita-
tem Nahor. Et *congenulare fecit* 11
camelos extra urbem ad puteum a-
quæ tempore vesperlino, tempore e-
gressûs hausticium aquæ, Dicens ; 12
Domine Deus heri mei Abraham,
occurre nunc mihi hâc die, &
fac beneficentiam domino meo A-
braham. Ecce ego sto juxta fon- 13
tem aquæ, & filiæ virorum civita-
tis exeunt ad hauriendum aquam:
Et erit puella cui dixero, Inclina 14
nunc hydriam tuam, et bibam: & di-
xerit, Bibe, & etiam camelis tuis a-
quam dabo: Ipsam nomine designâsti
servo tuo Ishac : et in eo cognoscam
quòd feciſti beneficium domino meo.
Fuit, antequam ipse finîsset verba 15
proferre, & ecce Ribcah egredicha-
tur, quæ nata erat Bethueli filio
Milcah uxoris Nahor fratris Abra-
bam: & hydria ejus erat *super scа-*
pulam suam, Et puella bona erat 16
aspectu valdè, virgo, & homo non
cognoviſſet eam: quæ *descendens ad*
fontem implevit hydriam suam, &
ascendit. Tunc *currens servus in* 17
occursum ejus, dixit ; Gustandum
præbe mihi nunc pauxillum aquæ
de hydria tua. Dixit, Bibe domine 18
mi : & festinans deorsum tulit hy-
driam suam super manum suam, &
aquam dedit illi. Postquam *finî-* 19
viſſet aquam dare ei, dixit ; Etiam
camelis tuis aquam hauriam, usque
quò finierint bibere. Festinavit ac 20
deplevit hydriam suam in aquari-
um ; cucurrit etiam ad puteum ad
aquam hauriendum, & aquam hau-
sit pro omnibus camelis ejus. Porrò 21
vir obstupefactus erat in ea, tacи-
turnus existens ad sciendum an se-
cundâsset Deus viam ejus, nécne.
Fuit, quando finîssent cameli bibe- 22
re, sumpsit vir inaurem auream, di-
midium sicli pondus ejus : & duas
armillas posuit *super manus ejus,*
decem sicli auri pondus earum. Di- 23
xitque, Filia cujus es tu ? notum
fac jam mihi : num est in domo pa-
tris tui locus nobis ad divertен-
dum ? Respondit, Filia Bethuel ego 24
sum filii Milchah, quem peperit
ipsi *Nahor.* Porro *dixit ei, Etiam* 25
palea & pabulum multum est apud
nos ; etiam locus ad divertendum.

UMI

בראשית כד
תרגום יונתן בן עוזיאל

26 ויקד וְנָחַן נַבְרָא וּסְגִיד קֳדָם יְיָ דְּשַׁבַּח קֳדָם יְיָ דְּזַמִּין קָדָמוֹי אִתְּתָא מְהַגְּנָא: ואמר וַאֲמַר
27 בְּרִיךְ שְׁמָא דַיְיָ אֱלָהֵיהּ דְּרִיבּוֹנִי אַבְרָהָם דְּיָ לָא מְנַע טִיבוּתֵיהּ וְקוּשְׁטֵיהּ מִן רִבּוֹנִי
אֲנָא בְּזִכּוּתֵיהּ בְּאוֹרַח תַּקָּנָא דַּבְרַנִי יְיָ בֵּית אֲחוֹי דְּרִיבּוֹנִי: ותרץ ולרבקה
29 וְלִרְבְקָה אָחָא וּשְׁמֵיהּ לָבָן וּרְהַט לָבָן לְוַת נַבְרָא לְבָרָא לַעֲיָינָא: ויהי וַהֲוָה כְּדִי
30 חָמָא יַת קָדְשָׁא וְיַת שַׁרְיָא עַל יְדֵי אֲחָתֵיהּ וְכַד שְׁמַע יַת פִּתְגְמֵי רִבְקָה אֲחָתֵיהּ
לְמֵימַר כְּדוֹן מַלֵּיל עִמִּי נַבְרָא וְאָתָא לְוַת נַבְרָא וְהָא קָאֵי עֲלוֹי נַמְלַיָּא עַל עֵינָא:
31 ויאמר וְחָשִׁיב לָבָן דְּהוּא אַבְרָהָם וְאָמַר עוּל בְּרִיכָא דַיְיָ לְמָא אַנְחֵקְאִי בְּבָרָא וַאֲנָא
32 פַּנֵּיתִי בֵּיתָא מִפּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה וְאַתַר אַחֲקִינַת לְנַמְלַיָּא: ויבא וַעַל נַבְרָא לְבֵיתָא וְשָׁרֵי
וְמְמֵי נַמְלַיָּא וְיהַב לָבָן תִּבְנָא וְאִסְפַּסְתָּא לְנַמְלַיָּא וּמוֹי לְמִשְׁוַוּג רַגְלוֹי וְרַגְלֵי גוּבְרַיָּא דִּי
33 עִמֵּיהּ: וישם וְסַדְּרוּ קוּמֵיהּ לְמֵיכוּל תַּבְשִׁילָא דְּבֵיהּ סַטָּא דְּקָטוֹל וְאַרְגִּישׁ בֵּיהּ וְאָמַר
34 לָא אֵיכוּל עַד דַּאֲמַלֵּיל פִּתְגָמַיי וַאֲמַר מַלֵּיל: ויאמר וַאֲמַר עַבְדָּא דְאַבְרָהָם אָנָא: וה
35 וַיְיָ בָּרִיךְ יַת רִבּוֹנִי לַחֲדָא וּרְבָא וִיהַב לֵיהּ עָאן וְתוֹרִין וְכֶסֶף וְדַהֲבָא וְעַבְדִין וְאַמְהָן
36 וְנַמְלִין וְחֲמָרִין: ותלד וְיָלִידַת שָׂרָה אִיתַּת רִבּוֹנִי בַּר לְרִבּוֹנִי בָּתַר דְּסֵיבַת וְיַהֲב לֵיהּ
37 יַת כָּל דִּילֵיהּ: וישביעני וְאוֹמֵי יָתִי רִבּוֹנִי לְמֵימַר לָא תִּסַּב אִיתְּתָא לִבְרִי מִבְּנָת
38 כְּנַעֲנָאֵי דַּאֲנָא יָתִיב בְּאַרְעֵהוֹן: אם אֱלָהֵן לְבֵית אֲבָא תֵּזִיל וְלֶיחוֹסִי וְתִסַּב אִיתְּתָא
39 לִבְרִי: ואומר וַאֲמָרִית לְרִבּוֹנִי מָאִים לָא תֵּיתֵי אִתְּתָא בָּתְרָי: ויאמר וַאֲמַר לִי יְיָ
40 דְּפָלְחִית קוּמוֹי יְזַמִּין מַלְאֲכֵיהּ עִמָּךְ וְיַצְלַח אָרְחָךְ וְתִסַּב אִיתְּתָא לִבְרִי מִן יְחוֹסִי
41 וּמִבֵּיסַת בֵּית אֲבָא: אז בְּכֵין תְּהוֹרֵי מִשְׁוֹמְתִי אֵין תֵּיעוֹל לְבֵית יְחוֹסִי וְאִין לָא יִנְתְּנוּן
42 לָךְ וּתְהֵי זַכָּאי מִשְׁוֹמְתִי: ואבא וְאָתֵית יוֹמָנָא לְעֵינָא וַאֲמָרִית יְיָ אֱלָהֵיהּ דְּרִבּוֹנִי
43 אַבְרָהָם אִין אִיתָּךְ כְּדוֹן מַצְלַח אָרְחִי דַּאֲנָא אָזֵיל עֲלֵיהּ: הנה הָא אֲנָא קָאֵי עַל עֵינָא
דְּמַיָּא וּתְהֵי רֵיבָא דְּתֵיפּוֹק לְמֵימְלֵי וְאֵמַר לַהּ אַשְׁקוֹנִי כְּדוֹן קְלִיל מוֹי מִן לְגִינְתִיךְ:
44 ואמרה וְתֵימַר לִי אוֹף אַנְתְּ שְׁתִי וְאוֹף לִגְמַלְךְ אֲמַלִּי הִיא אִתְּתָא דְּזַמִּין יְיָ לִבְרָא
רִבּוֹנִי:

Et inclinavit se vir ille, & adoravit coram Domino, quòd præparâsset co- 26
ram eo uxorem decentem. Et dixit; Benedictum nomen Domini Dei 27
heri mei Abraham, qui non prohibuit beneficentiam suam & veritatem
suam ab hero meo: me propter meritum illius per viam rectam deduxit Do-
minus in domum fratris heri mei. *Deest Versus* 28. Ipsi autem 29
Rebeccæ *erat* frater, cujus nomen *erat* Laban: & cucurrit Laban ad ho-
minem foràs ad fontem. Et accidit quando vidit inaurem & monile 30
in manibus sororis suæ, & quando audivit verba Rebeccæ sororis suæ
dicendo; sic loquutus est mecum vir ille: venit ad virum illum, & ecce
stabat juxta camelos ad fontem. Cogitabat autem Laban hunc esse Abraha- 31
mum, dixit itaque; Ingredere benedicte Dei: Cur tu stas foris, cum
ego purgaverim domum à cultu alieno, & locum paraverim camelis?
Et ingressus est vir ille domum, & solvit capistra camelorum, & dedit 32
Laban paleam & migma camelis, & aquas ad lavandum pedes ejus, & pedes
virorum qui cum eo erant. Et ordine posuerunt coram eo ad edendum 33
pulmentum, in quo erat venenum mortale: & animadvertit illud, &
dixit; Non comedam donec loquutus ero verba mea: & dixit; Loquere. 34
Tum dixit, Servus Abrahæ ego. Deus autem benedixit hero meo valde, 35
& crevit: & dedit illi oves, & boves, argentum & aurum, servos &
ancillas, camelos & asinos. Et peperit Sara uxor heri mei filium hero 36
meo, postquam senuit: cui dedit quæcunque sua erant. Et jurare fecit 37
me herus meus, dicendo; Non accipies uxorem filio meo ex filiabus
Chananæorum, in terra quorum habito. Sed ad domum patris mei ibis, 38
& ad prosapiam meam: & accipies uxorem filio meo. Tum dixi 39
hero meo; Fortè non veniet uxor post me. Et dixit mihi; Dominus 40
coram quo colui destinabit Angelum suum tecum, ut prosperum reddat
iter tuum, & accipias uxorem filio meo ex prosapia mea, & generati-
one domus patris mei. Tunc innocens eris à juramento meo, si vene- 41
ris ad domum prosapiæ meæ; & si non dederint, tum eris immunis à
juramento meo. Porro veni hodie ad fontem, & dixi; Domine Deus 42
heri mei Abraham; si jam prosperum reddis iter meum, quod ingressus
sum. Ecce ego sto ad fontem aquarum: sit puella quæ exiverit ad 43
hauriendum, ad quam dixero; Pota me nunc paululum aquæ ex cado
tuo: Et dixerit ad me; Etiam tu bibe, etiam camelis tuis hauriam: 44
ipsa sit uxor, quam præparavit Dominus in decreto *suo* filio
heri mei.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 * رکوع کرد آن مرد وسجود کرد بحضرت خدا * گفت آفرین است ": خداي خداوند
27 من ابرهم آنچه نه گذاشت فضل او وراستي او از نزد خداوند من من مرا در راه
گذراند خدا خانهي برادري خداوند من * بدوید آن دختر آگاه کرد بخانهي 28
مادر آن چون سخنهاي آن اینان * وبرنقه برادري ونام او لبن بدوید لبن بآن مرد بآن 29
بیرون بآن چشمه * بود چون دیدن مر آن شنف ومر آن دستوانها ابر دست 30
خواهري او وچون شنیدن او مر سخنهاي برنقه خواهري او بگفتن چنین سخن
گفت بمن آن مرد بیامد بآن مرد واینك استیده ابر آن شترها ابر آن چشمه *
31 * گفت بیا آفرین کرده خدا چرا بیاستي درین بیرون ومن پرداختم آن خانه وجا بشترها * بیامد آن 32
مرد بآن خانه بگشاد آن شترها بداد کاه وعلف بشترها وآب بشستن پاهاي او وپاهاي آن مردمان
آنچه با او * ونهاده شد بپیش او بخوردن گفت نه خورم تا اگر سخن گویم سخنهاي من 33
گفت سخن گوي * گفت بندهي ابرهم من * وخدا آفرین کرد خداوند من بغایت بزرك شد بداد 34 35
باو گوسفند وگاو وسیم وطلا وبندها وپرستارها وشترها وخرها * برایید شره زن خداوند من پسر 36
بخداوند من پس پیري آن بداد باو مر همه آنچه باو * سوگند داد مرا خداوند من بگفتن نه 37
ستاني زن بپسري من از دختران آن کنعني آنچه من نشینا در زمین او * اگر نه بخانهي 38
پدري من بروي وبقبیلهي من وبستاني زن بپسري من * گفتم بخداوند من مگر نه رود 39
آن زن پس من * گفت بمن خداي آنچه روش کردم بحضرت او بفرستد فرشتهي او باتو وفیروز 40
آورد راه تو وبستاني زن بپسري من از قبیلهي من وازخانهي پدري من * آن هنگام آزاد 41
باشي ازسوگند من که بیاي بقبیلهي من واگر ندهند بتو باشي آزاد ازسوگند من *
* بیامدم این روز بآن چشمه گفتم ": خداي خداوند من ابرهم اگر هست تو پیروز آورا راه من 42
آنچه من روا ابر آن * اینك من استاده ابر چشمهي آن آب وباشد آن دختر آن بیرون آیا بآب 43
کشیدن وگویم بآن بیاهنجان مرا اکنون اندك آب ازسبوي تو * وگوید بمن نیز تو بیاهنج ونیز 44
بشتران تو آب کشم آن زن آنچه نامزد کرد خدا بپسري خداوند من *

Inclinavitque se vir, ac adora- 26
tionem præstitit Domino Deo;
Dicens, Benedictus est Dominus 27
Deus heri mei Abraham, qui non de-
reliquit bonitatem suam, & verita-
tem suam à Domino meo ipsu: enim
me in via duxit Deus ad domum
fratris domini mei. Currens itaque 28
puella notum fecit in domo matris
suæ, secundùm verba hæc. Et ipsi 29
Ribcah frater, cujus nomen Laban:
cucurrit Laban ad virum foràs, ad
fontem. Fuit, cùm vidisset inaurem, 30
& armillas super manum sororis
suæ, cùmque audisset verba Rib-
cah sororis suæ, dicendo; Ita sermo-
nem habuit mecum vir: venit ad
virum, (& ecce stabat juxta came-
los prope fontem,) Dicens; Ingredere 31
benedicte Dei, cur stas foris, cùm
ego præparaverim tibi *domum, &*
locum camelis. Tum veniens vir 32
in domum, solvit camelos, ac de-
dit paleam & pabulum camelis, &
aquam ad lavandum pedes ejus,
& pedes virorum qui cum eo. De- 33
indè appositum fuit coram eo ad
comedendum: sed *dixit; Non come-*
dam donec locutus fuero verba 34
mea. Dixit, Loquere. Dixit ergo, 35
Servus Abraham ego sum: Et Deus
benedixit domino meo valdè, &
magnus factus est: nam *dedit ei*
oves & boves, & argentum ac
aurum, & servos ac ancillas, &
camelos ac asinos. Peperitque 36
Sarah uxor domini mei filium
domino meo post senectutem suam:
cui dedit quicquid est ei: Et jusju- 37
randum dedit mihi dominus me-
us, dicendo; Non capies uxorem
filio meo è filiabus Chenaanæi, in
quorum terra ego sedeo. Sed ad do- 38
mum patris mei ibis, & ad pro-
sapiam meam, & capies uxorem filio
meo. Dixi domino meo, Fortassis 39
non ibit mulier post me. Dixit mi- 40
hi, Deus in cujus præsentia ambu-
lavi, mittet angelum suum, ac pro-
sperabit viam tuam: & accipies
uxorem filio meo de prosapia mea, et
de domo patris mei. Tunc temporis 41
liber eris à juramento meo, cùm ve-
neris ad prosapiam meam: quòd si
non dederint tibi, eris liber à jura-
mento meo. Veni igitur hâc die ad 42
fontem, ac dixi; Domine Deus heri
mei Abraham, si sit tibi voluntas
prosperandi viam meam quâ ego in-
cedo, En ego stans juxta fontem 43
aquæ; sit ergò puella egrediens ad
hauriendum aquam, cùm dixero
ei, Pota me nunc exiguâ aquâ
de hydria tua: Et dixerit mihi; 44
Etiam tu bibe, & etiam camelis
tuis aquam hauriam, ipsa sit uxor
quam nomine designavit Deus filio
domini mei.

בראשית כד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

GENESIS Cap. XXIV.
Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

45 אני אנא עד לא פסקית למללא עם הרהורי לבי והא רבקה נפקת וליניתא
על כתפא ונחתת לעינא ומלת ואמרית לה אשקיני כרון: 46 ותמהר ואוחיאת
ואחיתת לינתה מינה ואמרת שתי ואוף גמליך אשקי ושתיתי ואוף גמליא אשקיית:
47 ואשאל ושאילית יתה ואמרית ברת מן אנת ואמרת ברת בתואל בר נחור דילידת
ליה מילכא ושויית קדשא על אפה ושיריא על ידהא: 48 ואקד ונחנית וסנידית קדם
ייי ובריכית ית ייי אלהיה דריבוני אברהם דדברני באורח קשוט למיסב ית ברת אחוי
דריבוני לברייה: 49 ועתה אין איתיכון עבדין טיבו וקשוט עם ריבוני חנו לי ואין
לא חנו לי ואיפני על דרומא או על ציפונא: 50 ויען ואתיב לבן ובתואל ואמרו מן קדם
ייי נפק פתגמא דרבקא אתיהבת ליצחק אנן לא ניכול למללא לך בישׁ או טב:
51 הנה הא רבקה קומך דבר ואיזיל ותהי איתת לבר ריבונך כמא דמליל ייי: 52 ויהי
כד שמע עבדא דאברהם ית פתגמיהון וסניד על ארעא קדם ייי: 53 ויוצא והנפק עבדא
מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ויהב לרבקה ודורונין יהב לאחוהא ולאמה: 54 ויאכלו
ואכלו ושתו הוא וגוברייא דעמיה ובתו וקמו בצפרא ואמר שדרוני לריבוני: 55 ויאמר
ועל דהוו ממללין ברמשא בתואל הוה אכיל מההוא חבשילא ואשכחונוהי בקריצתא
דהא מית ואמר אחוהא ואימא תיתב ריבא עמנא יומי שתא חדא או עשר ירחין ובתר
כדין תיזיל: 56 ויאמר ואמר להום לא תעכבון יתי ויי אצלח אורחי אלוייוני ואיזיל
לריבוני: 57 ואמרו ואמרו נקרי לריבא ונשמע מה דהיא אמרה: 58 ויקראו וקרו לרבקה
ואמרו לה התיזלי עם גברא הדין ואמרת איזיל: 59 ישלחו ואלוייו ית רבקה אחתהים
ית כדנותה וית עבדא דאברהם וית גוברוי: 60 ויברכו ובריכו ית רבקה ואמרו לה
אחתנא את לאלפין רבוון ותקנון את אולא ומתנסבא לצדיקא יהי רעוא דמימרך יפקון אלפין
רבוון הויית לאחתן וכרון אתך אולא ומתנסבא לצדיקא יהי רעוא דמימרך יפקון אלפין
ארחא בטיוליה לפדן ארם היכדין אתקטעא ליה בטיבותא דביומא חד אזיל וביומא
חד חב: 61 ויצחק ויצחק הוה אתי מבי מדרשא דשם רבא מעלנא דביר ארא דאתגלי
עלוי חי וקיים דחמי ולא מתחמי והוא הוה יתיב בארע דרומא:

62 Hieros. 62. *Isaac autem veniebat ex Indo literario Sem magni, qui erat ad fontem in quo revelata est divina majestas Dei: & ipse habitabat in terra Australi.*

45 Ego nondum finieram loqui cum cogitationib⁹ cordis mei, & ecce Rebecca exibat, & cadus super humerum *ejus*, descenditq; ad fontem, & hausit: tum dixi illi; Potum mihi jam da. 46 Et acceleravit, & deposuit cadum suum ex se, & dixit; Bibe, & etiam camelos tuos potabo: itaque bibi, & etiam camelos meos potavit. 47 Et interrogavi eam, & dixi; Filia cujus *es* tu? & dixit; Filia Bethuelis filii Nachor, quem peperit ipsi Milcha: itaque imposui inaurem super faciem ejus, & armillas super manus ejus. 48 Tum incurvavi me, & adoravi coram Domino; & benedixi Domino Deo heri mei Abrahami, qui duxit me per semitam veritatis, ad accipiendum filiam fratris heri mei filio suo. 49 Jam vero si estis vos exercentes beneficientiam & veritatem cum hero meo, narrate mihi: sin minus, narrate mihi; tum convertam me ad Meridiem aut ad Septentrionem. 50 Et respondit Laban & Bethuel, & dixerunt; A facie Domini exiit sermo, ut Rebecca tradatur Isaaco: nos non possumus loqui tibi malum aut bonum. 51 Ecce Rebecca coram te, accipe, & abi: & sit uxor filio heri tui, quemadmodum loquutus est Dominus. 52 Et fuit cum audivisset servus Abraham verba eorum, tum adoravit in terram coram Domino. 53 Et protulit servus vasa argentea, & vasa aurea, & vestimenta, quæ dedit Rebeccæ: & dona dedit fratri ejus & matri ejus. 54 Et comederunt & biberunt, ipse, & viri qui cum eo erant, & pernoctati sunt: & surrexerunt manè, tum dixit; Dimittite me ad herum meum. 55 Cùm autem loquuti essent vespere, Bethuel comedebat de illo pulmento, & invenerunt ipsum in aurora mortuum: dixit ergò frater ejus & mater; Maneat puella nobiscum diebus anni unius, aut decem mensium, & posteà ibit. 56 Et dixit illis; Ne retardetis me, cùm Dominus prosperum reddiderit iter meum: emittite me ut eam ad herum meum. 57 Tum dixerunt; Vocemus puellam, & audiamus quid ipsa dictura sit. 58 Et vocaverunt Rebeccam, & dixerunt illi; An ibis cum viro hoc? & respondit, Ibo. 59 Et dimiserunt Rebeccam sororem suam, & nutricem ejus; & servum Abrahami, & viros ejus. 60 Et benedixerunt Rebeccæ, & dixerunt illi; Hactenus fuisti soror nostra, & jam tu abis, quoniam tu nupta es justo: sit beneplacitum ut ex te exeant millia myriadum, & possideant filii tui urbes osorum suorum. 61 Et surrexit Rebecca, & puellæ ejus, & equitaverunt super camelos, & ibant post virum: accepit itaque servus Rebeccam secum, & abiit; & quemadmodum decurtata fuerat illi via, dum proficisceretur in Padan Aram, ita decurtata est illi via dum rediret: nam die uno abiit, & die uno reversus est. 62 Isaac autem veniebat ex schola Sem magni, ingressu putei ad quem manifestatus erat vivens & æternus, qui videt & non videtur: & ipse habitabat in terra Australi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

45 * من پيش تمام كنم بسخن گفتن بدل من واينك ربقه بيرون آيا وسبوي آن ابر كفت آن فرود
46 شد بآن چشمه آب كشيد گفتم بآن بياهنجان مرا اكنون * شتاب كرد فرود آورد سبوي آن از بالاي
47 آن گفت بياهنج ونيز شترهاء ترا آب دهم بياهنجيدم ونيز آن شترهارا آب داد * بپرسيدم آنرا
وگفتم دختري كيستي تو گفت دختري بتوال پسر ناحور آنچه بزاييد باو ملكه بنهادم آن شنف
48 ابر بيني آن وآن دستوانها ابر دستهاي آن * ركوع كردم وسجود كردم بحضرت خدا وآفرين
49 گفتم مر" خداي خداوند من ابرهم آنچه كذرانيد مرا در راه راست بستاندن مر دختر
برادري خداوند من بپسر او * واكنون اكر هستيد شما كنان فضل وراستي مر خداوند
50 من آگاه كنيد بمن واكر نه آگاه كنيد بمن روي كنم ابر راست يا ابر چپ * جواب داد
لبن وبتوال گفتند از خدا بيرون آمد آن سخن نتوانيم سخن گفتن بتو بد يا نيك *
51 * اينك ربقه بپيش تو بستان وبرو وباشد زن بپسر خداوند تو چون آنچه سخن گفت خدا
52 * بود چون آنچه بشنيد بنده ابرهم مر سخنهاي ايشان سجود كرد بزمين بحضرت خدا
53 * بيرون آورد آن بنده پيرايها نقره وپيرايها طلا وجامها بداد بربقه وهديها بداد ببرادر آن
54 وبمادر آن * بخوردند وبياهنجيدند او وآن مردمان آنچه اواز او منزل كردند برخاستند در
55 بامداد گفت بفرستيد مرا بخداوند من * گفت برادر آن و مادر آن بنشينند آن دختر اواز ايما
56 روزكاران يا ده پس برود * گفت بايشان نه درنك دهيد مرا وخدا پيروز آورد راه من بفرستيد مرا
57 58 وبروم بخداوند من * گفتند بخوانيم بدختر وبپرسيم مر دهان آن * بخواندند بربقه گفتند
59 آن همي روي با اين مرد گفت مي روم * بفرستادند مر ربقه خواهر ايشان ومر شير دهاي آن
60 ومر بنده ابرهم ومر مردمان او * آفرين كردند مر ربقه گفتند بآن خواهر ايما باش بهزاران
61 بيور وميراث گيرد نسل تو مر دروازهي دشمنان او * بر خاست ربقه وكنيزكان آن بر نشستند
62 ابر آن شترها برفتند پس آن مرد بستاند آن بنده مر ربقه وبرفت * ويصحق بيامد از آمدن
بار كهي راي واو نشينا در زمين جنوب *

45 *Ego antequam finissem loqui in corde meo, & ecce Ribcah egrediebatur, & hydria ejus super scapulam suam: descendénsque ad fontem aquam hausit. Dixi ad eam, Pota me nunc. 46 Quæ festinans deduxit hydriam suam de super se, ac dixit; Bibe, & etiam camelis tuis aquam dabo: Bibi itaque, & etiam camelis aquam dedit. 47 Interrogavi autem eam, ac dixi; Filia cujus es tu? Dixit, Filia Bethuel filii Nahor, quem peperit ei Milcah: tum posui inaurem super nasum ejus, & armillas super manus ejus. 48 Inclinánsque meipsum, adorationem exhibui in præsentia Dei, ac benedixi Domino Deo heri mei Abraham, qui duxit me in via recta ad accipiendum filiam fratris domini mei filio ej°. 49 Et nunc si estis vos præstantes beneficium ac veritatem domino meo, indicate mihi: et si non, ejotum facite mihi, ut divertã ad dextram vel ad sinistram. 50 Responsum dedit Laban & Bethuel, dicentes; A Deo prodiit verbum, non possumus loqui tibi bonum vel malum. 51 Ecce Ribcah coram te, accipe et abi, & sit uxor filio domini tui, quemadmodum loquutus est Deus. 52 Fuit, sicuti audivit servus Abrahæ verba eorum, adorationem præstitit in terram in conspectu Domini. 53 Protulitque servus ornamenta argentea, & ornamenta aurea, ac vestes, deditque ipsi Ribcah: munera quoque dedit fratri ejus ac matri ejus. 54 Comederunt itaque & biberunt, ipse & viri qui cum eo, & hospitati sunt: quum surrexissent manè, dixit; Ablegate me ad dominũ meũ. 55 Dixit frater ejus ac mater ejus, Maneat puella nobiscum vel dies decem: posteà abibit. 56 Dixit eis; Ne moram exhibeatis mihi, quum Deus prosperaverit viam meam: ablegate me, & vadam ad dominum meum. 57 Dixerunt; Vocemus puellam, & interrogemus os ejus. 58 Vocantes igitur Ribcah dixerunt ei; Num ibis cum isto viro? Respondit, Ibo. 59 Dimiserunt igitur Ribcah sororem suam, atque lactatricem ejus, servum quoque Abraham & viros ejus. 60 Et benedicentes Ribcah dixerunt ei; Soror nostra, esto in millia myriadum: & hæreditate capiat progenies tua portam inimicorum suorum. 61 Surrexitque Ribcah atque ancillæ ejus, & insidentes camelis iverunt post virum: sic tulit servus Ribcah, & abiit. 62 Porrò Ishac veniebat ab adventu Beer-lahai-roi: ipse autem sedebat in terra Australi:

UMI

Targ. Jonathan B. Vziel. *Hierosolymitanum.*

63 Et exiit Isaac ad orandum super facies agri tempore vespertino : & sustulit oculos suos, & vidit, & ecce cameli veniebant. 64 Et levavit Rebecca oculos suos, & vidit Isaacum : & delapsa est de camelo. 65 Et dixit servo ; Quis vir honorabilis & pulcher, qui ambulat in agro obviam nobis ? Et respondit servus ; Est herus meus : & accepit velamen, & velavit se eo. 66 Et narravit servus Isaaco omnes res quas fecerat. 67 Et introduxit eam Isaac in tabernaculum Saræ matris suæ, & statim luxit lucerna quæ extincta erat tempore mortis Saræ ; Accepit ergò Rebeccam, & fuit illi in uxorem : & dilexit eam, eò quòd videret opera ejus recta esse, sicut opera matris suæ ; & ita consolationem accepit Isaac post mortem matris suæ.

63 ויצא ונפק יצחק לצלאה באנפי ברא לעידוני רמשא וזקף עינוהי
וחמא והא גמלייא אתין : 64 ותשא ורקפת רבקה ית עינהא וחמת ית
יצחק ואתרכינת מעל גמלא : 65 ותאמר לעבדא מן גברא הדור ויאי
ואמרת לעבדא מן גברא הדור ויאי דמטייל בחקלא לקדמותנא ואמר עבדא הוא רבוני ונסיבת רדידא ואתעטיפת
ביה : 66 וסיפר עבדא ליצחק ית כל פתגמייא דעבד : 67 ויביאה ואעלה יצחק
למשכנא דשרה אמיה ומן ית נהרת בוצינא דטפת בומן דמיתת שרה ונסיב ית
רבקה והות ליה לאנתו וריחמא בנין דחמא עובדהא דתקנן כעובדי אמיה
ואתנחם יצחק בתר דמיתת אמיה :

Cap. XXV.

1 ויוסף ואוסיף אברהם ונסב איתא ושמה
קטורה היא הגר דקשירא ליה מן שירויא :
2 וית וילידת ליה ית זמרן וית יקשן וית מדן וית מדין וית ישבק וית שוח : ויקשן
3 יקשן אוליד ית שבא וית דדן ובני
דדן הוון תגרין ואמפורין ורישי אומין :
4 ובני מדין ובנוי דמדין עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה כל אלין בנה דקטורא :
5 ויתן ויהב אברהם במתנה ית כל דיליה ליצחק : 6 ולבני ולבנייהום דפלקתין
דלאברהם יהב אברהם ניכסין ומטלטלין למתנן ותריכינון מעילוי יצחק בריה עד
דהוא בחייי ואזלן למיתב קידומא לארע מדינחא : 7 ואלה סכום יומי חיי
אברהם דחייא מאה ושובעין וחמש שנין : 8 ויוע ואתנגיד ומית אברהם בשיבו
טבא סיב ושבע כל טובא ברם ישמעאל עבד תתובא ביומוי ובתר כן אתכנש לעמיה :
9 ויקברו יתיה יצחק וישמעאל בנוי למערת כפילתא לחקל עפרון בר צוחר
חיתאה דעל אנפי ממרא : 10 השדה חקלא דזבן אברהם מן בני חיתאה תמן אתקבר
אברהם ושרה אנתתיה : 11 ויהי ומן בגלל דלא הוה אברהם צבי לברכא ית ישמעאל
בנין כן לא ברירו ית יצחק דאין הוה מברך ליצחק ולא מברירו לישמעאל הוה נטיר ליה
בבוי ובתר דמית אברהם ברירו יי ית יצחק ויתיב יצחק סמיך לבירא דארתגלי עלוי יקר
חי וקיים דחמי ולא אתחמי : 12 ואלה תולדת ישמעאל בר אברהם דילידת
הגר מצריתא אמתא דשרה לאברהם : 13 ואלה שמות ואלין שמהת בני ישמעאל
בשומהון לתולדתהון בוכרא דישמעאל נבוי ועדב ואדבאל ומבשם :

1 וירושלמי והיא הורת הגר דהורת
אסירא ליה מן שירויה :

Et addit Abraham, & accepit 1 uxorem, cujus nomen erat Cetura : Hier. 1. *Illa autem erat Hagar, quæ ab initio erat illi prohibita.* ipsa est Hagar, quæ ligata fuerat illi à principio. Et peperit illi 2 Zamran, & Jokschan, & Medan, & Midian, & Jischbak, & Schuach. Jokschan verò genuit Scheba, & Dedan : & filii Dedan fuerunt mercatores, et scenitæ, et capita populorum. 3 Hier. 3. *Mercatores, & artifices, & capita populorum.* Filii autem Midian, Epha, & Epher, & Chanoc, & Abida, & Eldaa : omnes 4 isti filii Ceturæ. Et dedit Abraham dono omnia quæ habebat Isaaco. 5 Filiis autem concubinarum Abrahami dedit Abraham opes, & bona 6 mobilia in dona : & expulit eos ab Isaaco filio suo ipso adhuc vivente ; itaque abierunt habitatum ad orientem in terram Orientalem. Iste 7 autem est numerus annorum vitæ Abrahami, vixit centum septuaginta quinque annos. Et expiravit, & mortuus est Abraham in senectute bona, senex 8 & satur omni bono : quin & Ismael egit pœnitentiam in diebus ejus, & postea collectus est ad populum suum. Et sepeliverunt eum Isaac & Ismaël 9 filii ejus, in spelunca duplici agri Ephron filii Tsochar Chittæi, quæ erat è regione Mamre. Ager ille est quem emit Abraham à filiis Chettæi : ibi se- 10 pultus est Abraham, & Sara uxor ejus. Et quia noluit Abraham bene- 11 dicere Ismaelem, propterea non benedixit Isaacum ; nam si benedixisset Isaacum neque benedixisset Ismaelem servâsset adversus eum inimicitias : postquam autem mortuus est Abraham, benedixit Dominus Isaaco : & habitavit Isaac prope puteum, ad quem revelata est gloria viventis & æterni, qui videt & non videtur. Porro istæ sunt generationes 12 Ismael filii Abrahami, quem peperit Hagar Ægyptia ancilla Saræ Abra- 13 hamo. Et ista sunt nomina filiorum Ismael, per nomina sua, juxta generationes suas : primogenitus Ismaelis Neboi, & Arab, & Adbeel, & Mibscham.

Versio *Persica* cum Interpretatione *Latina.*

63 * بيرون آمد يصحق بنماز كردن در دشت بروي كردن ايوار برداشت چشمان
64 او بديد واينك شترها آيان * برداشت ربقه مر چشمان آن بديد مر يصحق
65 بيفتاد از بالاي آن شتر * گفت بآن بنده كيست آن مرد اين آن روا در دشت
66 بپديرهي ايما گفت آن بنده اوست خداوند من بستاند آن چادر وپوشيده شد * حكايت
67 كرد آن بنده بيصحق همه آن سخنها آنچه بكرد * بياورد آنرا يصحق بخيمهي شره مادر او
بستاند مر ربقه بود باو بزن دوست داشت آنرا خويشي گرفت يصحق پس مادر او *

63 *Egressus enim Ishac ad orandum in agro, aspiciente vesperâ, sublatis oculos suos vidit, & ecce cameli advenientes. 64 Attollens quoque Ribcah oculos suos, vidit Ishac, & delapsa est de super camelli. 65 Dixerat enim servo ; Quis est iste vir ambulans in agro in occursum nostrum ? Respondit servus, Ipse est dominus meus. Accipiens igitur velamen operuit se. 66 Tum narravit servus ipsi Ishac omnia verba quæ fecerat. 67 Deinde tulit eam Ishac in tentorium Sarah matris suæ : sic accepit Ribcah, fuitque ei in uxorem sibi dilectam, ac lætitiam percepit Ishac post obitum matris suæ.*

Cap. XXV.

* فصل بيست پنجم *

1 * بيافزود ابرهم بستاند
زن ونام آن قطوره * بزاييد باو مر زمرن ومر يقشن ومر مدن ومر مدين ومر يشبق ومر شوح *
2 3 4 * ويقشن بزايانيد مر شبا ومر ددن وپسران ددن بودند اميران و مهتران وبقومها * وپسران
5 مدين عيفه وعفر وحنوك وابيدع والدعه همه اينان پسران قطوره * بداد ابرهم همه آنچه باو
6 بيصحق * وبپسران آن سريتان آنچه بابرهم بداد ابرهم هديها بفرستاد ايشانرا از بالا
7 يصحق پسر او در هنيز او زنده بمزرح بزمين عرب * واينان روزگاران سالها زيستن ابرهم
8 آنچه بزيست صد وهفتاد وپنج سال * بناليد وبمرد ابرهم در پيري نيكو پير وسير عمر
9 جمع شد بقوم او * گور كردند اويرا يصحق ويشمعال پسر او بمغارهي دولايي بدشت عفرون
10 پسر صحر آن حتي آنچه ابر پيش مموا * آن دشت آنچه بخريد ابرهم ازنود پسران حت آنجا
11 گور شد ابرهم وشره زن او * بود پس مردن ابرهم آفرين كرد خدا مر يصحق پسر او بنشست
12 يصحق در بار كحي راي * واينان زايندنها يشمعال پسر ابرهم آنچه بزاييد هجر آن مصريت
13 پرستار شره بابرهم * واينان نامها پسران يشمعال [در نامهاي ايشان بزاييدنهاي ايشان
بخست زاد يشمعال] نبيوت وقدر وادبال ومبشم *

Egressus enim Ishac ad orandum in agro, aspiciente vesperâ, sublatis oculos suos vidit, & ecce cameli advenientes. Attollens quoque Ribcah oculos suos, vidit Ishac, & delapsa est de super camelli. Dixerat enim servo ; Quis est iste vir ambulans in agro in occursum nostrum ? Respondit servus, Ipse est dominus meus. Accipiens igitur velamen operuit se. Tum narravit servus ipsi Ishac omnia verba quæ fecerat. Deinde tulit eam Ishac in tentorium Sarah matris suæ : sic accepit Ribcah, fuitque ei in uxorem sibi dilectam, ac lætitiam percepit Ishac post obitum matris suæ.

Cap. XXV.

Adjiciens autem Abraham ac- 1 cepit uxorem, & nomen ejus Cetura : Quæ peperit ei Zimran, & 2 Jocshan, & Medan, & Midjan, & Ishbac, & Shuah. Porrò 3 Jocshan genuit Sheba, & Dedan. Et filii Dedan fuerunt principes & magnates ac gentes. Et filii 4 Midjan ; Ephah, & Epher, & Hanoch, & Abida, ac Eldaah : Omnes isti filii Ceturah. Deditque Abraham 5 quicquid erat ei, ipsi Ishac. Et filiis concubinarum quæ erant ipsi 6 Abraham, dedit Abraham munera, & emisit eos de super Ishac filium suum, adhuc vivente ipso, in Orientem in terram Arabiæ. Et isti sunt 7 dies annorum vitæ Abrahami, quos vixit, centum & septuaginta & quinque anni. Expirans quoque mortuus est Abraham in senectute bona ; 8 senex & satur ætatis collectus est ad populum suum. Et sepeliverunt eum 9 Ishac & Ishmael filius ejus, in spelunca Duplicitatis, in agro Ephron filii Sohar Hittæi, qui ante Mamre : Agro 10 inquam, quem emit Abraham à filiis Heth : ibi sepultus est Abraham & Sarah uxor ejus. Fuit, post mortem 11 Abraham benedixit Deus Ishac filio ejus, qui sedit apud Beer-lahai-roi. Et istæ generationes Ishmael filii 12 Abraham, quem peperit Hagar Ægyptia ancilla Sarah, ipsi Abrahamo. Et hæ sunt nomina filiorum Ishmael 13 per nomina sua in generationibus suis : primogenitus Ishmael ; Nebajoth, & Cedar, & Adbeel, & Mibsham,

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ומשמע וצמיתא ושחוקאוסובָרא: חדר חריפא ותימא יטור נפיש וקדמה: אלה אלין 14
הינון בנוי דישמעאל ואלין שומהון בכופרניהון ובקסטרוותהון תריסר רברבין 15 16
לאומַתהון: ואלה ואלין שני חיי ישמעאל 17
מאה ותלתין ושבע שנין והדר בתיובתא
ואתנניד ואתכנש לעמיה: וישכנו ושרו 18
מן הינדקי עד חלוצה דעל אנפי מצרים
מעלך לאתור על אנפי כל אחוי שרא
באתסנתיה:

פ פ פ

ואלה ואלין תולדת יצחק בר אברהם 19
ומן בנלל דהוה איקונין דיצחק מדמין ירושלמי 19 ואלין ייחוס תולדות:
לאיקונין דאברהם הוון בני נשא אסרין בקושטא אבדהם אוליד ית יצחק: ויהי
והוה יצחק בר ארבעין שנין במסביה ית רבקה ברת בתואל ארמאה דמן פדן ארם 20
אחתיה דלבן ארמאה ליה לאנתו: ויעתר ואול יצחק לטוור פולחנא אתר דכפתיה 21
אבוי והפך יצחק בצלותיה דעתיה דקבל מטה דנור על אנתתיה ארום עקרא הות
נביה עשרין ותרתין שנין ואתהפיך בגינה דעתיה דקבה מטה דנור עליה דאף הוא
הוה עקר ואתרווח ואיתעברת רבקה 22
אנתתיה: ויתרוצצו ואידחיקו בניא ירושלמי 22 ואדחקו בניא במעיה ואמרת
במעהא הי כנוברין עברו קרבא ואמרת אין כדין היא צערהון דילדתא למה כען
אם כדין הוא צערא דילידתא למה דין לי חיין למהוי לי בנין ואולת למחבע
לי בנין ואולת לבי מדרשא דשם רבא רחמין מן קדם יי: ויאמר
למבעי רחמין מן קדם יי: ויאמר
ואמר יי לה תרין עממין במעייכי ותרין מלכוון ממעייכי יתפרשון ומלכו ממלכו 23
ידי אלים ורבא יהוי משתעבד לזעירא אם בנוי דזעירא נטרין פקודיא דאוריית:
וימלאו ושלימו מאתן ושובעין יומי עיבורהא והא תיומין במעהא: ויצא 24
ונפק קדמאה סומוקריי כוליה 25
דשער וקרו שמיה עשו מן בנלל דאתיליד ירושלמי 25 ונפק קדמאה סמקרי כוליה
כוליה גמיר בשיער רישא וידקנא ושינין ככילן דשער וקרון שמיה עשו:
וכבין: ואחרי כן ובתר כדין נפק אחוי ויריה אחידא בעקבא דעשו וקרא שמיה 26
יעקב ויצחק בר שיתין שנין כד ילדת יתהום: וינדלו ורביאו טליא והוה עשו 27
גבר נחשירכן למיצוד עופין וחיוון גבר נפיק חקל קטיל נפשין דהוא קטל ית נמרוד
וית חנוך בריה ויעקב גבר שלים בשובדוי משתמש בבית מדרשא דעבר הבע אולפן
מן קדם יי: ויאהב ורחים יצחק ית עשו ארום מלי רמיותא בפומיה ורבקה רחימת 28
ית יעקב:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Auditio, ſilentiũ, & patientia. Acutus, & Tema, Jetur, Naphiſch, & Kedma. 14
Iſti ſunt filii Iſmaelis, & hæc ſunt 16
nomina eorum, cum pagis eorum & caſtris munitis eorum : duodecim principes per nationes ſuas. Iſti autem 17
ſunt anni vitæ Iſmael, centum triginta ſeptem anni : & converſus eſt per pœnitentiam, & expiravit, & collectus eſt ad populum ſuum. Et habi- 18
târuntab India uſque ad Chalutſa, quæ eſt è regione Ægypti, uſque ad eum locum quo ingrederis Aſſyriam : è regione omnium fratrum ſuorum habitavit in hæreditate ſua.

Hier. 16. *In oppidis ipſorum & in caſtris eorum, duodecim principes juxta nationes ſuas.*

Hier. 18. *Et habitârunt ab India uſque ad Chalutſa, quæ eſt è regione Ægypti quò vadis in Aſſyriam: coram omnibus fratribus ſuis habitavit.*

SECT. VI.

Iſtæ autem ſunt generationes Iſaac 19
filii Abraham : & quia imago Iſaac ſimilis erat imagini Abraham, dicebant homines ; Verè Abraham genuit
Iſaacum. Natus autem erat Iſaac quadraginta annos, cùm acciperet Re- 20
beccam filiam Bethuelis Aramæi, qui erat ex Padan Aram, ſororem Laban Aramæi, ſibi in uxorem. Et abiit Iſaac in montem cultus, locum in quo 21
ligaverat eum pater ejus ; & convertit Iſaac oratione ſua mentem Dei Opt. Max. in eo quod decreverat de uxore ejus, quoniam ſterilis erat apud ipſum viginti duobus annis : & converſa eſt propter ipſum mens Dei Optimi Max. in eo etiam quod ſtatuerat de eo, quia etiam ipſe ſterilis erat : ſed dilatatus eſt, & gravida facta eſt Rebecca uxor ejus.
Et opprimebant ſe filii in viſceribus 22
ejus, ſicut viri ineuntes prælium : tum dixit ; Si talis eſt afflictio partus, ad quid hoc mihi filii ? Et abiit in ſcholam Sem magni, ad quærendum miſerationes à facie Domini.
Et dixit Dominus illi ; Duo populi 23
in viſceribus tuis, & duo regna ex viſceribus tuis ſegregata erunt : & regnum regno fortius erit, & major ſervus erit minoris, ſi filii minoris ſervaverint mandata legis. Et abſoluti 24
ſunt ducenti ſeptuaginta dies geſtationis uteri ejus ad pariendum, et ecce gemelli erant in viſceribus ejus.
Et exiit prior rufus totus, tanquam 25
pallium villoſum : & vocârunt nomen ejus Eſau, propterea quòd natus erat totus perfectus, cum capillis capitis & barbæ, & dentibus & molaribus. Poſtea autem exiit frater ejus, & manu 26
apprehendebat calcaneum Eſau ; & vocavit nomen ejus Jacob : & Iſaac natus erat ſexaginta annos, quando peperit illos. Et creverunt pueri, & 27
fuit Eſau vir venator, ad venandum volucres, & feras, vir egrediens in agrum interficiens animas, quia interfecit Nimrod, & Henoch ejus filium : Jacob autem erat vir integer operibus ſuis, miniſter ſcholæ Eber, quærens doctrinam à facie Domini. Et dilexit Iſaac Eſau, quoniam verba decepti- 28
onis in ore ejus : Rebecca autem dilexit Jacobum.

Hier. 19. *Iſtæ autem progenies generationum.*

Hier. 22. *Et opprimebant ſe filii in ventre ejus : & dixit ; Si talis ſit anguſtia parturientium, ad quid mihi nunc vita, ut ſint mihi filii ? Et abiit ut peteret miſerationes à facie Domini in domo ubi concionabatur Sem magnus.*

Hier. 25. *Et exiit prior rufus totus, ſicut pallium pilorum : & vocârunt nomen ejus Eſau.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

14 * ومشمع ودومه ومسّا * حدد وتيما يطور نفيش وقدمه * اينان ايشان پسران
15 16 يشمعال واينان نامهاي ايشان در رستاهاي ايشان ودر شهرهاي ايشان دوازده
17 مهتران بخيشها ايشان * واينان سالهاي زندكي يشمعال صد وسي وهفت سال
18 بنالید وبمرد جمع شد بقوم او * مسكن كرفتند از حويله تا شور آنكه ابر پيش
19 مصريم بآمدن باشور ابر پيش همه برادران او بيفتاد * واينان زاييده شدن يصحق پسر ابرهم
20 ابرهم برايانيد مر يصحق * بود يصحق قدر چهل ساله درستاندن او مر ربقه دختري بتوال
21 آن ارمي ازفدن ارم خواهر لبن آن ارمني باو بزن * نماز كرد يصحق بمقابل زن او كه
22 بي زه آن قبول كرد :: نماز او وآبستن شد ربقه زن او * دشخواري نمودند آن بچّكان در
اندرون آن كفت اكر همچنين چرا اين من برفت بطلب كردن ازحضرت خدا *
23 * كفت خدا باآن دو قومها در شكم تو ودو خيشها از امعاء تو جدا شوند وخيش ازخيش قوي
24 25 باشد وبزرك مطيع باشد بخرد * تمام شدند روزكاران آن برايیدن واينك جفت در شكم آن * بيرون
26 آمد آن اوّل سرخ وهمهي او چون نخل موي كين بخواندند نام او عشو * وپس همچنين بيرون
آمد برادر او ودست او كرفته در پاشنهي عشو بخواند نام او يعقوب ويصحق قدر شست ساله
27 در زاييدن ايشان * بزرك شدند آن كودكان بود عشو مرد داناي نخجير ويعقوب مرد تمام نشيناي
28 خيمها * دوست داشت يصحق مر عشو كه نخجير در دهان او و ربقه دوست دارا
مر يعقوب *

Et Miſhma, & Dumah, & Maſſa, 14
Hadad, & Tema, Jetur, Naphiſh, & 15
Cedmah. Iſti ipſi ſunt filii Iſhmael, 16
et hæc nomina eorum per oppida ſua, & per civitates ſuas, duodecim magnates ſunt per cognationes ſuas. Et 17
hi ſunt anni vitæ Iſhmaël, centum & triginta & ſeptem anni : deinde experiens ac mortuus, collectus eſt ad populũ ſuum. Habitationem vero 18
occupârunt ab Havilah uſque Shur, quæ eſt è regione Miſraim, in ingreſſu ad Aſſhur : in conſpectu omniũ fratrũ ſuorum cecidit. Hæ verò generati- 19
ones Iſhac filii Abraham : Abraham genuit Iſhac. Fuit Iſhac quadrage- 20
narius cùm acciperet Ribcah filiam Bethuel Aramæi de Padan Aram, ſororem Laban Armeni, ſibi in uxorem.
Et orante Iſhac pro uxore ſua, quia 21
ſine fœtu ipſa, acceptavit Dominus orationem ejus, & prægnans facta eſt Ribcah uxor ejus. Moleſtiam exhi- 22
bentibus infantib⁹ in interiore ejus, dixit ; Si ita, quare hoc mihi ? abiitque ad interrogandum à Domino Deo. Dixitque Deus ad eam ; Duæ 23
gentes ſunt in ventre tuo, & duæ cognationes ex viſceribus tuis dividentur : cognatio autem cognatione robuſtior erit, & major obſequens erit minori. Completis diebus ejus ad pa- 24
riendum, en quidem gemini in ventre ejus. Et egreſſus eſt prior rufus, & 25
totus ipſe velut pãnus villoſus, hiſpidus : vocârunt que nomen ejus Eſau. Et poſtea egreſſus eſt frater ejus, & 26
manus ejus tenebat calcaneum Eſau. ideo vocavit nomen ejus Jaacob : porrò Iſhac erat ſexagenarius cùm ipſa pareret eos. Adultis pueris, fuit 27
Eſau vir peritus venationis : Jaacob verò vir perfectus ſedens tentoriis. Et dilectum habuit Iſhac ipſum 28
Eſau, quia venatio in ore ejus : Ribcah verò dilectum habebat Jaacob.

UMI

29 ויזד ובהדוא יומא דמית אברהם בשיל יעקב תבשילי דטלופחי ואזל
לנחמא לאבוי ואתא עשו מן ברא והוא משלהי ארום חמש עבירן עבר בהדהוא
יומא פלח פולחנא נוכראה שפך ארמא וזניא ועל על עוליהתא מארשה וכפר בחיי
30 עלמא דאתי ובוא ית בכירותא : ויאמר ואמר עשו ליעקב אטעים יתי כדון מן
31 תבשילא סמוקא הדין ארום משלהי אנא בגין כן קרא שמיה אדום : ויאמר
32 ואמר יעקב זבין יומנא כיום דאנת עתיד למיחסן ית בכירותך לי : ויאמר ואמר
עשו הא אנא אויל לממת ולית אנא חיי תוב בעלם אחרן ולמה דנן לי בכירותא
33 וחולקא בעלמא דאת אמר : ויאמר ואמר יעקב קיים לי כיום דיהי וקיים ליה וזבין
ירת בכירותיה ליעקב : 34 ויעקב ויעקב
נתן לעשו לחם וחבשיל דטלופחי ואכל
ושתי וקם ואזל ושט עשו ית בכירותא
וחולק עלמא דאתי :

ירושלמי 34 וקם ואזל ובזי עשו ית בכורותא ואפס חולקיה בעלמא דאתי וכפר בתחית מתיא :

כו

1 ויהי והוה כפנא תקיף בארעא דכנען בר מכפנא קדמאה דהוה ביומוי דאברהם
2 ואזל יצחק לות אבימלך מלכא דפלשתאי לגרר : וירא והוה בלבביה דיצחק
למיחות למצרים ואתגלי ליה יי ואמר לא תיחות למצרים שרי בארעא דאימר־
3 לך : גור דור בארעא הדא ויהי מימרי בסעדך ואברכינך ארום לך ולבנך אתן
ית כל ארעתא האלין ואקיים ית קיימא דקיימית לאברהם אבוך : והרביתי
4 ואסגי ית בנך היי ככוכבי שמיא ואתן לבנך ית כל ארעתא האלין ויתברכין בנין
5 בנך כל עממי ארעא : עקב חולף די קביל אברהם במימרי ונטר מטרת מימרי
6 פקודיי קיימי ואוריתי : וישב ויתיב יצחק בגרר : וישאלו ושאילו אינשי אתרא
7 על אינתתיה ואמר אחתי היא ארום דחיל למימר לה אינתתי ארום חשיב בלביה
דלמא יקטלונני אינשי אתרא על עיסק רבקה ארום שפירת חיוו היא : ויהי
8 והוה כד סנו ליה תמן יומיא למישרי ואודיק אבימלך מלכא דפלשתאי מן
9 חרכא וחמא והוה יצחק חאיך עם רבקה אינתתיה : ויקרא וקרא אבימלך
ליצחק ואמר ברם הא אינתתך היא והיכדין אמרת אחתי היא ואמר ליה יצחק
ארום אמרית בלבבי דלמא אתקטיל
בגינה :

ירושלמי 8 ואדיק :

Illo autem die quo mortuus est Abraham, coxit Jacob coctiones len- 29
tium, & abiit ad consolandum patrem suum : venit autem Esau ex
agro, & ipse defatigatus *erat*, quoniam quinque transgressiones com-
miserat eo die ; coluerat cultum alienum, effuderat sanguinem inno-
centem, & ingressus erat ad puellam desponsatam, & negaverat vitam
futuri seculi, & contempserat primogenituram. Et dixit Esau Jacobo ; 30
Gustandum da mihi nunc de pulmento rufo hoc, quoniam defessus ego :
propterea vocavit nomen ejus Edom. Et dixit Jacob ; Vende hodie, 31
sicut *hic* dies, quòd tu daturus sis hæreditatem primogenituræ tuæ mihi.
Et dixit Esau ; Ecce ego abeo ad moriendum, neque victurus sum rursus 32
in seculo altero, & cur hoc mihi primogenitura, & pars in seculo de
quo tu loqueris? Et dixit Jacob ; Jura mihi juxta hunc diem, & ju- 33
ravit illi : & vendidit primogenitu-
ram suam Jacob. Jacob autem dedit 34
Esau panem & pulmentum lentium ;
& comedit, & bibit, & surrexit,
& abiit : & contempsit Esau primo-
genituram, & partem futuri seculi.

Hieros. 34 *Et surrexit, & abiit : & contempsit Esau primogenituram, & flocci pendit partem suam in seculo futuro, & negavit resurrectionem mortuorum.*

CAP. XXVI.

ET fuit fames vehemens in terra Canaan, præter famem priorem quæ 1
fuit diebus Abrahami : & abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum
in Gerar. Et fuit in corde Isaac ut descenderet in Ægyptum : & apparuit 2
illi Dominus, & dixit ; Ne descendas in Ægyptum : habita in terra quam
dixero tibi. Habita in terra hac, & erit sermo meus in auxilio tuo, & be- 3
nedicam tibi : quoniam tibi & omnibus filiis tuis universas terras
has ; confirmabóque pactum meum, quod juravi Abrahamo patri tuo.
Et multiplicabo filios tuos sicut stellas cœlorum, & dabo filiis tuis omnes 4
has terras : & benedicentur propter filios tuos omnes populi terræ. Pro 5
eo quòd auscultavit Abraham sermoni meo ; & servavit custodiam ser-
monis mei, statuta mea, pacta mea & legem meam. Et habitavit 6
Isaac in Gerar. Et interrogârunt homines loci illius de uxore 7
ejus ; & dixit, Soror mea est : quoniam timuit dicere de ea, Uxor mea ;
quoniam putabat apud se, Fortè interficient me homines loci istius
propter Rebeccam, quoniam pulchra aspectu ipsa. Et accidit quan- 8
do multiplicati sunt illi ibi dies ad
habitandum, & intuitus est Abime-
lech rex Palæstinorum ex fenestra ;
& vidit, & ecce Isaac ridebat cum Rebecca uxore sua. Et vocavit 9
Abimelech Isaacum, & dixit ; Certè ecce uxor tua est, & quomodo
dixisti, Soror mea est? Et dixit illi Isaac ; Quoniam dixi in corde meo,
Fortè interficiar propter eam.

Hieros. 8 *Et aspexit.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

29 * آش پخت يعقوب آش بيامد عشو از آن دشت واو مانده * 30 گفت عشو بيعقوب بچشان مرا

Coquinante autem *Jacob* pulmentarium, *venit Esau ex agro, & ipse lassus. Dixit* itaq; *Esau ad Jacob;* 30 *Gustare fac me jam de rufo, rufo hoc ; quia lassus sum ego : quocirca vocavit nomen ejus, Edom. Respon-* 31 *dit Jacob ; Vende sicut hodie primogenituram tuam mihi. Dixit E-* 32 *sau ; En ego vado ad moriendum, & ad quid hac mihi primogenitura? Ait Jacob ; Jura mihi sicut* 33 *hodiè : jurans* itaque *ei, vendidit primogenituram suam ipsi Jacob. Tum Jacob dedit Esau panem et* 34 *pulmentarium lentis ; & comêdit & bibit, ac surgens abiit.* Ita *vilipendit Esau primogenituram.*

اكنون از آن سرخ آن سرخ اين كه مانده ام من ابر همچنين بخواند نام او ادوم * گفت 31
يعقوب بفروش چون روز مر نخست زادي تو بمن * گفت عشو اينك من روا بمردن وچرا 32
اين بمن نخست زادي * گفت يعقوب سوگند خور بمن چون روز سوگند خورد باو 33
بفروخت مر نخست زادي او بيعقوب * ويعقوب بداد بعشو نان وآش عدس بخورد و بياهنجيد 34
برخاست و برفت خوار گرفت عشو مر آن نخست زادي *

* فصل بيست ششم *

CAP. XXVI.

1 * بود قحط در زمين بجز آن قحط آن اوّل آنچه در روزگاران ابرهم برفت يصحق بابيملك
2 پادشاه فلشتيم بجرر * ديدار شد باو خدا گفت نفرود شوي بمصر مسكن گير در
3 زمين آنچه گويم بتو * بنشين در زمين اين وباشم اوار تو و آفرين كنم ترا كه بتو
و بنسل تو بدهم مر همه زمين‌ها اينان و بر انگيزانم مر آن سوگند آنچه سوگند
4 خوردم بابرهم پدر تو * بسيار كنم مر نسل تو چون ستارها آن آسمان وبدهم بنسل
5 تو مر همه آن زمينها اينان و آفرين باشند در نسل تو همه قومهاء آن زمين * جزا آنچه بشنويد
ابرهم در آواز من نگاه داشت نگاه داشت من فرمانهاي من رسمهاي من و شريعتهاي
6 7 من * بنشست يصحق در جرر * بپرسيدند مردمان آن جا بزن او گفت خواهر منست
آن كه بترسيد بگفتن زن من تا نكشند مرا مردمان آن جا ابر ريقه كه نيكو ديدارست
8 آن * بود كه دراز كشيدند باو آنجا آن روزگاران نگاه كرد ابيملك پادشاه فلشتيم
9 در پس آن دريچه بديد و اينك يصحق خنده كنا بريقه زن او * بخواند ابيملك
يصحق گفت خاصه اينك زن توست آن و چگونه گفتي خواهر منست آن گفت باو
يصحق [كه گفتم] تا نكشته شوم ابر آن *

Fuitq; fames in terra, præter fa- 1
mem primam, quæ in diebus Abra-
ham : perrexit itaque *Isaac ad A-*
bimelech regem Philistim in Ge-
rar. Tum *conspectus ei Deus dixit;* 2
Ne descendas in Ægyptum : habita-
tionem capias in terra quam dixero
tibi. Sede in terra hac, et ero tecum, 3
ac benedicam tibi : quia tibi &
progeniei tuæ dabo omnes terras
istas, ac suscitabo juramentum
quod juravi ipsi Abraham patri
tuo. Multiplicabo sobolem tuam 4
sicut stellas cœli, dabóque proli
tuæ omnes terras istas, & bene-
dictæ erunt in progenie tua omnes
gentes terræ : Propterea quòd au- 5
scultans Abraham voci meæ cu-
stodierit custódiam meam, præ-
cepta mea, statuta mea, & leges
meas. Sedit itaque *Isaac in Ge-* 6
rar. Et *interrogantibus homini-* 7
bus loci de uxore ejus, dixit; Soror
mea est ipsa : timuit enim dicere, U-
xor mea est ; Ne inquit occidant
me homines loci propter Ribcah,
quia bona aspectu est ipsa. Fuitq;, 8
cùm in *longum protraherentur ei*
ibi dies, aspexit Abimelech rex
Philistim ponè fenestram, vi-
dit, & eu Isaac risum faciens
cum Ribcah uxore sua. Tunc 9
vocans Abimelech ad Isaac di-
xit ; Verè en uxor tua est ipsa :
quomodo ergò dixisti, Soror mea
est ipsa. Respondit *ad eum Isaac ;*
Quia dixi, ut non occisus sim
propter eam.

10 ואמר אבימלך מה דא עבדתלנא כזעיר פון שכיב מלכא דמיחד בעמא עם אנתתך ואיתית עלנא חובא: 11 ויצוו ופקיד אבימלך ית כל עמא למימר דיקרב לבישׁ בגברא הדין ובאנתתיה אתקטלא יתקטיל: 12 ויזרע יצחק לצדקתיא בארעא ההיא ואשכח בשתא ההיא על חד מאה בדשערוי וברכיה יי: 13 וינדל ורבא גברא ואזל אויל ורבי עד די רבא לחדא: 14 ויהי והוו ליה גיתי עאן וניתי תורין ופולחנא סגיאה וקניאו יתיה פלשתאי: 15 וכל בירין דחפרו עבדי אבוי בימי אברהם אבוי טמנינון פלשתאי ומלונון עפרא: 16 ואמר אבימלך ליצחק אזול מעמנא ארי תקיפתא מינא בנכסין לחדא: 17 וילך ואזל מתמן יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתיב תמן: 18 וישב ויצחק וחפר ית בירין דמוי די חפרו עבדי אבוי בימי אברהם אבוי וטמונינון פלשתאי בתר דמית אברהם וקרא להון שמהן הי כשמהן די הוה קרי להון אבוי: 19 ויחפרו עבדי יצחק בסהר נחלא ואשכחו תמן ביר מוי נבעין: 20 ויריבו ונצו רעוותא דגרר עם רעוותא דיצחק למימר דילנא מיא והוה צבו תן שמיא ויבשת ובכן אהדרו יתה ליצחק ונבעת וקרא שמא דבירא עסק ארום אתעסקו עלה עבשת: 21 ויחפרו וחפרו ביר אוחרי ונצו אוף עלה ויבשת ותו לא נבעת וקרא שמה שטנא: 22 ויעתק ואסתלק מתמן וחפס ביר אוחרי ולא נצו עלה ויה בקדמאי וקרא שמה רעוותא ואמר ארום כדון ארווח יי לנא ויפשינא בארעא: 23 ויעל וסליק מתמן לבירא דשבע: 24 ויראי ואתגלי ליה יי בלילייא ההוא ואמר אנא אלהא דאברהם אבוך לא תדחל ארום בסעדך מימרי ואברכינך ואסגי ית בנך בגין זכוותא דאברהם עבדי: 25 ויבן ובנא תמן מדבחא וצלי בשמא דיי ופרס תמן משכניה וחפסו תמן עבדי יצחק בירא: 26 ואבימלך וכד נפק יצחק מגרר אתיבשן בירייהון ואילניהון לא עבדו פירין ואגישו רבנין דתרוכו יתהי הוה להון כל דא ואזל אבימלך לוותיה מגרר ואתקיף ברחמוי למיזל עמיה ופיכל רב חיליה: 27 ויאמר ואמר להון יצחק מה דין אתיתון לוותי דאצלי עליכון ואתון סניתון יתי ותרכתוני מלוותכון:

10 ואמר אבימלך מה היא דא דעבדתא לן הא קליל ועיר אלו שכש חד מן טליא עם אנתתך והויתי מיתי עלנא חובא רבא: 11 ופקיד אבימלך ית כל עמא למימר דיקרב לבישׁ בגברא הדין ובאנתתיה אתקטלא יתקטיל: 12 ויזרע יצחק בארעא ההיא ואשכח בשתא ההיא על חד מאה בדשערוי וברכיה יי: 13 וינדל ורבא גברא ואזל אויל ורבי עד די רבא לחדא: 14 ויהי והוו ליה גיתי עאן וניתי תורין ופולחנא סגיאה וקניאו יתיה פלשתאי: 15 וכל בירין דחפרו עבדי אבוי בימי אברהם אבוי טמנינון פלשתאי ומלונון עפרא: 16 ואמר אבימלך ליצחק אזול מעמנא ארי תקיפתא מינא בנכסין לחדא: 17 וילך ואזל מתמן יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתיב תמן: 18 וישב ויצחק וחפר ית בירין דמוי די חפרו עבדי אבוי בימי אברהם אבוי וטמונינון פלשתאי בתר דמית אברהם וקרא להון שמהן הי כשמהן די הוה קרי להון אבוי: 19 ויחפרו עבדי יצחק בסהר נחלא ואשכחו תמן ביר מוי נבעין: 20 ויריבו ונצו רעוותא דגרר עם רעוותא דיצחק למימר דילנא מיא והוה צבו תן שמיא ויבשת ובכן אהדרו יתה ליצחק ונבעת וקרא שמא דבירא עסק ארום אתעסקו עלה עבשת: 21 ויחפרו וחפרו ביר אוחרי ונצו אוף עלה ויבשת ותו לא נבעת וקרא שמה שטנא: 22 ויעתק ואסתלק מתמן וחפס ביר אוחרי ולא נצו עלה ויה בקדמאי וקרא שמה רעוותא ואמר ארום כדון ארווח יי לנא ויפשינא בארעא: 23 ויעל וסליק מתמן לבירא דשבע: 24 ויראי ואתגלי ליה יי בלילייא ההוא ואמר אנא אלהא דאברהם אבוך לא תדחל ארום בסעדך מימרי ואברכינך ואסגי ית בנך בגין זכוותא דאברהם עבדי: 25 ויבן ובנא תמן מדבחא וצלי בשמא דיי ופרס תמן משכניה וחפסו תמן עבדי יצחק בירא: 26 ואבימלך וכד נפק יצחק מגרר אתיבשן בירייהון ואילניהון לא עבדו פירין ואגישו רבנין דתרוכו יתהי הוה להון כל דא ואזל אבימלך לוותיה מגרר ואתקיף ברחמוי למיזל עמיה ופיכל רב חיליה: 27 ויאמר ואמר להון יצחק מה דין אתיתון לוותי דאצלי עליכון ואתון סניתון יתי ותרכתוני מלוותכון:

10 Et dixit Abimelech; Cur hoc fecisti nobis? Ferè cubuit rex qui præcipuè est in populo cum uxore tua; & adduxisses super nos peccatum. Et 11 præcepit Abimelech toti populo, dicendo; Qui accesserit in malum ad virum hunc & uxorem ejus, interficiendo interficietur. Et seminavit Isaac propter eleemosynam in ea 12 terra; & invenit eo anno pro uno centum juxta æstimationem suam, & benedixit illi Dominus. Et crevit vir ille; & ivit eundo, & crevit, do- 13 nec crevisset valde. Et fuerunt illi greges ovium, & armenta boum, 14 & cultus multus: & inviderunt illi Philistæi. Et omnes puteos quos 15 foderant servi patris ejus, in diebus Abraham patris ejus, obthuraverunt eos Philistæi, & impleverunt eos pulvere. Et dixit Abimelech 16 Isaaco; Recede à nobis, quoniam potentior factus es nobis opibus valde. Abiit igitur inde Isaac; & mansit in valle Gerar, habitavitque ibi. 17 Et reversus est Isaac, & fodit puteos aquarum, quos foderant servi 18 patris ejus in diebus Abraham patris sui, & obstruxerant eos Philistæi postquam mortuus est Abraham: & vocavit nomina eorum iisdem nominibus, quibus appellaverat eos pater ipsius. Et foderunt 19 servi Isaac ad terminum vallis, & invenerunt ibi puteum aquarum manantium. Et contenderunt pastores Gerar cum pastoribus Isaac, 20 dicendo; Nostra est aqua: & fuit voluntas cœlitus ut exaruerit, tunc autem reddiderunt ipsum Isaaco, & ebullivit: & vocârunt nomen putei Esek, quoniam litigati essent cum eo propter illum. Et foderunt 21 puteum alium, & contenderunt etiam de eo: & exaruit, & ampliùs non scaturiit: & vocavit nomen ejus Sitna. Et transferens se inde 22 fodit puteum alium, & non contenderunt de eo, ut de prioribus: & vocavit nomen ejus Latitudines: dixitque quoniam jam dilatavit Dominus nos, & crescere faciet nos in terra. Et ascendit inde in Beer- 23 seba. Et revelavit se illi Dominus eâ nocte, & dixit; Ego Deus 24 Abraham patris tui: ne timeas, quoniam in auxilio tuo est sermo meus, & benedicam tibi, & multiplicabo filios tuos propter merita Abraham servi mei. Et ædificavit ibi altare orans in nomine Domini, & extendit 25 ibi tabernaculum suum: & foderunt ibi servi Isaac puteum. Quando 26 autem exiit Isaac ex Gerar, exaruerunt putei eorum, & arbores eorum non pertulerunt fructum, & senserunt hoc totum sibi accidisse, quia expulerant ipsum: Itaque abiit Abimelech ad ipsum ex Gerar, & accepit amicos suos ad eundum secum, & Phicol principem exercitus sui. Et 27 dixit illis Isaac; Cur venistis ad me ut orem pro vobis, & vos odio habetis me, & expulistis me à vobis?

Hieros. 10 *Et dixit Abimelech; Quid hoc est quod fecisti nobis? Parum abfuit quin unus ex pueris concubuerit cum uxore tua, & venire fecisses super nos peccatum magnum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 گفت ابيملك چه اين كردي بايما چون اندك بخسپيد يكّه آن قوم با زن تو * 10 *Dixit Abimelech; Quid hoc feciſti nobis? ut parùm dormierit unus populi cum uxore tua, & induxiſſes ſuper nos delictum. Præcepit itaque Abimelech univerſo populo, dicendo; Accedens huic viro et uxori ejus, occidendo occidetur. Semente faciens Iſhac in terra illa, invênit in anno illo centuplicia, benedicente ei Deo. Magnus itaque factus vir ivit eundo, & creſcendo, uſquequò magnus factus fuerit valdè. Fuitque illi grex ovium, & grex boum, ac negotium plurimũ: & æmulationem tulerunt in eũ Philiſthim. Et omnes puteos quos foderant ſervi patris ſui in temporib⁹ Abraham patris ſui, occluſerunt Philiſthim, implérunt q; eos terrâ. Dixit q; Abimelech ad Iſhac; Diſcede à nobis, quia validus factus es præ nobis admodũm. Abiens itaque illinc Iſhac, deſcendit in Nahal-Gerar, ſeditque ibi. Reverſus Iſhac iterum fodit puteos aquæ, quos foderant in temporibus Abraham patris ſui, quoſque occluſerant Philiſthim poſt mortem Abraham, & vocavit eos nominibus, juxta nomina quibus vocaverat eos pater ſuus. Fodientésque ſervi Iſhac in valle, invenerunt ibi puteum aquæ manantis. Furgium autem fecerunt paſtores Gerar cum paſtoribus Iſhac, dicendo; Noſtra eſt aqua: quapropter vocavit nomen putei, Eſhec, quòd contendiſſent cum eo. Tum fodientes puteum alium, furgium fecerunt etiam de eo: vocavitque nomen ejus, Shitnah. Et transferens ſe indè, fodit puteum alium, & furgium non fecerunt de eo: itaque vocavit nomen ejus, Rehoboth, dicens; Quia jam dilatationem contulit Deus nobis, ac fructiferi facti ſumus in terra. Aſcendente autem eo indè in Beerſheba, Viſus eſt ei Deus in nocte ipſa, dicens; Ego Deus Abraham patris tui; ne timeas, quia tecum ſum ego, & benedicam tibi, ac copioſam reddam ſobolem tuam cauſâ Abraham ſervi mei. Deinde ædificans ibi altare, invocavit nomen Dei: cumque demiſiſſet tabernaculum ſuum, fodérunt ibi ſervi Iſhac puteum. Abimelech autem perrexit ad eum ex Gerar, & quidam ex ſociis ipſius, & Phichol princeps exercitûs ejus. Dixit is Iſhac; Quâ intentione veniſtis ad me, cùm vos odio habuiſtis me, & emiſiſtis me à vobis?*

وبيارزيد ابر ايما جرم * بفرمود ابيملك مر همه آن قوم بگفتن آن رسا در مرد اين 11
صد قياسها آفرين كرد اويرا خدا * بزرك شد آن مرد برفت رفتن وبزرك شدن تا كه بزرك 13
شد بغايت * بود باو رمهي گوسفند ورمهي گاو وكار بسيار رشك بردند باو فلشتيم * 14
* وهمه آن چاهها آنچه بكندند بندگاني پدري او در روزگاران ابرهم پدري او ببستند 15
ايشانرا فلشتيم پر كردند ايشانرا خاك * گفت ابيملك بيصحق برو از نزد ايما كه 16
بادياوند شدي از ايما بغايت * برفت از آنجا يصحق فرود آمد در نحل جرر بنشست آنجا * 17
* بازگشت يصحق بكند مر چاهها آن آب آنچه بكندند در روزگاران ابرهم پدري او ببستند 18
ايشانرا فلشتيم پس مردن ابرهم بخواند ايشانرا نامها چون نامها آنچه بخواند بايشان پدري
او * بكندند بندگان يصحق در نحل بيافتند آنجا چاه آب روان * خصومة كردند 19 20
شبانان جرر بشبانان يصحق بگفتن بايما آن آب بخواند نام آن چاه عشق كه مشغولي
كردند باو * بكندند چاه ديگر خصومة كردند نيز ابر آن بخواند نام آن شطنه * نقل 21 22
كرد ازانجا بكند چاه ديگر ونه خصومة كردند ابر آن بخواند نام آن رحبوت گفت كه
اكنون گشادگي آورد خدا بايما وبرومند شديم در زمين * بر آمد از آنجا بار شبع * 23
* ديدار شد باو خدا در شب آن گفت من خداي ابرهم پدر تو نترسي كه با تو ام من 24
و آفرين كنم ترا وبسيار كنم مر نسل تو در سبب ابرهم بندهي من * آبدان كرد آنجا 25
مذبح بخواند در نام خدا ميل داد خيمهي او بكندند آنجا بندگان يصحق چاه * وابيملك 26
برفت باو از جرر وجوقي از ياران او وفيكل امير سپاه او * گفت بايشان يصحق چه 27
معني بيامديد بمن وشما دشمن داشتيد مرا وبفرستاديد مرا از نزد شما *

UMI

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

28 Et dixerunt; Videndo vidimus quòd sit sermo Domini in auxilio tuo, quòd propter meritum tuum fuerit nobis omne bonum: quando autem exivisti è terra nostra, exaruerunt putei nostri, & arbores nostræ non pertulerunt fructum: tum diximus; Reverti faciamus eum ad nos, & ratum sit jam jusjurandum quod fuit inter nos, & mollia *verba* sint inter nos & te & tecum fœdus inibimus. 29 Si feceris nobiscum malum, quemadmodum non accessimus ad te in malum, & quemadmodum fecimus tecum tantùm bonum, & dimisimus te statim cum pace: tu jam benedictus es Domini. 30 Et surrexerunt manè, & jurârunt vir fratri suo; & rupit de fræno asini sui, & dedit partem unam illis in testimonium, & precatus est pro illis Isaac, & dilatati sunt: & comitatus est eos Isaac, & abierunt ab eo in pace. 31 Accidit eo die ut venerint servi Isaac, & indicaverint illi de puteo quem foderant: & dixerunt illi; Nos invenimus aquas. 32 Et vocavit ipsum Sibea: ideo nomen urbis est Beersheba usque ad hunc diem. 33 Accidit autem 34 cum Esau natus esset quadraginta annos, ut acciperet in uxorem Jehudith filiam Beeri Chittæi, & Bosmath filiam Elon Chittæi. Et fuerunt incurvantes se cultui alieno, & paratæ ad rebellandum operibus suis malis in Isaac & Rebeccam. 35

Hier. 35 *Et fuerunt rebelles inflato animo colentes idola; neque recipiebant doctrinam, nec ab Isaac, nec à Rebecca.*

CAP. XXVII.

1 ACcidit quando senuisset Isaac, & caligarent oculi ejus ne videre posset (quando enim ligavit eum pater ejus, aspexit solium gloriæ, ab eo tempore cœperunt oculi ejus caligare) tum vocavit Esau filium suum majorem, decima quarta mensis Nisan, & dixit illi; Fili mi, ecce nocte hac excelsi laudant Dominum seculi, & thesauri rorum aperiuntur in ipsa: & dixit illi; Ecce ego. 2 Et dixit ecce nunc senui, ignoto die mortis meæ. 3 Jam verò accipe instrumenta armorum tuorum, pharetram tuam, & arcum tuum: & egredere in agrum, & venare mihi venationem. 4 Et fac mihi cibos conditos ut diligo, et affer ad me ut comedam: ut benedicat te anima mea antequam moriar. 5 Porro Rebecca audiebat per Spiritum sanctum, quando alloquebatur Isaac Esau filium suum: & abiit Esau in agrum, ad venandum venationem ad afferendum eam. 6 Rebeca autem dixit Jacobo filio suo, dicendo; Ecce nocte hac excelsi laudant Dominum mundi, & aperiuntur thesauri rorum in ea: & audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, dicendo: 7 Affer mihi venationem, & fac cibos conditos, ut comedam: & benedicam tibi coram Domino, antequam moriar. 8 Jam verò fili mi auscultа mihi, in eo quod ego præcipiam tibi. 9 Ito jam ad caulam, & accipe mihi indè duos hœdos caprarum pingues, unum propter pascha, alterum propter oblationem festi solennis: & faciam ex illis cibos conditos patri tuo, quemadmodum diligit.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

28 * گفتند دیدن دیدیم که بود خدا اواز تو گفتیم باشد اکنون سوگند میان ایما و میان

29 فرزندان ایما ومیان تو و ببریم شرط اواز تو * اگر بکني اواز ایما بدي چون آنچه نه رحمت

رسانديم بتو وچون آنچه بکرديم بتو خاصه نيکويي وبفرستاديم ترا در سلامت تو اکنون

30 آفرين کردهي خدا * بکرد بايشان دعوت بخوردند وبياهنجيدند * شبگير کردند

31 در بامداد سوگند خوردند مردي ببرادري او بفرستاد ايشانرا يصحق برفتند از نزد او

32 در سلامتي * بود در روز او بيامدند بندگان يصحق آگاه کردند باو ابر سبب آن چاه

33 آنچه بکندند گفتند باو يافتيم آب * بخواند آنرا شبعه ابر همچنين نام آن شهر بارشبع تا

34 آن روز آن اين * بود عشو قدر چهل ساله بستاند زن مر يهوديت دختري باري آن حيّ و مر

35 بشمت دختري ايلن آن حيّ * بودند تلخي روح بيصحق و بربقه *

* فصل بيست هفتم * * بود که پير شد يصحق کاهسته شدند چشمان

1 او از ديدن بخواند مر عشو پسر او آن بزرك گفت باو پسري من گفت باو اينك من *

2 3 * گفت اکنون پير شدم ندانستم روز مردن من * واکنون بردار اکنون سلح تو

شمشير تو وکمان تو وبيرون رو بآن دشت و نخجير کن بمن نخجير * وبکن بمن طعامها 4

چون آنچه دوست داشتم وبياور بمن وبخورم در سبب آفرين کند ترا جان من در پيش

5 بميرم * وربقه شنوا در سخن گفتن يصحق بعشو پسر او برفت عشو بآن دشت بانخجير

6 کردن نخجير بآوردن * وربقه گفت بيعقوب پسر آن بگفتن اينك بشنويدم آواز

7 پدري تو سخن گويا بعشو برادري تو بگفتن * بيارر بمن نخجير وبکن بمن طعامها

8 و بخورم وآفرين کنم ترا بپيش خدا پيش مردن من * واکنون پسري من بشنو در آواز من

9 بآنچه من فرمايا ترا * برو اکنون بآن گوسفند و بستان بمن از آنجا دو برغالهي بزان

نيکويان و بکنم ايشانرا طعامها بپدري تو چون آنچه دوست داشت *

Responderunt; Videndo vidimus quòd fuit Deus tecum, & diximus; Sit nunc juramentum inter nos & filios nostros, & inter te, & icemus fœdus tecum: Si feceris nobiscum malum, quemadmodum ærumnam non intulimus tibi, & quemadmodum fecimus tecum præse tim bonum, & dimisimus te in pace: tu nunc benedictus es Dei. Feciqueris convivium, & comederunt ac biberunt. Deinde antelucanò surgentes manè, juràrunt vir cum fratre suo: dimisitque eos Ishac abeuntes ab eo in pace. Fuit, in die ipsa venerunt servi Ishac certiorem facientes eũ de puteo quem foderant, et dixerunt ei; Invenimus aquam. Vocavitque eum Sh'le h: quocirca nomen urbis est Beersheba usque ad diem hanc. Quum esset Eshau quadragenarius, accepit uxorem Jehudith filiam Beeri Hittai, & Beshnath filiam Elon Hittæi: Quæ fuerunt amaritudini spiritûs ipsi Ishac & Ribcah.

CAP. XXVII.

Fuit, cùm senex evasisset Ishac, & defecissent oculi ejus à videndo, vocavit Eshau filiũ suũ majorem, et dixit ei; Fili mi: respondit ei; Ecce ego. Dixit, Jam senex factus sũ, nec novi diem mortis meæ. Et jam tolle nunc arma tua, gladiũ tuũ & arcũ tuum, & exi in agrum, & venare mihi venationem: Et fac mihi cibos quemadmodum diligo, & affer mihi, & comedam, quâ de causa benedicat tibi anima mea prinsquàm moriar. Rbcah verò audierat cùm sermonem haberet Ishac cum Ishau filio suo: abieratque Ishau in agrum ad venandum venationem ut afferret. Ribcah igitur locuta est ad Jaacob filium suum, dicendo; En audivi vocem patris tui loquentis ad Eshau fratrem tuum, dicendo; Affer mihi venationem, & fac mihi cibos, & comedam, & benedicam tibi in conspectu Dei, ante mortem meam. Nunc ergò fili mi, auscultа voci meæ in eo quod præcipio tibi. Vade nunc ad pecudes, & cape mihi indè duos hœdos capravum bonos, & faciam eos escas patri tuo, quemadmodum diligit.

28 ויאמרו ואמרו מחמא חמינא ארום הוה מימרא דיי בסעדך דבוכותך הוות לן כל
טבתא וכדו נפקתא מן ארעון יבישו בירן ואלנא לא עבדו פירין ואמרנא נהדריניה
29 לוותנא ותתקיים פרון מומתא דהות בינן ומככין תהי בינן ובינך ונגוור קים עמך: -
אם אם תעביד עמנא בישא היכמא דלא קריבנא בך לבישׁ והיכמא דעברנא 29
עמך לחוד טב ושלחנך פון בשלם אנת ברון בריכא דיי: וישכימו ואקדימו 31
בצפרא וקימו גבר לאחוי ופסנ מתנא דחמרית ויהב פסנא חדא להום לסהדו ועלי
עליהום יצחק ואתרעוחו ואלעזינון יצחק ואזלו מלותיה בשלם: ויהי והוה ביומא 32
ההוא ואתו עבדי יצחק ותנו ליה על עיסק בירא דחפסו ואמרו ליה אשכחנא
מוי: ויקרא וקרא יתה שבעה בגין כן שמא דקרתא ביר שבע עד יומא הדין: 33
ויהי והוה עשו בר ארבעין שנין ונסיב את יהודית ברת בארי חיתאה 34
ית בשמת ברת אילון חיתאה: ותהיין
והוון מנחנן בפולחנא נוכראה ומתכווינן 35 ירושלמי 35 והון סרהבנן ואפחת רוח
לאמרדא בעובדיהון בישיא ליצחק בפולחנא נוכראה ולא הוון מקבלן אולפן
ולרבקה: לא מן יצחק ולא מן רבקה:

כז
ויהי והוה כד סיב יצחק וכהיין עינוי מלחמי דכד בפתיה אבוי אסתכל בכורסיה 1
יקרא ושריין מההוא ומנא עינוי למכהי וקרא ית עשו בריה רבא בארביסר בנין
ואמר ליה ברי הא ליליא דין עילאי משבחין למארי עלמא ואוצרי טלין מתפתחין
ביה ואמר ליה הא נא: ויאמר ואמר הא כרון סיבית לית אנא ידע יום 2
מותי: ועתה וכרון סב כרון מאני זינך בית גירך וקשתך ופוק לחקלא וצוד 3
לי ציד: ועשה ועיבד לי תבשילין היכמא דרחימית ותיעול לותי ואיכול 4
בגין דתברכינך נפשי עד לא אימות: ורבקה ורבקה שמעת ברוח קודשא כד 5
מליל יצחק עם עשו בריה ואזל עשו לחקלא למיצד ציד לאיתיאה: ורבקה
ורבקה אמרת ליעקב ברה למימר הא ליליא דין עלאי משבחין למארי עלמא 6
ואוצרי טלין מתפתחין ביה ושמעית ית אבוך ממליל עם עשו אחוך למימר:
הביאה אעל לי ציד ועיבד לי תבשילין ואיכול ואברכינך קדם יי קדם דאמות: 7
ועתה וכען ברי קביל מני למה דאנא מפקיד יתך: לך איזיל ברון לביית 8 9
ענא וסב לי מתמן תרי גדיי עיזין שמנין חד לשום פסחא וחד לשום קרבן חגא
ואעביד יתהון תבשילין לאבוך היכמא די רחים:

10 והבאת ותעיל לאבוך ויכול בגין דיברכינך קדם מותיה : 11 ויאמר יעקב
11 לרחל חטא דחיל דלמא ילטטניה אבוי ואמר הא עשו אחי גבר שערן ואנא גבר
12 שעיע : אולי ממיש ינששיני אבא ואיהי דמי בעינוי היי כמגחך ביה ואייתי עלי
13 לוטין ולא ברכן : ותאמר ליה אין בירכן יברכינך ייתון עלך ועל בנך
ואין לוטין ילטטינך ייתון עלי ועל נפשי ברם קבל מני ואויל סב לי : וילך
14 ואול ונסיב ואייתי לאשיה ועבדת אשיה תבשילין היכמא דרחם אבוי : ותקח
15 ונסיבת רבקה ית לבושי עשו ברה רבא דמרנן דהוו מן אדם קדמאי וההוא
יומא לא אלבשינון עשו ואשתארו נכה בביחא ואלבישת ית יעקב ברה ועירא :
16 ואת ויית משכי דנדיי בני עזי אלבישת על ידוי ועל שעעות צווריה : 17 ותתן וסדרת
ית תבשילייא וית לחמא די עבדת ביד יעקב ברה : 18 ויבא ויאל לות אבוי
ואמר אבא ואמר האנא מן אנת ברי : 19 ויאמר יעקב לאבוי אנא עשו
בוכרך עבדנא היכמא דמלילתא עמי קום כדין אסתחר ותיכול מצידי בגין דתברכינני
20 נפשך : ויאמר יצחק לברייה מה דין אוחיתא לאשכחא ברי ואמר ארום
יומן יי אלהך קדמי : 21 ויאמר יצחק ליעקב קריב כדון ואמושינך ברי האנת
22 דין ברי עשו אין לא : וינש ויקריב יעקב

ירושלמי 22 ממוש ידוי ממוש ידוי דעשו :

לות יצחק אבוי ונששיה ואמר קלא הדין
קלייה דיעקב ברם מתש ידוי כמימש ידוי
23 דעשו : ולא ולא אשתמודעיה ארום הוה ידוי כידי עשו אחוי שערניין וברכיה :
24 ויאמר ואמר אנת הוא דין ברי עשו ואמר אנא : 25 ויאמר ואמר קריב לי ואיכול
מציידא דברי בגין דתברכינך נפשי וקריב ליה ואכל ולא הוה חמרא נביה ואודמך
ליה מלאכא ואייתי מן חמרא דאשטנע בעינבויי מן יומי שרוי עלמיא ויהביה ביד
יעקב ויעקב אמטי ליה לאבוי ושתי : 26 ויאמר ליה יצחק אבוי קריב כדון
27 ושק לי ברי : וינש וקריב ונשיק ליה

ירושלמי 27 כריח קטורת בוסמין טבין דעתידין למקרבא בטור בית מוקדשא

ואדח ית ריחא דלבושוי וברכיה ואמר
חמון ריחא דברי כריחא דקטורת
בוסמניא דעתידא מתקרבא בטוור בי
מקדשא דאתקרי חקיל דברוך יתיה יי ואתרעי לאשראה שכינתיה תמן : 28 ויתן
לך מימרא דיי מטוב טלין דנחתין מן שמיא ומטוב מבוען דסלקין ומרבין צמחי
ארעא מלרע וסוגנוי עבור וחמר :

10 Et afferes patri tuo, ut comedat, ut benedicat tibi ante mortem ſuam. Et 11 propterea quod timuit Jacob peccare, timuit ne malediceret ipſi pater ejus, itaque dixit; Ecce Eſau frater meus vir piloſus *eſt*, ego verò vir lenis. 12 Fortè palpabit me pater, & ero ſimilis in oculis ejus acſi deriderem eum: & adducam ſuper me maledictiones & non benedictiones. Et dixit illi; 13 Si benedictionibus benedicat tibi, veniant ſuper te, & ſuper filios tuos; quod ſi maledictionibus maledicat tibi, veniant ſuper me, & ſuper animam meam: tantùm audi me, & abi accipe mihi. Et abiit, & accepit, & 14 adduxit ad matrem ſuam: & fecit mater ejus cibos conditos, quemadmodum diligebat pater ipſius. Et accepit Rebecca veſtes Eſau filii ſui 15 majoris deſiderabiles, quæ fuerant primi parentis Adæ, & illo die non eas induerat Eſau, ſed remanſerant penes eam domi, & induit *eas* Jacobo filio ſuo minori. Et pelles hœdorum ex capris natorum induit ſuper 16 manus ejus, & ſuper lenitatem colli ejus. Et ordinavit cibos conditos, 17 & panem quem præparaverat, in manu Jacobi filii ſui. Et ingreſſus ad 18 patrem, dixit; Pater mi: qui reſpondit; Ecce ego, quis tu *es* fili mi? Et dixit Jacob patri ſuo; Ego Eſau primogenitus tuus, feci ego quem- 19 admodum loquutus es mecum: ſurge nunc, diſcumbe & comede ex venatione mea, ut benedicat mihi anima tua. Et dixit Iſaac filio ſuo; 20 Quid hoc feſtinâſti invenire fili mi? & reſpondit; Quoniam præparavit Dominus Deus tuus coram me. Et dixit Iſaac Jacobo; Accede nunc, 21 & palpabo te fili mi, num tu hic ſis filius meus Eſau, annon. Et acceſſit 22 Jacob ad Iſaac patrem ſuum, qui palpavit eum: tum dixit; Vox hæc vox ipſius Jacob, ſed tactus manuum ejus ſicut tactus manuum ipſius Eſau. Sed non agnovit eum, quoniam manus ejus erant ſicut manus Eſau 23 fratris ſui, villoſæ: itaque benedixit eum. Et dixit; Tu es ipſe filius 24 meus Eſau? qui reſpondit, Ego ſum. Et dixit; Appropinqua ad me, 25 ut edam ex venatione filii mei, ut benedicat tibi anima mea: & admovit ad eum, & comedit, neque erat vinum apud eum, ſed præparavit illi angelus, & attulit ex vino quod repoſitum erat in uvis ſuis à diebus initii mundi, & dedit illud in manus Jacob, Jacob autem perduxit illud ad patrem ſuum & bibit. Tum dixit illi Iſaac pater ejus; Accede nunc, & 26 oſculare me fili mi. Et acceſſit, & 27 oſculatus eſt eum; & odoratus eſt odorem veſtimentorum ejus, & benedixit illi: & dixit; Videte odorem filii mei, ſicut odorem incenſi ex optimis aromatibus, quod offerendum eſt in monte domus Sanctuarii, qui vocatur ager quem benedixit Dominus, & quem elegit ut in eo collocaret divinam ejus majeſtatem. Det itaque tibi ſermo Domini de bono rorum qui deſcendunt de cœ- 28 lis, & de bono fontium qui aſcendunt & creſcere faciunt germina terræ inferiùs: denique copiam frumenti & vini.

Hieroſ. 22 *Tactus manus ipſius tactus manus Eſau.*

Hieroſ. 27 *Sicut odor incenſi ex optimis aromatibus, quæ offerentur tandem in monte domus Sanctuarii, cui benedixit qui vivit in æternum.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * بياوري بپدري تو وبخورد درسبب آنچه آفرين كند ترا پيش مردن [او] * 11 گفت يعقوب بربقه
12 مادر او اينك عشو برادري من مردي موي گين ومن مرد ساده * مگر بپرسد مرا پدري
13 من و باشم درچشمان او چون طعيا شده وبياورم ابر من نفرين ونه آفرين * گفت باو مادري
14 او ابر من نفرين تو پسري من خاصه بشنو در آواز من و برو وبستان بمن * برفت و بستاند
15 وبياورد بمادر او بكرد مادري او طعامها چون آنچه دوست داشت پدري او * بستاند ربقه مر
جامهاي عشو پسري آن آن بزرك آن آرزومندان آنچه اوازان درخانه بپوشاند مر يعقوب
16 پسري آن آن خرد * ومر پوستها بزغالهاء [آن بزان] بپوشاند ابر دستهاي او و ابر سادگي
17 18 گردن او * بداد مر آن طعامها و مر آن نان آنچه بكرد در دست يعقوب پسري آن * بيامد
19 پيدري او گفت پدري من گفت اينك من گيستي تو پسري من * گفت يعقوب بپدري
او منم عشو نخست زاد تو بكردم چون آنچه سخن گفتي بمن برخيز اكنون بنشين وبخور از
20 نخجير من درسبب آفرين كند مرا جان تو * گفت يصحق بپسري او چه اين شتاب كردي
21 بيافتن پسري من گفت كه فراز رساند ! خداي تو بپيش من * گفت يصحق بيعقوب
22 نزديك شو اكنون وبپرسم ترا ها تو اي اين پسري من عشو اكر نه * نزديك شد يعقوب
23 بيصحق پدري او بپرسيد اويرا گفت آن آواز آواز يعقوب وآن دستها دستها عشو * ونه
24 شناخت اويرا كه بودند دستهاي او چون دستهاي عشو برادري او ميگينان آفرين كرد اويرا * وگفت
25 تو اين پسر من عشو گفت من * گفت نزديك آور بمن وبخورم از نخجير پسري من بسبب
26 آفرين كند ترا جان من نزديك آورد باو وبخورد بياورد باو مي وبياشاميد * گفت باو يصحق
27 پدري او نزديك شو اكنون و بوسه ده بمن پسري من * نزديك شد و بوسه داد باو بوي كرد مر
بوي جامهاي او آفرين كرد اويرا گفت ببين بوي پسري من چون بوي دشت آنچه آفرين كرد
28 اويرا خدا * و بدهد بتو خدا از شبنم آن آسمان و از چربيهاي آن زمين و بسيار دانه و شيره *

Offéréſque patri tuo, et comedet, propterea quòd benedicat tibi ante mortem ipſius. Dixit Jaacob ad Ribcah matrem ſuam; Ecce Eſhau frater meus vir piloſus eſt, ego autem vir lævis. Fortaſſis attrectabit me pater meus, & ero in oculis ejus veluti falſus, & inducam ſuper me maledictionem et non benedictionem. Reſpondit ei mater ejus; Super me maledictio tua, filì mi: tantùm auſculta voci meæ, & vade & cape mihi. Abiens itaque cepit & attulit matri ſuæ: & præparavit mater ejus cibos quemadmodum diligebat pater eius. Acciénſq; Ribcah veſtes Eſhau filii ſui majoris, concupiſcibiles, quæ erant apud ſe in domo, induit Jaacob filium ſuum minorem: Et pelles hœdorum caprarum induit ſuper manus ejus, ac ſuper lævitatem colli ejus. Et dedit cibos & panem quem feciſſet, in manum Jacob filii ſui. Venit itaque ad patrem ſuum, dicens; Pater mi: Reſpondit, Ecce me: quis es tu filì mi? Reſpondit Jaacob patri ſuo; Ego ſum Eſhau primogenitus tuus, feci quemadmodum locutus es mihi: ſurge jam, ſede & comede de venatione mea, quapropter benedicat mihi anima tua. Dixit Iſhac filio ſuo; Quid hoc? feſtinationem feciſti ad inveniendum, fili mi. Ait, Quia ſupervenire fecit Dominus Deus tuus coram me. Dixit Iſhac ad Jaacob; Propinquum te ſiſte jam, & palpabo te, an tu ſis filius meus Eſhau, nécne. Accedente itaque Jaacob ad Iſhac patrem ſuum, attrectavit eum, dicens; Vox, vox Jaacobi: manus autem, manus Eſhau. Et non dignovit eum, quia erant manus ejus ſicut manus Eſhau fratris ejus, piloſæ: & benedixit ei. Dixitque; Tu ipſe filius meus Eſhau? Reſpondit, Ego ſum. Dixit, Affer mihi, & comedam de venatione filii mei, ut benedicat tibi anima mea: Attulit itaque ei, & edit; tuliſq; ei vinum, ac bibit. Dixitq; ei Iſhac pater ejus; Accede nunc, & oſculum da mihi, filì mi. Accedens itaque oſculum dedit ei: Et odoratus eſt odorem veſtimentorum ejus, & benedixit ei, dicens; Vide, odor filii mei velut odor agri cui benedixit Deus. Et det tibi Deus de rore cœli, & ex pinguedinibus terræ, & copiam frumenti ac muſti.

UMI

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

29 יִפְלְחוּן קֳדָמָךְ אוּמַיָא כָּל בְּנוי דְעֵשָׂו וְיִשְׁתַּעְבְּדוּן לָךְ כָּל מַלְכַיָא כָּל בְּנוי דְיִשְׁמָעֵאל הֱוֵי רַב וְשַׁלִּיט עַל בְּנֵי קְטוּרָה יְהוֹן מְקַדְמִין וְשָׁאלִין בִּשְׁלָמָךְ כָּל בְּנוי דְלָבָן אֲחוּךְ דְאִמָּךְ מַן דְלֵיט יְחֵךְ יַעֲקֹב בְּרִי יְהֵוִי לֵיט כְּבִלְעָם בַּר בְּעוֹר וּמַן דְמְבָרְכָךְ יְחֵךְ יְהֵוִי בְּרִיךְ כְּמשֶׁה נְבִיָא סַפְּרָה דְיִשְׂרָאֵל :

29 יעבדוך ישתעבדון לך אומיא כל בנוי 29
דעשו ויסתנון קומך מלכוותא כל בנהא
דקטורה רב ושליט תהי על אחך ויהון
מקדמין למשאל בשלמך בני אמך ליטך
ברי יהון ליטין כבלעם בר בעור ומברכך
יהון ברוכין כמשה נביא ספרהום
דישראל : ויהי והוה כד שיצי יצחק 30
לברכא ית יעקב והוה ברם מיפק נפק
יעקב כתרתין טפוחין מלוות יצחק אבוי

Servire cogantur tibi populi, omnes 29
filii Esau; & incurvent se coram
te regna, omnes filii Cetura: princeps & dominator fis super fratres
tuos, & præveniant petere de pace
tua filii matris tuæ: maledicentes tibi, fili mi, erunt maledicti, ficut
Balaam filius Beor, & benedicentes
tibi erunt benedicti, ficut Moses
propheta legislator Israelitarum.
Et accidit quando absolvit Isaac 30
benedicere Jacobum, tantùm exeundo exierat Jacob circiter duas
palmas ab Isaac patre suo, & Esau
frater ejus veniebat à venatione sua.

Hieros. 29 *Serviant coram te populi, omnes filii Esau; & subjiciantur tibi omnes reges, omnes filii Ismael: esto dominus & princeps super filios Keturæ: prævenient & petent pacem à te omnes filii Laban fratris matris tuæ. Quisquis maledixerit tibi Jacob fili mi, erit maledictus, sicut Balaam filius Beor: quisquis autem benedixerit tibi, erit benedictus, sicut Moses propheta, legislator Israelitarum.*

וְעָשׂוּ אָחוּי עַל מְצִידֵיהּ : ויעש וְעָבִיב מֵימְרָא דַיְיָ מְנִידֵיהּ צֵידָא וְאַשְׁפַּח 31
כַּלְבָּא חַדָא וְקַטְלֵיהּ וְעָבַד אַף הוּא מְנִיהּ תַּבְשִׁילִין וְאַיְתִי לְאָבוּי וְאָמַר לְאָבוּי יְקוּם
אַבָּא וְיֵכוֹל מְצִידָא דְבֵרְיהּ דִּיתְבָּרְכִנֵּנִי נַפְשָׁךְ : ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ יְצָחָק 32
אָבוּי וְאָמַר לֵיהּ מַאן אַנְתְּ וְאָמַר אֲנָא בְּרָךְ בּוּכְרָךְ עֵשָׂו : ויחרד וְאִתְרְעִיעַ יְצָחָק 33
וְעִוּוַע סַגִּי כְּדֵי שְׁמַעַת קָלֵיהּ דְעֵשָׂו וְרִיחַ תַּבְשִׁילֵיהּ עָלַת בְּאַנְפּוֹי הֵיכְרֵיחָא דִיקִידַת
גֵּהִינֵּם וְאָמַר מַאן הוּא דְכִי רְצַד צֵידָא וְאָעֵל לִי וַאֲכָלִית מִכָּל דַאֲיָתִי עַד דְלָא עָלַת
וּבְרִיכְתֵּיהּ וְאַפִּילוּ הָכִי בְּרִיךְ יְהֵי : כשמוע כְּדֵי שָׁמַע עֵשָׂו יָת פִּתְגָמֵי אָבוּי וְצָוַח 34
צְוָוחְתָא רַבְּתָא וּמְרִירְתָא עַד לַחֲדָא וַאֲמַר לְאָבוּי בָּרְכִנִי אוּף לִי אַבָּא : ויאמר
וַאֲמַר עַל אָחוּךְ בְּחָכְמְתָא וְקַבֵּל מֵינִי בִּרְכָתָךְ : ויאמר וַאֲמַר בְּקוּשְׁטָא קְרָא שְׁמֵיהּ 35
יַעֲקֹב וְשָׁקַר בִּי דְנָן תַּרְתֵּין זִמְנִין יָת בְּכִירוּתִי נְסִיב וְהָא כְּרַן קַבִּיל בִּרְכָתִי וַאֲמַר 36
הַלָּא שְׁבַקְתָּא לִי בִּרְכָתָא : ויען וְאָתֵיב יְצָחָק וַאֲמַר לְעֵשָׂו הָא שַׁלִּיט מֵינִיתֵיהּ 37
עֲלָךְ וְית כָּל אָחוי שַׁוִּיתִי קוּמוי לְעַבְדִין וְעִיבּוּר חֲמַר סַעֲדְתִּיו וְאִוִיל וְתִיטָרַד מִנִי
דְמַהּ אֶעֱבִיד לָךְ בְּרִי : ויאמר וַאֲמַר עֵשָׂו לְאָבוּי הֲבִירְכָתָא חֲדָא הִיא לָךְ אַבָּא 38
בָּרְכִנִי אוּף לִי אַבָּא וְאָרִים עֵשָׂו קָלֵיהּ וּבְכָא : ויען וְאָתֵיב יְצָחָק וַאֲמַר לְעֵשָׂו 39
הָא בְּטוּב פְּרִי אַרְעָא יְהֵי מוֹתְבָךְ וּמִטַּלָּא
דִשְׁמַיָּא מִלְעֵילָא : ועל חרבך תֶּחְיֶה וְעַל 40
סַיְיפָךְ תְּהֵי רָחִיץ עָלִיל לְכָל אָתַר וּמַרְכִּיךְ
וְחָאֵי וּלְאָחוּךְ תְּהֵי מִשְׁתַּעְבַּד וְיְהֵי אֵין
רַשְׁיֵעִי וְתִתְּבַּר יָת בְּנוי מִלְמֵיטַר פִּקּוּדֵי
אוֹרַיְיתָא בְּגִין תְּהֵי פְּרִיק נִיר שְׁעִבּוּדֵיהּ
מֵעַל צַוָּארָךְ :

29 יפלחון קדמך אומיא כל בני דעשו
וישתעבדון לך כל מלכיא כל בני
דישמעאל הוי רב ושליט על בני קטורה
יהון מקדמין ושאלין בשלמך כל בני
דלבן אחוך דאמך מן דליט יחך יעקב
ברי יהוי ליט כבלעם בן בעור ומן דמברכך
יחך יהוי ברוך כמשה נביא ספרה
דישראל :

29 יִפְלְחוּן קֳדָמָךְ אוּמַיָא כָּל בְּנוי דְעֵשָׂו
וְיִשְׁתַּעְבְּדוּן לָךְ כָּל מַלְכַיָא כָּל בְּנוי
דְיִשְׁמָעֵאל הֱוֵי רַב וְשַׁלִּיט עַל בְּנֵי קְטוּרָה
יְהוֹן מְקַדְמִין וְשָׁאלִין בִּשְׁלָמָךְ כָּל בְּנוי
דְלָבָן אֲחוּךְ דְאִמָּךְ מַן דְלֵיט יְחֵךְ יַעֲקֹב
בְּרִי יְהֵוִי לֵיט כְּבִלְעָם בֶּן בְּעוֹר וּמַן דְמְבָרְכָךְ
יְחֵךְ יְהֵוִי בְּרִיךְ כְּמשֶׁה נְבִיָא סַפְּרָה
דְיִשְׂרָאֵל :

Hieros. 40. *Et armis bellicis tuis vives, & coram fratre tuo te humiliabis. Et erit cum operam dabunt filii Jacob legi, & servabunt mandata, imponent jugum servitutis super collum tuum: quando autem averterint se filii Jacob, ut non studeant legi, nec servaverint mandata, ecce tunc abrumpes jugum servitutis eorum à collo tuo.*

ירושלמי 40 וְעַל מָנֵי וֵינָךְ תֶּחְיֵי וְקָדָם
אָחוּךְ תֶּהֱוֵי מִשְׁתַּעְבַּד וְיְהֵוִי כַּד יְהוֹן בְּנוי
דְיִשְׂרָאֵל לָעְיָין בְּאוֹרַיְתָא וְנָטְרִין פִּקּוּדַיָא
יְהוֹן מְשַׁוְיִן נִיר שְׁעִבּוּדָא עַל צַוָּארָךְ וְכַד
יִמְנְעוּן גַּרְמִידְהוֹן בְּנוי דְיִשְׂרָאֵל מִלְמֵיעֱבַד
בְּאוֹרַיְתָא וְלָא לְמִטַּר פִּקּוּדַיָא הָא בְּכֵן
תֶּהֱוֵי פְּרִיק נִיר שְׁעִבּוּדְהוֹן מֵעַלְוֵי צַוָּארָךְ :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 * مطيع باشند ترا قومها وسجود كنند بتو خيشها باش جبّار ببرادران تو وسجود كنند
30 بتو پسران مادري تو نفرين كنان تو بنفرين وآفرين كنان تو آفرين * بود چون آنچه تمام
كرد يصحق بآفرين كردن مر يعقوب بود خاصه بيرون آمدن بيرون آمد از نزد پيش يصحق
31 پدري او وعشو برادري او بيامد از نخجير او * بكرد نيز او طعامها بياورد بپدري او
32 گفت بپدري او برخيزد پدري من وبخورد از نخجير پسري او در سبب آفرين [كند] مرا
جان تو * گفت باو يصحق پدري او كيستي تو گفت من پسري تو نخست زاد تو عشو *
33 بلرزيد يصحق لرز بزرك تا بغايت گفت كيست اينجا او نخجير كرد نخجير و بياورد
34 بمن وبخوردم از همه در پيش بيايي وآفرين كردم اويرا نيز آفرين باشد * چون شنيدن عشو
مر سخنهاي پدري او ناله زد ناله بزرك وتلخ تا بغايت گفت بپدري او آفرين كن مرا نيز
35 36 من پدري من * گفت بيامد برادري تو در مكر وبستاند آفرين تو * گفت حقيقت
بخواند نام او يعقوب مكر كرد بمن اين دو بارها مر نخست زادي من بستاند واينك
37 اكنون بستاند آفرين من گفت ها نه باقي گذاشتي بمن آفرين * جواب داد يصحق وگفت
بعشو اينك جبّار بنهادم اويرا بتو ومر همه برادران او بدادم باو بندگان ودانه وشيره
38 بنهادم اويرا وبتو كجا چه كنم پسري من * گفت بپدري او ها آفرين يكّه آن بتو
39 پدري من آفرين كن مرا نيز من پدري من برداشت عشو آواز او وبگريست * جواب داد
يصحق پدري او گفت باو [اينك] از چربيها آن زمين باشد نشستن جاي تو واز شبنم
40 آن آسمان از بالا * وابر شمشير تو بزيي ومر برادر تو مطيع باشي وباشد چون آنچه مسلط
سوي جدا كني يوغ او از بالاي گردن تو *

Obsequentes sint tibi populi, & reverentiam exhibeant tibi cognationes; esto præpotens in fratres tuos, & reverentiam exhibeant tibi filii matris tuæ: maledicentes tibi, maledictioni sunto: & benedicentes tibi, benedictioni. Fuit autem, quando finivisset Isaac benedicere Jaacob, erat tantùm exeundo egressus à conspectu Isaac patris sui, & Esau frater ejus venit à venatione sua. Præparavit quoque ipse cibos, & attulit ad patrem suum, dicens patri suo; Surgat pater meus, & comedat de venatione filii sui, ut benedicat mihi anima tua. Dixit ei Isaac pater ejus; Quis es tu? Respondit; Ego sum filius tuus, primogenitus tuus Esau. Tremuitque Isaac tremore magno, usque valdè, dicens; Quis est hic? ipse venatus est venationem, & attulit mihi, & comedi ex omni priusquàm venires: & benedixi eum, etiam benedicetur. Quum audisset Esau verba patris sui, gemitum fecit ploratu ingenti ac amaro, usque valdè, dicens patri suo; Benedic mihi, etiam ego, pater mi. Respondit; Venit frater tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam. Ait; Verè vocavit nomen ejus Jaacob: nam dolum egit mecum his duabus vicibus: primogenituram meã accepit, & ecce nunc accepit benedictionem meam. Dixit quoque, Nonne reliquisti mihi benedictionem? Responsum dedit Isaac, & dixit ipsi Esau; En potentem posui eum super te, et omnes fratres ejus dedi ei in servos: frumentum quoq; & mustum apposui ei: & tibi ubinam quid faciam, fili mi? Dixit patri suo; Num benedictio unica illa est tibi, pater mi? benedic mihi, etiam ego, pater mi: sustulitque Esau vocem suam, ac flevit. Tunc responsum dedit Isaac pater ejus, dicens ad eum; En è pinguedinibus terræ erit residendi locus tuus, & è rore cœli desuper. Et gladio tuo vives, ac fratri tuo obsequens eris: erit autem, quando dominaberis, separabis jugum ejus de super collum tuum.

41 וישטם ונטר עשו שנא בלביה על יעקב אחוי על סדר בירכתא די ברכיה אבוי
ואמר עשו בלביה ליום אנא עביד היכמא דעבד קין דקטל ית הבל באחוי
והדר אבוי ואוליד ית שת ברם מתעתיד אנא עד ומן דימטון יומי אבלא דמיתת
42 אבא ובכן אנא קטיל ית יעקב אחי ואנא משתכח קטיל ויריתי : וינד ואתחוא
לרבקה ברוח קודשׁ ית פתגמי עשו ברה רבא דחשיב בלביה למקטול ליעקב
ושדרת וקראת ליעקב ברה ואמר ליה הא עשו אחוך כמין לך בתן ומתיעץ
43 עלך למקטלך : ועתה וכרון ברי קבל מני קום ערוק לך לנפשך ואיזיל לות
44 לבן אחי לחרן : ושבות ותיתיב עמיה יומין קלילין עד די תשדוף ריתחא
45 דאחוך : עד שוב עד דינוח רוגזא דאחוך מנך ויתנשי ית מה דעבדת ליה
ואשדר ואידברינך מתמן למה אייתכל
אוף תרוויכון יומא חד דאנתך מתקטיל
והוא מטרד היכמא דאתכלית חוה מן
הבל דקטליה קין ואטרדן תרויהון מן אפי אדם וחוה כל יומי חייהום דאדם
46 וחוה : ותאמר ואמרת רבקה ליצחק איתעקית בחיי מן קדם רגוו בנת חת אין
נסיב יעקב איתא דשיעתא מבנת חת כאלין מבנתהון דעמא דארעא למה לי חיין :

כח
1 ויקרא וקרא יצחק ליעקב ובריך יתיה ופקדיה ואמר ליה לא תסב איתא מבנתהום
2 דכנענאי : קום קום איזיל לפדן בדתואל אבוהא דאמך וסב לך מתמן איתא
3 מבנת לבן אחוהא דאמך : ואל שדי יברך יתך בנכסין סגיאין ויפשינך
ויסגינך לתריסר שבטין ותהי לכנשת דבני סנהדרין דסכומהון שובעין כמנייא
4 עממייא : ויתן ויתן לך ית ברכתא דאברהם לך ולבנך עמך ויתיבינך למירתך ית ארע
תותבותך די יהב יי לאברהם : וישלח ושדר יצחק ית יעקב ואזל לפדן ארם
5 לבן בר בתואל ארמאה אחוהא דרבקה אימא דיעקב ועשו : וירא וחמא עשו ארום
6 ברוך יצחק ית יעקב ושדר יתיה לפדן ארם למסב ליה מתמן איתא כד ברוך יתיה
ופקיד עלוי למימר לא תסב איתא מבנתהון דכנענאי : וישמע וקבל יעקב במימר
7 אבוי ובמימר אמיה ואזל לפדן ארם : וירא וחמא עשו ארום בישן בנתהון דכנענאי
8 קדם יצחק אבוי : וילך ואזל עשו לות ישמעאל ונסיב ית מחלת היא בשמת ברת
9 ישמעאל בר אברהם אחתיה דנבויות מן אמתיה על נשוי ליה לאנתו :

41 Et servavit Esau odium in corde suo contra Jacob fratrem suum, propter ordinem benedictionis qua benedixit illi pater ejus : & dixit Esau in corde suo ; Non faciam ut fecit Cain, qui occidit Abel dum pater ejus viveret, quare pater ejus genuit iterum Seth : verùm expectabo usque ad tempus quò accesserint dies luctûs mortis patris mei, & tum interficiam Jacobum fratrem meum, atque ita inveniar & homicida & hæres. 42 Et indicata sunt Rebeccæ per Spiritum sanctum verba Esau filii sui majoris, qui cogitabat apud se interficere Jacobum : itaque misit, & vocavit Jacobum filium suum minorem, & dixit illi ; Ecce Esau frater tuus insidiatur tibi, & consilium init contra te ad interficiendum te. 43 Jam verò fili mi acquiesce mihi : surge, fuge tibi pro anima tua, & abi ad Labanum fratrem meum in Charan. 44 Et manebis cum eo diebus paucis, donec sedetur furor fratris tui, 45 Donec *inquam* quiescat ira fratris tui à te, & oblivioni tradat id quod feciſti illi ; tum mittam, & accipiam te inde : cur orbabor etiam vobis ambobus die uno, quo tu interficieris & ipse expelletur ; quemadmodum orbata est Eva ab Habel, quem interfecit Cain, & sublati sunt ambo ipsi à conspectu Adam & Hevæ omnibus diebus vitæ Adam & Hevæ ? 46 Et dixit Rebecca Isaaco ; Dolore afficior in vita mea propter indignationem filiarum Cheth : si accipiat Jacob mulierem improbam ex filiabus Cheth, sicut istæ *sunt* ex filiabus populi terræ, ad quid mihi vita ?

Hiar. 49, *Donec avertatur ira fratris tui à te.*

CAP. XXVIII.

1 Et vocavit Isaac Jacobum, & benedixit ei ; & præcepit ei, & dixit ei ; Non accipies uxorem ex filiabus Chananæorum. 2 Surge, abi in Padan-Aram, in domum Bethuel patris matris tuæ : & sume tibi indè uxorem de filiabus Laban matris tuæ. 3 Et Deus omnipotens benedicat tibi divitiis multis, & crescere faciat te, & multiplicet te in duodecim tribus : ut merearis congregationem filiorum synedrii, quorum numerus sit septuaginta, secundùm numerum populorum. 4 Et det tibi benedictionem Abraham, tibi & filiis tuis tecum : & habitare faciat te, ut hæreditariò possideas terram peregrinationis tuæ, quam dedit Dominus Abrahamo. 5 Et misit Isaac Jacobum, & abiit in Padan-Aram, ad Laban filium Bethuelis Aramæi, fratris Rebeccæ matris Jacobi & Esau. 6 Et vidit Esau quod benedixisset Isaac Jacobo, & misisset eum in Padan-Aram, ad accipiendum sibi indè uxorem : quando benedixisset ei, & præcepisset ei, dicendo ; Non accipies uxorem ex filiabus Chananæorum. 7 Et auscultâsset Jacob sermoni patris sui, & sermoni matris suæ : & abiisset in Padan-Aram. 8 Et vidit Esau quòd malæ *essent* filiæ Chananæorum coram Isaac patre suo. 9 Et abiit Esau ad Ismael : & accepit Machalath (ea est Bosmath) filiam Ismael filii Abraham, sororem Nebajoth de matre sua, ultra uxores suas sibi in uxorem.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

41 * کین گرفت عشو مر یعقوب ابر آن آفرین آنچه آفرین کرد اویرا پدري او گفت عشو در
42 دل او نزدیك شوند روزگاران [تالهي] پدري من بکشم مر یعقوب برادري من * آگاه شد ببرقه
مر سخنها عشو پسري آن آن ببرك بفرستاد وبخواند بیعقوب پسري آن آن خرد گفت باو اینك
43 عشو برادري تو کمین کنا بتو بکشتن تو * واکنون پسري من بشنو در آواز من
44 برخیز بگریز بتو بلبن برادري من بحرن * وبنشیني اواز او روزگاران اندکان تا آنچه باز
45 گردد غضب برادري تو * تا باز گشتن خشم برادري تو از تو وفراموش کند مر آنچه کردي
46 باو بفرستم وبستانم ترا از آنجا چرا سکلفیده بینم دوي شما روز یکّه * گفت ربقه بیصحق
ستوه شدم در زندگي من از پیش دختران حت اگر ستانا یعقوب زن از دختران حت چون
اینان از دختران آن زمین چرا بمن زندگي * فصل بیست هشتم *

1 * بخواند یصحق بیعقوب آفرین کرد اویرا بفرمود اویرا گفت باو نه ستاني زن از دختران
2 کنعن * برخیز برو بفدن ارم بخانهي بتوال پدري مادر تو وبستان بتو از آنجا زن از
3 دختران لبن برادري مادري تو * وخدا شدّي آفرین کند ترا وبرومند کند ترا وبسیار
4 کند ترا وباشي بجمع قومیها * وبدهد بتو مر آفرین ابرهم بتو وبنسل تو اواز تو بمیراث
5 گرفتن تو مر زمین نشستن جاي تو آنچه بداد خدا بابرهم * بفرستاد یصحق مر یعقوب
6 برفت بفدن ارم بلبن پسري بتوال آن ارمي برادري ربقه مادري یعقوب وعشو * بدید
عشو که آفرین کرد یصحق مر یعقوب وبفرستاد اویرا بفدن ارم بستاندن باو از آنجا زن
7 در آفرین کردن اویرا وبفرمود ابر او بگفتن نه ستاني زن از دختران کنعن * بشنید یعقوب
8 بپدري او وبمادري او برفت بفدن ارم * بدید عشو که بدانند دختران کنعن در
9 چشمان یصحق پدري او * برفت عشو بیشمعال بستاند مر محلت دختر یشمعال پسري
ابرهم خواهر نبیوت ابر زنان او باو بزن *

Iram autem *concepit Esau in Jacob, propter benedictionem quâ benedixerat ei pater ejus, dixitq; Esau in corde suo ; Appropinquabunt dies luctûs patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* 42 At *resciscens Rebecah verba Esau filii ipsius majoris, misit ac vocavit Jacob filium suum minorem, dicens ei ; Ecce Esau frater tuus insidias struit tibi ad occidendum te. Et jam fili mi, auscultà voci meæ : surge, fuge tibi ad Laban fratrem meum in Haran : Et sedebis apud eum dies paucos, quoadusque revertatur furor fratris tui : Donec aversâ irâ fratris tui à te, ut oblivioni tradat quod feciſti ei, mittam et accipiam te indè : quare orbatam me videbo ambobus vestrûm die unâ ?* 46 Et *dixit Ribcah ad Isaac ; Pertæsus sum vitæ meæ propter filias Heth : si accepturus sit Jacob uxorem de filiabus Heth, sicut istæ quæ ex filiabus terræ, quare mihi vita ?*

CAP. XXVIII.

1 *Vocans itaq; Isaac Jacob, benedixit ei, præcepitq; ei dicens ad eum ; Ne accipias uxorē de filiabus Chenaan. 2 Surge, vade in Phadan-Aram, ad domum Bethuel patris matris tuæ, & accipe tibi indè uxorem de filiabus Laban fratris matris tuæ. 3 Deus autem Shaddai benedicat tibi, & fructiferum reddat te, et multiplicet te, erisq; in cœtum populorum. 4 Det quoq; tibi benedictionem Abraham, tibi ac progeniei tuæ tecum, ut hæreditate accipias terram commorationis tuæ, quam dedit Deus ipsi Abraham. 5 Misit igitur Isaac Jacob, qui perrexit in Phadan-Aram ad Laban filiū Bethuel Aramæi fratrē Ribcah matris Jacob et Esau. 6 Vidit autem Esau quòd benedixisset Isaac Jacob, & misisset eum in Phadan-Aram ad accipiendum sibi indè uxorem, et benedicendo eum præcepisset ei dicendo ; Ne capias uxorem de filiabus Chenaan : 7 Quodque auscultans Jacob patri suo ac matri suæ, abiisset in Phadan-Aram : 8 Videns etiam Esau quòd malæ essent filiæ Chenaan in oculis Isaac patris sui, 9 Profectus Esau ad Ismaël, accepit Mahalath filiam Ismaël filii Abraham, sororem Nebajoth ultra uxores suas, sibi in uxorem.*

SECT. VII.

10 Quinque miracula facta sunt Jacobo eo tempore quo exiit ex Beersaba. Miraculum prius; breviores factæ sunt horæ diei, & occubuit sol ante tempus suum eò quòd desideraret Sermo loqui cum eo. Miraculum secundum; quatuor lapides quos posuit Jacob pro cervicali suo, invenit eos manè in lapidem unum. Miraculum tertium; lapis pro quo movendo ab ore putei congregabant omnes greges, volvit ipsum uno ex brachiis suis. Miraculum quartum; exundavit puteus, & ascenderunt aquæ in superficiem ejus: & exundabat omnibus diebus quibus fuit in Charran. Miraculum quintum; subsiluit coram eo terra, ita ut eodem die quo exiit, abierit in Charran. Et oravit in loco domus sanctuarii, 11 & pernoctavit ibi, quoniam sol occubuerat; & accepit quatuor ex lapidibus loci sancti, & posuit pro cervicali suo: & cubuit in loco illo. Et somniavit, & ecce scala fixa erat 12 in terra, cujus caput perveniebat usque ad summitatem cœlorum: & ecce duo angeli qui profecti sunt Sodomam, & expulsi sunt è concilio eorum, propterea quod revelarent secreta Domini seculi; itaque erant assiduè ambulantes, usque ad tempus quo exiit Jacob è domo patris sui, & ipsi benignè comitabantur eum usque ad Bethel, & eodem die conscenderunt cœlos excelsos, & respondentes dixerunt; Venite, videte Jacob pium, cujus imago fixa est in solio gloriæ, quem tantopere videre desiderâstis: tunc reliqui angeli sancti Domini descendebant ad contemplandum ipsum. Et ecce gloria Domini constituta 13 *erat* juxta eum, & dicebat illi; Ego Dominus Deus ipsius Abraham patris tui, & Deus Isaac: terram super quam decumbis tibi dabo, & filiis tuis. Et erunt filii tui multi 14 sicut pulvis terræ, & *eam* possidebis ad occidentem, orientem, septentrionem, & meridiem: & benedicentur propter merita tua omnes prosapiæ terræ, & propter merita filiorum tuorum. Et ecce Sermo 15 meus tibi erit auxilio, & servabo te quocunque iveris, & reducam te in hanc terram: quoniam non derelinquam te, usque ad tempus quo faciam quæ tibi dixi. Et experrectus est Jacob ex somno suo, & dixit; 16 Verè est gloria majestatis Dei habitans in hoc loco, & ego nesciebam. Et timuit, & dixit; Quam tremendus & laudabilis locus iste! non est 17 locus iste prophanus, sed verò domus sanctuarii nominis Dei: & hic *locus* rectus est ad orandum, dispositus è regione portæ cœlorum, fundatus sub solio gloriæ. Et surrexit Jacob in aurora, & accepit lapidem 18 quem posuerat pro cervicalibus suis, & posuit ipsum statuam: & fudit oleum super verticem ejus.

Hier. 10. *Quinque miracula facta sunt patri nostro Jacobo, eo tempore quo exiit ex Beersheba ad proficiscendum in Charran. Miraculum prius; breviores factæ sunt illi horæ diei, & occubuit illi sol ante horam, eò quòd desideraret Sermo ejus loqui cum eo. Miraculum secundum; postquam sustulit pater noster Jacob pedes suos ex Beersaba exiluit terra coram eo, & inventus est sedens in Charan. Miraculum tertium; lapides quos tulit Jacob pater noster vesperi, & posuit eos sub fundamentis capitis sui, postquam autem surrexit in aurora, invenit omnes istos in lapidem unum: ille autem est lapis quem erexit in fœdus prius, & effudit oleum super caput ejus. Miraculum quartum; quòd erant omnes pastores congregati ad ipsum lapidem, ad revolvendum ipsum ex ore putei, neque poterant: postquam autem venit Jacob pater noster, abstulit eam unâ manu & potavit gregem Laban fratris matris suæ. Miraculum quintum: postquam sustulit pater noster Jacob lapidem ab ore putei, exundavit puteus, duravitque illa exundatio viginti annis, omnibus diebus quibus pater noster Jacob commoratus est in Charan. Ista quinque miracula facta sunt patri nostro Jacob, tempore quo egressus est ex Beersaba ut proficisceretur in Charan. 12. Et somniavit, & ecce scala fixa erat in terra, cujus caput perveniebat usq; ad summitatem cœlorum; & ecce Angeli, qui comitabantur eum jam inde à domo patris sui, ascenderunt ad nuntiandum angelis excelsis dicendo: Venite videte Jacobum virum pium, cujus imago est in solio gloriæ, quem desideràstis videre: & ecce Angeli sancti à facie Domini ascendebant & descendebant, & contemplabantur ipsum.*

בראשית כח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ס ס ס

10 וְיָצָא חַמְשָׁא נִיסִין אִתְעַבִּידוּ לְיַעֲקֹב בְּזִמְנָא דִּנְפַק מִן בְּאֵר דְּשָׁבַע: נְסָא קַמָּא אִתְקְצָרוּ שְׁעִוִי דְיוֹמָא וּטְמַע שִׁמְשָׁא בְּלָא אִשְׁוּנֵיהּ מִן קֳדָם דְּהַוָה דְבִירָא מִתְחַמַּד לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ: נְסָא תִנְיָנָא אַרְבְּעָתֵי אַבְנַיָא דְשַׁוִי אִסְדּוּ אַשְׁכַּח יַתְהוֹן בְּצַפְרָא לְאַבְנָא חָדָא: נְסָא תְּלִיתָאָה אַבְנָא דַהֲווֹ כָּל עָדְרַיָא מִתְכַּנְשִׁין וּמְגַלְגְּלִין לֵהּ מֵעִילּוֹי פֻּם בֵּירָא נַלְגַּל יָתֵהּ בְּחַדָּא מִן דְּרָעוֹי: נְסָא רְבִיעָאָה דְטָפַת בֵּירָא וְסַלִיקוּ מַיָא לְאַנְפּוֹי וַהֲוַת טַיְיפָא כָּל יוֹמִין דַּהֲוָה בְּחָרָן: נְסָא חַמְשָׁאָה קְפָצַת אַרְעָא קוּמוֹי וּבַהֲהוּא יוֹמָא דְנָפַק אָזַל לְחָרָן: 11 וּפְגַע וְצַלִּי בַּאֲתַר בֵּי מוּקְדְּשָׁא וּנְסִיב וּבָת תַּמָּן אֲרוּם טָמַע שִׁמְשָׁא וּנְסִיב אַרְבְּעָה מֵאַבְנֵי אֲתָרָא קַדִּישׁ וְשַׁוִי אִסְדּוּ וּשְׁכִיב בְּאֲתַר הַהוּא: 12 וְחֶלֶם וַחֲלֶם וְהָא סוּלְמָא קְבִיעַ בְּאַרְעָא וְרֵישֵׁיהּ מָטֵי עַד צִית שְׁמַיָא וְהָא מַלְאֲכַיָא דְאִזְּלוּ לְסָדוֹם וְאִטְרְדוּ מִן מְחִיצָּתְהוֹן מִן בְּגַלְ דְּגַלְיִין מַסְטִירִין דְּמָרֵי עָלְמָא וַהֲווֹ מַטְרִידִין וְאָזְלִין עַד זְמַן דְּנָפַק יַעֲקֹב מִבֵּית רְשִׁי וְהֵינוּן לָוָן יָתֵיהּ בְּחִסְדָּא עַד בֵּית אֵל וּבַהֲהוּא יוֹמָא סַלְקוּן לִשְׁמֵי מְרוֹמָא עִנִין וְאָמְרִין אִיתוֹן חֲמוֹן יַעֲקֹב חֲסִידָא דְאִיקוֹנִין דְּיוֹקְנֵיהּ קְבִיעָא בְּכוּרְסֵי יְקָרָא דַהֲוֵיתוּן מִתְחַמְּדִין לְמֶחֱמֵי יָתֵיהּ בְּבַר אֱנָשׁ דְּיָתִיב עַל כּוּרְסֵי יְקָרֵיהּ דְּאַנְתְּ מִתְחַמֵּד לְמֶחֱמֵי יָתֵיהּ וְהָא מַלְאֲכִין קַדִּישִׁין מִן קֳדָם יְיָ סָלְקִין וְנָחֲתִין וּמִסְתַּכְּלִין בֵּיהּ:

14 וְהֵיה וִיהוֹן בְּנָךְ סַגִּיאִין הֵי בְּעַפְרָא דְאַרְעָא וְתַתְקֵיף לְמַעְרְבָא וְלְמַדִּינְחָא וְלְצִיפּוֹנָא וּלְדָרוֹמָא וְיִתְבָּרְכוּן בְּנִין זַכְוָותָךְ כָּל יִחוּסֵי אַרְעָא וּבְנִין זַכְוָות בְּנָךְ: 15 וְהָא וְהָא מֵימְרִי בְּסַעֲדָךְ וְאֶטְרִינָךְ בְּכָל אֲתַר דְּתְהַךְ וְאָתֵיבִינָךְ לְאַרְעָא הָדָא אֲרוֹם לָא אֶשְׁבְּקִינָךְ עַד זְמַן דִּי אַעֲבִיד יַת דְּמַלֵּילִית לָךְ: 16 וְיִקַץ וְאִיתְעַר יַעֲקֹב מִדְּמֵכְיֵהּ וְאָמַר בְּקוּשְׁטָא אִית יְקָר שְׁכִינְתָא דַיְיָ שְׁרֵי בְּאַתְרָא הָדֵין וַאֲנָא לָא הֲוִית יָדַע: 17 וְיָרֵא וְדָחִיל וְאָמַר מַה דְּחִיל וּמְשַׁבַּח אַתְרָא הָדֵין לֵית דֵּין אֶלָּא בֵּית מַקְדְּשָׁא דַיְיָ וְדֵין תְּרַע שְׁמַיָא מְשַׁכְלַל תְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא: 18 וְשִׁכִּם וְאַקְדִּים יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וּנְסִיב יַת אַבְנָא מַן דְּשַׁוִי אִסְדּוֹי וְשַׁוִי יָתֵהּ קָמָא וְאָרִיק מִשְׁחָא עַל רֵישֵׁיהּ:

ס ס ס

10 חַמְשָׁא נִסִּין אִתְעַבִּידוּ לַאֲבוּנָן יַעֲקֹב בְּזִמְנָא דִּנְפַק מִבְּאֵר שָׁבַע לְמֵיזַל לְחָרָן: נְסָא קַדְמָאָה אִתְקְצָרוּ לֵיהּ שַׁעֲוֵי דְיוֹמָא וּטְמַעַת לֵיהּ שִׁמְשָׁא דְּלָא בְאִשְׁוּנֵיהּ מִן בְּגַלַל דַּהֲוָה דְּבוּרֵיהּ מִתְחַמְּדָא לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ: נְסָא תִנְיָנָא כֵּיוָן דְּנָטַל אֲבוּנָן יַעֲקֹב רַגְלוֹי מִבְּאֵר שָׁבַע קַפְצַת אַרְעָא קֳדָמוֹי וְאִשְׁתְּכַח יָתִיב בְּחָרָן: נְסָא תְּלִיתָאָה אֲבַנָא דַהֲוָה כָּל עָדְרַיָא מִתְכַּנְשִׁין וּמְגַלְגְּלִין לֵהּ מֵעִילּוֹי פֻּם בֵּירָא נַלְגַּל יָתֵהּ בְּחַדָּא מִן דְּרָעוֹי: נְסָא רְבִיעָאָה דְטָפַת בֵּירָא וְסַלִיקוּ מַיָא לְאַנְפּוֹי וַהֲוַת טַיְיפָא כָּל יוֹמִין דַּהֲוָה בְּחָרָן: נְסָא חַמְשָׁאָה קְפָצַת אַרְעָא קֳדָמוֹי וְהֵיא אֲבַנָא דְאָקִים קָיְמָא קָמָא וְאָרִיק מִשַּׁח עַל רֵישֵׁיהּ: נְסָא רְבִיעָאָה דַּהֲוֹון כָּל רַעְיָא מִתְכַּנְשִׁין עֲלָהּ דַּאֲבַנָא לְגַלָּלָא יָתֵהּ מֵעִלַּוֵי פּוּמָא דְבֵירָא וְלָא הֲוִי יָכְלִין וְכֵיוָן דַּאֲתָא אֲבוּנָן יַעֲקֹב וְאָרִים יָתֵהּ בַּחֲדָא יְדֵיהּ וְאַשְׁקֵי יַת עָנָא דְלָבָן אֲחוּי דְּאִמֵּיהּ: נְסָא חֲמִשָׁאָה כֵּיוָן דַּאֲרִים אֲבוּנָן יַעֲקֹב יַת אַבְנָא מֵעִלַּוֵי פּוּמָא דְבֵירָא טָפַת בֵּירָא וַהֲוַת טַיְיפָא עַשְׂרִין שְׁנִין כָּל יוֹמִין דַּהֲוָה אֲבוּנָן יַעֲקֹב יָתִיב בְּחָרָן: אִלֵּין חַמְשָׁא נִסְיָא אִתְעַבִּידוּ לַאֲבוּנָן יַעֲקֹב בְּזִמְנָא דִּנְפַק מִבְּאֵר שָׁבַע לְמֵיזַל לְחָרָן: 12 וְחֶלֶם וְהָא סוּלְמָא קְבִיעַ בְּאַרְעָא וְרֵישֵׁיהּ מָטֵי עַד צִית שְׁמַיָא וְהָא מַלְאֲכַיָא דַּיְלִוּון יְתֵיהּ מִבֵּיתֵיהּ דַּאֲבוּי סְלִיקוּ לְמִבְשַׁרָא לְמַלְאֲכֵי מְרוֹמָא לְמֵימַר אֲתוֹן חֲמוֹן לְיַעֲקֹב גַּבְרָא חֲסִידָא דְּאִיקוֹנִין דְּיוֹקְנֵיהּ בְּכוּרְסֵי דִּיקָרָא דַהֲוֵיתוּן מִתְחַמְּדִין לְמֶחֱמֵי יְתֵיהּ וְהָא מַלְאֲכִין קַדִּישִׁין מִן קֳדָם יְיָ סָלְקִין וְנָחֲתִין וּמִסְתַּכְּלִין בֵּיהּ:

14 וְהֵיה וִיהוֹן בְּנָךְ סַגִּיאִין הֵי בְּעַפְרָא דְאַרְעָא וְתַתְקִיף לְמַעְרְבָא וּלְמַדִּינְחָא וּלְצִיפּוֹנָא וּלְדָרוֹמָא וְיִתְבָּרְכוּן בְּנִין וְכֻוּתָךְ כָּל יִחוּסֵי אַרְעָא וּבְנִין זַכְוָות בְּנָךְ: 15 וְהָנֵה וְהָא מֵימְרִי בְּסַעֲדָךְ וְאֶטְרִינָךְ בְּכָל אֲתַר דְּתְהַךְ וְאָתֵיבִינָךְ לְאַרְעָא הָדָא אֲרוֹם לָא אֶשְׁבְּקִינָךְ עַד זְמַן דִּי אַעֲבִיד יַת דְּמַלֵּילִית לָךְ: 16 וְאִיתְעַר יַעֲקֹב מִדְּמֵכְיֵהּ וְאָמַר בְּקוּשְׁטָא אִית יְקָר שְׁכִינְתָא דַיְיָ שְׁרֵי בְּאַתְרָא הָדֵין וַאֲנָא לָא הֲוִית יָדַע: 17 וְיָרֵא וְדָחִיל וְאָמַר מַה דְּחִיל וּמְשַׁבַּח אַתְרָא הָדֵין לֵית דֵּין אֶלָּא בֵּית מַקְדְּשָׁא דַיְיָ וְדֵין תְּרַע שְׁמַיָא מְשַׁכְלַל תְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא: 18 וְשִׁכִּם וְאַקְדִּים יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וּנְסִיב יַת אַבְנָא מַן דְּשַׁוִי אִסְדּוֹי וְשַׁוִי יָתֵהּ קָמָא וְאָרִיק מִשְׁחָא עַל רֵישֵׁיהּ:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 11 * بيرون آمد يعقوب از بارشبع رفت بحرن * فراز رسيد بآن جا شبنگير كرد آنجا كه آمد
12 آن خورشيد و بستاند از سنگهاء آن جا و بنهاد دربالين او و خسپيد دران جا آن * خواب ديد
13 و اينك نردوان استاده بآن زمين و سر او رسيده در آسمان و اينك فرشتگان خدا بالا روان
و فرود آيان درو * و اينك خدا استاده ابر او و گفت منم يي خداي ابرهم پدر تو و خداي
14 يصحق آن زمين آنچه تو بخسپي ابر آن بتو بدهم اويرا و بنسل تو * و باشد نسل تو
چون خاك آن زمين و گشاده شوي بمغرب و بمشرق بشمال و بجنوب و آفرين شوند در تو همه
15 اهل بيت آن زمين و در نسل تو * و اينك من اوار تو و نگاه كنم ترا درهمه آنچه بروي
و باز گشتم ترا بآن زمين آن [اين] كه نه بگذارم ترا تا آنچه اگر كنم مر آنچه سخن گفتم بتو *
16 * بيدار شد يعقوب از خواب او گفت حقيقت هست خدا درجاي اين و من نه دانستم *
17 * بترسيد و گفت چه هيبت وارست آن جاي آن اين نيست اين كه الّا خانهي خدا و اين
18 دروازهي آن آسمان * شبنگير كرد يعقوب در بامداد بستاند مر آن سنك آنچه بنهاد بالينجاى
او بنهاد آنرا انگيخته برخت روغن ابر سري آن ٠

Exiens igitur Jaacob è Beersheba, perrexit ad Haran. Superveniens autem cuidam loco, pernoctavit ibi, quia occiderat sol: cepitque de lapidibus loci, ac posuit in pulvinar suum, dormivitque in loco illo. Somnium vidit, & ecce scala stans super terram, & cacumen ejus perveniebat ad cœlum: & ecce angeli Dei sursum euntes ac deorsum venientes per eam. Et quoque Deus stabat super eam, ac dicebat; Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Ishac: terram super quam dormis, tibi dabo eam, ac progeniei tuæ. Eritque soboles tua sicut pulvis terræ, ac dilataberis ad Occidentem, & ad Orientem, ad Aquilonem, & ad Meridiem: & benedicentur in te omnes familiæ terræ, ac in progenie tua. Et ecce ego tecum, & custodiam te quocunque ieris, ac reducam te ad terram istam: quia non derelinquam te, donec fecero quod locutus sum tibi. Expergefactus autem Jaacob à somno suo, dixit; Revera est Deus in loco isto, & ego non novi. Timens igitur dixit; Quàm formidabilis est locus iste! non est locus iste nisi domus Dei, & iste est porta cœli. Sed antelucanò surgens Jacob manè, tulit lapidem quem suppositerat pulvinaris loco sibi, ponénsque eum statuam, effudit oleum super summitatem ejus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

19 ויקרא וקרא שמא דאתרא ההוא בית אל וברם לוז שמא דקרתא מן קדמת
דנא : וידר ונדר יעקב קיים למימר אין יהי מימרא דיי בסעדי ויטרינני
20 משפיכות אדם וזכאי ופולחנא נוכראה וגילוי ערית באורחא הדין דאנא אויל
ויתן לי לחים למיכול ובסו למילבוש : ושבתי ואיתוב בשלם לבייתי דאבא
21 ויהי יי לי לאלהא : והאבן ואבנא הדא דשויתי קמא תהי מסדרא בבי
22 מוקדשא דיי ויהון דריא פלחין עלה לשמא דיי וכל דתיתן לי חד מן עסרא
אפרשיניה קדמך :

כט

1 וישא ונטל יעקב בקלילותא ריגלוי לטיילא ואזל לארעא בני מדינחא : וירא
2 וחמא והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דענן רבעין עלה ארום מן
בירא ההיא משקן עדריא ואבנא רבתא מחתא על פם בירא : ואספו תמן
3 תמן כל עדריא ומגלגלין ית אבנא מעל פם בירא ומשקן ית ענא ותמבין ית
4 אבנא על פם בירא לאתרה : ויאמר להום יעקב אחי מנן אתון ואמרו
5 מחרן אנחנא : ויאמר להום הידעתון ית לבן בר נחור ואמרו ידענא :
6 ויאמר להום השלם ליה ואמרו שלם והא רחל ברתיה אתיא עם ענא :
7 ויאמר ואמר הא עדן יומא סגי לא עידן ירושלמי 7 לא אישון למכנש
למיכנש בעיר אשקו ענא ואיזילו רעו :
8 ויאמרו ואמרו לא ניכול עד די יתכנשון כל עדריא וינגלגלון ית אבנא מעל פם
9 בירא ונשקי ית ענא : עודנו עד דהוא ממלל עמהון ורחל אתת עם ענא
דלאבוהא ארום רעיתא היא בהדהוא זמנא ארום הוה מחתא דיי בענא דלבן ולא
אשתתירו מנהון אלהן קלילין ותריף רעיא דילה ומר׳ דאישתאר שוי קדם רחל
ברתיה : ויהי והוה כד חמא יעקב ית רחל ברת לבן אחוהא דאמיה וקריב יעקב
10 ונגלגיל ית אבנא מחרא מן אדרעוי מעילוי פם בירא וטפת בירא וסליקו מיא לאנפוי
11 ואשקי ית ענא דלבן אחוהא דאמיה והות טייפא עשרין שנין : וישק ונשק יעקב
12 לרחל וארים ית קליה ובכא : וינר ותני יעקב לרחל ארום לאיתקרבא עם אבוהא
אתא ולמיסב חרא מן ברתוי ענתה רחל ואמרת לית אפשר לך למיתב עמיה ארום
גבר רמאי הוא אמר להּ יעקב אנא רמאי וחכים יתיר מניה ולית ליה רשו לאבאשא
13 לי ארום מימרא דיי בסעדי וכדי ידעת ארום בר רבקה הוא ורהטת ותניאת לאבוהא :

GENESIS CAP. XXIX.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et vocavit nomen loci illius Bethel: verùm Luz nomen civitatis antea *erat*. Et vovit Jacob votum, dicendo; Si fuerit sermo Domini mihi auxilio, & custodierit me ab effusione sanguinis innocentis, à cultu extraneo, & à concubitu illicito in via hac per quam ambulo, & dederit mihi panem ad comedendum, & vestitum ad induendum: Et revertar in pace in domum patris, tum erit mihi Dominus in Deum. Et lapis hic quem posui statuam, erit ordinatus in domum Sanctuarii Domini: & erunt generationes colentes super ipsum nomen Domini; & quicquid dederis mihi, unum ex decem separabo illud coram te.

19 20 21 22

CAP. XXIX.

ET levavit Jacob cum celeritate pedes suos ad ambulandum: & abiit in terram filiorum orientis. Et vidit, & ecce puteus in agro; & ecce ibi tres greges ovium cubantes ad ipsum, quoniam ex puteo illo adaquabant greges: sed lapis magnus impositus erat super os putei. Itaque congregabantur eò omnes greges, & revolvebant lapidem ab ore putei, & adaquabant gregem: tum reducebant lapidem super os putei in locum suum. Et dixit illis Jacob; Fratres mei, unde estis? qui dixerunt; Ex Charan nos. Et dixit illis; An nôstis Labanum filium Nachor? & dixerunt; Novimus. Et dixit illis; Num pax illi? & dixerunt; Pax, & ecce Rachel filia ejus venit cum grege. Et dixit; Ecce tempus diei multum, nondum tempus congregandi bestias: potate gregem, & ite pascite. Et dixerunt; Non possumus, donec congregentur omnes greges, & revolvant lapidem ab ore putei: tum potabimus gregem. Dum adhuc loqueretur cum illis, Rachel veniebat cum grege patris sui, quem pascebat illo tempore: quoniam erat plaga Domini in gregem Laban, nec reliqui erant ex eo nisi pauci; itaque expulit pastores suos, & quod reliduum erat posuit coram Rachele filia sua. Accidit ergo ubi vidit Jacob Rachelem filiam Laban fratris matris suæ, tum accessit Jacob, & revolvit lapidem uno ex brachiis suis ab ore putei, & exundavit puteus, & ascenderunt aquæ in superficiem ejus, & potavit gregem Laban fratris matris suæ: exundabatque viginti annis. Postea osculatus est Jacob Rachelem: & extulit vocem suam & flevit. Nuntiaverat enim Jacob Racheli, quòd affinitatem contraheret cum patre suo venisset, & ad accipiendum unam ex filiabus ejus. Respondit Rachel & dixit; Fieri non potest ut habites cum eo, vir enim est fraudulentus: respondit illi Jacob; Ego sum illo fraudulentior & sapientior, neque potest mihi malefacere, quoniam sermo Domini est mihi auxilio. Cùm autem cognovisset ipsa, quod filius esset Rebeccæ, tum cucurrit & nuntiavit patri suo.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

19 20 *Vocavit* igitur *nomen loci illius, Domus Dei: attamen Luz* erat *nomen civitatis priùs. Vovitq; Jacob votum, dicendo; Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via ista quâ ego incedo, dederitq; mihi panem ad comedendum, & vestimentum ad induendum, Reversusque fuero in pace ad domum patris mei, tum erit Dominus mihi in Deum: Et lapis iste quem posui statuam, erit domus Dei: & omne quod dederis mihi, decimando decimabo illud tibi.*

21 22

CAP. XXIX.

1 2 *LEvans itaque Jacob pedes suos, abiit ad terram Arabum. Viditque, & en puteus in agro: ecce quoque illic tres greges ovium decumbentes juxta eum: nam ex puteo illo aquam dabant gregibus: saxum verò ingens erat super os putei. Et conveniebant illic omnes greges, & devolvebant lapidem de super os putei, & aquam dabant ovibus; deindè reducebant lapidem super os putei, in locum suum. Dixitque eis Jacob; Fratres mei, undè estis vos? Responderunt, Ex Haran sumus. Dixit iis; Numquid nôstis Laban filium Nabor? Responderunt, Cognovimus. Dixit iis; Num pax est ei? Responderunt, Pax: & en Rahel filiam ejus venientem cum ovibus. Dixitque, En quoq; dies magnus est, neque tempus est congregare gregem: aquam date ovibus, & abite ac pascite. Dixerunt; Non possumus donec congregati fuerint omnes greges, & devolverint lapidem de super os putei, ut aquam demus ovibus. Adhuc eo loquente cum illis, Rahel venit cum ovibus quæ erant patris sui: quia pabulatrix erat ipsa. Fuit autem, quando vidisset Jaacob Rahel filiam Laban fratris matris suæ, & oves Laban fratris matris suæ, propè se contulit Jaacob, ac devolvit lapidem de super os putei, & aquam dedit ovibus Laban fratris matris suæ. Et osculum dans Jaacob ipsi Rahel, extulit vocem suam, ac flevit. Et notificavit Jaacob ipsi Rahel, quòd frater patris sui esset, quódque filius Ribcah esset ipse: currensque ipsa notificavit patri suo.*

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Versio *PERSICA*

19 20 *بخواند مر نام آن جاي آن خانهي خدا وليكن لوز نام آن شهر باوّل * نذر كرد يعقوب
نذر بگفتن اگر باشد خدا اواز من ونگاه دارد مرا در راه آن اين آنچه من روا وبدهد
21 بمن نان بخوردن وجامه بپوشيدن * باز گردم در سلامتي بخانهي پدري من وباشد
22 بمن بخدا * وآن سنگ آن اين آنچه بنهادم انگيخته باشد خانهي خدا وهمه آنچه بدهي
بمن ده يك كردن ده يك كنم اويرا بتو * * فصل بيست نهم *

1 2 * برداشت يعقوب پاهاي او برفت بزمين اهلي عرب * بديد واينك چاهي در دشت واينك
آنجا سه رمهاي گوسفند خسپان ابر آن كه ازان چاه آن آبدهان آن رمها وآن سنگ بزرك
3 ابر دهان آن چاه * وگرد آيند آنجا همه آن رمها وبغلتانند مر آن سنگ از بالاي دهان
آن چاه وآب دهند مر آن گوسفندان وباز گردانند مر آن سنگ ابر دهان آن چاه
4 5 بجاي آن * گفت بايشان يعقوب برادران من از كجاييد شما گفتند از حرن ايما * گفت
6 بايشان ها دانستيد مر لبن پسري نحور گفتند دانستيم * گفت بايشان ها سلامتست باو گفتند
7 سلامت واينك رحل دختري او آيا اواز آن گوسفند * گفت اينك نيز آن روز بزرك نه وقت گرد
8 شدن آن گلّه آبدهيد آن گوسفندان وبرويد وبچرانيد * گفتند نه توانيم تا آنچه گرد
9 شوند همه آن رمها وبغلتانند مر آن سنگ از بالاي دهان آن چاه وآب دهيم آن گوسفندان *
* نيز او سخن گويا اواز ايشان ورحل بيامد اواز آن گوسفند آنچه بپدري آن كه شبان و
10 است آن * بود چون آنچه بديد يعقوب مر رحل دختري لبن برادري مادري او ومر
گوسفند لبن برادري مادري او نزديك شد يعقوب وبغلتاند مر آن سنگ از بالاي
11 دهان آن چاه آب داد مر گوسفند لبن برادري مادري او * بوسه داد يعقوب برحل
12 برداشت مر آواز او وبگريست * آگاه كرد يعقوب برحل كه برادري پدري آن او وكه پسري
ريقه او بدويد وآگاه كرد بپدري آن *

בראשית כט

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. VZIEL. *Hierosolymitanum.*

13 ויהי כְּמִשְׁמַע לָבָן יַת שְׁמַע גְּבוּרְתֵּיהּ וְחִסְידוּתֵיהּ דְּיַעֲקֹב בַּר אֲחָתֵיהּ
הֵיךְ נְסִיב יַת בְּכִירוּתָא וְיַת סִדּוּר בִּרְכָתָא מִן יַד אָחוּי וְהֵיךְ אִתְנְלִי לֵיהּ יְיָ בְּבֵית אֵל
וְהֵיךְ נְדַר יַת אַבְנָא וְהֵיךְ טָפַת בֵּירָא וּסְלִיקַת לְאַנְפּוֹי וּרְהַט לְקַדְמוּתֵיהּ וְנַפֵּיק לֵיהּ
14 וּנְשִׁיק לֵיהּ וְאַעֲלֵיהּ לְבֵיתֵיהּ וְתָנִי לְלָבָן יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵין: ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ
לָבָן בְּרַם קְרִיבִי וְדָמִי לִי אַנְתְּ וְיַתֵּב עִמֵּיהּ יֶרַח יוֹמִין: 15 ויאמר וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲמֵדְאָחִי
אַנְתְּ חָשִׁיב וְתִפְלְחִנַּנִי מַגָּן הַנֵי לִי מַן יְהֵי אַגְרָךְ: 16 וללבן וּלְלָבָן הַוֹון תַּרְתֵּין בְּנָן שׁוּם
רַבְּתָא לֵאָה וְשׁוּם זְעֵירְתָּא רָחֵל: 17 ועיני וְעֵינֵי לֵאָה הַוָון צְיָרְנַיָּתָן דְּבַכְיָא וּבַעְיָא מִן
קֳדָם יְיָ דְּלָא יְזַמַּן לָהּ לְעָשָׂו רַשִׁיעָא וְרָחֵל
הֲוָת יְאָיָא בְּרִיוָא וְשַׂפִּירָא בְּחֵיזָוָא: 18 ויאהב
וּרְחֵם יַעֲקֹב יַת רָחֵל וְאָמַר אֶפְלְחִנָּךְ שֶׁב
שְׁנִין בְּנִין רָחֵל בְּרַתְּךְ וְעֵירְתָּא: 19 ויאמר
וַאֲמַר לָבָן בְּרָמֵי טַב דְּאֵיתֵן יָתָהּ לָךְ מִן דְּאֵיתֵן יָתָהּ לִגְבַר אוֹחָרָן תִּיב עִמִּי: 20 ויעבד
וּפְלַח יַעֲקֹב בְּנִין רָחֵל שֶׁב שְׁנִין וַהֲווֹ דַמְיִן בְּעֵינוֹי כְּיוֹמִין קְלִילִין מִדְּרַחֲמִים יָתָהּ: 21
וּאמר וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבָן הַב יַת אִנְתְּתִי אֲרוֹם אַשְׁלִימוּ יוֹמֵי פּוּלְחָנִי וְאֵיעוֹל לְוָתָהּ: 22
וְכְנַשׁ לָבָן יַת כָּל אֵינְשֵׁי אַתְרָא וְעָבַד לְהוֹן שֵׁירוּ עָנֵי וְאָמַר לְהוֹם הָא
שֶׁב שְׁנִין דְּאָתָא יַעֲקֹב לְגַבָּן בִּירִין לָא חַסְרוּ וּבִית שַׁקְיוּתָן סָנוּ וּכְרוֹן אִיתוֹ נְתַיַּעַ
עֲלֵיהּ עִיטָא דְּרַמְיוּ דִּי יַמְתַּן לְגַבָּן וְעָבְדוּ לֵיהּ עִיטָא דְּרַמְיוּ לַאֲסָאבָא לֵיהּ לֵאָה
חוֹלֶף רָחֵל: 23 ויהי וַהֲוָה בְּרַמְשָׁא וּדְבַר יַת לֵאָה בְּרַתֵּיהּ וְאָעִיל יָתָהּ לְוָתֵיהּ וְעַל
לְוָתָהּ: 24 ויתן וְיָהַב לָבָן לֵיהּ יַת זִלְפָּה לְאָמְתֵיהּ לְלֵאָה בְּרַתֵּיהּ וּמְסָרָהּ לְלֵאָה בְּרַתֵּיהּ לְאַמְהוּ: 25 ויהי וַהֲוָה לְעִידְנֵי
צַפְרָא וְאִסְתַּכַּל בָּהּ וְהָא הִיא לֵאָה דְּכוּלָּה לֵילְיָא הֲוָה חָשִׁיב דְּרָחֵל הִיא מִן
בְּגַלָּל דְּמְסָרַת לָהּ רָחֵל כָּל מִלַּיָּא דְּמְסַר לָהּ יַעֲקֹב וְכַד חָמָא בֵּן אָמַר לְלָבָן
מַה דָּא עֲבַדְתְּ לִי הֲלָא בְּגִין רָחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ וּלְמָא שְׁקַרְתְּ בִּי: 26 ויאמר וַאֲמַר
לָבָן לָא מִתְעֲבִיד כִּדֵין בְּאַתְרִין לְמִיתַּן וְעֵירְתָּא קֳדָם רַבְּתָא: 27 מלא אַשְׁלֵם
כְּדוֹן שׁוּבְעָתֵי יוֹמֵי מִשְׁתָּיָא דְּדָא וְנִיתֵּן
לָךְ אוֹף יַת דָּא בְּפוּלְחָנָא דְּתִפְלַח עִמִּי
תּוֹב שֵׁב שְׁנִין אָחֳרָנִין: 28 ויעש וְעָבַד
יַעֲקֹב כִּדֵין וְאַשְׁלֵם שְׁבוּעָתֵי יוֹמֵי מִשְׁתָּיָא דְּלֵאָה וְיָהַב לֵיהּ יַת רָחֵל בְּרַתֵּיהּ
לְאִנְתּוּ:

13 Et fuit cum audiret Laban famam roboris & pietatis Jacobi filii sororis suæ, quomodo tulisset primogenituram & ordinem benedictionis ex manu fratris sui, & quomodo revelatus esset illi Dominus in Bethel, & quomodo removisset lapidem, & quomodo exundâsset puteus & ascendisset usq; ad superficiem; tum cucurrit in occursum ejus, & amplexatus est eum, & deosculatus est, & introduxit eum domum suam: & indicavit Labano omnia verba ista. 14 Et dixit illi Laban; Certè affinis meus & sanguis meus tu: & habitavit cum eo mensem dierum. 15 Et dixit Labau Jacobo; An propterea quod frater meus tu reputaris, ideo servies mihi fruſtra? Indica mihi quæ erit merces tua. 16 Labano autem duo erant filiæ: nomen majoris Lea, nomen minoris Rachel. 17 Porro oculi Lea erant rotundi, eò quòd fleret & peteret à Deo ut non destinaret illam Esau improbo: sed Rachel erat pulchra aspectu, & pulchra visu. 18 Et dilexit Jacob Rachelem: itaque dixit; Serviam tibi septem annis pro Rachele filia tua minori. 19 Et dixit Laban dolosè; Melius est ut dem tibi eam, quàm ut dem illam viro alteri: mane mecum. 20 Et servit Jacob pro Rachele septem annis; qui similes erant in oculis ejus diebus paucis, præ eo quod diligeret eam. 21 Et dixit Jacob ipsi Laban; Da uxorem meam, quoniam absoluti sunt dies servitutis mex: ut ingrediar ad eam. 22 Et congregavit Laban omnes homines loci illius, & fecit illis convivium: respondens dixit illis; Ecce septem anni sunt ex quo venit Jacob ad nos, & putei non defecerunt, & loca irrigua multiplicata sunt: jam verò venite consilium ineamus dolosum ut moram faciat apud nos: dederuntque illi consilium dolosum, ut traderet ipsi Leam pro Rachel. 23 Et fuit vesperi, & accepit Leam filiam suam, & introduxit eam ad eum: & ingressus est ad eam. 24 Et dedit Laban ei Zilpam filiam suam, quam pepererat ipsi concubina ejus, & tradidit eam Leæ filiæ suæ in ancillam. 25 Et fuit tempore auroræ, & contemplatus est eam, & ecce ipsa erat Lea; quia totâ nocte cogitabat Rachelem esse, eò quod dedisset ipsi Rachel omnes res quas dederat illi Jacob: cùm verò hoc vidisset, dixit Labano; Quid hoc fecisti mihi? Nonne pro Rachele servii tecum? cur dolosè egisti mecum? 26 Et dixit Laban; Non fieri sic solet in loco nostro, ut detur minor ante majorem. 27 Imple nunc septimanâ dierum convivii hujus, & dabimus tibi etiam istam, pro servitio quod facies mecum rursus septem aliis annis. 28 Et fecit sic Jacob, & implevit septimanam dierum convivii Leæ: et dedit illi Rachelem filiam suam in uxorem.

Hier. 17. *Oculi autem Lea teneri erant; eo quod fleret, & oraret ne ascenderet in sortem Esau: Rachel autem erat pulchra formâ & decora aspectu.*

Hier. 22. *Et congregavit Laban universum populum loci illius, & fecit convivium. Respondens Laban dixit illis; Ecce septem anni sunt ex quibus hic justus ad nos venit; irrigationes nostræ non defecerunt, & fontes nostri multi sunt: nunc itaque venite, date mihi consilium, ut retineamus eum apud nos adhuc septem annis: & dederunt illi consilium ut deciperet eum, dando illi Leam pro Rachele.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 * بود چون شنيدن لبن مر خبر يعقوب پسري خواهري او بديد بپديرهي او آغوش
گرفت باو بوسه داد باو بياورد اويرا بخانهي او حكايت كرد بلبن مر همه آن سخنها آن
14 اينان * گفت باو لبن خاصه استخوان من و گوشت من تو بنشست اوراو ماهي
15 روزگاران * گفت لبن بيعقوب حقيقت برادري مني تو كار كني بمن رايگان آگاه
16 كن بمن چه مزد تو * وبلبن دو دختران نام آن بزرك لاه ونام آن خرد رحل *
17 18 * وچشمان لاه نازكان ورحل بود نيكو چهره ونيكو ديدار * دوست داشت يعقوب
19 مر رحل گفت كار كنم بتو هفت سالها در رحل دختري تو آن خرد * گفت لبن
20 نيكوست دادن من آنرا بتو از دادن من آنرا بمرد ديگر بنشين اواز من * كار كرد
يعقوب در رحل هفت سالها بودند در چشمان او چون روزگاران اندكان در دوست داشتن
21 او آنرا * گفت يعقوب بلبن بده مر زن من كه تمام شدند روزهاي من وبيايم بآن *
22 23 * گرد كرد لبن مر همه مردمان آن جا بكرد دعوت * بود در ايوار بستاند مر لاه
24 دختري او بياورد آنرا باو بيامد بآن * بداد لبن بآن مر زلفه پرستاري او بلاه دختري او
25 پرستار * بود در بامداد واينك آن لاه گفت بلبن چه اين بكردي بمن ها نه در رحل
26 كار كردم اواز تو وچرا مكر كردي بمن * گفت لبن نه كرده شود چنين در جاي
27 ايما بدادن آن كهتر بپيش آن مهتر * پر كن هفتهي آن وبدهيم بتو نيز مر اين
28 در كار آنچه كار كني اواز من نيز هفت سالها ديگران * بكرد يعقوب همچنين تمام كرد
هفتهي اين بداد باو مر رحل دختري او باو بزن *

Fuit, cùm audisset Laban nuntium Jaacob filii sororis sui, cucurrit in occursum ejus, sinuque amplexens eum, osculum dedit ei, tulitque eum in domum suam: narravit autem ipsi Laban omnia verba hæc. Ait ei Laban, Profectò os meum & caro mea es tu: sedítque apud eum mensem dierum. Dixit Laban ad Jaacob; Reverà frater meus es tu, servies mihi gratis? notum fac mihi quid erit merces tua. Et ipsi Laban duæ erant filiæ; nomen majoris Leah, & nomen minoris Rahel. Porrò oculi Leah erant teneri, Rahel verò erat bona formâ & pulchra aspectu. Itaque dilectam habens Jaacob Rahel, dixit; Serviam tibi septem annos propter Rahel filiam tuam minorem. Respondit Laban; Melius est ut darem eam tibi, quàm ut darem eam viro alteri: sede mecum. Servivit itaque Jaacob pro Rahel septem annos: fueruntq; in oculis ejus quasi dies pauci, quia diligebat eam. Dixitque Jaacob ad Laban; Da mihi uxorem meam, quia completi sunt dies mei, & ingrediar ad eam. Tum colligens Laban omnes homines loci, fecit eis convivium. Fuit autem, in vespere accepit Leah filiam suam, adductáque eâ ad illum, ingressus est ad eam. Deditque Laban ei Zilphah ancillam suam, nempe Leah filiæ suæ in ancillam. Fuit in mane, & ecce erat Leah. Dixit ad Laban; Quid hoc fecisti mihi? nónne pro Rahel servivi tibi? & quare dolosè egisti mecum? Respondit Laban; Non fiat ita in loco nostro, dare scil. minorem ante majorem. Exple hebdomadam illius, postea dabimus tibi etiam istam pro opere quo servies mecum etiam septem annos alios. Et fecit Jaacob sic, complevit hebdomadam ipsius: dein dedit ei Rahel filiam suam, ipsi in uxorem.

29 ויתן ויהב לבן לרחל ברתיה ית בלהה ברתיה דילידת ליה פילקתיה ומסרה לה
30 לאמהו : ויבא ועל אוף לות רחל ורחים אוף ית רחל מלאה ופלח עמיה
31 בגינה תוב שיב שנין אוחרנין : וירא ונלי קדם יי ארום לא הוה לאה רחמתא
32 באנפי יעקב ואמר במימריה למיתן לה בנין ורחל הות עקרה : ותהר ואתעברת
לאה וילידת בר וקרת ית שמיה ראובן ארום גלי קדם יי עולבני ארום כדון
ירחמינני בעלי והיכמא דאתגלי קדם יי עולבני היכדין יהוי גלי קדמוי עולבנהון
דבניי כד יהון משתעבדין באראעא דמצראי : ותהר ואתעברת תוב וילידת בר
33 ואמרת ארום שמיע קדם יי ארום שניאתא אנא ויהב לי אוף ית דין והיכדין
ישתמע קדמוי קלהון דבני כד יהון משתעבדין במצרים וקרת שמיה שמעון :
ותהר ואתעברת תוב וילידת בר ואמרת הדא זמנא יתחבר עמי בעלי ארום
34 ילידית ליה תלתא בנין והיכדין עתידין בנוי למהויהון מתחברין לשמשא קדם יי
35 בגין כן קרא שמיה לוי : ותהר ואתעברת תוב וילידת בר ואמרת הדא זמנא
אודי קדם יי דמן כדי דין עתיד למיפק מלכין ומניה יפיק דוד מלכא דעתיד לאודויי
קדם יי בגין כן קרת שמיה יהודה וקמת מלמילד :

ל

1 ותרא ורחמת רחל ארום לא ילידת ליעקב וקניאת רחל באחתה ואמרת ליעקב
2 צלי קדם יי ויהב לי בנין ואין לא הי כמיתא אנא חשיבא : ויחר ותקיף רוגזא
3 דיעקב ברחל ואמר עד דאנת בעיא מני בעי מן קדם יי דמן קדמוי הינון בניא
והוא מנע מנך פרי מעיא : ותאמר ואמרת הא אמתי בלהה עול לוותה
4 ותיליד ואנא אירבי ואתבני אוף אנא מינה : ותתן ושחררת ליה ית אמתא
5 בלהה ומסרה ליה לאנתו ועל לוותה יעקב : ותהר ואעדיאת בלהה וילידת
6 ליעקב בר : ותאמר ואמרת רחל דן ירתי יי ברחימוי טביא ולחוד שמע בקל
צלותי ויהב לי בר והיכדין עתיד למירן על יד שמשון בר מנוח דמן זרעייתיה
7 ולא מסר ביריה ית עמא דפלשתאי בנין בן קרת שמיה דן : ותהר ואתעברת
8 תוב וילידת בלהה אמתא דרחל בר תניין ליעקב : ותאמר ואמרת רחל
מרחקא דחיקית קדם יי בצלו ברם קבל בעותי דיהי לי בר כאחתי אוף יהב
לי תרין והיכדין עתידין בנוי לאתפרקא מן יד בעלי דבביהום ברחקותהון בצלו
9 קדם יי וקרת שמיה נפתלי : ותרא ורחמת לאה ארום קמת מלמילד ושחררת
10 ית זלפה אמתה ויהבת ית יה ליעקב לאנתו : ותלד וילידת זלפה אמתא דלאה
11 ליעקב בר : ותאמר ואמרת לאה אתא מוילא טבא ברם בנוי עתידין למירות
אחסנתהון בקדמיתא מעברא לירדנא וקרת שמיה גד :

ירושלמי 11 ואמר לאה אתא נדא טבא דעתיד למנדעא משתוייהון דאומיא וקרת :

29 Et dedit Laban Racheli filiæ suæ Bilhah filiá suam, quã pepererat illi concubina ejº; tradiditq; eam illi in ancillam. Et ingressus est etiam ad Rachelem,
30 & dilexit etiam Rachelem præ Lea: & serviit cum eo pro ea rursus septem annos alios. Et revelatum est coram Domino, quòd Lea non esset dilecta
31 in conspectu Jacobi; itaque dixit in verbo suo, se daturum illi filios, cum Rachel esset sterilis. Et prægnans facta est Lea, & peperit filium, & vo-
32 cavit nomen ejus Ruben: quoniam *inquit*, manifestata est coram Domino afflictio mea, quia nunc diliget me maritus meº, & quemadmodum manifestata est coram Dño afflictio mea, sic manifestabitur coram eo afflictio filiorum meorum, quando servituti addicentur in terra Ægyptiorum. Et præ-
33 gnans iterum facta est, & peperit filium: & dixit; Quoniam exauditum est coram Domino quod exosa essem, itaque dedit mihi etiam hunc, quemadmodum exaudita *erit* coram eo vox filiorum meorum, cum servituti addicentur in Ægypto: itaque vocavit nomen ejus Simeon. Et prægnans
34 iterum facta peperit filium: & dixit; Hoc tempore consociabitur mecum maritus meus, quoniam peperi illi tres filios, quemadmodum conjungentur filii ejus ut serviant coram Domino: propterea vocavit nomen ejus Levi. Et prægnans iterum facta peperit filium: et dixit; Hoc tempo-
35 re confitebor coram Domino, quia ex hoc filio meo egressuri sunt reges, et ex eo prodibit David rex, qui celebraturus est Dominum: propterea vocavit nomen ejus Jehuda, cessavitque parere.

CAP. XXX.

1 ET vidit Rachel quòd non pareret Jacobo, et zelotypiâ mota est Rachel in sororem suam: et dixit Jacobo; Ora coram Domino ut det mihi
2 filios: sin minus, ecce sicut mortua reputor ego. Et iratus est furor Jacobi in Rachelem: et dixit; Adhuc quæris à me? quære à conspectu Domini, à cujus conspectu sunt filii, cum à te prohibuerit fructum viscerum.
3 Et dixit; Ecce ancilla mea Bilhah, ingredere ad eam: ut pariat, & ego augear, & ædificer etiam ego ex ea. Et libertate donavit in illius
4 gratiam ancillam Bilhah, & tradidit eam illi in uxorem: & ingressus est ad eam Jacob. Et prægnans facta est Bilhah, & peperit Jacobo filium.
5 Et dixit Rachel: Judicavit me Dominus in miserationibus suis bonis, at-
6 que etiam audivit vocem precationis meæ, & dedit mihi filium: sic judicaturus est per manum Samson filii Manoe, qui *futurus est* ex semine ejus, neque tradidit in manum ejus populum Philistæorum: propterea vocavit nomen ejus Dan. Et prægnans facta rursus peperit Bilhah ancilla Rachel
7 filium secundum Jacobo. Et dixit Rachel; Affligendo afflicta eram coram
8 Domino in oratione, verùm recepit petitionem meam, ut sit mihi filius sicut sorori meæ, etiam dedit mihi duos, quemadmodum redimendi sunt filii ejº è manu inimicorum suorũ, cum affligent eos, per orationem coram Dño: & vocavit nomen ejus Naphtali. Et vidit Lea q̃ cessâsset parere, tum libe-
9 ram dimisit Zilpam ancillam suam, & dedit eam Jacobo in uxorem. Et pe-
10 perit Zilpa ancilla Leæ Jacobo filium. Et dixit Lea; Venit fortuna
11 bona, certè filii ejus hæreditatem suam habituri sunt ad orientem trans Jordanem: & vocavit nomen ejus Gad.

Hier. 11. *Et dixit Lea; Venit fortuna bona, quia resecturus est convivia populorum: & vocavit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 Deditque Laban Rahel filiæ suæ Bilhah ancillam suam, ei in ancillam. Tum ingressus etiam ad Rahel,
30 dilectiorem habuit ipsã Rahel quàm Leah: servivitque ei etiam septem annos alios. Videns autem Deus odio
31 habitam esse Leah, aperuit uterum ejus: & Rahel fuit sine fœtu. Impræ-
32 gnata igitur Leah peperit filium, cujus nomen vocavit Reuben: quia dixit; Vidit Deus afflictionem meam, nunc enim dilectam habebit me maritus meus. Imprægnata iterum pepe-
33 rit filiũ & dixit; Quia audivit Deº quòd odio habita essem ego, dedit mihi etiam hunc: vocavitque nomen
34 ejus Shimeon. Imprægnata peperit tertiò filium, & dixit; Jam numquid hâc vice conjunctus erit maritus meus mihi? nam peperi ei tres filios: quapropter vocavit nomen ejus Levi. Imprægnata rursus peperit filium,
35 & dixit; Num hâc vice laudẽ dicam Deo? quocirca vocavit nomen ejus Jehudah: destitit que à pariendo.

CAP. XXX.

1 VIdit autem Rahel se non peperisse ipsi Jacob, & æmulationem tulit Rahel in sororem suam, dixitque ad Jaacob, Da mihi filios; & si
2 non, moritura sum ego. Excandefactâ igitur irâ Jaacob in Rahel, dixit; Num in loco Dei sum ego, qui cohibuit à te fructum ventris?
3 Dixit; En ancilla mea Bilhah, ingredere ad eam, & nutrietur super genu meũ, ac ædificabor etiam ego ex ea.
4 Dedit itaque ei Bilhah ancillam suam in uxorem: ad quam ingresso Jaacob, Imprægnata Bilhah peperit ipsi
5 Jaacob filium. Tum dixit Rahel;
6 Judicavit me Deus, & etiam audivit vocem meam, deditque mihi filiũ: quapropter vocavit nomen ejus Dan. Imprægnata iterùm peperit
7 Bilhah ancilla Rahel filium secundum ipsi Jaacob. Dixit Rahel, Junctione Dei conjuncta sum sorori meæ, etiam valui: vocavitq; nomen ejus
8 Naphtali. Videns autem Leah se
9 destitisse à pariendo, accepit Zilphah ancillam suam, dedit que eam ipsi Jaacob in uxorem. Peperi que
10 Zilphah ancilla Leah ipsi Jaacob filium. Dixit Leah; Venit bona fortu-
11 na: vocavit itaque nomen ejus Gad.

בראשית ל

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

12 וְתָלַד וִילַדַת זִלְפָּה אַמְתָא דְלֵאָה בַּר תִּנְיָן לְיַעֲקֹב : וְתֵאמַר וַאֲמַרַת לֵאָה
13 תּוּשְׁבַּחְתָּא הֲוַת לִי אֲרוֹם שַׁבָּחוּ לִי בְּנַת יִשְׂרָאֵל וְהֵיכְדֵין עֲתִידִין בְּנוֹי לְשַׁבָּחָא
קֳדָם יְיָ עַל טַב פֵּירֵי אַרְעָהוֹם וְקָרַת יַת שְׁמֵיהּ אָשֵׁר : וְיָלַךְ וְאָזַל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי
14 סִיוָן בְּזִמַן חֲצַד חִטִין וְאַשְׁכַּח יַבְרוּחִין בְּחַקְלָא וְאַיְתִי יָתְהוֹם לְלֵאָה אִמֵיהּ וַאֲמַרַת
רָחֵל לְלֵאָה הָבִי כְרוֹן לִי מִן יַבְרוּחֵי
ירושלמי 15 בְּשִׁבְוָעָה יוֹרַתֵּן לָוְתִיךְ :
דְבִרְיךְ : וְתֵאמַר וַאֲמַרַת לָהּ הַוְעִיר הוּא
15 דְנְסֵיבַת יַת בַּעְלִי וְאַנְתְּ בָּעְיָא לְמִסַּב אוּף יַת יַבְרוּחֵי דְבִרְי וַאֲמַרַת רָחֵל בְּנִין
כֵּן יִשְׁכּוֹב עִמָךְ בְּלֵילְיָא הָדֵין חוּלַף יַבְרוּחֵי דְבִרְיךְ : וְיֵבָא וְעַל יַעֲקֹב מִן חַקְלָא
16 בְּרַמְשָׁא וּשְׁמָעַת לֵאָה קֳל נְהִיקָהּ דְחַמְרָא וִידִיעַת דְהָא יַעֲקֹב אָתָא וּנְפָקַת לֵאָה
לְקַדְמוּתֵיהּ וַאֲמַרַת לְוָתִי תֵּיעוֹל אֲרוֹם מְיַגַר אַגְרִתִיךְ בְּיַבְרוּחֵי דְבִרְי מִן רָחֵל אֲחָתִי
וּשְׁכִיב עִמָהּ בְּלֵילְיָא הַהוּא : וְיִשְׁמַע וְקַבֵּל יְיָ צְלוֹתָא דְלֵאָה וְאִיתְעַבְּרַת וִילַדַת
17 לְיַעֲקֹב בַּר חֲמִשְׁאִי : וְתֵאמַר וַאֲמַרַת לֵאָה יְהַב יְיָ אַגְרִי דְיָהֲבִית אַמְתִי לְבַעְלִי
18 וְהֵיכְדֵין עֲתִידִין בְּנוֹי לְקַבְלָא אֲגַר טַב עַל דְאִינוּן עָסְקִין בְּאוֹרַיְיתָא וְקָרַאת יַת שְׁמֵיהּ
יִשָּׂשכָר : וְתֵהַר וְאִיתְעַבְּרַת תּוּב לֵאָה וִילַדַת בַּר שְׁתִיתָאֵי לְיַעֲקֹב : וְתֵאמַר
19 וַאֲמַרַת לֵאָה זַבַד יָתִי יְיָ זְבוּדִין טָבִין מִבְנִין וְמִנָא הָדָא יְהֵי מְדוֹרֵיהּ דְבַעְלִי עִמִי
20 אֲרוֹם יְלִידִית לֵיהּ שִׁיתָא בְּנִין וְהֵיכְדֵין עֲתִידִין בְּנוֹי לְקַבְלָא חוֹלַק טַב וְקָרַת שְׁמֵיהּ
וְבוּלֻן : וְאַחַר וּמִן בָּתַר כֵּדֵין יְלִידַת בְּרַת
ירושלמי 22 אַרְבְּעָה מַפְתְּחִין דְאִנּוּן
מְסִירִין בְּיַד רִבּוֹן כָּל עַלְמָא יְיָ וְלָא
מְסַר יְתְהוֹן לָא לְמַלְאַךְ וְלָא לְשָׂרָף
מַפְתֵּחַ מְטָרָא מַפְתֵּחַ פַּרְנָסָה מַפְתֵּחַ
קִבְרָיָא מַפְתֵּחַ עֶקְרְתָא : מַפְתֵּחַ מְטָרָא
דְכֵן כָּתְבָא מְפָרֵשׁ יִפְתַּח יְיָ לָךְ אֶת
אוֹצָרוֹ הַטּוֹב וגומר : מַפְתֵּחַ פַּרְנָסָה
דְכֵן כָּתְבָא מְפָרֵשׁ פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ וגומר:
מַפְתֵּחַ קִבְרָיָא דְכֵן כָּתְבָא מְפָרֵשׁ בְּפָתְחִי
אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וגומר : מַפְתֵּחַ עֶקְרְתָא
דְכֵן כָּתְבָא מְפָרֵשׁ וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת
רָחֵל וגומר : וְאִדְכַּר מֵימְרָא דַיְיָ בְּרַחֲמוֹי
טָבְיָא יַת רָחֵל וּשְׁמַע מֵימְרָא דַיְיָ
בְּקָל צְלוֹתָהּ וַאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמִתַּן לָהּ
בְּנִין :

21 וְקָרַת יַת שְׁמֵיהּ דִינָה אֲרוֹם אֲמַרַת דִין
הוּא מִן קֳדָם יְיָ דְיהוֹן מִנִי פַּלְגוּת
שִׁבְטַיָא בְּרַם מִן רָחֵל אֲחָתִי יִפְקוּן תְּרֵין
שִׁבְטִין הֵיכְמָא דִנְפָקוּ מִן חָרָא מִן אֲמָהָתָא
וּשְׁמַע קֳדָם יְיָ צְלוֹתָא דְלֵאָה וְאִיתְחַלְפוּ
עוּבְרַיָא בִּמְעַיְהוֹן וַהֲוַת יְהִיב יוֹסֵף
בִּמְעָהָא דְרָחֵל וְדִינָה בִּמְעָהָא דְלֵאָה:וּזְכַר
22 וְעַל דּוּכְרָנָא דְרָחֵל קֳדָם יְיָ וּשְׁמַע קֳדָמוֹי
קַל צְלוֹתָהּ וַאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמִיתַּן לָהּ
בְּנִין : וְתֵהַר וְאִתְעַבְּרַת וִילַדַת בַּר
23 וַאֲמַרַת כְּנַשׁ יְיָ יַת חִסּוּדִי וְהֵיכְדֵין עֲתִיד
יְהוֹשֵׁעַ בַּרְיהּ דְיוֹסֵף לְמִכְנוֹשׁ יַת חִסּוּדָא
דְמִצְרַיִם מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְמַגָּר יַתְהוֹם
מֵעוּבְרָא לְיַרְדְנָא : וּתְקָרָא וְקָרַת יַת שְׁמֵיהּ
24 יוֹסֵף לְמֵימַר יוֹסִיף יְיָ לִי עַל דִין בַּר אוֹחָרָן:

Et peperit Zilpa ancilla Leæ filium ſecundum Jacobo. Et dixit Lea; Laus fuit mihi, quoniam laudabunt me filiæ Iſrael, ut laudaturi ſunt filii ejus coram Domino pro bonitate fructuum terræ ſuæ : & vocavit nomen ejus Aſcher. Et abiit Ruben in diebus Maii, tempore meſſis frumentorum, & invenit mandragoras in agro, & attulit eas Leæ matri ſuæ: & dixit Rachel Leæ; Da nunc mihi ex mandragoris filii tui. Et dixit illi; An parum eſt quod accepiſti maritum meum, niſi tu quæras accipere etiam mandragoras filii mei? & dixit Rachel; Propterea cubabit tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. Et venit Jacob ex agro veſperi, & audivit Lea vocem aſini rudentis, unde cognovit Jacobum venire : itaque exiit Lea illi obviam, & dixit; Ad me ingredieris, quoniam conducendo conduxi te mercede, pro mandragoris filii mei à Rachele ſorore mea : itaque cubuit cum ea illa nocte. Et ſuſcepit Dominus orationem Leæ, & prægnans facta peperit Jacobo filium quintum. Et dixit Lea; Dedit Dominus mercedem meam, eò quòd dederim ancillam meam marito meo, quemadmodum filii ejus recepturi ſunt mercedem bonam, eo quod occupabunt ſe in lege : & vocavit nomen ejus Iſſachar. Et prægnans facta rurſus Lea peperit filium ſextum Jacobo. Et dixit Lea; Dotavit me Dominus dotibus bonis propter filios : hac vice erit habitatio mariti mei mecum, quoniam peperi illi ſex filios, ut recepturi ſunt filii ejus partem bonam : & vocavit nomen ejus Zebulun. Poſtea autem peperit filiam : & vocavit nomen ejus Dina, quoniam dixit; Judicium eſt à conſpectu Domini, ut ſint à me dimidium tribuum, verùm ex Rachele ſorore mea exibunt duæ tribus, quemadmodum exiverunt ex una ex ancillis : & exaudita eſt coram Deo oratio Leæ, & mutati ſunt fœtus in viſceribus eorum, & datus eſt Joſeph in viſceribus Rachel, & Dina in viſceribus Leæ. Et venit memoria Rachelis coram Domino : & exaudita eſt coram eo vox precum ejus, & dixit per ſermonem ſuum ſe daturum illi filios. Et prægnans facta peperit filium & dixit; Collegit Deus opprobrium meum, quemadmodum collecturus eſt Joſue filius Joſeph opprobrium Ægypti à filiis Iſrael, & circunciſurus eos trans Jordanem. Et vocavit nomen ejus Joſeph, dicendo; Addet mihi Dominus ad hunc filium etiam alium. Accidit autem quando peperiſſet Rachel Joſephum, dixit Jacob per ſpiritum prophetiæ; Qui *futuri ſunt* ex domo Joſeph futuri ſunt tanquam flamma, ad conſumendum domum Eſau : addidit *præterea*; Deinceps non timeo ab Eſau & ejus exercitibus : & dixit Labano; Dimitte me, ut abeam in locum meum & terram meam.

Hieroſ. 15. *Hac ſeptimana invitetur apud te.*

Hieroſ. 22. *Quatuor claves traditæ ſunt in manum Domini totius mundi, nimirum Dei, neque tradidit eas aut angelo aut Serapho; clavis pluviæ, clavis victus, clavis ſepulchrorum, clavis ſterilitatis : clavis pluviæ; quia ſic ſcriptura expreſſe dixit : Aperiet Dominus tibi theſaurum ſuum bonum, &c. Clavis alimoniæ; quia ſic ſcriptura expreſsè ait; Aperis manum tuam. &c. Clavis ſepulchrorum; quia ſic ſcriptura expreſſe dixit : Cùm aperuero ego ſepulchra veſtra, &c. Clavis ſterilitatis; quia ſic ſcriptura expreſſè dixit : Et recordatus eſt Dominus Rachel, &c. Et recordatus eſt ſermo Domini in miſerationibus ſuis bonis Rachelis : & audivit ſermo Domini vocem precationis ejus, & dixit in ſermone ſuo, ſe daturum illi filios.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

12 * برايید زلفه پرستار لاه پسري دویمي بیعقوب * گفت لاه درستودن من گه ستودند
13 مرا دختران بخواند نام او اشر * برفت راوبن در روزگاران دروي گندم بیافت دستبویها در
14 دشت بیاورد ایشانرا بلاه مادري او گفت رحل بلاه بده اکنون بمن از دستبویها پسري
15 تو * گفت بآن ها اندگست ستاندن تو مر شوهر من و بستاني نیز مر دستبوي پسري
16 من گفت رحل بهمگنین بخسپد اوار تو این شب بدل دستبوي پسري تو * بیامد
یعقوب ازان دشت در ایوار بیرون آمد لاه بپدیرهي او گفت بمن بیاي گه مزد گرفتن
17 مزد گرفتم ترا در دستبوي پسري من بخسپید اوار آن در شب او * بشنوید خدا بلاه
18 آبستن شد برایید بیعقوب پسري پنجمین * گفت لاه بداد خدا مزد من آنچه بدادم
19 پرستار من بشوهر من بخواند نام او یششکر * آبستن شد نیز لاه برایید پسري
20 ششمین بیعقوب * گفت لاه بهرداد مرا خدا بهرهي نیکو ها این بار ماوا گیرد
21 بمن شوهر من گه بزاییدم باو شش پسران بخواند مر نام او زبلون * وپس برایید
22 دختري بخواند مر نام آن دینه * یاد کرد خدا مر رحل بشنوید بآن خدا بگشاد
23 مر رحم آن * آبستن شد برایید پسر گفت جمع کرد خدا مر پیغار من * بخواند
24 مر نام او یوسف بگفتن بیفزاید خدا بمن پسري دیگر * بود چون آنچه برایید
25 رحل مر یوسف گفت یعقوب بلبن بفرست مرا وبروم بجاي من و بزمین من *

Peperit Zilbhah ancilla Leah filium ſecundum ipſi Jaacob. Dixitque Leah; In laude mea, nam laudârunt me filiæ: vocavitque nomen ejus Aſher. Pergens autem Reuben in diebus meſſis triticeæ, invenit melones odoratos in agro, quos attulit ad Leah matrem ſuam. Dixitq; Rahel ad Leah; Da nunc mihi de meloribus odoratis filii tui. Reſpondit ei; Num parum eſt tibi tollere maritum meum? & auferes etiam melones odoratos filii mei. Reſpondit Rahel; Idcircò dormiet tecum hâc nocte pro melonibus odoratis filii tui. Veniente itaque Jaacob ex agro veſperi, egreſſa Leah in óccurſum ejus, dixit; Ad me ingrediêris: quia mercede conducendo mercede conduxi te melonibus odoratis filii mei. Dormivitque cum ea nocte illâ. Et audivit Deus Leah, & prægnans facta eſt ac peperit ipſi Jaacob filium quintum. Dixitque Leah; Dedit Deus mercedem meam, quia dederim ancillam meam marito meo : itaq; vocavit nomen ejus Iſſhachar. Gravida facta iterùm Leah peperit filium ſextum ipſi Jaacob. Dixitque Leah; Sorte dedit mihi Deus portionem bonam : num hâc vice habitationem capiet mecum maritus meus, quia peperi ei ſex filios? vocavitque nomen ejus Zebulun. Poſteà verò peperit filiam, cujus nomen vocavit Dinah. Recordatus eſt etiam Deus ipſius Rahel, audienſque eam Deus aperuit uterum illius. Imprægnata igitur peperit filium dicens; Collegit a me Deus probrum meum. Vocavitq; nomen ejus Joſeph, dicendo; Addet mihi Deus filium alium. Fuit autem, quando peperat Rahel ipſum Joſeph, dixit Jaacob ad Laban; Dimitte me, & vadam ad locum meum & ad terram meam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

תנה הב לי ית נשי וית בני דפלחית יתך בגינהון ואיזל ארום אנתיידעתית ית 26
פולחני די פלחתך : ויאמר ואמר ליה 27
לבן אין בדון אשכחית רחמין בעינך הא
אטירית קוסמין וברכני יי בגינך : ויאמר ואמר קטע אינרך עלי ואיתן : ויאמר 28
ואמר ליה אנת ידעת ית די פלחתך וית דהוה בעירך נטיר עמי : כי מעט 29
ארום קליל דהוה לך שאן קדמי ותקיף לסני ובריך יי יתך ברינלי דאהנייית לך 30
סדעלית בביתך ובדון אימת אעביד אוף אנא ואנא וקיק לפרנסא אינשי
ביתי : ויאמר ואמר מה איתין לך ואמר יעקב לא תיתן לי מדעם אוחרן אין 31
תעביד לי פתנמא הדין איחוב ארעי ענך
אטר : אעבור אטיבר בכל ענך יומא דין 32
אעדי מתתן כל אימר נמור וקרוח וכל
אימר לחוש באימריא וקרוח ונמור בעזיא
ויהי אגרי : וענתה ותסהד בי זכותי ליומחרא ארום תהוי על אנרי לקמך 33
כל דליתוהי נמור וקירוח בעזיא ולחוש באימריא גניבא הוא למהוי דילי : ואמר
ואמר לבן יאות לואי דיהי כפתנמך : ויסר ואפריש ביומא ההוא ית תרחיא 34 35
דסימנא ברנלהון וקרוחיא וית כל עזיא נמורתא וקרוחתא כל די שומא
חיוורא ביה וכל דילחוש באימריא ויהב בידא דבנוי : וישם ושוי מהלך 36
תלתא יומין ביני ענידה וביני יעקב ויעקב רעי ית ענא דלבן סבאן ומרעאן דאשתאירו :
ויקח ונסיב ליה יעקב חטר דפרח לבן ודלוז וארדפוי וקליף בהון קליפין 37
חיוורין לגלאה חיוורא דעל חוטריא :
ויצן וענץ ית חוטריא די קליף 38 ירושלמי
בסורכיתא בשקייתא דמיא אחר דאתין ענא למשתי חמן שוינון לקבליהן
דענא והון מתיחמן במיתיהן למשתי : ויחמו ואתיחמן ענא לקבל חוטריא 39
וילדן ענא רנולין דסימנא ברינלהון וקרוחין ונביתן חיורין : והכשבים וטלייא 40
אפריש יעקב ויהב ברישׁ ענא משכוביתא כל ית דרנול וכל דלחוש בענא דלבן
ושוי ליה עדרין בלחודוי ולא ערבינון עם ענא דלבן :

Da mihi uxores meas, & filios meos, pro quibus ſervii tibi, & abibo : 26
quoniam tu noviſti ſervitutem meam, quam ſervii tibi. Et dixit illi La- 27
ban; Si nunc invenero miſericordias in oculis tuis: ecce auguratus ſum augurio quod benedixerit mihi Dominus propter te. Et dixit; Decide mercedem tuam ſuper me, & 28
dabo. Et dixit illi; Tu nôſti quomodo ſervierim tibi, & quod fuit pecorum 29
tuorum, illud ſervatum ſit apud me. Nam parum quod fuit tibi ovium 30
coram me, crevit multum; nam benedixit tibi Dominus ad pedem meum, quoniam utilitas fuit tibi ex quo ingreſſus ſum domum tuam: jam verò quando faciam etiam ego opus, cum ego tenear alere homines domus meæ? Et dixit; Quid dabo tibi? & dixit Jacob; Non dabis mihi quicquam 31
aliud; modò mihi facias rem hanc, revertar, paſcam oves tuas, & ſervabo. Tranſibo per univerſum gregem tu- 32
um hodie, removebo inde omnem pecudem variegatam, & punctis reſperſam, & omnem pecudem rufam inter pecudes, & punctis reſperſam & variegatam inter capras: eritque merces mea. Et teſtabitur in me 33
juſtitia mea die altera, quando veniet merces mea coram te: quicquid non erit variegatum aut punctis reſperſum inter capras, aut rufum inter pecudes, furtum ſit ſi fuerit mecum Et dixit Laban; Pulchrè: utinam 34
ſit ſecundùm verbum tuum. Et ſeparavit die illo hircos in quorum pedi- 35
bus erat ſignum, & punctatos, & omnes capras punctis reſperſas & variegatas, omne illud in quo erat macula alba, quicquid erat rufum inter pecudes: & dedit in manum filiorum ſuorum. Et poſuit iter trium dierum 36
inter gregem ſuum & *gregem* Jacob: & Jacob paſcebat gregem Laban, *videlicet* vetulas & infimiores quæ reliquæ erant. Et accepit ſibi Jacob 37
virgam florentem populeam, & ex corylo, & caſtanea: & decorticavit in eis decorticationes albas, revelando album quod erat in virgis. Et 38
fixit virgas quas decorticaverat in canalibus, in canalibus *inquam* aquarum; loco ad quem veniebant greges ad bibendum poſuit eas, è regione ovium, ut conciperent cum venirent ad bibendum. Et concipiebant oves è regione virgarum; & pari- 39
ebant oves colligatas, in quarum pedibus ſigna erant, & variegatas quarum dorſa erant alba. Et arietes ſeparavit Jacob, & poſuit in capite 40
ovium, ut alias præcederet oves quicquid erat colligatum, & omne rufum in grege Laban: & poſuit ſibi greges ſeorſum, neque commiſcuit eos cum ovibus Laban.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بده مرزنان من و مرکودکان من آنچه کارکردم بتو درایشان و برویم که تو دانستي مر کار 26
من آنچه کارکردم بتو * گفت باو لبن آور اکنون یافتم جاه درچشمان تو فال گرفتم آفرین کرد 27
مرا خدا درسبب تو * گفت نامبر کن مزد تو ابر من و بدهم * گفت باو تو دانستي مر آنچه 28 29
کار کردم بتو و مر آنچه بود رمّهي تو اواز من * که اندك آنچه بود بتو بپیش من قوي شد 30
ببسیاري آفرین کرد خدا ترا بسبب من و اکنون کي بکنم نیز من بخانهي من * [گفت] 31
چه دهم بتو گفت یعقوب ندهي بمن چیزي اگر بکني بمن آن سخن این بار کردم شباني کنم
گوسفندان ترا نگاه دارم * بگذرم درهمه گوسفند تو این روز بگردم ازانجا همه برّهي نقد زده 32
و پلنك گون و همه برّهي بور در برّها و پلنك گون و نقد زده در برّها باشد مزد من *
* گواهي دهد درمن راستي من در روز فردا که بیاید ابر مزد من بپیش تو همه آنچه نیست او 33
نقد زده و پلنك گون در برّها و بور در برّها دزدیدست او اواز من * گفت لبن اینك کاشکي باشد 34
چون سخن تو * بگردانند در روز او مر آن استخها آن پا نشانها و آن پلنك گونها و مر همه 35
آن برّها آن نقد زدها و آن پلنك گونها همه آنچه سپید درو و همه بور در برّها بداد
در دست پسران او * بنهاد راه سه روزها میان او و میان یعقوب و یعقوب شباني کنا مر 36
گوسفند لبن آن باقي ماندها * بستاند باو یعقوب چوب سپید تر بادام و چنار بتراشید در 37
ایشان تراشّها سپیدان پوست کشیدن آن سپید آنچه ابر آن چوبها * در خاست مر آن 38
چوبها آنچه بتراشید در حوضها در آب خانهي آن آب آنچه بیایند آن گوسپندان بآهنجیدن
بمقابل آن گوسپندان گشن گرفتند در آمدن ایشان بآهنجیدن * گشن گرفتند آن 39
گوسفندان بآن چوبها برایند آن گوسپندان پا نشانها نقد زدها و پلنگ گونها * و آن برّها 40
جدا کرد یعقوب بداد پیش آن گوسپندها بپا نشان و همه بور در گوسفند لبن بنهاد باو
رمها بتنهاي او و نه نهاد ایشانرا ابر گوسفند لبن *

Da mihi uxores meas, & pueros meos, pro quibus ſervivi tibi, & abibo: quia tu nôſti opus meum quo ſervivi tibi. Dixit ei Laban; Certò nunc affecutus ſum honorem in oculis tuis (ominatus ſum benedixiſſe mihi Deus cauſâ tui) Dixit inquam, *Nomine exprime mercedem tuam mihi, & dabo. Reſpondit ei; Tu nôſti qualiter ſervierim tibi, & quantus fuerit grex tuus mecum. Quia paucum quod fuit tibi ante* adventum *meum, invaluit in multitudinem: benedixitque tibi Deus cauſâ mei: & nunc quando faciam* quid *etiam ego pro domo mea? Dixit; Quid dabo tibi? Reſpondit Jaacob; Non dabis mihi quicquam: ſi feceris mihi rem iſtam, revertar, paſcam oves tuas & cuſtodiam. Tranſibo per omnes oves tuas hodiè, et ſecernam indè omnem agnum maculatum ac tigrinicolorem: & omnis agnus fuſcus inter agnos, & tigrinicolor ac maculatus inter capros, erit merces mea. Et teſtimonium dabit de me rectitudo mea in die craſtina (cùm veneris ſuper mercedem meam,) coram te: omne quod non eſt maculatum & tigrinicolor in capris, & fuſcum in agnis, furatum erit illud apud me. Dixit Laban; Ecce utinam ſit ſecundùm verbum tuum. Secrevit* itaque *die ipſâ hircos pede ſignatos & tigrinicolores, & omnes capros maculatos ac tigrinicoloves: omne* Inquam *cui inerat albedo, & omne fuſcum in agnis dedit in manum filiorum ſuorum. Poſuit autem iter trium dierum inter ſe & inter Jaacob: Jaacob verò paſcebat oves Laban reliquas manentes. Tulit* autem *ſibi Jaacob bacillum albida, humida, amygdalina ac platanina, raſitque in eis raſuras albas, corticem detrahendo albedinis quæ inerat bacillis. Statuitque bacilla quæ raſit in canalibus, i.e. in adaquatoriis aquarum, quò veniebant oves ad bibendum: & è regione* bacillorum *oves marem admiſerunt in adventu earum ad bibendum. Marem* inquam *admiſerunt oves apud bacilla, pariebántque oves pede ſignatos, maculatos, ac tigrinicoloves. Agnos autem ſeparavit Jaacob, deditque faciem ovium verſus agnos pede ſignatos, omnéſque fuſcos in ovibus Laban: & poſuit ſibi greges ſeorſum, & non poſuit eos juxta oves Laban.*

בראשית לא

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והיה והוי בכל עידן דמתיחמן ענא מבפרתא ומשוי יעקב ית חטריא לעיני ענא 41
במורכיתא ליחמוותהן קבל חטריא : ובהעטיף ובלקושי ענא לא משוי והוון 42
לקישייא ללבן ובכירייא ליעקב : ויפרץ ותקיף גברא לחדא לחדא והוו ליה 43
עז סגיאין ואמהן ועבדין וגמלין וחמרין :

לא

וישמע ושמע ית פתגמי בני לבן דאמרין נסיב יעקב ית כל די לאבונא ומן די 1
לאבונא עבד ליה ית כל יקר נכסיא האלין : וירא וחמא יעקב ית סבר אפוי 2
דלבן והא ליתנון שפיין לקבליה כדאיתמלי והי כדקדמוי : ויאמר ואמר יי ליעקב 3
תוב לארע אבהתך ולילדותך ויהי מימרי בסעדך : וישלח ושדר יעקב ית נפתלי 4
דהוא עונגר קליל וקרא לרחל וללאה ועלן לחקלא לות ענוהי : ויאמר ואמר להין 5
חמי אנא ית סבר אפי אבוכון והא ליתנון שפיין עמי הי כדאיתמלי והי כדקדמוי
ואלהא דאבא הוה מימרא בסעדי : ואתנה ואתון ידעתין ארום בכל חילי פלחית 6
ית אבוכון : ואבוכם ואביכון שקר בי 7
ושלחיף ית אגרי עשר חולקין ולא יהב
ליה יי רשו לאבאשא עמי : אם כה אם כדין הוה אמיר קרוחין יהי אגרך 8
וילידן כל ענא קרוחין ואם כדין יומר מאן דשומא ברינגליהון יהי אגרך כל
ענא מאן דשומא ברינגליהון : ויצל 9
ורוקן יי ית גיתא דאבוכון ויהב לי :
ויהי והוה בעידן דאתיחמא ענא ווקפית עיני וחמית בחילמא והא ברחייא דסלקין 10
על ענא שומא ברינגליהון וקירוחין
ונגביהון חיוורין : ואמר ואמר לי מלאכא 11
דיי בחילמא יעקב ואמרית האנא : ואמר
ואמר זקוף כדון עינך וחמי כל ברחייא דסלקין על ענא שומא ברינגליהון וקרוחין 12
ונגביהון חיוורין ארום גלי קדמי ית כל אונסא דלבן עביד לך : אנכי אנא הוא 13
אלהא דאתגליתי עלך בבית אל די ריבית תמן קמא דקיימית קדמי תמן קיים
כדון קום פוק מן ארעא הדא ותוב לארע ילדותך :

Et factum est omni tempore quo incalescebant oves temporaneæ, ponebat Jacob virgas ante oculos ovium in canalibus, ut conciperent è regione virgarum. Sed ad serotinas oves non posuit: erantque serotinæ ipsius Laban, temporaneæ autem Jacobi. Et potens factus est vir ille valde, valdè: & fuerunt illi oves multæ, & ancillæ, & servi, & cameli, & asini. 41 42 43

CAP. XXXI.

PORRO audivit verba filiorum Laban, qui dicebant, Accepit Jacob omnia quæ erant patris nostri: & ex eo quod erat patris nostri fecit sibi omnem gloriam opum istarum. Et vidit Jacob aspectum facierum Laban, & ecce non erant placidæ erga eum ficut herì & ficut antea. Dixit propterea Dominus Jacobo; Revertere in terram patrum tuorum, & ad nativitatem tuam: & erit sermo meus tibi auxilio. Et misit Jacob Naphtali qui erat nuntius velox, & accersivit Rachelem & Leam: & venerunt in agrum ad gregem suum. Et dixit illis; Video ego aspectum vultuum patris vestri, & ecce non sunt placidi mecum ficut herì & ficut antea: Dei autem patris mei sermo fuit mihi auxilio. Vos autem nôstis quòd totis viribus meis servierim patri vestro. Pater autem vester decepit me, & mutavit mercedem meam decem partibus: sed non dedit illi Dominus potestatē malefaciendi mecum. Hieros. 7. *Et commutavit.* Si sic diceret; Punctatæ erit merces tua, pariebat totus grex punctatas: quòd si sic diceret; Ea quæ in pedibus erit maculata erit merces tua, tum pariebant totus grex eas quæ in pedibus erant maculatæ. Et exhausit Dominus gregem patris vestri, & dedit mihi. Accidit itaque quo tempore incalescebat grex, levavi oculos meos, & vidi in somnio: & ecce hirci qui ascendebant super oves in pedibus suis maculati *erant* & punctati, & dorsa eorum alba. Et dixit ad me Angelus Domini in somnio: Jacob: Et dixi; Ecce me, Et dixit; Leva nunc oculos tuos, & aspice omnes hircos qui ascendunt super oves in pedibus suis maculatos & punctatos, quorum dorsa *sunt* alba: quoniam revelata est corā me omnis injuria, quam erga te exercuit Laban. Ego sum Deus, qui revelavi me tibi in Bethel, ubi unxisti statuam, & ubi jurâsti coram me juramentum: nunc surge, exi è terra hac, & revertere in terram nativitatis tuæ. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 Hieros. 11. *Respondit Jacob in linguâ sanctâ, & dixit; Ecce ego.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

41 وبود در همه كشن كرفتن آن كوسپندان آن بهاريان وبنهاد يعقوب مر آن چوبها بچشم
42 ديد آن كوسفندان درحوضها بكشن كرفتن ايشان در چوبها * ودر تيرماهي آن
كوسفندان نه نهاد وبود آن تيرماهيان بلبن وآن بهاريان بيعقوب * قوي شد آن مرد 43
بغايت بغايت بود باو كوسپندان بسياران وبرستاران وبندها وشترها وخرها .

* Fuit, cùm marem admitterent omnes oves vernales, tum posuit Jaacob bacilla in conspectu oculorum ovium in canalibus, ut marem admitterent juxta bacilla. Æstivis autem ovibus non apponebat: ita fuerunt æstivæ ipsi Laban, vernales autem ipsi Jaacob. Et invaluit vir vehementissimè, fuerunt; ei oves multæ, & ancillæ & servi, & cameli et asini. 41 42 43

CAP. XXXI.

* فصل سي يكم *

1 بشنيد مر سخنان پسران لبن
بكفتن بستاند يعقوب مر همه آنچه بپدري ايما واز آنچه بپدري ايما بكرد مر همه آن
2 عزيزي آن اين * بديد يعقوب مر روي لبن واينك نيست او واز او چون دي وپريرو *
3 4 * كفت خدا بيعقوب باز كرد بزمين پدران تو وبمولود جاي تو وباشم اواز تو * بفرستاد
5 يعقوب بخواند برحل وبلاه آن دشت بكوسپندان او * كفت بايشان بينا ام من مر روي
6 پدري شما كه نيست او بمن چون دي وپريرو وخداي پدري من بود واز من * وشما
7 دانستيد كه در همه زور من كار كردم مر پدري شما * وپدري شما خليف كرد در من
8 وبدل كرد مر مزد من ده بارها ونه داد اويرا خدا ببدي كردن واز من * اكر همچنين
كويد نقد زدها باشد مزد تو وبزايند همه كوسفندان نقد زدكان واكر همچنين كويد
9 پا نشانها باشد مزد تو بزايند همه آن كوسپندان آن پا نشانها * وجدا كرد خدا مر كلهي
10 پدري شما وبداد بمن * بود در وقت كشن كرفتن آن كوسفندان بر داشتم چشمان
من وبديدم در خواب واينك استخان بر آيان ابر آن كوسفندان پا نشانها نقد زدها
11 وتكرك كونها * كفت بمن فرشتهي آن خدا در خواب يعقوب كفتم اينك من * كفت بر دار
12 اكنون چشمان تو وببين همه آن استخان آن بر آيان ابر آن كوسفندان پا نشانها نقد زدها
وتكرك كونها كه بديدم مر همه آنچه لبن كنا بتو * من آن خداي بيت ال آنچه ماليدي
13 آنجا انكيخته آنچه نذر كردي بمن آنجا نذر اكنون برخيز بيرون آي از آن زمين
[آن اين] وباز كرد بزمين مولود جاي تو *

CAP. XXXI.

AUDIVIT autem verba filiorum Laban dicendo; Abstulit Jaacob quicquid erat patri nostro, & ex eo quod erat patris nostri, fecit omnem gloriam istam. Viditque Jaacob vultum Laban, & ecce non erat ipse erga eum sicut herì ac nudiustertius. Dixit Deus ad Jaacob; Revertere ad terram patrum tuorum, & ad locum nativitatis tuæ, & ero tecum. Mittens igitur Jaacob vocavit Rahel et Leah, in agrum ad oves suas. Dixitque eis; Aspiciens sum ego vultum patris vestri, quòd non est ipse erga me sicut herì & nudiustertiùs: Deus autem patris mei fuit mecum. Et vos nôstis quòd totâ vi meâ servierim patri vestro. Et pater vester fefellit me, mutavitq; mercedem meam decem vicibus: non tamen concessit ei Deus malefacere mihi. Si ita dicebat; Maculati erunt merces tua, tum pariebant omnes oves maculatos: quòd si ita dicebat; Pede signati erunt merces tua, pariebant omnes oves pede signatos. Itaque separavit Deus gregem patris vestri, ac dedit mihi. Fuit enim, quo tempore marem admittebant oves, extuli oculos meos ac vidi in somnio, & en hirci ascendentes super pede signatas, maculatas, & grandinatas colore. Tum dixit mihi angelus Dei in somnio; Jaacob: Respondi; Ecce me. Subdidit; Attolle nunc oculos tuos, & vide omnes hircos ascendentes super oves pede signatas, maculatas, & grandinatas colore: nam vidi omne quod Laban facit tibi. Ego Deus Beth-el ubi unxisti statuam, et ubi vovisti mihi votum: Jam surge, egredere de terra hac, & revertere in terram natalem tuam. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

ותען וַאֲחֵבַת רָחֵל בְּאַסְפָמוּתָא דְּלֵאָה וְאָמְרַן לֵיהּ הַאֶפְשַׁר דְּעַד כְּדוֹן אִית לָנָא 14
חוּלַק וְאַחְסָנָא בְּבֵית אֲבוּנָא: הלא הֲלָא 15
נוּכְרָיְתָא אִתְחַשַּׁבְנָא לֵיהּ אֲרוּם וְזַבְּנָנָא ירושלמי 15 הֲלָא נוּכְרָאִין אִתְחַשַּׁבְנָא
וְאָכַל אוּף מֵיכַל יַת כַּסְפָּנָא: כִּי כָל־אֲרוּם 16 לֵיהּ אֲרֵי זַבַּן יָתָן וְהָא לָא בְּעֵי לְמִיהַב לְחוּד
כָּל עוּתְרָא דְּרוֹקַן יְיָ מִן אֲבוּנָא דִּי לָנָא כְּתוּבָתָן: 18 סְנוּלֵיהּ:
הוּא וּדְבַנָנָא וְכָדוֹן כָּל דְּאָמַר יְיָ לָךְ עֲבִיד: ויקם וְקָם יַעֲקֹב וְסוֹבַר יַת בְּנוֹי וְיַת נְשׁוֹי עַל 17
גַּמְלַיָּא: וינהג וּדְבַר יַת כָּל בְּעִירָא וְיַת כָּל נִכְסוֹי דִּי קָנָא גֵּיתוֹי וְנִכְסוֹי דִּי קָנָה בְּפַדַּן 18
אֲרָם לְמֵיתֵי לְוַת יִצְחָק אֲבוּי לְאַרְעָא דְכָנָעַן: ולבן וְלָבָן אָזַל לְמֵיגַז עָנֵיהּ וְגָנֵבַת רָחֵל יַת 19
צַלְמָנַיָּא דַּהֲוֹון נָכְסִין נַכְרָא בּוּרָא וְחָזְמִין רֵישֵׁיהּ וּמַלְחִין לֵיהּ בְּמִלְחָא וּבוֹסְמִנִין
וְכָתְבִין קוּסְמִין בְּצִיצָא דַּדְהַבָא וְיָהְבִין תְּחוֹת לְשָׁנֵיהּ וּמְקַיְמִין לֵיהּ בְּכוּחְלָא וּמְמַלֵּיל
עִמְּהוֹן וְאִילֵּין הֵינוֹן דְּאָמַר נְחִין לְהוֹן אֲבוּהָא: וינגוב וְגָנַב יַעֲקֹב יַת דַּעְתֵּיהּ דְּלָבָן 20
אֲרַמָּאָה עַל דְּלָא חַוִּי לֵיהּ אֲרוּם אָזֵל הוּא: ויברח וְאָזַל הוּא עִם כָּל דִּילֵיהּ וְקָם וְעָבַר 21
יַת פְּרָת וְשַׂוִּי יַת אַנְפּוֹי לְמֵיסוֹק לְטַוְרָא ירושלמי 22 וַהֲוָה כַּד אִתְכַּנִּישׁוּ
דְּגִלְעָד אֲרוּם חָמָא בְּרוּחַ קוּדְשָׁא דְּתַשְׁעָה רָעַיָּא בָּעַיִן לְמִשְׁתֵּן עָנָא וְלָא הֲווֹ
עָתִיד לְמֶהֱוֵי שִׁיזּוּבְתָא לִבְנוֹי בְּיוֹמֵי יִפְתָּח יָכְלִין וְאַמְתִּינוּ תְּרֵין וְתְלָתָא יוֹמִין דְּלָמָא
דִּמְן גִּלְעָד: וינד וּבְתַר דְּאָזַל יַעֲקֹב קְמוּ 22 תְּשִׁיף בֵּירָא וְלָא טָפְרַת וּבְכֵן אֲתָנוּ לְלָבָן
רָעַיָּא עַל בֵּירָא וְלָא אַשְׁכְּחוּ מַיָּא וְאַמְתִּינוּ בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה אֲרוּם עֲרַק יַעֲקֹב:
תְּלָתָא יוֹמִין דְּלָמָא תְּהֵי טַיְּפָא וְלָא טָפַת
וּבְכֵן אִיחוּי לְלָבָן בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וְיָדַע אֲרוּם עֲרַק יַעֲקֹב דְּבוּכוּתֵיהּ הַוָה
טַיְּפָא עֶשְׂרִין שְׁנִין: ויקח וּדְבַר יַת קְרִיבוֹי עִמֵּיהּ וּרְדַף בַּתְרוֹי מַהֲלַךְ שׁוּבְעָא 23
יוֹמִין וְאַרַע יַתְהוֹן דְּשָׁרֵי בְּטַוְרָא גִּלְעָד מוֹדֵי וּמְצַלֵּי קֳדָם אֱלָהֵיהּ: ויבא וְאָתָא מַלְאָכָא 24
בְּמֵימַר מִן קֳדָם יְיָ בְּחֶלְמָא דְּלֵילְיָא וְאָמַר לֵיהּ טוּר לָךְ
דִּלְמָא תְּמַלֵּיל עִם יַעֲקֹב מִן טַב עַד בִּישׁ: וישג וְאַדְבֵּק לָבָן יַת יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב 25
פָּרַס יַת מַשְׁכְּנֵיהּ בְּטַוְרָא וְלָבָן אַשְׁרֵי יַת אֲחוֹי בְּדַהֲוָא טַוְרָא דְּגִלְעָד:
ויאמר וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב מָה עֲבַדְתָּ וְגָנַבְתָּ דַּעְתִּי וּדְבַרְתְּ יַת בְּנָתַי הֵי כְּשִׁבְיַת חַרְבָּא: 26
למה לְמָא אִיטְמַרְתְּ לְמֵיזַל וְגָנַבְתְּ דַּעְתִּי וְלָא חַנְיַתְּ לִי דְּאֵילוּ תְנֵיתָא לִי שְׁלַחְתִּיךְ פּוֹן 27
בְּחֶדְוָא וּבְתוּשְׁבְּחָן בְּתוּפִּין וּבְכִנָּרִין: ולא וְלָא אַמְטַנְתָּנִי לְנַשָּׁקָא לִבְנֵי בְרַתַּי 28
וְלִבְרַתַּי כְּדוֹן אִסְכַּלְתְּ מַה דְּעַבַדְתְּ:
יש אִית סַפִּיקָא בִּידִי לְמֶעְבַּד עִמָּכוֹן 29 ירושלמי 29 אִית לִי חֵיל וְאוֹכְלוֹסִין:
בִּישָׁא וֵאלָהָא דַּאֲבוּכוֹן בְּרַמְשָׁא אֲמַר לִי לְמֵימַר אִסְתַּמַּר לָךְ מִלְּמַלָּלָא עִם יַעֲקֹב
מִטַּב וְעַד בִּישׁ:

Et respondit Rachel consensu Lex, & dixerunt illi; An fieri potest ut fuerit hactenus nobis pars aut hæreditas in domo patris nostri? Annon peregrinæ reputatæ sumus illi? quoniam vendidit nos, & comedendo etiam comedit argentum nostrum. Quoniam omnes opes quibus exuit Deus patrem nostrum, nostræ erant & filiorum nostrorum: jam verò quicquid tibi dixerit Dominus, fac. Et surrexit Jacob, & tulit filios suos & uxores suas super camelos. Et accepit omnia jumenta, & omnes opes quas acquisierat, greges suos & opes suas quas acquisierat in Padan-Aram, ad veniendum ad Isaac patrem suum in terram Canaan. Laban autem iverat ad tondendum gregem suum: & furata est Rachel imagines; mactabant enim virum primogenitum, & amputabant caput ejus, & condiebant sale & aromatibus, scribebántque divinationes in lamina aurea, & ponebant sub lingua ejus, & erigebant illud ad parietem, & loquebatur cum illis: & illa erant quibus se incurvabat pater ejus. Et furatus est Jacob scientiam Laban Aramæi; eò quod non indicâsset illi quod abiret. Atque *ita* abiit ipse cum omnibus quæ habebat; & surrexit, & transiit Euphratem, & posuit facies suas ad ascendendum versus montem Gilead: quoniam vidit spiritu prophetico, quòd ibi futura esset liberatio filiis suis in diebus Jephte, qui *erat* ex Galaad. Postquam autem abiisset Jacob surrexerunt pastores ad puteum, sed non invenerunt aquas; & expectârunt tres dies, si forsan exundaret, sed non exundavit: tunc itaque venerunt ad Laban die tertio, & cognovit quod fugisset Jacob, cujus merito exundaverat viginti annis. Et accepit consanguineos suos secum, & persequutus est eum itinere septem dierum: & invenit ipsum habitantem in monte Gilead, celebrantem & orantem coram Deo suo. Venit autem angelus per sermonem à conspectu Domini, & extraxit gladium contra Laban impostorem in insomnio noctis, & dixit illi; Cave tibi ne loquaris cum Jacobo à bono usque ad malum. Et assequutus est Laban Jacobum; Jacob autem extenderat tabernaculum suum in monte, Laban autem habitare fecit fratres suos in illo monte Galaad. Et dixit Laban Jacobo; Quid fecisti? furatus enim es scientiam meam, & accepisti filias meas tanquam captivas gladio. Cur occultâsti te ut abires, & furatus es scientiam meam, neque nuntiâsti mihi? nam si nuntiâsses mihi, dimisissem te cum gaudio & cantilenis, tympanis & citharis. Neque expectâsti me, ut osculerer filios filiarum mearum, & filias meas: jam stultus fuisti, in eo quod egisti. Est sufficientia in manu mea, ut faciam vobiscum malum; sed Deus patris vestri vesperi dixit mihi, dicendo; Cave tibi ne loquaris cum Jacobo à bono usque ad malum.

14 Hier. 15. *Annon extraneæ reputatæ sumus illi? quoniam ecce vendidit nos, & ecce non vult dare vel dotem nostram.* 18 *Peculium ejus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * جواب داد رحل ولاه وگفتند باو ها نيز بايما بخش واحسنتا خانهي پدري ايما * ها نه
16 بيگانگان حسيب شديم باو كه فروخت ايمارا وبخورد نيز خوردن مر سيم ايما * كه
همه آن توانگري آنچه جدا كرد خدا از پدري ايما بايماست او وبپسران ايما واكنون
17 همه آنچه گفت خدا بتو بكن * برخاست يعقوب برداشت مر پسران او ومر زنان او ابر آن
18 شترها * براند مر همه گلهي او ومر همه آن گوسفندان ومر همه مال او آنچه مال كرد
19 در فدن ارم بآمدن بيصحق پدر او بزمين كنعن * ولبن برفت ببشم بريدن مر
20 گوسفندان او بدزديد رحل مر آن اسطرلابها آنچه بپدري آن * بدزديد يعقوب مر عقل لبن
21 آن ارمي ابر بي آگاه كردن باو كه گريزاست او * بگريخت او وهمه آنچه باو برخاست وبگذشت
22 مر آن رود بنهاد مر روي او كوه آن جلعد * آگاه شد بلبن در روز آن سيمين كه بگريخت
23 يعقوب * بستاند مر برادران او اواز او بتاخت پس او راه هفت روزها برسيد باو در كوه جلعد *
24 * بيامد خدا بلبن آن ارمي در خواب آن شب گفت باو حاذر [باش] بتو تا نه سخن گوي
25 اواز يعقوب از نيك تا بد * در رسيد لبن مر يعقوب ويعقوب برد مر خيمهي او در كوه
26 ولبن برد با برادران او در كوه آن جلعد * گفت لبن بيعقوب چه كردي بدزديدي مر
27 عقل من براندي مر دختران من چون بنده شد كان شمشير * چرا نهان داشتي بگريختن پوشيده
داشتي ازمن ونه آگاه كردي بمن فرستادمي ترا در شادي ودر نحنها درهف ودر چنك *
28 29 * ونه گذاشتي مرا ببوسيدن بپسران من وبدختران من اكنون نادان كردي كردن * هست
بتوت دست من بكردن بشما بدي وخداي پدري شما دوش گفت بمن بگفتن حاذر باش
بتو از سخن گفتن بيعقوب از نيك تا بد *

Responsum dederunt Rahel & Leah, ac dixerunt ei; An etiam nobis est pars & hæreditas in domo patris nostri? Nonne alienæ reputatæ sumus ei, quia vendidit nos, & devoravit etiam devorando argentum nostrum. Quia omnes divitiæ quas separavit Deus à patre nostro, nostræ sunt ipsæ ac filiorum nostrorum: & nunc omne quod dixit Deus tibi, facito. Surgens itaque Jaacob, tulit filios suos & uxores suas super camelos. Et coëgit omnes greges suos, & omnes oves suas, omnésque opes suas quas lucrifecerat in Phadan-Aram, ut veniret ad Ishac patrem suum in terram Chenaan. Laban autem abeunte ad lanam tondendum ovium suarum, furata est Rahel astrolabia quæ erant patri suo. Furatus est enim Jaacob cor Laban Aramæi, quũ non certiorem faceret eum quòd fugiturus esset ipse. Fugit itaque ipse & unumquodque ejus: & surgens transivit flumen, posuitque faciem suam versus montem Gilead. Noto facto ipsi Laban die tertiâ quòd fugisset Jaacob, Accepit fratres suos secum, & persecutus est post eum itinere septem dierum, pervenitque ad eũ in monte Gilead. Venit autem Deus ad Laban Aramæum in somno noctis, et dixit ei; Cautus esto tibi ne loquaris cum Jaacob à bono ad malum. Pervenitque Laban ad Jacob: Jaacob autem fixerat tentorium suum in monte, Laban quoq; fixit eũ fratribus suis in monte Gilead. Dixit Laban ad Jaacob; Quid fecisti? furatus es cor meum, et abegisti filias meas tanquam captivas gladio. Quare clàm te habuisti ad fugiendum? occultatum habuisti à me, neque certiorem fecisti me: alioquin dimisissem te cum lætitia & melodiis, cum tympano & cithará. Et non permisisti mihi osculari filios meos ac filias meas: jam stultitiam egisti ita faciendo. Est in potestate manus meæ facere vobis malum: Deus autem patris vestri hesternâ nocte locutus est mihi, dicendo; Cautus esto tibimet à loquendo ad Jaacob à bono ad malum.

14 Hier. 22. *Accidit autem cùm congregarentur pastores, quærebant adaquare oves, neque poterant; & expectârunt duos aut tres dies, si fortè exundaret puteus, neque exundavit: propterea indicârunt Labano die tertio quoniã fugisset Jacob.*

ועתה וכרון מיזל אזילתא ארום מתחמרא חמירתא לבייתיה דאבוך למא גנבת
ית צילמי טעוותי: ויען ואתיב יעקב ואמר ללבן ארום אסתפיתי ואמרית דלמא
תינוס ית בנתך מני: עם מן כל מאן דתשכח ית צלמי טעוותך ימות בלא ומניה
כל קבל אחנא אשתמודע לך מאן דעמי מן דילך וסב לך ולא ידע יעקב ארום רחל
גנבתנון: ויבא ועל לבן במשכנא דיעקב ובמשכנא דלאה ובמשכנהון דתרתין
לחינתא ולא אשכח ונפק ממשכנא דלאה ועל במשכנא דרחל: ורחל ורחל
נסיבת ית צלמניא ושוותינון בעבייטא דגמלא ויתיבת עלויהום ופשפש ית כל
משכנא ולא אשכח: ואמר ואמרת לא יתקוף בעיני רבוני ארום ליית אפשר
למקום מן קדם ארום אורח נשין לי ופשפש ולא אשכח ית צלמניא: ויחר ותקיף
רונזא דיעקב ואידיין עם לבן ואתיב יעקב ואמר ללבן מה חובתי ומה סורחני ארום
אוחית למיתי בתרי: כי ארום פשפשתא ית כל מנאי מה אשכחתא מכל מאני
בייתך שוי כרון דינך קבל אחי ואחך וידינון קשוט בין תרוינן: זה לי דנן עשרין שנין
אנא גבך ריחליך ועזייך לא אתכלו ואנר דיכרי ענך לא אכלית: טרפה דתבירא
מן חיית ברא לא אייתיתי לותך דאין אנא
חמי בה מן ידי הוית תבע יתה מה
דמתגניב ביממא מבני נשא עלי הוה
לאשלמא ומה דהוה מתגניב בליליא מן
חיות ברא עלי הוה למשלמא: הייתי
הויתי ביממא בחקלא אכלני שרבא
וקרושא בליליא ואתפרדת שינתא מני:
וה לי דנן לי עשרין שנין בביתך פלחתך ארבסרי שנין בנין תרתין בנתך ושית שנין
בנין ענך ושלחפתא ית אגרי עשרתי חולקין: לולי אילולי פון אלהיה דאבא אלהיה
דאברהם ודרחיל ליה יצחק הוה בסעדי ארום כדון ריקם שלחתני ית סינופי ויתי
ליאות ידי ונלי קדם יי בנין בן אובח ברמשא: ויען ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא
דינסיבת לנשין ברתיי הינין ובנייא דילידן הי כבני חשיבין ועננא מן ענני הוו וכל דאנת
חמי מן דילי הוא ולברתיי מה איכול למעבד לאילין יומא דין או לבניהן דילידן:

ירושלמי 39 קטילא לא אייתית לותך
כל חדא מנהון דהוה ערקא מן מניא
אנא הוינא משלם מן ידי הוית תבע
יתה ומן דהוו גנבין ביממא ומחיות
ברא מתאכלא בליליא אנא הוינא משלם
יתה:

Nunc verò abeundo abiisti, eò quòd desiderando desiderares domum 30
patris tui: cur furatus es imagines idolorum meorum? Et respondit 31
Jacob, & dixit Labano; Quoniam timui, & dixi; Fortâsse violenter auferes filias tuas à me. Apud quem inveneris imagines idolorum tuorum, mo- 32
riatur ante tempus suum; coram fratribus nostris innotescat tibi id quod mecum est, de eo quod tuum est, & accipe tibi: nec sciebat Jacob, quòd Rachel furata esset eas. Et ingressus est Laban in tabernaculum Jacob, & in 33
tabernaculum Leæ, & in tabernaculum duarum concubinarum, nec invenit: & egressus est ex tabernaculo Leæ, & ingressus est in tabernaculum Rachel. Rachel autem acceperat imagines, & posuerat eas in 34
clitellis cameli, & sedebat super illas: cúmque scrutatus esset totum tabernaculum, non eas invenit. Et dixit; Non ira sit in oculis domini 35
mei, quòd non possum surgere coram te, quoniam consuetudo mulierum est mihi: itaque scrutatus est, sed non invenit imagines. Et iratus est 36
furor Jacobi, & altercatus est cum Laban: & respondit Jacob & dixit Labano; Quod peccatum meum, & quæ iniquitas mea, quoniam festinâsti venire post me? Quoniam scrutatus es omnia vasa mea, quid 37
invenisti de omnibus vasis domus tuæ? Pone nunc causam tuam coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent veritatem inter ambos nos. His viginti annis ego tecum fui, oves tuæ & capræ tuæ non sunt orba- 38
tæ, & mercedem arietum ovium tuarum non comedi. Quod fuerat 39
dilaceratum à fera agri non adduxi ad te, quod si peccâssem in eo de manu mea illud requirebas: quod furto sublatum erat interdiu ab hominibus, meum erat illud restituere; quod furto sublatum erat noctu à fera agri, illud etiam tenebar reddere. Fui in agro interdiu, comedit me 40
æstus, & gelu noctu: & separatus est somnus à me. Illis viginti annis fui domi tuæ serviens tibi; quatu- 41
ordecim annis pro duabus filiis tuis, & sex annis pro ovibus tuis: & mutâsti mercedem meam decem partibus. Nisi Deus patris mei, Deus 42
Abraham, & quem timuit Isaac, fuisset mihi auxilio, ecce jam vacuum dimisisses me: afflictio mea & labor manuum mearum manifestata est coram Domino, ideo arguit te herí. Et respondit Laban, & dixit Jacobo; 43
Filiæ quas accepisti in uxores, filiæ meæ sunt; & filii quos pepererunt, sunt sicut filii mei reputati; & oves ex ovibus meis sunt, & quicquid tu vides meum est: filiabus autem meis quid possum facere istis hodie, aut filiis earum quos pepererunt?

Hieros. 39. *Interfectum non adduxi ad te; unumquodque ex illis quod fugerat ex numero, ego restituebam, ex manibus meis requirebas illud: & quod fures furabantur die, & à bestia agri devoratum erat noctu, ego restituebam illud.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 * واکنون رفتن رفتي که آرزو کردن آرزو کردي بخانهي پدري تو چرا بدزديدي مر معبود
31 من * جواب داد يعقوب گفت بلبن که ترسيدم گه گفتم تا نه رباي مر دختران تو از من *
32 * واز آنچه بيابي مر معبود تو نه زيد مقابل برادران ايما بشناس بتو چيست واز من وبستان بتو
33 ونه دانست يعقوب که رحل دزديده بود ايشانرا * بيامد لبن در خيمهي يعقوب ودر خيمهي
لاه ودر خيمهي دو آن پرستاران ونه يافت بيرون آمد از خيمهي لاه بيامد در خيمهي رحل *
34 * ورحل بستاند مر آن اسطرلابها بنهاد ايشانرا در جهاز آن شتر و بنشست ابر ايشان بپرسيد
35 لبن مر همه خيمه ونه يافت * گفت بپدري آن نه گرم شود در چشمان خداوند من گه
نه توانم ببرخاستن از پيش تو گه راه زنان است بمن بجست ونه يافت آن اسطرلابها *
36 * وگرم شد بيعقوب وخصومت کرد در لبن وجواب داد يعقوب وگفت بلبن چه جرم من
37 وچه خطاء من گه بتاختي بعد من * گه پرسيدي مر همه پيرايهاي من چه يافتي از
همه پيرايهاي خانهي تو بنه همچنين مقابل برادران من وبرادران تو ونصيحت کنند
38 ميان دو ايما * اين بيست سال من واز تو ميشان تو و بزان تو نه سکلفيده شدند
39 ونر ميشان گوسفندان تو نه خوردم * نجير نه آوردم بتو من تاوان دهم آنرا از دست
40 من طلب کني آنرا نگه بودم روز و پاسوان بودم شب * بودم در روز بخورد مرا گرما
41 و سرما در شب بگريزيده شد خواب من از چشمان من * اين بمن بيست سال در خانهي
تو کار کردم بتو چهارده سال در دو دختران تو وشش سالها در گوسپندان تو خليف
42 کردي مر مزد من ده بارها * اگر نه خداي پدري من خداي ابرهم وسهم يصحق
بود بمن گه اکنون تهي فرستادي مرا مر رنج من و مر زحمتي کفان من بديد خدا
43 ونصيحت کرد دوش * جواب داد لبن گفت بيعقوب آن دختران دختران من وآن پسران
پسران من وآن گوسفندان گوسفندان من وهمه آنچه تو بينا بمن است او و بدختران من
چه کنم باينان اين روز يا بپسران ايشان آنچه بزاييدند *

Et jam eundo isisti, quia desiderando desiderâsti, ad domum patris 30
tui: sed quare furatus es numen meum? Responsum dedit Jaacob 31
& dixit ad Laban; Quia timui: dixi enim, ut non rapares filias tuas à me. Apud quem inveneris 32
numen tuum, non vivat: coram fratribus nostris agnosce quod tuũ est apud me, & cape tibi: nesciebat autem Jaacob quòd Rahel furata esset ea. Venit itaq; Laban in tentoriũ 33
Jaacob, & in tentorium Leah, & in tentorium duarum ancillarum; & non invênit: egressusq; è tentorio Leah, venit in tentorium Rahel. Rahel verò tollens astrolabia, posuit 34
ea inter instrumenta cameli, et sedit super ea: contrectavit autem Laban totum tentorium, & non invênit. Dixit illa ad patrem suum; Ne ex- 35
candescentia fiat in oculis domini mei, quia non possum surgere à conspectu tuo, nam via mulierum est super me: quæsivit igitur, & non invênit astrolabia. Itaq; excandescentia facta est in ipso Jaacob, ac jurgium fecit cum Laban: & responsum dedit Jaacob, ac dixit ad Laban; Quid crimen meum, & quid 36
peccatum meum, quòd persecutus es post me? Quum contrectâsti omnes 37
apparatus meos, quid invenisti ex omnibus apparatibus domûs tuæ? pone hujusmodi res coram fratribus meis ac fratribus tuis, & commonitionem faciant inter nos duos. Hos 38
viginti annos fui ego tecum: oves tuæ & capræ tuæ haud orbatæ fuerunt, & arietes ovium tuarum non comêdi. Prædam haud attuli 39
tibi, ego culpam luebam pro ea; de manu mea requirebas eam: tutela fui die, & custos fui nocte. Fui 40
interdiu ut comederet me calor, et frigus noctu: fugatus est somnus meus ab oculis meis. Hi mihi vi- 41
ginti anni in domo tua: servivi tibi quatuordecim annos pro duabus filiabus tuis, et sex annos pro ovibus tuis: mutâsti autem mercedem meam decem vicibus. Nisi Deus pa- 42
tris mei, Deus Abrahami et Timor Ishac affuisset mihi, jam quidem vacuum dimisisses me: afflictionem meam et molestiam manuũ mearum vidit Deus, et monitum te fecit hesternâ nocte. Responsum dedit 43
Laban, dixitq; ad Jaacob; Filiæ, filiæ meæ: et filii, filii mei; et oves, oves meæ: et omne quod tu vides, meum est ipsum: sed filiabus istis meis quid faciam hodiè, aut filiis earum quos pepererunt?

UMI

41 ואתר וכדון איתא ונגור קיים אנא ואנת ויהי לסהיד בינא ובינך : ויקח ונסיב
45 יעקב אבנא וקמא : ויאמר יעקב לבנוי דהוד קרי להום אחוי
46 לקושו אבנין ולקטו אבנין ועבדו אונר ואכלו תמן על אונרא : ויקרא יקרא ליה
47 לבן אונר סהיד ויעקב קרא ליה בלישן בירת קודשא נלעד : והמצפה וסכותא
49 אחקריית די אמר יסחכי יי בינא ובינך ארום נטמר נבר מן חבריה : אם אין
50 תסנוף ית ברתי למעבד להן עולבנא ואם תיסב על ברתי לית אינש למידן ינן
חמי מימרא דיי סהיד בינא ובינך : ויאמר לבן ליעקב הא אונר הדין
51 והא קמא דאקימית בינא ובינך : עד סהיד אונר הדין וסהידא קמא אין אנא
52 לא אעיבר לותך ית אונר הדין ואין אנת לא תעיבר לותי ית אונר הדין ויתי קמא
הדא לאבאשא : אלהי אלהיה דאברהם ואלהיה דנחור ידינון בינא אלהיה
53 דאבוהון וקיים יעקב באלהא דדחיל ליה אבוי יצחק : ויזבח ונכס יעקב נכסתא
54 בטוורא ויתן לקריבויי דאתוי עם לבן למסעוד לחמא ושעדו לחמא ובתו בטוורא :
וישכם ואנדים לבן בצפרא ונשיק לבנוי דיעקב ולבנתיה דליה ובריך יתהון
55 ואזל ותב לבן לאתריה :

לב

1 ויעקב ויעקב אזל לארחיה ואערעו ביה
מלאכיא דיי : ואמר ואמר יעקב כיון
2 דחמינון לא משרויין דעשו הינון דאתיין
לקדמותי ולא משרויין דלבן הינון דהדרו
למרדף בתרי אלהן משרויין דמלאכיא
קדישין דאשתלחו מן קדם יי הינון בנין
כן קרא שמה דאתרא ההוא בלישן
בית קודשא מחנים :

ירושלמי 2 ואמר יעקב כד חמא יתהון
דלמא משרין מן לבן אחוי דאמא אנון
אתיין קדמי למסדרא לקבלי סדרי קרבא
למקטל יתי או דלמא משרין דמלאכין
קדישין מן קדם יי אנון ואתין לשיזבא
יתי מן ידיהון בנין כדין קרא שמיה
דאתרא ההוא מחנים :

3 וישלח ושדר יעקב עונדין קומוי לות עשו אחוי לארעא דנבלא לחקליה ארומאי :
4 ויצו ופקיד יתהום למימר כדין תימרון לריבוני לעשו כדנן אמר עבדך יעקב
עם לבן איתותבית ואשתהיית עד כדון : ויהי לי ומכל מה דבדיך יתי אבא ליית
5 בידי אלהין הוו לי בוערי תורין וחמרין ען ועבדין ואמהן ושדרית להנאה לרבוני
דלא אהניית לי ברכתא דהיא לאשכחא רחמין בעינך דלא תינטור לי בבין עלה :

GENESIS. CAP. XXXII.

Et jam veni feriamus fœdus ego & tu : ut sit in teſtem inter me & in- 44
ter te. Et accepit Jacob lapidem, & erexit ipſum in ſtatuam. Et dixit 45
Jacob filiis ſuis, quos vocabat fratres ſuos; Colligite lapides : & colle- 46
gerunt lapides, & fecerunt acervum : & comederunt ibi ſuper acervo.
Et vocavit ipſum Laban, Acervum teſtimonii : Jacob autem vocavit 47
ipſum linguâ domus ſanctæ Gilead. Specula quoque vocabatur, quia 49
dixit; Reſpiciat Dominus inter me & inter te, quando occultatus erit
vir à ſocio ſuo. Si afflixeris filias meas, faciendo illis injuriam, & ſi 50
accipias ultra filias meas, non eſt homo ad judicandum nos : videat ſer-
mo Domini teſtis inter me & te. Et dixit Laban Jacobo; Ecce tumulus 51
iſte, & ſtatua quam erexi inter me & te. Teſtis tumulus iſte, & teſtis 52
ſtatua quòd non tranſibo ad te tumulum iſtum, & quòd tu non tranſibis
ad me tumulum iſtum & ſtatuam hanc ad nocendum. Deus Abraham & 53
Deus Nachor judicent inter nos, Deus patris eorum : ſed Jacob juravit
per Deum quem timebat pater ejus Iſaac. Et mactavit Jacob mactatio- 54
onem in monte; & invitavit affines ſuos, qui venerant cum Laban, ad
refocillandum ſe pane : & ſuſtentârunt ſe pane, & pernoctârunt in mon-
te. Et ſurrexit Laban in aurora, & oſculatus eſt filios Jacobi & filias 55
ſuas, & benedixit illis : & abiit, & reverſus eſt Laban in locum ſuum.

CAP. XXXII.

JAcob autem abiit viam ſuam, & occurrerunt ei Angeli Domini. 1
Et dixit Jacob quando vidit eos; 2
Non ſunt turmæ Eſau quæ veniunt mihi obviam, neque turmæ
Laban ſunt quæ reverſæ ſunt ad perſequendum poſt me, ſed turmæ angelorum ſanctorum, qui miſſi ſunt à facie Domini, ſunt : propterea vocavit nomen loci illius in lingua domus ſanctæ Mahanaim.

Hieroſ. 2. Et dixit Jacob cum vidit illos; Fortè caſtra Laban fratris matris meæ ſunt, quæ veniunt ut aciē inſtruant contra me, ad interficiendum me: aut fortè caſtra angelorum ſanctorū miſſa à Domino ſunt, et veniunt ut liberent me ex manibus eorum : propterea vocavit nomen loci illius Machanaim.

SECT. VIII.

Et miſit Jacob nuntios ante ſe ad Eſau fratrem ſuum, in terram Gebal in 3
agrum Ædomæorum. Et mandavit illis, dicendo; Sic dicetis domino meo 4
Eſau, Sic dixit ſervus tuus Jacob; Cum Laban peregrinatus ſum, & mo-
ratus hactenus. Et de omni eo quo benedixit me pater meus, non eſt in 5
manu mea niſi pauci boves, aſini, oves, ſervi & ancillæ : & miſi ad nun-
tiandum domino meo, quia non mihi prodeſt benedictio illa, ad inveni-
endum miſericordiam in oculis tuis, ut non ſerves mihi inimicitias ob
illam.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

44 * واكنون بيا ببريم شرط من وتو وباشد بگواه ميان من وميان تو * بستانه يعقوب سنك
45
46 بلند كرد آنرا انگيخته * گفت يعقوب ببرادران او برچينيد سنگها بستاندند سنگها بكردند
47 دگانچه بخوردند آنجا ابران دگانچه * بخوانند باو لبن يجرسهدوتا ويعقوب بخواند باو جلعد * [وگفت
48 لبن آن دگانچه آن اين گواه ميان من و ميان تو امروز ابر همچنين بخوانند نام او جلعد] *
49 * وآن ديدوان جا آنچه گفت نگاه كند خدا ميان من وميان توكه نهان شويم مرد از ياراو *
50 * اگر برنجاني مر دختران من واگر بستاني زنان ابر دختران من نيست مردي اوار ايما
51 ببين خدا گواه ميان من وميان تو * گفت لبن بيعقوب اينك دگانچه آن اين وآن انگيخته
52 آنچه بلند كردم ميان من وميان تو * گواه آن دگانچهي اين وگواه آن انگيخته اگر من
نه گذرم بتو مر آن دگانچه آن اين واگر تو نه گذري بمن مر آن دگانچه آن اين ومر آن
53 انگيختهي آن اين ببدي * خداي ابرهم وخداي نحور حكم كنند ميان ايما [خداي
54 پدري ايشان] سوگند خورد يعقوب در سهم پدري [او] يصحق * گشتار كرد يعقوب گشتار
55 در كوه بخوانند ببرادران او بخوردن نان بخوردند نان منزل كردند در كوه * شبگير كرد لبن در
بامداد ببوسيد بپسران او وبدختران او آفرين كرد ايشانرا برفت وبازگشت لبن بجاي او *

* فصل سي دوم *

1 * ويعقوب برفت براه او فراز رسيدند درو فرشتها خدا * گفت يعقوب چون آنچه بديد
2
3 ايشانرا لشگرگاهي خدا است اين بخوانند نام آن جا آن محنيم * بفرستاد يعقوب رسولان
4 بپيش او بعشو برادر او بزمين شعير دشت ادوم * بفرمود ايشانرا بگفتن همچنين بگوييد
بخداوند من بعشو همچنين گفت بندهي تو يعقوب اوار لبن غريبي كردم ودرنگ
5 كردم تا اكنون * بود بمن گاو وداركوش گوسفند وبنده وپرستار بفرستادم باگاه كردن
بخداوند من بيافتن جاه درچشمان تو *

Jam ergò veni, percutiamus fœdus ego & tu, & erit teſtimonium inter me & inter te. Accipiens ita- que Jaacob lapidem, erexit illum in ſtatuam. Dixitq; Jaacob fra- tribus ſuis; Colligite lapides : & capientes lapides fecerunt tumu- lum, ederúntque ibi ſuper tumulum. Vocavit eum Laban, Jegar-Sahadu- tha: et Jaacob vocavit eum Galed. Dixerat enim Laban; Tumulus iſte ſit teſtis inter me & inter te hodié : quapropter vocavit nomē ejꝰ Galed. Et, Speculatoris locꝰ: qui dixit, Spe- culetur Deꝰ inter me & inter te, quū abſcondemur vir à ſocio ſuo. Si af- flixeris filias meas, & ſi acceperis uxores ſuper filias meas : non eſt vir nobiſcum, vide, Deus eſt teſtis inter me & inter te. Subdidit quo- que Laban ipſi Jaacob; En tumu- lum iſtum & ſtatuam quam erexi inter me & inter te. Teſtis ſit tu- mulus iſte, & teſtis ſtatua, ſiquidem ego non tranſibo ad te tumu- lum iſtum, & ſiquidem tu non tranſibis ad me tumulum iſtum ac ſtatuam iſtam ad malum. Deus Abraham & Deus Nahor judicent inter nos, Deus patris eorum. Juſ- jurandum autem concepit Jaacob per Timorem patris ſui Iſhac. Ma- ctavitque Jaacob mactationem in monte, & vocavit fratres ſuos ad manducandum panem: qui comeden- tes panem manſerunt in monte. Tum anteluculò ſurgens Laban manè, oſculatus eſt filios ſuos ac filias ſuas, benedixitque illis : abiénſque reverſus eſt Laban ad lo- cum ſuum.

CAP. XXXII.

JAacob verò abeunte in via ſua, ſupervenerunt ei angeli Dei. Di- xit Jaacob quando vidiſſet eos; Ca- ſtra Dei ſunt hæc: vocavitq; nomen loci illius Mahanaim. Et mittens Jaacob legatos ante ſe ad Eſhau fratrem ſuum ad terram Seir planiti- em Ædom, Præcepit iis, dicen- do; Sic dicetis domino meo Eſhau, Ita dicit ſervus tuus Jaacob; A- pud Laban peregrinatus ſum ac mo- ram feci uſque nunc. Sunt mihi boves & aſini, oves & ſervi ac ancillæ : mittóque ad notificān- dum domino meo, ad conſequendum honorem in oculis tuis.

UMI

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

וישובו וחבו עונדיא לות יעקב למימר ו
אתינא לות אחוך לעשו ואוף אתי
לקדמותך וארבע מאה גוברין פולמרכין עמיה:
ויירא ודחיל יעקב לחדא עלוי ז
דלא עסק עשרין שנין ביקרא דאבוי ופלגית ית עמא דעמיה וית ענא וית
תורי וגמליא לתרין משריין למוהבות לאדם ולמוהבות רחל: ויאמר אין ח
ייתי עשו למשרי דחדא מנהון וימחיניה ויהי משריי דמשתאר לשיובא: ויאמר
יעקב אלהיה דאבא אברהם הוא אלהיה דאבא יצחק יי דאמר לי תוב לארעך ט
ולילדותך ואוטיב עמך: קטנתי לית אנא כמיסת ווער אנא מכל טבוון ומן כל י
קושטא די עבדת עם עבדך ארום בחוטרי בלחוד עברית ית יורדנא הדין וכדון
הויינא לתרתין משריין: הצילני שיזבני כדון מן יד אחי דבא מן יד עשו ארום יא
מסתפי אנא מניה דהוא עסק באיקרא דלמא ייתי וימחינני אימא על בניא:
ואתה אמרת אבטחתני אוטב עמך ואשוי ית בנך סגיעין היו כחלא דימא יב
דלא מתמנו מסני: וילן ובת תמן בליליא ההוא ונסיב מן דאודמן בידיה דורון יג
לעשו אחוי: עזים מאתן וברחי עשרין רחילי מאתן ודיכרי עשרין: נמלים יד
וולדיהון ארבעין וחורי עשרה אתני עשרין
ירושלמי טו וולדין דקין עסרא:
תוריתא ארבעין וחורי עשרה אתני עשרין
וילדין דקין עשרא: ייתן ומטין ביד עבדוי עדרא עדרא בלחודוי ואמר לעבדוי עברו טז
קדמי ונפיש תשוון בין עדרא ובין עדרא: ויצו ופקיד ית קמא למימר ארום יז
יערענך עשו אחי ויבעי מנך למימר דמאן אנת ולאן אזיל ולמאן אלין דקדמך:
ואמרת ותימר לעבדך ליעקב דורון היא דמשתלחא לרבוני לעשו והא אוף הוא יח
אתי בתרן: ויצו ופקיד אוף ית תנין אוף ית תלתאי אוף ית כל דאזלין בתר
עדריא למימר כפתנמא הדין תמללון עם עשו כד תשכחון יתיה: ואמרתם
ותימרון אוף הא עבדך יעקב אתי בתרנא ארום אמר נדעי ית סבר אפוי ברורונא כ
דמהלכא קדמי ומבתר כן נחמי אנפוי הלואי יסבר לי אפין: ותעבור ועברת כא
דורונא על אנפוהי והוא בת בליליא ההוא במשריתא: וקם וקם בליליא הוא כב
ודבר ית תרתין נשוי וית תרתין לחינתוי וית חדסרי רבוי ועבר ית מעיות יובקא:

Et reversi sunt nuntii ad Jacob di- 6
cendo; Venimus ad fratrem tuum
Esau, & etiam venit obviam tibi
habens quadringentos duces secum. Et timuit Jacob valde, eò quòd non 7
occupâsset se viginti annis in gloria patris sui, & anxietas fuit illi: &
divisit populum suum qui cum eo erat, & oves, & boves, & camelos, in
duas turmas, pro munere Leæ & pro munere Rachelis. Et dixit; Si ve- 8
nerit Esau ad unam ex illis turmis, & deleverit eam, erit turma residua in
evasionem. Et dixit Jacob; Deus patris mei Isaac, Dominus qui dixit mihi; Revertere in terram 9
tuam, & ad nativitatem tuam, & benefaciam tibi. Non sum ego tantus, & 10
minor sum omnibus bonis, & omni veritate quam fecisti cum servo tuo:
quoniam cum virga mea tantùm transivi Jordanem istum, & nunc factus
sum in duas turmas. Libera me jam ex manu fratris mei majoris, ex ma- 11
nu Esau: quoniam timeo ego ab ipso, quia ipse occupavit se in gloria
patris sui, ne veniat & percutiat matrem unà cum filiis. Tu verò pro- 12
misisti mihi; Benefaciendo benefaciam tecum, & ponam filios tuos mul-
tos tanquam arenam maris, quæ non numeratur præ multitudine. Et per- 13
noctatus est ibi nocte illa: & accepit de eo quod paratum erat in manu
sua, munus ad Esau fratrem suum. Capras ducentas, hircos viginti; oves 14
quoque ducentas, & arietes viginti.
Cameli fœminæ cum pullis suis fu- 15
erunt triginta, vaccæ quadraginta
& tauri decem, asinæ viginti & pul-
li asinarum decem. Et constituit per manum servorum suorum gregem 16
gregem seorsim: & dixit servis suis; Transite coram me, & spatium
ponite inter gregem & gregem. Præcepitque priori, dicens; Cum oc- 17
currerit tibi Esau frater meus, & quæsierit ex te dicendo; Cujusnam es?
& quò tu abis? & cujus ea quæ sunt ante te? Et dicas; Servi tui Jacobi, 18
munus est quod mittit Domino meo Esau, & ecce etiam ipse venit post
nos. Similiter præcepit secundo, etiam tertio, etiam omnibus qui ibant 19
post greges, dicendo; Secundùm hoc verbum loquemini cum Esau, cùm
invenietis eum. Et dicetis; Etiam ecce servus tuus Jacob venit post 20
nos: dicebat enim; Placabo aspectum facierum ejus munere quod me
præcedit, postea videbo faciem ejus, si fortè susciplat meas facies.
Et transivit munus ante faciem ejus, & ipse pernoctavit eâ nocte in ca- 21
stris. Et surrexit nocte illâ, & accepit duas uxores suas, & duas concu- 22
binas suas, & undecim pueros suos, & transivit vadum Jabok.

6. *Et quadringenti viri duces exercitus cum eo.*

Hieros. 15. *Et pullos asinorum parvos decem.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* باز گشتند آن رسولان بيعقوب بگفتن بيامديم ببرادري تو بعشو ونيز روا بپديرهي تو 6
وچهارصد مرد اوراو *بترسيد يعقوب بغايت سختي رسيد باو بخش كرد مر آن قوم آنچه اوراو 7
ومر آن گوسفند ومر آن گاو وآن شترها بدو لشكرگاها *گفت اگر بيايد عشو بآن لشكرگاهي 8
آن يكه وبزند اويرا وباشد آن باقي مانده برسته * گفت يعقوب خداي پدري من ابرهم 9
وخداي پدري من يصحق " آن گويا بمن باز گرد بزمين تو وبمولود جاي تو ونيكو
كنم اوار تو * خرد بودم از همه فضلها واز همه آن راستي آنچه بكردي اوار بنده‌هي تو كه 10
در عصاي من بگذشتم مر آن يردن آن اين و اكنون بودم بدو لشكرگاها * خلاص كن مرا 11
اكنون از دست برادر من از دست عشو كه ترسا من ازو تا نه آيد وبزند مرا مادر ابر
بچگان * وتو گفتي نيكوي كردن نيكوي كنم اوار تو وبنهم مر نسل ترا چون ريگ آن 12
دريا آنچه نه شمرده آيد از بسياري * منزل كرد آنجا در شب آن بستاند از آن آمده در دست او هديه 13
بعشو برادر او *بزها دويست واستخها بيست ميشان دويست ونرميشان بيست *شترها شير دهان 14 15
وبچگان ايشان سي ماده گاوها چهل ونرگاوها ده مادیان‌ها بيست وكره‌ها ده *بداد در دست 16
بندگان او گله گله بتنهاي او گفت بيندگان او بگذريد بپيش من ومسافة بنهيد ميان گله ومیان
گله *بفرمود مر آن اولين بگفتن كه فراز رسد ترا عشو برادري من وبپرسد ترا بگفتن بكيستي 17
تو وكجا ميروي وبكيست اينان بپيش تو *بگوي بنده‌هي تو بيعقوب هديه است او فرستاده 18
شده بخداوند من بعشو واينك نيز او پس ايما *بفرمود نيز مر آن دويمي نيز مر آن سيمي نيز 19
مر همه آن روان پس آن گلها بگفتن چون سخن اين سخن گوييد بعشو در يافتن شما اويرا *بگوييد 20
نيز اينك بنده‌هي تو يعقوب پس ايما كه گفت فرود نشانم خشم او در هديه آن روا بپيش
من وپس همچنين ببينم روي او مگر آورم دارد روي من * بگذشت آن هديه ابر پيش او 21
واو منزل كرد در شب آن در لشكرگاه * برخاست در شب او بستاند مر دو زنان او ومر دو 22
پرستاران او ومر يازده كودكان او بگذشت مر جواز يبق *

*Reversique sunt legati ad Jaacob, 6
dicendo; Venimus ad fratrem tuum
Eshau, & etiam vadit in occursum
tuum, & quater centum viri cum
eo. Timuit igitur Jaacob valdè, & 7
angustia invasit eum, divisitque po-
pulis qui cum eo, et oves & boves &
camelos, in duo castra: Dixitque; Si 8
venerit Eshau ad castra prima, &
percusserit ea, tum erunt reliqua ma-
nentia, in evasionem. Et dixit Jaa- 9
cob, Deus patris mei Abraham,
& Deus patris mei Ishac, Domine
dicens mihi; Revertere in terram
tuam, & in locum nativitatis tuæ,
& benè agam tecum: Parvus sum 10
præ omnibus beneficiis & omni ve-
ritate quam egisti cum servo tuo:
quoniam cum baculo meo transivi
Jarden istum, & jam sum in duo ca-
stra. Libera me nunc de manu 11
fratris mei, de manu Eshau, quia
timeo eum, ne veniat ac percutiat
me, matrem super fœtus. Et tu di- 12
xisti; Benè agendo benè agam te-
cum, & ponam sobolem tuam velut
arenam maris, quæ haud numera-
tur præ multitudine. Manensque 13
ibi nocte illâ, tulit de veniente ad
manum suam, munus propter Eshau
fratrem suum: Capras ducentas & 14
hircos viginti, oves ducentas &
arietes viginti. Camelos lac dantes 15
& fœtus earum triginta, vaccas
quadraginta & tauros decem, equas
viginti & equuleos ducem. De- 16
ditque in manum servorum suorum,
gregem gregem seorsim per se: di-
xitque servis suis; Transite ante
me, & intervallum ponite inter
gregem & gregem. Et præcepit 17
primo, dicendo; Cùm supervene-
rit tibi Eshau frater meus, et in-
terrogaverit te, dicendo; Cujus es tu?
et quò vadis? et cujus sunt isti
ante te? Dices; Servi tui Jaacob, 18
munus est ejus missum domino meo
Eshau: et ecce etiam ipse post
nos. Præcepit etiam secundo, item 19
tertio, cunctis quoque pergentibus
post greges, dicendo; Secundùm
verbum hoc loquimini ad Eshau
cùm inveneritis eum. Dicetis 20
etiam; En servus tuus Jaacob
post nos est. Quia dixit; Sedabo
iram ejus munere præeunte me, et
posteà videbo faciem ejus, fortassis
bonore habebit vultum meum.
Transivit itaque munus ante eum: 21
ipse autem hospitatus est nocte illâ
in castris. Consurgens autem nocte 22
illâ, accepit duas uxores suas, et
duas ancillas suas, et undecim
pueros suos, transivitque transi-
tum Jabot.

וִיקַחֵם וְדַבְּרִינוּן וְעַבְּרִינוּן יַת נַחְלָא וְעָבַר יַת דִּילֵיהּ׃ 23 וְיוֹתַר וְאִשְׁתְּאַר יַעֲקֹב 24
בִּלְחוֹדוֹי מֵעִיבְרָא לְיוּבְקָא וְאִתְפַּשַׁשׁ מַלְאָכָא עִמֵּיהּ בְּדְמוּת גֶּבֶר וְאָמַר הָלָא
אֲמַרְתְּ לְעַשְׁרָא כָּל דִּילָךְ תְּרֵיסַר בְּנִין וּבְרַתָּא חֲדָא וְלָא עַשְׂרְתִּינוּן
מִן יַד אַפְרֵשׁ אַרְבַּע בּוּכְרִין לְאַרְבַּע אִמְּהָתָא וְאִשְׁתַּיְּרוּ תְּמָנְיָא וְתָנָא לְמִמְנֵי
מִשְׁמָעוֹן וְסַלֵּק לֵוִי בְּמַעֲשְׂרָא עָנִי מִיכָאֵל וַאֲמַר רִבּוֹנֵיהּ דְּעָלְמָא דֵּין הוּא עַדְבָּךְ
וְעַל עִיסַק פִּתְגָמְיָא הָאִלֵּין אִשְׁתְּהִי מִן הָאֵל לְנַחְלָא עַד מֵיסַק עַמּוּד קְרִיצְתָּא׃
וַיַּרְא וְחָמָא אֲרֵי לָא הֲוָה לֵיהּ רְשׁוּ 25
לְמַבְאָשָׁא לֵיהּ וְקָרִיב בִּפְתֵי יַרְכֵיהּ
וְוָעִוַע פִּתֵי יַרְכָא דְיַעֲקֹב בְּאִיתְכַּרְשׁוּתֵיהּ
עִמֵּיהּ׃ וַיֹּאמֶר וַאֲמַר שַׁדְּרֵנִי אֲרוּם סָלַק 26
עַמּוּד קְרִיצְתָּא וּמְטָא שַׁעְתָּא דְמַלְאֲכֵי
מְרוֹמָא מְשַׁבְּחִין לְמֵרֵי עָלְמָא וַאֲנָא חַד
מִן מַלְאֲכַיָּא מְשַׁבְּחַיָּא וּמִיּוֹמָא דְאִתְבְּרִי עָלְמָא לָא מָטָא וְמָנִי לְמִשְׁבַּחָא אֱלָהֵן
הָדָא וְמָנָא וַאֲמַר לֵית אֲנָא מְשַׁדַּר יָתָךְ אֱלָהִין בִּירַכְתְּ יָתִי׃ וַיֹּאמֶר וַאֲמַר לֵיהּ 27
מַה שְׁמָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב׃ וַיֹּאמֶר וַאֲמַר לָא יַעֲקֹב אִיתַּמַּר עוֹד שְׁמָךְ אֱלָהִין יִשְׂרָאֵל 28
אֲרוּם אִתְרַבְרַבְתְּ עִם מַלְאֲכַיָּא דְיָיָ וְעִם גּוּבְרַיָּא וְיָכֵלְתְּ לְהוֹם׃ וַיִּשְׁאַל וּשְׁאֵיל 29
יַעֲקֹב וַאֲמַר חַוִּי בְּרוּז שְׁמָךְ וַאֲמַר לְמָרֵיהּ דְּנָן אֲנָת שָׁאֵיל לִשְׁמִי וּבְרִיךְ יָתֵיהּ יַעֲקֹב
תַּמָּן׃ וַיִּקְרָא וְקָרָא יַעֲקֹב שְׁמָא דְאַתְרָא פְּנִיאֵל אֲרוּם אֲמַר חֲמִיתִי מַלְאֲכַיָּא דְיָיָ 30
אַפִּין כָּל קְבִיל אַפַּיִן וְאִשְׁתְּיוֹבַת נַפְשִׁי׃ וְיָזַרח וְדָנַח לֵיהּ שִׁמְשָׁא קֳדָם וְמָנֵיהּ 31
דְּטָמַע בִּגִינֵיהּ קֳדָם וְמָנֵיהּ בְּמִיפְקֵיהּ מִבֵּירָא דְשֶׁבַע כַּד עָבַר יַת פְּנִיאֵל וּשְׁרֵי לְטַיָּלָא
וְהוּא מְטַלַּע עַל יַרְכֵיהּ׃ עַל כֵּן בְּנִין כֵּן לָא אָכְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת גִּידָא דְנַשְׁיָא 32
דְּעַל פִּתֵי יַרְכָא דִבְעָרָא וְחִיוָותָא עַד יוֹמָא הָדֵין אֲרוּם קָרִיב מַלְאָכָא וְאָחַר בִּפְתֵי
יַרְכָא יַמְּנָא דְיַעֲקֹב בְּאָתַר גִּידָא דְנַשְׁיָא׃

לג

וישא וּזְקַף יַעֲקֹב יַת עֵינוֹי וְחָמָא וְהָא עֵשָׂו אָתֵי וְעִמֵּיהּ אַרְבַּע מְאָה גּוּבְרִין 1
פּוֹלְמוּרְכִין וּפָלִיג יַת בְּנַיָּא עַל לֵאָה וְעַל רָחֵל וְעַל תַּרְתֵּין לְחֵינָתָא׃ וישם וְשַׁוִּי יַת 2
לְחֵינָתָא הֵינֵן וּבְנֵיהֶן בְּקַדְמֵיתָא אֲרוּם אָמַר אִילּוּ אָתֵי עֵשָׂו לְחַבָּלָא בְּרִיבְיָא
וּלְמֶעְבַּד זְנוּ בְּנַשְׁיָא יַעֲבֵיד בְּאִילֵּין וּבְנוֹי פְּתָנְמָא הֵדֵין נְקוּם וְנִנַּח עִמֵּיהּ קְרָבָא וְיַת
לֵאָה וְרִיבְתָּהּ בַּתְרָאִין וְיַת רָחֵל וְיַת יוֹסֵף בַּתְרָאִין׃ והוא וְאִיהוּ עָבַר לְקֳמֵיהוֹן 3
מַצְלֵי וּבָעֵי רַחֲמִין מִן קֳדָם יְיָ וְנָחַן עַל אַרְעָא שְׁבַע וְמִנִין עַד מִיקְרְבֵיהּ עַד אָחוּי׃
וירץ וּרְהַט עֵשָׂו לְקַדְמוּתֵיהּ וְנַפֵּיק לֵיהּ 4
וְאִתְרְכִין עַל צַוְּרֵיהּ וּנְשִׁיק לֵיהּ וּבְכוֹן עֵשָׂו
בְּכָא עַל צַעֲרָא דְשִׁינּוֹי דְאִתְמְסָיוּ וְיַעֲקֹב
בְּכָא עַל צַעֲרָא דְצַוְּרֵיהּ׃ וישא וּזְקַף 5
יַת עֵינוֹי וְחָמָא יַת נְשַׁיָּא וְיַת רְבָיָא

ירושלמי 25 וּקְטָת כַּף יַרְכֵיהּ דְיַעֲקֹב
בְּשַׁדְרוּתֵיהּ עִמֵּיהּ׃ 26 וַאֲמַר שַׁלַּח יָתִי
אֲרוּם סָלִיק עַמּוּד שַׁחֲרָא וְהָא מְטָת
שַׁעֲתָּא דְמַלְאֲכַיָּא לְמִשְׁבַּחָא וַאֲמַר לָא
אֲשַׁלַּח יָתָךְ אֶלָּא הֵן בָּרְכָתְ יָתִי׃

ירושלמי 4 וּרְהַט עֵשָׂו לְקַדְמוּתֵיהּ וְחַבֵּיק
יָתֵיהּ וְאִתְרְכַן עַל צַוְּרֵיהּ וּנְשִׁיק יָתֵיהּ עֵשָׂו
הֲוָה בְּכֵי עַל דְּקָהֵן שִׁנּוֹי וְיַעֲקֹב הֲוָה בְּכֵי
עַל שַׁעֲשִׁיעַת צַוְּרֵיהּ׃

וַאֲמַר מָאן אִלֵּין לָךְ וַאֲמַר בְּנֵי הִינוֹן דְּאִתְיְהִיבוּ לִי כְּמֵיחוּס מִן קֳדָם יְיָ עַל עַבְדָּךְ׃

Et tollens eos trajicere fecit eos torrentem, unà cum omnibus quæ habebat. 23
Et remanſit Jacob ſolus trans Jabok, & pugnavit angelus cum eo in ſimilitudine viri, & dixit; Annon dixiſti te velle omnium tuorum decimam dare, & ecce tibi ſunt duodecim filii, & filia una, neque tamen decimâſti eos: ſtatim ſeparavit quatuor primogenitos quatuor matrum, & reliqui ſunt octo; & iterum incepit numerare à Simeon, & aſcendit Levi in decimam. Reſpondit Michael, & dixit; Domine mundi, hic eſt ſors tua: & propter hæc verba retinebatur à Deo ad torrentem, donec aſcenderet columna auroræ. Et vidit quod non haberet poteſtatem nocendi ipſi, & tetigit latitudinem fœmoris ejus: & commota eſt latitudo fœmoris Jacob, cum pugnaret ipſe cum eo. Et dixit; Mitte me, quoniam aſcendit columna auroræ, & advenit hora qua angeli excelſi laudant Dominum mundi, ego autem ſum unus ex angelis laudantibus, & à die quo creatus eſt mundus non advenit tempus meum ad laudandum niſi hoc tempore: tum dixit; Non poſſum dimittere te, niſi benedixeris mihi. Et dixit illi; Quod eſt nomen tuum? qui reſpondit, Jacob. Et dixit; Non Jacob dicetur amplius nomen tuum, ſed Iſrael: quoniam exaltatus es cum angelis Dei, & cum heroibus, & prævaluiſti illis. Et petiit Jacob, & dixit; Indica nunc nomen tuum: & reſpondit; Ad quid hoc tu petis nomen meum? Et benedixit ei Jacob illic. Et vocavit Jacob nomen loci illius Peniel, quoniam dixit; Vidi angelos Domini facies è regione facierum, & liberata eſt anima mea. Et oriebatur illi ſol ante tempus ſuum, qui occubuerat propter eum ante tempus dum exiret ex Beerſeba, quando tranſiiſſet Peniel: & incepit ambulare, & ipſe claudus erat in fœmore ſuo. Propterea non comedunt filii Iſrael nervum luxatum, qui eſt in latitudine fœmoris jumenti & feræ, uſque ad hunc diem: quoniam tetigiſſet angelus, & apprehendiſſet latitudinem fœmoris dextri Jacobi, in loco nervi luxati.

Hieroſ. 25. *Et dimota eſt vola fœmoris Jacobi, dum ipſe luctaretur cum eo. 26. Et dixit; Mitte me, quoniam aſcendit columna auroræ, ecce enim appropinquavit hora angelorum ad laudandum Deum: & dixit; Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.*

CAP. XXXIII.

Et levavit Jacob oculos ſuos, & vidit, & ecce Eſau veniebat unà cum quadringentis viris ducib⁹: & diviſit filios partim cum Lea, partim cum Rachel, partim cum duab⁹ concubinis. Et poſuit concubinas iſtas una cum filiis ſuis in principio, quoniam dixit; Si veniat Eſau ad perdendum pueros, & ad committendum ſcortationem in mulieres, hoc faciat in iſtis, interea ſurgemus & conſeremus cum eo bellum: Leam vero & pueros ejus poſteriores, Rachelem vero & Joſephum poſtremos. Ipſe autem tranſivit ante eos, orans & petens miſerationes à facie Domini, & inclinavit ſe in terram ſeptem vicibus, donec accederet ipſe ad fratrem ſuum. Et cucurrit Eſau illi obviam, & amplexus eſt eum, & delapſus eſt in collum ejus; & oſculatus eſt eum, & fleverunt: Eſau flevit propter dolorem dentium ſuorum, qui tremebant; Jacob verò flevit propter dolorē colli ſui. Et levavit oculos ſuos, & vidit uxores & pueros, & dixit; Qui ſunt iſti apud te? Et reſpondit; Filii mei ſunt, qui dati ſunt mihi, pro miſericordia à facie Domini ſervo tuo.

1 2 3 4 5

Hieroſ. 4. *Et cucurrit Eſau in occurſum ejus, & amplexatus eſt eum, & delapſus eſt in collum ejus, & oſculatus eſt eum: Eſau flebat eò quod obſtupuiſſent dentes ejus, Jacob autem flebat ſuper lenitatem colli ſui.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

Accipiens igitur eos, trajecit eos flumen, trajecitque quicquid ei erat. Relicto itaque Jaacob ſolo per ſe, luctam capeſſivit vir quidam cum eo uſque ad aſcenſum auroræ. Videns autem quòd non valeret in eum, acceſſit ad volam femoris ejus, percuſſitque volam femoris Jaacob, quum luctam capeſſeret cum eo. Dixitq; Dimitte me, quia aſcendit aurora. Reſpondit; Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Dixit ei; Quid eſt nomen tuum? Reſpondit, Jaacob. Dixit; Non Jaacob dicetur amplius nomen tuum, ſed Iſrael: quia principatum egiſti cum angelo Dei, & cum hominibus, ac valuiſti. Rogavitq; Jaacob, dicens; Indica jam nomen tuum. Reſpondit; Ad quid hoc, quod rogas nomen meum? Benedixitque ei ibi. Vocavit autem Jaacob nomen loci, Phenuel: quia inquit, vidi angelū Dei facie ad faciem, ſalvâ factâ animâ meâ. Splenduitque ei ſol quando præteriſſet Phenuel, & ipſe claudicabat ſuper femore ſuo. Quapropter non comedunt filii Iſrael venam palmæ, quæ in vola femoris, uſque ad diem hanc: quia acceſſit ad volam femoris Jaacob, ad venam palmæ.

23 24 25 26 27 28 29 30 31 32

CAP. XXXIII.

Elevatis autem Jaacob oculis ſuis vidit, & ecce Eſhau veniebat, et cū eo quater centū viri: diviſitq; pueros ad Leah, & ad Rahel, & ad duas antillas. Poſuitq; ancillas ac pueros earū primos: deindè Leah ac pueros ejus poſteriores: Rahel autem et Joſeph poſtremos. Ipſe verò tranſiens antè eos: reverentiā exhibuit in terrā ſeptem vicibus, donec appropinquaret ad fratrem ſuum. Accurrens autem Eſhau in occurſū ejus, ulnis excepit eum, ceciditq; ſuper collū ejus et oſculū dedit ei, & fleverunt. Elevatiſq; oculis ſuis, vidit mulieres & pueros, dixitque; Cujus ſunt iſti? tui? Reſpondit; Pueri ſunt quos donavit Deus ſervo tuo.

1 2 3 4 5

*بستاند ايشانرا بگذراند مر آن رود بگذراند مر آنچه باو *باقي ماند يعقوب بتنهائي او 24
كشتي گرفت مردي اورا او تا برآمدن آن صبح *بديد كه نه توانست باو برسيد در كف 25
راني او بزد كف راني يعقوب در كشتي گرفتن او اورا او *گفت بفرست مرا كه برآمد آن صبح 26
گفت نه بفرستم ترا كه الّا آفرين كني مرا *گفت باو چيست نامي تو گفت يعقوب * گفت 27 28
نه يعقوب گفته شود نيز نام تو كه الّا يسرال كه اميري كردي اورا فرشتهي خدا و اورا
مردمان و بتوانستي *بپرسيد يعقوب گفت آگاه كن اكنون نام تو گفت چرا اين بپرسي 29
بنامي من آفرين كرد اويرا آنجا *بخواند يعقوب نامي آن جا فنوال كه بديدم فرشتهي خدا 30
روي بروي خلاص شد جاني من * درخشيد باو آن خورشيد چون آنچه بگذشت مر فنوال واو 31
لنگا ابر راني او * ابر همچنين نه خورند پسران يسرال مر رگ آن پنچه آنچه ابر كف آن ران 32
تا آن روز آن اين كه برسيد در كفّي راني يعقوب در رگ آن پنچه *

* فصل سي سوم *

*برداشت يعقوب چشماني او بديد و اينك عشو بيامد واوازي او چهار صد مرد بخش كرد مر آن 1
كودكان ابر لاه و ابر رحل و ابر دو آن پرستاران *بنهاد مر آن پرستاران و مر كودكان ايشان 2
اوّل و مر لاه و كودكان آن پستريغان و رحل و يوسف پستريغان * و او بگذشت پيش ايشان سجود 3
كرد بزمين هفت بارها تا نزديك شدن او تا برادري او *بدويد عشو بپديرهي او بغل گرفت 4
اويرا بيفتاد ابر گردن او بوسه داد اويرا و بگريستند *برداشت مر چشمان او بديد مر آن زنان 5
و مر آن كودكان گفت كيست اينان بتو گفت آن كودكان آنچه بخشيد خدا مر بندهي تو*

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et accesserunt concubinæ, ipsæ & filii earum, & incurvârunt se. Et accessit etiam Lea & filii ejus, & incurvârunt se : tandem vero accessit Joseph, & stetit coram Rachel, & texit eam flaturâ suâ, & incurvârunt se. Et dixit ; Quid tibi omnis turma est hæc cui obviavi ? & respondit ; Munus est, quod misi ut invenirem miserationes in oculis domini mei. Et dixit Esau ; sunt mihi opes multæ frater mi, conservetur id tibi quod tuum est. Et dixit Jacob ; Ne dicas sic obsecro, si nunc inveni miserationes in oculis tuis, recipias munus meum ex manu mea : quoniam propterea vidi aspectum faciei tuæ, & visus est mihi perinde acsi aspicerem facies angeli tui, quia ecce placatus es mihi : Recipe nunc munus quod adductum est tibi ; quoniam datum est mihi per misericordiam à facie Domini, & quoniam sunt mihi opes multæ : itaque coegit eum, & accepit. Et ait ; Proficiscamur & pergamus, ibóque juxta te, donec pervenias ad domum habitationis tuæ. Et dixit illi ; Dominus meus novit, quòd pueri delicati, oves quoque & boves lactantes apud me sunt : & si impellam eas uno die, morientur omnes oves. Transeat obsecro dominus meus, & ambulet ante servum suum : & ego sensim ducam solus, secundùm gressum operis quod est coram me, & secundùm gressum doctrinæ puerorum, usque ad tempus quo veniam ad dominum meum in Gebal. Et dixit Esau, Relinquam nunc tecum de militibus qui mecum sunt : & dixit ; Ad quid istud ? inveniam miserationes coram domino meo. Et factum est miraculum Jacobo, & reversus est eo die Esau per viam suam in Gebal. Jacob autem profectus est in Succoth, & moratus est ibi duodecim menses anni, & ædificavit sibi scholam : & pecoribus suis fecit tentoria, propterea vocavit nomen loci illius Succoth. Tandem venit Jacob salvus, unà cum omnibus quæ habebat, in civitatem Sichem, in terram Canaan, in veniendo ipso ex Padan-aram : mansitque è regione civitatis. Et emit possessionem agri, in quo extenderat tabernaculum suum, ex manu filiorum Hemor patris Sichem centum margaritis. Et erexit ibi altare : & ibi dedit decimas, quas separavit ex omnibus quæ habebat, coram Domino Deo Israel.

Hieros. 13. *Quoniam pueri teneri.*

Hieros. 19. *Margaritis.*

6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

CAP. XXXIV.

ET exiit Dina filia Leæ, quam peperit Jacobo, ut videret morem filiarum populi terræ. Et vidit ipsam Sichem filius Hemor Hevæus princeps terræ : & accepit eam per violentiam, & cubuit cum ea, & afflixit eam. Et complacitum est animæ suæ in Dina filia Jacob ; & dilexit puellam, & loquutus est blanda ad cor puellæ.

1 2 3

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

6 7 * نزديك شدند آن پرستاران ايشان و كودكان ايشان و سجود كردند * نزديك شد نيز لاه

8 و كودكان آن و سجود كردند و پس نزديك شد يوسف و رحل و سجود كردند * گفت كيست

9 بتو همه آن لشكرگاه آن اين آنچه فراز رسيدم گفت بيافتن جاه در چشمان خداوند من *

10 عشو هست بمن بسيار برادري من باشد بتو آنچه بتو * گفت يعقوب نه اكنون اگر اكنون

11 يافتم جاه در چشمان تو و بستاني هديهي من از دست من كه ابر همچنين بديدم روي تو

12 چون ديدن روي فرشتهي خدا رضا كرد بمن * بستان اكنون مر هديهي من آنچه آورده شد

13 بتو كه بخشيد مرا خدا و كه هست بمن همه جهد كرد درو و بستاند * [و گفت منزل برداريم

14 و برويم و برويم بمقابل تو * گفت باو خداوند من داناست كه آن كودكان نازكان و آن گوسپند و آن

15 گاو و زاچگان ابر من و بتازند ايشانرا روز يكّه و بميرند همه آن گوسفندان * بگذرد اكنون خداوند

16 من بپيش بندهي او و من برانم بسكيني بسبب آن كار آنچه بپيش من و بسبب آن كودكان تا

17 آنچه بيايم بخداوند من بشعير * گفت عشو باز استانم اكنون اوار تو ازان قوم آنچه اوار من

18 گفت چرا اين بيابم جاه در چشمان خداوند من * باز گشت در روز آن عشو براه او بشعير * و يعقوب

19 منزل كرد بسكوت آبدان كرد باو خانهي و برمهي او بكرد سايه باني ابر همچنين بخوانند نامي

20 آن جا سكوت * بيامد يعقوب تمام شهر شكم آنچه در زمين كنعن در آمدن او از فدن ارم فرود

آمد مر پيش شهر * بخريد مر بخش آن دشت آنچه ميل داد آنجا خيمهي او از دست پسران حمور

پدري شكم در صد ماده برّه * بياستاند آنجا مذبح جاي بخواند باو خدا خداي يسرال *

* فصل سي چهارم *

1 2 * بيرون آمد دينه دختري لاه آنچه بزايد بيعقوب بديدن در دختران آن زمين * بديد آنرا

3 شكم پسري حمور هحوّي مهتري آن زمين بستاند آنرا بخسپيد بآن و برنجاند آنرا * واصل

شد جان او در دينه دختري يعقوب دوست داشت مر آن دختر سخن گفت ابر دلي آن دختر *

Et *appropinquârunt ancillæ ac pueri carum, & reverentiam exhibuerunt. Appropinquavit etiam Leah & pueri sui, & reverentiam exhibuerunt : & postea propè factus Joseph et Rahel, reverentiam etiam exhibuerunt. Dixit ; Quæ sunt tibi omnia ista castra quibus occurri ? Respondit ; Ad assequendum honorem in oculis domini mei. Dixitque Ishau ; Est mihi multum, frater mi, sit tibi quod tuum est. Ait Jaacob ; Haud nunc, si jam honorem assecutus sum in oculis tuis, accipe munus meum de manu mea : idcircò enim vidi vultum tuum quasi visionem faciei angeli Dei, & complacentiam habuit in me. Accipe nunc munus meum quod allatum est tibi : quoniam donavit mihi Deus, & quoniam sunt mihi omnia : vim itaque egit in eum, & accepit. Dixítque ; Mansionem removeamus & abeamus, ibóque è regione tuî. Respondit ei ; Dominus meus scit quòd pueri sunt teneri, & oves ac boves fœtæ sunt mihi, si exagitent eas die unâ, tum morientur omnes oves. Transeat nunc dominus meus ante servum suum : & ego propellam quietè, causâ negotii quod est ante me, & causâ puerorum, usque quò veniam ad dominum meum in Sheir. Dixit Eshau ; Retrò sistam nunc tecum quosdam de populo qui mecum est. Respondit ; Quare hoc ? assequar honorem in oculis domini mei. Reversus est itaque die illo Eshau viâ suâ in Sheir. Jaacob autē hospitatus est in Suchoth, & ædificavit sibi domum, et gregi suo fecit umbracula : quoci ca vocavit nomen loci, Suchoth. Venit igitur Jaacob incolumis ad urbem Shechem, quæ in terra Chenaan, in adventu ipsius à Phadan-Aram, ac defedit ante urbem. Emitque portionem agri quo tetenderat tabernaculum suum, à manu filiorum Hamor patris Shechem, centum fœminis agnis. Constituitque illic altare quod vocavit, Deus Deus Israel.*

6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

CAP. XXXIV.

EGressâ Dinah filiâ Leah, quam 1
pepererat ipsi Jaacob, ad videndum
filias terræ, Vidit eam Shechem 2
filius Hamor Hivvæi principis illius
terræ, & accipiens eam concubuit
cum ea, oppressitque eam. Conjunctâque animâ ejus ipsi Dinah filiæ
Jaacob, dilectam habuit puellam,
ac locutus est ad cor puellæ.

3

4 ויאמר ואמר שכם לחמור אבוי למימר סב לי ית טלייתא הדא לאנתו: ויעקב
5 ויעקב שמע ארום סאיב ית דינה ברתיה ובנוי הוו עם ניחוי בחקלא ושתיק
יעקב עד מיתיהון: ויצא ונפק חמור אבוי דשכם לות יעקב למללא עמיה:
6 ובני ובנוי דיעקב עלו מן חקלא כדי שמעו ואתנסיסו גוברייא ותקיף להום לחדא
7 ארום קלנא עבד שכם בישראל למשכוב עם ברת יעקב וכן לא הוה כשרי
לאתעובדא: וידבר ומליל עמהון חמור למימר שכם בדי רעיית נפשיה
8 בברתיכון הבו בבעו יתה ליה לאנתו: והתחתנו ותתערבון בחיתנא
9 עמנא בנתכון תיתנון לנא וית בנתנא תסבון לכון: ואתנו ועמנא תתובון
10 וארעא תהי קדמיכון בדנייתא לכון תיבו ועבידו בה פרקמטייא ואחסינו בה:
11 ויאמר ואמר שכם לאבוהא ולאחהא אשכח רחמין בעיניכון ודתיתרון
לי אתין: הרבו אסנו עלי לחדא
12 מוהרא ומתנא ואיתן היכמא דתימרון ירושלמי 12 פורן וכתובתא:
13 לי ויהבו לי ית ריבא לאנתו: ויענו ואתיבו בני יעקב ית שכם וית חמור
14 אבוי בחוכמא ומלילו בנין דסאיב ית דינא אחתהון: ואמרו ואמרו להום
לא ניכול למעבד ית פתגמא הדין למיתן ית אחתנא לגבר דליה עורלתא ארום
15 גנותא היא לנא: אך ברם בדא נתפיים לכון אין תהוון כווותנא למגזור לכון
16 כל דכורא: ונתנו וניתן ית בנתנא לכון וית בנתיכון ניסב לנא ונתיב עמכון
17 ונהי לעמא חד: ואם ואין לא תקבלון מנא למגזר וניסב בתוקפא ית ברתנא
ונזייל: וייטבו ושפרו פתגמיהון בעיני חמור ובעיני שכם בר חמור: ולא אחר
18 ולא אתעכב רביא למעבד פתגמא ארום צבי בברת יעקב והוא יקיר מכל
19 ביתא דאבוי: ויבא ואתא חמור ושכם בריה לתרע קרתהון ומלילו עם אינשי
20 תרע קרתהון למימר: האנשים גוברייא האלין שלמין אינון עמנא ויתבון בארעא
21 ויעבדון בה פרקמטיא וארעא הא פתיירת תחומין קדמיהון ית בנתיהון ניסב לנא
לנשין וית בנתנא ניתן להום:

4 And Sichem spoke to Hemor his father, saying: Get me this damsel to wife.
5 And Jacob heard that he had defiled Dina his daughter: but his sons were with the cattle in the field, and he held his peace till they came.
6 And Hemor the father of Sichem went out to Jacob to speak with him.
7 And the sons of Jacob came out of the field when they heard it: and the men were grieved, and very angry, because he had wrought folly in Israel in lying with the daughter of Jacob, which ought not to be done.
8 And Hemor spoke with them, saying: The soul of Sichem my son longeth for your daughter: I pray you give her him to wife.
9 Make marriages with us: give us your daughters, and take our daughters for yourselves.
10 And you shall dwell with us: the land shall be before you: inhabit, trade, and possess it.
11 And Sichem said to her father and brethren: Let me find favour in your eyes, and what you shall appoint I will give.
12 Ask of me as much money as you will, and gifts, and I will give whatsoever you shall require: only give me the damsel to wife.
13 And the sons of Jacob answered Sichem and Hemor his father with guile, and said, because he had defiled Dina their sister:
14 We cannot do this thing, to give our sister to a man that is uncircumcised: for it is a reproach to us.
15 But in this we will consent to you, if you will be as we are, and every male of you be circumcised:
16 Then we will give you our daughters, and take your daughters to us, and we will dwell with you, and we shall be one people.
17 But if you will not hearken to circumcision, we will take our daughter, and depart.
18 Their words pleased Hemor, and Sichem the son of Hemor.
19 And the young man deferred not to do the thing, because he loved the daughter of Jacob, and he was the most honourable of all the house of his father.
20 Hemor therefore and Sichem his son came to the gate of their city, and spoke to the men of the city, saying:
21 These men are peaceable towards us: let them dwell in the land, and trade in it, and the land is large enough for them: we will take their daughters to wives, and will give them our daughters.

Et dixit Sichem Hemor patri suo, dicendo; Accipe mihi puellam hanc in uxorem. Jacob autem audivit, quòd polluisset Dinam filiam suam; filii autem ipsius erant cum gregibus in agro: & siluit Jacob, donec venirent illi. Et egressus est Hemor pater Sichem ad Jacobum, ut loqueretur cum eo. Filii autem Jacob venerunt ex agro quando audiverunt, & turbati sunt viri illi indignatíque sunt valdé: eò quòd ignominiâ affeciſſet Sichem Iſraelem, cubando cum filia Jacob; ſic enim non erat rectum fieri. Et loquutus est cum illis Hemor, dicendo; Sichem filii mei anima benevolentiâ amplectitur filiam veſtram, date obſecro eam illi in uxorem. Commiſceamini conjugio nobiſcum: filias veſtras date nobis, & filias noſtras accipite vobis. Et nobiſcum habitate: & terra ſit coram vobis, ubi placuerit vobis habitate, & exercete in ea negotiationem, & poſſidete eam. Et dixit Sichem patri illius & fratribus ejus; Inveniam miſerationes in oculis veſtris, & quod dixeritis mihi dabo. Augete ſuper me nimis dotem & munus, & dabo quemadmodum dixeritis mihi: modò detis mihi puellam in uxorem. Sed reſponderunt filii Jacob Sichem & Hemor patri ſuo ſapienter, & loquuti ſunt *ſic*; propterea quòd polluiſſet Dinam ſororem ſuam. Et dixerunt illis; Non poſſumus facere rem hanc, dare ſororem noſtram viro cui eſt præputium: quoniam turpitudo eſt nobis. Verùm in hoc acquieſcemus vobis ſi fitis ſicut nos, circuncidendo vobis omnem maſculum. Et dabimus filias noſtras vobis, & filias veſtras accipiemus nobis: & habitabimus vobiſcum, & erimus in populum unum. Quod ſi non acquieveritis nobis, ut circuncidamini, tum accipiemus vi filiam noſtram & abibimus. Et placuerunt verba eorum in oculis Hemor, & in oculis Sichem filii Hemor, Neque diſtulit puer facere verbum hoc, quia volebat filiam Jacob: & ipſe honorabilior erat omnibus qui erant in domo patris ſui. Et venit Hemor & Sichem filius ejus ad portam civitatis ſuæ, & loquuti ſunt cum viris portæ civitatis ſuæ, dicendo: Viri iſti pacifici ſunt nobiſcum, & habitabunt in terra, & exercebunt in ea negotiationem, & terra ecce lata limitibus coram ipſis: filias ipſorum accipiemus nobis in uxores, & filias noſtras dabimus illis.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 *گفت شکم بحمور پدري او بگفتن بستان بمن مر آن کودك آن اين بزن * و يعقوب
5 بشنيد که پليد کرد مر دينه دختري او و پسران او بودند اواز رمهي او در دشت
خاموشي کرد يعقوب تا آمدن ايشان*بيامد حمور پدري شکم بيعقوب بسخن گفتن باو* 6
7 *و پسران يعقوب بيامدند ازان دشت چون شنيدن ايشان رنجيده شدند آن مردمان کرم
شد بايشان بغايت که بيراهي بکرد در يسرال بخسپيدن اواز دختري يعقوب و همچنين نه
کرده آيد*سخن گفت حمور بايشان بگفتن شکم پسري من مراد کرد جان او در دختري شما 8
بدهيد اکنون آنرا باو بزن * دامادي کنيد بايما دختران شما بدهيد بايما و مر دختران ايما 9
بستانيد بشما * واواز ايما بنشينيد و آن زمين باشد بپيش شما بنشينيد و بازرگاني کنيد دران 10
و بگيريد دران * گفت شکم بپدري آن و با برادران آن بيابم جاه در چشمان شما و آنچه 11
گوييد بمن بدهم * بسيار کنيد ابر من بغايت کابين و دست پيمان و بدهم چون آنچه 12
گوييد بمن و بدهيد بمن مر آن دختر بزن * جواب دادند پسران يعقوب مر شکم و مر 13
حمور پدر او در مکر و سخن گفتند آنچه پليد کرد مر دينه خواهر ايشان *گفتند بايشان 14
نه توانيم بکردن آن سخن آن اين بدادن مر خواهر ايما بمرد آنچه باو اقلف که پيغار است او
بايما *خاصه در اين اتفاق کنيم با شما اگر باشيد چون ايما ببريدن بشما همه نرينه *و بدهيم 15 16
مر دختران ايما بشما و مر دختران شما بستانيم بايما و بنشينيم اواز شما و باشيم بقوم يکّه*
*و اگرنه شنويد بايما ببريدن بستانيم مر دختري ايما و برويم *نيکو آمدند سخن‌هاي 17 18
ايشان در چشمان حمور و در چشمان شکم پسري حمور* و نه درنگ کرد آن کودك بکردن 19
آن سخن که مراد کرد در دختري يعقوب واو عزيزتر از همه خانهي پدري او* بيامد 20
حمور و شکم پسري او بدروازهي شهر ايشان و سخن گفتند بمردمان شهري ايشان بگفتن*
* آن مردمان آن اينان صلح کنان ايشان اواز ايما و بنشينند در زمين و بازرگاني کنند 21
دران و آن زمين اينك کشادگي جاي دستها بپيش ايشان مر دختران ايشان بستانيم بايما
بزنان و مر دختران ايما بدهيم بايشان *

*Loquut*ª *eſt* autem *Shechem ad Hamor patrem ſuũ, dicendo; Accipe mihi puellam hanc in uxorem. Jaacob* 5 *verò audivit quòd polluiſſet Dinah filiam ſuam, (filii autem ejus erant cum grege ipſius in agro,) & ſilentium tenuit Jaacob uſque in adventum ipſorum. Venit* itaque *Hamor pater Shechem ad Jaacob ad alloquendum eum. Porrò filii Jaacob* 7 *venerant ex agro: & cùm audirent, moleſtiâ affecti ſunt viri, & excandefacti ſunt admodùm, quòd deviationem feciſſet in Iſrael, concumbendo cum filia Jaacob, & ita non erat faciendum. Sermonem* 8 itaque *inſtituit Hamor cum eis, dicendo; Shechem filius meus, deſiderium habuit anima ejus in filiam veſtram: date nunc eam illi in uxorem. Deſponſationem* 9 *facite nobiſcum: filias veſtras date nobis, & filias noſtras accipite vobis. Et nobiſcum ſedete:* 10 *terra enim erit coram vobis, ſedete ac mercaturam facite in ea, & poſſidete in ea. Dixit* quoque *Shechem patri ejus ac fratribus ejus;* 11 *Honorem aſſequar in oculis veſtris, & quod dixeritis mihi dabo. Augete ſuper me valdè dotem ac ſponſalia, & dabo ſecundùm quod dixeritis mihi: dabitis verò mihi puellam in uxorem. Reſponſum* 13 autem *dederunt filii Jaacob ipſi Shechem & patrì ejus doloſè & locuti ſunt: quòd polluiſſet Dinah ſororem eorum. Et dixerunt iis;* 14 *Non poſſumus præſtare verbum hoc, dando ſororem noſtram viro cui præputium eſt, quia opprobrium eſt illud nobis. Verùm in hoc aſſenſum faciemus vobiſcum, Si fueritis ſicut nos circuncidendo in vobis* 15 *omnem maſculum: Tunc dabimus* 16 *filias noſtras vobis, & filias veſtras capiemus nobis: & ſedebimus vobiſcum, & erimus in populum unum. At ſi non auſcultaveritis nobis, ad circuncidendum vos,* 17 *capiemus filiam noſtram, & abibimus. Placueruntque verba eorum* 18 *in oculis Hamor, & in oculis Shechem filii Hamor. Et moram non fecit puer ad præſtandum* 19 *verbum, quia deſiderium habuit in filiam Jaacob: & ipſe honorabilior* 20 erat *omni domo patris ſui. Venit* itaque *Hamor & Shechem filius ejus ad portam urbis ſuæ, ac ſermonem habuerunt cum viris urbis* 21 *ſuæ, dicendo; Viri iſti pacifici ſunt nobiſcum, & ſedebunt in terra, & mercaturam facient in ea, (& terra en apertionis locus eſt manibus coram illis,) filias eorum capiemus nobis in uxores, & filias noſtras dabimus eis.*

בראשית לה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

22 אך בְּרַם בְּדָא יִתְפַּיְסוּן לָנָא נוּבְרַיָּיא לְמִיתַב עִמָּנָא לְמֶהֱוֵי לְעַם חַד בְּמִגְוַר לָנָא
23 כָּל דְּכוּרָא הֵיכְמָא דְּאִינּוּן גָּזְרִין : מִקְנֵיהוֹן וְנִכְסֵיהוֹן וְכָל בְּעִירֵיהוֹם הֲלָא
24 דִּילָנָא אִינּוּן בְּרַם נִתְפַּיֵּס לְהוֹם וְיֵיתְבוּן עִמָּנָא : וְיִשְׁמְעוּ וְקַבִּילוּ מִן חֲמוֹר וּמִן
שְׁכֶם בְּרֵיהּ כָּל נַפְקֵי תְּרַע קִרְתֵּיהּ וּנְזָרוּ כָּל דְּכוּרָא כָּל נַפְקֵי תְּרַע קִרְתֵּיהּ : וְהֵי
25 וַהֲוָה בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה כַּד הֲווֹ מִתְמַקְמְקִין מִן גֵּיבֵי גּוּרְתְּהוֹם וּנְסִיבוּ תְּרֵין מִבְּנוֹי
דְּיַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִּינָה גְּבַר סַיְיפֵיהּ וְעָלוּ עַל קִרְתָּא דַּהֲוָה יָתְבָא לְרוּחָצָן
26 וְקַטְלוּ כָּל דְּכוּרָא : וְאֶת וְיָת חֲמוֹר וְיָת שְׁכֶם בְּרֵיהּ קְטָלוּ לְפִתְגָם דְּחָרֶב וּדְבָרוּ
27 יָת דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וְנָפְקוּ : בְּנֵי מוֹתַר בְּנוֹי דְּיַעֲקֹב עָלוּ לְחַלָּצָא קְטוֹלַיָּיא וּבָזוּ
28 יָת קִרְתָּא דְּסָאִיבוּ בְּגַוֵּיהּ אֲחָתְהוֹן : אָרְ צֹאנָם יָת עֲנָהוֹם וְיָת תּוֹרֵיהוֹם וְיָרְ
29 חֲמָרֵיהוֹם וְיָת דְּבָקְרְתָּא וְיָת דְּבַחֲקְלָא בָּזוּ : וְאֶת וְיָת כָּל נִכְסֵיהוֹן וְיָת כָּל טַפְלֵיהוֹן
30 שְׁבוּ וּבָזוּ וְיָרְ כָּל דְּבְבֵיתָא : וַיֹּאמֶר וְאָמַר יַעֲקֹב לְשִׁמְעוֹן וּלְלֵוִי עַכַרְתּוּן יָתִי

לְמִפְקָא שְׁמִי בִּישׁ בְּיַתְבֵי אַרְעָא בִּכְנַעֲנָאָה
וּבְפְרִיזָאֵי וְאֲנָא עִם דְּמִנִּין וְיִתְכַּנְשׁוּן עֲלַי
וְיִמְחֲנַנִּי וְאִשְׁתֵּצֵי אֲנָא וְאֵינַשׁ בֵּיתִי :
31 וַיֹּאמְרוּ עָנִין שִׁמְעוֹן וְלֵוִי לָא יָאֵי לְמֶהֱוֵי
מְתַאֲמַר בִּכְנִישְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עַרְלָאן
סָאִיבוּ לִבְתוּלְתָּא וּפַלְחֵי צַלְמִין טָנִיפוּ
לִבְרַתְּהוֹן דְּיַעֲקֹב אֱלָהֵין כְּדֵין יָאֵי לְמֶהֱוֵי
מְתַאֲמַר עַרְלָאֵי אִתְקַטִּילוּ בְּנִין בְּחוּלְתָּא
וּפַלְחֵי צַלְמִין בְּנִין בְּרַתְּהוֹן דְּיַעֲקֹב וְלָא
יְהֵוִי שְׁכֶם בַּר חֲמוֹר מְלַגְלַג בְּמִילֵיהּ
עָלְנָא וְכַאיְתָא מְטַעְיָיא נַפְקַת בְּרָא דִּלְיִת
לֵיהּ תְּבוּעַ יַעֲבִיד יָתְ אֲחָתָן אִין לָא
עֲבַדְנָא יָת פִּתְגָמָא הָדֵין :

נט

1 וַיֹּאמֶר יְיָ לְיַעֲקֹב קוּם סוּק לְבֵית אֵל וְתֵיב תַּמָּן וְעִבֵד תַּמָּן מַדְבְּחָא
2 לְאֱלָהָא דְּאִתְגְּלִי לָךְ בְּמֵעֲרָקָךְ מִן קֳדָם עֵשָׂו אָחוּךְ : וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֵנְשֵׁי
בֵּייְתֵיהּ וּלְכָל דְּעִמֵּיהּ עַטְרוּן יָת טָעֲוָת עַמְמַיָּא דְּבֵינֵיכוֹן דְּבְרְחוֹן מִבֵּית טָעֲוָת
שְׁכֶם וְאִידְכוּ מְסוֹאֲבוּת קְטוֹלַיָּא דְּקִרְבְּתוּן בְּהוֹן וְשַׁנּוּ כְּסוּתְכוֹן : וּנְקוּמָה וְנִסַּק
3 וְנִסַּק לְבֵית אֵל וְאֶעֱבִיד תַּמָּן מַדְבְּחָא לֵאלָהָא דְּקַבֵּל צְלוֹתִי בְּיוֹמָא דְּעָקְתִי וַהֲוָה
מֵימְרֵיהּ בְּסַעֲדִי בְּאָרְחָא דְּאָזְלִית :

Verùm in hoc acquiescent nobis viri *isti* habitare nobiscum, ut sint in po- 22
pulum unum : si circuncidatur in nobis omnis masculus, quemadmo-
dum ipsi sunt circuncisi. Pecora eorum, & opes eorum, & omnes 23
bestiæ eorum annon nostræ sunt? verùm acquiescamus illis, & habi-
tabunt nobiscum. Et obedierunt Hemor & Sichem filio ejus, omnes 24
qui egrediebantur portam civitatis illius. Et fuit die tertio, cum es- 25
sent dissoluti præ dolore circuncisionis suæ, tum acceperunt duo ex filiis
Jacob, Simeon & Levi fratres Dinæ, unusquisque gladium suum, &
ascenderunt contra civitatem quæ habitabat securè : & interfecerunt
omnem masculum. Et Hemor & Sichem filium suum interfecerunt in 26
ore gladii : & acceperunt Dinam ex domo Sichem, & exierunt. Resi- 27
duum filiorum Jacob venerunt ut spoliarent interfectos, & diripuerunt
civitatem : eò quòd violâssent in medio ejus sororem suam. Oves *quo-* 28
que illorum, & boves illorum, & asinos illorum, & quicquid erat in
civitate & in agro, diripuerunt. Sed & cunctas facultates eorum, & 29
parvulos eorum omnes captivaverunt & diripuerunt, unà cum omnibus
quæ in domibus erant. Et dixit Jacob Simeoni & Levi; Turbâstis me exire 30
faciendo malam famam meam erga
habitatores terræ, Chananæum &
Pherizæum : ego autem populus
numeri, itaque congregabuntur con-
tra me & percutient me, atque de-
lebor ego & familia mea. Respon- 31
derunt Simeon & Levi; Non de-
cet ut dicatur in congregatione Is-
raelitarum, Incircuncisi polluerunt
virginem, & colentes idola inqui-
nârunt filiam Jacob : verùm sic
conveniens est ut dicatur, Incircun-
cisi interfecti sunt propter virgi-
nem, & colentes idola propter fi-
lium Jacob : neque erit Sichem fi-
lius Hemor subsannans sermonibus
nos; nam sicut mulierem meretri-
cem & scortum, cui non *est* qui re-
quirat, fecisset sororem nostram, si
non fecissemus hanc rem.

Hieros. 31. *Responderunt duo fi-
lii Jacob simul, & dixerunt Israeli
patri suo ; Non decet ut dicatur in
congregationibus Israelitarum & in
scholis eorum, Incircuncisi polluе-
runt virgixem, & colentes idola
filiam Jacob : verùm conveniens est
ut dicatur in congregationibus Is-
raelitarum, & in scholis eorum ;
Incircuncisi interfecti sunt propter
negotium virginis, & colentes ido-
la eò quòd polluerunt Dinah filiam
Jacob : ne glorietur Sichem filius
Chamor in corde suo, & dicat : sic-
ut mulier cui non est homo ad
vindicandum injuriam ejus sic fa-
ctum est Dinah filiæ Jacob : & di-
xerunt, sicut mulierem meretri-
cem et scortum reputavit sororem
nostram.*

CAP. XXXV.

ET dixit Dominus Jacobo; Surge, ascende in Bethel, & habita ibi: 1
& fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi dum fugeres à facie Esau fra-
tris tui. Et dixit Jacob viris domus suæ, & omnibus qui cum eo erant; 2
Removete idola populorum quæ inter vos sunt, quæ accepistis è do-
mo idolorum Sichem, & purificate vos à pollutionibus interfectorum
ad quos accessistis, atque mutate vestimenta vestra. Et surgamus & 3
ascendamus in Bethel, & faciam ibi altare Deo, qui accepit orationem
meam die quo afflictus eram, et fuit sermo ejus mihi auxilio in via
qua ambulavi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 * خاصه در اين اتفاق كنند بايما آن مردمان بنشستن اوار ايما ببودن بقوم يكه دربريدن بايما
23 همه نرينه چون آنچه ايشان بريدكان * رمهي ايشان وحاصل كردهي ايشان وهمه چهارپايان
24 ايشان هانه بايما ايشان خاصه اتفاق كنيم بايشان وبنشينند اوار ايما * شنيدند بحمور وبشكم
پسري او همه بيرون آيان دروازهي شهر او ببريدند همه نرينه همه بيرون آيان دروازهي شهري
25 او * بود در روز آن سيمي در بودن ايشان خيمناكان بستاندند دو پسران يعقوب شمعون
26 ولوي برادران دينه مرد شمشير او بيامدند ابر آن شهر اميني بكشتند همه نرينه * و مر حمور
27 ومر شكم بكشتند بتيغ شمشير وبستاندند مر دينه ازخانهي شكم وبيرون آمدند * پسران
28 يعقوب بيامدند ابر آن كشتها غارت كردند آن شهر آنچه پليد كردند خواهري ايشان * ومر
گوسفندان ايشان ومر گاوهاي ايشان ومر خرهاي ايشان ومر آنچه درشهر ومر آنچه دردشت
29 بستاندند * ومر همه مالي ايشان ومر همه طفلان ايشان ومر زنان ايشان برده كردند وغارت
30 كردند ومر همه آنچه درخانه * گفت يعقوب بشمعون ولوي پيخ كنديد مرا بگنده بوي كردن
مرا درنشينا آن زمين در كنعني ودر فرزي ومن مردمان شماري جمع شوند ابر من وبزنند
31 مرا وبيست شوم من وخانهي من * گفتند ها چون بيراه بكند مر خواهري ايما *

* فصل سي پنجم *

1 * گفت خدا بيعقوب بر خيز بر آي بيت ال
وبنشين آنجا وبكن آنجا مذبح بخداي آن ديدار شده بتو در گريختن تو از پيش عشو برادر
2 تو * گفت يعقوب بخانه زادهي او وبهمه آنچه اوار او بگردانيد مر آن معبود آن بيگانه آنچه در
3 ميان شما وپاك شويد وبدل كنيد جامهاي شما * بر خيزيم وبر آييم بيت ال وبكنم آنجا مذبح
بخداي آن جواب دها مرا در روزي سختي من بود اوار من در راه آنچه برفتم *

Sed *tantùm in hoc conventione* fa- 22
cient nobi cum viri ad considendum
nobiscum esse in populũ unum, si cir-
cuncideritus in nobis omnem ma-
sculum, quemadmodum ipsi sunt cir-
cunciſi. Greges eorum, & quod 23
acquisitum est eis, ac omnes quadru-
pedes eorum, annon nobis erunt ea?
tantùm in hoc conventum faciemus
cum illis, & sedebunt nobiscum.
Auscultârunt que Hamor & She- 24
chem filio eius omnes egredientes
portâ urbis ejus : & circuncideruntomnem masculum, quotquot egredie-
bantur portâ urbis ejus. Fuit in die 25
tertio, cùm essent saucii, acceperunt
duo filii Jacob, Shimeon & Levi
fratres Dinah, quilibet gladiũ suum,
& venientes super civitatem se-
curam, interfecerunt omnem masculum, Hamor quoque & Shechem 26
occiderunt mucrone gladii, tule-
rúntque Dinah è domo Shechem, &
egressi sunt. Porro filii Jacob ve- 27
nientes super occisos, deprædati sunt
civitatem, quòd polluissent sororem
suam. Oves quoque eorum, & bo- 28
ves eorum, & asinos eorum, quód-
que in urbe & quod in agro erat, tol-
lebant. Omnésque opes eorum, & o- 29
mnes infantes eorum, atque uxores
eorum captivârunt ac deprædati
sunt, & quicquid erat in domo. Di- 30
xit Jacob ad Shimeon & Levi;
Radicitùs effodistis me, graveolentem
faciendo me apud habitatores terræ,
Chenaanæũ, & Pherizæũ : & mihi
sunt homines pauci numero, & con-
gregabuntur super me, & percutient
me, & in nihilũ redactus ero, ego &
domus mea. Responderunt : Num vel- 31
ut deviam faciet sororem nostram?

CAP. XXXV.

AIt Deus ad Jacob; Surge, a- 1
scende in Beth-el, & sede ibi : &
fac ibi altare Deo conspectu tibi in
fuga tua à conspectu Esau fratris
tui. Tum dixit Jacob natis do- 2
mi suæ, & omnibus qui cum eo;
Averti e numero alienum quod est in
medio vestri, & purificate vos, ac muta-
te vestimenta vestra. Surgamúsque 3
ac ascendamus in Beth-el, & facia-
am ibi altare Deo responsum danti
mihi in die calamitatis meæ, qui
fuit mecum in via quâ ambulavi.

4 ויתנו ומסרו בידי יעקב ית כל טעות עממיא דבידיהון ודבדרו מן טעות שכם
וית קדשייא דהוו באודניהון ודיתבי קרתא דשכם והורי צייר בהון דמות
פיסליהי וטמר יתהון יעקב תחות בוטמא דסמיכא לקרתא דשכם : ויסעו
5 ונטלו מתמן מודים ומצלן קדם יי והורי רתיתא מן קדם יי על עממייא
דבקרוי חוורניהום ולא רדפו בתר בני יעקב : 6 ויבא ואתא יעקב ללוז דבארעא
7 דכנען היא בית אל הוא וכל עמא דעמיה : ויבן ובנא תמן מדבחא וקרא
לאתרא דהוא אל דאשרי שכינתיה בבית אל ארום תמן איתגליאו ליה מלאכייא
דיי במיערקיה מן קדם עשו אחוי :
8 וחמת ומיתת דבורה פידנו נתא דרבקה ואתקברת מן לרע לבית אל בשיפולי
מישרא וברם תמן אתבשר יעקב על מיתת רבקה איתיה וקרא שמיה
9 אוחרן בכיותא : וירא ואתגלי יי ליעקב תוב במיתוהי מפדן דארם
וברוך יי בשום מימריה בתר דמיתת אמיה : 10 ואמר ואמר ליה יי
עד כדון הורה שמך יעקב לא יתקרי שמך תוב יעקב אלהין ישראל יהי שמך
וקרא ית שמיה ישראל : 11 ואמר ואמר ליה יי אנא אל שדי פוש וסני
עם קדיש וכינשת נביאין וכהנין יהון מבנך דאוליתא ותרין מלכין
12 תוב מנך יפקון : ואת ויית ארעא דיהבית לאברהם וליצחק לך איתנינה
ולבנך בתרך אתין ית ארעא : 13 ויעל ואסתלק מעלוי שכינתא דיי
14 באתרא דמליל עמיה : ויצב ואקים חמן קמא באתרא דמליל עמיה
קמא דאבנא ונסיך עלה ניסוך חמר ונסוך עלה כדין עתידין למעבד בחנא דמטלייא ואריק עלה
משח זיתא : 15 ויקרא ויקרא יעקב ית שמיה דאתרא דמליל עמיה
תמן יי בית אל : 16 ויסעו ונטלו מבית אל והורי תוב סונעי אשוון
עלללתא דארעא במיתיה לאפרת וילידת רחל וקשית במילדה :

ירושלמי 8 ומיתת דבורה מרבינתה דרבקה ואתקברת מלרע לביתאל תחות
בלוטא וקרא שמיה בלוט בכותא :
9 אלהא דעלמא יהא שמיה מברך לעלמי עלמיא אליפת יתן פקודין יאין וקיטין
שפירין אליפת יתן ברכת חתנא מן ארם
וונייה דכן כתבא מפרש וברוך יתהון
מימריה דיי ואמר להון מימריה דיי תקופו
וסנון ומלון ית ארעא וכבושו יתה :
אליפת יתן למברקא ית בישיא מן
אבונן אברהם צדיקא כד אתגליית
עלוי במישרי חזוזא ופקידת יתיה למנור
עורלתיה ויתיב ליה בתרע משכניה
כמחום יומא דכן כתבא מפרש ואמר
ואתגלי עלוי מימריה דיי במישרי
חזוזא : ועור אליפת לן למברכא ית
אבלייא מן אבונן יעקב צדיקא כד
אתגליית עלוי במיתיה מן פדן דארם
כד ארעית לרבורה מרביתה דרבקה
אסיה אורחא דעלמא ומיתת עלוי רחל
באורחא ויתיב ליה יעקב אבונן צוח
ומיליל לה ומספד ובכי : ואת רבון
כל עלמיא יי במכילת רחמיך טביא
אתגליית עלוי ונחימת יתיה וברכת
אבלייא ברכך יתיה על אסיה בנין כדין
כתבא מפרש ואמר ואתגלי מימריה דיי
על יעקב זמן תינינות במיתיה מפדן ארם
וברוך יתיה : 16 והורה אישון כרוב
ארעא למעל לאפרת וילידת רחל
ואתקשיאת במילדה :

4 Et tradiderunt in manum Jacobi omnia idola populorum, quæ in manibus eorum erant, quæ acceperant ex idolis Sichem, & monilia quæ erant in auribus habitatorum civitatis Sichem, in quibus depicta erat imago idolorum ipsius: & occultavit ea Jacob sub quercu, quæ erat juxta civitatem Sichem. Et profecti sunt inde celebrantes & orantes 5 coram Domino: & fuit tremor à facie Domini super populos qui erant in civitatibus circa ipsos, & non persequuti sunt filios Jacob. Et venit Jacob in Luz, quæ est in terra Canaan, illa est Bethel, ipse 6 & universus populus qui cum eo erat. Et ædificavit ibi altare, & 7 vocavit locum illum, Deum qui habitare fecit Divinitatem suam in Bethel: quoniam ibi revelati sunt ei angeli Domini, dum fugeret ipse à facie Esau fratris sui. Et 8 mortua est Debora nutrix Rebeccæ, & sepulta subtus Bethel in campestribus planitiei: verùm ibi nuntium accepit Jacob de morte Rebeccæ matris suæ, & *ideo* vocavit nomen illius, Alius fletus. Et 9 apparuit Dominus Jacobo rursus, dum rediret ex Padan Aram: & benedixit *ei* Dominus per nomen sermonis sui postquam mortua esset mater ejus. Et dixit illi Dominus; Hactenus fuit nomen tuum Jacob: non vocabitur nomen tuum rursus Jacob, sed Israel erit nomen tuum; & vocavit nomen ejus Israel. Et dixit illi Dominus; Ego 11 sum Deus omnipotens, cresce & multiplicare: populus sanctus & congregatio prophetarum & sacerdotum erunt ex filiis tuis quos genuisti, & duo reges rursus ex te exibunt. Et terram quam dedi Abrahamo & Isaaco, tibi dabo eam, & filiis tuis post te dabo *hanc* terram. Et ascendit ab eo 13 divina majestas Dei, in loco ubi locutus erat cum eo. Et erexit 14 ibi statuam, in loco in quo locutus erat cum eo, statuam lapideam: & libavit super eum libamen vini & libamen aquæ, quoniam sic facturi erant in festo tabernaculorum, & effudit etiam super eum oleum olivarum. Et 15 vocavit Jacob nomen loci illius, in quo loquutus erat cum eo Dominus, Bethel. Et profecti sunt 16 ex Bethel, & erat rursus multum spatii proventus terræ ad veniendum in Ephrata: & peperit Rachel, & difficultatem habuit in pariendo.

Hieros. 8. *Et mortua est Debora nutrix ipsius Rebecca, & sepulta est infra Bethel sub quercu: & vocavit nomen ipsius, Quercum fletus.* 9 *Deus æternitatis, sit nomen ejus benedictum in secula seculorum, docuisti nos mandata pulchra & statuta elegantia: docuisti nos benedictionem sponsalitiam ab Adamo & conjuge ejus, nam sic scriptura disertè tradit; Et benedixit eis sermo Domini, & dixit illis sermo Domini; Fortes estote & multiplicamini, & replete terram, & subigite eam. Docuisti nos visitandos esse ægrotos, ex patre nostro Abrahamo justo, quando apparuisti illi in valle illustri, & præcepisti ei circuncidere præputium suum, & sedit in ostio tabernaculi sui in calore diei, nam sic scriptura disertè expressit, & dixit; Et apparuit illi sermo Domini in valle illustri. Præterea docuisti nos benedicere lugentes ex patre nostro Jacobo justo, quando apparuisti illi dum veniret ex Padan Aram; quando contigit Deboræ nutrici Rebeccæ matris suæ via seculi, & mortua est ipsi Rachel in via; & sedit Jacob pater noster clamans, & ejulans propter eam, & lugens, & flens. Tu autem Domine omnium seculorum Deus, pro mensura miserationum tuarum bonarum manifestatus es illi, & consolatus es eum, & benedictione lugentium benedixisti illi propter matrem suam, quod scriptura disertè exponit et dicit; Et manifestatus est sermo Domini ipsi Jacobo tempore secundo, dum veniret ipse ex Padan Aram, & benedixit ei.* 16 *Et erat terminus milliaris terræ ad ingrediendum Ephratha: & peperit Rachel, et difficultatem passa est in partu suo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 * بدادند بيعقوب مر همه معبود آن بيكانه آنچه دردست ايشان ومر آن گوشوارها آنچه در
گوشهاي ايشان بكنيد ايشانرا يعقوب فرود آن اله آنچه اوار شكم * منزل بر داشتند بود ترس 5
خدا ابر آن شهرها آنچه گرداگرد ايشان ونه تاختند پسي پسران يعقوب * بيامد يعقوب 6
بلوز آنچه درزمين كنعن او بيت ال او وهمه آن قوم آنچه اوار او * آبدان كرد آنجا مذبح 7
بخواند بجا ال بيت ال كه آنجا آشكارا شدند باو فرشتهاي آن خدا در گريختن از پيش برادري
او * بمرد دبوره شيردهاي ربقه گور كرده شد از فرود ببيت ال فرود آن الّون بخواند نام 8
او الّون بكوت * ديدار شد خدا بيعقوب نيز درآمدن او از فدن ارم آفرين كرد اويرا * 9
* گفت باو خدا نام تو يعقوب نه خوانده شود كه الّا يسرال باشد نام تو بخواند مر نام او 10
يسرال * گفت باو خدا من خداي شدّي برومند شو وبسياري قوم وجمع قومها باشد 11
از تو وپادشاهان از صلب تو بيرون آيند * ومر آن زمين آنچه بدادم ابرهم وبيصحق 12
بتو بدهم آنرا وبنسل تو پس تو بدهم مر آن زمين * بر آمد از بالاي او خدا درجاي 13
آنچه سخن گفت اوار او * بياستاند يعقوب انگيخته درجاي آنچه سخن گفت باو انگيختهي 14
سنك پشنجش كرد ابر او پشنجش بريخت ابر آن روغن * بخواند يعقوب مر نام آن جا آنچه 15
سخن گفت اوار او خدا بيت ال * منزل برداشتند از بيت ال بود نيز فرسخ آن زمين بآمدن 16
بافرت بزاييد رحل وسختي يافت درزاييدن آن *

Dederunt igitur *ipsi Jaacob omne* 4 *numen alienum quod in manu eorum, & inaures quæ in auribus eorum, absconditque eos Jaacob sub Elah quæ* erat *apud Shechem.* Quum *mansiones removebant,* erat 5 *terror Dei super civitates quæ in circuitu eorum, et non persecuti sunt post filios Jaacob. Veniens* itaq; 6 *Jaacob in Luz quæ* est *in terra Chenaan, (ipsa* est *Beth-el,) ipse & omnis populus qui cum eo,* Ex- 7 *truxit illic altare, vocavitq; locum, El-Beth-el, quia illic manifesti fiebant ei angeli Dei cùm fugeret à conspectu fratris sui.* Et *mortua* 8 *Deborah nutrix Ribcah, sepulta fuit subter Beth-el, sub Allon: vocavitq; nomen* loci *illius, Allon-Bachuth. Iterum conspectus* est Deus *ipsi Jaacob in adventu ejus à Phadan-Aram,* benedixitque *ei.* Et *di-* 10 *xit ei Deus; Nomen tuum Jaacob non vocabitur, sed Israel erit nomen tuum: vocavit*que *nomen ejus, Israel.* Porro *dixit ei Deus; Ego* 11 sum *Deus Shaddai, frugifer esto, & multitudo populi & cœtus gentium erit ex te, & reges è lumbis tuis egredientur.* Et *terram* 12 *quam dedi Abraham & Ishac, tibi dabo eam: & soboli tuæ post te dabo terram.* Et *ascendit ab eo* 13 *Deus in loco quo sermonem habuisset cum eo. Statuitq; Jaacob statuam* 14 *in loco quo locutus fuerat ad eum, statuam lapidis: conspersitq; super eam conspersionem,* ac *effudit super eam oleum.* Et *vocavit Jaa-* 15 *cob nomen loci quo sermonem habuerat cum eo Deus, Beth-el. Mansionemq; removerunt à Beth-el: erat quoque Parasanga terræ ad veniendum in Ephrath, parturivitq; Rahel, & duritiem invenit in partu suo.*

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Et factum eſt cum laboraret difficultate partus, tum dixit illi obſtetrix; Ne timeas, quoniam etiam hic tibi filius maſculus. Et factum eſt cum egrederetur anima ejus, quia adveniebat ad ipſam mors, & vocavit nomen ejus, Filium doloris mei: ſed pater vocavit eum Binjamin. Et mortua eſt Rachel, & ſepulta eſt in via Ephrath, ipſa eſt Bethleem. Et erexit Jacob ſtatuam ſuper domum ſepulchri *ejus*, ipſa eſt ſtatua domus ſepulchri Rachel uſque ad diem hanc. Et profectus Jacob extendit tabernaculum ſuum ultra turrim Eder, loco in quo manifeſtaturus eſt ſe rex Meſſias in fine dierum. Et accidit cum moraretur Iſrael in terra illa, ut abiret Ruben & confunderet ſtratum Bilhæ concubinæ patris ſui, quod ordinatum erat è regione ſtrati Leæ matris ſuæ, & reputatum eſt illi ac ſi concubuiſſet cum ea: & audivit Iſrael, & diſplicuit illi, & dixit; Væ, fortè ex me exierit aliquis degener, quemadmodum ex Abraham exiit Iſrael, & ex patre meo exiit Eſau: reſpondit Spiritus ſanctus, & ſic dixit illi; Ne timeas, quoniam omnes ſunt juſti, & non eſt inter eos degener. Nam poſtquam natus eſt Binjamin fuerunt filii Jacob duodecim. Filii Leæ; primogenitus Jacob Ruben: & Simeon, & Levi, & Juda, & Iſſachar, & Zebulun. Filii Rachel; Joſeph, & Binjamin. Et filii Bilha ancillæ Rachelis; Dan, & Nephtali. Et filii Zilpa ancillæ Leæ; Gad & Aſcher. Iſti ſunt filii Jacob, qui nati ſunt illi in Padan-Aram. Et venit Jacob ad Iſaac patrem ſuum in Mamre civitatem Arba, ipſa eſt Hebron, ubi habitavit Abraham & Iſaac. Et fuerunt dies Iſaac centum octoginta anni. Et expiravit Iſaac, & mortuus eſt, & collectus ad populum ſuum ſenex & ſatur dierum: & ſepeliverunt eum Iſaac & Jacob filii ejus.

Hierof. 18. *Pater autem ejus vocabat ipſum linguâ domus ſanctæ, Binjamin.*

CAP. XXXVI.

Iſtæ autem ſunt profapiæ Eſau, ille eſt qui vocatur Edom. Eſau accepit vxores ex filiabus Canaan: Ada filiam Elon Hettæi, & Aolibama filiam Anæ filiæ Sibeon Hevæi. Et Boſmath filiam Iſmael, quam dedit illi in uxorem Nebajoth frater ejus. Et peperit Ada ipſi Eſau Eliphaz: & Boſmath peperit Rehuel. Aholibama autem peperit Jehus, & Jahlam, & Korach: iſti ſunt filii Eſau, qui nati ſunt illi in terra Canaan. Et accepit Eſau uxores ſuas, & filios ſuos & filias ſuas, & omnes animas domus ſuæ, & greges ſuas & armenta ſua, & omnem poſſeſſionem ſuam, quam acquiſierat in terra Canaan, & abiit in terram aliam: injectus enim erat ſuper ipſum terror Jacobi fratris ſui.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

Fuit cùm durities obveniret ei in partu ſuo, dixit ei obſtetrix; Ne metuas, quia etiam iſte tibi filius. Fuitq;, in exitu animæ ejus, (moriebatur enim,) vocavit nomen ejus, Een-oni: at pater ejus vocavit eum, Binjamin. Mortua itaq; Rahel ſepulta fuit in via Ephrath: hæc eſt Bethlehem. Statuitque Jaacob ſtatuam ſuper ſepulchrum ejus: ea eſt ſtatua ſepulchri Rahel uſque hodié. Manſionemque removens Iſrael depoſuit tentorium ſuum ſubter Migdal-eder. Et fuit, cùm habitaret Iſrael in terra illa, abiit Reuben & concubuit cum Bilhah concubinâ patris ſui: audivitque Iſrael. Et fuerunt filii Jaacob duodecim. Filii Leah: primogenitus Jaacob Reuben, & Shimeon, & Levi, & Jehudah, & Iſſhachar, & Zebulun. Filii Rahel: Joſeph, et Binjamin. Et filii Bilhah ancillæ Rahel: Dan, & Naphtali. Et filii Zilphah ancillæ Leah: Gad, & Asher. Hi ſunt filii Jaacob, qui nati ſunt ei in Phadan-Aram. Venit quoque Jaacob ad Ishac patrem ſuum in Mamre Cirjath-Arbah, illa eſt Hebron, ubi ſedit Abraham & Ishac. Fuerunt autem dies Ishac centum & octoginta anni. Et expiravit Isbac, ac mortuus eſt, & collectus eſt ad populum ſuum, ſenex & ſatur ætatis: & ſepeliverunt eum Eshau & Jaacob filii ejus.

CAP. XXXVI.

Hæ ſunt *progenies Eſhau, ipſe* eſt *Edom. Eſhau accepit uxores ſuas de filiabus Chenaan, Adah filiam Elon Hittæi, & Aholibamah filiam Anah filiæ Sibon Hivvæi: Et Boshmath filiam Ishmael, ſorem Nebajoth. Peperit Adah ipſi Eſhau, Eliphaz: & Boshmath peperit Reüel. Et Aholibamah peperit Feüsh, & Jaalam, & Corah: iſti filii Eſhau, qui nati ſunt ei in terra Chenaan. Tulitque Eſhau uxores ſuas, & filios ſuos, & filias ſuas, omneſque animas domûs ſuæ, & omnes greges ſuos, omneſque quadrupedes ſuas, & omne quod acquiſitum erat ei, quod lucrifecerat in terra Chenaan, abiitque in terram aliam à conſpectu Jaacob fratris ſui.*

UMI

כי היה אַרום הֲוָה נכְסֵיהון סַגִי מִלְמֵיתַב כַּחֲדָא וְלָא בְּהִילַת אַרְעָא תּוּתְבוּיְתְהון 7
לְסוּבְרָא יַתְהום מִן קֳדָם גֵּיתֵיהון : וישב ויתֵיב עֵשָׂו בְּטַוּור נַבְלָא עֵשָׂו הוּא 8
רַבָּא דֶאֱדומָאֵי : ואלה ואִלֵּין ייחוסִין דְּעֵשָׂו רַבָּא דֶאֱדומָאֵי דְּבֵית מְדוֹרְהון 9
בְּטַוּור נַבְלָא : אלה אִלֵּין שְׁמָהַת בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז בַּר עָדָה אִיתַּת עֵשָׂו רְעוּאֵל בַּר 10
בָּשְׂמַת אִיתַּת עֵשָׂו : ויהיו וַהֲווּ בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן אומָר צְפו וְנַעְתָּם וְקֶנַז : ותמנע 11
וְתִמְנַע הֲוַת פִּילַקְתָּא לֶאֱלִיפַז בַּר עֵשָׂו וְיָלִידַת לֶאֱלִיפַז יַת עֲמָלֵק הוּא אֱלִיפַז 12
חַבְרִידֵיהּ דְּאִיוב אִלֵּין בְּנֵי עָדָה אִיתַּת עֵשָׂו : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וָזֶרַח 13
שַׁמָּה ומִזָּה אִלֵּין הֲווֹן בְּנֵי בָּשְׂמַת אִיתַּת עֵשָׂו : ואלה וְאִילֵּין הֲווּ בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה 14
בְּרַת עֲנָה בְּרַת צִבְעון אִיתַּת עֵשָׂו וְיָלִידַת לְעֵשָׂו יַת יְעוּשׁ וְיַת יַעְלָם וְיַת קֹרַח : אלה
אִלֵּין רַבְרְבֵי בְּנֵי עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בּוכְרֵיהּ דְּעֵשָׂו רַבָּא תֵּימָן רַבָּא אומָר רַבָּא צְפו 15
רַבָּא קְנַז : אלוף רַבָּא קֹרַח רַבָּא נַעְתָּם רַבָּא עֲמָלֵק אִלֵּין רַבְרְבֵי אֱלִיפַז דְּמָדוֹרְהון 16
בְּאַרְעָא דֶאֱדום אִלֵּין בְּנֵי עָדָה : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי רְעוּאֵל בַּר עֵשָׂו רַבָּא נַחַת רַבָּא 17
זֶרַח רַבָּא שַׁמָּה רַבָּא מִזָּה אִלֵּין רַבְרְבֵי רְעוּאֵל דְּמָדוֹרְהון בְּאַרְעָא דֶאֱדום אִלֵּין בְּנֵי
בָּשְׂמַת אִיתַּת עֵשָׂו : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה אִיתַּת עֵשָׂו רַבָּא יְעוּשׁ רַבָּא 18
יַעְלָם רַבָּא קֹרַח אִלֵּין רַבְרְבֵי אָהֳלִיבָמָה בְּרַת עֲנָה אִיתַּת עֵשָׂו : אלה אִלֵּין בְּנֵי 19
עֵשָׂו וְאִלֵּין רַבְרְבֵנְהום הוּא אֲבָא דֶאֱדומָאֵי : אלה אִלֵּין בְּנוי דְּנֵבֵי גְּנוסָיָא 20
דְּמִקְדְּמַת דְּנָא הֲווֹן יַתְבֵי אַרְעָא הַהִיא לוטָן וְשובָל וְצִבְעון וַעֲנָה : ודישון וְדִישָׁן 21
וְאֶצֶר וְדִישָׁן אִלֵּין רַבְרְבֵי גְּנוסָיָא בְּנוי דְּנֵבַל דְּמָדוֹרְהון מִן עַלְמִין בְּאַרְעָא אֱדומָאֵי :
ויהיו וַהֲווּ בְּנֵי לוטָן חֹרִי וְהֵימָם וַאֲחָתֵיהּ דְּלוטָן תִּמְנַע : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי שובָל 22
עַלְוָן וּמָנַחַת וְעֵיבָל שְׁפו וְאונָם : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי צִבְעון וְאַיָּה וַעֲנָא הוּא עֲנָה 23
דְּאַרְבַּע יַת עֲדְרַיָּא עִם אֲתָנֵי וְלִזְמַן אַשְׁכַּח יַת כּוּרְנַיְיתָא דִּי נְפַקוּ מִנְהון כַּד הֲוָה 24
רָעֵי יַת חֲמָרַיָּא לְצִבְעון אֲבוּי : ואלה וְאִלֵּין בְּנֵי עֲנָה דִּישון וְאָהֳלִיבְמָה בַּת עֲנָה : 25
ואלה וְאִילֵּין בְּנֵי דִּישָׁן חֶמְדָן וְיִשְׁבָּן וְיִתְרָן וּכְרָן : אלה אִלֵּין בְּנֵי אֶצֶר בִּלְהָן וְזָעָוָן 26 27
וַעֲקָן : אלה אִלֵּין בְּנֵי דִּישָׁן עוץ וַאֲרָם : אלה אִלֵּין רַבְרְבֵי גְּנוסָיָא רַבָּא לוטָן רַבָּא 28
שובָל רַבָּא צִבְעון רַבָּא עֲנָה : 29

Quia erat substantia eorum multa quàm ut possent habitare simul : neque 7
poterat terra peregrinationis eorum ferre eos propter pecora eorum. Et 8
habitavit Esau in monte Gebal : Esau ipse est princeps Idumæorum.
Istæ autem sunt prosapiæ Esau principis Idumæorum, quorum habitatio- 9
nis locus erat in Gebal. Ista sunt nomina filiorum Esau : Eliphaz filius 10
Ada uxoris Esau, Rehuel filius Basmath uxoris Esau. Et fuerunt filii 11
Eliphaz : Theman, Omar, Tsepho, & Gaetam, & Kenaz. Porro Timna 12
fuit concubina Eliphaz filii Esau, & peperit Eliphazo Amalek : ille est
Eliphaz socius Jobi. Isti sunt filii Adæ uxoris Esau. Et isti sunt filii 13
Rehuel ; Nachath, & Zerach, Schammah, & Mizzah : isti fuerunt filii
Bosmath uxoris Esau. Et isti sunt filii Aolibama filiæ Ana filiæ Tsibeon 14
uxoris Esau : & peperit ipsi Esau Jehus, & Jaelam, & Korach. Isti 15
autem sunt principes filiorum Esau filii Eliphaz primogeniti Esau ; prin-
ceps Theman, princeps Omar, princeps Tsepho, princeps Kenaz. Prin- 16
ceps Korach, princeps Gaëtam, princeps Amalek : isti sunt principes
Eliphaz, quorum habitatio erat in terra Edom, isti sunt filii Ada. Et isti 17
sunt filii Rehuel filii Esau princeps Nachath, princeps Zerach, princeps
Schamma, princeps Mizza : isti sunt principes Rehuel quorum habitatio
est in terra Edom, isti sunt filii Bosmath uxoris Esau. Isti autem sunt 18
filii Aolibama uxoris Esau ; princeps Jeusch, princeps Jaëlam, princeps
Korach : isti sunt principes Aolibama filiæ Ana uxoris Esau. Isti sunt 19
filii Esau, & isti sunt magnates eorum, iste est pater Idumæorum. Isti 20
autem sunt filii Gebal, generationes quæ antea habitabant in illa terra :
Lotan, & Schobal, & Tsibeon, & Ana. Et Dischon, & Etser, & Dis- 21
chan : isti sunt principes prosapiæ filiorum Gebal, quorum habitatio à
seculo in terra Idumæorum. Et fuerunt filii Lotan, Hori & Hemam : 22
& soror ipsius Lotan erat Timna. Et isti sunt filii Schobal ; Alevan, & 23
Manahath, Et Ebal, Schepho, & Onam. Et isti sunt filii Tsibeon, & 24
Aia, & Ana : iste est Ana qui commisit onagros cum asinabus, & post
tempus invenit mulos qui ex illis exierunt, cum pasceret asinos Tsibeon
patris sui. Et isti sunt filii Ana, Dischon : & Aolibama filia Ana. 25
Porro isti sunt filii Dischan : Chemdan, & Jisban, & Jithran, & Ke- 26
ran. Isti sunt filii Etser : Bilhan, & Zaëvan, & Akan. Isti sunt filii 27
Dischan, Uts & Aram. Isti sunt magnates familiæ *Horæorum* : prin- 28
ceps Lotan, princeps Schobal, princeps Tsibeon, princeps Anah. 29

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه بود مال ايشان بسيار از نشستن يك جا ونه توانست زمين نشستن جاي ايشان 7
ببر داشتن ايشان از جهت رمهاي ايشان * بنشست عشو در كوه شعير عشو او ادوم * و اينان 8 9
تولّدهاي عشو پدري ادوم در كوه شعير * اينان نامهاي پسران عشو اليفز پسر عده 10
زني عشو رعوال پسري بشمت زني عشو * بودند پسران اليفز تيمن [اومر صفو و جعتم 11
و قنز] * و تمنع بود سرّيتي باليفز پسري عشو بزايید باليفز مر عملق اينان پسران عده 12
زني عشو * و اينان پسران رعوال نحت [و زرح شمّه و مزّه] اينان بودند پسران بشمت زني 13
عشو * و اينان بودند پسران اهليبمه دختري عنه دختري صبعون زني عشو بزايید بعشو 14
مر يعوش [و مر يعلم و مر قرح] * اينان مهتران پسران عشو پسران اليفز نخست زاد عشو مهتر 15
تيمن [مهتر اومر مهتر صفو مهتر قنز * مهتر قرح مهتر جعتم مهتر عملق] اينان مهتران اليفز 16
در زمين ادوم اينان پسران عده * اينان پسران رعوال پسري عشو مهتر نحت [مهتر زرح 17
مهتر شمّه مهتر مزّه اينان مهتران رعوال در زمين ادوم اينان پسران بشمت زني عشو *
* و اينان پسران اهليبمه زني عشو مهتر يعوش مهتر يعلم مهتر قرح اينان مهتران اهليبمه 18
دختري عنه زني عشو] * اينان پسران عشو و اينان مهتران ايشان او ادوم * اينان پسران شعير آن 19 20
حوري نشينان آن زمين لوطن [و شوبل و صبعون و عنه * و ديشون و اصر و ديشن] اينان 21
مهتران آن حوري پسران شعير در زمين ادوم * بودند پسران لوطن حوري و هيمم 22
و خواهري لوطن تمنع * و اينان پسران شوبل علون [و منحت و عيبل شفو و اونم] * 23
* و اينان پسران صبعون و ايه و عنه او عنه آنچه بيافت مر آن استرها در بيابان در چراندن 24
او مر آن خرها بصبعون پدري او * و اينان پسران عنه ديشون و اهليبمه دختري عنه * 25
* و اينان پسران ديشن حمدن و اشبن و يتران و كران * اينان پسران اصر بلهن و زعون 26 27
و عقن * اينان پسران ديشن عوص و ارن * اينان مهتران آن حوري مهتر لوطن [مهتر 28 29
شوبل مهتر صبعون مهتر عنه *

*Quia erant opes eorum nimiæ 7
sedere uno loco, neque poterat
terra commorationis eorum susti-
nere eos propter greges eorum.
Sedit que Eshau in monte Sheir : 8
Eshau, ipse est Edom. Et istæ 9
sunt progenies Eshau patris Edom
in monte Sheir. Hæc sunt nomina 10
filiorum Eshau : Eliphaz filius
Adah uxoris Eshau : Reüel filius
Boshmath uxoris Eshau. Fuerunt 11
filii Eliphaz : Teman, Omar, Se-
pho, & Gaatham, & Cenaz. Por- 12
rò Timna erat concubina Eliphaz
filii Esh au : quæ peperit ipsi Eliphaz,
Amalec. Hi sunt filii Adah uxo-
ris Eshau. Et isti sunt filii Reüel : 13
Nahath, & Zerah, Shammah,
& Mizzah : hi fuerunt filii Bosh-
math uxoris Eshau. Isti verò fu- 14
erunt filii Aholibamah filiæ Anah
filiæ Sibeon uxoris Eshau : quæ
peperit ipsi Eshau, Jeüsh, &
Jaalam, & Corah. Isti sunt 15
principes filiorum Eshau. Filii
Eliphaz primogeniti Eshau : prin-
ceps Teman, princeps Omar, prin-
ceps Sepho, princeps Cenaz, Prin- 16
ceps Corah, princeps Gaatham,
princeps Amalec : isti sunt prin-
cipes Eliphaz in terrâ Edom, isti
sunt filii Adah. Hi autem sunt fi- 17
lii Reüel filii Eshau : princeps
Nahath, princeps Zerah, princeps
Shammah, princeps Mizzah : isti
sunt principes Reüel in terra Edom:
isti filii Boshmath uxoris Eshau.
Hi verò sunt filii Aholibamah uxo- 18
ris Eshau : princeps Jeüsh, prin-
ceps Jaalam, princeps Corah : isti
sunt principes ex Aholibamah fi-
liâ Anah, uxore Eshau : Hi sunt 19
filii Eshau, & hi principes eorum :
ipse est Edom. Isti autem sunt fi- 20
lii Sheir Horæi, sedentes in terra :
Lotan, & Shobal, & Sibeon, &
Anah, Et Dishon, & Eser, & 21
Dishan : hi sunt principes Horæo-
rum, filii Sheir in terra Edom. Fu- 22
erunt q; filii Lotan, Hori & Hemam:
& soror Lotan, Timna. Isti autem 23
sunt filii Shobal : Alvan, & Ma-
nahath, & Ebal, Shepho &
Onam. Et isti sunt filii Sibeon : 24
Ajah, & Anah : ipse Anah est qui
invenit mulos in deserto, cùm pa-
sceret asinos Sibeon patris sui. Et isti 25
sunt filii Anah : Dishon. & Aholi-
bamah filia Anah. Et isti sunt filii 26
Dishon : Hemdan, & Eshban, &
Ithran, et Cheran. Isti sunt filii 27
Eser : Bilhan, et Zaavan, et Acan.
Isti sunt filii Dishan : Us, et Aran. 28
Isti sunt principes Horæorum : 29
princeps Lotan, princeps Shobal,
princeps Sibeon, princeps Anah,

30 אלוף רבא דישון רבא אצר רבא דישן אלין רברבי גנוסיא לרברביהום
31 דמדורהום מן קרמת דנא בארעא דנבלא: ואלה ואלין מלאכיא די מלכו
32 בארעא דאדום קדם עד לא מלך מלכא לבני ישראל: וימלך ומלך באדום
33 בלעם בר בעור ושום קרתא דבירת מלכותיה דנהבה: וימת ומית בלע ומלך
34 תחותוי יובב בר זרח מבצרה: וימת ומית יובב ומלך תחותוי חושם מארע
35 דרומא: וימת ומית חושם ומלך תחותוי הדד בר בדד דקטל ית מדיניאי
בסדרותיה עמהון קרבא בחקלי מואב ושום קרתא דבירת מלכותיה עוית:
36 וימת ומית הדד ומלך תחותיה שמלה ממשרקה: וימת ומית שמלה ומלך
37 תחותוי שאול דמן רחובות דעל פרת: וימת ומית שאול ומלך תחותוי בעל
38 חנן בר עכבור: וימת ומית בעל חנן
39 בר עכבור ומלך תחותוי הדר ושום קרתא
דבירת מלכותיה פעו ושום אנתתיה
מהיטבאל בת מטרד ברתא דמצרף
דהבא נברא דהוה לעי במטרדא כל יומי
חייוהי מן בתר דאכל ושבע חיר ואמר
טר הוא דהבא וטר הוא כספא:

ירושלמי 39 ומלך מן בתריה הדר ושמה דקריתיה פעו ושום דאתתיה מהיטבאל בת מטרד ברתא דמצרף דהבא נברא דהוה לעי במטרדא כל יומי חייוהי מן בתר דאכל ושבע חיר ואמר טר הוא דהבא וטר הוא כספא:

39 ואלה ואלין שמהת רברבי עשו ליחוסיהון לאתר מדוריהון בשמהתהון רבא תמנע
40 רבא עלוה רבא יתת: אלוף רבא אהליבמא רבא אלה רבא פינון: אלוף רבא קנז
41 רבא תימן רבא מבצר: אלוף רבא מגדיאל הוא הוד מחקרי מגדיאל על שום
42 43 קרתיה מגדל תקיף היא רבא עירם אלין רברבי אדום למותבניהון בארעא
אחסנתיהון הוא עשו אבוהון דאדומאי:

Princeps Diſchon, princeps Ezer, princeps Diſchan: iſti ſunt magna- 30
tes proſapiæ Horæorum ſecundùm principes ſuos, quorum habitatio 31
antea erat in terra Gebal. Iſti verò ſunt reges qui regnârunt in terra
Edom, antequam regnaret rex in filios Iſrael. Regnavit autem in 32
Edom Bileam filius Beor, & nomen civitatis domus regni ejus Din-
haba. Et mortuus eſt Bela: & regnavit pro eo Jobab filius Zerach 33
ex Botſra. Et mortuus eſt Jobab: & regnavit pro eo Chuſcham 34
de terra auſtrali. Et mortuus eſt Chuſam: & regnavit pro eo Ha- 35
dad filius Bedad, qui interfecit Madianitas dum ordinaret cum illis
bellum in agris Moab; & nomen civitatis domus regnæ ejus Avith. 36
Et mortuus eſt Hadad: & regnavit pro eo Samlah de Maſreka. Et 37
mortuus eſt Samla: & regnavit pro eo Saul qui erat ex Rehoboth,
quæ eſt juxta Euphratem. Et mortuus eſt Saul: & regnavit pro eo 38
Baalhanan filius Akbor. Et mor- 39
tuus eſt Bahalhanan filius Akbor:
& regnavit pro eo Hadar, &
nomen civitatis domus regiæ ejus
Pahu: & nomen uxoris ejus Me-
hetabeel filia Matred; ille eſt vir
qui laborabat aſſiduè & cum vi-
gilantia, poſtquam autem dives
factus eſt & comparavit opes, tum
elatior factus eſt in corde ſuo, di-
cendo; Quid eſt argentum, &
quid eſt aurum? Hæc verò ſunt 40
nomina principum Eſau juxta proſapiam ſuam, juxta locum habitatio-
num eorum, cum nominibus ſuis, princeps Timna, princeps Alva,
princeps Jetheth: Princeps Aholibama, princeps Ela, princeps Pi- 41
non: Princeps Kenaz, princeps Teman, princeps Mibſar: Princeps 42
Magdiel, ipſe vocabatur Magdiel de nomine civitatis ſuæ, quæ turris 43
erat fortiſſima, princeps Iram: iſti ſunt principes Edom juxta habitati-
ones ſuas, in terra poſſeſſionis eorum; ipſe eſt Eſau pater Idumæo-
rum,

Hieroſ. 39. *Et regnavit poſt ipſum Hadar, & nomen urbis ejus Pahu, & nomen uxoris ejus Mehetabel filia Matred, filia aurifabri, viri qui laborabat labore indefeſſo omnibus diebus vitæ ſuæ, poſtquam* autem *comederat & ſatur erat, revertebatur & dicebat; Quid eſt aurum, et quid eſt argentum?*

CAP. XXXVII.

SECT. IX.

וישב ייתיב יעקב בשלויתא בארעא תותבות אבוי בארעא דכנען: אלה אלין
2 זרעייתא יעקב יוסף בר שבסרי שנין הוה במפקיה מן בית מדרשא והוא טלה
מתרבי עם בני בלהה ועם בני זלפה נשיא דאבוי ואייתי יוסף ית טיבהון
ביש וחמנון דאכלין בשרא דחליש מן חיוא חייא ית אורנייא וית דנביא ואתא
3 ואתני לרת אבוהון: וישראל וישראל ירושלמי 3 פרנוד מצויר:
רחים ית יוסף מכל בנוי ארום אקונין דיוסף דמיין לאיקונין דיליה ועבד ליה פרנוד מצוייר: ויראו וחמון אחוי ארום
4 יתיה רחים אבוהון מכל אחוי ונטרו ליה בבו ולא צבן למללא עמיה שלם:

ET habitavit Jacob in tranquillitate, in terra peregrinationis patrum ſu- 1
orum, in terra Canaan. Iſtæ ſunt generationes Jacob: Joſeph natus erat 2
ſeptemdecim annos cum exiret è ſchola, & ipſe puer educatus cum fi-
liis Bilha & cum filiis Zilpa uxorum patris ſui: & afferebat Joſeph
famam eorum malam, viderat enim eos comedentes carnem quæ lacera-
ta erat ex beſtia vivente, nempe aures & caudas, itaque venit & re-
nuntiavit patri ſuo. Iſrael autem 3
diligebat Joſephum præ omnibus Hieroſ. 3. *Tunicam figuratam.*
filiis ſuis, Quoniam imago Joſephi
ſimilis erat imagini ipſius, & fecit illi tunicam figuratam. Et viderunt 4
fratres ejus, quòd ipſum diligeret pater eorum præ omnibus fratribus ſuis,
& ſervârunt in illum inimicitias: neque volebant loqui cum eo pacificè.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

30 * مهتر ديشون مهتر اصر مهتر ديشن] اينان مهتران آن حوري بمهتران ايشان در زمين
31 سعير * و اينان آن پادشاهان آنچه پادشاهي كردند در زمين ادوم بپيش پادشاهي كردن
32 پادشاهي بپسران يسرال * پادشاهي كرد در ادوم بلع پسري بعور و نام شهري او دنهبه *
33 34 * بمرد بلع پادشاهي كرد بجاي او يوبب پسري زرح از بصره * بمرد يوبب پادشاهي كرد
35 بجاي او حوشم از زمين آن تيمني * بمرد حوشم پادشاهي كرد بجاي او هدد پسري بدد
36 آن زنا مرمدين در دشت مواب و نام شهر او عويت * بمرد هدد پادشاهي كرد بجاي او شملہ از
37 38 مسرقه * بمرد شملہ پادشاهي [كرد] بجاي او شاول از كشاده جايها آن رود * بمرد شاول پادشاهي
39 كرد بجاي او بعل حنن پسري عكبور * بمرد بعل حنن بن عكبور پادشاهي كرد بجاي او هدر
40 و نام شهر او فعو و نام زن او مهيطبال دختري مطرد دختري مرد زرگر * و اينان نامهاي مهتران
41 عشو باهل خانهاي ايشان بجايهاي ايشان در نامهاي ايشان مهتر تمنع مهتر علوه مهتر
42 43 يتت * مهتر اهليبمه مهتر اله مهتر فينون * مهتر قنز مهتر تيمن مهتر مبصر * مهتر مجديال
مهتر عيرم اينان مهتران ادوم بنشستن جاها ايشان در زمين گرفتن ايشان او عشو
1 پدري ادوم * فصل سي هفتم * * بنشست يعقوب در زمين نشستن جاي
2 پدري او در زمين كنعن * اينان توليدهاي يعقوب يوسف قدر هفده ساله بود شباني كنا
اوار برادران او در گوسفند و او كودك اوار پسران بلهه و اوار پسران زلفه زنان پدري او بياورد
3 يوسف مر عيب ايشان بدي بپدري ايشان * و يسرال دوست داشت مر يوسف از همه پسران او كه
4 پسري خردمند است او باو بكرد باو پيراهني زر بفت * بديدند برادران او كه اويرا دوست داشت
[پدري ايشان] از همه برادران او رشك بردند اويرا و نه توانستند سخن گفتن اويرا بسلامتي *

Princeps Diſhon, princeps Eſer, princeps Diſhan. Hi ſunt principes 30
Horæorum, in principibus ſuis, in 31
terra Sheïr. Iſti autem ſunt reges
qui imperiũ geſſerunt in terra Edom,
antequàm imperium gereret rex
ullus ſuper filios Iſrael. Imperium 32
geſſit in Edom Bela filius Beor: &
nomen urbis ejus Dinhabah. Mor- 33
tuo Belâ, imperium geſſit in loco
ejus Jobab filius Zerah de Boſrah.
Mortuo Jobab, imperium geſſit in 34
loco ejus Huſham è terra Temán.
Mortuo Huſham, imperium geſſit in 35
loco ejus Hadad filius Bedad, per-
cutiens Midjan in agro Moab: &
nomen urbis ejus Avith. Mortuo 36
Hadad, imperium geſſit in loco ejus
Shamlah de Maſhrecah. Mortuo 37
Shamlah, imperium geſſit in loco
ejus Shaül de Apertis locis flumi-
nis. Mortuo Shaül, imperium ge- 38
ſit in loco ejus Baal-hanan filius
Achbor. Mortuo Baal-hanan filio 39
Achbor, imperium geſſit in loco ejus
Hadar: & nomen urbis ejus Phaü:
nomen autem uxoris ejus Mehetabel
filia Matred filiæ hominis auri-
fabri. Hæc ergò ſunt *nomina* prin- 40
cipum Eſhau, per familias ſuas:
per loca ſua, in nominibus ſuis:
princeps Timna, princeps Alvah,
princeps Jetheth, Princeps Aholi- 41
bamah, princeps Elah, princeps
Phinon, Princeps Cenaz, princeps 42
Teman, princeps Mibſar, Princeps 43
Magdiel, princeps Iram. Hi ſunt
magnates Edom, per reſidendi loca
ſua, in terra acquiſitionis eorum,
ipſe Eſhau eſt pater Edom.

CAP. XXXVII.

SEdit autem Jaacob in terra com- 1
morationis patris ſui, in terra Che-
naan. Hæ ſunt generationes Jaacob: 2
Joſeph ciꝛca ſeptemdecim annorũ,
erat paſtor, cũ fratribꝰ ſuis oviũ: &
ipſe puer erat cũ filiis Bilhah, & cũ
filiis Zilpah uxorũ patris ſui: retu-
litq; Joſeph infamiã eorũ malã patri
ipſorũ. Porrò Iſrael dilectũ habebat 3
Joſeph præ omnibus filiis ſuis, quia
filius prudens erat ipſe ei: fecitq; ei
induſiũ auro intertextũ. Quum vi- 4
derẽt fratres ejꝰ quòd eũ dilectũ ha-
beret pater ipſorũ præ omnibꝰ fratri-
bus ejus, invidiã tulerunt in eũ, neq;
potuerunt verbum dicere ei pacifice.

5 ויחלם וחלם יוסף חילמא וחני לאחוהי ואוסיפו תוב למנטר ליה בבו : ואמר
6 ואמר להון שמעו כרון חילמא הדין די חלימית : והנה אנחנא מפרכין
7 פירוכין בגו חקלא והא קמת פורכתי ואוף אורקפת והא מתחורן פורכתיכון ונחנן
ירושלמי 7 מפרכין פרוכין :
8 לפורכתי : ואמרו ואמר ליה אחוהי הלמלכך אנת מרמי עלנא אין למשלט
אנת סביר עלנא ואוסיפו תוב למנטר ליה בבו על חלמוי ועל פתנמוי : וחלם
9 וחלם תוב חילמא חורנא ותני ליתיה לאחוי ואמר הא חלימית חילמא תוב והא
שמשא וסיהרא וחד סר כוכביא נחנן לי : ויספר ואשתעי לאבוי ולאחוי ונוף
10 ביה אבוי ואמר ליה מא חלמא הדין דחלימתא חלימית ניתי אנא ואמך ואחך
למנחן לך על ארעא : ויקנאו וקניאו ביה אחוהי ואבוי נטר בלביה ית פתנמא :
11 וילכו ואזלו אחוהי למרעי ית ענא דאבוהון בשכם : ואמר והוה לומן יומין
12 ואמר ישראל ליוסף הלא אחך רעין בשכם ודחיל אנא דלמא ייחון חיוי
13 ויחחונון על עיסק די מחו ית חמור וית שכם וית יתבי קרתא איתא כרון ואשלחינך
לותהון ואמר ליה האנא : ויאמר ואמר ליה אזל כדון חמי ית שלם אחך
14 וית שלם ענא ואתיבני פתנמא ושדריה על עיטא עמיקתא דאתמלל עם אברהם
בחברון ובהדוא יומא הוה שרוי נלוחא דמצרים וקם ואתא יוסף לשכם :
15 וימצאהו ואשכחיה גברייאל בדמות גברא והא טעי בחקלא ושאליה גברא
16 למימר מה אנת בעי : ויאמר ואמר ית אחוי אנא בעי חוי כרון לי איכן אינון
17 רעין : ויאמר ואמר גברא נטלן מיכן ארום שמעית מפתר פרנידא דהוא אישתדי
מן יומא דין שעבוד מצראי ואתאמר להום בנבואה דחיואי בעין למסדרא עמהון
סדרי קרבא בנין כן הוו אמרין גויל לדותן ואזל יוסף בתר אחוהי ואשכחינון
18 בדותן : ויראו וחמון ניתיה מרחיק ועד לא קריב לותהום ואתייעטו עלוי למקטליה :
19 ויאמרו ואמרו שמעון ולוי דהוו אחין בעיטתא נבר לאחוי הא מאריי חלמיא
20 דיכי אתי : ועתה וכדון אתו ונקטליניה ונרמיניה בחד מן גיבייא וניימר חייתא
בשתא אכלתיה ונחמי מה יהי פשר חלמוי :

Et somniavit Joseph somnium, & renuntiavit fratribus suis: unde addi- 5
dêre adhuc servare in illum inimicitias. Et dixit illis; Audite nunc 6
somnium hoc quod somniavi. Et ecce nos ligantes manipulos in me- 7
dio agri, & ecce consurgebat manipulus meus, & etiam erectus stabat: &
ecce circundabant manipuli vestri,
& inclinabant se manipulo meo. Hieros. 7. *Ligantes manipulos.*
Et dixerunt illi fratres ejus; An re- 8
gnare tu cogitas super nos? an dominari tu putas super nos? Et addide-
runt adhuc illi servare inimicitias, propter somnia ejus & propter verba
ejus. Et somniavit rursus somnium aliud; & indicavit ipsum fratribus 9
suis: & dixit; Ecce somniavi somnium rursus, & ecce sol & Luna &
undecim stellæ inclinabant se mihi. Et narravit patri suo & fratribus suis; 10
& increpavit eum pater ejus, & dixit illi; Quale somnium hoc quod tu
somniâsti? an veniendo veniemus, ego, & mater tua, & fratres tui, ad in-
clinandum nos tibi in terram. Æmulati ergo sunt eum fratres ejus, sed pa- 11
ter ejus servabat in corde suo hoc verbum. Et iverunt fratres ejus ad pa- 12
scendum gregem patris sui in Sichem. Accidit itaq; post tempus dierum, 13
ut diceret Israel Josepho; Annon fratres tui pascunt in Sichem? timeo
autem ego ne veniant Hevæi & percutiant eos, propterea quod percusse-
runt Hemor & Sichem & habitatores civitatis illius, veni jam & mittam
te ad eos: & respondit illi; Ecce ego. Et dixit illi; Ito nunc, vide pacem 14
fratrum tuorum, & pacem gregis, & refer mihi responsum: itaque mi-
sit eum juxta consilium profundum, de quo sermo factus est cum Abraham
in Hebron, nam illo die incipiebat captivitas Ægypti: surrexit itaque
Joseph, & venit in Sichem. Et invenit eum Gabriel in similitudine viri, 15
& ecce errabat in agro: & interrogavit eum vir, dicendo; Quid tu
quæris? Et respondit; Fratres meos ego quæro: indica quæso, ubi 16
ipsi pascant. Et dixit vir ille; Profecti sunt hinc, quoniam audivi à 17
tergo veli quod inchoata sit ab hoc die servitus Ægyptiorum, & dictum
est illis per prophetiam quod Hevæi quærerent instruere aciem belli contra
eos, propterea dicebant; proficiscamur in Dothan: itaque ivit Joseph
post fratres suos, quos invenit in Dothan. Et viderunt eum à longè, an- 18
tequam appropinquaret ad eos: & consilium inierunt adversus eum, ut
occiderent eum. Et dixerunt Simeon & Levi, qui erant fratres in con- 19
silio, vir fratri suo; Ecce dominus somniorum iste venit. Jam vero ve- 20
nite & interficiamus eum, & projiciamus eum in unam ex foveis *istis*, &
dicemus; Fera mala devoravit eum: & videbimus quænam sit interpre-
tatio somniorum ejus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 خواب ديد يوسف خواب آگاه كرد با برادران او بيفزودند دشمن داشتن اويرا * گفت بايشان
6 بشنويد اكنون آن خواب آن اين آنچه خواب ديدم * واينك ايما پشته بندان پشتها در ميان آن
7 دشت واينك برخاست پشتهي من ونيز استيده آمد واينك گرد شدند پشتهاي شما
8 سجود كردند پشتهي من * گفتند باو برادران او ها پادشاهي كني ابر ايما
اگر مسلّط شدن مسلّط شوي در ايما بيفزودند نيز دشمن داشتن اويرا ابر خوابهاي
9 او و ابر سخنهاي او * خواب ديد نيز خواب ديگر حكايت كرد اويرا ببرادران او گفت اينك
خواب ديدم خواب نيز واينك آن خورشيد وآن ماه ويازده ستارها سجود كنان بمن *
10 * حكايت كرد بپدري او وببرادران او بانگ زد درو پدري او وگفت چيست آن خواب
آن اين آنچه خواب ديدي ها آمدن بياييم من ومادري تو و برادران تو بسجود كردن
11 بتو بزمين * رشك بردند درو برادران او وپدري او نگاه داشت مر آن سخن * برفتند
12 برادران او بشباني كردن مر گوسپندان پدري ايشان در شكم * گفت يسرال بيوسف ها
13 نه برادران تو شباني كنان در شكم بيا وبفرستم ترا بايشان گفت باو اينك من * گفت
14 باو برو اكنون وببين مر سلامتي برادران تو ومر سلامتي آن گوسفندان وباز گردان
مرا سخن بفرستاد اويرا از عمق حبرون بيامد بشكم * بيافت اويرا مردي واينك طعيا شوا
15 در دشت بپرسيد اويرا آن مرد بگفتن چه طلب كني * گفت مر برادران من من طلب
16 كنا آگاه كن اكنون بمن كجا ايشان شباني كنان * گفت آن مرد منزل برداشتند
17 ازين جا كه شنيدم گويان برويم بدوتينه برفت يوسف پس برادران او بيافت ايشانرا
در دوتين * بديدند اويرا از دور ودر پيش شود بايشان قصد كردند اويرا بكشتن
18 اويرا * گفتند مرد ببرادري او اينك خداوند آن خوابها ها باين بيامد * واكنون
19 بياييد و بكشيم اويرا وبيندازيم اويرا در يكه آن چاهها وبگوييم ددي بد بخورد اويرا
20 وببينيم چه باشند خوابهاي او *

Somnians autem *Joſeph ſomnium*, 5
notificavit fratribus ſuis, & ad-
diderunt odio habere eum. Dixit
enim *eis*; *Audite jam ſomnium* 6
hoc quod ſomniavi. Ecce nos 7
ligabamus acervos in medio agri,
& en ſurrexit acervus meus, ac
etiam conſiſtens evaſit: & *ecce*
conglobantes ſe acervi veſtri, re-
verentiam exhibuerunt acervo meo.
Reſponderunt ei fratres ejus; *Num* 8
imperium gerendo imperium geres
ſuper nos, ſi præficiendo præfectus
fies ſuper nos? Itaque *addide-*
runt etiam odio habere eum propter
ſomnia ejus, & *propter verba*
ejus. Somniavit iterùm ſomnium 9
alterum, quem narravit fratribus
ſuis, dicendo; *Ecce ſomniavi ſo-*
mnium iterùm, & *en ſol et luna &*
undecim ſtellæ reverentiam exhi-
bebant mihi. Quum *narraſſet* 10
patri ſuo ac fratribus ſuis, *in-*
crepavit eum pater ejus, ac
dixit; *Quid eſt ſomnium hoc*
quod ſomniâſti? an veniendo ve-
niemus ego & mater tua ac fra-
tres tui ad reverentiam exhiben-
dum tibi in terram? Æmulati- 11
onem itaq; *habuerunt in eum fratres*
ejus: *pater verò ejus obſervabat*
verbum. Abierant autem *fratres* 12
ejus ad paſcendum oves patris ſui
in Shechem. Dixitque Iſrael ad 13
Joſeph; *Annon fratres tui paſcunt*
in Shechem? veni, & mittam te
ad eos. Reſpondit ei; *Ecce ego.*
Dixit ei; *Vade nunc, & vide pa-* 14
cem fratrum tuorum, & pacem
ovium, & *refer mihi verbum. Mi-*
ſit itaque *eum à valle Hebron*, &
venit ad Shechem. Reperit autem 15
eum vir quidam, & *ecce errabat*
in agro. Interrogavitque eum vir,
dicendo; *Quid quæris? Reſpon-* 16
dit; *Fratres meos ego quæro*: *no-*
tum fac jam mihi ubi illi paſcunt:
Ait vir; *Manſionem removerunt* 17
ab hoc loco: *audivi enim eos di-*
centes; *Ibimus ad Dothan. Abiens*
igitur *Joſeph poſt fratres ſuos,*
invênit eos in Dothan. Viderunt 18
autem *eum eminùs*, & *antequàm*
acceſſiſſet ad eos, *intentionem habu-*
erunt in eum, *occidere eum.*
Dixitque quiſque fratri ſuo; *Ecce* 19
dominum illorum ſomniorum: num
huc venit? Nunc quidem ve- 20
nite, & *interficiamus eum*, *proji-*
ciamuſque eum in unum è puteis,
& *dicemus*; *Fera mala devoravit*
eum: & *videbimus quid erunt*
ſomnia ejus.

בראשית לז
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וישמע וישמע ראובן וישובי֑ה מן אידיהון ואמר לא נקטלינ֑ה דלא נתחייב בדמ֑ה: 21
ויאמר ואמר להום ראובן לא תשדרון אדם ואבי טלוקו יתי֑ה לנוב֑א הדין 22
דבמדברא ויד דקטולין לא תושטון בי֑ה בנין לישיובא יתי֑ה מידיהון לאחבוחי֑ה
לות אבוי : וידי והוה כד אתא יוסף לות אחוהי ית יוסף ית פרנודי֑ה 23
ית פרנוד מציר דעלוי : ויקחהו ונסבו יתי֑ה וטלקו יתי֑ה לנוב֑א ונוב֑א סריק 24
ליית בי֑ה מוי ברם חיון ועקרבין הוו
בי֑ה : וישבו וחזרו למיכול לחמ֑א ירושלמי 25 סיעא דסרקין :
וקפו עיניהון וחמון והא סיעא דערבאין אתי֑א מנלעד ונמליהון טעינין שעוד֑ה
ושרף קטף ולטום מטיילין לאחתא למצרים : ואמר ואמר יהודה לאחוהי מד֑ה 26
הניית ממון יהי לן ארום נקטול ית אחונא ונכסי על דמי֑ה : לכו איתו 27
ונזבנינ֑ה לערבאין ויהנא לא תהי בי֑ה למקטלי֑ה ארום אחונא בשרנא הוא
וקבילו אחוהי : ויעברו ועברו נברי מדינאי מרי פרקמטי֑א וננידו ואסיקו ית 28
יוסף מן נוב֑א וזבינו ית יוסף לערבאין בעשרין מעין דכסף ויבנו מנהון סנדלין
ואייתיו ית יוסף למצרים : וישב ותב ראובן לנוב֑א ארום לא הוי֑ה עמהון 29
למסעוד כד זנוהי דהוי֑ה יתיב בצומ֑א על דבלבל מצע אבוי ואול ויתיב ביני
טוורי֑א למהדור לנוב֑א לאסקותי֑ה לאבוי מאים יסב ליי֑ה אפין וכיוון דחב
וחמ֑א והא ליית יוסף בנוב֑א ובוע ית לבושוי : וישב ותב לות אחוי ואמר 30
טלי֑א ליחודי ואנ֑א להן אנ֑א אתי והכדין נחמי סבר אפוי דאב֑א : ויקחו
ונסבו ית פרנוד֑א דיוסף ונכסו צפיר בר עיזי ארום אדמי֑ה דמי לדנברא וטבלו 31
ית פרנוד֑א באדמ֑א : וישלחו ושדרו ביד בני זלפ֑ה וביד בני בלה֑ה ית פרנוד 32
מציר ואייתוהי לות אבוהון ואמרו דא אשתמודע כדון הפרנוד֑א דברך
הי֑א אין לא : ויכירה ואשתמודע֑ה 33 ירושלמי 33 וחכם יתה ואמר פרנוד
ואמר פרנוד דברי הי֑א לא חיות ברא דברי הוא לא חיות ברא
אכלתי֑ה ולא על יד בני נשא אתקטל ולא מתקטל ברי יוסף ברם חמי אנא
אלא חמי אנא ברוח קודשא דאית֑א ברוח בי֑ת קודשא הי֑ד אתתא בישא
בישתא קימא לקובלי֑ה : קימא לקובלי֑ה :
על ברי֑ה יומין סגיאין : ויקומו וקמו כל בנוי וכל נשי בנוי ואולו למנחמא ליי֑ה 35
וסריב לקבלא תנחומין ואמר ארום איחות לות ברי כד אבילנא לבי קבורתא ובכא יתי֑ה ברם יצחק אבוי :

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Et audivit Ruben, & liberavit eum ex manibus eorum, & dixit; Ne interficiamus eum, ut non rei ſimus ſanguinis ejus. Et dixit illis Ruben; Ne effundatis ſanguinem innocentem, projicite eum in foveam hanc deſerti, & manum homicidiorum ne immittatis in eum: ut eriperet eum è manibus eorum, & redire faceret eum ad patrem ſuum. Et accidit quando venit Joſeph ad fratres ſuos, ut exuerent Joſephum tunicâ ſuâ, tunicâ figuratâ qua indutus erat. Et acceperunt ipſum, & projecerunt ipſum in foveam: fovea autem vacua erat, in qua non erant aquæ, verùm ſerpentes & ſcorpiones erant in ea. Et ſederunt per circuitum ad comedendum panem: & levârunt oculos ſuos, & viderunt & ecce cœtus Arabum veniebat ex Gilead, vnà cum camelis onuſtis cerâ, reſinâ, balſamo & caſtaneâ, euntes ut deportarent in Ægyptum. Et dixit Juda fratribus ſuis; Quæ utilitas pecuniarum erit nobis, quando interfecerimus fratrem noſtrum, & texerimus ſanguinem ejus? Venite, vendamus eum Arabibus, & manus noſtra non ſit in eum ad occidendum eum; quoniam frater noſter caro noſtra eſt: & paruerunt fratres ejus. Et tranſierunt viri Madianitæ negotiatores, & extraxerunt & aſcendere fecerunt Joſephum ex fovea, & vendiderunt Joſephum Arabibus viginti obolis argenteis, & emerunt ex illis calceos, & adduxerunt Joſephum in Ægyptum. Et reverſus eſt Ruben ad foveam, quoniam non fuerat cum illis ad juvandum quando vendiderunt eum: ſedebat enim in jejunio, eò q confudiſſet ſtratum patris ſui, itaq; abiit & ſedit inter montes, ut reverteretur ad foveâ ad aſcendere faciendum eum ad patrem ſuum, ſi fortè illi condonaret: poſtquam autem reverſus eſt & vidit, & ecce non erat Joſeph in fovea, tum rupit veſtimenta ſua. Et reverſus eſt ad fratres ſuos, & dixit; Puer non eſt, & ego quonam ibo? & quomodo videbo conſpectum facierum patris mei? Et acceperunt veſtimentum Joſeph, & mactârunt hircum filium caprarum, quoniam ſanguis ejus ſimilis eſt *ſanguini* viri, & tinxerunt tunicam ſanguine. Et miſerunt per manum filiorum ſuorum Zilpa, & per manum filiorum Bilha tunicam figuratam, & adduxerunt eam ad patrem ſuum, & dixerunt; Hoc invenimus: agnoſce nunc num tunica filii tui ſit annon? Et agnovit eam, & dixit; Tunica filii mei eſt, non fera agri devoravit eum, neque per manus hominum interfectus eſt: ſed video ego per ſpiritum ſanctum, quòd mulier mala ſtat contra eum. Et rupit Jacob veſtimentum ſuum, & ligavit ſaccum in lumbis ſuis, & luxit ſuper filio ſuo diebus multis. Et ſurrexerunt omnes filii ejus, et omnes uxores filiorum ejus, et iverunt ad conſolandum eum, ſed renuit recipere conſolationes: & dixit; Deſcendam ad filium meum tanquam lugens in ſepulchrum: & flevit eum etiam Iſaac pater ejus.

Hieroſ. 25. *Cœtus Saracenorum.*

Hieroſ. 33. *Et cognovit eam, & dixit; Tunica filii mei eſt, non fera agreſtis devoravit eum, neque interfectus eſt filius meus Joſeph: verùm video ego ſpiritu domus ſanctitatis, quomodo mulier mala ſtet contra eum.*

Verſio. PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * بشنويد راوبن خلاص كرد اويرا از دست ايشان كفت نه نزنيم اويرا جان 22
بايشان راوبن مه ريزيد خون بيندازيم اويرا بآن چاه آن اين آنچه در بيابان ودست مه
كشيد درو بسبب خلاص كردن اويرا ازدست ايشان بباز كرداندن اويرا بپدري او*
23 * بود چون آنچه بيامد يوسف ببرادران او بكشيدند مر يوسف مر پيراهن او مر آن پيراهن رز
24 بفت آنچه ابر او* بستاندند اويرا بينداختند اويرا بآن چاه وآن چاه تهي نيست درو آب*
25 * بنشستند بخوردن نان برداشتند چشمان ايشان بديدند واينك كارواني اسمعاليم عران آيا
از جلعد وشترهاي ايشان بر داران خنبوب وموم و بلّوط روان بفرود بردن بمصر * كفت 26
27 يهوده ببرادران او چه طمع كه بكشيم مر برادري ايما وبپوشيم مر خون او* بياييد
وبفروشيم اويرا بعربان ودست ايمانه باشد درو كه برادري ايما كوشت ايماست او بشنويدند
28 برادران او* بگذشتند مردمان مدينان بازرگانان بكشيدند برآوردند مر يوسف ازان چاه
29 بفروختند مر يوسف را بعربان در بيست. مثقال سيم بياوردند مر يوسف بمصر * باز كشت
30 راوبن بآن چاه واينك نيست يوسف در چاه پاره كرد مر جامهاي او* باز كشت ببرادران او
31 كفت آن كودك نيست او ومن كجا من آيا * بستاندند مر پيراهني يوسف بكشتند
32 بزغالهي بران در زدند مر آن پيراهن در خون * بفرستادند مر پيراهني آن رز بفت بياوردند
پدري ايشان كفتند اين بيافتيم بشناس اكنون پيراهني پسري توست آن اكر نه *
33 * بشناخت آنرا كفت پيراهني پسري من دد بد بخورد اويرا تجير شد تجير شد يوسف *
34 * پاره كرد يعقوب جامهاي او بنهاد پلاس در ميان او مصيبت كرفت ابر پسري او روزكاران
35 بسياران * بر خاستند همه پسران او وهمه دختران او بتسلي كردن اويرا نا كام بود بتسلي
شدن كفت فرود شوم بپسري من مصيبت كنين بكور بكريست اويرا پدري او*

Quo *audito Reuben liberavit* 21
eum è manu eorum, & dixit; Ne percutiamus ei animam. Dixit quoque 22
eis Reuben; Ne effundatis ſanguinem, projiciamus eum in puteum hunc qui in deſerto, & manum ne extendatis in eum: hoc dicebat *cauſâ liberandi eum è manu eorum, ad reſtituendum eum patri ſuo. Fuitque, quando veniſſet Joſeph ad* 23
fratres ſuos, detraxerunt Joſepho induſiũ ſuum, induſium auro intertextum quod erat *ſuper eum. Et capientes* 24
eum projecerunt eum in puteum: puteus verò vacuus erat, *cui non* inerat *aqua. Conſederúntque ad* 25
comedendum panem: attollentes autem oculos ſuos viderunt, & ecce viatorum cohors ex Iſhmælitis, Arabibus, veniens à Gilead, & cameli eorum portabant ſiliquas, & ceram, & glandes; euntes ad deferendum in Ægyptum. Dixítque 26
Jehudah fratribus ſuis; Quæ concupiſcentia vobis *ut interficeremus fratrem noſtrum, & abſconderemus ſanguinem ejus? Venite, & venda-* 27
mus eum Arabibus: manus verò noſtra ne ſit in eum, quia frater noſter & caro noſtra eſt ipſe: auſcultaverúntq; ei fratres ejus. Tranſeúntibus igitur *viris Midianitis mercatoribus, extraxerunt & ſuſtulerunt Joſeph è puteo, & vendiderunt Joſeph Arabibus viginti ſiclis argenti: & abſtulerunt Joſeph in Ægyptum. Reverſúsq; eſt Reuben ad puteum, et* 29
ecce non erat Joſeph in puteo: ſcidit itaque veſtimenta ſua. Et reverſus 30
fratribus ſuis dixit; Puer non eſt ipſe: & ego, quò veniam? Accipien- 31
tes autem induſium Joſeph, mactârunt hœdum caprarum, & illiſerunt induſium in ſanguinem. Miſſúmq; 32
induſiũ auro intertextum attulerunt patri eorum dicentes; Hoc inveniμus, agnoſce jam, induſium filii tui eſt illud, nécne? Agnoſcénsq; il- 33
lud dixit; Induſium filii mei eſt, fera noxia comêdit eum, prædando præda factus eſt Joſeph. Et ſcidit Jaacob 34
veſtes ſuas, poſuítque cilicium in medium ſuum, & moleſtiam percepit propter filiũ ſuum dies multos. Tum 35
ſurgentibus cunctis filiis ejus, cunctíque filiabus ejus ad conſolandum eum, nolebat conſolatione affici, ſed dixit; Deſcendam ad filium meum cæxiabundus in ſepulchrum: & flevit eum pater ſuus.

36 והמרינים ומדיניאי זבינו יתיה למצרים לפוטיפר רבא דפרעה רב ספוקלטוריא: 36 ירושלמי לפוטיפר דפרעה רב ספוקלטוריא:

לח

1 ויהי ויהוה בעדנא ההיא ונחת יהודה מנכסוי ואתפרש מן אחוי וסטא לות גברא עדולמאה ושמיה חירה: 2 וירא ית"מא תקין יהודה ברת גבר חנף ושמיה שוע ונירה ועל לוותה: 3 ותהר ואתעברת וילידת בר וקרת ית שמיה ער ארום בלא וולד עתיד למסת: 4 ותהר ואתעברת תוב וילידת בר וקרת ית שמיה אונן ארום ברם עלוי עתיד אבוי לאתאבלא: 5 ותסף ואוסיפת תוב וילידת בר וקרת ירושלמי ואתוהי דפסקא: ית שמיה שלה ארום בפסקת כד ילידת יתיה: 6 ויקח ונסיב יהודה איתא לער בוכריה ברת שם רבא ושמה תמר: 7 ויהי ויהוה ער בוכרא דיהודה בישׁ קדם יי על דלא והוה יהיב זרעיה לאנתתיה ותקיף רונזא דיי עליה וקטליה יי: 8 ויאמר ואמר יהודה לאונן עול לות איתת אחוך ויבם יתה ואקם זרעא על שמא דאחוך: 9 וידע וידע אונן ארום לא על שמיה איקרון בנין והוה כד הוה עליל לות אנתתיה דאחוי והוה מחבל עובדוי על ארעא דלא למקמא בנין על שמיה דאחוי: 10 וירע ובאיש קדם יי מרה דעבד וקטע אוף ית יומוי: 11 ויאמר ואמר יהודה לתמר כלתיה תיבי ארמלא בית אבוך עד דירבי שלה ברי ארום אמר דלמא ימות אף הוא כאחוי ואולת תמר ויתיבת בית אבוהא: 12 וירבו וסנו יומיא ומיתת בת שוע איתת יהודה ואתנחם יהודה וסליק על גזוזי ענוי הוא וחירה רחמיה עדולמאה לתמנת: 13 וינר ואתני לתמר למימר הא חמוך סליק לתמנת למיגז ענוי: 14 ותסר ואעדת לבושי ארמלותא מנה וכסיית ברידא ואעטפת ויתיבת בפרשת ארחין דכל עיינין מסתכלין תמן דעל שבילא דתמנת ארום חמת ארום רבא שלה והיא לא אתיהיבת ליה לאנתו: 15 וירשלמי ארום צמצמת אפהא: 15 ויראה יהודה יהודה והוה מדמה באנפוי כנפקת ברא ארום כיסת אפין הות בביתיה דיהודה ולא הוה יהודה רחים יתה: 16 ויט וסטא לותה לארחא ואמר הבי כדון איעול לותיך ארום לא ידע ארום כלתיה היא ואמרת מה תתן לי ארום תיעול לותי: 17 ויאמר ואמר אנא אשדר גדי בר עיזי מן ענא ואמרת אין תתן משכונא עד דתשדר:

Madianitæ autem vendiderunt eum 36 Hieroſ. 36. *Potiphari præfecto*
in Ægyptum, Potiphari principi Pha- *Pharaonis, principi ſatellitum.*
raonis, principi ſatellitum.

CAP. XXXVIII.

1 ACcidit eo tempore ut deſcenderet Juda de facultatibus ſuis, & ſepara-
retur à fratribus ſuis: & declinaret ad virum Ædulamitem, cujus nomen
erat Chira. 2 Et vidit ibi Juda filiam viri mercatoris, cujus nomen Schuah:
& proſelytam reddidit eam, & ingreſſus eſt ad eam. 3 Et prægnans facta
peperit filium, & vocavit nomen ejus Er: 4 eò quòd moriturus erat ſine
filiis. Et prægnans iterum facta peperit filium, & vocavit nomen ejus
Onan: 5 quandoquidem de eo futurum erat ut pater ejus lugeret. Et addidit
iterum, & peperit puerum, & vocavit nomen ejus Schela: eò quòd
oblitus eſſet eam maritus ejus, &
erat in ceſſatione dum pareret eum. Hier. 5. *Et fuit quando ceſſavit.*
6 Et accepit Jehuda uxorem Er pri-
mogenito ſuo filiam Sem magni, cujus nomen *erat* Tamar. 7 Et fuit Er
primogenitus Juda malus coram Domino, eò quòd non daret ſemen ſuum
uxori ſuæ: ideo incanduit ira Domini in eum, & interfecit eum Dominus.
8 Et dixit Juda ad Onan; Ingredere ad uxorem fratris tui, & duc eam in
uxorem, & excita ſemen de nomine fratris tui. 9 Et cognovit Onan, quòd
non de nomine ſuo vocarent filios: itaq; quando ingrediebatur ad uxorem
fratris ſui, corrumpebat opera ſua ſuper terram, ut non ſuſcitaret filios de
nomine fratris ſui. 10 Et diſplicuit coram Domino id quod fecerat, itaque
abbreviavit etiam dies ejus. 11 Et dixit Juda ad Tamar nurum ſuam; Sede
vidua in domo patris tui, donec creſcat Schela filius meus: quoniam di-
cebat, Ne moriatur etiam ipſe ſicut fratres ejus: itaque abiit Tamar, & ſedit
in domo patris ſui. 12 Et multiplicati ſunt dies, & mortua eſt filia Schua
uxor Juda: & conſolationem accepit Juda, & aſcendit ad tonſores gregis
ſui, ipſe & Hira amicus ejus Ædulamites in Timnath. 13 Et nuntiatum eſt
Tamari, dicendo; Ecce ſocer tuus aſcendit in Timnath, ad tondendum
gregem ſuum. 14 Et removit veſtimenta viduitatis à ſe, & texit ſe peplo, &
involvit ſe, & ſedit in diviſione viarum, ad quam omnes fontes reſpici-
unt, quæ eſt in ſemita Timnath: eò quod videret creviſſe Schela, nec
dari ſe illi in uxorem. 15 Et vidit eam
Juda, videbatur autem in facie ejus Hier. 15. *Quoniam obvolverat*
veluti meretrix: quia provocabat ad *peplo facies ſuas.*
iram dum eſſet in domo Juda, neque
diligebat eam Juda. 16 Et declinavit ad eam in via, & dixit; Permitte
nunc ingrediar ad te, quoniam non noverat nurum ſuam eſſe: & reſpon-
dit; Quid dabis mihi, ut ingrediaris ad me? 17 Et dixit; Ego mittam hœ-
dum natum ex capris de grege: & reſpondit; Si dederis pignus donec
mittas.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

36 * وآن مديانان بفروختند اويرا بمصريان بفوطيفر خادمي فرعه امير آن قطّالان *

1 * فصل سي هشتم * * بود در وقت آن فرود شد يهوده از نزد برادران او ميل كرد تا
2 مرد عدولمي ونام او حيره * بديد آنجا يهوده دختري مرد سوداگر ونام او شوع بستانند آنرا
3 4 بيامد بآن * آبستن شد بزاييد پسر بخواند مر نام او عر * آبستن شد نيز بزاييد پسر بخواند مر
5 نام او اونن * بيفزود نيز بزاييد پسر بخواند مر نام او شله وبود در كزيب در زاييدن آن اويرا
6 7 * بستانند يهوده زن بعر نخست زاد او ونام آن تمر * بود عر نخست زادهي يهوده بد در نظر
8 خدا بميرانند اويرا خدا * گفت يهوده باونن بيا بزن برادري تو وجفت گير آنرا وبر
9 انگيزان نسل ببرادري تو * بدانست اونن كه نه باو باشد آن نسل وبود اگر بيامد بزن
10 برادري او تباه كرد بزمين ببي دادن نسل ببرادري او * بد آمد در نظر خدا بميرانند
11 نيز اويرا * گفت يهوده بتمر عروس او بنشين بيوه خانهي پدري تو تا بزرك شود شله
پسري من كه گفت تا نه ميرد نيز او چون برادران او برفت تمر بنشست خانهي پدري
12 آن * بسيار شدند آن روزگاران بمرد دختري شوع زني يهوده تسلي شد يهوده برآمد
13 بر پشم بران گوسفندان او او وحيره رفيقي او آن عدولمي بتمنت * آگاه شد بتمر
14 بگفتن اينك خسور تو بر آيا بتمنت بپشم بريدن گوسپندان او * بگردانند جامهاي
بيوه گي آن از بالاي آن بپوشيد در چادر وآراسته شد بنشست در درگاه چشمها آنچه
15 ابر راه تمنت كه بديد كه بزرك شد شله وآن نه داده شد باو بزن * بديد آنرا
16 يهوده حسيب كرد آنرا بي راه كه بپوشيد روي آن * ميل كرد بآن بآن راه گفت
آراسته باش اكنون بيايم بتو كه نه دانست كه عروس اوست او گفت چه دهي بمن
17 كه بيايي بمن * گفت من بفرستم بزغالهي بزان ازان گوسفندان گفت اگر بدهي
گرو تا فرستادن تو *

Interim Midjanitæ vendiderunt eũ 39
Ægyptiis, Photiphari miniſtro Pha-
raoh, principi cæſorum.

CAP. XXXVIII.

1 *Fuit* autem *tempore illo* cum de-
ſcenderet Jehudah à fratribus ſuis,
divertit ad virum Adulamitem, &
nomen ejus Hirah. Viditque illic 2
Jehudah filiam viri mercatoris, &
nomen ejus Shua: accipiénſque
eam, ingreſſus eſt ad ipſam. Quæ 3
prægnans facta peperit filium, cu-
jus nomen vocavit Er. Gravida 4
facta iterùm, peperit filium, cujus
*nomen vocavit Onan. Addidit*q; 5
rurſùm parere filium, cujus nomen
vocavit Shelah: & erat in Chezib
quando peperit ipſa eum. Accepit 6
autem *Jehudah* uxorem *ipſi Er pri-*
mogenito ſuo, & nomen ejus Ta-
mar. Fuitque Er primogenitus Je- 7
hudah, malus in conſpectu Dei: &
interemit eum Deus. Dixit itaque 8
Jehudah ad Onan; Venito ad uxo-
rem fratris tui, & conjugem cape
eam, & ſuſcita prolem fratri tuo.
Sciebat autem *Onan quòd non ſua* 9
futura eſſet proles: fuit ergò, ſi in-
trabat ad uxorẽ fratris ſui, corrum-
pebat ſemen *in terram, ut non daret*
prolem fratri ſuo. Sed *malum fuit in* 10
conſpectu Dei: interemitq; etiam
eum. Et *dixit Jehudah ad Tamar* 11
nurum ſuam; Sede vidua domi patris
tui, donec adultus ſit Shelah filius
meus. (Dixit enim, Ut non moriatur
etiam ipſe ſicut fratres ejus.) Abiens
itaq; *Tamar ſedit domi patris ſui.*
Multis autem *peractis diebꝰ, mortua* 12
eſt filia Shuæ uxor Jehudah: et con-
ſolatione affectus Jehudah, aſcendit
ad lanam tondentes ovium ſuarũ,
ipſe & Hirah ſocius ejus Adulami-
ta ad Timnath. Et *indicatum eſt* 13
ipſi Tamar, dicendo; En ſocer
tuus aſcendens ad Timnath ad lanã
tondendum ovium ſuarum. Exuit 14
itaq; *veſtes viduitatis ſuæ de ſuper*
ſe, induitq; ſe velamine, & adornata
ſedit in Oſtio fontium, quod erat *jux-*
ta viam Timnath: videbat enim
quòd adultus eſſet Shelah, & ipſa
non dabatur ei in uxorem, Vidénſq; 15
eam Jehudah, reputavit eam eſſe *de-*
viam: quia operuerat faciem ſuam.
Declinavit itaque *ad eam in via, &* 16
dixit; Parata eſto, jam veniam ad te.
(Neſciebat enim quòd nurꝰ ſua eſſet
ipſa.) Ipſa dixit; Quid dabis mihi
ut venias ad me? Reſpondit; Ego 17
mittam hœdum caprarum de pecudi-
bus. Dixit; Si dederis pignus donec
miſeris.

בראשית לח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

ויאמר ואמר מר משכונא דאתן ליך ואמרת סיטומתך וחושיוך וחוטריך דבידך 18
ויהב להי ועל לוותה ואתעברת ליה : ותקם וקמת ואולת ועדת רדידה מנה 19
ולבישת לבושי ארמלותא : וישלח ושדר יהודה ית גדי בר עזי ביד רחמיה 20
עדלמאה למיסב משכונא מידא ולא אשכחה ולא אשאל ית אינשי 21
אתרה למימר האן מטעיתא דהיא בסכות עיינין על אורחא ואמרו לא הוה הכא
מטעיתא : וישב ותב לות יהודה ואמר לא אשכחיתה ואוף אינשי אתרא אמרו 22
לא הות הכא מטעיתא : ויאמר יהודה תסב לה משכונא דלמא נהוי 23
לנחוף הא שדרית ית גדיא הדין ואנת לא אשכחתיה : ויהי והוה בזמן תלת 24
ירחין אשתמודעא דמעברה היא ואיתני ליהודה למימר זנית תמר בלחוד ואוף
הא מעברה לזנו ואמר יהודה הלא בת
כהין היא הנפקוהא ותיתוקד : היא
תמר מתאפקא לאיתוקדא ובעת תלת 25
משכונא ולא אשכחתנון תלת עינהא
לשמי מרומא וכן אמרת בבעו ברחמין
מן קדמך יי עני יתי בהדא שעתא ענגקי
ואנהר עיני ואשכח תלת סהדי ואנא
מקיימא לך מן חרצי תלתא קדישיא
דמקדשין שמך ונחתין לאתון נורא
בקעת דורא ביה שעתא רמז קודשא
בריך הוא למיכאל ואנהר עיניה
ואשכחתון ונסיבת יתהון וטלקת יתהון
קמי רינגלי דיניא ואמרת גברא דאלין
משכונא דיה מניה אנא מעברא ואף
על גב דאנא יקרא לית אנא מפרסמא
ליה בדם מרי עלמא יתן בלבביה דיכיר
יתהום וישיזיב יתי מן דינא רבא הדין
וכין דחמא יתהום יהודה אפר יתהום
בגן אמר בליביה טב לי בהירת בעלמא
הדין דהוא עלם עביר ולא נבהית באנפי
אברהתי צדיקיא בעלמא דאתי טב לי
יקיד בעלמא הדין באישא טפיא ולא
ניקד בעלמא דאתי באישא אכלא אשא
דמיכלא קביל מיכלא היא לפום
דאמרית ליעקב אבא אכר בדון פרנוקא
דברך לפום בן צרכית למשמע בבי
דינא למן אינון סיטומתא וחוטיא
וחוטריא האלין : ויכר ואכר יהודה 26
ואמר זכיא היא תמר מני אתעברת
וברת קלא נפלת משמיא ואמרת דמן
קדמי הוה פתגמא ואשתחוו הדויהום
מן דינא ואמר בנין דלא יהבתה לשלה
ברי אירע יתי כדון ולא אוסיף הוב
למירעה במשכבא :

ירושלמי 19 רדידה : :
25 תמר נפקת למתוקדא
בנורא ובעת תלתא סהדי ולא אשכחת
יתהון תלת עינהא למרומא ואמרת בבעו
ברחמי מן קדמך יי את הוא יי אלהים
דעני לעיקיא בשעת עקתהון עני יתי
בהדא שעתא דהיא שעת אנגקי ואנא
מקימנא לך תלתא צדיקין בבקעת דורא
חנניה מישאל ועזריה בה בשעתא שמע
מימריה דיי קל צלותה ואמר למיכאל
חות והב יתהון לאנהרא עינהא כד היא
חמת יתהון נסיבת יתהון וטלקת יתהון
קדם רגלי דיניא ואמרת להון גברא
דאלין דידיה מניה אנא מעברא אף על
גב דיקידה אנא ליה אנא מפרסמא
ליה בדם רחיצא אנא ברבון כל
עלמיא יי דהוא סהיד ביני וביניה דיהב
בלביה דגברא דאלין דידיה דיחכום מן
עקתיה ושושיפא וחוטרא האלין :
26 ואחכם יהודה תלתא סהדי וקם
על רגלוי ואמר בבעו מנכון אחי ואנשי
ביתיה דאבא קבילו מני במכילא דאנש
מכיל בדה מחכיל ליה בין מכילא טבא
בין מכילא בישא ושובוי לכל אינש דמנלי
עובדוי על דנסיבית פרגודא דיוסף אחי
ואצבעית יתה באדמא דצפירא וקריבית
יתה קדם רגלוי דאבא ואמרית ליה
חכים בעין הפרגוד דברך היא דא אי לא
מכילא לקביל מכילא סדרין לקביל
סדרין טב לי בהירת בעלמא הדין
ולא בהית לעלמא דאתי טב לי יקד
באישא טפיא ולית אנא יקיד באשא
אכלא אשא זכיא היא תמר כלתי ברינא
מני היא מעברא חס לה לתמר כלתי
לית היא מעברא בנין דינו בנין בדין לא אסבית יתה לשלה ברי ברת קלא
נפקת מן שמיא ואמרת תריכון זכין בדינא מן קדם יי הות פתגמא ולא אוסיף הוב למחכום יתה :

Et dixit; Quod pignus dabo tibi? & reſpondit; Sigillum tuum, & pal- 18
lium tuum, & baculum tuum quod eſt in manu tua: & dedit illi, &
ingreſſus eſt ad eam, & prægnans facta eſt ex eo. Et ſurrexit, & abiit, 19
& removit peplum à ſe: & induit veſtimenta viduitatis. Et miſit 20
Jehuda hœdos filios caprarum per manum amici ſui Ædulamitæ, ut
acciperet pignus de manu mulieris: ſed non invenit eam. Et interroga- 21
vit homines loci illius, dicendo; Ubi eſt meretrix, quæ erat in pro-
ſpectu fontium juxta viam? & reſponderunt; Non fuit hìc meretrix.
Et reverſus eſt ad Judam, cui dixit; Non inveni eam: & homines 22
etiam loci illius dixerunt; Non fuit hìc meretrix. Et dixit Juda; 23
Accipiat ſibi pignus, ne fortè fiamus ludibrio: ecce miſi hœdum hunc,
at tu non inveniſti eam. Accidit autem poſt tempus trium menſium, 24
ut agnoſceretur illam geſtare uterum: & nuntiatum eſt Jehudæ, di-
cendo; Scortata eſt Tamar nurus tua, & etiam ipſa prægnans eſt ex
ſcortatione: & reſpondit Jehuda; Annon filia ſacerdotis eſt? educite
eam ut comburatur. Tamar edu- 25
cebatur ut combureretur, & quæ-
ſivit tria pignora, ſed non invenit
ea: levavit oculos ſuos in cœlos
excelſos, & ſic dixit; Per miſera-
tiones peto à te Domine, reſponde
mihi hac horâ neceſſitatis, & il-
lumina oculos meos ut inveniam
tres teſtes, & ego ſtatuam tibi ex
lumbis meis tres ſanctos, qui ſan-
ctificabunt nomen tuum, & deſcen-
dent in fornacem ignis in valle Du-
ra. Ea hora innuit Deus Optimus
Maximus Michaeli, & illuminavit
oculos ejus, & invenit illa, & ac-
cepit ea, & projecit ea ante pedes
judicum, & dixit; Viri cujus hæc
ſunt pignora, ex eo ego prægnans
facta ſum, & quamvis comburenda
ſim, tamen non manifeſtabo eum:
verùm Dominus mundi det in cor-
de ejus, ut agnoſcat ea, et liberet me
ex judicio hoc magno. Poſtquam au-
tem vidit ea Jehuda agnovit ea:
tum dixit apud ſe; Melius eſt mihi
ut erubeſcam in hoc ſeculo, quod
eſt ſeculum tranſiens, & non erube-
ſcam coram patribus meis juſtis in
ſeculo venturo. Melius eſt comburi in
hoc ſeculo igni qui extingui poteſt,
& non comburar in futuro ſeculo ab
igne devorante ignem. Menſura
enim èregione menſuræ eſt: quia dixi
Jacobo patri; Cognoſce nunc tuni-
cam filii tui, propterea coactus ſum
audire in domo judicii; Cujus ſunt
annulus & pallium, & virga hæc?
Et agnovit Jehuda, & dixit; Inno- 26
cens eſt Tamar, è me gravida facta
eſt: & filia vocis decidit è cœlis,
& dixit; A me factum eſt hoc, &
liberati ſunt ambo ipſi ex judicio:
tum dixit *Juda*; Eò quòd non dede-
rim eam Shela filio meo accidit
hoc jam mihi, & non addidit am-
plius cognoſcere eam concubitu.

Hieroſ. 19. *Velum ſuum.*
25. *Tamar exibat ut igne combu-
reretur, & quæſivit tres teſtes, ne-
que invenit eos: elevavit oculos
ſuos in excelſum, et dixit; Per mi-
ſerationes peto à te Domine, tu es
Dominus Deus qui reſpondes afflic-
tis in hora afflictionis eorum, re-
ſponde mihi hac horâ, quæ hora eſt
neceſſitatis, & ego ſtatuam tibi
tres juſtos in valle Dura, Hana-
niam, Miſaelem, & Azariam:
ea horâ exaudivit ſermo Domini
vocem precationis ejus, & dixit
Michaeli; Deſcende, pone ea, ut
illuminentur oculi ejus. Quando
vidit ea, accepit illa, & projecit
ea ante pedes judicum, & dixit il-
lis; Ex viro cujus hæc ſunt ute-
rum gero, quamvis igni adjudi-
canda ſim non tamen manifeſtabo
eum: verùm ſpero ego in Domi-
no totius mundi, Deo inquam qui
teſtis eſt inter me & inter eum,
quòd inſturus ſit cordi viri cu-
jus hæc ſunt, ut agnoſcat ex annu-
lo ſuo & pallio & baculo his.
26. Et cognovit Juda tres teſtes
ſuos, & ſurrexit in pedes ſuos, &
dixit; Obſecro vos fratres mei
& homines domus paternæ, au-
dite me. Menſura qua homo men-
ſurat, eadem remetietur illi, ſive
menſura bona, ſive menſura ma-
la; & ô hominem omnem fœlicem,
qui manifeſtat opera ſua: eò quòd
accepi tunicam Joſephi fratris mei,
& tinxi eam ſanguine hœdi, &
obtuli eam ante pedes patris, &
dixi illi; Cognoſce nunc num tu-
nica filii tui ſit hæc annon: men-
ſura eſt è regione menſuræ, rationes
è regione rationum. Melius eſt
mihi ut erubeſcam in hoc ſeculo,
& non erubeſcam in ſeculo futu-
ro: melius eſt mihi comburi igne
qui extingui poteſt, ut non comburar ab igne devorante ignem.
Innocens eſt Tamar nurus mea in judicio, ex me geſtat uterum:
parcatur ipſi Tamar nurui meæ, non uterum geſtat ex filiis ſcorta-
tionis, propterea quòd non tradidi eam Sela filio meo. Vox cœlitus
exiit, & dixit; Ambo vos eſtis innocentes in judicio, à conſpectu
Domini facta eſt hæc res. Et non addidit rurſus cognoſcere eam.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفت چه آن گرو آنچه بدهم بتو گفت مهري تو ودستمالي تو وعصاي تو آنچه در دست تو 18
بداد بآن بيامد بآن آبستن شد باو * برخاست وبرفت بگرداند چادري آن از بالاي آن بپوشيد 19
جامهاي بيوگي آن * بفرستاد يهوده مر برغالهي آن بزان در دست ياري او آن عدولمي بستاندن 20
آن گرو از دست آن زن ونه يافت آنرا * بپرسيد مر مردمان جاي آن بگفتن كجاست آن قحبه آن 21
در چشمان ابر راه گفتند نه بود در اين قحبه * باز گشت بيهوده گفت نه يافتم آنرا ونيز مردمان 22
آن جا گفتند نه بود در اين قحبه * گفت يهوده بستاند بآن تا نه باشيم بخواري اينك فرستادم 23
آن برغالهي آن اين وتو نه يافتي آنرا * بود چون سه ماهها آگاه شد بيهوده بگفتن بي راهي كرد 24
تمر عروس تو ونيز اينك آبستن شد ببي راهيها گفت يهوده بيرون آوريد آنرا وسوخته شود *
* آن بيرون آورده آمد وآن بفرستاد بخسور آن بگفتن بمرد آنچه اينان باو من آبستن گفت بشناس 25
اكنون بگيست آن مهر وآن دستمال وآن عصاي آن اينان * بشناخت يهوده گفت راست 26
از من كه ابر همچنين نه دادم آنرا بشله پسري من ونه افزود نيز بدانستن آن *

Ait; Quod eſt pignus quod dem tibi? 18
Reſpondit; Sigillum tuum, & ma-
nutergium tuum, & ſcipio tuus
qui in manu tua: deditque ei, &
venit ad eam, gravidaque facta eſt
per eum. Surgénſque abiit, exu- 19
tóq; velamine ſuo de ſuper ſe, induit
veſtes viduitatis ſuæ. Et miſit Je- 20
hudah hœdum caprarum per manum
ſocii ſui Adulamitæ ad recipiendũ
pignus è manu mulieris, & non inve-
nit eam. Interrogavitque homines 21
loci illius, dicendo; Ubinam eſt me-
retrix illa quæ apud Fontes erat,
juxta viam? Dixerunt; Non fuit iſtic
meretrix. Reverſuſque eſt ad Jehu- 22
dah, dicens; Non inveni eam: & et-
iam homines loci dixerunt; Non fuit
iſtic meretrix. Dixit Jehudah; Ac- 23
cipiat ſibi, ut non ſimus in contem-
ptum: ecce miſi hœdum iſtum, & tu
non inveniſti eam. Fuit autem 24
quaſi poſt tres menſes notum factum
fuit ipſi Jehudah, dicendo; Deviati-
onem fecit Tamar nurus tua, & etiã
ecce imprægnata eſt deviationibus.
Dixit Jehudah; Foràs deferte eam, et
comburatur. Sic *ipſa foràs educta* 25
prodiit. Ipſáq; miſit ad ſocerũ ſuum,
dicendo; Per virum cujus hæc ſunt,
ego ſum prægnans. Adjecitque; Agno- 26
ſce jam cujus ſunt hæc, ſigillum, &
manutergiũ & baculum. Agnoſcénſ-
que Jehudah, dixit; Rectior eſt
ipſa quàm ego; quando quidem non
dederim eam Shelah filio meo. Et non
adjecit iterùm cognoſcere eam.

Accidit autem tempore partus ejus, & ecce gemelli in utero ejus *erant.* 27
Factúmque est cum pareret, ut extenderet puer manum suam: quam acce- 28
pit obstetrix, & ligavit super eam filum coccineum, dicendo; Hic exivit
primò. Et accidit quandò retraxit puer manum suam, ecce exibat fra- 29
ter ejus: & dixit; Quam fortitudine multa prævaluisti, & tuum est ut
prævaleas, quia futurum est ut regna possideas: ideo vocavit nomen ejus
Phares. Et posteà exiit frater ejus, super cujus manum ligatum est fi- 30
lum coccineum: & vocavit nomen ejus Zare.

CAP. XXXIX.

PORRÒ Joseph descendere factus est in Ægyptum, & emit ipsum Poti- 1
phar (eò quòd videret eum pulchrũ, ut abuteretur eo concubitu masculo;
& statim decretum est in illum, & exaruerunt testiculi ejus, & eunuchus
factus est: & ipse erat princeps Pharaonis, magister interfectorum, vir
Ægyptius) sponsione ab Arabibus qui deduxerant eò illum. Et fuit ser- 2
mo Domini auxilio Josepho, unde fuit vir prosperè agens, existens in
domo domini sui Ægyptii. Et vidit dominus ejus sermonem Domini 3
esse illi auxilio, quodque omnia quæ ageret Dominus secundaret in
manu ejus. Et invenit Joseph miserationes in oculis ejus, ut ministra- 4
ret ei: & constituit eum procura-
torem domus suæ, & quicquid ha- Hier. 4. *Constituit eũ procuratorem.*
bebat tradebat in ipsius manu.
Factúmque est ab eo tempore quo constituit eum procuratorem domus 5
suæ, & supra omnia quæ habebat, ut benediceret Dominus domui Æ-
gyptii propter meritum ipsius Joseph: erátque benedictio Domini in
omnibus quæ habebat, tam in domo quam in agro. Et reliquit omnia 6
sua in manu Joseph, neque cognoscebat cum eo quicquam, præter
uxorem suam apud quam cubabat: erátque Joseph pulcher aspectu &
elegans visu. Et accidit post verba hæc, levavit uxor domini sui oculum 7
suum ad Joseph, dicens; Cuba mecum. Et renuit accedere ad eam,
dixítque uxori domini sui; Ecce dominus meus non novit mecum 8
quicquam, de eo quod est in domo: & quicquid habet tradidit in manu
mea. Non est major in hac domo me, neque prohibuit à me quicquam 9
præter te, eò quod tu sis ejus uxor; & quomodo facerem malum hoc
magnum, & peccarem coram Domino. Et factum est cùm loqueretur 10
cum Josepho hodie & cras, neque auscultaret illi ut cubaret apud eam, ut
reus esset cum ea in die magni judicii in seculo futuro. Accidit *inquam* 11
quodam die, ut ingrederetur domum, ut investigaret tabellas rationis
suæ: nec ullus homo ex domesticis tum domi erat. Et apprehendit 12
eum per vestem suam, dicendo; Cuba mecum: & reliquit ipse vestem
suam in manu ejus, & exivit in plateam.

27 ויהי והוה בעידן מלדה והא תיומין במעהא: 28 ויהי והוה במולדה ופשט
יולדא ית ידיה ונסיבת חייטא וקטרת על ידיה חוט זהורי למימר דין
29 נפק בקדמיתא: ויהי והוה כד אתיב יולדא ית ידיה והא נפק אחוי ואמרת
מה תקוף סני תקיפתא ועלך אית למתקוף דאנת עתיד למחסן מלכוותא וקרת
30 שמיה פרץ: ואחר ובתר כדין נפק אחוי דעל ידיה קטיר חוט זהורי וקרת
שמיה זרח:

לט

1 ויוסף איתחת למצרים ובניה פוטיפר שפיר בנין למעבד עמיה
משכבי דכורא ומן יד אתנור עלוי ויבישו שעבוו ואיסתרס והוא רבאי דפרעה
רב ספוקלטוריא גבר מצראי בערבנותא מן ערבאי דאחוהי לחשן: 2 ויהי
והוה מימרא דיי בסעדא דיוסף והוה גבר מצלח והוה בבית רבוניה מצראי:
3 וירא וחמא רבוניה ארום מימרא דיי הוה בסעדיה וכל דהוא עביד יי מצלח
בידיה: 4 וימצא ואשכח יוסף רחמין בעינוי ושמש יתיה ומניה אפיטרופוס על
ירושלמי 4 ומני יתיה אפיטרופוס:
ביתיה וכל דאית ליה מסר בידיה: 5 ויהי והוה מעידן דמניה אפיטרופוס
על ביתיה ועל כל דאית ליה ובריך יי ית בית מצראי בגין זכותיה דיוסף והוה
בירכתא דיי בכל מה דאית ליה בביתא ובחקלא: 6 ויטוב ושבק כל
דאית ליה בידא דיוסף ולא ידע עמיה מדעם אלהין אנתתיה דשכיב עמה והוה
יוסף שפיר בריוא ויאי בחזוא: 7 ויהי אחר והוה בתר פתגמיא האלין ושקפת איתת
רבוניה ית עינה ביוסף ואמרת שכוב עמי: 8 וימאן וסריב למקרביא לגבה ואמר
לאיתת רבוניה הא ריבוני לא ידע עמי מדעם מה בביתא וכל דאית ליה מסר
בידי: 9 איננו ליתיה רב בביתא הדין מיני ולא מנע מיני מדעם אלהין יתיך מן
בגלל דאנת אינתתיה ואיכדין אעביד בשתא רבתא הדא ואיחוב קדם יי:
10 ויהי והוה כדי מלילת עם יוסף יומא דין ויומחרא ולא קביל מינה למשכוב
נגבה למיהוי מתחייב עמה ביום דינא רבא לעלמא דאתי: 11 ויהי והוה
ביומא הדין ועל לביתא למיבחוש בפנקסי חושבניה ולית אנש מאינשי ביתא
תמן בביתא: 12 ותתפשהו באחרתיה בלבושיה למימר שכוב עמי ושבקית
ללבושיה בידה ואפק לשוקא:

Accidit autem tempore partûs ipsius, et 27
ecce gemini in utero ejus: Fuit 28
inquam, cùm pareret ipsa, dedit
manum: quam accipiens obstetrix
ligavit ad eam filum coccinei colo-
ris, dicendo; Iste egressus est prior.
Fuit cùm retraheret manum, 29
tum ecce egressus est frater ejus:
dixit, utquid validus factus es?
super te valentia. Vocavitque no-
men ejus Pheres. Et posteà egressus 30
est frater ejus, cui erat super manũ
ejus filum coccinei coloris: & voca-
vit nomen ejus Zerah.

CAP. XXXIX.

PORRÒ Joseph deductus venit in 1
Ægyptum, emitq; eum Photiphar mi-
nister Pharaoh, princeps cæsorũ, vir
Ægyptius, è manu Arabum qui de-
tulerant eum illuc. Fuit autem 2
Deus cum Joseph, & erat vir prosper
existens: eratque in domo domini sui
Ægyptii. Videntéque domino ejus 3
quòd Deus esset cum eo, et omne quod
ipse faciebat, Deus fœliciter prove-
heret in manu ejus, Assecutus est 4
Joseph honorem in oculis ejus, &
inserviebat ei: præfecitque eum
super domum suam, & omne quod
erat ei, dedit in manum ejus. Fuit, à 5
tempore quo præficiebat eum in do-
mũ suam, & super omne quod erat
ei, benedixit Deus domum Ægyptii
causâ Joseph: fuitque benedictio
Dei in omni quod erat ei, in domo &
in agro. Reliquit itaque omne quod 6
erat sibi in manu Joseph, neque no-
verat cum eo quicquam nisi panem
quem ipse comedebat: erat autem
Joseph bonus formâ et præstans vul-
tu. Fuit, post verba hæc sustulit 7
uxor domini ejus oculos suos in Jo-
seph, dixitque; Concumbe mecum.
Nolebat autem, et dixit uxori do- 8
mini sui; En dominus meus non novit
mecum quid sit in domo, & omne
quod est ei, dedit in manum meam.
Nec est ipse major in domo hac 9
quàm ego, neque retinuit à me quic-
quam, nisi te, eò quòd tu sis uxor e-
jus: quo modo igitur faciam malum
grande hoc, & peccator fiam in Deũ?
Fuit autem, cùm sermonem haberet 10
ipsa cum Joseph de die in diem, &
non auscultaret ei ad concumbendum
juxta eam, ad existendum cum ea:
Fuit inquam secundùm diem hanc, 11
ut veniret in domum ad faciendum
opus suum: neque esset quisquam ex
hominibus domûs ibi in domo: Ap- 12
prehendit eum in vestimento ejus, di-
cendo; Concumbe mecum. Reliquit
autem vestimentum suum in manu
ejus, aufugiénsque egressus est foràs.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

27 28 * بود در وقت زاييدن آن و اينك جفت در شكم آن * بود در زاييدن آن بداد دست بستاند
29 آن دايه ببست ابر دست آن قرمز رنك بگفتن اين بيرون آمد اوّل * بود چون باز كردانا دست و اينك
30 بيرون آمد برادري او گفت چه پاديابند شدي ابر تو پاديابند بخوانند نام او فرص * و پس بيرون
آمد برادري او آنچه ابر دست او قرمز رنك بخوانند نامي او زرح * * فصل سي نهم *

1 * و يوسف فرود شده آمد بمصر بخريد اويرا فوطيفر خادم فرعه آمير آن قطّالان مرد مصري از دست
2 آن عربان آنچه فرود آوردند اويرا بآنجا * بود خدا اوار يوسف بود مرد فيروز باشا بود در خانهي
3 خداوند او آن مصري * بديد خداوند او كه خدا اوار او و همه آنچه او كنا خدا فيروز
4 آورا در دست او * بيافت يوسف جاه در چشمان او خدمت كرد اويرا بگماشت اويرا ابر
5 خانهي او و همه هست باو بداد در دستي او * بود از هنگام بگماشت اويرا در خانهي او
و ابر همه آنچه هست باو آفرين كرد خدا مر خانهي آن مصري در سبب يوسف بود آفرين
6 خدا در همه آنچه هست باو در خانه و در دشت * بگذاشت همه آنچه باو در دست يوسف
و نه دانست اوار او چيزي كه الّا آن نان آنچه او خورا بود يوسف نيكو چهره و نيكو ديدار
7 * بود پسي آن سخنها آن اينان برداشت زني خداوند او مر چشمان آن بيوسف گفت بخسپ
8 اوار من * نا كام بود و گفت بزن خداوند او اينك خداوند من نه دانست اوار [من] چيست
9 در خانه و همه آنچه هست باو بداد در دست من * نيست او بزرك در خانهي آن اين ازمن و نه
باز گرفت ازمن چيزي كه الّا ترا در آنچه تو زن او و چه گونه بكنم بدي آن بزرك آن اين
10 و خطا كار شوم بخدا * بود چون سخن گفتن آن بيوسف روز روز و نه شنويد بآن بخسپيدن
پهلوي آن ببودن اوار آن * بود چون آن روز آن اين بيامد بآن خانه بكردن كار او نيست
11 12 مرد از مردمان آن خانه آنجا در خانه * بگرفت اويرا در جامهي او بگفتن بخسپ اوار من
بگذاشت جامهي او در دست آن بگريخت و بيرون آمد بآن بيرون *

13 וְיְהִי חֲדֵי חֲמֵת אֲרוּם שְׁבַק לִלְבּוּשֵׁיהּ בִּידֵיהּ וְאֲפַק לְשׁוּקָא : וּתְקָרָא
14 וְרַמַת חֶלְפּוֹנָא דְּבֵיעָתָא בְּדַרְגְּשָׁא וּקְרָא לְאֶנְשֵׁי בֵּיתָא וַאֲמַרַת חֲמוֹן שְׁכְבַת זַרְעָא
דְּאַסְחִיל דֵּין דְּאַיְתִי רִיבּוֹנכוֹן לָנָא גַּבַר עִבְרָאי לְמִנְחוּךְ בְּנָא עַל לָוְתִי לְמִשְׁכּוֹב
15 עִמִּי וּקְרִית בְּקָלָא רְמָא : וִיהִי כַּד שְׁמַע אֲרוּם אֲרִימִית קָלִי וּקְרִית וְשָׁבַק
16 יַת לְבוּשׁוֹהִי לְוָתִי וַאֲפַק לְשׁוּקָא : וּתְנַח וַאֲנַחַת לְבָשְׁא נַפְשָׁא עַד דְּעָל רִבּוֹנִיהּ
17 לְבַיְתֵיהּ : וּתְנַבֵּר וּמַלִּילַת לֵיהּ כְּפִתְגָמַיָּא הָאִלֵּין לְמֵימַר עַל לָוְתִי עַבְרָא
עִבְרָאי דְּאַיְתֵיתָא לָנָא לְמִנְחוּךְ בִּי :
18 וִיהִי וַיהוָה כַּד שְׁמַע רִבּוֹנִיהּ יַת פִּתְגָמֵי
19 אִנְתְּתֵיהּ דְּמַלִּילַת עִמֵּיהּ לְמֵימַר כְּפִתְגָמַיָּא הָאִלֵּין עֲבַד לִי עַבְדָּךְ וּתְקִיף רוּגְזֵיהּ :
וּיקַח וְנָסִיב עֲמָתָא רִבּוֹנִיהּ דְּיוֹסֵף מִן
כּוֹמַרְיָיא דְּבַרְקָן דְּחֵלְבוּנָא הוּא וְלָא
קְטָלֵיהּ יְתֵיהּ וְיַהֲבֵיהּ בָּבֵי אֲסִירֵי אֲתַר דְּאֲסִירֵי מַלְכָּא אֲסִירִין וַיְהִי תַּמָּן בְּבֵית
אֲסִירֵי : וִיהִי וַיהוָה מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעֲדֵיהּ דְּיוֹסֵף וְנָגַד עָלֵיהּ חִסְדָּא וְיַהַב
21 רַחֲמוֹתֵיהּ בְּעֵינֵי רַב בֵּי אֲסִירֵי : וִיתֵן וּמַנֵּי רַב בֵּירַת אֲסִירֵי בִּיַד יוֹסֵף יַת כָּל
22 אֲסִירַיָּא דִּבְבֵירַת אֲסִירֵי וְיַת כָּל דְּעַבְדִין תַּמָּן הוּא מִפְקַד לְמֶעְבַּד : אֵין לֵירַת
23 צְרוּךְ לְרַב בֵּירַת אֲסִירֵי לְמִנְטַר יַת יוֹסֵף כְּאוֹרַח כָּל אֲסִירַיָּא אֲרוּם לָא חְמִי יַת
כָּל סְוָרְחַן בִּידֵיהּ בְּנִין דְּמֵימַר דַיְיָ הֲוָה בְּסַעֲדֵיהּ וּדְהוּא עָבִיד יְיָ מַצְלַח :

13 And it came to pass that when she saw that he had left his garment in her hand, and was fled forth abroad, 14 She called unto the men of her house, and spake unto them, saying, See, my husband hath brought in an Hebrew unto us to mock us; he came in unto me to lie with me, and I cried with a loud voice: 15 And it came to pass, when he heard that I lifted up my voice and cried, that he left his garment with me, and fled, and got him out. 16 And she laid up his garment by her, until his lord came home. 17 And she spake unto him according to these words, saying, The Hebrew servant, which thou hast brought unto us, came in unto me to mock me: 18 And it came to pass as I lifted up my voice and cried, that he left his garment with me, and fled out. 19 And it came to pass, when his master heard the words of his wife, which she spake unto him, saying, After this manner did thy servant to me; that his wrath was kindled. 20 And Joseph's master took him, and put him into the prison, a place where the king's prisoners were bound: and he was there in the prison. 21 But the LORD was with Joseph, and shewed him mercy, and gave him favour in the sight of the keeper of the prison. 22 And the keeper of the prison committed to Joseph's hand all the prisoners that were in the prison; and whatsoever they did there, he was the doer of it. 23 The keeper of the prison looked not to any thing that was under his hand; because the LORD was with him, and that which he did, the LORD made it to prosper.

13 Et factum est cum videret, quod reliquisset vestem suam in manu 14 sua, & fugisset in plateam: Et projecit albumen ovorum in strato, & vocavit domesticos suos, & dixit; Videte effusionem seminis quam projecit hic, quem adduxit herus vester nobis virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingressus est ad me ut cubaret mecum, & 15 clamavi voce magna. Et factum est quando audivit, quòd elevâssem vocem meam & clamarem, tum reliquit vestem suam apud me, & 16 egressus est forás. Et reposuit vestem penes se, usque dum veniret dominus ejus domum suam. Et alloquuta est eum secundùm hæc 17 verba, dicendo; Ingressus est ad me servus Hebræus, quem adduxisti nobis, ut illuderet mihi. Et fa- 19
ctum est quando audivit Dominus Hieros. 18. *Et accidit quando intonui voce meâ.*
ejus verba uxoris suæ, quæ loquebatur cum eo, dicendo; Secundùm verba ista fecit mihi servus tuus: commotus est furor ejus. Et accepit con- 20
filium dominus Josephi à sacerdotibus, qui explorârunt quòd esset Hieros. 20. ●*In domo carceris.*
albumen, neque interfecit ipsum, sed tradidit eum in carcerem, ubi vincti regis tenebantur: fuitque ibi in domo carceris. Et fuit sermo Domini auxilio Josepho, & extendit 21
ad eum misericordiam, deditque dilectionem ejus in oculis principis carceris. Et præfecit princeps carceris in manum Joseph omnes vinctos, 22
qui in carcere erant: & omnia quæ ibi fiebant, ipse jubebat fieri. Non 23
erat necessarium principi carceris servare Josephum juxta morem omnium vinctorum, quoniam non videbat ullam iniquitatem in manu ejus, eò quòd sermo Domini esset illi auxilio: & quicquid agebat Dominus prosperum faciebat.

מ

1 וִיהִי וַיהוָה בָּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין וְאִתְחַוָּא לְמֵימַר סָרְחוּ רַב מְוּנַיָּא דְמַלְכָּא
דְּמִצְרַיִם וְרַב נַחְתּוֹמַיָּא וְאִתְעֲטוּ לְמָרֵי סַקָּא דְמוֹתָא בְּמֵיכְלֵיהּ וּבְמִשְׁקֵיהּ
2 לְמַקְטָל לְרִיבּוֹנְהוֹם לְמַלְכָּא דְמִצְרַיִם : וְקָצוּף רְעָה כַּד שְׁמַע עַל
3 תְּרֵין רַבְרְבָנוֹי עַל רַב שָׁקֵי וְעַל רַב נַחְתּוֹמֵי : וִיתֵן וְיַהַב יַתְהוֹם בְּמַטְרָא בֵּי
4 רַב סַפּוּקְלָטוֹרַיָּא לְבֵירַת אֲסִירֵי אַתְרָא דְיוֹסֵף תַּמָּן : וִיפְקוֹד וּמַנֵּי רַב
סַפּוּקְלָטוֹרַיָּא יַת יוֹסֵף עִמְּהוֹן וְשַׁמֵּשׁ יַתְהוֹם וַהֲווֹ יוֹמִין בְּבֵית מַטְרָא :

CAP. XL.

1 FActum autem est post hæc nuntiatum est, dicendo; Peccaverunt princeps pincernarum regis Ægypti, & princeps pistorum, & consilium inierunt ut injicerent venenum mortale in cibum & potum ejus, ut occiderent dominum suum regem Ægypti. Et iratus est Pharao, quando intellexit, 2 contra duos præfectos suos: contra principem pincernarum, & contra principem pistorum. Et posuit eos in custodiam, in domum *scilicet* 3 principis interfectorum, in carcerem *illum*, locum in quo Joseph vinctus erat. Et præfecit princeps interfectorum Josephum illis, & 4 ministrabat illis: & fuerunt per dies in custodia.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

13 14 * بود چون ديدن آن كه بگذاشت جامهي او در دست آن وبگريخت بآن بيرون * بخواند
بمردمان خانهي آن گفت بايشان بگفتن ببينيد بياورد بايما مرد عبري بخنده كردن در ايما
15 بيامد بمن بخسپيدن اواز من وبخواندم در آواز بزرك * بود چون شنيدن او كه بلند كردم
آواز من بخواندم در آواز بگذاشت جامهي او پهلوي من وبگريخت وبيرون آمد بآن بيرون *
16 17 * وها كرد جامهي او پهلوي آن تا آمدن خداوند او بخانهي او * سخن گفت باو چون سخنهاي
آن اينان بگفتن بيامد بمن آن بندهي آن عبري آنچه بياوردي بايما بخنده كردن در من *
18 * بود چون بلند كردن من آواز من بخواندم بگذاشت جامهي [او] پهلوي من وبگريخت
19 بآن بيرون * بود چون شنيدن خداوند او مر سخنهاي زني او آنچه سخن گفت باو بگفتن
20 چون سخنهاي آن اينان بكرد بمن بندهي تو گرم شد خشم او * بستاند خداوند يوسف
اويرا بداد اويرا بخانهي آن زندان جايي آنچه بندیان آن پادشاه بند كردگان بود آنجا در
21 خانهي آن زندان * بود خدا اواز يوسف ومیل كرد [باو] فضل وبداد خوبي او در چشمهاي
22 امير آن خانهي آن زندان * بداد امير خانهي آن زندان در دست يوسف مر همه آن
23 بندیان آنچه در خانهي آن زندان ومر همه آنچه كنان آنجا او بود كنا * نيست امير
خانهي آن زندان بينا مر همه چيز در دست او در آنچه خدا اواز او وآنچه او كنا خدا
پيروز آورا *

* فصل چهلم *

1 * بود پس آن سخنهاي آن اين خطا كردند شرابداري پادشاهي مصر وآن نانوا بخداوند
2 ايشان بپادشاهي مصر * قهر كرد فرعه ابر دو خادمان او ابر امير آن شرابدار وابر امير
3 آن نانوا * بداد ايشانرا در نگاه داشت خانهي امير آن قطّالان بخانهي آن زندان جايي
4 آنچه يوسف بند كرده آنجا * بگماشت امير آن قطّالان مر يوسف اواز ايشان خدمت كرد
ايشان را بودند روزگاران در نگه داشت *

13 *Fuit, cùm vidisset illa quòd reli-* 13
quisset vestimentum suum in manu ejus, & aufugisset foràs, Vocavit 14
homines domûs suæ, & locutus est ad eos, dicendo; Videte, adduxit nobis virum Ebræum ad irridendum nos: venit ad me ad concumbendum mecum, & vocavi in voce magna: Fuitque cùm audisset quòd ele- 15
vâssem vocem meam, & evocâssem voce, reliquit vestimentum suum apud me, & fugit, & egressus est foràs. Sepositit itaque vestimen- 16
tum ejus apud setipsam in adventum domini sui ad domum suam. Tunc sermonem habuit cum eo 17
secundùm verba hæc, dicendo; Venit ad me servus Ebræus, quem attulisti nobis, ad irridendum me: Fuitque, cùm extulissem vocem 18
meam, & evocâssem, reliquit vestimentum suum apud me, & effugit foràs. Fuit, cùm audisset domi- 19
nus ejus verba uxoris suæ, quæ loquuta fuerat cum eo, dicendo; Secundùm verba hæc fecit mihi servus tuus, excandefacta est ira ejus. Capiens igitur herus Joseph 20
ipsum, dedit eum in domum carceris, locum quo vincti regis vinciebantur: fuitque ibi in domo carceris. Fuit autem Deus 21
cum Joseph, & inclinavit ad eum misericordiam: deditque pulchritudinem ejus in oculis principis domûs carceris. Et dedit prin- 22
ceps domûs carceris in manum Joseph omnes vinctos qui in domo carceris, & omne quod faciebant illîc, ipse faciebat. Neque prin- 23
ceps domûs carceris videbat omnem rem quæ erat in manu ejus: eò quòd Deus erat cum eo, & quod ipse faciebat, Deus fœliciter provehebat.

CAP. XL.

1 *Fuit, post verba hæc peccatum commiserunt pocillator regis Ægypti & panifex, in dominum suum regem Ægypti. Iratus est* itaque 2
Pharoh in duos ministros suos, in principem pocillatorum, & in principem panificum. Deditque eos in 3
custodiam in domû principis cæsorum, in domum carceris, locum &c. quo Joseph vinctus erat. Et præ- 4
posuit princeps cæsorum Joseph eis, & ministrabat eis: fuerúntque dies in custodia.

וְיחלמו וְחָלְמוּ חֵילְמָא תַּרֵיהוֹן גֻּבַר חֵילְמֵיהּ בְּלֵילְיָא חַד גֻּבַר כְּפוּם פִּשְׁרָן חֵילְמָא דְּחַבְרֵיהּ מָווֹנָא וְנַחְתּוֹמָא דִּי לְמַלְכָּא דְמִצְרַיִם דַּאֲסִירִין בְּבֵית אֲסִירֵי : ויבא וְאָתָא לְוָותְהוֹן יוֹסֵף בְּצַפְרָא וַחֲמָא יָתְהוֹם וְהָא אינון בְּנִיסִין : וישאל וּשְׁאַל יַת רַבְרְבֵי פַּרְעֹה דְעִמֵּיהּ בְּמַטְרַת בֵּיתָא דְרִבּוֹנֵיהּ לְמֵימַר מָרֵין סָבַר אַפֵּיכוֹן בִּישׁ יוֹמָא דֵּין מִכֹּל יוֹמַיָּא דְּהַוִיתוּן הָכָא : ויאמרו וַאֲמָרוּ לֵיהּ חֵילְמָא חֲלִימְנָא וּפִשַׁר לֵית לֵיהּ ואמר וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף הֲלָא מִן קֳדָם יְיָ פּוּשְׁרָן חֵלְמַיָּא אִשְׁתָּעוּ רַב מָווֹנָיָא יַת חֵילְמֵיהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לֵיהּ חָמֵי הֲוֵית בְּחֵלְמִי וְהָא נוּפְנָא קֳדָמַי : ובנפן וּבְנוּפְנָא חֵלְתֵי מְצוּנְיָא וְהִיא כְּרֵי אַפְרַחַת אֲפִיקַת לַבְלוּבָהָא וּמַן יַד בָּשְׁלוּ סְנוֹלַיְיהָא הֲווֹ עִנְבִין : וכוס חָמֵי הֲוֵית עַד דְּיַהֲבִין כַּסָּא דְּפַרְעֹה בִּידִי וּנְסֵיבִית יַת עִנְבַיָּא וְעַצֵּירִית יַתְהוֹן לְכַסָּא דְּפַרְעֹה וְיָהֲבִית יַת כַּסָּא עַל יְדָא דְּפַרְעֹה : ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ יוֹסֵף דֵּין סוֹף פּוּשְׁרָנָא דְּחֵלְמָא חֵלְתֵי מְצוּנְיָא חֵלְתֵי אֲבָהָת עָלְמָא אינון אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב דְּמִן בְּנֵי בְנֵיהוֹן עֲתִידִין לְמִשְׁתַּעְבְּדָא לְמִצְרַיִם בְּטִינָא וּבְלִבְנָא וּבְכָל פּוּלְחָנָהָא בְּאַנְפֵי בָרָא וּמִן בָּתַר דִּרוֹן מְתִפְרְקִין עַל יַד חֵלְתֵי רַעְיִין וְדִי אֲמָרִית נְסֵיבִית יַת עִנְבַיָּא וְעַצֵּירִית יַתְהוֹם לְכַסָּא דְּפַרְעֹה וְיָהֲבִית יַת כַּסָּא לִידָא דְּפַרְעֹה הִיא פִּילָא דְּרוֹנְוָא דְעָתִיד פַּרְעֹה שְׁתֵי בְעָקְבָא וְאַתְּ רַב מָווֹנָיָא תְּקַבֵּל אַנְר טַב עַל חֵלְמָךְ טַב וְתַעְבֵּד חַסְדָּא וְתִדְכַּר יָתִי וְתַעֲבֵד עִמִּי טִיבוּ וְתִרְכַּר עֲלַי קֳדָם פַּרְעֹה וְתַהֲנְפְּקִינַנִי מִן בֵּית אֲסִירֵי הָדֵין : כִּי אֲרוּם מְגַנָּב אִתְגְּנִיבִית מִן אַרְעָא דְּעִבְרָאֵי וְאוּף הָכָא לָא עֲבַדִית מִדְּעַם בִּישׁ אֲרוּם שַׁוִּיאוּ יָתִי בְּבֵית אֲסִירֵי : ויראו וַחֲמָא רַב נַחְתּוֹמֵי אֲרוּם יְאוּת פְּשַׁר חֶלְמָא דְּהוּא חֲמָא פּוּשְׁרָן חֵילְמָא דְּחַבְרֵיהּ וְשִׁרֵי לְמֵלָּא בְּלִשּׁוֹן רוֹנְוָא וַאֲמַר לְיוֹסֵף אוּף אֲנָא הֲוֵית חֲמֵי בְּחֶלְמִי וְהָא תְּלָתָא סַלִּין דְּפִיתָּא נַקְיָא עַל רֵישִׁי :

ירושלמי 12 וַאֲמַר לֵיהּ יוֹסֵף דֵּין הוּא פִּתְרוֹנֵיהּ דְּחֵלְמָא תְּלָתָא שַׁרְבִיטַיָּא אינון תְּלָתָא אֲבָהָתִי עָלְמָא אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב דְּמִן בְּנֵי בְנֵיהוֹן עֲתִידִין לְמִשְׁתַּעְבְּדָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וַעֲתִידִין לְמִתְפְּרָקָא עַל יְדֵי תְּלָתָא פַּרְנָסִין מְהֵימָנִין וְאִנּוּן מְתִילִין בְּסִנּוֹלַיְיהָא וְדִי אֲמָרִית נְסֵיבִית יַת עִנְבַיָּא וַעֲצֵירִית יַתְהוֹן בְּכַסָּא דְּפַרְעֹה וְיָהֲבִית יַת כַּסָּא לְיַד כַּף יְדוֹי דְּפַרְעֹה הוּא כַסָּא דְּפוּרְעָנוּתָא דְּפַרְעֹה עֲתִיד לְמִשְׁתֵּי בְּעָקְבָא : וְאַתְּ רַב מָווֹנָיָא לָא מוּבְרִין אַנְרָךְ דִּי חֲלֵמְתְּ חֶלְמָא טָבָא הֲדֵין בְּרַם פִּתְרוֹנֵיהּ דְּחֶלְמָא לָא הֲוָה יוֹסֵף אֲמַר לֵיהּ וּמִן בָּתַר דֵּן פָּתַר לֵיהּ יוֹסֵף הֵיךְ מָה דַּהֲוָה שְׁפַר בְּאַפּוֹי וַאֲמַר לֵיהּ יוֹסֵף תְּלָתָא שַׁרְבִיטַיָּא תְּלָתָא יוֹמִין אנין :

בְּסוֹף תְּלָתֵי יוֹמִין יֵעוֹל קֳדָם פַּרְעֹה 13 וְיוּכְרָנָךְ וְיָרִים יַת רֵישָׁךְ בִּיקָר וְיָתֵבִינָךְ עַל שְׁמוּשָׁךְ וְתִתֵּן כַּסָּא דְּפַרְעֹה בִּידֵיהּ כְּהִלְכְתָא קַדְמָאָה דַּהֲוֵית מָווֹנֵיהּ : כִּי אִם שְׁבָךְ יוֹסֵף יַת רוּחֲצָנֵיהּ דְּלֵעֵיל וְנָקֵט רוּחְצָנֵיהּ דְּבַר נַשׁ וַאֲמַר לְרַב מָווֹנָיָא 14 אֱלָהֵן תְּדַכְּרִינַנִי עִמָּךְ כַּד יֵיטַב לָךְ וְתֶעְבַּד כְּרוֹן עִמִּי טִיבוּ וְתִדְכַּר עֲלַי קֳדָם פַּרְעֹה וְתַהֲנְפְּקִינַנִי מִן בֵּית אֲסִירֵי הָדֵין : כִּי אֲרוּם מְגַנָּב אִירְתְּגְנִיבִית מִן אַרְעָא דְּעִבְרָאֵי 15 וְאוּף הָכָא לָא עֲבַדִית מִדְּעַם בִּישׁ אֲרוּם שַׁוִּיאוּ יָתִי בְּבֵית אֲסִירֵי : ויראו וַחֲמָא 16 רַב נַחְתּוֹמֵי אֲרוּם יְאוּת פְּשַׁר חֶלְמָא דְּהוּא חֲמָא פּוּשְׁרָן חֵילְמָא דְּחַבְרֵיהּ וְשִׁרֵי לְמֵלָּא בְּלִשּׁוֹן רוֹנְוָא וַאֲמַר לְיוֹסֵף אוּף אֲנָא הֲוֵית חֲמֵי בְּחֶלְמִי וְהָא תְּלָתָא סַלִּין דְּפִיתָּא נַקְיָא עַל רֵישִׁי :

ירושלמי 16 וְהָא תְּלָתָא סַלִּין דִּרְפִיתָּא קְרִיבְטוּן עַל רֵישִׁי :

Et somniârunt somnium ambo ipsi, vir somnium suum eadem nocte, vir somnium suum & interpretationem somnii socii sui, pincerna & pistor regis Ægypti, qui vincti erant in carcere. Et venit ad eos Joseph in aurora, & vidit eos, & ecce ipsi erant tristes. Et interrogavit principes Pharaonis, qui cum eo erant in custodia domus domini sui, dicendo; Cur sic aspectus facierum vestrarum malus est hodie, præ omnibus diebus quibus hic fuistis? Et dixerunt illi; Somnium somniavimus, & interpres non est illi: & dixit illis Joseph; Annon à Deo interpretatio somniorum *est*? narrate nunc mihi. Et narravit princeps pincernarum somnium suum Josepho, & dixit illi; Videbam in somnio meo, & ecce vitis coram me. Et in vite illa tres palmites: & ipsa quando floruit produxit gemmas suas, & statim maturuerunt botri ejus, & facti sunt uvæ. Videbam donec dederunt calicem Pharaonis in manu mea: & accepi uvas, & expressi eas in calicem Pharaonis, dedique calicem in manum Pharaonis. Et dixit illi Joseph; Hic est finis interpretationis somnii: tres palmites tres patres mundi sunt, Abraham, Isaac, & Jacob, ex quorum nepotibus exituri sunt qui in servitutem redigantur in Ægypto in luto, latere, & omni opere in superficie agri, & postea redimentur operâ trium pastorum. Quod autem dixisti; Accipiebam uvas, & exprimebam eas in calicem Pharaonis, & dabam calicem in manu Pharaonis: est phiala furoris quam bibiturus est Pharao tandem. Tu autem princeps pincernarum recipies mercedem bonam, pro insomnio tuo bono quod somniâsti; & interpretatio ejus hæc est tibi; Tres palmites tres dies sunt, usque ad liberationem tuam. In fine trium dierum veniet coram Pharao memoria tui, & elevabit caput tuum cum gloria, & redire faciet te ad ministerium tuum: & dabis calicem Pharaonis in manu ejus, juxta consuetudinem priorem qua eras illi propinans. Reliquit Joseph fiduciam suam superiorem, & retinuit fiduciam hominum, & dixit principi pocillatorum; Verùm memoria mei sit tecum quando bene erit tibi, & facias jam mecum beneficentiam, & memor sis mei coram Pharaone, & exire facias me ex carcere hoc. Nam furto sublatus sum è terra Hebræorum: & etiam hic non feci quicquam mali, ut me ponerent in carcerem. Et vidit princeps pistorum quòd rectè interpretatus esset, eò quòd vidisset interpretationem socii sui: & incepit loqui iracundè, & dixit Josepho; Etiam ego videbam in somnio meo, & ecce tria canistra tortarum purissimarum super caput meum.

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Hier. 12. *Et dixit illi Joseph; Hæc est interpretatio ejus insomnii: tria flagella sunt tres patres seculi, Abraham, Isaac, & Jacob, quorum nepotes redigendi sunt in servitutem in terra Ægypti, ex qua tandem redimendi sunt per tres gubernatores fideles, qui assimulantur botris: quod autem dixisti; Accepi uvas, & expressi eas in calice Pharaonis, & dedi calicem in medium volæ manus Pharaonis est calix ultionis quem Pharao bibiturus est tandem. Quod ad te autem princeps pincernarum, non perdent mercedem tuam, quòd somniâsti somnium hoc bonum: verùm interpretationem illius somnii non dicebat Joseph illi; sed postea interpretatus est illi Joseph, quemadmodum placebat ipsi, & dixit ei Joseph; Tria flagella tres dies sunt.*

Hieros. 16. *Ecce tria canistra panis calidi super caput meum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* خواب ديدند خواب دوي‌شان مرد خوابي او درشبي يكّه مرد چون تعبيري خوابي او آن 5
شرابدار و آن نانوا آنچه بپادشاهي مصر آنچه بند كردكان در خانهي آن زندان * بيامد 6
بايشان يوسف درباماد بديد ايشانرا و اينك ايشان قهرناكان * بپرسيد مر خادماني فرعه 7
آنچه لوازم او درنگاه داشت خانهي خداوندي او بگفتن چه معني‌را روي شما بدان اين روز *
* گفتند باو خواب ديديم و تعبير كنا نيست اويرا گفت بايشان يوسف هانه بخدا تعبيرها حكايت 8
كنيد اكنون بمن * حكايت كرد امير آن شرابدار مر خوابي او بيوسف گفت باو در خوابي من و اينك 9
تاكي بپيش من * و درتاك سه شاخها و آن چون شكوفا برآمد گلي آن پختند خوشها آن 10
انگورها * وجام فرعه در دست من بستاندم مر آن انگورها بعصاردم ايشانرا بجامي فرعه بدادم 11
مر آن جام ابر كف فرعه * گفت باو يوسف اين تعبيري او سه آن شاخها سه روزها ايشان * در 12 13
نيز سه روزها ياد كند فرعه مر سري تو و باز گردانند ترا ابر اصلي تو و بدهي جامي
فرعه در دستي او چون حكمي آن اوّل آنچه بودي شرابداري او * كه اگر ياد كني مرا اوازتو 14
چون آنچه نيكويي رسد بتو و بكني اواز من فضل و ياد دهي مرا بفرعه و بيرون آوري مرا
از آن خانهي آن اين * كه دزديدن دزديده شدم از زمين آن عبريان و نيز اينجا نه كردم 15
چيزي كه بنهادند مرا در زندان * بديد امير آن نانوا كه نيكو تعبير كرد گفت بيوسف نيز 16
من در خوابي من و اينك سه سلّها سوراخ دار ابر سري من *

Et somniaverunt somnium ambo illi, quisque somnium suum in nocte una, quisque secundùm interpretationem somnii sui, pocillator scil. & panifex qui erant regi Ægypti, qui vincti erant in domo carceris. Veniens itaque ad eos Joseph manè, vidit eos, & ecce illi erant turbati. Interrogavitque principes Pharaonis qui secum erant in custod a domûs domini sui, dicendo; Quorsum vultus vestri pejores sunt hodie? Dixerunt ei; Somnium vidimus, & interpres non est ei: dixit eis Joseph, Nónne Deo interpretationes? narrate jam mihi. Narravit itaque princeps pocillatorum somnium suum ipsi Joseph, dixitq; ei; Eram in somnio meo, & en vitis coram me. Et in vite tres rami, eâque tanquam ejus oriscente, ascendit flos ejus, & coxerunt botri ejus uvas. Calice autem Pharaonis in manu mea, accepi uvas, & expressi eas in calicem Pharaonis, dedique calicem in manum Pharaonis. Dixit ei Joseph, Hæc est interpretatio ejus; Tres rami, tres dies sunt. Intra quoque tres dies reminiscetur Pharaonis capitis tui, & restituet te ad primatum tuum, dabisque calicem Pharaonis in manum ejus, secundùm jus pristinum quum eras pocillator ejus. Quòd si ita, recordaberis mei tecum quando benè contigerit tibi, faciesque mecum beneficentiam, & memoriæ dabis me Pharaoni, ac educes me è domo hac. Quia furando furtim ablatus sum è terra Ebræorum, & etiam hic non feci quicquam propter quod posuerunt me in carcere. Videns princeps panificum quòd benè interpretatus esset, dixit ad Joseph; Ego etiam eram in somnio meo, & en tria canistra foraminosa super caput meum.

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

וּבְסַל וּבְסַלָּא עִלָּאָה מִכָּל מַתְקַנֵי פַּרְעֹה עוֹבַד נַחְתּוֹם וְעוֹפָא אָכִיל לְגַ
יַתְהוֹם מִן סַלָּא מֵעִילַוֵי רֵישִׁי: וְעָן וְאָתֵיב יוֹסֵף וְאָמַר דֵּין הוּא פּוּשְׁרָנֵיהּ חֶלְתֵי 18

סַלָּיָא חֶלְתֵי שְׁעַבּוּדַיָּא הִינוּן דַּעֲתִידִין
בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁתַּעְבְּדָא וְאַנְתְּ רַב
נַחְתּוֹמֵיהּ חַקֵּבֵל אַגַר בִּישׁ עַל חֶלְמָךְ
בִּישׁ דְּחֶלְמַרְתְּ וּפָשַׁר לֵיהּ יוֹסֵף יַת מַרְ
דְּשִׁפַּר בְּעֵינוֹי וַאֲמַר לֵיהּ דֵּין לָךְ פּוּשְׁרָנֵיהּ
חֶלְתָא סַלָּיָא חֶלַת יוֹמִין הִינוּן לְקַטָלָךְ:
בְּעוֹד בְּסוֹף חֶלְתָא יוֹמִין יַעֲדֵי פַּרְעֹה 19
בְּסַיְּפָא יַת רֵישָׁךְ מֵעִילַוֵי גּוּפָךְ וְיִצְלוֹב
יָתָךְ עַל קִיסָא וְיֵיכוֹל עוֹפָא יַת בִּישְׂרָךְ
מִנָּךְ: וַיְהִי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאֵי יוֹם 20
גְּנוֹסָא דְּפַרְעֹה וְעָבַד שִׁירוּ לְכָל עַבְדּוֹי
וְרוֹמֵם יַת רֵישׁ רַב מְוַנַּיָא וְיַת רֵישׁ רַב
נַחְתּוֹמַיָּא בְּנוֹ עַבְדּוֹי: וְיָשֵׁב וְאָתֵיב יַת 21
רַב מְוַנַּיָּא עַל מְוָנְיֵהּ דְּאִשְׁתַּכַּח דְּלָא
הֲוָה בְּעֵיטָא הַהִיא וְיָהַב כָּסָּא עַל יְדָא
דְּפַרְעֹה: וְאִתּ שַׁר וְיַת רַב נַחְתּוֹמֵי צְלַב דְּיָעַט לְמִקְטְלֵיהּ הֵיכְמָא דְּפַשַׁר לְהוֹם 22
יוֹסֵף: וְלָא וְבָעִין דְּשַׁבַּק יוֹסֵף חִסְדָּא 23
דְּלָעֵיל וְאִתְרְחִיץ בְּרַב מְוַנַּיָּא בְּבִשַּׁר
עָבִיד בְּגִין כֵּן לָא אִידְכַּר רַב מְוַנַּיָּא
יַת יוֹסֵף וְאַנְשֵׁיהּ עַד וְמַן דִּי מְטָא
קִיצָא מִן קֳדָם יְיָ לְמִתְפְּרְקָא:

ומפרש ליט יהוי נברא די יתרחיץ בבשרא וישוי בשרא רחצוהי: וברוך
יהוי נברא די יתרחיץ בשם מימריה דייָ ויהי מימריה דייָ רוחצניה: מן
בנין כן לא אדכר רב מוניא יַת יוסף ואנשי יתיה עד ומן דמטא קציה
למתפרקא:

מא

פ פּ פ

וַיְהִי מִקֵּץ יוֹמָם שְׁנַיִם יַעַל דּוּכְרָנֵיהּ דְּיוֹסֵף קֳדָם מֵימְרָא דַייָ 1
וּפַרְעֹה הֲוָה חָלִים וְהָא קָאֵי עַל נַהֲרָא: וְהִנֵּה מִן נַהֲרָא סָלְקָן שְׁבַע 2
תּוֹרֵתֵי שַׁפִּירָן לְמֵחֲמֵי וּשְׁמִינָן בְּשַׂרָא
וְרַעְיָין בְּנוֹ גּוֹמָיָא: וְהִנֵּה שְׁבַע 3
תּוֹרֵתֵי חוֹרָנִין סָלְקָן מִן נַהֲרָא בִּישָׁן לְמֵחֲמֵי וְחַסְפָּן בְּבִשְׂרְהוֹן וְקָמָן לָקוּבְלֵיהוֹם
דְּתוֹרֵתֵי עַל כֵּיף נַהֲרָא: וְתַאכְלָנֵה וְאָכְלָא תּוֹרֵתֵי דְּבִישָׁן לְמֵיחֲמֵי וַחַסִירָן 4
בְּבִישְׂרֵיהוֹן יַת שְׁבַע תּוֹרֵתֵי דְּשַׁפִּירָן לְמֵחֲמֵי וּפַטִּימָתָא וְאִיתְעַר פַּרְעֹה מְדֻמְיֵהּ:

ירושלמי 18 וַאֲמַר לֵיהּ חֶלֶת סַלָּיָא
אִנּוּן חֶלְתָּא שְׁעִבּוּדַיָּא תַּקִּיפָא דַּעֲתִידִין
מְעָרְעָא לְבֵית יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם
בְּטִינְיָא וּבִלְבְּנָיָא וּבְכָל פּוּלְחָנָא דְּאַפֵּי
בְּרָא עֲתִיד פַּרְעֹה מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְמֶהֱוֵי
נָזִר גְּזִירִין בִּישִׁין עַל יִשְׂרָאֵל וּרְמֵי בְּנֵיהוֹן
בְּנַהֲרָא בְּרֵם פַּרְעֹה יוֹבִיד וְחֵילוֹתֵיהּ
יִשְׁתֵּיצוֹן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִפְקוּן פְּרִיקִין בְּרֵישׁ
גְּלֵי: וְאַתְּ רַב נַחְתּוֹמָא תְּקַבֵּיל פּוּרְעָנוּת
דִּי חֲלִימֵית חֶלְמָא בִּישָׁא הָדֵין וּפִתְרוֹנֵיהּ
דְּחֶלְמָא לָא הֲוָה יוֹסֵף יְדַע לֵיהּ וּמִן
בָּתַר כֵּן פְּתַר לֵיהּ מַרְ יוֹסֵף הֵיךְ שִׁפַּר
בְּאַפּוֹי וַאֲמַר לֵיהּ יוֹסֵף דֵּין הוּא פִּתְרוֹנֵיהּ
דְּחֶלְמָא חֶלֶת סַלָּיָא חֶלְתָּא יוֹמִין אִנּוּן:

Et in canistro superiori ex omnibus deliciosis cibis Pharaonis, qui fi- 17
unt arte pistoria : & volucris comedebat eos ex canistro quod
erat supra caput meum. Et respondit Joseph, & dixit ; Hæc est 18
interpretatio ejus : Tria canistra tres sunt servitutes, quibus subdi-
ti erunt domus Israel ; tu autem princeps pistorum recipies merce-
dem malam, de somnio tuo malo quod somniâsti : & interpretatus
est illi Joseph quod ipsi placebat, & dixit illi ; Hæc tibi interpre-
tatio ejus : Tria canistra tres sunt dies ad necem tuam. In fine tri- 19
um dierum removebit Pharao gla-
dio caput tuum à corpore tuo, &
suspendet te super lignum, &
comedet volucris carnem tuam à
te. Factum est itaque die tertio, 20
qui dies erat nativitatis Pharaonis,
ut faceret convivium omnibus
servis suis, & extolleret caput
principis pincernarum, & caput
principis pistorum, in medio ser-
vorum suorum. Et restituit prin- 21
cipem pincernarum officio pincernæ, quia invenit eum non fuisse
in eo consilio : & dedit calicem in manum Pharaonis. Sed principem 22
pistorum suspendit, eò quòd consilium iniisset ut occideret eum :
quemadmodum expositum illis Joseph. Et quia reliquit Joseph. mise- 23
ricordiam superiorem, & confi-
sus est principi pocillatorum, car-
nem coluit : ideo non recordatus
est princeps pocillatorum Josephi,
sed oblitus est ejus, usque ad
tempus quo venit finis à facie Do-
mini ut liberaretur.

Hierosol. 18. *Et dixit illi ; Tria canistra sunt tres servitutes graves, quæ accident domui Israel in terra Ægypti, in luto & lateribus & omni servitio agri : decreturus est Pharao rex Ægypti decreta mala contra Israelem, & projiciet filios eorum in fluvium, verùm Pharao peribit, & exercitus ejus perdetur, & Israelitæ exibunt liberati capite aperto ; sed tu princeps pistorum recipies ultionem, quòd somniâsti somnium malum hoc : sed interpretationem insomnii Joseph non notum faciebat illi, & postea exposuit illi Joseph ut illi placebat, & dixit illi Joseph ; Hæc est interpretatio ejus insomnii, tria canistra tres sunt dies.*

Hierosol. 23. *Reliquit Joseph misericordiam supernam, & misericordiam inferiorem, & misericordiam quæ comitata erat eum è domo patris sui, & fiduciam habuit in principe pocillatorum : carnem coluit, carnem gustavit,* nempe *calicem mortis, neque recordatus est Scripturæ in qua Scriptum est expressè ; Maledictus vir qui confidit in carne, & ponit carnem confidentiam suam. Benedictus autem vir qui confidit in nomine sermonis Domini, & est sermo Domini spes ejus. Propterea non recordatus est princeps pocillatorum Josephi, sed oblivioni tradidit eum, usque ad tempus quo advenit finis ejus ut liberaretur.*

CAP. XLI.

SECT. X.

ET fuit à fine duorum annorum venit memoria Josephi coram ser- 1
mone Domini : & Pharao somniabat, & ecce stabat ad flumen.
Et ecce ex flumine ascendebant 2
septem vaccæ, pulchræ visu &
pingues carne, pascentes in me-
dio pratorum. Et ecce septem 3
vaccæ aliæ ascendentes ex flumine, deformes aspectu & macilentæ
in carne sua : & stabant è regione vaccarum ad littus fluminis. Et de- 4
vorârunt vaccæ deformes aspectu, & macilentæ carne sua, septem vaccas
pulchras visu & pingues : & expergefactus est Pharao è somno suo.

Hierosol. 2. *Et erant pascentes in medio caricetorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر سلهي آن بالايين از همه خوردنيي فرعه عملي نان‌وا وآن مرغ خورا ايشانرا از آن 17
سلّه از بالاي سري من * جواب داد يوسف وگفت اين تعبيري او سه آن سلّها سه روزها 18
ايشان * درنيز سه روزها بردارد فرعه مر سري تو از بالاي تو بر آويزد ترا ابر دار وخورد 19
آن مرغ مر گوشت تو از بالاي تو * بود در روز آن سيمي روزي زاده شدن مر فرعه بكرد 20
دعوت بهمه بندگان او ياد كرد مر سري امير آن شرابدار ومر سري امير آن نان‌وا
درميانى بندگاني او * باز گردانند مر امير آن شرابدار ابر شرابداري او بداد آن جام ابر 21
كف فرعه * ومر امير آن نان‌وا بر آويخت چون آنچه تعبير كرد بايشان يوسف * ونه ياد كرد 22 23
امير آن شرابدار مر يوسف فراموش كرد اويرا *

* فصل چهل يكم * * بود از فرجام دو سالها وفرعه خواب بينا واينك 1
استيده ابر آن رود * واينك ازان رود بر آيان هفت ماده گاوها نيكو [ديدار] وفربهان 2
گوشت بچيدند درعلف‌زار * واينك هفت ماده گاوها ديگران برآيان پسي ايشان از 3
آن رود بدان ديدار وتنكاني گوشت بياستادند پهلوي آن [ماده] گاوها ابر لبي
آن رود * بخوردند آن ماده گاوها بدان آن ديدار وتنكان آن گوشت مر هفت آن ماده گاوهاي 4
نيكوي آن ديدار وآن فربهان بيدار شد فرعه *

Porrò in canistro superiori erant ex 17
omnibus cibis Pharaoh opere pa-
nificis, & volatile comedebat eos è
canistro de super caput meum. Re- 18
sponsum dedit Joseph, & dixit, Hæc
est interpretatio ejus ; Tria canistra,
tres dies sunt : Intra adhuc tres 19
dies tollet Pharaoh caput tuum de
super te, & suspendet te super pa-
tibulum, comedetque volatile car-
nem tuam de super te. Fuit itaque 20
in die tertio, die natali Pharaoh,
fecit convivium omnibus servis
suis, & recordatus est caput princi-
pis pocillatorum, & principis pa-
nificum in medio servorum suorum.
Et restituit principem pocillatorum 21
ad propinationem suam, deditque
calicem in manum Pharaoh : At 22
principem panificum suspendit,
quemadmodum interpretatus fuerat
eis Joseph. Et non recordatus est 23
princeps pocillatorum ipsius Joseph,
sed oblitus est ejus.

CAP. XLI.

Fuit post finem duorum annorum, 1
& somnium vidit Pharaoh, & ecce
stabat juxta flumen. Et en è flu- 2
mine ascendentes septem vaccæ bonæ
aspectu ac pingues carne, & pasce-
bant in gramineto. Et ecce septem 3
vaccæ aliæ ascendentes post eas è
flumine, malæ aspectu & tenues
carne, quæ stabant juxta illas vac-
cas super labrum fluminis. Et 4
devorârunt vaccæ malæ aspectu &
tenues carne, septem vaccas bonas
aspectu & pingues : & expergefa-
ctus est Pharaoh.

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

5 ויישן ודמיך וחמא חלמא תנינות והא שבעה תובלי סלקן בקניא חד פטימן
וטבן : והנה והא שבעא תובלי לקין ושקיפן קידום צמחן בתריהן : וחבלענה
6 ובלען תובלייא לקייתא ית שבע תובלי פטימתא ומליתא ואיתעיר פרעה והא
7 חלמא : ויהי והוה בצפרא ומטרפא רוחיה ושדר וקרא ית כל חרשי
מצראי וית כל חכימהא ואישתעי פרעה להום ית חלמיא ולא הוה אפשר
לגבר די יפשר יתיה ארום מן קדם יי אסתקף מן בנלל די מטא זמניה דיוסף
9 למיפק מן בית אסירי : וידבר ומלל רב מוניא קדם פרעה למימר ית סורחניי
10 אנא מדכר יומא דין : פרעה מן קדם יי אסתקף דפרעה רגיז על עבדוי ויהב יתי
11 במטרא בי רב ספוקלטוריא יתי וית רב נחתומיא : ונחלמה וחלמנא חיילמא
12 בליליא חד אנא והוא גבר חיילמיה ופושרן חלמא דחברוהי חלמנא : ושם ותמן
עמנא טלייא עיבראי עבדא לרב ספוקלטוריא ואשתעינא ליה ופשר לנא ית
13 חלמנא גבר הי כפושרן חיילמיה פשר : ויהי והוה היכמא דפשר לנא כדין הוה
14 יתי אותיב במיליהי על סדר שימושי ויתיה צלב : וישלח ושדר פרעה וקרא
15 ית יוסף ורילוגיה מן בית אסירי וספר ושני בסוותיה ועל לות פרעה : ואמר ואמר
פרעה ליוסף חלמא חלמית ומפשר ליה יתיה ואנא שמעית עלך למימר אין אנת
16 שמע חיילמא אנת פשר ליה : ויען ואתיב יוסף ית פרעה למימר בר מיני לא
17 אית גבר דפשר חלמין ברם מן קדם יי יתוחב שלמא דפרעה : וידבר ומלל
פרעה עם יוסף למימר חמי הויית בחלמי הא אנא קאי על כיף נהרא : והנה
18 והא מן נהרא סלקן שבע תורתי פטימן בשר ושפירן למחמי ורעיין בגו גומייא :
19 והנה והא שבע תורתי חורנין סלקן בתריהן חשיכן ובישן למחמי לחדא
וחסינין בביישריהון לא חמית דכוותהון בכל ארעא דמצרים לביש : ותאכלנה
20 ואכילן תורתי חשיכתא ובישתא ית שבע תורתי קמייתא ופטימתא : ותבאנה
21 ועלא למעהן ולא אשתמודע ארום עלן למעהן ומחמהן ביש היא כדבקדמיתא
22 ואיתעירית : וארא וחמית בחלמי והא שבע תובלין סלקן בקניא חד
מליין וטבן :

GENESIS CAP. XLI.
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et dormivit & vidit somnium secundum : & ecce septem spicæ ascendebant in culmo uno, pingues & bonæ. Et ecce septem spicæ læsæ, & percussæ vento orientali, germinabant post eas. Et devorârunt spicæ læsæ septem spicas pingues & plenas : & excitatus est Pharao & ecce erat somnium. Et facto mane conturbatus est spiritus ejus, & misit & vocavit omnes magos Ægypti, & omnes sapientes ejus : & narravit Pharao illis somnium, sed nullus poterat interpretari ipsum, quoniam à facie Domini factum erat occasione, propterea quod pervenisset tempus ipsius Joseph exeundi ex carcere. Et loquutus est princeps pincernarum coram Pharaone, dicendo ; Iniquitatis meæ ego recordor hodie. A facie Domini occasione factum est ut Pharao irascceretur contra servos suos, & traderet me in custodiam domus principis interfectorum, me *inquam*, & principem pistorum. Et somniavimus somnium nocte unâ, ego & ipse : unusquisque somnium suum, & interpretationem somnii socii sui somniavimus. Et ibi nobiscum puer *erat* Hebræus, servus principis interfectorum, & narrabamus illi : & interpretatus est nobis insomnium nostrum, unicuique secundùm interpretationem somnii sui interpretatus est. Accidit autem sicut interpretatus erat nobis, sic accidit : me restituit secundùm sermonem ejus ad ordinem ministerii mei, & illum suspendit. Et misit Pharao, & vocavit Josephum, & salire fecit eum ex carcere : & totondit *se*, & mutavit vestimentum suum, & ingressus est ad Pharaonem. Et dixit Pharao Josepho ; Somnium somniavi, & qui illud interpretetur nullus est : & ego audivi de te, dicendo ; Si tu audieris somnium tu interpreteris illud : Et respondit Joseph Pharaoni dicendo ; Præter me non est vir qui interpretetur somnia, verùm à facie Domini respondebitur pax Pharaoni. Et locutus est Pharao cum Josepho, dicendo ; Videbam in somnio meo, ecce ego stabam ad littus fluvii. Et ecce ex fluvio ascendebant septem vaccæ, pingues carne & pulchræ visu, pascebantque in medio pratorum. Et ecce septem vaccæ aliæ ascendebant post eas, tenues & deformes visu valde, & macilentæ carne : non vidi illis similes in tota terra Ægypti in macie. Et comederunt vaccæ tenues & macilentæ septem vaccas priores pingues. Et ingressæ sunt viscera earum, nec cognitum est quod venissent in viscera earum, imò aspectus earum deformis erat ut antea : & excitatus sum. Et vidi in somnio meo : & ecce septem spicæ ascendebant in culmo eodem plenæ & bonæ.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 * خواب شد خواب ديد دويم بار واينك هفت خوشها بر آيان در نايژهي يكه فربهان
6 ونيكويان * واينك هفت خوشها تنكان وتفت زدكان بادي مشرقي روييده شوان پسي
7 ايشان * فرود بردند آن خوشهاي آن تنكان مر آن هفت آن خوشها آن فربهان وآن پران بيدار
8 شد فرعه واينك خواب * بود در بامداد آشفته شد روح او بفرستاد وبخواند مر همه معبران
مصر ومر همه خردمندان آن حكايت كرد فرعه بايشان مر خواب او ونيست تعبير كنا
9 ايشانرا بفرعه * سخن گفت امير آن شرابدار مر فرعه بگفتن مر خطاهاي من من ياد
10 كنا اين روز * فرعه قهر كرد ابر بندگان او بداد مرا در نگه داشت خانهي امير آن قطّالان
11 [من] ومر امير آن نان وا * خواب ديديم خواب در شبي يكه من واو مرد چون تعبيري خواب
12 او خواب ديديم *.وآنجا اوا ايما كودك عبري بنده بامير آن قطّالان حكايت كرديم باو
13 تعبير كرد بايما مر خوابهاء ايما مرد چون خواب او تعبير كرد * بود چون آنچه تعبير كرد بايما
14 همچنين بود مرا باز گردانند ابر اصلي من واويرا بر آويخت * بفرستاد فرعه بخواند مر يوسف
15 بدواندند اويرا از اين زندان بتراشيد وبدل كرد جامهاي او بيامد بفرعه * گفت فرعه بيوسف
خواب خوابديدم وتعبير كنا نيست اويرا ومن شنيدم ابر تو بگفتن بشنوي خواب بتعبير
16 17 كردن اويرا * جواب داد يوسف مر فرعه بگفتن بجز من خدا جواب دهد مر سلامي فرعه سخن
18 گفت فرعه بيوسف در خواب من واينك من استيده ابر لبي آن رود * واينك از آن رود بر آيان
19 هفت ماده گاوها فربهان گوشت ونيكو چهره بچريدند در علف زار * واينك هفت ماده گاواني
ديگران بر آيان پسي ايشان ضعيفان وبدان چهره بغايت وتنكاني گوشت نه ديدم چون ايشان
20 در همه زميني مصر ببدي * بخوردند آن ماده گاواني آن تهيان وآن بدان مر هفت آن
21 ماده گاوهاي آن اوّليان آن فربهان * بيامدند باندروني ايشان ونه دانسته شد كه بيامدند
22 باندروني ايشان وديدار ايشان بد چون آنچه در اوّل بيدار شدم * بديدم در خوابي من واينك
هفت خوشها بر آيان در نيي يكه پران ونيكويان *.

At *dormiens, somnium vidit secundâ vice, et en septem spicæ ascendentes in calamo uno, pingues & bonæ: Ecce item septem spicæ tenues, & uredine percussæ vento Orientali, pullulantes post eas.* Et *deglutierunt* spicæ tenues, septem spicas pingues ac plenas : & *expergefacto* Pharoh, ecce somnium erat. *Fuit manè, conturbato spiritu ejus, misit & vocavit omnes hariolos Ægypti, omnesq; sapientes ejus: et narravit illis Pharoh somnium suum, nec erat qui interpretaretur ea Pharoni. Allocutus* est itaque princeps pocillatorum *Pharonem, dicendo; Peccata mea ego recordor hodiè: Pharoh iratus fuerat in servos suos, dederátque me in custodiam domûs cæsorum, me & principem panariorum. Somniavimus* autem somnium nocte unâ, ego & ipse, quisque juxta interpretationem somnii sui somniavimus. Et illic erat *nobiscum puer Ebræus, servus principi cæsorum : cui* quum *narrâssemus, interpretatus* est nobis somnia nostra, unicuique secundùm somnium suum interpretatus est. Fuitque *quemadmodum interpretatus* est nobis, sic fuit : me restituit ad primatum meum, ipsum verò suspendit. *Mittens* itaque Pharoh vocavit Joseph, quem festinanter eduxerunt ex hoc carcere: rasitq; se, et mutavit vestes suas, & venit ad Pharoh. Dixit Pharoh *ad Joseph* ; Somnium somniavi, & interpres non est ei : ego verò audivi de te dicendo, quod audias somnium ad interpretandum illud. Responsum dedit Joseph ipsi Pharoh, dicendo ; Præter me Deus respondebit pacem Pharoh. Locutus est itaque Pharoh ad Joseph; Somniante me, en ego stabam super labrum fluminis, Et ecce è flumine ascendentes septem vaccæ pingues carne, & bonæ formâ, & pascebant in gramineto. Ecce etiam septē vaccæ aliæ ascendentes post eas debiles, & malæ formâ valdè, ac tenues carne : non vidi sicut eas in totâ terrâ Ægypti præ pravitate. Et comedérunt vaccæ vacuæ ac malæ septem vaccas priores pingues, Et devenerunt in interiora earum, neque cognitum est quòd venissent in interiora earum : namque aspectus earum erat malus quemadmodum in principio : & expergefactus sum. Vidi etiam in somnio meo, & en septem spicæ ascendentes in calamo uno, plenæ ac bonæ.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et ecce septem spicæ marcidæ, læsæ percussæque vento orientali, ex- 23
oriebantur post eas. Et absorpserunt spicæ percussæ septem spicas 24
bonas : & dixi magis, & nullus est qui indicet mihi. Et dixit Jo- 25
seph Pharaoni ; Somnium Pharaonis unum est : id quod Dominus fa-
cturus est, indicavit Pharaoni. Septem vaccæ bonæ septem annos an- 26
nuntiant, & septem spicæ bonæ septem annos istos annuntiant : so-
mnium unum est. Et septem vaccæ macilentæ & deformes, quæ ascen- 27
debant post eas septem alios annos annuntiant ; & septem spicæ per-
cussæ, adustæ vento orientali, ipsæ pariter annuntiant futuros septem
annos famis. Hoc est verbum quod loquutus sum cum Pharaone : 28
quod Dominus facturus est ostendit Pharaoni. Ecce septem anni ve- 29
niunt saturitatis magnæ per totam terram Ægypti. Et surgent septem 30
anni famis post eos, & oblivioni tradetur omnis saturitas quæ erat in
terra Ægypti : & perdet fames habitatores terræ. Neque cognosce- 31
tur saturitas quæ erat in terra, præ fame illa quæ postea futura est :
quoniam valde gravis erit. Et propterea quod repetitum est somnium 32
Pharaoni duabus vicibus, *innuit* quod parata est hæc res à Domino,
acceleratque Dominus ut perficiat eam. Jam verò provideat Pharao 33
virum providum & sapientem, quem præficiat super terram Ægy-
pti. Faciat Pharao, & constituat 34
præfectos super terram : & exi-
mant unum ex quinque de toto
frumento terræ Ægypti septem an-
nis saturitatis. Et congregent to- 35
tum frumentum annorum bonorum
illorum qui venturi sunt : & con-
gregent frumentum sub manu præfectorum Pharaonis, & ponant
frumentum in civitatibus & custodiant. Et erit frumentum recondi- 36
tum in spelunca in terra, ut cibus fumatur de eo septem annis famis,
qui erunt in terra Ægypti : ut non pereat populus terræ fame. Et 37
placuit sermo coram Pharaone, & coram omnibus servis ejus. Et 38
dixit Pharao servis suis ; An inveniemus virum huic similem, in quo
sit spiritus propheticus à facie Domini? Et dixit Pharao Josepho ; 39
Postquam notificavit tibi Dominus hoc totum ; non est providus aut
sapiens sicut tu. Tu eris præfectus super domum meam, & ad de- 40
cretum sermonis oris tui armabuntur universus populus meus : tan-
tùm solio regni ero major te. Et dixit Pharao Josepho ; Vide, con- 41
stitui te principem super totam terram Ægypti.

Hierof. 34. *Faciat Pharao, & constituat eum præfectum super terram: & dividat unum ex quinque in terra Ægypti, in septem annis satietatis.*

בראשית מא
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

23 והנה : וְהָא שְׁבַע תְּבוּלֵי נָצָן לַקָּיִין שְׁקִיפָן קִידוּם צָמְחַן בַּתְרֵיהֶן : וחבלען ובלעון
24 תּוּבְלַיָּא לַקָּיִיתָא יַת שְׁבַע תּוּבְלַיָּא טָבְתָא וַאֲמַרִית לְחַרְשַׁיָּא וְלֵית דְּמַתְנֵי לִי : ויאמר
25 וַאֲמַר יוֹסֵף לְפַרְעֹה חֵילְמָא דְּפַרְעֹה חַד הוּא מַה דַּיְיָ עָתִיד לְמֶעְבַּד חֲנֵי לְפַרְעֹה :
שבע שְׁבַע תּוּרְתָּן טָבְתָן שְׁבַע שְׁנַיָּא אינין מְבַשְׁרָן וּשְׁבַע שִׁבְּלַיָּא טָבְתָא שְׁבַע
26 שְׁנַיָּא הָאִלֵּין אינין מְבַשְׁרָן חֶלְמָא חַד הוּא : ושבע וְשִׁבְעָ תּוֹרְתָא כְּחִישְׁתָּא
27 וּבִישְׁתָּא דְּסַלְקָן בַּתְרֵיהֶן שְׁבַע שְׁנַיָּא חוֹרָנַיְיתָא אינין מְבַשְׁרָן וּשְׁבַע תּוּבְלַיָּא
לַקָּיִיתָא שְׁקִיפָן קִידוּם הֵם הָכִי מְבַשְׁרָן דְּיהֲווֹיִין שְׁבַע שְׁנֵי כַפְנָא : הוּא הוּא
28 פִּתְגָמָא דְמַלֵּילִית עִם פַּרְעֹה מַה דַּיְיָ עָתִיד לְמֶעְבַּד אַחֲמֵי יַת פַּרְעֹה : הנה
29 הָא שְׁבַע שְׁנַיָּא אַתַיָן שׂוּבְעָא רַבָּא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם : וקמו ויקומון שְׁבַע שְׁנֵי
30 כַפְנָא מִן בַּתְרֵיהוֹן וְיִתְנְשֵׁי כָּל שׂוּבְעָא דַהֲוָה בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְיֵשֵׁיצֵי כַפְנָא יַת
31 דָּיוֵרֵי אַרְעָא : ולא וְלָא יִתְיְדַע שׂוּבְעָא דַהֲוָה בְּאַרְעָא מִן כַּפְנָא הַהוּא דְּיהֵי מִן
32 בָּתַר כֵּן אֲרוּם תַּקִּיף הוּא לַחֲדָא : ועל וּמִן בְּגִלַּל דְּאִיתְנֵי חֵילְמָא לְפַרְעֹה
תַּרְתֵּין וְמִנַּיִן אֲרוּם תַּקִּין פִּתְגָמָא מִן קֳדָם יְיָ וּמוֹחֵי יְיָ לְמֶעְבְּדֵיהּ : ועתה וּכְדוֹן
33 יְחֲמֵי פַּרְעֹה גְּבַר סוֹכְלְתָן וְחַכִּים וְיִמְנִינֵיהּ עַל אַרְעָא דְמִצְרַיִם : יעשה יַעֲבֵיד פַּרְעֹה
34 וְיִמְנֵי אַפּוֹטְרוֹפִין עַל אַרְעָא וְיִפְקוֹן חַד
מִן חַמְשָׁא מִן כָּל עִיבּוּרָא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם
בְּשִׁבְעַ שְׁנֵי שׂוּבְעָא : ויקבצו וְיִכְנְשׁוּן
35 יַת כָּל עִיבּוּר שְׁנַיָּא טָבְתָא דְּאַתְיָין אִלֵּין
וְיִצְבְּרוּן עִיבּוּרָא תְּחוֹת יַד אַפּוֹטְרוֹפִין
36 דְּפַרְעֹה וישׁוון עִבּוּרָא בְּקִרְוַיָּא וְיִנְטְרוּן : והיה וִיהֵי עִבּוּרָא גְּנִין בְּמַעֲרְתָּא
בְּאַרְעָא לְמִזַּן מִנַּיהּ בְּשֶׁבַע שְׁנֵי כַפְנָא דִּיתֵיהֲווֹיִין בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְלָא יִשְׁתֵּצֵי עַמָּא
37 דְּאַרְעָא בְּכַפְנָא : וייטב וּשְׁפַר פִּתְגָמָא קֳדָם פַּרְעֹה וְקֳדָם כָּל עַבְדּוֹי : ויאמר
38 וַאֲמַר פַּרְעֹה לְעַבְדּוֹי הֲנִשְׁכַּח כְּדֵין גְּבַר דִּי רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ בֵּיהּ : ויאמר
39 וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף בָּתַר דְּאוֹדַע יְיָ יָתְךָ יַת כָּל דָּא לֵית סוֹכְלְתָן וְחַכִּים כְּוָותָךְ :
אַתְּ תְּהֵי אַפּוֹטְרוֹפוֹס עַל בֵּיתִי וְעַל גְּזֵירַת מֵימַר פּוּמָךְ יִתְּזוֹנוּן כָּל עַמִּי
40 לְחוֹד כּוּרְסִי מַלְכוּתָא אֶהֱא רַב מִנָּךְ : ויאמר וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף חֲזֵי דְמַנִּית
41 יָתָךְ סַרְכַן עַל כָּל אַרְעָא דְמִצְרָיִם :

ירושלמי 34 יַעֲבֵיד פַּרְעֹה וימני יְמַנֵּי יְהֵיךְ אַפּוֹטְרוֹפוֹס עַל אַרְעָא חַד מִן חַמְשָׁא וְיִפְלֵיג בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּשִׁבְעָתֵי שְׁנֵי שִׂבְעָנָה :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 24 * واينك هفت خوشها خشك‌ها تنكان تفت زدگان باد مشرقي روييده شوان پسي ايشان * فرو
برند آن خوشهاي آن تنيكان مر آن هفت آن خوشهاي آن نيكويان گفتم بآن معبّران و نيست
25 آگاه كنا بمن * گفت يوسف بفرعه خوابي فرعه يگّه او مر آنچه آن خدا كنا آگاه كرد بفرعه *
26 هفت ماده گاوها آن نيكويان هفت سالها ايشان و هفت خوشها آن نيكويان هفت سالها ايشان خوابي
27 يگّه او * و هفت آن [ماده] گاوهاء آن تنكان و آن بدان آن برآيان پسي ايشان هفت سالها ايشان
28 و هفت آن خوشهاء آن تنكان تفت زدگاني بادي مشرقي باشند هفت سالهاي قحط * او آن سخن آنچه
29 سخن گفتم بفرعه آنچه آن خدا كنا بنمود مر فرعه * اينك هفت سالها آيان سيري بزرك در
30 همه زمين مصر * برخيزند هفت سالهاي قحط پسي ايشان فراموش شود همه آن سيري در زمين
31 مصر و فنا كند آن قحط آن زمين * و نه دانسته شود آن سيري در زمين از پيش آن قحط آن
32 او پس همچنين كه گران او بغايت * و ابر دو بارها كردن آن خواب بفرعه دو بارها كه
33 آراسته آن سخن از نزد آن خدا و شتاب كنا آن خدا بكردن اويرا * و اكنون ببيند فرعه
34 مرد بينا و خردمند و بنهد اويرا ابر زمين مصر * بكند فرعه و بگمارد گماشتگان ابر آن
35 زمين و پنج يك كند مر زمين مصر در هفت سالهاء آن سيري * و جمع كنند مر همه
خورشي آن سالها آن نيكويان آن آيان آن ايشان و خرمن كنند غلّه فرود دست فرعه خورش در
36 شهرها و نگاه دارند * باشد آن خورش بامانت بزمين بهفت سالهاي آن قحط آنچه باشند در زمين
37 مصر و نه نيست شود آن زمين در قحط * نيكو آمد آن سخن در چشماني فرعه و در چشماني
38 بندگاني او * گفت فرعه ببندگاني او ها يافته آمد چون اين مرد آنچه الهام خدا درو * گفت
39
40 فرعه بيوسف پسي معلوم كردن خدا ترا مر همه اين نيست بينا و خردمند چون تو * تو
باشي ابر خانهي من و ابر امر تو نفقه خورد همه قومي من خاصه آن تخت بزرك باشم از تو *
41 * گفت فرعه بيوسف بين بدادم ترا ابر همه زمين مصر *

Et ecce septem spicæ aridæ, tenues, 23
uredine percussæ vento Orientali,
pullulantes post eas. Et deglutierunt 24
spicæ tenues septem spicas bonas. Dixi hariolis, & nemo indicat mihi.
Dixit Joseph ad Pharoh ; Somnium 25
Pharoh unum est : quod Deus facturus est, notum fecit Pharoni. Se- 26
ptem vaccæ bonæ, septem anni sunt:
& septem spicæ bonæ, septem anni
sunt : somnium unum est. Septem 27
quoque vaccæ tenues ac malæ ascen-
dentes post eas, septem anni sunt :
& septem spicæ tenues uredine per-
cussæ vento Orientali, erunt septem
anni famis. Illud est verbum quod 28
locutus sum ad Pharoh : quod Deus
facturus est, ostendit Pharoni. En 29
septem anni venientes saturitatis
magnæ in tota terra Ægypti. Exo- 30
rientibus autem septem annis famis
post eos, oblivioni erit omnis sa-
turitas in terra Ægypti : & per-
det fames terram. Neque cogno- 31
scetur saturitas in terra, præ fame
illa posteà, quia gravis erit valdé. De iteratione autem somnii 32
Pharoni duabus vicibus, significat
quòd ordinatum sit verbum à Deo,
& festinat Deus ad præstandum il-
lud. Nunc igitur provideat Pharoh 33
virum perspicacem ac prudentem,
& ponat eum super terram Ægypti.
Faciat Pharoh, & præficiat præfe- 34
ctos super terram, & quintet ter-
ram Ægypti in septem annis satu-
ritatis. Et congregent omnem ci- 35
bum annorum bonorum venturorum
istorum : & recondant frumentum
sub manu Pharoh, cibum in civita-
tibus, & servent. Sitque ille cibus in 36
depositio terræ pro septem annis
famis qui erunt in terra Ægypti, &
non annihilabitur terra fame. Pla- 37
cuitque verbum in oculis Pharoh,
& in oculis servorum ejus. Di- 38
xit itaque Pharoh servis suis ;
Num inventus extitit homo sicut
hic, cui ineest inspiratio Dei? Dixit- 39
que Pharoh ad Joseph ; Postquàm
Deus notum fecit tibi totum hoc,
non est perspicax ac prudens sicut
tu. Tu eris super domum meam, 40
& ad mandatum tuum sumptus
edet totus populus meus : tantùm
in solio major ero quàm tu. Dixit 41
quoque Pharoh ad Joseph ; Vide,
dedi te super totam terram Ægypti.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

42 ויסר ואעדי פרעה ית עוקתיה מעל ידיה ויהב יתה על ידא דיוסף ואלביש יתיה לבושין דבוץ ושוי מניכא דדהבא על
צוריה : 43 וירכב וארכיב יתיה ברתיניתא תניתא דלפרעה והוו מקלסין לקדמוי דין אבא למלכא רב בחכמתא ורכיך בשנייא : ומני יתיה סרכן על כל ארעא דמצרים : 44 ויאמר פרעה ליוסף אנא פרעה מלכא ואנת אלקפטא ובר מטימרך לא ירשים גבר ידיה למיסוך וריגי ויית רינליה למרכוב על סוסיא בכל ארעא דמצרים : 45 ויקרא פרעה שמיה דיוסף נברא דטמירן מפרסם ויהב ליה ית אסנת דילדת דינה לשכם ורביתה איתית פוטיפרע רבא דטניס לאינתו ונפק יוסף שליט על ארעא דמצרים : 46 ויוסף ויוסף בר תלתין שנין כד קם קדם פרעה מלכא דמצרים ונפק יוסף מלות פרעה ועבר רב ושליט בכל ארעא דמצרים : 47 ותעש ואצלחת ארעא דכל תובלא עבד מלי תרין קומצין בשבע שני שובעא עד דימלון כל אוצריא : 48 ויקבוץ וכנש ית כל עבור שבע שני שובעא דהוו בארעא דמצרים ויהב עיבורא בקרוויא עבור חקלי קרתא דבחוורנהא כנש בנוהי : 50 וליוסף וליוסף אתילידו תרין בנין עד לא עלת שתא דכפנא דילדת ליה אסנת דרית בבית פוטיפרע רבא דטניס : 51 ויקרא יוסף ית שום בוכרא מנשה ארום אנשייני יי ית כל לאותי וית כל בית אבא : 52 וית ית שום תנייין קרא אפרים ארום אמר תקיף יתי יי בארע סיגופי והכדין עתיד למתקוף בית אבא הכא בסינופיהום : 53 ותכלנה ושלימן שבע שני שובעא דהואה בארעא דמצרים : 54 ותחילנה ושריאן שבע שני כפנא למיתי היכמא דאמר יוסף והוה כפנא בכל ארעתא ובכל ארעא דמצרים הוה לחמא : 55 ותרעב וכפנת כל ארעא דמצרים ילא הוית מפקא בר ורעא וצוח עמא קדם פרעה בנין לחמא ואמר פרעה לכל מצראי איזילו לות יוסף דיימר לכון תעבדון : 56 והרעב וכפנא הוה על כל אנפי ארעא ופתח יוסף ית כל אוצרין דבהון עיבורא וזבין למצראי ותקף כפנא בארעא דמצרים : 57 וכל ארעא ובל דיירי ארעא עלו למצרים למיזבן עיבורא מן יוסף ארום תקיף כפנא בכל ארעא :

ירושלמי 43 והוו מקלסין קדמוי ואמרין יתי אבוי דמלכא רב בחוכמא ורכיך בשנייא :

Hier. 43. *Et laudabant coram eo, & dicebant; Vivat pater regis, qui eſt magnus in ſapientia, tener in annis.*

Et abſtulit Pharao annulum ſuum de manu ſua, & dedit ipſum in manu 42
Joſephi: & induit eum veſtibus byſſinis, & poſuit torquem aureum in
collo ejus. Et equitare fecit eum in 43
ſecundo curru Pharaonis, & laudabant coram eo, *dicentes*; Hic eſt
pater regis, magnus ſapientiâ & tener annis: & conſtituit eum prin-
cipem ſuper univerſam terram Æ-
gypti. Et dixit Pharao Joſepho; Ego Pharao rex, & tu ſecundus à 44
rege: & abſque verbo tuo non elevabit vir manum ſuam, ut cingat arma, &
pedem ſuum, ut conſcendat equum, in tota terra Ægypti. Et vocavit 45
Pharao nomen Joſephi, Virum ſecretorum manifeſtatorem: & dedit illi
Aſnath, quam peperit Dina ipſi Sichem, & educaverat uxor Poti-
phera principis Taneos, in uxorem: & exiit Joſeph princeps ſuper ter-
ram Ægypti. Joſeph autem triginta annorum erat, quando ſtetit coram 46
Pharaone rege Ægypti: exiit ergo Joſeph à facie Pharaonis, & tranſi-
vit præfectus & princeps per totam terram Ægypti. Et proſperè 47
protulit terra: nam unaquæque ſpica protulit duos plenos pugillos ſeptem
annis ſaturitatis, adeo ut replerentur omnia horrea. Et congregavit 48
totum frumentum ſeptem annorum ſaturitatis, qui erant in terra Ægy-
pti, & poſuit frumentum in urbibus: frumentum agrorum urbis, qui
erant in circuitu ejus, congregavit in medio ejus. Porrò Joſepho 50
nati ſunt duo filii, antequam veniret annus famis: quos peperat illi
Aſnath, quæ educata erat in domo Potiphera principis Taneos. Et 51
vocavit Joſeph nomen primogeniti, Manaſſe: quoniam *inquit* obliviſci
fecit me Deus omnis fatigationis meæ, & univerſæ domus patris mei.
Nomen autem ſecundi vocavit Ephraim: quoniam dicebat; Robu- 52
ſtum me effecit Dominus in terra affli ctionis meæ, ſicut robuſta red-
denda eſt domus patris mei hîc in affli ctionibus ſuis. Et abſoluti ſunt 53
ſeptem anni ſaturitatis, qui erant in terra Ægypti. Et inceperunt 54
ſeptem anni famis venire, quemadmodum dixerat Joſeph: & fuit
fames in omnibus terris, ſed in tota terra Ægypti erat panis. Et 55
fame laboravit tota terra Ægypti, eò quod non produceret fructum
ſeminis; & clamavit populus coram Pharaone pro pane: & dixit Pha-
rao omnibus Ægyptiis; Ite ad Joſephum, quod dicet vobis, facietis.
Fames autem erat ſuper univerſam faciem terræ: & aperuit Joſeph
theſauros, in quibus erat frumentum, & vendidit Ægyptiis: prævale-
batque fames in terra Ægypti. Et omnes habitatores ter æ veniebant in 57
Ægyptum, ut emerent frumentum à Joſepho: quia invaluerat fames per
univerſam terram.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

42 بكردانند فرعه مر انكشترين او از بالاي دست او بداد آنرا ابر دست يوسف بپوشانند اويرا
43 جامهاي كتان بنهاد طوقي آن طلا ابر گردني او * سوار كرد اويرا در مركب آن دويم
آنچه باو بخواندند بپيشي او پدري پادشاه وبگماشت اويرا ابر همه زمين مصر * گفت فرعه 44
بيوسف من فرعه وبجز تو نه بلند كند مرد مر دست او ومر پاي او در همه زميني مصر *
45 * بخواند فرعه نامي يوسف صفنت فعنخ بداد باو مر اسنت دختري فوطيفرع مهتري اون بزن
بيرون آمد يوسف ابر زميني مصر * ويوسف قدري سي ساله در استادني او بپيشي فرعه 46
47 بادشاهي مصر بيرون آمد يوسف از پيشي فرعه بگذشت در همه زميني مصر * جمع كرد غلّهي
آن زمين در هفت سالي آن سيري بانبارها * جمع كرد مر همه خورشي هفت سالها آنچه بودند 48
در زمين مصر بداد خورش در شهرها خورش دشت آن شهر آنچه گرداگرد آن بداد در
ميان آن * خرمن كرد يوسف غلّه چون ريگي آن دريا بسيار بغايت تا كه باز استاد بشمردن 49
50 كه نيست شمار * وبيوسف زاييده شد دو پسران در پيش بيايد سالي آن قحط آنچه
بزاييد باو اسنت دختري فوطيفرع مهتري اون * بخواند يوسف مر نامي آن نخست زاد منسّه 51
كه فراموش گرداند مرا خدا مر همه رنجي من ومر همه خانهي پدري من * ومر 52
نامي آن دويمي [بخواند] افريم كه برومند كرد مرا خدا درزميني درويشي من * تمام 53
شدند هفت سالها آن سيري آنچه بود در زميني مصر * در استادند هفت سالها آن قحط 54
بآمدن چون آنچه گفت يوسف بود قحط در همه آن زمينها ودرهمه زمين مصر بود نان * گسنه 55
شد همه زمين مصر ناله كرد آن قوم [بفرعه] بنان گفت فرعه بهمه مصريان برويد بيوسف
آنچه گويد بشما بكنيد * وآن قحط بود ابر همه روي آن زمين بگشاد يوسف مر همه آنچه در 56
ايشان غلّه فروخت بمصريان قوي شد آن قحط در زمين مصر * وهمه آن زمين بيامدند 57
بمصر بغلّه خريدن بيوسف كه قوي شد آن قحط در همه آن زمين *

Detraxitque Pharoh dactylion ſuum 42
de ſuper manum ſuam, ac dedit il-
lud ſuper manum Joſeph, induitque
eum veſtibus byſſinis, & poſuit tor-
quem aureum ſuper collum ejus. E- 43
quitare quoque fecit eum in curru
ſecundo quem habebat: clamabant
autem ante eum, Pater regis et præ-
fecit eum ſuper totam terram Ægy-
pti. Dixitque Pharoh ad Joſeph; 44
Ego ſum Pharoh, & præter te non
levabit vir manum ſuam & pedem
ſuum in tota terra Ægypti. Et vo- 45
cavit Pharoh nomen Joſeph; Saphe-
nath Phaaneah: deditque ei Aſenath
filiam Photiphera principis On, in
uxorem. E *egreſſus eſt Joſeph ſuper*
terram Ægypti: (*Joſeph autem* 46
erat trigenarius cùm ſtaret in præ-
ſentia Pharoh regis Ægypti:) *egreſſus*
inquam Moſheh à præſentia Pharoh
tranſivit per totam terram Ægypti.
Et *congregavit fruges terræ in ſe-* 47
ptem annis ſaturitatis, in repoſito-
ria. Congregavit inquam *omnem ci-* 48
bum ſeptem annorum qui fuerant in
terra Ægypti, & dedit cibum in ur-
bes: cibum agri civitatis qui in cir-
cuitu ejus, dedit in medium ejus. Et 49
recondidit Joſeph frumentum velut
arenam maris, multum valdè, uſque
quò deſiſteret numerare, quia non
erat numerus. Et ipſi Joſeph nati 50
ſunt duo filii, antequam veniret an-
nus famis: quos peperit ei Aſenath
filia Photiphera principis On. Voca- 51
vitq; Joſeph nomen primogeniti, Me-
naſſeh: quia inquit *obliviſci fecit me*
Deus omnem afflictionem meam, to-
tamque domum patris mei. Nomen 52
verò ſecundi vocavit Ephrem: quia
inquit *locupletem reddidit me Deus*
in terra paupertatis meæ. Completis 53
itaq; *ſeptē annis ſaturitatis quæ fuit*
terra Ægypti, Inſtiterunt ſeptem an- 54
ni famis venire, quemadmodum di-
xerat Joſeph: fuitque fames in omni-
bus terris, at in univerſa terra Ægy-
pti erat panis. Famelicâ igitur fa- 55
ctâ totâ terrâ Ægypti, clamavit po-
pulus ad Pharoh pro pane. Dixit
Pharoh omnibus Ægyptiis; Ite ad
Joſeph, quod dixerit vobis, facie-
tis. Fame itaque exiſtente ſuper 56
univerſam faciem terræ, aperuit Jo-
ſeph omnia quibus inerat frumen-
tum, ac vendidit Ægyptiis: inva-
luerat enim *fames in terra Ægy-*
pti. Et omnes habitatores terræ 57
veniebant in Ægyptum ad Joſeph
ad emendum frumentum: quia
invaluerat fames per univerſam
terram.

בראשית מב
תרגום יונתן בן עוזיאל
מב

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAP. XLII.

1 וירא וחמא יעקב ארום עלליא זבנין ומייתן עיבורא מטצרים ואמר יעקב לבנוי
2 למא דין אתון דחלין למיחות למצרים : ויאמר ואמר הא שמעית ארום אית
עיבורא מודבן במצרים חותו חתן וזבונו לנא מן תמן וניחי ולא נמות : וירדו
3 4 ונחתו אחי יוסף עשרה למיזבון עיבורא מטצרים : וארת ויית בנימין אחוי דיוסף
לא שדר יעקב עם אחוי ארום אמר הא הוא טלייא ומסתפינא דלמא יארעיניה
5 מותא : ויבאו ואתו בני ישראל כל חד בתרעא חד דלא ישלוט בהון עיינא
בישא כד ייעלון כחדא למזבון בייני כנענאי דעלון למזבון ארום הוה כפנא בארעא
6 דכנען : ויוסף הוא הוה שליט על ארעא ויידע דאחוי עלין למזבון מני
נטורין בתרעי קרתא למכתוב כל דעליל ביומא ההוא שמיה ושם אבוי והוא הוה
מזבן עיבורא לכל עמא דארעא ואתו אחי יוסף ובלשו בסרטייתא ובפלטייתא
ובבתי פונדקתא ולא אשתכחוהו ועלו לבייתהה וסגדו ליה על אפיהום על ארעא :
7 וירא וחמא יוסף ית אחוי ואשתמודעינון ואתעביד בעיניהום כחלונאי ומליל
עמהון מילין קשיין ואמר להום מנן אתתון ואמרו מארעא דכנען למזבן עבורא :
8 ויכר ואשתמודע יוסף ית אחוהי דכד אתפרש מנהום הוה להום רושם דקן ואינון
לא אשתמודעוהי דלא הוה ליה רושם דקן וההיא שעתא אית ליה : ויזכר
9 ודכיר יוסף ית חלמייא דחלם עלייהום ואמר להום אללי אתון למחמי ית ערית
10 מטעתא דארעא אתתון למחמי : ויאמרו ואמרו ליה לא רבוני ועבדך אתן
11 לזבון עבורא : כלנו בנלנא בני גברא חד נחנא מהימני אנחנא לא הוו עבדך אללי :
12 ויאמר ואמר להון לא אלהין ערית מטעיית ארעא אתתון למחמי : ויאמרו ואמרו
13 תריסר עבדך אתין אנחנא בני גברא חד באדעא דכנען והא זעירא עם אבונא
יומא דין וחד נפק מלוותן וליית אנחנא ידעין מה הוה בסיפיה : ויאמר ואמר
14 להום יוסף הוא דמלילית עמכון למימר אללי אתון : בואת בהדא מילא תתבחרון
15 חיי דפרעה אין תפקון מיכא אלהין בריית אחוכון קלילא הכא : שלחו פטרו
16 מנכון חד ויידבר ית אחוכון ואתון תיתאסרון ויתבחרון פיתגמיכון אין קושטא
17 עמכון ואין לא חיי דפרעה ארום אללי אתון : ויאסוף וכנש יתהום לבית מטרא
18 תלתא יומין : ויאמר ואמר להום יוסף ביומא תליתאה דא עיבידו ואיתקיימו
19 מן קדם יי אנא דחיל : אם כנים אם מהימנין אתון אחוכון חד יתאסר בבית מטרתכון ואתון איזילו אובילו עיבורא דזבנתון לכפיני בתיכון :

1 And vidit Jacob quod fruges emerent, & adducerent frumentum ex Æ-
gypto : & dixit Jacob filiis suis ; Cur vos timetis descendere in Ægyptum?
2 Et dixit; Ecce audivi quod frumentum venditur in Ægypto: descendite eò,
3 & emite nobis indè, ut vivamus, & non moriamur. Et descenderunt
4 fratres Josephi decem, ut emerent frumentum ex Ægypto. Sed Binjamin
fratrem Josephi non misit Jacob cum fratribus suis: quoniam dicebat; Ec-
5 ce puer est, & timeo ne contingat illi mors. Et venerunt filii Israel unus
quisque ad portã unã, ut non dominaretur illis oculus malus, cùm ingrede-
rentur simul ad emendũ inter Chananæos, qui ingrediebantur ad emendũ:
6 quoniam erat fames in terra Canaan. Joseph autem ipse præerat terræ,
& cognovit quòd fratres sui venirent ad emendum, præfecit *itaque* nota-
rios portis urbis, ut scriberent omnem qui illo die ingrederetur, nomen
ejus, & nomen patris ejus, tum ille vendebat frumentum universo populo
terræ: venerunt autem fratres Josephi, & scrutati sunt omnes vicos, pla-
teas, & tabernas, sed non invenerunt eum, venerunt itaque domum
ejus, & postrati in terram usque adoraverunt eum. Et vidit Joseph fra-
7 tres suos, & cognovit eos: & factus est in oculis eorum tanquam extra-
neus, & loquutus est cum illis verba dura, & dixit illis; Unde venistis? &
responderunt; E terra Canaan ad emendum frumentum. Et cognovit Jo-
8 seph fratres suos, quia quando separabatur ab illis, habebant vestigia barbæ;
at illi non cognoverunt ipsum, quia nullam notam barbæ habebat, sed
9 tunc temporis habebat. Et recordatus est Joseph somniorum, quæ
somniaverat de illis, & dixit illis: Exploratores estis, ad videndum nudi-
10 tatem turpitudinis terræ venistis. Et dixerunt illi; Non, domine mi,
11 nam servi tui venerunt ad emendũ frumentum. Omnes nos filii viri unius
sumus: fideles sumus, non fuerunt servi tui exploratores. Et dixit illis;
12 Non, sed nuditatem turpitudinis terræ venistis ad videndum. Et dixe-
13 runt; Duodecim servi tui fratres nos, filii viri unius in terra Canaan:
& ecce minor cum patre nostro hodie, & unus exiit à nobis, nec nos
scimus quid tandem illi contigerit. Et dixit illis Joseph: Illud est quod lo-
14 quutus sum vobiscum, dicendo; Exploratores estis. In hoc sermone proba-
15 bimini, vivit Pharao si exieritis hinc, nisi veniat frater vester minor huc.
Mittite ex vobis unum, & accipiat fratrem vestrum: vos autem eritis vin-
16 cti, & probabuntur sermones vestri, si veritas vobiscum: sin minus, vi-
vit Pharao quod exploratores estis. Collegit itaque eos in domum cu-
17 stodiæ tribus diebus. Et dixit illis Joseph die tertio; Hoc facite ut viva-
18 tis: à facie Domini ego timeo. Si fideles vos, frater vester unus ligabi-
19 tur in domo custodiæ vestræ: vos autem abite, & ferte frumentum, quod
emistis pro famelicis domus vestræ.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLII.

1 * فصل چل دوم * بديد يعقوب كه هست غلّه در مصر گفت يعقوب بپسران
2 او چرا همي ترسيد * گفت اينك بشنويدم كه هست غلّه در مصر فرود شويد بآنجا وغلّه خريد
3 4 بايما از آنجا وبزييم ونه ميريم * فرود شدند برادران يوسف ده بخريدن غلّه از مصر * ومر بنيمين
برادري يوسف نه فرستاد [يعقوب] اواز برادران او كه گفت تا نه فراز رسد اويرا گزندي *
5 * بيامدند پسران يسرال بغلّه خريدن در ميان آن آمدگان كه بود آن قحط در زميني كنعن *
6 * ويوسف او آن سلطان ابر آن زمين او آن غلّه فروشا بهمه قومي آن زمين بيامدند برادراني
7 يوسف سجود كردند باو روي بزمين * بديد يوسف مر برادراني او بشناخت ايشانرا وبيگانه
8 شد بايشان سخن گفت اواز ايشان سخت گفت بايشان از كجا آمديد گفتند از زمين كنعن
9 بخريدن خورش * بشناخت يوسف مر برادراني او و ايشان نه شناختند اويرا * ياد كرد يوسف مر
آن خوابها آنچه خواب ديد بايشان گفت بايشان جاسوسان شما بديدن مر عيبي آن زمين
10 11 بيامديد * گفتند باو نه خداوند من بندگان تو آمدند بخريدن خورش * همهي ايما پسران مردي
12 يگّه ايما اصليان ايما نه بودند بندگاني تو جاسوسان * گفت بايشان نه كه عيب آن زمين بيامديد
13 بديدن * گفتند دوازده بندگان تو برادران ايما پسراني مردي يگّه در زمين كنعن واينك آن خرد اواز
14 پدري ايما اين روز وآن يگّه نيست * گفت بايشان يوسف او آن سخن آنچه سخن گفتم بشما
15 گفتن جاسوسان شما * درين امتحان كرده شويد حيات فرعه اگر بيرون آييد ازين جا كه الّا در
16 آمدن برادري شما آن خرد اينجا * بفرستيد ازشما يگّه وبستانند مر برادري شما وشما بند
كرده شويد وامتحان كرده شوند سخنها شما ها راست اواز شما واگر نه حيات فرعه كه
17 18 جاسوسان شما * جمع كرد ايشانرا بنگاه داشت سه روزها * گفت بايشان يوسف در روز آن
19 سيمي اين بكنيد وبزييد مر آن خدا من ترسا * اگر اصليانيد شما برادري شما يگّه بند
شود در خانهي نگاه داشت شما وشما برويد وببريد غلّهي گرسنگي خانهي شما *

CAP. XLII.

1 VIdit autem *Jaacob quòd esset frumentũ in Ægypto, dixitq; Jaacob*
2 *filiis suis: Utquid timetis? Subdidit-*
que; Ecce audivi quòd est frumentũ
in Ægypto: descendite illuc, ut frumen-
tũ emite nobis indè, ut vivamus, &
3 *non moriamur. Descenderunt itaque*
fratres Joseph decem ad emendũ fru-
4 *mentum ex Ægypto. Binjamin verò*
fratrem Joseph non misit Jaacob cum
fratribus suis: dixit enim, Ne su-
5 *perveniat ei noxa aliqua. Et venie-*
runt filii Israel ad emendũ frumen-
tum in medio venientium: erat enim fa-
6 *mes in terra Chenaan. Porrò Joseph*
erat princeps super terram: erátque
frumenti venditor toti populo terræ:
venientes igitur fratres Joseph reve-
rentiam exhibuerunt ei facie in ter-
ra. Videns Joseph fratres suos, cogno-
7 *vit eos, at alienus factus erga eos lo-*
*cu*s *est ad eos dura, dixitq; is; Unde*
venistis? respondérunt, E terra Che-
naan ad emendum cibum. Cognovit
8 *autem Joseph fratres suos, ipsi verò*
non cognoverunt eum. Itaque *recor-*
9 *datus Joseph somniorum quæ somnia-*
verat de iis, dixit eis; Exploratores
estis, ad videndum defectum terræ
venistis. Respondérunt ei; Nequa-
10 *quam domine mi, servi tui venerunt*
ad emendum cibum. Omnes nos filii
11 *viri unius sumus: honesti sumus, non*
sunt servi tui exploratores. Respon-
12 *dit eis; Nequaquam, quia defectum*
terræ venistis ad videndum. Dixe-
13 *runt; Duodecim servi tui fratres su-*
mus, filii viri unius in terra Che-
naan: et ecce minor natu *est cum pa-*
tre nostro hodiè, & unus non est. Dixit
14 *iis Joseph; Illud est verbum quod lo-*
cutus sum vobis, dicendo; Explora-
tores estis. In hoc probabimini; Per
15 *vitam Pharoh, si egressi fueritis ex*
hoc loco, nisi in adventu fratris ve-
stri parvi huc. Mittite ex vobis u-
16 *num, & accipiat fratrem vestrum:*
vos verò ligabimini, & probabuntur
verba vestra, an verit as sit vobiscũ:
& si non, per vitã Pharoh explorato-
17 *res estis.* Itaq; *aggregavit eos in cu-*
18 *stodiam tribus diebus. Dixitque eis*
Joseph die tertio; Hoc facite, &
vivetis: Deum ego timens. Si ho-
19 *nesti estis vos, frater vester unus li-*
getur in domo custodiæ vestræ: vos
autem ite, & asportate frumentum
pro fame domũs vestræ.

20 וית אחוכון קלילא תייתון לותי ויהימינון פתגמיכון ולא תמותון ועבדו כן :
21 ואמרו ואמרו גבר לאחוי בקושטא חייבין אנחנא על אחונא דחמינא אניקי
דנפשיה כד הוה מפייס לנא ולא קבילנא מניה בגין כן אתת לנא עקתא הדא :
22 ויען ענה יתהום ראובן ואמר הלא אמרית לכון למימר לא תיחשון בטליא ולא
קבלתון מיני ואוף אדמיה הא מתבעי
23 מינן : והם ואינון לא הוו ידעין ארום ירושלמי 23 והנון לא הון ידעין ארום
24 שמע הוה יוסף בלישן בית קודשא הוה שמיע יוסף בלשן בית קודשא
ארום הוה מנשר למתורגמן ביניהום : היך כמתורגמן הוה מנשר קאים
ביניהון :
ויסב וחור מלוותהון ובכא ותב לותהום 24
ומליל עמהון ודבר מלוותהון ית שמעון ואסר יתיה קמיהון : ויצי
25 ופקיד יוסף לעבדוי ומלן ית מניהון עיבורא ולאתבא כספיהון דגבר לנו שקיה
ולמיתן להון זוודין לארחא ועבד להום כן : וישאו ונטלו ית עיבוריהון על
26 חמריהון ואזלו מתמן : ויפתח ופתח ליו דאשתאר בלחודיה משמעון חבריה ית
27 שקיה למיתן אספסתא לחמריה בבי מבתותא וחמא ית כספיה והא הוא בפום
טוניה : ויאמר ואמר לאחוהי איתוהב כספי ואוף הא בטוני ונפק מנדע
28 לבהון ותוהו גבר לאחוהי למימר מה דא עבד יי ולא בחובא דילנא : ויבאו ואתו
29 לות יעקב אבוהון לארעא דכנען ותניאו ליה ית כל דארע יתהום למימר : דבר האיש
30 מלית גברא רבונא דארעא עמנא מילין קשין ובוי יתן כמאללי ארעא :
31 ואמר : ואמרנא ליה מהימני אנן לא הוינא אלילי : שנים עשר תריסר אנחנא
32 אחין בני אבונא חד ליית אנן ידעין מה הוה בסופיה וקלילא יומא דין עם אבונא
33 בארעא דכנען : ואמר ואמר לנא גברא ריבוני ארעא בדא אנדע ארום מהימני
אתון אחונכון חד שבוקו עמי וית דצריך לכפיני בתיכון סיבו וטוילו : והביאו
34 ואייתיאו ית אחונכון קלילא לות ואנדע ארום לא אלילי אתון אלא מהימני
35 אתון ית אחונכון איתן לכון וית ארעא תתגרון בפרנמטיא : ויהי והוה כד
אינון מריקין דיסקייהון והא גבר קטר כספיה בדיסקיה וחמון ית קיטרי כספיהון
הינון ואבוהון ודחילו על שמעון דשבקו תמן :

20 Et fratrem vestrum minorem adducite ad me, ut vera appareant verba
vestra, & non moriamini : & fecerunt sic. Et dixerunt vir ad fratrem 21
suum ; In veritate nos rei sumus circa fratrem nostrum, quia vidimus
anxietatem animæ ejus, quando blandè alloqueretur nos, & non exau-
divimus eum : idcirco evenit nobis hæc afflictio. Respondit illis Ru- 22
ben, & dixit ; Annon dixi vobis, dicendo ; Ne peccaveritis in puerum,
neque auscultâstis mihi ? & etiam sanguis ejus ecce requiritur à nobis.
Et ipsi nesciebant quòd intelligeret 23
Joseph linguam domus sanctitatis, Hier. 23. *Ipsi autem nesciebant*
quòd esset Manasses interpres inter *quòd Joseph intelligeret linguam do-*
eos. Et aversus est ab ipsis, & flevit : 24 *mus sanctæ, quia tanquam inter-*
& reversus est ad eos, & loquu- *pres Manasses stabat inter eos,*
tus est cum illis, & accepit ab eis
Simeon qui consilium dederat de ipso interficiendo, & ligavit eum co-
ram ipsis. Et præcepit Joseph servis suis ut implerent vasa eorum fru- 25
mento, & restituerent argentum eorum, uniuscujusque in medium sacci
sui, & ut darent illis viaticum pro itinere : & fecit illis sic. Et 26
sustulerunt frumentum suum super asinos suos, & indè abierunt. Et 27
aperuit Levi, qui relictus erat solus à Simeon socio suo, saccum
suum, ut daret migma asino suo in diversorio : & vidit argentum suum,
& ecce erat in ore sacci sui. Et dixit fratribus suis ; Restitutum 28
est argentum meum, & etiam ecce in sacco meo : & egressus est sen-
sus cordis eorum, & obstupefacti sunt ad invicem, dicendo ; Cur hoc
fecit Dominus *nobis*, & non peccato nostro ? Et venerunt ad Jacobum 29
patrem suum in terram Canaan : & indicârunt ipsi quicquid ipsis con-
tigerat, dicendo : Loquutus est vir dominus terræ nobiscum verba du- 30
ra, & reputavit nos tanquam exploratores terræ. Et diximus illi ; 31
Fideles nos, non sumus exploratores. Duodecim nos fratres, filii 32
patris nostri : uni quid tandem acciderit nescimus, & minor est
cum patre nostro hodie in terra Canaan. Et dixit nobis vir do- 33
minus terræ ; In hoc sciam vos fideles esse : fratrem vestrum unum
relinquite mecum, & quod vobis necesse est pro famelicis domus
vestræ accipite, & abite. Et adducite fratrem vestrum minorem ad 34
me, & cognoscam quod non sitis exploratores sed fideles vos : fra-
trem vestrum reddam vobis, & terram negotiabimini mercaturâ.
Accidit autem cum evacuarent saccos suos, ecce uniuscujusque vi- 35
ri argenti fasciculus in sacco suo : & viderunt fasciculos argenti
sui, ipsi & pater eorum, & timuerunt propter Simeon quem ibi
reliquerant.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * ومر برادري شما آن خرد بياوريد بمن وباور شوند سخنهاي شما ونه ميريد بكردند
21 همچنين * گفتند مرد با برادري او اما جرم ناكانيم ايما ابر برادري ايما آنچه بديديم سختي
22 جاني او در لاوه كردن او بايما ونه شنويديم ابر همچنين بيامد بايما آن سختي اين * جواب داد
راوبن ايشانرا بگفتن ها نه گفتم بشما نه خطا كنيد در كودك ونه شنويديد ونيز خون او طلب
23 كرده آمد * وايشان نه دانستند كه شنوا يوسف كه آن سخن ران ميداني ايشان * بگشت
24 ازيشان بگريست باز گشت بايشان گفت بايشان بستاند ازيشان مر شمعون بند كرد اويرا
25 بچشم ديد ايشان * بفرمود يوسف پر كردند مر آلتهاي ايشان غلّه وببار كردانيدن سيم ايشان
26 مرد بخورچيني او وبدادن بايشان توشه براه بكرد بايشان همچنين * برداشتند مر غلّهي ايشان ابر
27 دراز گوشهاي ايشان برفتند از آنجا * بگشاد آن يكّه مر خورچيني او بدادن علف بدراز گوشي او
28 در منزل جا بديد مر سيمي او واينك در دهاني خورچيني او * گفت با برادراني او باز گشته آمد سيمي
من ونيز اينك در خورچيني من زايل شد عقلي ايشان بلرزيدند مرد ببرادري او بگفتن چه اين
29 بكرد خدا بايما * بيامدند بيعقوب پدري ايشان بزمين كنعن آگاه كردند باو مر همه فراز رسشها
30 ايشانرا بگفتن * گفت آن مرد خداوند آن زمين اواز ايما سخت بداد ايمارا چون جاسوسان آن
31 زمين * گفتيم باو اصليان ايما نه بوديم جاسوسان * دوازده ايما برادران پسراني پدري ايما
32 آن يكّه نيست او وآن خرد اين روز اواز پدري ايما در زميني كنعن * گفت بايما آن مرد
33 خداوندي آن زمين دراين بدانم كه اصليان شما برادري شما آن يكّه رها كنيد اوازي من
ومر گسنگي خانهي شما بستانيد وبرويد * بياوريد مر برادري شما آن خرد بمن وبدانم كه
34 نه جاسوسان شما كه اصليان شما مر برادري شما بدهم بشما ومر آن زمين بازرگاني كنيد.
35 * بود ايشان خالي كنان خورچينهاي ايشان واينك مرد بستهي سيمي او در خورچيني او
بديدند مر بستهاي سيمي ايشان ايشان وپدري ايشان بترسيدند *

Fratrem verò vestrum parvum ad- 20
ducite ad me, & rata fient verba
vestra, ac non moriemini : & fece-
runt ita. Dicebántque quisque ad 21
fratrem suum ; Equidem culpabiles
sumus in fratrem nostrum, qui vi-
dimus angustiam animæ ejus cùm
supplicationem faceret nobis, et
non auscultavimus : quocirca venit
ad nos angustia hæc. Responsum de- 22
dit Reubea eis, dicendo ; Nónne dice-
bam vobis, Ne peccatum perpetretis
in puerum, et non audivistis ? & iam
quoq; sanguis ejus requiritur. At illi 23
nesciebant quòd audiret Joseph, quia
interlocutor erat inter eos. Et aver- 24
tens se ab eis flevit : dein reversus ad
illos locutus est eis : & accipiens ab
eis Shimeonē, ligavit eum in conspe-
ctu oculorum eorum. Præcepitq; Jo- 25
seph implere vasa eorum frumento, et
restituere argentum uniuscujusque
eorum in saccum suum, & dare iis
viaticum pro via : fecitque eis
sic. Et sublato frumento suo super 26
asinos suos, abierunt indè. Aperiens 27
autem unus saccum suum ad dandū
pabulum asino suo in diversorio, vi-
dit argentum suum, & en erat in ore
sacci sui. Dixitque fratribus suis ; 28
Reversum extitit argentum meum,
& quoque ecce est in sacco meo : tum
deficiente eorum mente, contremue-
runt vir cum fratre suo dicendo ;
Quid est hoc quod fecit Deus no-
bis ? Venientésque ad Jaacob pa- 29
trem suum in terram Chenaan, certi-
orem fecerunt eum de omnibus
casibus suis, dicendo ; Locu- 30
tus est vir, dominus terræ nobiscum
dura : deditq; nos tanquam explora-
tores terræ. Diximus illi ; Honesti su- 31
mus, nunquam fuimus exploratores.
Duodecim sumus fratres filii patris 32
nostri : unus non est ipse, & minor na-
tu hodiè est cum patre nostro in terra
Chenaan. Respondit nobis vir domi- 33
nus terræ ; In hoc cognoscam quòd ho-
nesti sitis, Fratrem vestrum unum re-
linquite mecum, & pro fame domûs
vestræ accipite, & abite. Adduci- 34
téque fratrem vestrum parvum ad
me, ut cognoscam quòd non sitis ex-
ploratores, sed honesti sitis : tum fra-
trem vestrum dabo vobis, & in ter-
ra negotiationem facietis. Fuit au- 35
tem, ipsis evacuantibus saccis suis,
& en uniuscujusque fasciculus ar-
genti erat in sacco suo : quum vide-
rent fasciculos argenti sui, ipsi & pa-
ter illorum, timebant.

UMI

36 ויאמר ואמר להום יעקב אבוהון יתי
אתכלתון יוסף איתוי חיותא בישתא
אכלתיה ושמעון אמרתון מלכא דארעא
כפתיה וית בנימין בעין אתון למסב
עלאי הוא צוקתא דכולהון : ויאמר
37 ואמר ראובן לאבוי למימר ית תרין בני
תקטול בשמתא אין לא אייתיניה לוותך
דב יתיה על ידיי ואנא אתיביניה לך :
38 ויאמר לא ייחות ברי עמכון ארי
אחוי מית והוא בלחודוי אשתייר מן אמיה ויארעיניה מותא בארחא דתהכון בה
39 ותחתון ית סיבתי בדוי לבי קבורתא : והרעב וכפנא תקיף בארעא :

מג

1 ויהי והוה כד פסקו למיכול ית עיבורא דאייתו ממצרים ואמר להון אבוהון
2 תובו זבינו לנא קלילו עיבורא : ויאמר ליה יהודה למימר מסהדא אסהיד
בנא נברא למימר לא תיחמון סבר אפי בדלית אחכון ועירא עמכון : אם אין
3 אית משדר ית אחנא עמנא ניחות ונזבון לך עכורא : ואם ואין לית משדר
4 לא ניחות ארום נברא אמר לנא לא תיחמון סבר אפי בדלית אחכון עמכון :
5 ויאמר ואמר ישראל למא אבאישתון לי לחוואה לנברא האת אית לכון
אחא : ויאמרו ואמרו מישאל שאיל נברא לנא ולייחוסנא למימר האת כדון
6 אבוכון קיים האית לכון אחא ותנינא ליה על מימר פתגמיא האלין המידע הוינא
ידעין דיימר אחיתו ית אחכון : ויאמר ואמר יהודה לישראל אבוי שדר טלייא
7 עמי ונקום וניזיל וניחי ולא נמות אוף אנן אוף אנת אוף טפלנא : אנכי אנא
8 מערבנא בידיה מן ידי תבעיניה אין לא
אייתיניה לוותך ואקימיניה לקמך ונתחייב
9 קמך כל יומיא : כי לולי ארום אלוליפון
שהינא ארום כדון תבנא דנן תרתין זמנין : ויאמר ואמר להום ישראל אבוהום אין
10 כדין הוא עיבידו סבו מטה דמשבח בארעא והבו במניכון ואחיתו לנברא דורונא
קליל שרף קטף וקליל דבש שעוה ולטום משח דבוטנין ומשח דלוזין : וכסף וכספא
11 על חד תרין סיבו בידיכון וית כספא דאתוחב בפום
טוענכון תתובון בידיכון דלמא בשלו הוה :

ירושלמי 8 נהוי מרחק מן משאל בשלמא דאבא כל יומיא : 11 בכיפלא :

36 ואמר להון יעקב אבוהון יתי תכלתון
יוסף מן שעא דשלחית יתיה לותכון
ליית אנא ידע מה הוה בסופיה וית
בנימין אתון בעין למסב ועלי הנון
למוקמא תרי עשר שבטין : 38 אסון
סקול :

Et dixit illis Jacob pater ipsorum; 36 Me orbâstis: *de* Josepho dxistis, Bestia mala devoravit eum; *de* Simeone autem dixistis, Rex terræ ligavit eum; & Benjamin quæritis vos accipere: adversus me erunt afflictiones horum omnium. Dixit Ruben patri suo, dicendo; 37 Duos filios meos interfice anathemate, si non adduxero eum ad te: da ipsum in manibus meis, & ego reducam eum tibi. Et dixit; Non descendet filius meus vobiscum: quoniam frater ejus mortuus est, & ipse solus ipse relictus est ex matre sua; quòd si acciderit illi mors in via qua ibitis, tum descendere facietis senectutem meam cum mœrore in domum sepulchri. Fames autem prævalebat in terra. 39

Hieros. 36 *Et dixit illis Jacob pater eorum; Me orbâstis Josepho, ab hora qua missi eum ad vos non novi quis fuerit finis ejus, & Benjamin vos quæritis accipere, & ego teneor suscitare duodecim tribus.* 38 *Mors.*

CAP. XLIII.

1 ET factum est cum cessâssent comedere frumentum quod attulerant ex Ægypto, & dixit illis pater eorum; Revertimini, emite nobis parum frumenti. 2 Et dixit illi Juda, dicendo; Contestando contestatus est nos vir ille, dicendo; Non videbitis aspectum faciei meæ, si non fuerit frater vester minor vobiscum. 3 Si tu miseris fratrem nostrum nobiscum descendemus & ememus tibi frumentum. 4 Sin tu verò non miseris, non descendemus: nam vir dixit nobis; Non videbitis aspectum vultus mei, cùm non fuerit frater vester vobiscum. 5 Et dixit Israel; Cur malefeciſtis mihi, indicando viro illi an adhuc esset vobis frater? 6 Et dixerunt; Interrogando interrogavit vir ille de nobis, & de nostra prosapia, dicendo; An adhuc pater vester vivit? an est vobis frater? & indicavimus illi juxta ordinem horum verborum: an sciendo sciebamus quod diceret; Descendere facite fratrem vestrum? 7 Et dixit Juda Israeli patri suo; Mitte puerum mecum, ut surgamus & abeamus, & vivamus & non moriamur, etiam nos, etiam tu, etiam infantes nostri. 8 Ego fidejubeo pro eo, ex manu mea quæres ipsum: si non adduxero eum ad te, & statuero eum coram te, tum reus ero peccati coram te omnibus diebus. 9 Quoniam nisi cunctati essemus, reversi fuissemus jam duabus vicibus. 10 Et dixit illis Israel pater eorum; Si sic est, hoc facite: accipite de laudabili terræ & ponite in vasis vestris, & afferte viro illi munus: parum resinæ balsami, & parum mellis, ceræ, castanearum, olei nucum, & olei amygdalarum. 11 Sed & pecuniam duplicem tollite in manibus vestris: & pecuniam quæ reposita est in ore saccorum vestrorum reducite in manibus vestris; forsan per ignorantiam factum est.

8 *Ero procul ab inquirendo de pace patris mei omnibus diebus.*

11 *In duplo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

36 * گفت بایشان یعقوب پدري ایشان مرا سکلفیده کردید یوسف نیست او وشمعون نیست
37 او ومر بنیمین مي ستانید ابر من بودند همهي ایشان * گفت راوبن بپدري او بگفتن
مر دو پسراني من مرده بیني اگرنه آورم اویرا بتو بدده اویرا ابر دست من ومن باز گردانم
38 اویرا * گفت نه فرود شود پسري من اواز شما که برادري او بمرد واو بتنهاي او باقي ماند
وفراز رسد اویرا گزندي [براه] آنچه بروید دران وفرود آورید مرپیري من در اندوه بگور *

1 * فصل چل سوم * * وآن قحط گران در زمین * بود چون آنچه تمام کردند
2 بخوردن مر آن غلّه آنچه آوردند از مصر گفت بایشان پدري ایشان باز گردید بخرید بایما
3 اندك خورش * گفت باو یهوده بگفتن گواه گرفتن گواه گرفت در ایما آن مرد بگفتن نه
4 بینید روي من بجز برادري شما اواز شما * اگر هستي تو فرستا مر برادري ایما اواري
5 ایما فرود شویم وبخریم بتو خورش * واگر نیستي تو فرستا نه فرود شویم که آن مرد گفت
6 بایما نه بینید روي من بجز برادري شما اواز شما * گفت یسرال چرا بدي کردید بمن باگاه
7 کردن بمرد هنیز بشما برادر * گفتند پرسیدن بپرسید آن مرد بایما وبمولود ایما بگفتن
هنیز پدري شما زنده ها هست بشما برادر آگاه کردیم باو ابر قولي آن سخنهاي اینان ها دانستن
8 بدانیم که گوید فرود آورید مر برادري شما * گفت یهوده بیسرال پدري او بفرست آن کودك اواز
9 من برخیزیم وبرویم وبزییم ونه میریم نیز ایما نیز تو نیز طفلان ایما * میانجي شوم اویرا از دستي
من طلب کني اویرا اگرنه آورم اویرا بتو واستاده کنم اویرا پیشي تو خطا کرده باشم بتو همه
10 آن روزگاران * که اگرنه درنگ مي کردیم که اکنون باز مي گشتیم این دو بارها * گفت بایشان
11 یسرال پدري ایشان اگر همچنین اینجا این بکنید بستانید از تحفهي آن زمین در پیرایهاي شما
وفرود ببرید بمرد هدیه اندك طریاق واندك انگبین خربوب وبلّوط پسته وبادام *

Dixitq; iis Jaacob pater illorum; Me orbum fecistis, Joseph ipse non est, & Shimeon ipse non est, & Binjamin accipietis? in me fuerunt omnia illa. Locutus est itaque Reuben ad patrem suum, dicendo; Duos filios meos mortuos videbis, nisi tulero illum ad te: da eum in manum meam, & ego reducam eum. Dixit; Non descendet filius meus vobiscum: nam frater ejus mortuus est, et ipse solus per se reliquus mansit: & superveniet ei noxa in via quâibitis, & deducetis senectutem meam cum tristitia in sepulchrum. 36 37 38

CAP. XLIII.

PORRÒ fames gravis erat in terra. Fuitque, cùm finivissent edere frumentum quod attulerant ex Ægypto, dixit iis pater ipsorum; Revertimini, emite nobis pusillum cibi. Et locutus est ei Jehudah, dicendo; Contestando contestatus est in nos vir dicendo, Nequaquam videbitis faciem meam sine fratre vestro vobiscum. Si tu sis missurus fratrem nostrum nobiscum, descendemus & ememus tibi cibum. At si non sis tu missurus, non descendemus: vir enim dixit nobis; Haudquaquam videbitis faciem meam sine fratre vestro vobiscum. Dixit Israel, Quare malum feciſtis mihi notificando viro an adhuc vobis esset frater? Responderunt, Interrogando interrogavit vir de nobis & de genere nostro, dicendo; An etiam pater vester vivus est? an est vobis frater? & notificavimus ei juxta sententiam verborum istorum. Numquid cognoscendo cognosceremus quòd diceret, Deducite fratrem vestrum? Dixit Jehudah ad Israel patrem suum; Mitte puerum mecum, & surgentes pergemus: vivemúsque, & non moriemur, etiam nos, etiam tu, etiam parvuli nostri. Mediator fiam pro eo, de manu mea requires eum: si non attulero eum ad te, statuamque eum ante te, peccati reus ero tibi omnibus diebus. Quòd si non moram feciſſemus, certè jam reversi fuissemus his duabus vicibus. Dixit eis Israel pater eorum; Si ita hîc, istud facite, tollite de præstantissimis terræ in vasis vestris, et deferte vivo munus, parum theriacæ, & parum mellis, stiliquas aggl'ndes, pistacia ac amygdala. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

12 ואת אחיכם ויַת אָחוכון דְּבָרוּ וְקוּמוּ תובוּ לְוַת גַּבְרָא : ואל שדי וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן
13 לָכוֹן רַחֲמִין קֳדָם גַּבְרָא וְיִפְטוֹר לְכוֹן
יַת אֲחוכון חוֹרָנָא וְיַת בִּנְיָמִין וַאֲנָא הָא
כְבַר אִתְפַּשְׁרִית בְּרוּחַ קוּדְשָׁא אֲרוּם אִין
אִתְכְּלִית עַל יוֹסֵף אִיתְכַּל עַל שִׁמְעוֹן
וְעַל בִּנְיָמִן : ויקחו ונסיבו גוברייא יַת דּוּרוֹנָא הָדָא וְעַל חַד תְּרִין כַּסְפָּא נְסִיבוּ
בִּידֵיהוֹן וְדָבְרוּ יַת בִּנְיָמִין וְנָחֲתוּ לְמִצְרַיִם וְאִיתְעַתְּדוּ קֳדָם יוֹסֵף : וירא וחמא
יוֹסֵף עִמְּהוֹן יַת בִּנְיָמִין וַאֲמַר לְמְנַשֶּׁה דְּמְמָנָא אַפִּיטְרוֹפּוֹס עַל בֵּיתֵיהּ אָעֵיל יַת
גּוּבְרַיָּא לְבֵיתָא וּפְרַע בֵּית נִיכְסָתָא וְסַכ נִיכְסָתָא וְאַתְקֵן תַּבְשִׁילָא בְּאַפֵּיהוֹן
אֲרוּם עִמִּי יֵיכְלוּן גּוּבְרַיָּא בְּאִישׁוֹן שֵׁירוּתָא דְּטִיהֲרָא : ויעש וְעָבַד גַּבְרָא הֵיכְמָא
דְּאֲמַר יוֹסֵף וְאָעִיל גַּבְרָא יַת גּוּבְרַיָּא לְבֵית יוֹסֵף : ויראו וּדְחִילוּ גּוּבְרַיָּא אֲרוּם
אִיתְעֲלוּ לְבֵית יוֹסֵף וַאֲמָרוּ עַל עִסְק כַּסְפָּא דְּתָב לְטוּנָּא בְּקַדְמֵיתָא אֲנָן מְחַעְלִין
לְמִתְעַקְפָא עֲלָן וּלְמִרְמֵינָא עֲלָן וּלְמִקְנֵי יָתָן לְעַבְדִין וּלְמֵיסַב יַת חֲמָרָנָא : וינשו
וקריבו לְוַת גַּבְרָא דְּמְמָנָא אַפִּיטְרוֹפּוֹס עַל בֵּית יוֹסֵף וּמַלִּילוּ עִמֵּיהּ בִּתְרַע בֵּיתֵיהּ :
19 ויאמרו וַאֲמָרוּ בְּמֵטוּ מִנֵּהּ רְבּוֹנִי מֵיחַת נְחֵיתְנָא בְּקַדְמֵיתָא לְמִזְבַּן עִיבּוּרָא :
20 ויהי וַהֲוָה כַּד מָטֵינָא לְבֵית מְבָתוָתָא וּפְתַחְנָא יַת טוּנָּא וְהָא כְּסַף גְּבַר בְּפוּם טוּנֵיהּ
21 כַּסְפָּנָא בְּמַתְקְלֵיהּ וְאַתֵיבְנָא יָתֵיהּ בִּידָנָא : וכסף וְכַסְפָּא חוֹרָנָא אַחֵיתְנָא בִּידָנָא
לְמִזְבּוֹן עִיבּוּרָא לָא יְדָעְנָא מַן שַׁוִּי כַסְפָּנָא בְּטוּנָּנָא : ויאמר וַאֲמַר שְׁלֵם לְכוֹן מַן
רְבּוֹנִי לָא תִּדְחֲלוּן אֱלָהֵיכוֹן וֵאלָהָא דְּאֲבוּכוֹן יְהַב לְכוֹן סִימָא בְּטוּנֵיכוֹן כַּסְפְּכוֹן
אֲתָא לְוָתִי וְאַפֵּיק לְוָותְהוֹן יַת שִׁמְעוֹן : ויבא וְאָעִיל גַּבְרָא יַת גּוּבְרַיָּא לְבֵית יוֹסֵף
24 וְיַהַב מַוֵי וּשְׁזִינוּ רַגְלֵיהוֹן וְיַהַב אַסְפַּסְתָּא לַחֲמוֹרֵיהוֹן : ויכינו וְאַתְקִינִין יַת דּוּרוֹנָא
עַד מֵיעַל יוֹסֵף בְּשֵׁרוּתָא דְּטִיהֲרָא אֲרוּם שְׁמָעוּ מְנָּהּ אֲרוּם תַּמָּן יִסְעֲדוּן לַחְמָא :
25 ויבא וְעָל יוֹסֵף לְבֵיתָא וְאַיְלוּ לֵיהּ יַת דּוּרוֹנָא דִּבְיָדֵיהוֹן לְבֵיתָא וּסְגִידוּ לֵיהּ עַל
26 אַרְעָא : וישאל וּשְׁאֵיל לְהוֹם לְשָׁלֵם וַאֲמַר הַשְׁלֵם לַאֲבוכון סָבָא דַּאֲמַרְתּוּן לִי
27 הַעוֹד קַדּוֹן קַיָּם : ויאמרו וְאָמְרוּ שְׁלֵם לְעַבְדָּךְ לַאֲבוּנָא עַד כְּדוֹן הוּא קַיָּם וְנָחֵנוּ
28 וּסְגִידוּ : וישא וּזְקַף יַת עֵינוֹי וַחֲמָא יַת בִּנְיָמִן אָחוֹי בַּר אִמֵּיהּ וַאֲמַר הֲדֵין אֲחוכון
זְעִירָא דַּאֲמַרְתּוּן לִי וַאֲמַר מִן קֳדָם יְיָ יְרַחֵם עֲלָךְ בְּרִי :

12 Et fratrem vestrum accipite : & surgite, revertimini ad virum illum.
13 Et Deus omnipotens det vobis misericordiam coram viro illo, ut dimittat vobis fratrem vestrum alium & Binjamin : & ego ecce jam ante certior factus sum per spiritum sanctum, quòd si orbarer Josepho, orbarer etiam Simeone & Binjamin.

Hieros. 13. *Et ego quemadmodum non sum orbatus Josepho filio meo, sic non orbabor amplius Simeone nec Binjamin.*

14 Et acceperunt viri munus hoc, & duplicem pecuniam sumpserunt in manus suas, & acceperunt Binjamin : & descenderunt in Ægyptum, & statuerunt se coram Joseph.
15 Et vidit Joseph cum illis Binjamin : & dixit Manassi, quem constituerat præfectum super domum suam ; Introduc viros illos in domum : & aperi domum mactationis, & auser nervum luxatum, & para condimentum coram illis ; quoniam mecum comedent viri illi in tempore prandii meridiani.
16 Et fecit vir ille quemadmodum dixerat Joseph : & introduxit vir ille viros illos in domum Josephi.
17 Et timuerunt viri illi, quoniam introducti essent in domum Josephi : & dixerunt ; Propter pecuniam quæ reposita fuit in saccos nostros in principio, nos introducti sumus : ut callidè circumveniat nos, ut judicium exerceat contra nos, & ut vendat nos in servos, tollátque asinos nostros.
18 Et accesserunt ad virum qui constitutus erat præfectus super domum Joseph : & loquuti sunt cum eo in porta domus ejus.
19 Et dixerunt ; Obsecro domine mi, descendendo descendimus primò ad emendum frumentum.
20 Et accidit quando venimus in domum diversorii nostri, tum aperuimus saccos nostros, & ecce argentum viri in ore sacci sui, argentum nostrum secundùm pondus suum : & reportavimus ipsum in manu nostra.
21 Et argentum aliud detulimus in manu nostra ad emendum frumentum : non novimus quis posuerit argentum nostrum in saccis nostris.
22 Et dixit ; Pax vobis, à domino meo ne timeatis ; Deus vester & Deus patrum vestrorum dedit vobis thesaurum in saccis vestris, argentum vestrum venit ad me : & eduxit ad eos Simeon.
23 Et introduxit vir ille viros illos in domum Josephi ; & dedit aquas, & lavârunt pedes suos, & dedit migma pro asinis eorum.
24 Et præparaverunt munus, donec venisset Joseph ad prandium meridiei : quoniam audiverant ab eo, quod ibi comesturi essent panem.
25 Et venit Joseph domum, & obtulerunt ei munus quod erat in manu illorum in ipsa domo : procidérúntque coram illo in terram.
26 Et interrogavit eos de pace, & dixit ; Num pax est patri vestro seni, de quo dixistis mihi ? num adhuc jam vivit ?
27 Et dixerunt ; Pax servo tuo patri nostro, adhuc vivit : & incurvati sunt, & adoraverunt.
28 Et levavit oculos suos, & vidit Binjamin fratrem suum, filium matris suæ, & dixit ; Num iste est frater vester minor de quo dixistis mihi ? & ait ; A facie Domini misericordia veniat super te, fili mi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * وسيم دوبخشه بستانيد در دست شما و مر آن سيمي بار كشته در دهاني خورجين شما بار گردانيد
13 در دستي شما مگر غلطيست او * و مر برادري شما بستانيد و برخيزيد و بار گرديد بآن مرد
14 * وخداي شدّي بدهد بشما رحمتها پيش آن مرد و بفرستد بشما مر برادري شما ديگر [و مر
15 بنيمين] و من چون آنچه سكلفيده بودم سكلفيده ترشدم * بستاندند آن مردمان مر آن هديه
آن اين دو بخشهي سيم بستاندند در دست ايشان و مر بنيمين و برخاستند و فرود شدند
16 بمصر بياستادند پيش يوسف * بديد يوسف اوار ايشان مر بنيمين گفت بآنچه ابر خانهي او بياور
مر آن مردمان بآن خانه و كشتن كن كشش و آراسته كن كه اوازي من بخورند آن مردمان در نيم
17 روز * بكرد آن مرد چون آنچه گفت يوسف بياورد آن مرد مر آن مردمان بخانهي يوسف *
18 بترسيدند آن مردمان كه آورده شدند خانهي يوسف گفتند ابر سبب آن سيمي آن بار گشته در خورچينهاء
ايما در اوّل ايما آورده شده گان ببهانه جستن ابر ايما و بشكنجه كردن ابر ايما و بستاندن ايمارا
19 بندگان و مر خرهاي ايما * نزديك شدند بآن مرد آنچه ابر خانهي يوسف سخن گفتند باو درگهي
20 آن خانه * گفتند حاجت خداوند من فرود شدن فرود شديم در اوّل بخريدن خورش * بود كه
21 بيامديم بآن منزل جا بگشاديم مر خورچيني ايما و اينك سيمي مرد در خورچين او سيمي ايما در
22 وزن او بار گردانديم اويرا در دستي ايما * و سيمي ديگر فرود آورديم در دستي ايما بخريدن خورش
23 نه دانستيم كه بنهاد سيمي ايما در خورچينهاي ايما * گفت سلامتي بشما نه ترسيد خداي شما
24 و خداي پدري شما بداد بشما بخنيده در خورچينهاي شما سيمي شما بيامد بمن بيرون آورد
25 بايشان مر شمعون * بياورد آن مرد مر آن مردمان بخانهي يوسف بداد آب بشستند پاهاي ايشان
26 بداد علف بدرازگوشان ايشان * آراسته كردند مر آن هديه تا آمدن يوسف در نيم روز كه شنيدند
كه آنجا بخورند نان * بيامد يوسف بآن خانه بياوردند باو مر آن هديه آنچه در دستي ايشان بآن خانه
27 سجود كردند باو بزمين * بپرسيد بايشان بسلامتي گفت ها سلامت پدري شما آن پير آنچه گفتيد
28 هنيز او زنده * گفتند سلامت ببندهي تو بپدري ايما نيز او زنده ركوع كردند و سجود كردند *

Et argenti duplicē portionē accipite in manu vestra, et argentū reductum in ore sacci vestri referte in manu vestra, fortassis error fuit. 12
Fratrem quoque vestrum accipite, & surgite & revertimini ad virum. 13
Et Deus Shaddai det vobis misericordias in conspectu viri : & remittat vobis fratrem vestrum alium, et Binjamin : ego autē quemadmodum orbatus fui, orbatior fio. 14
Acceperunt itaque viri munus istud, et duplicem portionē argenti acceperūt in manu sua, & Binjamin : & surrexerunt, atque descenderunt in Ægyptum, steterúntque coram Joseph. 15
Videns autem Joseph cum eis Binjamin, dixit ei qui erat super domum suam ; Introduc viros in domum, et mactā mactationem, et paratam fac, quia mecum comedent illi viri in meridie. 16
Et fecit vir quemadmodum dixerat Joseph, introduxitq; vir ipsos viros in domū Joseph.
Timentes autem viri cùm introducti fuissent in domū Joseph dixerunt ; Causâ argenti reducti in saccis nostris in principio, sumus introducti : ad prætextum quærendum contra nos, & ad tormentum exercendum super nos, & ad capiendum nos in servos, & asinos nostros. 17
Quocirca *appropinquantes viro qui super domum Joseph, sermonē habuerunt cum eo in limine domûs, Dicentes ;* 18
Quæsumus domine mi, descendendo descendimus in principio ad emendum cibum : Fuitque, cùm venissemus ad diversoriū, aperuimus saccos nostros, et ecce argentum cujusq; in sacco suo, argentum inquam *nostrum in pondere suo : retulimus illud in manu nostra.* 19
Et argentum aliud detulimus in manu nostra, ad emendum cibum : nescimus quis posuit argentum nostrum in saccis nostris. 20
Respondit ; Pax vobis, ne timeatis : Deus vester, & Deus patris vestri dedit vobis thesaurum in saccis vestris : argentum vestrū pervenit ad me. 21
Et *eduxit ad eos Shimeon.* 22
Introduxit itaque *vir illos viros in domum Joseph, dedítq; illis aquam, & lavârunt pedes suos, deditque pabulū asinis eorum.* 23
Et paratum fecerunt munus aduſq; adventum Joseph meridie : audierant enim quòd illic comesturi essent panem. 24
Veniente igitur *Joseph domum, attulerunt ei munus quod in manu ipsorū ad domum : & reverentiam exhibuerunt ei in terram.* 25
Et *interrogavit eos de salute dicens ; Num salus est patri vestro seni de quo dixistis ? num adhuc ipse vivens est ? Respondérūt ;* 26
Salus est servo tuo patri nostro, adhuc ipse vivens est : inclinantésque se reverentiam exhibuerunt. 27 28

בראשית מד

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

29 וימהר ואוחי יוסף ארום רחשו רחמוי על אחוי ובעא למבכי ועל לקיטונא ועל לקטונה׃ 30 ושגני׃

29 Et festinavit Joseph, quoniam movebantur miserationes ejus super fratre suo, & quæsivit ut fleret: & ingressus est in cubiculum dormitorium, & flevit ibi. 30 Et lavit facies suas à lachrymis, & exiit: & accelera-

29. *In cubiculum.* 30 *Et lavit.*

30 דבי מרמקא ובכא תמן׃ וירחץ ושגג אפוי מן דמעון ונפק ואוזדרו ואמר שוו לחמא׃ 31 וישמו ושויו ליה בלחודוי ולהון בלחודיהון ולמצראי דאכלין עמיה בלחודיהון ארום לא כשרין מצראי למיכול עם יהודאי לחמא ארום בעירא דמצראי דחלין ליה יהודאי אכלין׃ 32 ושבו ואתחזו קדמוי רבא כהילכת רבנותיה ועיירא כהילכת עיירותיה והוה נקיט בסנפא דכספא בידיה ומקשקש כמנחש בנהא דלאה סדר מציטרא חדא ובנהא דזילפה מציטרא חדא ובנהא דבלהה מצטרא חדא ובנימין בר רחל סדר לצטריה ותמהו גוברייא אינש בחבריה׃ 33 ושא ונטל חולקין מעל פתוריה ושדרינון מן קדמוי לקדמיהון וסנא חולקא דבנימין מן חולקי כלהון חמשא חולקין חולק חד חולקיה וחולק חד מן דיליה וחולק חד מן אנתתיה ותרין חולקין מן תרין בפוי ושתיו ורוו עמיה דמן יומא דאתפרשו מניה לא שתו חמרא לא הוא ולא הינון עד יומא ההוא׃

29 Et festinavit Joseph, quoniam movebantur miserationes ejus super fratre suo, & quæsivit ut fleret: & ingressus est in cubiculum dormitorium, & flevit ibi. 30 Et lavit facies suas à lachrymis, & exiit: & accelera-

30 ravit, & dixit; Ponite panem. Et posuerunt illi seorsum, & illis seor-

31 sum: & Ægyptiis qui comedebant cum eo seorsum; quoniam non recti Ægyptii ut comedant cum Judæis panem, quoniam bestiam quam Ægyptii venerantur Judæi comedunt. Et per circuitum sederunt co-

32 ram eo, major juxta consuetudinem majoritatis suæ, minor verò juxta morem minoritatis suæ: & tenebat calicem argenteum in manu sua, & sonitum edebat tanquam divinans, filios Leæ ordinabat à latere uno, & filios Zilpæ à latere alio, & filios Bilhæ à latere alio, Binjamin autem filium Rachelis ordinavit ad latus suum: & admirati sunt viri illi inter sese. Et levavit portiones de mensa sua, & 33 misit eas de *iis quæ* coram ipso *erant dans* ante eos, & aucta est portio Binjamin præ portionibus omnium eorum quinque portionibus; portio una erat portio ejus, portio altera ab ipso, portio tertia ab uxore ejus, & duæ portiones à duobus filiis ejus: & biberunt & inebriati fuerunt cum eo; quia à die quo separati erant ab ipso non biberant vinum, non ipse nec ipsi, usque ad illum diem.

מד

CAP. XLIV.

1 ויצו ופקיד ית מנשה דממנא אפיטרופוס על ביתיה למימר מלי ית דיסקיי גוברייא עיבורא היכמא דאינון יכלין לסובלא ושוי כסף גבר בפום טוניה׃ 2 וית ויתי אוניני אונבין דכספא שוי בפום טונא דזעירא ית כסף זבינוי ועבד כפתגמא דיוסף דמליל׃ 3 הבקר צפרא נהיר וגברייא איתפטרו הינון וחמריהון׃ 4 הינון נפקו מן קרתא לא ארחיקו ויוסף אמר למנשה די ממנא אפיטרופוס על ביתיה קום רדף בתר גוברייא ותדביקינון ותימר להום למא שלימתון בישתא חולף טבתא׃ 5 הלא הלאדין דהוה שתי רבוני ביה והוא מטיירא הוה מטייר ביה׃ 6 אבאשתון מה דעבדתון׃ וישנם ואדביקינון ומליל עמהון ית כל פתגמיא האלין׃ 7 ואמרו ליה למא ימליל רבוני כפתגמיא האלין חס לעבדך מלמעבד כפתגמא הדין׃ 8 הן הא כספא דאשכחנא בפום טונא אתיבניה לך מארעא דכנען ואיכדין ניננוב מבית רבונך מנין דכסף או מנין דדהב׃ 9 אשר די ישתכח עמיה מעבדך ויהי חייב קטול ואוף אנן נהי לרבוני לעבדין׃

1 Et præcepit Manassi, qui constitutus erat præfectus super domum suam, dicendo; Imple saccos virorum illorum frumento, quantum ferre possint: & pone argentum viri in ore sacci sui. Et scyphum meum, 2 scyphum argenteum, pone in ore sacci minoris, & argentum emptionis suæ: & fecit secundùm verbum Josephi, quod loquutus erat. Orto 3 mane viri illi dimissi sunt, ipsi & asini eorum. Ipsi exierant ex civita- 4 te, nec procul aberant, cum Joseph diceret Manassi, qui constitutus erat præfectus super domum suam; Surge, persequere post viros illos, & cum apprehenderis eos, dices ad eos; Cur reddidistis malum pro bono?

Hieros. 5 *Et ipse augurando auguratur in eo.*

5 An non hic est in quo bibebat dominus meus, & ipse augurando augurabatur in eo: malè egistis, id quod fecistis. Et apprehendit 6 illos, & loquutus est cum illis omnia verba ista. Et dixerunt illi; Cur 7 loquitur dominus meus secundùm verba ista? absit servis tuis nè faciant secundùm verbum hoc. Ecce argentum quod inveneramus in ore sacco- 8 rum nostrorum, reportavimus eam tibi è terra Canaan: & quomodo furaremur ex domo domini tui vasa argentea aut vasa aurea. Is ex servis 9 tuis, apud quem invenietur, reus erit capitis: & etiam nos erimus domino meo in servos.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 * برداشت چشماني اوبديد مر بنيمين برادري اوپسري مادري او * گفت ها اين برادري شما
30 آن خرد آنچه گفتيد بمن گفت خدا ببخشد ترا پسري من * شتاب كرد يوسف كه بر جوشيدند
31 سفقتهاي اوببرادري اوطلب كرد بگريستن بيامد بآن گنجينه بگريست آنجا * بشست روي او
32 بيرون آمد صبر كرد گفت بنهيد نان * بنهادند اوبتنهاي اوو ايشان بتنهاي ايشان و بمصريان
آن خوران اواز او بتنهاي ايشان كه نه توانند آن مصريان بخوردن اواز آن عبريان نان كه
33 مكروهي آن بمصريان * بنشستند بپيش او آن نخست زاد چون نخست زادي او وآن كهتر چون
34 كهتري او حيرت شدند [مردمان] مرد بياري او * برداشت بخشها ازنزد روي او بايشان بسيار
كرد بخشي بنيمين ازبخشهاي همهي ايشان پنج بخشها بياهنجيدند ومست شدند اواز او *

* فصل چهل وچارم * * بفرمود آنچه ابر خانهي او بگفتن پركن مر خورچينهاي آن مردمان
1 خورش چون آنچه توانند برداشتن وبنه سيمي مرد دردهاني خورچين او * ومر جامي من جامي
2 آن سيم بنهي دردهاني خورچيني آن خرد ومر سيمي غلّهي او بكرد چون سخني يوسف آنچه
3 4 سخن گفت * آن بامداد روشن شد وآن مردمان فرستاده شدند ايشان وخرهاي ايشان * ايشان
بيرون شدند مر آن شهر نه دور شدند ويوسف گفت بآنچه ابر خانهي او برخيز وبتاز
5 پسي آن مردمان وبرسي ايشانرا وبگوي بايشان چرا باز توختيد بدي بدلي نيكوي * هانه
[اين] آنچه بياهنجد خداوندي من درو واو فال گرفتن فال گيرد درو بدي كرديد
6 7 آنچه كرديد * برسيد ايشانرا سخن گفت بايشان مر آن سخنهاي آن اينان * گفتند باو
چرا سخن گويد خداوند من چون سخنهاي آن اينان معاذ آله ببندگاني تواز كردن چون
8 سخن اين * اينك سيم آنچه يافتيم دردهان خورچيني ما بازگرديم بتو از زمين كنعن
وچگونه بدزديديم از خانهي خداوندي تو سيم يا طلا * آنچه يافته شود اواز او ازو
بندگاني تو ومير وهنيز ايما باشيم بخداوندي من ببندگان *

29 *Sublatis autem oculis suis, vidit* 29
Binjamin fratrē suum filium matris suæ, dixitque; Num iste est frater vester parvus de quo dixeratis mihi? subdiditque, Deus misereatur tibi fili mi. Tum *festinationem fecit Jo-* 30
seph, (quia fervebant miserationes ejus ad fratrem suum,) quæsitoque ad flendum loco, ingressus in penetrale, flevit ibi. Postea, *lo-* 31
tâ facie suâ, foràs venit, & abstinuit, dicens; Apponite panem. Et 32
apposuerunt ei solùm per se, & illis solùm per sese, & Ægyptiis comedentibus cum eo, solùm per sese: non cum possunt Ægyptii comedere cum Ebræis panem, quia abominatio est illud Ægyptiis. Sederunt itaque co- 33
ram illo, primogenitus secundùm primogenituram suam, & minor secundùm minoritatem suam: & admirati sunt viri, quisque ad socium suum. Tulitque partes à conspectu 34
suo, ad illos, & multiplicavit partem Binjamin præ partibus omnium illorum quinque partibus: bibentésque inebriati sunt cum illo.

CAP. XLIV.

1 *Præcepit autem ei qui super domum suam, dicendo; Imple saccos virorum cibo, sicut potuerint ferre, ac pone argentum cujusque in ore sacci sui. Et poculum meum, poculum* scil. 2
argenteum pones in ore sacci Junioris, & argentum frumenti sui: fecitque juxta verbum Joseph quod locutus fuerat. Manè illuxit, & viri 3
dimissi sunt, ipsi & asini eorum. Illicq; 4
egressi erant urbem, neque procul aberant, tunc Joseph dixit ei qui super domum suam; Surge, & sectare post viros, cumque perveneris ad eos, tum dices eis; Quare rependistis malum pro bono? Nónne hoc est quo bibit 5
dominus meus? ipse quoq; augurando auguriū captat per illud: malè fecistis quod fecistis. Perveniens itaque 6
ad illos locutus est iis verba ista. Responderunt ei; Cur loquitur domi- 7
nus meus secundùm verba ista? avertat Deus servos tuos à faciendo juxta verba ista. En argentum 8
quod invenimus in ore saccorum nostrorum, retulimus ad te è terra Chenaan: quomodò ergò furati essemus è domo domini tui argentum vel aurum? Apud quem invenietur è 9
servis tuis, moriatur quidem: & etiam nos erimus domino meo in servos.

10 ויאמר וַאֲמַר אוף כְּדֵין הַי בְּפִתְגָמֵיכוֹן כֵּן יְהֵי דְישְׁתְּכַח עִמֵּיהּ יְהֵי לִי עַבְדָּא וַאֲתוּן
11 חֲהוֹן זַכָּאִין : וימהרו וְאוֹחִיאוּ וְאָחִיתוּ גֶּבֶר טוּנֵיהּ לְאַרְעָא וּפָתְחוּ גֶּבֶר טוּנֵיהּ :
12 ויחפש וּפְשְׁפֵּשׁ בְּרָאוּבֵן שָׂרִי וּבִבְנְיָמִין ירושלמי 12 וּפְשְׁפֵּשׁ :
פָּסַק וְאִישְׁתְּכַח אוּנְבִין בְּטוּנָא דְבִנְיָמִין :
13 ויקרעו וּבְזָעוּ לְבוּשֵׁיהוֹן וְאִיתְיְהַב לְהוֹן כּחַ גְּבוּרְתָּא וְטָעֲנוּ גֶּבֶר עַל חֲמָרֵיהּ וְתָבוּ
14 לְקַרְתָּא : ויבא וְעַל יְהוּדָה וְאָחוֹהִי לְבֵירַת יוֹסֵף וְהוּא עוֹד כְּדוֹן חַמָּן וְנָפְלוּ קֳדָמוֹי
15 עַל אַרְעָא : ויאמר וַאֲמַר לְהוֹם יוֹסֵף מָה עוּבְדָא הָדֵין דַּעֲבַרְתּוּן הֲלָא יְדַעְתּוּן
אֲרוּם מְטַיְּרָא יְטַיֵּר גֶּבֶר דְּכָוָותִי : ואמר וַאֲמַר יְהוּדָה מָה נֵימַר לְרִבּוֹנִי עַל 16
כַּסְפָּא קֳדָמָאֵי וּמָה נְמַלֵּיל עַל כַּסְפָּא בַּתְרָאֵי וּמָה נְזַדַּכֵּי עַל אוּנְבִין מִן קֳדָם
יְיָ אִשְׁתְּכַח חוּבָא עַל עַבְדָּךְ הָא אֲנַחְנָא עַבְדִין לְרִבּוֹנִי אוּף אֲנַן וּמַאן דְּאִשְׁתְּכַח
בַּלִּיוָא בִּידֵיהּ : ויאמר וַאֲמַר חַס לִי מִלְמֶעְבַּד דָּא גַּבְרָא דְּאִשְׁתְּכַח בַּלִּיוָא בִּידֵיהּ 17
הוּא יְהֵי לִי עַבְדָּא וְאַתּוּן סוּקוּ לְשְׁלָם לְוָת אֲבוכוֹן :

פ פ פ

ויגש וּקְרִיב לְוָתֵיהּ יְהוּדָה וַאֲמַר 18
ירושלמי 18 וּקְרִיב לְוָתֵיהּ יְהוּדָה
בְּמֵטוּ רִבּוֹנִי יְמַלֵּיל בְּמֵטוּ עַבְדָּךְ פִּתְגָמָא וַאֲמַר בְּבָעוּ מִנָּךְ רִבּוֹנִי יְמַלֵּיל כְּעָן עַבְדָּךְ
בְּמִשְׁמְעֵיהּ דְּרִבּוֹנִי וְלָא יִתְקוֹף רוּגְזָךְ פִּתְגָם בְּמִשְׁמְעֵיהּ דְּרִבּוֹנִי וְלָא יִתְקַף
בְּעַבְדָּךְ אֲרוּם מִן שַׁעְתָּא דְאַתֵינָן לְוָתָךְ רוּגְזָךְ בְּעַבְדָּךְ הֲלָא מִן זְמָנָא קַדְמָיָא
הַוָת אָמַר לַן מִן קֳדָם יְיָ אֲנָא דָחִיל דְּנַחְתִּנָן לְוָתָךְ לְמִצְרַיִם הֲוֵיתָא אָמַר
וּכְרוּן חִזְרוּן דִּינָךְ לְמֶהֱוֵי מְרֵמָיִן לָן מִן קֳדָם יְיָ אֲנָא דָחִיל וְכִדוּ חֲזִרוּ דִינָךְ
לְרִיבְנוּי דְפַרְעֹה : 19 אדוני רִבּוֹנִי 19 לְמֶהֱוֵי מְרֵמָיִן דִּינָךְ וְכִדְנָן חֲזָרוּ
שְׁאֵיל יַת עַבְדּוֹי לְמֵימַר הַאִית לְכוֹן דִּינָךְ לְרִיבְנוּי דְפַרְעֹה :
אַבָּא אוֹ אָחָא :

הֲלָא אֲנָא מְשְׁתַּבַע בְּחַיֵּי רֵישֵׁיהּ דְּאַבָּא וְלֵית אֲנָא מְשַׁקַּר דְּאִין שְׁלִיף אֲנָא חַרְבִּי
מִן גּוֹ תֵּיקָא לֵית אֲנָא מְהֵזִיר יְתֵהּ לְתֵיקָא עַד זְמַן דְּנִסְתְּלֵי כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם
קְטוֹלִין לֵית אֲנָא מְהֵזִיר יְתֵהּ לְתֵיקָא עַד זְמַן דְּנַעְבִּיד כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם צְדוּ מִן
דְּיוּר מִנָּךְ קֳדָמוֹי אֲנָא מְשֵׁרֵי וּמְפַרְעֹה רַבָּךְ אֲנָא מְחַסֵּיל עַל מְנַת מֶעְבַּד עַל
כּוּרְחֵיהּ דְּאַבָּא אוֹ דִלְמָא דְּלָא אִשְׁתְּמַע לָךְ וְלָא אֲתַנִי לָךְ מָה דַּעֲבַדוּ תְּרֵין אָחוֹי
שִׁמְעוֹן וְלֵוִי דְעַלוּ לִכְרַכָּא דִשְׁכֶם דְּהַוָה יָתִיב בִּשְׁלָוָה וְקַטָלוּ כָּל דְּכוּרָא לְפִתְגָם
דְּחָרֵב עַל יְדֵי דְסָאִיבוּ לְדִינָה אֲחָתְהוֹן דְּלָא הַוְיָא מִתְמַנְיָא בְּשִׁבְטַיָּא וְלָא מְקַבְּלָא
חוּלָקָא וַאֲחַסְנָא עִמָּן בְּפִלּוּג אַרְעָא עַל חַד כַּמָּה וְכַמָּה דִבְנְיָמִין אֲחוֹנָן מִתְמַנֵי
עִמָּן בְּשִׁבְטַיָּא וּמְקַבֵּל חוּלָק וַאֲחַסְנָא עִמָּן בְּפִלּוּג אַרְעָא וַאֲנָא דַחֲיֵילִי קְשֵׁי מִדִּידְהוֹן
דַּעֲרָבִית לְטַלָיָא מִן יְדוֹי דְאַבָּא וַאֲמָרִית לֵיהּ אִין לָא אֵיתִית יָתֵהּ לְוָתָךְ וַאֲקִימִית
יָתֵהּ קֳדָמָךְ נֶהֱוִי חָטֵי לָךְ וּמְרָחֵק מִן שְׁאֵילַת שְׁלָמָךְ כָּל יוֹמַיָּא אוֹ דִלְמָא דְּלָא
אִשְׁתְּמַע לָךְ וְלָא אֲתַנִי לָךְ אֲרוּם מַלְכִין וְשִׁלְטוֹנִין אֲנָן כְּוָתָךְ בְּאַרְעָא דְכְנָעַן :
19 כַּד חֲמָא יוֹסֵף חֲבִיבָא וַיְקִירָא דְסַלִּיקַת גְּבוּרְתֵּיהּ דִּיהוּדָה אֲחוֹי וְנָפְקִין
שַׁעְרָתֵיהּ דְּלִבֵּיהּ וּבְזָעוּ לְבוּשֵׁיהּ בֵּיהּ בְּשַׁעְתָּא דְמַנַּשֵּׁה בּוּכְרֵיהּ וּרְפַס
בְּמִסְאֲנֵיהּ וְרָעֲדַת כָּל פְּלָטִין דְּיוֹסֵף בֵּיהּ בְּשַׁעְתָּא אֲמַר יְהוּדָה אִלּוּלֵי דַּהֲוָה עֲלַע
מִן בֵּירַת אַבָּא לָא הֲוָה כְּשַׁר לְמֶעְבַּד כֵּן בְּכֵדִין שְׁרֵי יְהוּדָה מְרַכֵּיךְ בְּמִלּוֹי וַאֲמַר
רִבּוֹנִי שְׁאֵל יַת עַבְדּוֹי לְמֵימַר הַאִית לְכוֹן אָב אוֹ אָח :

SECT. XI.

10 Et dixit ; Etiam ita ſecundùm verba veſtra ſic erit : is apud quem inven-
11 tus fuerit erit mihi ſervus, & vos eritis innocentes. Et feſtinârunt &
depoſuerunt quiſque ſaccum ſuum in terram, & aperuerunt quiſque ſac-
cum ſuum. Et ſcrutatus eſt, in 12
Ruben incepit & in Binjamin finiit, Hier. 12. *Et ſcrutatus eſt.*
& inventus eſt ſcyphus in ſacco
Binjamin. Et ſciderunt veſtimenta ſua, & data eſt illis virtus fortitudi- 13
nis, & onerârunt quiſque aſinum ſuum, & reverſi ſunt in civitatem. Et 14
ingreſſus eſt Juda & fratres ejus in domum Joſephi, & ipſe adhuc jam ibi
erat, & prociderunt coram eo in terram. Et dixit illis Joſeph ; Quale 15
eſt opus hoc quod feciſtis ? Annon nôſtis quod augurando auguratur
mihi ſimilis ? Et dixit Juda ; Quid dicemus domino meo de argento pri- 16
ori ? & quid loquemur de argento poſteriori ? & quomodo juſtificabimur
de ſcypho ? à facie Domini inventum eſt peccatum contra ſervos tuos ;
ecce nos ſervi domino meo, etiam nos, etiam ille in manu cujus inventus
eſt ſcyphus. Et dixit ; Abſit mihi quominus faciam hoc, vir in cujus 17
manu inventus fuit ſcyphus, ipſe mihi erit ſervus, & vos aſcendite in
pace ad patrem veſtrum.

18 Et acceſſit ad eum Juda, dicens ; Obſecro domine mi, loquatur obſe-
cro ſervus tuus verbum ad auditum domini mei, neque commoveatur
ira tua adverſus ſervum tuum : quoniam ab hora qua venimus ad te
dixiſti nobis ; A facie Domini ego timeo, & jam redeunt judicia tua,
ut ſint ſimilia principum Pharaonis. Dominus meus interrogavit ſervos 19
ſuos dicendo ; An eſt adhuc vobis pater aut frater ?

Hieroſ. 18. *Et acceſſit ad eum Juda, & dixit ; Obſecro te domine mi, loquatur nunc ſervus tuus ſermonem ad auditum ipſius domini mei, neque exardeat ira tua in ſervum tuum : annon à tempore prio-ri, quo nos deſcendimus ad te in Ægyptum, dicebas nobis ; A facie Domini ego timeo ? nunc autem redeunt judicia tua, ut ſimilia ſint judiciis Pharaonis domini tui per quem juras : quoniam ego ſum honorabilis* eſt *ſicut Pharao dominus tuus, per quem juras. Annon ego jurare poſſum per vitam capitis patris mei nec mentiar ? quòd ſi extraxero ego gladium meum è medio vaginæ, non reducam eum in vaginam, donec replevero nniverſam terram Ægypti interfectis, non reducam* inquam *eum in vaginam, donec fiat univerſa terra Ægypti vaſtatio ab habitatione, à te prius incipiens, & in Pharaone domino tuo finiens, eo pacto tranſgrediendo voluntatem patris mei. Nunquid fortè non auditum eſt tibi, nec dixit tibi* quiſquam *quod fecerunt duo fratres mei Simeon & Levi, qui aſcenderunt contra oppidum Sichem quod fruebatur tranquillitate, & interfecerunt omnem maſculum ad os gladii, eo quod polluiſſent Dinam ſororem ſuam, quæ non numerabatur inter tribus, neque acceptura erat portio aut hæreditas nobiſcum in partitione terræ : quanto magis propter Binjamin fratrem noſtrum, qui numeratur nobiſcum inter tribus, & recepturus eſt partem & hæreditatem nobiſcum in partitione terræ : cùm vis mea major ſit vi illorum, nàm fidejuſſi pro puero ex manu patris, & dixi illi ; ſi non adduxero ipſum ad te, & ſtatuero eum coram te, ero peccator in te, & remotus à petitione pacis tuæ omnibus die-bus. An fortè non auditum eſt tibi, neque narratum eſt tibi, quod reges & principes ſumus ſicut tu in terra Canaan. 19. Cum vidit Joſeph dile-ctus & honorabilis, quòd aſcenderet fortitudo Judæ fratris ſui, & exirent cogitationes cordis ejus, & rumperentur veſtimenta ejus, ea hora innuit Joſeph Manaſſi primogenito ſuo, & calcavit calceo ſuo : tum tremuit omne palatium Joſephi. Ea hora dixit Jehuda ; Niſi eſſet coſta è domo patris mei, non poſſet fieri ita : Propterea incepit Judas mitior eſſe in verbis ſuis, & dixit ; Dominus meus interrogavit ſervos ſuos, dicendo ; An eſt vobis pater aut frater ?*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 *گفت نیز اکنون چون سخن شما همچنین است او آنچه یافته شود اوازاو باشد بمن بنده
11 وشما باشید پاکیزان *شتاب کردند فرود آوردند مرد خورجیني او بزمین بکشادند مرد خورجیني
12 او * بجست در بزرك در استید وبکوچك تمام کرد ویافته شد آن جام درخورجیني بنیمین *
13 14 *پاره کردند جامهاي ایشان وسوار شدند مرد ابر خر او وباز گشتند بآن شهر * بیامد
15 یهوده وبرادران او بخانهي یوسف واو نیز او آنجا وبیفتادند بپیشي او بزمین * وگفت
یایشان یوسف چه آن فعل آنچه کردید هنه دانستید که فال گرفتن فال گیرد مرد چون من *
16 *گفت یهوده چه گوییم بخداوند من چه میگوییم وچه راست شویم آن خدا یافت مر خطاي
بندگان تو اینك مارا بندگان بخداوند من نیز مارا نیز آنچه یافته شود آن جام در دست
17 او * گفت معاذ آله بمن از کردن این آن مرد آنچه یافته شود آن جام در دست او او باشد
18 بمن بنده وشما بروید بسلامت بپدري شما * نزدیك شد باو یهوده وگفت اي خداوند
من سخن گوید اکنون بندهي تو سخن در گوشهاي خداوند من ونه گرم شود خشم
19 تو در بندگاني تو که چون تو چون فرعه * خداوند من پرسید مر بندگان تو بگفتن
هستت بشما پدر یا برادر *

Reſpondit ; Etiam nunc, ſecundùm verbum veſtrum, ita erit : ipſe apud quem invenietur, erit mihi ſervus ; vos verò eritis inſontes. Feſtinan-ter itaque deducentes quiſque ſaccum ſuum ad terram, aperuerunt quilibet ſaccum ſuum. Et ſcruta-tus eſt : à majore incepit, & in mi-nori finivit : & inventum eſt pocu-lum in ſacco Binjamin. Sciderunt-que veſtimenta ſua, & equitárunt quiſque ſuper aſinum ſuum, ac re-verſi ſunt in urbem. Pervenit igitur Jehudah & fratres ejus ad domum Joſeph, (& ipſe adhuc erat illic,) ac prociderunt coram eo ſuper terrã. Et dixit iis Joſeph ; Quale opus eſt quod feciſtis ? nónne nôſtis quòd augurando auguriũ captat vir ſicut ego ? Dixit Jehudah, Quid dicem⁹ domino meo ? quid dicemus, & quo juſtificabi-mur ? Deus invenit peccatum ſer-vorum tuorum : ecce nos ſervi do-mino meo, etiam nos etiam ille in cujus manu inventum eſt poculum. Reſpondit ; Avertat me Deus à fa-ciendo hoc : vir in cujus manu in-venietur poculum, ipſe erit mihi ſervus : vos verò abite in pace ad patrem veſtrum. Tum appropin-quans ei Jehudah, dixit ; Domine mi, loquatur jam ſervus tuus ver-bum in auribus domini mei, & ne excandeſcat ira tua in ſervos tuos : quia ſic tu ſicut Pharob. Domi-nus meus interrogavit ſervos ſuos, dicendo ; Num eſt vobis pater aut frater ?

בראשית מה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ונאמר ואמרנא לרבוני אית לן אבא סבא ובר סיבתין קליל ואחוי מית ואשתאר הוא 20
בלחודוי מן אמיה ואבוי בנין בן רחים
ליה: ותאמר ואמרת לעבדך אחתוהי 21 ירושלמי
לוותי ואשוי עינוי לטבתא עלוי: ונאמר ואמרנא לרבוני ליית אפשר לטלייא 22
למשבוק ית אבוי דאין שביק ית אבוי מיית הוא: ותאמר ואמרת לעבדך אין 23
לא ייחות אחוכון ועירא עמכון לא תוספון למיחמי סבר אפי: ויהי והוה 24
כד סלקנא לעבדך אבא ותנינא ליה ית פתגמי רבוני: ויאמר ואמר אבונא 25
חובו זבונו לנא קליל עיבורא: ונאמר ואמרנא ליית אפשר לנא למיחות אין 26
אית אחונא ועירא עמנא וניחות ארום ליית אפשר לנא למיחמי סבר אפי גברא
ואחונא ועירא ליתוי עמנא: ויאמר ואמר עבדך אבא לנא אתון ידעתון ארום 27
תרין בנין ילידת לי אנתתי: ויצא ונפק חד מלותי ואמרית ברם מיקטל קטיל 28
ולא חמיתיה עד כדון: ולקחתם ותדברון אף ית דין מן קדמי ויארעיניה מותא
ותחתין ית סיבתי בדווי לבי קבורתא: כי עבדך ארום עבדך מערב בטלייא מן 32
אבא למימר אין לא אייתיניה לותך ונתחייב קדם אבא כל יומיא: ועתה
וכדין יתיב בבעו עבדך חולף טלייא עבדא לרבוני וטלייא יסק עם אחוהי: כי איך 33
ארום הידברין אסק לות אבא וטלייא ליתוי עמי דלמא אחמי בבישתא דתיברו 34
ית אבא:

מה

ולא ולא יכיל יוסף למסובדא דלא למסבכי מן בנלל כל מן דקיימין קדמוי ואמר 1
הנפיקו כל אינש מן קדמי ולא קם אנש עמיה כד אשתמודע יוסף לאחוי: ויתן
ואמרים ית קלייה בבכותא ושמעו מצראי ושמע אינש בית פרעה: ויאמר ואמר 2 3
יוסף לאחוי אנא הוא יוסף העוד דרון אבא קיים ולא יכילו אחוי לאתבא ליה
פתגם ארום אתבהילו מן קדמוי: ויאמר ואמר יוסף לאחוי קריבו בבעו לותי 4
וחמין גוירת מהולתי וקריבו ואמר אנא יוסף אחוכון די זבינתון יתי למצרים:

Et diximus domino meo; Est nobis pater senex, & filius senectutis pa- 20
vus, cujus frater mortuus est, & relictus est solus ex matre sua, & pater
ejus propterea diligit eum. Et di- 21
xisti servis tuis; Descendere facite Hieros. 21. *Misereatur oculus*
eum ad me, & ponam oculos meos *meus super eum.*
in bonum super eum. Tum dixi- 22
mus domino meo; Fieri non potest ut puer relinquat patrem suum:
quòd si reliquerit patrem suum, morietur ipse. Et dixisti servis tuis; 23
Si non descendat frater vester minor vobiscum, non addetis videre
conspectum facierum mearum. Accidit autem cùm ascendimus ad ser- 24
vum tuum patrem meum, & indicavimus illi verba domini mei. Et 25
dixit pater noster; Revertimini, emite nobis parum frumenti. Et dixi- 26
mus; Fieri non potest ut descendamus, nisi fuerit frater noster minor
nobiscum, tum descendemus: quoniam fieri non potest ut videamus aspe-
ctum faciei viri illius, si frater noster minor non sit nobiscum. Et di- 27
xit servus tuus pater meus nobis; Vos nostis quod duos filios peperit
mihi uxor mea. Et exiit unus à me, & dixi; Certè interficiendo in- 28
terfectus est: neque eum hactenus vidi. Et accipietis etiam hunc à fa- 29
cie meâ, & si contingat illi mors, deducetis canitiem meam cum mœsti-
tia in domum sepulchri. Quoniam servus tuus spopondit pro puero à 32
patre meo, dicendo; Si non reduxero eum tibi, reus ero coram patre
meo omnibus diebus. Jam vero remaneat obsecro servus tuus pro pu- 33
ero servus domino meo: & puer ascendat cum fratribus suis. Nam 34
quomodo ascendam ad patrem, & puer non sit mecum? ne videam ma-
lum quod transfiget patrem meum.

CAP. XLV.

NEque potuit Joseph sustinere, quo minus fleret, propter eos qui 1
stabant coram eo: & dixit; Educite omnes viros à me: & non ste-
tit cum eo ullus homo, quando se cognoscendum præbuit Joseph fratri-
bus suis. Et elevavit vocem suam cum fletu: & audiverunt Ægyptii, 2
& audivit vir domus Pharao. Et dixit Joseph fratribus suis; Ego sum 3
Joseph: num adhuc jam pater meus vivit? neque poterant fratres ejus
respondere ei quicquam, eo quòd turbati essent à conspectu ejus. Et 4
dixit Joseph fratribus suis; Accedite obsecro ad me, & videte abscissionem
circuncisionis meæ, & accesserunt: tum dixit; Ego Joseph frater vester,
quem vendidistis in Ægyptum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وگفتيم بخداوند من هست بايما پدر پير وكودك پيريكمين خرد وبرادرش بمرد وباقي 20
ماند او بتنهاي او بمادرش وپدرش دوست داشت اويرا * وگفتي ببندگان تو فرود آويد اويرا 21
بمن وبنهم چشم من اورا او* وگفتيم بخداوند من نه تواند آن كودك بگذاشتن مر پدري 22
او بگذارد مر پدري او وبميرد* گفتي با بندگاني تو اگر نه فرود شود برادري شما نه افزايد 23
بديدن روي من* بود كه بر آمديم ببندهي تو پدري من آگاه كرديم مر سخنهاي خداوندي 24
من * گفت پدري ايما باز گرديد بخريد بايما اندكي خورش* گفتيم نه توانيم بفرود شدن 25 26
اگر هست برادري ايما آن خرد اوازي ايما فرود شويم كه نه توانيم بديدن روي آن مرد وبرادري
ايما آن خرد نيست او اوازي ايما * گفت بندهي تو پدري من بايما شما دانستيد كه دو بزاييد 27
بمن زني من * بيرون آمد آن يكّه از نزد من گفتم خاصه نخير شدن نخير شد ونه ديدم 28
اويرا تا اكنون * ومي ستانيد نيز مر اين از نزد روي من و فراز رسد اويرا گزندي وفرود 29
آويد مر پيري من در بدي بگور * واكنون چون آمدني من ببندهي تو پدري من وآن 30
كودك نيست او اوازايما وجاني او بسته در جاني او* باشد چون ديدن او كه نيست آن كودك 31
وبميرد فرود برند بندگاني تو مر پيري بندهي [تو] پدري ايما در اندوه بگور* كه بندهي تو 32
ميانچي شد مر آن كودك از نزد پدري من بگفتن اگر نه آورم اويرا بتو خطا كرده باشم بتو
همه آن روزگاران * واكنون بنشينند اكنون بندهي تو بجاي آن كودك بنده بخداوند من 33
وآن كودك بر آيد اوازي برادراني او * كه چگونه بر آيم بپدري من وآن كودك نيست او
اوازي من تا نه بينم در بدي آنچه بيابد مر پدري من * * فصل چهل پنجم *

* ونه توانست يوسف بصبر كردن بهمه استادگان ابر او بخواند بيرون داريد همه مرد از بالا 1
من ونه استاد مرد اواز او در معلوم كردن يوسف با برادراني او* بداد مر آوازي او در 2
گريه بشنويدند مصريان بشنويد خانهي فرعه *گفت يوسف ببراداني او من يوسف هنيز پدري 3
من زنده ونه توانستند برادراني او بجواب دادن اويرا كه نهيبرد شدند از پيش او* گفت يوسف 4
ببراداني او نزديك شويد اكنون نزديك شدند گفت من يوسف برادري شما آنچه بفروختيد مرا بمصريان *

Et diximus domino meo, Est nobis 20
pater senex, & puer senectutis par-
vus, & frater ejus mortuus est; &
superstes manst ipse solus per se
matri suæ, & pater ejus dilectum
habet eum. Et dixisti servis tuis; 21
Deducite eum ad me, ut ponam ocu-
lum meum super eum. Diximus 22
verò domino meo; Non potest puer re-
linquere patrem suum: si reliquerit
patrem suum, tunc morietur. Et 23
dixisti servis tuis; Nisi descenderit
frater vester, ne adjiciatis videre
faciem meam. Fuit igitur, quando 24
ascendimus ad servum tuum patrem
meum, nota fecimus verba domi-
ni mei. Dixit pater noster; Rever- 25
timini, emite nobis paululum cibi.
Respondimus; Non possumus descen- 26
dere: at si fuerit frater noster par-
vus nobiscum, descendemus: quia
non possumus videre faciem viri si
frater noster parvus non sit in-
nobiscum. Dixit servus tuus pater 27
meus nobis; Vos cognovistis quòd
duos peperit mihi uxor mea. Et 28
egresso uno à me, dixi; Profectò præ-
dando præda factus est: neque vidi
eum usque nunc. Et auferetis etiam 29
hunc à facie mea, & superveniet ei
noxa, ac deducetis senectutē meam
cum molestia ad sepulchrum. Nunc 30
ergò cùm venero ad servū tuum pa-
trem meum, si puer non fuerit nobis-
cum, (nam anima ejus ligata est in
anima ipsius,) Erit cùm vide- 31
rit quòd non aderit puer, tum mori-
etur: & deducent servi tui senectu-
tem servi tui patris nostri in angore
ad sepulchrum. Nam servus tuus 32
mediator factus est puero à patre
meo, dicendo; Si non adduxero eum
ad te, peccati reus ero tibi omnibus
diebus. Nunc ergò remaneat ser- 33
vus tuus in loco pueri, servus domi-
no meo, & puer ascendat cum fra-
tribus suis. Quomodò enim ascen- 34
dam ad patrem meum, & puer non
sit ipse mecum? ne videam malum
quod inveniet patrem meum.

CAP. XLV.

NOn potuit autem Joseph abstinere, omnibus astantibus juxta eum, 1
quin vocaret; Foràs habete quemque virum de super me. Et non stetit
vir cum eo cùm notum se faceret Joseph fratribus suis. Deditque vo- 2
cem suam cum fletu, & audierunt Ægyptii, audivitque domus Pha-
roh. Et dixit Joseph fratribus suis; 3
Ego sum Joseph, num adhuc pater
meus vivens est? At non potuerunt
fratres ejus responsum dare ei: quia
metu percussi erant à præsentia ejus.
Dixit itaq; Joseph fratribus suis, Ap- 4
propinquate nunc. Quibus appropin-
quantibus dixit; Ego sum Joseph fra-
ter vester quem vendidistis Ægyptiis.

בראשית מה
תרגום יונתן בן עוזיאל

וּשְׁתֵּה וּבְרִין לָא תִתְנַסְסוּן וְלָא יִתְקוֹף בְּעֵינֵיכוֹן אֲרוּם זַבִּינְתּוּן יָתִי הַלָכָא אֲרוּם 5
לְקַיָּמָא יַתְכוֹן שַׁדַּרַנִי יְיָ קֳדָמֵיכוֹן : כִּי אֲרוּם דֵּין תַּרְתֵּין שְׁנִין כַּפְנָא בְּגוֹ אַרְעָא וְעוֹד 6
חֲמֵשׁ שְׁנִין דְּלָא רַדְיִין וְלָא חַצָּדִין : וּשְׁלַחֲנִי וְשַׁדַּרַנִי יְיָ קֳדָמֵיכוֹן לְשַׁוָּאָה לְכוֹן 7
שִׁיוָרָא בְּאַרְעָא וּלְקַיָּמָא לְכוֹן לְשֵׁיזָבָא רַבָּא : וּשְׁתֵּה וּבְרִין לָא אַתּוּן שַׁדַּרְתּוּן יָתִי 8
הַלָכָא אֱלָהֵין מִן קֳדָם יְיָ אִסְתַּקַּף פַּתְגָמָא וְשַׁוַּיֵנִי לְרַב לְפַרְעֹה וּלְרַב עַל כָּל בֵּיתֵיהּ
וְשַׁלִּיט בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם : מְהַרוּ אוּחוּ וּסְקוּ לְוָת אַבָּא וְתֵימְרוּן לֵיהּ כְּדֵנָן 9
אֲמַר בְּרֵךְ יוֹסֵף שַׁוַּיֵנִי יְיָ לְרַב לְכָל מִצְרָאֵי חוּת לְוָתִי לָא תְחַסַּב : וְיִשְׁבַת
וְתֵיתֵיב בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וְתֶהֱוֵי קָרִיב לְוָתִי אַנְתְּ וּבְנָךְ וּבְנֵי בְנָךְ וְעָנָךְ וְתוֹרָךְ וְכָל 10
דִּילָךְ : וְכַלְכַלְתִי וְאִיוּוֹן יָתָךְ תַּמָּן אֲרוּם עַד כְּדוֹן חֲמֵשׁ שְׁנִין כַּפְנָא דְלָמָא 11
תִּתְמַסְכֵּן אַנְתְּ וְאֱנָשׁ בֵּיתָךְ וְכָל דִּילָךְ : וְהָא עֵינֵיכוֹן חָמְיָן וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִן 12
אֲרוּם פּוּמִי בְלִישָׁן בֵּית קוּדְשָׁא מְמַלֵּיל עִמָּכוֹן : וְהִנְדַּחֲתּוּן וְתֵחְווֹן לְאַבָּא יַת כָּל אִיקָר 13
דְּאִית לִי בְּמִצְרַיִם וְיַת כָּל רְבוּתִי דְחֲמִיתּוּן וְתוֹחֲנוּן יַת אַבָּא הַלָכָא : וְיִפֹּל וְאִתְרְכַן 14
עַל פְּרִיקַת צַווְרוֹי דְבִנְיָמִן אָחוֹי וּבְכָא דְעָתִיד בֵּית מוּקְדְּשָׁא לְמֶהֱוֵי מִתְבְּנֵי בְּחוּלְקֵיהּ
דְּבִנְיָמִן וְעָתִיד לְמֶחֱרוֹב תַּרְתֵּין זִמְנִין וּבִנְיָמִן בָּכָא עַל פְּרִיקַת צַווְרֵיהּ דְּיוֹסֵף דְּחָמָא
מַשְׁכְּנָא דְשִׁילֹה דְעָתִיד לְמֶהֱוֵי בְּחוּלְקֵיהּ דְּיוֹסֵף וְעָתִיד לְמֶחֱרַב : וְנָשַׁק וְנָשֵׁק לְכָל 15
אֲחוֹי וּבְכָא עֲלֵיהוֹן דְּחָמָא דְמִשְׁתַּעֲבְדִין לְבֵינֵי עַמְמַיָּא וּמִן בָּתַר כְּדֵין מְלִילוּ אֲחוֹי עִמֵּיהּ :
וְהָקוֹל וְקָלָא אִשְׁתְּמַע בֵּית מַלְכוּתָא דְפַרְעֹה לְמֵימַר אֲתוּ אֲחֵי יוֹסֵף וְשִׁפַּר פִּתְגָמָא בְּעֵינֵי 16
פַּרְעֹה וּבְעֵינֵי עַבְדּוֹי : וְיֵאמַר וַאֲמַר לְיוֹסֵף אֵימַר לַאֲחָךְ דָּא עִבִידוּ טְעִינוּ יַת בְּעִירְכוֹן 17
וְטַיָּילוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא דְכְנָעַן : וּקְחוּ וְדַבְּרוּ יַת אֲבוּכוֹן וְיַת אֵינַשׁ בָּתֵיכוֹן וְאֵיתוּ 18
לְוָתִי וְאֵיהֵן לְכוֹן יַת שִׁפַּר אַרְעָא דְמִצְרַיִם וְתֵיכְלוּן יַת שַׁמְנוּנֵיתָא דְאַרְעָא : וְאַתָּה
וְאַנְתְּ יוֹסֵף סְפַק בְּאֵיקַר אַבָּךְ בְּנִין כֵּן אֵימַר לַאֲחָךְ דָּא עִבִידוּ סִיבוּ לְכוֹן מֵאַרְעָא 19
דְּמִצְרַיִם סָדְנֵי דְמִינְּדָן בְּתוֹרֵי לְסוּבְרָא בְּהוֹן יַת טַפְלְכוֹן וְיַת נְשֵׁיכוֹן וְתִטְלוּן יַת
אֲבוּכוֹן וְתֵיתוּן : וְעֵינְכוֹן וְעֵינֵי לָא תֵיחוֹס עַל מָנֵיכוֹן אֲרוּם שִׁפַּר אַרְעָא כָּל אַרְעָא 20
דְּמִצְרַיִם דִּילְכוֹן הוּא : וְיַעֲשׂוּ וְעָבְדוּ כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָהַב לְהוֹם יוֹסֵף סָדְנֵי עַל מֵימְרָא 21
דְּפַרְעֹה וְיָהַב לְהוֹן זְוִידִין לְאָרְחָא :

GENESIS Cap. XLV.
Targ. Jonathan B. Uziel.

Nunc ergo nolite contristari neque iraſcamini in oculis veſtris eò quòd 5
vendidiſtis me huc : quoniam ad conſervandum vos miſit me Dominus
ante vos. Quoniam his duobus annis fames in medio terræ *fuit* 6
& adhuc quinque annis non arabitur, nec meſſis erit. Et miſit me 7
Dominus ante vos, ad ponendum vobis reliquias in terra, & ad con-
ſervandum vos liberatione magna. Jam vero non vos miſiſtis me huc, 8
ſed à facie Domini occaſione facta eſt hæc res : ut poneret me in prin-
cipem Pharaoni, & principem ſuper totam domum ejus, & præfectum
in tota terra Ægypti. Feſtinate & aſcendite ad patrem meum : cui 9
dicetis ; Sic dicit filius tuus Joſeph ; Poſuit me Dominus in principem in
univerſos Ægyptios : deſcende ad me, ne moram trahas. Et habitabis 10
in terra Goſen, & eris vicinus mihi, tu, & filii tui, & filii filiorum tuo-
rum, & greges tui, & boves tui, omniaque quæ habes. Et nutriam 11
te ibi, quoniam adhuc quinque anni famis *ſunt* : ne forte inopiâ labo-
res, tu & homines domus tuæ, & cuncta quæ habes. Et ecce oculi 12
veſtri vident, & oculi fratris mei Binjamin, quòd os meum linguâ do-
mus ſanctitatis loquitur vobiſcum. Et narrabitis patri meo univerſam 13
gloriam, quam habeo in Ægypto & univerſam amplitudinem meam quam
vidiſtis : & feſtinare facite patrem meum huc. Et inclinavit ſe ſuper 14
cervicem colli Binjamin fratris ſui, & flevit, eò quòd domus ſanctuarii
ædificanda erat in portione ipſius Binjamin, & deſtruenda erat duabus
vicibus : Binjamin autem flevit ſuper cervicem colli Joſeph, eò quòd
prævideret fore ut tabernaculum Silo, quod ædificandum erat in porti-
one Joſephi, tandem deſtrueretur. Et oſculatus eſt omnes fratres ſuos, 15
& flevit ſuper eos, eò quòd prævideret futurum ut ſubjicerentur filiis
populorum : & poſtea loquuti ſunt fratres ejus cum eo. Vox autem au- 16
dita eſt in domo regia Pharaonis, dicendo ; Venerunt fratres Joſephi :
et placuit res in oculis Pharao, et in oculis ſervorum ejus. Et dixit Jo- 17
ſepho ; Dic fratribus tuis, Hoc facite : onerate jumenta veſtra, & abite
deferte in terram Canaan. Et accipite patrem veſtrum, et homines 18
domus veſtræ, et venite ad me : et dabo vobis pulchrum rei deſiderabi-
lis terræ Ægypti, & comedetis pinguedinem terræ. Tu autem Joſeph 19
præfectus es in gloriam patris tui, propterea dicito fratribus tuis, Hoc
facite : accipite vobis de terra Ægypti plauſtra, quæ trahantur bobus,
ad portandum illis parvulos veſtros & uxores veſtras, & tolletis patrem
veſtrum, & venietis. Et oculus veſter non parcat vaſis veſtris : quoni- 20
am pulchrum deſiderabilis totius terræ Ægypti veſtrum eſt. Et fecerunt 21
ſic filii Iſrael, & dedit illis Joſeph plauſtra juxta verbum Pharaonis : &
dedit illis commeatum in viam.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واكنون نه رنجيده شويد ونه كرم شود در چشمان شما كه فروختيد مرا اينجا كه 5
بزياندة بفرستاد مراخدا بپيش شما * كه اين دوسال آن قحطي در ميان آن زمين ونيز پنج 6
سالها آنچه نيست كشت ودرو * بفرستاد مرا خدا بپيش شما بنهادن بشما بقيّه در زمين وبزياندن 7
بشما بخلاصي بزرك * واكنون نه شما فرستاديد مرا اينجا كه آن خدا بنهاد مرا بپدر بفرعه 8
وبخداوند بهمه خانهي او ومسلّط در همه زمين مصر * شتاب كنيد وبر آييد بپدري من 9
وبگوييد باو همچنين گفت پسري تو يوسف بنهاد مرا خدا بخداوند بهمه مصر فرود
آي بمن نه استي * بنشيني در زميني جشن وباشي نزديك بمن تو وپسراني پسراني 10
تو وگوسفند تو وگاو تو وهمه آنچه بتو * ونفقه دهم ترا آنجا كه نيز پنج سالهاي قحط 11
تا نه درويش شوي تو وخانهي تو وهمه آنچه بتو * واينك چشماني شما بينان وچشماني 12
برادري من بنيمين كه دهاني [من] آن سخن گويا بشما * وآگاه كنيد بپدري من 13
مر همه عزيزي من درمصر ومر همه آنچه بديديد وشتاب كنيد وفرود آوريد مر پدري
من اينجا * بيفتاد ابر گردن بنيمين برادري او وبگريست وبنيمين بگريست ابر گردني او* 14
* بوسه داد بهمه برادراني او وبگريست ابر ايشان وپس همچنين سخن گفتند برادراني 15
او باو * وآن آواز شنوده شد خانهي فرعه بگفتن بيامدند برادراني يوسف نيكو آمد 16
درچشمان فرعه ودرچشماني بندگاني او * گفت فرعه بيوسف بگوي ببرادراني تو اين 17
بكنيد بار كنيد مر چهارپاياني شما وبرويد بياييد بزمين كنعن * وبستانيد مر پدري 18
شما ومر خانهي شما وبياييد بمن وبدهم بشما مر نيكوي زمين مصر وبخوريد مر بهترين
زميني مصر * وتو فرموده شدي اين بكنيد بستانيد بشما از زميني مصر گردونها بطفلاني 19
شما وبزنان شما وبر داريد مر پدري شما وبياييد * وچشماني شما نه شفقت برد برابر پيرايهاي 20
شما كه نيكوي همه زمين مصر بشما او * بكردند همچنين پسراني يسرال بداد بايشان يوسف 21
گردونها ابر امري فرعه بداد بايشان توشه براه *

Nunc igitur ne dolore afficiamini, neque excandeſcentia fiat in oculis veſtris quòd vendideritis me huc : quia in vivificationem miſit me Deus ante vos. Nam hoc biennio famis fuit in medio terræ : & etiam quinq; anni ſuperſunt quibus non erit ſementis & meſſis. Miſitque me Deus ante vos ad ponendum vobis reliquias in terra, & ad vivificandum vos ſalute magnâ. Nunc ergò, non vos miſiſtis me huc, ſed Deus : & poſuit me patrem Pharoh, & dominū in totam domum ejus, et præfectum in univerſam terram Ægypti. Feſtinate, & aſcendite ad patrem meum : & dicetis ei, Sic dicit filius tuus Joſeph ; Poſuit me Deus dominum ſuper Ægyptum : deſcende ad me, ne ſubſiſtas. Sedebis in terra Goſhen, eriſque prope mihi, tu ac filii tui, & filii filiorum tuorum, & oves tuæ, & boves tui, & quodcunque tibi eſt. Et ſumptus impendam tibi ibi, (quia adhuc quinque anni famis ſunt,) ne pauper fias, tu & domus tua, & omne quod tibi eſt. Et ecce, oculi veſtri vident, & oculi fratris mei Binjamin, quòd os meum loquitur vobis. Porrò notam facite patri meo omnem gloriam meam in Ægypto, & omne quod vidiſtis, & feſtinate ac deducite patrem meum huc. Cecidit que ſuper collum Binjamin fratris ſui, ac flevit : Binjamin quoque flevit ſuper collum ejus. Et oſculum dedit cuique fratrum ſuorum, flevitque ſuper eos : & poſtmodùm ſermonem habuerunt fratres ejus cum eo. Vox verò audita eſt in domo Pharoh, dicendo ; Venerunt fratres Joſeph. Et placuit in oculis Pharoh, et in oculis ſervorum ejus. Dixitque Pharoh ad Joſeph, Dic fratribus tuis ; Hoc facite, onerate quadrupedes veſtras, & ite, pergite in terram Chenaan. Et tollite patrem veſtrũ, & domum veſtram, & venite ad me, ac dabo vobis bonitatem terræ Ægypti, & comedetis optima terræ Ægypti. Tu quidem juſſus es : dic, Hoc facite, accipite vobis è terra Ægypti currus pro infantibus veſtris & uxoribus veſtris : & tollite patrẽ veſtrum, ac venite. Neque oculi veſtri miſerationem habeant erga vaſa veſtra : nam bonitas totius terræ Ægypti veſtra eſt. Fecerunt autem ſic filii Iſrael : dedit que iis Joſeph currus juxta mandatum Pharoh : dedit quoque iis commeatum pro via.

בראשית מו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

לכלם לכלהון יהב לגברא אסטלו ולבוש ולבנימין יהב תלת מאה סלעין דכסף 22
וחמש איסטולי דלבושין : ולאבוי שדר דורון כדין עשרא חמרין טעינין 23
חמרא ומטובא דמצרים ועשר אתנן טעינן עיבור ולחם וזוודין לאבוי לארחא :
וישלח ית אחוי ועיילו ואמר להום לא תתנצון על עיסק זביניתי דלמא 24
ירגזון בכון עבדי אורחא : ויעלו וסליקו מצרים ואתו לארעא דכנען לות יעקב 25
אבוהון : וינידו ואתניאו ליה למימר עד כדון יוסף קיים ואדום הוא שליט בכל 26
ארעא דמצרים ופליג לביה אדום לא
ירושלמי 26 ואפלג לביה : היכין להום : וידברו ומלילו עמיה ית 27
כל פתגמי יוסף דמליל עמהון וחמא ית סדניא דשדר יוסף למיטול יתיה
ושרת רוח נבואה דאסתלקת מיניה בעידנו דזבינו ית יוסף ועלו יעקב
ירושלמי 28 ואמר ישראל סגין טבן אבוהון : ואמר ואמר ישראל סגין 28
טבוון עבד עמי יי שיזבני מן ידוי דעשו ומן ידוי דלבן ומן ידוי דכנענאי דרדפו
בתראי וסגין נחמן חמית וסכיתי למחמי ולדא לא סכירת דהא עד כדון יוסף בחיין ניזיל ונחמי
יתיה עד לא נמות :

מו

ויסע וגטל ישראל וכל דיליה ואתא לבאר שבע וזבח דבחין לאלהא דאבוי 1
יצחק : ואמר ואמר יי לישראל בנבואה דליליא ואמר יעקב יעקב ואמר האנא : 2
ואמר ואמר אנא הוא אל אלהיה דאבוך לא תדחל מלמיחות למצרים על 3
עיסק שעבודא די פסקית עם אברהם ארום לעם סגי אישוינך תמן : אנכי אנא 4
הוא דבמימרי איחות עמך למצרים ואיחמי סינופיהון דיבנך ומימרי יעלינך תמן
אוף אסיק ית בנך מתמן וברם יוסף ישוי ידיה על עינך : ויקם יעקב 5
מבירא דשבע ונטלו בני ישראל ית יעקב אבוהון וית טפלהון וית נשיהון בסדני
דשדר פרעה למיטל יתיה : ויקחו ודברו ית קנייניהון וית נכסיהון די קנו 6
בארעא דכנען ואתו למצרים יעקב וכל בנוי עמיה : בניו בנוי ובני בנוי עמיה 7
בנתיה ובנת בנוי וכל זרעיה אייתי עמיה למצרים : ואלה ואילין שמהת בני 8
ישראל דעלו למצרים יעקב ובנוי בוכרא דיעקב ראובן : ובני ובנוי דראובן 9
חנוך ופליא חצרון וכרמי : ובני ובנוי דשמעון ימואל וימין ואוהד ויכין וצוחר 10
ושאול הוא זמרי דעבד עובדא דכנענאי בשטים : ובני ובנוי דלוי גרשון וקהת ומררי : 11

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Omnibus *autem* dedit, *nempe* unicuique ſtolam & veſtimentum : Binjamino autem dedit trecentos ſiclos argenteos, & quinque ſtolas veſtimentorum. Patri autem ſuo miſit munus tale ; decem aſinos onuſtos vino & bono Ægypti, & decem aſinas onuſtas frumento & pane, & commeatum patri ſuo ad iter. Dimiſitque fratres ſuos ut abirent : & dixit illis ; Ne contendatis propter venditionem meam, ne iraſcantur in vos tranſeuntes per viam. Et aſcenderunt ex Ægypto : & venerunt in terram Canaan, ad Jacobum patrem ſuum. Et narrârunt illi dicendo ; Adhuc Joſeph vivit, & quòd eſſet præfectus in tota terra Ægypti : & diviſum eſt cor ejus, eò quòd non crederet illis. Et loquuti ſunt cum eo omnia verba Joſephi, quæ loquutus erat cum eis, & vidit plauſtra quæ miſerat Joſeph ad tollendum eum : & requievit ſpiritus propheticus, qui ab eo ablatus erat ab eo tempore quo vendiderant Joſephum, & reverſus eſt ſuper Jacob patrem eorum. Et dixit Iſrael ; Multa bona fecit mecum Dominus, eripuit me ex manu Eſau, & ex manu Laban, & ex manu Chananæorum qui perſequuti ſunt me, & multas conſolationes vidi & expectavi videre, ſed hanc non expectavi, ut adhuc Joſeph filius meus viveret : ibo & videbo eum adhuc, antequam moriar.

Hieroſ. 28. *Et dixit Iſrael ; Multa bona & conſolationes expectavi videre, ſed iſtud non expectavi, quòd videlicet adhuc Joſeph in vivis eſſet : ibo & videbo eum, antequam moriar.*

CAP. XLVI.

ET profectus eſt Iſrael cum omnibus quæ habebat, & venit in Beer-ſeba : & obtulit ſacrificia Deo patris ſui Iſaac. Et loquutus eſt Dominus Iſraeli in prophetia noctis, & dixit ; Jacob Jacob : & reſpondit ; Ecce ego. Et dixit ; Ego ſum Dominus Deus patris tui : ne timeas deſcendere in Ægyptum, propter ſervitutem quæ decreta eſt cum Abrahamo, quoniam in populum multum ponam te ibi. Ego ſum qui verbo meo deſcendam tecum in Ægyptum, & videbo afflictionem filiorum tuorum, & ſermo meus ingredi faciet te illuc, etiam aſcendere faciam filios tuos indè : & verò Joſeph ponet manum ſuam ſuper oculos tuos. Et ſurrexit Jacob ex Beerſeba : & tulerunt filii Iſrael Jacobum patrem ſuum, & parvulos ſuos, & uxores ſuas, in plauſtris quæ miſerat Pharao ut tollerent eum. Et acceperunt ſubſtantiam ſuam, & opes ſuas quas acquiſierant in terra Canaan, & venerunt in Ægyptum, Jacob, & omnes filii ejus cum eo. Filii ejus & filii filiorum ejus cum eo, filiæ ejus & filiæ filiorum ejus, omneque ſemen ſuum adduxit ſecum in Ægyptum. Porrò hæc ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſsi ſunt in Ægyptum, Jacob, & filii ejus : primogenitus Jacobi Ruben. Filii autem Ruben ; Hanoch & Palu, Chetſron & Carmi. Filii autem Simeon ; Jemuel & Jamin, & Ochad, & Jachin & Tſochar, & Schaul, illi eſt Zimri, qui fecit opus Chananæorum in Sittim. Filii autem Levi ; Gherſon, & Kehath, & Merari.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*بهمهي ايشان بداد بمردي خلعت جامها وببنيمين بداد سه صد سيم وپنج خلعت جامها * 22
*وبپدري او بفرستاد چون اين ده درازگوشها بر داران از نعمتي مصر وده ماديائي بر دران غلّه 23
ونان وقوت بپدري او براه *بفرستاد مر برادراني او وبرفتند گفت بايشان نه جنگ كنيد در راه * 24
*بر آمدند از مصر بيامدند زميني كنعن بيعقوب پدري ايشان *آگاه كردند باو بگفتن نيز 25 26
يوسف زنده وكه او سلطان در همه زميني مصر گمان افتاد دلي او كه نه باور كرد بايشان *
*سخن گفتند باو مر همه سخنهاي يوسف آنچه سخن گفت بايشان بديد مر آن گردونها آنچه 27
بفرستاد يوسف ببر داشتن اويرا بزيست روح يعقوب پدري ايشان *گفت يسرال بسيار نيز يوسف 28
پسري من زنده بروم وببينم اويرا در پيش بميرم * * فصل چل ششم *

*منزل بر داشت يسرال وهمه آنچه باو بيامد ببار شبع ذبحت كرد ذبحتها بخداي پدري او 1
يصحق * گفت خدا بيسرال در نمايشن آن شب گفت يعقوب يعقوب گفت اينك من * 2
*گفت من آن خدا خداء پدري تو نه ترسي از فرود شدن بمصر كه بقوم بزرك بنهم ترا آنجا*من 3 4
فرود شوم اوازي تو بمصر ومن بر آورم ترا نيز بر آوردن ويوسف بنهد دستي او ابر چشماني تو*
*برخاست يعقوب از بار شبع برداشتند پسراني يسرال مر يعقوب پدري ايشان ومر طفلاني ايشان 5
ومر زناني ايشان در گردونها آنچه بفرستاد فرعه ببر داشتن اويرا بستاندند مر رمهاي ايشان 6
ومر مالي ايشان آنچه مال كردند بزميني كنعن بيامدند بمصر يعقوب وهمه نسلي او اواز او
*پسراني او وپسراني پسراني او اوازي او دختراني او ودختراني پسراني او وهمه نسلي او [بياورد] 7
اوازي او بمصر* و اينان نامها پسراني يسرال آن آمدكان بمصر يعقوب وپسراني او نخست زادي 8
يعقوب راوبن* وپسراني راوبن حنوك وفلّوا وحصرون وكرمي * وپسراني شمعون يموال ويمين واهد 9 10
ويكين وصحر وشاول بن هكنعنيت * وپسراني لوي جرشون وقهت ومرري * 11

Et omnibus iis dedit, unicuique ſtolam veſtium : Ipſi Binjamin verò dedit trecentos argenteos, & quinque ſtolas veſtium. Patri autem ſuo 22 23
miſit ſecundùm hoc, decem aſinos portantes ex deliciis Ægypti, & decem equas portantes frumentum et panem ac alimentum patri ſuo, pro via. Dimiſitq; fratres ſuos, & abierunt : dixitque iis, Ne decertate in via. Aſcendentes itaque ex Ægypto venerunt ad terram Chenaan ad Jaacob patrem ſuum : Et 24 25 26
indicârunt ei, dicendo ; Adhuc Joſeph vivit : quin et ipſe eſt princeps totius terræ Ægypti. At in dubitatione incidit cor ejus, quia fidem non adhibebat illis. Locutiq; ſunt ei omnia 27
verba Joſeph, quæ locutus fuerat illis : cernénſque currus quos miſerat Joſeph ad deportandũ eum, revixit ſpiritus Jaacob patris eorum. Dixit- 28
que Iſrael ; Multum eſt, adhuc Joſeph filius meus vivit : ibo & videbo eum antequàm moriar.

CAP. XLVI.

Tunc manſionem ſuſtulit Iſrael, 1
& omne quod erat ei, veniénſque ad Beer-Sheba, immolavit victimas Deo patris ſui Iſhac. Locutúsque eſt Deus ad Iſrael in apparitione noctis, dicens ; Jaacob, Jaacob : Reſpondit, Ecceme. Et dixit ; Ego ſum 2 3
Deus, Deus patris tui : ne metuas deſcendere in Ægyptum, nam in gentem magnam ponam te ibi. Ego deſcendam tecum in Ægyptum, & ego reducam te etiam reducendo : & Joſeph ponet manum ſuam ſuper oculos tuos. Surrexit itaque Jaacob ex 4 5
Beer-Sheba : tulerúntque filii Iſrael Jaacob patrem ſuum, & infantes ſuos, et uxores ſuas in curribus quos miſerat Pharaob ad portandum eum. Tulerúntque greges ſuos et opes ſuas 6
quas lucrifecerãt in terra Chenaan, devenerúntque in Ægyptum Jaacob & tota ſoboles ejus cum eo. Filios ejus & filios filiorum ejus cum 7
eo, filias ejus ac filias filiorum ejus, totámq; ſobolem ſuam tulit ſecum in Ægyptum. Et hæc ſunt nomina filiorum Iſrael venientium in Ægyptũ, 8
Jaacob ac filii ejus. Primogenitus Jaacob, Reuben. Filii autem Reuben ; Hanoch, & Phallu, & Heſron, & Charmi. Filii verò Shimeon ; 9 10
Jemuel, & Jamin, & Ohad, & Jachin, & Sohar, & Shaul filius Chenaanitidis. Porrò filii Levi ; 11
Gerſhon, & Cahath, & Merari.

12 ובני ובנו דיהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ומית ער ואונן על עיסק עובדהון
בישייא בארעא דכנען ושלה וזרח לא אולידו בנין בארעא דכנען והוו בני
13 פרץ דנחתו למצרים חצרון וחמול : ובני ובנוי דיששכר חכימין ומרי חושבנא
14 ושובהון תולע ופוה ויוב ושמרון : ובני ובנוי דזבולון חנרין מרי פרקמטיא
15 מפרנסין ית אחוהון בני ישכר ומקבלין אנר כיותהון ושובהון סרד ואלון ויחלאל :
אלה אלין בני לאה דילידת ליעקב בפדן דארם וית דינה ברתיה כל נפשת בנוי
16 וברתיה תלתין ותלת : ובני ובנוי דנד צפיון וחגי שוני ואצבון ערי וארודי
17 ואראלי : ובני ובנוי דאשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחתהון דאידברת
כד היא קיימא לגינוניתא על דבשרת ליעקב דיוסף קיים היא שויבת ליחבי
אבל מדין קטול ביומי יואב ובנוי דבריעה דנחתו למצרים חבר ומלכיאל :
18 אלה אלין בני זלפה דיהב לבן ללאה ברתיה וילידת ית אלין ליעקב שיתסר
19 נפשין : בני בנוי רחל אנת יעקב יוסף ובנימין : ויולד ואתילידו ליוסף בנין
20 בארעא דמצרים דילידת ליה אסנת בת דינה ורבת בבית פושיפרע רבא
דטנים ית מנשה וית אפרים : ובני ובנוי דבנימין עשרא ושובהון על
21 פרישותא דיוסף אחוי בלע דאתבלע מניה ובכר דהוא בוכרא דאסיה ואשבל
דהליך בשוביותא גרא דאיתנר בארעא נוכראה ונעמן דהוה נעים ויקיר
אחי דהוא אחוי בר אסיה וראש דהוה ריש בבית אבוי מופים דאודבן במוף
חפים דבומן דאתפרש מניה הוה בר תמניסר שנין וחוי לכילת הילולא וארד
22 דנחת למצרים : אלה אלין בני רחל דאתילידו ליעקב כל נפשתא ארבסרי :
23 ובני ובנוי דדן וריזין ואמפורין וליית סכום למנייהום : ובני ובנוי דנפתלי
24 יחצאל וגוני ויצר ושלם : אלה אלין בני בלהה דיהב לבן לרחל ברתיה
25 וילידת ית אלין ליעקב כל נפשתא שובעא : כל כל נפשתא דעלא עם
26 יעקב למצרים נפקי ירכיה בר מנשיהון דבני יעקב כל נפשתא שיתין ושית:
27 ובני ובנוי דיוסף דאתילידו ליה במצרים נפשתא תרין ויוסף דהוה במצרים
ויוכבר ברת לוי דאתילידת במעלהון למצרים בייני שוריא סכום כל נפשתא
לבית יעקב דעלא למצרים שובעין :
28 ואת ית יהודה שדר קדמוי לות יוסף למחויא קדמוי ארחא ולמכבשא ית
עמודיא דארעא ולאתקנא קדמוי בית מישרוי בנושנא ואתו לארעא דנשן :
29 ואסור ויטקיס יוסף ארתיכיה וסליק לקדמות ישראל אבוי לנשן וקדם
דאשתמודעיה אבוי סגד ליה ואתחייב למיהוי שנוי קשיעין ותהא ואתחמי ליה
ורכן על פריקת צווריה ובכא על צווריה תוב על דסגד ליה : ואמר ואמר
30 ישראל ליוסף אין מיתנא בהדא ומנא מתנחם אנא די במיתותא דמייתין
בך צדיקייא אנא מיית בתר דחמית סבר אפך ארום עד כדון אנית
קיים :

ירושלמי 28 לאתקנה ליה אתר
בית מישרוי לנושנא :

Filii autem Jehuda ; Er & Onan, & Schela , & Perets & Zarach : & 12
mortuus eſt Er & Onan propter opera ſua mala in terra Canaan , &
Schela & Zerach non pepererunt filios in terra Canaan ; fuerunt autem
filii Perets , qui deſcenderunt in Ægyptum, Ezron & Chamul. Filii 13
autem Iſſachar ſapientes & periti ſupputationis , & nomina eorum ;
Tola & Puah , & Job & Simron. Filii autem Zabulun mercatores ne- 14
gotiationis periti , alentes fratres ſuos filios Iſſachar, & recipientes mer-
cedem ſicut ipſi : & nomina ipſorum ; Sered & Elon, & Jachleel. Iſti 15
ſunt filii Leæ , quos peperit Jacobo in Padan Aram, & Dina filia ejus :
omnes animæ filiorum ejus, unà cum filia ejus, triginta tres. Filii au- 16
tem Gad ; Tſiphion & Chaggi , Schuni & Etsbon , Eri & Arodi, &
Areli. Porro filii Aſcher ; Iimna & Iiſchua, & Iiſchui & Beria, & Serach 17
ſoror eorum, quæ ducta eſt dum adhuc viveret in hortum *Eden*, eò quòd
annuntiâſſet Jacobo Joſephum adhuc vivere , illa ſervavit habitatores
Abel à judicio interitus in diebus Joab : filii autem Beria, qui deſcen-
derunt in Ægyptum , Heber & Malchiel. Iſti ſunt filii Zilpæ , quam 18
dedit Laban Leæ filiæ ſuæ , peperitque iſtos ipſi Jacob, ſedecim ani-
mas. Filii Rachel uxoris Jacob Joſeph & Binjamin. Et nati ſunt Jo- 19
ſepho filii in terra Ægypti , quos peperit illi Aſnath filia Dinæ quæ edu- 20
cata erat in domo Potiphera principis Taneos , Manaſſe & Ephraim.
Filii autem Binjamin decem, & nomina eorum juxta declarationem Jo- 21
ſephi fratris ſui ; Bela , qui abſorptus eſt ab eo ; & Becher, qui pro-
mogenitus erat matris ſuæ ; & Aſchbel , qui ivit in captivitatem ;
Gera , qui peregrinatus eſt in terra aliena ; & Naaman , qui erat
jucundus & glorioſus ; Echi , qui frater ejus erat , natus ex matre
ejus ; & Roſch , qui erat caput in domo patris ſui ; Muppim qui
venditus erat in Moph ; Chuppim, quia quo tempore ſeparatus eſt ab eo
erat natus octodecim annos , & aptus ſponſæ nuptiarum ; & Ard qui
deſcendit in Ægyptum. Iſti ſunt filii Rachel qui nati ſunt Jacobo : 22
omnes animæ quatuordecim. Filii autem Dan armati & ſcenitæ , nec 23
eſt ſumma numeri eorum. Filii autem Nephtali ; Jachtſeel & Guni , & 24
Jetſer & Schillem, Iſti ſunt filii Bilhæ , quam dedit Laban Racheli filiæ 25
ſuæ , & peperit illos Jacobo, omnes animæ ſeptem. Omnes animæ quæ 26
ingreſſæ ſunt cum Jacobo in Ægyptum, egreſſæ è femore ejus præter uxo-
res filiorum Jacobi, omnes animæ ſexaginta ſex. Filii autem Joſephi 27
qui nati ſunt illi in Ægypto animæ duæ, & Joſeph qui erat in Ægypto, &
Jokebed filia Levi , quæ nata erat dum ingrederentur in Ægyptum inter
montes : omnes animæ domus Jacob , quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum
ſeptuaginta. Sed Jehuda miſit an- 28
te ſe ad Joſephum, ad indicandum
coram eo viam, ad ſubigendum co-
lumnas terræ , & ad parandum ſibi
domum habitationis in Goſen : &
venerunt in terram Goſen. Et junxit Joſeph currum ſuum , & aſcendit 29
obviam Iſraeli patri ſuo in Goſen : & antequam cognoſceret eum pater
ejus incurvavit ſe illi, quo factus eſt obnoxius ut præciderentur ejus anni,
& admirabatur & viſus eſt ipſi ; & inclinavit ſe ſuper cervicem
colli ejus , & flevit ſuper collum ejus rurſum , eò quod incurvâſſet
ſe illi. Et dixit Iſrael Joſepho ; Si morior hac vice conſolationem 30
accipio , quoniam ea morte qua moriuntur juſti morior , poſtquam
vidi aſpectum faciei tuæ , quòd adhuc tu vivis.

Hieroſ 28. *Ad parandum illi locum domus habitationis , in Goſen.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 * وپسراني يهوده عر واونن وشلح وفرص وزرح بمرد عر واونن در زميني كنعن وپسراني
13 فرص حصرون وحمول * وپسراني يششكر تولع وفوه ويوب وشمرون * وپسراني زبلون سرد
14 والون ويحلال * اينان پسران لاه آنچه بزاييد بيعقوب در فدن ارم ومر دينه دختري او همه
15 جاني پسراني او ودخترانى اوسي وسه * وپسراني جد صفيون وحجّي وشوني واصبون عري وارودي
16 وارالي * وپسراني اشر يمنه ويشوه ويشوي وبريعه وشرح خواهري ايشان وپسراني بريعه حبر
17 وملكيال * اينان پسراني زلفه آنچه بداد لبن [بلاه] دختري او بزاييد مر اينان بيعقوب شانزده جان *
18 *پسراني رحل زني يعقوب يوسف وبنيمين * زاييده شد بيوسف در زميني مصر آنچه بزاييد باو اسنت
19 20
21 دختري فوطيفرع مهتر اون مر منسّه ومر افريم * وپسراني بنيمين بلع وبكر واشبل وجرا ونعمن
22 واحي ورأش مفّيم [وحفّيم] وارد * اينان پسراني رحل آنچه زاييده شد بيعقوب همه جان
23 چهارده * وپسراني دن حشيم * وپسراني نفتلي يحصال وجوني ويصر وشلّم * اينان پسراني بلهه
24 25
26 آنچه بداد لبن برحل دختري او بزاييد مر اينان بيعقوب همه جان هفت * همه آن جان آن آمده
27 بيعقوب بمصر بيرون آياني راني او بجز زناني پسراني يعقوب همه جان شست وشش * وپسراني يوسف
28 آنچه زاييده شد باو در مصر جان دو همه آن جان بخانهي يعقوب آن آمده بمصر هفتاد * ومر يهوده
29 بفرستاد بپيش او بيوسف بپرداختن بپيش او بگشن بيامدند بزمين جشن * زين بست يوسف
مركب او برآمد بپديرهي يسرال پدري او بگشن ديدار شد باو بيفتاد ابر گردني او بگريست ابر
30 گردني او نيز * گفت يسرال بيوسف بميرم اين بار پسي ديدني من مر روي تو كه نيز توزنده *

Filii autem Jehudah, Er & Onan, & Shelah, & Pheres, & Zerah: ſed 12
mortuus erat Er, & Onan in terra Chenaan. Et filii Pheres ; Heſron,
& Hamul. Filii verò Iſſhachar ; 13
Tola, & Phuah, & Job, & Shim-
ron. Et filii Zebulun; Sered, & Elon, 14
& Jahleel. Iſti ſunt filii Leah, quos 15
peperit ipſi Jaacob in Phadan-Aram,
& Dinah filiam ejus: omnes animæ
filiorum ejus ac filiarũ ejus fuerunt
triginta & tres. Filii autem Gad; 16
Siphjon, & Haggi, & Shuni, & Eſ-
bon, Eri, et Arodi, et Areli. Filii verò 17
Aſher; Imnah, et Iſhuab, & Iſhvi, et
Beriah, & Sherah ſoror eorum: porrò
filii Beriah; Heber, & Malchiel. Iſti 18
ſunt filii Zilphah quam dedit Laban
Leah filiæ ſuæ : & peperit iſtos ipſi
Jaacob, ſedecim animas. Filii Rahel 19
uxoris Jaacob; Joſeph, & Binjamin.
Et nati ſunt ipſi Joſeph in terra Æ- 20
gypti, (quos peperit ei Aſenath filia
Photiphera principis On,) Menaſſeh
& Ephraim. Porrò filii Binjamin ; 21
Bela, & Becher, & Aſhbel, & Gera,
et Naaman, & Ehi, et Roſh, Muffim,
& Huffim, & Ard. Iſti ſunt filii Ra- 22
hel qui nati ſunt ipſi Jaacob: omnes
animæ, quatuordecim. Et filii Dan; 23
Huſhim. Filii autẽ Naphtali; Jah- 24
ſeel, & Guni, et Jeſer, et Shillem. Iſti 25
ſunt filii Bilhah, quam dedit Laban
Rahel filiæ ſuæ : & peperit iſtos ipſi
Jaacob: omnes animæ, ſeptem. Omnes 26
animæ venientes cum Jaacob in Æ-
gyptũ, egredientes de femore ejus, præ-
ter uxores filiorũ Jaacob, omnes in-
quam animæ, ſexaginta et ſex. Porrò 27
filii Joſeph qui nati ſunt ei in Ægy-
pto, animæ duæ. Omnes igitur animæ
domũs Jaacob venientes in Ægyptũ,
ſeptuaginta. Ipſum verò Jehudah mi- 28
ſit ante ſe ad Joſeph ad perficiendum
omnia ante ſe in Goſhen: devenerũt
itaque in terrã Goſhen. Sellã autem 29
alligavit Joſeph currui ſuo, aſcendit-
que in occurſũ Iſrael patris ſui, ad
Goſhen, & viſus eſt ei: cecidit q; ſuper
collũ ejus, ac flevit ſuper collũ ejus
ultrà. Et dixit Iſrael ipſi Joſeph; 30
Moriar hâc vice, poſteaquàm vidi
faciem tuam, quia adhuc tu vivus es.

UMI

בראשית מז
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

31 יאמר ואמר יוסף לאחוי ולבית אבוי אסק ואחני לפרעה ואימר ליה אחי ובית
32 אבא דבארעא דכנען אתו לותי : והאנשים ונובריא רעיין דאן ארום גוברי
33 מרי ניתי הוו וענהון ותוריהון וכל דילהון אייתיו : והיד ויהי ארום יקרי לכום
34 פרעה ויימר תנון לי מה עובדיכון : ואמרתם ותימרון מרי ניתי הוו עבדך
מטליותנא ועד כדון בנין דתיתבון בארעא דנשן ארום מרחקין מצראי כל רעי ענא :

מז

1 ויבא ואתא יוסף ותני לפרעה ואמר אבא ואחי וענהון ותוריהון וכל דילהון אתו
2 מארעא דכנען והא הינון בארעא דנשן : ומקצת אחוי דבר חמשא
3 גוברין ובלון דן ונפתלי גד ואשר ואקימינון קדם פרעה : ויאמר ואמר פרעה
לאחוי דיוסף מה עובדיכון ואמרו לפרעה רעי ענא הוו עבדך אוף אנן אוף
4 אבהתן : ויאמרו ואמרו לפרעה לאיתותבא בארעא אתינא ארום ליית אתר
ביית רעיא לענא דלעבדך ארום תקיף כפנא בארעא דכנען וכדון יתבון כען
5 עבדך בארעא דנשן : ויאמר ואמר פרעה ליוסף למימר אבוך ואחך אתו
6 לוותך : ארעא דמצרים קדמך היא בביית שפר ארעא אותיב ית אבך
וית אחך יתבון בארעא דנשן ואין חכימתא דאית בהום גוברין דחילא
7 ותמנינון רבני ניתי על דידי : ויבא ואיתי יוסף ית יעקב אבוי ואקימיה
קדם פרעה וברוך ית יעקב ית פרעה ואמר יהא רעוא דיתמלון מוי דנילוס
8 ויעדי כפנא מן עלמא ביומך : ויאמר ואמר פרעה ליעקב כמה אינון יומי
9 שני חייך : ויאמר ואמר יעקב לפרעה יומי שני תותבותי מאה ותלתין שנין
קלילין ובישין הוו יומי שני חיי דמן טליותי ערקית מן קדם עשו אחי
ואיתותבית בארעא דלא דידי ובדון בעידן סיבותי לאתותבא הכא ולא
אדביקו יומי ית יומי שני חיי אבהתי ביומי תותבותהון : ויברך וברוך ית יעקב
10 פרעה ונפק מן קדם פרעה : ויושב
11 ואותיב יוסף ית אבוי וית אחוי ויהב להון ירושלמי ופלוסים :
אחסנא בארעא דמצרים בביית שפר ארעא בארעא דפילוסין היכמא דפקיד פרעה :

31 Et dixit Joseph fratribus suis, & domui patris sui; Ascendam & narrabo Pharaoni, & dicam illi; Fratres mei & domus patris mei qui erant in terra Canaan venerunt ad me. 32 Et viri pastores gregis sunt, quoniam viri magistri pecorum fuerunt: oves quoque suas & boves suos, & omnia sua adduxerunt. 33 Et fiet quando vocabit vos Pharao, & dicet; Narrate mihi quæ sunt opera vestra. 34 Tum dicetis; Magistri pecorum fuerunt servi tui à pueritia nostra usque in præsens: ut habitetis in terra Gosen, eò quòd abhorrent Ægyptii omnes pastores ovium.

CAP. XLVII.

1 VEnit ergo Joseph & narravit Pharaoni, & dixit; Pater meus & fratres mei, & oves eorum & boves eorum, & omnia quæ habent, venerunt è terra Canaan: & ecce sunt in terra Gosen. 2 Et partem fratrum suorum accepit, quinque viros, Zebulun, Dan & Nephtali, Gad & Ascher: & statuit eos coram Pharaone. 3 Et dixit Pharao fratribus Josephi; Quænam sunt opera vestra? & dixerunt Pharaoni; Pastores ovium fuerunt servi tui, etiam nos, etiam patres nostri. 4 Et dixerunt Pharaoni; Ad peregrinandum in terra venimus, quoniam non est locus pascuus pro ovibus servorum tuorum, quoniam invaluit fames in terra Canaan: jam verò habitent servi tui in terra Gosen. 5 Et dixit Pharao Josepho, dicendo; Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. 6 Terra Ægypti coram te est, in loco pulchriori terræ habitare fac patrem tuum & fratres tuos: habitent in terra Gosen; & si cognoscis esse inter eos viros roboris, constituas eos principes pecorum quæ mihi sunt. 7 Et adduxit Joseph patrem suum, quem statuit coram Pharaone: & benedixit Jacob Pharaoni, & dixit; Sit beneplacitum ut repleantur aquæ Nili, & recedat fames ex mundo in diebus tuis. 8 Et dixit Pharao Jacobo; Quot sunt dies annorum vitæ tuæ? 9 Et dixit Jacob Pharaoni; Dies annorum peregrinationum mearum centum & triginta anni, pauci & mali fuerunt dies annorum vitæ meæ: nam à pueritia mea fugi à facie Esau fratris mei, & habitavi in terra non mea, jam verò tempore senectutis meæ descendi huc ut habitem: nec attigerunt dies mei dies annorum vitæ patrum meorum, in diebus peregrinationis suæ. 10 Et benedixit Jacob Pharaoni: & exiit à facie Pharaonis. 11 Et habitare fecit Joseph patrem suum & fratres suos; & dedit illis hæreditatem in terra Ægypti, in loco pulchriori terræ, in terra Pelusii: quemadmodum præceperat Pharao.

Hieros. 11 *Et Pelusii.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 * گفت يوسف ببرادراني او وخانهي پدري او برآيم وآگاه كنم بفرعه وگويم باو برادراني من
32 وخانهي پدري من آنچه درزمين كنعن بيامدند بمن * وآن مردمان شباني كنان گوسفند
33 كه مردماني رمّه بودند وگوسفند ايشان وگاوي ايشان وهمه آنچه بايشان بياوردند * وباشد كه
34 بخواند بشما فرعه وبگويد چيست كاري شما * وبگوييد مردماني رمّه بودند بندگاني تو از
كودكيهاي ايما وتا اكنون نيز ايما نيز پدراني ايما درسبب بنشينيد درزمين جشن كه
مكروهي مصريان همه شباني كناي گوسفند. * فصل چل هفتم *

1 * بيامد يوسف آگاه كرد بفرعه وگفت پدري من وبرادراني من وگوسفندي ايشان وگاوي ايشان
2 وهمه آنچه بايشان بيامدند از زميني كنعن واينك ايشان درزميني جشن * واز بعضي برادراني
3 بستاند پنج مردمان بياستاند ايشانرا پيش فرعه * گفت فرعه ببرادراني او چيست كاري شما گفتند
4 بفرعه شباني كناي گوسفند بندگاني تو نيز ايما نيز پدراني ايما * گفتند بفرعه بغريبي كردن
درزمين بيامديم كه نيست چراجا گوسفند آنچه بندگاني تو كه گران آن قحط درزمين
5 كنعن واكنون بنشينند اكنون بندگاني تو درزمين جشن * گفت فرعه بيوسف گفتن
6 پدري تو وبرادراني تو بيامدند بتو * زمين مصر پيش تو درنيكوتري آن زمين بنشان مر
پدري تو ومر برادراني تو بنشينند درزميني جشن واگر دانستي وهست درايشان مردماني
هنرمند بنهي ايشانرا اميراني ابر گلّه آنچه بمن * بياورد يوسف مر يعقوب پدري او
7 بياستاند اويرا بپيش فرعه آفرين كرد يعقوب مر فرعه * گفت فرعه بيعقوب چند روزگاراني
8 سالهاي زندگي تو * گفت يعقوب بفرعه روزگاراني سالهاي نشستني من صد وسي سال اندك
9 وبدان بودند روزگاراني سالهاي زندگي من ونه رسيدند مر روزگاراني سالهاي زندگي
پدراني من در روزگاراني نشستني ايشان * آفرين كرد يعقوب مر فرعه بيرون آمد ازپيش
10 فرعه * بنشاند يوسف مر پدري او ومر برادراني او بداد بايشان احسنتا درزميني مصر
11 درنيكوتر آن زمين درزمين رعمسس چون آنچه بفرمود فرعه *

31 *Dixitque Joseph fratribus suis & domui patris sui, Ascendam, & notũ faciam ipsi Pharoh, & dicam ei; Fratres mei et domus patris mei, qui erant in terra Chenaan, venerunt ad me. 32 Homines autem pastores sunt ovium, nam homines gregũ fuerunt: oves quoq; suas, & boves suos, & omne quod illis est, adduxerunt. 33 Eritque, cùm vocaverit vos Pharoh, & dixerit; Quod est opus vestrum? 34 Tum dicetis; Homines gregũ fuerunt servi tui à pueritiis nostris & usq; nunc, etiam nos etiam patres nostri: ut sedeatis in terra Goshen. Nam abominatio Ægyptiis est omnis pastor ovium.*

CAP. XLVII.

1 VEnit itaque Joseph, & notũ fecit ipsi Pharoh, ac dixit; Pater meus, et fratres mei, & oves eorum, & boves eorum, et quicquid est illis, venerunt è terra Chenaan, & ecce sunt in terra Goshen. 2 Et ex quibusdam fratrum suorum cepit, quinque viros quos statuit coram Pharoh. 3 Dixit Pharoh fratribus ejus; Quod est opus vestrum? Responderunt Pharoni, Pastores ovium sunt servi tui, etiam nos etiam patres nostri. 4 Dixerunt quoque ad Pharoh; Ad peregrinandum in terra venimus, non est enim pascendi locus ovibus quæ sunt servis tuis, quia gravis est fames in terra Chenaan: nunc ergò, sedeant jam servi tui in terra Goshen. 5 Et loquutus est Pharoh ad Joseph, dicendo; Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. 6 Terra Ægypti coram te est: in optimo terræ colloca patrem tuum ac fratres tuos, sedeant in terra Goshen: & si cognoveris quòd sint inter eos viri solertes, pones eos principes super greges meos. 7 Tum introducens Joseph Jaacob patrem suum, statuit eum coram Pharoh: & benedixit Jaacob Pharoni. 8 Dixit Pharoh ad Jaacob; Quot sunt dies annorum vitæ tuæ? 9 Dixit Jaacob ad Pharoh; Dies annorũ commorationis meæ, centũ & triginta anni: paucæ ac malæ fuerunt dies annorum vitæ meæ, & non pervenerunt ad dies annorũ vitæ patrũ meorum, in diebus commorationis eorum. 10 Et benedixit Jaacob Pharoni, egressúsque est à coram Pharoh. 11 Collocavit itaque Joseph patrem suum, & fratres suos, dedítque eis possessionem in terra Ægypti, in optimo terræ, in terra Raameses, quemadmodum præceperat Pharoh.

12 וכלכל יוסף ית אבוהי וית אחוי וית כל בית אבוי לחמא לפום דמצטרך לטפליא : 13 ולחם ולחמא לית בכל ארעא ארום תקיף כפנא ואשתלהון 14 דיירי ארעא דמצרים ודיירי ארעא דכנען מן קדם כפנא : וילקט ולקיט יוסף ית כל כספא דאישתכח בארעא דמצרים ובארעא דכנען בעיבורא דהינון זבנין 15 ואיתי יוסף ית כספא בבית היפתיקא דפרעה : ויתם ושלים כספא מארעא דמצרים ומארעא דכנען ואתו מצראי לות יוסף למימר הב לנא לחמא ולמא נמות כל קבלך ארום שלים כספא : 16 ואמר יוסף הבו גיתיכון ואתן לכון 17 מזון בגיתיכון אין פסד כספא : ויביאו ואיתיו ית גיתיהון ליוסף ויהב להון יוסף לחמא בסוסון ובגיתי ענא ובגיתי תורי ובחמרא וונינון בלחמא בכל גיתיהון בשתא ההיא : 18 ותתם ושלימת שתא ההיא ואתו כל מצראי לותיה בשתא תניתאה ואמר ליה לא נכסי מן רבוני ארום אין שלים כספא וגיתי בעירא לרבוני לא אישתייר לנא קדם רבוני אלהין גופינן וארעין : 19 למה לממא נמות ועינך חסן אוף אנן אוף ארעין קני יתן וית ארעין בלחמא ונהי אנן וארעין עבדין לפרעה והב בר זרעא ונייחי ולא נמות ולא תשתומם : 20 ויקן יוסף ית כל ארעא דמצראי לפרעה ארום זבינו מצראי גבר חקליה ארום תקיף עליהון כפנא והות ארעא חליטא לפרעה : 21 וית עמא דמדינתא אעבר יתהון לקוריתא ועמא דקוריתא אעבר למדינתא מן גבלל אחוי דיוסף דלא יתקרון נלוילאי בנין בן טלטילינון מסיפי תחום מצרים ועד סופיה : 22 רק לחוד ארעא דכומרניא לא זבן מן גבלל דחמוון ליה וכותא בזמן דבעא רבוניה למקטליה ושיובוהי מן דין קטול וברם ארום חולקא אמר למתיהבא להום מלות פרעה ואכלין ית חולקהון דיהב להון פרעה בגין כן לא זבינו ית ארעהון : 23 ואמר יוסף לעמא הא קניתי יתכון יומא דין וית ארעכון לפרעה הא לכון בר זרעא ותזרעון ית ארעא : 24 והיה ויהי באשוניה במכנוש עללתא ותיתנון חומשא לפרעה וארבע חולקין יהי לכון לבר זרעא דארעא ולמיכליכון ולפרנוס בתיכון ולמיכול לטפלכון :

ירושלמי 15 וחסיל :

ירושלמי 21 וית עמא דהוון שרין במדינתא אעבר בקריתא וית עמא דהוון שרין בקירתא אעבר במדינתא דלא יהוון מונין לבנוי דיעקב ואמרין להון אכסני גלוליי :

12 Et cibavit Joseph patrem suum & fratres suos, & universam domum patris sui pane, prout opus erat parvulis. 13 Panis autem non erat in universa terra; quoniam gravis erat fames valde : & deficiebant habitatores terræ Ægypti, & habitatores terræ Canaan à facie famis. 14 Et collegit Joseph omnem pecuniam quæ inveniebatur in terra Ægypti, & in terra Canaan, pro frumento quod ipsi emebant : & attulit Joseph argentum in domum apothecæ Pharaonis. 15 Consumpta autem est pecunia de terra Ægypti, & de terra Canaan : & venerunt Ægyptii ad Josephum, dicendo ; Da nobis panem, & cur moriemur coram te ? eò quòd consumpta est pecunia. 16 Et dixit Joseph ; Date pecora vestra, & dabo vobis cibum pro pecoribus vestris, si consumpta est pecunia. 17 Et adduxerunt pecora sua ad Josephum : & dedit illis Joseph panem pro equis, atque pro gregibus ovium & vaccarum, & pro asinis : & aluit eos pane pro omnibus pecoribus suis anno illo. 18 Et finito illo anno venerunt omnes Ægyptii ad eum anno secundo, & dixerunt illi ; Non tegemus à domino meo, quod cùm finita sit pecunia, pecora etiam & jumenta apud dominum meum *sint*, non relinquitur nobis coram domino meo nisi corpora nostra & terra nostra. 19 Cur moreremur oculis tuis videntibus, etiam nos etiam terra nostra ? eme nos & terram nostram pro pane : & erimus nos & terra nostra servi Pharaonis ; tantùm da semen ut vivamus & non moriamur, & terra non desoletur. 20 Et emit Joseph universam terram Ægyptiorum Pharaoni, quoniam quisque Ægyptiorum vendidit agrum suum, quia gravis erat super eos fames : & fuit terra appropriata Pharaoni. 21 Populum autem provinciæ transire fecit in civitates, & populum civitatum transire fecit in provincias, propter fratres Josephi, ne vocarentur exules : 22 propterea migrare fecit eos de finibus termini Ægypti usque ad finem ejus. Tantùm terram sacerdotum non emit ; propterea quòd viderunt ejus justitiam quando dominus ejus quærebat eum interficere, & eum liberârunt à judicio mortis : quinimò partem jussit dari illis à Pharaone ; & comedebant suam portionem quam dederat illis Pharao, propterea non vendiderunt terram suam. 23 Et dixit Joseph populo ; Ecce emi vos hodie, & terram vestram Pharaoni : en vobis semen ut seminetis terram. 24 Erit autem tempore colligendi proventus, tum dabitis quintam partem Pharaoni : & quatuor partes erunt vestræ in semen agri, & in cibum vobis, & alimoniam domorum vestrarum, & in cibum parvulis vestris.

Hieros. 15. *Et defecit.*

Hieros. 21. *Et populum qui habitabant in provinciis transire fecit in civitates, & populum qui habitabant in civitatibus transire fecit in provincias ; ne irriderent filios Jacob, & vocarent illos Hospites Galileos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * نفقه داد يوسف مر پدري او و مر برادراني او و مر همه خانهي پدري او نان بقدري آن طفل * 13 و نان نيست درهمه آن زمين كه گران آن قحط بغايت عاجز شد زميني مصر و زميني 14 كنعن از پيش آن قحط * بر چيند يوسف مر همه آن سيم آن يافته شده در زمين مصر و در 15 زميني كنعن در غلّه آنچه ايشان غلّه فروشان بياورد يوسف مر آن سيم بخانهي فرعه * تمام شد آن سيم از زميني مصر و از زميني كنعن بيامدند همه مصريان بيوسف بگفتن بده بايما نان و چرا بميريم مقابلي تو كه نيست سيم * 16 گفت يوسف بياوريد مر گلّهاي شما و بدهم بشما در گلّهاي 17 شما اگر نيست سيم * بياوردند مر گلّهاي ايشان بيوسف بداد بايشان يوسف نان در اسبها و در رمّهي آن گوسفند و در رمّهي آن گاو و در خرها برآيانند ايشانرا در نان در همه رمّهاي در سالي 18 آن آن * تمام شد آن سالي آن بيامدند باو در سالي آن دويمين گفتند باو نه باز گيريم از خداوند من كه الّا تمام شد آن سيم و گلّهي آن چهارپا بخداوند من نه باقي ماند بپيش خداوند بجز الّا 19 تني ايما و زميني ايما * چرا بميريم بچشم ديد تو نيز ايما نيز زميني ايما بخر ايمارا و مر زمينهاي ايما در نان و باشيم ايما و زمينهاي ايما بنده گان بفرعه و بده تخم و بزييم و نه ميريم و آن زمين 20 نه خراب شود * بخريد يوسف مر همه زمين مصر بفرعه كه بفروختند مصريان مردي دشت او 21 كه قوي شد ابر ايشان آن قحط بود آن زمين بفرعه * آن قوم بگذرانند اويرا بشهرها از كناري حدّي مصر و تا كناري او * 22 خاصه زميني آن كشيشان نه خريد كه رسم بكشيشان از نزد فرعه و بخورند مر رسمي ايشان آنچه بداد بايشان فرعه ابر همچنين نه فروختند مر زميني ايشان * 23 گفت يوسف بآن قوم اينك بخريدم شمارا اين روز و مر زمينهاي شما بفرعه اينك بشما تخم و زراعت 24 كنيد مر آن زمين * و باشد در دخلها بدهيد پنج يك بفرعه و چهار بخشها باشد بشما بتخم آن دشت و بخوردن شما و بآنچه در خانهاي شما و بخوردن بطفلاني شما *

Et sumptus impendit Joseph patri suo, ac fratribus suis, totique domui patris sui, & panè pro ratione parvulorum. 13 Et panis non erat in tota terra : nam gravis erat fames admodùm, & debilitata fuit terra Ægypti et terra Chenaan præ fame. 14 Collegit autem Joseph omne argentũ inventum in terra Ægypti & in terra Chenaan, pro frumento quod ipsi vendebant : attulitque Joseph argentum in domũ Pharoh. 15 Consumpto autem argento è terra Ægypti & è terra Chenaan, venerunt omnes Ægyptii ad Joseph, dicendo ; Da nobis panem : cur enim moriemur coram te, quia non est argentum ? 16 Dixit Joseph ; Adducite greges vestros, & dabo vobis pro gregibus vestris, si non sit argentum. 17 Adduxerunt itaque greges suos ad Joseph, deditq; eis Joseph panem pro equis, & pro gregibus ovium, & pro gregibus boum, & pro asinis : & assequi fecit eos panem, pro omnibus gregibus, anno illo. 18 Exacto anno illo, venerunt ad eum anno secundo, dicentes ei ; Non retinebimus à domino meo, quòd quidem consumptum est argentum, & grex quadrupedum est apud dominum meum : nec reliquum mansit coram domino meo præterea, nisi corpus nostrum & terra nostra. 19 Quare moriemur in conspectu oculorum tuorum, etiam nos, etiam terra nostra ? eme nos ac terras nostras pro pane, eriműsque nos & terræ nostræ servi Pharoh : & da semen, ac vivemus & non moriemur, & terra non desolabitur. 20 Emit itaque Joseph totam terram Ægypti pro Pharoh : vendiderunt enim Ægyptii quisque agrum suum, quia invaluerat super eos fames, & fuit terra Pharonis. 21 Populum verò ipsum traduxit ad urbes, ab ora terminì Ægypti adusque etiam oram ejus alteram. 22 Tantummodò terram sacerdotum non emit : quia demensum erat sacerdotibus à Pharoh, & comedebant demensum suum quod dabat illis Pharoh : quapropter non vendiderunt terram suam. 23 Et dixit Joseph populo ; Ecce, emi vos hodiè ac terras vestras pro Pharoh : en vobis semen, serite ergò terram. 24 Et erit, è proventib⁹ dabitis de quinq; unum ipsi Pharoh, et quatuor partes erunt vobis in semen agri, & in cibum vobis & iis qui in domibus vestris, & in cibum pro parvulis vestris.

בראשית מח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

ויאמרו ואמרו קיימתנא נשכח רחמין בעיני רבוני ונהוי עבדין לפרעה׃ וישם 25
וישו יוסף לנוירא עד יומא הדין על ארעא דמצרים לפרעה למיסב חומשא 26
מן עללתא לחוד ארעא דכומרניא בלחודיהון לא הות לפרעה׃ וישב ויתיב 27
ישראל באַרעא דמצרים ובנו להון בתי מדרשין ופלטין באַרעא דנשן ואחסינו
בה אחסנת חקלין וכרמין ונפישו וסניאו לחדא

ס ס ס

ויחי ויחיא יעקב בארעא דמצרים שבסרי שנין והוו יומי יעקב סכום יומי 28
חיוי מאה ואַרבעין ושבע שנין׃ ויקרבו וקריבו יומי ישראל לממת וקרא 29
לברוהי ליוסף ואמר ליה אין כדון אשכחית רחמין קדמך שוי כדון אידך בגוירת
מהולתי ותעביד כדון עמי טיבו וקשוט לא כדון תקברינני במצרים׃ ושכבתי
ואשכוב עם אבהתי ותיטלינני ממצרים ותקברינני בקבורתהון ומן בגלל דהוא 30
ברוה לא שוי ידיה אלהין אמר אנא אעביד כפתגמך׃ ויאמר ואמר קיים לי 31
וקיים ליה ומן יד אתגלי עלוי יקר
שכינתא דיי וסגיד ישראל על ריש ירושלמי 31 ושבח ישראל על ריש
דרגושה׃ דרגושה׃

מח

ויהי והוה בתר פתגמיא האלין ואיתאמר ליוסף למימר הא אבוך שכיב מרע 1
ודבר ית תרין בנוי עמיה ית מנשה ויתיה אפרים׃ וינד ואתניאו ליעקב למימר 2
הא ברך יוסף אתי לוותך ואתקף ישראל ויתיב על דרגשא׃ ויאמר ואמר יעקב 3
ליוסף אל שדי אתגלי לי בלוז באַרעא דכנען וברוך יתי׃ ויאמר ואמר לי 4
האנא מפיש לך ומסני לך ואיתנינך לכנשת שבטין ואיתין ית ארעא הדא
לברך בתרך אחסנת עולם׃ ועתה וכרון תרין בנך דאתילידו לך באַרעא 5
דמצרים עד דאתית לוותך למצרים דילי אינון אפרים ומנשה כראובן ושמעון
מתחשבין לי׃ ומולדתך ובנך די תוליד בתריהון דילך יהון על שום אחיהון 6
יתקרון באחסנתיהון׃ ואני ואנא דבעיתי מנך למקברי עם אבהתי מיתת 7
עלי רחל בתכיף באַרעא דכנען באורחא בעוד סונעי ארעא למיעול לאפרת
ולא יכילת לסוברותה למקברה במערת כפילתא וקברתה תמן באורח
אפרת היא בית לחם׃ וירא וחמא ישראל ית בנוי דיוסף ואמר מן מאן 8
אתילידו לך אלין׃

Et dixerunt; In vita conſervâſti nos: inveniamus miſerationes in 25
oculis domini mei, & erimus ſervi Pharaonis. Et poſuit Joſeph in 26
decretum uſque ad hunc diem ſuper terram Ægypti Pharaoni, ut accipiat
quintam ex proventu: exceptâ terrâ ſacerdotum ſolùm, *quæ* non fuit Pha-
raonis. Et habitavit Iſrael in terra Ægypti, & ædificârunt ſibi 27
ſcholas & palatia in terra Goſen: & hæreditate obtinuerunt in ea
agros & vineas, creveruntque, & multiplicati ſunt vehementer.

SECT. XII.

Et vixit Jacob in terra Ægypti, ſeptemdecim annis: & fuerunt 28
dies Jacob, numerus *ſcilicet* dierum vitæ ejus, centum & qua-
draginta & ſeptem anni. Et appropinquârunt dies Iſrael ut more- 29
retur, & vocavit filium ſuum Joſephum, & dixit illi; Si nunc inve-
ni miſerationes coram te, pone nunc manum tuam in abſciſſione
circuncifionis meæ: & fac mecum miſericordiam & veritatem, ne quæſo
ſepelias me in Ægypto. Dormiam enim cum patribus meis, effe- 30
res ergo me ex Ægypto, & ſepelies me in ſepulchro ipſorum: ſed
propterea quod erat filius ejus, non poſuit manum ſuam, ſed dixit;
Ego faciam ſecundùm verbum tu-
um. Et dixit; Jura mihi, & ju- 31 Hieroſ. 31 *Et laudavit Iſrael*
ravit illi: & ſtatim revelata eſt *in capite lecti.*
illi gloria divinitatis Domini, &
adoravit Iſrael verſus caput lecti.

CAP. XLVIII.

Et factum eſt poſtquam hæc geſta ſunt, ut diceretur Joſepho; di- 1
cendo; Ecce pater tuus ægrotat: & accepit duos filios ſuos ſecum,
Manaſſe & Ephraim. Et nuntiârunt Jacobo, dicendo; Ecce filius tu- 2
us Joſeph venit ad te: & confortavit ſe Iſrael, & ſedit ſuper le-
ctum. Et dixit Jacob Joſepho; Deus omnipotens revelavit ſe mihi 3
in Luz in terra Canaan, & benedixit mihi. Et dixit mihi; Ecce ego 4
te creſcere facio & multiplicare, & dabo tibi congregationem tri-
buum: & dabo hanc terram filiis tuis poſt te in hæreditatem ſeculi.
Et jam duo filii tui, qui nati ſunt tibi in terra Ægypti, antequam 5
venirem ad te in Ægyptum, mei ſunt: Ephraim & Manaſſe ſicut
Ruben & Simeon reputantur apud me. Et filii tui, quos paries poſt 6
eos, tui erunt: de nomine fratrum ſuorum vocabuntur in poſſeſſione
ſua. Ego autem quod peto à te, ut ſepelias me cum patribus me- 7
is: mortua eſt apud me Rachel ſubitò in terra Canaan, in via cum
adhuc eſſet multum terræ ad veniendum in Ephrath, nec potui ferre
eam ut ſepelirem eam in ſpelunca duplici, ſed ſepelivi eam ibi in via
Ephrath, illa eſt Bethleem. Et vidit Iſrael filios Joſeph: & dixit; 8
Ex qua nati ſunt tibi iſti.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 * گفتند بزياندي ايمارا بيابيم جاه درچشماني خداوند من وباشيم بندگان بفرعه * بنهاد
26 آنرا يوسف برسم تا روز آن اين ابر زمين مصر بفرعه پنج يك خاصه زميني آن كشيشان نه
27 بود بفرعه * بنشست يسرال در زميني مصر درزميني جشن بگرفتند دران برومند شدند
28 بسيار شدند بغايت * بزيست يعقوب درزميني مصر هفده سال بود روزگاراني يعقوب سالهاي
29 زندگي او صد وچهل وهفت سال * نزديك شدند روزگاراني يسرال بمردن بخواند بپسري او
بيوسف گفت باو اگر يافتم جاه درچشماني تو بنه اكنون دستي تو فرودي راني من
30 وبكني اوازي من فضل وراستي ونه اكنون گور كني مرا در مصر * بخسپم اوازي
پدراني من برداري مرا ازمصر و گور كني مرا در گورجاي ايشان گفت من بكنم چون
31 سخن تو * گفت سوگند خور بمن سوگند خورد باو سجود كرد يسرال ابر سري آن بستر *

* فصل چهل هشتم * بود پسي آن سخنهاي آن اينان گفت بيوسف اينك پدري تو بيمار
1 بستاند مر دو پسراني او اوازي او مر منسّه ومر افريم * آگاه كرد بيعقوب گفت اينك پسري تو يوسف
2 بيامد بتو قوي شد يسرال بنشست ابر آن بستر * گفت يعقوب بيوسف خداي شدّي ديدار
3 شد بمن درلوز درزميني كنعن وآفرين كرد مرا * گفت بمن اينك من برومند كنا ترا وبسيار كنم
4 ترا وبدهم ترا بجمعي قومها وبدهم مر آن زمين بنسلي تو پسي تو بگرفتني جاويد * واكنون
5 دو پسراني تو آن زاده شدگان بتو در زمين مصر تا آمدني من بتو بمصر بمن ايشان افريم
6 ومنسّه چون راوبن وشمعون باشند بمن * وزاياندي تو آنچه بزاياني پسي ايشان بتو باشند ابر
7 نامي برادراني ايشان خوانده شوند دراحسنتاي ايشان * ومن در آمدني من از فدن بمرد
ابر من رحل درزميني كنعن در راه درنيز فرسخ زمين بآمدن بافرت گور كردم آنرا آنجا در
8 راهي افرت آن بيت لحم * بديد يسرال مر پسراني يوسف گفت كه اينان *

Tum *dixerunt*; *Vivificâſti* nos: aſſe- 25
quemur honorē in oculis domini mei,
erimúſque ſervi Pharaoh. Et poſuit 26
illud Joſeph in ſtatutū uſque ad diē
hanc ſuper terram Ægypti, Pharonis
eſſe de quinq; unum: tantùm terra
ſacerdotum non fuit Pharonis. Sedit 27
igitur *Iſrael* in terra Ægypti, in ter-
ra Goſhen: poſſederúntque in ea; &
frugiferi facti, multiplicati ſunt ad-
modúm. Vixit Jaacob in terra Æ- 28
gypti ſeptemdecim annos: fuerúntq;
dies Jaacob, anni vitæ ejus, centum
& quadraginta & ſeptem anni. Ap- 29
propinquantibus autem diebus Iſ-
rael ad moriendum, vocavit filiū ſuū
Joſeph, dixitque ei; Si aſſecutus ſum
honorē in oculis tuis, pone nunc ma-
num tuam ſubter femore meo: & fac
mecum beneficentiam ac veritā-
tem, Neque jam ſepeli me in Ægy-
pto. Quum dormiero cum patribus 30
meis, tolles me ex Ægypto, & ſepelies
me in ſepulchro eorum. Dixit; Fa-
ciam ſecundùm verbū tuum. Dixit 31
Jaacob, Jura mihi: juravítque ei: &
adorationem exhibuit Iſrael ſuper
caput lecti.

CAP. XLVIII.

Fuit poſt verba hæc, dixit quidam 1
ad Joſeph; En pater tuus ægrotus eſt:
tulítque duos filios ſuos ſecum, Ma-
naſſe & Ephraim. Et notum fecit 2
quidam Jaacobo, dicens; En filiꝰ tuus
Joſeph venit ad te: tum confortatus
Iſrael ſedit ſuper lectum. Dixitque 3
Jaacob ad Joſeph; Deus Shaddai vi-
ſus eſt mihi in Luz in terra Che-
naan: & benedixit mihi, Dicendo 4
ad me; Ecce ego frugiferū reddo te: et
multiplicabo te, & dabo te in cœtum
gentium, dabóq; terram ſoboli tuæ poſt
te, in poſſeſſionē æternam. Nunc ergò 5
duo filii tui nati tibi in terra Ægy-
pti aduſque adventum meum tibi in
Ægyptum, mei ſunt, Ephraim et Ma-
naſſeh, ſicut Reuben & Shimeon mei
erunt. Progenies autem tua quam ge- 6
nueris poſt eos, tui erūt: juxta nomen
fratrum ſuorū vocabuntur in hæ-
reditate ſua. Et ego, in adventu meo 7
à Phadan, mortua eſt mihi Ra-
hel in terra Chenaan in via, cùm ad-
huc paraſanga eſſet terræ ad ve-
niendum ad Ephrath: & ſepelivi eam
in via Ephrath, ipſa eſt Beth-lehem.
Et videns Iſrael filios Joſeph, dixit; 8
Quinam iſti?

9 ויאמר ואמר יוסף לאבוי בניי הינון דיהב לי ממרא דיי כדין כתבא דעליה נסיבית ית אסנת ברת דינה ברחוך לאינתו ואמר קריבינון כדון לותי ואיברכינון :
10 ועיני ישראל יקרן מן סיבו ולא יכיל למיחמי וקריב יתהון לותיה ונשיק להון ונפיף להון : 11 ויאמר ואמר ישראל ליוסף מחמי סבר אפך לא חשיבית והא
12 אחמי יתי ייי אוף ית בנך : ויוצא ואפיק יוסף יתהון מלות רכיבוי וסניד על אפוי
13 על ארעא : ויקח ודבר יוסף ית תרויהום ית אפרים מן צטר ימיניה דהוא שמאליה דישראל ויית מנשה מן צטר שמאליה דהוא ימינא דישראל וקריב
14 לותיה : וישלח ואושיט ישראל ית ימיניה ושוי על רישא דאפרים והוא
ירושלמי 14 פרג ית ידוי :
14 ועירא ויית שמאליה על ריש דמנשה
פרג ית ידוי ארום מנשה בוכרא :
15 וברך ית יוסף ואמר ייי די פלחו אבהתי קדמוי אברהם ויצחק ייי דאיזן
16 יתי מדאיתני עד יומא הדין : המלאך יהי רעוא קדמך דמלאכא דזמינתך לי למיפרק יתי מכל בישא יברך ית טלייא ויתקרי בהון שמי ושום אבהתי אברהם
17 ויצחק והיכמא דכווירי ימא סגי מסתני בגוא כדין בגוי יוסף יתקפון לסגי בנו
18 ארעא : וירא וחמא יוסף ארום משוי אבוי ית ימיניה על ריש דאפרים
19 ובאיש קדמוי וסעדא ליה דאבוי לאעדאה יתה מעל ריש דאפרים לאנחותה
20 על ריש דמנשה : ויאמר ואמר יוסף לאבוי לא כדין אבא ארום דין בוכרא
21 שוי ית ימינך על רישיה : וימאן וסרב אבוי ואמר ידענא ברי ידענא דהוא ביכרא ואוף חכימנא דאוף הוא יהי לעם רב ואוף הוא יסגי ברם אחוי קלילא יסגי
22 יתיר מניה ובנוי יהון סגיאין בעממיא : וברכם וברכינון ביומא ההוא למימר בך יוסף ברי יברכון בירת ישראל ית ינקא ביומא דמהולתא למימר ישוינך ייי
כאפרים וכמנשה ובמנין שבטייא יתמני רבא דאפרים קדם רבא דמנשה ומני
ירושלמי 22 ואנא הא יהבית לך חולק
21 ית אפרים היהי קדם מנשה : ויאמר
ואמר ישראל ליוסף הא אנא מטא סופי לממת ויהי מימרא דיי בסעדכון
22 ויתיב יתכון לארעא דאבהתכון : ואני
ואנא הא יהבית לך ית קרתא דשכם חולק חד למהנא יתיר על אחך די נסיבית מידיהון דאמוראי בעידן די עלתון לגיוה וקטית וסייעית יתכון בסייפי ובקשתי :

Et dixit Joseph patri suo; Filii mei sunt, quos dedit mihi sermo Do- 9
mini secundùm hanc scripturam, secundùm quam accepi Asnath filiam
Dinah filiæ tuæ in uxorem : & dixit ; Accedere fac eos nunc ad me, &
benedicam illis. Porro oculi Israel graves erant præ senectute, neque 10
poterat videre : & appropinquare fecit eos ad ipsum, & osculatus est
eos, & amplexatus. Et dixit Israel ad Josephum ; Videre aspectum fa- 11
cierum tuarum non cogitabam, & ecce videre me fecit Dominus etiam
filios tuos. Et eduxit eos Joseph de genibus ejus, adoravitque pronus 12
in terram. Et tulit Joseph ambos ipsos, Ephraim à latere dextro suo, 13
quod erat finistrum ipsius Israelis, & Manassem à latere finistro suo, quod
erat dextrum ipsius Israelis : & adduxit ad eum. Et extendit Israel 14
dextram suam, & posuit super caput Ephraim, qui erat minor, & sini-
stram suam super caput Manassis :
& commutavit manus suas, quia Hieros. 14. *Commutavit ma-*
Manasses primogenitus erat. Et 15 *nus suas.*
benedixit Josepho, & dixit ; Deus
coram quo coluerunt patres mei Abraham & Isaac, Dominus qui aluit
me, ex quo ego sum ad hunc usque diem : Sit beneplacitum coram eo, 16
ut Angelus quem ordinâsti mihi, ut redimat me ab omni malo, benedicat
pueris istis : & vocetur in eis nomen meum, & nomen patrum meo-
rum, Abraham & Isaac : & quemadmodum pisces maris multiplicando
multiplicantur, sic filii Joseph prævaleant in multitudine in medio terræ.
Et vidit Joseph quod poneret pater ejus manum dextram suam super ca- 17
put Ephraim, & displicuit coram eo : & sustinuit manum patris sui, ut
amoveret eam de capite Ephraim, atque poneret eam super caput Ma-
nassis. Et dixit Joseph patri suo ; Non ita pater mi, quoniam hic pri- 18
mogenitus, pone manum dextram tuam super caput ejus. Et renuit pa- 19
ter ejus, & dixit ; Novi, fili mi, novi quòd sit primogenitus, etiam scio
quòd etiam ipse erit in populum multum, & etiam ipse multiplicabitur :
verùm frater ejus minor multiplicabitur præ eo, & filii ejus erunt multi
inter populos. Et benedixit illis eo die, dicendo ; In te Joseph, fili mi, 20
benedicent domus Israel pueris in die circuncisionis, dicendo ; Ponat te
Dominus sicut Ephraim & sicut Manasse : & in numerò tribuum nume-
rabitur princeps Ephraim ante principem Manassis : & collocavit Ephra-
im ut esset ante Manasse. Et dixit 21
Israel Josepho ; Ecce finis meus
venit ad moriendum : & erit sermo
Dñi vobis auxilio, & reducet vos
in terram patrum vestrorum. Ego 22
autem ecce dedi tibi civitatem Si-
chem, partem unam in donum plus-
quam fratribus tuis : quam accepi
è manibus Ammorhæorum, tem-
pore quo ingressi estis in medium
ejus, & surrexi & adjuvi vos gladio
meo & arcu meo.

Hier. 22. *Et ego ecce dedi tibi par-*
tem unam super fratres tuos, vestem
Adam prioris : abstulit eam Abra-
ham avus meus ex manibus Nimrod
improbi, & dedit ipsam Isaaco pa-
tri meo ; Isaac autem pater meus
dedit eam Esau, & ego accepi eam
ex manibus Esau fratris mei, non
gladio meo nec arcu meo, sed me-
rito meo & operibus meis bonis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفت يوسف بپدري اوپسراني من ايشان آنچه بداد بمن خدا دراين گفت نزديك آور ايشانرا 9
بمن وآفرين كنم ايشانرا * وچشماني يسرال گران شدند از پيري نه تواند بديدن نزديك برد 10
ايشانرا باو بوسه داد بايشان آغوش گرفت بايشان * گفت يسرال بيوسف ديدني روي تو نه اميد 11
داشتم واينك بنمود مرا خدا نيز مرنسلي تو * بيرون آورد [يوسف] ايشانرا از نزد زانوهاء او سجود كرد 12
بروي او بزمين * بستاند يوسف مر دوي ايشان مر افريم درراستي او ازچپ يسرال و مر منسّه از 13
چپي او از راستي يسرال نزديك برد باو * بكشيد يسرال مر راستي او بنهاد ابر سري افريم واو آن 14
خرد ومر چپي او ابر سري منسّه چپ راست كرد مر دستهاي او كه منسّه آن نخست زاد * آفرين 15
كرد مر يوسف گفت آن خدا آنچه روش كردند پدراني من بپيش او ابرهم و يصحق آن خدا آن
روزي دها مرا از هنيزي من تا آن روز آن اين * آن فرشتهي آن خلاص كنا مرا از همه بدي 16
آفرين كند مر آن كودكان وخوانده شود درايشان نامي من ونامي پدراني من ابرهم ويصحق
وماهيزاد باشند ببسياري درميانی آن زمين * بديد يوسف كه بنهاد پدري او دستي راستي او 17
ابر سري افريم بد آمد درچشماني او بگردانيدن آنرا از بالاي سري
افريم ابر سري منسّه * گفت يوسف بپدري او نه همچنين پدري من كه اين آن نخست زاد بنه 18
راستي تو ابر سري او * ناكام بود پدري او گفت دانستم پسري من دانستم نيز او باشد بقوم 19
و نيز او بزرك باشد وليكن برادري او آن خرد بزرك باشد ازو و نسلي او باشد مسلّم در
قومها * آفرين كرد ايشانرا در روزي او بگفتن در تو آفرين باشد يسرال بگفتن بنهد ترا خدا چون 20
افريم وچون منسّه بنهاد مر افريم بپيش منسّه * گفت يسرال بيوسف اينك من ميرا وباشد خدا 21
اوازي شما و بازگردانند شمارا بزمين پدراني شما * و من بدادم بتو بخشي يكه ابر برادران تو آنچه 22
بستاندم از دستي آن اموري درشمشيري من و درکماني من *

Respondit Joseph patri suo; Filii mei 9
sunt, quos dedit mihi De⁹ hic. Dixit
afferto eos mihi, et benedicã eis. (O- 10
culi autem Israel graves fiebant præ
senio, nec poterat videre:) Et attulit
eos illi, quibus osculum dedit, eos-
que amplexatus est. Et dixit Is- 11
rael ad Joseph; Videre faciem tuam
spem non habui, & ecce ostendit
mihi Deus etiam sobolem tuam.
Eduxit autem eos Joseph è genibus 12
suis, reverentiã exhibens facie suâ
in terram. Tulitque Joseph binos il- 13
los, Ephraim in dextra sua à sinistra
Israel, Menasseh verò à sinistra sua
à dextra Israel : & attulit illos ad
eum. Extendens autem Israel dex- 14
tram suam, posuit super caput
Ephraim, ipse verò minor; & sinistrã
suam super caput Menasseh : sinistrè
dextravit manus suas, Menasseh
enim erat primogenitus. Benedicens- 15
que ipsi Joseph dixit ; Deus in cujus
conspectu ambulârunt patres mei
Abraham, & Ishac, Deus alimentum
dans mihi ab adhuc existente me,
usque ad diem hanc : Angelus eripi- 16
ens me ab omni malo, benedicat pue-
ris : & vocetur in eis nomen meum, et
nomen patrum meorum Abraham &
Ishac : & instar piscium fœturæ sint
in multitudinem in medio terræ. Vi- 17
dens autem Joseph quòd posuisset
pater suus manum dextram suam su-
per caput Ephraim, displicuit in oculis
ejus : prehenditque manum patris sui
ad avertendum eam de super caput
Ephraim ad caput Menasseh. At di- 18
xit Joseph patri suo; Haud ita, pater
mi : nam iste est primogenitus, pone
dextram tuam super caput ejus. Re- 19
nuebat autem pater ejus, dicens; No-
vi fili mi, novi : etiam ipse erit in
populum, atque etiam ipse magnus
erit ; sed quidem frater ejus par-
vus, major erit quam ipse, & so-
boles ejus erit incolumis inter gentes.
Et *benedixit eis die illo, dicendo,* 20
In te benedictus erit Israel, dicen-
do ; Ponat te Deus sicut Ephraim &
sicut Menasseh : & posuit Ephraim
ante Menasseh. Dixitque Israel ad 21
Joseph ; En ego moriens, at erit
Deus vobiscum, & reducet vos ad
terram patrum vestrorum. Ego au- 22
tem dedi tibi portionem unam su-
pra fratres tuos, quam cepi è manu
Emorei gladio meo & arcu meo.

CAP. XLIX.

ET vocavit Jacob filios suos, & 1 dixit illis; Purificate vos ab immunditie, & indicabo vobis secreta occulta, fines reconditos, & donationem mercedis justorum, & ultionem improborum, & umbra Eden quænam sit: simul verò congregatis duodecim tribubus Israel, & circundantibus lectum aureum in quo decumbebat, postquam manifestata est illi gloria divinæ majestatis Dei, finis quo venturus erat rex Messias absconditus fuit ab eo. Tunc verò dixit; Venite & narrabo vobis, id quod accidet vobis in fine dierum. Congregamini & 2 audite filii Jacob, & accipite doctrinam ab Israele patre vestro. Ruben primogenitus meus es tu, 3 initium roboris generationis meæ, & initium accidentis cogitationis meæ: conveniebat tibi primogenitura, & dignitas sacerdotalis, & regia; propterea autem quod peccâsti, fili mi, data est primogenitura Josepho, regnum Judæ, sacerdotium Levi. Assimilo ego te horto parvo, in medium cujus ingrediuntur torrentes festini & fortes, ut non possit eos ferre, sed subvertitur, sic contritus es Ruben fili mi, eò quòd peccâsti; ne addas, & pro eo quod peccâsti remittetur tibi: quoniam reputatum est tibi acsi ingressus esses ad uxorem patris tui, cum qua rem habuit, quo tempore confudisti lectum meum, super quem ascendebas. Si- 5 meon & Levi fratres sulcales, vasa armorum acutorum factorum ad rapiendum est cognitio eorum. In consilio eorum non complacuit 6 sibi anima mea, & cum congregarentur ipsi adversus Sichem ad destruendum eam non univit se anima mea: quoniam in ira sua interfecerunt regem & præfectum ipsius, & in voluntate sua fregerunt muros inimicorum suorum. *Et* dixit 7 Jacob maledictum fuit oppidum Sichem, in medium cujus ingressi sunt ad destruendum ipsum in ira sua forti, & iracundia eorum contra Joseph quia dura: dixit Jacob; si habitent isti simul, nullus rex aut præfectus adversus eos stare poterit: dividam hæreditatem Simeonis in duas partes, pars una exibit ad eum è medio hæreditatis filiorum Juda, pars altera inter reliquas tribus Jacob, tribum autem Levi dispergam in medium universarum tribuum Israel.

1. *Et vocavit pater noster Jacob filios suos, & dixit illis; Congregamini, & docebo vos finem reconditum, arcana abscondita, & præmium mercedis quod manet justos, & pœnam improborum, & felicitatem Eden qualis sit: simul congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundabant stratum aureum in quo pater noster Jacob decumbebat, quærentes ut doceret eos finem benedictionum & consolationum: postquàm verò revelatum est illi secretum, absconditum est ab eo, postquam aperta est illi janua claudebatur ab eo. Rediit itaque pater noster Jacob & benedixit filios suos, unumquemque secundùm opera sua bona benedixit eos. 2. Ex quo congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundederunt stratum aureum in medio cujus pater noster Jacob decumbebat, cogitabant eum revelaturum ipsis ordines benedictionum & consolationum, sed absconditi erant ab eo. Respondit pater noster Jacob, & dixit illis; Ex Abraham avo meo surrexit prophanus Ismael, & omnes filii Cetura, ex Isaac autem patre meo surrexit prophanus Esau frater meus: ego verò timeo ne sit inter vos aliquis, cujus cor divisum sit contra fratres suos, ut proficiscatur & colat idola alia. Respondernnt duodecim tribus Jacob omnes simul, et dixerunt; Audi nos Israel pater noster, Dominus Deus noster Deus unus est: respondit Iacob pater noster, et dixit; Sit nomen ejus magnum benedictum in secula seculorum. 3. Ruben primogenitus meus es tu, robur meum, et initium doloris mei: conveniebat tibi Ruben fili mi accipere tres partes potiores præ fratribus tuis, primogenituram, sacerdotium, regnum: verùm quia peccâsti Ruben fili mi, data est primogenitura Josepho, regnum autem Judæ, sacerdotium verò magnum tribui Levi. 4. Assimilo ego te, fili mi Ruben, horto parvo, in cujus medium intrârunt torrentes inundantes, adeo ut non possit eos ferre, sed conteritur à facie eorum; sic contritus es Ruben fili mi in operibus tuis bonis, eò quòd peccâsti: ne iterum pecces et illud quod peccâsti tibi condonabitur. 5. Simeon et Levi fratres sulcales, viri præditi armis acutis, fecerunt prælium à pueritia sua, in terra inimicorum suorum peregerunt triumphos præliorum suorum. 6. Consilium eorum non placuit animæ meæ, et cùm congregarentur contra civitatem Sichem, ut depopularentur eam, non pepercerunt gloriæ meæ: quoniam in ira sua occiderunt reges cum principibus, et in voluntate sua vendiderunt Joseph fratrem suum, qui assimilatus est bovi. 7. Maledictum oppidum Sichem, in cujus medium ascenderunt Simeon et Levi ad destruendum illud in ira sua, quoniam fortis erat, & in excandescentia sua, quoniam dura fuit. Dixit pater noster Jacob; Si habitaverint hi simul nullus populus nullumque regnum poterit consistere coram eis: dividam ergo tribum Simeonis, ut sint scribæ & doctores legis in Synagoga Jacob. tribum verò Levi distribuam, ut præsint concionibus inter filios Israel.*

מט

1 וקרא יעקב לבנוי ואמר להום
אתכנשו ואיחוי לכון רזיא
סתימיא קיציא ונגויא ומתן אגרהון
דצדיקיא ופורעניותהון דרשיעיא
וטלנית דעדן מה היא פתחא מתכנשין
תריסר שבטי ישראל מקפין דרגשא
דדהבא דרביע עלה ומן דאיתגלי איקר
שכינתא דיי קיצא דעתיד מלכא
משיחא למיתי איתכסי מיניה ובכן
אמר איתו ואיתני לכון מה דייערע
יתכון בסוף יומיא: הקבצו אתכנשו 2
ושמעו בני יעקב וקבילו אולפן מן
ישראל אבוכון: ראובן בוכרי 3
אנת ריש חיל שתושי ושירוי קריות
הרהורי חמי הוי לך בכורותא ורבות
כהונתא ומלכותא ועל די חטית בדי
אתיהיבת בכירותא ליוסף ומלכותא
ליהודה וכהונתא ללוי: פחו מרמית 4
לך לגינא קלילא דעלון לגווה נחלין
מוחין מתגברין ולא יכילת למסובלא
יתהון ואסתחפת בן איתרעת ראובן
בדי די חטית לא תוסיף ועל די חטית
ישתחבק לך ארום אתחשב לך כאילו
עלתא לאיתא דשמיש עמה אבוך בעידן
דבלבילתא שויוי דסליקת עלה: שמעון 5
שמעון וליוי אחין תלאמין מאני זיינא
שניא למחטוף היא אשתמודעותהון:
בסודם בעצתהון לא אתרעית נפשי 6
ובמכנשתהון לשכם למחרבה לא איתיחד
יקרי ארום ברוגזהון קטלו מלכא
ושולטניה וברעותהון פכרו שור בעלי
דבבהון: ארור אמר יעקב ליט הוה 7
כרכא דשכם כד עלון לגווה למחרבה
ברוגזיהון דתקיף וחימתהון על יוסף
ארום קשיא אמר יעקב אין שריין הינון
תריהון כחדא לית מליך ושולטן דיקום
קדמיהון אפלית אחסנת בנוי דשמעון
לתרין חולקין חולק חד יפוק ליהוה מנו
אחסנת בני יהודה וחולק חד ביני שאר
שבטיא דיעקב ואבדר שבטא דלוי בגו
כלהון שבטיא דישראל:

1 וקרא אבונן יעקב לבנוי ואמר
להון אתכנשו ואתני לכון קצא דנייזא
רייזא טמירא ומתן אגריא דצדיקיא
ופורעניותהון דרשיעיא ושליוותיה דעדן
מה הוא כחדא אתכנשו תרי עשרתי
שבטיא דיעקב ומקפין לדרגשא דדהבא
דהוה אבונן יעקב רביע בניוה בעין די
יתני להון קץ ברכתא ונחמתא מן
די אתגלי ליה רזא אתכסי מניה מן
די אפתח ליה תרעא אטרד מניה חזר
אבונן יעקב ובריך לבנוי גבר כעובדוי 2
טביא ברוך יתהון: מן דאתכנשו
תרי עשרתי שבטוי דיעקב ואקפו דרגשא
דדהבא דהוה אבונן יעקב רביע בניוה
סבירין דהוא גלי להון סדרי ברכתא
ונחמתא ואתכסי מניה: ענה אבונן
יעקב ואמר להון אבהתם אבוי דאברהם
קם מניה פסול ישמעאל וכל בני קטורה
ויצחק אבא קם מניה פסול עשו אחי
ואנא דחיל דלא יהי ביניכון גבר
לביה פלין על אחוי למיזל למפלח
קדם טעין אוחרנין ענין תרי עשרתי
שבטוי דיעקב כולהון כחדא ואמרין
שמע מנן ישראל אבונן יי אלהנא יי
חד עני יעקב אבונן ואמר יהא שמיה
רבא מברך לעלמי עלמין: 3 ראובן
בוכרי אנת חילי ושירוי צערי חמי הוה
לך ראובן ברי למסב תלתא חולקין
יתיר על אחך בכורותא כהונתא
מלכותא ועל דחטית ראובן ברי
אתיהבת בכורותא ליוסף וכהונתא
ליהודה וכהונתא רבתא לשבטא דלוי:
פחו 4 מרמי אנא לך ברי ראובן לגנא
זעירא דעלו בגויה נחלין שפפין דלא
יכלת לסובלא יתהון ואתרעת מן
קדמיהון דן אתרעתְ ראובן ברי בעובדך
טביא דחטית לא תוסיף למחטי ועל
דחטית ישתבק לך: 5 שמעון וליוי אחין
חלמין גברין מרי זינא שנינא עבדו
קרב מן טליותהון בארעא דבעלי
דבביהון עבדו נצחני קרביהון: 6 בעצתהון
לא אתרעית נפשי ובכנשתהון לכרכא
דשכם למחרבה יתיה לא חסו על יקרי ארום ברוגזהון קטלו מלכין עם
שלטונין וברעותהון זבינו יוסף אחיהון דמתיל לתורא: ארור 7 ליט הוה
כרכא דשכם דעלו לגוה שמעון וליוי למחרבה ברוגזהון ארום תקיף הוה
ובחמתהון ארום קשיא הוה אמר אבונן יעקב אין שרין הנון כחדא ליית
אוטא ומלכו יקלא למיקם מן קמיהון אפלית ית שבטא דשמעון סגפי
אוריתא בכנשתא דיעקב ואבדר ית שבטא דלוי בבתי מדרשיא דבני
ישראל:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل چهل نهم * بخواند يعقوب پسراني او گفت جمع شويد وآگاه كنم شما مر 1
آنچه فراز رسد شمارا در آخر آن روزگاران * جمع شويد وبشنويد پسراني يعقوب وبشنويد بپسرال 2
پدري شما * راوبن نخست زادي مني تو زوري من واولي قوت من زيادتي مرتبه وزيادتي 3
سلطنت * شتاب كردي چون آب نه باقي گذاشتي كه برآمدي خسپنجاي پدري تو 4
آن هنگام سست شدي بستري من برآمد * شمعون ولوي برادران پيرايهاي ستم سلاحهاي 5
ايشان * در رازي ايشان نه آيد جاني من در جماعت ايشان نه يگانه شود عزيزي من 6
كه در خشمي ايشان بكشتند مرد ودر رضاي ايشان برگندند قلعت * نفرين 7
خشمي ايشان كه قويست وغضبي ايشان كه سختست بخش كنم ايشانرا در يعقوب
پراگنده كنم ايشانرا در يسرال *

CAP. XLIX.

VOcans itaq; Jacob filios suos, 1 dixit; Congregamini, & notum faciam vobis quod supervenerit vobis in fine temporum. Congregamini 2 & audite filii Jacob, & auscultate Israelis patri vestro. Reuben, 3 primogenitus meus es tu, fortitudo mea, & initium roboris mei: abundantia dignitatis, & abundantia dominii. Sed festinationem fecisti 4 velut aqua: haud superstitem reliquisti: nam ascendisti cubile patris tui, quo tempore mollis factus es: stratum meum ascendit. Shi- 5 meon & Levi fratres, instrumenta injuriæ sunt arma eorum. In secre- 6 tum eorum ne veniat anima mea, in cœtu eorum ne uniatur gloria mea; quia in iracundia ipsorum occiderunt virum, & pro voluntate sua evadicâruni axem. Maledicta ira 7 eorum, quia fortis est; & furor eorum, quia vehemens est: dividam eos in Jaacob, & dispergam eos in Israel.

8 יְהוּדָה יְהוּדָה אַנְתְּ אוֹדִיתָ עַל עוֹבְדָא דְתָמָר בְּנִין כֵּן לָךְ יְהוֹדוּן אְחָךְ וְיִתְקְרוּן יְהוּדָאֵי עַל שְׁמָךְ יָדָךְ יִתְפְּרְעוּן לָךְ מִבַּעֲלֵי דְבָבָךְ יֵהֲוֹן מְקַדְּמִין וְשָׁאֲלִין בִּשְׁלָמָךְ כָּל בְּנוֹי דַּאֲבוּךְ: 9 מְדַמֵּי אְנָא לָךְ בְּרִי יְהוּדָה לְנוּר בַּר אַרְיֵוָן מִן קְטָלוּי דְיוֹסֵף אַתְּ הֲוֵיתָא מְשֵׁיזֵב מִן דִּינָא דְתָמָר בְּרִי אַתְּ הֲוֵיתָא זַכַּאי נִיחַ וְשָׁרֵי בְּנוֹ קְרֵבָא הֵוֵי אַרְיֵא וְהֵוֵי אַרְיוּתָא וְלֵית אוּפָא וּמַלְכוּ דְתָקִים לְקוּבְלָךְ: 10 לָא פְסִקִין מַלְכִין מִדְּבֵית יְהוּדָה אַף לָא סַפְרִין מִלְּפֵי אוּלְפָנֵי מִשִּׁיחָא דְדִידֵיהּ הִיא מַלְכוּתָא וְלֵיהּ עָתִידִין דְּיִשְׁתַּעְבְּדוּן כָּל מַלְכְוָתָא דְאַרְעָא: 11 מָה יָאֵי הוּא מַלְכָּא מְשִׁיחָא דְּעָתִיד לְמֵיקָם מִדְּבֵית יְהוּדָה אְסַר חַרְצוֹי וְנָפִיק לְקָרְבָא לְקַבֵּיל שָׁנְאוֹי וּמְתַקְטְלִין מַלְכִין עִם שִׁלְטוֹנִין מְסַפֵּק נַהֲרִיָּא מִדָּם קְטִילֵיהוֹן וּמְחַוַּר גּוּלְמֵיהּ מִן תְּרֵב גִּבְּרֵיהוֹן לְבוּשׁוֹי מְעַנְעִנִין בְּאַדְמָא וְהוּא מְדַמֵּי לְרָפִיס עִנְבִין: 12 מָה יָאֵין אֵינוֹי עֵינוֹי דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא מִן חֲמַר וְזִיכָא מִלְּמֶחֱמֵי בְּהֵין גְּלוּי עֲרִיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּם וְזַכֵּי שִׁנּוֹי בַּקְנִין מִשִּׁכַּל בְּהֵין חֲמִסִין וְגָזְלִין יְסַמְּקוּן טוּרוֹי מִן נוּפָנֵי וּמַעְצַרְתֵּי מִן חַמְרֵיהּ יְחַוְּרוּן גּוּלְמֵיהּ מִן סִינוֹי עִבּוּר וְעָדְרִין דְּעָן: 14 יִשָּׂשכָר שִׁבְטָא תַּקִּיף וְתַחְמֵיהּ יְהֵוֵי מְמַצַּע בֵּינֵי תְרִין תְּחוֹמַיָּא: 15 וַחֲזָא בֵּית מַקְדְּשָׁא דְאִתְקְרֵי מְנוּחָה אֲרוּם טַב הוּא וְיָת אַרְעָא אֲרוּם שְׁמִינִין אִנּוּן פִּירֵיהּ וְאַרְבַּן כַּתֵּפֵיהּ לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְתָא וַהֲוֹון לֵיהּ כָּל אֲחוֹי מַסְקֵי מִסִּין: 17 יְהֵוֵי פָּרוֹקָא דַּעֲתִיד לְמֵקָם יְתְקֵיף וְיִתְנַאֵי עַל כָּל מַלְכְוָתָא וְהוּא יְדוֵי מְדַמֵּי לְחִוְיָא דְּדַבֵּיעַ בְּאוֹרְחָא וְלִחוּרְמָנָא דְכַמִּין בְּפָרְשַׁת אוֹרְחָא דְּמָחָא לְסוֹסָא בְּעִקְבֵיהּ וּמִן אִימְתֵיהּ מִסְתַּבַּר רָכְבֵיהּ לְאַחֲפָּדָא לַאֲחוֹרֵיהּ וְהוּא שִׁמְשׁוֹן בַּר מָנוֹחַ דְּאִימְתֵיהּ עַל בַּעֲלֵי דְבָבוּי וּדְחַלְתֵּיהּ עַל שָׁנְאוֹי וּמְקַטֵּל מַלְכֵי עִם שִׁלְטוֹנִין:

8 יְהוּדָה אַתְּ מְשֻׁבָּח מִן כָּל אֲחָךְ וְעַד שְׁמָךְ יִתְקָרוּן כָּל יְהוּדָאֵי יְדָךְ יִתְפָּרְעוּן לָךְ מִבַּעֲלֵי דְבָבָךְ יֵהֲוֹן מְקַדְּמִין וְשָׁאֲלִין בִּשְׁלָמָךְ כָּל בְּנוֹי דַּאֲבוּךְ: 9 מְדַמֵּי אְנָא לָךְ יְהוּדָה בְּרִי לְנוּר בַּר אַרְיֵוָן דְּמִן קְטוֹלֵיהּ דְּיוֹסֵף בְּרִי סְלֵיקְתְּ נַפְשָׁךְ וּמְדִינָא דְתָמָר תְּהֵי מְשֻׁזֵּיב נַיָּח וְשָׁרֵי בְּתֻקְפָּא הֵא כְאַרְיָא וְהֵי כְלֵיתָא דְכַר נַח מַן יְקִימִנֵּיהּ: 10 לָא יְסוּר לָא פַּסְקִין מַלְכִין וְשַׁלִּיטִין מִדְּבֵית יְהוּדָה וְסַפְרִין מְאַלְפֵי אוּרַיְתָא מִזַּרְעֵיהּ עַד זְמַן דִּי יֵיתֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא דִּלְהֵי עַמְמַיָּא: 11 אסרי מָה יָאֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא דְּעָתִיד לְמֵיקוֹם מִדְּבֵית יְהוּדָה אְסַר חַרְצוֹי וְנָחִית וּמְסַדַּר סִדְרֵי קְרָבָא בַּעֲלֵי דְּבָבוּי וּמְקַטֵּל מַלְכִין עִם שִׁלְטַנֵּיהוֹן וְלֵית מְלִיךְ וְשׁוֹלְטַן דִּיקוּם קֳדָמוֹי מְסַפֵּק טִוּוֵיָא מִן אֲדָם קְטִילֵיהוֹן לְבוּשׁוֹי מְעַנְעִנִין בְּאַדְמָא מְדַמֵּי לְעָצוּר דְּעִנְבִין: 12 חכלילי מָה יָאֵין הֵינוֹן עֵינוֹי דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא מִחֲמָרָא וְזִיכָא מִן לְמֵיחֲמֵי גִּילּוּי עֵירְיִין וְשָׁדְיוּת אֲדָם וְזַכַּאי וְשִׁנּוֹי נַקְיָן מִן חַלְבָא דְלָא לְמֵיכַל חֲטוֹף וְאֲנָסָא וּכְדֵין יְסַמְּקוּן טוּרוֹי וּמַעְצַרְתֵּיהּ מִן חַמְרָא וְנוּלְמֵיהּ יְחַוְּרוּן מִן סַיְנוֹי עִבּוּר וְעָדְרִין דְּעָן: 13 סַפְרֵי יַמָּא שְׁרֵי וְהוּא יְהֵא שַׁלִּיט בְּמַחוֹזִין וּמַכְבֵּשׁ הַפְּרָכֵי יַמָּא בִּסְפִינָתָא וּתְחוּמֵיהּ יַמְטֵי עַד צִידוֹן: 14 יששכר יִשָּׂשכָר שִׁבְטָא תַּקִּיף יָדַע בְּוּינֵי בְּוֵימְנָיָא בְּאוֹרַיְתָא וְשָׁבַט תַּקִּיף יָדַע בְּוּינֵי בְּוֵימְנָיָא וְהוּא מַרְבַּע בֵּינֵי תְחוּמֵי אֲחוֹי: 15 וירא וַחֲמָא נַיָּחָא דְעָלְמָא דְאָתֵי אֲרוּם טַב וְחוּלְקָא דְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל אֲרוּם בַּסִּימָא הִיא בְּנִין כֵּן אַרְכִּין כַּתֵּפֵי לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְתָא וַהֲוֹון לֵיהּ אֲחוֹי מַסְקֵי מִסִּין: 16 דן מְדַבֵּית דָּן עָתִיד דְּיֵיקוֹם גַּבְרָא דְיָדוֹן יַת עַמֵּיהּ דִּינִין דְּקִשׁוֹט כַּחֲדָא יִשְׁתַּמְּעִין לֵיהּ שִׁבְטָא דְיִשְׂרָאֵל: 17 יהי דן יְהֵי דָן נְבָרָא דְיִתְחַבַּר וְיקוֹם מִדְּבֵית דָּן מְדַמֵּי לְחוּרְמָנָא דְרָבֵיעַ עַל פָּרְשַׁת אוֹרְחָא וְלָרִישֵׁי חִוְיָיִן דְּכָמִין עַל שְׁבִילָא דְנָכֵית סוֹסָיָא בְּעִקְבֵיהּ וְנָפִיל מִן אִימְתֵיהּ דְּבֵיהּ מִתְפָּרְקִיד לַאֲחוֹרֵיהּ הֵיכְרִין יְקָטֵיל שִׁמְשׁוֹן בַּר מָנוֹחַ יַת כָּל גִּיבָּרֵי פְּלִשְׁתָּאֵי וּלְרַגְלָאֵי וְיֵעֵקַר סוֹסְוָתְהוֹן וּמְסַגֵּר דְּבֵיהוֹן לַאֲחוֹרָא:

Juda, tu confessus es in facto Tamar, propterea te laudabunt fratres tui, & vocabuntur Judæi de nomine tuo, manus tuæ ulciscentur te ab inimicis tuis, jaculando sagittas in illos quando convertent cervicem coram te: & erunt prævenientes ut petant pacem tuam filii patris tui. Assimilo ego te, Juda fili mi, catulo filio leonum; nam ab occisione Josephi fili mi abstuliſti animam tuam; & à judicio Tamaris eris liber, quiescens & habitans in fortitudine ſicut leo, & ſicut vetus leo, qui quando quiescit quis ſurgere faciet eum? Non cessabunt reges & præſides ex domo Judæ, & ſcribæ docentes legem ex ſemine ejus, uſq; ad tempus quo veniet rex Meſſias minor filiorum ejus, & propter eum colliquescent populi. Quàm pulcher eſt rex Meſſias qui ſurrecturus eſt è domo Judæ? ligavit lumbos ſuos & deſcendit & inſtruxit aciem belli *adverſus* hoſtes ſuos, interficiendo reges cum principibus eorum, nec eſt rex aut princeps qui illi ſit reſtiturus: rubore inficiens montes propter ſanguinem interfectorum eorum, veſtimenta ejus intincta ſanguine aſſimilantur cortici uvarum. Quàm pulchri ſunt oculi regis Meſſiæ ſicut vinum purum, ne videre poſſit concubitus illicitos & effuſionem ſanguinis innocentis; & dentes ejus puriores ſunt lacte, ut non comedant raptum aut direptum: & propterea rubebunt montes ejus, & torcularia ejus præ vino, & colles ejus albi erunt præ frumento & caulis ovium. Zebulun ad littora maris habitabit, & ipſe dominabitur portubus, & ſubiget præfectos maris navibus, & limes ejus perveniet uſque ad Sidon. Iſſachar aſinus in legis *onere ferendo*, & tribus fortis cognoſcens intentiones temporum: & ipſe recubat inter limites fratrum ſuorum. Et vidit requiem futuri ſeculi quòd bona eſſet, & partem terræ Iſrael quòd ſuavis eſſet: propterea inclinavit humerum ſuum ad laborandum in lege, & erunt illi fratres ejus ferentes munera. Ex domo Dan futurum eſt ut ſurgat vir, qui judicet populum ſuum judiciis veritatis: ſimul illi auſcultabunt *omnes* tribus Iſrael. Erit vir qui eligetur & ſurget ex domo Dan, ſimilis baſiliſco decumbenti in bivio itineris, & capitibus ſerpentum, qui inſidiatur ad ſemitam, qui mordet equum in calcaneo, & cadit propter terrorem ejus ſeſſor ejus ſupinus retrorſum: quemadmodum interficiet Simſon filius Manoe omnes fortes Philiſtæorum, tam equites quam pedites, & ſubnervabit equos eorum, & præcipitabit ſeſſores eorum retrorſum.

Hier. 8. *Jehuda te laudabunt omnes fratres tui, & de nomine tuo vocabuntur omnes Judæi; manus tuæ ulciſcentur te de inimicis tuis: erunt prævenientes & petentes pacem tuam omnes filii patris tui.* 9. *Aſſimilo ego te fili mi Juda, catulo filio leonum, ab interficientibus Joſeph tu eripiebas, & à judicio Thamaris fili mi tu eras innocens, tranquillus & manens in medio prælii quemadmodum leo, & leæna, nec eſt populus aut regnum quæ poſſit ſtare contra te.* 10. *Non deficient reges de domo Juda, neque periti doctores legis de filiis filiorum ejus, uſque ad tempus quo veniet rex Meſſias cujus eſt regnum, & ei ſubjicientur tandem omnia regna terræ.* 11. *Quàm pulcher eſt rex Meſſias qui ſurrecturus eſt è domo Judæ: ligat lumbos ſuos, & exit in prælium contra oſores ſuos, & interficiuntur reges cum principibus: rubore tingit flumina, ſanguine interfectorum eorum, & albos reddit colles ejus pinguedine fortium ipſorum: veſtimenta ejus intincta ſunt ſanguine, & ipſe ſimilis eſt calcationi uvarum.* 12. *Quàm pulchri ſunt oculi regis Meſſiæ viſu prævino puro, ut non videat illis concubitus illicitos & effuſionem ſanguinis innocentis; dentes ejus magis exercitati ſunt in ritibus, quàm ut comedat illis violentias et rapinas: rubicundi ſunt montes ejus vineis, & torcularia ex vino ejus, albi ſunt colles ejus ex multitudine frumenti & gregum ovium.* 14. *Iſſachar tribus fortis, et limes ejus erit ſitus inter duos limites.* 15. *Et vidit domum ſanctuarii, quæ vocatur quies, quoniam bona eſt; et terram, quoniam pingues ſunt fructus ejus: et inclinavit humerum ſuum ad laborandum in lege, et erant illi omnes fratres ejus offerentes tributa.* 7. *Erit redemptor, qui ſurrecturus eſt; fortis erit & elevatus ſuper omnia regna, et ille ſimilis erit ſerpenti qui cubat in ſemita, et baſiliſco qui inſidiatur in bivio itineris, qui percutit equum in calcaneo ſuo, et ab ejus terrore cogitat ſeſſor ejus terga vertere: & ille eſt Samſon filius Manoe, cujus terror fuit ſuper inimicos ejus, et pavor ſuper oſores ejus; nam interfecit reges cum principibus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * يهوده تو اقرار كنند بتو برادراني تو دستي تو در قفاي دشمناني تو سجود كنند بتو پسراني
9 پدري تو * بچّه شير يهوده از نخجير پسري من بر آمدي بخفتيد بخسپيد چون شير و چون
10 ماده شير كه خيزاند اورا * نه گردد سلطنت از يهوده و دبيري از ميانِ فرزندانِ او تا كه بيايد
11 مسيح او و باو جمع شود قومها * بسته بتاك كرّهي او و بطايفي بچّهي مادهيانِ او بشست در مي
12 لباسي او و در خون انگورها پوشش او * سرخي چشمان از مي و سپيدي دندانها از شير *
13 14 زبولن بكناري دريا ها مسكن گيرد و او بكناري كشتيها و پيغولهي او بر صيدون * يشكر
15 توانگر بميان خسپا ميانِ دو حدّها * بديد آسايش كه نيكوست و آن زمين كه خوش
16 است ميل داد كتف او ببر كشيدن بود بخراج گزار * دن حكم كند قومي او چون
17 يكّه قبيلهاي يسرال * باشد دن چون مار بر راه آن پيچيده بر طريق آن گزا پاشنهي
اسب بيفتد سوارهي او بپس *

8 *Jehudah tu, confitebuntur tibi fratres tui, manus tua erit in cervice inimicorum tuorum, reverentiam exhibebunt tibi filii patris tui.* 9 *Catulus leonis Jehudah: à præda fili mi aſcendiſti: celebris evaſit, decubuit ſicut leo, & ſicut leæna, quis excitabit eum? Non recedet* 10 *imperium à Jehudah, & Scriba è medio filiorum ejus; donec veniat Chriſtus ejus, & ei congregabuntur Gentes. Ligans ad vitem* 11 *pullum ſuum, & ad propaginem fœtum aſinæ ſuæ: lavit in vino veſtimentũ ſuum, & in ſanguine uvarum indumentum ſuum. Rubedo oculo-* 12 *rum ejus præ vino, & candor dentium præ lacte. Zebulun in littore* 13 *marium habitationem capiet, & erit in littus navibus: & angulo ejus ad Sidon. Iſſachar præpotens opi-* 14 *bus, decumbens inter duos termino-. Videnſq; requiem quòd ſit bona, &* 15 *terrã quod ſit amœna, inclinavit humeru ſuum ad ferendum, & fuit tributum ſolvens. Dan judicabit* 16 *populum ſuum, ſicut unus tribuum Iſrael. Erit Dan ſicut ſerpens juxta* 17 *viam, intortus juxta ſemitam, mordens calcaneum equi, & cadet eques ejus retrorſum.*

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

18 לישועתך אמר יעקב כד חמא ית גדעון בר יואש וית שמשון בר מנוח דקיימין לפרוקן לא לפורקניה דגדעון אנא מסכי ולא לפורקניה דשמשון אנא מודיק דפורקנהון פורקן דשעתא אלהין לפורקנך סבירת ואוריקית יי דפורקנך 19 פורקן עלמין: גד גדוד שבטא דנד יעברון מזיינין עם שאר שבטייא ית נחלי ארנונא והינון יכבשון קדמיהון ית עמודיא דארעא והינון יהדרון מזיינין בסופא בנכסין סגיאין ויישרון בשלויותא להלאה מן עיבר יורדנא דכדין אתרעון והוה להון ואחקבלו אחסנתהון: 20 מאשר טובוי דאשר מן שמיא הינון פירוי ארעיא מרבית בושמין ועיקרי סמנין: 21 נפתלי נפתלי עונד קליל דמי לאיילא דרהיט על שיני טוריא מבשר בשורן טבן הוא בשר דעד כדון יוסף קיים והוא אודרז ואזל למצרים ואייתי אוניתא דחקיל כפילתא דלית בה לעשו חולקא וכד הוה פתח פומיה בכנישתא דישראל למשבחא מבחר מכל לשניא: 22 בן פורת יוסף בני דרבית דרבית ותקיפת וסוף הוה עלך למתקף דכבשת יצרך בעובדא דריבונתך ובעובדא דאחך מדמי אנא לך לנופן שתילא על מבועין דמיין דשלחת שורשיה ותברת שיני כיפיא ובעוברתא כבשת כל אילני סרקא כן כבשתא יוסף בני בחוכמתך ית כל חרשיהון דמצראי וית כל חכימיהון בזמנא דאריכיו יתך באריתיכא תנינא דהוה לפרעה והוו מכריזין קדמך ואמרין דין הוא אבוי דמלכא יחי ויתקיים אבא דמלכא דרב בחוכמתא ווער בשניא והוו בנתהון דמלכיא ובנתהון דשלטוניא מרקדן עלך על כויא ומציתין עלך מן חרבייא והוו מזרקן קדמך שירין עוקין קטילין מניכין וכל מני דהב סבירין דאתך חלי עינך ומסתכל בחרא מנהון חם לך יוסף בני בחוכמתך ית כל חרשיהון דמצראי וית כל חכימיהון בזמנא דאריכיו יתך באריתיכא תנינא דהוה לפרעה והוו מכריזין קדמך ואמרין דין הוא אבוי דמלכא יחי ויתקיים אבא דמלכא דרב בחוכמתא ווער בשניא והוו בנתהון דמלכיא ובנתהון דשלטוניא מרקדן עלך על כויא ומציתין עלך מן חרבייא והוו מזרקן קדמך שירין עוקין קטילין מניכין וכל מני דהב סבירין דאתך חלי עינך ומסתכל בחרא מנהון חם לך יוסף בני בחוכמתך ית כל חרשיהון דמצראי וית כל חכימיהון דהוו

GENESIS CAP. L.

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hieroſolymitanum.*

26 Benedictiones patris tui addentur ad benedictiones quibus benedixerunt mihi patres mei Abraham & Iſaac, quia deſiderârunt illas principes ſeculi Iſmael & Eſau, et omnes filii Ceturæ : congregabuntur omnes iſtæ benedictiones, et fient corona magnificentiæ capiti Joſeph, et vertici illius viri qui fuit princeps et præfectus in Ægypto, et ſplendens gloriâ fratrum ſuorum. 27 Binjamin tribus *eſt* fortis, ut lupi eſt præda ejus, in terra ejus habitabit divina majeſtas Domini ſeculi, & in hæreditate ejus ædificabitur domus ſanctuarii : in aurora erunt ſacerdotes offerentes ovem oblationis aſſiduæ uſque ad quartam horam, & inter veſperas offerent ovem ſecundam, veſperi autem dividentes reſiduum reliquarum oblationum, & comedent quiſque partem ſuam. 28 Omnes iſtæ tribus Iſrael duodecim, omnes ipſi juſti ſimul: & hoc *& loquutus eſt* ad eos pater ipſorum, & benedixit ipſis unicuique benedixit ſecundùm benedictionem ſuam. 29 Et mandavit illis, & dixit illis; Ego congregor ad populum meum, ſepelite me apud patres meos, in ſpelunca quæ eſt in agro Ephron Chittæi. 30 In ſpelunca quæ eſt in agro duplici, quæ eſt è regione Mamre in terra Canaan : quia emit Abraham agrum ab Ephron Chittæo in hæreditatem ſepulchri. 31 Ibi ſepelierunt Abrahamum & Saram uxorem ejus; ibi ſepelierunt Iſaacum & Rebeccam uxorem ejus : & ibi ſepelii Leam. 32 Emptio agri, & ſpelunca quæ in eo eſt, à filiis Heth. 33 Et ceſſavit Jacob præcipere filiis ſuis, & collegit pedes ſuos in medium lecti : & expiravit, & collectus eſt ad populum ſuum.

Hier. 26. *Benedictiones patris tui addentur tibi, ad benedictiones quibus benedixerunt te patres tui Abraham & Iſaac, qui aſſimilantur montibus, & præ benedictionibus quatuor matrum quæ aſſimilantur collibus, Sara, Rebecca, Rachel & Lea : venient omnes iſtæ benedictiones, & fient corona magnificentiæ ſuper caput Joſeph, & ſuper verticem viri qui fuit princeps & præfectus in terra Ægypti, & ſplendens in gloria fratrum ſuorum.* 27. *Aſſimilo illum urſo raptori, in limite ejus ædificabitur ſanctuarium, & in hæreditate ejus habitabit gloria divinæ majeſtatis Domini : in aurora erunt ſacerdotes offerentes ovem jugem unà cum cibaria oblatione ejus, & in occaſu ſolis erunt ſacerdotes offerentes ovem jugem unà cum cibaria oblatione ejus. & veſpera dividentur oblationes filiorum Iſrael.*

CAP. L.

1 Et jacere fecit Joſeph patrem ſuum in ſtrato cedrorum, quod tectum erat auro bono, & ſubſtratum lapidibus pretioſis, quod apprehendebant funes byſſini : ibi erant effundentes vina ferventia, & ibi comburebant præcipua aromata. Ibi ſtabant fortes de domo Eſau, & fortes de domo Iſmael, ibi ſtabat leo Jehuda fortis fratrum ſuorum : reſpondit & dixit fratribus ſuis ; Venite & ædificemus ſuper patrem noſtrum cedrum excelſam, cujus caput pertingat uſque ad ſummitatem cœlorum rami, autem ejus obumbrent omnes habitatores terræ, & radices ejus pertingant uſq; ad fundum abyſſi : ex eo ſurexerunt duodecim tribus, ex eo ſurrecturi ſunt reges & principes, & ſacerdotes in diviſionibus eorum ad offerendum oblationes, & ex eo Levitæ in ſeparationibus eorum ad canendum. Ecce tunc inclinavit ſe Joſeph ſuper facies patris ſui, & flevit ſuper eo, & oſculatus eſt eum. 2 Et præcepit Joſeph ſervis ſuis medicis, ut aromatibus condirent patrem ſuum : & aromatibus condierunt medici Iſraelem.

Hier. 1. *Et jacere fecit eum Joſeph in ſtrato cedrorum, quod tectum erat auro, et obſitũ margaritis, et inſtratũ veſtib⁹ byſſinis & purpureis : ibi effundebant vina et odores bonos, ibi incendebant aromata, ibi ſtabant viri ex filiis Eſau, ibi ſtabant principes ex filiis Iſmael, ibi ſtabat leo Juda fortiſſimus fratrum ſuorum: reſpondit Juda, et dixit fratribus ſuis; Venite ædificemus patri noſtro cedrum excelſam, cujus caput perveniat uſque ad ſummitatem cœlorum, verùm radices ejus uſque ad habitatores ſeculi; ex qua ſurgent duodecim tribus, ex qua ſtabunt ſacerdotes cum tubis ſuis, et Levitæ cum citharis ſuis. Et ipſi flebant : Joſeph etiam incurvavit ſe in facies patris, et flevit ſuper eum, et oſculatus eſt eum.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

26 * آفرينهاي پدري تو قوي شدند ابر آفرينهاي استاداني من تا آرزوي چكادهاي جاويد باشند
27 بسري يوسف وبتاركي پرهيزكار از برادراني او * بنيمين چون گرگ تجير كند در بامداد
28 بخورد غارت وبايوار بخش كند غنيمت * همه اينان قبيلهاي يسرال دوازده و اينان آنچه سخن
گفت بايشان پدري ايشان آفرين كرد ايشانرا مردي چون آنچه آفرين او آفرين كرد ايشانرا *
29 * بفرمود ايشانرا وگفت بايشان من جمع شوا بقومي من گور كنيد مرا بپدراني من بآن مغارهي
30 آنچه در دشت عفرون آن حثّي * در مغارهي آنچه در دشت آن دولايي آنچه ابر پيش ممرا در زميني
31 كنعن آنچه بخريد ابرهم مر آن دشت ازنزد عفرون هحثّي بگرفتن قبرا * آنجا گور كردند مر ابرهم
32 ومر سرة زني او وآنجا گور كردند مر يصحق ومر ربقه زني او وآنجا گور كردم مر لاه * خريداري
33 آن دشت وآن مغاره آنچه دروازنزدي پسراني حث * تمام كرد يعقوب بوصيّت كردن مر پسراني
اوجمع كرد پايهاي او بآن بستر بناليد وجمع شد بقومي او * فصل پنجاهم *

1 * بيفتاد يوسف ابر روي پدري او بگريست ابراو ببوسيد باو * بفرمود يوسف مر بندگاني اويرا مر
2 آن طبيبان بكافور زدن مر پدري او وكافور زدند آن طبيبان مر يسرال *

בראשית נ

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

26 ברכות בִּרְכָתָא דְאָבוּךְ יְהוֹסֵפָן עַל בִּרְכָתָא דְבָרִיכוּ יָתִי אַבְהָתִי אַבְרָהָם וְיִצְחָק עַד תְּקוֹף רַבְרְבֵי עָלְמָא יִשְׁמָעֵאל וְעֵשָׂו וְכָל בְּנָהָא דְקָטוּרָה יִתְכַּנְּשׁוּן כָּל אִלֵּין בִּרְכָתָא וְיִתְעַבְּדוּן דְּרוּ לְרֵישׁ יוֹסֵף וּלְקִדְקֹדֵיהּ דְּנָבְרָא דְּהַוָה רַב וְשַׁלִּיט בְּמִצְרַיִם וְהֵיכִר בִּיקָרֵיהּ דְּאָחוֹי : 27 בנימין בִּנְיָמִן שֵׂיבָט חַקִּיף כְּדֵיבָא טַרְפֵּיהּ בְּאַרְעֵיהּ תִּשְׁרֵי שְׁכִינַת מָרֵי עָלְמָא וּבְאַחֲסָנָתֵיהּ יִתְבְּנֵי בֵּית מוּקְדְּשָׁא בְּצַפְרָא יְהוֹן כָּהֲנַיָּא מְקָרְבִין אִימַר תְּדִירָא עַד אַרְבַּע שָׁעִין וּבֵינֵי שְׁמָשְׁתָא יְקָרְבוּן אִימַר תִּנְיָן וּבְרַמְשָׁא יְהוֹן מְפַלְּגִין מוֹתַר שְׁאָר קוּרְבָּנַיָּא וְאָכְלִין גְּבַר חוּלְקֵיהּ : 28 כל אִלֵּין כָּל שִׁבְטַיָּא דְיִשְׂרָאֵל תְּרֵיסַר כּוּלְהוֹן צַדִּיקִין כַּחֲדָא וְדָא דְמַלֵּיל לְהוֹן אֲבוּהוֹן וּבָרִיךְ יָתְהוֹן אִישׁ כְּבִרְכָתֵיהּ בָּרִיךְ יָתְהוֹן : 29 ויצו וּפְקִיד יָתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא מִתְכַּנֵּישׁ לְעַמִּי קִבְרוּ יָתִי לְוָת אֲבָהָתַי לְמְעָרְתָּא 30 דִי בְחֶקֶל עֶפְרוֹן חִתָּאָה : במערה בִּמְעָרְתָּא דִי בְחֶקֶל כְּפִילְתָּא דְעַל אַפֵּי מַמְרֵא בְּאַרְעָא דִכְנָעַן דְּזַבֵּן אַבְרָהָם יָת חַקְלָא מִן עֶפְרוֹן חִתָּאָה לַאֲחֻסַּת קְבוּרְתָא : 31 שמה תַּמָּן קְבָרוּ יָת אַבְרָהָם וְיָת שָׂרָה אִנְתְּתֵיהּ תַּמָּן קְבָרוּ יָת יִצְחָק וְיָת רִבְקָה 32 אִנְתְּתֵיהּ וְתַמָּן קְבָרִית יָת לֵאָה : אקנה וְקִנְיַן חַקְלָא וּמְעָרְתָא דְבֵיהּ מִן בְּנֵי חִתָּאָה : 33 ויכל וּפְסַק יַעֲקֹב לְפַקָּדָא יָת בְּנוֹי וְכַנֵּישׁ רַגְלוֹי לְנַו דַּרְגְּשָׁא וְאִתְנְגִיד וְאִתְכַּנִּישׁ לְעַמֵּיהּ :

נ

1 ויפול וַאֲרַבַּע יוֹסֵף יָת אֲבוּי בְּעָרֵם דְּשִׁנְדְּפִין מְחַפְּיָא דְּהַב טַב מְקִבְּעָא אַבְנִין טָבִין וּמְחוֹקָא בְּאַטוּנִין דְּבוּץ תַּמָּן הֲווֹ שָׁדְיִין חֲמִרִין רְתִיחִין וְתַמָּן מוּקְדִין רֵישֵׁי בוסמנין תַּמָּן הֲווֹ קַיְימִין נִבְּרִין מִן דְּבִירַת עֲשָׂו וְנִבְּרִין מִן דְּבִירַת יִשְׂמָעֵאל תַּמָּן הֲוָה קָאִים אַרְיֵה יְהוּדָה נִבְּרֵיהוֹן דְּאָחוֹי עָנָא וְאָמַר לְאָחוֹי אִתּוֹן וְנִבְנֵי עַל אֲבוּנָן אַרְזָא רְמָא דְרֵישֵׁיהּ מְטֵי עַד צִית שְׁמַיָּא בְּרֵם עַנְפּוֹי מַטְלַן עַל כָּל דַּיּוֹרֵי אַרְעָא וְשָׁרְשׁוֹי מְטַיָּן עַד אַרְעִית תְּהוֹמָא מְנִיהּ קְמוּ תְּרֵיסַר שִׁבְטִין מִנֵּיהּ עָתִיד לְמֵיקוּם מַלְכִין וְשַׁלִּיטִין וְכַהֲנַיָּא בִּפְלוּגְתְּהוֹן לְקָרְבָּא קוּרְבָּנִין וּמְנִיהּ לֵיוָאֵי בְּמַחְלוֹקְתְּהוֹן לְוַמָּרָא הָא בְכֵן אִתְרְכִין יוֹסֵף עַל אַנְפֵּי אֲבוּי וּבְכָא עֲלוֹי וְנַשֵּׁיק לֵיהּ : 2 ויצו וּפְקֵד יוֹסֵף יָת עַבְדּוֹי יָת אַסְוָתָא לְבַסָּמָא יָת אֲבוּי וּבַסִּימוּ אַסְוָתָא יָת יִשְׂרָאֵל :

26 ברכות בִּרְכָתָא דַאֲבוּךְ יְהוֹסֵפָן עַל בִּרְכָתָא דְבָרִיכוּ יָתִי אַבְהָתִי אַבְרָהָם וְיִצְחָק מְתִילִין לְטוּרַיָּא וּמִן בִּרְכָתָא אַרְבַּעְתֵּי אִמָּהָתָא דְמִתִילָן בְּגוֹלְמָתָא שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה יֵיתְיָן כָּל בִּרְכָתָא אִלֵּין וְיִתְעַבְּדוּן בְּלֵיל דְּרוּ עַל רֵישֵׁיהּ דְּיוֹסֵף וּלְקִדְקֹדֵיהּ דְּנָבְרָא דַהֲוָה רַב וְשַׁלִּיט בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְהֵיכִר בִּיקָרֵיהּ דְּאָחוֹי : 27 מדשי בְּדֵיבָא טַרְפֵּיהּ בְּאַרְעֵיהּ תִּשְׁרֵי שְׁכִינַת מָרֵי עָלְמָא וּבַאֲחֻסַּנְתֵּיהּ יִתְבְּנֵי בֵּית מוּקְדְּשָׁא בְּצַפְרָא יְהוֹן כָּהֲנַיָּא מְקָרְבִין שְׁכִנְתָּא דַיָּיר בְּצַפְרָא יְיָ הַוּוֹן כָּהֲנַיָּא מְקָרְבִין אִמַּר תְּמִידָא וּמִנְחָתֵיהּ וְעִם מַטְעֵי שְׁמָשָׁא יְיָ הַוּוֹן כָּהֲנַיָּא מְקָרְבִין אִמַּר תְּמִידָא וּמִנְחָתֵיהּ וּבְרַמְשָׁא יְיָ הַוּוֹן מְפַלְּגִין קוּרְבָּנַיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et completi sunt illi ex quo aromatibus conditus est quadraginta dies, 3
quoniam sic complebantur dies aromatibus conditorum : & fleverunt ipsum Ægyptii septuaginta dies, dicentes alii aliis ; Venite fleamus Jacobum pium, cujus merito recessit fames è terra Ægypti, de qua decretum erat ut esset *in ea* fames quadraginta & duobus annis, sed merito Jacobi prohibiti sunt quadraginta anni ab Ægypto, & non fuit fames nisi duobus annis solis. Et transierunt dies fletus ejus ; & lo- 4
quutus est Joseph cum magnatibus domus Pharaonis, dicendo ; Si quæso inveni miserationes in oculis vestris, loquimini jam in auditu ipsius Pharaonis, dicendo ; Pater meus adjuravit me, dicendo ; Ecce ego 5
morior : in sepulchro quod fodi mihi in terra Canaan, ibi sepelias me : jam verò ascendam & sepeliam patrem meum, tum revertar. Et dixit 6
Pharao ; Ascende & sepeli patrem tuum, quemadmodum adjuravit te. Et ascendit Joseph ad sepeliendum patrem suum : & ascenderunt cum 7
eo omnes servi Pharaonis seniores domus ejus, & universi seniores terræ Ægypti. Et omnes homines domus Joseph, & fratres ejus, & domus 8
patris ejus : tantùm parvulos suos, & oves suas & boves suos reliquerunt in terra Gosen. Et ascenderunt cum eo etiam currus etiam equites : 9
& fuit turma multa valde. Et venerunt usque ad locum arearum Atad, qui 10
est trans Jordanem, & planxerunt ibi planctu magno & vehementi valde : & fecit patri suo planctum septem diebus. Et viderunt habitatores 11
terræ Canaanæi planctum in loco arearum Atad, & projiciebant ligamina lumborum suorum propter gloriam Jacobi, & indicabant manibus suis, & dicebant ; Luctus vehemens iste Ægyptiis : propterea vocavit nomen loci Abel Mitsraim, qui est ultra Jordanem. Et fecerunt filii 12
ejus illi sicut præceperat illis. Nam portâruht ipsum filii ejus in terram 13
Canaan : & audita est hæc res ipsi Esau improbo & profectus est ex monte Gebal cum multis legionibus, & venit in Hebron, neque permittebat Josepho sepelire patrem suum in spelunca duplici : statim ivit Nephtali, & cucurrit & descendit in Ægyptum, & venit eodem die, & attulit instrumentum quod scripserat Esau Jacobo fratri suo de controversia speluncæ duplicis, & statim innuit Chuschim filio Dan ut acciperet gladium, & amputaret caput ipsi Esau improbo ; & erat caput Esau rotans usque dum venit in medium speluncæ, tum quievit in medio sinu Isaac patris sui, & corpus ipsius sepelierunt filii Esau in agro *speluncæ* duplicis : postea sepelierunt ipsum filii ejus Jacob in spelunca agri duplicis (quia emerat Abraham agrũ in hæreditatem sepulchri ab Ephron Hittæo) è regione Mamre. Et reversus est Joseph in Ægyptum, ipse & fratres ejus, & 14
omnes qui ascenderunt cum eo ad sepeliendum patrem ejus, postquam sepelivit patrem suum. Et viderunt fratres Josephi quod mortuus esset pater 15
suus, nec discumberet cum illis simul, ut simul ederet : & dixerunt ; Ne fortè servet nobis odium Joseph, & reddendo reddat nobis omne malũ quod retribuimus ei. Et mandârunt Bilha ut 16
diceret Josepho ; Pater tuus præcepit ante mortem suam, dicere tibi. Sic 17
dicetis Josepho ; Obsecro condona nunc peccatis fratrum tuorum, & delictis eorum, quoniam malum retribuerunt tibi ; jam verò condona obsecro peccatis servorũ Dei patris tui : & flevit Joseph cũ loquerentur cum eo.

Hierosol. 16 *Et mandârunt tribus Bilham ancillam Rachelis, ut diceret ; Pater tuus præcepit antequam colligeretur, dicendo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*Completis ei quadraginta diebus, (sic 3
enim complentur dies camphorâ conditorum,) fleverunt eum Ægyptii septuaginta dies.* Tum *transactis* 4
diebus luctûs ejus, locutus est Joseph ad domum Pharoh, dicendo ; Si jam assecutus sum honorem in oculis vestris, loquimini nunc in præsentia Pharoh, dicendo ; Pater meus jus- 5
jurandum dedit mihi, dicendo ; Ecce ego morior : in sepulchro meo quod præparavi mihimet in terra Chenaan, ibi sepelies me : & jam ascendam nunc, et sepeliam patrem meum, & revertar. Dixit Pharoh ; Ascende 6
& sepeli patrem tuum, quemadmodum jusjurandum dedit tibi. Ascendente itaque Joseph ad sepeliendum patrem suum, ascenderunt cum 7
eo omnes servi domûs Pharoh, seniores domûs ejus, atque universi seniores terræ Ægypti : Universa quoque 8
domus Joseph, & fratres ejus, & domus patris ejus : tantummodò infantes suos, et oves suas, & boves suos reliquerût in terra Goshen. Ascenderúntque cum eo etiã currus, etiam equites, & fuerunt castra magna admodûm. Et venientes ad Goren-Atad, 9
10
quæ in transitu Jarden, planxerunt ibi planctu magno et gravi valdè : fecitq ; pro patre suo luctũ septẽ diebus. Videntes autem habitatores terræ 11
Chenaanei luctum in Goren-Atad, dixerunt ; Luctus gravis est iste Ægyptiis : quapropter vocaverunt nomen ejus, Abel-misraim, qui in transitu Jarden. Fecerunt itaque filii 12
ejus quemadmodum præceperat eis, Tulerunt enim eum filii ejus in ter- 13
ram Chenaan, sepelierúntque eum in spelunca agri Duplicitatis, quam emit Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hittæo è regione Mamre. Reversúsque est Jo- 14
seph, ipse & fratres ejus, omnésque ascendentes cum eo ad sepeliendum patrem ejus, postquam sepelivisset patrem suum. Videntes autem fratres 15
Joseph quòd mortuus esset pater ipsorum, dixerunt ; Ne odium rependat nobis Joseph, & reddendo reddat nobis omne malũ quod retribuimus ei. Mandaverunt itaque ipsi Joseph, di- 16
cendo ; Pater tuus mandavit ante mortem ejus, dicendo ; Sic dicetis ad 17
Joseph ; Quæso ignosce jam delicto fratrum tuorum, & peccato eorum ; quia malum retribuerunt tibi : Et nunc ignosce jam crimini servorum Dei patris tui. Flevitque Joseph cùm sermonem haberent cum ipso.

וימלאו ושלימו ליה מן דאתבסם ארבעין יומין ארום כדין שלמין יומי בסימיא 3
ובכון יתיה מצראי שובעין יומין אמרין אלין לאלין אירתון נבכי על יעקב חסידא
דבוכותיה עדרת כפנא מן ארעא דמצרים דהוות גזירתא למהוי כפנא ארבעין
ותרתין שנין ובוכותיה דיעקב אתמנען ארבעין שנין מן מצרים ולא הוה כפנא
אלהן תרתין שנין בלחודיהן : ויעברו יומי בכיתיה ומליל יוסף עם רבוני 4
בית פרעה למימר אין בעיא אשכחנא רחמין בעיניכון מלילו כדון במשמעיכון
דפרעה למימר : אבי אנא קים עלי למימר הא אנא מית בקברי דחפרית לי 5
בארעא דכנען תמן תקברינני וכדון איסק כדון ואיקבור ית אבא ואיתוב : ויאמר
ואמר פרעה סק וקבור ית אבוך היכמא דקיים עלך : ויעל וסליק יוסף למקבור ית 6 7
אבוי וסליקו עמיה כל עבדוי דפרעה סבי בייתיה וכל סבי ארעא דמצרים : וכל בית
וכל אנש ביתא דיוסף ואחוי ובית אבוי לחוד טפלהון וענהון ותוריהון שבקו בארעא 8
דגשן : ויעל וסליקו עמיה אוף פרשין אוף מתנהון והות משירייתא סגיאה לחדא : 9
ויבאו ואתו עד בירת אידרי דאטד די בעיבר דיורדנא וספדו תמן מספד רב ותקיף 10
לחדא ועבד לאבוי אובלא שבעא יומין : וירא ויחמא יתבי ארעא כנענאי אובלא 11
בבירת אדרי דאטד ושדיין קטורי חרצהון בנין איקר דיעקב והוו מחוין בידיהון
ואמרין אבל תקיף דין למצרים בגין כן קרא שמא דאתר אבל מצרים די בעיבר
דיורדנא : ועשו ענבדו בנוי ליה היכדין כמא דפקידינון : וישאו ונטלו יתיה בנוי 12 13
לארעא דכנען ושמיע פתגמא לעשו רשיעא ונטל מן טורא דנבלא בלגיונין סגיאין
ואתא לחברון ולא הוה שביק ליוסף למיקבור ית אבוי במערת כפילתא מן יד
אזל נפתלי ורהט ונחת למצרים ואתא בהדהוא יומא ואייתי אוניתא דכתב עשו
ליעקב אחוי על פלנות מערת כפילתא ומן יד רמו לחושים בר דן ונטל סייפא
וקטע רישיה דעשו רשיעא והוה רישיה דעשו מתנלגל עד דעל לגו מערתא
ואיתנח בנו עיטפיה דיצחק אבוי וגופיה קברו בנוי דעשו בחקל כפילתא ובתר 14
כן קברו יתיה בנוי ליעקב במערת חקל כפילתא דיובן אברהם ית חקלא
לאחסנת קבורתא מן עפרון חיתאה על אנפי ממרא : וישב ותב יוסף למצרים 15
הוא ואחוהי וכל דסליקו עמיה למקבור ית אבוי בתר דקבר ית אבוי : ויראו
וחמו אחי יוסף ארום מיית אבוהון ולא הוה מסתחר עמהון כחדא למיכול
לחדא ואמר מה דילמא נטר לנא סנא יוסף ואתבא יתיב לנא ית כל בישא דנמלנא 16 17
יתיה : ויצוו ופקידו ית בלהה למימר ירוחלמי ופקידו שבטיא ית בלהה
ליוסף אבוך פקיד קדם מותיה למימר אמתא דרחל למימר אבוך פקיד קדם
לך : כה תאמרון ליוסף בטמו שבוק כען לחובי עבדי אלהא דאבוך ובכא יוסף בסלוותהון עמיה :

כדון לחובי אחך ולחטאיהון ארום בישא עבדו לך ועתה שבוק כדון בעו לחובי עבדי אלהא דאבוך ובכא יוסף בסלוותהון עמיה :

תרגום יונתן בן עוזיאל

וילכו ואולו אוף אחוי ואתרכינו קדמוי 18
ואמרו הא אנן לך לעבדין : ויאמר
ואמר להום יוסף לא תידחלון ארום 19
לא ניגמול לכון בישתא אלהן טבתא
ארום דחיל ומחכר מן קדם יי אנא : ואתם ואתון חשבתון עלי מחשבין בישין 20
דמה דלא היוינא מסתחר עמכון למיכל מן בגלל דנטירנא לכון בבו הוא ומימרא
דיי חשבא עלי לטבתא דאבא היה מותיב לי ברישא ומן קדם יקריה היוינא
מקבל וכרון לית אנא מקבל בגין דאיזכי למתעבדא לן שיזבתא ביומא הדין
לקיימא עם סגי מדבית יעקב : ועתה וכדון לא תידחלון אנא איזון יתכון ית 21
טפליכון ונחים יתהון ומלייל תנחומין על לבהון : ושב ויתיב יוסף במצרים 22
הוא ובית אבוי וחיא יוסף מאה ועשרי שנין : וירא ויחמא יוסף לאפרים בנין 23
דרין תליתאין אוף בני מכיר בר מנשה כד אתילידו נורינון יוסף : ויאמר
ואמר יוסף לאחוי הא אנא מית וי מידכר יתכון ויסק יתכון מן ארעא 24
הדא לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב : וישבע ואומי יוסף ית בני 25
ישראל למימר לבניהון הא אתון משתעבדין במצרים ולא תידון למיסוק
ממצרים עד זמן דייתון תרין פרוקין ויימרון לכון מדכר דכיר יי יתכון ובעידן
דאתון סלקין תסקון ית גרמי מיכא : ויומת ומית יוסף בר מאה ועשר שנין 26
ובסימו יתיה וישתון יתיה בגלוסקמא ושקעון יתיה בגו נילוס
דמצרים :

ירושלמי 26 ובסימו יתיה ושמוהי
בגלוסקמא בארעא דמצרים :

ירושלמי

19 ואמר להון יוסף לא תידחלון ארום
חסלת בישא דעבדתון לי הלא קדם
יי אנון מחשבתהון דבני אנשא :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et iverunt etiam fratres ejus, & inclinârunt se coram eo, & dixerunt; 18
Ecce nos tibi servi sumus. Et dixit illis Joseph; Ne timeatis: quia non 19
retribuam vobis malum sed bonum, quoniam timeo & humilior à facie Domini. Vos quidem cogitâstis contra me cogitationes malas, 20
quòd non discumbo vobiscum ad comedendum ideò esse, quia vobis servo inimicitias: sed sermo Dñi cogitavit de me in bonum; quia pater meus sedere faciebat me in capite, & propter gloriam ejus ego recipiebam, jam verò non recipiam, quo dignus sim ut fiat nobis liberatio hodie, ad conservandum populum multum è domo Jacob. Et jam ne timeatis, ego alam vos, & 21
parvulos vestros: & consolatus est eos, & locutus est consolationes super corda eorum. Et habitavit Joseph in Ægypto, ipse & domus patris 22
ejus: & vixit Joseph centum & decem annis. Et vidit Joseph ipsi 23
Ephraim filios generationum tertiarum: etiam filii Machir filii Manasse quando nati sunt, circuncîdit eos Joseph. Et dixit Joseph fratribus suis; 24
Ecce ego morior: & Dominus recordando recordabitur vestri, & ascendere faciet vos è terra hac in terram quam juravit Abrahamo, Isaaco, & Jacobo. Et adjuravit Joseph filios Israel, ut dicerent filiis suis; Ecce vos 25
servituti addicemini in Ægypto, ne itaque præsumatis ascendere ex Ægypto usque ad tempus quo venient duo liberatores, & dicent vobis; Recordando recordatus est Dñs vestri: & eo tempore quo ascendetis, ascendere facietis ossa mea hinc. Et mortuus est Joseph natus centum & de- 26
cem annos: & aromatibus condierunt ipsum, & suffierunt ipsum, & posuerunt ipsum in capsa, & submerserunt ipsum in medium Nili Ægypti.

Hieros. 19. *Et dixit illis Joseph; Ne timeatis, quia finitum est malum quod fecistis mihi: annon coram Domino sunt cogitationes filiorum hominis?*

Hieros. 26. *Et illum condiverè, eumque in arca in terra Ægypti posuere.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 19 * برفتند نيز برادراني او بيفتادند پيش او گفتند اينك ايما بتو بندگان * گفت بايشان
20 يوسف نه ترسيد ترسيد گاري خدا من * وشما انديشيديد ابر من بدي خدا بينديشيد
21 آنرا بنيكوئي بسبب كردن چون روز اين بزيايندن قومي بسيار * و اكنون نه ترسيد من نفقه
22 دهم شمارا و مر طفلاني شما خوشي داد ايشانرا و سخن گفت ابر دلي ايشان * بنشست يوسف
23 در مصر او وخانهي پدري او بزيست يوسف صد و ده سال * بديد يوسف بافريم پسري
24 سيميين نيز پسراني مكير پسري منسّه پروردة شدند ابر زانوهاي يوسف * گفت يوسف ببرادراني
25 او من ميرا و خدا ياد كردن ياد كند شمارا و برآورد شمارا از آن زميين آن اين بآن زميني آنچه
26 سوگند خورد بابرهم بيصحق و بيعقوب * سوگند داد يوسف مر پسراني يسرال بگفتن ياد كردن
ياد كند خدا شمارا بر آوريد مر استخوانهاي من ازينجا * وفات يافت يوسف قدري صد و ده
سالها كافور زدند اويرا نهاده شد در صندوق در مصر *

Euntes etiã fratres ejus prociderunt 18
coram eo, & dixerunt; Ecce nos tibi
servi. Dixit illis Joseph; Ne metua- 19
tis, timens Dei ego sum. Et vos cogi- 20
tâstis adversùm me malum, at Deus
cogitavit illud in bonum, causâ
faciendi secundùm diem hanc, ad
vivificandum populũ multum. Nunc 21
ergò ne timeatis, ego expensas suppe-
ditabo vobis et parvulis vestris:
consolationẽ dedit iis, locutúsque est
ad cor ipsorũ. Sedit autem Joseph in 22
Ægypto, ipse & domus patris suî:
vixitque Joseph centum ac decem
annos. Et vidit Joseph ipsi Ephraim 23
filiũ tertiæ generationis: etiam filii
Machir filii Menasseh, enutriti sunt
ad genua Joseph. Dixitque Joseph 24
fratribus suis, Ego morior: at Deus
recordando recordabitur vestri, &
tollet vos è terra hac, ad terrã quam
juravit ipsi Abraham & Isaac &
Jaacob. Jusjurandum igitur 25
dedit Joseph filiis Israel, dicendo;
Quum recordando recordatus fuerit
Deus vestri, tolletis ossa mea abhinc.
Defunctus est itaque Joseph circa 26
centum & decem annorum, & cam-
phorâ condierunt eum, & positus est
in arca in Ægypto.

נשלם ספר בראשית

Absolutus est liber Beréshith.

ואלה שמות
תרגום יונתן בן עוזיאל

ואלין שמהת בני ישראל דעלו למצרים עם יעקב גבר עם אנש ביתיה : 1
עלו : ראובן ושמעון לוי ויהודה : ישכר זבולן ובנימין : דן 2 3
ודן ונפתלי גד ואשר : ויהי והוה סכום כל נפשתא נפקי ירכא דיעקב שובעין 4 5
נפשתא עם יוסף ובנוי דהוו במצרים :

EXODUS.

Targ. Jonathan B. Uziel.

CAPUT. I.

Ista autem sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum, 1
cum Jacobo quisque cum hominibus domus suæ introierunt. Ruben, Si- 2
meon, Levi, & Jehuda: Issachar, Zebulun, & Binjamin: Dan, & 3
Nephtali, Gad, & Ascher. Et fuit numerus omnium animarum exe- 4
untium *de* femore Jacob septuaginta animæ, cum Joseph & filiis ejus qui 5
erant in Ægypto.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل اوّل *

* واينان نامهاي پسراني يسرال آن آمدگان بمصر اوازي يعقوب مرد وخانهي او 1
بيامدند * روبين شمعون لوي ويهودة * يشگر زبولن وبنيمين * دن ونفتلي 2 3
جد واشر * بود همه جان بيرون آياني راني يعقوب هفتاد جان ويوسف بود در 4 5
مصر *

CAP. I.

Et hæc sunt nomina filiorum 1
Israel venientium in Ægyptum
cum Jaacob: quisque & domus
ejus venerunt: Reuben, Shimeon, 2
Levi, & Jehudah, Isshachar, 3
Zebulun, & Binjamin, Dan, & 4
Naphtali, Gad, & Asher. Fue- 5
runt omnes animæ egredientes ex
femore Jaacob, septuaginta ani-
mæ: Joseph verò erat in Ægy-
pto.

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

6 וּמֵת יוֹסֵף וְכָל אֲחוֹהִי וְכָל דָּרָא הַהוּא: וּבְנֵי וּבְנוֹי דְיִשְׂרָאֵל
7 נְפִישׁוּ וְאִיתְיְלִידוּ וּסְגוּ וְאִתְקִיפוּ לַחֲדָא וְאִיתְמְלִיאַת אַרְעָא מִנְּהוֹן: וְקָם
8 מַלְכָּא חָדַת כְּמִן שֵׁירוּיָא עַל מִצְרָיִם דְּלָא חַכִּים יָת יוֹסֵף וְלָא הֲלִיךְ בְּנִימּוֹסוֹי:
9 וְאָמַר לְעַמֵּיהּ הָא עַמָּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סַגִּיאִין וְתַקִּפִין יַתִּיר מִנָּן:
10 הָבָה אֵיתוֹן בְּדִין נִתְעַתַּד עֲלֵיהוֹן בְּהַלִּין דִּינִין נַזְעַר יַתְהוֹן קֻדָּם עַד לָא יִסְגוֹן וְיֶהֱוֵי אֲרוֹם יְאֵרַע יְתָן סְדָרֵי קְרָבָא
וְיִתּוֹסְפוּן לְחוֹד הֵינוֹן עַל סַנְאֵינָן וְיִשֵּׁיצוּן יָתָנָא וְלָא יְשַׁיְרוּן מִנָּן אוּף לָא חַד
11 וּמִן בָּתַר כְּדֵין יִפְקוּן לְהוֹן מִן אַרְעָא: וְיָשִׂימוּ וְשַׁוּוּ עֲלֵיהוֹן רַבְרְבָנִין מְפַלְּחָנִין
מִן בְּגַלַּל לְמַעְרָא יָתְהוֹן בְּשָׁעְבּוּדֵיהוֹן וּבְנָיַן קוּרְיִין תְּקִילִין לְשׁוּם בֵּירַת אוֹצְרוֹי
דְּפַרְעֹה יָת טָאנִיס וְיָת פִּילוּסִין: וְכֹאשֶׁר וְהֵיכְמָא דְּמַעֲנַיִן לְהוֹן הֵיכְדֵין הָווֹן
12 סָגֵן וְהֵיכְדֵין הָווֹן תַּקְפִין וְאִיתְעֲקוּ מִצְרָאֵי בְּחֵיהוֹן מִן קֻדָּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְיַעְבִּידוּ
13 וְשַׁעְבִּידוּ מִצְרָאֵי יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקָשְׁיוּ: וּמְרִרוּ וְאַמְרוּ יָת חַיֵּיהוֹן בְּפוּלְחָנָא
14 קַשְׁיָא בְּטִינָא וּבִלִבְנִין וּבְכָל פּוּלְחָנָא בְּאַנְפֵּי בַרְיָא יָת כָּל פּוּלְחַנְהוֹן הָווֹן
מְפַלְּחִין בְּהוֹן בְּקָשְׁיוּ: וַיֹּאמֶר וַאֲמַר פַּרְעֹה דְּמַךְ הָוֹרֵי חָמֵי בְּחֶילְמֵיהּ וְהָא
15 כָּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם קָיְמָא בְּכַף מוֹדְנָא חָדָא וְטָלְיָא בַּר אִימְּרְתָא בְּכַף
מוֹדְנָא חָדָא וַהֲוַת בַּרְעָא כַּף מוֹדְנָא מְטַלְיָא מִן יַד שָׁדַר וְקָרָא לְכָל
חַרְשֵׁי מִצְרַיִם וְיָתֵנִי לְהוֹן יָת חוּלְמֵיהּ מִן יַד פַּתְחוֹן פּוּמְהוֹן יַנִּיס וְיִמְבְּרֵס רֵישֵׁי חַרְשַׁיָּא וְאָמְרִין לְפַרְעֹה בִּיר חַד
עָתִיד לְמֶהֱוֵי מִתְיְלִיד בִּכְנִישְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּעַל יְדוֹי עָתִידָא לְמֶחְרְבָא כָּל
אַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּבְנִין אִתְעַתַּד פַּרְעֹה מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְחַיָּתָא יְהוּדַיְיתָא
דְּשְׁמָא דְּחַדָּא שִׁפְרָה הִיא יוֹכֶבֶד וּשְׁמָא דְּתִנְיָנְתָא פּוּעָה הִיא מִרְיָם
בִּרְתֵּיהּ: וַיֹּאמֶר וַאֲמַר כַּד תְּהֶוְיֵין מוֹלְדָן יָת יְהוּדַיְיתָא וְתִסְתְּכִין עִילּוֹי
מַתְבְּרָא אֵין בִּיר דְּכַד הוּא וְתִקְטְלוֹן יָתֵיהּ וְאִין בְּרַתָּא נוּקְבָא הִיא וְתִתְקַיֵּים:
וְתִירְאָן וְדַחְלָא חַיָּיתָא מִן קֻדָּם יְיָ וְלָא עֲבָדוּ הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל עִמְּהוֹן מַלְכָּא
דְּמִצְרַיִם וְקַיְּימָא יָת בְּנַיָּיא: וּקְרָא מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְחַיָּתָא וַאֲמַר לְהוֹן
לְמָא דֵין עֲבַדְתִּין יָת פִּתְגָמָא הָדֵין וְקַיְּימְתִּין יָת בְּנַיָּיא:

6 וימת יוסף וכל אחוהי וכל דרא ההוא: ובני ובנוי דישראל
7 נפישו ואיתילידו וסגו ואתקיפו לחדא ואיתמליאת ארעא מנהון: ויקם
8 מליך חדת כמן שירויא על מצרים דלא חכים ית יוסף ולא הליך בנימוסוי:
9 ואמר לעמיה הא עמא בית ישראל סגיאין ותקפין יתיר מינן:
10 הבח איתון בדון נתעתד עליהון בהלין דינין נזערינון קדם עד לא יסגון ויהוי ארום יארע יתן סדרי קרבא
ויתוספון לחוד הינון על סנאינן וישיצון יתנא ולא ישיירון מינן אוף לא חד
ומן בתר כדין יפקון להון מן ארעא: וישימו ושוו עליהון רברבנין מפלחנין
11 מן בגלל למעבד יתהון בשעבודהון ובנין קורין תקילין לשום בית אוצרוי
דפרעה ית טאנים וית פילוסין: וכאשר והיכמא דמענין להון היכדין הוון
12 סגין והיכדין הוון תקפין ואיתעקו מצראי בחייהון מן קדם בני ישראל: ויעבידו
13 ושעבידו מצראי ית בני ישראל בקשיו: ומררו ואמררו ית חייהון בפולחנא
14 קשיא בטינא ובליבנין ובכל פולחנא באנפי ברא ית כל פולחנהון הוון
מפלחין בהון בקשיו: ואמר ואמר פרעה דמך הוה חמי בחילמיה והא
15 כל ארעא דמצרים קיימא בכף מודנא חדא וטלייא בר אימרתא בכף
מודנא חדא והות ברעא כף מודנא מטלייא מן יד שדר וקרא לכל
חרשי מצריים ויתני להון ית חולמיה מן יד פתחון פומהון ינים וימברס רישי חרשיא ואמרין לפרעה ביר חד
עתיד למהוי מתיליד בכנישתהון דישראל דעל ידוי עתידא למחרבא כל
ארעא דמצרים ובנין אתעתד פרעה מלכא דמצרים לחייתא יהודייתא
דשמא דחדא שפרה היא יוכבד ושמא דתנינתא פועה היא מרים
ברתיה: ואמר ואמר כד תהוין מולדן ית יהודייתא ותסתכין עילוי
מתברא אין ביר דכד הוא ותקטלון יתיה ואין ברתא נוקבא היא ותתקיים:
ותיראן ודחלא חייתא מן קדם יי ולא עבדו היכמא דמליל עמהון מלכא
דמצרים וקיימא ית בנייא: וקרא מלכא דמצרים לחייתא ואמר להון
למא דין עבדתין ית פתגמא הדין וקיימתין ית בנייא:

Et mortuus est Joseph, & post eum mortui sunt omnes fratres ejus, 6
& tota illa generatio. Porrò filii Israel creverunt & procreave- 7
runt liberos, & aucti sunt & prævaluerunt plurimum: ita ut terra
repleta esset ab eis. Et surrexit rex novus tanquam à principio su- 8
per Ægyptum, qui non cognoscebat Joseph, neque ambulabat
in statutis ejus. Et dixit populo 9
suo; Ecce populus filiorum Israel
multi & fortiores nobis sunt. Ve- 10
nite nunc consilium ineamus con-
tra eos: istis judiciis minuamus
eos, antequam multiplicentur, &
accidat ut cum occurrerit nobis acies belli, addantur etiam illi ini-
micis nostris, & perdant nos, & non relinquant ex nobis etiam
unum, & postea exeant sibi è terra. Et constituerunt super eos prin- 11
cipes institores operum, ut affli-
gerent eos in servitute sua: & ædi-
ficabant civitates munitas, ad con-
stituendum locum thesaurorum Pha-
raonis, Tanim, & Pelusium. Et quanto plus opprimebant eos, 12
tanto plus multiplicabantur, & tanto plus prævalebant: & anxii
erant Ægyptii in vita sua propter filios Israel. Et ad servitutem ad- 13
egerunt Ægyptii filios Israel cum duritia. Et amaritudine affecerunt 14
vitam eorum servitute durâ, in luto, & lateribus, & in omni ser-
vitute in superficie agri: omnis servitus eorum qua eos servire faci-
ebant, dura erat. Et dixit Pharao, *quòd* dormierat *et* viderat in 15
insomnio suo, & ecce universa
terra Ægypti stabat in lance sta-
teræ una, & agnus filius ovis erat
in lance stateræ alterâ; deprime-
batur autem lanx stateræ ab ove quæ
erat in medio ejus: statim misit &
vocavit omnes præcipuos magos
Ægyptiorum, & naravit illis somni-
um suum; è vestigio aperuerunt os suum Jannis & Jimbres principes ma-
gorum, & dixerunt Pharaoni; Puer unus nasciturus est in congregatione
Israelitarum, cujus manu destruenda est tota terra Ægypti: propterea de-
dit consilium Pharao rex Ægypti obstetricibus Judæorum, quarum unius
nomen erat Schiphra, illa est Jokebed, nomen autem secundæ Puah,
illa est Maria filia ejus. Dixit autem; Quando parere facietis Judæ- 16
as, & videbitis in sella: si fuerit filius mas, interficietis eum; si ve-
ro filia fœmina, illam vivam conservabitis. Et timuerunt obstetri- 17
ces à facie Domini, nec fecerunt sicut loquutus erat cum illis rex
Ægypti: sed conservârunt filios. Et vocavit rex Ægypti obstetri- 18
ces, & dixit illis; Cur sic feciſtis hanc rem, & vivos conservâstis
filios?

Hieros. 8 *Et surrexit rex* ut *in initio super Ægyptum, qui non cognoscebat Joseph, neque ambulabat in statutis ejus.* 10 *Et interficiant nos, & ascendant sibi in pace è terra.*

Hieros. 11 *Tanim et Pelusium.*

Hieros. 15 *Et dixit rex Ægypti obstetricibus Hebræis, quarum unius nomen erat Schiphra, et illa erat Jokebed, nomen autem secundæ erat Pua, illa erat Maria.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * بمرد يوسف وهمه برادراني او وهمه آن عصري او * و پسراني يسرال برومند شدند
7 وبزاييدند وبسيار شدند وقوي شدند درغايتي غايت وپر شد آن زمين ازيشان *
8 * برخاست پادشاهي نو ابر مصر آنچه نه دانست مر يوسف * گفت بقومي او اينك
9 قومي پسراني يسرال بسيار وقوي ازايما * بيا حيلت كنيم باوتا نه بسيار شود و باشد
10 كه فراز رسد ايمارا كارزار بيافزايد نيز او ابر دشمناني ايما وكارزار كند در ايما و بر
آيد ازان زمين * بنهادند ابر او اميراني خراجها بسبب رنجاندن اويرا در بارهاي
11 ايشان آبدان كرد شهرهاي انبارخانها بفرعه مر فيتم ومر رعمسس * وچون آنچه
12 برنجانند اويرا همچنين بسيار شود وهمچنين قوي شود ستوه شدند از پيش پسراني
13 يسرال * كار فرمودند مصريان مر پسراني يسرال در سختي * تلخ كردند مر زندگي
14 ايشان در كاري سخت ودر گل ودرخشتها و در همه كار در دشت مر همه كاري
ايشان آنچه كار كردند در ايشان در سختي * گفت پادشاهي مصر بدايه گان آن
15 عبري زنان آنچه نامي آن يكه شفره ونامي آن دويمي فوعه * گفت در دايگي
16 كردني شما مر آن عبري زنان ببينيد ابر آن سنگها اگر پسرست او بكشيد اويرا
واگر دخترست آن زنده باشد * بترسيدند آن دايها مر آن خدا ونه كردند چون
17 آنچه سخن گفت بايشان پادشاهي مصر زنده گذاشتند مر آن كودكان * بخواند
18 پادشاهي مصر بدايها گفت بايشان چه معني بكرديد مر آن سخن آن اين زنده
گذاشتيد مر آن كودكان؟

*Mortuúsque est Joseph, & omnes 6
fratres ejus, & tota ætas illa.
Porrò filii Israel fœcundi facti 7
sunt, & procreârunt & multipli-
cati sunt: ac roborati sunt val-
dè valdè, & impleta est terra
ab illis. Surrexit interim rex 8
novus super Ægyptum, qui non
novit Joseph: Dixit populo suo; 9
En populus filiorum Israel multus
& fortior nobis est Venite, ver- 10
sutè agemus cum illo, ne multipli-
cetur: & sit, quando supervenerit
nobis bellum, addatur etiam ipse
inimicis nostris, & prælium fa-
ciat in nos, & ascendat è terra.
Posuerunt itaque super eum prin- 11
cipes tributorum, cau à affligendi
eum oneribus suis: ædificavitque
urbes repositorias pro Pharob,
Phitom & Raamesis. Et quem- 12
admodum afflizebant eum, sic ro-
borati sunt: & pertæsi sunt à con-
spectu filiorum Israel. Opus itaque 13
injunxerunt Ægyptii filiis Israel,
cum duritia, Et amaram fece- 14
runt vitam eorum in opere duro,
& luto, & lateribus, omnique
opere in agro: omne opus eorum quod
inflixerunt iis, fuit in duritia.
Dixitque rex Ægypti obstetrici- 15
bus Hebræarum mulierum: qua-
rum nomen unius Shiphrah, &
nomen secundi Phuah: Dixit 16
inquam, Cùm obstetricaveritis
Hebræas mulieres, videbitis super
lapides: si filius est ipse, interfi-
cietis eum: & si filia est ipsa, vi-
vet. Timuerunt autem obstetrices 17
Deum, & non fecerunt quemad-
modum locutus fuerat iis rex Æ-
gypti: at vivos reliquerunt pue-
ros. Vocans igitur rex Ægypti 18
obstetrices, dixit illis; Quâ mente
feciſtis verbum hoc? vivos
reliquiſtis pueros.*

UMI

19 וְאָמְרָן וַאֲמַרָן חַיְיתָא לְפַרְעֹה אָרוּם
לָא כְנִשְׁיָא מִצְרָיְתָא יְהוּדָיְתָא אָרוּם
זְרִיזִין וְחַכִּימִין בְּדַעְתַּיְהֶן הִינִין קֳדָם עַד
לָא תֵיתֵי לְוָתְהוֹן חַיְיתָא הִינִין חַלְיָין
עֵינֵיהֶן בְּצִלּוּ מַצְלָן וּבַעֲיָין רַחֲמִין מִן
קֳדָם אֲבוּהֶן דְּבִשְׁמַיָּא וְהוּא שָׁמַע בְּקָל
צְלוֹתְהֶן וּמִן יַד הִינִין מְחַיְּנִין וְיַלְּדִין
וּפָרְקָן בְּשָׁלָם : 20 וְיִטַב וְאוֹטֵב יְיָ לְחַיְיתָא
וְסָגִי עַמָּא וְתָקִיפוּ לַחֲדָא : 21 וִיהִי וַהֲוָה כַּד דְּחִילָא חַיְיתָא מִן קֳדָם יְיָ וְקָנוּ לָהֶן
שׁוּם טַב לְדָרַיָּא וּבְנָא לְהֶן מֵימְרָא דַּיְיָ בֵּירַת סַלְכוּתָא וּבֵירַת כְּהוּנְתָא רַבְּתָא :
22 וְיָצוּ וְכַד חָמָא פַּרְעֹה כְּרִין בְּכֵן פַּקִּיד לְכָל עַמֵּיהּ לְמֵימַר כָּל בִּיר דְּכַר דְּאִיתְיְלִיד
לִיהוּדָאֵי בְּנַהֲרָא חַטָּלוּקְנֵיהּ וְכָל בְּרָתָא תְּקַיְּמוּן :

ב

וַיֵּלֶךְ וְאָזַל עַמְרָם גַּבְרָא דְמִשִּׁבֶט לֵוִי וְאוֹתִיב בְּכִילְתָא וְנִינוּתָא דְהִלּוּלָא יַת יוֹכֶבֶד
אִינְתְּתֵיהּ דְּתָרֵיךְ מִן קֳדָם גְּוִירְתָא
דְּפַרְעֹה וַהֲוָת בְּרַת מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין
כַּד אַהְדְּרָה לְוָותֵיהּ וְאִיתְעֲבִיד לָהּ נִיסָא

וְהַדְּרַת לְעַלֻּימוּתָא כְּמָה דַהֲוַת כַּד הֲוָה וְעִירְתָא מִיקְרֵיָא בְּרַת לֵוִי : וְתָהַר
וְאִיתְעַבְּרַת אִיתְתָא וְיָלְדַת בִּיר בְּסוֹף שִׁיתָא יַרְחִין וְחָמַת יָתֵיהּ אָרוּם בַּר קְיוֹמִי
הוּא וְאַטְמַרְתֵּיהּ תְּלַת יַרְחִין דְּסָכְמוּהוּן תִּשְׁעָא : וְלָא וְלָא הֲוַת אֶפְשַׁר לָהּ תּוּב
לְאַטְמָרוּתֵיהּ דְּמִצְרָאֵי סַרְגְּשִׁין עֲלָהּ
וְנָסְבַת לֵיהּ תֵּיבוּתָא דְטוּנֵס וְחַפְּתָא
בְּחֵימְרָא וּבְזִיפְתָא וְשַׁוְיַת בְּנַוּוהּ יַת
טָלְיָא וְשַׁוְיַתֵיהּ בְּאֶפְרֵי סַרְגְּשָׁא עַל גֻּיף נַהֲרָא : וְתִצַּב וְאִיתְעַתַּד מִרְיָם אֲחָתֵיהּ
מֵרְחִיק לְאִיתְחַכְּמָא מָה יִתְעֲבֵיד לֵיהּ : וְתָרִיד וְנָחֵי מֵימְרָא דַּיְיָ צוּלְקָא דְשִׁחְנָא
וְטָרִיב בִּישְׁרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְנָחַת בְּרַתֵיהּ דְּפַרְעֹה לְאִתְקַרְרָא עַל נַהֲרָא
וְעוּלֵימָתֶהָא אָזְלִן עַל גֻּיף נַהֲרָא וְחָמַת יַת תֵּיבוּתָא בְּנוֹ גוֹמַיָּא וְאוֹשִׁיטַת יַת
גַּרְמִידָא וְנָסְבַתָּא וּמִן יַד אִיתַּסְיַית מִן שִׁחְנָא וּמִן טְרִיבָא : וְתִפְתַּח וּפְתַחַת
וְחָמַת יַת רְבִיָּא וְהָא טַלְיָא בָכֵי וְחָסַת עֲלוֹי וַאֲמַרַת מִן בְּנֵי יְהוּדָאֵי הוּא דֵּין :
וְתֵאמַר וַאֲמַרַת אֲחָתֵיהּ לְבַת פַּרְעֹה הַאֵיזִיל וְאֵיקְרֵי לִיךְ אִיתְּתָא מֵנִיקְתָּא מִן
יְהוּדָאֵי וְתוֹנִיק לִיךְ יַת רְבִיָּא : וְתֵאמַר וַאֲמַרַת לָהּ בְּרַת פַּרְעֹה אִיזִילִי וְאוֹלַרְתְּ
טַלְיָתָא וְקָרַת לְאִמֵּיהּ דְּרְבִיָּא : וְתֵאמַר וַאֲמַרַת לָהּ בְּרַת פַּרְעֹה אוֹבִילִי יַת רְבִיָּא הָדֵין
וְאוֹנִיקְתֵיהּ לִי וַאֲנָא אֶיתֵּין יַת סוֹטְרָךְ וּנְסֵיבַת אִיתְּתָא יַת רְבִיָּא וְאוֹנִיקְתֵיהּ :

19 אָרוּם חַיִּין אִנּוּן עַד לָא תֵיתֵי לְוָתְהוֹן
מְיַלֶּדְתָּא אִנּוּן מְצַלָּן קֳדָם אֲבוּהֶן
דְּבִשְׁמַיָּא וְהוּא עָנֵי יַתְהֶן וְאִנּוּן יָלְדָן :
21 אָרוּם דְּחִילָן מְיַלֶּדְתָּא מִן קֳדָם יְיָ
וְקָנְיָן לְהֶן שׁוּם טָב בְּנוֹ דְרַיָּא וַעֲבַדוּ
לְהֶן בָּתִּים בֵּיתָא דְלֵוָיֵא וּבֵיתָא
דְכָהוּנְתָא רַבְּתָא :

Et dixerunt obstetrices Pharaoni; Quoniam non sicut mulieres Ægyptiæ 19
Judeæ sunt: quia sedulæ sunt & cognoscentes mente sua, antequam veniat
ad eas obstetrix attollunt oculos suos cum oratione, orant & petunt mi-
serationes à facie Patris sui qui est in cœlis, & ipse exaudit vocem pre-
cationis earũ, & statim exaudiuntur & pariunt, & liberantur in pace. Et 20
benefecit Dominus obstetricibus: & multiplicatus est populus, præ-
valueruntque valde. Et factum est, 21
cùm timuissent obstetrices à facie
Domini & acquisivissent sibi nomen
bonum per omnes ætates, ut ædifi-
caret illis sermo Domini domum regiam, & domum sacerdotii magni.
Cùm autem vidisset Pharao hoc, tunc præcepit universo populo suo, di- 22
cendo; Omnis filius mas qui nascetur Judæis, in fluvium projicietis eum,
omnem autem filiam vivam conservabitis.

Hieros. 19. *Quoniam vivaciores sunt: antequam veniat ad eas obstetrix, ipsæ orant coram Patre suo qui est in cœlis, & ipse audit eas, & illæ pariunt.* 20. *Quoniam timuerunt obstetrices à facie Domini, & acquisierunt sibi nomen bonum in medio ætatum, & fecerunt illis domos; domum Levitarum & domum sacerdotii magni.*

CAP. II.

ET abiit Amram vir qui erat ex 1
tribu Levi, & sedere fecit in sponsa
& thalamo Jokebed uxorem suam,
quam repudiârat propter decretum
Pharaonis; nata autem erat centum & triginta annos cùm reversa est ad
eum, & factum est illi miraculum, & iterum facta est juvenis,
quemadmodum fuerat cum parvula vocaretur filia Levi. Et prægnans 2
facta mulier peperit filium in fine sex mensium: & vidit ipsum quod
puer esset vivacissimus, & abscondit eum tribus mensibus, qui erat nu-
merus novem *mensium*. Neque poterat amplius abscondere eum, quia 3
Ægyptii sentiebant illam, ita-
que accepit sibi arcam ex junco
& texit eam bitumine & pi-
ce: & posuit in medio ejus puerum, & posuit eum in medio juncorum, ad littus fluminis. Et statuit se 4
Maria soror ejus procul, ut cognosceret quid de eo fieret. Et immisit 5
sermo Domini cicatricem ulceris, & inflammationem carnis in terra Ægypti; & descendit filia Pharaonis ut refrigerium captaret ad flumen, &
puellæ ejus ibant ad littus fluminis: & vidit arcam in medio juncorum,
& extendit brachium & accepit, & statim sanata est ab ulcere & ab in-
flammatione. Et aperuit & vidit puerum, & ecce puer flebat: & mi- 6
serta est ejus, & dixit; Ex filiis Judæorum est iste. Et dixit soror ejus 7
filiæ Pharaonis; Num ibo & vocabo tibi mulierem nutricem ex Judæis,
ut lactet tibi puerum? Et dixit illi filia Pharaonis, Abi: & abiit pu- 8
ella, & vocavit matrem pueri. Et dixit illi filia Pharaonis; Defer 9
puerum hunc, & lacta eum mihi, & ego dabo tibi mercedem tuam: &
accepit mulier puerum & lactavit eum.

Hieros. 1. *Et abiit vir è tribu Levi, & accepit Iokebed patruam suam sibi in uxorem.*

Hieros. 3. *Et posuit eum in junceto in superficie fluminis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*كفتند آن دايها بفرعه كه نه چون زناني آن مصريان آن عبري زنان كه هنرمندان ايشان در 19
پيش بيايد بايشان آن دايه بزايند * نيكوئي كرد خدا بدايها بسيار شد آن قوم قوي 20
شدند بغايت * بود كه بترسيدند آن دايها مر آن خدا بكرد بايشان خانها * بفرمود فرعه 21
بهمه قومي او بگفتن همه آن پسر آن زاده شوا بآن رود بيندازيد اويرا وهمه آن دختر زنده 22
گذاريد *

* فصل دوم *

*برفت مردي از خانهي لوي بستاند مر دختري لوي * آبستن شد آن زن بزاييد پسر 1 2
بديد اويرا كه نيكوست او نهان كرد اويرا سه ماهها * ونه توانست نيز نهان كردن اويرا 3
بستاند باو كشتي دوخ قيل گرفت آنرا در قيل ودر رفت بنهاد در آن مر آن كودك
بنهاد در ني زار ابر لبي آن رود * بياستاد خواهري او از دور بدانستن چه كرده شود 4
باو * فرود آمد دختري فرعه بشستن ابر آن رود وكنيزكان آن روان ابر كناري آن 5
رود بديد مر آن كشتي در ميان آن نيزار بكشيد مر دستي آن بستاند آنرا * بكشاد 6
بديد اويرا مر آن كودك واينك كودك گريا شفقت برد ابر او وگفت از كودكاني
عبريان اين * گفت خواهري او بدختري فرعه ها بروم وبخوانم بتو زني شير دها ازان 7
عبري زنان و شير دهد بتو مر آن كودك * گفت بآن دختري فرعه برو برفت آن 8
دختر بخواند مر مادري آن كودك * گفت بآن دختري فرعه ببر آن كودك آن اين 9
وشير ده اويرا بمن ومن بدهم مر مزد تو بستاند آن زن آن كودك وشير
داد اويرا *

Responderunt obstetrices ipsi Pharoh, 19
quòd non sicut mulieres Ægyptiæ
sunt Hebrææ mulieres: nam solertes sunt, priusquàm veniat ad eas
obstetrix, pariunt. Benè fecit itaque 20
Deus obstetricibus, & multiplicatus
populus roboratus est admodùm.
Fuitque, quia timuerunt obstetrices 21
Deum, fecit eis domos. Præ- 22
cepit igitur Pharoh toti populo
suo, dicendo; Omnem filium natum, in flumen projicietis eum:
omnem verò filiam, vivam relinquetis.

CAP. II.

PErgens autem vir quidã de domo 1
Levi, accepit filiam Levi. Gravida 2
autem facta mulier peperit filium:
& videns eum elegantem esse, abscondit eum trib' mensibus. Et quum 3
non potuisset adhuc abscondere eum,
accepit ei navem junceam; & bituminatâ bitumine ac pice, posuit in
eam puerum, posuitque in arundineto super labrum fluminis. Sta- 4
bat autem soror ejus à longè, ad
sciendum quid fieret ei. Tum de- 5
scendens filia Pharonis ad flumen
ad lavandum, puellis ejus deambulantibus super ripam fluminis,
vidit navem in medio arundineti, & extendens manum suam,
accepit eam. Aperiénsque vidit 6
ipsum infantem: & ecce infante
flente, miserta est ejus, & dixit;
Ex pueris Hebræorum est hic. Et 7
dixit soror ejus ad filiam Pharoh;
Num ibo & vocabo ad te mulierem aliquam lactantem ex Hebræis
mulieribus, & lactabit pro te
puerum? Respondit ei filia Pha- 8
roh; Vade. Profecta itaque puella, vocavit matrem pueri. Cui 9
dixit filia Pharoh; Tolle puerum
istum, & lacta eum pro me, &
ego dabo mercedem tuam: sic accepit mulier puerum, & lactavit eum.

שמות ב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

10 וינדל ורבא ואייתיתיה לברת פרעה והוה לה חביב הי כבר וקרת שמיה משה ארום אמרת מן מוי דנהרא שחילתיה׃ 11 ויהי והוה ביומיא האינון ורבא משה ונפק לות אחוהי וחמא בעניך נפשיהון ובסוני פולחנהון וחמא גבר מצראי מחי גבר יהודאי מאחוי׃ 12 ויפן ואיסתכל משה בחכמת דעתיה ואיתבונן בכל דר ודר והא לא קאים מן ההוא מצראי גבר גיור ולא דעביד תתובא מן בני בנוי עד עלמא ומחא ית מצראי וטמריה בחלא׃ 13 ויצא ונפק ביומא תנינא ואודיק והא דתן ואבירם גוברין יהודאין נצן וכד חמא די זקף דתן ידיה על אבירם למימחיה אמר ליה למא אנת מחי לחברך׃ 14 ויאמר ואמר ליה דתן מאן הוא דמני יתך לנבר רב ודיין עלנא הלא למקטלי אנת אמר כמא דקטלת ית מצראי ודחיל משה ואמר בקושטא אתפרסם פתנמא׃ 15 וישמע ושמע פרעה ית פתנמא הדין ובעא למקטול ית משה ועיק משה מן קדם פרעה ויתיב בארעא דמדין ויתיב עלוי בירא׃ 16 ולכהן ולעונים דמדין שבע בנתא ואתו ותלאה ומלאה ית מוריביוואתא לאשקאה ית ענא דאבוהן׃ 17 ויבאו ואתון רעיא וטרדונין וקם משה בכח גבורתיה ופרקינין ואשקי ית ענהין׃ 18 ותבאן ואתאה לות רעואל אבוה דאבוהון ואמר מה דין אוחיתון למיתי יומא דין׃ ותאמרן ואמרא גברא מצראי שיזבנא מן ידא דרעיא ולחוד מרול חד דלה לן ואשקי ית ענא׃ 19 ויאמר ואמר לבנתיה דבריה והאן הוא למא דנן שבקתין ית גברא קרין ליה ייכול לחמא׃ 20 ויאל וכד חכים רעואל דעזק משה מן קדם פרעה טלק יתיה לנוכא והות צפרה ברתיה דבריה מפרנסא יתיה בסיתרא בזמן עישרתי שנין ולסוף עישרתי שנין אפקיה מן גוכא ועל משה בנו נינונית דרעואל והוה מודי ומצלי קדם יי דעבד עמיה ניסין וגבורן ואיסתכי ית חושבנא דאיתבריאת ביני שמשתא וחקין ומפרש עלה שמא רבא ויקירא דיה עתיד למעבד ית תימהיא במצרים וביה עתיד למיבנע ית ימא דסוף ולהנפקא מוי מן כיפא והוה דעין בנו נינונית ומן יד אושיט ידיה ונסביה הא בכין צבי משה למיחב עם גברא ויהב ית צפרה ברת ברתיה למשה׃ 22 וחלד וילידת ביר דכר וקרא שמיה גרשום ארום אמר דייד הויתי בארעא נוכריא דלא דידי׃

10 דלידתיה׃

10. *Hausi eum.*

Et crevit puer, & adduxit eum ad filiam Pharaonis, & fuit illi dilectus tanquam filius : & vocavit nomen ejus Mose, quoniam dicebat; Ex aquis fluminis extraxi eum. 11 Et fuit in diebus illis crevit Moses, & exiit ad fratres suos, & vidit angustiam animæ ipsorum, & multam servitutem eorum : & vidit virum Ægyptium percutientem virum Judæum ex fratribus suis. 12 Et prævidit Moses sapientiâ mentis suæ, & consideravit quamlibet ætatem, & ecce futurus non erat ex illo Ægyptio vir proselytus, aut ex nepotibus ejus qui ageret pœnitentiam in seculum : itaq; percussit Ægyptium, & occultavit eum in arena. 13 Et exiit die secundo, & vidit, & ecce Dathan & Abirom viri Judæi contendebant : cùm autem vidit quod levaret Dathan manum suam contra Abirom ad percutiendum eum, dixit illi; Cur tu percutis socium tûum? 14 Cui respondit Dathan; Quis est qui præfecit te in virum principem & judicem super nos? annon ut occidas me tu dicis, quemadmodum tu interfecisti Ægyptium? & timuit Moses, & dixit; Vere manifestata est res. 15 Et audivit Pharao hanc rem, & quæsivit interficere Mosen : & fugit Moses à facie Pharaonis, & habitavit in terra Madian, & sedit juxta puteum. 16 Sacerdoti autem Madian septem erant filiæ, & venerunt, & hauserunt, & repleverunt canales, ad potandum gregem patris sui. 17 Et venerunt pastores, & expulerunt eas : & surrexit Moses in fortitudine roboris sui, & liberavit eas, & potavit gregem earum. 18 Et venerunt ad Rehuel avum suum, qui dixit illis; Quid hoc festinâstis venire hodie? Et respondentes; Vir Ægyptius 19 liberavit nos è manu pastorum, & etiam hauriendo unus hausit nobis, & potavit gregem. Et dixit filiabus filii ejus; Et ubi est? Cur 20 hoc reliquistis virum? vocate illum, ut comedat panem. 21 Cùm autem scivit Rehuel quòd fugisset Moses à facie Pharaonis, misit eum in foveam; sed Tsippora filia filii ejus alebat eum clam tempore decem annorum : in fine autem decem annorum eduxit eum ex fovea, & ingressus est Moses in medium thalami Rehuelis, & gratias agebat & orabat coram Domino eò quod fecisset cum eo miracula & virtutes, & vidit virgam quæ creata fuerat inter vesperas, & sculpsit in eam & exposuit super eam nomen magnum & pretiosum, virtute cujus facturus erat miracula in Ægypto, & virtute illius secturus erat mare juncosum, & educturus aquas ex petra, & erat fixa in medio thalami, & statim extendit manum suam & accepit ipsam : ecce tunc voluit Moses habitare cum viro illo, & dedit Tsipporam filiam filiæ suæ Mosi. 22 Et peperit filium masculum, & vocavit nomen ejus Gersom : quoniam dixit; Peregrinus fui in terra aliena non mea.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 * بزرك شد آن كودك بياورد اويرا بدختري فرعه بود بآن بپسر بخواند نامي او مشه
11 كفت كه از آن آب بكشيدم اويرا * بود در روزكاراني آن ايشان بزرك شد مشه
بيرون آمد ببراداراني او بديد در بار كشيدن ايشان بديد مردي مصري زنا مردي
12 عبري از براداراني او * روي كرد اين سو وآن سو بديد كه نيست مرد بزد مر آن
13 مصري نهان كرد اويرا در ريك * بيرون آمد در روز آن دويمي بديد واينك دو مردماني
14 عبريان جنك كنان كفت بظالم چرا بزني رفيقي تو * كفت كه بنهاد ترا بمردي اميري
وحاكم ابر ايما ها بكشتني من تو كويا چون آنچه بكشتي مر آن مصري بترسيد
15 مشه وكفت حقيقت معلوم شد آن سخن * بشنويد فرعه مر آن سخن آن اين طلب
كرد بكشتن مر مشه بكريخت مشه از پيش فرعه بنشست در زميني مدين بنشست
16 ابر آن چاه * وبمهتري مدين هفت دختران وبيامدند ودلو كشيدند وپر كردند
17 مر آن حوضها بآب دادن مر كوسفند پدري ايشان * بيامدند آن شبانان براندند
18 ايشانرا برخاست مشه ومدد داد ايشانرا وآب داد مر كوسفندي ايشان * بيامدند
19 برعوال پدري ايشان كفت چه معني شتاب كرديد آمدن اين روز * كفتند
مردي مصري خلاص كرد ايمارا از دستي آن شبانان ونيز دلو كشيدن
20 دلو كشيد بايما وآب داد مر آن كوسپند * كفت بدختراني او كجاست او چرا اين
21 كذاشتيد مر آن مرد بخوانيد باو وبخورد نان * مراد كرد مشه بنشستن اوازي آن
22 مود بداد مر صفوره دختري او بمشه * بزاييد پسر بخواند مر نام او جرشم كه كفت
غريب بودم در زميني بيكانه *

Cum cresceret puer, adduxit eum ad filiam Pharoh, fuitque ei in filium: & vocavit nomen ejus Mosheb; Quia, inquit, ex aqua extraxi eum. 11 Fuit in illis diebus, adultus Mosheb egressus est ad fratres suos, viditque onerum portationem illorum : & vidit virum Ægyptium percutientem virum Hebræum è fratribus suis. 12 Aspexitque ad hoc latus & illud latus, & videns quòd non adesset homo, percussit Ægyptium, & abscondit eum in arena. 13 Egressus dein die secundo, vidit & en duo viri Hebræi pugnantes : dixit iniquè agenti, Quare percutis sodalem tuum? 14 Respondit; Quis posuit te virum principem ac judicem super nos? num ad interficiendum me, tu dicis, quemadmodum interfecisti Ægyptium? Timuit itaque Mosheb, & dixit; Reverà notum est verbum. 15 Audiénsque Pharoh verbum hoc, quæsivit interficere Mosheb : fugit autem Mosheb à conspectu Pharoh, sedítque in terra Midjan, sedit juxta puteum. 16 Sacerdoti verò Midjan septem erant filiæ : venerúntque & situlâ hauserunt, & implêrunt canales, ad aquam præbendum ovibus patris earum. 17 At venientes pastores expulerunt eas : & surrexit Mosheb, auxilíumque dedit eis, aquam quoque dedit ovibus earum. 18 Venientibus ad Reüel patrem suum, dixit; Quâ ratione festinationem fecistis hodié? 19 Responderunt; Vir Ægyptius liberavit nos de manu pastorum, & etiam situlâ hauriendo hausit nobis, & aquam dedit ovibus. 20 Dixit ad filias suas; Ubi est ipse? quare hoc, reliquistis virum? vocate eum ut comedat panem. 21 Et libuit ipsi Mosheb sedere cum viro : deditque Sipporah filiam suam ad Mosheb. 22 Et peperit filium, cujus nomen vocavit Gersom : quia dixit, Peregrinus fui in terra aliena.

23 וְהִי בְּיוֹמַיָּא סַגִּיאַיָּא הָאִינוּן וְאִיתְכְּתַשׁ מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם וּפְקִיד לְקַטָלָא בּוּכְרַיָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִין לְמֵיסְחֵי בְּאַדְמֵיהוֹן וְאִתְאֲנָחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פּוּלְחָנָא דְּהַוָה קָשְׁיָא עֲלֵיהוֹן וּזְעִיקוּ וְסָלֵיקַת קְבִילְתֵּיהוֹן לִשְׁמֵי מְרוֹמָא דַיְיָ וַאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמִפְרוֹקִינוּן 24 מִן פּוּלְחָנָא : וּשְׁמַע יְיָ קְבִילְתְּהוֹן וּדְכִיר קְדָם יְיָ יָת קְיָמֵיהּ דְּקַיֵים עִם אַבְרָהָם וְעִם יִצְחָק וְעִם יַעֲקֹב : וְיָרָא יְיָ וְחָמָא יָת שְׁעִבּוּדְהוֹן דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגָלֵי 25 קָדָמוֹי יָת תְּיוּבְתָּא דְּעָבְדוּ בְּטוּמְרָא דְּלָא יָדְעוּ אֵינָשׁ בְּחַבְרֵיהּ :

23 Et fuit post dies multos illos percussus est rex Ægypti, & jussit interfici primogenitos Israelis, ut lavaret se in sanguine eorũ: & ingemuerũt filii Israel propter servitutem quæ erat dura illis, & clamârunt: & ascendit clamor eorum in cœlos excelsos Dei, & dixit per sermonem suum, se velle liberare illos à servitute. Et auditus est coram Domino clamor eorum: & recor- 24 datio fuit coram Domino fœderis sui, quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Jacob. Et vidit Dominus afflictionem servitutis filiorum Israel: & re- 25 velata est coram eo pœnitentia quam fecerunt clam, ita ut non cognosceret vir quicquam de socio suo.

ג

1 וּמֹשֶׁה הֲוָה רָעֵי יָת עָנָא דְּיִתְרוֹ חֲמוֹי רַבָּא דְּמָדְיָן וְדַבַּר יָת עָנָא לַאֲתַר שְׁפַר רַעְיָא דַּאֲחוֹרֵי מַדְבְּרָא וְאָתָא לְטוּרָא דְּאִתְגְּלִי עֲלוֹי יְקָרָא דַיְיָ לְחוֹרֵב :
2 וְאִתְגְּלִי זַנְוּנָאֵל מַלְאָכָא דַיְיָ לֵיהּ בְּלַהֲבֵי אִישָׁתָא מִגּוֹ סַנְיָא וַחֲמָא וְהָא סַנְיָא מַסְרִיב בְּאִישָׁתָא וְסַנְיָא לֵיתוֹי יַקִּיד 3 וּמְתָאֲכִיל בְּנוּרָא : וְאָמַר מֹשֶׁה אֵיסַר כְּעַן וְאֶחְמֵי יָת חֶזְוָנָא רַבָּא הָדֵין מִן בְּנַל מָרֵי סַנְיָא מַרְטִיב וְלָא יָקִיד : 4 שׁוֹלַף סַנְדָּלָךְ :

ירושלמי 2 וַחֲמָא וְהָא סַנְיָא בָּעִיר בְּאֶשָׁתָא וְסַנְיָא מַרְטִיב וְלָא יָקִיד : 3 וְאֶחְזֵי יָת חֶזְוָנָא רַבָּא הָדֵין מִן בְּנַלְל מָרֵי סַנְיָא מַרְטִיב וְלָא יָקִיד :

CAP. III.

1 Moses autem pascebat gregem Jethro soceri sui principis Madian: & ducebat gregem ad locum pulchri pascui qui erat post desertum, & venit ad montem supra quem manifestata est gloria Domini, ad Horeb.
2 Et apparuit illi Zagnugael angelus Domini in flammis ignis è medio rubi: & vidit, & ecce rubus ardebat igni, rubus tamen non urebatur aut absumebatur ab igne. Et dixit 3 Moses; Convertam me jam, & videbo visionem magnam hanc: cur non uratur rubus. Et manifestatum est 4 coram Domino quod convertisset se ad videndum, itaque vocavit eum Dominus è medio rubi, & dixit; Mose, Mose: & dixit; Ecce ego. Et 5 dixit; Ne accedas huc: exue calceum tuum è pedibus tuis, quoniam locus in quo tu stas locus sanctus est, & in eo recepturus es legem ad docendum eam filios Israel. Et dixit; Ego sum Deus patris tui, Deus 6 Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob: & abscondebat Moses faciem suam, quoniam timebat contemplari summitatem gloriæ majestatis Dei. Et dixit; Revelando revelata est coram me afflictio populi mei qui est in 7 Ægypto, & clamor eorum exauditus est coram me, propter eos qui in servitutem redigunt eos, quoniam revelati sunt coram me dolores eorum. Et 8 revelavi meipsum hodie tibi, ut verbo meo eripiam eos è manu Ægyptiorum, & ad ascendere faciendum eos è terra hac contaminata in terram bonam & latam limitibus, in terram facientem lac & mel; in locum in quo habitant Chananæi, Hettæi, Amorrhæi, Pherizæi, Hevæi, & Jebusæi. Et jam ecce clamor filiorum Israel ascendit coram me, & 9 etiam revelata est coram me oppressio Ægyptiorum opprimentium eos. Jam verò veni & mittam te ad Pharaonem, & educ populum meum filios Israel ex Ægypto. Et dixit Moses coram Domino; Quis ego ut eam 10 11 ad Pharaonem, & ut educam filios Israel ex Ægypto?

Hier. 2. *Et vidit, & ecce rubus ardebat igni, & rubus virescebat nec urebatur.* 3. *Et videbo visionem hanc magnam: quare rubus vireat & non ardeat.* 4 *Exue calceamentum tuum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * بود در روزگاران آن بسیاران آن ایشان بمرد پادشاهي مصر اندوهگین شدند پسراني یسرال
23 *Fuit post multos dies illos, morien-* *te rege Ægypti, anxiabundi facti* *sunt filii Israel ex opere: quibus*

24 ازان کار بفغراو کردند بر آمد لاوهي ایشان بآن خدا ازان کار * بشنوید خدا مر نالهي ایشان یاد
clamantibus, ascendit supplicatio 24 *eorum ad Deum, ex opere. Audi-*

25 کرد خدا مر شرطي او مر ابرهم و مر یصحق و مر یعقوب * بدید خدا مر پسراني یسرال
vitque Deus gemitum eorum, & re- *cordatus est Deus pactum suum ipse* 25 *Abraham & Ishac & Jaacob. Vi-*

رحمت کرد خدا * فصل سوم * 1 * ومشه بود شباني کنا مر
ditque Deus filios Israel, & misertus est Deus.

CAP. III.

گوسفند یترو خسور او مهتري مدین براند مر آن گوسفند پسي آن بیابان بیامد بکوه
2 آن خدا بحورب * دیدار شد فرشتهي خدا باو در زبانهي آتش از میاني آن خار بدید واینك
3 آن خار افروزا در آتش و آن خار نیست او سوخته شوا * گفت مشه بگردم اکنون وببینم مر
4 آن نمایشن آن بزرك آن این چه معني نه افروزد آن خار * بدید ؛؛ که بگشت بدیدن
5 بخواند باو خدا از میاني آن خار گفت مشه مشه گفت اینك من * گفت نه نزدیك شوي اینجا
بکش کفشهاي تو از بالاي پاهاي تو که آن جاي آنچه تو استیده ابر او زميني خاص است او
6 * گفت من خداي پدري تو خداي ابرهم خداي یصحق خداي یعقوب نهان کرد مشه
7 روي او که بترسید از نگاه کردن بآن خدا * گفت ؛؛ دیدن دیدم مر رنج قومي من آنچه در
8 مصر و مر نالهي ایشان شنیدم از پیش خاصلاني او که دانستم مر خیمهاي [او] * فرود
شدم بخلاص کردن اویرا از دست مصریان و ببر آوردن اویرا از آن زمین آن این بزمین
نیکو و کشاده بزمین دوشا شیر و انگبین بجاي آن کنعني و هتّي و هاموري و فرزي
و هوّي و هیبوسي * و اکنون اینك نالهي پسراني یسرال بیامد بمن و نیز بدیدم
9 مر آن زحمت آنچه مصریان زحمت دهان ایشانرا * و اکنون بیا و بفرستم ترا بفرعه
10 و بیرون آور مر قومي من پسراني یسرال از مصر * گفت مشه بآن خدا کیستم من که
11 بروم بفرعه و که بیرون آورم مر پسراني یسرال از مصر *

שמות ד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Et dixit; Erit quidem verbum meum tibi auxilio, & hoc tibi signum quod ego miserim te: cum tu eduxeris pòpulum ex Ægypto, coletis coram Dño, quia recipietis legem meam super monte hoc. Et dixit Moses coram Dño; Ecce ego ibo ad filios Israel, & dicam illis, Dñs Deus patrum vestrorum misit me ad vos: & dicent mihi; Quod nomen ejus? quid dicam illis? Et dixit Dominus Mosi; Is qui dixit & fuit mundus, dixit & extiterunt omnia: & dixit; Sic dices filiis Israel; Ego sum, qui sum, & futurus sum, misit me ad vos. Et dixit rursum Dominus Mosi, Sic dices filiis Israel; Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob misit me ad vos: hoc est nomen meum in seculum, & hæc memoria mea per omnes ætates. Abi & congrega seniores Israel, & dic illis; Dñs Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Isaac, & Jacob, dicendo; Recordando recordatus sum vestri, & afflictionis quæ facta est vobis in Ægypto. Et dixi per sermonem meum; Ascendere faciam vos à tribulatione Ægyptiorum in terram Chananæorum, Hettæorum, Amorrhæorum, Pherizæorum, Hevæorum, & Jebusæorum, in terram facientem lac & mel. Et audient te: tum ingredieris & seniores Israel ad regem Ægypti, & dicetis illi; Dominus Deus Judæorum occurrit nobis, & nunc eamus obsecro iter trium dierum in desertum, & sacrificabimus coram Domino Deo nostro. Et coram me manifestum est quod non sinet vos rex Ægypti abire, ne quidem propter eum cujus vis fortissima est, sed quia per verbum meum castigatus fuerit plagis malis. Et tardabitis ibi donec mittam plagam potentiæ meæ, & deleam Ægyptios omnibus mirabilibus meis, quæ faciam inter eos: & postea dimittet vos. Et dabo populum hunc in miserationes in oculis Ægyptiorum: & erit quando ibitis inde liberati non ibitis vacui. Sed postulabit mulier à vicina sua, & à proxima parieti domus suæ vasa argentea, & vasa aurea, & vestimenta; quæ imponetis tanquam coronas super filios vestros & super filias vestras, & evacuabitis Ægyptios.

Hieros. 14. *Et dixit sermo Domini Mosi; Is qui dixit mundo, Esto, & fuit, et qui dicturus est illi, Esto, et erit: et dixit; Sic dices filiis Israel, Ero misit me ad vos.*

Hieros. 22. *A vicina sua.*

ויאמר ואמר ארום יהי מימרי בסעדך ודין לך סימנא דאנא שדרתך 12
בהנפקותך ית עמא ממצרים תפלחון קדם יי דתתקבלון ית אוריתי על
טוורא הדין: ויאמר ואמר משה קדם יי הא אנא אזיל לות בני ישראל ואימר 13
להון יי אלהא דאבהתכון שדרני לוותכון ויימרון לי מה שמיה מה אימר להון:
ויאמר ואמר יי למשה דין דאמר והוה 14
עלמא אמר והוה כולא ואמר פרנא
תימר לבני ישראל אנא הוא דהוינא
ועתיד למיהוי שדרני לוותכון: ויאמר
ואמר חוב יי למשא פרנן תימר לבני 15
ישראל אלהא דאבהתכון אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב שדרני
לוותכון דין הוא שמי לעלם ודין דוכרני לכל דר ודר: לך איזיל ותכנוש ית 16
סבי ישראל ותימר להון יי אלהא דאבהתכון אתגלי לי אלהיה דאברהם יצחק
ויעקב למימר מידכר דכירנא יתכון וית עולבנא דאיתעביד לכון במצרים:
ואמר ואמרית במימרי אסיק יתכון מסינוף מצראי לארעא כנענאי וחיתאי 17
ואימוראי ופריזאי וחיוואי ויבוסאי לארעא עבדא חלב ודבש: ושמעו ויקבלון 18
מינך ותיעול אנת וסבי ישראל לות מלכא דמצרים ותימרון ליה יי אלהא דיהודאי
אתקרי עלנא וכדון נזיל כדון מהלך תלתא יומין במדברא ונדבח קדם יי אלהנא:
ואני ואנא קדמי גלי ארום לא ישבוק יתכון מלכא דמצרים למיזל ולא מן דחיליה 19
תקיף אלהן בנין דבמימרי לאוכחותיה במכתשין בישין: ושלחתי ותתעבדון 20
תמן עד דאישדר ית מחת גבורתי ואימחי ית מצראי בכל פרישוותי דאעבד ביניהון
ומבתר כן יפטור יתכון: ונתתי ואיתין ית עמא הדין לרחמין בעיני מצראי ויהי 21
ארום תהכון מן תמן פריקין לא תהכון ריקנין: ושאלת ותשאל איתתא מן 22
שבבתה ומן קריבת בותליה ביתה מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ותעטרון על
בניכון ועל בנתיכון ותרוקינון ית מצראי:

ירושלמי 22 מבנורתה:

ד

ויען ואתיב משה ואמר והא לא יהימנון לי ולא יקבלון מני ארום יימרון לא 1
איתנלי לך יי:

CAP. IV.

ET respondit Moses, & dixit; Et ecce non credent mihi, nec mihi auscultabunt: quoniam dicent, Non apparuit tibi Dominus. 1

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفت كه باشم اوازي تو واين بتو آن نشان كه من فرستادم ترا در بيرون آوردني تو مر آن 12
قوم از مصر عبادت كنيد مر آن خدا ابر آن كوهي آن اين * گفت موسه بآن خدا اينك من 13
آيا بپسراني يسرال وبگويم بايشان خداي پدراني شما فرستاد مرا بشما وبگويند بمن چيست نامي
او چه گويم بايشان * گفت خدا بموسه اهيه اشر اهيه گفت همچنين بگوي بپسراني يسرال 14
اهيه فرستاد مرا بشما * گفت نيز خدا بموسه همچنين بگوي بپسراني يسرال :: خداي پدراني شما 15
خداي ابرهم وخداي يصحق وخداي يعقوب بفرستاد مرا بشما اين نامي من بجاويد واين
ياد كرد من بعصر وعصر * برو وجمع كني مر پيراني يسرال وبگوي بايشان :: خداي 16
پدراني شما ديدار آمد بمن خداي ابرهم يصحق ويعقوب بگفتن ياد كردن ياد كردم
شمارا ومر آن كرده شده بشما در مصر * گفتم بر آورم شمارا از رنج مصريان بزميني آن 17
كنعني وآن حتي وآن اموري وآن فرزي وآن حوّي وآن يبوسي بزميني دوشا شير
وانگبين * بشنوند بآواز تو وبيايي تو وپيراني يسرال بپادشاه مصر وبگوييد باو :: خداي 18
آن عبريان فراز رسيد ابر ايما واكنون برويم اكنون راهي سه روزها در بيابان وذبحت
كنيم ::: خداي ايما * ومن دانستم كه نه دهد شمارا پادشاهي مصر برفتن ونه در دست 19
قوي * بفرستم مر زخم من وبزنم مر مصريان در همه معجزهاء من آنچه بكنم در ميان او
وپس همچنين بفرستد شمارا * وبدهم مر جاهي آن قوم آن اين در چشماني مصريان وباشد 21
كه برويد نه رويد تهي * عاريت خواهد زن از همسايهي آن واز نشيناي خانهاي 22
آن آلتهاي نقره وآلتهاي طلا وجامها وبنهيد ابر پسراني شما وابر دختراني شما وخالي
كنيد مر مصر *

* فصل چهارم *

* جواب داد موسه [وگفت] واينك نه باور كنند بمن ونه شنوند در آواز من كه 1
گويند نه ديدار آمد بتو ::*

Respondit; Ero quidem tecum: & hoc tibi signum quòd ego miſi te; Cùm eduxeris populum ex Ægypto, coletis Deum ſuper montem iſtum. 12

Dixit Moſheb ad Deum; En ego venturus ſum ad filios Iſrael, & dicam illis; Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. At dicent mihi, Quod eſt nomen ejus? quid tum dicam eis? 13

Dixit Deus ad Moſheb; Ehjeh aſher ehjeh. Dixit quoque, Sic dices filiis Iſrael; Ehjeh miſit me ad vos. 14

Dixit etiam Deus ad Moſheb, Sic dices filiis Iſrael; Dominus Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, & Deus Iſhac, & Deus Jaacob miſit me ad vos: hoc eſt nomen meum ad æternitatem, & hoc memoriale meum in ſeculum & ſeculum. Vade, & congrega ſeniores Iſrael, & dices eis; Dominus Deus patrum veſtrorum apparuit mihi, Deus Abraham Iſhac & Jaacob, dicendo; Recordando recordatus ſum vos & quod factum eſt vobis in Ægypto. 15, 16

Et dixi; Tollam vos ex afflictione Ægyptiorum, ad terram Chenaanæi, & Hittæi, & Emoræi, & Pherizæi, & Hivvæi, & Jebuſæi, ad terram præbentem lac & mel. Et auſcultabunt voci tuæ: venies autem tu & ſeniores Iſrael ad regem Ægypti, & ac dicetis ei; Dominus Deus Hebræorum occurrit nobis: & jam eamus nunc viam trium dierum in deſertum, & ſacrificemus Domino Deo noſtro. Ego verò novi quòd non dabit vobis rex Ægypti abire, non quidem in manu valida. Mittam igitur plagam meam, 17–19

& percutiam Ægyptios omnibus mirabilibus meis quæ faciam in medio ejus: & poſtmodùm dimittet vos. Dabóque honorem populi hujus in oculis Ægyptiorum: & erit cùm abieritis, non abibitis vacui. Et mutuò poſtulabit quæque à proxima ſua, & à reſidente in domo ſua, inſtrumenta argenti, & inſtrumenta auri, & veſtes: & ponetis ſuper filios veſtros, & ſuper filias veſtras, & evacuabitis Ægyptum. 20–22

CAP. IV.

RESPONSU dedit Moſheb, et dixit; Et ecce non fidem adhibebunt mihi, neque auſcultabunt voci meæ: dicent enim, Non apparuit tibi Dominus. 1

תרגום יונתן בן עוזיאל

ויאמר ואמר ליה יי מה דין בידך ואמר חוטרא : ויאמר ואמר טלוק יתיה לארעא 3
וטלקיה לארעא והוה לחויא וערק משה
מן קדמוי : ויאמר ואמר יי למשה אושיט 4
ידך ואיחוד בקוטניה ואושיט ידיה ואתקיף
ביה והוה לחוטרא בידיה : למען מן 5
בגלל דיהימנון ארום אתגלי לך יי אלהא דאבהתהון אלהיה דאברהם אלהיה
דיצחק ואלהיה דיעקב : ויאמר ואמר יי ליה הוב אעיל כרון ידך בחובך ואעיל 6
יתיה בגו חוביה והנפקה והא ידיה סנירתא מחוורא היא כתלגא : ויאמר ואמר 7
אתיב ידך לעיטפך ואתיב ידיה לחוביה
והנפקה מן גו חוביה תבת למהוי
ברייא היי כבשריה : והיה ויהי אין לא 9
יהימנון אוף לתרין אתיא האלין ולא יקבלון מנך ותסב מן מוי דבנהרא ותשוד
ליבשתא ויהון מוי דתסב מן נהרא ויהון לדמא ביבשתא : ויאמר ואמר משה קדם יי 10
בבעוי יי לא גבר דברן אנא אוף מאיתמלי אוף מן לקדמוי אוף מן שעתא דמלילתא
עם עבדך ארום חגר פום וחגר מטלל
אנא : ויאמר ואמר יי ליה מאן הוא 11
דשוי ממלל פומא בפום אדם קדמאי
או מאן שוי אלימא או חרשא או פתיחא
או סמיא הלא אנא יי : ועתה וכדון איזיל ואנא במימרי אהא עם ממלל פומך ואליף 12
יתך מה דתתמליל : ויאמר ואמר בבעוי ברחמין מן קדמך יי שלח כרון שליחותך 13
ביד פנחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא : ויחר ותקיף רוגזא דיי במשה ואמר הלא 14
אהרן אחוך ליואי גלי קדמי ארום מללא ימליל הוא ואוף הא הוא נפיק לקדמותך
ויחמינך ויחדי בלביה : ודברת ותמליל עשיה ותשוי ית פתגמיא בפומיה ומימרי 15
יהא עם מימר פומך ועם מימר פומיה
ואליף יתכון ית מה דתעבדון : ודבר 16
ויתמליל הוא לך עם עמא ויהי הוא יהוי
לך למתורגמן ואנת תהוי ליה לרב תבוע אולפן מן קדם יי :

ירושלמי 3 ואמר טלק יתיה לארעא וטלק יתיה לארעא : 4 ורתקוף בבית קוטנוי :

ירושלמי 7 אעיל כען ידך בחבך ואעיל ידיה בחוביה :

ירושלמי 10 ארום חניר פום וקשי ממלל אנא : 13 שלח כען ביד דין דתחמי ליה למשתלחא :

ירושלמי 16 הוא יהוי לך למתורגמן ואת תהוי ליה כתבע אולפן מן קדם יי :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

Et dixit illi Dominus; Quid hoc in manu tua? & respondit; Virga. 2
Et dixit; Projice eam in terram, 3
& projecit eam in terram, & fuit in serpentem: & fugit Moses à facie ejus. Et dixit Dominus Mosi; 4
Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus: & extendit manum suam, & tenuit ipsum, & fuit in virgam in manu ejus. Eò ut 5
credant quod manifestavit se tibi Dominus Deus patrum eorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Et dixit Dominus illi rursus; 6
Immitte nunc manum tuam in sinum tuum, & introduxit eam in medium sinus sui: & eduxit eam, & ecce manus ejus erat leprosa, alba sicut nix.
Et dixit; Reduc manum tuam in 7
sinum tuum, & reduxit manum suam in sinum suum: & eduxit eam è sinu suo, & reversa est esse sana sicut caro ejus. Et erit si non crediderint 9
etiam duobus signis istis, & non auscultaverint tibi, accipies ex aquis fluvii & effundes super aridam: & erunt aquæ quas sumpseris ex fluvio, erunt inquam in sanguinem super terram. Et dixit Moses coram Domi- 10
no; Obsecro Domine, non vir disertus ego, etiam ab heri & nudius tertius, etiam à tempore quo loquutus es cum servo tuo: quoniam claudus ore & claudus sermone ego. Et 11
dixit Dominus illi; Quis est qui posuit loquelam oris in ore hominis prioris? aut quis posuit mutum, aut surdum, aut videntem, aut cœcum? annon ego Dominus? Et nunc ito, 12
& ego sermone meo ero cum loquela oris tui, & docebo te quid loquaris. Et dixit; Obsecro per miserationes à facie tua Domine, mitte 13
jam legationem tuam per manum Phinees, per quem mittenda est in fine dierum. Et excanduit ira Domini contra Mosem, & dixit; Annon 14
Aaron frater tuus Levita manifestum est coram me quòd loquendo loquetur ipse? & etiam ecce ipse egreditur obviam tibi, & videbit te, & gaudebit in corde suo. Et loqueris cum eo, & pones verba ista in ore ejus: 15
& sermo meus erit cum sermone oris tui, & cum sermone oris ejus, & docebit vos id quòd facturi estis.
Et loquetur ipse pro te cum popu- 16
lo: & accidet ut sit ipse tibi in interpretem, & tu eris illi in principem quærentem doctrinam à facie Domini.

Hierof. 3. *Et dixit; Projice eam in terram: & projecit eam in terram.* 4. *Et apprehendes locum caudæ ejus.*

Hier. 7. *Introduc nunc manum tuam in sinum tuum: & introduxit manum suam in sinum suum.*

Hier. 10. *Quia claudus ore, & difficilis sermone sum.* 13. *Mitte nunc per manum illius per quem decet mitti.*

Hier. 16. *Ipse erit tibi in interpretem, & tu eris illi sicut qui quærit doctrinam à facie Domini.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 3 * گفت باو چيست اين در دستي تو گفت عصا * گفت بينداز اويرا برزمين بينداخت اويرا
4 برزمين بود بمار بگريخت مشه از پيشي او * گفت ؛ بمشه بگش دستي تو وبگير دردنب او بگشيد
5 دستي او قوي گرفت درو بود بعصا در كف او * بسبب باور كنند كه ديدار آمد بتو ؛ خداي
6 پدري ايشان خداي ابرهم خداي يصحق وخداي يعقوب * گفت ؛ باو [نيز] بياور
اكنون دستي تو در آغوشي تو بياورد دستي او در آغوشي او بيرون آورد آنرا واينك دستي او
7 سفيد چون برف * گفت باز گرد دستي تو بآغوشي تو باز گردانيد دستي او بآغوشي او
8 بيرون آورد آنرا از آغوشي او و اينك باز گشت چون تني او * باشد اگر نه باور كنند بتو
9 و نه شنوند بآوازي آن نشاني آن اوّل باور كنند بآوازي آن نشاني آن آخرين * وباشد اگر نه
باور كنند نيز بدو آن نشانها [آن اينان ونه بشنوند بآوازي تو] بستاني از آبي آن رود بريزي
10 بآن خشكي باشند آن آب آنچه بستاني از آن رود باشند بخون در خشكي * گفت مشه ؛ حاجت
خداوندمن نه مردي سخنهام من نيز از دي نيز از پريير نيز از هنگام سخن گفتني تو ببندهي
11 تو كه گران دهان وگران زبانم من * گفت ؛ باو كه بنهاد دهان بآدم يا كه بنهاد گنگي يا
12 كري يا گشادگي يا كوري ها نه من ؛ * واكنون برو ومن باشم باوازي دهاني تو
13 بيامورم ترا آنچه سخن گوئي * گفت حاجت خدا بفرست اكنون در دستي بفرستي * گرم
14 شد خشم ؛ در مشه گفت ها نه اهرن برادري تو آن لوي دانستم كه سخن گفتن سخن
15 گويد او و نيز اينك او بيرون آيا بپديرهي تو ببيند ترا و شاد شود در دلي او * و سخن
گوئي باو و بنهي من آن سخنها در دهاني او ومن باشم باوازي دهاني تو واوازي دهاني او
16 و بيامورم شمارا من آنچه بكنيد * سخن گويد او بتو بآن قوم و باشد او باشد بتو بدهان
و تو باشي باو باستاد *

* Dixit ei Dominus; Quid est hoc in 2
manu tua? Respondit, Virga. Dixit; 3
Projice eam in terram. Et projecit in
terram, fuitq; in serpentem, & fugit
Mosheh à conspectu ejus. Dixit Do- 4
minus ad Mosheh; Extende manum
tuam, & apprehende caudam ejus.
Qui extendens manũ suam, fortiter
apprehendit eã, fuitq; virga in ma-
nu ejus. Ut credant quòd apparuit 5
tibi Dominꝰ Deus patris eorũ, Deus
Abraham, Deus Isaac, & Deus Ja-
cob. Dixit Dominus ei rursùm; In- 6
troduc jam manũ tuam in sinũ tuum:
Introduxitq; manum suam in sinum
suum: & eduxit eam, & ecce manus
ejus alba erat sicut nix. Dixitque; 7
Reduc manum tuam in sinum tuum.
Reduxitque manum suam in sinum
suũ: & eduxit eam è sinu suo, & ecce
reversa est sicut corpus ejus. Eritque, 8
si non fidem adhibuerint tibi, neque
auscultaverint voci signi prioris, fi-
dem adhibebunt voci signi posterio-
ris. Erit autem, si fidem non adhibu- 9
erint etiam duobus signis istis, neque
auscultaverint voci tuæ, capies de
aqua fluminis, & effundes in aridã,
eruntque aquæ quas acceperis è flu-
mine, erunt inquam in sanguinem in
arida. Dixit Mosheh ad Dominum; 10
Quæso Domine mi, non vir verborũ
sum ego, etiam ab heri, etiam à nudi-
ustertiùs, etiam à tempore colloquii
tui cum servo tuo: quia gravis ore et
gravis linguâ sum ego. Cui respondit 11
Dominus; Quis posuit os in homine?
vel quis posuit obmutescentiam, vel
surditatem, vel apertionem, vel cæci-
tatem? nónne ego Dominus? Nunc 12
ergò vade, & ego ero cum ore tuo: &
docebo te quid loquaris. Respondit; 13
Quæso Deus, mitte jam per cujus
manum mittes. Excandefactâ au- 14
tem irâ Domini in Mosheh, dixit;
Nónne Aharon fratrem tuum Levi-
tam novi, quòd loquendo loquetur
ipse? & etiam ecce ipse egreditur in
occursum tuum: videbit te, & læta-
bitur in corde suo. Et tu loqueris 15
ad eum, & pones verba in ore ejus:
& ego ero cum ore tuo & cum ore e-
jus, docebóque vos quid facietis. Lo- 16
quetur ipse pro te ad populũ: eritque,
ipse erit tibi pro ore, & tu eris ei pro
magistro.

17 וארת ויתיה חוטרא הדין תיסב בידך דתעביד בידיה ית אתייא׃ וילך ואזל משה
18 ויתב לות יתרו חמוי ואמר ליה איזיל כדון ואתיב לות אחי דבמצרים ואיחמי הען
כדון אינון קיימין ואמר יתרו למשה איזיל לשלם׃ ויאמר ואמר יי למשה
19 במדין איזיל תוב למצרים ארום איתרוקנו ונחתו מנכסיהון והא אינון חשיבין
כמתייא כל גוברייא דהוו תבעין ית נפשך למסב יתה׃ ויקח ודבר משה ית
20 אנתתיה וית בנוי וארכבינון על חמרא ותב לארעא דמצרים ונסיב משה ית
חוטרא דנסב מן גינוניתא דחמוי והוא מספיר כורסי יקרא מתקליה ארבעין סאין
ועילוי חקיק ומפרש שמא רבא ויקירא וביה אתעבידו ניסין מן קדם יי בידיה׃
21 ויאמר ואמר יי למשה במהכך למיתוב למצרים חמי כל תמהייא דשויתי בידך
ותעבידינון קדם פרעה ואנא אתקיף ית יצרא דלביה ולא ישטור ית עמא׃
22 ואמרת ותימר לפרעה כדנא אמר יי ברי בוכרי ישראל׃ ואמר ואמרית לך
23 פטור ית ברי ויפלח קדמי ומסרב אנת למפטריה הא אנא קטיל ית ברך בוכרך׃
ויהי והוה באורחא בבית מבתותא וארע ביה מלאכא דיי ובעא למקטליה מן
24 בגלל גרשום בריה דלא הוה גויר על עיסק יתרו חמוי דלא שבקיה למגוריה
ברם אליעזר הוה גור בחתנאה דאתניו תרויהון׃ ותקח וגסיבת צפורה טינרא
25 וגזרת ית עורלת גרשום ברה ואקריבת
ית גזירת מהולתא לריגלוי דמלאך חבלא
ואמרת חתנא בעא למנור וחמוי
עכיב עלוי וכדין אדם גוורתא הדין
יכפר על חתנא דילי׃ וירף ופסק
26 מלאך חבלא מיניה בכן שבחת צפורה
ואמרת מה חביב הוא אדם גוורתא
הדין דשזיב ית חתנא מן ידוי דמלאך
חבלא׃ ויאמר ואמר יי לאהרן איזיל
27 לקדמות משה למדברא ואזל ואתעניה בטוורא דאתנלי עלוי יקרא דיי ונשיק ליה׃
28 וינד ותני משה לאהרן ית פתגמיא דאילין דשלחיה וית כל אתייא דפקדיה למעבד׃
29 וילך ואזל משה ואהרן וכנשו ית כל סבי בני ישראל׃ ודבר ומליל אהרן ית כל
30 פתגמיא דמליל יי עם משה ועבד אתייא לעיני עמא׃ ומאן והימין עמא ושמעו
31 ארום דכיר יי ית בני ישראל ארום
גלי קדמוי שעבודיהון ונחנן וסגידו׃

ירושלמי 25 וגזרת ית עורלת גרשום ברה ואקריבת ית גזירת מהולתא לריגלוי דמלאך חבלא ואמרת חתנא בעא למנור וחמוי עכיב עלוי וכדין אדם גוורתא הדין יכפר על חתנא דילי׃ 26 וכד ארפי מחבלא מיניה כבן שבחת צפורה ואמרת מה חביב הוא אדם גוורתא דין ישזיב לחתנא מן ידוי דמלאך מותא׃

17 Et virgam hanc accipies in manu tua, ut facias cum ea signa. Et 17
18 abiit Moses, & reversus est ad Jethro socerum suum, & dixit illi; 18
Ibo nunc ad fratres meos in Ægyptum, & videbo num adhuc mo-
dò ipsi vivant: & dixit Jethro Mosi; Ito in pace. Et dixit Do- 19
minus Mosi in Midian; Vade revertere in Ægyptum, quoniam exuti
sunt & descenderunt à facultatibus suis, & ecce ipsi reputantur tan-
quam mortui, omnes viri qui quærebant animam tuam ad accipien-
dum eam. Et accepit Moses uxorem suam & filios suos, & equitare 20
fecit eos super asinum & reversus est in terram Ægypti: & accepit
Moses virgam quam tulerat ex thalamo soceri sui, & ea erat ex sap-
phiro solii gloriæ, cujus pondus erat quadraginta satorum, & in ea
insculptum erat & expositum nomen magnum & pretosum, quo fa-
cta sunt miracula à facie Domini per manum illius. Et dixit Domi- 21
nus Mosi, cùm ieris ut revertaris in Ægyptum, vide omnia signa quæ
posui in manu tua, ut facias illa coram Pharaone: & ego indurabo
concupiscentiam cordis ejus, & non dimittet populum. Dicesque ad 22
Pharaonem; Sic dicit Dominus, Filius meus primogenitus meus est
Israel. Et dixi tibi; Dimitte filium meum ut colat coram me, & 23
renuis tu dimittere eum: ecce ego interficio filium tuum primogeni-
tum tuum. Et accidit in via in diversorio, ut occurrerit illi Ange- 24
lus Domini, & quæsierit occidere eum propter Gherson filium suum,
quem non circumcidisset propter Jethro socerum suum qui non per-
misisset illum circumcidi: verum Eliezer circumcisus erat, juxta pa-
ctum quod pacti erant ambo ipsi. Et tulit Tsippora petram, & circun- 25
cidit præputium Gerson filii sui, &
admovit præputium circumcisionis ad
pedes ipsius angeli dissipatoris: &
dixit; Sponsus quæsivit circuncide-
re, sed socer impedivit eum: jam ve-
rò sanguis circumcisionis hujus expi-
abit sponsum meum. Et cessavit an- 26
gelus dissipator ab eo: tunc in laudes
erupit Tsippora, & dixit; Quam ama-
bilis est sanguis circumcisionis hujus,
qui liberavit sponsum ex manu ange-
li dissipatoris? Et dixit Dominus ad 27
Aharonem; Ito obviam Mosi in de-
sertum: itaque ivit & occurrit ei in
monte, in quo revelata erat ei gloria Domini, & osculatus est eum. Et nar- 28
ravit Moses Aaroni verba hæc, quibus mittebat eum, & omnia signa quæ
præceperat ei ut faceret. Et ivit Moses & Aaron, & congregaverunt omnes
seniores filiorum Israel. Et loquutus est Aaron omnia verba quæ 30
loquutus erat Dominus cum Mose: & fecit signa ante oculos populi.
Et credidit populus, audieruntque quòd recordatus esset Dominus fi- 31
liorum Israel, & quod revelata esset
coram eo servitus eorum: & incli-
nârunt se, & adoraverunt.

Hieros. 25 *Et circuncidit præputium filii sui & admovit ipsum ante pedes dissipatoris: & dixit; Sponsus quæsivit circuncidere, & socer non permisit ei: jam verò sanguis circuncisionis hujus expiavit delicta sponsi hujus.* 26 *Et cum destitisset dissipator ab eo, tunc laudavit Tsippora, & dixit; Quàm amabilis est sanguis circuncisionis qui liberavit sponsum è manu angeli mortis!*

Hieros. 31 *Et inclinârunt se.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

17 *وعصا آن اين بستاني دردستاي تو آنچه بكني دوو مر آن نشانها * برفت مشه باز گشت
18 بيتر خسور او گفت باو بروم اكنون وباز گردم ببرادراني من آنچه درمصر وببينم هنيز ايشان
ريدگان گفت يترو بمشه برو بسلامتي * گفت :: بمشه در مدين برو باز گرد بمصر كه 19
بمردند آن مردمان آن طلب كنان مرجاني تو * بستاند مشه مرزني او ومر پسراني او بر نشاند 20
ايشانرا ابر آن درازگوش باز گشت بزمين مصر بستاند مشه مر آن عصاي آن خداي
دردستي او * گفت خدا بمشه در رفتني تو ببازگشتن بمصر ببين همه آن معجزها آنچه بنهادم 21
دردستي تو وبكني ايشانرا بپيش فرعه ومن قوي كنم مر دلي او وونه فرستد مر آن قوم * بگوي 22
بفرعه همچنين گفت :: پسري من نخست زادي من يسرال * گفتم بتو بفرست مر پسري من 23
وعبادت كند بمن ناكام بودي بفرستادن اويرا اينك من كشا مر پسري تو نخست زادي تو*
24 * بود درراه در منزلجاي فراز رسيد اويرا :: طلب كرد كشتني او * بستاند صفورة سنك
25 ببريد مر اقلف پسري آن برسانند بپاهاي او گفت كه شاهي خونها تو بمن * سست شد ازو 26
آن هنگام گفت شاهي خونها ببريدن * گفت :: باهرن برو بپديرهي مشه بآن بيابان 27
برفت فراز رسيد اويرا در كوهي آن خدا ببوسيد باو * آگاه كرد مشه باهرن 28
مر همه سخنهاي :: آنچه بفرستاد اويرا ومر همه آن نشانها آنچه بفرمود اويرا * برفت 29
مشه و اهرن جمع كردند مر همه پيراني پسراني يسرال * سخن گفت اهرن مر 30
همه آن سخنها آنچه سخن گفت :: بمشه بكرد آن نشانها بچشماني آن قوم * باور كرد 31
آن قوم بشنويدند كه ياد كرد :: مر پسراني يسرال وكه بديد مر رنجي ايشان ركوع
كردند وسجود كردند *

*Virgâverò istam capies in manibus 17
tuis, quâ facies signa. Pergens ita- 18
que Mosheh reversus est ad Jether
socerum suum, dixitque ei; Ibo nunc
& revertar ad fratres meos qui in
Ægypto, & videbo an adhuc ipsi vi-
ventes sint. Dixit Jethro ad Mo-
sheh; Abi in pace, Dixerat enim Dñs 19
ad Mosheh in Midjan; Vade, rever-
tere in Ægyptum, nam mortui sunt
viri quærentes animâ tuam. Tollens 20
igitur Mosheh uxorem suam, & fi-
lios suos, considere fecit eos super asi-
nũ, & reversus est in terram Ægy-
pti: tulitque Mosheh virgam Dei in
manu sua. Et dixit Deus ad Mosheh; 21
In itinere tuo ad revertendum in
Ægyptum, vide omnia miracula quæ
posui in manu tuâ, & facies ea coràm
Pharaoh: ego verò pertinacem reddam
cor ejus, & non dimittet populum.
Dices ad Pharaoh, Sic dixit Domi- 22
nus; Filius meus, primogenitus meus
est Israel. Et dixi tibi; Dimitte fi- 23
lium meum, ut serviat mihi. & noluis-
ti dimittere eum: en ego interfectu-
rus sum filium tuum primogenitum
tuum. Fuit in via, in diversorio 24
occurrens ei Dominus quæsivit oc-
cisionem ejus. Accipiens itaque 25
Sipporah lapidem, circumcidit præ-
putium filii sui, & apposuit ad pedes
ejus dicens, quòd sponsus sanguinum
es mihi. Et laxatus est ab eo: tunc 26
dixit, Sponsus sanguinum, in circun-
cidendo. Dixitque Dominus ad A- 27
haron; Vade in occursum Mosheh
in desertum. Et perrexit, occurritque
ei in monte Dei, & osculatus est eum.
Et nota fecit Mosheh ipsi Aharon o- 28
mnia verba Domini qui mittebat
eum, & omnia signa quæ præceperat
ei. Pergentes itaque Mosheh & 29
Aharon, congregârunt omnes senio-
res filiorum Israel. Et locutus est 30
Aharon omnia verba quæ loquutus
fuerat Dominus ad Mosheh: fe-
citque signa in oculis populi. Cre- 31
ditque populus postquam audie-
rant quòd recordatus esset Domi-
nus filiorum Israel, quòdque vi-
disset afflictionem eorum: inclina-
ntésque se adorationem exhibue-
runt.*

תרגום יונתן בן עוזיאל
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ה

CAP. V.

1 ואחר ובתר כדין עלו משה ואהרן ואמרו לפרעה כדנא אמר יי אלהא דישראל
2 פטור ית עמי ויעברון לי חגא במדברא: ויאמר ואמר פרעה שמא דייי לא
איתגלי לי דאקבל במימריה למיפטור ית ישראל לא אשכחית בספר מלאכיא
כתיב ית שמא דייי מניה ליית אנא דחיל ואוף ית ישראל לא איפטור: ויאמרו
3 ואמרו אלהא דיהודאי איתקרי שמיה עלנא נטייל כדון מהלך תלתא יומין
במדברא ונרבח ניכסת חגא קדם יי אלהין דלמא ייערע יתן במותא או בקטלא:
4 ויאמר ואמר להון מלכא דמצרים למה משה ואהרן תבטלון ית עמא מעבידתהון
5 איזילו לפולחנכון: ויאמר ואמר פרעה הא סגין הינון כדון עמא דארעא דאתון
6 מבטלין יתהון מפולחנהון: ויצו ופקיד פרעה ביומא ההוא ית שולטניא דעמא
7 וית סרכוי למימר: לא לא תוספון למיתן תיבנא לעמא למירמי ליבנייא היו
8 כמאיתמלי והי כמלקדמוי הינון יזלון וינבבון להון תיבנא: ואת וית סכום
לבנייא דהינון עבדין מאיתמלי ומדקדמוי תמנון עליהון לא תמנעון מניה
ארום בטלנין הינון בגין כן הינון צוחין למימר ניזיל נדבח ניכסת חגא קדם
9 אלהנא: תכבד תתקיף פולחנא עילוי גוברייא ויתעסקון בדה ולא יתרחצון על
10 מילי שקרא: ויצאו ונפקו שולטני עמא וסרכוי ואמרו לעמא כדנא אמר פרעה
11 לית אנא יהיב לכון תיבנא: אתם אזילו סבו לכון תיבנא מן אתר דתשכחון ארום לא מתמנע מפולחנכון מדעם: ויפץ ואיתבדר עמא בכל ארעא
12 דמצרים לנבבא גילי לתיבנא: והנגשים ושולטניא רחקין למימר אשלימו
13 עיבידתכון פתגם יום ביומיה היכמא דהוויתון עבדין כד הוה יהיב לכון תיבנא:
14 ויכו ולקו סרכי בני ישראל דמנו עליהון שולטני פרעה למימר דין לא
אשלמתון גוירתכון למרמי לבנין היו כמאיתמלי והי כמדקדמוי אוף איתמלי אוף
15 יומא דין: ויבאו ואתו סרכי בני ישראל ויזווחו קדם פרעה למימר למה תעביד
16 כדין לעבדך: תבן היבנא לא מיתיהב לעבדך ולבנייא אמרין לנא עיבידו והא עבדך לקיין ויחיובתהון דעמך תקפא וסלקא:

1 Postea autem ingressi sunt Moses & Aaron, & dixerunt Pharaoni; Sic dixit Dñs Deus Israel, Dimitte populum meum, & faciant mihi festum in deserto. 2 Et dixit Pharao; Nomen Domini non est mihi manifestatum, ut recipiam sermonem ejus & dimittam Israelem: non invenio in libro angelorum scriptum nomen Dñi, ab eo ego non timeo, & etiam Israelem non dimittam. Et dixerunt; Nomen Dei Judæorum invocatur nobis: Ibimus 3 jam itinere trium dierum per desertum, & sacrificabimus sacrificia solennitatis coram Domino Deo, ne fortè occurrat nobis morte aut occisione. Et dixit illis rex Ægypti; Quare Moses & Aaron cessare facitis popu- 4 lum ab operibus suis: ite ad servitutem vestram. Et dixit Pharao; 5 Ecce multus nunc est populus terræ, quos vos impeditis ab opere suo. Et præcepit Pharao eo die præfectis populi, & exactoribus ejus, di- 6 cendo; Non addetis dare paleam populo ad conficiendum lateres, 7 sicut heri & sicut antea: ipsi eant & colligant sibi paleas. Et 8 *nihilominus* summam laterum quam herì & antea faciebant, imponatis eis, non diminuatis ab eo: quoniam otio torpent, propterea ipsi vociferantur, dicendo; Eamus, sacrificemus hostias solennitatis coram Deo nostro. Aggravetur servitus super illos viros, ut oc- 9 cupentur in ea: & non fiduciam habeant in verbis mendacii. Egressi 10 itaque sunt præfecti populi & exactores ejus, & dixerunt populo; Sic dicit Pharao; Non dabo vobis paleam. Vos ite, accipite vobis pa- 11 leam quocunque in loco inveneritis: quoniam non minuetur de labore vestro quicquam. Et dispersus est populus per universam terram 12 Ægypti ad colligendum stipulas pro palea. Præfecti autem urgebant, 13 dicendo; Perficite opera vestra rem diei in die suo; sicut faciebatis quando dabatur vobis palea. Et verberati sunt præpositi filiorum Is- 14 rael quos constituerant super eos principes Pharaonis, dicendo; Cur hoc non perfecistis statutum vestrum, ut conficeretis lateres sicut heri & sicut antea, etiam heri etiam hodie? Et venerunt præpositi filio- 15 rum Israel, & clamaverunt coram Pharaone, dicendo; Cur facis sic servis tuis? Palea non datur servis tuis, & lateres dicunt nobis 16 facite: & ecce servi tui verberantur, & reatus ipsorum populi tui fortis est, & ascendit.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل پنجم *

CAP. V.

1 * وپس بيامدند مشه واهرن گفتند بفرعه همچنين گفت يي خداي يسرال بفرست مر قومي
2 من وحج گزارند بمن دربيابان * گفت فرعه كيست يي آنچه بشنوم درامري او بفرستادن مر
3 يسرال نه دانستم مر يي ونيز مر يسرال را نه فرستم * گفتند خداي آن عبريان فراز رسيد بر
ايما برويم اكنون راهي سه روزها دربيابان وذبحت كنيم يي خداي ايما تا نه فراز رسد ايمارا
4 در وبا يا در شمشير * گفت بايشان پادشاهي مصر چرا مشه واهرن باطل كنيد مر آن قوم از
5 كارهاي او برويد ببار كشيدن شما * گفت فرعه اينك بسياران اكنون قومي آن زمين ومعطّل
6 مي كنيد ايشانرا ازبار كشيدنهاي ايشان * بفرمود فرعه در روز آن مر آن محاصلان در قوم
7 ومر مهتراني او بگفتن * نه افزاييد بدادني كاه بقوم بخشت زدني خشتها چون دي وپريرر
8 ايشان بروند وبر چينند كاه * ومرمره آن خشتها آنچه ايشان كنان دي وپريرينهيد ابرايشان نه
9 كم كنيد ازو كه كاهلان ايشان ابرهمچنين ايشان ناله كنان بگفتن برويم وذبحت كنيم بخداي
ايما * گران كني آن كار ابر آن مردمان وبكنند دران ونه حكايت كنند در سخنهاي دروغ *
10 * بيرون آمدند محاصلان آن قوم ومهتراني او گفتند بآن قوم بگفتن همچنين گفت فرعه
11 نيست من دها بشما كاه * شما برويد بستانيد بشما كاه از آنچه بيابيد كه نيست كم
12 شوا از كاري شما چيزي * پراگنده شد آن قوم در همه زمين مصر ببر چيندني سوالي
13 بكاه * وآن محاصلان جهد كنان بگفتن تمام كنيد كارهاي شما قدر روز در روزي او چون
14 آنچه در بودن آن كاه * زده شدند مهتراني پسراني يسرال آنچه بنهادند ابر ايشان محاصلاني
فرعه بگفتن چه معني نه تمام كرديد وظيفهي شما بخشت زدن چون دي وپريرينر دي نيز
15 اين روز * بيامدند مهتراني پسراني يسرال ناله كردند بفرعه بگفتن چرا بكني همچنين
16 ببندگاني تو * كاه نيست داده شوا ببندگاني تو وخشتها گويان بايما بكنيد واينك بندگاني
تو زده شدگان وخطا كنند قومي تو *

1 *Et postea venerunt Mosheh & Aharon, & dixerunt ad Pharoh, Sic dixit Dominus Deus Israel; Dimitte populum meum, ut festum peragant mihi in deserto. Dixit Pharoh; Quis* 2 *est Dominus quòd auscultarem mandato ejus ad dimittendũ Israel? non novi Dominum, & etiam Israel non dimittam. Dixerunt; Deus He-* 3 *bræorum occurrit nobis: eamus nunc viam trium dierum in desertum, ut sacrificemus Domino Deo nostro, ut non superveniat nobis cum peste vel gladio. Respondit iis rex Æ-* 4 *gypti; Quare Mosheh & Aharon otiosos reddtis populum ab operibus suis? ite ad portationem onerum ve-strorum. Dixit quoque Pharoh;* 5 *En multi sunt nunc populus terræ, & otiosos redditis illos à portatione onerum ipsorum. Præcepitque* 6 *Pharoh die illâ exactoribus populi, & principibus ejus, dicendo; Ne* 7 *addatis dare paleam populo ad lateresicandum lateres, sicut herì & nudiustertiùs: ipsi pergant & colligant paleam. Et numerum late-* 8 *rum quem ipsi conficiebant herì & nudiustertiùs, imponetis eis, non minuetis ex eo: quia segnes sunt, propterea ipsi clamant, dicendo; Eamus, & sacrificemus Deo nostro. Gra-* 9 *ve reddes opus super viros, ut agant in eo, neque enarrent verba mendacii. Egressi itaque* 10 *exactores populi, & principes ejus, loquuti sunt ad populũ dicendo; Non sum ego daturus vobis pa-* 11 *leam. Vos ite, capite vobis paleam undè inveneritis: quia non est minuendum de opere vestro quic-quam. Itaq; dispersus est populus per* 12 *totam terram Ægypti ad colligendum stipulam pro palea. Exacto-* 13 *res verò urgebant dicendo; Perficite opera vestra, pensum diei in die suo, quemadmodum cùm esset palea. Et verberati sunt principes fi-* 14 *liorum Israel quos posuerunt super eos exactores Pharoh, dicendo; Quâ ratione non absolvistis de-mensum vestrum laterificando, sicut herì & nudiustertiùs, etiam herì etiam hâc die? Venientes ita-* 15 *que filii Israel clamârunt ad Pharoh, dicendo; Cur facis sic servis tuis? Palea non est data ser-* 16 *vis tuis: & Lateres dicunt nobis facite: & ecce servi tui cæduntur, sed peccat populus tuus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

17 ויאמר בַּטְלָנִין אַתּוּן בַּטְלָנִין בְּנִין בֵּן אַתּוּן אָמְרִין נֵיזִל נְדַבַּח נִכְסַת חַגָּא קֳדָם
18 אֱלָהָנָא: ועתה וּכְדוֹן אִיזִילוּ פְּלָחוּ וְתִיבְנָא לָא יְתִיהֵב לְכוֹן וּסְכוֹם לִבְנְיָא תִּתְּנוּן:
19 וּרְאוֹ וְחַמּוֹן סָרְכֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַתְהוֹן בְּבִישׁ לְמֵימַר לָא תִמְנְעוּן מִלִּבְנֵיכוֹן דְּפִתְגָם
20 יוֹמָא בְּיוֹמֵיהּ: וּפְגָעוּ וְאַדְּעוּ יַת מֹשֶׁה וְיַת אַהֲרֹן קָיְמִין לְקַדְּמוּתְהוֹן בְּמִפְקָהוֹן מִן
21 קֳדָם פַּרְעֹה: ויאמרו וַאֲמָרוּ לְהוֹן יִתְנְלִי קֳדָם יְיָ עוֹלְבָנָא וְלִחוּד יִתְפְּרַע מִנְכוֹן
22 דְּאַסְרַחְתּוּן יַת רֵיחָנָא קֳדָם פַּרְעֹה וְקֳדָם עַבְדּוֹי דְּנַרְמְתּוּן לְמִיתַן סַיְפָא בִּידֵיהוֹן
23 לְמִקְטְלָנָא: וישב וְתָב מֹשֶׁה לְקֳדָם יְיָ וַאֲמַר יְיָ לְמָא אַבְאַשְׁתָּא לְעַמָּא הָדֵין וּלְמָא
דְנָן שַׁלַּחְתָּנִי: ומאז וּמִן שַׁעְתָּא דְעָלִית לְוָת פַּרְעֹה לְמַלָּלָא בִּשְׁמָךְ אִתְבָּאַשׁ לְעַמָּא
הָדֵין וְשֵׁיזְבָא לָא שֵׁיזְבְתָּא יַת עַמָּךְ:

ו

1 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּדוֹן תֶּחֱמֵי מַה אֶעֱבִיד לְפַרְעֹה אֲרוּם בִּידָא תַּקִּיפְתָּא
יְפַטְּרִינּוּן וּבִידָא תַּקִּיפְתָּא יְתָרִיכִינּוּן מִן אַרְעֵיהּ:

ס ס ס

2 וידבר אלהים וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא יְיָ הוּא דְאִיתְגְּלֵיתִי עַל בְּנוֹ
סַנְיָא וַאֲמַרִית לָךְ אֲנָא יְיָ: וארא
3 ואיתגלית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב בְּאֵל ירושלמי 3 וְאִתְגְּלֵיתִי בְּמֵימְרִי יְיָ עַל
שַׁדַּי ושְׁמִי יְיָ בְּרַם בְּאַפֵּי שְׁכִינְתִּי לָא אַבְרָהָם עַל יִצְחָק וְעַל יַעֲקֹב בְּאֵלָהָא
4 אִתְיְדִיעַת לְהוֹן: ונם וְלִחוּר אַקִּימִית דְּשַׁמַּיָּא וְשׁוּם מֵימְרִי יְיָ לָא אוֹדְעִית לְהוֹן:
4 יַת קְיָמִי עִסְקֵהוֹן לְמִיתַּן לְהוֹם יַת אַרְעָא דְכְנָעַן יַת אַרְעָא תּוֹתְבוּתְהוֹן דְּאִיתּוֹתְבוּ בָהּ:
5 ונם וְלִחוּד עָל קָדְמַי יַת אֲנִיק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּמִצְרָאֵי מְשַׁעְבְּדִין יַתְהוֹן וְדְכִירְנָא יַת
6 קְיָמִי: לכן בְּכֵן אֱמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא הוּא יְיָ וְאַפֵּיק יַתְכוֹן מִגּוֹ רְחוֹק פּוּלְחַן
מִצְרָאֵי וְאֵישֵׁיזִיב יַתְכוֹן מִפּוּלְחָנֵהוֹן וְאֶפְרוֹק יַתְכוֹן בִּדְרַע מְרוֹמָם וּבְדִינִין רַבְרְבִין:
7 ולקחתי וַאֲקָרֵיב יַתְכוֹן קָדָמַי לְעַם וֶאֱהֵוִי לְכוֹן לֵאלָהָא וְתִידְעוּן אֲרוּם אֲנָא יְיָ
8 אֱלָהְכוֹן דְּאַנְפֵּיק יַתְכוֹן מִגּוֹ רְחוֹק פּוּלְחַן מִצְרָאֵי: והבאתי וְאָעֵיל יַתְכוֹן לְאַרְעָא
דְקַיֵּימִית בְּמֵימְרִי יְתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְאֵיתֵן יָתָהּ לְכוֹן יְרוּתָא אֲנָא
יְיָ: וידבר ומַלֵּיל מֹשֶׁה כְּדֵין עִם בְּנֵי 9
9 יִשְׂרָאֵל וְלָא קַבִּילוּ מִן מֹשֶׁה מִקְּפִידוּת ירושלמי 9 מִקְּפִידוּת:
רוּחָא וּמִפּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה קָשְׁיָא דִיבִּידֵיהוֹן:

Et dixit; Otiosi vos, otiosi: propterea vos dicitis; Eamus, sacrificemus oblationes solennitatis coram Deo nostro. Jam verò ite, laborate; & palea non dabitur vobis: & *tamen* summam laterum dabitis. Et viderunt principes Israelitarum eos in malo, dicendo; Non minuatis de lateribus vestris, rem diei in die suo. Et occurrerunt Mosi & Aaroni, qui stabant in occursum eorum, cùm ipsi egrederentur à conspectu Pharaonis. Et dixerunt illis; Manifesta sit coram Domino afflictio nostra, & etiam ultionem sumat de vobis: quia fœtere feciſtis odorem nostrum coram Pharaone, & coram servis ejus, quia occasionem præbuiſtis dandi gladium in manibus eorum, ad interficiendum nos. Et reversus est Moses in conspectum Domini, & dixit; Domine, quare malefeciſti populo huic? & quare miſiſti me? Ab hora enim qua ingreſſus sum ad Pharaonem, ad loquendum in nomine tuo, malè fuit populo huic: & liberando non liberâſti populum tuum.

17 18 19 20 21 22 23

CAP. VI.

Et dixit Dominus ad Mosem; Nunc videbis quid facturus sim Pharaoni: quoniam manu forti dimittet eos, & manu forti ejiciet eos è terra sua. 1

SECT. IV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, & dixit illi; Ego Dominus qui manifestavi me tibi in medio rubi, & dixi tibi; Ego Dominus. Et revelavi meipsum Abrahamo, Isaaco, & Jacobo in Deo omnipotente, sed nomen meum Dominus, certè respectu divinitatis meæ, non notum factum est illis. Et etiam confirmavi fœdus meum cum illis, ad dandum illis terram Canaan, terram peregrinationis eorum, in qua peregrinati sunt. Quin etiam venit coram me gemitus filiorum Israel, quia Ægyptii affligunt eos: & recordor ego fœderis mei. Propterea dicito filiis Israel; Ego sum Dominus, & educam vos de afflictione servitutis Ægyptiorum, & liberabo vos de servitute eorum: & redimam vos brachio excelso, & judiciis magnis. Et applicabo vos coram me in populum, & ero vobis in Deum: & cognoscetis quòd ego sum Dominus Deus vester, qui educam vos è medio afflictionis servitutis Ægyptiorum. Et ingredi faciam vos in terram, quam juramento promisi per verbum meum me daturum eam Abrahamo, Isaaco, & Jacobo: dabo inquam eam vobis in possessionem, ego Dominus. Et loquutus est Moses secundùm hæc cum filiis Israel; sed non auscultârunt Mosi præ irritatione spiritus, & præ servitute aliena dura, quæ erat in manibus eorum.

2 3 4 5 6 7 8 9

Hieros. 3 *Et revelatus est in verbo suo Dominus Abrahamo, Isaaco, & Jacobo in Deo cœlorum: sed nomen sermonis Domini non notificavi illis.*

Hieros. 9 *Præ angore.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 18 *گفت کاهلانید شما کاهلان ابر همچنین شما گویان برویم وذبحت کنیم یرا * واکنون بروید وکار

19 کنید وکاه نه داده شود بشما و مرّهي خشتها بدهید * بدیدند مهتراني پسراني یسرال ایشانرا

20 دربدي گفتن نه کم کنید از خشتهاي شما قدري روز درروزي او * فراز رسیدند مر

21 موسه ومر اهرن استادگان بپدیرهي ایشان دربیرون آمدني ایشان از نزد فرعه * گفتند

22 بینند یي ابرشما وحکم کند آنچه کنده کردید مر بوي ایما درچشماني فرعه و درچشماني

23 بندگاني او بدادن شمشیر دردستي ایشان بکشتني ایما * باز گشت موسه یي گفت خدا چرا بدي

کردي بقومي این چرا این فرستادي مرا * واز هنگام بیامدم بفرعه بسخن گفتن درنامي

تو بدي کرد بقومي این وخلاص کردن نه خلاص کردي مر قومي تو *

Respondit; Segnes estis vos, segnes: quocirca vos dicitis; Ibimus & sacrificabimus Domino. Nunc ergò ite & operamini: & palea non dabitur vobis, numerum tamen laterum dabitis. Cum viderent principes filiorum Israel ipsos in malo, dicente eo, Non minuetis de lateribus vestris, pensum diei in die suo: Occurrerunt ipsi Mosheh & Aharon stantibus in occursum eorum in egressu eorum à Pharoh: Dicentes, Videat Dominus super vos, & judicet: quòd fœtentem reddidistis odorem nostrum in oculis Pharoh, & in oculis servorum ejus, dando gladium in manum eorum ad interficiendum nos. Tum reversus est Mosheh ad Dominum, dicens; Deus, quare malè feciſti populo huic? quare hoc, miſiſti me? Nam à quo tempore ingressus sum ad Pharoh ad loquendum in nomine tuo, malè fecit populo huic: & liberando non liberâſti populum tuum.

17 18 19 20 21 22 23

فصل ششم

CAP. VI.

*گفت یي بموسه اکنون ببیني آنچه بکنم بفرعه که دردستي قوي بفرستد ایشانرا ودر 1

دست قوي براند ایشانرا از ولایتي او * سخن گفت خدا بموسه گفت باو منم یي * دیدار 2 3

شدم بابرهم بیصحق وبیعقوب درخداي شدّي ونامي من یي نه معلوم کردم بایشان *

4 * ونیز بر انگیزانم مر شرطي من اوازي ایشان بدادن بایشان مر زمیني کنعن مر زمیني

5 نشستن ایشان آنچه بنشستند دران * ونیز من بشنویدم مر نالهي بسراني یسرال آنچه مصریان کار

6 فرمایان ایشانرا یاد کردم مر شرطي من * بهمچنین بگوي بسراني یسرال من یي بیرون آورم

شمارا از فرود باري مصریان وخلاص کنم شمارا از بارهاي ایشان وخلاص کنم شمارا در

7 بازوي آفراشته درحکمهاي بزرگان * بستانم شمارا بمن بقوم وباشم بشما بخدا وبدانید که من یي

8 خداي شما آن بیرون آورا شمارا از فرود بارها مصریان * بیاورم شمارا بآن زمین آنچه بر داشتم

مر دستي من بدادن آنرا بابرهم بیصحق وبیعقوب بدهم آنرا بشما میراث من یي * سخن

9 گفت موسه همچنین بسراني یسرال ونه شنویدند بموسه از زجري روح وازکاري سخت *

Dixit Dominus ad Mosheh; Jam videbis quid faciam ipsi Pharoh: quia manu validâ dimittet eos, & manu forti expellet eos è regione sua. Et locutus Deus ad Mosheh, dixit ei; Ego sum Dominus. Visus sum ipsi Abraham, Ishac, & Jaacob, in Deo Shaddai: at nomen meum Dominus haud notum feci eis. Et etiam suscitato pactum meum cum eis, ad dandum eis terram Chenaan, terram commorationis eorum, in qua resederunt. Et etiam ego audivi gemitum filiorum Israel, quibus Ægyptii opus injungunt: recordatus sum pacti meum. Quapropter dices filiis Israel; Ego Dominus, educam vos de subter gravamine Ægyptiorum, & liberabo vos ab oneribus eorum, & salvabo vos brachio extenso & judiciis magnis. Accipiámque vos mihi in populum, eróque vobis in Deum: & cognoscetis quòd ego sum Dominus Deus vester, educens vos de subter oneribus Ægyptiorum. Et introducam vos in terram pro qua levavi manum meam ad dandum eam Abraham Ishac & Jaacob: dabo eam vobis hæreditatem: Ego Dominus. Locutúsque est Mosheh sic ad filios Israel: at non auscultaverunt ipsi Mosheh ex repressione spiritûs & opere duro.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

10 וידבר ויי עם משה למימר: 11 עול מלל עם פרעה מלכא דמצרים
ויפטור ית בני ישראל מארעיה: 12 וידבר משה קדם יי למימר הא בני
ישראל לא קבילו מיני והיכדין יקבל מיני פרעה ואנא קשי מתלל: 13 וידבר ויי
עם משה ועם אהרן ואזהרינון על בני ישראל ושלחינון לות פרעה מלכא
דמצרים לאפקא ית בני ישראל מארעא דמצרים: 14 אלה ראשי אילין רישי בית
אבהתהון בני דראובן בוכרא דישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלין ייחוסין
דראובן: 15 ובני ובנוי דשמעון ימואל ויכין ואהד ויכין וצחר ושאול הוא זמרי
דאשאיל נפשיה לזנותא הי בכנענאי אלין ייחוסין דשמעון: 16 ואלה אילין שמהת
בני ובנוי דלוי לייחוסיהון גרשון וקהת ומררי ושני חיוי דלוי מאה ותלתין ושבע שנין
חייא עד דחמא ית משה ויית אהרן פריקייא דישראל: 17 בני בני דגרשום לבני
ושמעי לייחוסיהון: 18 ובני ובנוי דקהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל ושני חיוי
דקהת חסידא מאה ותלתין ותלת שנין חייא עד דחמא ית פנחס הוא אליהו
כהנא רבא דעתיד למשתלחא לגלותא דישראל בסוף יומייא: 19 ובני ובנוי
דמררי מחלי ומושי אלין ייחוסין דלוי לבניסתהון: 20 ויקח ונסיב עמרם ית יוכבד
חביבתיה ליה לאינתו וילדת ליה ית אהרן ויית משה ושני חיוי דעמרם חסידא
מאה ותלתין ושבע שנין חייא עד דחמא ית בני רחביה בר גרשום בר משה:
21 ובני ובנוי דיצהר קרח ונפג וזכרי: 22 ובני ובנוי דעוזיאל מישאל ואלצפן וסחרי:
23 ויקח ונסיב אהרן ית אלישבע ברת עמינדב אחתיה דנחשון ליה לאינתו וילדת
ליה ית נדב ויית אביהוא ית אלעזר ויית איתמר: 24 ובני ובנוי דקרח אסיר ואלקנה
ואביאסף אלין ייחוסי דקרח: 25 ואלעזר בר אהרן נסיב ליה מבנתוי
דיתרו הוא פוטיאל ליה לאינתו וילדת ליה ית פנחס אלין רישי אבהת ליואי
לייחוסיהון: 26 הוא איהו אהרן ומשה דאמר יי להון חנפיקו ית בני ישראל
פריקין מארעא דמצרים על חיליהון: 27 הם היגון דממללין עם פרעה מלכא
דמצרים להנפקא ית בני ישראל ממצרים הוא משה נביא ואהרן כהנא: 28 ויהי
ויהוה ביומא דמלל יי עם משה בארעא דמצרים 29 הוה אהרן מתית אודניה ושמע
מה דמלל עמיה: וידבר ומלל יי עם משה למימר אנא הוא יי מלל עם
30 פרעה מלכא דמצרים ית כל דאנא ממלל עמך: ויאמר ואמר משה קדם יי
האנא קשי מתלל אכדין יקבל מיני פרעה:

10 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: 11 Ingredere, loquere
cum Pharaone rege Ægypti, ut dimittat filios Iſrael è terra ſua. 12 Et
loquutus eſt Moſes coram Domino, dicendo; Ecce filii Iſrael non ac-
quieſcunt mihi, & quomodo acquieſcet mihi Pharao, & ego ſum
durus loquelâ? 13 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe & Aarone &
admonitionem dedit illis ad filios Iſrael, & miſit eos ad Pharaonem
regem Ægypti, ut educerent filios Iſrael è terra Ægypti. 14 Hæc ſunt
capita domus patrum eorum: filii Ruben primogeniti Iſrael; Ha-
noch, & Phallu, Chetſron, & Carmi; iſtæ ſunt progenies Ruben.
Filii autem Simeon; Jemuel, & Jamin, & Ohad, & Jakin, & Tſo-
char, & Shaul, ille eſt Zimri qui locavit ſe ſcortationi ſicut fit
inter Chananæos: iſtæ ſunt proſapiæ Simeonis. 16 Iſta autem ſunt no-
mina filiorum Levi ſecundùm proſapias eorum; Gherſon, & Ke-
hath, & Merari: porro anni vitæ Levi, centum & triginta ſeptem
annos vixit, adeo ut viderit Moſen & Aaronem liberatores Iſraelis.
17 Filii Gherſom; Libni, & Schimei, ſecundùm proſapias ſuas. 18 Filii
autem Kehath; Amram, & Jitſhar, & Chebron, & Uziel: anni
verò vitæ Kehath pii, centum & triginta tres annos vixit, adeo ut vi-
derit Phinees, qui & Elias eſt ſacerdos magnus, qui mittendus eſt ad
captivitatem Iſrael in fine dierum. 19 Filii autem Merari; Machali, &
Muſchi: iſtæ ſunt proſapiæ Levi, juxta progenies ſuas. 20 Et accepit
Amram Jokebed patruam ſuam ſibi in uxorem, & peperit illi Aaro-
nem & Moſem: anni autem vitæ Amram pii, centum triginta ſeptem
annos vixit, adeo ut viderit filios Rechabia, filii Gherſom, filii Mo-
ſe. 21 Filii autem Jitſhar; Corach, & Nepheg, & Zichri. 22 Filii ve-
rò Uziel; Miſael, & Elſaphan, & Sithri: 23 Et accepit Aaron Eli-
ſeba filiam Aminadab, ſororem Nachſon, ſibi in uxorem: & peper-
rit illi Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar. 24 Filii autem Corah:
Aſſir, & Elcana, & Abiaſaph: iſtæ ſunt proſapiæ ipſius Core. 25 Ele-
azar autem filius Aaronis accepit ſibi ex filiabus Jethro, ille eſt Pu-
tiel, ſibi in uxorem, & peperit ipſi Phinees: iſta ſunt capita patrum
Levitarum ſecundùm proſapias eorum. 26 Ille eſt Aaron & Moſes, ad
quos dixit Dominus; Educite filios Iſrael liberatos è terra Ægypti ſe-
cundùm exercitus ſuos. 27 Iſti ſunt qui loquuti ſunt cum Pharaone re-
ge Ægypti, ut educerent filios Iſrael ex Ægypto: ipſe eſt Moſes pro-
pheta, & Aharon ſacerdos. 28 Et accidit die quo loquutus eſt Domi-
nus cum Moſe in terra Ægypti, 29 erat Aaron præbens aurem ſuam, &
audiebat quæ loquebatur cum eo. Et loquutus eſt Dominus cum Mo-
ſe, dicendo; Ego Dominus: loquere cum Pharaone rege Ægypti
omnia quæ ego loquor tecum. 30 Et ait Moſes coram Domino; Ecce
ego durus loquelâ, quomodo itaque acquieſcet mihi Pharao?

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 *سخن گفت يي بموسه بگفتن * 11 بيا سخن گوي بفرعه پادشاهي مصر بفرستد پسراني يسرال از ولايتي او
12 * سخن گفت موسه بحضرت يي بگفتن اينك پسراني يسرال نه شنيدند بمن وچگونه بشنود بمن
13 فرعه ومن گران لبان * سخن گفت يي بموسه وباهرن بفرمود ايشانرا بپسراني يسرال وبفرعه
14 پادشاهي مصر ببيرون آوردن مر پسراني يسرال از زمين مصر * اينان سروراني خانهي پدري
ايشان پسراني راوبن نخست زادي يسرال حنوك وفلوا حصرون وكرمي اينان اهلي خانهي راوبن *
15 * وپسراني شمعون يموال ويمين واهد ويكين وصحر وشاول پسري آن كنعنيت اينان اهلي
16 خانهي شمعون * واينان نامها پسراني لوي بتولّدي ايشان جرشون وقهت ومرري وسالهاي
17 زندگي لوي صد وسي وهفت سال * پسراني جرشون لبني وشمعي باهلخانهي ايشان * وپسراني
18 قهت عمرم ويصهر وحبرون وعزّيال وسالهاي زندگي قهت صد وسي وسه سال * وپسراني
19 مرري محلي وموشي اينان اهلي خانهاي آن لوي بتولّدي ايشان * بستاند عمرم مر يوكبد
20 عمّهي او باو بزن بزاييد باو مر اهرن ومر مشه وسالهاي زندگي عمرم صد وسي وهفت سال *
21 * وپسراني يصهر قرح ونفج وزكري * 22 وپسراني عزّيال ميشال والصفن وستري * بستاند اهرن
23 مر اليشبع دختري عمّينذب خواهري نحشون باو [بزن] بزاييد باو مر ندب ومر ابيهوا ومر العزر
24 ومر ايتمر * وپسراني قرح اسّير والقنه وابياسف اينان اهلي خانهي آن قرحي * والعزر پسري اهرن
25 بستاند باو از دختراني فوطيال باو بزن بزاييد باو مر فنحس اينان سروراني پسراني لويان باهلي
26 خانهي ايشان * او اهرن ومشه آنچه گفت يي بايشان بيرون آوريد مر پسراني يسرال از زميني
27 مصر ابر سپاهاي ايشان * ايشان آن سخن گويان بفرعه پادشاهي مصر ببيرون آوردن مر پسراني
28 يسرال از مصر او مشه واهرن * بود در روز سخن گفتن يي بموسه در زميني مصر * سخن گفت يي
29 بموسه بگفتن من يي سخن گوي بفرعه پادشاهي مصر مر همه آنچه من سخن گويا بتو * گفت
30 مشه بپيش يي اينك من گران لبان وچگونه بشنود بمن پادشاهي مصر فرعه *

Locutus eſt igitur *Dominus ad Moſheh, dicendo; Veni, loquere ad Pharaoh regem Ægypti, ut dimittat filios Iſrael è regione ſua. Et locutus eſt Moſheh in præſentia Domini, dicendo; En filii Iſrael non auſcultárunt mihi, & quomodo auſcultabit mihi Pharaoh, & ego gravis ſum labiis? Et ſermonem iniens Dominus cum Moſheh & Aharon, mandavit eos ad filios Iſrael & ad Pharaoh regem Ægypti, ad educendum filios Iſrael de terra Ægypti. Hi ſunt principes domûs patrum eorum. Filii Reuben primogeniti Iſrael; Hanoch & Phallu, Heſron et Charmi: iſtæ familiæ Reuben. Filii autē Shimeon; Jemuel, & Jamin, & Ohad, & Jachin, & Sohar, & Shaûl filius Chenaanitidis: iſtæ familiæ Shimeon. Hæc verò ſunt nomina filiorum Levi per progenies ſuas; Gerſhon, et Cehath, et Merari: porrò anni vitæ Levi, centû & triginta & ſeptem anni. Filii Gerſhon; Libni & Shimei, per familias ſuas. Et filii Cehath; Amram, & Iſhar, & Hebron, & Uzziel: anni autem vitæ Cehath, centum & triginta & tres anni. Et filii Merari; Mahli & Muſhi: iſtæ ſunt familiæ Levi per progenies ſuas. Accepit autem Amram Jochebed amitam ſuam in uxorem; quæ peperit ei Aharon et Mſheh: & anni vitæ Amram, centû & triginta & ſeptem anni. Porrò filii Iſhar; Corah, & Nesheg, & Zichri. Et filii Uzziel; Miſhael, et Elſaphan, & Sithri. Accepit que Aharon Elish-ba filiam Amminadab, ſororem Nahſhon ſibi in uxorem: quæ peperit ei Nadab, & Abihu, & Eleazar, & Ithamar. Filii verò Corah, Aſſir, & Elcanah, & Abiaſaph: iſtæ familiæ Corahitarum. Et Eleazar filius Aharon accepit ſibi unam è filiabus Phutiel ipſi in uxorem: quæ peperit ei Phinhas. Hi ſunt principes filiorum Levitarum per familias ſuas. Ipſe eſt Aharon & Moſheh, quibus dixit Dominus; Educite filios Iſrael è terra Ægypti, per exercitus ſuos. Ipſi allocuti ſunt Pharoh regem Ægypti, ad educendum filios Iſrael ex Ægypto: ipſe eſt Moſheh & Aharon. Fuit in die colloquii Domini cum Moſheh in terra Ægypti, Locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo; Ego Dominus: loquere ad Pharoh regem Ægypti omne quod ego loquor ad te. Dixit Moſheh coram Domino; En ego gravis ſum labiis, & quomodo auſcultabit mihi rex Ægypti Pharoh?*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

CAP. VII.

1 ויאמא ואמר יי למשה למא אנת מסתפי חמי דכבר שויתך דחילא לפרשה
2 באילוהא דיליה ואהרן אחוך יהא נביא דילך: אתה אנת תמליל לאהרן ית
כל דאיפקדינך ואהרן אחוך יסליל לפרעה ויפטור ית בני ישראל מארעיה: ואני
3 ואנא אקשי ית יצרא דלבא דפרעה ואסגי ית אתוותי ית תיסהיי בארעא דמצרים:
4 ולא ולא יקבל מנכון פרעה ואיתין גירין דקטול ואיתין מחת גבורת ידי
במצרים ואפיק ית עמי בני ישראל פריקין מארעא דמצרים בדינין רברבין: וידעו
5 וינרעון מצראי ארום אנא הוא יי כד ארים ית מחת גבורתי על מצרים ואנפיק ית
6 בני ישראל פריקין מביניהון: ויעש ועבד משה ואהרן היכמא דפקיד יי יתהון
7 היכדין עבדו: ומשה ומשה בר תמנן שנין ואהרן בר תמנן ותלת שנין במללותהון
8 עם פרעה: ויאמר ואמר יי למשה ולאהרן למימר: כי ידבר ארום ימליל
9 עמכון פרעה למימר הבו לכון תימהא וחמי לאהרן סב ית חוטרך וטלוק יתיה
קדם פרעה יהי לחיוי חורמן ארום עתידין כל דיירי ארעא למשמע קל צווחתהון
דמצרים בתברותי יתהון היכמא דשמען כל ברייתא ית קל ציוחת חיוא כד
10 איתערטיל מן שירויא: ויבא ואעל משה ואהרן לות פרעה ועבדו היכדין היי כמא
דפקד יי ושלק אהרן ית חוטריה קדם מיחמי פרעה וקדם מיחמי עבדוי והוה
11 לחורמנא: ויקרא וקרא לחוד פרעה לחכימיא ולחרשיא ועברו לחוד הינון ינים
12 וימבריס חרשין דבמצרים בלחשי קוסמיהון היכדין: וישליכו וטלקון איניש
חוטריה והוו לחרמנין ומן יד אתהפיכו למהוי כמן שירויא ובלע חוטרא דאהרן ית
13 חוטריהון: ויחוק ואיתקף יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון היי כמא דמליל יי:
14 ויאמר ואמר יי למשה איתקף יצרא דלבא דפרעה מסרב למפטור ית עמא: לך
15 איול לות פרעה בצפרא הא נפיק למנטור קומסמין עילוי מיא הי באמנושא ותתעתד
לקדמותיה על גיף נהרא וברם חוטרא דאהרן דאיתהפיך לחיוי תיפב בידך: ואמרת
16 ותימר ליה יי אלהא דיהודאי שדרני לותך למימר פטור ית עמי ויפלחון קדמי
במדברא והא לא קבילת עד כדון: כה כדנא אמר יי בדא סימנא תינדע ארום
17 אנא יי הא אנא מחי בחוטרא דבידי על מוי די בנהרא ויתהפכון לארמא:

1 ET dixit Dominus Mosi; Cur tu times? vide quia jam posui te timendum Pharaoni, ac si Deus ejus *esses*: & Aaron frater tuus erit propheta tuus. 2 Tu loquêris Aaroni quicquid ego præcepi tibi: Aaron autem frater tuus alloquetur Pharaonem, ut dimittat filios Israel è terra sua. 3 Et ego indurabo concupiscentiam cordis Pharaonis, ut multiplicem signa mea & miracula mea in terra Ægypti. 4 Neque acquiescet vobis Pharao, sed jaculabo in eos sagittas occisionis, & ponam plagam fortitudinis manus meæ in Ægyptum: & educam populum meum filios Israel liberatos è terra Ægypti judiciis magnis. 5 Tum cognoscent Ægyptii, quòd ego sum Dominus, cùm ego levavero plagam fortitudinis meæ in Ægyptum, & eduxero filios Israel liberatos è medio eorum. 6 Et fecit Moses & Aharon: sicut præcepit Dominus illis, sic fecerunt. 7 Moses autem natus erat octoginta annos, Aharon verò octoginta tres, cùm loquerentur cum Pharaone. 8 Et dixit Dominus Mosi & Aharon, dicendo: 9 Quum loquetur vobiscum Pharao, dicendo; Date vobis miraculum: tum dices Aaroni; Sume virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, erit in serpentem basiliscum: quoniam audituræ sunt omnes generationes terræ vocem clamoris Ægyptiorum, cùm fregero eos, quemadmodũ audierunt omnes creaturæ vocem clamoris serpentis quando nudatus est à principio. 10 Et ingressus est Moses & Aharon ad Pharaonem, & fecerunt sic, quemadmodum præceperat Dominus: & projecit Aaron virgam suam ante conspectum Pharaonis, & ante conspectum servorum suorum, & facta est basiliscus. 11 Et vocavit etiam Pharao sapientes & maleficos: & fecerunt etiam ipsi Janis & Jambres magi Ægyptiorum incantationibus divinationum suarum sic. 12 Et projecerunt quisque virgam suam, & factæ sunt basilisci: & statim reversæ sunt ut essent sicut priùs, & absorpsit virga Aaronis virgas eorum. 13 Et induratum est figmentum cordis Pharaonis, neque auscultavit illis: quemadmodùm loquutus erat Dominus. 14 Et dixit Dominus Mosi; Induratum est figmentum cordis Pharaonis renuentis dimittere populum. 15 Ito ad Pharaonem manè, ecce egreditur ut observet divinationes ad aquas tanquam magus, itaque parabis te in illius occursum ad ripam fluminis: verùm virgam Aharonis, quæ conversa est in serpentem, sumes in manu tua. 16 Et dices illi, Dominus Deus Judæorum misit me ad te, dicendo; Dimitte populum meum, ut colant coram me in deserto: & ecce adhuc non auscultâsti. 17 Sic dicit Dominus; Hoc signo cognoscès quod ego Dominus: ecce ego percutio virgâ, quæ est in manu mea, super aquas quæ sunt in flumine, & convertentur in sanguinem.

Hieros. 9. *Et projice coram tuam.*

Pharaone.

Frigerium ad aquas.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

CAP. VII.

1 * فصل هفتم * * گفت ؛ بمشه ببين بدادم ترا بزرك بفرعه واهرن برادري تو باشد
2 سخن گوي تو * تو سخن گوي مر همه آنچه بفرمايم ترا واهرن برادري تو سخن گويد بفرعه
3 وبفرستد متي بسراني يسرال از زميني او * ومن سخت كنم مر دلي فرعه وبسيار كنم مر نشانهاي
4 من ومر معجزهاي من در زميني مصر * ونه شنود بشما فرعه وبدهم مر زخمي من در مصر
وبيرون آورم سپاهاي من مر قومي من بسراني يسرال از زميني مصر در حكمهاي بزرگان *
5 * وبدانند مصريان كه من ؛ در بلند كردن من مر دستي من ابر مصر وبيرون آورم مر
6 بسراني يسرال از ميان ايشان * بكرد مشه واهرن چون آنچه بفرمود ؛ ايشانرا همچنين بكردند *
7 * ومشه قدري هشتاد ساله واهرن قدري هشتاد وسه ساله در سخن گفتن ايشان بفرعه *
8 9 * گفت ؛ بمشه واهرن بگفتن * كه سخن گويد بشما فرعه بگفتن بدهيد بشما معجز بگوي
10 باهرن بستان مر عصاي تو وبيانداز پيش فرعه باشد باژدها * بيامد مشه واهرن بفرعه
بكردند همچنين چون آنچه بفرمود ؛ بينداخت اهرن مر عصاي او پيش فرعه وپيش بندگاني
11 او بود باژدها * بخواند نيز فرعه بخردمندان وبچادوگران بكردند نيز ايشان معبّراني مصر در
12 افسونهاء ايشان همچنين * بينداختند مردي عصاي او بودند باژدهان فرود برد عصاي اهرن مر
13 عصاهاي ايشان * قوي شد دلي فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه سخن گفت ؛ * گفت ؛ بمشه دلي
14 15 فرعه ناكام بفرستادن آن قوم * برو بفرعه در بامداد اينك بيرون آيا بآن آب بياشي پيديرهي او ابر
16 لبي آن رود وآن عصا آنچه گشته آمد بمار بستاني در دستي تو * بگوي باو ؛ خداي آن عبريان
بفرستاد مرا نبو بگفتن بفرست مر قومي من وعبادت كنند بمن در بيابان واينك نه
17 شنويدي تا همچنين * همچنين گفت ؛ سپاها در اين بداني كه من ؛ اينك من زنا در
عصاي آنچه [در] دستي من ابر آن آب آنچه در رود وگشته شويد بخون *

1 DIXIT Dominus ad Mosheh; Vide, dedi te magistrum Pharoh, & Aharon frater tuus erit prolocutor tuus. 2 Tu loquêris omnè quod præcipio tibi, & Aharon frater tuus loquetur ad Pharoh, ut dimittat filios Israel è terra sua. 3 Ego verò indurabo cor Pharoh, et multiplicabo signa mea et miracula mea in terra Ægypti. 4 Et nõ auscultabit vobis Pharoh? daboque plagam meam in Ægypto, & educam exercitus meos, populum meũ filios Israel è terra Ægypti in judiciis magnis. 5 Et scient Ægyptii quòd ego Dñs, cum exaltavero manum meam super Ægyptum, & eduxero filios Israel è medio eorum. 6 Fecerúntque Mosheh & Aharon quemadmodum præceperat Dominus eis, sic fecerunt. 7 Porrò Mosheh erat circa octoginta annorum, & Aharon circa octoginta & trium annorum cùm loquerentur ad Pharoh. 8 Locutúsque est Dominus ad 9 Mosheh et Aharon, dicendo; Quando loquetur ad vos Pharoh dicendo, Date pro vobis portentum; dices ad Aharon, Tolle virgam tuam, & projice coram Pharoh, eritque in draconem. 10 Veniens igitur Mosheh & Aharon ad Pharoh, fecerunt sic, quemadmodum præceperat Dominus: projecitq; Aharon virgã suam corã Pharoh & coram servis ej, & fuit in draconẽ: 11 Vocavit quoque Pharoh sapientes et præstigiatores: fecerúntq; etiam ipsi (nempe harioli Ægypti) incãtamentis suis sic. 12 Projecerunt enim quisq; virgam suam, fueruntque in dracones: at deglutivit virga Aharon virgas eorum. 13 Roboratum est autem cor Pharoh, et nõ auscultavit eis, quemadmodum locutus fuerat Dominus. 14 Dixit itaque Dominus ad Mosheh; Cor Pharoh haudlubẽs est dimittere populum. 15 Vade ad Pharoh manè, ecce egreditur ad aquam, & stes in occursum ejus super labrum fluminis: ac virgam quæ conversa fuit in serpentem, tolles in manu tua. 16 Dicesq; ei, Dominus Deus Ebræorũ misit me ad te, dicendo; Dimitte populũ meum ut serviant mihi in deserto: & ecce non auscultâsti hactenus. 17 Sic dixit Dominus exercituum; In hoc cognoscès quòd ego Dñs ecce ego percutiam virgâ, quæ in manu mea, aquas quæ in flumine, et vertentur in sanguinẽ.

והדנה ונוני דבנהרא ימותון ויסרי נהרא וישתלהון מצראי למשתי מוי מן נהרא : 18
ואמר ייי למשה אימר לאהרן סב חוטרך ואריס ידך על מוי דמצראי על 19
נהריהון על פצידיהון עד שיקייהון ועל
כל בירת גנישות מיהון ויהון דמא ירושלמי 19 ובעציהם ובכפיא :
ויהי דמא בכל ארעא דמצרים ובמאני אבנא : ויעשו כן ועבדו היכדין 20
משה ואהרן היכמא דפקיד ייי ואריס בחוטרא ומחא ית מוי דבנהרא למחמי פרעה
ולמחמי עבדוי ואיתהפיכו כל מוי דבנהרא לאדמא : והדנה ונוני די בנהרא מיתו וסרי 21
נהרא ולא יכילו מצראי למשתי מוי מן נהרא והות מחת דמא בכל ארעא דמצרים :
ועשו ועבדו היכדין אצטגניני מצרים בלחשיהון והפיכו מן מיא דנושן לאדמא 22
ואיתקיף יצרא דליבא דפרעה ולא קביל מנהון היכמא דמליל ייי : ויפן ועבר פרעה 23
צוריביה ועאל לביתיה ולא שוי לביה לחור למחתא דא : ויחפרו וחפרו מצראי חזרנות 24
נהרא מוי למשתי ולא אשכחו צלילן ארום לא יכילו למשתי מן מוי דבנהרא :
ויסלא ושלימו שובעא יומין מן בחר דמחא ייי ית נהרא ומבתר כן אמי מימרא דייי 25
ית נהרא : ואמר ואמר ייי למשה עול לות פרעה ותימר ליה כדנא אמר ייי פשור ית 26
עמי ויפלחון קדמי : ואם ואין מסרב אנת למפטור הא אנא מחי ית כל תחומך 27
בעורדעניא : ושרץ וירבי נהרא עורדעניא ויסקון ויעלון בביתך ובקיטון בי דמכך 28
ועילוי דרנשך ובבירת עבדך ובעמך ובתנורך ובאצוותך : ובכה ובנופך ובגופי עמך 29
ובכל עבדך ישלטון עורדעניא :

ויאמר ואמר ייי למשה אריס ית ידך ח 1 ירושלמי 1 בצייא :
בחוטרך על נהריא על פצידיא ועל
שיקייא ואסיק ית עורדעניא על ארעא דמצרים : ויט ואריס אהרן ית ידיה על מיא 2
דמצרים וסליקת מחת עורדעניא וחפת ית ארעא דמצרים ברם משה לא אלקי ית
מיא לא באדמא ולא בעורדעניא מן בגלל דדחות ליה פדון שיזבוניה בזמן דטלקת
יתיה אשיה בנהרא : ויעשו ועבדו היכדין אסטגנין בלחשיהון ואסקו ית עורדעניא 3
על ארעא דמצרים : ויקרא וקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר צלון קדם ייי ויעדי 4
עורדעניא מיני ומן עמא ואפטור ית עמא
וידבחון ניכסת חנא קדם ייי : ויאמר ואמר ירושלמי 5 רב סימן ואתרחיק עלך עד
משה לפרעה שבח נפשך בניני לאימת אימת אצלי עלך :
דאנת בעי איצלי עלך ועל עבדך ועל עמך למשיצאה עורדעניא מינך ומבתיך לחור מה 5
דנהרא ישתיירון : ויאמר ואמר למחר ואמר כפיתמך מן בגלל דתינדע ארום ליית כייי אלהנא : 6

Et pisces qui sunt in flumine morientur, & fœtebit fluvius : & deficient 18
Ægyptii bibendo aquas de flumine. Et dixit Dominus Mosi, Dicito Aaro- 19
ni; Accipe virgã tuam, & attolle manum tuam super aquas Ægyptiorũ, super
flumina eorum, super fossas eorum,
super canales eorum, & super omné Hieros. 19. *Et in lignis.*
congregationem aquarum eorum, &
erunt sanguis : & erit sanguis in universa terra Ægypti, tam in vasis ligneis,
quàm in vasis lapideis. Et fecerunt sic Moses & Aaron, quemadmodum 20
præcepit Dominus ; & elevavit virgam, & percussit aquas fluminis ante fa-
ciem Pharaonis, & ante faciem servorum ejus : & conversæ sunt omnes
aquæ fluminis in sanguinem. Pisces autem qui erant in flumine mortui sunt, 21
& fœtuit flumen, & non potuerunt Ægyptii bibere aquas ex flumine : &
fuit plaga sanguinis in tota terra Ægypti. Et fecerunt sic Astrologi Ægy- 22
ptiorum incantationibus suis, & mutarunt ex aquis Gosen in sanguinem : &
induratum est figmentum cordis Pharaonis, ut non illis auscultaret, quem-
admodum loquutus erat Dominus. Et fecit Pharao necessitatem suam, & 23
venit domum suam : nec apposuit cor suum etiam ad hanc plagam. Et fo- 24
derunt Ægyptii circum circa fluvium aquas ad bibendum, sed non inve-
nerunt limpidas : quoniam non poterant bibere de aquis fluminis. Et 25
completi sunt septem dies, postquam percussit Dominus flumen, & po-
stea sanavit sermo Domini flumen. Et dixit Dominus Mosi ; Ingredere ad 26
Pharaonem, & dices illi, Hoc dicit Dominus ; Dimitte populum meum, ut
colant coram me. Quod si tu renuis dimittere, ecce ego percutio omnes 27
fines tuos ranis. Et copiosè producet flumen ranas & ascendent, & in- 28
gredientur in domũ tuam, & in cubiculum ubi dormis, & supra lectos tuos,
& in domum servorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & 29
in farinas tuas conspersas. Et in corpus tuum & corpora populi tui, & in
omnes servos tuos dominabuntur ranæ.

CAP. VIII.

ET dixit Dominꝰ Mosi ; Leva ma- 1
num tuam cum virga tua super Hier. 1. *Paludes.*
flumina, rivos, & canales, & ascen-
dere fac ranas super terrã Ægypti. Et extulit Aharon manũ suam super 2
aquas Ægypti, & ascendit plaga ranarum, & texit terrã Ægypti : verũ Moses
non percussit aquas vel sanguine vel ranis, propterea quòd per illas contigisset
illi liberatio, quo tempore projecit eum mater ejꝰ in flumen. Et fecerunt 3
sic astrologi incantationibus suis, & ascendere fecerunt ranas in terrã Ægy-
pti. Et vocavit Pharao Mosem & Aharonem, & dixit ; Orate corã Dño, ut 4
removeat ranas à me & à populo meo : & dimittã populũ, ut sacrificent
victimas festivitatis corã Dño. Et 5
dixit Mosi Pharaoni ; Landa te pro- Hier. 5. *Da signum, & recede*
pter me : quando tu quæris orabo *donec oravero pro te.*
pro te, et pro servis tuis, & pro popu-
lo tuo, ut perdantur ranæ à te, & è domibus tuis ; tantùm illæ quæ *erunt* in
fluvio relinquentur. Et respondit ; Cras : & dixit ; Juxta verbum tuum *fiat*, ut
ut scias quòd non sit sicut Dominus Deus noster.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن ماهي آنچه دردريا بميرد وگنده شود آن رود وعاجز شوند مصريان بآشاميدن آب آن رود ٠ 18
* گفت ٭٭ بموسه بگوي باهرن بستاني عصاي تو وميل ده دستي تو برابر آبها مصر ابر رودهاي 19
ايشان ابر كاريزهاي ايشان وابر حوضهاي ايشان وابر همه جمع جاي آبهاي ايشان وباشند خون
و باشد خون درهمه زميني مصر ودرچوبها و درسنگها * بكردند همچنين موسه و اهرن چون 20
آنچه بفرمود ٭٭ بلند كرد درعصا برد مر آن آب آنچه درود بچشماني فرعه و بچشماني بندگاني او
گشته شدند همه آن آب آنچه درود بخون * وآن ماهي آنچه درود بمرد گنده شد آن رود ونه 21
توانستند مصريان بآشاميدن آب از آن رود بود آن خون در همه زميني مصر * بكردند 22
همچنين معبراني مصر درافسونهاي ايشان قوي شد دلي فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه
سخن گفت ٭٭ * روي كرد فرعه بيامد بخانهي اوونه نهاد دلي او نيز باين * بكنند همه 23 24
مصريان گرداگرد آن رود آب بآشاميدن كه نه توانستند بآشاميدن از آبهاي آن رود ٠

* پر شد هفت روزها پسي زدن ٭٭ مر آن رود ٠ ٠ فصل هشتم ٠ 25

* گفت ٭٭ بموسه بيا بفرعه و بگوي باو همچنين گفت ٭٭ بفرست مر قومي من وعبادت كنند 1
بمن * واگرنا كامي تو بفرستادن اينك من زخم زنا مر همه حدي تو درچغزها * جنبش 2 3
كند آن رود چغزها وبر آيند وبيايند درخانهي تو ودر گنجينهي تو خسبنگاي تو وابر
بستري تو ودرخانهي بندگاني تو ودر قومي تو ودر تنور تو ودر خميري تو * ودر تو ودر 4
قومي تو ودر همه بندگاني تو برآيند آن چغزها * گفت ٭٭ بموسه بگوي باهرن ميل ده مر دستي 5
تو درعصاي تو ابر آن رودها ابر آن كاريزها وابر آن حوضها وبر آور مر آن چغزها ابر زميني
مصر * ميل داد اهرن مر دستي او ابر آبها مصر برآمد آن چغز بپوشيد مر زميني مصر ٠ 6

Et pisces qui in mari, morientur : & 18
fœtidum fiet flumen, et defatigabunt
se Ægyptii ad bibendũ aquã flumi-
nis. Dixit igitur Dominꝰ ad Mosheh, 19
Dices ad Aharon ; Tolle virgã tuam,
et inclina manum tuam super aquas
Ægypti, super flumina eorum, super
canales eorũ, & super lacus eorũ, &
super omnem locum congregationis a-
quarũ eorum, & erunt sanguis : eritq;
sanguis in tota terra Ægypti, et in li-
gnis et in lapidibus. Et fecerunt sic 20
Mosheh & Aharon quemadmodum
præceperat Dñs : elevatá enim virgã
percussit aquam quæ in flumine, in o-
culis Pharoh et in oculis servorum
ejꝰ : & versa fuit omnes aquæ quæ in
flumine, in sanguinem. Pisces verò 21
qui in flumine, mortui fuit : fœtidum-
que factum est flumen, neque potue-
runt Ægyptii bibere aquam de flumi-
ne : & fuit sanguis in tota terra Ægy-
pti. Fecerúntque sic hariolí Ægypti 22
incantamentis suis : & roboratum est
cor Pharoh, et non auscultavit eis,
quemadmodum loquutus fuerat Do-
minus. Et respiciens Pharoh ve- 23
nit ad domum suam : et non posuit
cor suum etiam ad hoc. Foderunt au- 24
tem omnes Ægyptii circum flumen
aquam ad bibendum, quia non potue-
runt bibere de aquis fluminis. Et im- 25
plti sunt septem dies, postquam per-
cussit Dominus flumen.

CAP. VIII.

DIxitq; Dominus ad Mosheh, In- 1
gredere ad Pharoh, & dic ei ; Ita di-
xit Dominus ; Dimitte populum meũ
ut serviant mihi. Quod si noluerís 2
tu dimittere, en ego plagã percutio
totum terminum tuum, ranis. Re-
plebit faciet flumen ranas, & ascen-
dent & ingredientur in domum tuam, &
in penetrale tuum, in cubiculũ tuũ,
& super lectum tuum, & in domum
servorum tuorũ, et in populum tuum,
& in clibanos tuos, & in massam
tuam. Et in te, & in populum tuum, 4
itque in omnes servos tuos ascendet
ranæ. Dixitq; Dominus ad Mosheh, 5
Dic ad Aharon ; Inclina manum tuã
cum virga tua, super flumina, super
canales, & super lacus, & adduc ra-
nas super terram Ægypti. Inclina- 6
vitq; Aharon manum suam super a-
quas Ægypti, & ascenderunt ranæ,
operueruntque terram Ægypti.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et recedent ranæ à te, & à domibus tuis, & à servis tuis, & à populo tuo: tantùm eæ quæ erunt in flumine relinquentur. Et egressus est Moses & Aharon à Pharaone: & oravit Moses coram Domino super negotio ranarum, quod propulserat Pharaoni. Et fecit Dominus secundum verbum Mosis: & mortuæ sunt ranæ ex domibus, & ex atriis, & ex agris. Et congregaverunt eas acervos acervos: & fœtuit terra. Et vidit Pharao quod esset dilatatio afflictioni suæ; & aggravavit cor suum, neque auscultavit illis: quemadmodum loquutus erat Dominus. Et dixit Dominus Mosi; Dic Aaroni, Attolle virgam tuam & percute pulverem terræ; & fiet in pediculos in tota terra Ægypti: verùm fieri non potest ut à te percutiatur terra, quia in ea fuit tibi liberatio, quando interfecisti Ægyptium, & recepit ipsum. Et fecerunt sic, & extulit Aaron manum suam cum virga sua, & percussit pulverem terræ, & fuit plaga pediculorum in carne hominis & bestiæ: omnis pulvis terræ conversus est ut esset pediculi in tota terra Ægypti. Et fecerunt similiter astrologi incantationem præstigiis suis, ut educerent pediculos, sed non potuerunt: & fuit plaga pediculorum dominans in hominibus & jumentis. Et dixerunt astrologi Pharaonis; Non ex fortitudine virium Mosis & Aaronis hoc est, sed plaga immissa à facie Domini est: & induratum est figmentum cordis Pharaonis, neque illis obedivit; ut loquutus erat Dominus. Et dixit Dominus ad Mosem; Surge manè, & statue te coram Pharaone; ecce exit, ut observet divinationes ad aquas veluti magus: & dices illi, Sic dicit Dominus; Dimitte populum meum, ut colant coram me. Nam si tu non dimiseris populum meum, ecce ego concito in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domum tuam, mixturam ferarum agrestium: & replebuntur domus Ægyptiorum mixturâ feræ agrestis, & etiam terra super qua ipsi sunt. Et faciam miracula in die illo cum terra Gosen, in qua populus meus habitat, eò ut non sit illic mixtura feræ agrestis: eò ut cognoscas quod ego Dominus princeps in medio teriæ. Et ponam redemptionem populo meo, sed super populum tuum adducam plagam: tempore crastino erit hoc prodigium. Et fecit Dominus sic, & adduxit mixturam feræ agrestis fortem in domum Pharaonis, & in domum servorum ejus: & in universa terra Ægypti devastati sunt habitatores terræ à facie mixturæ feræ agrestis. Et vocavit Pharao Mosen & Aaronem: & dixit; Ite, colite oblatione festivitatis coram Domino Deo vestro in terra hac.

Hieros. 10. *Acervos acervos.*

Hieros. 17. *Mixturam.*

שמות ח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וסרו ויערון עורדעניא מינך ומבתיך ומן עבדך ומן עמך לחור מר דבנהרא 7
ישתיירון: ויצא ונפק משה ואהרן מלות פרעה וצלי משה קדם יי על עיסק 8
עורדעניא דשוי לפרעה: ויעש ועבד יי כפתגמא דמשה ומיתו עורדעניא מן 9
בתיא ומן דרתא ומן חקלא: ויצברו ירושלמי 10 כרון כרון:
ובנשו יתהון כרון כרון ומריית ארעא: 10
וירא ואחמא פרעה ארום הות רוויחתא לעקתיה ויקר ית לביה ולא קביל מנהון 11
היכמא דמליל יי: ויאמר ואמר יי למשה אימר לאהרן ארים ית חוטרך ומחי 12
ית עפרא דארעא ויהי לקלמי בכל ארעא דמצרים כרם על ידך לית אפשר למילקי
ארעא דבה הות לך שיזובותא כד קטלתא ית מצראי וקבילתיה: ויעשו ועבדו 13
היכרין ואמרין אהרן ית ידיה בחוטריה ומחא ית עפרא דארעא והות מחת קלמי
בבישראי דאינשא ודבעירא כל עפרא דארעא איתהפיך למהוי קלמי בכל ארעא
דמצרים: ויעשו ועבדו היכרין איסטנניא חרשיותא בלחשיהון לאנפקא ית 14
קלמין ולא יכילו והות מחת קלמי שלטא באינשא ובבעירא: ויאמרו ואמרו 15
איסטנניי פרעה לא מן כח גבורת משה ואהרן היא אלהן מחא משתלחא מן
קדם יי היא ואיתקף יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון היכמא דמליל יי:
ויאמר יי למשה אימר לאהרן יצרא דלבא דפרעה הא נפיק למנטר 16
קומסין עילוי מיא הי כאמנושא ותימר ליה כדנא אמר יי פטור ית עמי ויפלחון
קדמא: כי אם ארום אין ליתך מפטר 17 ירושלמי 17 ערבובא:
ית עמי האנא מגרי בך ובעבדך ובעמך
ובביתך ית עירבוב חיות ברא ויתמלון בתי מצראי עירבוב חיוא ברא ואוף
ית ארעא דהינון עלה: והפליתי ואעבד פלאין ביומא ההוא עם ארעא דגשן 18
דעמי שרי עלה בדיל דלא למהוי תמן עירבוב חיות ברא מן בגלל דתינדע
ארום אנא יי שליט בגו ארעא: ושמתי ואשוי פורקן לעמי ועל עמך אייתי 19
מחא לעידן מחר יהי אתא הדין: ויעש ועבד יי כן ואייתי עירבוב חיות ברא 20
תקיף לבית פרעה ולבית עבדוי ובכל ארעא דמצרים איתחבילו יתבי ארעא מן
קדם עירבוב חיות ברא: ויקרא ויקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר איזילו פלחו 21
נכסת חגא קדם יי אלהכון בארעא הדא:

Et recedent ranæ à te, & à domibus tuis, & à servis tuis, & à populo tuo: tantùm eæ quæ erunt in flumine relinquentur. Et egressus est Moses & Aharon à Pharaone: & oravit Moses coram Domino super negotio ranarum, quod propulserat Pharaoni. Et fecit Dominus secundum verbum Mosis: & mortuæ sunt ranæ ex domibus, & ex atriis, & ex agris. Et congregaverunt eas acervos acervos: & fœtuit terra. Et vidit Pharao quod esset dilatatio afflictioni suæ; & aggravavit cor suum, neque auscultavit illis: quemadmodum loquutus erat Dominus. Et dixit Dominus Mosi; Dic Aaroni, Attolle virgam tuam & percute pulverem terræ; & fiet in pediculos in tota terra Ægypti: verùm fieri non potest ut à te percutiatur terra, quia in ea fuit tibi liberatio, quando interfecisti Ægyptium, & recepit ipsum. Et fecerunt sic, & extulit Aaron manum suam cum virga sua, & percussit pulverem terræ, & fuit plaga pediculorum in carne hominis & bestiæ: omnis pulvis terræ conversus est ut esset pediculi in tota terra Ægypti. Et fecerunt similiter astrologi incantationem præstigiis suis, ut educerent pediculos, sed non potuerunt: & fuit plaga pediculorum dominans in hominibus & jumentis. Et dixerunt astrologi Pharaonis; Non ex fortitudine virium Mosis & Aaronis hoc est, sed plaga immissa à facie Domini est: & induratum est figmentum cordis Pharaonis, neque illis obedivit; ut loquutus erat Dominus. Et dixit Dominus ad Mosem; Surge manè, & statue te coram Pharaone; ecce exit, ut observet divinationes ad aquas veluti magus: & dices illi, Sic dicit Dominus; Dimitte populum meum, ut colant coram me. Nam si tu non dimiseris populum meum, ecce ego concito in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domum tuam, mixturam ferarum agrestium: & replebuntur domus Ægyptiorum mixturâ feræ agrestis, & etiam terra super qua ipsi sunt. Et faciam miracula in die illo cum terra Gosen, in qua populus meus habitat, eò ut non sit illic mixtura feræ agrestis: eò ut cognoscas quod ego Dominus princeps in medio teriæ. Et ponam redemptionem populo meo, sed super populum tuum adducam plagam: tempore crastino erit hoc prodigium. Et fecit Dominus sic, & adduxit mixturam feræ agrestis fortem in domum Pharaonis, & in domum servorum ejus: & in universa terra Ægypti devastati sunt habitatores terræ à facie mixturæ feræ agrestis. Et vocavit Pharao Mosen & Aaronem: & dixit; Ite, colite oblatione festivitatis coram Domino Deo vestro in terra hac.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

7 8 *بكردند همچنين آن معبّران در افسونهاي ايشان بر آوردند مر آن چغزها ابر زميني مصر *بخواند
فرعه بموسه و اهرن گفت نماز كنيد بي و بگردد آن چغزها ازمن واز قومي من وبفرستم مر آن قوم
9 وذبحت كنند بي *گفت موسه بفرعه فخر كن ابر من بكي نماز كنم بتو وبيند گاني تو وبقومي
10 تو بنيست كردن آن چغزها از تو واز خانهاي تو خاصه در رود باقي مانند *گفت بفردا گفت
11 چون سخن تو بسبب بداني كه نيست چون بي خداي ايما * وبگردند آن چغزها از تو واز خانهاي
12 تو واز بند گاني تو واز قومي تو خاصه در رود باقي مانند *بيرون آمد موسه و اهرن از نزد فرعه
13 نماز كرد موسه بي ابر سبب آن چغزها آنچه بنهاد بفرعه * بكرد بي چون سخن موسه بمردند آن
14 چغزها ازان خانها از آن سراها واز آن دشتها * خرمن كردند ايشانرا خروارها خروارها گندا
15 شد آن زمين * بديد فرعه كه بود آسايش وگران كرد مر دلي او ونه شنويد بايشان چون آنچه
16 سخن گفت بي * گفت بي بموسه بگوي باهرن ميل ده مر عصاي تو وبزن مر خاكي آن زمين
17 وباشد بشبش در همه زميني مصر * بكردند همچنين ميل داد اهرن مر دستي او در عصاي او
وبزد مر خاكي آن زمين بود آن شبش در آدم ودر چهارپا همه خاكي آن زمين بود آن شبش
18 در همه زميني مصر * بكردند همچنين آن معبّران در افسونهاي ايشان ببيرون آوردن
19 مر آن شبش ونه توانستند بود آن شبش در آدم ودر چهارپا * گفتند آن معبّران بفرعه
صنعي خدايست اين قوي شد [دلي] فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه سخن گفت بي *
20 * گفت بي بموسه شبگير كن در بامداد وبياست بپيش فرعه اينك بيرون آيا بآن آب
21 وبگوي باو همچنين گفت بي بفرست قومي من وعبادت كنند مرا * كه اگر
نيستي تو فرستا مر قومي من اينك من فرستا در تو ودر بند گاني تو ودر قومي تو
ودر خانهاي تو مر آن عرب وپر شوند خانهاي مصريان مر آن عرب ونيز آن زمين
آنچه ايشان ابر آن *

Feceruntq; sic harioli incantamentis suis, adduxerunt ranas super terram Ægypti. Tum *vocans Pharoh* 8 *ad Mosheh & Aharon, dixit; Orate ad Dominum ut avertat ranas à me & à populo meo, et dimittam populũ ut sacrificent Domino. Dixitque* 9 *Mosh.h ad Pharoh; Gloriare super me: quãdo deprecabor pro te, et pro servis tuis, & pro populo tuo, ad annihilandum ranas à te, et à domibus tuis, ut tantùm in flumine superstites maneant? Respondit, Cras. Dixit, Secundùm verbum tuum fiet: quapropter cognoscas quòd non est sicut Dominus Deus noster. Tunc recedent ranæ à te,* 11 *& à domibus tuis, & à servis tuis, et à populo tuo: duntaxat in flumine superstites manebunt. Egressus est itaq;* 12 *Mosheh & Aharon à Pharoh, & oravit ad Dominũ causâ ranarum quas posuerat Pharoni. Fecitque Dominus secundùm verbum Mosh.h, &* 13 *mortuæ sunt ranæ è domibus, & ex atriis, & ex agris. Congesserunteq;* 14 *eas asininis oneribus, asininis oneribus: & fœtida facta est terra. Vidit autem Pharoh quòd esset* 15 *requies, & grave reddidit cor suum, neque auscultavit iis, quemadmodum locutus fuerat Dominus. Dixitque* 16 *Dominus ad Mosheh, Dic ad Aharon; Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ, eritque in pediculos in universa terra Ægypti. Et* 17 *fecerunt sic: extendit Aharon manum suam cum virga sua, percussitque pulverem terræ, & fuerũt pediculi in homine & in quadrupede: omnis pulvis terræ fuit pediculi in* 18 *tota terra Ægypti. Fecerũntque sic harioli incantamentis suis ad educendum pediculos, at non potuerunt: fuerunt itaque pediculi in homine et in quadrupede. Dixerunt igitur harioli ad Pharoh; Factum Dei est hoc.* 19 *Et roboratum est cor Pharoh, neque auscultavit iis, quemadmodũ locutus fuerat Dominus. Tum dixit Dñs ad* 20 *Mosheh; Antelucùlo surge manè, & sta coram Pharoh, eccè egreditur ad aquam: & dices ei, Ita dixit Dominus; Dimitte populum meum ut serviant mihi. Quòd si tu non* 21 *dimiseris populum meum, en ego missurus sum in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas colluvionem insectorum, & replebuntur domus Ægyptiorum colluvione insectorum, & etiam terra super quam ipsi sunt.*

ויאמר ואמר משה לא תתקין למעבד כן ארום אמריא דהינון טעוותהון דמצראי מנהון ניסב ונקרבא קדם יי אלהן הא אין מקרבין אנן ית טעוותהון דמצראי קדמיהון הוא מן דינא הוא לאטלא יתן באבנין : דרך מהלך שלשת ימין נמהיל במדברא 23 ונרבח נכסת חנא קדם אלהנא היכמא דיימר לנא : ויאמר ואמר פרעה אנא אפטור 24 יתכון ותדבחון קדם יי אלהכון במדברא לחוד ארחקא לא תרחקון למטילא צלו עלי : ויאמר ואמר משה הא אנא נפיק מלותך ואיצלי קדם יי ויעדי ערבוב חיות 25 ברא מן פרעה ומן עבדוי ומן עמיה למחר לחוד לא יוסיף פרעה למשקרא בדיל דלא למפטור ית עמא למדבחא ניכסת חנא קדם יי : ויצא ונפק משה מלות 26 פרעה וצלי קדם יי : ויעש ועבד יי כפתגם בעותא דמשה ואעדי ערבוב חיות ברא 27 מפרעה ומעבדוי ומעמיה לא אשתאר חד : ויכבר ויקר פרעה ית יצרא דליבה אוף 28 בזמנא הדא ולא פטר ית עמא :

ט

ויאמר ואמר יי למשה עול לות פרעה ותמליל עמיה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי 1 פטור ית עמי ויפלחון קדמי : כי אם ארום אין מסרב אנת למפטור ועד כדון אנת 2 מתקיף בהון : הנה הא מחת ידא דיי 3 ירושלמי 3 מתנריא לחוד : הויא כען כד לא תורת למהוי בבעירך דבחקלא בסוסוותא בחמרי בגמלי בתורי ובענא מותא תקיף לחדא : והפלה ויעביד 4 יי פלאין בין גיתי דישראל ובין גיתי דמצראי ולא ימות מכל לבני ישראל מדעם : וישם וקבע יי זמנא למימר מחר יעביד יי ית פתגמא הדין בארעא : ויעש יי ועבד 5 6 יי ית פתגמא הדין ליום חרן ומית כל בעירא דמצראי ומבעירא דבני ישראל לא מית חד : וישלח ושדר פרעה פולין למחמי והא לא מית מבעירא דבני ישראל 7 עד חד ואתייקר יצרא דלבא דפרעה ולא פטר ית עמא : ויאמר ואמר יי למשה 8 ולאהרן סיבו לכון מלי חופנין קטם דקיק מן אתונא וידרקיניה משה לציית שמיא למיחמי פרעה : והיה ויהי לאבקא על כל 9 ירושלמי 9 שלבוקין : ארעא דמצראי ויהי על אינשא ועל בעירא לשחין סגי שלפוקין בכל ארעא דמצראי :

EXODUS. Cap. IX.

Targ. Jonathan B. Uziel *Hierosolymitanum.*

Et dixit Moses; Non rectum est facere sic; quoniam oves, quæ sunt abomi- 22
natio ipsorum Ægyptiorum, ex illis accipiemus & offeremus coram Domino Deo nostro: ecce si nos offeramus abominationem ipsorum Ægyptiorum coram ipsis, æquum est ut lapidibus nos obruant. Iter trium dierum 23
ibimus in desertum, & sacrificabimus oblationem festi diei coram Deo nostro, quemadmodum dixit nobis. Et dixit Pharao; Ego dimittam vos 24
ut sacrificetis coram Domino Deo vestro in deserto, solummodo ne longiùs abeatis: orate *etiam* pro me. Et dixit Moses; Ecce ego exeo à te, & orabo co- 25
ram Domino ut removeat mixturam feræ agrestis à Pharaone & servis ejus, & à populo ejus cras: saltem non addat ultra Pharao ut fallat, quominus dimittat populum ut sacrificet oblationem solennitatis coram Domino. Et egressus est Moses à conspectu Pharaonis, & oravit coram 26
Domino. Et fecit Dominus secundùm sermonem petitionis Mosis, & 27
removit colluviem feræ agrestis à Pharaone, & à servis ejus & à populo ejus: non relicta est una. Et aggravavit Pharao figmentum cordis sui 28
etiam hac vice, & non dimisit populum.

CAP. IX.

Dixit autem Dominus ad Mosem; Ingredere ad Pharaonem: & lo- 1
quere cum eo; Sic dicit Dominus Deus Judæorum, Dimitte populum meum ut colant coram me. Nam si renuis tu dimittere; & adhuc tu reti- 2
nes eos: Ecce plaga manus Domi- 3
ni erit nunc ita ut non fuerit, ut Hier. 3. *Concitata valde.*
sit in jumenta tua quæ in agro sunt,
in equis, asinis, camelis, bobus, & ovibus, mors fortis nimis. Et faciet Do- 4
minus miracula inter greges Israelitarum & inter greges Ægyptiorum: nec morietur de iis quæ sunt filiorum Israel quicquam. Et statuit Do- 5
minus tempus, dicendo; Cras faciet Dominus hanc rem in terra. Et 6
fecit Dominus hanc rem die altero, & mortuum est omne jumentum Ægyptiorum: & de jumentis filiorum Israel non est mortuum unum. Et 7
misit Pharao aliquos ad videndum, & ecce non mortuum erat ex jumentis filiorum Israel ne unicum quidem: sed aggravatum est figmentum cordis Pharaonis, & non dimisit populum. Et dixit Dominus Mosi & Aharoni; 8
Accipite vobis plenas volas vestras cineris tenuis ex fornace: & spargat ipsum Moses versus summitatem cœlorum ante conspectum Pharaonis. Et erit in pulverem super uni- 9
versam terram Ægypti: & erit super Hier. 9. *Tumores.*
hominem & super jumentum in
scabiem producentem pustulas in tota terra Ægypti.

Versio *Persica* cum Interpretatione *Latina.*

*وجدا كنم در روزآن اين مرزميني جشن آنچه قومي من استيده ابر آن بي بودن آنجا عرب بسبب 22
بداني كه من :: درميداني آن زمين *وبنهم خلاصي ميداني قومي من ومياني قومي تو بفردا باشد آن 23
نشاني آن اين *بكرد :: همچنين بيامد عرب كران بخانهي فرعه وخانهي بندكاني او ودرهمه زميني 24
مصر تباه شود آن زمين ازپيش آن عرب *بخواند فرعه بمشه وباهرن گفت بروبد ذبحت كنيد 25
بخداي شما درزمين *گفت مشه نه آراسته بكردن همچنين كه مكروهي مصريان ذبحت كنيم :: 26
خداي ايما اينك ذبحت كنيم مر مكروهي مصريان بچشماني ايشان ونه سنگسار كنند ايمارا *
راهي سه روزها برويم در بيابان وذبحت كنيم :: خداي ايما چون آنچه گويد بايما گفت فرعه 27 28
من بفرستم شمارا و ذبحت كنيد :: خداي شما در بيابان خاصه دور شدن نه دور شويد برفتن
نماز كنيد درسبب من *گفت مشه اينك من بيرون آيا از نزد تو ونماز كنم :: وبگردد آن 29
عرب از فرعه از بندگاني او واز قومي او فردا خاصه نه افزايد فرعه دروغ گفتن بمي فرستادن
مر آن قوم بذبحت كردن :: *بيرون آمد مشه از نزد فرعه نماز كرد :: *بگرد :: چون سخن 30 31
مشه بگردانند آن عرب از فرعه واز بندگاني او ونه باقي ماند يكه *گران كرد فرعه مر دلي او 32
نيز دربار آن اين ونه فرستاد مر آن قوم * * فصل نهم * *گفت :: بمشه بيا بفرعه 1
وسخن گوي باوهمچنين گفت :: خداي آن عبريان بفرست مر قومي من وعبادت كنند مرا *
*كه اگر ناكامي تو بفرستادن ونيز تو قوي گيرا در ايشان *اينك زخم :: بوده شوا در ومهي 2 3
تو آنچه در دشت در اسبها در خرها در شترها در گاو ودر گوسپند وبا گران بغايت *وجدا 4
كند :: مياني ومهي يسرال و مياني ومه مصريان ونه ميرد از همه بيسراني يسرال چيزي *بنهاد 5
:: وعده بگفتن فردا بكند :: آن سخن آن اين در زمين *بكرد :: مر آن سخن آن اين از ديگر روز 6
بمرد همه ومه مصريان واز ومهي يسراني يسرال نه مرد يكه *بفرستاد فرعه و اينك نه مرد از ومه 7
يسرال تا يكه گران شد دلي فرعه ونه فرستاد مر آن قوم * گفت :: بمشه و باهرن بستانيد بشما 8
پري مشتهاي شما دودي داش وپراكنند اويرا مشه بآن آسمان بچشمان فرعه * وباشد بگردد ابر 9
همه زميني مصر وباشد ابر آن آدم وابر آن چهارپا بآبلهي شكفته قفها درهمه زميني مصر*

Et separabo in die hoc terram Goshen 22
super quam consistit populus meus, ut non sit ibi colluvio insectorum: quapropter cognoscas quòd ego Dominus in medio terræ. Et ponam salu- 23
tem inter populum meum et populum tuum: cras erit signum hoc. Et 24
fecit Dominus sic: venit colluvio insectorum gravis in domum Pharoh, & domum servorum ejus, & in omnem terram Ægypti: adeo ut corrumperetur terra præ colluvione insectorum. Vocavit autem Pharoh ad 25
Mosheh & Aharon, dicens; Ite, sacrificate Deo vestro in terra. Dixit 26
Mosheh; Non decet facere sic: quia abominationem Ægyptiorum sacrificaremus Domino Deo nostro: en sacrificabimus abominationem Ægyptiorum in oculis eorum, & non lapidabunt nos? Viam trium dierum ibi- 27
mus in desertum, & sacrificabimus Domino Deo nostro quemadmodum dixerit nobis. Dixit Pharoh; Ego di- 28
mittam vos, & sacrificabitis Domino Deo vestro in deserto: veruntamen elongando non elongabitis eundo: orate pro me. Respondit Mosheh; Ecce 29
ego egredior à te, & orabo ad Dominum: et recedet colluvio insectorum à Pharoh, à servis ejus, et à populo ejus cras: tantummodò ne addat Pharoh mendaciũ proferre, non dimittendo populũ ad sacrificandũ Domino. Egres- 30
sus q; Mosheh à Pharoh, oravit Dominum. Et fecit Dñs secundùm verbum Mosheh: removit colluvionẽ insectorum à Pharoh, et à servis ejus: haud reliquum mansit unum. Grave 32
autem reddidit Pharoh cor suum etiam vice hâc, & non dimisit populũ.

CAP. IX.

Dixit Dominꝰ ad Mosheh, Ingre- 1
dere ad Pharoh, & loquere ei, Ita dixit Dominꝰ Deus Ebræorũ; Dimitte populũ meũ, ut serviant mihi. Quòd 2
si nolueris tu dimittere, et etiam tu fortitèr tenueris eos: Ecce plaga Dñi 3
existens fiet in grege tuo qui in agro, in equis, in asinis, in camelis, in bob⁹, et in ovibus, pestis gravis admodũ. Et 4
dividet Dominus inter gregẽ Israel & gregem Ægyptiorum: & non morietur ex omni inter filios Israel quicquam. Posuit Dominus statum 5
tempus, dicendo; Cras præstabit Dominus verbum hoc in terra. Præstitit 6
itaq; Dominꝰ verbũ hoc altero die: & mortuus est omnis grex Ægyptiorũ, at de gregibus filiorũ Israel non mortuũ est unũ. Misitq; Pharoh, et ecce 7
non erat mortuũ de gregibus Israel, usque unũ: & grave reddidit est cor Pharoh, neque dimisit populũ. Tum 8
dixit Dominꝰ ad Mosheh et Aharon; Tollite vobis plenitudinẽ pugnorũ vestrorũ fumi fornacis, et spargat eum Mosheh in cœlũ in oculis Pharoh. Eritque in pulverẽ super totam terrã 9
Ægypti: et erit super hominẽ ac super quadrupedem in pustulã efflorescentem tuberculis in tota terra Ægypti.

10 ויקחו ונסיבו ית קיטמא דאתונא וקמו לקדם פרעה וידק יתיה משה לצית
שמיא והוה שחין שלפוקין סגי באינשא ובבעירא : 11 ולא ולא יכילו אסטגנינייא
למיקם קדם משה מן קדם שיחנא ארום הוה מחת שיחנא באסטגנינייא ובכל
מצראי : 12 ויחזק ותקיף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון היכמא דמליל
יי עם משה : 13 ואמר ואמר יי למשה אקדים בצפרא ותיתעתד קדם פרעה
ותימר ליה כדנא אמר יי אלהא דיהודאי פטור ית עמי ויפלחון קדמי : 14 כי
בפעם ארום בזימנא הדא אנא שלח מחתא לך מן שמיא ותחיב ית כל
מחתי דמחיתך לליבך ובעבדך ובמן קדמי הנון משתלחין ולא מן
חרשיותא דבני נשא בגין דתינדע ארום ליית דדמי לי בכל ארעא : 15 כי ארום
כדון שדרית ית מחת גבורתי מן דינא הוא דמחיתי יתך ויית עמך במותא
ואשתציית מן ארעא : 16 ואולם ובדם בקושטא לא מן בגלל די נטייבא לך
קיימתיך אלא מן בגלל למחזייך ית חילי ומן בגלל דתתני שמי קדישא בכל
ארעא : 17 עודך עד כדון אנתְ מתרברב ירושלמי מחקיף :
בעמי בדיל דלא למיפטרינון : הנני
18 האנא מחית בעידן הדין למחר מן אוצרי שמיא ברדא תקיף לחדא דלא הוי
דכוותא במצרים מן יומא דאשתכללו אנשתא ועד כדון : 19 ועתה וכדון שדר
גנוש ית גיתך ויתְ כל דלך בחקלא כל אינשא ובעירא דאשתכח בחקלא ולא
יתכנוש לביתא וייחות עלויהון ברדא וימותון : 20 הירא איובדהוה דחיל מפתגמא דייי
מעבדוי דפרעה כנש ית עבדוי ויית גיתוי לנו ביתא : 21 ואשר ובלעם דלא שוי
לביה לפתגמא דייי ושבק ית עבדוי ויית גיתוי בחקלא : 22 ויאמר ואמר יי למשה
ארים ית ידך על ציית שמיא ויהי ברדא בכל ארעא דמצרים על אינשא ועל
בעירא ועל כל עיסבא דחקלא בארעא דמצרים : 23 ויט ואדים משה ית חוטריה
על ציית שמיא ויי יהב קלין וברדין ומצלהבא אישתא על ארעא ואחית יי ברדא
על ארעא דמצרים : 24 ויהי והוה ברדא ואישתא מתקפצא בגו ברדא תקיף
לחדא דלא הוה דכותיה בכל ארעא דמצרים מן עידן דהות לאומא ומלכו :
25 ויך ומחא ברדא בכל ארעא דמצרים ית כל דבחקלא מאינשא ועד בעירא ויית
כל עיסבא דחקלא מחא ברדא ויית כל אילנא דחקלא תביר ושדוש :

10 Et acceperunt cinerem fornacis, & surrexerunt in occursum Pharaonis, & sparsit ipsum Moses versùs summitatem cœlorum : & exorta
11 est scabies producens pustulas in hominibus & jumentis. Et non potuerunt astrologi stare coram Mose propter scabiem : quoniam erat
12 plaga scabiei in astrologis & in omnibus Ægyptiis. Et induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis, nec auscultavit illis : quemadmodum
13 loquutus erat Dominus cum Mose. Et dixit Dominus Mosi ; Surge manè, & statuas te coram Pharaone : & dicas illi ; Sic dixit Dominus Deus Judæorum ; Dimitte populum meum ut colant coram me.
14 Quoniam hac vice ego mitto in te plagam è cœlis, & reduces omnes plagas meas quibus te percussi ad cor tuum, & in servos tuos & in populum tuum, quòd à me immissæ sint, non autem à magia filiorum hominis : eò ut cognoscas, quòd non sit similis mihi in universa terra. Quum jam miserim plagam fortitudinis meæ, æquum
15 erat ut percuterem te & populum tuum morte, & perderem te è terra. Verùm profectò non ut benefaciam tibi in vita conservavi te,
16 sed ut videre faciam te robur meum : & ut narretur nomen meum sanctum in universa terra. Hactenus tu superbivisti in populum
17 meum, ut non dimitteres eos.
Ecce ego descendere facio hac vi- 18 Hieros. 17 *Obfirmatus.*
ce die craftina ex thesauris cœli
grandinem fortem valde : cui similis non fuit in Ægypto, à die quo conditi sunt homines ejus, ad hoc usque tempus. Et jam mitte, 19
congrega oves tuas, & quicquid habes in agro : omnes homines & jumenta, qui inventi fuerint in agris, & non fuerint collecti in domum, descendet super eos grando, & morientur. Job, 20
qui timuit à facie Domini inter servos Pharaonis, congregavit servos suos & pecora sua in medium domus. Balaam autem, qui 21
non appositi cor suum ad verbum Domini reliquit servos suos & pecora sua in agro. Et dixit Dominus Mosi ; Leva manum tuam 22
versus summitatem cœlorum, & erit grando in universa terra Ægypti : super homines, & super jumenta, & super omnem herbam agri in terra Ægypti. Et levavit Moses virgam suam versus summitatem cœlorum : 23
& dedit Dominus tonitrua & grandines & candentem ignem super terram : & descendere fecit Dominus grandinem super terram Ægypti. Et fuit grando, & ignis subsiliens in medio grandinis, fortis valde, cui non fuit similis in tota terra Ægypti, à quo tempore 24
fuit in populum & regnum. Et percussit grando in tota terra Ægypti quicquid erat in agro, ab homine usque ad jumenta : & 25
omnem herbam agri percussit grando, & omnem arborem agri fregit & eradicavit.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

10 *بستاندند مردوي آن داش بياستادند پيش فرعه بپراكند اويرا مشه بآن آسمان بود آبلهي
11 قفها شكفته درآدم و درچهارپا * و نه توانستند آن معبّران بايستادن پيش مشه از پيش آبله كه
12 بود آن آبله درمعبّران و درهمه مصريان * قوي كرد ؛؛ مردلي فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه
13 سخن گفت ؛؛ بمشه * گفت ؛؛ بمشه شب گير كن درباماد و بياست بپيش فرعه و بگوي باو
14 همچنين گفت ؛؛ خداي آن عبريان بفرست مر قومي من وعبادت كنند بمن * كه درباري آن
اين من فرستا مر همه زخمهاي من بدلي تو و در بندگاني تو و در قومي تو در سبب بداني كه
15 نيست چون من در همه آن زمين * كه اكنون فرستادم مر زخمي من و بزدم ترا و مر قومي
16 تو در وبا و نيست شدي از ان زمين * وليكن درسبب اين بياستانيدم ترا درسبب نمودن بتو مر
17 زوري من و بسبب حكايت كردن نامي من درهمه آن زمين * نيز تو كيرا در قومي من بي
18 فرستادن ايشانرا * اينك من بارانا چون وقت فردا تگرگي گران بغايت آنچه نبود چون او در مصر باز
روز بنياد نهاده آمد وتا اكنون * واكنون بفرست جمع كن مر رمهي تو و مر همه آنچه بتو در
19 دشت همه آن آدم و آن چهارپا آنچه يافته شود در دشت ونه جمع شود بآن خانه فرود آيد ابر ايشان
20 [آن تگرگ] و بميرند * آن ترسيد مر سخن ؛؛ از بندگاني فرعه بگريزانند مر بندگاني او و مر رمهي او
21 بآن خانها * وآنچه نه نهاد دلي او بسخن ؛؛ و بگذاشت مر بندگاني او و مر رمهي او در دشت *
22 * گفت ؛؛ بمشه ميل ده مر دستي تو ابر آن آسمان و باشد تگرگ در همه زميني مصر ابر آن آدم و ابر
23 آن چهارپا و ابر همه گياهي آن دشت در زميني مصر * ميل داد مشه مر عصاي [او] ابر آن آسمان
و ؛؛ بداد آوازها و تگرگ و روش كرد آتش بزمين ببارانند ؛؛ تگرگ ابر زميني مصر * بود تگرگ و آتش
24 ريانه ريا درميان آن تگرگ گران بغايت آنچه نبود چون او در همه زميني مصر از هنگام بنياد نهاده
25 آمد بقوم * بزد آن تگرگ در همه زميني مصر مر همه آنچه در دشت از آدم تا چهارپا و مر همه
گياهي آن دشت بزد آن تگرگ و مر همه درخت آن دشت بشكست *

Accipientes igitur *fumum fornacis,* 10
steterunt coram Pharaone : tum spargente eum Mosheh in cœlum, fuit pustula tuberculis efflorescens in homine et in quadrupede. Et non potue- 11
runt harioli stare coram Mosheh præ pustula : fuit enim pustula super hariolos, & super omnes Ægyptios. Robo- 12
ravit autem Dominus cor Pharaonis, et non auscultavit eis, quemadmodum locutus fuerat Dominus ad Mosheh. Dixitq; Dominus ad Mosheh ; Antelucùlò surge manè, & sta coram Pha- 13
raone, & dic ei, Ita dixit Dominus Deus Ebræorum ; Dimitte populum meum ut serviant mihi : Quoniam 14
vice hâc ego missurus sum omnes plagas meas in cor tuum, & in servos tuos, & in populum tuum : ut scias quòd non est sicut ego in tota terra. Nunc enim misi plagâ meam, & per- 15
cutiam te ac populũ tuũ peste, et annihilaberis è terra. Verùm enimverò 16
pro causa hac constitui te, causâ ostendendi tibi fortitudinem meam, & causâ enarrandi nomen meum in universa terra. Etiam tu tenes po- 17
pulum meum non dimittendo eos ? En ego pluiturus sum juxta hoc 18
tempus cras, grandinẽ gravẽ admodùm, cujus non fuit similis in Ægypto à die quo fundata est & usque nunc. Jam ergò mitte, congrega greges 19
tuos & omne quod est tibi in agro : omnis homo & quadrupes qui invent⁹ fuerit in agro, & non collect⁹ fuerit in domum, descendet super eos grando, & morientur. Qui itaque 20
timuit verbũ Domini è servis Pharoh, fugere fecit servos suos & greges suos in domos. Qui verò non 21
apposuit cor suum ad verbum Domini, reliquit quidem servos suos & greges suos in agro. Et di- 22
xit Dominus ad Mosheh ; Extende manum tuam versùs cœlum, eritque grando in tota terra Ægypti super hominem & quadrupedem, & super omnem herbam agri in terra Ægypti. Extendit igitur Mosheh vir- 23
gam suam versùs cœlum, & Dominus dedit voces & grandinem, & gressũ fecit ignis super terrã, pluitq; Dominus grandinem super terram Ægypti. Fuit grando, & ignis 24
flammam exerens in medio grandinis, gravis valdè, cujus non fuit similis in tota terra Ægypti à tempore quo fundata fuit in gentem. Et 25
percussit grando in tota terra Ægypti omne quod in agro, ab homine usque ad quadrupedem : & omnem herbã agri percussit grando, omnémque arborem agri confregit.

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

רק לְחוֹד בְּאַרְעָא דְגשֶׁן דְתַמָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא הֲוָה בַּרְדָא׃ וישלח וְשָׁדַר פַּרְעֹה 26
27 פּוּלִין לְמִקְרֵי לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר לְהוֹן חֲבִירַת בִּזְמְנָא הָדֵא יְדַעִית דַּיְיָ הוּא
28 אֱלָהָא זַכָּאָה וּבְרֵם אֲנָא וְעַמִּי חַיָּבִין בְּכָל מַחְתָּא וּמַחְתָּא׃ העתירו צַלּוּ קֳדָם יְיָ
29 וִיהֵי סַגֵּי קֳדָמוֹי מִלְמֶהֱוֵי קָלִין דְּלְוּט מִן קֳדָם יְיָ וּבַרְדָּן וְאֶפְטוֹר יַחְכּוֹן וְלָא תּוֹסְפוּן
לְאִתְעַכָּבָא׃ ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ מֹשֶׁה בְּמִפְּקִי מְסִטְּ לְקָרְתָּא אֶפְרוֹס יָת יְדַי בְּצַלּוֹ 29
קֳדָם יְיָ קָלַיָּא יִתְמַנְעוּן וּבַרְדָּא לָא יְהֵי חוּב מִן בְּגַלָּל דְּתִנְדַּע אֲרוּם דַּיְיָ הִיא אַרְעָא׃
30 ואתה וְאַנְתְּ וְעַבְדָּךְ חַכֵּימִית אֲרוּם עַד לָא תִּפְּטָרוּן עֲמָא תְּהוֹן דַּחֲלִין מִן קֳדָם יְיָ
31 אֱלֹהִים׃ והפשתה וְכִתְנָא וְסַרְתָּא לָקוּן 31 ירושלמי וְכִתְנָא הֲוָת גַּבְעוֹלִין
32 אֲרוּם סַרְתָּא הֲוָת בְּסִירָא וְכִיחֲנָא וְאַתַּרַת נִצָּה׃
עָבַד פּוֹקְלִין׃ והחטה וְחִטְּיָא וְכוּסְמֶת 32
33 לָא לְקוּן אֲרוּם מְלַּת הֵינִין׃ ויצא וּנְפַק מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מְלַּת פַּרְעֹה מְסִטְּ לְקָרְתָּא
וּפָרַס יְדוֹי בְּצַלּוֹ קֳדָם יְיָ וְאִתְמְנְעוּ קָלִין דְּלְוּט וּבַרְדָּא וּמְטָרָא דַּהֲוָה נָחִית לָא מְטָא
34 עַל אַרְעָא׃ וירא פַּרְעֹה וַחֲמָא פַּרְעֹה אֲרוּם אִתְמְנַע מְטָרָא וּבַרְדָּא וְקָלַיָּא דְּלְוּט
35 פְּסִקוּ וְאוֹסִיף לְמֶחֱטֵי וְיַקְרֵיהּ לְיִצְרָא דְּלִבֵּיהּ הוּא וְעַבְדּוֹי׃ ויחזק וְאִיתְקַף יִצְרָא
דְּלִבָּא דְּפַרְעֹה וְלָא פְּטַר יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְמַלֵּיל יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה׃

פ פ פ ׀

ויאמר ׀ אל משה וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לְוָת פַּרְעֹה אֲרוּם אֲנָא יַקִּירִית יָצִרָא 1
דְּלִבֵּיהּ וְיָצִרָא דְּלִבְּהוֹן דְּעַבְדּוֹי מִן בְּגַלָּל לְשַׁוָּאָה אָתָוָתַי אִלֵּין בֵּינֵיהוֹן׃ ולמען וּמִן בְּגַלָּל 2
דְּתִסַּנֵּי בִּמְשָׁמְעֵי בְּרָךְ וּבַר בְּרָךְ יָת נִיסָן דְּעַבְדִית בְּמִצְרַיִם וְיָת אָתָוָתַי דְּשַׁוִּיתִי בְּהוֹן
וְתִנְדְּעוּן אֲרוּם אֲנָא הוּא יְיָ׃ ויבא וְעָאל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְוָת פַּרְעֹה וַאֲמָרוּ לֵיהּ 3
כִּדְנָא אֲמַר יְיָ אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל עַד אֵימָת מְסָרֵב אַנְתְּ מִן לְמִתְּבְּנָעָא מִן קֳדָמַי
פְּטוֹר יָת עַמִּי וְיִפְלְחוּן קֳדָמַי׃ כי אם אֲרוּם אִין יֵשׁ מְסָרֵב אַנְתְּ לְמִפְטוֹר יָת 4
עַמִּי הָא אֲנָא מַיְתֵי מְחַר גוּבָא בִּתְחוּמָךְ׃ וכסה וַיְחַפֵּי יָת חֲזוֹנָא דְאַרְעָא וְלָא 5
יְהֵוִי יְכִיל לְמֶחֱמֵי יָת אַרְעָא וְיֵשֵׁיצִי יָת שְׁאָר שֵׁיזְבוּתָא דְאִשְׁתְּאַרַת לְכוֹן מִן בַּרְדָא
וְיֵשֵׁיצִי יָת כָּל אִילָנָא דְיַצְמַח לְכוֹן מִן חַקְלָא׃ ומלאו וְיִתְמְלוֹן בָּתָּךְ וּבָתֵּי כָל 6
עַבְדָּךְ וּבָתֵּי כָל מִצְרָאֵי דְּלָא חֲמוֹן אֲבָהָתָךְ וְאֲבָהָת אֲבָהָתָךְ מִן יוֹם מְהֲוֵיהוֹן עַל
אַרְעָא עַד יוֹמָא הָדֵין וְאִתְפְּנִי וּנְפַק מִלְּוָת פַּרְעֹה׃

Tantùm in terra Goſen, in qua erant filii Iſrael, non fuit grando. Et 26
miſit Pharao aliquos ad vocandum Moſen & Aharonem, & dixit eis; 27
Peccavi hac vice: novi quod Dominus ſit Deus juſtus, & certè ego & populus meus rei in unaquaque plaga. Orate coram Domino, ut ſit 28
ſatis coram ipſo, neque ultra ſint tonitrua maledictionis à facie Domini, nec grandines: & dimittam vos, nec ampliùs moram facietis. Et dixit 29
illi Moſes; Cum exiero proximè civitatem, expandam manus meas in oratione coram Dño: tonitrua ceſſabunt, & grando non erit rurſus, eò ut ſcias quod Domini ſit terra. Tu verò & ſervi tui, ſcio quòd 30
antequam dimittetis populum, timebitis à facie Dñi Dei. Et linum & hor- 31
deum percuſſa ſunt: quoniam hordeum ſpicatum erat, & linum fece- Hieroſ. 31. *Linum autem erat*
rat calamos. Sed triticum & ſpelta 32 *folliculos* producens, *nam dejecerat*
non percuſſa ſunt: quoniam ſerotina *florem ſuum.*
erant. Et egreſſus eſt Moſes & Aaron 33
à Pharaone juxta civitatem, & expandit manus ſuas in oratione coram Domino: & cohibita ſunt tonitrua maledictionis, & grando & pluvia, quæ deſcendebat, non pervenit uſque ad terram. Et vidit Pharao, 34
quòd cohibita eſſet pluvia & grando, & tonitrua maledictionis ceſſâſſent, & addidit peccare: aggravavitque figmentum cordis ſui ipſe & ſervi ejus. Et induratum eſt figmentum cordis Pharaonis, & non dimi- 35
ſit filios Iſrael: quemadmodum loquutus erat Dominus per manum Moſis.

SECT. XV.

CAP. X.

DEinde dixit Dominus Moſi; Ingredere ad Pharaonem: quoniam 1
ego aggravavi figmentum cordis ejus, & figmentum cordis ſervorum ejus, ut ponam ſigna mea iſta inter eos. Et ut narrentur in auditu 2
filii tui & nepotis tui miracula, quæ ego feci in Ægypto, & ſigna mea quæ poſui in ipſis: ut ſciatis quòd ego ſim Dñs. Et ingreſſus 3
eſt Moſes & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt illi; Sic dicit Dñs Deus Iſrael; uſque quo renuis tu humiliare te coram me? dimitte populum meum, ut colant coram me. Quoniam ſi renuis tu dimittere 4
populum meum, ecce ego adduco cras locuſtam in terminis tuis. Et 5
operiet aſpectum terræ, ut non poſſit videri terra: & perdet reſiduum evaſionis, quod relictum eſt vobis à grandine, & perdet omnem arborem quæ germinat vobis ex agro. Et replebuntur domus tuæ, & do- 6
mus omnium ſervorum tuorum, & domus omnium Ægyptiorum: quales non viderunt patres tui, & patres patrum tuorum, à die quo ipſi fuerunt ſuper terram, uſque ad diem hunc: & avertit ſe, & egreſſus eſt à Pharaone.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

26 * خاصه در زميني جشن آنجا بسراني يسرائيل نه بود تگرگ * بفرستاد فرعه بخواند بمشه و اهرن
27
28 گفت بايشان خطا كردم آن اين بار آن صالح و من و قومي من ظالمان * نماز كنيد بي و بس
29 از بودن آوازها خداي و تگرگ و بفرستم شمارا و نه افزاييد بايستادن * گفت باو مشه چون بيرون
شدني من مر آن شهر بگسترانم مر كفاني من بي آن آوازها باز استند و آن تگرگ نه باشد تيز
30 بسبب بداني كه بي آن زمين * و تو و بندگاني تو بدانستم كه پيش بترسيد از پيش بي خدا *
31 32 * و آن كتان و آن جو زده شد كه آن جو تر خوشه و آن كتان گل آورد * و آن گندم و آن
33 گور گندم نه زده شدند كه غليفان ايشان * بيرون آمد مشه از نزد فرعه مر آن شهر بگسترد
34 كفاني او بي باز استادند آن آوازها و آن تگرگ و باران نه ريخته شد بزمين * بديد فرعه كه باز
35 استاد آن باران و آن تگرگ و آن آوازها بيافزود بخطا كردن گران كرد دلي او و بندگاني او * قوي
شد دلي فرعه و نه فرستاد مر بسراني يسرال چون آنچه سخن گفت بي بدستي مشه *

* فصل دهم * * گفت بي بمشه بيا بفرعه كه من گران كردم مر 1
دلي او و مر دلي بندگاني او بسبب نهادن من نشانهاي من اينان در ميداني او * و بسبب حكايت 2
كني درحضوري پسري تو و پسر پسري تو مر آنچه بكردم درمصر و مر نشانهاي من آنچه
بنهادم در ايشان و بدانيد كه من بي * بيامد مشه و اهرن بفرعه گفتند باو همچنين گفت 3
بي خداي آن عبريان تا كي نا كام بودي برنجه شدن از پيش من بفرست مر قومي من و عبادت
كنند بمن * كه اگر نا كامي تو بفرستادن مر قومي من اينك من آورا فردا ملخ در حدّي تو 4
* بپوشد مر لوني آن زمين و نه تواند بديدن مر آن زمين و بخورد مر باقي آن خلاص شده آن باقي 5
مانده بشما ازان تگرگ و بخورد مر همه آن درخت آن روييده بشما ازان دشت * و پر شوند خانهاي 6
تو و خانهاي همه بندگاني تو و خانهاي همه مصريان آنچه نه ديدند پدراني تو و پدراني پدراني تو
از بودن ايشان ابر آن زمين تا آن روزي آن اين روي كرد و بيرون آمد از نزد فرعه *

Tantùm in terra Goſhen, ubi erant filii Iſrael, non fuit grando. Mittens itaque Pharoh vocavit Moſheh & Aharon, dixitq; illis; Peccatum perpetravi hâc vice: Dominus juſtus eſt, at ego & populus meus impii. Orate Dominum, & ſatis ſit, ut non ſint voces Dei & grando, & dimittam vos, neque adjicitis hic conſiſtere. Dixit ei Moſheh; Cùm egreſſus fuero urbem, expandam palmas meas ad Dominum, ut voces ceſſent, & grando ne ſit ultrà: ut cognoſcas quòd Domino eſt terra. Tu autem & ſervi tui, novi quòd antè timetis à conſpectu Domini Dei. Et linum & hordeum percuſſa ſunt: quia hordeum erat humidum in ſpica, & linum flores edidit. Triticum verò & ſpelta non percuſſa ſunt, quòd cooperta eſſent. Egreſſus itaque Moſheh à Pharoh ex urbe, expandit palmas ſuas ad Dominũ, & ceſſârunt voces & grando, & pluvia non eſt effuſa ſuper terram. Videns autem Pharoh quod ceſſâſſet pluvia, & grando, & voces, addidit peccare, aggravavitq; cor ſuum, & ſervi ejus. Et roboratum eſt cor Pharoh, neque dimiſit filios Iſrael, quemadmodum locutus fuerat Dominus per manum Moſheh.

CAP. X.

DIxitq; Dominus ad Moſheh; Ingredere ad Pharoh: quia ego aggravavi cor ejus, & cor ſervorum ejus, ut ponerem ſigna mea hæc in medio ejus, & ut narres in præſentia filii tui, & filii filii tui, quæ fecerim in Ægypto, & ſigna mea quæ poſui in eis: ciatiſque quòd ego Dominus. Et ingreſſi Moſheh & Aharon ad Pharoh, dixerunt ei, Sic dixit Dominus Deus Ebræorum; uſque quò renues affligi coram me? dimitte populum meum ut ſerviant mihi. Quòd ſi renueris tu dimittere populum meum, ecce ego adducturus ſum cras locuſtam in terminum tuum: Operiétque ſuperficiem terræ, & non poterit quiſquam videre terram: & comedet reliquum quod ſalvum eſt, reliquum manens vobis à grandine: comedet quoque omnem arborem creſcentem vobis ex agro. Et implebuntur domus tuæ, & domus ſervorum tuorum, ac domus omnium Ægyptiorum: quod non viderunt patres tui, et patres patrum tuorum à quo extiterunt ſuper terram uſque ad diem hanc. Vertènſq; ſe, egreſſus eſt à Pharoh.

שמות י

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויאמרו עבדי פרעה עד אימת יהי דין גברא לנא לתקלא פטור ית גבריא 7
ויפלחון קדם יי אלההון העד כדון לא חכימת ארום על ידוי עתידא למובדא
ארעא דמצרים: וישוב ופקיד לאחותבא ית משה וית אהרן לות פרעה ואמר 8
להום אזילו פלחו קדם יי אלהכון מן ומן הינון דאזלין: ואמר משה 9
בטלינא ובסבנא נזיל בברנא ובברהטנא נזיל בענגא ובתורנא נזיל ארום חגא קדם
יי לנא: ויאמר להון יהי כדין מימרא דיי בסעדכון כמא דאפטור יתכון ויית 10
טפלכון חמו ארום לתקלא בישא היא לכון לקביל אפיכון באורחכון דתהלכון עד
זמן די תמטון לבית אתר משרויכון: לא כן לא כמה דאתון סברין אלהן איזילו 11
כרון גוברייא ופלחו קדם יי ארום יתיה אתון בעאן ותריך יתהון מלות אפי פרעה:
ויאמר יי למשה ארים ית ידך על ארעא דמצרים בדיל גובא ויסק על ארעא 12
דמצרים וישיצי ית כל עיסבא דארעא ית כל מה די שייר ברדא: ויט ואדים משה 13
ית חוטריה על ארעא דמצרים ויי דבר רוח קידומא בארעא כל יומא ההוא וכל
ליליא צפרא הוה ורוח קידומא נטל ית גובא: ויעל וסליק גובא על כל ארעא 14
דמצרים ושרא בכל תחום מצרים תקיף לחדא קדמוי לא הוה כדין קשין גובא
דכוותיה ובתרוי לא עתיד דיהי כן: ויכס ית חזוונא דכל ארעא עד די 15
חשוכת ארעא וישיצי ית כל עיסבא דארעא ית כל פירי אילנא די שייר ברדא ולא
אשתייר כל ירוק באילנא ובעיסבא דחקלא בכל ארעא דמצרים: וימהר ואוחי פרעה 16
ושדר פוגין למקרי למשה ולאהרן ואמר חבית קדם יי אלהכון ולכון: ועתה
וכדון שבוק בדון חובי לחוד זמנא הדא ובעלו קדם יי ויעדי מיני לחוד ית מותא 17
הדין: ויצא ונפק מלות פרעה ובעי קדם יי: ויהפך ואהפך יי ית רוחא מתערבא 18 19
תקיף לחדא ונטל ית גובא ומלקיה לימא דסוף לא אשתייר גובא חד בכל תחום
מצרים ואפילו מה דמלחון בסניא לצרוך מיכלהון נשא הינון רוח מערבא ואולו:
ותוקף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא פטר ית בני ישראל: ויאמר ואמר 20 21
יי למשה ארים ית ידך על
שמיא ויהי חשוכא על ארעא דמצרים
בקריצתא ויערי בקדמתא חשוך ליליא:

ירושלמי 21 ויהון מסמשין בחשוכא:

Et dixerunt servi Pharaonis; usque quo erit nobis hic homo in offendiculum? dimitte viros istos, ut colant coram Domino Deo suo: adhuc non scis, quod per manus ejus futurum sit ut pereat terra Ægypti? Et jussus est ut reduret Moses & Aharon ad Pharaonem, & dixit illis; Ite servite coram Domino Deo vestro: quinam autem sunt qui abibunt? Et dixit Moses; Cum pueris nostris & senibus nostris ibimus; cum filiis nostris, & filiabus nostris ibimus; cum ovibus nostris & cum bobus nostris ibimus; quoniam solennitas *est* coram Domino nobis. Et dixit illis; Sit similiter sermo Domini vobis auxilio quemadmodum dimittam vos & parvulos vestros: videte quod in offendiculum malum sit vobis è regione facierum vestrarum, in semita vestra qua ambulatis, usque ad tempus quo pervenietis in domum loci habitationis vestræ. Non quemadmodum vos putatis, sed ite nunc viri, & colite coram Domino; quoniam ipsum vos quæritis: & ejecit eos à facie Pharaonis. Et dixit Dominus Mosi; Attolle manum tuam super terram Ægypti pro locusta, ut ascendat super terram Ægypti: & perdat omnem herbam terræ, quicquid reliquum fecit grando. Et extulit Moses virgam suam super terram Ægypti, & adduxit Dominus ventum orientalem in terram toto illo die & tota nocte: & mane facto attulit ventus ille locustam. Et ascendit locusta super totam terram Ægypti, ac mansit in omni termino Ægypti, gravis valdè, ante eam non fuit sic gravis locusta illi similis, & post eam non futurum est sic. Et texit aspectum totius terræ, donec obtenebrata est terra, & perdidit omnem herbam terræ & omnes fructus arboris, quos reliquerat grando: nec relictus est ullus viror in arbore & in herbâ agri in universa terra Ægypti. Et festinavit Pharao, & misit aliquos ad vocandum Mosem & Aaronem: & dixit; Peccavi coram Domino Deo vestro & vobis. Et nunc condona nunc peccatum meum tantùm hac vice, & orate coram Domino ut auferat à me tantùm hanc mortalitatem. Et exiit à Pharaone, & oravit coram Domino. Et convertit Dominus ventum ab occidente vehementem valde, & abstulit locustam, & projecit eam in mare caricosum: non relicta est locusta una in universo termino Ægypti; & etiam quas saliverant in vasis pro necessitate cibi sui, abstulit eas ventus occidentalis, & abierunt. Et induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis, neque dimisit filios Israel. Et dixit Dominus Mosi; Extollo manum tuam versus summitatem cœlorum, & erunt tenebræ super terram Ægypti in aurora, at recedent prius tenebræ noctis.

Hierof. 21 *Et palpabunt in tenebris.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

7 * گفتند بندگاني فرعه باو تا کي باشد اين بايما بطلبت بفرست مردمان وعبادت کنند مر
8 يه خداي ايشان هاپيش بداني که گم شد مصر * باز گشته آمد مر موسه و مر اهرن بفرعه گفت
بايشان برويد عبادت کنيد مر يه خداي شما که وکه آن روان * گفت موسه در کودکاني ايما و
9 در پيراني ايما برويم در پسراني ايما ودر دختراني ايما درگوسفندي ايما ودر گاوي ايما برويم
که حجي يه بايما * گفت بايشان باشد همچنين يه اوازي شما چون آنچه بفرستم شمارا و مر
10 طفلاني شما ببينيد که بد مقابلي روي شما * نه همچنين برويد اکنون آن مردان وعبادت
11 کنيد مر يه که آنرا شما طلب کنان برانند ايشانرا از نزد روي فرعه * گفت يه بموسه ميل کد
12 دستي تو ابر زميني مصر در ملخ وبرآيد ابر زميني مصر وبخورد مر همه گياهي آن زميين مر
13 همه آنچه باقي گذاشت آن تگرگ * ميل داد موسه مر عصاي او ابر زميني مصر و يه برآيانيد بادي
مشرقي در زميين همه آن روز آن او وهمه آن شب آن بامداد بود وبادي آن مشرق برداشت مر
14 آن ملخ * بر آمد آن ملخ ابر همه زميني مصر فرود آمد درهمه حدّي مصر گران بغايت
15 پيش او نه بود همچنين ملخ وپسي [او] نه باشد همچنين * بپوشيد مر روي همه آن زميين
وتاريك شد آن زميين وبخورد مر همه گياهي آن زميين ومر همه برّي آن درخت آنچه باقي گذاشت
آن تگرگ ونه باقي ماند هيچ سبزي دردرخت ودرگياهي آن دشت درهمه زميني مصر *
16 * شتاب کرد فرعه بخواندن بموسه و باهرن گفت خطا کردم يه خداي شما وبشما *
17 * واکنون ببخش اکنون [خطاء من] خاصه اين بار و نماز کنيد يه خداي شما وبگرداند از
18 بالاي من خاصه مر آن مرگي آن اين * بيرون آمد از نزد فرعه ونماز کرد يه *
19 * بگرداند يه بادي مغرب قوي بغايت برداشت مر آن ملخ بزد اورا بدرياي سوف نه
20 باقي ماند ملخ يکه در همه حدّي مصر * قوي کرد يه مر دلي فرعه ونه فرستاد مر
21 بسراني يسرال * گفت يه بموسه ميل ده مر دستي تو ابر آن آسمان وباشد تاريکي ابر زميني
مصر بپرمسد تاريکي *

Dixerunt servi Pharoh ad eum; usque quò erit iste nobis in laqueum? Dimitte homines, & servient Domino Deo ipsorum: num antè scies quòd periit Ægyptus? Et *reversus* 8 *Mosheh & Aharon ad Pharoh, dixit iis; Ite, servite Domino Deo vestro: qui* autem *& qui ituri sunt? Dixit Mosheh; Cum puerulis nostris* 9 *& cum senibus nostris ibimus: cum filiis nostris atque filiabus nostris, cum ovibus nostris & cum bobus nostris ibimus: quia festum Domini est nobis. Respondit eis; Sit ita* 10 *Dominus vobiscum, quemadmodum dimittam vos & infantes vestros: videte quòd malum est coram facie vestra. Non sic, ite nunc viri &* 11 *servite Domino: nam illud requiritis. Expulitque eos à facie Pharoh. Et dixit Dominus ad Mosheh; Inclina manum tuam super terram* 12 *Ægypti pro locusta: & ascendat super terram Ægypti, & comedat omnem herbam terræ, omne scilicet quod reliquit grando. Inclinavit itaque Mosheh virgam suam* 13 *super terram Ægypti, & Dominus adduxit ventum Orientalem in terrâ totâ die illâ, & totâ nocte: quum mane fuit, ventus Orientalis elevavit locustam. Et ascendit locusta super* 14 *omnẽ terrã Ægypti, descenditque in omni termino Ægypti, gravis valdè: ante illam non fuit hujusmodi locusta, & post illã non erit hujusmodi. Operuit superficiem universæ terræ,* 15 *& tenebrosa facta est terra: comeditque omnem herbam terræ, omnémque fructum arboris quem reliquit grando: neque reliquum mansit ullum viride in arbore, & in herba agri, in tota terra Ægypti. Tum festinavit Pharoh vocare Mosheh & Aharon, & dixit; Peccavi in Dominũ Deum vestrum et* 16 *in vos: Jam verò condona nunc peccatũ meum tantùm hac vice, & orate Dominum Deum vestrum ut* 17 *avertat de super me tantummodò mortem hanc. Ergressus est à Pharoh, & oravit ad Dominum. Con-* 18 19 *vertitque Dominus ventum Occidentalem fortem valdè, & sustulit locustam, impulitque illam in mare Suph: haud reliqua mansit locusta una in toto termino Ægypti. Et ro-* 20 *boravit Dominus cor Pharoh, neq; dimisit filios Israel. Dixitque Do-* 21 *minus ad Mosheh; Extende manum tuam versus cœlum, eruntque tenebræ super terrã Ægypti, & palpabit AEgyptius tenebras.*

וּשְׁט֣וֹ מֹשֶׁ֗ה אֶת־יָדוֹ֙ עַל־צִ֣ית שְׁמַ֔יָּא וַהֲוָ֣ה חֲשׁ֔וֹךְ דְּקְבִ֖יל בְּכָ֣ל אַרְעָ֣א דְמִצְרַ֑יִם 22
חֲלָ֣תָא יוֹמִ֔ין׃ לֹא־רָא֥וּ אִישׁ֙ אֶת־אָחִ֔יו וְלֹא־קָ֥מוּ אִ֖ישׁ מֵאֲתָרֵ֑יהּ חֲלָ֣תָא 23
יוֹמִ֔ין וּלְכָ֖ל בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל הֲוָ֥ה נְהוֹרָ֖א לְמִקְבּ֣וֹר רַשִׁיעַ֑יָּא דִּיבֵ֣ינֵיהוֹן דְּמִיתַ֔ן וְזַכָּאֵ֖יָא
לְמֶעְסוֹק בְּמִצְוָתָ֥א בְּמוֹחֲבָנֵיהוֹן׃ וַיִּקְרָ֣א וּבְסוֹף֩ חֲלָ֨תָא יוֹמִ֜ין קָרָ֣א פַרְעֹ֗ה לְמֹשֶׁה֙ 24
וְאַהֲרֹ֔ן וַיֹּ֕אמֶר לְכ֥וּ עִבְד֖וּ אֶת־יְהוָ֑ה רַ֚ק צֹאנְכֶ֣ם וּבְקַרְכֶ֔ם יֻצָּ֖ג גַּ֣ם טַפְּכֶ֣ם יֵלֵ֔ךְ
וַיֹּ֣אמֶר מֹשֶׁ֔ה גַּם־אַתָּ֥ה תִתֵּֽן־בְּיָדֵ֖נוּ זְבָחִ֣ים וְעֹלֹ֑ת וְעָשִׂ֖ינוּ לַיהוָ֥ה אֱלֹהֵֽינוּ׃ 25
וְגַם־מִקְנֵ֖נוּ יֵלֵ֣ךְ עִמָּ֑נוּ לֹא־תִשָּׁאֵ֥ר פַּרְסָ֖ה כִּ֣י מִמֶּ֗נּוּ נִקַּ֞ח לַעֲבֹ֤ד אֶת־יְהוָה֙ 26
אֱלֹהֵ֔ינוּ וַאֲנַ֣חְנוּ לֹא־נֵדַ֔ע מַה־נַּעֲבֹ֥ד אֶת־יְהוָ֖ה עַד־בֹּאֵ֥נוּ שָׁ֖מָּה׃ וַיְחַזֵּ֣ק יְהוָ֔ה אֶת־לֵ֖ב פַּרְעֹ֑ה וְלֹא־אָבָ֥ה 27
לְשַׁלְּחָֽם׃ וַיֹּ֥אמֶר לוֹ֙ פַּרְעֹ֔ה לֵ֥ךְ מֵעָלַ֖י הִשָּׁמֶ֣ר לְךָ֑ אַל־תֹּ֥סֶף רְא֖וֹת פָּנַ֑י כִּ֗י 28
בְּי֛וֹם רְאֹתְךָ֥ פָנַ֖י תָּמֽוּת׃ וַיֹּ֣אמֶר מֹשֶׁ֔ה כֵּ֥ן דִּבַּ֖רְתָּ לֹ֣א אֹסִ֥ף ע֖וֹד רְא֥וֹת פָּנֶֽיךָ׃ 29

ירושלמי 28 וַאֲמַר לֵיהּ֙ פַּרְעֹ֔ה זִיל מֵעֲלַ֖וַי אִזְדְּהַר בָּךְ דְּלָ֣א יִתְקוֹף֩ רוּגְזִ֨י בָּךְ לְמֵימַר֙ הֲלָ֣א מִלַּ֔יָּא קַשְׁיָתָ֥א הָאִלֵּ֖ין דְּאַתְּ֣ אֲמַ֑ר לִ֣י בְּרַ֔ם צַבְּי֥ הוּא֙ דְּלָ֣א לְמִמּ֔וּת וְלָ֣א לֶהֱוֵ֔י שְׁמַ֖ע לְמִלָּךְ֙ אִזְדְּהַ֣ר דְּלָ֣א יִתְקוֹף֩ רוּגְזִ֨י בָּךְ֙ וְאֶסְסוֹר֙ יָתָךְ֙ בֵּ֣ין יְדֵיהוֹן דְּעַמָּ֥א הָאִלֵּ֖ין דְּתִבְעוּ֙ יָת֣ נַפְשָׁ֔ךְ לְמִקְטוֹל יָתָ֑ךְ׃ 29 וַאֲמַ֥ר מֹשֶׁ֖ה קוּשְׁטָ֥א מַלֶּלְתָּ֛א מְבַשַּׁ֥ר אֲנָ֖א מִן־וְמָנָ֣א קַדְמָ֑יָא עַד־דַּאֲנָ֣א יָתֵ֔ב בְּמִדְיָ֔ן אֲרוּם֙ מִיתוּ֙ כָּל־גַּבְרַיָּ֣א דְּהָווּ֙ חָבְעִ֣ין יָת־נַפְשִׁ֔י לְמִקְטוֹל֙ לָ֣א מִן־סוֹף֙ דַּהֲוֹ֣ה לָ֔ךְ רַחֲמִ֖ין דַּהֲוִ֣ינָא מְצַלֵּ֣י עֲלָ֑ךְ וּמְחָתָ֣א מַחְכְּלַ֔יָּא בְּרַ֖ם מְחָתָ֥א עֲשִׂ֛ירָא הֲוָ֥ה לְפַרְעֹ֖ה מִן־בָּרְךָ֑ וַאֲמַ֥ר לֵיהּ֙ מֹשֶׁ֔ה יָאוּת֙ בְּרִ֣ין קוּשְׁטָ֔א מַלֶּלְתָּ֖א לָ֣א אוֹסִ֣יף עוֹד֙ לְמֶחֱמֵ֣י סְבַר־אַפָּ֔ךְ׃

יא

וַיֹּ֣אמֶר יְהוָ֣ה׀ אֶל־מֹשֶׁ֗ה עוֹד֙ נֶ֣גַע אֶחָ֔ד אָבִ֖יא עַל־פַּרְעֹ֣ה וְעַל־מִצְרַ֑יִם 1
אַחֲרֵי־כֵ֗ן יְשַׁלַּ֤ח אֶתְכֶם֙ מִזֶּ֔ה כְּשַׁלְּח֥וֹ כָלָ֖ה גָּרֵ֥שׁ יְגָרֵ֛שׁ אֶתְכֶ֖ם מִזֶּֽה׃ דַּבֶּר־נָ֣א 2
בְּאָזְנֵ֣י הָעָ֔ם וְיִשְׁאֲל֣וּ אִ֔ישׁ מֵאֵ֖ת רֵעֵ֑הוּ וְאִשָּׁ֕ה מֵאֵ֥ת רְעוּתָ֖הּ כְּלֵ֥י כֶ֖סֶף וּכְלֵ֥י זָהָֽב׃ 3
וַיִּתֵּ֨ן יְהוָ֜ה אֶת־חֵ֣ן הָעָ֗ם בְּעֵינֵי֙ מִצְרָ֔יִם גַּם־הָאִ֥ישׁ מֹשֶׁ֛ה גָּד֥וֹל מְאֹ֖ד בְּאֶ֣רֶץ 4
מִצְרַ֑יִם בְּעֵינֵ֣י עַבְדֵ֣י פַרְעֹ֔ה וּבְעֵינֵ֖י הָעָֽם׃ וַיֹּ֣אמֶר מֹשֶׁ֔ה כֹּ֥ה אָמַ֖ר יְהוָ֑ה 5
כַּחֲצֹ֣ת הַלַּ֔יְלָה אֲנִ֖י יוֹצֵ֥א בְּתוֹךְ־מִצְרָֽיִם׃

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Moſem; Adhuc plagam unam ego adduco ſuper 1
Pharaonem & ſuper Ægyptios, quæ omnium graviſſima erit, & poſtea
dimittet vos hinc: cùm dimiſerit exitium erit ipſi, expellendo expel-
let vos hinc. Loquere nunc audiente ipſo populo, ut petant quiſque 2
ab amico ſuo Ægyptio, & unaquæque ab amica ſua Ægyptia, vaſa ar-
gentea & vaſa aurea. Et dedit Dominus populum in miſericordiam 3
coram Ægyptiis; etiam vir Moſes magnus erat valdè in terra Ægy-
pti, coram ſervis Pharaonis & coram populo. Et dixit Moſes Phara- 4
oni; Sic dixit Dominus, Noſte alia hora hac ego manifeſtabor in
medio Ægyptiorum.

Et ſuſtulit Moſes manum ſuam verſus ſummitatem cœlorum, & fue- 22
runt tenebræ obſcuræ in univerſa terra Ægypti tribus diebus. Non 23
viderunt vir fratrem ſuum, nec ſurrexerunt homines de locis ſuis tribus
diebus: omnibus autem filiis Iſrael erat lux ad ſepeliendum improbos
qui inter eos mortui erant, & ut juſti poſſent in præceptis occupari
in habitationibus ſuis. Et in fine trium dierum vocavit Pharao 24
Moſem, & dixit; Ite, colite coram Domino: tantùm oves veſtræ &
boves veſtri remanebunt penes me: etiam pueri veſtri ibunt vobiſ-
cum. Et dixit Moſes; etiam tu dabis in manibus noſtris oblationes 25
ſanctas & holocauſta quæ offeramus coram Dño Deo noſtro. Et etiam 26
oves noſtræ ibunt nobiſcum, non remanebit ex illis ungula una; quo-
niam ex illis accipiemus ad colendum coram Domino Deo noſtro:
nos autem non relinquemus ea,
nec enim ſcimus de quo colamus
coram Deo, donec perveniamus
ad illum locum. Induravit autem 27
Dominus figmentum cordis Pha-
raonis, neque voluit dimittere eos.
Et dixit illi Pharao; Recede à 28
me: cave tibi, ne addas videre
aſpectum faciei meæ ad loquen-
dum coram me unum ex ſermo-
nibus duris ſicut hi ſunt, quoniam
die quo tu videbis aſpectum fa-
ciei meæ iraſcetur furor meus in
te, & tradam te in manibus filio-
rum hominis horum, qui quærunt
animam tuam, ut eam accipiant.
Et dixit Moſes; Bene loquutus es: 29
ego cùm adhuc habitarem in Ma-
dian dictum eſt mihi ſermone à
facie Domini, viros qui quærebant
occidere me excidiſſe à fortunis
ſuis, & reputatos eſſe tanquam
mortuos: non autem poſtquam fu-
erunt in te miſericordiæ, & ora-
bam, eratque plaga cohibita à te:
jam verò non addam rurſus vi-
dere aſpectum faciei tuæ.

Hieroſ. 28. *Et dixit illi Pha-
rao; Recede à me: cave tibi, ne
incandeſcat in te furor meus, di-
cendo; Annon verba iſta dura
ſunt quæ tu dicis mihi? verùm
Pharao mavult mori quam audi-
re ſermones tuos: cave tibi ne
iraſcatur furor meus in te, &
tradam te in manus populi iſtius,
qui quærit animam tuam, ut in-
terficiat te. 29. Et dixit Moſes;
Veritatem loquutus es: certior fa-
ctus ſum à tempore antiquo cùm
ego habitarem in Madian, quòd
mortui eſſent omnes viri qui quære-
bant animam meam ut occiderent:
non poſtquam fuerunt tibi miſera-
tiones quando orabam pro te & pla-
ga cohibita eſt: verum plaga de-
cima erit Pharaoni à filio tuo
primogenito tuo: itaque dixit illi
Moſes; Pulchrè ſicut hanc ve-
ritatem loquutus es, non addam
ampliùs videre aſpectum faciei
tuæ.*

CAP. XI.

DIxit Dominus ad Moſem; Ad- 1
huc plagam unam adducam ſuper
Pharaon & ſuper Ægyptios, poſtea
dimittet vos hinc: quum diſerit
omnes, expellendo expellet vos ab-
hinc. Loquere nunc in præſentia 2
populi, & mutuò petant quiſque à
ſocio ſuo, & quæque à ſocia ſua,
inſtrumenta argenti & inſtrumenta
auri. Et dedit Dominus honorem 3
populi in oculis Ægyptiorum: etiam
vir Moſeh magnus erat valdè in
terra Ægypti, in oculis ſervorum
Pharoh, & in oculis populi. Di- 4
xitque Moſeh, Ita dixit Dominus;
Juxta mediam noctem ego egreſſu-
rus ſum in medium Ægypti,

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* میل داد مشه مر دستي او ابر آن آسمان بود تاریکي تم در همه زمیني مصر سه روزها * نه دیدند مرد برادري او ونه بر خاستند مردي از جاي اوسه روزها وبهمه پسراني یسرال بود روشنايي در همه نشستن جايهاي ایشان * بخواند فرعه بمشه گفت بروید عبادت کنید مر׳ خاصه گوسپند شما وگاوي شما استیده باشد نیز طفلاني شما بروید اوازي شما * گفت مشه نیز تو بدهي در دستي ایما ذبحتها وقربانها وبکنیم ד׳ خداي ایما * ونیز گلهي ایما بروید اوازي ایما نه باقي ماند سنب که ازو بستانیم بعبادت کردن مر׳ خداي ایما وایما نه دانیم چه عبادت کنیم مر׳ تا آمدني ایما بآنجا * قوي کرد ׳ مر دلي فرعه ونه مراد کرد بفرستادن ایشانرا * گفت باو فرعه برو از بالاي من حاذر باش بتو نه افزاي دیدن روي من که در روز دیدن تو روي من بمیري * گفت مشه همچنین سخن گفتي نه افزایم نیز دیدن روي تو*

*Extendit itaque Moſheh manum ſuam verſùs cœlum, fueruntque te-
nebræ caliginoſæ in tota terra Ægypti tribus diebus. Non videbant
quiſque fratrem ſuum, neque ſurrexerunt quiſque à loco ſuo tribus
diebus: omnibus autem filiis Iſrael fuit lux in omnibus reſidendi locis
eorum. Tum vocans Pharoh Mo- 24
ſheh, dixit; Ite, ſervite Domino:
tantùm oves veſtræ ac boves ve-
ſtræ conſiſtent: etiam infantes ve-
ſtri eant vobiſcum. Dixit Moſheh; 25
Etiam tu dabis in manu noſtra vi-
ctimas & oblationes, ut faciamus
Domino Deo noſtro. Et etiam grex 26
noſter ibit nobiſcum: haud reliqua
manebit ungula: quia ex eo capie-
mus ad ſerviendum Domino Deo no-
ſtro: nos autem neſcimus quo ſervi-
erimus Domino, adùſque adventum
noſtrum illuc. Et roboravit Domi- 27
nus cor Pharoh, neque voluit di-
mittere illos. Dixitq; ei Pharoh; 28
Abi de ſuper me, cautus ſis tibi, ne
addas videre faciem meam: nam
quo die videris facjem meam, mo-
rieris. Reſpondit Moſheh; Ita lo- 29
cutus es: non adjiciam ultrà vi-
dere faciem tuam.*

* فصل یازدهم *

CAP. XI.

*گفت ׳ بمشه نیز زخمي یکه بیاورم ابر فرعه وابر مصریان پس همچنین بفرستد شمارا 1
ازین چون فرستادني او همه راندن براند شمارا ازینجا * سخن گوي اکنون درحضوري آن 2
قوم وعاریت خواهند مرد از نزد رفیقي او وزن از نزد رفیقهي آن آلتهاي نقره وآلتهاي
طلا * بداد ׳ مر جاهي آن قوم درچشماني مصریان نیز آن مرد مشه بزرگ بغایت در زمیني 3
مصر درچشماني بندگاني فرعه ودرچشماني آن قوم * گفت مشه همچنین گفت [׳] چون 4
نیمهي آن شب من بیرون آیا در میاني مصر*

*Dixit Dominus ad Moſheh; Ad- 1
huc plagam unam adducam ſuper
Pharoh & ſuper Ægyptios, poſteà
dimittet vos hinc: quum diſerit
omnes, expellendo expellet vos ab-
hinc. Loquere nunc in præſentia 2
populi, & mutuò petant quiſque à
ſocio ſuo, & quæque à ſocia ſua,
inſtrumenta argenti & inſtrumenta
auri. Et dedit Dominus honorem 3
populi in oculis Ægyptiorum: etiam
vir Moſheh magnus erat valdè in
terra Ægypti, in oculis ſervorum
Pharoh, & in oculis populi. Di- 4
xitque Moſheh, Ita dixit Dominus;
Juxta mediam noctem ego egreſſu-
rus ſum in medium Ægypti,*

שמות יב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

5 וּמֵת וְיִמּוּת כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבִּיר בּוּכְרָא דְּפַרְעֹה דְּעָתִיד דְּיֵתֵיב
עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתֵיהּ עַד בּוּכְרָא דַּאֲמָתָא בֵּיצִירְתָּא דְּבִמְצְרַיִם דְּמִתְחֲלִיד לָהּ
בַּר הִיא טַחֲנָא אֲחוֹרֵי רֵיחַיָּא וְכָל בּוּכְרָא דִּבְעִירָא : 6 וְהִיתָה וְתֹהִי צְוָחָתָא
רַבְּתָא בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם דְּדִכְוָותֵיהּ לֵילְיָא לָא הֲוַת בֵּיהּ מַחְתָּא כְּוָתָהּ
וּדְכְוָותֵיהּ לֵילְיָא לָא תּוֹסִיף לְמֶהֱוֵי מַחְתָּא כְּוָתָהּ : 7 וּלְכֹל וְלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לָא יְהָנֵוק כַּלְבָּא בִּלְשָׁנֵיהּ לְמִנְבַּח לְמֵאֱנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא מִן בְּגַלָּל דְּתִתְנַדְּעוּן דְּיַפְרֵשׁ
יְיָ בֵּין מִצְרָאֵי וּבֵינֵי יִשְׂרָאֵל : 8 וִירִדוּ וְיִחְתּוּן כָּל עַבְדָּךְ אֵילֵּין לְוָתִי וְיִבְעוּן מָטוּ
מִנִּי לְמֵימַר פּוֹק אַנְתְּ וְכָל עַמָּא דְעִמָּךְ וּמִבָּתַר כֵּדֵין אֶפּוֹק וּנְפַק מִלְוַת פַּרְעֹה
בְּתֻקְפּוּ רָגְזוֹ : וְיֹאמַר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לָא יְקַבֵּל מִנָּכוֹן פַּרְעֹה מִן בְּגַלָּל לְאַסְגָאָה
9 תְּמִהַיַּי בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם : 10 וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עֲבָדוּ יָת כָּל תְּמִהַיָּיא הָאִלֵּין
קֳדָם פַּרְעֹה וְתַקֵּיף יְיָ יָת יְצַר דְּלִבָּא דְּפַרְעֹה וְלָא פְּטַר יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵאַרְעֵיהּ :

יב

1 וַיֹּאמֶר יְיָ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמֵימַר : 2 הַחֹדֶשׁ הַזֶּה
יַרְחָא הָדֵין לְכוֹן לְמִקְבְּעֵיהּ רֵישׁ יַרְחַיָּא וּמְנֵיהּ תִּשְׁרוֹן לְמִמְנֵי חַנָּיָא וְזִמְנַיָּא
3 וְתִקּוּפְתָּא קַדְמָאֵי הוּא לְכוֹן לְמִנְיַן יַרְחֵי שַׁתָּא : דַּבְּרוּ מַלִּילוּ עִם כָּל בְּנִישְׁתָּא
דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בְּעֲשָׂרָא לְיַרְחָא הָדֵין וּמְנֵיהּ קְבִיעַ בַּהֲדָא וְיִסְנָא וְלָא
לְרַנְיָא וְיִסְבּוּן לְהוֹן אִימַר לְבֵית גְּנִיסְתָּא וְאִין סַנִּיאִין מִמְּנְיָנָא יִסְבּוּן אִימְרָא
4 לְבֵיתָא : וְאִם וְאִין זְעִירִין אִינְשֵׁי בֵּיתָא מִמְּנְיָן עֲשָׂרָא בְּמִסַּת לְמֵיכוֹל אִימְרָא
וְיִסַּב הוּא וְשֵׁיבֵיהּ דְּקָרִיב לְבֵיתֵיהּ בְּסִכּוּם נַפְשָׁתָא גְּבַר לְפוּם מִסַּת מֵיכְלֵיהּ
5 תִּיכְסוּן יַת אִמְרָא : שׁה אִימַר שְׁלִים דְּכַר בַּר שַׁתָּא יְהֵי לְכוֹן מִן אִמְרַיָּא
6 וּמִן בְּנֵי עִזַּיָּא תִּסְבּוּן : וְהִיהּ וְיֵהֵי לְכוֹן קָטִיר וְנָטִיר עַד אַרְבְּסַר יוֹמָא לְיַרְחָא
הָדֵין דְּתִנְדְּעוּן דְּלֵיתֵיכוֹן מְסַתְּפַּיִן מִמִּצְרָאֵי רַחֲמַיִן יְתֵיהּ וְיִכְסוֹן יָתֵיהּ כְּהִלְכְתָא
כָּל קְהַל כְּנִישְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא : 7 וְלִקְחוּ וְיִסְבּוּן מִן אַדְמָא וְיִתְּנוּן עַל
תְּרֵין סִפַּיָּא וְעִילוּי אִסְקוּפָּא עֵילָאָה מִלְבַר עַל בָּתַּיָּא דְּיֵיכְלוּן יָתֵיהּ וּדְמִכִין
8 בְּהוֹן : וְאִכְלוּ וְיֵיכְלוּן יַת בִּשְׂרָא בְּלֵילְיָא הָדֵין דַּחֲמִיסַר בְּנִיסָן עַד פְּלָגוּתֵיהּ דְּלֵילְיָא
טָוֵי נוּר וּפְטִיר עַל חַמְכָּה וְעוּלְשִׁין 8 מְהַבְהַב : ירושלמי
9 יֵיכְלוּנֵיהּ : אַל תֹּאכְלוּ לָא תֵיכְלוּן מִנֵּיהּ
דַּד חַי וְלָא כַּד בַּשְׁלָא בְּחַמְרָא וּמִשְׁחָא וְשַׁקְיָנֵי וְלָא מְבַשַּׁל בְּמַיָּא אֱלָהֵן טָוֵי נוּר
עִם רֵישֵׁיהּ עִם רַגְלוֹי וְעִם בְּנֵי גַוֵּיהּ :

5 Et morietur omnis primogenitus in terra Ægypti, à filio primogenito Pharaonis, qui sessurus est super solium regni ejus, usque ad primogenitum ancillæ molentis quæ est in Ægypto, cui natus est filius, ipsa est quæ molit post molas, & omne primogenitum bestiæ. 6 Et erit clamor magnus in universa terra Ægypti: quòd sicut hac nocte non fuit plaga similis, & nocte huic simili non erit plaga sicut hæc. 7 Et omnibus filiis Israel damnum non intulit canis linguâ suâ latrando, ab homine usque ad jumentum: eò ut cognoscatis, quòd distinctionem fecerit Dominus inter Ægyptios & Israel. 8 Descendentque omnes servi tui isti ad me, & petent obsecrantes à me, dicendo; Exi tu & omnis populus qui tecum est, & postea exibo: & exiit à conspectu Pharaonis iratus valde. 9 Et dixit Dominus Mosi; Non acquiescet vobis Pharao, ut multiplicem miracula mea in terra Ægypti. 10 Moses verò & Aaron fecerunt omnia hæc miracula coram Pharaone: & induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis, & non dimisit filios Israel è terra sua.

CAP. XII.

1 Et dixit Dominus Mosi & Aaroni in terra Ægypti, dicendo: 2 Mensis hic vobis pro termino initii mensium, & ab eo incipietis numerare festos dies, & tempora, & revolutiones: primus *inquam* erit vobis pro initio mensium anni. 3 Loquimini cum universa congregatione filiorum Israel, dicendo; Decima mensis hujus tempus ejus præfixum est hoc tempore, non per ætates, ut accipiant sibi ovem pro singulis familiis: quòd si plures *sint* numero, accipiant ovem unam pro singulis domibus. 4 Quod si pauciores *sint* viri domus numero decem, secundùm sufficientiam ad comedendum ovem, accipiat ipse & vicinus ejus, qui proximus *erit* domui ejus, secundùm numerum animarum: unusquisque secundùm sufficientiam cibi sui mactabitis ovem. 5 Ovis integra masculà annicula erit vobis: ex ovibus aut capris accipietis. 6 Et erit vobis ligatus & reservatus usque ad diem decimam quartam mensis hujus, ut sciatis vobis non timendos Ægyptios, qui vident eum: deinde mactabunt ipsum juxta consuetudinem totus cœtus congregationis Israelitarum inter duos soles. 7 Et accipient de sanguine & ponent super duos postes, & super postem superiorem qui est extra domos, in quibus comedent ipsum & dormient. 8 Et comedent carnem in nocte illa, decimâ quintâ Nisan usque ad medium ipsius noctis, assam igne, & azyma, cum marrubio & lactucis comedent ipsum. Non comedetis ex eo crudum, neque coctum vino aut oleo aut potibus *aliis*, neque elixum aquis: sed assum igne cum capite, pedibus, & ventre ejus. Hieros. 8. *Torefactum* igne. 9

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 * وبميرد همه نخست زاد در زميني مصر از نخست زادي فرعه آن نشيند ابر تختي او تا نخست
6 زادي آن پرستار آنچه پسي آن آسياب وهمه نخست زادي چهارپا * باشد بغراو بزرك در همه زمين
7 مصر آنچه چون او نه بوده آمد وچون او نه افزايد * و بهمه پسراني يسرال نه جنبانند سك زباني او
8 بار مرد و تا چهارپا بسبب بدانيد آنچه جدا كند ؛؛ ميانی مصريان وميان يسرال * فرود آيند همه
9 بند گاني تو ايشان بمن وسجود كنند بمن بگفتن بيرون رو تو وهمه آن قوم آنچه در پاي تو و پس
همچنين بيرون روم بيرون آمد از نزد فرعه در گرمي خشم * گفت ؛؛ بمشه نه شنود بشما فرعه
10 بسبب بسيار كردن معجزهاي من در زميني مصر * ومشه واهرن بكردند مر همه آن معجزهاي
اينان بپيش فرعه قوي كرد ؛؛ مر دلي فرعه و نه فرستاد مر پسراني يسرال از ولايتي او *

11 * فصل دوازدهم * 12 * گفت ؛؛ بمشه واهرن در زميني مصر بگفتن * آن ماهي آن اين بشما سري
13 ماهها اوّل او بشما بماههاي آن سال * سخن گوييد بهمه جماعت يسرال بگفتن در ده بماه آن
14 اين بستانند بايشان مرد برّهي بخانهي پدران برّهي بخانهي * و اگر اندك باشد آن
خانه از بودن از برّهي بستاند او و همسايهي آن نزديك بخانهي او در شمار جانها مرد
15 بقدري خوردن او سرمرد كنيد ابر آن برّه * برّهي تمام نرينه قدر سال باشد بشما ازان
16 برّها و ازان برها بستند * و باشد بشما بنگهيداشت تا چهارده روز بماهي آن اين
و بكشند اويرا همه جمعي جماعتي يسرال ميانی آن ايوارها * و بستانند از آن خون و بدهند
17 ابر دو آن بردرها و ابر آن زيردر ابر آن خانها آنچه بخورند اويرا در ايشان * و بخورند مر آن
18 گوشت در شبي آن اين بريان كردهي آتش و فطير ابر تلخها بخورند اويرا * نه خوريد انرو
19 خام و جوشاندن جوشيده در آب كه الّا بريان كردهي آتش سري او ابر پاچهاي او
و ابر شكمبهي او *

5 Et morietur omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharoh sedente super thronum ejus, usque ad primogenitum ancillæ quæ post molam, & omne primogenitum quadrupedis. 6 Eritque clamor magnus in tota terra Ægypti, cujus similis non extitit, & sicut ipse non addetur. 7 At in omnes filios Israel non movebit canis linguam suam, ab homine & usque ad quadrupedem: ut sciatis quòd dividet Dominus inter Ægyptios & Israel. 8 Et descendent omnes servi tui isti ad me, & reverentiam exhibebunt mihi, dicendo; Egredere tu & omnis populus qui ad pedem tuum: & postea egrediar. Et egressus est à Pharoh in excandescentia iræ. 9 Dixit Dominus ad Mosheh; Non auscultabit vobis Pharoh, causâ multiplicandi miracula mea in terra Ægypti. 10 Porrò Mosheh & Aharon fecerunt omnia portenta ista coram Pharoh: roboravit autem Dominus cor Pharoh, neque dimisit filios Israel è regione sua.

CAP. XII.

1 Locutus est autem Dominus ad Mosheh & Aharon in terra Ægypti, dicendo; 2 Mensis iste erit vobis caput mensium: primus erit vobis in mensibus anni. 3 Loquimini ad totum cœtum Israel, dicendo; In decimo mensis hujus capiant sibi quisq; agnum per domum patrum, agnum per domum. 4 Et si paucior fuerit domus quàm ut sit pro agno, accipiat ipse et vicinus ejus proximus domui suæ: ix numero animarum, quemque secundùm esum suum capitatim computabitis propter agnum. 5 Agnus perfectus, masculus, anniculus erit vobis: ex agnis aut ex capris capiant. 6 Eritque vobis in custodiam usque ad quartumdecimum diem mensis hujus: & mactabunt eum universa congregatio cœtûs Israel inter vesperas. 7 Accipiéntque de sanguine, & dabunt super ambo superliminaria & subterliminare, super domos in quibus comedent eum. 8 Et comedent carnem in nocte ista assam igne, & azyma: cum amaris comedent eum. 9 Ne comedatis ex eo crudum, vel coquendo coctum in aqua, sed assum igne: caput ejus cum cruribus ejus & intestinis ejus.

10 ולא תותירו ולא תְּשַׁיְּרוּן מִנֵּיהּ עַד צַפְרָא וּדְאִשְׁתְּיַר מִנֵּיהּ עַד צַפְרָא תַּצְנְעִינֵיהּ
וּבְאוּרְתָּא דְּשִׁית־סַר בְּנוּרָא חוּקְרוּן דְּלִית אֶפְשָׁר לְמִיתּוּקְדָא מוֹתַר נִיכְסַת קוּדְשַׁיָּא
בְּיוֹמָא טָבָא : וככה וּכְדָא תֵּילְכְתָא 11 ירושלמי 11 אַסְיְרִין בְּמָצְוָתָא דְּאוֹרַיְתָא :
תֵּיכְלוּן יָתֵיהּ בְּזִמְנָא דָּא וְלָא לְדָרַיָּא
חַרְצֵיכוֹן יְהוֹן מְרַזְיִן מְסַנֵּיכוֹן בְּרַיְנְלֵיכוֹן וְחוּטְרֵיכוֹן בִּידֵיכוֹן וְתֵיכְלוּן יָתֵיהּ בִּבְהִילוּ
דְּשָׁכְנַת מָארֵי עָלְמָא מְטוּל דְּחַיְּסָא מִן קֳדָם יְיָ לֵילְיָא הָדֵין 12 ועברתי ואתגלי בְּאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם בְּשָׁכְנַת יְקָרִי בְּלֵילְיָא הָדֵין וְעִטֵּי תְּשַׁעְתִּין אַלְפִין רִבְוָון מַלְאָכִין מְחַבְּלִין וְאֶקְטוֹל
כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מֵאֱינָשָׁא וְעַד בְּעִירָא וּבְכָל טַעֲוָות מִצְרָאֵי אֶעֱבֵד אֲרַבְּעָתֵי
דִּינִין טַעֲוָות מַתְכָּא מְתַר כְּכִין טַעֲוָות אַבְנָא מְתַגְרְעִין טַעֲוָות פַּחֲרָא מְתַעְבְּדִין בְּקִיקִין
טַעֲוָות אָעָא מְתַעְבְּדִין קְטַם דִּינְדְעוּן מְצָרָאֵי אֲרוּם אֲנָא יְיָ : 13 והיה ויהי אָדָם נִכְסַת
פִּסְחָא וְנִזְרַת מְהוּלְתָא מְעָרַב לְכוֹן לְמֶעְבַּד מַנְיֵהּ אַרְ עַל בָּתַיָּא דְּאַתּוּן שָׁרִין תַּמָּן
וְאֶחְמֵי יָת וְכוּת אֲרָמָא וְאִיחוּס עֲלֵיכוֹן וְלָא יִשְׁלוּט בְּכוֹן מַלְאַךְ מוֹתָא דְּאִתְיְהֵב לֵיהּ
רְשׁוּתָא לְמַחְבָּלָא בְּמִקְטְלֵי בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם : 14 והיה ויהי יוֹמָא הָדֵין לְכוֹן לְדוּכְרָנָא
וּתְחַגּוּן יָתֵיהּ חַגָּא קֳדָם יְיָ לְדָרֵיכוֹן קְיָם עָלָם תְּחַנְּוִיהִי : 15 שבעת שִׁבְעָא יוֹמִין פַּטִּירָא
תֵּיכְלוּן בְּרַם מַפְלְגוּת יוֹמָא דְּמַקְמֵי חַגָּא תְּבַטְּלוּן חָמִיר מִבָּתֵּיכוֹן אֲרוּם כָּל דְּיֵיכוֹל
חָמִיע וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱינָשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא קַדְמָאָה דְּחַגָּא וְעַד יוֹמָא שְׁבִיעָאָה :
וּבְיוֹם וּבְיוֹמָא קַדְמָאָה מְאָרַע קוּדֶשׁ וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְאָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל 16
עִיבִידְתָּא לָא יִתְעֲבִיד בְּהוֹן לְחוּד מַן דְּיִתְעֲבִיד לְמֵיכַל כָּל נָפֶשׁ אִיהוּ בִּלְחוֹדוֹי יִתְעֲבִיד
לְכוֹן : ושמרתם וְתִטְּרוּן יָת לִישָׁנָא דְּפַטִּירֵי אֲרוּם בְּכַרְכָּן יוֹמָא הָדֵין הַנְפֵּיק יְיָ יָת 17
חֵילֵיכוֹן פִּרְקִין מֵאַרְעָא דְּמִצְרָיִם וְתִטְּרוּן יָת יוֹמָא הָדֵין לְדָרֵיכוֹן קְיָם עָלָם : בראשון
בְּנִיסָן בְּאַרְבְּסַר יוֹמִין לְיַרְחָא תֵּכְסוּן יָת פִּסְחָא וּבְרַמְשָׁא דְּחַמְסַר תֵּיכְלוּן פַּטִּירֵי עַד 18
יוֹמָא דְּעַשְׂרִין וְחַד לְיַרְחָא בְּרַמְשָׁא דְּעַשְׂרִין וְתַרִין תֵּיכְלוּן חָמִיע : שבעת שׁוּבָעָא 19
יוֹמִין חָמִיר לָא יִשְׁתְּכַח בְּבָתֵּיכוֹן אֲרוּם כָּל דְּאֵין דְּיֵיכוֹל מַחְמְעָא וְיִשְׁתֵּיצֵי בַּר נְשָׁא
הַהוּא מִכְּנִישְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל בְּדִיּוּרֵי וּבְיַצִּיבֵי דְּאַרְעָא : כל מחמצת כָּל עִירְבּוּבִין 20
דְּמַחְמַע לָא תֵּיכְלוּן בְּכָל אֲתַר מוֹתְבָנֵיכוֹן תֵּיכְלוּן פַּטִּירֵי : ויקרא וְקָרָא מֹשֶׁה לְכָל 21
סָבֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן גְּנוּדוּ וְדִיכוֹן מִטַּעֲוָות מִצְרָאֵי וּסְבוּ לְכוֹן מִן בְּנֵי עָנָא לְזַיְּחוּסֵיכוֹן
וְכוּסוּ אִימַר פִּסְחָא : 22 ולקחתם וְתִסְבּוּן אֵיסַר אֲווֹבָא וְתִטְמְשׁוּן בְּדַמָּא דְּבַמָּן
פַּחְרָא וְתַדּוּן לְאִיסְקוּפָא עַלָּאָה מִלְּבַר וּלְתַרְתֵּין סִיפַּיָּא מִן אַדְמָא דְּבַמָּן פַּחְרָא וְאַתּוּן לָא
תִּפְקוּן אֱינַשׁ מִן תְּרַע בֵּיתֵיהּ עַד צַפְרָא :

Neque reſiduum facietis de eo uſque ad auroram : & quod reſiduum erit de eo uſque ad auroram recondetis ipſum, & in aurora diei decimæ ſextæ igne comburetis ; quia non poteſt comburi reſiduum oblationum ſanctarum die feſto. Et juxta hunc ritum comedetis ipſum, hoc tempore non aliis generationibus : lumbi veſtri ſint accincti, calceamenta veſtra in pedibus veſtris, & virgæ veſtræ in manibus veſtris : & comedetis ipſum cum pavore divinæ majeſtatis Domini ſeculi, eò quod venia data eſt vobis à facie Domini. Et revelabor in terra Ægypti in divina majeſtate gloriæ meæ hac nocte, & mecum nonaginta mille myriades angelorum perdentium, & interficiam omnem primogenitum in terra Ægypti ab homine uſque ad beſtiam : & in omnia idola Ægyptiorum quatuor exercebo judicia ; idola fuſilia liquefient, idola lapidea reſecabuntur, idola teſtacea fient minuta fruſta, idola lignea fient cinis, ut ſciant Ægyptii quòd ego Dominus. Et erit ſanguinis oblationis Paſchatis & abſciſſionis circunciſionis permixtus vobis, ad faciendum de eo ſignum ſuper domos in quibus habitabitis ; & videbo meritum ſanguinis, & parcam vobis : nec dominabitur in vos angelus mortis cui data eſt poteſtas ad perdendum, dum ego interficiam in terra Ægypti. Et erit ille dies vobis in memoriam, & celebrabitis eum ſolenniter coram Domino per ætates veſtras : pacto ſempiterno celebrabitis eum. Septem diebus azyma comedetis ; verùm à media parte diei illius, qui præcedit feſtum, abolebitis fermentum ex domibus veſtris : quoniam quiſquis comederit fermentum, ſuccindetur vir ille ex Iſrael, à priore die feſti uſque ad diem ſeptimum. Die autem priori convocatio ſancta erit, die etiam ſeptimo convocatio ſancta erit vobis : omne opus non fiet in illis ; tantum id quod fiet in cibum univerſæ carnis, ipſum ſolum fiat à vobis. Et obſervabitis paſtas azymorum : ſiquidem in eadem die hac eduxit Dominus exercitus veſtros liberatos è terra Ægypti : ideo cuſtodietis hunc diem per ætates veſtras fœdere ſempiterno. In Niſan decima quarta menſis mactabitis Peſah, veſperi autem decimæ quintæ comedetis azyma : uſque ad diem viceſimum primum menſis, in veſpera viceſimi ſecundi comedetis fermentatum. Septem diebus fermentũ non inventetur in domib⁹ veſtris : nam quiſquis comederit fermentatum, peribit homo ille ex congregatione Iſrael, *ſive* de peregrinis ſive de indigenis terræ *fuerit*. Omne permixtum fermenti non comedetis : in omni loco habitationum veſtrarum comedetis azyma. Et vocavit Moſes omnes ſeniores Iſrael, & dixit illis ; Subtrahite manus veſtras ab idolis gentium. & tollite vobis de filiis ovium ſecundùm proſapias veſtras, & mactate agnum paſchalem. Et accipietis faſciculum hyſſopi, & tingetis in ſanguine quod *erit* in vaſe teſtaceo, & ſpargetis ad limen ſuperius extrà, & duos poſtes, de ſanguine qui *erit* in vaſe teſtaceo : & vos non exibitis vir è porta domus ſuæ uſque ad auroram.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * ونه باقي گذاريد ازو تا بامداد وآن باقي مانده شوا ازو تا بامداد در آتش بسوزانيد *
11 * وهمچنين بخوريد اويرا ميانهاي شما بستگان كفشهاي شما در پاهاي شما وعصاهاي شما
در دستهاي [شما] وبخوريد اويرا در نهيب ردكي سفح است او بي *بگذرم در زميني مصر
در شبي آن اين وبزنم همه نخست زاد در زمين مصر از آدم وتا چهارپا ودر همه معبوداني
مصريان بكنم [حكمها] من יי * وباشد آن خون بشما بنشان ابر آن خانها آنچه شما آنجا وببينم
مر آن خون وشفقت كنم ابر شما ونه باشد در شما زخم بتباهي در زدني من در زميني مصر *
* وباشد آن روز آن بشما بياد كردن وحج گزاريد اويرا حج بي بعصرهاي شما رسمي جاويد
حج گزاريد اويرا * هفت روزها فطير بخوريد خاصه در روزي آن اول معطل كنيد خميرمايه از
خانهاي شما كه همه خوراي خمير بريده شود آن جاني او از يسرال از روز آن اول تا روزي آن
هفتم * ودر روزي آن اول خواندگي خاص ودر آن هفتمي خواندگي خاص باشد بشما هيچ
كار نه كرده شود در ايشان خاصه آنچه خورده شود بهمه جان او بتنهاي او كرده شود بشما *
* ونگاه داريد مر آن فطير كه در تنهي آن روز آن اين بيرون آوردم مر سپاهاي شما از زمين
مصر ونگاه داريد مر آن روزي آن اين بعصرهاي شما رسمي جاويد *در اول در چهارده روز بماه در
ايوار بخوريد فطير تا روزي بيست ويك بماه در ايوار *هفت روزها خمير نه يافته شود در خانهاي
شما كه همه خورا خمير نيست شود آن جاني آن از جماعتي يسرال در غريب ودر بومي آن
زمين *همه خمير نه خوريد در همه نشستن جاهاي شما بخوريد فطير *بخواند موسه بهمه پيراني
يسرال گفت بايشان بكشيد وبستانيد بشما گوسفند باهلي خانهاي شما وبكشيد آن فصح *
* وبستانيد دستهي دوسنه ودر زنيد در خون آنچه در طشت وبرسانيد بآن بالادر وبدو آن
بردرها ازان خون آنچه در طشت وشما نه بيرون آييد مرد از درگاهي خانهي او تا بامداد *

Neque relinquetis ex eo uſq; ad manè : quod verò reliquũ manſerit ex eo uſque ad manè, igne comburetis. Sic autem comedetis eum, Mediis veſtris accinctis, calceis veſtris in pedibus veſtris, & baculis veſtris in manibus veſtris : comedetiſque eum in timoris percuſſione, propitiatio eſt ipſe Domino. Nam tranſibo per terram Ægypti nocte iſtâ, & percutiam omne primogenitum in terra Ægypti, ab homine & uſque ad quadrupedem : & in omnibus numinibus Ægyptiorum faciam judicia, ego Dominus. Et erit ſanguis vobis in ſignum ſuper domos ubi vos eſtis : & videbo ſanguinem, & miſerebor veſtri, neque erit in vobis plaga ad corruptelam, quum percuſſero in terra Ægypti. Eritque dies ille vobis ad recordandum : & celebrabitis eum feſtum Domino in ſeculis veſtris, decreto æterno celebrabitis eum. Septem diebus azyma comedetis : Veruntamen die primo ceſſare facietis fermentum è domibus veſtris : omnis enim comedens fermentatũ, excidetur anima ejus ex Iſrael, à die primo uſque ad diem ſeptimum. Et in die primo, convocatio ſancta : & in ſeptimo, convocatio ſancta erit vobis : ullum opus non fiet in illis : verumtamen quod comedetur ab omni anima, illud ſolum fiet à vobis. Obſervabitiſque azyma : quia in ipſo die hoc eduxi exercitus veſtros de terra Ægypti : obſervabitis inquam diem iſtum in ſeculis veſtris ſtatuto perpetuo. In primo menſe, in quartodecimo die menſis in veſpera, comedetis infermentata uſque ad diẽ viceſimum primum menſis in veſpera. Septem diebus fermentatum non invenietur in domibus veſtris : omnis enim comedens fermentatũ, annihilabitur anima illa è cœtu Iſrael, tàm peregrini quàm indigenæ terræ. Omne fermentatum non comedetis : in omnibus reſidendi locis veſtris comedetis azyma. Vocans itaque Moſheh omnes ſeniores Iſrael, dixit eis ; Trahite, & accipite vobis oves per familias veſtras, & mactate paſcha. Accipietis quoque manipulum thymbræ, & illidetis in ſanguinem qui in petve : & applicabitis ſummitati oſtii, & ambobus ſuperliminaribuſque ſanguine qui in petve : & vos non egrediemini quiſque ex limine domûs ſuæ uſque ad manè.

23 ועבר ייתנגלי יקרא דייי למיחמי ית מצראי וייחמי ית אדמא דעל אסקופא ועל תרתין
סיפייא וינגין מימרא דייי על תרעא ולא ישבוק מלאכא למיעול לבתיכון
24 למימחי: ושמרתם ותיטרון ית פתגמא הדין לקים לך ולבנך דכוותייא עד עלמא:
25 והיה ויהי ארום תיעלון לארעא דיתין לכון יי היכמא דמליל ותיטרון מזמן
26 דתמטון לחתן ית פולחנא הדא: והיה ויהי ארום יימרון לכון בניכון בזמנא
27 הדוא מה פולחנא הדא לכון: ואמרתם ותימרון נכסת חייסא הוא קדם יי דחס
במימריה על בתי בני ישראל במצרים בחבלותיה ית מצראי וית בתנא שיזיב
28 וכד שמעו בית ישראל ית פתגמא הדין מפום משה נחנו וסגידו: וילכו ואזלו
ועבדו בני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה וית אהרן היכדין אוזדרו ועבדו:
29 ויהי בחצי והוה בפלגות ליליא דחמיסר ומימרא דייי קטל כל בוכרא בארעא
דמצרים מביר בוכריה דפרעה דעתיד למיתב על כורסי מלכותיה עד בוכרייא בני
מלכיא דאשתבין ואינון בי עובא מתמשכנין בייד פרעה ועל דהוו חדן בשעבודהון
30 דישראל לקו אוף הינון וכל בוכרי בעירא מיתו במצראי כפלחין להון: ויקם ויקום
פרעה בליליא הוא וכל שאר עבדוי וכל שאר מצראי והות צווחתא רבתא ארום
31 לא הוה תמן ביתא דמצראי דלא הוה תמן בכור מאית: ויקרא ותחום ארעא
דמצרים מהלך ארבע מאה פרסי הוות וארעא דגשן דתמן משה ובני ישראל
במציעות ארעא דמצרים הוות ופלטרין דבירת מלכותא דפרעה ברייש ארעא
דמצרים הוה וכד קרא למשה ולאהרן בליליא דפסחא אשתמע קלייה עד ארעא
דגשן מתחנן הוה פרעה בקל עציב וכן אמר קומו פוקו מגו עמי אוף אתון אוף
32 בני ישראל ווילו פלחו קדם יי היכמא דמלילתון וילו ולית אנא בעי מנכון אלהין דתצלו עלי דלא
33 דברו ומן דילי היכמא דמלילתון וילו ולית אנא בעי מנכון אלהין דתצלו עלי דלא
אימות: ותחזק וכד שמעו משה ואהרן ובני ישראל קל בכותא דפרעה ולא אשגחו

ירושלמי 33 ארום אמרו מצראי אי
שהיין ישראל שעה חדא הא כל מצרים
מיתין: 34 מותר פסחיהון קטירין
בשושיפהון יהיבין על כתפיהון:

33 עד דאזל הוא וכל עבדוי וכל מצראי
ותקיפו לכל עמא בית ישראל לאוחאה
למיפטורינון מן ארעא ארום אמרין אין
שהיין הינון הכא שעתא חדא הא
34 כולנא מיתין: וישא ונטל עמא ית
ליישיהון עלוי ריישיהון עד דלא אחמע ומן דמשתייר לכון מן פטירי ומריריי
35 סוברו צריר בלבושיהון על כתפיהון: ובני ישראל עבדו כפתגמא
דמשה ושיילו מן מצראי מנין דכסף ומנין דדהב: וה ויי יהב ית עמא לחן וחסד
36 קדם מצראי ושיילינון ורוקינו ית מצראי מנכסיהון:

23 Et manifestabitur gloria Domini ad percutiendum Ægyptios, & videbit sanguinem qui erit in superliminari & duobus postibus: & protegeт sermo Domini ad portam, & non permittet angelo vastatori ingredi domos vestras ad percutiendum. Observabitis igitur verbum 24
istud, ut sit tam tibi quam filiis tuis masculis in statutum seculi. Et 25
erit cum ingressi eritis in terram, quam daturus est vobis Dominus, quemadmodum loquutus est, observabitis ab illo tempore quo eò perveneritis hunc cultum. Et erit cum dicent vobis filii vestri eo tempore; Quid 26
sibi vult cultus iste vester? Tum dicetis; Oblatio miserationis est co- 27
ram Domino, qui pepercit verbo suo domibus filiorum Israel in Ægypto, cùm ipse perdidit Ægyptios & domos nostras liberavit. Cùm autem audiverunt domus Israel verbum hoc ex ore Mosis, inclinârunt se & adorârunt. Et iverunt & fecerunt filii Israel: sicut præceperat Dominus Mosi & 28
Aaroni, sic festinanter fecerunt. Et fuit in media nocte decimi quin- 29
ti, & sermo Domini interfecit omnem primogenitum in terra Ægypti, à filio primogenito Pharaonis, qui sessurus erat super solium regni ejus, usque ad primogenitos filiorum regum qui captivi erant, & erant in fovea dati pignoris loco in manu Pharaonis; propterea quòd autem lætabantur de servitute Israelitarum, puniti sunt etiam ipsi: & omnia primogenita jumentorum mortua sunt Ægyptiis, quibus *agrum* colebant. Et surrexit Pharao nocte illa, & omnes reliqui servi ejus, & omnes re- 30
liqui Ægyptii; & erat clamor magnus: quoniam non erat ibi domus Ægyptiorum, in qua non esset primogenitus mortuus. Porro limes terræ 31
Ægypti erat quadringentorum milliarium, terra autem Gosen, in qua erant Moses & filii Israel, in medio terræ Ægypti fuit, palatium autem domus regiæ Pharaonis erat in ingressu terræ Ægypti: cùm autem vocavit Mosem & Aaronem in nocte Paschatis, audita est vox ejus usque ad terram Gosen, deprecabatur *enim* Pharao voce amara, & sic dicebat; Surgite exite è medio populi mei etiam vos etiam filii Israel, & ite colite coram Domino quemadmodum dixistis. Etiam oves ve- 32
stras & boves vestros tollite, & ex meo quemadmodum loquuti estis, & ite: non aliud quæro à vobis, nisi ut oretis pro me, ut non moriar. Quum autem audiverunt Moses & Aaron & filii Israel vo- 33
cem fletus Pharaonis, non curârunt, donec ivit ipse, & omnes servi ejus, & omnes Ægyptii, & urgebant omnem populum domus Israel ad festinandum, ut dimitterent eos è terra: quoniam dicebant; Si moram traxerint ipsi hîc horam unam, ecce omnes nos mortui. Et tulit populus pastam 34
suam super capita sua, priusquam fermentaretur: & quod residuum erat de azymis & rebus amaris, portârunt ligatum in vestibus suis super humeros suos. Filii autem Israel fecerunt secundùm verbum 35
Mosis: & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & vasa aurea. Domi- 36
nus autem dedit populum in gratiam & misericordiam coram Ægyptiis, & commodato petierunt ab eis: & evacuârunt Ægyptios à facultatib⁹ suis.

Hieros. 33. *Quoniam dicebant Ægyptii; Si moram traxerint Israelitæ horam unam, ecce omnes Ægyptii mortui.* 34. *Residuum paschatis sui, quod ligatum erat in palliis suis, posuerunt super humeros suos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 *بگذرد ! بزخم زدن مر مصريان وبينند مر آن خون ابر آن بالا در وابر دو آن بردرها وشفقت
24 كند ! ابر آن درگاه ونه دهد مر آن تباه كنا را بآمدن بخانهاي شما بزخم زدن * ونگاه
25 داريد مر آن سخن آن اين برسم بتو وبپسراني تو تا جاويد * وباشد كه بياييد بآن زمين آنچه
26 بدهد ! بشما چون آنچه سخن گفت نگاه داريد مر آن كاري آن اين * وباشد كه بگويند بشما
27 پسراني شما چيست آن كاري آن اين بشما * بگوييد ذبحت شفقت او ح ! آنچه شفقت كرد ابر خانهاي
پسراني يسرال در زخم زدن او مر مصريان ومر خانهاي ايما خلاص كرد ركوع كرد آن قوم
28 وسجود كردند * برفتند بكردند پسراني يسرال چون آنچه بفرمود ! مر مشه واهرن همچنين
29 بكردند * بود در نيمهي آن شب و ! بزد همه نخست زاد در زميني مصر از نخست زادي
30 فرعه آن نشينا ابر تختي او تا نخست زادي آن برده وههه نخست زادي چهارپا * برخاست
فرعه شب وهمه بندگاني او وهمه مصريان بود بغراوي بزرك در مصر كه نيست
31 خانهي آنچه نيست آنجا مردهي * بخواند بمشه وباهرن شب گفت بر خيزيد بيرون رويد از
ميانى قومي من نيز شما نيز پسراني يسرال وبرويد وعبادت كنيد مر ! چون سخن گفتن شما
32 * نيز گوسفند شما نيز گاوي شما بستانيد چون آنچه سخن گفتيد وبرويد وآفرين كنيد
33 نيز مرا * قوي شد مصريان ابر آن قوم بشتاب كردن بفرستادن ايشانرا از آن زمين كه
34 گفتند همه ايما ميران * بر داشت آن قوم مر زوالهي او پيش خمير شود سرشتهاي ايشان
35 بپيچيدگان در جامهاي ايشان ابر گفت ايشان * و پسراني يسرال بكردند چون سخن مشه
36 عاريت كردند از مصريان آلتهاي نقره وآلتهاي طلا وجامها * و ! بداد مر جاهي آن
قوم در چشماني مصريان وعاريت دادند ايشانرا وخالي كردند مر مصر *

23 Et *transibit* Dominus ad plagâ percutiendum Ægyptios: videbitque sanguinem *super* summitatem ostii, & *super* ambo superliminaria, & parcet Dominus ostio, nec dabit corrumpenti ingredi domos vestras ad plagâ percutiendum. Observabi- 24
tis itaque verbum hoc in statutum tibi et filiis tuis usque in æternitatē. Eritque, cùm veneritis ad terram 25
quam dabit Dominus vobis, quemadmodum locutus est, observabitis opus hoc. Eritque, cùm dixerint vobis fi- 26
lii vestri, Quid est opus hoc vobis? Dicetis, Sacrificium propitiationis 27
est Domino, qui pepercit domib⁹ filiorum Israel; quando plagâ percussit Ægyptios, et domos nostras liberavit. Et *inclinavit* sese populus, & adorârunt. Abeuntes itaque fecerunt fi- 28
lii Israel quemadmodum præceperat Dominus Mosheh & Aharon, sic fecerunt. Fuit igitur mediâ nocte, 29
& Dominus percussit omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharoh sedente *super* thronum ejus, usque ad primogenitū captivæ, omnéque primogenitum quadrupedū. Surrexit itaque Pharoh nocte, & o- 30
mnes servi ejus, omnésque Ægyptii: & fuit clamor magnus in Ægypto, quia non erat ulla domus in qua non esset mortuus quispiā. Et vocavit Mosheh 31
et Aharon nocte, dicens; Surgite, egredimini è medio populi mei, etiā vos, etiam filii Israel: & abite, & servite Domino sicut locuti estis. Etiam 32
oves vestras, etiam boves vestros accipite quemadmodum locuti estis: & abite, & benedicite etiam mihi. Et 33
invalescebant Ægyptii super populū, festinando ad dimittendum illes è terra: dixerunt enim, Omnes nos morientes. Tulitq; populus massā suam 34
antequàm fermentaretur: subactas inquam massas suas involutas vestimentis suis super humerum suum. Porrò filii Israel fecerunt juxta ver- 35
bum Mosheh: mutuati sunt ab Ægyptiis instrumenta argenti, & instrumenta auri, & vestes. Dominus au- 36
tem dedit honorem populi in oculis Ægyptiorum, qui mutuò dederunt illis: & evacuârunt Ægyptum.

37 ויסעו ונטלו בני ישראל מן פילוסין לסכות מאה ותלתין מילין חמן איתחפיאו
שבעת ענני יקרא ארבעא מארבעא צטריהון וחד מעילויהון דלא ייחות עליהון
מיטרא וברדא ולא יתחרכון בשרבי שמשא וחד מלרע להון דלא יהנזקון להון
בוכין ולא חיוין ועקרבין וחד מטייל קומיהון לאשואה עומקיא ולמימך טוריא
לאתקנא להון בית משרוי והינון כשית מאה אלפין גוברייא ומטיילין על ריגליהון
ולא רכבין על סוסוון בר מטפלא חמשא ירושלמי 38 לחוד ערבובין :
38 חמשא לכל גברא : וגם ואוף נוכראין סגיאין מנהון מאתן וארבעין רבוון סליקו עמהון ועאן ותורי וניתי סגי לחדא :
39 ואפו ית קטעין מן לישא דאפיקו ממצרים וסדרין על רישיהון ומחאפי להון
מחומתא דשימשא חדירין פטירן ארום לא חמיע ארום איתריכו ממצרים ולא יכילו
למשהי וספיקא להון למיכל עד חמיסר יומין לירחא דאיר משול דווודין לא
40 עבדו להון : ומושב ויומיא דיתיבו בני ישראל במצרים תלתין שמיטין דשנין
41 דסכומהון מאתן ועשר שנין ומנן ארבע מאה ותלתין שנין מן דמליל יי לאברהם
מן שעתא דמליל עמיה בחמיסר בניסן ביני פסוניא עד יומא דנפקו ממצרים :
ויהי והוה מסוף תלתין שנין מדאיתגזרת הדא עד דאיתליד יצחק עד
דנפקו פריקין ממצרים ארבע מאה והוה בכרן יומא הדין נפקו כל חיליא דיי
פריקין מארעא דמצרים : ליל שמרים
ירושלמי 42 ליל נטיר ומוסן לפורקן
42 ארבעא לילוון כתיבין בספר דוכרניא קדם רבון עלמא · ליליא קדמאה כד
אתגלי למברי עלמא · תנינא כד אתגלי על אברהם · תליתאה כד אתגלי במצרים
והות ידיה מקטלא כל בוכרא דמצרים וימיניה משיובא בכוריהון דישראל ·
רביעאה כד אתגלי למפרוק עמא בית ישראל מביני עממיא ולהלהון קרא לילי
נטיר בנין בן פריש משה ואמר ליה נטיר לפורקן הוא מן קדם יי למפקאית עמא
בני ישראל מארעא דמצרים הוא ליליא הדין נטיר מסלאכא מחבלא לכל בני
ישראל דבמצרים וכן למיפרקהון מגלוותהון לדריהון : ויאמר יי 43
למשה ואהרן דא היא נורת פסחא כל בר עממין או בר ישראל דא שותק ולא יהד
44 לא ייכול ביה : וכל עבר וכל נוכראי
דאודבן לעבד לנברא בר ישראל וכין כספא ותינור ייתיה ותטבליניה בבן
ייכול ביה :

37 Et profecti sunt filii Israel ex Pelusio in Succoth, centum triginta mil- 37
liaribûs : ibi cooperti sunt septem nubibus gloriæ, quatuor à quatuor lateribus suis ; unâ à superiori eorum parte, ut non descenderet super eos pluvia aut grando, nec adurerentur caloribus solis, unâ deorsum, ut non nocerent illis spinæ nec serpentes aut scorpiones ; una etiam eos præcedebat, ad æquandas valles & ad deprimendos montes, ut pararet illis locum habitationis : fueruntque circiter sexcenta millia virorum, qui inter eundum pedites erant, nec infidebant equis exceptis pueris, quinis unicuique viro. Et etiam 38
peregrini multi, ex quibus ducentæ quadraginta myriades ascenderunt cum illis : & oves, & boves, & pecora multa valde. Et scindebant de pasta quam eduxerant ex 39
Ægypto, quam portaverant impositam capiti, & cocta erat illis præ calore solis, placentas azymas ; quoniam fermentatæ non erant : expulsi enim erant ex Ægypto, neque poterant moram facere ; satis tamen erat illis cibi, usque ad decimam quintam diem mensis Ijar, propterea quod viaticum non sibi paraverant. Dies autem quibus ha- 40
bitârunt filii Israel in Ægypto triginta annorum hebdomades, quarum numerus ducenti & decem anni : numerus autem quadringentorum & triginta annorum ab eo tempore quo loquutus est Dominus ad Abrahamum, ab ea hora qua loquutus est cum eo decima quinta mensis Nisan inter divisiones, usque ad diem quo exierunt ex Ægypto. Et fuit à 41
fine triginta annorum, ex quo initum est pactum hoc donec natus est Isaac, donec exierunt liberati ex Ægypto quadringenti *anni* : & fuit eodem ipso die exierunt omnes exercitus Domini liberati è terra Ægypti.
Quatuor noctes scriptæ sunt in 42
libro memoriarum coram Domino mundi. Nox prior quando apparuit ad creandum mundum ; secunda quando manifestatus est Abrahamo : tertia quando manifestatus est in Ægypto, & fuit manus ejus interficiens omnem primogenitum Ægypti, & dextra ejus eripiebat primogenitos Israel : quarta quando revelabitur ad liberandum populum domus Israel è medio populorum : & omnes illæ vocantur noctes observandæ, propterea expressit Moses & dixit de ea ; Observanda pro liberatione est à facie Domini, ad educendum populum filiorum Israel è terra Ægypti : illa est nox quæ servata est ob angelum perditorem ab omnibus filiis Israel qui erant in Ægypto, & sic redimet eos è captivitate ipsorum per singulas ætates.
Et dixit Dominus Mosi & Aaroni ; 43
Hoc est decretum Paschatis : omnis natus ex populis, aut natus ex Israel qui fuerit apostata, neque conversus est, non comedet ex eo.
Et omnis alienigena qui venditus 44
est in servum viro Israelitæ, *quisquis fuerit* emptus argento, circuncides eum, & lavabis eum, & sic comedet ex eo.

Hierſ. 38. *Etiam promiſcua multitudo.*

Hierſ. 42. *Nox obſervanda & præparata pro liberatione eſt à facie Domini ad educendum Iſraelitas liberatos è terra Ægypti. Quoniam quatuor noctes ſcriptæ ſunt in libro memoriarum. Nox prior quando apparuit ſermo Domini ſuper mundo ad creandum ipſum, cùm eſſet mundus vacuus & inanis, & tenebræ expanſæ ſuper facies abyſſi, & ſermo Domini lucebat & illuſtrabat, & vocavit ipſam noctem primam. Nox ſecunda quando apparuit ſermo Domini Abrahamo inter ſectiones, cùm natus eſſet Abraham centum annos, & Sara nata nonaginta annos, ad ſtabiliendum id quod dicit ſcriptura ; Abraham natus centum annos poteritne generare ? Sara autem nata nonaginta annos poteritne parere ? Annon natus erat triginta ſeptem annos pater noſter Iſaac, quo tempore oblatus eſt ſuper altare ? depreſſi & humiliati ſunt cœli, & vidit Iſaac fundamenta eorum, & caligârunt oculi ejus è ſublimibus : & vocavit ipſam noctem ſecundam. Nox tertia quando apparuit ſermo Domini contra Ægyptios, in media nocte, dextra ejus interficiebat primogenitos Ægyptiorum, & dextra ejus liberabat primogenitos Iſraelitarum, ad ſtabiliendum quod dicit ſcriptura ; Filius primogenitus meus ſunt Iſraelitæ : & vocavit eam noctem tertiam. Nox quarta cum adimplebitur finis mundi ut diſſolvatur, funes impietatis vaſtabuntur, & juga ferrea rumpentur : Moſes exibit è medio deſerti, rex autem Meſſias è media Roma, hic præibit in nube, alter etiam præibit in nube & ſermo Domini dux erit inter ambos, & ipſi incedent ſimul : illa eſt nox Paſchatis coram Domino obſervanda & ſtatuta omnibus Iſraelitis per ætates ſuas.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

37 * منزل برداشتند پسراني يسرال از رعمسس بسكوت چون شش صد هزار پياده‌هي آن
38 مردمان بجز از طفل * ونيز آميخته بسيار بر آمد اوازي ايشان وگوسپند وگاو گلهي
39 گران بغايت * بپختند مر آن زواله آنچه بيرون آوردند از مصر كلوچهاي فطير كه نه
خمير شد كه رانده شدند از مصر ونه توانستند بدرنك كردن ونيز توشه نه كردند
40 41 بايشان * ونشستني پسراني يسرال آنچه بنشستند در مصر چهار صد وسي سال * بود از
فرجام چهار[صد] وسي سال بود در تنهي آن روز آن اين بيرون آمدند همه سپاهاي يي از
42 زمين مصر * شبي نگهداشت او يي بيرون آوردني ايشان از زمين مصر او آن شبي آن اين
43 يي نگاهداشت بهمه پسراني يسرال بعصرهاي ايشان * گفت يي بموسه واهرن اين رسم آن
44 قربان فصح همه پسري بيگانه نه خورد درو * وهمه بندهي مرد خريدهي سيم ببري
اويرا وآن هنگام بخورد درو

Et *mansionē* removerunt filii Israel 37
à Raameſes ad Succhoth, *quaſi* ſexcenta millia peditum virorum, præter parvulos. Et etiam miſtio multa 38
aſcendit cum eis, & oves & boves, grex gravis admodùm. Et coxe- 39
runt maſſam quam extulerant ex Ægypto, facientes placentas ſubcineritias azymas : quia non erat fermentata, quòd expulſi fuiſſent ex Ægypto, neque potuiſſent moram facere : & etiam viaticum non paraverant ſibi. Et ſeſſio filiorum Iſrael 40
quâ ſederunt in Ægypto, fuit quadringentorum & triginta annorum. Fuit autem poſt finem quadringen- 41
torum ac triginta annorum, fuit inquam *in ipſa die iſta*, egreſſi ſunt omnes exercitus Domini de terra Ægypti. Nox obſervantiæ eſt Domino, 42
propter eductionem eorum de terra Ægypti : ipſa nox iſta erit Domino obſervantia omnibus filiis Iſrael in ſeculis ſuis. Et dixit Dominus ad 43
Moſh & Aharon ; Hoc eſt ſtatutū oblationis paſchatis, Omnis filius alienigenæ non comedet ex eo. Et omnem 44
ſervum hominis emptum argento, circumcides, & tunc comedet ex eo.

45 תּוֹשָׁב דַּיּוֹר תּוֹשָׁב וַאֲגִירָא נוּכְרָאָה לָא
יֵיכוֹל בֵּיתֵהּ : 46 בְּבֵית בַּחֲבוּרְתָּא חֲדָא
יִתְאֲכֵל לָא תִּפְקוֹן מִן בֵּיתָא מִן בִּשְׂרָא
בַּר מֵחֲבוּרְתָּא וְלָא לְמִשְׁדְּרָא דוּרוֹנִין גְּבַר לְחַבְרֵיהּ וּנְרָמָא לָא תְּחַבְּרוּן בֵּיתֵהּ
בְּדִיל לְמֵיכוֹל מַה דִּבְנַוֵּיהּ : 47 כֹּל עֲדַת כָּל בְּנֵישְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל מִתְעָרְבִין דִּין עִם
דִּין גְּיוֹרָא עִם גְּיוֹרָא אוֹחֲרֵי לְמֶעֱבַד יַתֵּיהּ : 48 וְכִי וַאֲרוּם יִתְגַּיֵּר עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא
וְיַעֲבִיד פִּיסְחָא קֳדָם יְיָ יְגִוור לֵיהּ כָּל דְּכוֹרָא וּבְכֵן יֶהֵי כְּשֵׁר לְמֶעֱבְדֵיהּ וִיהֵי
כְּיַצִּיבָא דְּאַרְעָא וְכָל עָרֵלַאי בַּר יִשְׂרָאֵל לָא יֵיכוֹל בֵּיתֵהּ : 49 תּוֹרָה אוֹרַיְיתָא חֲדָא
תְּהֵי לְכָל מְצַוְּתָא לְיַצִּיבָא וּלְגִיּוֹרָא דִּי מִתְגַּיֵּר בֵּינֵיכוֹן : 50 וְיַעֲשׂוּ וַעֲבָדוּ כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְּפָקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן הֵיכְדֵין עֲבָדוּ : 51 וַיְהִי וַהֲוָה בְּכַרָן
יוֹמָא הָדֵין אַפֵּיק יְיָ יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם עַל חֵילֵיהוֹן :

ג

1 וַיְדַבֵּר יְיָ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : קַדֵּשׁ אַקְדֵּישׁ קָדְמַי כָּל בּוּכְרָא דְּכוֹרַיָּא
2 פָּתַח כָּל וַולְדָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵינָשָׁא וּבְבְעִירָא דִּילִי הוּא : 3 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר
מֹשֶׁה לְעַמָּא הָווֹן דְּכִירִין יָת יוֹמָא הָדֵין דִּי נְפַקְתּוּן פְּרִיקִין מִמִּצְרַיִם מִבֵּית שִׁעְבּוּד
עַבְדַיָּיא אֲרוּם בְּתֻקֵּף גְּבוּרְתָּא יְדָא אַפֵּיק יְיָ יָתְכוֹן מִיכָּא וְלָא יִתְאֲכֵל חֲמִיעַ :
4 הַיּוֹם יוֹמָא דֵּין אַתּוּן נַפְקִין פְּרִיקִין בְּחַמִּשְׁסַר בְּנִיסָן הוּא יַרְחָא דַּאֲבִיבָא : 5 וְהָיָה
וִיהֵי אֲרוּם יְעָלִנְּךָ יְיָ אֱלָהָךְ לְאַרַע כְּנַעֲנָאֵי וְחִיתָאֵי וֶאֱמוֹרָאֵי וְחִיוָאֵי וִיבוּסָאֵי דְּקַיֵּים
בְּמֵימְרֵיהּ לַאֲבָהָתָךְ לְמִיתַּן לָךְ אַרְעָא עַבְדָא חָלָב וּדְבַשׁ וְתִפְלַח יָת פּוּלְחָנָא הָדָא
בְּיַרְחָא הָדֵין : 6 שִׁבְעָת שִׁבְעָא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה חַגָּא קֳדָם
יְיָ : 7 מַצּוֹת פַּטִּירִי יִתְאֲכֵל יָת שִׁבְעָא יוֹמִין וְלָא יִתְחֲמֵי לָךְ חֲמִיעַ וְלָא יִתְחֲמֵי
לָךְ חֲמִיר בְּכָל תְּחוּמָךְ : 8 וְהִנְדַּרְתָּ וְתֵתְנֵי לִבְרָךְ בְּיוֹמָא הַהוּא לְמֵימַר מִן בְּנַלַּי
מְצַוְּתָא דָּא עֲבַד מֵימְרָא דַּיְיָ לִי נִיסִין וּפְרִישָׁן בְּמִפְקִי מִמִּצְרַיִם : 9 וְהָיָה וִיהֵי לָךְ
נִיסָא הָדֵין חֵקִיק וּמְפָרָשׁ עַל תְּפִילַת יְדָא בְּנוּבְהָא דְּשִׁמְאלָךְ וּלְדוּכְרָן חֵקִיק
וּמְפָרָשׁ עַל תְּפִילַת רֵישָׁא קֳבֵיל עֵינָךְ בְּנוּבְהָא לְרֵישָׁךְ מִן בְּנַלַּי
דִּתְהֵוֵי אוֹרַיְיתָא דַּיְיָ בְּפוּמָךְ אֲרוּם בְּחֵיל יְדָא תַּקִּיפְתָּא הַנְפָּקָךְ יְיָ מִמִּצְרַיִם :
10 וְתִטַּר יָת קְיָמָא הָדָא דִּתְפִילִי לְיוֹמָנָא דְּחֵזֵי לָהּ בְּיוֹמֵי עוֹבָדָא וְלָא בְּשַׁבַּיָּא וּבְמוֹעֲדַיָּא וּבִימָמָא וְלָא בְּלֵילְיָא :

ירושלמי 10 מִן אִלֵּין יוֹמִין לְאִלֵּין יַרְחִין :

45 תושב דיור תושב ואגירא נוכראה לא
ייכול ביתיה : 46 בבית בחבורה חדא
יתאכל לא תפקון מן ביתא מן בשרא
בר מחבורתא ולא למשדרא דורונין גבר לחבריה ונרמא לא תחברון ביתיה
בדיל למיכול מה דבנויה : 47 כל עדת כל בנישתא דישראל מתערבין דין עם
48 דין גיוראה עם גיוראה אוחרי למעבד יתיה : וכי וארום יתגייר עמכון גיורא
ויעביד פיסחא קדם יי יגוור ליה כל דכורא ובכן יהי כשר למעבדיה ויהי
כיציבא דארעא וכל ערלאי בר ישראל לא ייכול ביתיה : 49 תורה אורייתא חדא
50 תהי לכל מצוותא ליציבא ולגיורא די מתגייר ביניכון : ויעשו ועבדו כל בני
51 ישראל היכמא דפקיד יי ית משה וית אהרן היכדין עבדו : ויהי והוה בכרן
יומא הדין אפיק יי ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון :

ג

1 וידבי ה' ומליל יי עם משה למימר : קדש אקדיש קדמי כל בוכרא דכוריא
2 פתח כל וולדא בבני ישראל באינשא ובבעירא דילי הוא : 3 ויאמר ואמר
משה לעמא הוון דכירין ית יומא הדין די נפקתון פריקין ממצרים מבית שעבוד
עבדייא ארום בתקוף גבורת ידא אפיק יי יתכון מיכא ולא יתאכל חמיע :
4 היום יומא דין אתון נפקין פריקין בחמיסר בניסן הוא ירחא דאביבא : 5 והיה
ויהי ארום יעלינך יי אלהך לארע כנענאי וחיתאי ואימוראי וחיוואי ויבוסאי דקיים
במימריה לאבהתך למיתן לך ארעא עבדא חלב ודבש ותפלח ית פולחנא הדא
בירחא הדין : 6 שבעת שובעא יומין תיכול פטירא וביומא שביעאה חגא קדם
יי : 7 מצות פטירי יתאכל ית שובעא יומין ולא יתחמי לך חמיע ולא יתחמי
לך חמיר בכל תחומך : 8 והנדת ותתני לברך ביומא ההוא למימר מן בגלל
מצוותא דא עבד מימרא דייי לי ניסין ופרישן במפקי ממצרים : 9 והיה ויהי לך
ניסא הדין חקיק ומפרש על תפילת ידא בנוביהא דשמאלך ולדוכרן חקיק
ומפרש על תפילת רישא קביעא כל קביל עינך בנוביהא לרישך מן בגלל
דתהוי אורייתא דייי בפומך ארום בחיל ידא תקיפתא הנפקך יי ממצרים :
10 ושמרת ותינטור ית קיימא הדא דתפילי ליומנא דחזי לה בימי עובדא ולא
בשבייא ובמועדיא וביממא ולא בלילייא :

ירושלמי 10 מן אלין יומין לאלין ירחין :

45 Incola, advena, & mercenarius alienigena non comedet ex eo. 46 In eodem sodalitio comedetur, non efferetis è domo de carne illa extra sodalitia, ne quidem ad mittendum munera quemque ad proximum suum: & os non confringetis ex eo, ut comedatis id quod est in medio ejus. 47 Universa congregatio Israel permisceantur, hic cum illo, familia cum familia alia, ut faciant ipsum. 48 Quando autem tecum fuerit proselytus aliquis, & facere voluerit Pascha coram Domino, circuncidat sibi omnem masculum, & sic aptus erit ut faciat ipsum Pascha, erit enim tanquam indigena terræ: at omnis incircuncisus ex filiis Israel non comedet ex eo. 49 Lex una erit omnibus præceptis, indigenæ, & proselyto qui habitat inter vos. 50 Fecerunt ergo omnes filii Israel: quemadmodum præceperat Dominus Mosi & Aaroni, sic fecerunt. 51 Et factum est eo ipso die, eduxit Dominus filios Israel è terra Ægypti cum exercitibus suis.

Hieros. 45 *Advena viri & mercenarius, cùm natus sit ex populis, non comedet ex eo.*

CAP. XIII.

1 ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 2 Sanctifica coram me omnem primogenitum masculorum, aperiens omnem vulvam inter filios Israel, inter homines & jumenta, meus est. 3 Et dixit Moses populo; Sitis memores diei hujus quo exiistis liberati ex Ægypto è domo servitutis servorum; quoniam in fortitudine roboris manus eduxit vos Dominus hinc: itaque non comedetur fermentum. 4 Die hac vos exiistis liberati decima quinta mensis Nisan, ille est mensis maturescentis frugis. 5 Et erit quando ingredi fecerit te Dominus Deus tuus in terram Chananæorum, Hettæorum, Amorrhæorum, Hevæorum, Jebusæorum, quam jurato promisit patribus tuis, ad dandum tibi terram facientem lac & mel, celebrabis hunc ritum mense hoc. 6 Septem diebus comedes azyma: die autem septimo solennitas erit coram Domino. 7 Azyma comedentur septem diebus: neque videbitur fermentatum apud te, neque videbitur apud te fermentum in omni termino tuo. 8 Et nuntiabis filio tuo eo die, dicendo; Propter præceptum hoc fecit Dominus mihi miracula & mirabilia, dum exivi ex Ægypto. 9 Et erit tibi miraculum hoc insculptum & expositum in phylacteriis manus, in summitate siniſtræ tuæ, & in memoriale insculptum & expositum in phylacteriis capitis, positis è regione oculorum tuorum in summitate capitis tui, ut sit lex Domini in ore tuo: quoniam in robore manus fortis eduxit te Dominus ex Ægypto. 10 Custodies ergo pactum istud phylacteriorum in tempore conveniente ipsi; diebus operariis, non autem sabbathis aut solennitatibus, & die non nocte.

Hieros. 10 *Ex illis diebus ad illos menses.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

45 * مهمان ومزدور نه خورد درو * درخانهي يكّه خورده شود نه بيرون آوري از آن خانه از
46 آن گوشت بآن بيرون و استخوان نه شكنيد درو * همه جماعتي يسرال بكنند اويرا * وگه
47 48 غريبي كند اواري [تو] غريب وبكند فصح ؛؛ بريدن باو همه نرينه وآن هنگام نزديك
49 شود بكردن اويرا وباشد چون بومي آن زمين وهمه اقلف نه خورد درو * شريعت يكّه
50 باشد ببومي وبغريب آن غريبي كنا در ميانى شما * بكردند همه پسراني يسرال چون آنچه
51 فرمود ؛؛ مر موسه ومر اهرن همچنين بكردند * بود درتنهي آن روز آن اين بيرون آورد ؛؛ مر پسراني
يسرال از زمين مصر ابر سپاهاي ايشان *

45 *Hospes & mercenarius non comedet ex eo. 46 In domo una comedetur, non exportabis è domo de carne foras, & os non confringetis in eo. 47 Universus cœtus Israel facient ipsum. 48 Et cùm peregrinatus fuerit apud te peregrinus, & fecerit pascha Domino, erit circumcidendo sibi omnem masculum: et tunc appropinquabit ad faciendum ipsum, eritque sicut indigena terræ: nam omnis præputiatus non comedet ex eo. 49 Lex una erit indigenæ & peregrino peregrinanti in medio vestrûm. 50 Fecerunt itaque omnes filii Israel quemadmodũ præceperat Dominus Mosheh & Aharon, sic fecerunt. 51 Fuitque, in ipsa die ista eduxit Dominus filios Israel ex terra Ægypti per exercitus eorum.*

* فصل سيزدهم *

CAP. XIII.

1 * سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * خاص كن بمن همه [نخست] زاد گشايشي همه رحم در پسراني
2 يسرال در آدم ودرچهارپا بمن او * گفت موسه بآن قوم ياد دارمر آن روزي آن اين آنچه بيرون
3 آمديد از مصر از خانهي بندها كه در قوي دست بيرون آورد ؛؛ شمارا ازين ونه خورده شود
4 خمير * اين روز شما بيرون آيان در ماهي آن ترخوشه * وباشد كه بياورد ترا ؛؛ بزمين آن كنعني
5 وآن حتّي وآن اموري وآن حوّي وآن يبوسي آنچه سوگند خورد بپدراني تو بدادن بتو زميني
6 دوشا شير وانگبين وكاركني مر آن كاري آن اين در ماهي آن اين * هفت روزها بخوري فطير
7 ودر روزي آن هفتمي حج ؛؛ * فطير خورده شود مر هفت آن روزها ونه ديدار شود بتو خمير
8 ونه ديدار شود بتو خمير مايه درهمه حدّي تو * آگاه كني بپسري تو در روز آن بگفتن
9 درسبب اين بكرد ؛؛ بمن در بيرون آمدني من ازمصر * وباشد بتو بنشان ابر دستي تو وبيادكرد
ميانى چشماني تو بسبب باشد شريعت ؛؛ در دهاني تو كه در دستي قوي بيرون آورد ترا ؛؛ ازمصر *
10 وبگاه داري مر آن رسمي آن اين بوعدهي آن ازسال بسال *

1 2 *Locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; Sanctificate mihi omne primogenitum: aperitio omnis uteri in filiis Israel, in homine & in quadrupede, meum est. 3 Dixit itaque Mosheh ad populum; Memorid habete diem hanc, quâ egressi estis ex Ægypto, è domo servorum: quia in fortitudine manûs eduxit vos Dominus abhinc: neque comedetur fermentatum. 4 Hodiè vos egredimini in mense humidarum spicarum. 5 Et erit, cùm introduxerit te Dominus in terram Chenaanæi, & Hittæi, & Emoræi, & Hivvæi, & Jebusæi, quam juravit patribus tuis dare tibi, terram præbentem lac & mel, tum præstabis opus hoc in mense isto. 6 Septem diebus comedes azyma, & die septimo festum erit Domino. 7 Fermentata comedentur septem diebus: & non conspicietur apud te fermentatum, neque conspicietur apud te fermentum in omni termino tuo. 8 Et notum facies filio tuo in die illo, dicendo; Causâ hujus quod fecit mihi Dominus in egressu meo ex Ægypto. 9 Erit que tibi in signum super manum tuam, & in memoriale inter oculos tuos, ut sit lex Domini in ore tuo, quia manu validâ eduxit te Dominus ex Ægypto. 10 Et observabis statutum hoc in statu tempore suo, de anno in annum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

והיה ויהי ארום יעילינך יי לארעא דכנענאי היכמא דקיים לך ולאבהתך ויתנינה 11
לך : והעברת ותפריש כל פתח ולדא קדם יי וכל פתח ולדא בעירא דמשנרא 12
אשיה דיהון לך דכרין תקדיש קדם יי : ירושלמי 13 ותקטלון יתיה :
וכל פטר וכל פתח ולדא דחמרא 13
תיפרוק באימרא ואין לא תפרוק ותתקוף יתיה וכל בוכרא דאינשא בבנך תפרוק
ולא בעבדך תפרוק בכספא : והיה ויהי ארום ישיילינך ברך מחר למימר מה 14
דא מצוותא דבוכריא ותימר ליה בתקוף גבורת ידא אפקנא יי ממצרים פריקין
ממבירת שעבוד עבדיא : ויהי והוה כד אקשי מימרא דיי ית לבא דפרעה 15
למפטרנא וקטל יי כל בוכרא בארעא דמצרים מן בוכרא דאינשא ועד בוכרא
דבעירא בגין כן אנא דבח קדם יי כל פתח ולדא דוכריא וכל בוכרא דבניי
אפרוק בכספא : והיה ויהי לאת חקיק ומפרש על יד שמאלך ולתפילין בין ריסי 16
עינך ארום בתקוף גבורת ידא הנפקנא יי ממצרים :

ס ס ס

ויהי בשלח והוה כד פטר פרעה ית עמא ולא דברינון יי אורח ארע פלישתאי 17
ארום קריב הוא ארום אמר יי דילמא יתהון עמא במיחמיהון אחוהון דמיתין
בקרבא מאתן אלפין גוברין בני חילא משבטא דאפרים מאחדין ביתריסין
ורומחין ומאני זיינין ונחתו לגת למיבוז גיתי פלישתאי ובנין דעברו על גזירת
מימרא דיי ונפקו ממצרים תילתין שנין קדם קיצא איתמסרו בידא דפלישתאי
וקטל ונון הינון הוו נרמיא יבישיא דאתחי יתהון מימרא דיי על ידא דיחזקאל נביא
בבקעת דורא ואין יחמון כדין ידחלון ויתובון למצרים : ויסב ואחזר יי ית עמא 18
אורח מדברא דימא דסוף וכל חד עם ירושלמי 18 ודבר מימרא דיי עמא
חמשא טפלין סליקו בני ישראל מאדעא אורח מדברא דימא דסוף מזיינין בעובדין
דמצרים : ויקח ואסיק משה ית ארונא 19 טבין סליקו בני ישראל פריקין מארעא
דרנמי יוסף בגויה מן נילוס והוה מדבר דמצרים : 19 ארום משבע אשבע ית
עמיה ארום אומאה אומי ית בני ישראל בני ישראל לימר מדכר ידכר יי יתכון
למימר מדכר ידכר יי יתכון ותסקון ית ברמי מיכא עמכון : ויסעו ונטלו מסכות 20 דאמי
אתר דאתחפיו בענני יקרא ושרו באיתם בימא ובליליא : 22 לא הוה פסק :
דבסטר מדברא : ויי הולך ואיקר 21

שכינתא דיי מידבר קדמיהון בימא בעמודא דענגא לדברותהון באורחא ובליליא
הדר עמודא דענגא מבתריהון למיחשך לדרדפין מן בתריהון ועמודא דאישתא
לאנהרא קדמיהון למיזל בימא ובליליא : לא לא עדי עמודא דענגא בימא 21
ועמודא דאישתא בליליא למדברא קדם עמא :

Et erit quando ingredi te fecerit in terram Chananæorum, quemadmodum juravit tibi & patribus tuis ſe daturum eam tibi : Et ſeparabis omnem apertionem vulvæ coram Domino ; & omnis apertio vulvæ beſtiæ, quam emittet mater ejus, ſi fuerint tibi maſculi, ſanctificabis coram Domino. Et omnem apertionem vulvæ aſini redimes ove, quod ſi non redemeris abſcindes illi cervicem : omnem etiam primogenitum hominis in filiis tuis redimes, ſed non in ſervis tuis redimes argento. Et etit cum interrogaverit te filius tuus cras, dicendo ; Quale hoc eſt præceptum primogenitorum ? dices illi ; In fortitudine roboris manus eduxit nos Dominus ex Ægypto, redemptos è domo ſervitutis ſervorum. Et fuit cum induraſſet ſermo Domini cor Pharaonis, ut non dimitteret nos, tum interfecit Dominus omnem primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominum uſque ad primogenitum jumentorum : propterea ego ſacrifico coram Domino omnem aperientem vulvam maſculorum, & omnem primogenitum filiorum meorum redimo argento. Et erit in ſignum inſculptum & expoſitum ſuper manum ſiniſtram tuam, & in phylacteria inter ſupercilia oculorum tuorum : quoniam in fortitudine roboris manus eduxit nos Dominus ex Ægypto.

Hieroſ. 13. *Interficietis ipſum.*

SECT. XVI.

Et factum eſt cum dimitteret Pharao populum, ut non duxerit eos Dominus per viam terræ Philiſtæorum, quamvis proxima eſſet : quoniam dixit Dominus ; Ne pœniteat populum cùm viderint fratres ſuos, ex quibus mortui ſunt in prælio ducenti mille viri præditi robore de tribu Ephraim, qui apprehenſis clypeis & lanceis & inſtrumentis bellicis deſcenderunt in Gath, ad abigendos greges Philiſtæorum, & quia tranſgreſſi ſunt decretum ſermonis Domini, & exierunt ex Ægypto tribus annis antequam finis *ſervitutis adveniſſet*, traditi ſunt in manum Philiſtæorum, & interfecerunt eos. Illa ſunt oſſa arida quæ in vitam reſtituit ſermo Domini per manum Ezechielis prophetæ in valle Dura : quòd ſi hoc vidiſſent, timuiſſent, & in Ægyptum reverſi fuiſſent. Ideo circunduxit Dñs populum per viam deſerti maris rubri : & unuſquiſque cum quinque pueris aſcenderunt filii Iſrael è terra Ægypti. Tulit quoque Moſes arcam, in cujus medio oſſa Joſeph erant, ex Nilo, & illam ſecum ferebat : quia adjurando adjuravit filios Iſrael, dicendo ; Recordando recordabitur Dominus veſtri, & aſcendere facietis oſſa mea hinc vobiſcum. Et profecti ſunt ex Succoth, loco in quo operti ſunt nubibus gloriæ, & habitârunt in Etham, quæ eſt ad latus deſerti. Gloria autem divinæ majeſtatis Dei præcedebat eos interdiu in columna nubis, ad ducendum eos per viam ; noctu autem redibat columna nubis poſt eos, ut obſcuraret eos qui perſequebantur eos, & columna ignis ad lucendum illis præibat, ad proficiſcendum die & nocte. Non receſſit columna nubis interdiu, & columna ignis noctu, ad ducendum coram populo.

Hieroſ. 18. *Et duxit ſermo Domini populum per viam deſerti maris rubri ; armati in operibus bonis aſcenderunt filii Iſrael redempti è terra Ægypti.* 19. *Quoniam adjurando adjuraverat filios Iſrael, dicendo ; Recordando recordabitur Dominus veſtri verbo ſuo, & miſerationibus ſuis bonis.* 20. *Quia venit ad extremitates deſerti.* 21. *Ut poſſent incedere noctu & diu.* 22. *Non ceſſabat.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وباشد كه بياورد ترا يي بزميني آن كنعني چون آنچه سوكند خورد بتو وبپدراني تو وبدهد آنرا 11
بتو * بگذاراني همه كشايشي رحم بيي وهمه كشايشي جلهي چهارپا آنچه باشد بتو آن نرينها بيي 12
* وهمه كشايش خر خلاص كني دربرّه واكر نه خلاص كني قفا زني اويرا وهمه نخست زادي 13
آدم در پسراني تو خلاص كني * وباشد كه بپرسد ترا پسري تو فردا بگفتن چيست اين بگوي باو در 14
قوي دست بيرون آورد ايمارا يي از مصر از خانهي بندها * بود كه سختي كرد فرعه بفرستادن 15
ايمارا بكشت يي همه نخست زاد در زميني مصر از نخست زادي آدم تا نخست زادي چهارپا ابر
همچنين من ذبحت كنم بيي همه كشايشي رحم آن نرينها وهمه نخست زادي پسراني [من] خلاص
كنم * وباشد بنشان ابر دستي تو وبتفليين ميان چشماني تو كه در دستي قوي بيرون آورد ايمارا 16
يي از مصر * بود در فرستادني فرعه مر آن قوم ونه رايانيد ايشانرا خدا راهي زميني فلشتيم كه 17
نزديك او كه كفت خدا تا نه پشيمان شود آن قوم در ديدن ايشان كارزار وبلر كردند بمصر *
* بكردانيد خدا مر قوم راهي آن بيابان دريا سوف ومبارزان بر آمدند پسراني يسرال از زمين 18
مصر * بستانيد مشه مر استخوانهاي يوسف اوازي او كه سوكند دادن سوكند داده بود مر 19
پسراني يسرال بگفتن ياد كردن ياد كنند خدا شمارا وبر آوريد مر استخوانهاي من از اين جا
اوازي شما * منزل بر داشتند از سكوت فرود آمدند در اتم در كناري آن بيابان * وي روا 20 21
پيش ايشان روز در ستوني ابر برايانيدن ايشانرا آن راه وشب در ستوني آتش بروشنايي دادن
بايشان برفتن روز وشب * نه بريده شود ستون آن ابر روز وستوني آن آتش شب بپيش آن قوم * 22

Eritque, cùm introduxerit te Dominus in terram Chenaanæi, quemadmodũ juravit tibi & patribus tuis, & dederit eam tibi ; Transferes omnem apertionem vulvæ ad Dominum, omnémque apertionem, fœtum quadrupedis, quæ fuerit tibi : maſcula Domino erunt. Omnem autem apertionem aſini redimes agno : & ſi non redemeris, cervicem diverberabis ei : omne quoque primogenitum hominis in filiis tuis, redimes. Et erit, quum interrogaverit te filius tuus cras, dicendo ; Quid eſt hoc ? dices ei, Validâ manu eduxit nos Dominus ex Ægypto, è domo ſervorum. Et fuit, quum induruiſſet Pharaoh ad dimittendum nos, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis uſque ad primogenitum quadrupedis : idcircò ego ſacrifico Domino omnem apertionem vulvæ, maſcula : omne autem primogenitum filiorum meorum, redimo. Et erit in ſignum ſuper manum tuam, & in phylacteria inter oculos tuos : quia manu robuſtâ eduxit nos Dominus ex Ægypto. Fuit autem cùm emiſiſſet Pharaoh populum, quòd non deduxit eos Deus viâ terræ Philiſthim, quia propinqua eſſet : dixit enim Deus, Ne pœnitentiâ ducatur populus cùm viderint prælium, & revertantur in Ægyptum. Circunduxit igitur Deus populum viâ deſerti maris Suph, & accincti aſcenderunt filii Iſrael è terra Ægypti. Tulit quoque Moſheh oſſa Joſeph ſecum : nam adjurando adjuraverat filios Iſrael, dicendo ; Recordando recordabitur Deus veſtrùm, & efferetis oſſa mea abhinc vobiſcum. Et manſiones removerunt à Succhoth, & venerúntq; in Etham in ora deſerti. Dominus quoque ibat coram illis interdiu in columna nubis, ad deducendum eos viâ : noctu verò in columna ignis ad dandum eis lucem ad proficiſcendum die ac nocte. Ne abſcinderetur columna nubis interdiu, & columna ignis noctu ante populum.

יד

CAP. XIV.

וידבר ומלל יי עם משה למימר: דבר מלל עם בני ישראל ויתובון לאחוריהון 2
וישרון קדם פומי חירתא דאתברו בנוני בני נשא דכר ונוקבא ועיינין
פתיחן להון הוא אתרא דשנים דבינו מגדול ובינו יממא קדם טעות צפון דמשתייר
מכל טעוון דמצרים בנין דיימרון מצראי
בחיר הוא בעל צפון מכל טעוותא
דאשתייר ולא לקא ויתין למסנד ליה
וישתחוון יתכון דאתון שרן לקבליה על
גיף ימא: ואמר ייתמר פרעה לדתן 3
ולאבירם בני ישראל דמשתיירין במצרים
מיטרפין הינון עמא בית ישראל בארעא
טרד עליהון טעות צפון נגדו דמדברא: וחזקתי ית יצרא דלבא דפרעה 4
וירדוף בתריהון ואתיקר בפרעה ובכל משריותיה וינדעון מצראי ארום אנא הוא
יי ועבדו היכדין: ויגד ויתנון אוקטריא 5
דאזלו עם ישראל ארום עריק עמא
ואיתהפיך לבא דפרעה ועבדוי לביש על עמא ואמרו מה דא עבדנא ארום פטרנא
ית ישראל מפולחנא: ויאסר ויטקיס איתו נפשיה ית אדרתיה וית עמיה דבר 6
עמיה בסלין רכיכין: ויקח ודבר שית מאה רתיכין בחירין וכל רתיכי מצראי 7
עבדוי דרחילו מפתגמא דיי דלא מיתו במותנא ולא בברדא ומוליתא תליתאה
למינגד ולמירדוף בבהילו אוסיף על כל רתיכא ורתיכא: ויחזק ותקיף יי ית 8
יצרא דלבא דפרעה מלכא דמצרים ורדף
בתר בני ישראל ובני ישראל נפקין בידא
מרמא מתנברין על מצראי: וירדפו 9
ורדפו מצראי בתריהון ואדביקו יתהון
כד שרן על ימא כנשין מרגליין ואבנין טבן דדבר פישון מגינוניתא דערן
לנו ניחון וניחון דבדינון ליממא דסוף וימא דסוף רמא יתהון על גיפיה כל
סוסות ארתכי פרעה ופרשוי ומשריותיה על פומי חירתא דקדם טעות צפון:
ופרעה חמא טעות צפון משתויב וקריב קרמוי קרבנין ויקפו בני ישראל 10
ית עיניהון והא מצראי נטלין בתריהון ודחלו לחדא ויצלו בני ישראל קדם
יי: ואמרו ואמרו רשיעי דרא למשה המין בגלל דלא הות לנא בית 11
קבורתא במצרים דברתנא לממת במדברא מה דא עבדתא לנא להנפקותנא
ממצרים: הלא וה הלא דין הוא פתגמא דמלילנא עמך במצרים יתגלי יי 12
עליכון וידון למימר פסק מננא ונפלח ית מצראי ארום טב לנא דנפלח ית
מצראי מדנמות במדברא:

ירושלמי

ויחזרון וישרון קדם פונדקי 2
דחירתא בין מגדול ובין ימא קדם טעות
צפון כלקובלה תשרון: 3 ואמר פרעה
על עסק עמא בני ישראל טעין אנון
במדברא טרד עליהון טעוותא דפשור
נגדוי במדברא:

וירדוף בתריהון ואתקף ית יצרא דלבא דפרעה 4
וחזקתי
ית יצרא דלבא
דפרעה
Hieros. 2 *Et revertantur & castrametentur ante hospitia Chiratha, inter Migdol & inter mare, ante idolum Tsephon, tanquam ex adverso ejus castrametabimini.*
3. *Et dixit Pharao de populo filiorum Israel; Errant in deserto, concluſit eos idolum Peor ex adverso ſui in deserto.*

ירושלמי

ואתני למלכא: 5
ואתני
למלכא
Hieros. 5 *Et nuntiatum est regi.*

ואתקף ית יצרא דלבא דפרעה ועבדוי לביש על עמא ואמרו מה דא עבדנא ארום פטרנא
ית ישראל מפולחנא: ויאסר ויטקיס איתו נפשיה ית אדרתיה וית עמיה דבר 6
עמיה בסלין רכיכין: ויקח ודבר שית מאה רתיכין בחירין וכל רתיכי מצראי 7
עבדוי דרחילו מפתגמא דיי דלא מיתו במותנא ולא בברדא ומוליתא תליתאה
למינגד ולמירדוף בבהילו אוסיף על כל רתיכא ורתיכא: ויחזק ותקיף יי ית 8
יצרא דלבא דפרעה מלכא דמצרים ורדף
בתר בני ישראל ובני ישראל נפקין בידא
מרמא מתנברין על מצראי: וירדפו 9
ורדפו מצראי בתריהון ואדביקו יתהון
כד שרן על ימא כנשין מרגליין ואבנין טבן דדבר פישון מגינוניתא דערן
לנו ניחון וניחון דבדינון ליממא דסוף וימא דסוף רמא יתהון על גיפיה כל
סוסות ארתכי פרעה ופרשוי ומשריותיה על פומי חירתא דקדם טעות צפון:
ופרעה חמא טעות צפון משתויב וקריב קרמוי קרבנין ויקפו בני ישראל 10
ית עיניהון והא מצראי נטלין בתריהון ודחלו לחדא ויצלו בני ישראל קדם
יי: ואמרו ואמרו רשיעי דרא למשה המין בגלל דלא הות לנא בית 11
קבורתא במצרים דברתנא לממת במדברא מה דא עבדתא לנא להנפקותנא
ממצרים: הלא וה הלא דין הוא פתגמא דמלילנא עמך במצרים יתגלי יי 12
עליכון וידון למימר פסק מננא ונפלח ית מצראי ארום טב לנא דנפלח ית
מצראי מדנמות במדברא:

ירושלמי

ובני ישראל נפקו פריקין: 8
9 קדם פונדקי דחירתא קדם טעוותא
דצפון:

וירדפו מצראי בתריהון ואדביקו יתהון 9
כד שרן על ימא כנשין מרגליין ואבנין טבן דדבר פישון מגינוניתא דערן
לנו ניחון וניחון דבדינון ליממא דסוף וימא דסוף רמא יתהון על גיפיה כל
סוסות ארתכי פרעה ופרשוי ומשריותיה על פומי חירתא דקדם טעות צפון:
ופרעה חמא טעות צפון משתויב וקריב קרמוי קרבנין ויקפו בני ישראל 10
ית עיניהון והא מצראי נטלין בתריהון ודחלו לחדא ויצלו בני ישראל קדם
יי: ואמרו ואמרו רשיעי דרא למשה המין בגלל דלא הות לנא בית 11
קבורתא במצרים דברתנא לממת במדברא מה דא עבדתא לנא להנפקותנא
ממצרים: הלא וה הלא דין הוא פתגמא דמלילנא עמך במצרים יתגלי יי 12
עליכון וידון למימר פסק מננא ונפלח ית מצראי ארום טב לנא דנפלח ית
מצראי מדנמות במדברא:

Hieros. 8 *Filii autem Israel exibant manu excelsâ, superiores facti Ægyptiis.* 9 *Coram hospitio Chiratha in conspectu idoli Tsephon.*

ET loquutus est Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, ut revertantur retrorsum, & caſtrametentur ante fauces Chiratha jacientium, qui creati ſunt ad ſimilitudinem filiorum hominum, maris & fœmmæ, quibus oculi ſunt aperti: locus est Taneos, qui est inter Migdol & inter mare ante idolum Tſephon, quod relictum eſt ex omnibus idolis Ægyptiorum: propterea dicent Ægyptii; Præſtantior eſt Baal Tſephon omnibus idolis, quod relictum eſt & non percuſſum, itaque venient ad incurvandum illi, invenientque vos caſtrametatos è regione ejus ad littus maris. Et dicet Pharao Dathan & Abiram filius Iſrael, qui relicti ſunt in Ægypto; Perplexi ſunt populus domus Iſrael in terra: concluſit eos idolum Tſephon è regione deſerti. Et indurabo figmentum cordis Pharaonis, ut perſequatur eos: & glorificabor in Pharaone, & in omni ejus exercitu, ut ſciant Ægyptii quod ego ſum Dominus: & fecerunt ſic.

Et nuntiârunt octuriones, qui profecti ſunt cum Iſraele, quod fugeret populus: & converſum eſt cor Pharaonis & ſervorum ejus in malum contra populum, & dixerunt; Quid hoc facimus, quoniam dimittimus Iſraelem à ſervitute noſtra? Et junxit ipſemet currum ſuum, & populum ſuum duxit ſecum verbis mollibus. Accepit quoque ſexcentos currus electos, & omnes currus Ægyptiorum ſervorum ipſius, qui timuerunt à verbo Domini ne morerentur peſte neque grandine: & mulam tertiam, ad trahendum & perſequendum celeriter, addidit ſingulis curribus. Et induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis regis Ægypti, & perſequutus eſt filios Iſrael: filii autem Iſrael exibant manu excelſâ, ſuperiores facti Ægyptiis. Et perſequuti ſunt Ægyptii eos, & aſſequuti ſunt eos, dum caſtrametarentur ad mare colligentes margaritas & lapides pretioſos, quos attulerat Phiſon ex horto Eden in medium Gichon, Gichon autem detulerat eos in mare juncoſum, mare autem juncoſum ejecerat eos in littus ſuum: omnes *verò* equi curruum Pharaonis, & equites ejus, & exercitus ejus erant ante os Chiratha, quod erat ante idolum Tſephon. Pharao autem vidit idolum Tſephon liberatum, & obtulit coram eo oblationes: & elevârunt filii Iſrael oculos ſuos, & ecce Ægyptii proficiſcebantur poſt eos, & timuerunt valde; & orârunt filii Iſrael coram Domino. Et dixerunt improbi ætatis illius Moſi; An propterea quod non erant nobis ſepulchra in Ægypto, adduxiſti nos ad moriendum in deſertum? Cur hoc feciſti nobis, ut educeres nos ex Ægypto? Annon hic eſt ſermo quem dicebamus tecum in Ægypto; Manifeſtet ſe Dominus contra vos & judicet, dicendo; Ceſſa à nobis & ſerviemus Ægyptiis; quoniam melius eſt nobis ut ſerviamus Ægyptiis, quàm ut moriamur in deſerto?

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIV.

• فصل چهاردهم • *سخن گفت :: بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال باز 1 2
گردند وفرود آيند پيش في آن حيرت ميانی مجدول و ميانی آن دريا پيش بعل صفون مقابلي
او فرود آيند ابر آن دريا * وبگويد فرعه بپسراني يسرال سر گردانند ايشان در بيابان ببست ابر 3
ايشان آن بيابان * وقوي كنم مر دلي فرعه و بتازد پسي ايشان و عزيز بوده شوم در فرعه 4
و در همه لشكري او بدانند مصريان كه من :: بكردند همچنين * آگاه شد بپادشاهي مصر 5
كه برفت آن قوم گسسته شد دلي فرعه وبنده گاني او بآن قوم گفتند چه اين بكرديم كه فرستاديم
مر يسرال از كاري ايما * زين بست مر مركبي او ومر قومي او بستاند اوازي او * بستاند شش 6 7
صد مركبي بر گزيده وهمه مركبي مصر وسرهنگان ابر همهي ايشان * قوي كرد :: مر دلي 8
فرعه پادشاهي مصر بتاخت پسي پسراني يسرال و پسراني يسرال بيرون آيان در دستي بلند •
* بتاختند مصريان پسي ايشان برسيدند ايشانرا فرود آيان ابر آن دريا همه اسب و مركبي فرعه 9
وسواراني او ولشكري او ابر في آن حيرت پيش بعل صفون * و فرعه نزديك شد بر داشتند 10
پسراني يسرال مر چشماني ايشان و اينك مصريان منزل بر داران پسي ايشان بترسيدند بغايت
نالش كردند پسراني يسرال :: * گفتند بموسه ها از بكه نيست گورجا در مصر بستاندي ايمارا 11
بمردن در بيابان چه اين بكردي بايما ببيرون آوردن ايمارا از مصر * ها نه اين آن سخن آنچه 12
سخن گفتيم بتو در مصر بگفتن باز ايست از ايما وكار كنيم مر مصريان كه نيكوست بايما
كار كردن مر مصريان از مردن ايما در بيابان •

CAP. XIV.

LOcutus est autem Dominus ad 1
Moſheh, dicendo; Loquere ad filios 2
Iſrael ut revertantur & reſideant ante Os Hiroth, inter Migdol et mare, è regione Baal-ſephon: ex oppoſito ejus reſidebunt juxta mare. Dicétque Pharoh de filiis Iſrael; 3
Confuſi ſunt in deſerto, concluſit eos deſertũ. Et roborabo cor Pharoh, 4
& perſequetur poſt eos, & glorificabor in Pharoh, & in toto exercitu ejus: cientq; Ægyptii quòd ego Dominus. Et fecerunt ſic. Innotuit autem 5
regi Ægypti quòd abiiſſet populus: & verſum eſt cor Pharoh & ſervorum ejus in populum, dicentes; Quid hoc fecimus, quòd dimiſimus Iſrael ab opere noſtro? Et ſellam li- 6
gavit currui ſuo, populumque ſuum aſſumpſit ſecum. Tulitq; ſexcentos 7
currus electos, omnéſque currus Ægypti, & duces ſuper omnes illos. Et 8
roborante Domino cor Pharoh regis Ægypti, perſecutus eſt poſt filios Iſrael: porrò filii Iſrael egrediebantur in manu excelſa. Et perſequentes 9
poſt eos Ægyptii, pervenerunt ad eos reſidentes prope mare: omnes equi et currus Pharoh, & equites ejus & exercitus ejus juxta Os Hiroth ante Baal-ſephon. Pharoh autem appropiquante, elevaverunt fi- 10
lii Iſrael oculos ſuos, & ex Ægyptii manſiones moventes poſt illos: cum vimentes valde genitum fecerunt filii Iſrael ad Dominum, Dixe- 11
rúntq; ad Moſhoh; An de eo quòd non eſſet ſepulchretum in Ægypto, tuliſti nos ad moriendũ in deſerto? quid hoc feciſti nobis, educendo nos ex Ægypto? Nónne hoc eſt verbum quod locuti ſumus ad te in Ægypto dicendo; Recede à nobis, & ſervíemus Ægyptiis: quia melius eſt nobis ſervire Ægyptiis, quàm mori nos in deſerto?

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

13 ויאמר אַרבַּע כִּיתִין אִתעַבִידוּ בְּנֵי יִשׂרָאֵל
עַל גֵּיף יַמָּא דְסוּף חָדָא אָמְרָא נֵיחוֹת
לְיַמָּא ׳ וְחָדָא אָמְרָא נֵיתוּב לְמִצְרַיִם ׳
וְחָדָא אָמְרָא נִסְדְּרָא לְקוּבְלֵיהוֹן סִדְרֵי
קְרָבָא ׳ וְחָדָא אָמְרָא נְלַבְלְבָא לְקוּבְלֵיהוֹן
וּנְעָרְבְּבָה יַתְהוֹן כִּתְּא דַיְיָ אָמְרָא נֵיחוֹת
לְיַמָּא אֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא תְדַחֲלוּן
אִתְעַתְּדוּ וְחָמוּן יַת פּוּרְקָנֵיהּ דַּיְיָ
דְּי עָבִיד לְכוֹן יוֹמָא דֵין ׳ כִּתְּא דַהֲוָת אָמְרָא
נֵיתוּב לְמִצְרַיִם אֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא
תְדַחֲלוּן אֲרוּם הֵיכְמָא דַחֲמִיתוּן יַת
מִצְרָאֵי יוֹמָא דֵין לָא תוֹסְפוּן לְמֶחֱמֵי
יַתְהוֹן עוֹד עַד עָלְמָא : 14 כִּתְּא
דַּהֲוָה אֲמַר נְסַדֵּר לְקוּבְלֵיהוֹן סִדְרֵי קְרָבָא
אֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא תַגִּיחוּן דְּמִן קֳדָם
יְיָ מִתְעֲבִיד לְכוֹן נִצְחָנוּת קְרָבֵיכוֹן : כִּתְּא
דַּהֲוָת אָמְרָא נְלַבְלְבָה לְקוּבְלֵיהוֹן אֲמַר
לְהוֹן מֹשֶׁה שְׁתוֹקוּ וְהָבוּ יְקָרָא וְתוּשְׁבַּחְתָּא
וְרוֹמְמוּ לָאֱלָהָכוֹן : 15 וַיֹּאמֶר יְיָ
לְמֹשֶׁה לְמָה אַנְתְּ קָאֵי וּמְצַלֵּי קֳדָמַי
צְלוֹתְהוֹן דְּעַמִּי קֳדָמַת לְדִירְךְ סַלֵּיל עִם
בְּנֵי יִשׂרָאֵל וְיִטְלוּן : 16 וְאַתְּ
אַרֵים יַת חוּטָרְךְ וְאַרְכֵּין יַת יְדָךְ
בַּיַּמָּא וּבְזַעֲיֵהּ וְעֵלוּן בְּנֵי יִשׂרָאֵל בְּנוֹ יַמָּא
בְּיַבֶּשְׁתָּא : 17 וַאֲנִי וַאֲנָא הָא אֲנָא מַתְקֵיף
יַת יְצָרָא דְלִבָּהוֹן דְּמִצְרָאֵי וְיֵעֲלוּן
בַּתְרֵיהוֹן וְאִתְיַקַּר בְּפַרְעֹה וּבְכָל מַשׁרְיָיתֵיהּ בִּרְתֵּיכוֹי וּבְפָרָשׁוֹי : 18 וִידְעוּן וְיֵדְעוּן
מִצְרָאֵי אֲרוּם אֲנָא הוּא יְיָ בְּאִתְיַקָּרוּתִי בְּפַרְעֹה בִּרְתֵּיכוֹי וּבְפָרָשׁוֹי : 19 וּסְעָ וּנְטַל
מַלְאֲכָא דַיְיָ דְּמַדְבַּר קֳדָם מַשׁרְיָיתָא דְיִשׂרָאֵל וְאָתָא מִן בַּתְרֵיהוֹן וּנְטַל עַמּוּדָא
דַעֲנָנָא מִן קֳדָמֵיהוֹן וְשָׁרָא מִן בַּתְרֵיהוֹן מִן בֵּגַלַּל מִצְרָאֵי דַּפְתִּקִין גִּירִין וְאַבְנִין
לְיִשׂרָאֵל וַהֲוָה עֲנָנָא מְקַבֵּל יַתְהוֹן : ויבא
וְעָאל בֵּין מַשׁרְיָיתָא דְיִשׂרָאֵל וּבֵין 20
מַשׁרְיָיתָא דְמִצְרָאֵי וַהֲוָה עֲנָנָא פַּלְגֵיהּ
נְהוֹרָא וּפַלְגֵיהּ חֲשׁוֹכָא מְפַטְּרִיהּ חַד
מַחְשַׁךְ עַל מִצְרָאֵי וּמְפַטְּרִיהּ חַד אֲנַהַר
עַל יִשׂרָאֵל כָּל לֵילְיָא וְלָא קְרָבָא מַשׁרְיָא
כָּל קְבֵיל מַשׁרְיָא דְמִצְרָאֵי כָּל לֵילְיָא : ויט וְאַרְכֵּין מֹשֶׁה יַת יְדֵיהּ 21
עַל יַמָּא בְּחוּטְרָא רַבָּא וַיְקִירָא דְאִיתְבְּרִי מִן שִׁירוּיָא וּבְיֵהּ חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָא רַבָּא
וְיַקִּירָא וְעִישַׂרְתֵּי אַתְוָותָא דִי מְחָא יַת מִצְרָאֵי וְתָלַת אַבְהָת עָלְמָא וְשִׁית אִמְּהָתָא
וְתָרֵיסַר שִׁבְטוֹי דְיַעֲקֹב וּמִן יַד דְּבַר יְיָ יַת יַמָּא בְּרוּחַ קִידוּמָא תְּקִיפָא כָּל לֵילְיָא וְשַׁוִּי
יַת יַמָּא נְגִיבָא וְאִתְבְּזִעוּ מַיָּא לְתָרֵיסַר בְּזִיעָן כָּל קְבֵיל תְּרֵיסַר שִׁבְטוֹי דְיַעֲקֹב :

ירושלמי

ירושלמי 13 אַרבְּעָה כִּיתִין אִתעַבִידוּ
בְּנֵי יִשׂרָאֵל כַּד הֲווֹ קָיְמִין עַל יַמָּא דְסוּף
חָדָא אָמְרָה נִפּוֹל בְּיַמָּא וְחָדָא אָמְרָה
נָחֲזוֹר לְמִצְרַיִם וְחָדָא אָמְרָה נְסַדֵּר
לָקוּבְלֵיהוֹן קְרָבָא וְחָדָא אָמְרָה נָלוּזוּ
לָקוּבְלֵיהוֹן וּנְעָרְבֵב יַתְהוֹן: כִּתְּא דַּהֲוָה
אָמַר נִפּוֹל לְיַמָּא אֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא
תְדַחֲלוּן אִתְעַתְּדוּ וְחָמוּן יַת פּוּרְקָנֵיהּ דַּיְיָ
דְּי עָבִיד לְכוֹן יוֹמָא דֵין: כִּתְּא דַּהֲוָה אָמַר
נָחֲזוֹר לְמִצְרַיִם אֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא
תְדַחֲלוּן אֲרוּם הֵיכְמָא דַחֲמִיתוּן יַת
מִצְרָאֵי יוֹמָא דֵין לָא תוֹסְפוּן לְמֶחֱמֵי
יַתְהוֹן עוֹד עַד עָלְמָא: 14 כִּתְּא
דַּהֲוָה אָמַר נְסַדֵּר לְקוּבְלֵיהוֹן סִדְרֵי קְרָבָא
אֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא תְדַחֲלוּן יְיָ מִתְגַּבֵּר לְכוֹן נִצְחָנוּת קְרָבֵיכוֹן:
שְׁכִנְתֵּיהּ הוּא דַּעֲבַד לְכוֹן נִצְחָנִי קְרָבֵיכוֹן:
כִּתְּא דַּהֲוָה אָמַר נְלוּזוּ לְקוּבְלֵיהוֹן
וּנְעָרְבֵב יַתְהוֹן אֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא
תְדַחֲלוּן קוּמוּ וְשִׁתּוֹקוּ וַהֲבוּ יְקָרָא
וְתוּשְׁבְּחָא וְרוֹמְמוּ לָאֱלָהָא: 15 וַאֲמַר
מֵימְרָא דַיְיָ לְמֹשֶׁה עַד אֵימָת אַתְּ קָאֵים
וּמְצַלֵּי קֳדָמַי שְׁמִיעָא הִיא צְלוֹתְךְ קֳדָמַי
בְּרֵם צְלוֹתְהוֹן דְּעַמִּי קֳדָם קֳדָמַי לְדִירְךְ
מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשׂרָאֵל וְיִטְלוּן: 16 וְאַתְּ
אַרֵים יַת חוּטָרְךְ וְאַרְכֵּין יַת יְדָךְ:

ירושלמי 20 וַהֲוָה עֲנָנָא פַּלְגָא נְהוֹר
וּפַלְגָא חֲשׁוֹכָא נְהוֹר מְנַהֵר עַל יִשׂרָאֵל
וַחֲשׁוֹכָא מַחְשַׁךְ עַל מִצְרַיִם וְלָא קָרִיבוּ
אִלֵּין לְאִלֵּין לְמִסְדְּרֵי קְרָבָא כָּל לֵילְיָא :
21 וְאַרְכִּין :

13 Et dixit Moses, Quatuor sectæ factæ sunt filii Israel ad littus maris juncosi: una dicebat, Descendamus ad mare; altera dicebat, Revertamur in Ægyptum; tertia dicebat, Instruamus aciem belli contra eos; quarta denique dicebat, Clamorem tollamus ex adverso eorum, & confundamus eos. Sectæ quæ dicebat, Descendamus ad mare, dixit Moses; Ne timueritis, state & videte liberationem Domini, quam facturus est vobis hodie. Sectæ quæ dicebat, Revertamur in Ægyptum, dicebat Moses; Ne revertamini, quoniam quemadmodum vidistis Ægyptios hodie, non iterum videbitis eos usque in seculum. Sectæ quæ dicebat, Instruamus adversus eos aciem belli, dixit Moses; Ne pugnetis, nam à conspectu Domini obtinget vobis victoria prælii vestri. Sectæ quæ dicebat, Clamorem tollamus ex adverso eorum, dixit Moses; Tacete, & date gloriam, & laudem, & exaltationem Deo vestro. Et dixit Dominus Mosi; Cur tu stas & oras coram me? ecce preces populi mei ante tuas: loquere cum filiis Israel, ut proficiscantur. Tu autem leva virgam tuam, & inclina manum tuam cum ea super mare, & dissecа ipsum: & ingrediantur filii Israel in medium maris per aridam. Ego autem ecce ego induro figmentum cordis Ægyptiorum, ut ingrediantur post eos: & glorificabor in Pharaone & in universo exercitu ejus, in curribus ejus & equitibus ejus. Ut cognoscant Ægyptii quòd ego sum Dominus, cùm ego glorificatus fuero in Pharaone, in curribus ejus & equitibus ejus. Et profectus est angelus Domini, qui præcedebat castra Israel, & venit post eos: & profecta est columna nubis à facie illorum, & resedit post eos, propter Ægyptios qui jaculabantur sagittas & lapides in Israel, & nubes excipiebat illa. Et venit inter castra Israelitarum & inter castra Ægyptiorum, & fuit nubes media parte lux & media parte tenebræ; ab uno latere obtenebrabat Ægyptios, ab altero verò latere illuminabat Israel tota nocte: nec accessit turma è regione turmæ ad instruendum aciem belli universâ nocte. Et inclinavit Moses manum suam super mare cum virga magna & pretiosa, quæ creata est à principio, in qua insculptum & expressum erat nomen magnum & pretiosum, & decem signa quibus percusserat Ægyptios, & tres patres mundi, & sex matres, & duodecim tribus Jacob: & statim abstulit Dominus mare vento orientali vehementi tota nocte, & posuit mare siccum: & divisæ sunt aquæ in duodecim sectiones è regione duodecim tribuum Iacob.

13 Hieros. Quatuor sectæ facti sunt filii Israel quando stabant ad mare juncosum: Secta una dicebat; Cadamus in mare; altera dicebat, Revertamur in Ægyptum; tertia dicebat, Instruamus aciem belli contra eos; quarta denique dicebat, Perstrepamus ex adverso eorum & confundamus eos. Sectæ quæ dicebat, Cadamus in mare, dixit Moses; Ne timeatis, state & videte liberationem ipsius Dei, quam facturus est vobis hodie. Sectæ quæ dicebat; Revertamur in Ægyptum dixit illis Moses; Ne timeatis, quia quemadmodum vidistis Ægyptios hodie, non iterum videbitis eos usque in seculum cum servitute. 14. Sectæ quæ dicebat, Instruamus adversum eos aciem belli, dixit Moses; Ne timueritis. Dominus in gloria divinæ suæ maj statis; ille daturus est vobis victorias præliorum vestrorum. Sectæ quæ dicebat, Perstrepamus ex adverso eorum & confundamus eos, dixit Moses; Ne timueritis, state, & tacete; & date gloriam & laudem & exaltationem Deo. 15 Et dixit sermo Domini Mosi; Quousque tu stas & oras coram me? Exauditæ sunt coram me preces tuæ, verùm preces populi mei jam præcesserunt tuas: loquere cum filiis Israel, ut proficiscantur. 16 Et tu leva virgam tuam & inclina manum tuam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 *گفت موسه بآن قوم نه ترسید بیاستید و ببینید مر فرج ! آنچه بکند بشما این روز که آنچه
14 بدیدید مر مصریان این روز نه افزایید بدیدن ایشانرا تا جاوید*!! کارزار کند بشما وشما خاموش
15 باشید *گفت ! بموسه چه نالش کنی بمن سخن کوی بپسرانی یسرال ومنزل بردارند * وتو
16 بلند کن مر عصایی تو ومیل ده مر دستی تو ابر آن دریا وبشکافان اویرا وبیایند پسرانی
17 یسرال در میانی آن دریا درخشکی * ومن اینك من قوی کنا مر دلی مصریان وبیایند پسی
18 ایشان وعزیز شوم در فرعه ودرهمه لشکری او در مرکبی او ودر سوارانی او * وبدانند
19 مصریان که من ! در عزیز شدن من در فرعه در مرکبی او ودر سوارانی او * منزل برداشت
فرشتهی آن خدا آن روا بپیش لشکرگاهی یسرال وبرفت از پسی ایشان ومنزل برداشت
20 ستونی آن ابر از پیش ایشان وبیاستاد از پسی ایشان *بیامد میانی لشکرگاهی مصریان و میانی
لشکرگاهی یسرال بود آن ابر و آن تاریکی وروشن کرد مر آن شب ونه نزدیك شد این باین همه
21 آن شب * میل داد موسه مر دستی او ابر آن دریا ببرد ! مر آن دریا در بادی مشرقی قوی همه آن
شب بنهاد مر آن دریا بخشکی شکافته شدند آن آب *

Dixit Mosheh ad populum; Ne timeatis: state, & videte liberationem Domini, quam faciet vobis hâc die: nam quos vidistis Ægyptios hodiè, non adjicietis videre eos usq; in æternitatē. Dominus belligerabit pro vobis, & vos taciti eritis. Dixitque Dominus ad Mosheh; Quid gemitū facis ad me? loquere ad filios Israel ut mansiones removeant. Tu verò eleva virgam tuam, & inclina manum tuam super mare, & finde illud, & ingrediantur filii Israel in medium maris per aridam. Ego autem, en ego roboro cor Ægyptiorum, & ingredientur post eos: & glorificabor in Pharoh, & in toto exercitu ejus, in curribus ejus, & in equitibus ejus. Et scient Ægyptii quòd ego Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharoh, in curribus ejus, & in equitibus ejus. Mansionem itaque movit angelus Dei qui præcedebat castra Israel, & ivit post ipsos: mansionem quoque removit columna nubis ab ante eos, stetitque à posteriori ipsorum. Et venit inter castra Ægyptiorum & castra Israelis fuitque nubes & tenebræ: & luci dam reddidit noctem: et non appropinquârunt ista ad hæc totâ nocte. Inclinantéque Mosheh manum suam super mare, reduxit Dominus mare vento Orientali vehementi totâ nocte, posuitque mare in siccitatem, & fissæ sunt aquæ.

שמות טו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

22 ויבאו ועלו בני ישראל בגו יבשתא ומיא קרשוון היו כשורין דמן תלת מאה
23 מילין מימנהון ומשמאלהון: וירדפו ורדפו מצראי ועלו מן בתריהון כל סוסוות פרעה
24 רתיכוי ופרשוי לגו יבשא: ויהי והות במטרת צפרא בעדנא דאתיין חיילי מרומא
לשבחא ואודיק יי ברנוו עלוי משריתהון דמצראי בעמודא דאישתא למירמי עליהון
גומרין דאשא ובעמודא דענגא למרמא עליהון ברדין ושאמם ית משריית מצראי:

22 Et ingressi sunt filii Israel in ipsum mare per siccum: & aquæ coagulatæ
sunt veluti muri trecentis milliaribus à dextra & sinistra eorum. Et
23 persecuti sunt Ægyptii, & ingressi sunt post eos totus equitatus Pha-
raonis, currus ejus & equites ejus, in medium mare. Factumque est
24 in custodia matutina, tempore quo veniunt exercitus excelsi ad lau-
dandum, & prospexit Dominus in ira super exercitum Ægyptiorum in
columna ignis, ad projiciendum in eos carbones ignitos, & in colu-
mna nubis, ad projiciendum super eos grandines: & conturbavit ex-
ercitus Ægyptiorum. Et secuit ro-
25 tas curruum Pharaonis, & erant
ducentes eos cum duritia, ita ut
irent & manerent post eos: ita-
que dixerunt Ægyptii hi ad illos;
Fugiamus à populo domus Israel,
quoniam sermo Domini is est qui
agit prælia pro ipsis in Ægyptios.
26 Et dixit Dñs Mosi; Inclina manum
tuam super mare, ut revertantur a-
quæ super Ægyptios, super currus
eorum & equites eorum. Et incli-
27 navit Moses manum suam super ma-
re; & reversum est mare tempore
auroræ ad fortitudinem suam; Æ-
gyptii autem fugiebant ex adverso
fluctuum ejus: & occultavit Domi-
nus Ægyptios in medio maris, ita ut
non morerentur in medio ejus, ut
reciperent ultionem quæ immissa
28 est illis. Et reversi sunt fluctus
maris, ut tegerent currus & equi-
tes, omnémque exercitum Pharao-
nis, qui ingressi sunt post eos in
mare: non relictus est inter eos usque ad unum. At filii Israel am-
29 bulabant in ficco per medium maris: aquæ autem illis erant tanquam
muri à dextra & sinistra. Et redemit & liberavit Dominus eo die Isra-
30 elitas è manu Ægyptiorum: & viderunt Israelitæ Ægyptios, mortuos
& non mortuos, projectos ad littus maris. Et viderunt Israelitæ ro-
31 bur manus potentis, qua patraverat Dominus miracula in Ægypto, &
timuerunt populus à facie Domini: & crediderunt in nomine sermonis
Domini, & prophetiæ Mosis servi ejus.

Hieros. 24. *Factumque est tempore auroræ, & respexit sermo Domini super exercitum Ægyptiorum, & projecit super eos bitumen & ignem & lapides grandinis, & conturbavit exercitum Ægyptiorum.* 25. *Et dissolvit rotas curruum eorum, & erant ducentes eos tractos post se: consueverant mulæ trahere rotas, è contra rotæ & currus trahebant mulas, & projecerunt eas in mare: respondecerunt Ægyptii, & dixerunt hi ad illos; Fugiamus à facie populi filiorum Israel, quoniam hic est sermo Domini qui parat illis victorias prælium ipsorum, etsi illi dent terga Ægyptiis.* 26. *Inclina.* 27. *Et inclinavit Moses manum suam super mare, & reversum est mare tempore matutino in locum suum.*

CAP. XV.

1 אז ישיר משה ובני ישראל ית שבחה הדא קדם יי ואמרין למימר נודה ונשבחא קדם יי ארום
דמתנאי על ניוותנא ומתנשל על מנטלייא כל מן דמתנאי קדמוי הוא במימריה
פרע מניה על די אוויד פרעה רשיעא קדם יי ואתנטל בלבביה וירדף בתר עמא בני
ישראל סוסוון ורוכביהון רמא וטמע יהון בימא דסוף:

1 Cce tunc cantavit Moses & filii
Israel laudem cantici hujus coram
Domino, & dicebant dicendo; Ce-
lebremus & laudemus coram Do-
mino excelso, qui subl mis est su-
per sublimes, & elevatus super
elevatos: de quocunque qui se
coram eo effert, ipse verbo suo
ultionem sumit; propterea quod su-
perbè se gessit Pharao improbus co-
ram Domino, & elevatus est in
corde suo, & persecutus est popu-
lum filiorum Israel, equos & equi-
tes eorum projecit & immersit in mare juncosum.

Hieros. 1. *Tunc laudavit Moses & filii Israel laudem cantici hujus coram Domino, & dicebant dicendo; Confiteamur & celebremus coram Domino qui excelsus est super excelsos, & sublimis super sublimes, & quicunque se effert coram eo ipse verbo suo ultionem sumit de eo: equos & qui illis insidebant, propterea quod se efferrent & persequerentur populum domus Israel, projecit & submersit in mari juncoso.*

ירושלמי 24 והוה בעדנוי צפרא ואדיק מימרא דיי על משריתהון דמצרים ורמא עליהון ענפטא ואשתא ואבני ברדא ושעמם ית משריתהון דמצרים:
25 ופרק ית גלגלי רתוותיהון והון מדברין להון גריגן מן בתריהון אורחהון דמוליתא מהלין נגדן לגלגליא חזרו גלגליא וירידותא למהוון נגדן למוליתא ורמין על יבשא ענין מצראי ואמרין אלין לאלין נעורק מן קדם עמא דבני ישראל אלין הוא מימרא דייי דהוה עביד להון נצחני קרביהון עד דהוון יהבין גבן במצרים: 26 ארכין:
27 ואמר משה ית ידיה על יבשא וחזר יבשא לעדני צפרא לאתריה:

בהון עד חד: ובני ישראל ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו יבשא ומיא להון
29 הי כשורין מימנהון ומשמאלהון: ויושע ופריק ושויב יי ביומא ההוא ית
30 ישראל מן ידיהון דמצראי וחמון ישראל ית מצראי מיתין ולא מיתין רמשין
על גיף יבשא: וירא וחמון ישראל ית גבורת ידא תקיפתא די עבד יי בהון
31 נסין במצראי ודחילו עמא מן קדם יי והימינו בשום מימרא דייי ובנבואתיה
דמשה עבדיה:

טו

ירושלמי

1 בכן שבח משה ובני ישראל ית שבחה הדא קדם יי ואמרין למימר נודי ונשבח קדם יי
דהוא רם על רמיא ומתנאי על ניוותנא וכל מן דמתנאה קדמוהי הוא במימריה
מחפרע מניה סוסין ורכביהון על דאתנאו ורדפו בתר עמא דבית ישראל רמא
וטבע יתהון בימא דסוף:

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* بيامدند پسراني يسرال در ميانی آن دريا درخشکي وآن آب بايشان قلعه از راستي ايشان واز 22
چپي ايشان * بتاختند مصريان بيامدند پسي ايشان همه اسبي فرعه مرکبي او وسواراني او 23
بميانی آن دريا * بود در پاسي آن بامداد نگه کرد ۱۱ بلشکر مصريان در ستوني آتش وابر 24
بياشوباند مر لشکري مصريان * بگردانند مر جلاوي مرکباني او برايانند اويرا در گراني گفت 25
مصري بگريزم از پيش يسرال که ۱۱ کارزار کرد بايشان در مصر * گفت ۱۱ بموسه ميل دة مر 26
دستي تو ابر آن دريا باز گردند آن آب ابر آن مصريان ابر مرکبي او وابر سواراني او * ميل 27
داد موسه مر دستي او ابر آن دريا باز گشت آن دريا بروي کردن ايوار بقوّتي او ومصرياني
گريزان بپديرهي او بريزانند ۱۱ مر مصريان در ميانی آن دريا * باز گشتند آن آب بپوشيدند 28
مر آن مرکب وآن سواران بهمه لشکري فرعه آن آمدگان پسي ايشان در دريا نه باقي
ماند در ايشان تا يکه * وپسراني يسرال برفتند در خشکي در ميانی آن دريا وآن آب 29
بايشان قلعه از راستي ايشان واز چپي ايشان * فرج داد ۱۱ در روزي آن او مر يسرال از دستي 30
مصريان بديد يسرال مر مصريان مرده ابر لبي آن دريا * بديد يسرال مر آن قدرتي آن بزرگ 31
آنچه بکرد ۱۱ در مصريان بترسيدند آن قوم مر ۱۱ ايمان آوردند در ۱۱ ودر موسه بنده‌ي او*

* فصل پانزدهم * * آن هنگام تسبيح گفت موسه وپسراني 1
يسرال مر آن تسبيح آن اين ۱۱ گفتند بگفتن تسبيح گويم ۱۱ که بزرگي کردن
بزرگي کرد اسب وسواري او بينداخت در دريا *

Venerunt igitur *filii Israel in me-* 22
dium maris per aridam: & aquæ erant *eis arx à dextra ipsorum & à sinistra ipsorum.* Et *persequentes Æ-* 23
gyptii ingressi sunt *post illos, omnes equi Pharaoh, currus ejus, & equites ejus in medium maris. Fuit, in vi-* 24
gilia matutina respexit Dominus in exercitum Ægyptiorum in columnâ ignis & nubis, & perturbavit exercitum Ægyptiorum. Et *detraxit ro-* 25
tas curruum ejus, deduxitque eum graviter: tum dixit Ægyptius; Fugiam à conspectu Israel, quia Dominus prælium facit pro eis in Ægyptum. Dixitque Dominus ad Mo- 26
sheh; Inclina manum tuam super mare, ut revertantur aquæ super Ægyptios, super currus ejus, & super equites ejus. Et *inclinavit Mosheh* 27
manum suam super mare, reversúmque est mare, aspiciente vesperâ, ad fortitudinem suâ: at Ægyptii fugiebant in occursũ ejus & diffudit Dns Ægyptios in medium maris. Sic *re-* 28
vertentes aquæ operuerunt currus et equites in universo exercitu Pharoh, venientes post illos in mare: haud superstes mansit in eis usque ad unum. At filii Israel iverunt per 29
aridam in medio maris: & aquæ erant *eis arx à dextra ipsorum & à sinistra ipsorum.* Sic *liberationem de-* 30
dit Dominus in die ipso Israelt è manu Ægyptiorum: vidítque Israel Ægyptios mortuos super litus maris. Et *vidit Israel potentiam magnam* 31
quam præstitit Dominus in Ægyptios, timuerúntque populus Dominum: & crediderunt in Domino & in Mosheh servo ejus.

CAP. XV.

Tunc temporis cecinit *Mosheh & filii Israel canticum istud Domino, & locuti sunt dicendo; Cantabo Domino, quia magnitudinem præstando magnitudinem præstitit: equũ & equitem ejus projecit in mare.* 1

עוי תוקפן ורב תושבחתן דחיל על כל 2
עלמיא יי אמר בימריה ואוה לי אלהא
פרוק מן תריי אימהון חוון וינקיא מחוון
באצבעתהון לאבהתהון ואמרין דין הוא
אלהן דאוה מוניק לן דובשא מן כיפא
ומשח מן שמיר טינרא בעידן דאימן
נפקן לאנפי ברא וילדן ושבקן יתן חפן
ומשדר מלאכא ומסחי יתן ומלפף יתן
וכרון נשבחיניה אלהא דאבהתן
ונרוממיניה : ה' אמרין בני ישראל יי 3
גיברא עביד קרבינן בכל דר ודר מנדע
גבורתיה לעמיה בית ישראל יי שמו
כשמיה כן גבורתיה יהא שמיה משבח
לעלמי עלמין : 4 רתיכוי דפרעה
וחילותיה קשת עליהון גירין ביממא שפר
עוליימוי ונבחרוי טמע בימא דסוף :
6 מה משבחא היא בחילא ימינך יי
דרעעא ומרעצא שוירי בעלי דבביהון
דעמך : 9 אמר פרעה רשיעא שנאה
ובעייל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל
ואריעי יתהון שרין על נף ימא אשתבי
מנהון שביא רבא ואבוי מנהון בוא רבא
אפלינ מן נכסיא לעמי קרבא וכר
תחתמלי נפשי מנהון מן בתר כן אשלוף
חרבי ואשיצי יתהון בידי ימיני :

2 תוקפא ורוב תושבחא דחיל כל עלמא
יי אמר בימריה והוה לן לפריק מן תדי
אמהתא הוו ינקיא מרמזין באצבעתהון
לאבהתהון ואמרין לדהון דין הוא אבונן
דהוה מינק לן דבש מן כיפא ומשח יתן
מן שמיר טינרא ענין בני ישראל ואמר
דין לדין דין הוא אלהן ונשבח יתיה
אלהא דאבהתן ונרוממיניה יתוה :
3 יי גיבר שכנתיה הוא דעביד לכון
נצחני קרביכון בכל דר ודר מודע
גבורתיה לעמא בית ישראל יי שמו כי
כשמיה כן גבורתיה יהא שמיה משבח
לעלמי עלמין : 4 רתיכוי דפרעה
וחילותיה קשת עליהון גירין ביממא שפר
עוליימוי ונבחרוי טמע בימא דסוף :
6 מה משבחא היא בחילא ימינך יי
דרעעא ומרעצא שוירי בעלי דבביהון
דעמך : 9 אמר פרעה רשיעא שנאה
ובעייל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל
ואריעי יתהון שרין על נף ימא אשתבי
מנהון שביא רבא ואבוי מנהון בוא רבא
אפלינ מן נכסיא לעמי קרבא וכר
תחתמלי נפשי מנהון מן בתר כן אשלוף
חרבי ואשיצי יתהון בידי ימיני :

מן קדמך איתעבידו מיא עורמן קמו להין צרירין הי כויקין מיא נוליא קפו 8
עליהון תהומיא בנו פילגוס דימא רבא : אמר דהוה אמר פרעה רשיעא סנאה 9
ובעל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל ונרע יתהון שרין על נף ימא ונסדרא
לקוביהון סדרי קרבא ונקטול בהון קטול רב וסני ובוו מנהון ביוא רבא ונשבי
מנהון שביא רבא ואיפלוג ביוהון לעמי קרבי וכר תחתמלי נפשי מן אדם
קטוליהון מן בתר כדין אשלוף חרבי ואישצי יתהון בידי ימיני : נשפרת אשבתך 10
ברוחך מן קדמך יי וכסון עליהון גירין דימא נחתו ושקעו הי כאבנא מיא ממשבחיא :
מי כמוכה מן כוותך באילי מרומא יי מן כוותך הדור בקודשא דחיל בתושבחן 11
עביד ניסין יפרישן לעמיה בית ישראל :
נטית ימא וארעא הוון מדיינין דין עם דא 12
כחדא ימא והוה אמר לארעא קבילי בנייכי
וארעא הות אמרא ליממא קבל קטילנך
לא ימא והוה בעי למטמע יתהון ולא
ארעא הות בעיא למבלע יתהון דחילא
הות ארעא למקבלא יתהון מן בנלל
דלא יתבעון נפה ביום דינא רבא לעלמא
דאתי היכמא דיתבע מינה דמי דהבל מן
יד ארכינת יד ימינך יי בשבועה על ארעא
דלא יתבעון מינה לעלמא דאתי ופתחת ארעא פומה ובלעת יתהון :

ירושלמי 12 ימא וארעא הוו מדינין דין
לקביל דין ימא והוה אמר לארעא קבילי
בנייכי וארעא הות אמרא ליממא קבל
קטילך וארעא לא הות בעיא למבלוע
יתהון ולא ימא והוה בעי למטמע יתהון
ובמימר מן קדמך ארכינת ית ידך ימינך
בשבועה ואשבע לארעא דלית אתי תבע
יתהון מנה לעלמא דאתי בכין פתחת
ארעא ית פומה ובלעת יתהון :

Fortis & magnus laudibus, timendus super omnia secula Dominus, dixit verbo suo & fuit mihi Deus liberator : ab uberibus matrum suarum infantes indicant digitis suis patribus suis, & dicunt ; Hic est Deus noster, qui lactavit nos melle è petra, & oleo ex dura petra, eo tempore quo matres nostræ exibant in faciem agri, & pariebant, & relinquebant nos ibi, mittebat angelum qui lavabat nos, & involvebat nos, jam verò laudabimus eum : Deus patrum nostrorum, & exaltabimus eum. Dicebant filii 3 Israel ; Dominus vir faciens prælia nostra, singulis generationibus notam facit fortitudinem suam populo suo domus Israel : Dominus nomen ejus, secundùm nomen ejus sic fortitudo ejus ; sit nomen ejus benedictum in secula seculorum. Currus Pharaonis & exercitum ejus 4 conjecit in mare : pulchros juvenes virorum ej⁹ projecit & submersit in mari juncoso. Abyssi texerunt eos : 5 descenderunt & submersi sunt in profundo maris, siluerunt quasi lapis. Dextra tua Domine quàm laude digna est ipsa ? in robore dextræ tuæ 6 Domine excindes hostes populi tui, qui stant ex adverso eorum, ut illis noceant. Præ magnitudine fortitudi- 7 inis tuæ destruxisti muros inimicorũ populi tui : jaculaberis in eos robur iræ tuæ, consumes eos sicut ignis ardens dominatur in stipulam. In 8 sermone à facie tua factæ sunt aquæ acervi acervi ; steterunt sibi ligatæ tanquam utres aquæ fluentes : coagulatæ sunt super eos abyssi in pelago maris magni. Quia dicebat Pharao improbus inimicus & hostis ; Persequar post populum filiorum Israel, & atteram eos castrametantes ad littus 9 maris : instructâ enim acie cùm adort⁹ fuerim eos, interficiam eos occisione magna & multa, & prædabor ab eis prædam magnã, & abigam ab illis captivitatem magnam, & dividam prædam eorum, populo meo facientibus bellum : & quando repleta fuerit anima mea de sanguine occisorum, evaginabo gladium meum & perdam eos manu dextrâ meâ. Flâsti vento à facie 10 tua Domine, cooperuerunt eos fluctus maris : descenderunt, & submersi sunt tanquam plumbum, in aquis tumidis. Quis sicut tu in Diis 11 excelsis Domine ? quis sicut tu, glorioſus in sanctitate, tremendus in laudibus, faciens miracula & mirabilia populo suo domui Israel ? Mare & terra disceptabant inter se : 12 mare dicebat terræ ; Recipe filios tuos : terra autem dicebat, mari ; Recipe interfectos tuos : mare noluit eos submergere, nec terra voluit eos absorbere : timebat terra recipere eos, ne requirerentur penes se in die judicii magni in seculo venturo, quemadmodum quæret ex ea sanguines Hebel : statim inclinâsti manum dextram tuam Domine jurejurando ad terram, futurum ut non quærerentur ab ea in seculo venturo, itaque terra aperuit os suum & absorpsit eos.

Hier. 2. *Robur & multa laus, timendus toti mundo Dominus dixit verbo suo, & fuit nobis in liberatorem : ab uberibus matrum infantes digitis suis indicant patribus suis, & dicunt eis ; Hic est pater noster, qui lactabat nos melle ex petra, & oleum dabat ex petra dura : respondebant filii Israel, & dicebat alter alteri ; Hic est Deus noster, itaque laudabimus eum, Deus patrum nostrorum, et exaltabimus eum. 3. Dominus in gloria divinæ suæ majestatis, ipse est qui facit vobis victorias præliorum vestrorum : unaquaque ætate & ætate notam facit fortitudinem suam populo domus Israel ; Dominus nomen ejus, juxta nomen ejus sic est fortitudo ejus ; sit non en ejus laudatum in secula seculorum. 4. Incurrus Pharaonis & exercitus ejus jecit sagittas in mari : pulchros juvenes ejus et viros ejus submersit in mari juncoso. 6. Quàm laudabilis est in fortitudine dextra tua Domine, quæ conterit et comminuit muros hostium populi tui. 9. Dicebat Pharao impⁱˢ osor et hostis ; Persequar populum filiorum Israel, & frangam eos commorantes ad littus maris, captivabo ab eis captivitatem magnam, et prædabor ex illis prædam magnam, dividam de opibus populo meo facientibus prælium, et cum repleta fuerit anima mea de illis, postea evaginabo gladium meum, tum perdam eos manu meâ dextrâ.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* چيرگي [من] وتمجيد خدا بود بمن بفرج اين خداي من وماوا كنيم اويرا خداي پدري 2
من آفراشتگي كويم اويرا* :: خداوندي كاررار :: نامي او* مركبهاي فرعه ولشكري او 3 4
بينداخت در دريا و گزين‌ترين سرهنگاني او جرني شدند در دريايي سوف* تهومها بپوشيدند 5
ايشانرا فرود شدند در عرق جايها چون سنگ* راستي تو :: هيبت‌وار در زور راستي تو :: 6
بشكند دشمن* ودر بسياري بزرگي تو بشكني خيزاني تو بفرستي گرميي تو بسوزد ايشانرا 7
چون سوالي* ودر بادي خشمي تو خرمن شدند آبها بياستادند چون خيك جويها 8
بفسردند تهومها در دلي دريا* گفت دشمن بتازم در رسم بخشكنم غنيمت پر شود ازيشان 9
جاني من تيز كنم شمشير من براند ايشانرا قوتي من* بدميدي در بادي [تو] 10
بپوشيد ايشانرا دريا غرق شدند چون سرب در آبها پاديا‌وندان* كيست چون تو در 11
پاديا‌وندان :: كيست چون تو پاديا‌وند در خاص هيبت‌وار تهليلها كنا معجز* آفراشته 12
كردي راستي تو فرود برد ايشان‌را زمين*

Fortitudo mea et gloria est Dei ; fuit 2 mihi in liberatione : iste est Deus meus, et habitationē accipiã propter eum : Deus patris mei est, exaltatione compellabo eum. Dominus est Dominus 3 belli : Dominus nomen ejus. Currus 4 Pharaonis & exercitũ ejus projecit in mare, et electissimi strategi ejus fluxu asportati sunt in mari Suph. Abyssi 5 operuerunt eos, descenderunt in gurgites tanquã lapis. Dextra tua Domi- 6 ne formidabilis est in virtute : dextra tua Domine confringet hostem. Et in multitudine magnitudinis tuæ 7 confringes insurgentes tibi : mittes excandescentiam tuam, & comburet eos sicut stipulam. Et in vento ira- 8 cundiæ tuæ coacervatæ sunt aquæ, steterunt sicuti uter fluenta, congelatæ sunt abyssi in corde maris. Dixit inimicus ; Persequar, assequar, dividam spolia, explebitur eis anima mea, acutum faciam gladium meum, propellet eos potentia mea. Flavisti vento tuo, & operuit eos 10 mare, immersi sunt velut plumbum in aquis validis. Quis est sicut tu in- 11 ter fortes, Domine ? quis sicut tu fortis sanctitate, formidabilis jubilationibus, faciens miranda ? Elevâsti 12 dextram tuam, deglutivit eos terra.

נחית דברתְּ בְּחַסְדָּךְ עַמָּךְ הָאִילֵּין דִּי פְּרַקְתְּ וְאַחֲסִינַת יַתְהוֹן טַוֵּר בֵּית מוֹקֶדְשָׁךְ 13
מְדוֹר בֵּית שְׁכִינַת קוּדְשָׁךְ : שמעו שְׁמַעוּ אוּמַיָּא יְתַרְגְּזוּן דְּחִילָא אָחֲדַתְּ 14
יַתְהוֹן כָּל עַמּוֹדֵי דַיּוֹרֵי אַרְעָהוֹן דִּפְלִישְׁתָּאֵי : אז נבהלו הָא בְּכֵן אִתְבַּהֲלוֹן 15
רַבְרְבֵי אֱדוֹמָאֵי תַּקִּיפֵי מוֹאָבָא אֲחָדַת יַתְהוֹן רְתִיתָא אִתְמְסִי לְבָהוֹן בְּנֵיהוֹן כָּל
עַמּוֹדֵי דַיּוֹרֵי אַרְעָהוֹן דִּכְנַעֲנָאֵי : תפול תִּפּוֹל בְּתִקּוֹף אֲדְרַע גְּבוּרְתָּךְ יִשְׁתַּתְקוּן הֵי 16
כְּאַבְנַיָּא עַד זְמַן דִּי יַעְבְּרוּן עַמָּךְ יְיָ
יַת נַחֲלֵי אַרְנוֹנָא עַד זְמַן דִּי יַעְבְּרוּן
עַמָּךְ דְּאִילֵּין דְּקְנֵיתְ יַת מְגִיזְתֵיהּ
דְּיוּבְקָא : תביאמו תָּעִיל יַתְהוֹן וְתִנְצוֹב 17
יַתְהוֹן בְּטוּר בֵּית מַקְדְּשָׁךְ אֲתַר דְּמָכְוַן
קֳבֵיל בּוּרְסֵי יְקָרְךְ מְוֻמָּן קֳבֵיל בֵּית
שְׁכִינַת קֻדְשָׁךְ אַתְקִינְתָּא יְיָ בֵּית מִקְדְּשָׁךְ
יְיָ תַּרְתִּין אִידָיךְ שַׁכְלִילוּ יָתִיהּ : יי
ימלוך כַּד חָמוֹן עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יַת 18
נִיסְיָא וְיַת פְּרִישְׁוָתָא דְעָבַד לְהוֹן
קוּדְשָׁא יְהֵי שְׁמֵיהּ מְשַׁבַּח עַל יַמָּא
דְסוּף וּגְבוּרַת יְדֵיהּ בְּנֵי נַלַּיָּא עָנְיִן
וְאָמְרִין אִלֵּין לְאִלֵּין אִיתוֹ נֵיתֵן כְּלִיל
דְּרְבוּ בְּרֵישׁ פְּרוֹקָן דְּהוּא מַעֲבִיר וְלָא
עָבַר דְּהוּא מַהֲלִיךְ וְלָא חָלִיף דְּדִילֵיהּ
הוּא כְלִיל מַלְכוּתָא וְהוּא מֶלֶךְ מַלְכִין
בְּעָלְמָא דֵּין וְדִילֵיהּ הוּא מַלְכוּתָא
לְעָלְמָא דְאָתֵי וְדִילֵיהּ הוּא וְהַוְיָא לְעָלְמֵי
עָלְמִין : כי בָא אֲרוֹם עִלּוֹ סוּסָיו וּרְכָבוֹ 19
פַּרְעֹה בְּרִתְיכוֹי וּבְפָרָשׁוֹי בְּיַמָּא וְחוֹר יְיָ
עֲלֵיהוֹן יַת מֵי דְיַמָּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
הַלִיכוּ בְיַבֶּשְׁתָּא בְּנוֹ יַמָּא וְתַמָּן סַלְקוּן עִינְוָון בַּסִימָן וְאִילָנֵי מֵיכְלָא וְיַרְקִי וּמִינְדֵי
בְּאַרְעִית יַמָּא : ותקח וְנְסִיבַת מִרְיָם נְבִיאָתָא אֲחָתֵיהּ דְּאַהֲרֹן יַת תּוֹפָּא 20
בְּיָדָא וְנָפְקָן כָּל נְשַׁיָּא בַּתְרָהָא בְּתוֹפַיָּא הֲוֹו חַיְלִין וּבְחִינְנַיָּא מְחַנְגִין : ותען
וְזַמֶּרֶת לָהוֹן מִרְיָם נוֹדוּ וְנִשְׁבְּחָא קֳדָם יְיָ אֲרוֹם תּוּקְפָּא וְרוֹמְמוּתָא דְיֵיהּ הוּא עַל 21
גְּוִיחִנִין הוּא מִתְגְּאֵי וְעַל רָמִין הוּא מְתַנַּטַל עַל דִּי אְוִיד פַּרְעֹה רַשִׁיעָא וְרַדַף בָּתַר
עַמָּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרִין אִלֵּין לְאִלֵּין אִיתוֹן נְתִין כְּלִילָא בְּרִישׁ פְּרוֹקָא דְהוּא מַעֲבַר
וְלָא מִתְעֲבַר דְּהוּא מַהֲלִיךְ וְלָא מִתְחַלַּף דְּהוּא מֶלֶךְ מַלְכִין בְּעָלְמָא דֵּין וְיוֹד 22
דְּיֵיהּ הוּא כְלִילָא דְמַלְכוּתָא לְעָלְמָא דְאָתֵי וְדִילֵיהּ הִיא עַד עָלַם עָלְמַיָּא :
בְּתוֹפַיָּא הֲוֹן חָיְלִן : 20

ירושלמי 16 תַּפֵּל עֲלֵיהוֹן אֵימְתָא דְמוֹתָא וְתִבְעֵרָא בְּתִקּוֹף אֲדְרַע גְּבוּרְתָּךְ
יְדַמְדְּמוּן כְּאַבְנַיָּא עַד דְיַעְבְּרוּן עַמָּא
דְּאִילֵּין דְּפְרַקְתְּ יַת מְגִיזְתֵיהּ דְּיוּבְקָא
וְיַת מְגִיזְתֵיהּ דְּיוֹרְדְּנָא עַד זְמַן יַעְבְּרוּן
עַמָּא אִלֵּין דִּי קְנֵיתְ לִשְׁמָךְ : 17 תְּעֵיל
יַתְהוֹן וְתִנְצֵיב יָתְהוֹן בְּטוּר בֵּית אַחֲסַנְתָּךְ
מְדוֹר בֵּית שְׁכִינַת קוּדְשָׁךְ דִּי וַמַּנְתְּ
לָךְ יְיָ בֵּית מַקְדְּשָׁא יְיָ תַּרְתֵּין יָדָךְ
שַׁכְלִילוּ יָתִיהּ : 18 כֵּיוָן דְּחָמִין בֵּית
יִשְׂרָאֵל יַת נִסְיָא וּפִלְאִין דַּעֲבַד לְהוֹן
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל גַּף יַמָּא יְהֵא
שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמֵי עָלְמִין יְהֵבוּ
יְקָר וְתוּשְׁבְּחָתָא וְרוֹמְמוּ לֵאלָהְהוֹן עָנִין
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרִין אִלֵּין לְאִלֵּין אִיתוֹן
נְתִין כְּלִילָא בְּרִישׁ פְּרוֹקָא דְהוּא מַעֲבַר
וְלָא מִתְעֲבַר דְּהוּא מַהֲלִיךְ וְלָא מִתְחַלַּף
דְּהוּא מֶלֶךְ מַלְכִין בְּעָלְמָא דֵּין וְעוֹד
דִּיוֹדֵיהּ הוּא כְלִילָא דְמַלְכוּתָא לְעָלְמָא
דְאָתֵי וְדִילֵיהּ הִיא עַד עָלַם עָלְמַיָּא :

Hierosol. 16. *Injicias super eos terrorem mortis & fractionem in robore brachii fortitudinis tuæ, occumbent tanquam lapides : donec transeant populus iste quem redemisti vadum Jabok & vadum Jordanis, donec transeant populus iste quem emisti nomini tuo.* 17. *Introduces eos & plantabis eos in monte domus hæreditatis tuæ, habitatione domus divinæ majestatis sanctitatis tuæ, quam præparâsti tibi Domine : domo sanctuarii Domine, quam ambæ manus tuæ fundârunt.* 18. *Postquam viderunt domus Israel miracula & mirabilia, quæ fecit illis sanctus benedictus ipse ad littus maris, sit nomen ejus magnum benedictum in secula seculorum, dederunt gloriam & laudes, & exaltationem Deo suo : respondentes filii Israel dicebant hi ad illos ; Venite imponamus coronam capiti redemptoris, qui transire facit & non est transitioni obnoxius, qui mutat nec mutationi est obnoxius, qui est rex regum in seculo hoc, & præterea illi est corona regni in seculo futuro, & ipsius erit in seculo seculorum.* 20. *Erant cum tympanis ducentes choreas.*

Duxisti per benignitatem tuam populum tuum quos redemisti : & hæreditate dedisti illis montem domus sanctitatis tuæ, habitationem domus divinæ majestatis sanctitatis tuæ. Audient populi & contremiscent : metus apprehendit eos, omnes *sc.* columnas, habitatores terræ Palæstinorum. Ecce tunc perterrefacti sunt principes Idumæorum, fortes Moabitarum apprehendit tremor : colliquefactum est cor eorum intra ipsos, omnium *sc.* columnarum inhabitantium terram Chananæorum. Injice super eos terrores mortis & pavorem, propter robur brachii fortitudinis tuæ tacebunt sicut lapides : usque ad tempus quo transibunt populus tuus Dñe torrentes Arnonis, usque ad tempus quo transibunt populus iste quem emisti vadum Jabok. Ingredi facies eos, & plantabis eos in monte domus sanctuarii tui ; locum dispositum è regione solii gloriæ tuæ, paratum è regione domus divinæ majestatis sanctitatis tuæ, aptâsti Domine : domum sanctuarii tui, Domine, ambæ manus tuæ fundârunt. Cùm viderent populus domus Israel portenta & mirabilia, quæ fecit illis sanctus, sit nomen ejus laudatum, ad mare juncosum, & fortitudinem manus ejus, filii exulum respondentes dicebant hi ad illos ; Venite imponamus coronam magnificentiæ capiti redemptoris nostri, qui transire facit & non transit, qui permutat & permutationi non est obnoxius, cujus est corona regia & est rex regum in seculo hoc, & cujus est regnum in seculo venturo, illius *inquam* est, & futurum est in secula seculorum. Quoniam ingressi sunt equi Pharaonis cum curribus ejus & equitibus ejus in mare, & redire fecit Dominus super eos aquas maris, & Israelitæ ambulârunt per aridam in medio maris : & ibi ascenderunt fontes dulces, & arbores bonæ ad cibum, & olera, & fructus amœni in fundo maris. Et accepit Miriam prophetissa, soror Aaronis tympanum in manu : & exibant omnes mulieres post eam, cum tympanis erant saltantes & cum fistulis tripudiantes. Et accinebat illis Miriam ; Celebremus & laudemus coram Domino, quoniam fortitudo & sublimitas illius est : contra superbos ipse elevatur, & contra excelsos ipse attollitur. Eò quòd superbè egit Pharao improbus, & persequutus est populum filiorum Israel, equos ejus & currus ejus projecit, & submersit eos in mari juncoso. Et proficisci fecit Moses Israelem ex mari juncoso, & exierunt in desertum Chalutsa : & ambulârunt tres dies per desertum vacui præceptis, & non inveniebant aquas. Et venerunt in Mara ; & non potuerunt bibere aquas de Mara, quòd amaræ essent : propterea vocatum est nomen illius Mara. Et murmuravit populus contra Mosem, dicendo ; Quid bibemus?

Hierosol. 22. *Via Chalutsa.*

Hierosol. 24. *Et contenderunt populus,*

Verfio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كذراندي در فضلي تو قومي اين خلاص كردي رايانديي در چيركي تو بماواي 13
خاصي تو * بشنويدند قومها بلرزيدند درد بگرفت همه نشينانی فلشت * آنهنگام نهيبرد 14 15
شدند مهترانی ادوم پهلوانانی مواب بگرفت ايشانرا لرز شكسته شدند همه نشينانی كنعن *
* بيفتد ابر ايشان ترس وسهم در بزرگي سلطنتي تو خاموش باشند چون سنك تا بگذرد 16
قومي تو ۱۱ تا بگذرد قومي اين حاصل كردي * بياوري ايشانرا و بنشاني ايشانرا در كوهي 17
احسنتاي تو آراسته بنشستن جاي تو صنع كردي ۱۱ خاص جاي خدا آراسته كردند
قدرتهاي تو * ۱۱ پادشاه باشد بجاويد وجاودان * كه بيامد اسبي فرعه در مركبي 18 19
او ودر سواراني او در دريا باز گردانند ۱۱ ابر ايشان مر آبهاي آن دريا و پسراني
يسرال برفتند در خشكي در ميانی آن دريا * بستانند مريم آن رسوله خواهري 20
اهرن مر آن دف دردستي آن بيرون آمدند همه آن زنان پسي آن در دفها و در دهلها *
* جواب داد بايشان مريم تسبيح گوييد ۱۱ كه بزرگي كردن بزرگي كرد اسب وسوارهي 21
او بينداخت دردريا * منزل بر دارانند مشه مر يسرال ازدرياي سوف بيرون آمدند بيباباني
سور و برفتند سه روزها در بيابان ونه يافتند آب * بيامدند بمره ونه توانستند بآهنجيدن 23
آب از مره كه تلخانند ايشان ابر همچنين بخواند نامي آن مره * لنديدند آن قوم ابر 24
مشه بگفتن چه بياشاميم *

Duxisti beneficentiâ tuâ populum hunc quem salvâsti, deduxisti fortitudine tuâ ad habitationem sanctitatis tuæ. Audierunt populi, contremuerunt, dolor apprehendit omnes sedentes in Palæstina. Illo tempore pavore percussi sunt principes Edom, robustos Moab apprehendit tremor, confracti sunt omnes sedentes in Chenaan. Cadet super eos timor ac metus : in magnitudine potestatis tuæ silentes erunt sicut lapis : donec transierit populus tuus Domine, donec transierit populus iste quem acquisivisti. Introduces eos, & plantabis eos in monte hæreditatis tuæ præparato in residendi locum tuum : quem confecisti Domine : sanctuarium Deus præparârunt potestates tuæ. Dominus rex erit in æternitatem et æternum. Quia venientibus equis Pharaoh cum curribus ejus & equitibus ejus in mare, reverti fecit Dominus super eas aquas maris : filii autem Israel ambulaverunt in siccitate in medio maris. Tulitque Mirjam prophetissa soror Ahavon, tympanum in manu sua, & egressæ sunt omnes mulieres post illam cum tympanis ac fistris. Et responsum dedit eis Mirjam ; Canticum dicite Domino, quia magnitudinem præstando magnitudinem præstitit, equum & equitem ejus projecit in mare. Et mansiones removere fecit Mosheh Israelem à mari Suph, egressique sunt in desertum Shur, atque perrexerunt tribus diebus in desertum, & non invenerunt aquam. Deindè venientes ad Marah, non potuerunt bibere aquas de Marah, quia amaræ erant ipsæ : ideòque vocavit nomen ejus, Marah. Et murmurârunt populus in Mosheh, dicendo ; Quid bibemus?

וְצַלִּי קֳדָם יְיָ וְאַחֲוִי לֵיהּ יְיָ אִילַן מְרִיר 25
דְּאַרְדִּפְנֵי וְכָתַב עֲלוֹי שְׁמָא רַבָּא וְיַקִּירָא
וְטָלַק לְנוֹ מַיָּא וְאִיתְחַלוּן מַיָּא תַּמָּן שַׁוִּי
לֵיהּ מֵימְרָא דְיָי נְוֵירַת שַׁבְּתָא וְקָיִים אִיקַּר
אֲבָא וְאִמָּא דִּינֵי פַּרְעָא וּמַשְׁקוֹפֵי וּקְנָסִין
דְּמִקְנְסֵי לְחַיָּבַיָּא וְתַמָּן נַסְיֵיהּ בְּנַסְיוֹנָא
עֲשִׂירָיְתָא : וְיאמֶר וַאֲמַר אִין קַבָּלָא תְּקַבֵּל לְמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָךְ וּדְכָשַׁר קֳדָמוֹי תַּעֲבִיד 26
וְתַצֵּית לְפִקּוּדוֹי וְתִנְטוֹר כָּל קְיָמוֹי כָּל מַרְעִין בִּישִׁין דְּשַׁוִּיתִי עַל מִצְרָאֵי לָא אֲשַׁוִּינוּן
עֲלָךְ וְאֵם תַּעְבְּרוּן עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא
וּמְשַׁתְּלְחִין עֲלָךְ אֵין תְּחוּבוּן אַעֲרִינוּן מִנָּךְ
אֲרוֹם אֲנָא הוּא יְיָ אַסְאֲנָךְ : וַיָּבֹאוּ וְאָתוֹ 27
לֵאלִם וּבְאֵלִם תְּרֵיסְרֵי עֵינָוִן דְּמַיִין עַנְיָא
לְכָל שִׁבְטָא וְשׁוּבְעִין דְּקָלִין כָּל קֳבֵיל
שׁוּבְעִין סָבְיָא דְיִשְׂרָאֵל וּשְׁרוֹן תַּמָּן עַל
מַיָּא : יז

25 וְצַלִּי מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ וְאַחֲוִי לֵיהּ מֵימְרָא
דַיְיָ אִילַן דְּאַרְדִּפְנֵי וְקָלַק בְּנוֹ מַיָּא וְאִתְחַלִּין
מַיָּא תַּמָּן חַוִי לֵיהּ מֵימְרָא דַיְיָ קְיָמִין
וְסָרְרֵי דִינִין וְתַמָּן נַסִּי יְתֵיהּ נִסַּיּן בְּנִסְיוֹנָא
עֲשִׂירָאָה :

Et oravit coram Domino, & indicavit illi Dominus arborem amaram Ardiphne; & scripsit super eam nomen magnum & pretiosum, & projecit in medium aquarum, & dulces redditæ sunt aquæ: ibi posuit illi sermo Domini decretum sabbathi, & præceptum de honorando patre & matre, & judicia vulnerum & livorum, & punitiones quibus puniendi sunt peccatores, & ibi tentavit tentatione decimâ. 25

Hier. 25. *Et eravit Moses coram Domino, & indicavit illi sermo Domini arborem Ardiphne, & projecit in medium aquarum, & dulcuerunt aquæ: ibi indicavit illis sermo Domini præceptæ & ordines judiciorum, & ibi tentavit eum tentationibus, tentatione decimâ.*

Et dixit; Si audiendo audieris sermonem Dñi Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & auscultaveris præceptis ejus, & servaveris omnia statuta ejus: omnes infirmitates quas posui super Ægyptios, non ponam illas super te: quòd si transgressi fueritis præcepta legis, immittentur super te; si conversi fueritis, removebo eas à te, quoniam ego Dominus sanans te. 26

Hier. 26. *Quoniam ego Dominus qui sermone meo sano te.* 27. *Et venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, ex adverso duodecim tribuum Israel, & septuaginta palmæ, ex adverso septuaginta seniorum Sanhedrin Israel.*

Venerunt autem in Elim, ubi erant duodecim fontes aquæ, fons pro unaquaque tribu, & septuaginta palmæ, è regione septuaginta seniorum Israel: & castrametati sunt ibi ad aquas. 27

CAP. XVI.

ויסעו ונטלו מֵאֵילִים וְאָתוֹן כָּל כְּנִישְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא דְסִין דְּבֵין אֵלִים וּבֵין סִינַי 1
בְּחַמְסַר יוֹמִין לְיַרְחָא דְאִיָּר הוּא יַרְחָא תִּנְיָנָא לְמִפָּקְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם : וילנו
וּבְהַהוּא יוֹמָא פְּסַק לְהוֹן לֵישָׁא דַאֲפִיקוּ מִמִּצְרַיִם וְאִתְרַעֲמוּן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה 2
וְעַל אַהֲרֹן בְּמַדְבְּרָא : ויאמרו וַאֲמַרוּ לְהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲלְוַאי דְמִיתְנָא בְּמֵימְרָא דַיְיָ 3
בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם כַּד הַוִינָא יָתְבִין עַל דִּדְוָותָא דְבִיסְרָא כַּד הֲוִינָא אָכְלִין לַחְמָא וּשְׂבְעִין
אֲרוֹם הַנְפַּקְתּוּן יָתָן לְמַדְבְּרָא הָדֵין לְקַטָּלָא יַת כָּל קְהָלָא הָדֵין בְּכַפְנָא : ויאמר וַאֲמַר 4
יְיָ לְמֹשֶׁה הָא אֲנָא מָחֵית לְכוֹן לַחְמָא מִן שְׁמַיָּא דְאִיצְטַנַע לְכוֹן מִן שִׁירְוְיָא וְיִפְקוּן עַמָּא
וְיִלְקְטוּן פִּתְגָם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ מִן בְּגַלָּל לְנַסְיֵיהוֹן אִין נָטְרִין מְצַוְתָא דְאוֹרַיְתִי אִין לָא:
והיה וִיהֵי בְּיוֹמָא שְׁתִיתָאֵי וְיִזְמְנוּן מָה דְיַיתְוּן לְמֵיכַל בְּיוֹמָא בְּשַׁבְּתָא וְיַעֲרְבוּן 5
בְּבָתַּיָּא וְיִשְׁתַּכְּחוּן בְּדָרְתֵיהוֹן בְּנִין לְמֵיתְיָא מְדִין לְדִין וִיהֵי לְהוֹן בְּכוּפְלָא עַל מָה
דְמַלְקְטִין יוֹמָא וְיוֹמָא : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַמְשָׁא וְתִנְדְּעוּן 6
אֲרוֹם יְיָ אַפֵּיק יַתְכוֹן פָּרִיקִין מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם:
ובקר וּבְצַפְרָא יִתְגְּלִי עֲלֵיכוֹן יְקָר שְׁכִינְתָא 7 ירושלמי 7 וַאֲנַן מָה אֲנַן חַשִׁיבִין :
דְיָיָ כַּד שְׁמִיעַ קֳדָמוֹי יַת תְּרַעֲמָתְכוֹן קֳדָם יְיָ וַאֲנַחְנָא מָא אֲנַן חַשִׁיבִין אֲרוֹם
אִתְרַעֲמָתוּן עָלָנָא : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדֵין תֵּדְעוּן בְּדֵיוְמָן קֳדָם יְיָ לְכוֹן בְּרַמְשָׁא בְּשַׂרָא 8
לְמֵיכוֹל וְלַחְמָא בְּצַפְרָא לְמִסְבְּעָ בִּרְשִׁימֵיעַן קֳדָם יְיָ יַת תְּרַעֲמוּתְכוֹן דְאַתּוּן
מִתְרַעֲמִין עָלוֹי וַאֲנַחְנָא מָה אֲנַן חַשִׁיבִין לָא עָלָנָא תְּרַעֲמוּתְכוֹן אֱלָהֵן עַל מֵימְרָא דַיְיָ :

Et profecti ex Elim venerunt tota congregatio Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai, decima quinta die mensis Ijar, ille erat mensis secundus ex quo exierant è terra Ægypti. 1

Illo die cessavit illis pasta quam eduxerunt ex Ægypto, & murmuraverunt omnes filii Israel adversus Mosem & Aaronem in deserto. 2

Et dixerunt illis filii Israel, Utinam mortui essemus sermone Dñi in terra Ægypti, cùm sederemus juxta ollas carnis, cùm comedentes panem saturaremur: quoniâ eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum universum cœtum hunc fame. 3

Et dixit Dñs Mosi; Ecce ego descendere facio vobis panem è cœlis, qui vobis est repositus ab initio: & exeant populus, & colligant rem diei in die suo, ut tentem eos si servent præcepta legis meæ annon. 4

Et erit die sexto parabunt quod afferent coram se ad edendum die Sabbathi, & mistebunt in domibus, & communicabunt in habitationibus suis propter afferentes ex hac in illam, ut sit illis duplum respectu illius quod colligunt per singulos dies. 5

Et dixit Moses & Aaron omnibus filiis Israel; Vesperi & cognoscetis quòd Dominus eduxerit vos liberatos è terra Ægypti. 6

Et in aurora revelabitur vobis gloria divinæ majestatis Domini, cum auditæ fuerint coram ipso murmurationes vestræ coram Domino: nos enim quid sumus reputati, quòd murmuretis contra nos? 7

Hier. 7. *Et nos quid nos reputamur?*

Et dixit Moses; In hoc scietis cùm paraverit vobis Dominus vesperi carnem ad edendum, & panem in aurora ad satietatem, quòd auditæ sunt coram Domino murmurationes vestræ, quibus murmuratis contra ipsum; nos verò quid reputati sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra verbum Domini. 8

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*نالش كرد بيموخت اويرا چوبي بينداخت بآن آب شيرين شدند آن آب آنجا بنهاد باو 25
رسم وحكم وآنجا آزمايش كرد اويرا *گفت اگر شنويدن بشنوي بآوازي خداي تو وآن 26
شايسته در نظرهاي او بكني وگوش كني بفرمانهاي او ونگاه داري همه رسمهاي او همه آن
بيماري آنچه بنهادم در مصر نه نهم ابر تو كه من درمان كناي تو* بيامدند باليم 27
وآنجا دوازده چشمهاي آب وهفتاد درختهاي خرما فرود آمدند آنجا ابر آن آب*

فصل شانزدهم *منزل برداشتند از اليم بيامدند همه جماعتي 1
پسراني يسرال بيابان سين آنچه ميان اليم وميان سيني در پانزده روز بماهي آن دويمي
بيرون آمدن ايشان از زمين مصر *لنديش كردند همه جماعتي پسراني يسرال ابر مشه وابر 2
اهرن در بيابان *گفتند بايشان پسراني يسرال كه بدهد مردني ايما در قدرتي در زميني مصر 3
در نشستن ايما ابر ديگي آن گوشت در خوردني ايما نان بسيري كه بيرون آورديد ايمارا بآن
بيابان آن اين بكشتن مر همه آن جماعتي آن اين در گرسنگي *گفت بمشه اينك من بارانا 4
بشما نان ازان آسمان وبيرون آيد آن قوم وبر چينند قدري روز در روزي او بسبب آزمايش
كنم اويرا ها برود در شريعتي من اگر نه *وباشد در روزي آن ششمي آراسته كنند مر آنچه 5
بياورند وباشد دو ابر آنچه بر چينند روز روز *گفت مشه واهرن بهمه پسراني يسرال ايوار 6
بدانيد كه درآوردن بيرون آورد شمارا از زميني مصر *وبامداد ببينيد مر عزيزي در شنويدن او 7
مر لنديشهاي شما ابر وايما چيم كه بلنيد ابر ايما *گفت مشه در دادني بشما در 8
ايوار گوشت بخوردن ونان در بامداد بسير شدن در شنيدن مر لنديشهاي شما آنچه شما
لنديش كنان ابر او وايما چيم نه ابر ايما لنديشهاي شما كه ابر*

*Gemitum autem fecit ad Dominum, docuitque eum Dominus lignum quoddam, quo projecto in aquas, dulces factæ sunt aquæ: ibi posuit ei statutum ac judicium, & ibi tentavit eum, 25

Dicens; Si auscultando auscultaveris voci Domini Dei tui, & quod decet in conspectu ejus feceris, & aurem præbueris mandatis ejus, ac observaveris omnia statuta ejus: omnem morbum quod posui in Ægypto, non ponam super te, quia ego Dominus sanans te. 26

Venerunt autem in Elim, & ibi duodecim fontes aquarum, & septuaginta arbores dactyli: resederunt itaque illic prope aquas. 27

CAP. XVI.

Mansiones autem removentes ab Elim, venerunt omnis cœtus filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai, quintadecimâ die mensis secundi, egressûs eorum de terra Ægypti. Et murmurâvit omnis cœtus filiorum Israel contra Mosheh & Aharon in deserto: Quibus dixerûnt filii Israel; Quis dabit (i. Utinam) mortui fuissemus per potentiam Domini in terra Ægypti, quando sedebamus juxta ollam carnis, & quando edebamus panem ad saturitatem: quòd eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum totum cœtum istum fame. 1 2 3

Dixitque Dominus ad Mosheh; En ego pluiturus sum vobis panem è cœlo: & egredietur populus, & colliget demensum diei in die suo, ut tentem eum an ambulaverit in lege mea, nécne. Eritque, in die sexto parabunt quod introduxerint: & erit duplum supra id quod colligent quotidiè. 4 5

Dixit itaque Mosheh & Aharon omnibus filiis Israel; Vesperi scietis quòd Dominus eduxit vos è terra Ægypti. 6

Et manè videbitis gloriam Domini, eò quòd audivit murmurationes vestras contra Dñm: & nos, quid sumus quòd murmuretis contra nos? Dixit quoque Mosheh; Cùm dederit vobis Dominus vesperi carnem ad comedendum, & panem manè ad saturandum: eo quòd audivit Dñs murmurationes vestras quas murmuratis contra eum: & nos, quid sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra Dominum. 7 8

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

9 ויאמר ואמר משה לאהרן אימר לכל בני ישראל קריבו קדם יי ארום
שמיעין קדמוי ית תורעמותכון: 10 ויהי והוה במללות אהרן עם כל בני ישתא דישראל
ואתפניו למדברא והא יקר שכינתא דיי אתגלי בענן יקרא: 11 וידבר ומליל יי עם
משה למימר: 12 שמעתי שמיעקדמי ית תורעמות בני ישראל מליל עמהון למימר
ביני שמשתא תיכלון בשרא ובצפרא תיכלון לחמא ותנדעון ארום אנא הוא יי
אלהכון: 13 ויהי והוה ברמשא וסליקו פיסיונין ואחפו ית משריתא ובצפרא הות
ענגיא ואחיתו מנא עילוי אנפי מדברא דקיק מסרנל דקיק 14 ירושלמי
והות על אנפי מדברא דקיק מסרנל דקיק
כגלידא על ארעא: 15 ויראו ואמרין בני ישראל והוון תמהין ואמרין אינש לחבריה
מאן הוא ארום לא ידעין מה הוא ואמר משה להון הוא לחמא דאצטנע לכון מן
שירויא בשמי מרומא וכרון יהביה יי לכון למיכל: 16 זה הדבר דין פתגמא דפקיד
יי לקוטו מניה גבר לפום מיכליה עומרא לגולגלתא מנין נפשתיכון גבר לפום
סכום אינשי משכניה תסבון: 17 ועשו ועבדו כן בני ישראל ולקיטו מנא מאן
דמסגי ומאן דאוער: 18 וימודו ואכילו בעומרא לא אשתייר מן מכילתא מאן מסגי
למילקט ודאוער למילקט לא חסר מן מכילתא גבר לפום מיכליה לקיטו: 19 ואמר
ואמר משה להון גבר לא ישייר מניה עד צפרא: 20 ולא ולא קבילו מן משה
ושיירו דתן ואבירם גוברייא חייביא מניה עד צפרא וארחש מורין ורמו
עליהון משה: 21 וילקטו והוו מלקטין יחיה מן עידן צפרא עד ארבע שעין
דיומא אינש לפום מיכליה ומן ארבע 21 ירושלמי
שעין ולהאל שחין שימשא עילוי
והוה שייח ומתעבד מבועין דמיין ונגרין עד ימא רבא ואתיין חיוון דכיין
ובעירן ושתיין מניה והוו בני ישראל צדיין ואכלין יתהון: 22 ויהי והוה ביומא
שתיתאה לקטו לחם בכפלא תרין עומרין לגבר נש חד ואתו כל רברבני
כנישתא ותנו למשה: 23 ויאמר ואמר להון משה הוא דמליל יי עברתון
שבא שבת קודשא קדם יי למחר ית דאתון צריכין למיפא מחר אפו יומא
דין ית דאתון צריכין למבשלא מחר בשלו יומא דין ית כל מה דמשתייר
מן מה די תיכלון יומא דין אצנעא יתיה ויהי נטיר עד צפרא:

9 And Moses said to Aaron, Say to all the congregation of the children of Israel, Come near before the Lord: for he has heard your murmurings. 10 And it was, as Aaron spoke to the whole congregation of the children of Israel, that they looked toward the wilderness, and behold, the glory of the Lord appeared in the cloud. 11 And the Lord spoke to Moses, saying, 12 I have heard the murmurings of the children of Israel: speak to them, saying, At even you shall eat flesh, and in the morning you shall be filled with bread; and you shall know that I am the Lord your God. 13 And it was so: for at even quails came up, and covered the camp: and in the morning the dew lay round about the camp. 14 And when the dew that lay was gone up, behold, upon the face of the wilderness there lay a small round thing, as small as the hoar frost on the ground. 15 And when the children of Israel saw it, they said one to another, It is manna: for they knew not what it was. And Moses said to them, This is the bread which the Lord has given you to eat. 16 This is the thing which the Lord has commanded, Gather of it every man according to his eating, an omer for every person, according to the number of your persons; every man for those who are in his tent shall you take it. 17 And the children of Israel did so, and gathered, some more, some less. 18 And when they did mete it with an omer, he that had gathered much had nothing over, and he that had gathered little had no lack; they gathered every man according to his eating. 19 And Moses said, Let no man leave of it till the morning. 20 Notwithstanding they hearkened not to Moses; but some of them left of it till the morning, and it bred worms, and stank: and Moses was angry with them. 21 And they gathered it every morning, every man according to his eating: and when the sun waxed hot, it melted. 22 And it was on the sixth day, that they gathered twice as much bread, two omers for one man: and all the rulers of the congregation came and told Moses. 23 And he said to them, This is that which the Lord has said, Tomorrow is the rest of the holy sabbath unto the Lord: bake that which you will bake today, and seethe that you will seethe; and that which remains over lay up for you to be kept until the morning.

9 Et dixit Moſes Aaroni; Dic ad univerſum cœtum filiorum Iſrael, Accedite coram Domino: quoniam auditæ ſunt coram eo murmurationes veſtræ. 10 Et fuit dum loqueretur Aaron cum univerſo cœtu Iſrael, & verterunt ſe ad deſertum: & ecce gloria divinæ majeſtatis Dei revelata eſt in nube gloriæ. 11 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: 12 Audita eſt coram me murmuratio filiorum Iſrael: loquere cum illis, dicendo; Inter veſperas comedetis carnem, aurorâ autem comedetis panem: & ſcietis quod ego ſim Dominus Deus veſter. 13 Et accidit veſperi, ut aſcenderent coturnices, & cooperuerunt caſtra: manè autem erat deſcenſus roris ſancti, parati veluti menſæ per circuitum caſtrorum. 14 Et aſcenderunt nubes, & deſcendere fecerunt Manna ſuper deſcenſum roris: & erat in ſuperficie deſerti tenue lineatim poſitum, tenue *inquam* tanquam pruina ſuper terram. 15 Et viderunt filii Iſrael, & mirabantur, & dicebant quiſque ad ſocium ſuum; Quid eſt? nam neſciebant quid eſſet: & dixit Moſes illis; Eſt panis qui reſervatus eſt vobis ab initio in cœlis excelſis, & jam dedit ipſum vobis Dominus in cibum. 16 Hic eſt ſermo quem præcepit Dominus; Colligite ex eo quiſque quantum ſufficit ad veſcendum: Gomer pro capite, *ſecundùm* numerum animarum veſtrarum, quiſque ſecundùm numerum hominum qui in tabernaculo ſuo ſunt, accipietis. 17 Et fecerunt ſic filii Iſrael: & collegerunt Manna, quidam plus, alii minus. 18 Et cum metirentur per Gomer, nihil ſupererat ex menſura illi qui plus collegerat; illi verò qui minus collegerat, nihil defuit de menſura: ſinguli prout ſatis erat in cibum ſibi collegerant. 19 Et dixit Moſes illis; Nemo quiſquam reſiduum faciat de eo uſque ad auroram. 20 Sed non auſcultârunt Moſi, ſed reſiduum fecerunt Dathan & Abiram viri peccatores de eo uſque auroram, & produxit multiplices vermes poſtquam putruiſſet: iratúſque eſt contra eos Moſes. 21 Et colligebant ipſum à tempore matutino uſque ad quartam diei horam, unuſquiſque prout in cibum ſibi ſatis erat: ſed à quarta diei hora & deinceps incaleſcebat ſol ſuper ipſum, & liqueſcebat, fiebatque fontes aquarum, quæ fluebant uſque ad mare magnum, & veniebant feræ mundæ & beſtiæ quæ bibebant ex eo, & Iſraelitæ venabantur & comedebant eas. 22 Accidit autem die ſexto, collegerunt panem duplum, duo Gomer pro unoquoque: & venerunt omnes principes congregationis, & indicârunt Moſi. 23 Et dixit illis Moſes; Hoc quod loquutus eſt Dominus feciſtis, quies ſabbathi ſancta coram Domino cras: id quod opus habetis coquere cras, coquite hodie; & quod opus habetis elixare cras, elixate hodie; & quicquid reſiduum fuerit de eo quod comedetis hodie, recondite ipſum, & ſervetur uſque ad auroram.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 * گفت موسی باهرن بگوي بهمه جماعتي پسراني يسرال نزديك شويد بپيش يي که بشنويد مر
10 لنديشهاي شما * بود چون سخن گفتن اهرن بهمه جماعتي پسراني يسرال روي کردند بآن
11 بيابان و اينك عزيزي يي ديدار شد در ابر * سخن گفت يي بموسی بگفتن * شنيدم مر لنديشهاي
12 پسراني يسرال سخن گوي بايشان بگفتن ميانی ايوارها بخوريد گوشت و در بامداد سير شويد نان
13 وبدانيد که من يي خداي شما * بود در ايوار بر آمد مرغچه بپوشيد مر آن لشکرگاه و در
14 بامداد بود ريزش آن شب نم گرداگرد بلشکرگاه * بر آمد ريزش آن شب نم اينك ابر روي آن
15 بيابان خرد پوست بنده خرد چون سرما ريزه ابر آن زمين * بديدند پسراني يسرال گفتند مرد
16 با برادري او نعمت است او که نه دانستند چيست او گفت موسی بايشان او آن نان آنچه بداد يي بشما
17 بخوردن * اين آن سخن آنچه بفرمود يي بر چينيد ازو مرد بقدري خورش او پيمانهي بسرموي
18 شماري جانهاي شما مردي بآنچه درخيمهي او بستانيد * کردند همچنين پسراني يسرال برچيدند
19 آن بسيار چينا و آن اندك چينا * بپيمودند درپيمانه ونه زياد آمد آن بسيار چينا و آن اندك
20 [چينا] نه کم آمد مردي بقدري خورش او بر چيدند * گفت موسی بايشان مرد نه باقي گذارد
21 ازو تا بامداد * و نه شنيدند بموسی باقي گذاشتند مردمان ازو تا بامداد کرم گرفت کرمها شکنده
22 شد خشم کرد ابر ايشان موسی * بر چيدند اويرا در بامداد در بامداد مرد بقدري
23 خورش او و گرم کند آن خورشيد بگذارد * بود در روز آن ششمي بر چيدند
نان دو بخشه دو آن پيمانه بيکه بيامدند همه مهتراني جماعت آگاه کردند بموسی *
* گفت بايشان او آنچه سخن گفت يي معطلي معطلي خاص يي فردا مر آنچه بپزيد
بپزيد و مر آنچه بجوشانيد بجوشانيد و مر همه آن زيادتي رها کنيد بشما بنگاهداشت
تا آن بامداد *

9 *Dixítque Moſheh ad Aharon, Dic toto cœtui filiorum Iſrael; Appropinquate coram Domino, quia audivit murmurationes veſtras.* 10 *Fuit, quum loqueretur Aharon ad totum cœtum filiorum Iſrael, reſpexerunt ad deſertum, & ecce gloria Domini conſpecta eſt in nube.* 11 *Et locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo;* 12 *Audivi murmurationes filiorum Iſrael: loquere ad eos, dicendo; Inter veſperas comedetis carnem, & manè ſaturabimini pane, ſcietisque quòd ego Dominus Deus veſter.* 13 *Fuit igitur, veſperâ, aſcendens avicula operuit caſtra: manè verò fuit diffuſio nocturni roris circumcirca in caſtris.* 14 *Cumq; aſcendiſſet diffuſio nocturni roris, en ſuper facie deſerti erat minutum quid cute inclaſſu, minutù ſicut pruina ſuper terram.* 15 *Quum vidiſſent filii Iſrael, dixerunt quiſq; fratri ſuo; Beneficium eſt ipſum: quia ignorabant quid illud eſſet. Tum dixit Moſheh eis; Ipſe eſt panis quem dedit Dominus vobis ad veſcendum.* 16 *Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus; Colligite ex eo, quiſque pro ratione eſûs ſui, menſuram in capitum computatione,* juxta *numerum animarum veſtrarum: quiſque pro iis quæ in tentorio ſuo, accipietis.* 17 *Feceruntq; ſic filii Iſrael, & collegerunt, multum colligens ac parum colligens.* 18 *Poſtea menſæ ſunt in menſura: & non abundavit multum colligens, neque parùm colligens defecit: quiſq; pro ratione eſûs ſui collegerunt.* 19 *Dixítque Moſheh eis; Nemo relinquat ex eo uſque ad mane.* 20 *Et non auſcultâvunt Moſheh: nam reliquerunt quidam ex eo uſque mane, & vermiculatum eſt vermes, fœtidúmque redditum eſt: & iratus eſt in eos Moſheh.* 21 *Collegerunt itaque illud unoquoque mane, quiſque pro ratione eſûs ſui: calefaciente autem ſole, liqueſcebat.* 22 *Fuit autem die ſexto, collegerunt panis duplam portionẽ, duas menſuras unicuique: venientes igitur omnes principes congregationis, notum fecerunt ipſi Moſheh:* 23 *Quibus dixit, Ipſum eſt quod locutus eſt Dominus; Ceſſatio, ceſſatio ſancta Domino cras: quod coqueris, coquite; & quod elixabitis, elixate: quicquid verò abundaverit, ſeponite vobiſmet in cuſtodia uſque ad mane.*

24 וניחו ואצנעו יתיה עד צפרא היכמא דפקיד משה ולא סרי וריחשא לא הוה
25 ביה: ואמר משה אכלוהי יומא דין ארום שבתא יומא דין קדם יי יומא
26 דין לא תשכחוניה בחקלא: ששת שיתא יומין תלקטוניה וביומא שביעאה
27 דהוא שבתא לא יהי ביה מנא נחית: והוה ביומא שביעאה נפקו מן
28 רשיעי עמא למלקוט מנא ולא אשכחו: ואמר יי למשה עד אימת
29 אתון מסרבין למנטור פיקודי ואוריתי: ראו חמון ארום יי יהב לכון ית שבתא
בגין כן הוא יהיב לכון ביום שתיתאה לחים לתרין יומין שרון גבר באתריה
ולא תטלטלון מדעם מרשותא לרשותא בר מארבעא נרמידי ולא יפוק אינש
מאתריה לטייולא לבר מתרין אלפין נרמידי ביומא שביעאה: וישבתו ונחו
30 עמא ביומא שביעאה: ויקראו וקרון
31 בית ישראל ית שמיה מנא והוא כבר
זרע כוסבר חיור וטעמיה כאשישין
בדבש: ואמר משה דין פתגמא דפקיד יי לאצנעא מלי עומרא מניה
32 למטרא לדריכון מן בגלל דייחמון דריא מסרביא ית לחמא דאוכלית יתכון
במדברא בהנפקותי יתכון מארעא דמצרים: ואמר משה לאהרן סב
33 צלוחית דפחר חדא והב תמן מלי עומרא מנא ואצנע יתיה קדם יי למטרא
לדריכון: כאשר היכמא דפקיד יי ית משה ואצנעיה אהרן קדם סהדותא
34 למטרא: ובני ישראל אכלו ית מנא ארבעין שנין בחייוהי דמשה עד
35 מיתיהון לארעא מיתיבא ית מנא אכלו ארבעין יומין בתר מותיה עד דעברו
36 יורדנא ועלו לסייפי ארעא דכנען: והעמר ועמרא חד מן עשרא לתלת סאין
הוא:

יז

1 ויסעו ונטלו כל בנישתא דבני ישראל מסדבר דסין למטליהון על מימרא דיי
ושרו ברפידים אתרא דבטילו אידיהון מפצוותא דאוריתא ואתיבשו מבועיא
2 ולא הוה מוי למשתי לעמא: וירב ונצו עם משה ואמרו הב לן
מוי ונשתי ואמר להון משה מה נצן אתון עמי ומה מנסן אתון קדם יי: ויצמא
3 תמן עמא למוי ואתרעם עמא על משה ואמר למא דנן אסיקתנא ממצרים
לקטלא יתנא וית בנינא וית גיתנא בצחותא:

24 Et reposuerunt ipsum usque ad auroram, quemadmodum præceperat
25 Moses: nec computruit, nec vermis erat in eo. Et dixit Moses;
Comedite ipsum hodie, quoniam sabbathum est hodie coram Domino:
26 die hoc non invenietis ipsum in agro. Sex diebus colligetis ipsum:
die autem septimo, qui sabbathum est, non descendet in eo Manna.
27 Accidit autem die septimo, exierunt ex improbis populi ad colligen-
28 dum Manna: sed non invenerunt. Et dixit Dominus Mosi; Quousque
29 vos renuitis servare præcepta mea & legem meam. Videte; quo-
niam dedit vobis Deus sabbathum, propterea ipse dedit vobis die sexto
panem pro duobus diebus: manete quisque in loco suo, neque mi-
gretis ullo modo à ditione in ditionem, exceptis quatuor cubitis, &
ne exeat homo è loco suo ad ambulandum, ultra duo millia cubito-
rum die septimo. Et quieverunt populus die septimo. Et vocârunt
30
31 domus Israel nomen ejus Manna:
& erat quasi semen coriandri, al-
bum, & gustus ejus instar placen-
tarum frixarum cum melle. Et
32 dixit Moses; Hic est sermo quem
præcepit Dominus, ut reponatis
plenum Gomer ex eo, ut servetur in generationes vestras: ut vide-
ant generationes rebelles panem, quo cibavi vos in deserto, cum
eduxi vos è terra Ægypti. Et dixit Moses Aaroni; Tolle vas unum
33 testaceum, & pone illic plenum Gomer Manna: & repone ipsum co-
ram Domino ut servetur in generationes vestras. Quemadmodum
34 præcepit Dominus Mosi, ita reposuit ipsum Aaron coram testimo-
nio in custodiam. Filii autem Israel comederunt Manna quadraginta
35 annis in vita Mosis, donec venissent in terram habitationis: Manna
comederunt quadraginta diebus post mortem ipsius, donec transirent
Jordanem, & ingrederentur in extremitates terræ Canaan. Gomer
36 autem decima pars est trium satorum.

Hierof. 31. *Tanquam semen coriandri, album, & gustus ejus instar placentarum frixarum cum melle.*

CAP. XVII.

1 Et profecta est universa congregatio filiorum Israel ex deserto Sin
per profectiones suas, juxta verbum Domini: & castrametati sunt in
Rephidim, loco ubi otiosæ fuerunt manus eorum à præceptis legis,
itaque exaruerunt fontes, nec erant aquæ ad bibendum populo. Et
2 rixati sunt improbi populi cum Mose, & dixerunt; Da nobis aquas,
ut bibamus: quibus respondit Moses; Quid rixamini vos mecum?
Quid vos tentatis coram Domino? Sitivitque ibi populus aquam, &
3 murmuravit populus contra Mosem: & dixit; Quid hoc ascendere feci-
stis nos ex Ægypto, ad occidendum nos & filios nostros & pecora
nostra siti?

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 * رها كردند اويرا تا آن بامداد چون آنچه بفرمود مشه ونه كنده شد وكرم نه بود درو * گفت
25 مشه بخوريد اويرا اين روز كه معطّل اين روز ״ اين روز نه يابيد اويرا در دشت * شش روزها بر
26 چينيد اويرا و در روز آن هفتمي معطّل نه باشد درو * بود در روز آن هفتمي بيرون
27 آمدند ازان [قوم] بر چيندن ونه يافتند * گفت [״] بمشه تا كي نا كام باشيد بنگاه
28 داشتن فرمانهاي من و شريعتهاي من * ببينيد كه ״ بداد بشما آن معطّلي ابر همچنين
29 اودها بشما در روزي آن ششمي ناني دو روزه بنشينيد مرد بجاي او نه بيرون آيد مرد از
30 مقامي او در روزي آن هفتمي * معطّل شدند آن قوم در روز آن هفتمي * بخواندند خانداني
31 يسرال مر نامي او منّا او چون تخمي گشنيز سفيد و مزهي او چون زلبيا در عسل * گفت مشه
32 اين آن سخن آنچه بفرمود ״ پري آن پيمانه ازو بنگاهداشت بعصرهاي شما بسبب ببينند مر آن
33 نان آنچه بخورانديم شمارا در بيابان در بيرون آوردي من شمارا از زميني مصر * گفت مشه باهرن
بستان صراحي يكّه و بده آنجا پرّي آن پيمانه منّا و رها كن اويرا بپيش ״ بنگاه داشت
34 بعصرهاي شما * چون آنچه بفرمود ״ بمشه رها كرد اويرا اهرن بپيش آن گواه گرفت بنگاه
35 داشت * و يسراني يسرال بخوردند مر آن منّا چهل سال تا آمدن ايشان بزميني نشستن مر آن منّا
36 بخوردند تا آمدني ايشان بكناري زميني كنعن * و آن پيمانه ده يك آن قفيز او *

* فصل هفتدهم *

1 * منزل بر داشتند همه جماعتي يسراني يسرال از بياباني سين بمنزلهاي ايشان ابر امري ״ فرود
2 آمدند در رفيديم و نيست آب باهنجيدن آن قوم * خصومت كرد آن قوم اوازي مشه گفتند
بدهيد بايما آب و بياهنجيم گفت بايشان مشه چه خصومت كنيد اوازي من چه آزمايش
3 كنيد مر ״ * تشنه شد آنجا آن قوم باب لندش كرد آن قوم ابر مشه گفت چرا اين بر
آوردي ايمارا از مصر بكشتن مرا و مر فرزندانِي من و مر رمهي من در تشنگي *

24 * Et sepoſuerunt illud uſque ad mane,
quemadmodū præceperat Moſheh:
neque fœtidum redditum eſt, neque
25 vermis fuit in eo. Dixitque Mo-
ſheh; Comedite illud hodiè, quia ceſ-
ſatio eſt hodiè Domino: hodiè non in-
26 venietis illud in agro. Sex diebus
colligetis illud: die verò ſeptimo ceſ-
27 ſatio, non erit in eo. Fuit autem, die
ſeptimo egreſſi ſunt de populo ad col-
28 ligendum, & non invenerunt. Di-
xitque Dominus ad Moſheh; Uſque
quò nolueritis cuſtodire præcepta
29 mea ac leges meas? Videte quòd Do-
minus dedit vobis ceſſationem, prop-
tereà ipſe dat vobis die ſexto pa-
nem biduī: ſedete quiſque in loco
ſuo, ne egrediatur vir è loco ſuo in
30 die ſeptimo. Et ceſſârunt populus
31 die ſeptimo. Vocârunt autem fa-
milia Iſrael nomen ejus Manna: eſt
ſicut ſemen coriandri, album: & ſa-
por ejus tanquam lagani in melle.
32 Dixitque Moſheh, Hoc eſt ver-
bum quod præcepit Dominus; Ple-
nitudo menſuræ erit ex eo ad cuſto-
diam in ſecula veſtra, ut videant
panem quo cibavi vos in deſerto,
quando eduxi vos è terra Ægypti.
33 Et dixit Moſheh ad Ahavon; Tolle
lagenam unam, & da illic plenitu-
dinem menſuræ Manna, & ſepone il-
lud coram Domino, ad cuſtodiam in
34 ſecula veſtra. Quemadmodum præce-
perat Dominus ipſi Moſheh, ſepoſuit
illud Aharon coram Teſtimonio in
35 cuſtodiam. Porrò filii Iſrael come-
derunt Manna quadraginta annis,
uſque in adventum ipſorū in terram
reſidendi. Manna comederunt uſq; in
adventum ipſorum ad oram terræ
36 Chenaan. Menſura verò decima
pars modii eſt.

CAP. XVII.

1 Manſiones itaque removentes
totus cœtus filiorum Iſrael à deſerto
Sin per manſiones ſuas juxta man-
datum Domini, devenerunt in Rephi-
dim, & non erat aqua populo ad bi-
2 bendum. Unde jurgium fecit popu-
lus cum Moſheh, dicentes; Date no-
bis aquam ut bibamus. Quibus re-
ſpondit Moſheh; Quid jurgium faci-
tis cum me? quid tentatis Dominum?
3 Sitibundus igitur factus eſt ibi popu-
lus propter aquam, murmuravitq; po-
pulus contra Moſheh, dicens; Quare
hoc, extuliſti nos ex Ægypto, ad in-
terficiendum me & filios meos ac
greges meos ſiti?

ויצע וצלי משה קדם יי למימר מרי אעבד לעמא הדין הוב קליל ועיר 4
והינון רגמין יתי : ויאמר ואמר יי למשה עיבר קדם עמא ודבר עמך מסבי 5
ישראל וחוטרך דמחית ביה ית נהרא דבר בידך ואיזיל לך מן קדם
תורעמתהון : הנני האנא קאים קדמך תמן באתרא דתחמי רושם ריגלא 6
בחורב ותימחי ביה בטינר חוטרך ויפקון מניה מוי למישתי ויישתון עמא ועבד
היכדין משה קדם סבי ישראל : ויקרא וקרא שמא דאתרא ההוא נסיונא 7
ומצותא בגין דנצו בני ישראל עם משה ובגין דנסיין קדם יי למימר האין
קושטא איקר שכינתא דיי שריא ביננא אין לא : ויבא ואתא עמלק מארע 8
דרומא ושוור בליליא ההוא אלף ושית מאה מילין ומן בגלל מצותא דהוה
ביני עשו וביני יעקב אתא ואנח קרבא עם ישראל ברפידים והוה נסיב וקטיל
גוברין מדבירת דן דלא הוה ענגא מקביל יתהון מן בגלל פולחנא נוכראה
די ביניהון : ואמר ואמר משה ליהושע בחר לנא נוברין וגיפרין ותקיפין 9
בפקודיא ונצחני קרבא ופוק מתחות ענני יקרא וסדר סדרי קרבא לקביל
משירייון עמלק מחר אנא קאים בצומא מעלתד בזכוות אבהתא ריישי עמא וכוות
איסהתא דמתילן לגלימתא וחוטרא דאתעבידו ביה ניסין מן קדם יי בידי :
ויעש ויעבד יהושע היכמא דאמר ליה משה לאנחא קרבא בעמלק ומשה ואהרן 10
וחור סליקו לריש רמתא : והיה והוה 11
כד זקיף משה ידוי בצלו ומתנברין
דביה ישראל וכד הוה מנח ידוי מן
למצלייא ומתנברין דביה עמלק : וידי
וידוי דמשה הוו יקירין מן בגלל דעכב 12
קרבא למחר ולא אוזדרו ביומא ההוא
לפורקנא דישראל ולא הוה יכיל למיזקפהון בצלו ומן דהוה צבי לסגופי
נפשיה נסיבו אבנא ושויו תחותוי ויתיב עילוה ואהרן וחור מסעדין לידוי מיכא
חד ומיכא חד והוא ידוי פריסן בהימנותא בצלו וצומא עד מטמוע שמשא :
ויחלש ותבר יהושע ית עמלק דקטע ריישי ניפרא דעמיה על פום מימרא דיי 13
בקטלת סייפא : ואמר ואמר יי 14
למשה כתוב דא דוכרנא בספר קיימא
דמלקדמין ושוי פתנמיא האינון
במשמעיה דיהושע ארום מימחא אמחי
ית דוכרן עמלק מתחות שמיא : ויבן
ובנא משה מדבחא וקרא שמיה מימרא 15
דיי דין ניסא דילי דניסא דעבר אתרא
בגיני הוא : ואמר ואמר ארום קיים 16
מימרא דיי בכורסי יקריה דהוא
במימריה יגיח קרבא בדבית עמלק
ויישיצי יתהון לחלתי דריא מדרא דעלמא דין ומדרא דמשיחא ומדרא דעלמא דאתי:

ירושלמי 11 והוה כד וקיף משה
ידוי בצלו הוו ביה ישראל מתנברין
וכד הוה מנע ידוי מלצלוי הוין ביה
עמלק מתנברין ונפלין בסדרי קרבא :
12 וידוי דמשה הוו וקפן בצלו :

Et oravit Moses coram Domino, dicendo; Quid faciam populo hu- 4
ic? rursus minimo minus & ipsi lapidabunt me. Et dixit Dominus 5
Mosi; Transi coram populo, & accipe tecum de senioribus Israel:
& virgam tuam, qua percussisti fluvium, accipe in manu tua, &
abi tibi à facie murmurationum eorum. Ecce ego sto coram te ibi, 6
in loco in quo conspicies vestigium pedis in Horeb, & percuties
petram virgâ tuâ, & exibunt ex ea aquæ ad bibendum, & bibent
populus: & fecit sic Moses coram senioribus Israel. Et vocavit no- 7
men loci illius, Tentatio & contentio: eò quòd contenderunt filii
Israel cum Mose; & tentavissent coram Domino, dicendo; An est
verum gloriam divinæ majestatis Dei habitare inter nos an non?
Et venit Amalek è terra australi, & saltavit ea nocte mille & sex- 8
centa milliaria: & propter litem quæ intercedebat inter Esau & Ja-
cob, venit & iniit prælium cum Israele in Rephidim, & accipiebat
& interficiebat viros domus Dan, eò quòd nubes non amplecterе-
tur eos, propter idololatriam quæ inter eos vigebat. Et dixit Mo- 9
ses Josue; Elige nobis viros fortes & robustos in mandatis, qui vic-
toriam adipiscantur in bello; & exi de sub nubibus gloriæ, & instrue
aciem è regione turmarum Amalek: cras ego stabo in jejunio paratus
in meritis patrum populi principum, & meritis matrum quæ assi-
milantur collibus, & virga qua facta sunt miracula à facie Domini
in manu mea. Et fecit Josue sicut dixerat illi Moses, ad conseren- 10
dum prælium contra Amalek: & Moses & Aaron & Chur ascende-
runt in caput collis. Et factum est cùm levaret Moses manus suas in 11
oratione, tum vincebant domus
Israel: cùm autem cohibebat ma-
nus suas ab oratione, tum vince-
bant domus Amalek. Porro ma- 12
nus Mosis erant graves, eò quòd
retardâsset prælium in diem crasti-
nam, neque paratus esset eo die
in redemptionem Israel, neque
poterat erigere eas in oratione;
propterea autem quod volebat af-
fligere animam suam, acceperunt lapidem & posuerunt sub eo, & se-
dit super ipsum: & Aaron & Chur sustentabant manus ejus, hinc
unus, illinc alter; fueruntque manus ejus expansæ cum firmitate in
oratione & jejunio usque ad occasum solis. Et fregit Josue Amalek, 13
nam succidit capita fortium populi ejus, juxta os sermonis Domini,
occisione gladii. Et dixit Dominus Mosi; Scribe hoc in memoriam 14
in libro seniorum priscorum, &
pone hæc verba in auribus Josue:
quoniam delendo delebo memori-
am Amalek de sub cœlo. Et ædi- 15
ficavit Moses altare, & vocavit
nomen ejus, Sermo Domini hic
vexillum meum: quoniam *inquit*
signum quod fecit *hoc* loco pro-
pter me est. Et dixit; Quoniam 16
juravit sermo Domini per solium
gloriæ suæ, quod ipse sermone
suo prælиabitur contra eos qui sunt
domus Amalek, & perdet eos in
tres generationes: à generatione hu-
jus seculi, & ab ætate Messiæ, & ab ætate seculi venturi.

Hieros. 11 *Et accidit cum levaret Moses manus suas in oratione, erant fortiores domus Israel: quando autem prohibebat manus suas ab oratione erant domus Amalek vincentes, & Israelitæ cadentes acie belli.* 12 *Et manus Mosis fuerunt levatæ in oratione.*

Hieros. 16 *Et dixit; Jusjurandum exiit de sub solio gloriæ Domini, omnis seculi Dei; Rex primus, qui sessurus est super solium regni filiorum Israel, est Saul filius Kis, qui instructâ acie adorsurus est domum Amalek, & interfecturus est eos: et quod reliquum erit ex eis perdet eos Mordochai et Esther. Dominus sermone suo dixit, se perditurum memoriam ipsius Amalek in ætates ætatum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نمار كرد موسه بيي گفت چه كنم بقومي آن اين نيز اندك و سنگسار كنند مرا * گفت يي بموسه 4 5
گذر پيش آن قوم وبستان اواني تو از پيراني يسرال وعصاي تو آنچه بزدي درو مر آن
رود بستان در دستي تو وبروي * اينك من استيده پيش تو آنجا ابر آن كمر در حرب وبزني 6
در كمر وبيرون آيند از و آب و بياهنجد آن قوم بكرد همچنين موسه بچشماني پيراني يسرال * بخواند 7
نامي آن جا مسّه ومريبه ابر خصومت پسراني يسرال وابر آزمايش كردني ايشان [مر يي] گفتن ها هست
يي درميان ايما اگرنه * بيامد عملق وكارزار كرد اوازي يسرال در رفيديم * گفت موسه بيهوشع 8 9
گزين كن بايما مردمان وبيرون رو وكارزار كن در عملق فردا من استاده ابر سري آن چكاد
وعصاي آن خداي در دستي من * بكرد يهوشع چون آنچه گفت باو موسه بكارزار كردن در عملق 10
وموسه واهرن و حور بر آمدند سري آن چكاد * وبود چون آنچه بلند كند موسه دستي او جبّار 11
شود يسرال وچون آنچه رها كند دستي او جبّار شود عملق * ودستهاي موسه گران بستاندند سنگ 12
وبنهادند فرود او وبنشست ابر او واهرن وحور بگرفتند در دستهاي او از اين يكه واز اين
يكه بود دستهاي او استوار تا آمدن آن خورشيد * ضعيف كرد يهوشع مر عملق ومر قومي او 13
بتيغي شمشير * گفت يي بموسه بنويس اين ياد كرد در كتاب وبنه در حضوري يهوشع كه محو كردن 14
محو كنم مر ياد كرد عملق از فرود آن آسمان * آبدان كرد [موسه] مذبح بخواند نامي او يي مجز 15
كنندهي من * گفت كه قدرت ابر تختي جلالت كارزار يي در عملق از عصر بعصر * 16

Et oravit Mosheh ad Dominum, di- 4
cens; Quid faciã populo huic? adhuc
paululum, & lapidabunt me. Dixit 5
Dominus ad Mosheh; Transi corã po-
pulo, & tolle tecum de senioribus Is-
rael: virgam quoque tuam quâ per-
cussisti flumen, tolle in manu tua, &
abi. En ego staturus sum coram te ibi 6
super fornicem rupis in Horeb, & per-
cuties fornicem, et egredientur ex eo
aquæ, & bibet populus. Fecitq; Mo- 7
sheh sic in oculis seniorum Israel. Et
vocavit nomen loci, Massah et Meri-
bah, propter jurgium filiorum Israel,
& quòd tentâssent Dominum, dicen-
do; An est Dominus in medio nostrùm,
nécne? Venit autem Amalec, & pu- 8
gnavit cum Israel in Rephidim. Di- 9
xitque Mosheh ad Jehoshua; Selige
nobis viros, & egredere et pugna cum
Amalec: cras ego staturus sum super
verticem jugi, cum virga Dei in ma-
nu mea. Et fecit Jehoshua quemad- 10
modum dixerat ei Mosheh, pugnando
cum Amalec: Mosheh autẽ, & Aha-
ron, & Hur ascenderunt verticem
jugi. Fuitque, quum elevaret Mo- 11
sheh manũ suam, prævalebat Israel:
quando verò demittebat manũ suã,
prævalebat Amalec. Porrò manibus 12
Mosheh gravib', acceperunt lapidẽ,
ac posuerunt subter eũ, et sedit super
illum: Aharon verò et Hur tenebant
manus ejus, hinc unus, & indè alter:
& fuit utraque manus ejus firma us-
que ad descensum solis. Debilitavitq; 13
Jehoshua ipsum Amalec & populum
ejus mucrone gladii. Et dixit Domi- 14
nus ad Mosheh; Scribe hoc pro me-
moriali in libro, et pone in præsentia Je-
hoshua, quòd delendo delebo memori-
ale Amalec de subter cælum. Et edi- 15
ficavit Mosheh altare, cujus nomen
vocavit; Dominus est miraculorum
operator meus. Dixitque, quòd per 16
potentiã super thronum Majestatis,
bellum Domino cum Amalec à sæcu-
lo in sæculum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

ס ס ס

יח

1 וישמע יתרו ושמע יתרו אונוס מדין חמוי דמשה ית כל מאן דעבד יי למשה
2 ולישראל עמיה ארום אפיק יי ית ישראל ממצרים : ויקח ודבר יתרו חמוי
3 דמשה ית צפורה אנתתיה דמשה בתר דשלחה מלותיה כד הוה אויל למצרים :
4 ואת שני ויתיה בנהא דשום חד גרשום ארום אמר דייר הויתי בארעא
5 נוכראה דלא דידי היא : ושם ושום חד אליעזר ארום אמר אלהא דאבא הוה
6 בסעדי ושיזבני מחרבא דפרעה : ויבא ואתא יתרו חמוי דמשה ובנוי ומשה
7 ואינתתיה לות משה למדברא דהוא שרי תמן סמיך לטוורא דאתגלי עלוי
יקרא דיי למשה מן שירויא : ויאמר ואמר למשה אנא חמוך יתרו אתי לותך
8 לאתגיירא ואין לא תקבל יתי בניני תקבל בנין אנתתך ותרין בנהא דעמה :
9 ויצא ונפק משה מתחות ענגא יקרא לקדמות חמוי וסגיד ונשיק ליה וניירית
וישיילו גבר לחבריה לשלם ואתו למשכן בית אולפנא : ויספר ומתני משה
10 לחמוי ית כל מה דעבד יי לפרעה ולמצראי על עיסק ישראל ית כל עקתא
דאשכחתנון באורחא על ידא דסוף ובמרה וברפידים והיך אנח עמהון עמלק
11 ושיזבינון יי : ויחד ובדח יתרו על כל טבתא דעבד יי לישראל דיהב להון מנא
12 ובירא ודי שיזבינון מן ידא דמצראי : ויאמר ואמר יתרו ברוך שמא דיי דשיזיב
יתכון מן ידא דמצראי ומן ידא דפרעה דשיזיב ית עמא מתחות מרורת מצראי :
13 עתה ידון חכימית ארום תקיף הוא יי על כל אלהיא ארום בפתגמא דאדשיעו
14 מצראי למדין ית ישראל במיא עליהון הדר דינא לאיתדנא במיא : ויקח
ונסיב יתרו עלוון ונכסת קודשין קדם יי ואתא אהרן וכל סבי ישראל למיכול
15 לחמא עם חמוי דמשה קדם יי ומשה הוה קאי ומשמש קדמיהון : ויהי ואהוה
ביומא דבתר יומא דכפורי ויתיב משה למדין ית עמא וקם עמא קדם משה
16 מן צפרא עד רמשא : וירא וחמא חמוי דמשה ית כל דהוא טרח ועביד
לעמיה ואמר מה פתגמא הדין דאנת עביד לעמא מה דין אנת יתיב לבלחודך
למידון וכל עמא קיימין קדמך מן צפרא עד רמשא : ויאמר ואמר משה לחמוי
17 ארום אתיין לותי עמא למבעי מן קדם יי : כי יהיה ארום יהי להון
18 דינא אתאן לותי ודיינא בין גברא ובין חבריה ומהודעא להון ית קיימיא
דיי וית אוריתיה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

SECT. XVII.

CAPUT XVIII.

1 ET audivit Jethro princeps Madian ſocer Moſis quicquid fecerat
Dominus Moſi & Iſraeli populo ſuo: quod eduxiſſet Dominus Iſraelem
ex Ægypto. Et accepit Jethro ſocer Moſis Tſephoram uxorem Moſis,
2 poſtquam miſiſſet eam à ſe, cum proficiſceretur in Ægyptum. Et am-
3 bos filios ejus: cujus unius nomen erat Gherſom; quoniam dicebat;
Incola fui in terra peregrina, quæ non mea eſt. Nomen autem alterius
4 Eliezer: quoniam dicebat; Deus patris mei fuit mihi auxilio, & eripuit
me à gladio Pharaonis. Venit ergò Jethro ſocer Moſis, unà cum fi
5 liis Moſis & ejus uxore ad Moſem, in deſertum in quo habitabat,
juxta montem in quo revelata eſt gloria Dei Moſi à principio. Et
6 dixit Moſi; Ego ſocer tuus Jethro venio ad te, ut proſelytus fiam:
quod ſi tu nolis recipere me propter me, recipias me propter uxo-
rem tuam & duos filios ejus, qui cum ipſa ſunt. Et egreſſus eſt Mo-
7 ſes de ſub nube gloriæ in occurſum ſoceri ſui, & incurvans ſe oſcu-
latus eſt eum, & proſelytum eum fecit: cúmque interrogaviſſent ſe
mutuò de pace, venerunt in tabernaculum domus doctrinæ. Et indi-
8 cavit Moſes ſocero ſuo quicquid feciſſet Dominus Pharaoni & Ægy-
ptiis propter Iſrael: omnem quoque anguſtiam quæ inveniſſet eos in
itinere, ad mare rubrum, & in Mara & Rephidim, & quomodo pugnâſſet
cum illis Amalek, & liberâſſet eos Dominus. Et exultavit Jethro pro
9 omni bono quod fecerat Dominus Iſraeli: quòd dediſſet illis manna &
puteum, & quod liberâſſet eos è manu Ægyptiorum. Et dixit Jethro;
10 Benedictum nomen Dei qui liberavit vos è manu Ægyptiorum, & è
manu Pharaonis: qui eripuit populum de imperio Ægyptiorum. Nunc
11 ſcio quòd fortis ſit Dominus ſupra omnes deos: quoniam qua in re
impiè egerunt Ægyptii, judicando Iſraelem aquis, ſuper eos reverſum
eſt judicium ut judicarentur aquis. Et accepit Jethro holocauſta &
12 oblationes ſanctas coram Domino: & venit Aaron & omnes ſeniores
Iſrael ad edendum panem cum ſocero Moſis coram Domino; Moſes
autem ſtabat & miniſtrabat coram eis. Accidit autem die qui ſequu-
13 tus eſt diem expiationum, ſedit Moſes ad judicandum populum: & ſta-
bat populus ante Moſem, à mane ad veſperam. Et vidit ſocer Moſis
14 quæcunque laborabat, & faciebat pro populo ſuo: dixitque; Quænam
hæc eſt res quam tu facis populo? quare ſedes ſolus tu ad judicandum, &
univerſus populus ſtat coram te à mane uſque ad veſperam? Et dixit
15 Moſes ſocero ſuo; Quoniam veniunt ad me populus, ad quærendum
16 doctrinam à facie Domini. Cùm fuerit illis cauſa, veniunt ad me, &
judico inter virum & ſocium ejus: atque ita nota facio illis ſtatuta
Domini, & legem ejus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*فصل هشتدهم *

CAP. XVIII.

1 وبشنويد يترو مهتري مدين خسر موسه مر همه آنچه بكرد خدا بموسه
و بيسرال قومي او كه بيرون آورد يي مر يسرال از مصر

Audivit autem Jethro princeps
Midjan ſocer Moſheh, omne quod fe-
cerat Dominus ipſi Moſheh et Iſrael
populo ſuo, quòd eduxiſſet Dominus
Iſrael ex Ægypto.

2 بستاند يترو خسر موسه مر صفره زني
موسه پسي فرستادن آن * و مر دو پسراني او آنچه نامي آن يكّه جرشم كه گفت غريب بودم درزميني

Tulitque Jethro
ſocer Moſheh Sipporah uxorem
Moſheh poſt dimiſſionem ejus.

3 بيگانه * ونامي آن يكّه اليعزر كه خداي پدري من دياري من وخلاص كرد مرا ازشمشيري

Et
dues filios ejus: quorum nomen uni,
Gerſhom, quia dixit; Peregrinus fui
in terra aliena.

4 فرعه * بيامد يترو خسر موسه و پسراني او و زني او بموسه بآن بيابان آنچه او فرود آيا آنجا كوه آن

Et nomen alterius,
Eliezer: quia Deus patris mei in au-
xilium meum, & ſalvavit me à gla-
dio Pharoh.

5 خداي * گفت بموسه من خسوري تو يترو بيامد بتو و زني تو و دو پسراني آن اوازي آن *

Pervenit autem Jethro
ſocer Moſheh, & filii ejus & uxor
ejus, ad Moſheh in deſertum ubi ipſe
reſidebat, ad Montem Dei.

6 بيرون آمد موسه بپديرهي خسوري او سجود كرد وبوسه داد باو بپرسيدند مرد بياري او

Et dixit
ad Moſheh; Ego ſocer tuus Jethro, ve-
nit ad te etiam uxor tua, duóque filii
ejus cum illa.

7 بسلامتي بيامدند بآن خيمه * حكايت كرد موسه بخسوري او مر همه آنچه بكرد يي بفرعه

Egreſſuſque Moſheh
in occurſum ſoceri ſui, reverentiam
exhibuit et oſculum dedit ei: & poſt-
quam interrogâſſent vir ſocium ſuũ de
pace, venerunt in tentorium.

8 و بمصريان ابر سبب يسرال مر همه دشخواري آنچه بيافت ايشانرا درراه وخلاص كرد ايشانرا

Et narravit Moſheh ſocero ſuo omne quod
fecerat Dominus ipſi Pharoh & Æ-
gyptiis propter Iſrael, omnémque dif-
ficultatem quæ inveniſſet eos in via,
at liberaviſſet eos Deus.

9 خدا * شادي كرد يترو ابر همه آن نيكوئي آنچه بكرد يي بيسرال آنچه خلاص كرد اويرا از و

Lætatúſque
eſt Ithro de omni bono quod fecerat
Dominus Iſraeli, quem eripuit è ma-
nu Ægyptiorum.

دستي مصريان * گفت يترو آفرين است يي آنچه خلاص كرد شمارا از دستي مصريان واز دستي فرعه

Dixitque Jethro;
10 Benedictus eſt Dominus, qui eripuit
vos de manu Ægyptiorũ & de manu
Pharoh, qui eripuit populum ſuum
de ſubter oppreſſionem Ægyptiorum.

11 آنچه خلاص كرد مر آن قوم از فرود زحمتي مصريان * اكنون دانستم كه بزرك است يي از همه آن

Nunc
cognovi quòd magnus eſt Do-
minus præ omnibus numinibus: qui,
ipſâ re in qua impudentiam commi-
ſerunt in eos, perdidit ipſos.

12 معبودان كه در سخن آنچه شوخي كردند ابر ايشان * بستاند يترو خسوري موسه قربان

Et
accepit Jethro ſocer Moſheh oblatio-
nem & victimas Deo: poſtea venit
Aharon & omnes ſeniores Iſrael, ad
comedendum panem cum ſocero Mo-
ſheh coram Deo.

و ذبحتها بخدا بيامد اهرن و همه پيراني يسرال بخوردني نان اوازي خسوري موسه بپيش آن خدا *

13 بود از ديگر روز بنشست موسه بحكم كردن مر آن قوم بياستاد آن قوم ابر موسه از آن بامداد تا آن

Fuit altero die, ſe-
dente Moſheh ad judicandum popu-
lum, ſtetit populus juxta Moſheh à
mane uſque ad veſperam:

14 ايوار * بديد خسوري موسه مر همه آنچه اوكنا بقوم گفت چه آن سخن آن اين آنچه توكنا بقوم چه

Tum vi-
dens ſocer Moſheh omne quod ipſe
faciebat populo, dixit; Quid eſt hoc
quod tu facis populo? quâ ratione tu
ſedes ſolus per teipſum, & univer-
ſus populus ſtat juxta te à mane uſ-
que ad veſperam?

15 معني تو نشينا بتنهايي تو و همه آن قوم استاده ابر تو از بامداد تا ايوار * گفت موسه بخسوري

Reſpondit Mo-
ſheh ſocero ſuo; Quia venit ad me
populus ad interrogandum Deum.

16 اوكه بيايد بمن آن قوم بطلب كردني خدا * كه باشد بايشان سخن آيان بمن وحكم كنم

Cùm fuerit illis negotium, veniunt
ad me, & dijudico inter virum &
ſocium ejus, atque innoteſcere facio
ſtatuta Dei, & leges ejus.

ميانى مرد وميانى ياري او و بدايانم مر رسمهاي خدا و مر شريعتهاي او *

שמות יט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

17 ויאמר יתרו חמוי דמשה ליה לא חקין פתגמא דאנת עביד : נבל תבל
18 מיתר תינתר אוף אנת אוף עמא דעמך דאתון ובנוי וסבייא דעמך ארום יקיר מינך פתגמא
19 לא תיכול למעבדיה בלחודך : עתה כדון קבל מיני אימלכינך ויהי מימרא
דיי בסעדך חוי אנת לעמא קבל מן קדם יי ותייתי אנת ית פתגמא
20 דילהון קדם יי : והזהרת ותזהר ית קיסיא וית אוריית ותהודע להון
ית צלותא דיצלון בביית כנישתהון וית אורחא דיבקרון למריעין ודיהכון
למיקבור מתיא ולמינמול בה חיסדא וית עובדא ושורת דינא ודיעבדון
21 מלנו לשורתא לרשיעין : ואנת ברור מכל עמא גיברי חילא
דחליא דיי גוברין דקשוט דסנן לקבלא ממון שיקרא ותמני עליהון רבני
אלפין רבני מאותא רבני חומשין רבני עישורייתא : ושפטו וידינון ית עמא
22 בכל עידן והוי כל פתגם רב ייתון לוותך וכל פתגם קליל ידונון הינון
ויקילון מן מטול דעלך ויסוברון עמך : אם אין ית פתגמא הדין תעביד
23 ותתיהי פני מן דינא ויפקידינך יי פקודיא ותיכול למיקם למישמעהון ואוף אהרן
ובנוי וכל סביא דעמא הדין על אתר בי דינהון ייתון בשלם : וישמע
24 וקבל משה למימר חמוי ועבד כל דאמר : ויבחר ובחר משה גיברי חילא
25 מכל ישראל ומני יתהון רישין על עמא רבני אלפין שית מאה רבני מאותא
שית אלפין רבני חומשין תריסר אלפין ורבני עישורייתא שית רבון : ושפטו
26 והוון דיינין ית עמא בכל עידן ית פתגם קשי מייתין לוות משה וכל
27 פתגם קליל דיינין הינון : וישלח ופטר משה ית חמוי ואזל ליה לנייריא
כל בני ארעיה :

יט

1 בחדש השלישי בירחא תליתאה לאפקות בני ישראל מארעא דמצרים ביומא
2 הדין בחד לירחא אתו למדברא דסיני : ויסעו ונטלו מרפידים ואתו למדברא
דסיני ושרו במדברא ושרא תמן ישראל
בלב מייחד כל קבל טוורא : ומשה
3 ומשה סליק ביומא תניינא לריש טוורא
וקרא ליה יי מן טוורא למימר כדנא
תימר לבנשייא דבית יעקב ותתני לבית
ישראל :

ירושלמי 3 ומשה סליק למתבע אולפן מן קדם יי וקדם ליה דברא דיי מן טורא למימר כדין תימר לאנשי ביתיה דיעקב ותחוי אולפן לכנשתיהון דבני ישראל :

Et dixit ſocer Moſis ipſi; Non eſt recta res quam tu facis. Marce- 17
ſcendo marceſces etiam tu, etiam Aharon, & filii ejus, & ſenes qui tecum 18
ſunt: quoniam gravior eſt res, quam ut poſſis facere ſolus tu. Nunc 19
audi me, & conſilium dabo tibi, & erit ſermo Domini tibi auxilio:
eſto tu populo quærens doctrinam à facie Domini, & adduces tu eo-
rum litem coram Domino. Admoneas quoque eos de ſtatutis & le- 20
gibus: notámque facias eis orationem quam orabunt in ſynagoga
ſua, & modus quo viſitabunt ægrotos, & quo ibunt ad ſepelien-
dum mortuos, & ad retribuendum beneficentiam, & omne opus & or-
dinem judicii, & quid facient intra ordinem impiis. Tu autem eli- 21
ge ex univerſo populo viros fortes timentes Domini, viros veritā-
tis, qui odio habeant receptionem pecuniæ falſitatis: & præficies
ſuper eos tribunos, centuriones, quinquagenarios, & decuriones. Et 22
judicabunt populum omni tempore; eritque ut omnem rem magnam
referant ad te, & omnem rem parvam judicabunt ipſi: & levabunt
de onere quod ſuper te, & portabunt tecum. Si hanc rem feceris 23
ut immunis ſis à judicio, & mandârit tibi Dominus præcepta, tum
poteris ſtare ad auditum eorum: & etiam Aaron, & filii ejus, &
omnes ſenes populi hujus ad locum domus judicii ſui venient in pa-
ce. Et auſcultavit Moſes ſermoni ſoceri ſui: & fecit quicquid dixe- 24
rat. Et elegit Moſes viros roboris ex omni Iſrael, & præfecit eos 25
capita ſuper populum: tribunos ſexcentos, centuriones ſex millia,
quinquagenarios duodecim millia, decuriones ſex myriadas. Et judi- 26
cabant populum omni tempore: cauſam difficilem afferebant ad Mo-
ſem, & omnem rem levem judicabant ipſi. Et dimiſit Moſes ſoce- 27
rum ſuum: & abiit ſibi ad proſelytos faciendos omnes filios terræ ſuæ.

CAP. XIX.

1 MEnſe tertio exitus filiorum Iſrael è terra Ægypti, ipſa die, pri-
ma die menſis venerunt in deſertum Sinai. Nam profecti ex Rephi-
dim venerunt in deſertum Sinai & caſtrametati ſunt in deſerto: & 2
habitavit ibi Iſrael corde unito è
regione montis. Moſes autem 3
aſcendit die ſecundo in montis
cacumen: & vocavit ipſum Domi-
nus ex monte dicendo; Sic di-
ces mulieribus domus Jacob, &
indicabis domui Iſrael.

Hicroſ. 3. *Moſes autem aſcendit ad quærendum doctrinam à facie Domini: & antevertit illum ſermo Domini ex monte, dicendo; Sic dices hominibus domus Jacob, & indicabunt doctrinam congregationi filiorum Iſrael.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

17 * گفت خسوري موسه باو نه نيك است آن سخن آنچه تو كنا * عاجز شدن عاجز شوي نيز 18
تو نيز آن قوم آنچه اوازي تو كه گران آن از تو آن سخن نه تواني كردن اويرا بتنهايي تو *
19 * اكنون بشنو گفتاري من تدبير آموزم ترا وباشد خدا اوازي تو باش تو بقوم مقابل آن
20 خدا و بياوري تو مر آن سخنها بآن خدا * واحتراس فرمايي ايشانرا مر آن رسمها و مر آن شريعتها
21 ومعلوم گرداني بايشان مر آن راه بروند دران و مر آن كاري آنچه بكنند * گزين كني ازان
قوم مردماني هنري ترسيده گاراني خدا مردماني حق دشمن داراني طمع وبنهي ابر ايشان اميراني
22 هزاران اميراني صدها و اميراني پنجاهها و اميراني دهها * وحكم كنند مر آن قوم در همه وقت
23 وباشد همه آن سخن آن بزرك بياورند بتو و همه سخني آن خرد حكم كنند ايشان و سبك شود از
بالايي تو و بر دارند اوازي تو * اگر مر آن سخن آن اين بكني و بفرمايد ترا خدا بتواني استادن
24 و بيز همه قوم آن اين ابر جاي او بيايد در سلامت * بشنويد موسه بامر خسور او [و بكرد همه]
25 آنچه گفت * گزين كرد موسه مردماني هنري از همه يسرال بنهاد ايشانرا سروران ابر
26 آن قوم اميراني هزارها اميراني صدها اميراني پنجاها و اميراني دهها * وحكم كنند مر
قوم در همه وقت مر آن سخن آن سخت بياورند بموسه و همه آن سخن خرد حكم
27 كنند ايشان * بفرستاد موسه مر خسور او برفت باو بزمين او *

* فصل نوزدهم * * در ماهي آن سيمي بيرون آمدن پسراني
1 يسرال از زمين مصر در روزي آن اين بيامدند بياباني سيني * منزل بر داشتند از رفيديم
2 بيامدند بياباني سيني فرود آمدند در بيابان فرود آمد آنجا يسرال مقابل آن كوه * و موسه
3 بر آمد بآن خدا بخواند باو * از آن كوه بگفتن همچنين بگوي بخاندان يسرال و آگاه
كني بپسراني يسرال *

Dixit ſocer Moſheh ad eum; Haud 17
bonum eſt quod facis. Defatigando 18
defatigaberis, etiam tu, etiam popu-
lus qui tecum: nam gravius eſt vi-
ribus tuis negotium, non potes face-
re illud ſolus per teipſum. Nunc ita- 19
que audi ſermonem meum, & conſi-
lium docebo te, eritque Deus tecum:
eſto tu pro populo coram Deo, et re- 20
fer tu res ad Deum: Et cuſtodiam
injunge eis ſtatutorum & legum, &
notam facito eis viā quâ ambulent,
& opus quod faciant. Elige autem 21
è populo viros virtutis, timentes
Deum, viros veritatis, odio haben-
tes avaritiam: & pone ſuper illos
principes millium, principes centum,
& principes quinquaginta, & prin-
cipes decem: Et judicent populum 22
omni tempore: eritque, omnem rem
magnam referent ad te: omnem verò
rem parvam judicabunt ipſi: & al-
levabitur de ſuper te cùm ſuſtulerint
tecum. Si rem iſtam feceris, & præ- 23
ceperit tibi Deus, poteris ſtare, & et-
iam totus populus iſte ad locum
ſuum veniet in pace. Auſcultavit 24
itaque Moſheh mandato ſoceri ſui,
fecitque omne quod dixit. Et dele- 25
git Moſheh viros virtutis ex omni
Iſrael, quos dedit in principes ſu-
per populum, principes millium,
principes centum, principes quin-
quaginta, & principes decem: Et 26
judicabant populum omni tempore:
negotium arduum referebant ad
Moſheh, omnem verò rem parvam
judicabant ipſi. Dimiſitque Mo- 27
ſheh ſocerum ſuum, & abiit ſibi ad
terram ſuam.

CAP. XIX.

1 MEnſe tertio, in egreſſu filiorum 1
Iſrael de terra Ægypti, die ipſo vene-
runt in deſertum Sinai. Manſiones 2
enim moventes de Rephidim, vene-
runt in deſertum Sinai, & reſederunt
in deſerto: reſedit inquam ibi If-
rael ex oppoſito montis. Moſheh au- 3
tem aſcendit ad Deum: vocaverat
enim eum Dominus de monte, dicen-
do; Sic dices familiæ Iſrael, & an-
nuntiabis filiis Iſrael,

4 אַתּוּן חֲמִיתוּן יָת מַה דְּי עֲבָדִית לְמִצְרָאֵי וּטְעָנִית יָתְכוֹן עַל עֲנָנִין הֵי כְּעַל גַּדְפֵּי נְשְׁרִין מִן פִּילוּסִין וְאוֹבִילִית יָתְכוֹן לְאַתַר בֵּית מוּקְדְּשָׁא לְמֶעֱבַד תַּמָּן פִּסְחָא וּבְהַהוּא לֵילְיָא אָתֵיבִית יָתְכוֹן לְפִילוּסִין וּמְתַּמָּן קְרֵיבִית יָתְכוֹן לְאוֹלְפַן אוֹרַיְיתִי : ועתה 5 וּכְדוּן אִין קַבָּלָא תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרִי וְתִנְטְרוּן יָת קְיָמִי וּתְהוֹן קָדָמַי חֲבִיבִין מִכָּל עַמְמַיָּא דְּעַל אַפֵּי אַרְעָא : ואתם 6 וְאַתּוּן תְּהוֹן קָדְמַי מַלְכִין קְשִׁירֵי כְלִילָא וְכַהֲנִין מְשַׁמְּשִׁין וְעַם קַדִּישׁ אִלֵּין פִּתְגָמַיָּא דְּתִמַּלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ויבא 7 וְאָתָא מֹשֶׁה בְּיוֹמָא הַהוּא וּקְרָא לְסָבֵי עַמָּא וְסַדַּר קֳדָמֵיהוֹן יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין דְּפַקְּדֵיהּ יְיָ : ויענו 8 וְאָתֵיבוּ כָל עַמָּא כַּחֲדָא וְאָמְרוּ כֹּל דְּמַלֵּיל יְיָ נַעֲבִיד וְאָתֵיב מֹשֶׁה יָת פִּתְגָמֵי עַמָּא קֳדָם יְיָ : ויאמר 9 וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה הָא אֲנָא מְתַגְלֵי עֲלָךְ בְּעִבְיָא דַעֲנָנָא מִן בְּגַלָּל דְּיִשְׁמְעוּן עַמָּא בְּמַלָּלוּתִי עִמָּךְ וְאוֹף בָּךְ יְהֵימְנוּן לְעָלַם וְחַוֵי מֹשֶׁה יָת פִּתְגָמֵי עַמָּא קֳדָם יְיָ : ויאמר 10 וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה בְּיוֹמָא רְבִיעָאָה אֵיזֵיל לְוָת עַמָּא וְתוֹמְנִינוּן יוֹמָא דֵּין וְיוֹמָחָרָא וְיַחֲווֹרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן : והיו 11 וִיהוֹן זְמִינִין לְיוֹמָא תְּלִיתָאָה אֲרוּם בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה יְחֵתֵּי יְיָ לְעֵינֵי כָל עַמָּא עַל טוּרָא דְסִינַי : והגבלת 12 וְתַחְחֵם יָת עַמָּא וּתְקוּמוּן חֲוֹר חֲוֹר לְטוּרָא לְמֵימַר הֲווּ זְהִירִין מִלְּמֵיסַק בְּהַר וּלְמִיקְרַב בְּסִייְפֵיהּ כָּל דְּיִקְרַב בְּטַוְורָא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל : לא תגעלא 13 בֵּיהּ יְדָא אֲרוּם יִתְרְגֵם בְּאַבְנָא בְרַדְאָא אוֹ נִירִין דְּאֵשָׁא יִדְרְקוּן בֵּיהּ אִין בְּעִירָא אִין אֱינָשָׁא לָא יִתְקַיֵּם בְּרַם בְּמֵינַד קַל שׁוֹפָרָא הִינּוּן מַרְשִׁין לְמֵיסַק בְּטַוְורָא : וירד 14 וּנְחַת מֹשֶׁה בְּיוֹמָא הַהוּא לְוָת עַמָּא וְזַמִּין יָת עַמָּא וְיַחֲווֹרוּ לְבוּשֵׁיהוֹן : ויאמר 15 וַאֲמַר לְעַמָּא הֲווּ מְזַמְּנִין לְתַלְתָּא יוֹמִין לָא תִקְרְבוּן לְתַשְׁמִישׁ דְּעָרְסָא :

4 אַתּוּן חֲמִיתוּן יָת מַה דְּאַפְרַעְתִּ מִן מִצְרָאֵי וְסַבְלִית יָתְכוֹן עַל עֲנָנִין קַלִּילִין הֵיךְ עַל כַּנְפֵּי נְשְׁרִין וְקְרִיבִית יָתְכוֹן לְאוּלְפָּן אוֹרַיְתִי : 5 וּכְדוּ אִם מְשַׁמְּעִ תִּשְׁמְעוּן בְּקָל מֵימְרִי וְתִטְרוּן יָת קְיָמִי וְתְהֶווּן לִשְׁמִי לְעַם אוֹחָרָן וְחַבִּיבִין הֵיךְ סְגוּלָה מִן כָּל אוּמַיָּא אֲרוּם לִשְׁמָא דַיְיָ הִיא כָל אַרְעָא : 6 וְאַתּוּן תְּהֶווּן לִשְׁמִי מַלְכִין וְכַהֲנִין וְאוּמָא קַדִּישָׁא אִלֵּין דְּבָרַיָּא דִּי תְמַלֵּל : 7 וַאֲתָא מֹשֶׁה וּקְרָא לְחַכִּימַיָּא דְיִשְׂרָאֵל וְסַדַּר קֳדָמֵיהוֹן יָת כָּל דְּבָרַיָּא הָאִלֵּין דְּפַקְּדֵיהּ יְיָ מֵימְרָא דַיְיָ : 8 וְעָנִין כָּל עַמָּא כַּחֲדָא בְּלִבְּהוֹן שְׁלִימָה וַאֲמָרוּ כָּל דִּי מַלֵּיל מֵימְרָא דַיְיָ נַעְבֵּד וְחַוַר מֹשֶׁה יָת פִּתְגָמֵי עַמָּא בְּצְלוֹ קֳדָם יְיָ : 9 וַאֲמַר מֵימְרָא דַיְיָ לְמֹשֶׁה הָא מֵימְרִי מִתְגְלֵי עֲלָךְ בְּעִבְיָא דַעֲנָנָא מִן בְּגַלָּל יִשְׁמְעוּן עַמָּא בְּמַלָּלוּתִי עִמָּךְ וְאוֹף בָּךְ יְהֵימְנוּן לְעָלַם וְחַוֵי מֹשֶׁה יָת פִּתְגָמֵי עַמָּא קֳדָם יְיָ : 10 וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵיזֵיל לְוָת עַמָּא וְתַקְדִּישִׁנּוּן יוֹמָא דֵּין וְיוֹמָחָרָא וְיַחֲווֹרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן : 11 וְיִהוֹן זְמִינִין לְיוֹמָא תְּלִיתָאָה אֲרוּם בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה יְחֵתֵּי יְיָ לְעֵינֵי כָל עַמָּא עַל טוּרָא דְסִינַי : 12 וְתַחֲמֵי יָת עַמָּא חְדָא חְדָא לְטוּרָא לְמֵימַר הֲווּ נְטִירִין לְכוֹן מִלְּמֵיסַק בְּטוּרָא וּמִלְּמִקְרְבָא לְסוֹפֵיהּ כָּל דְּיִקְרַב בְּטוּרָא מוֹתָא יִתְקְטֵל : 13 לָא תִקְרֵב בֵּיהּ יַד אֱנָשׁ אֲרוּם מִתְרְגָמָא יִתְרְגְמוּן אוֹ גַיְרִין דְּאֶשָׁא יִתְקַיְּמוּן בְּרַם בְּמֵינַד קַל שׁוֹפָרָא הִינּוּן מַרְשִׁין לְמֵיסַק בְּטוּרָא : 14 וְנָחַת מֹשֶׁה מִן טוּרָא לְוָת עַמָּא וְזַמִּין יָת עַמָּא וְיַחֲווֹרוּ לְבוּשֵׁיהוֹן : 15 וַאֲמַר לְעַמָּא הֲווּ מְזַמְּנִין לִתְלָתָא יוֹמִין לָא תִקְרְבוּן לְתַשְׁמִישׁ דְּעָרְסָא :

Vos vidistis quid fecerim Ægyptiis : 4 & gestavi vos super nubes tanquam super alas aquilarum à Pelusio, & adduxi vos ad locum domus sanctuarii, ad celebrandum ibi Pesach, & eadem nocte reduxi vos Pelusium, & inde accedere feci vos ad doctrinam legis meæ. Nunc ergo 5 si acquiescendo acquieveritis sermoni meo, & custodieritis pactum meum, tum eritis coram me dilecti præ omnibus populis qui sunt super faciem universæ terræ. Et 6 vos eritis coram me reges redimiti coronam, & sacerdotes ministrantes, & populus sanctus : hæc sunt verba quæ loqueris cum filiis Israel. Et venit Moses eo die, & vocavit 7 seniores populi : & ordinavit coram illis omnia verba ista, quæ præceperat illi Dominus. Et respon- 8 derunt universus populus simul, & dixerunt ; Quicquid loquutus est Dominus faciemus : & retulit Moses verba populi coram Domino. Et 9 dixit Dominus Mosi ; Die tertio ecce ego revelabo me tibi in densitate nubis gloriosæ, ut intelligant populus cum loquar tecum, & etiam tibi credant in seculum : & renuntiavit Moses verba populi coram Domino. Et dixit Dominus Mosi 10 die quarto ; Ito ad populum, & præparabis eos hodie & die crastina, ut lavent vestimenta sua. Sintque 11 parati in diem tertium : quoniam die tertio revelabit se Dominus in oculis universi populi super montem Sinai. Et limites constitues 12 populo, ut stent per circuitum montis, dicendo ; Cavete ne ascendatis in montem, & ne accedatis ad fines ejus : Quisquis accesserit ad montem interficiendo interficietur. Non tangat eum manus, quoniam lapi- 13 dando lapidabitur lapide grandinis, aut sagittæ ignis spargentur in eum ; sive bestia sive vir non vivet : verum cum intendetur vox cornu ipsi poterunt ascendere in montem. Et descendit Moses eo die ad po- 14 pulum : & præparavit populum, & candidas fecerunt vestes suas. Et dixit populo ; Estote parati 15 post tres dies : ne accedatis ad concubitum lecti.

Hier. 4. *Vos vidistis quomodo ultionem sumpserim de Ægyptiis, & portaverim vos super nubes leves veluti super alas aquilarum, & adjunxerim vos doctrinæ legis meæ.* 5. *Jam si audiendo audieritis vocem sermonis mei, & custodieritis pactum meum, & eritis nomini meo in populum alium, tum dilecti eritis veluti peculium præ omnibus populis ; quoniam nomini Domini est universa terra.* 6. *Vos autem eritis nomini meo reges & sacerdotes, & populus sanctus : hæc sunt verba quæ loqueris.* 7. *Et venit Moses, & vocavit sapientes Israel : & disposuit coram illis omnia verba ista, quæ præceperat illi sermo Domini.* 8. *Et responderunt tot populus simul corde suo integro, & dixerunt ; Quicquid loquutus est sermo Domini faciemus : & retulit Moses verba populi in oratione coram Domino.* 9. *Et dixit sermo Domini Mosi ; Ecce sermo meus revelabitur tibi in densitate nubis, ut intelligant populus cum loquar tecum, & etiam tibi credant in seculum.* 10. *Et renuntiavit Moses verba populi in oratione coram Domino.* 13. *Non tangat eum manus hominis, quoniam lapidando lapidabitur, aut sagittæ ignis volabunt in eum, sive bestia sive vir sit : in clangore cornu ipsi ascendent in montem.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

4 *شما بديديد آنچه بكردم بمصريان برداشتم شمارا ابر بالهاي سيمرغان بياوردم شمارا بمن

5 *واكنون اكر شنويدن بشنويد در امري من ونكاهي داريد مر شرطي من وباشيد بمن

6 كزيده ازهمه قومها كه بمن همه آن زمين * وشما باشيد بمن پادشاهي بزركان وقوم خاص

7 اينان آن سخنها آنچه سخن كوئي بپسراني يسرال * بيامد مشه بخواند بپيراني آن قوم

8 شرح كرد بپيش ايشان مر همه آن سخنهاي آن اينان آنچه بفرمود اويرا ؛ * جواب دادند همه قوم

9 يك جا وكفتند همه آنچه سخن كفت ؛ بكنيم باز كرد اند مشه مر سخنهاي آن قوم بي * كفت ؛ بمشه

اينك من آيا بتو در ستبري آن ابر در سبب بشنود آن قوم در سخن كفتي من اوازي تو

10 ونيز در تو باور كنند بجاويد آكاه كرد مشه مر سخنهاي آن قوم بي * كفت ؛ بمشه برو بآن

11 قوم وخاص كني ايشانرا اين روز وفردا وبشويند جامهاي ايشان * وباشند آراستكان بروزي

12 آن سيمي كه در روزي آن سيمي فرود آيد ؛ بچشم ديدي همه آن قوم ابر كوهي سيني * وحد نهي مر آن قوم كرداكرد بكفتن نكاهداشت كنيد بشما بر آمدن در

13 كوه و رسيدن در كناري او همه آن رسا در كوه مردن بميرد * نه رسد درو دست كه سنك

انداختن سنك انداخته شود يا تير انداختن تير انداخته شود اكر چهارپا اكر مرد

14 نه زيد در كشيدن آن شوفار ايشان برآيند در كوه * فرود آمد مشه ازان كوه بآن قوم

15 خاص كرد مر آن قوم بشستند جامهاي ايشان * كفت بآن قوم باشيد آراستكان بسه روزها نه نزديك شويد بزن *

Vos vidistis quod fecerim Ægyptiis, 4 & quomodo tulerim vos super alas gryphum, & adduxerim vos ad me. Nunc ergò si auscultando auscultaveritis mandato meo, & custodieritis pactum meum, tum eritis mihi electi præ omnib⁹ populis : quia mihi est universa terra. Vósque eritis 6 mihi regnum magnatum, & populus sanctus : hæc sunt verba quæ loquêris ad filios Israel. Veniens igitur Mosheh, vocavit seniores populi, declaravitque coram eis omnia verba ista, quæ præceperat ei Dominus. Responsum dederunt omnis populus 8 pariter, & dixerunt ; Omne quod locutus est Dominus, faciemus. Et retulit Mosheh verba populi ad Dominum. Dixitque Dominus ad Mo- 9 sheh ; En ego venio ad te in densitate nubis, ut audiat populus cùm collocutus fuero tecum, & etiam in te credant in æternum. Nota enim fecisset Mosheh verba populi Domino. Dixit quoque Dominus ad Mo- 10 sheh ; Ito ad populum, et sanctifica illos hodiè & cras, lavéntque vestimenta sua. Et sint præparati in 11 diem tertium : quia die tertiâ descendet Dominus in conspectu oculorum totius populi, super montem Sinai. Et terminum pones populo circum- 12 circa, dicendo ; Custodiam adhibete vobis non ascendere ad montem & accedere ad oram ejus : omnis accedens ad montẽ, morte morietur. Manu 13 accedet ad eum manus, quin lapides conjiciendo lapidibus obruetur, vel sagittas jaculando sagittis conficietur : sive quadrupes, sive homo, non vivet. Cùm protraxerit buccina, ipsi ascendent in montem. Descen- 14 dens autem Mosheh è monte ad populum, sanctificavit populum, & lavérunt vestimenta sua. Dixitq; 15 ad populum ; Estote parati ad tres dies : ne appropinquate mulieri.

שמות כ
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויהי ביומא תליתאה בשיתא בירחא בעידני צפרא והוה קלין דרעים וברקין 16
ועננא תקיף קטור על טוורא וקל שופרא תקיף לחדא ווע כל עמא די במשריתא :
ויוצא ואנפיק משה ית עמא לקדמות שכינתא דייי מן משריתא ומן יד תלש מארי 17
עלמא ית טוורא וזקפיה באוירא והוה זיין הי באספקלריא ואיתעתדו תחותי
טוורא : והר סיני וטוורא דסיני חנין 18
כוליה מן בנלל דארכין ליה שמיא
ואתנלי עלוי באישא מצלהבא וסליק
קוטריה הי כקוטרא דאתונא וזע כל
טוורא לחדא : ויהי והוה קל שופרא אזיל ותקיף לחדא משה הוה ממלל ומן 19
קדם ייי הוה מתענני בקל נעים ומשבח ונעימתא מלייא : וירד הי ואתנלי ייי על 20
טוורא דסיני על ריש טוורא וקרא ייי למשה לריש טוורא וסליק משה : ויאמר
ואמר ייי למשה חות אסהיד בעמא דלמא 21
יכוונון קדם ייי לאסתכלא ויפיל מנהון
רב דבהון : וגם ואוף כהניא דקריבין 22
לשמשא קדם ייי יתקדשון דלמא יקטול בהון ייי : ויאמר ואמר משה קדם ייי לא 23
יכלון עמא למסק לטוורא דסיני ארום אנת אסהידת בנא למימר תחים ית טוורא
וקדשותי : ויאמר ואמר ליה ייי איזל חות ותיסק אנת ואהרן עמך וכהניא ועמא 24
לא יכוונון למיסוק למסתכלא קדם ייי
דלמא יקטול בהון : וירד ונחת משה מן 25
טוורא לות עמא ואמר להון קרובו
קבילו אורייתא עם עשרתי דברייא :

כ

וידבר אלהים ומליל ייי ית כל דבריא 1
האילין למימר : אנכי דבירא קדמאה כר 2
הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה
מברך הי כויקין והי כברקין והי כשלהובין דנור למפר דינור מן ימיניה ולמפר
דאישא מן שמאליה פרח וטייס באויר שמיא וחזר ומתחמי על משריתהון דישראל
וחזר ומתחקק על לוחי קיימא דהמון יהיבין בכף ידוי דמשה ומתהפיך בהון מן סטר
לסטר ובכן צווח ואמר עמי בני ישראל אנא הוא ייי אלהכון די פרקית ואפיקית
יתכון פריקין מן ארעא דמצראי מן בית שעבוד עבדיא : לא יהיה דבירא תנייניא 3
כד הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה מברך הי כויקין והי כברקין והי כשלהובין
דנור למפר דינור מן ימיניה ולמפר דאישא מן שמאליה פרח וטייס באויר שמיא חזר
ומתחמי על משריתהון די שראל וחזר ומתחקק על לוחי קיימא מתהפיך בהון מן
סטר לסטר ובכן הוה צווח ואמר עמי בית ישראל לא יהוון לך אלהא אוחרן בר מיני :
לא תעשה לך תעבדון לכון צלם וצורה וכל דמוי דבשמיא מלעיל ודי בארעא מלרע ודי במיא מלרע לארעא : 4

ירושלמי

16 והוה ביומא תליתאה בשיתא בירחא בעידני צפרא והוה קלין דרעים וברקין ועננא תקיף קטור על טוורא וקל שופרא תקיף לחדא וזע כל עמא די במשריתא :
17 ויוצא ואנפיק משה ית עמא לקדמות שכינתא דייי מן משריתא ומן יד תלש מארי עלמא ית טוורא וזקפיה באוירא והוה זיין הי באספקלריא ואיתעתדו תחותי
18 טוורא : והר סיני וטוורא דסיני חנין כוליה מן בנלל דארכין ליה שמיא ואתנלי עלוי באישא מצלהבא וסליק קוטריה הי כקוטרא דאתונא וזע כל
19 טוורא לחדא : ויהי והוה קל שופרא אזיל ותקיף לחדא משה הוה ממלל ומן קדם ייי הוה מתענני בקל נעים ומשבח ונעימתא מלייא : וירד הי ואתנלי ייי על
20 טוורא דסיני על ריש טוורא וקרא ייי למשה לריש טוורא וסליק משה : ויאמר
21 ואמר ייי למשה חות אסהיד בעמא דלמא יכוונון קדם ייי לאסתכלא ויפיל מנהון
22 רב דבהון : וגם ואוף כהניא דקריבין לשמשא קדם ייי יתקדשון דלמא יקטול בהון ייי : ויאמר ואמר משה קדם ייי לא
23 יכלון עמא למסק לטוורא דסיני ארום אנת אסהידת בנא למימר תחים ית טוורא וקדשותי : ויאמר ואמר ליה ייי איזל חות ותיסק אנת ואהרן עמך וכהניא ועמא
24 לא יכוונון למיסוק למסתכלא קדם ייי דלמא יקטול בהון : וירד ונחת משה מן
25 טוורא לות עמא ואמר להון קרובו קבילו אורייתא עם עשרתי דברייא :

כ

ירושלמי

1 וידבר אלהים ומליל ייי ית כל דבריא האילין למימר : אנכי דבירא קדמאה כר
2 הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה מברך הי כויקין והי כשלהובין דנור למפר דינור מן ימיניה ולמפר דאישא מן שמאליה פרח וטייס באויר שמיא וחזר ומתחמי על משריתהון דישראל וחזר ומתחקק על לוחי קיימא דהמון יהיבין בכף ידוי דמשה ומתהפיך בהון מן סטר לסטר ובכן צווח ואמר עמי בני ישראל אנא הוא ייי אלהכון די פרקית ואפיקית יתכון פריקין מן ארעא דמצראי מן בית שעבוד עבדיא : לא יהיה דבירא תנייניא 3
כד הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה מברך הי כויקין והי כשלהובין דנור למפר דינור מן ימיניה ולמפר דאישא מן שמאליה פרח וטייס באויר שמיא חזר ומתחמי על משריתהון די שראל וחזר ומתחקק על לוחי קיימא מתהפיך בהון מן סטר לסטר ובכן הוה צווח ואמר עמי בית ישראל לא יהוון לך אלהא אוחרן בר מיני :
4 לא תעשה לך תעבדון לכון צלם וצורה וכל דמוי דבשמיא מלעיל ודי בארעא מלרע ודי במיא מלרע לארעא :

16 Et fuit die tertio sexta mensis, tempore matutino, factæ sunt voces tonitrui, & fulgura, & nubes fortis fumans super montem, & vox tubæ fortis valde : ita ut commoveretur universus populus, qui in castris erat. 17 Et eduxit Moses populum obviam divinæ præsentiæ Dei ex castris : & statim eradicavit Dominus mundi montem, & levavit ipsum in aëra, & lucebat veluti speculum, & steterunt sub monte. 18 Porro mons Sinai fumabat totus, propterea quod inclinaverat sibi cœlos, & manifestabat se super eo in igne & flamma : & ascendebat fumus ejus veluti fumus fornacis, & commovebatur totus mons valde. 19 Vox autem tubæ ibat & corroborabatur valde : Moses loquebatur, & à facie Domini respondebatur, voce jucundâ laudabili & verbis dulcibus. 20 Et manifestavit se Dominus super montem Sinai, in vertice montis : & vocavit Dominus Mosem ad montis verticem, & ascendit Moses. 21 Et dixit Dominus Mosi ; Descende, obtestare populum ne rectà procedant coram Domino ad contemplandum, & cadere faciat ex illis quam plurimos. 22 Et etiam sacerdotes, qui appropinquant ut ministrent coram Domino sanctificabuntur : ne fortè interficiat eos Dominus. 23 Et dixit Moses coram Domino ; Non poterunt populus ascendere in montem Sinai : quoniam tu contestatus es nos, dicendo ; Fac terminum monti, & sanctifica ipsum. 24 Et dixit illi Dominus ; Ito descende, deinde ascendes tu & Aaron tecum : sed sacerdotes & populus non rectà procedant, ut ascendant ad contemplandum coram Domino, ne interficiat eos.
25 Et descendit Moses ex monte ad populum : & dixit illis ; Accedite, audite legem cum decem verbis.

Hieros. 18. *Mons autem Sinai fumabat totus, propterea quòd revelata erat super ipso gloria divinæ majestatis Dei in flamma ignis.*

Hieros. 21. *Et cadant ex illis turmæ multæ.*

Hieros. 25. *Et descendit Moses ex monte ad populum, & dixit illis ; Accedite & accipite decem verba.*

CAP. XX.

1 ET loquutus est Dominus omnia verba ista, dicendo : 2 Sermo primus cum exiit ex ore sancti cujus nomen sit benedictum, *erat* velut turbines, fulgura, & flammæ ignis, lampas ignis à dextra ejus, lampas item ignis à sinistra ejus ferebatur, & volabat per aërem cœlorum, & redibat & ostendebatur castris Israelitarum, & redibat & insculptus erat super tabulas fœderis, quæ datæ erant in manibus Mosis, & convertebatur in illis à latere in latus : tunc clamavit & dixit ; Populi mi filii Israel, ego sum Dñs Deus vester, qui redemi & eduxi vos liberatos ex terra Ægypti, è domo servitutis servorum. 3 Sermo secundus cum exibat ex ore sancti cujus nomen sit benedictum, *erat* velut turbines, fulgura, & flammæ ignis, lampas ignis à dextra ejus, lampas item ignis à sinistra ejus ferebatur & volabat per aërem cœlorum, & redibat & ostendebatur castris Israelitarum, & redibat & insculptus erat super tabulas fœderis, quæ datæ erant in manibus Mosis, & convertebatur in illis à latere in latus. Tunc clamabat & dicebat ; Populi mi domus Israel, ne sit tibi Deus alius præter me. 4 Ne faciatis vobis imaginem, aut figuram, aut ullam similitudinem eorum quæ sunt in cœlo sursum, & quæ in terra deorsum, & quæ in aquis sub terra.

Hieros. 1. *Et loquutus est sermo Domini omnem laudem horum verborum, dicendo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * بود در روزي آن سيمي در بودني آن بامداد بود آوازها وبرقيها وابري گران ابر آن
17 كوه وآوازي شوفار قوي بغايت بلرزيد همه آن قوم آنچه در لشكرگاه بيرون آورد مشه مر آن
18 قوم بپديرهي آن خدا ازان لشكرگاه بياستادند در دامني آن كوه * وكوهي سيني دودگين
همهي او از پيش آنچه فرود آمد ابر او ״ در آتش بر آمد دودي او چون دودي آن داش
19 بلرزيد همه كوه بغايت * بود آوازي آن شوفار روا وقوي شوا بغايت مشه سخن گويد
20 وآن خدا جواب دهد اويرا در آواز * فرود آمد ״ ابر كوهي سيني بسري آن كوه بخواند
21 ״ بمشه بسري آن كوه بر آمد مشه * گفت ״ بمشه فرود شو وگواه گير در قوم تا نه
22 دليري كنند בְּיְ بديدن وبيفتد ازو بسيار * ونيز آن كهنان آن نزديك شوان خاص
23 باشند تا نه رخنه كند در ايشان ״ * گفت مشه בְּיְ نه تواند آن قوم ببر آمدن بكوهي
سيني كه تو گواه گرفتي در ايما بگفتن حدّ نه مر آن كوه وخاص كن اويرا *
24 * گفت باو ״ برو وفرود شو وبر آيي تو واهرن اوازي تو وآن كهنان وآن قوم نه
25 دليري كنند ببر آمدن בְּיְ تا نه رخنه كند در ايشان * فرود شد مشه بآن قوم
وگفت بايشان * فصل بيستم * سخن گفت خدا مر همه آن 1
2 سخنهايي آن اينان بگفتن * من ״ خداي تو آنچه بيرون آوردم ترا از زميني مصر از خانهي
3 4 بندگان * نه باشد بتو معبود ديگران ابر پيش من * نه كني بتو تراشش وهمه خمانايي آنچه
در آسمان از بالا وآنچه در زمين فرود وآنچه در آب از فرود بزمين *

Et *fuit* die tertiâ cùm esset mane, 16 *fuerunt voces, & fulgura, & nubes gravis super montem, & vox tubæ fortis valdè : tremuitq; omnis populus qui in castris.* Et *eduxit Mosheh* 17 *populum in occursum Dei è castris : steterúntque in lacinia montis. Mons* 18 *autem Sinai fumosus* erat *totus ipse, præ eo quòd descendisset super eum Dominus in igne : ascendebátque fumus ejus sicut fumus fornacis, & tremuit totus mons vehementer.* E- 19 *vátque vox buccinæ procedens, & invalescens admodũ,* quum *Mosheh* loqueretur, *& Deus* responsum daret *ei in voce. Descenderat* autem Do- 20 *minus super montem Sinai, super caput montis : & vocavit Dominus Mosheh ad caput montis, ascenditque Mosheh : Cui dixit Dominus ;* 21 *Descende, & contestare populum, ut non audaciam perpetrent in Dominum videndo, & corruat ex eo multitudo. Et etiam sacerdotes ap-* 22 *propinquantes sancti sint, ne rupturam faciat in eos Dominus.* Et di- 23 *xit Mosheh ad Dominum ; Non poterit populus ascendere in montem Sinai, quia tu contestatus es nos, dicendo ; Terminum ponito monti, & sanctifica eum. Dixit ei Domi-* 24 *nus ; Vade, & descende : postèà ascendes tu & Aharon tecum : sacerdotes autem & populus ne audaciam committant ascendendo ad Dominum, ne rupturam faciat in eos. Descenditque Mosheh ad populum,* 25 *& dixit eis* hæc.

Et fuit die tertio sexta mensis, tempore matutino, factæ sunt voces tonitrui, & fulgura, & nubes fortis fumans super montem, & vox tubæ fortis valde : ita ut commoveretur universus populus, qui in castris erat. Et eduxit Moses populum obviam divinæ præsentiæ Dei ex castris : & statim eradicavit Dominus mundi montem, & levavit ipsum in aëra, & lucebat veluti speculum, & steterunt sub monte. Porro mons Sinai fumabat totus, propterea quod inclinaverat sibi cœlos, & manifestabat se super eo in igne & flamma : & ascendebat fumus ejus veluti fumus fornacis, & commovebatur totus mons valde. Vox autem tubæ ibat & corroborabatur valde : Moses loquebatur, & à facie Domini respondebatur, voce jucundâ laudabili & verbis dulcibus. Et manifestavit se Dominus super montem Sinai, in vertice montis : & vocavit Dominus Mosem ad montis verticem, & ascendit Moses. Et dixit Dominus Mosi ; Descende, obtestare populum ne rectà procedant coram Domino ad contemplandum, & cadere faciat ex illis quam plurimos. Et etiam sacerdotes, qui appropinquant ut ministrent coram Domino sanctificabuntur : ne fortè interficiat eos Dominus. Et dixit Moses coram Domino ; Non poterunt populus ascendere in montem Sinai : quoniam tu contestatus es nos, dicendo ; Fac terminum monti, & sanctifica ipsum. Et dixit illi Dominus ; Ito descende, deinde ascendes tu & Aaron tecum : sed sacerdotes & populus non rectà procedant, ut ascendant ad contemplandum coram Domino, ne interficiat eos.
Et descendit Moses ex monte ad populum : & dixit illis ; Accedite, audite legem cum decem verbis.

Et loquutus est Dominus omnia verba ista, dicendo :

CAP. XX.

Locutúsque est Deus omnia verba ista, dicendo ; 1 *Ego* sum *Dominus* 2 *Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servorum. Non erunt* 3 *tibi dii alii coram me. Non fa-* 4 *cies tibi sculptile, & omnem similitudinem quæ in cœlo sursum, & quæ in terra deorsum, & quæ in aqua subter terram :*

לא לָא תִסְנְדוּן לְהוֹן וְלָא תִפְלְחוּן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוֹם אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן אֱלָהּ קַנָּאן 5
וּפוּרְעָן וּמְחַפֵּרַע בְּקִינָאוּ מַדְבַּר חוֹבֵי אֲבָהָת רַשִׁיעַן עַל בְּנִין מָרְדִין עַל דַּר
תְּלִיתָאֵי וְעַל דַּר רְבִיעָאֵי לְשׂוֹנָאָי : וְעָבֵד טִיבוּ לְאַלְפִין דָּרִין לְרָחֲמַי 6
צַדִּיקַיָּא וּלְנָטְרֵי פִּקּוּדַי וְאוֹרָיְיתִי : לָא תִשָּׁבַע עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל לָא יִשְׁתְּבַע חַד מִנְכוֹן 7
בְּשׁוּם מֵימְרֵיהּ דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן עַל מָגָן אֲרוֹם לָא מְזַכֵּי יְיָ בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא יַתְכָּל מַאן
דְּמִשְׁתְּבַע בִּשְׁמֵיהּ עַל מָגָן : זְכוֹר עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַוּוֹן דְּכִירִין יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא 8
לְמֶקְדְּשָׁא יָתֵיהּ : שֵׁשֶׁת שְׁיָתָא יוֹמִין תִּיפְלְחוּן וְתַעְבְּרוּן כָּל עֲבִידְתֵּיכוֹן : וְיוֹמָא 9 10
שְׁבִיעָאֵי שַׁבָּא וְנִיחַ קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לָא תַעְבְּדוּן כָּל עֲבִידְתָּא אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן
וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְגִיּוֹרֵיכוֹן דִּי בְקִרְוֵיכוֹן : כִּי אֲרוֹם בְּשִׁיתָא יוֹמִין בָּרָא 11
יְיָ יָת שְׁמַיָּא וְיָת אַרְעָא וְיָת יַמָּא וְיָת כָּל מַה דְּאִית בְּהוֹן וְנַח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאֵי
בְּגִין כֵּן בָּרִיךְ יְיָ יָת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְקַדִּישׁ יָתֵיהּ : כַּבֵּד עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל הֱוֵו דְּחִירִין 12
גְּבַר בִּיקָרָא דְּאַבּוּהִי וּבִיקָרָא דְּאִמֵּיהּ מִן בְּגַלַּל דְּיִסְגּוּן יוֹמֵיכוֹן עַל אַרְעָא דְּיְיָ אֱלָהְכוֹן
יָהִיב לְכוֹן : לָא תִרְצַח עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן קְטוֹלִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין 13
עִם קְטוֹלִין וְלָא יִתְחֲמֵי בְּכְנִישְׁתֵּיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם קְטוֹלִין וְלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן
בַּתְּרֵיכוֹן וְיִלְפּוּן לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם קְטוֹלִין אֲרוֹם בְּחוֹבֵי קְטוֹלַיָּא חָרְבָּא נָפִיק עַל
עַלְמָא : לָא תִנְאַף עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן גַּיְּורִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין עִם 14
גַּיְּורִין וְלָא יִתְחֲמֵי בְּכְנִישְׁתֵּיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גַּיְּורִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְּרֵיכוֹן
וְיִלְפּוּן לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם גַּיְּורִין אֲרוֹם בְּחוֹבֵי גַּיְּורָא מוֹתָא נָפִיק עַל עַלְמָא :
לָא תִגְנוֹב עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן גַּנָּבִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין עִם גַּנָּבִין וְלָא 15
יִתְחֲמֵי בְּכְנִישְׁתֵּיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גַּנָּבִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְּרֵיכוֹן וְיִלְפּוּן לְחוֹד
הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם גַּנָּבִין אֲרוֹם בְּחוֹבֵי גַּנָּבָא כַּפְנָא נָפִיק עַל עַלְמָא : לָא תַעֲנֶה עַמִּי 15
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן מְסָהֲדִין בְּחַבְרֵיכוֹן סָהֲדֵי שִׁקְרָא לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין עִם
מְסָהֲדִין סָהֲדָא שִׁקְרָא וְלָא יִתְחֲמֵי בְּכְנִישְׁתֵּיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם מְסָהֲדִין סָהֲדֵי שִׁקְרָא דְּלָא
יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן בַּתְּרֵיכוֹן וְיִלְפּוּן לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם מְסָהֲדִין סָהֲדֵי שִׁקְרָא אֲרוֹם
בְּחוֹבֵי סָהֲדֵי שִׁקְרָא עֲנָנָן סַלְקִין וּמִטְרָא לָא נָחִית וּבְצוּרְתָּא אַתְיָא עַל עַלְמָא :
לָא תַחְמוֹד עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן חֲמוּדִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין עִם חֲמוּדִין 17
וְלָא יִתְחֲמוּן בְּכְנִישְׁתֵּיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם חֲמוּדִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְּרֵיכוֹן וְיִלְפּוּן
לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם חֲמוּדִין וְלָא יַחְמִיד חַד מִנְכוֹן יָת אִינַּתְתֵּיהּ דְּחַבְרֵיהּ וְלָא
לְעַבְדֵיהּ וְלָא לְאַמְתֵּיהּ וְלָא לְתוֹרֵיהּ וְלָא לְחַמְרֵיהּ וְלָא לְכָל מַאן דְּאִית לְחַבְרֵיהּ
אֲרוֹם בְּחוֹבֵי חִימוּדַיָּא מַלְכוּתָא מִתְגַּרְיָא בְּגִנְכְסֵיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא וּלְמִיסַּב יַתְהוֹן
וְעַתִּירֵי נִכְסִין מִתְמַסְכְּנִין וְנָלוּתָא אַתְיָא

ירושלמי 18 וְכָל עַמָּא הֲווֹ חָמְיִן יָת קָלַיָּא וְיָת לַפִּידַיָּא וְיָת קָלָא דְּשָׁפְרָא
וְיָת טוּרָא עָטִיר וְחָמְיִן עַמָּא וְזָעוּ וְקָמוּ
לְהוֹן מֵרָחִיק :

עַל עַלְמָא : וְכָל הָעָם וְכָל עַמָּא חָמְיִן 18
יָת קָלַיָּא הֵיךְ הֲווֹ מִתְהַפְּכִין בְּמִשְׁמְעֵהוֹן
דְּכָל חַד וְחַד וְהֵיךְ הֲווֹ נָפְקִין מִן גּוֹא
בְּאוּרַיָּא וְיָת קַל שׁוֹפְרָא הֵיךְ הֲוָה
מַאֲחֵי מֵיתַיָּא וְיָת טוּרָא חָנֵין וַחֲמוֹן כָּל עַמָּא וּרְחַעַן וְקָמוּ תְּרֵיסַר מִילִין
מֵרָחִיק : וְאָמְרוּ לְמֹשֶׁה מַלֵּיל אַנְתְּ עִמָּנָא וְנִקְבֵּל וְלָא יְתְמַלֵּיל עִמָּנָא חוּב 19
מִן קֳדָם יְיָ דִּלְמָא נְמוּת :

Non incurvabitis vos illis, neque coletis coram eis: quoniam ego Dominus Deus vester, Deus zelotes & ultor, & vindicans me cum zelo, recordans peccata patrum improborum super filios rebelles, super generationem tertiam, & super generationem quartam, erga osores meos. Et servans benignitatem & bonitatem in mille generationes, erga diligentes me justos, & eos qui servant mandata mea & legem meam. Populi mi domus Israel, non jurabit unus ex vobis per nomen sermonis Domini Dei vestri fruſtra: quoniam non innocentem habet Dominus in die judicii magni, omnem qui juraverit per nomen ejus fruſtra. Populi mi domus Israel, recordamini diei Sabbathi ad sanctificandum eum. Sex diebus operabimini & facietis omne opus vestrum: Die autem septimo Sabbathum est, & quies coram Domino Deo vestro, non facietis omne opus, vos, & filii vestri, & filiæ vestræ, servi vestri, & ancillæ vestræ, & peregrini vestri qui sunt in urbibus vestris. Quoniam sex diebus creavit Dominus cœlum & terram, & mare, & quicquid est in illis, & quievit die septimo: propterea benedixit Dominus diei Sabbathi, & sanctificavit ipsum. Populi mi domus Israel, estote admoniti unusquisque de honore patris sui & de honore matris suæ: eò ut multiplicentur dies vestri super terram, quam Dominus Deus vester dat vobis. Populi mi filii Israel, ne sitis homicidæ, ne sitis socii aut participes cum homicidis; neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus homicidarum, ne surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi ut sint cum homicidis; quoniam propter peccata homicidarum gladius exit in mundum. Populi mi filii Israel non eritis adulteri, nec socii nec consortes cum adulteris, neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus adulterorum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi ut sint cum adulteris; quoniam propter peccata adulteri mors exit in mundum. Populi mi filii Israel, non eritis fures, neque socii neque consortes cum furibus, neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus furum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant ipsi etiam ut sint cum furibus; quoniam propter peccata furum fames exit in mundum. Populi mi filii Israel, non testabimini in socios vestros testimonia falsitatis, neque eritis socii aut consortes cum iis qui testantur testimonia falsitatis, neque apparebit in congregationibus Israel populus testantium testimonium falsum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi esse cum testantibus testimonia falsitatis; quoniam propter peccata testimoniorum falsitatis nubes ascendunt, & pluvia non descendit, & sitis venit super mundum. Populi mi filii Israel, non eritis concupiscentes, neque socii aut consortes cum concupiscentibus, neque videbuntur in congregationibus Israelitarum populus concupiscentium, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi esse cum concupiscentibus; neque concupiscet aliquis vestrum uxorem socii sui, neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus, neque asinum ejus, neque quippiam quod sit socii sui: quoniam propter peccata concupiscentium regnum involat in opes hominum, & accipit eas, & divites opum pauperes redduntur, & captivitas venit super mundum. Et totus populus videbant tonitrua, & quomodo converterentur dum audiebant unumquodque, & quomodo exibant è medio lampadum, & vocem tubæ quomodo resuscitaret mortuos, & montem fumantem: & videbant universus populus, & retrocedebant, & stabant duodecim milliaribus procul. Et dixerunt Mosi; Loquere tu nobiscum & obediemus: & ne sermo fiat rursus à facie Domini ne moriamur.

Hier. 18. *Et universus populus videbant tonitrua & faces, & vocem tubæ, & montem fumantem: videbat inquam populus, & terrebantur, & stabant sibi procul.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه سجود كني بايشان ونه پرستش كني ايشانرا كه من ٭ خداي تو خداي رشك آور 5
عقوبت كنا گناه پدران ابر پسران ابر سيمي وابر چهارمي بدشمن داراني من * وكناي 6
فضل بهزاران بدوست داراني من وبنگاه داراني فرمانهاي من * نه بر داري مر نامي خداي تو 7
بگزاف كه نه آزاد كند مر آنچه بر دارد نامي او بگزاف * ياد دار مر روز آن معطلي بخاص كردن [اويرا] 8
* كه شش روزها كار كني وبكني همه كاري تو * وروز آن هفتمين معطل يي ٭ خداي تو نه كني هيچ 9 10
كار تو وپسري تو ودختري تو بنده‌هي تو وپرستاري تو وچهارپاي تو وغريبي تو آنچه در
دروازهاي تو * كه شش روزها بكرد ٭ مر آن آسمان ومر آن زمين مر دريا ومر همه آنچه در ايشان 11
وآسايش فرمود در روز هفتمي ابر همچنين آفرين كرد ٭ مر روزي آن معطلي وخاص كرد اويرا *
* عزيز دار مر پدري تو ومر مادري تو بسبب دراز باشند روزگاراني تو ابر آن زمين آنچه ٭ خداي 12 13
تو دها بتو * نه خون كني * نه فساد كني * ونه دزدي كني * نه گواهي دهي در ياري تو 14 15
گواهي دروغ * نه آرزو كني خانهي ياري تو نه آرزو كني زني ياري تو بنده‌هي او وپرستاري او 16 17
گاوي او وخري او وهمه آنچه بياري تو * وهمه آن قوم بينان مر آن آوازها ومر آن زبانها ومر 18
آوازي آن شوفار ومر كوهي دودگين بديد آن قوم وبلرزيدند بياستادند از دور *
* گفتند بموسه سخن گوي تو آوازي ايما وبشنويم ونه سخن گويد آوازي ايما خدا تا نميريم * 19

Nec adorationem exhibebis iis, neq; cultum præstabis eis: ego enim sum Dñs Deus tuus, Deus zelifer, puniens peccatum patrum super filios, super tertiam & super quartam generationem odio habentibus me: Et faciens beneficentiam millibus diligentibus me, & custodientibus mandata mea. Non assumes nomen Dei tui in vanum: non enim immunem præstabit eum qui assumpserit nomen ejus in vanum. Memoriâ habeto diē cessationis, ad sanctificandū eū. Nō sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum. At die septimo cessatio erit Domino Deo tuo: non facies ullum opus, tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, & quadrupes tua, & peregrinus tuus qui in portis tuis. Quia sex diebus fecit Dominus cœlum, & terram, mare, & omne quod in eis: & quietem instituit die septimo: quapropter benedixit Dominus diei cessationis, & sanctificavit eum. Honore habeto patrem tuum ac matrem tuam: ut longæ sint dies tuæ super terrā quam Dominus Deus tuus dat tibi. Non facies sanguinem. Non facies adulterium. Et non facies furtū. Non testificaberis contra socium tuum testimonium mendacii. Non concupisces domum socii tui, non concupisces uxorem socii tui, servum ejus & ancillam ejus, bovem ejus & asinum ejus, & omne quod est socio tuo. Et omnis populus videbant voces, & flammas, & vocem buccinæ, & montem fumosum: vidit inquam populus, & tremontes steterunt à longè, Dixerúntque ad Mosheh; Loquere tu nobiscum, & audiemus: sed ne loquatur nobiscum Deus, ut non moriamur.

20 ויאמר ואמר משה לעמא לא תדחלון ארום מן בגלל לנסיותכון אתגלי לכון
יקרא דייי ומן בגלל דתהוי דחלתיה על אפיכון בגין דלא תחובון: 21 ויעמד עמא
תריסר מילין מרחיק ומשה קריב לצית אמיטתא דתמן יקר שכינתא דייי:
22 ואמר ואמר ייי למשה כדנא תימר לבני ישראל אתון חמיתון ארום מן שמיא
23 מלילית עמכון: לא עמי בני ישראל לא תעבדון למסנוד דמות שמשא וסהרא

וכוכביא ומזליא ומלאכיא דמשמשין קדמוי
דחלן דכסף ודחלן דדהב לא תעבדון
לכון: 24 מובח אדמה תעבד לי ותעביד לשמי ותהי דבח עלוותך
ית נכסת קודשיך מן ענך ומן תורך בכל
אתרא דאשרי שכינתי ואתי פלח קדמי
ותמן אשלח עלך ברכתי ואיברכינך:
25 ואם מדבח אבנין תעביד לשמי לא
חבני יתהון חציבין ארום פרזלא חרבא מתעביד
מניה: 26 ואתון כהניא בנוי דאהרן
דקימין ומשמשין על נגבי מדבחי לא
תסגון ברגין על מדבחי דלא תתגלי
ערית עלוי:

ירושלמי 24 מדבח קביע בארעא
תעבדון לשמי ותקרבון עלוי ית עלוותכון
ויית נכסת קודשיכון ית ענכון ויית תוריכון
בכל אתר דתדכרו ית שמי קדישא
מימרי מתגלי עליכון ומברך יתכון:
25 ואם מדבח אבנין תעבדון לשמי לא
תבני חציבין ארום פרזלא חרבא מתעביד
מניה: 26 ואתון כהניא בנוי דאהרן
דקימין ומשמשין על נגבי מדבחי לא
תסגון ברגין על מדבחי דלא תתגלי
ערית עלוי:

פ פ פ

כא

1 ואלה המשפטים ואלין הינון סדרי דינייא די תסדר קדמיהון: 2 כי תקנה עבד
תיזבון בגניבותיה לעברא בר ישראל שית שנין יפלח ובמעלי שביעתא יפוק לבר
3 חורין מגן: אם בלחודוי יעול בלחודוי יפוק ואין מרי אינתתא בת ישראל
4 הוא ותפוק אנתתיה עמיה: אם אין רבוניה יתן ליה איתא ומתא ותילד ליה
5 בנין או בנן איתא ובנתא תהא לרבונה והוא יפוק בלחודוי: ואם אמר יאמר
6 ייימר עברא רחימנא ית רבוני ית אנתתי וית בני לא איפוק לבר חורין: והגישו
ויקריביניה רבוניה לקדם דיינייא ויסב מנהון רשותא ויקריביניה לות דשא
מווותא ויחייט רבוניה ית אודניה ית אודנא במחטא ויהי ליה עבד פלח עד יובלא:
7 וכי יזבון גבר בר ישראל ית ברתיה ועירתא לאמהו לא תיפוק כמפקנות
8 עבדייא כנענאי דמשתחררין בשינא ועינא אלהין בשנין דשמיטתא ובסימנייא
וביובלא ובמותת רבונהא ופורקן כספא: אם רעה אין לא השכחת חינא קדם
רבונהא דזבין יתה ויפרוק יתה אבוהא לגבר אוחרן ליית ליה רשו לזבונה חלף
דמני מרה רשותיה עלה:

Et dixit Moſes populo; Ne timeatis, quoniam ut tentaret vos ma- 20
nifeſtata eſt vobis gloria Domini, & ut ſit timor ejus coram facie
veſtra, ut non peccetis. Et ſtabat populus duodecim milliaribus pro- 21
cul: Moſes autem acceſſit ad ſummitatem caliginis, in qua erat glo-
ria divinæ majeſtatis Dei. Et dixit Dominus Moſi; Sic dices filiis 22
Iſrael; Vos vidiſtis quod ex cœlis loquutus ſim vobiſcum. Populo 23
mi domus Iſrael, non facietis ad adorandum ſimilitudinem ſolis, &
lunæ, & ſtellarum & planetarum,
aut angelorum qui miniſtrant co-
ram me: deos argenteos nec de-
os aureos facietis vobis. Altare 24
lapideum facies nomini meo, &
ſacrificabis ſuper ipſo holocauſta
tua & oblationes ſanctitatis tuæ,
ex grege tuo & ex bobus tuis:
in omni loco in quo habitare fa-
ciam divinam meam majeſtatem, &
tu coles coram me, ibi mittam
ſuper te benedictionem meam, &
benedicam tibi. Quod ſi altare la- 25
pideum feceris nomini meo, non
ædificabis ipſos ſculptos: quia ſi
extuleris ferrum, ex quo fit gla-
dius, ſuper lapidem, prophana-
bis ipſum. Vos verò ſacerdotes, 26
qui ſtatis ad miniſtrandum coram
me, non aſcendetis per gradus ad
altare meum, ſed per pontes: ut non reveletur turpitudo tua ſuper
ipſo.

Hieroſ. 24 *Altare fixum in terra facietis nomini meo, & offeretis ſuper ipſum holocauſta veſtra, & oblationes ſanctitatum veſtrarum, oves veſtras & boves veſtros: in omni loco in quo memorabitis nomen meum ſanctum, ſermo meus apparebit vobis, & benedicet vos.* 25 *Quod ſi altare lapideum feceritis nomini meo, non ædificabitis ſculptos: quoniam ex ferro fit gladius, ſi feceris ferro ipſum prophanabis ipſum.* 26 *Vos autem ſacerdotes filii Aaron, qui ſtatis & miniſtratis ſuper dorſo altaris mei, non ibitis per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua in eo.*

SECT. XVIII.

CAP. XXI.

1 Isti autem ſunt ordines judiciorum, quæ ordinabis coram illis. Quan- 1
2 do emeritis propter furtum ſuum in ſervum filium Iſrael, ſex annis 2
ſerviet: & in introitu ſeptimi exibit liber & gratis. Si ſolus ingreſſus 3
ſit, ſolus exibit: quod ſi habeat uxorem filiam Iſrael, exibit uxor
ejus cum eo. Si dominus ejus dederit illi uxorem ancillam, & 4
pepererit illi filios aut filias: uxor & filii ejus erunt domini ſui,
& ipſe exibit ſolus. Quod ſi narret & dicat ſervus; Diligo domi- 5
num meum, uxorem meam & liberos meos: non egrediar ad liberta-
tem. Adducat eum dominus ejus in conſpectum judicum, & accipi- 6
at ab illis poteſtatem, ut applicet eum ad oſtium quod eſt apud po-
ſtes: & perforabit dominus ejus aurem ipſius dextram ſubulâ, erit-
que ſervus ille ei ſerviens uſque ad Jubilæum. Et cum vendiderit 7
aliquis filius Iſrael filiam ſuam parvulam in ancillam, non exibit ſe-
cundùm egreſſionem ſervorum Chananæorum, qui exeunt in liberta-
tem propter dentem aut oculum: ſed annis remiſſionis, & cum ſignis,
& in Jubilæo, & in morte domini ſui, & redemptione argenti. Si 8
non inveniat gratiam coram domino ſuo, qui emit eam, tum
redimet eam pater ipſius: viro alteri non eſt ei poteſtas vendendi eam:
propterea quod vaſa domini, poteſtas *ſcilicet* ejus, ſuper ipſam *ſunt*.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * گفت مشه بآن قوم نه ترسيد كه بسبب آزمايش كردن شمارا بيامد آن خدا ودر سبب باشد
21 ترسي او ابر روي شما ببي خطا كنيد * بياستاد آن قوم ازدور ومشه نزديك شد بآن طاخ آنجه
22 آنجا عزيزي خدا * گفت ؛؛ بمشه همچنين بگوي بپسراني يسرال شما بديديد كه ازآسمان سخن گفتم
23 اوازي شما * نه كنيد اوازي من معبود نقره ومعبود طلا نه كنيد بشما * مذبحي خاكي بكني
24 بمن وذبحت كني ابر او مر قربانهاي تو ومر سلاميم تو مر گوسپند تو ومر گاوي تو درهمه آن جا
25 آنجه ياد كنم مر نامي من بيايم بتو وآفرين كنم ترا * واگر مذبح سنگها بكني بمن نه آبدان كني
26 ايشانرا بريده كه شمشير تو عرضه كردي ابر آن وسست كردي آنرا * ونه برآيي در زينه پايها ابر
1 مذبح من آنجه نه برهنه شود شرمي تو ابر آن * * فصل بيست يكم * * واينان آن حكمها
2 آنجه شرح كني بپيش ايشان * كه بخري بنده عبري شش سالها كار كند ودر هفتمي بيرون
3 آيد بآزادي رايگان * اگر درخودي او بيايد درخودي او بيرون آيد اگر صاحبي زنست او بيرون
4 آيد زني او اوازي او * اگر خداوند او بدهد باو زن وبزايد باو پسران يا دختران آن زن وكودكاني
5 آن باشد بخداوند آن واو بيرون آيد بخودي او * واگر گفتن بگويد آن بنده دوست داشتم مر
6 خداوند من ومر زني من ومر فرزندان من نه بيرون آيم آزادي * ونزديك آورد او ابرا خداوند
او بآن حاكم ونزديك آورد او ابرا بآن در يا بآن بردر وشمخه زند خداوند او مر گوشي او در
7 درفش وبنده باشد اوبرا بجاويد * وكه بفروشد مرد مر دختري او بپرستاري نه بيرون آيد چون
8 بيرون آمدن آن بندگان * اگر بد درچشماني خداوند آن آنجه نه نكاح كند آنرا وخلاص
كند آنرا بقومي بيگانه نه مسلط شود بفروختن آن درغدر كردن او دران *

Dixit Moſheh ad populum; ne ti- 20
meatis, quia cauſâ tentandi vos ve-
nit Deus, & ut ſit timor ejus ante
faciem veſtram, ut non peccetis.
Stetit igitur populus à longé: Mo- 21
ſheh verò appropinquavit ad caligi-
nem ubi erat gloria Dei. Dixitque 22
Dominus ad Moſheh, Sic dices filiis
Iſrael; Vos vidiſtis quòd è cœlo lo-
cutus ſum vobiſcum. Non itaque 23
facietis mecum deum argenti; &
deum auri non facietis vobis. Al- 24
tare terræ facies mihi, & immola-
bis ſuper illud holocauſta tua & pa-
cifica tua, oves tuas & boves tuos:
in omni loco quo mentionem fecero
nominis mei, veniam ad te, & bene-
dicam tibi. Quòd ſi altare lapidum 25
feceris mihi, non ædificabis eos exci-
ſos: quia ſi gladium tuum move-
ris ſuper illud, tum profanâſti illud.
Neque aſcendes per paratione pe- 26
dibus (i. e. gradus) ſuper altare
meum, quòd non denudatus ſit pu-
dor tuus ſuper illud.

CAP. XXI.

Hæc autem ſunt judicia quæ 1
declarabis coram eis. Cùm emeris 2
ſervum Ebræum, ſex annis ſerviet
tibi, at ſeptimo egredietur ad liber-
tatem gratis. Si per ſeipſum ve- 3
nit, per ſeipſum egredietur: ſi poſ-
ſeſſor uxoris erat ipſe, egredietur
uxor ejus cum eo. Sin herus ejus 4
dederit ei uxorem, & pepererit ei
filios aut filias; uxor & filii ejus
erunt hero ſuo, ipſe verò egredietur
per ſeipſum. Si verò dicendo di- 5
xerit ſervus, Diligo herum meum,
& uxorem meam, & liberos meos,
non egrediar in libertatem: Tunc 6
adducet eum herus ejus ad judicem,
adducet præterea eum ad oſtium,
vel ad ſuperliminare, perforabit, q.
herus ejus aurem ejus ſubulâ, &
erit ſervus ei in æternum. Quum 7
autem vendiderit quiſpiam filiam
ſuam in ancillam, non egredietur ſe-
cundùm egreſſum ſervorum. Sin ma- 8
la fuerit in oculis heri ſui, qui ſibi
non deſponſaverat eam, tum liberabit
eam: populo alieno poteſtate non
donabitur vendendi eam, cùm per-
fidiam egerit in eam.

UMI

ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*
ואם ואין לציד ברירה ואין ית כהילכת בנת ישראל יעביד לה :	ואם ואין לציד ברירה ואין חורנתא בת ישראל יסב ליה	Quod si toro filii sui destinaverit eam juxta morem filiarum Israel faciet illi.
ירושלמי 10 ואם אחרא אוחרי יסב עלוהי מזונה חכשיטוהי ומעייל לה לא	עלוהי מזונה וחכשיטוהי ומעייל לה לא	9 Si alteram filiam Israel acceperit sibi ultra eam, victum ejus & ornamentum ejus, & ingressum ad eam, non prohibebit ab ipsa.
ימנע לה : ואם שלש אין תלת מיליא האלין לא יעבד לה למזמנא יתה ליה	ימנע לה : ואם שלש אין תלת מילייא האלין לא יעבד לה למזמנא יתה ליה	10 Hieros. 10. *Quod si mulierem alteram accipiat ultra ipsam, victum ejus, ornamentum ejus, ingressus & exitus ejus ad eam, non prohibebit ab ipsa.*
או לברוה או למיפרקא ליד אבוהא ויתיפוק מגן דלא כסף בגט פטורין יהיב לה :	או לברוה או למיפרקא ליד אבוהא ויתיפוק מגן דלא כסף בגט פטורין יהיב לה :	11 Quod si tria hæc non fecerit ipsi, desponsando eam sibi, aut filio suo, aut redimendo in manum patris sui : tum exibit gratis absque argento, verùm libellum repudii dabit illi.
מכה דימחי לבר ישראל או לברת ישראל ויקטלינה אתקטלא יתקטיל לה :	מכה דימחי לבר ישראל או לברת ישראל ויקטלינה אתקטלא יתקטיל	12 Qui percusserit filium Israel aut filiam Israel, & interfecerit eam, interficiendo interficietur gladio.
בסייפא : ואשר ודי לא איזדוג ליה ומן קדם יי אתרע עיקתיה לידוי ואזמן לך :	בסייפא : ואשר ודי לא איזדוג ליה ומן קדם יי אתרע עיקתיה לידוי ואזמן לך :	13 Et qui non congressus *pugnâ* cum eo fuerit, sed à facie Domini evenit afflictio ejus in manus ejus : tum ego parabo tibi locum, ut eò fugiat.
ירושלמי 14 ארום יתחשיב גבר על חבריה למקטול יתיה בכמונא אפילו הוא כהנא רבא דקאי ומשמש קדמוי מן חפתן תסבוניה ויתקטלוניה :	ארתר דישרוק לתמן : וכי יזיד ואתרום גבר על חבריה למקטלה יתיה בנכילו אפילו כהנא הוא ומשמש על גבי מדבחי מחפתן תסבוניה ויתקטלוניה :	14 Quòd si improbè egerit vir in socium suum, ad interficiendum eum per insidias, etiamsi sacerdos fuerit & ministrans apud altare meum, inde accipietis eum & interficietis eum gladio.
בסייפא : ומכה ודחביל באבוי ובאימיה אתקטלא יתקטל בשינוקא דסודרא : וגנב ודיגנוב נפש מבני ישראל ויזבנינה		15 Qui damnum intulerit patri suo aut matri suæ, interficiendo interficietur suffocatione sudarii. Et qui furatus fuerit animam ex filiis Israel, & vendiderit eam,
וישתכח ברשותיה אתקטלא יתקטל בשינוקא דסודרא : ומקלל דיליט לאבוי		16 & inventa fuerit in potestate ejus, interficiendo interficietur suffocatione sudarii. Et qui maledixerit patri suo aut matri suæ per nomen expressum, interficiendo interficietur obrutione lapidum.
ולאימיה בשמא מפרשא אתקטלא יתקטל באטלות אבנין : וכי וארום ינצון		17 Et quando rixati fuerint viri, & percusserint unus socium suum, aut lapide, aut pugno, nec mortuus fuerit,
גוברין ויתחון חד לחבריה באבנא או		18 sed ceciderit in morbum. Si resurrexerit è morbo suo & ambulaverit per plateam super baculum suum, innocens erit percussor à judicio
בתרתוקא ולא ימות ויפול למרע : אם		occisionis : tantùm cessationem operis ejus, & dolorem ejus, & damnum
אין יקום מסרעיה ומהליך בשוקא על		19 ejus, & pudorem ejus dabit, & mercedem medici persolvet, donec curetur.
מורניתיה ויהי זכיי מחייא מדין קטול		Et quando percusserit vir servum suum Chananæum, aut ancillam suam
לחור בוטלן עיבידתיה ואעריה ונוקיה ובהתיה יתן ואנר אסיא ישלם עד		20 Chananæam flagris, & mortuus fuerit eo die sub manu ejus : judicando
דימתסי : וכי יכה וארום ית עבדיה כנענאה או ית אמתיה כנענתא		judicabitur judicio occisionis gladio. Veruntamen si die uno à tem-
בשרביטא וימות בההוא יומא תחות ידיה יתדן דין קטילת סייפא : אך ברם		21 pore in tempus, aut duobus diebus intercisis superstes fuerit : non
אין יומא חד מעירן לעידן או תרין יומין קטיעין לא יתדן מטול דכספ		judicabitur, quia argento emit ipse eum. Et cum rixati fuerint viri,
וביניה הוא : וכי וארום ינצון גברין ויתחון איתתא מעברא ואפילת ית ולדתא		22 & percusserint mulierem prægnantem, & abortierit fœtus ejus, & non
ולא יהא בה מותא מתקנסא יתקנס ולדא היכמא דמשוי עליה בעלא דאנתתא		fuerit in ea mors : omnino mulcta irrogabitur pro fœtu, quemadmo-
ויתן על מימר דיניא : ואם ואין מותא יהא בה ותדינון נפשא דקטולא חולף		dum imposuerit illi maritus uxoris ; dabitque juxta sententiam judi-
נפשא דאתחא : עין דמי עינא חולף עינא דמי שינא חולף שינא דמי ידא		23 cum. Quod si mors erit in ea : tum judicabitis animam homicidæ,
חולף ידא דמי ריגלא חולף ריגלא : כויה דמי צער מחרוך חולף מחרוך דמי		24 pro anima mulieris. Pretium oculi pro oculo, pretium dentis pro
פודעא חולף פודעא דמי הלכשיש חולף הלכשיש : וכי יכה וארום ימחי גבר		25 dente : pretium manus pro manu, pretium pedis pro pede. Pretium
ית עינא דעבדא כנענאי או ית עינא דאמתיה כנענתא ושחינה		doloris adustionis pro adustione, pretium vulneris pro vulnere, pre-
יפטריניה חולף עיניה : ואם ואין שינא דעבדיה כנענאי או שינא דאמתיה		26 tium livoris pro livore. Et quando percusserit quis oculum servi Cha-
כנענתא יפיל לבר חורין יפטריניה חולף שיניה :		nanæi, aut oculum ancillæ suæ Chananeæ, & excæcaverit eum : liberum
		dimittet eum pro oculo suo. Quòd si dentem servi sui Chananæi,
		27 aut dentem ancillæ suæ Chananææ cadere fecerit : liberè dimittet
		ipsum pro dente suo.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* واكر بپسري او نكاح كند آنرا چون حكمي آن دختران بكند بآن * اكر ديگري بستاند بآن	9 Et si filio suo desponsaverit eam, juxta ritum filiarum faciet ei. Si
10 نفقهي آن پوشش آن وزوبتي آن نه كم كند * واكرسه اينان نه كند بآن بيرون آيد رايگان نيست	10 aliam acceperit illi, demensum ejus, operimentum ejus, & vicem ejus non diminuet. Et si tria hæc non
12 سيم * زناي مرد و بمرد كشتن كشته آيد * وآنچه نه قصد كرد وآن خدا سبب كرد بدستي او و بنهم	11 fecerit ei, egredietur gratis, absque argento. Percutiens hominem, si
13 بتو جايي آنچه بگريزد بآنجا * وكه شوخي كند مرد ابر ياري او بكشتني او در مكر از نزد مذبح من	12 mortuus fuerit, interficiendo interficietur. Qui verò studiosè non fecerit,
15 بستاني اويرا بكشتن * وزناي پدري او و مادري او كشتن كشته آيد * ودزدا مرد و بفروخت [اويرا	13 sed Deus causavit alterum in manu ejus, tum ponam tibi locum ad quem
16 و يافته شود در دستي او كشتن] كشته آيد * ونفرين كنا پدري او و مادري او كشتن كشته آيد *	14 fugiat. Cùm verò impudentiam patraverit vir in socium suum, interficiendo illum dolosè, ab altari meo
17 وكه خصومت كنند مردمان وبزنند مرد مر ياري او در سنك يا در كلوخ ونه ميرد وبيفتد	15 tolles eum ad interficiendum. Et
18 بخسپنجا * اكر برخيزد و روش كند در بيرون ابر عصاي او آزاد باشد آن زنا خاصه معطلي او	16 percutiens patrem suum, vel matrem suam, interficiendo interficietur. Et
19 بدهد و درمان كردن درمان كند * وكه بزنند مرد مر بندهي او يا مر پرستاري او در چوب	17 furans hominem, si vendiderit illum, vel inventus fuerit in manu ejus, interficiendo interficietur. Et
20 وبمرد فرودي دستي او انتقام كردن انتقام كرده آيد * خاصه اكر روز يا دو روز بياستد نه انتقام	18 maledicens patri suo, aut matri suæ, occidendo occidetur. Cùm autem jur-
21 كرده آيد كه سيمي اوست او * وكه جنك كنند مردمان و بزنند زني آبستن وبيرون آيند كودكاني	19 gium fecerint homines, percusserit q; homo socium suum lapide vel glebâ,
22 آن ونه باشد كزيندي تاوان انداختن تاوان انداخته آيد در آنچه بنهد ابر او شوهري آن زن	& non fuerit mortuus, sed deciderit in cubile: Si surrexerit, et ambulaverit foris super baculum suum, immunis
23 وبدهد در حاكمان * واكر كزيندي باشد وبدهي جان بدل جان * چشم بدل چشم دندان بدل	20 erit percussor: tantùm cessationem ej⁹ dabit, & sanando sanabit. Quum-
24	que percusserit homo servum suum,
25 دندان دست بدل دست پا بدل پا * داغ بدل داغ جراحت بدل جراحت نشان بدل نشان * وكه بزنند	vel ancillam suam baculo, & mor-
26 مرد مر چشم بندهي او يا مر چشمي پرستاري او و تباه كند آنرا بآزادي بفرستد اويرا بدل چشمي او *	tuꝰ fuerit sub manu ejus, vindicando vindicabitur. Veruntamen si die
27 واكر دندانی بندهي او يا دندانی پرستاري او بيندازد بآزادي بفرستد اويرا بدل دندانی او *	21 vel duobꝰ diebus perstiterit, non vindicabitur, quia argentũ ejus est ipse.
	Cùm verò pugnã commiserint viri,
	22 percusserintq; mulierẽ prægnantẽ, & egressi fuerint parvuli ejus, nec tamen
	fuerit noxa aliqua; mulctãdo mulctabitur in eo quod imposuerit ei maritꝰ
	mulieris, & dabit per judices. At si
	23 noxa aliqua fuerit, tunc dabis animã
	pro anima, Oculũ pro oculo, dentẽ pro
	24 dente, manũ pro manu, pedẽ pro pede,
	Stigma pro stigmate, vulnus pro vul-
	25 nere, vibicẽ pro vibice. Cùm autem
	26 percusserit vir oculũ servi sui, vel oculũ ancillæ suæ, & corruperit eũ, in
	libertatẽ dimittet eum propter oculũ
	ejus. Et si dentem servi sui, vel den-
	27 tem ancillæ suæ excusserit, in liber-
	tatẽ dimittet eum propter dentẽ ejus.

שמות כב
תרגום יונתן בן עוזיאל

28 וכי ינח וארום ינגש תור ית גבר או ית איתא וימות יתרגמא יתרגם תורא ולא
יתנכס לסיכול ית בשריה ומריה דתורא ידא זכאי מדין קטול ואוף מרעי עברא
29 ואמהו: ואם ואין תור נגשן הוא מאיתמלי ומרקדמוי ואסהד על אנפי מריה
תלתי זמני ולא נטריה ומבתר כן קטל גברא או איתא תורא יתרגם ואוף מריה
30 יתקטל במיחותא דמשתלחא עלוי מן שמיא: אם כפר ברם אין קנסא דממונא
יתשוי עלוי ויתן פורקן נפשיה בכל מה דישוון עלוי סנהדרין דישראל: או בן אין
31 בר ישראל ינגח תורא אין לבת ישראל ינגח בדינא הדין יתעביד ליה: אם ברם
32 אין עבד בנענאי נגש תורא או אמתא כנענית כסף תלתין סלעין יתן למריה
33 דעברא או דאמתא ותורא יתרגם: וכי יפתח וארום יפתח אינש גוב או ארום
34 יחפש אינש גוב בשוקא ולא יכסיניה ונפול תמן תורא או חמרא: בעל מריה
דגובא ישלם כסף יתיב למריה דמי תוריה וחמריה ונבילתא יהא דיליה: וכי ינף
35 וארום ינגוף תור דגבר ית תורא דחברוי וימות ויזבנון ית תורא חייא ויפלגון ית
דמיה ואוף ית דמי מותא יפלגון: או אין אשתמודע ארום תור נגחן הוא מאתמלי
36 ומרקדמוי ולא נטריה מריה שלמא ישלם תורא חולף תורא ונבילתא ומושכא יהא
דיליה: כי יגנוב ארום ינגב גבר תור או אימר ויכסיניה או זביניה חמשא תורא
37 ישלם חולף תור חד מן בנלל דבטליה מן רדיה וארבע ענא חולף אימר חד מן
בנלל דאקטיה בגניבותיה וליט בה עיבידתא: כב
1 אם אין בחרכא דכותלא משתכח גנבא ויתמחי וימות לית ליה חובת שפיכות
2 אדם זכאי: אם זרחה אין בריר פתגמא כשמשא דלא למקטול נפש עאל וקטליה
חובת שפיכות אדם זכאי עלוי ואין אשתכח מן ידוי שלמא ישלם אין ליית ליה מה
3 דמשלם ויזדבן ליה בית דינא מן גניבותיה ועד שתא דשמיטתא: אם אין
בסהדריא משתכח ברשותיה גניבותא מן תור עד חמר עד אימר בד הינון קיימין
4 על חד תרין ישלם: כי ארום יפקר גבר חקל או כרמא וישלח ית בעירה וייכול
בחקל גבר אוחרן שפר חקליה ושפר כרמיה ישלם: כי תצא ארום תתפוק נור
5 ותשכח כובין ותנמר גדיש או מידעם דקאי או חקיל שלמא ישלים מאן דאדליק
ית דליקתא: כי יתן ארום יתן גבר לחבריה כסף או מאנין למינטר בלא
6 אגר נטיר ומתנגבין מן בית גבר אין משתכח גנבא איהו משלם על חד תרין:
אם לא אין לא אשתכח גנבא ויתקרב מריה ביתא לקדם דיינייא ויומי דלא
7 אושיט ידיה בעיסקא דחבריה:

28 Et cum cornupetierit bos aut virum aut mulierem, & mortuus fue-
rit: lapidando lapidabitur bos, neque mactabitur ad edendum car-
nem ejus, & dominus bovis erit innocens à judicio homicidii, &
etiam à pretio servi & ancillæ. Quod si bos cornupeta ab heri & 29
antea, & coram testibus admonitus fuerit dominus ejus tribus vici-
bus, neque custodiverit eum, & postea interfecerit virum aut muli-
erem: bos lapidibus obruetur, & etiam dominus ejus interficietur
morte, quæ immittetur illi è cœlis. Verum si mulcta pecuniaria 30
imponatur ipsi, dabit redemptionem animæ suæ, secundùm omnia quæ
imposuerint illi Synedri Israelis. Sive filiam Israel cornupetierit bos, 31
five filiam Israel cornupetierit, secundùm judicium hoc fiet illi. Ve- 32
rùm si servum Chananæum cornupetierit bos, aut ancillam Chana-
næam: argenti triginta siclos dabit domino ejus servi aut ancillæ,
& bos lapidibus obruetur. Et quando aperuerit vir foveam, aut 33
quando foderit vir foveam in platea, neque texerit eam: sed ceci-
derit in eam bos aut asinus. Dominus foveæ rependat argentum, quod 34
reddatur domino ejus pro pretio bovis aut asini sui, & cadaver
ejus erit. Et quando cornupetierit bos viri bovem socii sui, & mortu- 35
us fuerit: vendent bovem vivum & dividentpretium ejus, & etiam
pretium mortui divident. Si cognitum fuerit quod bos cornupeta sit 36
ab heri & antea, & non custodivit eum dominus ejus: reddendo
reddet bovem pro bove, & cadaver & pellis ejus erunt. Quando 37
furatus fuerit aliquis bovem aut ovem, & mactaverit eum aut ven-
diderit eum: quinque boves reddet pro bove uno, quia impedivit
eum ab aratione sua; & quatuor oves pro una, propterea quod mo-
lestia affecit eum furto suo, nec fit eâ opus.

CAP. XXII.

1 Si in fenestra parietis inveniatur fur, & percussus fuerit & mortuus:
non est illi peccatum effusionis sanguinis innocentis. 2 Si clara res fit
ut sol, quod non ad occidendum quempiam ingressus fuerit, & in-
terfecerit ipsum, tenetur effusionis sanguinis innocentis: quod si libe-
ratus fuerit è manibus ejus, reddendo reddet; si non fit quod red-
dat, vendetur ipsi *per* domum judicii propter furtum suum, & usque
3 ad annum remissionis. Si coram testibus inventum fuerit in potesta-
te ejus furtum, à bove usque ad asinum, usque ad ovem, illaque
vixerint, pro uno duo reddat. 4 Quum communem fecerit quis agrum
aut vineam, & immiserit bestiam suam, & comederit in agro viri
alterius: bonum agri sui & bonum vineæ suæ reddet. 5 Si egressus
fuerit ignis, & invenerit spinas, & consumpserit acervum, aut ali-
quid quod stat, aut agrum: reddendo reddet is qui succendit istud
incendium. 6 Quando dederit aliquis socio suo argentum aut vasa
ad custodiendum absque mercede custodii, & furto sublata fuerint
è domo viri, si inventus fuerit fur ipse reddet duplum. 7 Si non in-
ventus fuerit fur, tum adducetur dominus domus ante judices, & ju-
rabit quod non extenderit manum suam ad negotium proximi sui.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

28 * وكه شاخ زند گاوي مرمردي يا مرزني وبمرد سنگسار كردن سنگسار كرده شود آن گاو ونه
29 خورده شود مر گوشت او وصاحب آن گاو آزاد* واگر گاوي شاخ زنست اوازدي وپرير وگواه گرفته
شد درصاحبي او ونه نگاه دارد اويرا وبكشت مردي يا زني آن گاوسنگسار كرده شود ونيز صاحبي
30 او كشته شود* واگر ديت نهاده شود ابر او وبدهد خلاصي جاني اوچون همه آنچه نهاده شود ابر
31 او* يا پسري شاخ زند يا دختري شاخ زند چون حكم آن اين كرده شود باو* اگر بندهي شاخ زند
32 آن گاو يا پرستاري سيم سي مثقالها بدهد بخداوند او وآن گاوسنگسار كرده شود* وكه بگشايد
33 مردي چاه يا كه ببرّد مرد چاه ونه پوشد اويرا وبيفتد آنجا گاو يا خر* صاحب آن چاه واتورد
34 سيم باز گردانند بصاحبي او وآن مرده باشد باو* وكه زخم زند گاوي مرد مر گاوي ياري او وبمرد
35 بفروشند مر آن [گاو آن] زنده وبخش كنند مر سيمي او ونيز مر آن مرده را بخش كنند* يا
36 دانسته شد كه گاوي شاخ زنست اوازدي وپرير ونه نگاه دارد اويرا صاحب او واتوخته واتورد
گاو [بدل گاو] وآن مرده باشد باو* * فصل بيست دوم * * كه بدزدد مرد گاو يا برّه 1
وبكشت اويرا يا بفروخت اويرا پنج گاو واتورد بدل آن گاو وچهار گوسپند بدل آن برّه* اگر در 2
حفرت يافته شود آن دزد وزده آمد وبمرد نيست باو خونها* اگر برخشيد آن آفتاب ابر اوخونها 3
باو واتوختن واتورد اگر نيست باو وفروخته شود در دزدي او* اگر يافتن يافته شود در دستي 4
او آن دزدي از گاو تا خر تا برّه زند گان دو واتورد * كه ستور خور كند مردي دشتي يا 5
زري وبفرستد مر چهارپاي او وستور خور كند در دشت ديگر نيك تر دشت او ونيك تر زري
او واتورد * كه بيرون آيد آتش وبيافت خارها وسوخته شود خرمن يا آن پايدار يا آن دشت 6
واتوختن واتورد آن افروزانا مر آن افروختگي * كه بدهد مرد بياري او سيم يا پيرايها بنگاه 7
داشتن ودزديده شود از خانهي آن مرد اگر يافته شود آن دزد واتورد دو*

Et quum cornupetierit bos viri vel 28
mulierem, & mortuus fuerit, lapi-
dando lapidabitur bos, & non come-
detur caro ejus: at domin⁹ bovis erit
immunis. Si autē bos cornupeta fue- 29
rit ipse ab heri & nudiustertiius, &
contestatū fuerit domino ejus, & non
custodierit eum, occiderit autem vi-
rum vel mulierem, bos lapidabitur, et
etiam dominus ejus interficietur. Et 30
si expiamentū solvendum impositū
fuerit ei, tunc dabit redemptionē ani-
mæ suæ, secundùm omne quod impo-
situm fuerit super eum. Sive filium 31
cornupetierit, sive filiam cornupetie-
rit, secundùm judicium hoc fiet ei.
Si servum cornupetierit bos, vel an- 32
cillā, argenti triginta siclos dabit do-
mino ejus, et bos lapidabitur. Et cùm 33
aperuerit vir puteum, vel cùm inci-
derit puteū, & non operuerit eum, ce-
ciderintque illis bos aut asinus: Do- 34
minus putei rependet argentū, & re-
stituet domino ejus: mortuum verò
erit illius. Quùmque vulneraverit 35
bos alicujus bovem socii sui, & mor-
tuus fuerit, vendent bovem viventē,
& partientur argentum ejus, & etiā
mortuū partientur. Vel si cognitū fue- 36
rit quòd bos cornupeta sit ipse ab heri
& nudiustertiius, & non custodierit
eum dominus ejus; rependendo re-
pendet bovem pro bove, & mortuus
erit illius.

CAP. XXII.

Cùm furat⁹ fuerit homo bovē aut 1
agnū, et jugulaverit eum, aut vendi-
derit illū; quinq; boves rependet pro
bove, & quatuor oves pro agno. Si in 2
effossione inventus fuerit fur, & per-
cussu fuerit, ac mortuus fuerit; non
erunt in illū sanguines. Sin splendue- 3
rit sol super eū, sanguines erunt in il-
lum: rependendo rependet; si nil sit ei,
tunc vendetur propter furtum suum.
Si inveniendo inventū fuerit in ma- 4
nu ejus furtum, à bove usque ad asi-
num, usque ad agnum, vivos; duos re-
pendet. Quum pecore depasci fecerit 5
vir agrum vel vineam, immiseritque
quadrupedem suam, et pecus paverit
in agro alterius; optimum agri sui, &
optimum vineæ suæ rependet. Quum 6
egressus fuerit ignis, et invenerit spi-
nas, & combustus fuerit fascis, vel
seges, vel ager, rependendo rependet ac-
cendens combustionem. Cùm dederit 7
aliquis socio suo argentum vel orna-
menta ad custodiendum, & furto ab-
latum fuerit è domo illius viri; si in-
ventus fuerit fur, rependet duplum:

על כל עַל כָּל מִדַּעַם דְּאִתְּחֵיר בִּכוּסְיָא עַל תּוֹר עַל חֲמַר עַל אִימַר עַל כְּסוּ וְעַל 8
כָּל אֲבִידְתָּא יוֹמֵי כַּד יֵימַר אֲרוּם הוּא דֵּין וְכַד מִשְׁתַּכְּחָא עָנִיבוּתָא בְּתַר כֵּן בִּיד
גַּנְבָא קֳדָם דַּיָּנַיָּיא יוּעִיל דִּין תַּרְוֵיהוֹם דִּין מָרֵיהּ דְּבֵיתָא וְדִין גַּנְבָא וְלִמַאן
דְּמָחַיְבִין דַּיָּנַיָּיא יְשַׁלֵּם נַגְבָא עַל חַד תְּרֵין לְחַבְרֵיהּ: כִּי אֲרוּם יִתֵּן גַּבַּר לְחַבְרֵיהּ 9
חֲמַר אוֹ תּוֹר אוֹ אִימַר וְכָל בְּעִירָא לְמִנְטַר בְּלָא אֲנַר נְטִיר וִימוּת אוֹ אִיתְבַּר מִן
חֵיוָא אוֹ אִשְׁתְּבִי וְלֵית סָהִיד חֲמִי וּמַסְהִיד: שְׁבוּעַת מוֹמָתָא דַּיְיָ תְּהֵי בֵּין 10
תַּרְוֵיהוֹם יוֹמֵי דְּלָא אוֹשִׁיט יְדֵיהּ בְּעִסְקָא דְּחַבְרֵיהּ וְיִקַּבֵּל מָארֵיהּ מִנֵּיהּ מוֹמָתָא
וְלָא יְשַׁלֵּם: וְאִם וְאִין יִתְגַּנְבָא יִתְגְּנֵב מִנֵּיהּ דַּהֲוָה לֵיהּ עִמֵּיהּ אֲנַר נְטִיר יְשַׁלֵּם 11
לְמָרוֹי: אִם טָרֵף אִין אִיתְבְּרָא יִתְבַּר 12
מָן חַיְוָתָא בָּרָא מַיְתֵי לֵיהּ סַהֲדִין אוֹ
יַמְטִינֵיהּ עַד נוּפָא דְּתָבִיר לָא יְשַׁלֵּם:
וְכִי וַאֲרוּם יִשְׁאַל גַּבַּר מִדַּעַם מִן חַבְרֵיהּ 13
וְיִתְבַּר מָנָא אוֹ מִית בְּעִירָא מָרֵיהּ לֵית עִמֵּיהּ שַׁלָּמָא יְשַׁלֵּם: אִם אִין מָרֵיהּ 14
עִמֵּיהּ לָא יְשַׁלֵּם אִין אַגִּירָא הוּא עָאל פִּסְיֵדֵיהּ בְּאַגְרֵיהּ: וְכִי יְפַתֶּה וַאֲרוּם 15
יְשַׁרְגֵּג גַּבַּר בְּתוּלְתָּא דְּלָא מְאָרְסָא
וְיִשְׁמַשׁ עִמַּהּ מַפָּרְנָא יַפְרִין יְתַּן לֵיהּ
לְאִנְתּוּ: אִם מָאֵן אִין לָא חָמֵי לֵיהּ 16
אוֹ דְּלָא יְצֵבֵי אֲבוּהָא לְמִתַּן לֵיהּ כְּסַף
חֲמִשִּׁין סְלָעִין יִתְקֵל הֵי כְּמַפְרוֹנֵי בְּתוּלְתָּא: מְכַשְּׁפָה עַמֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל עָבִיד 17
חַרְשׁוּתָא לָא תְקַיְּמוּן: כֹּל כָּל דְּיִשְׁכּוֹב עִם בְּעִירָא בְּאִטְלוּת אַבְנִין יִתְקְטְלוּן: 18
זָבַח כָּל מָאן דְּדַבַּח לְטַעֲוּת עַמְמַיָּא יִתְקְטֵל בְּסַיְפָּא וְנִכְסוֹי יִתְנַמְרוּן בְּגִין כֵּן לָא 19
תְהוֹן פַּלְחִין אֱלָהֵן לִשְׁמָא דַּיְיָ בִּלְחוֹדוֹי: וגר וְגִיוֹרָא לָא תְקַנְטוּן בְּמִילִּין וְלָא 20
תְעִיקוּן לְמֶסַב לֵיהּ נִבְסוֹי עַמֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲוֹו דְכִירִין אֲרוּם דַּיָּרִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם: כֹּל אַלְמָנָה כָּל אַרְמְלָא וְיָתוֹם לָא תְסַנְּפוּן: אִם אִין סַנָּפָא תְּסַנֵּף יְתֵיהּ 21
אֲדַהֲרוּן לְכוֹן אֲרוּם אִין יְקוּם וְיִצְוַח עֲלֵיכוֹן בְּצָלוֹ קֳדָמַי שְׁמַע אֶנָא בְּקַל צְלוֹתֵיהּ 22
וּפְרַע לֵיהּ: וחרה וְיִתְקֵף רוּגְזִי וְאֶקְטוֹל יָתְכוֹן בְּחַרְבָּא דְּמוֹתָא וִיהוֹן נְשֵׁיכוֹן אַרְמַלָּן 23
וּבְנֵיכוֹן יְתָמִין: אִם כֶּסֶף אִין כַּסְפָּא 24
תּוֹזִיף לְעַמִּי יָת עֲנִיָּא דְעִמָּא לָא תְהֵי
לֵיהּ הֵי כְרַשְׁיָא לָא תְשַׁוְּוֹן עֲלוֹי דְּלֶהֱוֵי
עֲלוֹי סַהֲדִין וּמִידֵי עֲרֵבְנוּתָא לָא עַל
שְׁעָרִין וְלָא רִיבַיִן: אִם מַמְשְׁכְּנָא 25
תְּמַשְׁכֵּן כְּסוּתָא דְחַבְרָךְ עַד לָא יִטְמוֹעַ שִׁמְשָׁא תְּהֲבִינֵיהּ לֵיהּ: כִּי הִיא אֲרוּם הִיא 26
סַלְּתָּ דְּמִתְכַּסֵּי בָּהּ בִּלְחוֹדָהּ הִיא חֻלְקָא תּוֹהֲבֵיהּ דְּנָפְלָא לְמוֹשְׁכֵיהּ וְאִין תִּיסַּב מַצַּע
עַרְסֵיהּ בְּמָה יִשְׁכּוֹב וְיְהֵי אִין יִקְבּוֹל קֳדָמַי וְאֶקְבֵּיל צְלוֹתֵיהּ אֲרוּם אֱלָהָא חַנָּנָא אֶנָא:

De omni quoquam quod fractum fuerit in occulto, de bove, de aſino, 8
de ove, de veſte, & de omni re perdita jurabit, quando dicet quòd
hoc ſit; & quando inventum fuerit furtum poſtea in manu furis,
ante judices veniet lis amborum ipſorum, lis *inquam* domini domus
& lis furis: & quem condemnaverint judices, reddet fur duplum pro-
ximo ſuo. Cùm dederit vir ſocio ſuo aſinum, aut bovem, aut ovem, 9
aut omnem beſtiam ad cuſtodiendum: ſi abſque mercede cuſtodierit,
& mortuum fuerit, aut fractum à fera, aut captum, & nullus teſtis
viderit qui hoc teſtetur. Jusjurandum Domini erit inter ambos ipſos, 10
jurabit quod non exenderit manum ſuam in negotium proximi ſui:
& accipiet dominus ejus rei ab ipſo jusjurandum, & non reddet.
Quod ſi furto ſublatum fuerit ab eo quod erat ejus apud ſe mercede 11
cuſtoditum, reddet domino ſuo.
Si frangendo fractum fuerit à fe- 12 Hieroſ. 12. *Si interficiendo in-*
ra agri, afferet illi teſtes, aut ve- *terfectum fuerit, afferet illi ex*
nire faciet eum uſque ad corpus: *membris ejus teſtem, interfectum*
quod fractum eſt non reddet. Et 13 *non reddet.*
cum petat aliquis quippiam à ſo-
cio ſuo, & confractum fuerit vas, aut mortuum jumentum, dominuſque
ejus non fuerit cum eo, reddendo reddet. Si dominus ejus cum eo 14
fuerit, non reddet: ſi conductitium fuerit, veniet perditio ejus pro
mercede ſua. Et quando ſeduxerit 15
vir virginem nondum deſponſatam, Hieroſ. 15. *Quando ſeduxerit*
& rem habuerit cum ea: dotando *aliquis virginem non deſponſatam,*
dotabit eam ſibi in uxorem. Si 16 *& rem habuerit cum ea: dotan-*
non viſum fuerit ipſi, aut noluе- *do dotabit ſibi eam in uxorem.*
rit pater ejus dare ipſi: argenti
quinquaginta ſiclorum mulcta illi imponetur, juxta dotem virginita-
tis. Populemi filii Iſrael, omnem qui fecerit maleficium non ſine- 17
tis vivere. Omnis qui cubuerit cum beſtia obrutione lapidum inter- 18
ficientur. Quicunque ſacrificat idolis populorum interficietur gladio, 19
& opes ejus conſumentur: propterea non coletis niſi nomen Domini
tantùm. Peregrinum non irritabitis verbis, neque affligetis accipiendo ejus 20
opes: populemi domus Iſrael eſtote memores, quoniam peregrini
fuiſtis in terra Ægypti. Omnem viduam aut pupillum non affligetis. 21
Si affligendo afflixeris eum, cavete vobis: quoniam ſi ſurrexerit, & 22
clamaverit contra vos in oratione coram me, audiam ego vocem pre-
cationum ejus & vindicabo ipſum. Et incandeſcet furor meus, & 23
interficiam vos gladio mortis: & erunt uxores veſtræ viduæ, & filii
veſtri pupilli. Si argentum com- 24
modatò dederis populo meo, pau- Hieroſ. 24. *Si argentum com-*
peri populi, non eris illi tanquam *modatò dederitis populo meo pau-*
fœnerator: neque imponetis illi, *peri qui eſt vobiſcum, non eritis ei*
ut ſint contra eum teſtes, nec ut *creditores opprimentes: non ponetis*
det fidejuſſores, nec æſtimationes, *ſuper eum æſtimationes aut uſuram.*
nec uſuram. Si pro pignore acce- 25
peris veſtem ſocii tui, antequam occumbat ſol eam reddes illi. Quo- 26
niam ipſa eſt pallium quo tegitur ſolum, ipſa eſt tunica inquilinatus
ejus, quæ proximè tangit cutem ejus: quòd ſi acceperis ſtragulum
lecti ejus, in quo cubat, & erit ſi clamet coram me, audiam preces
ejus, quoniam Deus miſericors ego ſum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اگر نه يافته شود آن دزد نزديك شود صاحب آن خانه بآن حاكم اگر نه كشيد دستي او در 8
كاري ياري او * ابر همه سخن جرم ابر گاو ابر خر ابر برّه ابر جامه ابر همه گم شده آنچه گويد كه 9
اوست اين تا آن حاكم بيايد سخن دوي ايشان آنچه واجب كنند حاكمان واتورد دو بياري او *
* كه بدهد مرد بياري او خر يا گاو يا برّه وهمه چهارپا بنگاه داشتن و بمرد يا شكسته شد يا برده 10
شد نيست بينا * سوگند ؛؛ باشد ميانى دوي ايشان اگر نه كشيد دستي او در كاري ياري او 11
وبستانند صاحبي [او] و نه واتورد * واگر دزديدن دزديده شود از نزدي او واتورد بصاحب او * 12
* اگر نجير شدن نجير شود بياورد گواهي نجير نه واتورد * وكه عاريت خواهد مرد از نزد 13 14
ياري او و شكسته شد يا بمرد صاحبي او نيست اوازي او باز توختن باز تورد * اگر صاحبي [او] 15
اوازي او نه باز تورد اگر مزدور او بيامد در مزد او * وكه فريب دهد مرد بكري آنچه نه نام زد شد 16
و بخسپد اوازي آن كاوين كردن كاوين كند آنرا باو بزن * اگر ناكام بودن ناكام باشد پدري آن بدادن 17
آنرا باو سيم بسنجد چون كاوين آن دختران * جادوگررا نه زنده گذاري * همه خسپا اوازي چهارپا كشتن 18 19
كشته آيد * ذبحت كنا بمعبودان كشته آيد بجز ؛؛ بتنهاي او * وغريب را نه آزاري و نه رحمت دهي اويرا 20 21
كه غريبان بوديد در زمين مصر * همه يتيم و بيوه نه رنجانيد * اگر رنجاندن برنجاني اويرا كه 22 23
اگر بغراو كردن بغراو كند بمن شنيدن بشنوم بغراوي او * وگرم شود خشمي من و بكشم شمارا 24
در شمشير و باشند زناني شما بيوگان وپسراني شما يتيمان * اگر سيم قرض دهي مر قومي من مر آن 25
درويش اوازي تو نه باشي باو چون تقاضا كنا نه نهيد ابر او سود * اگر گرو گشيدن 26
گرو گشي جامهي ياري تو تا آمدن آن خورشيد باز گرداني اويرا باو *

Si non inventus fuerit fur, adduce- 8
tur domi⁹ domûs ad judicē, an non
extenderit manū ſuam ad opus ſocii
ſui. Super omni re criminis, ſuper bo- 9
ve, ſuper aſino, ſuper agno, ſuper ve-
ſtimento, ſuper omni amiſſo: quicunq;
dixerit quòd ipſius ſit hoc, uſque ad
judicem perveniet verbum amborum
eorum: quem damnaverint judices,
rependet duplum ſocio ſuo. Quum 10
dederit vir ſocio ſuo aſinum, vel bo-
vem, vel agnum, omnémve quadru-
pedem ad cuſtodiendum, & mortuum
fuerit, aut confractum, aut ablatum,
& non adſit videns: Juramentum 11
Domini erit inter ambos illos, an non
extenderit manum ſuam ad opus ſo-
cii ſui: & ſuſcipiet dominus ejus,
nec alter rependet. Et ſi furando ab- 12
latum fuerit ab eo, rependet domino
ejus. Si prædando prædatōrē fuerit, 13
afferet teſtimonium: prædam non re-
pendet. Quúmque mutuò poſtulave- 14
rit vir à ſocio, & confractum fuerit,
aut mortuum, & dñs ejus non fuerit
cum eo; rependendo rependet. Sin 15
dominus ejus fuerit cum eo, non re-
pendet: ſi conductitium fuerit, ve-
nit pro mercede ſua. Cùm verò falla- 16
ciam adhibuerit aliquis virgini, quæ
non eſt nomine denuntiata, concu-
bueritque cum illa; dotando dotabit
eam ſibi in uxorem. Si nolendo no- 17
luerit pater ejus dare eam illi, ar-
gentum appendet juxta dotem filia-
rum. Præſtigiatricem viventem non 18
permittes. Omnis concumbens cum 19
quadrupede, occidendo occidetur.
Immolans diis, occidetur, præ- 20
terquàm Domino ſoli. Et pere- 21
grinum non vexabis, neque mo-
leſtiam exhibebis ei, quia peregrini
fuiſtis in terra Ægypti. Omnem pu- 22
pillum ac viduã non affligetis. Si aſ- 23
fligendo afflixeris eum: quòd ſi cla-
mando clamaverit mihi, exaudien-
do exaudiam clamorem ejus: Et 24
excandeſcet ira mea, & occidam vos
gladio, erúntque uxores veſtræ vi-
duæ, & filii veſtri pupilli. Si ar- 25
gentum fœneratò dederis populo meo,
pauperi qui eſt tecũ; non eris ei ſicut
exactionem faciens, non imponetis ei
lucrum. Si pignori trahendo pigno- 26
ri traxeris veſtimentum ſocii tui,
ad deſcenſum ſolis reſtitues illud ei.

27 אלהים עמי בני ישראל דיניכון לא תקילין ורבנין דמחמנין נגודין בעמך לא
28 תלוטון: מלאחך בכורי פירך ובכורי חמר נעוך לא תשהי על ומניהון מן
29 לאסקותהון לאתר שכינתי בורך חפריש קדמי: כן תיכדין תעבד
לבוכרי תורך וענך שובעא יומין יהי ייניק בתר אמיה וביומא תמינאה
30 תפרישינניה קדמי: ואנשי ואנשין קדישין טעמין חולין בדכותא תהון קדמי
31 ברם בשר תלוש מן חיוותא חייא לא תיכלון לכלבא תירמון יתיה
בסוטריה:

כג

1 לא תשמא עמי בני ישראל לא תקבלון מילי שקרא מגברא דייכול קורצין
2 בחבריה קדמך ולא תשוי ידך עם רשיעא דיהי סהיד שקר: לא תהוי עמי
בני ישראל לא תהוון בתר סניאין למבאשא אלהין למטייבא ולא יתמנע
חד מנכון למלפא וכו על חבריה
3 בדינא לימר הא בתר סניאי דינא
סמי: ודל ומסכנא דאתחייב בדיניה לא
4 תיסב ליה אפין למרחמא עלוי ארום
ירושלמי 2 עמי בני ישראל לא תהוון אולין בתר סניא למבאשא ברם אלהין למיטבא ולא יתמנע חד מנכון למלפא וכו בתר סניאי דינא סמי

ליה מיסב אפין בדינא: כי תפגע אין תארע תורא דסנאך דאתית סני ליה על
חובתא דאנת ידע ביה בלחודך או חמרא דטעי מן ארחא אתבא תתביניה ליה:
5 כי אין תחמי חמרא דסנאך דאנת סני ליה על חובתא דאנת ידע ביה
בלחודך רביע תחות טוניה ותחמנע למשבוק תשבוק בהדיא שתתא ית סנא
6 דבלבך עלוי ותפרוק ותשתוון עמיה: לא תטה עמי
7 בני ישראל לא תצלון דין מסכינא בדיניה: מרבר מפתנם שיקרא הוי
רחיק ודינפק זכאי מבי דינך ואשתכח ליה חובתיה ודי נפק חייב ואשתכח ליה
8 וכו לא תקבל ארום לא חוינא מובי ליה אין הוא חייבא: ושחד ושוחדא
לא תקבל ארום שוחדא מסמי עינוי נסבוי ומטלטל חכימיא מפותבניהון
ומקלקל פתגמין תריצין דמכתבין באורייתא ומערבב מילי זכאין בפומהון
9 בשעת דינא: ונר ולניורא לא תעיקון ואתון חכימתון ית אניק נפש ניורא
10 ארום דיירין הויתון בארעא דמצרים: ושש ושית שנין תזרע ית ארעך
11 ותכנוש ית עללתא: והשביעית תשמטינא מפולחנא ותפקר
פירהא וייכלון מסכיני עמא ושיוריהון תייכול חיות ברא כדין תעביד לכרמך
12 ליותך: ששת ימים שיתא יומין תעבד עובדך וביומא שביעאה תנוח מן
בגלל דינוחון תורך וחמרך וישקוט בר אמתך שרלאה וניורא:

Popule mi filii Iſrael, judices veſtros non parvipendetis, & dominis qui 27
præfecti ſunt populo tuo non maledicetis. Primitias fructuum tuorum & 28
primitias vini torcularis tui non tardabis in tempore ſuo, quominus
aſcendere faciatis eas ad locum divinæ habitationis meæ: primogenitos
maſculorum tuorum ſeparabis coram me. Sic facies de primogenitis bo- 29
um tuorum & ovium tuarum: ſeptem diebus erit lactans poſt matrem ſu-
am, die autem octavo ſeparabis eum coram me. Et homines ſancti, 30
guſtantes res prophanas cum ſanctitate, eritis coram me: verùm
carnem dilaceratam à beſtia viva non comedetis; cani projicietis
ipſum pro mercede ejus.

CAP. XXIII.

POpule mi filii Iſrael, non recipietis verba mendacii à viro, qui 1
detrahit de proximo tuo coram te: neque pones manum tuam cum
improbo, ut ſis teſtis mendax. Populi mi filii Iſrael, non eritis poſt 2
multos ad male agendum, ſed ad
bene agendum: neque prohibetur
unus ex vobis docere juſtam cau-
ſam pro proximo ſuo in judicio,
dicendo; Ecce poſt multos judi-
cium deflectit. Et pauperis, qui 3
reus erit in judicio ſuo, non acci-
pies perſonam, ut miſererearis ejus:
quoniam non eſt accipienda per-
ſona in judicio. Si occurreris bo- 4
vi inimici tui, quem odio habes propter peccatum quod nôſti in eo
tu ſolus, aut aſino qui aberrat à via: reducendo reduces eum ad ipſum.
Si videris aſinum inimici tui quem odio habes, propter pecca- 5
tum quod nôſti in eo ſolus tu, decumbentem ſub onere ſuo, & prohi-
bueris te quominus accedas ad eum: relinquendo relinques ea hora odi-
um, quod eſt in corde tuo contra eum, & ſolves & onerabis cum eo.
Populi mi filii Iſrael, non declinabitis judicium pauperis in cauſa ſua. 6
A verbo falſo eſto procul: & qui exierit juſtus à domo judicii tua, & inve- 7
nerint peccatum ejus, & qui exierit reus & invenerint ejus juſtiti-
am, ne interficias, quoniam non innocentem pronuntiabo eum ſi ſit
reus. Munus non accipias: quoniam munus excæcat oculos eorum 8
qui accipiunt ipſum, & errare facit ſapientes è ſedibus ſuis, & pervertit
verba recta, quæ ſcripta ſunt in lege, & confundit verba innocentum in
ore ipſorum in hora judicii. Peregrinum non affligetis: vos enim ſci- 9
tis gemitum animæ peregrini; quoniam peregrini fuiſtis in terra Ægy-
pti. Sex annis ſeminabis terram tuam, & colliges proventum. Se- 10
ptimo autem anno liberam dimittes eam à cultu, & communes facies 11
fructus ejus, ut comedant pauperes populi, & reliquias ejus comedet
beſtia agri: ſimiliter facies viti tuæ & olex tuæ. Sex diebus facies 12
opus tuum, die autem ſeptimo quieſces: ut quieſcant bos tuus, &
aſinus tuus, & quieſcat filius ancillæ tuæ incircunciſus, & peregrinus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

27 *كه آن پوشش آن بتنهايي آن اوجامهي اوپوست او در چه بخسپد باشد كه بغراو كند بمن
28 بشنوم كه بخشايندم من *حاكم را نه نفرين كني ومهتر در قومي تو نه نفرين كني *
29 دانهي تو وشيرهي تو نه درنك دهي نخست زادي پسراني تو بدهي بمن *همچنين بكني
30 بگاوي تو بگوسپندي تو هفت روزها باشد اواري مادري او ودر روزي آن هشتمي بدهي اويرا
31 بمن *ومردماني خاص باشيد بمن وگوشت در دشت نخجير نه خوريد بسك بيندازيد

1 اويرا * فصل بيست سوم * *نه بر داري خبر گزاف نه نهي دستي تو اواري
2 ظالم ببودن گواهي ستم *نه باشي پسي بسياران ببدي كردن ونه گواهي دهي ابر خصومت
3 بميل دادن پسي بسياران بميل كردن *ودرويش را نه شكومند كني درخصومتي او *
4 5 * كه فراز رسد گاوي دشمني تويا خري او طعيا شوا بار گرداندن باز گرداني اويراباو * كه
بيني خري دشمني تو خسپا فرود باري او باز استي از دست باز داشتن باو ياري دادن ياري
6 7 دهي اواري او *نه ميل دهي حكم مسكيني تو در خصومتي او * از سخن دروغ دور
8 باشي وآزاد وصالح را نه كشي كه نه صالح گويم ظالم را * ورشوت نه ستاني كه آن رشوت
9 كور كند گشادگان را وخليف كند سخنهاي مشرّحان را * وغريب نه زحمت دهي وشما
10 دانستيد مر جاني آن غريب كه غريبان بوديد در زميني مصر * وشش سالها بكاري مر
11 زميني تو وجمع كني مر دخلي آن * وآن هفتمي فرود گذاري آنرا ودست باز داري آنرا
12 وبخورند مسكينانى قومي تو وباقي بخورد حيوانات آن دشت همچنين بكني برزي تو وبرنيتون
تو * شش روزها بكني كاري تو ودر روزي آن هفتمي معطل باشي بسبب آسايش كند
گاوي تو وخري تو وآسايش كند پسري پرستاري تو وآن غريب *

*Quia eſt operimentum ejus ſolum 27
ipſi, eſt veſtimentum ejus cuti ſuæ, in
quo dormiat: & erit, cùm clamaverit
ad me, exaudiam: nam miſericors
ſum ego. Judici non maledices, & 28
principi in populo tuo non maledices.
Granum tuum ac muſtum tuum non 29
tardabis afferre: primogenitum filio-
rum tuorum dabis mihi. Sic facies de 30
bove tuo & de ove tua, ſeptem dies
erit cum matre ſua, die autem octa-
vo dabis eum mihi. Et homines 31
ſancti eritis mihi: & carnem præ-
dæ in agro, non comedetis: cani pro-
jicietis illam.

CAP. XXIII.

NOn aſſumes rumorem futilem: 1
non pones manum tuam cum impio,
eſſe teſtem violentiæ. Non eris poſt 2
multos ad male faciendum, neque te-
ſtimonium dabis in lite inclinando
teipſum poſt multos ad detorquendū
judicium. Et pauperem non decora- 3
bis in lite ſua. Cùm occurrerit bos 4
inimici tui, aut aſinus ejus errabun-
dus; reducendo reduces eum illi. Cùm 5
videris aſinum inimici tui decum-
bentem ſub onere ſuo, ceſſabis à ma-
nu retrahenda ei: opem dando opem
dabis cum eo. Non defletes judi- 6
cium pauperis tui in lite ſua. A 7
verbo mendacii procul eris, & li-
berum ac juſtum non occides: quia
juſtum non pronuntiabo iniquum.
Et munus non accipies: munus 8
enim cæcos reddit apertos, & per-
vertit verba deciſorum. Et pere- 9
grino moleſtiam non exhibebis: vos
enim nôſtis animam peregrini, quia
peregrini fuiſtis in terra Ægypti.
Et ſex annis ſeres terram tuam, & 10
colliges proventum ejus. Septimo 11
verò derelinques eam, manúmque
retrahes ab ea, ut comedant pau-
peres populi tui: reſiduum autem
comedent animalia agri. Sic facies
vineæ tuæ ac oliveto tuo. Sex 12
diebus facies opus tuum, die ve-
rò ſeptimo otiaberis: ut quieſcat
bos tuus, & aſinus tuus, quie-
ſcátque filius ancillæ tuæ, & pe-
regrinus.

תרגום יונתן בן עוזיאל

13 וּבכל פִּקּוּדַיָּיא דְּאֲמִירִית לְכוֹן תְּסְתַּמְּרוּן וְשׁוּם טַעֲוָות עַמְמַיָּא לָא
14 תְּדַכְּרוּן וְלָא יִשְׁתְּמַע עַל פּוּמְכוֹן : שלש תְּלָתָא זִמְנִין תְּחַנּוּן קֳדָמַי בְּשַׁתָּא :
15 את חג יַת חַגָּא דְּפַטִּירַיָּיא תִּנְטוֹר שׁוּבְעָא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא הֵיכְמָא דְּפַקֵּידְתָּךְ
לְזִמַּן יַרְחָא דַאֲבִיבָא אֲרוּם בֵּיהּ נְפַקְתְּ מִמִּצְרַיִם וְלָא יִתְחֲמוּן קֳדָמַי רֵיקָנִין :
16 וחג וְחַגָּא דְּחַצָּדָא בִּכּוּרֵי עוּבָדָךְ דְּתִזְרַע בְּחַקְלָא וְחַגָּא דְכַנְשָׁא בְּמֵיפַק
17 דְּשַׁתָּא בְּמִכְנְשָׁךְ יַת עוּבָדָךְ מִן חַקְלָא : שלש תְּלָתֵי זִמְנִין בְּשַׁתָּא יִתְחֲמוּן
כָּל דְּכוּרָךְ קֳדָם רִבּוֹן עָלְמָא יְיָ : לא תזבח עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תְכַסּוּן
18 עַד דְּחָמְעָ בְּבָתֵּיכוֹן אֲרָם נִכְסַת פִּסְחִי וְלָא יְבִית בַּר מִן מַרְבְּחָא חַרְבֵי
19 נִכְסַת פִּסְחִי עַד צַפְרָא לָא מִן בִּשְׂרָא דְּתֵיכְלוֹן בְּרַמְשָׁא : ראשית שֵׁירוּי
בִּיכּוּרֵי פֵּירֵי אַרְעָךְ תֵּיתֵי לְבֵית מוקדשָׁא דַּיְיָ אֱלָהָךְ עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵית
אַתּוּן רַשָּׁאִין לָא לְמִבְשְׁלָא וּלָא לְמֵיכוֹל בִּשַּׂר וְחַלֵּב מְעָרְבִין כַּחֲדָא דְּלָא יִתְקַף
20 רוּגְזִי וְאֵיבְשִׁיל עִיבּוּרֵיכוֹן דְּנָנָא וְקַשָּׁא תִּרְיהוֹן כְּחַדָּא : הנה אנכי הָא אֲנָא
מְשַׁגַּר מַלְאָכָא קֳדָמָךְ לְמִטְרָךְ בְּאָרְחָא וּלְאַעֲלוּתָךְ לַאֲתַר שְׁכִינְתִּי דְּאַתְקִינִית :
21 השמר אִיזְדַּהַר מִן קֳדָמוֹי וְקַבֵּיל לְמֵימְרֵיהּ לָא תְסָרֵיב עַל מִלּוֹי אֲרוּם לָא
אִשְׁבּוֹק לְחוֹבֵיכוֹן אֲרוּם בִּשְׁמִי מֵימְרֵיהּ : כי אם אֲרוּם אִין קַבֵּיל לָא תְקַבֵּיל
22 לְמֵימְרֵיהּ וְתַעֲבֵיד כָּל דַּאֲמַלֵּיל עַל יְדוֹי וְאַסְנֵי יַת סַנָּאָךְ וְאָעִיק לְמֵיעִיקָךְ :
23 כי ילך אֲרוּם יְטַייֵל מַלְאָכִי קֳדָמָךְ וְיַעֵילִנָּךְ לְוָת אֱמוֹרָאֵי וּפְרִזָּאֵי וּכְנַעֲנָאֵי חִוָּאֵי
24 וְיבוּסָאֵי וְאֶשֵּׁיצִינוּן : לא לָא תִסְנְדוּן לְטַעֲוָותְהוֹן וְלָא תִפְלְחִינוּן וְלָא תַעֲבְדוּן
כְּעוֹבָדֵיהוֹן בִּישַׁיָּיא אֲרוּם מְפַכְּרָא תִּפְכַּר בֵּית סְנוּדְהוֹן וְתַבְּרָא תְּתַבַּר קָמְחֵי
25 צִילֲמֵיהוֹן : ועבדתם וְתִפְלְחוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וְיָבֵרֵךְ יַת מֵוֵנִי מֵיכְלָךְ
26 וְמַשְׁתָּיָךְ וַאֲעַדֵּי מַחַת מֵרִירְתָּא מִגַּוָּךְ : לא תהיה לָא תְהֵי תַכְלָא וַעֲקָרָא
27 בְּאַרְעָךְ יַת מְנָיַן יוֹמֵי חַיָּיךְ אֶשְׁלֵם מִיוֹמָא : את אימתי יַת אֵימְתִי
אֲשַׁדַּר קֳדָמָךְ וַאֲשַׁנֵּשׁ יַת כָּל עַמְמַיָּא דְּאַתְּ אָתֵי לְסַדָּרָא בְּהוֹן סִדְרֵי קְרָבָא וַאֲיַתִּין
28 יַת כָּל בַּעֲלֵי דְבָבָךְ קֳדָמָךְ מְחוֹרֵי קְדָל : ושלחתי וַאֲשַׁדַּר יַת אוּרְעִיתָא קֳדָמָךְ
29 וְתִתְרֵךְ יַת חִיוָאֵי וְיַת כְּנַעֲנָאֵי וַיַת חִיתָּאֵי מִן קֳדָמָךְ : לא לָא אֵיתֵרִיכִינוּן מִן קֳדָמָךְ
בְּשַׁתָּא חֲדָא דִּלְמָא תְּהֵי אַרְעָא צָדְיָא וְיִסְגּוֹן עֲלָךְ חֵיוַת בָּרָא כַּד יַתְּחוֹן לְמֵיכוֹל
פֵּירֵיהוֹן וְיִנְוְקוּן בָּךְ :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et in omnibus mandatis quæ dixi vobis cauti eritis : & nomina ido- 13
lorum populorum non memorabitis, nec audietur in ore vestro. Tri- 14
bus vicibus celebrabitis festum coram me in anno. Festum azymo- 15
rum custodies, septem diebus comedes azyma, quemadmodum præ-
cepi tibi, in tempore mensis maturescentium frugum, quoniam in
eo existi ex Ægypto : neque appareant coram me vacui. Et festum 16
messis primitivorum operis tui, quæ seminaveris in agro : & festum
collectionis in exitu anni, cùm collegeris opera tua ex agro. Tri- 17
bus vicibus in anno apparebunt omnes masculi tui coram principe
mundi Domino. Populo mi filii Israel, non mactabitis quandiu est 18
fermentum in domibus vestris quisque oblationem Pesach mei : neque
pernoctabit extra altare adeps oblationis Pesach mei usque ad auro-
ram, nec ex carne quam comedetis vesperi. Initium primitiarum 19
fructuum terræ tuæ adduces in domum sanctuarii Domini Dei tui. Po-
pule mi domus Israel, non potestis coquere nec comedere carnem
& lac permixta simul, ne iratscatur furor meus, & coquam proven-
tum vestrum, frumentum & paleam simul. Ecce ego mitto angelum co- 20
ram te, ad custodiendum te in via : & ad ascendere faciendum te in
locum divinæ meæ præsentiæ, quem præparavi. Cave tibi à facie 21
ejus, & pareto verbo ejus, ne sis rebellis contra verba ejus : quo-
niam non condonabo peccatis vestris, quoniam in nomine meo sermo
ejus. Quod si audiendo audiveris sermonem ejus, & feceris omnia 22
quæ loquar per manus ejus : tum odio habebo qui te odio habent,
& tribulabo eos qui tribulant te. Quoniam ibit angelus meus co- 23
ram te ; & introducet te ad Amorrhæos, Pherizæos, Chananæos,
Hevæos, & Jebusæos : & delebo eos. Non incurvabitis vos idolis 24
eorum, neque colatis ea, neque facietis secundùm opera eorum ma-
la : quoniam diruendo dirues templa eorum, & frangendo franges
statuas imaginum eorum. Et coletis coram Domino Deo vestro, ut 25
benedicat victui cibi tui & potibus tuis : & removebo plagam ama-
ram è medio tui. Non erit abortum faciens aut sterilis in terra 26
tua : numerum dierum vitæ tuæ perficiam à die in diem. Terrorem 27
meum mittam coram te, & conturbabo omnes populos ad quos pro-
ficisceris, ut instruas adversus eos aciem belli : & dabo omnes ini-
micos tuos coram te vertentes terga. Et mittam crabronem coram 28
te : & ejiciet Hevæos, Chananæos, & Hettæos à facie tua. Non 29
ejiciam eos à facie tua anno uno : ne fortè fiat terra desolata, &
multiplicentur contra te feræ agri, cum venient ad comedendum ca-
davera eorum, & noceant tibi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ودر همه آنچه گفتم بشما نگاهداشت كنيد و نامي معبودان ديگران نه ياد كنيد نه
14 شنويده آيد ابر دهاني تو * سه بارها حج كني بمن در سال * مر حجّي آن فطير نگاهداري
15 هفت روزها بخوري فطير چون آنچه فرمودم ترا بوعده‌ي ماهي آن تر خوشه كه درو بيرون
16 آمدي از مصر و نه ديدار آيند پيش من تهي * وحجّي آن درو نخست برهاي كارهاي
تو آنچه بكاري در دشت وحجّي آن جمع كردن چون بيرون آمدن آن سال در جمع كردن تو
17 مر كارهاي تو از آن دشت * سه بارها در سال ديدار آيد همه نرينهي تو بپيش آن خداوندكار :* 17
18 * نه ذبحت كني ابر خمير خوني ذبحت من و نه منزل كند پيهي حجّي من تا بامداد * اوّل نخست 18
19 برهاي زميني تو بياوري خانهي : خداي تو نه جوشاني بچّه در شيري مادري او * اينك 19
20 من فرستا فرشتهي من پيش تو بنگاهداشتن ترا در راه و بآوردن ترا بآن جا آنچه آراسته 20
21 كردم * حاذر باش از پيشي او و بشنو در آوازي او نه عاصي شوي درو كه نه آمرزد 21
22 بجرمهاي شما كه نامي من در ميانی او * كه اگر شنيدن بشنوي در آوازي من و بكني همه 22
آنچه سخن گويم دشمني كنم اوازي دشمنان تو وعدويي كنم اوازي عدوياني تو * كه برود 23
فرشتهي من بپيشي تو و بياورد ترا بآن اموري و آن حتّي و آن فرزّي و آن كنعني و آن حوّي
24 و آن يبوسي و نيست كنم اويرا * نه سجود كني بمعبودان ايشان و نه پرستش كني ايشانرا و نه
كني چون كارهاي ايشان كه خراب كردن خراب كني ايشانرا و شكستن بشكني انگيختهاي
25 ايشان * وعبادت كنيد مر : خداي شما و آفرين كند مر نانی تو و مر آبي تو و بگردانم بيماري از
26 ميانی تو * نه باشد سكلفيده و بي زه در زميني تو مر شماري روزگاراني تو پر كنم * مر ترسي من 26
27 بفرستم بپيشي تو آشوب دهم مر همه آن قوم آنچه بيايي در ايشان و بدهم مر همه دشمناني تو بتو 27
28 قفا * و بفرستم مر آن آفت بپيشي تو و براند مر آن حوّي مر آن كنعني مر آن حتّي از پيشي تو * نه رانم 28
29 اويرا از پيشي تو در سالي يكه تا نه باشد آن زمين خرابه و بسيار شود ابر تو ددّي آن دشت . 29

Et omni quod dixi vobis observantiam adhibebitis : nomen quoque deûm aliorum non memorabitis, nec audietur in ore tuo. Tribus vicibus festum celebrabis mihi in anno. Festum azymorum observabis : septem diebus comedes azyma, quemadmodum præcepi tibi, constituto tempore mensis humidarum spicarum : quia in eo egressus es ex Ægypto, & non apparebunt coram me vacui. Et festum messis, primarum frugum operis tui quæ seminaveris in agro : & festum collectionis juxta exitum anni, cùm collegeris opera tua ex agro. Tribus vicibus in anno apparebit omnis masculus tuus corã Dominatore Dño. Non immolabis cum fermentato sanguinem victimæ meæ, neque remanebit adeps solennitatis meæ usque ad mane. Primum primarum frugum terræ tuæ adduces in domum Domini Dei tui : non coques pullum in lacte matris suæ. En ego mitto angelum meum coram te, ad custodiendum te in via, & ad introducendum te in locum quem præparavi. Cautus sis coram eo, & ausculta voci ejus, ne rebelles in eum : quòd non ignoscet delictis vestris, quia nomen meum in medio ejus. Nam si audiendo audiveris voci meæ, feceríque omne quod locutus fuero ; inimicabor inimicis tuis, & adversabor adversariis tuis. Nam ibit angelus meus coram te, & introducet te ad Emoræum, & Hittæum, & Pherizæum, & Chenaanæum, & Hivvæum, & Jebusæum, & annihilabo eum. Adorationem non exhibebis diis eorum, neque cultum præstabis eis, neque facies secundùm opera eorum : sed vastando vastabis ea, & confringendo confringes statuas eorum. Et servietis Domino Deo vestro, & benedicet pani tuo ac aquæ tuæ : removebóque ægritudinem è medio tui. Non erit orbata & infœcunda in terra tua : numerum dierum tuorum implebo. Timorẽ meum mittam ante te, & perturbationem immittam omni populo ad quem ingrediêris, & dabo omnes inimicos tuos tibi cervicem vertentes. Mittam quoque pernicĩ ante te, quæ expellet Hivvæum, Chenaanæum, & Hittæum à præsentia tua. Non expellam eum à præsentia tua in anno uno, ne sit terra desolata, & multiplicetur contra te fera agri.

Paulatim expellam eos à facie tua : ut multipliceris, & hæreditario 30
possideas terram. Et ponam limitem tuum à mari juncoso usque ad 31
mare Philistæorum, & à deserto usque ad Euphratem : quoniam tradam in manum vestram omnes habitatores terræ, & tu ejicies eos à facie tua. Non inibitis cum eis aut idolis eorum fœdus. Non fa- 32
cies illis vicinitatem in terra tua, ne errare faciant te, & peccare fa- 33
ciant te coram me, quando coles idola eorum; quoniam erunt tibi offendiculo.

CAP. XXIV.

PORro ad Mosen dixit Michael princeps sapientiæ die septimo men- 1
sis; Ascende ante conspectum Domini tu & Aharon, Nadab & Abiu, & septuaginta ex senioribus Israel : & adorabitis à longè. Et ac- 2
cedet Moses solus coram Domino, sed ipsi non accedent : & populus non ascendent cum eo. Et venit Moses, & narravit populo omnia 3
verba Domini, & omnia judicia : & respondit universus populus voce unâ, & dixit; Quicquid loquutus est Dominus faciemus. Et scri- 4
psit Moses verba Domini; & surrexit manè, & ædificavit altare in humiliori loco montis, & duodecim statuas, pro duodecim tribubus Israel. Et misit primogenitos filiorum Israel; quoniam usque ad il- 5
lam horam fuit cultus inter primogenitos, hactenus enim non factum erat tabernaculum fœderis, & hactenus non datum erat sacerdotium Aharoni : & obtulerunt holocausta & oblationes sanctas coram Domino, boves. Et accepit Moses dimidium sanguinis oblationis, & posuit 6
in pelvibus: dimidium verò sanguinis oblationis sparsit super altare. Et 7
accepit librum fœderis legis, & legit coram populo, & dixerunt; Omnia verba quæ loquutus est Dominus faciemus & obediemus. Et 8
accepit Moses dimidium sanguinis qui erat in pelvibus, & fudit super altare ad expiandum pro populo : & dixit; Ecce hic sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super omnia verba hæc. Et ascendit Moses & Aaron, Nadab & Abihu, & septuaginta ex se- 9
nioribus Israel. Et elevârunt Nadab & Abihu oculos suos, & vi- 10
derunt gloriam Dei Israel : & sub scabello pedum ejus, quod collocatum erat sub solio illius, quasi opus lapidis sapphirini, *quod erat memoriale servitutis qua servire fecerant Ægyptii filios Israel in luto & lateribus, & erant uxores calcantes lutum cum viris suis :* erat autem ibi puella delicata prægnans quæ abortiit embryonem, & conculcatus est cum luto; descendit Gabriel, & fecit ex eo laterem, quem ascendere fecit in cœlum excelsum, & collocavit ipsum scabellum pedum sub cathedra Domini mundi, cujus splendor erat instar operis lapidis pretiosi; & sicut robur pulchritudinis cœlorum, cùm sunt vacui nubibus.

Hierof. 10. *Scabellum pedum ejus quasi opus albi sapphiri, & quasi aspectus cœlorum, quando vacui sunt nubibus.*

שמות כד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

מעט מעט קליל קליל אתרכינין מן קדמך עד די תסני ותחסין ית ארעא : 30
ושתי ואשוי ית תחומך מן ימא דסוף ועד ימא דפלישתאי ומן מדברא ועד 31
פרת ארום אמסור בידכון ית כל יתבי ארעא ואנת תתריכינון מן קדמך :
לא תגורון להון ולטעוותהון קיים : לא תיתב להון שכונן בארעך 32 33
דלמא יטעינך ויחיבון יתך קדמי ארום תפלח ית טעוותהון ארום יהון לך לתוקלא :

כד

ואל משה ולות משה אמר מיכאל סרכן חכמתא ביומא שביעאה לירחא סק 1
קדם יי אנת ואהרן נדב ואביהוא ושובעין מסבי ישראל ותסגדון מרחיק :
ומשה ויתקרב משה בלחודוי קדם יי והינון לא יתקרבון ועמא לא יסקון 2
עמיה : ואתא משה ואשתאי לעמא ית כל פתגמיא דיי וית כל 3
דינייא ואתיב כל עמא קלא חד ואמר כל דמלל יי נעביד : ויכתב וכתב 4
משה ית פתגמיא דיי ואקדם בצפרא ובנא מדבחא בשיפולי טורא ותריסרי קמן לתריסרי שבטיא דישראל : וישלח ושדר ית בוכרי בני ישראל ארום 5
ההיא שעתא חוות פולחנא בבוכריא דעד כדון לא איתעביד משכן זמנא ועד כדון לא אתייהיבת כהונתא לאהרן ואסיקו עלוון וניכסת קודשין קדם יי
תורין : ויקח ונסיב משה פלגות אדם ניכסא ושוי במזרקיא ופלגות אדם 6
נכסא דרק על מדבחא : ויקח ספר ונסיב ספרא דקיימא דאורייתא וקרא 7
קדם עמא ואמרו כל פתגמיא דמליל יי נעביד ונקבל : ויקח ונסיב משה 8
ית פלגות דמא דבמזרקיא ודרק על מדבחא לכפרא על עמא ואמר הא דין
אדם קיימא דגזר יי עמכון על כל פתגמייא האלין : ויעל וסליק משה 9
ואהרן נדב ואביהוא ושובעין מסבי ישראל : ויראו ויקפו נדב ואביהוא ית
עיניהון וחמון ית איקר אלהא דישראל
ותחות אפיפורין דרינלוי דמייצע תחות
כורסייה הי כעובד אבן ספירינון מדכר
שעבודא דשעבידו מצראי ית בני
ישראל בטינא ובליבנין והוון נשייא בטשן ית טינא עם גוברייהון הוות תמן
ריבא מפנקתא מעברתא ואפילת ית עוברא ואתבטש עם טינא נחת
גבריאל ועבד מנירה לבינתא ואסקיה לשמי מרומא ואתקניה גלונדק תחות
אפיפורין דמרי עלמא ויויה הי כעובד אבן טבא והי כתקוף שפר שמיא כד
הינון ברירין מן ענניא :

ירושלמי 10 אפופרין דרנלוי כעובד לבן דספירינון וכחיוו שמיא כד הוו נקין מן ענניא :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اندك اندك برانم اويرا از پيشي تو تا آنچه برومند شوي واحسنتا كثيري مر آن زمين* 30
* وبنهم مر حدّي تو از دريا سوف تا درياي فلشتيم واز بيابان تا آن رود كه بدهم در 31
دستي شما مر نشيناني آن زمين وبراني ايشانرا از پيشي تو* نه برّي بايشان وبمعبودان ايشان 32
شرط *نه نشينند در زميني تو تا نه در خطا آورند ترا بمن كه پرستش كني مر معبودانرا 33
ايشان كه باشد بتو بطلّه *

* فصل بيست چهارم *

* وبموسه گفت برآي ד׳ تو واهرن وندب وابيهوا وهفتاد از پيراني يسرال وسجود 1
كنيد از دور * ونزديك شود موسه بتنهايي او ד׳ وايشان نه نزديك شوند وآن قوم نه 2
بر آيند اوازي او * بيامد موسه وحكايت [كرد] بقوم مر همه سخنهايي ׳׳ ومر 3
همه آن حكمها جواب داد همه قوم آوازي يكّه گفتند همه آن سخنها آنچه سخن گفت
׳׳ بكنيم * بنوشت موسه مر همه سخنهايي ׳׳ شبكير كرد هر بامداد آبدان كرد مذبح 4
فرود آن كوه ودوازده انگيخته بدوازده قبيلهاي يسرال * بفرستاد مر نخست زادان پسراني 5
يسرال بر آوردند قربانها ذبحت كردند ذبحتهاي شلميم ד׳ گاوها * بستاند موسه نيمهي 6
آن خون بنهاد در تشتها ونيمه آن خون بپراگند ابر آن مذبح * بستاند كتاب آن 7
شرط بخواند درحضور آن قوم گفتند همه آنچه سخن گفت ׳׳ بكنيم وبشنويم * بستاند 8
موسه مر آن خون بپراگند ابر آن قوم گفت اينك خون آن شرط آنچه ببرّيد ׳׳ اوازي
شما ابر همه آن سخنهاي آن اينان * بر آمد موسه واهرن ندب وابيهوا وهفتاد از پيراني 9
يسرال * بديدند مر خداي يسرال وفرودي پاهايي او چون عملي لوني آن زمرّد وچون تنهي 10
آن آسمان بپاكي *

Paulatim paulatim expellam eum à præsentia tua, quoadusque fructifer fias, & hæreditate accipias terram. 30
Ponam quoque terminũ tuum à mari Suph, usque ad mare Philisthim; & à deserto usque ad flumen: nam dabo in manum vestram habitatores terræ, & expelles eos à præsentia tua. Non percuties cum illis & diis illorum, fœdus. Non sedebunt in terra tua, ne in peccatum inducant te contra me, ut cultum exhibeas diis eorum; nam esset tibi in laqueum. 31 32 33

CAP. XXIV.

ET ad Mosheh dixit; Ascende ad Dominum tu, & Aharon, & Nadab, & Abihu, & septuaginta ex senioribus Israel, & adorationem exhibebitis à longé. Appropinquet verò Mosheh solus per se ad Dominum: illi verò ne appropinquent, neque populus ascendant cum eo. Venit igitur Mosheh, & narravit populo omnia verba Domini, & omnia judicia: Responsum dedit totus populus voce unâ, dicentes; Omnia verba quæ locutus est Dominus, faciemus. Scripsitq; Mosheh omnia verba Domini: & anteluculd surgens manè, ædificavit altare sub monte, & duodecim statuas in duodecim tribus Israel. Misitque primogenitos filiorum Israel, qui obtulerunt oblationes, & immolaverunt victimas pacificas Domino, boves. Accipiensque Mosheh dimidium sanguinis, posuit in pelves: dimidium verò sanguinis sparsit super altare. Accipiens quoq; librum fœderis, legit in præsentia populi: qui dixerunt, Omne quod locutus est Dominus, faciemus, & obediemus. Tum accepit Mosheh sanguinem, sparsitque super populum, & dixit; En sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum super omnibus verbis his. Deinde ascendit Mosheh & Aharon, Nadab & Abihu, et septuaginta de senioribus Israel. Et viderunt Deum Israel: & sub pedibus ejus erat sicut opus coloris smaragdini, & sicut corpus cœli in puritate. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 ואל אצילי ולות נדב ואביהוא עולימיא שפירא לא שדר מחתיה בהדהיא שעתא
בדם אתנטרא להון ליום תמיני לאשלמותא לאסערא עליהון וחמון ית איקר שכינתא
12 דיי והוון חדן בקורבניהון דאתקבלו ברעוא הי כאכלין והי כשתיין : ויאמר ויאמר
יי למשה סוק קדמי לטוורא והוי תמן ואיתן לך ית לוחי אבנא דבהון רמיז שאר
13 פתגמי אוריתא ושית מאה ותליסרי פקודייא דכתבית לאלופהון : ויקם וקם משה
14 ויהושע משמשניה וסליק משה לטוורא דאתנלי עלוי יקר שכינתא דיי :
ואל הזקנים ולחמיניא אמר אמתינו לנא הכא עד זמן דנתוב לוותכון והא אהרן
15 וחור עמכון מאן דאית ליה עיסק דינא יתקרב לוותהון : ויעל וסליק משה לטוורא
16 וחפא ענן יקרא ית טוורא : וישכן ושרא איקר שכינתא דיי על טורא דסיני וחפהי
ענן יקרא שיתא יומין וקרא למשה ביומא שביעאה מגו ענגא : ומראה וחיוו
17 יי יקרא דיי הי כאשא בערא ויקוקי אשא אכלא איש והוון חמן ותמהין בני
18 ישראל : ויבא משה ועאל משה בגו ענגא וסליק לטוורא והוה משה בטוורא אליף
פתגמי אוריתא מן פום קודשא יהי שמיה משבח ארבעין יממין וארבעין ליליון :

פ פ פ

כה

1 וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ויפבון קדמי
2 אפרשותא מן כל דיתרעי לביה ולא באלמותא תסבון אפרשותי : וואת זדא
3 אפרשותא דתסבון מנהון דהבא וכספא ונחשא : ותכלת ותיכלא וארגונא
4 וצבע זהורי ובוץ ומעזי : ועורות ומשכי דדכרי מסמקי ומושכי דסנונא וקיסין
5 דסיטין : ושמן ומשח זיתא לאנהרא ובוסמיא לפיטומא רמשח דכותא
6 ולפיטומא דקטרת בוסמיא : אבני מרגליין הינון מרגליין דאשלמותא
7 למכבשא ולמקבעא באיפודא ובחושנא : ועשו ויעבדון לשמי מוקדשא
8 ואשרי שכינתי ביניהון : ככל דכל מה דאנא מחמי יתך ית צורת משכנא
9 וית צורת כל מנוי והיכדין תעבדון : ועשו ויעבדון ארונא דקיסי שיטא
10 תרתין אמתין ופולגא אורכיה ואמתא ופלגא פותיא ואמתא ופלגא רומא :
11 וצפית ותחפי יתיה דהב דכי מגיו ומבר תחפיניה ותעביד עלוי דיר דדהב חזור חזור :

ירושלמי 11 כליל דדהב חזר ומקף :

SECT. XIX.

CAP. XXV.

1 ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo :
2 Loquere cum filiis Iſrael, ut accipiant coram me ſeparationem : ab omni viro cujus vo-
3 luntarium erit cor, non autem vi, accipietis ſeparationem meam. Et
4 hæc eſt ſeparatio quam ab illis accipietis : aurum, & argentum, &
æs, Hyacinthum, purpuram, coccinum, linum, & pelles caprarum.
5 Pelles arietum rubricatas, & pelles taxorum, & ligna Setim. Et
6 oleum olivarum ad lucendum, & aromata pro confectura olei pu-
7 ri, & pro confectura ſuffitus aromata. Gemmæ berylli, illæ
ſunt gemmæ plenitudinis, ad inſculpendum, & infigendum in Ephod
8 & in Hoſen. Et facient nomini meo ſanctuarium : & habitare faciam
9 divinam meam majeſtatem inter eos. Secundùm omne quod ego oſtendo
tibi, ſimilitudinem tabernaculi, & ſimilitudinem omnium vaſorum
ejus, ſic facietis. Et faciant arcam lignorum Seta, duorum cubito-
10 rum & dimidii erit longitudo ejus, cubiti & dimidii latitudo ejus, &
cubiti & dimidii altitudo ejus.
11 Et teges ipſam auro mundo, intus & foris operias eam, & facias ſuper eam coronam auream per circuitum.

Hier. 11. *Coronam auream circumquaque & per circuitum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

11 * و بمهتراني پسراني يسرال نه كشيد دستي او نگاه كردند مر آن خدا بخوردند وبياهنجيدند
12 * گفت :: بمشه برآي [بمن] بآن كوه وباش آنجا وبدهم بتو مر لوحهاي آن جواهرين وآن
13 شريعت وآن فرمان آنچه بنوشتم باموختن ايشانرا * برخاست مشه ويهوشع خدمتكار او
14 برآمد مشه بكوهي آن خدا * وبآن پيران گفت بنشينيد در اين تا آنچه بار كرديم بشما
15 واينك اهرن وحور اوازي شما كيست صاحب سخنها نزديك شود بايشان * برآمد مشه
16 بآن كوه بپوشيد آن ابر مر آن كوه * مسكن گرفت عزيزي :: ابر كوهي سيني بپوشيد
17 اويرا آن ابر شش روزها بخواند بمشه در روزي آن هفتمي از ميانى آن ابر * ونمايشي عزيزي ::
18 چون آتشي سوزا درسري آن كوه بچشم ديدي پسراني يسرال * بيامد مشه در ميانى آن
ابر بر آمد بآن كوه بود مشه در كوه چهل روز وچهل شب *

* فصل بيست پنجم * * سخن گفت :: بمشه بگفتن * سخن گوي
1 2 بپسراني يسرال بستانند بمن جدا كرد از نزد همه مرد آنچه سخاوت كند اويرا دلي او
3 بستانيد مر جدا كردي من * واين آن جدا كرد آنچه بستانيد از نزد ايشان طلا ونقره
4 5 ومس * وكبود وارغوان وقرمز رنك وكتان ومروزى * وپوستهاي نرميشان سرخ
6 كردگان وپوستهاي استخان وچوبهاي شمشاد * روغن بروشنايي بوي ابزارها بروغني آن
7 ماليدن وبدخنهي آن بوي ابزارها * سنگهاي شهم وسنگهاي پركردگان ببروان وبدوشوان *
8 9 * وبكنند بمن خاص جا ومسكن گيرم در ميانى ايشان * چون همه آنچه من نمايا ترا مر
10 خماناي آن مسكن جا ومر خماناي همه پيرايهاي او وهمچنين بكنيد * وبكنند صندوق
11 چوبهايي شمشاد دو گز ونيم درازي او وگز ونيم كشادگي او وگز ونيم بالايي او * بينداوي
اويرا طلاي پاك از اندرون واز بيرون بينداوي اويرا وبكني ابر او زره طلا گرداگرد *

In principes autem filiorum Iſrael 11
non extendit manum ſuam : & aſpexerunt Deum, ederuntque & bibe-
runt. Dixitque Dominus ad Moſheh ; Aſcende ad me in montem, & 12
eſto ibi, dabóque tibi tabulas gem-
meas, & legem atque præceptum, quæ
ſcripſi ad docendum eos. Surrexit 13
itaque Moſheh et Jehoſhua miniſter
ejus, & aſcendit Moſheh in montem
Dei : Senioribus verò dixit ; Sedete 14
hic, donec revertamur ad vos : et ecce
Aharon & Hur vobiſcum, quiſquis
habuerit litem, accedat ad eos. A- 15
ſcendente autem Moſheh in monte,
operuit nubes montem. Et habitavit 16
gloria Dñi ſuper montem Sinai, ope-
ruitque eum nubes ſex diebus : & vo-
cavit ipſum Moſheh die ſeptimo è
medio nubis. Et apparitio gloriæ Do- 17
mini erat ſicut ignis comburens in
vertice montis, in conſpectu oculorũ
filiorum Iſrael. Et ingreſſus Moſheh 18
in medium nubis, aſcendit in mon-
tem : fuitque Moſheh in monte qua-
draginta diebus & quadraginta no-
ctibus.

CAP. XXV.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo ; 2
Loquere ad filios Iſ-
rael, ut accipiant mihi ſeparationẽ :
ab omni viro cujus cor liberaliter
præſtiterit eam, accipietis ſeparatio-
nem meam. Iſta autem eſt ſeparatio 3
quam accipietis ab eis ; Aurum, &
argentum, & æs, Et cæruleum, & 4
purpuram, & coccineum, & linum,
& pilos caprinos ; Et pelles arietum 5
rubricatas, & pelles hircorum, &
ligna buxina : Oleum pro luminari, 6
aromata pro oleo unctionis & pro
ſuffimento aromatum : Lapides ony- 7
chinos, & lapides impletos pro pe-
ctorali & humerali. Et facient 8
mihi ſanctuarium, & habitabo in
medio illorum. Secundùm omnia 9
quæ ego oſtenſurus ſum tibi, ſimili-
tudinem habitaculi & ſimilitudi-
nem omnium ornamentorum ejus ſic
quidem facietis. Facient etiam 10
arcã ex lignis buxinis : duorum cu-
bitorum & ſemis erit longitudo e-
jus, & cubiti ac ſemis latitudo
ejus, & cubiti ac ſemis altitudo
ejus. Et obduces eam auro puro, in- 11
trinſecus & extrinſecus obduces
eam, & facies ei loricam auream
circumcirca.

וְיַצַקְתָּ לָהּ֙ אַרְבַּ֣ע עִזְקֵ֣ן דָּהָ֔ב וְתָתַ֖תָּ עַל־ אַרְבַּ֣ע אִיזְתַּוּוֹדוֹי וְתַרְתֵּ֥ין עִזְקֵ֖ן 12
עַל־ צִיטְרֵ֥יהּ חַד֙ וְתַרְתֵּ֣ין עִזְקֵ֔ן עַל־ צִיטְרֵ֖יהּ תִּנְיָנָֽא׃ ועשית בדי וְתַעֲבִ֣יד אֲרִיחֵ֑י 13
דְּקִיסֵ֥י שִׁטִּ֖א וְתַחְפֵּ֣י יָתְהוֹן דָּהָֽבָא׃ והבאת וְתָהֲנַ֣עַל֔ יָת֙ אֲרִיחָ֔יָא בְּעִזְקָתָ֖א עַל־ 14
צִיטְרֵ֣י אֲרוֹנָ֑א לְמִיטַל֙ יָת֣ אֲרוֹנָ֔א בְּהוֹן׃ בטבעות בְּעִיזְקָתָ֖א דַּאֲרוֹנָ֣א יְהוֹן֙ 15
מַחְתַּן֙ אֲרִיחָ֔יָא לָ֥א יַעֲדוֹן֖ מִנַּֽיהּ׃ ונתת וְתִתֵּ֣ן בְּגַ֔ו אֲרוֹנָ֖א יָת֣ סַהֲדוּתָ֑א דְּאִיתֵּ֥ן 16
לָךְ׃ ועשית וְתַעֲבִ֣יד כַּפּ֣וֹרְתָּ֔א דְּדָהָ֖ב דְּכִ֣י תַרְתֵּ֑ין אַמִּ֥ין וּפַלְגָ֖א אוּרְכָ֑א וְאַמְתָ֖א 17
וּפַלְגָ֣א פּוּתְיֵ֔הּ וְסוּמְכָ֖הּ יְהֵ֥י פּוּשְׁכָֽהּ׃ ועשית וְתַעֲבִ֣יד תְּרִ֔ין כְּרוּבִ֖ין דְּדָהָ֣ב דְּכִ֑י 18
נָגִ֥יד תַּעֲבִ֖יד יָתְהוֹן֙ מִתְּרֵ֣ין צִיטְרֵ֔י כַּפּוֹרְתָּֽא׃ ועשה וְיַעֲבַ֣ד כְּרוּבָ֤א חַד֙ מִצִּיטְרָ֔א 19
מֵכָּ֖א וּכְרוּבָ֣א חַ֔ד מִצִּיטְרָ֑א מִן־ כַּפּוֹרְתָּ֖א תַּעֲבִ֥יד יָת֙ כְּרוּבַ֔יָּא מִתְּרֵ֖ין צִיטְרֵֽי׃
והיו וְיהוֹן֙ כְּרוּבַ֣יָּא פְרִיסַ֔ן גַּדְפֵּיהוֹן֙ לְעֵלָ֔א כָּל֙ קֳבֵ֣ל רֵישֵׁיהוֹם֙ מְטַלְלִ֔ין בְּגַדְפֵּיהוֹם 20
עַל־ כַּפּוֹרְתָּ֑א וְאַפֵּיהוֹן֙ חַ֣ד כָּל֔ קֳבֵ֖ל חַ֣ד לְקִבְלֵ֑יל כַּפּוֹרְתָּ֖א יְהוֹן֙ אַפֵּ֣י כְרוּבַ֔יָּא׃ ונתת
וְתִתֵּ֣ן יָת֙ כַּפּוֹרְתָּ֔א עַל֙ אֲרוֹנָ֔א מִלְעֵילָ֑א וּבְגַ֣ו אֲרוֹנָ֔א תִּתֵּ֖ן יָת֣ לוּחֵ֑י סַהֲדוּתָ֖א 21
דְּאִיתֵּ֥ן לָךְ׃ ונועדתי וְאִיזַמַּ֤ן מֵימְרִי֙ לָךְ֔ תַּמָּ֔ן וְאֵימַלֵּ֥יל עִמָּךְ֙ מֵעִילַ֣וֵּי כַּפּוֹרְתָּ֔א מִבֵּ֗ין 22
תְּרֵ֤ין כְּרוּבַ֙יָּא֙ דְּעַ֣ל אֲרוֹנָ֔א דְּסַהֲדוּתָ֖א יָת כָּל־ מַ֣ה דַּאֲפַקֵּ֑ר יָתָךְ֙ לְוָת֖ בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃
ועשית וְתַעֲבִ֣יד פְּתוֹרָ֔א דְּקִיסֵ֥י שִׁטִּ֖ין תַּרְתֵּ֣ין אַמִּ֣ין אוּרְכֵּ֑יהּ וְאַמְתָ֣א פּוּתְיֵ֔הּ 23
וְאַמְתָ֣א וּפַלְגָ֔א רוּמֵ֖יהּ׃ וצפית וְתַחְפֵּ֣י יָתֵ֔יהּ דְּהָ֖ב דְּכִ֑י וְתַעֲבִ֥יד לֵ֖יהּ דִּ֥יר 24
דְּדָהָ֖ב חֲזוֹר חֲזֽוֹר׃ ועשית וְתַעֲבִ֥יד 25 ירושלמי גפוף טופח חֲזַר לֵ֖יהּ גְּפוּף֙ רוּמֵ֣יהּ פּוּשְׁכָ֔א חֲזוֹר חֲזֽוֹר׃ ומקף
וְתַעֲבִ֥יד דִּ֖יר דְּדָהָ֑ב לְגֵפוּפֵ֖יהּ חֲזוֹר
חֲזֽוֹר׃ ועשית וְתַעֲבִ֣יד לֵ֔יהּ אַרְבַּ֥ע עִזְקֵ֖ן דְּדָהָ֑ב וְתִתֵּ֣ן יָת֙ עִזְקָתָ֔א עַל֙ אַרְבַּ֣ע 26
זְוָיֵ֔ין דִּ֖י לְאַרְבַּ֥ע רִיגְלוֹי׃ לעמת כָּל֙ קְבִ֣יל גְּפוּף֙ תְּהֲוַ֣יִן עִזְקָתָ֔א לְאַתְרָ֖א 27
לַאֲרִיחַ֑יָּא לְמִיטַל֙ יָת֣ פְּתוֹרָ֔א׃ ועשית וְתַעֲבִ֣יד יָת֙ אֲרִיחָ֔יָא דְּקִיסֵ֥י שִׁטִּ֖א 28
וְתַחְפֵּ֣י יָתְהוֹן֙ דְּהָבָ֔א וְיהוֹן֙ נְטָלִ֔ין בְּהוֹן֙ יָת֣ פְּתוֹרָ֔א׃ ועשית וְתַעֲבִ֣יד פִּיֵּילְתּ֑וֹי 29
וּבְזִיכוֹי֙ וְקַשְׁוָותּ֔וֹי וּמְכִילְתּ֖וֹי דִּ֥י יִשְׁתַּפֵּ֖שׁ וְיִתְרַ֣ק בְּהוֹן֙ דְּדָהָ֔ב דְּכִ֥י תַעֲבִ֖יד יָתְהוֹן׃
ונתת וְתִסַּדַּ֥ר עַל־ פְּתוֹרָ֖א לַחְמָ֣א נָוֹאָ֑ה קֳדָמַ֥י תְּדִירָֽא׃ ועשית וְתַעֲבִ֣יד 30
מְנָרְתָּ֗א דְּדָהָב֙ דְּכִ֣י נָגִ֔יד תַּעֲבִ֖יד מְנָרְתָּ֑א בָּסִ֤יס דִּידַהּ֙ וְקָנְהָ֔א כַּלִּידָ֖הּ וְחִיזּוֹרֵ֥יהּ 31
וְשׁוֹשַׁנֵּ֖יהּ מִינַּ֥הּ יְהֵֽוֹן׃

Et fundes pro ea quatuor annulos aureos, & pones ad quatuor 12
angulos ejus: & duos annulos pro latere ejus uno, & duos an-
nulos pro latere ejus ſecundo. Et facies vectes ex ligno Setim, 13
& cooperies eos auro. Et introduces vectes per annulos ad la- 14
tera arcæ, ad ferendum illis arcam. In annulis arcæ erunt repoſiti 15
vectes: non removebuntur ab ea. Et pones in medio arcæ teſti- 16
monium quod dabo tibi. Et facies tegumentum auri puri, duo- 17
rum cubitorum & dimidii longitudo, & cubiti & dimidii latitu-
do ejus, & denſitas ejus erit menſura palmæ. Et facies duos Che- 18
rubim auri puri, ex ductili auro facias eos, à duobus lateribus tegu-
menti. Et facies Cherub unum à latere hinc, & Cherub unum à latere: 19
ex operimento facies Cherubos à duobus lateribus ejus. Et erunt 20
Cherubim expandentes alas ſuas ſurſum è regione capitis ipſorum,
obumbrantes alis ſuis propitiatorium, & facies unius è regione al-
terius: verſus tegumentum erunt facies Cheruborum. Et pones te- 21
gumentum ſuper arcam deſuper: & in medio arcæ pones tabulas te-
ſtimonii, quas ego dabo tibi. Et ſiſtam verbum meum tibi ibi, & 22
loquar tecum deſuper tegumento, de medio duorum Cherubim qui ſunt
ſuper arcam teſtimonii, quicquid mandavero tibi ad filios Iſrael.
Facies etiam menſam lignorum Sittim: duorum cubitorum erit lon- 23
gitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo
ejus. Et teges ipſam auro puro: & facies illi coronam auream circum 24
circa. Et facies illi peripheriam, 25
cujus altitudo menſura palmæ cir- Hieroſ. 25 *Peripheriam pal-*
cumquaque: & facies coronam *mi circumquaque cingentem.*
auream peripheriæ ejus circumqua-
que. Et facies illi quatuor annulos aureos: & ponas annulos in 26
quatuor angulis, qui ſunt in quatuor pedibus ejus. Ex adverſo pe- 27
ripheriæ erunt annuli, in locum vectium ad portandum menſam. Et 28
facias vectes ex lignis Sittim, & teges eos auro: & illis portabunt
menſam. Et facies pateras ejus, & cochlearia ejus, cantharos ejus, & cy- 29
athos ejus, quibus fiet miniſterium & libabitur: ex auro puro facies
ea. Et ordinabis ſuper menſam panem interiorem coram me ſemper. Et 30 31
facies candelabrum auri puri: ductile facies candelabrum; fundamentum
ejus, & calamus ejus, ſcyphi ejus, ſpherulæ ejus, & lilia ejus ex eo erunt.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبريزي باو چهار حلقها طلا وبدهي ابر چهار كنجهاي او ودو حلقها ابر آن پهلوي او 12
يكّه ودو حلقها ابر پهلوي او آن دويمي * وبكني باهوها چوبهاي شمشاد و بينداوي ايشانرا 13
طلا * وبياوري مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهاي آن صندوق ببرداشتن مر صندوق در 14
ايشان * در حلقهاي آن صندوق باشند آن باهوها نه گردند ازو * وبدهي بآن صندوق مر آن گواه 15 16
گرفت آنچه بدهم بتو * وبكني پوشش طلاي پاك دو گز ونيم درازي آن و گز و نيم گشادگي آن * 17
* وبكني دو كروبها طلا يك تخت بكني ايشانرا از دو كنارهاي آن پوشش * وبكن كروب يكّه از 18 19
كنار ازاين سو و كروب يكّه از كنار ازين سو ازان پوشش بكنيد مر آن كروبها ابر دو كنارهاي او *
* وباشند آن كروبها گستراني بالها ببالا سايه كنان در بالها ايشان ابر آن پوشش و روي ايشان 20
مرد ببرادري او بآن پوشش باشند روي آن كروبها * وبدهي مر آن پوشش ابر آن صندوق از بالا 21
و بآن صندوق بدهي مر آن گواه گرفت آنچه بدهم بتو * و وعده باشم بتو آنجا وسخن گويم 22
اوازي تو از بالاي آن پوشش از ميانی دو آن كروبها آنچه ابر صندوقي آن گواه گرفت آنچه بفرمايم
ترا بپسراني يسرال * وبكني خوان چوبهاي شمشاد دو گز درازي او و گز و نيم بالاي او 23
* وبينداوي اويرا طلاي پاك وبكني باو زره طلا گرداگرد * وبكني باو بندي قبضهي 24 25
[گرداگرد] وبكني زره طلا ببندي او گرداگرد * وبكني باو چهار حلقهاي طلا وبدهي مر آن 26
حلقها ابر چهار آن كنجها آنچه بچهار پاهاي او * بمقابل آن بند باشند آن حلقها بخانها بباهوها ببر 27
داشتن مر آن خوان * وبكني مر آن باهوها چوبهاي شمشاد و بينداوي ايشانرا طلا وبر داشته 28
شود در ايشان مر آن خوان * وبكني كاسهاي او و چمچهاي او [و نيهاي او] وسيخهاي او آنچه پوشيده 29
شود در ايشان طلاي پاك بكني ايشانرا * وبدهي ابر آن خوان نانی رويها بپيشي من هميشه * 30
* وبكني چراغ پايهي طلاي پاك يك تخت كرده آيد آن چراغ پايه پايهي آن و نيهاي آن 31
جامهاي آن گويهاي آن شكوفهاي آن ازان باشند *

Fundes quoq; ei quatuor annulos au- 12
reos, quos dabis ſuper quatuor angulos
ejus: duos videlicet annulos ſuper la-
tus ipſius unũ, et duas annulos ſuper
latus ipſi⁹ ſecundũ. Facies præterea 13
bacula ex lignis buxinis, & obduces
ea auro. Induceſq; bacula in annulos 14
qui in lateribus arcæ, ad portandum
arcam in eis. In annulis arcæ erunt 15
ea bacula, non recedent ab ea. Et 16
dabis in arcam Teſtimonium quod
dabo tibi. Facies & operimentum ex 17
auro puro: duorum cubitorum & di-
midii erit longitudo ejus, & cubiti
ac dimidii latitudo ejus. Facies 18
quoq; duos Cherubim aureos: in una
maſſa facies eos, in duabus oris ope-
rimenti. Facito autem Cherub unũ 19
in ora ab hoc latere, & Cherub alium
in ora ab illo latere: ex operimento
facietis Cherubim in duabus oris ejus.
Eruntque Cherubim expandentes a- 20
las ſuperne, obumbrantes alis ſuis
operimentum; & facies eorum unius
in alterum: ad operimentum erunt
facies Cherubim. Dabis autem 21
operimentum ſuper arcam ſuperne,
& in arcam dabis Teſtimonium
quod dabo tibi. Et conveniam 22
te illic, & loquar tecum de ſu-
per operimentum è medio duorum
Cherubim qui ſunt ſuper arcam Te-
ſtimonii, quodcunque præcipiam tibi
ad filios Iſrael. Facies præterea 23
menſã ex lignis buxinis: duorum cu-
bitorum erit longitudo ejus, & cubi-
ti latitudo ejus, cubiti verò ac di-
midii altitudo ejus. Et obduces eam 24
auro puro: faciéſque ei loricam au-
ream circumcirca. Facies quoque 25
ei cingulum palmarem circumcirca:
faciéſque loricam auream cingulo
illi circumcirca. Facies inſuper 26
ei quatuor annulos aureos, & dabis
annulos in quatuor angulis qui in
quatuor pedibus ejus. E regione 27
cinguli erunt annuli in loca baculis
ad portandum menſam. Faciéſque 28
baculos ex lignis buxinis, et obduces
eos auro, & feretur illis menſa.
Facies etiã crateres ejus, & cochle- 29
aria ejus, (& calamos ejus, & obe-
los ejus,) quibus tegetur: auro puro
facies ea. Dabisq; ſuper menſã panem 30
facierum in præſentia mea jugiter.
Facies itẽ candelabrũ ex auro puro: 31
in una maſſa fiet candelabrum: pes
ejus, & calami ejus, calices ejus,
globuli ejus, & flores ejus ex ipſo
erunt.

31 וששה קְנִין נַפְקִין מִצִּיטְרָהָא תְּלָתָא קְנֵי מְנָרְתָּא מִצִּיטְרָא חַד וּתְלָתָא קְנֵי
32 מְנָרְתָּא מִצִּיטְרָא תִּנְיָנָא : שלשה תְּלָתָא כַּלִּידִין מְשַׁקְּעִין בְּצִיּוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד
חִיוּר וְשׁוּשָׁן וּתְלָתָא כַּלִּידִין מְשַׁקְּעִין בְּצִיּוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד חִוּור וְשׁוּשָׁן הֵיכְדֵין
לְשִׁיתָּא קְנִין דְּנַפְקִין מִן מְנָרְתָּא : ובמנורה ובְמְנָרְתָּא אַרְבְּעָה כַּלִּידִין מְשַׁקְּעִין
34 בְּצִיּוּרֵיהוֹן חִיוּרְיָהָא וְשׁוּשַׁנְיָהָא : וכפתר וְחִיוּור תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ וְחִיוּור
35 תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ וְחִיוּור תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ לְשִׁיתָּא קְנִין דְּנַפְקִין מִן
36 מְנָרְתָּא : כְּפִתְרֵיהֶם חִיוּרֵיהוֹן וּקְנֵיהוֹן מִנָּהּ יְהוֹן כּוּלָּהּ גְּנִידָא חֲדָא דְּדַהֲב דְּכִי :
37 ועשית וְתַעֲבִיד יַת בּוּצִינָהָא שַׁבְעָא וּדְלִיק כַּהֲנָא דְּמִתְמַנֵּי יַת בּוּצִינָהָא וְיהוֹן
38 מְנַהֲרִין כָּל קֳבֵל אַפָּהָא : ומלקחיה וּמַלְקְטֵיהָא וּמַחְתֵּיהָא דְּדַהֲב דְּכִי : ככר
39 קִנְטָנַר דְּדַהֲב דְּכִי יַעֲבֵד יָתְהוֹן יַת כָּל מָנַיָּא דִּידָהּ : וראה וַחֲמֵי וְעֲבֵד
40 בְּצִיּוּרֵהוֹן דְּאַנְתְּ מִתְחֲמֵי בְּטַוּורָא :

כו

1 וארת המשכן וְיַת מַשְׁכְּנָא תַּעֲבִיד עֲשַׂר יְרִיעָן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וְצָבַע
2 וְהוֹרִי צַיְּוּר כְּרוּבִין עוֹבַד אוּמָּן תַּעֲבִיד יַתְהוֹם : ארך אוֹרְכָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא
עַשְׂרִין וְתַמְנֵי אַמִּין וּפוּתְיֵהּ אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא חֲדָא מִשְׁחָא חֲדָא לְכָל
3 יְרִיעָתָא : חמש חֲמֵשׁ יְרִיעָן תְּהָווּיַן מְלַפְּפָן חֲדָא עִם חֲדָא וַחֲמֵשׁ יְרִיעָן חוֹרָנַיִן
4 מְלַפְּפָן חֲדָא עִם חֲדָא : ועשית וְתַעֲבִיד עֲנוּבִין דְּתִכְלָא עַל אִימְרָא דִּירִיעָתָא חֲדָא
מִן צִיטְרָא בְּבֵית לִיפּוּפָא וְכֵן תַּעֲבִיד בְּאִימְרָא דִּירִיעָתָא בְּבֵית לִיפּוּפָא תִּנְיָן : חמשים
5 חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין תַּעֲבִיד בִּירִיעָתָא חֲדָא וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין תַּעֲבִיד בִּצִיטְרָא דִּירִיעָתָא
דְּבֵית לִיפּוּפָא תִּנְיָנָא מְכַוְּונִן עֲנוּבַיָּא חַד כָּל קֳבֵל חַד : ועשית וְתַעֲבִיד חֲמִשִּׁין
6 פּוּרְפִּין דְּדַהֲב וּתְלָפֵיף יַת יְרִיעָתָא חֲדָא עִם חֲדָא בְּפוּרְפַּיָּא וְיִתְחַבַּר מַשְׁכְּנָא לְמֶהֱוֵי
חַד : ועשית וְתַעֲבִיד יְרִיעָן דְּמַעְזֵי לְמִפְרַס עַל מַשְׁכְּנָא תְּרֵיסְרֵי יְרִיעָן תַּעֲבִיד
7 יַתְהֵין : ארך אוֹרְכָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא תְּלָתִין אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא
8 חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְחַדְסְרֵי יְרִיעָן : וחברת וּתְלָפֵיף יַת חֲמֵשׁ יְרִיעָן לְחוֹד כָּל
9 קְבֵיל חַמְשָׁא סִפְרֵי אוֹרַיְיתָא וְיַת שֵׁית יְרִיעָן לְחוֹד כָּל קְבֵל שִׁית סִדְרֵי מַתְנֵיתָא
וְתַשְׁוֵף יַת יְרִיעָתָא שְׁתִיתֵיתָא כָּל קְבֵל אַפֵּי מַשְׁכְּנָא :

31 Sex calami egrediantur è lateribus ejus : tres calami candelabri è
32 latere uno, tres etiam calami candelabri ex latere ſecundo. Tres
33 ſcyphi figuris ſuis cælati in calamo uno, ſphærula & lilium ; & tres
ſcyphi figuris ſuis cælati in calamo uno, ſphærula & lilium : ſic in
ſex calamis qui exeunt ex candelabro. Et in candelabro quatuor ſi-
34 ant ſcyphi figuris ſuis cælati, ſphærulæ ejus & lilia ejus. Et ſphæ-
35 rula erit ſub duobus calamis ex ipſo, & ſphærula ſub duobus cala-
mis ex ipſo, & ſphærula ſub duobus calamis ex ipſo : ſub ſex *in-*
quam calamis qui exeunt ex candelabro. Sphærulæ eorum & calami
36 eorum ex ipſo erunt : totum ex maſſa una puriſſimi auri *fiat*. Et fa-
37 cies lucernas ejus ſeptem : & accendet ſacerdos, qui præfectus erit,
lucernas ejus, ut luceant contra faciem ejus. Et forcipes ejus, & th ri-
38 bula ejus auri puri. Ex talento auri puri faciet ipſum, & omnia
39 vaſa ejus iſta. Et vide ut facias juxta ſimilitudinem eorum, quam
40 tu videre factus es in monte.

CAP. XXVI.

1 TAbernaculum verò facias decem cortinis byſſi retortæ, & hyacinthi,
& purpuræ, & coccini, figuris Cherubim opere artificis facias eas.
2 Longitudo cortinæ unius erit viginti & octo cubitorum, latitudo verò
quatuor cubitorum cortinæ unius : menſura una erit ſingulis cortinis.
3 Quinque cortinæ erunt conjunctæ hæc cum altera, & quinque corti-
næ aliæ conjunctæ erunt hæc cum altera. Et facias laqueos hyacin-
4 thinos in fimbria cortinæ unius à latere in loco conjunctionis : &
ſic facies in fimbria cortinæ in loco conjunctionis ſecundæ. Quin-
5 quaginta laqueos facies in cortina una, & quinquaginta laqueos fa-
cies in latere cortinæ, quæ eſt in latere conjunctionis ſecundæ : reſpi-
cientibus ſe mutuò laqueis, ita ut alter alterum reſpiciat. Et facias
6 quinquaginta uncinos aureos : & conjunges cortinam unam cum al-
tera per uncinos, & ſic copulabitur tabernaculum ut ſit unum. Fa-
7 cias quoque cortinas ex pilis caprarum ad extendendum ſuper taber-
naculum : duodecim cortinas facies eas. Longitudo cortinæ unius tri-
8 ginta cubitorum, latitudo quatuor cubitorum cortinæ unius : menſura una
undecim cortinis. Et conjungas quinque cortinas ſeorſim ex adverſo
9 quinque librorum Legis, & ſex cortinas ſeorſim ex adverſo ſex ordinum
Talmud : & duplicabis cortinam ſextam è regione tabernaculi.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 * وشش نيها بيرون آيان ازپهلوي آن سه نيهاي چراغپايه ازپهلوي آن يكّه وسه نيهاي
33 چراغپايه ازپهلوي آن دويمي * سه جامها بادام نقش كردكان درنيي آن يكّه كوبي وشكوفهي
وسه جامها بادام نقش كردكان درنيي آن يكّه كوبي وشكوفهي همچنين بشش آن نيها آن
بيرون آيان ازآن چراغپايه * ودرچراغپايه چهار جامها بادام نقش كردكان كويهاي آن وشكوفهاي 34
آن * وكوبي فرود آن دوآن نيها ازان وكوبي فرود آن دوآن نيها ازان وكوبي فرود آن دوآن نيها 35
ازان بشش آن نيها آن بيرون آيان ازآن چراغپايه * كويهاي ايشان ونيهاي ايشان ازان باشند 36
همهي آن يك لخت يكّه طلاي پاك * وبكني مر چراغهاي آن هفت وبيفروزد مر چراغهاي آن 37
38 وروشنايي دهد ابر كذر روي آن * وكلبتينهاي وبجمرهاي آن طلاي پاك * بذرهي طلاي پاك
39 بكند آنرا مر همه آن پيرايهاي آن اينان * وببين وبكن چون خماناي ايشان آنچه تو نمودار 40
شوا دركوه *

* فصل بيست ششم *

* ومر آن مسكن بكني ده شقّها كتاني تافته وكبود وارغوان وقرمزرنك كروبها عملي استاد 1
بكني ايشانرا * درازي آن شقّهي آن يكّه بيست وهشت در كز وكشادكي چهار در كز آن شقّهي 2
آن يكّه اندازهي يكّه بهمه شقّها * پنج آن شقّها باشند پيوستكان يك بيار آن وپنج شقّها پيوستكان 3
يك بيار آن * وبكني مادچينهاي كبود ابر لبي آن شقّهي آن يكّه ازكنار درپيوستن وهمچنين 4
بكني درلبي آن شقّهي آن كناري درپيوستن جاي آن دويمي * پنجاه مادچينها بكني در
شقّهي آن يكّه وپنجاه مادچينها بكني دركناري آن شقّه آنچه درپيوستن جا آن دويمي
مقابل باشان آن مادچينها يك بياري آن * وبكني پنجاه قلابهاي طلا وپيوسته كني مر آن 6
شقّها يك بياري آن درقلابها وباشد آن مسكن يكّه * وبكني شقّها پشم بزخيمه ابر آن مسكن يازده 7
شقّها بكني ايشانرا * درازي آن شقّهي آن يكّه سي در كز وكشادكي چهار در كز آن 8
شقّهي آن يكّه اندازهي يكّه بيازده شقّها * وپيوسته كني مر پنج آن شقّها بجدا ومر شش آن 9
شقّها بجدا ودولاي كني مر آن شقّهي آن ششمي بمقابل پيش آن خيمه *

Et ſex calami egredientur è latere 32
ejus: tres calami candelabri è latere
ejus uno, & tres calami candelabri
è latere ejus ſecundo. Tres calices in 33
amygdali ſpeciem *ſculpti* erunt *in*
calamo uno, globulus, & flos: & tres
calices in *amygdali* ſpeciem *ſculpti*
in calamo altero, globulus & flos: ſic
de ſex calamis egredientibus è can-
delabro. Et in candelabro erunt *qua-* 34
tuor calices in *amygdali* ſpeciem
ſculpti, globuli ejus, & flores ejus.
Eritque *globulus ſub duobus calamis* 35
ex ipſo, globulus item ſub duobus ca-
lamis ex ipſo, & globulus ſub duo-
bus calamis ex ipſo: nempe *ſex cala-*
mis egredientibus è candelabro. Glo- 36
buli eorum & calami eorum ex ipſo
erunt: totum ipſum in *una maſſa ſo-*
la, ex *auro puro. Facies quoq; lucer-* 37
nas ejus ſeptem, & accendet lucer-
nas ejus, & lumen dabunt ſuper
tranſitum faciei ejus. Et forcipes 38
ejus & thuribula ejus ex *auro puro.*
Ex *talento auri puri faciet illud*, & 39
omnia ornamenta ejus. Vide autem 40
ut facias juxta ſimilitudinem eorum
quæ tibi oſtenſa ſunt in monte.

CAP. XXVI.

1 TAbernaculum verò facies decē
cortinis ex *byſſo tortâ, & cæruleo,*
& purpurâ, et coccineo : Cherubim
opere artificis facies eos. Longitudo 2
cortinæ unius erit *viginti & octo*
cubitorum : & latitudo quatuor cu-
bitorum cortinæ unius: dimenſio una
erit *omnibus cortinis. Quinque cor-* 3
tinæ erunt conjunctæ unaquæq; cum
ſocia ſua, et quinq; aliæ cortinæ con-
junctæ unaquæq; cum ſocia ſua. Fa- 4
cies quoque laqueolos cæruleos ſuper
labrum cortinæ unius in margine in
conjunctione : & ſic facies in labro
cortinæ marginalis in junctura ſe-
cundæ. Quinquaginta laqueolos fa- 5
cies in cortina una, & quinquaginta
laqueolos facies in margine cortinæ
quæ in juncturaeſt ſecunda: oppoſitis
exiſtentib⁹ laqueolis unoquoq; ſocio
ſuo. Facies itē quinquaginta uncinos 6
aureos, & conjunges cortinas, unam-
quamq; ad ſociam ſuā per uncinos :
& ita *erit tabernaculum unum. Fa-* 7
cies inſuper cortinas lanâ caprinâ
in tentoriū ſuper tabernaculum : un-
decim cortinas facies eas. Longitudo 8
cortinæ unius triginta cubitorū: &
latitudo quatuor cubitorum cortinæ
unius : dimenſio una erit *undecim*
cortinis. Et conjunges quinque 9
cortinas ſeorſùm, & ſex cortinas ſe-
orſùm, & conduplicabis cortinam
ſextam è regione coram tentorio.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Et facias quinquaginta laqueolos in fimbria cortinæ unius, à latere 10
in quo eſt locus conjunctionis, & quinquaginta laqueolos in fim-
bria cortinæ in loco conjunctionis ſecundæ. Et facias uncinos æris 11
quinquaginta: & induces fibulas per uncinos, & conjunges taber-
naculum, & erit unum. Et redundantiam quæ excedet in cortinis 12
tabernaculi, dimidium cortinæ
quæ redundabit, extendes ſuper Hieroſ. 12 *Et redundantia.*
poſteriora tabernaculi. Et cubi- 13
tus hinc & cubitus illinc, qui ſupererit in longitudine cortinarum
tabernaculi, extendetur ad latera tabernaculi hinc & illinc, ad te-
gendum ipſum. Et facias operimentum tabernaculo ex pellibus ari- 14
etum rubricatis, & operimentum ex pellibus taxorum ſupremum.
Et facias tabulas tabernaculo ex 15
lignis Sittim, quæ ſtent juxta vi- Hieroſ. 15 *Tabulas.*
am plantationis ſuæ. Decem cu- 16
bitorum longitudo erit tabulæ, & cubiti & dimidii cubiti latitudo
tabulæ unius. Duos cardines habebit unaquæque tabula, reſpicien- 17
tes latus unum in medio alterius: ſic facias omnibus tabulis taber-
naculi. Et facias tabulas pro tabernaculo, viginti tabulas ad ven- 18
tum lateris meridionalis. Et quadraginta baſes argenteas facies ſub 19
viginti tabulis: duas baſes ſub
tabula una duobus cardinibus Hieroſ. 19 *Baſes argenteas.*
ejus, & duas baſes ſub tabula
altera duobus cardinibus ejus. Et ad latus tabernaculi ſecundum ad 20
ventum ſeptentrionalem viginti tabulæ *erunt*. Et quadraginta baſes 21
earum argenteæ: duæ baſes ſub tabula una, & duæ baſes ſub ta-
bula altera. In poſterioribus verò tabernaculi verſus occidentem fa- 22
cias ſex tabulas. Et duas tabulas facias in angulis tabernaculi, in 23
extremitate ejus. Et erunt conjunctæ ab inferiori parte, & ſimul 24
erunt conjunctæ in capite ſuo ad annulum unum: ſic erit ambabus
ipſis, duobus angulis erunt. Et erunt octo tabulæ & baſes earum 25
argenteæ, ſedecim baſes: duæ baſes ſub tabula una, & duæ baſes
ſub tabula altera. Et facias vectes ligni Sittim: quinque pro tabu- 26
lis lateris tabernaculi unius. Et 27
quinque vectes pro tabulis lateris Hieroſ. 27 *Et quinque vectes tabularum lateris tabernaculi. Redundantibus ab occidente.*
tabernaculi ſecundi: & quinque
vectes pro tabulis lateris taber-
naculi, quæ ſunt in extremitate
eorum verſus occidentem.

שמות כו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ועשית וַתַּעֲבִיד חֲמִשִּׁין עָנוּבִין עַל אִימְרַת דִּירִיעָתָא חָדָא מִצִּיטְרָא בְּבֵית לִיפּוּפָה 10
וְחַמְשִׁין עָנוּבִין עַל אִימְרָא דִירִיעָתָא בְּבֵית לִיפּוּפָה תִּנְיָנָא : ועשית וַתַּעֲבִיד 11
פּוּרְפִּין דַּנְחָשׁ חֲמִשִּׁין וְתֵעוֹל יַת פּוּרַפַּיָּא בַּעֲנוּבַיָּא וְתַלְפֵּף יַת מַשְׁכְּנָא וִיהֵי חָד :
וסרח וְשִׁיפּוּעַ מוֹתָרָא בִּירִיעוֹת מַשְׁכְּנָא 12
פַּלְגוּת יְרִיעָתָא דְּיִתְיְרָא תַּשְׁפֵּעַ עַל אֲחוֹרֵי ירושלמי 12 וְשַׁפּוּעָה :
מַשְׁכְּנָא : והאמה וְאַמְּתָא מִיכָּא וַאֲמָתָא מִיכָּא בְּרַיְחַיר בְּאוֹרֶךְ יְרִיעָתָא דְּמַשְׁכְּנָא 13
יְהֵי מְשַׁפֵּעַ עַל צִטְרֵי מַשְׁכְּנָא מִיכָּא וּמִיכָּא לְכַסְיוּתֵיהּ : ועשית וְתַעֲבִיד חוּפָּאָה 14
לְמַשְׁכְּנָא מוֹשְׁכֵי דְּדְכְרֵי מְסַמְּקֵי וְחוּפָּאָה דְּמַשְׁכֵי סַסְנָוְנָא מִלְּעֵילָא : ועשית
וְתַעֲבִיד יַת לוּחַיָּא לְמַשְׁכְּנָא דְּקִיסֵי שִׁטָּא 15
קַיְמִין הֵי בְּאוֹרַח נְצִיבֵיהוֹן : עשר עֲשַׂר ירושלמי הקרשים 15 לְוֹחֵי :
אַמִּין אוֹרְכָא דְּלוּחָא וְאַמְּתָא וּפַלְגָא דְּאַמְּתָא פּוּתְיָא דְּלוּחָא חַד : שתי תְּרֵתִין 17
צִירִין לְלוּחָא חַד מְכַוְּונָן צְטַר חַד בְּנוּ חַד הֵיכְדִין תַּעֲבִיד לְכָל לוּחֵי מַשְׁכְּנָא :
ועשית וְתַעֲבִיד יַת לוּחַיָּא לְמַשְׁכְּנָא עֶשְׂרִין לוּחִין לְרוּחַ עִיבַר דָּרוֹמָא : וארבעים 18
וְאַרְבְּעִין חוּמְרִין דְּכַסְפָּא תַּעֲבִיד תְּחוֹת ירושלמי 19 חוּמְרִין דְּכַסְפָּא :
עֶשְׂרִין לוּחִין תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא
חַד לְתַרֵין צִירוֹי וְתַרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד לְתַרֵין צִירוֹי : ולצלע וְלִסְטַר 20
מַשְׁכְּנָא תִּנְיָנָא לְרוּחַ צִיפּוֹנָא עֶשְׂרִין לוּחִין : וארבעים וְאַרְבְּעִין חוּמְרֵיהוֹן 21
דְּכַסְפָּא תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד וְתַרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד : ולירכתי
וְלִסְיָפֵי מַשְׁכְּנָא מַעַרְבָּאָה תַּעֲבִיד שִׁתָּא לוּחִין : ושני וְתֵרֵין לוּחִין תַּעֲבִיד 22 23
לְזָוְיַת מַשְׁכְּנָא בְּסוֹפֵיהוֹן : ויהיו וִיהוֹן מְזַוְּונִין מִלְּרַע וְכֵחֲדָא יְהוֹן מְזַוְּונִין עַל 24
רֵישֵׁיהוֹן בְּעִזְקְתָא חָדָא הֵיכְדִין יְהֵי לְתַרְוֵיהוֹן לְתֵרֵין זְוָיִין יְהוֹן : והיו וִיהוֹן 25
תְּמַנְיָא לוּחִין וְחוּמְרֵיהוֹן דְּכַסְפָּא שִׁתְּסַר חוּמְרִין תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד
וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד : ועשית וְתַעֲבִיד נַגְרִין דְּקִיסֵי שִׁטָּא חֲמִשָּׁא 26
לְלוּחֵי צִטְרָא מַשְׁכְּנָא חַד : וחמשה וַחֲמִשָּׁא נַגְרִין לְלוּחֵי צִטְרָא מַשְׁכְּנָא 27 ירושלמי 27 וַחֲמִשָּׁא נַגְרִין לְוֹחֵי
תִּנְיָנָא וַחֲמִשָּׁא נַגְרִין לְלוּחֵי צִטְרָא סִטְרוֹי דְּמַשְׁכְּנָא : שְׁפוּעָא מִן מַעַרְבָּא :
מַשְׁכְּנָא לְסוֹפֵיהוֹן מַעַרְבָּא :

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبكني پنجاه قلابها ابر لبي آن شقّهي آن يكّه آن كنارين در پيوستن وپنجاه قلابها 10
ابر لبي آن شقّهي آن پيوسته باشاي آن دويمي * وبكني قلابهاي مس پنجاه بياوري مر 11
آن قلابها در مادچينها وپيوسته كني مر آن خيمه وباشد يكّه * وفرود گداشتهي آن 12
زيادتي درشقّهاي آن خيمه نيم آن شقّه آن زياده باشا فرود گداري ابر پسي آن مسكن * وآن گز 13
ازاين سو وآن گز ازاين سو در زيادتي در درازي شقّهاي آن خيمه باشد فرود گداشته ابر
جانبهاي آن مسكن ازاين سو وازاين سو بپوشيدن اويرا * وبكني پوشش بخيمه پوستهاي 14
قرميشان سرخ كردگان وپوشش پوستهاي استخان ازبالا * وبكني مر آن تختها بمسكن چوبها 15
شمشاد استادگان * ده گزدرازي آن تخته وگز ونيمهي آن گز كشادگي آن تختهي آن يكّه * دو دستكها 16 17
بتختي آن يكّه آراستگان يك بيار آن همچنين بكني بهمه تختهاي آن مسكن * وبكني مر 18
آن تختها بمسكن بيست تخته بكنجي دروم * وچهل بون ستونها نقره بكني فرود بيست آن 19
تخته دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه بدو دستكهايي او و دو بون ستونها فرود آن
تختهي آن يكّه بدو دستكهايي او * وبپهلوي آن مسكن آن دويمي بكنجي صفون بيست تخته * 20
* وچهل بون ستونهايي ايشان نقره دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه ودو بون ستونها فرود 21
آن تختهي آن يكّه * وبپيغولهايي آن مسكن مغرب بكني شش تختها * ودو تختها بكني بكنجهاي 22
آن مسكن درپيغولها * وباشند جفتان ازفرود ويك جا باشند جفت ابر سري او بآن حلقهي آن 23
يكّه همچنين باشد بدو ايشان بدو آن كنجها باشند * وباشند هفت تختها وبون ستونهاي 24
ايشان نقره شانزده بون ستونها دوبون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه ودو بون ستونها فرود 25
آن تختهي آن يكّه * وبكني پشتيوانها چوبهاي شمشاد پنج بتختها پهلوي آن 26
مسكن آن يكّه * وپنج پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن آن دويمي وپنج 27
پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن بمغرب *

Facies quoque quinquaginta uncinos in labro cortinæ unius marginalis in conjunctione, & quinquaginta uncinos in labro cortinæ conjunctæ exiſtentis ſecundæ. Facies etiam uncinos æreos quinquaginta, & induces uncinos in laqueolos, & conjunges tentorium, & erit unum. Et quæ reliqua eſt redundantia in cortinis tentorii, ſcilicet dimidium cortinæ redundantis relinques ſuper poſteriora tabernaculi. Cubitúsque ab hoc latere & cubitus ab illo latere, in redundantia longitudinis cortinarum tentorii, erit relictus ſuper latera tabernaculi, ab hoc latere & ab illo latere ad operiendum illud. Facies etiam operimentũ tentorio ex pellibus arietum rubefactis: operimentum item ex pellibus hircorum deſuper. Facies & aſſeres tabernaculo ex lignis buxinis ſtantes. Decem cubitorum longitudo aſſeris: cubiti verò et dimidii cubiti latitudo aſſeris uniꝰ. Duæ maniculæ erunt aſſeri uni, diſpoſitæ unaquæque ad ſociã ſuam: ſic facies omnibus aſſeribus tabernaculi. Facies autem aſſeres tabernaculo, viginti aſſeres ad angulum Meridionalem. Et quadraginta ſtylobatas argenteos facies ſub viginti aſſeribus, duos ſtylobatas ſub aſſere uno pro duabus maniculis ejus: & duos ſtylobatas ſub aſſere altero pro duabus maniculis ejus. In latere verò tabernaculi ſecundo ad angulum Aquilonarem, viginti aſſeres: Et quadraginta ſtylobatas eorum argenteos, duos ſtylobatas ſub aſſere uno, & duos ſtylobatas ſub aſſere altero. Porrò ad verſuras tabernaculi Occidentales, facies ſex aſſeres. Et duos aſſeres facies pro angulis tabernaculi, in duabus verſuris: Qui erunt quaſi gemelli infernè, & ſimul erunt quaſi gemelli in faſtigio ejꝰ in annulo uno: ſic erit duobus illis: in duobus angulis erunt. Erunt igitur ſeptem aſſeres & ſtylobatæ eorum argentei, ſexdecim ſtylobatæ: duo ſtylobatæ erunt ſub aſſere uno, & duo ſtylobatæ ſub aſſere altero. Facies etiam vectes ex lignis buxinis, quinque pro aſſeribus lateris tabernaculi unius: Et quinque vectes pro aſſeribus lateris tabernaculi ſecundi: & quinque vectes pro aſſeribus lateris tabernaculi ad Occidentem.

והבריח וְנַנְרָא מְצִיעָאָה בְּנוֹ לוּחַיָּא מְשַׁלְבִּישׁ מִן סְיָפֵי לְסְיָפֵי מִן אִילְנָא דִּנְצִיב 28
אַבְרָהָם בִּבְאֵרָא דְשָׁבַע וְכַד עֲבָרוּ יִשְׂרָאֵל יַת יַמָּא קְטָעוּ מַלְאָכַיָּא יַת אִילְנָא וְטַלְקוּהוּ
לְיַמָּא וַהֲוָה טָפֵי עַל אַנְפֵּי מַיָּא וַהֲוָה מַלְאָכָא מַכְרִיז וְאָמַר דֵּין הוּא אִילְנָא דִּנְצִיב
אַבְרָהָם בִּבְירָא דְשָׁבַע וְצַלִּי תַּמָּן בְּשׁוּם מֵימְרָא דַּיְיָ וְנָסְבוּהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעָבְדוּ
מִנֵּיהּ נַנְרָא מְצִיעָאָה אוֹרְכֵיהּ שׁוּבְעִין אַמִּין וּפְרִישָׁן מִתַּעֲבָרָן בֵּידֵיהּ דְּכַד הֲווֹ מוּקְמִין
יַת מַשְׁכְּנָא הֲוָה מִסְנַלְגֵּל הֵי כַּעֲנָא חָזוּר חָזוּר מִלְּגָיו לְלוּחֵי מַשְׁכְּנָא וְכַד הֲוָה
מִתְפָּרֵק הֲוָה פָּשִׁיט הֵי כְּחוּטְרָא: ואת וְיַת לוּחַיָּא תַּחְפֵּי דַּהֲבָא וְיַת עִקְּתְהוֹן 29
תַּעֲבֵיד דַּהֲבָא אַתָּרָא לְנַנְרִין וְתַחְפֵּי יַת נַנְרָיָא דַּהֲבָא: והקמות וְתָקֵים יַת מַשְׁכְּנָא 30
כְּהִילְכְתָא דְאִתַּחֲמֵיתָא בְּטַוּרָא: ועשית פָּרֹכֶת וְתַעֲבֵיד פַּרְנוּדָא דְּתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא 31
וְצֶבַע וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד אוּמָּן יַעֲבִיד יָתָהּ צוּרִין כְּרוּבִין: ונתת וְתִסַּדַּר יָתָהּ 32
עַל אַרְבְּעָה עַמּוּדֵי שִׁטָּא מְחַפְּיִן דַּהֲבָא ירושלמי 32 וְאַנְקְלָוְתֵהוֹן דִּדְהָב:
וְוֵיהוֹן דַּהֲבָא עַל אַרְבְּעָה חוּמְרִין דִּכְסַף:
ונתת וְתִתֵּן יַת פַּרְנוּדָא תְּחוֹת פּוּרְפִּיָא וְתֵעוֹל לְתַמָּן מִלְּגָיו לְפַרְנוּדָא יַת אֲרוֹנָא 33
דְּסַהֲדוּתָא וְתַפְרֵישׁ פַּרְנוּדָא לְכוֹן בֵּינֵי קוּדְשָׁא וּבֵינֵי קֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא: ונתת וְתִתֵּן 34
יַת כַּפּוּרְתָּא בַּהֲדֵי כְרוּבַיָּא דְּנַפְקִין נָגִיד מִנָּהּ בְּקֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא: ושמת וְתָשֵׁי יַת 35
פָּתוֹרָא מִבָּרָא לְפַרְנוּדָא וְיָת מְנָרְתָּא כְּל קְבֵיל פָּתוֹרָא עַל סְטַר מַשְׁכְּנָא דָּרוֹמָא
וּפָתוֹרָא תְּסַדַּר עַל סְטַר צִיפּוֹנָא: ועשית וְתַעֲבִיד פָּרְסָא לְתָרַע מַשְׁכְּנָא תִּכְלָא 36
וְאַרְגְּוָנָא וְצֶבַע וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד צִיּוּר מַחְטָא: ועשית וְתַעֲבִיד לְפָרְסָא 37
חֲמִשָּׁא עַמּוּדֵי שִׁטָּא וְתַחְפֵּי יַתְהוֹן דַּהֲבָא וְוֵיהוֹן דַּהֲבָא וְתַתִּיךְ לְהוֹן חֲמִשָּׁא
חוּמְרִין דִּנְחָשָׁא:

כז

ועשית וְתַעֲבֵיד יַת מַדְבְּחָא דְּקִיסֵי שִׁטָּא חֲמֵשׁ אַמִּין אוֹרְכָא וְחֲמֵשׁ אַמִּין פּוּתְיָא 1
מְרַבַּע יְהֵא מַדְבְּחָא וּתְלַת אַמִּין רוּמֵיהּ: ועשית קַרְנוֹתָיו וְתַעֲבִיד קַרְנוֹהִי עַל אַרְבַּע 2
זְוִיָּתֵיהּ מִנֵּיהּ יְהֻווּן קַרְנוֹי וְקִיפֵּן לֵעִיל וְתַחְפֵּי יָתֵיהּ נְחָשָׁא: ועשית וְתַעֲבִיד 3
דּוּדָוָתָיו לְמֵידְרָא יָתֵיהּ וּמְנַרְפָּתֵיהּ
וּמִזְרְקוֹ וּמְשֵׁילֵיתֵיהּ וּמַחְתְּיֵיתֵיהּ כָּל ירושלמי 3 וְתַעֲבִיד דּוּדְוָתֵיהּ לְמִדְרְדֵיהּ
מָנוֹי תַּעֲבִיד נְחָשָׁא: וְתִשְׁלֵיתֵיהּ וּמַחְתְּיָתֵיהּ
לְכָל מָנוֹי תַּעֲבִיד נְחָשָׁא: 4 קִנְקַל:
וְתַעֲבֵיד לֵיהּ קִנְקַל עוֹבַד מְצַדְרָא דִּנְחָשָׁא וְתַעֲבִיד 4
עַל מְצַדְרָא אַרְבַּע עִזְקָן דִּנְחָשָׁא עַל אַרְבַּע צִיטְרוֹי: ונתת וְתִתֵּן יָתֵיהּ תְּחוֹת 5
סוּבְבֵי מַדְבְּחָא מִלְרַע וּתְהִי מְצַדְרָא עַד פַּלְגוּת מַדְבְּחָא וְאִין נָפֵיל גּוּמָא אוֹ גּוּמְרָא
דְּאֶשָּׁא מֵעִילַּוֵי מַדְבְּחָא נָפֵיל עִילַּוֵי קִנְקַל וְלָא יִתְמְטֵי לְאַרְעָא וְנִסְבִין יָתֵיהּ כָּהֲנַיָּא
מֵעִילַּוֵי קִנְקַל וּמְהַדְּרִין יָתֵיהּ עַל מַדְבְּחָא:

Et vectis medius in medio tabularum, tranſiens à fine in finem, erat 28
ex arbore quam plantaverat Abraham in Beerſeba; quando autem
tranſierunt Iſraelitæ mare, ſucciderunt angeli arborem & projecerunt
eam in mare, & natabat in ſuperficie aquarum: proclamabátque
angelus & dicebat; Hæc eſt arbor quam plantavit Abraham in Beer-
ſeba, & oravit ibi in nomine ſermonis Domini: & acceperunt eam
filii Iſrael, & fecerunt ex ea vectem medium, cujus longitudo ſeptua-
ginta cubiti, & mirabilia facta ſunt in eo; nam quando erigebant
tabernaculum, in orbem ſe convolvebat velut ſerpens circum circa in-
tra tabulas tabernaculi, cum autem diſſolveretur extendebat ſe tan-
quam virga. Et tabulas obduces auro, & annulos earum facies aureos 29
ut ſint loca vectibus: & vectes ipſos operies auro. Et eriges taber- 30
naculum, juxta exemplar quod tibi oſtenſum eſt in monte. Et facias 31
velum ex hyacintho, purpurâ, coccino, & byſſo retortâ: opere ar-
tificis faciat ipſum figuris Cherubim. Et ordinabis ipſum ſuper qua- 32
tuor columnas Sittim tectas auro,
quarum uncini erunt aurei, ſuper Hier. 32. *Et unci earum aurei.*
quatuor baſes argenteas. Et po- 33
nas velum ſub uncinis, & introducas eò intra velum arcam teſtimo-
nii: & expandes velum vobis inter ſanctum & ſanctum ſanctorum.
Et ponas propitiatorium cum Cherubim, qui exeunt opere ductili ex 34
eo, in ſancto ſanctorum. Et pones menſam extra velum, & cande- 35
labrum è regione menſæ in latere tabernaculi meridionali: menſam au-
tem ordinabis ad latus ſeptentrionale. Et facies velum pro porta taber- 36
naculi ex hyacintho, purpurâ, coccino, & byſſo retorta, opere acupictoris.
Et facies velo quinque columnas Sittim, & cooperies eas auro, un- 37
cini earum aurei: & fundes pro eis quinque columnas æris.

CAP. XXVII.

Et facies altare lignorum Sittim: quinque cubitorum erit longitu- 1
do, & quinque cubitorum latitudo, quadratum erit altare, & trium
cubitorum altitudo ejus. Et facies cornua ejus ad quatuor angulos 2
ejus, ex ipſo erunt cornua ejus, erecta erunt ſurſum: & operies
ipſum ære. Et facies ollas ejus ad tollendum cineres ejus, palas 3
quoque ejus, pelves ejus, fuſcinu-
las ejus, & thuribula ejus: omnia Hieroſ. 3. *Et facies ollas ejus ad*
vaſa ejus facies ærea. Et facies illi 4 *tollendum cineres ejus, & ſcopas ejus,*
craticulam opere retis ex ære: & *& pelves ejus, & fuſcinulas ejus,*
facies ſuper rete quatuor circulos *& thuribula ejus: omnia vaſa*
æneos ad quatuor latera ejus. *ejus facias ex ære.* 4. *Craticulam.*
Et ponas ipſum ſub circuitibus al- 5
taris deorſùm, ut ſit rete ipſum uſque ad medium altaris: quòd ſi
cadat fruſtum *carnis* aut pruna ignis ex altari, cadet ſuper ipſam
craticulam, neq; pertinget ad terram; tum accipient ipſum ſacerdotes ex
craticula, & reponent ſuper altare.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن پشتيوان آن ميانه درميانى آن تختها پشتيوان باشا ازآن كنار بآن كنار * ومر آن تختها 28 29
بيندازي طلا ومر حلقهاي ايشان بكني طلا خانها بپشتيوانها و بيندازي مر آن پشتيوانها
طلا * وبر انگيزاني مر آن مسكن چون حكمي او آنچه نمودار شدي در كوه * وبكني 30 31
پردهي كبود وارغوان وقرمزرنك وكتاني تافته عملي استاد بكند آنرا كروبها * وبدهي 32
آنرا ابر چهار ستونها شمشاد انداودكاني طلا وسر ستونهاي ايشان طلا ابر چهار بون ستونهاي
نقره * وبدهي مر آن پرده فرود آن قلابها بيازي بآنجا از اندرون بپرده مر صندوق آن گواه 33
گرفت وجدا كند آن پرده بشما ميانى آن خاص وميانى خاصي آن خاصها * وبدهي مر آن 34
پوشش ابر صندوق آن گواه گرفت درخاصي آن خاصها * وبدهي مر آن خوان ازبيرون 35
بپرده ومر آن چراغپايه مقابلي آن خوان ابر پهلوي آن مسكن بجنوب وآن خوان بدهي ابر
پهلوي شمال * وبكني حجاب بدرگاهي آن خيمه كبود وارغوان و قرمزرنك وكتاني تافته عملي 36
نقاش * وبكني باحجاب پنج ستونها شمشاد و بيندازي ايشانرا طلا وسر ستونهاي ايشان طلا 37
وبريزي بايشان پنج بون ستونهاي مس * * فصل بيست هفتم *

* وبكني مر آن مذبح چوبهاي شمشاد پنج گزدرازي وپنج گز كشادگي چهارگوشه باشد 1
آن مذبح وسه گز بالاي او * وبكني شاخهاي او ابر چهارگوشهاي او ازو باشند شاخهاي او 2
و بيندازي اويرا مس * وبكني ناوهاي آن بخاكستر برداشتن اويرا وكفچهاي او وطبقهاي 3
او چنگالهاي او ومجمرهاي او بهمه پيرايهاي او بكني مس * وبكني باو غربال عملي 4
دام مس وبكني ابر آن دام چهار حلقها مس ابر چهار كنارهاي او * وبدهي آنرا 5
فرود زيند مذبح از فرود باشد آن دام تا نيمهي آن مذبح *

Vectis autem medius erit *per mediũ* 28
aſſerũ, vectis exiſtens ab ora ad orã.
Aſſeres verò obduces auro, atque 29
annulos eorum facies ex auro, loca
vectibus, obducéſque vectes auro.
Et ita eriges tabernaculum juxta 30
rationem ejus quæ oſtenſa eſt tibi in
monte. Facies quoque velum ex cæ- 31
ruleo, & purpurâ, et coccineo, & byſ-
ſo tortâ: opere artificis faciet illud
cum *Cherubim. Et dabis illud ſu-* 32
per quatuor columnas buxinas ob-
ductas auro, quarum quidem epi-
ſtylia erunt *aurea, ſuper quatuor*
ſtylobatas argenteos. Da- 33
bisque velum ſub uncinis, & intro-
duces illuc intra velum arcam Te-
ſtimonii: dividéque velum vobis
inter Sanctum & inter Sanctum
ſanctorum. Dabis quoque operimen- 34
tum ſuper arcam Teſtimonii in San-
cto ſanctorum. Item dabis menſam 35
extra velum, & candelabrum è re-
gione menſæ in latus tabernaculi ad
Meridiem, & menſam dabis in la-
tus Aquilonare. Et facies velum 36
pro oſtio tabernaculi ex cæruleo, &
purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ,
opere phrygionis. Facies autem pro 37
velo quinq; columnas buxinas, obduc-
éſque eas auro, & epiſtylia earum
aurea: fundéſque eis quinque ſty-
lobatas æris.

CAP. XXVII.

Et facies altare ex lignis buxi- 1
nis: quinque cubitorũ erit *longitudo,*
& quinque cubitorum latitudo, quadrangulare erit altare: & trium cu-
bitorum altitudo ejus. Et facies 2
cornua ejus ſuper quatuor angulos
ejus: ex ipſo erunt *cornua ejus, &*
obduces illud ære. Facies prætereà 3
lebetes ejus ad cinerem tollen-
dum ei, & ſpathas ejus, & ſcu-
tellas ejus, & fuſcinulas ejus, &
foculos ejus: omnia inſtrumenta ejus
facies ex ære. Et facies ei cribrum, 4
opere retis, æreum: & facies in re-
ti quatuor annulos æris in quatuor
extremitatibus ejus. Dabiſque il- 5
lud ſub collari altaris deorſùm, &
erit rete uſque ad medium altaris.

Et facies vectes ligni Sittim : & cooperies eos ære. Et ingredi faci- 6
ent vectes per annulos : & erunt vectes ad duo latera altaris, ad por- 7
tandum altare. Concavum ex tabulis repletum pulvere facies ipsum: 8
prorsus ut ostendi tibi in monte, sic facient. Facias quoque atrium ta- 9
bernaculi : in cujus plaga australi erunt aulæa atrio ex byssо retortâ, centum cubitorum longitudo pro plaga una. Columnæ illius erunt viginti, & baſes earum viginti æris: 10
uncini columnarum & cinctura earum *erunt* argentea, Et ſimiliter 11
ad plagam ſeptentrionalem ſecundùm longitudinem, cortinæ centum *habentes cubitos in* longitudine : & columnæ earum viginti, & baſes earum viginti ex ære, uncini *autem* columnarum & cinctura earum *erunt ex* argento. Et latitudo atrii ad plagam occidentalem *habebit* aulæa 12
quinquaginta cubitorum : columnæ eorum erunt decem cum baſibus earum decem. Et latitudo atrii *quæ eſt* ad plagam orientalem *habebit* 13
quinquaginta cubitos. Et quindecim cubitorum cortinæ in latere, co- 14
lumnæ earum tres, & baſes earum tres. Et in oſtio atrii *erit* velum 15
viginti cubitorum, ex hyacintho, purpura, cocco & byſſo retortâ ope- 16
re polymito: columnæ earum quatuor, & baſes earum quatuor. Omnes 17
columnæ atrii per circuitum cinctæ *erunt* argento, capitella earum argentea, & baſes earum æneæ. Longitudo atrii centum cubitorum, 18
& latitudo quinquaginta ad occidentem, & quinquaginta ad orientem, altitudo verò quinque cubitorum, ex byſſo retortâ : & baſes earum æneæ. Omnia vaſa tabernaculi in omni miniſterio ejus, & 19
omnes clavi ejus, & omnes clavi atrii circum circa ænei *erunt*

SECT. XX.

Tu autem præcipies filiis Iſrael, ut accipientes afferant tibi oleum 20
olivæ purum & contuſum ad illuminandum, ut incendantur lucernæ jugiter. In tabernaculo fœderis extra velum, quod eſt juxta *arcam* 21
teſtimonii, ordinabit eas Aharon & filii ejus à veſpera uſque ad mane coram Domino : ſtatutum perpetuum erit in generationes illorum à filiis Iſrael.

CAP. XXVIII.

Tu autem applica ad te Aharonem fratrem tuum, & filios ejus cum eo, 1
è medio filiorum Iſrael, ut miniſtrent coram me: Aharon, Nadab & Abihu, Eleazar & Ithamar filii Aharonis. Faciásque veſtes ſanctas 2
Aaroni fratri tuo, in gloriam & decorem.

שמות כח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ועשית בדי וְתַעֲבִיד אֲרִיחִין דְּקִיסֵי שִׁטָּא וְתַחְפֵּי יַתְהוֹן נְחָשָׁא : והובא 6
אַרִיחוי בְּעִוְקָתָא ויהון אֲרִיחַיָּא עַל תְּרֵין צִטְרֵי מַדְבְּחָא בְּמֵיטַל מַדְבְּחָא : נבוב חלל 7 8
לוחין מְלֵי עַפְרָא תַּעֲבִיד יָתֵיהּ הֵיכְמָא דְאַחְמִיתָךְ בְּטַוּרָא הֵיכְדֵּין יַעַבְדוּן : ועשית
את חצר וְתַעֲבִיד יַת דָּרַת מַשְׁכְּנָא לְרוּחַ 9
עִיבַר דָּרוֹמָא וִילַוְון לְדָרְתָא דְבוּץ שְׁזִיר ירושלמי וילון :
מְאָה אַמִּין אוֹרְכָא לְרוּחַ חָדָא : ועמודיו וְעַמּוּדוֹי עֶשְׂרִין וְחוֹמְרֵיהוֹן עֶשְׂרִין 10
דְּנְחָשָׁא וְוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן כְּסַף : וכן וְהֵיכֵדִין לְרוּחַ צָפוֹנָא בְּאוֹרְכָא וִילַוְון 11
מְאָה אוֹרְכָא וַעֲמוּדֵיהוֹן עֶשְׂרִין וְחוֹמְרֵיהוֹן עֶשְׂרִין דְּנְחָשָׁא וְוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן
כְּסַף : ורחב וּפוּתְיָא דְּדָרְתָא לְרוּחַ מַעֲרְבָא וִילַוְון חַמְשִׁין אַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן עֶשְׂרָא 12
וְחוֹמְרֵיהוֹן עֶשְׂרָא : ורחב וּפוּתְיָא דָּרְתָא לְרוּחַ קְדוֹמָא מַדִּינְחָא חַמְשִׁין אַמִּין : 13
וחמש עשרה וַחֲמִיסְרֵי אַמִּין וִילַוְון לְעִיבְרָא עַמּוּדֵיהוֹן תְּלָתָא וְחוֹמְרֵיהוֹן תְּלָתָא : 14
ולשער וּלְתַרַע דָּרְתָא פְּרָסָא עֶשְׂרִין אַמִּין דְּתִיכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר 15 16
עוֹבַד צִיּוּר מַחְטָא עַמּוּדֵיהוֹן אַרְבְּעָא וְחוֹמְרֵיהוֹן אַרְבְּעָא : כל כָּל עַמּוּדֵי דָּרְתָא 17
חִוּר חַוָּר מְכֻבָּשִׁין כְּסַף וְוֵיהוֹן דְּנְחָשָׁא וְחוֹמְרֵיהוֹן דְּנְחָשָׁא : ארך אוֹרְכָּא דְּדָרְתָא 18
מְאָה אַמִּין וּפוּתְיָא חַמְשִׁין לְמַעֲרְבָא וְחַמְשִׁין לְמַדִּינְחָא וּרוּמָא חֲמֵשׁ אַמִּין דְּבוּץ
שְׁזִיר וְחוֹמְרֵיהוֹן דְּנְחָשָׁא : לכל כְּלִי לְכָל מָאנֵי מַשְׁכְּנָא בְּכָל פּוּלְחָנֵיהּ וְכָל 19
מַתָּחוֹי וְכָל מַתְחֵי דָּרְתָא חִוּר חַוָּר דְּנְחָשָׁא :
פ פ פ
ואתה תְּצַוֶּה וְאַנְתְּ תְּפַקֵּד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְבּוּן לָךְ מְשְׁחָא דְּזֵיתָא דַכְיָא כְּתִישָׁא 20
לַאֲנָהוֹרֵי לְאַדְלָקָא בּוּצִינַיָּא תְּדִירָא : באהל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא מִבָּרָא לְפָרְגּוֹדָא דְעַל 21
סַהֲדוּתָא יְסַדַּר יָתֵיהּ אַהֲרֹן וּבְנוֹי מִן רַמְשָׁא וְעַד צַפְרָא קֳדָם יְיָ קְיָם עוֹלָם לְדָרֵיהוֹן
מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : כח
ואתה וְאַנְתְּ קָרֵיב לְוָותָךְ יַת אַהֲרֹן אָחוּךְ וְיַת בְּנוֹי עִמֵּיהּ מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁמָּשָׁא 1
קְדָמַי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנוֹי דְּאַהֲרֹן : ועשית וְתַעֲבִיד לְבוּשָׁא 2
דְקוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן אָחוּךְ לִיקָר וּלְתוּשְׁבָּחָא :

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

وبكني باهوها بمذبح باهوها چوبهاي شمشاد وبيندازي ايشانرا مس * وآورده آيد مر باهوهاي 6
7
او در حلقها وباشند آن باهوها ابر دو پهلوهاي آن مذبح در بر داشتن اويرا * مجوّف 8
تختها بكني اويرا چون آنچه بنمود ترا در كوه همچنين بكنند * وبكني مر سراي 9
آن مسكن بكنجي جنوب پردها بسراي كتاني تافته صد گز درازي بكنجي آن يكّه *
وستونهاي او بيست وبون ستونهاي ايشان بيست مس وسر ستونهاي آن ستونها وميان بندهاي 10
ايشان سيم * وهمچنين بكنجي شمال در درازي پردها صد درازي وستونهاي او بيست وبون 11
ستونهاي ايشان بيست مس وسر ستونهاي آن ستونها وميان بندهاي ايشان سيم * وكشادگي 12
آن سرا بكنجي مغرب پردها پنجاه گز ستونهاي ايشان ده وبون ستونهاي ايشان ده * وكشادگي 13
آن سرا بكنجي مشرق پنجاه گز * وپانزده گز پردها بكتف ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي 14
ايشان سه * وبكتف آن دويمي پانزده پردها ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي ايشان سه * 15
* وبدروازهي آن سرا حجاب بيست گز كبود وارغوان وقرمز رنگ وكتاني تافته عملي نقّاش 16
ستونهاي ايشان چهار وبون ستونهاي ايشان چهار * همه ستونهاي آن سرا گرداگرد ميان 17
بند كردگان نقره وسر ستونهاي ايشان نقره وبون ستونهاي ايشان مس * درازي آن سرا صد 18
در گز وكشادگي پنجاه در پنجاه وبالا پنج گزها كتاني تافته وبون ستونهاي ايشان
مس * بهمه پيرايهاي آن مسكن در همه كاري او وهمه ميخهاي او وهمه ميخهاي آن سرا 19
مس * وتو بفرماي مر پسراني يسرال وبستانند بتو روغن زيتون پاكيزه كوفته بروشنايي بافروختن 20
چراغ هميشه * در خيمهي وعده از بيرون بپرده آنچه ابر گواه گرفت آراسته كند اويرا 21
اهرن وپسراني او از ايوار تا بامداد بپيش ! رسمي جاويد بعصرهاي ايشان از نزد
پسراني يسرال * * فصل بيست هشتم * * وتو نزديك 1
آور بتو اهرن برادري تو ومر پسراني او [اوازي او] از ميانی پسراني يسرال بخدمت كردني
او بمن اهرن ندب وابيهوا العزر وايتمر پسراني اهرن * وبكني جامهاي خاص باهرن 2
برادري تو بعزيزي وبشكوهمندي *

Facies præterea baculos vro altari 6
baculos inquam ex *ligno buxino, et obduces eos ære. Et inducentur ba-* 7
culi ejus in annulos : & erunt ba-
culi in duobus lateribus altaris in-
ter portandum illud. Cavum aſſeri- 8
bus facies illud: quemadmodum oſten-
dit tibi in monte, sic facient. Fa- 9
cies etiam atrium tabernaculi ad
angulum Meridianum: aulæa atrio fa-
cies ex byſſo tortâ : centum cubitorum
longitudo erit angulo uni. Columnæ 10
autem ejus erunt viginti, & ſtylo-
batæ earum viginti æreæ : capitella
verò columnarum, & cingula earum,
argentea. Et ſic angulo Aquilonari 11
in longitudine erunt *aulæa*, *cen-*
tum cubitorum *longitudine: & colu-*
mnæ ejus viginti, ſtylobataque earum
viginti æreæ : & epiſtylia columna-
rum, & cingula earum, argentea.
Porrò in latitudine atrii ad angu- 12
lum Occidentalem, erunt *aulæa*
quinquaginta cubitorum : columnæ
eorum decem, & ſtylobatæ illarum
decem. In *latitudine verò atrii ad* 13
angulum Orientalem, quinquaginta
cubiti erunt. *Quindecim autem* 14
cubitorum erunt *aulæa* humero uni :
columnæ eorum tres, & ſtylobatæ
illarum tres. Et humero ſecundo 15
quindecim cubitorum *aulæa : co-*
lumnæ eorum tres, & ſtylobatæ il-
larum tres. Et portæ atrii erit *ve-* 16
lum viginti cubitorum ex cæruleo, &
purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ,
opere phrygionis : columnæ ejus qua-
tuor, & ſtylobatæ illarum quatuor.
Omnes columnæ atrii circumcirca 17
cinctæ erunt *argento : epiſtylia ea-*
rum argentea, & ſtylobatæ earum
æreæ. Longitudo atrii erit *centum* 18
cubitorum : & latitudo, quinqua-
ginta in quinquaginta : altitudo au-
tem quinque cubitorum : ex byſſo
tortâ, & ſtylobatæ illarum æreæ.
Omnia inſtrumenta tabernaculi in 19
omni opere ejus, & omnes clavi ejus
omnéſque clavi atrii, ex ære. Tu 20
quoque præcipe filiis Iſrael ut acci-
piant tibi oleum olivæ purum, con-
tuſum, pro luminari, ad accendendũ
lucernam ſemper. In tentorio con- 21
ventûs extra velum quod eſt ſuper
Teſtimonium, diſponet illam Aha-
ron & filii ejus à veſpera uſque ad
mane coram Domino : ſtatutum erit
æternũ in ſeculis ſuis à filiis Iſrael.

CAP. XXVIII.

Tu autem adhibe tibi Aharon 1
fratrem tuum, & filios ejus ſecum
è medio filiorum Iſrael : ut mini-
ſtret mihi Aharon, & Nadab & Abi-
hu, Eleazar & Ithamar filii Aha-
ron. Faciesq; veſtes ſacras pro Aha- 2
ron fratre tuo in gloriam & deco-
rem.

ואתה ואנת תמליל עם כל חכימי לבא דאשלימית עמהון רוחא דחכמתא ויעבדון 3
ית לבושי אהרן לקדשותיה לשמשא קדמי : ואלה ואלין לבושיא דיעבדון 4
חושנא ואפודא ומעילא וכיתונין מרמצן מצינפן וקמורין ויעבדון לבושי קודשא
לאהרן אחוך ולבנוי לשמשא קדמי : והם והינון יסבון מן קדמוהון ית 5
דהבא וית תיכלא וית ארגוונא וית צבע והורי וית בוצא : ועשו ויעבדון ית 6
אפודא תכלא וארגוונא וצבע והורי ובוץ שזיר עובד אומן : שתי תרתין כתפין 7
מלפפן יהוון ליה לתרין סטרוי ויתלפיף : וחשב והמין טיכוסיה דעלוי הי 8
כעובדיה מניה יהי דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע והורי ובוץ שזיר : ולקחת ותיסב 9
ית תרתין מרגלין דבורלא ותגלוף עליהון שמהת בני ישראל : ששה שיתא מן 10
קצת שמהתהון מרגליא חדא וית שמהת שיתא דמשתיירין על מרגליתא תניתא
מסדרין הי כילדותהון : מעשה עובד אומן יהווין מרגליתא גליף חקיק ומפרש הי 11
כגלוף דעזקא תגלוף ית תרתין מרגליתא על שמהת בני ישראל מקפן באומנותהון
מרמצן דדהב תעביד יתהון : ושכרת ותסדר ית תרתין מרגליתא על כתפי 12
אפודא מרגליית מדכרן וכותא לבני ישראל ויטול אהרן ית שמהת בני
ישראל על תרין כתפוי לדוכרנא : ועשית ותעביד מרמצן דדהב : ושתי שרשרות 13
ותרתין שישלן דדהב דכי מתחמן 14
תעביד יתהון עובד קליעא ותתין ית ירושלמי 14 שישלן :
שושלתא קליעתא על מרמצתא : ועשית ותעביד חושן דינא דביה מהודע 15
דיניהון דישראל דאתכסי מן דייניא וסדרי נצחן קרביהון ולמכפרא על דייניא
עובד אומן הי עובד אפודא תעבדיניה דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע והורי
ובוץ שזיר תעביד יתיה : רבוע מרבע 16
יהי עיף ורתא אורכיה ורתא פותייה : ירושלמי 16 פשך :
ומלאת ותשלים ביה אשלמות 17
דמרגליין טבאן ארבעה סידרין דמרגליין
טבאן כל קביל אתרבע טרינון
דעלמא סדרא קדמאה סמוקתא
ירקתא וברקתא סדרא חד ועליהון
חקיק ומפרש שמהת שבטיא ראובן שמעון ולוי : ירושלמי 17 ותשלים עמיה אשלימו דאבנא ארבע
סדרין דאבן טבא סדרא קטיתא
סמקתא וירקתא וברקתא כתיב מפרש
עליהון שם שבטין תלתא ראובן
שמעון לוי :

EXODUS CAP. XXVIII.

Et tu loquaris cum omnibus qui ſunt ſapientes corde, & quoſ- 3
cunque implevi ſpiritu ſapientiæ : ut faciant veſtes Aharoni, ad
ſanctificandum ipſum, ut miniſtret coram me. Porro iſtæ ſunt ve- 4
ſtes quas facient ; Pectorale, & Ephod, & interula, tunicæ ocel-
latæ, galeri, & zonæ : & facient veſtes ſanctitatis Aaroni fratri
tuo, & filiis ejus, ad miniſtrandum coram me. Et ipſi accipiant 5
ex opibus ſuis aurum, & hyacinthum, & purpuram, & coccum,
atque byſſum. Et facient Ephod ex hyacintho, & purpura, & 6
cocco, & byſſo retortâ, opere artificis. Duo humeri conjuncti 7
erunt illi in duobus lateribus illius, & conjungetur. Et balteus or- 8
natus ejus, qui ſuper illud eſt, ſicut opus ejus, ex ipſo erit : ex au-
ro, hyacintho, purpura, cocco & byſſo retortâ. Et accipies 9
duas gemmas berylli, & inſculpes ſuper eas nomina filiorum
Iſrael. Sex ex nominibus eorum gemmæ uni, & nomina ſex reli- 10
qua in gemma ſecunda, ordinata juxa nativitatem ipſorum. Opere 11
artificis erunt gemmæ ſculpturâ ſculptæ, & *ſcriptura* diſtinctâ,
ſicut ſculpitur annulus ſculpes ambas gemmas juxta nomina filio-
rum Iſrael : circundatas in artificio ſuo, incluſas auro facies eas.
Et ordinabis duas gemmas in humeris Ephod, gemmas revocan- 12
tes in memoriam meritum filiorum Iſrael : & portabit Aharon no-
mina filiorum Iſrael ſuper ambos humeros ſuos pro memoriali. Fa- 13
cias quoque palas auri. Et du- 14
as catenas auri puri, definitæ Hiroſ. 14. *Catenas.*
magnitudinis facies eas, opere
intricato : & inſeres catenas illas intricatas in palas. Et facies 15
pectorale judicii, in quo cognoſcitur judicium ipſorum Iſraelita-
rum, quod tectum eſt à judicibus, & ſeries victoriarum prælio-
rum eorum, & ad expiandum judices, opere artificis juxta opus
Ephod facies ipſum : ex auro, hyacintho, purpura, cocco, &
byſſo retortâ facies ipſum.
Quadratum erit duplicatum : pal- 16 Hiroſ. 16. *Palmus.* 17. *Et*
mus erit longitudo ejus, & pal- *implebis eum ipſo impletione lapidis*
mus latitudo ejus. Et implebis in 17 *quatuor ordines lapidis pretioſi :*
eo impletionem gemmarum pre- *ordo primus erit ſardius, topa-*
tioſarum, quatuor ordines gem- *zius, & carbunculus : ſcriptum*
marum pretioſarum, è regione *expreſſè ſuper illis* erit *nomen*
quatuor plagarum mundi. Or- *tribuum trium, Ruben, Simeon,*
do primus *erit* Sardius, Topazius, *Levi.*
& Carbunculus, ordo unus : &
ſuper illos inſculptum & expreſſum nomen tribuum Ruben, Sime-
on, & Levi.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وتو سخن كوئي بهمه خردمنداني دل آنچه پر كردم اويرا الهامي خرد و بكنند مر 3
جامهاي اهرن بخاص كردني او بخدمت كردني او بمن * واينان آن جامها آنچه بكنند دوشوان 4
و بروان و زير پوش و پيرهن زركوفت دستار و ميان بند و بكنند جامهاي خاص باهرن
برادري تو و بپسراني او بخدمت كردني او بمن * و ايشان بستانند مر آن طلا و مر 5
آن كبود و مر آن ارغوان و مر آن قرمزرنك و مر آن كتان * و بكنند مر آن بروان طلا 6
كبود و ارغوان و قرمزرنك و كتاني تافته عملي اوستاد * دو كتفها پيوستكان باشد باو 7
بدو كنارهاي او پيوسته باشد * و بندي بروان او آنچه ابر او چون عملي او ازو باشد 8
طلا كبود و ارغوان و قرمزرنك و كتاني تافته * و بستاني مر دو سنكهاي شهم و بكني ابر ايشان 9
نامهاي بپسراني يسرال * شش از نامهاي ايشان ابر آن سنكي آن يكّه و مر نامهاي آن شش 10
آن باقي ماندكان ابر آن سنكي آن دويمي چون توليدهاي ايشان * عملي حكّاك سنك 11
كندكيهاي مهر بكني مر آن دو آن سنكها ابر نامهاي بپسراني يسرال كرد كرفتكان
زركوفتكان طلا بكني ايشان را * و بنهي مر دو آن سنكها ابر كتفهاي آن بروان 12
سنكهاي ياد كرد بپسراني يسرال و بردارد اهرن مر نامهاي ايشان بپيش ابر دو كتفهاي
او بياد كرد * و بكني زر كوفتهاي طلا * و دو سلسلهاي طلا پاك حدّ نهادكان بكني 13 14
ايشانرا عملي بافته و بدهي مر آن سلسلها آن بافتكان ابر آن زركوفتكان * و بكني 15
دوشواني حكم عملي اوستاد چون عملي بروان بكني اويرا طلايي كبود و ارغوان
و قرمزرنك و كتاني تافته بكني اويرا * چهار كوشه باشد دولا بلسك درازي او و بلسك 16
كشادكي او * و در نشاني درو در نشاندكي سنك چهار ردها سنك ردهي لعل ياقوت 17
و الماس آن ردهي آن يكّه *

Tu itaque loquêris ad omnes pru- 3
dentes corde, quemcunque repleve-
rim inſpiratione prudentiæ, ut fa-
ciant veſtes Aharon ad ſanctifi-
candum eum ut miniſtret mihi.
Hæ autem ſunt *veſtes quas faci-* 4
ent, humerale, & pectorale, &
ſuperius indumentum, & indu-
ſium auro intertextum, cidaris &
cingulum : facient inquam has *ve-*
ſtes ſacras Aharoni fratri tuo, &
filiis ejus, ut miniſtret mihi. Et 5
ipſi accipient aurum, & cæruleum, & purpuram, & coccineum, & byſſum. Faciéntque pectorale 6
ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ, opere artificis. Duo humeri junêti erunt 7
ei, in duobus marginibus ejus conjungetur. Cingulum autem pectora 8
lis ejus quod eſt ſuper illud, ſecundùm opus ejus, ex ipſo erit, ſcil.
auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ. Acci- 9
pies quoque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael. Sex è nominibus 10
eorum in lapide uno, & nomina ſex reliqua manentia in lapide ſecundo, ſecundùm generationes eorum. Opere ſculptoris lapidum, 11
ſculpturis ſigilli ſculpes duos illos lapides nominibus filiorum Iſrael : comprehenſos impactos auro facies eos. Ponéſque duos illos lapi- 12
des in humeris pectoralis, lapides recordationis filiis Iſrael : & fe-
ret Aharon nomina eorum coram Domino in duobus humeris ipſius in recordationem. Facies & palas 13
aureas. Et duas catenas ex auro 14
puro terminatas, facies eas opere plectili, dabiſque catenas plectiles in palas. Facies deindè hume- 15
rale judicii opere artificii : ſecundùm opus pectoralis facies illud : ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ facies illud. Quadrangulare erit & 16
duplex : ſpithama erit longitudo ejus, & ſpithama latitudo ejus.
Et inſeres in eo inſitiones lapi- 17
dum, quatuor ordinibus lapidum : ordo erit talis : *Rubinus, hyacinthus, & adamas, ordo unus.*

18 וְהַטּוּר וְשׁוּם סַדְרָא תִּנְיָנָא אִיזְמוּרַד וְסַפִּירִינוֹן וְכַרְכְּדִין וְעַלְיְהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלָתָא שִׁבְטַיָּיא יְהוּדָה דָן וְנַפְתָּלִי : 19 וְהַטּוּר וְשׁוּם סַדְרָא תְּלִיתָאָה קַנְכִּירִינוֹן וְעֵרְקִין וְעַיִן עֵינֶל וְעַלְיְהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלָתָא שִׁבְטַיָּיא גָּד וְאָשֵׁר וְיִשָּׂשכָר : 20 וְהַטּוּר וְשׁוּם סַדְרָא רְבִיעָאָה כְּרוֹם יַמָּא רַבָּא וּבֵרִלְיָוֹת חְלָא וּמַרְנְגִיתָא אַפְנְטוּרִין וְעַלְיְהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלָתָא שִׁבְטַיָּיא זְבוּלֻן יוֹסֵף וּבִנְיָמִין מְשַׁקְעָן בְּדַהֲב יְהוֹן בְּאַשְׁלְמוּתְהוֹן : 18 וְסַדְרָא תִּנְיָנָא כַּרְכְּדָנָא וְסַמְפּוּרִינָא וְעֵין עַנְלָא כְּחַב מְפָרַשׁ עֲלֵיהוֹן שֵׁם שִׁבְטִין תְּלָתָא יְהוּדָה יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן : 19 וְסַדְרָא תְּלִיתָאָה זְוִין וּבִרְיוֹלִין וּמַרְגְּדִין כְּחַב מְפָרַשׁ עֲלֵיהוֹן שֵׁם שִׁבְטִין תְּלָתָא דָן נַפְתָּלִי וְגָד : 20 וְסַדְרָא רְבִיעָאָה כְּרוֹסַיָּמָא בְּדוֹלְחָא וּמַרְגְּלִיתָא כְּחַב מְפָרַשׁ עֲלֵיהוֹן שֵׁם שִׁבְטִין תְּלָתָא אָשֵׁר יוֹסֵף וּבִנְיָמִין דְּהַב יֶהוֹן בְּאַשְׁלְמוּתְהוֹן :

18 *Et ordo secundus, Chalcedonius, Sapphirus, Oculus bovis: scripturâ expressâ super eos* erit *nomen trium tribuum, Juda, Issachar, & Zebulun.* 19 *Et ordo tertius, Lyncurius, Beryllus, & Smaragdus: scriptum expresse super eos* erit *nomen tribuum trium, Dan, Nepthali, & Gad.* 20 *Et ordo quartus, Chrysolithus, Jaspis, & Margarita: scriptum expresse super eos* erit *nomen tribuum trium, Aser, Joseph, & Binjamin, inclusi erunt auro in suis insitionibus.*

18 Et nomen ordinis secundi, Smaragdus, Sapphirus, & Chalcedonius: & super eos insculpta expresse nomina trium tribuum, Juda, Dan, & Nepthali. 19 Et nomen ordinis tertii, Lyncurius, Achates, & Oculus bovis: & super eos insculptum & expressum nomen trium tribuum, Gad, Aser & Issachar. 20 Et nomen ordinis quarti, Chrysolithus, & Beryllus, & Onychinus: & super hos inscriptum & insculptum nomen trium tribuum, Zebulun, Joseph, & Binjamin: inclusi auro erunt in suis impositionibus. Et gemmæ 21 istæ accipientur juxta nomina filiorum Israel, erunt duodecim juxta nomina eorum: sculpturâ erunt sculpta & expressa juxta sculpturam annuli, uniuscujusque gemma juxta nomen suum erit, juxta *nomina* duodecim tribuum. Et 22 facies in pectorali catenulas definitæ magnitudinis, opere intricato, ex auro mundo. Et facies super rationale duos circulos auri puri: 23 & pones duos illos circulos ad duo latera rationalis. Et pones du- 24 as catenas auri ad duos annulos, in lateribus rationalis. Porro du- 25 as istas catenas, quæ erunt ad duo latera ejus, inseres in duas palas, & pones in humeris Ephod omnino è regione ejus. Et facies 26 duos annulos auri, & pones eos ad duo latera rationalis super limbum ejus, in ora Ephod interiore. Et facies duos annulos aureos, 27 & pones eos ad duo latera Ephod infernè contra faciem ejus, è regione loci junctura, supra cingulum Ephod. Et conjungent rationale à cir- 28 culis suis ad circulos Ephod retorto filo hyacinthi, ut sit adhærens supra cingulum Ephod, & non auferatur pectorale ab Ephod. Et 29 portabit Aaron nomina filiorum Israel in rationali judicii supra cor suum, quo tempore ingredietur in sanctuarium, in memoriam bonam coram Domino semper. Et pones in pectorali judicii Urim, quæ il- 30 lustrant res ipsorum & manifestant abscondita domus Israel; & Tummim, quòd perficiantur opera eorum à sacerdote magno, qui quærit doctrinam à facie Domini per illa, eò quòd in illis insculptum sit & expressum nomen magnum & sanctum, per quod creati sunt trecenti & decem mundi: & sculptum & expressum *erat* in lapide fundationis, quo obsignavit Dominus mundi os abyssi magnæ ab initio; & quisquis memorat illud nomen sanctum in hora necessitatis eripitur, & occulta reteguntur: & erunt super cor Aaronis tempore quo ingredietur coram Domino, & portabit Aaron judicium filiorum Israel super cor suum coram Domino semper. Et facies palli- 31 um Ephod filo retorto hyacinthi.

וְדַאֲהַרֹן בְּזִמְנָא מֵיעַלֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיִטּוֹל אַהֲרֹן יָת דִּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבֵּיהּ קֳדָם יְיָ תְּדִירָא : וְתַעֲבִיד יָת מְנַטַר מָעִילָא דְאֵפוֹדָא שְׁוִיר חוּטָא דְתִכְלָא : 31

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * وآن ردهي آن دويمي پيروزه وزمرّد ولاژورد * وآن ردهي آن سيمي يشم وشبه
19 * وآن ردهي آن چهارمي مرواريد وبلّور وپيچاده زر كوفتكاني طلا باشند
20 وگاو چشم * وآن ردهي آن پنجمي عقيق وبلّور وپيچاده زر كوفتكاني طلا باشند
21 در نشاندكي ايشان * وآن سنگها باشند ابر نامهاي پسراني يسرال دوازده ابر نامهاي
22 ايشان كندكيهاي مهر مرد ابر نامي او باشند بدوازده قبيله * وبكني ابر آن
23 دوشوان سلسلهاي حدّ نهادكان عمل بافته طلاي پاك * وبكني ابر آن دوشوان
24 دو حلقهاي طلا وبدهي مر دو آن حلقها ابر دو كنارهاي آن دوشوان * وبدهي مر
25 دو بافتهاي آن طلا ابر دو آن حلقها بكناري آن دوشوان * ومر دو كنارهاي دو
آن بافتها بدهي ابر دو آن زر كوفتها وبدهي ابر كتفهاي آن بروان بمقابلي روي
26 او * وبكني دو حلقهاي طلا وبنهي ايشانرا ابر دو كنارهاي آن دوشوان ابر
27 لبي او آنچه بكزار آن بروان باندرون * وبكني دو حلقهاي طلا وبدهي ايشانرا
ابر دو كتفهاي آن بروان از فرود از مقابلي روي او بمقابلي پيوستن جاي
28 او از بالا ببند آن بروان * ودر كشند مر آن دوشوان از حلقهاي او بحلقهاي آن
بروان در رشتهي كبود ببودن ابر بند آن بروان ونه خيزد آن دوشوان از بالاي
29 آن بروان * وبر دارد اهرن مر نامهاي پسراني يسرال در دوشوان آن حكم ابر
30 دلي او در آمدني او بآن خاص بياد كرد بپيش ״ هميشه * وبدهي بدوشوان آن
حكم مر آن اوريم ومر آن تمّيم وباشند ابر دلي اهرن در آمدني او بپيش ״ وبر
31 دارد اهرن مر حكمي پسراني يسرال ابر دلي او بپيش ״ هميشه * وبكني مر زبر پوشي
آن بروان تمام كبود *

Ordo verò secundus; Cyanus, et sma- 18
ragdus, & lapis lazuli. Ordo præ- 19
tereà tertius; Jaspis, & gagates,
& buph halonus. Postremò ordo 20
quartus; Margarita, & crystal-
lus, & granatus: impacti au-
ro erunt in insitione sua. Porrò 21
lapides erunt juxta nomina fi-
liorum Israel, duodecim, se-
cundùm nomina ipsorum: sculptu-
ris sigilli, singuli juxta nomen
suum erunt duodecim tribubus. Et 22
facies in humerali catenas termi-
natas opere plectili ex auro puro.
Facies etiam in humerali duos an- 23
nulos aureos, dabisque duos illos
annulos in duabus extremitatibus
humeralis. Dabis quoque duas illas 24
plectiles aureas in duobus annulis
in extremitate humeralis. Et duas 25
extremitates duarum plectilium
dabis in duabus palis aureis im-
pactis, dabisque in humeris pe-
ctoralis è regione frontis ipsius.
Facies & duos annulos aureos, 26
& dabis eos in duabus extremitati-
bus humeralis in labro ejus, quod
est ad transitum pectoralis in-
trinsecus. Facies item duos an- 27
nulos aureos, & dabis illos in
duobus humeris pectoralis infer-
nè è regione faciei ejus, è regio-
ne junctura ejus supra cingulum
pectoralis. Ita attrahent hu- 28
merale per annulos suos ad annulos
pectoralis filo cæruleo, ut sit su-
pra cingulum pectoralis, nec sur-
gat humerale à pectorali. Por- 29
tabitque Aharon nomina filiorum Is-
rael in humerali judicii supra cor
suum, in ingressu suo in sanctu-
arium, in recordationem coram
Domino semper. Dabis autem 30
in humerali judicii Urim &
Thummim, & erunt supra cor
Aharon in ingressu suo coram
Domino: gestabitque Aharon ju-
dicium filiorum Israel supra cor
suum coram Domino semper. Et 31
facies superius indumentum pe-
ctoralis totum ex cæruleo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

32 וְיהִי פּוּם רֵישֵׁיהּ בְּמִיצְעֵיהּ תּוֹרָא בְּשִׁפְמֵיהּ יְהִי מַקַּף לְפוּמֵיהּ חֲזוֹר חֲזוֹר עוֹבַד גַּרְדֵּי הֵי כְּפוּם לַשִׁירְיָא יְהִי לֵיהּ לָא יִתְבַּוַּע : 33 ועשית ותעביד עַל שִׁפּוּלוֹי רוּמָנִין דְּתִיכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וְצָבַע זְהוֹרִי עַל שִׁפּוּלוֹי חֲזוֹר חֲזוֹר וְחִזּוֹרִין דְּדַהֲבָא בְּמִצְעֵיהוֹן חֲזוֹר חֲזוֹר : 34 פעמון חיורא דדהבא ורמונא דתכלתא וְצָבַע וְהוֹרִי חִיוּרָא דְּדַהֲבָא וְרוּמָנָא דְּתִכְלְתָּא וְדָצָבַע וְהוֹרִי עַל שִׁפּוּלֵי מִינְטַר מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר סְכוּמְהוֹן שְׁבְעִין וְחַד : 35 והיה ויהי עטיף עַל אַהֲרֹן לְשַׁמְּשָׁא וְיִשְׁתְּמַע קָלֵיהּ בְּזִמְנָן מֵיעֲלֵיהּ לְקוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ וּבְזִמְנָן מִיפְּקֵיהּ וְלָא יְמוּת בְּאֵישָׁא מְצַלְּהָבָא : 36 ועשית ותעביד צִיצָא דְּדַהֲב דְּכִי וְתִנָּלוּף עֲלוֹי חָקִיק וּמְפָרַשׁ קֹדֶשׁ לַייָ : 37 ושמת ותשוי עַל שְׁוִיר חוּטָא דְּתִכְלְתָּא לְמִכְפְּרָא עַל חֲצִיפֵי אַפַּיָּא וְיהִי עַל מַצְנֶפֶתָּא מֵעִילַוֵי תְּפִילַת רֵישָׁא כְּל קְבֵיל אַפֵּי מַצְנֶפֶתָּא יְהִי : 38 והיה ויהי עַל פַּרְחֵתָא דְּבֵירַת אַפּוֹי דְּאַהֲרֹן מִן צִידְעָא לְצִידְעָא יִתְמְטֵי וְיטול אַהֲרֹן יַת עֲוֵיַית קוּדְשַׁיָּא דְּיִקְדְּשׁוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְּנַת קוּדְשֵׁיהוֹן דְּמְשַׁקְּרִין בְּהוֹן וְיהֵי עַל פַּרְחֵתָא תְּדִירָא לְרַעֲוָא לְהוֹן קֳדָם יְיָ : 39 ושבצת ותרמיץ כִּיתוֹנָא דְּבוּצָא לְמִכְפְּרָא עַל שֵׁירֵי אַרְמָא וְכָאר וְתַעֲבִיד מַצְנֶפֶתָּא דְּבוּצָא לְמִכַּפְּרָא עַל מְנִיסֵי רַעֲיוֹנֵיהוֹן וְקַמּוֹר תַּעֲבִיד עוֹבַד צְיוּר : 40 ולבני ולְבְנֵי אַהֲרֹן תַּעֲבִיד כִּתּוּנִין וְתַעֲבִיד לְהוֹן קַמּוֹרִין וְכוּבָּעִין תַּעֲבִיד לְהוֹן לִיקָר וּלְחוּשְׁבְּחָא : 41 והלבשת ותלבֵּשׁ יַת אַהֲרֹן אָחוּךְ וְיַת בְּנוֹי עִמֵּיהּ וְתִרַבֵּי יַתְהוֹן וְתְקַרֵיב יַת קוּרְבָּנֵיהוֹן וְתְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן וְיִשַׁמְּשׁוּן קָדָמַי : 42 ועשה ותעביד לְהוֹן אֲוִירְקְסִין דְּבוּץ לְכַסָּאָה בְּשַׂר עֶרְיָא מִן אֲסַר קְמוֹר חַרְצֵיהוֹן וְעַד יַרְכֵיהוֹן יְהוֹן : 43 והיו ויהון עַל אַהֲרֹן וְעַל בְּנוֹי בְּזִמַּן מֵעֲלֵהוֹן לְמִשְׁכַּן זִימְנָא אוֹ בְּמִקְרְבֵיהוֹן לְמַדְבְּחָא לְשַׁמְּשָׁא בְּקוּדְשָׁא וְלָא יְקַבְּלוּן חוֹבָא בְּאֵישָׁא מְצַלְּהָבָא קְיָם עָלַם לֵיהּ וְלִבְנוֹי בַּתְרוֹי :

כט

1 וזה הדבר וְדֵין פִּתְגָמָא דְּתַעֲבִיד לְהוֹן לְקַדְּשָׁא יַתְהוֹן לְשַׁמְּשָׁא קָדְמַי סַב תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּלָא עִירוּבִין וְדִכְרִין תְּרִין שְׁלִמִין :

Targ. Jonathan B. Uziel *Hieroſolymitanum.*

32 Et erit os capitis ejus in medio ejus : limbus in labio ejus circundabit foramen ipſius per circuitum opere textoris, inſtar oris loricæ erit ei ut non rumpatur. 33 Et facies in fimbriis ejus mala punica ex hyacintho, purpura, & cocco, in fimbriis ejus per circuitum : & tintinnabula ejus aurea in medio eorum circum circa. 34 Tintinnabulum aureum & malogranatum hyacinthi & coloris coccinei, tintinnabulum aureum & malogranatum hyacinthi & coloris coccinei in fimbriis interulæ per circuitum : ſumma eorum ſeptuaginta & unum. 35 Et erit amiculum ſuper Aaron ad miniſtrandum : & exaudietur vox ejus quo tempore ingredietur in ſanctum coram Domino, & quo tempore egredietur, ut non moriatur igni inflammato. 36 Et facies laminam ex auro mundo : ſculpásque in ea ſculpturâ clarâ, Sanctitas Domino. 37 Et ponas eam ſuper filum tortum hyacinthi ad expiandum pro impudentibus, & erit ſuper tiaram deſuper phylacteriis capitis : è regione tiaræ erit. 38 Et erit ſuper frontem faciei Aaronis, à tempore ad tempus pertinget : & portabit Aaron iniquitates ſanctificatorum, quæ ſanctificabunt filii Iſrael, juxta omnia munera ſanctificatorum ſuorum in quibus prævaricati ſint : & erit ſuper frontem aſſiduè pro reconciliatione eorum coram Domino. 39 Et ocellabis tunicam ex byſſo, ad expiandum pro effuſione ſanguinis innocentis ; & facies tiaram lineam, ad expiandum pro ſuperbia cogitationis eorum : & cingulum facies opere phrygionico. 40 Porro filiis Aaron facies tunicas ; & facies illis zonas & mitras, in gloriam & decorem. 41 Et veſties eis Aharonem fratrem tuum, & filios ejus cum ipſo : unges quoque eos, & offeres oblationes eorum, & ſanctificabis eos ut miniſtrent coram me. 42 Facias quoque eis ſubligacula byſſi, ad cooperiendum carnem turpitudinis : à vinculo zonæ lumborum eorum uſque ad femora eorum erunt. 43 Et erunt ſuper Aaron & ſuper filios ejus, tempore quo ingredientur in tabernaculum teſtimonii, aut cùm acceſſerint ad altare ad miniſtrandum in ſanctitate, ut non recipiant peccatum in igne flammante : ſtatutum ſeculi *erit* illi & filiis ejus poſt ipſum.

Hier. 32. *Et erit os capitis ejus in medio : ora circundabit foramen ejus per circuitum opere textoris, inſtar oris loricæ erit ei, ut non rumpatur.*

Hierſ. 42. *Brachas lineas.*

CAP. XXIX.

1 Et hæc eſt res quam facies illis ad ſanctificandum eos, ad miniſtrandum coram me : tolle bovem unum filium bovis abſque mixtura & arietes duos immaculatos.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 * وباشد دهاني سري او در ميان او لبي باشد بدهاني او گرداگرد عمل جولاه چون دهاني
33 جوشن باشد باو نه دريده شود * وبكني ابر دامنهاي او انارهاي كبود و ارغوان و قرمز رنك ابر
34 دامنهاي او گرداگرد و زنجهاي طلا درميان ايشان گرداگرد * زنجي طلا و انار زنجي طلا
35 و انار ابر دامنهاي آن زبر پوش گرداگرد * وباشد ابر اهرن بخدمت كردن وشنويده شود
36 آوازي او در آمدني او بآن خاص بپيشي :: و در بيرون آمدني او و نه ميرد * وبكني گلي
37 طلاي پاك وبكني ابر او كندگيهاي مهر خاص يي :: * وبنهي اويرا ابر رشتهي كبود وباشد
38 ابر آن دستار بمقابلي پيشي آن دستار باشد * وباشد ابر پيشاني اهرن وبر دارد اهرن
مر گناهي آن خاصها آنچه خاص كنند پسراني يسرال بهمه هديهاي خاصهاي ايشان
39 وباشد ابر پيشاني [او] هميشه برضا بايشان بپيش :: * وزر كوفت كني آن پيرهن
40 كتان وبكني دستاري كتان وميانبند بكني عمل نقّاش * وبپسراني اهرن بكني پيرهنها
41 و بكني بايشان ميانبندها وطاقيّها بكني بايشان بعزيزي وبشكوهمندي * وبپوشاني
ايشانرا مر اهرن برادري تو ومر پسراني او اوازي او وروغن مالي ايشانرا و نزديك آوري مر
42 قرباني ايشان وخاص كني ايشانرا وخدمت كنند بمن * وبكن بايشان شلوارهاي
43 كتان بپوشيدن گوشت شرم از ميان تا رانها باشند * وباشند ابر اهرن وابر پسراني او
در آمدني ايشان بخيمهي وعده يا در نزديك شدني ايشان بآن مذبح بخدمت كردن در
خاص و نه بر دارند گناه و بميرند رسمي جاويد باو و بنسبي او پسي او *

* فصل بيست نهم *

1 * واين آن سخن آنچه بكني بايشان بخاص كردن ايشانرا [بخدمت كردن] بمن بستان
گاوي يكّه بچّهي گاو و نرميشان دو تمامان *

Eritque os ſummæ ejus partis in medio ejus : labrum erit ori ejus circumcirca opere textoris, ſicut os loricæ erit ei, ne ſcindatur. 33 Facies et in laciniis ejus malogranata ex cæruleo, & purpurâ, & coccineo : in laciniis inquam ejus circumcirca, & tintinnabula aurea in medio illorum circumcirca. 34 Tintinnabulum aureum & malogranatum, tintinnabulum aureum & malogranatum in laciniis ſuperioris indumenti circumcirca. 35 Et erit ſuper Aharon inter miniſtrandum, & audietur vox ejus in ingreſſu ſuo in ſanctuarium coram Domino, & in egreſſu ſuo : & non morietur. 36 Facies quoque florem ex auro puro, & ſculpes in eo ſculpturis ſigilli ; Sanctitas Domino. 37 Et pones eum in filo cæruleo, eritque ſuper cidarim, è regione faciei cidaris erit. 38 Et erit ſuper frontem Aharon, gerétque Aharon peccatum ſanctificationum quas ſanctificabunt filii Iſrael in omnibus muneribus ſanctificationum ſuarum : erit inquam ſuper frontem ejus jugiter in placatione pro eis coram Domino. 39 Et auro intertextum facies induſium ex byſſo, facies item cidarim ex byſſo, cingulum quoque facies opere phrygionis. 40 Et filiis Aharon facies induſia, facies quoque illis cingula, & pileos facies eis ad gloriam & decorem. 41 Et indues illis Aharon fratrem tuum, & filios ejus cum illo : oleo item unges illos, offeresq; oblationem eorum, & ſanctificabis eos, ut miniſtrent mihi. 42 Fac eis & femoralia byſſina ad tegendum carnem pudoris : à medio uſque ad femora erunt. 43 Eruntque ſuper Aharon & ſuper filios ejus in ingreſſu ipſorum in tentorium conventûs, aut in appropinquatione ipſorum ad altare ad miniſtrandum in ſanctitate : & non ferent peccatum ut moriantur. Statutum æternum ipſi & generi ejus poſt eum.

CAP. XXIX.

1 *Et hoc eſt quod facies eis ad ſanctificandum eos ad miniſtrandum mihi ; Tolle bovem unum fœtum bovis, & arietes duos integros :*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ולחם ולחים פטיר וגריצן פטירין דפחיכין במשח ויתא ועירובין דלחים
פשיר דמשיחין במשח ויתא סמידא דחינטין תעביד יתהון: ונתת ותיתן יתהון
על סלא חד ותקריב יתהון בסלא ית תורא וית תרין דכרין יסוברון באסלא:
ואת ית אהרן וית בנוי תקרב לתרע משכן זימנא וחטבול יתהון בארבעין
סאין דמין חיין: ולקחת ותסב ית לבושיא ותלבש ית אהרן ית כיתונא
ית מנטר מעיל אפודא ית אפודא ית חושנא ותסבב יתיה בהמיין אפודא:
ושמת ותשוי מצנפתא על רישיה ותתן ית כלילא דביה חקיק שמא דקודשא
על מצנפתא: ולקחת ותיסב ית משחא דרבותא ותריק על רישיה ותרבי
יתיה: ואת בניו ויתי בנוי תקריב ותלבישינון כיתונין: וחגרת ותטכס יתהון
בקמורין לאהרן ובנוי ותכבוש להון כובעין ותהי להון כהונתא לקיים עלם
ותקרב קורבנא דאהרן וקורבנא דבנוי: והקרבת ותקריב ית תורא קדם
משכן זמנא ויסמוך אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש תורא: ושחטת ותיכוס
ית תורא קדם יי לתרע משכן זימנא: ולקחת ותיסב מאדמא דתורא ותיתן
על קרנת מדבחא באדבעך ית כל דמא תשוד ליסודא דמדבחא: ולקחת
את כל ותיסב ית כל תרבא דחפי על בני גוא וית דמשחאר על חצר כבדא
וית תרתין כולין וית תרבא דעליהון ותסדר על מדבחא: ואת וית בשרא
דתורא וית משכיה וית רישיה תוקיד בנורא מברא למשריתא חטאתא היא:
ואת האיל ויתי דכרא חד תסב ויסמכון אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש דכרא:
ושחטת ותיכוס ית דכרא ותסב ית אדמיה ותידרוק על מדבחא חזור חזור:
ואת ויתי דכרא תפסין לפסנוי ותחליל בני גואה וכרעוי ותסדר על איברוי
ועל רישיה: והקטרת ותסיק ית כל דכרא למדבחא עלתא הוא קדם יי
לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי הוא: ולקחת ותסב ית דכרא תניינא
ויסמוך אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש דכרא:

ירושלמי 17 ויתי דכרא תפסי לפסנוי
וחשוג בני גוה ורגלוי ותתן על פסנוי
ועל רישיה:

Panes quoque azymos & tortas azymas, quæ mixtæ sint cum oleo olivæ, & lagana panis azymi quæ uncta sint oleo olivæ: *ex* simila tritici facies ea. Et pones ea in sportam unam, & offeras ea in sporta: & taurum & duos arietes portabunt in vecti. Porro Aharonem & filios ejus appropinquare facies ad portam tabernaculi testimonii: & lavabis eos in quadraginta modiis aquæ vivæ. Et accipies vestimenta, & indues Aharonem tunicâ, interulâ Ephod, & ipso Ephod atque pectorali: & ornabis eum baltheo Ephodi. Et pones tiaram super caput ejus: & pones coronam *sanctitatis*, in qua insculptum erit nomen sanctum, super tiaram. Dein capies oleum unctionis, & effundes super caput ejus: & unges eum. Postea filios ejus accedere facies, & indues eis tunicas. Et ornabis eos balteis, Aaronem & filios ejus, deinde ligabis illis galeros, & erit illis sacerdotium in statutum perpetuum: offeras etiam oblationem Aaronis, & oblationem filiorum ejus. Et accedere facies taurum coram tabernaculo conventus: & imponant Aharon & filii ejus manus suas super caput tauri. Et mactabis juvencum illum coram Domino, juxta ostium tabernaculi testimonii. Et accipies è sanguine juvenci, & pones super cornua altaris digito tuo: deinde totum sanguinem fundes ad fundamentum altaris. Et accipies totam pinguedinem quæ tegit intestina, & quod relinquitur super reticulum epatis, & duos renes unà cum adipe quæ illis adhæret: & ordinabis super altare. Et carnem juvenci, & pellem ejus, & fimum ejus comburas igni extra castra: peccatum est. Et arietem unum accipies, & imponent Aaron & filii ejus manus suas super caput arietis. Dein mactabis arietem: & accipies sanguinem ejus, & sparges super altare circum circa. Et arietem divides in membra sua: & lavabis intestina & crura ejus, & ordinabis super membra ejus, & super caput ejus. Et incendes totum arietem super altare, holocaustum est coram Domino: ut susciptatur cum beneplacito, oblatio coram Domino est. Dein accipies arietem secundum: & imponent Aaron & filii ejus manus suas super caput arietis

Hieros. 17 *Et arietem secabis in sectiones suas: & lavabis intestina & pedes ejus, & pones super sectiones ejus, & super caput ejus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونان فطير و كلوچهي فطير آميختكان در روغن و تنكهاي فطير ماليدكان در
روغن سميد كندم بكني ايشانرا * وبدهي ايشانرا ابر سلّهي يكّه و نزديك آوري
ايشانرا درسلّه ومر آن كاو و مر دوآن نرميشان * ومر اهرن و مر پسراني او نزديك آوري
بدركاهي خيمهي وعده وبشوي ايشانرا درآب * وبستاني مر آن جامها وبپوشاني مر اهرن و
مر آن پيرهن ومر زبر پوش آن بروان و مر آن بروان ومر آن دوشوان وآراسته كني باو در
بند آن بروان * وبنهي آن دستار ابر سري او وبدهي مر تاجي آن خاص ابر آن دستار *
* وبستاني مر روغني آن ماليدن وبريزي ابر سري او و روغن مالي اويرا * ومر پسراني او
نزديك آوري وبپوشاني ايشانرا پيرهنها * وببندي ايشانرا ميان بند اهرن و پسراني او و
وآراسته كني بايشان طاقيّها وباشد بايشان كهونهي برسمي جاويد ونزديك آوري قرباني اهرن
وقرباني پسراني او * ونزديك آوري مر آن كاو پيشي خيمهي وعده وبنهد اهرن و پسراني
او مر دستهاي ايشان ابر سري آن كاو * وبكشي مر آن كاو پيشي :: درگاهي خيمهي
وعده * وبستاني از خوني آن كاو وبدهي ابر شاخهاي آن مذبح در انگشت تو و مر همه
آن خون بريزي ببنيادي آن مذبح * وبستاني مر همه آن پيه آن پوشا مر آن شكمبه
ومر آن زيادتي ابر آن جگر ومر دو آن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان وبر آوري بآن
مذبح * ومر گوشت آن كاو ومر پوستي او ومر بولي او بسوزاني در آتش از بيرون بلشكرگاه
خطات آن * ومر آن نرميش آن يكّه بستاني وبنهند اهرن وپسراني او مر دستهاي ايشان ابر
سري آن نرميش * وبكشي مر آن نرميش وبستاني مر خوني او وبپراكني ابر آن
مذبح گرداگرد * ومر آن نرميش اندام زني باندامهاي او وبشوي شكمبهي او و پاچهاي
او وبدهي ابر اندامهاي او و ابر سري او * وبر آوري مر همه آن نرميش بآن مذبح قربان
او :: بوي قبوليت قربان :: او * وبستاني مر آن نرميشي آن دويمي وبنهد اهرن وپسراني
او مر دستهاي ايشان ابر سري آن نرميش *

Et panes azymos, & placentas subcineritias azymas mistas cum olco, & lagana azyma uncta oleo: ex similatritice a facies ea. Dabisque ea in canistrum unum, & offeres ea in canistro, cum bove & duobus arietibus. Tum Aharon & filios ejus adduces ad ostium tentoris conventûs, & lavabis eos aquâ. Et accipies vestes, & indues Aharon indusium & superius indumentum pectoralis, & pectorale ac humerale, aptabisque eum cingulo pectoralis. Pones præterea cidarim super caput ejus: dabisque coronam sanctitatis super cidarim. Accipies demùm oleum unctionis, & fundes super caput ejus: ita oleo unges eum. Posthæc adduces filios ejus, & indues eos indusiis: Cingésque eos cingulo, Aharon & filios ejus, & aptabis eis pileos & erit eis sacerdotium in statutum æternum: offerésque oblationem Aharon & oblationem filiorum ejus. Et afferes bovem coram tentorio conventûs: imponéntque Aharon & filii ejus manus suas super caput bovis. Tunc mactabis bovem coram Domino, ad ostium tentorii conventûs. Accipiésque de sanguine bovis, & dabis super cornua altaris digito tuo: at omnem sanguinem reliquum *fundes ad fundamentum altaris. Tollésque omnem adipem operientem intestina, & additamentum super jecur, & duos renes, & adipem qui est super illos, offerésque super altare. At carnem bovis, & pellem ejus, & excrementum ejus combures igni extra castra: peccatum est. Arietem quoque unum accipies, & imponent Aharon & filii ejus manus suas super caput arietis. Tunc mactabis arietem, accipiésque sanguinem ejus, & asperges super altare circumcirca: Arietem autem demembrabis per membra sua, & lavabis intestina ejus cruráque ejus, & dabis super membra ejus & super caput ejus. Offeres præterea totum arietem super altare: oblatio est Domino, odor acceptabilis: oblatio* Inquam *Domino est. Accipies insuper arietem secundum, imponéntque Aharon & filii ejus manus suas super caput arietis.*

ושחטת וְתִכּוֹס יָת דְּכַרָּא וְתִסַּב מִן אַדְמֵיהּ וְתִתֵּן עַל סַחֲרוֹם אוּדְנָא דְאַהֲרֹן 20
דְיַמִּינָא וְעַל סַחֲרוֹי אוּדְנָא דִבְנוֹי דְיַמִּינָא וְעַל אִילְיוֹן יְדֵיהוֹן דְיַמִּינָא וְעַל אִילְיוֹן
רִיגְלֵיהוֹן דְיַמִּינָא וְתִדְרוֹק יָת מוֹתַר אַדְמָא עַל מַדְבְּחָא חֲזוֹר חֲזוֹר : ולקחת
וְתִסַּב מִן אַדְמָא דְעַל מַדְבְּחָא וּמִמְשְׁחָא דִרְבּוּתָא וְתַדֵּי עַל אַהֲרֹן וְעַל לְבוּשׁוֹי 21
וְעַל בְּנוֹי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹי עִמֵּיהּ : ולקחת וְתִסַּב מִן דִּכְרָא חַדְיָא וְאַלְיְתָא וְיָת
חַרְבָּא דְחָפֵי יָת בְּנֵי נָוָא וְיָת דְּמִשְׁתְּאַר עַל חֵצַר כַּבְדָּא וְיָת תַּרְתֵּין כּוֹלְיָן וְיָת
חַרְבָּא דְעֲלֵיהוֹן וְיָת שׁוֹקָא דְיַמִּינָא אָרוּם דְּכַר קוּרְבָּנַיָּא הוּא : וככר וַעֲנוּל דִּלְחֵים 23
חַד וּגְרִיז דִּלְחֵים פְּתִיךְ בְּמַשַּׁךְ חַד וְעָרִיךְ חַד מִסַּלָּא דְפַטִּירָא דְקֳדָם יְיָ : ושמרת
וְתָשִׂים כּוֹלָּא עַל יְדֵי אַהֲרֹן וְעַל יְדֵי בְנוֹי וְתָרִים יַתְהוֹן אֲרִמָא קֳדָם יְיָ : ולקחת 24
וְתִסַּב יַתְהוֹן מִידֵיהוֹן וְתַסְדַּר בְּמַדְבְּחָא עַל עָלְתָא לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : 25
קוּרְבָּנָא הוּא קֳדָם יְיָ : ולקחת וְתִסַּב 26 ירושלמי 26 חוה נִיעָא :
יָת חֲדָיָא מְדַכַּר קוּרְבָּנַיָּא דְלְאַהֲרֹן וְתָרִים
יָתָהּ אֲרִמָא קֳדָם יְיָ וַיְהֵא לָךְ לְחוּלָק : וקדשת וְתַקְדֵּשׁ יָת חֲדָיָא דְאַרְמוּתָא וְיָת 27
שׁוֹקָא דְאַפְרְשׁוּתָא דְאִתְרָם וּדְאִתְפָּרַשׁ מְדַכַּר קוּרְבָּנַיָּא מִדֵּי לְאַהֲרֹן וּמִדֵּי
לִבְנוֹהִי : והיה וַיְהֵא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי לְקְיָם עָלָם מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרֵי אַפְרָשׁוּתָא 28
הִיא וְאַפְרָשׁוּתָא יְהֵא מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְכַּסַת קוּדְשֵׁיהוֹן אַפְרָשׁוּתְהוֹן קֳדָם יְיָ :
ובגדי וּלְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא דְלְאַהֲרֹן יְהוֹן לִבְנוֹי בַּתְרוֹי לְדַבְּאָה בְהוֹן וּלְקָרְבָא בְהוֹן יָת 29
קוּרְבָּנֵהוֹן : שבעת שׁוּבְעָא יוֹמִין יְלַבְּשִׁינוּן כַּהֲנָא דְיְקוּם בַּתְרוֹי מִן בְּנוֹי וְלָא מִן 30
לֵיוָאֵי בְּזִמְנָן דְיָעוֹלִין לְמַשְׁכַּן זִמְנָא לְשַׁמָּשָׁא בְקוּדְשָׁא : ואת איל וְיָת דְּכַר 31
קוּרְבָּנַיָּא תִּסַּב וּתְבַשֵּׁל יָת בְּשָׂרֵיהּ בְּאָתַר קַדִּישׁ : ואכל וְייכוֹל אַהֲרֹן וּבְנוֹי יָת 32
בִּישְׂרָא דְדִיכְרָא וְיָת לַחְמָא דִּי בְסַלָּא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא : ואכלו וְייכְלוּן 33
יַתְהוֹן דְּאִתְכַּפַּר בְּהוֹן לְקָרְבָא יָת קוּרְבָּנְהוֹן לְסַקְּדָשָׁא יַתְהוֹן לְשַׁמָּשָׁא קָדְמַי וְחִילוֹנִי
לָא ייכוֹל אָרוּם קוּדְשָׁא הִינוּן :

Et mactabis arietem, & accipies de sanguine ejus, & pones super 20
cartilaginem auris Aaronis dextræ, & super cartilagines auris filiorum ejus dextræ, & super pollicem manus eorum dextræ, atque super pollicem pedis eorum dextri : dein sparges residuum sanguinem super altare circum circa. Et accipies de sanguine qui est super al- 21
tare, & ex oleo unctionis, & sparges super Aaronem & super vestimenta ejus, & super filios ejus & super vestes filiorum ejus cum ipso. Et accipies de ariete adipem & caudam, & adipem qui operit inte- 22
stina, & quod relictum erit super reticulum epatis, & duos renes & adipem qui est super eos, & armum dextrum : quoniam aries oblationum est. Et buccellam panis unam, & placentam panis mixtam 23
oleo unam, & laganum unum de canistro azymi, quod est coram Domino. Ponásque omnia super manus Aaronis, & super manus 24
filiorum ejus : & elevabis illa elevatione coram Domino. Et ac- 25
cipias ea de manu eorum, & ordinabis in altari super holocaustum : ut susciptiatur cum beneplacito coram Domino, oblatio est coram Domino. Tollas etiam pectusculum 26
ex ariete oblationum Aaronis, & elevabis ipsum elevatione coram Domino : & cedet tibi in portionem. Et sanctificabis pectusculum 27
elevationis, & armum separationis, quod elevatum est & separatum, de ariete oblationum Aaronis & filiorum ejus. Et erit Aaroni & filiis 28
ejus in statutum perpetuum à filiis Israel, quia separatio est : & separatio erit à filiis Israel de victimis sanctificationum suarum, separatio eorum *erit* coram Domino. Et vestes sanctitatis Aaronis erunt filiorum 29
ejus post ipsum : ut ungantur in eis, & ut offerant in eis oblationes suas. Septem diebus induat eas sacerdos, qui post eum surget de 30
filiis ejus, non autem ex Levitis : tempore quo ingredientur in tabernaculum testimonii, ad ministrandum in sanctuario. Et arietem ob- 31
lationum accipies, & coques carnem ejus in loco sancto. Et come- 32
det Aharon & filii ejus carnem arietis, & panem qui est in canistro, in porta tabernaculi testimonii. Comedent *inquam* ea, eò quòd ex- 33
piatio pro iis sit facta offerendo oblationes eorum, ad sanctificandum eos ad ministrandum coram me : & prophanus non comedet, quoniam sanctitas sunt.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبكشي مر آن نرميش وبستاني از خوني او وبدهي ابر تنكهي كوشي اهرن وابر تنكهي 20
كوشي پسراني او آن راست وابر نر انگشت دستي ايشان آن راست و ابر نر انگشتي پايي ايشان
آن راست و بپراكني مر آن خون ابر آن مذبح گرداگرد * وبستاني از آن خون آنچه ابر آن 21
مذبح و از روغن آن ماليدن و بچكاني ابر اهرن وابر جامهايي او و ابر پسراني او وابر جامهايي
پسراني او ازي او وخاص باشد او و جامهاي او و پسراني او و جامهاي پسراني او ازي او *
* وبستاني از آن نرميش آن پيه وآن دنبه ومر آن پيه آن پوشا مر آن شكمبه ومر آن 22
زيادتي آن جگر ومر دو آن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان ومر ساقي آن راست كه
نرميشي قربان او * و قرص نان يكه وكلوچهي نان روغن يكه وتنكي يكه از سلهي آن 23
فطير آنچه پيشي ״ * وبنهي آن همه ابر كفاني اهرن وابر كفاني پسراني او وعرضه كني 24
ايشانرا عرضه پيشي [״] * وبستاني ايشانرا از دستي ايشان وبر آوري بآن مذبح ابر آن 25
قربان ببوي قبوليت پيشي ״ قربان او ״ * وبستاني مر آن سينه از نرميشي آن قربان آنچه 26
باهرن وعرضه كني اويرا عرضه پيشي ״ وباشد بتو ببخش * وخاص كني مر سينهي 27
آن عرضه ومر ساقي آن جداكرد آنچه عرضه شد وآنچه جدا شد از نرميش آن قربان از آنچه
باهرن و از آنچه بپسراني او * وباشد باهرن وبپسراني او برسمي جاويد از نزدي پسراني يسرال 28
كه جداكرد او وجدا كرد باشد از نزدي پسراني يسرال از ذبحتهاي خاصهاي ايشان
جداكرد ايشان ״ * وجامهاي آن خاص آنچه باهرن باشند بپسراني او پسي او بماليدن در 29
ايشان و بنزديك آوردن در ايشان مر قرباني ايشان * هفت روزها بپوشد ايشانرا آن كهن 30
جاي او از پسراني او آنچه بيايد بخيمهي وعده بخدمت كردن در خاص * ومر نرميشي آن 31
قربانها بستاني وبجوشاني مر گوشتي او در جاي خاص * و بخورد اهرن وپسراني او مر 32
گوشت آن نرميش و مر آن نان آنچه در سلّه در گاهي خيمهي وعده * وبخورند ايشانرا 33
آنچه كفارت شد در ايشان بنزديك آوردن مر قرباني ايشان بخاص كردن ايشان وبيگانه
نه خورد كه خاص ايشان *

Tunc mactabis arietem, accipiéque de sanguine ejus, & dabis super tenue auris Aharon & super tenue auris filiorum ejus dextræ, & super masculum digitum (i. e. pollicem) manûs eorum dextræ, & super pollicem pedis eorum dextri : aspergésque sanguinem super altare circumcirca. Tolléque de sanguine qui erit super altare, & de oleo unctionis, stillabisque super Aharon, & super vestes ejus, & super filios ejus, & super vestes filiorum ejus cum eo : & sanctus erit ipse, vestésque ejus, & filii ejus, vestésque filiorum ejus cum eo. Deindè tolles de ariete adipem, & caudam, & adipem operientem inteslina, & additamentum jecoris, duósque renes, & adipem qui est super eos, & crus dextrum : quia aries oblationis est: Et tractam panis unam, & placentam panis oleati unam, & laganum unum è canistro azymorum, quod est coram Domino. Ponésque omnia illa in manibus Aharon, & in manibus filiorum ejus, admovebisque illa admotione coram Domino. Accipies autem illa è manu eorum, offerésque in altari, super oblationem in odorem acceptabilem coram Domino : oblatio est Domino. Accipies etiam pectus ex ariete oblationis quod Aharonis est, & admovebis illud admotione coram Domino, & erit tibi in partem. Sanctificabisque pectus admotionis, & crus separationis, quod admotum est, & quod separatum est ex ariete oblationis, ex eo scil. *qui* est *pro Aharon & filiis ejus. Et erit ipsi Aharon & filiis ejus in statutum æternum à filiis Israel, quia separatio est : & separatio erit à filiis Israel de victimis sanctificationum suarum, separatio* inquam *eorum* erit *Domino. Porrò vestes sanctitatis quæ Aharonis, erunt filiorum ejus post eum ad ungendum* eos *in eis, & ad offerendum in eis oblationem eorum. Septem diebus induet eas qui sacerdos* fuerit *loco ipsius de filiis ejus, qui ingredietur tentorium conventûs ad ministrandum in sanctitate. Arietem verò oblationum tolles, & coques carnem ejus in loco sanctitatis. Comedétque Aharon & filii ejus carnem arietis, & panem qui in canistro, ad ostium tentorii conventûs. Comedent inquam illa quibus expiatio facta fuit, ad offerendum oblationem eorum, ad sanctificandum eos : & alien'gena non comedet, quia sanctitas sunt.*

שמות ל
תרגום יונתן בן עוזיאל

34 ואם ואין יִשְׁתַּיֵיר מִבְּשַׂר קוּרְבָּנַיָּא ומִן לַחְמָא עַד צַפְרָא וְתוֹקִיד יָת דְּמִשְׁתַּיֵיר
35 בְּנוּרָא לָא יִתְאֲכֵיל אֲרוּם קוּדְשָׁא הוּא: ועשׂית וְתַעֲבִיד לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי הֵיכְדִין
36 כְּכָל דִּי פַּקֵּידִית יָתָךְ שׁוּבְעָא יוֹמִין תְּקָרֵב קוּרְבָּנָהוֹן: ופר וְתוֹרָא דְּחַטָּאתָא
תַּעֲבִיד לְיוֹמָא עַל כִּיפּוּרַיָּא וְתַרְבֵּי עַל מַדְבְּחָא בְּכַפָּרוּתָךְ עֲלוֹי וְתַרְבֵּי עֲלֵיהּ
37 לְקַדָּשׁוּתֵיהּ: שבעת ימים שׁוּבְעָא יוֹמִין תְּכַפַּר עַל מַדְבְּחָא וְתְקַדַּשׁ יְתֵיהּ וִיהֵי
מַדְבְּחָא קוּדַּשׁ קוּדְשִׁין כָּל דְּיִקָּרֵב בְּמַדְבְּחָא יִתְקַדַּשׁ מִן בְּנֵי אַהֲרֹן בְּרֵם מִן שְׁאַר
עַמָּא לֵית אֶפְשַׁר לְהוֹן לְמִקְרַב דִּלְמָא יִתּוֹקְדוּן בְּאֶשָּׁא מְצַלְּהֲבָא דְּנָפִיק מִן קוּדְשַׁיָּא:
38 וזה אשר וְדֵין קוּרְבָּנָא דְּתַעֲבִיד עַל מַדְבְּחָא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה תְּרִין לְיוֹמָא
39 תְּדִירָא: את יָת אִמְרָא חַד תַּעֲבִיד בְּצַפְרָא וְיָת אִמְרָא תִּנְיָנָא תַּעֲבִיד בֵּינֵי
40 שִׁמְשָׁתָא: ועשרן וְעִשְׂרוֹנָא סְמִידָא פָּתִיךְ בְּמָשַׁח זֵיתָא כְּתִישָׁא רְבִיעוּת הִינָא
41 וְנִסּוֹכָא רְבִיעוּת הִינָא לְאִמְרָא חַד: ואת הכבש וְיָת אִמְרָא תִּנְיָנָא תַּעֲבִיד בֵּינֵי
שִׁמְשָׁתָא הֵי כְּמִנְחַת צַפְרָא וְהֵי כְנִיסּוֹכָא תַּעֲבִיד לָהּ לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא
42 קֳדָם יְיָ: עלת עֲלַת תְּדִירָא לְדָרֵיכוֹן בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם יְיָ דַּאֲזְמִין מֵימְרִי
43 לְכוֹן תַּמָּן לְמַלָּלָא עִמָּךְ תַּמָּן: ונועדתי וְאִיזְמַן מֵימְרִי תַּמָּן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִיקַּדֵּשׁ
44 בְּרַבָּנַיְהוֹן בְּנֵין יְקָרִי: וקדשתי וְאֶקַדֵּישׁ יָת מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיָת מַדְבְּחָא וְיָת אַהֲרֹן
45 וְיָת בְּנוֹי אֲקַדֵּשׁ לְשַׁמָּשָׁא קָדָמַי: ושכנתי וְאַשְׁרֵי שְׁכִינְתִּי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶהֱוֵי
46 לְהוֹן לֶאֱלָהָא: וידעו וְיִדְּעוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרוּם אֲנָא יְיָ אֱלָהְהוֹן דִּי הַנְפֵּקִית
יָתְהוֹן פְּרִיקִין מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתִּי בֵּינֵיהוֹן אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהְהוֹן:

ל

1 ועשית מזבח וְתַעֲבִיד מַדְבְּחָא לַאסָּקָא עֲלוֹי קְטוֹרֶת בּוּסְמָא דְּקִיסֵי שִׁטָּא תַּעֲבִיד
2 יָתֵיהּ: אמה אַמְּתָא אוּרְכֵּיהּ וְאַמְּתָא פּוּתְיֵיהּ מְרַבַּע יְהֵא וְתַרְתֵּין אַמִּין רוּמֵיהּ
3 מִנֵּיהּ יְהוֹן קַרְנוֹי זָקִיפִין: וצפית וְתַחֲפֵי יָתֵיהּ דְּהַב דְּכִי יָת אֵינֵרֵיהּ וְיָת כּוֹתְלוֹי
4 חָוִר חָוִר וְיָת קַרְנוֹי וְתַעֲבִיד לֵיהּ זֵיר דְּדְהַב חָוִר חָוִר: ושתי וְתַרְתֵּין עִוְקָן דְּדְהַב
תַּעֲבִיד לֵיהּ מִלְרַע לְזֵירֵיהּ תַּעֲבִיד עַל תְּרֵין זְוָיְתֵיהּ תַּעֲבִיד עַל תְּרֵין צִיטְרוֹי וִיהֵא לְאַתְרָא
5 לַאֲרֵיחָיָא לְמֵיטַל יָתֵיהּ בְּהוֹם: ועשית וְתַעֲבִיד יָת אֲרֵיחָיָא דְּקִיסֵי שִׁטָּא
וְתַחֲפֵי יָתְהוֹן דַּהֲבָא:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Quòd si remaneat de carne oblationum & de pane usque ad auro- 34
ram: tum comburas illud quod residuum est igne; non comedetur,
quoniam sanctitas est. Et facies Aaroni & filiis ejus sic, secun- 35
dùm omnia quæ præcepi tibi: septem diebus offeres oblationes eo-
rum. Et juvencum pro peccato facias singulis diebus pro expiati- 36
onibus, & unges altare, cùm expiaveris super illud: & unges
ipsum, ut sanctifices ipsum. Septem diebus expiabis altare, & san- 37
ctificabis ipsum: & erit altare sanctum sanctorum, omnis qui ac-
cesserit ad altare sanctus erit, ex filiis Aaron; verum ex reliquo po-
pulo non est illis licitum accedere, ne comburantur igne inflammato, qui exibit ex sanctitatibus. Hæc est autem oblatio quam facies 38
super altare: agnos anniculos duos per singulos dies jugiter. Agnum 39
unum facies mane: & agnum secundum facies inter vesperas. Deci- 40
mam quoque partem similæ mixtam cum oleo olivæ contuso *quod habeat* quartam partem Hin, & libamen quartæ partis Hin pro agno uno. Et agnum secundum facies inter vesperas: instar oblati- 41
onis matutinæ & juxta libamen facias ei, ut suscipiatur cum bene-
placito, oblatio coram Domino. Holocaustum juge erit per gene- 42
rationes vestras in porta tabernaculi testimonii coram Domino: ubi
constituam verbum meum vobis ibi, ad loquendum vobiscum ibi.
Et constituam verbum meum ibi filiis Israel: & sanctificabor in 43
principibus eorum propter gloriam meam. Et sanctificabo taberna- 44
culum testimonii, & altare: & Aaronem & filios ejus sanctificabo,
ut ministrent coram me. Et habitare faciam divinam meam maje- 45
statem in medio filiorum Israel: & ero illis in Deum. Et cogno- 46
scent filii Israel, quòd ego sim Dominus Deus eorum, qui eduxi eos
liberatos è terra Ægypti, ad habitare faciendum divinam meam majestatem inter eos: ego ipse Dominus Deus eorum.

CAP. XXX.

FAcias quoque altare ad incendendum super illud suffitum aroma- 1
tum: ex lignis Sittim facias ipsum. Cubiti erit longitudo ejus, & 2
cubiti latitudo ejus, quadratum erit, & duorum cubitorum altitudo
ejus: ex ipso erunt cornua ejus erecta. Et cooperies ipsum auro pu- 3
ro, tectum ejus & parietes ejus circum circa, & cornua ejus: &
facies illi coronam auream circum circa. Et duos annulos aureos facies 4
illi deorsum ad coronam ejus, in duobus angulis ejus facies ad duo la-
tera ejus: & erit in locum vectium ad portandum ipsum illis. Et 5
facies vectes de lignis Sittim: & cooperies ipsos auro.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

34 * واگر زياده آيد از گوشت آن قربانها و از آن نان تا آن بامداد و بسوزاني مر آن باقي مانده
Quòd si superfuerit de carne oblationum, & de pane usque ad mane, tum combures reliquum manens igni: non comedetur, quia sanctum est.

35 در آتش نه خورده شود كه خاص او * و بكني باهرن و بپسراني او همچنين چون همه آنچه فرمودم
Facies igitur ipsi Aharon et filiis ejus sic juxta omne quod præcepi tibi:

36 ترا هفت روزها نزديك آوري قربان ايشان * وگاو خطات بكني بروز ابر آن كفارتها وپاك كني
septem diebus offeres oblationem eorum. Et bovem peccati facies per diem super expiationibus:

37 ابر آن مذبح در كفارت خواستني تو ابر او و بمالي اويرا بخاص كردن او * هفت روزها كفارت
& purificabis altare, cùm expiationem procuraveris ei, ungésque illud ad sanctificandũ ipsum. Septem

38 خواهي ابر آن مذبح وخاص كني اويرا و باشد آن مذبح خاصي خاصها همه آن رسا در
diebus expiationem procurabis altari, & sanctificabis illud, eritque altare sanctitas sanctitatum: omnis

39 مذبح خاص باشد * واين آنچه بكني ابر آن مذبح برّها قدراني سال دو بروز هميشه * مر آن
etc dens ad altare, sanctus erit. Hoc est autem quod facies in altari

40 برّهي آن يكّه بكني در بامداد و مر آن برّهي آن دويمي بكني ميان آن ايوارها * و ده يك
Agnos anniculos duos per diem jugiter: Agnum unum facies mane, &

سميد آميخته در روغن كوفته چهاريك آن دوله و پشنجش چهار آن دوله مي ببرّهي آن
agnum secundum facies inter vesperas: Et decimã partem similæ mistæ

41 يكّه * و مر آن برّهي آن دويمي بكني ميان آن ايوارها چون هديهي آن بامداد و چون پشنجش
cum oleo contuso, quartâ parte sats: & consersionem, quartam partem sati vini in agnum unum. Agnũ inquam secundum facies inter vesperas: sicut muneri matutino & sicut consersioni ejus, facies ei in odorem acceptabilem, oblationem Domino. Oblatio jugis est in se-

42 آن بكني بآن ببوي قبوليت قربان ديّ * قربان هميشه بعصرهاي شما درگاهي خيمهي وعده
cula vestra ad ostium tentorii conventûs corã Dño, quò conveniã vos

43 پيشي ؛ آنچه وعده باشم بشما آنجا بسخن گفتن بتو آنجا * وعده باشم آنجا بپسراني يسرال
ad alloquendum te ibi. Conveniam illic filios Israel, & sanctus

44 وخاص باشد درعزيزي من * وخاص كنم مرخيمهي وعده و مر آن مذبح و مر اهرن و مر
erit locus per gloriam meam. Sanctificabo inquam tentorium conventûs, & altare: Aharon quoque & filios ejus sanctificabo ad ministrandum mihi. Et habitatio-

45 پسراني او خاص كنم بخدمت كردن بمن * و مسكن گيرم درميانی پسراني يسرال و باشم
nem capiam in medio filiorum Israel, eróque eis in Deum: Et sci-

46 بايشان بخدا * و بدانند كه من ؛ خداي ايشان آنچه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر
ent quòd ego sum Dominus Deus eorum, qui eduxi eos è terra Ægypti, ut habitationem caperem in medio eorum, ego Dominus Deus eorum.

بمسكن گرفتن من درميانی ايشان من ؛ خداي ايشان * * فصل سيام *

CAP. XXX.

* وبكني مذبح دخنه جاي دخنه چوبهاي شمشاد بكني اويرا * گزي درازي او و گزي
FAcies & altare thymiaterium thymiamatis, ex lignis buxinis faciés illud. Cubitus longitudo ejus, & cubitus latitudo ejus, quadrangulare erit: & duo cubiti altitudo ejus: ex ipso erunt cornua ejus. Ob-

2 گشادگي او چهار گوشه باشد و دو گز بالاي او ازو شاخهاي او * و بيندداوي اويرا
ducés autem illud auro puro, tectum ejus & parietes ejus circumcirca, & cornua ejus: faciésque ei loricam auream circumcirca. Duos

3 طلاي پاك مر بامي او و مر ديوارهاي او گرداگرد و مر شاخهاي او وبكني باو زرهي طلا
præterea annulos aureos facies ei, infra loricam ejus in duabus costis

4 گرداگرد * و دو حلقهاي طلا بكني باو از فرود بزرهي او ابر دو پهلوهاي او بكني
ejus facies, in ambobus lateribus ejus: & erunt in loca baculis ad portandum illud in eis. Facies autem

5 ابر دو جانبهاي او و باشد بخانها بباهوها ببرداشتن اويرا در ايشان * وبكني مر آن
illos baculos ex lignis buxinis, & obduces eos auro.

باهوها چوبهاي شمشاد و بيندداوي ايشانرا طلا *

ונתת וְתִתֵּן יָתֵיהּ קֳדָם פָּרְנוּכָא דְּעַל אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא קֳדָם כַּפּוּרְתָּא דְּעַל 6
סַהֲדוּתָא דְּאִיזַמֵּן מֵימְרִי לָךְ תַּמָּן׃ והקטיר וְיַקְטֵר עֲלוֹי אַהֲרֹן קְטֹרֶת בּוֹסְמִין 7
בְּצַפְּרָא בְּצַפְּרָא בְּאַחְקָנוּתֵיהּ יַת בּוּצִינַיָּא יַקְטְרִינֵיהּ׃ ובהעלות וּבְאַדְלָקוּת אַהֲרֹן יַת 8
בּוּצִינַיָּא בֵּינֵי שְׁמָשְׁתָּא יַקְטְרִינֵיהּ קְטֹרֶת בּוֹסְמִין תְּדִירָא קֳדָם יְיָ לְדָרֵיכוֹן׃ לא
לֹא תַסְקוּן עֲלוֹי קְטֹרֶת בּוֹסְמִין דְּעַסְמִין נוּכְרָאִין וְעֹלָתָא וְמִנְחָתָא וְנִיסּוֹכִין לָא 9
תְנַסְכוּן עֲלוֹי׃ וכפר וְיכַפַּר אַהֲרֹן עַל קַרְנוֹי חֲדָא בְּשַׁתָּא מִן אִדֲם חַטָּאתָא 10
דְּכִפּוּרַיָּא חֲדָא וְמִנָּא בְּשַׁתָּא יְכַפַּר עֲלוֹי בְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי לְדָרֵיכוֹן קוּדֶשׁ קוּדָשִׁין
הוּא קֳדָם יְיָ׃

וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ כי תשא אֲרוֹם תְּקַבֵּל יַת חוּשְׁבַּן בְּנֵי 11 12
יִשְׂרָאֵל לְמִנְיֵנֵיהוֹן וְיִתְּנוּן גְּבַר פּוּרְקַן
נַפְשֵׁיהּ קֳדָם יְיָ כַּד תִּמְנֵי יַתְהוֹן וְלָא
יְהֵא בְּהוֹן נִיזָקָא דְּמוֹתָא כַּד תִּמְנֵי יַתְהוֹן׃

רושלמי 12 אֲרוֹם תְּקַבֵּיל יַת רֵישׁ חוּשְׁבַּן סְכוּמֵיהוֹן דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

וזה דֵּין שִׁיעוּרָא אִיתְחֲמֵי לְמֹשֶׁה בְּטַוּוָרָא הֵי כְּדִינְרָא דְּאֶשָּׁא וְהֵיכְדֵין אֲמַר לֵיהּ׃ 13
בְּדֵין יִנְתְּנוּן כָּל מַאן דְּעָבַר עַל מְנַיָּנַיָּא פַּלְגוּת סִילְעָא בְּסִילְעָא דְּטַבְעָא דְּקוּדְשָׁא
עֶשְׂרִין מְנִין סְלָעָא פַּלְגוּת סִילְעָא אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ׃ כל כָּל מַאן דְּעָבַר עַל 14
מְנַיָּנַיָּא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעִילָּא יִתֵּן אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ׃ העשיר דְּעַתִּיר לָא 15
יַסְנֵי וּדְמִסְכֵּן לָא יְוַעַר מִפַּלְגוּת סִלְעָא לְמִיתַּן יַת אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְכַפָּרָא עַל
נַפְשָׁתֵיכוֹן׃ ולקחת וְתִיסַּב יַת כַּסְפָּא דְּכִפּוּרַיָּא מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתֵּן יָתֵיהּ 16
עַל עֲבִידַת מַשְׁכַּן זִמְנָא ויהי וְיֵהֵי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוּכְרָן טַב קֳדָם יְיָ לְכַפָּרָא עַל נַפְשָׁתֵיכוֹן׃
וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ ועשית כיור וְתַעֲבֵיד כִּיוֹרָא דִנְחָשָׁא וּבְסִיסֵיהּ 17 18
דִּנְחָשָׁא לְקִדּוּשׁ וּתְסַדַּר יָתֵיהּ בֵּין מַשְׁכַּן זִמְנָא וּבֵין מַדְבְּחָא וְתִתֵּן תַּמָּן מוּי׃
ורחצו וְיִסְבּוֹן מִנֵּיהּ בְּנֵטְלָא דְכֵיָא וְיִקְדְּשׁוּן מִמֵּהוֹי אַהֲרֹן וּבְנוֹי יַת יְדֵיהוֹן וְיַת 19
רַגְלֵיהוֹן׃ בבאם בְּמֵסַּן מֵיעַלְהוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא יְקַדְּשׁוּן מוּי וְלָא יְמוּתוּן 20 21
אֲשָׁא מְצַלְהֲבָא וּתְהֵא לְהוֹן קְיָם עָלַם לֵיהּ וְלִבְנוֹי לְדָרֵהוֹן׃ וידבר הי וּמַלֵּיל 22
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃

Et ponas illud ante velum, quod est juxta arcam testimonii, coram propitiatorio quod est super testimonium, ubi constituam verbum meum tibi. 6
Et incendet super ipsum Aaron suffimentum aromatum: manè, manè, cum adornaverit lucernas, incendat illud. 7
Et quando accenderit Aaron lucernas inter vesperas, incendat ipsum suffimentum aromatum jugiter coram Domino per generationes vestras. 8
Non adoleatis super ipsum suffitum aromatum populorum alienorum, & holocaustum & oblationem: & libamina non libabitis super ipso. 9
Et expiabit Aaron super cornua ejus semel in anno; de sanguine hostiæ peccati expiationum semel in anno expiabit super ipsum, in die expiationum per generationes vestras; sanctitas sanctitatum est coram Domino. 10

SECT. XXI.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 11
Quando capies summam filiorum Israel juxta numerum eorum, tum dabunt unusquisque liberationem animæ suæ coram Domino, quando numerabis eos: ut non sit in eis damnum mortis quando numerabis eos. 12
Hieros. 11. *Quando capies caput numeri summa filiorum Israel.*
Hæc æstimatio: ostensus est Moſi in monte quasi denarius ignis, & sic dixit illi; Sic dabunt quisquis transit in numerum, *nempe* dimidium siclum, in siclo monetæ sanctuarii: viginti minarum siclus *est*, media pars sicli separatio *erit* coram Domino. 13
Quicunque transierit in numerum, à filio viginti annorum & supra, dabit separationem coram Domino. 14
Qui dives est non multiplicabit, qui pauper est non diminuet de medio siclo: ut det separationem coram Domino, ad expiandum pro animabus vestris. 15
Et accipies argentum expiationum à filiis Israel, & dabis ipsum pro opere tabernaculi testimonii: ut sit filiis Israel in memoriale bonum coram Domino, ad expiandum pro animabus vestris. 16
Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 17
Et facies concham æneam, & basim ejus æneam ad sanctificationem: & ordinabis ipsam inter tabernaculum testimonii & inter altare, & ibi pones aquas. 18
Et accipient ex ea in ablutionem puram, & sanctificabunt aquis illius Aharon & filii ejus manus suas & pedes suos. 19
Quo tempore ingredientur in tabernaculum testimonii sanctificabunt se aquis, neque morientur igni inflammante: & erit illis statutum seculi, ipsi & filiis ejus per generationes suas. 20 21
Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 22

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبدهي اويرا بپيش آن پرده آنچه ابر صندوق آن گواه گرفت بپيشي آن پوشش 6
آنچه ابر گواه گرفت آنچه وعده باشم بتو آنجا * ودخنه كند ابر او اهرن دخنهي بوي 7
ابزار در بامداد در افروختني او مر آن چراغها دخنه كند اويرا * و در افروختني 8
اهرن مر آن چراغها ميان ايوارها دخنه كند آنرا دخنه هميشه بپيشي ؛؛ بعصرهاي شما
* نه بر آوريد ابر او دخنهي بيگانه [وقربان و هديه] و پشنجش نه پشنجش كنيد ابر او * و 9
* وكفارت خواهد اهرن ابر شاخهاي او يكّه در سال از خون خطات آن كفارتها يك در سال 10
كفارت خواهد ابر او بعصرهاي شما خاصي خاصها او ؛؛ * سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * 11
* كه حساب كني مر سري پسراني يسرال بشمارهاي ايشان بدهند مرد ديتي جاني 12
او ؛؛ در شمردن ايشانرا و نه باشد در ايشان زخم در شمردن ايشانرا * اين بدهند همه آن 13
گذرا ابر آن شمارها نيمهي آن مثقال در مثقال آن خاص بيست دانگ آن مثقال نيمهي
آن مثقال جدا كرد ؛؛ * همه آن گذرا ابر آن شمارها از قدري بيست سال و بالا بدهد 14
جدا كرد ؛؛ * آن توانگر نه بسيار كند و آن درويش نه اندك كند از نيمهي آن 15
مثقال بدادن مر جدا كرد ؛؛ بكفارت كردن ابر جانهاي شما * و بستاني مر سيمي آن 16
كفارتها از نزد پسراني يسرال و بدهي اويرا ابر كاري خيمهي وعده و باشد بپسراني يسرال
بياد كرد بپيشي ؛؛ بكفارت كردن ابر جانهاي شما * سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * 17
* و بكني ابريق مس و طشتي او مس بشستن و بدهي اويرا ميان خيمهي وعده و ميان 18
آن مذبح و بدهي بآنجا آب * و بشويند اهرن و پسراني او [از او] مر دستهاي ايشان و مر 19
پاهاي ايشان * در آمدن ايشان بخيمهي وعده بشويند آب و نه ميرند يا در نزديك شدن 20
ايشان بآن مذبح بخدمت كردن ببر آوردن قربان ؛؛ * و بشويند دستهاي ايشان و پاهاي 21
ايشان و نه ميرند و باشد بايشان رسمي جاويد باو و بنسلي او بعصرهاي ايشان *
* سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * 22

Et dabis illud ante velum quod est juxta arcam testimonii, ante operimentum quod est super Testimonium, ubi conveniam te. 6
Et fumificabit super illud Aharon suffimentum aromaticum singulis matutinis: quando accendet lucernas, fumificabit illud. 7
Quando inquam accendet Aharon lucernas inter vesperas, fumificabit illud suffimentum jugiter coram Domino in seculis vestris. 8
Non offeretis super illud suffimentum alienum, & oblationē ac munus: & conspersionem non conspergetis super illud. 9
Et expiationem procurabit Aharon super cornua ejus semel in anno: sanguine peccati expiationum, semel in anno expiationem procurabit super illud in seculis vestris: Sanctitas sanctitatum est Domino. 10
Locutus est autem Dñs ad Moſhch, dicendo; 11
Quando recensebis capita filiorum Israel per numeros eorum, dabunt quisque piamen animæ suæ Domino inter numerandum eos, & non erit in eis plaga inter numerandum eos. 12
Hoc autem dabunt; Omnis transiens ad numeros dimidium sicli secundùm siclum sanctitatis. Viginti obolorum est siclus: dimidium sicli separatio erit Domino. 13
Omnis transiens ad numeros à viginti annorum & suprà, dabit separationem Domino. 14
Dives non multiplicabit, & pauper non diminuet de dimidio siclo dando separationem Dño ad expiationē faciendū pro animabus vestris. 15
Accipiésque argentum expiationū à filiis Israel, & dabis illud in opus tentorii conventûs: eritque filiis Israel in recordationem corā Domino ad expiationem faciendū pro animabus vestris. 16
Locutúsque est Dominus ad Moſhch, dicendo; 17
Facies item labrum æneum, & pelvim ejus æneam ad lavandum: dabisq; illud inter tentorium conventûs & altare: & dabis illic aquam. 18
Et lavabunt Aharon & filii ejus ex eo manus suas ac pedes suos. 19
In ingressu ipsorum in tentorium conventûs, lavabunt se aquâ, & non morientur: aut in appropinquatione ipsorum ad altare ad ministrandum, ad offerendum oblationem Domino: 20
Lavabunt inquam manus suas ac pedes suos, & non morientur: eritque illis statutum æternum, ipsi & soboli ejus in seculis suis. 21
Locutus est etiam Dominus ad Moſhch, dicendo; 22

23 וְאַתָּה וְאַנְתְּ סַב לָךְ בּוֹסְמִין בְּשֵׁרְוְיָא
מוֹר בְּחִיר תִּקַּל חֲמֵשׁ מְאָה מָנִין
וְקִינָמוֹן בּוֹשֶׁם פַּלְגוּתֵיהּ מַתְקַל מְאָתָן

23 וְאַתְּ סַב לָךְ רֵישֵׁי בּוֹסְמָנִין טָבִין
מוֹר בְּחִיר תְּקַל חֲמֵשׁ מְאָוָן דְּסֶלְעִין:

וְחַמְשִׁין מָנִין וְקִנֶּה בּוֹשְׁמָא מַתְקַל מָאתָן וְחַמְשִׁין מָנִין: 24 וְקִדָּה וְקִצִיעָתָא מַתְקַל
חֲמֵשׁ מְאָה מָנִין סִילְעִין בְּסֶלְעֵי קוּדְשָׁא וּמְשַׁח זֵיתָא מְלֵי קִסְטָא דְּסָכוּמֵיהּ תְּרֵיסַר
לוּגִין לוּגָא לְכָל שִׁבְטָא לְתְרֵיסַר שִׁבְטִין: 25 וְעָשִׂית וְתַעֲבִיד יָתֵיהּ מְשַׁח רְבוּת
קוּדְשָׁא בּוּשְׁמִים מִתְבַּשֵּׁם עוֹבַד מִתְבַּשֵּׁם בַּשְׁמָא מַמְוִין מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא יְהֵא:
26 וּמְשַׁחְתָּ וְתִרְבֵּי בֵּיהּ יָת מַשְׁכַּן זִימְנָא וְיָת אֲרוֹנָא דְּסָהֲדוּתָא: 27 וְיָת שֻׁלְחָן
וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת מְנָרְתָּא וְיָת מָנָהָא וְיָת מַדְבְּחָא דְּקִטֹּרֶת בּוֹסְמַיָּא: 28 וְיָת
מַדְבְּחָא דְּעֹלָתָא וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת כִּיוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵיהּ: 29 וְקִדַּשְׁתָּ
וְתַקְדֵּשׁ יָתְהוֹן וִיהוֹן קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן מִן כַּהֲנַיָּא יִתְקַדַּשׁ וּמְשַׁאַר
שִׁבְטַיָּא יִתּוֹקַר בְּאֶשָׁא מִצְלֶהְבָא קֳדָם יְיָ: 30 וְאֶת אַהֲרֹן וְיָת אַהֲרֹן וְיָת בָּנָוי
תִּרְבֵּי וְתַקְדֵּשׁ יָתְהוֹן לְשַׁמָּשָׁא קָדְמָי: 31 וְאֶל וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּיל לְמֵימַר
מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא יְהֵא דֵּין קָדְמַי לְדָרֵיכוֹן: 32 עַל בְּשַׂר עַל בִּישְׂרָא דְּאֵינָשָׁא
לָא יִתְמָרַךְ וְכִרְמוּיֵיהּ לָא תַעְבְּדוּן כְּוָותֵיהּ קוּדְשָׁא הוּא קוּדְשָׁא יְהֵא לְכוֹן:
33 אֵישׁ גְּבַר דִּי יִמְזֹג כְּוָותֵיהּ וְדִיתֵּן מִנֵּהּ עַל חִילוֹנִי דְּלָא מִבְּנוֹי דְּאַהֲרֹן וְיִשְׁתֵּיצֵי
מֵעַמֵּיהּ: 34 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה סַב לָךְ
בּוֹסְמִין קְטָף וְכֶלֶת וְחֶלְבְּנָיָא בּוֹסְמִין
בְּחִירִין וּלְבוֹנְתָא דַכְיְתָא מַתְקַל בְּמַתְקַל

ירושלמי 34 קְטַף וְשׁוּבְלָא מוֹרְיָא
וְחֶלְבְּנָיָא: 35 מְמַוֵּג:

יְהֵא: 35 וְעָשִׂית וְתַעֲבֵד יָתֵיהּ קְטֹרֶת בּוֹסְמָנָן בּוֹשֶׁם עוֹבַד מַמְוִין מְעָרַב דְּכֵי קוּדְשָׁא:
36 וְשָׁחַקְתָּ וְתִכְתּוֹשׁ מִנָּהּ וְתָדִיק וְתִתֵּן מִינָהּ קֳדָם סַהֲדוּתָא בְּמַשְׁכַּן זִימְנָא
37 דְּאִיזְדַּמַּן מֵימְרִי לָךְ תְּהֵא לְכוֹן קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין תְּהֵא לְכוֹן: 38 וְהַקְטֹרֶת וְקִטֹּרֶת בּוֹסְמִין
דְּתַעֲבִיד בְּרַמְוָיֵיהּ לָא תַעְבְּדוּן לְכוֹן קוּדְשָׁא תְּהֵא לְכוֹן קֳדָם יְיָ: 38 אִישׁ גְּבַר דְּיַעֲבֵד
כְּוָותָהּ לְאָרְחָא בָּהּ וְיִשְׁתֵּצֵי מֵעַמֵּיהּ:

לא

ירושלמי 2 חֲמֵי מֹשֶׁה דְּקָרֵית בְּשׁוּם טַב
וְקָרֵית בְּשֵׁם טָב בְּצַלְאֵל:

1 וִידַבֵּר יְיָ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר:
2 רְאֵה חֲמֵי מֹשֶׁה דְּקָרֵית בְּשׁוּם טַב
בְּצַלְאֵל בַּר אוּרִי בַּר חוּר לְשִׁבְטָא
3 דִּיהוּדָה: וְאַמְלֵא וַאֲשְׁלֵמִית עִמֵּיהּ רוּחַ קוּדְשָׁא מִן קֳדָם יְיָ בְּחָכְמְתָא בְּסוּכְלְתָנוּ
4 וּבְמַנְדְּעָא וּבְכֹל עִיבִידְתָּא: לְחַשּׁוֹב לְמֵיחְשַׁב בְּרַעְיוֹנֵיהוֹן הֵיךְ לְמֶעֱבַד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבְנְחָשָׁא

23 Tu autem accipe tibi aromata in principio, myrrham electam ponderis quingentarum minarum, & cinnamomum aromaticum dimidiam ejus partem, ponderantem ducentas quinquaginta minas, & calamum aromaticum ponderis ducentarum & quinquaginta minarum. 24 Et casiæ ponderis quingentarum minarum siclorum juxta siclum sanctuarii, & oleum olivæ plenam ciftam continentem duodecim Log, Log pro unaquaque tribu duodecim tribuum. 25 Et facies ipsum oleum unctionis sanctæ, aromatibus confectum opere aromatarii: oleum sanctæ unctionis erit. 26 Et unges ipso tabernaculum fœderis, & arcam testimonii. 27 Et mensam, & omnia vasa ejus, & candelabrum & vasa ejus: & altare suffitus aromatum. 28 Et altare holocaustorum & omnia vasa ejus: & concham & basim ejus. 29 Et sanctificabis ea, & erunt sanctitas sanctitatum: quisquis accesserit ad ea ex sacerdotibus sanctificabitur, sed ex reliquis tribubus comburetur igni inflammato coram Dño. 30 Et Aaronem & filios ejus inunges: & sanctificabis eos ad ministrandum coram me. 31 Et cum filiis Israel loquaris, dicens: Oleum unctionis sanctæ erit hoc coram me per generationes vestras. 32 Super carnem hominis non detergetur, & juxta similitudinem ejus non facietis sicut illud: sanctum est, sanctumque erit vobis. 33 Quisquis miscuerit illi simile, & qui dederit ex eo super prophanum, qui non erit ex filiis Aaron, exterminabitur è populo suo. 34 Et dixit Dominus ad Mosem; Accipe tibi aromata, balsamum, & costum, & galbanum, aromata electa, & thus purum: pondus in pondere erit. 35 Et facies ipsum suffitum aromaticum, aroma opere miscentis, mixtum mundum & sanctum. 36 Et contundas ex eo, & comminuas, & ponas ex eo coram testimonio in tabernaculo fœderis, ubi constituam verbum meum tibi: sanctitas sanctitatum erit vobis. 37 Et suffitum aromatum, illi quem facies similem, non facietis vobis: sanctitas erit vobis coram Domino. 38 Quicunque fecerit illi similem ad odorandum ipsum, exterminabitur è populo suo.

Hieros. 34. *Balsamum, & spicam myrrhæ, & galbanum.*
35 *Mixtum.*

CAP. XXXI.

1 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 2 Vide Mose, vocavi nomine bono Beſaleel filium Uri filii Chur, de tribu Juda. 3 Et implevi eum spiritu sanctitatis à facie Domini, in sapientia, in prudentia, in scientia & omni opere. 4 Ad cogitandum cogitationibus suis, ut operari debeant in auro, argento, & ære.

Hieros. 2. *Vide Mose, ecce unxi & vocavi nomine bono Beſaleel.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 * وتو بستان بتو بوي ابزارها سر مشك آزاد پانصد وعود بويا نيمهي او دويست و پنجاه
24 و دارصيين بويا دويست و پنجاه * وعنبر پانصد در مثقالي آن خاص وروغن زيتون دوله
25 * وبكني اويرا روغن ماليدن خاص عطر عطر كرده عملي عطّار روغني ماليدني خاص باشد *
26 27 * وبمالي درو مر خيمهي وعده ومر صندوق آن كواه كرفت * ومر آن خوان ومر همه
28 پيرايهاي او ومر آن چراغپايه ومر پيرايهاي آن ومر مذبح آن دخنه * ومر مذبح آن عوله
29 ومر همه پيرايهاي او ومر آن ابريق ومر طشت او * وخاص كني ايشانرا وباشند خاصي
30 خاصها همه آن رسا در ايشان خاص باشد * ومر اهرن ومر پسراني او روغن مالي وخاص
31 كني ايشانرا بخدمت كردن بمن * وبپسراني يسرال سخن كوي بكفتن روغني ماليدني
32 خاص باشد اين بمن بعصرهاي شما * ابر تني آدم نه ماليده شود و در مانندي او نه
33 كنيد چون او خاص او خاص باشد بشما * مردي آنچه عطر كند چون او وآنچه بدهد
34 ازو ابر بيكانه نيست شود از قومي او * كفت يي بمشه بستان بتو بوي ابزارها قسط وناخنه
35 وميعه بوي ابزارها وكندرو پاكيزه قدر در قدر باشد * وبكني آنرا دخنه عطر عملي
36 عطّار برهم زده پاك خاص * وبساوي ازان خرد و بدهي ازان بپيشي آن كواه كرفت در
37 خيمهي وعده آنچه وعده باشم بتو آنجا خاص خاصها باشد بشما * وآن دخنه آنچه بكني
38 در مانند او نه كنيد بشما خاص باشد بتو يي * مردي آنچه بكند چون آن [ببوي
كردن در آن] نيست شود از قومي او *

* فصل سي يكم *

1 2 * سخن كفت يي بمشه بكفتن * ببين بخواندم در نامي بصلال پسري اوري پسري حور
3 بقبيلهي يهوده * وبكردم اويرا الهام خداي در خرد ودر بينائي ودر دانش ودر همه كار *
4 * باوستادي كردن اوستاديها بكردن در طلا ودر نقره ودر مس *

23 *Tu autem accipe tibi aromata capitalia: moschi sinceri quingentos siclos, agallochi odorati dimidium ejus, ducentos & quinquaginta: & cinnamomi odorati, ducentos & quinquaginta: Ambræ verò quingentos, juxta siclū sanctitatis: et olei olivæ, satum: 25 Et facies illud oleum unctionis sanctitatis, aroma conditum opere aromatarii: oleum unctionis sanctitatis erit. 26 Ungéſque eo tentorium conventūs, & arcam testimonii, 27 Et mensam omniáque instrumenta ejus, et candelabrū omniáque instrumenta ipsius, & altare suffimenti, 28 Altare quoque holocausti et omnia instrumenta ejus, & labrum ac pelvim ejus. 29 Ita sanctificabis ea, & erunt sanctitas sanctitatum: omnis accedens ad ea, sanctus erit. 30 Aharon prætereà & filios ejus oleo unges, & sanctificabis eos ad ministrandum mihi. 31 Ad filios autem Israel loquêris, dicendo; Oleum unctionis sanctitatis erit hoc mihi per secula vestra. 32 Super corp⁹ hominis non ungetur, & in similitudine ejus non facietis sicut ipsum: sanctum est, sanctum erit vobis. 33 Homo qui confecerit sicut ipsum, & qui dederit ex eo super alienum, annihilabitur de populo suo. 34 Et dixit Dominus ad Mosheh; Accipe tibi aromata, costū & onycham & styracem aromata, & thus purum: quantitas quantitati æqualis erit. 35 Et facies illud suffimentum aromaticum opere aromatarii, contusum, purum, & sanctum. 36 Et conteres ex eo comminutim, dabisque ex eo coram testimonio in tentorio conventūs, ubi stato tempore adero tibi illic: sanctitas sanctitatum erit vobis. 37 Suffimentum verò quod facies, ad similitudinem ejus non facietis vobis: sanctū erit tibi Domino. 38 Homo qui fecerit sicut ipsum ad odorem faciendum in eo, annihilabitur de populo suo.*

CAP. XXXI.

1 *Et locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; 2 Vide, vocavi nomine Beſaleel filium Uri filii Hur de tribu Jehudah, 3 Et implevi eum inspiratione Dei, prudentiâ, & perspicacitate, & scientiâ, & omni opere, 4 Ad fabrefaciendum artificia, ad operandum in auro & argento & ære,*

ובחרשת ובאבנפורת מרגליתא לאשלמא ובנגרות קיסא למעבד כל עיבידתא : 5
ואני הא מניית שציה ית אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן ובליבא דכל 6
חכימי ליבא אוסיפית רוח חוכמתא ויעבדון ית כל מה דאפקידיתך : את אהל ית 7
משכן זימנא וית ארונא דסהדותא וית כפורתא דעלוי וית כל מני משכנא : ואת וית 8
פתורא וית כל מנוי וית מנרתא דכיתא וית כל מנהא וית מדבחא דקטרת
בוסמיא : ואת מובח וית מדבחא דעלתא וית כל מנוי וית כיורא וית כסיסיה : 9
ואת בגדי וית לבושי שמושא לאהרן כהנא וית לבושי 10
בנוי לשמשא : ואת שמן וית משח רבותא וית קטרת בוסמיא לקודשא הי 11
ככל מה דפקידתך יעבדון : ויאמר יי למשה למימר : ואתה ואנת 12 13
תמליל עם בני ישראל למימר ברם ית יומי שבתיא דילי תנטרון ארום אות הוא בין
מימרי וביניכון לדריכון אנא הוא יי מקדישכון : ושמרתם ותינטרון ית 14
שבתא ארום קודשא היא לכון כל דמפסנה אתקטלא אתקטלא ארום כל מאן דיעבד
בה עיבידתא וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה : ששת שיתא יומין יתעביד עיבידתא 15
וביומא שביעאה שבת שבתא קודשא קדם יי כל מאן דיעביד עיבידתא ביומא
דשבתא אתקטלא יתקטל בסטלות אבנין : ושמרו וינטרון בני ישראל ית שבתא 16
למעבד חפנוקי שבתא לדריהון קיים עלם : ביני בין מימרי ובין בני ישראל אות 17
היא לעלם ארום בשיתא יומין ברא יי ושכליל ית שמיא וית ארעא וביומא שביעאה
שבת ונח : ויתן אל משה ויהב למשה כד פסק למללא עמיה בטוורא דסיני 18
תרין לוחי סהדותא לוחי דאבן ספירינון מכורסי יקרא מתקלהון ארבעין סאין
בתיבין באדבעא דיי :

לב

וירא וחמא עמא ארום אשתהי משה מן למיחות מן טוורא ואתכניש עמא על 1
אהרן כד חמון דעבר יומנא דקבע להון ואול סטנא ואטעינון והדר לבהון והוהין
ואמר ליה קום עיבד לנא דחלן דיטיילן קדמנא ארום דין משה נברא דאסקנא
מארעא דמצרים אשתלהב בטוורא דאשא מצלהבא מן קדם יי לא אשתמודענא
מה הוה ליה בסיפיה : ויאמר ואמר להון אהרן פריקו קדשי דהבא דבאודני 2
נשיכון בניכון ובנתיכון ואייתו לוותי :

Et in sculptura margaritarum ad includendum, atque in arte lignaria : 5
ad faciendum omne opus. Et ego ecce præfeci cum eo Aholiab fi- 6
lium Achisamak de tribu Dan, & in corde omnis sapientis corde ad-
didi spiritum sapientiæ, ut faciant quicquid ego præcepi tibi. Taber- 7
naculum fœderis, & arcam testimonii, & propitiatorium quod est
super eam : & omnia vasa tabernaculi. Et mensam & omnia vasa ejus, 8
& candelabrum purum & omnia vasa ejus : & altare suffitus aroma-
tum. Et altare holocaustorum & omnia vasa ejus : & concham & ba- 9
sim ejus. Et vestes ministerii, & vestes sanctitatis Aaron sacerdotis, & 10
vestes filiorum ejus ad ministrandum. Et oleum unctionis, & suffitum 11
aromatum pro sanctuario : ecce secundùm omnia quæ præcepi tibi
facient. Et dixit Dominus Mosi, dicendo : Tu autem loquere cum fi- 12
liis Israel, dicendo ; Veruntamen dies sabbathorum meorum servabitis : 13
quoniam signum est inter verbum meum & vos, ad sciendum quòd ego
sim Dominus sanctificans vos. Custodietis igitur sabbathum, quo- 14
niam sanctum est vobis : quisquis prophanaverit ipsum interficiendo
interficietur ; quicunque enim fecerit in eo opus, exterminabitur filius
hominis ille è populo suo. Sex diebus fiet opus, die autem septimo 15
Sabbathum quietis sanctum coram Domino : quisquis fecerit opus in
die Sabbathi, interficiendo interficietur projectione lapidum. Custo- 16
diant ergo filii Israel Sabbathum, ut celebrent delitias Sabbathi per
generationes suas, statutum seculi. Inter verbum meum & inter filios 17
Israel signum est in seculum : nam sex diebus creavit Dominus & fun-
davit cœlos & terram, die autem septimo cessavit & requievit. Et 18
dedit Mosi, quando cessavit loqui cum eo in monte Sinai, duas tabulas
testimonii : tabulas lapideas sapphirinas è solio gloriæ, pondere qua-
draginta satorum, scriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

Et vidit populus quòd moraretur Moses à descendendo è monte : & 1
congregatus est populus contra Aharonem, cum vidissent præteriisse
tempus quod illis præfixerat ; & ivit Satanas & errare fecit eos, &
convertit cor eorum ut superbi essent : & dixit illi ; Surge, fac nobis
deos, ut ambulent coram nobis, quoniam hic Moses, qui ascendere
fecit nos è terra Ægypti, flammâ correptus est in monte ignis
flammantis à facie Domini, non novimus quid fuerit illi in fine ejus.
Et dixit illis Aharon ; Abrumpite inaures aureas, quæ sunt in auribus 2
uxorum vestrarum, filiorum vestrorum, & filiarum vestrarum, & ad-
ducite ad me.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودركندن سنك بپركردن ودر تراشيدن چوب وبكردن در همه كار * ومن اينك بدادم 5 6
اوازي او مر اهليباب پسري احيسمك بقبيلهي دن ودر دلي همه خردمن دل بدادم خرد
وبكنند همه آنچه فرمودم ترا * مر خيمهي وعده ومر آن صندوق بگواه گرفت ومر آن 7
پوشش آنچه ابر او ومر همه پيرايهاي آن خيمه * ومر آن خوان ومر پيرايهاي او ومر آن 8
چراغپايهي آن پاك ومر همه پيرايهاي آن ومر مذبح آن دخنه * ومر مذبح آن عله ومر همه 9
پيرايهاي او ومر آن ابريق ومر طشتي او * ومر جامهاي آن خدمت ومر جامهاي آن خاص باهرن 10
آن كهن ومر جامهاي پسراني او بخدمت كردن * ومر روغن آن ماليدن ومر دخنهي آن بوي 11
ابزار بخاص چون همه آنچه فرمودم ترا بكنند * گفت ؛؛ بمشه بگفتن * وتو سخن گوي بپسراني يسرال 12 13
بگفتن خاصه مر معطليهاي من نگه داريد كه نشان آن مياني من ومياني شما بعصرهاي شما
بدانستن كه من ؛؛ خاص كنا شمارا * ونگاه داريد مر آن سبت كه خاص آن بشما سست كنا آن 14
كشتن كشته آيد كه همه آن كنا حران كار نيست شود آن جاني آن از مياني قومي آن * شش روزها 15
كرده شود كار ودر روزي آن هفتمي معطلي معطليي خاص ؛؛ همه آن كنا كار در روزي آن
سبت كشتن كشته شود * ونگاه دارند پسراني يسرال مر آن سبت بكردن مر آن سبت بعصرهاي 16
ايشان شرطي جاويد * مياني من ومياني پسراني يسرال نشان است آن بجاويد كه شش روزها 17
بكرد ؛؛ مر آن آسمان ومر آن زمين ودر روزي آن هفتمي معطلي فرمود وآسايش فرمود *
* بداد بمشه چون تمام كردني او بسخن گفتن اوازي او در كوهي سيني دو لوحهاي آن گواه 18

گرفت لوحهاي جواهرين نوشتكان در صنعي خدا * * فصل سي دوم *

* وبديد آن قوم كه درنگ كنا مشه بفرود آمدن از آن كوه جمع شد آن قوم ابر اهرن گفتند 1
باو برخيز بكن بايما معبودي آنچه بروند پيشي ايما كه اين مشه آن مرد آنچه بر آورد ايمارا
از زميني مصر نه دانستيم چه بود باو * گفت بايشان اهرن جدا كنيد گوشوارهاي آن طلا 2
آنچه در گوشهاي زناني شما پسراني شما ودختراني شما وبياوريد بمن *

* Et ad cælandum lapides ad implen- 5
dum, & ad sculpendum lignum, &
ad operandum in omni opere. Et ego 6
en dedi cum eo Aholiab filium Ahi-
samach de tribu Dan : & in corde o-
mnis prudentis corde dedi prudenti-
am, ut faciant omne quod præcepi
tibi, Tentorium scil. conventûs, & 7
arcam quæ in testimonium, et operi-
mentum quod est super eam, & o-
mnia instrumenta tentorii : Et 8
mensam ac instrumenta ejus, &
candelabrum purum ac omnia in-
strumenta ejus, & altare suffimen-
ti, Et altare holocausti, & omnia 9
instrumenta ejus, & labrum ac pel-
vim ejus, Et vestes ministerii, & 10
vestes sanctitatis pro Aharon sa-
cerdote, & vestes filiorum ejus ad
ministrandum : Et oleum unctionis, 11
& suffimentum aromaticum pro san-
ctuario : juxta omne quod præcepi
tibi, facient. Locutus est etiam 12
Dominus ad Mosheh, dicendo, Et 13
tu loquere ad filios Israel, dicendo ;
Veruntamen cessationes meas obser-
vabitis : quia signum est inter me &
vos in seculis vestris, ad sciendum
quòd ego sum Dominus sanctificans
vos. Observabitis itaque sabba- 14
thum, quia sanctitas est vobis : pro-
fanans illud, interficiendo interfici-
etur : quia omnis faciens in eo opus,
annihilabitur anima illa de medio
populi sui. Sex diebus fiet opus, 15
at die septimo quieta cessatio
erit sancta Domino : omnis faci-
ens opus in die sabbathi, interfici-
endo interficietur. Observabunt 16
itaque filii Israel sabbathum, ad fa-
ciendum sabbathum in seculis suis
pacto æternitatis. Inter me & filios 17
Israel signum est ipsum in æterni-
tatem : quia sex diebus fecit Domi-
nus cœlum & terram, die autem se-
ptimo cessavit ac requievit. Et de- 18
dit ipsi Mosheh, quum finem feci-
set loquendi cum eo in monte Sinai,
duas tabulas testimonii, tabulas gem-
meas scriptas operâ Dei.

CAP. XXXII.

Vidit verò populus quòd tar- 1
daret Mosheh descendere de monte,
& congregatus populus contra Aha-
ron, dixerunt ei ; Surge, fac nobis
deos, qui eant ante nos : nam
hic Mosheh, vir qui eduxit nos è
terra Ægypti, nescimus quid acci-
derit ei. Dixit illis Aharon ; Separate 2
inaures aureas quæ in auribus uxo-
rum vestrarum, filiorum vestrorum,
& filiarum vestrarum : atque af-
ferte ad me.

שמות לב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויחפרקו וסריבו נשיא למיתן תכשיטיהון לנבריהון ומן יד פריקו כל עמא 3
ית קדשי דדהבא די באודניהון ואייתיו לאהרן: ויקח ונסיב מידיהון וצר יתיה 4
בשושיפא ורמא יתיה בטופרא ועבדיה עינל מתכא ואמרו אילין דחלתך ישראל
דהנפקוך מארעא דמצרים: וירא אהרן ואתמא אהרן ית חור נכים קדמוי ודחיל 5
ובנא מדבחא קדמוי וקרא אהרן בקל
עציב ואמר חגא קדם יי מחר מנכסת
קטול בעלי דבבוי אלין דכפרין במריהון
ופרנו איקר שכינתי יי בעינלא הדין:
וישכימו ואקדימו מיומא חרא ואסיקו 6
עלוון וקריבו ניכסין ואסחר עמא למיכול ולמשתי וקמו להון למנחכא בפולחנא
נוכראה: וידבר ומלייל יי עם משה איזל חות מן רבות יקרך דלא יהבית 7
לך רבותא אלהין בנין ישראל וכרון חבילו עובדיהון עמך דאפיקתא מארעא
דמצרים: סרו סטו בפריש מן אורחא דפקידתינון בסיני לא תעבדון לכון 8
צלם וצורה וכל דמו וכדון עבדו להון עינל מתכא וסנידו ליה ודבחו ליה ואכריזו
קדמוי אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא דמצרים: ויאמר ואמר יי למשה 9
גלי קדמי ורונהון דעמא הדין והא עם קשי קדל הוא: ועתה וכדון אנח בעותך 10
ולא חפנין עליהון קדמי ואתחח רגז אשתא תקיפתא בהון ואשיצינון ואעבד יתך
לעם סגי: ויחל ואתחלחל משה מן רתיתא ושרי לצלאה קדם יי אלהיה ואמר 11
למא יי יתקוף רוגזך בעמך דהנפקת מארעא דמצרים בחיל רב ובידא תקיפא:
למה לא דין יימרון מצראי דמשתיירין למימר בבישא אנפיקינון לקטלא 12
יתהון ביני טוריא חבור וחרמון ושריון וסיני ובנין לשיצאה יתהון מעל אנפי
ארעא תוב מתקוף רוגזך ויהוי תוהו קדמך על בישתא דמלילת למעבד לעמך:
זכור הוי דכיר לאברהם ליצחק ולישראל עבדך דקיימתא להון במימרך ומלילתא 13
להום אסגי ית בניכון היי ככוכבי שמיא וכל ארעא הדא דאמרית לכון איתן
לבניכון ויחסנון לעלם: וינחם והוה תוהו מן קדם יי על בישתא דחשיב למעבד 14
לעמיה: ויפן ואתפני ונחת משה מן טוורא ותרין לוחי סהדותא בידיה לוחין 15
כתובין מתרין ציטריהון מיכא ומיכא אינון כתיבין:

Et renuerunt uxores dare ornamenta sua viris suis, statim verò abru- 3
perunt universus populus ornamenta aurea quæ erant in auribus suis,
& adduxerunt ad Aharonem. Et accepit è manibus eorum, & li- 4
gavit ipsum sudario, & figuravit ipsum stylo, & fecit ipsum vitu-
lum conflatilem: & dixerunt; Isti sunt dii tui Israel, qui eduxerunt
te è terra Ægypti. Et vidit Aharon Hurem coram se mactatum, & 5
timuit; & ædificavit altare coram
eo: & clamavit Aharon voce a-
marâ, & dixit; Festum coram Do-
mino cras ex sacrificio occisionis
inimicorum suorum istorum, qui
abnegârunt Dominum suum, &
commutârunt gloriam divinæ ma-
jestatis Dei in vitulum hunc. Et 6
manè surrexerunt die altero, & immolaverunt holocausta, & ob-
tulerunt hostias: & discubuerunt populus ad edendum & bibendum, &
surrexerunt ad ludendum in cultu alieno. Et loquutus est Dominus 7
cum Mose; Abi, descende è sublimitate gloriæ tuæ, quia non dedi
tibi dignitatem nisi propter Israel. Jam verò corruperunt opera sua
populus tuus, quem eduxisti è terra Ægypti. Declinaverunt citò de 8
via, quam præcepi illis in Sinai *dicens*; Non facietis vobis imaginem
aut figuram, aut ullam similitudinem: jam verò fecerunt sibi vitulum
conflatilem, & adorârunt ipsum, & sacrificaverunt illi, & proclamâ-
runt coram eo; Isti sunt dii tui Israel, qui asccndere fecerunt te è
terra Ægypti. Dixit insuper Dñs Mosi; Revelata est coram me superbia 9
hujus populi, & ecce populus durus cervice est. Et nunc dimitte de- 10
precationem tuam, neque clames pro ipsis coram me; & bullire faci-
am iram ignis fortis in eos, & perdam eos: sed faciam te in popu-
lum multum. Et commotus est Moses præ pavore, & incepit orare 11
coram Domino Deo suo, & dixit; Quare Domine irascitur furor tuus
in populum tuum, quem eduxisti è terra Ægypti cum exercitu magno
& manu valida? Ad quid hoc dicent Ægyptii qui superstites sunt, 12
dicendo; In malum eduxit eos ad interficiendum eos inter montes Ta-
bor, & Hermon, & Schirion, & Sinai, & ad perdendum eos de su-
perficie terræ: redi à furore iræ tuæ, & sit pœnitentia coram te de
malo, quod loquutus es te facturum populo tuo. Esto memor Abra- 13
hami, Isaaci, & Israelis, servorum tuorum, quibus jurâsti in se-
mone tuo, & loquutus es illis; Multiplicabo filios vestros sicut stellas cœlo-
rum: & universam hanc terram, quam dixi vobis, dabo filiis vestris,
& possidebunt in seculum. Et fuit pœnitentia à conspectu Domini su- 14
per malo, quod loquutus erat ut faceret populo suo. Et vertit se; & 15
descendit Moses è monte, & duæ tabulæ testimonii in manu ejus: ta-
bulæ scriptæ à duobus lateribus suis, hinc & illinc erant scriptæ.

ירושלמי 5 ואתמא אהרן ית חור נכים קדמוי ודחיל ובנא מדבחא קדמוי וקרא אהרן ואמר חגא 6 וקמו להון מנחכין בפולחנא נוכראה:

Hierof. 5. *Et vidit Aharon Hurem coram se mactatum, & timuit: & ædificavit altare coram eo, & clamavit Aharon, & dixit; Festum. 6. Et surrexerunt ludentes in cultu alieno.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* جدا كردند همه آن قوم مر كوشوارهاي آن طلا آنچه در كوشهاي ايشان بياوردند باهرن* 3
* بستانند از دستي ايشان وبريخت اويرا در پوته بكرد اويرا كوسالهي ريخته كفتند اينان 4
معبودي تو يسرال آنچه بر آوردند ترا از زميني مصر * بديد اهرن آبدان كرد مذبح پيشي 5
او بخواند اهرن وكفت حج ה فردا *شبكير كردند در بامداد بر آوردند عولها نزديك بردند 6
سلميم وبنشست آن قوم بخوردن وآهنجيدن وبر خاستند بخنده كردن * سخن كفت ה بموسه 7
برو فرود شو كه تباهي كرد قومي تو آنچه بر آوردي از زميني مصر * بگشتند زود از آن راه 8
آنچه فرمودم ايشانرا بكردند بايشان كوساله ريخته سجود كردند باو ذبحت كردند باو
كفتند اينان معبودي تو يسرال آنچه بر آوردند ترا از زميني مصر * كفت ה بموسه ديدم مر و 9
آن قومي آن اين واينك قومي سخت قفا او * واكنون رها كن بمن وكرم شود خشمي 10
من در ايشان وفنا كنم ايشانرا وبكنم ترا بقومي بزرك * نماز كرد موسه مر پيش ה 11
خداي او وكفت چرا ה كرم شود خشمي تو در قومي تو آنچه بيرون آوردي از زميني
مصر در زوري بزرك ودستي قوي * چرا كويند مصريان بكفتن در بدي بيرون 12
آورد ايشانرا بكشتن ايشانرا در كوهها وبفنا كردن ايشانرا از زبري روي آن زمين
باز كرد از كرمي خشمي تو وباز كرد ابر آن بدي بقومي تو * ياد كن بابرهم 13
بيصحق وبيسرال بندكاني تو آنچه سوكند خوردي بايشان در تو وسخن كفتي
بايشان بسيار كنم مر نسلي شما چون ستارهاي آن آسمان وهمه آن زميني آن اين
آنچه سخن كفتم بدهم بنسلي شما واحسنتا كيرند بجاويد * باز كشت ה ابر آن 14
بدي آنچه سخن كفت بكردن بقومي او * روي كرد وفرود آمد موسه از آن كوه 15
ودو لوحهاي آن كواه كرفت در دستي او لوحهاي نوشتكان از دو كزارهاي ايشان
ازين وازين ايشان نوشتكان *

Separârunt igitur *omnis populus in-* 3
aures aureas quæ in auribus eorum,
& attulerunt ad Aharon. Acce- 4
pitque de manu eorum, & fudit
illud in catino, fecitque illud vi-
tulum fusum: & dixerunt; Hi
sunt dii tui Israel, qui edu-
xerunt te de terra Ægypti. Vi- 5
dénsque Aharon ædificavit altare
coram eo: vocavitque Aharon, &
dixit; Festum erit Domino cras.
Et anteluculò surgentes manè, ob- 6
tulerunt holocausta, & admoverunt
pacifica: seditque populus ad co-
medendum ac bibendum, postea sur-
rexerunt ad risum faciendum. Lo- 7
quutus est autem Dominus ad Mo-
sheh; Vade, descende, quia corru-
ptè egit populus tuus quem eduxisti
de terra Ægypti. Diverterunt citò 8
de via quam præcepi eis, fecerunt
sibi vitulum fusum, & adorârunt
eum: & sacrificârunt ei, dicentes;
Hi sunt dii tui Israel, qui eduxérunt
te de terra Ægypti. Dixit quoque 9
Dominus ad Mosheh; Vidi popu-
lum hunc, & en populus duræ cer-
vicis est. Nunc igitur sine me, 10
& excandefiet ira mea in eos, ac
perdam eos: te autem faciam in
gentem magnam. Et precatus est 11
Mosheh coram Domino Deo suo, &
dixit; Quare Domine, excandefiet
ira tua in populum tuum, quem
eduxisti è terra Ægypti fortitudi-
ne magnâ & manu validâ? Qua- 12
re loquentur Ægyptii, dicendo; In
malitia eduxit eos ad interficien-
dum eos inter montes, & ad per-
dendum eos de super faciem ter-
ræ? convertere à fervore iræ tuæ,
& convertere de malo in populum
tuum. Recordare Abraham Ishac 13
& Israel servorum tuorum, qui-
bus juravisti per teipsum, & locu-
tus es ad eos; Multiplicabo sobo-
lem vestram tanquam stellas cœ-
li: & totam terram istam de
qua locutus sum, dabo sobolí ve-
stræ, & hæreditate accipient in
æternitatem. Et conversus est 14
Dominus de malo quod loquutus
fuerat facere in populum suum.
Respiciénsque descendit Mosheh è 15
monte, & duæ tabulæ testimonii
erant in manu ejus, tabulæ scri-
ptæ ex utroque transitu (i. e. la-
tere) earum: hinc & illinc erant
scriptæ.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והלוחות וּלוּחַיָא עוּבְדָא דַיְיָ הִינוּן וּכְתָבָא כְּתָבָא דַיְיָ הוּא חָקִיק וּמְפָרַשׁ עַל 16
לוּחַיָא : וישמע וְשָׁמַע יְהוֹשֻׁעַ יַת קַל 17
עַמָּא בַּד מְיַבְּבִין בְּחֵדְוָא קֳדָם עִינְלָא
וַאֲמַר לְמֹשֶׁה קַל סִידְרֵי קְרָבָא בְּמַשְׁרְיָתָא :
ויאמר וַאֲמַר לָא קַל גְּבָרִין דְּנַצְחִין בְּסִידְרֵי קְרָבָא וְלָא קַל חֲלָשִׁין דְּמִתְנַצְחִין מִן בַּעֲלֵי 18
דְּבָבֵיהוֹן בְּסִידְרֵי קְרָבָא קַל בַּלְחֵי פּוּלְחָנֵי נוּכְרָאָה וּמְנַחֲכָן קָדָמָאָה אֲנָא שָׁמֵע : וידי
וַהֲוָה כַּד קָרִיב מֹשֶׁה לְמַשְׁרְיָתָא וַחֲמָא יַת עִינְלָא וְחִינָנִין בִּידֵיהוֹן דְּרַשִׁיעַיָא מְחַנְּנִין 19
וּמְנַחֲנִין קֳדָמוֹי וְסַטָּנָא הֲוָה בְּגַוֵּיהּ מְטַפֵּי וּמְשַׁוֵּר קֳדָם עַמָּא וּמִן יַד תְּקֵף רָתַח רוּגְזֵיהּ
דְּמֹשֶׁה וּטְלַק מִן יְדוֹי יַת לוּחַיָא וּתְבַר יַתְהוֹן בְּשִׁפּוּלֵי טַוּרָא בְּרַם כְּתָבָא קַדִּישָׁא דִי
בְּהוֹן הֲוָה פָּרַח וְטַיִּס לְאֲוִיר שְׁמַיָּא וַהֲוָה צָוַוח וְאָמַר חֲבַל עַל עַמָּא דְּשָׁמְעוּ בְּסִינַי
מִן פּוּם קוּדְשָׁא לָא תַּעְבְּדוּן לְכוֹן צַלְמָא וְצוּרָה וְכָל דְּמוּ וּלְסוֹף אַרְבְּעִין יוֹמִין עֲבָדוּ עִינְלָא
מַתְכָא דְלִיטָא בִּיהּ מַשְׁכָּא : ויקח וְנָסִיב יַת עִינְלָא דַּעֲבָדוּ וְאוֹקִיד בְּנוּרָא וְשָׁף עַד 20
דַּהֲוָה דָקִיק וְדָרֵי עַל אַנְפֵּי מוֹי דְּנַחֲלָא וַאֲשְׁקֵי יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל מַאן דְּיָהַב חַסָּן
כְּל מָאנָא דְּדַהֲבָא הֲוָא סִימָא נַפְקָא בְּאַנְפּוֹי : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן מָה עֲבַד 21
לָךְ עַמָּא הָדֵין אֲרוּם אַיְתֵיתָא עֲלוֹי חוֹבָא רַבָּא : ויאמר וַאֲמַר אַהֲרֹן לָא יִתְקֵיף 22
רוּגְזָא דְרִבּוֹנִי אַנְתְּ יְדַעְתְּ יַת עַמָּא אֲרוּם בְּנֵי צְדִיקַיָּא אִינוּן בְּרַם יְצָרָא בִישָׁא הוּא
דְאִטְעֵינוּן : ויאמרו וַאֲמַרוּ לִי עִיבֵד לָנָא דַּחֲלִין דִּיטַיְילוּן קֳדָמָנָא אֲרוּם דֵּין מֹשֶׁה נַבְרָא 23
דְאַסְקָנָא מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם אִישְׁתַּלְהַב בְּאֵישָׁא מְצַלְהֲבָא מִן קֳדָם יְיָ וְלָא
אִשְׁתְּמוֹדַעְנָא מָה הֲוָה לֵיהּ בְּסֵיפֵיהּ : ואמר וַאֲמָרִית לְהוֹן לְמַאן אִית דְּהַב פְּרִיקוּ 24
וְיָהְבוּ לִי וְטַלְקֵתִיהּ בְּנוּרָא וְעָאל סְטָנָא בְּגַוֵּיהּ וּנְפַק סְנֵיהּ דְּמוּת עִינְלָא הָדֵין :
ויראה וַחֲמָא מֹשֶׁה יַת עַמָּא אֲרוּם פְּרִיעִין 25
הִינוּן אֲרוּם פְּרִיעוּ עַל יְדוֹי דְּאַהֲרֹן יַת
בְּלִילָא קְדִישָׁא דַּהֲוָה בְּרֵישֵׁיהוֹן וַהֲוָה שְׁמָא
רַבָּא וְיַקִּירָא חָקִיק וּמְפָרַשׁ בֵּיהּ וּנְפַק טִבְרְהוֹן
בֵּישׁ בְּעַמְמֵי אַרְעָא וְקָנוּן לְהוֹן שׁוּם בִּישׁ
לְדָרֵיהוֹן : ויעמד וְקָם מֹשֶׁה בִּתְרַע סַנְהֶדְרִין דְּמַשְׁרְיָתָא וַאֲמַר מַאן הוּא דַּחֲלָיָא דַיְיָ 26
ייחון לְוָתִי וְאִתְכַּנְשׁוּ לְוָתֵיהּ כָּל בְּנוֵי דְּלֵוִי : ויאמר וַאֲמַר לְהוֹן כְּדֵין אֲמַר יְיָ 27
אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל כָּל מַאן דְּדַבַּח לְטַעֲוּת עַמְמַיָּא יִתְקְטֵל בְּסֵיפָא וְכְדוֹן עִיבְרוּ וְתוּבוּ
מִתְּרַע סַנְהֶדְרִין לְתָרַע בֵּי דִינָא בְּמַשְׁרְיָתָא וּבְעוֹי מִן קֳדָם יְיָ דִּישְׁתְּבִיק לְכוֹן
חוֹבָא דָא וְאִתְפְּרִעוּ מִן רַשִׁיעַיָּא פַּלְחֵי פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה וּקְטוֹלוּ אַפִּילוּ גְּבַר יַת אָחוֹי
וּגְבַר יַת חַבְרֵיהּ וְאִינָשׁ יַת קְרִיבֵיהּ :

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hieroſolymitanum.*

Et tabulæ opus Domini erant : & ſcriptura ſcriptura Domini erat, 16
ſculpta & expreſſa in ipſis tabulis. Et audivit Joſue vocem po- 17
puli jubilantis cum gaudio coram vitulo : & dixit Moſi ; Vox acierum belli in caſtris eſt. Et 18
dixit ; Non vox fortium prævalentium in aciebus belli, neque vox debilium qui vincuntur ab inimicis ſuis in aciebus belli : vocem colentium cultus alienos & ludentium primus ego audio. Accidit ergo 19
cùm appropinquaret Moſes caſtris, ut videret vitulum & tibias in manibus improborum ſaltantium & procumbentium coram eo, & Satan erat in medio ejus ſaltans & ſubſiliens coram populo : & ſtatim invaluit fervor iræ Moſis, & projecit è manibus ſuis tabulas, & fregit eas in radicibus montis, verùm ſcriptura ſancta quæ erat in eis volabat & ferebatur in aërem cœlorum : deinde clamabat & dicebat ; Væ populo qui audiverunt in Sinai ex ore ſanctitatis, Non facietis vobis imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, & tamen in fine quadraginta dierum fecerunt vitulum conflatilem, in quo non eſt utilitas. Deinde accepit vitulum quem fecerant, & combuſſit in igne, & 20
contrivit uſque in pulverem : & ſparſit in ſuperficiem aquarum fluminis, potavítque filios Iſrael, & quicunque dederat eò ullum vas aureum, exibat ſignum in naribus ejus. Et dixit Moſes Aaroni ; Quid 21
tibi fecit populus hic, quoniam adduxiſti ſuper ipſum peccatum magnum ? Et dixit Aaron ; Non iraſcatur ira Domini mei : tu nôſti 22
populum, quod filii juſtorum ſint, verùm mala concupiſcentia errare fecit eos. Et dixerunt mihi ; Fac nobis deos, qui ambulent coram 23
nobis : quoniam hic Moſes, vir qui aſcendere fecit nos è terra Ægypti flammâ correptus eſt in monte ab igne inflammato à facie Domini, non novimus quid factum ſit ei in fine ejus. Tum dixi illis ; Qui- 24
bus eſt aurum abrumpant, & dent mihi : & projeci illud in ignem, & ingreſſus eſt Satan in medium ejus, & exiit ex eo ſimilitudo vituli iſtius.
Et vidit Moſes populum, quòd 25
diſcooperti eſſent : quoniam nudati erant per manus Aaronis coronâ ſanctâ quæ erat in capite ipſorum, erat autem nomen magnum & pretioſum inſculptum & expreſſum in ea, & exiit fama eorum mala inter populos terræ, & acquiſiverant ſibi nomen malum per generationes ſuas. Et ſtetit Moſes in por- 26
ta ſynedrii caſtrorum, & dixit ; Qui ſunt timentes Domini, veniant ad me : & congregati ſunt ad eum omnes filii Levi. Et dixit illis ; 27
Sic dixit Dominus Deus Iſrael, Quiſquis ſacrificavit idolis populorum, interficiatur gladio : jam verò tranſite, & revertimini à porta ſynedrii uſque ad portam domus judicii in caſtris, & quærite à facie Domini ut remittatur vobis peccatum hoc ; & ultionem ſumite ab improbis colentibus cultum alienum, & interficite etiam vir fratrem ſuum, & vir ſocium ſuum, & vir propinquum ſuum.

Hier. 25. Et vidit Moſes populum, quòd diſcooperti eſſent : quoniam nudati erant coronâ aureâ quæ erat in capitibus ipſorum, quibus nomen expoſitum inſculptum erat à monte Horeb.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن لوحها عملي خداي ايشان وآن نوشته نوشتهي خداي او كنده ابر آن لوحها * 16
* بشنويد يهوشع مر آوازي آن قوم در قبلغي گفت بمشه آوازي كارزار در لشكرگاه * 17
* گفت نيست آوازي جواب دادني جبروت ونيست آوازي جواب دادني ضعيفي آوازي 18
مسخرگي من شنوا * بود چون آنچه نزديك شد بآن لشكرگاه بديد مر آن گوساله
ورهلها گرم شد خشمي مشه وبيفكند از دستي او مر آن لوحها بشكست ايشانرا
فرود آن كوه * بستاند مر آن گوساله آنچه بكردند بسوخت در آتش بساويد تا 20
آنچه خرد شد بپراگند ابر روي آن آب بياهنجاند مر پسراني يسرال * گفت مشه 21
باهرن چه كرد بتو آن قومي آن اين كه بياوردي ابر او خطايي بزرك * گفت اهرن 22
نه گرم شود خشمي خداوند من تو دانستي مر آن قوم كه در بدي او * گفتند 23
بمن بكن بايما معبودي آنچه بروند پيشي ايما كه اين مشه آن مرد آنچه بر آورد ايمارا
از زمين مصر نه دانستيم چه بود باو * گفتم بايشان بكيست طلا جدا كردند 24
وبداوند بمن بيفكنديم اويرا در آتش بيرون آمد آن گوسالهي آن اين * بديد 25
مشه مر آن قوم كه باطلست او كه باطل كرد اويرا اهرن بعيب در خيراني ايشان *
* بياستاد مشه در دروازهي آن لشكرگاه گفت كيست ! بمن جمع شدند باو همه 26
پسراني لوي * گفت بايشان همچنين گفت ! خداي يسرال بنهيد مرد شمشيري او ابر 27
راني او بگذريد وباز گرديد از دروازه بدروازه در لشكرگاه وبكشيد مرد مر
برادري او ومرد مر رفيقي او ومرد مر قرابتي او *

Et tabulæ opus Dei erant, ſcriptura quoque ſcriptura Dei erat ſculpta ſuper tabulis. Audiens autem Jehoſhua vocem populi in vociferatione, dixit ad Moſheh ; Vox prælii in caſtris. Reſpondit ; Non eſt vox reſponſionis fortitudinis, neque eſt vox reſponſionis imbecillitatis : vocem luſûs ego audio. Fuit autem, cùm appropinquâſſet ad caſtra, vidit vitulum & tympana : & excande facta eſt ira Moſheh, abjiciénſque è manu ſua tabulas, fregit eas ſub monte. Capiénſque vitulum quem fecerant, combuſſit igni, & contrivit uſque quò comminueretur, ſparſitque ſuper faciem aquæ, & potavit filios Iſrael. Et dixit Moſheh ad Aharon ; Quid fecit tibi populus iſte, quòd induxiſti ſuper eum peccatum grande ? Dixit Aharon ; Ne excandefiat ira domini mei, tu nôſti populum quòd in malo ſit. Dixerunt enim mihi ; Fac nobis deos qui eant ante nos : quia iſte Moſheh, vir qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcimus quid acciderit ei. Quibus reſpondi ; Cui eſt aurum ? & ſeparârunt ac dederunt mihi : projecíque illud in ignem, & egreſſus eſt vitulus iſte. Vidit itaque Moſheh populum quia otioſus eſſet : otioſum enim reddiderat eum Aharon ad infamiam inter inſurgentes in eos : Stetítque Moſheh in porta caſtrorum, & dixit ; Quicunque eſt pro Domino, ad me veniat : & congregati ſunt ad eum omnes filii Levi. Quibus dixit, Sic dixit Dominus Deus Iſrael ; Ponite quiſque gladium ſuum ſuper femur ſuum : tranſite, & revertimini de porta ad portam in caſtris, & occidite quiſque fratrem ſuum, & quiſque ſodalem ſuum, & quiſque propinquum ſuum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

28 ויעשו וְעָבְדוּ בְּנֵי לֵוִי הֵי כְּפִתְגָמָא דְמשֶׁה וּנְפִלוּ מִן עַמָּא דַהֲוָה סִימָא בְּאַפֵּיהוֹן
29 בְּקִטֵילַת סַיְפָא בְּיוֹמָא הַהוּא כְּמִנְיַן תְּלָתָא אַלְפִין גַּבְרָא: ואמר וַאֲמַר משֶׁה קְרִיבוּ
קוּרְבַּנְכוֹן עַל שְׁפִיכוּת אַדְמָאדִי בִּידֵיכוֹן וְיִתְכַּפַּר לְכוֹן קֳדָם יְיָ אֲרוּם נְנַעֲתוֹן גְּבַר בִּבְרֵיהּ
30 וּבְאָחוֹי וּלְאַיְתָאָה עֲלֵיכוֹן יוֹמָא דֵין בִּרְכָתָא: ויהי וַהֲוָה בְּיוֹמָא־חֳרִי וַאֲמַר משֶׁה לְעַמָּא
אַתּוֹן חַבְתּוּן חוֹבָא רַבָּא וּכְדוֹן אֵיסַק וְאֵיצְלֵי קֳדָם יְיָ הֲלְוַאי אִיכַּפַּר עַל חוֹבֵיכוֹן: וישב
31 וְתָב משֶׁה וְצְלֵי קֳדָם יְיָ וַאֲמַר בְּמֵטוּ מִינָךְ רִיבוֹן כָּל עָלְמָיָא גְלֵי קֳדָמָךְ חֲשׁוֹכָא הֵי
32 כְּנְהוֹרָא וּכְדוֹן חַב עַמָּא הָדֵין חוֹבָא רַבָּא וְעָבְדוּ לְהוֹן דַּחֲלַן דְּדַהֲב: ועתה וּכְדוֹן
אִין תְּשְׁבוֹק לְחוֹבֵיהוֹן שְׁבוֹק וְאִין לָא מְחֵינִי כְּרוֹן מִן סֵפֶר צַדִּיקָיָא דְכָתַבְתָּ שְׁמִי
33 בְּגַוֵּיהּ: ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמשֶׁה לָא חֲמֵי לְמִימְחֵי שְׁמָךְ אֱלָהֵן מַאן דְּחַב קֳדָמַי
34 אֲמְחִינֵיהּ מִסִּפְרִי: ועתה וּכְדוֹן אִיזֵל דַּבַּר יַת עַמָּא לַאֲתַר דְּמַלֵּילִית לָךְ הָא מַלְאָכִי
35 יְטַייֵל קֳדָמָךְ וּבְיוֹם אֲסְעָרוּתִי אַסְעַר עֲלֵיהוֹן חוֹבֵיהוֹן: וינף וְחַבַּל מֵימְרָא דַיְיָ יַת

לג

עַמָּא עַל דַּעֲנָלָא דְעֲבַד אַהֲרֹן:
1 וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם משֶׁה אֵיזֵל אִסְתַּלַּק מִכָּא דְּלָמָא יִתְקוֹף רְתָח רוּנְזִי בְּעַמָּא וְאֵשֵׁיצִינוּן
בְּגִין דְּן טַייֵל אֲנָתְּ וְעַמָּא דְאַסֵּיקְתָּא מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם דְּקַיֵּימִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
2 וּלְיַעֲקֹב לְמֵימַר לִבְנָךְ אֵיתֵינֵיהּ: ושלחתי וְאֵישַׁדַּר קֳדָמָךְ מַלְאָךְ וְאֵיתַרֵךְ עַל יְדוֹי יַת
3 כְּנַעֲנָאֵי אֱמוֹרָאֵי חִתָּאֵי וּפְרִיזָאֵי חִיוָאֵי וִיבוּסָאֵי: אל ארץ לְאַרְעָא עַבְדָא חֲלַב וּרְבַשׁ
אֲרוּם לֵית אֶפְשַׁר דְּאֵיסַּלַּק שְׁכִינַת יְקָרִי מִבֵּינֵיכוֹן בְּרֵם לָא יְהֵי יְקָרִי שְׁרֵי בְּמִדּוֹר
4 מַשְׁרְיָתֵיהוֹן אֲרוּם עַם קְשֵׁי קֳדָל אַנְתְּ דִּלְמָא אֵישֵׁצִינְכוֹן בְּאָרְחָא: וישמע וּשְׁמַע
עַמָּא יַת פִּתְגָמָא בִּישָׁא הָדֵין וְאִתְאַבָּלוּ וְלָא שַׁוִּיו גְּבַר יַת תִּיקוֹן זִינֵיהּ דְּאִתְיַהַב לְהוֹן
5 בְּסִינֵי דְּבֵיהּ שְׁמָא רַבָּא וְקַדִּישָׁא חָקִיק וּמְפָרַשׁ עָלוֹי: ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמשֶׁה אֵימַר
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אַתּוּן עַם קְשֵׁי קֳדָל שָׁעָא חֲדָא קְלִילָא אֵיסַּלַּק אִיקָר שְׁכִינְתִּי מִבֵּינָךְ
וְאֵישֵׁיצִינָךְ וּכְדוֹן אַעְדֵי תִּיקוֹן זִינָךְ מִינָךְ דְּאִתְחֲלִי קֳדָמַי מַאן אֶעְבֵּד לָךְ: ויתנצלו
6 וְאִתְרוֹקִנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן תִּיקוֹן זִינֵיהוֹן דְּשָׁמָא רַבָּא מְפָרַשׁ כְּתִיב בְּהוֹן דְּאִתְיַהַבוּ
7 לְהוֹן לְמַתְנָה מִן טַוּוּר חוֹרֵב: ומשה וּמשֶׁה נְסִיבִינוּן וּטְמִירִינוּן בְּמַשְׁכַּן אוּלְפָּן
אוֹרַייְתָא דִילֵיהּ בְּרֵם יַת מַשְׁכְּנָא נָסַב מְתַקֵּן וּפְרִיסֵיהּ לֵיהּ מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא
אַרְחִיק יְתֵיהּ מִן מַשְׁרִיַת עַמָּא דְאִתְנְדוֹן תְּרִין אַלְפִין אַמִּין וַהֲוָה קָרֵי לֵיהּ מַשְׁכַּן
בֵּית אוּלְפָּנָא וַהֲוֵי כָּל מַאן דְּהָדֵר בְּתְחוּבָא בֵּלֵב שְׁלִים קֳדָם יְיָ הֲוָה נָפִיק לְמַשְׁכַּן בֵּית
אוּלְפָּנָא דְּמִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא מודי עַל חוֹבֵיהּ וּמַצְלֵי עַל חוֹבֵיהּ וּמְשַׁתְּבַק לֵיהּ:

Et fecerunt filii Levi juxta verbum Moſis: & ceciderunt ex populo, 28
in quorum naribus erat ſignum, occiſione gladii eo die circiter tria
millia virorum. Et dixit Moſes; Offerte oblationem veſtram ſuper 29
effuſionem ſanguinis, qui eſt in manibus veſtris, & expiatio erit vo-
bis coram Domino: quoniam percuſſiſtis quiſque filium ſuum, &
fratrem ſuum: & ad adducendum die hoc ſuper vos benedictionem.
Factum eſt autem die altero ut diceret Moſes populo; Vos peccâſtis 30
peccatum magnum: jam verò aſcendam & orabo coram Domino;
fortè expiationem obtinebo pro peccatis veſtris. Et reverſus eſt Moſes, 31
& oravit coram Domino, & dixit; Obſecro te Domine totius mundi,
manifeſtæ ſunt coram te tenebræ ſicut lux, jam peccavit populus hic pec-
catum magnum, & fecerunt ſibi idola aurea. Nunc autem ſi remittes 32
peccata eorum, remitte: ſin minus, dele me jam de libro juſtorum,
in medio cujus ſcripſiſti nomen meum. Et dixit Dominus Moſi; Non 33
convenit delere nomen tuum, ſed quiſquis peccaverit coram me delebo
eum de libro meo. Jam verò ito, duc populum ad locum de quo lo- 34
quutus ſum tecum; ecce Angelus meus ambulabit coram te: & in die
viſitationis meæ viſitabo ſuper eos peccata ipſorum. Et perdidit ſermo 35
Dñi populũ, propterea quod incurvaverant ſe vitulo quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

1 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe; Ito, remove te hinc, ne fortè ira-
ſcatur fervor iræ meæ in populum, & perdam eos: propterea abi tu, &
populus quem aſcendere feciſti è terra Ægypti, *ad terram* quam juravi
Abrahamo, Iſaaco & Jacobo, dicendo; Filiis tuis dabo eam. Et de- 2
ſtinabo coram te Angelum: & ejiciam per manus illius Chananæos,
Amorrhæos, Hettæos, Pherizæos, Hevæos & Jebuſæos. Ad terram faci- 3
entem lac & mel: quoniam fieri non poteſt ut aſcendere faciam divinam
majeſtatem gloriæ meæ è medio veſtri, verùm non erit gloria mea reſi-
dens in habitaculo caſtrorum ipſorum, quoniam populus durus cervice tu,
ne fortè perdam vos in via. Et intellexit populus verbum malum hoc, 4
& luxerunt, nec poſuerunt quiſque ornatum armorum ſuorum, qui datus
erat illis in monte Sinai, in quo nomen magnum & ſanctum inſculptum
erat & expreſſum. Et dixit Dominus Moſi; Dic filiis Iſrael, vos popu- 5
lus duræ cervicis; horâ unâ minimâ auferam gloriam divinæ meæ majeſta-
tis de medio tui, & perdam te: nunc ergo aufer ornatum armorum tuo-
rum à te, ut manifeſtum ſit coram me quid facturus ſim tibi. Et exuti ſunt 6
filii Iſrael ab ornatu armorum ſuorum, in quibus nomen magnum expreſſè
ſcriptum erat, quæ data erant illis in donum à monte Horeb. Moſes au- 7
tem accepit eos, & occultavit illos in tabernaculo legis ſuo, verùm taber-
naculum accepit inde, & extendit ipſum ſibi extra caſtra elongando ipſum
à caſtris populi, & remoti ſunt duo millia cubitorum & vocabat ipſum ta-
bernaculum domus doctrinæ: & erat quiſquis convertebatur per pœni-
tentiam corde integro coram Domino exiret ad tabernaculum domus do-
ctrinæ, quod erat extra caſtra, confitebatúrque peccata ſua, & orabat pro
peccatorum ſuorum *remiſſione*, & cum oraret illi remittebatur.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

28 * بكردند پسراني لوي چون سخن مشه بيفتاد از آن قوم چون سه هزار مرد * گفت مشه
29 نزديك آوريد قرباني شما اين روز يְיָ كه مرد در پسري او و در برادري او و بدادن ابر شما اين
30 روز آفرين * بود از ديگر روز گفت مشه بآن قوم شما خطا كرديد خطاي بزرك و اكنون بر آيم
31 يְיָ شكري كفارت خواهم در سببي خطاهاي شما * بازگشت مشه يְיָ گفت حاجت خطا كرد آن
32 قوم آن اين خطاي بزرك بكردند بايشان معبودي طلا* و اكنون اگر آمرزي خطاي ايشان
33 واگر نه محو كن مرا اكنون از كتابي تو آنچه بنوشتي* گفت يְיָ بمشه كسي آنچه خطا كرد بمن
34 محو كنم اويرا از كتابي من * و اكنون برو كذران مر آن قوم بآنچه سخن گفتم بتو اينك
35 فرشتهي من برود بپيشي تو و در روزي عقوبتي من عقوبت كنم ابر ايشان خطاي ايشان * زخم
زد يְיָ مر آن قوم ابر آنچه بكردند مر گوساله آنچه بكرد اهرن *

* فصل سي سوم *

1 * گفت يְיָ بمشه برو بر آي ازين تو و آن قوم آنچه بر آوردي از زميني مصر بآن زمين آنچه
سوگند خوردم بابرهم بيصحق و بيعقوب بگفتن بنسلي تو بدهم آنرا * و بفرستم پيشي تو
2 فرشته و برانم مر آن كنعني و آن اموري و آن حتّي و آن فرزّي و آن حوّي و آن يبوسي *
3 * بزميني دوشا شير و انگبين كه نه بر آيم در ميان تو كه قومي سخت قفاي تو تا نه فنا كنم
4 ترا در راه * بشنويد آن قوم مر آن سخني آن بدي آن اين مصيبتگين شدند و نه نهادند مردي
5 آرايش او ابر او * گفت يְיָ بمشه بگوي بپسراني يسرال شما قومي سخت قفا لحظي يكّه بر آيم
در ميان تو و فنا كنم ترا و اكنون فرود آور آرايش تو از بالاي تو و بدانم چه كنم بتو *
6 7 بپرداختند پسراني يسرال مر آرايش ايشان از كوهي آن حورب * و مشه بستاند مر آن خيمه
و ميل دهد باو از بيرون بلشكرگاه دور شدن آران لشكرگاه و بخواند باو خيمهي وعده و باشد
همه طلب كناي خدا بيرون آيد بخيمهي وعده آنچه از بيرون بلشكرگاه *

Fecerúntque filii Levi ſecundùm 28
verbum Moſhèh: *ceciderunt*que *de*
populo ferè tria millia hominum. Et 29
dixit Moſheh; *Offerte oblationem*
veſtram hodiè Domino, (*quia* fuit
quiſque in filium ſuum & fratrem
ſuum,) *ut det ſuper vos hodiè benedi-*
ctionem. Et *fuit*, *die altero dixit* 30
Moſheh ad populum; *Vos peccâſtis*
peccatum grande: *nunc ergò aſcen-*
dam ad Dominum, *fortaſſis expiati-*
onem procurabo pro peccatis veſtris.
Reverſus itaque *Moſheh ad Domi-* 31
num, *dixit*; *Obſecro*, *peccavit popu-*
lus iſte peccatum grande: *fecerunt*
ſibi deum aureum. Nunc autem be- 32
ne ſi condones peccata eorum: & *ſi*
non, *dele me jam de libro tuo quem*
ſcripſiſti. Dixit Dominus ad Mo- 33
ſheh; *Vir qui peccavit in me*, *delebo*
ipſum è libro meo. Nunc ergò vade, 34
duc populum illuc quò locutus ſum
tibi, *ecce angelus meus ibit ante te*:
& *in die viſitationis meæ viſitabo*
ſuper eos peccatum eorum. Plagâ itaque 35
percuſſit Dominus populũ, *eò quòd fe-*
ciſſent vitulũ quem fecerat Abaron.

CAP. XXXIII.

1 *Tum dixit Dominus ad Moſheh*; *Vade*, *aſcende hinc tu & populus*
quem eduxiſti è terra Ægypti, *in ter-*
ram quam juravi ipſi Abraham &
Iſhac & Jacob, *dicendo*; *Progeniei*
tuæ dabo eam: Et *mittam ante te* 2
angel ũ, *et expellam Chenaanæum*, &
Emoræum, & *Hittæum*, & *Pheriz-*
zæum, & *Hivvæum*, & *Jebuſæum*:
Ad terram ſcil. *præbentem lac* & 3
mel. Non enim aſcendam in medio
tuî, *quia populus duræ cervicis es*
tu, *ut non perdam te in via. Audi-* 4
ens autem populus verbum malum
iſtud, *mœſti facti ſunt*: *nec*
poſuit quiſquam ornatum ſuum ſu-
per ſe. Dixit quoque *Dominus ad* 5
Moſheh, *Dic filiis Iſrael*; *Vos eſtis*
populus duræ cervicis: *momento*
uno aſcendam in medium tuî, &
perdam te: *nunc ergò deduc orna-*
tum tuum de ſuper te, & *ſciam quid*
faciam tibi. Et finem impoſuerunt 6
filii Iſrael ornatui ſuo à monte Ho-
reb. Moſheh autē accipiat ten- 7
torium, *ac tendat illud extra caſtra*,
elongando à caſtris: & *vocet il-*
lud, *Tentorium conventûs*: *et erit*,
quicunque requiret Deum, *egredi-*
atur ad tentorium conventûs quod
eſt extra caſtra:

UMI

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

8 והיה ה כַּד הֲוָה נְפִיק משֶׁה מִן מַשְׁרִיתָא וְאָזִיל לְמַשְׁכְּנָא קָיְמִין כָּל רַשִׁיעֵי
עַמָּא וּמִתְעַתְּדִין גְּבַר בִּתְרַע מַשְׁכְּנֵיהּ וּמִסְתַּכְּלִין בְּעִינָא בִּישָׁא אֲחוֹרֵי משֶׁה עַד
9 וְמַן מֵיעֲלֵיהּ לְמַשְׁכְּנָא : והיה וַהֲוָה כַּד עָאֵיל משֶׁה לְמַשְׁכְּנָא נְחִית עַמּוּדָא
דַעֲנָן וְקָאֵי בִּתְרַע מַשְׁכְּנָא וּמִתְמַלֵּיל מֵימְרָא דַיְיָ עִם משֶׁה : וראה וְחָמָן
10 כָּל עַמָּא יָת עַמּוּדָא דַעֲנָנָא קָאֵי בִּתְרַע מַשְׁכְּנָא וּמִן יַד קָיְמִין כָּל עַמָּא וְסָגְדִין
כָּל קֳבֵל מַשְׁכְּנָא כְּדֵקָיְמִין גְּבַר בִּתְרַע מַשְׁכְּנֵיהּ : ודבר הֲוָה מִתְמַלֵּיל יְיָ עִם
11 משֶׁה מַמְלַל קֳבֵל מַמְלַל קַל דִּבּוּרָא הֲוָה שָׁמַע בְּרֵם ויו אַפִּין לָא הֲוָה חָמֵי הֵיכְמָא
דְּמַמְלַל גְּבַר עִם חַבְרֵיהּ וּמִן בָּתַר
ירושלמי 11 וְשַׁמְּשֵׁיהּ יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן טְלֵי וְעֵיר לָא פְּסַק מִגּוֹ מַשְׁכְּנָא :
דְּאִסְתַּלַּק קַל דִּבּוּרָא תָּאִיב לְמַשְׁרִיתָא
וּמְחָנֵי פִּתְגָמַיָּא לְכְנִישְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל
בְּרֵם מְשׁוּמְשָׁנֵיהּ יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן הֲוָה טְלֵי לָא הֲוָות זַיֵּיע מִגּוֹ מַשְׁכְּנֵיהּ : ויאמר
12 וַאֲמַר משֶׁה קֳדָם יְיָ חֲמֵי מָה דַּאֲנָתְ אָמַר לִי סַלֵּיק יָת עַמָּא הָדֵין וְאַנְתְּ לָא אוֹדַעְתָּנִי
יָת מַאן דְּאַנְתְּ שָׁלַח עִמִּי וְאַנְתְּ בְּמֵימְרָךְ אֲמַרְתְּ מְנַיִּית יָתָךְ בְּשׁוּם טַב וְאוּף אַשְׁכַּחְתְּ
13 רַחֲמִין קָדָמָי : ועתה וּכְרוֹן אִין בְּבָעוּ אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קָדָמָךְ אוֹדַעֲנִי כְּדוֹן יָת
אוֹרַח טוּבָךְ וְאִנָּדַע רַחֲמָךְ הֵיךְ אַנְתְּ מְדַבַּר עִם בְּנֵי נָשָׁא וְזַכָּאִין מְטֵי לְהוֹן הֵי
כְּחַיְיבִין וּלְחַיְיבִין הֵי כְּזַכָּאִין וְחוּב זַכָּאִין מְטֵי לְהוֹן הֵי כְּוֹכְוָתְהוֹן וְחַיְיבִין מְטֵי לְהוֹן
הֵי כְּחוֹבֵיהוֹן מִן בְּגַלַּל דְּאַשְׁפַּח רַחֲמִין קָדָמָךְ וּגְלֵי קָדָמָךְ אֲרוֹם עַמָּךְ עַמָּא הָדֵין :
14 ויאמר וַאֲמַר אַמְתִּין עַד דְּיֵהָכוֹן סְבַר אַפִּין דְּרוּגְזָא וּמִן בָּתַר כְּדוֹן אָנִיחַ לָךְ :
15 ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ אִין לֵית אַפִּין מְהַלְכָא מִינָּנָא לָא תְסַלְקִינָּנָא מִיכָּא בִּסְבַר
16 אַפִּין דְּרוּגְזָא : ובמה וּבְמָה יִתְיְדַע כְּדוֹן אֲרוֹם אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קָדָמָךְ אֶלָהֵן
בְּמֵלּוֹלוּת שְׁכִינָתָךְ עִמָּנָן וְיִתְעַבְּדָן לָנָא פְּרִישָׁן בְּסַלְקוּתָךְ רוּחַ נְבוּאָה מְעִילַּוֵי אוּמַיָּא
וְתְהֵי מִתְמַלֵּיל בְּרוּחַ קוּדְשָׁא לִי וְלְעַמָּךְ מִן בְּגַלַּל דְּנֵיהֵי מְשַׁנֵּי מִכָּל עַמְמַיָּא דְעַל
17 אַנְפֵּי אַרְעָא : ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמשֶׁה אוּף יָת פִּתְגָמָא הָדֵין דְּמַלֵּילְתָּא אֶעְבֵּד
18 אֲרוֹם אַשְׁכַּחְתָּא רַחֲמִין קָדָמַי וּמַנִּית יָתָךְ בְּשׁוּם טַב : ויאמר וַאֲמַר אַחֲמֵי כְּדוֹן
יָתִי יָת יְקָרָךְ : ויאמר וַאֲמַר הָאֲנָא
ירושלמי 19 וַאֲמַר הָא אֲנָא מַעֲבַר כָּל
19 מַעֲבַר כָּל מְכִילַת טוּבִי קָדָמָךְ וְאֵיקְרֵי
מְכִילַת טוּבִי קָדָמָךְ וְאֶקְרֵי בְּשׁוּם טַב יְיָ
בְּשׁוּם מֵימְרֵיהּ דַּיְיָ קָדָמָךְ וְאֵיחוּס עַל
קָדָמָךְ וַאֲחוּס עַל מַה דַּחֲמֵי לִי לְמֶחֱס
מַאן דְּחָמֵי לֵיהּ לְמֵיחוּס וְאֵירְחֵים עַל
וַאֲרַחֵם עַל מָה דַּחֲמֵי לִי לְמִתְרַחֲמָא :
מַאן דְּחָמֵי לֵיהּ לְמִתְרַחֲמָא : ויאמר
20 וַאֲמַר לֵית אֶפְשַׁר לָךְ לְמֵיחֲמֵי יָת סְבַר אַפַּי אֲרוֹם לָא יְחֲמִינַנִי אֱנָשָׁא וְיִתְקַיֵּים :
21 ויאמר ה' וַאֲמַר יְיָ הָא אֲתַר מְתַקֵּן קֳדָמַי וְתְהֵי מְעַתַּד עַל טִינָרָא :

8 Et factum est quando exibat Moses ex castris ut iret in tabernacu-
lum, *ut* starent omnes improbi populi, & pararent se quisque in
porta tabernaculi sui, & respicerent oculo malo post Mosen usque ad
tempus quo ingrederetur in tabernaculum. Et accidebat cum ingrede-
9 retur Moses in tabernaculum, descendebat columna nubis gloriæ &
stabat in porta tabernaculi : & loquebatur sermo Domini cum Mose.
10 Et videbat universus populus columnam nubis stantem in porta taber-
naculi : & statim stabant universus populus, & adorabant è regione
tabernaculi, cùm starent quisque in porta tabernaculi sui. Et loque-
11 batur Dominus cum Mose verbo è regione verbi, vox sermonis au-
diebatur, verùm splendor facierum non videbatur, quemadmodum lo-
quitur vir cum socio suo : post-
quam verò ascendisset vox sermo-
nis redibat in castra, & docebat
verba congregationi Israelitarum;
verùm minister ejus Josue filius
Nun erat puer, non recedebat è medio tabernaculi ipsius. Et dixit
12 Moses coram Domino ; Vide quod tu dixeris ad me, Ascendere fac
populum hunc, & tu non notificâsti mihi quem tu sis missurus me-
cum : cùm tu sermone tuo dixeris ; Constitui te nomine bono, &
etiam inveniſti gratiam coram me. Et jam si quæso inveni gratiam
13 coram te, notifica mihi semitam bonitatis tuæ, ut ego cognoscam
misericordiam tuam qua uti soles erga homines justos, quando evenit
illis sicut peccatoribus, & peccatoribus sicut justis; & rursus quo-
modo justis eveniat secundùm justitiam suam, & peccatoribus eveniat
secundùm peccata sua, eò ut inveniam misericordiam coram te : nam
14 manifestum coram te quòd populus tuus populus hic. Et dixit; Ex-
pecta donec abeat aspectus vultus iræ, & postea quietem dabo tibi.
15 Et dixit illi ; Si non ira recedat à nobis, ne ascendere facias nos
16 hinc cum aspectu facierum iræ. In quo enim cognoscetur nunc quòd
invenerim misericordiam coram te, nisi cùm loquetur divina tua ma-
jestas nobiscum : ut fiant nobis miracula, cùm abstuleris spiritum
prophetiæ à populis, & loquutus fueris per spiritum sanctum mecum
& cum populo tuo, ut mirificemur præ omnibus populis qui sunt in
17 superficie terræ. Et dixit Dominus Mosi ; Etiam verbum hoc
quod loquutus es faciam : quoniam inveniſti misericordiam coram
me, & constitui te nomine bono. Et dixit ; Ostende mihi jam
18 gloriam tuam. Et dixit ; Ecce
19 ego transfire facio omnem men-
suram bonitatis meæ coram te,
& vocabo in nomine sermo-
nis ipsius Domini coram te :
& parcam illi cui decebit ut
parcam, & miserebor illius cujus
decebit me misereri. Insuper di-
20 xit ; Fieri non potest ut videas
aspectum facierum mearum : quo-
niam non videbit me homo & viver. Et dixit Dominus ; Ecce lo-
21 cus paratus est coram me, & stabis super petram.

Hieros. 11. *Et minister ejus Josue filius Nun puer parvus non recedebat è medio tabernaculi.*

Hieros. 19. *Et dixit ; Ecce ego transire facio omnem mensuram bonitatis meæ coram te, & vocabo in nomine bono Domini coram te : & parcam illi cui videro parcendum, & miserebor illius cujus mihi visum erit misereri.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * وباشد چون بيرون آمدن مشه بآن خيمه برخيزند همه آن قوم وبياستند مرد درگاهي
خيمهي او ونگاه كنند پسي مشه تا آمدني اوبآن خيمه * وباشد چون آمدني مشه بآن خيمه
9 فرود آيد ستوني ابر و بياستد درگاه آن خيمه و سخن گويد اواري مشه * وببينند همه آن قوم مر
10 ستون آن ابر ايستا درگاه آن خيمه وبياستد همه آن قوم و سجود كنند مرد درگاهي خيمهي
او * وسخن گويد :: بمشه روي بروي چون آنچه سخن گويد مرد بياري او وباز گردند بآن
11 لشكرگاه وخدمت كاري او يهوشع بن نون كودك نه برش شود ازميانی آن خيمه * گفت مشه ::
12 ببين تو گويا بمن بر آور مر آن قومي آن اين وتو نه معلوم كردي بمن مر آنچه بفرستي اواري
من وتو گفتي معلوم كنم ترا درنام ونيز يافتي جاه درچشماني من * واكنون اگر يافتم
13 جاه درچشماني تومعلوم كن مرا اكنون مر راههاي تو وبدانم ترا بسبب بيابم جاه درچشماني تو
14 15 وببين كه قومي تو آن قومي آن اين * گفت شكينايي من برونند وگذرانم بتو * گفت اگر نه
16 شكينايي تو روان نه بر آوري ايمارا ازاين * ودرچه دانسته شود اينجا كه يافتم جاه درچشماني تو
من و قومي تو هانه دررفتني تو اواري ايما وجدا باشيم من وقومي تو ازهمه آن قوم آنچه ابر
17 روي آن زمين * گفت :: بمشه نيز مر آن سخن آن اين آنچه سخن گفتي بكنم كه يافتي جاه در
18 19 چشماني من ودانندم ترا درنام * گفت بنماي مرا اكنون مر عزيزي تو * گفت من بگذرانم همه
نكوئي من ابر پيشي تو وبخوانم درنامي :: بپيشي تو وبخشايم آنچه بخشايم ورحم كنم
20 مر آنچه رحم كنم * گفت نه توواني بديدن مر شكينايي من كه نه بيند مرا آن آدم وبزيد *
21 * گفت :: اينك مقامي اواري من وبياستي ابر آن كمر *

8 Eritque quando egredietur Mo-
sheh ad tentorium, assurgent omnis
populus, & stabunt quisque in ostio
tentorii sui, & aspicient post Mo-
sheh usque ad ingressum ejus in ten-
torium : Et erit, quum venerit Mo-
9 sheh in tentorium, descendet colu-
mna nubis, & stabit ad ostium ten-
torii, & loquetur cum Mosheh :
10 Videbuntque omnis populus colu-
mnam nubis stantem ad ostium tento-
rii, & stabit omnis populus, ado-
rabuntque quisque in ostio tentorii
11 sui: Et loquetur Dominus ad Mo-
sheh facie in faciem, quemadmodum
loquitur vir ad socium suum : postea
revertentur ad castra : at minister
ejus Jehoshua filius Nun puer, non
exscindetur (i. recedet) è medio ten-
torii. Et dixit Mosheh ad Dominum,
12 vide, tu dicis mihi ; Educ populum
istum : tu autem notum non feciſti
mihi quem mittes mecum : at-
tamen tu dixisti ; Notum faciam
tibi nomine, & etiam assecutus es
honorem in oculis meis. Nunc ergò si
13 assecutus sum honorem in oculis tuis,
notas fac mihi jam vias tuas, &
cognoscam te, ut assequar honorem
in oculis tuis: vide quoque quòd po-
pulus tuus sit populus iste. Dixit,
14 Majestas mea præcedet, & ducam
te. Respondit, Nisi majestas tua
15 præcedat, ne educas nos hinc. Et
16 in quo cognoscetur hîc quòd assecu-
tus fuerim honorem in oculis tuis ego
et populus tuus? nónne cùm ambula-
veris nobiscum, et separati fuerimus
ego & populus tuus ab omni populo
qui est super facie terræ? Dixit Do-
17 minus ad Mosheh ; Etiam verbum
hoc quod locutus es, præstabo, quo-
niam assecutus es honorem in oculis
meis, & gnarus sum tui nomine. Ait;
18 Ostende mihi nunc gloriam tuam.
19 Respondit ; Ego prætervire faciam o-
mne bonum meum coram te, & voca-
bo in nomine Domini coram te : &
miserebor cujus miserebor, & cle-
mentiâ utar in quem clementiâ utar.
Dixit quoque ; Non poteris videre
20 majestatem meam : quia non vide-
bit me homo, & vivet. Dixit po-
21 stremo Dominus ; En locus est apud
me, & stabis super rupem fornicatis:

22 וְאַשְׁיֵל יַת יְדִי : 23 וְאֶעְבַּר יָת כְּתִי סַלְאֲנֵיָא דְקָיְמִין וּמְשַׁמְּשִׁין קֻדָּמַי וְאַחֲמֵי יַת דְּבִירָא דְאִיקָר שְׁכִנְתִּי לֵית אֶפְשַׁר לָךְ לְמֶחֱמֵי :

22 והיה ויהי בְּמַעְבַּר יְקָר שְׁכִינָתִי וְאָשִׂימְךָ בְּאֶסְפֶּלְיָרָא דְטִינָרָא וְאָגֵן בְּמֵימְרִי עָלָךְ עַד וְמַן דְּאֶעְבַּר : 23 וְהַסִּרוֹתִי וְאֶעֱבַר יַת כִּתִּי מַלְאָכַיָּא דְקָיְמִין וּמְשַׁמְּשִׁין קֻדָּמַי וְתֶחֱמֵי יַת קְטוֹר דְּבִירָא דְתַפְּלֵי אִיקַר שְׁכִינָתִי וְאֲפֵי אִיקַר שְׁכִינָתִי לֵית אֶפְשַׁר לָךְ לְמֶחֱמֵי :

22 Et erit cum transierit gloria divinæ meæ majestatis, & ponam te in spelunca petræ : & protegam sermone meo super te, usque ad tempus quo transiero. 23 Et transire faciam turmas angelorum, qui stant & ministrant coram me, & videbis nexum phylacteriorum manus gloriæ divinæ meæ majestatis : sed faciem gloriæ divinæ meæ majestatis fieri non potest ut videas.

22 *Et proficisci faciam manus meas.* 23 *Et transire faciam cœtus angelorum qui stant & ministrant coram me ; & ostendam adytum ; quia gloriam divinæ meæ majestatis fieri non potest ut videas.*

לד

CAP. XXXIV.

1 וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה פְּסַל לָךְ תְּרֵין לוּחֵי אַבְנִין הֵי כְקַדְמָאֵי וְאֶכְתּוֹב עַל לוּחַיָא יַת פִּתְגָמַיָא דְהֲווֹ עַל לוּחַיָא קַדְמָאֵי דִּי תְבַרְתָּ : 2 וֶהֱוֵי זַמִּין לְצַפְרָא וְתִסּוֹק לְצַפְרָא לְטַוּרָא דְסִינַי וְתֶחֱזֵי קָדָמַי תַּמָּן עַל רֵישׁ טוּרָא : 3 וְאִישׁ וְאִינַשׁ לָא יִסַּק עִמָּךְ וְאוֹף אִינַשׁ לָא יִתְחֲמֵי בְּכָל טַוּרָא אוֹף עָנָא וְתוֹרֵי לָא יִרְעוּן כָּל קְבֵיל טַוּרָא הַהוּא : 4 וּפְסַל תְּרֵין לוּחֵי אַבְנִין הֵי כְקַדְמָאֵי וְאַקְדֵּם מֹשֶׁה בְּצַפְרָא וְסָלִיק לְטַוּרָא דְסִינַי הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָתֵיהּ וְנָסֵיב בִּידֵיהּ תְּרֵין לוּחֵי אַבְנַיָא : 5 וּירֵד יְיָ וְאִתְנְלִי יְיָ בְּעֶנְנִי אִיקַר שְׁכִינְתֵּיהּ וְאִתְעַתַּד מֹשֶׁה עִמֵּיהּ תַּמָּן וְקָרָא מֹשֶׁה בִּשׁוּם מֵימְרָא דַיְיָ : 6 וְיַעֲבַר ה וְאֶעְבַּר יְיָ שְׁכִינְתֵּיהּ עַל אַפּוֹי וְקָרָא יְיָ יְיָ אֱלָהָא רַחְמָנָא וְחַנָּנָא אֶרֶךְ רוּחַ וְקָרִיב רַחֲמִין מְסָנֵי לְמֶעְבַּד חֶסֶד וְקִשׁוֹט : 7 נָצַר נְטִיר חֶסֶד וְטִיבוּ לְאַלְפֵי דָרִין שְׁרֵי וְשָׁבִיק עַל חוֹבִין וּמַעֲבַר עַל מָרוּדִין וּמְכַפַּר עַל חַטָּאִין סָלַח לְדִתַּיְבִין לְאוֹרַיְתָא וּלְדָלָא תַּיְבִין לָא מְזַכֵּי בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא מַסְעַר חוֹבֵי אֲבָהָן עַל בְּנִין מָרְדִין עַל דַּר תְּלִיתָאֵי וְעַל רְבִיעָאֵי : 8 וּמְהַר וְאוֹחִי מֹשֶׁה וּנְחַן עַל אַרְעָא וְסָגֵיד : 9 וְאָמַר וַאֲמַר אִין בְּבָעוּ אַשְׁכַּחְתְּ רַחֲמִין קֻדָּמָךְ יְיָ יְהֵךְ בְּרוֹן שְׁכִינַת יְקָרָךְ יְיָ בֵּינָנָא אֲרוּם עַם קְשֵׁי קְדָל הוּא וְתִשְׁבוֹק לְחוֹבָנָא וּלְחַטָאנָא וְתַחְסִינְנָא יַת אַרְעָא דְקַיְימִית לַאֲבָהָתָנָא דְלָא תְּשַׁלְחִפִּינָנָא בְּעַם אוֹחָרָן : 10 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר הָא אֲנָא גָּזַר קְיָם דְּלָא אֲשַׁלְחִיף עַמָּא הָדֵין בְּעַם אוֹחָרָן בְּרֵם מִינָךְ יִפְקוּן אוּכְלוֹסִין דְּצַדִּיקִין קְבֵיל כָּל עַמָּךְ אַעֲבִיד פְּרִישָׁן לְהוֹן בְּזִמַן דִּיהָכוֹן בְּשִׁבְיְתָא עַל נַהֲרָוָת בָּבֶל וַאֲסַלִּיקִינוּן מְחָתָן וַאֲשֵׁרִינוּן מִן לָנְיו לְטָרַר סַמְבָּטְיוֹן וְכַהֲנוֹן פְּרִישָׁן לָא אִתְבְּרִיוּ בְּכָל דִּיוֵרֵי אַרְעָא וּבְכָל עַמְמַיָא וְיֵחְמוּן כָּל עַמָּא דְאַנְתְּ שְׁרֵי בֵּינֵיהוֹן בְּיוֹמָא הַהוּא יַת עוֹבָדָא דַיְיָ אֲרוּם דְּחִיל הוּא דַּאֲנָא עָבִיד עִמָּךְ :

1 Et dixit Dominus Mosi ; Sculpe tibi duas tabulas lapideas sicut priores : & scribam in tabulis verba quæ erant in tabulis prioribus, quas fregisti. 2 Et esto paratus manè, ut manè ascendas in montem Sinai, & stabis coram me ibi in montis cacumine. 3 Et vir non ascendat tecum, & etiam vir non videatur in universo monte : etiam oves & boves non pascant è regione montis illius. 4 Et sculpsit duas tabulas lapideas juxta priores ; surrexitque Moses manè, & ascendit in montem Sinai, quemadmodum præceperat illi Dominus : & accepit in manu sua duas tabulas lapideas. 5 Et revelatus est Dominus in nubibus gloriæ suæ, & stetit Moses cum eo ibi : & invocavit Moses nomen sermonis Dñi. 6 Et transire fecit Dominus majestatem suam ante facies ejus, & clamavit ; Dominus, Dñs, Deus misericors & clemens, longanimis, & appropinquans miserationes, multiplicans facere benignitatem & veritatem. 7 Custodiens benignitatem & bonitatem in mille generationes, condonans & remittens peccata, & transiens super rebelliones, & expians peccata, propitius ergo eos qui convertuntur ad legem : sed eos qui non convertuntur non justificat in die judicii magni, puniens peccata patrum in filios rebelles, super generationem tertiam & super quartam. 8 Et festinavit Moses, & inclinavit se in terram, & adoravit. 9 Et dixit ; Si quæso inveni miserationes coram te Domine, eat nunc divina majestas gloriæ tuæ Domine inter nos : quamvis populus durus cervice sit, condonabis tamen peccatis nostris & iniquitatibus nostris, & hæreditario jure donabis nobis terram, quam jurâsti patribus nostris, téque non mutaturum nos in populum alium. 10 Et dixit ; Ecce ego ferio fœdus quod non mutaturus sum hunc populum in populum alium : verùm ex te exibunt turmæ justorum, coram universo populo tuo faciam mirabilia illis, quo tempore ibunt in captivitatem ad flumina Babel : nam ascendere faciam eos indè, & habitare faciam eos intra fluvium Sambation, & similia his miracula non sunt creata inter omnes habitatores terræ, & inter omnes populos. Videbuntque universus populus, inter quos tu habitaveris, in eo die opus Domini, quoniam terribile est quod ego facio tecum.

Et Hieros. 6 Et transivit gloria divinæ majestatis Domini coram eo, & oravit Moses, & dixit ; Domine, Domine, Deus misericors & clemens, elongans iram & appropinquans miserationes, multiplicans facere benignitatem & veritatem. 7 Custodiens bonitatem in mille generationes, ignoscens & parcens peccatis & delictis, & justificando non justificans Dominus peccatores in die judicii magni, & recordans peccatorum patrum improborum super filios rebelles in generationem tertiam & quartam. 8 Et festinavit Moses & stravit se in terram, & confessus est & laudavit.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 وباشد در گذشتني عزيزي من وبنهم ترا در دندهي آن كمر و حجاب كنم كفّي * 23 من ابر تو تا گذشتن من * وبگردانم مر كفّي من وببيني مر پسي من وپيشي من نه ديدار آيند *

* فصل سي چهارم *

1 * گفت :: بمشه بتراش بتو دو لوحهاي جوهرينان چون اوّليتان وبنويسم ابر آن لوحها مر آن 2 سخنهاي آنچه بودند ابر آن لوحهاي آنچه بشكستي * وباش آراسته ببامداد وبر آي در بامداد 3 بكوهي سيني بياستي بمن آنجا ابر سري آن كوه * ومردي نه بر آيد اوازي تو ونيز مرد نه 4 ديدار آيد در همه آن كوه نيز آن گوسپند و آن گاونه چرند بمقابل آن كوه آن او * بتراشيد دو لوحهاي جوهرينان چون اوليتان شب گير كرد مشه در بامداد بر آمد بكوهي سيني چون فرمود 5 :: اويرا بستانه در دستي او دو لوحهاي جوهرينان * فرود آمد عزيزي :: در ابر بياستاد اوازي او آنجا 6 وبخواند در نامي :: * بگذشت :: ابر پيشي او بخواند :: :: خداي رحمت كننده وبخشاينده 7 دراز خشم و بسيار فضل وراستي * نگاه داراي فضل بهزاران و آمرزاي گناه وجرم وخطا وآزاد كردن نه آزاد كند عقوبت كناي گناهي پدراني ابر پسران و ابر پسراني پسران ابر سيمي 8 وابر چهارمي * شتاب كرد مشه وركوع كرد بزمين و سجود كرد * گفت اگر اكنون يافتم جاه 9 درچشماني تو خدا برود اكنون خدا درميانى ايما كه قومي سخت قفاست او و بيامرزي گناهاني ايما و بخطاهايي ايما واصنتا دهي ايمارا * گفت ايمك من برّا شرط مقابلي همه 10 قومي تو بكنم معجزها آنچه نه آفريده شدند در همه آن زمين و در همه آن قومها وبينند همه آن قوم آنچه تو درميانى او مر عملي :: كه هيبتوارست او آنچه من كنا اوازي تو

* *Erit autem, quum pertransibit gloria mea, tum ponam te intra costam fornicis, & obducam manum meam super te donec transiero. Posteà removebo manum meam, & videbis posteriora mea, anteriora autem mea non apparebunt.* 22 23

CAP. XXXIV.

ET dixit Dominus ad Mosheh ; Sculpe tibi duas tabulas gemmeas sicut priores : & scribam super illas tabulas verba quæ erant super tabulas quas fregisti. Esto ergò paratus ad manè, et ascende manè in montem Sinai, stesque mihi illic super caput montis. Homo autem ne ascendat tecum, neque homo etiam appareat in toto monte, etiam ovis ac bos ne pascant è regione montis ipsius. Sculpsit itaque duas tabulas gemmeas sicut priores : & anteluculò surgens Mosheh manè, ascendit in montem Sinai, sicut præceperat Dominus ei, accepitque in manu sua duas tabulas gemmeas. Tum defcendens gloria Domini in nube, stetit cum eo illic : & vocavit in nomine Domini. Et transiens Dominus coram eo, vocavit ; Dominus, Dñs, Deus, clementiâ exercens et miserescens, long ad iram, & multus misericordiâ & veritate, Servans misericordiam millibus, remittens crimen & delictum & peccatum, & immunem faciendo immunè non facit, sed punit peccatũ patrum in filiis & filiis filiorum, tertiâ & quartâ generatione. Et festinans Mosheh inclinavit se ad terram, ac adoravit : Dixitque, Si jam assecutus sum honorem in oculis tuis Deus, Radiatur nunc Dens in medio nostri : quia populus duræ cervicis est iste : & remitte delicta nostra ac peccata nostra, & posfessionem da nobis. Dixit quoque ; En ego percussurus sum tecum fœdus coram universo populo tuo : faciam mirabilia quæ nondam creata sunt in tota terra & in omnibus gentibus : videbúntque totus populus in cujus medio tu es, opus Domini : quia formidabile erit illud quod ego facturus sum tecum.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

שמר לך טור לך ית מה דאנא מפקיד לך יומא דין האנא מתרך מן קדמך ית 11
אמוראי וכנענאי וחיתאי ופריזאי וחיואי ויבוסאי : השמר איסתמר לך דלמא 12
תנוור קיים ליתיב ארעא דאנת עליל עלוהי דלמא יהי לתקלא בגוך : כי ארת 13
ארום ית אינוריהון תתרעון וית קמתהון תתברון וית אשיריהון תקצצון : כי 14
לא ארום ליה לכון רשו למסנוד לאלהה אוחרן ארום יי קנאי ופורען שמיה
אלהה קנאי ופורען הוא : פן דילמא תנוור קיים ליתיב ארעא ויטעון בתר 15
טעוותהון וידבחון לטעוותהון ויזמנון לך ותיכול מן דיבחי טעוותהון : ולקחת
ירושלמי 16 ויטעין :
ותיסב מבנתהון לבנך וכד טעיין בנתהון 16
בתר טעוותהין מטעיין אוף ית בנך בתר
טעוותהין : אלהי דמחכא לא תעבדון לכון : את חג ית חגא דפטירייא 17
תנטרון שובעא יומין תיכול פטירי היכמא דפקידתך לזמן ירחא דאביבא ארום 18
בירחא דאביבא נפקתון פריקין ממצרים :
ירושלמי 19 כל קדמוי פלחי ולדא
כל פטר בל פתח וולדא דילי הוא וכל 19
בעירך תקריש מנהון דכריא דחורי
ואימרי : ופטר ובוכרא דחמרא תפרוק 20
באימרא ואין לא תפרוק ותנקפיה
בקופין וכל בוכרא דבנך תפרוק ולא
יתחמון קדמי ריקנין : ששת שיתא 21
יומין תפלח וביומא שביעאה תנוח בירידיא ובחצדא תנוח : וחג שבועות תעביד 22
לך בוכרי חצד חיטין וחג דכנשא בסיפקא דשתא :
שלש זמנין בשתא יתחמיון כל דכורך קדם ריבון עלמיא יי אלהה 23
ישראל : כי אורוש ארום אתריך עממין מן קדמך ואפתי ית תחומך ולא 24
יחמיר אינש ית ארעך בזמן מיסקך לאתחמאה קדם יי אלהך תלת זמנין בשתא :
לא תשחט לא תכסון קדם עד לא 25
חבטלין חמיע נכסת פסחי ולא ביתין
לצפרא בר מסרבחא תרבי נכסת
פיסחא :
ירושלמי 25 לא תכסון על חמיע
אדם נכסת דפסחא לא ביתי מן
בשרא די תכסון בליליו יומא טבא
קדמיא דפסחא מן רמשא עד צפרא :

Obſerva tibi quod ego præcipio tibi hodie: ecce ego ejicio à facie tua 11
Amorrhæos, Chananæos, Hettæos, Pherizæos, Hevæos, & Jebuſæos. 12
Cave tibi ne ferias fœdus cum habitatoribus terræ illius, in quam ingrederis: ne ſit offendiculo inter te. Quin potius areas eorum deſtruatis, & ſtatuas eorum frangatis, & lucos eorum excindatis. Non enim 13
eſt vobis licitum incurvare vos deo alteri: quoniam Dominus Zelotes 14
& vindex nomen ejus, Deus zelotes & vindex eſt. Ne fortè ineas fœdus 15
cum habitatore terræ: & errent poſt idola eorum, & ſacrificent idolis eorum, & invitent te, & comedas ex ſacrificiis idolorum ipſorum. Et accipias ex filiabus eorum filiis tuis: & cum errabunt filiæ 16
eorum poſt idola ſua, ſeducant etiam filium tuum poſt idola ſua. Hieroſ. 16. *Et errare faciant.*
Deos conflatiles non facietis vo- 17
bis. Feſtum azymorum ſervabitis: ſeptem diebus comedes azyma, 18
quemadmodum præcepi tibi, in tempore menſis novarum frugum: quoniam in menſe novarum frugum exiiſtis liberi ex Ægypto. Omne 19
aperiens vulvam meum eſt, & ex omnibus beſtiis tuis ſanctificabis mares, boum inquam & ovium.
Sed primogenitum aſini redimes 20
agno; quòd ſi non redemeris, truncabis ipſum ſecuri: & omnem primogenitum filii tui redimes, neque apparebunt coram me vacui. Sex diebus operaberis, 21
ſed die ſeptimo quieſces: in aratione & meſſe quieſces. Feſtum 22
quoque hebdomadarum facies tibi in tempore primitiarum meſſis triticeæ: & feſtum collectionis in exitu anni. Tribus temporibus 23
in anno videbuntur omnes maſculi tui coram Domino ſeculorum, Domino Deo Iſrael. Quoniam ejiciam populos à facie tua, & di- 24
latabo terminum tuum: neque deſiderabit vir terram tuam, tempore quo aſcendes ad comparendum coram Domino Deo tuo tribus temporibus in anno. Non mactabi- 25
tis priuſquam ceſſare feceris fermentum victimas Paſchatis mei: neque pernoctabunt ad auroram extra altare adipes oblationis Paſchatis.

Hieroſ. 25. *Non mactabitis ſuper fermentum ſanguinem oblationis Paſchatis: non pernoctabit de carne quam mactaveritis nocte diei feſti prioris Paſchatis à veſpera uſque mané.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نگاه دار بتو مر آنچه من فرمايا ترا اين روز اينك من رانا از پيشي تو مر آن اموري 11
ومر آن كنعني ومر آن حتي ومر آن فرزي وآن حوّي وآن يبوسي * حاذر باش بتو تا 12
نه برّي شرط بنشيناي آن زمين آنچه تو آيا ابر آن تا نه باشد بطلّت درميانى تو * كه مر 13
مذبحهاي ايشان بر كنيد ومر انگيختهاي ايشان بشكنيد و مر درختهاي او ببرّيد *
* كه نه سجود كني بمعبودي ديگر كه ⁚⁚ رشك آور نامي او خداي رشك آوريست او * 14
* تا نه برّي شرط بنشيناي آن زمين وبيراه شوند پسي بتاني ايشان وذبحت كنند ببتاني 15
ايشان وبخواند بتو وبخوري از ذبحتي او * وبستاني از دختراني [او] بپسراني تو وبيراه 16
شوند دختراني او پسي بتاني ايشان و بيراه كنند مر پسراني تو پسي بتاني ايشان *
* معبود ريخته نه كني بتو * مر حجّي آن فطير نگاه داري هفت روزها بخوري فطير 17 18
آنچه فرمودم ترا بوعدهي ماهي آن تر خوشه كه در ماهي آن تر خوشه بيرون آمدي
از مصر * همه كشايشي رحم بمن و همه زهي تو نرينه كني كشايشي گاو و برّه * 19
* وكشايشي دراز گوش خلاص كني در برّه واگر نه خلاص كني قفا زني اويرا همه 20
نخست زادي پسراني تو خلاص كني ونه ديدار آيند شكيناي من تهي * شش روزها كار 21
كني و در روزي آن هفتمي معطّل باشي درکشت ودردرو معطّل باشي * وحجّي هفتها 22
بكني بتو نخست برهاي دروي كندم وحجّي آن جمع كردن گردش آن سال * سه 23
بارها در سال ديدار آيد همه نرينهي تو مر پيشي آن خداوند ⁚⁚ خداي يسرال * كه 24
برانم قومها از پيشي تو وكشاده كنم مر حدّي تو ونه آرزو كند مرد مر ولايتي تو در بر
آمدني تو بديدار شدن مر شكيناي ⁚⁚ خداي تو سه بارها در سال * نه كشي ابر خمير 25
خوني ذبحتي من ونه منزل گيرد بيامداد ذبحت حجّي آن فسح *

Obſerva tibi quod ego præcipio tibi hodie: ecce ego expulſur⁹ ſum à præſentia tua Emoræũ, & Chenaanæũ, & Hittæum, & Pherizzæum, & Hivvæum, & Jebuſæum. Cautus ſis tibi ne percutias fœdus cum habitatore terræ ad quam tu venturus es: ut non ſit in laqueũ in medio tui. Sed altaria eorum effodietis, & ſtatuas eorum confringetis, & arbores eorum ſuccidetis. Non enim adorabis deum alium: nam Dominus, Zelifer nomen ejus, Deus zelifer eſt ipſe: ut non percutias fœdus cum habitatore terræ, & devii ſint facti poſt idola ſua, & immolent idolis ſuis: vocéque te aliquis, & edas de victima ejus, Et accipias de filiabus ejus filiis tuis, & deviæ ſint factæ filiæ ejus poſt idola ipſarum, & devios faciant filios tuos poſt idola earum. Deum fuſilem non facies tibi. Feſtum azymorum obſervabis: ſeptem diebus comedes azyma, quod præcepi tibi, ſtato tempore menſis humidarum ſpicarum: quia menſe humidarum ſpicarum egreſſus es ex Ægypto. Omnis apertio uteri, meum eſt: & totius gregis tui maſculos eximes, apertionem ſcil. bovis & agni. At apertionem aſini redimes agno: & ſi non redemeris, cervicem diverberabis ei: omne primogenitum filiorum tuorum redimes: neque apparebunt coram *Majeſtate mea vacui. Sex diebus operaberis: at in die ſeptimo ceſſabis: in ſemente & meſſe ceſſabis. Et feſtum hebdomadarum facies tibi primis frugibus meſſis triticeæ: & feſtum collectionis* in *reverſione anni. Tribus vicibus in anno apparebit omnis maſculus tuus in præſentia Domini, Domini Dei Iſrael. Expellam enim gentes à præſentia tua, & dilatabo terminum tuum: neque concupiſcet quiſquam regionem tuam, in aſcenſu tuo ad apparendũ* coram *Majeſtate Domini Dei tui tribus vicibus in anno. Non mactabis ſuper fermentatum ſanguinem victimæ meæ, neque manebit uſque ad mane victima feſti Paſchatis.*

26 רֵאשִׁית שֵׁרוּי בּוּכְרַת פֵּירֵי אַרְעְכוֹן תַּיְתוּן לְבֵית מוּקְדְּשָׁא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן לְיַרְתָּא אַתּוּן רַשָּׁאִין לָא לְמִבְשְׁלָא וְלָא לְמִיכּוֹל בִּשְׂר וְחַלָב תְּרֵיהוֹן מְעָרְבִין כַּחֲדָא דְּלָא יְתְקוֹף רוּגְזִי בְּכוֹן וְאֵירְשִׁין פֵּירֵי אִילָנֵיכוֹן עִם בּוֹסְרָא בְּלֻבְלוּבֵיהוֹן וְטַרְפִּידְהוֹן כַּחֲדָא: 27 וַיֹּאמֶר יְיָ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּתוֹב לָךְ יָת פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין אֲרוֹם עַל מֵימַר פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין גְּזִירִית עִמָּךְ קְיָם וְעִם יִשְׂרָאֵל: 28 וִיהִי וַהֲוָה תַּמָּן קֳדָם יְיָ אַרְבְּעִין יוֹמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָון לַחְמָא לָא אֲכַל וּמַוֵי לָא אִשְׁתִּי וּכְתַב עַל לוּחַיָּא חוֹרְנַיְיתָא יָת פִּתְגָמֵי קְיָמָא עֲשָׂרְתֵּי דִּבּוּרַיָּא דַּהֲווּ כְּתִיבִין עַל לוּחַיָּא קַדְמָאֵי: 29 וִיהִי וַהֲוָה בְּזַמַּן מֵיחַת מֹשֶׁה מִן טַוּרָא וּמֹשֶׁה לָא חַכִּים אֲרוֹם אִשְׁתַּבְהַר זִיו אִיקוֹנִין דְּאַנְפּוֹי דְּהַוָת לֵיהּ מִן זִיו אִיקַר שְׁכִינְתָא דַּיְיָ בְּמֵימְרֵיהּ עִמֵּיהּ: 30 וַחֲמָא אַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מֹשֶׁה וְהָא אִשְׁתַּבְהַר זִיו אִיקוֹנִין דְּאַנְפּוֹי וְדַחִילוּן מִן לְמִקְרְבָא לְוָתֵיהּ: 31 וּקְרָא לְהוֹן מֹשֶׁה וְתָבוּ לְוָתֵיהּ אַהֲרֹן וְכָל רַבְרְבֵיָא דְּאִתְמַנּוּן גְּנוּדִין בְּכְנִישְׁתָּא וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִמְּהוֹן: 32 וְאַחַר כֵּן וּמִבָּתַר כְּדֵין אִיתְקְרִיבוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּפַקִּידִינוּן יָת כָּל מָה דְּמַלֵּיל יְיָ עִמֵּיהּ בְּטַוּרָא דְּסִינַי: 33 וְכַל וּפְסַק מֹשֶׁה מִן לְמַלָּלָא עִמְּהוֹן וִיהַב עַל אִיקוֹנִין דְּאַנְפּוֹי סוּדָרָא: 34 וּבְבָא וְכַד עָלִיל מֹשֶׁה לְקֳדָם יְיָ לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ מַעְדֵּי יָת סוּדָרָא עַד מִיפַּק וְנָפִיק וּמַמְלֵיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מָה דְּאִתְפְּקֵד: 35 וְחָמַיִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת אִיקוֹנִין דְּמֹשֶׁה אֲרוּם אִשְׁתַּבְהַר זִיו אִיקוֹנִין דְּאַנְפֵּי מֹשֶׁה וְתָאִיב מֹשֶׁה יָת סוּדָרָא עַל בֵּירֵת אַפּוֹי עַד יוֹמָא מֵיעָלֵיהּ לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ:

פ פ פ לה

1 וַיַּקְהֵל וְכַנַּשׁ מֹשֶׁה יָת כָּל כְּנִישְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אִלֵּין פִּתְגָמַיָּא דְּפַקִּיד יְיָ 2 לְמֶעְבַּד יָתְהוֹן: שֵׁשֶׁת שִׁיתָּא יוֹמִין תִּתְעֲבִיד עֲבִידְתָּא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְהֵי לְכוֹן קוּדְשָׁא שַׁבְּתָא נְיָחָא קֳדָם יְיָ כָּל דְּיַעֲבִיד עֲבִידְתָּא בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵיל 3 בְּמַטְלוּת אַבְנִין: לָא תִבְעֲרוּ עֲמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תִבְעֲרוּן אֶשָׁתָא בְּכָל אֲתַר בֵּירֵת מְדוֹרֵיכוֹן בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא: 4 וַאֲמַר מֹשֶׁה לְכָל כְּנִישְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דֵּין פִּתְגָמָא דְּפַקִּיד יְיָ לְמֵימַר:

26 שְׁרוּי בְּכָרַת עֲלַלְתְּכוֹן תֵּיתוּן לְבֵית מַקְדְּשָׁא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵית אַתּוּן רַשָּׁאִין לָא לְמִבְשְׁלָא וְלָא לְמִיכְלָא בְּשַׂר וַחֲלָב מְעָרְבִין כַּחֲדָא:

ירושלמי 29 אֲרֵי שַׁבַּחוּ וְיֵיהוֹן דַּאֲפֵי: 33 סוּדְרָא:

Initium primitiarum fructuum ter- 26
ræ veſtræ afferetis in domum ſan-
ctuarii Domini Dei veſtri. Non po-
teſtis nec coquere nec comedere
carnem & lac ambo ipſa permixta ſi-
mul, ne incandeſcat ira mea in vos,
& depopuler fructus arborum ve-
ſtrarum cum uva immatura, cum ſurculis & foliis earum unà. Et dixit 27
Dominus Moſi; Scribe tibi verba iſta: quoniam juxta ſermonem horum ver-
borum ineo tecum fœdus & cum Iſraele. Et fuit ibi coram Domino 28
quadraginta diebus & quadraginta noctibus, panem non edit nec aquas
bibit: & ſcripſit ſuper tabulas alias verba fœderis, decem ſermones qui
ſcripti erant in tabulis prioribus. Et fuit quo tempore deſcenderet Mo- 29
ſes ex monte Sinai, & duæ tabulæ teſtimonii *erant* in manu Moſis in de-
ſcendendo eo ex monte: Moſes autem neſciebat quòd glorioſus eſſet ſplen-
dor formæ faciei ejus, quod illi acci-
derat propter ſplendorem gloriæ
divinæ Dei majeſtatis, quo tempore
loqueretur ipſe cum eo. Et vidit 30
Aaron & omnes filii Iſrael Mo-
ſem, & ecce glorioſus erat ſplendor formæ faciei ejus: & timuerunt ap-
propinquare ad ipſum. Et vocavit eos Moſes & reverſi ſunt ad eum 31
Aharon & omnes magnates, qui præfecti erant duces in congregatione:
& loquutus eſt Moſes cum illis. Et poſtea acceſſerunt omnes filii Iſ- 32
rael: & præcepit illis quicquid loquutus erat Dominus ſecum in monte
Sinai. Cúmque ceſſâſſet Moſes loqui cum illis, poſuit ſuper aſpectum 33
vultus ſui ſudarium. Et quando ingrediebatur Moſes in conſpectum Do- 34
mini ad loquendum cum eo, removebat ſudarium, quod erat ſuper aſpe-
ctum vultus ejus, donec exiret: dein exibat & loquebatur cum filiis
Iſrael id quod juſſus erat. Et videbant filii Iſrael vultum Moſis, quòd
glorioſus eſſet ſplendor formæ faciei Moſis: itaque reponebat Moſes 35
ſudarium ſuper vultum ſuum, uſque ad tempus quo ingrederetur ad lo-
quendum cum eo.

Hieroſ. 26. *Initium primitiarum proventuum veſtrorum afferetis in domum ſanctuarii Domini Dei veſtri. Populo mi domus Iſrael, non poteſtis aut coquere aut comedere carnem & lac permixta ſimul.*

Hieroſ. 29. *Quòd glorioſa eſſent ſplendores facierum ejus.*

33. *Sudarium.*

SECT. XXII.
CAP. XXXV.

ET congregavit Moſes univerſam congregationem filiorum Iſrael, & 1
dixit illis: Hæc ſunt verba quæ præcepit Dominus ad faciendum ea.
Sex diebus fiet opus: in die autem ſeptimo erit vobis ſanctitas ſabbathi, 2
quies coram Domino: quiſquis fecerit opus in die ſabbathi interficiendo
interficietur projectione lapidum.
Populo mi domus Iſrael, non ac- 3
cendetis ignem in omni loco habi-
tationum veſtrarum in die ſabbathi.
Et dixit Moſes univerſæ congrega- 4
tioni filiorum Iſrael, dicendo; Hoc eſt verbum quod præcepit Domi-
nus, dicendo:

Hieroſ. 3. *Non accendetis ignem in omni loco domus habitationis veſtræ in die Sabbathi.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اوّلي نخست برهاي زميني تو بياوري خانهي يْ خداي تو نه جوشاني بچّه در شيري مادري او* 26
* گفت يْ بمشه بنويس بتو مر آن سخنهاي آن اينان كه ابر قولي آن سخنهاي آن اينان 27
ببريدم اواري تو شرط و اواري يسرال* بود آنجا اواري يْ چهل روز و چهل شب نان نه خورد و آب 28
نه آهنجيد بنوشت ابر آن لوحها مر سخنهاي آن شرط ده آن سخنها * بود در فرود آمدني 29
مشه از كوهي سيني ودو لوحهاي آن گواه گرفت در دستي مشه در فرود آمدني او از آن
كوه و مشه نه دانست كه برخشيد گونهي روي او در سخن گفتني او اواري او* بديد اهرن 30
و همه پسراني يسرال مر مشه و اينك برخشيد گونهي روي او بترسيدند از نزديك شدن باو*
* بخواند بايشان مشه باز گشتند باو اهرن و همه آن مهتران در جماعت سخن گفت مشه 31
بايشان * و پس همچنين نزديك شدند همه پسراني يسرال بفرمود ايشانرا مر همه آنچه سخن 32
گفت يْ اواري او در كوهي سيني * تمام كرد مشه از سخن گفتن اواري ايشان بداد ابر 33
روي او رويوانه * و در آمدن مشه بپيشي يْ بسخن گفتن اواري او بگردانند مر آن رويوانه 34
تا بيرون آمدني او و بيرون آيد و سخن گويد بپسراني يسرال مر آنچه فرموده آيد * و ببينند 35
پسراني يسرال مر روي مشه كه برخشيد گونهي روي مشه و باز گردانند مشه مر آن
رويوانه ابر روي او تا آمدني او بسخن گفتن اواري او*

* فصل سي پنجم * * جمع كرد مشه مر همه جماعتي پسراني يسرال گفت 1
بايشان اينان آن سخنها آنچه فرموه يْ بكردن ايشانرا * شش روزها كرده شود كار و در روزي آن 2
هفتمي باشد بشما خاص معطل معطلي يْ همه آن كنا درو كار گشته آيد * نه افروزيد آتش 3
در همه نشستن جاهاي شما در روزي آن معطلي * گفت مشه بهمه جماعتي پسراني يسرال 4
بگفتن اين آن سخن آنچه فرمود يْ بگفتن *

*Principium primorum fructuum ter- 26
ræ tuæ inferes in domũ Domini Dei
tui. Non coques pullum in lacte ma-
tris ſuæ.* Et *dixit* Dominus ad Mo- 27
ſheh; Scribe tibi verba hæc, quia
juxta ſententiam verborum iſtorum
pepigi tecum fœdus & cum Iſrael.
Fuit autem *ibi cum* Domino qua- 28
draginta dies & quadraginta no-
ctes: panem non edit & aquam non
bibit: & ſcripſit in tabulis verba
fœderis, decem verba. Fuitque, *in* 29
deſcenſu Moſheh de monte Sinai, (et
duæ tabulæ teſtimonii *in* manu Mo-
ſheh in deſcenſu ejus de monte,) Mo-
ſheh quidem non cognovit quòd
coruſcaret ſpecies vultûs ſui in
colloquutione ejus cum eo. *Vidi*tque 30
Aharon & omnes filii Iſrael ipſum
Moſheh, & ecce reſplendebat ſpe-
cies vultûs ejus, timuerúntque *ap-
propinquare* ei. At vocante eos Mo- 31
ſheh, reverſi ſunt ad eum Aharon et
omnes principes qui *in* congregatio-
ne: & locutus eſt Moſheh ad eos.
Poſteà quoque appropinquáverunt o- 32
mnes filii Iſrael, quibus præcepit o-
mne quod locutus fuerat Dominus
cum eo in monte Sinai. Quumque 33
finiviſſet Moſheh loqui cum eis,
dedit ſuper faciem ſuam vela-
mentum. Rurſùm quum veniebat 34
Moſheh in præſentiam Domini ad
colloquendum cum illo, exuebat ve-
lamentum uſque ad egreſſum ſuum:
ut egrederetur, & loqueretur filiis
Iſrael quod juſſus erat, Et vide- 35
rent filii Iſrael faciem Moſheh,
quòd radiaret ſpecies vultûs
Moſheh: deindè reducebat Moſheh
velamentum ſuper faciem ſuam,
donec veniret ad loquendum cum
illo.

CAP. XXXV.

DIxit congregans Moſheh totum 1
cœtum filiorum Iſrael, locutus eſt
ad eos hæc verba quæ præceperat
Dominus ad faciendum ea. Sex 2
diebus fiet opus: at die ſeptimâ ſit
vobis ſanctitas, quieta ceſſa-
tio Domino: omnis faciens in eo
opus, interficietur. Non accende- 3
tis ignem in omnibus reſidendis locis
veſtris in die ceſſationis. Locutúſ- 4
que eſt Moſheh ad totum cœtum fi-
liorum Iſrael, dicendo, Hoc eſt ver-
bum quod præcepit Dominus, di-
cendo;

קחו סב מנכון אפרשותא קדם יי כל מאן דאיתרעי לביה ייתי ית אפרשותא 5
דיי דהבא וכספא ונחשא : וחכלת ותיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ 6
ומעזי : ושרות ומשכי דדיכרי מסמקי ומשכי דסמנונא וקיסי דשיטא 7
ושמן ומשחא לאנהרותא בושמיא למשח רבותא ולקטרת בוסמיא : 8
אבני מרגליין דבורלין הינון ומרגליין דאשלמותא למשקשא באפודא 9
ובחושנא : ובכל וכל חכימי ליבא דבכון ייחון ויעבדון ית כל דפקד יי : 10
את חמשכן ית משכנא וית 11
פרסיה וית חופאה דילה ית פורפוי ירושלמי 11 ית משכנא וית משכניה
וית לוחוי וית נגריו וית עמודוי וית וית חפוייה וית פורפוי וית לוחוי
חומרוי : את ית ארונא וית אריחוי 12 וית נגרו וית עמודוי וית חומרוי :
וית כפורתא וית פרגודא דפרסא : את ית פתורא וית אריחוי וית כל מנוי וית 13
לחם דאפיא : ואת המנורה וית מנרתא דאנהורי וית בוצינהא וית משחא 14
דאנהרותא : ואת מדבחא וית מדבחא דקטרת בוסמיא וית אריחוי וית משחא 15
דרבותא וית קטרת בוסמיא וית פרסא דתרעא לתרע משכן זימנא : את 16
ית מדבחא דעלתא וית קנקל דנחשא דילוי ית אריחוי וית מנוי ית כיורא
וית בסיסיה : את קלעי ית ויילות דרתא ית עמודוי וית חומרנהא וית פרסא 17
דתרע דרתא : ואת וית מחתי משכונא וית מחתי דרתא וית אטוניהון : את בגדי 18
ית לבושי שבושא לשמשא בקודשא וית לבושי קודשא דלאהרן כהנא וית לבושי
בנוי לשמשא : ויצאו ונפקו כל בני ישראל מן קדם משה : ויבאו ואתו 19 20
כל גבר דאיתרעי ליביה וכל דאשלימת רוחיה בנבואתא דעמיה ייתיתו ית אפרשותא 21
לקדם יי לעיבידת משכן זימנא ולכל פולחניה וללבושי קודשא : ויבאו ואתו 22
גוברייא עם נשיא כל מאן דאיתרעי ליביה ייתיתו שירין ושיויין עוקן מחוכין וכל
חכשיט דדהב כל גבר דאדים ארמות דהבא קדם יי : וכל וכל גבר 23
דהישתכח עמיה תיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ ומעזי ומושכי דדכרי מסמקי
ומשכי סמנונא ייתיתו :

Tollite ex vobis separationem coram Domino; quicunque voluntario 5
est corde, afferat separationem Domini: aurum, argentum, & 6
æs, Hyacinthum, purpuram, coccinum, byssum & pilos caprarum, 7
Pelles quoque arietum rubricatas, & pelles taxorum, & ligna Sittim, 8
Et oleum pro luminari, aromata pro oleo unctionis & suffitu aroma- 9
tico. Gemmas onychis ipsas & gemmas repletionis, ut includan- 10
tur in Ephod & pectorali. Et omnes sapientes cordis qui inter
vos erunt, afferent, & facient quæcunque præcepit Dominus.
Tabernaculum, & tentorium ejus, 11
atque operimentum ejus; fibulas
ejus, & tabulas ejus, vectes ejus,
columnas ejus, & bases ejus. Ar- 12
cam, & vectes ejus, & pro-
pitiatorium: atque velum operi-
menti. Mensam, & vectes ejus, 13
& omnia vasa ejus: & panem facierum. Et candelabrum illumina- 14
tionis, & lucernas ejus, & oleum ad illuminandum. Et altare suf- 15
fitus aromatum, & vectes ejus; & oleum unctionis, & suffitum aro-
matum: velum quoque ostii pro ostio tabernaculi fœderis. Altare 16
holocaustorum, & rete æreum ejus, vectes ejus & vasa ejus: con-
cham & basim ejus. Cortinas atrii, columnas ejus, & bases ejus: 17
velum quoque ostii atrii. Et clavos tabernaculi, & clavos atrii, & 18
funes eorum. Vestes ministerii ad ministrandum in sanctuario, & 19
vestes sanctitatis Aaronis sacerdotis, & vestes filiorum ejus ad mini-
strandum. Et exierunt universa congregatio filiorum Israel à con- 20
spectu Mosis. Et venerunt omnis vir cujus cor voluntarium erat, 21
& quemcunque impleverat spiritus prophetiâ quæ cum eo erat, &
attulerunt separationem coram Domino pro opere tabernaculi fœ-
deris, & pro omni ministerio ejus, atque pro vestibus sanctis. Et 22
venerunt viri cum mulieribus: quicunque voluntario corde erant,
attulerunt armillas, inaures, annulos, dextralia, & omne orna-
mentum aureum; omnis vir qui elevavit elevationem auri co-
ram Domino. Omnis quoque vir apud quem inveniebatur hyacin- 23
thus, purpura, coccus, byssus, & pili caprarum, pelles arietum
rubro tinctæ, & pelles taxorum, attulerunt.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بستانيد از نزد شما جدا كرد يي همه سخاوتي دلي او بيارد آنرا مر جدا كردي يي طلا ونقره 5
ومس * وكبود وارغوان وقرمز رنك وكتان ومروزي * وپوستهاي نرميشان سرخ كردكان 6 7
وپوستهاي استخان وچوبهاي شمشاد * وروغن بروشنائي وبوي ابزارها بروغني آن ماليدن 8
وبدخنهي آن بوي ابزارها * وسنكهاي شهم وسنكهاي درنشاندكان ببروان وبدوشوان * 9
* وهمه خردمند دل درشما بيايند وبكنند مر همه آنچه فرمود يي * مر آن مسكن مر خيمهي 10 11
او ومر پوشش او ومر قلابهاي او ومر تختهاي او ومر پشتيوانهاي او ومر ستونهاي او ومر بون
ستونهاي او * مر آن صندوق ومر باهوهاي او ومر آن پوشش ومر پردهي آن حجاب * مر آن 12 13
خوان ومر باهوهاي او ومر همه پيرايهاي او ومر نان آن دوريه * ومر چراغ پايهي آن 14
روشنائي ومر پيرايهاي آن ومر چراغهاي آن ومر روغني آن روشنائي * ومر مذبح آن دخنه 15
ومر باهوهاي [او] ومر روغني آن ماليدن ومر دخنهي آن بوي ابزار ومر حجابي آن
درگاه بدركاهي آن مسكن * مر مذبح آن عله ومر غربالي آن مسين آنچه باو ومر باهوهاي 16
او ومر همه پيرايهاي او ومر ابريق ومر طشت او * مر پردهاي آن سرا مر ستونهاي او ومر 17
بون ستونهاي او ومر حجابي دروازهي آن سرا * مر ميخهاي آن مسكن ومر ميخهاي آن 18
سرا ومر طنبهاي ايشان * مر جامهاي آن خدمت بخدمت كردن در خاص مر جامهاي آن خاص 19
باهرن آن كهن ومر جامهاي پسراني او بخدمت كردن * بيرون آمدند همه جماعتي پسراني يسرال 20
از پيشي مشه * بيامدند همه مرد آنچه برداشت اويرا دلي او وهمه آنچه سخاوت كرد روحي او 21
اويرا بياوردند مر جدا كرد يي بكاري خيمهي وعده وبهمه كاري او وبجامهاي آن خاص *
* بيامدند آن مردان اوازي آن زنان همه سخاوتي دل بياوردند دستوانه وگوشواره وانگشترين 22
وخلخال همه پيرايهي طلا وهمه مرد آنچه عرضه كرد عرضهي طلا يي * وهمه مرد آنچه 23
يافته شد اوازي او كبود وارغوان وقرمز رنك وكتان ومروزي وپوستهاي نرميشان سرخ
كردكان وپوستهاي استخان بياوردند *

Accipite à vobis separationē Domino: omnis ex liberalitate cordis sui afferet eam separationem Domini: aurum, & argentum, & æs, Et cæruleum, & purpuram, & coccinum, & byssum, & pilos caprinos, Et pelles arietum rubefactas, & pelles hircorum, & ligna buxina, Et oleum pro luminari, & aromata pro oleo unctionis & pro suffimento aromatum: Et lapides onychinos, & lapides insititicios pro pectorali & humerali. Et omnes prudentes corde inter vos, venient & facient quod præcepit Dominus: Tabernaculum, tentorium ejus, & operimentum ejus, & uncinos ejus, & asseres ejus, vectes ejus, columnas ejus, & stylobatas ejus: Arcam & baculos ejus, & operimentum, & velum aulæi: Mensam & baculos ejus, & omnia instrumenta ejus, & panem bifacem: Et candelabrum luminaris & instrumenta ejus, et lucernas ejus, & oleū luminaris: Et altare suffimenti & baculi ejus, & oleum unctionis, & suffimentum aromatis, & aulæum ostii pro ostio tabernaculi: Altare holocaustii & cvibrum æneum quod erat ei, & baculos ejus, & omnia instrumenta ejus, & labrum ac pelvim ejus: Cortinas atrii, columnas ejus & stylobatas ejus, & aulæum portæ atrii: Clavos tabernaculi, & clavos atrii & funiculos eorum: Vestes ministerii ad ministrandum in sanctuario, vestes sanctas Aharonis sacerdotis & vestes filiorum ejus ad ministrandum. Egressi sunt itaque universa congregatio filiorum Israel à præsentia Mosheh: Venerúntque omnis vir cujus cor elevavit ipsum, & omnis cujus spiritus liberalem effecisset eum, attulerúntque separationem Domino ad opus tentorii consentús, & ad omne opus ejus, atque ad vestes sanctitatis. Venerunt inquam viri cum mulieribus, omnes ex liberalitate cordis attulerunt armillas, & inaures, & dactylia, & periscelides, omnia ornamenta auri, nempè omnis homo qui obtulit oblationem auri Domino. Et omnis vir apud quem inveniebatur hyacinthus, & purpura, & coccineum, & byssus, & pili caprini, & pelles arietum rubefactæ, & pelles hircorum, attulerunt.

שמות לו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כל דְּאָרִים אֲרָמוּת כַּסְפָּא וּנְחָשָׁא אַיְתִיו יַת אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ וְכָל מַאן 24
דְּהִישְׁתַּכַּח עִמֵּיהּ קִיסִין דְּשִׁטָּא לְכָל עִיבִידַת פּוּלְחָנָא הַיְתִיו : וכל וְכָל אִתְּתָא 25
חַכִּימַת לִיבָּהָא בִּידָהָא הֲוָת עָוְלָא וּמַתְיָין כָּל עָוִיל יַת תִּיכְלָא וְיַת אַרְגְּוָנָא
וְיַת צְבַע וְהוֹרִי וְיַת בּוּצָא : וכל הנשים וְכָל נְשַׁיָּא דְּאִתְרְעֵי לִבְּהוֹן עִסְקָהוֹן 26
בְּחָכְמְתָא הֲווֹן עָוְלָן יַת מְעִזַיָּא עַל גְּוַיְיתְהוֹן וּמְנַפְּסָן יַתְהֵין כַּד הֵינִין חַיִּין :
והנשיאים וַעֲנָנֵי שְׁמַיָּא אָזְלִין לְפִישׁוֹן וְדַלְיָין מִתַּמָּן יַת אַבְנֵי בּוֹרְלַוּוֹת חֵילָא 27
וְיַת אַבְנֵי אַשְׁלְמוּתָא לְשַׁקְעָא בְּאֵפוֹדָא וּבְחוּשְׁנָא וּמַחְתַּן יַתְהוֹן בְּאַנְפֵּי מַדְבְּרָא
אָזְלִין רַבְרְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַיְיתַן יַתְהוֹן לְצָרוּף עִיבִידְתָּא : ואת הבשם וְיָתְיְבִין 28
עֲנָנֵי שְׁמַיָּא וְאָזְלִין לְגַן עֵדֶן וְנָסְבִין מִתַּמָּן יַת בּוּשְׁמָא בְּחִירָא וְיַת מִשְׁחָא דְּיוּתָא
לַאֲנָהָרוּתָא וְיַת אַפְרְסְמָא דַכְיָא לְמִשַּׁח רְבוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא : כל 29
איש כָּל גְּבַר בַּר יִשְׂרָאֵל וְאִתְּתָא בַּת יִשְׂרָאֵל דְּאִתְרְעֵי לִבְּהוֹן עִסְקֵהוֹן לְאַיְתָאָה
לְכָל עִיבִידְתָּא דְּפַקִּיד יְיָ לְמֶעְבַּד בִּידָא דְמֹשֶׁה הֵיתִיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְדַבְתָּא קֳדָם יְיָ :
ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמוֹן דַּמְנֵי יְיָ בְּשׁוּם טַב בְּצַלְאֵל בַּר אוּרִי 30
בַּר חוּר לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה : וימלא וְאַשְׁלִים עִמֵּיהּ רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ 31
בְּחוֹכְמְתָא בְּסוֹכְלְתָנוּ וּבְמַנְדְּעָא וּבְכָל עִיבִידְתָּא : ולחשוב וּלְאַלָּפָא אוּמָנוּן 32
לְמֶעְבַּד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבְנְחָשָׁא :
ובחרשת וּבְאַנְלְפוּת מַרְנְלִיתָא טַבְתָּא 33
לְאַשְׁלָמוּת בְּהוֹן יַת עִיבִידְתָּא וּבְנָגָרוּת
קִיסָא לְמֶעְבַּד בְּכָל עִיבִידַת אוּמָנוּן :
ולהורות וּלְמֵילַף אוּמָנַיָּתָא לְמִשְׁאַר אוּמָנַיָּא יְהַב מַנְדְּעָא בְּלִבֵּיהּ הוּא 34
וְאָהֳלִיאָב בַּר אֲחִיסָמָךְ לְשִׁבְטָא דָן : מלא אַשְׁלִים עִסְקָהוֹן חַכִּימוּת לְיִבָּא 35
לְמֶעְבַּד כָּל עִיבִידַת נַגָּר וְאוּמָן וְצַיָּר בְּתִיכְלָא וּבְאַרְגְּוָנָא וּבְצַבַע זְהוֹרִי וּבְבוּצָא וְנַרְדֵי
עֲבָדֵי כָּל עִיבִידְתָּא וּמַלְפֵי אוּמָנוּן :

לו

ועשה וְיַעֲבֵד בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל גְּבַר חַכִּים לִיבָּא דִיהַב יְיָ חוֹכְמְתָא 1
וְסוֹכְלְתָנוּתָא בְּהוֹן לְמִידַע וּלְמֶעְבַּד יַת כָּל עִיבִידַת פּוּלְחַן קוּדְשָׁא לְכָל
מַה דְּפַקִּיד יְיָ : ויקרא וּקְרָא מֹשֶׁה לְבְצַלְאֵל וְלְאָהֳלִיאָב וּלְכָל גְּבַר חַכִּים 2
לִיבָּא דִיהַב יְיָ חָכְמְתָא בְּלִבֵּיהּ כָּל מַאן דְּאִתְרְעֵי לִבֵּיהּ לְמִקְרַב לְעִיבִידְתָּא
לְמֶעְבַּד יָתְהּ :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Omnis qui elevavit elevationem argenti & æris attulerunt separationem coram Domino : omnis etiam apud quem inventa sunt ligna Sittim pro omni opere ministerii, attulerunt ea. Et omnis mulier cujus cor sapiens erat, manibus suis nebat : & afferebant omne netum, hyacinthum, purpuram, coccinum, & byssum. Et omnes mulieres quarum cor voluntarium erat in sapientia, nebant pilos caprarum super corpora earum, & carminabant cùm adhuc essent viva *animalia*. Et nubes cœlorum ibant in Phison, & hauriebant inde lapides onychinos & lapides impletionis ad inserendum in Ephod, & pectorali, & demittebant eos in superficiem deserti : ibant *autem* principes Israel & afferebant eos in usum operis. Et revertebantur nubes cœlorum, & ibant in hortum Eden, & inde sumebant aroma electum, & oleum olivæ ad lucendum, & balsamum purum pro oleo unctionis & pro suffitu aromatico. Omnis vir filius Israel, & mulier filia Israel, qui voluntario corde erant ad afferendum pro omni opere, quod præceperat Dominus fieri per manum Mosis, afferebant filii Israel votum coram Domino. Et dixit Moses filiis Israel ; videtis quod constituerit Dominus nomine bono Beſaleel filium Uri filium Chur, de tribu Juda. Et implevit eum spiritu prophetiæ à facie Domini, in sapientia, in prudentia, in scientia, & in omni opere. Ut doceat artifices operari in auro, argento, & ære. Et in sculptura gemmarum pretiosarum ad perficiendum illis opus, & in artificio ligni : ut operetur in omni opere artificum. Et ad docendum artificia reliquos artifices dedit scientiam in corde ejus, ipsi, & Aholiab filio Ahisamach de tribu Dan. Implevit eos sapientiâ cordis, ut faciant omne opus carpentarii, artificis, & acupictoris in hyacintho, purpura, cocco, & byſſo, & textoris : facientes omne opus & docentes artificia.

Hieros. 33. *Et sculpturâ lapidum pretiosorum impletionis, & artificio ligni : ad operandum in omni opere artificis.*

CAP. XXXVI.

ET fecit Beſaleel, & Aholiab, & omnis vir sapiens corde, quibus dederat Dominus sapientiam & intelligentiam, ad sciendum & ad faciendum omne opus ministerii sanctuarii : juxta omne quod præcepit Dominus. Et vocavit Moses Beſaleel & Aholiab, & omnem virum qui sapienti corde erat, in cujus corde dederat Dominus sapientiam : omnem virum cujus cor voluntarium erat, ut accederet ad opus ad faciendum ipsum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* همه جدا كنايي جدا كرد نقره ومس بياوردند مر جدا كرد :: وهمه آنچه يافته آمد 24
اوازي او چوبهايي شمشاد بهمه كاري آن كار بياوردند * وهمه زني خردمند دل در 25
دستهايي آن بتافتند وبياوردند تافته مر آن كبود ومر آن ارغوان ومر آن قرمز رنك ومر
آن كتان * وهمه آن زنان آنچه برداشت دلي ايشان ايشانرا درخرد بتافتند مر آن مروزي * 26
* وآن مهتران بياوردند مر سنكهايي آن شهم ومر سنكهايي آن در نشاندكان 27
بيروان وبدوشوان * ومر آن بوي ابزار ومر آن روغن بروشنايي وبروغني آن ماليدن 28
وبدخنهي آن بوي ابزار * همه مرد وزن آنچه سخاوت كرد دلي ايشان ايشانرا بآوردن 29
بهمه آن كار آنچه فرمود :: بكردن در دستي مشه بياوردند بسراني يسرال سخاوت ديي :: * گفت 30
مشه بپسراني يسرال ببينيد بخوانيد :: در نامي بصلال بسري اوري بسر حور بقبيلهي يهودة *
* پر كرد اويرا الهام خدايي در خرد ودر بينايي ودر دانش ودر همه كار * وباوستادي 31 32
كردني اوستاديها بكردن در طلا ودر نقره ودر مس * ودر كندني سنك بدر نشاندن 33
ودر تراشيدن چوب بكردن در همه كار اوستادي * وبآموختن بداد در دلي او او واهلياب 34
بسري احيسمك بقبيلهي دن * پر كرد ايشانرا خردي دل بكردن همه كاري تراشيدن 35
واوستادي ونقّاشي كنا در كبود ودر ارغوان ودر قرمز رنك ودر كتان وجلّاهي
كنا كناني همه كار واستادي كنان استاديها * * فصل سي ششم *

* وبكند بصلال واهلياب وهمه مردي خردمند دل آنچه بداد :: خرد وبينايي درايشان 1
بدانستن وبكردن مر همه كاركرد كاري آن خاص بهمه آنچه فرمود :: * بخواند مشه 2
ببصلال واهليلياب وبهمه مردي خردمند دل آنچه بداد :: خرد در دلي او همه آنچه بر
داشت اويرا دلي او بنزديك شدن بآن كار بكردن آنرا *

Quicunque separabat separationem argenti & æris, attulerunt separationem Domino : omnis item apud quem inveniebantur ligna buxina, ad omne negotium illius operis attulerunt. Omnis præterea mulier prudens corde, manibus suis neverunt, & attulerunt netum, cæruleum, & purpuram, & coccineum, & byſſum. Omnes autem mulieres quarum cor extulit illas in prudentia, neverunt pilos caprinos. Principes verò attulerunt lapides onychinos, & lapides insititios pro pectorali & humerali: Aromá quoque, & oleum pro luminari, & pro oleo unctionis, & pro suffitu aromatico. Omnis vir & mulier quorum cor liberales effeciſſet eos, ad affevendum pro omni opere quod præceperat Dominus faciendum per manum Moſheb, attulerunt filii Iſrael liberaliter Domino. Et dixit Moſheb ad filios Iſrael ; Videte, vocavit Dominus ex nomine Beſaleel filium Uri filii Hur de tribu Jehudah. Replevit eum inſpiratio Dei prudentiâ, & perſpicaciâ, & ſcientiâ, & omni opere : Tam ad fabrefaciendum artificia operando in auro & argento & ære, Quàm ad cælandum lapides ad inſerendum, & ad ſculpendum ligna : ut operetur in omni opere artificii. Ad docendum inſuper dedit in corde ejus, ejus & Aholiab filii Ahiſamach de tribu Dan. Replevit eos prudentiâ cordis, ad faciendum omne opus ſculpendo ; & artificis, & phrygionis in cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo ; & textoris : facientes omne opus, & fabrefacientes artificia.

CAP. XXXVI.

FAciat ergò Beſaleel, & Aholiab, & omnis vir prudens corde, in quibus dedit Dominus prudentiam & perſpicacitatem ad ſciendum & præſtandum totum opificium operis ſanctuarii, omne ſcil. quod præceperat Dominus. Vocavit itaque Moſheb Beſaleel & Aholiab, & omnem virum prudentē corde, in cujus corde dederat Dominus prudentiam : omnem quoque cujus cor elevaverat eum ut accederet ad opus ad faciendum illud.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

ויקחו ונסיבו מן קדם משה ית כל 3
אפרשותא דאייתיו בני ישראל לעיבידת
פולחן קודשא למעבד יתה והינון מייתין ליה חוב נדבתא בצפר בצפר מן ממונהון :
ויבאו ואתו כל חכימיא דעבדין ית כל עיבידת קודשא גבר גבר מעיבידתיה דהינון 4
עבדין : ואמרו ואמרו למשה מסגנין עמא למייתיא מיסת פולחנא לעיבידתא 5
דפקד יי למעבד יתה : ויצו ופקיד משה ואעברו קרוזא במשריתא למימר גבר 6
ואיתתא לא יעבדון חוב עיבידתא לאפרשות קודשא ופסק עמא מלאייתאה :
והמלאכה ועיבידתא הות כפיסת לכל עיבידתא ועבדו יתה וברם שיירו : ועשו 7
ועבדו כל חכימי ליבא ית משכנא עשר יריעין דבוץ שויר ותיכלא וארגוונא וצבע 8
והורי צורת כרובין עובד אומן עבד יתהון : ארך אורכא דיריעתא חדא עשרין 9
ותמני אמין ופותיא ארבע אמין סכום דיריעתא חדא משחתא חדא לכל יריעתא :
ויחבר ולפיף ית חמש יריען חדא עם חדא וחמש יריען לפיף חדא עם חדא : 10
ויעש ועבד ענובין דתיכלא על 11
שיפתא דיריעתא חדא מסטרא בית
לופי כן עבד בשיפתא דיריעתא
בית לופי תניינא : חמשים חמשין ענובין עבד בירעתא חדא וחמשין ענובין 12
עבד בסטרא דירעתא דבית לופי תניינא מכוונן ענוביא חדא לקבל חדא : ועש
ועבד חמשין פורפין דדהב ולפיף ית ירעתא חדא עם חדא בפורפיא והורי 13
משכנא חד : ועש ועבד ירעין דמעזי לפרסא על משכנא חדסרי ירעין 14
עבד יתהון : ארך אורכא דירעתא חדא תלתין אמין ואורבע אמין פותיא 15
דירעתא חדא משחתא חדא לחד סרי ירעין : ויחבר ולפיף ית חמש יריען 16
לחוד בר קביל חמשא ספרי אוריתא ויית שית ירען לחוד בר קביל
שיתא סדרי מתניתא : ועש ועבד ענובין חמשין על סיפתא דירעתא 17
בצימרא בית לופי וחמשין ענובין עבד על סיפתא דירעתא דבית לופי
תניינא : ועש ועבד פורפין דנחשא ללפפא ית משכנא למהוי חד : 18
ועש ועבד חופאה למשכנא משכי דדכרי מסמקי ומשכי דסמנונא לטלא 19
מלעילא :

ירושלמי 3 נסיבה :
ירושלמי 11 בדביקה :
ירושלמי 12 מתחמן :

Et acceperunt à Mose omnem se- 3
parationem, quam attulerant filii Hierſ. 3. *Donum voluntarium.*
Iſrael pro opere miniſterii ſan-
ctuarii, ut perficerent ipſum : & ipſi offerebant illi rurſus munera
voluntaria ſingulis matutinis ex ſuis opibus. Et venerunt omnes ſa- 4
pientes, qui faciebant omne opus ſanctuarii, unuſquiſque ab ope-
re ſuo quod ipſi faciebant. Et dixerunt Moſi ; Multiplicant populus 5
afferre, plus quam ſit neceſſarium ad opus miniſterii quod facere Do-
minus præcepit. Et præcepit Moſes, & tranſire fecerunt præconem 6
per caſtra, dicendo ; Vir & mulier non faciant amplius opus ad ſepa-
rationem ſanctitatis : ceſſavítque populus ab offerendo. Porro opus 7
erat ſecundùm ſufficientiam omnis operis quod fecerunt, imò ſuper-
fuit. Et fecerunt omnes ſapientes corde tabernaculum, decem corti- 8
nas de byſſo retorta, & hyacintho, & purpura, & cocco ; figuris
Cherubim opere artificis fecit eas. Longitudo unius cortinæ viginti 9
& octo cubitorum, & latitudo quatuor cubitorum, ſumma cortinæ uni-
us : menſura una erat omni cortinæ. Et conjunxit quinque cortinas 10
unam ad alteram, & rurſum quinque cortinas conjunxit unam ad alteram.
Et fecit laqueolos ex hyacintho in 11
ora cortinæ unius, ex latere ubi Hier. 11. *Injunctura.* 12. *Sese*
conjungenda erat : ſic fecit in *reſpicientes.*
ora cortinæ alterius, in latere quo
conjungenda erat. Quinquaginta laqueolos fecit in cortina una, & 12
quinquaginta laqueolos fecit in latere cortinæ ubi conjungenda erat
ſecunda : poſitique erant laqueoli unus è regione alterius. Item fe- 13
cit quinquaginta fibulas aureas : & conjunxit cortinam unam cum al-
tera fibulis, & fuit tabernaculum unum. Item fecit cortinas ex pilis 14
caprarum ad expandendum ſuper tabernaculum, undecim cortinas
fecit illas. Longitudo cortinæ unius triginta cubitorum, & quatuor 15
cubitorum latitudo cortinæ unius : menſura una undecim cortinis.
Et conjunxit quinque cortinas ſeorſim ex adverſo quinque librorum 16
Legis, & ſex cortinas ſeorſum ex adverſo ſex ordinum Talmud. Et 17
fecit quinquaginta laqueolos in ora cortinæ, in latere conjunctionis :
& quinquaginta laqueolos fecit in ora cortinæ conjunctionis ſecun-
dæ. Et fecit fibulas æreas *quinquaginta*, ad conjungendum tento- 18
rium illud ut eſſet unum. Et fecit tegumentum tabernaculo ex pelli- 19
bus arietum rubricatis & ex pellibus taxorum ad tegendum de-
ſuper.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بستاندند از پيشي موسه مر همه آن جدا كرد آنچه آوردند پسراني يسرال بكاركردي كاري آن 3
خاص بكردن آنرا و ايشان آوردند باو نيز سخاوت در بامداد در بامداد * بيامدند همه آن 4
خردمندان آن كنان مر همه كاري آن خاص مرد مرد از كاري او آنچه ايشان كنان *
گفتند بموسه بگفتن بسيار كنان آن قوم بآوردن از قدري آن كار بكاري آنچه فرمود :: 5
بكردن آنرا * بفرمود موسه بگذراندند آواز در لشكرگاه بگفتن مرد و زن نه كنند نيز كار بجدا 6
كرد آن خاص بند شد آن قوم از آوردن * و آن كار بود بسي ايشان بهمه آن كار بكردن آنرا 7
و زياد باشا * بكردند همه خردمند دل در كناني آن كار مر آن مسكن ده شقها كتان تافته 8
و كبود و ارغوان و قرمز رنگ كروبها عملي استاد بكرد ايشانرا * درازي آن شقهي آن يكه بيست 9
و هشت در گز و كشادگي چهار در گز آن شقهي آن يكه اندازهي يكه بهمه شقها * پيوسته 10
كرد مر پنج آن شقها يكه بيكه و پنج شقها پيوسته كرد يكه بيكه * بكرد مادچينهاي كبود 11
ابر لبي آن شقهي آن يكه از كنار در پيوستنجا همچنين بكرد در لبي آن شقهي آن كناري
در پيوستنجاي آن دويمي * پنجاه مادچينها بكرد در شقهي آن يكه و پنجاه مادچينها بكرد در 12
كناري آن شقه آنچه در پيوستنجاي آن دويمي مقابل باشان آن مادچينها يك بيك * بكرد 13
پنجاه قلابهاي طلا پيوسته كرد مر آن شقها يك بيك در قلابها بود آن مسكن يكه * بكرد 14
شقهاي مروزي بخيمه ابر آن مسكن يازده شقها بكرد ايشانرا * درازي آن شقهي آن يكه سي 15
در گز و چهار گز كشادگي آن شقهي آن يكه اندازهي يكه بيازده شقها * پيوسته كرد 16
مر پنج آن شقها بجدا و مر شش آن شقها بجدا * بكرد مادچينها پنجاه ابر لبي آن شقهي 17
آن كناري در پيوستنجا و پنجاه مادچينها بكرد ابر لبي آن شقهي آن پيوسته باشا آن دويمي*
* بكرد قلابهاي مس پنجاه پيوسته كردن مر آن خيمه ببودن يكه * بكرد پوشش بخيمه 18 19
پوستهاي نرميشان سرخ كردگان و پوشش پوستهاي استخان از بالا*

*Tulerúntque à conſpectu M. ſheh o- 3
mnẽ ſeparationẽ quam attulerãt fi-
lii Iſrael ad functionẽ operis ſanctu-
arii, ad faciendũ illud: porrò illi af-
ferebant ei adhuc liberalitatẽ ſuam
ſingulis matutinis. Venerúntque o- 4
mnes ſapientes qui faciebant omne
op° ſanctuarii, quiſq; vir ab opere ſuo
quod faciebant: Et locuti ſunt ad 5
M ſheh, dicendo; Multiplicant popu-
lus afferendo ſupra vationem operis,
ad opus quod præcepit Dominus ad
fac endum illud. Præcipiente igitur 6
M. ſheh, tranſire fecerunt vocem per
caſtra, dicendo; Vir & mulier ne
faciant ultrà opus ad ſeparationem
ſanctuarii: ſic reſtrictus eſt po-
pulus ab afferendo. Et quoad o- 7
pus erat ſufficiens eis pro toto ope-
re ad faciendum illud, & ſuper-
fluum exiſtens. Et fecerunt omnis 8
ſapiens corde, inter factores operis,
tabernaculũ, decem cortinas ex byſ-
ſo tortâ, & cæruleo, & purpurâ, &
coccineo, cum Cherubim opere arti-
ficis fecit illas. Longitudo corti- 9
næ unius erat viginti & octo cubi-
torum, & latitudo quatuor cubito-
rum cortinæ unius: dimenſio una
erat omnibus cortinis. Poſtea con- 10
junxit quinque cortinas unam cum
altera, & quinque cortinas alias
conjunxit unam cum altera. Fecit 11
& laqueolos cæruleos in labro cor-
tinæ unius, in margine in junctura:
ſic fecit in labro cortinæ marginalis
in junctura ſecundæ. Quinquaginta 12
laqueolos fecit in cortina una, &
quinquaginta laqueolos fecit in mar-
gine cortinæ, quæ erat in junctura,
ſecundæ: oppoſitis exiſtentibus la-
queolis, uno alteri. Fecit & quin- 13
quaginta uncinos aureos, & conjun-
xit cortinas unam cum altera uncis
nis: ita fuit tabernaculum unum.
Fecit quoque cortinas ex pilis ca- 14
prinis in tentorium ſuper tabernacu-
lum, undecim cortinas fecit illas.
Longitudo cortinæ unius, triginta 15
cubitorum; & latitudo quatuor
cubitorum cortinæ unius: dimenſio
una erat undecim cortinis. Con- 16
junxítque quinque cortinas ſeor-
ſim, & ſex cortinas ſeorſim. Fecit 17
etiam laqueolos quinquaginta in la-
bro cortinæ marginalis in junctura:
& quinquaginta laqueolos fecit in
labro cortinæ conjunctæ exiſtentis
ſecundæ. Fecit item uncinos æreos 18
quinquaginta ad conjungendum ten-
torium, ut eſſet unum. Fecit inſuper 19
operimentum tentorio ex pellibus a-
rietum rubefactis, & operimentum
ex pellibus hircorum deſuper.*

שמות לו

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

ויעש ועבד ית לוחיא למשכנא מן קיסי שיטא קיימין הי באורח נציבהון: 20
עשר אמין אורכא דלוחא ואמתא ופלגא דאמתא פותיא דלוחא חד: 21
שתי תרין צירין ללוחא חד מכוונן סטר חד בגו סטר חד היכדין עבד לכל 22
לוחי משכנא: ויעש ועבד ית לוחיא למשכנא עשרין לוחין לרוח עיבר 23
דרומא: וארבעים וארבעין חומרין דכסף עבד תחות עשרין לוחיא תרין חומרין 24
תחות לוחא חד לתרין צירוי ותרין חומרין תחות לוחא חד לתרין צירוי:
ולצלע ולסטר משכנא תניינא לרוח צפונא עבד עשרין לוחין: וארבעים 25
וארבעין חומריהון דכסף תרין חומרין תחות לוחא חד ותרין חומרין תחות 26
לוחא חד: ולירכתי ולסייפי משכנא 27 ירושלמי 27 לשפולי: 28 בשפועיא:
מערבא עבד שיתא לוחין: ושני 29 והוון מתאמין:
ותרין לוחין עבד לזוירת משכנא 28
בסופיהון: ויהוו והוון מזווגין מלרע וכחדא הוון מזווגין ברישיהון בעוקתא 29
חדא היכדין עבד לתרתין זויוין: והוו והוון תמניא לוחין וחומריהון 30
דכסף שיתסר חומרין תרין חומרין תרין חומרין תחות לוחא חד: ויעש ועבד 31
נגרין דקיסי שטא חמשא ללוחי סטר משכנא חד: וחמשה וחמשא נגרין 32
ללוחי סטר משכנא תניינא וחמשא נגרין ללוחי סטר משכנא למסופיהון
מערבא: ויעש ועבד ית נגרא מציעאה 33 ירושלמי 33 ועבד ית נגריא מציעיא
לשלבשא בגו לוחיא מן סייפי לסייפי לברדוק ביני לוחיא:
מן אילנא דנציב אברהם אבונן בבירא
דשבע וצלי תמן בשום מימרא דיי אלהא עלמא: וארת ויית לוחיא חפא 34
דהבא וירת עוקתהון עבד דהבא אתרא לנגרין וחפא ית נגרין דהבא: ויעש
ועבד יר פרוכא דתיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן עבד יתה 35
כ־ובין ציורין: ויעש לה ועבד לה ארבעה עמודי קיסי שיטא וחפון דהבא 36
ויהון דהבא ואתך להון ארבעה חומרין דכסף: ויעש ועבד וילון פרים 37
לרתע משכנא דתיכלא וארגוונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד ציור: ואת ויית 38
עמודוי חמשא וית ווהון חמשא וחפי רישיהון וכיבושיהון דהבא וחומריהון
חמשא דנחשא:

EXODUS. CAP. XXXVI.

Et fecit tabulas pro tabernaculo ex lignis Sittim, ſtantes juxta viam 20
plantationis eorum. Decem cubitorum longitudo tabulæ, & cubiti 21
& dimidii cubiti latitudo tabulæ unius. Duo cardines tabulæ uni 22
reſpicientes latus unum in medio lateris alterius: quo modo fecit
omnes tabulas tabernaculi. Et fecit tabulas tabernaculi, viginti ta- 23
bulas verſus plagam lateris meridionalis. Et quadraginta baſes ar- 24
genteas fecit ſub viginti tabulis: duas baſes ſub tabula una pro du-
obus cardinibus ejus, & rurſus duas baſes ſub tabula una pro duo-
bus cardinibus ejus. Et in latere ſecundo tabernaculi ad latus ſe- 25
ptentrionale fecit viginti tabulas: Et quadraginta baſes earum ar- 26
genteas: duas baſes ſub tabula una, & rurſum duas baſes ſub tabu-
la una. Et ad latus tabernaculi 27
occidentale fecit ſex tabulas. In- 28 Hieroſ. 27 *Ad declivitates.* 28 *In declivitatibus.* 29 *Et*
ſuper duas tabulas fecit in angu- *fuerunt geminæ.*
lis tabernaculi extremis. Et erant 29
conjunctæ deorſum, & ſic erant
conjunctæ in capite ſuo cum circulo uno: ita in duabus tabulis fe-
cit, in duobus angulis. Fueruntque octo tabulæ, & baſes earum 30
argenteæ, ſexdecim baſes: duæ *ſcilicet* baſes, duæ baſes ſub tabula
unæ. Et fecit vectes ex lignis Sittim, quinque pro tabulis lateris 31
tabernaculi unius. Et quinque vectes pro tabulis lateris tabernacu- 32
li ſecundi: & quinque vectes pro tabulis lateris tabernaculi in ex-
tremis occidentis. Et fecit vectem medium ut mitteretur per me- 33
dium tabularum ab extremis ad
extrema, ex arbore quam plan- Hieroſ. 33 *Et fecit vectes me-*
taverat Abraham pater noſter in *dios ad prominendum inter tabu-*
Beerſeba, & oraverat ibi in no- *las.*
mine ſermonis Domini Dei ſecu-
li. Tabulas autem texit auro, & annulos earum fecit aureos, ut 34
eſſent loca pro vectibus: & texit vectes auro. Et fecit velum ex 35
hyacintho, purpurâ, cocco, & byſſo retorta: opere artificis fe-
cit ipſum *cum* Cherubim figuratis. Et fecit illi quatuor columnas 36
ligni Sittim, & texit eas auro, uncini earum aurei *erant*: & fudit
pro eis quatuor baſes argenteas. Et fecit velamen pro oſtio ta- 37
bernaculi ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo retortâ, opere
acupictoris. Et columnas ejus quinque, & clavos earum quinque, 38
& operuit capita illarum & cincturas earum auro: baſes autem ea-
rum quinque æreæ.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 *بكرد مر آن تختها بمسكن چوبهاي شمشاد استادكان * ده كزها درازي آن تخته و كز ونيمهي
21 آن كز كشادكي آن تختهي آن يكّه * دو دستكها بتختهي آن يكّه پيوسته آن يك بيك
22 همچنين بكرد بهمه تختهاي آن مسكن * بكرد مر تختها بمسكن بيست تختها بكنجي جنوب
23 * وچهل بون ستوني نقره بكرد فرود بيست آن تختها دوبون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه
24 بدو دستكهاي او ودو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه بدو دستكهاي او * وبپهلوي آن
25 مسكن آن دويمي بكنج شمال بكرد بيست تختها * وچهل بون ستونهاي ايشان نقره دو بون
26 ستونها فرود آن تختهي آن يكّه و دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه * وبپيغولها آن
27 مسكن مغرب بكرد شش تختها * ودو تختها بكرد بكنارهاي آن مسكن در پيغولها * وباشند
28 29 جفتان از فرود و يك جا باشند جفت بسري او بآن حلقهي آن يكّه همچنين بكرد بدوي
30 ايشان بدو آن كنارها * وباشند هشت تختها و بون ستونهاي ايشان نقره شانزده بون
31 ستونها دو بون ستونها دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه * بكرد پشتيوانها چوبهاي
32 شمشاد پنج بتختها پهلوي آن مسكن آن يكّه * وپنج پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن
33 آن دويمي وپنج پشتيوانها بتختهاي آن مسكن بپيغولهاي مغرب * بكرد مر آن پشتيوان آن
34 ميانى بپشتيوان بودن درمياني آن تختها از آن كنار بآن كنار * ومر آن تختها بينداويد طلا و مر
35 حلقهاي ايشان بكرد طلا خانها بپشتيوانها و بينداويد مر آن پشتيوانها طلا * بكرد مر آن
36 پرده كبود و ارغوان و قرمزرنك و كتاني تافته عملي اوستاد بكرد آندرا كروبها * بكرد بآن
چهار ستونهاي شمشاد بينداويد طلا و سر ستونهاي طلا بريخت بايشان چهار بون ستونهاي نقره *
37 * بكرد حجاب بدركاهي آن خيمه كبود و ارغوان وقرمزرنك و كتاني تافته عمل نقاش *
38 * و مر ستونهاي او پنج و مر سر ستونهاي ايشان و بينداويد سرهاي ايشان و ميان بندهاي
ايشان طلا و بون ستونهاي ايشان پنج مس *

Fecitq; aſſeres tabernaculo ex lignis 20
buxinis, ſtantes. Decem cubitorum 21
longitudo aſſeris, cubiti verò & di-
midii cubiti latitudo aſſeris unius.
Duæ maniculæ erant *aſſeri uni jun-* 22
ctæ una alteri: ſic fecit omnibus aſ-
ſeribus tabernaculi. Fecit inquam 23
aſſeres tabernaculo, viginti aſſeres
angulo Meridionali. Et quadra- 24
ginta ſtylobatas argenteos fecit ſub
viginti aſſeribus: duos ſtylobatas
ſub aſſere uno pro duabus mani-
culis ejus, & duos ſtylobatas
ſub aſſere altero pro duabus ma-
niculis ejus. In latere verò 25
tabernaculi ſecundo in angulo
Septentrionali fecit viginti aſ-
ſeres, Et quadraginta ſtylobatas 26
eorum argenteos; duos ſtylobatas
ſub aſſere uno, & duos ſtylobatas
ſub aſſere altero. In angulis autem 27
tabernaculi ad *Occidentem fecit ſex*
aſſeres. Et duos aſſeres fecit ex- 28
tremis tabernaculi in angulis: u- 29
eſſent gemelli infernè, & pariter
eſſent gemelli in capite ejus in
annulo uno: ſic fecit ambobus il-
lis in duabus extremitatibus. Et ita 30
eſſent octo aſſeres, & ſtylobatæ eo-
rum argentei ſexdecim ſtylobatæ:
ſtylobatæ bini, ſtylobatæ bini, ſub uno-
quoq; aſſere. Fecit & vectes ex lignis 31
buxinis, quinque pro aſſeribus la-
teris tabernaculi primi, Et quin- 32
que vectes pro aſſeribus lateris ta-
bernaculi ſecundi, & quinque ve-
ctes pro aſſeribus tabernaculi in
angulis ad *Occidentem. Fecit au-* 33
tem vectem medium, ut vectis
eſſet in medio aſſerum ab extremo
ad extremum. Aſſeres verò obdu- 34
xit auro, & annulos eorum fecit ex
auro in *domo* (i.loca) *vectibus: ob-*
duxitque vectes auro. Fecit etiam 35
velum ex *cæruleo, & purpurâ, &*
coccineo, & byſſo tortâ: opere
artificis fecit illud cum figuris
Cherubim. Et *fecit illi quatuor* 36
columnas buxinas, obduxitque
auro: epiſtylia autem erant *au-*
rea: fuditque illis quatuor ſtylo-
batas argenteos. Fecit quoque *au-* 37
læum ad oſtium tentorii ex *cæruleo,*
& purpurâ, & coccineo, & byſſo
tortâ, opere phrygionis: Et colu- 38
mnas ejus quinque, & epiſtylia ea-
rum: obduxitque capita earum,
& cingula earum auro: ſty-
lobatas autem earum quinque
æreos.

לז

ויעש בצלאל ועבד בצלאל ית ארונא דקיסי שיטא חדתין אמין ופלגא אורכיה 1
ואמתא ופלגא פותיה ואמתא ופלגא רומיה : ויצפו 2
ומברא ועבד ליה דיר דדהב חוור : ויצק לו ואתיך ליה ארבע עיזקן דדהב 3
על ארבע אסתוורוי ותרתין עיזקן על סטריה חד ותרתין עיזקן על סטריה
חנינא : ויעש ועבד אריחי דקיסא שיטא וחפא ית דהבא : ויבא ואעיל 4 5
ית אריחיא בעיזקתא על סיטרא דארונא למיטל ית ארונא : ויעש כפרת
ועבד בפורתא דדהב דכי תרתין אמין ופלגא אורכא ואמתא ופלגא פותיא ברם 6
סומכרה הות פושכא : ויעש ועבד תרין כרובין דדהב דכי נגיד עבד יתהון 7
מתרין סיטרי כפורתא : כרוב חד מסטרא מיכא וכרובא חד מסטרא 8
מיכא נגידין ואדיקין הוון כרוביא ולא מתפרשין מן כפורתא ארום בחוכמת רוח
נבואה עבד ית כרוביא מתרין סטרוי : ויהיו והוון כרוביא פריסין גדפיהון 9
בדהדי רישיהון לעילא מטללין בגדפיהון על כפורתא ואפיהון חד לקביל חד כל
קביל כפורתא הוון אנפי כרוביא : ויעש את השלחן ועבד ית פתולא דקיסי שיטא 10
תרתין אמין אורכיה ואמתא פותיה ואמתא ופלגא רומיה : ויצף 11
ועבד ליה דיר דדהב חוור חוור : ויעש
ירושלמי 12 גפוף פשך חור ומקף
ועבד ליה דיר דדהב לגפופיה חוור חוור : 12
ועבד דיר דדהב חוור חוור :
ויצק ואתיך ליה ארבע עיזקן דדהב ויהב ית עזקתא על ארבע זויתיתא 13
דלארבע ריגלוי : לעמת כל קביל גפוף הוואה עיזקתא אתרא לאריחיא 14
למיטל ית פתורא : ויעש ועבד ית אריחיא דקיסי שיטא וחפא ית דהבא 15
למיטל ית פתורא : ויעש את הכלים ועבד ית מניא דעל פתורא ית 16
פייליוותיה ויתיכוי ויתיכלתיה ויתיקסוותא דמתפין בהון דדהב דכי :
ויעש ועבד ית מנרתא דדהב דכי נגיד עבד ית מנרתא בסיס ידיה וקנתא 17
כלידהא חוורייתא ושושנתא מינה הוון : וששה שיתא קנין נפקין 18
מסיטרהא תלתא קני מנרתא מסיטרא חד ותלתא קני מנרתא מסטרא
חנינא :

EXODUS. CAP. XXXVII.
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

CAP. XXXVII.

ET fecit Beſaleel arcam ex lignis Sittim : duorum cubitorum & 1
dimidii longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ejus, & cubiti
& dimidii altitudo ejus. Et texit eam auro puro, intrinſecus & ex- 2
trinſecus : & fecit ei coronam auream circum circa. Et fudit illi 3
quatuor annulos aureos ad quatuor angulos ejus, & duos annulos ad
latus ejus unum, & duos annulos ad latus ejus ſecundum. Et fecit 4
vectes ex ligno Sittim, & texit eos auro. Et introduxit vectes per 5
annulos ad latera areæ, ad portandum arcam. Fecit & propitiatori- 6
um ex auro mundo : duorum cubitorum & dimidii longitudo, & cu-
biti & dimidii latitudo, verùm ſpiſſitudo erat palmi. Et fecit duos 7
Cherubim : ex auro puro ductili fecit eos, ex duobus lateribus pro-
pitiatorii. Cherub unum à latere hinc, & Cherub unum à latere 8
hinc : ductiles & ſeſe reſpicientes erant Cherubim, neque ſeparaban-
tur à propitiatorio ; quoniam in ſapientia ſpiritus prophetici fecit
Cherubim à duobus lateribus ejus. Et fuerunt Cherubim expanden- 9
tes alas ſuas cum capitibus eorum ſurſum, obumbrantes alis ſuis pro-
pitiatorium, & facies eorum una è regione alterius : contra propiti-
atorium erant facies Cherubim. Et fecit menſam ex lignis Sittim : 10
duorum cubitorum longitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, & cubiti
& dimidii altitudo ejus Et texit eam auro puro, & fecit illi coro- 11
nam auream circum circa. Et fe- 12
cit illi peribolum, altitudo ejus Hieroſ. 12. *Peribolum palmi*
palmi circum circa : & fecit coro- *per circuitum : & fecit coronam*
nam auream ad claudendum ipſam *auream ad peribolum cingendum*
circum circa. Et fudit ei quatuor 13 *per circuitum.*
annulos aureos : & poſuit annulos
in quatuor angulis, qui erant in quatuor pedibus ejus. E regione 14
periboli erant annuli, locus pro vectibus ad portandum menſam.
Et fecit vectes ex lignis Sittim, & texit eos auro ad portandum 15
menſam. Et fecit vaſa quæ *erant* ſuper menſam, pateras ejus, co- 16
chlearia ejus, cyathos ejus quibus tegebatur, ex auro puro. Et 17
fecit candelabrum ex auro puro : ductile fecit candelabrum, ſtipes
ejus, calami ejus, ſcyphi ejus, ſpherulæ ejus, & lilia ejus ex eo fue-
runt. Et ſex calami egrediebantur de lateribus ejus : tres calami can- 18
delabri à latere uno, & tres calami candelabri à latere ſecundo.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل سي هفتم *

CAP. XXXVII.

* بكرد بصلال مر آن صندوق چوبهاي شمشاد دو گز ونيم درازي او و گز ونيم كشادگي 1
او و گز ونيم بالاي او * بينداويد اويرا طلاي پاك از اندرون و از بيرون بكرد باو زرهي طلا 2
گرداگرد * بريخت باو چهار حلقها طلا ابر چهار كنجهاي او و دو حلقها ابر پهلوي 3
آن يكّه و دو حلقها ابر پهلوي آن دويمي * بكرد باهوها چوبهاي شمشاد بينداويد ايشانرا 4
طلا * بياورد مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهاي آن صندوق ببرداشتن مر آن صندوق * 5
* بكرد پوشش طلاي پاك دو گز ونيم درازي آن و گز ونيم كشادگي آن * بكرد دو كروبهاي 6 7
طلا پاك بخت بكرد ايشانرا از دو كنارهاي آن پوشش * كروب يكّه از كنار ازين و كروب 8
يكّه از كنار ازين از آن پوشش بكرد مر آن كروبها از دو كنارهاي او * بودند آن كروبها 9
گستران بالها ببالا سايه كنان در بالهاي ايشان ابر آن پوشش و روي ايشان مرد ببرادري
او بآن پوشش بودند روي آن كروبها * بكرد مر آن خوان چوبهاي شمشاد دو گز درازي او و گز 10
گشادگي او و گز و نيم بالاي او * بينداويد اويرا طلاي پاك بكرد باو زره طلا گرداگرد * 11
* بكرد باو بند قبضهي گرداگرد بكرد زره طلا ببندي او گرداگرد * بريخت باو چهار حلقها 12 13
طلا بداد مر آن حلقها ابر چهار آن كنجها آنچه بچهار پاهاي او * بمقابل آن بند بودند 14
آن حلقها خانها بباهوها ببرداشتن مر آن خوان * بكرد مر آن باهوها چوبهاي شمشاد بينداويد 15
ايشانرا طلا ببرداشتن مر آن خوان * بكرد مر آن پيرايها آنچه ابر آن خوان مر كاسهاي 16
او و مر چمچهاي او و مر سيخهاي او و مر آن نيها آنچه پوشيده شود در ايشان طلاي پاك.
* بكرد مر آن چراغپايه طلاي پاك [يك] بخت بكرد مر آن چراغپايه راني آن و في آن جامهاي 17
آن گوبهاي آن و شكوفهاي آن ازان بودند * و شش نيها بيرون آيان از پهلوي آن سه نيهاي 18
چراغپايه از پهلوي آن يكّه و سه نيهاي چراغپايه از پهلوي آن دويمي.

CAP. XXXVII.

FEcit quoq; Beſaleel arcam ex li- 1
gnis buxinis : duorum cubitorum &
dimidii longitudo ejus, & cubiti &
dimidii latitudo ejus, & cubiti & 2
dimidii altitudo ejus. Et obduxit
eam auro puro intrinſecùs & ex-
trinſecùs : fecitque illi loricam au-
ream circumcirca. Et fudit illi 3
quatuor annulos aureos ad quatuor
angulos ejus : nempe duos annulos in
latere illius uno, & duos annulos in
latere illius ſecundo. Fecit & bacu- 4
los ex lignis buxinis, quos obduxit
auro. Induxitq; baculos in annulos in 5
lateribus arcæ ad portandum arcam.
Fecit quoque operimentum ex auro 6
puro : duorum cubitorum ac dimidii
longitudo ejus, & cubiti ac dimidii
latitudo ejus. Fecit & duos Cheru- 7
bim ex auro : in una maſſa fecit
eos in duabus extremitatibus ope-
rimenti. Cherub unus ab extremo 8
hinc, & Cherub unus ab extremo
indè : ex operimento fecit Cheru-
bim in duabus extremitatibus ejus.
Erant autem Cherubim expanden- 9
tes alas ſuas ſurſùm, obumbrantes
alis ſuis operimentum : & facies
eorum altera ad alteram, ad operi-
mentum erant facies Cherubim.
Fecitque menſam ex lignis buxinis: 10
duorum cubitorum erat longitudo
ejus, & cubiti latitudo ejus, cubiti
verò ac dimidii altitudo ejus. Et 11
obduxit eam auro puro, fecitque
ei loricam auream circumcirca. Fe- 12
cit quoque ei cingulum palmarem
circumcirca : & fecit loricam au-
ream cingulo ejus circumcirca. Fu- 13
dit etiam ei quatuor annulos au-
reos, deditq; annulos in quatuor an-
gulis qui erant in quatuor pedibus
ejus. Contra cingulum erant an- 14
nuli in loca baculis ad portandum
menſam. Fecit item baculos ex li- 15
gnis buxinis, quos obduxit auro ad
portandum menſam. Et fecit in- 16
ſtrumenta quæ erant ſuper men-
ſam, crateres ejus, & cochlearia
ejus, (& obelos ejus, & calamos,)
quibus operiebatur, ex auro puro. Fe- 17
cit & candelabrum ex auro puro, in
una maſſa fecit candelabrum : fe-
mur ejus, & calamus ejus, calices
ejus, globuli ejus, & flores ejus
ex ipſo erant. Porrò ſex calami 18
egrediebantur è lateribus ejus : tres
calami candelabri è latere ejus
uno, & tres calami candelabri è la-
tere ejus ſecundo.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Tres ſcyphi cælati cum ſuis figuris in calamo uno cum ſphærula & 19
lilio, & tres ſcyphi cælati cum ſuis figuris in calamo uno cum
ſphærula & lilio: ſic *erat* in ſex calamis qui egrediebantur ex can-
delabro. Et in candelabro quatuor calices cælati figuris ſuis cum 20
ſphærulis & liliis ipſorum. Et ſphærula *erat* ſub duobus calamis 21
qui ex ipſo procedebant, & ſphærula ſub duobus calamis qui ex
ipſo procedebant, & ſphærula ſub duobus calamis qui ex ipſo pro-
cedebant: *ſic erat* in ſex calamis qui exibant ex eo. Sphærulæ eo- 22
rum & calami eorum ex ipſo fuerunt: totum ductile *maſſa* una au-
ri puri *erat*. Et fecit lucernas ejus ſeptem, & forcipes ejus & va- 23
ſa emunctionis ejus ex auro puro. Ex talento auri puri fecit illud & 24
omnia vaſa ejus. Et fecit altare ſuffitus aromatum ex lignis Sittim: 25
cubiti unius *erat* longitudo ejus & cubiti unius latitudo ejus, qua-
dratum erat, & duorum cubitorum altitudo ejus; ex ipſo fuerunt
ejus duo cornua erecta. Et operuit ipſum auro puro, tectum ejus, 26
& parietes ejus circum circa, atque cornua ejus: & fecit illi coro-
nam auream circum circa. Et duos annulos aureos fecit illi deor- 27
ſum ſub corona ejus, in duobus angulis ejus qui erant in duobus late-
ribus ejus: ut eſſent locus pro vectibus ad portandum ipſum in eis.
Et fecit vectes ex ligno Sittim, & texit eos auro. Fecit & oleum 28
unctionis ſanctæ, & incenſum aromaticum purum opere aromatarii. 29

CAP. XXXVIII.

ET fecit altare holocauſtorum ex lignis Sittim: quinque cubitorum 1
erat longitudo ejus, & quinque cubitorum latitudo ejus, quadratum
erat, & trium cubitorum altitudo ejus. Et fecit cornua ejus in 2
quatuor angulis ejus, ex eo erant cornua ejus erecta ſurſum: & ope-
ruit ipſum ære. Et fecit omnia vaſa altaris, ollas, palas, pelves, 3
fuſcinulas, & pateras: omnia vaſa ejus fecit ex ære. Et fecit alta- 4
ri cribrum opere retis ærei, ſubter ambitum ejus deorſum uſque ad
medium ejus, ad recipiendum carbones & oſſa quæ cadunt ex altari.
Et fudit quatuor annulos in quatuor lateribus cribri æris, locum 5
pro vectibus. Et fecit vectes ex lignis Sittim, & texit eos ære. Et 6
introduxit vectes per annulos, qui erant ad latus altaris ad 7
portandum ipſum illis: cavum tabulis repletum pulvere fecit
ipſum.

שמות לח
תרגום יונתן בן עוזיאל

שלשה חִלְתָא כַלִּידִין מְשַׁקְעִין בְּצִיוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד חֲוור וְשׁושַׁן וְתִלְתָא כַּלִּידִין 19
מְשַׁקְעִין בְּצִיוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד חֲוור וְשׁושַׁן הֵיכְדֵין לְשִׁיתָּא קְנִין דְּנַפְקִין מִן מְנָרְתָּא:
וּבמנרתא וּבְמְנָרְתָּא אַרְבָּעָה כַלִּידִין מְשַׁקְעִין בְּצִיוּרֵיהוֹן חִיווָרָהָא וְשׁושַׁנְהָא: 20
וכפתר וְחִיווּר תְּחוּת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ וְחִיווּר תְּחוּת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ וְחִיווּר 21
תְּחוּת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ לְשִׁיתָּא קְנִין דְּנַפְקִין מִנָּהּ: כפתריהם חִיווּרֵיהוֹן 22
וְקָנֵיהוֹן מִנָּהּ הֲווֹ כּוּלָּהּ גְּנִידָא חֲדָא דְּהַב דְּכִי: ויעש וְעָבַד יַת בּוּצִינָתָא 23
שַׁבְעָא וּמַלְקָטַיְהָא וּמַחְתְּיָתָא דְּהַב דְּכִי: ככר קִנְטִינַר דְּהַב דְּכִי עָבַד יָתָהּ 24
וְיַת כָּל מָנָהָא: ויעש וַעֲבַד יַת מַדְבְּחָא דְּקְטֹרֶת בּוּסְמָיָא מִן קִיסֵי שִׁטָּא אַמְתָא 25
אוּרְכֵּיהּ וְאַמְתָא פּוּתְיֵיהּ מְרַבַּע וְתַרְתֵּין אַמִּין רוּמֵיהּ מִינֵּיהּ הֲווֹ קַרְנוֹי זְקִיפִין:
ויצף וְחַפָּא יָתֵיהּ דְּהַב דְּכִי יַת אינֵרֵיהּ וְיַת כּוּתְלוֹי חֲוור וְיַת קַרְנוֹי וְעָבַד 26
לֵיהּ דִּיר דְּדַהֲב חֲוור חָוור: ושתי וְתַרְתֵּין עִוְקִן דְּדַהֲב עֲבַד לֵיהּ מִלְרַע לְדִירֵיהּ 27
עַל תְּרֵין וְיַיתֵיהּ עַל תְּרֵין סִיטְרוֹי לְאַתְרָא לַאֲרִיחָיָא לְמִיטוֹל יָתֵיהּ בְּהוֹן: ויעש
וַעֲבַד יַת אֲרִיחָיָא דְקִיסֵי שִׁטָּא וְחַפָּא יָתְהוֹן דְּהַבָּא: ויעש וַעֲבַד יַת מִשְׁחָא 28
דְּרְבוּתָא קוּדְשָׁא וְיַת קְטוֹרֶת בּוּסְמָיָא דְּכִי עוֹבַד בּוּסְמָנוּ: 29

לח

ויעש וַעֲבַד יַת מַדְבְּחָא דְעָלְתָא דְקִיסֵי שִׁטָּא חֲמֵשׁ אַמִּין אוּרְכֵּיהּ וַחֲמֵשׁ אַמִּין 1
פּוּתְיֵיהּ מְרַבַּע וּתְלַת אַמִּין רוּמֵיהּ: ויעש קרנותיו וַעֲבַד קַרְנוֹי עַל אַרְבַּע 2
זְוָיָתֵיהּ מִנֵּיהּ הֲווֹ קַרְנוֹי זַקִּיפִין לְעֵיל וְחַפָּא יָתֵיהּ נְחָשָׁא: ויעש וַעֲבַד יַת 3
כָּל מָאנֵי מַדְבְּחָא יַת דּוּדָוותָיָא וְיַת מַגְרוּפִיתָא וְיַת מַזְרְקָיָא וְיַת מַשְׁלֵיפָיתָא
וְיַת מַחְתְּיָתָא לְכָל מָנוֹי עֲבַד נְחָשָׁא: ויעש וַעֲבַד לְמַדְבְּחָא קַנְקַל עוֹבַד מְצָדְתָּא 4
דִּנְחָשָׁא תְּחוֹת סוּבְיֵהּ מִלְרַע עַד פַּלְגֵיהּ מְטוֹל לְקַבְלָא גוּמְרַיָּא וְנִרְמַיָּא דְּנַפְּלִין
מִן מַדְבְּחָא: ויצק וְאַתִּיךְ אַרְבַּע עִיזְקִן בְּאַרְבַּע עִיזְקִן דְּנְחָשָׁא אַתְרָא 5
לַאֲרִיחָיָא: ויעש וַעֲבַד יַת אֲרִיחָיָא דְקִיסֵי שִׁטָּא וְחַפָּא יַתְהוֹן נְחָשָׁא: ויבא 6
וְהַנְעַל יַת אֲרִיחָיָא בְּעִוְקָתָא עַל סְטַר מַדְבְּחָא לְמִיטַל יָתֵיהּ בְּהוֹן חֲלִיל לוּחִין 7
מְלֵי עַפְרָא עֲבַד יָתֵיהּ:

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سه جامها بادام نقش كردكان درنيي آن يكّه كوبي و شكوفهي و سه جامها بادام نقش 19
كردكان درنيي يكّه كوبي و شكوفهي همچنين بشش آن نيها آن بيرون آيان ازآن چراغپايه *
* ودر چراغپايه چهار جامها بادام نقش كردكان كوبهايي و شكوفهايي آن * و كوبي فرود دو آن 20 21
نيها ازان و كوبي فرود دو آن نيها ازان و كوبي فرود دو آن نيها ازان بشش آن نيها آن
بيرون آيان ازان * كوبهايي ايشان [و نيهايي ايشان] ازان بودند همهي آن يك تخت يكّه طلايي 22
پاك * بكرد مر چراغهايي آن هفت وكلبتينهاي آن ومجمرهايي آن طلايي پاك * بذرهي طلا 23 24
پاك بكرد آنرا و مر همه پيرايهايي آن * بكرد مر مذبح آن دخنه چوبهايي شمشاد كزي درازي او 25
و كزي كشادكيي او چهار گوشه و دو كز بالايي او ازو بودند شاخهايي او * بينداويد اويرا طلايي 26
پاك مر بامي او و مر ديوارهايي او گرداگرد و مر شاخهايي او وبكرد باو زره طلا گرداگرد * و دو 27
حلقهايي طلا بكرد باو از فرود بزره او ابر دو پهلوهايي او ابر دو جانبهايي او بخانها بباهوها ببر
داشتن اويرا در ايشان * بكرد مر آن باهوها چوبهايي شمشاد بينداويد ايشانرا طلا * بكرد مر 28 29
روغني آن ماليدن خاص و مر دخنهايي آن بوي ابزارها پاك عملي عطّار *

* فصل سي هشتم *

* بكرد مر مذبح آن علة چوبهايي شمشاد پنج كزها درازي او و پنج كزها كشادكيي 1
او چهار گوشه و سه كزها بالايي او * بكرد شاخهايي او ابر چهار كنجهايي او 2
ازو بودند شاخهايي او بينداويد اويرا مس * بكرد مر همه پيرايهايي آن مذبح مر آن 3
ناوها و مر آن كفچها و مر آن طبقها و مر آن چنگالها و مر آن مجمرها همه پيرايهايي
او بكرد مس * بكرد بمذبح غربال عملي دام مس فرود زدبند او از فرود تا نيمهي او * 4
* بريخت چهار حلقها در چهار آن كنارها بغربالي آن مس خانها بباهوها * بكرد آن باهوها 5 6
چوبهايي شمشاد بينداويد ايشانرا مس * بياورد مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهايي آن مذبح 7
ببرداشتن اويرا در ايشان بجوف تختها بكرد اويرا *

Tres calices in *amygdali* ſpeciem 19
ſculpti erant *in calamo uno, glo-*
bulus & flos: *& tres calices* in
amygdali ſpeciem *ſculpti in calamo*
altero, globulus & flos: *ſic ſex*
calamis egredientibus è candela-
bro. Et in candelabro erant *qua-* 20
tuor calices in *amygdali* ſpeciem
ſculpti, globuli ejus, & flores e-
jus. Et erat *globulus ſub duo-* 21
bus calamis ex ipſo, & globulus
ſub duobus calamis ex ipſo, &
globulus ſub duobus calamis ex
ipſo: ſic *ſex calamis egredienti-*
bus ex eo. Globuli eorum & ca- 22
lami eorum ex eodem fuerunt: totum
illud erat in *unica maſſa* ex *auro*
puro. Fecit & *lucernas ejus ſe-* 23
ptem, & forcipes ejus & ſoculos
ejus ex *auro puro.* Ex *talento auri* 24
puri fecit ipſum & omnia inſtru-
menta ejus. Fecit etiam *altare* 25
ſuffimenti ex *lignis buxinis*: *cu-*
biti longitudo ejus, & cubiti la-
titudo ejus, quadrangulare: *duo-*
rum autem cubitorum altitudo e-
jus: *ex eodem* erant *cornua ejus.*
Et *obduxit illud auro puro*, te- 26
ctum ſcil. *ejus*, & *parietes ejus*
circumcirca, & cornua ejus: *fe-*
citque ei loricam auream circum-
circa. Duóſque annulos aureos fecit 27
ei ſub lorica ejus, in duabus coſtis
ejus in duobus lateribus ejus, in
loca baculis ad portandum illud
eis. Et *fecit baculos* ex *lignis bu-* 28
xinis, obduxitque eos auro. Fe- 29
cit & oleum unctionis ſacrum,
& ſuffimenta aromatica pura opere
aromatarii.

CAP. XXXVIII.

FEcit quoque *altare holocauſti* 1
ex *lignis buxinis*: *quinque cubito-*
rum longitudo ejus, & quinque
cubitorum latitudo ejus, quadran-
gulare: *& trium cubitorum altitu-*
do ejus. Et *fecit cornua ejus in* 2
quatuor angulis ejus: *ex eodem*
erant cornua ejus: *obduxitque*
illud ære. Fecit quoque *omnia* 3
inſtrumenta altaris, lebetes, &
ſpathas, & ſcutellas, & fuſci-
nulas, & thuribula: *omnia inſtru-*
menta ejus fecit ærea. Fecit i- 4
tem altari cribrum, opere retis,
æneum ſub collari ejus deorſum
uſque ad medium ejus. Fuditq; 5
quatuor annulos in quatuor extre-
mitatibus pro cribro æneo, in loca
baculis. Et *fecit baculos* ex *lignis* 6
buxinis, quos obduxit ære. Intro- 7
duxitq; baculos in annulos per la-
tera altaris ad portandum illud eis:
concavum aſſeribus fecit illud.

8 ויעש ית כיורא דנחשא וית
בסיסיה דנחשא מן אסתקלירי נחשא
נשיא צניעותא ובעידן דאתיין לצלאה
בתרע משכן זימנא הוון קיימין על קרבן
ארמותהון ומשבחן ומודן ותייבין לנוברייהון וילדן בנין צדיקין בזמן דמידכן מן
סואבות דימהון : ויעש ועבד ית דרתא לרוח עיבר דרומא וילוי דרתא דבוץ 9
שזיר מאה אמין: עמודיהם עשרין וחומריהון עשרין דנחשא וויי עמודיא 10
וכיבושיהון דכסף : ולפאת ולרוח צפונא מאה אמין עמודיהון עשרין וחומריהון 11
עשרין דנחשא וויי עמודיא וכיבושיהון דכסף : לפאת ים ולרוח מערבא וילן 12
חמשין אמין עמודיהון עשרא וחומריהון עשרא וויי עמודיא וכיבושיהון דכסף :
ולפאת קדמה ולרוח קידומא מדינחא חמשין אמין: קלעים ויילון חמיסרי אמין 13 14
לעיברא עמודיהון תלתא וחומריהון תלתא : ולכתף ולעברא תניינא מיכא ומיכא 15
לתרע דרתא ויילון חמיסרי אמין עמודיהון תלתא וחומריהון תלתא : כל קלעי 16
כל וילוי דרתא חזור חזור דבוץ שזיר : והאדנים וחומריא לעמודיא דנחשא ווי 17
עמודיא וכיבושיהון כסף וחיפוי רישיהון כסף והינון מכבשין כסף היכדין הוו
מתעבדין כל עמודי דרתא : ומסך ופרסא דתרע דרתא עובד ציור מחטא דתיכלא 18
וארגונא וצבע והורי ובוץ שזיר ועשרין אמין אורכא ורומיה כפותיה חמש אמין
כל קביל וילוי דרתא: ועמודיהם ועמודיהון ארבעא וחומריהון ארבעא דנחשא 19
וויהון כסף וחיפוי רישיהון וכיבושיהון כסף : וכל היתדות וכל מתחיא למשכנא 20
ולדרתא חזור חזור דנחשא :
ס ס ס
אלה פקודי אלין מנייני מתקלון וסכומהון דמשכנא דסהדותא דאתמנו על 21
פום מימרא דמשה ברם פולחן ליואי הות בידא דאיתמר בר אהרן כהנא : ובצלאל
ובצלאל בר אורי בר חור לשבטא דיהודה עבד ית כל דפקיד יי ית משה : ואתו 22
ועמיה אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן נגר ואומן וצייר בתיכלא ובארגונא 23
ובצבע והורי ובבוצא : כל כל דהבא דאתעביד לעיבידתא בכל עיבידת קודשא 24
והוה סכום דהב אתמותא עשרין ותשע קנטירין ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי
קודשא דין הוא דהב אתמותא דאתימו בני ישראל כל גבר דאתרעי לביה
לאפרשא : וכסף מנייני דבני ישראל דיהבו בזמן דממנון משה גבר פורקן 25
נפשיה מאה קינטרין ואלפא ושבע מאה ושובעין וחמש סלעין בסלעי קודשא :

Et fecit concham æream, & baſim 8
ejus æream, ex ſpeculis æreis mulierum verecundarum: quo autem tempore veniebant ad orandum in porta tabernaculi conventus, ſtabant juxta oblationem elevationis ſuæ, & laudabant & confitebantur; dein revertebantur ad viros ſuos, & pariebant filios juſtos, quo tempore purgatæ erant à ſordibus ſanguinis ſui. Et fecit atrium: verſus plagam lateris meridionalis aulæa 9
atrii ex byſſo retorta centum cubitorum *erant*. Columnæ earum viginti, & baſes earum viginti æneæ *erant*: uncini columnarum & cinctura earum ex argento. In plaga ſeptentrionali *cortinæ* centum cubitorum, columnæ earum viginti, & baſes earum viginti ex ære: uncini columnarum & cinctura earum ex argento. Et ad plagam occidentalem aulæa quinquaginta cubitorum, columnæ eorum decem, & baſes earum decem: uncini columnarum & cinctura earum ex argento. Et ad plagam orientalem quinquaginta cubiti. Aulæa quindecim cubitorum *erant* in uno latere, columnæ eorum tres, & baſes earum tres. Et in latere altero hinc & hinc juxta oſtium atrii aulæa quindecim cubitorum *erant*, columnæ eorum tres, & baſes earum tres. Omnia aulæa atrii per circuitum *erant* ex byſſo retorta. Et baſes columnarum æreæ, uncini columnarum & cinctura earum ex argento, operimentum quoque capitum earum erat argenteum: & cingebantur circulis argenteis; ſimiliter factæ erant omnes columnæ atrii. Velum verò portæ atrii erat factum opere polymito, ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo retorta: & viginti cubitorum longitudo *ejus erat*, & altitudo ejus ſicut & latitudo quinque cubitorum, è regione aulæorum atrii. Columnæ eorum quatuor, & baſes earum quatuor *ex* ære: uncini eorum argentei & operimentum capitum earum & cinctura earum ex argento. Et omnes clavi tabernaculi & atrii circum circa ex ære erant.

SECT. XXIII.

HÆc eſt ſumma, pondera & numerus rerum tabernaculi teſtimonii, quæ numeratæ fuerũt juxta os ſermonis Moſis: verùm miniſteriũ Levitarum erat per manus Ithamar filii Aaronis ſacerdotis. Et Beſaleel filius Uri filii Hur de tribu Juda fecit quicquid præcepit Dominus Moſi. Et cum eo Aholiab filius Achiſamak de tribu Dan, faber lignarius, & artifex, & acupictor in hyacintho, purpura, cocco, & byſſo. Omne aurum quod in opus inſumptum eſt pro omni opere ſanctuarii, & fuit ſumma auri elevationis viginti novem talenta, & ſeptingenti triginta ſicli ſecundum ſiclum ſanctuarii: hoc eſt aurum elevationis, quod levârunt filii Iſrael, omnis vir cujus cor voluntarium fuit pro ſeparatione. Argentum verò numeratorum filiorum Iſrael, quod dederunt quo tempore numeravit eos Moſes, quiſque redemptionem animæ ſuæ, centum talenta, & mille ſeptingentos & ſeptuaginta quinque ſiclos, juxta ſiclos ſanctuarii.

Hieroſ. 8. *Et fecit concham æream & baſim ejus æream, de ſpeculis mulierum modeſtarum, quæ erant modeſtæ in porta tabernaculi conventus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بكرد مر آن ابريق مس ومر طشت اومس درنمايشي آن آينها آنچه آينه كرفتند دركاهي خيمهي 8
وعده *بكرد مر آن سرا يكنجي جنوب پردهاي آن سرا كتاني تافته صد دركز* ستونهاي ايشان 9 10
بيست وبون ستونهاي ايشان بيست مس وسرستونهاي آن ستونها وميان بندهاي ايشان نقره* وبكنج 11
شمالي صد دركز ستونهاي ايشان بيست وبون ستونهاي ايشان بيست مس و سرستونهاي آن ستونها
وميان بندهاي ايشان نقره * وبكنج مغرب پردها پنجاه دركز ستونهاي ايشان ده وبون ستونهاي 12
ايشان ده وسرستونهاي آن ستونها وميان بندهاي ايشان نقره * وبكنج مشرق پنجاه كز* پردها 13 14
پانزده كز بآن كتف ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي ايشان سه * وبكتف آن دويمي ازين وازين 15
بدروازهي آن سرا پردها پانزده كز ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي ايشان سه * همه پردها 16
آن سرا كردا كرد كتاني تافته * وآن بون ستونها بستونها مس وسرستونهاي آن ستونها وميان 17
بندهاي ايشان نقره وانداوش سرهاي ايشان نقره وايشان ميان بند كردكاني نقره همه ستونهاي آن
سرا * وبجابي دروازهي آن سرا عملي نقّاش كبود وارغوان وقرمزرنك وكتاني تافته وبيست كز درازي 18
وبالا در كشادكي پنج كزها بمقابلي پردهاي آن سرا * وستونهاي ايشان چهار وبون ستونهاي ايشان 19
چهارمس وسرستونهاي ايشان نقره وانداوش سرهاي ايشان وميان بندهاي ايشان نقره* وهمه آن 20
ميخها بمسكن وبسرا كردا كرد مس * اينان شمارهاي آن مسكن مسكن آن كواه كرفت آنچه شمرده 21
شد ابر قولي مشه كار كرد آن لويان دردستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * وبصلال پسري اوري 22
پسري حور بقبيلهي يهوده بكرد مر همه آنچه بفرمود يي مر مشه * واواري او اهليباب پسري 23
احيسمك بقبيلهي دن حدّاك واستاد ونقّاش در كبود ودر ارغوان ودرقرمزرنك ودر كتان *
* همه آن طلا آن كرده شده بكار در همه كار كرد آن خاص بود طلاي آن عرضه بيست 24
ونه بدره و هفت صد وسي مثقال درمثقال آن خاص * ونقرهي شمردكي آن جماعت 25
صد بدره و هزار و هفت صد وهفتاد وپنج مثقال درمثقالي آن خاص *

Et argentum ex *numeratione congregationis*, erat *centum talenta, & mille ſeptingenti ſeptuaginta quinque ſicli in ſiclo ſanctuarii.*

Fecit quoq; labrum æneum, & pelvim ejus æneam, in ſpecie ſpeculorum quæ acceperant ad *oſtium tentorii conventûs. Fecit* deniq; *atrium* 8
ad angulum Meridionalem: cortinæ atrii erant ex *byſſo tortâ, centum cubitorum. Columnæ earum viginti, &* 9
ſtylobatæ earum viginti ex *ære: epiſtylia autem columnarum, & cingula earum* ex *argento. Et ad angulum* 10
Aquilonarem cortinæ *centum cubitorum: columnæ earum viginti, & ſtylobatæ earum viginti* ex *ære: epiſtylia verò columnarum, & cingula earum* ex *argento. Et ad angulum* 11
Occidentalem cortinæ quinquaginta cubitorum: columnæ earum decem, & ſtylobatæ earum decem: epiſtylia autem columnarum, & cingula earum ex *argento. Et ad angulum Orientalem* cortinæ *quinquaginta cubitorum. Cortinæ quindecim cubitorum* 12
erant *in* uno *humero: columnæ earum tres, & ſtylobatæ earum tres. Et* 13
in humero ſecundo hinc & indè ad portam atrii, cortinæ quindecim cubitorum: columnæ earũ tres, & ſtylobatæ earum tres. Omnes cortinæ atrii circumcirca erant ex *byſſo torta. Stylobatæ verò columnarum* ex 14
ære: & epiſtylia columnarum, & cingula earum ex *argento: & incruſtatio capitellorum earum* ex *argento: erant etiam cinctæ argento omnes columnæ atrii. Velum autem portæ* 15
atrii opere phrygionis ex *cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ: & viginti cubitorum* erat *longitudo* ejus, *altitudo verò in latitudine, quinque cubitorum juxta cortinas atrii. Et columnæ earum quatuor, & ſtylobatæque earum quatuor* ex 16
ære, & epiſtylia earum ex *argento: incruſtatio capitellorum earum & cingula earum* ex *argento. Omnes clavi verò clavi pro tabernaculo & atrio circumcirca* erant ex *ære. Iſti* 17
ſunt *numeri tabernaculi, tabernaculi teſtimonii quod receuſitũ fuit juxta ſententiam Moſhch* in *operam Levitarum, per manũ Ithamar filii Aharon ſacerdotis. Beſaleel autẽ* 18
filius uri filii Hur de tribu Jehudah fecit omne quod præceperat Dñs ipſi Moſheh: Et cũm eo Aholiab filius 19
Ahiſamach de tribu Dan, ſculptor & artifex & phrygio in cæruleo, et purpurâ, & coccineo, & byſſo. Univerſum aurum elaboratũ pro opere, pro toto ſcil. *opificio ſanctuarii fuit (aurum oblationis) novem & viginti talentorum, & ſeptingentorum ac triginta ſiclorum, in ſiclo ſanctuarii.* 20 21 22 23 24 25

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Drachma pro unoquoque capite, hoc est dimidium ficli juxta ficlum 26
sanctuarii: pro unoquoque qui transibat in numerum, à filio viginti
annorum & supra, pro sexcentis & tribus millibus & quingentis & quin-
quaginta. Et fuerunt centum talenta argenti, ex quo conflatæ sunt 27
bases sanctuarii & bases veli: centum bases è regione talentorum,
talentum pro base. Mille verò septingentos septuaginta quinque si- 28
clos fecit uncinos columnis, & operuit capita earum, & fecit cinctu-
ras earum. Aes verò elevationis *fuit* septuaginta talenta, & bis mil- 29
le & quadringenti sicli. Et fecit ex eo bases portæ tabernaculi 30
fœderis, & altare æneum, & cribrum æneum ejus, & omnia vasa al-
taris. Et bases atrii per circuitum, & bases portæ atrii, & omnes 31
clavos tabernaculi, & omnes clavos atrii circum circa.

CAP. XXXIX.

ET ex hyacintho, purpura & cocco fecerunt vestes ministerii, ad 1
ministrandum in sanctuario: & fecerunt vestes sanctas Aaronis sacer-
dotis quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et fecit Ephod ex 2
auro, hyacintho, purpura, cocco, & bysso retorta. Et diduxerunt bra- 3
cteas aureas, & abscinderunt illis fila, ut intertexerent hyacintho, pur-
purâ, cocco, & bysso, opere artificis. Humeros fecerunt ei con- 4
junctos: in duobus lateribus ejus conjungebantur. Et baltheus or- 5
natus ejus, qui super eo, ex ipso erat, juxta opus ejus, *ex* auro, hy-
acintho, purpura, cocco, & bysso retorta: quemadmodum præce-
perat Dominus Mosi. Et fecerunt gemmas onychinas immissas & 6
inclusas, sculptas scripturâ insculptâ & clarâ juxta nomina filiorum
Israel. Et posuit eas super humeros Ephodi, *ut essent* lapides me- 7
moriales pro filiis Israel: quemadmodum præceperat Dominus Mosi.
Et fecit pectorale opere artificis, juxta opus Ephodi, ex auro, hy- 8
acintho, purpura, cocco, & bysso retorta. Quadratum erat, dupli- 9
catum fecerunt pectorale: palmi unius erat longitudo ejus, & pal-
mi latitudo ejus, quadratum *erat*. Et repleverunt ipsum quatuor or- 10
dinibus gemmarum pretiosarum, è regione quatuor angulorum mundi. Ordo prior; Rubinus, Topa-
zius, & Carbunculus. ordo unus: & in illis insculptum *erat* & expressum nomen trium tribuum, Ruben, Simeon, & Levi.

Hieros. 9. *Palmi longitudo ejus & palmi latitudo ejus, duplicatum erat.*

שמות לט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

בקע דרכמונא לגלגלתא פלגות סלעא בסלעא קודשא לכל מאן דעבר על מנייניא 26
מבר עשרין שנין ולעילא לשית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין : ויהו
והוואה מאה קנטינרין דכספא לאתבא ית חומרי קודשא ית חומרי פרנוא מאה 27
חומרין כל קבל קנטינרין קנטינר לחומרא : וית האלף ית אלפא ושבע מאה 28
ושבעין וחמש סלעין עבד ווין לעמודיא וחפא רישיהון וכבש יתהון : ונחשת
ונחשא דארמותא שבעין קנטירין ותרין אלפין וארבע מאה סלעין : ויעש בה 29
ועבד בה ית חומרי תרע משכן זימנא ית מדבחא דנחשא וית קנקלי דנחשא 30
דיליה וית כל מאני מדבחא : וית חומרי דרתא חזור וית חומרי 31
תרע דרתא וית כל מתחי משכנא וית כל מתחי דרתא חזור חזור :

לט

ומן התכלת ומן תיכלא וארגוונא וצבע זהורי עבדו לבושי שמושא לשמשא 1
בקודשא ועבדו ית לבושי קודשא די לאהרן כהנא היכמה דפקיד יי ית משה :
ויעש ית האפד ועבד ית אפודא דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי וביץ 2
שזיר : וירקעו ורדידו ית טסי דדהבא וקטעו יתהון שזרין למעבד בנו תיכלא 3
וארגוונא וצבע זהורי וביץ שזיר עובד אומן : כחפת כתפין עבדו ליה 4
מלפפן על תרין ציטרוי יתלפף : וחשב והמיין טיכוסיה דעלוי מניה הוא היו 5
כעובדוי דהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי וביץ שזיר היכמא דפקיד יי ית
משה : ויעשו ית אבני ענבדו ית מרגלון דבורלת חלא משקעין מרמצן גליפן 6
כתב חקיק מפרש על שמהת בני ישראל : וישם ושוי יתהון על כתפי אפודא 7
אבני דוכרנא לבני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה : ויעש ועבד ית חושנא 8
עובד אומן היי כעובד אפודא דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע זהורי וביץ שזיר :
רבוע מרבע הוה עיף עבדו ית חושנא 9
זרתא אורכיה ווזרתא פותיה עיף : ירושלמי 9 פשך אורכיה ופשך
ימלאו ואשלימו ביה ארבעא סדרין 10 פותיה כפיל :
מרגלין טבן כל קבל ארבעת טרינונין דעלמא סדרא קמייתא סמוקתא ירוקתא
וברקתא סדרא חד ועליהון חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא ראובן שמעון
ולוי :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

نيم مثقال بسرمرة نيمهي آن مثقال در مثقال آن خاص بهمه آن كذرا ابر آن شمرد كان از 26
قدري بيست سال وبالا بشش صد هزار وسه هزار وپانصد وپنجاه *بود صد بدرهي آن نقره 27
بريختن مر بون ستونهايي آن خاص ومر بون ستونهايي آن پرده صد آن بون ستونها بصد آن
بدره بدرهي ببون ستون *ومر آن هزار وهفت صد وهفتاد پنج بكرد سر ستونها بستونها 28
وبيندايد سرهايي ايشان وميان بند كرد ايشانرا *ومس آن عرضه هفتاد بدره ودو هزار وچهار 29
صد مثقال *بكرد در آن مر بون ستونهايي درگهي خيمهي وعده ومر مذبحي آن مس ومر 30
عربالي آن مس آنچه باو ومر همه پيرايهاي آن مذبح *ومر بون ستونهايي آن سرا گردا گرد ومر بون 31
ستونهايي دروازهي آن سرا ومر همه ميخهايي آن مسكن ومر همه ميخهايي آن سرا گردا گرد *

فصل سي نهم *واز آن كبود وآن ارغوان وقرمز رنك بكردند جامهايي خدمتي 1
بخدمت كردن در خاص وبكردند مر جامهايي آن خاص آنچه باهرن چون آنچه بفرمود يي مر مشه *
بكرد مر آن بروان طلا كبود وارغوان وقرمز رنك وكتاني تافته *تنك كردند مر دامهايي آن 2 3
طلا وببريد رشتها بكردن در ميانيي آن كبود ودر ميان آن ارغوان ودر ميانيي آن قرمز رنك ودر
ميانيي آن كتان عملي اوستاد *كتفها بكردند باو پيوسته باشان ابر دو كنارهايي او پيوسته شد * 4
*وبند بروانيي او آنچه ابر او ازو او چون عملي او طلايي كبود وارغوان وقرمز رنك وكتاني تافته 5
چون آنچه بفرمود يي مر مشه *بكردند مر سنگهايي آن شهم گرد گرفتگان زر كوفتهايي طلا 6
كندگان كندگيهايي مهر ابر نامهايي پسرانيي يسرال *بنهاد ايشانرا ابر كتفهايي آن بروان 7
سنگهايي ياد كرد بپسرانيي يسرال چون آنچه فرمود يي مر مشه *بكرد مر آن دوشوان عملي استاد 8
چون عملي بروان طلا كبود وارغوان وقرمز رنك وكتاني تافته *چهار گوشه بود دولاي 9
بكردند مر آن دوشوان بلسنگي درازي او وبلسنگي كشادگي او دولاي *در نشاندند 10
در چهار ردهايي سنگ ردهي ادم فطده وبرقت آن ردهي آن يكه *

Dimidii sicli in capitum computatione, scil. dimidium sicli in siclo sanctuarii pro omni transeunte ad numeratos, à viginti annorum & supra, in sexcentis millibus & tribus millibus, & quingentis & quinquaginta. 26

Fueruntque centum talenta argenti ad fundendos stylobatas sanctuarii, & stylobatas veli: centum stylobatas ex centum talentis, talentum pro stylobata. Et ex mille septingentis septuaginta quinque siclis fecit epistylia columnis, & incrustavit capitella earū, & cinxit eas. Æs autem oblationis fuit septuaginta talentorum & duorum millium, & quadringentorum siclorum. Et fecit ex eo stylobatas ostii tentorii conventûs, & altare æreum, & cribrum æreum quod erat ei, omniáque instrumenta altaris: Et stylobatas atrii circumcirca, & stylobatas portæ atrii, omnes præterea clavos tabernaculi, omnésque clavos atrii circumcirca. 27 28 29 30 31

CAP. XXXIX.

EX cæruleo autem, & purpurâ, & coccineo fecerunt vestes ministerii ad ministrandum in sanctuario: fecerunt item vestes sanctitatis quæ erant Aharonis, quemadmodum præcepit Dominus ipsi Mosheh. Fecit & pectorale ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byssо tortâ. Extenuaverúntque reticula aurea, inciditque fila ad intexendum in medio cærulei, & in medio purpuræ, & in medio coccinei, & in medio byssi, opere artificis. Humeros fecerunt ei conjunctos existentes, in duabus oris ejus conjungebatur. Et cingulū pectoralis ejus quod super illud, ex eodem erat juxta opus ejus, ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byssо tortâ, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh. Et aptaverunt lapides onychinos comprehensos impactos auro, sculptos sculpturis sigilli secundùm nomina filiorū Israel. Posuitq; illos in humeris pectoralis, lapides recordationis filiis Israel, quemadmodū præcepérat Dñs ipsi Mosheh. Fecit quoq; humerale opere artificis, secundùm opus pectoralis, ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byssо tortâ. Quadrangulare erat, duplicatum fecerunt humerale: spithama longitudo ejus, & spithama latitudo ejus: duplicatum. Et inseruerunt in eo quatuor ordines lapidum: ordo talis erat; Rubinus, smaragdus, & chrysolithus, ordo unus. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 והטור וְשׁוֹם סַרְדָא חְנַיְנָא אִיזְמוּרַד וְסַפִּירִינוּן וְכַרְכּוֹדִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ
12 שְׁמָהָת תְּלַת שִׁבְטַיָּא יְהוּדָה דָן וְנַפְתָּלִי : וְהטור הַשְּׁלִישִׁי וְשׁוֹם סַרְדָא תְּלִיתָאָה
קַנְבִרִין וְטַרְקִין וְעַיִן עֵינֶל וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהָת תְּלַת שִׁבְטַיָּא גָּד אָשֵׁר
13 וְיִשָּׂשכָר : וְהטור וְשׁוֹם סַרְדָא רְבִיעָאָה כְּרוֹם יַמָּא רַבָּא וּבוֹרְלַת חֲלָא וּמַרְגְנִית
אַפַּנְטוּרִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהָת תְּלַת שִׁבְטַיָּא זְבוּלֵן יוֹסֵף וּבִנְיָמִין
14 מְשַׁקְעָן מַרְמָצָן בְּדַהֲב בְּאַשְׁלָמוּתְהוֹן : וְהאבנים וּמַרְגְלִיתָא עַל שְׁמָהָת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תְּרֵיסְרֵי עַל שְׁמָהָתְהֵין כְּתַב גְּלִיף חָקִיק וּמְפָרַשׁ הֵי כִּגְלוּף דְּעִיזְקָא גְּבַר
15 מַרְגְלָיְיתֵיהּ עַל שְׁמֵיהּ לְתְרֵיסַר שִׁבְטַיָּא : וְיעשׂוּ וְעָבְדוּ עַל חוּשְׁנָא שַׁלְשֶׁלֶן מְחַטְמַן
16 עוֹבַד קְלִיעָא דְּדַהֲב דְּכִי : וְיעשׂוּ שְׁתֵּי וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין מַרְמְצָן דְּדַהֲב וְתַרְתֵּין עִזְקָן
17 דְּדַהֲב וְיִתְּנוּ יָת תַּרְתֵּין עִזְקָתָא עַל תְּרֵין צִיטְרֵי חוּשְׁנָא : וְיִתְּנוּ וְיָהְבוּ תַּרְתֵּין
18 קְלִיעַן דְּדַהֲב עַל תַּרְתֵּין עִזְקָתָא עַל צִיטְרֵי חוּשְׁנָא : וְאֵת שְׁתֵּי יָת תַּרְתֵּין קְלִיעַן
דְּמַסְדְּרָן עַל תְּרֵין צִיטְרוֹי יְהָבוּ עַל תַּרְתֵּין מַרְמְצָתָא וְיִתְּנוּן עַל כַּתְפֵּי אֵפוֹדָא כְּלַ
19 קֳבֵל אַנְפּוֹי : וְיעשׂוּ וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין עִזְקָן דְּדַהֲב וְשַׁוִּיאוּ עַל תַּרְתֵּין צִיטְרֵי חוּשְׁנָא
עַל שִׁפּוֹלְתֵּיהּ דִּלְעֵבְרָא דְּאֵפוֹדָא לְגַיו : וְיעשׂוּ וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין עִזְקָן דְּדַהֲב וְסַדְּרוּנוּן
20 עַל תְּרֵין כַּתְפֵּי אֵפוֹדָא מִלְּרַע מִלְקֳבֵל אַנְפּוֹי כָּל קֳבֵיל בֵּירַת לוּפֵי מֵעִילַוֵי לְהֵמְיַן
אֵפוֹדָא : וּירכְסוּ וְיַכְסוּ יָת חוּשְׁנָא מְעִזְקָתֵיהּ לְעִזְקָת אֵפוֹדָא בְּשִׁזּוּר תְּכֵלְתָּא
21 לְמֵיהֱוֵי אָרִיךְ עַל הֵמְיַן אֵפוֹדָא וְלָא יִתְפָּרֵק חוּשְׁנָא מֵעִילַוֵי אֵפוֹדָא הֵיכְמָא דְּפַקִּיד
יְיָ יָת מֹשֶׁה : וְיעשׂ וַעֲבַד יָת מַנְטַר מְעִילָא עוֹבַד גַּרְדִי שִׁזּוּר תְּכֵלְתָּא :
22 וּפִי הַמְּעִיל וּפוֹם מַנְטַר מְעִילָא כְּפִיל בְּמִצְעֵיהּ הֵי כְּפוֹם שִׁרְיָא תּוֹרָא בְּשִׁפּוֹלְתֵּיהּ
23 סָקֵף לְפוֹמֵיהּ חֲזוֹר חֲזוֹר מְטוּל דְּלָא יִתְבְּזַע : וְיעשׂוּ עַל שׁוּלֵי וַעֲבַדוּ עַל שִׁפּוֹלֵי מַנְטַר
24 מְעִילָא רוֹמָנִין דְּתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי שְׁזִיר : וְיעשׂוּ וְעָבְדוּ חִיזּוֹרֵין דְּדַהֲב
25 וְיָהְבוּ יָת חִיזּוֹרֵיָא בְּמִצְעֵיוֹת רוֹמָנֵיָא עַל שִׁפּוֹלֵי מַנְטַר מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר בְּמִצְעִיוֹת
רוֹמָנֵיָא : פְּעָמָן חֲזוֹרָא וְרוֹמָנָא חִיזּוֹרָא וְרוֹמָנָא כְּוֹתְהוֹן שַׁבְעִין עַל שִׁפּוֹלֵי מַנְטַר
26 מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר לְשַׁמְּשָׁא הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה : וְיעשׂוּ וְעָבְדוּ יָת כְּתוֹנִין
27 דְּבוּץ עוֹבַד גַּרְדִי לְאַהֲרֹן וְלִבָנוֹי : וְאֵת וְיָת מַצְנַפְתָּא דְּבוּצָא וְיָת בַּרְצוּץ כּוּבְעַיָּא דְּבוּצָא
28 וְיָת אוּרְקְסֵי בוּצָא דְּבוּץ שְׁזִיר : וְאֵת הָאבְנֵט וְיָת קְמוֹרָא דְּבוּץ שְׁזִיר וְתִכְלָא
29 וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי עוֹבַד צַיָּר הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה :

Et nomen ordinis secundi; Smaragdus, Sapphirus, & Chalcedonius: & in illis insculptum & expressum nomen trium tribuum, Juda, Dan, & Nephtali. Et nomen ordinis tertii; Lyncurius, Achates, & Amethystus: & in illis insculptum & expressum nomen trium tribuum, Gad, Ascher, & Isachar. Et nomen ordinis quarti; Chrysolithus, & Beryllus, & Onychinus: & super illos insculpta & expressa nomina trium tribuum, Zabulon, Joseph, & Binjamin, cælata & inclusa in auro in perfectionibus suis. Porro gemmæ illæ erant juxta nomina filiorum Israel duodecim, juxta nomina eorum scripturâ sculptâ exaratâ & expressâ, juxta signaturam annuli, gemma cujusque de nomine ejus per duodecim tribus. Et fecerunt in pectorali catenas breves opere intricato, ex auro puro. Fecerunt præterea duas fibulas aureas, & duos annulos aureos: & posuerunt duos annulos in duobus lateribus pectoralis. Dederuntque duas catenas aureas in duos annulos ad latera pectoralis. Atque duas catenas, quæ ordinatæ erant in duobus lateribus ejus, dederunt in duas palas: & posuerunt eas in humeris Ephod, in parte anteriore ejus. Fecerunt insuper duos annulos aureos quos posuerunt in duobus lateribus pectoralis, in ora ejus quæ erat in superficie Ephod interiore. Fecerunt insuper duos annulos aureos, quos ordinârunt ad duos humeros Ephod deorsum, in parte anteriore è regione loci juncturæ, supra baltheum Ephod. Et ordinârunt pectorale ab annulis *suis* ad annulos Ephod filo hyacinthino, ut esset adhærens super baltheum Ephod, & non rumperetur pectorale ab ipso Ephod: quemadmodum præcepit Dominus Mosi. Fecit insuper pallium opere textoris, filo retorto hyacinthino. Et foramen interulæ duplicatum erat in medio ejus, ad instar foraminis loricæ: fimbria *erat* in labio ejus circumens os ejus circum circum, ne rumperetur. Fecerunt insuper in inferioribus interulæ malogranata, ex hyacintho, purpura, coccino, & *byssо* retorta. Fecerunt etiam tintinabula aurea & posuerunt tintinabula in medio malogranatorum, quæ erant in inferioribus interulæ circum circum, inter malogranata. Tintinabulum & malogranatum, tintinabulum & malogranatum, omnia septuaginta, in inferioribus partibus interulæ per circuitum, ad ministrandum sicut præceperat Dominus Mosi. Fecerunt insuper tunicas byssinas opere textoris, ipsi Aaroni & filiis ejus. Et tiaram byssinam, & vitras mitrarum linearum, & subligacula linea ex byssо retorta. Baltheos quoque ex byssо retorta, hyacintho, purpura & coccino, opere figurato: quemadmodum præceperat Dominus Mosi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وآن دهمي آن دويمي نفك سفير ويحلم * وآن دهمي آن سيمي لشم شبو واحلمه * وآن
12 13 14 دهمي آن چهارمي ترشيش شهم ويشفه كرد كرفتكان زر كوفتكان طلا در نشاندن ايشان * وآن
سنكها ابر نامهاي پسراني يسرال ايشان دوازده نامهاي ايشان كندكاني مهر مردي ابر نامي او
15 16 بدوازده قبيله * بكردند ابر آن دوشوان سلسلها حدّ نهادكان عملي بافته طلايي پاك * بكردند
دو زر كوفتكان طلا و دو حلقهاي طلا بدادند مر دو آن حلقها ابر دو كنارهاي آن دوشوان *
17 18 * بدادند مر دو آن بافتهاي آن طلا ابر دو آن حلقها ابر كناري آن دوشوان * و مر دو كنارهاي
دو آن بافتها بدادند ابر دو آن زر كوفتها و بدادند ايشانرا ابر كتفهاي آن بروان بمقابلي
19 روي او * بكردند دو حلقهاي طلا بنهادند ابر دو كنارهاي آن دوشوان ابر لبي او آنچه بكذاري
20 آن بروان باندرون * بكردند دو حلقهاي طلا بدادند ايشانرا ابر دو كتفهاي آن بروان از فرود
21 از مقابلي روي او بمقابلي پيوستن جايي او از بالا ببندي آن بروان * در كشيدند مر آن
دوشوان از حلقهاي او بحلقهاي آن بروان در رشتهي كبود ببودن ابر بند آن بروان و نه
22 خيزد آن دوشوان از بالايي آن بروان چون آنچه فرمود יְיָ مر مشه * بكرد مر زبر پوش آن
23 بروان عملي جولاه همه كبود * و دهاني آن زبر پوش در ميانی او چون دهاني جوشن لبي
24 بدهاني او كردا كرد نه دريده شود * بكردند ابر دامنهاي آن زبر پوش انارهاي كبود و ارغوان
25 و قرمز رنك تافته * بكردند زنكهاي طلايي پاك بدادند مر آن زنكها در ميانی آن انارها ابر
26 دامنهاي آن زبر پوش كرداكرد در ميانی آن انارها * زنك و انار زنك و انار ابر دامنهاي آن زبر
27 پوش كرداكرد بخدمت كردن چون آنچه فرمود יְיָ مر مشه * بكردند مر آن پيراهنها كتان
28 عملي جولاه باهرن و بپسراني او * و مر آن دستار كتان و مر تركهاي آن طاقيها كتان و مر
29 شلوارهاي آن كتان كتاني تافته * و مر آن ميان بند كتاني تافته و كبود و ارغوان
و قرمز رنك عملي نقاش چون آنچه فرمود יְיָ مر مشه *

Ordo verò secundus; Carbunculus, sapphirus, & adamas. Ordo prætereà tertius; Ligurius, achates, & amethystus. Postremò ordo quartus; Tharsis, onyx, & jaspis, comprehensi impacti auro in insitione sua. Porrò lapides juxta nomina filiorum Israel erant, duodecim nomina eorum sculpta sicut in sigillo, quisque juxta nomen suum secundùm duodecim tribus. Fecerunt etiam super humerale catenas terminatas opere plectili ex auro puro. Fecerunt item duas palas aureas, & duos annulos aureos: dederúntque duos illos annulos in duobus marginibus humeralis. Et dederunt duas illas catenas plectiles aureas in duobus annulis in marginibus humeralis. Duas autem extremitates illarum plectilium dederunt in duabus ipsis palis, dederúntque eas in humeris pectoralis è regione faciei ejus. Fecerunt quoque duos annulos aureos, quos posuerunt in duobus marginibus humeralis, in labro ejus quod erat in transitu pectoralis intrinsecùs. Fecerunt adhuc duos annulos aureos, quos dederunt in duobᵒ humeris pectoralis infernè è regione faciei ejus, contra junctura ejus, supra cingulum pectoralis. Ita attraxerunt humerale per annulos suos ad annulos pectoralis filo cæruleo, ut sit supra cingulum pectoralis, nec surgat humerale à pectorali, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh. Fecitque superius indumentum pectorali, opere textoris, totum cæruleum: Et orificium superioris indumenti in medio ejus, sicut orificium loricæ: labrum erat in orificio ejus circumcirca, ne scinderetur. Fecerúntque in laciniis superioris indumenti malogranata ex cæruleo, & purpurâ, & coccineo, ac byssо tortâ. Fecerunt & tintinnabula ex auro puro, dederúntque tintinnabula in medio malogranatorum in laciniis superioris indumenti circumcirca, in medio inquam malogranatorum. Tintinnabulum & malogranatum, tintinnabulum & malogranatum in laciniis superioris indumenti circumcirca, ad ministrandum, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheb. Fecerunt & indusia ex byssо opere textoris pro Aharon & filiis ejus: Cidarim quoque ex byssо, & cassides pileorum ex byssо, & femoralia byssina ex byssо tortâ: Cingulum prætereà ex byssо tortâ, & cæruleo, & purpurâ, & coccineo, opere phrygionis, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheb.

שמות מ
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

30 ויעשו את ציץ ועבדו ית ציצת כליל דקודשא דהב דכי וכתבו עלוי גליף חקיק
31 ומפרש קודש ליי׃ ויתנו עליו ופדרו עלוי שזיר חוטא דתכלא מטול למיתן על
32 מצנפתא מן לעילא דתפילא דרישא היכמא דפקיד יי ית משה׃ ותכל ושלימת
כל עיבידת משכנא דמשכן זימנא ועבדו בני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה היכדין
33 עבדו׃ ויביאו ואייתיו ית משכנא לות משה לבית מדרשיה דהוו חמן יתבין
משה ואהרן ובנוי והוה מתרץ להון סדר כהונתא ויתמן יתבין סבי ישראל ואחויאו
ליה ית משכנא ית כל מנוי פורפוי לוחוי ענרוי עמודוי וחומרוי׃ ואת מכסת
34 ית חופאה דמשכי דדכרי מסמקי ית חופאה דמשכי סמנונא ית פרנדא דפרסא׃
35 ואת ארן ית ארונא דסהדותא ית אריחוי ית כפורתא וכרוביא דנפקין נגיד מינה
36 חד מיכא וחד מיכא׃ ואת השלחן ית פתורא ית כל מנוי ית לחים אפיא׃
37 ואת מנורת ית מנרתא ית בוצינהא בוציני סדורא דמסדרין כל קבל שבעתי
כוכביא דנהינין בשיטריהון ברקיעא ביממא ובליליא ית משחא דאנהרותא׃
38 ואת מובח ית מדבחא דדהבא ית משחא דרבותא ית קטורת בוסמיא וית
39 פרסא דבתרע משכנא׃ ואת מובח ית מדבחא דנחשא ית קנקל דנחשא דילוהי
40 ית אריחוי ית כל מנוי ית כיורא וית בסיסיה׃ את קלעי ית וילוי דרתא וית
עמודהא וית חומרא ית פרסא לתרע דרתא ית אטונוי ומתחהא ית כל מני
41 פולחן משכנא למשכן זימנא׃ את בגדי ית לבושי שבשא לשמשא בקודשא ית
42 לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוי לשמשא׃ ככל די פקיד יי
43 ית משה היכדין עבדו בני ישראל ית כל פולחנא׃ וחמא משה ית כל
פולחנא והא עבדו יתה היכמא דפקיד יי היכדין עבדו וברכינון משה ואמר
תישרי שכינתא דיי בעובדי ידיכון׃ מ

1 וידבר ה׳ ומלל יי עם משה למימר׃ ביום ביומא דירחא קמאה הוא ירחא
2 דניסן בהד לירחא תקים ית משכנא משכן זימנא׃ ושמת ותשוי תמן ית ארונא
3 דסהדותא ותשליל על ארונא ית כפורתא׃ והבאת והנעל ית פתורא בסטר צפונא
4 מטול דמתמן מתייהב עותרא דמתמן ולחן דסיסי מלקושין על עיסבין למתפרנסא
בהון דיוירי עלמא ותסדר ית סדרוי תרין מדרי לחמא נואה שית ענולין בסידרא
כל קביל שבטוי דיעקב ותהנעיל ית מנרתא בסטר דרומא מטול דמתמן שבילי
שמשא וסיהרא ומתמן איסרטוין דנהורי ותמן גנוי חכמתא דמתילין לנהורי ותדלק
ית בוצינהא שובעא כל קביל שבעתי כוכביא דמתילין לצדיקיא דמנהרין לעלמא בזכותהון׃

Fecerunt quoque laminam coronæ ſanctitatis *ex* auro puro : & ſcripſe- 30
runt ſuper eam ſculptum, cælatum, & expreſſum, Sanctitas Domino.
Et ordinârunt ſuper eam retortum filum hyacinthi, ut poneretur ſuper 31
mitram ſuper frontale capitis : quemadmodum præceperat Dominus
Moſi. Et perfectum eſt omne opus tabernaculi, tabernaculi *inquam* fœ- 32
deris : & fecerunt filii Iſrael juxta omnia quæ præceperat Dominus Mo-
ſi, ſic fecerunt. Et attulerunt tabernaculum ad Moſem in auditorium 33
ejus, in quo ſedebant Moſes & Aaron & filii ejus, ubi ſolvebat illis diffi-
cultates in ordine ſacerdotii, & ibi ſedebant ſeniores Iſrael : & oſten-
derunt illi tabernaculum & omnia vaſa ejus, fibulas ejus, tabulas ejus,
vectes ejus, columnas ejus, & baſes ejus. Et operimentum de pelli- 34
bus arietum rubro tinctis, & operimentum de pellibus taxorum, & ve-
lum quod extendebatur. Et arcam teſtimonii, & vectes ejus : & pro- 35
pitiatorium, & Cherubinos qui exibant opere ductili ex ea, unus hinc al- 36
ter inde. Et menſam & omnia vaſa ejus, & panem facierum. Et can- 37
delabrum & lucernas ejus, lucernas *ſcilicet* diſpoſitionis, quæ ordinatæ
erant ex adverſo ſeptem ſtellarum, quæ regunt in dominiis ſuis in
expanſo interdiu & noctu : & oleum luminaris. Et altare aureum, & 38
oleum unctionis, & ſuffitum aromatum : & aulæum quod erat in porta
tabernaculi Et altare æneum, & cribrum æneum ejus, vectes ejus, & 39
omnia vaſa ejus : concham & baſim ejus : Vela atrii, columnas ejus, & baſes 40
ejus, & velamen pro porta atrii, funes ejus, et clavos ejus : & omnia va-
ſa miniſterii tabernaculi, tabernaculi *ſcilicet* fœderis. Veſtes miniſterii ad 41
miniſtrandum in ſanctitate : veſtes item ſanctas pro Aaron ſacerdote, ve-
ſtes item filiorum ejus ad miniſtrandum. Prorſus ſecundùm omnia quæ 42
præcepit Dominus Moſi, ſic fecerunt filii Iſrael pro univerſo miniſterio.
Et vidit Moſes omne opus, & ecce fecerant ipſum ſicut præceperat 43
Dominus, ſic fecerunt : & benedixit illis Moſes, & dixit ; Habitet
divina majeſtas Domini in operibus manuum veſtrarum.

CAP. XL.

1 ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo : In die menſis pri-
2 mi, ille eſt menſis Niſan, in prima menſis erigas tabernaculum, taber-
3 naculum fœderis. Et pones illic arcam teſtimonii : & operias arcam
4 propitiatorio. Et introduces menſam ad latus ſeptentrionale, eò quòd
inde dantur divitiæ, quia inde fluunt ſtillæ pluviæ ſerotinæ ſuper
herbas ad alendum illis habitatores mundi : & ordinabis ordines
ejus, duos *ſcilicet* ordines panis interioris, ſex orbiculos in unoquoque
ordine ex adverſo tribuum Jacob. Dein introduces candelabrum ad
latus meridionale, quia inde ſemitæ ſolis & lunæ, & inde ſemitæ lumi-
narium, inde etiam theſauri ſapientiæ qui aſſimilantur luminaribus : &
accendes lucernas ejus ſeptem è regione ſeptem ſtellarum quæ aſſimi-
lantur juſtis, qui lucent in ſeculum juſtitiâ ſuâ.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 * بكردند مر كلي تاجي آن خاص طلايي پاك بنوشتند ابر او نوشتهي كندكي مهر خاص ליי׃
31 * بدادند ابر او رشتهي كبود بدادن ابر آن دستار از بالا چون آنچه فرمود יי مر مشه׃
32 * تمام شد همه كار مسكن خيمهي وعده بكردند بسراني يسرال چون همه آنچه فرمود יי مر مشه همچنين
33 بكردند׃ بياوردند مر مسكن بمشه مر آن خيمه ومر همه پيرايهاي او قلابهاي او تختهاي او
34 بستيوانهاي او وستونهاي او وبون ستونهاي او * ومر پوشش پوستهاي آن نرميشان آن سرخ
35 كردكان ومر پوشش پوستهاي آن استكان ومر پردهي آن حجاب * مر صندوقي آن كواه كرفت
36 ومر باهوهاي او ومر آن پوشش * مر آن خوان ومر همه پيرايهاي او ومر ناني آن دو رويه * مر آن
37 چراغپايهي آن پاك مر چراغهاي آن چراغهاي آن آراسته ومر همه پيرايهاي آن ومر روغني آن
38 روشنايي * ومر مذبحي آن طلا ومر روغني آن ماليدن ومر دخنهي آن بوي ابزار ومر حجابي
39 درگاهي آن خيمه * مر مذبحي آن مس ومر غربالي آن مس آنچه باو مر باهوهايي آن ومر همه
40 پيرايهاي او ومر آن ابريق ومر طشت او * مر پردهاي آن سرا مر ستونهايي آن ومر بون
ستونهايي آن ومر آن حجاب بدروازهي آن سرا مر طنابهاي آن وميخهايي آن ومر همه پيرايهاي
41 كاري آن مسكن بخيمهي وعده * مر جامهاي آن خدمتي بخدمت كردن در خاص مر جامهاي
42 آن خاص باهرن هكهن ومر جامهاي پسراني او بخدمت كردن * چون همه آنچه فرمود יי مر مشه
43 همچنين بكردند بسراني يسرال مر همه آن كار * بديد مشه مر همه آن كار و اينك بكردند انرا
چون آنچه بفرمود יי همچنين بكردند آفرين كرد ايشانرا مشه * * فصل چلم *

1 * سخن [گفت] יי بمشه بگفتن * در روز آن ماهي آن اوّل دريك بماه بر انگيزاني مر مسكن خيمهي
2 3 وعده * و بنهي آنجا مر صندوقي آن كواه كرفت و بپوشي ابر آن صندوق مر آن پرده * و بياوري
4 مر آن خوان و آراسته كني مر آراستكي او و بياوري مر چراغپايه و بر افروزي مر چراغهاي آن *

Fecerunt demum *florem* coronæ 30
ſanctiæ ex auro puro, *ſcripſerunt*-
que *in eo ſcripturam* cælaturâ *ſi-*
gilli, Sanctitas Domino. *Dederunt-* 31
que *in eo filum* cæruleum ad *dan-*
dum eum *ſuper cidarim ſuperne*,
quemadmodum præceperat Dominus
ipſi Moſheh. *Perfectum eſt* igitur 32
totum opus tabernaculi, *tentorii con-*
ventûs : & fecerunt filii Iſrael juxta
omne quod præceperat Dominus ipſi
Moſheh, ſic fecerunt. *Attulerunt-* 33
que *tabernaculum* ad *Moſh h*, *ten-*
torium & omnia *inſtrumenta* ejus,
uncinos ejus, *aſſeres* ejus, *vectes* e-
jus, & columnas ejus, & *ſtylobatas*
ejus : *Opertorium* quoque ex *pelli-* 34
bus arietum *rubefactis*, & *opertorii*ũ
ex *pellibus* hircorum, & velum *au-*
læi, *Arcam teſtimonii* & *baculos* e- 35
jus, & *operimentum*, *Menſam* & o- 36
mnia inſtrumenta ejus, & *panem*
bifacem, *Candelabrum purum*, *lu-* 37
cernas ejus, *lucernas* inquam *or-*
dinatas, & omnia *inſtrumenta* e-
jus, & oleum *luminaris* : *Et altare* 38
aureum, & *oleum unctionis*, & *ſuf-*
fimentum aromatis, & *aulæum oſtii*
tentorii, *Altare æreum*, & *cribrum* 39
æreum quod erat *ei*, *baculos* ejus, &
omnia *inſtrumenta* ejus, & *labrum*
ac *pelvim* ejus : *Cortinas atrii*, 40
columnas ejus, & *ſtylobatas* ejus, &
aulæum pro porta atrii, *funes* ejus,
& *clavos* ejus, & omnia *inſtrumenta*
operis tabernaculi, *pro tentorio con-*
ventûs : *Veſtes miniſterii* ad *mini-* 41
ſtrandum in ſanctuario : *veſtes ſan-*
ctas pro Aharon ſacerdote, & *veſtes*
filiorum ejus ad *miniſtrandum*. *Jux-* 42
ta omne quod præceperat Dominus
ipſi *Moſheh*, ſic fecerunt filii Iſrael
univerſum opus. *Vidit*que *Moſheh* 43
univerſum opus, & ecce fecerant il-
lud quemadmodum præceperat Do-
minus, ſic fecerant : & benedixit il-
lis Moſheh.

CAP. XL.

LOcutus eſt autem *Dominus* ad 1
Moſheh, *dicendo*; *Die* quadam 2
menſis primi, nempe *unâ menſis* eri-
ges tabernaculum, *tentorium con-*
ventûs. Et pones ibi arcam teſti- 3
monii, & operies arcam velo : In- 4
troduceſque menſam, & ordinabis
ordinationem ejus : introduces quo-
que candelabrum, & accendes lu-
cernas ejus.

5 ונתת ויתיהן ית מדבחא דדהבא לקטרת בוסמיא קדם ארונא דסהדותא מטול
חכימיא דעסקין באוריית׳א וריחהון נדיף הי כקטרת בוסמיא ותשוי ית פרסא דתרעא
6 למשכנא מטול צדיקיא דחפין בזכיותהון על עמא בית ישראל : ונתת ויתיהן
ית מדבחא דעלתא קדם תרע משכן זימנא מטול עתיריא דמסדרין פתורא קדם
תרעיהון ומפרנסין מסכנייא ומשתביק להון חוביהון באילו מקרבין עלתא על
8 מדבחא : ונתת את הכיור ויתיהן ית ביני משכן וביני מדבחא
9 ויתיהן תמן מוי מטול חובי דהדרין בתיובתא ושדרין עקמומיהון הי כמיא :
ושמרת ותשוי ית דרתא חוור חוור מטול זכוות אבהת עלמא דמחזרין חוור
8 חוור לעמא בית ישראל ותתין ית פרסא דתרע דרתא מטול זכוות אמהת עלמא
דפריס בתרע גיהנם מן בגלל דלא יעלון תמן נפשת דרדקי עמא דישראל :
9 ולקחת ותסב ית משחא דרבותא ותרבי ית משכנא וית כל דביה ותקדש
10 ית יתידה מטול דליל דמלכותא דבית יהודה ומלכא משיחא דעתיד למפרק ית
ישראל בסוף יומיא : ומשחת ותרבי ית מדבחא דעלתא וית כל מנוי ותקדש ית
11 מדבחא ויהי מדבחא קודש קודשין מטול דלילא דכהונתא דאהרן ובנוי ואליהו כהנא
12 רבא דעתיד למשתלחא בסוף גלוותא : ומשחת ותרבי ית כיורא וית בסיסיה
13 ותקדש ית יתיה מטול יהושע משומשנך רבא דסנהדרין דעמיה דעל ידוי עתידה
ארעא דישראל לאיתפלגא ומשיחא בר אפרים דנפיק מיניה דעל ידוי עתידין בית
12 ישראל למנצחא לגוג ולסיעתיה בסוף יומיא : והקרבת ותקרב ית אהרן וית
14 בנוי לתרע משכן זימנא ותסחי יתהון במיא : והלבשת ותלבש ית אהרן ית לבושי
15 קודשא ותרבי ית יתיה ותקדש יתיה וישמש קדמי : ואת וית בנוי תקריב ותלבישינון
16 כיתונין : ומשחת ותרבי יתהון היכמא דרבית ית אבוהון וישמשון קדמי ותהי
17 למהוי להון רבותהון לכהונת עלם לדריהון : ויעש ועבד משה הי ככל מה
18 דפקיד יי יתיה היכדין עבד : ויהי והוה בירחא קמאה הוא ירחא דניסן בשתא
19 תנייניתא בחד לירחא איתקם משכנא : ויקם ואקים משה ית משכנא ויהב ית
חומריו ושוי ית לוחוי ויהב ית נגרוי ואקים ית עמודוי : ויפרוש ופרס ית
20 פרסא על משכנא ושוי ית חופאה דמשכנא עלוי מן לעילא היכמא דפקיד יי
ית משה : ויקח ויתן ונסיב ית תרין לוחי קיימא דאתיהיבו ליה בחורב
21 והוו קיימין על את בבית אולפנא הנון לוחי סהדותא ותברי לוחיא בארונא ושוי ית
ארחיא על ארונא ויהב ית כפורתא בהדי ברוביא דנפקין נגיד מינה על ארונא
22 מלעילא : ויבא והנעל ית ארונא למשכנא ושוי ית פרנוקא דפרסא וטלליה על
ארונא דסהדותא היכמא דפקיד יי ית משה : ויתן ויהב ית פתורא במשכנא זימנא על שיטרא דמשכנא צפונא מברא לפרנוקא :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 * وبدهي مر مذبحي آن طلا بدخنه بپيشي صندوقي آن كواه كرفت و بنهي مر حجابي آن
6 دركاه بمسكن * وبدهي مر مذبحي آن عله بپيشي دركاهي مسكن خيمهي وعده * و بدهي
7 مر آن ابريق ميان خيمهي وعده و ميان آن مذبح و بدهي آنجا آب * و بنهي مر آن سرا
8 كرد اكرد و بدهي مر حجابي دروازهي آن سرا * و بستاني مر روغني آن ماليدن و بمالي مر آن مسكن
9 و مر همه آنچه درو و خاص كني اويرا و مر همه پيرايهايي او و باشد خاص * و روغن مالي مر
10 مذبحي آن عله و مر همه پيرايهايي او و خاص كني مر آن مذبح و باشد آن مذبح خاصي
11 خاصها * و روغن مالي مر آن ابريق و مر طشتي او و خاص كني اويرا * و نزديك آوري مر اهرن و مر
12 پسراني او بدركاهي خيمهي وعده و بشوي ايشانرا در آب * و بپوشاني مر اهرن مر جامهايي آن خاص
13 و بمالي اويرا و خاص كني اويرا و خدمت كند بمن * و مر پسراني او نزديك آوري و بپوشاني ايشانرا
14 پيرهنها * و روغن مالي ايشانرا چون آنچه روغن ماليدي مر پدري ايشان و خدمت كنند بمن
15 و باشد بودن بايشان ماليدن ايشان بكهونهي جاويد بعصرهايي ايشان * بكرد مشه چون همه آنچه
16 فرمود ؛؛ اويرا همچنين بكرد * بود در ماهي آن اوّل در سالي آن دويمي دريك بماه بر انكيختة
17 شد آن مسكن * بر انكيزانيد مشه مر آن مسكن بداد مر بون ستونهايي آن بنهاد مر تختهايي آن
18 بداد مر پشتيوانهايي آن بر انكيزانيد مر ستونهايي آن * بكسترد مر آن خيمه ابر آن مسكن بنهاد مر
19 پوشش آن خيمه ابر او از بالا چون آنچه فرمود ؛؛ مر مشه * بستاند بداد مر آن كواه كرفت بآن
20 صندوق بنهاد مر آن باهوها ابر صندوق بداد مر آن پوشش ابر آن صندوق از بالا * بياورد مر
21 آن صندوق بآن مسكن بنهاد مر پردهى آن حجاب و حجاب كرد ابر صندوقي آن كواه كرفت چون
22 آنچه فرمود ؛؛ مر مشه * بداد مر آن خوان درخيمهي وعده ابر پاهي آن مسكن بشمال از بيرون پرده

5 Et pones altare aureum pro ſuffitu aromatum coram arca teſtimonii, propter ſapientes qui occupantur in lege; quorum odor fragrans eſt ſicut ſuffitus aromatum: dein pones velum portæ tabernaculi, propter juſtos qui tegunt ſuis meritis populum domus Iſrael. 6 Et pones altare holocauſtorum ante portam tabernaculi conventus, proper divites qui diſponunt menſam coram porta ſua, & alunt pauperes, & condonatur illis peccatum ſuum perinde acſi offerrent holocauſta ſuper altare. 7 Et pones concham inter tabernaculum conventus & inter altare: & ibi pones aquas, pro peccatis eorum qui convertuntur per pœnitentiam, & effundunt perverſitatem ſuam ſicut aquas. 8 Pones & atrium per circuitum, propter merita patrum ſeculi qui circundant circum circa populum domus Iſrael: & pones velamen pro porta atrii, propter meritum matrum ſeculi, quod expanſum eſt in porta gehennæ, ne eò ingrediantur animæ puerorum populi Iſrael. 9 Et accipies oleum unctionis, & unges tabernaculum, & quicquid in eo eſt: & ſanctificabis ipſum, propter coronam regni domus Juda & regis Meſſiæ, qui tandem redempturus eſt Iſraelem in fine dierum. 10 Et unges altare holocauſtorum, & omnia vaſa ejus: & ſanctificabis altare illud, ut ſit altare ſanctitas ſanctitatum, propter coronam ſacerdotii Aaron & filiorum ejus, & Eliæ ſummi pontificis, qui mittendus eſt in fine captivitatum. 11 Et inunges concham & baſim ejus: & ſanctificabis ipſam propter Joſuam ſervum tuum, doctorem ſynedrii populi ſui, cujus manu dividenda eſt terra Iſraelis, & Meſſiam filium Ephraim qui ex eo proditurus eſt, cujus opera futurum eſt ut vincat domus Iſrael Gog, unà cum fœderatis ejus, in fine dierum. 12 Et accedere facies Aaronem & filios ejus ad portam tabernaculi conventus, & ablues eos aquis. 13 Et indues Aaroni veſtes ſacras: & unges ipſum, & ſanctificabis ipſum, ut miniſtret coram me. 14 Sed & filios ejus accedere facies, & indues eos tunicis. 15 Et inunges eos ſicut unxiſti patrem eorum, ut miniſtrent coram me: & futurum eſt ut ſit illis unctio eorum in ſacerdotium ſeculi per generationes ſuas. 16 Et fecit Moſes, ſecundùm omnia quæ præceperat ipſi Dominus ſic fecit. 17 Et factum eſt in menſe primo, ille eſt menſis Niſan, anno ſecundo, prima menſis erectum eſt tabernaculum. 18 Et erexit Moſes tabernaculum, & poſuit baſes ejus, poſuit item tabulas ejus, & poſuit vectes ejus, & erexit columnas ejus. 19 Et expandit velamen ſuper tabernaculum, & poſuit operitorium tabernaculi ſuper ipſum ſuperne: quemadmodum præceperat Dominus Moſi. 20 Et accepit duas tabulas lapideas, tabulas fœderis quæ illi datæ erant in Horeb, & ſtabant pro ſigno in domo doctrinæ, illæ ſunt tabulæ teſtimonii, & fracturas tabularum *poſuit* in arcam; & poſuit vectes in arca: & poſuit propitiatorum, unà cum Cherubinis qui exibant opere ductili ex ea, ſuper arcam deſuper. 21 Et introduxit arcam in tabernaculum, & poſuit velum operimenti, & obvelavit arcam teſtimonii: quemadmodum præceperat Dominus Moſi. 22 Et poſuit menſam in tabernaculo conventus, ad latus tabernaculi ſeptentrionale extra velum.

*Dabis præterea altare aureum ad ſuffimentum, coram arca teſtimonii: & apponeſ aulæum oſtio tabernaculi. 6 Dabis item altare holocauſti coram oſtio tabernaculi tentorii conventûs. 7 Poſteà dabis labrum inter tentorium conventûs & altare, dabiſque illic aquam. 8 Poſtremò pones atriũ in circuitu, & dabis aulæum portæ atrii. 9 Tunc accipies oleum unctionis, & unges tabernaculum, & omne quod eſt in eo: ſanctificabiſque illud & omnia inſtrumenta ejus, & erit ſanctum. 10 Et oleo unges altare holocauſti & omnia inſtrumenta ejus: ſanctificabiſque altare, & erit altare ſanctitas ſanctitatum. 11 Oleo etiam unges labium, & pelvim ejus, & ſanctificabis illud. 12 Tunc adduces Aaron & filios ejus ad oſtium tentorii conventûs, & lavabis eos aquâ. 13 Et indues Aharon veſtibus ſanctitatis, ungéſque eum, & ſanctificabis eum, & miniſtrabit mihi. 14 Filios quoque ejus adduces, & indues eos induſiis. 15 Et oleo unges eos quemadmodum oleo unxiſti patrem eorum, & miniſtrabunt mihi: eritque ut ſit eis unctio eorum in ſacerdotium æternum per ſecula ſua. 16 Fecit igitur Moſheh: juxta omne quod præceperat Dominus ei, ſic fecit. 17 Fuit itaque, menſe primo, anno ſecundo, unâ menſis, erectum fuit tabernaculum. 18 Ita erexit Moſheh tabernaculum, dedit ſtylobatas ejus, poſuit aſſeres ejus, dedit vectes ejus, & erexit columnas ejus. 19 Expanditque tentorium ſuper tabernaculum, & poſuit operimentum tentorii ſuper illud ſuperne, quemadmodum præceperat Dominus ipſi Moſheh. 20 Acceptique & dedit teſtimonium in arcam, poſuit baculos ſuper arcam, deditque operimentum ſuper arcam ſuperne. 21 Et introductâ arcâ in tabernaculum, appoſuit velum aulæi, & obvelavit arcam teſtimonii, quemadmodum præceperat Dominus ipſi Moſheh. 22 Dedit-que menſam in tentorio conventûs ad baſim tabernaculi ad Aquilonem extra velum.

ויערך וסדר עלוהי סדורין דלחים קדם יי׃ 23
היכמא דפקיד יי ית משה׃ וישם ושוי ית 24
מנרתא במשכן זימנא כל קביל פתורא על
שירא דמשכנא דרומא׃ ויעל ואדלק בוצינייא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה׃ 25
וישם ושוי ית מדבחא דדהבא במשכן זימנא קדם פרגודא׃ ויקטר ואסיק עלוי 26 27
קטורת בוסמין היכמא דפקיד יי ית משה׃ וישם ושוי ית פרסא דתרעא למשכנא׃ 28
ואת מוכח ית מדבחא דעלתא שוי בתרע משכנא ואסיק עלוי ית עלתא וית מנחתא 29
היכמא דפקיד יי ית משה׃ וישם את הכיור ושוי ית כיורא על בסיסיה ביני משכן 30
וימנא וביני מדבחא ויהב תמן מיין חיין לקידוש ולא פסקין ולא סריין כל יומיא׃ ורחצו 31
ונסבין משה ואהרן ובנוי מיניה בנטלא ומקדשין מניה ית ידיהון ויית רינליהון׃ 32
בבאם בזמן מיעלהון למשכן זימנא ובמיקרבהון למדבחא ומקדשין היכמא דפקיד 33
יי ית משה׃ ויקם ואקים ית דרתא חוור חוור למשכנא ולמדבחא ויהב ית פרסא 34
דבתרע משכנא ונמר משה ית עיבידתא׃ ויכס וחפא ענן ית משכן זימנא ויקר 35
שכינתא דיי איתמלי ית משכנא׃ ולא יכל ולא הוה אפשר למשה למיעל למשכן
וימנא ארום שרא עלוי ענן ויקרא ויקר שכינתא דיי איתמלי ית משכנא׃ ובהעלות 36
ובאשון אסתלקות ענן יקרא מעילוי משכנא נטלין בני ישראל בכל מטלניהון׃ ואם 37
ואין לא מסתלק ענן יקרא ולא נטלין עד יום אסתלקותיה׃ כי ענן ארום ענן 38
יקרא דיי הוה משלל על משכנא ביממא ואשתא הוה מנהרא עלוהי כל לילייא וחמין כל בני ישראל בכל מטלניהון׃

ירושלמי 23 וסדר עלוהי לחם סדר אפיא קדם יי׃

Et ordinavit super illam ordines pa- 23
nis coram Domino: quemadmo-
dum præceperat Dominus Mosi. Hieros. 23 *Et ordinavit super illam panem ordinis facierum coram Domino.*
Et posuit candelabrum in taberna- 24
culo conventus è regione mensæ,
ad latus tabernaculi meridionale. Et accendit lucernas coram Domino: 25
quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et posuit altare aureum in 26
tabernaculo conventus ante velum. Et obtulit super ipsum sufficum aro- 27
matum: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et posuit velum ad 28
portam tabernaculi. Et altare holocaustorum posuit in porta tabernacu- 29
li: & obtulit super ipsum holocausta & oblationes, sicut præceperat Do-
minus Mosi. Et posuit concham super basim suam, inter tabernaculum 30
conventus & inter altare: & posuit ibi aquas vivas pro sanctificatione,
ut non cessarent neque fœterent omnibus diebus. Et accipiebant Moses 31
& Aaron & filii ejus ex ea pro lotionibus: & sanctificabant ex ea manus
suas & pedes suos. Quo tempore ingrediebantur ipsi in tabernaculum 32
conventus, & cum accedebant illi ad altare, tum sanctificabant se: sicut
præceperat Dominus Mosi. Deinde erexit atrium per circuitum taberna- 33
culi & altaris, & posuit velum quod erat in ostio tabernaculi: & sic ab-
solvit Moses opus ipsum. *Tum operuit nubes gloriæ tabernaculum con- 34
ventus & gloriâ divinæ majestatis Dñi repletum est tabernaculum. Ne- 35
que possibile erat Mosi ingredi in tabernaculum conventus, eò quòd habi-
taret super ipsum nubes gloriæ: & gloriâ divinæ majestatis Dñi repletum
est tabernaculum. Et in tempore ascensus nubis gloriæ desuper taberna- 36
culum proficiscebantur filii Israel, per omnes profectiones suas. Quod si 37
non proficisceretur nubes gloriæ,
non proficiscebantur usque ad diem
quo elevabatur ipsa. Quoniam nu- 38 Hieros. 38 *Quoniam nubes gloriæ divinæ majestatis ipsius Domini erat inumbrans tabernaculum interdiu, & ignis erat lucens super ipsum tota nocte, videntibus omnibus Israelitis per omnes profectiones suas.*
bes gloriæ Domini erat obumbrans
tabernaculum per diem, & columna
ignis erat lucens per noctem: ut
viderent omnes filii Israel per
omnes profectiones suas.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*آراسته كرد ابر او آراستهي نان بپيشي ׃ چون آنچه فرمود ׃ مر مشه *بنهاد مر آن چراغپايه در 23 24
خيمهي وعده مقابلي آن خوان ابر پايهي آن مسكن بجنوب *بر افروخت آن چراغها بپيشي ׃ چون 25
آنچه فرمود ׃ مر مشه *بنهاد مذبحي آن طلا در خيمهي وعده بپيشي آن پرده * دخنه كرد ابر او 26 27
دخنهي بوي ابزار چون آنچه فرمود ׃ مر مشه * بنهاد مر حجاب آن درگاه بمسكن * و مر مذبحي 28 29
آن علة بنهاد درگاهي مسكني خيمهي وعده بر آورد ابر او مر آن علة و مر آن هديه چون آنچه
فرمود ׃ مر مشه *بنهاد مر آن ابريق ميانی خيمهي وعده وميانی آن مذبح بداد آنجا آب بشستن * 30
و بشويند ازو مشه واهرن و پسراني او مر دستهاي ايشان و مر پاهاي ايشان * در آمدني ايشان 31 32
بخيمهي وعده و در نزديك شدني ايشان بآن مذبح بشويند چون آنچه فرمود ׃ مر مشه * بر انگيزانند 33
مر آن سرا گرد اگرد بمسكن و بمذبح و بداد مر حجابي دروازهي آن سرا تمام كرد مشه مر آن
كار * بپوشيد آن ابر مر خيمهي وعده وعزيزي ׃ پر شد مر آن مسكن * و نه توانست مشه 34 35
بآمدن بخيمهي وعده كه مسكن گرفت ابر او آن ابر و عزيزي ׃ پر شد مر آن مسكن * و در 36
بر آمدني آن ابر از بالايي آن مسكن منزل بر دارند پسراني يسرال در همه منزلهاي ايشان *
* و اگر نه برآيد آن ابر و نه منزل بر دارند تا روزي بر آمدني او * كه ابري ׃ ابر آن 37 38
مسكن روز و آتش باشد شب درو بچشم ديدي همه خاندان يسرال در همه منزلهاي ايشان *

נשלם ספר אלה שמות

ויקרא א

LEVITICUS. CAP. I. SECT. XXIV.

והוה כד גין דאשלים משה למיקמא ית 1
משכנא חשיב משה ואיידין בליביה ואמר
טורא דסיני דהדוה רבויה ריבוי דשעתא
וקידושיה קידוש דתלת יומין לא הוה
אפשרה לי לאסוקי לותיה עד זמן דמליל
רבונא מתמלי עמי ברם משכן זימנא
הדין דריבויה ירבוי לעלם וקידושיה
קידוש לעלם מן דינא הוה דלא אישתול
לנויה עד זמן די יתמלל עמי מן קדם יי
ובגין קרא רבונא דיי למשה ומליל
מימרא דיי עמיה מן משכן זימנא למימר׃

ACcidit autem cùm absolvisset 1
Moses erigere tabernaculum, cogita-
vit Moses & disceptavit in corde suo,
& dixit; Mons Sinai cujus excellen-
tia fuit excellentia horæ unius, &
sanctitas sanctitas trium dierum, non
fuit mihi possibile ascendere ad ipsũ
usq; ad tempus quo sermo mecum lo-
quebatur; sed tabernaculum conven-
tus istud, cujus excellentia est ex-
cellentia in seculum, & sanctitas sanc-
tias in seculum, æquum est ut non in-
grediar in medium ejus, usq; ad tem-
pus quo fiat sermo mecũ à facie Dñi:
& propterea vocavit sermo Dñi Mo-
sem, & loquutus est sermo Dñi cum
eo ex tabernaculo conventus dicẽdo:
sermo Domini fuit cum eo ex tabernaculo conventus, dicendo:

ירושלמי

1 והוה כד גין דאשלים משה לאקמא
ית משכנא ורבי ית׳ה וקדיש ית׳ה וית כל
מנוי וחשיב משה בליביה ואמר טורא
דסיני דרבויה רבוי דשעה וקדושיה קידוש
שעה לא סליקית לגויה עד זמן די יתאמר
לי מן קדם יי ברם משכן זמנא דרבויה
רבוי עלם וקדושיה קדוש דינא הוא
דלא נעול לגויה עד זמן דאתאמר לי מן
קדם יי וקרא דברא דיי למשה ומליל
מימרא דיי עמיה מן משכן זימנא למימר׃

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. I.

*فصل اول * بخواند بمشه سخن گفت ׃ باو از خيمهي وعده بگفتن * 1

VOcato autem Mosheh locu- 1
tus est Dominus ad eum è tentorio
conventus, dicendo,

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹם אֵינָשׁ דִּי יְקָרֵב מִנְכוֹן וְלָא מִן מוֹמַרַיָּא 2
פַּלְחֵי אֱלִילַיָּא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ מִן בְּעִירָא דַכְיָא מִן תּוֹרֵי וּמִן עָנָא וְלָא מִן חֵיתָא
תְּקָרְבוּן יָת קָרְבָּנֵיכוֹן : אִם עֹלָה הִיא קוּרְבָּנֵיהּ מִן תּוֹרֵי דְכַר שְׁלִים 3
יְקָרְבִינֵיהּ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא יַקְרִיב יָתֵיהּ לְרַעֲוָא עֲלוֹי קֳדָם יְיָ : וְסמךְ וְיִסְמוֹךְ 4
בְּתוּקְפָּא יַד יְמִינֵיהּ עַל רֵישׁ עֲלָתָא מְטוּל דְּיִתְרְעֵי לֵיהּ לְכַפָּרָא עֲלוֹי : וְשׁחט
וְיִכּוֹס טַבְחָא בְּבֵית מִטְבְּחַיָּא יָת בַּר תּוֹרֵי קֳדָם יְיָ וְיִקְרְבוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת 5
אַדְמָא בְּמָנְיָא וְיִדְרְקוּן יָת אַדְמָא בְּמִיזְרְקִיָּא עַל מַדְבְּחָא חֲוֹור חֲוור דְּבִתְרַע מַשְׁכַּן
זִמְנָא : וְהַפְשִׁיט וְיֶשְׁלַח יָת מַשְׁכָּא 6
מִן עָלָתָא וְיִפְסַנ יָתֵהּ לְפַסְנָהָא : וְנתנו
וְיִתְּנוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנָא אֶשָּׁתָא עַל 7
מַדְבְּחָא וְיסַדְּרוּן קִיסִין עַל אֶשָּׁתָא : וערכו וְיסַדְּרוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת פַּסְנַיָּא 8
יָת רֵישָׁא וְיָת פֻּרְיסוֹתָא דְתַרְבָּא עַל קִיסִין דְּעַל אֶשָּׁתָא דְעַל מַדְבְּחָא : וקרבו
וְכָרְסָא וְרִיגְלוֹי יְחַלֵּיל בְּמַיָּא וְיַסֵּק כָּהֲנָא 9
יָת כּוּלָּא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הִיא קָרְבָּן
דְּמְתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : ואם וְאִין מִן בְּנֵי עָנָא קוּרְבָּנֵיהּ מִן אִמְּרַיָּא או מִן 10
בְּנֵי עִזַּיָּא לַעֲלָתָא דְכַר שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ : ושחט וְיִכּוֹס יָתֵיהּ טַבְחָא עַל שִׁפּוֹלֵי 11
מַדְבְּחָא בִּסְטַר צִיפּוּנָא קֳדָם יְיָ וְיִדְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת אַדְמֵיהּ בְּמִזְרְקִיָּא
עַל מַדְבְּחָא חֲוור חֲוור : ונתח וְיַפְסֵינ יָתֵיהּ לְפַסְנוי יָת רֵישֵׁיהּ וְיָת גּוּפֵיהּ 12
וְיסַדַּר כָּהֲנָא יָתְהוֹן עַל קִיסִין דְּעַל אֶשָּׁתָא דְעַל מַדְבְּחָא : והקרב וכְרֵיסָא 13
וְרִיגְלוֹי יְחַלֵּיל בְּמַיָּא וְיקְרֵב כָּהֲנָא יָת כּוּלָּא וְיַסֵּיק לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הִיא קוּרְבָּן
דְּמְתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : ואם וְאִין מִן עוֹפָא קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיקְרֵב מִן 14
שַׁפְנִינַיָּא או מִן בְּנֵי יוֹנָא יָת קוּרְבָּנֵיהּ בְּרַם שַׁפְנִינַיָּא יַקְרִיב מִן רַבְרְבִין וּבְנֵי
יוֹנָא מִן זוּטְלִין : והקריבו וְיקָרְבִינֵיהּ 15
כָּהֲנָא לְמַדְבְּחָא וְיחֲווֹם יָת רֵישֵׁיהּ
וְיַסֵּיק לְמַדְבְּחָא וְיִתְמֵצֵי דְּמֵיהּ עַל
כּוֹתֶל מַדְבְּחָא : והסיר וְיַעְדֵּי יָת 16
וְרוֹקְפֵיהּ בְּלַקְטֵיהּ וְיטְלֵק יָתֵיהּ
לְסִטַר מַדְבְּחָא קִידוּמָא בַּאֲתַר דְּמוֹקְדִין
קִיטְמָא :

ירושלמי 6 וְיַחֲלִישׁ יָת עָלָתָא וְיִפְסַנ
יָתֵהּ לְפִסְנָהָא :

ירושלמי 9 ירחץ יְשׁוּנ :

ירושלמי 15 וְיַקְרִיב יָתֵיהּ כָּהֲנָא עַל
גַּבֵּי מַדְבְּחָא וְיַעֲוֵם רֵישֵׁיהּ וְיסַדַּר עַל
גַּבֵּי מַדְבְּחָא וְיִמְצֵי דְּמֵיהּ עַל שִׁפּוֹלֵי
מַדְבְּחָא : 16 וְיַעֲבֵר יָת קוּרְקְבָנֵיהּ
בְּנַטְשָׁא וְיטְלֵק יָתֵיהּ סְמִיךְ לְמַדְבְּחָא מִן
סְטַר מַדְנְחָא לַאֲתַר בֵּירַת שְׁפִיכוּת קִטְמָא :

Loquere cum filiis Iſrael, & dices illis; Vir qui obtulerit ex vobis, non autem ex Apoſtatis colentibus idola, oblationem coram Domino ex jumento mundo, ſive bobus ſive ovibus: neque enim ex feris offeretis oblationes veſtras. Si holocauſtum ſit oblatio ejus, de bobus maſculum integrum offerat ipſum: ad portam tabernaculi conventus adducat ipſum in beneplacitum pro ſe coram Domino. Et ſuſtentabit cum robore manum dextram ſuam ſuper caput holocauſti: ut acceptabile ſit pro eo, ut faciat expiationem pro eo. Et immolabit lanius in loco mactationi deſtinato vitulum coram Domino: & offerent filii Aaron ſacerdotis ſanguinem in vaſis, & ſpargent ſanguinem qui erit in pelvibus ſuper altare per circuitum, quod eſt juxta oſtium tabernaculi conventus. Et detrahet pellem ex holocauſto, & dividet illud in ſectiones ſuas. Et ponent filii Aaron ſacerdotis ignem ſuper altare: & ordinabunt ligna ſuper ignem. Et ordinabunt filii Aaron ſacerdotes membra, caput, & operimentum pinguedinis, ſuper ligna quæ ſunt impoſita igni, qui eſt ſuper altare. Et ventrem & pedes ejus lavabit in aquis: & incendet ſacerdos omnia ſuper altare holocauſti, illa eſt oblatio quæ ſuſcipitur cum beneplacito coram Domino. Quòd ſi de ovibus oblatio ejus fuerit, de agnis *inquam* aut capris, pro holocauſto, maſculum integrum offerat ipſum. Et mactabit ipſum lanio in loco declivi altaris ad latus ſeptentrionale coram Domino: Et ſpargent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ejus, qui eſt in pelvibus, ſuper altare per circuitum. Et dividet ipſum in ſua membra, caput ejus, & corpus ejus: & ordinabit ſacerdos illa ſuper ligna, quæ ſunt impoſita ſuper igni, qui eſt ſuper altare. Et ventrem & pedes ejus lavabit aquis: & offeret ſacerdos omnia hæc, & incendet in altari holocauſti; eſt oblatio quæ acceptabitur cum beneplacito coram Domino. Quod ſi de avibus oblatio ejus fuerit coram Domino: tum offerat ex turturibus aut de pullis columbæ oblationem ſuam; verùm ex turturibus offerat majores, & de filiis columbæ pullos. Et offeret eam ſacerdos ſuper altare: & avellet caput ejus, & incendet in altari, & exprimetur ſanguis ejus ad parietem altaris. Et removebit ingluviem ejus unà cum fimo, & projiciet ipſam ad latus altaris orientale, in locum ubi comburunt cineres.

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Hieroſ. 6. *Et excoriabit holocauſtum, & dividet illud in ſectiones ſuas.*

Hieroſ. 9. *Lavabit.*

Hieroſ. 15. *Et offeret ipſam ſacerdos ſuper dorſo altaris: & ungue ſecabit caput ejus, & ordine collocabit in dorſo altaris, & exprimet ſanguinẽ ejus ad latera altaris.* 16. *Et tranſire faciet ventriculum ejus cum fimo, & projiciet eum juxta altare ab oriente, in locum ubi effunduntur cineres.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*سخن كوي ببسراني يسرال بكوي بايشان آدمي كه نزديك آورد ازشما قربان يي از آن چهارپا از 2
آن كاو واز آن گوسپند نزديك آورند مر قرباني شما * اكر علة قرباني او از آن كاو نرينة تمام 3
نزديك آورد اويرا بدري خيمهي وعدة نزديك آورد اويرا برضا كردن باو بحضرتي يي * وبنهد 4
مر دستي او ابر سري آن علة ورضا شود باو بكفارت خواستن ابراو * وبكشد مر بچّهي آن كاو 5
بحضرت يي ونزديك آورند بسراني اهرن آن كهنان مر آن خون وبپراكنند مر آن خون ابر آن
مذبح كرداكرد دركاهي خيمهي وعدة * وپوست كشد مر آن علة واندام زند آنرا باندامهايي آن * 6
* وبدهند بسراني اهرن [آن كهن] آن آتش ابر آن مذبح و آراسته كنند هيزمها ابر آن آتش • 7
* وآراسته كنند بسراني اهرن آن كهنان مر آن اندامها مر آن سر ومر آن چرب رود ابر آن هيزمها 8
آنچه ابر آن آتش آنچه ابر آن مذبح * وشكمبهي او وپاچهايي او بشويد در آب وبر آورد آن كهن 9
مر آن همه بآن مذبح علة قربان بوي قبوليت يي * واكر از آن گوسپند قرباني او از آن برّها يا از آن 10
بزها بعلة نرينة تمام نزديك آورد اويرا * وبكشد اويرا ابر پايهي آن مذبح بصفون بحضرتي يي 11
وبپراكنند بسراني اهرن آن كهنان مر خوني او ابر آن مذبح كرداكرد * واندام زند اويرا باندامهايي او 12
ومر سري او ومر چربرودي او وآراسته كند آن كهن ايشانرا ابر آن هيزمها آنچه ابر آن آتش آنچه
ابر آن مذبح * وآن شكمبه وآن پاچها بشويد در آب ونزديك آورد آن كهن مر آن همه وبر آورد بآن 13
مذبح علة او قربان بوي قبوليت يي * واكر از آن مرغ علة قرباني او يي نزديك آورد از آن تدروها 14
يا از بچّكاني آن كبوتر مر قرباني او * ونزديك آورد اويرا آن كهن بآن مذبح و بشكافاند مر 15
سري او وبر آورد بآن مذبح وبرساند خوني [او] ابر ديواري آن مذبح * وبكرداند مر چينهداني او 16
در سنكداني او وبيندازد اويرا پهلوي آن مذبح بمزبلة بجاي آن خاكستر *

Loquere ad filios Iſrael, & dices eis; Homo quum offeret ex vobis oblationem Domino: de quadrupedibus, de bobus, & de ovibus offeretis oblationem veſtram. Si holocauſtum fuerit oblatio ejus, de bobus maſculum integrum offeret eam: ad oſtium tentorii conventûs offeret ad gratiam conciliandam ſibi in præſentia Domini. Et ponet manum ſuam ſuper caput holocauſti, & acceptabile erit illi ad expiationem procurandã ſibi. Tunc mactabit fœtum bovis in præſentia Domini: offerêntque filii Aharon ſacerdotes ſanguinem, ac ſpargent ſanguinem ſuper altare circumcirca, quod eſt ad oſtium tentorii conventûs, Et pellem detrahet holocauſto, ac demembrabit illud in membra ſua. Dabúntque filii Aharon ſacerdotis ignem ſuper altare: & diſponent ligna ſuper ignem. Poſteà diſponent filii Aharon ſacerdotes membra, caput, & adipem viſcerum ſuper ligna quæ ſuper ignem qui eſt ſuper altare. Et inteſtina ejus, & crura ejus lavabit aquâ: & offeret ſacerdos omaia ſuper altare: holocauſtum eſt, oblatio odoris acceptabilis Domino. Quòd ſi de ovibus fuerit oblatio ejus, de agnis, vel de capris in holocauſtum, maſculum integrum offeret eam: Et mactabit illam ad baſim altaris ad Aquilonem in præſentia Domini: ſpargéntque filii Aharon ſacerdotes, ſanguinem ejus ſuper altare circumcirca. Et demembrabit eam in membra ſua, & caput ejus, & adipem viſcerum ejus: ordinabitque ſacerdos ea ſuper ligna quæ ſuper ignem qui ſuper altare. Et inteſtina & crura lavabit aquâ: & afferet ſacerdos omnia, offeretq; ſuper altare: holocauſtum, eſt, oblatio odoris acceptabilis Domino. Si autem de avibus fuerit holocauſtum, oblatio ejus Domino, offeret de phaſianis aut de pullis columbæ oblationem ſuam. Et offeret illam ſacerdos ſuper altare, et findet caput ipſius: offerétque ſuper altare, & pertingere faciet ſanguinem ejus ſuper parietem altaris. Et removebit ingluviem ejus cum ventriculo ipſius, projiciétque illa juxta altare ad Orientem ad locum cineris.

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ויקרא ב

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ירושלמי

ושסע ויתלע יתיה בגדפוי ולא יפריש גדפוי מניה ויסיק יתיה כהנא למדבחא על קיסין די אישתא עלתא היא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי :

17 ויתלע יתיה בגדפוי לא יפריש ויסדר יתיה כהנא על גבי מדבחא על קיסיא די אית על אשתא :

Et laceret ipsam per alas suas, non autem dividat alas ejus ab ipsa, & incendat illam sacerdos in altari, super ligna quæ imposita sunt igni: holocaustum est, oblatio quæ recipitur cum beneplacito coram Domino. 17

Hieros. 17 *Et laceret ipsam per alas suas, non dividat, & ordinet illam sacerdos super dorso altaris, super ligna quæ apposita sunt igni.*

ב

CAP. II.

ונפש ובר נש ארום יקרב קרבן מנחתא קדם יי סמתא סמידא יהי קורבניה : 1
ויריק עלה משחא ויתן עלה לבונתא : והביאה ויתיתינה לות בני אהרן כהניא 2
ויקמוץ מתמן מלי קומציה מן קמחא סמידא ומן טוב משחא על כל לבונתא
ויסיק כהנא ית שפר אדכרתא למדבחא קרבנא דמתקבל ברעוא קדם יי :
והנותרת ומה דמשתייר מן מנחתא יהי לאהרן ולבנוי קדש קודשין מקורבניא 3
דיי : וכי תקריב ואדום תקריב קרבן 4
מנחתא דמתאפי בתנורא סמידא גריצן
פטירן ופתיכן במשח וספונין פטירין דמשיחין במשח : ואם ואין מנחתא על 5
מסריתא קורבנך סמידא פתיכא במשח פטיר תהי : פתות רסיק יתה ריסוקין 6
ותריק עלה משחא מנחתא היא : ואם
מנחת ואין מנחת מרחתא קרבנך סמידא 7
רתח במשח תתעביד : והבאת ותהנעל 8
ית מנחתא דתתעבד מן סמידא ומשחא האלין לקדם יי ויקרבינה גברא דמייתי
יתה לות כהנא וכהנא ימטינה למדבחא : והרים ויפרש כהנא מן מנחתא ית 9
שבח אדכרתה ויסיק למדבחא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי : והנותרת ומה 10
דמשתייר מן מנחתא יהי לאהרן ולבנוי קדש קודשין מקרבניא דיי : כל המנחה
כל מנחתא די תקרבון קדם יי לא 11
תתעבד חמיע ארום כל חמיר וכל דבש
לא תקרבון מניה קרבנא קדם יי : קרבן
קרבן שירויא תקרבון יתהון קדם יי דלחים ביכוריא חמיר מתקרב ותמרי בזמן 12
ביכורי איבא עם דובשיה מתקריב ייכלון יתהון כהניא ברם למדבחא לא יתסקון
לאתקבלא ברעוא : וכל קרבן וכל קורבן מנחתך תמלח ולא תבטל מלח 13
קיים אלהך מעילוי מנחתך מטול דעשרין וארבעא מוהבתא דכהניא אתגזרו בקיים
מילחא בנין בן על כל קרבנך תקריב מילחא : ואם ואין תקרב מנחת ביכורין 14
קדם יי מהבהב קלי בנורא קמח קלי ופירוכין תקרב ית מנחת ביכוריך : ונתת
ויתיתן עלה משח ויתא ותשוי עלה לבונתא מנחתא היא : 15

ירושלמי

17 ויתלע יתיה בבנפוי לא יפריש ויסדר יתיה כהנא על גבי מדבחא על קיסיא די אית על אשתא :

CAP. II.

Porro filius hominis cum offeret oblationem Mincha coram Domino, farina simila erit oblatio ejus: fundatque super eam oleum, & ponat super eam thus. Et afferet eam ad filios Aaron sacerdotes, & colliget inde plenum pugillum suum ex farina simila & de bonitate olei cum universo thure: & incendet sacerdos pulchritudinem memorialis in altari; oblatio est quæ recipitur cum beneplacito coram Domino. Quod autem reliquum fuerit de oblatione, erit Aaronis & filiorum ejus: sanctum sanctorum est de oblationibus Domini. Et quando offeres oblationem Mincha, quæ cocta fuerit in clibano, simila *erit*, placentæ azymæ & mixtæ oleo, & lagana azyma quæ uncta fuerint oleo. Quod si Mincha de sartagine erit oblatio tua, simila permixta cum oleo azyma erit. Comminuas eam in frusta, & fundas super eam oleum: oblatio est. Quod si Mincha de craticula fuerit oblatio tua, ex simila tosta cum oleo fiet. Et introduces Mincha quæ fiet ex simila & oleo istis coram Domino: & accedere faciet eam vir qui adduxerit eam ad sacerdotem, & sacerdos perducet eam ad altare. Et separabit sacerdos ex Mincha, laudabile memorialis ejus, & incendet in altari: oblatio est quæ recipitur cum beneplacito coram Domino. Et quod reliduum est de Mincha, erit Aharonis & filiorum ejus: sanctum sanctorum de oblationibus Domini est. Omnis Mincha quam offeretis coram Domino, non fiet ex fermentato: quicquid enim fermentum *est*, & quicquid mel *est*, non offeretis ex eo oblationem coram Domino. Oblationem primitiarum offeretis ea coram Domino; nam panis primitiarum fermentatus offeretur, & dactyli tempore primitiarum, fructus cum suo melle offeretur, & comedent ea sacerdotes: verùm in altari non incendentur, ut suscipiantur cum beneplacito. Et omnem oblationem Minchæ tuæ sale salies: neque abolebis sal fœderis Dei tui de Mincha tua, propterea quod viginti quatuor dona sacerdotum decreta sunt cum fœdere salis: propterea super omnem oblationem tuam offeres sal. Quod si offeras oblationem primitiarum coram Domino: *spicas* recentes tostas igni, farinam tostam, & polentam offeres Mincha primitiarum tuarum. Ponas etiam super eam oleum olivæ, & pones super eam thus: Mincha est. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Hieros. 4 *Et lagana azyma,* — Hieros. 6 *Et comminues eam in frusta, & effundes super eam oleum.* — Hieros. 11 *Quoniam quicquid fermentatum est, & quicquid mellitum est.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وپاره کند اويرا در بالهايي اونه جدا کند وبر آورد اويرا آن کهن بآن مذبح ابر آن هيزمها آنچه ابر آن آتش علة او قربان بوي قبوليت ييي * 17

* فصل دوم *

* وجاني که نزديك آورد قربان هديه ييي سميد باشد قرباني او وبريزد ابر آن روغن وبدهد ابر آن 1
کندرو * وبياورد بپسراني اهرن آن کهنان وچنگال کند از آنجا پري چنگالي او از سميد آن وازه 2
روغني آن ابر همه کندرويي آن وبر آورد آن کهن مر ياد کرد آن [بآن مذبح] قربان بوي قبوليت ييي *
* وآن باقي مانده از آن هديه باهرن وبپسراني او خاص خاصها از قرباني ييي * وکه نزديك آوري قرباني 3
هديه پختهي تنور سميد کلوچهاي فطير آميختگان در روغن وتنکهاي فطير ماليدگان در روغن * 4
* واگر هديه ابر آن تابه قرباني تو سميد آميختگان در روغن فطير باشد * پرچه کردن آنرا 5 6
پرچها وبريزي ابر آن روغن هديه است او * واگر هديهي هرکاره قرباني تو سميد در روغن کرده 7
آيد * وبياوري مر آن هديه آنچه کرده آيد از اينان ييي ونزديك آورد بآن کهن ونزديك آورد آنرا 8
بآن مذبح * وجدا کند آن کهن از آن هديه مر ياد کرد آن وبر آورد بآن مذبح قربان بوي قبوليت و 9
ييي * وآن باقي مانده از آن هديه باهرن وبپسراني او خاص خاصها از قرباني ييي * همه آن هديه آنچه 10 11
نزديك آوريد ييي نه کرده آيد خمير که همه خميرمايه و همه انگبين نه بر آوريد ازو قربان ييي *
* قربان اول نزديك آوريد ايشانرا ييي وبآن مذبح نه بر آيند ببوي قبوليت * وهمه قرباني هديهي 12 13
تو در نمك نمك کني ونه معطل کني نمکي شرطي خداي تو از بالاي هديهي تو ابر همه
قرباني تو نزديك آوري نمك * واگر نزديك آوري هديهي نخست برها ييي تر خوشه بريان 14
کرده در آتش [شکستهي] دلمل نزديك آوري مر هديهي نخست برهاي تو * وبدهي ابر 15
آن روغن و بنهي ابر آن کندرو هديه است او *

Et findet illam per alas suas, neque dividet: offerétque eam sacerdos super altare, super ligna quæ super ignem: holocaustum est, oblatio odoris acceptabilis Domino. 17

CAP. II.

Anima autem quum offeret oblationem, munus Domino, simila erit oblatio ejus: fundétque super eam oleum, ac dabit super eam thus. Et afferet ad filios Aharon sacerdotes, et pugillo accipiet inde plenitudinem pugilli sui de simila ejus, & de oleo ipsius ultra totum thus ipsius, offerétque sacerdos memoriale ejus super altare: oblatio odoris acceptabilis est Domino. At reliquum manens de munere, Aharonis erit & filiorum ejus: sanctitas sanctitatum est de oblationibus Domini. Cùm verò obtuleris oblationem muneris, coctionem clibani, ex simila placentæ azymæ mistæ oleo erunt, & lagana azyma uncta oleo. Et si munus de sartagine oblatio tua, ex simila placentæ mistæ oleo sint, azyma erit, Buccellando eam in buccellas, & fundes super eam oleum: munus est ipsa. Quòd si munus cacabi oblatio tua, ex simila cum oleo fiet. Afferésque munus quod fiet ex iis Domino: offerétque illud sacerdoti, qui offeret illud super altare. Separabitque sacerdos de munere memoriale ejus, & offeret super altare: oblatio odoris acceptabilis est Domino. At reliquum manens de munere, Aharonis erit & filiorum ejus; sanctitas sanctitatum est de oblationibus Domini. Omne munus quod offeretis Domino, non fiet fermentatum: quia omne fermentum & omne mel, non offeretis ex iis oblationem Domino. Oblationem primitiarum offeretis ea Domino, at super altare non ascendent in odorem acceptabilem. Et omnem oblationem muneris tui sale salies, neque cessare facies salem fœderis Dei tui de super munere tuo: in omni oblatione tua offeres salem. Si verò obtuleris munus primarum frugum Domino, humidam spicam tostam igne, comminutionem spicæ plenæ offeres, scil. munus primarum frugum tuarum. Et dabis super eam oleum, pones item thus super eam: munus est ipsa. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

16 והקטיר יסיק כַּהֲנָא יַת שְׁבַח אַדְכָּרְתֵּה מִן פִּירוּכַיָּא וּמִטוּב מְשְׁחָה עַל כָּל לְבוֹנְתֵּה קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃

ג

1 ואם ואין נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קוּרְבָּנֵיהּ אִין מִן תּוֹרֵי הוּא מְקָרֵב אִין דְּכַר אִין נוּקְבָא
2 שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ׃ וְסָמַךְ וְיִסְמוֹךְ יַד יְמִינֵיהּ בְּתוּקְפָּא עַל רֵישׁ קוּרְבָּנֵיהּ וְיִכְסִינֵיהּ
טַבְחָא בְּתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִדְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כַּהֲנַיָּא יַת אַדְמָא עַל מַדְבְּחָא חֲוֹור
3 חֲוֹור׃ והקריב וְיַקְרֵיב מִנְכַּסַת קוּדְשַׁיָּא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ יַת פְּרִיסוּתָא דְּתַרְבָּא
4 דְּחָפֵי יַת כְּרֵיסָא וְיַת כָּל תַּרְבָּא דַּעַל כְּרֵיסָא׃ ואת שתי וְיַת תַּרְתֵּין כּוּלְיָין וְיַת
תַּרְבָּא דְּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כִּפְלֵי וְיַת חַצְרָא דְּעַל כַּבְדָּא דְּעַל כּוּלְיָתָא יַעֲדִינָהּ׃ והקטירו
5 וְיַסְקוּן יְתֵיהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לְמַדְבְּחָא עַל עָלְתָא דְּעַל קִיסִין דְּעַל אִישְׁתָּא קָרְבַּן דְּמִתְקַבַּל
6 בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ׃ ואם וְאִין מִן עָנָא קוּרְבָּנֵיהּ לִנְכַסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ דְּכַר או
7 נוּקְבָא שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ׃ אם אִין אֵימַר הוּא מְקָרֵיב יַת קוּרְבָּנֵיהּ וְיִקְרֵיב יְתֵיהּ
8 קֳדָם יְיָ׃ וְסָמַךְ וְיִסְמוֹךְ בְּתוּקְפָּא יַד יְמִינֵיהּ עַל רֵישׁ קוּרְבָּנֵיהּ וְיִכּוֹסִינְיֵיהּ טַבְחָא
קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִדְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן יַת אַדְמֵיהּ עַל מַדְבְּחָא חֲוֹור חֲוֹור׃ והקריב
9 וְיַקְרֵיב מִנְכַּסַת קוּדְשַׁיָּא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ
טוּב שׁוּמְנֵיהּ אֲלִיתָא שְׁלִימְתָּא כָּל קֳבֵיל
דְּקִיתָא יַעֲבֵר יְתֵיהּ יַת פְּרִיסוּתָא דְּתַרְבָּא
דְּחָפֵי יַת כְּרֵיסָא וְיַת כָּל תַּרְבָּא דְּעַל
כְּרֵיסָא׃ ואת שתי וְיַת תַּרְתֵּין כּוּלְיָין וְיַת תַּרְבָּא דַּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כִּפְלֵי וְיַת חַצְרָא
10 דְּעַל כַּבְדָּא עַל כּוּלְיָתָא יַעֲדִינָהּ׃ והקטירו וְיַסְקִינֵיהּ כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא לְחֵם קוּרְבָּנָא
11 קֳדָם יְיָ׃ ואם עז וְאִין מִן בְּנֵי עִזָּא קוּרְבָּנֵיהּ וְיַקְרִיבִינֵיהּ קֳדָם יְיָ׃ וסמך וְיִסְמוֹךְ
12 13 יַד יְמִינֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ וְיִכּוֹס יְתֵיהּ טַבְחָא קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִדְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן יַת
14 אַדְמֵיהּ עַל מַדְבְּחָא חֲוֹור חֲוֹור׃ והקריב וְיַקְרֵב מִנֵּיהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ יַת פְּרִיסוּתָא
15 דְּתַרְבָּא דְּחָפֵי יַת כְּרֵיסָא וְיַת כָּל תַּרְבָּא דְּעַל כְּרֵיסָא׃ ואת שתי וְיַת תַּרְתֵּין כּוּלְיָין
וְיַת תַּרְבָּא דַּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כִּפְלֵי וְיַת חַצְרָא דְּעַל כַּבְדָּא דְּעַל כּוּלְיָתָא יַעֲדִינָהּ׃
16 והקטירם וְיַסְקִינוּן כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא לְחֵים קוּרְבָּנָא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא כָּל תַּרְבָּא
17 קֳדָם יְיָ׃ חקת עולם קְיָם עָלַם לְדָרֵיכוֹן בְּכָל מוֹתְבָנֵיכוֹן כָּל תְּרִיב וְכָל אֲדָם לָא
תֵּיכְלוּן בְּרַם עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא יִתְקְרֵיב לְשָׁמָא דַיְיָ׃

16 Et incendet ſacerdos laudabile memoriale ejus, è polenta ejus, & de bonitate olei, ſuper omne thus ejus: oblatio eſt coram Domino.

CAP. III.

1 Et ſi hoſtia ſanctificatorum eſt oblatio ejus, ſi de bobus ipſe obtulerit, ſive maſculus ſive fœmina fuerit, integrum offerat.
2 Et imponet manum ſuam dextram cum robore ſuper caput oblationis ſuæ, & mactabit eam lanio in porta tabernaculi conventus: & ſpargent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ſuper altare per circuitum.
3 Et offeret ex hoſtia ſanctitatum oblationem coram Domino, operimentum adipis quæ tegit ventrem, & omnem adipem qui eſt ſuper ventrem.
4 Duos quoque renes, & adipem qui ſuper eos eſt, & qui eſt ſuper ilia, atque reticulum quod eſt ſuper jecur: unà cum renibus auferat illud.
5 Et incendent ipſum filii Aharon in altari ſuper holocauſtum, quod eſt ſuper ligna quæ ſunt impoſita igni: oblatio eſt quæ recipitur cum beneplacito coram Domino.
6 Quod ſi de grege fuerit oblatio ejus in hoſtiam ſanctitatum coram Domino, ſive mas ſive fœmina, integra erit oblatio ejus.
7 Si agnum ipſe offerat pro oblatione ſua,
8 offerat ipſum coram Domino. Et imponet cum robore manum dextram ſuam ſuper caput oblationis ſuæ, tum immolabit ipſam lanio coram tabernaculo conventus: & ſpargent filii Aharon ſanguinem ejus ſuper altare per circuitum.
9 Et offeret ex hoſtia ſanctitatum oblationem coram Domino bonitatem adipis ejus, caudam integram è regione ſpinæ dorſi auferet ipſam, operimentum adipis quod operit

Hier. 9. *Adipem & pectus integrum, è regione dorſi removeat ipſum, item adipem qui tegit imeſtina ejus.*

inteſtina, atque omnem adipem qui eſt ſuper inteſtina.
10 Duos item renes, & adipem qui eſt ſuper eos, & qui eſt ſuper ilia, & reticulum quod eſt ſuper jecur, unà cum renibus auferat ipſum.
11 Et incendat ipſum ſacerdos in altari: cibus eſt oblationis coram Domino.
12 Quod ſi de filiis caprarum oblatio ejus fuerit, tum offeret eam coram
13 Domino. Et imponet manum dextram ſuam ſuper caput ejus & mactabit eam lanio coram tabernaculo conventus: & ſpargent filii Aharon ſanguinem ejus ſuper altare per circuitum.
14 Et offeret de illo oblationem coram Domino, operimentum adipis qui operit ventrem, &
15 omnem adipem qui eſt ſuper inteſtina: Et duos renes, & adipem qui eſt ſuper eos, quique eſt ſuper ilia, atque reticulum quod eſt ſuper jecur, unà cum renibus tollat ipſum.
16 Et incendet ea ſacerdos in altari: panis eſt oblationis ut ſuſcipiatur cum bona voluntate; omnis adeps coram Domino.
17 Pactum ſeculi ſit per generationes veſtras in omnibus habitationibus veſtris: omnem adipem & omnem ſanguinem non comedetis, verùm ſuper dorſo altaris offeretur nomini Domini.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * و بر آورد آن کهن مر یادکرد آن از شکستهي آن و از چربش آن ابر همه کندروي آن قربان بوي *

* فصل سوم *

1 و اگر ذبحت سلمیم قرباني او اگر از گاو او نر نزدیك آورا اگر نرینه اگر
2 مادینه تمام نزدیك آورد اویرا بحضرت יְיָ׃ * و بنهد دستي او ابر سري قرباني او و بکشد اویرا در کاهي
3 خیمهي وعده و بپراکنند پسراني اهرن آن کهنان مر آن خون ابر آن مذبح گردا گرد * نزدیك
آورد از ذبحت آن سلمیم قربان יְיָ׃ مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر همه آن پیه آنچه ابر
4 شکمبه * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن پشتمازوها و مر آن پرده ابر
5 آن جگر ابر آن گردها بگرداند آنرا * و بر آورند اویرا پسراني اهرن بآن مذبح ابر آن علة آنچه ابر
آن هیزمها آنچه ابر آن آتش قربان بوي قبولیت יְיָ׃ * و اگر از آن گوسپند قرباني او بذبحت سلمیم
6 7 יְיָ׃ نرینه یا مادینه تمام نزدیك آورد اویرا * اگر برّه او نزدیك آورا مر قرباني او و نزدیك آورد اویرا
8 بحضرت יְיָ׃ * و بنهد مر دستي او ابر سري قرباني او و بکشد اویرا بپیش خیمهي وعده
9 و بپراکنند پسراني اهرن مر خوني او ابر آن مذبح گردا گرد * و نزدیك آورد از ذبحت آن سلمیم قربان
יְיָ׃ پیهي او آن دنبه تمام بمقابل آن شرزیا بگرداند آنرا و مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر
10 همه آن پیه آنچه ابر آن شکمبه * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن
11 پشتمازوها و مر آن پرده ابر آن جگر ابر آن گردها بگرداند آنرا * و بر آورد اویرا آن کهن بآن
12 13 مذبح نان قربان יְיָ׃ * و اگر بز قرباني او و نزدیك آورد اویرا بپیش יְיָ׃ * و بنهد مر دستي او ابر سري
او و بکشد اویرا بپیشي خیمهي وعده و بپراکنند پسراني اهرن مر خوني او ابر آن مذبح گردا گرد *
14 * و نزدیك آورد از و قرباني او قربان יְיָ׃ مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر همه آن پیه آنچه ابر آن شکمبه *
15 * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن پشتمازوها و مر آن پرده ابر آن جگر ابر آن
16 گردها بگرداند آنرا * و بر آورد ایشانرا آن کهن بآن مذبح نان قربان ببوي قبولیت همه پیه יְיָ׃ *
17 * رسم جاوید بعصرهاي شما در همه نشستن جایهاي شما همه پیه و همه خون نه خورید *

Offerétque ſacerdos memoriale ejus 16 *de comminutione ejus, & pinguedine ejus ultra totum thus ipſius: oblatio eſt Domino.*

CAP. III.

1 Quòd ſi victima pacificorū fuerit oblatio ejus, ſi de bobus ipſe offerat ſive maſculum ſive fœminā, perfectam offeret eam in præſentia Domini.
2 Et imponet manum ſuam ſuper caput oblationis ſuæ, & mactabit eā ad oſtium tentorii conventūs: ſpargentque filii Aharon ſacerdotes ſanguinem ſuper altare circumcirca.
3 Dein offeret de victima pacificorum oblationem Domino: adipem operientem inteſtina, et omnem adipem qui ſuper inteſtina:
4 Et duos renes, adipémq; qui ſuper illos, qui ſuper nates, & velum ſuper jecur, cum renibus removebit illud.
5 Offerent autem omne illud filii Aharon ſuper altare cum holocauſto quod ſuper ligna quæ ſuper ignem: oblatio odoris acceptabilis eſt Domino.
6 Quòd ſi de ovibus fuerit oblatio ejus in victimam pacificorum Domino, maſculum aut fœminam, perfectam offeret eam.
7 Sin agnum ipſe offerat oblationem ſuam,
8 tum offeret eam in præſentia Domini. Imponétque manum ſuam ſuper caput oblationis ſuæ: poſteà mactabit eam coram tentorio conventūs: & ſpargent filii Aharon ſanguinem ejus ſuper altare circumcirca.
9 Et offeret de victima pacificorum oblationem Domino, adipem ejus, caudam totā, è regione ſpinæ dorſi removebit eam: adipem quoque operientem inteſtina, atque omnem adipem qui ſuper inteſtina:
10 Et duos renes, & adipem qui ſuper illos, qui ſuper nates, & velum ſuper jecur, cum renibus removebit illud.
11 Offerétque omne illud ſacerdos ſuper altare: panis eſt oblationis Dñō. Si verò capra fuerit oblatio ejus,
12 13 tum offeret eam coram Domino. Ponétque manum ſuam ſuper caput ejus, et mactabit eam coram tentorio conventūs: & ſpargent filii Aharon ſanguinē ejus ſuper altare circumcirca.
14 Poſteà offeret ex ea oblationem ſuam, oblationem Domino, adipem operientem inteſtina, omnemque adipem qui ſuper inteſtina:
15 Et duos renes, & adipem qui ſuper illos, qui ſuper nates, et velum ſuper jecur, cum renibus removebit illud.
16 Offerétque ea ſacerdos ſuper altare: panis oblationis eſt in odorem acceptabilem. Omnis adeps
17 Domino eſt. Statuto æterno in ſecula veſtra in omnibus commorandi locis veſtris; Omnem adipem, & omnem ſanguinem non comedetis.

ויקרא ד

תרגום יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

ד

1 וידבר יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימַר: דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בַּר נַשׁ
2 אֲרוֹם יֵיחוֹב בְּשָׁלוּ מִכָּל פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דְּלָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְיַעֲבַד מִן חַד מִנְּהוֹן:
3 אִם אֵין כָּהֲנָא רַבָּא דִּמְתָרְבֵּי בְּמִשְׁחָא יֵיחוֹב בִּמְקָרְבֵיהּ קָרְבַּן חוֹבַת עַמָּא דְּלָא
כְּהִילְכָתֵיהּ וְיִקְרַב בְּנִין חוֹבְתֵיהּ תּוֹר בַּר תּוֹרֵי שְׁלִים קֳדָם יְיָ לְחַטָּאתָא: והביא
4 וְיַעוֹל יַת תּוֹרָא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם יְיָ וְיִסְמוֹךְ יַד יְמִינֵיהּ עַל רֵישׁ תּוֹרָא וְיִכּוֹס
5 טַבְחָא יַת תּוֹרָא קֳדָם יְיָ: ולקח וְיִסַּב כָּהֲנָא רַבָּא דִּמְתָרְבֵּי בְּמִשְׁחָא מִדְּמָא דְּתוֹרָא
וְיֵהֲנְעֵל יַתֵּיהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא: ושבל
6 וְיִטְמֹשׁ כָּהֲנָא יַת אֶצְבְּעֵיהּ בְּאִדְמָא וְיֵידֵי ירושלמי 6 וְיִצְבּוֹעַ כָּהֲנָא אֶצְבְּעֵיהּ מִן
מִן אִדְמָא שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ קֳבֵל אִדְמָא וְיֵידֵי שׁוּבְעָא וְמִנִּין:
7 פָּרְנוֹכָא דְקוּדְשָׁא: ונתן וְיִתֵּן כָּהֲנָא מִן אִדְמָא עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא דְקְטֹרֶת בּוֹסְמַיָּא
דְּקֳדָם יְיָ דִּבְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיָת כָּל אִדְמָא דְתוֹרָא יֵישׁוֹד לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא דְעָלְתָא
8 דִּבְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: ואת כל וְיָת כָּל תְּרֵיב תּוֹרָא דְחַטָּאתָא יַפְרִישׁ מִנֵּיהּ יָת
9 פְּרִיסוּתָא דִּמְתַרְבָּא דְּחָפֵי יַת כְּרֵיסָא וְיָת כָּל תַּרְבָּא דְעַל כְּרֵיסָא: ואת וְיָת תַּרְתֵּין
כּוֹלְיָין וְיָת תַּרְבָּא דַּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כַּפְלֵי וְיָת חַצָּרָא דְעַל כַּבְדָּא דְעַל כּוֹלְיָיתָא יְעַדִּינֵיהּ:
10 כאשר הֵי כְּמָא דְּמִתְפְּרַשׁ מִתּוֹר נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא הֵיכְדֵין יְתַפְּרְשׁוּן מִן אִמְּרָא וּמִן
11 עִזָּא וְיַסְּקִינוּן כָּהֲנָא עַל מַדְבְּחָא דְעָלְתָא: ואת כל עור וְיָת כָּל מְשַׁךְ תּוֹרָא וְיָת
12 בִּישְׂרֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ וְעַל רִיגְלוֹי וְעַל בְּנֵי גַוֵּיהּ וְרֶעְיֵיהּ: והוציא וְיַפּוֹק יַת כָּל תּוֹרָא
לְאַתַר דְּכֵי לְמִפְרָא לַאֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִיטְמָא וְיוֹקֵד יָתֵיהּ עַל קִיסִין
13 בְּנוּרָא עַל אֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִיטְמָא יִתּוֹקַד: ואם כל עדת וְאִין כָּל כְּנִשְׁתָּא
דְיִשְׂרָאֵל יִשְׁתְּלוֹן וְיִתְכַּסֵּי פִּתְגָמָא מִן מֵחְמֵי קְהָלָא וְיַעְבְּדוּן בְּשָׁלוּ מִן חַד מִן כָּל
14 פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דְּלָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְיִתְחַיְּבוּן: ונודעה וְיִשְׁתְּמוֹדַע לְהוֹן חוֹבְתָּא
דְּאִתְחַיְּבוּן עֲלָהּ וְיִקְרְבוּן קְהָלָא תּוֹר בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא וְיֵיתוּן לָקֳדָם מַשְׁכַּן
15 זִמְנָא: וסמכו וְיִסְמְכוּן תַּרְיסַר סָבֵי כְנִשְׁתָּא דְמִתְמַנְּיָן אֲמַרְכוּלִין עַל הֲרִיסַר
שִׁבְטַיָּא יַת יְדֵיהוֹן בְּתוּקְפָּא עַל רֵישׁ תּוֹרָא וְיִכּוֹס טַבְחָא יַת תּוֹרָא קֳדָם יְיָ: והביא
16 17 וְיַעוֹל כָּהֲנָא רַבָּא מִן אִדְמָא דְתוֹרָא לְמַשְׁכַּן זִמְנָא: ושבל וְיִטְמוֹשׁ כָּהֲנָא אֶצְבְּעֵיהּ מִן אִדְמָא וְיֵידֵי מִנֵּיהּ שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ קֳבֵל פָּרְנוֹכָא:

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, dicendo; Filius hominis cum peccaverit per ignorantiam, de omnibus præceptis Domini quæ non decet fieri: & fecerit unum ex illis. Si sacerdos magnus qui unctus sit oleo peccaverit, dum offeret oblationem delicti pro populo non secundùm ritum: tùm offeret pro delicto suo juvencum filium bovis integrum coram Domino, in hostiam pro peccato. Et introducet juvencum ad portam tabernaculi conventus in conspectum Domini: & imponet manum dextram suam super caput juvenci, & mactabit lanio juvencum coram Domino. Et accipiet sacerdos summus qui unctus est oleo de sanguine juvenci: & inferet ipsum in tabernaculum conventus. Et intinget sacerdos digitum suum in sanguinem: & asperget de sanguine septem vicibus coram Domino, ante velum sanctuarii. Et ponet sacerdos de sanguine super cornua altaris suffitus aromatum coram Domino, quod *est* in tabernaculo conventus: & omnem sanguinem juvenci effundet ad basim altaris holocausti, quod *est* in ostio tabernaculi conventus. Et omnem adipem juvenci pro hostia peccati separet ab eo, operimentum adipis quod tegit ventrem, & omnem adipem qui est super ventrem. Duos item renes, & adipem qui est super eos, qui est super ilia, & reticulum quod est super jecur, unà cum renibus auferat illud. Sicut separatur de juvenco hostiæ sanctiatum, sic separabuntur ab agna & capra: & adolebit ea sacerdos super altare holocausti. Universam autem pellem juvenci, & carnem ejus, cum capite ejus & pedibus, cum intestinis ejus & fimo ejus *efferat*. Et educet omnem juvencum in locum mundum extra castra, ad locum effusionis cinerum, & comburet ipsum super ligna in igne: in loco effusionis cinerum comburetur. Quod si totus cœtus Israel errore peccaverint, & tecta fuerit res à conspectu congregationis: & fecerint per errorem unum ex omnibus præceptis Domini, quæ non recta *sunt* ut fiant, atque ita rei facti fuerint. Cùm notum factum fuerit ipsis peccatum, propter quod rei facti sunt: tùm offerent congregatio juvencum filium bovis pro peccato, & adducent ipsum ante tabernaculum conventus. Et imponent duodecim seniores congregationis, qui præfecti sunt gubernatores super duodecim tribus, manus suas cum robore super caput juvenci: & mactabit lanio juvencum coram Domino. Et inferet sacerdos magnus de sanguine juvenci in tabernaculum conventus. Et intinget sacerdos digitum suum de sanguine, & asperget ex eo septem vicibus coram Domino ante velum.

Hieros. 6. *Et tinget sacerdos digitum suum de sanguine, & asperget septem vicibus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل چهارم *

CAP. IV.

1 2 * سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن جاني
Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo, Loquere ad filios Israel, dicendo; Anima quum peccaverit per errorem in aliquo ex mandatis Domini quæ non sunt facienda, feceritque quidpiam de uno ex illis:

3 كه خطا كند در غلطي از همه فرمانهاي يي آنچه نه كرده آيند وبكند از يكّه ازيشان * اكر آن
Si sacerdos unctus peccaverit secundùm delictum populi, offeret pro peccato suo quod peccavit bovè fœtum bovis perfectum Domino pro peccato.

4 كهن آن ماليده خطا كند بجرمي آن قوم نزديك آورد [ابر] خطاي او آنچه خطا كرد كاو بچّهي
Adducétque bovem ad ostium tentorii conventûs in præsentiâ Domini, & ponet manum suam super caput bovis coram Domino. Accipiétque

5 كاو تمام يي بخطا * بياورد مر آن كاو بدركاهي خيمهي وعده بحضرتي يي وبنهد مر دستي او
sacerdos unctus de sanguine bovis, & inferet eum in tentorium conventûs.

6 ابر سري آن كاو بپيش يي * وبستانند آن كهن آن ماليده از خون آن كاو وبياورد اويرا بخيمهي
Deindè intinget sacerdos digitũ suũ in sanguinẽ, stillabitque de sanguine

7 وعده * ودر زند آن كهن مر انكشت او در خون وبچكاند از آن خون هفت بارها بپيش يي مر
septem vicibus coram Domino ante velum sanctitatis. Dabitque sacerdos de sanguine super cornua altaris suffitûs aromatici in præsentia Domini, quod est in tentorio conventûs:

8 پيشي پردهي آن خاص * وبدهد آن كهن از آن خون ابر شاخهاي مذبح دخنهي آن بوي ابزار
totum verò sanguinem reliquum bovis effundet ad fundamentum altaris holocausti quod est ad ostium tentorii conventûs. Totum præterea adipem

9 بحضرت يي آنچه در خيمهي وعده ومر همه خون آن كاو بريزد ببنياد مذبح آن عوله آنچه درگاهي
bovis peccâti separabit ab eo: adipẽ operientem intestina, & totum adipẽ

10 خيمهي وعده * ومر همه آن پيه كاوي آن خطا جدا كند ازو مر آن پيه آن پوشا ابر آن شكمبه
qui super intestina: Duos quoque renes, & adipem qui super eos, qui super clunes, & velum super jecur, cum renibus removebit illud,

11 ومر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه * ومر دو آن كردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان آنچه ابر آن
Quemadmodum separatur à bove victimæ pacificorum: offerétque ea sacerdos super altare holocausti. Pellem quoque bovis, & omnem carnem

12 پشتمارزها ومر آن پرده ابر آن جكر ابر آن كردها بكردانند آنرا * چون آنچه جدا كرده شود از
ejus, cum capite ejus & cruribus ejus, & intestina ejus, & excrementa ejus. Educétque totum bovem extra castra ad locum mundum ubi est

13 كاو ذبحت آن سلميم وبر آورد ايشانرا آن كهن ابر مذبح آن عله * ومر پوست آن كاو ومر
effusio cineris, & comburet eum super ligna igne: juxta effusionem cineris comburetur. Quod si tota con-

14 همه كوشت او ابر سري او وابر پاچهاي وشكمبهي او وبولي او * وبيرون آورد مر همه آن كاو
gregatio Israel errârint, & obtecta fuerit res ab oculis congregationis, fecerintque unum ex omnibus præceptis Domini quæ non sunt facienda, & rei fuerint: Deindè innotuerit peccatum in quo peccaverunt:

15 بيرون بلشكركاه بجاي پاك بريزش آن خاكستر وبسوزانند اويرا ابر آن هيزمها در آتش ابر
tunc offerent congregatio bovem fœtum bovis pro peccato, adducéntque illum antè tentorium conventûs. Ponéntque seniores congregationis manus suas super caput bovis coram Domino: tum mactabit bovem coràm Domino. Inferétque sacerdos unctus de

16 ريزش آن خاكستر سوخته آيد * واكر همه جماعتي يسرال غلط كنند وپوشيده شود سخن
sanguine bovis in tentorium conventûs. Et intinget sacerdos digitum

17 از چشماني آن جماعت وبكنند يكّه از همه فرمانهاي يي آنچه نه كرده آيند وجرمناك شوند * ومعلوم
suum in sanguinẽ, stillabitq; septem vicibus coram Domino ante velum.

14 شود آن خطا آنچه خطا كردند ابر آن ونزديك آورند آن جماعت كاو بچّهي كاو بخطا وبياورند
اويرا بپيشي خيمهي وعده * وبنهند پيراني آن جماعت مر دستهاي ايشان ابر سري آن كاو
15 بپيش يي وبكشد مر آن كاو بپيش يي * وبياورد آن كهن آن ماليده از خون كاو
16 بخيمهي وعده * ودر زند آن كهن انكشت او از آن خون وبچكاند هفت بارها
17 بپيشي يي مر پيشي آن پرده *

18 ומן הדם ומן אדמא ייתן על קרנת מדבחא דקדם יי דבמשכן זימנא וית כל אדמא
19 יישוד ליסודא דמדבח עלתא דבתרע משכן זימנא : ואת ויית כל תרביה יפריש מיניה
20 ויסיק למדבחא : ועשה ויעביד לתורא היכמא דעבד לתורא דחטאתא דכדנא רבא
21 היכדין יעביד ליה ויכפר עליהון כהנא וישתבק להון : והוציא ויפוק ית תורא למברא
למשריתא ויוקיד יתיה היכמא דאוקיד ית תורא קדמאה דכדנא רבא מטול דישבוק
22 חובין דישראל ביה וברם חטאת קהלא הוא : אשר נשיא בזימנא דרבא בעמיה יחוב
ויעביד חד מן כל פקודיא דיי אלהיה דלא כשרין לאתעברא בשלו ויתחייב : או הודע
23 או אשתמודע ליה חובתיה דחב ויייתי קורבניה צפיר בר עזי דכר שלים : וסמך ויסמוך
24 בתוקפא יד ימיניה על ריש צפירא ויכוס יתיה תבחא באתר דיכוס ית עלתא קדם יי
חטאתא הוא : ולקח ויסב כהנא מן אדמא דחטאתא באצבעיה ויתן על קרנת מדבחא
25 דעלתא ויית אדמיה ישוד ליסודא דמדבחא דעלתא : ואת כל ויית כל תרביה יסיק
26 למדבחא היי כתריב ניכסת קודשיא ויכפר עלוי כהנא מחובתיה וישתבק ליה : ואם
27 ואין בר נש חד ייחוב בשלו מן עמא דארעא במעבדיה חד מן פקודיא דיי דלא כשרין
28 לאתעברא ויתחייב : או הודע או אשתמודע ליה חובתיה דחב ויייתי ית קורבניה
29 צפירתא דעוי שלימתא מטול חובתיה דחב : וסמך ויסמוך יד ימיניה על ריש
30 חטאתא ויכוס ית חטאתא באתרא דעלתא : ולקח ויסב כהנא מן אדמא באצבעיה
31 ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית כל אדמא ישוד ליסודא דמדבחא : ואת
וית כל תרביה יעדי היכמא דאיתעדא תריב מעלוי נכסת קודשיא ויסק כהנא
32 למדבחא לאתקבלא ברעוא קדם יי ויכפר עלוי כהנא וישתבק ליה : ואם כבש ואין
33 אימר ייתי קורבניה לחטאתא נוקבא שלימתא ייתינה : וסמך ויסמוך ית ימיניה על
ריש חטאתא ויכוס יתה מטול קורבן חטאתא באתרא דיכוס ית עלתא : ולקח ויסב
כהנא מן אדם חטאתא באדבעיה ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית כל אדמא ישוד
35 ליסודא דמדבחא : ואת כל ויית כל תרבא יעדי היכמא דאיתעדא תריב אימר
מניכסת קודשיא ויסיק יתהון כהנא למדבחא על קורבניא דיי ויכפר עלוי כהנא על חובתיה דחב וישתבק ליה :

18 Et de sanguine ponet sup cornua altaris, q̃ est corã Dño in tabernaculo con-
vent⁹: & totũ sanguinẽ effundet in basim altaris holocausti, q̃ est in porta
19 tabernaculi convent⁹. Omnẽ quoq; adipẽ ejus separet ab eo, & incendat in
20 altari. Et faciet juvenco sicut fecit cum juvenco peccati summi sacerdotis,
21 sic faciet de eo: et expiabit eos sacerdos, et remittetur illis. Et educet juven-
cũ extra castra, & comburet ipsũ sicut combussit juvencũ primũ sacerdotis
magni, ut remittantur peccata Israelis per ipsum: verũ hostia pro peccato
22 congregationis est. Quo tempore princeps populi peccaverit, & fecerit unũ
ex præceptis Dñi Dei sui, quæ non recta sunt ut fiant, per ignorantiam, &
23 peccaverit. Si notum factum est illi peccatum suum quo peccavit: tum of-
24 feret oblationem suam hircum filium caprarum masculum integrum. Et
imponet cum robore manum suam dextram super caput hirci, & mactа-
bit eum lanio in loco in quo mactatur holocaustum coram Domino:
25 hostia pro peccato est. Et sumet sacerdos de sanguine hostiæ peccati
digito suo, & ponet super cornua altaris holocausti, & sanguinem ejus ef-
26 fundet ad basim altaris holocausti. Et omnẽ adipem ej⁹ incendet in altari,
non aliter quàm adipem hostiæ sanctitatũ: & expiabit eum sacerdos à pec-
27 cato suo, & remittetur ei. Quod si filius hominis unus peccaverit per
ignorantiam de populo terræ, faciendo unum ex præceptis Domini quæ non
28 sunt recta ut fiant, & reus fact⁹ sit. Vel si innotuerit ipsi peccatũ suum q̃
peccavit: tum adducet oblationẽ suã capellã caprarũ integram pro peccato
29 suo quo peccavit. Et imponet manũ suã dextrã super caput hostiæ pecca-
ti: & mactabit hostiã pro peccato in loco holocausti. Et accipiet sacerdos
30 de sanguine digito suo, & ponet super cornua altaris holocausti: & univer-
sum sanguinẽ effundet ad basim altaris. Et universũ adipẽ ej⁹ removebit,
31 sicut aufertur adeps desup hostia sanctitatũ; & comburet sacerdos in altari,
ut accipiatur in beneplacitũ corã Dño: & expiabit eum sacerdos, & remit-
tetur illi. Quod si agnũ adduxerit pro oblatione sua pro peccato, fœmi-
32 nã integrã adducet. Et imponet dextram suam super caput hostiæ pro pec-
33 cato: & immolabit ipsã, eo q̃ sit oblatio pro peccato in loco in quo immo-
labit holocaustũ. Et accipiet sacerdos de sanguine hostiæ pro peccato di-
34 gito suo, & imponet sup cornua altaris holocausti: et totũ sanguinẽ effundet
ad basim altaris. Et universum adipem removebit, sicut auferri solet adeps
35 agni de hostia sanctitatum, & incendet ea sacerdos in altari unà cum ob-
lationibus Domini: atque ita expiabit eum sacerdos de peccato suo
quod peccavit, & condonabitur illi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * و از آن خون بدهد ابر شاخهاي آن مذبح آنچه بپيشي ٭ آنچه درخيمهي وعده و مر همه آن
19 خون بريزد ببنياد مذبح آن عله آنچه درگاهي خيمهي وعده * و مر همه پيهي او جدا كند
20 از و بر آورد بآن مذبح * و بكند بگاو چون آنچه بگرد بگاوي آن خطا همچنين كرده آيد باو
21 و كفارت خواهد ابر ايشان آن كهن و آمرزيده شود بايشان * و بيرون آورد مر آن گاو ببيرون بلشكرگاه
22 و بسوزاند اويرا چون آنچه بسوزاند مر گاوي آن اول خطايي آن جماعت است او * آنچه مهتر خطا
23 كند و بكند يكّه از همه فرمانهايي ٭ خداي او آنچه نه كرده آيند درغلطي وجرمناك شود * يا
24 دانسته شد باو خطايي او آنچه خطا كرد درآن بياورد مر قربان او بزغالهي بزان نرّينه تمام *
25 * و بنهد دستي او ابر سري آن بزغاله و بكشد اويرا درجايي آنچه بكشد مر آن عله بپيشي ٭
26 خطا است او * و بستاند آن كهن ازخوني آن خطات درانگشت او و بدهد ابر شاخهايي
27 مذبح آن عله و مر خوني او بريزد ببنياد مذبح آن عله * و مر همه پيهي او بر آورد بآن
28 مذبح چون پيهي ذبحت آن سلميم و كفارت خواهد ابر او آن كهن ازخطاي او و آمرزيده
29 شود باو * و اگر جاني يكّه خطا كند در غلطي از قومي آن زمين در كردني آن يكّه از
30 فرمانهايي ٭ آنچه نه كرده آيند وجرمناك شود * يا دانسته شد باو خطايي او آنچه خطا كرد بياورد
31 قرباني او بزغاله بزان تمام مادينه ابر خطايي او آنچه خطا كرد * و بنهد مر دستي او ابر سري آن
32 خطات و بكشد مر آن خطات درجاي آن عله * و بستاند آن كهن ازخون آن درانگشت او و
33 وبدهد ابر شاخهايي مذبح آن عله و مر همه خوني آن بريزد ببنيادي آن مذبح * و مر همه پيه
34 آن بگرداند چون آنچه بگرداند پيه از بالايي ذبحت آن سلميم و بر آورد آن كهن بآن مذبح
35 ببوي قبوليّت ٭ و كفارت خواهد ابر او آن كهن و آمرزيده شود باو * و اگر برّه بياورد قرباني او
بخطات مادينه تمام بياورد آنرا * وبنهد مر دستي او ابر سري آن خطات و بكشد آنرا بخطات در
جايي آنچه بكشد مر آن عله * و بستاند آن كهن ازخوني آن خطات در انگشت او و بدهد ابر
شاخهايي مذبح آن عله و مر همه خوني آن بريزد ببنياد آن مذبح * و مر همه پيهي او بگرداند چون
آنچه گشته شد پيهي آن برّه از ذبحت آن سلميم و بر آورد آن كهن ايشانرا بآن مذبح ابر
قرباني ٭ و كفارت خواهد ابر او آن كهن ابر خطايي او آنچه خطا كرد و آمرزيده شود باو *

De sanguine quoque dabit super cor- 18
nua altaris quod est *coram Domino,*
quod est inquam *in tentorio conven-*
tûs: posteà totum reliquum *sangui-*
nem effundet ad fundamentum alta-
ris holocausti quod est ad *ostium ten-*
torii conventûs: Totum autem adi- 19
pem ejus separabit ab eo, & offeret
super altare. Faciet verò bovi quem- 20
admodum fecit bovi peccati, sic fiet
ei: ita expiationem procurabit pro eis
sacerdos, & remittetur eis. Deindè 21
educet bovem extra castra, & com-
buret eum quemadmodum combussit
bovem priorem: pro *peccato congre-*
gationis est ipse. Quicunq; princeps 22
peccaverit ac fecerit unum ex o-
mnibus præceptis Domini Dei sui
quæ non sunt faciенda, per errorem,
& reus erit: Vel cognitum fuerit 23
sibi peccatum suum quod peccavit:
afferet oblationem suam, hædum ca-
prarum masculum perfectum. Po- 24
nétque manum suam super caput hœ-
di, & mactabit eum in loco quo mac-
tâbit holocaustum, coram Domino:
pro *peccato est ipse. Tollétque sacer-* 25
dos de sanguine peccati, digito suo,
& dabit super cornua altaris holo-
causti: reliquum *autem sanguinem*
ejus effundet ad fundamentum alta-
ris holocausti. Totum verò adi- 26
pem ejus offeret super altare, sic-
ut adipem victimæ pacificorum: ita
expiationem procurabit ei sacerdos
pro peccato ejus; & remittetur ei.
Quòd si anima aliqua peccaverit 27
per errorem, de populo terræ, facien-
do unũ ex mandatis Domini quæ non
sunt facienda, & reus erit: Vel cog- 28
nitum fuerit sibi peccatũ suum quod
peccavit: afferet oblationem suam
capellã caprarum perfectã fœminam
pro peccato suo quod peccavit. Po- 29
nétque manum suam super caput pec-
cati, mactabitque peccatum in loco
holocausti. Dein tollet sacerdos de san- 30
guine ejus digito suo, dabitque super
cornua altaris holocausti: totũ verò
reliquum *sanguinẽ ejus effundet ad*
fundamentum altaris. Totum præter- 31
eà adipem ejus removebit, quemad-
modum removit adipem de super vi-
ctima pacificorum: offerétque sacer-
dos super altare in odorem accepta-
bilem Domino: ita expiationem pro-
curabit ei sacerdos, & remittetur ei.
Quòd si agnum attulerit oblationem 32
suam pro peccato, fœminam perfe-
ctam afferet eam. Ponétque manum 33
suam super caput peccati, & macta-
bit ipsum pro peccato in loco quo ma-
ctâbit holocaustum. Deindè accipiet 34
sacerdos de sanguine peccati digito
suo, dabitq; super cornua altaris holo-
causti: totũ verò reliquum *sanguinẽ*
ejus effundet ad fundamentum alta-
ris. Totum præterea adipem ejus re- 35
movebit, quemadmodum removebatur adeps agni à victima pacificorũ,
& offeret sacerdos ea super altare
ultra oblationes Dñi: ita expiationẽ
procurabit ei sacerdos pro peccato
ejus quod peccavit, & remittetur ei.

ויקרא ה

תרגום יונתן בן עזיאל ירושלמי

ה

ונפש ובר נש ארום יחוב ויִשְׁמַע קל אומָה דלָוט ואיהו סהיד או חמָא חד 1
מֵעלָמָא דעָבר עַל פִּתְגָמי טומָתָא או יָדַע בְּחַבְרֵיהּ דְּבָטִיל שְׁבוּעָא ולָוט אין לָא
יְחַוִּי יְקַבֵּיל חוביהּ: או נפש או בַר נַש דִּי יקָרֵב בְּכל מַדְעָם דְּמָסְאִיב או בְּנִיבְלַת 2
חֵיוָא מְסָאַבְתָּא או בְּנִיבְלַת בְּעִירָא מְסָאַבְתָּא או בְּנִיבְלַת רְחִישׁ מְסָאַב ויִתְכַּסֵּי מִנֵּיהּ
והוא מְסָאַב ויְקָרֵב בְּכָל קוּדְשַׁיָּא ויִתְחַיַּב: או כי יגע או אָרום יקָרֵב בְּסוּאֲבִית 3
אֵינָשָׁא לְכָל סוּבְתֵּיהּ דְּמִסְתָּאַב בַּהּ ויִתְכַּסֵּי מִנֵּיהּ ויְקָרֵב בְּכָל קוּדְשַׁיָּא ומִן בְּתַר כְּדֵין
אִיתְגְּלֵי לֵיהּ ואיהו יָדַע דְּמָסְאַב ולָא אִידְכֵּי ויִתְחַיַּב: או נפש או בַר נַש אָרום 4
יומֵי לְפַרְשָׁא בְּשִׂפְוָון לַאֲבָאשָׁא או ירושלמי 4 לְמַבְאִישָׁא או לְמֵיטַב:
לְאֵיטָבָא לְכָל גְּוָון דְּיִפְּרַשׁ אֵינָשָׁא לְדַהֲווֶה
ולְדַעְתִּיד לְמֵיתֵי בְּאומָתָא ומְשַׁקַּר בֵּיהּ ויִתְכַּסֵּי מִנֵּיהּ ומְבַתַּר דְּעָבַד אִיתְגְּלֵי לֵיהּ ואיהו
יָדַע דְּשָׁקַר ולָא חַב ואִתְחַיַּב: 5 והוה ויהי אָרום יחוב בְּחָדָא
מֵאִלֵּין ובָתַר כֵּן תְּהָא ויודי חוּבְתָּא דְּחַב עֲלָהּ: 6 והביא וְיֵיתֵי יַת קָרְבַּן
אֲשְׁמֵיהּ לְקֳדָם יְיָ מְטול חוּבְתֵּיהּ דְּחַב נוּקְבָא מִן עָנָא אִימַּרְתָּא או צְפִירְתָּא דְּעִזֵּי
לְחַטָּאתָא ויכַפַּר עֲלוי כַּהֲנָא מִן חוּבְתֵּיהּ: 7 ואם לא תגיע ואִין לָא תֵּאֲרַע יְדֵיהּ
כְּמֵסַת לְמַיְתָיָא אֵימְרָא ויֵיתֵי יַת קָרְבַּן אֲשְׁמֵיהּ דְּחַב תְּרֵין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין או תְּרֵין
גוזְלִין בְּנֵי יונָיָא קֳדָם יְיָ חַד לְחַטָּאתָא וחַד לְעָלָתָא: 8 והביא וְיֵיתֵי יַתְהוֹן לְוָת
כַּהֲנָא ויְקָרֵב יַת מַאן דְּאִתְחַיַּב לְחַטָּאתָא בְּשִׁירוּיָא ויְחוֹם יַת רֵישֵׁיהּ לְקֳבֵל קוּדָלֵיהּ
ולָא יַפְרֵישׁ רֵישֵׁיהּ מִן קֳדָלֵיהּ: 9 והוה וְיִדֵּי מִן אֲדַם חַטָּאתָא עַל כּוּתַל מַדְבְּחָא
ודְאֶשְׁתַּיֵּיר בְּאַדְמָא יִתְמֵצֵי לְיסודָא דְּמַדְבְּחָא חַטָּאתָא הוא: 10 ואת השני וְיַת טוּף
תִּנְיָן יַעֲבֵיד עֲלָתָא הֵי כְּהִלְכַת עוּפָא דְּאִתְבַּחַר בְּשִׁירוּיָא לְחַטָּאתָא ולָא כְּהִלְכַת
חַטָּאתָא דְּתוֹרָא ודְאִמַּר בַּר עִזֵּי ויכַפַּר עֲלוי כַּהֲנָא מֵחוּבְתֵּיהּ דְּחַב ויְשְׁתְּבַק לֵיהּ:
11 ואם לא ואִין לָא תֵּאֲרַע יְדֵיהּ כְּמֵסַת לְמַיְתָיָא תְּרֵין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין או תְּרֵין גוזְלִין
בְּנֵי יונָיָא ויֵיתֵי יַת קוּרְבָּנֵיהּ דְּחַב חַד מִן עַשְׂרָא בְּתְלַת סְאִין סְמִידָא לְחַטָּאתָא לָא
יְשוּי עֲלָהּ מִשְׁחָא ולָא יִתֵּן עֲלָהּ לְבוּנְתָּא אָרום חַטָּאתָא הִיא: 12 והביאה וְיֵיתִינַהּ
לְוָת כַּהֲנָא ויְקוּמוּן כַּהֲנָא מִנֵּיהּ מְלֵי קוּמְצֵיהּ יַת שְׁבַח אַדְכָּרְתָּא ויסק לְמַדְבְּחָא עַל
קוּרְבְּנַיָּא דַיְיָ חַטָּאתָא הִיא: 13 וכפר וכַפַּר עֲלוי כַּהֲנָא עַל חוּבְתֵּיהּ דְּחַב מֵחַד
מֵאִלֵּין ויְשְׁתְּבַק לֵיהּ וחֲדֵי לְכַהֲנָא כְּמִנְחָתָא: 14 וידבר ומַלֵּיל יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימַר:

Filius autem hominis cum peccaverit, & audiverit vocem juramenti 1
maledictionis, & ipse testis sit aut viderit unum ex mundo qui trans-
gressus sit verba juramenti, aut cognovit socium suum irritum feciſſe
jusjurandum aut maledictionem: ſi non indicaverit recipiet peccatum
ſuum. Aut filius hominis qui tetigerit quidpiam quod ſit pollutum, 2
aut cadaver beſtiæ immundæ, aut cadaver jumenti polluti, aut cadaver
reptilis immundi: & abſconditum fuerit ab illo, & immundus ſit, & ac-
cedat ad ulla ſanctificata, & reus fiat. Aut cum tetigerit immunditi- 3
am hominis, juxta quamcunque ejus immunditiam qua pollui ſolet: &
abſconditum fuerit ab eo, & acceſſerit ad omnes ſanctitates; & poſt-
ea manifeſtum fuerit ipſi, & ipſe cognoſcat quod pollutus ſit, & non
ſit mundus, tum reus erit. Aut filius hominis quando juraverit, ex- 4
primendo labiis quod velit malè
agere aut bene agere, quamcunque Hieroſ. 4. *Ad male agendum*
rem expreſſerit aliquis, ſive de præ- *aut ad bene agendum.*
ſenti ſive de futuro, cum juramen-
to; & mentitus fuerit in eo, hócque abſconditum fuerit ab eo; poſt-
quam autem fecerit palàm hoc fiat illi: ſi novit quòd mentitus eſt, ne-
que pœnitentiam agit, tum reus eſt valde propter hæc. Et erit ſi 5
peccaverit in uno ex quatuor iſtis, & poſtea pœnitentiâ ducitur, &
fatetur peccatum ſuum in quo peccavit. Tum adducet oblationem delicti 6
ſui coram Domino pro peccato ſuo quod peccavit; fœmellam agnam ex
ovibus aut capellam caprarum in hoſtiam peccati: & expiabit ipſum
ſacerdos à peccato ſuo. Quòd ſi non inveniat manus ejus ſufficientiam 7
ut afferat ovem, tum afferat oblationem delicti ſui, quo peccavit, duo-
os turtures majores aut duos pullos filios columbarum coram Domino:
unum in hoſtiam pro peccato alteram in holocauſtum. Et adducet ea 8
ad ſacerdotem, & offeret eam quam elegerit in hoſtiam pro peccato
primùm: & avellet caput ejus è regione cervicis ejus, non tamen ſepa-
rabit caput ejus à cervice ejus. Et aſperget de ſanguine hoſtiæ pro pec- 9
cato ſuper parietem altaris, & quod reſiduum fuerit de ſanguine exprimat ad baſim altaris: hoſtia pro peccato eſt. Et volucrem ſecundam fa- 10
ciet pro holocauſto, juxta ritum illius avis quam primò elegerat in ho-
ſtiam pro peccato, & non juxta ritum hoſtiæ pro peccato bovis aut agni
filii caprarum: & expiabit eum ſacerdos à peccato ſuo quod peccavit,
& remittetur illi. Quod ſi non invenerit manus ejus juxta ſufficientiam, 11
ut afferat duos turtures magnos, aut duos pullos filios columbæ: tum ad-
ducat pro oblatione ſua, eò quòd peccaverit, decimam partem trium ſa-
torum ſimilæ in hoſtiam pro peccato: neque ponat ſuper eam oleum, ne-
que det etiam ſuper eam thus; quoniam oblatio pro peccato eſt. Et af- 12
ferat eam ad ſacerdotem, qui tollat ex ea plenum pugillum ſuum pro lau-
dabili memorialis ejus, & incendat in altari ſuper oblationes Domini:
oblatio pro peccato eſt. Et expiabit ipſum ſacerdos pro peccato ejus, quod peccavit in uno ex illis, & remittetur 13
illi: & erit ſacerdotis juxta morem *muneris* Minchæ. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: 14

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. V.

* فصل پنجم * وجاني كه خطا كند وبشنود آواري سوگند واو گواه يا بديد 1
يا بدانست اگر نه آگاه كند بر دارد گنهي او * يا جاني آنچه برسد در همه چيزي پليد يا 2
در لاشهي حيواني پليد يا در لاشهي چهارپاي پليد يا در لاشهي جنبش پليد وپوشيده شود
ازو واو پليد وجرمناك باشد * يا كه برسد در پليدي آدم بهمه پليديي او آنچه پليد شود 3
دران وپوشيده شود ازو واو دانست جرمناك باشد * يا جاني كه سوگند خورد بشرح كردن در 4
لفظها بدي كردن يا بنيكوي كردن بهمه آنچه شرح كند آن آدم در سوگند وپوشيده آيد ازو
واو دانست وجرمناك شود بيكّه از اينان * وباشد كه جرمناك شود بيكّه از اينان واقرار 5
كند آنچه خطا كرد ابر آن * وبياورد مر جرمي او ﷺ ابر خطايي او آنچه خطا كرد مادينه از 6
آن گوسفند برّه يا بزغاله بران بخطات وكفارت خواهد آن كهن [ابر او] از خطايي او * واگر نه 7
رسد دستي او قدري برّه وبياورد مر جرمي او دو تدروان يا دو بچّكاني كبوتر [ﷺ] يكّه بخطات
ويكّه بعله * بياورد ايشانرا بآن كهن ونزديك آورد مر آنچه بخطات اوّل وبشكافاند مر سري او از 8
مقابلي قفاي او ونه جدا كند * وبچكاند از خوني آن خطات ابر ديواري آن مذبح وآن باقي و
مانده در خون برساند ببنيادي آن مذبح خطات او * ومر آن دويمي بكند علة چون حكم 10
وكفارت خواهد ابر او آن كهن از خطايي [او] آنچه خطا كرد وآمرزيده شود باو * واگر 11
نه رسد دستي او بدو تدروان يا بدو بچّكاني كبوتر بياورد مر قرباني او آنچه خطا كرد
ده يكّه قفيز سميد بخطات ونه نهد ابر آن روغن ونه دهد ابر آن كندرو كه
خطات است او * وبياورد بآن كهن وچنگال كند آن كهن ازان پري چنگالي او ومر 12
ياد كرد آن وبر آورد بآن مذبح ابر قربانها ﷺ خطات است او * وكفارت خواهد ابر [او] آن 13
كهن ابر خطايي او آنچه خطا كرد از يكه از اينان وآمرزيده شود باو وباشد بكهن چون
هديه * سخن گفت ﷺ بموسه بگفتن * 14

CAP. V.

Quum autem anima peccaverit, 1
& audierit vocem juramenti, & ipſe
teſtis vel vidit vel cognovit, ſi notum
non fecerit, portabit peccatum ſuum.
Aut anima quæ acceſſerit ad quam- 2
libet rem pollutam, vel ad cadaver
animalis polluti, vel ad cadaver
quadrupedis polluti, vel ad cadaver
reptilis polluti, & obtectum fuerit ab
eo, tunc ipſe pollutus & reus erit. Aut 3
qui acceſſerit ad pollutionē hominis
in qualibet pollutione ejus quâ pollu-
etur, & obtectum fuerit ab eo, &
ipſe poſtea cognoverit, reus erit. Aut 4
anima quæ juraverit declarando
ſermonibus ad malefaciendum vel
ad benefaciendum, (juxta omnia
quæ homo declarat juramento,) &
obtectum fuerit ab eo, & ipſe po-
ſtea cognoverit, tunc reus erit in
uno ex iſtis. Erit autem, cùm reus 5
fuerit in uno ex iſtis, et confeſſus fue-
rit id in quo peccavit: Tunc afferet 6
delictum ſuum ad Dominum pro pec-
cato ſuo quod peccaverit, fœminam
de ovibus, agnam, aut capellā capra-
rum pro peccato: & expiationem pro-
curabit ei ſacerdos pro peccato ejus.
Quòd ſi non attigerit manus ejus 7
valorem agni, tunc afferet delictum
ſuum duos phaſianos duóſve pullos
columbinos Domino: unum pro pecca-
to, & unum in holocauſtum. Afferét- 8
que illos ad ſacerdotem, & offeret
eum qui pro peccato, priorem: & fin-
det caput ejus è regione cervicis ejus,
at non ſeparabit. Stillabitque de 9
ſanguine peccati ſuper parietem al-
taris: & reliquū manens de ſanguine
pervenire faciet ad fundamentū al-
taris: peccatum eſt. Secundum autem 10
faciet holocauſtum juxta morem: &
expiationem procurabit ei ſacerdos
pro peccato ejus quod peccavit, &
remittetur ei. Si verò non pervenerit 11
manus ejus ad duos phaſianos duóſve
pullos columbinos, afferet oblationem
ſuam qui peccaverit, decimam par-
tem modii ſimilæ pro peccato: & non
ponet ſuper eam oleum, neque dabit
ſuper eam thus, quia peccatum eſt ip-
ſa. Afferet inquam illam ad ſacer- 12
dotem: tum pugillo accipiet ſacerdos
indè plenitudinem pugilli ſui, memo-
riale ejus, & offeret ſuper altare ul-
trò oblationes Dñi: peccatū eſt ipſa.
Et expiationem procurabit ei ſacer- 13
dos pro peccato ejus quod peccavit de
uno ex iſtis, et remittetur ei: erit q; ſa-
cerdoti ſicut munus. Loquutus eſt et- 14
iam Dominus ad Moſhen, dicendo;

נפש כַּר נַשׁ אֲרוּם יְשַׁקַּר שְׁקַר וְיֵחוֹב בְּשָׁלוּ וְיִתְהַנֵּי מִן קוּדְשַׁיָּא דַיְיָ וְיֵיתֵי יָת קוּרְבָּנֵיהּ 15
אִשְׁמֵיהּ לְקֳדָם יְיָ דְּכַר שָׁלִים מִן עָנָא בְּעֵילוּיֵיהּ כְּסַף הֵי כִּדְמֵי הַנַּיִית קוּדְשָׁא דְּאִיתְהַנֵּי
סִילְעִין בְּסִילְעֵי קוּדְשָׁא לְקָרְבַּן אֲשָׁמָא : וְאֵת וַיִת הַנַּיִית קוּדְשָׁא דְּחַב מִן קוּדְשָׁא 16
יְשַׁלֵּים וְיָת חוּמְשֵׁיהּ דְּדָמוֹי יוֹסֵיף עֲלוֹי וְיִתֵּן יָתֵיהּ לְכַהֲנָא וּבְרֵם כַּהֲנָא יְכַפַּר עֲלוֹי
בְּדֵיכָרָא דַאֲשָׁמָא וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ : וְאִם נַפְשׁ וְאִין כַּר נַשׁ אֲרוּם יֵחוֹב וְיַעֲבֵד חֲדָא מִכֹּל 17
פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דְּלָא כְשָׁרִין לְאִתְעוּבְדָא וְלָא יְדַע וְאִתְחַיַּיב וְיִקַּבֵּל חוֹבֵיהּ : וְהָבִיא וְיֵיתֵי 18
דְּכַר שָׁלִים מִן עָנָא בְּעֵילוּיֵיהּ לְאָשָׁמָא לְוָת כַּהֲנָא וְיכַפַּר עֲלוֹי כַּהֲנָא עַל שְׁלוּתֵיהּ
דְּאִישְׁתְּלִי וְהוּא לָא יְדַע וְחַב וְיִשְׁתְּבֵיק לֵיהּ : אֲשָׁם הוּא קוּרְבַּן אַשָׁמָא הוּא כָּל דְּאִתְחַיַּיב 19
לְקָרְבַּן אַשָׁמָא וַיֵּיתֵי קוּרְבַּן לְאָשָׁמָא לְשִׁמֵּיהּ דַיְיָ עַל חוֹבְתֵּיהּ דְּחַב : ו

וידבר ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : נַפְשׁ 1
כַּר נַשׁ אֲרוּם יֵחוֹב וְיִשַּׁקַּר שִׁקְרִין לְשׁוּם 2 ירושלמי או עָצָה יָת חַבְרֵיהּ :
מֵימְרֵיהּ דַיְיָ וְיִכְפּוֹר בְּחַבְרֵיהּ בְּפִקְדוֹנָא דְאַפְקִיד גַּבֵּיהּ אוֹ בְשׁוּתָּפוּת יְדָא אוֹ בְגָוְלָא אוֹ
דְּיִטְלוֹם יָת חַבְרֵיהּ : אוֹ מְצָא אוֹ אַשְׁכַּח אֲבֵידְתָּא וְיִכְפּוֹר בַּהּ וְאִשְׁתְּבַע עַל שִׁקְרָא עַל 3
חֲדָא מִכֹּל דְּיַעֲבֵד אֱינָשָׁא לְאִתְחַיָּבָא בְּהוֹן : וְהָיָה וֵיהֵי אֵין יְחֵטֵי וְיִתְחַיַּיב וְיוּמֵי וְיִתֵּיב 4
יָת גְּוֹלָא דְגָוַל אוֹ יָת עֲשָׁיָא דִּי עָשָׁא אוֹ יָת פִּקְדוֹנָא דִּי אִתְפְּקַד גַּבֵּיהּ אוֹ יָת אֲבֵדְתָּא
דְּאַשְׁכַּח : אוֹ מִכֹּל אוֹ מִכֹּל מַדְעַם דְּאִשְׁתְּבַע עֲלוֹי לְשִׁקְרָא וְיַשְׁלִים יְתֵיהּ בְּרֵישֵׁיהּ 5
וְחוּמְשׁ דְּמוֹי יוֹסֵף עֲלוֹי לְמָרֵיהּ דְּהוּא דִילֵיהּ יִתְּנִנֵּהּ בְּיוֹמָא דְּתֵהֵא עַל חוֹבְתֵּיהּ :
וְאֵת אֲשָׁמוֹ וְיָת קוּרְבַּן אֲשָׁמֵיהּ וַיֵּתִי לְקֳדָם יְיָ דְּכַר שָׁלִים מִן עָנָא בְּעֵילוּיֵיהּ לַאֲשָׁמָא לְוָת 6
כַּהֲנָא : וְכִפֶּר וְיכַפַּר עֲלוֹי כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ עַל חֲדָא מִכֹּל דְּיַעֲבִיד 7
לְאִתְחַיָּבָא בָהּ :
פ פ פ

וַיְדַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : צַו פַּקֵּיד יָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹי לְמֵימַר דָּא 8 9
אוֹרַיְיתָא דְּעָלְתָא דְּאַתְיָא לְמִכְפְּרָא עַל הֵירְהוֹרֵי לִיבָּא הִיא עָלְתָא דְּמִתְעַבְּדָא
בְּעָלְתָא בְּטַוְורָא דְסִינַי וְקַיְימָא עַל אֲתַר בֵּית יְקִידְתָּא עַל מַדְבְּחָא כָּל לֵילְיָא עַד
צַפְרָא בְּרֵם אֵישְׁתָּא דְמַדְבְּחָא תְּהֵי
וְקָרָא בֵיהּ : וְלָבַשׁ וְיִלְבּוֹשׁ כַּהֲנָא 10 ורשולמי ומכנסי וְאַבְרְסָקִין :
לְבוּשִׁין דְּבוּץ וְאַוְורְקְסִין דְּבוּץ יִלְבּוֹשׁ עַל בִּישְׁרֵיהּ וְיִפְרוֹשׁ יָת קִיטְמָא דְּתֵיכוֹל
אֵישְׁתָּא יָת עָלְתָא עַל מַדְבְּחָא וְיִשַׁוְּיִנֵּיהּ בְּצִטַּר מַדְבְּחָא :

Filius hominis quando mentitus fuerit mendacio, & peccaverit per ignorantiam, & abusus fuerit rebus sanctificatis Domini : tum adducet oblationem delicti sui coram Domino, arietem integrum ex ovibus æstimatione argenti, juxta pretium utilitatis sanctitatum quibus abusus erat, siclis juxta siclos sanctuarii, in oblationem pro delicto. Et abusum sanctitatum, in quo peccavit *sumendo* ex rebus sanctificatis, restituat, & quintam partem pretii illius addat ipsi, & det eam sacerdoti : sacerdos autem expiabit eum per arietem pro delicto, & remittetur illi. Quòd si filius hominis quando peccaverit, & fecerit unum ex omnibus præceptis Domini quæ non recta sunt ut fiant: & nesciat & reus sit, & recipiat peccatum suum. Et adducat arietem integrum de gregibus juxta æstimationem suam *hostiam* pro delicto ad sacerdotem: tum expiabit illum sacerdos pro ignorantia ejus qua per ignoratiam peccavit, & ipse nescivit & peccavit, & remittetur illi. Oblatio pro delicto est: quisquis peccavit in hostia delicti, adducat hostiam delicti nomini Dñi pro peccato suo quod peccavit. 15 16 17 18 19

CAP. VI.

INsuper loquutus est Dñs cum Mose, 1
dicendo : Filius hominis quando 2 Hier. 2. *Aut calumniatus sit*
peccaverit, & prævaricatus fuerit *socium suum.*
prævaricationes contra nomen sermonis Dñi : & negaverit proximo suo depositum ꝙ deposuit penes ipsum, aut societatem manus, aut rapinam; aut quòd calumniatus fuerit socium suum. Vel invenerit rem perditam, & negaverit eam, & juraverit fallo : 3
peccans in uno ex omnibus quæ facit homo, ita ut reus reddatur in illis. Et 4
erit si delinquat, & peccet, & juraverit: tum restituat rapinam quam rapuit, aut calumniam quam intulit, aut depositum quod depositum erat penes ipsum, aut rem perditam quam invenit : Aut quicquid est pro quo falsò 5
juravit: restituat ipsum integrum, & quintam partem pretii ejus addat illi : & domino cujus id est restituat, in die quo pœnituerit ipsum de peccato suo. Et oblationem delicti sui afferat coram Domino masculum integrum de grege, qui valeat in pretio hostiam pro delicto. Et expiabit 6 7
ipsum sacerdos coram Domino, & remittetur illi: quicquid illud est quod fecit, in quo reus factus est. SECT. XXV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Præcipe Aharoni & filiis 8 9
ejus, dicendo ; Hæc est lex holocausti, quod venit ad expiandum pro cogitationibus cordis : illud est holocaustum quod factum est in holocaustum in monte Sinai, & permanet in foco super altare totâ nocte usque ad matutinum tempus ; verùm ignis altaris erit accensus in eo. Et induet sa- 10
cerdos indumenta byssina, & subligacula byssina induet super carnem suam, & separabit cinerem Hier. 10. *Et subligacula.*
quem *fecit* ignis absumens holocaustum super altare : & ponet ipsum in latere altaris.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* جاني كه بغي كند بغي وخطا كند در غلطي از خاصهاي ייְ بياورد مر جرم او בַּיי 15
نرميشي تمام از آن گوسپند در قياسي تو سيم مثقالها درمثقالي آن خاص باشم * ومر آنچه 16
خطا كرد از آن خاص باز تورد ومر پنج يكّه او بيفزايد ابر او وبدهد اويرا بكهن وآن كهن
كفارت خواهد ابر او در نرميشي آن اشم وآمرزيده شود باو * واكر جاني كه خطا كند 17
وبكند يكّه از همه فرمانهاي ייְ آنچه نه كرده آيند ونه دانست جرمناك باشد وبر دارد كناهي او
* وبياورد نرميشي تمام از آن گوسپند در قياسي تو باشم بآن كهن وكفارت خواهد ابر او 18
آن كهن ابر غلطي او آنچه غلط كرد واو نه دانست وآمرزيده شود باو * اشم او جرم 19
كردن جرم كرد בַּיי * فصل ششم * * سخن كفت ייְ بموسه بكفتن * جاني كه 1 2
خطا كند وبغي كند بغي בַּיי ومنكر شود در امهلي او در امانت يا در همبازني
مال يا در ربودن يا ستم كرد مر امهلي او * يا بيافت كم شدهي ومنكر شد در آن وسوكند 3
خورد ابر دروغ ابر يكّه از همه آنچه بكند آن آدم بخطا كردن در ايشان * وباشد كه خطا كرد 4
شود وجرمناك شود وباز كردانند مر آن ربوده آنچه بربود يا مر ستم آنچه ستم كرد يا مر آن
امانت آنچه امانت نهاده بود اوازي او يا مر آن كم شده آنچه بيافت * يا از همه آنچه سوكند 5
خورد ابر لو بدروغ وباز تورد اويرا در سري او وپنج يكّه او بيفزايد ابر او بآنچه او باو
بدهد اويرا در روزي جرمناكي او * ومر اشمي او بياورد בַּיי نرميشي تمام از آن كوسپند 6
در قياسي تو باشم بآن كهن * وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي ייְ وآمرزيده آيد باو 7
ابر يكّه از همه آنچه بكند بجرمناك شدن در آن * سخن كفت ייְ بموسه بكفتن * بفرماي 8 9
مر اهرن ومر پسراني او بكفتن اين شريعتي آن عله آن آن عله ابر سوختن جا ابر آن مذبح
همه آن شب تا آن بامداد وآتشي آن مذبح سوخته شود درو * بپوشد آن كهن قبايي 10
كتّان وشلواري كتّان بپوشد ابر تني او وجدا كند مر آن خاكستر آنچه بسوزد
آن آتش مر آن عله ابر آن مذبح وبنهد اويرا پهلوي آن مذبح *

* *Anima quæ prævaricata fuerit præ-* 15
varicatione ac peccaverit per errorem de sanctificationibus Dñi, afferat delictum suum Domino, arietem perfectum de ovibus juxta æstimationem tuã, argenti siclorum in pondere sanctitatis, pro delicto. Et quod pec- 16
caverit in sanctificatione, reponet, & quintam partem ipsius addet ei, dabitque illud sacerdoti : sacerdos verò expiationẽ procurabit ei in ariete delicti, & remittetur ei. Si au- 17
tẽ anima quum peccaverit, ac fecerit unum ex omnibus mandatis Domini quæ non sunt facienda, & non cognoverit, & reus fuerit, portaveritque peccatũ suum: Posteà attulerit arie- 18
tem perfectum de ovibus, juxta æstimationem tuam pro delicto ad sacerdotẽ : tunc expiationem procurabit ei sacerdos pro errore ejus quo erravit, cùm ipse non cognoverit : & remittetur ei. Delictum est: delinquen- 19
do deliquit in Dominum.

CAP. VI.

LOcutúsque est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo; *Anima quum peccave-* 2
rit, ac prævaricata fuerit prævaricationem in Dñm, negaveritque populari suo in deposito, aut in consortione opum, aut in raptione; aut injuriatus fuerit populatem suum: Aut 3
invenerit amissum aliquod, & negaverit illud, juraveritque super mendacio in uno ex omnibus quæ facit homo peccando in ipsis : Tum 4
erit, quum peccator ac reus fuerit, restituet quidem rapium quod rapuit, aut injuriam quâ injuriam fecit, aut depositum quod depositum fuerit apud illum, vel amissum quod invenerit : Aut quidpiam aliud ex 5
omnibus de quibus juraverit in mendacio: tunc restituet illud in summa sua, et quintam partem illius addet super illud, eique cujus erat dabit illud in die reatûs sui. Delictum verò suum afferet Domino, arietem integrum ex ovibus, se- 6
cundùm æstimationem tuam, pro delicto ad sacerdotem. Et expiationem 7
procurabit ei sacerdos coram Domino, & remittetur ei de unoquoque ex omnibus quæ fecit, ut reus fiat in eo. Dein locutus est Dominus 8
ad Mosheh, dicendo, Præcipe Aha- 9
ron & filiis ejus, dicendo, Hæc est lex holocausti; erit holocaustũ super concremandi locũ, i.e. super altare, totâ nocte usq; ad mane: et ignis altaris succendetur in eo. Induetq; sacerdos 10
tunicam lineam, femoralia item linea induet super corpus suum: & separabit cinerem quem concremâ-rit ignis holocausti super altare, ponitque illum juxta altare.

UMI

ויקרא ו

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וּפְשַׁט וְיַשְׁלַח יָת לְבוּשׁוֹי וְיִלְבַּשׁ לְבוּשִׁין חוֹרָנִין וְיַהֲנֵפֵק יָת קִיטְמָא לְמִבְרָא 11
לְמַשְׁרְיָתָא לַאֲתַר דְּכִי: וְאִשָּׁא וְאִישָׁתָא עַל מַדְבְּחָא תְּהֵי יוֹקְדָא בֵּיהּ לָא תְּכוּבֵי 12
וְיִלְבֵּי עֲלֹהִי כַּהֲנָא אֲעִין בְּצַפְּרָ בְּצַפְּרָ עַד אַרְבַּע שְׁעִין דְּיוֹמָא וְיסַדַּר עֲלֹהִי עָלְתָא
וְיַסֵּיק עֲלֹהִי תַּרְבֵּי נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא: אֶשָׁא תְּמִיד אִישָׁתָא תְּהֵי יוֹקְדָא עַל 13
מַדְבְּחָא לָא תְּכוּבֵי: וְדָא אוֹרַיְתָא דְּמִנְחָתָא דְּיִקְרְבוּן יָתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן כַּהֲנָא 14
קֳדָם יְיָ לִקְדָם מַדְבְּחָא: וְהָרִים וְיַפְרֵישׁ מִנֵּיהּ בְּקוּמְצֵיהּ מִן סֹמֶדָא דְּמִנְחָתָא וּמִן
טוּבְהּ עַל כָּל לְבוֹנְתָא דְּעַל מִנְחָתָא וְיַסֵּיק לְמַדְבְּחָא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא שְׁבַח 15
אַדְכָּרְתֵּהּ קֳדָם יְיָ: וְהַנּוֹתֶרֶת מִנָּהּ יֵיכְלוּן אַהֲרֹן וּבְנוֹי פַּטִּירִי 16
תִּתְאֲכֵל בַּאֲתַר קַדִּישׁ בִּדְרַת מַשְׁכַּן זִמְנָא יֵיכְלוּנַהּ: לָא תִאפֵּה לָא תִתְאֲפֵי חֻמְצָא 17
חוּלָקֵהוֹן מִן מוֹתַר מִנְחָתָא דִּיהַבִית לְהוֹן מִקָּרְבָּנַי קֻדְשׁ קוּדְשִׁין הִיא כְּחַטָּאתָא
הֵיכַּאֲשָׁמָא: כֹּל זְכוּר כָּל דְּכוּרָא מִבְּנֵי אַהֲרֹן יֵיכְלִינַהּ קְיָם עָלָם לְדָרֵיכוֹן מִקָּרְבָּנַיָּא 18
דַּיְיָ כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן יִתְקַדָּשׁ: וִידַבֵּר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: זֵה קֻרְבַּן 19
אַהֲרֹן וּבְנוֹי דִּי יְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ בְּיוֹמָא דִּירְבּוֹן יְתִיהּ לְמִחְסַן כְּהוּנְתָא 20
רַבְּתָא חַד מִן עַשְׂרָא בְּתַלְתָּא סְאִין סֹמְדָא מִנְחָתָא תַּלְוָתָא בְּצַפְרָא וּפַלְגוּתָא
בְּרַמְשָׁא: עַל מַסְרִיתָא בְּמִשַּׁח יְתָהּ 21
תִּתְעֲבֵד מְטַגְנָא תְּעִיל יָתֵהּ
מַרְסָקָא מִנְחַת רִיסוּקִין תְּקָרֵב לְאִתְקַבָּלָא
בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ: וְהַכֹּהֵן וְכָהֲנָא רַבָּא 22
דְּמִתְרַבֵּי בְּמִשְׁחָא וּבְרֵם תְּחוֹתוֹי יְקוּמוּן לְכַהֲנִין אֵיהוּ יַעֲבֵד יָתֵהּ קְיָם עָלָם
קֳדָם יְיָ גְּמִירָא תִּתְסַדַּר וְתִיתְסַק: וְכֹל מִנְחָתָא דְּכַהֲנָא גְּמִירָא תִּתְסַדַּר 23
וְתֵיתֵחֲוֵי לָא תִיתְאֲכֵל: וִידַבֵּר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: דַּבֵּר 24
אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי לְמֵימַר דָּא אוֹרַיְתָא דְּחַטָּאתָא בַּאֲתַר דְּתִתְנְכַס עָלְתָא תִּתְנְכַס 25
חַטָּאתָא קֳדָם יְיָ קֻדְשׁ קוּדְשִׁין הִוא: הַכֹּהֵן דִּי מְכַפַּר בְּאַרְמְתָא יֵיכְלִינַהּ 26
בַּאֲתַר קַדִּישׁ תִּתְאֲכֵל בְּרַדְתַּ מַשְׁכַּן זִמְנָא: כֹּל דְּיִמְקָרֵב בִּבְישְׂרֵהּ יִתְקַדַּשׁ 27
וְדִי יִזֵּי מִן אַדְמֵהּ עַל לְבוּשָׁא דִּיזֵּי עֲלֹהִי תִּתְחַוֵּר בַּאֲתַר קַדִּישׁ: וּכְלִי חַרְסָא 28
דְּתִתְבַּשֵּׁל בֵּיהּ יִתְבַּר מְטוּל דְּלָא יִתְבַּשֵּׁל בְּגַוֵּהּ חוּלִי וְאִין בִּנְחָשָׁא תִּתְבַּשֵּׁל
וְיִסְתְּפֵג בְּנַרְנִישְׁתָּא וְיִשְׁתְּטֵף בְּמוֹי: כֹּל זְכוּר כָּל דְּכוּרָא בְּכַהֲנַיָּא יֵיכוֹל יְתִיהּ 29
קֻדְשׁ קוּדְשִׁין הִיא:

Et exuet veſtes ſuas, & induet veſtes alias: & educet cinerem extra 11
caſtra in locum mundum. Et ignis ſuper altare erit ardens, non extin- 12
guetur, ſed accendet ſuper ipſum ſacerdos ligna per ſingulos dies manè
uſque ad quatuor horas diei: & ordinabit ſuper ipſum holocauſtum, &
incendet ſuper eo adipes hoſtiæ ſanctitatum. Ignis perpetuò erit ardens 13
ſuper altari, non extinguetur. Et hæc eſt lex Minchæ, quam offerent 14
filii Aharon ſacerdotis coram Domino ante altare. Et ſeparabit ex il- 15
la pugillo ſuo de ſimila Minchæ, & de bonitate ejus, ſuper omni thure
quod eſt ſuper *oblationem* Minchæ: & incendet in altari, ut ſuſcipiatur
cum beneplacito, laudem memorialis ejus coram Domino. Et id quod 16
reſiduum eſt ex ea comedent Aharon & filii ejus: *cum* azymis comedetur
in loco ſancto, in atrio tabernaculi conventus comedent ipſam. Non 17
pinſatur cum fermento, pars eorum ex reſiduo Minchæ, quam dedi eis
de oblationibus meis, ſanctum ſanctorum eſt, ſicut hoſtia quæ fit pro
peccato & pro delicto. Omnis maſculus inter filios Aharon come- 18
det de eo; pactum ſempiternum eſt in generationes veſtras de ob-
lationibus Domini: omnis qui tetigerit eas ſanctus erit. Et loqu- 19
tus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Hæc eſt oblatio Aharonis & 20
filiorum ejus, quam offerent coram Domino, in die quo ungent ipſum,
ut hæreditario poſſideat ſacerdotium magnum, decima pars trium ſato-
rum ſimilæ pro Mincha: dimidium ejus manè, & dimidium ejus veſperi.
Super patella cum oleo olivæ mixta 21
fiat, frixam offeras eam: in fruſta
conciſam Mincham offeres, ut re-
cipiatur cum beneplacito coram
Domino. Et ſacerdos qui unctus 22
fuerit oleo, (ſiquidem pro eo
ex filiis ejus ſurgent in ſacerdotes) ille faciet eam: pactum ſempi-
ternum eſt coram Domino, tota ordinabitur & incendetur. Cæterùm 23
omnis *oblatio* Mincha, quæ fit pro ſacerdote, tota ordinabitur & cre-
mabitur, non comedetur. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicen- 24
do: Loquere cum Aharon & cum filiis ejus, dicendo; Hæc eſt lex ho- 25
ſtiæ pro peccato: quo in loco mactabitur holocauſtum, mactabitur &
hoſtia pro peccato coram Domino, ſanctitas ſanctitatum eſt. Sacer- 26
dos qui expiationem facit cum ſanguine comedet eam: in loco ſan-
cto comedetur, in atrio tabernaculi conventus. Omnis qui tetigerit 27
carnem ejus, ſanctificabitur: & qui aſperſerit de ſanguine ejus ſuper
veſtimentum, illud ſuper quo aſperſum fuerit dealbabitur in loco ſan-
cto. Et omne vas figulinum in quo cocta eſt frangetur, ut non co- 28
quant in eo prophanè: quod ſi in vaſe æneo cocta fuerit, defrica-
bitur terrâ argilloſâ, & abluetur aquis. Omnis maſculus in ſacerdo- 29
tibus comedet ipſam: ſanctitas ſanctitatum eſt.

Hieroſ. 21. *Frixam offeres eam: in minutas partes conciſam offeretis Mincham, odor* eſt *beneplaciti nomini Domini.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبكشد مر جامهاي او وبپوشد جامهاي ديگران و بيرون آورد مر خاكستر بار بيرون بلشكركاه 11
بجاي پاك * و آن آتش ابر آن مذبح سوخته شود درو نه تسد و بيفروزد ابر آن آن كهن هيزمها 12
در بامداد درو بامداد و آراسته كند ابر آن آن عله و بر آورد ابر آن پيههاي آن شلميم *
* آتش هميشه سوخته شود ابر آن مذبح نه تسيده شود * واين شريعت آن هديه نزديك 13
آوردن آنرا پسراني اهرن بپيش ׃ بپيش آن مذبح * وجدا كند ازو درچنگالي او از سميد آن 14
هديه واز چربش آن و مر همه آن كندرو آنچه ابر آن هديه و بر آورد آن مذبح بوي قبوليت ياد 15
كرد آن ׃ * وآن باقي مانده از آن بخورند اهرن و پسراني او فطير خورده شود درجاي خاص در 16
سراي خيمهي وعده بخورند آنرا * نه پخته شود خمير بخشي ايشان بدادم آنرا از قربانهاء [من] 17
خاص خاصها آن چون خطات وچون اشم * همه نرينه در پسراني اهرن بخورند آنرا رسمي جاويد 18
بعصرهاي شما از قربانهاي ׃ همه آنچه برسد در ايشان خاص باشد * سخن گفت ׃ بموسه 19
بگفتن * اين قرباني اهرن و پسراني او آنچه نزديك آورند ׃ در روزي روغن ماليدن اويرا ده يكه آن 20
قفيز سميد هديه هميشه نيمهي آن در بامداد و نيمهي آن در ايوار * ابر تابه در روغن 21
كرده آيد آماخ كرده بياورد آنرا پختها هديهي پرچها نزديك آوري بوي قبوليت ׃ * وآن كهن 22
آن ماليده جاي او از پسراني او بكند آنرا رسمي جاويد ׃ همه بر آورده شود * وهمه هديهي 23
كهن همه باشد نه خورده شود * سخن گفت ׃ بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن و بپسراني 24 25
او بگفتن اين شريعتي آن خطات درجاي آنچه كشته شود آن عله كشته شود آن خطات بپيشي ׃
خاص خاصها آن * آن كهن آن پاك كنا آنرا بخورد آنرا درجاي خاص خورده شود درسراي خيمهي 26
وعده * همه آنچه برسد در تني آن خاص باشد و آنچه بچكد از خوني آن [ابر آن] جامه آنچه بچكد 27
ابر آن بشويد درجاي خاص * وپيرايهي سفال آنچه جوشيده شود درو شكسته آيد واگر در پيرايهي 28
مس جوشيده آمد وريديده شود وطوف شود در آب * همه نرينه در كهنان بخورد آنرا خاص خاصها آن. 29

Poſtea detrahet veſtes ſuas, & induet veſtes alias, egeretque cinerem extra caſtra ad locum mundum. Et ignis qui eſt ſuper altare, ſuccendetur in eo, non ſuffocabitur: & ſuccendet ſuper illud ſacerdos ligna quolibet mane, & ordinabit ſuper illud holocauſtum, offeretque ſuper illud adipes pacificorum. Ignis perpetuò ardebit ſuper altare, non ſuffocabitur. Iſta autem eſt lex muneris, offerre illud filios Aharon coram Domino ante altare. Separabit; ex eo pugillo ſuo, de ſimila muneris & de pinguedine ejus, ac totum thus quod erit ſuper munus: offeretque ſuper altare in odorem acceptabilem memoriale ejus Domino. At reliquum manens ex eo comedent Aharon & filii ejus: azymum comedetur in loco ſancto, in atrio tentorii conventûs comedent illud. Non coquetur fermentatum: portionem eorum dedi illud ex oblationibus meis: ſanctificatio ſanctificationum eſt, ſicut peccatum & ſicut delictum. Omnis maſculus in filiis Aharon comedet illud: ſtatutum erit æternum in ſeculis veſtris de oblationibus Domini: quicunq; acceſſerit ad eas, ſanctificabitur. Et locutus eſt Dominus ad Moſhh, dicendo; Iſta eſt oblatio Aharon & filiorum ejus, quam offerent Domino in die oleo ungendi eum; Decimam partem modii ſimilæ, in munus jugiter: dimidium ejus manè, & dimidium ejus veſperi. Inſartagine cum oleo fiet: calefactam afferet eam: coctiones muneris fruſtorum offeres in odorem acceptabilem Domino. Et ſacerdos unctus loco ejus è filiis ejus faciet illam: ſtatutum perpetuum eſt Domino, tota offeretur. Et omne munus ſacerdotis totum erit, non comedetur. Locutus eſt autem Dominus ad Moſheb, dicendo, Loquere ad Aharon & filios ejus, dicendo; Iſta eſt lex peccati, In loco quo mactabitur holocauſtû, mactabitur peccatum coram Domino: ſanctificatio ſanctificationû eſt. Sacerdos purificans per illud, comedet illud: in loco ſancto comedetur, in atrio tentorii conventûs. Quiſquis acceſſerit ad corpus ejus, ſanctificabitur: & quum ſtillaverit de ſanguine ejus ſuper veſtem, illud ſuper quod ſtillaverit lavabit in loco ſancto. Et vas taſtaceum in quo coquetur, confringetur: quòd ſi in vaſe æneo coctum fuerit, tum repolietur, & circumagetur in aqua. Omnis maſculus in ſacerdotibus comedet illud: ſanctificatio ſanctificationum eſt.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

30 וכל חטאת וְכָל חַטָּאתָא דְּאִיתְעַל מִן אִדְמֵהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא מְטוּל לְכַפָּרָא בְקוּדְשָׁא
לָא תִיתְאֲכֵיל בְּנוּרָא תִיתּוֹקַד :

Omnis autem hostia peccati, de cujus sanguine infertur in tabernaculum conventus, ut fiat expiatio in sanctuario, non comedetur: igni comburetur. 30

CAP. VII.

1 וזאת תורת וְדָא אוֹרַיְיתָא דְּאָשְׁמָא קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא : במקום בְּאַתְרָא דְּיִכְסוּן
2 יַת עֲלָתָא יִכְסוּן יַת אָשְׁמָא וְיַת אִדְמֵיהּ יִדְרוֹק עַל מַדְבְּחָא חֲוֹור חֲוֹור : ואת וְיַת
3 כָּל תַּרְבֵּיהּ יְקָרֵב מִנֵּיהּ יַת אֲלְיָתָא וְיַת תַּרְבָּא דַּחֲפֵי יַת בְּנֵי נַוָּא : ואת וְיַת תַּרְתֵּין
4 כּוּלְיָין וְיַת תַּרְבָּא דַּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כִּפְלֵי וְיַת חַצְרָא דְּעַל כַּבְדָּא דְּעַל כּוּלְיָיתָא יַעֲדִינֵהּ :
5 והקטיר וַיסֵּיק יַתְהוֹן כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ אָשְׁמָא הוּא : כל וכר כָּל
6 דְּכוּרָא בְכַהֲנַיָּא יֵכְלוּנֵהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ יִתְכֹּל קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא : כחטאת כְּחַטָּאתָא
7 חַטָּאתָא הֵיכְדֵין הֵילְכַת אָשְׁמָא אוֹרַיְיתָא חָדָא לְהוֹן כַּהֲנָא דִּי יְכַפַּר בֵּיהּ דִּילֵיהּ
יְהֵי : והכהן וְכַהֲנָא דְּיִתְקְרַב יַת עוֹלַת גְּבַר אוֹחְרָן מְשַׁךְ עֲלָתָא דְּיִקְרַב לְכַהֲנָא
8 דִּילֵיהּ יְהֵי : וכל מנחה וְכָל מִנְחָתָא דְּתִתְאֲפֵי בְּתַנּוּרָא וְכָל דְּתִתְעֲבֵד בְּמַרְתְּחָא
9 וְעַל מַסְרִיתָא לְכַהֲנָא דְּמַקְרֵב יָתָהּ דִּילֵיהּ יְהֵי : וכל מנחה וְכָל מִנְחָתָא פְּתִיכָא
10 בְּמִשְׁחָא וּמְגַנְבָא לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תְּהֵי גְּבַר כְּאָחוּי : וזאת וְדָא אוֹרַיְיתָא דְּנִכְסַת
11 קוּדְשַׁיָּא דִּי יְקָרֵב קֳדָם יְיָ : אם על תודה אִין עַל תּוֹדְתָא יְקָרִיבִינֵּיהּ וְיַקְרֵב עַל
12 נִכְסַת תּוֹדְתָא גְּרִיצַן פַּטִּירַן פְּתִיכַן בְּמִשְׁחָ ירושלמי חַוְיָא חָדָא :
וְיַתָא וַעֲרוּכִין פַּטִּירִין מְשִׁיחִין בְּמִשְׁחָ
13 וְיַתָא וְקֻמְחָא מְטַגְּנָא פְּתִיכָא בְּמִשְׁחָ וְיַתָא : על חלת עַל גְּרִיצָתָא דִּלְחֵים חֲמִיעַ
14 יַקְרֵב קוּרְבָּנֵיהּ עַל נִכְסַת תּוֹדַת קוּדְשׁוֹי : והקריב וְיַקְרֵב מִנֵּיהּ חַד מִכָּל קוּרְבָּנָא
אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְכַהֲנָא דְּזָרִיק יַת אֲדַם נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא דִּילֵיהּ יְהֵי : ובשר
15 וּבְשַׂר נִכְסַת תּוֹדַת קוּדְשׁוֹי בְּיוֹם קוּרְבָּנֵיהּ יִתְאֲכֵיל לֵית אֲפָשַׁר לְאִיצְטְנָעָא מִנֵּיהּ
16 עַד צַפְרָא : ואם וְאִין נִדְרָא או נְדָבְתָא נִכְסַת קוּרְבָּנֵיהּ בְּיוֹמָא דְּיַקְרֵב יַת נִכְסָתֵיהּ
17 יִתְאֲכֵיל וּבְיוֹמָחָרָן וּמַה דְּמִשְׁתַּיֵּיר מִנֵּיהּ יִתְאֲכֵיל בְּפָנְיָא : והנותר וּמַה דְּמִשְׁתַּיֵּיר
18 מִבְּשַׂר נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוּרָא יִתּוֹקַד : ואם וְאִין יִתְאֲכֵל יִתְאֲכֵל
מִבְּשַׂר נִכְסַת קוּדְשׁוֹי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לָא יִתְרְעֵי מִן דְּמַקְרֵב יָתֵיהּ לָא יִתְחַשַּׁב
לֵיהּ לְזוּכוּ פִּסֵּיל יְהֵי וְאֵינֵשׁ דְּיֵכוֹל מִנֵּיהּ ירושלמי 18 פְּנוּל יְהֵי :
חוֹבֵיהּ יְקַבֵּל :

Et hæc est lex hostiæ pro delicto, sanctum sanctorum est. In loco 1
in quo immolabunt holocaustum, immolabunt etiam hostiam pro de- 2
licto: & sanguinem ejus sparget super altare per circuitum. Omnem 3
quoque adipem ejus offerat ex eo, caudam & adipem qui tegit intestina. Et duos renes, & adipem qui super illos est, quique est su- 4
per ilia, & reticulum quod est super jecur, unà cum renibus auferat ipsum. Et incendet ea sacerdos in altari, oblatio est coram Domi- 5
no: hostia pro delicto est. Omnis masculus inter sacerdotes come- 6
det eam: in loco sancto comedetur, sanctitas sanctitatum est. Juxta 7
morem hostiæ pro peccato, sic est mos hostiæ pro delicto, lex una est illis: sacerdotis qui per eam expiationem facit illius erit. Et sa- 8
cerdos qui offert holocaustum viri alterius, pellis holocausti quod obtulerit sacerdotis ipsius erit. Omnisque *oblatio* Mincha quæ coqui- 9
tur in clibano, & quicquid fit in cacabo aut in patella, sacerdotis qui illud offert erit. Et omnis oblatio Mincha, quæ mixta est cum oleo 10
& quæ est sicca, omnium filiorum Aharonis erit, quisque ut frater ejus *erit*. Et hæc est lex hostiæ sanctitatum, quæ offertur coram 11
Domino. Si pro gratiarum actione obtulerit eam, tum offeret super 12
mactatione gratiarum actionis placentas azymas mixtas oleo olivæ, Hieros. 12. *Indicatione una.*
& lagana azyma uncta oleo olivæ, & farinam frictam mixtam oleo olivæ. Super placentas panis fermentati offerat oblationem suam, 13
pro hostia gratiarum actionis sanctificationis suæ. Et offeret ex ea 14
unum ex omni oblatione in separationem coram Domino: sacerdotis qui sparsit sanguinem hostiæ sanctificatorum, illius inquam erit. Caro 15
verò hostiæ gratiarum actionis sanctificationis suæ in die oblationis suæ comedetur: fieri non potest ut reponatur ex eo usque ad auroram. Quod si votum aut spontanea hostia fuerit oblatio ejus, die 16
quo offeret hostiam suam comedetur, & die sequenti, & quicquid residuum est ex eo comedatur vesperâ. Et quod residuum est de carne 17
hostiæ sanctificatorum die tertio, igni comburatur. Et si comedendo 18
comedatur de carne hostiæ sanctificatorum die tertio, non acceptabitur ab eo qui offert ipsum, nec reputabitur illi in meritum, prophanum erit: & homo qui comede-
rit de eo, peccatum suum recipiet. Hieros. 18. *Prophanum erit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 * وهمه خطات آنچه آورده شود ازخوني آن بخيمهي وعده بكفارت خواستن درخاص نه خورده
شود درآتش سوخته شود * فصل هفتم *

30 * *Et omne peccatum de cujus sanguine* aliquid *in tentorium conventûs, ad expiationem procurandum in sancto, non comedetur, igni comburetur.*

CAP. VII.

1 * واين شريعتي آن اشم خاص خاصها لو * درجاي آنچه بكشند مر آن علة بكشند مر آن اشم ومر 1
2 خوني اوبپراكنند ابر آن مذبح گردا گرد * ومر همه پيهي اونزديك آورد ازو مر آن دنبه ومر آن پيه 2
3 آن پوشا مر آن شكمبه * ومر دو آن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان آنچه ابر پشتمازوها ومر آن 3
4 پرده ابر آن جگر ابر آن گردها بگردانند آنرا * وبر آورد ايشانرا آن كهن بآن مذبح قربان يي اشم او * 4
5 * همه نرينه در كهنان بخورد اويرا درجاي خاص خورده شود خاص خاصها او * چون خطات چون اشم 5
6 7
8 شريعتي يكه بايشان آن كهن آنچه كفارت خواهد درو باو باشد * وآن كهن آن نزديك آورا مر عولهي 8
9 مرد پوست آن علة آنچه نزديك آورد بكهن باو باشد * وهمه هديه آنچه پخته شود در تنور وهمه 9
10 كرده شوا درهركاره و ابر تابه بكهن آن نزديك آورا آنرا باو باشد * وهمه هديه آميخته در روغن 10
11 وخشك نان بهمه پسراني اهرن باشد مرد چون برادري او * واين شريعتي ذبحت آن شلميم آنچه 11
12 نزديك آورد يي * اگر ابر توده نزديك آورد اويرا ونزديك آورد ابر ذبحت آن اقرار كلوجهاي فطير 12
آميختگان درروغن وتنكهاي فطير ماليدگان درروغن وسميد آماج كرده كلوجهاي آميختگان در
13 روغن * ابر كلوجهاي نان خمير نزديك آورد قرباني او ابر ذبحت اقراري شلميم او * ونزديك آورد ازو 13
14 يكه ازهمه قربان جدا كرد يي بكهن آن پراكنندا مر خوني آن شلميم باو باشد * وگوشتي 14
15 ذبحت اقراري شلميم او درروزي قرباني او خورده آيد نه رها كنند ازو [تا] بامداد * واگر 15
16 نذر يا سخاوت ذبحت قرباني او درروزي نزديك آوردني او مر ذبحت او خورده شود وازديگر 16
17 روز وآن باقي مانده ازو خورده آيد * وآن باقي مانده از گوشت آن ذبحت درروزي آن 17
18 سيمي درآتش سوخته شود * واگر آن خوردن خورده شود ازگوشت ذبحت شلميم او در 18
روزي آن سيمي نه رضا كرده شود آن نزديك آورا اويرا نه حساب شود باو ويسه باشد
وآن جاني آن خورا ازو گناهي آن بر دارد *

1 *Sta autem est lex delicti: sanctificatio sanctificationum est.* 1
2 *In loco quo mactabunt holocaustum, mactabunt delictum, & sanguinem ejus sparget super altare circumcirca. Totum verò adipem ejus offeret ex eo,* 2
3 *caudam, & adipem operientem intestina: Duos quoque renes, & adipem* 3
4 *qui super eos, qui super clunes, & velum super jecore, cum renibus removebit illud. Offerétque illa sa-* 4
5 *cerdos super altare oblationem Domino: delictum est. Omnis masculus* 5
6 *in sacerdotibus comedet illud: in loco sanctitatis comedetur: sanctificatio sanctificationum est. Sicut pecca-* 6
7 *tum, sic delictum, lex eadem illis: sacerdoti qui expiationem procurabit per illud, ei erit. Et sacerdos offe-* 7
8 *rens holocaustum alicujus, pellis holocausti quod obtulerit, sacerdoti ipsi erit. Omne prætereà munus quod* 8
9 *coquetur in clibano, & omne præparatum in cacabo & sartagine, sacerdoti offerenti illud, ipsi erit. Omne* 9
10 *item munus mistũ cum oleo, & aridus panis, omnibus filiis Aharon erit: unicuique sicut fratri suo. Hæc* 10
11 *autem est lex victimæ pacificorum quam offeret Domino. Si pro confes-* 11
12 *sione obtulerit eam, tunc offeret in sacrificium confessionis placentas azymas mistas cum oleo, & lagana azyma uncta oleo, & similam calefactam* una cum *placentis mistis cum oleo. Cum placentis panis fermenta-* 12
13 *ti offeret oblationem suam in sacrificium confessionis pacificorum suorũ.* 13
14 *Offerétque ex eo unum* panem *ex omni oblatione, separationem Domino: sacerdoti spargenti sanguinem pacificorum, ei erit.* 14
15 *Caro autem sacrificii confessionis pacificorum ejus, in die oblationis ejus comedetur: non relinquet ex eo usq; ad mane. Quòd* 15
16 *si votum, aut spontaneum fuerit sacrificium oblationis ejus, quo die obtulerit sacrificium suum, comedetur: & altero die reliquum manens ex eo comedetur. Reliquum ve-* 16
17 *rò manens ex carne sacrificii die tertiâ, igni comburetur. Si autem* 17
18 *comedendo comedatur* aliquid *ex carne sacrificii pacificorum ejus die tertiâ, non acceptabitur offerens illud, neque imputabitur ei: abomi-natio erit, & anima comedens ex eo, peccatum suum portabit:*

ויקרא ז

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — הרגום יונתן בן עוזיאל

19 והבשר ובשר קודשיא די יקרב בכל מסאב לית אפשר דמיתאכל בנורא יתוקד ובשר
20 קודשא כל דידכי לקודשא ייכול בשר קודשא : והנפש ובר נש דייכול בסרא
מנכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וסובתיה עלוי וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה :
21 ונפש ובר נש ארום יקריב בכל מסאב בסואבות אינשא או בבעירא מסאבא או
בכל שיקוץ מסאב וייכול מבשר נכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וישתיצי בר נשא
22 ההוא מעמיה : וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר מלל עם בני ישראל
23 למימר כל תרב תור ואימר ועיזא לא תיכלון : וחלב ותריב חיוא דמקלקלא
24 בשעת ניכסתא ודמית נבלא במותנא ותריב חיוא תבירא אפשר דיתעבד לכל
עיבידתא ברם תריב חיוא דמכשרא יתסק על מדבחא ומיכל לא תיכלוניה : כי כל
25 ארום כל דייכול תריב מן בעירא דמתכשרא למקרב מינה קרבנא קדם יי וישתיצי
26 בר נשא ההוא דייכול ית תרבא : וכל דם וכל אדמא לא תיכלון בכל
27 מותבניכון לעופא ולבעירא : כל נפש כל בר נש דייכול כל אדם מן דכל חי
28 וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה : וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר
29 מלל עם בני ישראל למימר כל מאן דמקרב ית נכסת קודשוי קדם יי ייתי בגרמיה
30 ית קורבניה לקדם יי מן נכסת קודשוי : ידיו ידוי ייתין ית קורבניא די יי יפרש
מנכסת קודשיה ית תרבא שומנוניתא
דעל חדיא וית חדיא כד מחתך בתרין
עלעין מיבא ותרין עילעין מיבא לקבל
אפקותא ייתיניה לארמא ית ארמא
קדם יי : והקטיר ויסק כהנא ית תרבא
31 למדבחא ויהי חדיא לאהרן ולבנוי : ואת ית שקא דימינא מן כתפא ועד דרועא
32 תתנון אפרשותא לכהנא מנכסת קודשיכון : המקריב מאן דמקרב ית אדם
33 נכסת קודשיא וית תריב מן בני אהרן דילידיה תהי שקא דימינא לחולק : כי את
34 ארום ית חדיא דארמותא וית שוקא דאפרשותא נסיבית מן נכסת קודשיכון
ויהבית יתהון לאהרן כהנא ולבנוי לקיים עלם מן בני ישראל : ואת דא רבותא
35 דאהרן ורבותא דבנוי מן כל אחוהון ליואי דייכלון מקורבניא דיי ביומא דיקרבון
36 יתהון לשמשא קדם יי : אשר צוה דפקיד יי למנתן להום ביומא דרבי יתהון מעם
37 בני ישראל קיים עלם לדריהון : ואת התורה דא אוריתא לעלתא דאתיא לכפרא
על הרהורי לבא למנחתא ולחטאתא ולאשלמותא ולנכסת קודשיא :

19 And the flesh that shall touch any unclean thing shall not be eaten: it shall be burnt with fire: and all that are clean shall eat thereof.
20 But the soul that eateth of the flesh of the victim of peace offerings, which pertain to the Lord, having his uncleanness upon him, shall perish out of his people.
21 And the soul that shall touch any unclean thing, whether it be the uncleanness of man, or of beast, or of any unclean creeping thing, and eat of the flesh of the victim of peace offerings, which pertain to the Lord, shall perish out of his people.
22 23 And the Lord spoke to Moses, saying: Speak to the children of Israel, saying: You shall eat neither the fat of ox, or sheep, or goat.
24 The fat of that which dieth of itself, and that which is killed by beasts, you may use in all manner of things: but you shall not eat of it.
25 For whosoever eateth the fat of the beast, of which sacrifice may be offered to the Lord, his soul shall perish out of his people.
26 27 Moreover you shall eat no manner of blood, neither of fowls, nor of beasts, in any of your habitations. Every soul that eateth blood, shall perish out of his people.
28 29 And the Lord spoke to Moses, saying: Speak to the children of Israel, saying: He that offereth victims of peace offerings to the Lord, let him bring himself the sacrifice to the Lord, of the victim of peace offerings.
30 His hands shall bring the fire upon the sacrifices of the Lord: the fat with the breast, which is to be consumed, he shall bring, and shall wave it before the Lord.
31 32 And the priest shall burn the fat upon the altar: but the breast shall be Aaron's and his sons': and the right shoulder you shall give for the first fruits to the priests of the victims of peace offerings.
33 34 He among the children of Aaron, that offereth the blood and the fat of the victim, shall have the right shoulder for his portion. For the breast of elevation, and the shoulder of separation, I have received of the victims of peace offerings of the children of Israel, and have given them to Aaron the priest, and to his sons, by a perpetual law of the children of Israel.
35 This is the unction of Aaron, and of his sons, in the victims of the Lord, in the day that he presented them to serve in the priest's office.
36 Which the Lord commanded to be given them in the day that he anointed them, of the children of Israel, by a perpetual law in their generations.
37 This is the law of the holocaust, of the sacrifice for sin, of the trespass offering, of the consecrations, and of the victim of peace offerings:

19 והבשר ובשר קודשיא די יקרב בכל מסאב לית אפשר דמיתאכל בנורא יתוקד ובשר
Et caro ſanctitatum quæ tetigerit omne immundum, fieri non poteſt ut comedatur, igne comburetur: *quod ad* carnem autem ſanctitatis, quiſquis mundus eſt ad ſanctificationem comedat carnem ſanctitatis.

20 קודשא כל דידכי לקודשא ייכול בשר קודשא : והנפש ובר נש דייכול בסרא
Filius autem hominis qui comedit carnẽ de oblatione ſanctitatum quæ offeruntur coram Domino, & immunditia ejus ſuper ipſum, delebitur homo ille de populo ſuo.

מנכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וסובתיה עלוי וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה :
21 ונפש ובר נש ארום יקריב בכל מסאב בסואבות אינשא או בבעירא מסאבא או
בכל שיקוץ מסאב וייכול מבשר נכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וישתיצי בר נשא
Porro filius hominis quando acceſſerit ad omne immundum, ſive immunditias hominis, ſive jumentum immundum aut omne reptile immundum, & comederit de carne hoſtiæ ſanctitatum quæ offeruntur coram Domino: tum excindetur homo ille de populo ſuo.

22 ההוא מעמיה : וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר מלל עם בני ישראל
Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo:

23 למימר כל תרב תור ואימר ועיזא לא תיכלון : וחלב ותריב חיוא דמקלקלא
Loquere cum filiis Iſrael, dicendo; omnem adipem bovis, ovis, aut capræ ne comedatis.

24 בשעת ניכסתא ודמית נבלא במותנא ותריב חיוא תבירא אפשר דיתעבד לכל
Porrò adeps beſtiæ quæ corrumpatur horâ immolationis, aut quæ mortua ſit cadaver mortalitate, aut adeps beſtiæ fractæ fieri poteſt ut fiat ad omne opus: verùm

עיבידתא ברם תריב חיוא דמכשרא יתסק על מדבחא ומיכל לא תיכלוניה : כי כל
adeps beſtiæ quæ recta eſt incendetur ſuper altari, & comedendo non comedetis ipſam.

25 ארום כל דייכול תריב מן בעירא דמתכשרא למקרב מינה קרבנא קדם יי וישתיצי
Quoniam quiſquis comederit adipem de jumento quod rectum eſt ut offeratur de eo oblatio coram Domino, exterminabitur vir ille

26 בר נשא ההוא דייכול ית תרבא : וכל דם וכל אדמא לא תיכלון בכל
qui comederit adipem è populo ſuo. Et omnem ſanguinem non comedetis in omnibus habitationibus veſtris: tam de avibus, quam de jumentis.

27 מותבניכון לעופא ולבעירא : כל נפש כל בר נש דייכול כל אדם מן דכל חי
Omnis homo qui comederit quemcunque ſanguinem de ullo vivente, exterminabitur vir ille de populo ſuo.

28 וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה : וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר
Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo:

29 מלל עם בני ישראל למימר כל מאן דמקרב ית נכסת קודשוי קדם יי ייתי בגרמיה
Loquere cum filiis Iſrael, dicendo; Quiſquis obtulerit hoſtiam ſanctificationis ſuæ coram Domino, adducat ipſemet oblationem

30 ית קורבניה לקדם יי מן נכסת קודשוי : ידיו ידוי ייתין ית קורבניא די יי יפרש
ſuam coram Dño de victima ſanctificationis ſuæ. Manus ejus afferant oblationes Domini, quas ab hoſtia ſanctificationis ſuæ ſeparabit: adipem, pinguedinem quæ *eſt* ſuper pectus, & pectus, cum interſecuerit duas coſtas hinc & duas coſtas illinc, è regione ſummitatis afferet ipſam, ut elevet ipſam elevatione coram Domino.

Hieroſ. 30. *Manus ejus inferent oblationem Domini: adipem qui eſt ſuper pectus dabit ipſum, & pectus, ad agitandum ipſum coram facie Domini.* 31. *Pectus.*

31 32 Et incendet ſacerdos adipem in altari: & erit pectuſculum Aharonis & filiorum ejus. Et armum dextrum ab humero uſque ad brachium dabitis pro ſeparatione ſacerdoti, de victima ſanctificationis veſtræ.

33 34 Qui offeret ſanguinem hoſtiæ ſanctificatorum & adipem de filiis Aharon ipſius erit armus dexter pro portione. Quoniam pectus elevationis & armum ſeparationis accepi ex hoſtia ſanctificatorum veſtrorum: & dedi ea Aharoni ſacerdoti & filiis ejus, ſtatuto perpetuo à filiis Iſrael.

35 Hæc eſt unctio Aharon, & unctio filiorum ejus, ſupra omnes fratres ſuos Levitas, ut comedant de oblationibus Domini, die quo offerunt eas ut miniſtrent coram Domino.

36 Quæ præcepit Dominus dari illis, die quo unget eos, à filiis Iſrael, pacto perpetuo in generationibus ſuis.

37 Hæc eſt lex holocauſti quæ adhibetur ad expiandum de cogitationibus cordis, & *oblationis* Minchæ, & hoſtiæ pro peccato, & delicto, & oblationis ac victimæ ſanctificatorum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 * وآن گوشت آنچه برسد درهمه پليد نه خورده شود درآتش سوخته شود وآن گوشت
20 همه پاك بخورد گوشت * وآن جاني آنچه بخورد گوشت از ذبحت آن شلميم آنچه ييّ وپليدي
21 او ابر او ونيست شود آن جاني آن از قومي آن * وجاني كه برسد درهمه پليد درپليدي
آدم يا درچهارپاي پليد يا درهمه وبسهي پليد وبخورد از گوشت ذبحت آن شلميم آنچه ييّ
22 23 ونيست شود آن جاني آن از قومي آن * سخن گفت ييّ بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال
24 بگفتن همه پيه گاو وبرّه وبزنه خوريد * وپيه لاشه وپيه تخير كرده آيد بهمه كار وخوردن نه
25 خوريد اويرا * كه همه خوراپيه از آن چهارپا آنچه نزديك آورد از آن قربان ييّ ونيست شود آن جاني آن
26
27 خورا از قومي آن * وهمه خون نه خوريد درهمه نشستن جايهاي شما بمرغ وبچهارپا * همه
28 جاني آنچه بخورد همه خون نيست شود آن جاني آن از قومي آن * سخن گفت ييّ بموسه بگفتن * سخن
29 گوي بپسراني يسرال بگفتن آن نزديك آورا مر ذبحت شلميم او ييّ بياورد مر قرباني او ييّ از ذبحت
30 شلميم او * دستهاي او بياورند مر قرباني ييّ مر آن پيه ابر آن سينه بياورد اويرا مر آن سينه بعرضه
31 كردن اويرا عرضه بپيشي ييّ * وبر آورد آن كهن مر آن پيه بآن مذبح وباشد آن سينه باهرن
32 وبپسراني او * ومر ساقي آن راست بدهيد جدا كرد بكهن از ذبحتهاي شلميم شما * آن نزديك
33 آورا مر خوني آن شلميم ومر آن پيه از پسراني اهرن باو باشد ساقي آن جدا كرد ببخش * كه مر
34 سينهي آن عرضه ومر ساقي آن جدا كرد بستاندم از نزدي پسراني يسرال از ذبحتهاي شلميم
35 ايشان وبدادم ايشانرا باهرن آن كهن وبپسراني او برسم جاويد از نزد پسراني يسرال * اين ماليدن
36 [اهرن] او ماليدني پسراني او از قربانهاي ييّ در روزي نزديك آوردن ايشانرا بخدمت كردن ييّ * آنچه
بفرمود ييّ بدادن بايشان در روزي ماليدن او ايشانرا از نزد پسراني يسرال رسمي جاويد بعصرهاي
37 ايشان * اين آن شريعت بعله وبهديه وبخطات وباشم وبملّوايم وبذبحت آن شلميم *

Et caro quæ acceſſerit ad quicquam pollutum non comedetur, igni comburetur: quoad carnem autem, omnis mundus comedet carnem. 20 *Nam anima quæ comederit carnem de victima pacificorum quæ eſt Domino, pollutione etiam ejus ſuper eo, annihilabitur anima illa de populo ſuo.* 21 *Anima autem cùm acceſſerit ad quicquã pollutum, ad pollutionem hominis, aut ad quadrupedem pollutã, aut ad omnem abominationem pollutam, comederitque de carne victimæ pacificorum quæ eſt Domino: tunc annihilabitur anima illa de populo ſuo.* 22 *Locutus eſt autem Dominus ad Moſheh, dicendo,* 23 *Alloquere filios Iſrael, dicendo; Omnem adipem bovis & agni et capræ non comedetis.* 24 *Adeps autem cadaveris & adeps prædæ parabitur in omne opus, ſed comedendo non comedetis illũ.* 25 *Nam omnis comedens adipẽ quadrupedis ex qua offeret oblationẽ Domino, annihilabitur quidẽ anima illa comedens, de populo ſuo.* 26 *Nullum etiam ſanguinem comedetis in reſidendi locis veſtris, de volucri & quadrupede.* 27 *Omnis anima quæ comederit ullum ſanguinem, annihilabitur anima illa e populo ſuo.* 28 *Locutus eſt inſuper Dominus ad Moſheh, dicendo,* 29 *Loquere ad filios Iſrael, dicendo; Offerens ſacrificiũ pacificorum ſuorum Domino, afferet oblationem ſuã Domino de hoſtia pacificorum ſuorum.* 30 *Manus ejus afferent oblationem Dñi, adipẽ ipſum cum pectuſculo afferet: pectuſculũ quidem ad admovendum illud admotione coram Dño.* 31 *Offeret verò ſacerdos adipem ſuper altare: & erit pectuſculũ ipſi Aharon & filiis ejus.* 32 *Crus autẽ dextrum dabitis in ſeparationem ſacerdoti de ſacrificiis pacificorum veſtrorum.* 33 *Offerenti ſanguinem pacificorum, & adipem è filiis Aharon, ei erit crus ſeparationis in portionem.* 34 *Quia pectuſculũ admotionis et crus ſeparationis tuli à filiis Iſrael de ſacrificiis pacificorum ſuorum, & dedi illa Aharon ſacerdoti & filiis ejus ſtatuto æterno à filiis Iſrael.* 35 *Hæc eſt unctio Aharon, & unctio filiorum ejus ex oblationibus Domini, à die afferendi eos ad miniſtrandum Domino,* 36 *Quas præcepit Dominus, dari eis, à die quo unxit eos, à filiis Iſrael ſtatuto æterno in ſeculis ſuis.* 37 *Hæc eſt lex holocauſto, & munere, & peccato, & delicto, & complementis, ac victimæ pacificorum:*

38 אשר צוה יי דפקיד יי ית משה בטוורא דסיני ביומא דפקיד ית בני ישראל
לקרבא קורבניהון קדם יי במשכנא דעבדו ליה במדברא דסיני :

ח

1 וידבר יי ומליל יי עם משה למימר : 2 קח קריב ית אהרן דאתרחק על עובדא
דעינלא וטול ית לבושיא דפקידתך ויית משחא דרבותא ויית תורא ית חרין
דכרין וית סלא דפטירייא : 3 ואת ויית כל כנישתא כנוש לתרע משכן זימנא :
4 ועש ועבד משה היכמא דפקיד יי ואתכנישת כנישתא בעשרין וחלתא יומין
5 לירחא דאדר לתרע משכן זימנא : ואמר משה לכנישתא דין פתגמא
6 דפקיד יי למעבד : ויקרב וקריב משה ית אהרן וית בנוי ומסחי יתהון במוי :
7 ויתן ומדר עלוי ית כיתונא ויזריז יתיה בקמורא ואלביש יתיה ית מנטר מעילא
8 ויהב עלוי ית אפודא ויזריז יתיה בהמיין אפודא ואתקין ליה ביה : וישם ושוי
9 עלוי ית חושנא ומדר בחושנא ית אוריא ית תומיא : וישם ושוי ית מצנפתא
על רישיה ושוי על מצנפתא כל קביל אנפוי ית ציצא דדהבא כלילא דקודשא
10 היכמא דפקיד יי ית משה : ויקח ונסיב משה ית משחא דרבותא ורבי ית
משכנא וקדיש יתיהי : 11 ויז ואדי מניה על מדבחא שבע זימנין ורבי ית מדבחא
12 ית כל מנוי וית כיורא וית בסיסיה לקדשותהון : ויצק ואריק מן משחא דרבותא
על ריש אהרן ורבי יתיה בתר דאלבשיה מטול לקדשותיה : ויקרב וקריב משה
13 ית אהרן וית בנוי ואלבשינון כתונין וזריז יתהון ומנטרין וכבש להון כובעין היכמא
14 דפקיד יי ית משה : ויגש וקריב ית תורא דחטאתא וסמך אהרן ובנוי ית
15 ידיהון על ריש תורא דחטאתא דילהון : ושחט ונכס משה ית תורא ונסיב משה
ית אדמא ויהב על קרנת מדבחא חזור חזור באדבעיה ורבי ית מדבחא מן כל
ספק אנוס וחטופין מטול דחשיב בלבביה דלמא נסיבא סרכיא דבני ישראל
אפרשותא מן אחיהון באונסא וקריבו לעיבידת משכנא או דלמא היסחיכח בבני
ישראל דלא הוה בליביה למיחייא לעיבידתא ושמע קל כרוזא ואיסתפי ואייתי
בלא צבו מטול כן דכי יתיה באדם תורא ית סותר אדמא אריק ליסודא דמדבחא
16 וקדשיה לכפרא עלוי : ויקח ונסיב ית כל תרבא דעל בני נוא וית חצר כבדא
17 וית תרתין כוליין וית תרבייהון ואסיק משה למדבחא : ואת הפר וית תורא
18 וית משכא וית בישריה וית רעייה אוקד בנורא מברא למשריתא היכמא דפקיד יי ית משה :

Quam præcepit Dominus Moſi in monte Sinai, in die quo præcepit 38
filiis Iſrael, ut offerrent oblationes ſuas coram Domino, in taberna-
culo quod fecerunt illi in deſerto Sinai.

CAP. VIII.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo; Applica Aharonem 1
qui remotus eſt propter opus vituli, & tolle veſtes quas præcepi tibi, 2
& oleum unctionis, & juvencum & duos arietes, & ſportam azymo-
rum. Et univerſam congregationem congrega ad oſtium taberna- 3
culi conventus. Et fecit Moſes quemadmodum præcepit Dominus: 4
& congregatus eſt *univerſus* cœtus veſtimâ tertiâ die menſis Adar ad
portam tabernaculi conventus. Et dixit Moſes cœtui; Hoc eſt ver- 5
bum quod præcepit Dominus fieri. Et applicavit Moſes Aharonem 6
& filios ejus, & lavit eos aquis. Et ordinavit ſuper eum tunicam, 7
& cinxit eum baltheo, & induit eum pallio, & poſuit ſuper eum
Ephod: & cinxit eum baltheo Ephod, atque *ita* eum ornavit eo.
Et poſuit ſuper eum pectorale, & ordinavit in pectorali Urim & 8
Tummim. Et poſuit cidarim ſuper caput ejus: & poſuit in cidari è re- 9
gione faciei ejus laminam auream, coronam ſanctitatis, ſicut præceperat
Dominus Moſi. Et accepit Moſes oleum unctionis, & unxit taber- 10
naculum, & ſanctificavit ipſum. Et aſperſit ex eo ſuper altare ſeptem 11
vicibus: & unxit altare, & omnia vaſa ejus, & concham & baſim
ejus, ut ſanctificaret ea. Et effudit ex oleo unctionis ſuper caput Aha- 12
ron: & unxit eum poſtquam induiſſet eum, ut ſanctificaret ipſum.
Et applicavit Moſes Aharonem & filios ejus, & induit eos tunicis, 13
& cinxit eos baltheis, & adaptavit illis mitras: ſicut præceperat Do-
minus Moſi. Et adduxit juvencum pro hoſtia peccati: & impoſuit 14
Aharon, & filii ejus, manus ſuas dextras ſuper caput juvenci, qui *offe-*
rebatur pro hoſtia peccati ipſorum. Et mactavit Moſes juvencum, 15
& accepit Moſes ſanguinem & poſuit ſuper cornua altaris per circui-
tum digito ſuo, & unxit altare ab omni dubio rapinæ & violentia-
rum; eò quod cogitaret in corde ſuo, fortaſſe acceperunt principes filio-
rum Iſrael ſeparationem à fratribus ſuis per violentiam, & obtulerunt ad
opus tabernaculi, aut fortè invenietur inter filios Iſrael aliquis, in cujus
corde non fuerit adducere ad opus, & audiverit vocem præconis &
veritus ſit & adduxerit præter voluntatem, propterea mundavit ipſum
ſanguine juvenci: & reſiduum ſanguinis fudit ad baſim altaris, & ſan-
ctificavit ipſum ut expiaret illud. Et accepit omnem adipem qui ſu- 16
per inteſtina *erat*, & reticulum jecoris, & duos renes unà cum adipe
ipſorum: & incendit Moſes in altari. Et juvencum, & pellem, & 17
carnem ejus, & ſimum ejus combuſſit igne extra caſtra: quemadmodum
præceperat Dominus Moſi.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

38 * آنچه بفرمود يي مر موسه در كوهي سيني در روزي فرمودن او مر پسراني يسرال بنزديك آوردن مر
قربانهاي ايشان ييي در بيابان سيني * فصل هشتم * * سخن گفت يي بموسه بگفتن * 1

2 * بستان مر اهرن و مر پسراني او اوازي او و مر آن جامها و مر روغني آن ماليدن و مر گاوي
3 آن خطات و مر دو آن نرميشها و مر سلّهي آن فطير * و مر همه آن جماعت جمع كن بدركاهي
4 خيمهي وعده * بكرد موسه چون آنچه بفرمود يي اويرا جمع شده آمد آن جماعت بدركاهي خيمهي
5 وعده * گفت موسه بآن جماعت اين آن سخن آنچه بفرمود يي بكردن * نزديك آورد موسه مر اهرن و مر
6 پسراني او بشست ايشانرا در آب * بداد ابر او مر آن پيرهن ببست اويرا درميان بند بپوشانند
7 اويرا مر آن زبر پوش بداد ابر او مر آن بروان ببست اويرا در بند آن بروان آراسته كرد باو در *
8 * بنهاد ابر او مر آن دوشوان بداد بآن دوشوان مر آن اوريم و مر آن تمّيم * بنهاد مر آن دستار
9 ابر سري او بنهاد ابر آن دستار بمقابلي روي او مر گلي آن طلا تاجي آن خاص چون آنچه
10 فرمود يي مر موسه * بستاند موسه مر روغني آن ماليدن وبماليد مر آن مسكن و مر همه آنچه درو
11 وخاص كرد ايشانرا * بچكاند ازو ابر آن مذبح هفت بارها و بماليد مر آن مذبح و مر همه پيرايهاي
12 او و مر آن ابريق و مر تشتي او وخاص كردن ايشانرا * بريخت از روغني آن ماليدن ابر سري اهرن بماليد
13 اويرا بخاص كردن اويرا * نزديك آورد موسه مر پسراني اهرن بپوشاند ايشانرا پيرهنها ببست ايشانرا ميان
14 بند آراسته كرد بايشان طاقيّها چون آنچه بفرمود يي مر موسه * نزديك آورد مر گاوي آن خطات بنهاد اهرن
15 و پسراني او مر دستهاي ايشان ابر سري گاوي آن خطات * بگشت و بستاند موسه مر آن خون بداد ابر
شاخهاي آن مذبح گرداگرد در انگشتي او و پاك كرد مر آن مذبح و مر آن خون بريخت ببنيادي آن
16 مذبح وخاص كرد اويرا بكفارت خواستن ابر او * بستاند مر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه و مر پرده
17 آن جگر و مر دو آن گردها و مر پيههي ايشان بر آورد موسه بآن مذبح * و مر آن گاو و مر پوست
او و مر گوشت او و مر بولي او بسوخت در آتش از بيرون بلشكرگاه چون آنچه فرمود يي مر موسه *

38 *Quam præcepit Dominus* ipſi *Mo-*
ſheh in monte Sinai, die quo *præce-*
pit filiis Iſrael offerre oblationes
ſuas Domino, in deſerto Sinai.

CAP. VIII.

1 LOcutus eſt quoque *Dominus ad*
Moſheh, dicendo; *Tolle Aharon &* 2
filios ejus cum eo, & veſtes, & oleū
unctionis, & bovem peccati, & duos
arietes, & caniſtrum azymorum:
Atque totum cœtū congrega ad oſtiū 3
tentorii conventūs. Et *fecit Moſheh* 4
quemadmodum præceperat Dominus
illi: & congregatus venit cœtus ad o-
ſtium tentorii conventūs: Tunc *di-* 5
xit Moſheh ad congregationem; Hoc
eſt verbum quod præcepit Dñs face-
re. Et *adduxit Moſheh Aharonem et* 6
filios ejus, quos lavit aquâ. Dediq; 7
ſuper eum induſium, & cinxit illum
cingulo: dein *induit eum ſuperiore*
indumento, dediq; ſuper eum pecto-
rale, & cinxit eum cingulo pecto-
ralis, apparavitque eum illo. Et 8
poſuit ſuper eum humerale, dedit
in humerale Urim & Thum-
mim. Dein *poſuit cidarim ſuper* 9
caput ejus, poſuitque ſuper cida-
rim è regione faciei ejus florem au-
reum, coronam ſanctitatis, quemad-
modū præceperat Dominus ipſi *Mo-*
ſheh. Accepit quoque *Moſheh oleum* 10
unctionis, unxitque tabernaculum et
omne quod erat in illo, & ſanctifica-
vit ea. Et *ſtillavit ex eo ſuper altare* 11
ſeptem vicibus, unxitque altare &
omnia inſtrumenta ejus, labrū quoq;
& pelvim ejus ad ſanctificandū ea.
Fudit etiam ex oleo unctionis ſuper 12
caput Aharon, unxitq; illum ad ſan-
ctificandū eum. Adducénſq; Moſheb 13
filios Aharon, induit illos induſiis:
& cinxit illos cingulo, aptavitq; eis
pileos, quemadmodū præceperat Do-
minus ipſi *Moſheb. Adduxit quoq;* 14
bovem peccati, poſuitque Aharon &
filii ejus manus ſuas ſuper caput bo-
vis peccati. Et *mactavit, tulitq;* 15
Moſheb ſanguinem, ac dedit ſuper cor-
nua altaris circumcirca, digito ſuo,
& purificavit altare: reliquum *ve-*
rò ſanguinem effudit ad fundamentū
altaris, & ſanctificavit illud ad ex-
piationem procurandā ſuper eo. Tulit 16
quoque *totum adipem qui ſuper in-*
teſtina, & velum jecoris, duoſque re-
nes, et adipē eorum, obtuliq; ea *Mo-*
ſheh ſuper altare. Bovem verò, & 17
pellem ejus, et carnem ejus, et excre-
menta ejus combuſſit igne extra ca-
ſtra, quemadmodum præceperat Do-
minus ipſi *Moſheb.*

ויקרא ח
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

18 ויקרב ית דכר עלתא וסמכו אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש דיכרא׃
19 וישחט ונכס ית דיכרא ורבק משה ית אדמא על מדבחא חוור חוור׃
20 ואת ית דיכרא פסין לפיסנוי ואסיק משה ית רישא וית פסנויא וית תרבא׃
21 ואת קרבא וית בני נוא וית ריגלאה חליל במוי ואסיק משה ית דיכרא למדבחא עלתא
היא לאתקבלא ברעוא קרבנא הוא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה׃
22 ויקרב ית דיכרא תניינא דכר אשלמותא ושלמו אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש דיכרא׃
23 וישחט ונכס ית דיכרא ונסיב משה מן אדמיה ויהב על חסחום אודנא דאהרן דהוא נדירא דמציעאה דאודן ימינא ועל פירקא מציעאה
דרינגליה ימינא׃
24 ויקרב ית בני אהרן ויהב משה מן אדמא על גדירא מיצעא דאודניהון ימינא ועל פירקא מיצעא דידיהון ימינא ועל פירקא מיצעא
דרינגליהון דימינא ודרק משה ית כל מותר אדמא על מדבחא חוור חוור׃
25 ונסיב ית חרבא וית אליתא וית כל תרבא דעל בני נוא וית חצר כבדא וית
תרתין כוליין וית תרבייהין וית שקא דימינא׃
26 ומסל ומסלא דפטירא דקדם יי נסב גריצתא פטירתא חדא ונריצתא דלחים פתיך במשח חדא וערוך חד ושוי
על תרבא ועל שקא דימינא׃
27 ויתן וסדר ית כולא על ידי אהרן ועל ידי בנוי וארים יתהון ארמא קדם יי׃
28 ויקח ונסב משה יתהון מעל ידיהון ואסיק על מדבחא על עלתא קרבן אשלמותא היגון דשלימון בכולא למטול לאתקבלא
ברעוא קדם יי׃
29 ויקח ונסיב ית חדיא וארימיה ארמא קדם יי מדכר קודבניא
אתפרש למשה הוה לחולק היי כמא דפקיד יי ית משה׃
30 ויקח ונסיב משה
ממשחא דרבותא ומן אדמא דעל מדבחא ואדי על אהרן ועל לבושוי ועל בנוי
ועל לבושי בנוי עמיה וקדיש ית אהרן וית לבושוי וית בני בנוי
עמיה׃
31 ויאמר ואמר משה לאהרן ולבנוי בשילו ית בשר קודבניא בדודוותיא
בתרע משכן ימנא ותמן תיכלון יתיה וית לחמא דבסל קודבניא היי כמא דפקידית
למימר אהרן ובנוהי ייכלוניה׃
32 והנותר ומה דמשתייר בבישרא ובלחמא בנורא תוקדון׃

18 Et adduxit arietem holocausti: & imposuit Aharon, & filii ejus, manum
dextram suam super caput arietis. Et immolavit arietem: & fudit Mo-
19 ses sanguinem super altare per circuitum. Et arietem divisit in divisio-
20 nes suas: & incendit Moses caput, & divisiones, & adipem. Et inte-
21 stina & pedes lavit in aquis: & incendit Moses arietem in altari in
holocaustum, ut susciperetur cum beneplacito oblatio est coram Domi-
no; quemadmodum præcepit Dominus Mosi. Applicavit quoque ari-
22 etem secundum, arietem initiatorium, quo complerentur omnia: & im-
posuerunt Aaron & filii ejus manus suas super caput arietis. Et ma-
23 ctavit arietem, & accepit Moses de sanguine ejus, & posuit in extremi-
tate auris Aharonis, quæ est septum medium auris dextræ, & super ar-
ticulum medium pedis ejus dextri. Et applicuit filios Aharon, & po-
24 suit Moses de sanguine super septum medium auris eorum dextræ, &
super articulum medium manus eorum dextræ, & super arti-
culum medium pedis eorum dextri: & sparsit Moses quicquid resi-
duum est de sanguine circum altare per circuitum. Et accepit adipem,
25 & caudam, & omnem adipem qui est super intestina, & reticulum jeco-
ris, & duos renes & adipem ipsorum, & armum dextrum. Et de spor-
26 ta azymorum quæ coram Domino *erat* accepit placentam azymam
unam, & placentam panis mixti oleo unam, & laganum unum: posuit-
que super adipes & super armum dextrum. Et ordinavit omnia super
27 manus Aharonis, & super manus filiorum ejus: & elevavit ea elevan-
do coram Domino. Et tulit Moses ea de manibus eorum, & incendit
28 in altari super holocaustum: oblatio consecrationis sunt, quibus com-
plentur omnia, ut recipiatur cum beneplacito coram Domino. Et
29 accepit pectusculum, & elevavit illud elevando coram Domino: de
ariete oblationum separatum Mosi fuit in partem, sicut præceperat Do-
minus Mosi. Et accepit Moses de oleo unctionis, & de sanguine qui
30 erat super altare, & sparsit super Aharonem, & super vestes ejus, &
super filios ejus, & super vestes filiorum ejus cum ipso: & sanctifica-
vit Aharonem, & vestes ejus, & filios ejus, & vestes filiorum ejus
cum ipso. Et dixit Moses Aharoni & filiis ejus; coquite carnem ob-
31 lationum in ollis, ad ostium tabernaculi conventus, & ibi comedite eam
& panem qui est in sporta oblationum: quemadmodum præcepi, di-
cendo; Aharon & filii ejus comedent ipsam. Quod autem residuum
32 erit de carne, & de pane igni comburetis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * نزديك آورد مر نرميشي آن علة بنهادند اهرن وپسراني او مر دستهايي ايشان ابر سري آن
19 نرميش * بكشت بپراكند مشه مر آن خون ابر آن مذبح كرداكرد * ومر آن نرميش اندام زد
20 بانداميهايي او بر آورد مشه مر آن سر ومر آن اندامها ومر آن چرب رود * ومر آن شكمبه
و مر آن پاچها بشست در آب بر آورد مشه مر همه آن نرميش بآن مذبح علة او ببوي قبوليت
قربان او بي چون آنچه بفرمود يي مر مشه * نزديك آورد مر آن نرميشي آن دويمي نرميشي آن
21 ملّايم بنهادند اهرن وپسراني او مر دستهايي ايشان ابر سري آن نرميش * بكشت بستانند
مشه از خوني او بداد ابر تنكهي گوشي اهرن آن راست وابر نر انگشتي دستي [او] آن
22 راست وابر نر انگشتي پايي او آن راست * نزديك آورد مر پسراني اهرن بداد مشه از آن خون
ابر تنكهي گوشي ايشان آن راست وابر نر انگشتي دستي ايشان آن راست وابر نر
23 انگشتي پايي ايشان آن راست بپراكند مشه مر آن خون ابر آن مذبح گرداكرد * بستانند
مر آن پيه ومر آن دنبه ومر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه ومر پردهي آن جگر ومر دو آن
24 گردها ومر پيهي ايشان وساقي آن راست * واز سلّهي آن فطير آنچه بپيشي يي بستانند كلوجهي
25 فطير يكه وكلوجهي نان روغني يكه وتنك يكه بنهاد ابر آن پيها وابر ساقي آن راست * بداد مر
همه ابر كفهاي اهرن وابر كفهاي پسراني او عرضه كرد ايشانرا [عرضه] بپيشي يي * بستانند
26 مشه ايشانرا از بالاي كفهاي ايشان بر آورد بآن مذبح ابر آن علة ملّايم ايشان ببوي قبوليت
قربان او يي * بستانند مشه مر آن سينه عرضه كرد اويرا عرضه بپيش يي از نرميشي آن ملّايم
27 بمشه بود بكش چون آنچه فرمود يي مر مشه * بستانند مشه از روغني آن ماليدن واز آن خون آنچه
28 ابر آن مذبح بچكانند ابر اهرن ابر جامهايي او وابر پسراني او وابر جامهايي پسراني او اوازي
29 او خاص كرد مر اهرن ومر جامهايي او ومر پسراني او ومر جامهايي پسراني او اوازي او * گفت
30 مشه باهرن وبپسراني او بجوشانيد مر آن گوشت درگاهي خيمهي وعده وآنجا بخوريد اويرا
ومر آن نان آنچه در سلّهي آن ملّايم چون آنچه فرمودم [بگفتن] اهرن وپسراني او بخورند
31 اويرا * وآن باقي در گوشت ودر نان در آتش بسوزانيد *

Posthæc *adduxit arietem holocau-* 18
sti, & posuerunt Aharon & filii ejus
manus suas super caput arietis. Et 19
mactavit, sparsitque Mosheh san-
guinem super altare circumcirca.
Arietem quoque dimembravit in 20
membra sua, obtulitque Mesheh ca-
put, & membra, ac adipem viscerum.
Intestina verò & crura lavit aquâ, 21
obtulitq; Mosheh totum arietem su-
per altare: holocaustum est in odorem
acceptabilem, oblatio est Domino,
quemadmodum præceperat Dominus
ipsi Mosheh. Obtulit etiam arietem 22
secundum, arietem consecrationum:
posuerúntque Aharon & filii ejus
manus suas super caput arietis. Et 23
mactavit, tulitque Mosheh de san-
guine ejus, ac dedit super tenue au-
ris Aharon dextræ, & super pollicem
manûs ejus dextræ, ac super polli-
cem pedis ejus dextri. Adduxit & fi- 24
lios Aharon, dedit q; Mosheh de san-
guine super tenue auris eorũ dextræ,
& super pollicem manûs eorum dex-
træ, ac super pollicem pedis eorum
dextri: sparsitque Mosheh sangui-
nẽ super altare circumcirca. Dein 25
tulit adipem, & caudam, totúmque
adipem qui super intestina, & ve-
lum jecoris, duósque renes ac adi-
pem eorum, & crus dextrum. De ca- 26
nistro quoque azymorũ quod in præ-
sentia Dñi, tulit placentã infermen-
tatã unam, & placentam panis olea-
ti unam, & laganum unum, posuitq;
super adipes et super crus dextrum.
Deditque omnia hæc in manus A- 27
haron & in manus filiorum ejus, ad-
movitque ea admotione in præsen-
tia Domini. Dein *accepit Mosheh* 28
illa de super manus eorum, obtulit-
que in altari super holocaustum: con-
secrationes sunt in odorem accepta-
bilem, oblatio est Domino. Accipi- 29
énsq; Mosheh pectusculum admovit
illud admotione in præsentia Dñi:
ex ariete consecrationũ ipsi Mosheh
fuit in portionem, quemadmodũ præ-
ceperat Dominus ipsi Mosheh. Acci- 30
piens etiam Mosheh ex oleo unctio-
nis & ex sanguine qui erat super al-
tare, stillavit super Aharon, super
vestes ejus, & super filios ejus, &
super vestes filiorum ejus cum eo:
sanctificavitque Aharonem, & ve-
stes ejus, & filios ejus, & vestes fi-
liorum ejus cum eo. Et *dixit Mo-* 31
sheh ad Aharon & filios ejus; Co-
quite carnem ad ostium tentorii con-
ventûs, ibique comedite eam, & pa-
nem qui est in canistro consecratio-
num, quemadmodum præcepi, dicen-
do; Aharon & filii ejus comedent
eam. Reliquias verò carnis & pa- 32
nis igne comburetis.

33 ומפתח ומתרע משכנא לא תפקון שובעא יומין עד יום מישלם יומי אשלמנותכון
34 ארום שובעא יומין יתוקם משכנא ויתפרק ויתקרב קורבנכון: כאשר הי כמא דעבד
וסדר ית סדר קורבניא ביומא הדין היכדין פקיד יי למעבד אהון בתר יומי אשלמותא
35 לכפרא עליכון: ופתח ובתרע משכנא תיתבון יומם וליליי שובעא יומין
36 ותישרון ית מטרת ממרא דיי ולא תמותון ארום היכדין איתפקדית: ויעש ועבד
אהרן ובנוי ית כל פתגמיא דפקיד יי בידא דמשה:

ס ס ס

ט

1 וידי ביום השמיני והוה ביומא תמינאה לרבות אהרן ובנוי ויום תמינאה
לאשלמותא הוא יומא קדמאה ליריחא דניסן אקים משה ית משכנא ולא פריקיה
ולא שמשׁ תוב על גבי מדבחא בכן קרא משה לאהרן ולבנוי ולסבי סנהדרי ישראל:
2 ויאמר ואמר לאהרן סב לך עינל בר תורי לחטאתא מטול דלא ישתעי עלך סטנא
לישן חליתאי על עיסק עינלא דעבדתך בחורב וברם דכר לעלתא תיסב מן בנלל די
ידכר לך וכותא דיצחק דכפתיה אבוי בדיכרא בטוור פולחנא תריהון יהון שלמין
3 וקריב קדם יי: ואל בני ישראל ועם בני ישראל תמליל למימר סבו ברם אהון צפיר
בר עיזי מטול דסטנא מימחיל ביה מטול דלא ישתעי עליכון לישן חליתאי על עיסק
צפיר בר עזי דנכיסו שבטוי דיעקב ורמיו ית יתיה ועיבדי חיתיה לחטאתא ועינלא מטול
4 דאשתעבדתון לעינלא ואימר בר שתיה מטול דידכר לכון זכותא דיצחק דכפתיה
אבוי הי כאימרא תריהון שלמין לעלתא: ושור ותור ואמרא לנכסת קודשא לדבחא
קדם יי מן בנלל דיתרעי בכון ומנחתא פתיכא במשח ויתא ארום יומא דין איקר
5 שכינתא דיי מתגלי לכון: ויקחו ואודרון אהרן ובנוי וכל בני ישראל ונסיבו ית מה
דפקיד משה והייתיו לקדם משכן זימנא וקריבו כל בני שישתא וקמון בלב שלים קדם
6 יי: ויאמר ואמר משה דין פתגמא דתעבדון אעברו ית יצרא בישא מן לבכון ומן יד
7 יתגלי לכון איקר שכינתא דיי: ויאמר והוה כיון דיחמא אהרן מדבחא בקרנוי מדמי
לעינלא איסתפי למיקרב לנביה אמר ליה משה אגיס מנדעך וקריב למדבחא
ולא תסתפי ועיבד ית חטאתך וית עלתך וכפר אמטולתך ואמטול עמא ועיבד ית
קרבן עמא וכפר עליהון הי כמא דפקיד יי: ויקרב וקריב אהרן למדבחא בזוריותא
8 ונכים ית עינלא דחטאתא דידיה: ויקריבו וקריבו בני אהרן ית אדמא לותיה וטבל
9 אדבעיה באדם תורא ויהב על קרנת מדבחא וית שאר אדמא אריק ליסודא דמדבחא
וקדשיה למכפרא עלוי: ואת החלב וית תריב וית כולין וית חצרא מן כבדא מן
10 חטאתא אסיק למדבחא הי כמא דפקיד יי ית משה: ואת בשר וית גילדא ואת
11 מושכא אוקיד בנורא מבר למשריתא: וישחט ונכס ית עלתא ואקריבו בני
12 אהרן ליה ית אדמא ורקיה על מדבחא חזור חזור:

33 Et de ostio tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo im-
pleti fuerint dies consecrationis vestræ: quoniam septem diebus erigetur
tabernaculum, & dissolvetur, & offeretur oblatio vestra. Quemadmo-
34 dum fecit, & ordinavit ordinem oblationum die hac: similiter præcepit Do-
minus facere vos post dies consecrationis, ad expiandum vos. Et in ostio
35 tabernaculi conventus sedebitis die ac nocte septem diebus, & custodietis
custodiam sermonis Domini, & non moriemini: quoniam sic jussus sum.
36 Et fecit Aharon, & filii ejus, omnia verba quæ præceperat Dominus per
manum Mosis.

SECT. XXVI.

CAP. IX.

1 Accidit autem die octavo post unctionem Aharon & filiorum ejus, &
dies octavus illius consecrationis erat dies primus mensis Nisan, erexit
Moses tabernaculum, & non dissolvit ipsum neque ministravit ampliùs
super dorso altaris: propterea vocavit Moses Aaronem & filios ejus, & seni-
ores synedrii Israel. Dixítque Aharoni; Accipe tibi vitulum filium bovis
2 in hostiam peccati, ne te calumnietur Sathan propter vitulum quem feciſti
in Horeb; verùm arietem pro holocausto accipies, ut in tui gratiam revo-
cetur in memoriam meritum Isaaci, quem ligavit pater tanquam arietem
in monte cultus: ambo illi erunt integri: & applica in conspectum Do-
3 mini. Et cum filiis Israel loquêris dicendo; verùm vos tollite hircum fi-
lium caprarum, propterea quod Satanas assimiletur illi, ne vos calumnie-
tur propter hircum filium caprarum, quem mactârunt tribus Jacob & de-
ceperunt ipsum, & faciat ipsum in hostiam peccati: præterea vitulum,
propterea quod coluistis vitulum; & ovem filium anni sui, ut in vestri gra-
tiam in memoriam revocetur meritum Isaac, quem ligavit pater tanquam
4 agnum, ambos illos integros in holocaustum. Præterea bovem & agnum in hostiam sanctitatis ad sacrificandum coram Domino, ut compla-
citum sit illi erga vos; & oblationem Mincha mixtam oleo olivæ: quoni-
am hodie gloria divinæ majestatis Domini revelabit se vobis. Et fe-
5 stinârunt Aharon & filii ejus, & omnes filii Israel, & acceperunt id quod
præceperat Moses, & adduxerunt coram tabernaculo conventus: & ac-
cesserunt universa congregatio, & surrexerunt corde integro coram Domi-
no. Tum dixit Moses; Hoc est verbum quod facietis: Removete concu-
6 piscentiam malam de corde vestro, & statim revelabitur vobis gloria di-
vinæ majestatis Domini. Accidit autem postquam vidisset Aharon
7 altare coràm suis simile vitulo, veritus est accedere ad ipsum: tum
dixit illi Moses; Esser scientiam tuam, & accede ad altare, & ne ve-
rearis, & fac hostiam tuam pro peccato, & holocaustum tuum, & fac expi-
ationem pro te & pro populo: fac etiam oblationem populi, & expia
eos sicut præcepit Dominus. Et accessit Aharon ad altare cum festina-
8 tione: & mactavit vitulum quem habebat in hostiam peccati. Et obtu-
9 lerunt filii Aharon sanguinem ei, & intinxit digitum suum in sanguine
bovis, & posuit super cornua altaris; reliquum autem sanguinem effudit ad
basim altaris, & sanctificavit ipsum expiando pro se. Et adipem, &
10 renes, ac reticulum jecoris de hostia pro peccato incendit in altari: quem-
admodum præcepit Dominus Mosi. Porro carnem & pellem combussit
11 igne extra castra. Et immolavit holocaustum: & attulerunt filii Aharon
12 ei sanguinem, & fudit ipsum ad altare per circuitum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 * واز درگاهي خيمهي وعده نه بيرون آييد هفت روزها تا روزي تمام شدن روزهاي قربانهاي
34 شما كه هفت روزها تمام شود مر قربان شما * چون آنچه بكرد در روزي آن اين بفرمود :: بكردن بكفارت
35 خواستن ابر شما * ودرگاهي خيمهي وعده بنشينيد روز وشب هفت روزها ونگاه داريد
36 مر نگاه داشت :: ونه ميريد كه همچنين فرموده آمدم * بكرد اهرن وپسراني او مر همه آن
1 سخنها آنچه فرمود :: در دستي مشه * * فصل نهم * * بود در روزي آن هشتمين
2 بخواند مشه باهرن وبپسراني او وبپيراني يسرال * گفت باهرن بستان بتو گوساله بچهي گاو بخطات
3 ونرميش بعله تمامان ونزديك آور بپيشي :: * وبپسراني يسرال سخن گوي بگفتن بستانيد
4 برغالهي بزان بخطات وگوساله وبرّه قدراني سال تمامان بعله * وگاو ونرميش بسلميم بذبحت
5 كردن بپيشي :: وهديهي آميخته در روغن كه اين روز :: ديدار شوا بشما * بستاندند مر آنچه
6 بفرمود مشه بپيش خيمهي وعده نزديك شدند همه آن جماعت بياستادند بپيشي :: * گفت
7 مشه اين آن سخن آنچه فرمود :: بكنيد وديدار شود بشما عزيزي :: * گفت مشه باهرن نزديك آي
بآن مذبح وبكن مر خطاتي تو ومر علهي تو وكفارت خواه درسببي تو ودر سبب آن قوم
8 وبكن مر قرباني آن قوم وكفارت خواه درسببي ايشان چون آنچه فرمود :: * نزديك شد اهرن بآن
9 مذبح بكشت مر گوسالهي آن خطات آنچه باو * نزديك آوردند بسراني اهرن مر آن خون باو در زد و
انگشتي او در خون بداد ابر شاخهاي آن مذبح ومر آن خون بريخت ببنيادي آن مذبح * ومر
10 آن پيه ومر آن گردها ومر آن پرده از آن جگر از آن خطات بر آورد بآن مذبح چون آنچه فرمود ::
11 مر مشه * ومر آن گوشت ومر آن پوست بسوخت در آتش از بيرون بلشكرگاه * بكشت مر آن علة
12 برساندند بسراني اهرن باو مر آن خون بپراكندند اويرا ابر آن مذبح گرداگرد *

33 Et ex ostio tentorii conventûs non e-
gredieimini septem diebus, usque ad
diem completionis dierum oblationũ
vestrarum: septem enim diebus com-
plebitur oblatio vestra. Quemadmo-
34 dum fecit die hâc, præcepit Dominus
facere ad expiationem procurandam
super vos. Et ad ostium tentorii con-
35 ventûs sedebitis die ac nocte septẽ
diebus, custodietisque custodiã Do-
mini, & non moriemini: sic enim jus-
sus sum. Præstitit itaq; Aharon et fi-
36 lii ejus omnia verba quæ præceperat
Dominus per manum Moshb.

CAP. IX.

1 Fuit autem, die octavo vocavit
Moshb Aharon & filios ejus, & se-
niores Israel. Dixit ad Aharon; Tol-
2 le tibi bovem anniculum fœtum bo-
vis pro peccato, & arietem in holo-
caustum, integros, & offer in præsen-
tia Domini. Ad filios verò Israel lo-
3 quêris, dicendo; Tollite hœdum ca-
pravum pro peccato, & vitulum, &
agnum, anniculos perfectos in ho-
locaustum: Bovem item & arie-
4 tem pro pacificis, ad sacrificandum
coram Domino, & munus mistũ cum
oleo: quia hodiè Dominꝰ conspicietur
vobis. Tulerunt itaque quæ præce-
5 perat Moshb coram tentorio conven-
tûs: & appropinquantes totus cœtus
steterunt coram Domino. Tum dixit
6 Moshb, Hoc est verbum quod præce-
pit Dns ut faciatis, & conspicietur
vobis gloria Domini. Dixit autem
7 Moshb ad Aharon; Propiùs ve-
nito altari, & fac peccatum tuum,
& holocaustum tuum, & expiatio-
nem procura propter te ac propter po-
pulum: fac quoque oblationem popu-
li, & expiationem procura propter
eos, quemadmodum præcepit Domi-
nus. Accedens igitur Aharon ad al-
8 tare, mactavit bovem anniculũ suum
peccatis. Et afferentibus filiis Aha-
9 ron sanguinẽ ad eum, intinxit digitũ
suum in sanguinẽ, ac dedit super cor-
nua altaris: reliquum verò sanguì-
nem fudit ad fundamentum altaris.
Adipem autem, & renes, & velum
10 de jecore ex peccato obtulit super al-
tare, quemadmodum præceperat Do-
minus ipsi Moshb. At carnem &
11 pellem combussit igne extra castra.
Mactavit & holocaustum, adduxe-
12 rúntque filii Aharon ei sanguinem,
quẽ sparsit super altare circumcirca.

וארת העלה ית עלתא אקריבו יתה לפסנהא ית רישא ואסיק על מדבחא : 13
וירחץ וחליל ית בני נוא וית רינלא ואסיק על עלתא למדבחא : ויקרב וקריב 14 15
ית קרבן עמא ונסיב ית צפירא דחטאתא די לעמא ונכסיה וכפר באדמיה דצפירא
הי כמא דכפר באדם עינלא דחטאתא דיליה דקריב בשירויא : ויקרב וקריב ית 16
עלתא ועבדה כהלכת עלתא דקריב אמטולתיה : ויקרב וקריב ית מנחתא ומלא 17
ידיה מינה ונסיב מיניה צריר אדכרתה ואסיק על מדבחא בר מן עלת צפרא :
וישחט ונכיס ית תורא וית דיכרא ניכסת קודשיא די לעמא ואקריבו בני אהרן 18
ית אדמא ליה ודרקיה על מדבחא חזור חזור : וארת וית תרבייא מן תורא ומן 19
דיברא אליתא ודחפי בני נוא וכוליתא וחצר כבדא : וישימו ושוויו ית תרבייא 20
על חדוותא ואסיק תרבייא למדבחא : ואת החוות וית חדוותא ית שקא דימינא 21
ארים אהרן ארמא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה : וישא ופרס אהרן 22
ית ידוי לקבל עמא ובריכינון ונחת מן מדבחא בחדוא מן דפסק למעבד חטאתא
ועלתא ונכסת קודשיא : ויבא וכיוון דאיתעבידו קורבנייא ולא איתגליית 23
שכינתא היה אהרן מיבהית ואמר למשה דלמא לא אתרעי מימרא דיי בעובדי ידי
בכן עלו משה ואהרן למשכן ויתנא וצלו על עמא בית ישראל ונפקו ובריכו ית
עמא ואמר יקבל מימרא דיי ברעוא ית קורבנכון ויישרי וישבוק על חוביכון ומן
וד איתגלי איקר שכינתא דיי לכל עמא : 24
ותצא ונפקת אישתא מן קדם יי ואכלת 24
על מדבחא ית עלתא וית תרביא וחמון
כל עמא ואודון ואיתרכינו בצלו על אנפיהון :

ירושלמי 24 ואתרכינו בצלו על אפיהון אשתא ברייא :

ויקחו ונסיבו בני אהרן נדב ואביהוא גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו 1
עלוהי קטרת בוסמין וקריבו קדם יי אישתא נוכרתא מן חפיין מה דלא פקיד
יתהון : ותצא ונפקת שלהובית אישתא מן קדם יי ברנו ואיתפלינת לארבעתי 2
חוטין ואעלת בנו אפיהון ואוקידת ית נשמתהון ברם גופיהון לא איתחרכו
ומיתו קדם יי : ויאמר ואמר משה הוא דמלילי יי עמי בסיני למימר בדקריבין 3
קדמי אנא מקדש משכנא דאין לא מודהרין בעיבידת קורבנייא אוקידינון בשלהובית
אישתא מן קדמוי מטול דעל מיחמי כל עמא איתיקר ושמע אהרן ושתיק וקבל אנר
טב על משתוקידה : ויקרא משה למישאל ולאלצפן בנוי דעוויאל 4
ליואי חביבא דאהרן ואמר להון קריבו טולו ית אחכון מן קודשא ותסוברונון
למברא למשריתא ;

Sed & holocaustum obtulerunt ipsum secundùm sectiones suas, & ca- 13
put, & incendit super altare. Et lavit intestina & pedes, & incendit 14
in holocaustum super altari. Adduxit quoque oblationem populi : & 15
accepit caprum pro hostia peccati qui populi erat, & immolávit ipsum,
& expiationem fecit sanguine ejus hirci, quemadmodum expiationem
fecerat sanguine vituli hostiæ suæ pro peccato, quem primo obtulerat. Et 16
obtulit holocaustum : & fecit ipsum juxta ritum holocausti, quod ob-
tulerat pro se. Et obtulit Mincha, & implevit manum suam de ea, & 17
accepit de ea oblationem memorialis ejus, & incendit super altari,
præter holocaustum matutinum. Et immolavit bovem & arietem, ho- 18
stiam sanctificatorum quæ populi erat : & attulerunt filii Aharon san-
guinem illi, & sparsit eum super altare per circuitum. Et adipes de 19
bove ; & de ariete caudam, & quod tegit intestina, & renes, & re-
ticulum jecoris. Et posuerunt adipes super pectuscula : & incendit 20
adipes in altari. Et pectuscula & armum dextrum elevavit Aharon ele- 21
vando coram Domino : quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et 22
extendit Aharon manus suas ex adverso populi, & benedixit eis :
& descendit ex altari cum gaudio, postquam finiisset facere sacrificium
pro peccato, & holocaustum, & victimam sanctificatorum. Postquam 23
verò factæ sunt oblationes, & non revelata esset divina majestas, Aha-
ron pudore afficiebatur : tum dixit Mosi ; fortè non voluptatem capit
sermo Domini in operibus manuum mearum : tum ingressi sunt Moses
& Aharon in tabernaculum conventus, & orârunt pro populo domus
Israel & cùm exiissent benedixerunt populo, & dixit ; Recipiat sermo Dñi
cum beneplacito oblationem vestram, & ignoscat & condonet peccatis
vestris : & statim revelata est gloria divinæ majestatis Domini universo
populo. Et exiit ignis à facie Do- 24
mini, & devoravit super altare ho-
locaustum, & adipes : & viderunt
universus populus, & laudaverunt,
& inclinaverunt se in oratione super
facies suas.

* Hieros. 24. *Et inclinaverunt se in oratione super facies suas.*
1. *Ignem alienum.*

CAP. X.

ET acceperunt filii Aharon Nadab & Abihu quisque thuribulum suum, 1
& posuerunt in illis ignem, cui imposuerunt suffitum aromatum : & ob-
tulerunt coram Domino ignem alienum de chytropodibus, id quod
non præceperat eis. Et exiit flamma ignis à facie Domini in ira, & di- 2
visus est in quatuor fila, & ingressus est in medium narium eorum &
combussit animas eorum, verum corpora eorum non adusta sunt : &
ita mortui sunt coram Domino. Et dixit Moses ; Hoc est quod loqutus 3
est Dominus mecum in Sinai, dicendo ; In iis qui accedunt coram
me ego sanctificabo tabernaculum, quod si non fuerint cauti in cultu obla-
tionum, tum uram eos flammâ ignis à facie mea, quia in conspectu totius
populi honorabor : & audivit Aharon & tacuit, & recepit mercedem
bonam propter taciturnitatem suam. Vocavitque Moses Misael & El- 4
zaphan filios Uziel Levitas, patrui Aharon : & dixit illis, Accedite,
tollite fratres vestros ex sanctuario, & portate eos extra castra.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 14 * ومر آن علمه برسانند باو باندامهايي او ومر آن سر بر آورد ابر آن مذبح * بشست مر آن
15 شكمبه ومر آن پاچها بر آورد ابر آن علمه بآن مذبح * نزديك آورد مر قرباني آن قوم بستاند مر
16 برغالهي آن خطات آنچه بقوم بكشت اويرا وپاك كرد اويرا چون اوّل * نزديك آورد مر آن علمه
17 بكرد آنرا چون حكم * نزديك آورد مر آن هديه پر كرد كف او از آن بر آورد ابر آن مذبح بجز
18 علهي آن بامداد * بكشت مر آن گاو ومر آن نرميش ذبحي آن شلميم آنچه بقوم برسانند
19 پسراني اهرن مر آن خون باو بپراكنند اويرا ابر آن مذبح گرداگرد * ومر آن پيها از آن گاو
20 واز آن نرميش آن دنبه وآن پوشا وآن گردها وپردهي آن جگر * بنهادند مر آن پيها ابر آن
21 سينها بر آورد آن پيها بآن مذبح * ومر آن سينها ومر ساقي آن راست عرضه كرد اهرن عرضه
22 پيشي ״ چون آنچه بفرمود مشه * بر داشت اهرن مر دست هايي او بآن قوم وآفرين كرد ايشانرا فرود
23 آمد از كردني آن خطات وآن علمه وآن شلميم * بيامد مشه واهرن بخيمهي وعده بيرون آمدند
24 وآفرين كردند مر آن قوم ديدار آمد عزيزي ״ بهمه آن قوم * بيرون آمد آتش از پيشي ״
بسوخت ابر آن مذبح مر آن علمه ومر آن پيها بديد همه آن قوم طرب گفتند وبيفتادند

1 ابر روي ايشان * فصل دهم * * بستاندند پسراني اهرن ندب وابيهوا مردي
2 بجمري او وبدادند در ايشان آتش بنهادند ابر آن دخنه نزديك آوردند پيشي ״ آتشي بيگانه
3 آنچه نه فرمود ايشانرا * بيرون آمد آتش از پيشي ״ وبسوخت ايشانرا بمردند پيشي ״ * گفت مشه
باهرن او آنچه سخن گفت ״ بگفتن در نزديكاني من خاص باشم وابر پيشي همه آن جماعت عزيز
4 باشم خاموش شد اهرن * بخواند مشه بميشال وبالصفن پسراني عزّيال عمّهي اهرن گفت بايشان
نزديك شويد وبر داريد مر برادراني شما از نزد پيش آن خاص بيرون بلشكرگاه *

Holocaustū quoq; attulerunt ad eum 13
cum membris suis, & caput, quæ ob-
tulit super altare. Dein lavit inte- 14
stina & crura, obtulitque super ho-
locausto in altari. Obtulit & oblati- 15
onem populi, tulitque hœdum peccā-
ti qui erat populi, & mactavit eum,
ac purificavit per ipsum sicut pri-
mum. Obtulit quoque holocaustum, 16
fecitque illud juxta ritum. Ob- 17
tulit & munus, implevitque manum
suam ex eo, & obtulit super altare,
præter holocaustum matutinum. Ma- 18
ctavit etiam bovem ac arietem in
victimam pacificorum quæ erat po-
puli: attulerúntq; filii Aharon san-
guinē ad eū, quem sparsit super altare
circumcirca. Et adipes de bove, et de 19
ariete, caudam, & adipem operien-
tem intestina, & renes, & velum je-
coris. Posuerúntque adipes super pe- 20
ctuscula, & obtulit adipes super al-
tare. Pectuscula verò et crus dextrū 21
admovit Aharon admotione in præ-
sentia Domini, quemadmodum præce-
perat Mosheh. Postea elevavit Aha- 22
ron manus suas ad populum, & be-
nedixit eis, descenditque à faciendo
peccatum, & holocaustū, & pacifica.
Et venit Mosheh & Aharon ad ten- 23
torium conventūs, egressíque benedi-
xerunt populo : & apparuit gloria
Domini toti populo. Egressúsque i- 24
guis à præsentia Domini combussit
super altare holocaustum & adipes:
vidénsque totus populus ovârunt, &
ceciderunt super facies suas.

CAP. X.

Acceperunt autem filii Aharon, 1
Nadab & Abihu, quisque thuribulū
suū, & dederunt in ea ignem, cui su-
perposuerunt suffimentū, obtulerúnt-
que in præsentia Dñi ignem alienū,
quod non præceperat eis. Tum egres- 2
sus est ignis à præsentia Domini, com-
bussítque eos, & mortui sunt in pra-
sentia Domini. Et dixit Mosheh ad 3
Aharon, Hoc est quod locutus est Do-
minus dicendo, In propinquis meis san-
ctificabor, & in conspectu totius
congregationis glorificabor. Et siluit
Aharon. Vocans autem Mosheh Mi- 4
shaël & Elsaphan filios Uzziel patru
Aharon, dixit eis; Appropinqua-
te et exportate fratres vestros à con-
spectu Sancti, ad locum extra castra.

5 וּקְרִיבוּ וְקָרִיבוּ וְסוֹבְרוּנוּן בְּאוּנְקְלָוָן דְּפַרְזְלָא בְּכִיתוֹנֵיהוֹן וְקִבְּרוּנוּן לְמִבְּרָא לְמַשְׁרְיָתָא
הֵיכְמָא דְמַלֵּיל מֹשֶׁה : 6 ואמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר בְּנוֹי רֵישֵׁיכוֹן לָא
תְרַבּוּן פֻּרְעָא וּלְבוּשֵׁיכוֹן לָא תְבַזְּעוּן וְלָא תְמוּתוּן בִּיקִידַת אֵשְׁתָּא וְעִילּוֹי כָּל
בְּנֵי שְׁתָּא יְהֵי רוֹנְזָא בְּרַם שְׁתוּקוּ וְתִוְכּוּן יַת דִּינָא עֲלֵיכוֹן וַאֲחֵיכוֹן כָּל בֵּית
יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּן יַת יְקִידְתָּא דְאוֹקֵד יְיָ : 7 ומפתח ומִתְּרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא לָא
תִיפְּקוּן דִּילְמָא תְמוּתוּן אֲרוּם מְשַׁח רְבוּתָא דַיְיָ עֲלֵיכוֹן וְעַבְדוּ הֵי כְּפִתְגָמָא דְמֹשֶׁה :
8 וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם אַהֲרֹן לְמֵימָר : 9 יין חֲמַר וְכָל מְדַעֵם מָרְוֵי לָא תִשְׁתֵּי אַנְתְּ וּבְנָךְ
עִמָּךְ בְּזִמַּן מֵיעַלְכוֹן לְמַשְׁכַּן זִימְנָא הֵי כְּמָא דְּעָבְדוּ בְּנָךְ דְּמִיתוּ בִּיקִידַת אֵשְׁתָּא
קְיָם עָלַם לְדָרֵיכוֹן : 10 ולהבדיל וּלְאַפְרָשָׁא בֵּינֵי קוּדְשָׁא וּבֵינֵי חוּלָּא וּבֵינֵי מְסָאֲבָא
וּבֵינֵי דַכְיָא : 11 ולהורות וּלְאַלָּפָא יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת כָּל קְיָמָא דְמַלֵּיל יְיָ לְהוֹן
בִּידָא דְמֹשֶׁה : 12 וידבר וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם אֶלְעָזָר וְעִם אִיתָמָר בְּנוֹי
דְּאִשְׁתְּיָרוּ סְבוּ יַת מִנְחְתָא דְּאִשְׁתְּיָרַת מִקּוּרְבְּנַיָּא דַיְיָ וְאֶכְלוּהָ פַּטִּיר
בְּסִטַר מַדְבְּחָא אֲרוּם קוּדָשׁ קוּדְשִׁין הִיא : 13 ואכלתם וְתֵיכְלוּן יָתָהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ
אֲרוּם חוּלְקָךְ וְחוּלַק בְּנָךְ הִיא מִקּוּרְבְּנַיָּא דַיְיָ אֲרוּם הֵיכְדֵין אִתְפַּקֶּדִית : ואת חזה
וְיָת חַדְיָא דְאַרְמוּתָא וְיָת שָׁקָא דְאַפְרָשׁוּתָא תֵּיכְלוּן בַּאֲתַר דְּכֵי אַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ
אֲרוּם חוּלְקָךְ וְחוּלַק בְּנָךְ אִיתְיְהִיבוּ מִנְכְּסַת קוּדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל : 15 שוק שָׁקָא
דְאַפְרָשׁוּתָא וְחַדְיָא דְאַרְמוּתָא עַל קוּרְבְּנֵיהּ חַרְבָיָא יֵיתוּן לְאַרְמָא אַרְמָא קֳדָם
יְיָ וִיהֵי לָךְ וְלִבְנָךְ עִמָּךְ לְקְיָם עָלַם הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ : 16 ואת וְיָת חַלְתָא צְפִירַיָּא
אִתְקְרִיבוּ בְּיוֹמָא הַהוּא צְפִירָא דְרֵישׁ יַרְחָא וְצְפִירָא דְחַטָּאתָא דִּלְעַמָּא וְצְפִירָא
דְחַטָּאתָא דְקָרִיב נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב לַחֲנָכַת מַדְבְּחָא אָזַל אַהֲרֹן וּבְנוֹי וְאוֹקִידוּ
חַלְתֵּיהוֹן אִתָּא מֹשֶׁה וְתָבַע יַת צְפִירָא דְחַטָּאתָא דִּי לְעַמָּא וְתָבְעֵיהּ וְהָא
אִיתּוֹקַד וְרָתַח עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנוֹי דְּאַהֲרֹן דְּאִשְׁתְּיָרוּ לְמֵימָר : 17 מדוע מַדִּין
לָא אֲכַלְתּוּן יַת חַטָּאתָא בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרוּם קוּדָשׁ קוּדְשִׁין הִיא וְיָתָהּ יְהַב לְכוֹן
לְמִשְׁרֵי עַל סַרְחַת כְּנִשְׁתָּא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן קֳדָם יְיָ : 18 הן הָא לָא
אִיתְעַל מִן אַדְמָא לְוַת קוּדְשָׁא גַּוָּאהּ מֵיכַל תֵּיכְלוּן יָתֵהּ בְּקוּדְשָׁא הֵיכְמָא
דְאִיתְפַּקֵּדִית :

5 And they went near, and carried them in their coats out of the camp, as Moses had said.
6 And Moses said unto Aaron, and unto Eleazar and unto Ithamar, his sons, Uncover not your heads, neither rend your clothes; lest ye die, and lest wrath come upon all the people: but let your brethren, the whole house of Israel, bewail the burning which the LORD hath kindled.
7 And ye shall not go out from the door of the tabernacle of the congregation, lest ye die: for the anointing oil of the LORD is upon you. And they did according to the word of Moses.
8 And the LORD spake unto Aaron, saying,
9 Do not drink wine nor strong drink, thou, nor thy sons with thee, when ye go into the tabernacle of the congregation, lest ye die: it shall be a statute for ever throughout your generations:
10 And that ye may put difference between holy and unholy, and between unclean and clean;
11 And that ye may teach the children of Israel all the statutes which the LORD hath spoken unto them by the hand of Moses.
12 And Moses spake unto Aaron, and unto Eleazar and unto Ithamar, his sons that were left, Take the meat offering that remaineth of the offerings of the LORD made by fire, and eat it without leaven beside the altar: for it is most holy:
13 And ye shall eat it in the holy place, because it is thy due, and thy sons' due, of the sacrifices of the LORD made by fire: for so I am commanded.
14 And the wave breast and heave shoulder shall ye eat in a clean place; thou, and thy sons, and thy daughters with thee: for they be thy due and thy sons' due, which are given out of the sacrifices of peace offerings of the children of Israel.
15 The heave shoulder and the wave breast shall they bring with the offerings made by fire of the fat, to wave it for a wave offering before the LORD; and it shall be thine, and thy sons' with thee, by a statute for ever; as the LORD hath commanded.
16 And Moses diligently sought the goat of the sin offering, and, behold, it was burnt: and he was angry with Eleazar and Ithamar, the sons of Aaron which were left alive, saying,
17 Wherefore have ye not eaten the sin offering in the holy place, seeing it is most holy, and God hath given it you to bear the iniquity of the congregation, to make atonement for them before the LORD?
18 Behold, the blood of it was not brought in within the holy place: ye should indeed have eaten it in a holy place, as I commanded.

5 Et accesserunt, & portárunt eos uncinis ferreis cum tunicis suis, & sepeliverunt eos extra castra: quemadmodum loquutus erat Moses.
6 Et dixit Moses Aharoni, & Eleazari & Ithamari filiis ejus; Nolite nutrire comam, & vestes vestras nolite scindere, ne moriamini incendio ignis, & super universam congregationem fit ira: verùm tacete, & justum pronunciate judicium super vos, & fratres vestri universa domus Israel fleant incendium quod accendit Dominus.
7 Et ab ostio tabernaculi conventus ne exeatis, ne fortè moriamini, quoniam oleum unctionis Domini super vos: & fecerunt juxta verbum Mosis.
8 Et loquutus est Dominus cum Aharone, dicendo:
9 Vinum, & quicquid inebriat, non bibes tu, & filii tui tecum, die quo ingrediemini in tabernaculum conventus, quemadmodum fecerunt filii tui qui mortui sunt in incendio ignis: statutum sempiternum *fit* in generationibus vestris.
10 Et ut discrimen faciatis inter sanctum & prophanum, & inter immundum & mundum.
11 Et ad docendum filios Israel universum fœdus, quod loquutus est Dominus ad eos per manum Mosis.
12 Et loquutus est Moses cum Aharon, & cum Eleazar & Ithamar filiis ejus, qui erant superstites ex incendio; Tollite oblationem Minchæ, quæ residua est ex oblationibus Domini, & comedite azymum in latere altaris: quoniam sanctitas sanctitatum est.
13 Et comedetis eam in loco sancto, quoniam portio tua & portio filiorum tuorum est ex oblationibus Domini: quoniam sic jussus sum.
14 Pectusculum quoque elevationis, & armum separationis comedetis in loco mundo, tu & filii tui tecum: quoniam portio tua & portio filiorum tuorum *sunt*, quæ data sunt de hostiis sanctificatorum filiorum Israel.
15 Armum separationis & pectus elevationis cum oblationibus adipum adducant, ut eleventur elevatione coram Domino: & erit tibi & filiis tuis tecum in statutum perpetuum, ficut præcepit Dominus.
16 Et tres hircos obtulerunt in die illo, hircum neomeniæ, hircum hostiæ peccati pro populo, & hircum hostiæ peccati quem obtulit Nachson filius Aminadab in dedicatione altaris; abiit Aharon & filii ejus, & incenderunt tres illos: venit Moses & quæsivit hircum hostiæ peccati populi, quæsivit inquam ipsum, & ecce combustus erat: & excanduit contra Eleazar & Ithamar filios Aharonis qui relicti erant, dicendo:
17 Quorsum non comediftis hostiam peccati in loco sancto, quoniam sanctitas sanctitatum est: & illam dedit vobis ad condonandum peccato congregationis, ad expiandum pro vobis coram Domino?
18 Ecce non est illatum de sanguine in sanctuarium interius: Comedendo comedere debebatis ipsam in loco sancto, quemadmodum jussus sum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 * نزديك شدند وبرداشتند ايشانرا درپيرهنهاي ايشان بيرون بلشكرگاه چون آنچه سخن
6 گفت مشه * گفت مشه باهرن و بالعزر وبايتمر [پسراني او] موي سري شما نه بالانيد وجامهاي شما نه
7 پاره كنيد ونه ميريد و ابر همه آن جماعت قهر كنند وبرادراني شما همه خانهي يسرال بگريند
بر آن سوخته آنچه بسوزانيد :: * و از درگاهي خيمهي وعده نه بيرون آييد تا نه ميريد كه
8 روغني ماليدن :: ابر شما بگردند چون سخن مشه * سخن گفت :: باهرن بگفتن * مي
9 و مستكاره نه آهنجي تو و پسراني تو اوازي تو در آمدني شما بخيمهي وعده و نه ميريد رسمي
10 جاويد بعصرهاي شما * وبجدا كردن ميانى آن خاص وميانى آن سست وميانى آن پليد
11 وميانى آن پاك * وبآموختن مر پسراني يسرال مر همه آن رسمها آنچه سخن گفت :: بايشان در
12 دستي مشه * سخن گفت مشه باهرن و بالعزر و بايتمر پسراني او آن باقي ماندگان بستانيد مر
آن هديه آن باقى مانده از قربانهاي :: وبخوريد آنرا فطير پهلوي آن مذبح كه خاص خاصها
13 او * وبخوريد آنرا در جاي خاص كه رسمي تو و رسمي پسراني تو از قربانهاي :: كه همچنين
14 فرموده آمدم * و مر سينهي آن عرضه و مر ساقي آن جدا كرد بخوريد در جاي پاك تو
و پسراني تو ودختراني تو اوازي تو كه رسمي تو ورسمي پسراني تو داده شدند از
15 ذبيحتهاي شليمي پسراني يسرال * ساقي آن جدا كرد وسينهي آن عرضه ابر قربانهاي
آن پيهها بياورند بعرضه كردني عرضه بپيشى :: وباشد بتو و بپسراني تو اوازي
16 تو برسمي جاويد چون آنچه فرمود :: * و مر بزغالهي آن خطات طلب كردن طلب
كرد مشه واينك سوخته شد قهر كرد بر العزر و ابر ايتمر پسراني اهرن آن باقي
17 ماندگان بگفتن * چه معني را نه خورديد مر آن خطات در جاي آن خاص كه خاص
خاصها آن و آنرا بداد بشما ببر داشتن مر گناهي آن جماعت بكفارت خواستن ابر
18 ايشان بپيشي :: * اينك نه آورده آمد مر خوني آن بآن خاص باندرون خوردن بخوريد آنرا در
خاص چون آنچه بفرمودم *

Appropinquantes itaque exportârunt eos in induſiis ſuis ad locum extra caſtra, quemadmodũ locutus fuerat Moſheh.
6 *Tum dixit Moſheh ad Aharon, & Eleazar & Ithamar filios ejus; Comam capitis veſtri ne alite, & veſtimenta veſtra ne ſcindite, et non moriemini, neque in totâ congregatione iraſcetur: fratres autem veſtri,* nempe *tota domus Iſrael plangant combuſtionẽ quã combuſſit Dñs.*
7 *Attamen ab oſtio tentorii conventûs ne egrediminí, ut non moriamini: quia oleum unctionis Domini eſt ſuper vos. Et fecerunt juxta verbum Moſheh.*
8 *Loquutus eſt quoque Dominus ad Aharon, dicendo,*
9 *Vinum & inebriamentum non bibes, tu & filii tui tecum, in ingreſſu veſtro in tentorium conventûs, & non moriemini: ſtatutum æternum eſt in ſecula veſtra:*
10 *Tum ad diſtinguendum inter ſanctum & profanum, & inter pollutum ac purum:*
11 *Tum ad docendum filios Iſrael omnia ſtatuta quæ locutus eſt Dominus eis per manum Moſheh.*
12 *Loquutus eſt autem Moſheh ad Aharon, & Eleazar & Ithamar filios ejus reliquos manentes; Tollite munus reliquum manens ex oblationibus Domini, & comedite illud infermentatũ juxta altare: quia ſanctitas ſanctitatum eſt.*
13 *Comedetis inquam illud in loco ſanctitatis, quia ſtatutum eſt tibi & ſtatutum filiis tuis ex oblationibus Domini: quoniã ſic juſſus ſum.*
14 *Et pectuſculum admotionis, & crus ſeparationis comedetis in loco mundo, tu & filii tui & filiæ tuæ tecum: quia* in *ſtatutum tibi & in ſtatutum filiis tuis data ſunt ex immolandis pacificis filiorum Iſrael.*
15 *Crus ſeparationis & pectuſculum admotionis cum oblationibus adipum affirent ad admovendum admotione in præſentia Domini: & erit tibi ac filiis tuis tecum in ſtatutum æternum, quemadmodum præcepit Dominus.*
16 *Et hœdum peccati requirendo requiſivit Moſheh, & ecce combuſtus erat: tum iratus eſt ſuper Eleazar & Ithamar filios Aharon reliquos manentes, dicendo;*
17 *Quâ ratione non comediſtis peccatum in loco ſanctitatis? nam ſanctitas ſanctitatum eſt, illúdque dedit vobis ad ferendum peccatum congregationis, & ad expiationem procurandam eis in præſentia Domini.*
18 *Ecce nequaquam illatus eſt ſanguis ejus in ſanctitatem intrinſecús: comedendo comediſſetis illud in ſanctitate, quemadmodum præcepi.*

19 וידבר אהרן ומליל אַהֲרֹן עִם מֹשֶׁה
הָא יוֹמָא דֵין קְרִיבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת
קֻרְבָּנֵהוֹן חַטָּאתְהוֹן וְעַלְוָותְהוֹן קֳדָם יְיָ וְאַרַע
יָתִי סְקוּל בְּאִילֵּין בְּתְרֵין בְּנַי הֲלָא
מַעֲשְׂרָא תְנִינָא אִתְפְּקַד דִּי לָא לְמֵיכוֹל
אֲבִיל מְנִיחַ כָּל דְּכֵן קֻרְבַּן חַטָּאתָא
וּמַה אִילּוּ אִשְׁתְּלִיחַ וַאֲכָלִית מִן קֻרְבַּן
חַטָּאתָא יוֹמָא דֵין אוֹף תְּרֵין בְּנַי
דְּאִשְׁתַּיְּרוּ הֲוָה לְהוֹן מִן דִּינָא דְּיִתְוַקְּדוּן
דְּלֵית אַפְשָׁר דִּי שַׁפַּר קֳדָם יְיָ : וישמע
20 וּשְׁמַע מֹשֶׁה וְשַׁפַּר קֳדָמוֹי וְאַפֵּיק
כְּרוֹזָא בְּמַשְׁרְיָתָא לְמֵימַר אֲנָא הוּא
דְּאִיתְעַלַּמַ֫ת הִילְכְתָא מִנִּי וְאַהֲרֹן אָחִי
אַדְכַּר יָתֵהּ לִי :

19 וידבר אהרן ומליל אַהֲרֹן עִם מֹשֶׁה
הָא יוֹמָא דֵין קְרִיבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת
קֻרְבָּנֵהוֹן חַטָּאתְהוֹן וְעַלְוָותְהוֹן קֳדָם יְיָ וְאַרַע
יָתִי סְקוּל בְּאִילֵּין בְּתְרֵין בְּנַי הֲלָא
מַעֲשְׂרָא תְנִינָא אִתְפְּקַד דִּי לָא לְמֵיכוֹל
אֲבִיל מְנִיחַ כָּל דְּכֵן קֻרְבַּן חַטָּאתָא
וּמַה אִילּוּ אִשְׁתְּלִיחַ וַאֲכָלִית מִן קֻרְבַּן
חַטָּאתָא יוֹמָא דֵין אוֹף תְּרֵין בְּנַי
דְּאִשְׁתַּיְּרוּ הֲוָה לְהוֹן מִן דִּינָא דְּיִתְוַקְּדוּן
דְּלֵית אַפְשָׁר דִּי שַׁפַּר קֳדָם יְיָ : וישמע
20 וּשְׁמַע מֹשֶׁה וְשַׁפַּר קֳדָמוֹי וְאַפֵּיק
כְּרוֹזָא בְּמַשְׁרְיָתָא לְמֵימַר אֲנָא הוּא
דְּאִיתְעַלַּמַ֫ת הִילְכְתָא מִנִּי וְאַהֲרֹן אָחִי
אַדְכַּר יָתֵהּ לִי :

19 קְרִיבוּ יַת חַטָּוָתְהוֹן וְיַת עֲלָוָתְהוֹן
קֳדָם יְיָ וְאִתְיַלַּפַת יַתְהֶן דְּאַשְׁאָתָא חְמִירָא
מִן מַעֲשְׂרָא תְּנִינָא וְלֵית אֶפְשַׁר לַאֲבֵילָא
לְמֵיכַל מִנֵּיהּ וַאֲנָא דַּאֲרַע יָתִי אֲבֵילָא
רוּבָּא יוֹמָא הָדֵין דְּמִיתוּ תְּרֵין בְּנֵי נָדָב
וַאֲבִיהוּא וַאֲנָא אֲבֵיל עֲלֵיהוֹן הָא אִלּוּ
אֲכַלִית חַטָּאתָא יוֹמָא הַאִית אֶפְשַׁר דְּשַׁפִּיר
וְתִתְקַן קֳדָם יְיָ : 20 כְּיוֹן דְּשְׁמַע מֹשֶׁה
וּשְׁפַר פְּתְגָמָא בְּאַפּוֹי וְאַפֵּק כְּרוֹז בְּכָל
מַשְׁרְיָתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וְאֲמַר אֲנָא הוּא
דְּאִתְעַלַּמַ֫ת הִלְכְתָא מִנִּי וְאַהֲרֹן אָחִי
אַלִּיף יָתֵהּ לִי וְעַל דְּאַשְׁפַּל מֹשֶׁה נַרְמִיהּ
קַבִּיל עֲלֵיהּ אֲנַר סְנִי וּשְׁמַע מֹשֶׁה וּשְׁפַר
פְּתְגָמָא בְּאַפּוֹי :

יא

1 וידבר יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר לְהוֹן לִבְנֵי אַהֲרֹן דְּיוֹהֲרוּן יַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל דִּי טַעֲמוּן בִּרְכוּתָא מִיכַלְהוֹן וְיִתְפְּרְשׁוּן מִסּוֹאֲבוּת תַּמְנֵיסְרֵי טְרִיפֵן : דברו
2 מַלִּילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דָּא חַיְתָא דְּמִכְשְׁרָא לְמִיכַלְכוֹן מִן כָּל בְּעִירָא דְּעַל
3 אַרְעָא : כל כָּל דְּסָדְקָא פַּרְסָתָא וּמַטְלְפַן טִלְפִין פַּרְסָתָא וּדְאִית לָהּ קַרְנַיִן
4 מַסְקָא פִּשְׁרָא בִּבְעִירָא יָתֵהּ תֵּיכְלוּן : אך בְּרַם יַת דֵּין לָא תֵּיכְלוּן מִסַּקֵּי
פִּשְׁרָא וְסָדְקֵי פַּרְסָתָא דְּאַתְלִיד מְסַסְאָבְתָא בְּרַם יַת גַּמְלָא אֲרֵי מַסֵּק פִּשְׁרָא
5 וּפַרְסָתֵיהּ לָא סְדָקָא מְסָאַב הוּא לְכוֹן : וארת השפן וְיַת טַוְוָא אֲרוּם מַסֵּק
6 פִּשְׁרָא וּפַרְסָתֵיהּ לָא סְדָקָא מְסָאַב הוּא לְכוֹן : ואת הארנבת וְיַת אַרְנְבָא אֲרוּם
7 מַסֵּק פִּשְׁרָא הוּא וּפַרְסָתָא לָא סְדָקָא מְסָאַבְתָא הִיא לְכוֹן : ואת וְיַת חֲזִירָא
אֲרוּם סָדִיק פַּרְסָתָא הוּא וּמַטְלֵף טִלְפִין פַּרְסָתָא וְהוּא פִּשְׁרָא לָא פַּשַׁר מְסָאַב
8 הוּא לְכוֹן : מבשרם מִבִּישְׁרֵיהוֹן לָא תֵּיכְלוּן וּבְנִיבְלֵתֵיהוֹן לָא תִקְרְבוּן מְסָאֲבִין
9 אִינוּן לְכוֹן : את זה יַת דֵּין תֵּיכְלוּן מִן כָּל דִּבְמַיָּא כָּל דִּילֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין
10 בְּיַמְמַיָּא וּבְנַחֲלַיָּא יַתְהוֹן תֵּיכְלוּן : וכל אשר וְכָל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין
11 בְּיַמְמַיָּא וּבְנַחֲלַיָּא מִן כָּל רִיחְשָׁא דִּי בְמַיָּא שִׁקְצָא הִינוּן לְכוֹן : ושקץ וְשִׁקְצָא
יְהוֹן לְכוֹן צִיּדֵיהוֹן וּרְעֵיהוֹן וּמְבִישְׁרֵיהוֹן לָא תֵּיכְלוּן וְיַת נִיבְלֵתְהוֹן תְּשַׁקְצוּן וּמִן
12 חֲנָנֵיתְהוֹן תִּתְרַחֲקוּן : כל כָּל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין בְּמַיָּא שִׁקְצָא הוּא
13 לְכוֹן : ואת אלה וְיַת אִלֵּין מִנַּיָּא תְּשַׁקְצוּן מִן עוֹפָא דְּלֵית לְהוֹן צִיבְעָא יְתִירָא
וּדְלֵית לֵיהּ זְפָקְתָא וּדְקוּרְקְבָנֵיהּ לֵיתוֹי מַקְלִיף לָא יִתְאֲכְלוּן שִׁקְצָא הִינוּן יַת נְשָׁרָא
14 וְיַת עוּזָא וְיַת בַּר נַוָּא : ואת וְיַת דַּיְיָתָא וְיַת דַּהֲיָא טַרְפִּיתָא לְזוֹנָהּ : ואת וְיַת כָּל
15 עוֹרְבָא לְזוֹנֵיהּ :

19 קְרִיבוּ יַת חַטָּוָתְהוֹן וְיַת עֲלָוָתְהוֹן
קֳדָם יְיָ וְאִתְיַלַּפַת יַתְהֶן דְּאַשְׁאָתָא חְמִירָא
מִן מַעֲשְׂרָא תְּנִינָא וְלֵית אֶפְשַׁר לַאֲבֵילָא
לְמֵיכַל מִנֵּיהּ וַאֲנָא דַּאֲרַע יָתִי אֲבֵילָא
רוּבָּא יוֹמָא הָדֵין דְּמִיתוּ תְּרֵין בְּנֵי נָדָב
וַאֲבִיהוּא וַאֲנָא אֲבֵיל עֲלֵיהוֹן הָא אִלּוּ
אֲכַלִית חַטָּאתָא יוֹמָא הַאִית אֶפְשַׁר דְּשַׁפִּיר
וְתִתְקַן קֳדָם יְיָ : 20 כְּיוֹן דְּשְׁמַע מֹשֶׁה
וּשְׁפַר פְּתְגָמָא בְּאַפּוֹי וְאַפֵּק כְּרוֹז בְּכָל
מַשְׁרְיָתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וְאֲמַר אֲנָא הוּא
דְּאִתְעַלַּמַ֫ת הִלְכְתָא מִנִּי וְאַהֲרֹן אָחִי
אַלִּיף יָתֵהּ לִי וְעַל דְּאַשְׁפַּל מֹשֶׁה נַרְמִיהּ
קַבִּיל עֲלֵיהּ אֲנַר סְנִי וּשְׁמַע מֹשֶׁה וּשְׁפַר
פְּתְגָמָא בְּאַפּוֹי :

יא

1 וידבר הי ומליל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר לְהוֹן לִבְנֵי אַהֲרֹן דְּיוֹהֲרוּן יַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל דִּי טַעֲמוּן בִּרְכוּתָא מִיכַלְהוֹן וְיִתְפְּרְשׁוּן מִסּוֹאֲבוּת תַּמְנֵיסְרֵי טְרִיפֵן : דברו
2 מַלִּילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דָּא חַיְתָא דְּמִכְשְׁרָא לְמִיכַלְכוֹן מִן כָּל בְּעִירָא דְּעַל
3 אַרְעָא : כל כָּל דְּסָדְקָא פַּרְסָתָא וּמַטְלְפַן טִלְפִין פַּרְסָתָא וּדְאִית לָהּ קַרְנַיִן
4 מַסְקָא פִּשְׁרָא בִּבְעִירָא יָתֵהּ תֵּיכְלוּן : אך בְּרַם יַת דֵּין לָא תֵּיכְלוּן מִסַּקֵּי
פִּשְׁרָא וְסָדְקֵי פַּרְסָתָא דְּאַתְלִיד מְסַסְאָבְתָא בְּרַם יַת גַּמְלָא אֲרֵי מַסֵּק פִּשְׁרָא
5 וּפַרְסָתֵיהּ לָא סְדָקָא מְסָאַב הוּא לְכוֹן : וארת השפן וְיַת טַוְוָא אֲרוּם מַסֵּק
6 פִּשְׁרָא וּפַרְסָתֵיהּ לָא סְדָקָא מְסָאַב הוּא לְכוֹן : ואת הארנבת וְיַת אַרְנְבָא אֲרוּם
7 מַסֵּק פִּשְׁרָא הוּא וּפַרְסָתָא לָא סְדָקָא מְסָאַבְתָא הִיא לְכוֹן : ואת וְיַת חֲזִירָא
אֲרוּם סָדִיק פַּרְסָתָא הוּא וּמַטְלֵף טִלְפִין פַּרְסָתָא וְהוּא פִּשְׁרָא לָא פַּשַׁר מְסָאַב
8 הוּא לְכוֹן : מבשרם מִבִּישְׁרֵיהוֹן לָא תֵּיכְלוּן וּבְנִיבְלֵתֵיהוֹן לָא תִקְרְבוּן מְסָאֲבִין
9 אִינוּן לְכוֹן : את זה יַת דֵּין תֵּיכְלוּן מִן כָּל דִּבְמַיָּא כָּל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין
10 בְּיַמְמַיָּא וּבְנַחֲלַיָּא יַתְהוֹן תֵּיכְלוּן : וכל אשר וְכָל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין
11 בְּיַמְמַיָּא וּבְנַחֲלַיָּא מִן כָּל רִיחְשָׁא דִּי בְמַיָּא שִׁקְצָא הִינוּן לְכוֹן : ושקץ וְשִׁקְצָא
יְהוֹן לְכוֹן צִיּדֵיהוֹן וּרְעֵיהוֹן וּמְבִישְׁרֵיהוֹן לָא תֵּיכְלוּן וְיַת נִיבְלֵתְהוֹן תְּשַׁקְצוּן וּמִן
12 חֲנָנֵיתְהוֹן תִּתְרַחֲקוּן : כל כָּל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין בְּמַיָּא שִׁקְצָא הוּא
13 לְכוֹן : ואת אלה וְיַת אִלֵּין מִנַּיָּא תְּשַׁקְצוּן מִן עוֹפָא דְּלֵית לְהוֹן צִיבְעָא יְתִירָא
וּדְלֵית לֵיהּ זְפָקְתָא וּדְקוּרְקְבָנֵיהּ לֵיתוֹי מַקְלִיף לָא יִתְאֲכְלוּן שִׁקְצָא הִינוּן יַת נְשָׁרָא
14 וְיַת עוּזָא וְיַת בַּר נַוָּא : ואת וְיַת דַּיְיָתָא וְיַת דַּהֲיָא טַרְפִּיתָא לְזוֹנָהּ : ואת וְיַת כָּל
15 עוֹרְבָא לְזוֹנֵיהּ :

Et loquutus eſt Aharon cum Moſe; Ecce hodie attulerunt filii Iſrael hoſtiam ſuam pro peccato, & holocauſta ſua coram Domino, & accidit mihi mors in iſtis in duobus filiis meis: annon *de* decima ſecunda mandatum eſt ut non comedat lugens ex ea? quanto magis de oblatione hoſtiæ peccati? annon in iſtis delictum admitteretur, ſi comediſſem de oblatione hoſtiæ peccati hodie, etiam duo filii mei qui reſidui ſunt? ex æquo *itaque* deberent comburi, quia fieri non poteſt ut placeat coram Domino. Et audivit Moſes & placuit coram ipſo, & produxit præconem per caſtra, dicendo; Ego ſum is à quo occultatus eſt ritus, Aharon autem frater meus in memoriam revocavit eum mihi.

19. *Obtulerunt hoſtias ſuas pro peccato, & holocauſta ſua coram Domino, & edoctus ſum de illis hoſtiam pro peccato graviorem eſſe quam ſit decima ſecunda, neque debere lugentem edere de ea: cùm ergò mihi hodie contigerit luctus magnus, ſiquidem mortui ſunt duo filii mei Nadab & Abihu, & ego de illis lugeo, ecce ſi comediſſem de hoſtia pro peccato hodie, an fieri poſſet ut hoc placeret & rectum eſſet coram Domino?* 20. *Poſtquam audivit Moſes, & placuiſſet verbum in conſpectu ejus, tum eduxit præconem per omnia caſtra Iſraelitarum, & dixit; Ego ſum is à quo occultatus eſt ritus, Aharon verò frater meus docuit me ipſum: & propterea quod humilem ſe reddidit Moſes, recepit ſuper ſe mercedem amplam. Et audivit Moſes, & placuit verbum in conſpectu ejus.*

CAP. XI.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe & cum Aharon dicendo illis, & filiis Aharon ut admonerent Iſraelitas ut guſtarent cum puritate cibos ſuos, & ſepararentur à pollutione octodecim ciborum prohibitorum. Loquimini cum filiis Iſrael, dicendo; Hæc eſt beſtia quæ recta eſt ad cibum veſtrum, de omni beſtia quæ eſt ſupra terram. Quicquid dividit ungulam, & findentes fiſſuras ungulæ, & cui ſunt cornua, aſcendere faciens ruminationem in jumentis, ipſum comedetis. Verùm hoc non comedetis ex ſpecie eorum qui aſcendere faciunt ruminationem, & ex dividentibus ungulam, quia natum eſt ex immundis: camelus quidem, quia aſcendere facit ruminationem, ſed ungulam ſuam non dividit, abominabilis erit vobis. Et cuniculus, quoniam aſcendere facit ruminationem, ſed ungulam ſuam non dividit, abominabilis erit vobis Et lepus, quia aſcendere facit ipſe ruminationem, ſed ungulam non dividit, abominabilis fit vobis. Et porcus, quia dividit ungulam ipſe, & findit fiſſuram ungulæ, ſed ipſe ruminatione non ruminat, abominabilis fit vobis. De carne eorum ne comedatis, & ad cadaver eorum ne acceſſeritis: abominabiles erunt vobis. Hoc comedetis de omni quod eſt in aquis, quicquid habet pinnulas & ſquamas, in maribus & fluviis, illa comedetis. Et omne in quo non ſunt pinnulæ & ſquamæ, in maribus, & fluviis, de omni quod reptat in aquis, abominatio erunt vobis. Abominatio ſint vobis juſcula eorum, & muriæ eorum: de carne eorum non comedetis, & cadaver eorum abominemini, & ab uſu eorum procul recedite. Cuicunque non ſunt pinnulæ aut ſquamæ in aquis, abominatio ſint vobis. Et iſtas ſpecies abominemini de volucri; illæ quibus non eſt digitus longior, & quibus non eſt veſicula, & quorum ingluvies non decorticat, non comedentur, abominatio ſunt: aquila, gryps & falco. Et milvus, & vultur juxta genus ſuum. Et omnis corvus juxta ſpeciem ſuam.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گفت هارن بمشه اينك اين روز نزديك آوردند مر خطات ايشان و مر عولهي ايشان 19
بپيشي ؛؛ فراز رسيدند مرا چون اينان و بخوردم خطات اين روز ها نيكو باشد در نظرهاي ؛؛ *
* بشنويد مشه نيكو آمد درچشماني او * فصل يازدهم * 20

* سخن گفت ؛؛ بمشه و باهرن بگفتن بايشان * سخن گويد بپسراني يسرال بگفتن اين آن حيوان آنچه 1
بخوريد از همه آن چهارپا آنچه ابر آن زمين * همه سنب داراي سنب و شكافش داراي شكافش بر 2
آوراي نشخوار در چهارپا آنرا بخوريد * خاصه مر اين نخوريد از بر آوراي نشخوار و از سنب داراي 3
آن سنب مر آن شتر كه بر آورا نشخوار او و سنب نيست او سنب دارا پليد او بشما * و مر آن بزگره 4
كه بر آوراي نشخوار او و سنب نه سنب دارد پليد او بشما * و مر آن خرگوش كه بر آوراي نشخوار 5
او و سنب نه سنب داشت پليد او بشما * و مر آن خوك كه سنب داراي سنب او و شكافش داراي 6
شكافش و او نشخوار نه نشخوار كند پليد او بشما * از گوشت ايشان نه خوريد و در لاشي ايشان 7
نه رسيد پليد ان ايشان بشما * مر اين بخوريد از همه آنچه در آب همه آنچه باو پر و پديجه در آب در و 8
دريا ها و در رودها آنرا بخوريد * و همه آنچه نيست باو پر و پديجه در دريا ها و در رودها از همه جنبش 9
آن آب و از همه جاني آن زنده آنچه در آب ويسه ايشان بشما * و ويسه باشند بشما از گوشت ايشان 10
نه خوريد و مر لاشي ايشان ويسه داريد * همه آنچه نيست باو پر و پديجه در آب ويسه لو بشما * 11
* و مر اينان [ويسه] داريد از آن مرغ نه خورده آيند ويسه ايشان مر آن سيمرغ و مر آن گركس 12
و مر آن موشگيره * و مر آن ماهي چين و مر آن چغنه بنوع او * مر همه كلاغ بنوعي او * 13 14 15

Locutus eſt autem Aharon ad Moſheh; Ecce hoc die obtulerunt peccatum ſuum & holocauſtum ſuum in præſentia Domini: at ſupervenerunt mihi res hujuſmodi, & ſi comediſſem peccatum hoc die, an bonum fuiſſet in conſpectibus Domini? Cum audiſſet *Moſheh*, placuit in oculis ejus. 19 20

CAP. XI.

ET loquutus eſt Dominus ad Moſheh & Aharon, dicendo eis, Loquemini ad filios Iſrael, dicendo; Hæ ſunt animalia quæ comedetis ex omni quadrupede quæ ſuper terram. Omne habens ungulam & habens fiſſuram, educens ruminationem inter quadrupedes, illud comedetis. Tantùm hoc non comedetis ex educentibus ruminationem & ex habentibus ungulam: *camelum*: quia educit ruminationem, ſed ungulam fiſſam ipſe non habet, pollutus erit vobis. Et cuniculum: quia eduxit ruminationem, ſed ungulam non habet, pollutus erit vobis. Et leporem: quia educit ruminationem ſed ungulæ non habet, pollutus erit vobis. Porcum quoque: quia habet ungulam, habetq; fiſſuram, ſed ipſe ruminationem non ruminat, pollutus erit vobis. De carne eorum non comedetis, & ad cadaver eorum non accedetis, polluta erunt vobis. Hoc autem comedetis ex omni quod eſt in aqua: omne cui ſunt pinnæ ac ſquamæ in aqua, in maribus & in fluminibus, illud comedetis. Omne verò cui non ſunt pinnæ ac ſquamæ in maribus & in fluminibus, ex omni reptili aquæ & ex omni anima vivente quæ in aqua, abominatio erunt vobis, Abominatio inquam erunt vobis: de carne eorum non comedetis, et cadaver eorum abominationem habebitis. Omne cui non ſunt pinnæ ac ſquamæ in aqua, abominationi erunt vobis. Hæ verò abominationem habebitis ex avibus, (non comedentur, abominatio ſunt,) gryphem, et vulturem, & muricipem, Et piſcilegam, & bubonem in ſpecie ſua, Omnemque corvum in ſpecie ſua, 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

16 ואת בת ויַת בַּת נַעֲמִיתָא ויַת חַטַפִיתָא ויַת צִיפַּר שַׁחַפָּא ויַת בַּר נְצָצָא לְזַנְוֵיהּ :
17 ואת הכוס ויַת צַיְירָא ויַת שְׁלִינוּנָא מִן יַמָּא ויַת קִיפּוֹפָא : ואת ויַת אוֹתָיָא ויַת
18 קַקָּא ויַת שַׁרְקְרָקָא : ואת ויַת דַּיְיתָא חִוּורְתָא ואַכְמְתָא לְזַנְהּ ויַת נַגַר טוּרָא ויַת
19 טַרְפִּירָא : וכל וְכָל רִיחְשָׁא דְעוֹפָא דְמְהַלַּךְ עַל אַרְבַּע וְנֵי דְיַבְּבֵי וזְנֵי אוֹזְעִידּ
20 וְנֵי וְיבוּרֵי שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן בְּרַם דּוּבְשָׁא דְזִיבוּרָא יְתָאֲכֵל : אך בְּרַם יַת דֵּין
21 תֵּיכְלוּן מִן כָּל רִיחְשָׁא דְעוֹפָא דְמְהַלַּךְ עַל אַרְבַּע כָּל דְּאִית לֵידּ קַרְסוֹלִין מִלְעֵיל
22 לְרִיגְלוֹי לְמֶשְׁרַע בְּהוֹן עַל אַרְעָא : ית אלה יַת אִלֵּין מִנַּיְיָא מִנְהוֹן תֵּיכְלוּן יַת
23 גוּבָאֵי לְזַנְיהּ ויַת רִשׁוֹנָא לְזַנְיהּ ויַת נִיפּוּלָא לְזַנְיהּ ויַת כַּרְבָּא דְהִיא נְדוֹנָא לְזַנְיהּ :
23 וכל שרץ וְכָל רִיחְשָׁא דְעוֹפָא דְלֵידּ אַרְבַּע רִיגְלִין שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן : ולאלה
24 וּלְאִלֵּין תִּסְתָּאֲבוּן כָּל דְּיִקְרַב בִּנְבִילְתְּהוֹן יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא : וכל וְכָל דְּיוֹסִיט
25 מִן נְבִילְתְּהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי ויְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא : לכל לְכָל בְּעִירָא דְהִיא
26 סְדִיקָא פַּרְסָתָא וְשִׁילְפִין לַיְתַהּ מְטַלְפָּא ופִישְׁרָא לַיְתַהּ מַסְקָא מְסָאֲבִין הִינּוּן
לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן יְהֵא מְסָאַב : וכל הולך וְכָל דְּמְטַיֵּיל עַל יְדוֹי בְּכָל חַיְיתָא
27 דְמְהַלְכָא עַל אַרְבַּע מְסָאֲבִין הִינּוּן לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בִּנְבִילְתְּהוֹן יְהֵא מְסָאַב עַד
רַמְשָׁא : והנושא ודְיוֹסִיט יַת נִבְילְתְּהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי ויְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא
28 מְסָאֲבִין הִינּוּן לְכוֹן : ווה לכם ודֵין לְכוֹן דְּמְסָאַב דְּמַיָּה ומַשְׁכֵּיהּ ובִישְׁרֵיהּ בְּרִיחְשָׁא
29 דְרָחֵישׁ עַל אַרְעָא בְּרְכוּשְׁתָא ועַכְבְּרָא אוּכְמָא וְסַמּוּקָא וְחִיוֵרָא וְחַרְדוֹנָא לְזַנוֹי :
30 והאנקה ומִינָקֵת חִיוָיא וכְחָא ושְׁמְמִיתָא וְקִיצוֹצָא וְסַלַּמַנְדְּרָא : אלה אִלֵּין תְּמַנְיָא
31 מִינַיָּא דְמְסָאֲבִין לְכוֹן בְּכָל רִיחְשָׁא כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן ובְמוֹשְׁכֵיהוֹן ובְאַדְמֵיהוֹן יְהֵא
32 מְסָאַב עַד רַמְשָׁא : וכל וְכָל מִדְּעָם דְּיִפּוֹל עֲלוֹי מִנְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן דְּאִיבְּרָיָא דִידְהוֹן
דְּאִתְפְּשַׁח מִנְהוֹן יְהֵא מְסָאַב כָּל מָאן דְּקִיסָא או לְבוּשׁ או צַלָּא או שַׁק כָּל מָאן
דְּתִתְעֲבִיד בְּהוֹן עִיבִידְתָּא בְּאַרְבְּעִין סָאוִין דְּמוֹי יִתְעֲל ויְהֵי מְסָאַב לְכָל צְרוֹךְ עַד
33 רַמְשָׁא ויְדַכֵּי : וכלי חרש ומָאן דְּפַחַר דְּיִפּוֹל מִנְהוֹן לְגַוֵּידּ כָּל מָאן דִּי בְגַוֵּידּ
34 יְהֵא מְסָאַב ויְתֵיהּ תְּתַבְּרוּן : מכל מִכָּל מֵיכְלָא דְמִתְאֲכִיל דִּי ייעֲלוֹן עֲלוֹן מוי
יְהֵי מְסָאַב וְכָל מַשְׁקֵי דְּיִשְׁתֵּיתִי בְּכָל מָן ירושלמי 35 תַּנּוּרִין וְטַפְּיָן יִתְּרְעוּן :
35 יְהֵי מְסָאַב : וכל וְכָל מִדְּעָם דְּיִפּוֹל
מִנְּבִילְתְּהוֹן עֲלוֹי יְהֵי מְסָאַב תַּנּוּרִין וְתַפְּיָן יִסְתְּרוּן מְסָאֲבִין הִינּוּן ומְסָאֲבִין יְהוֹן לְכוֹן :

16 Et ſtruthio, & nycticorax, & avis larus *dicta*, & accipiter ſecun-
17 dùm ſpeciem ſuam. Et falco, & prædator piſcium in mari, & noctua.
18 Et otis, & cuculus, & pica. Et ciconia alba & nigra ſecundùm ſpe-
19 ciem ſuam, & gallus ſylveſtris, & veſpertilio. Et omne reptile de vo-
20 lucribus quod graditur ſuper quatuor *pedes*, ſpecies muſcarum, ſpe-
cies crabonum, ſpecies apum abominatio ſint vobis: verùm mel apis
21 poteſt comedi. Veruntamen iſtud comedetis de omni reptili avium
quod ambulat ſuper quatuor *pedes*, omne quod habet talos ſuper pedes
22 ſuos ad ſaltandum illis ſuper terram. Iſtas ſpecies de illis comedetis;
locuſtam juxta ſpeciem ſuam, & attacum juxta ſpeciem ſuam, &
ophiomachum juxta ſpeciem ſuam, et bruchũ, quæ eſt eruca, juxta ſpeciem
23 ſuam. Omne verò reptile avium cui ſunt quatuor pedes, abominabile
24 erit vobis. Et propter hæc immundi eritis: quicunque tetigerit ca-
25 daver eorum pollutus erit uſque ad veſperam. Et quiſquis portaverit
de cadavere eorum, lavabit veſtimenta ſua, et erit pollutus uſque ad
26 veſperam. Omne jumentum quod dividit ungulam, et fiſſuras non
findit, & ruminationem aſcendere non facit; immunda erunt vobis:
27 quiſquis tetigerit ea erit immundus. Omne quod ambulat ſu-
per manus ſuas, in omni animali quod ambulat ſuper quatuor pedes,
polluta erunt vobis: quiſquis attigerit cadaver eorum, pollutus erit
28 uſque ad veſperam. Et quiſquis portaverit cadaver eorum, lavabit
veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperam: immunda erunt
29 vobis. Et hoc vobis pollutum *erit*, ſanguis ejus & pellis, & caro ejus,
in reptili quod reptat ſuper terram; muſtela, mus niger, & ruber, &
albus, & bufo ſecundùm ſpecies ſuas. Et lactans ſerpentem, & cha-
30 mæleon, & lacerta, & limaca & ſalamandra. Hæ octo ſpecies pol-
31 lutæ erunt vobis in omni reptili: quicunque tetigerit ea, & pelles
eorum, & ſanguinem eorum, erit immundus uſque ad veſperam.
32 Et ſuper quodcunque ceciderit quicquam eorum cum mortua ſint,
de membris *ſcilicet* eorum quæ diſcerpta ſunt ex ipſis, erit pollutum;
omne vas ligneum, aut veſtis, aut corium, aut ſaccus, quodcunque
vas in quo operis aliquid fit: in quatuor ſata aquarum ingeratur, &
erit pollutum pro omni uſu uſque ad veſperam, tum mundabitur.
33 Vas quoque fictile intra quod ceciderit aliquod horum, omne quod
34 in medio ejus erit, erit immundum, & illud frangetis. De omni
cibo qui editur ſuper quem venit aqua, pollutus erit: & omnis po-
tus qui bibi ſolet in omni vaſe, erit immundus. Et omne ſuper quod
35 ceciderit de cadavere eorum erit
pollutum: clibani & chytropo-
des diruantur, polluta ſunt: & pol-
luta erunt vobis.

Hieroſ. 35. *Furni & lecythi confringentur.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * ومرآن شترمرغ ومرآن پاشه ومرآن شاهين ومرآن بازبنوعي او * مرآن بوم ومرآن عكّه ومرآن
17 لكلك * ومرآن پرستك ومرآن قوق ومرآن بلبل * ومرآن سفيد مرغ آن بوتيمار بنوعي آن ومر
18 سانه سر ومرآن شب پرك * همه جنبش آن مرغ آن روا ابر چهار ويسه او بشما * خاصه مر اين بخوريد
19 از همه جنبش آن مرغ آن روا ابر چهار آنچه باو زانوها از بالا ببپاهاي او ببر جستن در ايشان ابر آن
20 زمين * مر اينان از ايشان بخوريد مر آن ملخ بنوعي او و مر آن سلعم بنوعي او و مر آن حرجل
21 بنوعي او و مر حجب بنوعي * و همه جنبش آن مرغ آنچه باو چهارپاها ويسه است او بشما *
22 * و باينان پليد شويد همه رسا در لاشي ايشان پليد باشد تا ايوار * و همه بر دارا از لاشي ايشان
23 بشويد جامهاي او و پليد باشد تا ايوار * بهمه آن چهارپا آنچه آن سنب دارايي سنب و شكافش نيست
24 آن شكافش دارا و نشخوار نيست آن بر آورا پليدان ايشان بشما همه آن رسا در ايشان پليد باشد *
25 * وهمه آن روا ابر كفهاي او در همه آن حيوان آن روا ابر چهار پليدان ايشان بشما همه آن رسا در
26 لاشي ايشان پليد باشد تا ايوار * وآن بر دارا مر لاشي ايشان بشويد جامهاي او و پليد باشد تا
27 ايوار پليدان ايشان بشما * واين بشما آن پليد در جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين آن گربه
28 وآن موش وآن راسو بنوعي او * وآن سمّور و آن سنجا و آن جرو آن سوسمار و آن گربه دله *
29 * اينان آن پليدان بشما در همه آن جنبش همه آن رسا در ايشان در مردن ايشان پليد باشد تا ايوار
30 * وهمه آنچه بيفتد ابر او از ايشان در مردن ايشان پليد باشد از همه پيرايهي چوب يا جامه يا پوست
31 يا پلاس همه پيريهي آنچه كرده آيد كار در ايشان در آب آورده شود و پليد باشد تا ايوار و پاك شود *
32 * وهمه پيرايهي سفال آنچه بيفتد از ايشان بميانى او همه آنچه در ميانى او پليد باشد واويرا
33 بشكنيد * از همه آن خوردني آنچه خورده آيد آنچه بيايد ابر او آب پليد باشد وهمه شيرهي آنچه
34 آهنجيده شود در همه پيرايه پليد باشد * وهمه آنچه بيفتد از لاشي ايشان ابر او پليد باشد تنور
35 و ديگدان بر كنده شود پليدان ايشان و پليدان باشند بشما *

Et ſtruthiocamelum, & niſum, & 16
falconem, & accipitrem in ſpecie
ſua, Et noctuam, & picam, & 17
ciconiam, Et hirundinem, & cy- 18
gnum, & luſciniam, Et leucon, 19
& ardeam in ſpecie ſua, &
upupam, & veſpertilionem. O- 20
mne reptile volucrum gradiens ſuper
quatuor, abominatio erit vobis. Tan- 21
tùm hoc comedetis ex omni reptili
volucrum gradiente ſuper quatuor,
cui ſunt genua ſupra pedes ſuos ad
ſaliendum in eis ſuper terram. Hæc 22
ex illis comedetis; Locuſtam in
ſpecie ſua, & attacum in ſpecie
ſua, & ophiomachum in ſpecie ſua,
& bruchum in ſpecie ſua. Omne autẽ 23
reliquum *reptile volucrũ cui ſunt*
quatuor pedes, abominatio erit illud
vobis. Et his polluemini: omnis ac- 24
cedens ad cadaver eorum, pollutus
erit uſque ad veſperã. Et omnis por- 25
tans aliquid *ex cadavere eorum, la-*
vabit veſtimenta ſua, et erit pollutus
uſq; ad veſperã. Quoad omnẽ qua- 26
drupedẽ quæ habet ungulã, & fiſſu-
ram ipſa non habet, nec ruminationẽ
ipſa educit, pollutæ ſunt vobis: o-
mnis accedens ad eas, pollutus erit.
Et omne gradiens ſuper volas ſuas 27
inter omnia animalia gradientia ſu-
per quatuor, polluta erunt vobis: o-
mnis accedens ad cadaver eorum,
pollutus erit uſque ad veſperam. Et 28
qui portat cadaver eorum, lavabit
veſtimenta ſua, & pollutus erit uſ-
que ad veſperam: polluta erunt vo-
bis. Et hæc erunt *vobis polluta inter* 29
reptilia reptantes ſuper terram, Felis,
& mus, & muſtela in ſpecie ſua: Et 30
martes Scythica, & ſciurus, & eri-
naceus, & lacerta, & felinea mar-
tes. Iſta polluta ſunt *vobis inter o-* 31
mnia reptilia: omnis accedens ad ea
cùm mortua fuerint, pollutus erit uſ-
que ad veſperam. Et omne ſuper quod 32
ceciderit ex eis aliquid *in morte eo-*
rum, pollutum erit: ex omni vaſe
ligni, aut veſte, aut pelle aut cili-
cio: omne vas quo fit opus, ad a-
quam adducetur, et pollutum erit uſ-
que ad veſperam: deindè purum erit.
Omne quoque vas teſtaceum in cu- 33
jus medium ceciderit aliquid *ex*
eis, quicquid fuerit *in medio ejus,*
pollutum erit, & ipſum confringetis.
Omne edulium quod comeditur, ſuper 34
quod venerit aqua, pollutum erit: &
omne muſtum quod potatur in omni
vaſe impuro, *pollutum erit. Et omne* 35
ſuper quod ceciderit quicquam *ex*
cadavere eorum, pollutum erit: ci-
banus, & chytropos effodietur: pollu-
ta ſunt, & polluta erunt vobis.

36 אך לְחוֹר עֵינָוו וְנוֹבִין בֵּית כְּנִישׁוֹת מַיִן נַבְעִין יְהֵא דְּכִי בְּרֵם דִּי יִקְרַב בִּנְבֵילְתְּהוֹן
37 בְּנוֹ מַיָא הָאִילֵין יְהֵי מְסָאֵב : וכי יפל וַאֲרוֹם אִין יַפִּיל מִנְּבֵילְתְּהוֹן עַל כָּל
38 זֶרַע זְרִעוּנִין בְּאוּרְחָא דִי יִזְרַע בְּנוּגְבֵיהּ דְּכִי הוּא : וכי יתן וַאֲרוֹם אִין מְתְיְהִיב
מוי עַל בַּר זַרְעָא וַיפִיל מִנְּבֵילְתְּהוֹן עֲלוֹי בְּרוּטְבֵיהּ מְסָאֵב הוּא לְכוֹן : וכי ימות
39 וַאֲרוֹם אִין יִתְפַּשַׁח אֵיבְרָא וימות מִן בְּעִירָא דַכְיָא חַוְיָא לְכוֹן לְמֵיכוֹל דְּיִקְרַב
40 בִּנְבֵילְתְּהּ יְהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא : והאוכל וְדֵייכוֹל מִנְּבֵילְתְּהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי ויהי
מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא וְדִיוֹסִיט יַת נְבֵילְתְּהּ יְצַבַּע יַת לְבוּשׁוֹי וְיהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא :
41 וכל וְכָל רִיחֵשָׁא דְרִחֵישׁ עַל אַרְעָא
42 שִׁקְצָא הוּא לָא יִתְאֲכַל : וכל וְכָל ירושלמי כָּל דִּשְׁחַף עַל מְעוֹי
43 דְּמַהֲלֵךְ עַל מְעוֹי וְכָל דְּמַהֲלֵךְ עַל אַרְבַּע בְּכָל חֵיתָא :
מִן חֵיוְיָא וְעַד נַרְל דְּמַסְגֵי רִינְלִין בְּכָל רִיחֵשָׁא דְרִחֵישׁ עַל אַרְעָא לָא תֵיכְלוּנוּן אֲרוֹם
44 שִׁקְצָא הִינוּן : אל לָא תְשַׁקְצוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן בְּכָל רִיחֵשָׁא דְרִחֵישׁ וְלָא תְסְתַּאֲבוּן
45 בְּהוֹן דֵּילְמָא תְסְתַּאֲבוּן פּוּן בְּהוֹן : כי אֲרוֹם אֲנָא יְיָ הוּא אֱלָהָכוֹן וְתִתְקַדְּשׁוּן וְתֶהְווֹן
46 קַדִּישִׁין אֲרוֹם קַדִּישׁ אֲנָא וְלָא תְסְתַּאֲבוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן בְּכָל רִחֵשָׁא דְרִחֵישׁ עַל
47 אַרְעָא : כי אני הי אֲרוֹם אֲנָא הוּא יְיָ דְאַסֵּיקִית יַתְכוֹן פְּרִיקִין מִן אַרְעָא דְמִצְרַיִם
מְטוּל לְמֶיהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא וְתֶהְווֹן קַדִּישִׁין אֲרוֹם קַדִּישׁ אֲנָא : ואת דָּא הִיא
46 נְוֵירַת אוּרַיְתָא דִבְעִירָא וְעוֹפָא וְכָל נַפְשָׁת חַיְתָא דְרִחֵשָׁא עַל אַרְעָא : להבריל
47 לְאַפְרָשָׁא בֵּינֵי מְסָאֲבָא וּבֵינֵי דַכְיָא בֵּינֵי חַיְתָא דְמִתְכַּשְׁרָא לְאִיתַאֲכָלָא וּבֵינֵי חַיְתָא
דְלָא מִתְכַּשְׁרָא לְאִיתַאֲכָלָא : ס ס ס יב

1 וַיְדַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אִתְּתָא
2 אֲרוֹם תַּעֲדֵי וְתֵילִיד בִּיר דְּכַר וּתְהֵי מְסָאֲבָא שָׁבְעָא יוֹמִין הֵי כְּיוֹמֵי רִיחוּק סְאוּבְתָּא
3 הֵיכְדֵין תְּסְתָּאַב : וביום וּבְיוֹמָא תְּמִינָאֵי תִּשְׁתְּרֵי וּבְרָא יִתְגַּזַר בְּשַׂר עָרְלָתֵיהּ : 3
4 ושלשים יום וּתְלָתִין וְתַלְתָּא יוֹמִין רְצִיפִין תְּהֵי כָּל דְּמָהָא דַכְיָין בְּרֵם בְּכָל קוּדְשַׁיָא
לָא תִקְרֵב וּלְבֵי מַקְדְּשָׁא לָא תֵיעוֹל עַד וְמַן מִישְׁלַם יוֹמֵי דְכוֹתָהּ : ואם נקבה
5 וְאִין בְּרַת נוּקְבָא תֵילִיד וּתְהֵי מְסָאֲבָא אַרְבְּסְרֵי יוֹמִין רְצִיפִין הֵי כְּרִיחוּקָהּ וּבְחַמְסַר
6 תְּשְׁתְּרֵי וְשִׁיתִּין וְשִׁתָּא יוֹמִין רְצִיפִין תְּהֵי עַל דְּמָהָא דַכְיָין : ובמלאת וּבְמִשְׁלַם
יוֹמֵי דְכִיתָא לִבְרָא אוֹ לִבְרָתָא תַּיְתֵי אִמַּר בַּר שַׁתָּא לְעָלְתָא וְנוּזָל בַּר יוֹנָן אוֹ
שַׁפְנִינָא לְחַטָּאתָא לְתַרְעָא מַשְׁכַּן זִמְנָא לְוָת כָּהֲנָא :

Veruntamen fontes & ciſternæ, loca in quibus congregantur aquæ ſcaturientes, munda erunt: verùm qui tetigerit cadaver eorum in medio aquarum iſtarum, pollutus erit. Quod ſi ceciderit de cadavere eorum ſuper omne ſemen ſativorum, quemadmodum ſeminatur in ſiccitate ſua, mundum erit. Quòd ſi ponantur aquæ ſuper ſemen *terræ*, & ceciderit de cadavere eorum ſuper illud adhuc madens, pollutum erit vobis. Quòd ſi diſcerpatur membrum & moriatur de beſtia munda, quam licebat vobis comedere: qui acceſſerit ad cadaver ejus, erit pollutus uſque ad veſperam. Et qui comederit de cadavere ejus, lavabit veſtimenta ſua, & erit pollutus uſque ad veſperam: & qui portabit cadaver ejus, lavabit veſtimenta ſua, & erit pollutus uſque ad veſperam. Et omne reptile quod reptat ſuper terram, abominatio eſt, non comedatur. Et omne quod graditur ſuper ventrem ſuum, & quodcunque graditur ſuper quatuor pedes, à ſerpente uſque ad ſcolopendram quæ plurium eſt pedum, inter omne reptile quod reptat ſuper terram: non comedetis ea, quoniam abominatio ſunt. Non contaminetis animas veſtras in omni reptili quod reptat, neque polluamini illis, ne immundi fiatis per ea. Quoniam ego Dominus ſum Deus veſter; ideò ſanctificate vos, & ſancti eſtote, quoniam ſanctus ſum: & ne polluatis animas veſtras in omni reptili quod reptat ſuper terram. Quoniam ego ſum Dominus qui aſcendere feci vos liberatos de terra Ægypti, ut ſim vobis Deus: itaque ſancti eritis, quia ſanctus ego. Hoc eſt decretum legis jumenti, & volucris, & omnis animæ viventis quæ reptat ſuper terram. Ad diſcernendum inter immundum & purum: inter animal de cujus carne edi poteſt, & inter animal de cujus carne edi non poteſt.

Hieroſ. 42. *Omne quod ſerpit ſuper ventrem ſuum in omni beſtia.*

SECT. XXVII.

CAP. XII.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, dicendo; Mulier quando conceperit, & pepererit filium maſculum, tum erit immunda per ſeptem dies, juxta dies ſeparationis menſtrui ſic erit immunda. Die verò octavo ſolvetur, & filio circuncidetur caro præputii ejus. Et triginta tres dies continuos erit univerſus ſanguis ejus purus: verùm quicquid ſanctum eſt non continget, & in domum ſanctuarii non ingredietur, uſque ad tempus quo complebuntur dies purificationis ejus. Quòd ſi filiam fœminam pepererit, tum erit immunda quatuordecim diebus continuis, juxta ritum ſeparationis menſtrui ſui, & decima quinta die ſolvetur: & ſexaginta ſex diebus continuis erit in ſanguine purificationis ſuæ. Et cum completi fuerint dies purificationis, pro filio aut filia, adducet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ aut turturem pro hoſtia peccati, ad portam tabernaculi conventus ad ſacerdotem.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

36 * خاصه چشمه و چاه جمعيت آب باشد پاك ورسا در لاشي ايشان پليد باشد * وكه بيفتد از
37
38 لاشي ايشان ابر همه تخمي كشته آنچه كشته آيد پاك است او * وكه داده شود آب ابر تخم و بيفتد از
39 لاشي ايشان ابر او پليد او بشما * وكه بميرد از آن چهارپا آنچه آن بشما بخوردن آن رسا در لاشي آن
40 پليد باشد تا ايوار * وآن خورا از لاشي آن بشويد جامهاي او و پليد باشد تا ايوار و آن بر دارا مر
41 لاشي آن بشويد جامهاي او و پليد باشد تا ايوار * وهمه آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين
42 ويسه اونه خورده شود * همه روا ابر شكم وهمه روا ابر چهارتا همه بسيار كناي پاها بهمه آن جنبش
43 آن جنبش كنا ابر آن زمين نه خوريد ايشانرا كه ويسه اند ايشان * نه ويسه كنيد مر جانهاي
44 شما در همه آن جنبش آن جنبش كنا ونه پليد شويد در ايشان و پليد باشيد در ايشان * كه من ::
خداي شما وخاص باشيد و باشيد خاصان كه خاصم من ونه پليد كنيد مر جانهاي شما در همه
45 آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين * كه من :: آن بر آورا شمارا از زميني مصر ببودن بشما
46 بخدا و باشيد خاصان كه خاصم من * اين شريعتي آن چهارپا و آن مرغ وهمه جاني آن زنده آن
47 جنبش كنا در آب وبهمه جاني آن جنبش كنا ابر آن زمين * بجدا كردن مياني آن پليد ومياني آن
پاك و مياني آن حيواني آن خورده شوا ومياني آن حيواني آنچه نه خورده شود * * فصل دوازدهم *

1 * سخن [گفت] :: بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن زني كه نسل آورد
2 و بزايد نرينه پليد باشد هفت روزها چون روزها حيض اندوهي آن * ودر روزي آن 3
3 هشتمين بريده شود گوشتي اقلف او * وسي روز و سه روزها بنشيند در خوني پاكي آن در 4
4 همه خاص نه رسد وبآن مقدش نه آيد تا تمام شدني روزهاي پاكي آن * واگر مادينه بزايد 5
5 پليد باشد دو هفتها چون حيضي آن وشست روز و شش روزها بنشيند ابر خوني پاكي [آن] *
6 * ودر تمام شدني روزهاي پاكي آن بپسر يا بدختر بياورد بردّهي قدري سالي او بعله
و بچهي كبوتر يا تدرو بخطات بدركاهي خيمهي وعده بآن كهن *

36 *Veruntamen foſa, & puteus congregationis aquæ, mundus erit: attingens verò cadaver eorum, pollutus*
37 *erit. Cùmq; ceciderit* aliquid *de cadavere eorũ ſuper omne ſemen ſatũ, quod ſeminabitur, mundum erit illud. At cùm data fuerit aqua ſuper*
38 *ſemen, & ceciderit* aliquid *de cadavere eorum ſuper illud, pollutum erit vobis. Cùm verò mortua fuerit quadrupes quæ ſit vobis ad comedendũ,*
39 *accedens ad cadaver ejus, pollutus erit uſque ad veſperam. Et comedens de cadavere ejus, lavabit veſtimenta ſua, & pollutus erit uſque ad veſperam: portans quoque cadaver ejus, lavabit veſtimenta ſua, & pollutus*
40 *erit uſque ad veſperã. Et omne reptile motũ faciens ſuper terrã, abominatio eſt, non comedetur. Oñe item gradiens ſuper ventrem, omnéq; gradiens ſuper quatuor uſq; ad quodque multiplicans pedes inter omne reptile motũ faciens ſuper terram, non comedetis ea, quia abominatio ſunt ipſa. Ne abominabiles reddatis animas veſtras in omni reptili motũ faciente, neq; polluamini in eis, ut polluti ſitis in ipſis. Quia ego Dñs Deus veſter: ſanctificamini ergò, & eſtote ſancti, quia ſanctus ſum ego: neque pollutas reddatis animas veſtras in omni reptili motũ faciente ſuper terram. Nam ego ſum Dñs educens vos de terra Ægypti, ut ſim vobis in Deum, & ſitis ſancti, quia ſanctus ſum ego. Hæc eſt lex quadrupedis ac volucris, omniſque animæ viventis reptantis in aqua, & omnis animæ reptantis ſuper terram. Ad diſtinguendum inter pollutum ac purum; et inter animal comedendum, & animal quod non eſt comedendum.*

41 42 43 44 45 46 47

CAP. XII.

ET locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo, Loquere ad filios Iſrael, dicendo; Mulier cùm prolẽ produxerit, ac pepererit maſculũ, polluta erit ſeptẽ diebus, juxta dies menſtrui doloris ſui. Porrò die octavâ circuncidetur caro præputii ejus. Et triginta ac tribus diebꝰ ſedebit in ſanguine purificationis ſuæ: ad quicquã ſanctum non accedet, & ad ſanctuarium non veniet, uſquæ ad completionem dierũ purificationis ejus. Quòd ſi fœminam pepererit, polluta erit duabus hebdomadis ſecundùm menſtruũ ſuum, & ſexaginta ac ſex diebus ſedebit in ſanguine purificationis ſuæ. Cùm autem impleti fuerint dies purificationis ſuæ pro filio aut pro filia, afferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ aut phaſianũ pro peccato, ad oſtium tentorii conventûs ad ſacerdotem:

7 והקריבו ויקרבינה קדם יי ויכפר עלה כהנא ותידכי מבוע תרין דמהא דא היא
8 אוריתא דילידתא לדכר או לנוקבא: ואם לא ואין לא השכח ידה הי כמיסת
למיתוייא אימרא ותיסב תרין שפנינין או תרין גוזלין בני יונן חד לעלתא וחד
לחטאתא ויכפר עלה כהנא ותידכי: יג

1 וידבר הי ומליל יי עם משה למימר: 2 אדם בר נש ארום יהי במשך ביסריה
שומא זקיפא או קלופי או בהקי ויהי ירושלמי 2 סומא או קלפא או בהקי:
במשך ביסריה למיכחש סנירו ויתיתי
לות אהרן כהנא או לות חד מבנוי דכהניא: 3 וראה וייחמי כהנא ית מכחשא
במשך ביסרא ושערא במכחשא איתהפיך לחיוור וחיזוי דמכחשא עמיק למחוור
כחלנא יתיר ממשך ביסריה מכחש סנירותא הוא וייחמיניה כהנא ויסאיב יתיה:
4 ואם בהרת ואם בהקי חיוורתא כסידא היא במשך ביסריה ועמיק ליה חיזויה
למחוור כחלנא יתיר מן משכא ושערה לא אתהפיך לחיור כסידא ויסגר כהנא
מכחשא שבעא יומין: 5 וראהו וייחמיניה כהנא ביומא שביעאה והא מכחשא
קם כד הוה לא הליך פיסונא דמכחשא במשכא ויסגריניה כהנא שבעא יומין
תנייניות: 6 וראה וייחמי כהנא יתיה ביומא שביעאה תנינות והא עמא מכחשא
לא הליך פיסונא דמכחשא במשכא וידכיניה כהנא קלופי מטפלא הוא ויצבע
לבושוי וידכי: 7 ואם פשה ואם הלוכי הליך פיסונא דקילופי דמיטפלא במשכא
בתר דאיתחמי לכהנא לדכותיה ויתחמי תנייניות לכהנא: 8 וראה וייחמי כהנא
והא הליכת פיסונא דקלופי מיטפלא במשכא וימאביניה כהנא מטול דסנירותא
הוא: 9 נגע צרעת מכחש סנירו ארום יהי בבר נש ויתיתיה לות כהנא: 10 וראה
וייחמי כהנא והא סומא זקיפא חוורא במושכא בעמר נקי והיא הפכת שערא
למחוור בקרום ביעתא ורושם ביסרא חייא בשומא: 11 צרעת סנירותא עתיקותא
היא במשך ביסריה ויסאיביניה ויחלטיניה כהנא לא יסנירניה ארום מסאב הוא:
12 ואם ואין מסניא תסני סנירותא במושכא ותחפי סנירותא ית כל משך ביסריה
מרישיה ועד ריגלוי לכל חיזוי דחמיין עינוי דכהנא ומתכוונן בין למדכיא ובין
לסאבא: 13 וראה וייחמי כהנא והא חפת סנירותא ית כל ביסריה וידכי ית
מכחשא כוליה אתהפיך לחיוור דכי הוא: 14 וביום ברם ביומא ויתחמי ביה
בישרא חייא דביה יהי מסאב:

Et offeret ipsum coram Domino, & expiationem faciet pro ea sacer- 7
dos, tum mundabitur fons utriusque sanguinis ejus. Hæc est lex ejus
quæ pepererit sive marem sive fœminam. Quod si non invenerit ma- 8
nus ejus juxta sufficientiam, ut possit adducere agnum; tum adducet
duos turtures aut duos pullos columbæ, unum in holocaustum, alte-
rum verò in hostiam pro peccato: & expiationem faciet pro ea sa-
cerdos, & mundabitur.

CAP. XIII.

PRæterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Homo cum 1
fuerit in cute carnis ejus tumor elevatus, aut scabies, aut maculæ al- 2
bæ, & erit in cute carnis ejus in
plagam lepræ: tum adducetur ad Hieros. 2 *Inflatio, aut sca-*
Aharonem sacerdotem, aut ad unum *bies, aut maculæ albæ.*
ex filiis ejus sacerdotibus. Et vi- 3
debit sacerdos plagam in cute carnis, & *si* pilus in plaga versus est
in albedinem, & aspectus plagæ profundior est, albescendo instar
nivis pluſquam cutis carnis ejus, plaga lepræ est: & videbit eam sa-
cerdos, & immundum judicabit eum. Quod si macula alba tan- 4
quam calx fuerit in cute carnis ejus, & profundus non fuerit aspectus
ejus, tendendo ad albedinem instar nivis, magis quam cutis, & pi-
lus ejus non est versus in albedinem instar calcis: tum claudat sa-
cerdos plagam septem diebus. Postea videat eum sacerdos die septi- 5
mo, & ecce plaga stetit quemadmodum erat, nec ivit dilatatio plagæ
per cutem: tum claudet eum sacerdos septem diebus secundò. Dein 6
videbit eum sacerdos die septimo secundo, & ecce obscurata est
plaga, nec ivit dilatatio plagæ per cutem: tum mundum pronuntiabit
ipsum sacerdos, scabies adhærens est; itaque lavabit vestimenta sua, &
mundus erit. Quod si eundo iverit dilatatio illius scabiei adhærentis in 7
cute, postquam ostensa fuerit sacerdoti, qui mundum judicaverat eum:
tum videatur secundò à sacerdote. Et videbit sacerdos, & ecce proceſſio 8
dilatationis scabiei adhærentis in cute: tum immundum pronuntiabit
eum sacerdos, eò quòd lepra sit. Plaga lepræ cum fuerit in homine, tum 9
adducatur ipse ad sacerdotem. Et videat sacerdos, & ecce tumor eleva- 10
tus albus in cute instar lanæ mundæ, & illa convertit pilum in albedinem
tanquam putamen ovi, & nota carnis vivæ fuerit in tumore. Lepra inve- 11
terata est in cute carnis ejus, immundum judicabit & absolutè pronuntiabit
eum sacerdos: non concludat eum, quoniam immundus est. Et si au- 12
gescendo aucta fuerit lepra in cute, & operuerit lepra universam cutem
carnis ejus à capite usque ad pedes, ad quemcunque aspectum quem vide-
rint oculi sacerdotis, ut respiciant ad mundum aut immundum pronuntian-
dum eum. Et videbit sacerdos, & ecce lepra operuit universam carnem 13
ejus, mundam judicabit plagam: tota conversa est in albedinem, mu nda est.
In die verò in quo apparuerit in eo caro viva quæ in eo est, erit immund⁹, 14

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

7 * ونزديك آورد اويرا بپيشي !! وكفارت خواهد ابر آن وپاك شود ازمعدني خوني آن اين شريعتي آن
8 زايا بنر يا بماده * و اكر نه رسد دستي آن قدري برّه بستاند دو تدروان يا دو بچكاني كبوتر يكّه
بعله ويكّه بخطات وكفارت خواهد ابر آن آن كهن وپاك شود * * فصل سيزدهم *

1 * سخن كفت !! بموسه وباهرن بكفتن * آدمي كه باشد در پوستي تني او نشاني يا خودرويه يا برس
2 وباشد در پوستي تني او برخمي پيسي وآورده آيد باهرن آن كهن يا بيكّه ازپسراني او آن كهنان *
3 * وببيند آن كهن مر آن زخم در پوست آن تن وموي در زخم بكشت سفيد ونمايش آن زخم
4 جرف ازپوست تني او زخمي پيس است آن وببيند اويرا آن كهن وپليد كند اويرا * واكر
برسي سفيد او در پوستي تني او وجرف نيست نمايشن آن از آن پوست وموي آن بكشت سفيد بند
5 كند آن كهن مر زخم هفت روزها * وببيند اويرا آن كهن در روزي آن هفتمين واينك آن زخم
بياستاد در لوني اونه افزود آن زخم در پوست بند كند اويرا آن كهن هفت روزها دويم باره *
6 * وببيند آن كهن اويرا در روزي آن هفتمين دويم باره واينك كاهسته شد آن زخم ونه افزود
آن زخم در پوست پاك كند اويرا آن كهن خودرويه است آن بشويد جامهاي [او] وپاك شود *
7 * واكر افزودن بيفزايد آن خودرويه در پوست پسي نمودن او بآن كهن بپاكي او ويدار آيد
8 دويم باره بآن كهن * وببيند آن كهن واينك بيفزود آن خودرويه در پوست پليد كند اويرا آن كهن
9 پيس است او * زخمي پيسي كه باشد در آدم وآورده آيد بآن كهن * وببيند آن كهن واينك نشاني
10 سفيد در پوست وآن بكشت موي سفيد وتازكي كوشت تازه در نشان * پيسي كهنه است او در
11 پوست تني او پليد كند اويرا آن كهن نه بند كند اويرا كه پليد است او * واكر شكفتن بشكوفد
آن پيسي در پوست وبپوشد آن پيسي مر همه آن پوستي آن زخم ازسري او وتا پايي او بهمه
12 نمايشي چشماني آن كهن * وببيند آن كهن واينك بپوشيد آن پيسي مر همه تني او وپاك كند مر
13 آن زخم همهي بكشت سفيد پاك است او * ودر روزي نمودار شدن درو كوشتي تازه پليد باشد *
14

Qui offeret ipsum in præsentia Do- 7
mini, & expiationem procurabit pro
ea, & purificabitur à fonte sangui-
nis sui. Hæc est lex parientis masculum vel fœminam. Quòd si non at- 8
tigerit manus ejus valorem agni,
accipiet duos phasianos, duósve pul-
los columbæ, unum in holocaustum,
& alterum pro peccato, & expiatio-
nem procurabit pro ea sacerdos, &
purificabitur.

CAP. XIII.

LOquutú, que est Domin⁹ ad Mo- 1
sheh & Aharon, dicendo; Homo cùm 2
fuerit in cute corporis ejus cicatrix,
aut sponte nascens quid, aut vitiligo alba, fueritque in cute corporis
ejus in plagam lepræ, tum afferetur
ad Aharon sacerdotem, aut ad unum
è filiis ejus sacerdotibus. Et aspi- 3
ciet sacerdos plagam in cute corpo-
ris: si pilus in ploga versus fuerit
albus, & apparitio plagæ fuerit pro-
fundior cute corporis ej⁹, plaga lepræ
est illa: itaque contemplabitur eam
sacerdos, tum pollutum reddet eum.
Quòd si vitiligo alba fuerit in cute 4
corporis ejus, & profundior non fue-
rit apparitio ejus cute, & pilus ejus
non versus fuerit albus, includet sa-
cerdos plagam septem diebus. Postea 5
contemplabitur eum sacerdos die se-
ptimâ: & en si plaga steterit in co-
lore suo, neque creverit plaga in cu-
te, includet eum sacerdos septem die-
bus secundâ vice. Tunc contempla- 6
bitur eum sacerdos in die septimo
secundâ vice: & en si diminuta fue-
rit plaga, neque creverit plaga in cu-
te, mundũ reddet eum sacerdos, spon-
te nascens est illa: lavabitque ve-
stimenta sua, & mundus erit. Si verò 7
crescendo creverit illud sponte na-
scens in cute post ostentionẽ ejus sa-
cerdoti in purificatione ejus, tum vi-
debitur secundâ vice sacerdoti. Ita- 8
que contemplabitur sacerdos: & en si
creverit illud sponte nascens in cute,
pollutum reddet eum sacerdos: le-
pra est illud. Plaga lepræ quum fuerit 9
in homine, tum adducetur ad sacer-
dotem. Et contemplabitur sacerdos: 10
& en si cicatrix alba fuerit in cute,
eáque verterit pilum in album, et re-
centia carnis recentis est in cicatri-
ce: Lepra vetus est illa in cute cor- 11
poris ejus: pollutum reddet eum
sacerdos, nec includet eum, quia pol-
lutus est ipse. Si autem florendo flo- 12
ruerit lepra in cute, et operuerit lepra
totam cutem plagæ à capite ejus &
usque ad pedem ejus per totam appa-
ritionem oculis sacerdotis: Tunc con- 13
templabitur sacerdos: & en si operu-
erit lepra totum corpus ejus, mundam quidem declarabit plagam: tota versa est alba, mundus est ipse. At in die quo apparuerit in ea caro recens, pollutus erit. 14

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

15 Et videbit sacerdos carnem vivam, & immundum judicabit eum: eò quòd caro viva quæ in eo est polluta est, lepra est. 16 Aut cum reversa fuerit caro viva, & conversa fuerit in albedinem: tum adducetur ad sacerdotem. 17 Et videbit eum sacerdos, & ecce versa est plaga in albedinem: tum mundam judicabit sacerdos plagam, mundus est. 18 Homo autem cum erit in eo, in cute ejus, ulcus, & sanabitur. 19 Et erit in loco ulceris tumor elevatus albus, aut macula adhærens alba & rubra simul permixta: tum videbitur à sacerdote. 20 Et videbit sacerdos, & ecce aspectus ejus depressus præ pelle albicando, & pilus ejus conversus est in albedinem: tum immundum judicabit eum sacerdos, eò quòd plaga lepræ sit, in ulcere crevit. 21 Et si videbit eam sacerdos, & ecce non est in ea capillus albus, & profundior non est in albedine quam cutis, eò quòd sit obscura: tum occludet eum sacerdos septem diebus. 22 Quod si eundo iverit dilatatio *ejus* per pellem: tum immundum sacerdos judicabit ipsum, plaga est. 23 Et si in loco suo stetit alba illa macula, nec iverit dilatatio ejus, cicatrix ulceris est: mundum eum judicabit sacerdos. 24 Aut homo quando erit in pelle ejus adustio ignis: & erit cicatrix combustionis macula alba subrufa permixta, aut alba tantum. 25 Tum videbit eam sacerdos, & ecce conversus est pilus ejus in albedinem tanquam calx, & aspectus ejus profundior est albescendo instar nivis magis quam cutis; lepra est, in combustione crevit: tum immundum judicabit eum sacerdos, plaga lepræ est. 26 Quod si viderit eam sacerdos, & ecce non est in macula pilus albus, & profunda non est tendendo ad albedinem magis quam cutis eò quòd obscurior fuerit: tum occludet eum sacerdos septem diebus. 27 Tum videbit eum sacerdos die septimo: si eundo iverit dilatatio per pellem, tum immundum judicabit eum sacerdos, eò quòd plaga lepræ sit. 28 Quòd si in loco suo stetit macula, non ivit dilatatio ejus per pellem, sed obscurior est, macula combustionis est: tum mundum judicabit eum sacerdos, quoniam cicatrix combustionis est. 29 Et vir & mulier quando erit in eo plaga, in capite 30 aut in barba. Tum videbit sacerdos plagam, & ecce aspectus ejus profundus tendendo ad albedinem præcute, & in ea pilus flavus sicut aspectus auri tenuis: tum immundum judicabit ipsum sacerdos, scabies est; lepra capitis aut barbæ est. 31 Et cum viderit sacerdos plagam scabiei, & ecce non est aspectus ejus profundus tendendo ad albedinem præcute, & capillus niger non est in ea: tum occludet sacerdos plagam scabiei septem diebus.

ויקרא י"ג
תרגום יונתן בן עוזיאל

15 וראה וייחמי כהנא ית בישרא חייא ויסאיביניה מטול דבישרא חייא דביה מסאב הוא סנירותא הוא: 16 או כי ישוב או ארום יתוב בישרא חייא ויתהפיך 17 לחיוור וייתי לות כהנא: וראהו ויחמיניה כהנא והא אתהפיך מכתשא לחיוור וידכי כהנא ית מכתשא דכי הוא: 18 ובשר ובר נש ארום יהי ביה 19 במושכיה שיחנא ואיתסי: והוה ויהי באתר שיחנא שומא וקיפא חוורא או בהקי מיטפלא חוורא סמקא מערבין ויתחמי לות כהנא: 20 וראה וייחמי כהנא והא חיווותא מכיך מן מושכא למחוור ושערה אתהפיך למחוור ויסאיביניה 21 כהנא מטול דמכתש סנירותא הוא בשיחנא סניאת: ואם ואין ייחמינה כהנא והא ליית בה שער חיוור ומכיכא לא איתא למחוור יתיר מן משכא מטול 22 דהיא עמיא ויסניריניה כהנא שובעא יומין: ואם ואין הלכא תהליף פסיונא 23 במושכא ויסאב כהנא יתיה מכתשא הוא: ואם תחתיה ואין באתרה קמת 24 בהקי לא הליכת פסיונא צולקת שיחנא היא וידכיניה כהנא: או בשר או 25 בר נש ארום יהי במושכיה כויותה דנור ותהי רושם כויותה בהקי חוורא סומקא מערבין או חוורא בלחודא: וראה וייחמי יתיה כהנא והא אתהפיך שערא 26 לחיוור כסידא וחיווייה עמיק לחלנא יתיר מן משכא סנירותא הוא בכויותה סניאת ויסאב יתיה כהנא מכתש סנירותא הוא: ואם ואין ייחמינה 27 כהנא והא ליית בבהקי שער חיוור ומכיכא לא איתה למחוור יתיר מן משכא מטול דהיא עמיא ויסנירייניה כהנא שובעא יומין: וראהו ויחמיניה 28 כהנא ביומא שביעאה אין הלכא תהליף פסיונא במושכא ויסאב כהנא יתיה מטול דמכתש סנירותא הוא: ואם ואין באתרה קמת בהקי לא 29 הליכת פסיונתא במושכא והיא עמיא שומת כויותה היא ויידכיניה כהנא 30 ארום צולקת כויותה היא: ואיש וגבר או איתא ארום יהי ביה מכתשא בריש או בדקן: וראה וייחמי כהנא ית מכתשא והא חיווייה עמיק למחוור 31 יתיר מן משכא ביה שער מצלהב דהב דקיק ויסאב יתיה כהנא ניתקא הוא סנירות רישא או דיקנא הוא: וכי יראה ואארום ייחמי כהנא ית מכתש ניתקא והא ליית חיווייה עמיק למחוור יתיר מן משכא ושער אוכם ליית ביה ויסגר כהנא ית מכתש ניתקא שובעא יומין:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

15 وبيند آن كهن مر آن كوشتي آن تازه وپليد كند اويرا آن كوشتي آن تازه پليد او پيس است
16 او *يا كه باز كردد آن كوشتي آن تازه وكشته آيد بسفيد وبيايد بآن كهن *وبيند اويرا آن
17 كهن واينك كشته آمد آن زخم بسفيد وپاك كند آن كهن مر آن زخم پاك است او* وتني كه
18 باشد درو در پوستي او آبله ودرمان شد *وباشد در جاي آن آبله نشاني سفيد يا برسي سفيد
19 سرخ ودیدار آيد بآن كهن * وبيند آن كهن واينك نمايشن آن پست از آن پوست وموي
20 آن بكشت سفيد پليد كند اويرا آن كهن زخمي پيس است او در آبله بشكفت* واكر بيند
21 آن را آن كهن واينك نيست در آن موي سفيد وپست نيست آن از آن پوست وآن كاهسته بند
22 كند اويرا آن كهن هفت روزها * واكر افزودن بيفزايد در پوست پليد كند [آن كهن] اويرا
23 زخم است او* واكر بجاي آن بياستد آن برس نه افزود داغي آن آبله او پاك كند اويرا آن كهن*
24 *يا كوشتي كه باشد در پوستي او داغي آتش وباشد تازكي آن داغ برسي سفيد سرخ يا سفيد*
25 *وبيند آن را آن كهن واينك كشته شد موي سفيد در برس ونمايشن آن خرف از آن پوست
26 پيس است او در داغ بشكفت پليد كند اويرا آن كهن زخمي پيس است او*واكر بيند اويرا
آن كهن واينك نيست در برس موي سفيد وپست نيست آن از آن پوست وآن كاهسته بند كند
27 اويرا آن كهن هفت روزها *وبيند [اويرا] آن كهن در روزي آن هفتمين اكر افزودن بيفزايد در
28 پوست پليد كند آن كهن اويرا زخم پيس است او * واكر بجاي آن بياستد آن برس نه افزود
در پوست وآن كاهسته نشاني آن داغ است آن وپاك كند اويرا آن كهن كه سوختكي آن داغ او
29 30 * ومرد يا زن كه باشد درو زخم در سر يا در ريش *وبيند آن كهن مر آن زخم واينك نمايشن
او جرف از آن پوست ودرو موي سرخ خرد پليد كند اويرا آن كهن نشان او پيسي آن سر يا آن
31 ريش است او * وكه بيند آن كهن مر زخمي آن نشان واينك نيست نمايشن او جرف از آن
پوست وموي سياه نيست دره بند كند آن كهن مر زخمي آن نشان هفت روزها *

15 Et contemplabitur sacerdos carnem recentem, & pollutum reddet illum: caro recens polluta est, lepra est ipsa. Aut cùm reversa fuerit caro 16 recens, & versa fuerit in albã, tunc veniet ad sacerdotem: Et contempla- 17 b tur eam sacerdos: et en si conversa fuerit plaga in albam, tunc mundam reddet sacerdos plagam: mundus est ipse. Et corpus cùm fuerit in eo 18 in cute ejus pustula, & sanata est: 19 Fuerit autem in loco pustulæ cicatrix alba, aut vitiligo alba subrufa, tũ conspicietur sacerdoti. Et contem- 20 plabitur sacerdos: & en si apparitio ejus humilior cute fuerit, & pilus ejus versus fuerit albus, pollutum reddet eum sacerdos, plaga lepræ est illa, in pustula efflоruit. Quòd si 21 contemplat' fuerit illam sacerdos, & ecce non fuerit in ea pilus albus, & depressior nõ fuerit ipsa cute reliqua, sed fuerit diminuta; includet illum sacerdos septem diebus. Si verò cre- 22 scendo creverit in cute, pollutũ reddet illum sacerdos, plaga est ipsa. At si 23 loco suo steterit vitiligo, nec creverit; stigma pustulæ est, mundum reddet illum sacerdos. Aut caro 24 cùm fuerit in cute ejus stigma ignis, & fuerit in recentia stigmatis vitiligo alba subrufa, aut alba: Tum 25 contemplabitur illud sacerdos: & en si pilus versus fuerit albus in vitiligine, & apparitio ejus sit profundior cute reliqua; lepra est illud, in stigmate efflоruit: pollutum reddet eum sacerdos, plaga lepræ est illud. Quòd si aspexerit illud sacer- 26 dos, et en si non fuerit in vitiligine pilus albus, & humilius cute non fuerit, sed fuerit diminutum; includet eum sacerdos septem diebus. Et con- 27 templabitur illud sacerdos in die septimo: si crescendo creverit in cute, pollutum reddet illud sacerdos, plaga lepræ est illud. Si verò in loco suo 28 steterit vitiligo, nec creverit in cute, sed fuerit diminuta; cicatrix stigmatis est ipsa, & mundum reddet eũ sacerdos, quia inustio stigmatis est. Et vir aut mulier, cùm fuerit in eo 29 plaga in capite vel in barba: Tunc 30 intuebitur sacerdos plagam: & en si apparitio ejus fuerit profundior cute reliqua, & in ea pilus rufus minutus, pollutum reddet eum sacerdos: macula est, lepra capitis aut barbæ est ipsa. Cùm autem contemplatus fue- 31 rit sacerdos plagam maculæ, & en si non fuerit apparitio ejus profundior cute reliqua, & pilus niger non fuerit in ea; includet sacerdos plagam maculæ septem diebus.

32 וראה ויחמי כהנא ית מכתשא ביומא שביעאה והא לא הליך פיסיון מכתשא ולא
הוה ביה שער מצלהב כחיזו דהב וחיזוי ניתקא לית עמיק יתיר מן משכא :
33 והתגלח ויספר ית שערא דחזרנות ניתקא ברם דעם ניתקא לא יספר ויסגר כהנא
34 ית ניתקא שובעא יומין : וראה ויחמי כהנא ית ניתקא ביומא שביעאה והא לא
הליך פיסיון ניתקא במשכא וחיזוי ליתוי עמיק יתיר מן משכא ויזדכי יתיה
35 כהנא ויצבע לבושוי ויזדכי : ואם ואין הלך תתהלך פסיונא דניתקא במשכא בתר
36 דכותיה : וראהו ויחמיניה כהנא והא הליך פיסיון ניתקא במשכא לא יפשפש כהנא
37 לשער מצלהב מטול דמסאב הוא : ואם בעיניו ואם כד הוה קם ניתקא ושער אוכם
38 צמח ביה איתסי ניתקא דכי הוא ויזדכינה כהנא : ואיש ונבר או איתא ארום יהי
39 במשוך בישריהון כהקי כהקי חיורן : וראה ויחמי כהנא והא במשוך בשריהון
40 כהקי עמין חורן צהר הוא סגי במשכא דכי הוא : ואיש כי ונבר ארום ייתר
41 שער רישיה קרוח הוא דכי הוא : ואם ואין מקביל אנפוי יתר שער רישיה גלשלשן
42 הוא דכי הוא : וכי וארום יהי בקרוחתא או בגלשלשותא מכתש חיור סמוקרי
43 מערב סגירות סניא הוא בקורחתיה או בגלשלשותיה : וראה ויחמי יתיה כהנא
והא שומת מכתשא חיוורא סמקא מערבן בקורחתיה או בגלשלשותיה הי כחיזו
44 סגירות משך בישרא : איש גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא יסאביניה כהנא
45 מטול דברישיה מכתשיה : והצרוע ומצורעא דביה מכתשא לבושוי יהון
מבוזעין וריאשי יהי מרבי פרוע ועל ספריא יהון מהלך ועל שיפמיה יהי מעטף
46 והי כאבילא יהי לביש וכרוזא מכריז ואמר רחוקו רחוקו מן מסאבא : כל ימי
כל יומין דמכתשא ביה יהי מסאב מטול דמסאב הוא בלחודוי יתיב ולצר
47 אינתתיה לא יתקרב מברא למשריתא מוחביה : והבנד ולבושא ארום יהי
48 ביה מכתש סגירו בלבוש עמר או בלבוש כיתן : או בשתי או בשיתיא או בערבא
49 לכיתנא ולעמרא או בצלא או בכל עיבידת צלא : והיה ויהי מכתשא ירוק או
סמוק בלבושא או בצלא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דיצלא מכתש סגירותא
50 היא ויחמי לכהנא : וראה ויחמי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא שובעא יומין :

Postea videbit ſacerdos plagam die ſeptimo, & ecce non ivit dilata- 32
tio plagæ, & non eſt in ea pilus flavus tanquam aurum, & aſpectus ſca-
biei non eſt profundus præ cute. Et tondebit capillum in circuitu ſca- 33
biei, *enim* verò qui cum ſcabie *eſt* non tondebit: & occludet ſacerdos ſca-
biem illam ſeptem diebus. Poſtea videbit ſacerdos ſcabiem die ſeptimo, 34
& ecce non ivit dilatatio ſcabiei in pelle, & aſpectus ejus non
eſt profundior tendendo ad albedinem præ cute: tum mundum judica-
bit eum ſacerdos, & lavabit veſtes ſuas & mundus erit. Quod ſi 35
eundo iverit dilatatio ſcabiei per cutem, poſt emundationem ejus.
Tum videbit eum ſacerdos, & ecce ivit dilatatio ſcabiei in cute: non 36
ſcrutetur ſacerdos capillum flavum, quoniam immundus eſt. Quòd 37
ſi jam ſteterit ſcabies & pilus niger pullulaverit in ea, ſanata eſt ſcabies,
mundus eſt: mundum judicabit eum ſacerdos. Vir autem aut mulier 38
cùm fuerint in cute carnis eorum maculæ, maculæ candidæ. Et videbit 39
ſacerdos, & ecce in cute carnis eorum maculæ obſcuræ & albicantes:
macula ſplendida eſt creſcens in cute, mundus eſt. Et vir cum fluxe- 40
rit capillus capitis ejus, calvus eſt, mundus eſt. Quod ſi è regione 41
faciei ejus fluat capillus capitis ejus, recalvaſter eſt, mundus eſt. Et 42
quando erit in calvitio aut in recalvatione plaga alba ſubrufa mixta,
lepra creſcens eſt in calvitio aut recalvatione ejus. Et videbit ipſum 43
ſacerdos, & ecce macula plagæ albæ ſubrufæ permixtæ in calvitio
aut recalvatione ejus, ſecundùm aſpectum lepræ cutis carnis. Vir 44
leproſus & immundus eſt: immundum judicando immundum judica-
bit eum ſacerdos, nam in capite ejus plaga ejus eſt. Leproſus au- 45
tem in quo fuerit plaga, illius veſtimenta erunt ſciſſa, & caput ejus
erit nutriens comam, & ad tonſores ibit, & labium ſuum inſtar
lugentis erit involvens, & ſicut lugens induet ſe: & præco procla-
mabit, & dicet; Recedite, recedite ab immundo. Omnibus diebus 46
quibus plaga erit in ipſo, erit pollutus: eò quòd immundus ſit, per
ſe habitet, & ad latus uxoris ſuæ non accedat; extra caſtra habita-
tio ejus *erit*. Veſtis verò quando erit in ea plaga lepræ, in veſte 47
lanea aut veſte linea: Vel in ſtamine vel ſubtegmine, in lino vel 48
lana, in pelle aut opere pelliceo. Et erit plaga viridis aut rufa, in 49
veſte aut in pelle, aut in ſtamine aut ſubtegmine, vel in quocunque
vaſe pelliceo, plaga lepræ eſt.: & oſtendetur ſacerdoti. Et videbit 50
ſacerdos plagam: & occludet plagam ſeptem diebus.

היא ויחמי

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 وببيند آن كهن مر آن زخم در روزي آن هفتميين و اينك نه افزود آن نشان ونه
33 بود درو مويي سرخ ونمايش آن نشان نيست جرف از آن پوست * وبتراشد ومر آن نشان
34 نه تراشد وبند كند آن كهن مر آن نشان هفت روزها دويم باره * وببيند آن كهن
مر آن نشان در روزي آن هفتميين و اينك نه افزود آن نشان در پوست ونمايش آن نيست او
35 جرف از آن پوست پاك كند اويرا آن كهن وبشويد جامهاي او وپاك شود * واكر افزودن
36 بيفزايد آن نشان در پوست پسي پاكي او * وببيند اويرا آن كهن واينك بيفزود آن نشان
37 در پوست نه باز جويد آن كهن بمويي آن سرخ پليد است او * واكر در لوني او بياستاد آن
38 نشان ومويي سياه برويد درو درمان شد آن نشان پاك او وپاك كند اويرا آن كهن * ومرد يا زن
39 كه باشد در پوستي تني ايشان برسها برسهاي سپيدان * وببيند آن كهن واينك در پوستي
تني ايشان برسها كاهستكان سفيدان بهق است او بشكفت در پوست پاك است او * ومردي
40 كه ريخته شود مويي سري او دغ است او پاك است او * واكر از كنجي روي او ريخته شود
41 مويي سري او كل او پاك است او * وكه باشد در دغ يا در كل زخم سفيد سرخ پيسي
42 شكفته آن در دغي او يا در كلي او * وببيند اويرا آن كهن واينك نشاني آن زخم سفيد
43 سرخ در دغي او يا در كلي او چون نمايش پيسي پوست كوشت * مردي پيس شده او پليد
44 است او پليد كردن پليد كند اويرا آن كهن در سري او زخمي او * وآن پيس شده آنچه درو
45 آن زخم جامهاي او باشند فارجان ومويي سري او باليده وابر لبها بپوشد وپليد پليد
46 بخواند * همه روزهاي آنچه آن زخم درو پليد باشد پليد است او جدا بنشيند از بيرون
47 بلشكركاه نشستن او * وآن جامه كه باشد درو زخمي پيسي در جامهي پشم يا در جامهي
48 كتان * يا در تار يا پود بكتان وبپشم يا در پوست يا در همه كاري پوست * وباشد آن زخم زرد
49
يا سرخ در جامه يا در پوست يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست زخم پيس است او
50 وبنمايد مر آن كهن * وببيند آن كهن مر آن زخم وبند كند مر آن زخم هفت روزها

Et intuebitur ſacerdos plagam in die 32
ſeptimo: & ecce ſi non creverit ma-
cula, nec fuerit in ea pilus albus, &
apparitio maculæ nũ fuerit profundi-
or cute: Tunc radet ſe, maculam verò 33
non radet: & includet ſacerdos ma-
culam ſeptem diebus ſecundâ vice:
Et contemplabitur ſacerdos maculam 34
in die ſeptimo: & ecce ſi non creve-
rit macula in cute, & apparitio ejus
non fuerit profundior cute, mundum
reddet eum ſacerdos: lavabit-
que veſtimenta ſua, & purificabi-
tur. Si autem creſcendo creverit ma- 35
cula in cute poſt purificationem
ſuam: Tum intuebitur illam ſa- 36
cerdos: & ecce ſi creverit macula in
cute, non requiret ſacerdos pilum
rufum, pollutus eſt ipſe. Quòd ſi in 37
colore ſuo ſteterit macula, & pilus
niger pullulaverit in ea, ſanata eſt
macula: & mundus eſt, mundum quo-
que reddet eum ſacerdos. Porrò 38
vir aut mulier, cùm fuerint in cute
corporis eorum vitiligines, vitiligi-
nes inquam *albæ: Tunc inſpiciet* 39
ſacerdos: & en ſi in cute corporis eo-
rum fuerint *vitiligines diminutæ al-*
bæ; leuce eſt quæ efflоruit in cute,
mundus eſt ipſe. Vir autem, cùm 40
effuſum fuerit capillitiũ capitis ej,*
calvus eſt, mundus eſt ipſe. Si verò 41
ab angulo faciei ejus effuſus fuerit
crinis capitis ejus, recalvaſter eſt,
mundus eſt ipſe. Quum autem fuerit 42
in calvitio aut in recalvatione pla-
ga alba ſubrufa, lepra efflореſcens eſt
in calvitio ejus, vel in recalvatione
ejus. Tum inſpiciet illam ſacerdos: 43
& ecce ſi fuerit cicatrix plagæ al-
ba ſubrufa in calvitio ejus aut in
recalvatione ejus, ſicut apparitio le-
præ in *cute carnis: Vir leproſus eſt,* 44
pollutus eſt ipſe, pollutum reddendo
pollutum reddet eum ſacerdos: in
capite ejus eſt plaga ipſius. Porrò 45
leproſus in quo fuerit *plaga, veſti-*
menta ejus erunt diſſuta, & capilli-
tium capitis alitum, labia quoque o-
periet; &, Pollutus, pollutus cla-
mabit. Omnibus diebus quibus pla- 46
ga fuerit *in eo, pollutus erit: pollutus*
eſt ipſe, ſeparatim ſedebit, extræ ca-
ſtra erit *ſeſſio ejus. Veſtis autem,* 47
cùm fuerit in ea plaga lepræ, in veſte
lanea, aut in veſte lini, Aut in ſtamine 48
vel ſubtegmine in lino et in lana, aut
in pelle, aut in omni opere pelliceo: Et 49
fuerit plaga flava aut rufa in veſte,
aut in pelle, aut in ſtamine, vel in
ſubtegmine, vel in omni vaſe pelli-
ceo; plaga lepræ eſt ipſa, & oſten-
detur ſacerdoti. Et intuebitur ſa- 50
cerdos plagam, includétque plagam
ſeptem diebus.

ויקרא יד
תרגום יונתן בן עוזיאל

51 וראה וְיַחְמֵי יַת מַכְתְּשָׁא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אֲרוּם הַלִּיךְ פִּיסְיוֹן מַכְתְּשָׁא בְּלְבוּשָׁא
או בְשִׁיתְיָא או בְעַרְבָא או בִצְלָא לְכָל דְּיִתְעֲבֵד צְלָא לְעִיבּוּדְתָּא צוּרְעָא מַחְלְטָא
52 מַכְתְּשָׁא מְסָאֲב הוּא : ואם וְאִין יֶחְמֵי כָּהֲנָא וְהָא לָא הַלִּיךְ פִּיסְיוֹן מַכְתְּשָׁא
53 בְּלְבוּשָׁא או בִשְׁיתְיָא או בְעַרְבָא או בְּכָל מָאן דִּי צְלָא : וצוה וִיפַקֵּד כָּהֲנָא
54 וְיַחְוְורוּן יַת עִיסְקָא דְּבֵיהּ מַכְתְּשָׁא וְיַסְגְּרִינֵיהּ שׁוּבְעָא יוֹמִין תִּנְיָנוּת : וראה
55 וְיֶחְמֵי כָּהֲנָא בָּתַר דְּחַוְורוּ יַת מַכְתְּשָׁא וְהָא לָא שְׁנָא מַכְתְּשָׁא מִן כַּד הֲוָה וּמַכְתְּשָׁא
לָא הַלִּיךְ פִּיסְיוֹנֵיהּ מְסָאֲב הוּא בְּנוּרָא תּוּקְדִינֵיהּ מְטוּל דְּצוּרְעָא שַׁקִּיעָא הִיא
56 בִּרְדֵּידֵיהּ או בְלַבְּדֵיהּ : ואם וְאִין חָמָא כָּהֲנָא וְהָא עֲמָא מַכְתְּשָׁא בָּתַר דְּחַוְורוּ יָתֵהּ
57 וְיַבֵּיעַ יָתֵיהּ מִן לְבוּשָׁא או מִן צְלָא או מִן שִׁיתְיָא או מִן עַרְבָא : ואם וְאִין
תִּתְחֲמֵי תּוּב בִּלְבוּשָׁא או בִשְׁיתְיָא או בְעַרְבָא או בְּכָל מָאן דְּיִצְלָא סַנְיָא הִיא
58 בְּנוּרָא תּוּקְדִינֵיהּ יַת עִיסְקָא דְּבֵיהּ מַכְתְּשָׁא : והבנר וּלְבוּשָׁא או שִׁיתְיָא או
עַרְבָא או כָּל מָאן דְּיִצְלָא דְּתִתְחַוור וְיֵעְדֵּי מִנֵּיהּ מַכְתְּשָׁא וְיִצְטַבַּע תִּנְיָנוּת וְיִדְכֵּי :
59 זאת דָּא אוֹרַיְיתָא דְּמַכְתַּשׁ סְגִירוּ לִבּוּשׁ עֲמַר או דְכִיתָן או שִׁיתְיָא או עַרְבָא או כָּל
מָאן דְּיִצְלָא לְדַכָּאוּתֵיהּ או לְסָאֲבוּתֵיהּ :

ויקרא יד
Targ. Jonathan B. Uziel.

51 Et videbit plagam die ſeptimo, quoniam iverit dilatatio plagæ in veſte, aut in ſtamine aut ſubtegmine ; aut in pelle, aut in quocunque quod fit pelle pro opere : lepræ ſimplicis plaga *eſt*, immunda eſt.
53 Et ſi viderit ſacerdos, & ecce non abiit dilatatio plagæ per veſtimentum, aut per ſtamen aut ſubtegmen, vel per quodcunque vas pelliceum : Præcipiat ſacerdos ut lavent rem illam in qua eſt plaga, & oc-
54 cludet ipſam ſeptem diebus ſecundò. Et videbit ſacerdos poſtquam
55 laverint plagam, & ecce non eſt mutata plaga ab eo quod antea erat, & plagæ non ivit dilatatio ; immundum eſt, igne comburas ipſum : eò quòd lepra ſit profunda, in glabritie ejus vel in villoſitate ejus.
56 Quòd ſi viderit ſacerdos, & ecce obſcurior facta eſt plaga, poſtquam dealbârunt eam : tum rumpet eam à veſte, aut à pelle, vel à
57 ſtamine vel ſubtegmine. Et ſi apparuerit rurſus in veſte, aut in ſtamine aut ſubtegmine, aut in omni vaſe pelliceo, *lepra* creſcens eſt : igne comburas rem in qua eſt plaga. Veſtis autem, aut ſtamen aut
58 ſubtegmen, aut quodcunque vas pelliceum quod albaveris, ſi receſſerit ex eo plaga, lavabitur ſecundò, & ſic mundum erit.
59 Hæc eſt lex plagæ lepræ veſtis lanæ aut lineæ, aut ſtaminis aut ſubtegminis, aut omnis vaſis pellicei, ad mundum aut immundum judicandum ipſum.

SECTIO XXVIII.

CAP. XIV.

1 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo :
2 Hæc eſt lex leproſi in die emundationis ſuæ, adducetur ad ſacerdotem.
3 Et egredietur ſacerdos extra caſtra, & videbit, & ecce ſanata eſt lepra à leproſo.
4 Et præcipiet ſacerdos ut accipiat is qui mundandus eſt duas aviculas vivas & mundas, & lignum cedrinum, & coccinum atque hyſſopum.
5 Et præcipiet ſacerdos lanio, & mactabit aviculam unam in vaſe fictili ad aquas fontanas.
6 Avem *autem* vivam tollet & lignum cedrinum, & coccinum, & hyſſopum, & intinget ea & avem vivam in ſanguinem avis quæ mactata eſt, & in aquas fontis.
7 Et aſperget ſuper faciem illius qui mundandus eſt à lepra ſeptem vicibus : & mundabit eum, & dimittet avem vivam ſuper faciem agri ; & futurum eſt ut ſi iterum ille vir percutiendus ſit leprâ, reditura ſit avis illa domum ſuam eo die, & apta ſit eſui : avem autem mactatam ſepeliet ſacerdos in conſpectu leproſi.

וידבר יד
תרגום יונתן בן עוזיאל

1 וידבר ומליל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר : ואה דָּא תְּהֵי אוֹרַיְיתָא דְּמַצְרְעָא בְּיוֹמָא
2 דְּדְכוּתֵיהּ וְיִתְיתֵי לְוָת כָּהֲנָא : ויצא וְיִפּוֹק כָּהֲנָא לְמִבְּרָא וְיֶחְמֵי וְהָא
3 אִיתְסֵי סְגִירוּתָא מִן סְנִירָא : וצוה וְיִפַקֵּד כָּהֲנָא וְיִסַּב לְדָמְיָרְכֵי תְּרֵין צִפּוֹרִין חַיִּין
4 וְדִכְיִין וְקִיסָא דַּאֲרָזָא וּצְבַע זְהוֹרִי וְאֵזוֹבָא : וצוה וְיִפַקֵּד כָּהֲנָא לְטַבָּחָא וְיִכּוֹס
5 יַת צִפּוֹרָא חֲדָא לְמַאן דְּחָסֵף עַל מֵי מַבּוּעַ : את הצפר יַת צִפָּרָא חַיְיתָא יִסַּב
6 יָתָהּ וְיָת קִיסָא דַּאֲרָזָא וְיָת צִבְעָא זְהוֹרִי וְיָת אֵזוֹבָא וִיטַמֵּשׁ יַתְהוֹן וְיָת צִפָּרָא חַיְיתָא
בְּאַדְמָא דְּצִפָּרָא דְּנִכְסָא וּבְמֵי מַבּוּעָא : והזה וְיִדֵּי עַל בֵּית אַפּוּהִי דְּמִדַּכֵּי מִן
7 סְנִירוּתָא שְׁבְעָתֵי זִמְנִין וִידַכְּיניהּ וְיִפְטַר יַת צִפָּרָא חַיְיתָא עַל אַנְפֵּי חַקְלָא וְיֵהֵי אֵין
אִיטִימוּס הַהוּא נַבְרָא לְמִלְקֵי תּוּב בְּצוּרְעָא חַיְיבָא צִפָּרָא חַיְיתָא לְבֵיתֵיהּ בְּיוֹמָא
הַהוּא וּמִתְכַּשְׁרָא לְמֵיכְלָא וְיָת צִפָּרָא נְכִיסָא הַוָּה מַקְבַּר כַּהֲנָא בְּמֵיחֲמֵי מְצוּרָע :

וידבר יד
Targ. Jonathan B. Uziel.

1 Et loquutus eſt Dominus ad Moſhen, dicendo ;
2 Iſta erit lex leproſi in die purificationis ſuæ : adducetur ad ſacerdotem :
3 Et egredietur ſacerdos extra caſtra, videbitque ſacerdos : & en ſi ſanata fuerit plaga
4 lepræ à leproſo, Tunc præcipiet ſacerdos, & aſſumet ad purificandum ſe duos paſſeres vivos puros, et lignum cupreſſinum, & coccincum, ac thymbram.
5 Præcipiétque ſacerdos, & mactabit paſſerem unum in vaſe teſtáceo ſuper aquas meantes.
6 Paſſerem autem vivum illum tollet, & lignum cupreſſinum, & coccineum, ac thymbram, intingétque illa & paſſerē vivum in ſanguinē paſſeris mactati ſuper aquas meantes.
7 Et ſtillabit ſuper purificandum à lepra ſeptem vicibus, & purificabit eum, atque emittet paſſerem vivum ſuper faciem agri.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

51 * وبيند مر آن زخم در روزي آن هفتمين كه افزود آن زخم در جامه يا در تار يا در پود يا
52 در پوست بهمه آنچه كرده آيد آن پوست بكار پيسي لعنت آن زخم پليد است او * بسوزانند
مر آن جامه يا مر آن تار يا مر آن پود در پشم يا در كتان يا مر همه پيرايهي آن پوست آنچه باشد
53 درو آن زخم كه پيسي لعنت او در آتش سوخته شود * واكر ببيند آن كهن واينك نه
54 افزود آن زخم در جامه يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست * بفرمايد آن [كهن] كه
55 آب شويند مر آنچه درو آن زخم وبند كند اويرا هفت روزها دويم باره * وببيند آن كهن پسي
شسته شدن مر آن زخم واينك نه كشت آن زخم مر لوني او وآن زخم نه افزود پليد او در آتش
56 بسوزاني اويرا نقصان او در نوني او يا در كهنكي او * واكر بديد آن كهن نزديك كاهسته
شد آن زخم پسي شستن اويرا پاره كند اويرا از آن جامه يا از آن پوست يا از آن تار يا از آن
57 پود * واكر ديدار آيد نيز در جامه يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست شكفته
58 است او در آتش بسوزاني اويرا مر آنچه درو آن زخم * وآن جامه يا آن تار يا آن پود يا همه پيرايهي
59 آن پوست آنچه شسته شود وبكردد از ايشان آن زخم شسته شود دويم باره وپاك شود * اين شريعتي
رحمي پيسي جامهي آن پشم يا آن كتان يا آن تار يا آن پود يا همه پيرايهي پوست بپاك
كردن اويرا يا بپليد كردن اويرا *

* فصل چهاردهم *

1 * سخن كفت يي بموسه بكفتن * اين باشد شريعتي آن پيس در روزي پاكي او آورده آيد بآن
2 كهن * وبيرون آيد آن كهن باز بيرون بلشكركاه وببيند آن كهن واينك درمان شد
3 رحمي آن پيسي از آن پيس شده * وبفرمايد آن كهن وبستانند بپاك شوا دو كنجشكان زندكان
4 پاكان وچوبي سرو وقرمز رنك ودرمنه * وبفرمايد آن كهن وبكشد مر آن كنجشك آن يكه
5 ببيرايهي سفال ابر آبي روان * مر آن كنجشك آن زنده بستانند آنرا ومر چوبي آن سرو ومر
6 آن قرمز رنك ومر آن درمنه ودر زند ايشانرا ومر آن كنجشك آن زنده در خوني آن كنجشك
آن كشته شده ابر آن آبي روان * وبچكانند ابر آن پاك شوا از آن پيسي هفت بارها وپاك كند
7 اويرا وبفرستد مر آن كنجشك آن زنده ابر روي آن دشت *

Et videbit plagam die ſeptimo: quòd ſi creverit plaga in veſte, aut in ſtamine, vel in ſubtegmine, aut in pelle, in omni quod fit ex pelle in opus, lepra maledictionis eſt illa plaga, polluta eſt ipſa. Comburet veſtem, vel ſtamen vel ſubtegmen in lana vel in lino, aut omne vas pelliceum in quo fuerit plaga : quia lepra maledictionis eſt, in igne comburetur. Si autem viderit ſacerdos, & ecce non creverit plaga in veſte, vel in ſtamine, vel in ſubtegmine, vel in omni vaſe pelliceo : Præcipiet ſacerdos ut aquâ lavent id cui ineſt plaga, & includet illud ſeptem diebus ſecundâ vice. Dein intuebitur ſacerdos poſt lotionem plagæ: & ecce etſi non mutârit plaga colorem ſuum, & plaga non creverit, polluta eſt, igne combures eam : detrimentum eſt in novitate ejus, vel in vetuſtate ejus. At ſi viderit ſacerdos propè diminutam eſſe plagam poſt lotionem ejus, abſcindet eam de veſte, vel de pelle, vel de ſtamine, vel de ſubtegmine. Quòd ſi apparuerit ultrà in veſte, vel in ſtamine, vel in ſubtegmine, vel in omni vaſe pelliceo; lepra efflorescens eſt ipſa, igne combures illud cuicunq; ineſt plaga. Veſtis autem, ſive ſtamen ſive ſubtegmen, aut omne vas pelliceum quod lotum fuerit, receſſeritque ab eis plaga, lavabitur ſecundâ vice, & purificabitur. Iſta eſt lex plagæ lepræ veſtimenti lanei vel linei, vel ſtaminis, vel ſubtegminis, aut omnis vaſis pellicei, ad mundum reddendum illud, vel ad pollutum reddendum illud.

CAP. XIV.

1 Et loquutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo ;
2 Iſta erit lex leproſi in die purificationis ſuæ : adducetur ad ſacerdotem :
3 Et egredietur ſacerdos extra caſtra, videbitque ſacerdos : & en ſi ſanata fuerit plaga
4 lepræ à leproſo, Tunc præcipiet ſacerdos, & aſſumet ad purificandum ſe duos paſſeres vivos puros, et lignum cupreſſinum, & coccincum, ac thymbram.
5 Præcipiétque ſacerdos, & mactabit paſſerem unum in vaſe teſtáceo ſuper aquas meantes.
6 Paſſerem autem vivum illum tollet, & lignum cupreſſinum, & coccineum, ac thymbram, intingétque illa & paſſerē vivum in ſanguinē paſſeris mactati ſuper aquas meantes.
7 Et ſtillabit ſuper purificandum à lepra ſeptem vicibus, & purificabit eum, atque emittet paſſerem vivum ſuper faciem agri.

וכבס ויצבע דמדכי ית לבושוי ויסחי ית כל שעריה ויסחי במיא וידכי ובתר 8
כן ייעול למשריתא ויתיב מברא למשכנן בירת מותביה ולא יקרב לצד איניתתיה
שובעא יומין : והיה ויהי ביומא שביעאה יסגר ית כל שעריה ית ריישיה וית 9
דיקניה וית גביני עינוי ית כל שעריה יסגר ויצבע ית לבושוי ויסחי ית בישריה
במוי וידכי : וביום וביומא תמינאה יסב תרין אמרין שלמין ואמרתא חדא בר 10
שתא שלימתא ותלתא עשרונין סמידא למנחתא פתיכא במשח זיתא ולוגא
חדא דמשח זיתא : והעמיד ויוקים כהנא דמדכי ית גברא דמדכי וית אימריא 11
קדם יי בתרע משכנן זימנא : ולקח ויסב כהנא ית אימרא חד ויקריב ית יתיה 12
לקרבן אשמא ית לוגא דמשחא וירים יתהון ארמא קדם יי : ושחט ויכוס 13
ית אימרא באתרא דיכוס ית חטאתא וית עלתא באתר קדיש ארום היי
כחטאתא היכדין אשמא הוא לכהנא קודש קודשין הוא : ולקח ויסב כהנא 14
מן אדמא דאשמא ויתן כהנא על גדירא מיצעא דאודנא דמידכי דימינא ועל
פירקא מיצעא דידיה דימינא ועל פירקא מיצעא דרינגליה דימינא : ולקח ויסב 15
כהנא בידיה ימינא מלוגא דמשחא וירק על ידא דכהנא דשמאלית : וטבל
ויטפש כהנא ית אצבעיה ימינא מן משחא דעל ידיה שמאלא ויזי משחא 16
באדבעיה שבעתא זימנין : ומיתר ומסה דמשחיר מטישחא דעל ידיה יתן כהנא 17
על חסחוס דאודנא דמידכי דימינא ועל פירקא מיצעא דידיה ימינא ועל פירקא
מיצעא דרינגליה ימינא עלוי אתר דיהב מן שירויא אדם קדם יי : והנשאר
ומיתר דמשחיר מן משחא דעל ידא דכהנא יתן על רישא דמידכי ויכפר עלוי 18
כהנא קדם יי : ועשה ויעבד כהנא ית קרבן חטאתא ויכפר על דמידכי 19
מסואבותיה ובתר כן יכוס ית עלתא : והעלה ויסיק כהנא ית עלתא וית 20
מנחתא למדבחא ויכפר עלוי כהנא וידכי : ואם דל ואין מסגן הוא ולית ידיה 21
מסגפקא ויסב אימר חד אשמא לארמא מטול למכפרא עלוי ועשרונא סמידא חד פתיך
במשח זיתא למנחתא ולוגא דמשח זיתא :

8 Et lavabit qui mundandus est vestes suas, & tondet totum capillum suum, & lavabit se aquis ut mundus fiat, & postea ingredietur in castra: & sedebit extra tabernaculum domus habitationis suæ, & non accedet ad latus uxoris suæ septem diebus. 9 Eritque in die septimo radet omnem capillum suum, capitis *inquam*, barbæ, & superciliorum oculorum suorum, & universum capillum suum radet: & lavabit vestimenta sua, & carnem suam aquis abluet, & mundus erit. 10 Die vero octavo accipiet duos agnos integros, & oviculam unam anniculam integram, & tres decimas similæ pro *oblatione* Minchæ quæ mixta sit oleo, olivæ, & sextarium unum olei olivæ. 11 Et statuet sacerdos qui mundabit virum qui est purificandus, & agnos coram Domino, in ostio tabernaculi conventus. 12 Et accipiet sacerdos agnum unum, & offeret ipsum in oblationem delicti, & sextarium olei: & elevabit ea elevando coram Domino. 13 Et mactabit lanio agnum, in loco ubi immolant hostiam pro peccato & holocaustum, in loco sancto: quoniam sicut hostia pro peccato sic hostia pro delicto sacerdotis est, sanctum sanctorum est. 14 Et accipiet sacerdos de sanguine hostiæ pro delicto, & ponet sacerdos super septum medium auris illius qui mundandus est dextræ, & super articulum medium manus suæ dextræ, & super articulum medium pedis sui dextri. 15 Et accipiet sacerdos manu sua dextrâ de sextario olei, & fundet super manum sacerdotis sinistram. 16 Et intinget sacerdos digitum suum dextrum in oleum, quod est in manu sinistra ejus, & sparget oleum digito suo septem vicibus. 17 Et de eo quod residuum erit de oleo quod est in manu ejus, ponet sacerdos super cartilagine auris dextræ mundandi, & super articulo medio manus ejus dextræ & super articulo medio pedis ejus dextri: super locum in quo à principio posuerat de sanguine oblationis pro delicto. 18 Quod autem reliquum erit de oleo, quod est in manu sacerdotis, ponet super caput mundandi: & ita expiationem faciet super eo sacerdos coram Domino. 19 Et faciet sacerdos oblationem pro peccato, & expiabit eum qui mundandus est ab immunditia sua: dein mactabit holocaustum. 20 Et ascendere faciet sacerdos holocaustum & Mincha super altare: & expiabit ipsum sacerdos, & mundus erit. 21 Quòd si pauper est & non sit manus ejus sufficiens, tollat agnum unum pro hostia delicti ad elevandum, ad expiandum ipsum, & decimam similæ unam mixtam oleo olivæ in *oblationem* Mincha, & sextarium olei olivæ:

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * وبشويد آن پاك شوا مر جامهاي او وبتراشد مر همه موي او بشويد در آب وپاك شود
وپس بيايد بآن لشكرگاه وبنشيند از بيرون بخيمهي او هفت روزها * وباشد در روزي و
آن هفتمين بتراشد مر همه موي او مر سري او ومر ريشي او ومر ابروي او ومر همه موي او
بتراشد وبشويد مر جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپاك شود * ودر روزي آن 10
هشتمين بستاند دو برّها تمامان وماده برّهي يكّه قدري سالي آن تمام وسه دهيكهاي
سميد هديه آميخته در روغن وشيشهي يكّه روغن * وبياستاند آن كهن آن پاك 11
كنا مر آن مردي آن پاك شوا وايشان بپيشي :: درگاهي خيمهي وعده * وبستاند آن 12
كهن مر آن برّهي آن يكّه ونزديك آورد اويرا باشم ومر شيشهي آن روغن وعرضه
كند ايشانرا عرضه بپيشي :: * وبكشد مر آن برّه در جاي آنچه بكشد مر آن خطات 13
ومر آن عله درجاي آن خاص كه چون خطات آن اشم او بكهن خاص خاصها او *
* وبستاند آن كهن ازخوني آن اشم وبدهد آن كهن ابر تنكهي گوشي آن پاك 14
شوا آن راست وابر نر انگشتي دستي او آن راست وابر نر انگشتي پايي او آن راست *
* وبستاند آن كهن از شيشهي آن روغن وبريزد ابر كفّي آن كهن آن چپ * ودر زند 15 16
آن كهن مر انگشتي او آن راست از آن روغن آنچه ابر كفّي او آن چپ وبچكاند از آن
روغن در انگشتي او هفت بارها بپيشي :: * واز باقي آن روغن آنچه ابر كفّي او بدهد 17
آن كهن ابر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وابر نر انگشتي دستي او آن راست
وابر نر انگشتي پايي [او] آن راست ابر خوني آن اشم * وآن باقي در روغن آنچه ابر كفّي آن 18
كهن بدهد ابر سري آن پاك شوا وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي :: * وبكند آن كهن 19
مر آن خطات وكفارت خواهد ابر آن پاك شوا از پليديي او وپس بكشد مر آن عله *
* وبر آورد آن كهن مر آن عله ومر آن هديه بآن مذبح وكفارت خواهد ابر او آن كهن 20
وپاك شود * واگر درويش او ونيست دستي او ورسا بستاند برّهي يكّه اشم بعرضه بكفارت 21
خواستن ابر او ودهيك سميد يكّه آميخته در روغن بهديه وشيشهي روغن *

Lavabitque purificandus vestimenta sua, ac radet omnem pilum suum, & lavabit se aquâ, & purificabitur: dein postea veniet ad castra, & sedebit extra tentorium suum septem diebus. Et erit, in die septimo deradet omnem pilum suum, caput suum, & barbam suam, & supercilia sua, omnem inquam *pilum suum deradet: lavabit quoque vestimenta sua, lavabitque corpus suum in aqua, & purificabitur. Et in die octavo tollet duos agnos perfectos, & agnam unam anniculam perfectam, & tres decimas partes similæ* pro *munere* mistas oleo, & ampullam unam olei. *Statuétque* sacerdos purificans virum purificandum, & illa, *in præsentia Domini* ad ostium tentorii conventûs. *Tollétq;* sacerdos agnum unum, & offeret eum pro delicto, & ampullam olei, admovebitq; ea admotione *in præsentia Domini. Mactabitque* agnum in loco quo mactat peccatum & holocaustum, in loco sanctitatis: nam sicut peccatum, delictum est sacerdoti: sanctitas sanctitatum est. *Accipiétque* sacerdos de sanguine delicti, & dabit sacerdos super tenue auris purificandi dextræ, & super pollicem manûs ejus dextræ, & super pollicem pedis ejus dextri. *Accipiet* præterea sacerdos de ampulla olei, & fundet in volam sacerdotis sinistram. *Intingétque* sacerdos digitum suum dextrum ex oleo quod in vola sua sinistra, & stillabit de oleo digito suo septem vicibus in præsentia Domini. De reliquiis verò olei quod in vola sua, dabit sacerdos super tenue auris purificandi dextræ, & super pollicem manûs ejus dextræ, & super pollicem pedis ejus dextri, super sanguinem delicti. Et residuum olei quod in vola sacerdotis, dabit super caput purificandi: atque expiationem procurabit ei sacerdos in præsentia Domini. Faciet item sacerdos oblationem peccati, & expiationem procurabit homini purificando à pollutione sua, & postea mactabit holocaustum. Et offeret sacerdos holocaustum et munus super altare: atque expiationem procurabit ei sacerdos, & purificabitur. Si autem pauper fuerit, nec fuerit manus ejus attingens hæc, accipiet agnum unum delicti in admotionem, ad expiationem procurandam ei, & decimam partem similæ unam permistam oleo pro munere, & ampullam olei:

ויקרא יד
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

22 ושתי וַחֲרתִין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין או תַרִין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן מַה־דְּתִסְפּוֹק יְדֵיהּ וְיהֵי
23 חַד חַטָּאתָא וְחַד עָלָתָא: והביא וְיֵיתֵי יַתְהוֹן בְּיוֹמָא תְמִינָאָה לְדָכוּתֵיהּ לְוַת כָּהֲנָא
24 לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם יְיָ: ולקח וְיִסַּב כָּהֲנָא יַת אִמְרָא דַּאֲשָׁמָא וְיַת לוֹגָא
25 דְּמִשְׁחָא וְיֵרִים יַתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ: ושחט וְיִכּוֹס טָבְחָא יַת אִמְרָא דַּאֲשָׁמָא
וְיִסַּב כָּהֲנָא מִן אִדְמָא דַּאֲשָׁמָא וְיִתֵּן עַל גְּדִירָא מְצָעָא דְּאוּדְנָא דְּמִדְכֵּי יַמְנָא וְעַל
26 פִּירְקָא מְצָעָא דִּידֵיהּ יַמְנָא וְעַל פִּירְקָא מְצָעָא דְּרִגְלֵיהּ יַמְנָא: ומן השמן ומן
27 מִשְׁחָא יָרִיק כָּהֲנָא בִּידֵיהּ יְמִנֵיהּ עַל יָדָא דְכָהֲנָא דְשְׂמָאלָא: והזה וְיִדֵּי כָּהֲנָא
בְּאֶדְבְּעֵיהּ דְיַמְנָא מִמִּשְׁחָא דְעַל יְדֵיהּ דְשְׂמָאלָא שְׁבַעְתֵי זִמְנִין קֳדָם יְיָ: ונתן
28 וְיִתֵּן כָּהֲנָא מִמִּשְׁחָא דְעַל יְדֵיהּ עַל גְּדִירָא מְצָעָא דְאוּדְנָא דְמִדְכֵּי יַמְנָא וְעַל
פִּירְקָא מְצָעָא דִּידֵיהּ יַמְנָא וְעַל פִּירְקָא מְצָעָא דְּרִגְלֵיהּ יַמְנָא עַל אֲתַר דִּיהַב
29 מִן שֵׁירוְיָא אֲדָם קָרְבַּן אֲשָׁמָא: והנותר ומַה־דְּמִשְׁתַּיֵיר מִן מִשְׁחָא דְּעַל יְדָא
30 דְכָהֲנָא יִתֵּן עַל רֵישָׁא דְמִדְכֵּי לְכַפָּרָא עֲלוֹי קֳדָם יְיָ: ועשה וְיַעֲבֵד יַת חַד
31 מִן שַׁפְנִינַיָא דְרַבְרְבַיָא או מִן גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן מִן מַה־דְּמִסַּפְּקָא יְדֵיהּ: את אשר
32 יַת מַה־דְּמִסַּפְּקָא יְדֵיהּ לְאַיְתָיָא יַתִי יַת חַד חַטָּאתָא וְיַת חַד עָלָתָא עַל קָרְבַּן
מִנְחָתָא וְיכַפֵּר כָּהֲנָא עַל דְּמִדְכֵּי קֳדָם יְיָ: זאת דָּא תֵיהֵוֵי גְּוִירַת אַחְוַיְרַת
33 דְּבֵיהּ מַכְתַּשׁ צוֹרַעְתָּא אֵין לָא סַפִּיקַת בֵּין יְדוֹי לְמֵיתָיָא מִן קָרְבְּנַיָא רַבְרְבַיָא וְיַתִי
34 מִן קָרְבְּנַיָא קַלְּיַיָא.הָאֵילֵין דְּמִפַּרְשִׁין הָכָא לְיוֹם דְּכוּתֵיהּ: ומדבר ה׳ ומַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר: כי תבאו אֲרוּם תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא דְכְנָעַן
35 דַּאֲנָא יָהִיב לְכוֹן לַאֲחָסָנָא וּמְשַׁתַּכַּח גְּבַר דְּבְנֵי בֵיתָא בְּחֵטּוּפִין וְאִיתַן מַכְתַּשׁ סְנִירוּ
בְּבֵית אַרַע אַחֲסָנַתְכוֹן: ובא וְייֵתֵי דְּדִיליֵהּ בֵּיתָא וְיִתֵּנִי לְכָהֲנָא לְמֵימַר הֵי
36 כְּמַכְתְּשָׁא אִיתְחֲמֵי לִי בְּבֵיתָא: וצוה וְיפַקֵּד כָּהֲנָא וְיפַנּוּן יַת בֵּיתָא עַד לָא
יֵיעוֹל כָּהֲנָא לְמֵיחֲמֵי יַת בֵּיתָא מְטוּל דְּלָא יִסְתָּאַב כָּל דְּבְבֵיתָא וּמִן בָּתַר כְּדֵין
37 יֵיעוֹל כָּהֲנָא לְמֵיחֲמֵי יַת בֵּיתָא: וראה וְיִחֲמֵי כָּהֲנָא וְהָא מַכְתְּשָׁא בְּתָרִין
גְּרִיסִין מִן אַבְנֵי דִילֵיהּ אַרְבַּע כּוּתְלִין מְשַׁקְעָן יוֹרְקָן או סוּמְקָן וְחִזְיֵיהוֹן מְכִיךְ
38 יַתִּיר מִן כּוּתְלָא: ויצא וְיִפּוֹק כָּהֲנָא מִן בֵּיתָא לְתָרַע בֵּיתָא מִלְבַר וְיַסְגֵּר
יַת בֵּיתָא שׁוּבְעָא יוֹמִין:

22 Et duos turtures magnos, aut duos pullos columbæ, *id* quod ſuppedita-
bit manus ejus: & erit unum in hoſtiam pro peccato, alterum in holo-
cauſtum. Et afferet ea die octavo pro emundatione ſui ad ſacerdotem, 23
ad portam tabernaculi coram Domino. Et accipiet ſacerdos agnum pro 24
hoſtia delicti, & ſextarium olei, & elevabit ea elevatione coram Do-
mino. Et mactabit lanio agnum hoſtiam pro delicto, & accipiet ſacer- 25
dos de ſanguine hoſtiæ pro delicto, & ponet ſuper ſeptum medium
auris mundandi dextræ, & ſuper articulum medium manus ipſius dextræ,
& ſuper articulum medium pedis ejus dextri. Et de oleo effundet 26
ſacerdos manu dextrâ ejus, ſuper manum ſacerdotis ſiniſtram. Et 27
aſperget ſacerdos digito ſuo dextro de oleo, quod eſt ſuper manum ejus
ſiniſtram, ſeptem vicibus coram Domino. Et dabit ſacerdos de oleo, 28
quod eſt in manu ejus ſuper ſeptum medium auris dextræ illius qui
purificandus eſt, & ſuper articulum medium manus ejus dextræ, & ſuper
articulum medium pedis ejus dextri: in loco ubi poſuerat initio ſangui-
nem hoſtiæ delicti. Et quod reliquum erit de oleo, quod eſt ſuper ma- 29
nu ſacerdotis, ponat ſuper caput illius qui mundandus eſt, ut expiatio-
nem faciat pro eo coram Domino. Et faciet unum de turturibus ma- 30
gnis, aut de pullis columbæ, quoſcunque ſuppeditaverit manus ejus. Id 31
quod ſuppeditaverit manus ejus ad afferendum, afferat, unum in hoſti-
am pro peccato, alterum in holocauſtum, unà cum *oblatione* Mincha:
& expiet ſacerdos eum qui mundandus eſt coram Domino. Hoc eſt de- 32
cretum indicationis illius in quo eſt plaga lepræ: ſi non ſuppetat inter
manus ejus ut adducat de oblationibus majoribus, adducat de oblationi-
bus levioribus iſtis, quæ hic ſunt expoſitæ, in die emundationis ſuæ. Præ- 33
terea locutus eſt Dominus cum Moſe & Aharone, dicendo: Quando in- 34
grediemini in terram Canaan, quam ego do vobis in hæreditatem,
& inventus fuerit vir qui ædificaverit domum cum rapinis, & dedero pla-
gam lepræ in domo terræ hæreditatis veſtræ. Tum veniat is cujus eſt 35
domus, & narret ſacerdoti, dicendo; Sicut plaga viſa eſt mihi in
domo. Tum præcipiet ſacerdos ut evacuent domum illam, antequam 36
ingrediatur ſacerdos ad videndum domum, ut non polluatur quicquid
eſt in domo: poſtea verò ingredietur ſacerdos ad videndum domum. Et 37
videbit ſacerdos, & ecce plaga tanquam duæ fabæ freſſæ lapidibus
illius *in* quatuor parietibus depreſſiores, pallidulæ aut ſubrufæ: &
aſpectus earum profundior *eſt* pariete. Tum exibit ſacerdos ex domo 39
ad portam domus extra, & occludet domum ſeptem diebus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 * و دو تدروها يا دو بچّكاني كبوتر آنچه برسد دستي او و باشد يكّه خطات وآن يكّه علة
23 * وبياورد ايشانرا در روزي آن هشتمين بپاكي او بآن كهن بدرگاهي خيمهي وعدة
24 بپيشي :: * وبستاند آن كهن مر برّهي آن اشم و مر شيشهي آن روغن وعرضه كند ايشانرا
آن كهن عرضه بپيشي :: * وبكشد مر برّهي آن اشم وبستاند آن كهن از خوني آن اشم
25 وبدهد ابر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وابر نر انگشتي دستي او آن راست وابر نر
26 انگشتي پايي او آن راست * واز آن روغن بريزد آن كهن ابر كفّي آن كهن آن چپ * وبچكاند
27 آن كهن در انگشتي او آن راست از آن روغن آنچه ابر كفّي او آن چپ هفت بارها بپيشي :: *
28 * وبدهد آن كهن از آن روغن آنچه ابر كفّي او ابر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وابر
نر انگشتي دستي او آن راست وابر نر انگشتي پايي او آن راست ابر جايي خوني آن اشم * وآن
29 باقي از آن روغن آنچه ابر كفّي آن كهن بدهد ابر سري آن پاك شوا بكفارت خواستن ابر او
بپيشي :: * وبكند مر آن يكّه از آن تدروها يا از بچّكاني آن كبوتر چون آنچه برسد دستي او *
30 * مر آنچه برسد دستي او مر آن يكّه خطات ومر آن يكّه علة ابر آن هديه وكفارت خواهد آن كهن
31 ابر آن پاك شوا بپيشي :: * اين شريعتي آنچه درو زخمي پيسي آنچه نه رسد دستي او در
32 پاكي او * سخن گفت :: بمشه وباهرن بگفتن * كه بياييد بزميني كنعن آنچه من دها
33 بشما باحسنتا و بدهم زخمي پيسي درخانهي زميني احسنتاي شما * وبيايد آنچه باو آن خانه
34 واگاه كند بكهن بگفتن چون زخم ديدار آمد بمن در خانه * و بفرمايد آن كهن و خالي
كنند مر آن خانه در پيش بيايد آن كهن بديدن مر آن زخم ونه پليد كند
35 همه آنچه در خانه وپس همچنين بيايد آن كهن بديدن مر آن خانه * وببيند
36 مر آن زخم و اينك آن زخم در ديواري آن خانه جرفيدگان زردان يا سرخان ونمايشن
37 ايشان پست از آن ديوار * وبيرون آيد آن كهن از آن خانه بدرگاهي آن خانه وبند
38 كند مر آن خانه هفت روزها *

Duos præterea phaſianos, aut duos 22
pullos columbæ, quod ſcil. *attigerit*
manus ejus: & erit unus peccatum,
& alter holocauſtum. Afferétq; ea in 23
die octavo purificationis ſuæ ad ſa-
cerdotem ad oſtium tentorii conven-
tûs in præſentiam Domini. Suſcipi- 24
étque ſacerdos agnũ delicti, & am-
pullam olei, & admovebit ea ſacer-
dos admotione in præſentia Domini.
Mactabitque agnum delicti, ac tol- 25
let ſacerdos de ſanguine delicti,
dabitque ſuper tenue auris puri-
ficandi dextræ, & ſuper pollicem
manûs ejus dextræ, & ſuper pol-
licem pedis ejus dextri. De olco quo- 26
que fundet ſacerdos ſuper manum
ſacerdotis ſiniſtram: Stillabitque 27
ſacerdos digito ſuo dextro de oleo
quod in manu ſua ſiniſtra ſeptem
vicibus in præſentia Domini. Da- 28
bit quoque ſacerdos de oleo quod
in manu ſua ſuper tenue auris
purificandi dextræ, & ſuper polli-
cem manûs ejus dextræ, & ſuper
pollicem pedis ejus dextri ſuper lo-
cum ſanguinis delicti. Reſiduum 29
autem olei quod in manu ſacerdo-
tis, dabit ſuper caput purificandi,
ad expiationem procurandam ei in
præſentia Domini. Faciet item unũ 30
de phaſianis, aut de pullis columbæ,
quemadmodum attigerit manus e- 31
jus: (Quod inquam *attigerit ma-*
nus ejus:) unũ pro *peccato, & alterũ*
pro *holocauſto ſuper munus: & expi-*
ationem procurabit ſacerdos homini
purificando in præſentia Dñi. Iſta eſt 32
lex ejus cui læſt plaga lepræ, cujus
manus non attigerit purificationem
ſui. Et *locutus eſt Dominus ad* 33
Moſheh & Aharon, dicendo; Cùm 34
venerítis in terram Chenaan, quam
ego do vobis in poſſeſſionem, dede-
róque plagam lepræ in domo aliqua
terræ poſſeſſionis veſtræ: Veniet 35
quidem ille cui erit *domus, & no-*
tum facict ſacerdoti, dicendo; Tan-
quam plaga lepræ *apparuit mihi*
in domo. Tunc præcipiet ſacerdos, 36
& evacuabunt domum priuſquàm
veniat ſacerdos ad videndum pla-
gam, ne pollutum reddat omne
quod eſt *in domo: & poſtmodùm ve-*
niet ſacerdos ad contemplandum do-
mum. Et videbit plagam: & en ſi 37
fuerit *plaga in pariete domûs val-*
liculis flavis aut rubris: & ap-
paritio eorum fuerit *depreſſior pari-*
ete: Tunc egredietur ſacerdos è 38
domo ad oſtium domûs, & claudet
domum ſeptem diebus.

UMI

39 וישוב כהנא ביומא שביעאה ויחמי והא הליך פיסיון מכתשא בכותלי
40 ביתא : וצוה ויפקד כהנא וישמטון ית אבניא דבהון מכתשא ויטלקון יתהין
41 למבראה לקרתא לאתר מסאב : ואת הבירת ית ביתא יקלפון מגויה חור חוור
42 ויטלקון ית עפרא דקלפו מבראה לקרתא לאתר מסאב : ולקחו ויסבון אבנין
חורנייין ויעלון באתר אבניא ועפרא חורן ירושלמי
43 יסב ויתשש ית ביתא : ואם ואין יתוב
מכתשא ויסני בביתא מן בתר דשמטין ית אבניא ומן בתר דקלפו ית ביתא ומן
44 בתר דאיתשש : ובא ויתי כהנא ויחמי והא הליך פיסיון מכתשא בביתא סנירות
45 מחלטא היא בביתא מסאב הוא : ונתץ ויפכרון ית ביתא ית אבנוי ית קיסוי ית
46 כל עפרא דביתא וינפק למבראה לקרתא לאתר מסאב : והבא ומאן דייעול
47 לביתא כל יומין דיסגר יתיה יהי מסאב עד רמשא : והשכב ודישפוך בביתא
48 יצבע ית לבושוי ודייכול בביתא יצבע ית לבושוי : ואם בא ואין מעל ייעול
כהנא וייחמי והא לא הליך פיסיון מכתשא בביתא בתר דאיתשש ית ביתא
49 וידכי כהנא ית ביתא ארום איתסי מכתשא : ולקח ויסב לדכאה ית ביתא
50 תרתין צפרין וקיסא דארזא וצבע והורי ואיזובא : ושחט ויכוס שבחא ית צפרא
51 חדא למנא דפחר על טי מבוע : ולקח ויסב ית קיסא דארזא וית איזובא וית
צבע והורי וית צפרא חייתא ויטמוש יתיה באדמא דציפרא נכיסתא ובמי מבוע
52 וידי לביתא שבע זמנין : וחשא וידכי ית ביתא באדמא דציפרא חייתא ובקיסא
53 דארזא ובאיזובא ובצבע והורי : ושלח ויפטור ית צפורא חייתא למבראה לקרתא
על אנפי חקלא ויכפר על ביתא ויהי דכי בדם אין איטימוס ביתא למילקי חוב
בצורעא תייבא ציפורא תמן ביומא ההוא ומתכשרא למיכלא ית ציפרא נכיסתא
54 דהוה מקבר כהנא במיחמי מרי ביתא : זאת דא תהוי נורת אחוויית אורייתא
55 לכל מכתש סנירותא ולניתקא : ולצרעת ולצורעא ולבושא ולביתא : ולשאת
ולשומא ולקלופי ולבהקי : להורות ירוחלמי 56 ולשומא ולקלפיתא
56 למלפא כהנא לעמא ביז יומא קפילא ולבהקיתא :
57 דלא למיחמי ביה מכתשא לבין יומא
זהירא ובין בר נשא מסאבא לבין בר נשא דכיא דא תהוי נורת אחוויית מכתש
צורעתא :

39 * وباز گردد آن كهن در روزي آن هفتمين ببيند و اينك بيفزود آن زخم در ديواري آن خانه
40 * بفرمايد آن كهن بگردانند مر سنگها آنچه در ايشان آن زخم و بيندازند ايشانرا بازبيرون
41 بشهر بجايي پليد * و مر آن خانه بتراشد از اندرون گرداگرد و بريزند مر آن خاك آنچه
42 بتراشيدند بازبيرون بشهر بجايي پليد * و بستانند سنگهايي ديگران و بياورند بجاي آن سنگها
43 وخاكي ديگر بستانند و بيندايد مر آن خانه * واگر باز گردد آن زخم و بشكوفد در خانه
44 پسي گردانيدن مر آن سنگها و پسي تراشيدن مر آن خانه و پسي انداويدن * و بيايد آن
45 كهن و ببيند و اينك بيفزود آن زخم در خانه پيسي لعنت است او در خانه پليد او * و بر
كند مر آن خانه مر سنگهايي او و مر چوبهايي او و مر همه خاكي آن خانه و بيرون برد بازبيرون
46 بشهر بجايي پليد * و آن آيا بآن خانه همه روزها بند كردن اويرا پليد باشد تا ايوار * و آن خسپا
47
48 در خانه بشويد جامهايي او و آن خورا در خانه بشويد مر جامهايي او * و اگر آمدن بيايد
آن كهن و ببيند و اينك نه افزود آن زخم در خانه پسي انداويدن مر آن خانه پاك كند آن
49 كهن مر آن خانه كه درمان شد آن زخم * و بستانند بپاك كردن مر آن خانه دو گنجشكان و چوبي
50 سرو و قرمز رنگ و درمنه * و بكشد مر آن گنجشك آن يكّه بپيرايهي سفال ابر آبي آن روان *
51 * و بستانند مر چوبي آن سرو و مر آن درمنه و مر آن قرمز رنگ و مر گنجشك آن زنده و در زند
52 ايشانرا در خوني آن گنجشك آن كشته و در آبي آن روان و بچكانند بآن خانه هفت بارها * و پاك
كند مر خانه در خوني آن گنجشك و در آبي آن روان و مر گنجشك آن زنده و در چوبي آن
53 سرو و در درمنه و در قرمز رنگ * و بفرستد آن گنجشك آن زنده باز بيرون بشهر بروي آن
54 دشت و كفارت خواهد ابر آن خانه و پاك شود * اين آن شريعت بهمه زخمي آن پيسي و بنشان *
55
56 * و بپيسي آن جامه و بخانه * و بنشان و بخودرويه و ببرس * بآموختن در روزي آن پليد
57
و در روزي آن پاك اين شريعتي آن پيسي *

39 Deinde redibit sacerdos die septimo, & videbit, & ecce ivit dilata-
40 tio plagæ per parietes domus. Itaque præcipiet sacerdos, ut evellant la-
pides in quibus *erit* plaga, quos projicient extra civitatem, in locum im-
41 mundum. Domum verò radant intrinsecus, per circuitum: & projiciant
42 pulverem, quem raserint, extra civitatem in locum immundum. Et ac-
cipiant lapides alios, quos ingredi faciant in locum lapidum illorum: Hieros. 42. *Et liniant domum.*
pulvis quoque alius accipiatur, quo
43 liniatur domus. Quòd si redierit plaga, & multiplicata fuerit in do-
mo illa, postquam evulserint lapides illos, & postquam abraserint do-
44 mum, & postquam linita fuerit. Tum ingredietur sacerdos, & vide-
bit, & ecce ivit dilatatio plagæ in domo: lepra simpliciter est in do-
45 mo, immunda est. Tum diruant domum illam, lapides ejus & ligna
ejus, & omnem pulverem domus, quæ efferat extra civitatem, in lo-
46 cum immundum. Et quisquis ingredietur domum illam, omnibus
47 diebus quibus clausit eam, erit pollutus usque ad vesperam. Et qui
cubuerit in ea domo, lavabit vestimenta sua: & qui comederit in
48 ea domo, lavabit vestimenta sua. Quod si ingrediendo ingrediatur
sacerdos, & videat, & ecce non iverit dilatatio plagæ per domum,
postquam lita est domus: tum mundam pronuntiabit sacerdos do-
mum, quia curata est plaga. Tollat autem ad emundandam domum
49
duas aviculas, & lignum cedrinum, & coccinum, & hyssopum.
50 Dein mactet lanio avem unam in vase fictili, ad aquas fontis. Et
51 accipiat lignum cedrinum, & hyssopum, & coccinum, & avem
vivam, & immergat illam in sanguinem avis mactatæ, & in aquas
fontis: & aspergat domum septem vicibus. Atque ita mundabit do-
52 mum sanguine avis viventis, & ligno cedrino, & hyssopo, & coc-
cino. Et dimittet avem vivam extra civitatem super facies agri:
53 & expiabit domum, & munda erit; verùm si futurum fuerit ut do-
mus percutiatur rursus leprâ, redibit avis eò die illo & apta erit
esui: & avem mactatam sepeliet sacerdos, in conspectu domini do-
54 mus. Hoc est decretum indicationis legis omnis plagæ lepræ, &
55 scabiei. Lepræ quoque vestis, & domus: Et inflationis, & scabi-
56 ei, & maculæ candidæ. Ut do-
57 ceat sacerdos populum *ut discer-* Hieros. 36 *Et tumoris, &*
nat inter diem tenebrarum, ut *scabiei & maculæ albæ.*
non respiciat in eo plagam, &
diem lucis, & inter hominem immundum & mundum: hoc inquam
est decretum indicationis plagæ lepræ.

39 *Posteà revertetur sacerdos in die se-*
ptimo, videbitque: & en si creverit
plaga in pariete domûs, Præcipiet
40 *sacerdos ut removeant lapides ex-*
quibus inest plaga, & projiciant illos
extra civitatem in locum pollu-
tum. Domum verò radet intrin-
41 *secùs circumcirca, & effundent*
pulverem quem abraserint, extra
42 *civitatem in locum pollutum. Et*
accipient lapides alios, inducént-
que in locum lapidum, & pulve-
rem alium accipiet, & incrusta-
43 *bit domum. Quod si reversa*
fuerit plaga, efflorueritque in domo
post amotionem lapidum, & post
abrasionem domûs, & post incrusta-
tionem: Tunc veniet sacerdos, &
44 *videbit: & en si creverit plaga*
in domo, lepra maledicta est ipsa
in domo, polluta est. Eradica-
45 *bitque domum, lapides ejus, &*
ligna ejus, & universum pulve-
rem domûs: & exportabit extra ci-
vitatem in locum pollutum. Et o-
46 *mnis veniens in domum omnibus*
diebus claudendi eam, pollutus erit
usque ad vesperam: Dormiens quoque
47 *in domo, lavabit vestimenta sua: E-*
déusque in domo, lavabit vestimenta
sua. Si autem veniendo venerit sa-
48 *cerdos, viderítque, & ecce non creve-*
rit plaga in domo post incrustationē
domûs: mundam reddet sacerdos do-
mum, quia sanata est plaga. Tollet
49 *itaque ad purificandum domum*
duos passeres, & lignum cupreſſi-
num, & coccineum, ac thymbram.
Mactabitque passerem unum in va-
50 *se testaceo super aquas meantes.*
Capietque lignum cupressinum, &
51 *thymbram, & coccineum, ac pasſe-*
rem vivum, & intinget illa in san-
guinem passeris mactati, & in aquas
meantes: stillabitque super do-
mum septem vicibus. Ita purifi-
52 *cabit domum sanguine passeris, &*
aquis meantibus, & passere vivo,
lignóque cupressino, & thymbrâ, &
coccineo. Posteà dimittet passe-
53 *rem vivum extra civitatem super*
faciem campi, atque expiationem
procurabit domui, & purificabi-
tur. Ista est lex omni plagæ le-
54 *præ, & nævo, Et lepræ vestis,*
55
56 *& domui, Et cicatrici, & rei*
sponte nascenti, & vitiligini al-
bæ, Ad docendum de die pol-
57 *luti & de die puri. Ista est lex*
lepræ.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAP. XV.

ET loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo: 1
Loquimini cum filiis Israel, & dicetis illis; Vir juvenis aut senex, 2
cum fuerit fluens ex carne ejus fluxus ejus, *& hoc* ter viderit, pollutus est. Et hæc erit immunditia ejus; color albedinis in fluxu ejus 3
exspuente carne ejus fluxum ejus, aut quando obthurata est caro ejus de fluxu ejus, immunditia ejus est. Omne stratum quod fuit 4
peculiare ut in eo cubaret fluxu laborans, erit pollutum: & omne vas quod peculiare fuit *fluxu laboranti* ad sedendum in eo, erit immundum. Et vir qui tetigerit stratum ejus, lavabit vestimenta sua, 5
& lavabit se in quadraginta satis aquæ, & immundus erit usque ad vesperam. Et qui insederit vasi, in quo peculiariter sederit fluxu 6
laborans, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Et qui tetigerit carnem fluxum 7
patientis, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Quod si spuerit fluxum 8
patiens in mundum aliquem, lavabit vestimenta sua, & abluet se in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Et omnis cingula aut stratum super quod equitaverit fluxu laborans erit 9
pollutum. Et quicunque tetigerit aliquod vas quod fuerit sub eo, 10
erit immundus usque ad vesperam: & qui portabit ea, lavabit vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Et quicquid tetigerit fluxu laborans & manus 11
suas non abluerit aquis, erit immundum: & si vir fuerit, lavabit ille vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Vas etiam figulinum, cujus medium tetigerit 12
fluxu laborans, frangetur: & omne vas ligneum lavabitur aquâ. Quòd 13
si cessaverit à fluxu laborante fluxus ejus, numerabit ille sibi septem dies pro emundatione sui, & lavabit vestimenta sua: & abluet carnem suam aquis fontis, & mundus erit. Die autem octavo accipiet sibi duos turtu- 14
res majores, aut duos pullos columbinos: & afferat ea coram Domino ad portam tabernaculi conventus, & tradet illos sacerdoti. Et faciet sacer- 15
dos unum pro hostia peccati, alterum verò pro hostia holocausti: & expiabit ipsum sacerdos coram Domino, & mundus erit à fluxu suo. Vir 16
autem qui deliquerit per ignorantiam, & exierit ex eo semen coitus: abluet in quadraginta satis aquæ universam carnem suam, & erit pollutus usque ad vesperam. Et omnis vestis, & omnis pellis, super quam fuerit se- 17
men coitus, lavabitur aquis, & erit immunda usque ad vesperam. Et mu- 18
lier secunda cum qua concubuerit vir concubitu seminis, lavabunt se quadraginta satis aquæ, & erunt immundi usque ad vesperam.

ויקרא טו
תרגום יונתן בן עוזיאל

טו

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר: דַּבְּרוּ מַלִּילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימְרוּן 1 2
לְהוֹן גְּבַר טְלֵי אוֹ גְבַר סִיב אֲרוּם יְהֵי דָּאִיב מִבִּשְׂרֵיהּ דְּוֵיהּ חַמָּא תְּלַת זִמְנֵי 3
מְסָאֲב הוּא: וְזֹאת וְדָא תְּהֵי סְאוּבְתֵּיהּ גּוֹנֵן חִוָּור בְּדַוֵּיהּ חָרִיר בִּישְׂרֵיהּ יַרְ 4
דְּוֵיהּ אוֹ דְאִיתְחַתַּם בִּישְׂרֵיהּ מִדַּוֵּיהּ סְאוּבְתֵּיהּ הִיא: כָּל הַמִּשְׁכָּב כָּל מִשְׁכְּבָא
דְּמֵיחַד לְמִישְׁכּוּב עֲלוֹי דּוֹבְנָא יְהֵי מְסָאֲב וְכָל מָנָא דְּמֵיחַד לְמֵיתַב עֲלוֹי יְהֵי מְסָאֲב: 5
וְאִישׁ וּגְבַר דִּי יִקְרַב בְּמִשְׁכְּבֵיהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי 6
מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וְהַיּשֵׁב וְדִי יְתִיב עַל מָאנָא דְּמֵיחַד לְמֵיתַב עֲלוֹי דּוֹבְנָא יְצַבַּע
לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וְהַנֹּגֵעַ וְדִיקְרַב בִּבְשַׂר 7
דּוֹבְנָא יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וְכִי יָרֹק
וַאֲרוּם אִין יְרִיק דּוֹבְנָא בְּרַכְיָא וְיצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי 8
מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וְכָל וְכָל וּנָא וּמָרְכְּבָא דְּיִרְכּוּב עֲלוֹי דּוֹבְנָא יְהֵי מְסָאֲב: וְכֹל 9
וְכָל דִּיקְרַב בְּכָל מַאן דִּיהֵי תְּחוֹתוֹי יְהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא וְדִיסְטִי יַתְהוֹן יְצַבַּע 10
לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וְכֹל וְכָל מַדְעָם 11
דִּיקְרַב בֵּיהּ דּוֹבְנָא וִידוֹי לָא שַׁטַּף בְּמַיָּא יְהֵי מְסָאֲב וְאִין גַּבְרָא הוּא יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי
וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וּכְלִי חֶרֶשׂ וּמָאן דְּפָחַר דִּיקְרַב 12
בְּגַוֵּיהּ דּוֹבְנָא יְהֵי כָּל מָאן דְּקִיסָא יִשְׁתְּטִף בְּמַיָּא: וְכִי וַאֲרוּם אִין פָּסַק 13
מִדּוֹבְנָא דּוֹבֵיהּ וְיִמְנֵי לֵיהּ שׁוּבְעָא יוֹמִין לְדָכּוּתֵיהּ וְיצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בִּישְׂרֵיהּ
בְּמֵי מַבּוּעַ וְיִדְכֵּי: וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה יִסַּב לֵיהּ תְּרֵין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין אוֹ 14
תְּרֵין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן וְייֵתֵי יַתְהוֹן לְקֳדָם יְיָ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְּנִינוּן לְכַהֲנָא:
וְיַעְבֵּד כַּהֲנָא חַד קוּרְבַּן חַטָּאתָא וְחַד קוּרְבַּן עָלְתָא וְיכַפַּר עֲלוֹי כַּהֲנָא קֳדָם 15
יְיָ מִדּוֹבֵי מִן דּוֹבֵיהּ: וְאִישׁ וּגְבַר אֲרוּם אִישְׁתְּלֵי וְיִפּוֹק מִנֵּיהּ שׁוּכְבַת זַרְעָא וְיִסְחֵי
בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי יַת כָּל בִּישְׂרֵיהּ וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וְכָל וְכָל לְבוּשָׁא 17
וְכָל צְלָא דִּי יְהֵוִי עֲלוֹי שְׁכְבַת זַרְעָא וְיצְטַבַּע בְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: וְאִשָּׁה
וְאִיתְּתָא תִּנְיָתָא דִּי יִשְׁמֵשׁ גְּבַר עִמַּהּ שְׁכְבַת זַרְעָא וְיִסְחוֹן בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי 18
וְיהוֹן מְסָאֲבִין עַד רַמְשָׁא:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XV.

LOquutúsq; est Dominus ad Mo- 1
sheh et Aharon, dicendo, Alloquimini 2
filios Israel, ac dicite eis; Quilibet homo cùm fuerit fluxio è corpore ejus fluoris ipsius, pollutus est ipse. Hæc 3
verò erit pollutio ejus in fluxione ipsius; Sive expumet corpus ejus fluorem suum, vel claudat corpus suum à fluxione sua, pollutio ejus est. Omne cubile super quod jacue- 4
rit seminifluus, pollutum erit: & omne instrumentum super quod sede- 5
rit, pollutum erit. Et homo qui accesserit ad cubile ejus, lavabit vestimenta sua, lavabitque se in aqua: & pollutus erit usque ad 6
vesperam. Sedens quoque super instrumentum super quod sederit seminifluus, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Accedens verò 7
ad corpus seminifluii, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Et 8
cùm salivam jecerit seminifluus super purum, lavabit vestimenta sua, lavabitque in aqua: & pollutus erit usque ad vesperã. Et omnis cur- 9
rus super quem vectus fuerit seminifluus, pollutus erit. Atque omnis ac- 10
cedens ad omne quod fuerit subter eum, pollutus erit usque ad vesperam: & portans ea, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: et pollutus erit usque ad vesperam. O- 11
mnis autẽ quem tetigerit seminifluꝰ, & manus suas non circumegerat in aqua, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Et vas testaceum 12
cui accesserit seminifluus, confringetur: omne autem vas ligneũ circumagetur in aqua. Cùm verò purifica- 13
tus fuerit seminifluus à fluxu suo, tunc annumerabit sibi septem dies ad purificationem suã: et lavabit vestimenta sua, lavabitque corpus suũ in aquis meantibus, et purificabitur. In die verò octava accipiet sibi duos 14
phasianos, duósve pullos columbæ, veniétq; in præsentiam Dñi ad ostium tentorii conventûs, & dabit eos sacerdoti: Et faciet eos sacerdos, 15
unum pro peccato, & alterum in holocaustum: & expiationem procurabit ei sacerdos in præsentia Domini propter fluxionem suam. Homo verò cùm egressa fuerit ex eo 16
effusio genituræ, tum lavabit in aqua totum corpus suum, pollutúsque erit usque ad vesperam. Et omnem 17
vestem, omnémque pellem super quam fuerit effusio genituræ, lavabit in aqua, & polluta erit usque ad vesperam. Mulier quoque cum 18
qua concubuerit vir concubitu genituræ, lavabit se in aqua, & pollutæ erunt usque ad vesperam.

* فصل پانزدهم *

* سخن گفت يي بموسه و باهرن بگفتن *سخن گوييد ببسرانى يسرال و بگوييد بايشان مردي 1 2
مردي كه باشد ترابش از تني او ترابش او پليد است او* واين باشد پليدي او در ترابش او 3
كف كرد تني او مر ترابش او يا ببست تني او از ترابش او پليدي او آن *همه آن خسپنجا آنچه 4
بخسپد ابر او آن زب پليد باشد و همه آن آلت آنچه بنشيند ابر او پليد باشد *و مردي آنچه 5
برسد در خسپنجاي او بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار *و آن نشينا ابر 6
آن آلت آنچه بنشيند ابر او آن زب بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار*
* و آن رسا در تن آن زب بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و كه 7 8
خيوك اندازد آن زب در پاك بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و همه آن 9
مركب آنچه سوار شوا ابر [او] آن زب پليد باشد * و همه آن رسا در همه آنچه باشد فرودي او پليد 10
باشد تا ايوار و آن بر دارا ايشانرا بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار* و همه 11
آنچه برسد درو آن زب و دستهاي او نه طوف كرد در آب بشويد جامهاي او و بشويد در آب
و پليد باشد تا ايوار * و پيرايهي سفال آنچه برسد درو آن زب شكسته شود و همه پيرايهي 12
چوب طوف كرده شود در آب * و كه پاك شود آن زب از ترابش او و بشمارد باو هفت روزها 13
پياكي او و بشويد جامهاي او و بشويد تني او در آب [روان] و پاك شود * و در روزي آن 14
هشتمين بستاند باو دو تدروان يا دو بچّگاني كبوتر و بيايد بپيشي !! بدركاهي خيمهي
وعده و بدهد ايشانرا بآن كهن * و بكند ايشانرا آن كهن يكّه خطات و آن يكّه علة و كفارت 15
خواهد ابر او آن كهن بپيشي !! از ترابش او * و مردي كه بيرون آيد ازو ريزشي نسل 16
و بشويد در آب مر همه تني او و پليد باشد تا ايوار * و همه جامة و همه پوست آنچه باشد ابر او 17
ريزشي نسل بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار * و زني كه بخسپد مردي با آن خسپش 18
نسل بشويد در آب پليد باشند تا ايوار*

19 וְאִשָּׁה וְאִנְתְּתָא אֲרוּם תְּהֵי דַיְיבָא אָדָם סְמוּק וְאוּפָּם וּמוֹרִיק הֵי כְּנִין וְעִפְּרָנָא אוֹ
הֵי כְּמוּי דְּגַרְנִישְׁתָּא אוֹ הֵי כְּמָזֵג חֲמַר סְמוּק בְּתָרִין חוּלָקִין דְּמוּי אֲדֵם מְסָאֲב
הֲוֵי דּוּבָא בְּבִישְׂרָא שׁוּבְעָא יוֹמִין תְּהֵי יַתְבָא בְּרִיחוּקָא כָּל דְּיִקְרַב בַּהּ יְהֵי מְסָאֲב עַד
20 רַמְשָׁא : וכל וְכָל מִדַּעַם דְּמַיְיחַד לְמִשְׁכַּב עֲלוֹי בְּעִידְנֵי רֵיחוּקֵהּ יְהֵי מְסָאֲב וְכָל
21 מִדַּעַם דְּמַיְיחַד לְמֵיתַב עֲלוֹי בְּעִידְנֵי רֵיחוּקֵהּ יְהֵי מְסָאֲב : וכל וְכָל מַאן דְּיִקְרַב
בְּמִשְׁכְּבָהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוּי וִיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא : וכל
22 וְכָל דְּיִקְרַב בְּכָל מָאנָא דְּמַיְיחַד לְמֵיתַב עֲלוֹי יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין
23 דְּמוּי וִיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא : ואם וְאִין עַל מִשְׁכְּבָא הוּא בְּדוּבָא דְּנִיפֵּיהּ אוֹ עַל
מָאנָא דְּהִיא יַתְבָא עֲלַהּ בְּזַמַּן מִיקְרְבֵיהּ בֵּיהּ יְהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא : ואם
24 וְאִין שַׁמָּשָׁא יִשְׁמֵשׁ גְּבַר עִמַּהּ וְתֶהֱוֵי רֵיחוּקָא עֲלוֹי וִיהֵי מְסָאֲב שׁוּבְעָא יוֹמִין וְכָל
25 מִשְׁכְּבָא דְּמַיְיחַד לְמִשְׁכְּבֵיהּ עֲלוֹי יְהֵי מְסָאֲב : ואשה וְאִנְתְּתָא אֲרוּם יְרוֹב דּוֹב
אַדְמָא יוֹמִין תְּלָתָא בְּלָא אֲשׁוֹנֵי רֵיחוּקָהּ אוֹ אֲרוּם תִּידוֹב בְּתַר יוֹמֵי רֵיחוּקֵהּ כָּל
26 יוֹמֵי דּוֹב סְאוּבְתָּא תְּהֵי מְסָאֲבָא לְדַמְשַׁמֵּשׁ עִמַּהּ מְטוּל דְּמְסָאֲבָא הִיא : כל וְכָל
מִשְׁכְּבָא דְּמַיְיחַד לְמִשְׁכּוּב עֲלוֹי כָּל יוֹמֵי דּוֹבָהּ הֵי כְּמִשְׁכְּבָא דְּמַיְיחַד לְרֵיחוּקֵהּ
יְתְחַשַּׁב לַהּ וְכָל מָאנָא דְּמַיְיחַד לְמֵיתַב עֲלוֹי מְסָאֲב יְהֵי הֵי כְּרֵיחוּק סְאוּבְתָּהּ :
27 וכל וְכָל מַאן דְּיִקְרַב בְּהוֹן יְהֵי מְסָאֲב וְיצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוּי
28 וִיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא : ואם וְאִין אִידַכְּיֵית מִדּוֹבָהּ וְתִמְנֵי לַהּ שׁוּבְעָא יוֹמִין
29 וּבָתַר כְּדֵין תִּטְבּוֹל בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוּי וְתִדְכֵּי : וביום וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תְּסַב
לַהּ תְּרֵין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין אוֹ תְּרֵין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן וְתֵיתֵי יַתְהוֹן לְוָת כַּהֲנָא לְתָרַע
30 מַשְׁכַּן זִמְנָא : ועשה וְיַעֲבֵד כַּהֲנָא יַת חַד חַטָּאתָא וְיַת חַד עָלְתָא וִיכַפַּר עֲלַהּ
31 כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ מִדּוֹב סְאוּבְתַּהּ : והורתם וְתַפְרְשׁוּן יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן סְאוּבְתְּהוֹן
וְיִתְפְּרְשׁוּן מִן נְשֵׁיהוֹן מִמֵּימַר לְוַסְתְּהוֹן וְלָא יִסְתַּקְפוּן עֲלֵיהוֹן דִּימוּתוּן מְטוּל סְאוּבְתְּהוֹן
32 בְּסָאוּבֵיהוֹן יַת מַשְׁכְּנִי דְּתַמָּן אִיקַר שְׁכִינְתִּי שַׁרְיָא בֵּינֵיהוֹן : זאת דָּא גְּוִירַת
33 אַחֲוַיִית דּוֹבָנָא וּמַן דְּיִפּוֹק מִנֵּיהּ שׁוּכְבַת זַרְעָא לְאִסְתָּאֲבָא בַּהּ : והרוה וּלְדַסְאִיבְתָּא
בְּעִידְנֵי רֵיחוּקֵהּ וּלְדַיְיבִ יַת דִּיבֵיהּ לְדִכַר אוֹ לְנוּקְבָא וְלִגְבַר דִּי יִשְׁמֵשׁ עִם
מְסָאֲבְתָּא כָּל אִלֵּין יֶהֱוֹן וְהִירִין בְּסוֹאֲבַתְּהוֹן וְכַד יְדְכוּן יַתְהוֹן יַת קוּרְבָּנֵיהוֹן מְטוּל
לְמֵכַפְּרָא עֲלֵיהוֹן :

19 Et mulier si fluxum patiatur sanguinis rubri vel nigri vel flavi veluti
crocus, aut sicut aqua argillæ, aut sicut vinum rubrum cum quo per-
mixtæ sunt duæ partes aquæ, sanguis pollutus fluit in carne ejus:
septem diebus erit sedens in separatione, quisquis accesserit ad eam
20 erit pollutus usque ad vesperam. Omne quoque super quo peculia-
riter jacuit tempore menstrui sui, erit immundum: & quodcunque
21 super quo peculiariter sederit, tempore separationis suæ, erit immun-
dum. Quicunque tetigerit lectum ejus lavabit vestimenta sua, & ab-
luet se in quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam.
22 Et quisquis tetigerit omne vas, super quo peculiariter sederit, lavabit
vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit immun-
23 dus usque ad vesperam. Quòd si super cubili sit, tanquam fluxus cor-
poris ejus *erit*, aut super vas in cujus parte *aliqua* sederit, quo tem-
24 pore accesserit ad illud, erit immundus usque ad vesperam. Quod si
concumbendo concubuerit vir cum ea tempore separationis suæ, erit
immundus septem diebus: & omne stratum super quo decubuerit erit
25 immundum. Mulieri autem si fluxerit fluxus sanguinis diebus tribus extra
tempus separationis, aut quando fluxerit post dies separationis ejus: omni-
bus diebus fluxus immunditiæ erit immunda illi qui concumbet cum ea,
26 eò quòd immunda sit. Et omne stratum super quem peculiariter jacuerit
omnibus diebus fluxus ejus, sicut stratum quod erat durante separatione
ejus reputabitur illi: & omne vas super quo sederit peculiariter, immun-
27 dum erit juxta separationem immunditiæ ejus. Et quisquis tetigerit
ea erit pollutus: & lavabit vestimenta sua, & abluet se quadraginta
28 satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Quòd si mundata
sit à fluxu suo, numerabit sibi septem dies, & postea abluet se qua-
29 draginta satis aquæ & munda erit. Die autem septimo accipiet sibi
duos turtures magnos, aut duos pullos columbinos: & afferet eos ad
30 sacerdotem, ad ostium tabernaculi conventus. Et faciet sacerdos
unum hostiam peccati, alterum verò pro holocausto: & expiabit
31 ipsam sacerdos coram Dño à fluxu immunditiæ suæ. Separabitis itaque
filios Israel ab immunditia sua, & separabuntur ab uxoribus suis tem-
pore menstrui earum: ne occasio inveniatur in illis, ut moriantur
propter immunditiam suam, cum polluent ipsi tabernaculum meum,
32 in quo gloria divinæ meæ majestatis residet inter eos. Hoc est de-
cretum indicationis fluxum patientis, & ejus à quo egreditur semen
33 coitus, quo se polluit. Item illius quæ polluta est tempore separatio-
nis suæ, & illius qui fluxum suum emittit, sive sit mas, sive fœmina,
& viri qui concumbit cum immunda: omnes isti cauti erunt in sua
immunditia, & cum mundabuntur afferent oblationes suas ad expi-
andum pro ipsis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 * وزن كه باشد زبه خون باشد ترابشي آن در تني آن هفت روزها باشد در حيضي آن
20 وهمه آن رسا دران پليد باشد تا ايوار * وهمه آنچه بخسپد ابر او در حيضي آن پليد
21 باشد وهمه آنچه بنشيند ابر او پليد باشد * وهمه آن رسا در خسپنجاي آن بشويد
22 جامهاي او وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * وهمه آن رسا در همه آلتي آنچه
23 بنشيند ابر او بشويد جامهاي او وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * واكر ابر آن
خسپنجا او يا ابر آن آلت آنچه آن نشينا ابر آن در رسيدني او درو پليد باشد تا ايوار *
24 * واكر خسپيدن بخسپد مرد بآن باشد حيضي آن ابر او وپليد باشد هفت روزها وهمه
25 آن خفتنجا آنچه بخفتد ابر او پليد باشد * وزن كه ترابش كند ترابشي خون [آن]
روزهاي بسياران بي وقت حيضي آن يا كه ترابش كند ابر حيضي آن همه روزهاي ترابشي
26 پليديي آن چون روزهاي حيضي آن باشد پليد است آن * همه آن خفتنجا آنچه بخفتد ابر او همه
روزهاي ترابش آن چون خسپشي حيضي آن باشد بآن وهمه آن آلت آنچه بنشيند ابر او پليد
27 باشد چون پليديي حيضي آن * وهمه آن رسا در ايشان پليد باشد وبشويد جامهاي او
28 وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * واكر پاك شد از ترابشي آن بشمارد بآن هفت روزها
29 وپس پاك شود * ودر روزي آن هشتمين بستاند بآن دو تدروان يا دو بچّكاني كفتر
30 وبياورد ايشانرا بآن كهن بدركاهي خيمهي وعده * وبكند آن كهن مر آن يكّه
خطات ومر آن يكّه علة وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي ! از ترابشي پليديي
31 آن * جدا كنيد مر پسراني يسرال از پليديهاي ايشان ونه ميرند در پليديهاي ايشان در
32 پليد كردني ايشان مر مسكن جاي من آنچه در ميانيي ايشان * اين شريعتي آن زب آنچه بيرون
33 آيد از و ريزش نسل بپليد شدن در آن * و آن پليد در حيضي آن و آن زب مر ترابشي او
بنر وبماده وبمردي آنچه بخفتد اوازي پليد *

* *Mulier autem cùm fuerit fluens, &* 19
sanguis fuerit fluxio ejus in corpore
ejus, septem diebus erit in menstruo
suo: & omnis accedens ad eam, pol-
lutus erit usque ad vesperam. Et o- 20
mne super quod jacuerit in menstruo
suo, pollutum erit: omne quoque su-
per quod sederit, pollutum erit. Omnis 21
præterea accedens ad cubile ejus, la-
vabit vestimenta sua, lavabitq; se in
aqua: & pollutus erit usque ad ve-
sperum. Omnis etiam accedens ad o- 22
mne instrumentum super quod sede-
rit, lavabit vestimenta sua, lavabit-
que se in aqua: & pollutus erit usq;
ad vesperum. Sive super cubile sit, 23
aut super instrumentum super quod
ipsa sedet, in accessione alicujus
ad illud, pollutus erit usque ad
vesperum. Quòd si concumbeu- 24
do concubuerit vir cum ea, fueritq;
menstruum ejus super eum, tum pol-
lutus erit septem diebus: & omne
cubile super quod dormierit, pollu-
tum erit. Mulier autem, quum 25
fluxerit fluxus sanguinis ejus die-
bus multis extra tempus men-
strui sui, vel quum fluxerit ultra
menstrua sua, cunctis diebus fluxi-
onis pollutionis suæ erit sicut die-
bus menstrui sui: polluta est ipsa.
Omne cubile super quod dormierit 26
cunctis diebus fluxionis suæ, sicut
concubitus menstrui sui erit ei: &
omne instrumentum super quod se-
derit, pollutum erit secundùm
pollutionem menstrui sui. Et o- 27
mnis accedens ad ea, pollutus e-
rit: & lavabit vestimenta sua, la-
vabitq; se in aqua, & pollutus erit
usque ad vesperam. Quòd si purifi- 28
cata fuerit à fluxione sua, annume-
rabit sibi septem dies, & postea pu-
rificabitur. Die autem octavo tollet 29
sibi duos phasianos, duósve pullos
columbæ, afferétque illos ad sacer-
dotem ad ostium tentorii conventûs.
Et faciet sacerdos unum pro *pec-* 30
cato, & alterum in *holocaustum: &*
expiationem procurabit ei sacerdos
in præsentia Domini pro fluxione
pollutionis ejus. Separabitisque fi- 31
lios Israel à pollutionibus suis, nec
morientur in pollutionibus suis dum
polluerint tabernaculum meum quod
in medio eorum. Ista est lex semi- 32
nistui, & ejus ex quo egreditur effu-
sio genituræ, ut pollutus fiat per il-
lam, Et pollutæ in menstruo suo, 33
& fluentis fluxione suâ: masculo
& fœminæ, & viro qui concubue-
rit cum polluta.

UMI

פ פ פ

יו

וידבר ומלל יי עם משה מן בתר דמיתו תרין בנוי דאהרן כהניא רברביא 1
בומן קרוביהון אישא ברייא קדם יי
ומיתו באשא מצלהבא : ויאמר יי 2
למשה מלל עם אהרן אחוך ולא יהי
עליל בכל עידן לקודשא מן לגיו לפרנורא לקדם כפורתא ארום בענני איקרי
שכינתי מתגלי על בית כפורי : בואת בהדא מידה יהי עליל אהרן לקודשא בתור 3
בר תורי דלא עירובין לקרבן חטאתא ודכר לעלתא : כתנת כיתונא דבוץ 4
מילת קודשא ילבש ואוורקסין דבוץ מילת יהון על בישריה ובקמורא דבוץ מילת
יצר ומצניפא דבוץ מילת נטיכס ברישיה לבושי קודשא הינון ברם בלבושי דהבא
לא יהי עליל מטול דלא ידכר חובת עינלא דהבא ובומן מיעליה יסחי
ית בישריה באברבעין סאווין דמוי וילבישינון : ומאת ומן בנישתא דבני 5
ישראל יסב תרין צפירי בני עזי דלא עירובין לקרבן חטאתא ודכר חד לעלתא :
והקריב ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא דהוא מן ממוניה ויכפר באשתעות 6
מיליא עלוי ועל אינש ביתיה : ולקח ויסב ית תרין צפירין ויקם יתהון קדם 7
יי בתרע משכן זמנא : ונתן ויתן אהרן על תרין צפירין עדבין שוין עדבא חד 8
לשמא דיי ועדבא חד לעוואל ויטריף בקלפי ויופקינון ויטלקינון על צפיריא: והקריב
ויקריב אהרן ית צפירא דסלק עלוי עדבא לשמא דיי ויעבדיניה קרבן חטאתא : 9
והשעיר וצפירא דסלק עלוי עדבא לעוואל יתוקם קדם יי לכפרא על 10
סרחנותהון עמא בית ישראל לשדרא יתיה למטרת באתר תקיף וקשי דבמדברא
דצוק דהוא בית חדודי : והקריב ויקרב אהרן ית תורא דיליה ויכפר באשתעות 11
מיליא עלוי ועל אינש ביתיה ויכוס ית תורא דחטאתא דיליה : ולקח ויסב 12
מלי מחתיתא גומרין לחשן דאישא מעילוי מדבחא מן קדם יי ומלי חופנוי
קטרת בוסמין תתישין ויעיל מן לגיו לפרנורא : ונתן ויתן ית קטרת בוסמיא 13
על אישתא קדם יי ויחפי ענן תנן קטורתא ית כפורתא דעל סהדותא ולא
ימות באשתא מצלהבא קדם יי : ולקח ויסב מן אדמא דתורא 14
באדבעיה ימינא על אפי כפורתא לרוח קידומא ולקדם כפורתא יזי שבע זמנין מן
אדמא באדבעיה ימינא :

ירושלמי תרין בנוי דאהרן בקרוביהון 1
אשא ברייא :

Et loquutus est Dominus cum Mose, postquam mortui sunt ambo filii 1
Aharon sacerdotes magni : quando obtulerunt illi ignem extraneum coram Domino, & mortui sunt igne ardente. Et dixit Dominus 2
Mosi ; Loquere cum Aharon fratre

Hieros. 1. *Duo filii Aharon cùm offerrent ipsi ignem extraneum.*

tuo ut non sit ingrediens omni tempore in sanctuarium intra velum, in conspectum propitiatorii, quoniam in nube mea gloria divinæ meæ majestatis revelabit se super domum propitiatorii. Hac ratione in- 3
grediatur Aharon in sanctuarium : cum bove juvenco absque commixtione in hostiam pro peccato, & ariete in holocaustum. Tunicam li- 4
neam sericeam sanctitatis induet, & subligacula linea sericea erunt super carnem ejus, & baltheo lineo sericeo accingetur, & cidaris linea sericea ordinetur in capite ejus : vestes sanctitatis sunt, verùm cum vestibus aureis non ingredietur, ut non revocetur in memoriam peccatum vituli aurei : & tempore quo ingredietur, lavabit carnem suam quadraginta satis aquæ, cum induerit eas. Et à congregatione filiorum Israel accipiet duos hircos caprarum absque mixtione in oblationem pro peccato, & arietem unum pro holocausto. Et of- 5
feret Aharon juvencum pro peccato, qui est ex pecunia sua : & expiabit cum confessione verborum, pro se & viris domus suæ. Et acci- 6
piet duos hircos, quos statuet coram Domino, ad ostium tabernaculi conventus. Et dabit Aharon super duos hircos sortes æquas, sor- 7
tem unam pro nomine Domini, sortem verò alteram pro Azazel : & jaciet in pixidem, & educet eas, & projiciet eas super hircos. Et 8
offeret Aharon hircum super quem ascenderit sors pro nomine Domini, & faciet ipsum pro hostia peccati. Hircus verò super quem ascendit sors 9
pro Azazel statuatur in vita coram Domino, ad expiandum pro peccato populi domus Israel : ut emittat ipsum ad moriendum in loco forti & duro qui *est* in deserto prærupto, nimirum loco acierum. Et offe- 10
ret Aharon juvencum suum, & expiabit cum confessione verborum, pro se & pro viris domus suæ : & mactabit juvencum suum pro hostia peccati. Et accipiet thuribulum plenum carbonibus ardentibus 11
ignis, desuper altare à facie Domini, & implebit volas suas suffitu aromatum contritorum : & inferet intra velum. Et ponet incensum 12
aromatum supra ignem coram Domino : ut operiat nebula incensi thymiamatis propitiatorium, quod est super testimonium, & non moriatur igni inflammato à facie Domini. Et accipiet de sanguine ju- 13
venci, & asperget digito suo dextro super faciem propitiatorii ad latus Orientale : & coram propitiatorio asperget septem vicibus de sanguine digito suo dextro. 14

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA

CAP. XVI.

Locutus est autem Dominus ad Mosheh post mortem duorum filiorum Aharon cùm appropinquarent in præsentiam Domini, & mortui sunt. 1
Dixitque Dominus ad Mosh h, Loquere ad Aharon fratrem tuum, ut non veniat quoque tempore in sanctuarium intra velum coram operimento quod est supra arcam, ut non moriatur : nam in nube apparebo supra operimentum. Cum hoc veniet Aharon 2
in sanctuarium, cum bove fœtu bovis pro peccato, & ariete in holocaustum. Indusium lineum sanctitatis induet, & femoralia linea erunt super corpus ejus, & cingulo lineo accinget se, & cidari lineâ pileabit se : vestes sanctitatis sunt : lavabitque in aqua corpus suum, & induet eas. Et à cœtu filiorum 3
Israel accipiet duos hœdos caprarum pro peccato, & arietem unum in holocaustum. Offeréque Aharon bovem peccati qui pro se, & expiationem procurabit pro se & pro domo sua. Posteà capiet ambos 4
hœdos, statuétque illos in præsentia Domini ad ostium tentorii conventûs. Dabitque Aharon super 5
ambos hœdos, sortes ; sortem unam pro Domino, & sortem alteram pro Azázel. Offeret autem Aharon 6
hœdã super quem ascenderit sors pro Domino, & faciet eum pro peccato. Hœdus verò super quem ascenderit 7
sors pro Azázel, stabit vivus in præsentia Domini, ad expiationem procurandam super ipso, ad emittendum eum in Azázel in desertum. Offeret autem Aharon bovem peccati 8
qui pro se, & expiationem procurabit pro se, & pro domo sua : mactabitque bovem peccati qui pro se. Assumet 9
quoque plenitudinẽ thuribuli carbonum ignis de super altari à præsentia Domini, & plenitudinem pugnorum suorum suffimenti aromatici comminuti, & inferet intra velum. Dabitq; 10
suffimentum super ignem in præsentia Domini : operiétque vapor suffitûs operimentum quod est super testimonium, & non morietur. Deinde accipiet de sanguine bovis, stillabitq; digito suo super faciẽ operimenti ad Orientẽ : & coram operimento stillabit septẽ vicibus de sanguine digito suo. 11

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

15 ושחט ויכוס ית צפירא דחטאתא דמן ממונא דעמא ויעיל ית אדמא דצפירא מלגיו
לפרגודא ויעביד לאדמיה הי כמה דעבד לאדמא דתורא ויזי יתיה על כפורתא ולקדם
כפורתא : וכפר ויכפר על קודשא באישתעות מיליא מסואבות בני ישראל
16 ומטרודיהון לכל חטאיהון והיכדין יעביד למשכן זמנא דשרי עמהון בגו סאובתהון :
וכל וכל אינש לא יהי במשכן זימנא בזמן מיעליה לכפרא בקודשא על חוביהון
17 דישראל עד זמן מפקיה ויכפר עלוי ועל אנש בייתיה ועל כל קהלא דישראל : ויצא
18 ויצדד ויפוק מן קודשא למדבחא דקדם יי ויכפר עלוי באישתעות מיליא ויסב מאדמא
דתורא ומאדמא דצפירא כד הינון מערבין ויתן על קרנת מדבחא חוור חוור : והוה
19 ויזי עלוי מן אדמא באדבעיה שבעא זמנין וידכיניה ויקדשיניה מסואבות בני
20 ישראל : וכלה ויפסוק מן למכפרא על קודשא ועל משכן זמנא ועל מדבחא
באישתעות מליא ויקרב ית צפירא חייא : וסמך ויסמוך אהרן ית תרתין ידוי בסידרא
21 הדא יד ימיניה על שמאליה על ריש צפירא חייא ויודי עלוי ית כל עוויית בני ישראל
וית כל מרודיהון לכל חטאיהון ויתן יתהון בשבועה אמירה ומפרשא בשמא רבא
ויקירא על ריש צפירא ויפטור ביד גבר די מזמן מן אשתקד למהך למדברא דצוק
22 דהוא בית הדורי : ונשא ויסובר צפירא עלוי ית כל חוביהון לארעא צריא ויפטר נברא
ית צפירא למדברא דצוק ויסוק צפירא על טוורייא רבית הדורי וידחיניה רוח ויקא
23 מן קדם יי וימות : ובא אהרן ויעול אהרן ובנוי למשכן זמנא וישלח ית לבושי בוצא
24 דמילת דלבש בזמן מיעליה לקודשא ויצניעינון תמן : ורחץ ויסחי ית בישריה במוי
באתר קדיש וילבש ית לבושוי ויצדד ויפוק ויעביד ית עלתיה ויכפר
25 עלוי ועל עמיה : ואת חלב ית תרבא דחטאתא יסיק למדבחא : והמשלח ודיפטור
26 ית צפירא לעזאזל יצבע ית לבושוי ויסחי ית בישריה במוי ומן כדין יעול למשריתא :
27 ואת פר ויית ירושלמי ויית מרעייהון
תורא דחטאתא ויית צפירא דחטאתא
דאיתעל מן אדמיהון לכפרא בקודשא יתפקון באסלין על ידיהון דטלא דכהניא
ויסובורונון למפרא למשריתא ויוקדון בנורא ית משכיהון ויית בישריהון ויית רעיהון :

Et mactabit hircum pro hostia peccati, qui est de pecunia populi, & introducet sanguinem hirci intra velum : & faciet cum sanguine illo sicut fecit cum sanguine juvenci, & asperget ipsum super propitiatorium & coram propitiatorio. Et expiabit sanctuarium cum confessione verborum à sordibus filiorum Israel, & à rebellionibus ipsorum, à cunctis peccatis eorum : atque ita faciat pro tabernaculo conventus, quod habitat cum eis inter immunditias eorum. Et nullus erit in tabernaculo conventus, quo tempore ingredietur ad expiandum in sanctuario pro peccatis Israelitarum, donec exeat : atque ita expiabit pro se, & pro viris domus suæ, & pro omni congregatione Israel. Et secedet, & exibit ex sanctuario ad altare quod est coram Domino, & expiabit pro se cum confessione verborum : & accipiet de sanguine juvenci & de sanguine hirci permixtis, & ponet super cornua altaris per circuitum. Et asperget super ipsum de sanguine digito suo dextro septem vicibus : & mundabit ipsum, & sanctificabit ipsum à pollutionibus filiorum Israel. Et cessabit ab expiando sanctuario, & tabernaculo conventus, & altari cum confessione verborum: & adducet hircum vivum. Et imponet *ei* Aharon ambas manus suas hoc ordine, manum dextram super sinistram suam super caput hirci vivi ; & confitebitur super ipso omnes iniquitates filiorum Israel, & omnes rebelliones eorum cum omnibus peccatis ipsorum : & ponet ea cum juramento dicto & expresso in nomine magno & venerabili super caput hirci, & mittet per manum viri parati ab anno præcedenti, ut eat in desertum præruptum, quod est Bethhadure. Et portabit hircus super se omnia peccata ipsorum in locum desertum : & dimittet vir hircum in desertum præruptum, & ascendet hircus super montes Bethhadure, & impellet ipsum ventus turbidus à facie Domini, & morietur. Et ingredietur Aharon & filii ejus in tabernaculum conventus, & deponet vestes lineas sericeas, quas induit quando ingressus est in sanctuarium : & reponet eas ibi. Deinde abluet carnem suam aquis in loco sancto, dein induet vestes suas : & convertet se ad latus, & egredietur, & faciet holocaustum suum & holocaustum populi sui ; & expiabit pro se & pro populo suo. Adipem verò hostiæ pro peccato incendet in altari. Et qui dimittet hircum Azazel lavabit vestes suas, & abluet carnem suam in quadraginta satis aquæ, & postea ingredietur castra. Juvencus verò *qui est pro hostia* peccati una cum hirco *hostiæ* peccati, de quorum sanguine intromissum est in sanctuarium ad expiandum, educentur vectibus super man⁹ juvenũ sacerdotum & portabunt eos extra castra : & comburent eos igni cum pelle eorũ, carne eorũ, & fimo eorum.

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

Hier. 27. *Et fimum eorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

15 * وبكشد مر بزغالهي آن خطات آنچه بقوم وبياورد مر خوني او باز اندرون ببرده وبكند
مر خوني او چون آنچه بكرد بخوني آن گاو وبچكاند اويرا ابر آن پوشش وبپيشي آن پوشش
16 * وكفارت خواهد ابر آن خاص از پليديهاي پسراني يسرال واز جرمهاي ايشان بهمه خطاهاي
ايشان وهمچنين بكند بخيمهي وعده آن مسكن گيرا اوازي ايشان در ميانی پليديهاي
17 ايشان * وهمه آدم نه باشد در خيمهي وعده در آمدني او بكفارت خواستن در خاص
تا بيرون آمدني او وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي خانهي او ودر سببي
18 همه جماعتي يسرال * وبيرون آيد بآن مذبح آنچه بپيشي :: وكفارت خواهد ابر او وبستانند
19 از خوني آن گاو واز خوني آن بزغاله وبدهد ابر شاخهاي آن مذبح گرداگرد * وبچكانند
ابر او از آن خون در انگشتي او هفت بارها وپاك كند اويرا وخاص كند اويرا از پليديهاي
20 پسراني يسرال * وتمام كند از كفارت خواستن مر خاص ومر خيمهي وعده ومر آن
21 مذبح ونزديك آورد مر آن بزغالهي آن زنده * وبنهد اهرن مر دو دستهاي او ابر سري آن
بزغالهي آن زنده واقرار كند ابر او مر همه گناهاي پسراني يسرال ومر همه جرمهاي ايشان
بهمه خطاهاي ايشان وبدهد ايشانرا ابر سري آن بزغاله وبفرستد در دستي مردي وقت
22 شناسي آن بيابان * وبردارد آن بزغاله ابر او مر همه گناهي ايشان بزميني خرابه وبفرستد
23 مر آن بزغاله در بيابان * وبيايد اهرن بخيمهي وعده وبكشد مر جامهاي آن كتان آنچه
24 بپوشيد در آمدني او بآن خاص ورها كند ايشانرا آنجا * وبشويد مر تني او در آب درجاي
خاص وبپوشد مر جامهاي او وبيرون آيد وبكند مر علهي او ومر علهي آن قوم
25 26 وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي آن قوم * ومر پيهي آن خطات بر آورد بآن مذبح * وآن
فرستا مر آن بزغاله بعزازل بشويد جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپس همچنين بيايد
27 بآن لشكرگاه * ومر گاوي آن خطات ومر بزغاله آن خطات آنچه آورده آمد مر خوني ايشان
بكفارت خواستن در خاص بيرون آورد باز بيرون بلشكرگاه وبسوزانند در آتش مر
پوستي ايشان ومر گوشتي ايشان ومر بولي ايشان *

15 *Mactabit prætereà hœdum peccati qui pro populo, & inferet sanguinem ejus intra velum : facietque sanguini ejus quemadmodum fecit sanguini bovis, stillabitq; eum super operimentum & coram operimento. Et* 16 *expiationem procurabit sanctuario à pollutionibus filiorum Israel, & à delictis eorum, pro omnibus peccatis eorum : sic quoque faciet tentorio conventûs manſionem occupanti apud eos in medio pollutionum eorum.* 17 *Et ullus homo non erit in tentorio conventûs cùm introierit ad expiationem procurandam in sanctuario, usque ad egressum ejus ; quum expiationem procuraverit pro se, & pro domo sua, & pro universo cœtu Israel. Deindè egredietur ad* 18 *altare quod in præsentia Domini, & expiationem procurabit super ipso : tollétque de sanguine bovis, ac de sanguine hœdi, & dabit super cornua altaris circumcirca. Stil-* 19 *labitque super illud de sanguine digito suo septem vicibus, & purificabit illud, sanctificabitque illud à pollutionibus filiorum Israel. Cùm* 20 *autem finierit expiationem procurare sanctuario, & tentorio conventûs, & altari, tunc afferet hœdum vivum. Imponétque Aharon am-* 21 *bas manus suas super caput hœdi vivi, & confitebitur super illud omnia peccata filiorum Israel, & omnia delicta eorum cum omnibus criminibus eorum : dabitque illa super caput hœdi, ac emittet in manu viri tempus callentis in desertum. Et portabit hœdus super se* 22 *omne peccatum eorum ad terram desolatam, & dimittet hœdum in deserto. Veniet post hæc Aharon in* 23 *tentorium conventûs, ac detrahet vestes lineas quas induerat cùm ingrederetur in sanctuarium, & relinquet eas ibi. Lavabitque cor-* 24 *pus suum in aqua in loco sanctitatis, & induet vestes suas : deindè egredietur, & faciet holocaustum suum ac holocaustum populi, atque expiationem procurabit pro se & pro populo : Et adipem peccati offeret* 25 *super altare. Dimittens autem* 26 *hœdum in Azazel, lavabit vestimenta sua, lavabitque corpus suum in aqua : & postmodùm veniet in castra. Bovem verò pec-* 27 *cati, & hœdum peccati quorum illatus fuerit sanguis ad expiationem procurandam in sanctuario, educet extra castra, & comburent igne pellem eorum, & carnem eorum, & excrementum eorum.*

28 והשרף ודמוקיד יתהון יצבע לבושוי ויסחי ית בישריה באדבעין סווין דמוי ומן
29 בתר כן יעול למשריתא : והיתה ותהי דא לכון לקיים עלם בירחא שביעאה
הוא ירח תשרי בעשרא יומין לירחא תענון ית נפשתיכון מן מיכלא ומן משתייא
ומן הוויית בני ותמרוקא ומסנא ותשמיש ערסא וכל עיבידתא לא תעבדון יציבא
30 וניורא דיתנייר ביניכון : כי ארום ביומא הדין יכפר עליכון לדבאה יתכון מכל
31 חוביכון ואתון קדם יי תודון סירחנותכון ותתדכון : שבת שבתא הוא
לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון
ירושלמי 31 ותצומו בה עד נפשתיכון :
ותענון ית נפשתכון קיים עלם : וכפר
32 ויכפר בהנא די רבי יתיה ודיקרב קורבניה לשמשא תחות אבוי וילבש ית לבושי
33 בוץ מילת לבושי קודשא : וכפר ויכפר על מקדש קודשא ועל משכן זמנא
ועל מדבחא ועל כהניא ועל כל עמא דקהלא יכפר באשתעות מילייא : והיתה
34 ותהי דא לכון לקיים עלם לכפרא על בני ישראל מכל חוביהון חדא וימנא
בשתא ועבד אהרן היכמא דפקיד יי ית משה :

יז

1 וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם אהרן ועם בנוי ועם כל בני
2 ישראל ותימר להון דין פתגמא דפקיד יי למימר : איש גבר טלי או סיב מביתי
3 גניסת ישראל די יכוס נכסת תור או אימר או עיזא במשריתא או די יכוס מברא
4 למשריתא : ואל פתח ולתרע משכן זמנא לא אייתיה לקרבא קורבנא קדם יי
קדם משכנא דיי אדם קטול יתחשב לגברא דהוא ותהי ליה כאילו אדם זכאי
5 אשר וישתיצי בר נשא דהוא מעמיה : למען מן בגלל דייתון בני ישראל ית
ניכסתהון דהינון דבחין על אנפי חקלא ויתונון קדם יי לתרע משכן זמנא לות
כהנא ויכסון ניכסת קודשין קדם יי יתהון : וזרק ויזרוק כהנא ית אדמא על
6 מדבחא דיי בתרע משכן זמנא ויסק תרבא לאתקבלא ברעוא קדם יי : ולא
7 ולא ידבחון תוב ית דיבחיהון לטעוין דמתילין לשידי דהינון טעין בתריהון קיים
עלם תהי דא להון לדריהון : ואליהם ולהון תימר גבר גבר טלי ונבר סיב מבירת
8 גניסת ישראל ומן גיורא דיתגיירון למיתב ביניכון די יסיק עלתא או ניכסת קודשיא :

28 Et is qui comburit eos, lavabit veſtimenta ſua, & abluet carnem ſuam in ſexaginta ſatis aquæ, & poſtea ingredietur caſtra. Et erit hoc
29 vobis in ſtatutum ſeculi: in menſe ſeptimo, is eſt menſis Tiſri, decima die menſis affligetis animas veſtras, *abſtinendo* à cibo, & potu, &
ab uſu balneorum, unctione, calceis, & coitu: & nullum opus facietis, tam indigena, quam peregrinus qui habitat inter vos. Quia in
30 die iſto expiabit vos ad mundandum vos ab omnibus peccatis veſtris:
vos itaque coram Domino confitebimini peccatum veſtrum, & mundi
eritis. Sabbathum quietis erit vobis; nullum opus ſervitutis facietis, 31
ſed affligetis animas veſtras, ſta-
tuto perpetuo. Et expiabit ſacer- 32 Hieroſ. *Sed jejunabitis in eo*
dos qui unctus fuerit, & qui obtu- *pro animabus veſtris.*
lerit oblationem ſuam, ut miniſtret
pro patre ſuo: & induet veſtes lineas byſſinas, veſtes ſanctitatis. Ex- 33
piabit inquam ſanctuarium ſanctitatis, & tabernaculum conventus, &
altare, & ſacerdotes, & univerſum populum coetus expiabit confeſſione
verborum. Et erit hoc vobis in fœdus perpetuum, ad expiandum 34
pro filiis Iſrael ab omnibus peccatis eorum una vice in anno: & fecit
Aharon ſicut præcepit Dominus Moſi.

CAP. XVII.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aha- 1
ron & cum filiis ejus, & cum filiis Iſrael, & dices illis; Hic eſt ſer- 2
mo quem præcepit Dominus, dicendo: Vir juvenis aut ſenex è do- 3
mo familiæ Iſrael, qui mactaverit victimam bovis, agni, aut capræ in
caſtris, aut qui mactaverit extra caſtra: Et ad oſtium tabernaculi con- 4
ventus non adduxerit, ut offerat oblationem coram Domino, coram ta-
bernaculo Domini: ſanguis homicidii reputabitur viro illi, & erit il-
li acſi ſanguinem innocentem fudiſſet, & exterminabitur filius homi-
nis ille è populo ſuo. Ut afferant filii Iſrael hoſtias ſuas, quas ma- 5
ctant in ſuperficie agri, adducant inquam illas coram Domino, ad por-
tam tabernaculi conventus ad ſacerdotem: & ut mactent illas hoſtias
ſanctitatis coram Domino. Et ſpargat ſacerdos ſanguinem ſuper al- 6
tare Domini, in oſtio tabernaculi conventus: & incendat adipem, ut
recipiatur cum beneplacito coram Domino. Neque ſacrificent rur- 7
ſus ſacrificia ſua idolis, quæ aſſimilantur dæmonibus, poſt quæ erra-
runt: ſtatutum ſeculi erit hoc eis per generationes eorum. Et ad eos 8
dices; Unuſquiſque ſive juvenis ſive ſenex, ex domo familiæ Iſrael, aut ex
peregrinis qui peregrinabuntur inter vos, qui offeret holocauſtum aut
oblationem ſanctitatum:

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

28 وآن سوزانا ايشانرا بشويد جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپس همچنين بيايد بآن * *Et comburens ea, lavabit veſtimenta ſua, lavabitque corpus ſuum in*
لشكرگاه * وباشد بشما برسمي جاويد در ماهي آن هفتمين درده بماه برنجانيد مر جانهاي شما 29 *aqua: & poſtmodùm veniet in caſtra.* 28
وهيچ كار نه كنيد آن بومي وآن غريب آن غريبي كنا در ميانى شما * كه در روزي آن اين 30 *Eritque vobis in ſtatutum perpetuum: menſe ſeptimo, decimâ menſis, affligetis animas veſtras, et ullum opus non facietis, indigena & peregrinus peregrinans in medio veſtrûm.* 29
كفارت كند ابر شما بپاك كردن شمارا از همه خطاهاي شما بپيشي יי پاك شويد * معطل معطلي 31 *Nam in hac die expiationem faciet pro vobis, ad purificándum vos: ab omnibus peccátis veſtris in præſentia Domini purificabimini.* 30
آن بشما وبرنجانيد مر جانهاي شما رسمي جاويد * وكفارت خواهد آن كهن آنچه بمالند اويرا 32 *Ceſſatio quieta eſt vobis, & affligetis animas veſtras, ſtatuto perpetuo.* 31
وآنچه پر كند مر قرباني او بخدمت كردن بجاي پدري او وبپوشد مر جامهاي آن كتان 33 *Expiationem autē procurabit ſacerdos quem unxerit, & qui compleverit oblationem ſuam, ad miniſtrandum in loco patris ſui: induétque veſtes lineas, veſtes ſanctitatis.* 32
جامهاي آن خاص * وكفارت خواهد مر مقدس آن خاص ومر خيمهي وعده ومر آن مذبح 33 *Et expiationem procurabit ſanctuario ſanctitatis & tentorio conventûs, altari quoque expiationem procurabit, & ſacerdotibus, atque univerſo populo congregationis expiationem procurabit.* 33
كفارت خواهد وابر آن كهنان وابر همه قومي آن جماعت كفارت خواهد * وباشد اين 34 *Eritque hoc vobis ſtatutum perpetuum, ad expiationem procurandam filiis Iſrael pro omnibus peccatis eorum ſemel in anno. Et fecit ſecundùm quod præceperat Dominus Moſheh.* 34
بشما رسمي جاويد بكفارت خواستن ابر پسراني يسرال از همه خطاهاي ايشان يكه در
سال بكرد چون آنچه بفرمود יי مر مشه * فصل هفتدهم * سخن گفت 1
יי بمشه بگفتن * سخن گوي باهرن وبپسراني او وبهمه پسراني يسرال وبگوي بايشان اين 2
آن سخن آنچه فرمود יי بگفتن * مردي مردي از خانهي يسرال آنچه بكشد گاو يا برّه يا بز 3
در لشكرگاه يا آنچه بكشد از بيرون بلشكرگاه * وبدرگاهي خيمهي وعده نه آورد اويرا بنزديك 4
آوردن قربان יי بپيشي مسكن יי خون حسيب كرده شود بمردي آن او خون بريخت ونيست شود
آن مردي آن او از ميانى قومي او * بسبب آنچه بياورند پسراني يسرال مر ذبحتهاي ايشان 5
آنچه ايشان ذبحت كنان ابر روي آن دشت بياورند ايشانرا יי بدرگاهي خيمهي وعده
بآن كهن وذبحت كنند ذبحت سلميم יי ايشان * وبپراكند آن كهن مر آن خون ابر 6
مذبح יי درگاهي خيمهي وعده وبر آورد آن پيه ببوي قبوليت יי * ونه ذبحت كنند نيز 7
ذبحتهاي ايشان بديوان آنچه ايشان بيراه شوان پسي ايشان رسمي جاويد باشد اين بعصرهاي
ايشان * وبايشان بگوي مردي مردي از خانهي يسرال واز آن غريب آنچه غريب باشد درميانى 8
ايشان آنچه بر آورد علة يا ذبحت *

Ff 2

9 וְאֶל פֶּתַח וְלִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לָא אַיְתִינֵיהּ לְמֶעְבַּד יָתֵיהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתֵּיצֵי בַּר נְשָׁא
הַהוּא מֵעַמֵּיהּ : 10 וּאִישׁ וּגְבַר טְלִי וּגְבַר סִיב מִבֵּית גְּנִיסַת יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דְּמִתְגַּיְּרִין
לְמֵיתַב בֵּינֵיהוֹן דִּי יֵיכוֹל כָּל אַדְמָא וְאֶתֵּן יַת פְּנוּיַיתָא לְמֶעְסוֹק בְּבַר נְשָׁא הַהוּא דִּי יֵיכוֹל
כָּל אַדְמָא וְאֵישֵׁצֵי יָתֵיהּ מִגּוֹ עַמֵּיהּ : 11 כִּי נֶפֶשׁ אֲרוּם קְיוֹם נַפְשָׁא כָּל בִּישְׂרָא בְּאַדְמָא
הוּא וַאֲנָא יְהַבְתִּיהּ לְכוֹן לְגַיְּרָתָא דְּתִיתְנוּן אֲדֵם נִיכְסָא עַל מַדְבְּחָא מְטוֹל לְמְכַפָּרָא עַל
אֲדֵם נַפְשַׁתְכוֹן אֲרוּם אֲדֵם נִיכְסָא הוּא עַל חוֹבֵי נַפְשָׁא מְכַפֵּר : 12 עַל כֵּן בְּנִין בְּנֵי אֶמְרִית
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹדַהֲרוּן דְּכָל בַּר נַשׁ מִנְכוֹן לָא יֵיכוֹל אַדְמָא וְגִיּוֹרָיָא דְּמִתְגַּיְּרִין לְמֵיתַב
בֵּינֵיכוֹן לָא יֵיכְלוּן אַדְמָא : 13 וְאִישׁ וּגְבַר טְלִי אוֹ גְבַר סִיב מִבֵּית גְּנִיסַת יִשְׂרָאֵל וּמִן
גִּיּוֹרָיָא דְּיִתְגַּיְּרוּן לְמֵיתַב בֵּינֵיכוֹן דִּי יְצִיד צֵידָא חַיְתָא אוֹ עוֹפָא דְּמִתְכַּשְׁרִין לְמֵיכַל
וְיֵישׁוֹד יַת אַדְמֵיהּ בְּנִכְסְתָּא וְאִין לָא מִתְקַלְקְלָא נִיכְסְתֵּיהּ יְכַסְּיִנֵיהּ בְּעַפְרָא : כִּי נֶפֶשׁ
אֲרוּם קְיוֹם נַפְשׁ כָּל בִּישְׂרָא אַדְמֵיהּ בְּנַפְשֵׁיהּ הִיא וַאֲמָרִית לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱדַם כָּל בִּישְׂרָא
14 לָא תֵיכְלוּן אֲרוּם קְיוֹם נַפְשׁ כָּל בִּישְׂרָא אַדְמֵיהּ הוּא כָּל מַן דְּיֵיכְלִינֵיהּ יִשְׁתֵּיצֵי :
וכל נפש וְכָל בַּר נַשׁ דְּיֵיכוֹל בִּיסְרָא דְּמִטַּלַק בְּקִילְקוֹל נִיכְסְתָּא וּבְשַׂר חֲבִירָא בְּיַצְבָא
וּבְגִיוֹרָא וְיַצַּבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאוִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא וְיִדְכֵּי :
וְאִם וְאִין אַרְשַׁע וְלָא יְצַבַּע וּבְשָׂרֵיהּ לָא 16 ירושלמי וְאִין לָא חֲזַר וּבְשָׂרֵיהּ לָא
יַסְחֵי וְיִקְבֵּל חוֹבֵיהּ : יִשְׂנָא וְיִקְבֵּל חוֹבֵיהּ :

יח

1 וידבר וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : 2 דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲנָא הוּא
יְיָ אֱלָהְכוֹן : 3 כְּמַעֲשֵׂה בְּעוֹבְדִין בִּישִׁין דְּעַמָּא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם דִּיתֵיבְתוּן בָּהּ לָא
תַּעֲבְדוּן וְהֵיכְעוֹבְדִין בִּישִׁין דְּעַמָּא דְאַרְעָא דְכְנַעַן דַּאֲנָא מָעִיל יַתְכוֹן לָתַמָּן לָא תַּעֲבְדוּן
וּבְנִימוּסֵיהוֹן לָא תֵהָכוֹן : 4 אֶת מִשְׁפָּטַי יַת סִדְרֵי דִינַי תַּעֲבְדוּן וְיַת קְיָמַי תִּיטְרוּן
לְהַלְכָא בְהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהֵיכוֹן : 5 וּשְׁמַרְתֶּם וְתִטְּרוּן יַת קְיָמַי וְיַת סִדְרֵי דִינַי
דְּאִין יַעֲבֵד יָתְהוֹן אֱנָשָׁא וְיֵיחֵי בְהוֹן בְּחַיֵּי עָלְמָא וְחוֹלְקֵיהּ עִם צַדִּיקַיָּא אֲנָא
יְיָ : 6 אִישׁ אִישׁ גְּבַר טְלִי וּגְבַר סִיב לְכָל קְרִיבַת בִּישְׂרֵיהּ לָא תְקָרְבוּן לְבַוָּאָה
עֶרְיָתָא בְּתַשְׁמִישְׁתָּא וּבְפַרְסוֹמֵי עֶרְיָיא אֲנָא יְיָ : 7 עֶרְוַת אָבִיךְ עֶרְיַת אָמֶּךָ וְעֶרְיַת
אִמְּךָ לָא תְגַלֵּי אִיתָּא לָא תְשַׁמֵּשׁ עִם אֲבָהָא וּגְבַר לָא יְשַׁמֵּשׁ עִם אִמֵּיהּ אִמָּךְ הִיא
לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתַהּ :

9 And at the door of the tabernacle of the congregation he shall not bring it, to do it an offering before the LORD; even that man shall be cut off from among his people. 10 And whatsoever man there be of the house of Israel, or of the strangers that sojourn among them, that eateth any manner of blood; I will even set my face against that soul that eateth blood, and will cut him off from among his people. 11 For the life of the flesh is in the blood: and I have given it to you upon the altar to make an atonement for your souls: for it is the blood that maketh an atonement for the soul. 12 Therefore I said unto the children of Israel, No soul of you shall eat blood, neither shall any stranger that sojourneth among you eat blood. 13 And whatsoever man there be of the children of Israel, or of the strangers that sojourn among them, which hunteth and catcheth any beast or fowl that may be eaten; he shall even pour out the blood thereof, and cover it with dust. 14 For it is the life of all flesh; the blood of it is for the life thereof: therefore I said unto the children of Israel, Ye shall eat the blood of no manner of flesh: for the life of all flesh is the blood thereof: whosoever eateth it shall be cut off. 15 And every soul that eateth that which died of itself, or that which was torn with beasts, whether it be one of your own country, or a stranger, he shall both wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the even: then shall he be clean. 16 But if he wash them not, nor bathe his flesh; then he shall bear his iniquity.

9 Et ad ostium tabernaculi conventus non adduxerit ipsum, ut faciat ipsum oblationem coram Domino; tum exterminabitur vir ille è populo suo. 10 Vir autem juvenis aut senex, ex domo familiæ Israel, aut ex peregrinis qui peregrinantur habitando inter eos, qui comederit ullum sanguinem: tum tribuam otium ad satagendum contra virum illum qui comederit ullum sanguinem, & perdam ipsum è medio populi sui. 11 Quoniam subsistentia animæ universæ carnis in sanguine est: & ego dedi ipsum vobis in decretum, ut adducatis sanguinem victimæ super altare, ad expiandum pro sanguine animarum vestrarum: quoniam sanguis victimæ est pro peccatis animæ expians. 12 Propterea dixi filiis Israel; Cavete ne ullus ex vobis comedat sanguinem: & peregrini, qui peregrinantur habitando inter vos, non comedent sanguinem. 13 Et vir juvenis aut senex, ex domo familiæ Israel, aut ex peregrinis qui peregrinantur habitando inter vos, qui venatus fuerit venationem bestiæ aut volucris, quæ recta sunt ad edendum: tum effundet sanguinem ejus mactatione, & si non vitiata sit mactatio ejus, cooperiet ipsum pulvere. 14 Quoniam subsistentia animæ universæ carnis sanguis ejus *est*, cum anima ejus est: ideò dixi filiis Israel; Sanguinem universæ carnis non comedetis: quoniam subsistentia animæ universæ carnis sanguis ejus est, quisquis comederit ipsum extirpabitur. 15 Et quisquis comederit carnē quæ projecta est propter vitium mactationis, aut carnem *animalis* confracti, sive de indigenis sive de peregrinis, lavabit vestes suas, & abluet se in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam, & tunc mundus erit. 16 Quod si improbè egerit, neque laverit, & carnem suam non abluerit, recipiet peccatum suum.

Hier. 16. *Quod si non laverit, & carnem suam non abluerit, recipiet peccatum suum.*

CAP. XVIII.

1 ET loquutus est Dominus cum Mòse, dicendo: 2 Loquere cum filiis Israel, & dices illis; Ego sum Dominus Deus vester. 3 Juxta opera mala populi terræ Ægypti, in qua habitâstis, non facietis: & sicut opera mala populi terræ Canaan, quò ego introduco vos, non facietis, & in statutis eorum non ambulabitis. 4 Ordines judiciorum meorum facietis, & pacta mea observabitis ad ambulandum in eis: ego Dominus Deus vester. 5 Custodietis itaque statuta mea & ordines judiciorum meorum, quæ si fecerit homo vivet in eis vitâ seculi, & portio ejus cum justis *erit*: ego Dominus. 6 Vir juvenis aut senex, ad ullam propinquam carnis suæ non accedetis, ad contemnendum turpitudinem *ejus* concúbitu, aut nudatione turpitudinis: ego Dominus. 7 Turpitudinem patris tui & turpitudinem, matris tuæ non contemnes: mulier non rem habebit cum patre suo, & vir non coibit cum matre sua; mater tua est, non revelabis turpitudinem ejus.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 * و بدركاهي خيمهي وعده نه آورد اويرا و نيست شود آن مردي آن او از قومي او * و مردي
10 مردي از خانهي بسرال و از آن غريب آن غريبي كنا در ميانى ايشان آنچه بخورد همه خون
11 و بدهم خشمي من در جاني آن خورا مر آن خون و نيست كنم آنرا از ميانى قومي آن * و جاني
آن گوشت‌مند در خون او و من بدادم اويرا بشما ابر آن مذبح بكفارت كردن ابر جانهاي
12 بشما و آن خون او در جان كفارت كند * ابر همچنين گفتم بسرائي يسرال همه جان از شما
13 نه خورد خون و آن غريب آن غريبي كنا در ميانى شما نه خورد خون * و مردي مردي
از پسرائي يسرال و از آن غريب آن غريبي كنا در ميانى ايشان آنچه نخجير كند نخجير حيوان
14 يا مرغ آنچه خورده شود بريزد مر خوني او و بپوشد اويرا در خاك * كه جاني همه گوشت مر
خوني او در جاني او او و گفتم بسرائي يسرال خوني همه گوشتمند نه خوريد كه جاني همه
15 گوشتمند خوني او آن همه خورائي او نيست شود * و همه جاني آنچه بخورد لاش و نخجير در
بومي و در غريب و بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار و پاك شود *
16 * و اگر نه شويد و تني او نه شويد بر دارد گناهي او *

* فصل هجدهم *

1
2 * سخن گفت :: بموسه بگفتن * سخن گوي بسرائي يسرال و بگوئي من :: خداي شما * چون
3
عملي زمين مصر آنچه بنشستيد دران نه كنيد و چون عملي زميني كنعن آنچه من
4 آورا شمارا بآنجا نه كنيد و در رسمهاي ايشان نه رويد * مر حكمهاي من بكنيد و مر رسمهاي من
5 نگاه داريد برفتن در ايشان من :: خداي شما * و نگاه داريد مر رسمهاي من و مر حكمهاي
من آنچه بكند ايشانرا آن آدم و بزيد در ايشان من :: * مردي مردي بهمه قرابتي تني او نه
6 نزديك شويد ببرهنه كردن شرم من :: * شرمي پدري تو و شرمي مادري تو نه برهنه
7 كني مادري تو است آن نه برهنه كني شرمي آن *

9 *Et ad ostium tentorii conventûs non adduxerit eam: annihilabitur quidem vir ille de medio populi sui.* 10 *Et quilibet vir de domo Israel, aut de peregrino peregrinante in medio eorum, qui comederit ullum sanguinem, dabo quidem iram meam in animam comedentem sanguinem, & annihilabo eam de medio populi sui: Quia anima* 11 *carnei in sanguine est: ego autem dedi illum vobis super altare ad expiationem faciendam pro animabus vestris: quia sanguis ipse pro anima expiationem faciet. Quapropter* 12 *dixi filiis Israel; Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, & peregrinus peregrinans in medio vestri, non comedet sanguinem. Et* 13 *quilibet vir de filiis Israel, aut de peregrino peregrinante in medio eorum, qui venatus fuerit venationem animalis, vel avis quæ comedatur, effundet sanguinem ejus, & operiet illum pulvere. Quia anima omnis carnis est sanguis ejus, in anima ejus est: itaque dixi filiis Israel; Sanguinem omnis carnei non comedetis, quia anima omnis carnei sanguis ejus est: omnis comedens eum, annihilabitur. Omnis autem anima quæ comederit* 15 *cadaver, & prædam, in indigena & peregrino, lavabit quidem vestes suas, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam, tunc purificabitur. Quòd si non laverit,* 16 *& corpus suum non abluerit, portabit peccatum suum.*

CAP. XVIII.

1 LOcutus est autem Dominus ad Mosheh, dicendo, 2 Loquere ad filios Israel, ac dices; Ego Dominus Deus vester. 3 Secundùm opus terræ Ægypti in qua sedistis, non facietis: & secundùm opus terræ Chenaan, quò ego introducturus sum vos, non agetis: & in statutis eorum non ambulabitis. 4 Judicia mea facietis, & statuta mea observabitis, ad ambulandum in eis: ego Dominus Deus vester. 5 Observabitis quidem statuta mea, & judicia mea: quæ si fecerit homo, tum vivet in eis: ego Dominus. 6 Quilibet homo ad omnem consanguineam corporis sui non appropinquabitis ad denudandum pudorem: ego Dominus. 7 Pudorem patris tui, & pudorem matris tuæ non denudabis: mater tua est ipsa, non denudabis pudorem ejus.

ויקרא יח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

8 ערות עֶרְיַת אִיתַּת אָבוּךְ לָא תְגַלֵּי מְטוּל דְּעַרְיְתָא דְאָבוּךְ הִיא: ערות
9 עֶרְיַת אֲחָתָךְ בַּת אָבִיךְ או בַּרַת אִמֵּךְ מָרֵה דְיוֹלִיד אֲבוּךְ מִן אִיתָּא אוֹחֳרִי או מִן
אִמֵּךְ או מָה דְיַלִּידַת אִמֵּךְ מִן אֲבוּךְ או מִן גְּבַר חוֹרָן לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתְהֶן: ערות
10 עֶרְיַת בַּרַת בְּנָךְ או בְרַת בְּרָתָךְ לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתְהֶן אֲרוּם הֵי כְּעֶרְיָתָךְ הֵינִין:
11 ערות עֶרְיַת בַּרַת אִיתַּת אָבוּךְ דְּיַלִּידַת מִן אֲבוּךְ אֲחָתָךְ הִיא לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתָהּ:
12 ערות עֶרְיַת אֲחַת אִמֵּךְ אֲבוּךְ לָא תְגַלֵּי שְׁאֵר אֲבוּךְ הִיא: ערות
13 אֲחַת אִמֵּךְ לָא תְגַלֵּי אֲרוּם קְרִיבַת בְּשַׂר אִמֵּךְ הִיא: ערות עֶרְיַת אֲחִבּוּךְ
14 לָא תְגַלֵּי וְלוּת אִינַתְתֵּיהּ לָא תִקְרַב בְּחַשְׁמִישׁ עַרְסָא אִיתַּת אֲחִבּוּךְ הִיא: ערות
15 עֶרְיַת כַּלָּתָךְ לָא תְגַלֵּי אִיתַּת בְּרָךְ הִיא לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתָהּ: ערות עֶרְיַת
16 אִיתַּת אָחוּךְ לָא תְגַלֵּי בְּחַיֵּי אָחוּךְ וּבְתַר מוֹתֵיהּ אֵין אִית לֵיהּ בְּנִין עֶרְיָתָא
דְאָחוּךְ הִיא: ערות עֶרְיַת אִיתָּא וּבְרָתָהּ לָא תְגַלֵּי יַת בְּרַת בְּרָהּ וְיַת בְּרַת
17 בְּרָתָהּ לָא תִסַּב לְבוּאָה עֶרְיָתָהּ קְרִיבַת בִּישְׁרָא הִינוּן זְנוּ הִיא: ואשה
18 וְאִיתְּתָא בְּחַיֵּי אָחְתָא לָא תִסַּב לְאַעָקָא לָהּ לְבַוָּאָה עֶרְיָתָהּ עֲלָהּ כָּל יוֹמֵי
19 חַיָּהָא: ואל אשה וּלְצִיד אִיתְּתָא בְּוָסַן רִיחוֹק סְאוּבְתָּהּ לָא תִקְרַב לְבַוָּאָה
עֶרְיָתָהּ: ואל ולְצִיד אִיתַּת חַבְרָךְ לָא תִתֵּן תַּשְׁמִישָׁךְ לְזַרְעָא לְאִסְתָּאֲבָא
20 בָּהּ: ומזרעך ומִן זַרְעָךְ לָא תִתֵּן
21 בְּחַשְׁמִשְׁתָּהּ לְצִיד בַּת עַמְמִין לְמֶעְבְּרָא
לְפוּלְחָנָא אוֹחְרָא וְלָא תְפִיס יַת שְׁמָא
דֵאלָהָךְ אֲנָא יְיָ: ואת וכר וְעִם דְּכוּרִי לָא תִשְׁכּוֹב בְּתַשְׁמִישַׁיָּא דְאִתְּתָא
22 מְרַחֲקָא הִוא: ובכל ובְכָל בְּעִירָא לָא תִתֵּן תַּשְׁמִישָׁתָךְ לְאִסְתָּאֲבָא בָּהּ
23 וְאִיתְּתָא לָא תְקָרֵב קֳדָם בְּעִירָא לְאִתְחַנָּיָא מִינָהּ תִּבְלָא הוּא: אל תטמאו
24 לָא תִסְתָּאֲבוּן בְּחַדָּא מִכָּל אִילֵּין אֲרוּם בְּכָל אִילֵּין אִסְתָּאֲבוּ עַמְמַיָּא דַאֲנָא
מְגַלֵּי מִן קֳדָמֵיכוֹן: ותטמא ואִסְתָּאֲבַת אַרְעָא וַאֲסְעֵירִית חוֹבְתָהּ עֲלָהּ
25 וּפְלָטַת אַרְעָא יַת דַּיָּרָהָא: ושמרתם וְתִטְּרוּן אַתּוּן כְּנִישְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל יַת
קְיָמַי וְיַת סִדְרֵי דִינַי וְלָא תַעְבְּדוּן חָדָא מִכָּל תּוֹעֲבְתָא הָאִילֵּין יַצִּיבָא
וְנַיְּיתָרָא דְיִתְנַיְּירוּן בֵּינֵיכוֹן: כי את אֲרוּם יַת תּוֹעִיבְתָא הָאִילֵּין עַבְדוּ אֱנָשֵׁי
27 אַרְעָא דְקַדְמֵיכוֹן וְאִסְתָּאֲבַת אַרְעָא:

Turpitudinem uxoris patris tui non reteges, quia turpitudo patris tui 8
eſt. Turpitudinem ſororis tuæ, filiæ patris tui aut filiæ matris tuæ, 9
quam genuit pater tuus ex uxore alia aut ex matre tua, aut quam
peperit mater tua ex patre tuo aut ex viro alio, non reteges turpi-
tudinem eorum. Turpitudinem filiæ filii tui, aut filiæ filiæ tuæ, 10
non nudabis turpitudinem earum, quoniam ſicut turpitudo tua ſunt.
Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, aut filiæ filiæ tuæ, 11
ſoror tua eſt, non nudabis turpitudinem ejus. Turpitudinem ſoro- 12
ris patris tui non reteges: propinqua carnis patris tui eſt. Turpitu- 13
dinem ſororis matris tuæ non revelabis, quoniam propinqua carnis
matris tuæ eſt. Turpitudinem fratris patris tui non revelabis, & 14
ad uxorem ejus ne accedas concubitu lecti, uxor patrui tui eſt.
Turpitudinem nurus tuæ non reteges: uxor filii tui eſt, non rete- 15
ges turpitudinem ejus. Turpitudinem uxoris fratris tui non revela- 16
bis vivente fratre tuo, aut poſt mortem ejus ſi habeat filios: nudi-
tas fratris tui eſt. Turpitudinem mulieris & filiæ ejus non revelabis: 17
filiam filii ejus aut filiam filiæ ejus non accipies, ad revelandum turpitu-
dinem ejus; propinquæ carnis ſunt, ſcortatio eſt. Mulierem etiam viven- 18
te ſorore non accipies, ad affligendum eam, ad revelandum turpitudinem
ejus ſuper ipſam, omnibus diebus vitæ ejus. Et ad latus mulieris tempore 19
ſeparationis immunditiæ ſuæ non accedes, ad revelandum turpitudinem
ejus. Et ad latus mulieris ſocii tui non dabis concubitum tuum ad 20
ſemen, ut contamines eam. Et de ſemine tuo non dabis concubitu 21
ipſius ad latus filiæ populorum,
ad traducendum alieno cultui: ne- Hieroſ. 21 *Neque prophanabitis*
que contaminabis nomen Dei tui. *nomen Dei veſtri: ſic dixit Dominus.*
Ego Dominus. Et cum maſculis 22
non concumbes concubitu mulieris: abominatio eſt. Et nulli beſtiæ 23
dabis concubitum tuum, ut polluas te in ea: & mulier non accedet
coram beſtia, ut voluptatem percipiat ex ea, ſcelus eſt. Ne polluatis 24
vos in uno ex omnibus illis: quoniam in omnibus iſtis polluerunt ſe
populi, quos ego migrare facio à conſpectu veſtro. Et contaminata erat 25
terra, & viſitavi peccata ejus ſuper eam: & evomuit terra habi-
tatores ejus. Vos igitur, congregatio Iſrael, ſervabitis ſtatuta mea, 26
& ordines judiciorum meorum, neque facietis unam ex omnibus
abominationibus iſtis, tam indigenæ quam peregrini qui peregrinantur
inter vos. Nam abominationes iſtas fecerunt viri terræ, qui ante 27
vos fuerunt: & polluta eſt terra.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

8 * شرمي زني پدري تو نه برهنه كني شرمي پدري تواست آن * شرمي خواهري تو
دختري پدري تو يا دختري مادري تو زاييدهي خانه يا زاييدهي بيرون نه برهنه كني
10 شرمي ايشان * شرمي دختري پسري تو يا دختري دختري تو نه برهنه كني شرمي ايشان
11 شرمي تو آن ايشان * شرمي دختري زني پدري تو زاييدهي پدري تو خواهري تو است آن نه
12 برهنه كني شرمي آن * شرمي خواهري پدري تو نه برهنه كني قرابتي پدري تو است آن *
13
14 * شرمي خواهري مادري تو نه برهنه كني كه قرابتي مادري تو است * شرمي برادري پدري تو
15 نه برهنه كني بزني او [نه] نزديك شوي عمّهي تو است آن * شرمي عروسي تو نه برهنه كني
16 زني پسري تو است آن نه برهنه كني شرمي آن * شرمي زني برادري تو نه برهنه كني شرمي
17 برادري تو است آن * شرمي زن و دختري آن نه برهنه كني مر دختري پسري آن مر دختري
18 دختري آن نه ستاني ببرهنه كردن شرمي آن قرابتان ايشان بيراهي است آن * و زن بخواهري
19 آن نه ستاني بدشمن بودن ببرهنه كردن شرمي آن ابر آن در زندگي آن * و بزن در حيضي
20 پليدي آن نه نزديك شوي ببرهنه كردن شرمي آن * و بزني امهلي تو نه دهي خسپشي تو
21 بنسل بپليد شدن در آن * و از نسلي تو نه دهي بگذارانيدن بمولك و نه سست كني
22 نامي خداي تو من: * و اواري نرينه نه خسپي خسپش زن مكروهي است آن * و در همه چهارپا
23 نه دهي خسپشي تو بپليد شدن در آن و زن نه استد بپيشي چهارپا بگشن گيرانيدن رسواي
24 است آن * نه پليد شويد در همه اينان كه در همه اينان پليد شدند آن قومها آنچه من رانا
25 از پيشي شما * پليد شد آن زمين عقوبت كردم گناهي آن ابر آن در آن زمين مر نشينان
26 آن * و نگاه داريد شما مر رسمهاي من و مر حكمهاي من و نه كنيد از همه آن مكروهيها
27 آن اينان آن بومي و آن غريب آن غريبي كنا در ميانى شما * كه مر همه آن مكروهيهاي
آن اينان بكردند مردماني آن زمين آنچه بپيشي شما و پليد شد آن زمين *

Pudorem uxoris patris tui non denu- 8
dabis: pudor patris tui eſt ipſe. Pu- 9
dorem ſororis tuæ, filiæ patris tui,
aut filiæ matris tuæ, natæ domi vel
natæ foris: non denudabis pudorem
earum. Pudorem filiæ filii tui, aut 10
filiæ filiæ tuæ, non denudabis pudo-
rem earum: pudor tuus eſt earum.
Pudorem filiæ uxoris patris tui, na- 11
tæ patris tui, (ſoror tua eſt,) non de-
nudabis pudorem ejus. Pudorem ſo- 12
roris patris tui non denudabis: pro-
pinqua patris tui eſt ipſa. Pudo- 13
rem ſororis matris tuæ non denuda-
bis: quia propinqua matris tuæ eſt.
Pudorem fratris patris tui non de- 14
nudabis, ad uxorem ejus non appro-
piaquabis: amita tua eſt ipſa. Pu- 15
dorem nurûs tuæ non denudabis: u-
xor filii tui eſt ipſa, non denudabis
pudorem ejus. Pudorem uxoris fra- 16
tris tui non denudabis: pudor fratris
tui eſt ipſe. Pudorem mulieris & 17
filiæ ejus non denudabis: filiam fi-
lii ejus, & filiam filiæ ejus non ac-
cipies ad denudandum pudorem ejus:
propinquæ ſunt, deviatio eſt illud.
Mulierem quoque cum ſorore ſua 18
non accipies, ad inimicandum denu-
dando pudorem ejus ſuper eam, in
vita ſua. Mulieri præterea in men- 19
ſtruo pollutionis ſuæ non appropin-
quabis, ad denudandum pudorem e-
jus. Et uxori populariſ tui non da- 20
bis concubitum tuum ad genitu-
ram, ut polluaris per eam. Et de ſo- 21
bole tua non dabis ad traducendum
ad Molech: neque profanabis no-
men Dei tui: ego Dominus. Et cum 22
maſculo non concumbes concubitu
mulieris: abominatio eſt illud. Et 23
omni quadrupedi non dabis con-
cubitum tuum, ut polluaris per eam:
& mulier non ſtabit coram quadru-
pede ad marem excipiendum: fla-
gitium eſt illud. Ne polluamini in o- 24
mnibus his: in omnibus enim his
pollutæ ſunt gentes quas ego expul-
ſurus ſum à præſentia veſtra. Nam 25
polluta eſt terra, & punivi peccatum
ejus ſuper eam, evomuitque terra
habitatores ſuos. Cuſtodite itaque 26
vos ſtatuta mea, & judicia mea,
& ne faciatis ullam ex omnibus
abominationibus iſtis, indigena &
peregrinus peregrinans in medio ve-
ſtri: (Omnes enim abominationes 27
iſtæ fecerunt homines terræ, qui
fuerunt ante vos, & polluta eſt
terra:)

תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. Jonathan B. Uziel.

ולא תקיא ולא תפלוט ארעא יתכון 28
בסאובכון יתה היכמא דפלטת ית עמא
דקדמיכון : כי ארום כל מאן דיעבד חדא מכל תועיבתא האילין וישתיציין 29
נפשתא דיעבדון היכדין מנו עמהיהן : ושמרתם ותטרון ית מטרת מימרי 30
לאודהרא מטול למעבד מנימוסי תועיבתא דאיתעבידו בארעא קדמיכון ולא
תסתאבון בהון אנא הוא יי אלהכון :

פ פ פ יט

וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם כל בנישתא דבני ישראל 1 2
ותימר להון קדישין תהון ארום קדיש אנא יי אלהכון : איש נבר מן אמיה ומן 3
אבוי תהוון דחלין וית יומי שבתא דילי תנטרון אנא יי אלהכון : אל תפנו לא 4
תסטון לפולחן טעוון ודחלן דמתכא לא תעבדון לכון אנא יי אלהכון : וכי
תובחו ארום תיכסון ניכסת קודשיא קדם יי לרעוא לכון תיכסוניה : ביום 5
ביומא דייתנכם יתאכל וביומא חרן ומה דמשתייר עד יומא תליתאה בנורא 6
יתוקד : ואם ואין איתאכלא יתאכיל ביומא תליתאה פסיל הוא לא יהוי לרעוא : 7
ואכליו ודייכליניה חוביה יקבל ארום ית קודשא דיי אפיס וישתיצי בר נשא 8
ההוא מנו עמיה : ובקצרכם ובזמן 9
מחצדכון ית חצדא דארעכון לא
תסייפון אומנא חדא דאית בחקלך
למחזור ולקטא דחצדך לא תלקיט :
וכרמך וכרמיכון לא תבערון טוטלוותהון 10
ונתרא דכרמך לא תלקט לעניי ולניורי
תשבוק יתהון בחיבורהון אנא הוא יי אלהכון : לא תגנובו עמי בני ישראל 11
לא תהוון גנבין ולא תכפרון ולא תשקרון אינש בחבריה : ולא עמי בני ישראל 12
לא ישתבע חד מנכון בשמי לשיקרא לאפסא ית שמא דאלהך אנא יי : לא
תעשק לא תטלום ית חברך ולא תנים ולא תבית סוטרא דאגירא למעבדא נפך 13
עד צפרא : לא תקלל לא תלוטון מן דלא שמע וקדם סמיא לא תשוון תוקלא 14
ותדחל מאלהך אנא יי : לא תעשו עול לא תעבדון שקר בסדר דינא לא תסבון 15
אפין למסכנא ולא תייקרון אפי רבא בקושטא תדונון חבריכון :

ירושלמי

ירושלמי 28 ולא תפלוט ארעא יתכון :

Neque evomet terra vos, cum polluerit eam: quemadmodum evomuit populum, qui ante vos fuit. 28
Quoniam quisquis fecerit unam ex omnibus abominationibus istis, exterminabuntur animæ quæ fecerint sic è medio populorum suorum. 29
Custodietis itaque custodiam sermonis mei, cavendo ne faciatis juxta ritus abominationis, qui facti sunt in terra ante vos; neque polluetis vos in illis. Ego sum Dominus Deus vester. 30

Hieros. 28. *Neque evomet terra vos.*

SECT. XXX.
CAP. XIX

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum universa congregatione filiorum Israel, & dices illis; Sancti estote: quoniam sanctus ego Dominus Deus vester. Quisque à matre sua & à patre suo eritis timentes, & dies Sabbathorum meorum custodietis. Ego Dominus Deus vester. Non declinabitis post cultum idolorum, neque deos conflatiles facietis vobis: ego Dominus Deus vester. Quum itaque immolabitis hostiam sanctitatum coram Domino, pro acceptatione vestri immolabitis eam. Die quo immolabitur comedetur, & die altero: & quod reliquum est usque ad diem tertium igni comburetur: Quod si comedendo comedatur die tertio, propha- 7
num est, non erit in beneplacitum. Et qui comederit ipsum, pecca- 8
tum suum recipiet; nam sanctum Domini prophanavit: itaque excindetur vir ille è medio populi sui.
Tempore autem quo metetis mes- 9
sem terræ vestræ, non finietis angulum unum qui est in agro tuo per circuitum: & collectionem agri tui ne colligas. Et vineas 10
vestras non excutietis, racemos earum & grana decidentia vineæ tuæ non colliges: pauperibus & peregrinis relinques ea in collectione eorum. Ego sum Dñs Deus vester.
Populi mi filii Israel, non eritis fures: nec mentiemini, neque deci- 11
pietis quisque socium suum. Populi mi filii Israel, non juret unus ex 12
vobis per nomen meum in vanum, prophanando nomen Dei tui, ego Dominus. Non opprimetis socium tuum, neque vi spoliabis: neque 13
pernoctabit merces mercenarii, ut detineatur penes te usque mane. Non maledicetis illi qui non audit, & coram cæco non ponetis of- 14
fendiculum: sed timebis à Deo tuo. Ego Dominus. Non facietis 15
mendacium in ordine judiciorum, non accipietis facies pauperis, neque honorabitis facies majoris: in veritate judicabitis socios vestros.

Hieros. 9. *Et cum metetis messem terræ vestræ, non consummabitis vel ab extremis quod est in agris vestris metendo, & collectionem messis vestræ non colligetis.* 10 *Et vineas vestras non excutietis, & racemos earum, & granum* quodque *vinearum vestrarum ne colligatis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونه قي كند آن زمين شمارا درپليد كردني شما آنرا چون قي كرد مر آن قوم آنچه بپيشي شما 28
* كه همه آنچه بكند ازهمه آن مكروهيها آن اينان نيست شوند آن جانهاي آن كنان ازميان 29
قومي ايشان * ونگاه داريد مر نگهداشتي من ببي كردن ازرسمهاي آن مكروهيها آنچه كرده 30
شدند بپيشي شما ونه پليد شويد درايشان من :: خداي شما * فصل نوزدهم *

* سخن گفت :: بموسه بگفتن * سخن گوي بهمه جماعتي پسراني يسرال وبگوي بايشان خاصان 1 2
باشيد كه خاص من :: خداي شما * مرد مادري او وپدري اوبترسيد ومر معطليهاي من نگاه 3
داريد من :: خداي شما * نه روي كنيد بآن بتان و معبودي ريخته نه كنيد بشما من :: 4
خداي شما * وكه ذبحت كنيد ذبحتي سلميم :: برضا كردن بشما ذبحت كنيد اويرا * در روزي 5 6
ذبحت كردني شما خورده شود [واز ديگر روز] وآن باقي مانده ازو تا روزي آن سيمي در آتش سوخته
شود * واگر خوردن خورده شود در روزي آن سيمي ويسه است او نه رضا كرده شود * 7
* وخوراني او گناهي او بر دارد كه مر خاصي :: سست كرد ونيست شود آن جاني آن ازقومي 8
آن * ودرو كردني شما مر دروي زميني شما نه تمام كني كنجي دشتي تو بدرو كردن و
وچيندهي دروي تو نه برچيني * وزي تو نه خوردچين كني ودانهي زي تو نه برچيني 9 10
بدرويش وبغريب بگذاري ايشانرا من :: خداي شما * نه دزدي كنيد ونه منكر شويد ونه 11
دروغ گوييد مرد در امهلي او * ونه سوگند خوريد درنامي من بدروغ وسست كني نامي 12
خداي تو من :: * نه ظلم كني مر رفيقي تو و نه رباي ونه منزل كند مزدي مزدور 13
اوازي تو تا بامداد * نه نفرين كني كر وبپيشي كور نه دهي سكلفش وبترسي از خداي 14
تو من :: * نه كنيد بغي درحكم نه آزرم داري روي درويش ونه شكوه مند كني روي 15
بزرك در راستي حكم كني امهلي تو *

Et non evomet vos terra quòd polluatis eam, sicut evomuit gentem quæ fuit ante vos. Nam omnis qui fecerit de omnibus abominationibus istis, annihilabuntur animæ facientes de medio populi sui. Custodietis igitur custodiam meam, ad non faciendum de statutis abominationum quæ facta sunt ante vos, neque polluemini in eis: ego Dominus Deus vester. 28 29 30

CAP. XIX.

Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo, Loquere ad universum cœtum filiorum Israel, ac dices ad eos; Sancti estote, quia sanctus sum ego Dominus Deus vester. Quisque matrem suam ac patrem suum timeatis: & cessationes meas observate: ego Dominus Deus vester. Ne respiciatis ad idola, & deum fusilem ne faciatis vobis: ego Dominus Deus vester. Et quando immolaveritis victimam pacificorum Domino, placendo vobismet facite eam. Quo die mactaveritis, comedetur, & altero die: reliquum verò manens ex ea usque ad diem tertium, igne comburetur. Quòd si comedendo comedatur die tertio, abominatio est illa: non acceptabitur. Et comedens illam, peccatum suum portabit: quia sanctum Domini profanavit, & annihilabitur anima illa de populo suo. Et cùm messueritis messem terræ vestræ, non finies angulum agri tui metendo: et collectionem agri tui non colliges. Et vineam tuam non racemabis, & grana vineæ tuæ non colliges: pauperi & peregrino relinques ea: ego Dominus Deus vester. Furtum non facietis, neque denegabitis, nec mendacium proferetis quisque in popularem suum. Neque jurabitis in nomine meo ad mendacium, nec profanabis nomen Dei tui: ego Dominus. Non injuriaberis sodalem tuum, neque rapies, nec manebit merces mercenarii tecum usque ad mane. Non maledices surdo, & coram cæco non dabis offendiculum: sed timebis à Deo tuo: ego Dominus. Non facietis iniquitatem in judicio, honore non habebis faciem pauperis, neque decorabis faciem magni: in rectitudine judicabis popularem tuum. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

ויקרא יט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

לא תֶהֱווֹן אָזְלִין בְּתַר לִישָׁן תְּלִיתָאי 16
דְּהוּא קָשֵׁי הֵי כְּחַרְבָּא דְּקָטֵיל מִן תְּרֵין
חוֹרְפּוֹי לְמֵיכוֹל קוּרְצִין לְמֵעְקָא לְבַר
עַמָּךְ לָא תִימְנַע וְכוּ דְּחַבְרָךְ לְמִסְהֲדָא
עֲלוֹי בְּדִינָא אֲנָא יְיָ׃ לא תשנא לָא 17
תְּמַלְּלוּן שְׁעִיעָא בְּפוּמְכוֹן לְמֵיסְנֵי יַת אֲחוּכוֹן בְּלִיבְּכוֹן אוֹכְחָא תּוֹכְחוּן יַת
חַבְרֵיכוֹן בְּרַם אִין מִיבְהֵית לָא תְקַבְּלוּן מִטּוּלְהֵיד חוֹבָא׃ לא תקום לָא 18
תֶהֱווֹן נָקְטִין וְלָא נָטְרִין דְּבָבוּ לִבְנֵי עַמָּךְ וּתְרַחֵים לְחַבְרָךְ דְּמִן אַנְתְּ סָנֵי לָךְ לָא
תַּעֲבִיד לֵיהּ אֲנָא יְיָ׃ את חקותי יַת קְיָמַי תִּטְרוּן בְּעִירָךְ לָא תַרְבְּעִינֵיהּ 19
עִירְבּוּבִין חַקָּלָךְ לָא תִזְרַע עִירְבּוּבִין וּלְבוּשׁ עִירְבּוּבִין כְּלַאי עֲמַר וְכִיתָּן לָא יִסּוֹק
עָלָךְ׃ ואיש וּגְבַר אֲרוּם יִשְׁכּוֹב עִם אִיתְּא תַּשְׁמִישׁ זַרְעָא וְהִיא אַמְתָא וְחָרְתָא 20
מְתְאָרְסָא לְגַבַר חֵרִי וּמְתַפְרְקָא כּוּלָּהּ עַד ירושלמי מַרְדוּ אִנּוּן חַיָּבִין׃
כְּרוֹן לָא אִיתְפְּרִיקַאת בְּכַסְפָּא אוֹ שְׁטַר
שִׁיחְרוּרָה לָא אִיתְיְהִיב לָהּ פִּשְׁפּוּשׁ יְהֵוֵי בְּדִינָת לְמִלְקֵי הִיא מְחַיְּבָא וְלָא הֲוָה
בְּרַם סְדַר קְטוֹלִין לֵית הֵינוֹן חֲשִׁיבִין אֲרוּם לָא אִיתְחֲרַת כּוּלָּהּ׃ והביא וְיֵיתֵי גְּבַר 21
דְּשַׁמִּישׁ עִמַּהּ וְלָא הִיא יַת קָרְבַּן אֲשְׁמֵיהּ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא דִּיקָרָא לְאָשְׁמָא׃
וכפר וְיכַפַּר עֲלוֹי כַּהֲנָא בְּדִיכְרָא דְּאָשְׁמָא קֳדָם יְיָ מְטוּל חוֹבְתֵּיהּ דְּחַב וְיִשְׁתְּבֵק 22
לֵיהּ מֵחוֹבְתֵּיהּ דְּחַב׃ וכי תבאו וַאֲרוּם תֵּיעֲלוֹן לְאַרְעָא וְתִינְצְבוּן כָּל אִילָן 23
דְּמִיכְלָא וְתִגְּרוּן גְּרָא יַת אִינְבֵּיהּ תְּלַת שְׁנִין יְהֵי לְכוֹן מְרַחַק לָא יִתְאֲכֵיל׃
ובשנה וּבְשַׁתָּא רְבִיעָתָא יְהֵי כָּל אִנְבֵּיהּ קוּדְשֵׁי תּוּשְׁבְּחָן קֳדָם יְיָ מְתְפָּרַק מִן 24
כַּהֲנָה׃ ובשנה וּבְשַׁתָּא חֲמִישָׁתָא תֵּיכְלוּן יַת אִינְבֵּיהּ מְטוּל דְּיוֹסְפוּן לְכוֹן מִן 25
שְׁמַיָּא עֲלַלְתָּא אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהְכוֹן׃ לא לָא תֵיכְלוּן מִבְּשַׂר כָּל נִיכְסָתָא עַר 26
דְּאַדְמָא קַיֵּים בְּמִוְרְקָיָא לָא תֶהֱווֹן נַטְרֵי נַחְשִׁין וְלָא אֲחוֹרֵי סַנְהֶדְרִין עַיְינִין׃ לא 27
לָא תַקְפוּן צְדֵדֵי רֵישֵׁיכוֹן וְלָא תְגַלְּבוּן יַת שׁוּמַת דִּיקְנֵיכוֹן׃ ושרט וְשׂוֹרֶטֶת חִבּוּל 28
עַל נַפְשׁ דְּמִית לָא תִיתְּנוּן בִּבְשַׂרְכוֹן וְכִתַב חָקִיק לְרִשָׁם חֲרִית צִיּוּרָא לָא תִתְּנוּן
בְּכוֹן אֲנָא יְיָ׃ אל תחלל לָא תְפַסְּנוּן יַת בְּנָתֵיכוֹן לְמִסְבָּא יַתְהוֹן לְזָנוּ וְלָא תִשְׁתְּזוּן 29
לְמִסְבָּא בְּנָתֵיכוֹן לְנִיבְרִין סְמִיךְ לְפִירְקֵיהוֹן דְּלָא יִטְעַיְּנוּן בְּזָנוּ בָּתַר עַמְמֵי אַרְעָא
וְתִיתְמְלֵי אַרְעָא וְנו׃ את שבתותי יַת יוֹמֵי שַׁבָּתָא דִּילִי תִּטְרוּן וּלְבֵית מוּקְדָּשִׁי 30
תְּהוֹן אָזְלִין בְּרַחֲלְתָּא אֲנָא יְיָ׃ אל לָא תִסְטוּן בָּתַר שְׁאֵלֵי בִּידִין וּמְסִיךְ וְכוּרוּ 31
וְחַבְעֵי נָרַם יִדּוֹעַ וְלָא תִיתְבְּעוּן לְאִסְתַּאֲבָא בְּהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן׃ מפני מִן קֳדָם 32
סָבִין דְּסַבִּירִין בְּאוֹרַיְיתָא תְּקוּמִין וְתֵיקַר אַפֵּי חַכִּימָא וְתִידְחַל מֵאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ׃

16 עַמִּי בֵית יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן בָּתַר
לִישָׁנָא תְּלִיתָאָי עַל חַבְרֵיכוֹן וְלָא תִשְׁתּוֹק
אִדְמָא דְחַבְרָךְ בְּזִמָּן דְּאַתְּ יָדַע קְשׁוֹט
בְּדִינָא בְּדִין אֲמַר יְיָ׃

16 *Populi mi domus Iſrael, non ſequemini linguam tertiam contra ſocios veſtros; non ſilebis ſanguinem ſocii tui, quo tempore noveris veritatem in judicio: ſic dicit Dominus.*

Non abibitis poſt linguam delatoriam, quæ dura eſt tanquam gladius qui interficit ex duabus aciebus ſuis, proferendo calumnias ad affligendum popularem tuum: non prohibebis innocentiam ſocii tui, teſtando contra eum in judicio. Ego Dominus. Non loquemini blanda ore veſtro, odio habendo fratrem veſtrum in corde veſtro: arguendo arguetis ſocios veſtros; verùm ſi pudore ſuffundatur, non recipietis propter eum peccatum. Non ulciſcamini, neque ſervabitis inimicitiam contra filios populi tui: ſed diliges ipſum ſocium tuum, *ita ut* quod tute odio habeas non facias illi. Ego Dominus. Statuta mea ſervabitis: jumenta tua ne coire facias cum alterius generis animantibus; agrum tuum non ſeminabis diverſis ſeminibus: ſed & veſtimentum diverſarum ſpecierum, mixtum *videlicet* ex lana & lino, non aſcendet ſuper te. Et vir quando concubuerit cum muliere concubitu ſeminis, & ipſa eſt ancilla, at libertate donata, deſponſata viro libero, ſed redemptione totali nondum redempta eſt argento, aut inſtrumentum libertatis non eſt datum illi: inquiſitio fiat in judicio, vapulationi eſt obnoxia, non autem ille; veruntamen rei occiſionis non ſunt cenſendi, quia non eſt donata libertate totali. Et adducet vir qui concubuerit cum ea, non autem ipſa, oblationem delicti ſui ad oſtium tabernaculi conventus, arietem *qui ſit hoſtia* delicti. Et expiabit pro ipſo ſacerdos cum ariete *hoſtiæ* delicti coram Domino, pro peccato ſuo quod peccavit: & remittetur illi peccatum ſuum quod peccavit. Et quando ingrediemini terram, & plantabitis omnem arborem fructiferam, circuncidetis circuncidendo fructum ejus: tribus annis abſtinebitis, ut perire ſinatis, non comedetur. Anno autem quarto erit omnis fructus ejus ſanctitates laudum coram Domino, redemptus à ſacerdote. Anno autem quinto comedetis fructum ejus, ut addant vobis è cœlis proventum. Ego ſum Dominus Deus veſter. Non comedetis de carne ullius hoſtiæ, donec ſanguis ſteterit in pelvibus: non eritis obſervantes auguria, neque poſt Sanhedria ſpeculantes. Non in gyro tondebitis angulos capitum veſtrorum, neque radetis extremitates barbæ veſtræ. Et inciſuram corruptionis pro anima mortui non ponetis in carne veſtra: & ſcripturam ſculptam ad exarandum inciſuras figurationis non ponetis in vobis. Ego Dominus. Non polluetis filias veſtras dando eas ad ſcortationem, neque tardabitis locare filias veſtras viris juxta tempus ipſarum: ne errent in ſcortatione poſt populos terræ, & repleatur terra ſcortatione. Dies ſabbathorum meorum obſervabitis, & ad domum ſanctuarii mei proficiſcemini cum timore: ego Dominus. Non declinabitis poſt interrogantes pythones & aſcendere facientem manes, & poſt interrogantem os *animantis cujus nomen eſt* Jadua, neque quæretis ut polluatis vos in eis. Ego Dominus Deus veſter. Coram ſenioribus qui docti ſunt in lege ſurgetis, & honorabis faciem ſapientis: & timebis à Deo tuo. Ego Dominus.

Hieroſ. 20 *Rebellârunt, rei ſunt.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * نه روي غمّازي در قومي تو نه ايستي ابر خوني ياري تو من ׃׃ * نه دشمن داري مر برادري تو
17
18 در دلي تو نصيحت كردن نصيحت كني مر امهلي تو و نه بر داري ابر او خطا * نه كين توزي
19 و نه كين گيري مر پسراني قومي تو و دوست داري برفيقي تو چون تو من ׃׃ * مر رسمهاي
من نگاه داريد چهارپاي تو نه گشن گيراني آميخته دشتي تو نه كاري آميخته و جامهي آميخته
20 دشم و كتان نه بر آيد ابر تو * و مردي كه بخسپد اواري زن ريزش نسل و آن پرستاري نامزد
سده بمرد و خلاص شدن نه خلاص شد يا خطي آزادي نه داده شد بآن واجب ملقوت باشد
نه كشته شوند كه نه آزاد شد * و بياورد مر جرمي او ׃׃ بدرگاهي خيمهي وعده نر ميشي اشم * 21
22 * و كفارت خواهد ابر [او] آن كهن در نر ميشي آن اشم بپيشي ׃׃ ابر خطايي او آنچه خطا كرد
23 و آمرزيده شود باو از خطايي او آنچه خطا كرد * و كه بياييد بآن زمين و بنشانيد همه درختي
خورش و نفايه داريد مر نفايگي او مر بري او سه سالها باشد بشما نفايگان نه خورده شود *
24 * و در سالي آن چهارمي باشد همه بري او خاص ستوده ها ׃׃ * و در سالي آن پنجمي بخوريد
25 مر بري او بافزودن بشما دخلي او من ׃׃ خداي شما * نه خوريد ابر آن خون نه فال گيريد 26
27 و نه وقت بينيد * نه تراشيد گنجي سري شما و نه تباه كني مر گنجي ريشي تو * و جراحت
28 بجان نه دهيد در تني شما و نوشتهي كندگي نه دهيد در شما من ׃׃ * نه سست كني مر 29
دختري تو ببيراه كردن آنرا و نه بيراه شود آن زمين و پر شود آن زمين بيراهي * مر 30
معطليهاي من نگاه داريد و از خاصي من بترسيد من ׃׃ * نه روي كنيد بآن ابت 31
و بآن يدّعنيم نه طلب كنيد بپليد شدن در ايشان من ׃׃ خداي شما * از پيشي سفيدموي 32
بر خيزي و شكه مند كني روي پير و بترسي از خداي تو من ׃׃ *

16 *Non incedes detractor in populo tuo: nec ſtabis contra ſanguinē ſocii tui: ego Dominus.* 17 *Odio non habebis fratrem tuum in corde tuo: ſed monendo monebis populārem tuum, & non feres ſuper illo peccatum.* 18 *Simultatem non rependes, neque indignationem concipies in filios populi tui: ſed diliges ſodalem tuum ſicut teipſum: ego Dominus.* 19 *Statuta mea obſervabitis. Quadrupedes tuas marem excipere non facies miſtim: agrum tuum non ſeres mixtione: & veſtis mixta lanâ & lino, non aſcendet ſuper te.* 20 *Vir autem quum concubuerit cum muliere eſfuſione genituræ, & fuerit ancilla nomine deſignata viro, & redimendo non fuerit redempta, vel libellus libertatis non datus fuerit ei, obnoxia flagellationi erit: non interficientur, quia non eſt libertate donata.* 21 *Afferet autem delictum ſuum Domino, ad oſtium tentorii conventûs, arietem delicti.* 22 *Et expiationem procurabit ei ſacerdos ariete delicti in præſentia Domini, propter peccatum ejus quod peccavit: & remittetur ei peccatum ejus quod peccavit.* 23 *Cùm autem veneritis ad terrā, & plantaveritis omnem arborem edulis, tum rejicietis rejectionē ejus: fructus ejus tribus annis erit vobis* ut *rejectanea, non comedetur.* 24 *Anno autem quarto erit univerſus fructus ejus ſanctitas laudum Domino.* 25 *Et in anno quinto comedetis fructum ejus, ad adaugendum vobis proventum ejus: ego Dominus Deus veſter.* 26 *Non comedetis* carnes *cum ſanguine: neque omen capietis, nec tempora obſervabitis.* 27 *Non radetis angulum capitis veſtri, neque corrumpes angulum barbæ tuæ.* 28 *Et vulnus pro anima non dabitis in corpore veſtro, & ſcripturam ſculpturâ non dabitis in vobis: ego Dominus.* 29 *Non profanabis filiam tuam, deviam faciendo illam: neque devia fiet terra, ut impleatur terra deviatione.* 30 *Et ceſſationes meas obſervabitis, & ſanctitatem meam reverebimini: ego Dns.* 31 *Non reſpicietis ad pythones, & artolos non conſuletis polluendo vos in illis: ego Dominus Deus veſter.* 32 *A conſpectu cani aſſurges, & veneraberis faciem ſenis, metuéſque Deum tuum: ego Dominus.*

Non incedes detractor in populo tuo: 16
nec ſtabis contra ſanguinē ſocii tui:
ego Dominus. Odio non habebis 17
fratrem tuum in corde tuo: ſed monendo monebis populārem tuum, &
non feres ſuper illo peccatum. Si- 18
multatem non rependes, neque indignationem concipies in filios populi
tui: ſed diliges ſodalem tuum ſicut
teipſum: ego Dominus. Statuta 19
mea obſervabitis. Quadrupedes
tuas marem excipere non facies
miſtim: agrum tuum non ſeres mix-
tione: & veſtis mixta lanâ & lino,
non aſcendet ſuper te. Vir autem 20
quum concubuerit cum muliere eſ-
fuſione genituræ, & fuerit an-
cilla nomine deſignata viro, & red-
imendo non fuerit redempta, vel li-
bellus libertatis non datus fuerit
ei, obnoxia flagellationi erit: non
interficientur, quia non eſt libertate
donata. Afferet autem delictum 21
ſuum Domino, ad oſtium tentorii con-
ventûs, arietem delicti. Et expia- 22
tionem procurabit ei ſacerdos ariete
delicti in præſentia Domini, propter
peccatum ejus quod peccavit: &
remittetur ei peccatum ejus quod
peccavit. Cùm autem veneritis ad 23
terrā, & plantaveritis omnem arbo-
rem edulis, tum rejicietis rejectionē
ejus: fructus ejus tribus annis erit
vobis ut *rejectanea, non comedetur.*
Anno autem quarto erit univerſus 24
fructus ejus ſanctitas laudum Do-
mino. Et in anno quinto comedetis 25
fructum ejus, ad adaugendum vobis
proventum ejus: ego Dominus Deus
veſter. Non comedetis carnes *cum* 26
ſanguine: neque omen capietis, nec
tempora obſervabitis. Non radetis 27
angulum capitis veſtri, neque cor-
rumpes angulum barbæ tuæ. Et 28
vulnus pro anima non dabitis in
corpore veſtro, & ſcripturam ſcul-
pturâ non dabitis in vobis:
ego Dominus. Non profanabis fi- 29
liam tuam, deviam faciendo illam:
neque devia fiet terra, ut impleatur
terra deviatione. Et ceſſationes meas 30
obſervabitis, & ſanctitatem meam
reverebimini: ego Dns. Non reſpici- 31
etis ad pythones, & artolos non con-
ſuletis polluendo vos in illis: ego Do-
minus Deus veſter. A conſpectu cani 32
aſſurges, & veneraberis faciem ſenis,
metuéſque Deum tuum: ego Dominus.

וכי יגור וארום אין איתניר ואיתחזק עימכון גיורא באַרעכון לא תונון יתיה 33
במילין קשין : כאזרח כיציבא מנכון יהי לכון גיורא דמתניר עמכון ותרחם 34
ליה כוותך דמא אתּ סני לך לא תעביד ליה ארום דיירין הויתון באַרעא דמצרים
אנא הוא יי אלהכון : לא לא תעבדון שיקרא בסידרא דינא במישחתא 35
דקייטא וסיתויא במתקלא ובמכילתא בנדישותא ובמחקא : מאזני צדק מודנון 36
דקשוט מתקלין דיקשוט מכילו דקשוט ירושלמי 36 ובמזניא :
וקיסטין דקשוט יהי לכון אנא יי אלהכון
דהנפקית יתכון פריקין מארעא דמצרים : ושמרתם ית כל קיימי ויית 37
כל סידרי דיניי ותעבדון יתהון אנא יי : כ
וידבר ומליל יי עם משה למימר : ואל בני ישראל ועם בני ישראל תמליל 1
למימר גבר טלי או גבר סיב מן גניסת בני ישראל דייעבד מזרעיה למלך 2
למיתוקרא בנורא איתקטלא יתקטל עמא בית ישראל יחייבון יתיה במטלות
אבנין : ואני ואנא איתן פנוייתא למעסוק בגברא ההוא ואישיצי יתיה מגו עמיה 3
ארום מזרעיה יהב לפולחנא אוחרא מן בגלל למאבא ית מקדשי ולאפסא
ית שמא דקודשי : ואם העלם ואין מכבש יכבשון עמא בית ישראל ית עיניהון 4
מן גברא ההוא בדייתן מזרעיה לפולחנא אוחרא מטול דלא למקטול יתיה :
ושמתי ואישוי אנא פנוייתא למעסוק בגברא ההוא ובגניסתיה דמחפיין עלוי 5
לאתרדאה בייסורי יתיה אישצי ית כל דטעין בתרוי למטעי בתר פולחנא
אוחרא מגו עמהון : והנפש ובר נש דיסטי בתר שאלי בידין ומסקי וכורו ותבעי נרם 6
ידוע למטעי בתריהון ואיתן פניותא למעסוק בבר נשא ההוא ואישיצי יתיה
במותנא מגו עמיה : והתקדשתם והתהון קדישין בנופיכון מטול 7
דאנא הוא יי מקדישכון : ושמרתם ותיטרון ית קיימי 8
ותעבדון יתהון אנא יי מקדישכון : כי איש ארום גבר טלי וגבר סיב דיילוט 9
ית אבוי וית אמיה בשמא מפרש אתקטלא יתקטל אבוי וית אמיה
ואמיה לט קטלא חייב : ואיש וגבר די ינור ית אינתת גבר מארסא או די ינור 10
ית אינתת חבריה מבעלא איתקטלא יתקטל על מיבעלא בשינוק סודרא אקושא
בנו דכיא ועל מארסא באטלות אבנין גיורא וניורתא :

Et si quando peregrinetur, aut fixas habeat sedes vobiscum peregri- 33
nus in terra vestra, non molestetis eum verbis duris. Tanquam indigena 34
ex vobis erit vobis peregrinus qui peregrinatur vobiscum, & diliges
eum sicut teipsum, ut quod tu oderis ipse non facias illi, quoniam habi-
tantes fuistis in terra Ægypti. Ego sum Dominus Deus vester. Non com- 35
mittetis prævaricationem in ordine judicii, in dimensione æstatis &
hyemis, in pondere & mensura, in redundantia & hostorio. Stateræ 36
veritatis, pondera justa & modii
justi, & lagenæ veritatis erunt vo- Hieros. 36. *Et in statera.*
bis. Ego Dominus Deus vester,
qui eduxi vos liberatos de terra Ægypti. Itaque servabitis omnia 37
statuta mea, & omnes ordines judiciorum meorum, & facietis ea:
ego Dominus.

CAP. XX.

Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Et cum filiis 1
Israel loquêris, dicendo; Vir, juvenis aut senex, ex familia filiorum 2
Israel, qui fecerit *sacrificium* de semine suo Moloch comburendo igne,
interficiendo interficietur: populus domus Israel reum peragent ipsum
lapidatione. Ego verò impendam otium, ut negotium facessam viro 3
illi, & perdam illum è medio populi sui: quoniam de semine suo
dedit cultui alieno, ad polluendum sanctuaria mea, & ad polluendum
nomen sanctitatum mearum. Quòd si absondendo absconderint po- 4
pulus domus Israel oculos suos à viro illo, quando dederit de se-
mine suo cultui alieno, ita ut non interficiant eum: Tum ego po- 5
nam otium, ut negotium facessam viro illi, & familiæ ejus quæ texerit
illum, ut castigem *eos* castigationibus: & ipsum excindam & omnes
qui errant post eum errando post cultum alienum, è medio populi sui.
Et homo qui declinaverit post interrogantes pythones, & ascendere 6
facientes manes, & quærentes os *animalis dicti* Jadua, errando post hæc:
tribuam otium ut negotium facessam viro illi, & perdam ipsum peste
è medio populi sui. Sanctificate ergò vos & sancti estote in corpo- 7
ribus vestris, ut recipiam cum beneplacito preces vestras. Ego sum
Dominus sanctificans vos. Servabitis itaque statuta mea, & facietis 8
ea: ego sum Dominus sanctificans vos. Quando vir, juvenis aut se- 9
nex, maledixerit patri suo aut matri suæ per nomen expositum, inter-
ficiendo interficietur projectione lapidum: quia patri suo & matri suæ
maledixit, reus est mortis. Et vir qui adulterio polluerit mulierem 10
viro desponsatam, aut qui adulterio polluerit uxorem socii sui ma-
ritatam; interficiendo interficiatur propter maritatam cum strangulatio-
ne sudarii duri in medio teneri, propter desponsatam autem lapida-
tione: tam adulter quam adultera *interficietur*.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 * وكه غريبي كند اوازي تو غريب در زميني شما نه آزاريد اويرا * چون بومي از شما باشد 34
بشما آن غريب آن غريبي كنا اوازي شما ودوست داري باو چون تو كه غريبان بوديد در
35 زميني مصر من :: خداي شما * نه كنيد بغي درحكم دراندازه در وزن ودر كز * ترازوي 36
راست سنگي راست قفيز راست ودولهي راست باشد بشما من :: خداي شما آنچه بيرون
37 آوردم شمارا از زميني مصر * ونگاه داريد مر همه رسمهاي من ومر همه حكمهاي من وبكنيد
ايشانرا من :: * * فصل بيستم *
1 * سخن گفت :: بموسه بگفتن * وبپسراني يسرال بگوي مردي مردي از پسراني يسرال 2
و از آن غريب آن غريبي كنا دريسرال آنچه بدهد از نسلي او بملك كشتن كشته آيد
3 قومي آن زمين سنگسار كنند اويرا در سنگ * ومن بدهم مر خشمي من در مردي
آن او ونيست كنم اويرا از ميانی قومي او كه از نسلي او بداد بملك بسبب پليد
4 كردن مر خاصي من وبست كردن مر نامي خاصي من * واگر پوشيدن بپوشند قومي آن
5 زمين مر چشمهاي ايشان از آن مردي آن او درداني او از نسلي او بملك ببي كشتن اويرا * وبنهم
من مر خشمي من در مردي آن او و دراهلي او ونيست كنم اويرا ومر همه آن بيراه شوان
6 پسي او ببيراه شدن [پسي] آن ملك ازميانی قومي ايشان * وآن جان آنچه روي كند بآن ابت
و بآن بدّعنيم ببيراه شدن پسي ايشان وبدهم مر خشمي من در جاني آن او ونيست كنم اويرا
7 8 ازميانی قومي او * وخاص باشيد وباشيد خاصان كه من :: خداي شما * ونگاه داريد مر
9 رسمهاي من وبكنيد ايشانرا من :: خاص كنا شمارا * كه مردي مردي آنچه نفرين كند
مر پدري او ومر مادري او كشتن كشته آيد پدري او و مادري او نفرين كرد خون او در
10 * و مردي آنچه فساد كند اوازي زني مرد آنچه فساد كنند اوازي زني رفيقي او كشتن كشته
آيد آن فساد كنا وآن فساد كرده شده *

*Cúmque peregrinatus fuerit tecum 33
peregrinus in terra vestra, non vexa-
bitis illum. Tanquam indigena ex 34
vobis erit vobis peregrinus peregri-
nans vobiscum, & diliges eum sicut
teipsum; quia peregrini fuistis in
terra Ægypti: ego Dominus Deus ve-
ster. Non facietis iniquitatem in 35
judicio, in dimensione, in pondere, in
cubito. Statera recta, lapis (i. pon- 36
dus) rectus, modius rectus, & satum
rectum erit vobis: ego sum Dominus
Deus vester, qui eduxi vos de ter-
ra Ægypti. Custodietis igitur o- 37
mnia statuta mea, omniáque judicia
mea, & facietis illa: ego sum Do-
minus.*

CAP. XX.

*Locutúsque est Dominus ad Mo- 1
sen, dicendo, Porrò filiis Israel di- 2
ces; Quilibet vir de filiis Israel,
aut de peregrino peregrinante in Is-
rael, qui dederit de sobole sua ipsi
Molech, interficiendo interficietur:
populus terræ lapidabunt eum lapidi-
bus. Et ego dabo furorem meum in 3
virum illum, ac annihilabo eum de
medio populi sui, quia de sobole sua
dedit ipsi Molech, ad polluendum san-
ctuarium meum, & ad profanandum
nomen sanctitatis meæ. Quòd si ope- 4
riendo operuerit populus terræ oculos
suos à viro illo cùm dederit de sobo-
le sua ipsi Molech, non interficiendo
illum: Tunc ponam ego furorem 5
meum in illum virum, & in familiam
ejus, & annihilabo eum, omnésque
deviantes post illum ad deviandum
post Molech, de medio populi sui.
Anima autem quæ respexerit ad py- 6
thones & ariolos ad deviandum post
illos, dabo quidem furorem meum
in animam illam, & annihilabo eam
de medio populi sui. Sanctificabi- 7
mini itaque, eritisque sancti: quia
ego Dominus Deus vester. Et cu- 8
stodietis statuta mea, & facietis
ea: ego Dominus sanctificans vos.
Nam quilibet homo qui maledixerit 9
patri suo ac matri suæ, interficien-
do interficietur: patri suo ac ma-
tri suæ maledixit, sanguis ejus in
eum. Vir autem qui adulterium 10
commiserit cum uxore alicujus,
qui* inquam *adulterium commiserit
cum uxore sodalis sui, interficien-
do interficietur adulterans & adul-
terata.*

ויקרא כ
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

11 ואיש וגבר די ישכב עם איתת אבוי בין דהיא אמיה בין דהיא חורנייתא ערייתא
דאבוי בזי איתקטלא יתקטלון תריהון קטלא חייבין באטלות אבנין : ואיש וגבר
12 די ישכב עם כלתיה איתקטלא יתקטלון ירושלמי 12 ארמהון ברישיהון :
תריהון תבלא עבדו קטלא חייבין
13 באטלות אבנין : ואיש וגבר די ישכב עם דכורא חשמישין דאיתא תועיבתא
עבדו תריהון איתקטלא יתקטלון באטלות אבנין : ואיש וגבר דיסב ית איתא וית
14 אימה זנו היא בנורא יוקדון ייתיה ויתהין בפאתכון אבר לפמהון ולא תהי זנו
15 ביניכון : ואיש וגבר די יתן חשמישיה בבעירא איתקטלא יתקטל באטלות
16 אבנין וית בעירא תקטלון בקולפי : ואשה ואיתתא די תקרב לציד כל בעירא
למתהניא מינה ותקטלון ית איתתא באטלות אבנין וית בעירא בקולפי איתקטלא
17 יתקטלון דין קטול חייבין : ואיש וגבר די ישכב עם אחתיה ברת אבוי או ברת
אמיה ויבוי ית ערייתה והיא תבוי ית ערייתיה גניי הוא ארום חסדא עבדית עם
קדמאי מן בנלל דיתמלי עלמא מנהון עד לא אתיהיב קיימא בעלמא ומן דאתיהיב
קיימא בעלמא כל דיעבר כדין וישתיצון במותנא וחמיין בבישתהון בני עמהון
18 מטול דערית אחתיה בוי חוביה יקבל : ואיש וגבר די ישכב עם אתתא
דוותא ובוי ית ערייתה וית מבוע אדם סובתא בוי והיא בזית ית מבוע
19 אדמהא וישתיצון תריהון במותנא מגו עמהון : וערות ועירית אחת אמך
ואחת אבך לא תבוי ארום ית קריבתה בישתיה בוי חוביהון יקבלון במותנא
20 יסופון : ואיש וגבר די ישכב עם אינתת אחבוי ערית אחבוי בוי חוביהון יקבלון
21 במותנא יסופון דלא וולד ימותון : ואיש וגבר די יסב ית אינתת אחוי
22 בחייוי מרחקא היא ערייתא דאחוי בוי דלא וולד ימותון : ושמרתם ותטרון
אתון בנישתא דישראל ית כל קיימי וית כל סדרי דיניי ותעבדון יתהון ולא
23 תפלוט יתכון ארעא דאנא מעיל יתכון למיתב בה : ולא תלכו ולא
תהכון בנימוסי עממיא דאנא מגלי מן קדמיכון ארום ית כל מרחקייא
24 האילין עבדו ורחיק מימרי יתהון : ואמר ואמרית להון אתון תורתון מן תועיבתא
אילין מן בנלל דתירתון ית ארעהון ואנא אינתנה לכון למירת יתה ארע עבדא
חלב ודבש אנא הוא יי אלהכון דאפרשית יתכון מן עממיא :

11 Et vir qui concubuerit cum uxore patris sui, sive fuerit mater ipsius sive alia, turpitudinem patris sui contempsit: interficiendo interficientur ambo ipsi, mortis rei sunt lapidatione. 12 Et vir qui rem habuerit cum nuru sua, interficiendo interficientur ambo ipsi: confusionem fecerunt, rei mortis sunt lapidatione. Hieros. 12. *Sanguis eorum in capita eorum.* 13 Et vir qui concubuerit cum masculo concubitu mulieris, abominationem admiserunt ambo ipsi: interficiendo interficientur lapidatione. 14 Et vir qui acceperit mulierem & matrem suam, scortatio est: igni comburent eum & eas infusione plumbi in os eorum, neque erit scortatio in medio vestri. 15 Et vir qui dederit concubitum suum cum jumento, interficiendo interficietur lapidatione, & jumentum interficietis clavis. 16 Mulier quoque quæ accesserit ad latus ullius bestiæ, ut voluntatem ex ea capiat, interficietis mulierem lapidatione, & bestiam clavis: interficiendo interficientur, judicii mortis rei sunt. 17 Et vir qui concubuerit cum sorore sua, filiâ patris sui, aut filiâ matris suæ, & contempsit turpitudinem ejus, & ipsa contempsit turpitudinem ipsius, turpitudo est: quoniam misericordiam feci quidem cum antecessoribus, ut repleretur mundus ex illis, antequam ponerentur statuta in mundo, sed postquam statuta promulgata sunt quisquis fecerit his similia exterminabuntur mortalitate, & videbunt pœnâ eorum filii populi ipsorum: eò quòd turpitudinem sororis suæ contempsit, peccatum suum recipiet. Vir verò qui concubuerit cum muliere menstruata, 18 quia retexit nuditatem ejus, & fontem sanguinis immunditiæ discooperuit, & ipsa discooperuit fontem sanguinis sui: exterminabuntur ambo pestè è medio populi sui. 19 Et nuditatem sororis matris tuæ & sororis patris tui non revelabis: quia cognatam carnis suæ revelavit, peccatum suum recipient, morte consumentur. 20 Et vir qui rem habuerit cum muliere fratris patris sui, turpitudinem fratris patris sui retexit: peccatum suum recipient, morte consumentur, absque prole morientur. 21 Vir qui duxerit uxorem fratris sui in vita ipsius, abominatio est: turpitudinem fratris sui retexit, absque prole erunt. 22 Observabitis ergo vos, congregatio Israel, omnia statuta mea, & omnes ordines judiciorum meorum, & facietis illa: ut non evomat vos terra, in quam introducens ego vos ut habitetis in ea. 23 Neque ambuletis in statutis populorum, quos migrare facio à conspectu vestro: quoniam omnes abominationes istas fecerunt, & abominatus est sermo meus eos. 24 Et dixi vobis; Vos cavete ab *omnibus* abominationibus istis, ut possideatis terram eorum: & ego dabo eam vobis, ut possideatis eam, terram facientem lac & mel. Ego sum Dominus Deus vester, qui separavi vos ex populis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

11 * ومردي كه بخسپد اوازي زني پدري او شرمي پدري او برهنه كرد كشتن كشته شوند دوي
12 ايشان خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بخسپد اوازي عروسي او كشتن كشته شوند دوي
13 ايشان رسوايي بكردند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بخسپد اوازي نرينه خسپش زن
14 مكروهي بكردند دوي ايشان كشته شوند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بستاند مر زن
و مر مادري آن بيراهيست آن در آتش بسوزند اويرا وايشان را و نه باشد بيراهي در ميانی
15 شما * ومردي آنچه بدهد خسپشي او در چهارپا كشتن كشته شود و مر آن چهارپا بكشيد * وزني
16 آنچه نزديك شود بهمه چهارپا بكشن كيراندن آنرا وبكشي مر آن زن و مر آن چهارپا كشتن
17 كشته شوند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بستاند مر خواهري او دختري پدري او يا
دختري مادري او وبيند مر شرمي آن وآن بيند مر شرمي او پيغار است آن ونيست شوند
18 بچشماني پسراني قومي ايشان شرمي خواهري او برهنه كرد كناهي او بر دارد * ومردي
آنچه بخسپد اوازي زني حايضه و برهنه كند مر شرمي آن مر معدني آن تسليم كرد وآن برهنه
19 كرد مر معدني خوني آن ونيست شوند دوي ايشان از ميانی قومي ايشان * وشرمي خواهري
مادري تو و خواهري پدري تو نه برهنه كني كه مر قرابتي او تسليم كرد كناهي ايشان بر
20 دارند * ومردي آنچه بخسپد اوازي زني عمّي او شرمي عمّي او برهنه كرد خطاي ايشان بر دارند
21 بي زهان بميرند * ومردي آنچه بستاند مر زني برادري او پليد است او شرمي برادري او برهنه
22 كرد بيزهان باشند * ونگاه داريد مر رسمهاي من ومر همه حكمهاي من وبكنيد ايشانرا ونه قي
23 كند شمارا آن زمين آنچه من آورا شمارا بآنجا بنشستن دران * ونه رويد در رسمهاي آن قوم
24 آنچه من رانا از پيشي شما كه مر همه اينان بكردند وستوه شدم در ايشان * وگفتم بشما شما
ميراث گيريد مر زميني ايشان ومن بدهم آنرا بشما بميراث گرفتن آنرا زميني دوشا شير
وانگبين من : خداي شما آنچه جدا كردم شمارا از آن قومها *

Et vir qui concubuerit cum uxore patris sui, pudorem patris sui denudavit: interficiendo interficientur ambo illi, sanguis eorũ super eos. 12 *Et vir qui concubuerit cum nuru sua, interficiendo interficientur ambo illi: flagitium perpetrârunt, sanguis eorum super eos.* 13 *Et vir qui concubuerit cum masculo, concubitu mulieris, abominationem commiserunt, ambo illi interficiendo interficientur, sanguis eorum super eos.* 14 *Et quicunque acceperit mulierem et matrem ejus, deviatio est: igne comburent illum & illas: & non erit deviatio in medio vestrûm.* 15 *Et vir qui dederit concubitũ suũ cum quadrupede, interficiendo interficietur, et quadrupedem occidetis.* 16 *Et mulier quæ appropinquaverit ad omnẽ quadrupedem ad marem excipiendum eum, occides quidem mulierem & quadrupedem: interficiendo interficientur, sanguis eorum super eos:* 17 *Et vir qui acceperit sororem suam, filiam patris sui, & viderit pudorem ejus, ipsáque viderit pudorem illius: probrum est illud, propterea annihilabuntur in oculis filiorum populi sui: pudorem sororis suæ denudavit, peccatum suum feret.* 18 *Et vir qui concubuerit cum muliere menstruata, denudaveritque pudorem ejus, fontem ejus prodidit, ipsa quoque denudavit fontem sanguinis sui: annihilabuntur quidem ambo illi de medio populi sui.* 19 *Et pudorem sororis matris tuæ, & sororis patris tui non denudabis: quòd si propinquam suam prodiderit, peccatum suum portabunt.* 20 *Et vir qui concubuerit cum uxore patrui sui, pudorem patrui sui denudavit: peccatum suum portabunt, infœcundi morientur.* 21 *Et quicunque acceperit uxorem fratris sui, pollutio est illud: pudorem fratris sui denudavit, infœcundi erunt.* 22 *Custodietis itaque mandata mea, omniáque judicia mea, & facietis ea: & non evomet vos terra in quam ego introducturus sum vos, ad sedendum in ea.* 23 *Neque ambulabitis in statutis populi quem ego expulsurus sum à præsentia vestra: omnia enim ista fecerunt, & perinfensus sum illorum.* 24 *Dixi autem vobis; Vos hæreditariò accipietis terram eorum, & ego dabo eam vobis ad hæreditariò accipiendum illam, terram præbentem lac & mel: ego sum Dominus Deus vester, qui separavi vos à Gentibus.*

25 והבדלתם וַתַּפְרְשׁוּן בֵּין בְּעִירָא דְּמִיתְכַּשְׁרָא לְמֵיכַל לְדַמִּיפְסְלָא לְמֵיכַל וּבֵין עוֹפָא דְּמִיפְסַל לְמֵיכַל מְדַמְכַּשַׁר לְמֵיכַל וְלָא תְשַׁקְּצוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן בִּבְעִירָא דְּרִיסַת חַיְוָתָא וּבְעוֹפָא דְּרִיס בַּר נְצָצָא וּבְכֹל מִן דְּתַרְחִישׁ אַרְעָא דְּאַפְרֵישִׁית לְכוֹן לְסָאוּבֵיהוֹן:
26 והייתם וְתֶהֱווֹן קַדִּישִׁין קֳדָמַי קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ דְּבָחֲרִית בְּכוֹן וְאַפְרֵישִׁית יַתְכוֹן מִן עַמְמַיָּא מְטוּל לְמֶהֱוֵי פַּלְחִין קָדָמַי: 27 ואיש ונבר או אִתְּתָא אֲרוּם יְהֵי בְהוֹן בְּיִדִּין אוֹ וְכוּרוּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן בְּאַבְנָא יִסְטְלוּן יַתְהוֹן קְטָלָא חַיְיבִין:

פ פ פ

כא

1 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְכַהֲנַיָּא בְּנֵי אַהֲרֹן דְּכוֹרְיָא דְּיִתְפַּרְשׁוּן מִן סָאוּב וְכִדְנָא
2 תֵּימַר לְהוֹן עַל בַּר נַשׁ דְּמִית לָא יְסְתָּאַב בְּעַמֵּיהּ: כי אִם אֶלְהֵן לְאִנְתְּתָא דְּקָרִיבָא לְנַפְשֵׁיהּ לְאִמֵּיהּ וּלְאָבוּי וּלְבְרֵיהּ וְלִבְרְתֵּיהּ וּלְאָחוֹי: 3 ולאחותו וְלַאֲחָתֵיהּ בְּתוּלְתָּא דְּקָרִיבָא לֵיהּ וְלָא מָאֲרָסָא וּדְעַד כְּדוֹן לָא הֲוַת מִבְּעָלָא לְנַבְּרָא לַהּ יְסְתָּאַב: 4 לא לָא יְסְתָּאַב בַּעֲלָא לְאִיתְּתֵיהּ אֱלָהֵן כַּד כְּשָׁרָא לֵיהּ בְּרַם לְקָרִיבָא דְּהֵינוּן עָבְדִין עוֹבְדֵי עַמֵּיהּ יִתְחַל עֲלֵיהוֹן: 5 לא יקרחה לָא יְרַשְּׁמוּן בֵּין עֵינֵיהוֹן וְלָא רוֹשׁ בְּרֵישֵׁיהוֹן וְאוּמָנָא
דִּיקְנֵיהוֹן לָא יְסְפְּרוּן וּבְבִשְׂרֵיהוֹן לָא יְרַשְּׁמוּן קַעֲקַע: 6 קדושים יְחִבְּלוּן חִיבּוּל: קְדִישִׁין יְהוֹן קֳדָם ירושלמי יְיָ וְלָא יְפַסּוּן: 7 אִתְּתָא דְּזָנוּ וּמַפְסָדָא
אֱלָהֵהוֹן וְלָא יְפַסּוּן יַת שְׁמָא דֶאֱלָהֵהוֹן אֲרוּם יַת קוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ תְּקָרִיבְתָּא דֶאֱלָהֵהוֹן הֵינוּן מְקָרְבִין וִיהוֹן קַדִּישִׁין בְּנוֹפֵיהוֹן:
7 אשה אִתְּתָא מַטְעָיָא בְּזָנוּ וּדְאִיתְחֵילַדְתָּא מִן פְּסוּלַיָּא לָא יִסְבּוּן וְאִתְּתָא דְּמִפְטְרָא בֵּין מִגַּבְרָא בֵּין מִן יְבָמָה לָא יִסְבּוּן אֲרוּם קַדִּישׁ הוּא קֳדָם אֱלָהֵיהּ: 8 וקדשתו וְתַקְדְּשִׁנֵּיהּ לַכֹּהֲנָא אֲרוּם יַת קוּרְבַּן אֱלָהָךְ הוּא מַקְרִיב קַדִּישׁ יְהֵי לָךְ וְלָא תַפְסְנֵיהּ אֲרוּם קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ מְקַדִּישְׁכוֹן: 9 ובת וּבְרַת נַבר כָּהֵין מְאָרְסָא אֲרוּם תְּפִיס גַּרְמָהּ לְמִטְעֵי בְּנֵי עַד דְּהִיא עִם בִּירַת אֲבוּהָא וְנַעֲרַת בְּנוּרָא תִּתּוֹקַד: 10 והכהן וְכָהֲנָא רַבָּא דְּמִתְרַבְרַב עַל אֲחוֹי דִּי יְתְרוֹק עַל רֵישֵׁיהּ מְשִׁחָא דְּרְבוּתָא וְדִיקְרֵב יַת קוּרְבְּנֵיהּ לְמִלְבּוֹשׁ יַת לְבוּשַׁיָּא יַת רֵישֵׁיהּ לָא יְרִבֵּי פִּרוּעַ וְלִבּוּשׁוֹי לָא יְבַזַּע בְּשַׁעֲתָא
אֲנִיקִי: 11 ועל וּלְוַת כָּל בַּר נַשׁ דְּמִית לָא יֵיעוֹל לְאָבוּי וּלְאִמֵּיהּ לָא יְסְתָּאַב:
12 ומן וּמִן מַקְדְּשָׁא לָא יִפּוֹק וְלָא יְפַיֵּס יַת מַקְדְּשָׁא דֶאֱלָהֵיהּ אֲרוּם מְשַׁח רְבוּת אֱלָהֵיהּ עֲלוֹי אֲנָא יְיָ:

Separabitis itaque inter jumentum quod aptum est esui, & illud quod est 25
ineptum esui, & inter avem quæ non est apta esui, & eam quæ apta est esui:
neque contaminabitis animas vestras jumento rapto *à* fera & volucri
rapta *ab* accipitre, & omni eo quod movere facit terra, quæ separavi vo-
bis propter immunditiem eorum. Eritis itaque coram me sancti, quoni- 26
am sanctus ego Dominus qui elegi vos: & separavi vos ex populis, ut sitis
colentes coram me. Et vir aut mulier quando erit in illis python aut ario- 27
landi spiritus, interficiendo interficientur: lapidibus lapident eos, rei
sunt mortis.

SECT. XXXI.
CAP. XXI.

PRæterea dixit Dominus Mosi; Dic sacerdotibus filiis Aharon maribus, 1
ut separent se à pollutione: & sic dices illis; Pro homine qui mortuus
est non contaminet se in populo suo. Nisi pro muliere quæ propinqua 2
est corpori suo, pro matre sua, aut patre suo, aut filio suo, aut filia sua, aut
fratre suo. Item pro sorore sua virgine, quæ sibi cognata est, nec erat 3
adhuc desponsata nec nupta viro: pro ea *inquam* contaminare se poterit.
Non polluat se maritus pro uxore sua nisi cùm legitima illi *fuerit*: verùm 4
pro propinquo, quia ipsi faciunt opera populi sui, polluere se potest
pro illis. Non adhibebunt notam inter oculos suos, neque signum in ca- 5
pite suo, & angulum barbæ suæ non radent: & in carne sua non inci-
dent incisionem. Sancti erunt co- 6
ram Deo suo, neque prophanabunt nomen Dei sui: nam oblationes Do-
mini, oblationes *inquam* Dei sui
ipsi offerunt, erunt ergo sancti in corporibus suis. Mulierem errantem in 7
scortatione, & quæ nata est ex nefando coitu non accipietis; neque mu-
lierem quæ dimissa est, sive à fratre mariti, non accipient:
quoniam sanctus est coram Deo suo. Sanctificabis itaque eum in sacer- 8
dotem, quoniam oblationem Dei tui ipse offert: sanctus erit tibi, non
prophanabis eum; quoniam sanctus ego Dominus sanctificans vos.
Et filia viri sacerdotis desponsata quando prophanaverit se errando in 9
scortationibus, quandiu est in domo patris sui si scortetur, igni combu-
ratur. Sacerdos autem magnus qui ungetur supra fratres suos, supra 10
cujus caput effundetur oleum unctionis, quique obtulerit oblationem
suam ut induatur vestibus, in capite suo non nutriet comam, &
vestes suas non scindet horâ gemitus. Et ad omnem virum qui mortu- 11
us est non ingredietur: nec pro patre suo nec matre sua polluet se.
Et ex sanctuario non exibit, neque prophanabit sanctuarium Dei 12
sui: quoniam oleum unctionis Dei sui super ipsum est, ego Do-
minus.

Hier. 6. *Et non contaminabunt.*
7. *Mulierem scortationis et pollutam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 *وجدا كنيد ميانى آن چهارپا آن پاك بپليد و ميانى آن مرغى آن پليد بپاك و نه
26 وبسه كنيد مر جانهاى شما در چهارپا و در مرغ ودر همه آنچه جنبش كند آن زمين
آنچه جدا كردم بشما بپليد شدن *وباشيد بمن خاصان كه خاص من :: وجدا كردم
27 شمارا از آن قومها بيودن بمن *ومرد يا زن كه باشد در ايشان اوب يا يدّعنى كشتن كشته
شوند در سنك سنگسار كنند ايشانرا خوني ايشان در ايشان *

*Distinguetis igitur inter quadrupe- 25
dem puram ac pollutam, & inter a-
vem pollutam ac puram: nec abo-
minabiles reddetis animas vestras
in quadrupede, & in ave, inque omni
quod reptare facit terra, quod distin- 26
xi vobis esse pollutum. Eritisq; mihi
sancti, quia sanctus sum ego Domi-
nus, & separavi vos à Gentibus, ut
essetis mei. Vir autem vel mu- 27
lier, cùm fuerit in eis pytho vel
ariolus, interficiendo interficientur:
lapidibus lapidabunt illos, sanguis
eorum super eos.*

* فصل بيست يكم * :: گفت بموسه بگوي بآن كهنان

CAP. XXI.

1 پسراني اهرن وبگوي بايشان بجان نه پليد شود در قومي او * كه اگر بقرابتي او آن نزديك
2 باو بمادري او وبپدري او وبپسري او وبدختري او وببرادري او * وبخواهري او آن بكر
3 آن نزديك باو آنچه نه بود بمرد بآن پليد شود * نه پليد شود خداوند در قومي او ببست
4 كردن او * نه موي كنند موي كندن در سري ايشان وكنجي ريشي ايشان نه
5 تراشند و در تني ايشان نه جراحت كنند جراحت * خاصان باشند بخداي ايشان و نه ببست
6 كنند نامي خداي ايشان كه مر قربان :: نافي خداي ايشان ايشان نزديك آوردكان
7 وباشند خاص * زني بي راه و بست شده نه ستانند وزني رانده از شوهري آن نه ستانند
8 كه خاص است او بخداي او * وخاص كني اويرا كه مر قرباني خداي تو او نزديك
آورا خاص باشد بتو كه خاص من :: خاص كنا شمارا * ودختري مردي كهن كه در و
10 استد ببيراه شدن مر پدري آن آن بست كنا در آتش سوخته آيد * وآن كهن آن بزرك از
برادراني او آنچه ريخته شود ابر سري او روغني آن ماليدن وبر كند مر قرباني او بپوشيدن مر
11 آن جامها مر موي سري او نه بالاند وجامهاي او نه پاره كنند * وابر همه جاني مرده نه آيد
12 بپدري او وبمادري او نه پليد شود * واز آن خاص نه بيرون آيد و نه بست كند مر
خاص جاي خداي او كه تاجي روغني ماليدني خداي او ابر اومن :: *

*Dixit quoq; Dominus ad Mosheh, 1
alloquere sacerdotes filios Aharon,
ac dices ad eos; Per animam ne pol-
luatur quisquam vestri in populo
suo: Sed in propinquo suo proximo 2
sibi, in matre sua, & patre suo, &
filio suo, & filiâ suâ, & fratre
suo, Et sorore suâ virgine propin- 3
quâ sibi, quæ non fuerit viro: in ea
polluatur. Non polluet se dominus in 4
populo suo ad profanandum se. Non 5
depilabunt depilando in capite suo,
& angulum barbæ suæ non radent,
& in corpore suo non vulnerabunt
vulnus. Sancti erunt Deo suo, neq; 6
profanabunt nomen Dei sui, quia
oblationem Domini & panem Dei
sui ipsi offerùt, proindè erunt sancti.
Mulierem deviam & profanatam non 7
accipient, & mulierem expulsam à
marito suo non accipient: quia san-
ctus est ipse Deo suo. Et sanctifi- 8
cabis eum, quia oblationem Dei tui
ipse offert: sanctus erit tibi, quia san-
ctus sum ego Dominus sanctificans
vos. Porrò filia viri sacerdotis, 9
cùm cœperit esse devia, patrem
suum ipsa profanat: igne comburetur. Sacerdos autem maximus de 10
fratribus suis, super cujus caput fu-
sum fuerit oleum unctionis, & com-
pleverit oblationem suam ad in-
duendum vestes, comam capitis sui
non alet, & vestimenta sua non di-
scindet: Et ad omnem animam 11
mortui non veniet: in patre suo &
matre suâ non polluet se. Et è 12
sanctuario non egredietur, neque
profanabit sanctum locum Dei sui;
quia corona olei unctionis Dei sui
est super eum: ego Dominus.*

והוא והוא איתא דאית בה בתולתא יסב׃ אלמנה ארמלא ומפטרא 13
ודאיתילידא מן פיסוליא ומטעיא בזנו ית אלין לא יסב אלהן בתולתא מיכשרא 14
מבנת עמיה יסב אתתא׃ ולא יפיס זרעיה בעמיה ארום אנא יי מקדשיה׃ 15
וידבר ומליל יי עם משה למימר׃ דבר מליל עם אהרן למימר גבר 16 17
מבנוך לזרעיית דריהון דיהי ביה מומא לא יתכשר לקרבא קורבן אלהיה׃ כי
כל ארום כל גבר דביה מומא לא יקרב גבר דסמי או דחגיר או דלקי בחוטמיה 18
או דמשתמיט ירכיה׃ או איש או גבר דיהי ביה תביר דרגל או תביר דידא׃ 19
או גבן או דגבינו שכבן חפין עינוי או 20
ירושלמי 20 או דגבינו חפין עינוי או
דלית לידה סער בגבינו או דחלוון בעינוי
דמערב חיוורא באוכמא או דמלי חרסין
יבישין או דמלי חוויתא מצריתא או
דפחדו נפיחן וקליטן׃ כל איש כל גבר 21
בהין דביה מומא מזרעא דאהרן כהנא לא יתכשר לקרבא קרבניא דיי מומא
ביה ית קרבן אלהיה לא יתכשר לקרבא׃ לחם ברם מותרי קרבניא דאלהיה 22
מה דמשתייר מן קודשי קודשיא ומן קודשיא יתפרנס׃ אך לחוד לפרנודא 23
לא ייעול ולמדבחא לא יקרב ארום מומא ביה ולא יפיס ית מקדשי ארום אנא יי
מקדשהון׃ וידבר ומליל משה עם אהרן ועם בנוי ועם כל בני ישראל׃ 24

כב
וידבר די ומליל יי עם משה למימר׃ דבר מליל עם אהרן ועם בנוי ויתפרשון 1
מקודשיא דבני ישראל ולא יפסון ית שמא דקודשי דהינון מקדשין קדמי אנא יי׃ 2
אמר אימר להון אורהרון לדריכון כל גבר דיקרב מכל בניכון לקודשיא די יקדשון 3
בני ישראל קדם יי וסובתיה עלוי וישתיצי בר נשא ההוא במותנא מן קדמי אנא יי׃
איש איש גבר טלי או גבר סיב מזרעא דאהרן והוא מצרעא או דייב בקודשיא 4
לא ייכול עד ומן דמידכי ודיקרב בכל סואבת בר נש או גבר דתיפוק מניה שכבת
זרעא׃ או איש או גבר די יקרב בכל ריחשא די יסתאב ליה או באינשא דמית 5
דיסתאב ליה ולכל סאובתיה בחייוי׃ נפש בר נש כהן דיקרב בידה יהי מסאב 6
עד רמשא ולא ייכול מן קודשיא אלהין אין אסחי בשריד בארבעין סווין דמוי׃

Et mulierem in qua est virginitas ipsius accipiet. Viduam verò, & repudiatam, & quæ nata est ex illicito concubitu, & errantem post scortationem, istas non accipiat: sed virginem rectam è filiabus populi sui accipiat in uxorem. Neque prophanabit semen suum in populo suo: quoniam ego Dominus sanctificans ipsum. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum Aharon, dicendo: Vir de filiis tuis per familias generationum suarum in quo erit macula, non erit rectus ut offerat oblationem Dei sui. Nam omnis vir in quo macula fuerit, non accedet: vir qui est cæcus, aut claudus, aut qui est percussus in naribus suis, aut cui luxatum est femur: Aut vir in quo fuerit fractura pedis, aut fractura manus: Aut cujus palpebræ subsidentes tegunt oculos ejus, aut non est pilus in palpebris ejus, aut in cujus oculo est suffusio in qua sit permixtum album cum nigro, aut qui plenus sit scabie sicca, aut qui plenus sit impetigine Ægyptia, aut cujus testiculi inflati sint & contracti. Quisque sacerdos in quo est macula de semine Aharon sacerdotis, non est rectus ad offerendum oblationes Domini: macula est in eo, oblationem Dei sui non est aptus offerre. Verùm de residuis oblationum Dei sui, eo quod supereſt de sanctis sanctorum & de sanctis, alatur. Tantùm intra velum ne ingrediatur, & ad altare non accedat, quoniam macula est in eo: ne prophanet sanctuaria mea, quoniam ego Dominus sanctificans eos. Et loquutus est Moses cum Aharon & filiis ejus, & cum omnibus filiis Israel.

Hieros. 20. *Aut cujus palpebræ tegunt oculos, aut qui non habet pilos in palpebris, aut qui est procerus, aut statura brevis, aut cui suffusio est in oculis, aut qui plenus est scabie, aut impetiginibus, aut qui caret testiculo.*

CAP. XXII.

Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum Aharon & filiis ejus, ut separent se à sanctitatibus filiorum Israel, neque polluant nomen sanctitatis meæ, *in iis* quæ ipsi sanctificant coram me. Ego Dominus. Dic illis; Cavete in generationibus vestris. Quicunque accesserit ex omnibus filiis vestris ad sancta quæ sanctificant filii Israel coram Domino, & immunditia ejus est super eum, exterminabitur homo ille peste à facie mea: ego Dominus. Vir, juvenis aut senex, ex semine Aharon, qui fuerit leprosus aut fluxum patiens, de sanctificatis non comedet donec mundus erit: & quisquis accesserit ad ullam immunditiam hominis, aut vir ex quo exierit semen coitus: Aut quicunque tetigerit ullum reptile, unde immundus fieri potest, aut hominem mortuum unde immunditiam contrahere potest, aut ullam immunditiam ejus in vita sua. Homo sacerdos qui talem tetigerit, erit immundus usque ad vesperam: neque comedet de sanctificatis, nisi abluerit carnem suam in quadraginta satis aquæ.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 14 * واو زن در بكري آن بستاند * بيوه و رانده وسست شده بيراه مر اينان نه ستاند كه الّا بكر از
15 16 قومي [او] بستاند زن * ونه سست كند نسلي او در قومي او كه من יי خاص كنا اويرا * سخن
17 گفت יי بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن بگفتن مرد از نسلي تو بعصرهايي ايشان آنچه باشد
18 درو عيب نه نزديك شود بنزديك آوردن قرباني خداي او * كه همه مرد آنچه درو عيب نه نزديك
19 شود مردي كور يا لنك يا بيني چوغ يا زياده اندام * يا مردي آنچه باشد درو شكسته پا يا
20 شكسته دست * يا گوژ پشت يا خرد يا آبله در چشمي او يا گري خشك يا گري تر يا دميده
21 خايه * همه مرد آنچه درو عيب از نسلي اهرن آن كهن نه نزديك شود بنزديك آوردن قرباني יי
22 عيب درو مر قرباني خداي او نه نزديك شود بنزديك آوردن * قرباني خداي او از خاصهاي
23 آن خاصها واز آن خاصها بخورد * خاصه بآن پرده نه آيد وبآن مذبح نه نزديك شود كه
24 عيب درو ونه سست كند مر خاصهايي من كه من יי خاص كناي ايشان * سخن گفت موسه

باهرن وبپسراني او وبهمه پسراني يسرال * * فصل بيست دوم *

1 * سخن گفت יי بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن وبپسراني او پرهيز كنند از خاصهايي
2 پسراني يسرال ونه سست كنند مر نامي خاصي من آنچه خاص كنان بمن من יי * بگوي بايشان
3 بعصرهاي شما همه مردي آنچه نزديك شود از همه نسلي شما بآن خاصها آنچه خاص كنند
4 پسراني يسرال יי وپليدي او ابر او وبيست شود آن جاني آن آن از پيشي من من יי * مردي
5 مردي از نسلي اهرن واو پيس يا ترابش در خاصها نه خورد تا آنچه پاك شود وآن رسا در همه
6 پليدي جان يا مردي آنچه بيرون آيد ازو ريزش نسل * يا مردي آنچه برسد در همه جنبش
آنچه پليد شود باو يا در آدم آنچه پليد شود باو وبهمه پليدي او * جاني آنچه برسد درو
وپليد باشد تا ايوار ونه خورد از آن خاصها كه الّا بشست تني او در آب *

Ipse quoque uxorem in virginitate 13 sua accipiet. Viduam, & expulsam, 14 & profanatam, deviam, istas non accipiet: sed virginem de populo suo capiet in uxorem. Et non profanabit sobolem suam in populo suo: 15 quia ego Dominus sanctificans eum. Loquutusq; est Dominus ad Mosheh, 16 dicendo, Loquere ad Aharon, dicendo; 17 Quisque de sobole tua, in seculis suis, in quo fuerit vitium, non appropinquabit ad offerendum oblationem Dei sui: Nam omnis vir in 18 quo fuerit vitiũ, non apropinquabit: vir cæcus, vel claudus, vel simus, vel abundans aliquo membro: Aut vir 19 in quo fuerit confractus pes, vel confracta manus: Vel incurvus dorso, 20 vel nanus, vel pterygium habens in oculo suo, vel scabiem siccam, vel scabiem humidam; vel inflatus testiculo. Omnis vir in quo est vitium, 21 de progenie Aharon sacerdotis, non appropinquabit ad offerendum oblationem Domini: vitium est in eo, non approvinquabit ad offerendum oblationem Dei sui. Oblationem Dei sui 22 de sanctitatibus sanctitatum, & de sanctis comedet. Veruntamen intra 23 velum non veniet, & altari non appropinquabit, quia vitium est in eo, & non profanabit sancta mea: quia ego Dominus sanctificans eos. Hæc 24 itaq; locutus est Mosheh ad Aharon & filios ejus, omnesque filios Israel.

CAP. XXII.

Loquutus est quoque Dominus ad 1 Mosheh, dicendo, Loquere ad Aharon & filios ejus, ut caveant sibi à 2 sanctificationibus filiorum Israel, & ne profanent nomen sanctitatis meæ, & quod sanctificant mihi: ego Dominus. Dic illis; In seculis vestris omnis 3 vir qui appropinquaverit ex tota progenie vestra ad sanctificationes quas sanctificaverint filii Israel Domino, & pollutio sua fuerit super ipsum, annihilabitur quidem anima illa à præsentia mea: ego Dominus. Quilibet vir de sobole Aharon, qui fuerit leprosus, vel fluxu laborans, de sanctificationibus non comedet donec purificatus fuerit: accedens quoque ad omnem pollutionem animæ, aut vir è quo egreditur effusio genituræ, Aut vir qui accesserit 5 ad omne reptile in quo pollutus sit, vel ad hominem in quo pollutus sit in qualibetcunque pollutione ejus: Ani- 6 ma inquam quæ accesserit ad ipsum, pollutа quidem erit usque ad vesperam: & non comedet de sanctificationibus, nisi laverit corpus suum in aqua.

ובא ויטמוע שמשא ויתכשר ובתר דין ייכול מן קודשיא ארום מזוניה הוא: 7
נבלה ובילא וקטולא לא ייכול לאסתאבא בה אנא ייי: ושמרו ויטרון בני 8 9
ישראל ית מטרת מימרי ולא יקבלון עלוי חובא ולא יסותון ביה באישא מצלהבא
ארום יפסוניה אנא ייי מקדשהון: וכל זר וכל חילוני לא ייכול קודשא בר ישראל 10
דהוא תותבא דכהנא ואגירא לא ייכול קודשא: כהן וכהנא ארום יקני בר 11
נש נוכראה קנין כספיה הוא ייכול ביה ומרביני ביתיה הינון ייכלון בלחמיה:
וברת כהן ארום תהי מתנסבא לגבר חילוני היא באפרשות קודשיא לא 12
תיכול: וברת כהן ארום תהי ארמלא או מיתרכא וולד לית לה מניה 13
ותתב לבית איבהא דלא מינטרא בם הי כיומי טליותה ולא מעברא מן מזוניה
דאיבהא תיכול וכל חילוני לא ייכול ביה: ואיש ונבר ישראל ארום ייכול 14
קודשא בשלו ויוסיף חומש דמוי עלוי ויתן לכהנא ית קודשא: ולא יחללו 15
ולא יפסון ית קודשיא דבני ישראל ית דיפרשון לשמא דייי: והשיאו ויארעון יתהון 16
חובי אשמתהון במיכלהון בסואבא ית קודשיהון ארום אנא ייי מקדשיהון: וידבר 17
ומליל ייי עם משה למימר: דבר מליל עם אהרן ועם בנוי ועם כל בני ישראל ונבר 18
טלי או נבר סיב מביירת גניסת ישראל ומן גיורא דבישראל דיקרב קורבניה לכל
נדריהון ולכל נסיבתהון דיקרבון קדם ייי לעלתא: לרצונכם לרעוא לכון שלים דכר 19
בתורי באימריא ובבני עזיא: כל דבי דביה טומא לא תקרבון ארום לא לרעוא יהי 20
לכון: ואיש כי ונבר ארום יקרב נכסת קודשיא קדם ייי לאפרשא נדרא או 21
נסיבתא בתורי או בענא שלים יהי לרעוא כל מומא לא יהי ביה: עורת דסמי
או דחביר גרמא או דריסו לקיין או דעינו לקיין דמעורב חיוורא באוכמא או דמלי
חרסין יבשין או חוויתא מצריתא לא תקרבון אלין קדם ייי וקורבנא לא תקרבון
מנהון על מדבחא קדם ייי: ושור ותור ואימר יהיר ביליא או דיחסיר ביליא 23
נסיבא תעביד יהיה ולנדרא לא יהי לרעוא: ומעוך ודמעיך ודכתישן פחרו ודשחית 24
ודמרסיס נידוי לא תקרבון לשמא דייי ובארעכון לא תסרסון: ומיד ומן יד בר 25
עממין לא תקרבון ית קורבן אלהכון מכל אלין ארום חיבולהון בהון מומא בהון פסילין הינון לא לרעוא יהון לכון:

Et occumbet ſol, & aptus fiet: & poſtea comedat de ſanctificatis, quoniam cibus ejus eſt. Cadaver aut interfectum non comedet, ut polluatur in eo. Ego Dominus. Cuſtodiant itaque filii Iſrael cuſtodiam verbi mei, nec recipiant ſuper illud delictum, ne moriantur propter illud igni inflammato, ſi prophanaverint illud. Ego Dominus ſanctificans eos. Omnis quoque prophanus non comedat ſanctificatum: filius Iſrael qui eſt inquilinus ſacerdotis, & mercenarius, non comedat ſanctificatum. Sacerdos verò quando emerit hominem extraneum pretio pecuniæ ſuæ, ipſe comedet de eo: & alumni domus ejus, ipſi comedent de pane ejus. Filia autem ſacerdotis quando erit nupta viro prophano, ipſa de ſeparatione ſanctificatorum non comedet. Filia verò ſacerdotis quando erit vidua aut repudiata, & filius non fuerit illi de eo, & reverſa fuerit in domum patris ſui non ſervata leviro, ſicut diebus pueritiæ ſuæ, neque prægnans facta fuerit, ex cibo ipſius patris ſui comedet: prophanus autem nullus ex eo comedet. Vir verò Iſrael quando comederit ſanctificatum per ignorantiam, addat quintam partem ejus ſuper illud, & reddat ſacerdoti ſanctificatum. Et non prophanabunt ſanctificata filiorum Iſrael, quæ ſeparabunt nomini Domini. Et invenient eos peccata delicti ipſorum, cum comederint ipſi in immunditia ſanctificata eorum: quoniam ego Dominus ſanctificans eos. Et locutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aharon & cum filiis ejus, & cum omnibus filiis Iſrael; Vir juvenis, aut ſenex, ex domo familiæ Iſrael & de peregrinis qui in Iſraele ſunt, qui obtulerit oblationem ſuam juxta omnia vota eorum, & juxta omnes ſpontaneas oblationes eorum, quas obtulerint coram Domino in holocauſtum: Ut placationem vobis *impetret*, integer maſculus ſit ex bobus, vel ex ovibus, vel ex capris. Quicquid in quo fuerit macula non offeretis: quia non erit pro vobis placabile. Et vir quando obtulerit victimam ſanctificatorum coram Domino, ut perſolvat votum, aut ſpontaneam oblationem, de armento aut de grege: integer erit in beneplacitũ, ulla macula non erit in eo. Quicquid eſt cæcũ, aut fractũ oſſe, aut cujꝰ ſupercilia percuſſa, aut cujꝰ oculi percuſſi ſunt mixto albo cum nigro, aut ꝙ plenũ eſt ſcabie ficca, aut impetigine Ægyptia, non offeretis illa corã Dño, et oblationẽ non offeretis ex illis ſuper altare coram Dño. Bovẽ & ovẽ redundantẽ teſticulo aut deficientẽ teſticulo, pro ſpontanea oblatione poteris facere, pro voto autẽ non acceptabitur. Quod verò compreſſũ eſt aut contuſũ teſticulis, aut corruptis aut contuſis nervis, non offeretis nomini Dñi: & in terra veſtra nõ caſtrabitis. Et ex manu populorũ nõ offeretis oblationẽ Dei veſtri ex omnibꝰ iſtis: quia corruptio eorũ in eis eſt, vitium in ipſis eſt; prophana ſunt hæc, nec in beneplacitum erunt vobis.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

7 8 * وبيايد آن خورشيد وپاك شود وپس بخورد ازآن خاصها كه اوست او * لاشه ونجير
نه خورد بپليد شدن در آن من ייי * ونگاه دارند مر نگاهداشتي من ونه بر دارند ابر و 9
او خطا وبميرند درو كه سست كنند اويرا من ייי خاص كنا ايشانرا * وهمه بيگانه نه 10
خورد خاص مهماني كهن ومزدور نه خورد خاص * وكهن كه بخرد جاني خريدهي سيمي او 11
او بخورد درو وزاييدهي خانهي او ايشان بخورند در ناني او * ودختري كهن كه باشد بمردي 12
بيگانه آن در جدا كرد آن خاصها نه خورد * ودختري كهن كه باشد بيوه وراندهٔ ونسل 13
نيست بآن وبازگردد بخانهي پدري آن چون كودكيهاي آن از ناني پدري آن بخورد وهمه
بيگانه نه خورد درو * ومردي كه بخورد خاص در غلطي بيفزايد پنج يكّه او ابر او وبدهد 14
بكهن مر آن خاص * ونه سست كنند مر خاصهاي پسراني يسرال مر آنچه جدا كنند ייי * 15
* وبر دارند ايشان گناهي جرم درخوردن ايشان مر خاصهاي ايشان كه من ייי خاص كنا 16
ايشان را * سخن گفت ייי بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن و بپسراني او وبهمه پسراني يسرال 17 18
وبگوي بايشان مرد مرد ازخانهي يسرال واز آن غريب در يسرال آنچه نزديك آورد قرباني
او بهمه نذرهاي ايشان وبهمه سخاوتهاى ايشان آنچه نزديك آورند ייי بعله * برضا 19
كردني شما تمام نرينه در گاو ودر برّها ودر بزها * همه آنچه درو عيب نه نزديك آورند 20
كه نه برضا باشد بشما * ومردي كه نزديك آورد ذبحت سلميم ייי بشرح كردن نذر 21
يا بسخاوت در گاو يا درگوسپند تمام باشد برضا هيچ عيب نباشد درو * كور يا شكسته يا 22
بريده يا زبي يا گري خشك يا گري تر نه نزديك آورند اينان ייי وقربان نه دهيد از
ايشان ابر آن مذبح ייי * وگاو وبرّه زياده اندام وكم اندام سخاوت بكني اويرا وبنذر 23
نه رضا شود * ومالیده وكوفته وكسيخته وبريده نه نزديك آورند ייי ودر ولايتي شما نه 24
كنيد * وازدست پسري بيگانه نه نزديك آورند مر قرباني خداي شما ازهمه اينان كه 25
تباهي ايشان در ايشان عيب در ايشان نه رضا باشند بشما.

Cùm autem occiderit ſol, tunc purus erit, & poſteà comedet de ſanctificationibus, quia panis ejus ſunt ipſæ. Cadaver & prædã non comedet ad polluendum ſe in eis ego Dominus. Cuſtodiant igitur cuſtodiã meam, ut non portent propterea peccatum, & moriantur in eo cùm profanárint illam: ego Dominus ſanctificans eos. Omnis autem alienigena non comedet ſanctificationem: hoſpes ſacerdotis, & mercenarius non comedet ſanctificationem. At ſacerdos cùm emerit animam emptione argenti ſui, ipſe comedet ex ea, & natus domi ejus: ipſi comedent de pane ejus. Filia autem ſacerdotis cùm fuerit viro alieno, ipſa de ſeparatione ſanctificationum non comedet. Filia verò ſacerdotis cùm fuerit vidua, aut expulſa, & ſoboles non fuerit ei, & reverterit ad domum patris ſui, ſicut in pueritiis ſuis, de pane patris ſui comedet: omnis autem alienigena, non comedet ex eo. Et vir cùm comederit ſanctificationem per errorem, addet quintam partem ejus ſuper eã, & dabit ſacerdoti ſanctificationem. Et non profanabunt ſanctificationes filiorum Iſrael quas ſeparant Domino: Nec portabunt peccatum delicti dum comederint ſanctificationes eorum: quia ego Dominus ſanctificans eos. Locutúſque eſt Dominus ad Moſheh, dicendo, Loquere ad Aharon & filios ejus, omnesque filios Iſrael, ac dices eis; Quilibet vir de domo Iſrael, & de peregrino in Iſrael, qui obtulerit oblationem ſuam pro omnibus votis ſuis, & pro omnibus ſpontaneis ſuis, quæ obtulerint Domino in holocauſtum: ut placuerit vobis, offeretis perfectum maſculum de bobus, vel de agnis, vel de capris. Omne in quo fuerit vitium, non offeretis: nam in beneplacitum non erit pro vobis. Vir autem cùm obtulerit victimam pacificorum Domino, ad declarandum votum, vel in ſpontaneum, de bobus aut de ovibus perfectũ erit, in gratiam: ullum vitium non erit in eo. Cæcum, aut fractum, aut concuſſum, aut habentem *fluxum, vel ſcabiem ſiccam, vel ſcabiem humidam, non offeretis iſta Domino, neque oblationem dabitis ex eis ſuper altare Domino. Et bovem & agnum abundantem* aliquo *membro, vel deficientem membro, ſpontaneum facias eã: at pro voto non acceptabitur. Et peritum, & contuſum, & evulſum, & excíſum* teſticulos, *non offeretis Domino, & in regione veſtra non facietis. De manu autem filii extranei non offeretis oblationem Dei veſtri ex omnibus iſtis, quia corruptio eorum eſt in ipſis, vitium eſt in eis: non accepta erunt pro vobis.*

26 וידבר ה׳ ומלֵיל יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימַר׃
27 שור עִדָּן דְּתִדַּכַּר לַן סִדְרֵי קוּרְבַּנִּינַן מָה דְּהַווֹינַן מְקַרְבִּין בְּכָל שְׁנָא וְשְׁנָא הֲווֹ קוּרְבַּנִּינַן מְכַפְּרִין עַל חוֹבִינַן וּכְדוּ דִי נַרְמוּ חוֹבָיָא וְלֵית לַן מָה נַקְרֶבָא מִן עֶדְרֵי עָנֵינַן תּוֹרָא אִתְבְּחַר קֳדָמֵי בְּנִין לְמַדְבְּרָא סָבְיָא דְמַדִּינְחָא פַּטִּיר כּוּלֵּיהּ קָרֵב לְשָׁמְהּ בַּר תּוֹרִין וְרָהֵט לְבַקְרוּתֵיהּ וּנְסִיב בַּר תּוֹרִין רַכִּיךְ וְטָב וְיָהֵב יָתֵיהּ לְרַבְיָא וְאוֹחִי רַבְיָא לְמֶעְבַּד יָתֵיהּ וּפַטִּירִין אַפֵּיהּ וְיֵיכוֹל מַלְאָכִין וְזָכֵּי לְמִתְבַּשְּׁרָא דְּהָא שָׂרָה יַלְדָה לְיִצְחָק אִמְרָא אִתְבְּחַר תִּנְיָן בְּנִין לְמַדְבְּרָא זַכְוָתֵיהּ רְשִׁיתֵיהּ דַּעֲקַר גַּרְמֵיהּ עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא וּפַשֵּׁט צַוָּארֵיהּ בְּנִין שְׁמָךְ שְׁמֵיָא מָכוּ וּנְחָתוּ וְחָמָא יְצָחָק יַת שְׁכְלוּלֵיהוֹן וְכַהֲיַין עֵינוֹי מִסְּרוֹמֵיָא מִן בְּנִין כְּדִין זָכֵי וְאוּדְמִין לֵיהּ חַטָּן אַפַּר תְּחוֹתוֹי לְעָלְתָא נְדִי בַּר עִוִּי אִתְבְּחַר תְּחוֹתָא בְּנִין מַדְבַּח זְכוּת שְׁלִימָא דְעָבַד נְדֵיוֵי בַּר עִוִּי חַבְשִׁילִין וְאוֹבִיל לְאָבוֹי וְזָכֵי לְמִקְבְּלָא סֵדֶר בִּרְכְתָא בְּנִין בֵּן פְּרִישׁ מֹשֶׁה נְבִיָא וְאָמַר עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹר אוֹ אִמַּר אוֹ נְדֵיָא אֲרוּם יְתֵילִיד בְּאוֹרַח עַלְמָא וִיהֵי שְׁבְעָתָא יוֹמִין בְּתַר אִמֵּיהּ מְטוּל דְּיִשְׁתְּמוֹדַע דְּלָא נְפִיל וּמִיּוֹמָא תְּמִינָאָה וּלְהַלְאָה יִתְרְעֵי לְקָרְבָּא קוּרְבָּנָא לְשָׁמְהּ דַּיְיָ׃ 28 וְשׁוֹר עַמִּי בְּנֵי
29 יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְאִבּוֹנִן רַחֲמִן בִּשְׁמַיָּא כֵּן תֶּהֱווֹן רַחֲמָנִין בְּאַרְעָא תּוֹרְתָּא אוֹ רְחֵלָא יָתֵיהּ וְיָת בְּרֵהּ לָא תִּכְסוֹן בְּיוֹמָא חַד׃
30 וְכִי וַאֲרוּם תִּכְסוֹן נִכְסַת נִסְכָּא לְשָׁמְא דַּיְיָ לְרַעֲוָא לְכוֹן תִּכְסוֹן׃ בְּיוֹם בְּיוֹמָא
31 הַהוּא יִתְאֲכֵל לָא תַּשְׁיְרוּן מִנֵּיהּ עַד צַפְרָא אֲנָא יְיָ׃ וּשְׁמַרְתֶּם וְתִטְּרוּן יַת פִּקּוּדַי וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן אֲנָא יְיָ דַּיְיבָ אֲנָר טָב לְנַטְּרֵי פִּקּוּדַי וְאוֹרַיְיתִי׃ וְלֹא תְחַלְּלוּ
32 וְלָא תְּחַפְּסוּן יַת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי וְאֶתְקַדַּשׁ בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא יְיָ מְקַדִּשְׁכוֹן׃ הַמּוֹצִיא
33 דְּהַנְפִּיק יַתְכוֹן פְּרִיקִין מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם מְטוּל לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא אֲנָא יְיָ׃

כג

1 וידבר ה׳ ומלֵיל יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימַר׃ דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן
2 זְמַן סִדּוּרֵי מוֹעֲדַיָּא דַּיְיָ דְּתִקְרְעוּן יַתְהוֹן מַאֲרְעֵי קַדִּישׁ אִלֵּין הִינוּן זְמַן סִדּוּרֵי
3 מוֹעֲדָי׃ ששת שִׁיתָא יוֹמִין תִּתְעֲבֵד עִיבִידָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבָּא וְנַיָּחָא מָאֲרַע
קַדִּישׁ כָּל עִיבִידָא לָא תַּעְבְּדוּן שַׁבְּתָא הִיא לַיְיָ בְּכָל אֲתַר מוֹתָבָנֵיכוֹן׃ אֵלֶּה
4 מוֹעֲדֵי אִלֵּין זְמָנֵי סִדּוּרֵי מוֹעֲדַיָּא דַּיְיָ מַאֲרְעֵי קַדִּישׁ דִּי יִתְרְעוּן יַתְהוֹן בְּזִמְנֵיהוֹן׃
5 בחדש בְּנִיסָן בְּאַרְבְּסַר לְיַרְחָא בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא זְמַן נִיכְסַת פִּסְחָא לְשָׁמְא דַּיְיָ׃

26 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 27 Tempore quo in memoriam revocabas nobis ordines oblationum nostrarum, id quod offerimus unoquoque anno, erant oblationes nostræ expiantes peccata nostra; jam verò occasionem dederunt peccata, & non est nobis quod offeramus de gregibus ovium nostrarum, bos electus est coram me, ut in memoriam revocetur senex orientalis; syncerus totus obtulit nomini tuo juvencum, & cucurrit ad bovile suum & accepit juvencum tenerum & bonum, quem dedit puero, & festinavit puer ipsum parare & azyma coxit, & comederunt angeli, & dignus reputatus est cui annuntiaretur Saram parituram Isaacum: agnus electus est secundò, ut in memoriã revocet meritũ principis illius qui se ipsum ligavit super altare, & extendit collum pro nomine tuo; cœli humiliati sunt, & descenderunt, & vidit Isaac fundamenta ipsorum, & caligârunt ejus oculi ab excelsis, & propter hoc dignus est habitus ut in ejus locum pararetur agnus in holocaustum. Et adhuc meritum tertium est hirci caprarum, ad revocandum in memoriam meritum illius integri, qui induit pelles hircinas, & fecit condimenta & attulit ad patrem suum de condimentis suis, & propinavit illi vinum; & propterea dignus est habitus qui reciperet ordines benedictionis ab Isaac patre suo, & ut statueret duodecim tribus sanctas nomini tuo. Ecce tunc disertè exposuit Moses propheta Domini, & dixit; Populi mi domus Israel, bos, aut agnus, aut hircus quando natus fuerit, & fuerit septem diebus post matrem suam, à die demum octavo & deinceps aptus erit ad offerendum ipsam oblationem nomini Domini.

Hieros. 27

28 mi filii Israel, quemadmodum pater noster misericors est in cœlis, sic etiis misericordes in terra: bovem aut ovem unà cum suo fœtu non mactabitis die eodem. Quando autem 29 mactabitis hostiam gratiarum actionis nomini Domini, pro acceptatione vestri mactabitis. In die illo 30 comedetur, non relinquetis ex eo usque ad mane: ego Dominus. Custodite ergo præcepta mea, & facite ea: ego Dominus, qui do mercedem 31 bonam custodientibus mandata mea & legem meam. Neque prophanabitis nomen sanctitatis meæ, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Dominus sanctificans vos. Qui eduxi vos redemptos de terra Ægypti, 32 33 ut sim vobis in Deum: ego Dominus.

CAP. XXIII.

1 Præterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: 2 Loquere cum filiis Israel, & dices illis; Tempus ordinum solennitatum Domini, quas convocabitis convocationes sanctas, ista sunt tempora ordinationis solennitatum mearum. Sex diebus fiet opus, sed in die septimo sabbathum & 3 quies, convocatio sancta, omne opus non facietis: sabbathum est Domino in omni loco habitationum vestrarum. Ista sunt tempora ordinatio- 4 num solennitatum Domini, convocationes sanctæ quas convocabunt in tempore suo. In mense Nisan, decima quarta mensis inter vesperas, 5 tempus erit mactationis Paschæ nomini Domini.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 27 * سخن گفت يي بموسه بگفتن * گاو يا برّه يا بز كه زاييده شود و باشد هفت روزها
28 فرودي مادري او و از روزي آن هشتمي و آن سوتر رضا باشد بقربان يي * و گاو يا برّه
29 اويرا و مر بچّهي او نه كشيد در روزي يكّه * و كه ذبحت كنيد ذبحت اقرار يي برضا
30 كردن شما ذبحت كنيد * در روزي آن او خورده شود نه باقي گذاريد ازو تا بامداد
31 32 من يي * و نگاه داريد فرمانهاي من و بكنيد ايشانرا من يي * و نه سست كنيد مر نامي
33 خاصي من و خاص باشم درميان پسراني يسرال من يي خاص كناي شما * آن بيرون آورا
شمارا از زميني مصر ببودن بشما بخدا من يي *

Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo; Bos, vel agnus, 27 vel capra, quum natus fuerit, erit quidem septem diebus sub matre sua: à die autem octavo, & eo ulteriùs, gratus erit in oblationem Domino. Bovem autem vel 28 agnum, ipsum & fœtum ejus non mactabitis in die uno. Et quum im- 29 molaveritis victimam confessionis Domino, juxta placitum vestrum immolabitis. Die ipsâ comedetur, non 30 relinquetis ex ea usque ad mane: ego Dominus. Et observabitis manda- 31 ta mea, & facietis ea: ego Dominus. Et non profanabitis nomen 32 sanctitatis mea, & sanctificabor in medio filiorum Israel: ego Dominus sanctificans vos, Qui eduxi vos 33 de terra Ægypti, ut sim vobis in Deum: ego Dominus.

* فصل بيست سوم *

CAP. XXIII.

1 2 * سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان وعدهاي يي آنچه
بخوانيد ايشانرا خواندگيهاي خاص اينان ايشان وعدهاي من * شش روزها كرده شود 3
كار و در روزي آن هفتمي معطل معطلي خواندگي خاص هيچ كار نه كنيد معطل
آن يي در همه نشستن جاهاي شما * اينان وعدهاي يي خواندگيهاي خاص آنچه بخوانيد 4
ايشانرا در وعدهاي ايشان * در ماهي آن اوّل درچهارده بماه ميانى آن ايوارها فصح يي * 5

ET loquutus est Dominus ad Mosheh, dicendo, Loquere ad filios Israel, ac dices eis; Conventus Domini quos convocabitis, convocationes sanctæ, istæ sunt conventus mei. Sex diebus fiet opus: die autem septimo quieta cessatio, convocatio sancta: ullum opus non facietis: cessatio est Domino in omnibus residendi locis vestris. Istæ sunt conventus Domini, convocationes sanctæ quas convocabitis in statis temporibus suis. Mense primo, quartadecimâ mensis inter vesperas erit pascha Domino.

ובחמשר עשר יומין לירחא הדין חגא דפטירייא לשמא דיי שבעתי 6
יומין פטירי תיכלון: ביום ביומא קדמאה דחגא מארע קדיש יהי לכון כל 7
עיבידת פולחנא לא תעבדון: והקרבתם ותקרבון קרבנא לשמא דיי שבעתי 8
יומין ביומא שביעאה דחגא מארע קדיש כל עיבידת פולחנא לא תעבדון: וידבר
הי ומליל יי עם משר למימר: דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ארום 9 10
תעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותחצדון ית חצדא ותייתון ית עומרא שירוי
חצדכון לות כהנא: והניף יתיר ית עומרא קדם יי לרעוא לכון מבתר יומא 11
טבא קטמא דפסחא ירימניה כהנא: ועשיתם ותעבדון ביום ארמותכון ית 12
עומרא אימר שלים בר שתיה לעלתא לשמא דיי: ומנחתו ומנחתיה תרין 13
עשרנין סמידא פתיכא במשח ויתא קורבנא לשמא דיי מטול לאתקבלא ברעוא
וניסוכי חמר עינבי רבעות הינא: ולחם ולחים וקלי ופירוכין חדתין לא תיכלון 14
עד כרן יומא הדין עד זמן איתייכון ית קרבן אלהכון קיים עלם לדריכון בכל
מותבניכון: וספרתם ותמנון לכון מבתר יומא טבא קטמא דפסחא מן יום 15
איתייכון ית עומרא דארמותא שבע שבועין שלמין יהוויין: עד מחרת עד
מבתר שבועתא שביעאה תימנון חמשין יומין ותקרבון מנחתא דלחים חדת 16
לשמי דיי: ממושבותיכם מאתר מותבניכון תייתון לחם ארמותא תרתין 17
גריצן תרין עשרונין סמידא יהוויין חמיע יתאפיין ביכורין לשמא דיי: והקרבתם
ותקרבון על לחמא הדוא שבעא אמרין שלמין בני שנה ותור בר תורין דלא 18
עירובין חד לחטאתא ותרין אמרין בני שנה לנכסת קודשיא: ועשיתם ותעבדון
צפיר בר עיזי דלא עירובין חד לחטאתא ותרין אמרין בני שנה לנכסת קודשיא: 19
והניף וירים כהנא יתהון על לחמא דביכורייא ארמא קדם יי על תרין אמרין 20
קודשא יהון לשמא דיי לכהנא: וקראתם ותערעון חיין וקיימין הי ביומן כרן
יומא הדין מעדא קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון עלם 21
בכל מותבניכון לדריכון: ובקצרכם ובזמן מחצדכון ית חצד ארעכון לא 22
תסייפון אומנא חדא דאית בחקלך בחצדך ולקטא דחצדך לא תלקיט לעניי
ולגיורי תשבוק יתהון אנא הוא יי אלהכון: וידבר הי ומליל יי עם משר 23
למימר:

Et decima quinta die menſis iſtius feſtum azymorum nomini Domi- 6
ni: ſeptem diebus azyma comedetis. Primo die feſti convocatio 7
ſancta erit vobis: nullum opus ſervile facietis. Sed offeretis oblati- 8
onem nomini Domini ſeptem diebus: die *etiam* ſeptima feſti convo-
catio ſancta erit, nullum opus ſervile facietis. Præterea loquutus 9
eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, & 10
dices illis; Quando ingreſſi fueritis terram quam ego do vobis, &
meſſueritis meſſem: tum afferetis manipulum primitiæ meſſis veſtræ
ad ſacerdotem. Et elevabit manipulum coram Domino in acceptati- 11
onem veſtri: poſtridie diei feſti Paſchæ elevet ipſum ſacerdos. Fa- 12
cietis quoque in die quo elevaveritis manipulum agnum integrum an-
niculum, holocauſtum nomini Domini. Et Mincha illius, duæ de- 13
cimæ ſimilæ mixtæ cum oleo olivæ, in oblationem nomini Domini,
ut recipiatur cum beneplacito: & libatio ejus erit de vino uvarum,
quarta pars Hin. Panem verò & grana torrefacta & ſpicas novas 14
non comedetis uſque in illum ipſum diem, donec obtuleritis obla-
tionem Dei veſtri: pactum perpetuum in generationibus veſtris, in
omnibus habitationibus veſtris. Numerabitis autem vobis poſt di- 15
em feſtum primum Paſchæ, à die quo obtuleritis manipulum eleva-
tionis, ſeptem hebdomadas, integræ erunt. Uſque ad *eum diem* qui 16
ſequitur hebdomadam ſeptimam, numerabitis quinquaginta dies, &
offeretis Mincha panis novi nomini Domini. Ex loco habitatio- 17
num veſtrarum afferetis panem elevationis, duæ placentæ *ex* duo-
bus decimis ſimilæ erunt, cum fermento pinſantur, in primitias no-
mini Domini. Et offeretis unà cum pane illo ſeptem agnos in- 18
tegros anniculos, & juvencum de bobus abſque mixtione unum
pro hoſtia peccati, & duos agnos anniculos pro hoſtia ſan-
ctificatorum. Et facietis hircum caprarum abſque mixtione unum 19
pro hoſtia peccati, & duos agnos anniculos pro oblatione ſan-
ctificatorum. Et elevet ſacerdos ea cum pane primitiarum elevan- 20
do coram Domino, cum duobus agnis: ſanctitas erunt nomini Do-
mini, & ſacerdotis *erunt*. Et convocabitis ſalvi & incolumes ut 21
tempore hujus ipſius diei, convocatio ſancta erit vobis, omne opus
ſervile non facietis: ſtatutum ſeculi *erit* in omnibus habitationibus
veſtris, per generationes veſtras. Et cùm meſſueritis meſſem terræ 22
veſtræ, non conſummabitis angulum unum qui eſt in agro tuo in
meſſione tua, & collectionem meſſis tuæ non colliges: pauperibus
& peregrinis relinques ea. Ego ſum Dominus Deus tuus. Præterea 23
loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo:

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر پانزدهم روز بماه آن اين عجي آن فطير يي هفت روزها فطير بخوريد * در روزي آن اوّل 6 7
خواندكي خاص باشد بشما هيچ كاركردي كار نه كنيد * ونزديك آوريد قربان يي هفت 8
روزها در روزي آن هفتمي خواندكي خاص هيچ كاركردي كار نه كنيد * سخن گفت 9 10
يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان كه بياييد بآن زمين آنچه
من دها بشما ودروكنيد مر دروي آن وبياوريد مر دسته اوّلي دروي شما بآن كهن * وعرضه 11
كند مر آن دسته بپيشي يي برضا كردن شما ازديگر روزي آن معطلي عرضه كند اويرا
آن كهن * وبكنيد در روزي عرضه كردن شما مر آن دسته برّهي تمام قدري سالي او بعله 12 13
يي * وهديهي او دو دهيك سميد آميخته در روغن قربان يي بوي قبوليت و پشنجشي او
مي چهاريك او دوله * ونان وبريان كرده ودلمل نه خوريد تا تني آن روزي آن اين تا آوردني 14
شما مر قرباني خداي شما رسمي جاويد بعصرهاي شما در همه نشستن جاهاي شما *
* وبشماريد بشما ازديگر روزي آن معطلي از روزي آوردني شما مر دستهي آن عرضه هفت 15
هفتها تمامان باشند * تا ازديگر روز آن هفتهي آن هفتمي بشماريد پنجاه روز ونزديك آوريد 16
هديه نو يي * از نشستن جاهاي شما بياوريد ناني عرضه دودو دهيكها سميد باشند خمير پخته 17
شوند نخست برها يي * ونزديك آوريد ابر آن نان هفت برّها تمامان قدراني سال وگاو بچّهي گاو يكّه 18
ونرميشان دو باشند عله يي * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان قربان بوي قبوليت يي * 19
* وبكنيد بزغالهي بران يكّه بخطات ودو برّها قدراني سال بذبحت شلميم * وعرضه كند آن 20
كهن ايشانرا ابر ناني آن نخست برّها عرضه بپيشي يي ابر دو برّها خاص باشند يي بكهن *
* وبخوانيد درتنهي آن روزي آن اين خواندهي خاص باشد بشما هيچ كاركردي كار نه كنيد 21
رسمي جاويد درهمه نشستنجاهاي شما بعصرهاي شما * ودردرو كردني شما مر دروي زميني 22
شما نه تمام كني كنجي دشتي تو در درو كردني تو وچيندني دروي تو نه برچيني
بذرويش وبغريب بگداري ايشانرا من يي خداي شما * سخن گفت يي بموسه بگفتن * 23

Quintodecimo autem die menſis hu- 6
jus erit feſtũ infermentatorũ Domi-
no: ſeptem diebus infermentata co- 7
medetis. Die primo convocatio ſan-
cta erit vobis: ullam functionem 8
operis non exercebitis. Offeretis au-
tem oblationem Domino ſeptem die-
bus: die ſeptimo erit convocatio
ſancta: ullam functionem operis
non exercebitis Locutúſque eſt Do- 9
minus ad Moſheb, dicendo, Allo- 10
quere filios Iſrael, ac dices eis; Cùm
veneritis in terram quam ego do vo-
bis, & meſſueritis meſſem ejus, tunc
afferetis manipulum primum meſſis
veſtræ ad ſacerdotem: Qui admo- 11
vebit manipulum in præſentiam Dni,
ad gratiam conciliandã vobis: altero
die poſt ceſſationem admovebit eum
ſacerdos. Facietiſque die quo admo- 12
veritis manipulum, agnum perfectũ,
anniculus erit, in holocauſtum Do-
mino: Et munus ejus, duas decimas 13
partes ſimilæ permiſtæ oleo, in ob-
lationem Domino odoris acceptabilis:
& conſperſionem ejus vini quartam
partem ſati. Panem verò, & toſtũ, 14
& ſpicam plenam non comedetis uſ-
que ad ipſum diem iſtum, donec ob-
tuleritis oblationem Dei veſtri: ſta-
tutum perpetuum erit in ſeculis ve-
ſtris, in cunctis reſidendi locis ve-
ſtris. Numerabitis autem vobis 15
dies, ab altero die ceſſationis, à die
quo obtuleritis manipulum admotio-
nis, ſeptem hebdomadæ perfectæ
erunt. uſque ad alterum diem ſe- 16
ptimanæ ſeptimæ numerabitis quin-
quaginta dies, & offeretis munus
novum Domino. Ex reſidendi locis 17
veſtris offeretis panem admotionis:
duo ex duab⁹ decimis partibus ſimi-
lium: fermentatæ coquentur pri-
mæ fruges Domini. Offeretiſque 18
ſuper illo pane ſeptem agnos perfe-
ctos, anniculos, & bovem fœtum
bovis unum, & arietes duos, erunt
holocauſtum Domino: & munus eo-
rum, & conſperſio eorum, oblatio
erit odoris acceptabilis Domino. Fa- 19
cietis quoque hœdum capræ vũ unum
pro peccato, & duos agnos anniculos
in victimam pacificorum. Admove- 20
bitque ſacerdos illa ultra panem pri-
marum frugum, admotionem in præ-
ſentiam Domini cum duobus agnis:
ſancta erunt Domino pro ſacerdote.
Et convocabitis in ipſo die iſto: con- 21
vocatio ſancta erit vobis: ullam
functionem operis non exercebitis.
Statutum perpetuum erit in cunctis
reſidendi locis veſtris in ſeculis ve-
ſtris. Et cùm meſſueritis meſſem ve- 22
ſtram, non conſummabis angulũ agri
tui in meſſione tua, & ſpicilegium
meſſis tuæ non colliges: pauperi &
peregrino relinques ea: ego Dñs Deus
veſter. Loquutúſque eſt Dominus 23
ad Moſheb, dicendo,

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

24 דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בְּתִשְׁרֵי דְּהוּא יַרְחָא שְׁבִיעָאָה יְהֵי לְכוֹן יוֹמָא
25 טָבָא דּוּכְרָן יַבָּבָא מְאַרַע קוֹדֶשׁ : כָּל
26 עִיבִידַת פּוּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן וּתְקָרְבוּן
קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ לִשְׁמָא דַיְיָ : וּדְבַר יְיָ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : אַךְ בְּרַם
27 בְּעַשְׂרָא יוֹמִין לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה הָדֵין יוֹמָא דְכִפּוּרַיָא הוּא מְאַרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן
וְתַעֲנוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן מְסִיכְלָא וּמִשְׁתַּיָא וְהַנְיָית בֵּי בֵינֵי וְתַמְרוּקִין וְתַשְׁמִישׁ עַרְסָא
28 וְסַנְדַּלָא וּתְקָרְבוּן קָרְבְּנָא קֳדָם יְיָ : וְכָל עִיבִידְתָּא לָא תַעְבְּדוּן בְּכַרְן יוֹמָא הָדֵין
29 אֲרוּם יוֹמָא דְכִפּוּרַיָא הוּא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן : כִּי אֲרוּם כָּל בַּר נַשׁ

ירושלמי 29 אֲרוּם כָּל נַפְשׁ דְּכְסַפַּת לְמֵצוֹם וְלָא צָיְמָה בְּיוֹם צוֹם כִּפּוּרַיָה :

דְּיֵיכוֹל לְצַיְמָא וְלָא יְצוֹם בְּכַרְן יוֹמָא
הָדֵין וְיִשְׁתֵּיצֵי בְּמוֹתָנָא מִגּוֹ עַמֵּיהּ : וְכֹל
30 וְכָל בַּר נַשׁ דְּיַעֲבִיד כָּל עִיבִידָא בְּכַרְן
31 יוֹמָא הָדֵין וְאוֹבִיד יָת בַּר נַשָׁא הַהוּא מִגּוֹ עַמֵּיהּ : כָּל מְלַאכְה כָּל עִיבִידַת
32 פּוּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן קְיָם עָלָם לְדָרֵיכוֹן בְּכָל אֲתַר מוֹתְבָנֵיכוֹן : שַׁבַּת שַׁבָּא וְנַיְיחָא

ירושלמי 32 מִן רַמְשָׁא עַד רַמְשָׁא תֶּהֱווֹן צָיְמִין צוֹמְכוֹן וְשַׁבְּתִין שַׁבַּתֵיכוֹן וְעַבְּדִין זִמְנִין מוֹעֲדֵיכוֹן בְּחֶדְוָה :

הוּא לְכוֹן וּתְעַנּוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן וְתִשְׁרוֹן
לְצַיְמָא בְּתִשְׁעָא יוֹמִין לְיַרְחָא בְּעִידּוֹנֵי
רַמְשָׁא מִן רַמְשָׁא דְּהוּא עַד רַמְשָׁא חוֹרָן
תֶּהֱווֹן צָיְמִין צוֹמְכוֹן וְשַׁבְּתִין שׁוֹבְיכוֹן
וְעַבְּדִין זִמְנִין מוֹעֲדֵיכוֹן בְּחֶדְוָה : וּדְבַר יְיָ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : דַּבֵּר
33 מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֲמֵיסַר יוֹמִין לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה הָדֵין חַגָּא דְמַטּוֹלַיָא שׁוּבְעָא
34 יוֹמִין לְשָׁמָא דַיְיָ : בְּיוֹמָא קַדְמָאָה דְחַגָּא מְאַרַע קַדִּישׁ כָּל עִיבִידַת פּוּלְחָנָא
35 לָא תַעְבְּדוּן : שִׁבְעַת יוֹמִין תְּקָרְבוּן קוּרְבָּנָא לְשָׁמָא דַיְיָ כְּנִישִׁין חֶדְוָה לְצַלָּאָה
36 קֳדָם יְיָ עַל מְטַרָא כָּל עִיבִידַת פּוּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן : אִלֵּה אִילֵּין וּמְנֵי סִדְרֵי מוֹעֲדַיָא
37 דַיְיָ דְּתַעֲרְעוּן יָתְהוֹן מְאַרְעֵי קַדִּישׁ לְקָרְבָא קוּרְבָּנָא לְשָׁמָא דַיְיָ עֲלָתָא וּמִנְחָתָא נִכְסַת
38 קוּדְשִׁין וְנִיסוֹכִין פִּתְגָם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ : מִלְבַד בַּר מִן יוֹמֵי שַׁבָּתָא דַיְיָ וּבַר מִן מַתְּנָתֵיכוֹן
39 וּבַר מִן כָּל נִדְרֵיכוֹן וּבַר מִכָּל נִסְכֵּיכוֹן דִּתְתְּנוּן קֳדָם יְיָ : אַךְ בְּרַם בַּחֲמֵיסַר יוֹמָא
לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּזִמְנָא מְכַנְּשָׁכוֹן יָת עֲלַלְתָּא דְאַרְעָא תְּחַגּוּן יָת חַגָּא דַיְיָ שׁוּבְעָא
יוֹמִין בְּיוֹמָא קַדְמָאָה נַיְיחָא וּבְיוֹם תְּמִינָאָה נַיְיחָא : וּלְקַחְתֶּם וְתִסְבוּן מִן דְּלָכוֹן

ירושלמי 40 תְּרוּגִין וְלוּלְבִין :

40 בְּיוֹמָא קַדְמָאָה דְחַגָּא פֵּירֵי אִילָן מְשֻׁבָּח תְּרוּגִין וּלוּלְבִין וַהֲדַסִּין וַעֲרְבִין דְּמָרְבִּיִן
עַל נַחֲלִין וְתֵיחְדוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן שִׁבְעָתֵי יוֹמִין :

Loquere cum filiis Iſrael, dicendo; In *menſe* Tiſri qui eſt menſis ſe- 24
ptimus erit vobis dies feſtus, memoriale clangoris, convocatio ſancta.
Nullum opus ſervile facietis, ſed offeretis oblationem coram Domino 25
nomini Domini. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: 26
Veruntamen decima die menſis ſeptimi hujus *erit* dies expiationum, 27
convocatio ſancta erit vobis; itaq; affligetis animas veſtras, *abſtinendo*
ab eſu, potu, uſu balneorum & unctionum, uſu lecti, & calceis: & offeretis
oblationem coram Domino. Et nullum opus facietis in hac ipſa die: 28
quoniam dies expiationum eſt pro vobis coram Domino Deo veſtro.
Quoniam omnis homo qui come- 29
derit in jejunio, & non jejunârit
in hac ipſa die, exterminabitur
peſte è medio populi ſui. Et 30
omnis homo qui fecerit omne opus
in hac ipſa die, perdam hominem
illum peſte è medio populi ſui. Nullum opus ſervile facietis: ſta- 31
tutum perpetuum *erit* in generationibus veſtris, in omni loco habi-
tationum veſtrarum. Sabbathum & quies eſt vobis, itaque affligetis 32
animas veſtras: & incipietis jeju-
nare nona die menſis in tempore
veſpertino, à veſpera illa uſque ad
veſperam alteram jejunabitis jeju-
nium veſtrum, & quieſcetis in re-
quie veſtra, & facietis tempora
feſtivitatum veſtrarum cum lætitia.
Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum 33
filiis Iſrael; In quinta decima die menſis ſeptimi iſtius, feſtum taber- 34
naculorum *erit* ſeptem diebus nomini Domini. Primo die feſti con- 35
vocatio ſancta *erit*: nullum opus ſervile facietis. Septem diebus of- 36
feretis oblationem nomini Domini: congregati eritis ad orandum co-
ram Domino pro pluvia, nullum opus ſervile facietis. Iſta ſunt tem- 37
pora ordinationum ſolennitatum Domini, quibus convocabitis convo-
cationes ſanctas: ad offerendum oblationem nomini Domini, holo-
cauſtum & Mincha, hoſtiam ſanctorum, & libationes; rem diei in die
ſuo. Præter dies ſabbathorum Domini, præter dona veſtra, præter 38
vota veſtra, & præter omnes ſpontaneas veſtras quas dabitis coram
Domino. Verùm decima quinta die menſis ſeptimi, tempore congre- 39
gationis fructuum terræ, celebrabitis feſtum Domino ſeptem diebus:
die primo erit requies, & die octavo erit requies. Et accipietis de 40
veſtro die primo feſti fructus arboris laudatiſſimæ, mala citrea & ſpa-
tulas palmarum, & myrtos, & ſa-
lices quæ creſcunt ad flumina:
& lætabimini coram Domino Deo
veſtro ſeptem diebus.

Hieroſ. 29. *Quoniam omnis anima quæ ſufficit ut jejunet, & non jejunârit in die jejunii expiationis ſuæ.*

Hieroſ. 32. *A veſpera uſque ad veſperam jejunabitis jejunium veſtrum, & quieſcetis in requie veſtra, & facietis tempora feſtivitatum veſtrarum cum gaudio.*

Hieroſ. 40. *Citrea mala, & ſpatulas palmarum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن درماهي آن هفتمي دريك بماه باشد بشما معطلي ياد كرد 24
تروعه خواندگي خاص * هيچ كاركرد كار نه كنيد ونزديك آوريد قربان يي * سخن گفت 25 26
بمشه بگفتن * خاصه درده بماهي آن هفتمي آن اين روزي آن كفارتها او خواندگي خاص باشد 27
بشما برنجانيد مر جانهاي شما ونزديك آوريد قربان يي * وهمه كار نه كنيد درتنهي آن روز آن اين 28
كه روزي كفارتها او بكفارت كردن ابر شما بپيشي : خداي شما * كه همه آن جان آنچه نه رنجيده شود 29
درتنهي آن روزي آن اين نيست شود ازقومي آن * وهمه آن جان آنچه بكند هر كاردر تنهي آن روزي 30
آن اين گم كنم مر آن جاني آن آن ازميانى قومي آن * هيچ كار نه كنيد رسمي جاويد بعصرهاي شما 31
درهمه نشستن جاهاي شما * معطل معطلي او بشما برنجانيد مر جانهاي شما درنه بماه درايوار از 32
ايوارتا ايوار معطل كنيد معطليهاي شما * سخن گفت : بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال 33 34
بگفتن درپانزدهم روز بماهي آن هفتمي آن اين حجي آن سكوت هفت روزها يي * درروزي آن اول 35
خواندگي خاص هيچ كاركرد كار نه كنيد * هفت روزها نزديك آوريد قربان يي در روزي آن 36
هشتمي خواندگي خاص باشد بشما ونزديك آوريد قربان يي عصرت آن هيچ كاركرد كار نه كنيد .
* اينان وعدهاي : آنچه بخوانيد ايشانرا خواندگي خاص بنزديك آوردني قربان يي نبله وهديه 37
دبخت وپشنكشها قدري روزي در روزي او * بجز معطلي هاي : وبجز همه هديهاي شما وبجز 38
همه نذرهاي شما وبجز همه سخاوتهاي شما آنچه بدهيد يي * خاصه درپانزدهم روز بماه آن هفتمي 39
درگرد كردني شما مر دخلي آن زمين حج گذاريد حجي : هفت روزها در روزي آن اول معطلي
وددر روزي آن هشتمي معطلي * وبستانيد بشما در روزي آن اول بري درختي شكوه مند شاخي 40
درختي خرما وشاخي درختي مورد وبيدي رودين وشادي كنيد بپيشي : خداي شما هفت روزها .

Loquere ad filios Iſrael, dicendo; 24
Menſe ſeptimo, primâ menſis erit
veſtris ceſſatio, memoriale clangoris,
convocatio ſancta. Ullam functio- 25
nem operis non exercebitis, & offere-
tis oblationem Domino. Locutuſque 26
eſt Dominus ad Moſheb, dicendo;
Veruntamen in decima menſis hujus 27
ſeptimi, dies expiationum erit: con-
vocatio ſancta erit vobis; affligetis
animas veſtras, & offeretis obla-
tionem Domino. Et omne opus non 28
facietis in ipſo die iſto: quia dies ex-
piationum eſt, ad expiationem faci-
endam pro vobis in præſentia Domi-
ni Dei veſtri. Nam omnis anima quæ 29
non afflicta fuerit in ipſo die iſto, an-
nihilabitur è populo ſuo. Et quæque 30
anima quæ fecerit omne opus in ipſo
die iſto, diſperdam animam illam è
medio populi ſui. Ullum opus non 31
facietis: ſtatutum æternum erit in
ſeculis veſtris in omnibus reſidendi
locis veſtris. Quieta ceſſatio eſt vo- 32
bis, affligetis animas veſtras: nonâ
menſis in veſpera: à veſpera uſque
ad veſperam ceſſabitis ceſſationi-
bus veſtris. Et locutus eſt Dominus 33
ad Moſheb, dicendo, Alloquere filios 34
Iſrael, dicendo; Quintadecimâ die
menſis ſeptimi hujus feſtum taber-
naculorum erit ſeptem diebus Domi-
no. Die primâ erit convocatio ſan- 35
cta: ullam functionem operis non
exercebitis. Septem diebus offeretis 36
oblationem Domino: die octavâ con-
vocatio ſancta erit vobis, & offere-
tis oblationem Domino: feria eſt, ul-
lam functionem operis non exercebi-
tis. His ſunt conventus Domini quos 37
convocabitis convocatione ſanctâ,
ad offerendum oblationem Domino,
donum, & munus, victimam, & con-
ſperſiones, ſtatutum diei in die ſuo:
Præter ceſſationes Domini, et præter 38
omnia munera veſtra, & præter o-
mnia vota veſtra, & præter omnia
ſpontanea veſtra quæ dabitis Do-
mino. Veruntamen quintadecimâ 39
die menſis ſeptimi, quando congrega-
verſitis proventum terræ, celebrabi-
tis feſtum Domino ſeptem diebus: die
primâ erit ceſſatio, & die octavâ
ceſſatio. Sumetiſque vobis die pri- 40
mâ fructum arboris decoræ, & ra-
mum arboris dactyli, & ramum ar-
boris myrti, & ſalicem fluviatilem,
& lætitiam agetis coram Domino
Deo veſtro ſeptem diebus.

וחגתם ותחגון יתיה חגא קדם יי שובעא יומין בשתא קיים עלם לדריכון בירחא
שביעאה תחגון יתיה : בסכת במטלתא דתרי דופניהא כהלכתהון ותליתיא
עד פושכא וטולה סני משימשה מתעברה לטולא לשום חגא מן יומין דמרביין מן
ארעא ותלישין משחרא עד שבעא פושכי וחללא דרומא עשרא פושכי תיתבון
בה שובעא יומין כל דכוריא בישראל ואפילו ועירי דלא צריכין לאושהון יתבון
במטלתא מברכין לברייהון כל אימת דעיילין חמן : למען מן בגלל דיודעון
דריכון ארום במסלת ענני יקרא אושיבית ית בני ישראל בזמן דהנפיקית יתהון
פריקין מארעא דמצרים אנא הוא יי אלהכון : וידבר ומליל משה ית ומן
סידורי מועדיא דיי ואליפנון לבני ישראל :

כר

ויבר ה ומליל יי עם משה למימר : צו פקיד ית בני ישראל ויסבון מן דילה
משח זיתא זכיך כתיש לאנהרא לאדלקא בוצינייא תדירא ביומא דשבתא וביומא
דעובדא: מחוץ מברא לפרנודא דסהדותא לעלמא דשכינתא שריא בישראל
במשכן זימנא יסדר יתיה אהרן מרמשא ועד צפרא קדם יי תדירא קיים עלם
לדריכון : ולקחת סלת ותיפב סמידא ותיפי יתה תריסרי גריצן שוין לתריסר
שבטייא תרי עשרונין תהי גריצתא חדא : ושמת ותסדר יתהון תרתין סדורין
שית בסדרא חדא ושית בסדרא חדא על פתורא בטהוריה דמסדר קדם יי :
ונתת ותיתן על סידוריא צריר לבונתא ותהי ללחמא לאדכרא קורבנא
קדם יי : ביום השבת ביומא דשבתא דשבתא יסדריניה חדת קדם
יי תדירא מן בני ישראל קיים עלם : והיתה ותהי לאהרן ולבנוי ויכלוניה
מן בתר אסתלקותיה מעל פתורא באתר קדיש ארום קדש קודשין הוא ליה
מקורבנייא דיי קיים עלם : ויצא נפקא חייבא מרוד באלה שמיא נפק
מבמצרים בר גברא מצראה דקטל גברא בר ישראל במצרים ועאל על אינתתיה
ואתעברת וילידת בר בנו בני ישראל וכד הוון ישראל שריין במדברא בעא
למפרוס משפניה בנו שיבטא דבני דן ולא שבקוה מן בגלל דטיכסין דישראל
גבר על טיכסיה באתיון ליחוס אבהתהון שריין ואתקוטטו כחדא במשריתא
ואזלו לבי דינא בר איתתא בת ישראל ונברא בר ישראל דמן שבטא דדן :
ויקב וכד נפק מבי דינא כד מחייב פריש וחרף בר איתתא בת ישראל ית שמא

רבא ויקירא דמחפרש דשמע בסיני
ואויד ואריגו ושום אמיה שלומית בת
דברי לשבטא דדן :

ירושלמי וחרף ברה דאתתא
ישראל ית שמא מפרשא ובוי :

41 Et celebrabitis ipsum coram Domino septem diebus in anno : statutum perpetuum *erit* in generationibus vestris, in mense septimo celebrabitis ipsum. 42 In umbraculis duobus lateribus suis juxta morem ipsorum, tertio verò usque ad palmum *altiore, ita ut* umbra ejus major sit *parte* à sole *illustrata* ; & factis ad umbram propter festum, ex *diversis* specibus nascentium è terra, & evulsarum, mensurâ usque ad septem palmos, intus verò altitudinis decem palmorum : sedebitis *autem* illic septem dies ; omnes mares in Israel, atque etiam parvuli 43 quibus non opus est matribus suis, sedebunt in umbraculis, benedicentes creatori suo quandocunque introeunt illuc. Ut sciant generationes vestræ quòd in umbra nubium gloriæ habitare fecerim filios Israel, quo tempore eduxi eos redemptos è terra Ægypti : ego sum Dominus Deus vester. 44 Et loquutus est Moses tempus ordinum solennitatum Domini, & docuit eas filios Israel.

CAP. XXIV.

1 ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Præcipe filiis Israel ut accipiant ex tuo oleum olivæ purum contusum pro luminari, 2 ad accendendum lucernas jugiter die sabbathi & die operis. Extra 3 velum testimonii in seculum, quia divina majestas habitat in Israele, in tabernaculo conventionis ordinabit ipsam Aharon à vespera usque manè coram Domino jugiter : statutum perpetuum *erit* in generationibus vestris. Et accipies similaginem, & pinses ex ea duo- 5 decim placentas pares duodecim tribubus, duæ decimæ erunt pro placenta una. Et ordinabis ipsas in duos ordines, sex in uno or- 6 dine & sex in altero ordine, super mensam in munditia sua quæ ordinata est coram Domino. Et pones super ordines illos granum thuris 7 mundi, ut sit in panem memoriæ oblationis coram Domino. Per 8 singulos dies sabbathi ordinabit eum novum coram Domino jugiter : ex filiis Israel statuto perpetuo *erit*. Et erit Aharonis & filiorum ejus, comedant eum postquam abstulerit ipsum è mensa in loco san- 9 cto : quoniam sanctitas sanctitatum est ei ex oblationibus Domini statuto perpetuo. Vir peccator rebellans in Deum cœlorum exiit ex 10 Ægypto, filius viri Ægyptii qui interfecit virum filium Israel in Ægypto, & ingressus est ad uxorem ejus, & prægnans facta peperit filium in medio filiorum Israel. Cùm autem essent *filii* Israel habitantes in deserto, voluit extendere tabernaculum suum in medio tribus filiorum Dan, neque permiserunt ipsi, eò quòd turmæ Israel quisque juxta turmam suam per signa & genealogias patrum suorum erant, unde inceperunt simul contendere in castris ; itaque profecti sunt in judicium filius mulieris filiæ Israel & vir filius Israel qui erat ex tribu Dan. Et quando exiit è domo judicii condemnatus *statim* disertè expressit, 11 & probris affecit filius mulieris filiæ Israel nomen magnum & venerabile quod exponitur, quod audiverat in Sinai, & malitiâ destinatâ peccavit, & maledixit. Porrò nomen matris ejus erat Shelomith filia Dabri, de tribu Dan.

Hieros. 11. *Et convitiatus est filius ipsius mulieris Israeliticæ in nomen expositum, & contempsit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

41 * وحج گذاريد اويرا حج يي هفت روزها در سال رسمي جاويد بعصرهاي شما در
42 ماهي آن هفتمي حج گذاريد اويرا * در سايه بنشينيد هفت روزها همه آن بومي در
43 يسرال بنشينند در سايه * بسبب بدانند عصرهاي شما كه در سايه بنشاندم مر
44 پسراني يسرال در بيرون آوردني من ايشانرا از زمين مصر من يي خداي شما * سخن گفت
[مشه] مر وعدهاي يي بپسراني يسرال *

41 *Celebrabitis inquam ipsum festum Domino septem diebus in anno : statuto perpetuo in seculis vestris, in mense septimo celebrabitis ipsum.* 42 *In umbra (i. umbraculo) sedebitis septem diebus : omnis indigena in Israel sedebunt in umbra :* 43 *ut sciant secula vestra quòd in umbra sedere feci filios Israel, cùm educerem eos è terra Ægypti : ego Dominus Deus vester.* Sic edixit *Mosheh* solennitates Domini filiis Israel.

CAP. XXIV.

* فصل بيست چهارم *

1 * سخن گفت يي بمشه بگفتن * بفرماي مر پسراني يسرال بستانند بتو روغن زيت پاكيزه
2 كوفته بروشناي بافروختن چراغ هميشه * از بيرون بپردهي آن گواه گرفت درخيمهي
3 وعده آراسته كند اويرا اهرن از ايوار تا بامداد بپيشي يي هميشه رسمي جاويد بعصرهاي شما *ابر
4 آن چراغپايه آن پاك آراسته كند مر آن چراغها بپيشي يي هميشه * وبستاني سميد وبپزي آنرا
5 دوازده كلوچها دو دهيكها باشد آن كلوچهي آن يكّه * وبنهي ايشانرا دو ردها شش آن رده ابر
6 آن خوان آن پاك بپيشي يي * وبدهي ابر آن رده كندري پاكيزه وباشد بنان بياد كرد
7 قربان يي * در روزي آن شبّت در روزي آن شبّت آراسته كند اويرا بپيشي يي هميشه از نزد
8 پسراني يسرال شرطي جاويد * وباشد باهرن وبپسراني او وبخورند اويرا در جاي خاص كه
9 خاص خاصها او باو از قرباني يي رسمي جاويد * بيرون آمد پسري زني يسراليت واو پسري
10 مردي مصري در ميان پسراني يسرال جنك كردند در لشكرگاه پسري آن يسراليت ومردي
11 آن يسرالي * شرح كرد پسري آن زني آن يسراليت مر آن نام ونفرين كرد بياوردند اويرا بمشه
و نامي مادري او شلوميت دختري دبري بقبيلهي دن *

1 *Et locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo, Præcipe filiis Israel,* 2 *ut accipiant tibi oleum olivæ purum contusum pro luminari, ad accendendum lucernam semper.* 3 *Extra velum testimonii in tentorio conventûs disponet eam Aharon à vespera usque ad mane coram Domino jugiter : statutum æternum* erit *in seculis vestris.* 4 *Super candelabrum purum disponet lucernas coram Domino jugiter.* 5 *Accipiésque similam, & coques ex ea duodecim placentas subcineritias : duarum decimarum partium erit placenta una.* 6 *Et pones eas duobus ordinibus : sex in ordine super mensam puram in præsentia Domini.* 7 *Dabisque super utrunq; ordinem thus purum, eritque pro pane in memoriale, oblatio Domino.* 8 *Singulis diebus sabbathi disponet illum in præsentia Domini semper, à filiis Israel pacto æterno.* 9 *Et erit Aharonis & filiorum ejus, qui comedent eum in loco sancto : quia sanctitas sanctitatum est ei ex oblatione Domini statuto æterno.* 10 *Egressus est autem filius mulieris Israelitidis, qui erat filius viri Ægyptii, in medio filiorum Israel : & concertârunt in castris filius Israelitidis & vir Israelita.* 11 *Et explicuit filius mulieris Israelitidis Nomen, ac maledixit : adduxerúntque eum ad Mosheh : et nomen matris ejus erat Shelomith filia Dibri de tribu Dan.*

וניחהו דין הוא חד מן ארבעתי דינין 12
דיעלו קדם משה נביא ודן יתהון על
פום מימרא דלעיל מינהון דינא
ממונא ומנהון דיני נפשתא בדיני
ממונא הוה משה זריז ובדיני נפשתא
הוה מתין ובאליין ואמר משה
לא שמעית מן בנלל למילפא רישי
סנהדרייתא דישראל דעתידין למקום
בתריה דיהוון זריזין בדיני ממונא ומחונין
בדיני נפשתא ולא יבהתון למישאלא
דינא דמתקשי להון ארום משה רבהון
דישראל צריך דיימר לא שמעית בנין
כן אצנעו יתיה בבית מטרא עד זמן
דיתפרש להון על גזרת מימרא דיי :
וידבר ומלילי יי עם משה למימר : 13
הוצא הנפק ית מרנוא למברא 14
למשריתא ויסמכון כל סהדייא דשמעו
בארגוותיה ודיינוא ית ידיהון על רישיה
ויאטלון יתיה באבנין כל כנישתא : ואל בני ישראל תמליל 15
למימר גבר טלי או גבר סיב דירגן ויחרף שום כינוי אלהיה ויקבל חוביה : 16
ונקב ברם מאן דמפרש ומחרף שמא דיי אתקטלא יאטלון יתיה
אבנין כל כנישתא כיצבא בזמן דיחרף שמא דמיחד יתקטיל : ואיש 17
וגבר ארום יקטל כל נפשתי דבר נשא מבני ישראל אתקטלא יתקטל בסייפא : 18
ומכה ודיקטול נפש בעירא ישלמינה נפשא חלף נפשא : ואיש וגבר ארום 19
יתן מומא בחבריה היכמא דעבד היכדין
יתעביד ליה : שבר דמי תברא חולף 20
תברא דמי עינא חולף עינא דמי שינא
חולף שינא היכדין דיתן מומא באנשא
היכדין יתיהב ביה : ומכה ומאן דיקטול בעירא ישלמינה ומאן דיקטול אינשא 21
יתקטל : משפט דינא חדא יהי לכון כגיורא כיציבא יהי ארום אנא יי אלהכון : 22
וידבר משה ומלילי משה עם בני ישראל ואפיקו ית מרנוא למברא למשריתא 23
ואטלו יתיה אבנין ובני ישראל עבדו למסמך ידיהון ולמרחף ולמצלב ולמקבור
היכמא דפקיד יי ית משה : כה פ פ פ

וידבר 1 2 הי ומלילי יי עם משה בטוורא דסיני למימר : דבר מליל עם בני
ישראל ותימר להון ארום תיעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותשמט ארעא שמיטתא
קדם יי : שש שנין תזרעון חקליכון ושית שנין תגזרון כרמיכון ותכנשון 3
ית עלליתא : ובשנה ובשתא שביעתא נייח דשמיטתא יהי לארעא די תשמיט קדם 4
יי חקליכון לא תזרעון וכרמיכון לא תגזרון :

12. Hoc eſt unum ex quatuor judiciis quæ ingreſſa ſunt coram Moſe propheta, in quibus judicavit juxta mentem verbi ſuperioris, ex quibus quædam *erant* judicia pecuniarum quædam verò judicia animarum. In judiciis pecuniarum erat feſtinus, at in judiciis animarum erat cunctabundus: in utriſque verò dixit Moſes, Non audivi; ut doceret præfectos ſynedrii Iſrael, qui poſt eum excitandi erant, ut eſſent citi in judiciis pecuniarum, & cunctabundi in judiciis animarum; neque erubeſcerent interrogare judicium quod illis difficile videretur, quoniam Moſes magiſter ipſorum Iſraelitarum opus habuit dicere, Non audivi: propterea collocâtunt ipſum in carcere, uſque ad tempus quo expoſitum eſt illis decretum ſermonis Domini. Et loquutus eſt Dominus 13 cum Moſe, dicendo: Educ blaſ- 14 phemum extra caſtra, & imponant omnes teſtes, qui audiverunt ejus blaſphemiam, & judices manus ſuas ſuper caput ejus, & lapidibus obruent ipſum tota congregatio. Et cum filiis Iſrael loquêris, dicendo: 15 Vir, puer aut ſenex, qui blaſphemaverit & probrisaffecerit nomen cognominis Dei ſui, recipiet peccatum ſuum. Verùm is qui exprimendo 16 maledixerit nomini Domini, interficiendo interficietur, lapidando lapidabunt ipſum omnis cœtus: ſive peregrinus ſive indigena fuerit, quo tempore blaſphemaverit nomen proprium *Dei* interficietur. Et vir cum 17 interfecerit aliquam animam hominis de filiis Iſrael, interficiendo interficietur gladio. Qui verò interfecerit animam beſtiæ reſtituat ipſam, 18 animam pro anima. Quicunque verò poſuerit maculam in proximo ſuo, 19 quemadmodum fecit ſic fiat illi. Pretium fracturæ pro fractura, preti- 20 um oculi pro oculo, pretium dentis pro dente: quemadmodum poſuit maculam in homine talis reddatur ei. Qui occiderit jumentum repen- 21 dat ipſum, qui verò interfecerit hominem interficiatur. Judicium unum 22 erit vobis, ſicut peregrini ſic & indigenæ erit: quoniam ego Dominus Deus veſter. Et loquutus eſt Mo- 23 ſes cum filiis Iſrael, & eduxerunt blaſphemum extra caſtra, & obruerunt ipſum lapidibus: & filii Iſrael fecerunt imponendo manus ſuas, impellendo, ſuſpendendo, & ſepeliendo, ſicut præceperat Dominus Moſi.

Hieroſ. 20. *Fractura pro fractura, oculus pro oculo & dens pro dente: quemadmodum poſuit maculam in homine, ſic reddatur ei.*

12. *Hoc eſt unum ex quatuor judiciis quæ ingreſſa ſunt coram Moſe doctore noſtro: in duobus ex illis fuit Moſes cunctabundus, & in duobus ex illis fuit Moſes expeditus. In blaſphemo qui probris affecit nomen ſanctum, & in eo qui ſtipulam collegit polluendo ſabbathum per præſumptionem fuit Moſes cunctabund*ª*, quia duo iſta erant judicia animarū. Sed in pollutis qui non potuerunt facere Paſcha in tempore ſuo, & propter filias Tſelophchad fuit Moſes expeditus, eò quod illic ageretur de judiciis pecuniarum: at in illis dixit, Non audivi ad docendum judices qui excitandi erant poſt Moſem, ut eſſent cunctabundi in judiciis animarum & expediti in judiciis pecuniarum; neque erubeſcerent dicere, Non audivimus: ſiquidem Moſes doctor noſter dixit, Non audivi. Itaque poſuerunt ipſum in carcere, cum nondum illis expoſitum eſſet à facie Domini, quale judicium fieri deberet de illo.*

SECT. XXXII.

CAP. XXV.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe in monte Sinai dicendo: Loque- 1
re cum filiis Iſrael, & dices illis; Quando ingrediemini in terram quam 2
ego do vobis, tunc quieſcat terra quiete coram Domino. Sex annis ſe- 3
minabitis agros veſtros, & ſex annis amputabitis vites veſtras, & colligetis proventum. Anno vero ſeptimo quies remiſſionis erit terræ, 4
quam quieſcere ſines *eam* coram Domino: agros veſtros non ſeretis, & vites veſtras non putabitis.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * رها كردند اويرا در نگاهداشت بشرح كردن بايشان ابر امري يي سخن گفت يي بموسه بگفتن *
13 14 بيرون آور مر آن نفرين كنا بيرون بلشكرگاه وبنهند همه آن شنوان مر دستهاي ايشان ابر
15 سري او وسنگسار كنند اويرا همه آن جماعت * وبهمه بسراني يسرال سخن گوي بگفتن مرد
16 مرد كه نفرين كند خداي او بر دارد خطاي او *وشرح كنا نامي يي كشتن كشته آيد سنگسار
كردن سنگسار كنند درو همه [آن جماعت] در غريب در بومي در شرح كردن او نام كشته
17 18 آيد *ومردي كه بزند همه جان آدم كشتن كشته آيد *وزنا جاني چهارپا باز تورد آنرا جان بدلي
19 20 جان *ومردي كه بدهد عيب در امهلي او چون آنچه بكرد همچنين كرده شود باو *شكسته بدل
شكسته چشم بدلي چشم دندان بدل دندان چون آنچه [بدهد] عيب در آدم همچنين داده شود
21 22 باو *وكشاي چهارپا باز تورد آنرا وكشاي [آدم] كشته آيد *حكمي يكه باشد بشما چون غريب
23 چون بومي باشد كه من يي خداي شما *سخن گفت موسه بسراني يسرال بيرون آوردند مر آن
نفرين كنا بيرون بلشكرگاه سنگسار كردند اويرا سنگ وبسراني يسرال بكردند چون آنچه
1 2 بفرمود يي مر موسه * *فصل بيست پنجم * *سخن [گفت] يي بموسه در كوهي سيني بگفتن *سخن
گوي بسراني يسرال وبگوي بايشان كه بياييد بآن زمين آنچه من دها بشما ومعطل باشد آن
3 زمين معطلي يي *شش سالها بكاري دشتي تو وشش سالها ببري رزي تو وگرد كني مر دخلي آن *
4 * ودر سالي آن هفتمي معطل معطلي باشد بزمين معطل يي دشتي تو نه كاري ورزي تو نه ببري *

5 אֶרֶץ יַת כַּתֵּי שְׁבִיק חַצָּדֵיכוֹן לָא תְחַצְּדוּן וְיַת עִנְבֵי רְדוּפֵיכוֹן לָא תְקַטְּפוּן שְׁנַת שְׁמִיטְתָא
6 יְהֵי לְאַרְעָא : וְהֵיתָה וְתֵהֵי שְׁמַטַּת אַרְעָא לְכוֹן לְמֵיכַל לָךְ וּלְעַבְדָּךְ וּלְאַמְתָּךְ וּלְאַגִּירָךְ
7 וְלְתוֹתָבָךְ דְּדַיְרִין עִמָּךְ : וְלִבְהֵמְתָּךְ וּלְחַיְתָא דִּי בְּאַרְעָךְ תְּהֵי כָּל
8 עֲלָלְתָהּ לְמֵיכַל : וְסַפַּרְתְּ לָךְ וְתִמְנֵי לָךְ שְׁבַע שְׁמִיטִין דִּשְׁנִין שְׁבַע שְׁנִין שְׁבַע זִמְנִין
9 וְיהוֹן לָךְ סְכוֹם יוֹמֵי שְׁבַע שְׁמִיטִין דִּשְׁנִין אַרְבְּעִין וְחַשַׁע שְׁנִין : וְתַעְבַּרְתְּ וְתַעֲבַר
קַל שׁוֹפַר יַבָּבָא בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּעַשְׂרָא לְיַרְחָא בְּיוֹמָא דְכִפּוּרַיָּא תַּעְבְּרוּן קַל שׁוֹפַר
10 חֵירוּתָא בְּכָל אַרְעֲכוֹן : וְקַדַּשְׁתֶּם וְתְקַדְּשׁוּן יַת שְׁנַת חַמְשִׁין שְׁנִין וְתִכְרְזוּן חֵירוּתָא
בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לְכָל יַתְבָהָא יוֹבְלָא הִיא תְּהֵי לְכוֹן וְתְתוּבוּן גְּבַר לַאֲחֻסָּנוֹתֵיהּ וְגֶבֶר
11 לְיֵיחוּסֵיהּ תְּתוּבוּן : יוֹבֵל יוֹבְלָא הִיא שְׁנַת חַמְשִׁין שְׁנִין תְּהֵי לְכוֹן לָא תִזְרְעוּן וְלָא
12 תְחַצְּדוּן בַּאֲוּוֹתָהָא וְלָא תְקַטְּפוּן יַת עִנְבֵי שְׁמִיטָתָהּ : כִּי יוֹבֵל אֲרוּם יוֹבְלָא הִיא
13 קוּדְשָׁא תְּהֵי לְכוֹן מִן חַקְלָא תֵּיכְלוּן יַת עֲלָלְתָהּ : בְּשַׁנַת בְּשַׁתָּא דְיוֹבְלָא הָדָא תְּתוּבוּן
14 גֶּבֶר לַאֲחֻסָּנוֹתֵיהּ : וְכִי תְמַכְּרוּ וַאֲרוּם תְּזַבְּנוּן זַבִּינִי לְחַבְרֵיכוֹן אוֹ תְזַבְּנוּן עִסְקָא
15 דְמִיטַלְטָלָא מִן יַד חַבְרֵיכוֹן לֵית אַתּוּן רַשָּׁאִין לְאוֹנָיָא גֶּבֶר יַת חַבְרֵיהּ : בְּמִסְפַּר עִמֵּי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִין אַתּוּן זַבְּנִין חֻקַּל אוֹ כַרְמָא כְּמִנְיַן סְכוֹם שְׁנַיָּא בָּתַר יוֹבְלָא תְּזַבְּנוּן מִן
16 חַבְרֵיכוֹן כְּמִנְיַן שְׁנַיָּא דְכִנְשׁוֹת עֲלָלְתָהּ יְזַבְּנוּן לְכוֹן : לְפִי לְפוּם סְכוֹם סוֹנֵי שְׁנַיָּא
תַּסְנֵי זַבִּינוּי וּלְפוּם סְכוֹם זְעֵירוּת שְׁנַיָּא תְּוֵעֵיר זַבִּינוּי אֲרוּם מִנְיַן כִּנְשׁוֹת עֲלָלְתָהּ
17 הוּא מְזַבֵּן לָךְ : וְלָא תוֹנוּ וְלָא תוֹנוּן גֶּבֶר יַת חַבְרֵיהּ בְּמִילִין קָשִׁין וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ
18 אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהֲכוֹן : וְעִשִׂיתֶם וְתַעְבְּדוּן יַת קְיָמַי וְיַת סִדְרֵי דִינַי תִּטְּרוּן וְתַעְבְּדוּן
19 יְתְהוֹן וְתִיתְבוּן עַל אַרְעָא לְרוּחָצָן : וְנִתְּנָה וְתִתֵּן אַרְעָא אִיבָהּ וְתֵיכְלוּן וְתִשְׂבְּעוּן
20 וְתִיתְבוּן עַל אַרְעָא לְרוּחָצָן : וְכִי וַאֲרוּם אִין תֵּימְרוּן מָה נֵיכוֹל בְּשַׁתָּא שְׁבִיעָאָה הָא
21 לָא נִזְרַע וְלָא נְכַנּוֹשׁ יַת כַּתֵּי עֲלָלְתָנָא : וְצִוִּיתִי יַת בִּרְכָתִי לָכוֹן מִן אוֹצָרַיי
טָבִין דִּבְשַׁתָּא שְׁכִינְתִי בְּשַׁתָּא שְׁתֵיתֵיתָא וְתַעֲבִיד יַת עֲלָלְתָהּ דְתִסְפּוֹק לְחֵלַת שְׁנִין :
22 וּזְרַעְתֶּם וְתֵיכְלוּן יַת שַׁתָּא תְמִינָתָא וְתֵיכְלוּן מִן עֲלָלְתָא עַתִּיקְתָּא דַהֲהִיא שַׁתָּא שְׁתֵיתֵיתָא
23 עַד שַׁתָּא תְּשִׁעָתָא עַד זִמַּן מֵיעַל עֲלָלְתָא תֵּיכְלוּן עַתִּיקְתָּא : וְהָאָרֶץ וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל
24 לָא תִזְדַּבֵּן לְחֻלְטִין אֲרוּם דִּילִי אַרְעָא אֲרוּם דַּיְרִין וְתוֹתְבִין אַתּוּן עִמִּי : וּבְכָל
אַרַע אֲחֻסָּנַתְכוֹן פּוּרְקָנָא תִּיתְנוּן לְאַרְעָא :

Sponte naſcentia derelictionis meſſium veſtrarum non metetis, nec uvas 5
poſteriores veſtras vindemiabitis : annus remiſſionis erit terræ. Et 6
erit remiſſio terræ vobis in cibum ; tibi, ſervo tuo, & ancillæ tuæ : &
mercenario tuo & peregrino, qui habitant tecum. Sed & jumento tuo, 7
& beſtiæ quæ in terra tua *eſt*, erit omnis proventus ejus in cibum. Et 8
numerabis tibi ſeptem ſabbatha annorum, ſeptem annos ſeptem vi-
cibus : & erunt tibi ſumma dies ſeptem ſabbathorum annorum,
quadraginta & novem anni. Et tranſire facies vocem tubæ clan- 9
goris menſe ſeptimo, decima menſis : die expiationum tranſire faci-
etis vocem tubæ libertatis per totam terram veſtram. Et ſanctifica- 10
bitis annum illum, annum quinquageſimum, & proclamabitis li-
bertatem in terra Iſrael omnibus habitatoribus ejus : jubilæus erit vobis,
& redibitis quiſque in hæreditatem ſuam, & quiſque in proſapiam
ſuam revertemini. Jubilæus erit vobis annus ille quinquageſimus : non 11
ſeminabitis neque metetis ſponte creſcentia ejus, neque vindemiabitis
uvas derelictionis ejus. Quoniam jubilæus ille ſanctus erit vobis, de 12
agro comedatis proventum. Anno Jubilæi hujus redibitis quiſque ad 13
poſſeſſionem ſuam. Et quando vendideritis venditiones ſociis veſtris, 14
aut emeritis quippiam bonorum mobilium à ſociis veſtris, non vobis li-
cebit decipere quiſque ſocium ſuum. Populi mi filii Iſrael, ſi vos 15
emeritis agrum aut vineam, juxta numerum ſupputationis annorum poſt
Jubilæum emetis à ſociis veſtris : juxta numerum annorum collectionis pro-
ventuum vendant vobis. Secundùm ſupputationem multorum annorum 16
multiplicabis pretium ejus, & juxta ſupputationem paucitatis annorum
minues pretium ejus : quoniam numerum congregationis proventuum
ipſe vendit tibi. Non ergo circumveniatis quiſque proximum ſuum 17
verbis durioribus, ſed timebis à Deo tuo : ego ſum Dominus Deus
veſter. Faciatis itaque ſtatuta mea, & ordines judiciorum meorum 18
cuſtodietis, & facietis ea, ut habitetis in terra tutò. Et dabit terra pro- 19
ventum ſuum, ut comedatis, & ſaturemini : & habitabitis in terra
confidenter. Et ſi quando dixeritis ; quid comedemus anno ſeptimo ? 20
Ecce non ſeminabimus, nec colligemus ſponte naſcentia proventus no-
ſtri. Ego præcipiam ut ſit benedictio mea ſuper vos ex theſauris meis 21
bonis, quæ ſunt in cœlis divinæ meæ præſentiæ, anno ſexto, & faciet
proventum qui ſufficiet in tres annos. Seminabitis autem anno octavo, 22
& comedetis de proventu veteri illius anni ſexti : uſque ad annum no-
num, uſque ad tempus quo proventus ingreditur, comedetis vetus. Ter- 23
ra quoque Iſrael non vendetur in perpetuum, quoniam mea eſt terra : ad-
venæ enim & coloni *eſtis* vos mecum. Et in omni terra poſſeſſionis 24
veſtræ redemptionem dabitis terræ.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 * مر خودرويهي دروي تونه درو كني و مر انگورهاي رزي تو نه برّي سالي معطلي باشد *
6 * و باشد معطلي آن زمين بشما بخوردني بتو و ببندهي تو و بپرستاري تو و بمزدوري تو و بمهماني
7 تو آن نشينان اوازي تو * و بچهارپاي تو و ببندهي آنچه درزميني تو باشد همه دخلي آن بخوردن
8 * و بشماري بتو هفت هفتها سالها هفت سالها هفت بارها و باشد بتو روزهاي هفت هفتهاي آن
9 سالها چهل و نه سال * و بگذراني شوفار تروعه در ماهي آن هفتمي در ده بماه در روزي آن كفارتها و
10 بگذرانيد شوفار درهمه ولايتهاي شما * و خاص كنيد مر سالي آن پنجاهم سال و بخوانيد آزادي در
زمين بهمه نشيناني آن يوبل آن باشد بشما و بازگرديد مرد باحسنتاي او و مرد باهلي خانهي او باز
11 گرديد * يوبل آن سالي آن پنجاهم سال باشد بشما نه كاريد و نه درويد مر خودرويهي آن و نه برّيد
12 مر روزي آن * كه يوبل آن خاص باشد بشما از آن دشت بخوريد مر دخلي آن * در سالي آن
13 يوبل آن اين باز گرديد مرد باحسنتاي او * وكه بفروشيد فروختهي بامهلي تو يا خريدن از
14 دستي امهلي تو نه آزاريد مرد مر برادري او * در شماري سالها پسي آن يوبل بخري از تو دي
15 امهلي تو در شماري سالهاي دخلها بفروشد بتو * بقدري بسيلري آن سالها بسيار كني
16 خريدهي او و بقدري اندكي آن سالها اندك كني خريدهي او كه شماري دخلها او فروشا
17 بتو * و نه آزاريد مرد مر امهلي او و بترسي از خداي تو من " خداي شما * و بكنيد مر رسمهاي
18 من و مر حكمهاي من نگاه داريد و بكنيد ايشانرا و بنشينيد ابر آن زمين باميني * و بدهد آن
19 زمين بري آن و بخوريد بسيري و بنشينيد باميني ابر آن * وكه بگوييد چه بخوريم در سالي آن
20 هفتمي اينك نه كاريم و نه گرد كنيم مر دخلي ايما * و بفرمايم مر آفريني من [بشما در سالي
21 آن ششمي] و بكند مر آن دخل بسه سالها * و بكاريد مر آن سالي آن هشتمي و بخوريد از آن
22 دخل كهنه تا سالي آن نهمي تا آمدني دخلي آن بخوريد كهنه * و آن زمين نه فروخته شود
23 بيعي درست كه بمن آن زمين كه غريبان و مهمانان شما اوازي من * و در همه زميني
24 احسنتاي شما شفعه بدهيد بزمين *

*Sponte naſcens meſſis tuæ non metes, 5
& uvas vineæ tuæ non præcides :
* annus ceſſationis erit. Erit autem 6
ceſſatio terræ vobis in cibum, tibi, et
ſervo tuo, & ancillæ tuæ, & mercе-
nario tuo, & hoſpiti tuo, confiden-
tibus tecum : Et quadrupedi tuæ, 7
& animali quod in terra tua, erit
omnis proventus ejus ad comeden-
dum. Numerabis quoque tibi ſe- 8
ptem hebdomadas annorum, i. e. ſe-
ptem annos ſeptem vicibus : ita erunt
tibi dies ſeptem hebdomadarum an- 9
norũ, quadraginta ac novem annt. Et
tranſive facies tubam clangoris in
menſe ſeptimo, decimâ menſis, die
expiationum : tranſire inquam fa-
cietis tubam per omnes regio-
nes veſtras. Sanctificabitiſque an- 10
num, quinquageſimum annum, &
proclamabitis libertatem in terra o-
mnibus habitatoribus ejus : Jobel
erit ipſe vobis : & revertemini
quiſque ad poſſeſſionem ſuam, &
quiſque ad familiam ſuam reverte-
mini. Jobel ipſe annus, quinquage- 11
ſimus annus erit vobis : non
ſeretis, nec metetis ſponte naſcens
ejus, neque amputabitis vineam
ejus. Quia Jobel eſt, ſanctus 12
erit vobis : ex agro comedetis
proventum ejus. Anno Jobel iſto 13
revertemini quiſque ad poſſeſſionem
ſuam. Quumque vendideritis ven- 14
ditionem populari tuo, vel emendo
à manu populari tui, ne vexetis
quiſque fratrem ſuum. Secundùm 15
numerum annorum poſt Jobel, emes
à populari tuo : juxta numerum an-
norum proventuum, vendet tibi.
Secundùm multitudinem annorum 16
multiplicabis emptionem ejus : &
ſecundùm paucitatem annorum mi-
nues emptionem ejus : quoniam nume-
rum proventuum ipſe vendit tibi. Ne 17
igitur vexetis quiſque populаrem
ſuum : ſed timebis à Deo tuo : ego Do-
minus Deus veſter. Et facite ſtatuta 18
mea, & judicia mea ſervate ac fa-
cite illa, et ſedebitis in terra cum
confidentia. Dabitque terra fructum 19
ſuum, & comedetis ad ſaturitatem,
ac ſedebitis cum confidentia in
ea. Quòd ſi dixeritis ; Quid com- 20
edemus in anno ſeptimo ? ecce non
ſeremus neque colligemus proventum
noſtrum : Tunc mandabo benedictio- 21
ni meæ pro vobis in anno ſexto, &
faciet proventum pro tribus annis.
Seretiſque anno octavo, & comedetis 22
de proventu veteri uſque ad annum
nonum : uſque in adventum proven-
tûs ejus, comedetis veterem. Terra 23
verò non vendetur in venditionem
totalem, quia mea eſt terra : peregri-
ni enim & hoſpites eſtis mecum. In 24
univerſa autem terra poſſeſſionis ve-
ſtræ redemptionem dabitis terræ.*

ויקרא כה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

כי ימוך ואַרום אין יתמסכן אָחוך ויזבון מאחסנתיה וייתי פריקיה דקריב ליה ס 25
ויפרוק ית זביני אחוי : ואיש וגבר ארום לא יהי ליה מאן דיחמי למפרוק וזבינוי 26
ותארע ידיה וישכח הי כמיסת פורקניה : וחשב וידייק ית סכום שני זבינוי 27
ויתיב ית מותרא לגבר דזבין ליה ויתוב לאחסנתיה : ואם ואין לא תארע 28
ידיה היכמסת דיתיב ליה ויהי וזבינוי ביד מן דזבן יתיה עד שתא דיובלא ויפוק
בלא כספ ויתוב לאחסנתיה : ואיש וגבר ארום יזבון בית מותבא בבירנין דמקפין 29
שור ויהי פורקניה עד משלם שתא דזבינוי מן עידן לעידן יהי פורקניה : ואם
ואין לא יתפריק עד זמן מישלם ליה שתא ויקום ביתא דבקרתא דליה 30
שורין לחלוטין לדיוכן לדריו לא יפוק ביובלא : ובתי ובתי כופרנייא דליתי 31
להון שור מקף חזור חזור הי כטינדסין דפרסין על חקל ארעא יתחשבון פורקנא
תהי להון ויובלא יפקון : ושרי וקירוי ליואי בתי קירוי אחסנתהון פורקן עלם 32
יהי לליואי : ואשר ומאן דיפרוק מן ליואי ויפוק וזבני ביתא וקירוי אחסנתהון 33
ביובלא ארום בתי קירוי ליואי היא אחסנתהון בגו בני ישראל : ושדה וברם 34
חקיל פרוילי קירוייהון לא יזבנון ארום
אחסנת עלם הוא להון : וכי ואַרום 35
יתמסכן אחוך ותמוט ידיה עמך ותתקיף
ביה ותהנייה ירוך ותותב ויתפרנס עמך : אל תקח עמי בית ישראל לא 36
תיסבון לא שערין ולא ריפין ותדחל מאלהך ויתפרנס אחוך עמך : ארת כספך
עמי בני ישראל ית בספיכון לא 37
תיתנון ליה בשערין ובריבין לא תתנון
עיבוריכון : אני ד׳ אנא הוא יי 38
אלהכון די פריקית ואפיקית יתכון פריקין מן ארעא דמצרים מטול למיתן לכון
ית ארעא דכנען למהוי לכון לאלהא : וכי ימוך ואַרום יתמסכן אחוך עמך 39
ויזדבן לך לא תפלח ביה הי כנימוסי פולחנות עבדיא :

ירושלמי 34 וחקל פרוילי קרייהון לא יזדבן ארום אחסנת עלם :

Et si quando pauperie adactus fuerit frater tuus, & vendiderit de 25
possessione sua : tum veniet redemptor ejus, qui propinquus est ei,
& redimet venditionem fratris sui. Vir autem quando non fuerit il- 26
li aliquis qui jure possit redimere venditiones ejus, & apprehende-
rit manus ejus, & invenerit juxta sufficientiam redemptionis suæ.
Tunc supputet numerum annorum venditionis suæ, & reddat quod su- 27
perest viro cui vendidit, & redeat ad possessionem suam. Quòd si 28
non apprehenderit manus ejus juxta sufficientiam ut reddat illi, tum
erit venditio ejus in manu illius qui emit ipsam usque ad annum Ju-
bilæi : postea exeat absque argento, & revertetur ad possessionem su-
am. Et vir quando vendiderit domum habitationis in urbibus cir- 29
cundatis muro, erit redemptio ejus usque ad finem anni venditionis
suæ : à tempore in tempus erit redemptio ejus. Quòd si non redi- 30
matur usque ad tempus donec impleatur annus integer, tum manebit
domus, quæ est in civitate murata, in perpetuum apud eum qui emit
eam per generationes suas : non egrediatur in Jubilæo. Domus au- 31
tem villarum, quæ non habent murum per circuitum, sicut tentoria
expansa in agro terræ reputabuntur : redemptio erit illis, & in Ju-
bilæo exibunt. Civitates autem Levitarum, domus civitatum possessi- 32
onis eorum perpetuo jure redimi possunt à Levitis. Et qui redeme- 33
rit à Levitis, egredietur vendita domus & civitates possessionis eo-
rum in Jubilæo : quia domus civitatum Levitarum est possessio eorum
in medio filiorum Israel. Verùm 34
ager suburbiorum civitatum sua-
rum non vendent, quoniam pos-
sessio seculi est illis. Et quando 35
pauper factus fuerit frater tuus, &
nutaverit manus ejus tecum : apprehendes eum, & studebis commo-
do illius, *etiamsi* peregrinus & advena *fuerit*, & aletur tecum. Po- 36
pule mi domus Israel, non accipietis usuras aut incrementum, sed
timebis Deum tuum : & aletur
frater tuus tecum. Populo mi fi- 37
lii Israel, argentum vestrum non
dabitis ipsi cum usura, nec cum
incremento dabitis frumenta ve-
stra. Ego sum Dominus Deus ve- 38
ster, qui redemi & eduxi vos redemptos è terra Ægypti, ut dem
vobis terram Canaan, ut sim vobis in Deum. Et quando pauper 39
factus fuerit frater tuus tecum, & vendiderit se tibi, non servire eum facias juxta leges servitutis servorum.

Hieros. 34. *Nam ager suburbiorum civitatum ipsorum non vendetur, quoniam possessio.*

Hieros. 37. *Argentum tuum non dabis ipsi cum usura, & cum incremento non dabis cibum tuum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه درويش شود برادري تو وبفروشد از احسنتاي او وبيايد شفعه كيراي او 25
آن نزديك باو وشفعه كيرد مر فروختهي برادري او * ومردي كه نه باشد باو 26
شفعه كيرا وبرسيد دستي او بيافت قدري شفعهي او * وحسيب كند مر سالهاي 27
فروختهي او وباز كرداند مر آن زيادتي بمردي آنچه فروخته شد باو وباز كردد
باحسنتاي او * واكر نه يافت دستي او قدري باز كرداندن باو وباشد فروختكي 28
او در دستي آن خرا اويرا تا سالي آن يوبل وبيرون آيد در يوبل وباز كردد
باحسنتاي او * ومردي كه بفروشد خانهي نشستن شهري قلعه باشد شفعهي 29
او تا تمام شدني سالي فروختهي او سالي باشد شفعهي او * واكر نه شفعه 30
كرفته شود تا پر شدن باو سالي تمام ودرست شود آن خانه آنچه در شهر آنچه
باو قلعه بيعي درست بخراي او بعصرهايي او نه بيرون آيد در يوبل * وخانهاي 31
آن روستاها آنچه نيست بايشان قلعه كرداكرد ابر دشتي آن زمين حسيب شود
شفعه باشد باو ودر يوبل بيرون آيد * وشهرهاي آن لويان خانهاي شهرهاي احسنتاي 32
ايشان شفعهي جاويد باشد بلويان * وآنچه شفعه كيرد از آن لويان وبيرون آيد 33
فروختهي خانه وشهري احسنتاي او در يوبل كه خانهاي شهرهاي او لويان او احسنتاي
ايشان در ميانى پسراني يسرال * ودشتي حياطي شهرهاي ايشان نه فروخته شود كه احسنتا 34
جاويد او بايشان * وكه درويش شود برادري تو وميل دهد دستي او اوازي تو قوي 35
كيري درو غريب ومهمان بزيد اوازي تو * نه ستاني از نزدي او سود وسلف وبترسي 36
از خداي تو وبزيد برادري تو اوازي تو * مر سيمي تو نه دهي باو در سود ودر 37
سلف نه دهي خورش تو * من :: خداي شما آنچه بيرون آوردم شمارا از زمين مصر 38
بدادن بشما مر زميني كنعن ببودن بشما بخدا * وكه درويش شود برادري تو اوازي 39
تو وفروخته شود بتو نه كار فرماي درو كاري بندكي *

Quum depauperatus fuerit frater 25
tuus, vendiderítque de possessione
sua, tunc veniet redemptor ejus pro-
pinquus ipsi, & redimet venditionem
fratris sui. Vir autem, quum non 26
fuerit ei redemptor, sed attigerit ma-
nus ejus, inveneritque valorem re-
demptionis suæ: Tunc supputabit 27
annos venditionis suæ, & restituet
excessum viro cui venditum fuit,
& revertetur ad possessionem suam.
Quòd si non invenerit manus ejus 28
valorem restituendi ei, tum erit ven-
ditio ejus in manu ementis illam,
usque ad annum Jobel: at egredietur
in Jobel, & revertetur ad possessio-
nem suam. Vir autem quum ven- 29
diderit domum sedis suæ in civi-
tate castellata, erit redemptio ejus
usque ad completionem anni venditionis ejus: durante *anno erit red-*
emptio ejus. Quòd si non redima- 30
tur donec impleatur ei annus integer,
confirmabitur domus quæ in urbe
cui est castellum in venditionem to-
talem ementi eam, in seculis suis:
non egredietur in Jobel. Domus 31
autem pagorum quibus non est muni-
mentum circumcirca, cum agro ter-
ræ reputabitur: redemptio erit ei,
& in Jobel egredietur. Urbium 32
verò Levitarum & domorum ur-
bium possessionis eorum, redemptio
perpetua erit Levitis. Et quicun- 33
que redemerit à Levitis, egredi-
etur quidem venditio domûs ac ur-
bis possessionis ejus in Jobel: quia
domus urbium Levitarum sunt
possessio ipsorum in medio filio-
rum Israel. Ager autem ambi- 34
tûs urbium ipsorum non vende-
tur: quia possessio perpetua est il-
lis. Quum verò depauperatus fuerit 35
frater tuus, & declinaverit manus
ejus apud te, fortiter apprehendes
illum: sive peregrinus sivè hos-
pes, vivet tecum. Nou accipies ab 36
eo lucrum & antecessum, sed time-
bis tibi à Deo tuo, vivétque frater
tuus apud te. Argentum tuum non 37
dabis ei pro lucro, & pro antecesso
non dabis escam tuam. Ego Domi- 38
nus Deus vester qui eduxi vos de
terra Ægypti, ad dandum vobis ter-
ram Chenaan, ut sim vobis in Deum.
Cùm autem depauperatus fuerit 39
frater tuus apud te, vendideritq; se
tibi, non injunges ei opus servi-
tutis.

כשכיר היו באגירא היי בתותבא יהי עמך עד שתא דיובלא יפלח עמך : ויצא ויפוק 40
לבר חורין מעמך הוא ובנוי עמיה ויתיב לגניסתיה ולאחסנת אבהתוי יתוב : כי עבדי 41
ארום עבדי הינון דהנפיקית יתהון פריקין מארעא דמצרים לא יזדבנון היי כגניומוסי : 42
ובין עבדיא : לא לא תשתעבדון ביה בקשיו ותדחל מאלהך : ועבדך ברם עבדיכון 43
ואמהתיכון דיהון לכון מן אמהתכון דמן עממיא די בחזורנותיכון מנהון תזבנון עבדין 44
ואמהן : ונם ואוף מבני תותביא עריליא דדיירין עמכון מנהון תזבנון ומן ייחוסיהון 45
דעמכון דאתילידו בארעכון ולא מן כנעאני ויהון לכון לאחסנא : והתנחלתם
ותחסנון יתהון לבניכון בתריכון לירותת אחסנא לעלם בהון תפלחון ובאחוכון בני 46
ישראל גבר בחבריה לא תשתעבדון בהון בקשיו : וכי ואדום תאדע יד ערל ותותב 47
דעמך ויתמסכן אחוך עמיה ויזדבן לערל תותב דעמך או לשריש פולחנא נוכראה
למשפשה לה ולפלחה דמזרעית גיורא : אחרי בתר דישתמוד לכון דיזדבן מן 48
יד פורקנא יהי ליה חד מן אחוי יפרקיניה : או דודו או אחבוי או בר אחבוי יפרקיניה 49
או מקריב בישריה מזרעתיה יפרקיניה או תאדע ידיה או ידא דציבורא ויתפריק :
וחשב ויידיע עם ערלאה דזבניה משתא דיובלא ויהי כסף זבינוי 50
כמנין שניא היי כיומי אגירא יהי עמיה : ואם עוד אין עד כדון איית קניו בשניא לפום 51
סכומהון יתיב פורקניה מכסף זבינוי : ואם מעט ואם קליל ישתיירון בשניא עד 52
שתא דיובלא ויחשב ליה כפום סכום שנוי יתיב ית פורקניה : כשכיר היי באגיר שנא 53
בשנא יהי עמיה לא ישעביד ביה בקשיו ואנת חמי ליה : ואם ואין לא יתפרק באילין 54
שניא ויפוק בר חורין בשתא דיובלא הוא ובנוי עמיה : כי לי ארום דילי הינון 55
בני ישראל משתעבדין לאוריתי עבדי הינון דאפיקית יתהון פריקין מארעא דמצרים
אנא הוא יי אלהכון

כו

לא תעשו לא תעבדון לכון טעוין 1
וצילמין וקמתין משול סנודא לא תקימון ירושלמי 1 ואבן דטעו :
לכון ואבן מציירא לא תתנון בארעכון למגחן עלה ברם סגיו חקיק בציורין ודיוקנין
תשתוון באראית מקדשיכון ולא למסנוד לה ארום אנא יי אלהכון :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Tanquam mercenarius & tanquam inquilinus erit tecum, usque ad annum Jubilæi serviet tecum. Tum exibit in libertatem à te, ipse & filii ejus cum eo, & revertetur in familiam suam, & ad possessionem patrum suorum revertetur. Quoniam servi mei sunt, quos ego eduxi redemptos è terra Ægypti: non vendentur juxta leges venditionis servorum. Non coges eum servire cum duritia, sed timebis à Deo tuo. Verùm servos vestros & ancillas vestras, quos habebitis ex ancillis populorum qui sunt in circuitu vestro, eos emetis servos & ancillas. Sed & de filiis incolarum incircuncisorum, qui habitant vobiscum, ex illis emetis & ex familia eorum qui sunt vobiscum, qui nati sunt in terra vestra, non autem ex Chananæis, & erunt vobis in possessionem. In possessionem quo que tradatis eos filiis vestris post vos, idque hæreditaria possessione; in seculum pro servis utamini eis: sed fratribus vestris filiis Israel quisque socio suo, non abutamini servitute illis duriter. Quod si assequatur manus incircuncisi & incolæ qui tecum est, & pauper factus fuerit frater tuus cum ipso, & vendiderit se incircuncisо qui tecum habitat aut radici cultus alieni, ut serviat illi & colat ipsum, qui est de semine peregrini. Postquam innotuerit vobis quod venditus sit, statim redemptio erit illi: unus ex fratribus ejus redimet ipsum. Vel frater patris sui, aut filius fratris patris sui redimet ipsum, aut aliquis propinquus carnis suæ de semine suo redimet ipsum: aut si assequatur manus ejus, aut manus congregationis, redimetur. Et computabit cum incircuncisо, qui emit ipsum, ab anno quo venditus est ipsi usque ad annum jubilæi: & erit argentum venditionis suæ juxta numerum annorum, juxta dies mercenarii erit cum ipso. Si adhuc sit multitudo in annis, secundùm numerum eorum reddet redemptionem suam de argento venditionis suæ. Si verò pauci residui fuerint anni usque ad annum Jubilæi, computum faciat pro se: juxta supputationem annorum restituet redemptionem suam. Quasi mercenarius de anno in annum erit cum eo: non abutetur eo ad servitutem duriter te vidente. Quod si non fuerit redemptus istis annis, exibit liber anno Jubilæi, ipse unà cum filiis. Quoniam mei sunt filii Israel addicti servituti legis meæ, servi mei sunt quos eduxi liberatos è terra Ægypti: ego sum Dominus Deus vester. 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55

Cap. XXVI.

Non facietis vobis idola aut imagines, aut statuas pro adoratione erigetis vobis, & lapidem figuratum non ponetis in terra vestra ad incurvandum vos coram eo: verùm pavimentum sculptum figuris & imaginibus ponetis in solo sanctuarii vestri, non autem ad prosternendum vos illis, quoniam ego Dominus Deus vester. 1 Hier. 1. *Aut lapidem idoli.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

40 41 * چون مزدور چون مهمان باشد اوازي تو تا سالي آن يوبل كار كند اوازي تو * وبيرون آيد از
42 اوازي تو او و پسراني او اوازي او و بار گردد باهلي خانهي او و باحستتاي پدراني او بار گردد * كه
بندگاني منند ايشان آنچه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر نه فروخته شوند فروختهي بندگي
43 * نه مسلط شوي درو در سختي بترسي از خداي تو * وبندهي تو و پرستاري تو آنچه باشند بتو
44 از نزدي آن قومها آنچه گرداگرد شما ازيشان بخريد بنده وپرستار * ونيز از پسراني آن مهماني
45 آن نشينان اوازي شما از ايشان بخريد واز اهلي خانهي ايشان آنچه اوازي شما آنچه زاييده
شدند در زميني شما [وباشند بشما] باحستا * واحستا دهيد ايشانرا بپسراني شما پسي شما
46 بميراث گرفتن احستا بجاويد در ايشان كار فرماييد ودر برادراني شما پسراني يسرال
مرد در برادري او نه مسلط شوي درو در سختي * وكه برسد دستي غريب و مهمان اوازي
47 تو و درويش شود برادري تو اوازي او و فروخته شود بغريب مهمان اوازي تو يا باصلي اهلي
خانهي غريب * پسي فروختن شفعه باشد باويكه از برادراني او شفعه گيرد اويرا * يا عمّي او يا
48 49 پسري عمّي او شفعه گيرد اويرا يا از بقيّهي قرابتي او از اهلي خانهي او شفعه گيرد اويرا يا برسيد
دستي او و خلاص شود * وحسيب كند اوازي خراي او از سالي فروختهي او تا سالي آن يوبل و باشد
50 سيمي فروختهي او درشماري سالها چون روزگاراني مزدور باشد اوازي او * اگر نيز بسياران در
51 سالها بقدري ايشان باز گردانند شفعهي او از سيمي خريدهي او * و اگر اندك باقي ماند در
52 سالها تا سالي آن يوبل حسيب كند باو چون قدري سالهايي او باز گردانند مر شفعهي او * چون
53 مزدوري سال درسال باشد اوازي او نه مسلط شود اويرا در سختي بچشم ديدي تو * و اگر نه
54 خلاص شود درايشان بيرون آيد در سالي آن يوبل او و پسراني او اوازي او * كه بمن پسراني يسرال
55 بندگان بندگاني من ايشان آنچه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر من :: خداي شما *

* فصل بيست ششم * * نه كنيد بشما بتان و تراشش و انگيخته نه انگيزانيد بشما 1
و سنگي نقش كرده نه دهيد در زميني شما بسجود كردن ابر آن كه من :: خداي شما *

Tanquam mercenarius, tanquam hospes erit tecum: usque ad annū Jobel serviet apud te. Tunc egredietur abs te, ipse & filii ejus cum eo, & revertetur ad familiam suam, et ad possessionem patrum suorum revertetur. Nam servi mei sunt ipsi, quos eduxi è terra Ægypti: non vendentur venditione servitutis. Non dominaberis illi in duritie: timebis à Deo tuo. Servus autem tuus & ancilla tua qui erunt tibi, de Gentibus erunt quæ in circuitu vestrī: ex iis emetis servos ac ancillas. Et etiam de filiis hospitum sedentium vobiscum, de eis emetis, déque familia eorum qui apud vos, qui nati sunt in terra vestra, erunique vobis in possessionem. Et possidendos dabitis eos filiis vestris post vos, ad hæreditariò accipiendum possessionem: in perpetuum eis opus injungetis: at fratribus vestris filiis Israel, quisque fratri suo, non dominaberis in duritie. Cùm autem opes attigerit manus peregrini & hospitis apud te, & depauperatus fuerit frater tuus apud eum, vendiderítque se peregrino, hospiti apud te, aut stirpi familiæ peregrini: Post venditionem redemptio erit ei: unus de fratribus ejus redimet eum. Aut patruus ejus, aut filius patrui ejus redimet eum: aut quidam de reliquis propinquis ejus, de familia ejus, redimet eum: vel attingente manu ejus, redimet quidem seipsum. Et supputabit cum emente eum ab anno venditionis ejus usque ad annum Jobel: & erit argentum venditionis ejus juxta numerum annorum: secundùm dies mercenarii erit cū eo. Si adhuc multi fuerint anni, secundùm rationē eorū restituet redemptionem suam de argento emptionis suæ. Quòd si pauci reliqui manserint ex annis usque ad annum Jobel, supputabit cum eo: secundùm rationem annorum restituet redemptionem suam. Tanquam mercenarius anni in annum erit cum illo: non dominabitur ei in duritie in conspectu oculorum tuorum. Si verò non redimatur per hæc, egredietur in anno Jobel, ipse & filii ejus cum eo: Quia mihi sunt filii Israel servi, servi mei sunt quos eduxi de terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester.

Cap. XXVI.

Non facietis vobis idola & sculptile, & statuam non erigetis vobis, & lapidem pictum non exhibebitis in terra vestra, ad adorandū versùs eum: ego enim sum Dominus Deus vester.

ויקרא כו
תרגום יונתן בן עוזיאל

ארת שבתותי תי יומי שבייא דילי תטרון ולבית מוקדשי תהון אולין ברחלתי 2
אנא יי׃

פ פ פ

אם בחקתי אין בקימי אוריתי תהכון ית סדרי דיני תנטרון ותעבדון 3
יתהון׃ ונתתי ואיתן מטרייא דאריעכון בעידנהון בגיר ולקיש ותיתן ארעא פירי 4
עלהתא ואילן דאנפי ברא יצלח בפירוי׃ והשיג ויאריע לכון דרכא ית קטפא 5
וקטפא יאריע אפקורת בר ורעא ותיכלון לחמכון ותישבעון ותחבין לרוחצן
בארעכון׃ ונתתי ואיתן שלמא בארעא דישראל ותשרון ולית דמניט ואבטיל 6
רשות חיות ברא מן ארעא דישראל ושלופי חרב לא יעידון בארעכון׃ ורדפתם 7
ותרדפון ית בעלי דבבכון ויפלון קדמכון חבירי חרב׃ ורדפו וירדפון מנכון 8
חמשא למאתא ומאתא מנכון לרבבותא יעריקון ויפלון בעלי דבביכון קדמיכון
חבירי חרב׃ ופניתי ואתפני מן אנר עממיא למשלמא לכון אנר עובדיכון טבייא 9
ואיתקוף יתכון ואסגי יתכון ואקים ית קיימי עמכון׃ ואכלתם ותיכלון עתיקא 10
דמעתק ולא תסלמנטון וברם עתיקא מן קדם עיבורא חדתא תפנון מן אוצריכון׃
ונתתי ואיתן שכינתי ביניכון ולא ירחק מימרי יתכון׃ והתהלכתי ואשרי 11 12
איקר שכינתי ביניכון ויהי מימרי לכון לאלהא פרוק ואתון תהון לשמי לאומא
קדישייא׃ אני ה׳ אנא יי אלהכון דאפיקית יתכון פריקין מן ארעא דמצרים 13
למהוי להון משעבדין ותבריית ניר שעבודהון מעלויכון ודברית יתכון מביניהון
בני חרי והלכית יתכון בקומא זקופא׃ ואם לא ואם לא תיצבון למשמע לאולפן 14
מאלפי אוריתי ולא תעבדון מן רעותיכון ית כל פיקודייא האלין׃ ואם ואין 15
בקיימי אוריתי תקוצון ואין ית סדרי דיני תרחיק נפשתיכון בדיל דלא למעבד
ית כל פקודיי וסופכון למבטלא ית קיימי׃ אף אני לחוד אנא אעביד דא לכון 16
ואיגרי עליכון מחת מותנתא ית שחיפותא ויית קדחותא מכליא עיינין ומסייפא
נפש ותידרעון לריקנו זרעכון דלא יצמח וכתייא ייכלון יתהון בעלי דבביכון׃
ונתתי ואיתן פניותא למעסוק בכון ותיתברון קדם בעלי דבביכון וירדון בכון 17
סנאיכון ותערקון ולית דרדיף יתכון׃ ואם ואין בתר אלין לא תצבון 18
למשמע לאולפן אוריתי ואוסיף למירדי יתכון שבע מאחאתא על שבע עיבירין
די חטיתון קדמי׃ ושברתי ואיתבר ית איקר תקוף מקדשיכון ואיתן ית שמייא 19
דעילויכון בדידין הי כפרולא דלא מייא מן דלא למחתא לכון טלין ומיטרין
וארעא דתחותיכון הי כנחשא דמויע למובדא פירהא׃

Dies sabbathorum meorum servabitis, & in domum sanctuarii mei 2
eritis ambulantes in timore meo: ego Dominus.

SECT. XXXIII.

Si in statutis legis meæ ambulaveritis, & ordines judiciorum meo- 3
rum custodiveritis, & feceritis ea: Tum dabo pluvias terræ vestræ 4
in tempore vestro, temporaneam & serotinam: & dabit terra fru-
ctus proventus, & arbor faciei agri felix erit in fructibus suis. Et 5
attinget vobis tritura vindemiam, & vindemia attinget productionem
sementis: & comedetis panem vestrum, & saturabimini, & habi-
tabitis securè in terra vestra. Et dabo pacem in terra Israel, ut qui- 6
escatis & non sit qui exterreat: & auferam potestatem bestiæ malæ
de terra Israel, & qui extrahunt gladium non transibunt per terram
vestram. Et persequemini inimicos vestros, & cadent coram vobis 7
fracti gladio. Et persequentur ex vobis quinque centum, & cen- 8
tum ex vobis decem millia fugabunt: & cadent inimici vestri coram
vobis fracti gladio. Et convertam me à mercede populorum, ad red- 9
dendam vobis mercedem operum vestrorum bonorum, & robustos
vos reddam, & multiplicabo vos: & statuam fœdus meum vobis-
cum. Et comedetis vetus quod inveteratum est absque curculione: 10
verùm vetus à præsentia tritici novi evacuabitis ex horreis vestris.
Et ponam divinam præsentiam gloriæ meæ inter vos: nec abomi- 11
nabitur vos verbum meum. Et habitare faciam gloriam divinæ 12
meæ præsentiæ inter vos, & erit sermo meus in Deum redemptorem:
vos autem eritis nomini meo in populum sanctorum. Ego Dominus 13
Deus vester qui eduxi vos liberatos è terra Ægypti ut illos in ser-
vitutem redigeretis: & fregi jugum servitutis eorum de super vos,
& duxi vos è medio eorum liberos, & duxi vos staturâ erecta.
Quod si nolueritis audire doctrinæ docentium legem meam, & non 14
feceritis voluntariè omnia præcepta ista. Et si fœdus legis meæ fa- 15
stidieritis, & si ordines judiciorum meorum abominabitur anima ve-
stra, ut non faciatis omnia præcepta mea, & finis vester fuerit ut
aboleatis fœdus meum: Etiam ego faciam hoc vobis, & immittam 16
contra vos plagam pestis, inflationem *corporis* & febrim, deficere
facientes oculos & exhaurientes animam: & seminabitis fruſtra se-
men vestrum, quod non germinabit, & sponte nascentia comedent
ea inimici vestri. Et tribuam otium ut negotium vobis facessam, 17
& conteremini coram inimicis vestris: & dominabuntur vo-
bis osores vestri, & fugietis cùm nullus sit qui persequatur vos.
Quod si post istas castigationes nolueritis audire doctrinam legis meæ: 18
tum addam castigare vos septem plagis, propter septem transgressi-
ones quibus peccaveritis in me. Et frangam gloriam roboris sanctua- 19
rii vestri: & dabo cœlos qui supra vos sunt fortes sicut ferrum,
quod non sudat, ut non descendere faciant vobis rorem aut pluvias;
& terra quæ sub vobis est *erit* tanquam æs, quod sudat, ad per-
dendum fructum suum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* مر معطليهاي من نگاهداريد و ازخاص جاي من بترسيد من :: * اگر در رسمهاي 2 3
من برويد و مر فرمانهاي من نگهداريد وبكنيد ايشانرا * وبدهم باراني شما در وقت ايشان 4
وبدهد آن زمين بحلي آن ودرختي آن دشت بدهد بري آن * وبرسد بشما خرمن كوفتن 5
مر بريدن وبريدن برسد مر كاشتن وبخوريد نافي شما بسيري وبنشينيد باميني در ولايتي
شما * وبدهم سلامتي در زمين وبخسپيد ونيست لرزاناي وباطل كنم ددي بد از آن زمين 6
وشمشير نه گذرد در ولايتي شما * وبتازيد مر دشمناني شما وبيفتند پيشي شما بشمشير * 7
* وبتازند از شما پنج صدي وصد از شما بيوري بتازند وبيفتند دشمناني شما پيشي شما 8
بشمشير * وروي كنم بشما وبرومند كنم شمارا وبسيار كنم شمارا وبر انگيزانم مر شرطي من 9
اواري شما * وبخوريد كهنهي كهنه وكهنه از پيش نو بيرون آريد * وبدهم مسكني من درميانى 10 11
شما ونه رد كند ذاتي من شمارا * وروش كنم درميانى شما وباشم بشما بخدا وشما باشيد بمن 12
بقوم * من :: خداي شما آنچه بيرون آوردم شمارا از زميني مصر از بودن بايشان بندگان 13
وبشكستم بندي يوغي شما وببردم شمارا در سر افرازي * واگر نه شنويد بمن ونه كنيد مر 14
همه آن فرمانهاي آن اينان * واگر در رسمهاي من نفايه كنيد ومر حكمهاي من رد كند 15
جاني شما ببي كردن مر همه فرمانهاي من بسست كردني شما مر شرطي من * نيز من بكنم اين بشما 16
بشمارم ابر شما نهيب رذكي مر آن تپي سرد ومر آن تپي گرم انجافته كنان چشمان و اندوهي جان
وبكاريد بتهي كاشتهي شما وبخورند اوبيرا دشمناني شما * وبدهم خشمي من در شما وزخم خوريد 17
بپيشي دشمناني شما ومسلط شوند در شما دشمناني شما وبگريزيد ونيست تازاني شمارا *
* واگر تا اينان نه شنويد بمن بيفزايم بادب كردن شمارا هفت ابر خطاهاي شما * 18
* وبشكنم مر بزرگي چيرگي شما وبدهم مر آسماني شما چون آهن ومر زميني شما چون مس * 19

Cessationes meas observabitis, & à 2
sanctuario meo timebitis: ego Domi-
nus. Si in decretis meis ambulave- 3
ritis, & mandata mea observaveri-
tis, feceritisque ea: Tunc dabo 4
pluviam vestram in tempore suo, da-
bitque terra proventum suum, arbor
quoque agri dabit fructum suum:
Attingétque vobis trituratio vinde- 5
miam, & vindemia attinget semen-
tem: comedetisque panem vestrum
ad saturitatem, & sedebitis cum con-
fidentia in regione vestra. Dabo 6
namque pacem in terra, & dormic-
tis, & non erit tremefaciens: &
cessare faciam feram malã de terra,
& gladius non transibit per regio-
nem vestram. Et persequemini ini- 7
micos vestros, cadéntque coram vo-
bis gladio. Persequentur quoque 8
quinque ex vobis centum: & centũ
ex vobis myriadem persequentur: &
cadent inimici vestri coram vobis
gladio. Et respiciam ad vos, & 9
frugiferos faciam vos, & multipli-
cabo vos, ac suscitabo pactum meũ
vobiscum. Et comedetis vetus in- 10
veteratum, & vetus præ novo edu-
cetis. Et dabo tabernaculum meũ 11
in medio vestrũm, neque reprobabit
vos anima mea: Sed ambulabo in 12
medio vestri, eróque vobis in Deum,
& vos eritis mihi in populum. Ego 13
Dãs Deus vester, qui eduxi vos de
terra Ægypti, ne essetis eis servi:
& confregi vinculum jugi vestri, &
tuli vos in capitis elatione. Si au- 14
tem non audieritis me, nec feceritis
omnia mandata ista: Et si statuta 15
mea rejeceritis, & judicia mea re-
pulerit anima vestra, non faciendo o-
mnia mandata mea, dum dissolveritis
pactum meum: Etiam ego faciam 16
hoc vobis, præficiam vobis timoris
percussionem, & febrem frigidam ac
febrem calidam consumentes oculos,
& dolorem animæ: seretisque in va-
cuum semen vestrum: nam comedent
illud inimici vestri. Dabo præterea 17
iram meam in vos, & plagas accí-
pietis coram inimicis vestris, & do-
minabuntur vobis inimici vestri:
fugietisque cùm nemo sit persequens
vos. Quòd si usque ad hæc non au- 18
dieritis me, addam castigare vos se-
pties pro peccatis vestris. Et fran- 19
gam magnitudinem fortitudinis ve-
stræ, ac dabo cœlum vestrum sicut
ferrum, & terram vestram sicut
æs.

וְתֵם וְיִסּוֹף לְרֵיקָנוּ חֵילֵיכוֹן וְלָא תִיתֵּן אַרְעָכוֹן יַת מֵה דְּאִתּוֹן מַעֲלִין לְנָוֵהּ וְאִילָן דְּאַנְפֵּי בָרָא יְקַלַּח פֵּירוֹי : וְאִם וְאִין תֵּהָכוֹן עִמִּי בְּעַרַאי וְלָא תְצִבוֹן לְמִשְׁמַע לְוָולְפָּן אוֹרַיְיתִי וְאוֹסִיף לְאַיְתָאָה עֲלֵיכוֹן שְׁבִיעָתָא מְחָא עַל שְׁבַע עֵיבִירִין דִּי חַטִּיתוּן קֳדָמַי : וְהִשְׁלַחְתִּי וְאֵינְרֵי בְּכוֹן רְשׁוּת חֵיוַת בָּרָא וְתִתְכַּל יַתְכוֹן וְתִשֵּׁיצֵי יַת בְּעִירֵיכוֹן מְבָּרְיָא וְתַזְעִיר יַתְכוֹן מְלָנְיו וְיִצְדֵּנִין אוֹרְחָתְכוֹן : וְאִם בְּאִלֵּין מַרְדְוָותָא לָא תִתְרְדוּן קֳדָמַי וְתֵהָכוּן קֳדָמַי בְּעַרַאי : וְהִלְכְתִי וְאִידְבַּר אוּף אֲנָא יַתְכוֹן בְּעַרַאי בְּעַלְמָא וְאֶמְחֵי יַתְכוֹן לְחוּד אֲנָא שְׁבַע מְחָן עַל שְׁבַע עֵבִירִין דִּי חַטִּיתוּן קֳדָמַי : וְהַבְאתִי וַאֲיַיתִי עֲלֵיכוֹן עַם שְׁלוּפֵי חֶרֶב לְמִתְפְּרַע מִנְכוֹן עַל דְּבָטַלְתוּן יַת קְיָמַי וְתִתְכַּנְּשׁוּן מִן צְיָידָא לְקוּרְיֵיכוֹן וְאֵינְרֵי מוֹתָנָא בֵּינֵיכוֹן וְתִתְמְסְרוּן כַּד מְיתִין בִּידָ סַנָּאֵכוֹן : בְּשִׁבְרִי כַּד אֲתְבּוֹר לְכוֹן חוּטָר פָּל סַעֲדֵי מְוָונָא וְיֵאפַיִין עֲשַׂר נְשִׁין לַחְמֵיכוֹן בְּתַנּוּרָא חַד מַדְהוּא וְעִיר וּמְרַדְיָין וּמְפַלְּגָן לְכוֹן כַּד מִינְפַּל בְּמַתְקָלָא וְתֵיכְלוּן וְלָא תִשְׂבְּעוּן : וְאִם בְּזֹאת וְאִין בְּחָדָא תוֹכְחִתָּא לָא תִשְׁמְעוּן לְוָולְפָּן אוֹרַיְיתִי וְתֵהָלְכוּן קֳדָמַי בְּעַרַאי : וְהִלְכְתִי וְאִידְבַּר אוּף אֲנָא יַתְכוֹן בְּעַרַאי בְּעַלְמָא וְאִירְדֵי יַתְכוֹן לְחוּד אֲנָא שְׁבַע עֲבִירִין דִּי חַטִּיתוּן קֳדָמַי : וְאֵכַלְתֶּם וְתֵיכְלוּן בְּשַׂר בְּנֵיכוֹן וּבְשַׂר בְּנָתֵיכוֹן אָמַר מְשֶׁה נְבִיָא כַּמָּה קַשְׁיִין הֵינוּן חוֹבַיָא וּמָה מְרִירִין אִינוּן חַטָיָאֵי דִּי גָרְמוּ לְאַבְהָתָא בִּירוּשְׁלֵם לְמֵיכַל בְּשַׂר בְּנֵיהוֹן וּבְנָתֵיהוֹן עַל דְּלָא נָטְרוּ מְצְוָותָא דְאוֹרַיְיתָא : וְהִשְׁמַדְתִּי וְאֶשֵׁיצֵי יַת בָּמוֹתֵיכוֹן וְאַכְפַּר יַת מְנַחְשֵׁיכוֹן וְקַסְמֵיכוֹן וְאֶשְׁוֵי יַת פִּגְרֵיכוֹן רַמָּאן עַל פִּגְרֵי טָעֲוָותֵיכוֹן וְתֵירְחֵיק מֵימְרִי יַתְכוֹן : וְנַתְהִי וְאֵיתֵי יַת קוּרְיֵיכוֹן צַדְיָין וְאַשְׁעֵמֵם יַת מוּקְדִישֵׁיכוֹן וְלָא אֶקְבֵּל בְּרַעֲוָא רֵיחַ קוּרְבְּנֵיכוֹן : וְהִשְׁמוֹתִי וְאַצְדֵי לְחוּד אֲנָא יַת אַרְעָא דְּלָא יְהֵי עֲלָהּ נַיָח רוּחָא וְיִצְדוֹן הֵיכְדֵין עֲלָהּ סַנָּאֵכוֹן דְּשָׁרַיִין בָּהּ : וְאִתְכֶם וְיַתְכוֹן אַדְרֵי בֵינֵי עַמְמַיָא וְאֵינְרֵי בַּתְרֵיכוֹן עַם שְׁלוּפֵי חֶרֶב וּתְהֵי אַרְעָכוֹן צַדְיָא וְקוּרְיֵיכוֹן יְהֵוְיִין צַדְיָאן : אִן תִּרְצֵי הָא בְּכֵן תִּרְעֵי אַרְעָא יַת שְׁנֵי שְׁמִטָתָא כָּל יוֹמִין דְּהִיא צַדְיָא מִנְכוֹן וְאַתּוּן תְּהֵוּון מִיטַלְטְלִין בְּאַרַע בַּעֲלֵי דִבְבֵיכוֹן בְּכֵן תִּתְנַיַח אַרְעָא וְתִרְעֵי יַת שׁוּבֵי שְׁמִטָתָהּ : כֹּל כָּל יוֹמִין דְּהִיא צַדְיָא מִנְכוֹן תִּתְנַיַח הֵי בְּמָא דְּלָא אִתְנַיַחַת יַת שְׁנֵי שְׁמִטֵיכוֹן כַּד הֲוִיתוּן שַׁרְיִין עֲלָהּ :

ירושלמי 29 אִי מַה בִּישִׁין אִנּוּן חוֹבַיָא וּמָה מְרִירִין אִנּוּן חַטָיָאֵי דְּגָרְמוּ לְאַבְהָתָן בִּירוּשְׁלֵם לְמֵיכַל בְּשַׂר בְּנֵיהוֹן וּבְנָתֵיהוֹן :

Hieros. 29. *Quàm mala fuerunt peccata, & quàm amara fuerunt delicta, quæ in causa fuerunt ut patres nostri Jerosolymis comederent carnem filiorum suorum, & filiarum suarum?*

Et consumetur in vanum labor vester : & non dabit terra vestra id 20
quod vos infertis in medium ejus, & arbor quæ est in superficie ter-
ræ effundet fructus suos. Quòd si mecum fortuitò ambulaveritis, & 21
nolueritis auscultare doctrinæ legis meæ : tum addam adducere super
vos septem plagas, propter septem transgressiones quibus peccaveritis
in me. Et immittam in vos potestatem bestiæ agri, & orbabit vos, 22
& perdet jumenta vestra foris, & diminuet vos intus : & desertæ
erunt viæ vestræ. Quòd si per istas castigationes non castigemini co- 23
ram me, sed iveritis coram me fortuitò : Et reminiscar etiam ego 24
vos fortuitò in mundo, & delebo vos etiam ego septem plagis, pro-
pter septem transgressiones quibus peccâstis coram me. Et adducam 25
super vos populum extrahentium gladium ad ultionem sumendam de
vobis, eò quòd in nihilum redegeritis fœdus meum : & congregabimini
ex deserto in civitates vestras, & immittam pestem inter vos, & tra-
demini mortui in manus inimicorum vestrorum. Cùm fregero vobis 26
baculum omnis sustentationis cibi, tum pinsent decem mulieres pa-
nem vestrum in clibano uno præ paucitate ; & metientur, & divi-
dent vobis deciduum in pondere : & comedetis & non saturabimini.
Quod si propter unam reprehensionem non auscultaveritis doctrinæ 27
legis meæ, sed ambulaveritis coram me fortuitò. Tum reminiscar 28
etiam ego vos fortuitò in mundo, & castigabo vos etiam ego septem
plagis, propter septem transgressiones quibus peccaveritis coram me.
Et comedetis carnem filiorum ve- 29
strorum, & carnem filiarum ve-
strarum ; dixit Moses propheta :
quàm gravia fuerunt peccata, &
quàm amara fuerunt peccata, quæ
fuerunt in causa ut patres nostri
comederent carnem filiorum suo-
rum, & carnem filiarum suarum,
eò quòd non custodivissent mandata legis ? Et destruam excelsa 30
vestra & extirpabo augures vestros, & divinatores vestros, & ponam cada-
vera vestra projecta super cadavera idolorum vestrorum : & abomi-
nabitur verbum meum vos. Et dabo urbes vestras in solitudinem, & 31
desolabo sanctuaria vestra : nec recipiam cum beneplacito odorem
oblationum vestrarum : Et vastabo etiam ego terram : quia non 32
erit in ea quies spiritus, ita ut obstupescant super eam inimici vestri
qui habitant in ea. Et vos dispergam inter populos, & incitabo 33
contra vos populum extrahentium gladium : & erit terra vestra devastata,
& civitates vestræ erunt desolatæ. Tunc volet terra annos quietis 34
suæ, omnibus diebus quibus fuerit diserta à vobis, & vos eritis vagi
in terra inimicorum vestrorum : tunc quiescet terra reliquias quietis
suæ. Omnibus diebus quibus ipsa erat desolata à vobis quiescet : eò 35
quòd non quievit annis cessationum vestrarum, quando habitabatis in ea.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 وتمام شود بتهي زوري شما ونه دهد زميني شما مر دخلي آن و درختي آن زمين نه دهد
21 بري او * واكر برويد اوازي من ستيزه ونه مراد كنيد بشنويدن بمن بيفزايم ابر شما
22 زدن هفت چون خطاهاي شما * وبفرستم در شما مر حيواناتي آن دشت وسكلفيده كند
23 شما ونيست كند مر چهارپاياني شما واندك كند شمارا و فرمكين شوند راهاي شما * واكر
24 در اينان نه ادب پذيريد بمن وبرويد اوازي من ستيزه * وبروم نيز من اوازي شما در ستيزه
25 وبزنم شمارا نيز من هفت ابر خطاهاي شما * وبياورم ابر شما شمشير انتقام كناي انتقامي
26 شرط وجمع شويد بشهرهاي شما وبفرستم وبا در ميداني شما وداده آييد در دستي دشمن * در
شكستني من بشما قضيبي نان وبپزند ده زنان نافي شما در تنوري يكه وباز كردانند نافي شما در
27 مثقال وبخوريد ونه سير شويد * واكر در اين نه شنويد بمن وبرويد اوازي من در ستيزه *
28 29 * وبروم اوازي شما در غضبي ستيزه وادب كنم شمارا نيز من هفت ابر خطاهاي شما * وبخوريد
30 كوشتي پسراني شما وكوشتي دختراني شما بخوريد * ونيست كنم مر سرد خانهاي شما وببرم مر
آفتاب خانهاي شما وبدهم مر لاشهاي شما ابر لاشهاي وبتهاي شما ورد كند ذاتي من
31 شمارا * وبدهم مر شهرهاي شما خرابه وفرمكين كنم مر خاص جاي شما ونه بوي كنم در
32 بوي قبوليت شما * وفرمكين كنم من مر آن زمين وفرمكين شوند ابر آن دشمناني شما آن
33 نشينان دران * وشمارا پراكنده كنم در قومها وتيز كنم پسي شما شمشير وباشد ولايتي
34 شما فرمكين وشهرهاي شما باشند خرابه * آن هنكام رضا كند آن زمين مر معطليهايي آن
همه روزكاراني آن فرمكيني وشما در زميني دشمناني شما آن هنكام معطل باشد آن زمين ورضا
35 كند مر معطليهاي آن * همه روزكاراني آن فرمكيني معطل باشد مر آنچه نه معطل بود در
معطليهاي شما در نشستن شما ابر آن *

*Et consumetur in vacuum robur ve- 20
strum, neque dabit terra vestra pro-
ventum suum, & arbor terræ non
dabit fructum suum. Si autem in- 21
cesseritis mecum pertinaciter, nec
volueritis auscultare mihi, addam
super vos percussionem septies secun-
dùm peccata vestra. Immittámque 22
in vos animal agri, & orbatos red-
det vos, & annihilabit quadrupedes
vestras, ac paucos reddet vos, &
mœstæ efficientur viæ vestræ. Quod 23
si in his doctrinam non recipiatis à
me, sed incesseritis mecum pertinaci-
ter : Tunc incedam etiam ego vobis- 24
cum in pertinacia, & percutiam
vos etiam ego septies pro peccatis
vestris : Atque inducã super vos gla- 25
dium ulciscentem ultionem fœderis :
congregabimini autem ad urbes ve-
stras, tum immittam pestilentiam in
medium vestri, ac trademini in ma-
num inimici. Cùm confregero vobis 26
virgam panis, tum coquent decem
mulieres panem vestrum in clibano
uno, reddentque panem vestrum in
pondere, & comedetis, at non satu-
rabimini. Quòd si in hoc non audie- 27
ritis me, sed incesseritis mecum in
pertinacia ; Incedam etiam ego vo- 28
biscum in furore pertinaci, & cor-
ripiam vos etiam ego septies pro pec-
catis vestris. Comedetisque carnem 29
filiorum vestrorum, & carnem filia-
rum vestrarum comedetis. Atque an- 30
nihilabo frigidarias domos vestras,
& succidam solares domos vestras,
dabóque cadavera vestra super ca-
davera abominationum vestrarum, et
reprobabit vos anima mea. Dabo 31
quoque civitates vestras in deso-
lationem, & mœstum reddam sanctua-
rium vestrum, nec odorabor odorem
acceptabilem vestrum. Mœstam in- 32
quam reddam terram, ita ut mœsti
efficiantur etiam propter eam inimi-
ci vestri sedentes in ea. Vos autem 35
dispergam inter Gentes, & exacuabo
post vos gladium, eritque regio vestra
mœsta, & civitates vestræ erunt de-
solatæ. Eo tempore complacebit terra 34
in cessationibus suis, omnibus die-
bus mœroris sui, vos autem eritis in
terra inimicorum vestrorum : eo in-
quam tempore otiabitur terra, &
complacebit in cessationibus suis.
Omnibus diebus mœroris sui, otia- 35
bitur ; quæ non otiata est in ces-
sationibus vestris, cùm sederetis su-
per eam.*

ויקרא כו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

והנשארים ודישתיירון בכון ואעיל תברא בלבהון בארעתא דסנאיהון ויהי 36
רדיף יתהון קל טרפא דנתיר מן אילן ויערקון היכמערוקי חרבא ויפלון ולית
דרדיף: וכשלו ויתקלון גבר באחוי היכמן קדם שלופי חרבא ורדיף לא 37
אית ולא תהי לכון תיקא למקום קדם בעלי דבביכון: ואבדתם ותיבדון 38
ביני עממיא ויתנמר יתכון במותנא ארע בעלי דבביכון: והנשארים ודמשתייר 39
מנכון יתימסון בחוביהון בארעתא דסנאיכון ואוף בחובי אבהתהון בישא
דאחידין בידיהון עמהון יתימסון: והתודו ויודון בשערת אניקהון ית חוביהון 40
וית חובי אבהתהון בשקריהון דשקרו במימרי ואוף דהליכו עמי בעראי: אף 41
אני ברם אנא אדכר יתהון בעראי בעלמא ואעיל יתהון בנלותא בארע בעלי
דבביהון הא בכן ייתבר לבהון ודנא ובכן ידעין ית חוביהון: וכרתי 42

ירושלמי 42 ואדכר ברחמין קיימא
דקיימית עם יעקב ובבית אל ואוף ית קיימא דקיימית
עם יצחק בטור מוריה וקימא דיקיימית עם אברהם בייני בתריא
אדכר ברחמין וארעא דישראל אדכור ברחמין:
והארץ ותתרטיש ותשתביק 43
מנהון ותירעי ית שובי שמיטתא כל
יומין דהיא צריא מנכון והינון ירעין
ית חוביהון לוושין חלף בירכן ימטון
עליהון מיכלא כל קביל מיכלא היא
מטול דהינון בסידרי דיניי קצו ויית
קיימי אורייתי רחיקת נפשיהון: ואף
ואוף על כל דא ארחים יתהון במימרי 44
כד יהוויין גלין בארע בעלי דבביהון
לא אמאסינון במלכותא דבבל ולא
ירחק מימרי יתהון במלכותא דמדי
למשציאיתהון במלכותא דיוון למפסוק
קיימי עמהון במלכותא דאדום ארום
אנא הוא יי אלהכון ביומוי דנון: וכרתי ודכירנא להון קיים 45
דקיימית עם אבהתהון קדמי בומן דפריקית ואפיקית יתהון פריקין מארעא
דמצרים וחמין כל עממיא ית כל גבורתא דעבדית להון משול למהוי להון
לאלהא אנא יי:

Et qui reſidui manſerint inter vos, adducam pavorem in cor eorum 36
in terra hoſtium ſuorum: & perſequetur eos vox folii decidentis ex
arbore, & fugient ſicut fugitivi gladii, & cadent nemine perſequente.
Et ruent quiſque in fratrem ſuum, tanquam à conſpectu eorum qui gladi- 37
um educunt, cùm nullus ſit perſequens: & non erit vobis reſiſtentia ad
ſtandum coram hoſtibus veſtris. Et peribitis inter populos: & conſu- 38
met vos peſte terra inimicorum veſtrorum. Et qui reſidui erunt ex vobis 39
colliqueſcent propter ſcelera ſua in terra inimicorum veſtrorum: & etiam
propter peccata patrum ſuorum mala, quæ apprehenderunt manibus
ſuis, cum illis colliqueſcent. Et confitebuntur in hora neceſſitatis ſuæ 40
peccata ſua, & peccata patrum ſuorum, propter prævaricationes ſuas
quas prævaricati ſunt in verbum meum, & etiam quod ambulaverunt
mecum fortuito. Utique ego reminiſcar eos fortuitò in mundo, & 41
introducam eos in captivitatem in terram inimicorum ſuorum: ecce
tunc frangetur cor eorum ſuperbum, atque tunc æquè ferent peccata
ſua. Et recordabor in miſerati- 42
onibus fœderis, quod pepigi
cum Jacob in Bethel; & etiam
fœderis quod pepigi cum Iſaac
in monte Moria, & etiam fœde-
ris mei quod pepigi cum Abra-
ham inter diviſiones recordabor,
& terræ Iſrael memor ero in mi-
ſerationibus. Terra autem dere- 43
linquetur & dimittetur ab illis,
tum illi placebit requies ceſſationum
ſuarum, omnibus diebus quibus de-
ſerta erit à vobis; & ipſi æquo
animo ferent peccata ſua, male-
dictiones pro benedictionibus
pervenient ad eos, menſura
pro menſura: propterea quòd il-
li ordines judiciorum meorum fa-
ſtidierunt, & fœdera legis meæ
abominata eſt anima eorum. Et 44
etiam propter omne hoc miſere-
bor eorum per ſermonem meum,
cum erunt exules in terra hoſtium
ſuorum; non aſpernabor eos in
regno Babylonico, nec abjiciet
ſermo meus eos in regno Medi-
co, ut perdat eos in regno Grę-
corum, abolendo fœdus meum
cum illis in regno Edom: quoniam ego ſum Dominus Deus veſter
in diebus Gog. Et memor ego ero illis fœderis, quod inii cum 45
patribus eorum coram me, quo tempore liberavi & eduxi eos libe-
ratos è terra Ægypti, & viderunt omnes populi omnes fortitudines
quas feci illis, ut eſſem illis in Deum: Ego Dominus.

Hieroſ. 42 *Et memor ero in miſerationibus fœderis quod pepigi cum Jacob in Bethel, & fœderis quod pepigi cum Iſaac in monte Moria, & fœderis quod pepigi cum Abraham inter diviſiones memor ero in miſerationibus, & terræ Iſrael memor ero in miſerationibus.* 43 *Terra autem relinquetur ab illis, & illi placebit requies ceſſationum ſuarum, omnib⁹ diebus quibus erit vaſtata ab illis; & illi abſtergent peccata ſua menſurâ pro menſura & ordinibus pro ordinibus: eò quòd ordinem judiciorum meorum aſperuati ſunt.* 44 *Attamen in his quando fueritis habitantes in terra hoſtium veſtrorum, non aſpernabor eos in regno Babel, nec abjiciam eos in regno Medico, nec perdam eos in regno Græco, diſſolvendo fœdus meum cum ipſis in regno Edom: quoniam ipſe Dominus Deus veſter in diebus Gog.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن باقي ماندگان در شما بياورم ضعيفي دردلي ايشان درزمينهاي دشماني ايشان 36
وبتازد ايشانرا آوازي برگي دحف شده وبگريزند گريختن شمشير وبيفتند ونيست
تازانا * وسكلفيده شوند مرد در برادري او چون ازپيشي شمشير وتازانا نيست ونه باشد 37
شما بر خيزش بپيشي دشماني شما * وگم شويد درقومها وفنا كند شمارا زميني دشماني 38
شما * وآن باقي ماندگان درشما گداخته شوند درگناهاني ايشان درزمينهاي دشماني 39
شما ونيز درگناهان پدراني ايشان اوازي ايشان گداخته شوند * واقرار كنند مر 40
گناهي ايشان ومر گناهي پدراني ايشان در بغي كردني ايشان آنچه بغي كردند
درمن ونيز آنچه برفتند اوازي من درستيزه * نيز من بروم اوازي ايشان درستيزه 41
وبياورم ايشانرا درزميني دشماني ايشان يا آن هنگام شكسته شود دلي ايشان آن سنگي
وآن هنگام رضا كنند مر گناهان ايشان * وياد كنم مر شرطي من يعقوب ونيز 42
مر شرطي من يصحق ونيز مر شرطي من ابرهم ياد كنم وآن زمين ياد كنم * وآن 43
زمين گداشته شود ازيشان ورضا كند مر معطليهاي آن درفرمگيني ازيشان وايشان
رضا كنند مر گناهي ايشان جزا ودر جزا درحكمهاي من نفايه كردند ومر رسمهاي
من رد كرد جاني ايشان *ونيز هم اين دربودن ايشان درزميني دشماني ايشان نه نفايه 44
كنم ايشانرا ونه رد كنم ايشانرا بفنا كردن ايشانرا بسست كردن شرطي من اوازي
ايشان كه من יי خداي ايشان * وياد كنم بايشان شرطي اوّلينان آنچه بيرون آوردم 45
ايشانرا اززميني مصر بچشم ديدي آن قومها ببودن بايشان بخدا من יי *

*Reliqui autem manentes ex vobis, 36
inducam imbecillitatem in cor eorũ
in terris inimicorum ſuorum, &
perſequetur eos vox folii impulſi,
fugientque fugâ gladii, cadent-
que cùm nemo ſit perſequens. Et im- 37
pingentur quiſque in fratrem ſuum,
quaſi præ gladio, cùm perſequens
non ſit, neque erit vobis ſurrectio
coram inimicis veſtris. Et diſper- 38
demini inter Gentes, perdétque vos
terra inimicorum veſtrorum. Et re- 39
liqui manentes ex vobis liqueſient
propter peccata ſua in terris inimi-
corum veſtrorum, & etiam propter
peccata patrum ſuorum ſecum li-
queſient. Tum confitebuntur pec- 40
catum ſuum & peccatum patrum
ſuorum, juxta prævaricationem
ſuam quâ prævaricati ſunt in me:
& etiam quòd ambulaverint mecum
in pertinacia: Unde etiam ego 41
ambulávim cum illis in pertinacia,
& induxerim eos in terram inimi-
corum ſuorum: vel eo tempore con-
fractum erit cor ipſorum lapideum,
eóque tempore placabunt pro pecca-
tis ſuis: Et recordabor pacti mei 42
cum Jaacob, & etiam pacti mei
cum Iſhac, & etiam pacti mei cum
Abraham recordabor, terræ quoque
reminiſcar. Terra interim relinque- 43
tur ab eis, & complacebit in ceſſa-
tionibus ſuis dum mœſta eſt propter
illos: ipſi quoque placabunt pro
peccatis ſuis, propterea quòd judi-
cia mea rejecerunt, & ſtatuta mea
reprobavit anima eorum. Et etiam 44
ſimul hoc, cùm fuerint in terra ini-
micorum ſuorum, non rejiciam eos,
neque reprobabo eos ad perdendum
illos, diſſolvendo pactum meum cum
eis: quia ego Dominus Deus eorum.
Sed recordabor propter eos pacti 45
priorum, quos eduxi de terra Ægy-
pti in conſpectu oculorum Gentium,
ut eſſem ipſis in Deum: ego Do-
minus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

אלה החקים אֵלֵּין קְיָמַיָּא וְסִדְרֵי דִינָיָא וְגְוִירַת אוֹרַיְתָא דִּיהַב יְיָ בֵּין מֵימְרֵיהּ 46
וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטַוְורָא דְסִינַי עַל יְדָא דְמֹשֶׁה׃

כז

וידבר ה׳ ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ דַּבֵּר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן 1 2
גְּבַר אֲרוֹם יַפְרִישׁ פִּרוּשׁ דִּנְדָּרָא בְּעִילּוּי נַפְשָׁתָא לְשָׁמָא דַיְיָ׃ והיה וְיְהֵי עֲלוּיֵהּ 3
דְּבִיר דְּכַר מִן בַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וְעַד בַּר שְׁתִּין שְׁנִין וְיְהֵי עֲלוּיֵהּ חַמְשִׁין סִילְעִין דְּכַסְפָּא
בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא׃ ואם וְאִין בְּרַת נוּקְבָא הִיא וְיְהֵי עֲלוּיֵהּ תְּלָתִין סִלְעִין׃ ואם 4
וְאִין מִבַּר חֲמֵשׁ שְׁנִין וְעַד בַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וְיְהֵי עֲלוּיֵהּ דְּבִיר דְּכַר עֶשְׂרִין סִלְעִין 5
וְלִנוּקְבָא עֲשַׂר סִלְעִין׃ ואם וְאִין מִבַּר יַרְחָא וְעַד בַּר חֲמֵשׁ שְׁנִין וְיְהֵי עֲלוּיֵהּ 6
דְּבִיר דְּכַר חֲמֵשׁ סִלְעִין דְּכַסְפָּא וְדִבְרַתָּא נוּקְבָא עֲלוּיֵהּ תְּלָתָא סִלְעִין דְּכַסְפָּא׃ ואם
מִבֶּן וְאִין מִבַּר שִׁתִּין שְׁנִין וּלְעֵילָא אִין בִּיר דְּכַר וְיְהֵי עֲלוּיֵהּ חֲמִיסַר סִלְעִין 7
וְלִבְרַתָּא נוּקְבָא עֲשַׂר סִלְעִין׃ ואם וְאִין מִסְכֵּן הוּא מִסְתַּת עֲלוּיֵהּ וְיוֹקִימִינֵיהּ 8
קֳדָם כָּהֲנָא וְיַעֲלִינֵיהּ כָּהֲנָא כְּמָסַת דְּתַרְבִּיק יַד נוֹדְרָא הֵיכְדֵּין יַעֲלִינֵיהּ כָּהֲנָא׃
ואם בְּהֵמָה וְאִין בְּעִירָא דְיִקְרְבוּן מִנְּהָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ כָּל דְּיִתֵּן מִנֵּיהּ קֳדָם 9
יְיָ יְהֵי קוּדְשָׁא׃ לָא יְשַׁלְּחִפִּינֵיהּ וְלָא יְפָרֵן יָתֵיהּ שְׁלִים בְּדִבֵּיהּ מוֹמָא וּדְבֵיהּ 10
מוֹמָא בְּשְׁלִים וְאִין מִיפְרוֹן יְפָרֵן בְּעִירָא בִּבְעִירָא וְיְהֵי הוּא וּפִירוּגֵיהּ יְהֵי קוּדְשָׁא׃
ואם כל וְאִין כָּל בְּעִירָא מְסָאֲבָא דְּלָא 11
יְקָרְבוּן מִנָּהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ וְיָקֵם יָת
בְּעִירָא קֳדָם כָּהֲנָא׃ והעריך וְיַעֲלִי 12
כָּהֲנָא יָתֵיהּ בֵּין טַב לְבֵין בִּישׁ הֵיכְמָא
דְּיַעֲלִי כָּהֲנָא הֵיכְדֵּין יְהֵי׃ ואם גאל
וְאִין מִיפְרוֹק יִפְרְקִינֵיהּ וְיוֹסֵף חוּמְשׁ 13
דְּמֵיהּ עַל עֲלוּיֵהּ׃ ואיש וּגְבַר אֲרוֹם 14
יְקַדַּשׁ יָת בֵּיתֵיהּ קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ וְיַעֲלִינֵיהּ
כָּהֲנָא בֵּין טַב לְבֵין בִּישׁ הֵיכְמָא דְּמַעֲלִי
כָּהֲנָא הֵיכְדֵּין יְקוֹם׃ ואם וְאִין דַּיִּן 15
דְּמַקְדִּישׁ יִפְרוֹק יָת בֵּיתֵיהּ וְיוֹסֵף חוּמְשׁ
כְּסַף עֲלוּיֵהּ עֲלוֹי וְיְהֵי דִּילֵיהּ׃

ירושלמי 10 וְלָא יְפָרֵן יָתֵיהּ טַב
בְּבִישׁ אוֹ בִּישׁ בְּטַב וְאִין מַפְרְנָא יְפָרֵן
בְּעִיר בְּבָעִיר וְיְהֵי הוּא וּפִירוּגֵיהּ יְהֵי
קְדִישׁ׃ 11 וְאִין כָּל בְּעִיר מְסָאֵב דְּלָא
יְקָרְבוּן מִנֵּיהּ קָרְבָּן לְשָׁמָא דַיְיָ׃
12 וְיסַדַּר כָּהֲנָא יָתֵיהּ בֵּין טַב לְבֵין בִּישׁ
בְּעַלְוֵיהּ דְּכָהֲנָא כֵּן יְהֵוִי׃ 13 וְיוֹסֵף
חוּמְשֵׁיהּ דְּמוֹי עַל עַלְוֵיהּ׃ 14 קוּדְשָׁא
לְשָׁמָא דַיְיָ וְיסַדַּר כָּהֲנָא׃ הֵיךְ מַה
דִּי סַדַּר יָתֵיהּ׃ 15 וְאִין דִּין דְּאַקְדִּישׁ׃
חוּמְשׁ כְּסַף עַלְוֵיהּ עֲלוֹהִי וְיְהֵי דִּילֵיהּ׃

Hæc sunt statuta & ordines judiciorum, ac decreta legis, quæ dedit 46
Dominus inter verbum suum & inter filios Israel in monte Sinai per manus Mosis.

CAP. XXVII.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis 1
Israel, & dices illis; Vir cùm separaverit separationem voti juxta 2
æstimationem animæ nomini Domini. Tunc erit æstimatio ipsius filii 3
masculi, à filio viginti annorum usque ad filium sexaginta annorum, erit æstimatio ejus quinquaginta sicli argenti, juxta siclos sanctuarii. Quòd si filia fœmina ipsa fuerit, erit æstimatio ejus triginta sicli 4
Et si fuerit à filio quinque annorum usque ad filium viginti annorum, erit 5
æstimatio ejus pro filio masculo viginti sicli, & pro fœmina decem sicli. A filio verò mensis usque ad filium quinque annorum erit æsti- 6
matio ejus, pro filio masculo quinque sicli argenti, & pro filia fœmina æstimatio ejus *erit* tres sicli argentei. Porrò à filio sexaginta annorum 7
& supra, si filius masculus *erit*, tum erit æstimatio ejus quindecim sicli, & pro filia fœmina decem sicli. Quòd si pauperior fuerit quam 8
pro ratione æstimationis ejus, tum statuet se coram sacerdote, & æstimet ipsum sacerdos: juxta rationem ejus quod assequetur manus voventis, sic æstimabit ipsum sacerdos. Quòd si pecus est de quo ob- 9
lationem offerunt coram Domino, quodcunque dederit ex eo coram Domino sanctum erit. Non commutabit ipsum, neque permutabit 10
ipsum, integrum cum eo in quo est macula, & ipsum in quo est macula cum integro: quòd si permutando permutaverit animal cum animali, erit tam ipsum quam quod commutatum fuerit sanctitas. Et 11
si quodcunque animal immundum fuerit, de quo non offerunt oblationem coram Domino, collocet animal ante sacerdotem. Et æsti- 12
mabit illud sacerdos, sive bonum sive malum sit: quemadmodum æstimaverit sacerdos, sic erit. Quòd 13
si redimendo redimat ipsum, tum addet quintam partem pretii ejus supra æstimationem ejus. Vir au- 14
tem quando sanctificaverit domum suam sanctificatione coram Domino, æstimabit eam sacerdos, sive bona sive mala sit: quemadmodum æstimaverit sacerdos, sic stabit. Quòd si ille qui sanctificavit, redi- 15
mere voluerit domum suam: tum addet quintam partem argenti æstimationis ejus supra ipsam, & erit illius.

Hieros. 10. *Et non permutabit ipsum bonum pro malo aut malum pro bono: quòd si permutando permutet animal pro animali, erit ipsum & commutatio ejus sanctum.* 11. *Et si quodcunque animal pollutum, de quo non offerunt oblationem nomini Domini.* 12. *Et æstimabit ipsum sacerdos, sive bonum sive malum: juxta æstimationem ipsius sacerdotis, sic erit.* 13. *Et addet quintam partem pretii ejus supra æstimationem ejus.* 14. *Sanctificatione nomini Domini, tum æstimabit sacerdos. Quemadmodum æstimaverit ipsum.* 15 *Quòd si is qui sanctificavit. Quintam partem argenti æstimationis ejus supra ipsam, & erit illius.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اينان آن رسمها وآن حكمها وآن شريعتها آنچه بداد ؛؛ ميانى او ومياني پسراني يسرال در 46
كوهي سيني دردستي مشه * * فصل بيست هفتم *

* سخن گفت ؛؛ بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان مردي كه شرح 1 2
كند نذر درقياسي توجانها ديْ * باشد قياسي توآن نرينه از قدري بيست سال وتا قدري 3
شست سال باشد قياسي تو پنجاه مثقال سيم در مثقالي آن خاص * واكر مادينه آن باشد قياسي 4
توسي مثقال * واكر از قدري پنج سال وتا قدري بيست سال باشد قياسي توآن نرينه 5
بيست مثقال وبمادينه ده مثقال * واكر از قدري ماه وتا قدري پنج سال باشد قياسي تو آن 6
نرينه پنج مثقال سيم وبمادينه سه مثقال سيم * واكر از قدري شست سال وبالا اكر نرينه 7
باشد قياسي تو پانزده مثقال وبمادينه ده مثقال * واكر درويش او از قياسي تو بياستاند اويرا 8
بپيش آن كهن قياس كند اويرا آن كهن ابر قدري آنچه برسد دستي آن نذر كنا قياس كند
اويرا آن كهن * واكر چهارپاي آنچه نزديك آورند از آن قربان ديْ همه آنچه بدهد ازو ديْ باشد 9
خاص * نه بدل كند اويرا ونه عوض كند اويرا نيك در بد يا بد در نيك واكر عوض كردن 10
عوض كند چهارپا در چهارپا باشد او وعوضي او باشد خاص * واكر همه چهارپاي پليد 11
آنچه نه نزديك آورند از آن قربان ديْ بياستاند مر آن چهارپا بپيشي آن كهن * وقياس 12
كند آن كهن آنرا مياني نيك ومياني بد چون قياسي توآن كهن همچنين باشد * واكر 13
خلاص كردن خلاص كند آنرا بيفزايد پنج يكّه او ابر قياسي تو * ومردي كه خاص كند 14
مر خانهي او خاص ديْ وقياس كند اويرا آن كهن مياني نيك ومياني بد چون آنچه قياس
كند اويرا آن كهن همچنين درست باشد * واكر آن خاص كنا خلاص كند مر خانهي او 15
بيفزايد پنج يك سيمي قياسي تو ابر او وباشد باو *

Hæc sunt *decreta, & statuta, ac le-* 46
ges quas dedit Dominus inter se & filios Israel in monte Sinai per manum Moshcb.

CAP. XXVII.

LOquutúque est Dominus ad 1
Moshcb, dicendo, Alloquere filios 2
Israel, dicésque eis; Vir quum de-
claraverit votum, erit *secundùm*
æstimationem tuam animarum Do-
*mino. Erit*que *æstimatio tua, mas-* 3
culi à viginti annis & usque ad sex-
aginta annos erit æstimatio tua quin-
quaginta siclorum argenteorum, se-
cundùm siclum sanctuarii. Quòd 4
si fœmina fuerit, erit æstimatio tua
triginta siclorum. Si autem à quin- 5
que annis & usque ad viginti annos,
erit æstimatio tua, masculi, viginti
siclorum; & fœminæ, decem siclo-
rum. Si autem à mense & usque ad 6
quinque annos, erit æstimatio tua,
masculi, quinque siclorum argente-
onis; & fœminæ, trium siclorum ar-
genteorum. At si à sexaginta an- 7
nis & suprà; si masculi, erit æsti-
matio tua quindecim siclorum; fœmi-
næ verò, decem siclorum. Quòd si 8
pauperior fuerit æstimatione tuâ,
statuet illum coram sacerdote, &
æstimabit eum sacerdos: juxta va-
lorem ejus quod attigerit manus vo-
ventis, æstimabit eum sacerdos. Si 9
autem quadrupes fuerit *de qua of-*
ferant oblationem Domino, quicquid
ex ea dabit Domino, erit sanctum.
Non mutabit illam, neque commuta- 10
bit eam, bonam pro mala, aut malã
pro bona: quòd si commutando com-
mutaverit quadrupedem pro quadru-
pede, ipsa & commutatio ejus erit
sancta. Si autem fuerit *quælibet* 11
quadrupes polluta, de qua non offe-
rant oblationem Domino, statuet qua-
drupedem coram sacerdote: Æsti- 12
mabitque eam sacerdos inter bonam
ac inter malam: secundùm æstima-
tionem tuam, sacerdos, sic erit. Quòd 13
si redimendo redemerit eam, addet
quintam partem ejus supra æstima-
tionem tuam. Vir autem quum con- 14
secraverit domum suam consecratio-
nem Domino tum æstimabit eam sa-
cerdos inter bonam ac inter malam:
secundùm quod æstimaverit eam sa-
cerdos, sic confirmabitur. Si autem 15
consecrans redemerit domum suam,
addet quintam partem argenti æsti-
mationis tuæ super eam, & erit
illius.

16 וְאִם מִן חֲקַל אֲחֻסָּנָתֵיהּ יְקַדֵּשׁ
גְּבַר קֳדָם יְיָ וִיהֵי עֲלוֹיֵהּ כְּמֵיסַת זַרְעֵיהּ
אֲתַר דְּמִזְרַע בֵּיהּ כּוֹר סְעוֹרִין בְּחַמְשִׁין
סְלְעִין דְּכַסְפָּ : 17 אִם מִשְּׁנַת יוֹבְלָא יְקַדֵּשׁ
דְּיוֹבְלָא יַקְדִּישׁ חַקְלָא הֵי כְּעִלּוּיֵהּ
יְקוֹם : 18 וְאִם בָּתַר יוֹבְלָא יְקַדֵּשׁ חַקְלֵיהּ וִידַיֵּיק לֵיהּ כַּהֲנָא יַת סְכוֹם כַּסְפָּא
כְּמֵיסַת שְׁנַיָּא דְּמִשְׁתַּיְּרָן עַד שַׁתָּא דְּיוֹבְלָא וּמְנַכֵּי לֵיהּ מִן עֲלוּיֵהּ : 19 וְאִם וְאִין

16 וְאִין מֵחַקַל אֲחֻסְנָתֵיהּ יַפְרִישׁ גְּבַר
לִשְׁמָא דַיְיָ וִיהֵי עֲלַוֵיהּ לְפוּם זְרָעֵיהּ
זֶרַע חֹמֶר דְּשְׂעֹרִין : 17 וְאִין מִשַּׁתָּא
דְּיוֹבְלָא יַפְרִישׁ חַקְלֵיהּ כְּעַלְוֵיהּ יְקוּם :
18 וְאִין בָּתַר דְּיוֹבְלָא יְקַדֵּשׁ חַקְלֵיהּ וְיַחְשֹׁב לֵיהּ כָּהֲנָא יַת כְּסוּם כַּסְפָּא
לְפוּם שְׁנַיָּא דְּשָׁאַרְנָא עַד שַׁתָּא דְּיוֹבְלָא וְיִתְפְּסַק מִן עֲלַוֵיהּ : 19 וְאִין

Quòd si de agro possessionis suæ sanctificaverit vir coram Domino, erit æstimatio ejus juxta proportionem seminis ejus: locus in quo seminatur corus hordeorum, quinquaginta siclis argenteis. Si ab anno Jubilei sanctificaverit agrum, secundùm æstimationem ejus stabit. Quòd si post Jubileum sanctificaverit agrum suum, computet ipsi sacerdos numerum argenti juxta proportionem annorum, qui restant usque ad annum Jubilei, & detrahet de æstimatione ejus. Quòd si redimendo redemerit agrum ille qui sanctificavit, tum addat quintam partem argenti æstimationis ejus super ipsum, & manebit ei. Quòd si non redemerit agrum, sed vendiderit agrum viro alteri non redimatur amplius. Et erit ager cùm egredietur in Jubileo sanctitas coram Domino, sicut ager dicatus sacerdoti erit hæreditas ejus. Et si quis agrum emptum, qui non fuerit de agro possessionis suæ sanctificaverit coram Domino. Tum suppurabit illi sacerdos numerum pretii æstimationis ejus, usque ad annum Jubilei, & dabit æstimationem ejus in die illo, sanctitas erit coram Domino. Anno autem Jubilei redibit ager ad eum à quo iste emit eum, ad eum inquam cujus est possessio terræ. Et omnis æstimatio ejus erit juxta siclos sanctuarii: viginti obolorum erit siclus. Verùm primogenitum quod dicatum est nomini Domini in pecoribus non poterit sanctificare vir ipsum: sive bos sive agnus fuerit, nominis Domini est. Quòd si ex pecore immundo fuerit, redimat juxta æstimationem ejus, & addat quintam partem pretii ejus supra ipsum: & si non fuerit redemptum, vendatur secundùm æstimationis suæ pretium. Veruntamen omne munus quod separaverit vir coram Domino, de omni quod est ejus ab homine usque ad pecus, & usque ad agrum possessionis suæ, non vendetur neque redimetur: omnis devotio sanctitas sanctitatum erit coram Domino. Omne anathema quod separatum fuerit ab homine, non redimetur argento nisi holocaustis, & victimis sanctis, & petitione misericordiæ à facie Domini: eò quòd istud interfici debeat.

16. *Quòd si de agro possessionis suæ dicabit vir nomini Domini, erit æstimatio ejus juxta semen ipsius: semen cori hordeorum.* 17. *Quòd si ab anno Jubilei dicaverit agrum suum, juxta æstimationem illius stabit.*

ירושלמי 19 וְאִין מְפָרֵק יִפְרוֹק יַת
חַקְלָא דֵּין דְּמַקְדִּישׁ יָתֵיהּ וְיָסֵף חוּמֶשׁ
סְלְעִין דְּכַסְפָּ עֲלַוֵיהּ וְיֵיהֵי לֵיהּ :
20 קוֹדֶשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ כְּחַקַל אַפְרָשׁוּ :
21 וְאִין יַת חַקַל זְבִינֵיהּ יַקְדִּישׁ
לִשְׁמָא דַיְיָ : 22 וְיַחְשִׁיב לֵיהּ כָּהֲנָא
יַת אַפְרָשׁוּת עַלַוֵיהּ עַד שַׁתָּא דְּיוֹבְלָא
וְיִתֵּן יַת אַפְרָשׁוּת עַלַוֵיהּ בְּיוֹמָא הָדֵין
קוֹדֶשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ : 23 בְּשַׁתָּא דְּיוֹבְלָא
יְתוּב לִשְׁמָא דִּזְבִינֵיהּ לְדִין דְּאִית לֵיהּ אַחְסָנוּת אַרְעָא :
24 וְכָל עֲלַוֵיהּ יֵיהֵי בִּסְלְעֵי קוֹדֶשׁ :
25 לְחוֹד בּוּכְרָא דְּיִפְרֵישׁ קֳדָם יְיָ
בִּבְעִירָא אֵין תּוֹר אֵין אִמַּר לִשְׁמָא דַיְיָ
הוּא : 27 וְאִין בִּבְעִירָא מְסָאֲבָא וְיִפְרוֹק
בְּעַלַוֵיהּ וְיוֹסֵף חֻמְשִׁית דְּמוֵי עֲלוֹי וְאִין
לָא יִתְפְּרִיק וְיִזְדַּבַּן בְּעַלַוֵיהּ : 28 לְחוֹד
כָּל אַפְרָשׁוּ דִּי יַפְרִישׁ גְּבַר לִשְׁמָא דַיְיָ
מִן כָּל דְּאִית לֵיהּ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא וּבְעִירָא :
כָּל אַפְרָשׁוּת קֻדַּשׁ קוֹדְשִׁין הוּא
לִשְׁמָא דַיְיָ : 29 כָּל אַפְרָשׁוּ דְּאַפְרַשׁ מִן
בְּנֵי אֱנָשָׁא לָא מִתְפְּרַק מִתְקְטָלָא
יִתְקְטֵיל :

19 וְאִין מִפְרַק יִפְרוֹק יַת
חַקְלָא דֵּין דְּמַקְדִּישׁ יָתֵיהּ וְיָסֵף חוּמֶשׁ
סְלְעִין דְּכַסְפָּ עֲלַוֵיהּ וְיֵיהֵי לֵיהּ :
20 קוֹדֶשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ כְּחַקַל אַפְרָשׁוּ :
21 וְאִין יַת חַקַל זְבִינֵיהּ יַקְדִּישׁ
לִשְׁמָא דַיְיָ : 22 וְיַחְשִׁיב לֵיהּ כָּהֲנָא
יַת אַפְרָשׁוּת עַלַוֵיהּ עַד שַׁתָּא דְּיוֹבְלָא
וְיִתֵּן יַת אַפְרָשׁוּת עַלַוֵיהּ בְּיוֹמָא הָדֵין
קוֹדֶשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ : 24 בְּשַׁתָּא דְּיוֹבְלָא
יְתוּב לִשְׁמָא דִּזְבִינֵיהּ לְדִין דְּאִית לֵיהּ אַחְסָנוּת אַרְעָא :
25 וְכָל עֲלַוֵיהּ יֵיהֵי בִּסְלְעֵי קוֹדֶשׁ :
26 לְחוֹד בּוּכְרָא דְּיִפְרֵישׁ קֳדָם יְיָ
בִּבְעִירָא אֵין תּוֹר אֵין אִמַּר לִשְׁמָא דַיְיָ
הוּא : 27 וְאִין בִּבְעִירָא מְסָאֲבָא וְיִפְרוֹק
בְּעַלַוֵיהּ וְיוֹסֵף חֻמְשִׁית דְּמוֵי עֲלוֹי וְאִין
לָא יִתְפְּרִיק וְיִזְדַּבַּן בְּעַלַוֵיהּ : 28 לְחוֹד
כָּל אַפְרָשׁוּ דִּי יַפְרִישׁ גְּבַר לִשְׁמָא דַיְיָ
מִן כָּל דְּאִית לֵיהּ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא וּבְעִירָא :
כָּל אַפְרָשׁוּת קֻדַּשׁ קוֹדְשִׁין הוּא
לִשְׁמָא דַיְיָ : 29 כָּל אַפְרָשׁוּ דְּאַפְרַשׁ מִן
בְּנֵי אֱנָשָׁא לָא מִתְפְּרַק מִתְקְטָלָא
יִתְקְטֵיל :

Si verò de agro possessionis suæ consecraverit vir Domino, tunc erit æstimatio tua secundùm sementem ejus: semen asinini oneris hordeorum, in quinquaginta siclis argenti. Si ab anno Jobel consecraverit agrum suum, secundùm æstimationem tuam ratus erit. Si verò post Jobel consecraverit agrum suum, tum computabit ei sacerdos argentũ juxta annos reliquos manentes usque ad annum Jobel, & dimiuuetur de æstimatione tua. Si autem redimendo redimat agrum qui eo sacravit ipsum, addet quintam partem argenti æstimationis tuæ super eam, & ratus erit ei. Si verò non redemerit agrum, & si vendiderit agrum viro alteri, non redimetur ultrà: Sed erit ager, quum egredietur in Jobel, sanctus Domino, sicut ager anathematis, sacerdoti erit possessio ejus. Si verò ager emptionis suæ, qui non erat de agro possessionis suæ, consecratus fuerit Dno: Tum computabit ei sacerdos numerum æstimationis tuæ usque ad annum Jobel, dabitque æstimationem tuam in die illo sacratam Domino. In anno Jobel revertetur ager ad eum à quo emerat ipsum, ad eum cujus erat possessio terræ. Omnis autem æstimatio tua erit secundùm siclum sanctuarii: viginti obolorum erit siclus. Veruntamen primogenitum quod fiet Domino inter quadrupedes, non consecrabit ipsũ quisquam: sive sit bos, sive agnus, Domino est. Quòd si fuerit ex quadrupedibus pollutis, redimet juxta æstimationẽ tuam, & addet quintam partem ejus super ipsũ: & si non redimatur, vendatur juxta æstimationẽ tuã. Veruntamen omne anathema quod devovet vir Dño, ex omnibus quæ habet, de homine, & quadrupede, & de agro possessionis suæ, non vendetur, neque redimetur: omne anathema sanctitas sanctitatum erit Dño. Omne anathema quod devovebitur ab homine, non redimetur, interficiendo interficietur.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * واكثر از دشتي احسنتاي او خاص كند مرد يي وباشد قياسي تو بقدري كشتني او كشت
خرواري جوها در پنجاه مثقال سيم * اكثر از سالي آن يوبل خاص كند دشتي او چون قياسي تو
17 درست باشد * واكثر پسي آن يوبل خاص كند دشتي او وحسيب كند باو آن كهن مر آن سيم
18 ابر قدري آن سالها آن باقي ماندكان تا سالي آن يوبل وكم شود از قياسي تو * واكثر خلاص
19 كردن خلاص كند مر آن دشت آن خاص كنا اويرا بيفزايد پنج يك سيم قياسي تو ابر او
20 ودرست باشد باو * واكثر نه خلاص كند مر آن دشت واكثر بفروخت مر آن دشت بمردي دكر
21 نه خلاص شود نيز * وباشد آن دشت در برون آمدني او در يوبل خاص يي چون دشتي آن حرم
22 بكهن باشد احسنتاي او * واكثر مر دشتي خريدهي او آنچه نه از دشتي احسنتاي او خاص
23 باشد يي * وحسيب كند باو آن كهن مر شماري آن قياسي تو تا سال آن يوبل وبدهد
24 مر قياسي تو در روزي آن او خاص يي * در سالي آن يوبل باز كردد آن دشت بآنچه بخريد اويرا
25 از نزدي او بآنچه باو احسنتا آن زمين * وهمه قياسي تو باشد در مثقالي آن خاص بيست دانك
26 باشد آن مثقال * خاصه نخست زاد آنچه نخست زاد شود يي در چهارپا نه خاص كند مرد اويرا اكثر
27 كاو اكثر برّه يي او * واكثر در چهارپاي آن پليد خلاص كند در قياسي تو وبيفزايد پنج يكّه
28 او ابر او واكثر نه خلاص شود فروخته شود در قياسي تو * خاصه همه حرم آنچه حرم كند مرد
يي ازهمه آنچه باو از آدم وچهارپا واز دشتي احسنتاي او نه فروخته شود ونه خلاص شود همه
29 حرم خاصي خاصها يي * [همه] حرم آنچه حرم شود از آن آدم نه خلاص شود كشتن كشته شود *

Si verò de agro possessionis suæ consecraverit vir Domino, tunc erit æstimatio tua secundùm sementem ejus: semen asinini oneris hordeorum, in quinquaginta siclis argenti. 16
Si ab anno Jobel consecraverit agrum suum, secundùm æstimationem tuam ratus erit. Si verò post Jobel consecraverit agrum suum, tum computabit ei sacerdos argentũ juxta annos reliquos manentes usque ad annum Jobel, & dimiuuetur de æstimatione tua. Si autem redimendo redimat agrum qui eo sacravit ipsum, addet quintam partem argenti æstimationis tuæ super eam, & ratus erit ei. Si verò non redemerit agrum, & si vendiderit agrum viro alteri, non redimetur ultrà: Sed erit ager, quum egredietur in Jobel, sanctus Domino, sicut ager anathematis, sacerdoti erit possessio ejus. Si verò ager emptionis suæ, qui non erat de agro possessionis suæ, consecratus fuerit Dno: Tum computabit ei sacerdos numerum æstimationis tuæ usque ad annum Jobel, dabitque æstimationem tuam in die illo sacratam Domino. In anno Jobel revertetur ager ad eum à quo emerat ipsum, ad eum cujus erat possessio terræ. Omnis autem æstimatio tua erit secundùm siclum sanctuarii: viginti obolorum erit siclus. Veruntamen primogenitum quod fiet Domino inter quadrupedes, non consecrabit ipsũ quisquam: sive sit bos, sive agnus, Domino est. Quòd si fuerit ex quadrupedibus pollutis, redimet juxta æstimationẽ tuam, & addet quintam partem ejus super ipsũ: & si non redimatur, vendatur juxta æstimationẽ tuã. Veruntamen omne anathema quod devovet vir Dño, ex omnibus quæ habet, de homine, & quadrupede, & de agro possessionis suæ, non vendetur, neque redimetur: omne anathema sanctitas sanctitatum erit Dño. Omne anathema quod devovebitur ab homine, non redimetur, interficiendo interficietur. 29

30 וכל וכל מעשרא דארעא מזרעא דארעא ומפירי אילנא דייי הוא קודש קודשין הוא קדם יי : 31 ואם נאל ואין מפרוק יפרוק גבר מן מעשריה חומש דמוי יוסף עלוי : 32 וכל וכל מעשרא דחורי ועני כל דיעבר תחות שרביטא עשראה יהוי קודשא לשמא דייי : 33 לא יפשפש בין טב לבישׁ ולא יפרנינה ואם פרנא יפרנ יתיה ויהוי הוא ופירונה יהוי קודשא ולא יתפריק : 34 אילין פקודיא דפקיד יי ית משה ולית אפשר לחדתא בהון מדעם ופקידינון מטול לאחוואותהון לות בני ישראל בטורא דסיני :

30 לשמא דייי הוא קודשא לשמא דייי : 31 ואין מפרק יפרוק גבר מן מעשריה חומש דמוי יוסף עלוי : 32 וכל מעשרא דחורא ודענא כל דיעבר תחות שרביטא עשיראה יהוי קודשא לשמא דייי : 33 לא יפשפש בין טב לבישׁ ולא יפרנ יתיה ואם פרנא יפרנ יתיה ויהוי הוא ופירונה יהוי קודשא ולא יתפריק : 34 אילין פקודיא :

Omnis quoque decima terræ, ex 30 ſemine ipſius terræ & fructibus ipſius arboris, Domini eſt : ſanctitas ſanctitatum eſt coram Domino. Quòd ſi redimendo redimat vir de 31 decima ſua, quintam partem pretii ejus addet ſuper ipſam. Et omnis de- 32 cima boum & ovium, quæcunque tranſeunt ſub virga, decimum erit ſanctitas coram Domino nomini Domini. Non ſcrutetur inter 33 bonum & malum, neque commutabit ipſum : quòd ſi commutando commutaverit ipſum, erit *ut* tam hoc, quam quòd commutatum eſt, ſit ſanctitas, non redimetur. Hæc 34 ſunt præcepta, quæ præcepit Dominus Moſi, & non poteſt innovari unum ex illis; præcepit autem ea ad indicandum ipſa filiis Iſrael, in monte Sinai.

Hier. 30. *Nominis Domini eſt, ſanctitas nomini Domini.* 31. *Quòd ſi redimendo redimat vir de decima ſua, quintam partem pretii ejus addet ſupra ipſum.* 32. *Et omnis decima boum & ovium quicquid tranſit ſub virga, decimum erit ſanctitas nomini Domini.* 33. *Non ſcrutabitur inter bonum & malum, neque commutabit ipſum: quod ſi commutando commutaverit ipſum, tum erit ipſum & ejus commutatio ſanctitas, & non redimetur.* 34. *Iſta ſunt mandata.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وهمه دهيك آن زمين از تخمي آن زمين از بري آن درخت ييي او خاص ييي * واكر خلاص
11 كردن خلاص كند مرد از دهيكه او پنج يكّه او بيفزايد ابر او * وهمه دهيكه كاو وكوسپند
12 همه آنچه بكذرد فرود آن چوب آن دهمي باشد خاص ييي * نه باز جويد ميانى نيك بيد ونه
13 بدل كند اويرا واكر بدل كردن بدل كند اويرا باشد او وبدليي او باشد خاص نه
14 خلاص شود * اينان آن فرمانها آنچه بفرمود يي مر موشه بيسرائي يسرال در كوهي سيني.

Omnis autem decima terræ, de ſe- 30 *mine terræ & de fructu arboris, Domini eſt, ſanctitas Domino.* *Si* 31 *verò redimendo redemerit vir* aliquid *de decima ſua, quintam partem ejus addet ſuper eam. Et omnis de-* 32 *cima boum & ovium; omnium* nempe *quæ tranſeunt ſub virga, decimũ erit ſanctum Domino. Non diſquiret inter bonum ac malum, neque permutabit illud: quòd ſi commutando commutaverit illud, erit ipſũ & commutatio ejus, erit* inquam *ſanctificatio, non redimetur.* *Iſta* 34 *ſunt præcepta quæ præcepit Dominus* ipſi *Moſheh ad filios Iſrael in monte Sinai.*

Abſolutus eſt liber Vajikra.

נשלם ספר ויקרא

NUMERI.

SECT. XXXIV.

CAP. I.

1 ויְדַבֵּר וּמַלֵּיל יי עִם משֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא בְּחַד לְיַרְחָא דְאִיָּר
2 הוּא יַרְחָא תִנְיָינָא דִמְן שַׁתָּא תִנְיָיתָא לְזִמַן מִפְּקְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֵימַר :
שְׂאוּ קַבִּילוּ יַת חוּשְׁבַּן כָּל בְּנֵישְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִנְיסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן
3 בְּמִנְיַן שְׁמָהָן כָּל דְּכוּרָא לְגֻלְגְּלוֹתְהוֹן : מִבֶּן מְבַר עֶסְרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל
4 נָפִיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּמְנוּן יַתְהוֹן לְחֵילֵיהוֹן אַנְתְּ וְאַהֲרֹן : וְאִתְּכוֹן וְעִמְכוֹן
5 יְהוֹן גְּבַר גְּבַר לְשִׁבְטָא גְּבַר רֵישׁ לְבֵית אֲבָהָתוֹי הוּא : וְאִלֵּין שְׁמוֹת וְאִלֵּין
6 שְׁמָהָיַת גּוּבְרַיָּא דְיִקּוּמוּן עִמְּכוֹן לְרְאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר : לְשִׁמְעוֹן
7 אֲמַרְכוֹל שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִי שַׁדַּי : לִיהוּדָה לִיהוּדָה אֲמַרְכוֹל נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב :
8 9 לִישָׂשכָר לְיִשָּׂשכָר אֲמַרְכוֹל נְתַנְאֵל בַּר צוּעַר : לְזְבוּלוּן לְזְבוּלוּן אֲמַרְכוֹל אֱלִיאָב
10 בַּר חֵלוֹן : לִבְנֵי יוֹסֵף לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֲמַרְכוֹל אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד :
11 12 לִמְנַשֶּׁה לְמְנַשֶּׁה אֲמַרְכוֹל גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָה צוּר : לִבְנֵימִן לְבִנְיָמִן אֲמַרְכוֹל
13 אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי : לְדָן לְדָן אֲמַרְכוֹל אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּי שַׁדַּי : לְאָשֵׁר לְאָשֵׁר אֲמַרְכוֹל
14 פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן : לְגָד לְגָד אֲמַרְכוֹל אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל : לְנַפְתָּלִי לְנַפְתָּלִי
15 אֲמַרְכוֹל אֲחִירַע בַּר עֵינָן :

1 ET loquutus eſt Dominus cum Moſe in deſerto Sinai in tabernaculo conventus, prima die menſis Aprilis, ille eſt menſis ſecundus, anni ſecundi à tempore quo exierunt ipſi è terra Ægypti, dicendo : Tollite ſummam 2 univerſæ congregationis filiorum Iſrael, juxta familias ipſorum, juxta domos patrum ipſorum, juxta numerum nominum ipſorum, omnes maſculos per capita ſua. A filio viginti annorum & ſupra, quicunque 3 egreditur ad militiam in Iſrael, hos numerabis per exercitus ſuos tu & Aharon. Sintque vobiſcum viri de ſingulis tribubus, quilibet caput 4 ſit domus patrum ſuorum. Et hæc ſunt nomina virorum qui ſtabunt vo- 5 biſcum : de Ruben, Elitſur filius Sedeur. De Simeon princeps, Selumiel 6 filius Tſuri Schaddai. De Juda princeps, Nachſon filius Aminadab. 7 De Iſſachar princeps, Nethaneel filius Tſuar. De Zebulun, Eliab filius 8 9 Helon. De filiis Joſeph, de Ephraim princeps, Eliſchama filius 10 Ammiud : De Manaſſe princeps Gamaliel filius Pedahtſur. De 11 Binjamin princeps, Abidan filius Gideoni. De Dan princeps, Achi- 12 ezer filius Ammi Schaddai. De Aſer princeps, Paghiel filius Och- 13 ran. De Gad princeps, Eliaſaph filiũs Dehuel. De Naphtali princeps, 14 Ahira filius Enan. 15

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل اوّل *

1 * سخن كفت يي بموشه دربياباني سيني دريك بماهي آن دويمي درسالي آن دويمي ببيرون
2 آمدني ايشان اززميني مصر بكفتن * بشماريد مر سري همه جماعتي يسرال باهلي خانهاي
3 ايشان بخانهي پدري ايشان درشماري نامها همه نرينه بسرهاي ايشان * ازقدري بيست
4 سال وبالا همه بيرون آياي سپاه در يسرال بشماريد ايشانرا بسپاهاي ايشان تو واهرن *
5 واوازي شما باشند مرد مرد بقبيله مرد سرور بخانهي پدري او او * واينان نامهايي آن
6 مردمان آنچه بياستند اوازي شما براوبن اليصور پسري شديور * لشمعون شلميال پسري
7 8 صوري شدّي * ليهوده نحشون پسري عمّينذب * ليششكر نتنال پسري صوعر * لزبولن
9 10 اليان پسري حلن * بپسراني يوسف لافريم اليشمع پسري عمّيهود لمنسّه جملييال پسري
11 12 فده صور * لبنيمين ابيدن پسري جدعني * لدن احيعزر پسري عمّيشدّي * لاشر فجعيال
13 14 پسري عكرن * لجد اليسف پسري دعوال * لنفتلي احيرع پسري عينن *
15

CAP. I.

LOcutúſque eſt Dominus ad Moſh h in deſerto Sinai, unâ menſis ſecundi, anno ſecundo egreſſûs eorum de terra Ægypti, dicendo; Numerate capita totius cœtûs Iſrael per familias ſuas, per domos patrum ſuorum, juxta numerum nominum, omnem maſculum per capitis computationes eorum, A viginti annis & ſuprà, omnem egredientem in exercitum in Iſrael: numerabitis eos per exercitus ſuos tu & Aharon. Et vobiſcum ſint, vir pro qualibet tribu, quiſque princeps per domum patris ſui ſit. Hæc autem ſunt nomina virorum qui ſtabunt vobiſcum: pro Reuben, Eliſur filius Shedeür. Pro Shimeon, Shelumiel filius Suriſhaddai. Pro Jehudah. Nahſhon filius Amminadab. Pro Iſſhachar, Nethaniel filius Suar. Pro Zebulun, Eliab filius Helon. Pro filiis Joſeph, pro Ephraim; Eliſhama filius Ammihud: Pro Menaſſeh, Gamliel filius Phedahſur. Pro Binjamin, Abidan filius Gideoni. Pro Dan, Abiezer filius Ammiſhaddai. Pro Aſher, Phagiel filius Ochran. Pro Gad, Eliaſaph filius Deüel. Pro Naphtali, Abira filius Enan.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

16 אלה אלין מזמני עם כנישתא רברבי שבטיא דאבהתהון רישי אלפיא דישראל
17 הינון : ויקח ודבר משה ואהרן ית גוברייא האלין דאתפרשו בשמהן : ואת
18 כל וירת כנישתא כנשו בחד יומא לירחא דאייר הוא ירחא תניינא
ואתייחסו על זרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא
19 לגולגלתהון : כאשר היכמא דפקיד יי ית משה ומנגון במדברא דסיני : ויהוו
20 ובני ראובן בוכרא דישראל ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין
שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם
21 סכומהון לשבטא דראובן ארבעין ושית אלפין וחמש מאה : לבני שמעון לבנוי ירושלמי 21 סכומיהון :
22 דשמעון ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן לגולגלתהון כל
23 דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא
24 דשמעון חמשין ותשעא אלפין ותלת מאה : לבני גד לבנוי דגד ייחוסיהון
לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין
25 ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דגד ארבעין וחמשא אלפין
26 ושית מאה וחמשין : לבני יהודה לבנוי דיהודה ייחוסיהון לגניסתהון לבית
אבהתהון במנין שמהן לגולגלותהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל
27 נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דיהודה אר בעה ושבעין אלפין ושית
28 מאה : לבני ישששכר לבנוי דישששכר ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין
שמהן לגלגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם
29 סכומהון לשבטא דישששכר ארבעה וחמשין אלפין ואר בע מאה : לבני זבולן
30 דזבולן ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא
31 מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דזבולן
32 חמשין ושבעה אלפין וארבע מאה : לבני יוסף לבנוי דיוסף דאפרים
ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר
33 עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא : פקודיהם סכומהון לשבטא דאפרים ארבעין אלפין וחמש מאה :

Isti *sunt* celebres populi congregationis, principes tribuum patrum suorum, capita millium in Israel. Et tulit Moses & Aharon viros illos, qui expressi sunt nominibus suis: Et universum cœtum coegerunt prima die mensis Aprilis, ille est mensis secundus, & recensiti sunt per familias suas juxta domos patrum suorum, cum numero nominum suorum, à filio viginti annorum & supra, per capita sua. Quemadmodum præcepe- rat Dominus Mosi; & numeravit eos in deserto Sinai. Et fuerunt filii Ruben primogeniti Israel, per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti *annorum* & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Ruben, *fuit* quadraginta et sex millia, & quingenti. De filiis Simeon per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Simeon, quinquaginta & novem millia, & trecenti. De filiis Gad per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Gad, quadraginta & quinque millia, & sexcenti, & quinquaginta. De filiis Juda per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, omnes exeuntes ad militiam: Summa eorum *qui erant* de tribu Juda, septuaginta & quatuor millia, & sexcenti. De filiis Issachar per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Issachar, quinquaginta & quatuor millia, & quadringenti. De filiis Zebulun per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Zebulun, quinquaginta & septem millia, & quadringenti. De filiis Joseph, de filiis Ephraim, per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *nimirum* tribus Ephraim quadraginta millia, & quingenti.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * اينان خواندگاني آن جماعت مهتراناني قبيلهاي پدراني ايشان سروراني هزاراني يسرال ايشان *
17 بستاند مشه و اهرن مر آن مردماني آن اينان آنچه شرح شدند در نامها * و مر همه آن جماعت
18 جمع كردند دريك بماهي آن دويمي ونسبت شدند ابر اهلي خانهاي ايشان بخانهي
پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا بسرمرهي ايشان * چون آنچه بفرمود 19
20 مر مشه بشمرد ايشانرا در بياباني سيني * وبودند بسراني راوبن نخست زادي يسرال توليد
ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدران ايشان در شماري نامها بسرمرهاي ايشان همه نرينه
21 از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي راوبن چهل وشش
22 هزار وپانصد * بسراني شمعون توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان
شمردگاني او در شماري نامها بسرمرهايي ايشان همه نرينه از قدري بيست سال وبالا همه بيرون
23 آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي شمعون پنجاه ونه هزار وسه صد * بسراني جد توليد
24
ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا
25 همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي جد چهل وپنج هزار وشش صد وپنجاه *
26 * بسراني يهوده توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از
27 قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي يهوده هفتاد
28 وچهار هزار وشش صد * بسراني يششكر توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني
29 ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان
30 بقبيلهي يششكر پنجاه وچهار هزار وچهار صد * بسراني زبولن توليد ايشان باهلي خانهي
ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي
31
32 سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي زبولن پنجاه وهفت هزار وچهار صد * بسراني يوسف
بسراني افريم توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از
33 قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي افريم چهل
هزار وپانصد *

Hi sunt *convocati cœtûs, principes* tribuũ patrũ *suorũ: capita* millium *Israel erant. Accepit* igitur *Moſheh & Aharon viros iſtos qui expreſſi ſunt nominibus. Et univerſũ cœtum congregârunt unâ menſis ſecundi, & genealogizati ſũt per familias ſuas: per domũ patrum ſuorũ, juxta numerum nominũ à viginti annis et ſuprà, per capitis computationẽ eorũ. Quemadmodum præceperat Dñs ipſi Moſheh, numeravit eos in deſerto Sinai. Fuerunt itaque filii Reuben primogeniti Iſrael per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, per capitis computationes eorum, omnis maſculus à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Reuben, quadraginta & ſex millia, & quingenti. De filiis Shimeon per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, numerati ejus in numero nominum, per capitis computationes eorũ, omnis maſculus à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Shimeon, quinquaginta & novem millia, ac trecenti. De filiis Gad per generationem ſuam per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominũ à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Gad, quadraginta et quinque millia, & ſexcenti quinquaginta. De filiis Jehudah per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorũ de tribu Jehudah ſeptuaginta et quatuor millia, et ſexcenti. De filiis Iſſhachar per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominũ, à viginti annis et ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Iſſhachar, quinquaginta et quatuor millia, & quadringenti. De filiis Zebulun per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Zebulun, quinquaginta & ſeptem millia, & quadringenti. De filiis Joſeph, de filiis Ephraim per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Ephraim, quadraginta millia, & quingenti.*

לבני מנשה לבנוי דמנשה ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן 34
לגולגלותהון כל דמורא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: פקודיהם סכומהון 35
לשבטא דמנשה תלתין ותרין אלפין ומאתן: לבני בניסין לבנוי דבניסין ייחוסיהון 36
לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא:
פקודיהם סכומהון לשבטא דבניסין תלתין וחמשא אלפין וארבע מאה: לבני דן 37
לבנוי דן ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במניין שמהן מבר עשרין שנין 38
ולעילא כל נפיק חילא: פקודיהם סכומהון לשבטא דן שתין ותרין אלפין ושבע 39
מאה: לבני אשר לבנוי דאשר ייחוסיהון לגניסתהון לבית אבהתהון במנין שמהן 40
מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: פקודיהם סכומהון לשבטא דאשר 41
ארבעין וחד אלפין וחמש מאה: בני נפתלי בנוי דנפתלי ייחוסיהון לגניסתהון 42
לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא:
פקודיהם סכומהון לשבטא דנפתלי חמשין וחלתא אלפין וארבע מאה: 43
אלה הפקודים אילין סכומי מנייניא דמנא משה ואהרן ורברבי ישראל תריסר 44
גוברין גברא חד לבית אבהתוי הוון: ויהיו והוו כל סכומי מנייני בני ישראל לבית 45
אבהתהון מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא בישראל: ויהיו והוו כל 46
סכומי שית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין: והלוים וליואי לשבטא 47
דאבהתהון לא אתמניאו ביניהון: וימלל ה' ומליל יי עם משה למימר: אך בדם 48
ית שבטא דלוי לא תסמני וית חושבנהון לא תקבל בנו בני ישראל: ואנת 49
מני ית ליואי על משכנא דסהדותא ועל כל מנוי ועל כל דיליה הינון יטלון ית 50
משכנא וית כל מנוי והינון ישמשוניה וחזור חזור למשכנא ישרון: ובנסוע
ובמיטל משכנא יפרקון יתיה ליואי ובמישרי משכנא יקימון יתיה וליואי וחילוני 51
דיקרב יתקטיל באישא מצלהבא מן קדם יי: וחנו וישרון בני ישראל גבר על 52
בית משריו וגבר על טקסיה לחיליהון:

De filiis Manasse, per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum juxta capita sua, omnes masculi à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Manasse, triginta & duo millia, & ducenti. De filiis Binjamin per prosapias suas, & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Binjamin, triginta & quinque millia, & quadringenti. De filiis Dan per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Dan, sexaginta & duo millia, & septingenti. De filiis Ascher per prosapias suas & progeniessuas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam. Summa eorum *qui erant* tribus Ascher, quadraginta & unum millia, & quingenti. De filiis Nephtali per prosapias suas & progenies suas, secundùm domum patrum suorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam. Summa eorum *qui erant* tribus Nephtali, quinquaginta & tria millia, & quadringenti. Istæ sunt summæ numerorum quos numeravit Moses & Aaron, & principes Israel duodecim viri, vir unus erat de singulis domibus patrum suorum. Fuerunteruntque omnes summæ numerorum filiorum Israel, per domos patrum suorum, à filio viginti annorum & supra, quicunque exibant ad militiam in Israel. Fuerunt inquam omnes summæ sexcenta & tria millia, & quingenti, & quinquaginta. Levitæ verò juxta tribus patrum suorum non fuerunt numerati inter eos. Loquutus enim erat Dominus cum Mose, dicendo: Veruntamen tribum Levi non numerabis, neque summam eorum accipies in medio filiorum Israel. Tu verò constitue Levitas super tabernaculum testimonii, & super omnia vasa ejus, & super omnia quæ ad illud pertinent: ipsi portabunt tabernaculum, & omnia vasa ejus, & ipsi ministrabunt in eo, & in circuitu tabernaculi habitabunt. Et quando proficiscetur tabernaculum deponent ipsum Levitæ, & cùm collocandum erit tabernaculum erigent ipsum Levitæ: prophanus autem qui accesserit interficietur igni inflammato à facie Domini. Et castrametabuntur filii Israel, unusquisque juxta domum turmæ suæ, & quisque sub vexillo suo, per exercitus suos.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

بپسراني منسّه توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها 34
از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردكاني ايشان بقبيلهي منسّه سي ودو 35
هزار ودويست * بپسراني بنيمن توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان 36
در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردكاني ايشان بقبيلهي 37
بنيمن سي وپنج هزار وچهار صد * بپسراني دن توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي 38
پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردكاني 39
[ايشان بقبيلهي دن] شصت ودو هزار وهفت صد * بپسراني اشر توليد ايشان باهلي خانهي 40
ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون
آياي سپاه * شمردكاني ايشان بقبيلهي اشر چهل ويك هزار وپانصد * بپسراني نفتلي 41 42
توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري
بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردكاني ايشان بقبيلهي نفتلي 43
پنجاه وسه هزار وچهار صد * اينان آن شمردكاني آنچه بشمرد مشه واهرن ومهتراني 44
يسرال دوازده مرد مردي يكّه بخانهي پدراني او بودند * بودند همه شمردكاني بپسراني يسرال 45
بخانهي پدراني ايشان از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه در يسرال * بودند همه آن 46
شمردكان شش صد هزار وسه هزار وپانصد وپنجاه * و آن لويان بقبيلهي پدراني ايشان نه 47
شمرده شدند درميانى ايشان * سخن گفت يي مشه گفتن حاصه مر قبيلهي لوي نه شماري 48 49
و مر سري ايشان نه حسيب دي در ميانى بپسراني يسرال * و تو بشمار مر لويان ابر مسكني آن 50
گواه گرفت و ابر همه پيرايهاي او و ابر همه آنچه باو ايشان بر دارند مر آن مسكن و مر
همه پيرايهاي او و ايشان خدمت كنند اويرا و گرداگرد بمسكن فرود آيند * و در منزل بر 51
داشتني آن مسكن فرود آورند اويرا آن لويان و در فرود آمدني آن مسكن بر انگيرانند اويرا
آن لويان و آن بيگانهي آن نزديك شوا گشته آيد * فرود آيند بپسراني يسرال مرد ابر 52
لشكرگاهي او و مرد ابر علمي او بسپاهاي ايشان *

De filiis Menasseh per *generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorū de tribu Menasseh triginta ac duo millia, & ducenti. De filiis Binjamin* per *generationem suam, per familiam suam,* per *domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Binjamin, triginta & quinque millia, & quadringenti. De filiis Dan* per *generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Dan, sexaginta ac duo millia, & septingenti. De filiis Asher* per *generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Asher, quadraginta ac unū millia, & quingenti. Filii Naphtali* per *generationem suam, per familiam suam, per domum patrum suorum, in numero nominum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Naphtali, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti. Hi sunt numerati quos numeravit Mosheh & Aharon ac principes Israel, duodecim viri: viri singuli pro domo patrum suorum erant. Fuerunt omnes numerati filiorum Israel per domum patrum suorum, à viginti annis & suprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Israel: Fuerunt* inquam *omnes numerati, sexcentà millia ac tria millia, & quingenti & quinquaginta. At Levitæ per tribum patrum suorum non fuerunt numerati in medio eorum. Mos[illegible] dicendo; Tantùm tribum Levi non [illegible]rum nos computabis, & capita eorum in medio filiorum Israel. Sed tu vecenje [illegible] vitas super Tabernaculum testimonii, & super omnia vasa ejus, & super omne quod* pertinet *ei: ipsi portabunt Tabernaculum, & omnia vasa ejus, & ipsi ministrabunt illi, & in circuitu Tabernaculi residebunt. Quum autem mansionem removebit Tabernaculum, deponent illud Levitæ: cùm verò residebit Tabernaculum, erigent illud Levitæ: at extraneus appropinquans, interficietur. Et residebunt filii Israel quisque in castris suis, & quisque juxta vexillum suum per exercitus suos.*

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Levitæ verò caſtrametabuntur per circuitum tabernaculi teſtimonii, 53
ut non ſit ira ſuper congregationem filiorum Iſrael: cuſtodientque
Levitæ cuſtodiam tabernaculi teſtimonii. Et fecerunt filii Iſrael, ju- 54
xta omnia quæ præceperat Dominus Moſi ſic fecerunt.

CAP. II.

PRæterea loquutus eſt Dominus cum Moſe & cum Aharone, dicen- 1
do: Quiſque juxta vexillum ſuum, & ſigna quæ notata fuerint in vexillis a
eorum, juxta domus patrum ſuorum caſtrametabuntur filii Iſrael: è regi- 2
one & in circuitu tabernaculi conventus caſtrametabuntur. Caſtrorum 3
Iſrael longitudo fuit duodecim milliarium, & latitudo eorundem duodecim
milliarium: qui autem caſtrametabantur ad orientalem plagam, *fuit* ve-
xillum caſtrorum Juda per exercitus ſuos, per quatuor milliaria habitantes;
& vexillum ejus fuit ex ſerico trium colorum, ex adverſo trium lapidum
pretioſorum qui erant in pectorali, ſardii, topazii, & carbunculi, &
in eo ſculptum erat & expreſſum nomen trium tribuum, Jehuda, Iſſachar,
& Zebulun, & in medio ejus ſcriptum erat; Surgat Dominus & diſſipa- 4
buntur oſores tui, & fugient hoſtes tui à facie tua: & in eo fuit ſculpta
figura catuli leonis; eò quòd princeps filiorum Juda eſſet Nachſon filius
Aminadab. Exercitus verò ejus & numerus eorum in ea tribu, ſeptua- 5
ginta & quatuor millia, & ſexcenti. Et qui illi vicini caſtrametabuntur
erit tribus Iſſachar: & princeps qui præpoſitus fuit ſuper exercitus tri- 6
bus filiorum Iſſachar, fuit Nethaneel filius Tſuar. Et exercitus ejus, &
ſumma eorum tribuum, quinquaginta & quatuor millia, & quadringenti. 7
Tribus Zebulun, & princeps qui præpoſitus erat ſuper exercitum tribus
filiorum Zebulon, fuit Eliab filius Chelon. Et exercitus ejus & numerus 8
eorum qui illius erant tribus, quinquaginta & ſeptem millia, & quadrin-
genti. Univerſus autem numerus exercitus Juda, centum & octoginta 9
& ſex millia, & quadringenti, per exercitus ſuos: & *ipſi* primi proficiſ-
cebantur. Vexillum caſtrorum Ruben ad meridiem caſtrametabuntur 10
per exercitus ſuos, per quatuor milliaria habitantes, & vexillum ejus erat
ex ſerico trium colorum, ex adverſo trium lapidum pretioſorum qui erant
in pectorali, ſmaragdi, ſapphiri & adamantis, & in eo ſculpta & expreſſa
erant nomina trium tribuum, Ruben, Simeon, Gad, & in medio ejus ſcri-
ptum erat; Audi Iſrael, Dominus Deus noſter Dominus unus. In eo
etiam inſculpta fuit figura cervi; videbatur quidem in eo inſculpenda fi-
gura bovis, verùm Moſes propheta mutavit ipſam, ne in memoriam
revocaretur illis peccatum vituli: & princeps, qui præfectus erat ſuper
exercitus tribus Ruben, *fuit* Elitſur filius Sedeur. Exercitus autem ejus, 13
& ſumma eorum *qui erant* illius tribus quinquaginta & novem millia, &
trecenti. Et tribus Gad: princeps autem qui fuit præpoſitus ſuper exer- 14
citus filiorum Gad, fuit Eliaſaph filius Dehuel. Et exercitus ejus & 15
ſumma eorum *qui erant* illius tribus, quadraginta & quinque millia, &
ſexcenti. Omnis ſumma numerorum exercitus Ruben, centum quinqua- 16
ginta & unum millia, & quadringenti & quinquaginta per exercitus ſuos:
& *hi* ſecundo loco proficiſcebantur. Et proficiſcatur tabernaculum con- 17
ventus *cum* caſtris Levitarum in medio caſtrorum, & caſtra eorum per
quatuor milliaria jacentia in medio proficiſcebantur: quemadmodum
caſtrametabantur, ſic proficiſcebantur, quiſque juxta terminum ſuum &
per vexilla ſua.

Levitæ verò reſidebunt in circuitu 53
Tabernaculi teſtimonii, & non erit
ira ſuper cœtum filiorum Iſrael: cu-
ſtodientque Levitæ cuſtodiam Ta-
bernaculi teſtimonii. Et fecerunt fi- 54
lii Iſrael ſecundùm quod præceperat
Dominus ipſi Moſheb, ſic fecerunt.

CAP. II.

ET locutus eſt Domin⁹ ad Moſheb 1
& Aharon, dicendo; Quiſque juxta 2
vexillum ſuum, juxta ſigna domûs
patrum ſuorum reſidebunt filii Iſra-
el: è regione, in circuitu tentorii
conventûs reſidebunt. Reſidentes ad 3
Orientem, vexillum caſtrorum Jehu-
dah per exercitus ſuos: & princeps
filiorum Jehudah, Nahſhon filius
Amminadáb. Et exercitus ejus, nu- 4
meratiq; eorum, ſeptuaginta & qua-
tuor millia, & ſexcenti. Reſidentes 5
verò juxta eum, erunt tribus Iſſha-
char: & princeps filiorum Iſſha-
char, Nethaniel filius Suar. Et ex- 6
ercitus ejus, numeratique ejus, quin-
quaginta & quatuor millia, & qua-
dringenti. Tribus item Zebulun: & 7
princeps filiorũ Zebulon, Eliab filius
Helon. Et exercitus ejus, numeratiq; 8
ejus, quinquaginta & ſeptem millia,
& quadringenti. Omnes numerati in 9
caſtris Jehudah, centum & octoginta
& ſex millia, & quadringenti, per
exercitus ſuos: primùm manſionem
removebunt. Vexillum caſtrorũ Reu- 10
ben erit ad Meridiem per exercitus
ſuos: & princeps filiorum Reuben,
Elſur filius Shedeur. Et exercitus 11
ejus, numeratique ejus, quadraginta
& quatuor millia, & quingenti. Reſi- 12
dentes autem juxta eum, erunt tribꝰ
Shimeon: & princeps filiorũ Shi-
meon, Shelumiel filiꝰ Suri-Shaddai.
Et exercitus ejus, numeratiq; eorũ, 13
quinquaginta & novem millia, ac
trecenti. Tribus item Gad: & prin- 14
ceps filiorum Gad, Eliaſaph filius
Reüel. Et exercitus ejus numeratiq; 15
eorũ, quadraginta et quinque millia,
& ſexcenti & quinquaginta. Omnes 16
numerati in caſtris Reuben, centũ et
quinquaginta & unũ millia, & qua-
dringenti & quinquaginta, per exer-
citus ſuos: & ſecundi manſionem re-
movebunt. Tum manſionem remove- 17
bit tentorium conventûs, cum ca-
ſtris Levitarum, in medio caſtrorum:
quemadmodum reſidebunt, ſic man-
ſiones removebunt, quiſque in loco
ſuo, juxta vexilla ſua.

במדבר ב
תרגום יונתן בן עוזיאל

והלוים וליואי ישרון חזור חזור למשכנא דסהדותא ולא יהי רוגזא על בני ישראל 53
דבני ישראל ויטרון ליואי ית משרת משכנא דסהדותא: ועשו ועבדו בני ישראל 54
ככל דפקיד יי ית משה היכדין עבדו:

ב

וידבר ה ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: איש נבר על טקסיה באתוון 1
דמסתמנין על טיקסיהון לבית אבהתהון ישרון בני ישראל מלקביל סחור סחור
למשכנ זמנא ישרון: והחונים משריתא דישראל הוה אורכה תריסר מילין 2
ופותיה תריסר מילין ודישרן קידומא מדינחא טיקס משריתא יהודה לחיליהון
ברחושנא סגוקא וירוקא וברוקא ובית חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא יהודה
קדמך ובית הוה חקיק צורת בר אריון מטול דרבא לבני יהודה נחשון בר 3
עמינדב: וצבאו וחיליה וסכומהון דשבטיא שובעין ואַרבעה אלפין ושית מאה: 4
והחנים ודישרן סמוכין ליה שבטא דישכר ורבא דהוה ממני על חילות שיבטא 5
דבני ישכר נתנאל בר צוער: וצבאו וחיליה וסכומהון דשיבטיא חמשין 6
ואַרבעה אלפין ואַרבע מאה: משה זבולון שבטא דזבולן ורבא דהוה ממני על 7
חילות שבטא דבני זבולן אליאב בר חילון: וצבאו וחיליה וסכומהון דשבטיה 8
חמשין ושובעא אלפין ואַרבע מאה: כל הפקודים לפ מניניא למשרית יהודה 9
מאה ותמנן ושית אלפין ואַרבע מאה לחיליותהון בקדמיתא נטלין: דגל טיקס 10
משריית ראובן דרומא ישרון לחיליהון באַרבעתי מילין מרבען וטיקסיה הוה
ממלת תלת גוונין כל קבל תלת מרגליותא דבחושנא אזמורד ושבזיו וסבהלום
ובית חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא ראובן שמעון גד ובמציעותיה כתיב
שמע ישראל יי אלהנא יי אחד ובית הוה חקיק צורת בר אילא והוה חמי למהוי
בית צורת בר תורי ברם משה נביא חלפיה מטול דלא ידכר להון חובת עגלא
ורבא דהוה ממני על חילות שבטא דראובן אליצור בר שדיאור: וצבאו וחיליה 33
וסכומהון דשבטיה חמשין ותשע אלפין ותלת מאה: ומטה ושבטא דנד ורבא 34
דהוה ממני על חילות שבטא בני דנד אליסף בר דעואל: וצבאו וחיליה 35
וסכומהון דשבטיה ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה: כל סכום מניניא 36
למשיריית ראובן מאה וחמשין וחד אלפין ואַרבע מאה וחמשין לחיליהון
בתנייתא נטלין: ונסע ויטול משכן זמנא מישריית ליואי בנו משיריית ובית 37
משיריויהון באַרבעתי מילין מרבען במציעותא הוון נטלין הי כמא דשרן היכדין
נטלין גבר על תחומיה לטיקסיהון:

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*و آن لويان فرود آيند شكرداكرد بمسكن آن گواه گرفت ونه باشد غضب ابر جماعتي 53
بسراني يسرال ونگه دارند آن لويان مر نگاهداشت مسكني آن گواه گرفت * بكردند بسراني يسرال 54

* فصل دوم *

چون آنچه بفرمود :: مر موسه همچنين بكردند *

1 2 *سخن گفت :: بموسه [وباهرن] بگفتن *مرد ابر علمي او درنشانها بخانهي پدراني ايشان فرود آيند
3 بسراني يسرال ازمقابل گرد اگرد بخيمهي وعده فرود آيند * وآن فرود آيان بمزرج علمي لشكرگاهي
4 يهوده بسپاهاي ايشان ومهتر بيسراني يهوده نحشون بسري عمّينداب * وسپاهي او وشمردگاني ايشان
5 هفتاد وچهار هزار وشش صد * وآن فرود آيان ابر او قبيلهي يششكر ومهتر بيسراني يششكر نتنال
6 بسري صوعر * وسپاهي او وشمردگاني او پنجاه وچهار هزار وچهار صد * قبيلهي زبولن ومهتر
7 8 بيسراني زبولن اليياب بسري حلن * وسپاهي او وشمردگاني او پنجاه وهفت هزار وچهار صد * همه
9 آن شمردگان بلشكرگاهي يهوده صد وهشتاد وشش هزار وچهار صد بسپاهاي ايشان اوّل منزل
10 بر دارند * علمي لشكرگاهي راوبن بدروم بسپاهاي ايشان ومهتر بيسراني راوبن اليصور بسري
11 12 شديار * وسپاهي او وشمردگاني او چهل وشش هزار وپانصد * وآن فرود آيان ابر او قبيلهي
13 شمعون ومهتر بيسراني شمعون شلميال بسري صوري شدّي * وسپاهي او وشمردگاني ايشان
14 پنجاه ونه هزار وسه صد * وقبيلهي جد ومهتر بيسراني جد اليسف بسري رعوال *
15 16 وسپاهي او وشمردگاني ايشان چهل وپنج هزار وشش صد وپنجاه * همه آن شمردگان
بلشكرگاهي راوبن صد وپنجاه ويك هزار وچهار صد وپنجاه بسپاهاي ايشان ودويم منزل
17 بر دارند * ومنزل بر دارد خيمهي وعده لشكرگاهي آن لويان درميانی آن لشكرگاها چون آنچه
فرود آيند همچنين منزل بر دارند مرد ابر جاي او بعلمهاي ايشان *

18 דגל טיקס משריית אפרים לחיליהון מערבא ישרון ומשיריתהון באר בעתי
מילין מרבעין וטיקסיה הוה מסיל תלת גוונין כל קבל חלת מרגליתא
דבחושנא קנגירין טרקין ועינעינל וביה חקיק ומפרש שמהת חלת שבטיא
אפרים מנשה ובנימין ובמציעותיה כתיב וענגא דיי עליהון בימטא במיטלהון
מן משריתא וביה הוה חקיק צורת ריבא ורבא דהוה ממני על חיליות שבטא
19 דבני דאפרים אלישמע בר עמיהוד : וצבאו וחיליה וסכומהון דשבטיה ארבעין
20 אלפין וחמש מאה : ועליו ודסמיכין ליה שבטא דמנשה ורבא דהוה ממני
21 על חיליות שבטא דבני מנשה נמליאל בר פדה צור : וצבאו וחיליה וסכומהון
22 דשבטיה תלתין ותרין אלפין ומאתן : ומטה ושבטא דבנימין ורבא דהוה ממני
23 על חיליות שבטא דבני בנימין אבידן בר גדעוני : וצבאו וחיליה וסכומהון
24 דשבטיה תלתין וחמשא אלפין ואربע מאה : כל כל סכום מנייא למשריית
25 אפרים מאה וחמני אלפין ומאה לחיליהון בחליתיתא נטלין : דגל טיקס משרית
דן לצפונא לחיליהון ובירת משיריותהון באربעתי מילין מרבעין וטיקסיה הוה
מסיל תלת גוונין כל קביל חלת מרגליתא דבחושנא כרום יקא ובירלוות חלא
ואפנטור וביה חקיק ומפרש שמהת חלת שבטיא דן ונפתלי אשר ובמציעותיה
חקיק ומפרש ובמישרוי יימר חוב יי שרי ביקרך בנו ריבוות אלפיא דישראל
וביה הוה חקיק צורת חיוי חרמן ורבא דהוה ממני על חיליות שבטוי דבני דן
26 אחיעזר בר עמי שדי : וצבאו וחיליה וסכומהון דשיבטיה שתין ותרין אלפין
27 ושבע מאה : והחנים דישרן סמיכין ליה שבטא דאשר ורבא דהוה ממני על
28 חיליות שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן : וצבאו וחיליה וסכומהון
29 דשבטיה ארבעין וחד אלפין וחמש מאה : ומטה ושבטא דנפתלי ורבא דהוה
30 ממני על חיליות שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן : וצבאו וחיליה וסכומהון
31 דשבטיה חמשין ותלת אלפין וארבע מאה : כל כל סכום מנייא למשריית
דן מאה וחמשין ושובעא אלפין ושית מאה בבתריתא נטלין לטיקסיהון : אלה
32 אלין סכום מנייני בני ישראל לבית אבהתהון כל מנייני משריית לחיליהון
33 שית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין : והלוים ולייאי לא אתמניאו
34 בגו בני ישראל היכמא דפקיד יי ית משה : ויעשו ועברו בני ישראל ככל
מה דפקד יי ית משה היכדין שרן לטיקסיהון והיכדין נטלין גבר לזרעותיה
לבית אבהתוי :

ג

1 ואלה ואלין יחוסי אהרן ומשה דאתיחסו ביומא דמליל יי עם משה בטורא
דסיני :

18 Vexillum caſtrorum Ephraim per exercitus ſuos ad occidentem caſtrametabuntur: & caſtra eorum extendebantur per quatuor milliaria, &
vexillum ejus erat ex ſerico trium colorum ex adverſo trium lapidum
pretioſorum qui *erant* in pectorali, Lyncurii, Achatis, & Amethyſti, & in
eo inſculpta *erant* & expreſſa nomina trium tribuum, Ephraim Manaſſe,
& Binjamin, & in medio ejus ſcriptum erat; Et nubes Domini ſuper eos
erat interdiu dum proficiſcerentur ex caſtris, & in eo inſculpta erat
figura pueri: & princeps qui præfectus erat ſuper exercitus tribus
filiorum Ephraim, Eliſchama filius Ammihud. Et exercitus ejus, & 19
ſumma eorum qui *erant* illius tribus, quadraginta millia & quingenti.
Et qui vicini erant illi *erat* tribus Manaſſe: & princeps qui 20
erat præfectus ſuper exercitus tribus filiorum Manaſſe, *erat* Gamaliel
filius Pedatſur. Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* illius 21
tribus, triginta & duo millia & ducenti. Tribus quoque Binjamin; & 22
princeps qui erat præfectus ſuper exercitus tribus filiorum Binjamin,
erat Abidan filius Gideoni. Et exercitus ejus, & numerus eorum qui 23
erant illius tribus, triginta & quinque millia, & quadringenti. Omnis 24
ſupputatio numerorum caſtrorum Ephraim, centum & octo millia &
centum, per exercitus ſuos: *& hi* tertio *loco* proficiſcebantur. Vexillum 25
caſtrorum Dan ad ſeptentrionem *erit* cum exercitibus ſuis, & locus
caſtrorum ejus extendebatur per quatuor milliaria, & vexillum ejus
erat ex ſerico trium colorum, ex adverſo trium lapidum pretioſorum
qui *erant* in pectorali, Chryſolithi, Berylli, & Jaſpidis, & in eo inſculpta
erant & expreſſa nomina trium tribuum, Dan, Nephtali, & Aſcher, & in
eo inſculptum erat & expreſſum; Et in caſtris ſuis dicat, Revertere
Domine, habita cum gloria tua in medio myriadum millium Iſrael, & in
eo *etiam* erat expreſſa figura ſerpentis baſiliſci: Porrò princeps qui
præfectus erat ſuper exercitus tribus filiorum Dan, *erat* Achiezer filius
Ammiſchaddai. Et exercitus ejus, & ſumma eorum qui *erant* illius 26
tribus, ſexaginta & duo millia, & ſeptingenti. Et qui caſtrameta- 27
bantur illi vicini *erat* tribus Aſer: princeps verò qui præpoſitus erat
ſuper exercitus tribus filiorum Aſer, *erat* Paghiel filius Ochran. Et 28
exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* tribus illius, quadraginta
& unum millia, & quingenti. Tribus quoque Nephtali: & princeps 29
qui erat præpoſitus ſuper exercitus tribus filiorum Nephtali, Ahira filius
Enan. Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* illius tribus, 30
quinquaginta & tria millia, & quadringenti. Omnis ſumma numero- 31
rum exercituum Dan, centum & quinquaginta & ſeptem millia, & ſexcenti:
& hi poſtremo loco proficiſcebantur cum vexillis ſuis. Hæc *eſt* ſumma 32
numerorum filiorum Iſrael, juxta domos patrum ſuorum: omnes ſummæ
caſtrorum per exercitus ſuos *erant* ſexcenta tria millia, & quingenti &
quinquaginta. Levitæ verò non ſunt recenſiti in medio filiorum Iſrael, 33
quemadmodum præceperat Dominus Moſi. Et fecerunt filii Iſrael, 34
juxta omnia quæ præceperat Dominus Moſi, ſic caſtrametati ſunt per
vexilla ſua, & ſic proficiſcebantur, quiſque per familias ſuas & domos
patrum ſuorum.

CAPUT III.

1 Istæ verò *ſunt* generationes Aharon & Moſis, qui per genealogias nume- 1
rati ſunt, die quo locutus eſt Dominus cum Moſe in monte Sinai.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * علمي لشكركاهي افريم بسپاهايي ايشان بمغرب ومهتر بپسراني افريم اليشمع پسري عميهود
19 * وسپاهي او وشمردگاني ايشان چهل هزار وپانصد * وابر او قبيلهي منسّه ومهتر
20 بپسراني منسّه جمليال پسري فده صور * وسپاهي او وشمردگاني ايشان سي ودو هزار
21 22 23 ودويست * وقبيلهي بنيمين ومهتر بپسراني بنيمين ابيدن پسري جدعني * وسپاهي
24 او وشمردگاني ايشان سي وپنج هزار وچهارصد * همه آن شمردگاني بلشكركاهي افريم صد
25 وهشت هزار وصد بسپاهايي ايشان وسيمي منزل بر دارند * علمي لشكركاهي دن بشمال
26 بسپاهايي ايشان ومهتر بپسراني دن احيعزر پسري عمّي شدّي * وسپاهي او وشمردگاني ايشان
27 شصت ودو هزار وهفت صد * وآن فرود آيان ابر او قبيلهي اشر ومهتر بپسراني اشر فجعيال
28 29 پسري عكرن * وسپاهي او وشمردگاني ايشان چهل ويك هزار وپانصد * وقبيلهي نفتلي
30 ومهتر بپسراني نفتلي احيرع پسري عينن * وسپاهي او وشمردگاني ايشان پنجاه وسه هزار
31 وچهارصد * همه آن شمردگان بلشكركاهي دن صد وپنجاه وهفت هزار وشش صد بآخر
32 منزل بر دارند بعلمهايي ايشان * اينان شمردگاني پسراني يسرال بخانهي پدراني ايشان همه
33 شمردگاني آن لشكركاها بسپاهاي ايشان شش صد وسه هزار وپانصد وپنجاه * وآن لويان نه
34 شمرده شدند درميان پسراني يسرال چون آنچه بفرمود יי موسه * بكردند پسراني يسرال چون
همه آنچه بفرمود יי موسه همچنين فرود آمدند بعلمهاي ايشان وهمچنين منزل بر داشتند
مرد باهلي خانهي او ابر خانهي پدراني او *

* فصل سوم *

1 * واينان توليدهاي اهرن وموسه در روزي سخن گفتن יי موسه در كوهي سيني *

18 *Vexillum caſtrorũ Ephraim per exercitus ſuos*, erit *ad Occidentem:* & *princeps filiorũ Ephraim, Eliſhama filius Ammihud. Et exercitus ejus* 19
numeratique eorũ, quadraginta millia, & *quingenti. Et juxta eum* erit 20
tribus Menaſſeh: & *princeps filiorũ Menaſſeh, Gamliel filius Phedahſur. Et exercitus ejus numeratique* 21
eorum, triginta ac duo millia, & *ducenti. Tribus item Binjamin:* & 22
princeps filiorum Binjamin, Abidan filius Gideoni. Et exercitus ejus, numeratique eorum, triginta & *quinque* 23
millia, & *quadringenti. Omnes numerati in caſtris Ephraim, centum* & *octo millia,* & *centum, per exercitus ſuos:* & *tertii manſionem removebunt. Vexillum caſtrorum Dan* 24 25
erit *ad Aquilonem, per exercitus ſuos:* & *princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammi-ſhaddai. Et exerci-* 26
tus ejus, numeratique eorũ, ſexaginta ac duo millia, & *ſeptingenti. Reſidentes verò juxta eum,* erunt 27
tribus Aſher: & *princeps filiorũ Aſher, Phagiel filius Ochran. Et exercitus* 28
ejus, numeratique eorum, quadraginta ac unũ millia, & *quingenti. Tribus item Naphtali:* & *princeps filiorum Naphtali, Ahira filius Enan. Et* 29 30
exercitus ejus, numeratique eorum, quinquaginta ac tria millia, & *quadringenti. Omnes numerati in ca-* 31
ſtris Dan, centum & *quinquaginta ac ſeptem millia,* & *ſexcenti: in poſtremo loco manſionem removebunt per vexilla ſua. Iſti* ſunt *numerati* 32
filiorum Iſrael per domum patrum ſuorũ, oēs numerati caſtrorũ per exercitus ſuos, ſexcenta ac tria millia, & *quingenti* & *quinquaginta. Cæte-* 33
rùm Levitæ non fuerunt numerati in medio filiorum Iſrael, quemadmodum præceperat Dominus ipſi *Moſheh. Et* 34
fecerunt filii Iſrael juxta omne quod præcepit Domin. ipſi *Moſheh, ſic reſiderũt juxta vexilla ſua, et ſic manſionem removerunt, quiſque per familiam ſuam, ſecundùm domum patrum ſuorum.*

CAP. III.

1 *Hæ autem* ſunt *generationes Aharon* & *Moſheh in die quo locutus eſt Dominus ad Moſheh in monte Sinai.*

2 ואלה ואילין שמהת בני אהרן בהניא תלמידיא דמשה רבהון דישראל ואתקרין
3 על שמיה ביומא דאיתרביאו מטול דאתקריב קרבניהון לשמשא: וימת ומית
4 נדב ואביהוא קדם יי באישתא מצלהבא בומן קרוביהון אישתא נוכריתא מן
חפיין ובנין לא הוו להון ושמש אלעזר ואיתמר על אפי אהרן אבוהון: וידבר ה׳
5 ומליל יי עם משה למימר: הקרב קרב ית שבטא דלוי ותקים יתיה קדם אהרן
6 כהנא וישמשון יתיה: ושמרי ויתפלגון לעשרין וארבע חולקין ויטרון ית
מטרתיה וית מטרת כל כנישתא לקדם משכן זימנא למפלח ית פולחן משכנא:
8 ושמרו ויטרון ית כל מאני משכן זימנא וית מטרת בני ישראל למפלח ית
9 פולחן משכנא: ונתת ותתן ית ליואי לאהרן ולבנוי מתנה הינון יהיבין ומסירין
10 ליה מלות בני ישראל: ואת וית אהרן וית בנוי תמני ויטרון ית כהונתהון
11 וחילוני דיקרב יתקטל באישא מצלהבא קדם יי: וידבר יי ומליל יי עם משה
12 למימר: ואני ואנא הא קריבית ית ליואי מבנו בני ישראל חלף כל בוכריא פתח
13 ולדא מבני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: כי לי ארום דילי כל בוכרא
בבני ישראל ביומא דקטלית כל בוכרא באַרעא דמצרים אקדישית קדמי כל
14 בוכרא בישראל מאינשא ועד בעירא דילי יהון אנא יי: וידבר ה׳ ומליל יי עם
15 משה במדברא דסיני למימר: פקד מני ית בני לוי לבית אבהתהון לגניסתהון
16 כל דכורא מבר ירחא ולעילא תמנינון: ויפקד ומנא יתהון משה על פם
17 מימרא דיי היכמא דאתפקד: ויהיו והוו אלין בני לוי בשמהתהון גרשון
18 וקהת ומררי: ואלה ואילין שמהת בני גרשון לגניסתהון לבני ושמעי: ובני
19 ובנוי דקהת לגניסתהון עמרם ויצהר וחברון ועויאל: ובני ובנוי דמררי
20 לגניסתהון מחלי ומושי אילין גניסת ליואי לבית אבהתהון: לגרשון
21 לגרשון גניסת לבני וגניסת שמעי אילין הינון גניסת גרשון: פקודיהם
22 סכומהון במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא סכומהון שבעתי אלפין וחמש מאה:

Et hæc ſunt nomina filiorum Aharon ſacerdotum, diſcipulorum Moſis doctoris ipſorum Iſraelitarum: & vocabantur de nomine ejus die 2
quo uncti ſunt, ut offerrent oblationem ſuam ad miniſtrandum. Et 3
mortuus eſt Nadab & Abihu coram Domino igne candente, tempore 4
quo offerrent ignem alienum ex tabernaculis ſuis, & filios non habuerunt: & miniſtravit Eleazar, & Ithamar, in conſpectu Aharon
patris ſui. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Applica 5 6
tribum Levi, & ſtatue eam coram Aharon ſacerdote, ut miniſtrent ei. Et dividantur in viginti quatuor partes, & cuſtodiant cu- 7
ſtodiam ejus, & cuſtodiam univerſæ congregationis, ante tabernaculum fœderis: ut exequantur miniſterium tabernaculi. Cuſtodiant 8
quoque omnia vaſa tabernaculi fœderis, & cuſtodiam filiorum Iſrael: ut exequantur miniſterium tabernaculi. Dabíſque Levitas Aha- 9
roni & filiis ejus: in donum ſunt dati & traditi ipſi à filiis Iſrael.
Aharonem verò & filios ejus recenſebis, ut cuſtodiant ſacerdotium 10
ſuum: & prophanus qui acceſſerit, interficietur igni inflammato à
facie Domini. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicen- 11
do: Ecce ego applicui Levitas è medio filiorum Iſrael, pro omni- 12
bus primogenitis qui aperiunt vulvam inter filios Iſrael: & miniſtrabunt coram me Levitæ. Quoniam meus eſt omnis primogenitus 13
inter filios Iſrael, à die qua interfeci omnem primogenitum in terra Ægypti, ſanctificavi coram me omnem primogenitum in Iſrael,
ab homine uſque ad pecus: mea erunt, ego Dominus. Et loquu- 14
tus eſt Dominus cum Moſe in deſerto Sinai, dicendo: Numera 15
filios Levi, juxta domos patrum ſuorum, & proſapias ſuas: omnem maſculum à filio menſis & ſupra numerabis eos. Numeravit ergò 16
eos Moſes, juxta os ſermonis Domini, quemadmodum juſſus erat.
Fueruntque iſti filii Levi cum nominibus ſuis, Gherſon, Kehath, 17
& Merari. Et iſta ſunt nomina filiorum Gherſon, juxta proſapias 18
ſuas, Libni, & Simei. Filii verò Kehath juxta proſapias ſuas, Amram, Jitshar, Hebron, & Uziel. Et filii ipſius Merari juxta proſa- 19 20
pias ſuas, Machli, & Muſchi: iſtæ ſunt proſapiæ Levitarum, juxta domos patrum ſuorum. De Gherſon, proſapia Libni, & proſa- 21
pia Simei: iſtæ ſunt proſapiæ Gherſon. Summa eorum juxta nu- 22
merum omnis maris, à filio menſis & ſupra, ſumma *inquam* eorum, ſeptem millia & quingenti.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * واينان نامهاي پسراني اهرن آن نخست زاد ندب و ابيهوا العزر و ايتمر * اينان نامهاي پسراني
3 اهرن آن كهنان آن روغن ماليدكان آنچه پر كرد قرباني ايشان بخدمت كردن * بمرد ندب وابيهوا
4 بپيشي يي در نزديك بردني ايشان آتشي بيگانه بپيشي يي در بياباني سيني و پسراني نه بودند
5 بايشان و خدمت كرد العزر وايتمر ابر پيشي اهرن پدري ايشان * سخن گفت يي بموسه بگفتن *
6 * نزديك آور مر قبيلهي لوي و بپاستاني اويرا بپيشي اهرن آن كهن و خدمت كنند اويرا *
7 * و نگاه دارند مر نگاه داشتي او و مر نگاه داشت همه آن جماعت بپيشي خيمهي وعده بكار كردن
8 مر كاري آن مسكن * و نگاه دارند مر همه پيرايهاي خيمهي وعده و مر نگاه داشتي پسراني يسرال
9 بكار كردن مر كاري آن مسكن * و بدهي مر آن لويان باهرن و بپسراني او داده شدگان داده
10 شدگان ايشان باو از نزد پسراني يسرال * و مر اهرن و مر پسراني او بفرماي و نگاه دارند مر
11 كهونهي ايشان و آن بيگانه آن نزديك شوا كشته آيد * سخن گفت يي بموسه بگفتن *
12 * و من اينك بستاندم مر آن لويان ازميان پسراني يسرال عوضي همه نخست زاد كشايشي رحم
13 از پسراني يسرال و باشند بمن آن لويان * كه بمن همه نخست زاد در روزي زدن من مر همه
نخست زاد در زمين مصر خاص كردم بمن همه نخست زاد در يسرال از آدم تا چهارپا بمن
14 باشند من يي * سخن گفت يي بموسه در بياباني سيني بگفتن * بشمار مر پسراني لوي بخانهي
15 پدراني ايشان باهلي خانهي ايشان همه نرينه از قدري ماه و بالا بشماري ايشانرا * بشمرد
16 موسه ايشانرا ابر امري يي چون آنچه فرموده آمد * بودند اينان پسراني لوي در نامهاي ايشان
17 جرشون و قهت و مرري * و اينان نامهاي پسراني جرشون باهلي خانهاي ايشان لبنى وشمعي *
18 * و پسراني قهت باهلي خانهاي ايشان عمرم و يصهر و حبرون و عزيال * و پسراني مرري
20 باهلي خانهاي ايشان محلي و موشي اينان ايشان اهلي خانهاي آن لوي بخانهي پدراني
21 ايشان * لجرشون اهلي خانهاي آن لبني و اهلي خانهاي آن شمعي اينان ايشان اهلي
22 خانهاي آن جرشوني * شمردگاني ايشان در شماري همه نرينه از قدري ماه و بالا شمردگاني
ايشان هفت هزار و پانصد.

Et hæc ſunt *nomina filiorum Aharonis: primogenitus, Nadab: & Abihu, Eleazar, & Ithamar. Iſta* 3 ſunt *nomina filiorum Aharon ſacerdotum oleo unctorum, quorum compleverat oblationem ad miniſtrandum. Mortuus eſt* autem *Nadab* 4 *& Abihu in præſentia Domini cùm offerrent ignem alienum in præſentia Domini in deſerto Sinai: & filii non fuerunt eis, ac miniſtravit Eleazar & Ithamar coram Aharon patre ſuo. Lo-* 5 *quutúſque eſt Dominus ad Moſheh, dicendo; Applica tribum Levi, ac* 6 *ſtatues eam in præſentia Aharon ſacerdotis, & miniſtrabunt ei: Et* 7 *cuſtodient cuſtodiam ejus, & cuſtodiam totius congregationis coram tabernaculo, ad faciendum opus tabernaculi. Cuſtodient quoque omnia* 8 *vaſa tentorii conventûs, cuſtodiamque filiorum Iſrael, ad faciendum opus tabernaculi. Dabis inquam* 9 *Levitas ipſi Aharon & filiis ejus: dati, dati ſunt ei à filiis Iſrael. Aharon autem & filiis ejus præci-* 10 *pies, ut cuſtodiant ſacerdotium ſuum: at extraneus appropinquans, interficietur. Loquutus eſt quoque* 11 *Dominus ad Moſheh, dicendo; Ego* 12 *autem, ecce tuli Levitas è medio filiorum Iſrael, loco omnis primogeniti, apertionis vulvæ, à filiis Iſrael, erúntque mihi Levitæ. Quia mihi* 13 *eſt omne primogenitum: die quo percuſſi omne primogenitum in terra Ægypti, ſanctificavi mihi omne primogenitum in Iſrael: ab homine uſque ad quadrupedem, mihi erunt: ego Dominus. Locutúſque eſt Do-* 14 *minus ad Moſheh in deſerto Sinai, dicendo; Numera filios Levi per* 15 *domos patrum ſuorum, per familias ſuas: omnem maſculum à filio menſis et ſupra, eos numerabis. Nume-* 16 *ravit itaque Moſheh eos juxta mandatum Domini, quemadmodum juſſus fuerat. Et fuerunt iſti filii* 17 *Levi per nomina ſua; Gerſhon, & Cehath, & Merari. Hæc autem* 18 *ſunt nomina filiorum Gerſhon per familias ſuas; Libni, & Shimei. Porrò filii Cehath per familias* 19 *ſuas; Amram, & Ishar, & Hebron, & Uzziel. Filii verò Me-* 20 *vari per familias ſuas; Mahli, & Muſhi: iſtæ ſunt familiæ Levi per domum patrum ſuorum. De* 21 *Gerſhon, familia Libnitica, & familia Shimeitica: iſtæ ſunt familiæ Gerſhoniticæ. Numerati eorum* 22 *in numero omnis maſculi, à filio menſis & ſupra, numerati* inquam *eorum, ſeptem millia, & quingenti.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

משפחות תַּרְתֵּין גְּנִיסָתָא דִי נְפְקוּ מִנֶּרֶשׁוֹן בְּתַר מַשְׁכְּנָא יְשָׁרוֹן מַעֲרְבָא׃ 23
ונשיא וְרַב בֵּית אֲבָא דְהַוָה מְתַמְנֵי עַל תַּרְתֵּין גְּנִיסָתָא דְנֶרֶשׁוֹן אֶלְיָסָף בַּן לָאֵל׃ 24
ומשמרת וּמַטְּרַת בְּנֵי גֶּרְשׁוֹן בְּמַשְׁכְּנָא וְיִמְנָא מַשְׁכְּנָא וּפָרְסָא חוּפָּה וּפָרְסָא 25
דְּבִתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא׃ וקלעי וּוְלַוָות דְּרְתָא וְיַת פָּרְסָא דִבְתָרַע דְּרְתָא דְעַל 26
מַשְׁכְּנָא וְעַל מַדְבְּחָא חֵזוֹר חֵזוֹר וְיַת אַטְוֵי לְכָל פּוּלְחָנֵיהּ׃ ולקהת וְלִקְהָת 27
גְּנִיסָתָא דְעַמְרָם וְגְנִיסָתָא דְיִצְהָר וּגְנִיסָתָא דְחֶבְרוֹן וּגְנִיסָתָא דְעֻזִּיאֵל אִילֵּין
הִינוּן גְּנִיסַת קָהָת׃ במספר בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא תְּמָנְיָא 28
אַלְפִּין וְשִׁית מְאָה נָטְרֵי מַטַּרְתָּא דְקוּדְשָׁא׃ משפחות אַרְבַּעַת גְּנִיסָתָא דִי נְפְקוּ 29
מִקָּהָת יְשָׁרוֹן עַל שִׁדְיָא דְמַשְׁכְּנָא דְרוֹמָא׃ ונשיא וְרַב בֵּית אֲבָא דְהַוָה מְתַמְנֵי 30
עַל גְּנִיסַת קָהָת אֱלִיצָפָן בַּר עֻזִּיאֵל׃ ומשמרת וּמַטַּרְתְּהוֹן אֲרוֹנָא וּפָתוֹרָא 31
וּמְנָרְתָּא וּמַדְבְּחָיָא וּמָאנֵי קוּדְשָׁא דְיִשְׁמְשׁוּן בְּהוֹן וּפָרְסָא וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ׃ ונשיא
וְאַמַרכול דְּמִמְנֵי עַל רַבְרְבֵי לֵיוָאֵי אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא הוּא הֲוָה שְׁאִיל בְּאוּרַיָּא 32
וְתוּמַיָּא מִתְּחוֹת יְדוֹי מִמַּנִּן נָטְרֵי מַטַּרְתָּא קוּדְשָׁא׃ למררי לְמְרָרִי גְּנִיסָתָא דְמַחְלִי 33
וּגְנִיסָתָא דְמוּשִׁי אִלֵּין הִינוּן גְּנִיסַת מְרָרִי׃ פקודיהם סְכוּמְהוֹן בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא 34
מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא שִׁתְּא אַלְפִּין וּמְאָתַן׃ ונשיא וְרַב בֵּית אֲבָא דְהַוָה מְתַמְנֵי 35
עַל גְּנִיסַת מְרָרִי צוּרִיאֵל בַּר אֲבִיחַיִל עַל שִׁדְיָא דְמַשְׁכְּנָא יְשָׁרוֹן צָפוֹנָא׃ ופקודת
וּדְמֵסִיר לְמַנְטַר בְּנֵי מְרָרִי לוּחֵי מַשְׁכְּנָא וְנַגְרוֹי וַעֲמוּדוֹי וְחוֹמְרוֹי וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ׃ 36
ועמודי וַעֲמוּדֵי דְּדְרְתָא חֵזוֹר חֵזוֹר וְחוֹמְרֵיהוֹן וְסִכֵּיהוֹן וּמַחֲיֵיהוֹן׃ והחנים 37
וְדִי שְׁרַן קֳדָם מַשְׁכַּן זִימְנָא מַדִּינְחָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנוֹי נָטְרִין מַטַּרְתָּ 38
מַקְדְּשָׁא לְמַטַּרְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְחִלּוֹנִי דְיִקְרַב יִתְקְטֵל בְּאֶשָׁא מְצַלְּהֲבָא מִן קֳדָם
יְיָ׃ כל פקודי כָּל סְכוּמֵי מְנָיְנֵי לֵיוָאֵי דִי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פּוּם 39
מֵימְרָא דַיְיָ לְגְנִיסָתְהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא עֶשְׂרִין וְתַרְתִּין
אַלְפִּין׃

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Duæ proſapiæ, quæ egreſſæ ſunt ex Gherſon, poſt tabernaculum ca- 23
ſtrametabuntur ad occidentem. Et princeps domus patris qui præpo- 24
ſitus fuit ſuper duas proſapias Gherſonitarum, fuit Eliaſaph filius
Laël. Cuſtodia autem filiorum Gherſon in tabernaculo fœderis *erit* 25
ipſum tabernaculum, & operimentum quo tegitur, & velum oſtii ta-
bernaculi fœderis. Item aulæa atrii; & velum quod *eſt* in oſtio 26
atrii quod *eſt* juxta tabernaculum & juxta altare per circuitum, &
funes ejus pro omni miniſterio ejus. De Kahath verò *fuit* proſapia 27
Amram, & proſapia Jitſhar, & proſapia Hebron, & proſapia Uziel:
iſtæ ſunt proſapiæ Kehath, Numerus omnis maris à filio menſis 28
& ſupra, octo millia, & ſexcenti, qui cuſtodiant cuſtodiam ſanctuarii.
Quatuor proſapiæ quæ exierunt ex Kehath, caſtrametabuntur ad latus 29
tabernaculi meridionale. Et princeps domus patrum, qui præpoſitus 30
fuit ſuper proſapiam Kehath, *fuit* Elitſaphan filius Uziel. Et cuſtodia 31
eorum arca, & menſa, & candelabrum, & altaria, & vaſa ſanctuarii
quibus miniſtrant: velum quoque & quicquid ad ejus cultum perti-
net. Et ſupremus gubernator, qui præpoſitus *erat* ſuper principes 32
Levitarum, Eleazar filius Aharon ſacerdos: ipſe erat interrogans per
Urim & Tummim, ſub cujus manu conſtituti *erant*, qui cuſtodiebant
cuſtodiam ſanctuarii. De Merari, proſapia Machli, & proſapia Muſchi: 33
iſtæ ſunt proſapiæ Merari. Summa eorum juxta numerum omnis primo- 34
geniti à filio menſis & ſupra, ſex millia & ducenti. Et princeps do- 35
mus patrum qui fuit præpoſitus ſuper proſapiam Merari, *fuit* Tſuriel filius
Abichail: ad latus tabernaculi caſtrametabuntur ad ſeptentrionem. Et 36
quæ tradita ſunt ad cuſtodiendum filiis Merari, *fuerunt* tabulæ taberna-
culi, & vectes ejus, & columnæ ejus, & baſes ejus, & quicquid eſt de
miniſterio ejus. Columnæ quoque atrii per circuitum, & baſes ea- 37
rum, & clavi earum, & funes earum. Qui verò caſtra ponant ante 38
tabernaculum fœderis ad orientem, Moſes & Aharon, & filii ejus,
cuſtodientes cuſtodiam ſanctuarii, & cuſtodiam Iſrael: & prophanus
qui acceſſerit interficietur igne inflammato à facie Domini. Omnes 39
ſummæ numerorum Levitarum, quos numeravit Moſes & Aharon
juxta os ſermonis Domini per proſapias ſuas, omnes maſculi à filio
menſis & ſupra, viginti duo millia.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 24 * [اهلي] خانهاي آن جرشوني پسي آن مسكن فرود آيند بمغرب * ومهتر خانهي پدر بجرشوني
25 اليسف پسري لال * ونگاه داشتي پسراني جرشون درخيمهي وعده آن مسكن وآن خيمه
26 وپوشش او وحجابي درگاهي خيمهي وعده * وپردهاي آن سرا ومرحجابي درگاهي آن سرا آنچه
27 ابر آن مسكن وابر آن مذبح گرداگرد ومر طنابهاي او بهمه كاري او * وبقهت اهلي
خانهي آن عمرمي واهلي خانهي آن يصهري واهلي خانهي آن حبروني واهلي خانهي
28 آن عزّيالي اينان ايشان اهلي خانهاي آن قهتي * درشماري همه نرينه از قدري ماه وبالا
29 هشت هزار وشش صد نگاه داراني نگاه داشتي آن خاص * اهلي خانهاي بسراني قهت فرود
30 آيند ابر پايهي آن مسكن بجنوب * ومهتري خانهي پدر باهلي خانهاي آن قهتي
31 اليصفن پسري عزّيال * ونگاه داشتي ايشان آن صندوق وآن خوان وآن چراغپايه وآن
مذبحها وپيرايهاي آن خاص آنچه خدمت كنند در ايشان وآن حجاب وهمه كار او *
32 * ومهتري مهتراني آن لوي العزر پسري اهرن آن كهن گماشتهي نگاه داراني نگاه داشت آن
33 خاص * لمرري اهلي خانهي آن محلي واهلي خانهي آن موشي اينان ايشان اهلي
34 خانها مرري * شمردگاني ايشان در شماري همه نرينه از قدري ماه وبالا شش هزار
35 ودويست * ومهتر خانهي پدر باهلي خانهاي مرري صوريال پسر ابيحيل ابر پايهي آن
36 مسكن فرود آيند بشمال * وگماشتهي نگاه داشتي پسراني مرري تختهاي آن مسكن
وپشتيوانهاي او وستونهاي او وبون ستونهاي او وهمه پيرايهاي او وهمه كاري او *
37 * وستونهاي آن سرا گرداگرد وبون ستونهاي ايشان وميخهاي ايشان وطنابهاي ايشان *
38 * وآن فرود آيان بپيشي آن مسكن بمشرق بپيشي خيمهي وعده بمشرق مشه
واهرن وپسراني او نگاه داران نگاه داشت آن مقدش بنگاه داشتي پسراني يسرال وآن
39 بيگانهي آن نزديك شوا كشته آيد * همه شمردگاني آن لويان آنچه بشمرد مشه واهرن
ابر امري :: باهلي خانهاي ايشان همه نرينه از قدري ماه وبالا بيست ودو
هزار *

Familiæ Gerſhoniticæ poſt taber- 23
naculum reſidebunt ad Occiden-
tem. Et princeps domûs patris 24
Gerſhonitarum, Eliaſaph filius
Laël. Cuſtodia autem filiorum 25
Geſhon in tentorio conventûs, e-
rit tabernaculum, & tentorium,
& operimentum ejus, & aulæ-
um oſtii tentorii conventûs: Cor- 26
tinæ item atrii, & aulæum oſtii
atrii quod erat *juxta tabernacu-*
lum, & juxta altare circumcirca,
funes quoque ejus ad omne opus e-
jus. Et de Cehath, familia Amra- 27
mitica, & familia Iſharitica, &
familia Hebronitica, & familia
Uzzielitica: iſtæ ſunt familiæ Ce-
hathiticæ. In numero omnis maſ- 28
culi à filio menſis & ſuprà, fuerunt
octo millia & ſexcenti, cuſtodien-
tes cuſtodiam ſanctuarii. Familiæ 29
filiorum Cehath reſidebunt juxta
baſim tabernaculi ad Meridiem.
Et princeps domûs patris familia- 30
rum Cehathitarum, Eliſaphan fi-
lius Uzziel. Cuſtodia autem eorum 31
erit arca, & menſa, & candela-
brum, & altaria, & vaſa ſanctua-
rii quibus miniſtrabunt, & aulæum,
& univerſum opus ejus. Porrò prin- 32
ceps principum Levitarum erit
Eleazar filius Aharon ſacerdotis:
præfectura cuſtodientium cuſtodiam
ſanctuarii, ei erit. *De Merari, fa-* 33
milia Mahlitica & familia Mu-
ſhitica: iſtæ ſunt familiæ Merari.
Numerati eorum in numero omnis 34
maſculi à filio menſis & ſuprà, ſex
millia ac ducenti. Et princeps 35
domûs patris familiarum Merari,
Suriel filius Abihail: juxta baſim
tabernaculi reſidebunt ad Aquilonē.
Præfectura autem cuſtodiæ filiorum 36
Merari, erunt *tabulæ tabernacu-*
li, & vectes ejus, & columnæ e-
jus, & ſtylobatæ ejus, omniaque
vaſa ejus, & univerſum opus ejus:
Columnæ quoque atrii circumcirca, 37
& ſtylobatæ earum, & clavi ea-
rum, & funes earum. Reſidentes 38
verò coram tabernaculo ad Orien-
tem, ad anteriora inquam *tento-*
rii conventûs ad Orientem, erunt
Moſheb & Aharon, filiique ejus
cuſtodientes cuſtodiam ſanctuarii,
in cuſtodiam filiorum Iſrael: extra-
neus autem appropinquans, interfi-
cietur. Omnes numerati Levita- 39
rum, quos numeravit Moſheb &
Aharon juxta mandatum Domini
per familias eorum, omnis maſcu-
lus à filio menſis & ſuprà, viginti
ac duo millia.

במדבר ד

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

40 ויאמר יי למשה מני כל בוכרי דבני ישראל מבר ירחא ולעילא
41 וקבל ית סכום מניין שמהתהון : ולקחת וחקריב ית ליואי קדמי אנא יי חלף
כל בוכרי בבני ישראל וית כל בעירא דליואי חלף כל בוכרא בבעירא דבני
42 ישראל : ויפקד ומנא משה היכמא דפקיד יי יתיה ית כל בוכרי בבני ישראל :
43 ויהי והוון כל בוכרי דכרי בסכום מניין שמהן מבר ירחא ולעילא לסכום
44 מניניהון עשרין ותרין אלפין מאתן ושובעין וחלתא: וידבר הי ומליל יי עם משה
45 למימר : קח קריב ית ליואי חלף כל בוכרא בבני ישראל וית בעירת ליואי
46 חלף בעירייהון ויהון משמשין קדמי ליואי אנא יי : ואת פדויי וית פרקוני
מאתן ושובעין ותלתא מה דאשתיירו על ליואי מבוכרי דבני ישראל : ולקחת
47 וחסב חמשא סלעין לגולגלתא בסלעי קודשא תסב עשרין מעין סלעא :
48 ונתת ותיתן כספא לאהרן ולבנוי פרקוני מה דמשתיירין בהון : ויקח ונסיב
49 משה ית פורקנהון מן מה דמיתרין על פירקוני ליואי : מאת מלות בוכריא
50 דבני ישראל נסיב ית כספא אלף ותלת מאה ושתין וחמש סלעין בסלעי
51 קודשא : ויתן ויהב משה ית כסף פרקונא לאהרן ולבנוי על פם מימרא דיי
היכמא דפקיד יי ית משה :

ד

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר : נשא קבילו ית חושבן בני קהת מנו בני
2 לוי לגניסתהון לבית אבהתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין
3 שנין כל דאתי לחילא למעבד עיבידתא במשכן זמנא: זאת דא פולחנת בני קהת
4 במשכן זמנא קודש קודשיא : ובא ועליל אהרן ובנוי בזמן מיטל משריתא ייפרקון
5 ית פרנדא דפרסא ויכסון ית ארונא דסהדותא : ונחנו ויהנון עלוי חופאי
6 דמשך סמנונא ויפרשון לבוש שויר עלוי
מלעילא וישוון אריחוי : ועל ועל פתור
7 לחים אפיא יפרסון לבוש דתכלא ויהנון עלוי ית פילוותא וית בויכיא וית מנקיתא
וית קסוות ניסוכא ולחים תדירא עלוי יהי :

ירושלמי 7 ית פילתא :

Præterea dixit Dominus ad Mosem; Numera omnes primogenitos ma- 40
sculorum inter filios Israel, à filio mensis & supra, & recipe summam
numeri nominum eorum. Et applica Levitas coram me, ego Dñs, pro 41
omnibus primogenitis inter filios Israel, & omnia pecora Levitarum pro
omnibus primogenitis pecorum filiorum Israel. Numeravíque Moses, 42
sicut ei præceperat Dominus, omnes primogenitos filiorum Israel. Et 43
fuerunt omnes primogeniti masculi justa summam numeri nominum ipso-
rum, à filio mensis & supra, juxta summam numeri ipsorum, viginti duo
millia, ducenta & septuaginta tria. Et locutus est Dominus cum Mo- 44
se, dicendo: Applica Levitas pro omni primogenito inter filios Is- 45
rael, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum: ut sint ministrantes
coram me Levitæ, ego Dominus. Et pro redemptionibus ducentorum 46
septuaginta trium, quibus superantur Levitæ à primogenitis filiorum
Israel. Accipies quinque siclos pro quolibet capite: juxta siclos san- 47
ctuarii accipies, viginti obolorum siclus erit. Dabísque argentum 48
Aharoni & filiis ejus, pro redemptionibus eorum qui supersunt inter
eos. Et accepit Moses redemptionem eorum, ab his qui superabant 49
redemptiones Levitarum. A primogenitis filiorum Israel accepit pe- 50
cuniam istam, mille trecentos sexaginta quinque siclos juxta siclos
sanctuarii. Et dedit Moses argentum redemptionis Aharoni & filiis 51
ejus juxta os sermonis Domini: sicut præceperat Dominus Mosi.

CAP. IV.

ET loquutus est Dominus cum Mose *& cum Aharone*, dicendo: 1
Capite numerum filiorum Kehath è medio filiorum Levi, secundùm 2
prosapias suas & domos patrum suorum. A filio triginta annorum 3
& supra, usque ad filium quinquagintæ annorum, omnium qui egredi-
untur ad militiam, ut exequantur ministerium in tabernaculo fœderis.
Hoc est ministerium filiorum Kehath in tabernaculo fœderis, sanctum 4
sanctorum. Ingrediatur autem Aharon & filii ejus tempore quo mo- 5
venda sunt castra, ut deponant velum interstitii, & tegant eo arcam
testimonii. Et ponant super illam operimentum pellium taxorum, & 6
& expandant vestem retortam super ipsum desuper, & ponant vectes
ejus. Et super mensam panum 7
propositionis expandant vestimen-
tum hyacinthinum, & ponant su-
per eam pateras, & cochlearia, & phialas, & cyathos libationis: sed
& panes erunt jugiter super eam.

Hierof. 7. *Phialas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

40 كفت ؛؛ بموسه بشمارهمه نخست زاد نرينه بپسراني يسرال ازقدري ماه وبالا وحسيب كن مر
41 شماري نامهاي ايشان * وبستاني مر آن لويان بمن من ؛؛ عوضي همه نخست زاد پسراني يسرال
42 ومر چهارپاي آن لويان عوضي همه نخست زاد درچهارپاي پسراني يسرال * بشمرد موسه چون آنچه
43 فرمود ؛؛ اويرا مر همه نخست زاد درپسراني يسرال * بود همه نخست زادي نرينه درشماري نامها از
44 قدري ماه وبالا بشمردگاني ايشان بيست ودوهزار ودويست * سخن كفت ؛؛ بموسه بكفتن *
45 * بستان مر آن لويان عوضي همه نخست زاد درپسراني يسرال ومر چهارپاي آن لويان عوضي
46 چهارپاي ايشان وباشند بمن آن لويان من ؛؛ * ومر خلاصي آن دويست هفتاد وسه آن زياد
47 باشان ابر آن لويان ازنخست زادي پسراني يسرال * وبستاني پنج پنج مثقالها بسرمره درمثقال
48 آن خاص بستاني بيست دانك آن مثقال * وبدهي آن سيم باهرن وبپسراني او خلاصي آن
49 زياد باشان در ايشان * بستاند موسه مر سيمي آن خلاصي از نزد آن زياد باشان ابر
50 خلاصي آن لويان * ازنزد نخست زادي پسراني يسرال بستاند مر آن سيم هزار وسه صد
51 وشست وپنج درمثقال آن خاص * بداد موسه مر سيمي آن خلاصي باهرن وبپسراني او ابر امري
؛؛ چون آنچه فرمود ؛؛ مر موسه * * فصل چهارم *

1 * سخن كفت ؛؛ بموسه و باهرن بكفتن * بشمار مر سري پسراني قهت درميان پسراني لوي باهلي
2 خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آيا
3 دسپاه بكردن كار درخيمهي وعده * اين كاري پسراني قهت درخيمهي وعده خاصي آن
4 خاصها * وبيايد اهرن وپسراني او درمنزل برداشتن آن لشكرگاه وفرود آورند مر پردهي
5 آن حجاب وبپوشند در آن مر صندوقي آن كواه كرفت * وبدهند ابر او پوشش پوست اسخ
6 بگسترند جامهي جمله كبود ازبالا وبنهند باهوهاي او * وابر خواني آن دو رويه بگسترند
7 جامهي كبود وبدهند ابر او مر آن كاسها ومر آن چمچها ومر آن نيها ومر آن سيخها آن
پوشش ونانی آن همیشه ابر او باشد *

40 Et *dixit Dominus ad Mosheh*; Nu- 40
mera omnem primogenitum masculum in filiis Israel ab ætate mensis
& supra, & computa numerum nomi-
num eorum. Capiésque *Levitas* 41
mihi (ego Dominus) loco omnium
primogenitorum filiorum Israel, &
quadrupedes Levitarum loco omniu-
um primogenitorum in quadrupe-
dibus filiorum Israel. Numeravit 42
itaque *Mosheh* quemadmodùm præ-
ceperat ei Dominus, omnem primo-
genitum in filiis Israel. Fuerunt- 43
que *omnes primogeniti masculi, in*
numero nominum, ab ætate mensis &
supra, per numeratos eorum, vi-
ginti ac duo millia, & ducenti.
Loquutúsque est Dominus ad Mo- 44
sheh, dicendo; Cape *Levitas loco* 45
omnium primogenitorum in filiis Is-
rael, & quadrupedes Levitarum
loco quadrupedum eorum, erúntque
mihi Levitæ: ego Dominus. Per- 46
ro redemptioni ducentorum septua-
ginta ac trium redundantium supra
Levitas ex primogenitis filiorum
Israel, Accipies quidem quinos siclos 47
per capitis computum, secundùm si-
clum sanctuarii accipies: viginti
obolorum est siclus. Dabísque 48
ipsum argentum Aharoni & filiis
ejus, redemptionem scil. *exuperantium*
in illis. Accepit itaque *Mosheh* 49
argentum redemptionis à redundan-
tibus supra redemptionem Levita-
rum: A primogenitis filiorum Is- 50
rael accepit argentum, mille trecen-
tos sexaginta quinque siclos *in sicle*
sanctuarii. Deditque Mosheh ar- 51
gentum redemptionis Aharoni & fi-
liis ejus, juxta mandatum Domini,
quemadmodum præceperat Dominus
ipsi *Mosheh.*

CAP. IV.

LOcutúsque est Dominus ad Mo- 1
sheh & Aharon, dicendo; Numera 2
capita filiorum Cehath de medio fi-
liorum Levi, per familias suas, per
domum patrum suorum, Ab ætate tri- 3
ginta annorum & supra, usque ad
ætatē quinquaginta annorum, omnis
venientes in exercitum ad facien-
dum opus in tentorio conventús.
Istud erit opus filiorum Cehath in 4
tentorio conventús, Sanctum sanctio-
rum. Veniet autem Aharon & filii 5
ejus quando maxiones removebunt
castra, & deponent velū discluforiū,
& operient illo arcam testimonii.
Ponentque super illam operimentum 6
pellis hircinæ, & expandent vesti-
mentum cæruleum desuper, & im-
ponent baculos ejus. Et super men- 7
sam panis bifacis expandent ve-
stimentum cæruleum, dabúntque su-
per eam crateres, & cochlearia,
& calamos, & obelos operimenti:
& panis jugis super eam erit.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ופרשו ויפרשון עלוי לבוש צבע והורי ויכסון יתיה בחופאה דמשך סמנונא וישוון 8
ית אריחוי: ולקחו ויסבון לבוש דתיכלא ויכסון ית מנרתא דאנהורי וית 9
בוצינהא וית מלקטייא וית מחתיתא וית
כל מני שמושא דישמשון להּ בהון: ירושלמי 9 מלקטיא:
ונתנו ויתנון יתה וית כל מנהא לחופאה 10 10 על קופה:
דמשך סמנונא ויתנון על אסלא: ועל מובח ועל מרבחא דדהבא יפרסון לבוש 11
תיכלא ויכסון יתיה בחופאה דמשך סמנונא וישוון ית אריחוי: ולקחו ויסבון 12
ית כל מאני שמושא די ישמשון בהון בקודשא ויתנון לדיבוש דתכלא ויכסון יתהון
בחופאה דמשך סמנונא ויתנון על קופא:
ודשנו וידרדון ית מרבחא ויפרסון עלוי 13 ירושלמי 13 וירדון ית מרבחא:
לבוש ארגוון: ונתנו ויתנון עלוי ית כל מנוי דישמשון עלוי בהון ית מחתיתא 14
וית משליתא וית מזרפיתא ית מזירקיא כל מאני מרבחא ויפרשון עלוי חופאה
דמשך סמנונא וישוון אריחוי: וכלה ויפסוק אהרן ובנוי לכסאה ית קודשא וית 15
כל מאני קודשא בזמן מיטל משריתא ומן בתר כדין ייעלון בני קהת למסוברא
ולא יקרבון לקודשא דלא ימותון באשא מצלהבא דין מטול בני קהת במשכן
ומנא: ופקדת ודמסיר לאלעזר בר אהרן כהנא משחא דאנהרותא וקטרת 16
בוסמיא ומנחת דתדירא ומשחא דרבותא מסרת כל משכנא וכל דביה
בקודשא ובמנוי: וידבר ה׳ ומליל יי עם משה׳ למימר: אל תכריתו לא 17 18
תסחקפין לשיצאה׳ ית שבטא דגניסת קהת מנו ליואי: וואת ודא תקנתא 19
עבידו להון ויחון בחיי דצדיקי ולא ימותון באשא מצלהבא ויזוחון עיניהון
מן ביה׳ קודש קודשיא בזמן מקרבהון לחשן אהרן ובנוי ייעלון ויסנון יתהון
גבר גבר על פולחניה׳ ולמטוליה׳:
ולא ולא ייעלון למחמיא כד ייעלון 20 ירושלמי 20 ולא יעלון ליואי למחמי
כהניא לשיקוע מאני קודשא דלא כד יהוון כהניא משקעין מני בית קודשא
ימותון באשא מצלהבא: דלא ימותון:

And expand upon them a vest of purple; and cover it with a covering of taxorum skins, and put in the staves thereof. And they shall take a blue cloth, and cover the candlestick of the light, and its lamps, and its tongs, and its snuff-dishes, and all the vessels of oil with which they minister unto it. And they shall put it and all its vessels within a covering of taxorum skins, and put it upon a bier. And upon the golden altar they shall spread a blue cloth, and cover it with a covering of taxorum skins, and put in the staves thereof. And they shall take all the vessels of ministry with which they minister in the sanctuary, and put them in a blue cloth, and cover them with a covering of taxorum skins, and put them upon a bier. And they shall take away the ashes from the altar, and spread upon it a purple cloth. And they shall put upon it all the vessels with which they minister upon it, the censers, the flesh-hooks, and the shovels, and the basins, all the vessels of the altar; and they shall spread upon it a covering of taxorum skins, and put in the staves thereof. And when Aaron and his sons have made an end of covering the sanctuary, and all the vessels of the sanctuary, at the time when the camp setteth forward; after that the sons of Kehath shall come to bear it: but they shall not touch the sanctuary, lest they die. These things are the burden of the sons of Kehath in the tabernacle of the congregation. And to the office of Eleazar the son of Aaron the priest pertaineth the oil for the light, and the sweet incense, and the continual meal-offering, and the anointing oil, the oversight of all the tabernacle, and of all that is therein, in the sanctuary, and in the vessels thereof. And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying: Cut ye not off the tribe of the families of the Kehathites from among the Levites; but this do unto them, that they may live, and not die, when they approach unto the most holy things: Aaron and his sons shall go in, and appoint them every one to his service and to his burden.

Et expandant super ea vestem coccineam; & operiant ipsam operimento ex pelle taxorum, & immittant vectes ejus. Et tollant vestem hyacinthinam, & tegant candelabrum luminaris, & lucernas ejus, & forcipes, & emunctoria ejus: & omnia vasa ministerii, quibus ei ministrant. Et ponent ipsum & omnia vasa ejus intra operimentum de pelle taxorum, atque collocabunt supra vectem. Et super altare aureum expandent vestem hyacinthinam, & tegent ipsum operimento ex pelle taxorum, & indant vectes ejus. Et accipient omnia vasa ministerii, quibus ministrant in sanctuario, & involvent veste hyacinthina, & tegent ea operimento ex pelle taxorum, atque imponent vecti. Et auferent cineres ab altari, & tegent ipsum veste purpureâ. Et ponent super ipsum omnia vasa ejus, quibus super ipsum utuntur; pateras carbonarias, fuscinulas, palas, & omnia vasa altaris: & expandent super ipsum operimentum de pelle taxorum, & imponent vectes ejus. Cúmque cessaverint Aharon & filii ejus tegere sanctuarium & omnia vasa sanctuarii, tempore profectionis castrorum, postea veniant filii Kehath ad portandum, neque accedant ad sanctuarium ne moriantur igni inflammato: hoc est onus filiorum Kehath in tabernaculo fœderis. Et quod traditum est Eleazaro filio Aharonis sacerdoti, oleum luminaris, & incensum aromaticum, & Mincha jugis *hostia*, et oleum unctionis, & custodia totius tabernaculi, & omnium quæ in eo erant, in sanctuario et in vasis ejus. Et locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ne occasionem præbeatis, ut deleatur tribus familiæ Kehath è medio Levitarum. Hanc institutionem facietis illis, ut vivant vitâ justorum, & non moriantur igne inflammato, levabunt oculos suos à domo sancti sanctorum quo tempore accedent eò: Aharon & filii ejus ingrediantur, & constituant eos unumquemque ad ministerium suum & ad onus suum. Neque ingrediantur ad videndum, cum ingredientur sacerdotes ad tegendum vasa sanctitatis, ut non moriantur igne inflammato.

8 Hierof. 9 *Forcipes.* 10 *Supra vectem.* 11 12 13 Hierof. 13 *Et decinerabunt altare.* 14 15 16 17 18 19 20 Hierof. 20 *Et non ingredientur Levitæ ad videndum, quando sacerdotes tegent vasa domus sanctuarii, ut non moriantur.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبگسترند ابر ايشان جامهي قرمز رنك وبپوشند اويرا در پوششي پوست اسخ 8
وبنهند مر باهوهاي او * وبستانند جامهي كبود وبپوشند مر چراغپايهي آن روشنايي و
ومر چراغهاي آن ومر كلبتينهاي آن ومر مجمرهاي آن ومر همه پيرايهاي روغني
آن آنچه خدمت كنند [بآن] در ايشان * وبدهند آنرا ومر همه پيرايهاي آن 10
بپوششي پوست اسخ وبدهند ابر آن زنبر * وابر مذبحي آن طلا بگسترند جامهي 11
كبود وبپوشند اويرا در پوششي پوستي اسخ وبنهند باهوهاي او * وبستانند مر 12
همه پيرايهاي آن خدمتي آنچه خدمت كنند در ايشان در خاص وبدهند بجامهي كبود
وبپوشند ايشانرا در پوششي پوست اسخ وبدهند ابر آن زنبر * وخاكستر بر دارند مر آن 13
مذبح وبگسترند ابر او جامهي ارغوان * وبدهند ابر او مر همه پيرايهاي او آنچه خدمت 14
كنند ابر او در ايشان مر آن مجمرها مر آن چنگالها ومر آن كفچها ومر آن طبقها همه آن
پيرايهاي آن مذبح وبگسترند ابر او پوششي پوست اسخ وبنهند باهوهاي او * وتمام كند 15
اهرن وپسراني او بپوشيدن مر آن خاص ومر همه پيرايهاي آن خاص در منزل بر داشتني آن
لشكرگاه وپس همچنين بيايند پسراني قهت ببر داشتن ونه رسند بآن خاص وبميرند اينان
باري پسراني قهت در خيمهي وعده * وكماشتكي العزر پسري اهرن آن كهن روغني 16
آن روشنايي ودخنهي آن بوي ابزار وهديهي آن هميشه وروغني آن ماليدن
كماشتهي همه آن مسكن وهمه آنچه درو در خاص ودر پيرايهاي او * سخن گفت :: 17
يهشه واهرن بگفتن * نه نيست كنيد مر قبيلهي اهلي خانهاي آن قهتي از ميانى آن 18
لويان * اين بكنيد بايشان وبزيند ونه ميرند در نزديك شدني ايشان مر خاصي آن 19
خاصها اهرن وپسراني او بيايند وبنهند ايشانرا مرد مرد ابر كاري او وببارى او * ونه 20
آيند بديدن چون پوشيدن مر آن خاص وبميرند *

Et expandent super illa vestimentum coccinum, operiéntque illud operimento pellis hircinæ, postèà imponent baculos ejus. Accipient præterea vestimentum cæruleum, et operient candelabrum luminaris, & lucernas ejus, & forcipes ejus, & thuribula ejus, & omnia vasa olei ejus quibus ministrant ei. Dabúntq; illud & omnia instrumenta ejus in tegumento pellis hircinæ, & dabunt super vectabulum. Super altare autem aureum expandent vestimentum cæruleum, & operient illud operimento pellis hircinæ, ponéntque baculos ejus. Accipient quoque omnia vasa ministerii quibus ministrabunt in sanctuario, & dabunt in vestimento cæruleo, operiéntque illa operimento pellis hircinæ, & dabunt super vectabulum. Cinerem etiam auferent ab altari, & expandent super illud vestimentum purpureum. Dabúntque super illud omnia vasa ejus quibus ministrant super ipsum, thuribula, uncos, & spathas, & scutellas, cuncta vasa altaris: & expandent super illud operimentum pellis hircinæ, & imponent baculos ejus. Quum autem finem fecerit Aharon ac filii ejus operiendi sanctuarium, & omnia vasa sanctuarii, quando mansionem removebunt castra, tum postèà venient filii Cehath ad portandum: ut non accedant ad sanctuarium, & moriantur: Ista sunt onus filiorum Cehath in tentorio conventûs. Præfectura autem Eleazar filii Aharon sacerdotis, oleum luminaris, & suffitus aromaticus, & munus juge, & oleum unctionis: præfectura totius tabernaculi, & omnium quæ in eo, in sanctuario & vasis ejus. Loquutúsque est Dominus ad Mosen & Aharon dicendo; Ne annihiletis tribum familiarum Cehathitarum de medio Levitarum. Sed hoc facite eis, tunc vivent, & non morientur cùm appropinquârint ad sancta sanctorum: Aharon & filii ejus venient ac disponent eos, quemque virum ad opus suum & onus suum. Nec venient ad videndum inter operiendum sanctuarium, ne morientur.

8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

SECT. XXX.

21 וידבר ומליל יי עם משה למימר : 22 נשא קביל ית חושבן בני גרשון אוף
22 הינון לבית אבהתהון לגניסתהון : 23 מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר
23 חמשין שנין תמני יתהון כל דאתי לחיילא חיילא למעבד עבידתא במשכן
24 זמנא : 24 ואת דא היא פולחנת גניסת גרשון למפלח ולמטול : 25 ונשאו
25 ית יריעת משכנא וית משכנא חופאיה וחופא דסכנונא דעלוי
26 מלעילא ית פרסא דתרע משכן זמנא : 26 ואת ויולת דרתא ית פרסא
דעלנא דתרע דרתא דעל משכנא חזור חזור וית אטוניהון וית כל מאני
פולחנהון וית כל מה דיתמסר להון ויפלחון : 27 על פי על מימרא דאהרן ובנוי
יהי כל פולחן בני גרשון לכל מטולהון ולכל פולחנהון ותמנון עליהון במטרא ית
28 כל מטולהון : 28 זאת דא היא פולחנת גניסת בני גרשון במשכן זמנא
ומטרתהון ביד איתמר בר אהרן כהנא : 29 בני בני מררי לגניסתהון לבית
30 אבהתהון תמני יתהון : 30 מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין
תמנינון כל דאתי לחיילא למפלח ית פולחן משכן זמנא : 31 ואת דא מטרת
מטולהון לכל פולחנהון במשכן זמנא לוחי משכנא ונגרוי ועמודוי וחומרוי : ועמודי
32 ועמודי דרתא חזור חזור וחומריהון וסיכיהון ומתחיהון לכל מאניהון ולכל
פולחנהון ובשמהן תמנון ית כל מני מטרת מטולהון : 33 זאת דא היא פולחנת
גניסת בני מררי לכל פולחנהון במשכן זמנא ביד דאיתמר בר אהרן כהנא :
34 ופקד ומנא משה ואהרן ית בני קהת לגניסתהון ולבית אבהתהון : 35 מבן
מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחיילא לפולחנא
36 במשכן זמנא : 36 ויהיו והוו סכומהון לגניסתהון תרין אלפין ושבע מאה וחמשין :
37 אלה אלין מנין סכומי גניסת קהת כל דפלח במשכן זמנא די מנא משה ואהרן
38 על פום מימרא דיי ביד דמשה : ופקודי ומנין סכומי בני גרשון לגניסתהון
ולבית אבהתהון :

21 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Tolle *quoque* sum-
22 mam filiorum Gherson etiam ipsorum, juxta domos patrum suorum jux-
23 ta prosapias suas : A filio triginta annorum & supra usque ad filium
quinquaginta annorum numerabis eos, omnem qui procedit ad bellum,
24 ut exequatur ministerium in tabernaculo fœderis. Hoc autem est mi-
25 nisterium prosapiæ Gherson, ut ministrent & portent. Portent autem
cortinas tabernáculi, & tabernaculum fœderis, operimentum ejus, &
operimentum taxorum quod est super illud in supremo loco, & aulæ-
26 um portæ tabernaculi fœderis. Aulæa quoque atrii, & velum quod
est in introitu portæ atrii, quod est super tabernaculum per circuitum,
& funes eorum, & omnia vasa ministerii eorum, & omnia quæ
traduntur eis ut exequantur. Juxta verbum Aharonis & filiorum ejus
27 erit omne ministerium filiorum Gherson, per omnia onera sua, &
per omnia ministeria sua : & constituatis super eos in custodia omnia
28 onera eorum. Hoc est ministerium prosapiæ filiorum Gherson in ta-
bernaculo fœderis, & custodia illorum erit sub manu Ithamar filii
29 Aharon sacerdotis. Filios *etiam* Merari per prosapias suas & domos
30 patrum suorum numerabis. A filio triginta annorum & supra usque
ad filium quinquaginta annorum numerabis eos, quicunque ad militi-
31 am procedit, ut exequatur ministerium tabernaculi fœderis. Hæc au-
tem est custodia oneris eorum, juxta omne ministerium eorum in ta-
bernaculo fœderis, tabulæ tabernaculi, vectes ejus, columnæ ejus, &
32 bases ejus. Columnæ quoque atrii per circuitum, & bases earum, &
clavi earum, & funes earum, cum omnibus instrumentis earum pro
quocunque ministerio earum : & nominatim constituatis omnia vasa
custodiæ oneris eorum. Hoc est ministerium prosapiæ filiorum Me-
33 rari, juxta omne ministerium eorum in tabernaculo fœderis, idque
sub manu Ithamar filii Aharon sacerdotis. Et numeravit Moses &
34 Aharon filios Kehath, per prosapias suas, & per domos patrum suo-
rum. A filio triginta annorum & supra, usque ad filium quinquaginta
35 annorum, omnem qui ad militiam accedebat, ut ministraret in taber-
naculo fœderis. Et fuerunt summæ eorum per prosapias suas, duo mil-
36 lia & septingenti, & quinquaginta. Isti sunt numerus supputationum
37 prosapiæ Kehath, omnium qui ministrabant in tabernaculo fœderis,
quos numeravit Moses & Aharon, juxta os sermonis Domini per ma-
num Mosis. Numerus autem supputationum filiorum Gherson, per pro-
38 sapias suas, & domos patrum suorum,

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * سخن گفت يهوه بموسى * بشمار سر سري پسراني جرشون نيز ايشان بخانهاي پدراني
22 ايشان باهلي خانهاي ايشان * از قدري سي سال وبالا تا قدري پنجاه سال بشماري ايشانرا همه
23 آن آيا بسپاه شدن سپاه بكار كردن كار در خيمهاي وعده * اين كاري اهلي خانهاي آن
24 جرشوني بكار وبيار * وبر دارند سر شقهاي آن مسكن وسر خيمهاي وعده پوششي او
25 وپوششي آن استخ آنچه ابر او از بالا وسر حجابي درگاهي خيمهاي وعده * وسر پردهاي آن سرا
وسر حجابي درگاهي دروازهي آن سرا آنچه ابر آن مسكن وابر آن مذبح گرداگرد وسر
طنابهاي ايشان وسر همه پيرايهاي كاري ايشان وسر همه آنچه كرده آيد بايشان وكار كنند *
26 *ابر قولي اهرن وپسراني او باشد همه كاري پسراني آن جرشوني بهمه باري ايشان وبهمه كاري
27 ايشان وبگماريد ابر ايشان در نگاهداشت سر همه باري ايشان * اين كاري اهلي خانهاي آن
28 جرشوني در خيمهاي وعده ونگاهداشتي ايشان در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن *پسراني
29 مرري باهلي خانهاي ايشان بخانهاي پدراني ايشان بشماري ايشانرا * از قدري سي سال وبالا
30 وتا قدري پنجاه سال بشماري ايشانرا همه آن آيا بسپاه بكار كردن سر كاري خيمهاي وعده *
31 *واين نگاهداشتي باري ايشان بهمه كاري ايشان در خيمهاي وعده تختهاي آن مسكن
32 وپشتيوانهاي او وستونهاي او وبون ستونهاي او * وستونهاي آن سرا گرداگرد وبون
ستونهاي ايشان وميخهاي ايشان وطنابهاي ايشان بهمه پيرايهاي ايشان وبهمه كاري ايشان
33 ودر نامها بگماريد سر پيرايهاي نگاهداشتي باري ايشان *اين كاري اهلي خانهاي پسراني مرري
34 بهمه كاري ايشان در خيمهاي وعده در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن *بشمرد موسه واهرن
ومهتراني آن جماعت سر پسراني آن قهتي باهلي خانهاي ايشان وبخانهي پدراني ايشان *از قدري
35 سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه بكار در خيمهاي وعده * بودند شمردگاني
36 ايشان باهلي خانهاي ايشان دو هزار وهفت صد وپنجاه * اينان شمردگاني اهلي خانهاي آن
37 قهتي همه آن كاركنا در خيمهاي وعده آنچه بشمرد موسه واهرن ابر امري :: در دستي موسه *
38 * وشمردگيهاي پسراني جرشون باهلي خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان *

Locutúsque est Dominus ad Mo- 21
sheh, dicendo; Numera caput fili- 22
orum Gersshon, etiam ipsos per do-
mum patrum suorum, per familias
suas. A filio triginta annorum & 23
suprà, usque ad filium quinquagin-
ta annorum numerabis eos : omnem
venientem recenseri in exercitu,
ad operandum opus in tentorio con-
ventûs. Istud erit *opus Gersshoni-* 24
tarum, in opere & onere. Portabunt 25
namque cortinas tabernaculi, ac
tentorium conventûs, operimentum
ejus, & operimentum pellis *hircinæ*
quod super ipsum desuper, & au- 26
læum ostii tentorii conventûs : Ve-
la item atrii, & auleum ostii por-
tæ atrii, quod est *juxta taberna-*
culum, et juxta altare circumcirca,
& funiculos eorum, & omnia vasa
operis eorum, & quodcunque fac-
tum est pro illis : ita ministrabunt. Jux- 27
ta sententiam Aharon & filiorum
ejus erit *universum opus filiorum*
Gersshonitarum in omni onere eorum
omnique opere eorum : & imponetis
iis in custodiam omne onus ipsorum.
Istud est *opus familiarum Gersshoni-* 28
tarum in tentorio conventûs, & cu-
stodia eorum, per manum Ithamar
filii Aharon sacerdotis. Filios 29
quoque *Merari per familias suas,*
per domum patrum suorum nume-
rabis. A triginta annis & 30
suprà, & usque ad quinquaginta an-
nos numerabis eos, omnem venien-
tem in exercitum ad operandam o-
pus tentorii conventûs. Hæc autem 31
erit *custodia oneris eorum juxta*
omne opus eorum in tentorio conven-
tûs, Tabulæ tabernaculi, & vectes
ejus, & columnæ ejus, ac stylobatæ
ejus: Columnæ item atrii circumcir- 32
ca, & stylobatæ earum, & clavi ea-
rũ, & funiculi earum, cum omnibus
instrumentis earum, omnique opere
earum: & per nomina imponetis eis
vasa custodiæ oneris eorum. Hoc erit 33
opus familiarũ filiorũ Merari, jux-
ta totum opus eorum in tentorio con-
ventûs per manum Ithamar filii A-
haron sacerdotis. Numeravitq; Mo- 34
sheh & Aharon, & principes congre-
gationis filios Cehathitarum per fa-
milias suas, & per domum patrum
suorum, A nato triginta annos & 35
suprà, & usque ad natum quinqua-
ginta annos, omnem venientem in ex-
ercitum ad opus in tentorio conven-
tûs. Fuerunt numerati eorum per fa- 36
milias suas, duo millia, et septingenti
& quinquaginta. Isti sunt *numerati* 37
familiarũ Cehathitarum, omnis opi-
fex in tentorio conventûs, quos
numeravit Mosheh et Aharon juxta
mandatum Domini per manum Mo-
sheh. Et numerationes filiorũ Ger- 38
shon per familias suas, per domum
patrum suorum,

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא 39
במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון לגניסתהון תרין אלפין ושית מאה וחלתין 40
אלה : אלין מנייני סכומי בני גרשון כל דיפלח במשכן זמנא דימנא 41
משה ואהרן על פם מימרא דייי בידא דמשה : ופקודי ומנין סכומי גניסת 42
בני מררי לגניסתהון לבית אבהתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד 43
בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון 44
לגניסתהון תלת אלפין ומאתן : אלה אלין מנייני סכומי גניסת בני מררי 45
דימנא משה ואהרן על פם מימרא דייי בידא דמשה : כל כל סכום מנייניא 46
דימנא משה ואהרן ורברבי ישראל ית ליואי לגניסתהון ולבית אבהתהון :
מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא למפלח 47
פולחן מעברתא ופולחן משול במשכן זמנא : ויהוו והוו סכומהון תמניא 48
אלפין וחמש מאה ותמנן : על פי על פום מימרא דייי מנא יתהון בידא דמשה 49
גבר גבר על פולחניה ועל משוליה וסכומיה היכמא דפקיד ייי ית משה :

ה

ווידבר ה׳ ומליל ייי עם משה למימר : צו בני ישראל ויפטרון מן 1 2
משריתא כל דמצורע וכל דדאיב וכל דמסאב לטמי נפשא דמית : מכר 3
מדכורא ועד נוקבא תשלחון למבר למשריתא הפטורונון ולא יסאבון ית
משריתהון דשכינת קודשי שרייא ביניהון : ועשו כן ועבדו כן בני ישראל 4
ופטרו יתהון למבר למשריתא היכמא דמליל ייי עם משה היכדין עבדו
בני ישראל : וידבר ומליל ייי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל 5 6
גבר או איתא די יעבדון מכל חובי אנשא למשקרא שקר קדם ייי ויתחייב בר
נש ההוא : והתודו ויודון ית חוביהון דעבדו אין ממונא אנס לחבריה ויתוב 7
ית חובתיה ברישיה וחומש דמוי יוסף עלוי ויהב קרנא וחומשא למאן
דאתחייב ליה :

A filio triginta annorum & ſupra, uſque ad filium quinquaginta annorum, omnium qui ad exercitum ingrediebantur, ut miniſtrarent in tabernaculo fœderis. Et fuerunt ſummæ eorum per proſapias ſuas duo millia, & ſexcenti, & triginta. Iſti ſunt numeri ſupputationum filiorum Gherſon, omnium qui miniſtrabant in tabernaculo fœderis, quos numeravit Moſes & Aharon, juxta os ſermonis Domini per manum Moſis. Numerus autem ſupputationum proſapiæ filiorum Merari, per proſapias ſuas, & juxta domos patrum ſuorum, A filio triginta annorum & ſupra, uſque ad filium quinquaginta annorum, omnium ad bellum procedentium pro miniſterio tabernaculi fœderis. Et fuerunt ſupputationes eorum, ſecundùm proſapias ſuas, tria millia & ducenti. Iſti ſunt numeri ſupputationum proſapiæ filiorum Merari, quos numeravit Moſes & Aharon, juxta os ſermonis Domini per manum Moſis. Omnis ſupputatio numerorum, quos numeravit Moſes & Aharon & principes Iſrael ex Levitis, per proſapias ſuas & domos patrum ſuorum. A filio triginta annorum & ſupra, uſque ad filium quinquaginta annorum, quicunque veniebat in exercitum, ut exequeretur miniſterium cuſtodiæ, & inſerviret oneri geſtando in tabernaculo fœderis: Fuerunt *inquam* numeri eorum, octo millia, & quingenti, & octoginta. Juxta os ſermonis Domini numeravit eos per manum Moſis, unumquemque juxta miniſterium ſuum & juxta onus ſuum: & numerus eorum fuit ſicut præcepit Dominus Moſi.

CAP. V.

PRæterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Præcipe filiis Iſrael ut emittant ex caſtris omnem leproſum, & omnem qui fluxum patitur, & omnem immundum qui polluit ſe ſuper anima mortui. A mare uſque ad fœminam ejicietis, extra caſtra dimittetis eos: & non polluent caſtra ipſorum, quæ divina majeſtas ſanctitatis meæ habitat inter eos. Et fecerunt ſic filii Iſrael, & ejecerunt eos extra caſtra: quemadmodum locutus erat Dominus cum Moſe, ſic fecerunt filii Iſrael. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael; Vir vel mulier qui fecerint quodcunque peccatum hominis, ad prævaricandum prævaricationem coram Domino, & reus fuerit vir ille: Confitebuntur peccata ſua quam fecerint: ſi pecuniam vi abſtulit ſocio ſuo, reddat delictum ſuum in capitali ſuo, & quintam partem pretii ejus addat ad ipſum: & dabit ſortem & quintam partem viro in quem peccaverit.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

39 * از قدري سي سال و بالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه بكار در خيمهي وعده *
40 بودند شمردگاني ايشان باهلي خانهاي پدراني ايشان بخانهي دو هزار وشش صد
41 و سي * اينان شمردگاني اهلي خانهاي پسراني جرشون همه آن كار كنا در خيمهي وعده
42 آنچه بشمرد موسه و اهرن ابر امري ״ * وشمردگاني اهلي خانهاي پسراني مرري باهلي خانهاي
43 ايشان بخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال و بالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه
44 بكار در خيمهي وعده * بودند شمردگاني ايشان باهلي خانهاي ايشان سه هزار و دويست *
45 * اينان شمردگاني اهلي خانهاي پسراني مرري آنچه بشمرد موسه و اهرن ابر امري ״ در دستي
46 موسه * همه آن شمردگان آنچه بشمرد موسه و اهرن و مهتراني يسرال مر آن لويان باهلي خانهاي
47 ايشان و بخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال و بالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بكار
48 كردني كار كرد كار وكاري بار در خيمهي وعده * بودند شمردگاني ايشان هشت هزار
49 و پانصد و هشتاد * ابر امري ״ بشمرد ايشانرا در دستي موسه مرد مرد ابر كاري او و ابر باري
او و كملشتگيهاي او آنچه بفرمود ״ مر موسه * * فصل پنجم *

1 2 * سخن گفت ״ بموسه بگفتن * بفرماي مر پسراني يسرال بفرستند از آن لشكرگاه همه
3 پيس و همه ترابش و همه پليد بجان * از نرينه تا مادينه بفرستيد باز بيرون بلشكرگاه بفرستيد
4 ايشان را و نه پليد كنند مر لشكرگاهي ايشان آنچه من مسكن گيرا در ميانى ايشان *
* بكردند همچنين پسراني يسرال بفرستادند ايشانرا باز بيرون بلشكرگاه چون آنچه سخن
5 6 گفت ״ بموسه همچنين بكردند پسراني يسرال * سخن گفت ״ بموسه بگفتن * سخن
گوي بپسراني يسرال مرد يا زن كه بكنند از همه خطاها آن آدم ببغي كردن
7 بغي در ״ وجرمناك شود آن جاني آن * واقرار كنند مر خطاي ايشان آنچه بكردند
و باز گرداند مر جرمي در سري او و پنج يكه او بيفزايد ابر او وبدهد بآنچه
جرم كرد باو *

* A nato trigiata annos & ſuprà, & uſque ad natum quinquaginta annos, omnis venientis in exercitum ad opus in tentorio conventûs: Fuerunt inquam numerati eorum per familias ſuas, per domum patrum ſuorum, duo millia, & ſexcenti ac triginta. Iſti ſunt numerati familiarum filiorum Gerſhon, quilibet opus faciens in tentorio conventûs, quos numeravit Moſheb & Aharon juxta præceptum Domini. Et numerati familiarum filiorum Merari per familias ſuas, per domum patrum ſuorum, A trigenario & ſuprà, & uſq; ad quinquagenarium, omnis veniens in exercitum ad opus in tentorio conventûs: Fuerunt inquam numerati eorum per familias ſuas, tria millia & ducenti. Iſti ſunt numerati familiarum filiorum Merari, quos numeravit Moſheb & Aharon, juxta mandatum Domini per manum Moſheb. Omnes numerati quos numeravit Moſheb & Aharon, & principes Iſrael, de Levitis per familias ſuas, et per domum patrum ſuorum, A trigenario & ſuprà, & uſque ad quinquagenarium, omnis veniens ad peragendum functionem operis, & opus oneris in tentorio conventûs: Fuerunt inquam numerati eorum, octo millia, & quingenti & octoginta. Juxta mandatum Domini numeravit eos per manum Moſheb, quemlibet virum juxta opus ſuum, & juxta onus ſuum, præfecturáſque ſuas, quod præceperat Dominus Moſheb.

CAP. V.

ET locutus eſt Dominus ad Moſheb, dicendo; Præcipe filiis Iſrael ut emittant de caſtris omnem leproſum, & omnem fluxu laborantem, omnémque pollutum per animam. A maſculo uſque ad fœminam emittetis, extra caſtra emittetis eos, ne polluant caſtra eorum, in quorum medio ego habitationem capio. Et fecerunt ſic filii Iſrael, emiſerúntque eos extra caſtra: quemadmodum locutus fuerat Dominus ad Moſheb, ſic fecerunt filii Iſrael. Loquutúſque eſt Dominus ad Moſheb, dicendo, Alloquere filios Iſrael; Vir aut mulier quum fecerint aliquod ex omnibus peccatis hominum, prævaricando prævaricationem in Dominum, & rea fuerit anima illa: Tum fatebuntur peccatum ſuum quod fecerunt, & reſtituet delictum ſuum in ſumma ſua, & quintam partem ejus ſuperaddet ei, dabitque illi in quem peccaverit.

במדבר ה

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

8 ואם אין לא איתי לנבהה פריק לאתבא חובתיה ליה חובתא דמייתב קדם
9 יי לכהנא יתן בר מדכר כפוריא די יכפר ביה עלוי : וכל וכל אפרשותא
10 לכל קודשיא דבני ישראל דיקרבון לכהנא דילוי יהון : ואיש ונבר ית
11 מעשר קודשוי דילוי יהון ולא חסרן ניכסוי גבר מדי דיתן לכהנא דילוי יהי :
12 וידבר ה ומליל יי עם משה למימר : דבר מלל עם בני ישראל ותימר
13 להון גבר גבר ארום תסטי אנתתיה ותשקר ביה שקר : ושכב וישמש גבר
חורן עמה חשמיש דערים ויהי מכסי מעיני בעלה ומטמרא והיא מסאבא
וסהדו בגיר ליה דמסהיד בה והיא לא אתחדרת : ועבר ויעיבר עלוי רוחא
14 קנאתא ויקני ית אנתתיה והיא אסתאבת או עבר עלוי רוחא קנאיתא
15 ויקני ית אנתתיה והיא לא אסתאבת : והביא ומטול דלא אייתי גברא
דהוא אפרשותא ומעשרא אסתקף עלוי דייתי ית אינתתיה לכהנא ומטול
דאיהי אטעימת לניורא תפנוקין אסתקף עלה דייתי ית קורבנה דקייץ עלה
מרילה חד מן עשרא בתלת סאין קמחא דשערי דהינון מיכלא דבעירי לא
יריק עלה משחא ולא יתן עלה לבונתא ארום מנחת קנאיתא היא מנחת
דוכרנא מדכרת חובין : והקריב ויקרב יתה כהנא ויקימינה קדם יי : ולקח
16 ויסב כהנא מיין קדישין מן כיורא ויתנינון במאן דחסף משול דאיהי
17 אשקיית לניורא חמר בסים במאנין יקירין ומן עפרא די יהי בשיפולי משכנא
מטול דסוף כל בישרא לעפרא יסב כהנא ויתן למיא : והעמיד ויוקם
18 כהנא ית איתתא קדם יי ויאסור על חרצה אשלא מעילוי חדייתא מטול
דאיהי אסרת חרצהא בצלצולין ויפרע ית רישא דאיתתא מטול דאיהי קלעת
שער רישה ויתן על ידהא ית מנחת דוכרנא מנחת קנאיתי היא ובידא
דכהנא יהון מיא מרירייא בדוקיא :
ירושלמי 19 הדקי מן מיא בדוקיא לבדק האלין :
19 והשביע ויומי יתה כהנא בשבועתא
שמא רבא ויקירא ויימר כהנא לאתתא
אין לא סטית לאסתאבא בחשמיש דערים בר מן רשותא דבעליך תהוי זכאה
ממיא מריריא בדוקיא האלין : ואת ואנת ארום סטירת בר מן רשותא
20 דבעליך וארום אסתאברת בחשמיש דערים ויהב גבר ביך ית חשמישיה בר מן
רשותיה דבעליך :

8 Quod si non fuerit viro illi propinquus, ut reddat ei delictum su-
um, delictum quod restitutum est coram Domino sacerdoti dabit :
præter arietem expiationum, quo expiationem faciet pro se. Omnis
9 quoque separatio omnium sanctificatorum filiorum Israel, quam ad-
duxerint ad sacerdotem, ipsius erit. Cujuscunque item decimæ san-
10 ctificatæ ipsius erunt, ne deficiant opes ejus : vir qui dederit aliquid
sacerdoti, ipsius erit. Præterea loquutus est Dominus cùm Mose,
11 dicendo : Loquere cum filiis Israel, & dices illis ; Cujuscunque
12 uxor declinaverit, & prævaricata fuerit in eum prævaricatione :
Et concubuerit vir alter cum ea concubitu lecti, & hoc tectum fu-
13 erit ab oculis mariti ejus, & absconditum, & ipsa est contamina-
ta : & testimonium clarum non est, quod testetur in eam, nec
ipsa deprehensa est. Et transierit super ipsum spiritus zelotypiæ,
14 ut æmuletur uxorem suam, quæ polluta est : aut si transierit super
eum spiritus zelotypiæ, & æmuletur uxorem suam, quamvis non sit
polluta. Et propterea quod non attulit vir ille separationem aut
15 decimam, istud erit occasio ut adducat uxorem suam ad sacerdotem ;
& propterea quod ipsa gustandas dedit adultero delicias, hoc occa-
sionem dabit ut afferat oblationem suam, quam constituit ipsi, de
suo, decimam partem trium satorum farinæ hordeaceæ, (quæ est
cibus bestiarum :) nec effundet super illam oleum, nec ponet super
eam thus ; quoniam oblatio zelotypiæ est, oblatio recordationis re-
cordari faciens peccata. Et admoveat ipsam sacerdos, & statuat
16 eam coram Domino. Deinde accipiat sacerdos aquas sanctas ex con-
17 cha in gutturnio, & ponet eas in vase testaceo, propterea quod
potavit ipsa adulterum vinum odoratum in vasis pretiosis : & de pul-
vere qui est in pavimento tabernaculi, eò quòd finis omnis carnis
est ad pulverem, sumet sacerdos & ponet in aquis. Statuat autem
18 sacerdos mulierem coram Domino, & ligabit super lumbos ejus fu-
nem desuper ubera ejus, pro eo quod ligâsset lumbos suos cingu-
lo, & discooperiet caput mulieris, pro eo quod ipsa vittâ involv-
erat crines capitis sui ; & ponet super manum ejus oblationem re-
cordationis, oblatio zelotypiarum est : in manu autem sacerdotis
erunt aquæ amaræ probantes. Et
19 adjurabit eam sacerdos per adju-
rationem nominis magni & pre-
tiosi, & dicet sacerdos mulieri ;
Si non declinâsti ad polluendum
te concubitu lecti extra potestatem mariti tui, sis innocens ab aquis
amaris probantibus istis. Tu verò quum declinaveris à potestate
20 mariti tui, quandoquidem polluta es concubitu lecti, & dedit vir in
te concubitum suum extra potestatem ipsius mariti tui.

Hieros. 19 *Munda esto ab aquis probantibus propter probationem istorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * و اگر نيست بمرد شفعه كيرا بباز گردانده‌ي آن جرم باو آن جرمي آن باز گشته
9 يي بكهن بجز نرميشي آن كفارتها آنچه كفارت خواهد درو ابر او * و همه جداكرد
10 بهمه خاصهاي پسراني يسرال آنچه نزديك آورند بكهن باو باشد * و مرد مر خاصهاي او
11 باو باشند مردي آنچه بدهد بكهن باو باشد * سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن
12 گوي بپسراني يسرال و بگوئي بايشان مردي مردي كه ميل كند زني او و بغي كند درو بغي *
13 * و بخسپد مرد آنرا خسپشي نسل و پوشيده آيد ازچشماني شوهري آن و نهان شد و آن
پليد شد و گواه نيست در آن و آن نه گرفتار آمد * و بگذرد ابر او بادي رشك
14 و رشك برد مر زني او و آن پليد شد يا بگذشت ابر او بادي رشك و رشك برد مر
15 زني او و آن نه پليد شد * و بياورد آن مرد مر زني او بآن كهن و بياورد مر قرباني
آن ابر آن دهيكه آن قفيز آردي جو نه ريزد ابر او روغن و نه دهد ابر او كندر كه
16 هديهي رشكها او هديهي يادكرد ياد كناي گناه * و نزديك آورد [آنرا] آن كهن
17 و بياستاند آنرا بپيشي يي * و بستاند آن كهن آبي خاصها در پيرايهي سفال و از آن
18 خاك آنچه باشد درزميني آن مسكن بستاند آن كهن و بدهد بآن آب * و بياستاند آن
كهن مر آن زن بپيشي يي و برهنه كند مر سري آن زن و بدهد ابر كفاني آن مر
هديهي آن يادكرد هديهي رشكها آن و در دستي آن كهن باشند آبي آن تلخان
19 آن لعنت كنان * و سوگند دهد آن كهن آنرا و بگويد بآن زن اگر نه خسپيد مردي
ترا و اگر نه ميل كردي پليدي فرودي شوهري تو آزاد باش از آبي آن تلخان آن
20 لعنت كنان آن اينان * و تو كه ميل كردي فرود شوهر تو و كه پليد شدي بداد
مردي در تو مر خسپشي او بجز شوهري تو *

8 *Quòd si non fuerit vivo illi redemptor cui restituat delictum: delictum restitutum Domino, sacerdotis erit, præter arietem expiationum quo expiationem procurabit ei. Porrò omnis separatio ex omnibus sanctificationibus filiorum Israel quam offerent sacerdoti, ejus erit. Et cujusque sanctificata, ipsius erunt : quisque quod dederit sacerdoti, illius erit. Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo, Alloquere filios Israel, dicésque ad eos ; Quilibet vir cùm declinaverit uxor ejus, ac prævaricata fuerit in eum prævaricationem, Et concubuerit cum ea vir concubitu seminis : obtectum autem fuerit ab oculis mariti ejus, & absconditum fuerit, ipsáque polluta fuerit, testis verò non fuerit in eam, neque ipsa fuerit deprehensa : Et transierit super eum spiritus zelotypiæ, zelotypiámque tulerit in uxorem suam, & ipsa fuerit polluta : vel transierit super eum spiritus zelotypiæ, zelotypiámque tulerit in uxorem suam, & ipsa non fuerit polluta : Tunc adducet vir uxorem suam ad sacerdotem, & afferet oblationem ejus pro ea, decimam partem modii farinæ hordeaceæ : non fundet super eam oleum, neque dabit super eam thus, quia munus zelotypiarũ est, munus recordationis commemorans peccatum. Et adducet eam sacerdos, statuétque eam in præsentia Domini. Accipiétque sacerdos aquam sanctitatum in vase testaceo : de pulvere quoque qui fuerit in solo tabernaculi accipiet sacerdos, dabitq; in illam aquam : Tum statuet sacerdos mulierem in præsentia Domini, & denudabit caput mulieris, dabitque super manus ejus, munus recordationis, munus zelotypiarum est : & in manu sacerdotis erunt aquæ amaræ maledictionem inferentes. Et jusjurandum dabit ei sacerdos, ac dicet mulieri ; Si non concubuit vir aliquis tecum, & si non declinâsti ad immunditiã sub marito tuo : immunis esto ab aquis amaris istis maledictionem inferentibus. Tu verò, quum declinâsti sub marito tuo, quúmque polluta es, dedítque vir aliquis concubitum suum in te præter maritum tuum:*

והשביע ויומי כַּהֲנָא יַת אִתְּתָא בְּקִיּוֹם וְיָמָא וְיֵימַר כַּהֲנָא לְאִתְּתָא יְהֵן יְיָ יָתִיךְ 21
לְלוֹט וְלִמְמוֹמֵי בְּנוֹ בְּנֵי עַמִּיךְ בְּדִיהֵן יְיָ יַת יַרְכוֹנִיךְ מִתְמַסְיִין וְיַת כְּרִסִיךְ מְנַפַּחְא :
ובאו ויעלון מַיָּא בְּדוּקָיָא הָאִלֵּין בְּמֵעַיְכִי 22
לְמְנַפַּחְא כְּרִיסָן וּלְמַסְיָא יַרכוּנִין וְתֵעֲנֵה
אִיתְּתָא וְתֵימַר אָמֵן אָמֵן אֵין אִסְתָּאֲבִית
כַּד מֵארְסָא אָמֵן אָמֵן אֵין אִסְתָּאֲבִית כַּד
נְסִיבְתָּא : וכתב ותכתוב יַת לְוָטָיָא הָאִלֵּין כַּהֲנָא עַל מְגִילְתָּא וְיִמְחוֹק לְמַיָּא 23
דְּבוּקָיָא : והשקה וַישְׁקֵי יַת אִתְּתָא יַת מַיָּא מְרִירֵיתָא דְּבוּקָיָא וְיֵעֲלוֹן בָּהּ מַיָּא 24
דְּבוּקָיָא לְלוֹט : ולקח ויסב כַּהֲנָא מִידָּא דְּאִתְּתָא יַת מִנְחָתָא דְּקִנָּיאוּתָא וְיָרִים 25
יַת מִנְחָתָא קֳדָם יְיָ וְיִקְרֵב יָתָהּ עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא : וקמץ הכהן וְיִקְמוֹץ כַּהֲנָא מִן 26
מִנְחָתָא יַת צְרִיר אַדְכָּרְתָּהּ וְיַסֵּיק לְמַדְבְּחָא וּמִבָּתַר כֵּן יַשְׁקֵי יַת אִתְּתָא יַת מַיָּא :
והשקה וַישְׁקֵינֵיהּ יַת מַיָּא וְיהִי אִין אִסְתָּאֲבַת בְּחַשְׁמִישׁ דְּעָרִים וְשַׁקְרַת שִׁקְר 27
בְּבַעֲלָהּ וְיֵעֲלוֹן בָּהּ מַיָּא דְּבוּקָיָא לְלוֹט וּתְנַפַּח כְּרִיסָהּ וְתִתְמַסֵּי יְרֵכָהּ וּתְהֵי אִתְּתָא
לְלוֹטָא בְּנוֹ בְנֵי עַמָּהּ בְּרֵם לְנִיוָרָא בְּדִקִין מַיָּא דְּבוּקָיָא הָאִינוּן בִּכְלָ אַתְרָא דְּהוּא
חַטָּן : ואם וְאִין לָא אִסְתָּאֲבַת אִנִּתְתָּא בְּחַשְׁמִישׁ דְּעָרִים וּדְכִיתָא הִיא וְתִתְפּוֹק 28
וְזַכְיָא וְיִוּלַד מְגַבַּר וְתַשְׁפַּח רַחֲמִין קֳדָם בַּעֲלָהּ וְתִתְעַבַּר בִּבַר דְּכַר : זאת דָּא 29
אֲחַוְיִית אוֹרַיְיתָא קְנָאָתָא דְּתִסְטֵי אִתְּתָא בַּר מִן רְשׁוּתָא דְּבַעֲלָהּ וְתִסְתָּאַב בְּחַשְׁמִישׁ
דְּעָרִים : או איש אוֹ גְבַר דְּיִתְעַבַּר עֲלוֹי רוּחַ קְנָאִיתָא וְיִקְנֵי יַת אִתְּתֵיהּ וְיָקִים 30
יַת אִתְּתֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיַעֲבֵיד לָהּ כַּהֲנָא יַת כָּל אוֹרַיְיתָא הָדָא : ונקה וְאִין וַאֲנָי 31
גַּבְרָא מֵחוֹבִין אִתְּתָא הַהִיא תְּקַבֵּל יַת חוֹבְהָא :

ו

וידבר ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר 1 2
אוֹ אִתְּתָא אֲרוּם חַמְיָין סְטִיתָא בְּקִלְקוֹלָהּ וְיִפְרִישׁ מִן חֲמָרָא אוֹ עַל שׁוּם מְדַעֲתָם
יִדֹּר נֶדֶר נְזִירוּ לְמִפְרַשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ : מִין חֲמַר חֲדַת וַעֲתִיק יַפְרֵשׁ חֲלָא דַחֲמַר 3
חֲדַת וְחֲלָא דַחֲמַר עַתִּיק לָא יִשְׁתֵּי וְכָל
שִׁקְוֵיינִי דְאִיתְרוּ בֵּיהּ עִנְבֵי לָא יִשְׁתֵּי
וְעִינְבִין רְטִיבִין וְצַמִּקִין לָא יֵיכוֹל :

ירושלמי 3 מֵחַמַר חֲדַת וַעֲתִיק יְחַוֵּר חֲמַע דַחֲמַר חֲדַת וַחֲמַע דַחֲמַר עַתִּיק לָא יִשְׁתֵּי וְכָל שַׁוּוג דְּעִנְבִין לָא יִשְׁתֵּי :

Adjurabit inquam ſacerdos mulierem juramento maledictionis, & dicet ſacerdos mulieri; Det Dominus te in maledictionem & juramentum in medio filiorum populi tui, cum dederit Dominus femur tuum putridum, & ventrem tuum inflatum. Et ingrediantur aquæ probantes iſtæ in viſcera tua, ut intumeſcere faciant ventres, & putreſcere faciant femora: & reſpondebit mulier, & dicet; Amen, ſi polluta ſum jam deſponſata: Amen ſi polluta ſum poſtquam nupta ſum. Et ſcribet maledictiones iſtas ſacerdos in volumine, & abſterget in aquas probationis. Et potabit mulierem aquis amaris probantibus: & ingredientur in eam aquæ probationum maledictionis. Et accipiet ſacerdos de manu mulieris oblationem zelotypiæ, & elevabit oblationem coram Domino, ut offerat eam in altaris dorſo. Et tollet plenum pugillum ſacerdos de oblatione faſciculum recordationis ejus, ut incendat in altari: & poſtea potabit mulierem aquis. Et poſtquam potaverit eam aquis, accidet ſi polluta fuerit concubitu lecti, & prævaricata fuerit prævaricatione contra maritum ſuum, ingredientur in eam aquæ probationum in maledictionem, & intumeſcet venter ejus, & computreſcet femur ejus: & erit mulier in maledictionem in medio filiorum populi ſui; veruntamen adulterum probant aquæ probationum illarum quocunque in loco ipſe fuerit. Quòd ſi non polluta fuerit mulier concubitu lecti, ſed munda fuerit, ipſa egredietur innocens, & ſplendor ejus lucebit: & inveniet miſericordiam coram marito ſuo, & concipiet filium maſculum. Hæc eſt indicatio legis zelotypiæ, quando declinaverit mulier à poteſtate mariti ſui, & polluta fuerit concubitu lecti. Aut cùm ſuper virum tranſierit ſpiritus zelotypiæ, ut æmuletur uxorem ſuam, ut ſtatuat uxorem ſuam coram Domino, tunc faciat ei ſacerdos totam hanc legem. Quòd ſi innocens fuerit vir à peccatis, tum mulier illa feret pœnam peccati ſui.

21 22 23 24 25 26 27 28 29 31

Hieroſ. 22. *Et dicet mulier Amen, quia non ſum polluta: Amen, ſi futurum eſt ut polluar.*

CAP. VI.

INſuper loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, & dices illis; Vir aut mulier cùm viderint eam quæ declinavit *à marito* in perverſitate ſua, & ſeparaverit ſe à vino, aut ſi propter quidvis voverit votum Nazaræatus, ſeparando ſeſe propter nomen Dei: A vino novo & veteri ſeparabit ſe, acetum vini novi & acetum vini veteris non bibet, aut ullum potum in quo maceratæ ſunt uvæ non bibet, & uvas, ſive fuerint recentes ſive ſiccæ, non comedet.

1 2 3

Hieroſ. 3. *De vino novo aut veteri ſeparet ſe, acetum vini novi & acetum vini veteris non bibet, & omnem liquorem uvarum non bibet.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وسوگند دهد آن كهن مر آن زن در سوگند آن نفرين و بگويد آن كهن بزن بدهد ! ترا 21
بنفرين و بسوگند درميانى قومي تو در دادني ! مر راني تو افتا و مرشكمي تو آماسا * وبيايند 22
آن آبي آن لعنت كنان آن اينان درشكمي تو بآماسيدني شكم و باندا خصتن ران و بگويد
آن زن امن امن * وبنويسد مر آن نفرينهاي آن اينان آن كهن در كتاب و محو كند بآبي 23
آن تلخان * و بياهنجاند مر آن زن مر آبي آن تلخان [آن لعنت كنان] و بيايند دران آن 24
آبي آن لعنت كنان بتلخان * وبستاند آن كهن از دستي آن زن مر هديهي آن رشكها 25
وعرضه كند مر آن هديه بپيشي ! و نزديك آورد آنرا بآن مذبح * وچنگال كند آن كهن 26
از آن هديه مر ياد كرد آن و برآورد بآن مذبح و پس بياهنجاند مر آن زن مر آن آب * وبياهنجد 27
مر آن آب و باشد اگر پليد شد و بغي كرد بغي در شوهري آن و بيايند دران آن آب آن
لعنت كنان بتلخان و آماس كند شكمي آن و بيفتد راني آن و باشد آن زن بنفرين درميانى
قومي آن * و اگر نه پليد شد آن زن و پاكست آن [و آزاد باشد] نسلي آورد نسلي * 28
* اين شريعت آن رشكها آنچه ميل كند زن فرودي شوهري آن و پليد شود * يا مردي 29 30
آنچه بگذرد ابر او بادي رشك و رشك برد مر زني او و بياستاند مر زني او بپيشي ! و بكند
بآن آن كهن مر همه آن شريعتي آن اين * و آزاد باشد آن مرد از گناه و آن زني آن آن بر 31
دارد مر گناهي آن *

(*Jusjurandum* inquam *dabit ſacerdos mulieri adjuratione maledictionis, dicétque ſacerdos mulieri;*) *Det te Dominus in maledictionem & juramentum in medio populi tui, quum dederit femur tuum cadens, & ventrem tuum tumeſcentem. Veniántque aquæ iſtæ maledictionem inferentes, in ventrem tuum, ad tumorem ventris & dejectionem femoris. Et dicet mulier; Amen, amen. Et ſcribet maledictiones iſtas ſacerdos in libro, tum delebit aquis amaris. Potabitque mulierem aquis amaris, maledictionem inferentibus, & venient in eam aquæ maledictionem inferentes, in amaras. Poſtea capiet ſacerdos de manu mulieris munus zelotypiarum, & admovebit munus coram Domino, & adducet ad altare. Pugillo etiam capiet ſacerdos de munere memoriale ejus, offerétque ſuper altare, & poſteà potabit mulierem aquis. Bibétque aquas: & erit, ſi polluta eſt, & prævaricata fuerit prævaricationem in maritum ſuum, tunc venient in eam aquæ maledictionem inferentes, in amaras, intumeſcétque venter ejus, & cadet femur ejus: eritque mulier in maledictionem in medio populi ſui. Quòd ſi non polluta eſt mulier, ſed munda eſt, tunc immunis erit, & producet prolem. Hæc eſt lex zelotypiarum, quum declinaverit mulier ſub marito ſuo, & polluta fuerit: Aut viri ſuper quem tranſierit ſpiritus zelotypiæ, & zelotypiam tulerit in uxorem ſuam, ſtatueritque uxorem ſuam in præſentia Domini, ac fecerit in ea ſacerdos univerſam legem hanc: Et liber erit vir à peccato, mulier autem ipſa portabit peccatum ſuum.*

21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

* فصل ششم *

CAP. VI.

* سخن گفت ! بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان مرد يا زن 1 2
كه شرح كند بندر كردن نذر پرهيز بپرهيز كردن حق ! * ازمي و مستكاره پرهيز كند 3
سركهي مي و سركهي مستكاره نه آهنجد و همه شيرهي انگورها نه آهنجد و انگورهاي
تران و خشكان نه خورد *

(ET *loquutus eſt Dominus ad Moſhe, dicendo, Alloquere filios Iſrael, ac dices eis; Vir aut mulier cùm declaraverit votum, vovendo votum abſtinentiæ, ad abſtinendum Domino: A vino & inebriamento abſtinebit: acetum vini & acetum inebriamenti non bibet, omnéque muſtum uvarum non bibet, uvas quoque humidas & ſiccas non comedet.*

1 2 3

במדבר ו
תרגום יונתן בן עוזיאל

כל ימי כָּל יוֹמֵי נְזִירוּתֵיהּ מִכֹּל דְּמִתְעֲבֵד מִגּוּפְנָא דְּחַמְרָא מִגּוּפִּין מַקְלוּפִין וְעַד זַיִן 4
גַּוּואִין דְּעִנְּבָא לָא יֵיכוֹל : כל ימי נדר כָּל יוֹמֵי נִדְרַ נְזִירוּתֵיהּ גַּלַּב לָא יְעִיבַד עַל 5
רֵישֵׁיהּ עַד זְמַן מִשְׁלַם יוֹמַיָּא דְּיַפְרֵשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ קַדִּישׁ יְהֵא מַרְבֵּה פֻּרְעָנֵי שַׂעַר
רֵישֵׁיהּ : כל ימי כָּל יוֹמִין דְּיַפְרֵשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ עַל בַּר נַשׁ דְּמִית לָא יוֹעִיל : לאביו לְאָבוֹי 6 7
וּלְאִמֵּיהּ לְאָחוֹי וּלְאַחְתֵּיהּ לָא יְסָאֲבִנֵּיהּ לְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן אֲרוֹם כְּלִילָא דֵאֱלָהֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ:
כל ימי כָּל יוֹמֵי נְזִירוּתֵיהּ קַדּוֹשׁ הוּא קֳדָם יְיָ : וכי ימות וַאֲרוֹם יְמוּת מִיתָא עֲלוֹי 8
בְּתִכּוּף שְׁלוּ וְיִסְאַב רֵישׁ נְזִירוּתֵיהּ בְּיוֹם דְּכוּתֵיהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה 9
יְנַלְּחִינֵיהּ : וביום וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה יֵיתֵי תְּרֵין שַׁפְנִינִין או תְּרֵין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן 10
לְוָת כָּהֲנָא לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא : ועשה וְיַעֲבֵד כָּהֲנָא חַד חַטָּאתָא וְחַד לָעֲלָתָא 11
וְיכַפַּר עֲלוֹי מַאן דְּחַב עַל דְּאִסְתָּאַב לְמִיתָא וִיקַדֵּישׁ יַת רֵישֵׁיהּ בְּיוֹמָא הַהוּא :
והזיר לה וְיַפְרֵישׁ קֳדָם יְיָ יַת יוֹמֵי נְזִירוּתֵיהּ וְיֵיתֵי אִמַּר בַּר שְׁתֵּי לְאָשְׁמָא וְיוֹמֵיָּא 12
קַדְמָאֵי יְבַטְּלוּן אֲרוֹם אִסְתָּאַב נְזִירוּתֵיהּ : זאת וְדָא אֲוַתְיַית אוֹרַיְתָא נְזִיר בְּיוֹם 13
מִשְׁלַם יוֹמֵי אַפְרָשׁוּתֵיהּ יַמְטֵי יַת גַּבְרֵיהּ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא : והקריב וְיַקְרֵיב יַת 14
קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ אִימַּר בַּר שְׁתֵּי שְׁלִים חַד לָעֲלָתָא וְאִמַּרְתָּא חֲדָא בְּרַת שַׁתָּא
שְׁלִימְתָּא לְחַטָּאתָא וְדִכַּר חַד שְׁלִים לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא : וסל וְסַלָּא דְּפַטִּירֵי סְמִידָא 15
נְרִיצַן בְּמִשַּׁח וְיָתֵיהּ וְעִירוּבִין פְּטִירִין דְּמִשְׁחִין בְּמִשַּׁח וְיָתֵיהּ וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן :
והקריב וְיַקְרֵיב כָּהֲנָא קֳדָם יְיָ וְיַעֲבֵד יַת חַטָּאתֵיהּ וְיַת עֲלָתֵיהּ : ואת האיל וְיַת 16 17
דִּיכְרָא יַעֲבִיד נִכְסַת קוּדְשִׁין קֳדָם יְיָ עַל סַלָּא דְּפַטִּירַיָּא וְיַעֲבַד כָּהֲנָא יַת מִנְחָתֵיהּ
וְיַת נִסְכֵּיהּ : וגלח וְיִנַּלַח נְזִירָא יַת רֵישׁ נְזִירוּתֵיהּ לְבָרָא בְּתַר דְּנָבְזִיוּ יַת נִכְסַת 18
קוּדְשַׁיָּא בְּתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִסַּב יַת שְׂעַר רֵישׁ נְזִירוּתֵיהּ וְיִתֵּן עַל אֶשְׁתָּא דְּתְחוֹת
דּוּדָא דְּנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא : ולקח וְיִסַּב כָּהֲנָא יַת אַדְרוֹעָא דְּמִבִּשְׁלָא שְׁלִימָא מִן 19
דִּיכְרָא וְגַרִיצְתָּא פַּטִּירְתָּא חֲדָא מִן סַלָּא וְעָרוּךְ פַּטִּיר חַד וְיִתֵּן עַל יְדֵי נְזִירָא בָּתַר
דְּיִנַּלַּח יַת נְזִירוּתֵיהּ : והניף וְיֵרִים יַתְהוֹן כָּהֲנָא אֲרָמָא קוּדְשָׁא הוּא לְכָהֲנָא עַל 20
חֲדָיָא דַּאֲרָמוּתָא וְעַל שׁוֹקָא דְּאַפְרָשׁוּתָא וּמִבָּתַר כֵּדֵין יִשְׁתֵּי נְזִירָא חַמְרָא :

NUMERI. CAP. VI. 247
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Omnibus diebus Nazaræatus sui de omnibus quæ sunt ex vite vinaria, à vitium corticibus, usque ad acinos interiores uvarum, non comedet. Omnibus diebus quibus ex voto Nazaræus fuerit, novacula non transibit super caput ejus: usque ad tempus quo impleti fuerint dies, quibus se separavit nomini Domini, sanctus erit nutriens cæsariem capilli capitis sui. Omnibus diebus quibus separaverit se nomini Domini, ad hominem mortuum non ingredietur. Super patre suo, aut matre sua, fratre suo, aut sorore sua, non polluet se in morte eorum: quoniam corona Dei sui super caput ejus est. Omnibus diebus Nazaræatus sui sanctus erit coram Domino. Quod si quispiam apud ipsum mortuus fuerit subitò ipso ignorante, & polluerit caput Nazaræatus sui, radet caput suum die mundationis suæ, die septimo radet ipsum. In die verò octavo afferet duos turtures aut duos pullos columbarum, ad sacerdotem ad ostium tabernaculi fœderis. Et faciet sacerdos unum pro hostia peccati, alterum verò pro holocausto, & expiabit illum ab eo quod peccavit, eò quòd polluerit se super mortuo, & sanctificabit caput suum die illo. Et separabit coram Domino dies Nazaræatus sui, & adducet agnum anniculum pro delicto: & dies priores inutiles erunt, eo quod pollutus fuerit Nazaræatus ejus. Et hæc est indicatio legis Nazaræi: quo die impleti fuerint dies separationis ejus, sistet seipsum ad ostium tabernaculi fœderis. Et offeret oblationem suam coram Domino, agnum anniculum integrũ in holocaustũ, & oviculam unam anniculam integram pro hostia peccati, & arietem unũ integrũ pro hostia sanctitatũ. Et canistrum azymorum ex simila, placentas cum oleo olivæ, & lagana azyma uncta oleo olivæ, cum Mincha eorum & libaminibus eorum. Et offerat sacerdos coram Domino, & faciat hostiam ejus pro peccato, & holocaustum ejus. Et arietem faciat hostiam sanctificationum coram Domino cum canistro azymorum, & faciat sacerdos Mincha ejus, & libationem ejus. Et radat Nazaræus caput Nazaræatus sui extra, postquam obtulerint oblationem sanctificationum in porta tabernaculi fœderis: & tollat capillos capitis Nazaræatus sui, & ponet super ignem qui est sub olla oblationum sanctificationum. Tollat quoque sacerdos armum, qui coctus est, integrum de ariete, & placentam azymam unam de canistro, & laganum azymum unum, & ponat super manus Nazarei, postquam raserit *caput* Nazaræatus sui. Et elevet ea sacerdos elevatione: sanctitas est, sacerdotis erunt, ultra pectusculum elevationis, & ultra armum separationis: & postea Nazaræus bibere poterit vinum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 * همه روزگاراني پرهيز او از همه آنچه كرده آيد از تاك آن مي از دانه و تا پوست نه خورد *
Omnibus diebus abſtinentiæ ſuæ ex omniquod fiet ex vite vini, ab acino & uſque ad pelliculã, non comedet.

5 * همه روزگاراني نذري پرهيزي او استره نه گذرد ابر سري او تا پر شدن آن روزها آنچه پرهيز
Omnibus diebus voti abſtinentiæ ſuæ novacula non tranſibit ſuper caput ejus: uſque ad completionem dierum quibus abſtinet Domino,

6 كند بايد خاص باشد پروردني موي سري او * همه روزگاراني پرهيز كردني او بايد ابر جاني مرده
ſanctus erit nutriendo capillitium capitis ſui. Omnibus diebus abſtinentiæ ſuæ Domino, ad animam

7 نه آيد * بپدري او و بمادري او ببرادري او و بخواهري او نه پليد شود بايشان در مردني ايشان
mortui non veniet. Patre ſuo & matre ſuã, fratre ſuo & ſorore ſuã, non polluet ſe illis in morte eorum, quia corona Dei ſui eſt ſuper

8 كه تاجي خداي او ابر سري او * همه روزگاراني پرهيزگاري او خاص است او بايد * و كه بميرد
caput ejus. Omnibus diebus abſtinentiæ ſuæ ſanctus eſt ipſe Domino.

9 مردهي ابر او در ناگاه غفلت پليد شود اولي پرهيزي او و بتراشد سري او در روزي پاكي او
Cùm verò mortuus fuerit mortuus juxta eum ſubitò incuriã, & pollutum fuerit initium abſtinentiæ ejus, tunc radet caput ſuũ in

10 در روزي آن هفتمي بتراشد اويرا * و در روزي آن هشتمي بياورد دو قدروان يا دو بچگاني
die purificationis ſuæ; in die ſeptimo radet illud. In die autem octavo afferet duos phaſianos vel

11 كبوتر بآن كهن بدرگاهي خيمهي وعده * و بكند آن كهن يكه بخطات و يكه بعله و كفارت
duos pullos columbæ ad ſacerdotem, ad oſtium tentorii conventûs. Et faciet ſacerdos unum pro peccato,

خواهد ابر او از آنچه خطا كرد ابر آن جان و خاص كند مر سري او در روزي آن او *
& alterum in holocauſtum: & expiationem procurabit ei de eo quod peccavit ſuper anima, ſanctificabitque caput ejus in die illa. Et

12 * و پرهيز كند بايد مر روزگاراني پرهيز او و بياورد برّه قدري سالي او باشم و آن روزگاراني آن
abſtinebit Domino dies abſtinentiæ ſuæ, afferétque agnum filium anni ſui pro delicto: & dies priores decident, quoniam polluta fuit abſti-

13 اوليتان بيفتند كه پليد شد پرهيزي او * و اين شريعت آن پرهيزگار در روزي تمام شدني
nentia ejus. Hæc autem eſt lex abſtinentis in die completionis dierum

14 روزهاي پرهيز او بياورد اويرا بدرگاهي خيمهي وعده * و نزديك آورد مر قرباني او بايد برّه قدري
abſtinentiæ ſuæ, adducet eum ad oſtium tentorii conventûs. Offeréq; oblationem ſuam Domino, agnum filium anni ſui perfectum unum in holocauſtum, et agnam unam filiam anni ſui perfectam pro peccato, et arietem unum perfectum in hoſtiam pacificorum: Caniſtrum præterea infermentatorum ſimilæ, placentas miſtas cum olæo, & lagana infermentata uncta oleo, & munus, & conſperſionem eorum. Offeréque illa ſacerdos in præſentia Domini, faciétque oblationem peccati ejus, & holocauſtum ipſius. Arietem quoque faciet victimam pacificorum Domino, cum caniſtro infermentatorum: faciet item ſacerdos munus ejus, & conſperſionem ejus. Tum radet abſtinens ad oſtium tentorii conventûs caput abſtinentiæ ſuæ, capiétq; ea ſacerdos brachiũ coctum de ariete, & placentam azymam unam è caniſtro, & laganum infermentatum unum, & dabit ſuper manum nazarei poſtquàm raſerit abſtinentiam ſuam. Et admovebit ea ſacerdos admotione coram Domino: ſanctum eſt ſacerdoti ultra pectuſculum admotionis & crus ſeparationis: & poſteà bibat nazaræus vinum.

15 سالي او تمام يكه بعله و ماده برّه يكه قدري سالي آن تمام بخطات و نزيكي يكه تمام بشلميم *
16 * و سلهي فطير سميد كلوچها آميختگان در روغن و تنكهاي فطير ماليدگان در
17 روغن و هديهي و پشنجشي ايشان * و نزديك آورد آن كهن بپيشي بايد و بكند مر خطاتو
18 و مر علتو * و مر آن نرميش بكند ذبحت شلميم بايد ابر سلهي آن فطير بكند آن كهن
مر هديهي او و مر پشنجشي او * و بتراشد آن پرهيزگار درگاهي خيمهي وعده مر
سري پرهيزي او و بستاند مر موي [سري] پرهيز او و بدهد ابر آن آتش آنچه فرودي ذبحت
19 آن شلميم * و بستاند آن كهن مر آن بازو جوشيده از آن نرميش و كلوچهي فطير يكه
20 از آن سله و تنك فطيري يكه و بدهد ابر كفي آن نزير پسي تراشيدني او مر پرهيزي او *
* و عرضه كند ايشانرا آن كهن عرضه بپيشي بايد خاص آن بكهن ابر سينهي آن عرضه و ابر
ساقي آن جداكرد و پس بياشنجد آن نزير مي *

כא זאת דָּא אַחְוַיְית אוֹרַיְיתָא נְזִירָא דִּי יִדַּר קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ עַל נְזִירוּתֵהּ בַּר מִן מָה
דְתִדְבַּק יְדֵיהּ כְּסֵת נְדָרֵיהּ לְאַיְתָאָה מִן דִּי יִדַּר הֵיכְדֵין יַעֲבִיד עַל אוֹרַיְיתָא
כב נְזִירוּתֵהּ: וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: כג דבר מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי
לְמֵימַר כְּדְנָא תְּבָרְכוּן יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסַפָּרְסָהוֹן יְדֵיהוֹן עַל דּוּכְנָא בְּהֲדֵין לֵישָׁן
כד יֵימְרוּן לְהוֹן: יברכך הי וישמרך: כה יאר הי פניו אליך ישא הי פניו אליך
כו וישם לך שלום: יְבָרְכִנָּךְ יְיָ בְּכָל עִסְקָךְ וְיִטָּרִנָּךְ מִן לֵילֵי וּמְזִיקֵי וּבְנֵי טֵיהֲרֵי
כז וּבְנֵי צַפְרִירֵי וּמַזִּיקֵי וּטְלוֹי: יָנַהֵר יְיָ סְבַר אַפּוֹי לָךְ בְּמֵימְרֵךְ בְּאוֹרַיְיתָא וְיָחֵיל לָךְ
כח טְמִירִין וְיִיחוֹס עֲלָךְ: יִסְבַּר יְיָ סְבַר אַפּוֹי לָךְ בְּצַלּוֹתָךְ וְיִשַׁוֵּי עֲלָךְ שְׁלָם בְּכָל
כט תְּחוּמָךְ: ושמו וְיִשְׂווֹן יַת בִּרְכַת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא בְּמֵימְרִי אֲבָרְכִינוּן:

ז

א ויהי ביום וַהֲוָה בְּיוֹם רֵישׁ יַרְחָא דְנִיסָן פְּסַק מֹשֶׁה לְמִקְמָא יַת מַשְׁכְּנָא וְלָא
פַּרְקֵיהּ תּוּב וְרַבִּי יָתֵיהּ וְקַדִּישׁ יָתֵיהּ וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת מַדְבְּחָא וְיָת כָּל מָנוֹי
ב וְרַבִּינוּן וְקַדֵּשׁ יָתְהוֹן: ויקריבו וְקָרִיבוּ אַסַּרְכְלָא דְיִשְׂרָאֵל רֵישֵׁי בֵּית אֲבָהָתְהוֹן
הִינּוּן רַבְרְבֵי שִׁבְטַיָּא הִינּוּן דְּמִתְמָנָן בְּמִצְרַיִם אַסַּרְכוּלִין עַל מְנָיָנָא: ויביאו
ג וְאַיְתִיוּ יַת קָרְבָּנֵהוֹן קֳדָם יְיָ שֵׁית עֶגְלָן ירושלמי שית עגלן כְּוִוֹנָן:
כַּד מְחַפַּן וּמְטַקְסָן וְתַרֵיסַר תּוֹרִין עֶגְלְתָא
בֵּינֵי תַּרִין אַסַּרְכְלִין וְתוֹרָא לְחַד וְלָא צָבָא מֹשֶׁה לְמֵסַב מִנְהוֹן וְקָרִיבוּ יַתְהוֹן קֳדָם
ד מַשְׁכְּנָא: ויאמר וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימָר: ה קח קַבֵּל מִנְהוֹן וִיהוֹן צֵיבִי לְצָרוּךְ
סִדּוּרָא וְתוֹרִין וְעִינָּלָן יְהוֹן לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתִתֵּן יַתְהוֹן לְלֵיוָאֵי
ו גְּבַר כְּמֵיסַת פּוּלְחָנֵיהּ: ויקח וּנְסֵב מֹשֶׁה יַת עֶגְלְתָא וְיָת תּוֹרֵי וִיהַב לְלֵיוָאֵי:
ז את שתי יַת תַּרְתֵּין עֶגְלָתָא וְיָת אַרְבַּעַת תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן כְּמֵיסַת פּוּלְחָנְהוֹן:
ח ואת וְיָת אַרְבַּע עֶגְלָן וְיָת תַּמְנֵן תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי מְרָרִי כְּמֵיסַת פּוּלְחָנְהוֹן בִּידָא
ט דְאִיתְמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא: ולבני קהת וְלִבְנֵי קְהָת לָא יְהַב עֶגְלָן וְתוֹרִין אֲרוּם
י פּוּלְחַן קוּדְשָׁא רַמְיָא עֲלֵיהוֹן בְּכַתְפָּא נָטְלִין: ויקריבו וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יַת חֲנוּכַּת
רִבּוּתָא דְמַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְרַבֵּי יָתֵיהּ וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יַת קָרְבָּנֵהוֹן לְקֳדָם מַדְבְּחָא:
יא ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אַסַּרְכוּל חַד לְיוֹמָא אַסַּרְכוּל חַד לְיוֹמָא יְקָרְבוּן יַת
קָרְבָּנֵהוֹן לַחֲנוּכַּת רִבּוּתָא מַדְבְּחָא:

Hæc est indicatio legis Nazaræi, qui voverit oblationem suam coram 21
Domino pro separatione sua, præter id quod apprehenderit manus
ejus: pro ratione voti sui ad afferendum de eo quod voverit, sic faciat juxta legem Nazaræatus sui. Præterea loquutus est 22
Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum Aharon & filiis ejus, 23
dicendo; Sic benedicetis filiis Israel, cùm expanderint ipsi manus suas in suggestu eadem linguâ dicent illis: BENEDICAT TIBI DOMINUS ET CUSTODIAT TE. LUCERE FACIAT DOMINUS FACIES SUAS AD TE, ET MISEREATUR TUI. ELEVET DOMINUS FACIES SUAS AD TE, ET PONAT TE IN PACE. Benedicat tibi Dominus in omni negotio tuo, & custodiat te à la- 24
miis & terriculamentis, meridianis item ac matutinis dæmonibus & nocivis ac spectris. Lucere faciat Dñs aspectum faciei suæ tibi cum occupa- 25
beris in lege, & revelet tibi abscondita, & misereatur tui. Elevet Domi- 26
nus aspectum faciei suæ tibi in oratione tua, & ponat super te pacem in omni termino tuo. Et ponent benedictionem nominis mei super filios Is- 27
rael, & ego sermone meo benedicam illis.

CAP. VII.

ET accidit die qui est initium mensis Nisan, cessavit Moses erigere ta- 1
bernaculum, neque dissolvit amplius ipsum, & unxit ipsum, & sanctificavit ipsum & omnia vasa ejus, & altare & omnia vasa ejus: & unxit ea & sanctificavit ea. Et obtulerunt principes Israel, capita domus patrum suo- 2
rum: isti sunt principes tribuum, isti sunt qui præpositi sunt in Ægypto præfecti super numeris. Obtulerunt inquam oblationes suas coram Domino, 3
sex plaustra tecta & ornata, & duodecim boves, plaustrum unum inter duos principes, & bovem pro uno- Hieros 3. *Sex plaustra jugata.*
quoque: sed Moses noluit accipere ab illis, illi itaque ea adduxerunt ante tabernaculum. Et ait Dñs ad Mosem, dicendo: Accipe ab illis, & sint 4
parata ad usum ordinationis; & boves & plaustra erunt in ministerium 5
cultus tabernaculi fœderis: & dabis ea Levitis, unicuique pro sufficientia ministerii sui. Et accepit Moses plaustra & boves, tradiditque Levitis. 6
Duo plaustra & quatuor boves dedit filiis Gherson, juxta sufficientiam mi- 7
nisterii sui. Et quatuor plaustra & octo boves dedit filiis Merari, juxta 8
sufficientiam ministerii eorum, per manus Ithamar filii Aharonis sacerdotis. At filiis Kohath non dedit plaustra nec boves: quia ministerium sanctuarii 9
impositum erat super eos, ut humeris portarent. Et obtulerunt principes 10
pro dedicatione unctionis altaris, die quo unxit ipsum: obtulerunt inquam principes oblationes suas coram altari. Et dixit Dominus ad Mosem; Sin- 11
guli principes per singulos dies offerant oblationes suas, pro dedicatione unctionis altaris.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

כא * اين شريعت آن نزير آنچه نذر كند قرباني او بر ابر پرهيزي او بجز آنچه برسد دستي او چون
כב قدري نذري او آنچه نذر كند همچنين بكند ابر شريعتي پرهيزي او * سخن گفت بمشه
כג گفتن * سخن گوي باهرن و بپسراني او [بگفتن] همچنين آفرين كنيد مر پسراني يسرال گفتن
כד
כה بايشان * آفرين كند ترا و نگهدارد ترا * روشن كند شكينهي او بتو وبخشايد ترا * آورم
כו دارد شكينهي [او] بتو و بنهد بتو سلامتي * وبنهند مر نامي من ابر پسراني يسرال ومن
כז آفرين كنم ايشانرا *

* فصل هفتم *

א * بود در روزي تمام كردن مشه ببر انگيزانيدن مر آن مسكن روغن ماليد اويرا وخاص كرد
اويرا و مر همه پيرايهاي او و مر آن مذبح و مر همه پيرايهاي او مشيحا كرد ايشانرا وخاص
ב كرد ايشانرا * نزديك آوردند مهتراني يسرال سروراني خانهي پدراني ايشان ايشان مهتراني آن
ג قبيلها ايشان آن ايستان ابر آن شمردگان * بياوردند مر قرباني ايشان بپيشي شش
گردونها محفه ودوازده گاو گردون ابر دو آن مهتران وگاو بيكه ونزديك آوردند ايشانرا
ד بپيشي آن مسكن * گفت بمشه بگفتن * بستان از ايشان وباشند بكار كردن مر كاري
ה خيمهي وعده و بدهي ايشانرا بآن لويان مرد چون قدري كاري او * بستاند مشه مر آن
ו گردونها و مر آن گاو بداد ايشانرا بآن لويان * مر دو آن گردونها و مر چهار آن گاو بداد بپسراني
ז جرشون [چون قدري كاري ايشان * و مر چهار گردونها] و مر هشت آن گاو بداد بپسراني
ח مرري چون قدري كاري ايشان در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * وبپسراني قهت نه
ט داد كه كاري آن خاص ابر ايشان در كتف بر دارند * نزديك آوردند آن مهتران مر نوبي
י آن مذبح در روزي مشيحا كردن اويرا نزديك آوردند آن مهتران مر قرباني ايشان بپيشي آن
יא مذبح * گفت بمشه مهتري يكه بروز مهتري يكه بروز نزديك آورند مر قرباني ايشان بنوبي
آن مذبح *

Hæc est lex nazaræi qui voverit 21
oblationem suam Domino super abstinentia sua, præter id quod attigerit manus ejus: pro ratione voti sui quod voverit, sic faciet, secundùm legem abstinentiæ suæ. Locu- 22
túsque est Dominus ad Mosheh, dicendo, 23
Alloquere Aharon & filios ejus, dicendo; Sic benedicetis filiis Israel, dicendo eis, Benedicat tibi 24
Dominus, & custodiat te: Lucere fa- 25
ciat Dns majestatem suam super te, et misereatur tui: Honorabilem ex- 26
hibeat Dominus majestatem suam tibi, & ponat tibi pacem. Ponéntq; 27
nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis.

CAP. VII.

ET fuit, quo die finivit Mosheh 1
erigere tabernaculum, oleo unxit illud, atque sanctificavit illud, omniáque vasa ejus, altare quoque, & omnia vasa ejus, unxit inquam
ea, eáque sanctificavit. Tunc obtu- 2
lerunt principes Israel, capitanei domûs patrum suorum: isti princi-
pes tribuum, hi astantes super numeratos. Et attulerunt oblationem su- 3
am in præsentiam Domini, sex vehicula concamerata, & duodecim boves: vehículum unum *duobus principibus, & bovem pro unoquoque: & obtulerunt ea coram tabernaculo. Dixítque Dominus ad Mosheh, di-* 4
cendo; Accipe ab eis, & sint ad 5
faciendum opus tentorii conventûs: dabísque ea Levitis, cuilibet juxta rationem operis sui. Accepit itaq; 6
Mosheh vehicula ac boves, & dedit ea Levitis. Duo vehicula & qua- 7
tuor boves dedit filiis Gershon juxta rationem operis eorum. Qua- 8
tuor autem vehicula & octo boves dedit filiis Merari juxta rationem operis eorum, sub manu Ithamar filii Aharon sacerdotis. Fi- 9
liis verò Cehath non dedit: quia opus sanctitatis erat super eos ut humero portarent. Obtulerunt igi- 10
tur principes initiamentum altaris in die ungendi illud, obtulerunt inquam *principes oblationem suam coram altari. Et dixit Dominus* 11
ad Mosheh; Singuli principes singulis diebus offerent oblationem suam ad initiationem altaris.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בר עמינדב לשבט יהודה : 12
וקרבנו 13 וקורבניה דמקריב פיולי דכסף חדא 13
ניולדא סמיך מאה ותלתין סלעין בסלעי בית קודשא חדת מתקלא מזרק חד דכסף תקל שובעין סלעין בסלעי בית קודשא חדת מתקלא קליש שובעין סלעין בסלעי בית קודשא תרין מאניא האלין קריב יתהון מלין סולתא פתילתא ומורקא מערבא במשח למנחתא : 14 בזיך חדא מתקלא עשרא סלעין די חדת דדהבא קריב יתה מלייא רישי בוסמנין טבין וסמפטמין ודכין לקטורת בוסמיא : 15 תור חד בר תורין בר תלת שנין דכר חד בר תרתין אמר חד בר שתיה לעלתא חדת רב שבטא דכר רב שבטא לעלתא : 16 צפיר בר עזין חד קרב רב שבטא לחטאתא : 17 ולנכסת קודשיא קרב תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא ואמרין בני שתהון חמשא דין קורבנא דיסדר וקרב מן נכסוי רב שבטא דבנוי דיהודה נחשון בר עמינדב :

ירושלמי 13 וקורבניה דיקרב פיולי דכסף חד מאה ותלתין סלעין בסלעי בית קודשא חדת מתקלא מזרק חד דכסף תקל שובעין סלעין בסלעי בית קודשא תרין מאניא האלין קריב יתהון מלין סולתא פתילתא ומורקא מערבא במשח למנחתא : 14 בזיך חדא מתקלא עשרא סלעין די חדת דדהבא קריב יתה מלייא רישי בוסמנין טבין וסמפטמין ודכין לקטורת בוסמיא : 15 תור חד בר תורין בר תלת שנין דכר חד בר תרתין אמר חד בר שתיה לעלתא חדת רב שבטא דכר רב שבטא לעלתא : 16 צפיר בר עזין חד קרב רב שבטא לחטאתא : 17 ולנכסת קודשיא קרב תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא ואמרין בני שתהון חמשא דין קורבנא דיסדר וקרב מן נכסוי רב שבטא דבנוי דיהודה נחשון בר עמינדב :

Is autem qui primo die obtulit oblationem suam, fuit Nachson filius Aminadab, princeps domus patris tribus Juda. Oblatio verò ejus quam obtulit, fuit patera argenti una crustâ spissâ, ponderis centum triginta siclorum siclis domus sanctuarii, & pelvis una argentea crustæ tenuis, septuaginta siclorum juxta siclos sanctuarii: duo vasa ista obtulit plena similæ ex elevatione mixtæ oleo olivæ pro Mincha. Cochleare unum ponderis decem siclorum argenti, quamvis constaret auro bono, obtulit eam plenam incenso aromatum bonorum ex elevatione. Juvencus unus de bobus natus tres annos, aries unus natus duos annos, agnus unus anniculus: tria illa obtulit princeps tribus Juda in holocaustum. Hircum caprarum unum obtulit pro peccato. Et pro hostia sanctificationum juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque: hic est ordo oblationis quam obtulit ex divitiis suis Nachson filius Aminadab. Die secundo obtulit oblationem suam Nathanael filius Tsuar, princeps domus patris tribus Issachar. Obtulit *autem* oblationem suam post Juda juxta mandatum sanctitatis, pateram unam argenteam crustâ spissâ centum & triginta siclorum, juxta siclos domus sanctuarii fuit pondus ejus, pelvem unam argenteam crustæ tenuis septuaginta siclorum juxta siclos domus sanctuarii: duo vasa ista obtulit plena similâ ex elevatione mixtâ oleo olivæ pro Mincha. Cochleare unum ponderis decem siclorum, eratque auri optimi; obtulit ipsum plenum incenso aromatum bonorum ex elevatione. Juvencum unum de bobus natum tres annos, arietem unum natum duos annos, agnum unum anniculum obtulit princeps tribus Issachar in holocaustum. Hircum caprarum unum obtulit pro peccato. Et pro sacrificio sanctificationum juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque: hic est ordo oblationis quam obtulit ex facultatibus suis Nathanael filius Tsuar. Die tertio obtulit princeps domus patris filiorum Zebulun, Eliab filius Chelon. Oblatio ejus quam obtulit, patera argenti una crustâ spissâ, centum triginta siclorum juxta siclos sanctuarii, &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro sacrificio sanctificationum &c.

Hieros. 13. *Et oblatio ejus quam obtulit fuit patera argenti una centum triginta siclorum, siclis domus sanctuarii fuit ponderata, & pelvis una argenti ponderis septuaginta siclorum; juxta pondera domus sanctuarii: duo hæc vasa obtulit plena similâ, tam pateram quam pelvim, oleo permixtâ pro Mincha.* 14. *Cochleare unum ponderis decem siclorum, quod erat aureum, obtulit ipsum plenum præcipuis aromatibus bonis, pinguibus, & puris, pro suffitu aromatum.* 15. *Juvencum unum ex bobus natum tres annos, arietem unum natum duos, agnum unum filium anni sui in holocaustum offerebat princeps tribus supra dictus.* 16. *Hircum caprarum unum obtulit princeps tribus pro peccato.* 17. *Et pro hostia sanctificationum obtulit juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc est oblatio quam ordinavit & obtulit de divitiis suis princeps tribus filiorum Juda, Nachson filius Aminadab.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * بود آن نزديك آورا در روزي آن اوّل مر قرباني او نحشون پسري عمّينذب بقبيلهي يهوده *
13 قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن
14 خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه *سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه *
15 * گاو يكّه بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * برغالهي برّان يكّه بخطات *
16 17 * وبذبحت آن سلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان نحشون
18 پسري عمّينذب * در روزي آن دويمي نزديك آورد نتنال پسري صوعر مهتري يششكر * نزديك
19 [آورد] مر قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال در
20 مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه *سكرّهي يكّه ده مثقال طلا
21 22 پر دخنه * گاو يكّه بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * برغالهي برّان يكّه
23 بخطات * وبذبحت آن سلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان
24 نتنال پسري صوعر * در روزي آن سيمي مهتر بپسراني زبولن اليآب پسري حلون * قرباني او
25 كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي
26 27 ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكّه
28 29 بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * برغالهي برّان يكّه بخطات * وبذبحت آن
سلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان اليآب پسري حلون *

Fuit offerens in die primo oblationem suam, Nahshon filius Amminadab de tribu Jehudah. Oblatio ejus, 12
crater argenteus unus, centum ac triginta siclorum pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cũ oleo, in munᵉ: 13
Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Nahshon filii Aminadab. Die secundo obtulit Nethaniel filius Suar princeps Isshachar. Obtulit oblationem suam, craterem argenteum unum, centum ac triginta pondus ejus: scutellã unã argenteã septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cũ oleo, in munus: Paropsidem unam decem siclorum auream, plenam suffitu: Bovem unum fœtum bovis, arietem unum, agnum unum ejusdem anni in holocaustũ: Hœdum caprarum unum pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Nethanael filii Suar. Die tertio princeps filiorum Zebulũn, Eliab filius Helon. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centũ ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus: Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Eliab filii Helon.

30 ביום הרביעי ביומא רביעאה קריב רב בית אבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור:
31 32 קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונוי: כף בזיכא חדא מתקל ונוי: פר תור חד ונוי: שעיר
33 34 צפיר בר עזין ונוי: ולובח חשלמים ולנכסת קודשיא ונוי: ביום החמשה ביומא
35 36 חמישאה קריב רב בית אבא לבני שמעון שלמיאל בר צורישדי: קרבנו קורבניה
37 38 דקריב פיילי ונוי: כף בזיכא חדא מתקל ונוי: פר תור חד ונוי: שעיר צפיר
39 40 בר עזין ונוי: ולובח ולנכסת קודשיא ונוי: ביום הששי ביומא שתיתאה קריב
41 42 43 רב בית אבא לבני גד אליסף בר דעואל: קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונוי:
44 45 46 כף בזיכא חדא מתקלא ונוי: פר תור חד בר תורי ונוי: שעיר צפיר בר עזין
47 48 ונוי: ולובח ולנכסת קודשיא תורין ונוי: ביום השביעי ביומא שביעאה קריב
49 רב בית אבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: קרבנו קורבניה דקדיב
50 51 פיילי ונומר: כף בזיכא חדא מתקל ונומר: פר תור חד בר תורין ונוי:
52 53 שעיר צפיר ונומר: ולובח ולנכסת קודשיא ונומר: ביום השמיני ביומא תמינאה
54 55 קריב רב בית אבא לבני מנשה נמליאל בר פדה צור: קרבנו קורבניה דקריב פילי
56 57 58 ונומר: כף בזיכא חדא מתקל ונומר: פר תור חד ונומר: שעיר צפיר בר עזין ונומר:
59 60 ולובח ולנכסת קודשיא תורין תרין ונומר: ביום התשיעי ביומא תשיעאה קריב רב
61 62 63 בית אבא לבני בנימין אבידן בר נדעוני: קרבנו קורבניה דקריב ונומר: כף בזיכא חדא מתקל ונומר: פר תור חד בר תורין ונומר:

30 Die quarto obtulit princeps domus patris filiorum Ruben, Elitsur fi.
31 32 lius Sedeur. Oblatio ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare unum
33 34 ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hostia
35 36 sanctificationum &c. Die quinto obtulit princeps domus patris do-
37 mus Simeon, Selumiel filius Tsurischaddai. Oblatio ejº quam obtulit,
38 39 scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum
40 41 caprarum &c. Et pro hostia sanctificationum &c. Die sexto obtulit
42 43 princeps domus patris filiorum Gad, Eliasaph filius Dehuel. Oblatio
44 45 ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juven-
46 47 cus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hostia sanctificationum
48 49 boves &c. Die septimo obtulit princeps domus patris filiorum
50 51 Ephraim, Elischama filius Ammihud. Oblatio ejus quam obtulit,
52 53 scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum
54 55 &c. Et pro hostia sanctificationum &c. Die octavo obtulit princeps
56 57 domus patris filiorum Manasse, Gamaliel filius Pedatsur. Oblatio
58 ejus quam obtulit, scutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Ju-
59 vencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hostia sanctifi-
60 cationum boves duos &c. Die nono obtulit princeps domus pa-
61 tris filiorum Binjamin Abidan filius Gideoni. Oblatio ejus quam
62 obtulit, &c. Cochleare unum ponderis, &c. Juvencus unus
63 &c.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 * در روزي آن چهارمي مهتر بپسراني راوبن اليصور پسري شدياور * قرباني او كاسهي نقره يكه
31 صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد
32 آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاويكه بچهي گاو نرميش
33 34 يكه برء يكه قدري سالي او بعله * برغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان
35 پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان اليصور پسري شدياور * در روزي آن پنجمي
36 مهتر بپسراني شمعون شلوميال پسري صوري شدي * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال
37 آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن
38 بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاويكه بچهي گاو نرميش يكه برء يكه قدري سالي او
39 40 بعله * برغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها
41 42 قدراني سال پنج اين قربان شلوميال پسري صوري شدي * در روزي آن ششمي مهتر بپسراني
43 جد اليسف پسري دعوال * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد
44 مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال
45 46 طلا پر دخنه * گاويكه بچهي گاو نرميش يكه برء يكه قدري سالي او بعله * برغالهي بزان يكه
47 بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان
48 49 اليسف پسري دعوال * در روزي آن هفتمي مهتر بپسراني افريم اليشمع پسري عميهود * قرباني او
كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي
50 51 ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاويكه
52 بچهي گاو نرميش يكه برء يكه قدري سالي او بعله * برغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن
53 شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان اليشمع پسري عميهود *
54 55 * در روزي آن هشتمي مهتر بپسراني منسه جمليال پسري فده صور * قرباني او كاسهي نقره يكه
صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد
56 57 آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاويكه بچهي گاو نرميش يكه برء يكه
58 59 قدري سالي او بعله * برغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان
60 پنج برها قدراني سال پنج اين قربان جمليال پسري فده صور * در روزي آن نهمي مهتر بپسراني
61 بنيمين ابيدن پسري جدعوني * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره
62 هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده
63 مثقال طلا پر دخنه * گاويكه بچهي گاو نرميش يكه برء يكه قدري سالي او بعله *

Die quarto princeps filiorum Ren- 30
ben, Elisur filius Shedeür. Ob- 31
latio ejus, crater argenteus unus,
centum ac triginta pondus ejus:
scutella una argentea septuaginta
siclorum in siclo sanctuarii: ambo
ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in
munus: Paropsis una decem sicla- 32
rum aurea, plena suffitu: Bos 33
unus fœtus bovis, aries unus, agnus
unus ejusdem anni in holocaustum: 34
Hœdus caprarum unus pro peccato:
Et in victimam pacificorum, boves 35
duo, arietes quinque, hirci quinque,
agni anniculi quinque: hæc fuit
oblatio Elisur filii Shedeür. Die 36
quinto princeps filiorum Shimeon,
Shelumiel filius Suri-shaddai.
Oblatio ejus, crater argenteus unus, 37
centum ac triginta pondus ejus: scu-
tella una argentea septuaginta sicla-
rum in siclo sanctuarii: ambo ipsa
plena similâ mistâ cum oleo, in mu-
nus: Paropsis una decem sicla- 38
rum aurea, plena suffitu: Bos 39
unus fœtus bovis, aries unus, agnus
unus ejusdem anni in holocau-
stum: Hœdus caprarum unus pro 40
peccato: Et in victimam pacifi- 41
corum, boves duo, arietes quinque,
hirci quinque, agni anniculi quin-
que: hæc fuit oblatio Shelumiel fi-
lii Suri-shaddai. Die sexto prin- 42
ceps filiorum Gad, Eliasaph filius
Deüel. Oblatio ejus, crater ar- 43
genteus unus, centum ac triginta
pondus ejus: scutella una argentea
septuaginta siclorum in siclo san-
ctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ
cum oleo, in munus: Paropsis una 44
decem siclorum aurea, plena suffitu:
Bos unus fœtus bovis, aries unus, a- 45
gnus unus ejusdem anni in holocau-
stum: Hœdus caprarum unus pro pecca- 46
to: Et in victimam pacificorum, bo- 47
ves duo, arietes quinque, hirci quin-
que, agni anniculi quinque: hæc
fuit oblatio Eliasaph filii Deüel.
Die septimo princeps filiorum E- 48
phraim, Elishama filius Ammihud.
Oblatio ejus, crater argenteus unus, 49
centum ac triginta pondus ejus:
scutella una argentea septuaginta
siclorum in siclo sanctuarii: ambo
ipsa plena similâ mistâ cum oleo,
in munus: Paropsis una decem 50
siclorum aurea, plena suffitu: Bos 51
unus fœtus bovis, aries unus, agnus
unus ejusdem anni in holocaustum:
Hœdus caprarum unus pro peccato: 52
Et in victimam pacificorum, boves 53
duo, arietes quinque, hirci quinque,
agni anniculi quinque: hæc fuit ob-
latio Elishama filii Ammihud. Die 54
octavo princeps filiorum Menasseh,
Gamliel filius Phedah-sur. Oblatio 55
ejus, crater argenteus unus, centum
ac triginta pondus ejus: scutella
una argentea septuaginta siclorum
in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena
similâ mistâ cum oleo, in munus:
Paropsis una decem siclorum aurea, 56
plena suffitu: Bos unus fœtus bo- 57
vis, aries unus, agnus unus ejusdem
anni in holocaustum: Hœdus 58
caprarum unus pro peccato: Et in 59
victimam pacificorum, boves duo,
arietes quinque, hirci quinque, agni
anniculi quinque: hæc fuit oblatio
Gamliel filii Phedah-sur. Die nono 60
princeps filiorum Binjamin, Abidan
filius Gideoni. Oblatio ejus, cra- 61
ter argenteus unus, centum ac tri-
ginta pondus ejus: scutella una ar-
gentea septuaginta siclorum in sicla
sanctuarii: ambo ipsa plena similâ
mistâ cum oleo, in munus: 62. Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum: 63

במדבר ז

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

64 שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח ולנכסת קודשיא תורין חרין ונומר : ביום
65 העשירי ביומא עשרה קריב רב בית אבא לבני דן אחיעזר בר עמי שדי :
66 קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונומר : כף בזיכא חדא ונומר : פר תור חד
67 בר תורין ונומר : שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח ולנכסת קודשיא
68 ונומר : ביום עשתי עשר יום תריסר יומא קריב רב בית אבא לבני אשר
69 פגעיאל בר עכרן : קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונומר : כף בזיכא חדא
70 ונומר : פר תור חד בר תורין ונומר : שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח
71 ולנכסת קודשיא תורין חרין ונומר : ביום שנים עשר יום ביום תריסר יומא
72 קריב רב בית אבא לבני נפתלי אחירע בר עינן : קרבנו קורבניה דקריב
73 פיילי ונומר : כף בזיכא חדא מתקלא ונומר : פר תור חד בר תורין ונומר :
74 שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח השלמים ולנכסת קודשיא תורין חרין
75 דיכרי חמשא ברחי חמשא אמרין בני שנה חמשא דין סדר קורבנא די קריב
76 סנכסוי אחירע בר עינן : זארת חנכת המזבח ביומא דאתרבי למשחא
77 ביום דרביו יתיה מנכסי רברבי ישראל פיילי דכסף תריסרי כל קביל תריסר
78 שבטיא מזרקי דכסף תריסר כל קביל נשיאה רבני ישראל בזיכי דדהבא תריסר
79 כל קבל תריסר מולייא : שלשים מאה ותלתין סלעין הוי מתקלא דפיולתא
80 חדא דכספא כל קביל שנין דהוה ווכבד בר ילידת ית משה ושובעין סלעין הוי
81 מתקלא דמזרקא חד כל קבל שובעין סבי סנהדרין רבא כל כסף מניא תרין
82 אלפין וארבע מאה סלעין בסלעי בית קודשא : כפורת בזיכי דדהבא תריסרי
83 כל קביל רברבי ישראל מלין קטורת בוסמין טבין מתקל עשר סלעין הוי
84 מתקלא דבזיכא בסלעי בית קודשא כל קביל עשירתא דביריא כל דהב בזיכיא
85 מאה ועשרין כל קביל שניא דחויא בהון משה נביא : כל הבקר כל תורי
86 לעלתא תריסר תורא לרב בית אבא דיכרא דיכרין תריסר מטול דיהובדון תריסר
87 רברבי ישמעאל אמרין בני שנה תריסר מטול דיהובדון תריסר רברבי פרס
ומנחתהון מטול דיעדי כפנא מן עלמא וצפירי עזין תריסר לחטאתא מטול לכפרא על חובי תריסר שבטיא :

64 Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum boves duos &c.
65 Die decima obtulit princeps domus patris filiorum Dan, Achiezer filius
66 Ammiſchadai. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare
67 unum &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro
68 hoſtia ſanctificationum &c. Die undecimo obtulit princeps domus
69 filiorum Aſſer, Paghiel filius Achran. Oblatio ejus quam obtulit, ſcu-
70 tella &c. Cochleare unum &c. Juvencus unus &c. Hircum capra-
71 rum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum boves duos &c. Die duode-
72 cima obtulit princeps domus filiorum Nephtali, Achira filius Enan. Ob-
73 latio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum ponderis &c.
74 Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificati-
75 onum boves duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos
76 quinque : hic eſt ordo oblationis, quam obtulit ex ſuis facultatibus
77 Achira filius Enan. Hæc eſt oblatio unctionis altaris, quo die unxerunt
78 ipſum, ex opibus principum Iſrael, ſcutellæ argenteæ duodecim è regione
79 duodecim tribuum, pelves argenteæ duodecim è regione principum fili-
80 orum Iſrael, cochlearia aurea duodecim è regione duodecim ſignorum
81 *Zodaici*. Centum & triginta ſiclorum fuit pondus ſcutellæ unius argen-
82 teæ, quot annorum fuit Jokebed quando peperit Moſem, & ſeptuagin-
83 ta ſiclorum fuit pondus pelvis unius è regione ſeptuaginta ſeniorum Syn-
84 edrii magni : omne argentum vaſorum duo millia quadringenti ſicli,
85 juxta ſiclos ſanctuarii. Cochlearia aurea duodecim, è regione princi-
86 pum Iſraelis, plena ſuffitu aromatum bonorum, pondus decem ſiclorum
fuit pondus cochlearis *unius*, juxta ſiclos domus ſanctuarii, è regione de-
cem verborum : Omne aurum cochlearium centum & viginti, ex ad-
verſo annorum quibus vixit Moſes propheta. Omnes boves pro
87 holocauſto duodecim, bos pro principe domus patris ; arietes duode-
cim ut perderent duodecim principes Iſmael ; agni anniculi duodecim,
ut perderent duodecim principes Perſidis ; & Mincha eorum ut re-
cederet fames è mundo : & hirci caprarum duodecim pro peccati ho-
ſtia, ad expiandum pro peccatis duodecim tribuum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

64 * برغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني
65 عمّي شدّي * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در
66 مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرّهي يكه ده مثقال طلا پر
69 دخنه * گاو يكه بچّهي گاو نرميش يكه برّه يكه قدري سالي او بعله * برغالهي بزان يكه بخطات
70 * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان احيعزر
72 پسري عمّي شدّي * در روزي يازدهمي مهتر بپسراني اشر فجعيال پسري عكرن * قرباني او كاسهي
73 نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال درمثقال آن خاص دوي ايشان پراني
74 سميد آميخته دروغن بهديه * سكرّهي يكه ده مثقال طلا پردخنه * گاو يكه بچّهي گاو نرميش يكه
76 برّه يكه قدري سالي اوبعله * برغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان
78 پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان فجعيال پسري عكرن * در روزي دوازدهمي
79 مهتر بپسراني نقتلي احيرع پسري عينن * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن
طبقي يكه نقره هفتاد مثقال درمثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته دروغن بهديه *
80 * سكرّهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكه بچّهي گاو نرميش يكه برّه يكه قدري سال اوبعله *
82 * برغالهي بزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج
84 برّها قدراني سال پنج اين قربان احيرع پسري عينن * اين نوي آن مذبح در روزي مشيحا
كردن اويرا ازنزدي مهتراني پسرال كاسهاي نقره دوازده طبقهاي نقره دوازده سكرّها طلا
85 دوازده * صد وسي مثقال آن كاسهي آن يكه [نقره] وهفتاد آن طبقي آن يكه همه نقرهي
86 آن پيرايها دو هزار و چهار صد درمثقالي آن خاص * سكرّها طلا دوازده پراني دخنه ده ده آن
87 سكرّه درمثقالي آن خاص همه طلا آن سكرّها صد وبيست * همه آن گاو بعله دوازده گاوها
نرميشان دوازده برّها قدراني سال دوازده وهديهي ايشان وبرغالهي بزان دوازده بخطات *

64 *Hœdus caprarum unus pro peccato : Et in victimam pacificorum,* 95
boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque:
hæc fuit *oblatio Abidan filii Gideoni. Die decimo princeps fi-* 66
liorum Dan, Ahiezer filius Ammi-ſhaddai. Oblatio ejus, crater 67
argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus : ſcutella una argen-
tea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii : ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus : Pa- 68
ropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu : Bos unus fœtus bo- 69
vis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum : Hœdus 70
caprarum unus pro peccato : Et 71
in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quin-
que, agni anniculi quinque : hæc fuit *oblatio Ahiezer filii Ammi*
ſhaddai. Die undecimo princeps fi- 72
liorum Aſher, Phagiel filius Ochran. Oblatio ejus, crater argenteus 73
unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptua-
ginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii : ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum
oleo, in munus: Paropſis una de- 74
cem ſiclorum aurea, plena ſuffitu :
Bos unus fœtus bovis, aries unus, 75
agnus unus ejuſdem anni in holo-
cauſtum. Hœdus caprarum unus 76
pro peccato : Et in victimam pa- 77
cificorum, boves duo, arietes quin-
que, hirci quinque, agni anniculi
quinque : hæc fuit *oblatio Phagiel*
filii Ochran. Die duodecimo prin- 78
ceps filiorum Naphtali, Ahira fili-
us Enan. Oblatio ejus, crater ar- 79
genteus unus, centum ac triginta
pondus ejus : ſcutella una argen-
tea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii : ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ
cum oleo, in munus : Paropſis una 80
decem ſiclorum aurea, plena ſuffi-
tu : Bos unus fœtus bovis, aries 81
unus, agnus unus ejuſdem anni in
holocauſtum : Hœdus caprarum u- 82
nus pro peccato: Et in victimam pa- 83
cificorum, boves duo, arietes quin-
que, hirci quinque, agni anniculi quinque:
hæc fuit *oblatio Ahira filii Enan.*
Hæc fuit *initiatio altaris in die* 84
ungendi illud, à principibus Iſrael;
crateres argentei duodecim, ſcutellæ
argenteæ duodecim, paropſides aureæ
duodecim. Centum ac triginta ſiclo- 85
rum erat crater unus argenteus; &
ſeptuaginta ſcutella una : totum ar-
gentum vaſorum, bis mille & qua-
dringenti, in ſiclo ſanctuarii. Paro- 86
pſides aureæ duodecim plenæ ſuffitu:
decem ſiclorum erat quælibet paro-
pſis, in ſiclo ſanctuarii ; totum au-
rum paropſidum, centum ac viginti 87
ſicli. Omnes boves in holocauſtum,
duodecim boves, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & munus eorum : hœdi quoque caprarum duodecim pro peccato.

88 וכל בקר וכל תורי לנכסת קודשיא עשרין וארבע תורין כל קביל עשרין וארבע
מטרתא דיכרי שתין כל קביל שיתין שנין דהוה יצחק בר יליד יעקב ברחי שיתין
כל קבל שתין אתין דברכת כהניא אמרין בני שנה שתין לכפרא על שתין ריבון
89 דישראל דא חנוכת רבות מדבחא ביומא דרביו יתיה: ובבא משה וכד עליל משה
למשכן זמנא למללא עמיה ושמע ית קל רוחא דמתמליל עמיה כד נחית מן שמי
שמיא עילוי כפורתא דעל ארונא דסהדותא מבין תרין כרוביא ומתמלן הוה
דבורא מתמליל עמיה:

פ פ פ
ח

1 ויהבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם אהרן ותימר ליה בזמן
2 אולקותך ית בוצינייא כל קבל מנרתא יהון מנהרין שבעתי בוצינייא תלת לקבל
3 רוח מערבא ותלת לקביל רוח מדינחא ושביעא במציעאה: ויעש ועבד כן אהרן
4 כל קבל אפי מנרתא אדליק בוצינהא היכמא דפקיד יי ית משה: ווה ודין עובד
מנרתא מינא קשיא דדהב עד בסים דירה ועד שושניהא עובד אומן בקורנסא היא
מתעבדא הי כחיוו דאחזי יי ית משה היכדין עבד בצלאל ית מנרתא: וידבר הי
5 ומליל יי עם משה למימר: קח קריב ית ליואי מגו בני ישראל ותדכי יתהון:
6 וכדה ודין תעביד להון לדכואיהון אדי עליהון מיא דחטרתא ויעברון גלב על
7 כל בישרהון ויחוורון לבושיהון וידכון בארבעין סון דמיא: ולקחו ויסבון תור
8 בר תורי ומנחתיה סולתא פתיכא במשח זיתא ותור תנין בר תורי תסב לחטאתא:
9 והקרבת ותקרב ית ליואי לקדם משכן זמנא ותכנוש ית כל כנישתא דבני ישראל:
10 והקרבת ותקרב ית ליואי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון על ליואי:
11 והניף וירים אהרן ית ליואי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית
12 פולחנא דיי: והלוים וליואי יסמכון ית ידיהון על ריש תורי ועיבד ית חד
13 חטאתא ויית חד עלתא קדם יי לכפרא על ליואי: והעמדת ותקים ית ליואי קדם
14 אהרן וקדם בנוי ותרים יתהון ארמא קדם יי: והבדלת ותפרש ית ליואי מגו
15 בני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: ואחרי כן ומן בתר כדין ייעלון ליואי למפלח
פולחן משכן זמנא ותדכי יתהון ותרים יתהון ארמא:

88 Et omnes boves pro hostia sanctificationum viginti quatuor, è regione viginti quatuor custodiarum: arietes sexaginta è regione sexaginta annorum, quot natus est Isaac quando genuit Jacobum: hœdi sexaginta, è regione sexaginta litterarum benedictionum sacerdotum: agni anniculi sexaginta, ad expiandum pro sexaginta myriadibus Israelis: hæc fuit dedicatio unctionis altaris, in die quo unxerunt illud. Et cùm ingrederetur Moses in 89
tabernaculum fœderis ad loquendum cum eo, audivit vocem spiritus quæ loquebatur cum eo, quando descendisset de cœlis cœlorum super propitiatorium quod erat super arcam testimonii, è medio duorum Cherubim, & inde fuit sermo loquens cum eo.

SECT. XXXVI.
CAP. VIII.

PRæterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquère cum 1
Aharone, & dices illi; Tempore quo accendes lucernas, è regione 2
candelabri erunt lucentes septem lucernæ, tres è regione plagæ occidentalis, tres è regione plagæ orientalis, & septima in medio. Et 3
fecit sic Aharon, è regione candelabri accendit lucernas ejus: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Hæc autem erat factura candelabri, quod erat ex auro ductili usque ad fundamentum ejus, usque 4
ad lilia ejus, opere artificis, ad malleum ipsum factum erat: juxta visionem quam ostenderat Dominus Mosi, sic fecit Betsaleel candelabrum. Præterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ap- 5 6
plica Levitas è medio filiorum Israel, & mundabis eos. Et sic facies illis ad mundandum eos, sparge super eos aquas expiationis, & 7
tranfire faciant novaculam super universam carnem suam, & lavent vestimenta sua, & mundos se faciant in quadraginta satis aquæ. Et 8
tollant juvencum de bobus, & Mincha ejus, similam commixtam oleo olivæ: & juvencum secundum de bobus accipias pro holocausto peccati. Et applicabis Levitas ante tabernaculum fœderis: congrega- 9 10
bis etiam omnem cœtum filiorum Israel. Applicabis inquam Levitas in conspectum Domini: & imponant filii Israel manus suas super Levitas. Et elevabit Aharon Levitas elevatione coram Domino 11
ex filiis Israel: & erunt ut exequantur ministerium cultus Domini. Levitæ autem imponant manus suas super caput juvencorum, 12
& facito unum pro hostia peccati, alterum pro holocausto coram Domino, ad expiandum pro Levitis. Et statues Levitas coram Aha- 13
rone, & coram filiis ejus: & elevabis eos elevatione coram Domino. Et separabis Levitas è medio filiorum Israel, ut sint mini- 14
strantes coram me Levitæ. Et postea ingredientur Levitæ ad exequen- 15
dum ministerium in tabernaculo fœderis: & mundabis eos, & elevabis eos elevatione.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

88 * وهمه گاوي ذبحت آن سلميم بيست و چهار گاوها نرميشان شصت استخان شصت برّها
89 قدراني سال شصت اين نوبي آن مذبح پسي مسيحا كردن اويرا * ودر آمدن موسه بخيمهي وعده
بسخن گفتن اوازي او بشنويد مر آن آواز سخن گفته سوا باو از بيّني آن پوشش آنچه ابر
صندوقي آن گواه گرفت ازميانهي دو آن كروبها سخن گفت باو. * فصل هشتم *

* سخن [گفت]!! بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن وبگوي باو در افروختني تو مر آن چراغها
بمقابلي روي آن چراغپايه روشناي دهند هفت آن چراغها * بكرد همچنين اهرن بمقابلي روي
آن چراغپايه بر افروخت چراغهاي آن چون آنچه بفرمود!! مر موسه * واين كاري آن چراغپايه
يك لخت طلا تا پايهي آن تا شكوفهي آن يك لخت [آن] چون نمايش آنچه بنمود!! مر موسه
همچنين بكرد مر آن چراغپايه * سخن [گفت]!! بموسه بگفتن * بستان مر آن لويان از ميانهي پسراني
يسرال وپاك كني ايشانرا * وهمچنين بكني بايشان بپاك كردن ايشانرا بچكان ابر ايشان آبي
خطات وبگذرانند استره ابر همه تني ايشان وبشويند جامهاي ايشان وپاك شويند * وبستانند
گاو بچّهي گاو و هديهي او سميد آميخته در روغن وگاو دويمي بچّهي گاو بستاني بخطات *
* و نزديك آوري مر آن لويان بپيشي خيمهي وعده وجمع كني همه جماعتي پسراني يسرال *
* ونزديك آوري مر آن لويان بپيشي!! و بنهند پسراني يسرال مر دستهاي ايشان ابر آن لويان *
* وعرضه كند اهرن مر آن لويان عرضه بپيشي!! از نزدي پسراني يسرال و باشند بكار
كردن مر كاري!! * وآن لويان بنهند مر دستهاي ايشان ابر سري آن گاوها و بكن مر
آن يكّه خطات و مر آن يكّه عله ה!! بكفارت خواستن ابر آن لويان * وبيادستاني مر
لويان بپيشي اهرن وبپيشي پسراني او و عرضه كني ايشانرا عرضه ה!! * وجدا كني
مر آن لويان از ميانهي پسراني يسرال و باشند بمن آن لويان * وپس همچنين بيايند
آن لويان بكار كردن مر خيمهي وعده وپاك كني ايشانرا وعرضه كني
ايشانرا عرضه *

Omnes autem boves victimæ pacificorum, viginti & quatuor boves; arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc fuit initiatio altaris post unctionem illius. Cùm verò ingrederetur Mosheh in tentorium conventûs ad loquendum cum eo, audivit vocem colloquentem secum de superoperimento quod erat super arcam testimonii, ex inter duo Cherubim, loquebatúrque cum eo.

CAP. VIII.

ET locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo, Alloquere Aharon, dicéſque ei; Quando accendes lucernas, è regione faciei candelabri lumē præbebūt septē lucernæ. Fecitq; sic Aharon, è regione faciei candelabri accendit lucernas ejus, quemadmodum præceperat Dominus ipſi Mosheh. Et hoc est opus candelabri, una massa auri erat, usque ad basim ejus usque ad flores ejus una massa erat: juxta speciem quam ostenderat Dominus ipsi Mosheh, sic fecit candelabrum. Locutus est quoque Dominus ad Mosheh, dicendo; Cape Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis illos. Sic autem facies illis ad purificandum illos; Stilla super eos aquam peccati, & transire faciant novaculam super totum corpus suum, lavéntque vestimenta sua, & purificentur. Posteà capient bovem fœtū bovis, & munus ejus similam mistā cum oleo: & bovem secundum fœtum bovis capies pro peccato. Tunc applicabis Levitas coram tentorio conventûs: & congregabis totum cœtum filiorum Israel: Applicabis inquam Levitas coram Domino, & ponent filii Israel manus suas super Levitas. Offerétque Aharon Levitas oblationem coram Domino, à filiis Israel, & erunt ad faciendum opus Domini. Levitæ autem ponent manus suas super caput boum: posteà facito unum pro peccato, & alterum in holocaustum Domino, ad expiationem petendam pro Levitis. Statuésque Levitas in præsentia Aharon, & in præsentia filiorum ejus, & offeres eos oblationem Domino. Et segregabis Levitas de medio filiorum Israel, erúntque mihi Levitæ. Posthæc autem venient Levitæ ad serviendum tentorio conventûs, & purificabis eos, offerésque eos oblationem:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Quoniam separando separati sunt coram me è medio filiorum Israel, pro aperiente omnem vulvam, primogenitis omnium ipsorum qui sunt filiorum Israel, applicui eos coram me. Meum enim est omne primogenitum filiorum Israel, tam in hominibus quàm in pecoribus: quo die occidi omne primogenitum in terra Ægypti sanctificavi eos coram me. Et applicui Levitas pro omni primogenito filiorum Israel. Et dedi Levitas datos Aharoni & filiis ejus è medio filiorum Israel, ut exequantur ministerium filiorum Israel in tabernaculo fœderis, & ut expiationem faciant pro filiis Israel: ut non sit inter filios Israelis mors, tempore quo accedunt filii Israel ad sanctuarium. Et fecit Moses & Aharon, & universa congregatio filiorum Israel cum Levitis, secundùm omnia quæ præceperat Dominus Mosi de Levitis, sic fecerunt de eis filii Israel. Et mundati sunt Levitæ, & laverunt vestimenta sua, & elevavit Aharon eos elevatione coram Domino: & expiavit eos Aharon, ut mundarentur. Et postea ingressi sunt Levitæ, ut exercerent ministerium suum in tabernaculo fœderis coram Aharon & coram filiis ejus: quemadmodum præceperat Dominus Mosi de Levitis, sic fecerunt eis. Præterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Hæc est indicatio Levitarum, qui non sunt prophani nec polluti aliqua macula: verùm à filio viginti annorum & supra ingrediatur, ut militet in ministerio tabernaculi fœderis. Et à filio quinquaginta annorum revertetur à militia ministerii, & non serviat amplius. Sed ministret cum fratribus suis in tabernaculo fœderis, ut observet custodiam, non autem faciat ministerium ullum: sic facietis Levitis in custodia eorum.

16 כִּי נְתִינִם אֲרוּם מְפָרְשָׁא מְפָרְשִׁין הִינוּן קֳדָמַי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חוֹלַף פָּתַח כָּל
17 וַלְדָא בּוּכְרָיָא כְּלְהוֹן דְּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְרִיבִית יַתְהוֹן קֳדָמַי: כִּי לִי אֲרוּם דִּילִי
כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵינָשָׁא וּבִבְעִירָא בְּיוֹמָא דְּקַטְלִית כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם אַקְדֵּשִׁית יַתְהוֹן קֳדָמַי: 18 וְאִקַּח וּקְרִיבִית יַת לֵיוָאֵי חוֹלַף כָּל בּוּכְרָא
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: 19 וְאִתְנַח וְיָהֲבִית יַת לֵיוָאֵי יְהִיבִין לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וּלְכַפָּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא יְהֵי
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מוּתָא בְּזִמַּן מִקְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא: 20 וְעָבַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וְכָל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלֵיוָאֵי הֵי כְּכֹל מַה דְּפַקֵּד יְיָ יַת מֹשֶׁה עַל
לֵיוָאֵי הֳכֵדֵין עֲבָדוּ לְהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: 21 וְיִתְחַטָּאוּ וְאִדְכִּיאוּ לֵיוָאֵי וְחַוָּרוּ לְבוּשֵׁיהוֹן
וַאֲרִים אַהֲרֹן יַתְהוֹן אֲרְמָא קֳדָם יְיָ וְכַפַּר עֲלֵיהוֹן אַהֲרֹן לְדַכְּוָאֵיהוֹן: 22 וּבָתַר כֵּן
וְמִבָּתַר כְּדֵין עָאלוּ לֵיוָאֵי לְמִפְלַח יַת פּוּלְחָנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לְקֳדָם אַהֲרֹן וְלָקְדָם
בְּנוֹי הֵי כְּמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה עַל לֵיוָאֵי הֳכֵדִין עֲבָדוּ לְהוֹן: 23 וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: 24 זֹאת דָּא אַחֲוַיְתָא דִּי לְלֵיוָאֵי דְּלָא מוּפְסָלִין בְּמוּמְהוֹן בְּרֵם
מִבַּר עֶשְׂרִין וְחַמֵּשׁ שְׁנִין וּלְעֵילָא יֵיתֵי לְחֵילָא חֵילָא בְּפוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא: 25 וּמִבַּר
חַמְשִׁין שְׁנִין יֵיתוּב מֵחֵיל פּוּלְחָנָא לָא יִפְלַח תּוּב: 26 וְשֵׁרֵת וְיִשְׁמֹשׁ עִם אָחוֹי
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לְמִטַּר מַטְרָא וּפוּלְחָנָא לָא יִפְלַח הֵיכְדֵין תֵּעֲבִיד לְלֵיוָאֵי בְּמַטַּרְתְּהוֹן:

CAP. IX.

1 וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי בְּשַׁתָּא תִנְיָתָא לְזִמַּן מִפָּקְהוֹן מֵאַרְעָא
2 דְּמִצְרַיִם בְּיַרְחָא קַדְמָאָה לְמֵימַר: וְיַעְבְּדוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְסַת פִּסְחָא בְּזִמְנֵיהּ
3 שְׁמֹשְׁתָא בּוֹמַנְיֵהּ: בְּאַרְבְּעָסַר יוֹמָא בְּיַרְחָא הָדֵין בֵּין שְׁמֹשְׁתָא
4 תַּעְבְּדוּן יָתֵיהּ בּוֹמַנְיֵהּ כְּכָל קְיָמוֹי וְכָכָל דִּינוֹי תַּעְבְּדוּן יָתֵיהּ: וּמַלֵּיל מֹשֶׁה
עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֶעְבַּד יַת נִכְסַת פִּסְחָא:

Quoniam separando separati sunt coram me è medio filiorum Israel, 16 pro aperiente omnem vulvam, primogenitis omnium ipsorum qui sunt filiorum Israel, applicui eos coram me. Meum enim est omne 17 primogenitum filiorum Israel, tam in hominibus quàm in pecoribus: quo die occidi omne primogenitum in terra Ægypti sanctificavi eos coram me. Et applicui Levitas pro omni primogenito filiorum Israel. 18 Et dedi Levitas datos Aharoni & filiis ejus è medio filiorum 19 Israel, ut exequantur ministerium filiorum Israel in tabernaculo fœderis, & ut expiationem faciant pro filiis Israel: ut non sit inter filios Israelis mors, tempore quo accedunt filii Israel ad sanctuarium. Et fecit Moses & Aharon, & universa congregatio filiorum 20 Israel cum Levitis, secundùm omnia quæ præceperat Dominus Mosi de Levitis, sic fecerunt de eis filii Israel. Et mundati sunt Levitæ, 21 & laverunt vestimenta sua, & elevavit Aharon eos elevatione coram Domino: & expiavit eos Aharon, ut mundarentur. Et postea 22 ingressi sunt Levitæ, ut exercerent ministerium suum in tabernaculo fœderis coram Aharon & coram filiis ejus: quemadmodum præceperat Dominus Mosi de Levitis, sic fecerunt eis. Præterea locutus est 23 Dominus cum Mose, dicendo: Hæc est indicatio Levitarum, qui 24 non sunt prophani nec polluti aliqua macula: verùm à filio viginti annorum & supra ingrediatur, ut militet in ministerio tabernaculi fœderis. Et à filio quinquaginta annorum revertetur à militia mi- 25 nisterii, & non serviat amplius. Sed ministret cum fratribus suis 26 in tabernaculo fœderis, ut observet custodiam, non autem faciat ministerium ullum: sic facietis Levitis in custodia eorum.

CAP. IX.

Præterea loquutus est Dominus cum Mose in deserto Sinai, in an- 1 no secundo à tempore exitus eorum è terra Ægypti, in mense primo, dicendo: Faciant filii Israel oblationem Paschatis, inter vesperas 2 in tempore suo. Decima quarta die mensis hujus inter vesperas 3 facietis ipsum in tempore suo: juxta omnes ritus suos & omnia judicia sua facietis ipsum. Loquutus est itaque Moses cum filiis Isra- 4 el, ut celebrarent oblationem Paschatis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 *كه داده شدكان داده شدكان ايشان بمن از ميانى پسرانى يسرال بدلى كشايشى همه
17 رحم نخست زاد همه از پسرانى يسرال بستاندم ايشانرا بمن * كه بمن همه نخست زاد در
پسرانى يسرال در آدم ودر چهارپا در روزى زدنى من همه نخست زادى در زمينى
18 مصر خاص كردم ايشانرا بمن * بستاندم مر آن لويان بدلى همه نخست زاد در پسرانى
19 يسرال * بدادم مر آن لويان داده شدكان باهرن وبپسرانى او از ميانى پسرانى يسرال بكار
كردن مر كارى پسرانى يسرال در خيمهى وعده وبكفارت خواستن ابر پسرانى يسرال
20 ونه باشد در پسرانى يسرال زخم در نزديك شدنى پسرانى يسرال بآن خاص * بكرد مشه
واهرن وهمه جماعتى پسرانى يسرال بلويان چون همه آنچه فرمود :: مر مشه بلويان همچنين
21 بكردند بايشان پسرانى يسرال * پاك شدند آن لويان بشستند جامهاى ايشان عرضه كرد
اهرن ايشانرا عرضه بپيشى :: كفارت خواست ابر ايشان اهرن بپاك كردن ايشان *
22 * وپس همچنين بيامدند آن لويان بكار كردن مر كارى ايشان در خيمهى وعده
بپيشى اهرن وبپيشى پسرانى او چون آنچه فرمود :: مر مشه ابر آن لويان همچنين
23 24 بكردند بايشان * سخن [گفت] :: بمشه بگفتن * اين آنچه بلويان از قدرى بيست
25 وپنج سال وبالا بيايد بسپاه بكردن سپاه در كارى خيمهى وعده * واز قدرى پنجاه
26 سال باز گردد از سپاهى آن كار ونه كار كند نيز * وخدمت كند مر برادرانى او
در خيمهى وعده بنگاه داشتن نگاه داشت و كار نه كار كند همچنين كنى بلويان در
نگاه داشتى ايشان *

Quia dati, dati inquam *sunt mihi* 16 *de medio filiorum Israel: pro aperitione omnis vulvæ, primogenito omni ex filiis Israel, accepi eos mihi. Meum est enim omne primogenitum* 17 *in filiis Israel, tam hominis quàm quadrupedis: die quo percussi omne primogenitum in terra Ægypti, sanctificavi illa mihi. Cepi autem* 18 *Levitas pro omni primogenito in filiis Israel. Et dedi Levitas da-* 19 *tos Aharoni & filiis ejus de medio filiorum Israel, ad faciendum opus filiorum Israel in tentorio conventûs, & ad expiationem petendam pro filiis Israel: neque sit in filiis Israel plaga in appropinquatione filiorum Israel ad sanctuarium. Fecitque Mosheh* 20 *& Aharon atque universa congregatio filiorum Israel Levitis secundùm omne quod præceperat Dominus* ipsi *Mosheh de Levitis, sic fecerunt eis filii Israel. Pu-* 21 *rificati* itaque *Levitæ laverunt vestimenta sua, & obtulit Aharon illos oblationem coram Domino, expiationémque procuravit eis Aharon ad purificandum eos. Et posthæc venerunt Levitæ* 22 *ad fungendum opere suo in tentorio conventûs coram Aharon & coram filiis ejus: quemadmodum præceperat Dominus* ipsi *Mosheh de Levitis, sic fecerunt eis. Locutúsque est Do-* 23 *minus ad Mosheh, dicendo;* 24 *Hoc est quod de Levitis, Ab ætate viginti & quinque annorum & supra, veniet* quisque *ad militandum* in *exercitu in opere tentorii conventûs. Ab ætate autem quin-* 25 *quaginta annorum, revertetur à militia operis: neque opus faciet ultrà: Sed ministrabit fratribus* 26 *suis in tentorio conventûs ad custodiendum custodiam: at opere non fungetur. Sic facies Levitis in custodiis eorum.*

CAP. IX.

1 فصل نهم *
2 * سخن گفت :: بمشه در بياباني سيني در سالي آن دويمي ببيرون آمدني ايشان از زميني
3 مصر در ماهي آن اوّل بگفتن * بكنند پسرانى يسرال مر آن فسح در وعدهى او * در چهاردهم
4 روز در ماهي آن اين ميانى آن ايوارها بكنيد اويرا در وعدهى او چون همه رسمهاى او و چون
همه حكمهاى او بكنيد اويرا * سخن گفت مشه بپسرانى يسرال بكردنى آن فسح *

LOquutúsq; est Dominus ad Mosheh in deserto Sinai, anno secundo egressûs eorum de terra Ægypti, mense primo, dicendo; Facient filii Israel Pascha in 2 tempore suo. Quartadecimâ die 3 mensis hujus inter vesperas facietis illud statò tempore suo: secundùm omnia præscripta ejus, & secundùm omnes ritus ejus facietis ipsum. Loquutus est 4 Mosheh ad filios Israel ad faciendum pascha.

5 ויעשו בני ישראל את הפסח בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל
אשר צוה יי את משה כן עשו בני ישראל׃ 6 ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם
ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא׃ 7 ויאמרו
האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן יי
במועדו בתוך בני ישראל׃ 8 ויאמר משה אליהם עמדו ואשמעה מה יצוה יי לכם׃
9 וידבר יי אל משה לאמר׃ 10 דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש
או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליי׃ 11 בחדש השני בארבעה עשר יום
בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלהו׃ 12 לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם
לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו׃ 13 והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה
ומחדל לעשות את הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן יי לא הקריב במועדו
חטאתו ישא האיש ההוא׃ 14 וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליי כחקת הפסח וכמשפטו
כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ׃ 15 וביום הקים את המשכן כסתה
הענן את האהל למשכן לאהל העדת ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר׃

Fecerunt ergò Pascha decima quarta die mensis inter vesperas, in de- 5
serto Sinai: juxta omnia quæ præceperat Dominus Mosi, sic fecerunt
filii Israel. Fuerunt autem viri qui erant immundi pollutione ani- 6
mæ hominis, qui ipsis mortuus erat statim ac mandatum est illis *Pa-*
scha, neque potuerunt facere Pascha die illo, qui septimus erat pollu-
tionis eorum: accesseruntque in conspectum Mosis & Aharonis in die
illo. Et dixerunt viri illi ipsi; Nos immundi sumus propter filium 7
hominis qui mortuus est nobis: quare nunc prohiberemur ut non ma-
ctemus Pascha, & effundamus sanguinem oblationis Domini super al-
tare in tempore suo, ut carnem
ejus comedunt mundi in medio
filiorum Israel? Hoc est unum 8
ex quatuor judiciis quæ ingressa
sunt coram Mose propheta, quæ
quidem judicavit juxta sermonem
sanctum, in quorum parte expecta-
vit Moses eò quòd essent judicia
animæ, in parte verò eorum fuit
Moses festinus, eò quòd essent ju-
dicia pecuniaria; atque tam in his
quàm in illis dixit Moses, Non
audivi *quicquam*: ut doceret ca-
pita synedrii, qui surrecturi erant
post ipsum, ut expectarent in ju-
diciis animarum, & accelerarent
in judiciis pecuniæ, neque erube-
sceret petere judicium in eo quod
est difficile ipsis; quoniam Moses
doctor Israelis opus habuit dicere,
Non audivi. Propterea dixit illis
Moses; Expectate donec audivero,
quid mandetur à facie Domini su-
per re vestra. Ideò loquutus est 9
Dominus cum Mose, dicendo:
Loquere cum filiis Israel, dicendo; 10
Vir juvenis aut senex quando erit
immundus pollutione hominis mortui, aut fluxum patiens, aut lepro-
sus, *aut* qui procul retinetur in via mundi propter accidens no-
cturnum, fueritque extra limen tabernaculi sui; *si* vobis ipsis aut ge-
nerationibus vestris *hoc accidat*, tum ille differet facere Pascha co-
ram Domino. Mense secundo, is est mensis Ijar, decima quarta men- 11
sis inter vesperas facient ipsum: cum azymis & amaris herbis come-
dent ipsum. Non relinquent ex eo usque ad auroram, & os non fran- 12
gent in eo: juxta omnem indicationem decreti Paschatis Nisan fa-
cient ipsum, verùm in Paschate Nisan comedent azyma sed oblatio-
nem Paschatis non facient, eò quòd polluti sunt, sed in Paschate Ijar
purificabunt se & offerent ipsum. Sed vir qui fuerit mundus, & in 13
via seculi non fuerit pollutus, & extra limen tabernaculi sui non fu-
erit, & cessaverit facere oblationem Paschatis Nisan, excindetur homo
ille de populo suo: quoniam oblationem Domini non obtulit in tem-
pore suo, pœnam suam luet vir ille. Et si quando peregrinabitur 14
vobiscum peregrinus, feceritque Pascha coram Domino; juxta insti-
tutum decreti Paschatis, & quemadmodum conveniet ipsi, sic faciet:
statutum unum erit vobis, tam peregrino quam indigenæ terræ. Die 15
autem quo erectum est tabernaculum, texit nubes gloriæ tabernacu-
lum, fuitque tegens interdiu tabernaculum testimonii: & noctu fuit
super tabernaculum tanquam visio ignis usque mane.

ירושלמי 8 דין חד מארבע דינין דעלו
לקדם משה בתרין מנהון הוה משה
מורו ובתרין מנהון הורה משה מתין׃
בסאבין דלא יכילו למעבד פסחא
בומניהון ובנין בנתא דצלפחד הוה
משה מורו מן בנלל דהוה דיני ממון
דינהון׃ ובמחרפא דחרף שמא קדישא
ובמקוששא דחלל שבתא בודנו הוה
משה מתין מן בנלל די הוו דיניהון דיני
נפשתא׃ ובאלין ובאלין אמר לא שמעית
למלפא דינא דעתידין למקם בתר
משה למהוי זריזין בדיני ממונא ומתינין
בדיני נפשתא דלא יבהתון למימר לא
שמעית ברם משה רבן אמר לא שמעית
ואמר להון קומו ושמעו מה׳ די פקיד
מימרא דיי לכון׃

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 *بكردند مر آن فسح در اوّل در چهاردهم روز بماه ميانى آن ايوارها در بيابانى سينى چون همه
6 آنچه فرمود ׃׃ مر مشه همچنين بكردند پسرانى يسرال *بود مردمانى آنچه بودند پليدان بجانى آدم
7 و نه توانستند بكردنى آن فسح در روزى آن او نزديك شدند بپيشى مشه و بپيشى اهرن در
روزى آن او* گفتند آن مردمانى آن ايشان باو ايما پليدان بجانى آدم چرا كم باشيم ببى نزديك
8 آوردن مر قربانى ׃׃ در وعدهى او در ميانى پسرانى يسرال *گفت بايشان مشه بياييستيد و بشنوم
9 10 چه فرمايد ׃׃ بشما * سخن گفت ׃׃ بمشه بگفتن * سخن گوى بپسرانى يسرال بگفتن مرد مرد
11 كه باشد پليد بجان يا در راهى دور بشما بعصرهاى شما و بكند فسح يى ׃׃ * در ماهى آن
12 دويمى در چهاردهم روز ميانى آن ايوارها بكنند اويرا ابر فطير و تلخه بخورند اويرا * نه باقى
گذارند ازو تا بامداد و استخوان نه شكنند درو چون همه رسمى آن فسح بكنند اويرا ٠
13 * و آن مرد آنچه او پاك و در راه نه بود و باز ايستد بكردن آن فسح بريده شود آن جانى آن
آن از قومى آن كه قربانى ׃׃ نه نزديك آورد در وعدهى او خطايى او بردارد آن مردى آن
14 او * وكه غريبى كند اوازى شما غريب و بكند فسح يى ׃׃ چون رسمى آن فسح و چون
حكمى او همچنين بكند رسمى يكه باشد بشما و بغريب و بومى آن زمين * و در روزى بر
15 انگيزانيدن مر آن مسكن بپوشيد آن ابر مر آن مسكن بخيمهى آن گواه گرفت و در ايوار
باشد ابر آن مسكن چون نمايش آتش تا بامداد ٠

Feceruntque Pascha mense primo, 5
quartadecimâ die mensis inter ve-
speras in deserto Sinai: juxta omne
quod præceperat Dñs Mosheh, sic fe-
cerunt filii Israel. Fuerunt autem 6
quidam qui erant polluti in animæ
hominis, et non potuerunt facere Pa-
scha die ipsâ: tunc appropinquâ-
runt in præsentiam Mosheh & in
præsentiam Aharon die ipsâ: Dixe- 7
runtque homines illi ad eum; Su-
mus polluti in anima hominis, quare
deerimus ne offeramus oblatio-
nem Domini statо tempore suo in
medio filiorum Israel? Dixit ad eos 8
M.sheh; State, ut audiam quid
præcipiet Dominus de vobis. Et lo- 9
cutus est Dominus ad Mosheh, di- 10
cendo, Alloquere filios Israel, di-
cendo; Omnis homo cùm fuerit pollu-
tus in anima, vel fuerit in via lon-
ginqua, ex vobis in seculis vestris,
faciet quidem pascha Domino: Men- 11
se secundo, quartadecimâ die inter
vesperas facient illud: cum infer-
mentatis & amaris comedent illud.
Non relinquent ex eo usque ad ma- 12
ne, os quoque non confringent in eo:
juxta omne præscriptum paschatis
facient ipsum. Vir autem qui est 13
mundus, nec fuerit in via, & desti-
terit facere pascha, abscindetur a-
nima illa de populo suo: quia
oblationem Domini non obtulit statо
tempore suo, peccatum suum porta-
bit vir ille. Et cùm peregrinatus 14
fuerit apud vos peregrinus, & fece-
rit pascha Domino; secundùm præ-
scriptum paschatis, & secundùm
ritum ejus, sic faciet: præscriptum
unum erit vobis, tam peregrino,
quàm indigenæ terræ. Die autem 15
erigendi tabernaculum, operuit nu-
bes tabernaculum versùs tentorium
testimonii: & in vespera erat super
tabernaculum sicut species ignis,
usque ad manè.

16 כן יהוה כְּדֵין הֲוֵי תְּדִירָא עֲנַן יְקָרָא חָפֵי לֵיהּ בִּיוֹמָמָא וְחִיוּוּ אֵשְׁתָּא בְּלֵילְיָא :
17 ולפי ולְפוּם אִישׁוּן אִסְתַּלְּקוּת עֲנָנֵי יְקָרָא מֵעִילַּוֵי מַשְׁכְּנָא וּבְתַר כֵּן נַטְלִין בְּנֵי
18 יִשְׂרָאֵל וּבְאַתְרֵי דִּשְׁרֵי תַּמָּן עֲנָנָא תַּמָּן שָׁרְיָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : עַל פִּי עַל פּוּם
מֵימְרָא דַּיְיָ נַטְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פּוּם מֵימְרָא דַּיְיָ שָׁרַן כָּל יוֹמִין דְּשָׁרֵי עֲנַן
19 יְקָרָא עַל מַשְׁכְּנָא בְּרַם הֵינוֹן שָׁרַן : ובהאריך וּבְאוֹרְכוּת עֲנָנָא עַל מַשְׁכְּנָא
יוֹמִין סַגִּיאִין וְיִנְטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מַטְרַת מֵימְרָא דַּיְיָ וְלָא נַטְלִין : ויש
20 וְאִית זְמַן דְּהֲוֵי עֲנַן יְקָרָא יוֹמִין דְּמִנַּן הֵינוֹן שְׁבָעְתֵי יוֹמֵי שְׁבוּעְתָא עַל מַשְׁכְּנָא
21 עַל פּוּם מֵימְרָא דַּיְיָ שָׁרַן וְעַל פּוּם מֵימְרָא דַּיְיָ נַטְלִין : ויש וְאִית זְמַן דְּהֲוֵי
עֲנַן יְקָרָא מִן רְמִשְׁתָּא וְעַד צַפְּרָא וּמִסְתַּלֵּק עֲנַן יְקָרָא בְּצַפְּרָא וְנַטְלִין אוֹ יְמָם
וְלֵילֵי וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא וְנַטְלִין : או יומים או תְרֵין יוֹמִין אוֹ יַרְחָא אוֹ שַׁתָּא
22 שְׁלֵימְתָּא בְּאוֹרְכוּת עֲנַן יְקָרָא עַל מַשְׁכְּנָא לְמֵישְׁרֵי עֲלוֹי שָׁרַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא
נַטְלִין וּבְזִמַּן אִסְתַּלְּקוּתֵיהּ נַטְלִין : על פִּי עַל פּוּם מֵימְרָא דַּיְיָ שָׁרַן וְעַל פּוּם
23 מֵימְרָא דַּיְיָ נַטְלִין יַת מַטְרַת מֵימְרָא דַּיְיָ נַטְרִין עַל פּוּם מֵימְרָא דַּיְיָ בִּידָא
דְּמֹשֶׁה :

16 Sicque fuit jugiter nubes glóriæ tegens ipſum per diem, & viſio ignis noctu.
17 Et eo ipſo tempore quo aſcendebat nubes glóriæ ab ipſo tabernaculo, proficiſcebantur poſtea filii Iſrael: & in loco in
18 quo reſidebat nubes, ibi manebant filii Iſrael. Juxta os ſermonis Domini proficiſcebantur filii Iſrael, & juxta os ſermonis Domini
quieſcebant: omnibus diebus quibus quieſcebat nubes glóriæ ſuper tabernaculum, ipſi quidem manebant.
19 Et cum moram faceret nubes ſuper tabernaculum diebus multis, obſervabant filii Iſrael cuſtodiam ſermonis Domini, & non proficiſcebantur.
20 Et nonnunquam nubes glóriæ diebus paucis, puta ſeptem diebus ſeptimanæ, reſidebat ſuper tabernaculum: juxta os ſermonis Domini caſtrametabantur, & juxta os ſermonis Domini proficiſcebantur.
21 Quandoque etiam nubes glóriæ erat à veſpera uſque mane, deindè aſcendebat nubes glóriæ in aurora, tum proficiſcebantur: aut per diem & noctem, deindè levabatur nubes, tum proficiſcebantur.
22 Aut duobus diebus, aut menſe, aut anno integro; dum moram faceret nubes glóriæ ſuper tabernaculo manens ſuper illud, caſtrametabantur filii Iſrael & non proficiſcebantur: quando autem aſcendebat ipſa, proficiſcebantur.
23 Juxta os ſermonis Domini caſtrametabantur, & juxta os ſermonis Domini proficiſcebantur: cuſtodiam ſermonis Domini cuſtodiebant, juxta os ſermonis Domini per manum Moſis.

CAP. X.

1 וידבר יְיָ ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : עשה עֲבַד לָךְ מִדִּילָךְ תַּרְתֵּין חֲצוֹצְרָן
2 דְּכַסַף מְמִינָא קַשְׁיָא עוֹבַד אוּמָן תַּעֲבַד יַתְהוֹן וִיהוֹן לָךְ לְעַרְעָא כְּנִישְׁתָּא וּלְאַטְלָא
3 יַת מַשְׁרְיָתָא : ותקעו וְיִתְקְעוּן בְּהוֹן וְיִזְדַּמְנוּן לְוָתָךְ כָּל בְּנֵי כְנִישְׁתָּא לְתֵרַע מַשְׁכַּן
4 זִמְנָא : ואם באחת וְאִין בְּחָדָא יִתְקָעוּן וְיִזְדַּמְנוּן לְוָתָךְ רַבְרְבֵיָא רֵישֵׁי אַלְפֵיָא
5 דְּיִשְׂרָאֵל : ותקעתם וְתִתְקְעוּן יַבָּבְתָּא וְיִטְלוּן מַשְׁרְיָיתָא דְּשָׁרַן קִדּוּמָא : ותקעתם
6 וְתִתְקְעוּן יַבָּבְתָּא תִּנְיָנוּתָא וְיִטְלוּן מַשְׁרְיָיתָא דְּשָׁרַן דָּרוֹמְתָא יַבָּבְתָּא יִתְקְעוּן
7 לְמַטְלָנֵיהוֹן : ובהקהיל וּבְזִמַּן מְכַנֵּשׁ יַת קְהָלָא תִּתְקְעוּן וְלָא תְיַבְּבוּן : ובני וּבְנֵי
8 אַהֲרֹן כַּהֲנַיָּא שְׁלִימַיָּא יִתְקְעוּן בַּחֲצוֹצְרָתָא וִיהוֹן לְכוֹן לְקָיֵם עָלָם לְדָרֵיכוֹן : וכי
9 תבאו וְאֲרוֹם תֵּיעוֹלוּן לְמִסְדְּרָא סִדְרֵי קְרָבָא בְּאַרְעֲכוֹן עַל מְעִיקֵי דְּמָעִיקִין לְכוֹן
וְתִיבְּבוּן בַּחֲצוֹצְרָתָא וְיֵעוֹל דּוּכְרָנְכוֹן לְטָבָא קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִתְפְּרְקוּן מִבַּעֲלֵי דְּבָבֵיכוֹן:

1 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: 2 Fac tibi ex tuo duas tubas argenteas, ex ſolida materia opere artificis facies eas:
& erunt tibi ad convocandam congregationem, & ad proficiſci faciendum caſtra. 3 Tum clangent illis, & convenient ad te omnis cœtus ad oſtium tabernaculi fœderis. 4 Quòd ſi cum una clanxerint,
tum ad te convenient principes capita millium Iſrael. 5 Quòd ſi clanxeritis jubilo, tum proficiſcentur caſtra quæ ſunt ad orientem.
6 Quòd ſi clanxeritis jubilo ſecundò, tum proficiſcentur caſtra quæ ſedem habent ad meridiem: jubilo clangent ad profectiones eorum.
7 Quando verò congregabunt cœtum clangent & non jubilabunt.
8 Et filii Aharon ſacerdotes integri clangent tubis: & erunt vobis in ſtatutum perpetuum in generationibus veſtris.
9 Quando verò proficiſcimini ad ordinandum acies belli in terra veſtra, contra hoſtes qui affligunt vos, tum jubilabitis cum tubis: ut ingrediatur memoria veſtri in bonum coram Domino Deo veſtro, ut liberemini ab hoſtibus veſtris.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * همچنين باشد هميشه آن ابر بپوشد اورا و نمايش آتش شب * 17 وبقدري بر آمدني
آن ابر از بالاي آن خيمه وپس همچنين منزل بردارند بسراني يسرال و در جائي آنجه
18 مسكن كيرد آنجا آن ابر آنجا فرود آيند بسراني يسرال * ابر امري :: منزل بردارند بسراني
يسرال وابر امري :: فرود آيند همه روزهاي آنجه مسكن كيرد آن ابر ابر آن مسكن فرود
19 آيند * ودر دراز كشيدني آن ابر ابر آن مسكن روزهاي بسياران ونكاه دارند بسراني
20 يسرال مر نكاه داشتي :: ونه منزل بر دارند * وهست آنجه باشد آن ابر روزهاي شمار ابر آن
21 مسكن ابر امري :: فرود آيند وابر امري :: منزل بر دارند * وهست آنجه باشد آن ابر از ايوار
تا بامداد و بر آيد آن ابر و منزل بر دارند يا روز وشب بر آيد آن ابر و منزل بر دارند *
22 * يا دو روز يا ماه يا سال در دراز كشيدن آن ابر ابر آن مسكن بمسكن كرفتن ابر او فرود
آيند بسراني يسرال ونه منزل بر دارند ودر بر آمدني او منزل بر دارند * ابر امري ::
23 فرود آيند وابر امري :: منزل بر دارند مر نكاه داشتي :: نكاه داشتند ابر امري :: در دستي مشه *

* فصل دهم *

1 * سخن كفت :: بمشه بكفتن * بكن بتو دو نفيرهاي نقره يك لخت بكني ايشانرا
2 وباشند بتو بفراز رسش آن جماعت وبمنزل بر داشتن مر آن لشكركاها * وتقيعا زنند
3 در ايشان وجمع شوند بتو همه آن جماعت بدركاهي خيمهي وعده * واكر در يكه
4 تقيعه زنند وجمع شوند بتو آن مهتران سروراني هزاراني يسرال * وبزنيد تروعه منزل بر دارند
5 آن لشكركاها آن فرود آيان بمشرق * وبزنيد تروعه دويم ومنزل بر دارند آن لشكركاها آن فرود
6 آيان بجنوب تروعه بزنند بمنزلهاي ايشان * ودر جمع كردن مر آن جماعت تقيعه زنيد ونه
7 تروعه زنيد * وپسراني اهرن آن كهنان بزنند در نفيرها وباشند بشما برسمي جاويد بعصرهاي
8 شما * وكه بياييد كارزار در زميني شما ابر آن عدو عدوي كنا شمارا وتروعه زنيد در
9 نفيرها ويادكرده شويد بپيشي :: خداي شما وفرج يابيد از دشمناني شما *

CAP. X.

1 Et loquutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo; 2 Fac tibi duas tubas argenteas, in una maſſa facies illas: erúntque tibi in conventionem cœtús, & ad promovenda caſtra. 3 Quúmque clangent eis, tum congregabuntur ad te tota congregatio ad oſtium tentorii conventús. 4 Si verò unâ clanxerint, tum congregabuntur ad te principes, capitanei millium Iſrael. 5 Sin taratantarizabitis, manſionem removebunt caſtra reſidentium ad Orientem. 6 Quum autem taratantarizaveritis ſecundò, tunc manſionem removebunt caſtra reſidentium ad Meridiem: tavatantarizabunt inquam ad manſiones ſuas movendas. 7 At in cõgregando congregatione, clangetis, non verò taratantarizabitis. 8 Filii autem Aharon ſacerdotes ſonabunt tubis: erúntque vobis in ſtatutum æternum in ſeculis veſtris. 9 Et quando venietis ad prælium in terra veſtra contra hoſtem hoſtiliter agentem vobiſcum, tum taratantarizabitis tubis, & recordabimini coram Domino Deo veſtro, & liberationem invenietis ab inimicis veſtris.

וביום חדוותכון ומועדיכון וברישי ירחיכון ותתקעון בחצוצרתא על עלוותכון ועל נכסת קודשיכון ויהון לכון לדוכרנא טבא קדם אלהכון בר סטנא מתערבב לקל יבבותכון אנא הוא יי אלהכון: ויהי והוה בשתא תניתתא בירחא תנייתא ירחא דאייר בעשרין ליריחא אסתלק ענן יקרא מעילוי משכנא דסהדותא: ויסעו ונטלו בני ישראל למטלניהון ממדברא דסיני ושרא ענן יקרא בפארן דפארן: ויסעו ונטלו בקדמיתא על פום מימרא דיי ביד דמשה: ויסע דגל ונטל טיקס משריית בני יהודה לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני יהודה נחשון בר עמינדב: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני זבולן אליאב בר חלון; והורד ומתפרק משכנא ונטלין בני גרשון ובני מררי נטלי משכנא: ונסע ונטל טיקס משריית ראובן לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני ראובן אליצור בר שדיאור: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני שמעון שלמיאל בר צורי שדי: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני גד אליסף בר דעואל: ונסעו ונטלין גניסת קהת נטלי מוקדשא ומקימין ית משכנא עד מיתיהון: ונסע ונטל טיקס משריית בני אפרים לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני מנשה נמליאל בר פדה צור: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני בנימין אבירן בר גדעוני: ונסע ונטיל טיקס משריית בני דן מכנישׁ לכל משריותא לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטיה אחיעזר בר עמי שדי: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן: אלה אלין מטלני בני ישראל לחיליהון ואסתלק ענן יקרא מעילוי משכנא ונטלו: ואמר ואמר משה לחובב בר רעואל מדינאה חמוי דמשה נטלין אנחנא מיכא לאתרא דאמר יי יתיה איתן לכון איתא עמנא ונוטיב לך ארום יי מליל לאוטבא לניורא על ישראל:

وبيوم وبيوم خدوتخبون ومؤعديكون وبريشي يرحيكون وتتقعون بحصوصرتا على
عولاتخبون وعل نكسة قودشيكون ويهون لكون لدوكرنا طبا قدم الهكون برم
سطنا متعربب لقل يبوتخبون انا هوا يي الهكون: ويهي وهوه بششا
تنيتا بيرحا تنيتا يرحا دايير بعشرين ليرحا اسطلق عنن يقرا
معيلوي مشكنا دسهدوتا: ويسعو ونطلو بني يشرايل لمطلنيهون ممدبرا دسيني
وشرا عنن يقرا بفاران: ויסעו ונטלו בקדמיתא על פום מימרא דיי
ביד דמשה: ויסע דגל ונטל טיקס משריית בני יהודה לחיליהון ורבא
דהוה ממני על חילוות שבטא דבני יהודה נחשון בר עמינדב: ועל ורבא דהוה
ממני על חילוות שבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער: ועל ורבא דהוה ממני
על חילוות שבטא דבני זבולן אליאב בר חלון; והורד ומתפרק משכנא ונטלין
בני גרשון ובני מררי נטלי משכנא: ונסע ונטל טיקס משריית ראובן לחיליהון
ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני ראובן אליצור בר שדיאור: ועל ורבא
דהוה ממני על חילוות שבטא דבני שמעון שלמיאל בר צורי שדי: ועל ורבא
דהוה ממני על חילוות שבטא דבני גד אליסף בר דעואל: ונסעו ונטלין
גניסת קהת נטלי מוקדשא ומקימין ית משכנא עד מיתיהון: ונסע ונטל
טיקס משריית בני אפרים לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא
דבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא
דבני מנשה נמליאל בר פדה צור: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא
דבני בנימין אבירן בר גדעוני: ונסע ונטיל טיקס משריית בני דן מכנישׁ לכל
משריותא לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטיה אחיעזר בר עמי שדי:
ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן: ועל
ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן: אלה אלין
מטלני בני ישראל לחיליהון ואסתלק ענן יקרא מעילוי משכנא ונטלו: ואמר
ואמר משה לחובב בר רעואל מדינאה חמוי דמשה נטלין אנחנא מיכא לאתרא
דאמר יי יתיה איתן לכון איתא עמנא ונוטיב לך ארום יי מליל לאוטבא
לניורא על ישראל:

10 In die quoque lætitiæ veſtræ, & in ſolennitatibus veſtris, & in neomeniis veſtris clangetis tubis, ſuper holocauſtis veſtris, & ſuper hoſtiis ſanctificationum veſtrarum: ut ſint vobis in recordationem bonam coram Deo veſtro, verùm Satan perturbatur ad vocem jubili veſtri; ego ſum Dominus Deus veſter. 11 Factum autem eſt anno ſecundo, menſe ſecundo, is eſt menſis Ijar, viceſima menſis, ſublata eſt nubes gloriæ à tabernaculo teſtimonii. 12 Et profecti ſunt filii Iſrael per profectiones ſuas ex deſerto Sinai, & requievit nubes gloriæ in deſerto Paran. 13 Profecti autem ſunt prima vice juxta os ſermonis Domini per manum Moſis. 14 Profectumque eſt vexillum caſtrorum filiorum Juda ſecundùm exercitus ſuos: & dux qui præfectus erat exercitui tribus filiorum Juda, Nachſon filius Aminadab: 15 Dux verò qui præfectus erat ſuper exercitum tribus filiorum Iſſachar, Nathanael filius Tſuar. 16 Princeps verò qui præfectus erat ſuper exercitus tribus filiorum Zabulun, Eliab filius Chelon. 17 Et depoſitum eſt tabernaculum, & profecti ſunt filii Gherſon & filii Merari portantes tabernaculum. 18 Deinde profectum eſt vexillum caſtrorum Ruben per exercitus ſuos: & princeps qui præpoſitus erat ſuper exercitus tribus filiorum Ruben, Elitſur filius Sedeur. 19 Et dux qui præpoſitus erat exercitui tribus filiorum Simeon, Selumiel filius Tſuriſchaddai. 20 Et princeps qui erat præfectus exercitui tribus filiorum Gad, *erat* Eliaſaph filius Dehuel. 21 Deinde profecti ſunt familiæ Kehath portantes ſanctuarium: & erexerunt illi tabernaculum, donec iſti venirent. 22 Et profectum eſt vexillum caſtrorum filiorum Ephraim per exercitus ſuos, & princeps qui præpoſitus erat exercitui tribus filiorum Ephraim, Eliſchama filius Ammiud. 23 Et princeps qui præpoſitus erat exercitui filiorum Manaſſe, *fuit* Gamaliel filius Pedatſur. 24 Princeps verò qui præpoſitus erat ſuper exercitum tribus filiorum Binjamin, *fuit* Abidan filius Gedeoni. 25 Profectumque eſt vexillum caſtrorum filiorum Dan, colligens omnia caſtra ſecundùm exercitus ſuos: & princeps qui præfectus erat exercitui tribus ejus, *fuit* Ahiezer filius Amiſchaddai. 26 Et princeps qui præfectus erat exercitui tribus filiorum Aſcher, *fuit* Paghiel filius Achran. 27 Atque princeps qui præfectus erat exercitui tribus filiorum Naphtali, *fuit* Ahira filius Enan. 28 Iſtæ ſunt profectiones filiorum Iſrael ſecundùm exercitus ſuos: & aſcendit nubes gloriæ à tabernaculo, & profecti ſunt. 29 Dixit verò Moſes ad Hobab filium Rehuel Madianitem ſocerum Moſis; Nos proficiſcimur hinc, ad locum de quo dixit Dominus; Eum dabo vobis: veni nobiſcum, & benefaciemus tibi; quoniam Dominus dixit ſe benefacturum proſelytæ ſuper Iſraele.

* ودر روزي شادي شما و در وعدهاي شما و در سري ماههاي شما تقيعه زنيد در تقديمها ابر 10
عولهاي شما و ابر ذبحت سلمهاي شما و باشند بشما بيادكرد بپيشي خداي شما من يي خداي شما
* بود در سالي آن دويمي در ماه آن دويم در بيستم در ماه برآمد آن ابر از بالاي مسكني آن 11
گواه گرفت * منزل برداشتند پسراني يسرال بمنزلهاي ايشان از بياباني سيني و مسكن گرفت آن ابر 12
در بياباني فاران * منزل برداشتند در اوّل ابر امري يي در دستي موسه * منزل بر داشت علمي 13 14
لشكري پسراني يهوده در اوّل بسپاهي ايشان و ابر سپاهي اونخشون پسري عمّينذب * و ابر 15
سپاهي قبيلهي پسراني يششكر نتنال پسري صوعر * و ابر سپاهي قبيلهي پسراني 16
زبولن اليياب پسري حلون * و فرود آورده شود آن مسكن و منزل بر دارند پسراني جرشون 17
و پسراني مرري بر داراني آن مسكن * و منزل بر دارد علمي لشكري راوبن بسپاهي 18
ايشان و ابر سپاهي او اليصور پسري شديور * و ابر سپاهي قبيلهي پسراني شمعون 19
شلميال پسري صوري شدّي * و ابر سپاهي قبيلهي پسراني جد اليسف پسري 20
دعوال * و منزل بر دارند آن قهتيان بر داراني آن مقدش و بر انگيزانند مر آن 21
مسكن تا آمدني ايشان * و منزل بر دارد علمي لشكري پسراني افريم بسپاهاي ايشان 22
و ابر سپاهي او اليشمع پسري عمّيهود * و ابر سپاهي قبيلهي پسراني منسه جمليال 23
پسري فده صور * و ابر سپاهي قبيلهي پسراني بنيمين ابيدن پسري جدعني * و منزل 24 25
بر دارد علمي لشكري پسراني دن جمع كنا بهمه لشكرها بسپاهاي ايشان ابر سپاهي او
احيعزر پسري عمّيشدّي * و ابر سپاهي قبيلهي اشر فجعيال پسري عكرن * و ابر سپاهي 26 27
قبيلهي نفتلي احيرع پسري عينن * اينان منزلهاي پسراني يسرال بسپاههاي ايشان منزل 28
بر داشتند * گفت موسه بهوبب پسري رعوال آن مديني خسوري موسه منزل بر دارنيم 29
ايما بآن جا آنچه گفت يي اويرا بدهم بشما بيا اوازي ايما و نيكوئي كنيم بتو كه يي
سخن گفت نيكو ابر يسرال *

10 *Item in die lætitiæ veſtræ, & in ſolennitatibus veſtris, & in principiis menſium veſtrorum clangetis tubis ſuper holocauſtis veſtris, & ſuper victimis pacificorum veſtrorum, erúntque vobis in recordationem coram Deo veſtro: ego Dominus Deus veſter.* 11 *Fuit* autem *anno ſecundo, menſe ſecundo, viceſimâ menſis, aſcendit nubes de ſuper tabernaculum teſtimonii.* 12 Et *manſiones* removerunt *filii Iſrael per manſiones ſuas è deſerto Sinai, habitaculúmque repetiit nubes in deſerto Phavan.* 13 *Manſionem itaque* removerunt *primùm juxta mandatum Domini per manum Moſheb.* 14 Et *manſionem* removit *vexillum copiarum filiorum Jehudah primùm per exercitus ſuos: ſupérque exercitum ejus* erat *Nahſhon filius Amminadab.* 15 *Super exercitum autem tribûs filiorum Iſſhachar, Nethaniel filius Suar.* 16 Et *ſuper exercitum tribûs filiorum Zebulun, Eliab filius Helon.* 17 *Depoſito autem tabernaculo, tunc manſionem removebunt filii Gerſhon & filii Merari portantes tabernaculum.* 18 Deindè *manſionem* removebit *vexillum copiarum Reuben per exercitus ſuos: & ſuper exercitum ejus, Eliſur filius Shedeür.* 19 *Super exercitum verò filiorum Shimeon, Shelumiel filius Suri-ſhaddai.* 20 Et *ſuper exercitum tribûs filiorum Gad, Eliaſaph filius Deüel.* 21 *Tunc manſionem removebunt Cehathitæ portantes ſanctuarium: erigentque tabernaculũ uſq; in adventũ ipſorũ.* 22 *Poſteà manſionẽ removebit vexillũ copiarum filiorum Ephraim per exercitus ſuos: & ſuper exercitum ejus Eliſhama filius Ammihud.* 23 *Super exercitum verò tribûs filiorum Menaſſe, Gamliel filius Phedah-ſur.* 24 Et *ſuper exercitum tribûs filiorum Binjamin, Abidan filius Gideoni.* 25 *Manſionem inſuper removebit vexillum copiarum filiorum Dan, recolligens omnes copias per exercitus ſuos: & ſuper exercitum ejus Ahiezer filius Ammi-ſhaddai.* 26 *Super exercitum verò tribûs Aſher, Phagiel filius Ochran.* 27 Et *ſuper exercitum tribûs Naphtali, Ahira filius Enan.* 28 *Iſtæ ſunt manſiones filiorum Iſrael per exercitus ſuos: ac ita manſionem removerunt.* 29 *Dixitque Moſheb ad Hobab filium Reüel Midjanitem ſocerum Moſheb; Manſionem removturi ſumus nos ad locum de quo dixit Dominus; Illum dabo vobis: veni nobiſcum, & benefaciemus tibi: quia Dominus locutus eſt bonum ſuper Iſraelem.*

30 ויאמר ואמר ליה לא איזיל לארעי ולילדותי איזיל : ויאמר ואמר לא
31 כדון תשבוק יתנא ארום בגין כן ידיעתא כד הוינן שרן במדברא למידן
32 ואליפת לנא עיסק דינא והוית חביב עלן כבבת עינא : והיה ויהי ארום
33 תיזיל עמנא ויהי טבא דיוטב יי עמנא ונוטיב לך בפילוג ארעא :
ויסעו ונטלו מטורא דארנגלי עלוי איקר שכינתא דיי מהלך תלתא יומין וארון
33 קיימא דיי מטייל קדמהון תלתין ושית מילין הליך ביומא ההוא והוה
מידבר קדם משריתא דישראל מהלך תלתא יומין לאתקנא להון אתר בית
34 מישרוי : וענן ענן איקר שכינתא דיי מטלל עילויהון ביממא במיטלהון מן
35 משריתא : ויהי והוה כד הוה בעי למיטל ארונא הוה עננא מקפל וקאים
ולא הוה נטיל עד דמשה הוא קאי בצלו
מצלי ובעי רחמין מן קדם יי וכן אמר
אתגלי כדון מימרא דיי בתקוף רונך
ויתבדרון בעלי דבביהון דעמך ולא ייהוי
לסנאיהון דינל למיקום קדמך : ובנחה
36 וכד הוה בעי למשרי ארונא הוה עננא
מקפל וקאים ולא הוה פריס עד דהוה
משה קאים בצלו ומצלי ובעי רחמין מן
קדם יי וכן אמר תיוב כדון מימרא דיי
ברחמך טבייא ודבר ית עמך ישראל
ואשרי איקר שכינתך ביניהון ורחים ית ריבוותא דבית יעקב מנין אלפיא
דישראל :

ירושלמי 35 והוה כד הוה ארונא נטל הוה משה קאים ידוי בצלו ואמר קום כען מימרא דיי בתקוף חילך ויתבדרון בעלי דבביהון דעמך ויערקון שנאך מן קדמך : 36 וכד ארונא הוה שרי הוה משה וקיף ידוי בצלו ואמר חזור כען מימרא דיי מן תקוף רונך וחוב עלן ברחמך טבייא וברית רביותא ואסגי אלפיא דבני ישראל :

יא

1 ויהי העם והוו רשיעי עמא כמצטערין מכוונין והניאן ביש קדם יי ושמיע קדם
יי ותקיף רונזיה ודליקת בהון אישא מצלהבא מן קדם יי ושציאת מן רשיעיא
2 דבסיפי משריתא דבית דן דהוה פסלא עמהון : ויצעק וצווח עמא על משה
3 דיבעי עליהון וצלי משה קדם יי ואשתקעת אישתא באתריה : ויקרא וקרא
שמיה דאתרא ההוא דליקתא ארום דליקת בהון אישתא מצלהבא מן קדם יי :
4 והאספסוף דאחכנשו ביניהון שאילו שאילתא ותבו ובכו גרם בני ישראל
ואמרו מאן ייכלינא בישרא : וכרנו
דכירין אנחנא ית נוניא דהווינא אכלין
5 במצרים מגן בלא חפקרתא ית קטייא
ית מלפפוניא ית קפלוטייא ית בצלייא
6 ית תומיא : ועתה יברון נפשנא מנענא
ליית כל מרעם אלהין למנא אנן מסתכיין במסכן דמוריק מניסא מידיא : והמן
7 חביל על עמא דמיכלהון לחים שמיא ומתרעמין דמנא דמויה כזרע כוסבר חוור
כד נחית מן שמיא וכד הוה קדיש חיוויה הי בחיוו בידלחא :

Qui respondit ei; Non ibo: sed ad terram meam & ad cognationem 30
meam ibo. Ait ille; Ne nunc deseras nos: quoniam propterea quòd 31
cognovisti quando castrametati fumus in deserto judicare, & docuisti
nobis negotium judicii & fuisti charus nobis instar pupillæ oculorum
nostrorum: Erit itaque quando profectus fueris nobiscum, tum bono 32
illo quo beneficiet nobis Dominus, benefaciemus tibi in divisione
terræ. Profecti sunt itaque è monte in quo revelata est gloria divinæ 33
majestatis Domini itinere trium dierum: & arca fœderis Domini ibat
ante eos, triginta sex milliaria conficiebat eo die, & præcedebat castra
Israelis itinere trium dierum, ut præpararet illis locum mansionis.
Porro nubes gloriæ divinæ majestatis Domini obumbrabat eos inter- 34
diu, cum proficiscerentur ex castris. Accidit verò quando profectura erat 35
arca, nubes convolvebat se & surgebat, neque proficiscebatur; donec Moses staret in oratione orans & quærens miserationes à facie Domini, & sic diceret; Revelare nunc Sermo Domini in robore iræ tuæ, & dissipabuntur inimici eorum qui sunt populus tuus, & non erit osoribus eorum vexillum ut surgant coram te. Cum autem vellet quie- 36
scere arca, erat nubes convolvens se, & surgens, neque operiebat, donec Moses staret in oratione & oraret, & peteret miserationes à facie Domini & sic diceret; Revertere nunc Sermo Domini per misericordiam tuam bonam, & deduc populum tuum Israel, & habitare fac gloriam divinæ majestatis tuæ inter eos, & miserere myriadum domus Jacob, numeri millium Israel.

Hieros. 35. *Accidit autem cum proficisceretur arca, stabat Moses manibus extentis in oratione, & dicebat; Surge nunc Sermo Domini in fortitudine roboris tui, & dissipabuntur hostes eorum qui sunt populus tuus, & fugient osores tui à facie tua.* 36. *Et quando arca quiescebat Moses erigebat manus suas in oratione, & dicebat; Redi nunc Sermo Domini à robore iræ tuæ, & redi ad nos in misericordia tua bona, & benedic myriades & multiplica millia filiorum Israel.*

CAP XI.

ET fuerunt improbi populi quasi afflicti, intendentes & meditantes 1
malum coram Domino: & auditum est coram Domino, & iratus est
furor ejus; & accensus est ignis in eis inflammatus à facie Domini &
perdidit ex improbis qui erant in extremitatibus castrorum domus Dan,
penes quos fuit sculptile. Et clamavit populus ad Mosem, ut roga- 2
ret pro eis: & oravit Moses coram Domino, & demersus est ignis in
locum suum. Et vocavit nomen loci illius, Incendium: quoniam ac- 3
census erat in illos ignis inflammatus à facie Domini. Et proselytæ 4
qui congregati sunt inter eos petierunt petitionem, & conversi fleverunt: verùm filii Israel dixerunt; Quis dabit nobis ad edendum carnes?
Recordamur piscium quos comede- 5
bamus in Ægypto gratis sine præcepto, cucumerum & peponum, porrorum & ceparum, & alliorum.
Nunc verò anima nostra exiccata 6
est, non est quicquam: tantùm Man nos videmus, tanquam pauper
qui contemplatur cibum *dandum* de manibus. Væ illi populo cujus ci- 7
bus est panis cœlorum, & *nihilominus* murmurant; quia ipsius Man
similitudo erat tanquam semen coriandri rotundum, quando descendebat
è cœlis: & quando erat sanctificatum, aspectus ejus erat quasi aspectus bdellii.

Hieros. 5. *Recordamur nos piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, cucumerum, & peponum & porrorum, & ceparum, & aliorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 *گفت باو نه روم كه الّا بزميني من و بمولود جاي من بروم * گفت نه اكنون بگذاري ايمارا كه
31 ابر همچنين دانستي فرود آمدني ايما در بيابان و باشي بايما بچشمان * و باشد كه بروي اواري
32 ايما و باشد آن نكوئي آن او آنچه نكوئي كند !! اواري ايما نكوئي كنيم بتو * منزل برداشتند از كوهي
33 !! راهي سه روزها و صندوق شرطي !! منزل بر دارا بپيشي ايشان راهي سه روزها بآراسته
34 كردن بايشان فرود آمدن جا * وابري !! ابر ايشان روز در منزل برداشتن ايشان ازان
35 لشكرگاه * بود در منزل برداشتني آن صندوق گفت موسه آشكارا فرما !! و پراگنده شوند
36 دشمناني تو و بگريزند دشمنداراني تو از پيشي تو * و در فرود آمدني او گويد باز گرد
!! بيوران هزاراني يسرال * فصل يازدهم * * بود آن قوم چون 1
بهانه جويان بد در حضوري !! بشنويد !! گرم شد خشمي او بيفروخت در ايشان آتشي
!! و بسوخت در كناري آن لشكرگاه * بغراو كرد آن قوم بموسه نماز كرد موسه !!! 2
فرود نشست آن آتش * بخوانند نامي آن جاي آن او تبعره كه افروخت در ايشان آتشي !! * 3
* و آن آميختگان آنچه در ميانى او آزو كردند آزو و باز گشتند و بگريستند نيز 4
پسراني يسرال و گفتند كه بخوراند ايمارا گوشت * ياد كرديم مر آن ماهي آنچه بخورديم 5
در مصر رايگان مر آن خيارها و مر آن خربزها و مر آن گندناها و مر آن پيازها و مر آن
سيرها * و اكنون جاني ايما خشك نيست چيزي بجز آن من چشماني ايما * و آن من چون 6 7
تخمي گشنيز او و لوني او چون لوني آن بلّور *

*Ait ei, Non ibo, sed ad terram meam 30
& ad locum nativitati meæ ibo.
Dixit; Ne nunc derelinquas nos, 31
nam ideò nosti residisse nos in
deserto, eisque nobis pro oculis.
Et erit, cùm veris nobiscum, ac- 32
ciderítque bonum illud quo bene-
faciet Dominus nobis, tum benefa-
ciemus tibi. Mansionem itaque re- 33
moverunt à monte Domini viâ trium dierum, & arca fœderis Domini
mansionem removebat ante eos viâ
trium dierum, ad præparandum
eis residendi locum. Et nubes Do- 34
mini erat super eos interdiu, dum
mansionem removerent è castris.
Fuitque, cùm mansionem removeret 35
arca, ut diceret Moseh; Manifestò
jube Domine, & dispergantur inimici tui, fugiantque odio habentes
te, à præsentia tua. Quando verò 36
resideret, diceret; Revertere Domine ad myriades millium Israel.*

CAP. XI.

*ET fuit populus sicuti præ- 1
textum quærentes malum in præsentia Domini: & audiente Domino,
excandefacta est ira ejus, & exarsit
in eos ignis Domini, combussitq; in ora
castrorum. Clamavit igitur popu- 2
lus ad Moseh. & oravit Moseh
ad Dominum, subsedit ignis. Vo- 3
cavitque nomen loci; Taberah,
quia exarserat in eos ignis Domini. Et promiscui qui erant in me- 4
dio ejus concupierunt concupiscentiam: & reversi sunt, ac fleverunt etiam filii Israel, dixeruntque;
Quis cibabit nos carne? Recor- 5
dati sumus piscium quos comedimus in Ægypto gratis, cucumerum,
& peponum, & porrorum, & ce-
parum, & alliorum. At nunc anima 6
nostra est arida, non est quicquam
præter Man ob oculos nostros. Man 7
autem sicut semen coriandri erat,
& color ejus sicut color crystalli.*

שטו חַפְסִין רַשִׁיעַי עַמָּא וּמַלְקְטִין וְטָחְנִין 8
בְּרֵיחַיָּתָא וּמְן דְּהַוָה צָבֵי הֲוָה שָׁחִיק
בְּרוּכְיָתָא וּמְבַשְׁלִין לֵיהּ בְּלַאפִּיסְיָא וְעָבְדִין
מִנֵּיהּ חֲרָרִין וְהַוֵי טַעֲמֵיהּ כְּטַעֲמָא דִּיזָא
מְסַר בִּלָּא בְּשׁוּמְנָא : וּברדת [וּכְדַ] נָחִית 9
טַלָּא עַל מַשְׁרִיתָא בְּלֵילְיָא הַוָה נָחִית מָנָא עֲלוֹי : וישמע [וּשְׁמַע] משֶׁה יַת עַמָּא בָּכֵן 10
עַל קְרֵיבְתָּא דְמִחְאַסְרָן לְהוֹן גְּבַר לְתָרַע מַשְׁכְּנֵיהּ וּתְקִיף רוּגְזָא דַיְיָ לַחֲדָא וּבְעֵינֵי
משֶׁה בִּישׁ : ויאמר [וְאָמַר] משֶׁה קֳדָם יְיָ לְמָא אַבְאַשְׁתָּא לְעַבְדָּךְ וּלְמָא לָא 11
אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ לְשַׁוָּאָה יַת טְרָחָא דְעַמָּא הָדֵין עָלָי : האנכי [הַאֲנָא] עֲבָרִית 12
וְחַשְׁחֵשִׁית בְּמֵעַיי יַת כָּל עַמָּא הָדֵין אִין
בָּנַיי הִינוּן דְּאָמְרַתְּ לִי בְּמִצְרַיִם טָעוֹן
טוֹרְחָנָהוֹן בְּחֵילָךְ הֵיכְמָא דְטָעִין פְּדָגוֹגָא
לְמֵינוֹקָא עַד וְמָן דְּיִמְטוּן לְאַרְעָא דְקַיֵּימְתָּא
לַאֲבָהָתְהוֹן : מאין [מִנַּן] לי בְּשָׂרָא לְמִיתַּן 13
לְכָל עַמָּא הָדֵין אֲרוּם בְּכֵן עָלַי לְמֵימַר
הַב לָנָא בְּשָׂרָא וְנֵיכוֹל : לא לֵית אֲנָא יָכִיל בִּלְחוֹדִי לְמִטְעַן לְכָל עַמָּא הָדֵין אֲרוּם 14
יַקִּיר הוּא מִנִּי : ואם ככה [וְאִין כִּדְנַן] 15
אַנְתְּ עָבִיד לִי דְּחָשְׁבּוֹק כָּל טָרְחָהוֹן עָלַי
קְטוֹלַנִי כְּרֵין בְּמִיחוּתָא דְנַיְיחִין בְּהּ צַדִּיקַיָּא אִין אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ וְלָא אֶחְמֵי
בְּבִישׁוּתִי : ויאמר [וַאֲמַר] יְיָ לְמשֶׁה כְּנוֹשׁ לִשְׁמִי שׁוּבְעִין גּוּבְרִין מִסָּבֵי יִשְׂרָאֵל 16
דְּיַדַּעְתָּ דְּהִינוּן הַוּוֹ סָבֵי עַמָּא וְסָרְכוֹי בְּמִצְרַיִם וְתִדַּבַּר יָתְהוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְעַתְּדוּן
תַּמָּן עִמָּךְ : וירדתי [וְאֵיחוֹתֵי] בְּאֵיקַר שְׁכִינְתִּי וַאֲמַלֵּל עִמָּךְ תַּמָּן וַאֲרַבֵּי מִן רוּחַ נְבוּאָה 17
דְּעָלָךְ וְאֵשַׁוֵּי עֲלֵיהוֹן וְיִטְעִינוּן עִמָּךְ בְּטוּרְחָא דְעַמָּא וְלָא תִטְעוֹן אַנְתְּ בִּלְחוֹדָךְ :
ואל העם [וְלָת עַמָּא] תֵּימַר אִזְדַּמְנוּ לְמָחָר וְתֵיכְלוּן בִּישְׂרָא אֲרוּם בְּכִיתוּן קֳדָם יְיָ 18
לְמֵימַר מַן יַסְפִּינָנָא בִּישְׂרָא אֲרוּם שַׁב לָנָא בְּמִצְרַיִם וְיִתֵּן יְיָ לְכוֹן בִּסְרָא וְתֵיכְלוּן :
לֹא לְיוֹמָא חַד תֵּיכְלוּן וְלָא תְּרֵין יוֹמִין וְלָא חַמְשָׁא יוֹמִין וְלָא עַשְׂרָא יוֹמִין וְלָא עֶשְׂרִין 19
יוֹמִין : עד [עַד] יַרְחָ יוֹמִין עַד דְּתִפּוֹק סָרִיוּתָא מִנְּחִירֵיכוֹן וְתֶהֱוֵי לְכוֹן לְרֵיחוֹק 20
חוֹלַף דְּקַצֵּיתוּן בְּמֵימְרָא דַיְיָ דְּאִיקַר שְׁכִינְתֵּיהּ שַׁרְיָא בֵּינֵיכוֹן וּבְכִיתוּן קֳדָמוֹי לְמֵימַר
לְמָא דְנָן נַפְּקִנָא מִמִּצְרַיִם :

ירושלמי 8 הַוּוֹן שְׁטִין עַמָּא וּמַלְקְטִין
וְטָחְנִין בְּרֵחוּתָא אוֹ אֲדִשִׁין יָתְהוֹן בְּמָווֹכָתָא
וַהֲווֹן מְבַשְּׁלִין יָתְהוֹן בְּלַפְּרִיא וְעָבְדִין יָתְהוֹן
עוּגִין וַהֲוָה טַעֲמֵיהּ כְּטַעֲם בַּשְּׁשִׁין בְּדָבְשׁ :

8 Scrutabantur impii populi, & colligebant, & molebant in mola qui autem volebat contundebat in mortario, & coquebant illud in olla, & faciebant ex eo placentas: & erat guſtus ejus inſtar guſtus uberis operti pinguedine. 9 Et cùm deſcendebat ros ſuper caſtra noctu, deſcendebat quoque Man ſuper ipſum. 10 Porrò audivit Moſes populum flentem cum propinquis, qui collecti erant quiſque ad oſtium tabernaculi ſui: & iratus eſt furor Domini valdè, ſed & Moſi malum videbatur. 11 Et dixit Moſes coram Domino; Quare malefeciſti ſervo tuo? & quare non inveni miſerationes coram te, ut poneres *omnem* laborem populi hujus ſuper me? 12 Num ego feci & concepi in viſceribus meis univerſum populum hunc? an filii mei ſunt, quòd dixeris mihi in Ægypto; Fer eorum labores viribus tuis, quemadmodum pædagogus puerum ſolet portare, donec veniant ad terram quam juraviſti patribus eorum? 13 Unde mihi caro ad dandum univerſo populo huic? quoniam flent contra me, dicendo; Da nobis carnem ut comedamus. 14 Non poſſum ſolus ego portare univerſum hunc populum; quia gravior me eſt. 15 Quod ſi ſic tu facis mihi, ut relinquas omnem laborem eorum ſuper me, interfice me nunc morte in qua requieſcunt juſti, ſi inveni gratiam coram te: ut non videam malum meum. 16 Tum dixit Dominus Moſi; Congrega nomini meo ſeptuaginta viros juſtos ex ſenioribus Iſrael, quos tu noviſti quod ſint ſenes populi, & præfecti ejus *fuerunt* in Ægypto: & duces eos ad tabernaculum fœderis, ut ſtent ibi tecum. 17 Et revelabo me in gloria divinæ meæ majeſtatis, & loquar tecum ibi, & elevabo de ſpiritu prophetiæ qui eſt ſuper te, & ponam ſuper eos: & portabunt ipſi tecum onus populi, & non portabis tu ſolus. 18 Et ad populum dices; Præparate vos in diem craſtinum, ut comedatis carnem, quoniam fleviſtis coram Domino, dicendo; Quis cibabit nos carne? bene enim erat nobis in Ægypto: Dabit ergò vobis Dominus carnem, ut comedatis. 19 Non uno die comedetis, neque duobus diebus, neque quinque diebus, neque decem diebus, neque viginti diebus. 20 Uſque ad menſem dierum, donec exeat fœtor è naribus veſtris, ſitque vobis abominationi: eò quòd faſtidieritis ſermonem Domini, cujus divinæ majeſtatis gloria habitat inter vos, eò quòd fleveritis coram eo, dicendo; Quare ſic eximus ex Ægypto?

Hieroſ. 8 *Erant diſpergentes ſe populus, & colligentes, & molentes in molis, aut contundentes in mortario, & erant coquentes ipſum in cacabo, & faciebant ex eo placentas: & guſtus ejus erat ſicut guſtus decoctorum cum melle.*

Hieroſ. 12 *Num ego in utero geſtavi omnem populum iſtum? an ego genui eos, quoniam dicis mihi: Porta eos in ſinu tuo, quemadmodum portat pædagogus puerum, in terram quam juraviſti patribus eorum?*

Hieroſ. 15 *Neque videam malum ipſorum, qui ſunt populus tuus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* طوف شدند آن قوم وبر چيندند ودستاس كردند در دستاس يا بكوفتند در جواز 8
وبجوشاندند در ديك وبكردند اويرا كلوجها وبود مزهي او چون مزهي بپستاني روغني * ودر 9
فرود آمدني آن شب نم ابر آن لشكرگاه شب فرود آيد آن من ابر او * بشنويد مشه مر آن قوم گريا 10
باهلي خانهاي او مردي بدرگاهي خيمهي او گرم شد خشمي ! بغايت ودر چشماني مشه بد *
* گفت مشه بي ! چرا بدي كردي ببندهي تو چرا نه يافتم جاه در چشماني تو ببر داشتن مر 11
باري همه آن قومي آن اين ابر من * ها من آبستن كردم مر همه آن قومي آن اين اكر من 12
بزايانيدم اويرا كه بگوئي بمن بر دار اويرا در آغوشي تو چون آنچه بر دارد آن پروراننا مر آن
شير خورا ابر آن زمين آنچه سوگند خوردي بپدراني او * از كجا بمن گوشت بدادن 13
بهمه آن قومي آن اين كه بگريند ابر من بگفتن بده بايما گوشت وبخوريم * نه توانم من 14
بتنهاي من ببر داشتن مر همه آن قومي آن اين كه گران از من * واكر همچنين تو كنا 15
بمن بكش اكنون مرا كشتن ونه بينم در بدي من * گفت ! بمشه جمع كن بمن هفتاد 16
مرد از پيراني بسرال آنچه دانستي كه ايشان پيراني آن قوم وحاكماني او وبستاني ايشانرا بخيمهي
وعده وبپايستند آنجا اوازي تو * وآشكارا شوم وسخن گويم اوازي تو آنجا و زياده كنم از آن 17
الهام آنچه ابر تو وبنهم ابر ايشان وبر دارند اوازي تو در باري آن قوم ونه بر داري تو
بتنهاي تو * وبآن قوم بگوئي خاص باشيد بفردا وبخوريد گوشت كه گرستيد در حضوري 18
! بگفتن كه بخوراند ايمارا گوشت كه نكو بايما در مصر وبدهد ! بشما گوشت وبخوريد *
* نه روزي يكه بخوريد ونه دو روز ونه پنج روزها ونه ده روزها ونه بيست روز * تا ماهي 19 20
روزها تا آنچه بيرون آيد از بيني شما وباشد بشما بپرسياه جزاي كه نفايه كرديد ! آنچه در
ميانى شما وبگرستيد بيشي او بگفتن چرا اين بيرون آمديم از مصر *

Et circumeuntes populi collegerunt, 8
et moluerunt manuariâ molâ, vel tutuderunt piſtillo, atque coxerunt in olla, & fecerunt illud in placentas ſubcineritias: fuitque ſuavitas ejus ſicut ſuavis-ſapor in ubere olei. 9 In deſcenſu verò nocturni roris ſuper caſtra nocte, deſcendit Man ſuper illa. 10 Audivit itaque Moſheh populum flentem per familias ſuas, quemque ad oſtium tabernaculi ſui: unde excandefacta eſt ira Domini valdè, & in oculis Moſheh malum fuit. 11 Et dixit Moſheh ad Dominum; Quare malefeciſti ſervo tuo? quare non inveni dignitatem in oculis tuis, ut portem onus totius populi hujus ſuper me? 12 An ego concepi univerſum populum iſtum, ſive ego genui eum, quòd dicis mihi, Porta eum in ſinu tuo, quemadmodū portat nutrix lactentem, ad terram de qua juràſti patribus ejus? 13 Undè mihi caro dandum univerſo populo huic? fleut enim contra me, dicendo; Da nobis carnem, ut comedamus. 14 Non poſſum ego ſolus per me ipſum, ferve univerſum populum hunc, quia gravior me eſt. 15 Quòd ſi ita tu facis mihi, occide nunc me occidendo, & ne videam malum meum. 16 Dixit igitur Dominus ad Moſheh; Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos nôſti quòd ſint ſeniores populi, & judices ejus, capieſque eos ad tentorium conventûs, & ſtabunt ibi tecum: 17 Tunc revelabor, & loquar tecum ibi: & augebo de inſpiratione quæ in te, & ponam in eis, & ſuſtinebunt tecum onus populi, & non ſuſtinebis tu ſolus per teipſum. 18 Ad populum autem dices; Sanctificamini in craſtinum, & comedetis carnem: fleviſtis enim in præſentia Domini, dicendo; Quis cibabit nos carne? nam melius nobis in Ægypto: dabit igitur Dominus vobis carnem, & comedetis. 19 Non die uno comedetis, neque duobus diebus, neque quinque diebus, neque decem diebus, neque viginti diebus. 20 Sed uſque ad menſem dierum, uſqueſquò egrediatur è naſo veſtro, & ſit vobis in atrum: in retributionem, quòd rejeciſtis Dominum qui in medio veſtri, & fleviſtis coram eo, dicendo; Quare hoc, egreſſi ſumus ex Ægypto?

וְאָמַר מֹשֶׁה שִׁית מְאָה אַלְפִין גַּבְרִין רִגְלַיִן עַמָּא דְאָנָא שָׁרֵי בֵּינֵיהוֹן וְאַתְּ אֲמַרְתְּ בִּיסְרָא אִיתֵן לְהוֹן וְיֵכְלוּן יַרַח יוֹמִין : הֲצֹאן הַעָנָא דִבְעַרְב וְתוֹרֵי דִבְנָבַט יִתְנַכְסוּן לְהוֹן וְיִסְפְּקוּן לְהוֹן אִין יַת כָּל נוּנֵי דְיַמָּא רַבָּא יִתְכַּנְשׁוּן לְהוֹן וְיִסְפְּקוּן לְהוֹן : וְאָמַר ה׳ וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הֲאָפְשַׁר דְּאִית קֻדָּם יְיָ מַחְסוֹר כְּדוֹן תֶּחֱמֵי הֵיאַרְעִינָךְ פִּתְגָמִי אִין לָא : וּנְפַק מֹשֶׁה מַמְשַׁכְּנָא וּמַלֵּיל עִם עַמָּא יַת פִּתְגָמַיָּא דַיְיָ וְכַנֵּשׁ שׁוּבְעִין גוּבְרִין מְסָבֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲקִים יַתְהוֹן חֲוֹר חֲוֹר לְמַשְׁכְּנָא : וּירַד וְאִתְגְּלִי יְיָ בַּעֲנָן אִיקַר שְׁכִינְתָּא וּמַלֵּיל עִמֵּיהּ וְרַבִּי מִן נְבוּאָה דְעַלּוֹי וּמְשַׁהּ לָא חְסִיר מִדְּעַם וְיָהַב עַל שׁוּבְעִין גוּבְרִין סָבֵיא וַהֲוָה כַּד שָׁרַת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וּמִתְנַבִּן וְלָא פְּסָקִין : וְישָׁארוּ וְאִשְׁתְּיָרוּ תְּרֵין גוּבְרִין בְּמַשְׁרְיָתָא שְׁמֵיהּ דְּחַד אֶלְדָּד וְשְׁמֵיהּ דְּתִנְיָין מֵידָד בְּנוֹי דְּאֶלִיצָפָן בַּר פַּרְנָךְ דְּיִלֵּידַת לֵיהּ יוֹכֶבֶד בְּרַת לֵוִי בְּזִמַּן דְּפַטְרָהּ עַמְרָם גַּבְרַהּ וְאִתְנְסִיבַת לֵיהּ עַד דְּלָא יְלִידַת יַת מֹשֶׁה וְשָׁרַת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה אֶלְדָּד הֲוָה מִתְנַבֵּי וְאָמַר הָא מֹשֶׁה מְכַנֵּישׁ מִן עַלְמָא וְיהוֹשָׁעַ בַּר נוּן מְשַׁמֵּשׁ מַשְׁרְיָתָא קָאֵי מִן בַּחֲרֵיהּ וְמַדְבַּר עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל וּמֵעִיל יַתְהוֹן לְאַרְעָא דְּנַעֲנָאֵי וּמַחְסִין יָתְהוֹן לְהוֹן מֵידָד הֲוָה מִתְנַבֵּי וְאָמַר הָא סַלְּקִין מִן יַמָּא וְחַפְיִין כָּל מַשְׁרְיָתָא דְיִשְׂרָאֵל וְיֵיתוֹן לַעַמָּא לְתוּקְלָא בְּרֵם תְּרֵיהוֹן כְּחַדָּא מִתְנַבְּיִן וְאָמְרִין הָא מַלְכָּא סַלִּיק מִן אַרְעָא דְמָגוֹג בְּסוֹף יוֹמַיָּא וּמְכַנֵּשׁ מַלְכִּין קְטִירֵי תְּנִין וְאַפְרְכִין לוּבְשֵׁי שִׁרְיוֹנִין וְכָל עַמְמַיָּא יִשְׁתַּמְעוּן לֵיהּ וּמְסַדְּרִין קְרָבָא בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל עַל בְּנֵי גָלוּתָא בְּרֵם קִדְמֵיהוֹן אִיטִימוֹס לְהוֹן בְּשַׁעְתָּא אֲנִיקִין וּמְקַטֵּל כְּלְהוֹן בְּיִקְדַת נְשְׁמְתָא בְּשַׁלְהוֹבִית אֶשְׁתָּא דְנַפְקָא מִתְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא וְנַפְלִין פְּגָרֵיהוֹן עַל טַוּרַיָּא דְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְיֵיתוֹן כָּל חֵיוַת בָּרָא וְצִפְּרֵי שְׁמַיָּא וְיִכְלוּ נוּשְׁמֵיהוֹן וּמִבְּתַר כְּדֵין יֵיחוֹן וּמִבְּתַר כְּדֵין יֵיחוֹן כָּל מֵיתַיָּא דְיִשְׂרָאֵל וְיֶחֱדוֹן מִן טַוְרָא דְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְיִתְפַּנְקוּן מִן טוּבָא דְאַצְטְנַע לְהוֹן מִן שִׁירוַיָּא וְיִקְבְּלוּן אֲגַר עוֹבְדֵיהוֹן וְהֵינוּן הָווֹן מִן סָבְיָא דְסָלִיקוּ בִּפְטִיקְיָא בְּתוֹכָיָא וְלָא נַפְקִן לְמַשְׁכְּנָא דְאִיטַמְּרוּ לְמֵעְרוֹק מִן רַבְּנוּתָא וְאִתְנַבִּיוּ בְּמַשְׁרְיָתָא : וּירַהֲט טַלְיָא חַד וְתָנִי לְמֹשֶׁה וַאֲמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּיִן הָכֵין בְּמַשְׁרְיָתָא : וְיָעַן וְאָתֵיב יְהוֹשָׁעַ בַּר נוּן מְשׁוּמְשָׁנֵיהּ דְּמֹשֶׁה וַאֲמַר רִיבּוֹנִי מֹשֶׁה בְּעִי רַחֲמִין מִן קֳדָם יְיָ וּכְלִי מִנְּהוֹן רוּחַ נְבוּאָתָא : וְאָמַר לֵיהּ מֹשֶׁה הֲמָן בְּגִלָּל דְּאִתְנַבִּי עֲלַי דַּאֲנָא מְתְכַּנֵּשׁ מִן עַלְמָא וַאֲנָא מְשַׁמֵּשׁ מִן בַּתְרַיי אֲנָח מְקַנֵּי לִי רְעֵינָא פּוּן דְּיהוֹן כָּל עַמָּא דַיְיָ נְבִיאִין אֲרוּם יִתֵּן יְיָ יַת רוּחַ נְבוּאָתֵיהּ עֲלֵיהוֹן : וְיאסוּף וְאִתְכַּנֵּשׁ מֹשֶׁה לְמַשְׁרְיָתָא הוּא וְכָל סָבֵי יִשְׂרָאֵל :

וישלמי 26 וְאִשְׁתְּיָרוּ תְּרֵין גוּבְרִין בְּמַשְׁרְיָתָא שְׁמֵיהּ דְּחַד מִנְּהוֹן אֶלְדָּד וּשְׁמֵיהּ דְּתִנְיָנָא מֵידָד וּשְׁרָת עֲלֵיהוֹן רוּחָ קוּדְשָׁא אֶלְדָּד הֲוָה מִתְנַבֵּא וַאֲמַר הָא מֹשֶׁה נְבִיאָ סַפְרֵהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל מִתְכַּנֵּשׁ מִנּוּ עַלְמָא וְיהוֹשָׁעַ בַּר נוּן תַּלְמִידוּ מְשַׁמֵּשׁ מַשְׁרְיָתָא מִן בַּתְרֵיהּ : מֵידָד הֲוָה מִתְנַבֵּא וַאֲמַר הָא מֹשֶׁה מִתְכַּנֵּשׁ מִן עַלְמָא וְהֵוֵי חַקְלָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתַרְוֵיהוֹן הֲווֹן מִתְנַבְּיִן כַּחֲדָא וְאָמְרִין בְּסוֹף עָקֵב יוֹמַיָּא גוֹג וּמָגוֹג וְחֵילוֹתֵיהּ סָלְקִין לְיִרוּשְׁלֵם וּבִידוֹי דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא אִנּוּן נָפְלִין וְשׁוּבַע שְׁנִין דְּיוֹמִין יְדַלְּיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מְנֵי וְיֵינֵהוֹן לְהוֹרְשָׁא לָא יִפְקוּן וְאִילָן לָא יְקוֹצוּן וְאִנּוּן הֲווֹ מְשׁוּבְעֵי חַכִּימַיָּא וְלָא נָפְקוּ שׁוּבְעֵי חַכִּימַיָּא מִן מַשְׁכְּנָא עַד אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּן בְּמַשְׁרְיָתָא :

Et dixit Moſes; ſexcenta millia virorum peditum ſunt populus, in medio quorum habito: & tu dixiſti; Carnem dabo illis ut comedant per menſem dierum. Num oves quæ ſunt in Arabia, & boves quæ ſunt in Nabatæa mactabuntur illis, & ſufficient illis? an omnes piſces maris magni congregabuntur illis, & ſufficient illis? Tum dixit Dominus Moſi; An fieri poteſt ut ſit coram Domino defectus? nunc videbis utrum eveniat tibi verbum meum necne. Tum exiit Moſes è tabernaculo domus divinæ præſentiæ, & loquutus eſt cum populo verba Domini: & congregavit ſeptuaginta viros ex ſenioribus Iſrael, & ſtatuit eos per circuitum tabernaculi. Et revelavit ſe Dominus in nube gloriæ divinæ præſentiæ, & loquutus eſt cum eo, & auxit de prophetia quæ erat ſuper ipſum Moſem, non deerat illi quicquam, & dedit ſuper ſeptuaginta viros ſeniores: & fuit cùm reſediſſet ſuper eos ſpiritus propheticus, ut prophetarent & non ceſſarent. Remanſerant autem duo viri in caſtris, nomen unius *erat* Eldad, nomen verò ſecundi, Medad, filii Elitſaphan filii Parnac, quos peperit illi Jokebed filia Levi, quo tempore repudiaverat eam Amram maritus ejus, & deſponſata fuerat illi antequam pareret illa Moſem: & reſedit ſuper eos ſpiritus prophetiæ, Eldad prophetabat, & dicebat; Ecce Moſes colligitur ex mundo, & Joſue filius Nun miniſter caſtrorum præficietur poſt ipſũ, & ducet populum domus Iſrael & introducet eos in terram Chananæorum, & in hæreditatem tradet eam illis. Medad prophetabat & dicebat; Ecce coturnices aſcendent ex mari, & tegent univerſa caſtra Iſraelis, & erit populo in offendiculum. Verùm ambo illi ſimul prophetabant, & dicebant; Ecce rex aſcendit è terra Magog in fine dierum, & colliget reges redimitos coronis & duces indutos loricis, & omnes populi obedient illi, & aciem prælii inſtruent in terra Iſrael contra filios captivitatis: verùm jam pridem parata eſt illis hora gemitus, ut interficiantur ipſi incendio animæ flammâ ignis qui exibit de ſub ſolio gloriæ, & cadent cadavera eorum in montibus terræ Iſrael, & venient omnes feræ agri & volucres cœli, & abſument cadavera eorum; & poſtea vivent omnes mortui Iſraelis, & deliciis fruentur de tauro quod repoſitum eſt illis ab initio, & recipient mercedem operum ſuorum. Iſti fuerunt ex ſenioribus, qui ſcripti erant in ſchedis in medio, neque exiverant ad tabernaculum, quia abſconderant ſe ut fugerent à principatu: & prophetabant in caſtris. Cucurrit autem puer unus, & nuntiavit Moſi, & dixit; Eldad & Medad prophetant ſic in caſtris. Et reſpondit Joſue filius Nun miniſter ipſius Moſis, & dixit; Domine mi Moſes pete miſerationes à facie Domini, & prohibe ab illis ſpiritum prophetiæ. Et dixit illi Moſes; An propterea quod illi prophetant de me quod moriturus ſum, & tu poſt me officio ſis functurus, tu æmularis pro me? vellem ut eſſet totus populus Domini prophetæ, & daret Dominus ſpiritum prophetiæ ſuæ ſuper eos. Et collectus eſt Moſes in caſtra, ipſe & omnes ſeniores Iſraelis.

Heroſ. 26 *Et relicti erant duo viri in caſtris, unius eorum nomen erat Eldad, alterius verò nomen erat Medad, ſuper quos reſedit ſpiritus ſanctus. Eldad prophetabat, & dicebat; Ecce Moſes propheta ſcriba Iſraelitarum colligetur è mundo, & Joſue filius Nun ejus diſcipulus miniſter caſtrorum ſequetur. Medad prophetabat & dicebat; Ecce coturnices aſcendent è mari, & erit offendiculo filiis Iſrael: & ambo illi prophetabant ſimul, & dicebant; In fine extremitatis dierum Gog & Magog & exercitus ejus aſcendent contra Jeruſalem, & per manus regis Meſſiæ cadent, & ſeptem annis integris ignem accendent filii Iſrael ex eorum inſtrumentis bellicis, in ſylvam non exibunt & arborem non ſuccident. Illi itaque erant ex ſeptuaginta ſapientibus, neque exibant ſeptuaginta ſapientes ex tabernaculo, quandiu Eldad & Medad prophetabant in caſtris.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفت موسه شش صد هزار پیاده هي آن قوم آنچه من در میاني او و تو گفتي گوشت بدهم 21
بایشان و بخورند ماهي روزها * ها گوسپند و گاو کشته شود بایشان و بس باشد بایشان اگر 22
مر همه ماهیهاي دریا جمع شود بایشان و بس باشد بایشان * گفت یي بموسه ها قدري یي گوید 23
باشد اکنون ببیني ها فراز رسد ترا سخن من اگر نه * بیرون آمد موسه و سخن گفت 24
بآن قوم مر سخنهاي یي وجمع کرد هفتاد مرد از پیراني یسرال بیاستاند ایشانرا گرداگرد آن
خیمه * آشکارا شد یي در ابر سخن گفت باو زیاده کرد از آن الهام آنچه ابر او بداد ابر هفتاد مرد 25
آن پیران بود چون فرود آمدن ابر ایشان آن الهام نبوّت کردند و نه افزودند * باقي ماندند 26
دو مردمان در لشکرگاه نامي آن یکه الدد و نامي آن دویمي میدد فرود آمد ابر ایشان
آن الهام و ایشان در نوشتگان و نه بیرون آمدند بآن خیمه نبوّت کردند در لشکرگاه *
* بدوید آن کودك و آگاه کرد بموسه و گفت الدد و میدد نبوّت کنان در 27
لشکرگاه * جواب داد یهوشع بن نون خدمتکاري موسه از جوانیهاي او گفت 28
خداوندي من موسه بند کن ایشانرا * گفت باو موسه ها رشك براي تو بمن و که 29
بدهد همه قومي یي نبیان که بدهد یي مر الهامي او ابر ایشان * جمع شد موسه 30
بآن لشکرگاه او و پیراني یسرال *

Dixit Moſheb; ſexcentorum millium peditum eſt populus, in cujus medio ego ſum: & tu dixiſti; Carnem dabo eis, & comedent menſem dierum. Num oves & boves jugulabuntur eis, & ſat erit eis? ſive omnes piſces maris congregabuntur eis, & ſat erit eis? Tum dixit Dominus ad Moſheb; Numquid potentia Domini abbreviata eſt? jam videbis utrùm ſupervenerit tibi verbum meum, ſive non. Egreſſus eſt autem Moſheb, & loquutus eſt ad populum verba Domini: congregavitque ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, & ſtatuit eos in circuitu tentorii. Tum revelatus Dominus in nube locutus eſt ad eum: auxitque de inſpiratione quæ in eo, ac dedit in ſeptuaginta viris ſenibus. Fuitque, cùm deſcendiſſet ſuper eos inſpiratio, prophetaverunt, & non addiderunt. Remanſerunt autem duo viri in caſtris, nomen unius Eldad, & nomen ſecundi Medad; ſuper quos etiam deſcendit inſpiratio, (erant enim inter deſcriptos, at non egreſſi fuerant ad tentorium,) & prophetârunt in caſtris. Et cucurrit puer quidam, & notum fecit Moſheb, ac dixit; Eldad & Medad prophetant in caſtris. Reſponſum dedit Jehoſhua filius Nun miniſter Moſheb ex juvenibus ejus, et dixit; Domine mi Moſheb, reſtringe eos. Cui reſpondit Moſheb; Numquid zelifer es tu propter me? & quis dabit omnis populus Dei eſſent prophetæ, quum dederit Dominus inſpirationem ſuam in eis. Collectus eſt itaque Moſheb in caſtra, ipſe & ſenes Iſrael.

ורוח ורוחא דעלעולא נפקת ונטלת ברונוא מן קדם יי ובעא למשטפיה לעלמא 31
אילולי וכותא דמשה ואהרן ונחב ביממא רבא ואפרח שלוי מן ימא רבא ושרא על
דין דיועיר במשריתא כמהלך יומא לציפונא וכמהלך יומא לדרומא וכרום תרתין
אמין הוה פרח על אנפי ארעא והוו מהלכין בהון עד פרתהון מטול דלא ילעון
בזמן מכנשהון יתהון: ויקם העם וקמו 32
מחסרי הימנותא די בעמא כל יומא ירושלמי 32 עשר כורין:
ההוא וכל ליליא וכל יומא דבתרוי וכנשו ית סלוי דקטיע ורחגיר כנש עשרא
כרווין ושטחו להון משטיחין חורנות משריתא: הבשר רש עיא הוו אכלין מן 33
בישרא ולמן דיהביה להון לא הוו מברכין בישרא עד כדון הוה ביני כפיהון
עד לא פסק ורונזא דיי תקיף ברשיעי עמא וקטל יי בעמא קטול סגי לחדא:
ויקרא וקרא ית שום אתרא ההוא קברי דמשיילי בישרא ארום תמן קברו ית 34
עמא דשיילו בישרא: מקברות ומן קברי דמשיילי בישרא נטלו עמא לחצרות 35
והוון בחצרות: יב

ותדבר ואשתעיו מרים ואהרן במשה 1
פתנמין דלא מהננין על עסק אתתא
כושיתא דאסבוהי כושאי למשה
בימעקיה מן קדם פרעה וריחקה ארום
לאיתא אסבוהי ית מלכתא דכוש ורחיק
מינה: ויאמרו ואמרו הלחוד ברם עם 2
משה מליל יי דאתפרש מתשמיש דעריס
הלא אוף עמנא מליל ושמיע קדם יי:
והאיש משה ונבוא משה ענוותן בדעתיה לחדא מן כל בני נשא דעל אנפי 3
ארעא ולא חש למליהון: ואמר יי למשה ולאהרן ולמרים פוקו 4
תלתיכון למשכן זמנא ונפקו תלתיהון: וירד ואתגלי יקרא דיי בעמודא 5
דענן ויקרא וקם בתרע משכנא וקרא אהרן ומרים ונפקו תרויהון: ואמר
ואמר שמעו כבעו פתנמי עד דאמליל אין יהוון כל נביא דקמו מן יומי עלמא 6
מתמליל עמהון היכמא דמתמליל עם משה דמימרא דיי בחזיו לוותהון מתגלי
בחלמא ממלילנא עמהון: לא כן לא 7
כדין ארחא דמשה עבדי בכל ביתי ירושלמי 7 ליית כות עבדי משה בכל
ישראל עמי מהימן הוא: פה למפלל 8 קומיטיטון ריש לכילדין קומיטיטון דידי
עם מפלל מלילית עמיה דיתפרש היכן הוא:
מתשמיש דעריס וחזיו ולא בטוסרא מתגלינא ליה באסנא ודמו דבתר שכינתי חזי
ומא דין לא דחלתון לאשתעויי בהלין מלייא בעבדי במשה: ויחר ואסתלק איקר 9
שכינתא דיי מנהון ואזיל:

* وباد منزل بر داشت ازنزدي ¦¦ وبريد مرغجها ازآن دريا و فرود آمد ابر آن لشكرگاه چون 31
راهي روز همچنين وچون راهي روز همچنين گرداگردي آن لشكرگاه وچون دو گز ابر
روي آن زمين * بر خاست آن قوم همه روزي آن او وهمه آن شب وهمه روزي آن ديگر جمع 32
كردند مر آن مرغجه آن اندك چيزا جمع كرده خروارها پهن كردند بايشان پهن كردن
گرداگرد آن لشكرگاه * آن گوشت نيز او ميان دندانهاي ايشان پيش بريده شود وخشمي 33
¦¦ گرم شد در قوم بزد ¦¦ در قوم زدني بسيار بغايت * بخواند مر نامي آن جايي او قبروت هتاوه كه 34
آنجا گور كردند مر آن قومي آن آرزو كنا * مقبروت آن تاوه منزل بر داشتند آن قوم حصروت 35
بودند در حصروت * فصل دوازدهم * سخن گفت مريم واهرن در مشه ابر 1
سبب آن زني آن كشيت آنچه بستاند كه زني كشيت بستاند * گفتند ها تنها خاصه در مشه سخن 2
گفت ¦¦ ها نه نيز در ايما سخن گفت بشنويد ¦¦ * وآن مرد مشه متواضع بغايت از همه آن آدم آنچه 3
ابر روي آن زمين * گفت ¦¦ ناگه بمشه و باهرن و بمريم بيرون آييد هر سه شما بخيمهي وعده بيرون 4
آمدند سه ايشان * آشكارا شد ¦¦ در ستون ابر بياستاد درگاهي آن خيمه بخواند اهرن و مريم بيرون 5
آمدند دوي ايشان * گفت بشنويد [اكنون] سخنهاي من اگر باشد نبيا بشما من ¦¦ در نمايش 6
باو معلوم شوم در خواب سخن گويم درو * نه همچنين بندهي من مشه در همه خانهي من 7
امين است او * قول بقول سخن گويم درو ودیدار ونه در حديثها وخماياي ¦¦ نگاه كند وچه 8
معني نه ترسيديد بسخن گفتن در بندهي من در مشه * گرم شد خشمي ¦¦ در ايشان وبرفت 9

Et ventus manſionem removit à conſpectu Domini, abiitque aviculas è mari, & deſcenderunt ſuper caſtra, tanquam itinere diei ſic, & tanquam itinere diei ſic in circuitu caſtrorum, & tanquam duobus cubitis ſuper faciem terræ. Tunc ſurgens populus totâ 32 die illâ, & totâ nocte, totâque die alterâ, collegerunt aviculas: pauciores colligens, collegit decem aſinina onera: & diſpanderunt ſibi diſpandendo in circuitu caſtrorum. Carо 33 adhuc erat inter dentes eorum, antequàm conciſa eſſet, & irâ Domini excandefactâ in populum, percuſſit Dominus populum percuſſione multâ admodùm. Vocavitque nomen loci 34 illius; Cibroth hattaavah: quia ibi ſepelierunt populum concupiſcentem. De Cibroth taavah manſionem re- 35 moverunt populus ad Haſeroth, & fuerunt in Haſeroth.

CAP. XII.

ET loquuta eſt Mirjam & Aha- 1
ron contra Moſhe, cauſâ mulieris Æthiopiſſæ quam acceperat: mulierem enim Æthiopiſſam acceperat. Et 2
dixerunt; Numquid ſolummodò per Moſheh loquutus eſt Dominus? nónne etiam per nos loquutus eſt? Audivitque Dominus. (At vir Moſheh humilis 3
erat valdè, præ omni homine qui ſuper faciem terræ.) Et dixit 4
Dominus repentè ad Moſheh et Aharon & Mirjam; Egredimini omnes tres vos ad tentorium conventûs. Et egreſſi ſunt tres ipſi. Tunc revela- 5
tus Dominus in columna nubis, ſtetit ad oſtium tentorii: vocavitque Aharon & Mirjam: & egreſſi ſunt ambo ipſi. Quibus dixit, Audite nunc 6
verba mea, Si fuerit prophetа in vobis, ego Dominus in apparitione ei notus fiam, in ſomnio alloquar eum. Non ſic ſervus meus Moſheh: in tota 7
domo mea fidelis eſt ipſe. Verbo ad 8
verbum alloquar eum, atque viſione, & non per ænigmata; & ſimilitudinem Domini contemplabitur: quânam igitur ratione non timuiſtis loqui adverſùs ſervum meum Moſheh? Et excandefacta eſt ira Domini in eos, & diſceſſit. 9

Et ventus manſionem removit à conſpectu Domini, abiitque aviculas è mari, & deſcenderunt ſuper caſtra, tanquam itinere diei ſic, & tanquam itinere diei ſic in circuitu caſtrorum, & tanquam duobus cubitis ſuper faciem terræ. Et ſurrexerunt qui carebant fide inter populum tota die illa 32 & tota nocte, item tota die ſequenti, & collegerunt coturnices, qui mancus erat et claudus collegit decem choros; & expanderunt ſibi expandentes per circuitum caſtrorum. Hieroſ. 32 *Decem choros.*

Improbi comedebant de carne, & illi qui dabat ipſis non agebant gratias; caro adhuc erat inter dentes eorum, nondum conſumpta erat, cùm furor Domini exarſit in improbos populi, & interfecit Dominus in populo occiſionem magnam valdé. Et vocavit nomen 33 loci illius, Sepulchra petentium carnem: quoniam ibi ſepeliverunt populum qui poſtulârunt carnem. Ex ſepulchris autem poſtulantium carnem profecti ſunt populus in Chatſeroth: & manſerunt in Chatſeroth. 34 35

CAP. XII.

ET retulerunt ſermones Maria & Aaron contra Moſem qui non erant 1
decentes, propter mulierem Æthiopiſſam quam matrimonio conjunxerant cum Moſe Æthiopes, cùm fugeret ipſe à facie Pharaonis, deinde repudiâſſet eam: quòd *ſcilicet* in uxorem dediſſent illi reginam Æthiopiæ, & repudiâſſet eam Et dixe- 2
runt; An tantùm cum Moſe loquutus eſt Dominus, eò quod ſit ſeparatus à concubitu? annon etiam nobiſcum loquutus eſt? & auditum eſt coram Domino. Porrò vir Mo- 3
ſes erat manſuetus in ſcientia ſua valdè, præ omnibus hominibus qui erant ſuper facies terræ, neque curabat ſermones eorum. Et dixit Dominus Moſi & Aharoni & Mirjam; 4
Exite vós tres ad tabernaculum fœderis: & egreſſi ſunt tres illi. Et revelata eſt gloria Domini in columna nubis gloriæ, & ſtetit in 5
oſtio tabernaculi: & vocavit Aharonem & Mirjam, et exiverunt ambo illi. Et ait; Audite obſecro verba mea, quandiu loquar: an 6
fuerunt ulli Prophetæ, qui ſteterunt à diebus ſeculi, quibuſcum habitus eſt ſermo quemadmodum habitus eſt ſermo cum Moſe? Sermo enim Domini per viſionem ad eos revelatus eſt, in inſomnio loquebar cum illis. Non talis eſt via 7
Moſis ſervi mei: in univerſa domo Iſrael populi mei fidelis eſt. Verbo ad verbum loquutus ſum 8
cum eo, eò quod ſeparârit ſe à miniſterio lecti, et in viſione non in ænigmate revelavi me illi in rubo, & ſimilitudinem quæ *eſt* poſt divinam meam Majeſtatem vidit: & quare non timuiſtis narrare tales ſermones de ſervo meo Moſe? Et remota eſt gloria divinæ majeſtatis 9
Domini ab illis, et abiit.

Hieroſ. 1 *Et narrârunt Mirjam & Aharon de Moſe propter negotium mulieris Æthiopiſſæ quam acceperat: & ecce non mulier Æthiopiſſa erat Tſippora uxor Moſis; ſed quemadmodum Æthiops differt earne ſua ab omni creatura, talis erat Tſippora uxor Moſis, decenti forma & pulchra aſpectu, & diverſa operibus bonis ab omnibus mulieribus illius ætatis.*

Hier. 7 *Non ſicut ſervus meus Moſes in toto comitatu, caput in chiliarchiis comitatus mei, fidelis eſt.*

והענן עָנַן איקר שְׁכִינְתָּא דַיְיָ אִסְתַּלַּק מֵעַלְוֵי מַשְׁכְּנָא וְהָא מִרְיָם לָקַת בְּצוּרְעָא 10
וְאִסְתַּכַּל אַהֲרֹן לְוָת מִרְיָם וְהָא לָקַת בְּצוּרְעָא : ויאמר וַאֲמַר אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה 11
בְּטוֹ מִנָּךְ רִיבּוֹנִי לָא תְּשַׁוֵּי עֲלָנָא חוֹבָא
דְּאִיטַּפְּשְׁנָא וְדִי סַרְחָנָא : אל נא בְּבַעוּ 12
מִנָּךְ לָא תֶּהֱוֵי מִרְיָם אֲחָתָן מָצַרְעָא
מְסָאֲבָא בְּאָהֳלָא כְּמֵיתָא דְּהִיא מְרַמְיָא
לְוַולְדָא דְּאִישְׁלֵם בְּמֵעֵי אִמַּהּ תִּשְׁעָא
יַרְחִין וְכֵיוָן דְּיִמְשָׁא קִיצָא לְמִפּוֹק לְעָלְמָא
וְאָתְאֲכִיל פַּלְגוּת בִּשְׂרֵיהּ בְּזִמְנָן דְּיַתְבָא
אִמֵּיהּ עַל מַתְבְּרָא וִימוּת וַולְדָא וּמַפְקָא
יָתֵיהּ חַיְיתָא כַּד מְחַתְּךָ הֵיכְדֵין כַּד הֵוֵינָן
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם הֲוַת מִרְיָם אֲחָתָן
חַמְיָא יָתָן בְּגָלוּתָן וּבְטַלְטוּלָן וּבְשִׁעְבּוּדָן
וּכְדוּ מְטַת וְמָנָא לְמִפַּק וּלְמֵירוּת יַת
אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל הָא כְּדֵין הִיא מִתְמְנְעָא
מִנָּן בְּמֵטוּ מִינָךְ רִבּוֹנִי צַלִּי כְּעַן עֲלָהּ וְלָא נוּבְדָא וְכוּתֵיהּ מִנּוּ קֳהָלָא : ויצעק 13
משה וְצַלֵּי מֹשֶׁה וּבְעָא רַחֲמִין קֳדָם יְיָ לְמֵימַר בְּבַעוּ בְּרַחֲמִין אֱלָהָא רַחֲמָנָא 13
בְּבַעוּ אֱלָהָא דְּשַׁלִּיט בִּנְשְׁמָת כָּל בִּישְׂרָא אַסֵּי בְּבַעוּ לָהּ : ויאמר ה' וַאֲמַר יְיָ 14
לְמֹשֶׁה וְאַבּוּהָא אִילּוּ מְנוּף נָזַף בְּאַנְפָּהּ הֲלָא תֵּכָּלֵם שְׁבָעָתֵי
יוֹמִין וְכִדְיוֹן דְּנוּפָּה בְּרַם מִן דִּינָא דְּתִכָּסוֹף אַרְבְּיסַר יוֹמִין אֱלָהֵן מִסְתְּיָדָא דְּתִשְׁתָּרֵד
שְׁבָעְתֵי יוֹמִין מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא וּאֲנָא מְעַכֵּב בְּגִין וְכוּתֵהּ עֲנָנֵי יְקָרִי וּמַשְׁכְּנָא
וַאֲרוֹנָא וְכָל יִשְׂרָאֵל עַד זִמְנָן דְּתִיתְסֵי וּמִן בָּתַר כְּדֵין תִּתְכַּנֵּשׁ : ותסגר ואימְּרַדַת 15
מִרְיָם מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא שִׁבְעָתֵי יוֹמִין וְעַמָּא לָא נָטַל עַד זִמְן דְּאִתַּסְיַת מִרְיָם :

נ

ירושלמי 1 אַף עַל גַּב דְּאִתְחַיְּבַת מִרְיָם 1
נְבִיאָתָא לְמִלְקֵי בְּצוּרְעָא בְּעָלְמָא הָדֵין
אוּלְפַן סַגִּי אִית לְהוֹן לְעָלְמָא דְּאָתֵי
לְצַדִּיקַיָּא וְלִנְטָרֵי פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא לְפוּם
דְּאִתְיְעַרַת מִרְיָם נְבִיאָתָא וְשָׁעָא וְעִירָא
לְמִידּוֹעַ מַה הֲוָה בְּסִיפֵּיהּ דְּמֹשֶׁה
בְּהַהוּא זְכוּתָא הֲוָון כָּל יִשְׂרָאֵל אֲשְׁתִּין
רִבְוָון דְּהֵינוּן סְכוּם תְּמָנְיִן לְגֵיוֹנִין וַעֲנָנֵי
יְקָרָא וּמַשְׁכְּנָא וּבְירָא לָא זְיִעִין וְלָא
נַטְלִין עַד זִמְן דְּאִיתְסְיָאת מִרְיָם נְבִיאָתָא
וּמִן בָּתַר כְּדֵין נְטָלוּ עַמָּא מֵחֲצֵרוֹת
וּשְׁרוֹן בְּמַדְבְּרָא דְּפָארָן :

פ פ פ

וידבר וַמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : שלח לך שְׁלַח לָךְ נוּבְרִין חֲרִיפִין וְיֵאלְלוּן יַת 2
אַרְעָא דִּכְנָעַן דַּאֲנָא יָהִיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל גַּבְרָא חַד גַּבְרָא חַד לְשִׁבְטָא דַּאֲבָהָתוֹי תְּשַׁלְּחוּן 3
מִן קֳדָם כָּל אַמְרְכוֹל דְּבְהוֹן : וישלח וְשָׁדַר יַתְהוֹן מֹשֶׁה מִמַּדְבְּרָא דְּפָארָן עַל פֻּם 4
מֵימְרָא דַּיְיָ כֻּלְּהוֹן גּוּבְרִין חֲרִיפִין דְּמִתְמַנָּן רֵישֵׁי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִינּוּן :

Sed & nubes gloriæ divinæ majestatis Domini ablatus est à tabernaculo, & ecce Mirjam percussa erat lepra : & respexit Aharon ad Mirjam, & ecce percussa erat lepra. Et dixit Aharon Mosi ; Obsecro domine mi, ne ponas super nos *hoc* peccatum, quod stultè egerimus & peccaverimus. Obsecro ne sit Mirjam soror nostra leprosa, polluta in tabernaculo tanquam mortua : quia ipsa similis est puero qui implevit in visceribus matris suæ novem menses, postquam verò advenit finis ut exeat in mundum, tum devoratur media pars carnis ejus quo tempore sedet mater ejus in sella parturientis, dum moritur infans & educit ipsum obstetrix frustatim : sic cum essemus in terra Ægypti fuit Mirjam soror nostra videns nos in captivitate nostra, dispersione nostra, & servitute nostra ; quando verò advenit tempus exeundi & possidendi terram Israel, ecce ipsa nunc prohibetur à nobis : obsecro domine ora pro ea, ut non pereat meritum ejus è medio congregationis. Et oravit Moses, & periit miserationes coram Domino, dicendo ; Obsecro per miserationes Deus misericors, obsecro ô Deus, qui dominium habes in animam universæ carnis, sana obsecro illam. Et dixit Dominus Mosi ; Si pater ejus increpando increpuisset faciem ejus, annon pudefieret & expelleretur septem diebus ? jam verò cum increpo eam, æquum est ut erubescat quatuordecim diebus ; verùm satis erit illi si expellatur septem diebus extra castra, & ego retinebo propter meritum tuum nubem gloriæ meæ, & tabernaculum, & arcam, & universum Israelem usque ad tempus quo sanata fuerit, & postea recolligetur. Et expulsa est extra castra Mirjam septem diebus : & populus non est profectus, usque ad tempus quo sanata est Mirjam.

Hieros. 11 *Quod deliquerimus.* 12 *Ne quæso sit Mirjam soror nostra leprosa, polluta in tabernaculo tanquam mortua : quoniam quemadmodum se habet puer, qui fuit in visceribus matris suæ novem mensibus, in aquis & in igne, & nullum detrimentum passus est, sed postquam advenit tempus finis ejus, ut exeat è visceribus matris suæ, devoratur media pars carnis ejus ; sic fuit Mirjam soror nostra raptata nobiscum per deserta, & fuit nobiscum in afflictione nostra : postquam autem advenit finis ut ingrediamur in terram Israel, quare ipsa prohibebitur à nobis ? Ora jam pro carne mortua, ut vivat, & non pereat meritum ejus.* 13 *O Deus, qui sanas omnem carnem, sana illam.*

CAP. XIII.

Et quamvis digna foret Mirjam quæ percuteretur leprâ in hoc seculo, doctrina ampla est seculo venturo justis servantibus mandata legis : eò quòd exposuisset se Mirjam prophetissa vel horulæ spatio ad sciendum quid tandem accideret Mosi, propter illud meritum fuerunt universus Israel *nimirum* sexaginta myriades, erat enim numerus eorum octoginta legionum, & nubes gloriæ, & tabernaculum, & puteus, non moventes se neque proficiscentes usque ad tempus quo sanata est Mirjam prophetissa : postea autem profectus est populus ex Chatseroth, & castrametati sunt in deserto Paran.

Hieros. 1 *Et quamvis digna esset prophetissa leprosa esse, est nobis doctrina multa in præceptis, & observantibus mandata, mandatum parvum quod facit homo recipit pro eo mercedem amplam. Quandoquidem enim stetisset Mirjam prophetissa ad littus fluminis exiguo momento, ut cognosceret quid tandem eveniret Mosi, ideo filii Israel qui erant sexaginta myriades, (erant enim numero octoginta legiones) & nubes gloriæ, & puteus non moverunt se, neque sunt profecti è locis suis usque ad illud tempus quo sanata est Mirjam prophetissa à lepra sua : postquam verò sanata est Mirjam prophetissa à lepra sua, postea* inquam *profecti sunt populus ex Chatseroth, & castrametati sunt in deserto Paran.*

SECT. XXXVII.

Deinde loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Mitte tibi viros acutos, qui explorent terram Canaan quam ego do filiis Israel : singulos viros de singulis tribubus patrum suorum mittetis, à facie omnis præfecti eorum. Et misit eos Moses ex deserto Paran juxta os sermonis Domini, omnes viros acutos, qui præfecti erant capita super filios Israel.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن ابر بگشت از بالاي آن خيمه و اينك مريم سفيد چون برف روي كرد اهرن بمريم و اينك 10
مصرع * گفت اهرن بموسه حاجت خداوندي من نه اكنون بنهي ابر ايما خطا آنچه نادانى 11
كرديم و آنچه خطا كرديم * نه اكنون باشد چون مرده آنچه در بيرون آمدني او از رحم مادري 12
او و خورده شود نيمهي تني او * نماز كرد موسه بي گفتن خدا حاجت درمان كن اكنون بآن * 13
* گفت بموسه و پدري آن خيوك انداختن خيوك انداخت در روي آن هانه نجل باشد هفت 14
روزها بند باشد هفت روزها از بيرون بلشكركاه و پس همچنين جمع شود * بند شد مريم از 15
بيرون بلشكركاه هفت روزها و آن قوم نه منزل برداشت تا جمع شدن مريم *

* فصل سيزدهم * * و پس منزل برد 1

داشتند آن قوم از حصروت فرود آمدند در بياباني فارن * سخن گفت بموسه گفتن * بفرست 2
بتو مردمان و جاسوسي كنند مر زميني كنعن آنچه من دادم بپسراني يسرال مرد يك مرد يك 3
بقبيلهي پدراني او بفرستيد همه مهتر در ايشان * بفرستاد ايشانرا موسه از بيابان فارن ابر
امري ! همه ايشان مردمان سرهاي پسراني يسرال ايشان *

Nubésque recessit de super tabernaculum : & ecce Mirjam erat alba sicut nix : respexitque Aharon ad Mirjam, & ecce erat leprosa. Dixit itaque Aharon ad Mosheb ; Obsecro domine mi, ne nunc ponas super nos peccatum quod stultè egimus, quódque peccavimus. Ne nunc sit sicut mortuum, quod dum egreditur ex utero matris suæ, en exesum est dimidium corporis ejus. Ovavitque Mosheb ad Dominum, dicendo ; Deus, quæso sana nunc illam. Respondit Dominus ad Mosheb ; Si pater ejus salivam jaciendo salivam jecisset in faciem ejus, nónne pudore suffunderetur septem diebus ? excludatur septem diebus extra castra, tum posthæc recolligetur. Exclusa est itaque Mirjam extra castra septem diebus : & populus mansionem non removit donec recolligeretur Mirjam.

Postea autem mansionem removentes populi ab Haseroth, resederunt in deserto Pharan. Et locutus est Dominus ad Mosheb, dicendo ; Mitte tibi viros qui explorent terram Chenaan, quam ego dedi filiis Israel : unumquemque virum pro tribu patrum suorum mittetis, omnem principem inter eos. Misit itaque illos Mosheb à deserto Pharan juxta præceptum Domini : universi ipsi viri capita filiorum Israel erant.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ואלה ואלין שמהתא דתריסר גוברייא מאלליא לשבטא דראובן עזנר שמוע בר 5
זכור : למטה לשבטא דשמעון עזנר שפט בר חורי : לשבטא דיהודה עזנר 6
כלב בר יפונה : לשבטא דיששכר עזנר יגאל בר יוסף : לשבטא דאפרים עזנר 7
הושע בר נון : לשבטא דבנימין עזנר פלטי בר רפוא : לשבטא דזבולן עזנר 8
גדיאל בר סודי : לשבטא דיוסף לשבטא דמנשה עזנר גדי בר סוסי : לשבטא 9
דדן עזנר עמיאל בר גמלי : לשבטא דאשר עזנר סתור בר מיכאל : לשבטא 10
דנפתלי עזנר נחבי בר ופסי : לשבטא דגד עזנר גאואל בר מכי : אלה שמות 11
אלין שמהת גוברייא דשדר משה לאללא ית ארעא וכדחמא משה ענוותניותיה 12
קרא משה להושע בר נון יהושע : וישלח ישדר יתהון משה לאללא ית ארעא 13
דכנען ואמר להון סקו בהדין צטרא בדרומא ותסקון לטורא : וראיתם ותיחמון 14
ית ארעא מה היא ויתיב עמא דיתיב בה התקיף הוא אין חלש הזעיר הוא אין 15
סגי : ומה ומה ארעא דהוא יתיב בה הטבתא היא אין בישתא ומא קרוייא 16
דהוא יתיב בהון הבכרכין פציחי חנין אין בחקרין : ומה ומא שבח ארעא 17

השמינין אינין פריה אין פתרנין האית
בה אילנין דמיכל אין לא ותעברון
חזקתא ותסבון מאיבא דארעא ויומיא

ירושלמי 17 ומה ארעא השמינין אנון פירין או עצין :

די אזלו בעשרין ותשעא ליריחא דסיון יומי דמן בכורי ענבין : ויעלו 18
ואלילו ית ארעא מן מדברא דצין עד פלטות מעלך לאנטוכיא : ויעלו 19
וסליקו מן צטר דרומא ואתו עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי מרבייני 20
דענק גברא וחברון שבע שנין אתבניית קדם עד לא תתבני
צאנים דמצרים : ויבאו ואתו עד 21
נחלא דאתכלא וקצו מתמן עוברתא
ואיתכל דענבין חד וסוברוהי באסלא
בכתיף תרין מנהון וכן מן רומניא וכן
מן תיניא : למקום לאתרא ההוא 22
קרו נחלא דאתכלא על עיסק עיברתא דקציצו מתמן בני ישראל והוה חמרא 23
נטיף מניה כנחלא : וישובו ותבו מלאללא ית ארעא בתמניא יומין בירחא 24
דאב מסוף ארבעין יומין :

ירושלמי 22 ואתו עד נחל סנולה וקטעו מתמן עובדא ובית סנול דענבין חד ותעלו יתיה בקופה ביני תרין גוברין וכן מן רמונייא ומן תיניא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Iſta autem erant nomina duodecim virorum exploratorum : ex tribu 5
Ruben nuntius, Sammua filius Zaccur. De tribu Simeon nuntius, 6
Schaphat filius Chori. De tribu Juda nuntius, Caleb filius Jephunne. 7
De tribu Iſſachar nuntius, Jigheal filius Joſeph. De tribu Ephraim 8
nuntius, Hoſeas filius Nun. De tribu Binjamin nuntius, Palti filius 9
Raphu. De tribu Zabulun nuntius, Gadiel filius Sodi. De tribu Jo- 10
ſeph, ex tribu *ſcilicet* Manaſſe, nuntius Gadi filius Suſi. De tribu 11
Dan nuntius, Ammiel filius Gemalli. De tribu Aſcher nuntius, Se- 12
thur filius Michael. De tribu Nephtali, nuntius, Nachbi filius Vaphſi. 13
De tribu Gad nuntius Gehuel filius Machi. Iſta ſunt nomina viro- 14
rum, quos miſit Moſes ad explorandum terram : & quando vidit 15
Moſes manſuetudinem ipſius, vocavit Moſes Hoſeam filium Nun Joſu- 16
am. Miſitque eos Moſes ad explorandam terram Canaan, & dixit illis ; 17
Aſcendite per hoc latus per meridiem, & aſcendetis in montem. Et 18
videbitis terram qualis ſit : & populum qui habitat in ea, an fortis 19
ſit an debilis, utrum paucus an multus. Quæ terra ſit in qua habi- 20
tat, utrum bona an mala ſit : quæ urbes in quibus habitat, an in ur-
bibus non munitis habitent, an verò in arcibus. Et quæ laus terræ, 21
utrum pingues ſint fructus ejus, an verò macilenti, num ſint in ea
arbores fructiferæ annon : viriliter
agatis, & accipiatis de fructu ter-
ræ. Erant autem dies quibus abi-
erunt *circa* viceſimam nonam men-
ſis Sivan, dies maturitatis uvarum.
Aſcenderunt ergò & explorârunt terram, à deſerto Tſin uſque ad plateas 22
quibus ingrederis Antiochiam. Aſcenderunt itaque ex latere meridi- 23
onali, & venerunt uſque ad Hebron, ubi *erant* Achiman, Seſai, &
Talmai filii Anak gigantis : Hebron autem ſeptem annis ædificata erat
antequam ædificaretur Tanes Ægypti. Venerunt ergò uſque ad tor- 24
rentem botri, & ſucciderunt inde
ramum & racemum uvarum unum,
& portârunt eum in vecti in hu-
mero duorum ex illis : & ſic ex
malogranatis, & ſic ex ficubus.
Porrò illum locum vocârunt val- 25
lem botri, propter palmitem quem
inde abſciderunt filii Iſrael : &
erat manans vinum ex ea ſicut torrens. Et reverſi ſunt ab explo- 26
randa terra octava die menſis Ab, à fine quadraginta dierum.

Hieroſ. 21. *Et quænam terra, an pingues ſint ei fructus, aut arbores.*

Hieroſ. 24. *Et venerunt uſque ad torrentem botri, & ſucciderunt inde palmitem in quo erat botrus uvarum unus, & tulerunt ipſum in vecti inter duos viros : & ſic ex malogranatis & ficubus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واينان نامهاي ايشان بقبيلهي روبن شموع پسري زكّور * بقبيلهي شمعون شفط پسري 5
حوري * بقبيلهي يهوده كلب پسري يفنه * بقبيلهي يشّسكر يجال پسري يوسف * 6
بقبيلهي افريم هوشع پسري نون * بقبيلهي بنيمين فلطي پسري رفوا * بقبيلهي 7
زبولن جدّيال پسري سودي * بقبيلهي يوسف بقبيلهي منسّه جدّي پسري سوسي * 8
بقبيلهي دن عمّيال پسري جملّي * بقبيلهي اشر ستور پسري ميكال * بقبيلهي 9
نفتلي نخبي پسري وفسي * بقبيلهي جد جوال پسري مكي * اينان نامهاي آن مردمان 10
آنچه بفرستاد مشه بجاسوسي كردن مر آن زمين بخواند مشه لهوشع پسري نون يهوشع * 11
بفرستاد ايشانرا مشه بجاسوسي كردن مر زمين كنعن وگفت بايشان برويد اين درجنوب وبر 12
آييد مر آن كوه * وببينيد مر آن زمين چه آن ومر آن قوم آن نشينا ابر آن اگر قويست 13
اويا ضعيف اگر اندك اويا بسيار * وچه آن زمين آنچه او نشينا در آن اگر نكوست اگر 14
بد وچه آن شهرها آنچه او نشينا در ايشان اگر بي قلعاست يا در قلعاست * وچه آن 15
زمين اگر فربه است يا لاغر اگر هست در آن درخت اگر نه وتقوّيت كنيد وبستانيد
از بر آن زمين وآن روزگاران روزهاي نخستگي انگورها * وبر آيند وجاسوسي كردند مر 16
آن زمين از بيابان صين تا رحوب بآمدن حمت * وبر آيند درجنوب وبيامد تا حبرون 17
وآنجا احيمن ششي وتلمي زاييد گاني آن عنق وحبرون هفت سالها آبدان شد بپيشي
صوعن مصريم * وبيامدند تا رود اشكول وببريدند از آنجا شاخ وخوشه انگورها يك وبر 18
داشتند [اويرا] در زبر در دوي واز انار واز انجير * بمكان آن اين خواند نحل اشكول 19
بسبب آن خوشه آنچه بريدند از آنجا پسراني يسرال * باز گشتند از جاسوسي كردني آن زمين 20
از فرجامي چهل روز *

Hæc autem ſunt nomina eorum : de tribu Reuben, Shammua filius Zacchur. De tribu Shimeon, Shaphat filius Hori. De tribu Jehudab, Chaleb filius Jephunneh. De tribu Iſhſhachar, Igal filius Joſeph. De tribu Ephraim, Hoſhea filius Nun. De tribu Binjamin, Phalti filius Raphu. De tribu Zebulun, Gaddiel filius Sodi. De tribu Joſeph, de tribu Menaſſeh, Gaddi filius Suſi. De tribu Dan, Ammiel filius Gemalli. De tribu Aſher, Sethur filius Michael. De tribu Naphtali, Nahbi filius Vophſi. De tribu Gad, Guel filius Machi. Hæc ſunt nomina virorum quos miſit Moſheh ad explorandum terram : & appellavit Moſheh Hoſhea filium Nun, Jehoſhua. Miſit igitur eos Moſheh ad explorandum terram Chenaan, dixitque illis ; Ite hâc per Meridiem, & conſcendite montem. Et videte terram qualis ſit ; & populum ſedentem in ea, ſi validus ſit ipſe, vel debilis ; ſi paucus ſit, vel multus : Et qualis ſit terra in qua ſedet, ſi bona ſit, vel mala ; & quales urbes in quibus ſedet, ſi ſine caſtellis ſint, vel cum caſtellis : Et qualis terra, ſi pinguis ſit, vel macra ; ſi ſint in ea arbores, nécne : & confortate vos, atque tollite de fructu terræ : dies autem illi erant dies primitiarum uvarum. Aſcenderunt ergò, & exploraverunt terram, à deſerto Sin uſque ad Rehob ad introitum Hamath. Et aſcenderunt per Meridiem, veneruntque ad Hebron : ibi autem erant Ahiman, Sheſhai, & Talmai nati Anac. Hebron verò ſeptem annis ædificata eſt ante Soan Ægypti. Pervenerunt itaque uſque ad torrentem Eſhchol, & abſciderunt indè palmitem & botrum uvarum unum : & portaverunt illum vectabulo inter duos : & de malogranatis, & de ficubus. Locum illum vocavit, Nahal Eſhchol, cauſâ botri quem abſciderunt indè filii Iſrael. Et reverſi ſunt ab explorando terram à fine quadraginta dierum.

במדבר יד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

27 וילכו ואתו ואתו לות משה ולות אהרן ולות כל כנשתא דבני ישראל למדברא
דפארן לרקם ואתיבו להון פתגמא ולות כל כנישתא וחמיאונון ית איבא דארעא:
28 ויספרו לו ואשתעיו ליה ואמרו אתאנא לארעא דשדרתנא ואוף עבדא חלב
29 ודבש היא ודין איבדה: אפס לחוד ארום תקיף עמא דיתיב בארעא וקירוויא
כריכן חניין רברבן לחדא ואוף מרביני דענק גיברא חמינא תמן: עמלק עמלקאי
30 יתבין בארע דרומא וחיתאי ויבוסאי ואמוראי יתבין בטוורא וכנענאי יתבין על
31 ימא ועל תחום יורדנא: ויהס ושתיק כלב ית עמא ואצייתינון לות משה ואמר
מיסק ניסק ונירת יתה ארום מיכל ניכול ירושלמי 31 ושתק:
32 להה: והאנשים ונוברייא דסלקו עמיה
33 אמרו לא ניכול למיסוק לות עמא ארום תקיף הוא מננא: ויוציאו ואפיקו טיב
בישׁ על ארעא דאלילו יתה לות בני ישראל למימר ארעא דעברנא בה לאלקא
יתה ארעא מקטלא יתבהא היא במרעין וכל עמא דנויה גברא מרי מיכלן בישׁן:
ושם ותמן חמינא ית גוברייא בני ענק ממניסת גיברייא והוינא דמיין באנפי נפשׁנא
34 היי בקמצין והכדין הוינא דמיין באנפי נפשׁיהון:

יד

1 ותשא ואריממת כל כנשׁתא ויהבו ית קליהון ובכו עמא בלילייא ההוא ואתקביעת
2 להון ההוא ליליא לבכותא לדריהון: וילנו ואתרעמו על משה ועל אהרן כל
בני ישׂראל ואמר להון כל כנישׁתא לואי דמיתנא בארעא דמצרים או במדברא
3 הדין לואי דמיתנא: ולמה ולמא יי מעיל יתנא לארעא הדא למיפל בחרבא
דכנענאי נשׁנא ושׁפלנא יהון למיבו הלא טב לנא דנתוב למצרים: ויאמרו
4 ואמרו גבר לאחוי נמני עלן מליך לריש ירושלמי 4 נשׂוי עלן מלך ונחוור
וניתוב למצרים: למצרים:
5 ואהרן על אפיהון קדם כל כנישׁתא
דבני ישׂראל: ויהושע בר נון וכלב בר יפונה מן מאללי ית ארעא
6 בוען לבושׁיהון:

27 Et abierunt, ac venerunt ad Mosem & ad Aharonem, & ad universam congregationem filiorum Israel in desertum Paran, in Rekam: & retulerunt ad eos rem, & ad universam congregationem, & ostenderunt illis fructum terræ. 28 Et narrârunt illi, & dixerunt; Venimus in terram ad quam misisti nos, & utique profert lac & mel, & hic est ejus fructus. 29 Veruntamen fortis est populus qui habitat in terra, & urbes munitæ in quibus habitant magnæ valde, & etiam filios Anak gigantis vidimus ibi. 30 Amalekitæ habitant in terra meridionali: at Hethæi, & Jebusæi, & Amorræi habitant in monte, Chananæi autem habitant ad mare, & ad limitem Jordanis. 31 Et imposuit silentium Caleb populo, & ascultare fecit eos Mosem, & dixit; Ascendendo ascendemus & possidebimus eam, quoniam poterimus obtinere eam.

Hieros. 31 *Et silere fecit.*

32 Sed viri qui ascenderunt cum eo dixerunt; Non poterimus ascendere ad populum, quoniam fortior est nobis. 33 Et protulerunt famam malam contra terram, quam exploraverant, ad filios Israel, dicendo; Terra ad quam nos transivimus ad explorandam eam terra est interficiens habitatores suos morbis, & universus populus qui est in medio ejus sunt gigantes, præditi malis moribus. 34 Et ibi vidimus gigantes filios Enak de generatione gigantum: & videbamur apud nos ipsos tanquam locustæ, & sic videbamur apud illos.

CAP. XIV.

1 Et elevavit omnis congregatio, & dederunt vocem suam, & fleverunt populus nocte illa: & statutum est illis ea nocte ut flerent per generationes suas. 2 Et murmurârunt contra Mosem & contra Aharonem omnes filii Israel: & dixit illis universa congregatio; Utinam mortui essemus in terra Ægypti, aut in deserto hoc utinam mortui fuissemus. 3 Et cur Dominus introduceret nos in terram hanc, ut cadamus gladio Chananæorum? uxores nostræ, & parvuli nostri erunt in prædam: annon melius est ut redeamus in Ægyptum? 4 Dixeruntque quisque ad fratrem suum;

Hieros. 4 *Ponamus super nos regem, & revertamur in Ægyptum.*

Præficiamus nobis regem in caput, & revertamur in Ægyptum. 5 Et inclinaverunt se Moses & Aaron super facies suas coram universa congregatione filiorum Israel. 6 Josue autem filius Nun & Caleb filius Jephune, de exploratoribus terræ, sciderunt vestimenta sua.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

27 * برفتند بيامدند بمشه وباهرن وبهمه جماعتي پسراني يسرال بيابانى فارن بقدش بازكردانيدند
28 ايشانرا سخن ومر همه آن جماعت بنمودند بايشان مر بري آن زمين * حكايت كردند
باو گفتند بيامديم بآن زمين آنچه فرستادي ايمارا ونير دوشا شير وانگبين آن واين بري
29 آن * امّا كه قويست آن قوم آن نشينا در زمين وآن شهرهاي قلعها بزركان بغايت ونير
30 كودكاني عنق بديديم آنجا * عملق نشينا در زميني آن جنوب وآن حتّي وآن يبوسي وآن
31 اموري نشينا در كوه وآن كنعني نشينا ابر آن دريا ابر كناري آن يردن * خاموش كرد
كلب مر آن قوم بمشه گفت بر آمدن بر آييم وميراث گيريم آنرا كه توانستن بتوانيم
32 بآن * وآن مردمان آنچه بر آمدند اوازي او گفتند نه توانيم ببر آمدن مر آن قوم كه
33 قويست او از ايما * بيرون آوردند عيبي آن زمين آنچه جاسوسي كردند آنرا بپسراني
يسرال بگفتن آن زمين [آنچه] بگذشتيم دران بجاسوسي كردن آنرا زميني خوراني
نشيناني آنست آن وهمه آن قوم آنچه بديديم درميانى آن مردماني اندازه * وآنجا بديديم
34 مر آن خانان پسراني عنق از آن خانان بوديم در چشماني ايما چون ملخان وهمچنين
بوديم در چشماني ايشان *

* فصل چهاردهم *

1 * برداشت همه آن جماعت بدادند مر آوازي ايشان بگريستند آن قوم در شبي آن او *
2 بلنديدند ابر مشه وابر اهرن همه پسراني يسرال گفتند بايشان همه آن جماعت كاشكي
3 بمرديم در زميني مصر يا در بياباني آن اين كاشكي بمرديم * وچرا ؟ آورا ايمارا بآن زمين آن
4 اين بافتادن در شمشير زناني ايما وطفلاني ايما باشند بغارت ها نه نيك بايما باز گشتن بمصر *
5 گفتند مرد ببرادري او بگماريم سروري وباز گرديم بمصر * بيفتاد مشه واهرن ابر
6 روي ايشان بپيشي همه جمع جماعتي پسراني يسرال * ويهوشع پسري نون وكلب پسري
يفنه از آن جاسوسي كنان مر آن زمين پاره كردند مر جامهاي [ايشان] *

Et *abierunt*, ac *venerunt ad Mosheh & Aharon, & ad universum cœtum filiorum Israel in desertum Pharan in Cadesh: & retulerunt eis verbum, & universo cœtui, ostenderunt*que *eis fructum terræ.* 28 *Navraverunt*que *illi, dicentes; Pervenimus ad terram ad quam misisti nos, & etiam præbet lac & mel, & iste* est *fructus ejus: Nisi quòd fortis est populus sedens in terra, & urbes castellatæ magnæ admodum: & etiam pueros Anac vidimus illic. Amalec sedet in* 30 *terra Meridiana: & Hittæus, & Jebusæus, & Emoræus sedet in monte: Chenaanæus verò sedet juxta mare, et ad ripam Jarden.* Et *tacere fecit Chaleb populum* 31 *erga Mosheh*, ac *dixit; Ascendendo ascendemus, & hæreditatem capiemus eam: nam valendo valebimus in eam. At viri qui ascenderant* 32 *cum eo, dixerunt; Non poterimus ascendere* in *populum, quia fortior est ipse nobis.* Et *protulerunt infamiam terræ qui exploraverant eã, apud filios Israel, dicendo; Terra per quam transivimus ad explorandum eam, terra devorans habitatores suos est ipsa: & omnis populus quem vidimus in medio ejus*, sunt *viri mensuræ. Ibi præterea vidimus dynastas filios* 34 *Anac, ex dynastis: eramúsque in oculis nostris sicut locustæ, sicque eramus in oculis eorum.*

CAP. XIV.

Sustulit itaque *universus cœtus,* 1 *dederúntque vocem suam, fleveruntque populus nocte illâ.* Et *murmuraverunt adversùm Mosheh & Aharon omnes filii Israel, dixe-* 2 *runtque eis universa multitudo; utinam mortui fuissemus in terra Ægypti, aut in deserto hoc utinam mortui essemus.* Et *quare* 3 *Dominus introducit nos in terram hanc, ad cadendum gladio? uxores nostræ & infantes nostri erunt in prædam: nónne bonum* esset *nobis reverti in Ægyptum?* Dixeruntque *quisque ad fratrem* 4 *suum; Præficiamus* nobis *ducem, & revertamur in Ægyptum.* Tum 5 *cecidit Mosheh & Aharon super facies suas in præsentia universi cœtus congregationis filiorum Israel.* Je- 6 *hoshua verò filius Nun, & Chaleb filius Jephunneh, de exploratoribus terram, sciderunt vestimenta sua:*

7 ויאמרו ואמרו לכל כנישתא דעברנא ברה לאלא יתה טבא
8 ארעא לחדא לחדא : אם חפץ ין רעוא דיי אית בנא ואעיל יתנא לארעא
9 הדא ויתנינה לנא ארעא דהיא עברא חלב ודבש : אך ברם בפיקודיא דיי
לא תבטשון ואתון לא תדחלון מן עמא דארעא ארום בידנא מסירין הינון חוש
חיל גבורתהון מעליהון ומימרא דיי בסעדנא לא תדחלון מנהון : ויאמרו ואמרו
10 כל כנישתא לאטלא יתהון באבנין ואיקר שכינתא דיי אתגלי בענני יקרא
במשכן זמנא : ויאמר הי ואמר יי למשה עד אימתי יהון מרגזין קדמי עמא
11 הדין ועד אימתי לא יהימנון במימרי לכל אתוותא דעבדית ביניהון : אכנו
אמחי יתהון במחתא דמותא ואישצי יתהון ואעמני יתך לעם רב ותקיף מנהון :
12 ויאמר ואמר משה וישמעון בניהון דמצראי דאישתנקו ביממא ארום אסיקתא
13 בחילך ית עמא הדין מביניהון : ואמרו ויימרון בחדוותא ליתבי ארעא הדא
14 דישמעו ארום אנת הוא יי דשכינתך שריא בנו עמא הדין דבעיניהון חמון שכינת
יקרך יי על טוורא דסיני וקבילו תמן אורייתך ועננך מטלול עלייהון דלא יהנזקון
משרבא ומטרא ובעמודא דענננא אנת מדבר קדמיהון ביממא מטול למפכח
טוריא וגלימתא ולמידלי מישריא ובעמודא דאישתא לאנהרא בלילייא : והמתה
15 ומן בתר כל ניסיא האלין אנת קטיל ית עמא הדין כגברא חד ויימרון עממיא
16 דישמעו ית שמע גבורתך למימר : מבלתי מן בגלל דלא הוות יוכלא מן קדם
יי לאעלאה ית עמא הדין לארעא דקיים להון וקטלינון במדברא : ועתה
17 וכדון יסגי כדון חילא קדמך יי ותתמלי רחמין עליהון ויתי תשוי לעם רב הי
18 כמא דמלילתא למימר : הי יי ארוך
רוח וקריב רחמין שרי לחובין ומכפר
על סורחנין מוכי לדתיבין לאורייתא
ולדלא תיבין לא מוכי מסער חובי
אבהן רשיעין על בנין מרודין על דר
תליתאי ועל דר רביעאי : סלח נא
שבוק כדון לסורחנות עמא הדין
19 כסניאות טבותך והיכמא דשריתא לעמא הדין מן זמן דנפקו ממצרים ועד
20 כדון : ויאמר הי ואמר יי שבקית כפתגמך : ואולם וברם בשבועה קיים אנא
21 ומליא יקרא דיי ית כל ארעא :

ירושלמי 18 יי ארוך רחמין ורחך
רגז וקריב רחמין ומסגי למעבד חסד
וקשוט ומוכיא לא מוכי יי חייבא ביום
דינא מדכר חובי אבהן רשיעין על בנין
מרדין : 20 ואמר מימרא דיי הא
שריתי ושבקית כפתגמך :

Et dixerunt universæ congregationi, dicendo; Terra quam peregrina- 7
vimus ad explorandum eam, bona est terra valde valde. Si complacitum 8
fuerit Domino in nobis, introducet nos in hanc terram, & dabit eam
nobis, terram quæ est proferens lac & mel: Verùm contra mandata 9
Domini ne recalcitretis, & vos non timebitis à populo terræ illius,
quoniam in manibus nostris traditi sunt: elanguit robur fortitudinis
eorum ab ipsis, & sermo Domini erit nobis auxilio, ne timeatis ab
illis. Et dixerunt universa congregatio ut lapidibus eos obruerent: 10
sed gloria divinæ majestatis Dei revelata est cum nubibus gloriæ in
tabernaculo fœderis. Et dixit Dominus Mosi; Usquequo ad iracun- 11
diam provocabunt me populus hic? & usquequo non credent sermo-
ni meo, in cunctis signis quæ ego feci inter eos? Percutiam eos 12
plaga mortali, & perdam eos: & constituam te in populum multum
& fortiorem illis. Et dixit Moses; Et audient filii ipsorum Ægypti- 13
orum, qui suffocati sunt in mari, quòd ascendere fecisti virtute tuâ
populum hunc è medio eorum. Et dicent cum gaudio habitatoribus 14
terræ hujus, qui audient quòd tu sis Dominus cujus divina majestas
habitavit in medio populi hujus: ante quos apparuit divina majestas
gloriæ tuæ, ô Deus, super montem Sinai, & quòd ibi receperint le-
gem tuam, & nubes tua obumbraverit eos, ut non noceret illis ca-
lor & pluvia, & in columna nubis tu deduxisti eos interdiu, ut de-
primeres montes & colles, & elevares planities, & in columna ignis
ut lucem præberes illis noctu. Et post omnia hæc miracula tu inter- 15
feceris hunc populum tanquam virum unum: tum dicent populi qui
audient famam fortitudinis tuæ, dicendo: Eò quòd non esset po- 16
testas à facie Domini ut introduceret populum hunc in terram, quam
juratus promisit illis, ideo interfecit eos in deserto. Et nunc magni- 17
ficetur quæso virtus coram te Domine, & replearis miserationibus
erga eos & me ponas populum multum, sicut loquutus es, dicendo:
Dominus *est* longanimis & pro- 18
clivis ad miserationes, condonans
peccata, & expians delicta, mun-
dando eos qui convertuntur ad
legem: sed erga eos qui non con-
vertuntur, non mundando puniet
peccata patrum reprobrorum su-
per filios rebelles, *in* tertiam &
quartam generationem. Condona 19
nunc peccato populi hujus propter
multam bonitatem tuam: sicut omni-
no condonâsti huic populo, à tem-
pore quo exierunt ex Ægypto huc
usque. Et respondit Dominus; Condonavi juxta verbum tuum. Ve- 20
runtamen juramento affirmo ego, quòd gloriâ Domini replebitur uni- 21
versa terra.

Hieros. 18. *Dominus* est *longanimis, procul removens iram & proclivis ad misericordiam, & multiplicans exercere benignitatem & veritatem: sed omnino justos non reputat Dominus peccatores, in die judicii memor erit peccatorum patrum improborum erga filios rebelles.* 20. *Et respondit sermo Domini; Ecce remisi & condonavi juxta verbum tuum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

7 *گفتند بهمه جماعتي پسراني يسرال بگفتن آن زمين آنچه بگذشتيم دران بجاسوسي كردن
8 آنرا نيكوست آن زمين بغايت بغايت * اگر مراد كرد در ايما ! بياورد ايمارا بآن زميني
9 آن اين و بدهد آنرا بايما زميني آنچه آن دوشا شير و انگبين * خاصه در ! نه عاصي شويد
و شما نه ترسيد مر قومي آن زمين كه نافي ايما ايشان بگشت سايهي ايشان از بالاي ايشان
10 و ! اواز ي ايما نه ترسيد از ايشان * گفتند همه آن قوم بسنگسار كردن ايشانرا در سنگها
11 و عزيزي ! ديدارشد بخيمهي وعده بهمه پسراني يسرال * گفت ! بمشه تا كي نغايه كنند
12 مرا آن قومي آن اين و تا كي نه باور كنند در من در همه آن نشانها آنچه بكردم در ميانی او * بزنم
13 اويرا در وبا و برانم اويرا و بكنم ترا بقومي بزرك و قوي ازو * گفت مشه ع ! بشنوند مصريان
14 كه بر آوردي در زوري تو مر آن قومي اين از ميانی او * و بگويند بنشينايي آن زميني آن اين
بشنويدند كه تو ! در ميانی آن قومي آن اين آنچه چشم در چشم ديدارشد شكينهي تو !
و ابري تو استيده ابر ايشان و در ستوني ابر تو روا بپيشي ايشان روز و در ستوني آتش
15 شب * و بكشي مر آن قومي آن اين چون مردي يكه و بگويند آن قومها آنچه بشنويدند
16 مر خبري تو بگفتن * از بي توانايي ! بآوردن مر آن قومي آن اين بآن زمين آنچه سوگند
17 خورد بايشان بكشت ايشانرا در بيابان * و اكنون بزرك باشد اكنون زوري ادني چون
18 آنچه سخن گفتي بگفتن * ! دراز خشم و بسيار فضل بخشايای گناه و جرم و آزاد كردن
نه آزاد كند عقوبت كنايي گناهي پدران ابر پسران ابر سيم و ابر چهارم * بيامرز
19 اكنون بگناهي آن قومي آن اين چون بزرگي فضلي تو و چون آنچه آمرزيدي بقومي آن
20 21 اين از مصر و تا اينجا * گفت ! آمرزيدم چون سخن تو * وليكن قادرم من و پر باشد
عزيزي ! مر همه آن زمين *

*Ac dixerunt ad universam congre- 7
gationem filiorum Israel, dicendo;
Terra per quam transivimus ad ex-
plorandum eam, bona est illa terra
valdè admodùm: Si desiderium 8
habuerit in nobis Dominus, introduce-
cet nos in terram istam, dabitque
eam nobis, terram quæ præbet lac &
mel. Tantùm in Dominum ne re- 9
belletis: vos quoque, ne timeatis
populum terræ, quia panis noster
sunt: recessit umbra eorum de
super eos, sed Dominus est nobis-
cum: ne timeatis ab eis. Tunc dixe- 10
runt universa congregatio ad lapi-
dandum eos lapidibus: & gloria
Domini apparuit in tentorio conven-
tûs omnibus filiis Israel. Dixitque 11
Dominus ad Mosheh; Quamdiu re-
jicient me populus iste, & quan-
do credent in me, in omnibus signis
quæ feci in medio ejus? Percutiam 12
eum peste, expellámque eum: faciam
verò te in populum magnum, &
robustiorem eo. Dixit Mosheh ad 13
Dominum; Audient Ægyptii, (nam
eduxisti in fortitudine tua populum
istum de medio ejus,) Ac dicent 14
habitatoribus terræ hujus, qui au-
dierunt quòd tu Domine in medio
populi istius, cui oculo ad oculum
conspecta est majestas tua Domine,
& nubes tua stet super eos, & in
columna nubis incedas coram illis
die, & in columna ignis nocte: Si 15
occideris populum istum tanquam
virum unum, dicent inquam gentes
quæ audierunt famam tuam, dicen-
do; Ex impotentia Domini ad in- 16
troducendum populum istum in ter-
ram quam juraverat eis, occidit e-
os in deserto. Nunc ergò, magnifi- 17
cetur jam fortitudo Domini mei,
quemadmodum locutus es, dicendo;
Dominus longus ad iram, & multus 18
misericordiâ; remittens peccatum
ac delictum: immunem tamen fa-
ciendo immunem non facit, puniens
peccatum patrum super filios in ter-
tiam & quartam generationem.
Dimitte nunc peccatum populi hu- 19
jus, secundùm magnitudinem mise-
ricordiæ tuæ, & quemadmodum re-
misisti populo huic, ab Ægypto &
huc usque. Dixit Dominus; Remi- 20
si secundùm verbum tuum. Verun- 21
tamen potens sum ego, & replebi-
tur gloriâ Domini universa terra;*

כִּי כָל אֲרוֹם כָּל גּוּבְרַיָּא דִּי חֲמוֹן יַת יְקָרִי וְיַת אָתָוָתַי דְּעָבְדִית בְּמִצְרַיִם וּבְמַדְבְּרָא 22
וְנַסְיוּ קָדְמַי דְּנָן עַשַׂר זִמְנִין וְלָא קַבִּילוּ לְמֵימְרִי : אִם בְּשִׁבוּעָא אֲמִירָא דְּלָא 23
יְחֲמוּן יַת אַרְעָא דְּקַיֵּימִית לַאֲבָהָתְהוֹן וְלָא
יְרוּשְׁלְמִי 23 דְּאַרְעִיּוּ קָדְמַי לָא יְחֲמוּנַהּ : וְעַבְדִּי
דָּרָא דְּאַרְנִיוּ קָדְמַי לָא יְחֲמוּנַהּ : וְעַבְדִּי 24
כָלֵב וַעֲבָדִי כָּלֵב חוֹלָף דְּהַוָּת רוּחַ אוֹחֳרִי עִמֵּיהּ וְאַשְׁלִים בָּתַר דַּחֲלְתִּי וְאָעֵלִינֵיהּ
לְאַרְעָא דְּעָאל תַּמָּן וּבְנוֹי יְרִתוּנַהּ : וְהָעַמְלֵקִי וְכְנַעֲנָאֵי יָתִיב בְּמֵישְׁרָא 25
מְחַר אִתְפְּנוּ וְטוֹלוּ לְכוֹן לְמַדְבְּרָא אוֹרַח יַמָּא דְסוּף : וִידַבֵּר יְיָ וּמַלֵּיל יְיָ עִם 26
מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר : עַד מָתַי עַד אֵימָת לְכְנִישְׁתָּא בִּישְׁתָּא דְּמִתְחַבְּרִין עֲלַי 27
יַת תּוּרְעֲמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּהִינִין מִתְרַעֲמִין עֲלַי שְׁמִיעַ קָדָמַי : אֱמוֹר אֵימַר לְהוֹן 28
בְּשִׁבוּעָא קַיָּם אֲנָא אֵין לָא הֵיכְמָא דְּמַלֵּילְתּוּן קָדָמַי הֵיכְדֵּין אֶעֱבִיד לְכוֹן : בְּמִדְבָּר
בְּמַדְבְּרָא הָדֵין יִתְרְמוֹן גּוּשְׁמֵיכוֹן כָּל סְכוּמְהוֹן לְכָל חוּשְׁבַּנְהוֹן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין 29
וּלְעֵלָּא דְּאִתְרַעֲמְתּוּן עֲלָי : אִם אַתֶּם בְּשִׁבוּעָא חֲמִירָא דְּאָתוּן לָא תֵיעֲלוּן לְאַרְעָא 30
דְּקַיֵּימִית בְּמֵימְרִי לְאַשְׁרָאָה יַתְכוֹן בַּהּ אֲרוֹם אֱלָהֵן כָּלֵב בַּר יְפוּנֶה וִיהוֹשָׁעַ בַּר נוּן :
וְטַפְּכֶם וְטַפְּלֵיכוֹן דַּאֲמַרְתּוּן דְּלָבִיזָא יְהוֹן וְאָעֵיל יַתְהוֹן וְיִנְדְּעוּן יַת אַרְעָא דְּקַצֵּתּוּן 31
בָּהּ : וּפִגְרֵיכֶם וּפִגְרֵיכוֹן דִּלְכוֹן יִתְרְמוֹן בְּמַדְבְּרָא הָדֵין : וּבְנֵיכֶם וּבְנֵיכוֹן 32
יְהוֹן טַעְיִין בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין וְיִקַּבְּלוּן יַת חוֹבֵיכוֹן עַד וְמַן דִּיסוּפוּן פִּגְרֵיכוֹן 33
בְּמַדְבְּרָא : בְּמִסְפַּר יְמֵי יוֹמָא דְּאַלֵּילְתּוּן יַת אַרְעָא אַרְבְּעִין יוֹמִין יוֹמָא לְשַׁתָּא 34
יוֹמָא לְשַׁתָּא תְּקַבְּלוּן יַת חוֹבֵיכוֹן אַרְבְּעִין שְׁנִין וְתִנְדְּעוּן יַת דְּאִתְרַעֲמְתּוּן עֲלָי :
אֲנִי דְיָ אֲמָלֶל יְיָ גְּזִירִית בְּמֵימְרִי אִין לָא גְּזִירִית בְּמֵימְרִי לְכָל כְּנִישְׁתָּא בִּישְׁתָּא 35
הָדָא דְּאִזְדַּמְנוּ לְמֵרְגַּז עֲלַי בְּמַדְבְּרָא הָדֵין יִסּוֹפוּ וְתַמָּן יְמוּתוּן : וְהָאֲנָשִׁים וְגוּבְרַיָּא 36
דִּי שַׁדַּר מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יַת אַרְעָא וְתָבוּ וְאַרְעִימוּ עֲלוֹהִי יַת כָּל כְּנִשְׁתָּא לְאַפָּקָא טִיב
בִּישׁ עַל אַרְעָא : וּמִיתוּ וּמְיָתוּ גּוּבְרַיָּא דְּאַפִּיקוּ טִיב בִּישׁ עַל אַרְעָא בְּשִׁבְעָא יוֹמִין 37
בְּאִילּוּל וְהַווֹ מוֹרְנֵי נַפְקִין מִן פַּרְתְּהוֹן וְאָזְלִין עַד בֵּית לֵישָׁנְהוֹן וְאָכְלִין לֵישָׁנְהוֹן עִם
מוֹרְנֵיהוֹן וְאִתְקְבָרוּ בְּמוֹתָנָא מִן קֳדָם יְיָ : וִיהוֹשָׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְכָלֵב בַּר יְפוּנֶה 38
אִתְקַיְּימוּ מִן גּוּבְרַיָּא הָאִינוּן דְּהַלִּיכוּ לְאַלָּלָא יַת אַרְעָא :

NUMERI Cap. XIV. 265

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Quia omnes viri qui viderunt gloriam meam, & signa mea quæ feci in 22
Ægypto & in deserto, & tentaverunt me jam decem vicibus, neque re-
ceperunt sermonem meum : Cum juramento dictum hoc, quòd non 23
videbunt terram quam jurato pro-
misi patribus eorum: generatio quæ Hieros. 23. *Quia elevavi ma-*
ad iram provocavit me haud- *num meam cum juramento.*
quaquam videbit eam. Servus au- 24
tem meus Caleb, quia fuit in eo alius spiritus, & perfectè secutus est ti-
morem meum : introducam eum in terram ad quam ipse venit, & filii
ejus possidebunt eam. Sed & Amalekitæ & Chananæi habitant in pla- 25
nitie : cras revertimini,& proficiscimini in desertum viâ maris caricosi.
Et loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo : Usq; 26
quo *parcam* cœtui huic malo, qui congregantur contra me : murmura 27
filiorum Israel, quibus murmurant contra me, audiuntur coram me.
Dicito illis ; Jurejurando affirmo ego, si non quemadmodum loquuti 28
estis coram me, sic faciam vobis: In deserto hoc projicientur cadave- 29
ra vestra, omnes qui recensiti estis per omnes numeros vestros, à filio
viginti annorum & supra, qui murmurâstis contra me. Cum juramen- 30
to fortiori quòd vos non ingrediemini in terram, quam juravi sermo-
ne meo me eam daturum vobis ad inhabitandum, nisi Caleb filius
Jephunne & Josue filius Nun. Parvulos verò vestros, de quibus dixi- 31
stis quod futuri sint in direptionem, introducam, & cognoscent ter-
ram quam vos fastidivistis. Et cadavera vestra projicientur in hoc de- 32
serto. Filii quoq; vestri erunt errantes in hoc deserto quadraginta annis, & 33
recipient pœnam peccatorũ vestrorũ : donec consumpta fuerint cadavera
vestra in deserto. Juxta numerũ dierũ quibus explorâstis terrã, quadra- 34
ginta *scilicet* diebus, die pro anno, die pro anno, recipietis pœnã peccato-
rũ vestrorũ quadraginta annis : & cognoscetis quod murmurâstis contra
me. Ego Dominus juravi in sermone meo, si hoc non decreverim ser- 35
mone meo adversus omnem hanc congregationem malam, quæ conve-
nit ad rebellandum contra me : in deserto hoc consumentur, & ibi
morientur. Viri etiam quos misit Moses ad explorandum terram, & 36
reversi sunt & murmurare fecerunt contra ipsum universam congrega-
tionem, proferendo famam malam de terra : Mortui sunt inquam 37
viri qui protulerunt malam famam de terra, intra septimum diem men-
sis Ilul fuerunt vermes exeuntes ex umbilicis eorum, & paulatim pro-
gredientes usque ad linguam eorum, quam devoraverunt cum faucibus
eorum, & sepulti sunt, morte à conspectu Domini *immissa*. Sed Jo- 38
sue filius Nun & Caleb filius Jephunne supervixerunt, ex illis viris
qui iverant ad explorandam terram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 * كه همه آن مردمان آن بينند مر عزيزي من و مر نشانهايي من آنچه بكردم در مصر ودر بيابان
23 آزمايش كردند مرا اين ده بارها ونه شنيدند در آوازي من * اگر ببينند مر آن زمين آنچه
24 سوگند خوردم بپدراني ايشان وهمه نفايه كناني من نه بينند آنرا * وبندهي من كلب جزا بود
الهامي ديگر اوازي او وتمام بود پسي من وبياورم اويرا بآن زمين آنچه بيامد آنجا ونسلي او
25 ميراث گيرد آنرا * وآن عملقي وآن كنعني نشينا در دره فردا روي كنيد ومنزل بر داريد بشما
26 آن بيابان راهي درياي سوف * سخن گفت ؛ بمشه وباهرن بگفتن * تا كي بجماعت آن بدي آن اين
27 آنچه ايشان لندش كنان ابر من مر لندشهايي پسراني يسرال آنچه ايشان لندان ابر من
28 بشنويدم * بگوي بايشان قادر من گفت ؛ اگرنه چون آنچه سخن گفتيد در حضوري من
29 همچنين بكنم بشما * در بياباني آن اين بيفتند لاشهاي شما وهمه شمردگاني شما بهمه شمارهايي
30 شما از قدري بيست سال وبالا آنچه بلنديديد ابر من * اگر شما بياييد بآن زمين آنچه بر
داشتم قدرتي من بمسكن گيراندن شمارا دران كه الّا كلب بسري يفنّه ويهوشع پسري نون *
31 * وطفلاني شما آنچه گفتيد بغارت باشد بياورم ايشانرا وبدانند مر آن زمين آنچه نفايه كرديد
32 در آن * ولاشهايي شما شما بيفتند در بياباني آن اين * وپسراني شما باشند چران در بيابان چهل
33 سال وبر دارند مر بيراهيهايي شما تا تمام شدني لاشهايي شما در بيابان * در شماري آن روزها آنچه
34 جاسوسي كرديد مر آن زمين چهل روز روزي بسالي روزي بسالي بر داريد مر گناهي شما چهل
35 سال وبدانيد مر آرازش من * من ؛ سخن گفتم اگر نه اين بكنم بهمه آن جماعتي آن بدي
آن اين آن وعده شدگان ابر من در بيابان آن اين تمام شوند وآنجا بميرند * وآن مردمان آنچه
36 بفرستاد مشه بجاسوسي كردن مر آن زمين باز گشتند لندش آوردند [ابر او] مر همه آن جماعت
بيرون آوردي عيب ابر آن زمين * بمردند آن مردمان بيرون آوران عيب آن زمين بد در تجفه
37 بيشي ؛ * ويهوشع بن نون وكلب بن يفنّه بزستند از آن مردمان آن ايشان آن روان بجاسوسي
38 كردن مر آن زمين :

Quòd omnes viri videntes gloriam 22
meam, & signa mea quæ feci in
Ægypto, & in deserto, & tentave-
runt me his decem vicibus, & non
auscultârunt voci meæ: Si viderint 23
terram quam juravi patribus eo-
rum : omnes inquam rejicientes me,
non videbunt eam. At servum me- 24
um Chaleb, (in mercedem quia fuit
inspiratio altera apud eum, & per-
fectus fuit post me,) introducam quì-
dem eum in terram ad quã vênit, &
soboles ejus hæreditate accipiet eã.
Amalecita autem, & Chenaaneus 25
sedet in valle: cras respicite, & man-
siones vestras removete in *desertum*
viâ maris Suph. Locutus est quo- 26
que Dominus ad Mosheh & Aha-
ron, dicendo ; Quamdiu congrega- 27
tionem malam istam, qui sunt mur-
murantes contra me, murmuratio-
nes inquam *filiorum Israel qui sunt*
murmurantes contra me, audivi?
Dic illis ; Potens ego, dixit Domi- 28
nus, si non quemadmodum locuti
estis in præsentia mea, sic fecero
vobis. In deserto isto cadent cada- 29
vera vestra: & omnes numerati
vestri per omnes numeros vestros ab
ætate viginti annorum & suprà, qui
murmurâstis adversùm me ; Si vos 30
veneritis in terram pro *qua extuli*
potentiam meam, ut habitationem
capere facerem vos in ea, nisi Cha-
leb filius Jephunneh, & Jehoshua
filius Nun, Ac infantes vestri 31
quos dixistis, In prædam erunt:
introducam eos, & cognoscent ter-
ram quam rejecistis. Et cadavera 32
vestrorum ipsorum, cadent in de-
serto isto. Filii autem vestri erunt 33
pascentes in deserto quadraginta
annis, & ferent deviationes ve-
stras, usque ad consumptionem ca-
daverum vestrorum in deserto.
Juxtà numerum dierum quibus ex- 34
plorâstis terram, quadraginta die-
bus, (singulis diebus pro singulis an-
nis,) portabitis peccatum vestrum
quadraginta annis, & cognoscetis
offensionem meam. Ego Dominus 35
locutus sum, Si istud non fecero uni-
versæ congregationi malæ huic, qui
conveniunt adversùm me : in de-
serto isto consumentur, & ibi mori-
entur. Viri itaq; quos miserat Mo- 36
sheh ad explorandũ terram, & rever-
tentes in *murmurationem induxe-*
rant contra eum universam congre-
gationem, proferendo infamiam de
terra, Mortui sunt homines pro- 37
ferentes infamiam terræ malam,
percussione in præsentia Domini.
Jehoshua verò filius Nun, & Cha- 38
leb filius Jephunneh vixerunt ex
hominibus ipsis euntibus ad ex-
plorandum terram.

וידבר ומלל משה ית פתנמיא האלין עם כל בני ישראל ואתאבלו עמא לחדא: 39
וישכימו ואקדימו בצפרא וסליקו לריש טוורא למימר הא אנחנא סלקין לאתרא 40
דאמר יי ארום חבנא: ויאמר ואמר משה מה דין אתון עברין על גזירת מימרא 41
דייי ואיהי לא תצלח לכון: אל תעלו לא תסקון ארום ליית שכינתא דייי שריא 42
ביניכון ואורונא ומשכנא וענני יקרא ליתיהון מטיילון ולא תיתברון קדם בעלי
דבביכון: כי העמלקי ארום עמלקאי תמן וכנענאי תמן קדמיכון ותתרמון 43
קטילין בחרבא ארום מן בגלל דתתבתון מן בתר פולחנא דייי בנין כן לא יהי מימרא
דייי בסעדכון: ויעפילו ואודרו בחשוכא 44
קדם קריצתא למיסוק לריש טורא ברם ירושלמי 44 ויעפילו ווריזו:
ארונא דביה קיימא דייי ומשה לא זוו מגו משריתא: וירד ונחת עמלקאה וכנענאה 45
דיתיב בטוורא ההוא וקטילו יתהון ושציאונון וטרדונון עד שציו:

טו

וידבר ומלל יי עם משה למימר: דבר מלל עם בני ישראל ותימר להון ארום תיעלון 2
לארע מותבנכון דאנא יהיב לכון: ועשיתם ותעבדון על מדבחא קורבנא קדם יי עלתא 3
או ניכסת קודשיא לפרשא נדרא או בנדיבותא או בזמן מועדיכון למעבד רעותא
דמאמרי עלמא לאתקבלא ברעוא קדם יי מן תורי או מן ענא: והקריב ויקריב 4
גברא דמקרב קורבניה קדם יי מנחתא סמידא עשרונא פתיכא ברבעות הינא משח
זיתא: ויין ותמר עינבא לניסוכא רבעות הינא דעבד על עלתא או לנכסת 5
קודשא לאימר חד: או לאיל או לדכרא תעביד מנחתא תרין עשרונין 6
סמידא פתיכא במשח זיתא תלתות הינא: ויין ותמר עינבא תלתות הינא תקריב 7
בסיפלי לניסוכא מטול לאתקבלא ברעוא קדם יי: וכי ואורום תעביד בר תורי 8
עלתא או נכסתא לפרשא נידרא או נכסת קודשיא קדם יי: והקריב ויקריב 9
על בר תורי מנחתא סמידא תלתא עשרונין פתיך במשח זיתא פלגות הינא:
ויין ותמר עינבא לניסוכא פלגות הינא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי: 10
ככה היכדין יתעביד לתורא חד או לדיכרא חד או לאימר בר אימרי או 11
בני נעיא: כמספר בחושבן תורי ואמרי ונדיי דתעבדון קרבנא היכדין תעבדון
לכל חד וחד לפום סכומהון: כל בל יציבא בישראל ולא בבר עממין יעביד 13
היכדין ית אלין נסוכיא לקרבא קורבנא דמתקבל ברעוא קדם יי:

Et loquutus est Moses verba ista cum omnibus filiis Israel, & luxerunt 39
populus valdé. Surrexerúntque manè, & ascenderunt in cacumen mon- 40
tis, dicendo; Ecce nos ascendemus ad locum quem dixit Dominus, quo-
niam peccavimus. Et dixit Moses; Quare vos facitis contra decretum 41
Domini? hoc quidem non erit prosperum vobis. Ne ascendatis, quoniam 42
non est divina majestas Domini habitans inter vos, & arca & tabernaculum
& nubes gloriæ non moventur, ne conteramini coram hostibus vestris.
Nam Amalekitæ & Chananæi ibi parati sunt ante vos, & projiciemini 43
interfecti gladio: quoniam propterea quòd peccâstis à cultu Domini,
propterea non erit sermo Domini vobis auxilio. Et expediverunt se in 44
tenebris ante matutinum tempus, ut
ascenderent in cacumen montis: Hieros. 44 *Et armârunt se.*
verùm arca in qua erat fœdus Do-
mini, & Moses, non moverunt se è medio castrorum. Et descendit Ama- 45
lekita, & Chananæus qui habitabat in monte illo: & occiderunt illos,
& perdiderunt illos, & calcârunt eos usque ad exterminium.

CAP. XV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis 1
Israel, dicésque illis; Quando ingrediemini in terram habitationum ve- 2
strarum, quam ego do vobis: Et feceritis super altari oblationem co- 3
ram Domino holocaustum, aut hostiam sanctificationum ad separandum
votum, aut spontaneam oblationem, etiam in solennitatibus vestris,
ad faciendum voluntatem Domini mundi, ut recipiatur cum benepla-
cito coram Domino, de bobus aut ovibus: Tunc offerat vir, qui offert 4
oblationem suam coram Domino, oblationem Mincha, similæ decimam
partem commixtam cum quarta parte Hin olei olivæ. Sed & vinum 5
uvarum pro libamine quartam partem Hin, quam faciet pro holocausto
aut pro hostia sanctificationum pro agno uno. Aut pro ariete facies in 6
Mincha duas decimas similæ, mixtæ oleo olivæ tertiâ parte Hin: Et vi- 7
num uvarum tertiam partem Hin offeres in phiala pro libamine, ut reci-
piatur cum beneplacito coram Domino. Cùm autem feceris juvencum 8
in holocaustum, aut hostiam ad separandum votum, aut hostiam sanc-
tificationum coram Domino. Tum offeret pro juvenco Mincha tres deci- 9
mas similæ, mixtæ oleo olivæ media parte Hin: Et vinum uvæ pro li- 10
bamine mediam partem Hin, oblationem quæ recipitur cum voluntate
coram Domino. Sic fiat cum juvenco uno, & cum ariete uno, aut cum 11
agno, sive ex agnis sive ex capris fuerit. Juxta numerum juvencorum, 12
aut agnorum, aut hœdorum, quibus feceritis oblationem, sic facietis,
unicuique secundùm numerum eorum. Omnes indigenæ in Israele non 13
in filiis populorum facient sic illa libamina, ad offerendum oblati-
onem quæ suscipitur cum voluntate coram Domino.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

سخن گفت موسه مر آن سخنهائي را اينان بهمه بسرائي يسرال مصيبتگير شدند آن قوم 39
بغايت * شبگير كردند در بامداد و بر آمدند بسري آن كوه بگفتن اينك ايما وبر آييم بآن جا آنچه 40
گفت يي كه خطا كرديم * گفت موسه چرا اين شما گذران مر امري يي و او نه پيروز آورد * نه 41 42
بر آييد كه نيست يي در ميانى شما و نه زخم خوريد بپيشي دشمنانى شما * كه آن عملقي وآن 43
كنعني آنجا بپيشي شما و بيفتيد در شمشير كه ابر همچنين باز گشتيد از پسي يي و نه
باشد يي اواري شما * شوخي كردند ببر آمدن بسري آن كوه و صندوقي شرطي يي و موسه نه 44
گشتند از ميانى آن لشكرگاه * فرود آمد آن عملقي و آن كنعني آن نشينا در كوه برزند 45
ايشانرا و بكوفتند ايشانرا تا آن حرمه. * فصل پانزدهم *

* سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان كه بيائيد 1 2
بزميني نشستنجاي شما آنچه من دها بشما * و بكنيد قربان يي عله يا ذبحت بشرح كردني 3
نذر يا در سخاوت يا در عيدهاي شما بكردن بوي قبوليت يي از آن گاو يا از آن گوسپند * و نزديك 4
آورد آن نزديك آورا قرباني او يي هديه سميد دهيك آميخته در چهاريكه آن دوله روغن *
* و مي بپشنجش چهاريك آن دوله بكني ابر آن عله يا بذبحت ببرهي يكه * يا بنرميش 5 6
بكني هديه سميد دو دهيكها آميخته در روغن سهيك آن دوله * و مي بپشنجش سهيكه 7
آن دوله نزديك آوري بوي قبوليت يي * و كه بكني بچهي گاو عله يا ذبحت بشرح كردن 8
نذر يا شلميم يي * و نزديك آورد ابر بچهي آن گاو هديه سميد سه دهيكها آميخته در روغن 9
بيمهي آن دوله * و مي [نزديك آوري] بپشنجش نيمهي آن دوله قربان بوي قبوليت يي * 10
* همچنين كرده آيد بگاوي آن يكه يا بنرميش آن يكه يا ببره در برها يا در بزها * 11
* چون شماري آنچه بكنيد همچنين بكنيد بيكه در شماري ايشان * همه بومي بكنند 12 13
همچنين مر ايشان بنزديك آوردن قربان بوي قبوليت يي *

Loquutus est igitur Moshch verba 39
ista omnibus filiis Israel, & mœstitiâ
capti sunt populus valdé. Et an- 40
ticipârunt manè, ascenderúntque ad
caput montis, dicendo; Ecce nos,
& ascendemus ad locum quem di-
xit Dominus, nam peccavimus. Di- 41
xit Moshch; Quid hoc, vos trans-
gredimini mandatum Domini? &
istud successum non præferet. Ne 42
ascendatis, quia non est Dominus in
medio vestrûm: ut plagâ non ca-
damini coram inimicis vestris.
Amalecita enim, & Chenaanæus 43
est ibi coram vobis, & cadetis gla-
dio: nam propterea quòd reversi
estis à post Dominum, neque erit Do-
minus vobiscum. Et ausi sunt a- 44
scendere in caput montis: arca au-
tem fœderis Domini, & Moshch
non recesserunt de medio castrorum.
Descendit itaque Amalecita & 45
Chenaanæus sedens in monte, per-
cusserúntque eos, & contriverunt
eos usque ad Hormah.

CAP. XV.

LOcutus est autem Dominus ad 1
Moshch, dicendo; Alloquere filios 2
Israel, dicésque eis; Quum veneritis ad terram sedis vestræ quam ego do vobis: Et feceritis oblationem 3
Domino, holocaustum, aut victi-
mam, ad declarandum votum, aut
in spontaneum, aut in festis vestris,
ad faciendum odorem acceptabilem
Domino, de bobus, aut ex ovibus:
Tunc offeret offerens oblationem 4
suam Domino, munus similæ deci-
mam partem mistam cum quarta
parte sati olei. Et vini in conspe- 5
sionem, quartam partam sati faci-
es super holocaustum aut in victi-
mam, pro agno uno. Aut pro arie- 6
te facies munus similæ duas decl-
mas partes permistæ cum olei tertiâ
parte sati. Et vini in conspersionem, 7
tertiam partem sati offeres in odo-
rem acceptabilem Domino. Quum 8
verò feceris fœtum bovis in holo-
caustum aut victimam, ad declaran-
dum votum, aut pacifica Domino:
Tunc offeret super fœtum bovis mu- 9
nus, similæ tres decimas partes per-
mistæ cum olei dimidio sati. Et vi- 10
num offeres in conspersionem, dimi-
dium sati, oblationem odoris acce-
ptabilis Domino. Sic fiet bovi uni, 11
aut arieti uni, aut agno de agnis vel
de capris. Juxta numerum quem 12
facietis, sic facietis unicuique in
numero illorum. Omnis indigena 13
faciet sic ista, ad offerendum obla-
tionem odoris acceptabilis Domino.

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

14 וכי יגור וארום יתניר עמכון גיורא או מן דהוא בדרן ביניכון ויעבד
קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי היכמא דתעבדון כן יעבד : הקהל קהלא
15 כולא קיימא חדא לכון ולגיורא די יתניירון קיים עלם לדריכון כוותכון כגיורא
16 יהי קדם יי : תורה אורייתא חדא וירינא חד יהי לכון ולגיורא די
17 יתניירון עמכון : וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני
18 ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא דאנא מעיל יתכון לתמן : והיה יהי
19 במכלכון מלחמא דעלעלתא דארעא ולא מן אוריא ודוחינא וקישטני תפרשון
20 אפרשותא קדם יי : ראשית שירוי עצוותכון חלתא חד מן עשרין ואפרשו
תפרשון אפרשותא לכהנא כמא דמפרשין מן אדרא הכדין תפרשון יתה :
21 מראשית מן שירוי עצוותכון תתנון אפרשותא קדם יי לדריכון : וכי תשגו
22 וארום תשתלון ולא תעבדון חדא מכל פקודיא האלין דמליל יי עם משה : את כל מה דפקיד יי לוותכון
23 בידא דמשה מן יומא דפקיד יי ולהלא לדריכון : והיה יהי אין מן
24 מחמי כנשתא איתעבידת סורחנותא בשלו ויעבדון כל כנשתא תור בר תורי חד
לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנחתיה ונסוכיה כדר חמי וצפיר בר עזין
25 דלא עירובין חד לחטאתא : וכפר ויכפר כהנא על כל כנשתא דבני ישראל
וישתרי להון ארום שלותא היא והינון הייתיאו ית קורבניהון קרבנא קדם יי
26 וקרבן סורחנותהון קריבו קדם יי על שלותהון : ונסלח וישתרי מן קדם יי לכל
כנשתא דבני ישראל ולגיורא דמתגיירין ביניהון ארום לעמא אירע בשלותא :
27 ואם נפש ואין בר נשא חד יחוב בשלו ויקרב ניתיה בר שתא דלא עירובין
28 לחטאתא : וכפר ויכפר כהנא על בר נשא דאשתלי כד סרח בשלו קדם יי
29 לכפרא עלוי וישתרי ליה : האורח יציבא בבני ישראל ולגיורי דמתגיירין
30 ביניכון אורייתא חדא יהי לכון ולמאן דיעבד בשלו : והנפש ובר נש דיעבד
בודנא מן יציבא או מן גיורא ולא תאיב מן סורחנותיה קדם יי היא מרניז
וישתיצי בר נשא ההוא מגו עמיה :

Et cùm peregrinatus fuerit vobiscum peregrinus, aut quicunque inter 14
vos nunc fuerit per generationes vestras, & fecerit oblationem quæ re-
cipitur cum voluntate coram Domino, sicut facietis sic & ille faciat.
O synagoga universa, statutum unum *est* vobis & peregrinis qui peregri- 15
nabuntur : statutum seculi *erit* per generationes vestras, sicut vos sic
peregrinus erit coram Domino. Lex una & judicium unum erit vo- 16
bis, & peregrinis qui peregrinantur vobiscum. Præterea loquutus est 17
Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum filiis Israel, & dices il- 18
lis ; Cùm ingressi fueritis terram, in quam ego vos introduco : Et 19
erit cùm comedetis de pane proventus terræ, non autem ex oryza, aut mil-
lio, aut leguminibus, separabitis separationem coram Domino. *De* 20
primitiis pastæ vestræ placentam unam ex viginti quatuor separabitis
in separationem sacerdoti : quemadmodum separationem facitis de area,
sic quoque separabitis eam. De 21
primis pastis vestris dabitis separa- Hieros. 21. *De primitiis pastarum vestrarum dabitis nomini Domini separationem.*
tionem coram Domino per gene-
rationes vestras. Quòd si erra- 22
veritis, & non feceritis unum
ex omnibus præceptis istis, quæ loquutus est Dominus cum Mose. Quic- 23
quid præcepit Dominus vobis per manum Mosis, à die quo præcepit
Dominus & deinceps per generationes vestras. Erit inquam si à visu 24
congregationis factum fuerit peccatum per errorem : tum facient uni-
versus cœtus juvencum bovis unum in holocaustum, ut suscipiatur cum
benevolentia coram Domino, cum Mincha sua & libamine suo sicut de-
cet : & hircum caprarum absque commixtione unum pro peccati ho-
stia. Expiabitque sacerdos pro universa congregatione filiorum Isra- 25
el, & remittetur eis : quia error est, & ipsi adducant oblationem su-
am, oblationem *inquam* coram Domino, & oblationem pro peccato
suo offerent coram Domino pro errore suo. Et condonabitur à facie 26
Domini universo cœtui filiorum Israel, atque peregrinis qui peregri-
nabuntur inter eos : quia populo contigit per errorem. Quod si ho- 27
mo aliquis peccaverit per errorem, tum offerat hœdum unius anni
absque mixtione pro hostia peccati. Et expiabit sacerdos pro homine 28
illo qui erravit, quandoquidem peccaverit per ignorantiam coram Do-
mino ad expiandum pro illo, & condonabitur illi. Tam indigenæ 29
qui est de filiis Israel, quam peregrinis qui peregrinabuntur inter vos,
lex una erit vobis & ei qui aliquid fecerit per errorem. Homo autem 30
qui fecerit aliquid per superbiam, sive fuerit ex indigenis sive ex
peregrinis, neque revertitur à peccato suo, Dominum ipse irritat : &
excindetur homo ille è medio populi sui.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

14 * وكه غريبي كند اوازي شما غريب يا آنچه درميانى شما بعصرهاي شما وبكند قربان
15 بوي قبوليت يي چون آنچه بكنيد همچنين بكند * آن جماعت رسمي يكه بشما وبغريب
16 آن غريبي كنا رسمي جاويد بعصرهاي شما چون شما چون غريب باشد بپيشي يي * شريعتي
17 يكه وحكمي يكه باشد بشما وبغريب آن غريبي كنا اوازي شما * سخن گفت يي
18 بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان درآمدني شما بآن زمين آنچه من
19 آورا شمارا بآنجا * وباشد در خوردني شما از ناني آن زمين جدا كنيد جدا كرد يي * اوّل
20 خميري شما حلّه جدا كنيد جدا كرد چون جدا كردي خرمن همچنين جدا كنيد
21 آنرا * از اوّل خميري شما بدهيد يي جدا كرد بعصرهاي شما * وكه غلط كنيد ونه
22 كنيد مر همه آن فرمانهاي اينان آنچه سخن گفت يي بموسه * مر همه آنچه بفرمود يي بشما در
23 دستي موسه از آن روز آنچه فرمود يي وآن سوتر بعصرهاي شما * وباشد اگر از چشماني آن
24 جماعت كرده شد بغلطي وبكنند همه جماعت گاو بچّهي گاو يكه بعله ببوي قبوليت
25 يي وهديهي او وپشنجشي او چون حكم وبزغالهي بران يكه بخطات * وكفارت
خواهد آن كهن ابر همه جماعتي پسراني يسرال وآمرزيده شود بايشان كه غلطي است
آن وايشان آوردند مر قرباني ايشان قربان يي وخطاي ايشان بپيشي يي ابر غلطي ايشان *
25 * وآمرزيده شود بهمه جماعتي پسراني يسرال وبغريب آن غريبي كنا درميانى ايشان كه
26 بهمه آن قوم درغلطي * واگر جاني يكه خطا كند درغلطي ونزديك آورد بز
27 قدري سالي آن بخطات * وكفارت خواهد [آن كهن] ابر جاني آن غلط كنا در خطا [در غلط]
28 بپيشي يي بكفارت خواستن ابر او وآمرزيده شود باو * آن بومي در پسراني يسرال وبغريب
29 آن غريبي كنا در ميانى ايشان شريعتي يكه باشد بشما بكنا درغلطي * وآن جان
30 آنچه بكند در دستي بلند از آن بومي واز آن غريب مر يي را او ناسزا گويا ونيست شود
آن جاني آن آن از ميانى قومي آن *

Et quum peregrinatus fuerit apud 14
vos peregrinus, aut quicunque est
in medio vestri in seculis vestris,
*fecerit*q; *oblationem odoris accep*ta-
bilis Domino, quemadmodum fa-
cietis, sic faciet. Congregatio, sta- 15
tutum unum erit *vobis & pere-*
grino peregrinanti apud *vos : sta-*
tuto æterno in seculis vestris, sic-
ut vos sic peregrinus erit *coram*
Domino. Lex una & ritus unus erit 16
vobis et *peregrino peregrinanti apud*
*vos. Locutus*que est *Dominus ad* 17
Mosheh, dicendo, Loquere ad filios 18
Israel, ac dices eis ; In ingressu ve-
stro in terram in quam ego intro-
duco vos, Tunc erit *cùm come-* 19
deritis de pane terræ, separabitis
separationem Domino. Primæ massæ 20
vestræ, placentam separabitis sepa-
rationem : juxta separationem areæ,
sic separabitis eam. Ex prima massa 21
vestra dabitis Domino separatio-
nem, per secula vestra. Quumque 22
erraveritis, & non feceritis omnia
præcepta ista quæ locutus est Do-
minus ad Mosheh : Omnia inquam 23
quæ præcepit Dominus vobis per
manum Mosheh à die quo præcepit
Dominus, & eo ulterius in seculis
vestris : Tum erit, *si ab oculis con-* 24
gregationis factum fuerit per er-
rorem, faciet quidem tota congrega-
tio bovem fœtum bovis unum in
holocaustum in odorem accepta-
bilem Domino, munus quoque ejus
& conspersionem ejus secùdùm ritũ,
& hœdum caprarum unum pro pec-
cato. Et expiationem petet sacer- 25
dos propter universum cœtum fili-
orum Israel, & condonabitur illis,
quia error est illud, cùm ipsi attu-
lerint oblationem suam, oblationem
Domino, & oblationem peccati sui
coram Domino propter errorem ipso-
rum. Et condonabitur universæ con- 26
gregationi filiorũ Israel, & peregri-
no peregrinanti in medio illorũ, quia
universo populo per errorem acci-
dit. Quòd si anima una peccave- 27
rit per errorem, tum offeret capram
anniculam pro peccato. Et expia- 28
tionem petet sacerdos propter ani-
mam errantem in peccato per er-
rorem coram Domino, explationem
petendo propter illam, & remitte-
tur ei. Indigenæ inter filios Israel, 29
& peregrino peregrinanti in medio
ipsorum, lex una erit vobis, facienti
peccatum per errorem. Et anima 30
quæ fecerit manu excelsâ de indi-
gena & peregrino, Domino ipse in-
dignum dicit : atque annihilabitur
anima illa de medio populi sui.

כי ארום על פתנמא קדמאה דפקיד יי 31 בסיני בסר ית תפקידת מהולתא בטיל אישתיצאה בעלמא הדין ישתיצי בר נשא ההוא בעלמא דאתי דעתיד למתן חושבן חובתיה ליום דינא רבא: ויהיו והוו בני ישראל שריין במדברא עיירת שבתא 32 אשתמודע להון ברם קנמא דשבתא לא אשתמודע להון קם גברא מרבית יוסף אמר במימריה איזיל ואתלוש קיסין ביומא דשבתא ויחמון ית סהדיא ויתנון למשה ומשה יתבע אולפן מן קדם יי וידון יתי ובנן אשתמודע קנמא לכל בית ישראל ואשכחו סהדא ית גברא כד תלישׁ ועקר קיסין ביומא דשבתא: ויקריבו 33 וקריבו יתיה בתר דאתרו ביה ותלש סהדיא דהשכחו יתיה תלישׁ קיסין לות משה ולות אהרן ולות כל כנישתא: ויניחו 34 דין הוא חד מן ארבעא דינין די עלו קדם משה נביא ורן יתהון על פום מימרא דקודשא מנהון דיני ממונא ומנהון דיני נפשתא בדיני ממונא הוה משה זריז ובדיני נפשתא הוה משה מתין ובאליין ואמר משה לא שמעית מן בנלל למלפא רישי סנהדרי דעתידין למיקום די הוון וריזין בדיני ממונא ומתונין בדיני נפשתא ולא יבהתון למשיילא דינא דמתקשי להון ארום משה דהוה רבהון דישראל צדך דיימר לא שמעית בנין כן אצנעוהי בבית אסירי ארום ער כרון לא אתפרש הדין דינא יתעביד ביה: ויאמר יי למשה אתקטלא יתקטל גברא 35 אטלו יתיה באבנא כל כנשתא מבר למשריתא: ויצאו והנפיקו יתיה כל כנשתא 36 מבר למשריתא ואטלו יתיה באבנא ומית היכמא דפקיד יי ית משה: ואמר ה 37 ואמר יי למשה למימר: דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ויעבדון 38 להון ציציתא לא מן נימיא ולא מן סיסיא ולא מן גרדיא אלהין לשומהון יעבדונון ויפסקון רישי חוטיהון ויחלון בחמשת קיטרין ארבעא בנו חלתא על ארבעת אנפי גוליהון דמתעטפין בהון לדריהון ויתנון על אנפא גוליתהון שויר דתכלא: והיה ויהי 39 לכון למצוותא ריציתא ותחמון יתיה בוסן דתדכרון ותעבדון ית כל פיקודיי ותעבדון יתהון ולא תסטון למטעי בתר הרהור לבכון ובתר חיזו עיניכון דאתון טעין בתריהון: למטן מן בנלל דתדכרון ותעבדון ית כל פקודיי והוון 40 קדישין הי בסלאכיא דמשמשין קדם יי אלהכון: אני ה אנא הוא יי אלהכון די 41 פרקית ואפיקית יתכון פריקין מארעא דמצרים מטול למהוי לכון לאלהא אנא הוא יי אלהכון:

פ פ פ ון

ויקח קרח ונסיב גוליתיה דכולא 1 תיכלא קרח בר יצהר בר ירשלמי 1 ונסיב עיצה ופלג קרח: קהת בר לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בר פלת בני ראובן:

31 ירושלמי ארום פתנמא דיי בזי ית פקודוי אפס משתיצא השתיצי נפשא ההיא חוביה תקבל:

32 ירושלמי מנבב קיסין:

33 ירושלמי 34 דין חד מן כוליה כתוב למעלה במקלל ובטמא מת: ואצניעו יתיה במטרא עד זמן די אתפרש להון מן קדם יי באלין דינין יתעביד ביה:

Hierof. 31 *Quoniam verbum Domini sprevit, & mandata ejus violavit, delendo delebitur anima illa, peccati sui pœnam recipiet.*

31 Nam verbum prius quod præcepit Dominus in *monte* Sinai contempsit, & mandatum circumcisionis abolevit: deletione in hoc seculo, delebitur in seculo futuro vir ille, ut cui reddenda sit ratio peccati sui in die judicii magni. Et fuerunt 32 filii Israel habitantes in deserto, decretum Sabbathi notum erat illis, verùm punitio *violati* sabbathi non erat illis nota: surrexit vir ex domo Joseph, dixit apud se; Ibo evellam ligna in die sabbathi, & ostendent testibus, & indicabunt Mosi, & Moses quæret doctrinam à facie Domini, & judicabit me; & sic innotescet condemnatio universæ domui Israel. Itaque invenerunt testes virum evellentem & eradicantem ligna in die Sabbathi. Et 33 adduxerunt eum postquam monuissent eum, & lacerâssent testes qui invenerant eum evellentem ligna, ad Mosem & ad Aaronem, & ad universum cœtum. Hoc unum est ex 34 quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose propheta, & judicavit ea juxta præscriptum sermonis sanctitatis: ex iis quædam erant pecuniarum judicia, alia judicia animarum. In judiciis pecuniarum fuit Moses festinus, sed in judiciis animarum erat Moses cunctabundus: & in utrisque dicebat Moses, Non audivi; ut doceret synedrii principes, qui venturi erant, ut essent festini in judiciis pecuniarum, & cunctabundi in judiciis animarum, neque erubescerent interrogare de judicio quod illis difficile visum fuerit, quia Moses qui erat doctor ipsorum Israelitarum, opus habuit dicere, Non audivi: propterea posuerunt ipsum in carcere, quia nondum illis erat explicitum judicium quod fieret de eo. Et dixit Dominus Mosi; Inter- 35 ficiendo interficiatur vir, lapidibus obruat ipsum universa congregatio extra castra. Et eduxerunt ipsum universus cœtus extra castra, & ob- 36 ruerunt ipsum lapidibus, & mortuus est: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Præterea dixit Dominus Mosi, dicendo: Loquere cum 37 38 filiis Israel, & dices illis; ut faciant sibi fimbrias, non ex filis, neque ex glomis, neque ex penicula mentis, sed expresse in eam rem faciant, & abscindent capita filorum ipsarum, & suspendent quinque ligaturis, quatuor in medio trium, ad quatuor óras togarum suarum quibus involvuntur, per generationes suas: & ponent in ora togæ suæ filum retortum hyacinthi. Sítque 39 vobis in præceptum fimbriarum, ut videatis ipsum tempore quo amiciemini eo interdiu, ut recordemini omnium præceptorum meorum ut faciatis ea: neque declinabitis errando post cogitationem cordis vestri, & post visionem oculorum vestrorum, post quæ vos erratis. Ut re- 40 cordemini & faciatis omnia præcepta mea: & sitis sancti, sicut angeli qui ministrant coram Domino Deo vestro. Ego Dominus Deus vester, 41 qui liberavi & eduxi vos liberos è terra Ægypti, ut sim vobis in Deum: ego sum Dominus Deus vester.

Hier. 32 *Colligentem ligna.*

Hierof. 34 *Hoc est unum ex quatuor judiciis, quæ scripta sunt supra in maledico & polluto propter mortuum. Et collocârunt ipsum in custodia, usque ad tempus quo diserte significaretur illis à Domino, quid faciendum esset in illis judiciis.*

SECT. XXXVIII.

CAP. XVI.

ET accepit tunicam suam, quæ tota erat hyacinthina, Corach filius Jitshar filii Keath filii Levi, & Dathan atque Abiram filii Eliab, & On filius Pelet *de* filiis Ruben. 1

Hier. 1 *Et accepit consilium, & seditionem fecit Corah.*

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 * كه سخن يي خوار كرد و مر فرماني او باطل كرد نيست شدن نيست شود آن جاني آن آن گناهي
32 آن در آن * بودند پسراني يسرال در بيابان بيافتند مردي بر چيناني هيزمها در روزي آن شبّت
33 34 * نزديك آوردند اويرا آن يابان او بر چينا هيزمها بموسه وباهرن وبهمه آن جماعت * رها كردند
35 اويرا در نگاه داشت كه نه شرح شد چه كرده آيد باو * گفت يي بموسه كشتن كشته آيد آن
36 مرد سنگسار كردن اويرا در سنگها همه آن جماعت باز بيرون بلشكرگاه * بيرون آوردند اويرا
همه آن جماعت باز بيرون بلشكرگاه سنگسار كردند اويرا در سنگها وبمرد چون آنچه فرمود
37 38 مر موسه * گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان وبكنند بايشان
صيصيت ابر دامنهاي جامهاي ايشان بعصرهاي ايشان وبدهند ابر آن صيصيت آن
39 دامن رشتهي كبود * وباشد بشما بصيصيت ببينيد اويرا وياد كنيد مر همه فرمانهاي
يي وبكنيد ايشانرا ونه وسوسه كنيد پسي دلهاي شما وپسي چشماني شما آنچه شما بيراه
40 شوان پسي ايشان * بسبب ياد كنيد وبكنيد مر همه فرمانهاي من وباشيد خاصان
41 بخداي شما * من يي خداي شما آنچه بيرون آوردم شمارا از زميني مصر ببودن بشما بخدا
من يي خداي شما *

* فصل شانزدهم *

1 * مخالفت كرد قرح پسري يصهر پسري قهت پسري لوي ودتن وابيرم پسراني
الياب واون پسري فلت پسراني راوبن *

Quia verbum Domini vilifecit, & præceptum ejus irritum fecit, annihilando annihilabitur anima illa; peccatum ejus in ipsa. Fuerunt 32 autem filii Israel in deserto, invenerunt que virum colligentem ligna in die Sabbathi. Adduxerunt que 33 eum, invenientes illum colligentem ligna, ad Mosheh & Aharon, & ad universam congregationem. Dimiserunt que illum in custodiam, 34 quia non erat expositum quid faciendum esset ei. Et dixit Dominus 35 ad Mosheh; Interficiendo interficietur vir, lapidabunt eum lapidibus omnis cœtus extra castra. Eduxerunt itaque eum totus cœt extra castra, & lapidaverunt eum lapidibus, & mortuus est: quemadmodum 36 præceperat Dominus Mosheh. Dixitque Dominus ad Mosheh, dicendo; Loquere ad filios Israel, dicesque eis ut faciant sibi fimbriam 37 38 in laciniis vestimentorum suorum in secula sua: dabuntque super fimbriam laciniæ filum cæruleum. Et 39 erit vobis in fimbriam, videbitisque eam, & recordabimini omnium præceptorum Domini ut faciatis ea: & ne suggeratis vobis post corda vestra, & post oculos vestros, post quæ vos deviatis. Ut recordemini 40 inquam, & faciatis omnia præcepta mea, & sitis sancti Deo vestro. Ego 41 Dominus Deus vester qui eduxi vos de terrâ Ægypti, ut essem vobis in Deum: ego inquam Dominus Deus vester.

CAP. XVI.

DISSIDIUM autem *fecit* Corah filius Isshar filii Cebath filii Levi, & Dathan & Abiram filii Eliab, & On filius Phelet, filii Reuben: 1

במדבר יו

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויקומו וקמו בחוצפא ואורו הילכתא באנפוי דמשה על עיסק תיכלא משה הוה
2 אמר אנא שמעית מן פום קודשא יהי שמיה מברך דציציית יהון מן חיוור וחוטא
חד דתיכלא יהי ביה קרח וחברוי עבדו גוליין וציציתהון כלהון תיכלא מה דלא
פקיד יי ומסעדין להון נוברייא מבני ישראל מאתן וחמשין אמתכלי כנשתא
3 מעדעי זמן למישל ולמישרי מפרשין בשמהן: ויקהלו ואתכנשו על משה ועל
אהרן ואמרו להון סגי לכון רבנותא ארום כל בנשתא כולהון קדישין וביניהון
שריא שכינתא דיי ומה דין אתון מתרברבין על קהלא דיי: וישמע ושמע משה
4 היך קנין כל חד מנהון ית אינתתיה לאשקייותהן מיא בדוקיא מטול משה ונפל
על אנפוי מן כיסופא: וידבר ומליל עם קרח ועם כנישת סעדוי למימר צפרא
5 ויהודע יי ית דכשר ליה וית דקדיש ויקרב לפולחניה וית דיתרעי ביה יקרב
לשמושיה: ואת דא עיבידו סבו לכון מחתין קרח וכל כנישת סעדוי: ותנו
6 והבו בהון אישתא ושוו עליהון קטורת בוסמין קדם יי מחר ויהי גברא דיתרעי
7 ביה יי הוא דקדיש סגי לכון בני לוי: ויאמר משה לקרח ולגניסתיה
8 קבילו כען בני לוי: המעט הזעירא היא לכון ארום אפריש אלהא דישראל
יתכון מן כנשתא דישראל לקרבא יתכון לשמושיה למפלח ית פולחן משכנא דיי
9 ולמיקום קדם כנשתא לשמשותהון: ויקרב ויתך ויית כל אחך בני לוי עמך
10 וכדון אתון תבעין אוף כהונתא רבתא: לכן בגין כן אנת וכל כנשת סעדך
11 דאוזמנתון על ימרא דיי ואהרן מה הוא ארום מתרעמין אתון עלוי: ושלח
12 ושדר משה פולין לזמנא לבי דינא רבא לדתן ולאבירם בני אליאב ואמרו לא
13 ניסוק: המעט הזעירא היא ארום אסיקתנא מסצרים ארעא דעבדא חלב ודבש
לקטלותנא במדברא ארום מתרברבת עלנא אוף אתרברבא: אף ברם לא לארעא
14 עבדא חלב ודבש אעלתנא ויהבת לנא אחסנת חקלין וכרמין העיניהון דניבריא
האינון דבארעא ההיא תסנוור ותנצח יתהון ולא ניסוק לחתן: ויחר
15 למשה לחדא ואמר קדם יי בבעו מנך לא תסתכל לדורון דידהון דלא חטרא
דחד מנהון שחרית ולא אבאישית לחד מנהון: ויאמר ואמר משה לקרח אנת
16 וכל כנשת סעדך הוו זמינין לבי דינא קדם יי אנת והינון ואהרן מחר:

ויקומו וקמו בחוצפא ואורו הילכתא באנפוי דמשה על עיסק תיכלא משה הוה
2 אמר אנא שמעית מן פום קודשא יהי שמיה מברך דציציית יהון מן חיוור וחוטא
חד דתיכלא יהי ביה קרח וחברוי עבדו גוליין וציציתהון כלהון תיכלא מה דלא
פקיד יי ומסעדין להון נוברייא מבני ישראל מאתן וחמשין אמתכלי כנשתא
3 מעדעי זמן למישל ולמישרי מפרשין בשמהן: ויקהלו ואתכנשו על משה ועל
אהרן ואמרו להון סגי לכון רבנותא ארום כל בנשתא כולהון קדישין וביניהון
שריא שכינתא דיי ומה דין אתון מתרברבין על קהלא דיי: וישמע ושמע משה
4 היך קנין כל חד מנהון ית אינתתיה לאשקייותהן מיא בדוקיא מטול משה ונפל
על אנפוי מן כיסופא: וידבר ומליל עם קרח ועם כנישת סעדוי למימר צפרא
5 ויהודע יי ית דכשר ליה וית דקדיש ויקרב לפולחניה וית דיתרעי ביה יקרב
לשמושיה: ואת דא עיבידו סבו לכון מחתין קרח וכל כנש

וקחו וסבו גבר מחתיתיה ותתנון עליהון קטורת בוסמין ותקרבון קדם יי גבר 17
מחתיתיה מאתן וחמשין מחתין ואנת ואהרן גבר מחתיתיה : ויקחו ונסיבו 18
גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו עליהון קטורת בוסמין וקמו בתרע
משכן זמנא מציטרא חד ומשה ואהרן מציטרא חד : ויקהל וכנש עליהון קרח 19
ית כל בנישתא לתרע משכן זמנא ואתנטל בעותריה דאשכח חרין אוצרין מן
אוצרוי דיוסף מליין כספ ודהב ובעא למטרד בההוא עותרא ית משה וית אהרן
מן עלמא אילולי דאתגלי איקרא דיי לכל בנישתא : וידבר ומליל יי עם 20
משה ועם אהרן למימר : הבדלו אתפרשו מגו בנישתא הדא ואשיצי יתהון 21
בשעא ועידנא : ויפלו ואתרכינו בצלו 22
על אפיהון ואמרו אל אלהא דשוי רוחי
נשמתא בגופי בני נשא ומניה מתיהבא
רוחא לכל בישרא האין גברא חד יחוב
ועל כל בנישתא יהי רונזא : וידבר הי ומליל יי עם משה למימר : דבר 23
קבילית צלותכון על בנישתא כרון מליל להון למימר אסתלקו מן חזור חזור 24
למשכנא דקרח דתן ואבירם : ויקם וקם משה ואזל לאוכחא לדתן ואבירם 25
ואזלו בתרוי סבי ישראל : וידבר ומליל לבנשתא למימר זורו כרון מעלוי
משכני גוברייא חייביא אלין דאתחייבו קטול מן טליותהון במצרים פרסימו
מסטרין דילי כד קטלית ית מצראי על ימא ארגיזו קדם יי באלוש אפיסו ית
יומא דשבתא כרון אודמנו על מימרא דיי בגין כן חזי לגרוייהון ולנמרא ית כל
נכסיהון ולא תקרבון בכל מה דאית להון דלמא תתלקון בכל חוביהון : ויעלו
ואסתלקו מעלוי משכנא דקרח דתן ואבירם מן חזור חזור ודתן ואבירם נפקו 27
בתילי חירופין וקמו וארגיזו למשה תרע משכניהון ונשיהון ובניהון וטפליהון :
ויאמר ואמר משה בדא תינדעון ארום 28
יי שדרני למעבד ית כל עובדיא האילין
ארום לא מן לבי : אם אין 29
כמיתותא דמייתין כה כל בני אנשא
ימותון אלין וסכמות כל אנשא
יסתכם עליהון לא יי שלח יתי : 30
ואם בריאה ואין לא אתבריאת מיתותא להון
מן יומת עלמא תתברי להון כדון ואין לא אתברי פום לארעא מן שרויא אתברי
להי כדון ותפתוח ארעא ית פומה ותבלע יתהון וית כל דלהון ויחתון כה חיין
לשיול ותנדעון ארום ארגיזו גוברייא האלין קדם יי :

ירושלמי 22 ואתרכינו על אפיהון
ואמר אלהא דשליט בנשמת כל בשרא
חד גברא חטי ועל כל עמא הוה רגזו :

ירושלמי 28 ארום לא מן לבי בדית
יתהון : 29 אם משותא דמיתין כה
בני אנשא ימותון אלין וסכמות כל
אנשא יסתכם עליהון לא יי שלח יתי :

Et sumite quisque thuribula sua, & ponetis in eis suffitum aromatum, 17
& offerte coram Domino finguli thuribulum suum, ducenta & quin-
quaginta thuribula : tu quoque & Aharon quisque thuribulum suum.
Et acceperunt quisque thuribulum suum, & posuerunt in eis ignem, 18
posuerunt præterea in eis suffitum aromatum : & steterunt ad ostium
tabernaculi conventus à latere uno, Moses autem & Aharon à latere
altero. Et congregavit ad eos Korah universam congregationem, ad 19
ostium tabernaculi conventus : efferebatur verò propter divitias suas,
quia invenerat duos thesauros ex thesauris Joseph repletos argento &
auro, & quæsivit ejicere propter illas divitias Mosem & Aharonem
ex mundo, nisi revelata fuisset gloria Domini universæ congregationi. 20
Et loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo : Se- 21
paremini è medio congregationis istius, ut perdam eos subitò. Et 22
inclinati sunt cum oratione super
facies suas, & dixerunt; Deus, De-
us qui posuit spiritum animæ in
corporibus hominum, & à quo
datus est spiritus universæ carni :
num si unus vir peccaverit, ad-
versus universam congregationem
erit ira ? Et loquutus est Domi- 23
nus cum Mose, dicendo : Suscepi orationem vestram pro congre- 24
gatione, nunc alloquere eos dicendo; Recedite de circuitu taber-
naculi Korah, Dathan, & Abiram. Et surrexit Moses, & abiit ut red- 25
argueret Dathan & Abiram, & iverunt post eum seniores Israel.
Et loquutus est ad congregationem, dicendo; Recedite nunc à ta- 26
bernaculis virorum peccatorum istorum, qui digni sunt occisione à
pueritia sua in Ægypto; manifestârunt enim secretum meum quando
interfeci Ægyptios, ad mare ad iracundiam provocârunt Dominum,
in Aluscb prophanârunt diem Sabbathi, nunc convenerunt contra
verbum Domini, propterea digni sunt qui profligentur & consuman-
tur omnes opes eorum : ne itaque attingatis quicquam quod eorum
est, ne percutiamini propter omnia peccata eorum : Et removerunt 27
se à tabernaculo Korah, Dathan, & Abiram per circuitum : & Da-
than & Abiram exierunt cum verbis probrosis, & surrexerunt & ir-
ritârunt Mosem in ostio tabernaculi sui, uxores eorum, filii eorum,
& cœtus parvulorum ipsorum. Et dixit Moses; In hoc scietis quòd 28
Dominus miserit me, ut facerem
omnia opera ista : quoniam non
ex voluntate cordis mei *feci*. Si 29
juxta mortem qua moriuntur omnes
homines moriantur isti, & cen-
sus omnis hominis factus fuerit
erga eos non Dominus misit me. Et si non creata est mors illis à 30
diebus seculi, creetur illis nunc, & si non creatum est os terræ ab ini-
tio, creetur illi nunc; & aperiat terra os suum, & absorbeat eos &
quicquid eorum *est*, & descendant vivi in sepulchrum : & scietis quòd
ad iracundiam provocaverint viri isti Dominum.

Hieros. 22. *Et inclinati sunt super facies suas, & dixit; Deus qui dominaris in animam universæ carnis : vir unus peccavit, & adversus universum populum erit indignatio ?*

Hier. 28. *Quoniam non ex corde meo effinxi ea.* 29. *Si morte qua moriuntur homines moriantur isti, & census omnis hominis factus fuerit erga eos, non Dominus misit me.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبستانيد مردي مجمر او وبدهيد ابر ايشان دخنه ونزديك آوريد بپيشي יי مردي مجمر او 17
دويست وپنجاه مجمرها وتو واهرن مردي مجمري او * بستاندند مرد مجمري او 18
بدادند ابر ايشان آتش بنهادند ابر ايشان دخنه بياستادند درگاهي خيمهي وعده ومشه
واهرن * جمع كرد ابر ايشان قرح مر همه آن جماعت بدرگهي خيمهي وعده ديدار 19
شد عزيزي יי بهمه آن جماعت * سخن گفت יי بمشه وباهرن بگفتن * جدا شويد از ميانی 20 21
آن جماعتي آن اين وفنا كنم ايشانرا چون لحظي * بيفتادند ابر روي ايشان گفتند خدا 22
خداي آن روحها بهمه گوشتمند آن مردي يكه خطا كند وابر همه آن جماعت خشم
كني * سخن گفت יי بمشه بگفتن * سخن گوي بآن جماعت بگفتن بر آييد از 23 24
گرداگرد بمسكن قرح دتن وابيرم * بر خاست مشه برفت بدتن وابيرم برفتند پسي او 25
پيراني يسرال * سخن گفت بآن جماعت بگفتن بگرديد اكنون از بالاي خيمهاي 26
ظالماني آن اينان ونه رسيد در همه آنچه بايشان تا نه هلاك شويد در همه خطاهاي ايشان *
* بر آمدند از بالاي مسكن قرح دتن وابيرم گرداگرد ودتن وابيرم بيرون آمدند 27
ايستادگان درگاهي خيمهاي ايشان وزناني ايشان وپسراني ايشان وطفلاني ايشان * گفت مشه 28
در اين بدانيد كه יי فرستاد مرا بكردن مر همه آن عملهاي اينان كه نه از دلي من *
*اگرچون مردي همه آن آدم بميرند اينان وعقوبت همه آن آدم عقوبت شود ابر ايشان نه 29
יי فرستاد مرا * واگر آفريدن آفريند יי وبگشايد آن زمين مر دهاني آن وفرود برد ايشانرا 30
ومر همه آنچه بايشان وفرود شوند زندگان بگور وبدانيد كه نفايه كردند
آن مردماني آن اينان مر יי *

Et capite quisque thuribulum su- 17
um, & date super illa suffitum :
& adducite coram Domino quis-
que thuribulum suum, ducenta &
quinquaginta thuribula : tu quo-
que & Aharon quisq; thuribulum
suum. Ceperunt igitur quisque 18
thuribulum suum, dederúntque su-
per illa ignem, et posuerunt super
illa incensum, steterúntque ad
ostium tentorii conventûs, & Mo-
sheh, & Aharon. Congregaverat 19
autem adversûs illos Corah uni-
versam congregationem ad ostium
tentorii conventûs : & apparuit
gloria Domini universæ congrega-
tioni. Et locutus est Dominus ad 20
Mosheh & Aharon, dicendo; Se- 21
paramini de medio turbæ istius,
& consumam eos quasi momento.
Et ceciderunt super facies suas, 22
dicentes; Deus, Deus spirituum
omnis carnei, unicus vir peccavit,
& contra totam congregationem
irascéris ? Tum locutus est Do- 23
minus ad Mosheh, dicendo, Al- 24
loquere congregationem dicendo;
Ascendite è circuitu tabernaculi
Corah Dathan & Abiram. Sur- 25
gens itaque Mosheh perrexit ad
Dathan & Abiram, & iverunt
post eum seniores Israel. Et locu- 26
tus est ad congregationem, dicendo;
Recedite nunc à tentoriis impio-
rum istorum, neque accedatis ad
quicquam illorum, ne disperdami-
ni in omnibus peccatis eorum.
Et ascenderunt à tentorio Corah 27
Dathan & Abiram circumeirca :
& Dathan & Abiram egressi sunt
stantes ad ostium tentoriorum suo-
rum, & uxores eorum, & filii eo-
rum, & parvuli eorum. Ait Mo- 28
sheh; In hoc scietis quòd Dominus
miserit me ad faciendum omnia
opera hæc, quòd non ex corde meo.
Si secundùm mortem cujuslibet 29
hominis morientur isti, & punitio-
ne omnis hominis animadvertetur
in eos, Dominus non misit me. Si 30
autem creationem creaverit Domi-
nus, aperueritque terrâ os suum, &
deglutiverit eos, & quicquid est
illis, descenderintque vivi in sepul-
chrum; tum cognoscetis quòd re-
jecerunt viri isti Dominum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

31 וַיְהִי כְּדִי פְּסַק לְמַלָּלָא יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין וְאִתְבְּזָעַת אַרְעָא דִּתְחוֹתֵיהֶן :
32 וּפְתַחַת אַרְעָא יָת פּוּמָהּ וּבְלָעַת יָתְהוֹן וְיָת אֱנָשׁ בָּתֵּיהוֹן וְיָת כָּל אֵינְשָׁא
33 דְּלְקֹרַח וְיָת כָּל נְכָסַיָּא : וירדו ונחתו הינון וְכָל דִּלְהוֹן כַּד חַיִּין לְשֵׁיוֹל
34 וְחַפְּרַת עֲלֵיהוֹן אַרְעָא וְאוֹבְדוּ מִגּוֹ קְהָלָא : וכל וְכָל יִשְׂרָאֵל דִּי בְּחַוְרָנֵיהוֹן
עָרְקוּ מִן דְּחִיל קָלְהוֹן דְּיִתְּ צַוְחִין וְאָמְרִין זַבָּאי הוא יְיָ וְקוּשְׁטָא דִּינוֹי וְקוּשְׁטָא
הֵינוּן פִּתְגָמֵי מֹשֶׁה עַבְדֵּיהּ וַאֲנַן רַשִׁיעַיָּא דְּמָרַדְנָא בֵּיהּ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אַפְּכוּ כְּדֵי
שְׁמָעוּ אֲרוּם אָמְרוּ דִּלְמָא תִּבְלוֹעַ יָתָן אַרְעָא : ואש וְאֶשְׁתָּא נַפְּקַת בְּרוּגְזָא
35 מִן קֳדָם יְיָ וְאָכְלַת יָת מָאתָן וְחַמְשִׁין גּוּבְרִין מְסַקֵּי קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא : וידבר
36 וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : אמר אֱמַר לְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא וְיַפְרֵשׁ יָת
37 מַחְתָּיָא מִן בֵּינֵי יְקִידְתָּא וְיָת אִישָׁתָא בַּדְּרִי לְהַאי אֲרוּם אִתְקַדְּשָׁא : אֵת
מחתת יָת מַחְתִּיַּת חַיָּבַיָּא הָאִלֵּין 38 ירושלמו 38 לאות לְסִימָן :
דְּאִתְחַיָּבוּ קְטוֹל בְּנַפְשָׁתְהוֹן וְיַעְבְּדוּן
מִנְהוֹן רַדִּידֵי טָסִין חַפְיֵי לְמַדְבְּחָא אֲרוּם קְרִיבִינוּן קֳדָם יְיָ וְאִתְקַדָּשׁוּ וִיהוֹן לְאָת
39 לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ויקח ונסיב אֶלְעָזָר כַּהֲנָא יָת מַחְתִּיַּת נְחָשָׁא דְּקָרִיבוּ יַקִּידַיָּא
וְרַדִּידִינוּן חַפְיֵי לְנוּפָא דְּמַדְבְּחָא דְּמִן שִׁירְיָא הֲוֹון תַּשְׁמִישְׁתֵּיהּ דְּמַדְבְּחָא :
40 זִכָּרוֹן דּוֹכְרָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן גְּבַר זָר דְּלָא יִקְרַב גְּבַר חִלּוֹנִי דְּלָא מִן בְּנֵי
אַהֲרֹן לְאַסָּקָא קְטוֹרֶת בּוּסְמִין קֳדָם יְיָ וְלָא יְהֵי גְּבַר מִתְנַטֵּל לְמִפְלוֹג עַל עִיסַּק
כְּהוֹנְתָא כְּקָרַח וּכְכְנִישַׁת סַעֲדוֹי וְסוּפֵיהּ לְהוֹבְדָא וְלָא כְּמֵיתוּתָא דְּקָרַח וּכְכְנִשְׁתֵּיהּ
בְּיִקּוּדַת אֶשָׁא וּבְלִיעַת אַרְעָא אֱלָהֵן לְמִלְקֵי בְּסָנִירוּתָא הֵכְמָא דְּמַלֵּיל יְיָ לְמֹשֶׁה
שַׁוֵּי יְדָךְ בְּעִשְׁפָּךְ וְלִקַּח יְדֵיהּ בְּצוּרְעָא הֵיכְדֵין יַמְטֵי לֵיהּ : וילנו וְאִתְרַעֲמוּ
41 כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא חָרָן עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן לְמֵימַר אַתּוּן גַּרְמִתּוּן
דִּין מוֹתָא עַל עַמָּא דַיְיָ : ויהי וַהֲוָה בְּאִתְכַּנָּשׁוּת כְּנִשְׁתָּא עַל מֹשֶׁה וְעַל
42 אַהֲרֹן לְמִקְטָלֵהוֹן וְאִתְפְּנִיוּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְהָא חֲפָיֵיהּ עֲנַן אִיקַר שְׁכִינְתָּא וְאִתְגְּלִי
חַתָּן אִיקְרָא דַיְיָ : ויבא וְעָאל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִן קֳדָם קְהָלָא לְתָרַע מַשְׁכַּן
43 זִמְנָא : וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
44 לְמֵימַר : הרמו אִתְפָּרְשׁוּ מִגּוֹ כְּנִשְׁתָּא
45 הָדָא וְאֵישֵׁצֵי יָתְהוֹן כְּשַׁעְתָּא וְעִירָא
וְאִתְרְכִינוּ בְּצִלּוֹ עַל אַפֵּיהוֹן :

ירושלמי 45 אִתְפָּרְשׁוּ מִן בֵּינֵי עַם כְּנִשְׁתָּא הָדָא וַאֲשֵׁיצֵי יָתְהוֹן כְּקַלִּיל וְעִיר וְאִתְרְכִינוּ בְּצִלּוֹ עַל אַפֵּיהוֹן :

31 Et accidit quando ceſſavit loqui omnia verba iſta, dirupta eſt terra
quæ erat ſub ipſis. Et aperuit terra os ſuum, & abſorpſit eos &
32 homines domus eorum, omnes quoque homines qui ad Korah per-
tinebant, & omnes opes. Et deſcenderunt ipſi cum omnibus quæ
33 habebant vivi in ſepulchrum: & texit eos terra, & perierunt è
medio congregationis. Omnis autem Iſrael qui erat in circuitu eo-
34 rum fugerunt, propter formidabilem vocem eorum quando clamarent
& dicerent; Juſtus eſt Dominus & veritas judicia ejus, & veritas
ſunt verba Moſis ſervi ejus, nos autem improbi qui rebellavimus in
ipſum: filii ergò Iſrael aufugerunt quando audiverunt, quoniam di-
cebant; Ne abſorbeat nos terra. Et ignis exiit cum ira à conſpe-
35 ctu Domini, & devoravit ducentos quinquaginta viros offerentes in-
cenſum aromatum. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo:
36 Dic Eleazari filio Aharonis ſacerdotis, ut ſeparet thuribula è medio
37 incendii, & ignem ſpargat huc & illuc: quoniam ſanctificata ſunt
Thuribula peccatorum iſtorum,
38 qui puniti ſunt occiſione in ani- Hieroſ. 38 *In ſignum.*
ma ſua, & facient ex illis lami-
nas extenſas pro tegumento altaris; quoniam obtulerunt ea coram Do-
mino, ideo ſanctificata ſunt: & erunt in ſignum filiis Iſrael. Et
39 accepit Eleazar ſacerdos thuribula ænea, quæ obtulerunt qui combuſti
erant: & extenuârunt ea pro operimento corporis altaris, quæ an-
tea ſervierant pro miniſterio altaris. In memoriale filiis Iſrael, ut
40 non accedat vir prophanus, qui non eſt ex filiis Aharon, ut offerat
ſuffitum aromatum coram Domino: & non ſit vir efferens ſeſe, ut
litiget pro negotio ſacerdotii, ſicut Korah & cœtus adjuvantium
eum; cujus finis *ſit* ut pereat, non juxta mortem Korah & cœtus
ejus incendio ignis & abſorptione terræ, ſed ut puniatur leprâ
quemadmodum loquutus eſt Dominus Moſi; Pone manum tuam in
ſinu tuo, & percuſſa eſt manus ejus leprâ: ſic eveniet illi. Murmu-
41 raverunt autem univerſa congregatio filiorum Iſrael die altero contra
Moſem & Aharonem, dicendo; Vos occaſio fuiſtis judicii mortis
contra populum Domini. Factumque eſt cum congregaretur congre-
42 gatio contra Moſem & contra Aharonem ad interficiendum eos, re-
ſpexerunt ad tabernaculum fœderis, & ecce tegebat illud nubes
gloriæ divinæ præſentiæ: & revelata eſt ibi gloria Domini. Et venit Mo-
43 ſes & Aharon à facie congregationis ad portam tabernaculi fœderis.
Et loquutus eſt Dominus cum
44 Moſe, dicendo:
45 Separemini è medio congregationis iſtius, & delebo eos minimo momento: & inclinati ſunt in oratione ſuper facies ſuas.

Hieroſ. 45 *Separemini è medio populi congregationis iſtius, & perdam eos quaſi brevi momento: & inclinati ſunt in oratione ſuper facies ſuas.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 * بود چون تمام كردي او بسخن گفتن مر همه آن سخنهاي آن اينان شكافته شد آن زمين
32 آنچه فرودي ايشان * بگشاد آن زمين مردهاني آن فرود برد ايشانرا و مر خانهاي ايشان و مر
33 همه آن آدم آنچه بقرح و مر همه آن مال * فرود شدند ايشان و همه آنچه بايشان زندگان
34 بگور بپوشيد ابر ايشان آن زمين گم شدند از ميناي آن جماعت * وهمه يسرال آنچه
35 گرداگرد ايشان بگريختند بآوازي ايشان كه گفتند تا نه فرود برد ايمارا آن زمين * و آتشي
بيرون آمد از حضرت :: بسوخت مر آن دويست و پنجاه مرد نزديك براني دخنه * سخن
36 گفت :: بموسه بگفتن * بگوي بالعزر پسري اهرن آن كهن جدا كند مر آن مجمرها از
37 ميناي آن سوختگي و مر آن آتش بپراگن بآن سو كه خاص شدند * مر مجمرهاي آن
38 خطاكاراني آن اينان در جانهاي ايشان و بكنند ايشانرا تنكهاي دامهاي انداوش بمذبح
كه نزديك آوردند ايشانرا بپيشي :: و خاص شدند و باشند بنشان بپسراني يسرال *
39 * بستاند العزر آن كهن مر مجمرهاي آن مس آنچه نزديك آوردند آن سوخته شدگان تنك
40 كردند ايشانرا انداوش بمذبح * ياد كرد بپسراني يسرال بسبب آنچه نه نزديك شود
مردي بيگانه آنچه نه از نسلي اهرن او بدخنه كردني دخنه بپيشي :: و نه باشد چون
41 قرح و چون جماعتي او چون آنچه سخن گفت :: در دستي موسه باو * بلنديدند همه جماعتي
42 پسراني يسرال از ديگر روز ابر موسه و ابر اهرن بگفتن شما بگشتيد مر قومي :: * بود در
جمع شدني آن جماعت ابر موسه و ابر اهرن روي كردند بخيمهي وعده و اينك بپوشيد
43 اويرا آن ابر ديدار شد عزيزي :: * بيامد موسه و اهرن بپيشي خيمهي وعده * سخن
44 گفت :: بموسه بگفتن * جدا شويد از ميناي آن جماعتي آن اين و فنا كنم ايشانرا چون
45 لحظه بيفتند ابر روي ايشان *

Fuit igitur, cùm finiſſet loqui ver- 31
ba iſta, diſſiſa eſt terra quæ ſubter
illis: Aperiensq; terra os ſuum, de- 32
glutivit eos & domos eorum, atque
omnes homines qui erant ipſi Co-
rah, & omnem ſubſtantiam. Sic 33
deſcenderunt ipſi, & omne quod erat
eis, vivi in ſepulchrum, ac operuit
eos terra: & perierunt de medio
congregationis. Omnis autem If- 34
rael qui in circuitu eorum, fuge-
runt ob clamorem eorum: nam
dixerunt, Ne deglutiat nos terra.
Porrò egreſſus ignis à præſentia 35
Domini, combuſſit ducentos illos
& quinquaginta viros offerentes
incenſum. Locutus eſt autem Do- 36
minus ad Moſheh, dicendo; Dic 37
ad Eleazar filium Aharon ſacer-
dotis, ut ſeparet thuribula de
medio combuſtionis, (ignem verò
diſperge ad alterum latus,) quia
ſanctificata ſunt Thuribula 38
peccatorum iſtorum in animas
ſuas: & faciant ea tenuia re-
ticula in *incruſtationem altaris:*
quia attulerunt ea coram Domino,
& ſanctificata ſunt: & erunt in
ſignum filiis Iſrael. Cepit itaque 39
Eleazar ſacerdos thuribula ænea
quæ attulerant combuſti, & atte-
nuârunt ea in *incruſtationem al-*
taris, Memoriale filiis Iſrael, cu- 40
jus rei cauſâ non appropinquet
quiſquam alienus qui non de ſo-
bole Aharon eſt, ad adolen-
dum incenſum in præſentia Domi-
ni, ne ſit ſicut Corah, & ſicut
congregatio ejus, quemadmodum lo-
cutus eſt Dominus per manum Mo-
ſheh ad ipſum. Et murmurârunt o- 41
mnis congregatio filiorum Iſrael al-
tero die contra Moſheh et Aharon,
dicendo; Vos interfeciſtis populum
Domini. Fuit autem, *cùm con-* 42
gregaretur congregatio adverſùm
Moſheh & Aharon, reſpexerunt
ad tentorium conventûs: & ecce
operuit illud nubes, & apparuit
gloria Domini. Veniente quoque 43
Moſheh & Aharon coram tento-
rio conventûs, Loquutus eſt Do- 44
minus ad Moſheh, dicendo; Se- 45
paramini de medio congregationis
hujus, & conſumam eos quaſi
momento: tum ceciderunt ſuper
facies ſuas.

UMI

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

46 ויאמר ואמר משה לאהרן סב ית מחתיא והב עלוהי אישתא מעילוי מדבחא ושוי קטורת בוסמין על אישתא ואוביל בפריע לות כנשתא וכפר אמטולהון ארום נפק מחבלא דאתכלו בחורב דשמיה קצף מן קדם יי בהרמנא שרי לקטלא: 47 ויקח ונסיב אהרן היכמא דמליל משה ורהט למצע קהלא והא שרי קצף מחבלא לחבלא בעמא ויהב ית קטרת בוסמין וכפר על עמא: 48 ויעמד וקם ליה אהרן בצלו במצע ועבר מחיצותא בין מיתיא וביני חייא ואתכליאת מותנא: 49 ויהיו והוו סכום דמיתו במותנא ארביסר אלפין ושבע מאה בר מדמיתו על פלונתא דקרח: 50 וישב ותב אהרן לות משה לתרע משכן זמנא ומותנא אתכליית:

46 Et dixit Moses Aharoni; Accipe thuribulum, & pone in eo ignem de altari, pone item suffitum aromatum super ignem, & affer celeriter ad congregationem, & expia pro illis: quoniam exiit lues qua consumpti sunt in Horeb, cujus nomen est indignatio à facie Domini, cum mandato incipit interficere. 47 Et accepit Aharon sicut loquutus est Moses, & cucurrit in medium congregationis, & ecce incipiebat indignatio perdens perdere populum: sed posuit suffitum aromatum, & expiavit pro populo. 48 Et stetit Aharon in oratione in medio, & fecit interstitium cum thuribulo inter mortuos & inter vivos: & cohibita est pestis. 49 Fuit itaque numerus eorum qui mortui sunt peste, quatuordecim millia & septingenti, illis exceptis qui mortui sunt propter schisma Korah. 50 Rediitque Aharon ad Mosem, ad ostium tabernaculi fœderis: & pestis cohibita est.

יז

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר: 2 דבר מליל עם בני ישראל וסב מנהון חוטרא חוטרא לבית אבא מלות כל אמרכלהון לבית אבהתהון תריסר חוטרין גבר ית שמיה תכתוב על חוטריה: 3 ואת שם ית שמא דאהרן תכתוב על חוטרא דלוי ארום חוטרא חד לרישׁ בית אבהתהון: 4 והנחתם ותצנעינון במשכן זמנא קדם סהדותא דאיזמן מימרי לכון תמן: 5 והיה ויהי גברא דאתרעי ביה לשתשא קרמי חוטריה ינעי ואישדיך מני ית תורעמות בני ישראל דהנון מתרעמין עליכון: 6 וידבר ומליל משה עם בני ישראל ויהבו ליה כל אמרכליהון חטר לאמרכול חד חטר לאמרכול חד לבית אבהתהון תריסר חוטרין וחטר אהרן במציעות חוטריהון: 7 וינח ואצנע משה ית חוטריא קדם יי במשכנא דסהדותא: 8 וידי והוה מיומא חרן ועאל משה למשכנא דסהדותא והא ייעא חטר אהרן לבית לוי ואפיק לבלובין ואניץ נציץ ביה בליליא ונמר ועבד לוזין: 9 ויוצא והנפק משה ית כל חוטריא מן קדם יי לכל בני ישראל ואשתמודעו ונסיבו גבר חוטריה:

ירושלמי 8 והוה מן יומא דבתרא ועל משה למשכנא דסהדותא והא אפרח חוטרא דאהרן לביתיה דלוי ואפק פרחין ואניץ נציץ וחסיל לוזין בר לוזיא:

1 And the Lord spoke to Moses, saying: 2 Speak to the children of Israel, and take of them rods, rod by rod for the houses of their families, of all their princes according to the houses of their kindreds twelve rods: and thou shalt write every man's name upon his rod. 3 And the name of Aaron shall be written upon the rod of Levi: for one rod shall be for the head of the house of their kindreds. 4 And you shall lay them up in the tabernacle of witness before the testimony, where I am wont to meet you. 5 And the man whom I shall choose, his rod shall flourish: and I will cause to cease from me the murmurings of the children of Israel, wherewith they murmur against you. 6 Moses therefore spoke to the children of Israel, and all their princes gave him rods, rod by rod for every prince according to the houses of their kindreds twelve rods: and the rod of Aaron was among their rods. 7 And Moses laid up the rods before the Lord in the tabernacle of witness. 8 And the next day when he went in, he saw that the rod of Aaron for the house of Levi was budded, and the buds were shooting forth, and flowers hanging on the leaves, and almonds were ripening. 9 And Moses took out all the rods from before the Lord, and showed to the children of Israel: and when they had seen, they took every man his rod.

Hieros. 8. *Et accidit die sequenti, ingressus est Moses in tabernaculum testimonii, & ecce germinaverat virga Aharonis de domo ipsius Levi, & produxerat flores, protulerat inquam flores, & perfecerat amygdala fructum amygdalorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

46 گفت موسی باهرن بستان مر آن مجمر و بنه ابر آن آتش از بالای آن مذبح و بنه دخنه

وببر رود بآن جماعت وکفارت خواه ابر ایشان که بیرون آمد آن غضب از پیشي :: در

ایستید آن زخم * بستاند اهرن چون آنچه سخن گفت موسی بدوید بمیاني آن جماعت 47

واینك در ایستید آن زخم در قوم بداد مر آن دخنه وکفارت خواست ابر آن جماعت * بیایستاد 48

میاني آن مردگان و میاني آن زندگان بند شد آن زخم * بودند آن مردگان در زخم چهارده 49

هزار و هفت صد بجز آن مردگان ابر سبب قرح * بازگشت اهرن بموسی بدرگاهي 50

خیمهي وعده و آن زخم بند شد *

* فصل هفدهم *

1 * سخن گفت :: بموسی بگفتن * سخن گوي ببسراني یسرال وبستان از نزدي ایشان 2

عصا عصایي بخانهي پدر از نزدي همه مهتراني ایشان بخانهي پدراني ایشان دوازده عصاها

مرد مر نامي او بنویسي ابر عصایي او * و مر نامي اهرن بنویسي ابر عصایي لوي که 3

قبیلهي یکه بسر خانهي پدراني ایشان * ورها کني ایشانرا درخیمهي وعده ببیشي آن 4

گواه گرفت آنچه وعده باشم بشما بآنجا * وباشد آن مردي آنچه اختیار کنم عصایي او بشکوفد 5

و فرود نشانم از بالایي من مر لندشهایي بسراني یسرال آنچه ایشان لندش کنان ابر شما * سخن 6

گفت موسی ببسراني یسرال بدادند باو همه مهتراني ایشان عصایي بمهتري

یکه بخانهي پدراني ایشان دوازده عصا وعصایي اهرن در میاني عصاهایي ایشان * رها کرد 7

موسی مر آن عصاها ببیشي :: در خیمهي آن گواه گرفت * بود از دگر روز بیامد موسی 8

بخیمهي آن گواه گرفت واینك بشکفت عصایي اهرن بخانهي لوي بیرون آورد شکوفه گل

کرد گل ببست بادامها * بیرون آورد موسی مر همه آن عصاها از ببیشي :: بهمه بسراني یسرال و

بدیدند و بستاندند مرد عصایي او *

CAP. XVII.

1 ET locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; 2 Alloquere filios Israel, & cape ab eis virgam, virgam per domum patris, à cunctis scilicet principibus eorum per domum patrum suorum, duodecim virgas: & uniuscujusque nomen scribes super virgam suam. Nomen autem Aharon 3 scribes super virgam Levi: nam tribus una sunt per capita domûs patrum suorum. 4 Et relinques eas in tentorio conventûs coram testimonio, ubi conveniam vobiscum. 5 Eritque, vir quem elegero, virga illius florebit: & sedabo à me murmurationes filiorum Israel, quibus murmurant adversùm vos. 6 Locutus est itaque Mosheh ad filios Israel, & dederunt illi omnes principes eorum singulas virgas pro singulis principibus, per domum patrum suorum, duodecim virgas: virga autem Aharon erat in medio virgarum eorum. 7 Et reliquit Mosheh virgas coram Domino in tentorio testimonii. 8 Et fuit, altero die venit Mosheh in tentorium testimonii, & ecce floruerat virga Aharon pro domo Levi, ac protulerat gemmam, efflorueratque flores, nexuerátque amygdala. 9 Et eduxit Mosheh omnes virgas è præsentia Domini ad omnes filios Israel: viderúntque, & acceperunt quisque virgam suam.

* Dixitque Mosheh ad Aharon; Cape 46 thuribulum, & da super illud ignem de super altare, & superpone incensum: ac fer citò ad congregationem, & expiationem pete propter eos: nam egressus est furor à præsentia Domini, incœpit plaga. 47 Accipiens igitur Aharon quemadmodum locutus fuerat Mosheh, cucurrit in medium congregationis, & ecce incœperat plaga in populo, deditque incensum, & expiationem petiit propter congregationē. 48 Stetitq; inter mortuos & vivos, & restricta est plaga. 49 Fuerunt autem mortui in plaga, quatuordecim millia & sexcenti, præter mortuos causâ Corah. 50 Reversúsq; est Aharon ad Mosheh ad ostium tentorii conventûs, & plaga restricta est.

10 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֱמַר לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי דְּאַהֲרֹן קָרֵם סַהֲדוּתָא לְאַתָּא לְבַנָּיָא
11 סַרְבָנַיָּא וְיִסּוֹפֵן תּוֹרַעֲמָתְהוֹן מִן קֳדָמַי וְלָא יְמוּתוּן: וְיָת עֲבַד מֹשֶׁה הֵיכְנָא דְּפַקִּיד יְיָ
יְתִירָה הֵיכְדֵּין עֲבַד: וְיאמְרוּ וַאֲמָרוּ בְּנֵי 12
יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְמֵימַר הָא מְנַן אִשְׁתֵּיצִיאוּ בְּשַׁלְהוֹבִית אֵישָׁתָא וּמְנַן אִתְבְּלָעוּ בְּאַרְעָא וְאוֹבְדוּ הָא אֲנַחְנָא חֲשִׁיבִין כְּאִלּוּ אֲבָדְנָא כּוּלָּנָא: כָּל הַקָּרֵב
13 כָּל דְּקָרֵב מִקְּרַב לְמַשְׁכְּנָא דַיְיָ מָאִית הַבְּרֵם סַפְּנָא לְמִשְׁתֵּיצָיָא:

יח

1 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְאַהֲרֹן אַנְתְּ וּבְנָךְ וּבֵית אֲבוּךְ עִמָּךְ תְּקַבְּלוּן חוֹבֵי קוּרְשָׁיָא אִין לָא
מְוַדְּרִין בְּאַסְקוּתְהוֹן וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תְּקַבְּלוּן יָת חוֹבֵי כְהוּנַתְכוֹן אִין לָא מְוַדְּרִין
2 בַּאֲפַרְשׁוּתְהוֹן: וגם וְאוֹף יָת אָחִךְ שִׁבְטָא דְּלֵוִי דְּמִתְקְרֵי עַל שְׁמָא דְּעַמְרָם אֲבוּךְ
קְרֵיב לָוָתָךְ וְיִתְחַבְּרוּן לָוָתָךְ וְיִשְׁמְשׁוּנָךְ וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תְּקוּמוּן קֳדָם מַשְׁכְּנָא
3 דְּסַהֲדוּתָא: ושמרו וְיִטְרוּן מַטְּרַתָּךְ וּמַטְּרַת כָּל מַשְׁכְּנָא בְּרַם לְמָאנֵי קוּדְשָׁא
4 וְלְמַדְבְּחָא לָא יִקְרְבוּן וְלָא יְמוּתוּן אוֹף הִינוּן אוֹף אַתּוּן: ונלוו וְיִתְחַבְּרוּן לָוָתָךְ
מִלַּבַּר וְיִטְרוּן יָת מַטְּרַת מַשְׁכְּנָא לְכָל פּוּלְחַן מַשְׁכְּנָא וְחִלּוֹנַיי לָא יִקְרַב
5 לָוָתְכוֹן: ושמרתם וְתִטְרוּן יָת מַטְּרַת קוּדְשָׁא וְיָת מַטְּרַת מַדְבְּחָא וְלָא יְהֵי תּוּב
6 רוּגְזָא דַּיְיָ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ואני וַאֲנָא הָא קְרִיבִית יָת אֲחוֹכוֹן לֵיוָאֵי מִגּוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְכוֹן מַתָּנָא יְהִיבִין קֳדָם יְיָ לְמִפְלַח יָת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא: ואתה
וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תִּנְטְרוּן יָת כְּהוּנַתְכוֹן לְכָל פִּתְגָם מַדְבְּחָא וּלְמִבָּיו לְפָרְנוֹדָא
7 וְתִפְלְחוּן לְפוּם עֲרַבְיָא כְּפוּלְחָנָא כֵּן מִכֹּל מַתָּנָה אִיתֵּן בִּרְבוּתָא יָת כְּהוּנַתְכוֹן
וְחִילוֹנֵי דְּיִקְרַב יִתְקְטַל: וידבר ה' וּמַלֵּיל יְיָ עִם אַהֲרֹן וַאֲנָא בְּחַדְוָא
8 וְהָבִית לָךְ יָת מַטְּרַת אַפְרָשׁוּתִי חֻלְתָּא וּבִיכוּרַיָּא וְכָל קוּדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לָךְ יְהַבְתִּינוּן לְרִבּוּ וְלִבְנָךְ לְקַיָּם עָלָם: זה דֵּין יְהֵי לָךְ מִקּוּדְשׁ קוּדְשַׁיָּא מִדְּ
מִשְׁתַּיֵּר מֵעָלְתָּא דְּעָנָא מִן אֲשְׁתָּא כָּל קוּרְבַּנְהוֹן לְכָל מִנְחָתְהוֹן לְכָל חַטָּוָתְהוֹן
וְלְכָל אֲשָׁמְהוֹן דִּי יְתִיבוּן קֳדָמַי קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין דִּילָךְ הוּא וְרִבְנָךְ:

Et dixit Dominus Mosi; Reporta virgam Aharonis coram testimonio in 10
custodiam, in signum filiis contumacibus: ut cessent murmura eorum à
facie mea, nec moriantur. Fecit itaque Moses, sicut præceperat Domi- 11
nus ipsi sic fecit. Et dixerunt filii 12
Israel Mosi, dicendo; Ecce ex nobis
consumpti sunt flammâ ignis, alii
verò ex nobis absorpti sunt in ter-
ra: & perditi sunt. Ecce nos re-
putamur perinde acsi periissemus
omnes nos. Omnis qui accesserit 13
accedendo ad tabernaculum Domi-
ni moritur: num verè consumimur
ad perditionem usque?

Hierof. 12. *Et dixerunt filii Israel, dicendo; Ecce consumpti sumus, & similiter omnes nos exterminati sumus: sunt quidam ex nobis qui mortui sunt plaga, sunt quidam etiam ex nobis quibus aperuit terra os suum & absorpsit eos.*

CAP. XVIII.

Et dixit Dominus ad Aharonem; Tu, & filii tui, & domus patris 1
tui tecum, recipietis peccata sanctificatorum, si non diligentes fueritis in
oblatione eorum: & tu & filii tui tecum recipietis peccata sacerdotii
vestri, si non diligentes fueritis in primitiis eorum. Et etiam fratres 2
tuos de tribu Levi, qui vocatur de nomine Amram patris tui, appli-
cabis ad te, ut conjungantur tecum, & ministrent tibi: sed tu & filii
tui tecum stabitis coram tabernaculo testimonii. Custodiantque custo- 3
diam tuam, & custodiam totius tabernaculi: veruntamen ad vasa san-
ctuarii & ad altare non accedent, ne moriantur etiam ipsi etiam vos.
Præstò verò adsint tibi foris, & custodiant custodiam tabernaculi fœderis, 4
juxta omne ministerium tabernaculi: prophanus autem non accedat
ad vos. Et custodietis custodiam sanctuarii, & custodiam altaris, ut 5
non sit ultra indignatio, quæ fuit super filios Israel. Et ego ecce appli- 6
cui fratres vestros Levitas, è medio filiorum Israel: vobis dono dati
sunt coram Domino, ut exequantur ministerium tabernaculi fœderis.
Tu verò & filii tui tecum custodiatis sacerdotium vestrum, in omnibus 7
quæ pertinent ad altare & intra velum, & ministrabitis secundùm
sortes juxta ministerium: sic cibum dono dedi propter unctionem sa-
cerdotii vestri, ideo prophanus qui accesserit occidatur. Præterea lo- 8
quutus est Dominus cum Aharone; Ego cum gaudio dedi tibi custo-
diam separationis meæ, placentæ primitiarum, & omnium sanctifica-
torum filiorum Israel, tibi dedi ea propter unctionem & filiis tuis in
statutum seculi. Hoc erit tibi sanctitas sanctitatum, id quod supererit 9
ex holocausto ovis de igne: omnis oblatio eorum, juxta omne
Mincha eorum omnemque hostiam peccati eorum, juxta omne deli-
ctum eorum quod restituent coram me, sanctum sanctorum *est*, tuum
est & filiorum tuorum,

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * گفت يي بموسه باز گردان مر عصاي اهرن [بپيشي آن گواه گرفت] بنگاه داشت بنشان بپسراني
11 عاصي و تمام شود لنتش ايشان از بالاي من و نه ميرند * بكرد موسه چون آنچه فرمود يي اورا
12 همچنين بكرد * گفتند پسراني يسرال بموسه گفتن اينك بمرديم گم شديم همهي ايما گم
13 شديم * همه آن نزديك شوا آن نزديك شوا بمسكني يي بميرد ها تمام شديم بمردن *

* فصل هژدهم *

1 * گفت يي باهرن تو و پسراني تو و خانهي پدري تو اوازي تو بر
داريد مر گناهي آن خاص و تو و پسراني تو [اوازي تو] بر داريد مر گناهي كهونهي شما
2 * و نيز مر برادراني تو قبيلهي لوي قبيلهي پدري تو نزديك آور اوازي تو و پيوسته باشند ابر
3 تو و خدمت كنند ترا و تو و پسراني تو اوازي تو بپيشي خيمهي آن گواه گرفت * و نگاه
4 دارند نگاه داشتي تو و نگاه داشتي همه آن خيمه خاصه بپيرايهاي آن [خاص] و بآن مذبح نه
نزديك شوند و نه ميرند نيز ايشان نيز شما * و پيوسته باشند ابر تو و نگاه دارند مر نگاه
5 داشتي خيمهي وعده بهمه كاري آن خيمه و بيگانه نه نزديك شود بشما * و نگاه مر داريد نگاه
6 داشتي آن خاص و مر نگاه داشتي آن مذبح و نه باشد نيز غضب ابر پسراني يسرال * و من اينك
بستاندم مر برادراني شما آن لويان از ميانهي پسراني يسرال بشما هديه داده شد كان يي بكار كردن
7 مر كاري خيمهي وعده * و تو و پسراني تو اوازي تو نگاه داريد مر كهونهي شما بهمه چيزي
آن مذبح و باز اندرون بپرده و كار كنيد كاري هديه بدهم مر كهونهي شما و آن بيگانه
8 نزديك شوا كشته آيد * سخن گفت يي باهرن و من اينك بدادم بتو مر نگاه داشتي جدا
كرد من بهمه خاصهاي پسراني يسرال بتو بدادم ايشانرا ببزرگي و بپسراني تو رسمي
9 جاويد * اين باشد بتو از خاص آن خاصها از آن آتش همه قرباني ايشان بهمه هديهاي و
ايشان و بهمه خطاي ايشان و بهمه جرمهاي ايشان آنچه باز گردانند بمن خاص خاصها
بتو او و بپسراني تو *

Dixit autem Dominus ad Mosheh 10
refer virgam Aharon coram testi-
monio in custodiam, in signum filiis
rebellibus: ut finiatur murmuratio
eorum de super me, nec moriantur.
Et fecit Mosheh: quemadmodum 11
præceperat Dominus ei, sic fecit.
Dixerunt filii Israel ad Mosheh, 12
dicendo; En mortui sumus, perii-
mus, omnes nos periimus. Omnis 13
appropinquans, qui appropinquat
ad tabernaculum Domini, morie-
tur: numquid consumendi sumus
moriendo?

CAP. XVIII.

Et dixit Dominus ad Aharon, 1
Tu, & filii tui, & domus patris
tui tecum feretis peccatum sanctu-
rii: tu quoque & filii tui tecum
feretis peccatum sacerdotii vestri,
Et etiam fratres tuos, tribum Levi, 2
tribum patris tui applica tibi, & ad-
jungantur tibi, ministrentque tibi:
tu autem & filii tui tecum eritis
coram tentorio conventûs. Et cu- 3
stodient custodiam tuam, & custo-
diam totius tabernaculi: tantùm ad
vasa sanctuarii & ad altare non
appropinquabunt, ne moriantur
etiam ipsi etiam vos. Et adjun- 4
gentur tibi, & custodient custodiam
tentorii conventûs juxta omne
opus tentorii: extraneus verò non
appropinquabit vobis. Custodietis 5
ergò custodiam sanctuarii, & cu-
stodiam altaris, neque erit amplius
furor adversùs filios Israel. Ego 6
enim, en accepi fratres vestros Le-
vitas de medio filiorum Israel, vo-
bis dono datos Domino, ad fun-
gendum opere tentorii conventûs.
Tu autem & filii tui tecum custo- 7
dietis sacerdotium vestrum in omni
re altaris & intra velum: & opus
facietis: opus munerarium dabo sa-
cerdotium vestrum: at extraneus
appropinquans, interficietur. Lo- 8
cutusque est Dominus ad Aharon;
Ego quidem, ecce dedi tibi custo-
diam separationis meæ: omnes
sanctificationes filiorum Israel,
tibi dedi eas in magnificentiam,
& filiis tuis statuto æterno. Hoc 9
erit tibi de sacrosanctis ex igne:
omnis oblatio eorum, tam de omni-
bus muneribus eorum quàm de
omnibus oblationibus pro peccato
eorum, omnibusque oblationibus
pro delicto eorum quas reddent
mihi, sacrosancta tibi erit & filiis tuis.

בקדש קודשיא תיכלוניה כל דכורא ייכול יתיה קודשא יהי 10
לך: וורין ודין דזכיתי לך אפרשות מתנתהון לכל ארמות בני ישראל לך 11
יהבתינון ולבנך ולבנתך עמך לקיים עלם כל דידכי בביתך ייכול יתיה:
כל חלב כל טוב משח ויתא וכל טוב 12
חמר עינבא ועיבור שיורייהון דיתנון ירושלמי 12 כל טוב חטייא וכל טוב
קדם יי לך יהבתינון: בכורי בכורי 13 חמר ומשחא שרוייהון:
דכל פירי אילני ארעהון דיקרבון קדם יי דילך יהי כל דידכי בביתך ייכלוניה:
כל חרם כל דמנטר בישראל דילך יהי: כל כל פתח ולדא לכל בישרא 14 15
בבעירא דיקרבון מינה קדם יי כדינא דאינשא כן דינא בבעירא למהוי
דילך ברם מפרק תפרוק ית בוכרא דאינשא בחמשא סלעין ויית בוכרא
דבעירא מסאבא תפרוק באטרייא: ופדויו ופרקוניה דבר נש מבר ירחא 16
תפרוק בסכום עילוניך כסף חמש סלעין בסלעי בית קודשא עשרין מעין הוא:
אך ברם בוכרא דתורי או בוכרא דאימרי או בוכרא דעזי לא תפרוק 17
מטול דקודשא הינון ית אדמתהון תדרוק על מדבחא וית תרביהון תסיק
קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי: ובשרהון יהי לך למיכל היו 18
בחדיא דארמותא והי כשקא דימינא דילך יהי: כל כל אפרשות קודשיא 19
די יקדשון בני ישראל קדם יי יהבית לך ולבנך ולבנתך עמך לקיים
עלם ולא יתבטיל היו כמלחא דמסיס בשר קורבניא דקיים עלם הוא
קדם יי הייכדין הוא לך ולבנך: ואמר יי לאהרן באראעהון 20
לא תקבל אחסנא במשאר שבטיא וחולקא לא יהוי לך בגיהון אנא
חלקך ואחסנתך בגו בני ישראל: ולבני לבנוי דלוי הא יהבית ית כל 21
מעשרא בישראל באחסנא חולף פולחנהון דהנון פלחין ית פולחן משכן זמנא:
ולא ולא יקרבון חוב בני ישראל למשכן זמנא לקבלא חובא למסרת: ועבד 22
ויפלחון ליואי הינון ית פולחן משכן זמנא והינון יקבלון ית חוביהון אין לא 23
מודהרין בפולחנהון קיים עלם לדריכון ובגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא:
כי את ארום ית מעשרא דבני ישראל דיפרשון קדם יי אפרשותא יהבית 24
ללויאי לאחסנא בין כן להון אמרית דבגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא:

In sancto sanctorum comedetis ipsum: omnis masculus comedet 10
ipsum; propter unctionem sanctum erit tibi. Et hoc *est* quod di- 11
cavi tibi *de* separatione munerum ipsorum, juxta omnem elevatio-
nem filiorum Israel; tibi dedi illa, & filiis tuis, & filiabus tuis te-
cum in statutum seculi: quisquis
mundus fuerit in domo tua eo vesc-
atur. Omne *quoque* bonum olei 12
olivæ, & omne bonum vini uvæ,
& frumenti: primitiæ eorum quas
dabunt coram Domino, tibi eas dedi. Primitiæ omnium fructuum 13
arborum terræ ipsorum, quas offerent coram Domino, tuæ erunt:
quicunque mundi erunt domi tuæ comedent ipsas. Omne anathema 14
in Israel tuum erit. Quicquid aperit vulvam omnis carnis, in be- 15
stia de qua offerunt coram Domino, sicut judicium hominis sic judi-
cium bestiæ ut sit tuum: verùm redimendo redimes primogenitum homi-
nis quinque siclis, & primogenitum bestiæ immundæ redimes agnis. Cæte- 16
rum *de* redemptione hominis, à filio menfis redimes juxta summam
æstimationis tuæ argenteis quinque siclis, juxta siclos domus sanctua-
rii: viginti obolos habes *siclus*. Verùm primogenitum boum, aut 17
primogenitum agnorum, aut primogenitum caprarum, non redimes,
quia sanctitas sunt: itaque sanguinem eorum spargas super altare, &
adipem eorum incendas in oblationem, quæ suscipitur cum bene-
placito coram Domino. Sed caro eorum erit tua ad comedendum: 18
sicut pectusculum elevationis & sicut armus dexter, tua erit. Omnem 19
separationem sanctificationum, quam sanctificabunt filii Israel coram
Domino, dedi tibi, & filiis tuis, & filiabus tuis tecum, statuto perpetuo
quod non abolebitur: sicut sal, qui dulcem reddit carnem oblatio-
num, quod statutum perpetuum est coram Domino, sic erit tibi & fi- 20
liis tuis. Et dixit Dominus Aharoni; In terra ipsorum non recipies
possessionem sicut reliquæ tribus, portio non erit tibi inter eos: ego
portio tua & possessio tua in medio filiorum Israel. Et filiis Levi 21
ecce dedi omnem decimam in Israel in possessionem, pro ministerio
eorum quo ipsi obeunt ministerium tabernaculi fœderis. Neque ac- 22
cedent ampliùs filii Israel ad tabernaculum fœderis, ad luendam pœ-
nam mortis. Sed ministrabunt Levitæ ipsi ministerium tabernaculi 23
fœderis, & luent peccata sua, si non diligentes fuerint in minite-
rio suo, statuto perpetuo per generationes vestras, sed in medio filiorum
Israel nullam possessionem habebunt: Quoniam decimas filiorum Israel, 24
quas separabunt coram Domino in separationem, dedi Levitis in posses-
sionem: propterea illis dixi, quòd in medio filiorum Israel nullam
sint possessionem habituri.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 11 * در خاصي آن خاصها بخوري اويرا همه نرينه بخورد اويرا خاص باشد برتو * واين برتو جدا

كردي هديهاي ايشان بهمه عرضهاي بسراني يسرال برتو بدادم ايشانرا و بپسراني تو
وبدختراني تو اوازي تو برسمي جاويد همه پاك در خانهي تو بخورد اويرا * همه بهترين روغن وهمه 12
بهترين شيره ودانه اوّلي ايشان آنچه بدهند يي برتو بدادم ايشانرا * نخست برها همه آنچه در 13
زميني ايشان آنچه بياورند يي برتو باشد همه پاك در خانهي تو بخورد اويرا * همه حرم در يسرال 14
برتو باشد * همه كشايشي رحم بهمه گوشتمند آنچه نزديك آورند يي در آدم ودر چهارپا باشد برتو 15
خاصه خلاص كردن خلاص كني مر نخست زادي آن آدم ومر نخست زادي آن چهارپاي آن پليد
خلاص كني * وخلاصيي او از قدري ماه خلاص كني در قياسي تو سيم پنج مثقالها در مثقالي آن 16
خاص بيست دانك او * خاصه نخست زادي گاو يا نخست زاده برّه يا نخست زادي بز نه خلاص كني 17
خاص ايشان مر خوني ايشان بپراكني ابر آن مذبح ومر پيهي ايشان بر آوري قربان ببوي
قبوليت يي * وگوشتي ايشان باشد برتو چون سينهي آن عرضه وچون ساقي آن راست برتو باشد * 18
* همه جدا كرد آن خاصها آنچه جداكنند بسراني يسرال يي بدادم برتو و بپسراني تو 19
وبدختراني تو اوازي تو برسمي جاويد شرطي نمك جاويد او بپيشي يي برتو وبنسلي تو اوازي
تو * گفت يي باهرن در زميني ايشان نه احسنتا گيري وبخش نه باشد برتو در ميانيي ايشان من 20
بخشي تو و احسنتايي تو در ميانيي بسراني يسرال * وبسراني لوي اينك بدادم همه دهيك در يسرال 21
باحسنتا بدلي كاري ايشان آنچه ايشان كار كنان مر كاري خيمهي وعده * ونه نزديك شوند نيز 22
بسراني يسرال بخيمهي وعده ببر داشتن خطا بمردن * وكار كند آن لوي او مر كار خيمهي 23
وعده و ايشان بر دارند گناهي ايشان رسمي جاويد بدرهاي شما ودر ميانيي بسراني يسرال نه
احسنتا گيرند احسنتا * كه مر دهيك بسراني يسرال آنچه جدا كنند يي جداكرد بدادم 24
بلويان باحسنتا ابر همچنين گفتم در ميانيي بسراني يسرال نه احسنتا گيرند احسنتا:

In Sancto sanctorum comedes eam, 10
omnis masculus comedet eam, san-
cta erit tibi. Hoc quoque tuum 11
erit: separatio munerum eorum in
omnibus oblationibus filiorum Isra-
el: tibi dedi ea & filiis tuis ac
filiabus tuis tecum in statutum æ-
ternum: omnis mundus in domo
tua comedet eam. Omne optimum 12
olei, & omne optimum musti &
grani, primitias eorum quas dabunt
Domino, tibi dedi ea. Primæ fru- 13
ges omnium quæ in terra eorum,
quas afferent Domino, tibi erunt:
omnis mundus in domo tua come-
det eas. Omnis consecratio in Is- 14
rael, tibi erit. Omnis apertio vul- 15
væ in omni carneo, quam offerent
Domino, tam de homine quàm de
quadrupede, erit tibi: tantùm red-
imendo redimes primogenitum ho-
minis: primogenitum quoque qua-
drupedis immundæ, redimes. Et red- 16
emptionem ejus ab ætate menſis
redimes ſecundùm æſtimationem tu-
am, argento quinque ſiclorum in ſi-
cto ſanctuarii, qui viginti obolo-
rum eſt. Tantùm, primogenitum 17
bovis, aut primogenitum agni, aut
primogenitum capræ non redimes:
ſanctificatio ſunt: ſanguinem eo-
rum ſparges ſuper altare, & adi-
pem eorum offeres in oblationem
odoris acceptabilis Domino. Et ca- 18
ro eorum erit tibi, ſicut pectus ad-
motionis, & ſicut crus dextrum, ti-
bi erit. Omnē ſeparationē ſanctifi- 19
cationum quas ſeparârint filii Is-
rael Domino, dedi tibi & filiis tu-
is ac filiabus tuis tecum in ſtatu-
tum æternum: pactum ſalis æter-
num eſt coram Domino tibi & ſo-
boli tuæ tecum. Dixitque Domi- 20
nus ad Aharon; In terra eorum
poſſeſſionem non accipies, nec portio
erit tibi in medio eorum: ego por-
tio tua & poſſeſſio tua in medio
filiorum Iſrael. Filiis autem Le- 21
vi ecce dedi omnes decimas in Is-
rael in poſſeſſionem propter opus
eorum quod faciunt, opus ſcil. ten-
torii conventûs. Et non accedent 22
ampliùs filii Iſrael ad tentorium
conventûs, ut portent peccatum ad
moriendum. Sed faciet Levita 23
ipſe opus tentorii conventûs, &
ipſi portabunt peccatum ſuum ſta-
tuto perpetuo per generationes ve-
ſtras: & in medio filiorum Iſrael
non poſſidebunt poſſeſſionem. De- 24
cimas enim filiorum Iſrael quas
ſeparant Domino ſeparationem, de-
di Levitis in poſſeſſionem, quocir-
ca dixi; In medio filiorum Iſrael
non poſſidebunt poſſeſſionem.

25 וידבר יי עם משה למימר : ואל הלויים ולליואי תמלל ותימר להון
26 ארום תסבון מן בני ישראל ית מעשרא דיהבית להון מאחסנתהון ותפרשון מניה
27 אפרשותא קדם יי מעשרא מגו מעשרא : ונחשב ואתחשב לכון אפרשותכון
28 היי בעיבורא מן אידרא והי בחמרא דמליתא מן מעצרתא : כן תרימו היכדין
תפרשון לחוד אתון אפרשותא קדם יי מכל מעשריכון דתסבון מן בני ישראל
29 ותיתנון מניה אפרשותא קדם יי לאהרן כהנא : מכל מכל מתנתיכון תפרשון ית
30 אפרשותא קדם יי מן כל שפר טוביה ובידיה : ואמרת ותימר להון לכהניא
באפרשותכון ית שפר טוביה מניה וביה ויתחשב לליואי היי כאפרשות עיבורא מן
31 גוא אידרא והי באפרשות חמרא מגו מעצרתא : ואכלתם ותיכלון יתיה אתון
32 כהניא בכל אתר אתון ואינש בתיכון ארום אגרא הוא לכון חלופי פולחנכון במשכן
זמנא : ולא ולא תקבלון עלוי חובא בזמן אפרשותכון ית שפר טוביה מניה וביה
לאוכלי מניה לדסאיב ויית קודשיא דבני ישראל לא תפסון ולא תמותון :

פ פ פ
יט

1 וידבר ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר : זאת דא גזירת אוריתא
2 דפקיד יי למימר מליל עם בני ישראל ויסבון לך מאפרשות לישפתא תורתא
סומקתא ברת תרתין שנין דלית בה מומא ושומא משעי חורן דלא סליק עלה דכר
3 ולא אטרחא באובצן עיבידתא ואפסרא וקטרבא ולא אירעא בזקתא וסול וסירתא
4 וכל דרמי לנירא : ונתתם ותיתנון יתה לאלעזר כהנא ויהנפק יתה לחוצא
למברא למשריתא ויסדר חזור חזור לה סידורי קיסין דתיניא וכהנא אוחרן יכוס
יתה קדמוי בתרין סימניא כמשאר בעירן ויבדיקנה בתמניסרי טרפין : ולקח ויפב
אלעזר בכיהוניה מן אדמיה באדבע יד ימיניה ולא יקבליניה במנא וידי לסידורא
דקיסי תיניא מן לנין מן צישרא דמצע כל קביל אפי משכן ויממנא מאדמיה
5 בטיבולא חדא שבע זמנין : ושרף ויפקון מגו סידורא ויוקד כהן אוחרן ית
6 תורתא כד חמי אלעזר ית מושכה ויית בישרה ויית אדמה על ריעיה יוקד :
ולקח ויסב כהן אוחרן בקעתא דקיסא
דנולמיש ואיזובא וצבע דאשתני בזוהרי
ויטלוק לגו יקידתא דתורתא ויסני
7 דליקתא לאפושי קטמא : וכבס ויצבע לבושוי כהנא דינכס ית תורתא ויסחי
בישריה באדבעין סווין דמוי ומן בתר כדין ייעול למשריתא ויהי מסאב כהנא
8 דהוא קדם טיבוליה עד רמשא :

ירושלמי 6 ויטלק לגו קטם יקידת תורתא :

25 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Ad Levitas quo- 25
26 que loqueris, & dices eis ut accipiant à filiis Israel decimam, quam de- 26
di illis pro hæreditate sua : tum separabitis ex ea separationem coram
Domino, decimam è medio decimæ. Et reputabitur vobis separatio 27
27 vestra quasi frumentum de area, & quasi mustum plenitudinis ex torcu-
28 lari. Sic separabitis etiam vos separationem coram Domino ex omni- 28
bus decimis vestris, quas acceperitis à filiis Israel : & dabitis ex eo se-
parationem coram Domino Aharoni sacerdoti. De omnibus muneri- 29
bus vestris separabitis separationem coram Domino, de omni pulchro
bonitatis ejus & in eo. Et dices sacerdotibus ; Cùm separaveritis vos 30
pulchrum bonitatis ejus ex eo & in eo, tum reputabitur Levitis sicut
separatio frumenti è medio areæ, & sicut separatio vini è medio tor-
cularis. Comedetis ipsam vos sacerdotes in omni loco, vos & homi- 31
nes domus vestræ : quoniam merces vestra est pro ministerio vestro in
tabernaculo fœderis. Ut non recipiatis propter eam pœnam, tem- 32
pore quo separabitis pulchrum bonitatis ejus ex eo & in eo, cibando
ex eo illum qui immundus est : & sanctificata filiorum Israel non
prophanabitis, ne moriamini.

SECT. XXXIX.

CAP. XIX.

1 Et loquutus est Dominus cum Mose & Aharon, dicendo: Hoc de- 1
2 cretum indicationis legis, quam præcepit Dominus dicendo ; Loquere 2
cum filiis Israel, ut accipiant tibi de separatione cubiculi vaccam ru-
fam natam duos annos, in qua non sit labes aut macula de pilo albo,
super quam non saliit mas, neque subiit molestiam operis, aut capistri
lorive, neque exagitata fuit stimulo, aut aculeo, aut spina, nec quidquam
simile jugo *passa est*. Et dabitis ipsam Eleazari præfecto sacerdotum, qui 3
educat eam tolam extra castra, & ordinabit in circuitu ejus ordines li-
gnorum ficuum, & sacerdos alius mactabit eam coram ipso duobus si-
gnis, ut reliquæ bestiæ *mactantur*, & explorabit eam per octodecim
species discerptorum. Et accipiet Eleazar in habitu sacerdotali suo de 4
sanguine ejus digito manus dextræ suæ, neque recipiet ipsum in vas,
& asperget ordinem lignorum ficuum, è lagena *etiam* à latere media-
no *asperget* ante faciem tabernaculi fœderis de sanguine ejus unica im-
mersione septem vicibus. Et exibunt è medio ordinis, & succendet 5
sacerdos alius vaccam videnti Eleazaro : pellem ejus, & carnem ejus,
& sanguinem ejus, cum excremento ejus comburet. Et accipiet sa- 6
cerdos alius fruſtum ligni cedri,
& hyssopum, & colorem qui mu- Hieros. 6. *Et projiciet in me-*
tatus est in coccum, & projiciet *dium cineris incendii vaccæ.*
in medium incendii vaccæ, & mul-
tiplicabit incendium ut crescant cineres. Et lavabit vestimenta sua 7
sacerdos qui mactavit vaccam, lavabitque carnem suam in quadragin-
ta satis aquæ, & postea ingredietur in castra : pollutus autem erit sa-
cerdos ille ante lotionem suam usque ad vesperam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 * سخن گفت يي بموسه بگفتن * و بآن لويان سخن گوي وبگوي بايشان كه بستانيد از نزدي
26 پسراني يسرال مر آن دهيك آنچه بدادم شما از نزدي ايشان در احستناي شما جدا كنيد ازو
27 جداكردي يي دهيك از آن دهيك * وحسيب شود بشما جداكردي شما چون دانه از آن خرمن
28 وچون شيره از آن چرخ * همچنين جدا كنيد نيز شما جداكرد يي از همه دهيكهاي شما
29 آنچه بستانيد از نزدي پسراني يسرال وبدهيد ازو مر جداكردي يي باهرن آن كهن * از همه
30 هديهاي شما جدا كنيد مر همه جداكردي يي از همه بهترين او مر خاصي او ازو *
31 * وبگوي بايشان در جدا كردني شما مر بهترين او ازو وحسيب شود بلويان چون دخلي خرمن
31 وچون دخلي چرخ * وبخوريد اويرا در همه جا شما واهلي خانهي شما [كه مزد او بشما]
32 بدلي كاركردي شما در خيمهي وعده * ونه بر داريد ابر او خطا در جدا كردني شما مر بهترين
او ازو ومر خاصهاي پسراني يسرال نه سست كنيد ونه ميريد * * فصل نوزدهم *

1 * سخن گفت يي بموسه وباهرن بگفتن * اين رسمي آن شريعت آنچه فرمود يي بگفتن سخن گوي
2 پسراني يسرال بستانند بتو گاو سرخ تمام آنچه نيست در وعيب آنچه نه بر آمد ابر او يوغ *
3 * بدهيد آنرا بالعزر آن كهن وبيرون آورد آنرا باز بيرون بلشكرگاه وبكشد آنرا بپيشي او *
4 * وبستانند العزر آن كهن از خوني آن در انگشتي او وبچكاند بمقابلي پيشي خيمهي وعده از
5 خوني آن هفت بارها * وبسوزاند مر آن گاورا بچشم ديدي او مر پوستي آن ومر گوشتي آن ومر
6 خوني آن ابر غوشاد آن بسوزاند * وبستاند آن كهن چوبي سرو و درمنه و قرمز رنگ وبيندازد
7 بميانى سوختني آن گاو * وبشويد جامهاي او آن كهن وبشويد تني او در آب وبعد بيايد
بآن لشكرگاه وپليد باشد آن كهن تا ايوار *

Locutusq; est Dominus ad Mosheh, 25
dicendo ; Et ad Levitas loquêris, 26
ac dices eis ; Quum acceperitis à
filiis Israel decimas quas dedi vobis
ab illis in possessionem vestram, sepa-
rabitis ex eis separationem Domino,
decimas è decimis. Et reputabitur 27
vobis separatio vestra sicut granum
de area, & sicut mustum de tor-
culari. Sic separabitis etiam vos 28
separationem Domino ex omnibus
decimis vestris quas acceperitis à
filiis Israel, & dabitis ex illis se-
parationem Domini Abaron sa-
cerdoti. Ex omnibus donariis 29
vestris separabitis omnem sepa-
rationem Domino, ex omni opti-
mo ejus, sanctificationem ejus ex
eo. Dices præterea illis ; Quum se- 30
parabitis optimum ejus ex eo, repu-
tabitur Levitis sicut proventus areæ,
& sicut proventus torcularis. Et 31
comedetis illud in omni loco vestro
vos & familia vestra : quia merces
est vobis propter opus vestrum in
tentorio conventûs. Et non portabi- 32
tis ob id peccatum quum separave-
ritis optimum ejus ex eo : & sancti-
ficationes filiorum Israel non pro-
phanabitis, & non moriemini.

CAP. XIX.

1 Loquutusque est Dominus ad 1
Mosheh & Aharon, dicendo, Hoc 2
est statutum legis quod præcepit
Dominus, dicendo ; Alloquere filios
Israel, ut afferant ad te vaccam
rufam perfectam, in qua non sit vi-
tium, super quam non ascenderit ju-
gum. Et dabitis eam Eleazar sa- 3
cerdoti, qui educet eam extra ca-
stra, & mactabit eam aliquis coram
eo. Capietque Eleazar sacerdos de 4
sanguine ejus digito suo, & stillabit
è regione faciei tentorii conventûs
de sanguine ejus septem vicibus.
Postea comburet ille vaccam in 5
conspectu oculorum ejus : pellem ejus,
& carnem ejus, & sanguinem ejus
cum fimo ejus comburet. Tunc acci- 6
piet sacerdos lignum cupressinum, &
thymbram, & coccineum, projiciet-
que in medium combustionis vaccæ.
Et lavabit vestes suas sacerdos, la- 7
vabitque corpus suum in aqua, &
postea veniet in castra, pollutusque
erit sacerdos usque ad vesperam.

8 והשורף וכהנא דמתעסק ביקידתא יצבע לבושוי באַרבעין סיון דמוי ויסחי בישׂריה
בְּאַרְבָּעִין סְיוֹן דָּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֵב קְדָם טְבוּלֵיהּ עַד רַמְשָׁא: ואסף ויכנוש גבר כהין דכי
9 יַרְתּ קְטָמָא דתורתא בקלל דפחר מקף מנופת שיע ויפלג ית קטמא לתלת חולקין
חָדָא יְהִיב בְּחַיִל וְחָדָא בְּטַוּוּר מִשְׁחָא וְחָדָא מְפַלֵּג לְכָל מַטַּרְתְּ לֵיוָאֵי והוי לכנישׁתהון
דבני ישׂראל למוי אדיותא ברם שיבוק חובת עיגלא היא: וכבס ויצבע כַּהֲנָא
10 דְּכַנֵּישׁ יַת קְטָמָא דְּתוֹרְתָּא יַת לְבוּשׁוֹי וְיֵהֵי מְסָאֵב קְדָם טְבוּלֵיהּ עַד רַמְשָׁא והוי
לדרכותא לבני ישׂראל ולגיורייא דיתגיירון ביניהון לקיים עלם: הנוגע דיקרב
11 בְּשְׁכִיבָא לְכָל בַּר נָשָׁא וְאַפִּילוּ לְוַולְדָא בַּר יַרְחִין לְנוּשְׁמֵיהּ ובדמיהּ יהי מְסָאֵב שׁוּבְעָא
יומין: הוא הוא יַדֵּי עֲלוֹי מֵי קְטָמָא הַהוּא בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
12 יִדְכֵּי וְאִין לָא יַדֵּי עֲלוֹי בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה יַעֲבֵד עֲלוֹי וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה לָא יִדְכֵּי:
כל דיקרב בשכיבא ובוולדא בר תשעא יַרְחִין בְּנוּשְׁמֵיהּ וּבִדְמֵיהּ דִּיסְמוֹת וְלָא
13 יַדֵּי עֲלוֹי יַרְתּ מַשְׁכְּנָא דַיְיָ סָאֵיב וישתיצי בַּר נָשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל אֲרוּם מוי
אַדְיוֹתָא לָא אִתְדְּרִיקוּ עֲלוֹי מְסָאֵב הוּא חוּב סוּבְתֵּיהּ בֵּיהּ עַד דְּיִדֵּי וְיַהֲדַר וְיִדֵּי
14 וְיִטְבּוֹל בְּרַמְשָׁא שְׁבִיעָאָה: וארת דא אַחֲוַיְרַת אוֹרַיְתָא גְּבַר אֲרוּם יְמוּת
תְּחוֹת גַּנְגָּא דְּפָרִיס כָּל מָאן דְּעָלִיל לְמַשְׁכְּנָא אוֹרַח תַּרְעָא וְלָא מִן צְדָדֵיהּ
כְּדְפָתְחַ תַּרְעֵיהּ מִכָּל דִּבְמַשְׁכְּנָא וַאֲפִילוּ קַרְקְעֵיתֵיהּ וַאֲבָנוֹי וְקֵיסוֹי וּמָנוֹי יֵהֵי מְסָאֵב
שׁוּבְעָא יומין: וכל כלי וְכָל מָאן דְּפָתַח 15
ירושלמי 15 וְכָל מָן דַּחֲסַף פְּתִיחַ דִּי
לַיִת פּוּרְיָתָא מְשָׁעָא עֲלוֹי מְסָאֵב הוּא:
פְּתִיחַ דְּלֵית מְנוּפְתָּא מְחַבְּרָא בֵּיהּ מַקַּף
עַל פּוּמֵיהּ דְּיַפְרִישׁ בֵּינֵיהּ וּבֵין סוּבְתָּא
מְסָאֵב הוּא בְּנִנְיָנָא בְּאַוִּירָא דְּסוּבְתָּא דְּמִפּוּמֵיהּ וּמָגוֹיהּ וְלָא מְנַבְּיהּ: וכל
וְכָל מָאן דְּמִקְרַב עַל אַנְפֵּי בְרָא וְלָא בְּמִיתָא דִּבְכַרְיָא דְּאִתְּיהּ בְּקְטִיל
16 סַיְיפָא או בְּסַיְיפָא דְּקְטַל בֵּיהּ או בְּשִׁכְבָא שְׁלִימָא וַאֲפִילוּ בִּגְרְמֵיהּ
בְּשַׁעֲרְתָּא או בִּגְרְמָא דְּאִינָשָׁא חַיָּא דְּפָרַשׁ מִנֵּיהּ או בְּקִבּוּרְתָּא וְנוֹלָלָא
וְדוֹפְקָא יְהֵי מְסָאֵב שׁוּבְעָא יומין: ולקחו ויסבון לְדִמְסָאֵב מִן עֲפַר יְקִידַת 17
חַטָּאתָא ויהתן עֲלוֹי מֵי מַבּוּעַ לְנוּ מָאן דְּפָחַר: ולקח ויַסֵּב אֵזוֹבָא 18
חִלְתָּא קִילְחִין בְּאִיסְרָא חָדָא ויטמוש בְּמַיָּא דְּאִינוּן בְּעִידָן קְבוּל סוּבְתָּא
גְּבַר כְּהִין דְּכִי וְיַדֵּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל כָּל מָנַיָּא וְעַל בְּנֵי נַשׁ דַּהֲווּ תַמָּן וְעַל
דְּמִקְרַב בִּגְרְמָא דְּחַיָּא דְּפָרַשׁ מִנֵּיהּ וְנָפַל או בִּקְטוֹל חַרְבָּא או בְּשִׁכְבָא
בְּמוּתָנָא או בְּבֵית קְבוּרְתָּא וְנוֹלָלָא וְדוֹפְקָא: והזה ויַדֵּי כַּהֲנָא דַכְיָא עַל 19
נַדְּרָא מְסָאֲבָא בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְיִדְכֵּינֵיהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה ויצבע
לְבוּשׁוֹי ויסחי בְּמַיָּא וְיִדְכֵּי בְּרַמְשָׁא:

Sed & ſacerdos qui occupatus fuit in combuſtione lavabit veſtimenta 8
ſua in quadraginta ſatis aquæ, & lavabit carnem ſuam in quadraginta
ſatis aquæ: & erit immundus ante ablutionem ſuam uſque ad veſpe-
ram. Et colliget vir ſacerdos mundus cinerem vaccæ in vaſe figulino 9
circundato operculo luteo, & dividet cinerem in tres partes; quarum
unam ponet in intermurali, alteram in monte olivarum, tertiam partem pro
omni cuſtodia Levitarum: eritque congregationis filiorum Iſrael in aquas
aſperſionis, remiſſio peccati vituli eſt. Et lavabit ſacerdos qui con- 10
gregavit cinerem vaccæ veſtimenta ſua, & erit pollutus ante abluti-
onem ſuam uſque ad veſperam: & erit in munditiem filiis Iſrael, &
peregrinis qui peregrinabuntur inter eos, in ſtatutum perpetuum.
Qui tetigerit mortuum quemcunque virum, etiam puerum menſes ali- 11
quot natum, aut corpus ejus, aut ſanguinem ejus, erit pollutus ſe-
ptem diebus. Is aſperget ſe aquis cineris iſtius die tertio, & die ſe- 12
ptimo mundus erit: quod ſi non aſperſerit ſe in die tertio, manebit
ſuper eum pollutio, & die ſeptimo non erit mundus. Quicunque tetigerit 13
mortuum, etiam puerum natum novem menſes, ſive corpus ejus, ſive
ſanguinem ejus qui mortuus fuerit, neque aſperſerit ſe, tabernaculum
Domini polluit, & excidetur vir ille ex Iſrael: quoniam aquæ aſper-
ſionis non ſunt ſparſæ ſuper eum, pollutus eſt, adhuc pollutio ejus in
eo eſt, donec aſperſerit ſe; itaque rurſus aſperget ſe, & lavabit in
veſpera ſeptima. Hæc eſt indicatio legis viri, quando mortuus fue- 14
rit ſub tabernaculo expanſo: quiſquis ingreſſus fuerit tabernaculum
viâ portæ, non autem ex latere ejus quando aperuerit portam ejus,
& quicquid eſt in tabernaculo, etiam pavimentum ejus, & lapides ejus,
& ligna ejus, & vaſa ejus, pollutum erit ſeptem diebus. Et omne 15
vas figulinum apertum, cui non eſt operculum conjunctum ipſi per circuitum labii ejus, quod ſeparet inter ipſum & pollutionem, pollutum erit in tabernaculo aëre pollutionis, qui *pertigerit* per os ejus, & ab interiori ejus, non autem ab exteriore ejus. Et quicunque tetigerit in ſuperficie agri (non mortuum qui 16
eſt in utero matris ſuæ) interfectum gladio, aut gladium quo eſt interfectus, aut mortuum ſimpliciter, vel etiam os ejus, capillum aut os viri vivi quod ab eo ſeparatum eſt, aut ſepulchrum, aut operculum, aut latus ſepulchri, erit pollutus ſeptem diebus. Et tollant pro eo qui eſt immundus 17
de cinere combuſtionis hoſtiæ pro peccato, & ponant pro eo aquas fontis
in medium vaſis figulini. Et accipiet hyſſopi tres faſciculos ſimul liga- 18
tos, quos immerget in illis aquis tempore receptionis pollutionis vir ſacer-
dos mundus, & aſperget tabernaculum, & omnia vaſa & homines qui ibi
fuerint, aut ſuper eum qui tetigerit os vivi quod ſeparatum eſt ab eo &
cecidit, aut interfectum gladio, aut mortuum peſte, aut ſepulchrũ, aut oper-
culum, aut latus ſepulchri. Spargátque ſacerdos mundus ſuper virum 19
immundum die tertio & die ſeptimo: & mundabit eum die ſeptimo; &
lavabit veſtimenta ſua, & abluet ſe aquis, & mundus erit veſperi.

Hier. 15 *Et omne vas figulinum apertum, cui non eſt operculum ex luto ſuper ipſo, pollutum erit.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * وآن سوزانا آنرا بشويد جامهاي او در آب وبشويد تني او در آب وپليد باشد تا ايوار *
9 * وكرد كند مردي پاك مر خاكستري آن گاو وربا كند باز بيرون بلشكرگاه در جاي
10 پاك وباشد بجماعتي پسراني يسرال بنگاهداشت بآبي چكاندن خطات آن* وبشويد آن كرد كنا
مر خاكستري آن گاو مر جامهاي او وپليد باشد تا آن ايوار وباشد بپسراني يسرال وبغريب
11 آن غريبي كنا در مياني ايشان برسمي جاويد * آن رسا در مرده بهمه جاني آدم وپليد باشد
12 هفت روزها* او چكيده شود درو در روزي آن سيمي ودر روزي آن هفتمي پاك شود واكر نه
13 چكيده شود در روزي آن سيمي ودر روزي هفتمي نه پاك باشد * همه آن رسا در مرده در
جاني آن آدم آنچه بميرد ونه چكيده شود مر مسكن ! پليد كرد بريده شود آن جاني آن آن
14 از يسرال كه آبي چكاندن نه پراكنده شد ابر او پليد باشد نيز پليدي او درو * اين
آن شريعت آدمي كه بميرد در خيمه همه آن آيا بآن خيمه وهمه آنچه در خيمه پليد باشد
15 هفت روزها * وهمه پيرايهي كشاده آنچه نيست سربند رشتهي ابر او پليد است او* وهمه
16 آنچه برسد ابر روي آن دشت در كشتهي شمشير يا در مرده يا در استخوان آدم يا در گور
17 پليد باشد هفت روزها * وبستانند بپليد از خاكي سوختهي آن خطات وبدهد ابر او
18 آبي روان بپيرايه * وبستاند درمنه ودر زند در آب مردي پاك وبچكاند ابر آن خيمه وابر
همه آن پيرايها وابر آن جانها آنچه بودند آنجا وابر آن رسا در استخوان يا در كشته
19 يا در مرده يا در گور * وبچكاند آن پاك ابر آن پليد در روزي آن سيمي ودر روزي
آن هفتمي وپاك كند اويرا در روزي آن هفتمي وبشويد جامهاي او وبشويد در آب
وپاك شود در ايوار *

8 *Qui etiam combuſſerit eam, la-*
vabit veſtes ſuas in aqua, lava-
bit & corpus ſuum in aqua, &
pollutus erit uſque ad veſperam.
9 *Colliget autem vir mundus cinerem*
vaccæ, & relinquet extra caſtra
in loco mundo: eritque congregatio-
ni filiorum Iſrael in cuſtodiã in aquã
aſperſionis: peccatum eſt. Et la-
10 *vabit collector cineris vaccæ ve-*
ſtes ſuas, pollutúſque erit uſque ad
veſperam: & erit filiis Iſrael, &
peregrino peregrinanti in medio eo-
rum, in ſtatutum perpetuum. Ac-
11 *cedens ad mortuum, ad omnem ani-*
mam hominis, pollutus quidem erit
ſeptem diebus. Ipſe aſpergetur eâ
12 *in die tertio, & in die ſeptimo*
purificabitur: at ſi aſperſus non
fuerit die tertio, die quidem ſe-
13 *ptimo purus non erit. Omnis acce-*
dens ad mortuum, ad animam ho-
minis qui mortuus fuerit, & aſper-
ſus non fuerit, tabernaculum Domini
polluit: exſcindetur anima illa ex
Iſrael, quia aqua aſperſionis non
fuit ſparſa ſuper eum: pollutus
erit, adhuc pollutio ejus eſt in ipſo.
14 *Hæc quoque eſt lex hominis qui*
mortuus fuerit in tentorio, Omnis
veniens in tentorium, & omne
quod eſt in tentorio pollutum erit
15 *ſeptem diebus. Omne item vas*
apertum, ſuper quo non fuerit oper-
culum filaceum, pollutum eſt ipſum.
16 *Omnis præterea qui acceſſerit ſu-*
per faciem agri ad occiſum gladio,
aut ad mortuum, aut ad os homi-
nis, aut ad ſepulchrum, pollutus
17 *erit ſeptem diebus. Accipiéntque*
pro polluto de pulvere combuſtio-
nis peccati, & dabunt ſuper eum
aquas meantes in vaſe. Capiet
18 *etiam thymbrã, et intinget in aquam*
vir mundus, ſtillabitque ſuper ten-
torium, & ſuper omnia vaſa, &
ſuper animas quæ fuerint ibi, &
ſuper accedentem ad os, vel ad oc-
ciſum, vel ad mortuum, vel ad ſe-
19 *pulchrum. Stillabit inquam mun-*
dus ſuper pollutum in die tertio &
in die ſeptimo, & purificabit eum
die ſeptimo: poſtea lavabit veſti-
menta ſua, lavabitque ſe in aqua,
& mundus erit in veſpera.

ואיש ונבר דיסתאב ולא יהי עלוי וישתיצי בר נשא ההוא מנו קהלא ארום 20
ית מקדשא דיי סאיב מי אדיותא לא אזדריקו עלוי מסאב ההוא : והיתה
ותהי לכון לקיים עלם ולחוד כהנא דמדי מי אדיותא יצבע לבושוי ודיקרב 21
במי אדיותא יהי מסאב עד רמשא : וכל מדעם דיקרב ביה מסאבא 22
ולא בהיסיטא יהי מסאב ובר נש דכי דיקרב ביה יהי מסאב עד רמשא :

כ

ויבאו ואתו בני ישראל כל כנשתא למדברא דצין בעשרא יומין לירחא 1
דניסן ומיתת תמן מרים ואתקברת תמן : ולא ולפום דבוכותא דמרים 2
אתיהיבת בירא כד שכיבת אתגניזת בירא ולא הוו מוי לכנישתא ואתכנישו
על משה ועל אהרן : ויהב ונצא עמא על משה ואמר למימר הלואי 3
דמיתנא כד מיתו אחנא קדם יי : ולמה ולמא אתיתון ית קהלא דיי 4
למדברא הדין לממת תמן אנחנא ובעירנא : ולמה ולמא אסקתונא 5
ממצרים לאייתאה יתן לאתרא בישא הדין לא אתר כשר לבירת דרע ואוף
לא למנצב תינין וגופנין ורומנין ומוי לית למשתי : ויהב ועאל משה ואהרן 6
מן קדם תורעמות קהלא לתרע משכן זמנא ואתרכינו על אפיהון ואתגלי
איקר שכינתא דיי להון : ומלל יי עם משה למימר : קח ית 7
חטר ניסיא וכנוש ית כנישתא אנת ואהרן אחוך ותומון תרכון ית כיפא 8
בשמא רבא ומפרשא קדם עינון וייתן מוהי ואין יסרב לאפוקי מנא ית
לחודך בירת בחוטרא דבידך ותתנפק לחון מיא מן כיפא ותשקי ית כנישתא
וית בעירהון : ויקח ונסיב משה ית חטר נסיא מן קדם יי היבמא דפקדיה : 9
ויקהילו וכנישו משה ואהרן ית קהלא לקדם כיפא ואמר להון משה שמעו 10
כדון סורבניא המן כיפא הדין אפשר לן להנפקא לכון מיא : ויהב ויקף 11
משה ית ידיה ומחא ית כיפא בחטריה ירושלמי ואתרעם משה :
תרתין זמנין בזומנא קפאה אטיפת אדמא
ובומנא תנינא נפקו מיין סגיאין ואשתיאת כנשתא ובעירהון : ויאמר ואמר יי 12
למשה ולאהרן בשבועתא חולף דלא הימנתון במימרי לקדשותי למחמידון בבני
ישראל בגין כן לא תהנעלון ית קהלא הדין לארעא די אתן להון :

Sed vir qui immundus fuerit neque fuerit aſperſus, excidatur homo 20
ille de medio congregationis: quoniam ſanctuarium Domini polluit,
aquæ aſperſionis non ſunt aſperſæ ſuper ipſum, immundus eſt. Et 21
erit vobis in ſtatutum ſeculi: & ſacerdos etiam qui aſperſerit aquam
aſperſionis lavabit veſtes ſuas, & qui tetigerit aquas aſperſionis erit
immundus uſque ad veſperam. Et quodcunque tetigerit immundus, 22
etſi non portaverit, erit immundum: & homo mundus qui tetigerit
ipſum, erit immundus uſque ad veſperam.

CAP. XX.

VEnerunt autem filii Iſrael univerſáque congregatio in deſertum 1
Tſin, decima die menſis Niſan: & mortua eſt ibi Mirjam ibique
ſepulta eſt. Et propterea quod merito ipſius Mirjam datus erat pu- 2
teus, quando mortua eſt reconditus eſt puteus, neque erant aquæ
congregationi: congregatique ſunt contra Moſem & contra Aharo-
nem. Et contendit populus adverſus Moſem, & dixit dicendo; 3
Utinam mortui eſſemus quando mortui ſunt fratres noſtri coram Do-
mino. Et quare venire feciſtis cœtum Domini in deſertum hoc, ut 4
moriamur ibi nos & jumenta noſtra? Et quare aſcendere feciſtis 5
nos ex Ægypto, ut adduceretis nos in locum malum hunc, locum
qui non eſt aptus ad ſeminandum, & etiam ad plantandum ficus,
aut vineas, aut malogranata; & aqua non eſt ad bibendum? Ve- 6
nit itaque Moſes & Aharon à facie murmurationis congregationis ad
portam tabernaculi fœderis, & inclinati ſunt ſuper facies ſuas: &
revelata eſt gloria divinæ præſentiæ Domini illis. Et loquutus eſt 7
Dominus cum Moſe, dicendo: Accipe virgam miraculorum, & 8
congrega cœtum tu & Aharon frater tuus, & adjurabitis ambo vos petram
in nomine magno & explicato ipſis videntibus, & dabit aquas ſuas:
quòd ſi renuerit producere, percuties tu ſolus ipſam virgâ quæ eſt in
manu tua, & educes illis aquas ex petra, ut potum des cœtui &
jumentis illorum. Et accepit Moſes virgam miraculorum à facie Do- 9
mini ſicut præceperat illi. Et congregaverunt Moſes & Aharon con- 10
gregationem ante petram: & dixit illis Moſes; Audite nunc rebel-
les, an ex petra hac poſſibile eſt nobis educere vobis aquas? Et 11
elevavit Moſes manum ſuam, &
percuſſit petram virga ſua bis: pri- Hieroſ. 11 *Et elevavit Moſes.*
ma vice ſtillavit ſanguinem, ſecun-
da autem exierunt aquæ plurimæ, bibitque *univerſa* congregatio unà
cum beſtiis eorum. Et dixit Dominus Moſi & Aharoni cum jurejuran- 12
do; Propterea quod non credidiſtis verbo meo, ut ſanctificaretis me
in conſpectu filiorum Iſrael, ideo non introducetis congregationem
hanc in terram quam dabo illis.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* ومردي آنچه پليد باشد و نه پاك شود نيست شود آن جاني آن از ميانى آن جماعت كه 20
مر خاصي يي پليد كرد آبي چكاندن نه پراكنده شد ابر او پليد است او* وباشد بايشان 21
برسمي جاويد وچكاناي آبي آن چكاندن بشويد جامهاي او وآن رسا در آبي آن چكاندن پليد
باشد تا آن ايوار* وهمه آنچه برسد درو آن پليد پليد باشد وآن جاني آن رسا پليد باشد 22

تا ايوار* * فصل بيستم * * بيامدند پسراني يسرال همه آن جماعت 1
بياباني صن در ماهي آن اوّل بنشست آن قوم در قدش بمرد آنجا مريم قبرا شد آنجا*
* ونه بود آب بجماعت جمع شدند ابر مشه وابر اهرن * خصومت كرد آن قوم اوازي 2 3
مشه گفتند بگفتن كاشكي بمرديم در مردني برادراني ايما بپيشي يي * وچرا آوريد مر 4
جماعتي يي بآن بياباني آن اين بمردن آنجا ايما وچهارپاياني ايما* وچرا بر آوردي ايمارا از مصر 5
باوردن ايمارا بآن جايي آن بدي آن اين نه جايي زرع وانجير وتاك وانار وآب نيست
بآهنجيدن * بيامد مشه واهرن از پيشي آن جماعت بدركاهي خيمهي وعده بيفتادند ابر 6
روي ايشان ديدارشد عزيزي يي بايشان * سخن گفت يي بمشه بگفتن * بستان مر آن عصا 7 8
وجمع كن مر آن جماعت تو واهرن برادري تو وسخن گويد بآن كمر بچشم ديدي ايشان
وبدهد آبي او وبيرون آوري بايشان آب از آن كمر وآب دهي مر آن جماعت ومر چهارپاياني
ايشان * بستاند مشه مر آن عصا از پيشي يي چون آنچه بفرمود اويرا * جمع كردند مشه واهرن 9 10
مر آن جماعت بپيشي آن كمر گفت بايشان بشنويد اكنون آن عاصيان ها از آن كمري آن اين
بيرون آوريم بشما آب * بلند كرد مشه مر دستي او بزد مر آن كمر در عصاي او دو بارها بيرون 11
آمدند آبي بسياران بياهنجيد آن جماعت وچهارپايي ايشان * گفت يي بمشه وباهرن جراي كه 12
نه استوار بوديد در من بخاص كردني من بچشم ديدي پسراني يسرال بهمچنين نه آوريد
مر آن جماعتي آن اين بآن زمين آنچه بدادم بايشان *

Vir autem qui pollutus fuerit, & non fuerit purificatus, annihilabitur anima illa de medio congregationis, quia ſanctuarium Domini polluit: aqua aſperſionis non eſt ſparſa ſuper eum, pollutus eſt ipſe. Et erit eis in ſtatutum perpetuum: & aſpergens aquam aſperſionis, lavabit veſtimenta ſua: & accedens ad aquam aſperſionis, pollutus erit uſque ad veſperam. Et omne cui acceſſerit pollutus, pollutum erit: & anima accedens ad eum, pollutæ erit uſq; ad veſperam.

CAP. XX.

VEnerunt que filii Iſrael, univerſa congregatio in deſertum Sin, menſe primo, ſeditque populus in Cadeſh: ubi mortua eſt Mirjam, & ſepulta fuit ibi. Quámq; non eſſet aqua congregationi, convenerunt adverſùs Moſheh & Aharon. Et jurgium fecit populus cum Moſheh, locutíque ſunt, dicendo; Utinã mortui fuiſſemus quando mortui ſunt fratres noſtri coram Domino. Et quare tuliſtis congregationem Domini in deſertum iſtud ad moriendũ ibi, nos et quadrupedes noſtras? Et quare eduxiſti nos ex Ægypto, ad adducendũ nos ad locum malum iſtum, non locũ ſementis, & ficûs, & vitis, & malogranati, nec eſt aqua ad bibendum? Vênit itaque Moſheh & Aharon à præſentia congregationis ad oſtium tentorii conventûs, ceciderúntque ſuper facies ſuas, & apparuit gloria Domini eis. Locutuſque eſt Dominus ad Moſheh, dicendo; Accipe virgam, & congrega cœtum tu & Aharon frater tuus, & loquimini ad fornicem rupis in conſpectu oculorum eorum, & dabit aquam ſuam, educeſq; illis aquam è fornice, & aquam dabis cœtui & quadrupedibus eorum. Accepit igitur Moſheh virgam à præſentia Domini, quemadmodum præceperat ei. Congregârúntque Moſheh & Aharon congregationem coram fornice, dixitque illis; Audite nunc rebelles, numquid de fornice hoc educemus vobis aquã? Et elevavit Moſheh manum ſuam, percuſſítque fornicem rupis virgâ ſuâ duabus vicibus, & egreſſis aquis multis, bibit congregatio & quadrupedes eorum. Et dixit Dominus ad Moſheh & Aharon; Propterea quòd haud firmi fuiſtis mecum, ad ſanctificandũ me in conſpectu oculorũ filiorum Iſrael, idcircò non introduceris congregationem iſtam in terram quam dedi illis.

13 המה המי מריבה אשר הריבו בני ישראל את יי ויתקדש בהם׃ 14 וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו׃ 15 וירדו אבתינו מצרימה וישבנו במצרים ימים רבים וירעו מצרים אתנו ואת אבתינו׃ 16 ונצעק אל יי וישמע קולנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך׃ 17 נעברה נא בארצך לא נעבור בשדות ולא נכרם ולא נשתה מבאר המים דרך המלך נלך לא נסור ימין ושמאל עד אשר נעבר גבולך׃ 18 ויאמר אליו אדום לא תעבר בי פן בחרב אצא לקראתך׃ 19 ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימיך נשתה אני ומקני ונתתי כספם אין דבר רק אעברה ברגלי׃ 20 ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה׃ 21 וימאן אדום נתן את ישראל עבור בגבולו ויט ישראל מעליו׃ 22 ויסעו מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר האהר׃ 23 ויאמר יי אל משה ואל אהרן בהר האהר על גבול ארץ אדום לאמר׃ 24 יאסף אהרן אל עמיו כי לא יבא אל הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר מריתם את פי במי מריבה׃ 25 קח את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אתם אל הר האהר׃ 26 והפשט את אהרן את בגדיו והלבשת את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם׃ 27 ויעש משה כאשר צוה יי ויעלו אל הר האהר לעיני כל העדה׃ 28 ויפשט משה את אהרן את בגדיו וילבש את אלעזר בנו ויעל אהרן שם בראש ההר וירד משה ואלעזר מן ההר׃

13 הינון מי מצותא דנצו בני ישראל קדם יי על עיסק בירא דאיתגניזת ואתקדש בהון במשה ואהרן כד איתיהבת להום׃ 14 וישלח ושדר משה אזגודין מרקם לות מלכא דאדום כה אמר אחוך ישראל אנת ידעת ית כל אניקי דאשכחתנא׃ 15 וירדו ונחתו אבהתן למצרים ויתיבנא במצרים יומין סגיאין ואבאישו לנא מצראי ולאבהתנא׃ 16 ונצעק קדם יי וקביל צלותנא ושדר חד ממלאכי שירותא והנפקנא ממצרים והא אנחנא ברקם קרתא דמחפניא בסטר תחומך׃ 17 נעברה נעיבר בדרון באראעך לא נשרענא בתולן ולא נאננם בנינוס אניסן ולא נשרענה בתולן ולא נבעי נשי נוברין באסטרטא דמלכא נזיל לא נסטי לימינא ולשמאלא להנוקא בשבילי רשותא עד דנעיבר תחומך׃ 18 ואמר ליה אדומאי לא תעיבר בתחומי דלמא בשליפי חרב אפוק לקדמותך׃ 19 ואמרו ליה בני ישראל באסטרטא נזיל אין מיך נשתי אנא ובעירוי ואיתן דמי טימהון לחור לית פתגם דבישׁ בלחודי אעיבר׃ 20 ואמר לא ויאמר חעיבר ונפק אדומאה לקדמותיה בחיל רב וביד תקיפתא׃ 21 וימאן אדומאה למשבוק ית ישראל למעיבר בתחומיה וסטא ישראל מלוותיה דהוו מיפקדין מן קדם מימרא דלא למסרא עמהון סדרי קרבא מטול דעד כדון לא מטא וזמנא למתיהבא נקמתא באדום ביריהון׃ 22 ויסעו ונטלו מרקם ואתו בני ישראל כל כנשתא לטוורום אומנום׃ 23 ואמר יי למשה ובטוורום אומנום על תחום ארעא דאדום למימר׃ 24 יאסף יתכניש אהרן לעמיה ארום לא ייעול לארעא דיהבית לבני ישראל מטול דסרבתון על מימרי במי מצותא׃ 25 קח דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ואסק יתהון לטוורום אומנום׃ 26 והפשט ואשלח ית אהרן ית לבושוי ויקר כהונתא והלבישינון ית אלעזר בריה ואהרן יתכנש ויומות תמן׃ 27 ויעש משה היכמא דפקיד יי ויתיה ואהרן יתכנש וימות תמן׃ 28 וסליקו לטוורום אומנום כד חמן כל כנשתא׃ ויפשט משה ית אהרן ית לבושוי איקר כהונתא ואלביש ית אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טוורא ונחת משה ואלעזר מן טוורא׃

13 Hæ sunt aquæ contentionis, ubi contenderunt filii Israel coram Domino occasione putei qui reconditus fuerat: & sanctificatus est in eis. 14 Misitque Moses nuntios de Rekam ad regem Ædom, dicendo; Sic dicit frater tuus Israel, tu nôsti omnem angustiam quæ invenit nos: 15 Ut descenderint patres nostri in Ægyptum, & habitaverimus in Ægypto diebus multis, afflixerintq; nos Ægyptii & patres nostros. Et preces fuderimus coram Dño, qui suscepit preces nostras, & misit unum ex angelis ministerii ut educeret nos ex Ægypto: & ecce nos in Rekam civitate, quæ ædificata est in latere termini tui. 16 Transibimus nunc per terram tuam; non seducemus virgines, neque vi rapiemus desponsatas, neque rem habebimus cum uxoribus vi- 17 rorum: semitâ regis cœlorum proficiscemur, neque declinabimus ad dextram aut siniſtram, ut noceamus in semita publica, donec transiverimus limitem tuum. Et re- 18 spondit illi Ædomæus; Non transibis per limitem meum, ne cum evaginantibus gladio egrediar in occursum tui. 19 Et dixerunt illi filii Israel; Stratâ viâ regiâ proficiscemur: si aquas tuas bibamus, ego & jumenta mea, tum dabo pretium valoris earum: tantùm sine ulla re mala solus ego transibo. 20 Et ait; Non transibis: & egressus est Ædomæus obviam illi cum exercitu multo & manu forti. 21 Et renuit Ædomæus sinere Israelem, ut transiret per limitem suum: & divertit Israel ab eo, quia sic jussi erant à verbo cœlorum, ut acie instructâ non prodirent adversus eos; eò quòd nondum adveniſſet tempus quo ultio Ædomæis daretur in manus eorum. 22 Et profecti ex Rekam venerunt filii Israel universa congregatio ad montem Umanum. 23 Et dixit Dominus Mosi in monte Umano, ad limitem terræ Ædom, dicendo: 24 Colligatur Aharon ad populum suum, quoniam non ingredietur in terram quam dedi filiis Israel: eò quòd rebelles fueritis verbo meo ad aquas contentionis. 25 Accipe Aharonem & Eleazarum filium ejus, & ascendere fac eos in montem Umanum. 26 Exuas quoque Aharonem vestibus suis, decore sacerdotii, & induas eis Eleazarum filium ejus: Aharon autem colligatur, & moriatur ibi. 27 Et fecit Moses sicut præcepit Dominus ipsi: & ascenderunt in montem Umanum vidente tota congregatione. 28 Et exuit Moses Aharonem vestibus suis ornatu sacerdotali, & induit Eleazarum filium ejus: & mortuus est Aharon ibi in cacumine montis, descenditque Moses & Eleazar ex monte.

Hieros. 17. *Transibimus nunc per terram tuam; nullas inferemus injurias, neque seducemus virgines, neque quæremus uxores virorum: stratâ regiâ proficiscemur, non declinabimus ad dextram aut siniſtram, usque ad tempus quo transiverimus limitem tuum.*

Hieros. 21 *Et declinaverunt Israelitæ ab illis: quia sic jussi erant à patre eorum qui est in cœlis, ut adversus eos non instruerent aciem belli.*

Hieros. 26. *Et spoliabis Aharonem.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ايشان آبي خصومت آنچه خصومت كردند بسراني يسرال[مر״] وخاص شد در ايشان *
14 بفرستاد مشه رسولان از قدش بپادشاهي ادوم همچنين گفت برادري تو يسرال تو دانستي
15 مر همه آن زحمت آنچه برسيد ايمارا * فرود شدند پدراني ايما بمصر بنشستيم در مصر روزهاي
16 بسياران بدي كردند بايما مصريان وبپدراني ايما * ناليديم ד״י بشنويد آوازي ايما بفرستاد
17 ملايكه وبيرون آورد ايمارا از مصر واينك ايما در قدش شهري كناري حدّي تو * بگذريم
[اكنون] در ولايتي تو نه گذريم در دشت ودر رز ونه آهنجيم آبي چاه راهي آن پادشاه
18 برويم نه ميل كنيم راست وچپ تا آنچه بگذريم حدّي تو * گفت باو ادوم نه گذري در من
19 تا نه در شمشير بيرون آيم بپديرهي تو * گفتند باو پسراني يسرال در طريق بر آييم و اگر
20 آبهاي تو بياهنجيم من ومرهي من بدهم بهاي ايشان خاصه نيست سخن در پاي من بگذرم *
21 * گفت نه گذري بيرون آمد ادوم بپديرهي او در قومي گران ودر دستي قوي * ناكام
22 بود ادوم دادن مر يسرال گذشتن در حدّي او ميل كرد يسرال از بالاي او * منزل بر داشتند
23 از قدش بيامدند پسراني يسرال همه آن جماعت كوهي آن كوه * گفت ״ بمشه وباهرن در هر هر
24 ابر حدّي زميني ادوم بگفتن * جمع شود اهرن بقومي او كه نه آيد بآن زمين آنچه بدادم
25 بپسراني يسرال ابر آنچه عاصي شديد مر امري من بآبي خصومت * بستان مر اهرن ومر العزر
26 پسري او وبر آور ايشانرا هر هر * وبكش مر اهرن مرجامهاي او وبپوشاني ايشانرا مر العزر پسري
27 او واهرن جمع شود وبميرد آنجا * بكرد مشه چون آنچه فرمود ״ بر آمدند بهر هر بچشم
28 ديدي همه آن جماعت * بكشيد مشه مر اهرن مرجامهاي او بپوشاند ايشانرا مر العزر پسري
او وفات يافت اهرن آنجا در سري آن كوه فرود آمد مشه والعزر از آن كوه *

Istæ sunt *Aquæ jurgii* apud *quas* 13 *jurgium fecerunt filii Israel* cum *Domino, & sanctificatus est in eis. Misitque Mosheh nuntios à Cadesh* 14 *ad regem Edom, Sic ait frater tuus Israel; Tu nôsti omnem molestiam quæ evenit nobis. Descenderunt* 15 enim *patres nostri in Ægyptum, & sedimus in Ægypto diebus multis: at malefecerunt nobis Ægyptii, & patribus nostris. Et ingemuimus ad Dominum, qui audivit* 16 *vocem nostram, misitque angelum, & eduxit nos ex Ægypto: & ecce sumus in Cadesh civitate extremi termini tui. Transeamus nunc per* 17 *regionem tuam: non transibimus per agrum & vineam, neque bibemus aquam putei: viâ regiâ ambulabimus, non declinabimus ad dextram aut siniſtram, usque quò transierimus terminum tuum. Respondit ei Edom;* 18 *Ne transeas per me, ne fortè in gladio egrediar in occursum tui. Dixerunt ei filii Israel; Per viam ascendemus: quòd si aquas tuas biberimus ego & greges mei, reddam pretium earum: veruntamen absque verbo pedibus meis transibo. Respondit;* 20 *Non transibis. Egressúsque est Edom in occursum ejus cum populo gravi & manu validâ. Nolente igitur Edom dare Israeli transitum per terminum suum, declinavit Israel ab illo. Et mansionem removerunt* 22 *à Cadesh, veneruntque filii Israel, tota* scil. *congregatio, ad Montem montis. Et dixit Dominus ad Mo-* 23 *sheh & Aharon in Hor-habar, juxta terminum terræ Edom, dicendo; Con-* 24 *gregabitur Aharon ad populũ suum: non enim veniet in terram quam dedi filiis Israel, eo quòd rebellâstis mandatũ meum apud Aquas jurgii. Accipe Aharon & Eleazar filium* 25 *ejus, & adducito eos in Hor-habar. Et detrahe Aharoni vestes ejus, &* 26 *indues illis Eleazar filium ejus: nam Aharon congregabitur, & morietur ibi. Feciſque Mosheh quemadmo-* 27 *dum præceperat Dominus, & ascenderunt in Hor-habar in oculorũ conſpectu totius congregationis. Detra-* 28 *xitque Mosheh Aharoni vestes ejus, & indut illis Eleazar filium ejus: & obitum invenit Aharon ibi in capite montis: tum descendit Mosheh & Eleazar de monte.*

29 וַחֲמוֹן כָּל עַמָּא דְּכַנְשְׁתָּא מְשֵׁה נְחִית מִן רֵישׁ טוּרָא מָנוּי בְּזִיעִין וְקִטְמָא בְּרֵישֵׁיהּ וְהָווֹ בָכֵי וַאֲמַר וַי לִי עֲלָךְ אַהֲרֹן אָחִי עַמּוּד צְלוֹתֵיהוֹן דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּהֲווֹיְתָא מְכַפַּר עֲלֵיהוֹן חַד זְמַן בְּכָל שְׁנָא בְּהּ בְּשַׁעֲתָא הֵימִנּוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרוֹם מִית אַהֲרֹן וּבְכוֹן יָת אַהֲרֹן תְּלָתִין יוֹמִין כָּל עַם כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

כא

1 וּשְׁמַע עָמָלֵק דְּהָווֹ שְׁרֵי בְּאַרַע דָּרוֹמָא וְאָתָא וְאַשְׁתֵּי וּמְלַךְ בְּעָרַד אֲרוֹם נַח נַפְשֵׁיהּ דְּאַהֲרֹן וְאִסְתַּלַק עַמּוּדָא דַּעֲנָנָא דַּהֲוָה מַדְבַּר בּוּכוֹתֵיהּ קֳדָם עַמָּא בֵּית דִּישְׂרָאֵל וַאֲרוֹם אָתוֹ יִשְׂרָאֵל אוֹרַח אַלַלְיָא אֲתַר דְּמָרְדוּ בְּמֵאֲרֵי עָלְמָא דְּכַר חֲבוּ אַלַלְיָא הֲווֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שַׁרְיִין בִּרְקֵם וְהָדְרוּ לְבַתְרֵיהוֹן מִן רְקֵם עַד מוֹסְרוֹת שִׁירַת מַשׁוּרַיִן אַרְבְּעִין שְׁנִין נְטָלוּ מִן מוֹסְרוֹת וְחֲבוּ לִרְקֵם אוֹרַח מַאֲלַלְיָא וְאָתוּ לְטַוּוּרוֹם אוּמָנִים וּמִית אַהֲרֹן תַּמָּן הוּא בְּכֵן אָתָא וְאַנַח קְרָבָא בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׁבָא מִנַּהוֹן שְׁבְיָא רַבָּא : 2 וְנָדַר יִשְׂרָאֵל קָיֵם קֳדָם יְיָ וְאָמַר אִין מְמַסַּר תְּמַסַּר יָת עַמָּא הָדֵין בִּידִי וְאֵיגְמַר יָת קִרְוֵיהוֹן : 3 וּשְׁמַע וְקַבֵּיל יְיָ צְלוֹתֵיהּ דְּיִשְׂרָאֵל וּמְסַר יָת כְּנַעֲנָאָה וְגָמַר יַתְהוֹן וְיָת קִרְוֵיהוֹן וּקְרָא שְׁמָא דַּאֲתְרָא חָרְמָה : 4 וּסְעוּ מֵהַר הָהָר וְנָטְלוּ מְטַוּוּרִים אוּמָנִים מַהֲלַךְ יַמָּא דְּסוּף לְאָחוֹרָא יָת אַרְעָא דֶּאֱדוֹם וְקִנְטַת נַפְשָׁא דְּעַמָּא בְּאוֹרְחָא : 5 וְדַבַּר וְהִרְהֲרוּ עַמָּא בְּלִבֵּיהוֹן וְאִשְׁתְּעִיאוּ עַל מֵימְרָא דַּיְיָ וּבְמֶשֵׁה נְצוּ לְמָא אַסֵּיקְתּוּנָא מְטַצְרַיִם לְמִמַת בְּמַדְבְּרָא אֲרוֹם לֵית לַחְמָא וְלֵית מַיָּא וְנַפְשָׁנָא קְנָטַת בְּמָנָא הָדֵין דְּמוּנֵיהּ קָלִיל : 6 וְשִׁלַּח בְּרַת קָלָא נַפְלַת מִן שְׁמֵי מְרוֹמָא וְכֵן אֲמַרַת אִיתּוֹן חֲמוֹן כָּל בְּנֵי נְשָׁא כָּל טַבְוִין דְּעַבְדִית לְעַמָּא אַסֵּיקִית יָתְהוֹן פְּרִיקִין מִטְצְרַיִם אֲחֵיתִית לְהוֹן מָנָא מִן שְׁמַיָּא וּכְדוֹן חָזְרוּ וְאִתְרְעַמוּ עֲלוֹי וְהָא חִוְיָא דְּנוּרִית עֲלוֹי מִן יוֹמֵי שֵׁירוּי עָלְמָא עָפַר יְהֵוִי מְוּנֵיהּ וְלָא אִתְרְעֵם עֲלַי וְעִמִּי אִתְרַעֲמוּ עַל מְוּנֵיהוֹן וּכְדוֹן יֵיתוֹן חִוְיָא דְּלָא אִתְרַעֲמוּ עַל מְוּנֵיהוֹן וְיִנְכְּתוּן יָת עַמָּא דִּי אִתְרַעֲמוּ עַל מְוּנֵיהוֹן בְּכֵן גָּרֵי מֵימְרָא דַּיְיָ בְּעַמָּא יָת חִוְיָן חוּרְמָנִין וְנָכִיתוּ יָת עַמָּא וּמִיתוּ אוֹכְלוֹסִין סַגִּיאִין מִיִּשְׂרָאֵל : 7 וְיָבָא וְאִתּוּ עַמָּא לְוָת מֶשֵׁה וַאֲמָרוּ חַבְנָא אֲרוֹם הַרְהַרְנָא וְאִשְׁתְּעֵינָא בֵּיקַר שְׁכִינְתָּא דַּיְיָ וְעָמָךְ נָצֵינָא צַלִּי קֳדָם יְיָ וְיַעְדֵי מִנָּנָא יָת מַחַת חִוְיָא וְצַלִּי מֶשֵׁה עַל עַמָּא :

29 וַחֲמוֹן כָּל עַמָּא דְּכַנְשְׁתָּא מְשֵׁה נְחִית מִן רֵישׁ טוּרָא מָנוּי בְּזִיעִין וְקִטְמָא בְּרֵישֵׁיהּ וְהָווֹ בָכֵי וַאֲמַר וַי לִי עֲלָךְ אַהֲרֹן אָחִי עַמּוּד צְלוֹתֵיהוֹן דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרוֹם מִית אַהֲרֹן וּבְכוֹן יָת אַהֲרֹן תְּלָתִין יוֹמִין כָּל עַם כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

ירושלמי 1 וּשְׁמַע כְּנַעֲנָאָה מַלְכָּא דַּעֲרַד דַּהֲוָה שְׁרֵי בְּדָרוֹמָא אֲרוֹם מִית אַהֲרֹן גַּבְרָא חֲסִידָא דִּי בִּזְכוּתֵיהּ הֲווֹן עֲנָנֵי דִיקָרָא מַגִּינִין עַל יִשְׂרָאֵל וְאִסְתַּלַק עַמּוּדָא דַּעֲנָנָא וַאֲרוֹם מִיתַת מִרְיָם נְבִיאַתָא דִּבְזוּתָהּ הֲוָת בֵּירָא מְהַלְכָא וְאִתְגְּנִיזַת בֵּירָא עָנֵי וַאֲמַר עֲבֵדִי קָרְבָא אֵיתוֹן וְנַסְדַּר סִדְרֵי קְרָבָא כָּל קֳבֵל יִשְׂרָאֵל אֲרוֹם מָצִינָן לְאוֹרְחָא דִּי עֲלוּ בָהּ יְלִילַיָּא וְסִדְּרוּ סִדְרֵי קְרָבָא כָּל קֳבֵל יִשְׂרָאֵל וּשְׁבָא מִנַּהוֹן שְׁבְיָא רַבָּא :

ירושלמי 6 בְּרַת קָל נְפַקַת מִגּוֹ אַרְעָא וְאִשְׁתְּמַע קָלָא בְּמַרוֹמָא חֲמוֹן כָּל בְּנֵי אֱנָשָׁא וְאֵצִיתוּ וּשְׁמוּעוּ כָּל בְּנֵי בִסְרָא לְטִית חִוְיָא מִן שִׁרְוְיָא וְאַמְרִית לֵיהּ עַפְרָא יְהֵי מְוּנָךְ וְלָא אִתְרְעֵם עַל מְוּנָא אַפֵּקִית עַמִּי פְּרִיקִין מִמְּצְרַיִם וַאֲחֵתִית לְהוֹן מָנָא מִשְׁמַיָּא וַאֲנִיזִית לְהוֹן סַלְוָן מִן יַמָּא וְאַסֵּיקִית לְהוֹן בֵּירָא מְהַלְכָא לְמִתְרַעֲמִין קָדְמַי עַל עֵסֶק מָנָא לְמֵימַר נַפְשָׁן מְעִיקָא בְּלַחְמָא דְּמֵיכְלֵיהּ קָלִיל מִן בְּנִין בֶּן יַתִי חִוְיָא דְּלָא אִתְרְעֵם עַל מְוּנֵיהּ וַאֲנִכִית לְעַמָּא הָאִלֵּין דְּאִתְרַעֲמוּ עַל מְוּנֵיהוֹן וְנָרֵי מֵימְרָא דַּיְיָ בְּעַמָּא יָת חִוְיָא שָׂרְפַיָּא וּנְכִיתוּ יָת עַמָּא וּמִיתוּ אוֹכְלוֹסִין סַגִּין מִן יִשְׂרָאֵל :

CAP. XXI.

1 Et audivit Amalck qui habitabat ad meridiē, & venit & mutatis sedibus regnavit in Arad, quòd quievisset anima Aharonis, & ablata fuisset columna nubis quæ propter meritum ipsius præcedebat populum domus Israel, & quòd redirent Israelitæ viâ exploratorum ad locum in quo rebellârant contra Dominum mundi. Cùm enim reverterentur exploratores habitabant Israelitæ in Rekam, retrogressi sunt deinde à Rekam usque ad Moseroth sex profectionibus per quadraginta annos; profecti sunt *tandem* ex Moseroth & redierant in Rekam viâ exploratorum, & venerunt in montem Umanum, & mortuus est Aharon ibi: tunc itaque venit & conflixit cum Israele, & abduxit ex illis captivitatem multam. 2 Et vovit Israel votum coram Domino, & dixit; Si tradendo tradideris populum hunc in manum meam, plane destruam urbes eorum. 3 Et susceptit Dominus preces ipsius Israel, & tradidit Chananæum, & destruxit eos & urbes eorum: & vocavit nomen loci illius Chorma. 4 Et profecti sunt ex monte Umano itinere maris rubri, ut circuirent terram Aedom: & tædio affecta est anima populi in via. 5 Et cogitârunt populus in corde suo, & narrârunt contra sermonem Domini, & contra Mosem contenderunt, *dicentes*, Quare ascendere feciſtis nos ex Ægypto, ut moreremur in deserto? quoniam non est panis nec aqua, & anima nostra tædio affecta est in Manna isto cibo levi. 6 Filia vocis exiit è medio terræ, & audita est vox in excelsis; Videte omnes homines omnia beneficia quæ feci populo quos ascendere feci liberatos ex Ægypto; descendere feci illis Man è cœlis, jam verò iterum murmurârunt contra me: Ecce autem serpens, de quo decrevi inde à diebus initii mundi, ut pulvis esset cibus ejus, neque murmuravit contra me, populus autem meus murmurârunt pro cibo suo. Jam verò venient serpentes, qui non murmurârunt pro cibo suo, & mordebunt populum qui murmurant de cibo suo. Propterea immisit verbum Domini in populum serpentes regulos, & momorderunt populum, mortuæque sunt turbæ multæ ex Israel. 7 Et venerunt populus ad Mosem, & dixerunt; Peccavimus, quoniam cogitavimus & loquuti sumus in gloriam divinæ præsentiæ Domini, & tecum contendimus; ora coram Domino ut removeat à nobis plagam serpentum. Itaque oravit Moses pro populo.

Posquam autem quievit anima 29 ipsius Aharonis, ablata est nubes gloriæ prima die mensis Ab: & viderunt universa congregatio Mosem descendentem ex monte vestibus laceris, flentem & dicentem; Væ mihi propter te Aharon frater mi columna precum ipsorum filiorum Israel, qui expiationem faciebas pro illis semel singulis annis: eâ hora crediderunt Israelitæ quod mortuus esset Aharon, & fleverunt Aharonem triginta diebus universus populus congregationis filiorum Israel.

Hieros. 1 *Et audivit Chananæus rex Arad qui habitabat ad meridiem, quòd mortuus esset Aharon vir pius propter cujus meritum nubes gloriæ protegebant Israelitas, & quòd ablata esset nubes gloriæ, & quòd mortua esset prophetissa Mirjam propter cujus meritum puteus fluebat, & reconditus esset puteus respondit & dixit; Viri milites venite & aciem ordinemus adversus Israelitas, quoniam invenimus semitam per quam venerunt exploratores. Itaque ubi congressi essent cum Israele abduxit eis captivitatem magnam.*

Hieros. 6. *Filia vocis exiit è medio terræ, & audita est vox in excelsis; Videte omnes homines, & auscultate & audite omnes filii carnis: maledixi serpenti ab initio, & dixi illi; Pulvis erit cibus tuus, neque murmuravit pro cibo. Eduxi populum meum liberatos ex Ægypto, & descendere feci illis Man è cœlis, & transire feci illis coturnices ex mari, & ascendere feci illis puteum ex abyssо: iterum verò murmurârunt coram me propter Man, dicendo; Anima nostra fastidit panem cibi hujus levissimum: propterea veniat serpens qui non conquestus est de cibo suo, & mordeat populum hunc qui murmurant de cibo suo. Itaq; immisit verbū Domini in populū serpentes ignitos, & momorderūt populū, et mortuæ sunt turbæ multæ ex Israel.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

29 * بديدند همه آن جماعت كه بمرد اهرن بگرستند مر اهرن سي روز همه خانداني يسرال *

Viderunt autem *universa congregatio quòd mortuus esset Aharon,* & *fleverunt Aharonem triginta diebus tota familia Israel.* 29

* فصل بيست يكم *

CAP. XXI.

1 * بشنويد آن كنعني پادشاهي عرد نشيناني آن دروم كه بيامدند يسرال راهي آن جاسوسان كارزار كرد در يسرال برده برد ازو برده * 2 نذر كرد يسرال نذر بيي گفت اگر دادن بدهي مر آن قومي آن اين در دستي من حرم كنم مر شهرهاي ايشان * 3 بشنويد بي در آواز يسرال بداد مر آن كنعني حرم كرد ايشانرا و مر شهرهاي ايشان بخواند نامي آن جا حرمه * 4 منزل بر داشتند از هر هر راهي دراي سوف بگرد گشتن مر زميني ادوم كوتاه شد جاني آن قوم در راه * 5 سخن گفت آن قوم در خدا و در مشه چرا بر آوريد ايمارا از مصر بمردن در بيابان كه نيست نان و نيست آب و جاني ايما ستوه شد در ناني آن سبكچه * 6 بفرستاد بي در قوم مر آن مارهاي آن افعيان بگزيدند مر آن قوم بمرد قومي بسيار از يسرال * 7 بيامدند آن قوم بمشه و گفتند خطا كرديم كه سخن گفتيم در بي و در تو نماز كن بي و بگرداند از بالاي ايما مر آن مار نماز كرد مشه در سببي آن قوم *

1 *Audivitq; Chenaanæus rex Arad sedens* in *Meridie, quòd venirēt Israelitæ viâ exploratorum,* & *prælium instituit contra Israel, captivósque abduxit ex eo captivos.* 2 *Vovit* igitur *Israel votum Domino,* dicens; *Si dando dederis populum istum in manum meam, anathema faciam urbes eorum.* 3 Et *exaudiens Dominus vocem Israel, tradidit Chenaanæum, quos anathematizavit ac urbes eorum: votavitque nomen loci, Hormah.* 4 Et *mansionem removerunt ab Hor-hahar viâ maris Suph ad circumeundum terram Edom:* & *abbreviata est anima populi in via.* 5 *Locutúsque est populus contra Deum & contra Mosheh; Quare eduxistis nos ex Ægypto ad moriendū in deserto? non est enim panis, neque est aqua;* & *anima nostra pertæsa est panis istius leviculi.* 6 *Misit* igitur *Dominus in populum serpentes viperas, momorderiúntque populum,* & *mortuus est populus multus ex Israel.* 7 Tunc *venerunt populus ad Mosheh,* & *dixerunt; Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum* & *contra te: ora ad Dominum ut avertat à nobis serpentes.* Et *oravit Mosheh causâ populi.*

8 ויאמר ה׳ ואמר יי למשה עבד לך חיויא דנחשא ושוי יתיה על אתר תלי ויהי כל דנכית יתיה חיוא ויהי מסתכל ביה וחאי אין מכוין לבייה לשום מימרא דיי :

9 ויעש עבד משה חיויא דנחשא ושוי יתיה על אתר תלי והוי כד נכית חיוא ית נברא והוה מסתכל בחיוא דנחשא ומכוין לבייה לשום מימרא דיי וחאי :

ירושלמי 9 ועבד משה חויא דנחש ושוי יתיה על אתר תלי והוא כל מן דהוה מנכת בחויא והוה תלי אפוי בצלו נב אבוי דבשמיא ומסתכל בחויא דנחשא וחיה :

10 ויסעו ונטלו מחנן בני ישראל ושרו באובות : 11 ויסעו ונטלו מאובות ושרו בעברי מנוחא במדברא אתר דמכן על אנפי מואב ממדנח שמשא : משם מחנן נטלו ושרו בנחלא דמירכי חילפי ונלי וסיגלי : משם ומחנן נטלו ושרו מן להאל לארנון במעברא דבמדברא דנפיק מתחום אמוראה ארום ארנון תחום מואב ממצע בין מואב ובין אמוראה ויתבין ביה כומרניא פלחי טעוותהון :

על כן על כן יתאמר בספר אורייתא דחנן כתיבין קרביא דיי את והב דהוון בשלעולא ודסנירותא ושרידין בסוף משריתא הינון בסרוית ישראל דאדום ומואב אישתמרו ביני טוורייא למכמן ולשיצאה עמא בית ישראל ומארי עלמא דמן לטוורייא וקריבו דין לדין ומיתו ואדמהון הוה נגיד בנחלא סמיך לארנון : ואשר ושפכות 15 נחלייא דאדמהון הוה נגיד עד מותבות לחייית ברם איהי אשתיוברת מן דין גמירא על דלא הות בעיטתהון והא היא לתחום מואב : ומשם ומחנן 16 אתיהיבת להון בירא חיא בירא דאמר יי למשה כנוש ית עמא ואיתן להון מוי : או ישיר הא בכן שבח 17 ישראל ית שבח שירתא הדא בזמן דאתכסיית והדרת בירא דאתיהיבת להום בזכותא דמרים סוקי בירא סוקי בירא הוון מתמרין לה׳ והיא סלקא : באר בירא דחפרו יתה׳ 18 אברהם עלמא יצחק ויעקב רברביא דמלקדמין חפרו יתה׳ רישי עמא משה ואהרן ספריהון דישראל משכו יתה׳ בחוטריהון ומתמדברא אתיהיבת להון למחנה :

ואהרן ספריהון דישראל ומתמדברא אתיהיבת ליה מחנא :

8 Et dixit Dominus Mosi ; Fac tibi serpentem æneum, & pone ipsum in loco edito : & erit quemcunque momorderit serpens, & intuitus fuerit ipsum, tum vivet, modo cor ejus directum fuerit ad nomen verbi Domini.

9 Et fecit Moses serpentem æneum, & posuit ipsum in loco edito : & fuit quando mordebat serpens virum, & contemplabatur serpentem æneum & cor ejus intentum erat in nomen verbi Domini, vivebat.

Hier. 9. *Et fecit Moses serpentem æneum, & posuit ipsum in loco edito: accidit itaque ut quicunque morderetur serpente, & facies ejus intentæ essent ad patrem suum qui est in cœlis, & contemplaretur serpentem æneum, viveret.*

10 Et profecti sunt inde filii Israel, & castrametati sunt in Oboth. 11 Et profecti sunt ex Oboth, & castrametati sunt in planitie vadi, in deserto loco qui respicit è regione Moab ab oriente sole. 12 Inde profecti castrametati sunt in valle quæ apta est salicibus & fileribus, & mandragoris *producendis*. 13 Et inde profecti castrametati sunt ultra Arnon, in vado deserti quod exit ex limite Aemorræi : quoniam Arnon limes *est* Moab, collocatus inter Moab & Aemorræum, & ibi habitabant sacrificuli colentes idola sua. 14 Propterea dicitur in libro legis, ubi scripta sunt prælia Domini, Eth & Heb fuisse in tempestate lepræ, & expulsos esse ad finem castrorum : hi nuntiarunt Israëli, quòd Aedom & Moab absconditi essent inter montes ad struendum insidias, & perdendum populum domus Israel ; sed Dominus mundi innuit montibus, & accesserunt alter alteri, & mortui sunt, & sanguis eorum fluebat per vallem conjunctam Arnoni. 15 Et effusio torrentium sanguinis eorum fluebat usque ad habitationes Lechaiath : verùm ipsa liberata est ab hoc exterminio, eo quòd non esset in eodem consilio cum illis, & ecce ipsa est in termino Moab. 16 Et inde datus est illis puteus vivens, puteus de quo dixit Dominus Mosi ; Congrega populum, & dabo illis aquas. 17 Ecce verò tunc canebat Israel laudem cantici istius, tempore quo occultatus est & iterum illis redditus puteus propter meritum Mirjam : Ascende putee, ascende putee, canebant ei, & ipse ascendebat. 18 Puteum quem foderant patres seculi, Abraham, Isaac, & Jacob, principes ab antiquo foderunt ipsum, capita populi, Moses & Aharon scribæ Israelitarum traxerunt ipsum virgâ suâ, & ex deserto datus est illis in donum.

Hierof. 14. *Propterea dicitur in libro legis Domini, qui assimilatur libro præliorum ; Miracula & potentias, quas fecit Dominus populo suo filiis Israel, quando starent ad mare juncosum, sic fecit cum illis quando fuerunt transeuntes vallem Arnonis.* 15. *Cùm essent filii Israel transeuntes per vallem Arnonis, abscondebantur Moabitæ in speluncis quæ erant in vallibus dicentes; Quando transibunt filii Israel nos excibimus obviam illis, & interficiemus eos : & innuit Dominus totius mundi, Dominus qui novit quod erat in cordibus eorum, coram eo enim manifestum est id quod est in renibus, innuit inquam montibus & conjunxerunt capita sua hæc ad illa, & contrita sunt capita fortium ipsorum, & inundârunt valles sanguine interfectorum ; Israëlitæ autem ibant super capita montium sursum neque noverunt miracula & potentiam quam fecerat Dominus cum illis in vallibus Arnon. Sed Lechaiath civitas, quæ non societatis consilium iniit cum illis, liberata est ab illis, & ecce ipsa vicina est limiti ipsorum Moabitarum.* 17. *Ecce tum cantârunt Israel laudem cantici istius ; Ascende putee, canebant illi, & ipse ascendebat.* 18. *Puteum quem foderunt principes seculi ab initio, Abraham, Isaac, & Jacob, fundârunt ipsum prudentes mundi synedri, septuaginta sapientes qui expressè nominati sunt, traxerunt ipsum virgâ suâ Moses & Aharon scribæ Israelis, & ex deserto datus est illi in donum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * گفت يي بموسه بكن بتو افعي وبنه اويرا ابر علم و باشد همه آن گزيده شده
بيند اويرا و بزيد * بكرد موسه ماري مس و بنهاد اويرا ابر علم و باشد اگر بگزيد و
آن مار مر مرد نگاه كند بماري آن مس و بزيد * منزل بر داشتند پسراني يسرال فرود
آمدند در ابت * منزل بر داشتند از ابت فرود آمدند بعيّي آن عبريم [در بيابان] آنچه
ابر پيشي مواب از درخش جاي آن خورشيد * از آنجا منزل بر داشتند فرود آمدند درنحل
زرد * از آنجا منزل بر داشتند فرود آمدند از گذاري ارنون آنچه در بيابان آن بيرون آيا از حدّي
آن اموري كه ارنون حدّي مواب ميانی مواب و ميانی آن اموري * ابر همچنين گفته شود در
كتاب ملحمت يي את־והב בסופה و مر آن رودهايي ارنون * و ريزشي آن رودها آنچه ميل كرد
بنشستني عر و پيوسته باشد بحدّي مواب * و از آنجا ببار آن آن چاه آنچه گفت يي بموسه
جمع كن مر آن قوم و بدهم بايشان آب * آن هنگام تسبيح گفت يسرال مر آن تسبيحي
آن اين بر آي چاه جواب دهيد بآن * چاهي بكندند آنرا اميران ببريدند آنرا سخياني آن
قوم در كندن در عصاهايي ايشان و از بيابان متّنه *

8 *Dixitque Dominus ad Mosheh ; Fac tibi viperam, & pone eam super vexillum : & erit, omnis morsus videbit eam, ac vivet.* 9 *Fecit itaque Mosheh serpentem æneum, posuitque super vexillum, ut esset, si momordisset serpens quenquam, aspiceret ad serpentem æneum, ac viveret.* 10 Et *mansionem removentes* filii Israel resederunt in Oboth. 11 Deinde *mansionem removentes* ab Oboth, resederunt in Ije-abarim, *in deserto quod contra Moab ab Oriente sole.* 12 Indè *mansionem removentes*, resederunt in Nahal-zered. 13 Indè *mansionem removentes*, resederunt à transitu Arnon, qui in deserto egreditur à termino Emoræi : nam Arnon est terminus Moab, inter Moab & Emoræum. 14 Idcircò dicitur *in libro bellorum Domini*; Eth Vaheb *in turbine*, & torrentes Arnon. 15 Et effusio torrentium quæ deflectit ad habitationem Ar, & adjuncta est termino Moab. 16 Et illinc in Beer : is est puteus de quo dixit Dominus ad Mosheh ; Congrega populum, & dabo illis aquam. 17 Eo tempore cecinit Israel hymnum hunc ; Ascende putee : responsum date ei, Putee 18 quem foderunt principes, excideruntque eum spontanei populi, fodiendo baculis suis. Et è deserto in Mattanah.

וממתנה ומן דאתיהיבת להון למתנה 19
חזרת למיסוק עמהון לטוורא דמיא
ומטוורא דמיא נחתא עמהון לנלימתא
מחזרא לכל משריתא דישראל ומשקיא
יתהון כל חד וחד בתרע משכניה׃
ומבמות ומטוורא דמיא נחתא עמהון 20
לנלימתא עסיקתא ואתנגיזת עמהון
בתחומיהון דמואבאי ריש רמתא דמדיקא כל קבל בית ישימון מטול דבטילו פתגמי
אוריתא׃ וישלח וסדר ישראל עונדין לות סיחון מלכא דאמוראה למימר׃ 21
אעברה באעיבר בארעך לא נאנוס ארימן ולא נשרנג בחולן ולא נבעול נשי 22
נוברין אורח מלכא דבשמיא נזיל עד דניעיבר תחומך׃ ולא ולא שבק סיחון 23
ית ישראל למעבר בתחומיה וכנש סיחון ית כל עמיה ונפק לקדמות ישראל
למדברא ואתא ליהץ ואנח קרבא בישראל׃ ויכהו ומחרי ישראל בשנתא דיי 24
דקטלא בפתגם דחרב וירית ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד תחום בני עמון
ארום תקיף הות רבת תחום בני עמון ועד כדון אית להון ארכא׃ ויקח ונסב 25
ישראל ית כל קרויא האלין ויתיב ישראל בכל קריי אמוראי בחשבון ובכל
כפרנהא׃ כי חשבון ארום חשבון קרתא דסיחון מלכא דאמוראה היא והוא 26
אנח קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית כל ארעיה מן ידיה עד ארנון׃
על כן יימרון בחורתא משתלייא אמרין צדיקיא דשלטין ביצריהון איתו 27
ונחשוב ויענא דעובדא טבא כלו קביל אנרא ואנר עובדא בישא כלו קבל ויענה
יתבני וישתכלל דמיתער ומשיח באוריתא׃ כי ארום מילין תקיפין הי כאשא 28
נפקין מפומי צדיקיא מרי חושבנא דנא
ווכוון חסינן הי בשלהוביתא מאלין
דקריין ומשיחין באוריתא אכלת
אישתהון לסנאה ולבעיל דבבא
דמתחשבין קומיהון הי כפלחי כמסי
טעוותא דנחלי ארנונא׃ אוי לך ייא 29
לכון סנאי צדיקיא אבדתון עמא דכמיש
מרסינת פתגמי אוריתא ליית להון
תקנתא עד דייצדכון למנלי לאתר דילפין
אוריתא ובניהון ובנתהון מתרחקן
בשביית חרבא כל קבל מתמלכין
בחולקנא דאוריתא אמוראין ומשיחין
באוריתא׃ ונירם אמירין רשיעיא ליית
רמא ומנטלא חמי כל דא אבד
חושבנכון עד דיסוף כדבונא נפשיכון
ומרי עלמא יצדי יתהון עד דיפח נפשיהון ויצדון כמא דאצדי קריי אמוראי
ופלטירי רבניהון מן תרעא רבא דבית מלכותא עד שוקא דנפחיא דסמיך עד מיבעא׃

ומן דאתיהיבת להון בירא מתנא 19
חזרת למהוי להון ולנחליון שטפין מתנפרין
חזרת למהוי סלקא לריש טוריא ונחתא
עמהון לנחליא עתיקתא אתגניזת מנהון
ביראי דאית בתחומיהון דמואבאי ריש
רמתא דמצטיפא כל קבל אבית ישימון׃

19. *Et ex quo datus est illis in Mattana, iterum factus est illis in torrentes innundantes vehementes, iterumque ascendebat in cacumina montium & descendebat cum illis in valles veteres, reconditus est ab illis putens qui erat in limitibus Moabitarum, caput collinm quod spectat è regione Beth Jesimon.*

Et ex quo datus est illis in Mattana, iterum ascendit cum illis in montes excelsos, & ex montibus excelsis descendit cum illis in colles, circundabat universa castra Israëlis, & potabat eos unumquemque in porta tabernaculi sui. Et ex montibus excelsis descendit cum illis in valles profundas, & reconditus est ab illis in limitibus Moabitarum, in capite collis prospicientis è regione Bethjeschimon, eo quòd aboleverant verba legis. Tum misit Israel nuntios ad Sichon regem Æmoræorum, dicendo: Transibo per terram tuam; non vi auferemus desponsatas, nec seducemus virgines, neque subigemus uxores virorum: via regis cœlorum ambulabimus, donec transiverimus limitem tuum. At non permisit Sichon Israelem transire per limitem suum: sed coëgit Sichon universum populum suum, & exiit obviam Israeli in desertum, & venit in Jahats, ubi iniit prælium cum Israel. Et percussit ipsum Israel anathemate Dei quod interficit ore gladii: & possedit terram ejus ab Arnone usque ad Jaboc, usque ad limitem filiorum Ammon; quoniam fortis erat Rabbath limes filiorum Ammon, & hactenus est illis terminus. Et accepit Israel omnes urbes istas, & habitavit Israel in omnibus urbibus Æmorææorum, in Hesebon & in omnibus pagis ejus. Quoniam Hesebon civitas Sihon regis Æmorææorum fuit: nam ipse inierat prælium cum rege Moab jampridem, & acceperat universam terram ejus ex manu ejus usque ad Arnonem. Propterea dicent juventus utens proverbiis; Dicunt justi qui dominantur concupiscentiis suis; Venite, æstimemus arma operis boni secundùm præmium, mercedem autem operis mali secundùm arma ejus: ædificabitur *enim* & consummabitur qui vigilans est & unctus in lege. Quoniam verba fortia sicut ignis exeunt ex ore justorum dominorum cogitationis hujus, & merita fortia sicut flamma ab illis qui legunt & uncti sunt in lege: devoravit ignis ipsorum hostem & inimicum, qui reputantur coram eis tanquam colentes altaria idolorum quæ sunt in valle Arnonis. Væ vobis osores justorum, perii- 29
stis populo Chamos, ex quo odio habuit verba legis non est illis rectitudo: donec perdiderit vos ut migretis in locum ubi discant legem, & filii & filiæ eorum procul removeantur in captivitatem gladii, coram eis qui consulunt consilium legis doctores & uncti in lege. Dicunt improbi; Non 30
est excelsus & elevatus videns hoc totum, periit numerus vester donec finiatur mendacium animæ vestræ, & Dominus mundi perdet eos donec exspiraverit anima eorum, & peribunt quemadmodum perdidit civitates Æmorææorum, & palatia principum ipsorum, ex porta magna domus regni usque ad plateam fabrorum, quæ prope tangit usque ad Medabam.

Hieros. 27. *Propterea dicent qui proverbia loquuntur; Venite.*
28. *Quoniam populus virorum eorumque ardentium instar ignis exierunt ex Hesebon, facientes bellum cum flammis igneis ex civitate Sichon: interfecti sunt reges Æmorææorum, perdiderunt villas civitatum Moabitarum, interfecerunt sacerdotes qui sacrificabant coram idolo ipsius Arnonis.*
29. *Væ vobis Moabitæ, consumpti estis & vetustate absumpti colentes idola Chemos: tradidistis filios vestros ligatos collaribus, & filias vestras in captivitatem regi Æmorææorum Sichon.* 30. *Et cessavit regnum ex Hesebon, & principatus ex Dibon: & desolatæ sunt viæ ejus usque ad fabros, quæ vicini sunt ipsi Medaba.*

ירושלמי 27 מן בנין כן יימרון מחלי
מתלייא עולו׃ 28 ארום עם גוברין
ובערין היך אשא נפקו מחשבון עברי
קרבא כשלהבין דאשא מקרתא דסיחון
קטילו מלכיהון דאמוראי שיצון לחירת
קרתהון דמואבאי קטילו כומריא דהוו
מרבחין קדם טעוותיה דארנונא׃
29 אוי לכון מואבאי סנפתון ובדתון פלחי
טעוותא כמוש מסרתון בניכון כפיתין
בקולריא ובנתכון בשביתא למלכיהון
דאמוראי סיחון׃ 30 ופסקא מלכו מן
חשבון ושולטן מן דיבון וצדן אורחתיה
עד נפחיא דסמיך למידבה׃

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 * ومّمتّنه نحليال واز نحليال بموت * واز بلنديها بآن مغاك آنچه در دشتي مواب سري آن
20 چكاد ونگاه كند ابر پيشي آن يشيمن * بفرستاد يسرال رسولان بسيحن پادشاهي آن اموري بگفتن * 21
22 * بگذرم در ولايتي تو نه ميل كنيم در دشت و در رزنه آهنجيم آبي چاه در راهي آن شاهراه
23 برويم تا آنچه بگذريم حدّي تو * و نه داد سيحن مر يسرال گذشتن در حدّي او جمع كرد
سيحن مر همه قومي او بيرون آمد بپديرهي يسرال بآن بيابان بيامد يهصه كارزار كرد در يسرال *
24 * برد اويرا يسرال بتيغي تشير ميراث گرفت مر ولايتي او از ارنن تا يبّق تا بسراني عمّون
25 كه قوي حدّي بسراني عمّون * بستاند يسرال مر همه آن شهرهاي آن اينان بنشست يسرال
26 در همه شهرهاي آن اموري در حشبون ودر همه دهاي آن * كه حشبون شهري سيحن
پادشاهي آن اموري آن واو كارزار كرد در پادشاهي مواب آن اوّل بستاند مر همه ولايتي او از
27 دستي او تا ارنن * ابر همچنين بگويند آن مثل گويان بياييد حشبون آبدان شود وآراسته
28 شود شهري سيحن * كه آتش بيرون آمد از حشبون زبانه از شهري سيحن بسوخت صحراي
29 مواب بعلي بموت ارنون * واي بتو مواب گم كردي قومي كموش بداد بسراني او
30 رستگان ودختراني او در بردگي بپادشاهي اموري سيحن * پادشاهت ايشانرا گم كرد
حشبون تا ديبن خراب كرد ايشانرا تا نفح آنچه تا ميدبا *

Et è Mattanah in Nahaleel: & de Nahaleel in Bamoth. Et ab Excelsis ad foveam quæ in agro Moab, ad verticem jugi, qui respicit Jeshimon. Misitq; Israel legatos ad Sihon regem Emoræi, dicendo; Transeam per regionem tuam, non deflectemus in agrum & vineam, nec bibemus aquam putei: itinere regiæ viæ pergemus usque quò transierimus terminum tuum. Et non concessit Sihon Israeli transire per terminum suum: immo congregans Sihon totũ populũ suũ, egressus est in occursum Israelis in desertũ; venienſq; ad Jahas, prælium cõmisit cum Israel. Percussitq; eum Israel acie gladii, & hæreditatem accepit regionem ejus ab Arnon usque ad Jabboc, usque ad filios Ammon; nam fortis erat terminus filiorum Ammon. Et accepit Israel omnes civitates istas, seditque Israel in omnibus urbibus Emoræi, in Heshbon & in omnibus pagis ejus. Heshbon enim civitas Sihon regis Emoræi erat: ipse autem prælium cõmiserat cum rege Moab primùm, & ceperat omnem regionem ejus de manu ejus usque ad Arnon. Idcircò dicunt parabolicè loquentes; Venite ad Heshbon, ædificetur ac instauretur civitas Sihon. Quia ignis egressus est de Heshbon, flamma è civitate Sihon, & cõbussit campestria Moab, & dominos excelsorũ Arnoni. Væ tibi Moab, periisti populo Chemosh: dedit filios suos evasores, & filias suas in captivitatem regis Emoræi Sihon. Regnũ eorũ perdidit Heshbon usque ad Dibon, vastavit eos usque ad Nophah, quæ usque ad Medeba.

ירושלמי 31 וּשְׁרוֹן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָהוֹן
דֶּאֱמוֹרָאֵי: 32 וּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמַלָּא
יַת מַכּוֹר וּכְבִישׁוּ כַּפְרַנְיָא וְשֵׁיצוֹן יַת
אֱמוֹרָאֵי דִּי הֲווֹ תַּמָּן: 34 וַהֲוָה כַּד
חֲמָא מֹשֶׁה יַת עוֹג וַאֲמַר הָלָא דַּיִן עוֹג
רַשִׁיעָא דַּהֲוָה מוֹנֵה לְאַבְרָהָם וְשָׂרָה וַאֲמַר
אַבְרָהָם וְשָׂרָה מַדְּמָיִן לְאִלָּנִין יָאִין דְּקַיְמִין
עַל מַבּוּעִין דְּמַיָּן בְּרֵם פֵּירִין לָא עָבְדִין
בְּנִין כְּדֵין קַיֵּם יְהֵי יְיָ קִדִּישָׁא יְהֵא שְׁמֵיהּ
מְבָרַךְ שְׁנִין סַגִּין עַד וְמַן דַּחֲמָא בְּנֵיהוֹן
וּבְנֵי בְנֵיהוֹן וַחֲזַר וּנְפַל בִּידֵיהוֹן וַאֲמַר
יְיָ לְמֹשֶׁה לָא תִדְחַל מִנֵּיהּ אֲרוֹם בִּידָךְ
מְסָרִית יָתֵיהּ וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְיָת אַרְעָא
וְתַעְבֵּד לֵיהּ הֵיךְ מָה דַּעֲבַדְתָּא לְסִיחוֹן
מַלְכֵּיהוֹן דֶּאֱמוֹרָאֵי דַּהֲוָה שְׁרֵי בְּחֶשְׁבּוֹן:

וישב ויתיבו ישְׂרָאֵל בְּחַר דְּקַטִילוּ יַת 31
סִיחוֹן בְּאַרְעָא דֶּאֱמוֹרָאֵי: וישלח וְשָׁדַר 32
מֹשֶׁה יַת כָּלֵב וְיַת פִּינְחָס לְאַלָּלָא יַת
מַכְבַּר וּבְבִשׁוּ כּוּפְרָנֵהּ וְשֵׁיצוֹן יַת אֱמוֹרָאֵי
דְּחַמָּן: ויפנו וְאִתְפְּנִיוּ וּסְלִיקוּ אוֹרַח מַתָּנָן 33
וּנְפַק עוֹג מַלְכָּא דְּמַתָּנָן לְקִדְמוּתָנָא הוּא
וְכָל עַמֵּיהּ לְאַנָּחָא קְרָבָא לְאֶדְרֶעִי:
ויאמר וַהֲוָה כְּיַן דְּחַמָּא מֹשֶׁה יַת עוֹג וְע 34
וְאִרְתֵּית מִן קֳדָמוֹי עֲנִי וַאֲמַר דֵּין הוּא
עוֹג רַשִׁיעָא דַּהֲוָה מְחַסֵּיר יַת אַבְרָהָם
וְשָׂרָה אַבְהָתָן לְמֵימַר אַתּוּן מַדְמַיִין
לְאִילַנִּין שְׁחוֹלִין עַל פְּרָקְטוּנִין דְּמַיִין בְּרֵם
פֵּירִין לֵית הִנּוּן עָבְדִין בְּנִין כֵּן אַמְתִּין
לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִתְּנִייָא לְדָרַיָּא
וְיִחְמֵי מִן בְּנֵיהוֹן אוֹכְלוֹסִין סַגִּיאִין
לְאִתְמַסָּרָא בִּידֵיהוֹן בְּכֵן אֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
לָא תִדְחַל מִנֵּיהּ אֲרוֹם בִּידָךְ מְסָרִית יָתֵיהּ וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְיָת כָּל אַרְעֵיהּ וְתַעְבֵּיד לֵיהּ
הֵיכְמָא דְּעַבַדְתָּ לְסִיחוֹן מַלְכָּא דֶּאֱמוֹרָאֵי דְּהַוָה יְתִיב בְּחֶשְׁבּוֹן: ויכו וַהֲוָה כֵּיוָן 35
דְּחַמָּא עוֹג רַשִׁיעָא יַת מַשְׁרְיָיתָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּהַוָה שְׁיָיתָא פַּרְסֵי אֲמַר לֵיהּ אֲנָא מְסַדֵּר
סִדְרֵי קְרָבָא כְּלוּ קְבִיל עַמָּא הָדֵין דִּלְמָא יַעְבְּדוּן לִי הֵיכְמָא דְּעַבְדוּ לְסִיחוֹן אֲוֵל
וְעָקַר טַוָּרָא בַּר שִׁיתָּא פַּרְסֵי וְאַחֲתֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ לְמִטְלַק עֲלֵיהוֹן מִן יַד וַטִּין
מֵימְרָא דַּיְיָ וְחָלָא וּפְכַר טַוָּרָא וְנָקְרֵיהּ וְטָמַע רֵישֵׁיהּ בְּגַוֵּיהּ בָּעָא לְמִשְׁלְפֵיהּ מִן רֵישֵׁיהּ
וְלָא יָכִיל מִן בְּגַלָּל דְּמַשְׁכֵי כֵּיהּ וְשִׁנַּיהּ פֻּמֵּיהּ הַלְכָא וְהַלְכָא אָזַל מֹשֶׁה וְנָסַב
נַרְנָא בְּרַת עֶשְׂרֵתֵי אַמִּין וְטָפֵי עֶשְׂרֵתֵי אַמִּין וּמַחֲיֵיהּ בְּקַרְסוֹלֵיהּ וְנָפַל וּמִית
מִן לְהָאֵל לְמַשְׁרְיָתָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּהָכִין כְּתִיב וּמָחוּ יְתֵיהּ וְיָת בְּנוֹי וְיָת כָּל
עַמֵּיהּ עַד דְּי לָא שְׁיָירוּ לֵיהּ מְשֵׁיזִיב וִירִיתוּ יַת אַרְעֵיהּ:

כב

ויסעו ונטלו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּשְׁרוֹן בְּמַשְׁרְיָיתָא דְּמוֹאָב מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא דִּיריחוֹ: 1
וירא וַחֲמָא בָּלָק בַּר צִפּוֹר יַת כָּל מָה דְּעַבַד יִשְׂרָאֵל לֶאֱמוֹרָאֵי: ויגר וּדְחִילוּ מוֹאָבָאֵי 2 3
מִן קֳדָם עַמָּא לַחֲדָא אֲרוֹם סַגִּי הוּא וְאִתְעֲקוּ מוֹאָבָאֵי בְּחֵיהוֹן מִן קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
ויאמר וַאֲמָרוּ מוֹאָבָאֵי לְסָבֵי מְדִינָאֵי אֲרוֹם עַמָּא חַד וּמַלְכוּ חַד הַהוּא יוֹמָא כְּדוֹן 4
יְשֵׁיצוֹן קְהָלָא יַת כָּל חֲזִירוֹתָא הֵיכְמָא דְּמִבְעֵי תּוֹרָא יַת עִסְבָּא דְּחַקְלָא וּבָלָק בַּר צִפּוֹר
מַדְינָאָה מַלְכָּא לְמוֹאָב בְּעִדְנָא הַהִיא וְלָא בְּעִדְנָא חוֹרָנָא דְּהָכִין הֲוָה חָנָאָה
בֵּינָתְהוֹן לְמֶהֱוֵי מַלְכִין לְפִירְקִין מֵאִילָּדָ: וישלח וְשָׁדַר עִנְדִין לְוַת לָבָן אֲרַמֵּי 5
הוּא בְּלְעָם דְּבָעָא לְמִבְלוֹעַ יַת עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּר בְּעוֹר דְּאִיטַפַּשׁ מִסּוֹנְעֵי חָכְמְתֵיהּ
וְלָא חַס עַל יִשְׂרָאֵל זַרְעָא דִּבְנֵי בְנָתֵיהּ וּבֵית מוֹתְבֵיהּ בְּפַדָּן הִיא פְּתוֹר עַל שְׁמֵיהּ פְּתִיר
חֶלְמַיָּא וְהִיא מִתְבַּנְיָא בְּאֲרַם דְּעַל פְּרָת אַרְעָ דְּפַלְחִין וְסָנְדִין לֵיהּ בְּנֵי עַמָּא לְמִקְרֵי
לֵיהּ לְמֵימַר הָא עַמָּא נְפַק מִמִּצְרַיִם וְהָא חָפָא יַת חֲזָוָא דְּאַרְעָא וְהוּא שְׁרֵי מִן קֳבָלִי:

Et habitârût Iſraelitæ poſtquã interfecerunt Sihoné in terra Æmoræorũ. 31
Et miſit Moſes Caleb & Pinhas ad explorandum Macbar, & ceperunt pagos ejus, & perdiderunt Æmoræos qui ibi erant. Et converſi aſcenderunt viam Matnan: & exiit Og rex Matnan nobis obviàm, ipſe cum univerſo ſuo populo, ut inſtrueret aciem in Edræi. Et fuit quando vidit Moſes Og, tremuit & terrore perculſus eſt à facie ejus. Reſpondit, & dixit; Hic eſt impius Og, qui probris affecit Abraham & Saram patres noſtros, dicendo; Vos ſimiles eſtis arboribus plantatis ad piſcinas aquarum, verùm fructus non facientibus: propterea expectavit ipſum ſanctus benedictus ipſe; ut in vita conſervaret *eum* per generationes, ut videret ex filiis eorum exercitus multos, ut traderetur in manus ipſorum: propterea dixit Dominus Moſi; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipſum, & univerſum populum ejus, & univerſam terram ejus, & facies illi quemadmodum feciſti ipſi Sichon regi Æmoræorum, qui habitabat in Heſebon. Accidit ergo poſtquam 35
vidit Og improbus caſtra Iſraelitarum, quæ porrecta erant in ſex milliaria, dixit apud ſe; Inſtruam aciem belli adverſus populum hunc, ut non faciant mihi quemadmodum fecerunt ipſi Sichon: ivit & evulſit montem extenſum in ſex milliaria, & impoſuit ipſum ſuper caput ſuum ad projiciendum in eos: ſtatim paravit verbum Domini vermem, qui arroſit montem & perforavit ipſum, & immerſum eſt caput ejus in medium ipſius; voluit extrahere ipſum ex capite ſuo, ſed non potuit, quòd traxiſſet dentes ſuos & molares oris ſui huc & illuc: ivit Moſes & tulit ſecurim decem cubitorum, & ſaltavit decem cubitos, & percuſſit ipſum in talo pedis ejus, & cadens mortuus eſt procul à caſtris Iſrael, quia ſic ſcribitur; Et percuſſerunt ipſum, & filios ejus, & univerſum populum ejus, adeo ut non reſiduus factus ſit illi ſuperſtes, & hæreditario poſſederunt terram ejus.

Hieroſ. 31 *Et habitârunt Iſrael in terra Æmoræorum.* 32 *Et miſit Moſes ad explorandum Makvar, & ceperunt pagos, & perdiderunt Æmoræos qui ibi erant.* 34 *Et fuit quando vidit Moſes Og, dixit; Annon hic eſt Og improbus, qui deridebat Abrahamum & Saram, & dicebat, Abraham & Sara ſimiles ſunt arboribus pulchris quæ ſtant juxta fontes aquarum, verùm fructus non faciunt: propterea in vita ſervavit eum Dominus ſanctum ſit & benedictum nomen ejus, per multos annos, uſque ad tempus donec vidit filios & nepotes eorum, & iterum cecidit per manus eorum. Itaque dixit Dominus Moſi; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipſum, & univerſum populum ejus, & univerſam terram, & facies illi quemadmodum feciſti ipſi Sichon regi Æmoræorum, qui habitabat in Heſebon.*

CAP. XXII.

ET profecti ſunt filii Iſrael, & caſtrametati ſunt in campeſtribus Moab citra Jordanem Jericho. 1

SECT. XL.

Et vidit Balak filius Tſippor quicquid fecerat Iſrael Æmoræis. Et timuerunt Moabitæ à facie populi valdè, quoniam multus erat: & angoſtiis affecti ſunt Moabitæ in vita ſua à facie filiorum Iſrael. Et dixerunt 4
Moabitæ ſenioribus Madianitarum, quoniam populus unus & regnum unum erant uſque ad illum diem; Nunc perdent congregatio hæc quodcunque eſt in circuitu, quemadmodum lambit bos herbam agri: & Balac filius Tſippor Madianita rex erat Moabitarum in tempore illo, non autem alio tẽpore, quia ſic conditio erat inter eos futuros reges per vices hinc & inde. Miſit ergo nuntios ad Laban Aramæũ, ipſe eſt Bileam, quòd quæreret 5
abſorbere populũ domus Iſrael, filiꝰ Beor, qꝰ inſanꝰ eſſet ob multitudinẽ ſapientiæ ſuæ, nec parceret Iſraeli ſemini filiorũ filiarũ ſuarũ, & domꝰ habitationis ejꝰ erat in Padan, ea eſt Pethor de nomine ejꝰ interpretis ſomniorũ, illa autẽ ædificata eſt in Aram, quæ eſt ad Euphratem, terra in qua colebant & adorabant ipſum populares ejꝰ, ad vocandũ ipſum: dicendo, Ecce populus exiit ex Ægypto, & ecce operuit faciem terræ, & ipſe habitat cõtra me.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 32 * بنشست يسرال در زمين آن اموري * بفرستاد مشه بجاسوسي كردن مر يعزر بكرفتند
33 ديههاي آن براند مر آن اموري آنچه آنجا * روي كردند بر آمدند راهي آن بشن بيرون
34 آمد عوج پادشاهي آن بشن بپديرهي ايشان او وهمه قومي او بكارزار ادرعي * كفت
!! بمشه نه ترسي ازو كه در دستي تو بدادم اويرا ومر همه قومي او ومر ولايتي او وبكني
35 باو چون آنچه بكردي بسيحن پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون * بزدند اويرا
ومر پسراني او ومر همه قومي او تا بي باقي ماند باو رستهي ميراث كرفتند مر ولايتي او *

* فصل بيست دوم * * منزل بر داشتند پسراني يسرال فرود آمدند 1
در عربوت مواب از كذار بيردن يرحو * بديد بلق پسري صفور مر همه آنچه بكرد يسرال 2
باموري * بترسيد مواب از پيشي آن قوم بغايت كه بسيار است او ستوه شد مواب از پيشي 3
يسرال * كفت مواب بپيراني مدين اكنون بليسند آن جماعت مر همه كرد اكردي ايما 4
چون ليسيدني آن كاو مر سبزهي آن دشت وبلق پسري صفور پادشاه بمواب در وقتي او *
* بفرستاد رسولان ببلعم پسري بعور بفتور آنچه ابر آن رود زميني پسراني قومي او بخواندن 5
باو بكفتن اينك قومي بيرون آمد از مصر اينك بپوشيد مر لوفي آن زمين و او
نشينا از مقابلي من *

Sedit itaque *Iſrael in terra Emoræi. Miſitque Meſheh ad explorandum Jaazer, & ceperunt pagos ejus: expulitque Emoræum qui ibi.* Inde *reſpicientes, aſcenderunt* viâ *Baſhan:* & *egreſſus eſt Og rex Baſhan in occurſum eorum, ipſe & univerſus populus ejus ad bellum* in *Edrei:* Tum *dixit Dominus ad Moſheh; Ne timeas ab eo: quia in manum tuam dedi eum, ac univerſum populum ejus, & regionem ejus: & facies ei quemadmodum feciſti Sihon regi Emoræi qui ſedebat in Heſhbon.* Et *percuſſerunt eum, & filios ejus, & univerſum populum ejus, donec non reliquus maneret ei evaſor ullus,* & *hæreditatem acceperunt regionem ejus.*

CAP. XXII.

ET *manſionem removentes filii Iſrael, reſederunt in Arboth Moab à tranſitu Jordan Jereho.* Quumque *vidiſſet Balac filius Sippor omne quod fecerat Iſrael Emoræo, Timuit Moab à conſpectu populi admodùm, quòd multus eſſet ille:* et *pertæſus eſt Moab à conſpectu Iſrael.* Dixitque *Moab ad ſeniores Midjan; Nunc ablambent turba iſta omne in circuitu noſtri, ſicut lambit bos herbam agri. Porrò Balac filius Sippor* erat *rex Moab tempore illo. Miſit igitur nuntios ad Balaam filium Beor in Phetor quæ* erat *juxta flumen* in *terra filiorum populi ſui, ad accerſendum eum, dicendo; En populus egreſſus eſt ex Ægypto, ecce operuit ſuperficiem terræ, & ipſe ſedet è regione meî.*

במדבר כב

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ועתה וכרון איתא בבעו לוט בגני ית עמא הדין ארום הקיף הוא מני לוואי 6
איכול לאעוריה ואתירכיניה מן ארעא ארום ידעית ית די תברך מברך ודי תלוט
ליט יילוט : וילכו ואזלו סבי מואב 7 ירושלמי 7 ואזלו חכימי מואבאי וחכימי
וסבי מדין ומינדין דקסמין חתימן מדינאי ואנרין חתימין בידיהון ואתון לות
בידיהון ואתו לות בלעם ומלילו עמיה פתגמא דבלק : ויאמר אמר להון ביתו 8
הכא בליליא ואתיב ימחון פתגמא היכמא דימלל ייי עמי ואסחרו רברבי מואב עם
בלעם : ויבא ואתא מימר מן קדם ייי לבלעם ואמר מן גוברייא האילין בעין 9
דביתו עמך : ויאמר ואמר בלעם קדם ייי בלק בר צפור מלכא דמואבאי שדר 10
פוליו לותי : הנה הא עמא נפק מצרים וחפא ית חיזוא דארעא וכרון איתא
לוט בנוי יתיה ולואי איכול למסדרא קרב ביה ואתרכיניה : ויאמר 11
ואמר ייי לבלעם לא תיזל עמהון ולא תלוט ית עמא ארום ברכין הינון מני מיומא
דאבהתהון : ויקם וקם בלעם בצפרא ואמר לרברבי מואב איזילו לארעכון ארום 12
ליית רעוא מן קדם ייי למשבקי למיזל עמכון : ויקומו וקמו רברבי מואב ואתו 13
לות בלק ואמרו מסרב בלעם למיתי עמנא : ויסף ואוסיף חוב בלק למשדרא 14
רברבין סגיאין ויקירין מאלין : ויבאו ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדנן אמר 15
בלק בר צפור לא כדון תתמנע מלמיתי לוותי : כי כבד ארום מיקרא איקרינך 16
לחדא וכל די תימר לי אעבד ואיתא כדון לוט לוותי ית עמא הדין : ויען ואתיב 17
בלעם ואמר לעבדי בלק אין יתן לי בלק מלי ביתיה קורשור דילוה כסף
ודהב ליית לי רשו למעיבר עד גזירת מימרא דייי אלהי למעבד מלתא זעירתא 18
או רבתא : ועתה וכרון אסחרו בבעו הכא אוף אתון בליליא ואנדע מה 19
יוסף מימרא דייי למללא עמי : ויבא ואתא מימר מן קדם ייי לבלעם 20
בליליא ואמר ליה אין למקרי לך אתו גוברייא קום טייל עמהון ולחוד פתגמא
דאמליל עמך יתיה תעביד : ויקם וקם 21 ירושלמי 21 וקם בלעם בצפרא וחשי
בלעם בצפרא וייזיר ית אתניה ואזל עם ית אתניה ואזל עם רברבני מואב :
רברבי מואב :

Et nunc veni obsecro, maledic propter me populum hunc, quoniam 6
fortior est me; si possim eum in minorem numerum redigere, & expellere è terrâ: quoniam novi eum cui benedixeris benedictum, & cui maledixeris omnino maledictum fore. Abierunt itaque seniores Moab 7
& seniores Madian, & pretia divinationum obsignata erant in manibus eorum: & venerunt ad Bileam, & loquuti sunt cum eo verba Balac. Et dixit illis; Manete 8
hic hac nocte, & respondebo vobis verbum prout loquetur Dominus mecum: & manserunt principes Moab cum Bileam. Et venit verbum à facie Domini ad Bileam, & 9
dixit; Quinam sunt viri illi, qui pernoctant nunc tecum? Et dixit 10
Bileam coram Domino; Balak filius Tsippor rex Moabitarum misit legatos ad me, *dicendo*: Ecce populus egressus est ex Ægypto, & te- 11
xit conspectum terræ: nunc verò veni maledic propter me ipsi, si fortè possim adversùs eum instruere acies belli, & eum expellere. Et 12
dixit Dominus Bileamo; Non ibis cum ipsis: neque maledices populo, quoniam benedicti sunt à me à die patrum suorum. Surrexit itaque Bi- 13
leam manè, & dixit ad principes Moab; Abite in terram vestram: quoniam non est voluntas à facie Domini sinendi me ut proficiscar vobiscum. Surrexerunt itaque principes Moab, & venerunt ad Bi- 14
lak: & dixerunt; Renuit Bileam venire nobiscum. Et addidit rur- 15
sum Balak mittere principes plures & nobiliores istis. Venerúntque 16
ad Bileam: & dixerunt illi; Sic dixit Balak filius Tsippor, Ne nunc prohibeàris quominus venias ad me. Quoniam honorando honorabo 17
te valdè, & quicquid dixeris mihi faciam: veni itaque nunc, maledic propter me populo huic. Et respondit Bileam, & dixit servis Ba- 18
lak; Si dederit mihi Balak plenam domum suam thesauro suo argenteo & aureo, non est mihi potestas transgrediendi decretum verbi Domini Dei mei, ut faciam verbum parvum aut magnum. Jam verò 19
manete obsecro hic etiam vos hac nocte, ut sciam quid addet sermo Domini loqui mecum. Venit ergò sermo à facie Domini ad 20
Bileam noctu, & dixit illi; Si ad vocandum te venerint viri illi, surge, ambula cum illis: tantummodo
verbum quod loquar tecum ipsum facies. Et surrexit Bileam manè, 21
& stravit asinam suam, & abiit cum principibus Moab.

Hieros. 7. *Et venerunt sapientes Moabitarum & sapientes Madianitarum, & literæ obsignatæ erant in manibus eorum: venerunt itaque ad Bileam & loquuti sunt cum eo verbum Balak.*

Hieros. 21. *Et surrexit Bileam in aurora, & stravit asinum suum, & abiit cum principibus Moab.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واكنون بيا اكنون نفرين كن بمن مر آن قومي آن اين كه قوي استَ او از من مگر 6
بتوانم بزنيم درو وبرانم اويرا از آن زمين كه دانستم مر آنچه آفرين كني آفرين باشا وآنچه
نفرين كني نفرين باشد * ورفتند پيراني مواب وپيراني مدين واسطرلابها در دستي ايشان 7
بيامدند ببلعم سخن گفتند باو سخنهاي بلق * گفت بايشان منزل كنيد اينجا اين شب 8
وباز گردانم شما را سخن چون آنچه سخن گويد ؛ بمن بنشستند اميراني مواب اواري بلعم *
* بيامد خدا ببلعم گفت كه آن مردمان آن اينان اواري تو * گفت بلعم بخدا بلق پسري 9
صفور پادشاهي مواب بفرستاد بمن * اينك آن قوم آن بيرون آيا از مصر بپوشيد مر لوني آن 10
زمين اكنون بيا نفرين كن بمن اويرا مگري توانم بكارزار كردن باو وبرانم اويرا * 11
* گفت خدا ببلعم نه روي اواري ايشان نه نفرين كني مر آن قوم كه آفرين استَ او * 12
* بر خاست بلعم در بامداد گفت باميراني بلق برويد بولايتي شما ناكامستَ ؛ بدادني من برفتن 13
اواري شما * بر خاستند اميراني مواب بيامدند ببلق گفتند ناكامستَ بلعم بآمدن اواري 14
ايما * وافزود نيز بلق بفرستادن اميراني بسياران وعزيزان از اينان * بيامدند ببلعم 15 16
گفتند باو همچنين گفت بلق پسري صفور نه اكنون منع باشي از آمدن بمن * كه 17
عزيز كردن عزيز كنم ترا بغايت وهمه آنچه بگوي بمن بكنم وبيا اكنون نفرين بمن
مر آن قومي آن اين * جواب داد بلعم گفت ببندگاني بلق اگر بدهد بمن بلق پري خانهي 18
او نقره وطلا نه توانم بگذشتن مر امري ؛ خداي من بكردن خرد يا بزرگ * واكنون 19
بنشينيد اكنون در اين نيز شما اين شب ومعلوم كنم چه افزايد ؛ سخن گفتن اواري
من * بيامد خدا ببلعم شب گفت باو اگر بخواندن بتو آمدند آن مردمان بر 20
خيز برو اولي ايشان وخاصه مر آن سخن آنچه سخن گويم بتو اويرا بكني *
* بر خاست بلعم در بامداد آراسته كرد مر مادياني او برفت اواري اميراني مواب ؛ 21

Nunc ergò, veni jam, maledic mihi populum istum, quia fortior est ipse quàm ego: & fortassis potero, & percutiemus eum, expellamque eum de terra: novi enim quem benedixeris, benedictus est: & quem maledixeris, maledictus erit. Perrexerunt itaq; seniores Moab & seniores Midjan, cum astrolabiis in manu sua: perveneruntque ad Balaam, locuti sunt ei verba Balac. Ait illis; Mansionem facite hîc istâ nocte, & referam vobis verbum, quemadmodum loquetur Dominus ad me. Sederúntque principes Moab apud Balaam. Et veniens Deus ad Balaam, dixit; Quinam viri isti apud te? Respondit Balaam Deo; Balac filius Sippor rex Moab misit ad me, Ecce populus qui egreditur ex Ægypto, operuit superficiem terræ; nunc veni, maledic mihi eum, fortassis potero prælium facere cum eo, expuleroque eum. Dixit Deus ad Balaam; Non ibis cum eis, neque maledices populum; quia benedictus est ipse. Surgens itaque Balaam manè, dixit ad principes Balac; Ite ad regionem vestram, haud placet Domino concedere mihi ire vobiscum. Tum surgentes principes Moab pervenerunt ad Balac, ac dixerunt; Noluit Balaam venire nobiscum. Itaque addidit adhuc Balac mittere principes plures, & nobiliores istis. Qui venientes ad Balaam, dixerunt ei; Sic dixit Balac filius Sippor, Ne nunc prohibitus sis à veniendo ad me: Nam honorabilem faciendo honorabilem faciam te admodùm, & omne quod dixeris mihi, faciam: veni igitur nunc, maledic mihi populum illum. Respondit Balaam, dixitque ad servos Balac; Si dederit mihi Balac plenitudinem domûs suæ argenti & auri, non potero transgredi mandatum Domini Dei mei, ad faciendum parvum vel magnum: Nunc ergò, sedete jam hîc etiam vos hâc nocte, & notum faciam quod addiderit Dominus loqui mecum. Tunc venit Deus ad Balaam nocte, & dixit ei; Si ad vocandum te venerunt viri, surge, vade cum illis: sed tantùm verbum quod loquutus fuero ad te, illud facies. Surgens itaque Balaam manè, apparavit asinam suam, abiitque cum principibus Moab.

ויחר וְתקיף רוגזא דַיְיָ אַרום אָויל הוּא לְלְטוּנינון וְאִתְעַתַּד מַלְאָכָא דַיְיָ בְּאֵיסַרְטָא 22
לְמִשְׁטַן לֵיהּ וְהוּא רָכִיב עַל אַתְנֵיהּ וּתְרֵין עוּלֵימוי יַנִּיס וְיַמְרִיס עִמֵּיהּ :
וּחְזָא וְחָמַת אַתְנָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ מְעַתַּד בְּאֵיסַרְטָא וְחַרְבֵּיהּ שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ וְסָטַת 23
אַתְנָא מִן אָרְחָא וְאָזְלַת בְּחַקְלָא וּמְחָא בִלְעָם יָת אַתְנָא לְמַכְווֹנָא יָתהּ לְאֵיסַרְטָא :
וּיעמוד וְקָם מַלְאָכָא דַיְיָ בִּדוחָקָא דְמִיצָּע 24
בֵּינֵי כַרְמַיָּא אַתַר דְאָקִים יַעֲקֹב וְלָבָן אוּנַר
וְקָמָא מִצִּיטָרָא מֵיכָא וְסָכוּתָא מִצִּיטָרָא
מֵיכָא וְקַיִימוּ דְלָא לְמֵיעֲבַר דִּין תְּחוּם
דִּין לְבִישָׁא : וחזא וְחָמַת אַתְנָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ וְאִדְחָקַת לְסָיְנָא וְרחֵקת יָת 25
רַיגַל בִּלְעָם לְסָיְנָא וְאוֹסִיף לְמִימְחֵה וּמַלְאָכָא אִתְכַּסִי מִינֵהּ : ויוסף וְאוֹסִיף 26
מַלְאָכָא דַיְיָ לְמֵיעֲבַר וְקָם בַּאֲתַר רְחִיק דְּלֵית אוֹרַח לְמִסְטֵי לְיַמִינָא וּלְשְׂמָאלָא :
וחזא וְחָמַת אַתְנָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ וּרְבַעַת לָהּ תְּחוֹת בִּלְעָם וּתְקִיף רוּגְזָא 27
דְבִלְעָם וּמְחָא יָת אַתְנָא בְּשׁוֹטָא : ויפתח עֶשְׂרִתֵּי פְּתַנְמִין אִתְבְּרִיאוּ בְּתַר שְׁכְלוּל 28
עַלְמָא בְּמֵימְלֵי שַׁבַּתָּא בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא מָנָא וּבֵירָא וְחוֹטְרָא דְמֹשֶׁה וּשְׁמִירָא וְקִשְׁתָּא
וַעֲנָנֵי יְקָרָא וּפוּם אַרְעָא וּכְתַב לוּחֵי קְיָימָא וּמְזִיקֵי וּפוּם מְמַלֵּל אַתְנָא בֵּי הֵיא
שַׁעְתָּא פְּתַח מֵימְרָא דַיְיָ יָת פּוּמָהּ וְאוֹדַמַּן לָהּ מְמַלֵּל וַאֲמַרַת לְבִלְעָם מָה עֲבַדִית לָךְ
אֲרוּם מְחִיתַנִי דֵּין תְּלַת זִמְנִין : ויאמר וַאֲמַר בִּלְעָם לְאַתְנָא אֲרוּם שְׁקַרְתְּ בִּי 29
אִילּוּ אִית סַיְיפָא בִּידִי אֲרוּם כְּדוּן
קְטַלְתִּיךְ : ותאמר וַאֲמַרַת אַתְנָא לְבִלְעָם 30
וַוי לָךְ בִּלְעָם חֲסִיר דַּעְתָּא אֲנַת דַּאֲנָא
בְּעִירָא מְסָאבָא מִיתָא בְּעַלְמָא הָדֵין
וְלָא אִתְיָא לְעַלְמָא דְאָתֵי לָא יְכִילַת
לְמֵילוּט יָתִי כָּל דְּכֵן בְּנוֹי דְאַבְרָהָם
יִצְחָק וְיַעֲקֹב דְּבוּכוּתְהוֹן אִתְבְּרִי עַלְמָא
וְאַנְתְּ אָזִיל לְמֵילַט יַתְהוֹן וְדִי נְגִבְתָּא
דַעֲתְהוֹן דְעַמָּא הָאלֵין וַאֲמַרַת לֵית הָדָא
אַתְנָא דִידִי שְׁאִילָא הִיא בִּידִי וְסוּסְיָא
דִידִי שַׁרֵי בְּרִטְיָבָא הָלָא אֲנָא אַתְנָךְ
דְּרַכַבְתְּ עֲלַי מִן טַלְיוּתָךְ עַד זְמַן
יוֹמָא הָדֵין הָא מִתְהַנְיֵיתִי מִנָּךְ בְּמִשְׁכְבָא
וְלָא אִתְכַּוְונִית לְמֶעְבַּד לָךְ הֵיכְדִין וַאֲמַר
לָא : וינל וּגְלָא יְיָ יָת עֵינוֹי דְּבִלְעָם וַחֲמָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ מְעַתַּד בְּאֵיסַרְטָא 31
וְסַייְפֵיהּ שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ וְנָחִן וְסָגִיד עַל אַנְפּוֹי : ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ מַלְאָכָא דַיְיָ מָטוּל 32
מָה מְחִיתְ יָת אַתְנָא דְנָן תְּלַת זִמְנִין הָא אֲנָא נְפַקִית לְמִשְׁטַן לָךְ וְאַתְנָא דְחִילַת חָמֵת
סָטַת מִן אָרְחָא וּגְלֵי קֳדָמַי דְּאַנְתְּ בָּעֵי לְמֵיזַל לְמֵילוּט יָת עַמָּא וּמִילָּא לָא מְהוּנָנָא לְקֳבָלִי :

ירושלמי 24 וְקָם מַלְאָכָא דַיְיָ בְּאֶמְצַע
כַּרְמַיָּא סַנְיָא מִן דֵּין וְסַנְיָא מִן דֵּין
סִטְרָא :

Hieros. 24 *Et stetit angelus Domini in medio vinearum, sepes ab hoc & sepes ab illo latere.*

Et iratus est furor Domini quòd abiisset ipse ad maledicendum illis, 22
statuítque se angelus Domini in semita ut adversaretur ei : & ipse sedebat super asinam suam, & duo pueri ejus Jannis & Jemris cum eo
erant. Et vidit asina angelum Domini stantem in semita & gladium evaginatum in manu ejus, & declinavit asina ex semita abiítque in agrum : 23
& percussit Bileam asinam, ut reduceret ipsam in semitam. Et stetit angelus Domini in loco angusto, qui 24
medius erat inter vineas, loco in quo statuit Jacob & Laban cumulum & statuam à latere hinc, & speculam à latere illinc, & statuerunt futurum ut non transirent limitem hunc in malum. Et vidit asina 25
angelum Domini, & arctata est ad sepem, & attrivit pedem Bileam ad sepem : & iterum eam percussit, & angelus occultatus erat ab ea.
Et addidit angelus Domini transire, & stetit in loco remoto, in quo 26
non erat semita ad declinandum ad dextram aut sinistram. Et vidit asi- 27
na angelum Domini, & decubuit sub Bileam : & iratus est furor Bileham, ita ut baculo percuteret asinam. Decem res creatæ sunt post- 28
quam fundatus est orbis, in ingressu sabbathi inter duas vesperas ;
Man, Puteus, Virga Mosis, Adamas, Arcus, Nubes gloriæ, Os terræ,
Scriptura tabularum fœderis, Dæmones, Os loquens asinæ. Ea ipsa
horâ aperuit verbum Domini os ipsius, & parata fuit illi loquutio,
& dixit Bileamo ; Quid feci tibi, quoniam percussisti me his tribus
vicibus ? Et dixit Bileam asinæ, Quoniam decepisti me : si fuisset gla- 29
dius in manu mea jam interfecissem
te. Et dixit asina Bileamo ; Væ 30
tibi Bileam, captus mente tu : quòd (cùm ego bestia polluta moritura sim in hoc mundo, nec ventura in seculum futurum, non potuisti *tamen* maledicere mihi, quanto minus filiis Abraham, Isaac, & Jacob, propter quorum meritum creatus est mundus ?) tu proficiscaris ad maledicendum ipsis ; & quòd furatus sis scientiam hujus populi, & dixisti ; Non est hæc asina mea, mutuata est in manu mea, & equus meus manet in pascuo. Annon ego asina tua, quam inequitâsti à pueritia tua usque ad tempus diei hujus, & ego voluptatem percepi ex te concubitu ? neque intentionem habui facere tibi sic : qui dixit, Non. Et revelavit Do- 31
minus oculos Bileam, & vidit angelum Domini stantem in semita cum gladio evaginato in manu sua : & inclinans se adoravit super facies suas. Et dixit illi angelus Do- 32
mini ; Quare percussisti asinam his tribus vicibus ? Ecce ego exii ut adversarer tibi, & asina timuit, vidit, declinavit ex semita : & revelatum est coram me, quòd tu quæris ire ut maledicas populo, & res illa non est decora in conspectu meo.

Hieros. 30 *Et dixit asina Bileamo ; Væ tibi Bileam improbe, qui cares ratione, neque ulla sapientia invenitur in te. Ecce ego bestia polluta moritura sum in hoc mundo, neque ventura ad seculum futurum, non potuisti* tamen *maledicere mihi in sapientia mentis tuæ : quanto minus filiis Abraham, Isaac, & Jacob, propter quorum meritum creatus est mundus ab initio ? & quomodo tu proficisceris, ut maledicas ipsis ? jam furatus es mentem hujus populi, dicendo illis ; Non est asina hæc mea, mutuata est in manu mea. Verùm nonne ego sum asina tua, quam inequitâsti à pueritia tua usque ad hunc diem ? an intendendo intendi facere tibi sic ? & dixit illi, Non.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كرم شد خشمي خدا كه رواست او بياستاد فرشتهي خدا در راه بميل دادن باو واو 22
بر نشينا ابر مادياني او ودو كودكاني او اوازي او * بديد آن مادیان مر فرشتهي خدا استاده 23
در راه وشمشير او كشيده در دستي او ميل كرد آن مادیان از آن راه برفت در دشت برد
بلعم مر آن مادیان بميل دادن آنرا آن راه * بياستاد ملاك ؛؛ در كوچهي آن روها 24
ديواري ازين سو وديوار ازين سو * بديد آن مادیان مر ملاك ؛؛ وقصارده شد بآن ديوار 25
وبقصارد مر پاي بلعم بآن ديوار بيفزود بزدن آنرا * بيفزود ملاك ؛؛ كذشتن بياستاد 26
در مكامي تنك آنجه نيست راه بميل كردن راست وچپ * بديد آن مادیان مر 27
ملاك ؛؛ بخسيد فرود بلعم كرم شد خشمي بلعم بزد مر آن مادیان در چوب *
* بكشاد ؛؛ مر دهاني آن مادیان كفت ببلعم چي كردم بتو كه بزدي مرا اين سه 28
بارها * كفت بلعم بمادیان كه فسوس كردي درمن اكر هستي شمشير در دستي من 29
كه اكنون بكشتمي ترا * كفت آن مادیان ببلعم هنه من مادیاني تو آنجه بر 30
دستي ابر من از هنيزي تو تا آن روزي آن اين ها عادت داشتن بكردن
بتو همچنين كفت نه * بكشاد ؛؛ مر چشماني بلعم بديد مر ملاك ؛؛ ايستاده در راه 31
وشمشيري او كشيده در دستي او ركوع كرد وسجود كرد بپيشي او * كفت 32
باو ملاك ؛؛ ابر چي بزدي مر مادیاني تو اين سه بارها اينك من بيرون آمدم بميل دادن
كه ميل كرد آن [راه] بمقابلي من *

Excandefacta est autem *ira Dei*, 22
quòd abiisset ipse : & *stetit angelus Dei in via ad declinandum in eum : ipse verò sedebat super asinam suam, & duo pueri ejus erant cum eo*. At *vidit asina angelum Dei stantem in via, & gladium ejus strictum in manu ejus, declinansque asina è via, ivit in agrum : percussit igitur Balaam asinam ad reducendum eam in viam. Stetitque angelus Domini in platea vinearum : maceries erat ab hoc latere, et maceries ab illo latere.* Iterum *vidit asina angelum Domini, & compressit se ad parietem, compressit quoque pedem Balaam ad parietem : addiditque percutere eam. Addidit præterea angelus Domini transire, & stetit in loco angusto ubi non erat via ad declinandum dextrorsùm vel sinistrorsum. Videns* autem *asina angelum Domini, succubuit sub Balaam* : unde *excandefactâ irâ Balaam, percussit asinam baculo. Et aperuit Dominus os asinæ, quæ dixit ad Balaam ; Quid feci tibi quòd percussisti me his tribus vicibus ? Dixit Balaam ad asinam ; Quia ludificâsti me : si fuisset gladius in manu mea, jam quidem occidissem te. Dixit asina ad Balaam ; Nónne ego fui asina tua super quam sedisti à quo extitisti usque ad diem hanc ? numquid consuetudinem habendo consuetudinem habui faciendi tibi sic ? Respondit, Nequaquam. Et aperuit Dominus oculos Balaam, viditque angelum Domini stantem in via, & gladium ejus districtum in manu ejus : tum demisso capite adoravit coram illo. Dixit ad eum angelus Domini ; Utquid verberâsti asinam tuam his tribus vicibus ? en ego egressus sum ad declinandum in te, quòd deflexit viâ coram me.*

וחמתני אתנא וסטת מן קדמי דנן תלת זמנין אלולפון לא סטת מן 33
קדמי ארום כען אוף יתך קטלית ויתה קיימית: ויאמר בלעם למלאכא דיי 34
חבית ארום לא ידעית ארום אנת מעתד לקדמותי באורחא וכדון אין ביש קדמך
איתוב לי: ויאמר מלאכא דיי לבלעם איזיל עם גוברייא ובדם ית פתגמא 35
דאמליל עמך יתיה תמליל ואזל בלעם עם רברבי בלק: וישמע ושמע בלק 36
ארום אתא בלעם ונפק לקדמותיה לקרתא דמואב דעל תחום ארנון דבסטר
תחומא: ויאמר בלק לבלעם הלא שדרא שדרית לותך למקרי לך למא 37
לא אתיתא לותי הדברם מן קושטין חויית אמר ליה אנא יכיל למיקרא יתך:
ויאמר בלעם לבלק הא אתיתי לותך כדון המיכל יכילנא למללא מדעם 38
פתגמא דיומן יי בפומי יתיה אמליל: וילך ואזל בלעם עם בלק ואתון לקרתא
דמסקפן שורין לפלטיון קרתא רבתא היא קרתא דסיחון היא בירושא: ויובח 40
ונחר בלק תורין ועאן ושדר לבלעם ולרברביא דעמיה: ויהי והות עידוני 41
בצפרא ורבר בלק ית בלעם ואסקיה לרמת דחלתא דפעור וחמא מתמן משירין
דן דמהלכין בקצת עמא דאתפרסמו מתחות ענני יקרא:

כג

ויאמר והוה כיון דחמא בלעם יתהון דפולחנא נוכראה בגיניהון חדא 1
בליביה ואמר לבלק בני לי הכא שובעא אנורין ועתד לי הכא שבעא תורין
ושבעא דכרין: ויעש ועבד בלק היכמא דמליל בלעם ואסיק בלק ובלעם תור 2
ודכר על אנורא: ויאמר ואמר בלעם 3
לבלק איתעתד על עלתך ואיהך דלמא ירושלמי 3 ואזל בלעם בלב שפי:
יזדמן מימרא דיי לקדמותי ופתגם מה דיחוי לי ואיתני לך ואזל נחין כחויא:
ויקר ואתרע מימרא מן קדם יי בבלעם ואמר קדמוהי ית שבעתי אונריא סדירית 4
ואסיקית תור ודכר על כל אנורא: וישם ושוי יי פתגמא בפום בלעם 5
ואמר תוב לות בלק והיכדין תמליל: וישב ותב לותיה והא מתעתד על עלתיה 6
הוא וכל רברבי מואב: וישא ונטל 7
מתל נבותיה ואמר מן ארם דעל פרת ירושלמי 7 ונטל במתל נביותיה
דברני בלק מלכא דמואבאי מן טוורי ואמר מן ארם דבר יתי בלק מלכהון
מדינחא איתא לוט בנוני דביית יעקב דמואבאי מטוורי מדנחא אתא כען ליט
ואיתא זעיר לי ישראל: לי דביית יעקב ואתא ועיר לי שבטיא
דביית ישראל:

Et vidit me asina, & declinavit à facie mea his tribus vicibus: quòd nisi 33
declinâsset à facie mea certè nunc etiam te interfecissem, illam verò in
vita conservâssem. Et dixit Bileam angelo Domini; Peccavi, quoniam 34
non novi quod tu stares contra me in via: jam verò, si tibi displicet,
revertar. Et dixit angelus Domini Bileamo; Ito cum viris istis, ve- 35
rùm verbum quod loquutus fuero tecum ipsum loquêris: itaque abiit
Bileam cum principibus Balak. Et audivit Balak quòd veniret Bileam, 36
& exiit illi obviam in civitatem Moab, quæ est ad terminum Arnon qui
est in latere termini. Et dixit Balak Bileamo; Annon mittendo misi ad 37
te ad vocandum te? quare non venisti ad me? num verè dicebas quod
non possem honorare te? Et dixit Bileam ipsi Balak; Ecce veni ad te, 38
nunc an omnino possim loqui quidquam? verbum quod præparaverit
Dominus in ore meo ipsum loquar. Et abiit Bileam cum Balak, & ve- 39
nerunt in civitatem muris circundatam, ad plateas civitatis magnæ, illa
est civitas Sihon, illa est Birosa. Et per nares occidit Balak boves & 40
oves, & misit Bileamo & principibus qui cum eo erant. Et fuit tempo- 41
re auroræ accepit Balak Bileam, & ascendere fecit eum ad excelsum
idoli Peor: & vidit inde castra Dan, quæ proficiscebantur in extremi-
tate populi, & manifestabantur de sub nubibus gloriæ.

CAP. XXIII.

Postquam autem vidit Bileam ipsos, quòd cultus alienus *esset* 1
inter eos, gavisus est in corde suo, & dixit Balako, Ædifica hic
septem altaria, & præpara mihi hic septem boves & septem arietes.
Et fecit Balak sicut loquutus fuerat Bileam, & obtulit Balak & Bi- 2
leam bovem & arietem super altari. Et dixit Bileam Balako; Sta 3
juxta holocaustum tuum & ibo, si
fortè veniat verbum Domini mihi
obviam, & verbum quod indica-
tum fuerit mihi narrabo tibi: &
ivit incurvus ut serpens. Et obviam venit sermo à facie Domini 4
ipsi Bileam, qui dixit coram ipso; septem aras ordinavi, & obtuli
bovem & arietem super unamquamque aram. Et posuit Dominus 5
verbum in ore Bileam, & dixit; Revertere ad Balak, & sic dices.
Et reversus est ad ipsum, & ecce stabat juxta holocaustum suum, 6
ipse & omnes principes Moab.
Et assumpsit parabolam prophetiæ 7
suæ, & dixit; Ex Syria quæ est ad Eu-
phratem tulit me Balak rex Moa-
bitarum, ex montibus orientis.
Veni maledic propter me domui
Jacob, & veni imminue mihi Is-
raelem.

Hieros. 3 *Et ivit Bileam corde contrito.*

Hieros. 7 *Et assumpsit in parabola prophetiam suam, & dixit; Ex Syria tulit me Balak rex Moabitarum, ex montibus orientis. Veni nunc, maledic mihi domum Jacob, & veni, imminue mihi tribus domus Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بديد مرا آن مادیان میل کرد بپیشي من این سه بارها مگر میل کرد از بپیشي من که 33
اکنون نیز ترا بکشتم و آنرا زنده گذاشتم * گفت بلعم بملاك ׃׃ خطا کردم که نه دانستم 34
که تو ایستاده بپدیرهي من در راه و اکنون اگر بد در چشماني تو باز گردم بمن * گفت 35
ملاك ׃׃ ببلعم برو اوازي آن مردمان و امّا آن سخن آنچه سخن گویم بتو اویرا سخن گوئي
برفت بلعم اوازي امیراني بلق * بشنوید بلق که بیامد بلعم بیرون آمد بپدیرهي او بشهري 36
مواب آنچه ابر حدّي ارنن آنچه در کناري آن حدّ * گفت بلق ببلعم ها نه فرستادن فرستادم 37
بتو بخواندن بتو چرا نه آمدي بمن ها حقیقت نه توانم عزیز کردن ترا * گفت بلعم ببلق 38
اینك بیامدم بتو اکنون ها توانستن بتوانم سخن گفتن چیزي آن سخن آنچه بنهد خدا
در دهاني من اویرا سخن گویم * برفت بلعم اوازي بلق بیامدند قریت حصوت * ذبحت کرد 39 40
بلق گاو و گوسپند بفرستاد ببلعم و بامیراني آنچه اوازي او * بود در بامداد بستاند بلق مر 41
بلعم بر آورد اویرا بموت بعل بدید از آنجا کناري آن قوم * * فصل بیست سوم *

* گفت بلعم ببلق آبدان کن بمن در این جا هفت مذبحها و آراسته کن بمن در این هفت 1
گاوها و هفت نرمیشها * کرد بلق چون آنچه سخن گفت بلعم بر آورد بلق و بلعم گاو و نرمیش 2
در مذبح * گفت بلعم ببلق بیایست ابر عولهي تو و بروم شگري فراز رسد ׃׃ بپدیرهي 3
من و سخن چه نماید مرا و آگاه کنم بتو برفت تنها * فراز رسید خدا ببلعم گفت باو مر 4
آن مذبحها آراسته کردم و بر آوردم گاو و نرمیش در مذبح * بنهاد ׃׃ سخن در دهاني بلعم 5
گفت باز گرد ببلق و همچنین سخن گوئي * باز گشت باو و اینك استاده ابر عولهي او او 6
و همه امیراني مواب * بر داشت مثلي او و گفت از ارم برانند مرا بلق پادشاهي مواب از کوههاني 7
عرب بیا نفرین کن بمن یعقوب و بیا خشم آور بیسرال *

Videnſque me asina, deflexit co- 33
ram me his tribus vicibus: & nisi
deflexisset à præsentia mea, nunc
equidem etiam te occidissem, ipsam
verò vivam reliquissem. Dixit Ba- 34
laam ad angelum Domini; Peccavi,
non enim sciebam quòd tu stares in
occursum meî in via: nunc autem si
malum est in oculis tuis, revertar
mihi. Ait angelus Dñi ad Balaam; 35
Vade cum viris: sed tamen verbum
quod locutus fuero ad te, ipsum lo-
quêre. Abiit itaque Balaam cum
principibus Balac. Tunc audiens 36
Balac quòd adveniret Balaam, e-
gressus est in occursum ejus in civi-
tatem Moab, quæ juxta terminum
Arnon, quæ in extremitate termini.
Et dixit Balac ad Balaam; Annon 37
mittendo misi ad te ad accersendum
te? quare non venisti ad me? an ve-
rè non potero honorabilem facere te?
Respondit Balaam ad Balac; Ecce 38
veni ad te: nunc autem valendo
valebo loqui quicquam? verbum
quod posuerit Deus in ore meo, illud
loquar. Et perrexit Balaam cum 39
Balac, venerúntque ad Cirjath-
husoth. Et mactavit Balac boves 40
& oves, misitque ad Balaam & ad
principes qui cum eo. Fuitque, ma- 41
nè assumpsit Balac ipsum Balaam, &
duxit eum ad Bamoth Baal, viditque indè extremitatem populi.

CAP. XXIII.

Et dixit Balaam ad Balac; Æ- 1
difica mihi hic septem altaria, ap-
para quoque mihi hic septem boves
& septem arietes. Fecitque Balac 2
quemadmodum locutus fuerat Bala-
am, & obtulit Balac & Balaam bo-
vem & arietem in altari. Dixit 3
autem Balaam ad Balac; Consiste
juxta holocaustum tuum, & ibo, for-
tassis occurret Deus in occursum
meî; & verbum quod ostenderit
mihi, notum faciam tibi: abi-
itque solus. Et occurrit Deus ipsi 4
Balaam, dixitque illi; Septem al-
taria disposui, & obtuli bovem &
arietem in quolibet altari. Posuit 5
autem Dominus verbum in ore Ba-
laam, dixitque; Revertere ad Ba-
lac, & sic loquêris. Et reversus est 6
ad eum, & ecce stabat juxta holo-
caustum suum, ipse etomnes principes
Moab. Assumpsitque parabolam 7
suam, & dixit; De Aram compu-
lit me Balac rex Moab, de montibus
Arabiæ, dicendo; Veni, maledic
mihi Jaacob, & veni, indignatio-
nem affer in Israel.

8 מה אקוב לא קבית ומה אזעם לא זעים יי׳ 8 מַה אֶנָא לָייט דְּלָא אִיט וּמַה אֶזְעֵם דְּלָא מְזַעֵים יְיָ׳ מַה אֶנָא מְבַרֵךְ יְהוֹנָתָן וּמַה אֶנָא מְזַעֵיר דַּיְיָ׳ מְבָרֵךְ יְהוֹנָתָן וּמַה אֶנָא מְזַעֵיר דַּיְיָ׳ מְסַנֵּי יְהוֹנָתָן: כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו 9 הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב: 9 כִּי מֵרֵישׁ טִנְרַיָּא חֲזֵינֵיהּ וּמִגַּבְעָתָא אֲשׁוּרִנֵּיהּ הָא עַמָּא דְּלְחוֹדֵיהּ יִתְיְתַב וּבְעַמְמַיָּא לָא יִתְחַשַּׁב: 9 חֲמֵי אֲנָא עַמָּא דְּאִלֵּין מִתְּבָרְכִין בּוֹכוֹת אַבְהָתְהוֹן צַדִּיקַיָּא דְּמִתְיְלִין לְטַוּוֹרַיָּא וּבְזוּכוּת אִמָּהָתְהוֹן דְּמִתְיְלִין לְגִלְמָתָא הָא עַמָּא בִּלְחוֹדֵיהוֹן יִתְיְתַבוּן וּבְעַמְמַיָּא לָא מִתְחַשְּׁבִין: 9 חֲמֵי אֲנָא עַמָּא דְּאִלֵּין מִתְבָּרְכִין בּוֹכוּת אַבְהָתְהוֹן צַדִּיקַיָּא דְּמִתְיְלִין לְטַוּוֹרַיָּא אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וּבְזוּכוּת אַרְבַּעְתֵּי אִמָּהָתָא דְּמִתְיְלִין כְּגִלְמָתָא שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה הָא עַמָּא הָאֲנִין לְבִלְחוֹדֵיהוֹן שַׁרְיָן וּבְעַמְמַיָּא לָא מִתְעָרְבִין: 10 מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו: 10 מַן יְכִיל לְמִמְנֵי עוּלֵימֵיהוֹן דְּבֵית יַעֲקֹב דְּאִתְאֲמַר עֲלֵיהוֹן דִּי חוֹל סַגִּין כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא אֲמַר בִּלְעָם רַשִּׁיעָא בְּמָתָל נְבִיוּתֵיהּ אִין קְטִלִין הִנּוֹן יִשְׂרָאֵל יְתִיהּ בְּחַרְבָּא מְבַשַּׂר הוּא בִּלְעָם דְּלֵית לֵיהּ חוּלָק לְעַלְמָא דְּאִתֵּי בְּרַם אִין מָיֵת הוּא בִּלְעָם מוֹתְנִין קְשִׁיטִין אַלְוַי תֵּהֵוֵי אַחֲרִיתָא כְּוָעֵירָא דִּי בְהוֹן: סופי כוערא דבהון: ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקחתיך לקב אויבי והנך ברכת ברכת להון: ויען ואמר הלא את ישמר לדבר בפומי יתיה אתר למללא: ויאמר אליה בלק אתא כדון עמי לאתר אחרן דתחמיניה מתמן לחור משיריתא דמהלך בקצתיה תחמי וכלהון משיריתי לית אפשר דתחמי ותלוטיה לי מתמן: ויקחהו ודבריה לחקל סכותא לריש רמתא ובנא שובעא אנורין ואסק תור ודכר על כל אנורא: ויאמר ואמר לבלק אשתעתד הכא על עלתך ואנא אתארע עד הכא: ויקר ואתרע מימר מן קדם יי׳ בבלעם ושוי פתגמא בפומיה ואמר תוב לות בלק והיכדין תמליל: ויבא ואתא לותיה והא מעתד על עלתיה ורברבי מואב עשיה ואמר ליה בלק מה מליל יי׳: וישא משלו ונטל מתל נבותיה ואמר קום בלק ושמע אצית מילי בריה דצפור: לא לא כמילי בר נש מימר אלהא חי וקיים רבון כל עלמיא יי׳ דבר נש אמר ומסרב ואוף לא דמין עובדוי לעובדי בני בישרא דמתמלכין ויתיבין ממרה דנורין בדם רבון כל עלמיא יי׳ אמר לאסנאה ית עמא הדין הי כוכבי שמיא ולאחסנותהון ית ארע כנענאי האפשר דאמר ולא ייעבד ומה דמליל האפשר דלא יקיימינה: הנה הא ברכתא קבילית מן פום מימר קודשא לא אמנע סדר ברכתהון מנהון: ירושלמי 15 ואנא במימרי איקר יתך: 19 לא כמימר בני אנשא הוה מימריה דאלהא חיא ולא כעובדיהון דבני אנשא עובדוי דאלהא בני אנשא אמרין ולא עבדין גזרין ולא מקיימין וחזרין וכפרין במליהון ברם אלהא אמר ועבד גזר ומקיים ונזרתוהי קיימין עד לעלם: 20 הא למברכא אדבירית ומברך אנא ית ישראל וברכן ליה אנא מנע מנהון:

8 מַה אֶנָא לָייט דְּלָא אִיט וּמַה אֶזְעֵם דְּלָא מְזַעֵים יְיָ׳ מַה אֶנָא מְבַרֵךְ יְהוֹנָתָן וּמַה אֶנָא מְזַעֵיר דַּיְיָ׳ מְסַנֵּי יְהוֹנָתָן: 9 חֲמֵי אֲנָא עַמָּא דְּאִלֵּין מִתְּבָרְכִין בּוֹכוּת אַבְהָתְהוֹן צַדִּיקַיָּא דְּמִתְיְלִין לְטַוּוֹרַיָּא אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וּבְזוּכוּת אַרְבַּעְתֵּי אִמָּהָתָא דְּמִתְיְלִין כְּגִלְמָתָא שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה הָא עַמָּא הָאֲנִין לְבִלְחוֹדֵיהוֹן שַׁרְיָן וּבְעַמְמַיָּא לָא מִתְעָרְבִין: 10 מַן יְכִיל לְמִמְנֵי עוּלֵימֵיהוֹן דְּבֵית יַעֲקֹב דְּאִתְאֲמַר עֲלֵיהוֹן דִּי חוֹל סַגִּין כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא אֲמַר בִּלְעָם רַשִּׁיעָא בְּמָתָל נְבִיוּתֵיהּ אִין קְטִלִין הִנּוֹן יִשְׂרָאֵל יְתִיהּ בְּחַרְבָּא מְבַשַּׂר הוּא בִּלְעָם דְּלֵית לֵיהּ חוּלָק לְעַלְמָא דְּאִתֵּי בְּרַם אִין מָיֵת הוּא בִּלְעָם מוֹתְנִין קְשִׁיטִין אַלְוַי תֵּהֵוֵי אַחֲרִיתָא כְּוָעֵירָא דִּי בְהוֹן:

8 Quid maledicam, & sermo Domini benedixit illis? & quem ego imminuam, & sermo Domini multiplicavit eos. Dixit Bileam improbus; Video populum hunc qui ducuntur merito patrum suorum justorum, qui assimilantur montibus, & merito matrum suarum quæ assimilantur collibus: ecce populus solus ipse futurus est ut possideat mundum, eò quòd legibus reliquorum populorum non ducuntur. Et accidit postquam vidit Bileam peccator, quòd domus Israel circunciderent præputium suum & absconderent in pulvere deserti, dixit; Quis poterit numerare merita fortium istorum, & numerum operum bonorum quæ sunt cum uno ex quatuor castris Israel: dixit Bileam improbus; Si interficiant me domus Israel gladio, jam nuntiatum est mihi non fore mihi portionem in seculo venturo; verùm si moriar morte verorum, utinam sit finis meus sicut unius minimi qui inter eos est. Et dixit Balak ipsi Bileam; Quid feciſti mihi? Ad maledicendum oſoribus meis tuli te, & ecce benedicendo benedicis illis. Et respondit, & dixit; Annon quod Dominus posuerit in ore meo, ipsum observabo ut loquar? Et dixit ipsi Balak; Veni nunc mecum in locum alium, ex quo videbis eum, tantùm castra quæ proficiscuntur in extremitate illius videbis, omnia enim ipsorum castra non potes videre: & maledic ei in mei gratiam inde. Et duxit eum in agrum speculæ, in verticem collis, & ædificavit septem aras, & obtulit bovem & arietem super unamquamque aram. Et dixit Balako; Statue te hîc juxta holocauſtum tuum, & ego occurram eousque. Et occurrit verbum à facie Domini ipsi Bileam, & posuit verbum in ore ejus, & dixit; Revertere ad Balak, & sic loquêris. Et venit ad ipsum, & ecce stabat juxta holocauſtum suum, & principes Moab cum eo erant: & dixit illi Balak; Quid loquutus est Dominus? Et assumpsit parabolam prophetiæ suæ, & dixit; Surge Balak, & audi, ausculta sermones meos fili Tsippor.

Non sicut verba hominum sermo Dei viventis, nam stabilis est Dominus omnium seculorum Dominus, at homo dicit & renuit; & etiam non similia sunt opera ejus operibus filiorum carnis, quia consultant, & pœnitet eos postquam decreverunt: verùm Dominus totius mundi Dominus, *quando* dixit se multiplicaturum populum hunc sicut stellas cœli, & in hæreditatem traditurum illis terram Chananæorum, fierine potest ut quod dixit non faciat? & quod loquutus est, fierine potest ut non stabiliat ipsum? Ecce benedictionem accepi ex ore verbi sanctitatis, non prohibebo ordinem benedictionum ipsorum ab illis.

8. *Quid ego maledicam domui Jacob, & Sermo Domini benedicit illis? & quid ego imminuam domum Israel, & sermo Domini multiplicat eos?* 9. *Video ego populum hunc qui ducuntur merito patrum suorum justorum, qui assimilantur montibus, Abraham, Isaac, & Jacob, & merito quatuor matrum suarum, quæ assimilantur collibus, Sarah, Rebeccah, Rachel & Lea: ecce populus hic solus habitabunt, & in legibus populorum non permiscebuntur.* 10. *Quis poterit numerare juvenes domus Jacob, de quibus dictum est futuros illos multos instar stellarum cœli? dixit Bileam improbus in parabola prophetiæ suæ; Si interficiant illi Israelitæ ipsum gladio, annuntiat ipse Bileam non futuram illi portionem in seculo venturo, verùm si moriatur ipse Bileam mortibus verorum, utinam sit finis ejus sicut minimi qui inter eos est.*

11 ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקחתיך לקב אויבי והנך ברכת ברכת להון: 12 ויען ואמר הלא ית מאן דשוי יי׳ בפומי יתיה אנטר למללא: 13 ויאמר ליה בלק אתא כדון עמי לאתר אחרן דתחמיניה מתמן לחור משיריתא דמהלך בקצתיה תחמי וכלהון משיריתי לית אפשר דתחמי ותלוטיה לי מתמן: 14 ויקחהו ודבריה לחקל סכותא לריש רמתא ובנא שובעא אנורין ואסק תור ודכר על כל אנורא: 15 ויאמר ואמר לבלק אשתעתד הכא על עלתך ואנא אתארע עד הכא: 16 ויקר ואתרע מימר מן קדם יי׳ בבלעם ושוי פתגמא בפומיה ואמר תוב לות בלק והיכדין תמליל: 17 ויבא ואתא לותיה והא מעתד על עלתיה ורברבי מואב עשיה ואמר ליה בלק מה מליל יי׳: 18 וישא משלו ונטל מתל נבותיה ואמר קום בלק ושמע אצית מילי בריה דצפור: 19 לא לא כמילי בר נש מימר אלהא חי וקיים רבון כל עלמיא יי׳ דבר נש אמר ומסרב ואוף לא דמין עובדוי לעובדי בני בישרא דמתמלכין ויתיבין ממרה דנורין בדם רבון כל עלמיא יי׳ אמר לאסנאה ית עמא הדין הי כוכבי שמיא ולאחסנותהון ית ארע כנענאי האפשר דאמר ולא ייעבד ומה דמליל האפשר דלא יקיימינה: 20 הנה הא ברכתא קבילית מן פום מימר קודשא לא אמנע סדר ברכתהון מנהון:

11 Et dixit Balak ipsi Bileam; Quid feciſti mihi? Ad maledicendum oſoribus meis tuli te, & ecce benedicendo benedicis illis. 12 Et respondit, & dixit; Annon quod Dominus posuerit in ore meo, ipsum observabo ut loquar? 13 Et dixit ipsi Balak; Veni nunc mecum in locum alium, ex quo videbis eum, tantùm castra quæ proficiscuntur in extremitate illius videbis, omnia enim ipsorum castra non potes videre: & maledic ei in mei gratiam inde. 14 Et duxit eum in agrum speculæ, in verticem collis, & ædificavit septem aras, & obtulit bovem & arietem super unamquamque aram. 15 Et dixit Balako; Statue te hîc juxta holocauſtum tuum, & ego occurram eousque. 16 Et occurrit verbum à facie Domini ipsi Bileam, & posuit verbum in ore ejus, & dixit; Revertere ad Balak, & sic loquêris. 17 Et venit ad ipsum, & ecce stabat juxta holocauſtum suum, & principes Moab cum eo erant: & dixit illi Balak; Quid loquutus est Dominus? 18 Et assumpsit parabolam prophetiæ suæ, & dixit; Surge Balak, & audi, ausculta sermones meos fili Tsippor.

19 Non sicut verba hominum sermo Dei viventis, nam stabilis est Dominus omnium seculorum Dominus, at homo dicit & renuit; & etiam non similia sunt opera ejus operibus filiorum carnis, quia consultant, & pœnitet eos postquam decreverunt: verùm Dominus totius mundi Dominus, *quando* dixit se multiplicaturum populum hunc sicut stellas cœli, & in hæreditatem traditurum illis terram Chananæorum, fierine potest ut quod dixit non faciat? & quod loquutus est, fierine potest ut non stabiliat ipsum? Ecce benedictionem accepi ex ore verbi sanctitatis, non prohibebo ordinem benedictionum ipsorum ab illis.

Hieros. 15. *Et ego sermone meo honorabo te.* 19. *Non sicut sermo filiorum hominis fuit sermo Dei viventis, nec secundùm opera hominum sunt opera Dei. Homines dicunt & non faciunt, decernunt sed non stabiliunt, & iterum negant verba sua: verùm Deus dixit & fecit, decrevit & stabilivit, & decreta ejus stabilia sunt usque in seculum.* 20. *Ecce ad benedicendum acceptus sum, ideo benedico Israelem, & benedictiones non prohibebo ab illis.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 *چه نفرين كنم نه نفرين كرد خدا وچه خشم آورم نه خشم آورد يي׳ * كه از سري كمرها ببينم
9 اويرا واز چكادها نگاه كنم اويرا اينك قومي بجدا مسكن گيرد و در قومها نه انديشه آيد * كه
10 بشمرد خاكي يعقوب وشماري چهاريك يسرال مردني جاني من مردني شايستگان وباشد اخرتي
11 من چون او * گفت بلق ببلعم چه كردي بمن بنفرين كردني دشمناني من بستاندم ترا
12 و اينك آفرين كردي آفرين * جواب داد و گفت ها نه مرآنچه بنهد يي׳ در دهاني من اويرا نگاه
13 دارم بسخن گفتن * گفت باو بلق برو اكنون اوازي من بجاي دگر آنچه ببيني اويرا از آنجا
14 امّا كناري او ببيني وهمهي او نه بيني ونفرين كن اويرا بمن از آنجا * ببرد اويرا دشت
15 صفيم بسري آن چكاد آبدان كرد هفت مذبحها برآورد گاو و نرميش در مذبح * گفت ببلق
16 بياديست اينجا ابرعولهي تو و من فراز رسم اينجا * فراز رسيد يي׳ ببلعم بنهاد سخن در دهاني
17 او گفت باز گرد ببلق وهمچنين سخن گوئي * بيامد باو و اينك او ايستاده ابرعولهي او
18 واميراني مواب اوازي او گفت باو بلق چه سخن گفت يي׳ * برداشت مثلي او و گفت برخيز
19 بلق وبشنو گوش كن نيز بمن پسري صفور * نه مرد خدا وخيانت كند وپسري آدم
20 وپشيمان شود ها او گفت ونه كند وسخن گفت ونه بر انگيزاند آنرا * اينك آفرين
بستاندم وآفرين ونه باز گردانم آنرا *

8 *Quid maledicam, quum non maledixit Deus? & quid indignationem afferam, quum indignationem non attulit Dominus? Nam de vertice rupium videbo eum, & de jugis intuebor illum: ecce populus seorsim habitabit, & inter Gentes non reputabitur.* 9 *Quis computavit pulverem Jaacob, ac numerum quartæ partis Israel? mors animæ meæ sit ut mors proborum, sitq; finis meus sicut ipsius.* 10 *Dixit Balac ad Balaam; Quid feciſti mihi? ad maledictionem inimicorum meorum accepi te, & ecce benedixisti benedictione. Responsum dedit, ac dixit; Nónne quod posuerit Deus in ore meo, id observabo loqui? Dixit ei Balac; Vade nunc mecum ad locum alium, undè videbis illum: (attamen extremitatem ejus videbis, & totum ejus non videbis:) et maledic eum mihi indè.* 11 *Et tulit eum in agrum Sophim, in verticem jugi, ædificavitque septem altaria, & obtulit bovem et arietē in altari. Dixit autem ad Balac; Consiste hic juxta holocaustum tuum, & ego occurrā illic. Occurrit itaq; Dominus ipsi Balaam, & posito verbo in ore ejus, dixit; revertere ad Balac, & sic loquēris. Venitque ad eum, & en ipse stabat juxta holocaustum suum, et principes Moab cum eo. Cui dixit Balac, Quid loquutus est Dominus?* 18 *Tunc assumpsit parabolam suam, & dixit; Surge Balac, et audi, aurem præbe etiā mihi fili Sippor; Non est homo Deus, ut decipiat; & filius hominis, ut pœniteat eum: num ipse dixit, & non faciet? & verbum loquutus est, ac non præstabit illud?* 20 *Ecce, benedictionem accepi; benedictionem inquam, & non revertī faciam eam.*

21 לֵית אֲנָא חֲמֵי פְּלְחֵי שִׁקַּר וְלָא
פָּלְחֵי פּוּלְחָן נוּכְרֵי בְּנוֹ שִׁבְטַיָּא דְּבָנֵי
יִשְׂרָאֵל מֵימְרָא דַיְיָ הֲוֵי עִמְּהוֹן וְיוֹבְבוּתְהֶן
אֵיקָר מַלְכֵיהוֹן מֶגֶן עֲלֵיהוֹן: 22 אֱלָהָא
דִּי פְרַק וְאַפֵּיק יַתְהוֹן פְּרִיקִין מִמְּצְרַיִם
תּוֹקְפָא וְתוּשְׁבַּחְתָּא וְרוֹמְמוּתָא דִּידֵיהּ
הִיא: 23 אֲרוֹם לֵית אֲנָא חֲמֵי עֲבֵדֵי
נְחָשָׁא בְּנוֹ דְּבֵית יַעֲקֹב וְאַף לָא קְסָמֵי
קְסָמִין בְּנוֹ שִׁבְטַיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעִדָּנָא
הָדֵין יִתְאֲמַר לְיַעֲקֹב מַה־ טִיבוּ וְנַחֲמָן
דַּיְיָ עָתִיד לְמִתַּנְיָא עֲלֵיכוֹן דְּבֵית יַעֲקֹב
כְּדוּ אֲמַר בְּמַתַּל נְבִיוֹתֵיהּ טוֹבֵיכוֹן
צַדִּיקַיָּא מַה־ אֲנָא טָב מִתַּקֵּן לָכוֹן נַבִּי
אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא לְעַלְמָא דְאָתֵי: 24 הָא
עַמָּא הָאלֵין כְּאַרְיָא שָׁרְיָן וּכְאַרְיְוָתָא
מִתְנַבְּרִין הֵיךְ מַה־ דְּלֵית אַרְיָא לָא נָיַח
וְלָא שְׁדִיךְ עַד זְמַן דְּהוּא אָכֵיל וּפְשִׁישׁ
בִּשַׂר וְשָׁתֵי אֲדָם כְּדֵין אִנּוּן עַמָּא הָאלֵין
לָא נָיְחִין וְלָא שְׁדִיכִין עַד זְמַן דִּיקְטְלוּן
בַּעֲלֵי דְבָבֵיהוֹן וְיִשְׁפְּכוּן אֲדָם קְטִילֵי בַּעֲלֵי
שְׁנָאֵיהוֹן כְּמַיָּא:

21 לא אמר בלעם רשיעא ליתי אנא
מסתכל פלחי טעותא בדבית יעקב ולא
מתקיימין עבדי ליעות שקר בדבית
ישראל מימר דייי אלההון בסעדהון
ויובבות מלכא משיחא מיבבא ביניהון:
22 אל מוציאם אלהא דיפרק ואפיק יתהון
פריקין מן ארעא דמצרים תוקפא
ורוממותא תושבחא וגבורתא דדיהּ
הוא: 23 כי ארום לא קאים נטורי נחשין
בדבית יעקב ולא קסומי קיסמין
ברבותא דישראל כעידנא הדין יתאמר
לבית יעקב ולבית ישראל מה משבחין
הינון ניסיא ופרישתא דעבד להון
אלהא: 24 הן עם יחידאה הוא עמא הדין
ניח ושרי כארייא וגבורתא וכליתא
מתנטלין לא דמכין הינון עד דיקטלון
קטול רב בבעלי דבביהון וביזת קטוליא
ירתון: 25 ואמר ואמר בלק לבלעם אוף
לטטא לא תלוטינון אוף ברכא לא
תברכינון: 26 ויען ואתיב בלעם ואמר
לבלק הלא מן שירויא מלילית עמך
למימר כל דימלל ייי יתיהּ אעבד:
27 ואמר אמר בלק לבלעם איתא כדון איתברינך לאתר חורן דלמא תהי רעוא
מן קדם ייי ותלטטיהּ בגיני מתמן: 28 ויקח ודבר בלק ית בלעם לריש רמתא
דמדיקא על אנפי בית ישימות: 29 ויאמר אמר בלעם לבלק בני לי הכא שובעא
אנורין ועתד לי הכא שובעא תורין ושובעא דכרין: 30 ויעש עבד בלק היכמא
דאמר בלעם ואסיק תור ודכר על כל אנורא:

כר

1 וחמא בלעם ארום שפר קדם ייי
לברכא ית ישראל ולא הליך זמן בתר
זמן לקדמות קוסמיא ושוי למדברא
אנפוי למכרך עליהון עובדא דעינלא
דעבדו תמן: 2 וישא וזקף בלעם ית עינוי
וחמא ית ישראל שריין לשבטיהון
בבתי מדרשיהון ולא הוון תריעיהון
מכוונין בגלו קבל תריעי חבריהון ושרת עלוי רוחא נבואה מן קדם ייי:

ירושלמי 1 וחמא בלעם ארום שפר
הוה מן קדם ייי למברכא ית ישראל ולא
אזל היך מה־ דהוה אזיל בכל זמן וזמן
למשתאלא בדכירא לקדמות קסמיא
אזל ושוי אפוי למדבר ורהוה מדכר להון
עובדא דענלא בעא למלוט ית ישראל:

21 Dixit Bileam improbus; Video non esse qui colunt idola inter eos qui sunt domus Jacob, neque stabiliuntur servi molestiæ & vanitatis inter eos qui sunt domus Israel: sermo Domini Dei ipsorum est illis auxilio, & jubilum regis Messiæ vociferatur inter eos. 22 Deus qui redemit & eduxit eos redemptos è terra Ægypti, fortitudo & exaltatio, laus & potentia illius est. 23 Non enim stabunt servantes auguria in domo Jacob, neque divinantes divinationes in magnificentia Israel: hoc tempore dicetur in domo Jacob & in domo Israel; Quam laudabilia sunt miracula & mirabilia, quæ fecit illis Deus! 24 Solus est hic populus quietus, & habitat sicut leo in fortitudine, & tanquam senex leo elevantur: non dormiunt donec interfecerint occisione magna hostes suos, & prædam interfectorum possederint. 25 Et dixit Balak ad Bileam; Etiam maledicendo non maledixeris illis, etiam benedicendo non benedixeris illis. 26 Et respondit Bileam, & dixit ad Balak; Annon ab initio loquutus sum tecum, dicendo; Quicquid loquutus fuerit Dominus hoc ipsum faciam? 27 Et dixit Balak ad Bileam; Veni nunc & ducam te in locum alium, si fortè sit voluntas à facie Domini, ut maledicas ei propter me inde. 28 Et duxit Balak Bileam in cacumen collis prospicientis superficiem Bethjeschimoth. 29 Et dixit Bileam ad Balak; Ædifica mihi hìc septem aras, & præpara mihi hic septem boves & septem arietes. 30 Et fecit Balak sicut dixerat Bileam & obtulit bovem & arietem super unaquaque ara.

21 *Non ego video colentes mendacium, neque colentes cultum alienum in medio tribuum filiorum Israel: sermo Domini erit cum illis, & jubilum à gloria regis eorum proteget eos.* 22 *Deus qui redemit, & eduxit eos redemptos ex Ægypto, fortitudo, & laus, & exaltatio illius est.* 23 *Quoniam ego non sum videns facientes auguria in medio domus Jacob, & etiam non divinantes divinationes in medio tribuum filiorum Israel: in tempore hoc dicetur in Jacob; Quanta bonitas & consolationes Domini dandæ sunt vobis qui estis domus Jacob! Tunc dixit in parabola prophetiæ ejus; O vos justi felices, quam merces bona parata est vobis apud patrem vestrum qui est in cœlis in futuro seculo!* 24 *Ecce populus hic sicut leo habitant, & tanquam leones fortes sunt: quemadmodum leo non quiescit, nec tranquillus est, usque ad tempus quo comedit & rapuit carnem, & bibit sanguinem; similiter hic populus non quiescet, nec tranquillus erit, donec interfecerint hostes suos, & effuderint sanguinem interfectorum ostorum suorum instar aquarum.*

CAP. XXIV.

1 Et vidit Bileam quòd pulchrum esset coram Domino ut benediceret Israeli, itaque non abiit *ut antea* semel & iterum obviam divinationibus: sed posuit facies suas ad desertum, in memoriam revocando illis opus vituli quod ibi fecerant. 2 Et levavit Bileam oculos suos, & vidit Israelem quiescentem per tribus suas in scholarum suarum domibus, neque erant portæ eorum respicientes portas sociorum suorum: & quievit super eum spiritus prophetiæ à facie Domini.

Hieros. 1 *Et vidit Bileam quod pulchrum esset à facie Domini benedicere Israeli, itaque non abiit, (sicut abierat omni tempore antea interrogando dæmones) obviam divinationibus: abiit autem & posuit facies suas versus desertum, revocans illis in memoriam vituli opus, atque ita cupiebat maledicere Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * نه نگاه كرد بغي در يعقوب ونه ديد دروغ در يسرال ⁚ خداي او اوازي او
22 وعلم پادشاهي درو * خدا بيرون آورا ايشانرا از مصر چون پاديوندي كرك باو * كه
23 نه فأل در يعقوب ونه اسطرلاب در يسرال چون وقت گفته [شود] بيعقوب وبيسرال
24 چه صنع كرد خدا * اينك قوم چون شير بر خيزد وچون نر شير مرتبه دارد نه
25 خسپد تا بخورد نخجير وخوني كشتگان بياشامد * گفت بلق ببلعم نيز نفرين
26 كردن نه نفرين كني اويرا نيز آفرين كردن نه آفرين كني اويرا * جواب داد
بلعم گفت ببلق ها نه سخن گفتم بتو بگفتن همه آنچه سخن گويد ⁚ اويرا
27 بكنم * گفت بلق ببلعم بيا اكنون ببرم ترا بجاي ديگر مگري شايسته آيد
28 در نظري آن خدا ونفرين كن اويرا بمن ازانجا * بستاند بلق مر بلعم سري آن
29 فعور آن نگاه كنا ابر پيشي آن يشيمن * گفت بلعم ببلق آبدان كن بمن
30 در اين هفت مذبحها وآراسته كن بمن در اين هفت گاوها وهفت نريشها * بكرد
بلق چون آنچه گفت بلعم بر آورد گاو ونريش در مذبح ٠

21 *Non aspexit prævaricationem in Jaacob, nec vidit mendacium in Israel: Dominus Deus ejus est cum eo, & vexillum regis in eo.* 22 *Dominus educit illos ex Ægypto: sicut robur rhinocerotis est ei.* 23 *Quia non est omen in Jaacob, neque astrolabium in Israel: consimili tempore dicetur de Jacob & Israele, Quid effecit Deus! En populus tanquam leo surget, & tanquam masculus leo dignitatem habebit: non cubabit donec comederit prædam, & sanguinem occisorum biberit.* 25 *Dixit Balac ad Balaam; Etiam maledicendo ne maledicas ei, etiam benedicendo ne benedicas ei.* 26 *Responsum dedit Balaam, dicens ad Balac, Nonne locutus sum tibi, dicendo; Omne quod locutus fuerit Dominus, illud faciam? Dixit* 27 *Balac ad Balaam; Veni nunc, ducam te ad locum alium, fortassis conveniens erit in conspectu Dei, ut maledicas eum mihi indè. Tulit itaque Balac Balaam in* 28 *verticem Pheor, qui respicit versus Jeshimon. Tum dixit Balaam* 29 *ad Balac; Ædifica mihi hic septem altaria, & appara mihi hic septem boves ac septem arietes. Fecitque Balac quemadmo-* 30 *dum dixerat Balaam, obtulitque bovem & arietem in* quolibet *altari.*

CAP. XXIV.

1 وديد بلعم كه نكوست در نظري ⁚ بآفرين كردن مر يسرال ونه رفت چون بار در
2 بار بپديرهي فألها بنهاد بآن بيابان روي او * برداشت مر چشماني او بديد مر يسرال مسكن
گيرا بقبيلهاي او شد ابر او الهامي خدا٠

1 *Vidit autem Balaam quòd bonum esset in conspectu Dei, benedicere Israeli; itaque non abiit ut cæteris vicibus, in occursum augurationum, sed posuit ad desertum faciem suam.* 2 *Et sublatis oculis suis vidit Israelem habitantem per tribus suas, factáque est super eum inspiratio Dei.*

וישא ונטל מתל נבוחיה ואמר אימר 3
בלעם בר בעור ואימר גברא דיקיר מן
אבוי דרזיא סתימיא מה דאתכסי מן
נביא אתנלי עלוי : 4 אמר גברא דשמע
מסלל מן קדם יי ודי חזא מן קדם שדי
חזי וכד הוה משתטח על
אפוי ורזי נבואתא מתנלין ליה והוה
מתנבי על נפשיה דהוא נפיל בחרבא
וסוף נבואתא למתקימא : 5 מה טבין
הנון משכנין דצלי בהון יעקב אבוהון
ומשכן זמנא דעבדתון לשמי ומשכניכון
חוור חוור לכון דבית ישראל :
6 כנחלין מתנגדין כן יהוון ישראל
מתנגדין על בעלי דבביהון וכנגין
שתילין על מבועין דמין כן יהון קריתהון
מפקן ספרין ומלפי אוריתא והיך שמיא
דמתח מימרא דיי לבית שכינה ליה כן
יהוון ישראל חיין וקיימין עד לעלם יאין
ומשכחין כארזיא דמין ומנטלין
בכריותיה : 7 יקום מלכהון לבניהון
ופורקהון מנהון ובהון יהוי ויהוי מכנש
להון גלוותהון מן מדינתא דבעלי
דבביהון ובניהון ישלטון באומיא ותקיף
מן שאול די חס על אגג מלכהון
דעמלקאה ותתרב מלכותיה דמלכא
משיחא : 8 אלהא דפרק ואפיק יתהון
פריקין ממצרים תוקפא ורומא תושבחתא
ונבורתא דילוה ישיצי ית אומיא בעלי
דבביהון ותוקפהון יתבר וגירי מחוורת
פורענותיה ינרי בהון וישיצינון : כרע
נייחין ושרין כאריא וכלביתא דכד דמיך 9
מאן יקימיניה מברכהון יהון בריכין
כמשה נביא ספריהון דישראל
ומלטטינון יהון ליטין בבלעם בר בעור :
ויחר ותקף רוגזא דבלק בבלעם וטפח 10
ית ידוי ואמר בלק לבלעם למילט סנאי
דברתיך והא ברכא מברכת להון דנן
תלת זמנין : 11 ועתה וכדון ערוק לך
לאתרך אמרית מייקרא אייקרינך והא
מנע יי לבלעם מן יקרא :

Et assumpsit parabolam prophetiæ 3
suæ, & dixit; Dicit Bileam filius
Beor, & dicit vir honoratior pa-
tre suo, cui secreta abscondita, id
scilicet quod fuit tectum à pro-
phetis fuit revelatum ipsi: &
quòd non esset circuncisus cecidit
super facies suas, quamdiu mansit
angelus coram eo. Dicit qui au- 4
divit verbum à facie Dei vivi,
qui visionem à facie Dei omni-
potentis vidit, & cùm quæreret ut
sibi revelaretur prostravit se super
facies suas: & arcana occulta, id
scilicet quod tectum est à prophe-
tis revelatum est ipsi. Quàm pul- 5
chræ sunt domus scholarum vestra-
rum in tabernaculo, in quibus mini-
stravit Jacob pater vester! &
quàm pulchrum est tabernaculum
fœderis quod collocatum est inter
vos, & tabernacula vestra quæ
collocata sunt in circuitu illius,
domus Israel! Sicut torrentes 6
aquarum qui fortes sunt, sic erunt
domus Israel habitantes gregatim,
viriliter incumbentes doctrinæ le-
gis; & sicut horti plantati ad
piscinas fluentes, sic erunt discipuli
eorum consociati in scholis suis:
splendor faciei eorum lucebit ju-
xta lucem firmamenti, quod creavit
Dñs die secundo creationis mundi,
& expandit pro gloria divinæ
præsentiæ, excelsi sunt & elevati
super omnes populos, sicut cedri
Libani plantatæ ad fontes aqua-
rum. Surget ex illis rex eorum, 7
& redemptor eorum ex illis & in-
ter eos erit, & semen filiorum Ja-
cob dominabuntur populis multis:
prior qui regnabit super eos con-
fliget cum domo Amalek, & ex-
altabitur super Agag rege eorum,
& quia parcet illi tolletur ab eo
regnum ejus. Deus qui eduxit eos 8
liberatos ex Ægypto, fortitudo &
sublimitas, laus & virtus illius est:
perdet populos illis inimicos, &
fortes eorum franget, & sagittas
plagæ vindictæ suæ jaculabitur in
eos, & perdet eos. Quiescunt & 9
habitant instar leonis, & tanquam
vetus leo, quem simul ac dormit
quis excitet? benedicentes eos
erunt benedicti, sicut Moses pro-
pheta scriba Israelitarum, & male-
dicentes illis erunt maledicti, sicut
Bileam filius Beor. Et iratus est 10
furor ipsius Balak in Bileam, &
complodens manus suas dixit Ba-
lak Bileamo; Ad maledicendum
osoribus meis accepi te, & ecce
benedicendo benedicis illis his tri-
bus vicibus. Et nunc fuge tibi in locum tuum. Dixeram, Honoran- 11
do honorabo te, & ecce inhibuit Dominus à Bileam gloriam.

3. *Et sustulit in parabola prophetiam suam, & dixit; Dicit Bileam filius Beor, dicit vir qui præstantior est patre suo, quæ abscondita sunt ab omnibus prophetis revelata sunt ei* 4. *Dicit vir qui audivit sermonem à facie Domini, & qui vidit à facie Omnipotentis visionem, & cùm quæreret prosternebatur super facies suas, & secreta prophetarum revelabantur illi, & prophetabat de seipso quod casurus esset gladio, & futurum tandem ut prophetia stabiliretur.* 5. *Quàm bona sunt tabernacula in quibus oravit Jacob pater eorum, & tabernaculum fœderis quod feciſtis nomini meo, atque tabernacula vestra per circuitum, domus Israel!* 6. *Sicut torrentes prævalent, sic quoque prævalebunt Israelitæ hostibus suis; & sicut horti plantati ad fontes aquarum, sic erunt civitates eorum proferentes scribas & doctores legis. Et quemadmodum est cœlum quod expandit verbum Domini pro domicilio quietis suæ, sic vivent & durabunt Israelitæ in æternum: decori & celebres* erunt *tanquam cedri juxta aquas, quæ extolluntur crescendo.* 7. *Consurget rex eorum inter filios eorum, & redemptor eorum ex ipsis, & inter eos erit, & congregabit eis captivitatem eorum ex provinciis inimicorum suorum, atque filii eorum dominabuntur populis: & fortior erit Saulo qui pepercit Agag regi Amalekitarum, & multiplicabitur regnum regis Messiæ.* 8. *Deus qui redemit & eduxit eos redemptos è terra Ægypti, fortitudo, & laus, & exaltatio illius est: prævalebunt filii Israel hostibus suis, & civitates eorum dividentur, & fortes eorum interficient, & residuum eorum dividentur.* 9. *Ecce populus iste sicut leo habitant, & sicut leones fortes sunt: ille qui benedicet vobis, Israel, erit benedictus, sicut Moses propheta scriba Israelitarum, & quicunque maledicet vobis erit maledictus, sicut Bileam filius Beor.* 10. *Et iratus est furor Balak in Bileam, & complodens manibus suis dixit Balak ad Bileam; Ad maledicendum osoribus meis accepi te, & tantùm benedicis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* برداشت مثلي او وگفت گفتاري بلعم پسري بعور وگفتاري آن مردي تيز نظر* گفتاري 3
4
سنوا گفتارهاي خدا آنچه نمايشي شدّي نگاه كند افتا وگشاده چشمان * چه نيكويند 5
گيانهاي تو يعقوب مسكن جاهاي تو يسرال* چون رودها كشيده شدند چون بوستانها ابر رود 6
چون صندلها بنشانند ٭ چون سروها ابر آب * بچكد آب از دلوي او و نسلي او در آبهاي 7
بسياران و بلند باشد از اجج پادشاهي او و مرتبه يابد پادشاهتي او * خدا بيرون آورد 8
اويرا از مصر چون پاديانندي كرك باو بخورد قومهاي عدوياني او و قوياني ايشانرا بشكند
و تيرهاي او خسته كند * بخنبيد بخسپيد چون شير و چون ماده شير كه بر خيزاند 9
اويرا آفرين كناني تو آفرين و نفرين كناني تو نفرين * گرم شد خشمي بلق ببلعم برهم 10
زد مر كفاني او گفت بلق ببلعم بنفرين كردن دشمناني من بخواندم ترا واينك آفرين
كردي آفرين اين سه بارها * واكنون برو بتو بجاي تو گفتم عزيز كردن عزيز كنم ترا 11
و اينك منع كرد ترا ٭ از عزيزي ٭

Tunc *assumpsit parabolam suam,* 3
ac dixit; Sermo Balaam filii Beor, & sermo vivi acuti obtutûs: Ser- 4
mo audientis sermones Dei, qui apparitionē Omnipotentis intuitus est, cadens, & apertus oculis. Quàm 5
bona sunt tentoria tua Jaacob, habitacula tua Israel! Sicut 6
torrentes extensa sunt, sicut horti juxta flumen, sicut sandala quæ plantavit Dominus, & sicut cupressi juxta aquam. Extilla- 7
bit aqua è situla ejus, & progenies ejus erit ad aquas multas, & sublimior erit quàm Agag, rex ejus, & diguitatem inveniet regnum ejus. Deus educit illum ex Ægypto, sicut 8
robur rhinocerotis est ei: devorabit Gentes inimicos suos, & robustos eorum confringet, & sagittis suis transfiget. Increbrnàt, decubuit sic- 9
ut leo & sicut leæna, quis excitabit eum? Benedicens tibi, benedictus; & maledicens tibi, maledictus. Et excandefacta est ira Balac erga 10
Balaam, complosítque manus suas, & dixit ad Balac; Ad maledicendum inimicis meis accersivi te, & en benedixisti benedictione his tribus vicibus. Nunc ergò abi tibi 11
ad locum tuum: dixeram, Honorabilem faciendo honorabilem faciam te, at ecce prohibuit te Dominus ab honore.

12 ויאמר ואמר בלעם לבלק הלא עם אונדיך דשדרת לותי מלילית למימר : אם
13 אין יתן לי בלק מלא קורטור דיליה כסף ודהב ליית לי רשו למעיבר על גזירת
מימר דיי למעבד טבתא או בישתא מן רעותי מה דימליל יי יתיה אמליל :
14 ועתה וכדון האנא מתפני ואזיל לעמי איתא אימלכינך איזל ואין מה נעבד
15 בהון נשיא מטעיתא ואין מיכלא ומשתיא בבציר מן טימהון ויתיון עמא
הדין ויכלון וישתיון וירוון וישתשון עמהון ויכפרון באלההון ויתמסרון בידך בשעא
16 קלילא ויפלון מנהון סניאין בדם בתר כדין עתידין הינון דישלטין בעמך בסוף
17 עלמא ומית : וישא ונטל מתל נבוהיה ואמר אימר בלעם בר בעור ואימר גברא
דיקר מן אבוי דרזיא סתימיא מה דאתכסי מן נביא הוה מתנלי ליה :
18 נאם אימר דשמע מימר מן קדם אלהא וידע שעתא דרתח ביה אלהא
עלאה דחזו מן קדם שדי חמי וכר הוה בעי דיתנלי ליה הוה משתטח ונפיל על אפוי ורזוי
19 נבואתא מתנלין ליה והוה מתנבי על נפשיה דהוא נפיל בחרבא וסוף נביותיה
20 למתקימא : חמי אנא ליה ולית הוא כדון ומסתכל אנא ביה ולית הוא
21 קריבא עתיד למקם מלך מדבית יעקב ופריק ושליט מדבירת ישראל ויקטול
22 תקיפי מואבאי וירוקן וישיצי כל בני מדינחא : ויהי אדום ירתי טורא
דנבלא לבעלי דבביהון וישראל יתנברון בחיל תקיף : עתיד מלך למקם
מדבית יעקב וישיצי ית כל מה דמשתייר מן ברכא תקיפא : וחמא ית
עמלקאה ונטל במתל נביותיה ואמר שירו אומיא דסדרו קרבא כל קבל ישראל הינון דבירת עמלק
ובעקבא בסוף יומיא הנון יסדרון לקבליהון סדרי קרבא וסופהון לאבדן יהוי ואובדנהון עד לעלם : וחמא
21 ית שלמיא ונטל במתל נביותיה ואמר מה תקיף הוא מישרויך ושויר בנקרת
22 צור בירת מדורך : ארום אין יתנור למהוי לבוזא עד כדי דשלמיא עד כדי
יתי סנחריב מלכא דאתור וישבי יתך :

Et dixit Bileam ad Balak; Annon cum nuntiis tuis quos misisti ad me 12
loquutus sum, dicendo; Si det mihi Balak plenitudinem thesaurorum suo- 13
rum argenti & auri, non est mihi potestas transgredi decretum verbi
Domini, ut faciam bonum aut malum ex voluntate mea: quod lo-
quetur Dominus illud loquar? Et nunc ecce ego converto me ut ab- 14
eam ad populum meum: veni,
consulam tibi; Ito, para cauponas,
in quibus præficias mulieres meretrices, quæ vendant cibum & po-
tum viliori pretio, & adducant populum hunc ut edant, & bibant,
& inebrientur, & rem habeant cum
illis, & negent Deum suum; tum
tradentur in manus tuas intra
breve tempus, & cadent ex illis
multi: verùm postea dominium ha-
bituri sunt illi in populum tuum,
in extremitate finis dierum. Et 15
sustulit parabolam prophetiæ suæ,
& dixit; Dicit Bileam filius Beor,
& dicit vir qui honorabilior est
patre suo, cui secreta occulta, id
quod *scilicet* tectum est à prophe-
revelatum est. Dicit ille qui audi- 16
vit verbum à facie Dei, & qui no-
vit horam quâ iratus foret Deus ex-
celsus in eum: qui visionem à facie
omnipotentis vidit, & quando vo-
lebat ut revelaretur sibi, extende-
bat se & cadebat super facies suas,
& secreta occulta, id quod tectum
erat à propheta revelabatur ipsi.
Video ego ipsum, & non ipse nunc, 17
contemplor ego ipsum, sed non est
appropinquans: cùm regnabit rex
fortis ex domo Jacob, & ungetur
Christus & sceptrum forte ex Isra-
el, & interficiet principes Moab,
& evacuabit omnes filios Seth, ex-
ercitus Gog qui instructuri sunt acies
belli contra Israelem, & cadent
cadavera omnium ipsorum à facie
ejus. Et erunt Idumæi expulsi, 18
expellentur quoque filii Gebal à fa-
cie Israel hostium suorum: & Isra-
el superabunt divitiis, & hæreditario possidebunt eos. Et surget 19
princeps è domo Jacob, & perdet
& consumet evasionem quæ relicta fuerit ex Constantina civitate
peccatrice, & desolabit & devastabit civitatè rebellem, & Cæsareâ
fortissimâ civitatum populorum. Et 20
vidit eos qui erant ex domo Amalek,
& assumens parabolam prophetiæ
suæ, dixit; Principium populorum
qui instruxerunt aciem contra do-
mum Israel, illi inquam fuerunt
mus Amalek: illi quidem tandem in
diebus regis Messiæ unà cum omni-
bus filiis Orientis instruent acies belli
cum domo Israel, sed tandem tam hi
quàm illi in seculum peribunt. Et vidit Jethro, qui proselytus factus erat: 21
& assumens parabolã prophetiæ suæ dixit; Quam fortis est habitatio tua,
qui posueris in foraminibus petrarum habitationẽ tuam! Nam si decretum, 22
est ut sint in direptionem filii Selamæi, *hoc non erit* donec veniat Sanche-
rib rex Assyriæ & captivet te.

Hieros. 14. *Et nunc ecce ego abeo ad populum meum: veni nunc, & consulam tibi quid sis facturus erga hunc populum; Ad peccandum inducas illos, sic minùs non poteris dominari huic populo. Verùm dominium habituri sunt hic populus in tuum populum in extremitate finis dierum.* 15. *Et assumpsit in parabola prophetiam suam, & dixit; Dicit Bileam filius Beor, & dicit vir qui honorabilior est patre suo, Id quod tectum fuit ab omnibus prophetis revelatum est mihi.* 6. *Dicit vir qui audivit sermonem à facie Domini, & novit scientiam à facie excelsi: qui visionem à facie omnipotentis fuit videns & quando ipse quærebat fuit prosternens se in facies suas, tũ visiones prophetiæ revelabantur illi, & vaticinabatur de seipso quòd cadendus esset gladio & quòd tandem ejus prophetia stabilienda foret.* 17. *Video ego ipsum & non est ipse nunc, & contemplor ego ipsum, & non est ipse propinquus. Surrecturus est rex è domo Jacob, & redemptor & præses è domo Israel, & interficiet fortes Moabitarum, & evacuabit & perdet omnes filios orientis.* 18. *Et erunt Ædomitæ possidentes montẽ Ghebal hostium ipsorum, Israelitæ autem superiores erunt cum exercitu gravi. Surrecturus est rex ex domo Jacob & perdet quicquid residuum erit ex civitate peccatrice.* 30. *Et vidit Amalekitam, & assumpsit in parabola prophetiam suam & dixit; Initium populorum qui instruxerunt aciem ex adverso Israelitarum sunt domus Amalek, & tandem in fine dierum illi contra eos ordinabuntur acies belli, finis enim eorum est ut pereant, & perditio eorum erit usque in seculum.* 21. *Et cùm vidisset Salamæum assumens parabolam prophetiæ suæ dixit: Quàm valida est habitatio tua: & posuisti in foraminibus petræ domum habitationis tuæ.* 22. *Quoniam si futurus sit Selamæus in direptionem, adhuc Assyrius surget & captivabit te.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * گفت بلعم ببلق هنه نيز برسولاني تو آنچه فرستادي بمن سخن گفتم * اگر
13 بدهد بمن بلق پري خانهي او نقره وطلا نه توانم بگذشتن مر امري را بکردن نيك يا بد از
14 دلي من آنچه سخن گويد را اويرا سخن گويم * واکنون اينك من روا بقومي من بيا تدبير
15 آموزم ترا آنچه بکند آن قومي آن اين بقومي تو در آخري ان روزگاران * بر داشت مثلي او
16 گفت گفتاري بلعم پسري بعور وگفتاري آن مردي تيز آن نظر * گفتاري شنوا
17 گفتارهاي خدا ودانا دانشي عالي نمايش شدّي نگاه کند افتا وگشاده چشمان * ببينم
اويرا ونه اکنون نگاه کنم اويرا ونه نزديك روش کرد ستارهي از يعقوب وبر خاست
18 سلطاني از يسرال وخسته کرد پهلواناني مواب و بربند همه پسراني شت * و باشد
19 ادوم ميراث و باشد ميراث شعير دشمناني او و يسرال کناي قوّت * ومسلط شود
20 از يعقوب وگم کند رسته از شهر * بديد مر عملق بر داشت مثلي او وگفت اوّل قومها عملق
21 واخرتي او جاويد گم شوا * بديد مر آن قيني بر داشت مثلي او وگفت قويست نشستن جاي
22 تو وبنه در کمر آشيانهي تو * که اگر باشد بناقز کردني قين تا چه آشور برده کند ترا *

Dixit Balaam ad Balac; Annon 12
etiam nuntiis tuis, quos miseras ad
me, locutus sum dicendo; Si dede- 13
rit mihi Balac plenitudinem domûs
suæ argenti & auri, non potero
transgredi mandatum Domini, ad
faciendum bonum aut malum ex
corde meo: quod loquetur Dominus,
illud loquar. Et nunc ecce ego abeo 14
ad populum meum: veni, consilium
docebo te, quid faciet populus iste
populo tuo in fine dierum. Tunc 15
assumpsit parabolam suam, dicens;
Sermo Balaam filii Beor, & sermo
viri acuti visûs, Sermo audientis 16
sermones Dei, & scientis scien-
tiam Altissimi, apparitionem Omni-
potentis intuitus est, cadens, &
apertus oculis. Videbo illum, sed 17
non modò: intuebor illum, sed non
propè: gressum fecit stella ex Jaacob,
& surrexit princeps ex Israel,
transfixitque strenuos Moab, & fœto-
rale omnium filiorum Sheth. Et erit 18
Edom hæreditas, & erit hæreditas
Sheir inimicorum suorum, at Is-
rael fortiter aget. Et dominabitur 19
qui de Jaacob, perdetque evasores
ex urbe. Quumque *vidisset Ama-* 20
lec assumpsit parabolam suam, ac
dixit; Principium gentium Ama-
lec, & finis ejus æternùm perituru-
rus est. Videns quoque *Cenæum,* 21
assumpsit parabolam suam, & di-
xit; Robustum est habitaculum
tuum, & ponito in rupe nidum
tuum. Quinimò erit ad vilifa- 22
ciendum Cain, usque quò Assyrius
captivum ducat te.

וישא ונטל מתל נבואתיה ואמר ווי מאן יתקיים בזמן דיתגלי מימרא דיי למיתן 23
אגר טב לצדיקיא ולמחפרעא מן רשיעיא
ומכתשת אומיא ומלכיא ומנהרי אלין
באלין: וצים וציצין יצטרחן במני 24
זיינא ויפקון באכלוסין סגיאין מן למברניא
ומארע אטליא ויצטרפון בלגיונין דיפקון
מן קוסטנטיני ויצערון לאתוראי וישעבדון
כל בנוי דעבר ברם סופהון דאלין
ואלין למיפל ביד מלכא משיחא ויהוון
עד עלמא לאובדנא: ויקם ויקם בלעם 25
ואזל ותב לאתריה ולחוד בלק אזל
לאורחיה ואקים ית בנתהון דמדינאי בקוולין מבית ישימות עד טוור תלנא והוון
זבנן ויני כיסנין בבציר מן טימהון בסילכת בלעם בפרשת אורחתא:

כה

וישב ויתיב ישראל באתרא דהוה מתקרי שטים על שטותא וקלקולא דהוה בהון 1
ושריאו עמא לאופסא קדושתהון ולמפער נרמיהון לטופסא דפעור ולמטעית בתר
בנת מואבאי דמפקן ית טופסיהה 2
דפעור מתותי פסקייהון: ותקראן
וקראה לעמא לדבחי טעוותהון ואכלון
עמא במרזיחיהון וסגדון לטעוותהון: 3
ויצמד ואתחברו עמא בית ישראל
בבעלא פעור כמסמרא בקיסמא דלא
מתפרש בלא קיסמא ותקיף רונזא דיי
בישראל: ואמר ואמרי יי למשה סב ית 4
כל רישי עמא ומני יתהון דיינין וידונון
דינין דקטולין ית עמא דטעו בתר פעור
ותצלוב יתהון קדם מימרא דיי על
קיסא קבל שמשא בקריצתא ועם מטמוע
שמשא תחית ירתון ותקברינון ויתוב
תקוף רונזא דיי מישראל: ואמר ואמר 5
משה לדייני ישראל קטולו איניש גבר שיבטיה דאדבקו בטעוות פעור: והנה
והא גבר מבני ישראל אתא ואחד בבלוריתא דמדייניתא וקריב יתהי לות 6
אחוי ית מדייניתא קדם משה וקדם כל כנשתא דבני ישראל והא אנון
בכין בתרע משכן זמנא: 7 וחמא
פנחס בר אלעזר ברא דאהרן כהנא
רבא וקם מגו קהלא ונסיב רומחא:

ירושלמי

ישא וניטל מתל נבואתיה ואמר ווי מאן יתקיים בזמן דיתגלי מימרא דיי למיתן 23
אגר טב לצדיקיא ולמחפרעא מן רשיעיא
ומכתשת אומיא ומלכיא ומנהרי אלין
באלין: וצים וציצין יצטרחן במני 24
זיינא ויפקון באכלוסין סגיאין מן למברניא
ומארע אטליא ויצטרפון בלגיונין דיפקון
מן קוסטנטיני ויצערון לאתוראי וישעבדון
כל בנוי דעבר ברם סופהון דאלין
ואלין למיפל ביד מלכא משיחא ויהוון
עד עלמא לאובדנא: ויקם ויקם בלעם 25
ואזל ותב לאתריה ולחוד בלק אזל
לאורחיה ואקים ית בנתהון דמדינאי בקוולין מבית ישימות עד טוור תלנא והוון
זבנן ויני כיסנין בבציר מן טימהון בסילכת בלעם בפרשת אורחתא:

כה

וישב ויתיב ישראל באתרא דהוה מתקרי שטים על שטותא וקלקולא דהוה בהון 1
ושריאו עמא לאופסא קדושתהון ולמפער נרמיהון לטופסא דפעור ולמטעית בתר
בנת מואבאי דמפקן ית טופסיהה 2
דפעור מתותי פסקייהון: ותקראן
וקראה לעמא לדבחי טעוותהון ואכלון
עמא במרזיחיהון וסגדון לטעוותהון: 3
ויצמד ואתחברו עמא בית ישראל
בבעלא פעור כמסמרא בקיסמא דלא
מתפרש בלא קיסמא ותקיף רונזא דיי
בישראל: ואמר ואמרי יי למשה סב ית 4
כל רישי עמא ומני יתהון דיינין וידונון
דינין דקטולין ית עמא דטעו בתר פעור
ותצלוב יתהון קדם מימרא דיי על
קיסא קבל שמשא בקריצתא ועם מטמוע
שמשא תחית ירתון ותקברינון ויתוב
תקוף רונזא דיי מישראל: ואמר ואמר 5
משה לדייני ישראל קטולו איניש גבר שיבטיה דאדבקו בטעוות פעור: והנה
והא גבר מבני ישראל אתא ואחד בבלוריתא דמדייניתא וקריב יתהי לות 6
אחוי ית מדייניתא קדם משה וקדם כל כנשתא דבני ישראל והא אנון
בכין בתרע משכן זמנא: 7 וחמא
פנחס בר אלעזר ברא דאהרן כהנא
רבא וקם מגו קהלא ונסיב רומחא:

Et sustulit parabolam prophetiæ suæ, & dixit; Væ ei qui extiterit quo 23
tempore revelabitur sermo Domini,
ut det mercedem bonam justis, & ut
ultionem sumat de improbis, & con-
terat populos & reges, & immittat
hos in illos. Et alæ appetent cum 24
instrumentis bellicis, & exibunt
cum exercitibus multis ex Lambar-
nia: & ex terra Italiæ, & conjun-
gentur cum legionibus quæ exibunt
ex Constantina, & affligent As-
syrios, & in servitutem redigent
omnes filios Eber: verùm finis tam
horum quàm illorum est ut cadant
per manum regis Messiæ, & erunt
usque in seculum in perditionem.
Et surrexit Bileam, & abiit & re- 25
versus est in locum suum: & Balak
etiam profectus est per viam suam, & constituit filias ipsorum Madianitarum in tabernis à Bethjesimoth usque ad montem nivis, & vendebant species panum dulciariorum vilius quàm pretium eorum, juxta consilium Bileam improbi, in bivio itineris.

Hieros. 23. *Væ ei qui vixerit, quando constituet verbum Domini dare mercedem bonam justis, & ultionem sumere ab impio.* 24. *Et exibunt turmæ multæ in liburnicis ex provincia magna, & consociabuntur illis legiones multæ Romanorum, & in servitutem redigent Assyrios, & affligent omnes filios transfluviales: verùm finis tam horum quam illorum ad interitum erit, & exitium usque in seculum.* 25. *Et surrexit Bileam, & abiit & reversus est in locum suum, atque etiam Balak.*

CAP. XXV.

Et habitavit Israel in loco qui vocabatur Sittim, ob stoliditatem & de- 1
pravationem quæ erat inter eos: & inceperunt populus prophanare sanctitatem suam, & aperire corpora sua idolo Peor, & scortari cum filiabus Moabitarum, quæ proferebant imaginem ipsius Peor quæ latebat sub fasciis eorum. Et vocârunt po- 2
pulum ad sacrificia idolorum suorum: & comederunt populus in conviviis eorum, & incurvati sunt idolis eorum. Et conjuncti sunt 3
populus domus Israel ipsi Baal Peor, sicut clavus in ligno quod non separatur absque fragmentis: & iratus est furor Domini in Israel. Et 4
dixit Dominus Mosi; Tolle omnia capita populi, & constitue eos judices, & pronuntient judicia in eos qui interficiendi sunt ex populo qui errârunt post Peor; & suspendes eos coram sermone Domini in ligno contra solem in aurora, & in occasu solis descendere facies eos, & sepelies eos: & avertetur furor iræ Domini ab Israel. Et dixit Moses judicibus 5
Israel; Interficite unusquisque virum tribûs suæ, qui adhæserunt idolo Peor. Et ecce vir ex filiis Israel venit, & apprehendit comam Madiani- 6
tidis, & admovit eam ad fratres suos coram Mose & coram universa congregatione filiorum Israel. Respondit, & sic dixit, Mosi; Quid hoc accedere ad eam? Quòd si dixeris tu quòd sit prohibita, annon tu duxisti Madianitidem filiam Jethro? Quod cum audivit Moses furore correptus est, & deliquium animi passus est. At illi flebant, & clamabant, Au- 7
di, & stabant in ostio tabernaculi fœderis. Et vidit Pinchas filius Eleazar filii Aharon sacerdotis, & recordatus est ritus, & dixit; Is qui interficere debet interficiat, ubi sunt leones tribûs Juda? postquam viderunt quiescunt: surrexit è medio synedrii sui, & accepit lanceam in manum suam.

Hieros. 1. *Et habitârunt Israel in Sittim, & inceperunt populus scortari cum filiabus Moabitarum.* 2. *Et vocabant populum ad sacrificia idolorum suorum.* 3. *Et consociati sunt Israelitæ colentibus idolum Peor: & iratus est furor Domini in Israelem.* 4. *Et dixit sermo Domini Mosi; Tolle omnia capita populi, & statue eos synedros coram Domino, & suspendentur omnes qui digni erunt interfectione, & in occasu solis demittant cadavera eorum, & sepeliant: & sic avertetur furor iræ Domini ab Israel.* 5. *Et dixit Moses principibus Israel; Interficite quisque virum domus suæ, qui adhæserunt cultoribus idoli Peor.*

Hieros. 6. *Et ecce vir ex filiis Israel venit; & adduxit ad fratres suos Madianitidem, in præsentia Mosis & totius congregationis filiorum Israel: & ecce flebant ad ostium tabernaculi fœderis.* 7. *Et vidit Pinchas filius Eleazar filii Aaron sacerdotis magni, & surrexit è medio cœtûs, & accepit lanceam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* برداشت مثلي او [وگفت] واي كه بزيد از قهري خدا * وجوقي از اهلي روم 23 24
برنجانند اشور و برنجانند عبر ونيز او جاويد گم شوا * بر خاست بلعم و برفت باز گشت 25
بجاي او ونيز بلق برفت براهي او *

* فصل بيست پنجم *

* بنشست يسرال در شطيم در ايستاد آن قوم ببيراه شدن بدختراني موآب * بخواندند بقوم 1 2
بذبحهاي بتاني ايشان بخورد آن قوم سجود كردند ببتاني ايشان * وجمع شد يسرال ببعل 3
فعور گرم شد خشمي ؛ دريسرال * گفت ؛ بمشه بستان مر همه سروراني آن قوم وبر آويز 4
ايشانرا بيِ مقابلي آن خورشيد و باز گردد گرمي خشم ؛ از يسرال * گفت مشه بحاكماني 5
يسرال بكشيد مرد مردماني او آن جمع شدگان ببعل فعور * و اينك مردي از بسراني 6
يسرال بيامد و نزديك آورد ببرادراني او مر آن مدينيت بچشم ديدي مشه وبچشم ديدي
همه جماعتي يسرال و ايشان گريان درگاهي خيمهي وعده * بديد فينكس بسري العزر بسري 7
اهرن آن كهن بر خاست ازميانيِ آن جماعت بستاند نيزه در دستي او *

Assumpsit item *parabolam suam*, 23
& *dixit*; *Væ, quis vivet ob iracundiam Dei? Et catervæ ex* 24
populo Romæ affligent Assyr, & affligent Eber, & etiam ipsa æternum peritura est. Surrexit- 25
que Balaam, & abiens reversus est ad locum suum, & etiam Balac abiit viâ suâ.

CAP. XXV.

Sedente autem *Israele in Shit-* 1
tim, cœpit populus deviare post filias Moab: Et *vocârunt populum* 2
ad sacrificia idolorum suorum, edensque populus adorârunt idola earum. Et *collectus est Israel ad* 3
Baal Peor: at excandefactâ irâ Domini contra Israel, Dixit Dominus 4
ad Mosheb; Cape omnes capitaneos populi, & suspende eos Domino, coram sole, & revertetur fervor iræ Domini ab Israel. Di- 5
xit igitur Mosheb ad judices Israel; Occidite quisque viros suos qui congregabantur ad Baal Peor. Et ecce vir ex filiis Israel ve- 6
nit, & adduxit ad fratres suos Midjanitidem in conspectu oculorum Mosheb, & in conspectu oculorum totius congregationis Israel: ipsi autem flebant ad ostium tentorii contentûs. Et videns Phi- 7
nehas filius Eleazar filii Aharon sacerdotis, surrexit de medio congregationis, accepitque hastam in manu sua.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

8 ויבא תְּרֵיסְרֵי נִיסִין אִתְעֲבִידוּ לְפִנְחָס בְּזִמַן דְּעַל בְּתַר גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל לְזַרְ מִדְיָנָא נָס קַדְמָאֵי דַהֲוֹה לֵיהּ לְמִפְרַשׁ יַתְהוֹן וְלָא פְרִישׁ : נֵס תִּנְיָן דְּאִסְתַּתַם פּוּמְהוֹן וְלָא צַוְוחִין דְּאִלּוּ הֲוֹן צַוְוחִין הֲוֹן מְשְׁתְּזְבִין : נֵס תְּלִיתָאֵי דְּכַוִין בְּרוּמְחָא וּבְרִיזְיוֹן כַּחֲדָא יַת גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל בְּבִית גִּיבְרִיהּ וְיַת מְדָיְנִיְתָא בְּבִית בְּהַתַת תּוֹרְפָּה : נֵס רְבִיעָאֵי דְקַם רוּמְחָא בַּאֲתַר בְּרָוְוָא וְלָא אִשְׁתֵּמִיט : נֵס חֲמִשָׁאֵי כַּד סוּבַר יַתְהוֹן אוּדְקָף שִׁקְפָּא נָטַל מִנֵּיהּ עַד דְּנָפַק : נֵס שְׁתִיתָאֵי סוּבַר יַתְהוֹן בְּכָל מַשְׁרְיָיתָא דְיִשְׂרָאֵל דַהֲוָה שַׁיְתָא פַּרְסֵי וְלָא אִשְׁתַּלְהִי : נֵס שְׁבִיעָאֵי זַקִיפְנוּן בִּדְרַע יַמִּינֵיהּ לְמֶחְמֵי כְּלְהוֹן קְרִיבוּי וְלָא יְכִילוּ לְהַנְזָקוּתֵיהּ : נֵס תְּמִינָאֵי דְאִתְעֲשַׁן אַע רוּמְחָא וְלָא אִיתְבַּר מִן מְטוּלָא : נֵס תְּשִׁיעָאֵי דְאִתְנְגִיד פַּרְזְלָא כְּשִׁיעוּר תַּרְוֵיהוֹן וְלָא אִשְׁתַּלִיפוּ מִנֵּיהּ : נֵס עֲשִׂירָאֵי אִתָא מַלְאָכָא וְהַפֵּךְ אִיתְתָא מִלְרַע וְנַבְרָא מִלְעֵיל דְיַחְמוּן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יַת חִיסּוּדֵיהוֹן : נֵס חַדְסְרָאֵי דְאִתְנַטְרוּ כַּד חַיִין עַד זְמַן דְּהַלִיךְ יַתְהוֹן בְּכָל מַשְׁרְיָיתָא מִן בְּגַלַל דְּלָא יִסְתָּאַב כַּהֲנָא בְּאָהֳלֵי דְמִיתָא : נֵס תְּרֵיסְרָאֵי דְאִתְקְרִישׁ אַדְמֵהוֹן וְלָא נָפִיל עִילַוֵּיהּ כְּיַן דְּאוֹבִיל יַתְהוֹן בְּמַשְׁרְיָיתָא חֲבַט שַׁדַנְהִי וּמִיתוּ עָנֵי וְאָמַר קֳדָם רִבּוֹן עָלְמָא אֲפַשַׁר דְּמִטוֹל אִלֵּין יְמוּתוּן עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע אַלְפִין מִיִשְׂרָאֵל וּמִן יַד אִתְנוֹלֵלוּ רַחֲמֵי שְׁמַיָא וְאִתְכַּלְיַית מוּתָנָא מֵעֲלַוֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וִיהוּ וְהוּ סְכוּם דְּמִיתוּ בְּמוּתָנָא עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע אַלְפִין :

8 וְעַל בְּתַר גַּבַר יִשְׂרָאֵל לְקוּבְּתָא וּדְקַר יַת תַּרְוֵיהוֹן יַת גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל וְיַת אִתְּתָא בְּקִפְדָּא וְאִתְפַּלְיַית מַגֵּיפְתָּא מֵעֲלַוֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

ירושלמי 9 וַהֲווּ אִלֵּין דְּמִיתִין בְּמַגֵּיפְתָּא עֶשְׂרִין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין :

8 Duodecim signa facta sunt ipsi Pinhas, quò tempore ingressus est post virum Israelitam ad Madianitidem. Primum signum fuit, quòd debuit eos separare sed non separavit. Signum secundum, quòd clausum fuerit os eorum, neque clamare potuerint, si enim clamâssent liberâti fuissent. Signum tertium, quòd ita direxerit lanceam ut perfoderit eos simul, virum Israelitam per virilia sua, & Madianitidem etiam per locum pudoris turpitudinis suæ. Signum quartum quòd steterit lancea in loco perforationis, neque elapsa est. Signum quintum, cùm portaret eos erectus, superliminare sublatum est ab eo, donec exiisset. Signum sextum, portavit eos per universa castra Israelis, quæ extensa erant in sex milliaria, nec tamen fatigatus est. Signum septimum, erexit eos brachio suo dextro in conspectu omnium affinium suorum, nec potuerunt illi nocere. Signum octavum, quòd corroboratum sit lignum lanceæ, ut non frangeretur præ onere. Signum nonum quòd extendit se ferrum juxta mensuram amborum, neque extracti sunt ab eo. Signum decimum, venit angelus & vertit mulierem deorsum & virum sursum, ut videret universa domus Israel turpitudinem eorum. Signum undecimum, quòd conservati sunt in vita, donec deduxisset eos per universa castra, ne pollueretur sacerdos in tabernaculo mortui. Signum duodecimum, quòd coagulatus sit sanguis eorum neque ceciderit super eum: quando *autem* portârat eos per castra excussit ambos & mortui sunt. Respondens dixit coram Domino mundi; Fierine potest ut propter hos mortui sint viginti & quatuor millia ex Israel? & statim commotæ sunt miserationes Dei, & cohibita est pestis à filiis Israel. Et fuerunt numerus eorum qui mortui sunt peste viginti & quatuor millia.

8. *Et ingressus est post virum Israelitam in lupanar, & perfodit utrumque, tam virum Israelitam quàm mulierem, in umbilico: & cohibita est plaga à filiis Israel.*

9 Hieros. *Et fuerunt illi qui mortui sunt in plaga illa viginti & quatuor millia.*

פ פ פ

10 11 12 13 14 15 16 17 18 וַיְדַבֵּר יְיָ עִם מֹשֶׁה לֵימֹר : פִּנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן כַּהֲנָא אְתִיב יַת רִיחְחִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִמַן דְּקִנֵּי יַת קְנָאתִי וְקָטִיל חַיְיָבָא דְּבֵינֵיהוֹן וַאֲמְטוֹלֵיהּ לָא שֵׁיצֵיִית יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנָאתִי : לכן בִּשְׁבוּעָא אֵימַר לֵיהּ מִן שְׁמֵי הָאֵנָא גְּזַר לֵיהּ יַת קְיָמִי שְׁלֵם וְאַעְבְּדִינֵיהּ מַלְאַךְ קְיָם וְיִחֵי לְעָלְמָא : וְהֵיתֵה לְמַבְשְׂרָא נְאוּלְתָא בְּסוֹף יוֹמַיָא : וְחוֹלַף דְּחַסְרוּהִי לְמֵימַר הַלָא בַּר פּוּטִי מְדָיְנָאָה הוּא הָא אֲנָא מְיַחְסִינֵיהּ לְכַהוּנְתָא רַבְּתָא וְחוֹלַף דְּאָחִד רוּמְחָא בִּדְרָעֵיהּ וּמְחָא לְמְדָיְנִיְתָא לְבֵית בַּהֲתַת קֵיבְתָּהּ וְצַלִי בְּפוּמֵיהּ עַל עַמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל יְזִכּוּן כַּהֲנַיָא לְתֻלַת מַתְנַן דְּרוֹעָא וְלֶעָא וְקֵיבְתָא וְתֵהֵי לֵיהּ וְלִבְנוֹי בַּתְרוֹי קְיָם רְבוּת עָלָם חוֹלַף דְּקַנֵי לֵאלָהֵיהּ וְכַפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ושם איש וְשׁוּם גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל קְטִילָא דְאִתְקְטִיל עִם מְדָיְנִיְתָא זִמְרִי בַּר סָלוּא רַב בֵּית אַבָּא לְשִׁבְטָא שִׁמְעוֹן : ושם וְשׁוּם אִתְּתָא קְטִילְתָא מְדָיְנִיְתָא כּוּבִי בְּרַת צוּר דְּמִתְקְרְיָא שְׁלוֹנַאי בְּרַת בָּלָק רֵישׁ אוּמָא דְמוֹאָב בְּמָדְיָן בֵּית מוּתְבֵיהּ הוּא : וידבר הי וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לֵימֹר : צרור אָעִיק יַת מְדָיְנָאֵי וְתִקְטוֹל יַתְהוֹן : כי אֲרוּם עַיְקִין הִינוּן לְכוֹן בְּעִיטַת רְמִיוּתֵיהוֹן דְּרַמַיִן לְכוֹן עַל עִיסַק פְּעוֹר וְעַל עִיסַק כְּוּבִי בְּרַת רַבָּא דְמָדְיָן אֲחָתְהוֹן דְּאִתְקְטִילַת בְּיוֹמָא דְמוּתָנָא עַל עִיסַק פְּעוֹר :

ירושלמי 18 בנכליהם בְּשְׁקֻרֵיהוֹן :

10 Et loquutus est Dominus cum Mose dicendo: 11 Pinhas zelotes filius Eleazar filii Aharonis sacerdotis avertit furorem meum à filiis Israel, eo tempore quo zelatus est zelum meum, interficiendo peccatores qui inter eos erant: & propter ipsum non perdidi filios Israel in zelo meo. Jurejurando dico ipsi per 12 nomen meum; Ecce ego decerno illi fœdus meum pacis, & faciam ipsum angelum fœderis, ut vivat in æternum ad annuntiandum redemptionem in fine dierum. Et propterea quod probro afficiunt eum, dicendo; Annon filius est Puti Madianitæ? ecce ego adscribo eum sacerdotio summo. Et propterea quod apprehendit lanceam brachio suo, & percussit Madianitidem in pudendo suo, & oravit ore suo pro populo domus Israel, merito acquirent sacerdotes tria dona, humerum, maxillam, & ventriculum: & erit illi & filiis ejus post ipsum fœdus unctionis sempiternum, eò quod zelatus sit pro Deo suo, & expiaverit pro filiis Israel. Nomen autem Israelitæ occisi, qui interfectus est 14 cum Madianitide, erat Zimri filius Sallu, princeps domus patris tribus Simeon. Et nomen mulieris interfectæ Madianitidis Cozbi filia 15 Tsur, quæ vocabatur Selonæ filia Balak principis populi Moabitici, in Midian habitatio ejus erat. Loquutusque est Dominus cum Mose, 16 dicendo: Affligas Madianitas, & 17 occidas eos. Quia ipsi affligunt 18 vos consilio deceptionum suarum, quibus deceperunt vos in negotio Peor, & in negotio Cozbi filiæ principis Madian sororis suæ, quæ interfecta est in die pestis propter negotium Peor.

Hieros. 18. *Prævaricationibus suis.*

SECT. XLI.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * بيامد پسي مردي يسرال بآن خيڑگاه ضربت زد مردوي ايشان مر مردي يسرال و مر آن
زن بشكنبهي آن بند شد آن بچّه از بالايي پسراني يسرال * بودند آن مردڑكان در بچّه
9 بيست وچهار هزار * سخن گفت يي بموسه بگفتن * فينحس پسري العزر پسري اهرن
10 11 آن كهن باز گردانند مر غضبي من از بالايي پسراني يسرال در رشك بردني او مر رشكي
من در ميان ايشان و نه فنا كردم مر پسراني يسرال در رشكي من * بهمچنين بگوي
12 اينك من دها باو مر شرطي من سلامتي * و باشد باو و بنسلي او پسي او شرطي كهونهي
13 جاويد عوضي آنچه رشك برد بخداي او و كفارت خواست ابر پسراني يسرال * و نامي مردي
14 يسرال آن زده شده آنچه زده شد اوازي آن مدينيت زمري پسري سلوا مهتر بخانهي پدر
15 شمعوني * و نامي آن زني آن زده شده آن مدينيت كزبي دختري صور سري خويشي خانهي
16 17 پدر در مدين او * سخن گفت يي بموسه بگفتن * عدوي كن مر آن مدينيان و بزنيد ايشانرا *
18 * كه عدوي كنان ايشان بشما در قصد كردني ايشان آنچه قصد كردند بشما ابر
سببي فعور و ابر سببي كزبي دختري مهتري مدين خواهري ايشان آن زده شده در روزي
آن بچّه ابر سببي فعور *

8 *Et ingressus post virũ Israelis in penetrale, confodit ambos illos, virum Israelis, et mulierem per intestina ejus: sic restricta est plaga à filiis Israel. Fuerunt autem mortui in plaga, 9 viginti & quatuor millia. Tunc 10 locutus est Dominus ad Mosheb, dicendo; Phinehas filius Elea- 11 zar filii Aharoũ sacerdotis, avertit furorem meum à filiis Israel, quum zelatus est ipse zelum meum in medio eorum, & non absumpsi filios Israel in zelo meo. Idcircò 12 dic; Ecce ego do ei pactum meum pacis. Et erit ei ac soboli ejus 13 post eum, pactum sacerdotii aterni, sub eo quòd zelum tulerit pro Deo suo, & expiationem petiit pro filiis Israel. Porrò nomen viri 14 Israelis percussi, qui percussus est cum Midjanitide, erat Zimri filius Salu princeps domûs paternæ Shimeonitarum. Nomen verò mu- 15 lieris percussæ Midjanitidis, Chozbi filia Sur; qui caput rognatio is domûs paternæ in Midjan erat. Loquu- 16 túsque est Dominus ad Mosheb, dicendo; Adversare Midjanitis & 17 percutite eos: Quia adversati sunt 18 vobis in intentione ipsorum quam intenderunt contra vos causâ Peor, & causâ Chozbi filiæ principis Midjan sororis suæ, quæ percussa est in die plagæ causâ Peor.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

כו — CAP. XXVI.

1 ויהי והוה בתר מותנא אתגוללו רחמי שמיא למתפרעא פורענות דין עשיה
2 ואמר יי למשה ולאלעזר בר אהרן כהנא למימר: שאו קבילו ית סכום
חושבן כל בנשתא דבני ישראל מבר עשרין שנין ולעילא לבית אבהתהון כל
נפיק חילא בישראל: וידבר ומליל משה ואלעזר כהנא עם אסרכלייא ואמר
3 למתני יתהון בסיתרייא דמואב על ירדנא דיריחו למימר: מבן מבר עשרין
4 שנין ולעילא היכמא דפקיד יי ית משה ובני ישראל דנפקו מארעא דמצרים:
5 ראובן ראובן ביכרא דישראל בנוי דראובן חנוך גניסת חנוך לפלוא גניסת
6 פלוא: לחצרון לחצרון גניסת חצרון לכרמי גניסת כרמי: אלה אלין
7 גניסתא דראובן והוו סכומיהון ארבעין ותלת אלפין ושבע מאה ותלתין:
8 ובני ובנוי דפלוא אליאב: ובני ובנוי דאליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן
9 ואבירם מעריעי כנשתא דאתכנשו ופלינו על משה ועל אהרן בכנשתא דקרח
10 בזמן דאתכנשו ופלינו על יי: ותפתח ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית
קרח בד מיתו כנישתרשיעי כד אכלת אישתא ית מאתן וחמשין גיברין והוו לניסיון:
11 ובני קרח ובנוי דקרח לא הוו בעיטתא
דאבוהון ואולו בתר אולפנא דמשה נביא
לא מיתו במותנא ולא לקו ביקדתא ולא
טמעו בבליעת ארעא: בני שמעון בנוי דשמעון לנגיסתהון לנמואל גניסת
12 נמואל לימין גניסת ימין ליכין גניסת יכין: לזרח לזרח גניסת זרח לשאול גניסת
13 שאול: אלה אלין גניסתא דשמעון עשרין ותרין אלפין ומאתן: בני גד בנוי דגד
14 15 לגניסתהון לצפון גניסת צפון לחגי גניסת חגי לשוני גניסת שוני: לאוני לאוני
16 גניסת אוני לערי גניסת ערי: לארוד לארוד גניסת ארוד לאראלי גניסת אראלי:
17 אלה אלין גניסת בני גד לסכומיהון ארבעין אלפין וחמש מאה: בני יהודה
18 19 בנוי דיהודה ער ואונן ומיתו ער ואונן על חוביהון בארעא דכנען: ויהיו והוו
20 בני יהודה לגניסתהון לשלה גניסת שלה לפרץ גניסת פרץ לזרח גניסת זרח:
21 ויהיו והוו בני פרץ לחצרון גניסת חצרון לחמול גניסת חמול:

1 FActum est autè post pestem, revolutæ sunt misericordiæ Dei ut ultionem
sumeret judicii populi sui: & dixit Dñs Mosi & Eleazari filio Aharonis sa-
cerdotis, dicendo: Recipite numerum supputationis totiuscongregationis
2 filiorum Israel, à filio viginti annorum & supra p dom' patrũ suorũ, uniuſ-
cujusque qui exit in militiam in Israel. Et loquutus est Moses & Eleazar
3 sacerdos cum præfectis, & jussit ut numerarent eos in planitie Moab, jux-
ta Jordanem ipsius Jericho, dicendo: A filio viginti annorum & supra
4 *numerabitis*, sicut præcepit Dominus Mosi & filiis Israel, cùm exirent è
terra Ægypti. Ruben primogenitus Israel: filii Ruben, Hanoch *unde*
6 prosapia Hanochitarum, de Phallu familia Phalluitarum. De Hez-
7 ron familia Hezronitarum, de Charmi familia Charmitarum. Istæ sunt
8 prosapiæ Rubenitarum: & fuerunt numeri eorum, quadraginta & tria
9 millia, & septingenti, & triginta. Filii autem Phallu, Eliab. Porrò
filii Eliab, Nemuel, & Dathan & Abiram: iidem Dathan & Abiram con-
vocaverunt congregationem qui congregati sunt, & seditionem move-
runt contra Mosem & Aharonem in congregatione Korah, quo tempo-
re congregati sunt & seditionem moverunt contra Dominum. Et aperu-
10 it terra os suum, & absorpsit eos & Korah, quando mortua est congre-
gatio improborum: quando devoravit ignis ducentos quinquaginta
viros, & fuerunt in portentum.
11 Filii autem Korah non erant in consilio patris, sed iverunt post doctrinam Mosis prophetæ, non *itaque* mortui sunt peste, nec percussi sunt incendio, neque demersi sunt in absorptione terræ. Filii
12 Simeon juxta prosapias suas, Nemuel, unde familia Nemuelitarum, Ja-
min, unde familia Jaminitarum, Jachin, unde familia Jachinitarum. Ze-
13 rach, unde familia Zerachitarum, Saul, unde familia Saulitarum. Istæ
14 sunt familiæ Simeon, viginti & duo millia, & ducenti. Filii Gad juxta
15 prosapias suas, Tsephon, unde familia Tsephonitarum, Haggi, unde fami-
lia Haggitarum, Suni, unde familia Sunitarum, Ozni, unde familia
16 Oznitarum, Eri, unde familia Eritarum. Arod, unde familia Arodita-
17 rum, Arheli, unde familia Arhelitarum. Istæ sunt prosapiæ filiorum
18 Gad juxta numeros suos, quadraginta millia & quingenti. Filii Juda Er
19 & Onan: & mortui sunt Er & Onan propter peccata sua in terra Ca-
naan. Fuerunt autem filii Juda secundùm prosapias suas, Sela, unde fami-
20 lia Selanitarum, Perets, unde familia Peretsitarum, Zerach, unde familia
Zerachitarum, Porrò filii Perets fuerunt Hezron, unde familia Hezroni-
21 tarum, Hamul, unde familia Hamulitarum.

Hieros. 11 *Filii autem Korah, eò quòd non fuerant in consilio patris sui, non mortui sunt.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل بيست ششم *

1 بوذ پسي آن بخفه كفت يي بمشه وبالعزر پسري اهرن آن
2 كهن بكفتن * بشماريد سري آن جماعتي پسراني يسرال از قدري بيست سال وبالا بخانهي
3 پدراني ايشان همه بيرون آيا سپاه در يسرال * سخن كفت مشه والعزر آن كهن بايشان در
4 عربوت مواب ابر يردن يرحو بكفتن * از قدري بيست سال وبالا چون آنچه بفرمود يي مر مشه
5 وپسراني يسرال آن بيرون آيان از زمين مصر * راوبن نخست زادي يسرال پسراني راوبن حنوك
6 اهلي خانهي آن حنوكي بفلوا اهلي خانهي آن فلواي * بحصرون اهلي خانهي آن حصروني
7 بكرمي اهلي خانهي آن كرمي * اينان اهلي خانهاي آن راوبني بودند شمردكاني ايشان چهل
8 9 وسه هزار وهفت صد وسي * وپسراني فلوا الياب * وپسراني الياب نموال ودتن وابيرم او
دتن و ابيرم خواندكاني آن جماعت آنچه جنك كردند ابر مشه وابر اهرن در جماعتي قرح در
10 جنك كردني ايشان ابر يي * بكشاد آن زمين مر دهاني آن فرود برد ايشانرا ومر قرح در مردني
11 آن جماعت در سوختني آن آتش مر دويست وپنجاه مرد بودند بنشان * وپسراني قرح نه
12 مردند * پسراني شمعون باهلي خانهي ايشان بنموال اهلي خانهي آن نموالي بيمين اهلي
13 خانهي آن يميني بيكين اهلي خانهي آن يكيني * بزرح اهلي خانهي آن زرحي بشاول
14 15 اهلي خانهي آن شاولي * اينان اهلي خانهاي آن شمعوني بيست ودو هزار ودويست * پسراني
جد باهلي خانهاي ايشان بصفون اهلي خانهي آن صفوني بجي اهلي خانهي آن بجي
16 17 بشوني اهلي خانهي آن شوني * بازني اهلي خانهي آن ازني بعري اهلي خانهي آن عري * باروذ
اهلي خانهي آن اروذي بارلي اهلي خانهي آن ارلي * اينان اهلي خانهاي پسراني جد بشمردكاني
18 19 ايشان چهل هزار وپانصد * پسراني يهوده عر واونن بمرد عر واونن در زميني كنعن * بودند
20 پسراني يهوده باهلي خانهاي ايشان بشله اهلي خانهي آن شلني بفرص اهلي خانهي آن فرصي
21 بزرح اهلي خانهي آن زرحي * بودند پسراني فرص بحصرون اهلي خانهي آن حصروني بحمول
اهلي خانهي آن حمولي *

CAP. XXVI.

1 *Fuit, post plagam dixit Dominus*
ad Mosheh & ad Eleazar filium
Aharon sacerdotis, dicendo; Com-
2 *putate capita congregationis filio-*
rum Israel, ab ætate viginti anno-
rum & supra, per domos patrũ su-
orum, omnis egredientis in exer ci-
tum in Israel. Itaque *locutus est* 3
Mosheh & Eleazar sacerdos cum
illis in Arboth Moab juxta Jarden
Fereho, dicendo; *Ab ætate vigin-* 4
ti annorum & supra, quemadmo-
dum præceperat Dominus Mosheh
& filiis Israel egredientibus de ter-
ra Ægypti. Reuben primogenitus Is- 5
raelis: filii Reuben, Hanoch, ex
quo familia Hanochitarum: de
Phallu, familia Phalluitarum: De 6
Hesron, familia Hesronitarum: de
Charmi, familia Charmitarum.
Hæ sunt familiæ Reubenitarum: & 7
fuerunt numerati eorum, quadra-
ginta & tria millia, & septingenti
ac triginta. Et filii Phallu, Eliab. 8
Filii autem Eliab; Nemuël, & Da- 9
than, & Abiram: ipse Dathan &
Abiram convocati cœtûs, qui ri-
xati sunt contra Mosheh & Aha-
ron in cœtu Corah, quum rixaven-
tur contra Dominum. Et *aperiens* 10
terra os suum, deglutivit eos & Co-
rah, in morte congregationis, quando
combussit ignis ducentos & quin-
quaginta viros: & fuerunt in signũ.
Filii verò Corah nõ sunt mortui. Fi- 11
lii Shimeon per familias suas: de 12
Nemuël, familia Nemuëlitarum: de
Famin, familia Faminitarum: de
Jachin, familia Jachinitarum:
De Zerah, familia Zarhitarum: 13
de Shaül, familia Shaülitarum:
Istæ sunt familiæ Shimeonitarum: 14
viginti ac duo millia, & ducenti.
Filii Gad per familias suas: de Se- 15
phon, familia Sephonitarum: de
Haggi, familia Haggitarum: de
Shuni familia Shunitarum: De 16
Ozni, familia Oznitarum: de E-
ri, familia Eritarum: De Arod, 17
familia Aroditarum: de Areli, fa-
milia Arelitarum. *Istæ* sunt *fami-* 18
liæ filiorum Gad per numeratos su-
os, quadraginta millia, & quin-
genti. Filii *Jehuda, Er et Onan:* 19
& mortuus est Er et Onan in terra
Chenaan. Fuerùntque *filii Jehu-* 20
dah per familias suas: de Shelah,
familia Shelanitarum: de Pheres,
familia Pharsitarum: de Zerah, fa-
milia Zarhitarum: Et fuerunt fi- 21
lii Pheres, de Hesron, familia Hes-
ronitarum: de Hamul familia Ha-
mulitarum.

22 אלה אלין גניסתא דיהודה לסכומהון שובעין ושיתא אלפין וחמש מאה :
23 בני יששכר בנוי דישׁשכר לגניסתהון תולע גניסת תולע לפוה גניסת פוה :
24 לישוב לישוב גניסת ישוב לשמרון גניסת שמרון : אלה אלין גניסת ישׁשכר
25 לסכומהון שיתין וארבע אלפין ותלת מאה : בני זבלון בנוי דזבלון לגניסתהון
26 לסרד גניסת סרד לאלון גניסת אלון ליחלאל גניסת יחלאל : אלה אלין גניסת
27 זבלון לסכומהון שתין אלפין וחמש מאה : בני יוסף בנוי דיוסף לגניסתהון
28 מנשה ואפרים : בני בנוי דמנשה למכיר גניסת מכיר ומכיר אולד ית גלעד
29 לגלעד גניסת גלעד : אלה אלין בנוי דגלעד איעזר גניסת איעזר לחלק גניסת
30 חלק : ואשריאל ואשריאל גניסת אשריאל ושכם גניסת שכם : ושמידע ושמידע
31 גניסת שמידע וחפר גניסת חפר : וצלפחד וצלפחד בר חפר לא הוו ליה בנין
32 אלהן בנן ושום בנת צלפחד מחלה נעה חגלה מלכה ותרצה : אלה אלין
33 גניסת מנשה וסכומהון חמשין ותרין אלפין ושבע מאה : אלה אלין בני אפרים
34 לסכומהון לשותלח גניסת שותלח לבכר גניסת בכר לתחן גניסת תחן : ואלה
35 ואלין בני שותלח לערן גניסת ערן : אלה אלין גניסת בנוי דאפרים לסכומהון
36 חלתין ותרין אלפין וחמש מאה : אלין בנוי דיוסף לגניסתהון : בני בנימין בנוי
37 דבנימין לגניסתהון לבלע גניסת בלע לאשבל גניסת אשבל לאחירם גניסת
38 אחירם : לשפופם לשפופם גניסת שפופם לחופם גניסת חופם : ויהיו והוו
39 בנוי דבלע ארד ונעמן גניסת ארד לנעמן גניסת נעמן : אלה אלין בנוי דבנימין
40 לגניסתהון וסכומהון ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה : אלה אלין בנוי דדן
41 לגניסתהון לשוחם גניסת שוחם אלין גניסת דן לגניסתהון : כל בל גניסת שוחם
42 לגניסתהון שתין וארבעא אלפין וארבע מאה : בני אשר בנוי דאשר לגניסתהון
43 ליסנה גניסת ימנה לישוה גניסת ישוה לבריעה גניסת בריעה :
44 Jimnitarum, Jiſchua, unde familia Jiſchuaitarum, Beriha, unde familia Berihitarum.

Iſtæ ſunt proſapiæ Juda juxta numeros ſuos, ſeptuaginta & ſex millia & quingenti. Filii Iſſachar juxta proſapias ſuas, Thola, unde familia Tholaitarum, Puah, unde familia Puhitarum: Jaſub, unde familia Jaſubitarum, Simron, unde familia Simronitarum. Iſtæ ſunt proſapiæ Iſſachar juxta numeros ſuos, ſexaginta & quatuor millia, & trecenti. Filii Zebulun juxta proſapias ſuas, Sered, unde familia Sereditarum, Elon, unde familia Elonitarum, Jachleel, unde familia Jachleelitarum. Iſtæ ſunt proſapiæ Zebulun juxta numeros ſuos, ſexaginta millia & quingenti. Filii Joſeph juxta proſapias ſuas, Manaſſe & Ephraim. Filii Manaſſe, Machir, unde familia Machiritarum, Machir verò genuit Gilead: & à Gilead familia Gileaditarum. Iſti ſunt filii Gilead, Ihezer, unde familia Ihezitarum, Chelek, unde familia Chelekitarum: Aſriel, unde familia Aſrielitarum, Sechem, unde familia Sechemitarum: Et Semida, unde familia Semiditarum, & Chepher, unde familia Chepheritarum. Tſelophchad verò filius Chepher non habuit filios ſed tantùm filias: nomen autem filiarum Tſelophchad, Machla, Noha, Chogla, Milcha, & Tirtſa. Iſtæ ſunt proſapiæ Manaſſe, & numeri eorum quinquaginta & duo millia, & ſeptingenti. Iſti ſunt filii Ephraim juxta numeros ſuos, Schutela, unde familia Sutelahitarum, Becher, unde familia Becheritarum, Tachan, unde familia Tachanitarum. Hi verò ſunt filii Suthelach, Eran, unde familia Eranitarum. Iſtæ ſunt proſapiæ filiorum Ephraim juxta numeros ſuos, triginta & duo millia & quingenti: iſti ſunt filii Joſeph juxta proſapias ſuas. Filii Binjamin juxta proſapias ſuas, Bela, unde, familia Belitarum, Aſchbel, unde familia Asbelitarum, Achiram, unde familia Achiramitarum. Schephupham, unde familia Schephuphamitarum, Chupham; unde familia Chuphamitarum. Fuerunt autem filii Belah, Ard & Nahaman, unde familia Arditarum, Nahaman, unde familia Nahamanitarum. Iſti ſunt filii Binjamin juxta proſapias ſuas, & numerus eorum quadraginta & quinque millia & ſexcenti. Iſti ſunt filii Dan juxta proſapias ſuas, Schucham, unde familia Schuchamitarum: iſtæ ſunt familiæ Dan juxta proſapias ſuas. Omnes familiæ Schucham juxta proſapias ſuas ſexaginta & quatuor millia & quadringenti. Filii Aſcher juxta proſapias ſuas, Jimna, unde familia Jimnitarum, Jiſchua, unde familia Jiſchuaitarum, Beriha, unde familia Berihitarum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 * اينان اهلي خانهاي يهودة بشمردكاني ايشان هفتاد وشش هزار وپانصد * پسراني يششكر
23 باهلي خانهاي ايشان تولع اهلي خانهي آن تولعي بفوه اهلي خانهي آن فوني *
24 * بيشوب اهلي خانهي آن يشوبي بشمرون اهلي خانهي آن شمروني * اينان اهلي خانهاي
25 يششكر بشمردكاني ايشان شصت وچهار هزار وسه صد * پسراني زبولن باهلي خانهاي
26 ايشان بسرد اهلي خانهي آن سردي بالون اهلي خانهي آن الوني بيحلال اهلي خانهي
27 آن يحلالي * اينان اهلي خانهاي آن زبولني بشمردكاني ايشان شصت هزار وپانصد * پسراني
28 يوسف باهلي خانهاي ايشان منسّه وافريم * پسراني منسّه بماكير اهلي خانهي آن ماكيري
29 و ماكير برايانيد مر جلعد بجلعد اهلي خانهي آن جلعدي * اينان پسراني جلعد ايعزر
30 اهلي خانهي آن ايعزري بحلق اهلي خانهي آن حلقي * و اشريال اهلي خانهي آن
31 اشريالي وشكم اهلي خانهي آن شكمي * و شميدع اهلي خانهي آن شميدعي و حفر اهلي
32 خانهي آن حفري * و صلخد پسري حفر نه بودند باو پسران كه الّا دختران و نامي دختراني
33 صلخد محله ونعه حجله ملكه و ترصه * اينان اهلي خانهاي منسّه وشمردكاني ايشان
34 پنجاه ودوهزار وهفت صد * اينان پسراني افريم باهلي خانهاي ايشان بشوتلح اهلي خانهي
35 آن شوتلحي بكر اهلي خانهي آن بكري تحن اهلي خانهي آن تحني * واينان پسراني شوتلح
36 بعرن اهلي خانهي آن عرني * اينان اهلي خانهاي افريم بشمردكاني ايشان سي ودوهزار وپانصد
37 اينان پسراني يوسف باهلي خانهاي ايشان * پسراني بنيمين باهلي خانهاي ايشان ببلع اهلي
38 خانهي آن بلعي باشبل اهلي خانهي آن اشبلي باحيرم اهلي خانهي آن احيرمي * بشفوفم
39 اهلي خانهي آن شوفمي بحوفم اهلي خانهء آن حوفمي * بودند پسراني بلع ارد و نعمن باهلي
40 خانهي آن اردي بنعمن اهلي خانهي آن نعمي * اينان پسراني بنيمين باهلي خانهاي ايشان
41 وشمردكاني ايشان چهل وپنج هزار وشش صد * اينان پسراني دن باهلي خانهاي ايشان بشوحم
42 اهلي خانهي آن شوحمي اينان اهلي خانهاي دن باهلي خانهاي ايشان * همه اهلي
43 خانهاي آن شوحمي بشمردكاني ايشان شصت وچهار هزار وچهار صد * پسراني اشر باهلي خانهاي
44 ايشان بيمنه اهلي خانهي آن يمنه بيشوي اهلي خانهي آن يشوي ببريعه اهلي خانهي آن بريعي *

Iſtæ ſunt familiæ Jehudah per numeratos ſuos, ſeptuaginta & ſex millia, & quingenti. Filii Iſſhachar per familias ſuas, de Tola, familia Tolaitarum: de Phuwah, familia Phunitarum: De Jaſhub, familia Jaſhubitarum: de Shimron, familia Shimronitarum. Iſtæ ſunt familiæ Iſſhachar per numeratos ſuos, ſexaginta & quatuor millia, ac trecenti. Filii Zebulun per familias ſuas: de Sered, familia Sarditarum: de Elon, familia Elonitarum: de Jahleel, familia Jahleelitarum. Iſtæ ſunt familiæ Zebuloni-tarum per numeratos ſuos, ſexaginta millia, & quingenti. Filii Joſeph per familias ſuas, Menaſſeh & Ephraim. Filii Menaſſeh, de Machir, familia Machiritarum: & Machir genuit Gilead: de Gilead, familia Gileaditarum. Iſti ſunt filii Gilead, de Iëzer, familia Iëzritarum: de Helec, familia Helcitarum: Et de Aſhriel, familia Aſhrielitarum: & de Shechem, familia Shichmitarum: Et de Shemida, familia Shemidaitarum: & de Hepher, familia Hephritarum: Et Selophehad filio Hepher non fuerunt filii, ſed filiæ: & nomina filiarum Selophehad, Mahlah, & Noah, Hoglah, Milchah, & Tirſah. Iſtæ ſunt familiæ Menaſſeh: & numerati eorum, quinquaginta ac duo millia, & ſeptingenti. Iſti ſunt filii Ephraim per familias ſuas: de Shutelah, familia Shutalhitarum: de Becher, familia Bachritarum: de Tahan, familia Tahanitarum. Et iſti ſunt filii Shutelah: de Eran, familia Eranitarum. Iſtæ ſunt familiæ filiorum Ephraim juxta numeratos ſuos, triginta ac duo millia, & quingenti: iſti ſunt filii Joſeph per familias ſuas. Filii Binjamin per familias ſuas: de Bela, familia Balitarum: de Aſhbel, familia Aſhbelitarum: de Ahiram, familia Ahiramitarum: De Shephupham, familia Shuphamitarum: de Hupham, familia Huphamitarum. Fuerunt autem filii Bela, Arde & Naaman: de Arde familia Arditarum: de Naaman, familia Naamanitarum. Iſti ſunt filii Binjamin juxta familias ſuas, & numeratos ſuos, quadraginta & quinque millia, & ſexcenti. Iſti ſunt filii Dan per familias ſuas: de Shuham, familia Shuhamitarum: iſtæ ſunt familiæ Dan per familias ſuas. Omnes familiæ Shuhamitarum per numeratos ſuos, ſexaginta & quatuor millia, & quadringenti. Filii Aſher per familias ſuas: de Imnah, familia Imnahitarum: de Iſhvi, familia Iſhvitarum: de Beriah, familia Beriitarum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B UZIEL.

45 לבני לבנוי דבריעה לחבר גניסת חבר למלכיאל גניסת מלכיאל : ושם ושום
46 בת אשר סרח דאתברת בשתין רבוון מלאכין ואיתעלת לגנתא דעדן בחייתא
47 מן בגלל דבשרת ית יעקב דעד כדון יוסף קיים : אלה אלין גניסת בנוי דאשר
48 לסכומהון חמשין וחלת אלפין וארבע מאה : בני נפתלי בנוי דנפתלי לגניסתהון
49 ליחצאל גניסת יחצאל לנוני גניסת נוני : ליצר ליצר גניסת יצר לשלם גניסת
50 שלם : אלה אלין גניסת נפתלי לגניסתהון לסכומהון ארבעין וחמשא אלפין
51 וארבע מאה : אלה אלין סכומי בני ישראל שית מאה וחד אלפין שבע מאה
52 ותלתין : וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : לאלה לאלין שבטיא תתפלג
53 ארעא באחסנא במנין שמהן : לרב לשיבטא דעסיה סגי תסגון אחסנתהון
54 ולשבטא דעסיה זעיר תזער אחסנתהון גבר לפום סכומהון יתיהב אחסנתיה :
55 אך ברם בעדבין תתפלג ארעא לשמהן שבטיא דאבהתהון ירחסינון : על פי על
56 פום עדבין תתפלג אחסנתהון בין סגיאי לזעירי : ואלה ואלין סכומי ליואי לגניסתהון
57 לגרשון גניסת גרשון לקהת גניסת קהת למררי גניסת מררי : אלה אלין גניסת ליואי
58 גניסת לבני גניסת חברון גניסת מחלי גניסת מושי גניסת קרח וקהת אוליד ית
59 עמרם : ושם ושום איתת עמרם יוכבד בת לוי דילידת ללוי במצרים
ביני שוריא וילידת לעמרם ית אהרן וית משה וית מרים אחתהון : וילד
60 ואתיליד לאהרן ית נדב וית אביהוא ית אלעזר וית איתמר : ומת ומית נדב
61 ואביהו בקרובהון אישתא נוכריתא מן תפיין קדם יי : ויהיו והוו סכומהון
62 עשרין ותלתא אלפין כל דכורא מבר ירחא ולעילא ארום לא אתמניאו בנו בני
63 ישראל ארום לא אתיהיבת להון אחסנא בנו בני ישראל : אלה אלין סכומי
משה ואלעזר כהנא די סכמון ית בני ישראל במישריא דמואב על ירדנא
64 דיריחו : ובאלה ובאלין לא הוה גבר מן סכומי משה ואהרן כהנא די סכמון
ית בני ישראל במדברא דסיני :

45 Filii Beriha Cheber, unde familia Cheberitarum Malchiel, unde familia Malchielitarum. Nomen verò filiæ Aſcher Sarach, quæ ducta
46 eſt à ſexaginta myriadibus angelorum, & introducta in hortum Eden adhuc vivens, eò quòd annuntiâſſet Jacobo Joſephum adhuc vi-
47 vere. Iſtæ ſunt proſapiæ filiorum Aſcher juxta numeros ſuos, quinquaginta tria millia, & quadringenti. Filii Nephtali juxta proſapias
48 ſuas, Jachtſeel, unde familia Jachtſeelitarum, Guni, unde familia Gu-
49 nitarum: Jetſer, unde familia Jetſeritarum, Schillem, unde familia
50 Schillemitarum. Iſtæ ſunt familiæ Nephtali juxta proſapias ſuas, ju-
51 xta numeros ſuos quadraginta & quinque millia, & quadringenti.
52 Iſti ſunt numeri filiorum Iſrael, ſexcenta & unum millia, ſeptingenti
53 & triginta. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe dicendo: Iſtis tri-
54 bubus dividetur terra hæreditate, juxta numerum nominum earum.
Illi tribui cujus populus multus eſt multiplicabitis hæreditatem eo-
rum, & illi tribui cujus populus paucior eſt, pauciorem dabitis hæ-
reditatem eorum: unicuique juxta numerum ſuum dabitur hæreditas
55 ſua. Verùm ſortibus dividetur terra: juxta nomina tribuum patrum
56 ſuorum hæreditabunt. Juxta ſortes dividetur hæreditas eorum, ſive
plures ſive pauciores ſunt. Porrò iſti ſunt numeri Levitarum juxta
57 proſapias eorum, Gherſon, unde familia Gerſonitarum, Kehath, unde
familia Kehathitarum, Merari, unde familia Meraritarum. Iſtæ
58 ſunt familiæ Levitarum, familia Libni, familia Chebron, fami-
lia Machli, familia Muſchi, familia Korach: Kehath autem genuit
Amram. Nomen autem uxoris Amram Jochebed filia Levi, quæ nata
59 eſt ipſi Levi quando ingreſſi ſunt in Ægyptum inter muros, & pe-
perit ipſi Amram Aaronem, & Moſem, & Mirjam ſororem eorum.
60 Et nati ſunt Aharoni Nadab, & Abihu, Eleazar, & Ithamar. Et
61 mortuus eſt Nadab & Abihu, cùm offerrent ipſi ignem peregrinum ex
chytropodibus coram Domino. Fueruntque numeri eorum viginti tria
62 millia, omnis maſculus à filio unius menſis & ſupra: quoniam non
numerati ſunt in medio filiorum Iſrael, quia non eſt data illis poſ-
ſeſſio in medio filiorum Iſrael. Hi ſunt numeri Moſis & Elea-
63 zaris ſacerdotis, qui numerârunt filios Iſrael in campeſtribus Mo-
ab juxta Jordanem Jerichuntis. Et in his non fuit vir ex numeris
64 Moſis & Aharonis ſacerdotis, qui numerârunt filios Iſrael in deſerto Sinai.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

45 * بپسراني بريعه بحبر اهلي خانهي آن حبري بملكيال اهلي خانهي آن ملكيالي *
46 * و نامي دختري اشر سرح * اينان اهلي خانهاي پسراني اشر بشمردگاني ايشان پنجاه
47 وسه هزار وچهار صد * پسراني نفتلي باهلي خانهاي ايشان بيكصال اهلي خانهي آن
48 يحصالي بجوني اهلي خانهي آن جوني * بيصر اهلي خانهي آن يصري بشلّم اهلي
49 خانهي آن شلّمي * اينان اهلي خانهاي نفتلي باهلي خانهاي ايشان وشمردگاني
50 ايشان چهل وپنج هزار وچهار صد * اينان شمردگاني پسراني يسرال شش صد هزار
51 وهزار وهفتصد وسي * سخن گفت يي بموسه بگفتن * باينان بخش شود آن زمين
52 53 دراحسنتا در شماري نامها * بيسيار بسيار كني احسنتاي او وباندك اندك كني احسنتاي
54 او مرد بقدري شمردگاني او داده آيد احسنتاي او * خاصه در قرعه بخش شود مر آن
55 زمين وبنامهاي قبيلهاي پدراني ايشان احسنتا گيرند * ابر قولي آن قرعه بخش شود
56 احسنتاي او مياني بسيار باندك * واينان شمردگاني آن لوي باهلي خانهاي ايشان
57 بجرشون اهلي خانهي آن جرشوني بقهت اهلي خانهي آن قهتي بمرري اهلي خانهي آن
58 مرري * اينان اهلي خانهاي آن لوي اهلي خانهي آن لبني اهلي خانهي آن حبرني
واهلي خانهي آن محلي واهلي خانهي آن موشي واهلي خانهي آن قرحي
59 وقهت بزايانيد مر عمرم * ونامي زني عمرم يوكبد دختري لوي آنچه بزاييد آنرا
60 بلوي در مصر بزاييد بعمرم مر اهرن ومر مشه ومر مريم خواهري ايشان * زاييده
61 شد باهرن مر ندب ومر ابيهوا مر العزر ومر ايتمر * بمرد ندب وابيهوا در نزديك بردني
62 ايشان آتشي بيگانه بپيشي يي * بودند شمردگاني ايشان بيست وسه هزار همه نرينه از
قدري ماه وبالا كه نه شمرده شدند درمياني پسراني يسرال كه نه داده شد بايشان
63 احسنتا در مياني پسراني يسرال * اينان شمردگاني مشه والعزر آن كهن آنچه بشمردند
64 مر پسراني يسرال در عربوت مواب ابر يردن يرحو * ودر اينان نه بود مردي از
شمردگاني مشه واهرن آن كهن آنچه بشمردند مر پسراني يسرال در بياباني سيني *

45 *De filiis Beriah, de Heber, familia Hebritarum: de Malchiel,*
46 *familia Malchielitarum. Nomen autem filiæ Aſher, erat Sarah.*
47 *Iſtæ ſunt familiæ filiorum Aſher per numeratos ſuos, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti. Filii Naphtali per familias*
48 *ſuas: de Jahſeel, familia Jahſeelitarum: de Guni, familia*
49 *Gunitarum. De Jeſer, familia Jiſritarum: de Shillem, familia Shillemitarum. Iſtæ ſunt fa-*
50 *miliæ Naphtali per familias ſuas & numeratos ſuos, quadraginta & quinque millia, & quadringenti. Iſti ſunt numerati filio-*
51 *rum Iſrael, ſexcenta millia, & mille ac ſeptingenti, & triginta.*
52 *Loquutuſque eſt Dominus ad Moſheh, dicendo; Iſtis dividetur*
53 *terra in poſſeſſionem ſecundùm numerum nominum. Numeroſiori multiplicabis poſſeſſionem ejus: & pauciori diminues hæreditatem*
54 *ejus: unicuique ſecundùm numeratos ſuos dabitur poſſeſſio ſua. Veruntamen ſorte dividetur ter-*
55 *ra: & juxta nomina tribuum patrum ſuorum poſſeſſionem accipient. Juxta ſententiam ſortis*
56 *dividetur hæreditas ejus inter multum ac paucum. Et iſti ſunt*
57 *numerati Levitarum per familias ſuas: de Gerſhon, familia Gerſhonitarum: de Cehath, familia Cehathitarum: de Merari, fa-*
58 *milia Meraritarum. Iſtæ ſunt familiæ Levitarum: familia Libnitarum, familia Hebronitarum, & familia Mahlitarum, & familia Muſhitarum, & familia Corhitarum: Cehath autem genuit*
59 *Amram. Nomen verò uxoris Amram, Jochebed filia Levi, quam peperit ipſi Levi in Ægypto: & quæ peperit ipſi Amram, Aharon & Moſheh, & Mirjam ſororem eorum. Natuſque eſt ipſi Aha-*
60 *ron, Nadab, & Abihu, Eleazar, & Ithamar. At mortui ſunt*
61 *Nadab, & Abihu, dum offerrent ignem alienum coram Domino. Et fuerunt numerati eo-*
62 *rum, viginti & tria millia: omnis maſculus ab ætate menſis & ſuprà: non enim numerati fuerant in medio filiorum Iſrael, quòd data non ſit illis poſſeſſio in medio filiorum Iſrael. Iſti ſunt numerati*
63 *Moſheh & Eleazar ſacerdotis, qui numeraverunt filios Iſrael in Arboth Moab juxta Jarden Jerebo.*
64 *Inter iſtos autem non fuit quiſquam ex numeratis Moſheh & Aharon ſacerdotis, qui numerârant filios Iſrael in deſerto Sinai.*

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

כי אמר ארום אמר יי להון ממת ימותון במדברא ולא אשתייר להון אנש אלהן 65
כלב בר יפונה ויהושע בר נון :

כז

ותקרבנה וקריבן לבי דינא בנת צלפחד בר חפר בר גלעד בר מכיר בר מנשה 1
לגניסת מנשה בר יוסף בר שמען דארעא מחפלנא לדוכרין ורחיצו ברחמי מארי
עלמא ואלין שמהת בנתא מחלה נועה חגלה מלכה ותרצה : ותעמדנה וקמא 2
קדם משה בתר דקמא קדם אלעזר כהנא וקדם רברביא וכל כנישתא לתרע משכן
זמנא למימר : אבינו אבונא מית במדברא והוא לא הוה בנו בנשתא דמתרעמין 3
ודאוזדמנו למרדא על יי בכנשתא דקרח ארום בחוביה מית ולא אחטי לחורנין
ובנין דוכרין לא הוו ליה : למה יתמנע שום אבונא מגו גניסתיה ארום 4
לית ליה ביר דכר אין לית אנן חשיבין כביר ואימן בנטרא יהב הסב אימן חולק
אבונן וחולק אחא דאבונן ואין אנן חשיבין כביר הב לן אחסנא בגו אחי אבונן :
ויקרב דין חד מן ארבעא דינין די עלו 5
קדם משה נביא וסכם יתהון על דעתא
דלעיל מנהון דיני ממונא ומנהון דיני
נפשתא בדיני ממונא הוה משה זריז
ובדיני נפשתא הוה משה מתין ובאלין
ובאלין אמר משה לא שמעית מן בגלל למלפא רישי סנהדרי דישראל דעתידין
למיקום מן בתריה דיהוון זריזין לדיני ממונא ומתונין לדיני נפשתא ולא יבהתון
למשיילא דינא דמתקשי להון ארום משה רבהון דישראל צרך דיימר לא
שמעית בגין כן קרב משה ית דינהין קדם יי : ויאמר ה' ואמר יי עם משה 6
למימר : כן יאות בנת צלפחד ממללן כתיבא הוות קדמי אלהן זכאין 7
לאיתאמרא על ידיהן מיתן תיתן להון ירתו ואחסנא בגו אחי אבוהן ותעבר ית
אחסנת אבוהן להון : ואל ועם בני ישראל תמליל למימר גבר ארום ימות 8
ובר דכר לית ליה ותעברון ית אחסנתיה לברתיה : ואם ואין לית ליה 9
ברתא ותתנון ית אחסנתיה לאחוהי : ואין ואין לית ליה אחין ותתנון ית 10
אחסנתיה לאחוי מן אבוי : ואם ואין לית אחין לאבוי ותתנון ית אחסנתיה 11
לקריביה דקריב ליה מנגיסת אבוי וירות יתה ותהי לבני ישראל לאחווית
גזירת דין היכמא דפקיד יי ית משה : ויאמר ה' ואמר יי למשה סוק לטוורא 12
דעבראי הדין וחמי ית ארעא דיהבית לבני ישראל :

ירושלמי 5 דין חד מן ארבעה דינין כו' כתוב לעיל גבי מקושש וגבי טמא נפש : ואקריב משה ית סדר דינהון קדם יי :

Quia dixerat Dominus de illis; Moriendo, morientur in deserto: neque re- 65
lictus est aliquis ex illis, præter Caleb filiũ Jephune, & Josuam filium Nun.

CAP. XXVII.

ACcesserunt autem ad domum judicii filiæ Tselophchad filii Chepher, 1
filii Gilead, filii Machir, filii Manasse, ex prosapia Manasse filii Joseph, cùm audivissent terram dividendam maribus, & confisæ sunt miserationibus Domini totius mundi: & illa erant nomina filiarum ejus, Machla, Nohah, Choglah, Milca, & Tirtsa. Et steterunt coram Mose postquam stetissent 2
coram Eleazaro sacerdote, & coram principibus & universa congregatione, ad portam tabernaculi fœderis, dicentes: Pater noster mor- 3
tuus est in deserto, & ipse non fuit in medio congregationis qui murmurârunt, & convenerunt ut rebellarent contra Dominum in congregatione Korah: sed in peccato suo mortuus est, nec peccare fecit alios, filii autem mares non fuerunt illi. Quare tollitur nomen patris nostri 4
è medio familiæ suæ, eò quòd non sit illi filius mas? si nos non reputemur tanquam filius, & mater nostra expectet levirum, accipiat mater nostra patris nostri partem, & partem fratris patris nostri. Quòd si nos reputamur tanquam filius, da nobis hæreditatem in medio fratrum patrum nostrorum. Hoc unum est ex qua- 5
tuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose Propheta, & solvit illa juxta rationem supra *dictam*. Quædam ex illis erant judicia pecuniarum, alia verò judicia animarum. In judiciis pecuniarum fuit Moses celer, sed in judiciis animarum fuit Moses cunctabundus, & tam in his quam in illis dixit Moses; Non audivi: ut doceret capita synedrii Israel, qui post eum futuri erant, ut essent celeres in judiciis pecuniarum & cunctabundi in judiciis animarum, neque erubescerent rogare de judicio quod illis difficile visum fuerit; quoniam Moses qui erat doctor ipsius Israel opus habuit dicere, Non audivi: propterea adduxit Moses causam earum coram Domino. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Rectè filiæ Tselophchad 6
loquuntur, scriptum erat hoc coram me, sed erant dignæ à quibus diceretur, dando dabis illis possessionem & hæreditatem in medio fratrum patrum 7
suorum: itaque transferas ad eas hæreditatem patris earum. Et cum 8
filiis Israel loquêris, dicendo; Vir quando morietur & filius mas non fuerit illi, tum transferetis hæreditatem ejus ad filiam ejus. Quòd si 9
non fuerit illi filia tum dabitis hæreditatem ejus fratribus ejus. Quòd 10
si non fuerint illi fratres, tum dabitis hæreditatem ejus fratribus ejus ex patre ejus. Quod si non fuerint fratres patri ejus, tum dabitis hæredi- 11
tatem ejus consanguineo ejus propinquiori *qui fuerit* de familia patris, ut hæreditario possideat eam: & hoc erit filiis Israel in indicationem decreti judicii, quemadmodum præcepit Dominus Mosi. Et dixit Domi- 12
nus ad Mosem; Ascende in montem Abarærorum hunc, & vide terram quam dedi filiis Israel.

Hierosol. 5 *Hoc unum est ex quatuor judiciis & c. scriptis supra apud illum qui colligebat stipulas & apud illum qui polluitus erat anima. Et adduxit Moses ordinem judiciorum ipsarum coram Domino.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه گفت يي بايشان مردن بميرند دربيابان و نه باقي ماند ازايشان [مرد] كه الّا كلب بن 65
يفنه ويهوشع بن نون *

Dixerat enim Dominus de eis; Moriendo morientur in deserto. Et reliquus non mansit ex eis quisquam, nisi Chaleb filius Jephunneh, & Jehoshua filius Nun.

* فصل بيست هفتم *

CAP. XXVII.

* نزديك شدند دختراني صلخد پسري حفر پسري جلعد پسري مكير پسري منّسه باهلي 1
خانهاي منّسه پسري يوسف و اينان نامهاي دختراني او محله نعه وحجله وملكه وترصه *
* بياستادند بپيشي موسه و بپيشي العزر آن كهن و بپيشي آن مهتران و همه آن 2
جماعت درگاهي خيمهي وعده بگفتن * پدري ايما بمرد دربيابان و او نه بود درميان 3
آن جماعت آن وعده شدگان ابر يي درجماعت قرح كه درخطاي او بمرد و پسران نه
بودند باو * چرا كم شود نامي پدري ايما ازميان قبيلهي او كه نيست باو پسر بده 4
بايما احسنتا درميان برادراني پدري ايما * نزديك آورد موسه مر حكمي ايشان بپيشي يي * 5
* گفت يي بموسه بگفتن * نيك دختراني صلخد سخن گويان دادن بدهي بايشان 6 7
گرفتن احسنتا درميان برادراني پدري ايشان و بگذراني مر احسنتاي پدري ايشان
بايشان * و بپسراني يسرال سخن گوي بگفتن مردي كه بميرد و پسر نيست باو 8
بگذرانيد مر احسنتاي او بدختري او * و اگر نيست باو دختر بدهيد مر احسنتاي او و
ببرادراني او * و اگر نيست باو برادران بدهيد مر احسنتاي او ببرادراني پدري او * 10
* و اگر نيست برادران بپدري او بدهيد مر احسنتاي او بقرابتي او آن نزديك باو از 11
اهلي خانهي او و ميراث گيرد آنرا و باشد بپسراني يسرال برسمي حكم چون آنچه فرمود
يي مر موسه * گفت يي بموسه برآي بكوه آن عبريم آن اين و ببين مر آن زمين آنچه بدادم 12
بپسراني يسرال *

Accesserunt autem filiæ Selophehad filii Hepher filii Gilead filii Machir filii Menasseh de familiis Menasseh filii Joseph: hæc verò sunt nomina filiarum ejus, Mahlah, Noah, & Hoglah, & Milchah, & Tirsah. Hæ steterunt coram Mosheh, & coram Eleazar sacerdote, & coràm principibus ac totâ congregatione ad ostium tentorii conventûs, dicendo; Pater noster mortuus est in deserto: ipse tamen non fuit in medio congregationis convenientium adversùs Dñm in cœtu Corah; nam in peccato suo mortuus est, et filii non fuerunt ei. Quare defiet nomen patris nostri de medio tribûs ejus, quòd non sit ei filius? da nobis possessionem in medio fratrum patris nostri. Retuliteque Mosheh judicium ipsorum coram Domino. Respondit Dominus ad Mosheh, dicendo; Rectum filiæ Selophehad loquuntur: dando dabis eis possessionem hæreditatis in medio fratrum patris sui, & transferes hæreditatem patris earum ad eas. Ad filios quoque Israel loquêris, dicendo; Quum quis mortuus fuerit, & filius non fuerit illi, transferetis possessionem ejus ad filiam ipsius. Quòd si non fuerit ei filia, dabitis possessionem ejus fratribus ipsius. Si verò non fuerint ei fratres, dabitis possessionem ejus fratribus patris ipsius. Et si non fuerint fratres patri ipsius, dabitis possessionem ejus propinquo ejus proximo ei de familia ipsius, hæreditatéque accipiet illam: & erit filiis Israel in statutum judicii, quemadmodum præcepit Dominus Mosheh. Dixit quoque Dominus ad Mosheh; Ascende in montem Abarim istum, & vide terram quam dedi filiis Israel:

UMI

13 וראית וְתֶחֱמֵי יָתַהּ וְתִתְכַּנֵּישׁ לְעַמָּךְ לְחוֹד אַנְתְּ הֵיכְמָא דְאִתְכַּנַּשׁ אַהֲרֹן אָחוּךְ :
14 כאשר מְטוֹל דְּסָרִבְתּוּן עַל מֵימְרִי בְּמַדְבְּרָא דְצִן בְּמוֹי מַצּוֹת בְּנִשְׁתָּא לְקַדָּשׁוּתִי
15 בְּמֵיָא לְמַחֲמֵהוֹן הֵינוֹן מוֹי מַצּוֹת רֵיקָם בְּמַדְבְּרָא דְצִן : וידבר וּמַלֵּיל מֹשֶׁה קֳדָם
16 יְיָ לְמֵימַר : יִפְקוֹד יְמַנֵּי מֵימְרָא דַיְיָ
דְּשַׁלֵּיט בְּנִשְׁמָתָא דְּכָל בִּישְׂרָא גְּבַר מְהֵימָן
17 עַל כְּנִשְׁתָּא : אשר דִּי הֲוֵי נָפִיק קֳדָמֵיהוֹן
לְסִדְרֵי קְרָבָא וְדִיהֲווֹי עָלֵיל קֳדָמֵיהוֹן מִן סִדְרֵי קְרָבָא וְדִיפּוֹק יָתְהוֹן מִן יַד בַּעֲלֵי
דְבָבֵיהוֹן וְדֵיעוֹל יָתְהוֹן לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְלָא תְּהֵי כְּנִשְׁתָּא דַיְיָ בְּלָא חַכִּימִין מִן
18 בְּגַלַּל דְּלָא יִטְעוֹן בֵּינֵי עַמְמַיָּא כְּעָנָא דְּטָעֲיָן וְלֵית לְהוֹן רָעֵי : ויאמר וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה דַּבַּר לָךְ יַת יְהוֹשָׁעַ בַּר נוּן גְּבַר דְּרוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ שַׁרְיָא עֲלוֹי
19 וְתִסְמוֹךְ יַת יְדָךְ עֲלוֹי : והעמדת וְתָקֵים יָתֵיהּ קֳדָם אֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְקֳדָם כָּל כְּנִשְׁתָּא
20 וְתַפְקֵיד יָתֵיהּ לְמֵיחֲמֵיהוֹן : ונתת וְתִיתֵן מְזִיו יְקָרָךְ עֲלוֹי מִן בְּגַלַּל דִּי יְקַבְּלוּן מְנֵיהּ
כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ולפני וְקֳדָם אֶלְעָזָר כַּהֲנָא יְשַׁמֵּשׁ וְיֵהֵי כַּד יִתְכַּסֵּי
21 מִנֵּיהּ פִּתְגָם וַיְשָׁאֵיל לֵיהּ כִּרְעוּתָא קֳדָם יְיָ עַל מֵימְרָא דְּאֶלְעָזָר כַּהֲנָא יְהוֹן
נַפְּקִין לְסִדְרֵי קְרָבָא וְעַל מֵימְרֵיהּ יְהוֹן עָלִין לְמִדּוֹן דִּינָא הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עִמֵּיהּ וְכָל כְּנִשְׁתָּא : ויעש וַעֲבַד מֹשֶׁה הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָתֵיהּ וּדְבַר יַת יְהוֹשָׁעַ
22 וַאֲקִימֵיהּ קֳדָם אֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְקֳדָם כָּל כְּנִשְׁתָּא : ויסמך וְסָמַךְ יַת יְדוֹי עֲלוֹי
23 וּפַקְּדֵיהּ הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה :

כח

1 וידבר ה וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר :
2 צו פַּקֵּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן יַת
קוּרְבָּנִי לְחֵים סְדוּר פְּתוֹרִי תֵּיכְלוּן כַּהֲנַיָּא
וּמָה דְּאִתּוּן מְקָרְבִין עַל גַּב מַדְבְּחָא
לֵית רְשׁוּ לְגַבַּר דְּיֵיכוֹל מִנֵּיהּ הָלָא
אִישְׁתָּא הִיא דְּאָכְלָא יָתֵיהּ וְהוּא מִתְקַבַּל
קֳדָמַי לְרֵיחַ רַעֲוָא : עִמֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הָווּ וְהֵירִין לְמִקְרְבָא יָתֵיהּ מֵאַפְרְשׁוּת
לְשַׁבַּתָּא קָרְבַּן קֳדָמַי בּוּמְנֵיהּ : ואמרת וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין סַדַּר קָרְבָּנַיָּא דִּי תְקָרְבוּן
3 קֳדָם יְיָ אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁלְמִין תְּרֵין לְיוֹמָא עֲלָתָא תְּדִירָא :

13 Et videbis ipsam, & colligêris ad populum tuum etiam tu : sicut collectus est Aaron frater tuus. 14 Eò quòd rebelles fueritis in verbum meum in deserto Tsin, in aquis contentionis congregationis, ad sanctificandum me in aquis in conspectu eorum : illæ sunt aquæ contentionis in Rekim in deserto Tsin. 15 Et loquutus est Moses coram Domino, dicendo : 16 Constituat sermo Domini qui dominatur in animas hominum, & à quo datur spiritus animarum universæ carni, virum fidelem super congregationem : 17 Qui exeat ante eos dum erit instruenda acies belli, & qui ingrediatur ante eos in reditu ex acie belli ; & qui educat eos è manu hostium suorum, & qui introducat eos in terram Israel : & non sit congregatio Domini absque sapientibus, ut non errent inter populos, sicut oves quæ errant cùm non est illis pastor. 18 Et dixit Dominus Mosi ; Accipe tibi Josuam filium Nun, virum super quo residet spiritus prophetiæ à facie Domini, & impones super ipsum manum tuam. 19 Et constitues ipsum coram Eleazare sacerdote, & coram universa congregatione, & præcipias ei in eorum præsentia. 20 Et dabis de splendore gloriæ tuæ super ipsum, ut obediat illi universa congregatio filiorum Israel. 21 Et coram Eleazaro sacerdote ministrabit ; & erit quando absconditum fuerit ab eo verbum, interrogabit pro ipso per Urim coram Domino : juxta sermonem Eleazar sacerdotis exibunt in aciem belli, & juxta sermonem ejus ingredientur ad judicandum judicium, ipse, & omnes filii Israel cum eo, & tota congregatio. 22 Et fecit Moses sicut præceperat Dominus ipsi : & tulit Josuam, & constituit ipsum coram Eleazare sacerdote, & coram tota congregatione. 23 Et imposuit manus suas super eum, & mandavit ei, sicut præceperat Dominus Mosi.

Hieros. 16 *Præficiat Sermo Domini, Deus qui dominatur in animam universæ carnis, virum celebrem super populum congregationis.*

CAP. XXVIII.

1 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : 2 Præcipe filiis Israel, & dices illis ; Oblationem meam panem ordinationis mensæ meæ comedent sacerdotes, at quod vos offertis super altare meum non potest vir comedere ipsum : annon ignis est qui devorat ipsum, & recipitur coram me in odorem beneplaciti ? populo mi filii Israel, moniti estote ut offeratis ipsum ex primitiis per singula sabbatha, in oblationem coram me in tempore suo. 3 Et dices illis ; Hic est ordo oblationum quas offeretis coram Domino, agnos anniculos integros duos singulis diebus pro jugi holocausto.

Hieros. 2 *Præcipe filiis Israel, & dices illis ; Oblationem meam, panem ordinationis mensæ meæ, id quod vos offertis coram me super altare, annon ignis ipse est qui illud devorat, & recipitur illud à vobis coram me in odorem beneplaciti ? populo mi filii Israel, moniti estote ut offeratis ipsum coram me in tempore suo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * وببيني آنرا وجمع شوي بقومي تو نيز تو چون آنچه جمع شد اهرن برادري تو * چون
14 آنچه عاصي شديد امري من در بيابان صين در خصومت كردن آن جماعت بخاص
15 كردني من در آب بچشم ديدي ايشان ايشان آبي خصومت قدش مدبر صين * سخن
16 [گفت] مشه بـ بگفتن * بگمارد بـ خداي آن روحها بهمه گوشتمند مردي ابر آن
17 جماعت * آنچه بيرون آيد بپيشي ايشان وآنچه بيايد بپيشي ايشان وآنچه بيرون آورد
18 ايشانرا وآنچه بياورد ايشانرا ونه باشد جماعتي بـ چون گوسفندي آنچه نيست بايشان
شبان * گفت بـ بمشه بستان بتو يهوشع بن نون مردي آنچه الهام درو وبنهي مر
19 دستي تو ابر او * وبياستاني اويرا بپيشي العزر آن كهن وبپيشي همه آن جماعت
20 وبفرماني اويرا بچشم ديدي ايشان * وبدهي از شكوهي تو ابر او بسبب بشنوند همه
21 جماعتي بسراني يسرال * وبپيشي العزر آن كهن بياستد وبپرسد باو در حكمي آن اوريم
بپيشي بـ ابر قولي او بيرون آيند وابر قولي او بيايند او وهمه بسراني يسرال اوازي او وهمه
22 آن جماعت * بكرد مشه چون آنچه بفرمود بـ اويرا بستاند مر يهوشع وبياستاند اويرا
23 بپيشي العزر آن كهن وبپيشي همه آن جماعت * بنهاد مر دستهايي او ابر او وبفرمود
اويرا چون آنچه سخن گفت بـ در دستي مشه *

* فصل بيست هشتم *

1 * سخن گفت بـ بمشه بگفتن * بفرماي مر بسراني يسرال وبگويي بايشان مر قرباني من نانى
2 من بقرباني من بوي قبوليت من نگاه داريد بنزديك آوردن بمن در وعدهي او *
3 * وبگويي بايشان اين آن قرباني آنچه نزديك آوريد بـ برّكان قدراني سال تمامان دو بروزي
عله هميشه *

Videbis enim eam, deindè aggregaberis ad populum tuum etiam tu, 14 quemadmodum aggregatus est Aharon frater tuus : Quemadmodum rebelles fuistis mandato meo in deserto Sin, in jurgio congregationis, ad sanctificandum me in aquis in conspectu oculorum eorum : istæ sunt Aquæ jurgii in Cadesh in deserto Sin. 15 Loquutus est igitur Mosheh ad Dominum, dicendo ; 16 Præficiat Dominus Deus spiritum omnis carnei virum super congregationem, 17 Qui egrediatur ante eos, & qui ingrediatur ante eos, quique educat eos, & qui introducat eos : & ne sit congregatio Domini ficut oves quibus non est pastor. 18 Dixit Dominus ad Mosheb ; Cape tibi Jehoshua filium Nun, virum cui inest inspiratio, & impones manum tuam super eum : 19 Statuésque illum coram Eleazar sacerdote, & coram universa congregatione : & præcipies illi in conspectu oculorum eorum. 20 Et dabis de decore tuo super illum, ut audiant illum universa congregatio filiorum Israel. 21 Posteà coram Eleazar sacerdote stabit, & interrogabit pro eo in judicio Urim coram Domino : juxta sententiam ejus egredientur, & juxta sententiam ejus ingredientur, ipse & omnes filii Israel cum eo, & universa congregatio. 22 Fecitque Mosheh quemadmodum præceperat Dominus ei : accepit namque Jehoshua, & statuit illum coram Eleazar sacerdote, & coram universa congregatione. 23 Imposuitque manus suas super illum, ac præcepit ei, quemadmodum loquutus fuerat Dominus per manum Mosheh.

CAP. XXVIII.

1 Et loquutus est Dominus ad Mosheh, dicendo, 2 Præcipe filiis Israel, & dices eis ; Oblationem meam, panem meum in oblationibus meis odoris acceptabilis mihi, custodictis, ad offerendum mihi in statotempore suo. 3 Dices præterea illis ; Hæc est oblatio quam offeretis Domino, Agnos anniculos perfectos duos per diem, holocaustum jugc.

4 את יַת אִימַר חַד תַּעֲבִיד בְּצַפְרָא לְמִכַּפַּרָא עַל חוֹבֵי לֵילְיָא וְיָת אִימַר תִּנְיַן תַּעֲבִיד
5 בֵּינֵי שְׁמָשְׁתָּא לְמִכַּפַּרָא עַל חוֹבֵי יְמָמָא : וְעִשִּׂירִית וְחַד מִן עֲשָׂרָא בְּתַלַּת
סְווִין סְמִידָא דְחִינְטַיָּא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא כְּתִישָׁא רְבָעוּת הִינָא :
6 עֹלַת עֹלַת תְּדִירָא הֵיכְמָא דְּהַוַת מִקְרְבָא עַל טַוּרָא דְסִינַי מְטוּל לְאִתְקַבְּלָא
בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ : ונסכו וְנִיסּוֹכֵיהּ 7
רְבָעוּת הִינָא לְאִימַר חַד בְּמָאנֵי בֵּית
קוּדְשָׁא יְתַנְסַךְ נִיסּוּךְ חֲמַר עַתִּיק וְאִין
לָא מַשְׁכַּח חֲמַר עַתִּיק מַיְיתֵי חֲמַר בַּר אַרְבְּעִין יוֹמִין לְמִנְסְכָא קֳדָם יְיָ : וְאֵת
8 וְיָת אִימַר תִּנְיַן תַּעֲבִיד בֵּינֵי שְׁמָשְׁתָּא הֵי כְּדוֹרוֹנָא דְצַפְרָא וְהֵי כְּנָסּוֹכֵיהּ
9 תַּעֲבִיד קׇרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : וביום וּבְיוֹמָא דְשַׁבַּתָּא תְּרֵין
אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁלְמִין וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא
10 וְנִיסּוֹכֵיהּ : עֹלַת עֹלַת שַׁבַּתָּא תִּתְעֲבֵד בְּשַׁבַּתָּא וּמִיתוֹסְפָא עַל עֹלַת תְּדִירָא
11 וְנִיסּוֹכֵיהּ : וּבְרֵאשֵׁי וּבְרֵישֵׁי יַרְחֵכוֹן תְּקָרְבוּן עֹלְתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי חוֹרֵי
דְלָא עֵירוּבִין תְּרֵין וְדַכַר חַד אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁבְעָא שַׁלְמִין :
12 וּתְלָתָא עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא לְתוֹרָא חַד וּתְרֵין
13 עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא לְדִכְרָא חַד : ועשרון וְעִשְׂרוֹנָא
עִשְׂרוֹנָא סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא לְאִמְרָא חַד עֹלְתָא
לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ : ונסכיהם וְנִיסּוֹכֵיהוֹן דְּמִתְקְרֵב עִמְּהוֹן
14 פַּלְגוּת הִינָא יְהֵי לְתוֹרָא וּתְלָתוּת הִינָא לְדִכְרָא וּרְבָעוּת הִינָא לְאִמְרָא
חֲמַר עִינְבֵי דָּא עֹלְתָא תְּהֵוִי מִתְקְרְבָא בְּכָל רֵישׁ יַרְחָא וְיַרְחָא בְּזִמַּן אִתְחַדְּתוּת
15 כָּל רֵישֵׁי יַרְחֵי שַׁתָּא : ושעיר וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חַד לְחַטָּאתָא קֳדָם יְיָ עַל
חוֹסַן סִיהֲרָא עַל עֹלַת תְּדִירָא תֶּעְבַּד וְנִיסּוֹכֵיהּ : ובחדש וּבְיַרְחָא דְנִיסָן
16 בְּאַרְבְּסַרִי יוֹמִין לְיַרְחָא נִכְסַת פִּסְחָא קֳדָם יְיָ : ובחמשה וּבְחַמְשִׁיסַר עֲשַׂר
17 יוֹמָא לְיַרְחָא הָדֵין חַגָּא שׁוּבְעָא יוֹמִין פַּטִּירֵי יִתְאֲכֵיל : ביום בְּיוֹמָא קַמָּאָה
18 דְחַגָּא מְאַרַע קַדִּישׁ כָּל עֵיבִידַת פּוּלְחָנָא לָא תַעֲבְדוּן : והקרבתם וְתַקְרְבוּן
19 קׇרְבָּנָא עֹלְתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי תְּרֵין וּדְכַר חַד וְשׁוּבְעָא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה
שְׁלֵמִין יְהוֹן לְכוֹן : ומנחתם וּמִנְחָתְהוֹן סְמִידָא דְחִינְטַיָּא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא תַּעֲבְדוּן : ועשרון וְעִשְׂרוֹנָא
21 עִשְׂרוֹנָא תַּעֲבִיד לְאִימַר חַד הֵיכְדֵין לְשׁוּבְעָא אִמְרִין :

Agnum unum facies manè pro expiatione peccatorum noctis, & agnum 4
secundum facies inter vesperas ad expiandum pro peccatis diei. Et 5
unum ex decem trium satorum similæ tritici in Mincha, mixtum cum olei
olivæ contusi quartâ parte Hin. Holocaustum juge, quemadmodùm 6
oblatum fuit in monte Sinai, ut recipiatur cum beneplacito oblatio
coram Domino. Libatio verò 7
ejus sit quarta pars Hin pro agno
uno: in vasis domûs sanctuarii
libabitur libamine vini veteris,
quòd si non inveniatur vinum ve-
tus, afferes vinum quadraginta dierum ad libandum coram Domi-
no. Et agnum secundum facies inter duas vesperas: juxta munus 8
matutinum, & juxta libationem ejus facies oblationem, quæ recipia-
tur cum beneplacito coram Domino. In die autem Sabbathi duos 9
agnos anniculos integros, & duas decimas similæ pro Mincha, quæ
sit mixta cum oleo olivæ, & libamen ejus. Holocaustum sabbathi 10
fiet in sabbatho: & addetur supra holocaustum juge & libamen
ejus. Et in neomeniis vestris offeretis holocaustum coram Domino, 11
juvencos de bobus non permixtos duos, & arietem unum, agnos an-
niculos septem integros. Et tres decimas similæ pro Mincha, *quæ erit* 12
permixta oleo olivæ pro bove uno: & duas decimas similæ pro Min-
cha permixtæ oleo olivæ pro ariete uno. Et singulas decimas similæ pro 13
Mincha permixtæ oleo olivæ pro agno uno in holocaustum: ut recipi-
atur cum beneplacito oblatio coram Domino. Libamina autem eorum 14
quæ offerentur cum illis; media pars Hin erit pro juvenco, & tertia pars
Hin pro ariete, & quarta pars Hin pro agno vini uvarum. Hoc holocau-
stum offeretur singulis neomeniis, in tempore innovationis omnium ne-
omeniarum anni. Et hircum ex capris unum pro peccato coram Do- 15
mino propter imminutionem lunæ in holocaustum juge facies cum li-
bamine suo. Et in mense Nisan decimaquartâ die mensis oblatio Pe- 16
sach *est* coram Domino. Et decimaquintâ die mensis hujus festum 17
est, septem diebus azyma comedentur. Die primo festi convocatio 18
erit sancta, omne opus servile non facietis. Offeretisque oblatio- 19
nem holocausti coram Domino, juvencos de bobus duos, & arietem
unum, septem agnos anniculos, integri erunt vobis. Mincha quo- 20
que eorum ex simila triticorum, quæ mixta sit cum oleo olivæ, tres
decimas pro unoquoque juvenco, duas decimas pro ariete facietis:
Singulas verò decimas facies pro unoquoque agno, similiter septem 21
agnis.

ירושלמי 7 בְּמָאנֵי בֵית קוּדְשׁ יִתְנַסַּךְ נְסוּךְ חֲמַר בְּחִיר לִשְׁמָא דַיָי :

Hieros. 7. *In vasis domûs sanctuarii libabitur libatione vini electi nomini Domini.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 * مر آن برّهي آن يكّه بكني در بامداد ومر آن برّهي آن دويمي بكني ميانى آن ايوارها * ودهيك 5
6 آن قفيز سميد بهديه آميخته در روغن كوفته چهاريك آن دوله * عولهي هميشه
7 آن كرده شده در كوهي سيني ببوي قبوليت قربان يَيْ * وپشنجشي او چهار يكّه آن دوله
8 ببرّهي آن يكّه در خاص پشنجش كردني پشنجش مستكاره يَيْ * ومر آن برّهي آن دويمي
بكني ميانى آن ايوارها چون هديهي آن بامداد وچون پشنجشي او بكني قربان بوي
9 قبوليت يَيْ * ودر روزي آن شبّت دو برّها قدراني سال تمامان ودو دهيكها سميد هديه
10 آميخته در روغن و پشنجشي او * عولهي شبّت در شبّتي او ابر عولهي آن
11 هميشه وپشنجشي آن * ودر سري ماههاي شما نزديك آوريد عوله يَيْ گاوها بچّكان
12 گاو دو ونرميشي يكّه برّها قدراني سال هفت تمامان * وسه دهيكها سميد
هديه آميخته در روغن بگاوي آن يكّه ودو دهيكها سميد هديهي آميخته در روغن بنرميشي
13 آن يكّه * ودهيك دهيك سميد هديهي آميخته در روغن ببرّهي آن يكّه قربان بوي قبوليت
14 قربان يَيْ * وپشنجشي ايشان نيمهي آن دوله باشد بگاو وسه يك آن دوله بنرميش وچهار
15 يك آن دوله ببرّه مي اين عولهي ماه درماه بماهاي آن سال * وبزغالهي بزان يكّه
16 بخطات يَيْ ابر عولهي آن هميشه كرده آيد وپشنجشي او * ودر ماهي آن اوّل در چهاردهم
17 روز بماه فسح يَيْ * ودر پانزدهم بماهي آن اين حج هفت روزها فطير خورده شود * در
18 روزي آن اوّل خواندگي خاص همه كاركردي كار نه كنيد * ونزديك آوريد قربان عله يَيْ
19 گاوها بچّهاي گاو دو ونرميش يكّه وهفت برّها قدراني سال تمامان باشند بشما * وهديهي
20 ايشان سميد آميخته در روغن سه دهيكها [بگاو] ودو دهيكها بنرميش بكنيد * دهيك دهيك
21 بكني ببرّهي آن يكّه بهفت آن برّها *

Agnum unum facies manè, & agnum 4
secundùm facies inter ve-
speras: Et decimam partem me- 5
dii similæ in munus permistæ cum
olei contusi quartâ parte sati. Ho- 6
locaustum juge est, factum in mon-
te Sinai, in odorem acceptabilem
oblatio Domino. Et consperſio ejus 7
erit quarta pars sati pro agno uno,
in sanctuario conspergendo conspер-
sionem inebriamenti Domino. A- 8
gnum autem secundum facies inter
vesperas, juxta munus matutinum
& juxta consperſionem ejus facies
in oblationem odoris acceptabilis
Domino. Die verò sabbathi, duos a- 9
gnos anniculos perfectos, & duas de-
cimas partes similæ in munus per-
mistæ cum oleo, & consperſionem
ejus. Holocaustum est sabbathi, per 10
sabbatha sua, ultra holocaustum ju-
ge & consperſionem ejus. In capi- 11
te quoque mensium vestrorum offere-
retis holocaustum Domino, boves
fœtus bovis duos, & arietem unum,
agnos anniculos septem perfectos: Et 12
tres decimas partes similæ in munus
permistæ cum oleo ad bovem unum,
& duas decimas partes similæ in
munus permistæ cum oleo ad arietem
unum: Et singulas decimas partes 13
similæ in munus permistæ cum oleo
ad agnum unum: oblatio odoris
acceptabilis est, oblatio Domino.
Et consperſio eorum dimidium sati 14
erit ad bovem, & tertia pars sati ad
arietem, & quarta pars sati ad
agnum, vini: hoc est holocaustum
mensis in mensem, per menses anni.
Et hircus caprarum unus pro pecca- 15
to Domino, ultra holocaustum juge,
fiet, & consperſio ejus. Mense au- 16
tem primo, quartadecimâ die mensis,
Pascha Dño. Et quintadecimâ men- 17
sis hujus, solennitas: septē diebus azy-
mum comedetur. Die primo convo- 18
catio sancta: omnem functionem
operis non exercebitis. Offeretis autē 19
oblationem, holocaustum Domino,
boves fœtus bovis duos, & arietem
unum, & septem agnos anniculos;
perfecti erunt vobis. Et munus eo- 20
rum, similæ permistæ cum oleo tres
decimas partes ad bovem, & duas
decimas partes ad arietem facietis.
Et singulas decimas partes facies 21
ad agnum unum, per septem agnos.

22 ושעיר וצפירא דחטאתא חד לכפרא עליכון : מלבד בר מעלת צפרא די לעלתא
23 תדירא תעבדון ית אלין קורבניא : כאלה כאלין קורבני יומא קאמר תעבדון כל
24 יומא שובעא יומין דחנא לחים קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי על עלתא תדירא
25 יתעביד וניסוכיה: וביום וביומא שביעאה מארע קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא
26 תעבדון : וביום וביומא דביכורייא בקרובכון מן עללתא חדתא קדם יי
בעצרתיכון כד יתמלון שבעתי שבועיא מארע קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא
27 תעבדון : והקרבתם ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תורין בני תורי תרין
28 ודכר חד שובעא אמרין בני שנא : ומנחתם ומנחתהון סמידא דחנטיא פתיכא במשח
29 זיתא תלתא עשרונין לחורא חד תרין עשרונין לדיכרא חד : עשרן עשרונא עשרונא
30 לאימרא חד בדין לשובעא אימרין : שעיר צפיר בר עזי חד לכפרא עליכון : מלבד
31 בר מן עלת תדירא ומנחתיה תעבדון שלמין יהוון לכון וחמר ניסוכיהון :

כט

1 ובחדש השביעי וביריחא שביעאה הוא ירחא דתשרי בחד לירחא מארע קדיש יהי
לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון יום יבבא יהי לכון למערבבא סטנא דאתי
2 למקטרנא לכון בקל יבבוחכון : ועשיתם ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי
3 תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני שנא שובעא שלמין : ומנחתם ומנחתהון סמידא
דחנטיא פתיכא במשח זיתא תלתא עשרונין לחורא ותרין עשרונין לדיכרא : ועשרון
4 ועשרונא חד לאימרא חד היכדין לשובעת אימרין : ושעיר צפיר בר עזי חד לחטאתא
5 למכפרא עליכון : מלבד בר מן עלת ריש ירחא ומנחתה ועלת תדירא ומנחתה
6 וניסוכיהון כסדר דינהון לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי : ובעשור ובעשרא יומין
7 לירחא שביעאה הוא ירחא דתשרי מארע קדיש יהי לכון ותסנפין ית נפשתיכון מן
מיכלא ומשתיא מבי בני ותמרוקא מסנדלא ותשמיש דערים כל עבידת פולחנא לא
תעבדון : והקרבתם ותקרבון עלתא קדם יי לאתקרבא ברעוא תור חד בר תורי דכר
8 חד אימרין בני שנא שובעא שלמין יהון לכון : ומנחתם ומנחתהון סמידא
9 דחנטיא פתיכא במשח זיתא תלתא עשרונין לחורא תרין עשרונין לדיכרא חד :
10 עשרון עשרונא עשרונא לאימרא חד היכדין לשובעא אמרין : שעיר צפיר בר עזי
11 חד חטאתא בר מקרבן חטאת כפוריא ועלת תדירא ומנחתהון וחמר ניסוכיהון :

NUMERI. CAP. XXIX.
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

22 Sed & hircum ex capris unum ad expiandum pro vobis : Præter holocau-
23 ſtum matutinum, quod eſt in holocauſtum juge, facietis iſtas oblationes.
24 Juxta has oblationes diei primi facietis quotidiè ſingulis ſeptè diebus feſti, panis oblationis eſt quæ ſuſcipitur cum beneplacito coram Dño: ultra
25 holocauſtũ juge fiet unà cũ libatione ejus. Die autẽ ſeptimo convocatio
26 ſancta erit vobis, nullum opus ſervile facietis. Similiter in die primitivorum, cùm offeretis munus ex proventu novo coram Domino in retentionibus veſtris, cùm implebuntur ſeptem ſeptimanæ : convocatio ſancta
27 erit vobis, nullum opus ſervile facietis. Sed offeretis holocauſtum ut recipiatur in beneplacito coram Domino, juvencos ex bobus duos, arietem
28 unum, ſeptem agnos anniculos. Mincha quoque eorum ex ſimila frumenti mixta cum oleo olivæ, tres decimas pro juvenco uno, duas decimas
29 pro ariete uno : Singulas decimas pro unoquoque agno, ſicut hoc ſe-
30 ptem agnis, Hircum caprarum unum ad expiandum pro vobis. Præter
31 holocauſtum juge & Mincha ejus faciatis : integra ſint vobis, unà cum vino libaminum ipſorum.

CAP. XXIX.

1 MEnſe autem ſeptimo, ille eſt menſis Tiſchri, primâ menſis convocatio ſancta erit vobis, nullum opus ſervile facietis : dies clangoris erit
vobis ad turbandum Sathanam, qui venit ut accuſet vos, voce jubilationis veſtræ. Et facietis holocauſtum, ut recipiatur cum beneplacito co-
2 ram Domino, juvencum de bobus unum, arietem unum, agnos anniculos
3 ſeptem integros. Mincha quoque eorum ſimilæ tritici, quæ permixta eſt
4 oleo olivæ, tres decimas pro juvenco, & duas decimas pro ariete. Et de-
cima una pro agno uno, ſic pro ſeptem agnis. Et hircus caprarum unus
5 pro hoſtia peccati, ad expiandum pro vobis. Præter holocauſtum neo-
6 meniæ, & Mincha ejus, & holocauſtum juge & Mincha ejus, & libamina eorũ juxta ordinem judicii eorum, ut recipiatur cum beneplacito oblatio
coram Domino. Et in decima menſis ſeptimi, ille eſt menſis Tiſchri, con-
7 vocatio ſancta erit vobis, & affligetis animas veſtras, à cibo & potu, à balneis & frictione, à calceis & concubitu *abſtinentes* : nullum opus ſervile
facietis. Et offeretis holocauſtum coram Domino, ut recipiatur cum
8 beneplacito, juvencum unum ex bobus, arietem unum, agnos anniculos
ſeptem, qui integri erunt vobis. Et Mincha eorum ſimilæ triticorum mix-
9 tæ cum oleo olivæ, tres decimas pro juvenco, duas decimas pro ariete uno:
10 Singulas decimas pro ſingulis agnis, ſic fiat pro ſeptem agnis. Hircum
11 caprarum unum pro hoſtia peccati, præter hoſtiam pro peccato *diei* expiationum, & holocauſtum juge, & Mincha eorum, & vinum libationis eorum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 * وبزغالهي خطات يكّه بكفارت كردن ابر شما * بجز عولهي آن بامداد آنچه بعولهي آن همیشه
23
24 بكنيد سر اينان * چون اينان بكنيد بروز هفت روزها نان قربان بوي قبوليت يي ابر عولهي آن
25 همیشه كرده آيد وپشنجشي او * ودر روزي آن هفتمي خواندكي خاص باشد بشما همه
26 كاركردي كار نه كنيد * ودر روزي آن نخست برّها در نزديك آوردني شما هديهي نو يي در
27 هفتهاي شما خواندكي خاص باشد بشما همه كاركردي كار نه كنيد * ونزديك آوريد
28 عله ببوي قبوليت يي كاوها بچّكان كاو دو نرميش يكّه هفت برّها قدران سال * وهديهي ايشان
29 سميد آميخته در روغن سه دهيكها بكاوي آن يكّه دو دهيكها بنرميشي آن يكّه * دهيك دهيك
30 ببرّهي آن يكّه بهفت آن برّها * بزغالهي بزان يكّه بكفارت خواستن ابر شما * بجز عله آن همیشه
31 وهديهي او بكنيد تمامان باشند بشما وپشنجشي ايشان *

* فصل بيست نهم * * ودر ماهي آن هفتمي در يك بماه خواندكي
1 خاص باشد بشما هيچ كاركرد كار نكنيد روزي تروعه باشد بشما * وبكنيد عله ببوي
2 قبوليت يي كاو بچّهي كاو [يكّه] نرميش يكّه برّها قدراني سال هفت تمامان * وهديهي
3 ايشان سميد آميخته در روغن سه دهيكها بكاو دو دهيكها بنرميش * ودهيك [يكّه] ببرّهي آن يكّه
4 بهفت آن برّها * وبزغالهي بزان يكّه خطات بكفارت خواستن ابر شما * بجز عولهي آن ماه
5
6 وهديهي آن وعولهي آن تميد [وهديهي آن] وپشنجشي ايشان چون حكمي ايشان ببوي
7 قبوليت قربان يي * ودر ده بماهي آن هفتمي آن اين خواندكي خاص باشد بشما برنجانيد
8 سر جانهاي شما هيچ كار نه كنيد * ونزديك آوريد عله يي ببوي قبوليت كاو بچّهي
9 كاو يكّه [نرميش يكّه] برّها قدراني سال هفت تمامان باشند بشما * وهديهي ايشان سميد
10 آميخته در روغن سه دهيكها بكاو دو [ده] يكها بنرميشي آن يكّه * دهيك دهيك ببرّهي آن
11 يكّه بهفت آن برّها * بزغالهي بزان يكّه [خطات] بجز خطات آن كفّريم وعولهي آن
همیشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان *

Et hœdum peccati unum ad expia- 22
tionem faciendam pro vobis: Præ- 23
ter holocauſtum matutinum quod in holocauſtum juge facietis iſta. Secundùm hæc facietis per diem 24
ſeptem diebus ; panis eſt oblationis odoris acceptabilis Domino : ultra holocauſtum juge fiet, & conſperſio ejus. Septimo autem die convoca- 25
tio ſancta erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis. Porrò die primarum frugum quando offeretis munus novum Domino in hebdomadibus veſtris, convocatio ſancta erit vobis : omnem functionem operis non exercebitis. Et of- 26 27
feretis holocauſtum in odorem acceptabilem Domino, boves fœtus bovis duos, arietem unum, ſeptem agnos anniculos. Et munus eorum, 28
ſimilæ miſtæ cum oleo tres decimas partes ad bovem unum, duas decimas partes ad arietem unum: Singulas decimas partes ad agnum unum, per ſeptem agnos. Hœdum 29 30
caprarum unum ad expiationem petendam pro vobis. Præter holocauſtum juge & munus ejus, facietis, (perfecti erunt vobis,) & conſperſionem eorum. 31

CAP. XXIX.

MEnſe etiam ſeptimo, unâ men- 1
ſis convocatio ſancta erit vobis: ullam functionem operis non exercebitis: dies clangoris erit vobis. Et 2
facietis holocauſtum in odorem acceptabilem Domino, bovem fœtum bovis unum, arietem unum, agnos anniculos ſeptem integros: Et mu- 3
nus eorum, ſimilæ miſtæ cum oleo tres decimas partes ad bovem, duas decimas partes ad arietem: Et 4
decimã partem unã ad agnũ unũ, per ſeptem agnos: Et hœdum ca- 5
prarum unum peccati ad expiationem faciendam pro vobis: Præter 6
holocauſtum menſis & munus ejus, & holocauſtum juge & munus ejus, & conſperſionem eorum, ſecundùm ritus ſuos: in odorẽ acceptabilẽ eſt oblatio Domino. Decimâ quoque 7
menſis ſeptimi hujus, convocatio ſancta erit vobis, affligetiſque animas veſtras : ullum opus non facietis. Et offeretis holocauſtum Do- 8
mino in odorem acceptabilem, bovem fœtum bovis unum, arietem unum, agnos anniculos ſeptem: perfecti erunt vobis. Et munus eorum, ſimi- 9
læ miſtæ cum oleo tres decimas partes ad bovẽ, duas decimas partes ad arietẽ unũ: Singulas decimas partes 10
ad agnũ unũ, per ſeptẽ agnos. Hœdũ 11
caprarum unũ peccati : præter peccatũ expiationũ, & holocauſtũ juge & munus ejus, & conſperſionẽ eorũ.

במדבר כט

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. Jonathan B. Uziel.

ובחמשה עשר יומא לירחא שביעאה מארע קדיש יהי לכון כל עיבידת 12
פולחנא לא תעבדון וחגון חגא דמטלייא קדם יי שובעא יומין: והקרבתם ותקרבין 13
עלתא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי תורין בני תורי תלתיסר אזלין כל יומא
וחסרין סכומהון שובעין על שובעין עממין ומקרבין יתהון תליסר מטרתא דכרין
תרין דמקרבין תרין מטרתא אמרין בני שנא ארביסר שלמין דמקרבין תמני מטרתא
שיתא מנהון מקרבין תרי תרי ותרין מנהון חד חד שלמין יהון: ומנחתם 14
ומנחתהון סמידא דחנטיא פתיכא במשח זיתא תלתא עשרונין לתורא חד לתליסר
תורין תרין עשרונין לדיכרא חד לתרין דכרין: ועשרון ועשרונא עשרונא לאימר 15
חד לארביסר אימרין: ושעיר וצפיר בר עיזי חד חטאתא דמקרב מטרתא חד בר 16
מעלת תדירא וסמידא דחנטיא למנחתא ונסכא: וביום השני ביומא 17
תנייניא דחגא דמטלייא תקרבון תורין בני תורי תריסר לתריסר מטרתא דיכרין תרין
לתרי מטרתא אמרין בני שנא ארביסר שלמין לתשעת מטרתא חמשא מנהון
מקרבין תרי תרי וארבע מנהון חד חד: ומנחתם ומנחתהון סמידא דחנטיא 18
ונסכא ניסוכיהון מה דיתהוון מקרבין עם תוריא ועם דיכריא ואימריא במנייניהון
כסדר דינא: ושעיר וצפיר בר עזי חד למטרתא חד חטאתא בר מעלת תדירא 19
וסמידא דחנטיא למנחתהון ונסכא ניסוכיהון: וביום השלישי ביומא תליתאה 20
דחגא דמטלייא תקרבון תורין תריסר לתריסר מטרתא דכרין תרין לתרין מטרתא
אמרין בני שנא ארביסר שלמין לעשר מטרתא ארבעה מנהון מקרבין תרי תרי
ושית מנהון חד חד: ומנחתם ומנחתהון סמידא דחנטיא ונסכא ניסוכיהון מה 21
די תקרבון עם תורי ודכרי ואמרי במנייניהון כסדר דינא: ושעיר וצפיר דחטאתא 22
הד למטרתא חד בר מן עלת תדירא וסמידא דחנטיא למנחתא ונסוכיה: וביום
הרביעי וביומא רביעאה דחגא דמטלייא תורי עשרא למעשר מטרתא דיכרין תרין 23
לתרי מטרתא אימרין בני שנא ארביסר שלמין לתריסר מטרתא תלת מנהון מקרבין
תרי תרי וחמני מנהון מקרבין חד חד: מנחתם מנחתהון סמידא דחנטיא ונסכא 24
ניסוכיהון מה די תקרבון עם תורי ודכרי ואימרי במנייניהון כסדר דינא: ושעיר
וצפיר בר עזי חד למטרתא חד חטאתא בר מן עלת תדירא וסמידא דחנטיא 25
למנחתא ונסכא ניסוכה: וביום החמשי וביומא חמישאה דחגא דמטלייא תורין 26
תשעא לתשעת מטרתא דכרין תרין לתרי מטרתא אימרין בני שנא ארביסר שלמין
לתריסר מטרתא תרי מנהון מקריבין תרי תרי ותריסר מנהון חד חד: ומנחתם
וסמידא דחנטיא למנחתהון ונסכא ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודכרי ואימרי 27
במנייניהון כסדר דינא: ושעיר וצפירא דחטאתא חד למטרתא חדא בר מן עלת תדירא וסמידא דחנטתא למנחתא ונסוכה: 28

In decima verò quinta die menſis ſeptimi convocatio ſancta erit vobis, nullum opus ſervile facietis: ſed agitabitis feſtum tabernaculorum coram Domino ſeptem diebus. Et offeretis holocauſtum, oblationem quæ recipiatur cum beneplacito coram Domino, juvencos ex bobus tredecim, pergentes quotidie & minuentes numerum eorum, ſeptuaginta prò ſeptuaginta populis, & offerent illa tredecim cuſtodiæ, arietes duos quos offerent duæ cuſtodiæ, agnos anniculos quatuordecim integros quos offerent octo cuſtodiæ, ſex ex illis offerent binos & duæ ex illis offerent unum, integri erunt. Mincha quoque eorum ex ſimila frumenti permixtâ oleo olivæ, tres decimas pro juvenco uno de tredecim juvencis, duas decimas pro ariete uno ex duobus arietibus: Singulas decimas pro agno uno per quatuordecim agnos. Et hircum ex capris unum in hoſtiam pro peccato, quam offeret cuſtodia una, præter holocauſtum juge, & ſimilam frumentorum pro Mincha, & vinum libaminis. Die autem ſecundo feſti tabernaculorum offeretis juvencos ex bobus duodecim prò duodecim cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros prò novem cuſtodiis, quinque ex illis binos offerent, & quatuor ex illis ſingulos. Et Mincha eorum ex ſimila frumenti, & vinum libaminis eorum, quod offerent cum juvencis, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum ex capris unum pro una cuſtodia in hoſtiam pro peccato, præter holocauſtum juge & ſimilam frumenti pro Mincha eorum, & vinum libaminis eorum. Die verò tertio feſti tabernaculorum offeretis juvencos duodecim prò duodecim cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos duodecim integros pro decem cuſtodiis, quatuor ex illis offerent binos & ſex ex illis ſingulos. Et Mincha eorum ex ſimila tritici, & vinum libaminum eorum quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum pro peccato una cuſtodia una, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. Die verò quarto feſti tabernaculorum juvencos decem pro decem cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro duodecim cuſtodiis, tres ex illis offerent binos, & octo ex illis offerent ſingulos. Mincha eorum ex ſimila frumenti, & vinum libaminum eorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum ex capris unum pro una cuſtodia in hoſtiam pro peccato, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. Die verò quinto feſti tabernaculorum juvencos novem pro novem cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro duodecim cuſtodiis, duæ ex illis offerent binos, & duodecim ex illis ſingulos. Et ſimilam triticorum pro Mincha eorum, & vinum libaminis eorum, quæ offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum pro una cuſtodia, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر پانزدهم روز بماهي آن هفتمي خواندگي خاص باشد بشما همه كاركردي كار نه كنيد
حج كنانيد حج ييٓ هفت روزها * ونزديك آوريد عله قربان بوي قبوليت ييٓ گاوها بچگاني گاو
سيزده نرميشها دو برّها قدراني سال چهارده تمامان باشند * وهديهي ايشان سميد آميخته
در روغن سه دهيكها بگاوي آن يكّه بسيزده گاوها دو دهيكها بنرميش آن يكّه
بدو آن نرميشها * ودهيك دهيك ببرّهي آن يكّه بچهارده برّها * وبزغالهي بزان يكّه
خطات بجز عولهي آن تميد هديهي آن وپشنجشي آن * ودر روزي آن دويمي
گاوها بچگاني گاو دوازده نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان
وپشنجشي ايشان بگاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبزغالهي بزان
يكّه خطات بجز عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن
سيمي گاوها يازده نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنجشي
ايشان بگاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبز[غالهي] خطات
يكّه بجز عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن چهارمي
گاوها ده نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان
بگاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبزغالهي بزان يكّه خطات بجز
عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن پنجمي گاوها نه
نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان بگاوها
بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبز[غالهي] خطات يكّه بجز عولهي
آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان *

* Porrò quintâ die menſis ſeptimi, convocatio ſancta erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis, peragetis feſtum Domino ſeptem diebus. Et offeretis holocauſtum in oblationem odoris acceptabilis Domino, boves fœtus bovis tredecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim: perfecti erunt. Et munus eorum, ſimilæ miſtæ cum oleo tres decimas partes ad bovem unum, per tredecim boves; duas decimas ad arietem unum, per ambos arietes. Et ſingulas decimas partes ad agnum unum per quatuordecim agnos. Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocauſtum juge, munus ejus, & conſperſionem ejus. Die autem ſecundo boves fœtus bovis duodecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem ejus. Die verò tertio boves undecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. Et hœdū peccati unū: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorū. Die autem quarto boves decem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, ſecundùm ritum. Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorum. Et die quinto boves novem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, ſecundùm ritum. Et hœdum peccati unum: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorum.

29 וביום הששי ויומא שתיתאה דחגא דמטליא תורין תמניא לחמני מתרתא דכרין
תרין לתרי מתרתא איטרין בני שנא ארביסר שלמין לחליסר מתרתא חדא מנהון
30 מקרבא תרי ותריסר מנהון חד חד: ומנחתם ומנחתהון מסידא דחינטיא וחמר
31 ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודיכרי ואמרי בסנינהון כסדר דינא: ושעיר וצפירא
32 דחטאתא חד למתרתא חדא בר מן עלת תדירא ומסידא דחינטתא למנחתא וחמר
ניסוכה וצלותיתא דמיא הוון מנסכין ביומא דחגא דמטליא דוכרן טב לרביעא דמטרא:
33 וביום השביעי ויומא שביעאה דחגא דמטליא תקרבון תורין שובעא לשבע מתרתא
דיכרין תרין לתרי מתרתא אמרין בני שנא ארביסר שלמין לארביסר מתרתא
סכומהון דכל אימריא חמני ותשעין לכפרא על חמני ותשעין לוטיא: ומנחתם
34 ומנחתהון מסידא דחינטתא וחמר ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודכרי ואמרי
35 בסנינהון כסדר דינהון: ושעיר וצפירא דחטאתא חד למתרתא חדא בר מן עלת
תדירא ומסידא דחינטיא למנחתא וחמר ניסוכה: ביום השמיני ביומא תמינאה כנישין
36 תהוון בחדוא מן מטילכון לבתיכון כנישת חדוא ויומא טבא ואירוע קדיש תהוי לכון
כל עיבידת פולחנא לא תעבדון: והקרבתם ותקרבון עלתא קורבן דמתקבל ברעוא
37 קדם יי קורבנין קלילין תור חד דכר חד לעסא יחידאי אמרין בני שנא
שבעא שלמין לחדוותי שובעא יומין: מנחתם מנחתהון מסידא דחינטתא וחמר
38 ניסוכיהון מה דתקרבון עם תורי ודכרי ואמרי בסנינהון כסדר דינא: ושעיר וצפירא
39 דחטאתא חד בר מן עלת תדירא ומסידא למנחתא וחמר ניסוכה: אלה אלין
תקרבון קדם יי בזמן מועריכון בר מנדריכון דנדרתון בחנא דתתיתון בחנא
ונסיבתכון לעלוותכון ולמנחתיכון ולניסוכיכון ולנכסת קודשיכון:

ל

1 ואמר ואמר משה לבני ישראל כל מה דפקיד יי ית משה:
פ פ
2 וידבר ומליל משה עם אמרכלי שבטיא לבני ישראל למימר דין פתגמא דמליל
3 יי למימר: איש גבר בר תליסר שנין ארום ידר נדרא קדם יי או יקיים קים למימר
איסרא ממדעם דהתיתיר על נפשיה לא יפים פתגמיה כרם ביתר דינא שרן ליה
4 ואין לא שרו ליה ככל מה דיפוק מפומיה יעביד: ואשה ואתתא דלא עברת תריסר
שנין ארום תידר נדר קדם יי ותיסר איסר בביתר איבהא עד תריסר שנין:
5 ושמע וישמע איבהא ית נדרהא וכל איסרה דאסרת על נפשה ויתכוון וישתוק לה
איבהא ויתקיימון כל נדריה וכל איסרא דאסרת על נפשה יתקיים:

29 Die verò sexto festi tabernaculorum juvencos octo pro octo custodiis, arietes duos pro duabus custodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro tredecim custodiis, una ex illis offeret duos & duodecim ex illis singulos. 30 Et Mincha eorum ex simila tritici, & vinum libaminis eorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. 31 Et hircum pro peccato unum pro custodia una, præter holocaustum juge, & similam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ipsius, & phialam aquarum libabunt in die festi tabernaculorum in memoriam bonam imbris pluviæ. 32 Die verò septimo festi tabernaculorum offeretis juvencos septem pro septem custodiis, arietes duos pro duabus custodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro quatuordecim custodiis: numerus omnium ipsorum agnorum octo & nonaginta, ad expiandum pro octo & nonaginta maledictionibus. 33 Et Mincha eorum ex simila tritici, & vinum libaminum eorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. 34 Et hircum pro peccato unum pro custodia una, præter holocaustum juge, & similam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. 35 In die verò octavo congregabimini cum gaudio ex tabernaculis vestris in domos vestras, congregatio gaudii & dies festus & convocatio sancta erit vobis: nullum opus servile facietis. 36 Et offeretis holocaustum, oblationem quæ recipiatur cum beneplacito coram Domino, oblationes leves juvencum unum coram Deo uno, arietem unum pro populo unico, agnos anniculos septem integros pro gaudio septem dierum. 37 Mincha eorum ex simila tritici, & vinum libaminum ipsorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum ipsorum & juxta ordinem judicii. 38 Et hircum pro peccato unum, præter holocaustum juge, & similam pro Mincha, & vinum libaminis ejus. 39 Ista offeretis coram Domino in tempore festorum vestrorum, præter vota vestra quæ vovebitis in festo, quæ adducetis in die festo, & spontaneam oblationem vestram pro holocausto vestro, & Mincha vestro, & libaminibus vestris, & pro hostiis sanctificatis vestris.

CAP. XXX.

1 ET dixit Moses filiis Israel, secundùm omne quod præcepit Dominus Mosi.

SECT. XLII.

2 Et loquutus est Moses cum præfectis tribuum filiorum Israel dicendo; Hoc est verbum quod loquutus est Dominus, dicendo: 3 Vir natus tredecim annos quando voverit votum coram Domino, aut juraverit juramentum, dicendo; Prohibitum omne quod permissum est animæ meæ, non dissolvat verbum suum: verùm domus judicii possunt solvere ipsum, quòd si non solvant ipsum juxta omnia quæ protulerit ore suo faciet. 4 Et mulier quæ non transfierit duodecim annos quando voverit votum coram Domino, & constrinxerit se vinculo in domo patris sui usque ad duodecimum annum: 5 Et audierit pater ejus votum ipsius, & omne vinculum quo obligavit animam suam, & intenderit, & tacuerit ipsi pater ejus: tum stabilientur omnia vota ejus, & omne vinculum quo obligavit animam suam stabilietur.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 * ودر روزي آن ششمي ڪاوها هشت نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان
30 وپشنڪشي ايشان بڪاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حڪم * وبز[غالهي] خطات
31 يڪّه بجز عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنڪشي ايشان * ودر روزي آن هفتمي ڪاوها
32 هفت نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنڪشي ايشان بڪاوها
33 بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حڪم * وبز[غالهي] خطات يڪّه بجز عولهي آن
34 هميشه وهديهي آن وپشنڪشي ايشان * در روزي آن هشتمي عصرت باشد بشما همه ڪارڪردي
35 [ڪار] نڪنيد * ونزديك آوريد عله قربان بوي قبوليت يي ڪاو يڪّه نرميشي يڪّه برّها قدراني
36 سال هفت تمامان * هديهي ايشان وپشنڪشي ايشان بڪاو بنرميش وببرّها چون شماري
37 ايشان چون حڪم * وبزغالهي خطات يڪّه بجز عولهي آن تميد وهديهي آن وپشنڪشي
38 آن * اينان بڪنيد يي در عيدهاي شما بجز از نذرهاي شما وسخاوتهاي شما بعولهاي
39 شما وبهديهاي شما وبپشنڪشهاي شما وبشلمهاي شما •

• فصل سي ام •

1 * ڪفت مشه بپسراني يسرال چون همه آنچه فرمود يي مر مشه * سخن ڪفت مشه بسروراني
2 آن قبيلها بپسراني يسرال بڪفتن لين آن سخن آنچه فرمود يي * مردي ڪه نذر ڪند
3 نذر يي يا سوڪند خورد سوڪند ببند ڪردني بند ابر جاني او نه سست ڪند سخني
4 او چون همه آن بيرون آيا از دهاني او بڪند * وزن ڪه نذر ڪند نذر يي وبند ڪند
5 بند در خانهي پدري آن در ڪودڪيهاي آن * وبشنود پدري آن مر نذري آن
وبندي آن آنچه بند ڪرد ابر جاني آن وخموشي ڪند بآن پدري آن درست شوند
همه نذرهاي آن وهمه بند آنچه بند ڪرد ابر جاني آن درست باشد •

29 Die præterea sexto boves octo, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. 30 Et munus eorum, & conspersionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. 31 Et hœdum peccati unum, præter holocaustum juge, & munus ejus, & conspersionem eorum. 32 Et die septimo boves septem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. 33 Et munus eorum, & conspersionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, secundùm ritum. 34 Et hœdum peccati unum: præter holocaustum juge, & munus ejus, & conspersionem eorum. 35 Die octavo feria erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis. 36 Et offeretis holocaustum in oblationem odoris acceptabilis Domino, bovem unum, arietem unum, agnos anniculos septem perfectos. 37 Munus eorum, & conspersionem eorum ad bovem, ad arietem, & ad agnos secundùm numerum eorum, juxta ritum. 38 Et hœdum peccati unum: præter holocaustum juge, & munus ejus, & conspersionem ejus. 39 Ista facietis Domino in solennitatibus vestris: præter vota vestra, & spontaneæ vestra in holocaustis vestris, & muneribus vestris, & conspersionibus vestris, & pacificis vestris.

CAP. XXX.

1 ET Dixit Mosheh ad filios Israel juxta omne quod præceperat Dominus ipsi Mosheh. 2 Loquutus est quoque Mosheh ad capitaneos tribuum filiorum Israel, dicendo; Hoc est verbum quod præcepit Dominus: 3 Quicunque voverit votum Domino, aut juraverit juramentum astringendo obligatione animam suam, non dissolvet verbum suum; juxta omne quod egreditur ex ore suo, faciet. 4 At mulier cùm voverit votum Domino, & astrinxerit se obligatione in domo patris sui in pueritiis suis: 5 Et audierit pater ejus votum ipsius, & obligationem ipsius quâ astrinxit animam suam, & tacuerit illi pater ejus: confirmabuntur omnia vota illius; omnisque obligatio quâ astrinxerit animam suam, rata erit.

ואם ואין יבטל אבוהא יתה ביומא דשמע או לא אתכוון לקיימא ובטיל 6
בתר דישמע כל נדרהא ואיסרא דאסרת על נפשה לא יתקיימון ומן קדם יי
ישתבי וישתבק לה ארום בטיל אבוהא יתה מן רשותא דנדרא : ואם היו 7
ואין אתנסבא אתנסיבת לגבר ונדרהא עלה או פירושי סיפתהא דאסרת על
נפשה בבית אבוהא ולא בטל אבוהא עד לא אתנסיבת ומדאתנסיבת לגבר
יתקיימון : ושמע ואין בתר דאתנסיבת נדרת וישמע ביומא דשמע 8
יתכוון לקיימותהון וישתוק לה ויתקיימון נדרהא ואיסרהא דאסרת על נפשה
יתקיימון : ואם ביום ואין ביומא דשמע בעלה בטיל לה וישרי ית נדרה 9
דעלה וית פירוש ספתהא דאסרת על נפשה ומן קדם יי ישתבק לה :
ונדר ונדרא דארמלא ומתרכא כל דאסרת על נפשה יקום עלה : ואם ואין 10 11
עד דהיא בבית בעלה ולא בגרת נדרת או אסרת אסר על נפשה בקיומא :
ושמע וישמע בעלה וישתוק לה ולא בטיל יתה ומית עד דלא בגרת 12
ויתקיימון כל נדרהא וכל איסרי דאסרת על נפשה יתקיימון ולית איבהא זכי
בה חוב לבטלותהון : ואם ואין משרא ישרי יתהון בעלה ביומא דשמע 13

כל אפקות שפתהא לנדרהא ולאיסרי ירושלמי 13 בעלה אפס יתהון :
נפשהא לא יתקיימון ואין בעלה 14 בעלה יפס יתהון :
בטילינון ולא ירעת ועברת מן קדם יי
ישתבק לה : כל נדר כל נידרא וכל קיום אסרא לסגפא נפש בעלה 14
יקיימינון ובעלה יבטילינון : ואם ואין משתק ישתוק ומתכוון לה בעלה 15
מיומא דשמע ליומא חרן ויתקיימון כל נדרהא או ית כל איסרהא
ובמשתוקיה קיים יתהון ארום שתיק לה ביומא ואתכוון ולא שרינון ביומא
דשמע : ואם ואין משרא ישרי לה יומא חד בתר דשמע לא סניא לה בשירותא 16
ואין מפקא פתגמא בעלה או איבה מקביל ית חובה : אלה אלין אתחויית קיימיא 17
דפקיד יי ית משה בין גבר לאתתיה בין
איבא לברתיה ביומי טליותה עד דהיא ירושלמי 17 ביומא טליותה בביתיה
בבית אבוהא ולא ביומי טליותה והיא דאבוהא :
בבית בעלה : לא
וידבר ה׳ ומליל יי עם משה לימר : נקום אתפרע פורענות בני ישראל מן 1 2
מדינאי ומן בתר כדין תתכנש לעמך :

Quod si contradixerit pater ejus illi die quo audivit, aut non intendit 6
stabilire, sed dissolverit postquàm audivit, omnia vota ejus & vinculum
quo obligavit animam suam non stabilientur: sed à facie Domini re-
mittetur & condonabitur illi, quia contradixit illi pater ejus ex potestate
voti. Quod si nubendo nupta fuerit viro, & votum ejus super eam 7
fuerit, aut prolationes labiorum ejus quo obligavit animam suam in
domo patris sui, & non dissolverit pater ejus cùm nondum nupta est,
tum ex quo nupta fuerit viro stabilientur. Quòd si postquam nupta fuerit 8
voverit, & audiverit maritus ejus, & die quo audiverit constituerit sta-
bilire ipsum, & tacuerit illi: tum ratâ erunt vota ejus, & vincula ejus
quibus obligavit animam suam firmâ erunt. Quòd si die quo audivit 9
maritus ejus prohibuerit eam, tum remittetur illi votum ejus quod su-
per eam est, & prolatio labiorum ejus quâ obligavit animam suam: &
à facie Domini remittetur, & condonabitur illi. Votum autem viduæ 10
& repudiatæ, omne quo obligavit animam suam, firmum erit super ipsam.
Quòd si dum adhuc est in domo mariti sui, neque nubiles annos adhuc 11
attigit, vovit aut obligavit vinculo animam suam juramento: Et au- 12
diverit maritus ejus & tacuerit, neque prohibuerit eam, & mortuus est
antequam ætatem nubilem attigit; tum rata erunt omnia vota ejus, &
omnes obligationes ejus quibus obligavit animam suam ratæ erunt, neque
poterit amplius pater ejus illa dissolvere. Si autem solvendo solvat illa 13
maritus ejus, die quo audivit, qualiscunque prolatio fuerit labiorum ejus,
quæ vovit aut obligavit animam
suam, non erunt firma: quòd si Hier. 13 *Maritus dissolvat illa.*
maritus ejus dissolverit illa, neque 14 *Maritus ejus dissolvet illa.*
noverit sed transgressa sit, à facie
Domini remittetur illi. Omne votum & omne juramentum vinculi ad 14
affligendum animam, maritus ejus poterit ea confirmare, & maritus ejus
poterit illa dissolvere. Quod si tacendo tacuerit & consenserit illi ma- 15
ritus à die quo audiverit in diem alterum, tum rata erunt omnia vota
ejus, & omnes obligationes quibus tenebatur: & silentio suo ea confir-
mavit, quoniam tacuit illi eo die & consensit, neque solvit ea die quo
audivit. Quòd si dissolvendo dissolverit ea die uno postquàm audivit, 16
non licebit illi solvere: quòd si dissolverit verbum, maritus ejus aut
pater ejus recipiet peccatum ejus. Hæ sunt indicationes statutorum 17
quæ præcepit Dominus Mosi in-
ter virum & mulierem ejus, inter Hieros. 17 *Die pueritiæ suæ in*
patrem & filiam ejus, die pueritiæ *domo patris sui.*
quamdiu est in domo patris sui,
non autem in diebus pueritiæ suæ quando est in domo mariti sui.

CAP. XXXI.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ulciscere ultionem 1
filiorum Israel à Madianitis, & postea colligeris ad populum tuum. 2

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واكر آرد پدري [آن] آنرا در روزي شنيدني او همه نذرهاي آن وبندهاي آن آنچه بند 6
كرد بر جاني آن نه درست شود و يي بيامرزد بآن كه آرد پدري آن آنرا * واكر بودن 7
باشد بمرد ونذرهاي آن بر آن يا سرحي لبهاي آن آنچه بند كرد بر جاني آن *
* وبشنويد شوهري آن در روزي شنيدني او وخموشي كرد بآن درست شوند نذرهاي آن 8
وبندهاي آن آنچه بند كرد بر جاني آن درست باشند * واكر در روزي شنيدني 9
شوهري آن بيازرد آنرا وباطل كرد مر نذري آن آنچه بر آن ومر سرحي لبهاي آن
آنچه بند كرد بر جاني آن و" بيامرزد بآن * ونذري بيوه وراننده همه آنچه بند كرد 10
بر جاني آن درست باشد بر آن * واكر خانهي شوهري آن نذر كرد يا بند كرد 11
بند بر جاني آن در سوكند * وبشنويد شوهري آن وخموشي كرد بآن نه آزرد 12
آنرا درست شوند همه نذرهاي آن وهمه بند آنچه بند كرد بر جاني [آن] درست باشد *
* واكر باطل كردن باطل كرد ايشانرا شوهري آن در روزي شنيدني او همه بيرون آياي لبهاي 13
آن بندهاي آن وببندي جاني آن نه درست شود شوهري آن باطل كرد ايشانرا " بيامرزد
بآن * همه نذر وهمه سوكندي بند برنجاندن جان شوهري آن درست كند آنرا وشوهري 14
آن باطل كند اويرا * واكر خاموشي كردن خاموشي كند بآن شوهري آن از روز بروز بر 15
انكيزاند مر همه نذرهاي آن يا مر همه بندهاي آن آنچه بر آن بر انكيزاند ايشانرا كه
خاموشي كرد بآن در روزي شنيدني او * واكر باطل كردن باطل كرد ايشانرا پسي 16
شنيدني او بر دارد مر گناهي آن * اينان آن رسمها آنچه فرمود " مر موسه ميانى مرد برني 17
او وميانى پدر بدختري او در كودكيهاي آن خانهي پدري آن *

* فصل سي يكم * * سخن گفت " بموسه بگفتن * 1
* انتقام كش انتقامي پسراني يسرال از نزد آن مديتيان پس جمع شوي بقومي تو * 2

Si autem increpuerit pater ejus 6
illam die quâ audierit ipse omnia
vota ejus, & obligationes ejus
quibus obligaverit animam suam,
non confirmabitur: & Dominus
ignoscet ei, quia increpuit pater ejus
illam. Quòd si existendo fuerit 7
viro, vota quoque ejus super se,
aut declaratio labiorum suorum
quâ obligaverit animam suam:
Audierit autem maritus ejus; & 8
die quâ audierit, tacuerit ei:
confirmabuntur vota ejus; & ob-
ligationes ejus quibus astrinxerit
animam suam, rata erunt. Si 9
verò die quâ audierit maritus
ejus, increpuerit illam, ac irritum
fecerit votum illius quod super
eam, & prolationem labiorum
ipsius quâ obligârit animam suam,
tunc Dominus ignoscet ei. Votum 10
autem viduæ & repudiatæ, omne quo
obligavit animam suam, ratum erit
super ipsam. Si verò domi mariti sui 11
voverit, aut obstrinxerit obligatione
animam suam cum juramento:
Et audierit vir ejus, & tacuerit 12
ei, nec increpuerit illam, confirma-
buntur omnia vota ejus; & omnis
obligatio quâ obstrinxerit animam
suam, rata erit. Quòd si irrita 13
faciendo irrita fecerit ea mari-
tus ejus die quâ audierit, omnia
egressio labiorum ejus in votis ejus
& in obligatione animæ ejus non
rata fiet: maritus ejus irrita fe-
cit ea, Dominus ignoscet ei. Omne 14
votum, & omne juramentum ob-
ligationis ad affligendam animam,
maritus ejus confirmabit illud,
& maritus ejus irritum faciet
illud. Quòd si tacendo tacuerit 15
illi maritus ejus de die in diem,
stabiliet omnia vota ejus, vel
omnes obligationes ejus quæ super
eam: stabilivit ea, quia tacuit illi
in die quâ audivit. Et si irrita 16
faciendo irrita fecerit ea postquàm
audivit, portabit peccatum illius.
Ista sunt statuta quæ præcepit 17
Dominus Mosheh inter virum &
uxorem ejus, & inter patrem ac
filiam ejus in pueritiis suis domi
patris sui.

CAP. XXXI.

Et locutus est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo; Exige ultionem 2
filiorum Israel de Midjanitis, &
postea aggregaberis ad populum
tuum.

UMI

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וידבר ומליל משה עם עמא למימר 3
אזדרזו לזווחכון גוברין לחילא ויהון
מסדרין סדרי קרבא על מדין למיתן פורענות עמא דיי במדין: אלף אלפא 4
לשבטא אלפא לשבטא לכל שיבטיא דישראל תשדרון לחילא: ויסתרו
ואתבחרו גוברין צדיקין ומסרון נפשהון מאלפיא דישראל אלפא לשבטא תריסר 5
אלפין מזורזי חילא: וישלח משה אלפא לשיבטא לחילא יתהון 6
ית פינחס בר אלעזר כהנא לחילא ואוריא ותמיא דקודשא בהון
וחצצרת יבבא בידיה למכנש ולמשרי ולמיטל משריתא דישראל: ויצאו
ואתייחלון על מדין אקפודה מחלת טרינונהא היכמא דפקיד יי ית משה וקטלו 7
כל דכורא: ואת ית מלכי מדינאי קטלו על קטולי משרייתהון ית אוי וית 8
רקם ית צור הוא בלק ית חור ית רבע חמשת מלכי מדין וית בלעם בר בעור
קטלו בסייפא והוה כיון דחמא בלעם חייבא ית פינחס כהנא רדיף מן בתריו
עבד מלתא דקוסטין ופרח באוויר שמיא מן יד אידכר פינחס שמא רבא וקדישא 9
ופרח בתריו ואחדיה ברישיה ואחתיה שלף סייפא ובעא למקטליה פתח פומיה
במלי תחנונין ואמר לפינחס אין חקיים ית נפשי משתבענא לך דכל יומין דאנא
קיים ליית אנא מלטיט ית עמך ענני ואמר ליה הלא אנת הוא לבן ארמאה 10
דבעית למישציא ית יעקב אבונן ונחתא למצרים בנין למובדא ורעא ומן בתר
דנפקו מצריים גריתא בהון עמלק רשיעא וכדון אתנרתא איתנרא למילוט
יתהון ובין דחמיתא דלא אהנין עובדך ולא קביל מימרא דיי מינך אמליכת
מילכא בישא ית בלק למוקמא ית בנתיה בפרשת אורחתא למטעיא יתהון 11
ונפלו בנין כן מנהון עשרין ואַרבעא אלפין בנין בן ליית אפשר חוב למקיימא
ית נפשך ומן יד שלף סייפיה מן חיקה וקטליה: וישבו ובני ישראל 9
ית נשיהון דמדינאי וית שפליהון וית כל בעיריהון וית כל גיתיהון וית כל
נכסיהון בזו: וית כל קורייהון ובתי טירוניהון וית בסי בירתהון סנדיהון 10
אוקידו בנורא: ויקחו ושבו ית כל עדיתא וית כל דברתא באינשא ובבעירא: 11
ויביאו ואייתיאו לות משה ולות אלעזר כהנא ולות כל כנשתא דבני ישראל 12
ית שביתא וית דברתא וית עדיתא למשריתא למשריא דמואב על ירדנא
דיריחו: ויצאו ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל אמתרכלי כנשתא לקדמותהון 13
למברא למשריתא: ויקצף וכנס משה על אסטרטינין דממנן על חילא רבני 14
אלפין ורבני מאותא דאתו מחיל סדרי קרבא: ואמר ואמר להון משה 15
הקייטחון כל נוקבא:

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et loquutus est Moses cum populo, 3
dicendo; Accingite apud vos viros *Armate ex vobis.*
ad pugnam, ut sint instruentes aciem belli contra Madianitas, ad dandum vindictam populi Domini in Madianitas. Mille de singulis tribubus Israel mittatis ad bellum. Et 4
electi sunt viri justi, & tradiderunt animas suas ex millibus Israel mille 5
de qualibet tribu, duodecim millia armatorum ad bellum. Et misit 6
eos Moses mille ex unaquaque tribu ad bellum, illos *inquam* & Phinees filium Eleazar sacerdotem ad bellum, & Urim & Tummim sanctitatis ad interrogandum per ea, unà cum tubis clangoris in manu ejus ad congregandum, ad quiescere & proficisci faciendum castra Israel. Et inierunt prælium contra Madian, circumdederunt eam per tres 7
angulos ejus quemadmodum præceperat Dominus Mosi: & interfecerunt omnem masculum. Et reges Madianitarum interfecerunt unà 8
cum interfectis castrorum ipsorum, Evi, Rekem, Tsur, ille est Balak, & Hur, atque Reba, quinque reges Madian, & Bileam filium Beor interfecerunt gladio. Et accidit postquam vidisset Bileam peccator Pinchas sacerdotem persequentem se, conversus est ad magicas artes, & volavit per aërem cœlorum: statim mentionem fecit Pinchas nominis magni & sancti, & volavit post eum & apprehendit eum per caput, & dejecit eum, nudavit gladium & voluit ipsum interficere, aperuit os suum cum verbis deprecationum, & dixit ipsi Pinchas; Si in vita conservaveris animam meam, juro tibi quòd omnibus diebus quibus vivam non sim maledicturus populo tuo, Respondit illi, & dixit; Annon tu es Laban Aramæus, qui voluisti perdere Jacobum patrem nostrum, & descendisti in Ægyptum ut perderes semen *ejus*, & postquam exierunt ex Ægypto immisisti in eos Amalek improbum. & nunc immissus es immittendo ad maledicendum illis? postquam autem vidisti quod non utilia essent opera tua, neque auscultaret sermo Domini tibi, dedisti consilium malum ipsi Balak ut constitueret filias suas in compitis ad seducendum eos, & ideo ceciderunt ex illis viginti quatuor millia, propterea fieri non potest ut in vita conservem animam tuam: & statim extraxit gladium suum ex vagina sua, & interfecit eum. Et captivas abduxerunt filii Israel uxores Madianitarum, & par- 9
vulos eorum, & bestias eorum, & omnia pecora eorum, & omnes opes eorum diripuerunt. Et omnes urbes eorum, & domus principum eo- 10
rum, & altaria domus adorationis eorum combusserunt igne. Cepe- 11
runt quoque omne spolium, & omnem prædam in hominibus & pecoribus. Et adduxerunt ad Mosem & ad Eleazarum sacerdotem, & ad 12
universam congregationem filiorum Israel, captivitatem, prædam, & spolia, ad castra quæ erant in campestribus Moab ad Jordanem Jericho. Et exierunt Moses & Eleazar sacerdos & omnes præfecti con- 13
gregationis obviam illis extra castra. Et iratus est Moses contra du- 14
ces, qui præfecti erant supra exercitum, tribunos, & centuriones, qui venerant de militia belli. Et dixit illis Moses; An in vita conser- 15
vâstis omnem fœminam?

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گفت موسى بآن قوم بگفتن جريده شويد از نزدي شما مردمان بسپاه وباشند 3
ابر مدين بدادن انتقامي يي مدين * هزار بقبيله هزار بقبيله بهمه قبيلهاي 4
يسرال بفرستيد بسپاه * سپرده شدند از هزارهاي يسرال هزار بقبيله دوازده هزار جريدگان 5
سپاه * بفرستاد ايشانرا موسى هزار بقبيله بسپاه ايشان ومر فينحس پسري العزر آن 6
كهن بسپاه و پيرايهاي آن خاص و نفيرهاي آن تروعه در دستي او * سپاه كشيدند 7
ابر مدين چون آنچه فرمود يي مر موسى و بگشتند همه نرينه * ومر پادشاهاني مدين 8
بگشتند ابر گشتگاني ايشان مر اوي و مر رقم و مر صور و مر حور و مر ربع پنج
پادشاهاني مدين ومر بلعم پسري بعور بگشتند در شمشير * برده كردند پسراني يسرال 9
مر زناني مدين و مر طفلاني ايشان و مر همه چهارپاياني ايشان و مر همه گلهي ايشان
و مر همه مالي ايشان غارت كردند * ومر همه شهرهاي ايشان در نشستنجاهاي ايشان 10
و مر همه مسجدهاي ايشان بسوختند در آتش * بستاندند مر همه آن غنيمت ومر 11
همه آن تاراج در آدم ودر چهارپا * بياوردند بموسى وبالعزر آن كهن و بجماعتي پسراني 12
يسرال مر آن بردگي و مر تاراج و مر آن غنيمت بآن لشكرگاه بعربوت مواب آنچه ابر
يردن يرحو * بيرون آمد موسى و العزر آن كهن و همه مهتراني آن جماعت بپديرهي 13
ايشان باز بيرون بلشكرگاه * خشم كرد موسى ابر گماشتگاني آن لشكر اميراني آن هزاران 14
و اميراني آن صدها آن آمدگان از سپاه آن كارزار * گفت موسى بايشان ها زنده گذاشتيد 15
همه مادينه *

Locutus est itaque *Mosheh* ad populum, dicendo; *Expediamini ex vobis quidam ad exercitum, & sint contra Midjan, ad dandum ultionem Domini in Midjan.* Millenos de singulis tribubus, de omnibus tribubus Israel mittetis in exercitum. Et traditi sunt ex millibus Israel, mille per tribum, duodecim millia expediti ad exercitum. Et misit eos *Mosheh* mille per tribum, ad exercitum: eos inquam, & Phinehas filium Eleazar sacerdotis ad exercitum, & vasa sanctæ, & tubas clangoris in manu ejus. Et exercitum duxerunt contra Midjan, quemadmodum præceperat Dominus *Mosheb*, & occiderunt omnem masculum. Reges etiam Midjan occiderunt cum interfectis eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Reba, quinque reges Midjan: Balaam quoq; filium Beor occiderunt gladio. Captivas autem duxerunt filii Israel mulieres Midjan, & infantes eorum, atque omnes quadrupedes eorum, omnésque greges eorum, ac omnem substantiam eorum prædati sunt. Omnes quoque urbes eorum in residendi locis eorum, & omnia templa eorum, combusserunt igne. Tulerúntque omnem prædam, omniáque spolia, tam de homine quàm quadrupede. Et adduxerunt ad *Mosheb*, & ad Eleazar sacerdotem, & ad congregationem filiorum Israel, captivitatem, & spolia, ac prædam ad castra in Arboth Moab quæ secus Jarden prope Jerebo. Egressus est igitur *Mosheb*, & Eleazar sacerdos, & omnes principes congregationis in occursum eorum extra castra. Iratúsque est *Mosheb* contra præfectos exercitûs, principes millium, & principes centum venientes à militia belli. Dixitque illis *Mosheb*; Num vivas reliquistis omnes fœminas?

16 הן הנה הנין הנין דהנואה תוקלא לבני ישראל בעיצתא דבלעם למשקרא שקר
קדם יי על עיסק פעור והות מותנא בכנשתא דיי : ועתה וכדון קטולו כל דכורא
17 בטפליא וכל אתתא דידעת גבר למשכבי דכורא קטולו : וכל וכל טפלא בנשיא
18 אוקימו כלו קביל ציצא בלילא דקודשא ויסתכלן ביה ומאן דהיא מבעלא לעבר
יתעבדון אפהא מורקין ומאן דלא ידע משכבי דכורא יהון סמקין אפהא היך
19 נורא ותקיימונין לכון : ואתון ושרו למברא למשריתא שובעא יומין כל
דקטיל בר נשא וכל דיקרב בקטילא תדון עלוי ביומא תליתאה וביומא שביעאה
20 אתון ושביכון : וכל וכל לבוש וכל מנא דצלא וכל עובד מעזי קרנא ונרמא וכל
21 מאן דקיסא תדון עלוי : ויאמר ואמר אלעזר כהנא לגוברי חילא דאתו מן סדרי
קרבא דא אחויית גזירת אוריתא דפקיד יי ית משה : אך בדם לחודהון בלא
22 חלדותהון ית דהבא וית כספא וית
ירושלמי 22 ית קסטרא וית אבנא :
נחשא וית פרזלא וית קסטירא וית
23 כרכימשא מניהון לא גולמיא ולא פשוטיא : כל דבר כל מידעם דאורחיה
למתעלא בנורא לכסיא קדירתא שפודיא ואסכלתא תעברון בנורא וידכי
בתר כן במיא דכשרין לאידכאה בהון דיותא יתדי וכל דלא מיתעל בנורא
כהנטתא בסיא קתוניא קומקומוסיא תעברון באר בעין סווין דמו : וכבסתם
24 ותחוורון לבושיכון ביומא שביעאה ותדכון ומן בתר כן תיעלון למשריתא :
25 ויאמר ואמר יי עם משה למימר : שא סב ית שירוי ביות שביתא באינשא
26 ובבעירא ותקבל חושבנה אנת ואלעזר כהנא ורישי אבהת בנשתא : וחצית
27 ותפליג ית דברתא בין גוברייא בלושיא דאחדו ית עדיתא באנחות קרבא
דנפקו לחילא ובין כל כנשתא : והרמות ותפריש נסיבא לשמא דיי מן גוברי
28 מניחי קרבא דינפקו לחילא חדא בת נשא מחמש מאה חיברין מן תורי ומן
29 חמרי ומן ענא : ממחציתם מן פלוגתהון דהוא חולק גברי מניחי קרבא תסבון
30 ותתנון לאלעזר כהנא אפרשותא לשמא דיי : וממחצית ומפלגות דבני
ישראל תסב חד דמיתחד מן חמשין מן בת נשא ומן תורי ומן חמרי ומן כל
31 בעירא ותתין יתהון לליואי נטרי משכנא דיי : ויעש ועבד משה ואלעזר
כהנא היכמא דפקיד יי ית משה :

16 Ipsæ sunt quæ fuerunt offendiculo filiis Israel consilio Balaam, ut prævaricarentur prævaricationem coram Domino in negotio Peor, unde fuit pestis in congregatione Domini. Nunc igitur occidite omnem ma- 17
sculum inter parvulos, & omnem mulierem quæ cognovit virum concubitu masculi interficite. Præterea omnem parvulam inter mulieres 18
constituite ex adverso fimbriæ coronæ sanctitatis, & contemplentur ipsam: quæcunque fuerit cognita à viro fient facies ejus pallidæ, & quæcunque non noverit concubitum maris erunt rubentes facies ejus veluti ignis, illas in vita conservabitis. Vos autem manete extra castra 19
septem diebus: quicunque occiderit hominem, & quicunque tetigerit interfectum, aspergatis ipsum die tertio & die septimo, tam vos quàm captivitatem vestram. Sed & omnem vestem, & omne vas pelliceum, 20
& omne opus ex pilis caprinis, *factum* cornu aut osse, & omne vas ligneum aspergetis ipsum. Et dixit Eleazar sacerdos ad viros exercitus 21
qui redierant ex acie belli; Hæc est indicatio decreti legis, quam præcepit Dominus Mosi. Saltem tantùm ipsa absque rubigine eorum, au- 22
rum, & argentum, & æs, & ferrum, & stannum, & plumbum, vasa eorum non massæ, nec plana *metalla*: Quicquid cujus via est ut 23
ingrediatur per ignem, sartagines, lebetes, verua & craticulas, transire facietis per ignem, & mundabitur, postea aquis quæ aptæ sunt ut illis mundetur fluxus aspergetur: & quicquid non ingreditur per ignem ut opercula, calices, lagenæ, cocula, transire facietis per quadraginta sata aquæ. Et lavabitis vestimenta vestra in die septimo, & mundabimini, 24
& postea ingrediemini castra. Et dixit Dominus cum Mose, dicendo: 25
Accipe capita prædæ captivitatis in homine & in jumento, & cape 26
summam ejus, tu, & Eleazar sacerdos, & capita patrum congregationis. Et divides prædam inter viros bellatores, qui ceperunt prædam 27
in conflictu belli quando exierunt ad pugnam, & inter universam congregationem. Et separabis censum nomini Domini de viris bellicosis 28
qui exierunt ad prælium, unam mulierem ex quingentis, similiter ex bobus, ex asinis, & ex ovibus: De medio eorum, nempe portione 29
virorum bellicosorum accipietis, & dabitis Eleazari sacerdoti separationem nomini Domini. De medietate verò filiorum Israel accipies 30
unum quod sumetur de quinquaginta, de fœminis, & de bobus, & de asinis, & de omnia bestia, & dabis illa Levitis custodibus custodiæ tabernaculi Domini. Et fecit Moses & Eleazar sacerdos sicut præce- 31
perat Dominus Mosi.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * اينك ايشان بودند بپسراني يسرال درسخن بلعم بسپردني بغي بني ابر سبب فعور و بود آن
رحم در جماعتي ::
17 * و اكنون بكشيد همه نرينه در طفل و همه زن دانايي مرد بخسپشي
18 نرينه بكشيد * و همه آن طفل در زنان آنچه نه دانستند خسپش نرينه زنده گذاريد
بشما * وشما فرود آييد از بيرون بلشكرگاه هفت روزها همه كشتي جان و همه
19 رسا در كشته پاك شويد در روزي آن سيمي و در روزي آن هفتمي شما و بردگي
شما * وهمه جامه و همه پيرايهي پوست وهمه عملي بزوش و همه پيرايهي چوب
20 پاك كنيد * گفت العزر آن كهن بمردمان آن سپاه آن آمدگان بكارزار اين رسمي
21 آن شريعت آنچه فرمود :: مر مشه * خاصه مر آن طلا و مر آن نقره ومر آن مس
22 و مر آن آهن و مر آن قلعي ومر آن ارزيز * همه آن چيز آنچه بيايد بآتش بگذرانيد
23 در آتش وپاك شود خاصه در آبي چكاندن پاك شود و همه آنچه نه آيد در آتش
بگذرانيد در آب * وبشوييد جامهاي شما در روزي آن هفتمي وپاك شويد و پس
24 بياييد بآن لشكرگاه * گفت :: بمشه بگفتن * بشمار مر سري تاراجي آن بردگي
25 26
27 در آدم ودر چهارپا تو والعزر آن كهن و سروراني پدراني آن جماعت * وبخش كني
مر آن تاراج ميان گيراني آن كارزار آن بيرون آيان بسپاه و ميان همه آن جماعت *
28 * وجدا كني خراج :: از نزد مردماني آن كارزار آن بيرون آيان بسپاه يك جان از
29 پانصد از آن آدم واز آن گاو واز آن خرها واز آن گوسپند * از بخشي ايشان
30 بستانيد وبدهي بالعزر آن كهن جداكردي :: * واز بخشي پسراني يسرال بستاني
يكه گرفته از آن پنجاه از آن آدم از آن گاو از آن خرها واز آن گوسفند از همه آن
31 چهارپا وبدهي ايشانرا بلويان نگاه داراني نگاه داشتي مسكني :: * بكرد مشه و العزر آن
كهن چون آنچه فرمود :: مر مشه *

En ipsæ fuerunt filiis Israel, per verbum Balaam, ad suppeditandum prævaricationem in Dominum causâ Peor, & fuit plaga in congregatione Domini. Nunc ergò occidite omnem marem inter pubes; omnémque mulierem cognoscentem virum concubitu masculi, occidetis. Omnem autem pubem ex fœminis, quæ non cognoverunt concubitum masculi, vivam relinquite vobis. Vos verò residete extra castra septem diebus: omnis interficiens animam, omnis item accedens ad interfectum, purificabitis vos die tertiâ & die septimâ, vos & captivitas vestra. Omne quoque vestimentum, & omne vas pelliceum, omnéque opus caprinum, & omne vas ligneum purificabitis. Et dixit Eleazar sacerdos ad viros exercitûs venientes ad prælium; Hoc est statutum legis quod præcepit Dominus Mosheh, Profectò aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & stannum, & plumbum; Omnem scil. rem quæ veniat in ignem, traducetis per ignem, & purificabitur: verumtamen aquâ aspersionis purificabitur: omne autem quod non veniat in ignem, traducetis per aquam. Lavabitis præterea vestimenta vestra die septimâ, & mundi eritis, ac posteà venietis in castra. Dixit quoque Dominus ad Mosheh, dicendo; Computa summam spoliorũ captivitatis, tam de hominibus quàm de quadrupedibus, tu & Eleazar sacerdos, & capitanei patrum congregationis: Et partiêre spolium inter capessentes bellum egredientes in exercitum, & inter universam congregationem. Et separabis censum Domino à viris bellatoribus egredientibus in exercitum, unam animam de quingentis, ex hominibus, & ex bobus, & ex asinis, & ex ovibus. De portione eorum capietis: & dabis ipsi Eleazar sacerdoti separationem Domini. Et de portione filiorum Israel capies unum demptum è quinquaginta, ex hominibus, ex bobus, ex asinis, & ex ovibus, ex omnibus scil. quadrupedibus: & dabis ea Levitis custodientibus custodiam tabernaculi Domini. Et fecit Mosheh & Eleazar sacerdos quemadmodum præceperat Dominus Moshih.

32 וְהִוַת סְכוּם דְּבַרְתָּא שְׁיוּר בִּוּזָא דְּבָוּ עַסָּקָא דְּנָפְקוּ לְחֵילָא מִנַּיִן עָנָא שִׁית
33 מְאָה וְשׁוּבְעִין וְחַמְשָׁא אַלְפִּין : ובקר וְתוֹרֵי שׁוּבְעִין וְתַרִין אַלְפִּין : וחמרים
34 וְחַמְרֵי שִׁיתִּין וְחַד אַלְפִּין : ונפש וְנַפְשַׁת אֵינָשָׁא מִן נָשַׁיָּא דְּלָא יְדָעוּ חַשְׁמִישׁ
35 דְּכוּרָא כָּל נַפְשָׁתָא תְּלָתִין וְתַרִין אַלְפִּין : ותהי וְהַוַת פַּלְגוּתָא חוּלַק גּוּבְרַיָּא דִּי
36 נְפָקוּ לְחֵילָא סְכוּם עָנָא תְּלַת מְאָה וּתְלָתִין וְשׁוּבְעָא אַלְפִּין וְחַמֵּשׁ מְאָה : ויהי
37 וְהַוַת סְכוּם נְסִיבָא לְשָׁמָא דַּיְיָ מִן עָנָא שִׁית מְאָה שׁוּבְעִין וַחֲמֵשׁ : והבקר וסכום
38 תּוֹרֵי תְּלָתִין וְשִׁתָּא אַלְפִּין וְסְכוּם נְסִיבַתְהוֹן לְשָׁמָא דַּיְיָ שׁוּבְעִין וְתַרִין : וחמרים
39 וְחַמְרֵי תְּלָתִין אַלְפִּין וַחֲמֵשׁ מְאָה וְסְכוּם נְסִיבַתְהוֹן לְשָׁמָא דַּיְיָ שִׁיתִּין וְחַד :
40 ונפש וְנַפְשַׁת אִינְשָׁא שִׁיתַּת עֲשַׂר אַלְפִּין וְסְכוּם נְסִיבַתְהוֹן לְשָׁמָא דַּיְיָ תְּלָתִין
41 וְתַרִין נַפְשָׁן : ויתן וְיַהַב מֹשֶׁה יַת סְכוּם נְסִיבַת אַפְרָשׁוּתָא דַּיְיָ לְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא
42 הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : ומפלגות וּמְפַלְגוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי פְלִיג מֹשֶׁה מִן
43 גּוּבְרַיָּא דִּנְפָקוּ לְחֵילָא : ותהי וְהַוַת סְכוּם פַּלְגוּת פְּנִשְׁתָּא מִן עָנָא תְּלַת מְאָה
44 וּתְלָתִין וְשׁוּבְעָא אַלְפִּין וַחֲמֵשׁ מְאָה : ובקר וסכום תּוֹרֵי תְּלָתִין וְשִׁית אַלְפִּין :
45 וחמרים וְסְכוּם חַמְרֵי תְּלָתִין אַלְפִּין וַחֲמֵשׁ מְאָה : ונפש וּבְנַת נָשָׁא שִׁתַּסְרַ
46 אַלְפִּין : ויקח וְנְסֵיב מֹשֶׁה מִפַּלְגוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת דְּמִיתְחַד חַד מִן חַמְשִׁין מִן
47 בְּנַת נָשָׁא וּמִן בְּעִירָא וְיַהַב יַתְהוֹן לְלֵיוָאֵי נָטְרֵי מַטְרַת מַשְׁכְּנָא דַּיְיָ הֵיכְמָא דְּפַקִּיד
48 יְיָ יַת מֹשֶׁה : ויקרבו וּקְרִיבוּ לְוָת מֹשֶׁה אִסְטְרַטִינִין דְּמָנַן עַל אַלְפֵי חֵילָא רַבְּנֵי
49 אַלְפִּין וְרַבְּנֵי מְאָוָתָא : ויאמרו וַאֲמְרוּ לְמֹשֶׁה עַבְדָךְ קַבִּילוּ יַת סְכוּם גּוּבְרֵי
50 מְנִיחֵי קְרָבָא דִּי עִסָּנָא וְלָא שָׁנָא מִנָּא אֵינַשׁ : ונקרב וְנְקָרִיבְנָא דּוּרוֹנָא לְשָׁמָא

דַּיְיָ כֵּינָן דְּסַדַּר יְיָ יַת מַדְיָנָאֵי בִּידִינָן וּכְבִשְׁנָן
יַת אַרְעָהוֹן וַיַת מְדִינָתְהוֹן וְהֵוִינָן עַיְילִין
לְטַרְקְלִינֵיהוֹן וְחַמְיָן בְּנָתֵיהוֹן יָאָתָא
חַטְיֵיתָא מְפַרְנְקָתָא וְכָל גְּבַר דַּהֲוָה
מַשְׁבַּח עֲלֵיהֶן מָנִין דְּדַהֲב הֲוֵי שָׁרֵי
כְּלִילְיָא מִן רֵישֵׁהוֹן קְדִישָׁיָא מִן אוּדְנֵיהוֹן
קַטְלָיָא מִן צַוְּרֵיהוֹן שִׁרְיָא מִן אֶדְרִיעֵהוֹן
עִוְקָתָא מִן אֶצְבְּעָתֵיהוֹן מְחוּכָיָא מִבֵּירַת
תַּדְיֵיהוֹן וּבְכָל דָּא חַס לַן לְמִיתְלֵי עֵינֵי
בַּן וְלָא אִסְתְּכְלוּן בְּחָדָא מִנָּהוֹן דְּלָא
לְמִחֱיְבָא בְּחָדָא מִנְּהִין וְלָא נְמוּת
בְּמִיתוּתָא דְּמַיְתִין בָּהּ רַשִׁיעַיָּא לְעָלְמָא
דְּאָתֵי וְדָא יְדַכַּר לַן לְיוֹם דִּינָא רַבָּא
לְמִכְפַּרָא עַל נַפְשָׁתָן קֳדָם יְיָ :

ירושלמי 50 וְקָרִיבְנָן יַת קוּרְבָּנָא דַּיְיָ
כַּד הֲוִינָן עָלִין בְּבָתֵּיהוֹן דְּמַלְכֵיָא מְדָינָאֵי
וּבְקִיטוֹנֵי מִדְמַכְהוֹן וַהֲוִינָן חָמְיָן חַמְיָן חַסְנָן
בְּנָתֵיהוֹן דְּמַלְכֵיָא מְדָינָאֵי יָאִין וּמְפַרְנְקָתָא
וַהֲוִינָן נָסְבִין מִנְּהוֹן קוּרְיָא דְּרַהֲבָא מִן
רֵישֵׁיהוֹן וְקִדְשַׁיָּא מֵאוּדְנֵהוֹן וְעִוְקִיָּא
מֵאֶצְבְּעָתָא וַעֲנִילְיָא מֵאוּרְעֵהוֹן וּמְעוֹכְיָא
מִן בֵּירַת תַּדְיֵהוֹן חָס לָן מֹשֶׁה רַבָּן לָא
אִסְתַּכֵּל חַד מִנָּן בַּחֲדָא מִנְּהוֹן וְלָא
אִתְחַד חַד מִנָּן בַּחֲדָא מִנְּהוֹן דְּלָא נֵהֵוִי
שׁוּתָף עִמֵּהּ בְּנִהְנָם לְעָלְמָא דְּאָתֵי הֵיא
תְּקִים לָן בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא לְכַפָּרָא עַל
נַפְשָׁתָנָא קֳדָם יְיָ :

32 Et fuit numerus prædæ reliquæ direptionis, quam diripuerunt popu-
33 lus qui exierunt ad prælium, numerus ovium sexcenta & septuaginta
34 & quinque millia: Boum verò septuaginta & duo millia: Asino-
35 rum sexaginta & unum millia: Animarum quoque humanarum ex
mulieribus quæ non cognoverant concubitum masculi, omnium inquam
36 animarum triginta & duo millia. Et fuit dimidia pars virorum qui
exierunt ad bellum, numerus ovium, trecenta & triginta & septem
37 millia, & quingentæ. Et fuit numerus census nomini Domini ex
38 ovibus, sexcentæ septuaginta & quinque. Numerus autem boum tri-
ginta & sex millia: numerus verò census eorum nomini Domini septu-
39 aginta & duo. Asinorum autem triginta millia & quingenti: & nume-
rus census eorum nomini Domini sexaginta & unus. Et animarum
40 hominis sedecim millia: numerus autem census eorum nomini Domini
41 triginta & duæ animæ. Et dedit Moses numerum census separationis
42 Domini Eleazari sacerdoti, sicut præceperat Dominus Mosi. Et de
media parte filiorum Israel, quam divisit Moses de viris qui egressi
43 fuerant ad bellum: Et fuit numerus dimidiæ partis multitudinis ex
44 ovibus trecenta & triginta & septem millia, & quingentæ: Boum ve-
45 rò numerus triginta & sex millia: Et numerus asinorum triginta mil-
46 lia & quingenti: Et mulierum sedecim millia. Et accepit Moses
47 de media parte filiorum Israel, illius *scilicet* quod captum fuerat, unum
ex quinquaginta, tam de hominibus quàm de pecoribus, & dedit ea Le-
vitis custodientibus custodiam tabernaculi Domini quemadmodum præ-
48 ceperat Dominus Mosi. Et accesserunt ad Mosem militum qui consti-
49 tuti erant super millia exercitus, tribuni, & centuriones. Et dixerunt
Mosi; Servi tui acceperunt summam virorum bellicosorum qui nobis-
50 cum fuerunt, & non desideratur ex nobis quisquam. Itaque offerimus
munus nomini Domini, quandoquidem tradidit Dominus Madianitas in manus nostras, & subegimus terram eorum & provincias eorum, & ingrediebamur in cubicula eorum, & vidimus illic filias ipsorum pulchras, teneras & delicatas, & omnis vir qui inveniebat super eas vasa aurea, solvebat coronas ex capitibus, inaures ex auribus earum, murenulas ex collo earum, armillas ex brachiis ipsarum, annulos ex digitis ipsarum, ornamenta pectoris de medio mammarum earum; & propter hoc omne absit à nobis ut elevaremus oculos nostros ad illas, neque contemplati sumus unam ex illis, ut peccaremus in una ex illis, ne moreremur morte qua moriuntur improbi in seculo venturo: & hoc sit nobis in memoriam in die judicii magni, ad expiandum pro animabus nostris coram Domino.

Hierof. 50 *Itaque obtulimus oblationem Domini, quando ingrediebamur domos regum Madianitarum, & cubicula somni eorum, & videbamus ibi filias regum Madianitarum pulchras & delicatas, & auferebamus ab illis coronas aureas ex capitibus earum, & inaures ex auribus earum, & annulos ex digitis, & armillas ex brachiis earum, & ornamenta ex pectoribus earum: absit à nobis, Moses doctor noster: non aspexit unus ex nobis unam ex illis, neque conjunctus est unus ex nobis cum una ex illis, ne societatem haberemus cum ea in Gehenna. In seculo venturo illud serviet nobis in die magni judicii, ad expiandum pro animabus nostris coram Domino.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 * بود آن تاراج باقي آن غارت آنچه غارت كردند قومي آن سپاه [كوسپند] شش صد وهفتاد
33
34 وپنج هزار * وگاو هفتاد ودو هزار * وخرها شست ويك هزار * وجاني آدم از آن زنان آنچه نه
35
36 دانستند خسپشي نرينه [همه جان] سي ودو هزار * بود آن نيمه بخشي آن بيرون آيان در سپاه
37 شماري آن كوسپند سه صد وسي وهفت هزار وپانصد * بود آن خراج ڔ از آن كوسپند
38
39 شش صد وهفتاد وپنج * وگاو سي وشش هزار وخراج ايشان ڔ هفتاد ودو * وخرها سي
40 هزار وپانصد وخراجي ايشان ڔ شست ويك * وجاني آدم شانزده هزار وخراجي ايشان ڔ
41 سي ودو جان * بداد مشه مر خراجي جداكرد ׃ بالعزر آن كهن چون آنچه فرمود
42 ׃ مر مشه * واز بخشي پسراني يسرال آنچه بخش كرد مشه از آن مردمان آن سپاه كنان *
43
44 * بود بخشي آن جماعت از آن گوسفند سه صد وسي وهفت هزار وپانصد * وگاو سي
45
46 وشش هزار * وخرها سي هزار وپانصد * وجاني آدم شانزده هزار * بستانند مشه از بخشي
47
پسراني يسرال مر آن گرفته يك از آن پنجاه از آن آدم واز آن چهارپا بداد ايشانرا بلويان
48 نگاه داراني [نگاه] داشتي مسكني ׃ چون آنچه فرمود ׃ مر مشه * نزديك شدند بمشه
49 آن گماشتگان آنچه بهزاراني سپاه اميراني آن هزاران واميراني آن صدها * گفتند
بمشه بندگاني تو بشمردند مر سري مردمان آن كارزار آنچه در دستي ايما ونه
50 كم آمد ازو مردي * نزديك آورديم مر قرباني ׃ مردي آنچه بيافت پيراهي طلا خلخال
ودستوانه وانگشترين وطوق وشنف بكفارت خواستن ابر جانهاي ايما بپيشي ׃ *

non defuit ex eis quisquam: Itaque *attulimus oblationem Domino quisque quod invenit, vasa aurea, periscelides,* 50
& armillas, & dactylia, & torques, & inaures, ad expiationem petendam pro animabus nostris coram Domino.

במדבר לב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

51 ויקח ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מנהון כל מאן דעובדא : ויהי והוה
52 סכום כל דהב אפרשותא דאפרשו לשמא דייי שיתסר אלפין ושבע מאה וחמשין
53 סלעין מן רבני אלפין ומן רבני מאתא : אנשי גוברין דחיילא בזזו גבר לנפשיה :
54 ויקח ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מן רבני אלפין ומאותא ואייתיו
יתיה למשכן זמנא דוכרנא טבא לבני ישראל קדם ייי :

51 Et accepit Mosis & Eleazar sacerdos aurum ab illis, omne vas fa-
52 brefactum. Et fuit summa omnis auri separationis, quam separave-
runt nomini Domini sedecim millia & septingenti & quinquaginta
sicli, à tribunis & centurionibus. Viri exercitus enim rapuerunt quisque
53 pro se. Et accepit Moses & Eleazar sacerdos aurum à tribunis &
54 centurionibus : & adduxerunt illud in tabernaculum fœderis, in monu-
mentum bonum filiis Israel coram Domino.

לב

ומקנה רב ובעירי סגיא הוון לבני ראובן : 1
ולבני נד תקיף לחדא וחמון ית ארעא
דמכוור וית ארע גלעד והא אתרא אתר
כשר לבית בעיר : ויבאו ואתו בני נד ובני 2
ראובן ואמרו למשה ולאלעזר כהנא
ולרברבי כנשתא למימר : עטרות
מכללתא ומדבשתא מכוור ובירת נמרי 3
ובירת חושבני מעלת מדא שירן ובירת קבורתיה דמשה ובעון : הארץ ארעא 4
דכבש ייי ומחא יתבהא קדם כנשתא דישראל ארע כשר לבירת בעיר היא
ולעבדך אית בעיר : ויאמרו ואמרו אין אשכחנא רחמין קדמך תתיהב ארעא 5
הדא לעבדך לאחסנא לא תעברנא ית יורדנא : ויאמר ואמר משה לבני 6
נד ולבני ראובן האחיכון ייתון לקרבא ואתון תיתבון הכא : ולמה ולמא 7
תבטלון רעוות בני ישראל מלמעיבר לארעא דיהב להון ייי : כה היכדין 8
עבדו אבהתכון כד שלחית יתהון מריקם גיעא למחמי ית ארעא : ויעלו
וסליקו עד נחלא דאתכלא וחמון ית ארעא וטלולו רעות ליבא דבני 9
דלא למיעל לארעא דיהב להון ייי : ויחר ותקיף רוגזא דייי ביומא ההוא 10
וקיים למימר : אם יראו אין יחמון גוברייא דסלקו ממצרים מבר עשרין 11
שנין ולעילא ית ארעא דקיימית לאברהם ליצחק וליעקב ארום לא שלימו
בתר דחלתי : בלתי אלהן כלב בר יפונה קניזאה ויהושע בר נון ארום שלימו 12
בתר דחלתא דייי :

1 Porro pecora multa erant filiis Ruben & filiis Gad, plurima nimis:
& viderunt terram Makvar & ter-
ram Gilead, & ecce locus ille aptus
erat pro pecoribus. Et venerunt 2
filii Gad & filii Ruben, & dixerunt
Mosi & Eleazari sacerdoti, & prin-
cipibus congregationis, dicendo:
3 Maklelta & Madbeschta, Mikvar & 3
Bethnimre, & Bethcuschbane, Ma-
lath Meda, Scheran, & domus
sepulchri Mosis, & Beon: Terra 4
quam subegit Dominus, & percussit habitatores ejus coram congrega-
tione Israel, terra apta pro pecoribus est: & servis tuis sunt pecora.
Dixerunt ergò; Si invenimus miserationes coram te, detur terra illa 5
servis tuis in hæreditatem, ne transire facias nos Jordanem. Et dixit 6
Moses filiis Gad & filiis Ruben; Numquid fratres vestri ibunt ad
prælium, & vos sedebitis hîc? Et quare dissolvitis voluntatem filiorum 7
Israel, quominus transeant in terram quam dedit illis Dominus? Sic 8
fecerunt patres vestri quando misi eos de Rekam Geah ad videndum
terram: Et ascenderunt usque ad vallem Athchela, & viderunt ter- 9
ram, & abstulerunt voluntatem cordis Israel, ut non ingrederentur
terram quam dederat illis Dominus. Et iratus est furor Domini die 10
illo, & juravit, dicendo: Si videbunt viri illi qui ascenderunt de 11
Ægypto, ab eo qui natus est viginti annos & supra, terram quam
juravi Abraham, Isaac, & Jacob; eò quòd non impleverunt post ti-
morem meum: Præter Caleb filium Jephune Kenizæum, & Josua 12
filium Nun; quoniam perfectè impleverunt post cultum Domini.

CAP. XXXII.

1 Porro pecora multa erant filiis Ruben & filiis Gad, plurima nimis:
& viderunt terram Makvar & ter-
ram Gilead, & ecce locus ille aptus
erat pro pecoribus. Et venerunt 2
filii Gad & filii Ruben, & dixerunt
Mosi & Eleazari sacerdoti, & prin-
cipibus congregationis, dicendo:
3 Maklelta & Madbeschta, Mikvar & 3
Bethnimre, & Bethcuschbane, Ma-
lath Meda, Scheran, & domus
sepulchri Mosis, & Beon: Terra 4
quam subegit Dominus, & percussit habitatores ejus coram congrega-
tione Israel, terra apta pro pecoribus est: & servis tuis sunt pecora.
Dixerunt ergò; Si invenimus miserationes coram te, detur terra illa 5
servis tuis in hæreditatem, ne transire facias nos Jordanem. Et dixit 6
Moses filiis Gad & filiis Ruben; Numquid fratres vestri ibunt ad
prælium, & vos sedebitis hîc? Et quare dissolvitis voluntatem filiorum 7
Israel, quominus transeant in terram quam dedit illis Dominus? Sic 8
fecerunt patres vestri quando misi eos de Rekam Geah ad videndum
terram: Et ascenderunt usque ad vallem Athchela, & viderunt ter- 9
ram, & abstulerunt voluntatem cordis Israel, ut non ingrederentur
terram quam dederat illis Dominus. Et iratus est furor Domini die 10
illo, & juravit, dicendo: Si videbunt viri illi qui ascenderunt de 11
Ægypto, ab eo qui natus est viginti annos & supra, terram quam
juravi Abraham, Isaac, & Jacob; eò quòd non impleverunt post ti-
morem meum: Præter Caleb filium Jephune Kenizæum, & Josua 12
filium Nun; quoniam perfectè impleverunt post cultum Domini.

Hieros. 1. *Et viderunt terram Mikvar & terram Gilead, & ecce locus ille locus opum erat.* 3. *Maklalta, Madbeschta, & Makvar. & Bethnimrin, & Chesbon, & Elhale, & Schebam, & Nebo. & Behan,* 4. *Opes.* 7. *Et cur frangetis?* 9. *Et ascenderunt usque ad Segbola, & viderunt terram.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

51 * بستاند موسه والعزر آن كهن مر آن طلا از نزدي ايشان همه پيرايهاي عمل * بود
52 همه طلاي آن جداكرد آنچه جدا كردند بيي شانزده هزار وهفت صد مثقال وپنجاه
53 مثقال از نزدي اميراني آن هزاران واز نزدي اميراني آن صدها * مردمان آن سپاه غارت
54 كردند مرد باو * بستاند موسه والعزر آن كهن مر آن طلا از نزدي اميراني آن هزاران
وآن صدها بياوردند اويرا بخيمهي وعده ياد كرد بپسراني يسرال پيشي يي *

51 *Et accepit Mosheh & Eleazar* 51
sacerdos aurum ab illis, omnia
vasa operis. Fuitque omne au- 52
rum separationis quod separârunt
Domino, sedecim millia, & septin-
genti sicli & quinquaginta sicli,
à principibus millium & à prin-
cipibus centum. (Viri namque 53
exercitûs prædati fuerant quisque
sibi.) Accepit inquam Mosheh & 54
Eleazar sacerdos aurum à princi-
pibus millium & centenorum, in-
tulerúntque illud in tentorium con-
ventûs in memoriale filiis Israel
coram Domino.

* فصل سي دوم *

CAP. XXXII.

1 * ورمهي بسيار بود بپسراني راوبن وبپسراني جد قوي بغايت بديدند مر زميني يعزر
2 ومر زميني جلعد واينك آن جا جاي رمه * بيامدند پسراني جد وپسراني راوبن
3 گفتند بموسه وبالعزر آن كهن وبمهتراني آن جماعت بگفتن * هطروت ودیبن
4 ويعزر ونمره وحشبون والعله وشبم ونبو وبعن * آن زمين آنچه برد يي بپيشي
5 جماعتي يسرال زميني رمه است آن وببندگاني تو رمه * گفتند اگر بيافتيم جاه در
چشماني تو داده شود مر آن زمين آن اين ببندگاني تو باصستانه گذراني ايمارا مر آن
6 يردن * گفت موسه بپسراني جد وبپسراني راوبن ها برادراني شما بيايند بكارزار وشما
7 بنشينيد اينجا * وچرا آزاريد مر دلي پسراني يسرال از گذشتن بآن زمين آنچه
8 بداد بايشان يي * همچنين بكردند پدراني شما در فرستادني من ايشانرا از قدش
9 برنج بديدن مر آن زمين * بر آمدند تا نحل اشكول وبديدند مر آن زمين و
10 وآزردند مر دلي پسراني يسرال ببي آمدن بآن زمين آنچه بداد بايشان يي * گرم شد
11 خشمي يي در روزي آن او سوگند خورد بگفتن * اگر بينند آن مردماني آن بر آيان
از مصر از قدري بيست سال و بالا مر آن زمين آنچه سوگند خوردم بابرهم بيصحق
12 وبيعقوب كه نه تمام بودند پسي من * بجز كلب بن يفنه آن قنيزي ويهوشع بن
نون كه تمام بودند پسي يي *

1 *Et greges multi fuerunt filiis* 1
Reuben, & filiis Gad valdè admo-
dùm: viderúntque terram Jaazer
& terrã Gilead, et en erat ille locus
locus gregum. Venientes igitur fi- 2
lii Gad & filii Reuben, dixerunt ad
Mosheh, & ad Eleazar sacerdotẽ,
& ad principes congregationis, di-
cendo; Ataroth, & Dibon, & 3
Jaazer, & Nimrah, & Heshbon,
& Elealeh, & Shebam, & Nebo,
& Beon: Terra quam percussit 4
Dñs ante congregationẽ Israel, terra
gregũ est, & servis tuis sunt greges:
Dixerunt inquam; Si assecuti sumus 5
honorem in oculis tuis, detur
terra hæc servis tuis in possessio-
nem: ne traducas nos trans Jar-
den. Dixit autem Mosheh ad fi- 6
lios Gad & filios Reuben; Num
fratrès vestri pergent ad bellum,
vos verò sedebitis hic? Et qua- 7
re infestatis cor filiorum Israel, ne
transeant ad terram quam dedit
eis Dominus? Sic fecerunt patres 8
vestri quando misi eos de Cadesh
Barnea ad videndum terram istam.
Ascenderunt namque ad Nahal 9
Eshchol, & viderunt terram, post-
eà infestárunt cor filiorum Israel,
ne pergerent ad terram quam de-
derat eis Dominus. Unde excan- 10
defactâ irâ Domini in die illo,
juravit, dicendo; Si videbunt 11
homines ascendentes ex Ægypto,
ab ætate viginti annorum & su-
prà, terram de qua juravi Abra-
ham, Isaac, & Jacob: quia
perfecti non fuerunt post me: Præ- 12
ter Chaleb filius Jephunneh Ce-
nizæum, & Jehoshua filium Nun,
quia perfecti fuerunt post Do-
minum.

13 ויחר אף ותקיף רונזא דיי בישראל וטלטלינון במדברא ארבעין שנין עד דסף
כל דרא דעבד דביש קדם יי :
14 והנה והא קמתון בתר אבהתכון תלמידי
נוברייא חייביא למוספא חוב על תקוף
15 רונזא דיי על ישראל : כי־תשובון מבתר דתלתיה ויוסף תוב
לאוחרוהידון במדברא ותחבלון לכל עמא הדין : 16 וינשו וקריבו לוותיה
ואמרו דירין דענן נבני לבעירנא הכא וקירוין לטפלנא : 17 ואנחנו ואנחנא
נזדרז מבעין בנו בני ישראל עד
דנעילינון לאתרהון ויתבון טפלנא
בקרוי חקרא מן קדם יתבי ארעא :
18 לא לא נתוב לבתנא עד דיחסנון בני ישראל גבר אחסנתיה : כי ארום
19 לא נחסין עמהון מעיברא ליורדנא ולהלא ארום מטת אחסנתנא לנא מעברא
דיורדנא מדינחא : 20 ויאמר ואמר להון משה אין תעבדון ית פתגמא הדין
אין תזדרזון קדם עמא דיי לאנחא קרבא : 21 ועבר ויעיבר לכון כל דמזרז ית
יורדנא קדם עמא דיי לאנחא קרבא עד דיתרך ית בעלי דבבוי מן קדמוי :
22 ונכבשד ותתכבש ארעא קדם עמא דיי ומן בתר כדין תתובון ותהון זכאין
מן קדם יי ומישראל ותהי ארעא הדא לכון לאחסנא קדם יי : 23 ואם
ואין לא תעבדון ית פתגמא הדין הא חבתון קדם יי אלהכון ודעו חובתכון
דתאתרע יתכון : 24 בנו בנו לכון קורין
לטפלכון וידירין לענכון ודנפיק מפומכון
תעבדון : 25 ואמר ואמרו בני גד ובני
ראובן באסכמותא הדא למשה למימר
עבדך יעבדון כדל דריבוני מפקיד :
26 טפנו טפלנא נשנא גיתנא וכל
בעירנא יהון תמן בקורייי נלעד : 27 ועבדיך יעיברון כל דמזרז חילא
קדם עמא דיי לקרבא היכמא דריבוני ממליל : 28 ויצו ופקיד עליהון
משה ית אלעזר כהנא וית יהושע בר נון וית רישי אבהת שבטיא לבני
ישראל :

ירושלמי 14 תסגון נוברין חייבין למספה עוד על תקוף רונזא :

ירושלמי 17 בקרוין תלילין מן קדם דמרי ארעא :

13 Iratúsque est furor Domini in Israelem, & migrare fecit eos per de-
sertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio
quæ fecerat quod malum est coram Domino. 14 Et ecce surrexistis post
patres vestros discipuli virorum
peccatorum, ad addendum adhuc
super iram furoris Domini contra
Israel. 15 Si retrocedatis à cultu
ejus, ille addet remorari eos in
deserto: atque ita perdetis totum populum istum. 16 Accesserúntque
ad eum, & dixerunt; Caulas ovium ædificabimus pecoribus no-
stris hìc, & urbes pro parvulis nostris. 17 Nos autem armabimur ex-
pediti in medio filiorum Israel, donec introduxerimus eos ad locum
suum: interea habitabunt pueri
nostri in civitatibus munitis à fa-
cie habitatorum terræ. 18 Non re-
vertemur in domos nostras, donec
possideant filii Israel quisque hæreditatem suam. 19 Quoniam non pos-
sidebimus cum illis trans Jordanem & ultra: quoniam pervenit hæ-
reditas nostra nobis citra Jordanem ad Orientem. 20 Et dixit illis Mo-
ses; Si feceritis rem hanc, si armati incesseritis ante populum Do-
mini ad prælium: 21 Et transierit ex vobis quisquis armatus est Jor-
danem ante populum Domini ad ineundum prælium, donec expellat
inimicos suos à facie sua: 22 Et subacta fuerit terra coram populo
Domini, postea revertemini & eritis innocentes à facie Domini & Is-
rael, & erit hæc terra vobis in hæreditatem coram Domino. 23 Quòd
si non feceritis rem hanc, ecce peccâstis coram Domino Deo vestro:
& cognoscetis peccatum vestrum quod eveniet vobis. 24 Ædificate vo-
bis urbes pro pueris vestris, &
caulas pro gregibus vestris: &
quod egressum est ex ore vestro
faciatis. 25 Et dixerunt filii Gad &
filii Ruben uno consensu Mosi, di-
cendo; Servi tui facient quicquid
dominus meus præceperit. 26 Pueri nostri, uxores nostræ, greges no-
stri, & omnia pecora nostra erunt ibi in civitatibus Gilead. 27 Servi
autem tui transibunt, quicunque armatus est ad militiam, ante popu-
lum Domini ad bellum, quemadmodum dominus meus loquitur. 28 Et
præcepit propter eos Moses Eleazar sacerdoti, & Josue filio Nun, &
capitibus patrum tribuum filiorum Israel.

Hieros. 14. *Multiplicâstis viros peccatores, addendo adhuc ad iram furoris.*

Hieros. 17. *In civitatibus munitis à facie dominorum terræ.*

Hieros. 24. *Ædificate vobis civitates pro pueris vestris, & caulas pro ovibus vestris: & quod exiit ex ore vestro faciatis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 كرم شد خشمي ٭ در يسرال و سركردان كرد ايشانرا در بيابان چهل سال تا تمام شدني
همه آن عصري آن كنا آن بد در نظرهاي ٭ * واينك بر خاستيد بدلي پدراني شما تربيّت
14 كردهي مردماني خطاكاران بافزودن نيز بر كرمي خشمي ٭ بيسرال * كه باز گرديد
15 از پسي او وبيفزاييد نيز برها كردني او در بيابان وتباهي كنيد بهمه آن قومي آن اين *
16 * نزديك شدند باو وگفتند حديرهاي گوسپند آبدان كنيم برمهي ايما اينجا وشهرها
17 بطفلاني ايما * وايما جريده باشيم مبارزان بپيشي پسراني يسرال تا آنچه الّا آوردني ايشان بجايي
ايشان وبنشيند طفلاني ايما در شهرهاي آن قلعه از جهتي نشيناني آن زمين *
18 * نه باز گرديم بخانهاي ايما تا احسنتا گرفتن پسراني يسرال مردي احسنتاي
19 او * كه نه احسنتا گيريم اواري ايشان از گذر بيردن و آن سو
كه بيامد احسنتاي ايما بايما از گذري آن يردن بمشرق * گفت بايشان
20 مشه اگر بكنيد مر آن سخن آن اين اگر جريده باشيد بپيشي ٭ بكارزار * وبگذرد بشما همه
21 جريده مر آن يردن بپيشي ٭ تا راندني او مر دشمناني او از پيشي او * وبگيريم آن زمين
22 پيشي ٭ وپس باز گرديد وباشيد آزادان از ٭ واز يسرال وباشد آن زمين آن اين بشما
23 باحسنتا بپيشي ٭ * واگر نه كنيد همچنين اينك خطا كرديد ٭ وبدانيد خطاي
24 شما آنچه بيابد شمارا * آبدان كنيد بشما شهرها بطفلاني شما وحديرها بگوسپندان
25 شما و آن بيرون آيا از دهاني شما بكنيد * گفت پسراني جد وپسراني راوبن بمشه [گفتن بندگاني
26 تو] بكنند چون آنچه خداوندي من فرمايا * طفلاني ايما زناني ايما رمهي ايما وهمه چهارپايان
27 ايما باشند آنجا در شهرهاي آن جلعد * وبندگاني تو بگذرند همه جريدهي سپاه بپيشي ٭
28 بكارزار چون آنچه خداوندي من سخن گويا * بفرمود بايشان مشه مر العزر آن كهن و مر يهوشع
بن نون و مر سروراني پدراني آن قبيلها بپسراني يسرال *

* Et excandefacta est ira Dñi in Is-13
rael, & confusos reddidit illos in de-
serto quadraginta annis, donec consu-
meretur tota ætas illa, quæ fecerat
malum in conspectibus Domini. 14 Et
en surrexistis pro patribus ve-
stris, educatio hominum peccatorum,
ad addendũ adhuc ad excandescen-
tiam iræ Domini contra Israel. 15
Quòd si reversi fueritis à post eum,
tum addet adhuc relinquere illum in
deserto; & corrumpetis universum
populum hunc. 16 Accesserúntque ad
eum, & dixerunt; Septa ovium æ-
dificabimus gregibus nostris hic,
& urbes parvulis nostris. 17 Nos
verò expediti erimus accincti ante
filios Israel, usquequò adduxerimus
eos ad locum suum: & sedebunt
infantes nostri in urbibus castella-
tis, propter habitatores terræ. 18 Non
revertemur ad domos nostras, do-
nec hæreditatiò accipiant filii Is-
rael, quisque hæreditatem suam.
Non enim hæreditatem accipiemus 19
cum eis ultra transitum Jarden, &
eo latere: quòd evenerit hæredi-
tas nostra nobis cis transitum Jar-
den ad Orientem. 20 Dixit illis Mo-
sheh; Si præstiteritis verbum hoc,
si expediti fueritis coram Domino
ad bellum: 21 Et transierit ex vo-
bis omnis expeditus ipsum Jarden
ante Dominum, donec expulerit
inimicos suos à præsentia sua, 22 Et
ceperimus terram coram Domino:
tum posteà revertemini, eritisque
liberi à Domino & ab Israel; &
erit terra ista vobis in possessionem
coram Domino. 23 Quòd si non fe-
ceritis sic, en peccatum commisistis
in Dominum, & cognoscetis pecca-
tum vestrum quod inveniet vos.
24 Ædificate vobis urbes pro parvu-
lis vestris, & septa pro ovibus ve-
stris, & quod egressum est ex ore
vestro, præstate. 25 Respondérunt fi-
lii Gad & filii Reuben ipsi Mo-
sheh, dicendo; Servi tui facient
quemadmodum dominus meus præ-
cipit. 26 Parvuli nostri, uxores no-
stræ, greges nostri, & omnes qua-
drupedes nostræ erunt ibi in urbibus
Gilead: 27 Servi autem tui trans-
ibunt, omnis expeditus ad exerci-
tum coram Domino ad bellum, quem-
admodum dominus meus loquitur.
28 Et præcepit de eis Mosheh ipsi Ele-
azar sacerdoti & Jehoshua filio
Nun, & capitaneis patrum tribuum
filiorum Israel:

29 ואמר ואמר להון משה אין יעיברון בני גד ובני ראובן עמכון ית יורדנא
כל דמזרו לקרבא קדם עמא ייי ותתכבש ארעא קדמיכון ותתנון להון ית
30 ארע גלעד לאחסנא : ואם ואין לא יעיברון מזרזין עמכון ויתחסנון בגיניכון
31 בארעא דכנען : ויענו ואתיבו בני גד ובני ראובן ואמרו ית כל דמליל ייי
32 לעבדך היכדין נעביד : נחנו נחנא נעיבר מזרזין קדם עמא ייי לארעא
דכנען ועמנא אחידת אחסנתא מעיברא ליורדנא : ויתן ויהב להון משה
33 לבני גד ולבני ראובן ולפלגות שבטא דמנשה בר יוסף ית מלכות סיחון מלכא
דאמוראי וית מלכות עוג מלכא דמתנן ארעא לקוריהא בתחומי קורי ארעא
חזור חזור : ויבנו ובנו בני גד ית 34
מדבשתא וית מכללתא וית לחיירת :
35 וארת וית מכללתא שופנא וית מכוור
נרמתא : וארת וית פרכא תקיפא 36
בבירת נימרין וית בירת הרן קורי חקרא גדירין דאגן : ובני ובני ראובן בנו 37
ית בית חושבני וית מעלת מרא וית קרתא דתרין שוקהא מכבשן במרמירא
היא בירישא : וארת נבו וית בירת קבורתיה דמשה וית קרתא דבלק דפנרו 38
מתתן טעות פעור במדור בית במסיא וית קרתא דמקפן שורהא גליף שמהת
גיברהא וית שירן ובתר דבנינון קרו להון שמהן כשום גוברייא דבנונון :
39 וילכו ואזלו בני מכיר בר מנשה לגלעד וכבשוה ותריכו ית אמוראי דבה :
40 ויתן ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויתיב בה : 41 יאיר ויאיר בר
42 מנשה אזל וכבש ית כופרניהון וקרא יתהון כופרתי יאיר : ונבח ונבח אזל
וכבש ית קנת וית כופרנהא וקרא לה נבח על שמיה :

פ פ פ

לג

אלה מסעי אלין מטלני בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים לחילוותהון
2 בד אתעבידו להון ניסין על יד משה ואהרן : ויכתוב וכתב משה ית מפקנהון
למטלניהון על מימר ייי ואלין מטלניהון למפקנהון :

29 Et dixit illis Moſes; Si tranſierint filii Gad & filii Ruben vobiſcum Jordanem, quiſquis eſt expeditus ad bellum, ante populum Domini, atque ſubacta fuerit terra ante vos, tum dabitis illis terram Gilead in poſſeſſionem. 30 Quod ſi non tranſierint armati vobiſcum, tum capient hæreditatem inter vos in terra Canaan. 31 Et reſponderunt filii Gad & filii Ruben, & dixerunt; Quicquid loquutus eſt Dominus ad ſervos tuos, ſic faciemus. 32 Nos tranſibimus armati ante populum Domini in terram Canaan, ut nobiſcum ſit poſſeſſio hæreditatis citra Jordanem. 33 Et dedit illis Moſes, filiis Gad, & filiis Ruben, & mediæ tribui Manaſſe filii Joſeph, regnum Sichon regis Amorræorum, & regnum Og regis Matnan, terram cum urbibus ſuis per terminos urbium terræ per circuitum. 34 Et ædificaverunt filii Gad Madbaſchta, & Maclalta, & villas *ejus*. 35 Et Maclelath Schophanæ, & Micvar Geramathæ. 36 Et urbem fortem in Bethnimrin, & Bethharan, civitates munitas, caulas ovium. 37 Et filii Ruben ædificârunt domum Chusbane, & Mahalath Mera, & civitatem duarum platearum ſtratarum marmore, illa eſt Bereſcha. 38 Et domum ſepulchri ipſius Moſis, & civitatem Balak unde demoliti ſunt idolum Peor in domo altarium, & civitatem cujus muri circundant eam, inſignem nominibus virorum ejus, & Schiran: & poſtquam ædificârunt eas, impoſuerunt illis nomina juxta nomina virorum qui illas ædificârunt. 39 Et iverunt filii Machir filii Manaſſe in Gilead, & ſubegerunt eam, & expulerunt Amorræos qui in ea erant. 40 Et dedit Moſes Gilead Machir filio Manaſſis & habitavit in ea. 41 Jair verò filius Manaſſe abiit & ſubegit viculos eorum, & vocavit eos vicos Jair. 42 Nobach autem abiit & ſubegit Kenath & vicos ejus, & vocavit eam Nobach de nomine ſuo.

Hieroſ. 34. *Et ædificârunt filii Gad Debeſchta, & Maclalta, & pagos ejus.* 35. *Et Maclalta Schophanæ & Macvar, & Jogbea.*

SECT. XLIII.

CAP. XXXIII.

1 Istæ ſunt profectiones filiorum Iſrael, qui exierunt è terra Ægypti ſecundùm exercitus ſuos, poſtquam ſunt facta illis miracula per manum Moſis & Aaronis. 2 Et ſcripſit Moſes egreſſiones eorum per profectiones eorum juxta verbum Domini: & iſtæ ſunt profectiones eorum juxta exitus eorum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

29 * گفت مشه بایشان اگر بگذرند پسراني جد وپسراني راوبن اوازي شما مر آن یردن
همه جریده بکارزار بپیشي ! بگیرد آن زمین بپیشي شما وبدهید بایشان زميني جلعد
30 باحسنتا * واگر نه گذرند جریدگان اوازي شما احسنتا گیرند در میاني شما در زميني
31 کنعن * جواب دادند پسراني جد وپسراني راوبن بگفتن مر آنچه سخن گفت ! بندگاني
32 تو همچنین بکنیم * ایما بگذریم جریدگان بپیشي ! زمین کنعن واوازي ایما گرفتني
33 احسنتاي ایما از گذر بیردن * بداد بایشان مشه بپسراني جد وبپسراني راوبن وبنیمهي
قبیلهي منسّه پسري یوسف مر مملکتي سیحن پادشاهي آن اموري ومر مملکت عوج
34 پادشاهي آن بشن آن زمین بشهرهایي آن در حدّها شهرهایي آن زمین گرداگرد * آبدان
35 کردند پسراني جد مر دیبن ومر عطروت ومر عرعر * ومر عطروت شوفن ومر یعزر
36 ویجبهه * ومر بیت نمره ومر بیت حرن شهرهاي قلعه وحدیرها گوسپند * وپسراني
37 راوبن آبدان کردند مر حشبون ومر العله [ومر] قریتیم * ومر نبو ومر بعل معون
38 موسبّت شم ومر سبمه بخواندند در نامها مر نامهایي آن شهرها آنچه آبدان کردند *
39 * برفتند پسراني مکیر پسري منسّه بجلعد بگرفتند آنرا وبراند مر آن اموري
40 آنچه در آن * بداد مشه مر آن جلعد بمکیر پسري منسّه وبنشست در آن * ویایر پسري
41 منسّه برفت وبگرفت مر دیههاي ایشان بخواند بایشان حوّت یایر * ونج برفت وبگرفت
42 مر قنت ومر دیههاي آن بخواند بآن نج در نامي او *

* فصل سي سوم *

1 * اینان منزلهاي پسراني یسرال آنچه بیرون آمدند از زميني مصر بسپاههاي ایشان در دستي
2 مشه واهرن * بنوشت مشه مر بیرون آمدنهاي ایشان بمنزلهاي ایشان ابر امري ! واینان
منزلهاي ایشان بیرون آمدنهاي ایشان *

29 Et *dixit Moſheh illis; Si tranſierint filii Gad & filii Reuben vobiſcum Jarden, omniſque expeditus ad bellum coram Domino, ceperit terram coram vobis: tunc dabitis eis terram Gilead in poſſeſſionem.* 30 *Quòd ſi non tranſierint expediti vobiſcum, poſſeſſionem accipient in medio veſtri in terra Chenaan.* 31 *Reſponſum dederunt filii Gad & filii Ruben, dicendo; Quod locutus eſt Dominus ſervis tuis, ſic faciemus:* 32 *Nos tranſibimus expediti coram Dno in terram Chenaan, ut ſit penes nos poſſeſſio hæreditatis noſtræ cis tranſitium Jarden.* 33 *Dedit itaque illis Moſheh, filiis Gad, & filiis Reuben, & dimidiæ tribui Menaſſeh filii Joſeph, regnum Sihon regis Emoræi, & regnum Og regis Baſhan, terram cum urbibus ſuis per terminos ſuos, urbes terræ circumcirca.* 34 *Et ædificârunt filii Gad Dibon, &* 35 *Ataroth, & Aroer. Et Atrothſhophan, & Jaazer, & Jogbehah,* 36 *Et Beth-nimrah, & Beth-haran urbes caſtellatas, & ſepta ovium.* 37 *Filii verò Reuben ædificaverunt Heſhbon, & Elealeh, & Cirjathaim,* 38 *Et Nebo, & Baal-meon verſis nominibus & Sibmah: & vocaverunt nominibus urbium quas ædificaverunt.* 39 *Et pergentes filii Machir filii Menaſſeh in Gilead, ceperunt eam, expulerùntque Emoræum qui in ea.* 40 *Et dedit Moſheh Gilead ipſi Machir filio Menaſſeh, ſeditque in ea.* 41 *Jair quoque filius Menaſſe perrexit, & cepit pagos eorum: vocavitque eos Havvoth Jair.* 42 *Nobah etiam perrexit, & cepit Cenath & pagos ejus: vocavitque eam Nobah, ſecundùm nomen ſuum.*

CAP. XXXIII.

1 *Istæ ſunt manſiones filiorum Iſrael qui egreſſi ſunt è terra Ægypti per exercitus ſuos, in manu Moſheh & Aharon.* 2 *Scripſit autem Moſheh egreſſiones eorum per manſiones eorum juxta mandatum Domini: iſtæ inquam ſunt manſiones eorum per egreſſiones eorum.*

וְיַסְעוּ מֵרַעְמְסֵס וְנָטְלוּ מִן פִּילוּסִין בִּירַחָא 3
דְנִיסָן בְּחַמְשַׁת עַסְרָא יוֹמָא לְיַרְחָא
קֳדָמָאָה מִבָּתַר דְּאָכְלוּ נִכְסַת פִּסְחָא נְפָקוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִישׁ גְּלִי לְמֵיחֲמֵיהוֹן כָּל מִצְרָאֵי: וּמִצְרָיִם וּמְצָרָאֵי מָקְבְּרִין יַת דְּקַטֵּל יְיָ 4
בְּהוֹן כָּל בּוּכְרָא וּבְטַעֲוָותְהוֹן עָבַד מֵימַר דַּיְיָ דִּינִין טַעֲוָות מַתְכָא הֲווֹ מִתְרַכְּכִין טַעֲוָות
אַבְנָא מְתְנַדְּעִין טַעֲוָות כַּפְרָא מִתְעַבְּדִין בְּקִיקִין טַעֲוָון דָּעָא מְתָעַבְּדִין קְטוֹם וְדִבְעִירֵי
מַיְתִין: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פִּילוּסִין וְשָׁרוּ בְּסוּכּוֹת אַתְרָא דְאִתְחַפְיָאוּ שְׁבִעְתָּ 5
עֲנָנֵי יְקָרָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִסּוּכּוֹת וְשָׁרוּ בְּאֵיתָם דְּבִסְטַר מַדְבְּרָא: וְיַסְעוּ מֵאֵיתָם 6
וְנָטְלוּ מֵאֵיתָם וְתָבוּ עַל פֻּמֵּי חִירְתָא 7
מָרְבְּעָתָא דְּקָדֳם טַעֲוָות צָפוֹן וְשָׁרוּ קֳדָם
מִגְדּוֹל: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִפּוֹרְקֵי חִירְתָא 8
וְעָבְרוּ בְּגוֹ יַמָּא וּנְפָקוּ מִן יַמָּא וַאֲזָלוּ עַל כֵּיף
יַמָּא כְּנִישִׁין אוּנְכִין וּמַרְגָּלִיּוֹן וַאֲזָלוּ מִבָּתַר
דֵּרִין מַהֲלַךְ תְּלָתָא יוֹמִין בְּמַדְבְּרָא דְאֵיתָם
וְשָׁרוּ בְּמָרָה: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִמָּרָה וְאָתוּ 9
לֵאֵלִים וּבְאֵלִים תְּרֵיסְרֵי עֵינָוון דְּמַיִן
לְתַרֵיסַר שִׁבְטִין וְשׁוּבְעִין דִּיקְלִין כְּלוּ קְבֵל שׁוּבְעִין חַכִּימַיָּא וְשָׁרוּ חַמָּן עַל מַיָּא: וְיַסְעוּ
וְנָטְלוּ מֵאֵילִים וְשָׁרוּ עַל גִּיף־יַמָּא דְסוּף: וְיַסְעוּ מִגִּיף יַמָּא דְסוּף וְשָׁרוּ בְּמַדְבְּרָא 10
דְסִין: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִמַּדְבְּרָא דְסִין וְשָׁרוּ בְּרַפְקָה: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִרַּפְקָה וְשָׁרוּ בְּכֶרֶךְ חַקִּיף: 11 12
וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵאֲתַר חַקִּיף וְשָׁרוּ בְּרַפִּידִים וּמְטוֹל דְּהָכֵין יְרִיהוֹן מִפַּחְנֵמֵי אוֹרַיְיתָא לָא 13
הֲוָה תַּמָּן מַוֵי לְמִשְׁתֵּי לְעַמָּא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵרַפִּידִים וְשָׁרוּ בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי: וְיַסְעוּ 14
וְנָטְלוּ מִמַּדְבְּרָא דְסִינַי וְשָׁרוּ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי בִּישְׁרָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִקִּבְרֵי דְמִשַּׁיְלֵי 15 16
בִּישְׁרָא וְשָׁרוּ בַּחֲצֵרוֹת אַתְרָא דְאִסְתְּגַרַת מַרְיָם נְבִיאָתָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵחֲצֵרוֹת וְשָׁרוּ 17 18
בְּרִיתְמָה אֲתַר דְּמַדְבֵּי אִילָנֵי רְתָמֵי: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵאֲתַר דְּמַדְבֵּי אִילָנֵי רְתָמֵי וְשָׁרוּ 19
בְּרוּמָנָא דְּמַתְקִיף פֵּירוֹי: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִרוּמָנָא דְּמַתְקִיף פֵּירוֹי וְשָׁרוּ בְּלִבְנָה אֲתַר 20
דְּתַחְוִמִין לֵהּ מַלְבֵּי עִנְתָא בְּנַיִן: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִלִּבְנָה וְשָׁרוּ בְּבֵית רִיסָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ 21 22
מֵרִסָּה וְשָׁרוּ בְּקָהֵלַת אֲתַר דְּאִתְכַּנְשׁוּ קָרַח וְסִיעֲתֵיהּ עַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ 23
מִקָּהֵלַת וְשָׁרוּ בְּטָוּרָא דְשָׁפִירִין פֵּירוֹי: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִטָּוּרָא דְשָׁפִירִין פֵּירוֹי וְשָׁרוּ 24
בַּחֲרָדָה אֲתַר דְּתָווּהוּ עַל בִּישְׁתָּא דְמוֹתְנָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵחֲרָדָה וְשָׁרוּ בְּמַקְהֵלוֹת אֲתַר 25 26
בְּנוּפֵיָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִמַּקְהֵלוֹת וְשָׁרוּ בְּאַרְעִית מִקְהֵלוֹת: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵאַרְעִית 27
מִקְהֵלוֹת וְשָׁרוּ בְּתַרַח: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִתַּרַח וְשָׁרוּ בְּמִתְקָה אֲתַר דְּבִסְמִין מוֹהִי: 28 29
וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵאֲתַר דְּבִסְמִין מוֹהִי וְשָׁרוּ בְּחַשְׁמוֹנָה: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵחַשְׁמוֹנָה וְשָׁרוּ 30
בְּאֲתַר מַרְדוֹתָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵאֲתַר מַרְדוֹתָא וְשָׁרוּ בִּבְירֵי עַקְתָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ 31 32
מִבְּירֵי עַקְתָא וְשָׁרוּ בְּשִׁקִיפִין וְאַתְרָא מַתְקְרֵי גַּדְגּוֹד: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִשְׁקִיפִין דְּגַדְגּוֹד 33
וְשָׁרוּ בְּיָטְבַת אֲתַר טַב וְנִיחַ: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מֵאֲתַר טַב וְנִיחַ וְשָׁרוּ בְּמִנְוָחָה: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ 34 35
מִמְּנְוָחָה וְשָׁרוּ בְּכֶרֶךְ תְּרַנְגוֹלָא: וְיַסְעוּ וְנָטְלוּ מִכֶּרֶךְ תַּרְנְגוֹלָא וְשָׁרוּ בְּמַדְבְּרָא צִינֵי 36
טַוּוּר פַּרְוָלָא הִיא רָקֶם:

ירושלמי 3 וְנָטְלוּ מִן פִּלוּסִין בִּירַחָא קַדְמָאָה:

ירושלמי 7 וְנָטְלוּ מֵאֵיתָן וְחָזְרוּ לְפוּנְדָקֵי חִירְתָא דְּאִית עַל אַפֵּי טַעֲוָותָא:

9 וְנָטְלוּ מִמָּרָה וְאָתוּ לְאֵילִימָה וּבְאֵילִים תְּרֵיסַר עֲשָׂרֵי עֵינִין דְּמַיִן כָּל קֳבֵיל תְּרֵי עֲשָׂרֵי שִׁבְטַיָּא דְיִשְׂרָאֵל וְשִׁבְעִין דִּקְלִין כָּל קֳבֵיל שִׁבְעִין סָבַיָּא סַנְהֶדְרִין דְּיִשְׂרָאֵל וְשָׁרוּ תַּמָּן:

Et profecti sunt ex Pelusio menſe 3 Niſan, decimo quinto die menſis primi, poſtquàm comediſſent victimam Paſchæ exierunt filii Iſrael capite aperto, in conſpectu omnium Ægyptiorum. Ægyptii autem ſepeliebant eos quos interfecerat Dominus, 4 omnem *ſcil.* primogenitum: & in idola ipſorum fecerat ſermo Domini judicia; idola conflatilia mollia facta ſunt, idola lapidea mutilata ſunt, idola figulina facta ſunt minuta, idola lignea facta ſunt cinis, & quæ erant inter beſtias mortua ſunt. Profecti ergò ſunt filii Iſrael ex Pelusio, & caſtrametati ſunt in Succoth, loco in quo tecti ſunt ſeptem nubibus gloriæ. 5 6 Et profecti ſunt ex Succoth, & caſtrametati in Etham quæ eſt in latere deſerti. Et profecti ex Etham reverſi 7 ſunt ad fauces Cheratha jacientium, quæ ante idolum Tſephon, & caſtrametati ſunt ante Migdol. Et 8 profecti ſunt ex tabernis Cheratha, & tranſierunt per medium maris, & exierunt ex mari & profecti ſunt juxta litus maris colligentes lapides onychinos & margaritas: & profecti ſunt poſteà itinere trium dierum per deſertum Etham, & caſtrametati ſunt in Mara. Et 9 profecti ex Mara venerunt in Elim: in Elim autem duodecim erant fontes aquarum pro duodecim tribubus, & ſeptuaginta palmæ ex adverſo ſeptuaginta ſapientum; & caſtrametati ſunt ibi juxta aquas. Et profecti ſunt ex Elim, & caſtrametati juxta 10 littus maris juncoſi. Et profecti ſunt ex littore maris juncoſi, & caſtrametati ſunt in deſerto Sin. Et profecti ſunt ex deſerto Sin, & caſtrametati 11 12 ſunt in Dophka. Et profecti ex Dophka caſtrametati ſunt in arce forti. Et profecti ex loco forti caſtrametati ſunt in Rephidim: & quia remiſſæ 13 14 *erant* manꝰ eorum à verbis legis, non erant illîc aquæ ut biberet populꝰ. Et profecti ex Rephidim caſtrametati ſunt in deſerto Sinai. Et profecti 15 16 ſunt ex deſerto Sinai, & caſtrametati ſunt in ſepulchris eorum qui poſtulabant carnem. Et profecti ſunt ex ſepulchris poſtulantium carnem, & 17 caſtrametati ſunt in Chatſeroth, loco in quo lepra percuſſus eſt Mirjam prophetiſſa. Et profecti ſunt ex Chatſeroth, & caſtrametati in Rith- 18 ma, loco in quo creſcunt arbores juniperorum. Et profecti ſunt ex lo- 19 co in quo creſcunt arbores juniperi, & caſtrametati in Rumana, cujus fructus eſt durus. Et profecti ex Rumana cujus fructus eſt durus, ca- 20 ſtrametati ſunt in Libna, loco in cujus finibus ædificium eſt lateritium. Et profecti ex Libna caſtrametati ſunt in Beth Riſſa. Et profecti ex 21 22 Riſſa caſtrametati ſunt in Kehelath, loco in quo congregatus eſt Korah cum ſodalibus ejus adverſus Moſem & Aaronem. Et profecti ſunt ex 23 Kehelath, & caſtrametati in monte cujus ſunt pulchri fructus. Et pro- 24 fecti ſunt ex monte cujus ſunt pulchri fructus, & caſtrametati ſunt in Charada, loco in quo obſtupuerunt propter malum peſtis. Et profecti ſunt 25 26 ex Charada, & caſtrametati ſunt in Makheloth loco congregationis. Et profecti ſunt ex Makheloth, & caſtrametati ſunt in loco inferiori Makheloth. Et profecti ſunt ex loco inferiori Makheloth, & caſtrametati in 27 Tarach. Et profecti ſunt ex Tarach, & caſtrametati in Mitka, loco cu- 28 jus aquæ dulces erant. Et profecti ſunt ex loco in quo dulces erant aquæ, 29 caſtrametatíque ſunt in Chaſmona. Et profecti ex Chaſmona caſtrame- 30 tati ſunt in loco caſtigationum. Et profecti ex loco caſtigationum ca- 31 ſtrametati ſunt in Bere Hakta. Et profecti ſunt ex Bere Hakta, & caſtrame- 32 tati in rupibus, loco qui vocatur Gudgod. Et profecti ſunt ex rupibus Gud- 33 god, & caſtrametati ſunt in Jotbath, loco bono & quieto. Et profecti ſunt 34 ex loco bono & quieto, & caſtrametati ad vada. Et profecti ſunt ex vadis, 35 & caſtrametati ſunt in arce galli. Et profecti ſunt ex arce galli, & caſtra- 36 metati ſunt in deſerto Tſin monte ferri, ille eſt Rekam.

Hieroſ. 3. *Et profecti ſunt ex Peluſio menſe primo.*

Hieroſ. 7. *Et profecti ex Ethan reverſi ſunt ad tabernas Cheratha, quæ ſunt ante facies idolorum.* 9. *Et profecti ſunt ex Mara & venerunt in Elim: in Elim autem duodecim erant fontes aquarum ex adverſo duodecim tribuum Iſrael, & ſeptuaginta palmæ ex adverſo ſeptuaginta ſeniorum ſynedrii Iſrael; & caſtrametati ſunt ibi.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * منزل بر داشتند از رعمسس در ماهي آن اوّل در پانزدهم روز بماهي آن اوّل از ذكر روزي آن
4 دست بيرون آمدند پسراني يسرال در دستي بلند بچشم ديدي همه مصريان * ومصريان گور كنان
5 مر آنچه بزد ؛ در ايشان همه نخست زاد در معبودواني ايشان بكرد ؛ حكمها * منزل بر داشتند پسراني
6 يسرال از رعمسس فرود آمدند در سكّت * منزل بر داشتند از سكّت فرود آمدند در اتم در كناري
7 آن بيابان * منزل بر داشتند از اتم باز گشت [ابر] في آن حيرت آنچه ابر پيشي بعل صفون و فرود
8 آمدند بپيشي مجدل * منزل بر داشتند از پيشي آن حيرت بگذشتند در ميانی آن دريا آن
9 بيابان برفتند راهي سه روزها در بياباني اتم فرود آمدند در مره * منزل بر داشتند از مره
بيامدند باليم ودر اليم دوازده چشمهاي آب وهفتاد درختي خرما فرود آمدند آنجا.

Manſionem igitur *removerunt de* 3 *Raameſes menſe primo, quintadecimâ die menſis primi, poſtridiè Paſchatis egreſſi ſunt filii Iſrael manu excelſâ in oculorum conſpectu omnium Ægyptiorum. (Ægyptii autem interim ſepeliebãt eos quos percuſſerat Dominus ex eis, omnem primogenitum, & in diis eorum fecerat Dominus judicia.) Manſionem* 5 inquam *removentes filii Iſrael de Raameſes, reſederunt in Succhoth. Manſionem* autem *removentes de* 6 *Succhoth, reſederunt in Etham, quæ* eſt *in ora deſerti.* Et *manſionem* 7 *removentes de Etham, reverſi ſunt contra Os Hiroth, quæ è regione Baal-ſephon, & reſederunt ante Migdol. Manſionem* deinde *remo-* 8 *ventes ab ante Hiroth, tranſierunt per medium maris* in *deſertum: & ambulantes viam trium dierum in deſerto Etham, reſederunt in Marah. Manſionem* autem *remo-* 9 *ventes de Marah, venerunt in Elim: in Elim verò* erant *duodecim fontes aquæ, & ſeptuaginta arbores dactyli, & reſederunt ibi.*

Profectiones filiorum Iſrael quæ ſequuntur Hebraicè, in exemplari ita habentur.

וְיַסְעוּ מֵאֵלִים וְחָנוּ עַל יַם סוּף: וְיַסְעוּ מִיַּם סוּף וְחָנוּ בְּמִדְבַּר סִין: וְיַסְעוּ מִמִּדְבַּר סִין וְחָנוּ בִּרְפִדִים: וְיַסְעוּ מִרְפִדִים וְחָנוּ 10 11 12 13
בְּאָלוּשׁ: מנزل [بر داشتند] مالوس [وفرود آمدند در رفيديم] و نه بود آنجا آب بقوم باهكيدن 14
וְיַסְעוּ מֵרִפִדִים וְחָנוּ בְּמִדְבַּר סִינָי: וְיַסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינָי וְחָנוּ בְּקִבְרוֹת הַתַּאֲוָה: וְיַסְעוּ מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה וְחָנוּ 15 16 17
בַּחֲצֵרוֹת: וְיַסְעוּ מֵחֲצֵרוֹת וְחָנוּ בְּרִתְמָה: וְיַסְעוּ מֵרִתְמָה וְחָנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ: וְיַסְעוּ מֵרִמֹּן פָּרֶץ וְחָנוּ בְּלִבְנָה: וְיַסְעוּ 18 19 20 21
מִלִּבְנָה וְחָנוּ בְּרִסָּה: וְיַסְעוּ מֵרִסָּה וְחָנוּ בְּקְהֵלָתָה: וְיַסְעוּ מִקְּהֵלָתָה וְחָנוּ בְּהַר שָׁפֶר: וְיַסְעוּ מֵהַר שָׁפֶר 22 23 24
וְחָנוּ בְּחָרָדָה: וְיַסְעוּ מֵחָרָדָה וְחָנוּ בְּמַקְהֵלֹת: וְיַסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וְחָנוּ בְּתָרַח: וְיַסְעוּ מִתָּרַח וְחָנוּ 25 26 27 28
בְּמִתְקָה וְחָנוּ בְּחַשְׁמֹנָה: וְיַסְעוּ מֵחַשְׁמֹנָה וְחָנוּ בְּמֹסֵרוֹת: וְיַסְעוּ מִמֹּסֵרוֹת וְחָנוּ 29 30 31
בְּנֵי יַעֲקָן: וְיַסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וְחָנוּ בְּחֹר הַגִּדְגָּד: וְיַסְעוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וְחָנוּ בְּיָטְבָתָה: וְיַסְעוּ מִיָּטְבָתָה וְחָנוּ 32 33 34
בְּעַבְרֹנָה: וְיַסְעוּ מֵעַבְרֹנָה וְחָנוּ בְּעֶצְיֹן גָּבֶר: וְיַסְעוּ מֵעֶצְיֹן גָּבֶר וְחָנוּ בְּמִדְבַּר צִן הוּא קָדֵשׁ: 35 36

ſtrametati ſunt in Cibroth-hattaavah. Et profecti de Cibroth-hattaavah, caſtrametati ſunt in Haſeroth. Et profecti de Haſeroth, caſtrametati ſunt in Rithmah. Profecti verò de Rithmah, caſtrametati ſunt in Rimmon Peres. Et profecti de Rimmon Peres, caſtrametati ſunt in Libnah. Profecti verò de Libnah, caſtrametati ſunt in Riſſah. Et profecti de Riſſah, caſtrametati ſunt in Cehelathah. Profecti item de Cehelathah, caſtrametati ſunt in monte Sepher. Profecti quoque de monte Sepher, caſtrametati ſunt in Haradah. Et profecti ſunt de Haradah, & caſtrametati ſunt in Macheloth. Et profecti de Macheloth, caſtrametati ſunt in Thahath. Profecti autem de Thahath, caſtrametati ſunt in Tharah. Profecti quoque de Tharah, caſtrametati ſunt in Mithcah. Profecti item de Mithcah, caſtrametati ſunt in Haſmonah. Et profecti ſunt de Haſmonah, & caſtrametati ſunt in Moſeroth. Et profecti de Moſeroth, caſtrametati ſunt in Bene-jaacan. Profectique de Bene-jaacan, caſtrametati ſunt in Hor Gidgad. Et profecti de Hor Gidgad, caſtrametati ſunt in Jotbathah. Et profecti de Jotbathah caſtrametati ſunt in Abronah. Profecti verò de Abronah, caſtrametati ſunt in Eſſon-geber. Et profecti de Eſſon-geber, caſtrametati ſunt in deſerto Sin, quod eſt Cadeſh.

37 ויסעו ונטלו מרקם ושרו בטורום אומנים בסייפי ארעא דאדום : ויעל אהרן
38 וסליק אהרן כהנא לטורום אומנוס על מימרא דיי ומית תמן בשנת ארבעין
39 לסיפק בני ישראל ממצרים בירחא חמישאה בחד לירחא : ואהרן ואהרן בר
40 מאה ועשרין ותלת שנין כד מית בטורים אומנים : וישמע ושמע עמלק חייבא
ואתחבר בכנענאי ומלך בערד ובית מותביה באתרע דרומא כד אתו בני ישראל
41 ואניח בהון ונמרו יתהון וירת קירוויהון : ויסעו ונטלו ממטורום אומנים ושרו
42 בצלמונה אתר חובאי וכור בארע אדומאי וחשן עקת נפשא דעמא באורחא :
43 ויסעו ונטלו מצלמונה ושרו בפונון דגרי יי בהון ית חיון קלן וסליקת
קבילתהון עד ציית שמיא : ויסעו ונטלו מאתר דגרי יי בהון ית חיון קלן ושרו
44 באובות : ויסעו ונטלו מאובות ושרו במנורת עיבראי בתחום מואבאי : ויסעו
45 ונטלו ממניוניא ושרו בדיבון בית מולא : ויסעו ונטלו מדיבון בית מולא
46 ושרו בעלמון דבלתימה אוף חשן אתכסירת מנהון בירא על דשבקו פתגמי
47 אוריית דבסימין כדבלתא : ויסעו ונטלו מעלמון דבלתימה ושרו בטוורא
48 עבראי קדם בית קבורתיה דמשה : ויסעו ונטלו מטוורי עבראי ושרו במישריא
49 דמואב על יורדנא דיריחו : ויחנו ושרו על יורדנא מבית ישימות עד מישר
50 שיטין במישריא דמואב : וידבר ומליל יי עם משה במישריא דמואב על יורדנא
51 דיריחו למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ארום אתון עברין ית
יורדנא לארעא דכנען : והורשתם
52 ותתרכון ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון
וחספון ית כל בית סנדיהון וית כל
צלמי מתכוותהון תסיפין וית כל
במסיהון תשיצון : והורשתם ותתרכון
53 ית יתבי ארעא ותיתבון בה ארום לכון יהבית ית ארעא למירות יתה :
54 והתנחלתם ותחסנון ית ארעא בעדבין לגניסתכון לשיבט דעתיד סגין תסני
ולשבט דעתיד זעירין תוסיר ליה חשן עדבא דיליה יהי לשבטא
55 אבהתכון תתחסנון : ואם ואין לא תתרכו ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ויהי
מה דתשיירון מנהון לסכין בעינא בישא בכון ומקיפין לכון בתריסין בסיטריכון
56 ויתעיקון יתכון על ארעא דאתון יתבין בה : והיה ויהי כמא דחשילית למעבד להון אעביד לכון :

37 Et profecti sunt ex Rekam, & castrametati sunt in monte Umano in fini-
bus terræ Ædom. 38 Et ascendit Aharon sacerdos ad montem Umanum
juxta verbum Domini, & mortuus est ibi anno quadragesimo ab exitu fili-
orũ Israel ex Ægypto, mense quinto prima mensis. 39 Porrò Aharon natus
erat centum viginti tres annos, quando mortuus est in monte Umano.
40 Et audivit Amalek peccator & consociatus est cum Chananæis, & regna-
vit in Arad, & domus habitationis ejus fuit in terra meridionali, quando
venerunt filii Israel ut contra eos pugnarent, & deleverunt interneci-
one tam eos quàm urbes eorum. 41 Et profecti sunt ex monte Umano, &
castrametati in Tsalmona loco veprium & squalido in terra Ædomæorum,
42 ubi angustiis affecta est anima populi propter viam. Et profecti sunt ex
Tsalmona & castrametati in Punon, loco in quo immisit Dominus in eos
serpentes urentes, & ascendit clamor eorum usque ad cœlum. 43 Et pro-
fecti sunt ex loco in quo immisit in eos Dominus serpentes urentes, &
castrametati sunt in Oboth. 44 Et profecti sunt ex Oboth, & castrametati
sunt in vadis transeuntibus per limitem Moabitarum. 45 Et profecti sunt
ex vadis, & castrametati in Dibon domo fortunæ. 46 Et profecti sunt ex
Dibon loco fortunæ, & castrametati in Almon Diblathaima, etiam ibi
tectus est ab illis puteus, eò quòd reliquerint verba legis quæ dulcia sunt
instar ficuum. 47 Et profecti sunt ex Almon Diblathaima, & castrametati
in monte Abaræorum è regione sepulchri Mosis. 48 Et profecti sunt ex
montibus Abaræorum, & castrametati sunt in campestribus Moab juxta
Jordanem Jericho. 49 Et castrametati sunt juxta Jordanem à Bethjeschi-
moth usque ad planitiem Sittim, in campestribus Moab. 50 Et loquutus est
Dominus cum Mose in campestribus Moab juxta Jordanem Jericho, di-
cendo: 51 Loquere cum filiis Israel, & dices illis; Quandoquidem vos
transitis Jordanem in terram Cana-
an, 52 Expelletis omnes habitatores
terræ à conspectu vestro, & con-
summabitis omnia templa adorati-
onis eorum: & omnes imagines
fusiles eorum consumetis, & omnes
aras eorum exterminabitis. 53 Et eji-
cietis habitatores terræ, & habita-
bitis in ea: quoniam dedi vobis terram ad possidendum eam. 54 Et possi-
debitis terram per sortes juxta familias vestras, tribui cujus populus mul-
ti *sunt* multiplicabis, tribui verò cujus populus pauci imminues; quo-
cunque loco egressa fuerit sors alicujus, is locus ejus erit: per tribus patrum
vestrorum hæreditatem capiatis. 55 Quod si non expuleritis omnes habita-
tores terræ illius à facie vestra, erit id quod residuum servaveritis ex illis
in respicientes vos oculo malo, circundabunt vos tanquam clypei in la-
teribus vestris: & affligent vos in terra in qua vos habitatis. 56 Et erit
quemadmodum cogitavi facere illis, faciam vobis.

52 ירושלמי ותשיצון ית כל דיירי ארעא מן קדמיכון ותסופון ית כל טעותהון וית כל צלמי מתכוותהון תתפרכון וית כל במסיהון תשיצון :

Hier. 52 *Et exterminabitis omnes incolas terræ illius à facie vestra, & perdetis omnia idola eorum: & omnes imagines conflatiles eorum succidetis, & omnes aras earum demolieinini.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

37 * منزل بر داشتند از قدش فرود آمدند در هرهر در كناري زميني ادوم * بر آمد
38 اهرن آن كهن بهرهر ابر امري !! وفات يافت آنجا در سالي آن چهل ببيرون آمدني
39 پسراني يسرال از زميني مصر در ماهي آن پنجمي دريك بماه * واهرن قدري صد
40 و بيست و سه ساله در مردني او در هر هر * بشنويد آن كنعني پادشاهي عرد واو
41 نشينا در جنوب در زميني كنعن در آمدني پسراني يسرال * منزل بر داشتند از هر هر
42 فرود آمدند در صلمنه * منزل بر داشتند از صلمنه وبحنو בפונן ויחנו באבת : ויסעו
43 מאבת ויחנו בעיי העברים בנבול מואב : ויסעו מעיים ויחנו בדיבן ◉ : ויסעו מדיבן גד ויחנו בעלמון דבלתימה :
44 ויסעו מעלמון דבלתימה ויחנו בהרי העברים לפני נבו : ויסעו מהרי העברים ויחנו בערבות מואב על־
45 ירדן ירחו : ויחנו על־הירדן מבית הישימת עד אבל השטים בערבת מואב : سخن [كفت] !! بمسه در
46
47 عربوت مواب ابر يردن يرحو بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان كه
48 شما گذران مر آن يردن بزميني كنعن * وبرانيد مر همه نشينان آن زمين از
49 پيشي شما وگم كنيد مر همه مسجدهاي ايشان و مر همه بتاني ريختهاي ايشان
50 گم كنيد و مرهمه بتخانهاي ايشان نيست كنيد * ومیراث گيريد مر آن زمين
51 و بنشينيد در آن كه بشما بدادم مر آن زمين بميراث گرفتن آنرا * واحسنتا گيريد
52 مر آن زمين در قرعه باهلي خانهاي شما ببسيار بسيار كنيد مر احسنتاي او و باندك
53 اندك كني احسنتاي او بآنچه بيرون آيد باو آنجا آن قرعه باو باشد بقبيلهاي پدراني
54 شما احسنتا گيريد * واگر نه رانيد مر نشيناني آن زمين از پيشي شما و باشد آنچه
55 باقي گداريد ازيشان بكاردها در چشماني شما و بسيخها در پهلوي شما و عدوّي كنند
56 بشما ابر آن زمين آنچه شما نشينان در آن * و باشد چون آنچه خاما كردم بكردن بايشان
بكنم بشما *

Et *mansionem removentes de Ca-*
desh, resederunt in Hor-habar in
ora terræ Edom. 38 *Ascenditque*
Aharon sacerdos in Hor-habar se-
cundùm mandatum Domini, &
obitum sibi invenit ibi anno qua-
dragesimo egressûs filiorum Israel è
terra Ægypti, mense quinto, unâ
mensis. 39 *Aharon autem* erat *æta-*
tis centum & viginti ac trium an-
norum quando mortuus est in Hor-
habar. 40 *Audivitque Chenaanæus*
rex Arad (ipse verò sedebat in Me-
ridie in terra Chenaan) adventum
filiorum Israel. 41 Et *mansionem re-*
moventes de Hor-habar, resederunt
in Salmonah. 42 *Mansionem* autem
removerunt de Salmonah,
& castrametati sunt in Pu-
non. 43 *Et profecti de Punon, ca-*
strametati sunt in Oboth. 44 *Profe-*
cti item de Oboth, castrametati sunt
in Ije-haabarim in termino Moab.
45 *Et profecti de Ijim, castrameta-*
ti sunt in Dibon-Gad. 46 *Profecti*
item de Dibon-Gad, castrame-
tati sunt in Almon-Diblathaim.
47 *Profecti præterea de Almon-Dibla-*
thaim, castrametati sunt in mon-
tibus Abarim ante Nebo. 48 *Et pro-*
fecti de montibus Abarim, ca-
strametati sunt in campestribus
Moab juxta Jarden Jereho.
49 *Tandem castrametati sunt juxta*
Jarden à Beth-jesbimoth usq; ad A-
bel-shittim in campestribus Moab.
50 *Locutusque est Dominus ad Mo-*
seh in Arboth Moab juxta Jar-
den Jereho, dicendo, 51 *Alloquere fi-*
lios Israel, dicésque eis; Quum
transieritis Jarden ad terram Che-
naan, 52 *Tunc expellietis omnes habi-*
tatores terræ à præsentia vestra, &
perdetis omnia templa eorum, omnia
quoque idola fusilia eorum perdetis,
atque omnia idolia eorum anni-
hilabitis. 53 *Et hæreditatiò capie-*
tis terram, sedebitisque in ea: nam
vobis dedi terram ad hæreditatiò
capiendum eam. 54 *Possidebitis autem*
terram per sortem, per familias ve-
stras: copiosiori multiplicabitis pos-
sessionem ejus, & pauciori diminues
possessionem ejus: in loco *in quo e-*
gredietur ei sors, ei erit: per tribus
patrum vestrorum possessionem capi-
etis. 55 *Quòd si non expulseritis habi-*
tatores terræ à præsentia vestra, tum
erit, quos reliqueritis ex eis erunt
in cultros in oculis vestris, & in
mihi *facere eis, faciam vobis.* 56

ficas in latere vestro, & infestitiones agent habitum super terram in qua vos sedetis. Evitque, quemadmodum repræsentavi

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

לד

וידבר ומלל יי עם משה למימר : צו אפקיד ית בני ישראל ותימר להון ארום אתון עלין לארעא דכנען דא ארעא דתתפלג לכון באחסנא ארעא דכנען בתחומהא : והיה ויהוי לכון תחום דרומא מן מדברא דצני טור פרולא על תחומי אדום ויהוי תחום דרומא מן סייפי ימא דמלחא מדינחא : ונסב ויקיף לכון תחומא מן דרומא למסוקיתא דעקרבית ויעיבר לצני טור פרולא ויהוון מפקנוי מן דרומא לרקם גיעא ויפוק לטירית אדריא ויעיבר לקיסם : ויקף ויקיף תחומא מקיסם לנילוס דמצראי ויהון מפקנוי למערבא : ונבול תחום מערבא ויהוי לכון ימא רבא אוקינוס ותחומיה דינון מי בראשית עם מיא קדמאי דהוון בגויה אבדוי ופרכידוי בדכוי ומדינתיה נסוי ומחווי ספינתיה ואלנויותיה דין יהוי לכון תחום מערבא : וזה ודין יהוי לכון תחום ציפונא מן ימא רבא תכונון לכון לטוורום מנום : מטוורום מנום תכונון לכון למעלי אנטוכיא ויהון מפקנוי תחומא דאולם דקלקאי : ויפקון תחומא לזופירין ויהוון מפקנוי דירת עינותא : דין דיהוי לכון תחום צפונא : ותכונון לכון תחומא מערביא מדירת עינותא לאפמיא : ויחות תחומא לאפמיא לרבני מן מרנח לעינוותא ויחות תחומא למערת פניאס וממערת פניאס יחות תחומא לטור תלגא ומטור תלגא יחות תחומא לעינן ומעינן יחות תחומא ויסב מישרא מישר נחלי ארנונא וייתי למדברא וצני טור פרולא מי מצותא אבל ודמוכה סמיך לגניסר כרך מלכותהון דאדומאי אחסנות שיבט ראובן וגד ופלגות שיבט מנשה ויחות תחומא ויקיף לתחום ימא דגניסר ממדינחא :

ירושלמי 3 ויהוי לכון תחומא מדרומא ממדברא דרקם כל קביל תחומיהון דאדומאי ויהי לכון דרומא מסיפי ימא דמלחא מן מדינחא : 4 ויקף לכון תחומא דרומא מן מסקיותא דעקרבין ועבר בטור פרולא ויהוי מפקנוי מדרום לרקם רניעא ויפוק דירת אדריא ויעבר בקקסם : 5 ויקף תחומא מן קסם לנילוס מצרים ויהון מפקנוי מן מערבא : 6 ותחום ימא רבא הוא אוקינוס ניסוי ומחווי וספינתא עם מיא קדמיא דאית בגויה הנון מי בראשית דין יהוי לכון תחומא מערביא : 7 ודין יהוי לכון תחום צפונא מן ימא רבא תכונון לכון לטוורום מנום : 8 ממטורום מנום תכונון לכון למעלי אנטוכיא ויהון מפקנוי תחומא דאולם דקלקאי : 9 ויפקון תחומא לזופירין ויהוון מפקנוי דירת עינותא : דין דיהוי לכון תחום צפונא : 10 ותכונון לכון תחומא מערביא מדירת עינותא לאפמיא : 11 ויחות תחומא לאפמיא לרבני מן מרנח לעינוותא ויחות תחומא למערת פניאס וממערת פניאס יחות תחומא לטור תלגא ומטור תלגא יחות תחומא לעינן ומעינן יחות תחומא ויסב מישרא מישר נחלי ארנונא וייתי למדברא וצני טור פרולא מי מצותא אבל ודמוכה סמיך לגניסר כרך מלכותהון דאדומאי אחסנות שיבט ראובן וגד ופלגות שיבט מנשה ויחות תחומא ויקיף לתחום ימא דגניסר ממדינחא :

NUMERI. CAP. XXXIV.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

CAP. XXXIV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Præcipe filiis Israel, & dices illis; Quando vos ingrediemini in terram Canaan, hæc erit terra quæ dividetur vobis in hæreditatem, terra Canaan per limites suos. Erit vobis limes meridionalis à deserto palmarum montis ferri, juxta terminos Ædom: erit *inquam* limes meridionalis à finibus maris salsi ad orientem. Et circuibit vobis terminus à meridie ad ascensum Akrabim, & transibit ad palmas montis ferri, & erunt exitus ejus à meridie usque ad Rekam Geah: & exibit ad oppidum arearum, & transibit usque in Kesam. Et circundabit limes à Kesam ad Nilum Ægyptiorum: & erunt exitus ejus usque ad occasum. Terminus verò occidentalis sit vobis mare magnum Oceani, & limes ejus sunt aquæ creationis cum aquis antiquis quæ sunt in medio ejus; appendices ejus, & suburbana ejus, arces ejus, & civitates ejus, insulæ ejus, & portus ejus, naves ejus, & interiora ejus: hic erit vobis limes occiduus. Hic etiam erit vobis limes septentrionalis: à mari magno dirigetis vobis ad montem Umanum. A monte Umano dirigetis vobis usque ad introitum Tiberiadis: & erunt exitus illius termini à duobus lateribus ejus tendentes ad Kadcor filii Zahama, & ad Cadcoi filii Sanigora, & Divakinos, & Tarnegola, usque ad Cæsaream quà ingrederis in Abelas Ciliciorum. Et exibit terminus ad Keren Zechuta, & ad Gibta Chatmonæ, & erunt exitus ejus ad Karia Bethsekel, & ad medium atrii magni quod *est* à Mitsehah inter palatium Invethah & Darmeschek. Hic erit vobis limes septentrionalis. Et describetis vobis ad terminum meridionalem, ab urbe Hinvatha usque ad Apamiam. Et descendet limes ab Apamia in Dophne ab oriente Hinvathæ: deinde descendet limes ad speluncam Panias, & à spelunca Paniæ descendet limes ad montem nivis, & à monte nivis descendet limes ad Henan, & ab Henan descendet limes & circundabit planitiem, planitiem *inquam* torrentium Arnonis, & perveniet in desertum & palmas montis ferri, aquas contentionis devorat, & dormit juxta Genesaram oppidum regni Ædomæorum, hæreditatem tribus Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manasse, & descendet limes & circundabit limitem maris Genesareth ab oriente.

Hieros. 3 *Et erit vobis limes à meridie à deserto Rekam, ex adverso limitis Ædomæorum: & erit vobis meridies à finibus maris salsi ab oriente.* 4 *Et circundabit vobis terminus meridionalis ab ascensu Akrabim, qui transit per montem ferri, & erit exitus ejus à meridie usque ad Rekam Geah: & exibit ad ovile arearum, & transibit ad Kesam.* 5 *Et circundabit terminus à Kesam ad Nilum Ægypti: & erit exitus ejus ab occidente.* 6 *Et terminus* erit *mare magnum*, nempe *Oceanus, insulæ ejus, portus ejus, & naves cum aquis antiquis quæ sunt in eo, illæ sunt aquæ creationis: hic erit terminus occiduus.* 7 *Et hic erit vobis limes septentrionalis: à mari magno dirigetis vobis ad montem Manum.* 8 *A monte Mano tendetis vobis ad ingressum Antiochiæ: & erunt exitus ejus ad Abelas Ciliciorum.* 9 *Et exibit limes ad Zapherin & erunt exitus ejus caulæ Hajenuthæ. Hic erit vobis limes septentrionalis.* 10 *Et describetis vobis limitem occiduum à caulis Hajenuthæ usque ad Apamiam.* 11 *Et descendet limes in Apamiam ad Dophne ab oriente Hajenuthæ, & descendet limes & declinabit juxta mare Genesaris ab Occidente.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل سي چهارم *

CAP. XXXIV.

1 * سخن گفت يهوه بموسه بگفتن * 2 بفرماي مر پسراني يسرال و بگوي بايشان كه شما
آيان بآن زمين كنعن اين آن زمين آنچه بيفتد بشما در احسنتا زميني كنعن
3 بحدّهاي آن * و باشد بشما كنجي جنوب از بياباني صن ابر گذاري ادوم و باشد
4 بشما حدّي جنوب از كناري درياي نمك بمشرق * و بگردد بشما آن حدّ از جنوب
بمعله عقربّيم و بگذرد صنه و باشند بيرون آمدنهاي او از جنوب بقدش برنع و بيرون
5 آيد حصر ادّر و بگذرد بعصمون * و بگردد آن حدّ از عصمون برودي مصر و باشند
6 بيرون آمدنهاي او بمغرب * و حدّي مغرب باشد بشما آن دريا بزرك و حدّي اين باشد
7 بشما حدّي مغرب * و اين باشد [بشما] حدّي شمال از آن درياي آن بزرك نشان كنيد
8 بشما هر هر * از هور هر نشان كنيد ببا حمت و باشند بيرون آمدنهاي آن حدّ
9 صدده * و بيرون آيد آن حدّ زفرنه و باشند بيرون آمدنهاي او حصر عينن اين
10 باشد بشما حدّي صفون * نشان كنيد بشما بحدّي مشرق از حصر عينن شفمه *
11 * و فرود آيد آن حدّ از شفم آن ربله از پيش بعين و فرود آيد آن حدّ و برسد ابر
كتف درياي كدّرت بمشرق *

CAP. XXXIV.

LOcutúsque est Dominus ad Mosen, dicendo, Præcipe filiis Israel, ac dices eis; Quum veneritis ad terram Chenaan, (ista est terra quæ cadet vobis in possessionem, terra Chenaan per terminos suos,) Tunc erit vobis angulus Meridici à deserto Sin juxta transitum Edom: erit inquam vobis terminus Meridici à litore maris salis ad Orientem. Et circuibit vobis terminus à Meridie ad Maaleh-acrabbim, & transibit ad Sin, & erunt exitus ejus à Meridie in Cadesh-barnea, atque egredietur ad Hasar-addar, & transibit ad Asmon. Prætereà circuibit terminus ab Asmon ad flumen Ægypti: & erunt exitus ejus ad Occidentem. Terminus autem Occidentalis erit vobis mare magnum: terminus inquam iste erit vobis terminus Occidentalis. Iste verò erit vobis terminus Septentrionalis, à mari magno designabitis vobis Hor-hahar. Ab Hor-hahar designabitis ad Bo-Hamath: & erunt exitus termini ad Sedad. Et illinc egredietur terminus ad Ziphron, & erunt exitus ejus ad Hasar-enan: iste erit vobis terminus Aquilonaris. Designabitis quoque vobis terminum Orientalem, ab Hasar-enan ad Shepham. Et descendet terminus à Shepham ad Riblah ab Oriente Ajin: & descendet terminus, perveniétque ad humerum maris Chinnereth ad Orientem.

במדבר לה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

12 וְיֵחוֹת תְּחוּמָא לְיוֹרְדְּנָא וְיֵהֲוֹון מַפְקְנוֹי יַמָּא דְּמִלְחָא דָּא תֶּהֱוֵי לְכוֹן אַרְעָא לְתְחוּמָהָא חְוַר חְוַר׃

12 Et descendet limes ad Jordanem, & erunt exitus ejus ad mare falsum: Rekam Gehah à meridie, mons Umanus, à septentrione, mare magnum ab occidente, mare falsum ab oriente. Hæc erit *terra* vestra, terra Israel, secundùm tractus limitum suorum per circuitum.

Hieros. 12 *Et descendet ad Jordanem, & erunt exitus ejus mare falsum. Hæc terra vestra erit per limites suos circumcirca.*

13 וּפַקֵּיד מֹשֶׁה יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵמַר דָּא אַרְעָא דְּתַחְסְנוּן יָתָהּ בְּעַדְבָּא דְּפַקֵּיד יְיָ לְמִיתַן לְתִשְׁעַת שִׁבְטַיָּא וּפַלְגוּת שִׁבְטָא׃

13 Et præcepit Moseh filiis Israel, dicendo; Hæc est terra quam hæreditabitis sorte, quam præcepit Dominus dare novem tribubus & mediæ tribui.

14 כִּי אֲרוּם קַבִּילוּ שִׁבְטָא דִּבְנֵי רְאוּבֵן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן וְשִׁבְטָא דִּבְנֵי גָד לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן וּפַלְגוּת שִׁבְטָא דִּמְנַשֶּׁה קַבִּילוּ אַחְסָנַתְהוֹן׃

14 Quoniam receperant tribus filiorum Ruben juxta domus patrum suorum, & tribus filiorum Gad juxta domum patrum suorum, & dimidia tribus Manasse receperant hæreditatem suam.

15 תְּרֵין שִׁבְטַיָּא וּפַלְגוּת שִׁבְטָא קַבִּילוּ אַחְסָנַתְהוֹן מֵעִבְרָא לְיוֹרְדְּנָא מִדִּינְחָא׃

15 Duæ tribus & media tribus receperant hæreditatem suam citra Jordanem ad orientalem plagam.

Hieros. 15 *Duæ tribus & media tribus receperant hæreditatem suam citra Jordanem Jericho priores, ab oriente à planitie maris salsi exit illis terminus ad mare Genesareth civitatem regni Æmorrhæorum: & à Genesareth civitate regni Æmorræorum exit illis terminus ad montem nivis, & ad calorem Libani: & à monte nivis & ad calorem Libani exit illis terminus in Choba, quæ est ad latus septentrionale Hajenuthæ Damasci: & à Choba quæ est à septentrione Hajenuthæ Damasci, exit illis terminus ad Oceanum montis nivei Cæsareæ, cui est ab oriente occidens Dan: & ab Oceano montis nivei Cæsareæ, cui est ab oriente occidens Dan, exit illis terminus ad fluvium magnum fluvium Euphratis, juxta quem est ordo victoriarum præliorum Domini, quæ ibi facta sunt. Et à fluvio magno fluvio Euphratis exit illis terminus ad civitates Zavatha, ultra totam Trachonitidem ad Zimra domum regiam Sihonis regis Æmoræorum, & domum regiam Og regis Mathnan, exiens ad Raphiach, & Schokmezai, donec pervenias ad littus maris salsi. Hæc est portio duarum tribuum & dimidiæ tribus.*

16 וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵמַר׃

16 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo:

17 אִלֵּין שְׁמָהָת גּוּבְרַיָּא דְּיַחְסְנוּן לְכוֹן יַת אַרְעָא אֶלְעָזָר כָּהֲנָא וְיהוֹשָׁעַ בַּר נוּן׃

17 Ista sunt nomina virorum qui hæreditare facient vos terram: Eleazar sacerdos, & Josue filius Nun.

18 וּנְשִׂיא וַאֲמַרכּוֹל חַד מִן שִׁבְטָא תִּתְּבְרוּן לַאֲחָסָנָא יַת אַרְעָא׃

18 Et singulos principes ex tribubus eligetis ad dandum *vobis* in hæreditatem terram.

19 וְאִלֵּין שְׁמָהָת גּוּבְרַיָּא לְשִׁבְטָא דִּבְנֵי יְהוּדָה כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה׃

19 Et ista sunt nomina virorum: de tribu domus Juda, Caleb filius Jephune.

20 לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן לְשִׁבְטָא דִּשְׁמָעוֹן שְׁמוּאֵל בַּר עַמִּיחוּד׃

20 Ex tribu Simeon, Samuel filius Ammihud.

21 לְמַטֵּה בִנְיָמִין אֶלִידָד בַּר כִּסְלוֹן׃

21 De tribu Binjamin, Elidad filius Kislon.

22 לְשִׁבְטָא דְּבְנֵי דָן אַמַרכּוֹל בֻּקִּי בַּר יָגְלִי׃

22 De tribu Dan princeps, Buki filius Jogli.

23 לְמַטֵּה בְּנֵי יוֹסֵף לְשִׁבְטָא דִּבְנֵי מְנַשֶּׁה אַמַרכּוֹל חַנִּיאֵל בַּר אֶפּוֹד׃

23 De tribu filiorum Manasse princeps, Chaniel filius Ephod:

24 לְמַטֵּה אֶפְרַיִם לְשִׁבְטָא דְּבֵית אֶפְרַיִם אַמַרכּוֹל קְמוּאֵל בַּר שִׁפְטָן׃

24 De tribu domus Ephraim princeps, Kemuel filius Schiphtan.

25 לְמַטֵּה זְבוּלֻן אַמַרכּוֹל אֱלִיצָפָן בַּר פַּרְנָךְ׃

25 De tribu Zabulon princeps, Elitsaphan filius Parnak.

26 לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר לְשִׁבְטָא דִּבְנֵי יִשָּׂשכָר אַמַרכּוֹל פַּלְטִיאֵל בַּר עַזָּן׃

26 De tribu domus Issachar princeps Paltiel filius Azan.

27 לְמַטֵּה אָשֵׁר לְשִׁבְטָא דְּאָשֵׁר אַמַרכּוֹל אֲחִיהוּד בַּר שְׁלוֹמִי׃

27 De tribu Ascher princeps, Ahihud filius Schelomi.

28 לְמַטֵּה נַפְתָּלִי לְשִׁבְטָא דִּבְנֵי נַפְתָּלִי אַמַרכּוֹל פְּדַהְאֵל בַּר עַמִּיחוּד׃

28 De tribu Nephtali princeps, Pedahael filius Ammihud.

29 אִלֵּין דְּפַקֵּיד יְיָ לְמִיתַן לְהוֹן יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן׃

29 Isti sunt quibus præcepit Dominus, ut in hæreditatem dividerent filiis Israel terram Canaan.

CAP. XXXV.

1 וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרַיָּא דְּמוֹאָב עַל יוֹרְדְּנָא דִּירֵיחוֹ לְמֵמַר׃

1 Et loquutus est Dominus cum Mose in campestribus Moab juxta Jordanem Jericho, dicendo:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * وفرود آيد آن حدّ بآن يردن وباشند بيرون آمدنهاي او درياي آن نمك اين باشد بشما
13 آن زمين بحدّهاي آن كرداكرد * بفرمود مشه مر پسراني يسرال بكفتن اين آن زمين
آنچه احسنتا كيريد آنرا در قرعه آنچه فرمود ׃׃ بدادن بنه آن قبيلها ونيمهي آن قبيله *
14 * كه بستاندند قبيلهي پسراني راوبني بخانهي پدري ايشان وقبيلهي پسراني آن
15 جدي بخانهي پدري ايشان ونيمهي قبيلهي منسّه بستاندند احسنتاي ايشان * دو
آن قبيلها ونيمهي آن قبيله بستاندند احسنتاي ايشان از كذار بيردن يردو قدمه
16 17 مزرحه * سخن كفت ׃׃ بمشه بكفتن * اينان نامهاي آن مردمان آنچه احسنتا دهند
18 بشما مر آن زمين العزر آن كهن ويهوشع بن نون * ومهتري يكّه مهتري يكّه
19 از قبيله بستانيد باحسنتا دادن مر آن زمين * و اينان نامهاي آن مردمان بقبيلهي
يهودة كلب بن يفنّه *

Quæ sequuntur usque ad verf. 29, Hebraicè habentur in exemplari.

22 21 20 ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד : למטה בנימן אלידד בן כסלון : ולמטה בני דן נשיא בקי בן
24 23 יגלי : לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפד : ולמטה בני אפרים נשיא קמואל בן שפטן :
27 26 25 ולמטה בני זבולן נשיא אליצפן בן פרנך : ולמטה בני יששכר נשיא פלטיאל בן עזן : ולמטה
29 28 בני אשר נשיא אחיהוד בן שלמי : ולמטה בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד : اينان آنچه بفرمود
׃׃ باحسنتا دادن مر پسراني يسرال در زميني كنعن *

* فصل سي پنجم * *سخن كفت ׃׃ بمشه در عربوت مواب ابر يردن يردو بكفتن* 1

12 *Et descendet terminus ad Jarden, erunta, exitus ejus ad mare Salis: ista erit vobis terra per terminos suos circumcirca.* 13 *Præcepit autem Mosheh filiis Israel, dicendo; Hæc est terra quam possidebitis sorte, quam præcepit Dominus dare novem tribubus & dimidiæ tribui.* 14 *Acceperunt enim tribus filiorum Reubenitarum per domum patris sui, & tribus filiorum Gaditarum per domum patris sui, & dimidia tribus Menasseh, acceperunt* inquam *possessionem suam.* 15 *Duæ tribus & dimidia tribus acceperunt possessionem suam cis transitum Jarden Jerecho Orientem versus.* 16 *Locutusque est Dominus ad Mosheh, dicendo;* 17 *Ista sunt nomina virorum qui possidendam dabunt vobis terram, Eleazar sacerdos, & Jehoshua filius Nun.* 18 *Et principem unum, principem unûs de tribu capietis ad possidendam dandũ terram.* 19 *Et ista* sunt *nomina virorum: de tribu Jehuda, Chaleb filius Jephunneh.*

20 *Et de tribu filiorum Simeon, Semuel filius Ammihud.* 21 *De tribu Binjamin, Elidad filius Chislon.* 22 *De tribu filiorum Dan, princeps Bucci filius Jogli.* 23 *De filiis Joseph, de tribu filiorum Menasseh, princeps Hanniel filius Ephod.* 24 *Et de tribu filiorum Ephraim, princeps Cemuel filius Siphtan.* 25 *Et de tribu filiorum Zabulun, princeps Elisaphan filius Parnach.* 26 *Et de tribu filiorum Issachar, princeps Paltiel filius Azzan.* 27 *Et de tribu filiorum Aser, princeps Ahihud filius Selomi.* 28 *Et de tribu filiorum Naphtali, princeps Pedahel filius Ammihud.*

29 *Isti* sunt *quibus præcepit Dominus possessionem dare filiis Israel in terra Chenaan.*

CAP. XXXV.

1 *Et loquutus est Dominus ad Mosheh in Arboth Moab juxta Jarden prope Jericho, dicendo;*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

צו פַּקֵּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי 2
מֵאֲחֻסָּנַת אֲחוּדַתְהוֹן קִירִין לְמֵיתַב
וּפַרְוִילִין לְקִירְוַיָּא חַוּרְנוּתְהוֹן תִּתְּנוּן
לְלֵיוָאֵי: 3 וְהִיו וִיהוֹן קִרְוַיָּא לְהוֹן לְמֵיתַב וּכְדוֹרְלְהוֹן יְהֵוֹן לִבְעִירֵיהוֹן וּלְקִנְיָנֵיהוֹן
וּלְכָל צוּרְכֵיהוֹן: 4 וּמִגְרְשֵׁי וּפַרְוְרְוִילֵי
קִרְוַיָּא דְּתִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי חֲוַר קַרְתָּא
וּלְבַר אַלְפָּא גַּרְמִידֵי חֲוַר וּמְדוֹתָם וְתִמְשְׁחוּן מִבָּרָא לְקַרְתָּא יַת צִיטְרָא 5
דְּמִדִּינְחָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְיַת רוּחַ דְּרוֹמָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְיַת רוּחַ
מַעֲרְבָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְיַת רוּחַ צִיפּוֹנָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְקַרְתָּא
בְּמִיצְעָא דֵּין יְהֵי לְכוֹן פִּרְוַרְלֵי קִרְוַיָּא: וְאֵת וְיַת קִרְוַיָּא דְּתִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי יַת 6
שִׁית קוּרְיִין דְּקַלְטָן קַטּוֹלָא לְמֵיעָרוֹק לְתַמָּן קָטוֹלָא וְעַלֵיהוֹן תִּתְּנוּן אַרְבְּעִין
וְתַרְתֵּין קוּרְיִין: כֹּל כָּל קִירְוַיָּא דְּתִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי אַרְבְּעִין וּתְמָנֵי קוּרְיִין יַתְהִין 7
וְיַת פִּרְוַרְוְלֵהִין: וְהָעָרִים וְקוּרְיִין דְּתִתְּנוּן מִן אֲחֻסַּנַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן שִׁבְטָא 8
דְּעַשִּׁיר סַגֵּי תַּסְגּוּן וּמִן שִׁבְטָא דְּעַשִּׁיר זְעֵיר תַּזְעֲרוּן גְּבַר אַנַב אַחֲסַנְתֵּיהּ דְּיַחְסְנוּן
יִתֵּן מִקִּירְוֵי לְלֵיוָאֵי: וִידַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: דַּבֵּר מַלֵּיל עִם בְּנֵי 9 10
יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרוּם אַתּוּן עָבְרִין יַת יַרְדְּנָא לְאַרְעָא דִּכְנָעַן: וְהַקְרִיתֵם
וְתַזְמְנוּן לְכוֹן קוּרְיִין בְּשׁוּקִין וּבְתֵי חִיוּוְתָא קִרְוִין קַלְטָן יְהֵוִין לְכוֹן וְיִעְרוֹק 11
לְתַמָּן קָטוֹלָא דְּיִקְטוֹל בַּר נַשׁ בְּשָׁלוּ: 12 וִידוּ וִיהוֹן לְכוֹן קִרְוַיָּא לְמִקְלַט
קָטוֹלָא מִן חֵבַע אַדְמָא וְלָא יְמוּת קָטוֹלָא עַד דִּיקוּם קֳדָם בְּנִישְׁתָּא
לְדִינָא: וְהָעָרִים וְקִרְוַיָּא דְּתִתְּנוּן שִׁית קִרְוִין קַלְטָן קָטוֹלָא יְהֵוִין לְכוֹן: 13
אֵת שֵׁשׁ יַת תְּלַת קִרְוַיָּא תִּתְּנוּן מֵעִבְרָא לְיוֹרְדָּנָא וְיַת תְּלַת קִרְוַיָּא תִּתְּנוּן 14
בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן קִרְוִין קַלְטָן יְהֵוִין: לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְיוֹרָא 15
וּלְתוֹתְבָיָא דְּבֵינֵיהוֹן יְהֵוִין שִׁית קִירְוַיָּא הָאִלֵּין לְשֵׁזָבָא לְמֵיעָרוֹק לְתַמָּן כָּל
דְּיִקְטוֹל בַּר נַשׁ בְּשָׁלוּ: וְאִם וְאִין בְּמָנָא דְּפַרְזְלָא בְּמַשֵּׁהוּ מַחֵי וְקַטְלֵיהּ 16
קָטוֹלָא הוּא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל קָטוֹלָא:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Præcipe filiis Iſrael ut dent Levitis de hæreditate poſſeſſionis ſuæ 2
urbes ad habitandum, & ſuburbana civitatibus per circuitum
ipſarum dabitis Levitis. Et erunt 3
civitates illis ad habitandum, &
ſuburbana earum erunt pro beſtiis
eorum, pro facultatibus ipſorum, & pro omnibus neceſſitatibus eo-
rum. Porrò ſuburbia civitatum 4
quas dabitis Levitis circum civi-
tatem & forinſecus mille cubito-
rum per circuitum erunt. Et metiamini extra urbem latus orientis 5
duo millia cubitorum, & ad plagam meridionalem duo millia cubi-
torum, & ad plagam occidentalem duo millia cubitorum, & ad pla-
gam ſeptentrionalem duo millia cubitorum, & civitas in medio:
iſta erunt vobis ſuburbia civitatum. Et civitatum quas dabitis Le- 6
vitis ſex civitates *erunt* refugii homicidæ, ut fugiat eò homicida:
cæterum dabitis illis quadraginta & duas civitates alias. Omnes civita- 7
tes quas dabitis Levitis quadraginta octo civitates, illas cum ſuburbiis illarum. Porrò urbes quas dabitis de hæreditate filiorum Iſrael, 8
de tribu cujus populus multus eſt multiplicabitis, & de tribu cujus
populus paucior eſt imminuetis: unuſquiſque juxta hæreditatem ſuam
quam poſſidebunt, dabit de civitatibus ſuis Levitis. Præterea loqu- 9
tus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, & 10
dices illis; Quando vos tranſieritis Jordanem in terram Canaan, Præ- 11
paretis vobis civitates cum plateis & cauponis, civitates refugii erunt
vobis: ut eò fugiat homicida, qui interfecerit hominem per igno-
rantiam. Et erunt vobis urbes ad refugium homicidæ à vindice ſan- 12
guinis: ut non moriatur homicida donec ſteterit coram congregatione
ad judicium. Civitates autem illæ quas dabitis, ſex civitates refugii 13
pro homicida erunt vobis. Tres civitates dabitis citra Jordanem, & 14
tres civitates dabitis in terra Canaan: civitates refugii erunt. Filiis 15
Iſrael, & peregrino & inquilinis qui inter eos, erunt ſex civitates
iſtæ pro refugio: ut fugiat eò quicunque interfecerit hominem per
ignorantiam. Quòd ſi cum inſtrumento ferreo quocunque percuſſerit 16
eum, & interfecerit eum, homicida eſt: occidendo occidatur homi-
cida.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بفرماي مر پسراني يسرال بدهند بلويان از احسنتا كرفتهي ايشان شهرها بنشستن وحياطه 2
بشهرها كرداكردي ايشان بدهيد بلويان * وباشند آن شهرها بايشان بنشستن وحياطهاي 3
ايشان باشند بچهارپاياني ايشان وبمالي ايشان وبهمه حيوان ايشان * وحياطهاي آن 4
شهرها آنچه بدهيد بلويان از ديواري آن شهر و بيرون هزار كز كرداكرد * وبپيماييد 5
از بيرون بشهر مر كنجي مزرح دو هزار در كز و مر كنجي دروم دو هزار در كز و مر
كنجي مغرب دو هزار در كز و مر كنجي صفون دو هزار در كز وآن شهر در ميان
اين باشد بايشان حياطهاي آن شهرها * ومر آن شهرها آنچه بدهيد بلويان مر شش شهرهاي 6
آن خلاصي آنچه بدهيد بكريختن آنجا آن خوني وابر ايشان بدهيد چهل ودو شهر *
* همه آن شهرها آنچه بدهيد بلويان چهل وهشت شهر ايشان ومر حياطهاي ايشان * 7
* وآن شهرها آنچه بدهيد از كرفتني پسراني يسرال از نزدي آن بسيار بسيار كنيد واز 8
نزدي آن اندك اندك كنيد مرد چون قدري احسنتاي او آنچه احسنتا كيرند بدهد
از شهرهاي او بلويان * سخن كفت ؛ بموسه بكفتن * سخن كوي بپسراني يسرال وبكوي بايشان 9 10
كه شما كذران مر آن يردن بزميني كنعن * وآراسته كنيد بشما شهرها شهرهاي 11
خلاصي باشند بشما و بكريزد آنجا خوني زناي جان در غلطي * وباشند بشما آن شهرها 12
بخلاصي از شفعه كيرا و نه كشته شود آن خوني تا ايستيدني او بپيشي آن جماعت بحكم *
* وآن شهرها آنچه بدهيد شش شهرهاي خلاصي باشند بشما * مر سه آن شهرها بدهيد 13 14
از كذر بيردن ومر سه آن شهرها بدهيد در زميني كنعن شهرهاي خلاصي باشند *
* بپسراني يسرال وبغريب وبميهمان در ميانى ايشان باشند شش آن شهرها آن اينان بخلاصي 15
بكريختن آنجا همه زناي جان در غلطي * واكر در آلتي آهن بزد اويرا وبمرد خوني است 16
او كشتن كشته شود آن خوني *

*Præcipe filiis Iſrael ut dent Levi- 2
tis de hæreditate poſſeſſionis ſuæ ur-
bes ad habitandum: pomœrium quo-
que urbium* quod *circa eas, dabitis
Levitis. Eruntque urbes illis ad 3
habitandum: pomœria verò earum
erunt quadrupedibus eorum, & ſub-
ſtantiæ eorum, omnibuſq; animalibus
eorum. Et pomœria urbium quas da- 4
bitis Levitis, à muro urbis & fo-
rin ecùs, mille cubitorum* erunt *cir-
cumcirca. Prætereà metiemini ex- 5
tra urbem* ad *angulum Orientalem
duo millia cubitorum, & ad angu-
lum Meridianum duo millia cubi-
torum, & ad* ad *angulum Occiden-
talem duo millia cubitorum, & ad
angulum Septentrionalem duo mil-
lia cubitorum; & urbs* erit *in me-
dio: hoc erit eis pomœria urbium.
Et urbium quas dabitis Levitis ſex 6
erunt urbes liberationis, quas da-
bitis ut fugiat illuc ſanguinarius:
& præter illas dabitis quadraginta
ac duas urbes. Omnes urbes quas 7
dabitis Levitis quadraginta & octo
urbes erunt cum pomœriis earum.
Et urbes quas dabitis de poſſeſſione 8
filiorum Iſrael, à multis multiplica-
bitis, & à paucis minuetis* accipe-
re: *quiſque juxta quantitatem poſ-
ſeſſionis ſuæ quam poſſederint, da-
bit de urbibus ſuis Levitis. Et 9
locutus eſt Dominus ad Moſheh, di-
cendo, Alloquere filios Iſrael, dicéſ- 10
que eis; cùm tranſieritis Jarden in
terram Chenaan, Tum præparabitis 11
vobis urbes; urbes liberationis e-
runt vobis: ut fugiat illuc ſangui-
narius percutiens animam per erro-
rem. Et erunt vobis illæ urbes in 12
liberationem à redemptore: & non
interficietur ſanguinarius donec ſte-
terit coram congregatione ad judici-
um. Et urbium quas dabitis ſex 13
urbes liberationis erunt vobis.
Tres urbes dabitis cis tranſitum 14
Jarden; & tres urbes dabitis in
terra Chenaan: urbes liberationis
erunt. Filiis Iſrael, & peregrino, 15
& hoſpiti in medio eorum, erunt
ſex urbes iſtæ in liberationem, ut
fugiat illuc omnis percutiens ani-
mam per errorem. Si autem inſtru- 16
mento ferri percuſſerit eum, &
mortuus fuerit, ſanguinarius eſt
ille: interficiendo interficietur ſan-
guinarius.*

במדבר לה

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

17 ואם ואין באבנא מלוא ידא די ממסת די ימות ברה מחהי וקטליה קטולא
18 הוא אתקטלא יתקטל קטולא : או או במנא דקיסא מלוא ידא די ממסת
19 דימות בה מחהי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטל קטולא : נאל תבע
אדמא הוא יקטול ית קטולא כד יערעניה מברא לקרויא האלין בדינא הוא
20 יקטליניה : ואם בשנאה ואין ביסנא הדוף ואתכוון ודחייה או טלק עלוי
21 פלונסן ושרוותא ונלגיל עלוי ביפין בכוונות ליבא וקטליה : או באיבתא
או נטר ליה בבוי ומחהי בידיה וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטל
22 קטולא הוא תבע אדמא יקטול ית קטולא כד אתחייב ליה : ואם ואין
23 בשלו בלא נטר ליה בבוי הדפיה או טלק עלוי כל מאן ולא אתכוון למקטליה :
או או בכל אבנא דהוא ממסת דימות בלא מתכוון וטלק עלוי מדעם
24 וקטליה והוא לא סני ליה ולא תבע בשתיה : ושפטו וידינון כנישתא
25 בין מחיא ובין תבע אדמא על סדר דיניא האילין : והצילו ויישיבון כנשתא
ית קטוליא מן יד תבע אדמא ויתיבון יתיה כנישתא לקירויא דקלטיה דאפיך
לתמן ויתיב ברה עד זמן דימות כהנא רבא דרבי יתיה סניא במשח רבותא
ומטול דלא צלי ביומא דכפורי בקודש קודשיא על חלת עבירן קשיין דלא
יתקלון עמא בית ישראל בפולחנא נוכראה ובגילוי ערייתא ובשדיות אדם וכיא
והוה בידיה לבטלותהון בצלותיה ולא צלי מטול דן אתקנם לממת בשתא
26 הדהיא : ואם יצא ואין מיפק יפוק קטולא כל איומת דכהנא רבא קיים מן תחום
27 קרתא דקלטיה דערק לתמן : ומצא וישכח יתיה תבע אדמא מברא לתחום
28 קרתא דקלטיה ויקטול תבע אדמא ית קטולא ליית ליה סדרין דקטול : כי ארום
בקיריתא דקלטיה יתיב עד דימות כהנא רבא ומן בתר דימות כהנא רבא יתוב
29 קטולא לארע אחסנתיה : והיו ויהוון אלין אתוותא לכון לגנירת דינין לדריכון
30 בכל מותבניכון : כל מכרה כל דיקטול בר נשא על מימר סהדין דיתמיין
למסהד עלוי יקטול תבע אדמא או בי דינא ית קטולא וסהיד חד לא יסהד ברבר
31 נש לממת : ולא ולא תקבלון פורקן לשיזבא בר נש קטולא דהוא חייב לממת
32 ארום אתקטלא יתקטל : ולא ולא תקבלון פורקן לדעדק לקרייתא דקלטיה
למתוב למיתב בארעא עד זמן דימות כהנא :

17 Quòd si lapide plenitudinis manus, qui*que* ſufficiens eſt ut eo moriatur aliquis, percuſſerit eum, & interfecerit eum, homicida eſt : interficiendo interficiatur homicida.
18 Vel ſi inſtrumento ligneo plenitudinis manus, quód*que* ſufficiens eſt ut eo moriatur aliquis, percuſſerit eum, & interfecerit eum, homicida eſt : interficiatur homicida.
19 Vindex ſanguinis ipſe interficiat homicidam, quando occurrerit illi extra
20 civitates iſtas : in judicio ipſe interficiat illum. Quod ſi ex odio impulerit & intentionem habuerit, impulerit inquam eum, aut projecerit ſuper eum perticas aut trabes, aut volverit ſuper eum lapides
21 cum intentione cordis, & interfecerit eum : Aut ſervaverit illi inimicitias & percuſſerit eum manu ſua, & interfecerit eum, homicida
22 eſt ; interficiendo interficiatur, homicida eſt : vindex ſanguinis interficiat homicidam quando condemnatus fuerit. Quod ſi per ignoranti-
23 am & ſine ulla ſervatione inimicitiarum impulerit eum, aut projecerit ſuper eum aliquod inſtrumentum, neque intentionem habuerit eum interficiendi : Aut quemcumque lapidem, qui ſufficiens eſt ut eo mo-
24 riatur *aliquis*, abſque intentione, aut projecerit ſuper eum aliquid & interfecerit eum, nec ipſe odio habuit eum, neque quæſivit malum ejus : Tunc judicabunt congregatio inter percuſſorem illum & vin-
25 dicem ſanguinis, juxta ordinem horum judiciorum. Et liberabunt congregatio homicidam à manu vindicis ſanguinis, & redire facient eum in civitatem refugii ſui, ad quam fugerat : & habitabit in ea uſq; ad tempus quo moriatur ſacerdos magnus, qué unxit multitudo oleo unctionis ; & quia non oravit in die expiationum in Sancto ſanctorũ pro tribus tranſgreſſionibus gravibus, ut non impingeret populus domus Iſrael in idololatriam, nec in inceſtuoſos concubitus, & in effuſionem ſanguinis innocentis, cùm poſſet ille abolere illa peccata oratione ſuâ, ille tamen non oravit propterea condemnatus eſt ut moreretur eo anno.
26 Quod ſi exeundo exiverit homicida, quamdiu ſacerdos magnus vivit,
27 ex termino civitatis refugii ſui, ad quam fugerit : Et invenerit ipſum vindex ſanguinis extra terminum civitatis refugii ſui, & interfecerit
28 vindex ſanguinis homicidam, non tenebitur legibus homicidii. Quare in civitate refugii ſui maneat donec moriatur ſacerdos magnus : poſtquam autem mortuus fuerit ſacerdos magnus, revertetur homicida
29 ad terram poſſeſſionis ſuæ. Et erunt iſtæ indicationes vobis in decretum judiciorum per generationes veſtras, in cunctis habitationibus veſtris. Quicunque interfecerit hominem, juxta ſermonem teſtium qui
30 idonei *ſunt* ad teſtandum de eo, interficiat vindex ſanguinis aut ſenatus homicidam : teſtis autem unus non teſtetur in hominem ad mortem. Nec recipiatis redemptionem pro liberatione hominis homicidæ,
31 qui reus eſt mortis : quoniam interficiendo interficietur. Neque recipietis redemptionem pro eo qui fugit ad civitatem refugii ſui, ut revertatur ad habitandum in terra uſq; ad tempus quo moriatur ſacerdos.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 * واكر در سنكي دست آنچه بميرد دران برد اويرا وبمرد خوني است او كشتن كشته شود
18 آن خوني * يا در آلت چوب دست آنچه بميرد درو برد اويرا وبمرد خونيست او كشتن كشته
19 آيد آن خوني * شفعه كيرايي آن خون او بكشد مر آن خوني در رسيدني او درو او بكشد اويرا *
20 21 * واكر در دشمني دحف كند اويرا يا بينداخت ابر او در قصد وبمرد * يا در دشمني برد
اويرا در دستي [او] وبمرد كشتن كشته آيد آن زنا خونيست او شفعه كيرايي آن خون بكشد
22 مر آن خوني در رسيدني او درو * واكر در ناكاه بي دشمني دحف كرد اويرا يا بينداخت
23 ابر او همه آلتي بي قصد * يا در همه سنك آنچه بميرد دران بي ديدن بينداخت ابر او وبمرد
24 واونه دشمن باونه طلب كناي بدي او * وحكم كنند آن جماعت ميانى آن زنا وميانى شفعه
25 كيرايي آن خون ابر آن حكمهاي آن اينان * وخلاص كنند جماعت مر خوني از دستي
شفعه كيرايي آن خون وباز كردانند اويرا آن جماعت بشهري خلاصيي او آنچه بكريخت آنجا
26 وبنشيند در آن تا مردني آن كهن آن بزرك آنچه بماليد اويرا در روغني آن خاص * واكر
27 بيرون آمدن بيرون آيد آن خوني مر حدّي شهري خلاصيي او آنچه بكريزد آنجا * وبيابد اويرا
شفعه كيرايي آن خون [از بيرون بحدّي شهري خلاصيي او وبكشد شفعه كيرايي آن
28 خون] مر آن خوني نيست باو خون * كه در شهري خلاصيي او بنشيند تا مردني آن كهن آن
29 جدل وپسي مردني آن كهن آن جدل باز كردد آن خوني بزميني كرفتهي او * وباشند
30 اينان بشما برسمي حكم بعصرهاي شما در همه نشستن جاهاي شما * همه زناي جان بقولي
شواهان بكشد مر آن خوني وشواهي يكه نه شواهي دهد در جان بكشتن * ونه
31 ستانيد ديت بجاني خوني آنچه او واجب بكشتن كه كشتن كشته آيد * ونه ستانيد
32 ديت بكريختن بشهري خلاصيي او بباز كشتن بنشستن در زمين تا مردني آن كهن *

17 *Si verò lapide manûs, quo moriatur, percuſſerit eum, & mortuus fuerit, ſanguinarius eſt ille : interficiendo interficietur ſanguinarius.*
18 *Aut inſtrumento ligneo manûs, quo moriatur, percuſſerit eum, & mortuus fuerit, ſanguinarius eſt ille : interficiendo interficietur ſanguinarius.*
19 *Redemptor ſanguinis ipſe interficiet ſanguinarium : cùm pervenerit ad eum, ipſe interficiet eum.*
20 *Quòd ſi per odium impulerit eum, aut projecerit* aliquid *in eum cum intentione, & mortuus fuerit : Vel*
21 *per inimicitiam percuſſerit eum manu ſuâ, mortuuſque fuerit, interficiendo interficietur percuſſor, ſanguinarius eſt ille : redemptor ſanguinis interficiet ſanguinarium cùm pervenerit ad eum. Si autem ſubitò*
22 *abſque inimicitia impulerit eum, vel projecerit in eum quodvis inſtrumentum ſine intentione, Aut*
23 *quemvis lapidem quo moriatur, non videndo projecerit in eum, & mortuus fuerit, & ipſe non erat illi inimicus, neque quæſitor mali ejus :*
24 *Tunc judicabit congregatio inter percuſſorem & redemptorem ſanguinis ſecundùm judicia iſta. Et li-*
25 *berabit congregatio ſanguinarium de manu redemptoris ſanguinis, & reducent eum congregatio ad urbem liberationis ſuæ, ad quam cõfugerat, ſedebitque in ea uſq; ad mortem ſacerdotis magni quem unxit* unctor *oleo ſanctitatis. Quòd ſi egrediendo*
26 *egreſſus fuerit ſanguinarius terminum urbis liberationis ſuæ, ad*
27 *quam confugerat : Et invenerit eum redemptor ſanguinis extra terminum urbis liberationis ſuæ, atque interfecerit redemptor ſanguinis ſanguinarium, non erit ei ſanguis. In urbe enim liberationis*
28 *ſuæ ſedebit uſque ad mortem ſacerdotis magni : & poſt mortem ſacerdotis magni revertetur ſanguinarius*
29 *ad terram poſſeſſionis ſuæ. Et erunt iſta vobis in ſtatutum judicii per ſecula veſtra, in omnibus reſidendi locis veſtris. Omnis perc*ut*iens*
30 *animam, juxta ſententiam teſtium interficiet quis ſanguinarium : teſtis verò unus teſtimonium non dabit in animam ad interficiendum.*
31 *Neque accipietis piamen pro anima ſanguinarii qui debet interfici : quia interficiendo interficietur. Nec accipietis piamen pro fu-*
32 *giendo ad urbem liberationis ſuæ, ut revertatur ad ſedendum in terra, uſque ad mortem ſacerdotis.*

33 ולא תחניפו ולא תסנפון ית ארעא דאתון בה ארום דם הוא זכאי דלא מתפרע הוא
יתוף ית ארעא ולארעא לא מתכפר על דם דזכאי דאשתדי בה אלהין בשדויות
אדם דמאן דשדייה: 34 ולא ולא תסאבון ית ארעא דאתון בה ארום דשכינתי שריא
בגוה ארום אנא הוא יי דשכנתי שריא בגו בני ישראל:

לו

1 ויקרבו וקריבו לבי דינא רישי אבהתא לגניסת בני גלעד בר מכיר בר מנשה
ולגניסת בני גלעד בר יוסף ומלילו קדם משה וקדם רברביא רישי אבהתא לבני
ישראל: 2 ויאמרו ואמרו ית רבוני פקיד יי למיתן ית ארעא באחסנתא בעדבא לבני
ישראל ורבוני אתפקד מן קדם יי למיתן ית אחסנת צלפחד אחונא לבנתיה:
3 והיו והוה לחד מבני שבטיא דבני ישראל לנשין ותתמנע אחסנתהון מאחסנת
אבהתנא ותיתוסף על אחסנת שבטיא דיהוויין להון ומן עדב אחסנתנא יתמנע:
4 ואם ואין יהוי יובלא לבני ישראל ותיתוסף אחסנתהון על אחסנת שבטיא דיהוויין
להון ומאחסנת שבטא דאבהתנא יתמנע אחסנתהון: 5 ויצו ופקיד משה ית בני ישראל
על מימרא דיי למימר יאות שבטא דבני יוסף ממללין: 6 זה הדבר דין פתגמא
דפקיד יי לא לדריא דעתידין למיקום בתר פילוג ארעא אלהין לבנת צלפחד למימר
לדתקין בעיניהן יהוויין לנשין לחוד לגניסת שבט אבוהן יהוויין לנשין: ולא תסב
מטול דלא תיתקף אחסנא לבני ישראל משבטא לשבטא חורנא ארום גבר באחסנת
7 שבטא דאבהתוי ידבקון בני ישראל: כאשר היכמא דפקיד יי ית משה היכדין
10 עבדו בנת צלפחד: ותהוינה והוואה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונעה בנת צלפחד
11 לבני חביביהון לנשין: ממשפחות מנגיסת בני מנשה בר יוסף הוואה לנשין והות
12 אחסנתהון על שיבט גניסת אבוהן: אלה המצות אלין פקודיא וסדרי דינא דפקיד
13 יי בידא דמשה לות בני ישראל במשריא דמואב על יורדנא דיריחו:

33 Neque inquinabitis terram in qua vos estis, quoniam sanguis innocens qui non vindicatur ipse inundat terram: & terræ non fit expiatio pro sanguine innocente qui effusus est in ea, nisi per effusionem sanguinis illius qui effudit illum. 34 Non ergò polluatis terram in qua vos estis, quoniam divina mea majestas habitat in medio illius. Nam ego sum Dominus, cujus majestas residet in medio filiorum Israel.

CAP. XXXVI.

1 Et accesserunt ad senatum capita patrum de familia filiorum Gilead filii Machir filii Menasse, & de familia filiorum Gilead filii Joseph, & loquuti sunt coram Mose, & coram principibus qui erant capita patrum filiorum Israel. 2 Et dixerunt; Domino meo præcepit Dominus dare terram in hæreditatem sorte filiis Israel: & Dominus meus jussus est à facie Domini dare hæreditatem Tselophchad fratris nostri filiabus ejus. 3 Et si fuerint *nuptæ* alicui ex filiis tribuum filiorum Israel, subtrahetur hæreditas earum ab hæreditate patrum nostrorum, & adjicietur hæreditati tribuum illarum, in quas assumptæ fuerint: & à sorte hæreditatis nostræ detrahetur. 4 Et si fuerit Jubileus filiis Israel, addetur hæreditas earum hæreditati tribuum illarũ in quas assumptæ fuerint, & ab hæreditate tribûs patrum nostrorum detrahetur possessio illarum. 5 Itaque præcepit Moses filiis Israel juxta verbum Domini, dicendo; Bene tribus filiorum Joseph loquuntur. 6 Hæc est res quam præcepit Dominus, non propter generationes quæ futuræ sunt post divisionem terræ, sed propter filias Tselophchad, dicendo; Eorum fiant uxores quibus placuerint: tantùm illis qui sunt de familia tribûs patris earum sint in uxores. 7 Ut non devolvatur hæreditas filiorum Israel à tribu in tribum aliam: quoniam singuli hæreditati tribûs patrum suorum adhærebunt filii Israel. 10 Quemadmodum præcepit Dominus Mosi sic fecerunt filiæ Tselophchad. 11 Et fuerunt Machla, Tirtsa, Chogla, & Milcha, & Noha, filiæ Tselophchad, filiis patrum suorum in uxores. 12 De familia filiorum Manasse filii Joseph fuerunt in uxores: & fuit hæreditas earum apud tribum cognationis patrum earum. 13 Hæc sunt mandata, & ordines judiciorum, quæ præcepit Dominus per manum Mosis ad filios Israel, in campestribus Moab juxta Jordanem *propè* Jericho.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 * ونه آلوده كنيد مر آن زمين آنچه شما در آن كه آن خون او آلوده كند مر آن زمين و بزمين
نه كفارت شود [بخون] آنچه ريخته شد در آن كه الّا در خوني ريزاي او * ونه پليد كني مر آن 34
زمين آنچه شما نشينان در آن آنچه من مسكن كنيرا در ميانى آن كه من ٭ مسكن كنيرا در ميانى
پسراني يسرال * فصل سي ششم * نزديك شدند سروراني آن پدران باهلي 1

Ita non contaminabitis terram in 33
qua vos estis, nam sanguis ipse contaminabit terram: neq; terræ expiatio fiet propter sanguinem qui effusus est in ea, nisi per sanguinem effundentis illum. Et non pollutã ved- 34
des terrã in qua vos sedetis, in cujus medio ego habitationem capio: ego enim Dominus habitationem capio in medio filiorum Israel.

CAP. XXXVI.

خانهي پسراني جلعد پسري منكير پسري منّسه از اهلي خانهاي پسراني يوسف و سخن گفتند
پيشي مشه و پيشي آن مهتران سروراني پدران بپسراني يسرال * گفتند مر خداوندي من 2
بفرمود ٭ بدادن مر آن زمين در احسنتا در قرعه بپسراني يسرال وخداوندي من فرموده آمد
ד ٭ بدادن مر احسنتاي صلفحد برادري ايما بدخترانى او * وباشند بيكّه از پسراني قبيلهاي 3
پسراني يسرال بزنان وكم شود احسنتاي ايشان از احسنتاي پدراني ايما وزياده شود ابر
احسنتاي آن قبيله آنچه باشند بايشان واز قرعهي احسنتاي ايما كم شود * واكر باشد آن 4
يوبل بپسراني يسرال وزياده شود احسنتاي ايشان ابر احسنتاي آن قبيله آنچه باشند بايشان
واز احسنتاي قبيلهي پدري ايما كم شود احسنتاي ايشان * بفرمود مشه مر پسراني يسرال 5
ابر امري ٭ بگفتن نيك قبيلهي پسراني يوسف سخن گويان * اين آن سخن آنچه بفرمود ٭ 6
بدخترانى صلفحد بگفتن بنيكو در چشمان ايشان باشند بزنان خاصه باهلي خانهي قبيلهي
پدري ايشان باشند بزنان * ونه گردد احسنتا بپسراني يسرال از قبيله بقبيله كه مرد در 7
احسنتاي [قبيلهي] پدراني او واصل شوند پسراني يسرال * وهمه دختري ميراث گيراي احسنتا 8
از قبيلهاي پسراني يسرال بيكّه از اهلي خانهي قبيلهي پدري آن باشد بزن بسبب ميراث
گيرند پسراني يسرال مرد احسنتاي پدري او * ونه گردد احسنتا از قبيله بقبيله دگر كه مرد در و
احسنتاي او واصل شوند پسراني يسرال * چون آنچه بفرمود ٭ مر مشه همچنين بكردند 10
دختراني صلفحد * بودند محله ترصه وحجله وملكه ونعه [دختراني صلفحد] بپسراني 11
عمّي ايشان بزنان * از اهلي خانهاي پسراني منّسه پسري يوسف بودند بزنان و بود احسنتاي 12
ايشان ابر قبيلهي اهلي خانهي پدري ايشان * اينان آن فرمانها و آن حكمها آنچه بفرمود ٭ 13
در دستي مشه بپسراني يسرال در عربوت مواب ابر يردن يريحو *

Acceſſerunt autem capitanei 1
patrum familiæ filiorum Gilead filii Machir filii Menaſſeh de familiis filiorum Joſeph: & loquuti ſunt coram Moſheh & coram principibus, capitaneis patrum filiorum Iſrael, Dicentes; Domino meo præcepit Do- 2
minus dare terram in poſſeſſionem ſorte filiis Iſrael: ſimul etiam dominus meus juſſus eſt à Domino dare poſſeſſionem Selophehad fratris noſtri filiabus ejus. Et ſi fuerint uni 3
ex filiis tribuum filiorum Iſrael in uxores, tunc minuetur poſſeſſio earum à poſſeſſione patrum noſtrorum, addeturque poſſeſſioni tribûs eorum quibus fuerint uxores, & de ſorte poſſeſſionis noſtræ minuetur. Et ſi 4
fuerit Jobel filiis Iſrael, tunc addetur poſſeſſio earum poſſeſſioni tribûs eorum quibus fuerint uxores: atque ita de poſſeſſione tribûs patrum noſtrorum minuetur poſſeſſio earum. Præcepit itaque Moſheh 5
filiis Iſrael juxta mandatum Domini, dicendo; Benè tribus filiorum Joſeph loquuntur. Hoc eſt ver- 6
bum quod præcepit Dominus de filiabus Selophehad, dicendo; Bono in oculis earum ſint in uxores: tantùm familiæ tribûs patris ſui ſint in uxores. Ne gyretur poſſeſſio filio- 7
rum Iſrael de tribu ad tribum: quiſque enim poſſeſſioni tribûs patrum ſuorũ adhærebunt filii Iſrael. Et omnis filia hæreditariò capi- 8
ens poſſeſſionem de tribubus filiorum Iſrael, uni de familia tribûs patris ſui erit in uxorem: ut hæreditariò capiant filii Iſrael quiſque poſſeſſionem patris ſui. Ne gyretur poſ- 9
ſeſſio de tribu ad tribum aliam: quia quiſque poſſeſſioni ſuæ adhærebunt filii Iſrael. Quemadmodum 10
præceperat Dominus Moſheh, ſic fecerunt filiæ Selophehad: Nam 11
fuerunt Mahlah, Tirſah, & Hoglah, & Milchah, & Noah filiæ Selophehad filiis patrui ſui in uxores: Iis qui erant de familiis 12
filiorum Manaſſeh filii Joſeph, fuerunt in uxores: fuitque poſſeſſio earum tribui familiæ patris earum. Iſta ſunt præcepta ac ju- 13
dicia quæ præcepit Dominus per manum Moſheh filiis Iſrael in Arboth Moab juxta Jarden prope Jereho.

Abſolutus eſt liber Bemidbar.

נשלם ספר במדבר

DEUTERONOMIUM

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

SECT. XLIV.

CAP. I.

HÆc ſunt verba redargutionis quæ loquutus eſt Moſes cum omnibus *filiis* Iſrael: congregavit eos ad ſe quando erant citra Jordanem, reſpondit & dixit illis; Annon in deſerto in monte Sinai data eſt vobis lex, & in campeſtribus Moab expoſitum eſt vobis quot miracula & prodigia fecerit vobis ſanctus benedictus ipſe; à tempore quo tranſiiſtis juxta littus maris juncoſi, quia fecit vobis ſemitam pro unaquaque tribu? vos autem declinâſtis à ſermone ejus, & ad iracundiam provocâſtis ipſum in Paran propter ſermonem exploratorum, & concinnâſtis in eum verba mendacii, conquerentes de Manna quod deſcendere faciebat vobis album ex cœlis: poſtulâſtis carnem in Chatſeroth, conveniebátque ut perderemini è medio mundi niſi recordatus eſſet vobis meritum patrum veſtrorum juſtorum, & tabernaculi conventus, & arcæ fœderis, & vaſorum ſanctorum, quæ obtexiſtis auro purgato, & expiâſſet vobis de peccato vituli aurei. Iter undecim dierum eſt ab Horeb per viam montis Gebal, uſque ad Rekam Geah: & propterea quòd declinâſtis, & ad iracundiam provocâſtis coram Domino, retardati eſtis quadraginta annis. Accidit verò in fine quadraginta annorum, undecimo menſe, ille eſt menſis Schebat, prima menſis, loquutus eſt Moſes cum filiis Iſrael, juxta omnia quæ præceperat Dñs ipſi ad eos. Poſtquam percuſſiſſet Sichon regem Amorrhæorum qui habitabat in Heſebon, & Hog regem Matnan qui habitabat in Aſtarvata in Edrehath. Citra Jordanem in terra Moab cœpit Moſes docere verba legis hujus, dicendo: Dominus Deus noſter loquutus eſt nobiſcum, non autem ego propria voluntate, in Horeb, dicendo; Sufficit vobis, & utile fuit vobis uſque ad hoc tempus quo recepiſtis legem, feciſtis etiam in eo tabernaculum et vaſa ejus, & conſtituiſtis ſuper vos principes: deinceps autem malum eſt vobis morã facere in monte hoc. Vertite vos proficiſcimini in Harad & Churma, & ingredimini montem Æmorræorum, & ad omnes habitatores Ammon & Moab & Ghebal, in campeſtribus ſylvæ, in monte, in planitie, & in littore maris Akalon & Cæſareæ, terram Chananæorum uſque ad Kaldohi, & Libanum locum moatium domus ſanctitatis, uſque ad fluvium magnum, fluvium Euphratis.

Hieroſ. 1. *Iſta ſunt verba quæ loquutus eſt Moſes cum omnibus Iſrael, redarguendo eos cùm ipſi eſſent poſiti citra Jordanem: reſpondens Moſes dixit illis; Annon in deſerto in monte Sinai data eſt vobis lex, & in campeſtribus Moab expoſitum eſt vobis quot miracula & prodigia fecerit vobis ſermo Domini? cùm ſtaretis ad mare juncoſum ſcidit mare à facie veſtra, & factæ ſunt duodecim ſemitæ ex ſemita una pro unaquaque tribu. Provocâſtis ipſum ad mare, & rebelles fuiſtis ad mare juncoſum, Propter exploratores qui miſſi erant ex deſerto Paran, decretum eſt ſuper vos futurum ut non ingrederemini in terram Iſrael: & propter Manna de quo dixiſtis; Animæ noſtræ affliguntur propter panem iſtum, cujus cibus eſt leviſſimus, immiſit in vos ſerpentes illos: & in Chatſeroth ubi ceciderunt cadavera veſtra, propter carnem, & propter vitulum quem feciſtis, dixit in verbo ſuo futurum ut perderet vos, niſi recordatus eſſes fœderis quod inravit patribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob, & tabernaculi fœderis quod feciſtis nomini ſuo, & arcæ fœderis Domini & holocauſtorum veſtrorum in medio ejus, & quòd vos texiſtis illud auro purgato. 2. Iter undecim dierum eſt à monte Horeb via montis Ghebal, uſque ad Rekam Geah: eò autem quòd peccâſtis & ad iracundiam provocâſtis coram ipſo retardati eſtis, & ambulâſtis illos per quadraginta annos. 3. Et accidit in fine quadraginta annorum.*

דברים

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

פ פ פ

א

1 אלה הדברים אלין פתגמי אובחותא די מליל משה עם כל ישראל הוכח יתהון עד דהנין יהיבין בעברא דירדנא עני משה ואמר להון הלא במדברא בטורא דסיני אתיהיבת לכון אוריתא ובמישרא דמואב אתפרשת לכון כמה נסין וגבורן עבד לכון מימרא דיי כד הויתון קימין על ים דסוף דסוף אתבוע יתא מן קדמיכון ואתעביד הדי עשר אסרטין מן אסרט חדא לכל שבטא שבטא ושבטא ואתון סטיתון מבתר מימרה וארגזתון קדמוי בפארן על מימרא אלליא ושפלתון עלוי מילי שקרא ואתרעמתון על מנא דאחית לכון חיוור מן שמיא ושיילתון בישרא בחצרות והוי חמי לכון למשתיצא מגו עלמא אלולי דדכר לכון זכות אבהתכון צדיקיא ומשכן זימנא וארון קיימא ומאני קודשא דחמיתון דהבא סנינא וכפר לכון על חובת עינל דהבא: 2 אחד עשר מהלך חדסר יומין מחורב מאורח טורא דנבלא עם ריקם ניעל ועל די סטיתון וארגזתון קדם יי איתחדתון ארבעין שנין: ויהי והוה 3 לסוף ארבעין שנין בחדסר ירח הוא ירחא דשבט בחד בירחא מליל משה עם בני ישראל ככל די פקיד יי יתיה לוותהון: אחרי מן בתר דמחא ית סיחן 4 מלכא דאמוראה דיתיב בחשבון ויית עוג מלכא דמתנן דיתיב בעשתרות בארעא: בעבר בעברא דיורדנא בארעא דמואב שורי משה למלפא ית פתגמי 5 אוריתא הדא למימר: יי אלהינו מליל עמן ולא אנא באנפי נפשי 6 מחורב למימר סגי לכון ואתהני לכון עד האידנא דקבילתון ביה אוריתא ועבדתון בידה מתנא ומנוי ואקימתון רברבין עליכון ומכען פיש לכון לאיתרחא בטוורא הדין: פנו וסעו אתפניאו וטולו לכון לערד וחורמה ועולו לטוורא דאמוראה 7 ולורת כל דיירי עמון ומואב ונבלא במישרא דחורשא בשפילתא ובדרומא ובספר ימא אשקלון וקיסרין ארע בנענאה עד קלדוהי וליבנן אתור טווריי בית מקדשא עד נהרא רבא נהרא פרת:

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

فصل اوّل

CAP. I.

1 * اينان آن سخنها آنچه سخن گفت مشه بهمه يسرال در گذاري آن يردن در بيابان درعربه
2 مقابلي سوف ميان فارن وميان تفل ولبن وحصروت ودي زهب * يازده روز از حرب
3 راهي كوهي سعير تا قدش برنع * بود در چهلم سال در يازدهم ماه دريك بماه سخن گفت مشه
4 بيسرائي يسرال چون همه آنچه فرمود ايّ اويرا بايشان * پسي زدني او مر سيحن پادشاهي آن اموري
5 آنچه نشينا در حشبون ومرعوج پادشاهي آن بشن آنچه نشينا در عشتروت در ادرعي * در
گذاري آن يردن در زميني مواب مراد كرد مشه شرح كردن مر آن شريعتي آن اين
6 گفتن * ايّ خداي ايما سخن گفت بايما در حرب گفتن بس بشما نشستن [در] كوهي
7 آن اين * روي كنيد ومنزل بر داريد وبياييد كوهي آن اموري وبهمه همسايهاي او
در عربه [در] كوه ودر شفله ودر دروم و در كناري آن دريا زميني آن كنعني وآن
لبنون تا آن رودي آن بزرك رودي فرت *

CAP. I.

1 HÆc ſunt verba quæ locutus eſt Moſheh ad omnem Iſrael in tranſitu Jarden in deſerto, in Arabah è regione Suph, inter Pharan & Tophel, & Laban, & Haſeroth, & Di-zahab. 2 Undecim dies ſunt ab Horeb, vià montis Sheir, uſque ad Cadeſh Barnea. 3 Fuit, quadrageſimo anno, undecimo menſe, unâ menſis, locutus eſt Moſheh ad filios Iſrael juxta omne quod præcepevat Dominus ei ad illos: 4 Poſteaquam percuſſerat Sihon regem Emoræi, qui ſedebat in Heſhbon; & Og regem Baſhan, qui ſedebat in Aſhteroth in Edrei. 5 In tranſitu Jarden in terra Moab voluit Moſheh explanare legem hanc, dicendo, 6 Dominus Deus noſter loquutus eſt nobis in Horeb, dicendo; Sat vobis ſediſſe in monte iſto: 7 Reſpicite, ac manſionem removete, & pergite ad montem Emoræi, & ad omnes vicinos ejus, in Arabah, in montem, & planitiem, & Meridiem, & litus maris, terram Chenaanæi, & Libanum, uſque ad flumen magnum flumen Perath.

ראוּ חֲמוֹן דִּי מְסָרִית קֳדָמֵיכוֹן יָת דַּיָּרֵי אַרְעָא וְלָא תִצְטָרְכוֹן לְמֵיטוֹל וַיְיָא עוּלוּ 8
וְאַחְסִינוּ יָת אַרְעָא וְקַבְעוּ בָּהּ דִּפְטָיָא וּפַלְנוּהָא הֵי כְּמָא דְקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהַתְכוֹן לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִתַּן לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן בַּתְרֵיהוֹן: וַאֲמַר וַאֲמָרִית לְכוֹן בְּעִידָנָא הַהִיא 9
לְמֵימַר לֵיתָנָא שַׁבְקִינְכוֹן עַל דַּיָּנָא חַד דַּאֲנָא לָא יְכִילְנָא בִּלְחוֹדַי לְמִסוֹבְרָא יָתְכוֹן:
הֵי מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן אַסְגֵּי יָתְכוֹן וְהָאִיתֵיכוֹן יוֹמָא דֵין הֵי כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא לְסָגֵי: הֵי יְיָ 10 11
אֱלָהָא דַּאֲבָהַתְכוֹן יוֹסֵף עֲלֵיכוֹן כְּוָותְכוֹן אֶלֶף זִמְנִין מִטוֹל בָּרְכָתֵי דָּא וְיִבָרֵךְ יָתְכוֹן כְּמָא
מְכוֹמָא הֵי כְּמָא דְמַלֵּיל לְכוֹן: אֵיכָה הֵיךְ אֲנָא יָכִיל בִּלְחוֹדַיי לְמִסְבּוֹל טָרְחוֹת 12
אַפְקָרְסוּתְכוֹן וְדִמְחַשְׁלִין עֲלֵי בִּישְׁתָא וּסְלֵי דִינַנְכוֹן דְּמַפְקִין סַלְעָא לְאַפּוּקֵי תְּרֵי: הָבוּ 13
וַמְנוּ לְכוֹן גּוּבְרִין חַכִּימִין וְסוֹכְלְתָנִין מְרַעְיוֹנְהוֹן וּמְדֵי מַנְדְּעָא לְשִׁבְטֵיכוֹן וְאֵימַנִינוּן
רֵישִׁין עֲלֵיכוֹן: וּתְעָנוּ וַאֲתֵיבְתּוּן וְיָתִי וַאֲמַרְתּוּן תַּקִּין פִּתְגָמָא דְמַלֵּילְתָּא לְמֶעְבַּד: וּאֶקַח 14
וְדַבָּרִית יָת רֵישֵׁי שִׁבְטֵיכוֹן וְאוֹרַכְתִּנּוּן גּוּבְרִין חַכִּימִין וּמְרֵי מַנְדְּעָא וְסוֹכְלְתָנוּן 15
מֵרֵישְׁוֵיהוֹן לָא אַשְׁכַּחִית וּמְנִיתֵיתּוּן רֵישֵׁי עֲלֵיכוֹן רַבָּנֵי אַלְפִין רַבָּנֵי מָאָוותָא רַבָּנֵי
חַמְשִׁין תְּרֵיסַר אַלְפִין רַבָּנֵי עֲשׂוֹרְיָיתָא שִׁית רִיבְוָן וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכוֹן: וְאֵצוֹה וְפַקֵּידִית 16
יָת דַּיָּנֵיכוֹן בְּעִידָנָא הַהִיא יָת סִדְרֵי דִינָיָא לְמֵימַר קַבִּילוּ מִן אֲחוֹכוֹן דְּלָא יְמַלֵּל חַד כָּל
מִילוֹי וְחַד מְקַטַּע מִילוֹי וּמִדְּשָׁמַעְתּוּן מִילֵיהוֹן לֵית אֶפְשַׁר לְכוֹן דְּלָא לְמַדַּנְהוֹן וְתִנּוּנוּן
דִּינָא בְּקוּשׁוֹט וּפְשָׁרוּת שְׁלָמָא בֵּין גַּבְרָא לַאֲחוֹי וּבֵין מָאן דְּמָאנַר מִלֵּי דִינִין: לָא 17
תַכִּירוּ לָא תְּשַׁתְּמוֹדְעוּן אַפֵּין בְּדִינָא מִלֵּי זְעִירָא הֵי כְּמִלֵּי רַבָּא תִּשְׁמְעוּן וְלָא תְּדַחֲלוּן מִן
קֳדָם שְׁתִּיר וְשׁוּלְטַן אֲרוּם דִּינָא מִן קֳדָם יְיָ וְחֵמֵי כָּל טוּמְרַיָּא וּפִתְגָמָא דְיִקְשֵׁי מִנְּכוֹן
תְּקָרְבוּן לְוָתִי וְאֶשְׁמְעִינֵיהּ: וְאֵצוֹה וְפַקֵּידִית יָתְכוֹן בְּעִידָנָא הַהִיא יָת כָּל עֶשְׂרָא פִּתְגָמַיָּא 18
דְּתִתַּעֲבְדוּן בֵּינֵי רֵינֵי מְמָנָא לְדִינֵי נַפְשָׁתָא: וְנָסַע וּנְטַלְנָא מֵחוֹרֵב וְהַלִּיכְנָא יָת כָּל 19
מַדְבְּרָא רַבָּא וּדְחִילָא הַהוּא דַּחֲמִיתוּן חֵיוִין כְּשׁוּרִין וְעַקְרַבִּין כְּקַשְׁתִּין סָרִיךְ רַמְיָן
לְקוּבְלֵיכוֹן אוֹרַח טַוּרָא דֶאֱמוֹרָאָה הֵיכְמָא דְפָקִיד יְיָ אֱלָהָנָא יָתָנָא וַאֲתֵינָא עַד רְקֶם
גֵּיעָא: וַאֲמַר וַאֲמָרִית לְכוֹן אֲתֵיתוּן עַד טַוּרָא דֶאֱמוֹרָאָה דַּיְיָ אֱלָהָנָא יְהִיב לָנָא: 20
רְאֵה חֲמוֹן דְּיְהַב יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְכוֹן יָת אַרְעָא סוּקוּ וְאַחְסִינוּ הֵיכְמָא דְמַלֵּיל יְיָ אֱלָהֲכוֹן 21
לְכוֹן לָא תִּדְחֲלוּן וְלָא תְיַחֲבְרוּן: וּתְקָרְבוּן וְקָרֵיבְתּוּן לְוָתִי בְּעָרְבוּבְיָא כּוּלְכוֹן וַאֲמַרְתּוּן 22
נְשַׁדַּר גּוּבְרִין קֳדָמָנָא וְיֶחְרְנוּן לָנָא יָת אַרְעָא וְיֵתְיְבוּן לָנָא יָת פִּתְגָמָא דְּנִסַק בָּהּ וְיָת קִרְוַיָּא דְּנֵיעוֹל לְוָתְהוֹן:

Videte tradidi coram vobis habitatores terræ, neque opus erit ferre ar- 8
ma, ingredimini possidete terram, & constituite in ea sortitores & dividi-
te eam, quemadmodum juravit Dominus patribus vestris, Abrahamo,
Isaaco, & Jacobo, futurum ut daret illis & filiis eorum post eos. Et di- 9
xi vobis in tempore illo, dicendo; Ne relinquamus vos judici uni,
quia ego non possum solus ego ferre vos. Sermo Domini Dei vestri mul- 10
tiplicavit vos, & ecce estis vos hodiè sicut stellæ cœli in multitudine.
Dominus Deus patrum vestrorum addat super vos ut jam estis mille vi- 11
cibus propter benedictionem meam hanc, & benedicat vobis absque
numero, sicut loquutus est vobis. Quomodo potero solus ego ferre laborem 12
Epicureismi vestri, & quæ malè cogitatis, & verba litium vestrarum,
qui profertis siclum unum pro duobus? Date ex vobis viros sapientes, 13
& prudentes cogitatione suâ & sapientiâ per tribus vestras, & constitu-
am eos capita super vos. Et respondistis mihi, & dixistis; Recta est 14
hæc res quam loquutus es ut faciamus. Tuli itaque capita tribuum ve- 15
strarum, & demulsi eos oratione, viros sapientes & præditos scientiâ, sed
prudentes in cogitationibus suis non inveni, & constitui eos capita super
vos, tribunos, centuriones, quinquagenarios duodecies mille, decurio-
num sedecim myriadas, & exactores secundùm tribus vestras. Et manda- 16
vi judicibus vestris, tempore illo ordines judiciorum, dicendo; Audite ex
fratribus vestris ut non loquatur unus omnia verba sua, alter autem
cogatur abbreviare verba sua, & ex quo audieritis verba eorum fieri
non poterit quin judicetis eos: reddetis autem judicium in veritate 17
& solutione integrâ inter virum, & fratrem suum & inter eum qui injici-
cit verba litium. Non agnoscetis facies in judicio, verba parvi perin-
dè ac magni audiatis; neque timeatis à facie divitis & potentis, quo-
niam judicium à facie Domini est, qui videt omnia abscondita: & cau-
sam quæ difficilis erit vobis ad me referetis, & ego audiam illam.
Præcepíq; vobis in tempore illo omnes decem res, quas facere debere- 18
inter judicia pecuniarum & judicia animarum. Deindè profecti sumus 19
ex Horeb, & perambulavimus totum desertum illud magnum & hor-
rendum, in quo vidistis serpentes ficut trabes, scorpiones tanquam ar-
cus fœtentes & projectos ante vos per viam montis Amorrhæi, ficut
præceperat Dominus Deus noster nobis: & venimus usque ad Rekam
Gehah. Et dixi vobis; Venistis usque ad montem Amorrhæi, quem Do- 20
minus Deus noster daturus est nobis. Videte quòd dederit Dominus Deus 21
vester vobis terram: ascendite & possidete, ficut loquutus est Dominus
Deus vester vobis, ne timeatis neque formidetis. Et accessistis ad me 22
confertim omnes vos, & dixistis; Mittemus viros ante nos, & explo-
rent nobis terram, & referant nobis verbum, quâ viâ ascendemus, &
quas civitates ingrediemur.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * ببين بدادم بپيشي شما مر آن زمين بياييد ومیراث گيريد مر آن زمين آنچه سوگند
خورد ! بپدراني شما بابرهم بيصحق و بيعقوب بدادن بايشان وبنسلي ايشان پسي ايشان *
9 10 * گفتم بشما در وقتي آن بگفتن نه توانم بتنهاي من بر داشتن شمارا * ! خداي
11 شما بسيار كرد شمارا واينك شما اين روز چون ستارهاي آن آسمان ببسياري * ! خداي
پدراني شما بيفزايد ابر شما چون شما هزار بارها و آفرين كند شمارا چون آنچه سخن گفت
12 13 بشما * چگونه بر دارم بتنهاي من زحمتي شما و باري شما وخصومتي شما * بدهيد بشما
مردماني خردمندان وبينايان و دانايان بقبيلهاي شما وبنهم ايشانرا در سروراني شما *
14 15 * جواب داديد مرا و گفتيد نيكو آن سخن آنچه سخن گفتي بكردن * بستاندم
مر سروراني قبيلهاي شما مردماني خردمندان ودانايان وبدادم ايشانرا سروران ابر شما
اميراني هزاران و اميراني صدها و اميراني پنجاهها و اميراني دهها و حاكمان بقبيلهاي شما *
16 * بفرمودم مر حاكماني شما در وقتي آن بگفتن شنيدن ميانی برادراني شما وحكم كنيد
17 راست ميانی مرد وميانی برادري او وميانی غريبي او * نه آريد داريد روي در حكم چون
خرد چون بزرك [بشنويد] نه ترسيد از پيشي مرد كه آن حكم بخدا است آن وآن سخن آنچه
18 مشكل شود از شما نزديك آوريد بمن و بشنوانم اويرا * بفرمودم شمارا در وقت آن او مر همه
19 آن سخنها آنچه بكنيد * منزل بر داشتيم از حرب وبرفتيم مر همه آن بيابان آن بزرك
و آن ترسناك آن او آنچه بديديد راهي كوهي آن اموري چون آنچه فرمود ! خداي ايما
20 ايمارا و بيامديم تا قدش برنع * گفتم بشما آمديد تا كوهي آن اموري آنچه ! خداي ايما
21 دها بايما * ببين بداد ! خداي تو بپيشي تو مر آن زمين بر آي وميراث گير چون آنچه
22 سخن گفت ! خداي پدراني تو بتو نه ترسي و نه شكسته شوي * نزديك شديد بمن جملهي
شما گفتيد بفرستيم مردمان بپيشي ايما و جاسوسي كنند بايما مر آن زمين و باز گردانند
ايمارا سخن مر آن راه آنچه برآييم دران و مر آن شهرها آنچه بياييم بايشان *

Vide, dedi coram vobis terram, in- 8
gredimini, & hæreditariò capite ter-
ram quam juravit Dominus patri-
bus vestris Abraham, Isaac, &
Jacob, dare eis & soboli eorum
post eos. Et *dixi vobis in tempore* 9
illo, dicendo; Non possum solus ego
ferre vos. Dominus Deus vester 10
multiplicavit vos, & ecce estis bo-
diè sicut stellæ cœli in multitudi-
ne. (*Dominus Deus patrum ve-* 11
strorum addat super vos, sicut estis,
mille vicibus: & benedicat vobis
sicut locutus est vobis.) *Quomo-* 12
do feram solus ego molestiam ve-
stram, & onus vestrum, ac litem
vestram? Adhibete vobis viros 13
prudentes, & perspicaces, & sci-
entes per tribus vestras, & ponam
eos capitaneos vestros. Responsum 14
autem *dedistis mihi, ac dixistis;*
Bonum est verbum quod loquutus es
ad faciendum. Tuliq; capitaneos tri- 15
buum vestrarum, viros prudentes
& scientes, & dedi eos capita-
neos super vos, principes millium,
& principes centum, & principes
decem, & judices tribubus vestris.
Atque *præcepi judicibus vestris* 16
tempore illo, dicendo; Audite
inter fratres vestros, & judicium
facite rectum inter virum & fra-
trem suum, & inter peregrinum ejus.
Non reverebimini faciè in judicio: 17
sicut parvum, sic magnum audie-
tis: non timebitis à præsentia ho-
minis, quia judicium Dei est:
negotium autem quod difficilius fue-
rit vobis, deferetis ad me, & au-
diam illud. Præcepiq; vobis tempo- 18
re illo omnia quæ faceretis. Deinde 19
mansionem removimus ex Horeb,
& perambulavimus totum deser-
tum istud magnum ac terribile quod
vidistis viâ montis Emorræi, quem-
admodum præceperat Dominus Deus
noster nobis: & pervenimus usque
ad Cadesh Barnea. Et dixi vo- 20
bis; Pervenistis usque ad montem
Emorræi, quem Dominus Deus no-
ster daturus est nobis. Vide, de- 21
dit Dominus Deus tuus coram te
terram: ascende, hæreditariò cape
eam, quemadmodum locutus est Do-
minus Deus patrum tuorum tibi:
ne timeas, neque confractus sis.
Accedentes autem *ad me omnes* 22
vos dixistis; Mittemus ante nos
viros qui explorent nobis terram,
referántque nobis verbum: viam
per quam ascendamus, & urbes ad
quas veniamus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וייטב וּשְׁפַר בְּעֵינַי פִּתְגָמָא וְדַבָּרִית מִנָּכוֹן תְּרֵיסַר גּוּבְרִין גּוּבְרָא חַד 23
לְשִׁבְטָא : ויפנו וְאִתְפְּנִיוּ וְסָלִיקוּ 24
לְטַוּוּרָא וְאָתוּ עַד נַחֲלָא דְאֶתְכְּלָא ירושלמי וְכִינוּ וְסָלִיקוּ לְטוּרָא
וְתָרְנִינוּ יָתֵהּ : ויקחו וְנָסִיבוּ בִּידֵיהוֹן 25 וּמְטוּ עַד נַחֲלָא סְנוּלָה וִילִילוּ יָתֵהּ :
מִן אִיבָּא דְאַרְעָא וְאָתִיתוּ לְוָתָנָא וְאָתֵיבוּ יָתָנָא פִּתְגָמָא וַאֲמָרוּ כְּלֵב וִיהוֹשָׁעַ
טָבָא אַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָנָא יָהִיב לָנָא : ולא וְלָא צְבִיתוּן לְמֵיסוֹק וְהֲמַנְתּוּן 26
לְפִתְגָמֵי עַשְׂרָא רַשִׁיעִין וְסָרֵיבְתּוּן עַל מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן : ותרגנו וְרַגְנָתּוּן 27
בְּמַשְׁכְּנֵיכוֹן וְסֵיבְתּוּן בְּנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן בְּעִיטְפֵּיכוֹן לְמֵימַר וַיי לְבֵן סַנְיֵפִין מְחַר אֲתוּן
מְתַקְטְלִין מְטוּל דְּסָנֵי יְיָ יָתָנָא אַפְּקָנָא מִן אַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמִמְסַר יָתָנָא בִּידָא
דֶאֱמוֹרָאֵי לְשֵׁצְיוּתָנָא : אנא לְאַן אֲנַחְנָא סַלְקִין אֲחָנָא מַסְמִיסַן יַת לִיבָּנָא 28
לְמֵימַר עַם רַב וְתַקִּיף מִנָּנָא קְרִוִין רַבְרְבַן וּבְרִכִין עַד צֵית שְׁמַיָּא וְאוּף בְּנֵי
עֲפְרוֹן גִּבָּרָא חַסִינָא חַמְנָן : ואמר וַאֲמָרִית לְכוֹן לָא תְחָבְּרוּן וְלָא תְדַחֲלוּן 29
מִנְּהוֹן : ה מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן דִּי מְדַבַּר קֳדָמֵיכוֹן הוּא יְנִיחַ לְכוֹן כְּכֹל מַה 30
דַּעֲבַד לְכוֹן בְּמִצְרַיִם לְמֵיחֲמֵיכוֹן : ובמדבר וּבְמַדְבְּרָא דַּחֲמֵיתָא חֲוֵיָא קַלָּן 31
מַלְיָין אֶרֶס דְּקְטוֹל וְסוֹבַרְתָּ יְיָ אֱלָהָךְ בַּעֲנָנֵי אֵיקָר שְׁכִינְתֵּיהּ הֵיכְמָא דְמָסוֹבַר גְּבַר
יַת בְּרֵיהּ בְּכֹל אָרְחָא דַּהֲלִיכְתּוּן עַד וְמָן מֵיתֵיכוֹן עַד אַתְרָא הָדֵין : ובדבר 32
וּבְפִתְגָמָא הָדֵין לֵיתֵיכוֹן מְהֵימְנִין בְּמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן : ההלך דְּמַדְבַּר 33
קֳדָמֵיכוֹן בְּאָרְחָא לְאֵיתַקָּנָא לְכוֹן אֲתַר בֵּירַת מִשְׁרוּי לְאַשְׁרָיוּתְכוֹן בְּעַמּוּדָא
דְאֵישָׁא בְּלֵילְיָא לַאֲנָהָרוּתְכוֹן בְּאָרְחָא דְּתֵהֲכוֹן בַּהּ וְעַמּוּדָא דַעֲנָנָא בְּיוֹמָמָא :
וישמע וּשְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ יַת קָל פִּתְגָמֵיכוֹן וְרָנָו וְקַיֵּים לְמֵימַר : אם אִין 34
יְחָמוּן גֶּבֶר בְּגוּבְרַיָּא הָאִלֵּין דָּרָא בִּישָׁא הָדֵין יַת אַרְעָא טָבְתָא דְּקַיֵּימִית לְמִיתַּן 35
לַאֲבָהָתְכוֹן : וולתי אֱלָהֵן כְּלֵב בַּר יְפוּנֶּה הוּא יְחָמִינַהּ וְלֵיהּ אֵיתֵּן יַת אַרְעָא 36
טָבְתָא אַרְעָא דְּחֶבְרוֹן דְּמַטֵּייל בָּהּ וְלִבְנוֹי חוּלַף דְּאַשְׁלִים בָּתַר דַּחֲלְתָּא דַּיְיָ :
גם בי אוּף עֲלַי הָוָה רָנַו מִן קֳדָם יְיָ מְטוּלְכוֹן לְמֵימַר אוּף אַנְתְּ לָא תֵיעוֹל לְתַמָּן : 37
יהושע יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן דְּמְשַׁמֵּשׁ בְּבֵית אוּלְפָּנֵהּ הוּא יֵיעוֹל לְתַמָּן יָתֵיהּ 38
תַּקֵּף אֲרוֹם הוּא יַחְסְנִינַהּ יַת יִשְׂרָאֵל :

Et placuit sermo in oculis meis, & tuli ex vobis duodecim viros, *ex* 23
electis *qui inter vos erant*, virum unum ex singulis tribubus. Et 24
verterunt se atque ascenderunt in montem, atque venerunt usque ad torrentem Ethcol: & explorârunt ipsam. Et acceperunt in manibus 25
suis de fructu terræ, & attulerunt ad nos: & retulerunt nobis verbum, & dixerunt Caleb & Josue; Bona est terra quam Dominus Deus noster dat nobis. Sed noluistis ascendere, imò credidistis ver- 26
bis decem improborum: & rebelles fuistis in sermonem Domini Dei vestri. Et clamâstis in tabernaculis vestris, accepistis filios vestros & 27
filias vestras in sinus vestros, dicendo; Væ vobis miseris, cras interficiemini: propterea quod odio habet Dominus nos eduxit nos è terra Ægypti, ut traderet nos in manum Æmorræi ad perdendum nos. Quò nos ascendemus? fratres nostri liquefecerunt cor nostrum, di- 28
cendo; Populus multus & fortior nobis est, civitates magnæ & munitæ sunt usque ad summitatem cœlorum: & etiam filios Ephron gigantis vidimus ibi. Et dixi vobis; Non frangamini, neque timeatis ab illis. 29
Sermo Domini Dei vestri, qui anteit vos, ipse pugnabit pro vobis, 30
juxta omnia quæ fecit vobis in Ægypto vobis videntibus. Et in de- 31
serto ubi vidisti serpentes urentes plenos veneno lethali, & portavit te Dominus Deus tuus nubibus gloriæ divinæ suæ majestatis, quemadmodum portat vir filium suum, per totam viam quâ ambulâstis, usque ad tempus quo veniftis ad hunc locum. Et in hac re non credi- 32
distis sermoni Domini Dei vestri. Qui ut ductor præibat vos in via, 33
ut præpararet vobis locum domus mansionis suæ ubi manaretis, in columna ignis per noctem, ad lucendum vobis per viam quâ ambularetis, & columnâ nubis interdiu. Et audita est coram Domino 34
vox verborum vestrorum, itaque iratus juravit, dicendo: Si videant 35
ullus ex his viris generationis hujus pessimæ terram bonam, quam juravi me daturum patribus vestris. Præter Caleb filius Jephune, ipse 36
videbit eam, & illi dabo terram bonam, terram Hebron, per quam ambulavit, & filiis ejus, eò quod plenè sequutus fuerit timorem Domini. Etiam contra me ira fuit à facie Domini propter vos, dicen- 37
do; Etiam tu non ingredieris eò. Josue filius Nun, qui ministrat in 38
domo scholæ tuæ, ipse eò ingredietur: ipsum conforta, quoniam ipse hæreditario tradet eam Israel.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* نيكو آمد بچشماني من آن سخن بستانديم از شما دوازده مردمان مردي يكّه بقبيله 23
* روي كردند وبر آمدند بآن كوه وبيامدند تا نحل اشكل جاسوسي كردند آنرا 24
بستاندند در دستي ايشان از بري آن زمين فرود آوردند بايما و باز گردانند ايمارا 25
سخن وگفتند نيكو آن زمين آنچه :: خداي ايما دها بايما * ونه مراد كرديد ببر آمدن 26
وعاصي شديد مر امري :: خداي شما * وطعنه زديد در خيمهاي شما وگفتيد در 27
دشمن داشتني :: ايمارا بيرون آورد ايمارا از زميني مصر بدادن ايمارا در دستي آن اموري
بنيست كردن ايمارا * كجا ايما بر آيان برادراني ايما گداختند مر دلي ايما بگفتن 28
قوم بزرگ وبلند از ايما شهرهاي بزرگان وقلعها در آسمان ونيز پسراني عنقيم بديديم
آنجا * گفتم بشما نه شكسته شويد ونه ترسيد ازيشان *:: خداي شما آن روا بپيشي شما 29 30
او كارزار كند بشما چون همه آنچه بكرد اوازي شما در مصر بچشم ديدي شما * ودر 31
بيابان آنچه بديدي آنچه بر داشت ترا :: خداي تو چون آنچه بر دارد مرد مر پسري او
در همه آن راه آنچه رفتيد تا آمدني شما تا آن جايي آن اين * ودر سخن آن اين نه شما 32
باور كنان ::: خداي شما * آن روا بپيشي شما در راه بآراسته كردن بشما جا بفرود 33
آمدني شما در آتش شب بنمودن شمارا در راه آنچه برويد دران ودر ابر روز * بشنويد 34
:: مر آوازي سخنهاي شما خشم گرفت و سوگند خورد بگفتن * اگر ببيند مردي 35
در مردماني آن اينان آن دراي آن بدي آن اين مر آن زميني آن نيكو آنچه سوگند
خوردم بدادن بپدراني شما * بجز كلب بن يفنّه او ببيند آنرا وباو بدهم مر آن زمين 36
آنچه برفت در آن وبپسراني او جزا آنچه پر بود پسي :: * نيز در من خشم كرد :: در 37
سببي شما بگفتن نيز تو نه آيي آنجا * يهوشع بن نون آن ايستا بپيشي تو او بيايد آنجا 38
اويرا قوي كن كه او اصنتا دهد [آنرا] مر يسرال *

Et *placuit* in oculis meis *verbũ*, ac- 23
cepiq; *ex* vobis duodecim viros, *virũ unum per tribum*: Qui *facie conversâ* 24
ascenderunt montem, pervenerúntq; *usque ad Nahal Eschol, & explora-*
verunt eam. Accipientésque in ma- 25
nibus suis de fructu terræ, detule-
runt ad nos, retulerúntque nobis
verbum, ac dixerunt; *Bona est ter-*
ra quam Dominus Deus noster dat
nobis. Noluistis tamen ascendere, 26
imò rebellâstis mandato Domini
Dei vestri. Et obmurmurâstis in 27
tentoriis vestris, ac dixistis; *Quo-*
niam odio habuit nos Dominus, edu-
xit nos è terra Ægypti ad dandum
nos in manum Emoræi, ad annibi-
landum nos. Quò nos ascendi- 28
mus? fratres nostri liquârunt cor
nostrum, dicendo; *Populus est ma-*
jor ac procerior nobis: urbes ma-
gnæ cum arcibus cœlum usque:
& etiam filios Anacim vidimus
ibi. Dixi autem *vobis*; *Ne fran-* 29
gamini, neque timeatis ab eis:
Dominus Deus vester incedit ante 30
vos, ipse prælium faciet pro vo-
bis, juxta omne quod fecit vobis-
cum in Ægypto in conspectu oculo-
rum vestrorum: Et in deserto 31
quo vidisti quòd portavit te Domi-
nus Deus tuus quemadmodum por-
tat vir filium suum, per totam vi-
am quâ ambulâstis usque in ad-
ventum vestrum ad locum istum:
Tamen per hoc non credidistis Do- 32
mino Deo vestro, Eunti coram vo- 33
bis in via ad præparandum vobis
locum ut resideretis, per ignem noctu
ad ostendendum vobis viam quâ
iretis, & per nubem interdiu. Au- 34
divítque Dominus vocem verborum
vestrorum, irámque concipiens ju-
ravit, dicendo; *Si viderit quispi-* 35
am ex hominibus istis de generatio-
ne mala hac, terram bonam quam
juravi dare patribus vestris: Præ- 36
ter Chaleb filium Jephunneh: ipse
enim *videbit eam, eique dabo terram*
per quam ambulavit, & filiis ejus,
in mercedem quòd completus fuit
post Dominum. Etiam in me ira- 37
tus est Dominus causâ vestrâ, di-
cendo; *Etiam tu non ingredieris*
illuc. Jehoshua filius Nun qui 38
stat coram te, ipse ingredietur il-
luc: ipsum igitur *fortifica, quando-*
quidem ipse possidendam dabit eam
Israeli.

UMI

וטפכם וטפלכון דאמרתון לעדי יהון ובניכון דלא ידעין יומא דין בין טב לביש היכון יעלון לחתן ולהון אתננה והינון יירתונה : ואתם ואתון אתפנו לכון 40
ושולו למדברא אורח ימא דסוף : ותענו ואתיבתון ואמרתון לי חבנא קדם 41
יי אנחנא נסק ונגיח קרב ככל דפקדנא יי אלהנא ואסרתון גבר זר מאני
זייניה ושריתון למסוק למטורא : ויאמר יי לי אימר להון לא תיסקון 42
ולא תסדרון סדרי קרב ארום לית שכינתי מהלכא ביניכון ולא תיתברון קדם
בעלי דבביכון : ואדבר ומלילית לכון ולא קבילתון וסרבתון על מימרא דיי 43
וארשעתון וסליקתון לטורא : ויצא
ונפק אמוראה דיתיב בטוורא ההוא 44
לקדמותכון ורדפו יתכון היכמא דחדדן
וחיישן אורעיתא ומחו יתכון בנבלא
עד חרמה : ותשובו ותבכיתון קדם יי ולא קבל יי צלותכון ולא אצית 45
לממילכון : ותשבו ויתיבתון ברקם יומין סגיאין כיומיא דיתיבתון : 46

ירושלמי

ב

ונפן ואתפנינא ונטלנא למדברא אורח ימא דסוף היכמא דמלל יי לי ואקיפנא 1
ית טוורא דנבלא יומין סגיאין : ויאמר יי לי למימר : רב לכם סגי לכון 2 3
דאקיפתון ית טורא הדין איתפנו לכון לצפונא : ואת ייתי עמא פקיד למימר 4
אתון עברין בתחום אחוכון בנוי דעשו דיתבין בנבלא וידחלון מנכון ותסתמרון
לחדא : אל לא תיתגרון בהון ארום לא אתן לכון מארעתהון עד כמיסת 5
פרסת היגלא ארום ירותא לעשו יהבית ית טוורא דנבלא מטול איקרא דעבד
לאבוי : אכל עיבורא תזבון מנהון כד חי בכספא ותיכלון ואוף מיא 6
תזבנון מנהון בכספא ותישתון : כי אודהרון דלא תעיקון להון ארום 7
יי אלהכון בריך יתכון בכל עובדי ידיכון סופיק צרכיכון במהכך במדברא
רבא הדין דנן ארבעין שנין מימרא דיי אלהכון בסעדכון לא חסרתון
מדעם :

Sed & parvuli vestri de quibus dixistis, In prædam erunt, & filii vestri qui non nôrunt hodie inter bonum & malum, ipsi eò ingredientur: & ipsis dabo illam, & illi hæreditario possidebunt eam. Vos autem vertite vos, & proficiscimini in desertum viâ maris juncosi. Et respondistis, & dixistis mihi; Peccavimus coram Domino, nos ascendemus & præliabimur, juxta omnia quæ præcepit nobis Dominus Deus noster: & accinxistis vos quisque armis suis bellicis, & cœpistis ascendere in montem. Et dixit Dominus mihi; Ne ascendatis, nec instruatis aciem belli, quoniam non divina mea majestas ambulat inter vos: ut non confringamini coram hostibus vestris. Et loquutus sum vobiscum, & non obedîstis: sed rebelles fuistis verbo Domini, impiéque egistis, & ascendistis in montem.
Et exiit Æmoræus, qui habitabat in monte illo, vobis obviam, & persecuti sunt vos quemadmodum pungunt & urunt crabrones & percusserunt vos in Ghebal usque ad Chorma. Et reversi estis & flevistis coram Domino: sed non suscepit Dominus preces vestras, neque auscultavit verba vestra. Atque ita sedistis in Rekam diebus multis, secundùm dies quos habitâstis.

Hier. 44 *Et persecuti sunt vos quemadmodum persequuntur apes, & interfecerunt vos in Ghebal usque ad internecionem.*

CAP. II.

Et reversi profecti sumus in desertum viâ maris juncosi, sicut loquutus est Dominus ad me: & circuivimus montem Gebal diebus multis. Et dixit Dominus ad me, dicendo: Satis vobis quod circuiveritis montem istum, vertite vos ad Aquilonem. Et populo præcipe, dicendo; Vos transitis per limitem fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Ghebal: timebúntque à vobis, cauti ergò sitis valde. Ne provocetis eos, quoniam non dabo vobis de terra eorum usque ad sufficientiam plantæ pedis: quoniam hæreditatem ipsi Esau dedi montem Ghebal, propter honorem quem exhibuit patri suo. Frumentum emetis ab illis adhuc vivum argento, ut comedatis: & etiam aquas emetis ab illis argento, ut bibatis. Cavete vobis ne affligatis eos, quoniam Dominus Deus vester benedixit vobis in omnibus operibus manuum vestrarum, suppeditavit necessaria tua cum ambulares per desertum magnum hoc: istis quadraginta annis sermo Domini Dei vestri in auxilio vestro fuit, nec defuit vobis quicquam.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

39 *وطفلاني شما آنچه گفتيد بغارت باشد وپسراني شما آنچه نه دانستند اين روز نيك وبد
40 ايشان بيايند بآنجا وبايشان بدهم آنرا وايشان ميراث گيرند آنرا * وشما روي كنيد
41 ومنزل بر داريد بآن بيابان راهي درياي سوف * جواب داديد وگفتيد بمن خطا كرديم
ب יי ايما بر آييم وكارزار كنيم چون همه آنچه فرمود ايمارا خداي ايما بر بستيد مرد مر
42 آلتي كارزاري او در استاديد ببر آمدن بكوه * گفت יי بمن بگوي بايشان نه بر آييد ونه
43 كارزار كنيد كه نه من درميانى شما ونه زخم خوريد بپيشي دشمنانى شما * وسخن گفتم
بشما ونه قبول كرديد وعاصي شديد مر اموري יי وسوخي كرديد وبر آمديد بآن
44 كوهي * بيرون آمد آن اموري آن نشينا در كوه آن او بپديرهي شما وبتاختند شمارا
45 چون آنچه بگزند زنبوران وبكوفتند شمارا در شعير تا حرمه * باز گشتيد وبگريستيد
46 بپيشي יי ونه شنويد יי در آوازي شما نه گوش كرد بشما * بنشستيد در قدش روزهاي
بسياران چون روزهاي آنچه بنشستيد *

فصل دوم

1 * روي كرديم ومنزل بر داشتيم بآن بيابان راهي درياي سوف چون آنچه سخن گفت יי
2 3 بمن وگرد گشتيم مر كوهي شعير روزهاي بسياران * گفت יי بمن بگفتن * بس بشما گرد
4 گشتن مر آن كوه [اين آن] روي كنيد بشما بصفون * ومر آن قوم بفرماي بگفتن شما گذران
در حدّي برادراني شما پسراني عشو آن نشينان در شعير وبترسند ازشما واحتراز كنيد
5 بغايت * نه ترس نماييد در ايشان كه نه دهم بشما از زميني ايشان تا روشي كفّي
6 پاي كه ميراث بعشو بدادم مر كوهي شعير * خورش بخريد از نزدي ايشان در سيم
7 وبخوريد ونيز آب بخريد از نزدي ايشان درسيم وبياشاميد * كه יי خداي توآفرين
كرد ترا در همه عملي دستي تو دانست رفتني تو مر آن بيابان آن بزرگي آن اين
چهل سال יי خداي تو اوازي تو نه كم بودي چيزي *

Et infantes vestri de *quibus dixistis, In rapinam erunt; & filii vestri qui non nôrunt hodiè bonum ac malum, ipsi intrabunt illuc, illisque dabo eam, & ipsi hæreditariò accipient eam. Vos autem facie conversâ mansionem removete ad desertum, per viam maris Suph.* Et *respondistis ac dixistis ad me; Peccatum commisimus contra Dominum: nos ascendemus, & prælium faciemus juxta omne quod præcepit nobis Deus noster.* Et *accinxistis quisque instrumenta suæ bellica, & aggressi estis ascendere in montem. Dixit autem Dominus ad me, Dic illis; Ne ascendatis, neque prælium faciatis, quia non sum in medio vestrî: ut non cadamini coram inimicis vestris.* Et *locutus sum vobis, at non acquievistis; imò rebellâstis mandato Domini, & impudenter egistis, ac ascendistis in montem. Egressus est* itaque *Emoræus sedens in monte illo, in occursum vestrî, persecutique sunt vos quasi morderent apes, & contriverunt vos in Sheir usque ad Hormah. Tunc reversi flevistis coram Domino, & non auscultavit Dominus voci vestræ, nec aurem præbuit vobis. Et sedistis in Cadesh diebus multis juxta dies quibus* ibi *sedistis.*

1 *CAP. II.*

Postea *facie conversâ mansionem removimus in desertum, viâ maris Suph, quemadmodum loquutus est Dominus ad me: & circuivimus montem Sheir diebus multis.* Tandem *dixit Dominus mihi, dicendo; Sat vobis circuivisse montem istum: convertite vos ad Aquilonem. Et populo præcipe, dicendo; Vos transituri estis terminum fratrum vestrorum filiorum Esau sedentium in Sheir: & timebunt à vobis, at cavete admodùm, Ne terrorem ostendatis in eos: non enim dabo vobis de terra eorum usque ad gressum plantæ pedis, quia in hæreditatem Esau dedi montem Sheir. Cibum emetis ab eis argento, & comedetis: & etiam aquam emetis ab eis argento, & bibetis. Nam Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manûs tuæ; novit perambulâsse te desertum magnum istud: his quadraginta annis Dominus Deus tuus fuit tecum, neque defecisti re ullâ.*

8 ונעבר וְנַעֲבַרְנָא מְלָוֹת אֲחָנָא בְנֵי עֵשָׂו
דַיָתְבִין בְּגַבְלָא מֵאֵילַת וּמִכְּרַךְ תַּרְנְגוֹלָא
וְאִתְפְּנֵינָא וְעַבַרְנָא אוֹרַח מַדְבְּרָא דְמוֹאָב:
9 ויאמר וַאֲמַר יְיָ לִי לְמֵימַר לָא תְעִיק יָת
מוֹאָבָאי וְלָא תְסַדַּר לְקִיבְלְהוֹן סִדְרֵי
קְרָבָא אֲרוֹם לָא אִתֵּין לְכוֹן מֵאַרְעְהוֹן יְרוּתָא לִבְנוֹי דְלוֹט יְהָבִית יָת לְחַיִת
יְרוּתָא: 10 דְאֵמִים אִימְתָנָיָא מִן לָקַדְמִין יָתְיְבוּ בָהּ עַם רַב וְסַגִי וְחָסִין הֵי כְּעֲנָבְרָיָא:
11 רְפָאִים גַּיְבְּרָיָא דְיָתְבִין בְּמֵישַׁר גְּיוֹנְבְרֵי מִתְחַשְׁבִין אוֹף הִינּוּן הֵי כְּעֲנָבְרָיָא דְאִתְמְחִיוּ:
12 בְּטוּבְעָנָא וּמוֹאָבָאי קְרִין לְהוֹן אֵימְתָנֵי: וּבְשֵׂעִיר וּבְגַבְלָא יָתְיְבוּ גְנוֹסָיָא מִן לָקַדְמִין
וּבְנֵי עֵשָׂו תָּרִיכוּנוּן וְשֵׁיצִיאוּנוּן מִן קֳדָמֵיהוֹן וְיָתְיְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן הֵיכְמָא דְעָבַד יִשְׂרָאֵל
13 לְאַרַע יְרוּתְחֵיהּ דְיְהָב יְיָ לְהוֹן: עִתָּה קוּמוּ וְעִיבְרוּ לְכוֹן יָת נַחַל טַרְוִיָא
וְעַבַרְנָא יָת נַחַל טַרְוִיָא: 14 וְהֵימִים דְּהַלִיכְנָא מִן רֶקֶם גֵּיעָא עַד דְּעַבַרְנָא
יָת נַחַל טַרְוִיָא תְּלָתִין וְתַמְנֵי שְׁנִין עַד דְּסַף כָּל דָּרָא גַּבְרֵי מְגִיחֵי קְרָבָא מִגּוֹ
מַשְׁרִיתָא הֵיכְמָא דְקַיֵים יְיָ לְהוֹן: 15 וְגַם וְאוּף מְחָא מִן קֳדָם יְיָ אִתְגָּרִיתּ לְהוֹן
16 לְמִשְׁצֵייֵהוֹן מִגּוֹ מַשְׁרִיתָא עַד דִּי כַּסְקוּ: וִיהִי וַהֲוָה כַּד פְּסַקוּ כָּל גַּבְרֵי מְגִיחֵי קְרָב
17 עֲבָדֵי בִּימָתָא לְמָמַת מִגּוֹ מַשְׁרִיתָא: וידבר וּמַלֵיל יְיָ עִמִּי לְמֵימַר: אַתּ
18 עָבְרִין יוֹמָא דֵין יָת תְּחוּם מוֹאָב יָת לְחַיִת: וקרבת וְתִתְקָרְבוּן לְקֵבִיל בְּנֵי עַמּוֹן
19 לָא תְצוּר עֲלֵיהוֹן וְלָא תְּתָנֵי בְהוֹן לְסִדְרֵי קְרָב אֲרוֹם לָא אֵיתֵין לְכוֹן מֵאַרַע בְּנֵי
עַמּוֹן יְרוּתָא אֲרוֹם לִבְנוֹי דְלוֹט מְטוֹל זַכְוּתֵיהּ דְּאַבְרָהָם יְהַבְתֵּהּ יְרוּתָא: 20 אֶרֶץ אֶרֶץ
גִּיבָרַיָא מְתְחַשְׁבָא לְחוֹד הִיא גִּבְרַיָא יָתְיְבִין בְּדֵי מִן לָקַדְמִין וְעַמּוֹנָאי קְרִין לְהוֹן
זַמְזֻמִּין: 21 עַם עַמָּא רַבָּא וְחַסִינָא הֵי כְּעֲנָבְרָיָא וְשֵׁצִינּוּן מֵימְרָא דַיְיָ מִן קֳדָמֵיהוֹן
וְתָרִיכוּנוּן וְיָתְיְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן: 22 כְּאֲשֶׁר כְּמָא דְעָבַד לִבְנוֹי דְעֵשָׂו דְיָתְבִין בְּשֵׂעִיר
דְּשֵׁצִי יָת חוֹרָאֵי מִן קֳדָמֵיהוֹן וְתָרִיכוּנוּן וְיָתְיְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן עַד יוֹמָא הָדֵין: וְהָעִוִּים
23 וְשַׁאר פְּלִיטַת כְּנַעֲנָאֵי דַהֲווֹ שָׁרַן בְּכוּפְרַנַיָא דְדָפִיעַ עַד עַזָּה קַפּוֹטָקָאֵי דְנָפְקוּ מִן
קַפּוֹטַקְיָא שֵׁצִיאוּנוּן וְיָתְיְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן:

8 וַעֲבַרְנוּ מְלָוֹת אַחֵינוּ בְנֵי עֵשָׂו אֲלִין
דְּשָׁרִין בְּגַבְלָא מִן אוֹרַח מֵישָׁרָא מִן אֵילַת
וּמִן כְּרַךְ תַּרְנְגוֹלָא וְכַוָּנָן וַעֲבַרְנָן אוֹרַח
מַדְבְּרָא דְמוֹאָב:

Hieros. 8 *Itaque transivimus à fratribus nostris filiis Esau istis qui habitant in Ghebal, à semita planitiei, ab Elath, & ab oppido galli: itaque vertentes nos transivimus per viam deserti Moab.*

8 Itaq; transivimus à fratribus nostris filiis Esau qui habitant in Ghebal, ab Elath, & ab oppido galli: atque vertentes nos transivimus per viam deserti Moab. Et dixit Do- 9
minus mihi, dicendo; Ne affligas Moabitas, neque instruas adversùs eos aciem belli: quoniam non dabo vobis de terra eorum possessionem, quoniam filiis Lot dedi Lechajath in possessionem. Emthanim ab 10
antiquo habitabant in ea, populus magnus & multus, & fortis sicut gigantes. Gigantes qui habitant in planitie Gejonbere, reputantur 11
etiam ipsi sicut gigantes qui deleti sunt in diluvio: Moabitæ autem vocant illos Emthanim. Et in Ghebal habitabant nobiles ab antiquo, 12
& filii Esau expulerunt eos, & exciderunt eos à conspectu suo, & in eorum loco habitârunt: sicut fecit Israel terræ possessionis suæ, quam dedit Dominus illis. Nunc surgite & transite vobis torrentem Tarvaja: 13
itaque transivimus torrentem Tarvaja. Dies autem quibus ambulavi- 14
mus à Rekim Gehah, donec transivimus torrentem Tarvaja, sunt triginta octo anni: donec consumeretur omnis generatio virorum bellatorum de medio castrorum, sicut juraverat Dominus illis. Sed etiam 15
plaga à facie Domini pugnavit contra eos, ut perderet eos è medio castrorum, donec absumerentur. Accidit autem postquam absumpti sunt 16
viri bellatores, facientes altaria, moriendo è medio castrorum. Tunc 17
loquutus est Dominus mecum, dicendo: Vos transitis hodie limitem 18
Moab versus Lechajath. Et *cùm* appropinquaveritis è regione filio- 19
rum Ammon non obsidebitis eos, neque provocabitis eos in acie belli: quoniam non dabo vobis de terra filiorum Ammon possessionem quoniam filiis Loth, propter meritum ipsius Abraham, dedi eam possessionem. Terra gigantum reputatur & ipsa: gigantes habitant in ea 20
ab antiquo, & Ammonitæ vocant illos Zimtane. Populus magnus & 21
fortis sicut gigantes: sed excîdit eos sermo Domini à facie eorum, & expulerunt eos, & habitaverunt in loco eorum. Sicut fecit filiis Esau, 22
qui habitabant in Seir: quia delevit Horæos à facie eorum, & expulit eos, & habitaverunt in loco eorum usque ad hunc diem. Et 23
reliqua evasio Chananæorum quæ habitabat in villis Dephia usque ad Azam: Cappadoces qui egressi sunt ex Cappadocia exterminârunt eos, & habitârunt in loco eorum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 *بگذشتيم از نزدي برادراني ايما پسراني عشو آن نشينان در شعير از راهي آن عربه از ايلت
و از عصيون جبر روي كرديم و بگذشتيم راهي بياباني مواب *گفت يي بمن نه عدوي كني و 9
اوازي مواب و نه ترس نمايي درو كارزار كه نه دهم بتو از زميني او ميراث كه بپسراني لوط بدادم
مر عر ميراث * آن اميم بپيش بنشستند در آن قوم بزرك و بسيار و افراشته چون عنقيم * 10
رفايم حسيب شوند نيز ايشان چون عنقيم و آن موابيم بخوانند بايشان اميم * و بشعير 11 12
بنشستند آن حريم بپيش و پسراني عشو براندند ايشانرا و نيست كردند ايشانرا از پيشي
ايشان و بنشستند بجاي ايشان چون آنچه بكرد يسرال بزميني ميراث او آنچه بداد يي بايشان *
*اكنون برخيزيد و بگذريد بشما مر نحل زرد بگذشتيم مر نحل زرد *و آن روزها آنچه برفتيم 13 14
از قدش برنع تا آنچه بگذشتيم مر نحل زرد سي و هشت سال تا تمام شدن همه آن درا مردماني
آن كارزار از ميانى آن لشكرگاه چون آنچه سوگند خورد يي بايشان * و نيز زخم يي بود در ايشان 15
بنيست كردن ايشانرا از ميانى آن لشكرگاه تا تمام شدن ايشان *[و بود] چون آنچه تمام شدند 16
همه مردماني آن كارزار بمردن از ميانى آن قوم * سخن گفت يي بمن بگفتن * تو گذرا اين 17 18
روز مر حدّي مواب مر عر * و نزديك شوي مقابلي پسراني عمّون نه عدوي كني بايشان 19
و نه ترس نمايي در ايشان كه نه دهم از زميني پسراني عمّون بتو ميراث كه بپسراني لوط بدادم
آنرا ميراث * زميني رفايم حسيب شود نيز آن رفايم بنشستند دران بپيش و آن عمّونيم 20
بخوانند بايشان زمزّميم * قومي بزرك و بسيار و بلند چون عنقيم نيست كرد ايشانرا 21
يي از پيشي ايشان براندند ايشانرا و بنشستند بجاي ايشان * چون آنچه بكرد بپسراني 22
عشو آن نشينان در شعير آنچه نيست كرد مر آن هري از پيشي ايشان براندند
ايشانرا و بنشستند بجاي ايشان تا آن روزي آن اين * و آن عويّم آن نشينان 23
در رستاها تا عزّه كفتريم آن بيرون آيان از كفتر نيست كردند ايشانرا و بنشستند
بجاي ايشان *

Et *transivimus à fratribus nostris* 8
filiis Esau sedentibus in Sheir à via Arabah, Elath, & Esion geber: facie autem conversâ transivimus viâ deserti Moab. Dixitque Do- 9
minus ad me; Ne hostiliter agas cum Moab, neque terrorem ostendas in eum prælio: quia non dabo tibi de terra ejus hæreditatem, nam filiis Lot dedi Ar in *hæreditatem. Enim anteà sedebant in ea, popu-* 10
lus magnus ac multus, & excel- sus sicut Anacim. Rephaim, re- 11
putabantur etiam ipsi sicut Anacim: & Moabitæ vocabant eos, Enim. In Sheir autem sederunt Horim an- 12
teà, quos filii Esau expulerunt, & annihilârunt eos à præsentia suâ, sederúntque in loco ipsorum, quemadmodum fecit Israel terræ hæreditatis suæ quam dedit Domi- nus illis. Nunc surgite, & trans- 13
ite vobis torrentem Zered: & transi- vimus torrentem Zered. Dies autem 14
quibus ambulavimus de Cadesh Barnea, usquequò transiremus torren- tem Zered, fuerunt *triginta & octo anni, usque ad consumptionem totius generationis virorum bellatorum de medio castrorum, quemadmodum ju- raverat Dominus illis. Et etiam* 15
plaga Domini fuit in eos ad anni- hilandum eos de medio castrorum, donec consumerentur. Et fuit, 16
quando consumpti sunt omnes viri bellatores mortendo de medio po- puli, Loquutus est Dominus ad me, 17
dicendo; Tu transiturus es hodiè 18
terminum Moab, nempe *Ar: Et* 19
accedes è regione filiorum Ammon: ne hostiliter agas cum eis, neque terrorem ostendas in eos; quia non dabo de terra filiorum Ammon tibi in *hæreditatem: nam filiis Lot dedi illam* in *hæreditatem. Ter-* 20
ra Rephaim reputatur etiam ipsa, Rephaim sederunt in ea anteà: & Ammonitæ vocant eos Zamzum- mim. Populus magnus ac multus, 21
& excelsus sicut Anacim, & anni- hilavit eos Dns à præsentia eorum, expulerúntque eos, & sederunt in loco ipsorum: Quemadmodum fe- 22
cit filiis Esbau sedentibus in Sheir, propter *quos annihilavit Horæum à præsentia eorum, & expulerunt eos, sederúntque in loco ipsorum usque in diem hanc. Et Avvæos sedentes* 23
in pagis usque Azzah, Captorim egredientes è Caphtor annihilârunt eos, & sederunt in loco ipsorum.

24 קומו אוזקפו טולו ועברו ית נחלי ארנונא חמון די מסרית בידיכון ית סיחן
מלכא דחשבון ואמוראה ית ארעיה שרי לתרכנותיה וחתנרי למסדרא לקובליה
25 סדרי קרבא: היום יומא דין שריית למיתן זועתך ודחלתך על אנפי כל
עממיא דתחות כל שמיא דישמעון שמע וכיותך הוך קמון שמשא וסיהרא
אסתולתיך ופסקון מן למימר שירתא כמיסת יומא ופלגא וקמו במרוהון עד דאנחת
26 קרבא בסיחון ויזעון וירתחון מן קדמך: ואשלח ושדרית עונרין מנהרדעא דסמיך
27 למדבר קדמות לות סיחון מלכא דאמוראי פתגמי שלם למימר: אעברה אעיבר
באראעך באורחא דהויא אורח כבישא אזיל לא אסטי להנוקותך לימינא
28 ולשמאלא: אכל עיבור כד חי בכספא תובין לי ואיכול ומוי בכספא תיתן לי
29 ואישתי לחוד אעיבר בלחודיי: כאשר היכמא דעבד לי בנוי דעשו דיתבין
30 בגבלא ומואבאי דיתבין בלחיירית עד ומן דאעיבר ית יורדנא לארעא דייי אלהנא
יהיב לנא: ולא אבה ולא צבא סיחן מלכא דחשבון לאעברותנא בנו תחומיה
31 ארום אקשי ייי אלהך ית יצרא דרוחיה ואיתקף ית ליבביה מן בנלל לממסריה
32 בידך כיומא הדין: ויאמר ואמר ייי לי חמי באורכות שמשא וסהרא דשריית
33 למסמר בידך ית סיחון וית ארעיה שרי לתרכותיה למרות ית ארעיה: ויצא
ונפק סיחון לקדמותנא הוא וכל עמיה לאנחא קרבא ליהץ: ויתנהו ומסר יתיה
34 ייי אלהנא קדמנא ומחינא יתיה וית בנוי וית כל עמיה: ונלכר וכבשנא ית כל
קרוי בעידנא ההוא ונמרנא ית כל קרוייא גוברייא ונשייא וטפליא לא אשארנא
35 משויב: רק לחוד בעירי בזנא לנא ועדי קרוייא דכבשנא: מערוער מעראר
36 דעל גיף נחלא דארנונא וקרתא דמתבנייא במציעות נחלא עד גלעד לא הות
37 קריתא דתקיפת מנגא ית כלהון מסר ייי אלהנא קדמנא: רק לחוד לארע בני
עמון לא קריבתא כל אתר נחלי יובקא וקרוי טוורא ככל מה דפקיד ייי אלהנא:

ג

1 ונפן ואתפנינא וסליקנא אורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותנא הוא
וכל עמיה לאנחא קרבא לאדרעת:

24 Levate vos, proficiscimini, & transite torrentem Arnon, videte quòd tradidi in manibus vestris Sichon regem Hesebon, & Amorrhæum, & terram ejus; incipe expellere eum: & provoca eum instruendo contra eum aciem belli. 25 Hodie incipiam dare terrorem tui & timorem tui ante facies omnium populorum qui sunt sub toto cœlo: qui audient famam meritorum tuorum, ut fleterint Sol & Luna propter te, & cessârint à dicendo cantico per spatium diei unius & medii, fleterintque in habitationibus suis donec commississes prælium cum Sichon; & 26 expavebunt & trement à facie tua. Et misi legatos ex Nehardea, quæ propinqua est deserto Kedemoth, ad Sichon regem Amorrhæorum verbis pacis, dicendo: 27 Transibo per terram tuam, per semitam quæ est semita strata proficiscar, non declinabo ut noceam tibi ad dextram aut sinistram. 28 Frumentum adhuc vivum argento vendes mihi ut comedam, & aquas argento dabis mihi ut bibam: tantùm transibo solus ego. 29 Sicut fecerunt mihi filii Esau qui habitant in Ghebal, & Moabitæ qui habitant in Lechajath: usque ad tempus quo transivero Jordanem, in terram quam 30 Dominus Deus noster dat nobis. Sed noluit Sichon rex Hesebon nobis transitum permittere per medium limitis sui: quoniam induravit Dominus Deus tuus figmentum animi ejus, & induratum est cor ejus, ut traderet eum in manum tuam hodie. 31 Itaque dixit Dominus mihi; Vide in longitudine Solis & Lunæ incepi tradere in manum tuam Sichon & terram ejus: incipe expellere eum ut possideas terram ejus. 32 Et egressus est Sichon contra nos, ipse unà cum populo suo, ut præliaretur in Jahats. 33 Et tradidit ipsum Dominus Deus noster ante faciem nostram: & percussimus eum, & filios ejus, & totum populum ejus. 34 Et subegimus omnes civitates ejus tempore illo, & penitus vastavimus omnes civitates, viros, mulieres, & parvulos: non reliquimus superstitem. 35 Solummodo jumenta diripuimus nobis, & prædam civitatum quas cepimus. 36 Ab Aroer quæ est in littore torrentis Arnon, & civitate quæ ædificata est in medio torrentis, usque ad Gilead, nulla fuit civitas quæ fortior nobis fuerit: omnes illas tradidit Dominus Deus noster ante faciem nostram. 37 Solùm ad terram filiorum Ammon non accessisti, *nec ad* omnem locum torrentis Jabok, & ad civitates montanas, juxta omnia quæ præceperat Dominus Deus noster.

CAP. III.

1 Conversi autem ascendimus per viam Matnan: & egressus est Og rex Matnan obviam nobis, ipse cum toto suo populo, ut pugnaret in Edrehath.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 * برخيزيد [منزل بر داريد] وبگذريد مر نحل ارنون ببين بدادم در دستي تو مر سيحن
پادشاهي حشبون آن اموري ومر زميني او در ايست وميراث كير وترس نماي درو كارزار*
25 * اين روز آن اين در ايستم دادني سهمي تو وترسي تو ابر روي آن قومها فرود همه آن
26 آسمان آنچه بشنوند خبري تو بلرزند ودردكير شوند از پيشي تو * بفرستادم رسولان از
27 بيابان قدموت بسيحن پادشاهي حشبون سخنهاي سلامتي بگفتن * بگذرم در ولايتي تو
28 در راه در راه بروم نه كردم راست وچپ * خورش درسيم بفروشي بمن وبخورم وآب
29 درسيم بدهي بمن وبياشمجم خاصّه بگذرم در پايي من *چون آنچه بكردند بمن پسراني
عشو آن نشينان درشعير وآن موابيم آن نشينان در عر تا آنچه بگذرم مر آن يردن بآن
30 زميني آنچه !! خداي ايما دها بايما * ونه مراد [كرد] سيحن پادشاهي حشبون گذراندن ايمارا
كه سخت كرد !! خداي تو مر روحي او وقوي كرد مر دلي او بسبب دادن اويرا درستي تو
31 چون روزي آن اين * گفت !! بمن ببين در ايستادم دادن بپيشي تو مر سيحن ومر ولايتي
32 او در ايست بران ومراث كير مر ولايتي او * بيرون آمد سيحن بپديرهي ايما او وهمه
33 قومي او بكارزار بيهص * بداد اويرا !! خداي ايما بپيشي ايما بزديم اويرا ومر پسراني او
34 ومر همه قومي او * بگرفتيم مر همه شهرهاي او در وقتي آن وحرم كرديم مر همه آن شهر
35 مردمان وآن زنان وآن طفل نه باقي گذاشتيم رستهي * خاصّه آن چهارپا غارت كرديم بايما
36 وغنيمتي آن شهرها آنچه بگرفتيم * از عروعر آنچه ابر لبي نحل ارنون وآن شهر آنچه در نحل وتا
آن جلعد نه بود شهري آنچه بار گرفت از ايما مر آن همه بداد !! خداي ايما بپيشي ايما *
37 * خاصّه بزميني پسراني عمّون نه نزديك شدي همه گذاري نحل يبّق وشهرهاي آن كوه وهمه
آنچه فرمود !! خداي ايما *

* فصل سوم *

1 * روي كرديم وبر آمديم راهي آن بشن بيرون آمد عوج پادشاهي آن بشن بپديرهي ايما
او وهمه قومي او بكارزار ادرعي *

*Surgite, mansionem removete, & 24
transite torrentem Arnon: vide, dedi in manum tuam Sihon regem Hesbbon Emoræum, & terram ejus: aggredere, & hæreditariò cape, atque terrorem ostende in eum prælio. Ipso die isto incipiam dare 25
pavorem tui & formidinem tui in faciem populorum sub toto cœlo qui audient famam tuam, & trement ac dolore correpti erunt à præsentia tua. Et misi legatos 26
à deserto Cedemoth ad Sihon regem Hesbbon verbis pacificis, dicendo; Transeam per regionem tuam, per viam, per viam inquam ambulabo, non divertam dextrorsùm vel sinistrorsùm. Cibum argento vendes mihi, ut comedam: & aquam dabis mihi argento, ut bibam: tantùm transibo pedibus meis: Quemadmodum fecerunt mihi filii Esau sedentes in Sheir, & Moabitæ sedentes in Ar: usque quò transiero Jarden ad terram quam Dominus Deus noster dat nobis. Et noluit Sihon rex 30
Hesbbon transitū præbere nobis: quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum ejus, & obfirmaverat cor ejus, causâ dandi eum in manum tuam, sicut die hâc. Dixit autem Dominus ad me; Ecce incepi dare coram te Sihon & regionem ejus, aggredere, expelle, & hæreditariò cape regionem ejus. Et egresso Sihon in occursum nobis, ipso & universo populo ejus ad bellum in Jahas: Dedit eum Dominus Deus noster coram nobis, percussimúsque eum, ac filios ejus, & universum populum ejus. Cepimus quoque omnes urbes ejus tempore illo, & anathemate delevimus omnem urbem, viros, & mulieres, ac infantes: non reliquimus evasorem ullum. Verùntamen quadrupedes prædati sumus nobis, & spolia urbium quas cepimus. Ab Aroer quæ super labrum torrentis Arnon, & urbe quæ in valle, usque ad Gilead, non fuit urbs ulla quam resumpsit à nobis: omnes dedit Dominus Deus noster coram nobis. Verùntamen 37
ad terram filiorum Ammon non accessisti, ad omnem transitū torrentis Jabboc, & urbes montis, & quicquid præcepit Dominus Deus noster.

CAP. III.

Acie autē conversâ ascendimus 1
viâ Bashan: & egressus est Og rex Bashan in occursum nobis, ipse & universus populus ejus, ad bellum in Edrei.

Targ. JONATHAN B UZIEL.

2 Et dixit Dominus ad me; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipsum, & totum populum ejus, & terram ejus: faciésque illi ſicut feciſti Sichon regi Amorræo, qui habitavit in Heſebon. 3 Itaque tradidit Dominus Deus noſter in manus noſtras etiam Og regem Matnan, & univerſum populum ejus: & percuſſimus eum adeo ut non remaneret ei ullus qui reliquus eſſet. 4 Et ſubegimus omnes civitates ejus in tempore illo, non fuit civitas quam non ceperimus ab illis: ſexaginta civitates, univerſum limitem provinciæ Traconitidis regni Og in Matnan. 5 Omnes iſtæ civitates munitæ erant, circundatæ muris excelſis, clauſæ portis & vectibus: præter oppida aperta, quorum valdè multa erant. 6 Et penitus deſtruximus civitates eorum, ſicut fecimus Sichoni regi Heſebon: ſic penitus deſtruximus civitates unà cum viris, mulieribus & parvulis. 7 Omnia quoque jumenta & prædas civitatum diripuimus nobis. 8 Et abſtulimus tempore illo terram ex poteſtate amborum regum Amorræorum, qui erant citra Jordanem, à torrentibus Arnon uſque ad montem Hermon. 9 Sidonii vocant Hermon, Montem cujus fœtidi ſunt fructus: Amorræi autem vocant ipſum, Montem nivis, eò quòd non ceſſet in eo nix nec æſtate nec hyeme. 10 Omnes quoque civitates planitiei, & univerſam Gilead, & univerſam Matnan, uſque ad Seleuciam & Edrehath, civitates regni Og in Matnan. 11 Quoniam tantum Og rex Matnan relictus eſt ex reliquiis gigantum qui perierunt diluvio, ecce lectus ejus lectus ferreus eſt, ecce ipſe poſitus eſt in armamentario in Rabbath filiorum Ammon: novem cubitorum eſt longitudo ejus, & quatuor cubitorum latitudo, cubito ſui ipſius. 12 Et terram hanc poſſedimus tempore illo, ab Aroer uſque ad littus torrentis, & medium montem Gilead; & civitates dedi tribui Ruben & tribui Gad. 13 Reliquam verò partem Gilead & totam Matnan, regnum ipſius Og, dedi dimidiæ tribui Manaſſe, omnem limitem regionis Trachonitidis, omnémque Matnan, quæ vocatur terra gigantum.

Hieroſ. 2. *Quando vidit Moſes improbum illum, expavit & tremuit à facie ejus, & dixit; Annon hic eſt qui probris afficiebat patres noſtros Abraham & Sara, & dicebat illis, Vos ſimiles eſtis arboribus plantatis juxta fontes aquarum, verùm fructus non faciunt: propterea expectavit ipſum ſanctus benedictus ipſe, cujus nomen celebretur, & in vita conſervavit eum annis multis, ut oſtenderet ipſũ generationibus, quòd ipſe traderet eum in manus filiorum ejus. Itaque dixit ſermo Domini ipſi Moſi; Ne timeas ab eo, quia in manũ tuam tradidi ipſum, & univerſum populum ejus: & terram ejus: & facies illi ſicut feciſti Sichon regi Amorræorum qui habitabat in Heſebon. 5. Omnes iſtæ civitates munitæ erant, circundatæ muris excelſis, portis & vectibus.*

Hieroſ. 9. *Sidonii vocant Hermonem, Terram cujus fructus ſunt fœtidi: Amorræi autem vocant, Terram multiplicantẽ fructus arboris.* 11. *Annon ipſe poſitus eſt in præfecturis filiorum Ammon.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * گفت بمن نه ترسي ازو که در دستي تو بدادم اويرا و مر همه قومي او و بکني
3 باو چون آنچه بکردي بسيکن پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون * بداد
خداي ايما در دستي ايما نيز مر عوج پادشاهي آن بشن و مر همه قومي او بزديم اويرا
4 تا ببي باقي ماند باو رستهي * بگرفتيم مر همه شهرهاي او در وقت آن نه بود شهري
5 آنچه نه ستانديم ازيشان شست شهر همه بخشي ترازه مملکتي عوج در بشن * همه
اينان شهرهاي قلعها باروي بلند درها و پشتيوان بجز از شهرهاي روستاها بسيار بغايت *
6 و بکشتيم ايشانرا چون آنچه بکرديم بسيکن پادشاهي حشبون کشتن همه شهر
مردمان آن زنان و آن طفل * و همه آن چهارپا و غنيمتي آن شهرهاي غارت کرديم
7 بايما * بستانديم در وقتي آن مر آن زمين از دستي دو پادشاهاني آن اموري آنچه در
8 گذاري آن يردن از نحل ارنن تا کوهي حرمون * صيدنيم بخوانند بحرمون شرين
9 و آن اموري بخوانند باو شنير * همه شهرهاي آن ميشور و همه جلعد و همه بشن تا سلکه
10 و ادرعي شهرهاي مملکتي عوج در بشن * که [خاصّه] عوج پادشاهي آن بشن
11 باقي ماند از باقي آن رفايم اينك تختي او تختي آهن ها نه او در بزرگاني پسراني
عمّون نه گز درازي آن و چهار گز گشادگي آن در ارشي مرد * و مر آن زميني
12 آن اين ميراث گرفتيم در وقتي آن از عرعر آنچه ابر نحل ارنون و نيمهي کهي آن
جلعد و شهرهاي او بدادم براوبني و بجدي * و باقي آن جلعد و همه آن بشن مملکت
13 عوج بدادم بنيمهي قبيلهي آن منسّه همه بخشي آن ترازه بهمه آن بشن او خوانده
شود زميني رفايم *

Et dixit Dominus ad me, Ne timeas 2
ab illoznam in manũ tuã dedi eum, & univerſum populum ejus: ſaciſque ei quemadmodum feciſti Sehon regi Emoræorum, qui ſedebat in Heſhbon. Dedit itaque Dominus 3
Deus noſter in manum noſtram etiam Og regem Baſhan, & univerſum populum ejus: percuſſimus eum, donec non reliquus maneret ei evaſor ullus. Cepimus quoque 4
omnes urbes ejus tempore illo: non fuit urbs ulla quam non ceperimus ab eis, ſexaginta urbes, omnem portionem amœniorem regni Og in Baſhan. Omnes iſtæ 5
erant urbes caſtellatæ, turribus altis, portis & vectibus: præter urbes pagorum multas valdè. Et interfecimus eos, quemadmodùm fecimus Sihon regi Heſhbon, interficiendo omnis urbis viros, mulieres, & infantes. Omnes autem 7
quadrupedes, & ſpolia urbium deprædati ſumus nobis. Tulimus 8
itaque tempore illo terram è manu duorum regum Emoræorum quæ in tranſitu Jarden, à Nahal Arnon uſque ad montem Hermon: (Sidonii vocant Hermon, Shirjon: & Emorai vocant eum Shenir:) 9
Omnes urbes Miſhor, & omnem Gilead, & omnem Baſhan uſque ad Salchah & Edrei, urbes regni Og in Baſhan: Nam tantùm Og 10 11
rex Baſhan reliquus manſerat ex reſiduis gigantum: ecce lectus ejus lectus ferreus, nónne eſt in magnis filiorum Ammon? novem cubitorum longitudo ejus, & quatuor cubitorum latitudo ejus, in cubito hominis. Et terram 12
hanc quam in hæreditatem accepimus tempore illo, ab Aroer juxta Nahal Arnon, & dimidium montis Gilead, & urbes ejus, dedi Reubenitis & Gaditis. Reſiduum verò Gilead, & uni- 13
verſam Baſhan regni Og dedi dimidiæ tribui Menaſſeh, omnem portionem amœniorem, cum tota Baſhan: ipſa vocatur, Terra Rephaim.

דברים ג — תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

2 וַאֲמַר יְיָ לִי לָא תִדְחַל מִנֵּיהּ אֲרוֹם בִּידָךְ מְסָרִית יָתֵיהּ וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְיָת אַרְעֵיהּ וְתַעֲבִיד לֵיהּ הֵיכְמָא דְעַבַדְתְּ לְסִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה דְיָתִיב בְּחֶשְׁבּוֹן : ויחן
3 וּמְסַר יְיָ אֱלָהָנָא בִּידָנָא אוֹף יָת עוֹג מַלְכָּא דְמַתָּנָן וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְחַיְנוּהִי עַד דְּלָא אִשְׁתַּיָיר לֵיהּ מְשׁוּיִב : ונלכר
4 וְכִבַּשְׁנָן יָת כָּל קִירְוַוֵיהּ בְּעִדָּנָא הַהִיא לָא הֲוָות קַרְתָּא דְּלָא נְסֵיבְנָא מִנְּהוֹן שְׁתִּין קִירְוִין כָּל תְּחוּם פַּלְגּוּת טַרְגּוֹנָא מַלְכוּתֵיהּ דְעוֹג
5 בְּמַתָּנָן : כֹּל אִלֵּין קִירְוִין חֲקִיקָא מַקְפָּן שׁוּרִין רָמִין אֶחִידָן בְּתַרְעִין וְנַגְרִין בַּר מִקְרְוֵי פַּצְחֵיָא סַגֵּי לַחְדָא :
6 ונחרים וְגַמְרְנָא יָתְהוֹן קִירְוֵיהוֹן הֵיכְמָא דְעַבַדְנָא לְסִחוֹן מַלְכָּא דְחֶשְׁבּוֹן הֵיכְדִין גַּמְרְנָא יָת כָּל קִרְוֵי נִיבְרֵיָא וְנָשֵׁיָא
וְטַפְלָא : וכל הבהמה וְכָל בְּעִירֵי וְעֶדְיֵי קְרֵינָא בְּזָנָא לָנָא : ונקח
7 8 בְּעִידָנָא הַהִיא יָת אַרְעָא מִן רְשׁוּת תְּרֵין מַלְכֵי אֱמוֹרָאֵי דְּבְעִיבְרָא דְיוֹרְדָנָא מִנַּחֲלֵי
9 אַרְנוֹנָא עַד טַוּרָא דְחֶרְמוֹן : צידונים צִידוֹנֵי קָרֵי לְחֶרְמוֹן טַוּרָא דְמַסְרֵי
פֵּירוֹי וֶאֱמוֹרָאֵי קָרֵן לֵיהּ טַוּר תַּלְגָא דְּלָא פְּסִיק מִנֵּיהּ תַּלְגָא לָא בְקַיְטָא וְלָא
10 בְּסִיתְוָוא : כל ערי כָּל קִירְוֵי מֵישְׁרָא וְכָל גִּלְעָד וְכָל מַתָּנָן עַד סַלְוָוקִיָא וְאֶדְרֶעָת
11 קִרְוֵי מַמְלְכוּתֵיהּ דְעוֹג בְּמַתָּנָן : כי רק אֲרוֹם לְחוֹד עוֹג מַלְכָּא דְמַתָּנָן אִשְׁתַּיָיר מִטּוֹתַר גִּיבְרֵיָא דְּאִשְׁתֵּיצִיוּ בְּטוּבְעָנָא הָא
שְׁיוְוֵיהּ שַׁוְוִיָא דְּפַרְזְלָא הָא הִיא יְהִיבָא בְּבֵירַת אַרְכִיִן בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תְּשַׁע
אַמִּין אוֹרְכָהּ וְאַרְבַּע אַמִּין פּוּתְיֵהּ בְּאַמְתָא דְגַבְרָא : ואת יָת אַרְעָא הָדָא
12 יְרִיתְנָא בְּעִדָּנָא הַהִיא מֵעַרְעֵר וְעַד נַחֲלָא וּפַלְגוּת טַוּרָא דְגִלְעָד וְקִירְוֵי
13 יְהָבִית לְשִׁבְטָא רְאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא גָּד : ויתר וּשְׁאַר גִּלְעָד וְכָל מַתָּנָן מַלְכוּתֵיהּ
דְעוֹג יְהָבִית לַחֲצֵי שִׁבְטָא מְנַשֶּׁה כָּל תְּחוּם בֵּית פַּלְגּוּת טַרְגּוֹנָא וְכָל מַתָּנָן הַהוּא
מִתְקְרֵי אַרְעָא גִּיבְרֵיָא :

2 כֵּיוָן דַּחֲמָא מֹשֶׁה יָת רִשְׁעָא דְּנָ
וּמְרַתֵּת מִן קֳדָמוֹי וַאֲמַר הֲלָא דֵין הוּא
דַּהֲוָה מְחַסֵּד לְאַבְהָתָן אַבְרָהָם וְשָׂרָה
וַאֲמַר לְהוֹן אַתּוּן דַּמְיָן לְאִילָנִין שְׁחִילִין
עַל מַבּוּעִין דְּמַיִן בְּרֵם פֵּירִין לֵית הָנוֹן
עָבְדִין בְּנִין כֵּן אַסְתִּין לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא יְהֵא שְׁמֵיהּ מְשַׁבַּח אַחֵיָא יְתֵיהּ שְׁנִין
סַגִּיאִין מִן בְּנֵילָל לְמֶחְוֵיָא יְתֵיהּ לְדָרֵיָא
דְּהוּא מְסַר יְתֵיהּ בְּיַד בְּנוֹי וַאֲמַר מֵימְרָא
דַּיְיָ לֵיהּ מֹשֶׁה לָא תִדְחַל מִנֵּיהּ אֲרֵי בִידָךְ
מְסַרִית יָתֵיהּ וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְיָת אַרְעֵיהּ
וְתַעֲבִיד לֵיהּ הֵיךְ מָה דַּעֲבַדְתְּ לְסִיחוֹן
מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאֵי דְּהוּה שָׁרֵי בְּחֶשְׁבּוֹן :
5 כָּל אִלֵּין קִרְיִן תְּלִילָן מַקְפָּן שׁוּרִין
רָמִין תַּרְעִין וְנַגְרִין :

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفت بمن نه ترسي ازو که در دستي تو بدادم اويرا و مر همه قومي او و بکني 2
باو چون آنچه بکردي بسيکن پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون * بداد 3
خداي ايما در دستي ايما نيز مر عوج پادشاهي آن بشن و مر همه قومي او بزديم اويرا
تا ببي باقي ماند باو رستهي * بگرفتيم مر همه شهرهاي او در وقت آن نه بود شهري 4
آنچه نه ستانديم ازيشان شست شهر همه بخشي ترازه مملکتي عوج در بشن * همه 5
اينان شهرهاي قلعها باروي بلند درها و پشتيوان بجز از شهرهاي روستاها بسيار بغايت *
* و بکشتيم ايشانرا چون آنچه بکرديم بسيکن پادشاهي حشبون کشتن همه شهر 6
مردمان آن زنان و آن طفل * و همه آن چهارپا و غنيمتي آن شهرهاي غارت کرديم 7
بايما * بستانديم در وقتي آن مر آن زمين از دستي دو پادشاهاني آن اموري آنچه در 8
گذاري آن يردن از نحل ارنن تا کوهي حرمون * صيدنيم بخوانند بحرمون شرين 9
و آن اموري بخوانند باو شنير * همه شهرهاي آن ميشور و همه جلعد و همه بشن تا سلکه 10
و ادرعي شهرهاي مملکتي عوج در بشن * که [خاصّه] عوج پادشاهي آن بشن 11
باقي ماند از باقي آن رفايم اينك تختي او تختي آهن ها نه او در بزرگاني پسراني
عمّون نه گز درازي آن و چهار گز گشادگي آن در ارشي مرد * و مر آن زميني 12
آن اين ميراث گرفتيم در وقتي آن از عرعر آنچه ابر نحل ارنون و نيمهي کهي آن
جلعد و شهرهاي او بدادم براوبني و بجدي * و باقي آن جلعد و همه آن بشن مملکت 13
عوج بدادم بنيمهي قبيلهي آن منسّه همه بخشي آن ترازه بهمه آن بشن او خوانده
شود زميني رفايم *

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויאיר ויאיר בר מנשה נסיבית כל תחום 14
פלגה טרגונא עד תחום קורזי ואנטיקירוס
וקרא יתהון על שמיה ית מתנן כפרני
יאיר עד יומא הדין : ולמכיר ולמכיר 15
יהבית ית גלעד : ולראובני ולשיבט ראובן ולשיבט גד יהבית מן גלעד ועד נחלי 16
ארנונא מציעות נחלא ותחומיה ועד יובקא דנחלא תחומא דבני עמון : והערבה
ומישרא ויורדנא ותחום מנניסר ועד ימא 17
דמישרא וקרתא טבריה דסמיכא ליממא
דמלחא תחום שפכות מיא מרתחא
מדינחא: ואצו ופקידית יתכון שיבט ראובן 18
ושבט גד ופלגות שיבט מנשה בעידנא הדיא למימר יי אלהכון יהיב לכון ית ארעא
הדא למירתה מזויינין תעברון קדם אחוכון בני ישראל כל מזרזי חילא : רק לחוד 19
נשיכון טפליכון ובעיריכון ידעינא ארום בעיר סגי לכון יחבון בקירויכון די יהבית לכון:
עד עד זמן דינייח יי לאחוכון כויותכון ויירתון ית ארעא דיי אלהכון יהיב 20
לכון ותתובון גבר ליורתיתיה דיהבית לכון : ואת ויית יהושע פקידית בעידנא הדיא 21
למימר עינך חמיין ית כל דעבד יי אלהך לתרין מלכיא האילין היכדין יעביד יי לכל
מלכוותא דאנת עבר לתמן : לא תיראם לא תידחלון מנהון ארום מימרא דיי אלהכון 22
מניח לכון :

פ פ פ

ואתחנן

אל הי ובעית רחמין מן 23
קדם יי בעידנא הדיא
למימר : הי בבעו ברחמין מן קדמך 24
יי אלהים אנת שריתא לאחואה ית
עבדך ית רבותך וית גבורתך ידך תקיפתא
דאת הוא אלהא ולא אית בר מינך
דשכינתך שריא בשמיא מלעילא ושליט באר עא לא דיעביד כעובדך וכגבורתך :
אעברה כרון ואחמי ית ארעא טבתא דבעיבר דיורדנא טוורא 25
טבא דנן דביה מתבניא קרתא דירושלם וטוור ליבנן דביה עתיד למישרי
שכינתא :

ירושלמי 14 כל תחום אטרכונא עד
תחום קרית אפיקרס וקרא יתהון על
שמיה :

ירושלמי 17 ומישרא וירדנא ותחומא
מן גנוסר ועד ימא דמישרא ימא
תחות בית שפיכות קטמא מן מדנחא :

Et Jair filius Manasse accepit universum limitem regionis Trachonitidis, usque ad limitem Korze & Antikeros, & vocavit ea de nomine suo, Mathnan oppida Jair usque ad hunc diem. Ipsi autem Machir 15 dedi Gilead. Tribui autem Ruben & tribui Gad dedi à Gilead usq; 16 ad torrentem Arnon, medium torrentis & limitem ejus usq; ad Jabok torrentem, *qui est* terminus filiorum Ammon. Planitiem quoq; & Jor- 17 danem, cum termino à Genesareth usque ad mare planitiei, & civitatem Tiberiadis quæ vicina est mari salis, limitem effusionis aquarum collis ad Orientem. Et 18 præcepi vobis, tribus Ruben, tribus Gad, & dimidiæ tribus Manasse, eo tempore dicendo; Dominus Deus vester dedit vobis terram hanc ad possidendum eam, armati transibitis coram fratribus vestris filiis Israel quicunque expediti estis ad militiam. Tantùm uxores ve- 19 stræ, pueri vestri, & jumenta vestra (novi *enim* quod jumenta multa sunt vobis) habitabunt in urbibus vestris, quas dedi vobis: usque ad tempus quo quietem dederit Dominus fratribus vestris sicut vobis, ut possideant etiam ipsi terram quam Dominus Deus vester dat vobis, tum revertemini quisque ad hæreditatem suam quam dedi vobis. Et Josue præcepi eo tempore, dicendo; Oculi tui vi- 21 dent quicquid fecit Dominus Deus tuus duobus regibus istis, sic faciet Dominus omnibus regnis ad quæ tu transis. Ne timeatis ab illis, 22 quoniam sermo Domini Dei vestri pugnat pro vobis.

Hieros. 14. *Omnem limitem regionis Trachonitidis, usque ad limitem civitatis Apikeras, & vocavit ea de nomine suo.*

Hieros. 17. *Et planitiem, & Jordanem, & limitem à Genesareth usque ad mare planitiei mare salis, sub effusione cineris ab Oriente.*

SECT. XLV.

Et quæsivi miserationes à facie Do- 23
mini tempore illo, dicendo: Ob- 24
secro per miserationes à facie tua Domine Deus, tu incepisti ostendere servo tuo magnificentiam tuam & potentiam manûs tuæ fortis: quia tu es Deus, & nullus præter te; quia divina tua majestas habitat in cœlis sursùm, & dominaris in terra, nec *est* qui faciat secundùm opera tua & juxta potentiam tuam. Transeam nunc & vi- 25 deam terram bonam quæ est ultra Jordanem, montem bonum hunc in quo ædificata est civitas Jerusalem, & montem Libani in quo futurum est ut refideat Dei majestas,

Hieros. 23. *Et oravi & quæsivi miserationes à facie Domini, dixit Moses, hora illa dicendo:* 24. *Obsecro per misericordias à conspectu tuo Domine Deus, tu cœpisti.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* يایر پسري منسّه بستاند مر همه بخشي طرازه تا حدّي آن جشوري و آن معكتي 14
بخواند ایشانرا ابر نامي او مر آن بشن حوّت یایر تا آن روزي آن این * وبمكير بدادم 15
آن جلعد * ولراوبني و بجدي بدادم از آن جلعد وتا نحل ارنون میاني آن نحل وحدّ 16
وتا بیّق آن نحل حدّي بسراني عمّون * وآن عربه و آن یردن وحدّ از كنّرت وتا 17
دریاي آن عربه دریاي آن نمك فرودي ریزشي آن چكاد بمزرح * بفرمودم شمارا در 18
وقتي آن بگفتن ¨ خداي شما بداد بشما مر آن زمین آن این بمیراث گرفتن
جریدگان بگذرید بپیشي برادراني شما بسراني یسرال همه اهلي لشكري * خاصّه 19
زناني شما وطفلاني شما و رمّهي شما دانستم كه رمّهي بسیار بشما بنشینند در شهرهاي
شما آنچه بدادم بشما * تا آنچه آسایش دهد ¨ ببرادراني شما چون شما ومیراث گیرند نیز 20
ایشان مر آن زمین آنچه ¨ خداي شما دها بایشان در گذاري آن یردن وباز گردید
مرد بمیراث او آنچه بدادم بشما * ومر یهوشع بفرمودم در وقتي آن بگفتن چشماني 21
تو آن بینان مر همه آنچه بكرد ¨ خداي شما بدو آن پادشاهاني آن اینان همچنین
بكند ¨ بهمه آن مملكتها آنچه تو گذرا بآنجا * نه ترسید از ایشان كه ¨ 22
خداي شما او آن [كارزار] كنا براي شما * نماز گذاردم ¨ در وقتي آن بگفتن * خدا 23 24
تو در استادي بنمودن مر بندهي تو مر بزرگي تو ومر قدرتي تو آن قوي آنچه
كیست خدا در آسمان و در زمین آنچه بكند چون عملهاي تو وچون جبروتهاي
تو * بگذرم وببینم مر آن زمین آن نیكو آنچه در گذاري آن یردن آن كوهي آن 25
نیكو آن این و آن لبنون *

Jair filius Menasseh cepit omnem 14
portionem elegantiorem, usque ad terminum Geshuri & Maachathi: & vocavit eas secundùm nomen suum, Bashan havvoth Jair usque ad diem hanc. Porrò 15 *ipsi Machir dedi Gilead. Reubenitis verò & Gaditis dedi à* 16 *Gilead usque ad torrentem Arnon, medium torrentis & terminum: & usque ad Jabboc, terminum filiorum Ammon. Et Arabah, &* 17 *Jarden, & terminum ejus: à Chinnereth & usque ad mare Arabah, mare salis, sub Effusione jugi ad Orientem. Et præcepi* 18 *vobis tempore illo, dicendo; Dominus Deus vester dedit vobis terram istam ad hæreditarìò capiendum eam, expediti transibitis ante fratres vestros filios Israel, omnes homines exercitûs. Tan-* 19 *tummodò uxores vestræ, ac infantes vestri, & greges vestri (novi enim quòd greges multi sunt vobis) sedebunt in urbibus vestris quas dedi vobis: usque quò re-* 20 *quiem dederit Dominus fratribus vestris sicut vobis, & hæreditarìò acceperint etiam ipsi terram quam Dominus Deus vester dat eis in transitu Jarden: tunc revertemini quisque ad hæreditatem suam quam dedi vobis. Ipsi* 21 *etiam Jehoshua præcepi tempore illo, dicendo; Oculi tui vident quodcunq; fecit Dominus Deus vester duobus regibus istis, sic faciet Dominus omnibus regnis ad quæ tu transis. Ne timeatis ab eis: quia Domi-* 22 *nus Deus est qui prælium facit pro vobis. Et preces peregi Do-* 23 *mino in tempore ipso, dicendo; Deus, tu cœpisti ostendere servo* 24 *tuo magnitudinem tuam, & potentiam tuam validam: quisnam enim est Deus in cœlo aut in terra qui faciat secundùm opera tua & secundùm fortitudines tuas? Transeam quæso, & vi-* 25 *deam terram illam bonam quæ in transitu Jarden, montem bonum istum, ac Lebanon.*

דברים ד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויתעבר ה׳ ורגיז יי עלַי בנלַלכון ולָא קבֵיל צלותי ואַמר יי לי סַגי לָךְ לָא תוסיף 26
למַללָא קָדמַי חוב בפתנָמָא הדין : עלה סוק לֵריש רמתָא וקוף עינָךְ 27
למַערבָא ולציפונָא ולדרומָא ולמַדינחָא וחמי בעינָךְ ארום לָא תעיבר ית יורדנָא
הדין : וצו ופקיד ית יהושע ותקיפהי ואלימהי ארום הוא יעיבר קדם עמָא הדין 28
והוא יחסין יתהון ית ארעָא דאנת חמי :
ירושלמי 29 ושרינן בחילתָא בבין חמי : ונשב ושרינן בחילתָא בבין על חובינן 29
חובינן ומתודין על חטינן על דאדבקינן
דאורוונן לפלחי טעוות פעור :
לפלחי טעותָא דבעל פעור :

ד
ועתה ישראל וכרון ישראל שמעו לקיימיא ולדיניא דאנא מליף יתכון למעבד 1
מן בגלל דתיחון ותיעלון ותירתון ית ארעָא דיי אלהָא דאבהתכון יהיב לכון :
לא תוסיפו ליתכון רשאין למוספָא על פתנָמָא דאנא מפקיד יתכון ולָא 2
תבצרון מניה מן לָא למנטור ית פקודיָא דיי אלהכון דאנא מפקיד יתכון :
עיניכם עיניכון חמיתון ית דעבד מימרָא דיי בפלחי טעות פעור ארום כל בר 3
נש דטעָא בתר טעות פעור שציותיה יי אלהָךְ מבינך : ואתם ואתון דדבקתון
בדחלתָא דיי אלהכון קיימין כולכון יומָא דין : ראה חמון דאלפית יתכון 5
קיימין ודינין היכמָא דפקדני יי אלהים למעבד היכנָא בגו ארעָא דאתון עָאלין
לתחָן למירתה : ושמרתם ותנטרון ותעבדון ית אוריָיתָא ארום היא חכמתכון 6
וסוכלתנוחכון למיחמי עממיָא דישמעון ית כל קיימָא האלין ויימרון לחוד עם
חכים וסוכלתן עמָא רבָא הדין : כי מי ארום הי דא אומָא רבָא דאית ליה אלהָא 7
קריב לותיה בשום מימרָא דיי אלהין
אורחיהון דעממיָא נטלין דחלתהון על
כתפיהון ודמיין קריבין להון והינון
רחיקין מטול דלָא שמעין באודניהון ברם
מימרָא דיי יתיב על כורסיה רם ומנטל ושמע צלותנָא בכל עידן דאנן מצלין
קמיה ועביד בעותן : ומי נוי והי דא אומָא רבָא דיליה קיימין ודינין תריצין 8
בכל אורייתָא הדא דאנָא סדר קדמיכון יומָא דין : רק לחוד אסתמרו לכון וטורו 9
נפשתיכון לַחדָא דלמָא תחנשון ית פתנָמָא דחמיתון בסיני בעיניכון ודלמָא יעידון
מן לבכון כל יומי חייכון ותלופונון לבניכון ולבני בניכון :

ירושלמי 7 ארום היָדא אומָא רבָא
דאית לה אלהָא דיקרב לותה כיי אלהן
בכל שעה די אנן קרין ליה והוא ענני יתן :

ירושלמי 29 חובינן ומתודין על חטינן על דאדבקינן לפלחי טעותָא דבעל פעור :

Et iratus est Dominus contra me propter vos, & non recepit preces 26
meas : & dixit Dominus mihi ; Satis sit tibi, ne addas loqui coram me
rursus de hac re. Ascende in cacumen montis, & erige oculos tuos ad 27
occidentem, & septentrionem, & meridiem, & orientem, & circumspice oculis tuis : quoniam non transibis Jordanem istum. Præcipe autem 28
Josue, & fortifica eum, & corrobora eum : quoniam ipse transibit ante populum istum, & ipse in hæreditatem tradet illis terrâ quam tu vides. Mansimus autem in val- 29
le flentes propter peccata nostra, quòd juncti fuissemus colentibus idolum Peor.

Hieros. 29. *Et mansimus in valle flentes propter peccata nostra, & confitentes delicta nostra, eò quòd adhæsissemus colentibus idola Baal Peor.*

CAP. IV.

ET nunc Israel audite statuta & judicia, quæ ego doceo vos ut faci- 1
tis : ut vivatis, & ingrediamini, & hæreditario possideatis terram, quam
Dominus Deus patrum vestrorum dat vobis. Non vobis licet addere ad 2
verba quæ ego præcipio vobis, neque imminuetis ex eo, quo minus servetis mandata Domini Dei vestri quæ ego mando vobis. Oculis vestris 3
vidistis quid fecerit sermo Domini colentibus idolum Peor : quoniam
omnem filium hominis, qui erravit post idolum Peor, perdidit Dominus
Deus tuus è medio tui. Vos autem qui adhæsistis cultui Domini Dei ve- 4
stri, vivitis omnes in hunc usque diem. Videte quod docuerim vos sta- 5
tuta & judicia, sicut præcepit mihi Dominus Deus : ut faciatis sic in medio terræ, quam vos ingredimini ad possidendum eam. Itaque servabi- 6
tis & facietis legem, quoniam ipsa est sapientia vestra & intelligentia vestra in conspectu populorum, qui audient omnia statuta ista & dicent ; Utique populus sapiens & prudens est populus magnus iste. Quoniam 7
quis est populus magnus, cui Deus ita sit propinquus in nomine Sermonis Domini ? sed mos populorum est ut portent deos suos super humeros suos, ut videantur illis propinqui, cùm tamen sint longinqui, quia non audiunt auribus suis ; verùm Sermo Domini sedet in solio suo excelso & elevato, & audit preces nostras quocunque tempore oraverimus coram eo, & facit petitiones nostras. Et quis populus est, cui sint statuta & judicia recta juxta universam legem hanc, quam ego ordino coram vobis hodie ? Tantummodo 8
cavete vobis, & custodiatis animas vestras valdè, ne oblivioni tradatis 9
res quas vidistis in Sinai oculis vestris, & ne recedant à corde vestro omnibus diebus vitæ vestræ : quin & docebitis eas filios vestros & filios filiorum vestrorum.

Hieros. 7. *Quoniam quis est populus magnus, cui sit Deus qui accedat ad ipsum sicut Dominus Deus noster, quacunque horâ clamamus ad eum, & ipse respondet nobis ?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* قهر كرد ؛؛ در من بسببي شما و نه شنويد بمن گفت ؛؛ بمن بس بتونه افزاي سخن گفتن بمن 26
نيز در سخن آن اين * بر آي سري آن چكاد و بردار چشماني تو بمغرب بصفون و بدروم 27
و بمزرح و ببين در چشماني تو كه نه گذري مر آن يردن آن اين * و بفرماي مر يهوشع و قوي 28
كن اويرا و پاديابند كن اويرا كه او بگذرد بپيشي آن قوم آن اين و او احسنتا دهد ايشانرا
مر آن زمين آنچه ببيني * و بنشستيم درجي مقابلي بيت فعور * فصل چارم * 29

* واكنون يسرال بشنو بآن رسمها و بآن حكمها آنچه من آموزا شمارا بكردن بسبب بزيند 1
و بياييد و ميراث گيريد مر آن زمين آنچه ؛؛ خداي پدراني شما دها بشما * نه افزاييد ابر 2
آن سخن آنچه من فرمايا شمارا و نه كم كنيد ازو بنگاه داشتن مر فرمانهاي ؛؛
خداي شما آنچه من فرمايا شمارا * چشماني شما آن بينان مر آنچه بكرد ؛؛ در بعل 3
فعور كه همه مردي آنچه برفت پسي بعل فعور نيست كرد اويرا ؛؛ خداي
تو از ميانى تو * و شما آن واصلان در ؛؛ خداي شما زندگان همهي شما اين روز * 4
* ببين بياموختم شمارا رسمها و حكمها چون آنچه بفرمود مرا ؛؛ خداي من 5
بكردن همچنين در ميانى آن زمين آنچه شما آيان آنجا بميراث گرفتن آنرا * و نگهداريد و بكنيد 6
كه آن خردي شما و بيناني شما بچشم ديدي آن قومها آنچه بشنوند مر همه آن رسمها آن اينان
و بگويند خاصّه قومي خردمند و بينا آن قومي آن بزرك آن اين * كه كيست قوم بزرك آنچه 7
باو خداي نزديك باو چون ؛؛ خداي ايما در همه خواندني ايما باو * و كيست قومي 8
بزرك آنچه باو رسمها و حكمها راستان چون همه آن شريعتي آن اين آنچه من دها بپيشي شما اين
روز * خاصّه حاذر باش بتو و نگاه دار جاني تو بغايت تا نه فراموش كني مر آن سخنها آنچه 9
بديدند چشماني تو و تا نه گردند از دلي تو همه روزگاراني زندگي تو و معلوم كني ايشانرا
بپسراني تو و بپسراني [پسراني] تو *

Iratus autem fuerat Dñs contra me causâ vestrî, propteréà non exaudivit me : sed dixit Dominus mihi ; Sat tibi, ne addas loqui mecum amplius de verbo hoc. Ascende verticem jugi, & eleva oculos tuos ad Occidentem, & ad Aquilonem, et ad Meridiem, & ad Orientem, ac vide oculis tuis : non enim transibis Jarden istum. Præcipe item Jehoshua, & fortifica eum, ac validum redde eum : ipse enim transibit ante populum istum, ipséque possidendam dabit illis terram quam videbis. Sedimus verò in Gai è regione Beth Peor.

CAP. IV.

Nunc ergò Israel audi statuta & judicia quæ ego doceo vos facere, ut vivatis, & ingrediamini, atque hæreditariò accipiatis terram quam Dominus Deus patrum vestrorum dat vobis. Non addetis ad verbum quod ego præcipio vobis, neque diminuetis ex eo, ad custodiendum præcepta Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis. Oculi vestri vident quod fecit Dominus contra Baal Peor : omnem enim hominem qui perrexerat post Baal Peor, annihilavit Dominus Deus tuus de medio tui. Vos autem qui conjuncti estis Domino Deo vestro, vivitis universi hodiè. Vide, docui vos statuta ac judicia, quemadmodum præcepit mihi Dominus Deus meus, ut faciatis sic in medio terræ ad quam venturi estis ad hæreditariò accipiendum eam. Custodite ergò, & facite, quia ea est prudentia vestra & perspicacia vestra in oculorum conspectu populorum qui audient omnia statuta iste, ac dicent ; Utique populus prudens & perspicax est populus magnus iste. Quisnam enim est populus magnus cui Deus sit propinquus, sicut est Dominus Deus noster in omni invocatione nostra ad eum ? Et quisnam est populus magnus cui sint statuta ac judicia justa, sicut est universa lex ista quam ego do coram vobis hodiè. Verùmtamen cautus sis tibi, & custodi animam tuam valdè, ut non obliviscaris verborum quæ viderunt oculi tui, néve recedant à corde tuo omnibus diebus vitæ tuæ : & nota facies ea filiis tuis, et filiis filiorum tuorum.

יום ותדכון נרמיכון בסעסקכון בה הי כיומא דקמתון קדם יי אלהכון בחורב בומן
דאמר יי לי כנוש קדמי ית עמא ואשמועינון ית פתנמי דילפון למדחל מן קדמי כל
יומיא דהינון קיימין על ארעא וית בניהון יאלפון: ותקרבון וקריבתון וקמתון בשיפולי
טורא וטוורא דליק באשתא ושלהוביה מטי עד צית שמיא חשוכא ענגא ואמיטתא:
וידבר הי ומליל יי עמכון בטורא מגו אישתא קל דבירא אתון שמעין ודמו לא חמיתון
אלהן קל ממלל: וינר ותני לכון ית קיימיה דפקיד יתכון למעבד עישרתי דבורייא
וכתבינון על לוחי סמפירינון: ואתי ויתי פקיד יי בעידנא ההיא למלפא יתכון קיימין
ודינין למעבדכון יתהון בארעא דאתון עברין לתתן למירתה: ונשמרתם ותסתמרון
לחדא לנפשתכון ארום לא חמיתון כל דמו ביומא דמליל יי עמכון בחורב מגו אשתא:
פן תשחיתון הוון והירין דלא תחבלון עובדיכון ותעבדון לכון צלם דמו דכל טעו דמו
דדכר או דנוקבא: תבנית דמו דכל בעירא די בארעא דמו דכל ציפר גפא דפרחא
באויר רקיע שמיא: תבנית דמו דכל
ריחשא דבארעא דמו דכל נוני דבמיא
מלרע לארעא: ופן תשא ודלמא תתלון
עיניכון לצית שמיא ותחמון ית שמשא וית ירחא וית רישי כוכביא כל חילי שמיא
ותטעון ותסגדון להון ותפלחינון דפלג יי אלהכון בהון דעתהון דכל עממיא דתחות
כל שמיא: ואתכם לקח הי ויתכון נסיב מיצרא דיי לחולקיה ואנפיק יתכון מניר
פרזלא ממצרים מטול למהוי ליה לעם
אחסנא ביומא הדין: והי ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון דאתרעמתון על מיא
וקיים דלא אעיבר ית יורדנא ודלא איעול לארעא דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא:
כי אנכי ארום אנא שכיב בארעא הדא ליית אנא עבר ית יורדנא ואתון עברין ותירתון
ית ארעא טבתא הדא: השמרו אסתמרו לכון דלמא תתנשון ית קיימא דיי אלהכון
דגזר עמכון ותעבדון לכון צלם דמות כולא דפקדינכון יי אלהכון דלא למעבד: כי הי
ארום יי אלהכון מימריה אשא אכלא
אשא הוא אלהא קנאי ומתפרע בקנאה:

ירושלמי 18 דמות כל נוניא דאית במיא מתחות לארעא:

ירושלמי 20 למהוון עם חביבין היך סנולה ביומא הדין:

ירושלמי 24 ארום יי אלהכון אשא דאכלא אשא הוא אלהא קנאן ומתפרע בקנאין הוא:

Et mundos reddetis vos in negotiis vestris per eam *legem*, sicut die quo stetistis coram Domino Deo vestro in Horeb, eo tempore quo dixit Dominus mihi; Congrega coram me populum ut audire faciam eos verba mea, quibus discant timere coram me omnibus diebus quibus stabunt super terram, atq; filios suos doceant. Accessistis autem & stetistis in humilioribus locis montis: mons autem ardebat igni, & flamma ejus perveniebat usque ad summitatem cœlorum, *&* erant tenebræ, nubes, & caligo. Et loquutus est Dominus vobiscum in monte è medio ignis: vocem sermonis vos audivistis, sed similitudinem non vidistis, sed vocem tantùm loquentis. Et annuntiavit vobis fœdus suum, quod præcepit vobis ut faciatis, decem verba quæ scripsit super tabulas Sapphirinas. Mihi verò præcepit Dominus in tempore illo, ut docerem vos statuta & judicia, ut ea faciatis in terra, ad quam vos transitis ut eam possideatis. Custodite ergò valdè animas vestras: quoniam non vidistis ullam similitudinem, die quo loquutus est Dominus vobiscum in Horeb è medio ignis. Admoniti estote ne corrumpatis opera vestra, & faciatis vobis imaginem aut similitudinem ullius idoli, similitudinem inquam masculi aut fœminæ: Similitudinem cujuscunque jumenti in terra; similitudinem ullius avis alatæ, quæ volat in aëre expanso cœlorum: Similitudinem ullius reptilis quod in terra degit: similitudinem ullorum piscium, qui in aquis sunt sub terra. Et ne levetis oculos vestros ad summitatem cœlorum, & videatis solem & lunam & præcipuas stellas, totum exercitum cœlorum, & erretis & adoretis ea, & colatis illa: quia divisit Dñs Deus vester per hæc scientiam universorum populorum qui sunt sub omnibus cœlis. Vos verò accepit sermo Domini pro parte sua, & eduxit vos è fornace ferrea ex Ægypto: ut esse-tis illi in populum hæreditariũ sicut hodié. Et à conspectu Domini fuit ira contra me propter verba vestra, eò quòd murmurâstis ad aquas: & juravit me non transiturum Jordanem, & non ingressurum in terram quã Dñs Deus vester dat vobis in hæreditatem. Ego enim moriar in terra ista, non transiturus sum Jordanem: vos autem transibitis & hæreditariò possidebitis terram bonam istam. Cavete vobis ne oblivioni tradatis statutum Dñi Dei vestri quod pepigit vobiscum, & faciatis vobis imaginem, similitudinem cujusque rei, de qua præcepit vobis Dominus Deus vester ne *illam* facere-tis. Quoniam Domini Dei vestri sermo ignis est consumens, ignis est Deus zelotes, & vindicans se cum zelotypia.

Hierosol. 18. *Similitudinem ullorum piscium, qui sunt in aquis sub terra.*

Hierosol. 20. *Ut essetis populus dilectus sicut peculium hodié.*

Hierosol. 24. *Quoniam Dominus Deus vester ignis consumens est, ignis est Deus zelotes, & ulciscens se cum zelotypia est.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* روزي آنچه بياستادي بپيشي ؛؛ خداي تو در حرب در كفتني ؛؛ بمن جمع كن بمن مر آن قوم
و بشنوانم ايشانرا مر سخنهاي من آنچه بياموزند بترسيدن مرا همه آن روزها آنچه ايشان زندكان
ابر آن زمين و مر پسراني ايشانرا بياموزند * نزديك شديد و بياستاديد دامني آن كوه و آن كوه
افروزا در آتش تا رسيدي آن آسمان تاريك ابر و تترم * سخن كفت ؛؛ بشما از ميانی آن آتش آوازي
سخنها شما شنوان وخماناي نيست شما بينان بجز آواز * آكاه كرد بشما مر شرطي او آنچه بفرمود
شمارا بكردن ده آن سخنها و بنوشت ايشانرا ابر دو لوحهاي سنكها * و مرا بفرمود ؛؛ در وقتي
آن آن بآموختن شمارا رسمها و حكمها بكردني شما ايشانرا در زميني آنچه شما كذران آنجا بميراث
كرفتن * و هشيار باشيد بغايت [بجانهاي شما] كه نه ديديد هيچ خماناي در روز سخن كفت
؛؛ بشما در حرب از ميانی آن آتش * تا نه تباهي كنيد و بكنيد بشما تراشش خماناي [همه]
شكل خماناي نر يا ماده * خماناي همه چهارپاي آنچه در زمين خماناي همه كنجشك بالور آنچه
بپرد در آسمان * خماناي همه جنبش در زمين خماناي همه ماهي آنچه در آب از فرود بزمين *
* و تا نه بر داري چشماني تو بآن آسمان و ببيني مر آن خورشيد و مر آن ماه و مر آن ستارها [همه
سپاهي آن آسمان] و دهف شوي و سجود كني بايشان و پرستش كني ايشانرا آنچه
بخش كرد ؛؛ خداي تو ايشانرا بهمه آن قومها فرودي همه آن آسمان * و شمارا بستانند
؛؛ و بيرون آورد شمارا از كورهي آن آهن از مصر ببودن باو بقومي احسنتا چون روزي آن اين *
* و ؛؛ خشم كرفت در من ابر سببي شما و سوكند خورد ببي كذراندني من مر يردن و ببي
آمدن بآن زميني آن نيكو آنچه ؛؛ خداي تو دها بتو احسنتا * كه من ميرا در زميني آن اين
نيست من كذرا مر آن يردن و شما كذران و ميراث كيريد مر آن زمين آن نيكوي آن اين *
* هوشيار باشيد بشما تا نه فراموش كنيد مر شرطي ؛؛ خداي شما آنچه ببريد اوازي شما و بكنيد
بشما تراشش خماناي همه آنچه فرمود ؛؛ خداي تو * كه ؛؛ خداي تو آتشي سوزا او خداي رشك آور *

Die quo stetisti coram Domino tuo in Horeb, quum diceret Dominus mihi; *Congrega mihi populum, ut audire faciam eos verba mea, quæ discent, ad timendum me omnibus diebus quibus fuerint viventes super terram, & filios suos docebunt.* Et appropinquantes astitistis laciniæ montis, (mons autem ardebat igne donec pertingeret cœlum, tenebræ, nubes, ac nubilum) Et locutus est Dominus ad vos de medio ignis: vocem verborum audiebatis, at similitudinem ullam non videbatis præter vocem. Et notum fecit vobis pactum suum quod mandavit vobis præstare, Decem verba, & scripsit ea super duas tabulas lapideas. Mihi quoque præcepit Dominus tempore illo docere vos statuta ac judicia, ut faceretis ea in terra ad quam transitis ad hæreditatem accipiendam. Cauti ergò estote valdè animabus vestris, (non enim vidistis ullam similitudinem die quo locutus est Dominus ad vos in Horeb de medio ignis,) Ne corrumpatis agatis, & faciatis vobis sculptile, similitudinem omnis effigiei; similitudinem masculi aut fœminæ: Similitudinẽ cujuscunque quadrupedis quæ in terra, similitudinem cujuscunque volucris alatæ quæ volet per cœlum: Similitudinem cujuscunque reptilis in terra, similitudinem cujuscunque piscis qui in aqua subter terram: Neve attollas oculos tuos ad cœlum, & videas solem, & lunam, & stellas, totum exercitum cœli, & impellaris, & adorationem exhibeas eis, & cultum præstes illis quæ distribuit Dominus Deus tuus omnibus gentibus sub cœlo. Vos autem tulit Dominus, eduxitque vos è fornace ferrea, ex Ægypto, ut essetis ei in populum hæreditatis, sicut die istâ. At Dominus iram concepit in me causâ vestri, ac juravit se non permissurum me transire Jarden, nec venire ad terram bonam quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem. Ego enim morior in terra ista, nec transeo Jarden, vos autem transibitis, & hæreditariè accipietis terram bonam istam. Cauti igitur estote vobis ne oblivisca-mini pacti Domini Dei vestri quod pepigit vobiscum, & faciatis vobis sculptile, similitudinem omnis quod interdixit Dominus Deus tuus. Nam Dominus Deus tuus ignis comburens est, Deus zelifer.

כי תוליד אֲרוּם תֻּלְדִּין בְּנִין וּבְנֵי בְנִין וְתִתְעַתְּקוּן בְּאַרְעָא וְתִתְחַבְּלוּן עוֹבְדֵיכוֹן 25
וְתַעֲבְרוּן לְכוֹן צְלַם דְּמוּת כּוֹלָא וְתַעְבְּדוּן דְּבִישׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַרְגָּזָא קֳדָמוֹי :
הַעִדוֹתִי אַסְהֵידִית בְּכוֹן יוֹמָא דֵין סַהֲדִין קַיְמִין יַת שְׁמַיָּא וְיַת אַרְעָא אֲרוּם מֵיבַד 26
תּוּבְדוּן בְּסַרְהוֹבְיָא מֵעַלַּוי אַרְעָא דְּאַתּוּן עְבְרִין יַת יוֹרְדָנָא תַּמָּן לְמֵירְתַהּ לָא תּוֹרִכִין
יוֹמִין עֲלַהּ אֲרוּם מֵישְׁתֵּצָיָא תִּשְׁתֵּיצוֹן : וְהַפִּיץ ה׳ וִיבַדַּר יְיָ יַתְכוֹן בֵּינֵי עַמְמַיָּא 27
וְתִשְׁתְּאֲרוּן בְּעַם קְלִיל בֵּינֵי עַמְמַיָּא דִּיבַדַּר יְיָ יַתְכוֹן תַּמָּן בְּגָלוּתָא : וְעִבַדְתֶּם
וְתִיטְעוֹקוּן לְמִפְלַח תַּמָּן לְפִלְחֵי טַעֲוּותָא עוֹבַד אִידֵיהוֹן דְּבְנֵי נָשָׁא מִן קִיסָא וְאַבְנָא 28
דְּלָא חַמִּין וְלָא שַׁמְעִין וְלָא אָכְלִין וְלָא מְרִיחִין : וּבְקַשְׁתֶּם וְתִתְבְּעוּן מִתַּמָּן 29
לְמֵימְחַב לְדַחְלְתָּא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִשְׁכְּחוּן רַחֲמִין אֲרוּם תִּבְעוּן מִן קֳדָמוֹי בְּכָל לִבְּכוֹן
וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן : בְּצַר לָךְ בַּד תִּיעוֹק לְכוֹן וְיֵארְעוּן לְכוֹן כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין בְּסוֹף 30
יוֹמַיָּא וְתִתּוּבוּן עַד דַּחְלְתָּא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִקְבְּלוּן לְמֵימְרֵהּ : כִּי אֵל אֲרוּם אֱלָהָא 31
רַחְמָנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן לָא יַשְׁבְּקוּכוֹן וְלָא יְחַבְּלְכוֹן וְלָא יִתְנְשֵׁי יַת קְיָמָא דְּאַבְהַתְכוֹן
דְּקַיֵּים לְהוֹן : כִּי אֲרוּם שַׁיִּיל בְּדוֹן לְדָרַיָּא דְּמָן יוֹמֵי שִׁירוַיָּא דְּהָווּ קֳדָמָךְ לְמָן 32
יוֹמָא דְּבָרָא יְיָ אָדָם עַל אַרְעָא וּלְמִסְיְפֵי שְׁמַיָּא וְעַד סְיְפֵי שְׁמַיָּא הֲהָוָא הֵידְּ פִּתְגָמָא
רַבְּתָא הֲדִין אוֹ הַאִשְׁתְּמַע דְּכְוָותֵיהּ : 33
השמע האפשר דשמע עמא קל ממרא 33
דיי אלהא קיים ממלל מגו אישתא
היכמא דשמעתון אתון ואתקיים : או
הנסה או היך ניסא דעבד יי לאתגלאה 34
למיפרשא ליה אומא בפיצתא מגו עם אוחרי בניסין באתין ובתמהין ובסדרי
נצחני קרבין ובארע מרמם ובחזוני רברבין הי ככל מרה דעבד לכון יי אלהכון
במצרים ועיניכון חמין : אתה אתחמיתא יַת פְּרִישְׁתָּא הָאִילֵּין מְמוֹל 35
לְמִנְדַּע אֲרוּם יְיָ הוּא אֱלָהָא לֵית תּוּב בַּר מִנֵּיהּ : מִן מִשְׁמֵי מְרוֹמָא אַשְׁמְעִינְכוֹן 36
יַת קָל מֵימְרֵיהּ לְמַכְסָנָא יַתְכוֹן בְּאוּלְפָנֵיהּ וְעַלַּוי אַרְעָא אַחְמִנְכוֹן יַת אֵישְׁתֵּיהּ
רַבְּתָא וּפִתְגָמוֹי שְׁמַעְתּוּן מִגּוֹ אֵישָׁתָא :

ירושלמי 33 או הידא אומא ומלם דשמעת : 34 או נסיא דעבד ממרא דיי למעל למבשר ליה אומא מגו אומא :

Quum genueritis filios & filios filiorum, & consenueritis in terra, atque 25
corruperitis opera vestra, & feceritis vobis imaginem aut ullam simili-
tudinem, & feceritis id quòd malum est coram Domino Deo vestro,
quo ad iracundiam provocetis eum : Testor in vos hodiè testes fir- 26
mos cœlum & terram, quòd pereundo peribitis celeriter è terra ad
quam possidendam vos transitis Jordanem ; non prolongabitis dies su-
per eam, quin excindendo excindemini. Et dispergetur vos Dominus in- 27
ter populos : & remanebitis cum populo modico inter populos, quò
dispergat vos Dominus in captivitate. Et arctabimini ut serviatis ibi 28
cultoribus idolorum, operum manuum ipsorum hominum ex ligno &
lapide, quæ non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.
Et quæretis ibi reverti ad timorem Domini Dei vestri, & invenietis 29
miserationes, quando quæsiveritis à facie ejus toto corde vestro &
tota anima vestra. Quando oppressio fuerit vobis, & acciderint vo- 30
bis omnia verba ista in fine dierum, & convertemini ad cultum Do-
mini Dei vestri, & recipietis sermonem ejus. Quoniam Deus mise- 31
ricors Dominus Deus noster, non deseret vos neque perdet vos, neque
oblivioni tradet fœdus patrum vestrorum, quod juravit eis. Quo- 32
niam nunc interroga generationes quæ *sunt* à diebus principii, quæ
fuerunt ante te, inde à die quo creavit Dominus hominem super ter-
ram, ab extremitate cœlorum usque ad alteram extremitatem, an fue-
rit res magna ut ista est, aut an auditum sit aliquid simile. An fieri 33
potuerit, ut audiverit populus vo-
cem sermonis Domini Dei viven-
tis, qui loqueretur è medio ignis,
sicut audivistis vos, & vivus man-
serit ? Aut sicut miraculum quod 34
fecit Dominus, revelando se ut
sibi separaret populum per sortem è medio populi alterius, signis, mira-
culis, & prodigiis, & ordinibus victoriarum belli, & brachio excelso,
& visionibus magnificis, secundùm omnia quæ fecit vobis Dominus
Deus vester in Ægypto, oculis vestris videntibus ? Tibi ostensa sunt 35
mirabilia ista, ut scias quòd Dominus sit Deus, non est rursus præter
eum. E cœlis excelsis audire fecit vos vocem sermonis sui, ad ar- 36
guendum vos per doctrinam suam : & super terram ostendit tibi
ignem suum ingentem, & verba ejus audivistis è medio ignis.

Hieros 33 *Aut quis populus aut regnum est quod audiverit ?* 34 *Aut signa quæ fecit verbum Domini, veniendo ut annuntiando assereret sibi populum è medio populi ?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 * كه بزاياني پسران و پسراني پسران و كهنه شويد در زمين و تباهي كنيد وبكنيد
26 تراشش خماثاني همه وبكنيد آن بد در نظري ٭٭ خداي تو بخشم انگيزاندني او * كواه
كرفتم در شما اين روز مر آن آسمان و مر آن زمين كه كم شدن كم شويد زود از بالاني
آن زمين آنچه شما كذران مريدن آنجا بميراث كرفتن نه دراز كشيد روزكاران ابر
27 آن كه نيست شدن نيست شويد * وپراكنده كند ٭٭ شمارا در قومها و باقي
28 مانيد مردماني شماري در قومها آنچه براند ٭٭ شمارا آنجا * وپرستش كنيد آنجا بتان
عملي دستي آدم چوب و سنك آنچه نه بينند و نه شنوند و نه خورند و نه بويند *
29 * و طلب كنيد [از آنجا] مر ٭٭ خداي تو و بيابي كه طلب كني اويرا در همه دلي تو ودر
30 همه جاني تو * در سختي بتو و بيابند ترا همه آن سخنهاي آن اينان در آخري آن
31 روزكاران و بازكردي تا ٭٭ خداي تو و بشنوي در قولي او * كه خداي رحمان ٭٭ خداي تو نه
اندازد ترا و نه تباه كند ترا و نه فراموش كند مر شرطي پدراني تو آنچه سوكند خورد بايشان *
32 * كه بپرس اكنون بروزكاراني اولها آنچه بودند بيشي تو باز روز آنچه آفريد خداي آدم
ابر آن زمين و بكناري آن آسمان وتا كناري آن آسمان ها بوده آمد چون سخني آن
33 بزركي آن اين يا ها شنويده آمد چون او * ها بشنويد قوم آوازي خدا سخن كويا از
34 ميداني آن آتش چون آنچه بشنويدي تو و برستي * يا ها معجز كرد خدا بآمدن بستاندن
باو قوم از ميداني قوم در آزمايشها در نشانها و در معجزها ودر كارزار و در دستي قوي ودر
بازوي افراشته و در هيبتهاي بزركان چون همه آنچه بكرد بشما ٭٭ خداي شما در
35 مصر بچشم ديدي تو * تو نمودار شدي بدانستن كه ٭٭ او آن خدا نيست
نيز بغيري او * از آن آسمان بشنواند ترا مر آوازي او بادب كردن ترا و ابر
36 آن زمين بنمود ترا مر آتشي او آن بزرك و سخنهاي او بشنويدي از ميداني
آن آتش .

Quum genueris filios, & filios filiorum, ac inveterati fueritis in terra, corruptè autem egeritis, feceritisque sculptile, similitudinem cujuscunque rei, atque ita feceritis malum in conspectu Domini Dei tui, ad excitandum iram ejus : Testes adhibeo contra vos hodiè cœlum ac terram, quòd pereundo peribitis citò de super terram ad quam vos transitis Jarden ad hæreditariò accipiendum eam : non longùm protrahetis dies super eam, quia annihilando annihilabimini : Ac dispergetur vos Dominus inter populos, & reliqui manebitis homines numeri inter gentes ad quas pellet vos Dominus. Et coletis ibi idola, opus manûs hominis, ligaum & lapidem, quæ nec vident, nec audiunt, nec edunt, nec odorantur. Quæretis autem indè Dominum Deum tuum, & invenies, quum quæsieris cum toto corde tuo ac totâ animâ tuâ. In angustia tua, cùm invenerint te omnia ista ; in fine dierum, tum revertêre ad Dominum Deum tuum, auscultabisque dicto ejus : Quia Deus misericors est Dominus Deus tuus, nec abjiciet te, neque corrumpet te, neque oblivisceturpacti patrum tuorum de quo juravit illis. Interroga enim nunc de diebus priovibus qui fuerunt ante te à die quo creavit Deus hominem super terram, & ab extremo cœli & usque ad extremum cœli, an extiterit sicut magnum hoc, aut an auditum fuerit sicut ipsum : An audierit populus vocem Dei loquentis de medio ignis, quemadmodum audivisti & vixisti : Vel an miraculum fecerit Deus, veniendo ad capiendum sibi gentem de medio gentis cum tentationibus, signis, & miraculis, & bello, & manu validâ, & brachio extento, & terroribus magnis, secundùm omne quod fecit vobis Dominus Deus vester in Ægypto in conspectu oculorum tuorum ? Tibi ostensum est, ut scires quòd Dominus est Deus, nec est ultrà præter eum. E cœlo audire fecit te vocem suam, ad erudiendum te : & super terram ostendit tibi ignem suum magnum, & verba ejus audisti de medio ignis.

37 וחלף דרחים ית אבהתכון ואתרע בבנוי דיעקב בתרוי ואפקינכון באפי רישותיה בחיליה רב ממצרים: 38 להורישׁ לחרכא עממין רברבין ותקיפין מנכון מן קדמיכון לאעלותכון למיתן לכון ית ארעהון אחסנא כיומא הדין: 39 וידעת ותנדעון יומא דין ותתיבון על ליבכון ארום יי אלהים דשכינתיה שריא בשמיא מלעילא ושליט על ארעא מלרע לית חורן בר מנידה: 40 ותנטרון ית קיימוי וית פקודוי דאנא מפקד לכון יומא דין דיוטב לכון ולבניכון בתריכון ומן בגלל דתינגדון יומא דין על ארעא דיי אלהכון יהיב לכון כל יומיא: 41 או יבדיל משה הא בכן אפרש משה תלת קרוין בעברא דיורדנא מדנח 42 שמשא: לנוס למערוק לחמן קטולא דיקטול ית חבריה ולא אתכוון והוא לא שני ליה מאתמל ומדקמוהי ויעירוק לחדא מקרוויא האלין ויתקים: ארת 43 בצר ית בוחירין במדברא בארע מישרא לשיבט ראובן וית רמתא בגלעד לשיבט גד וית דברא במתנן לשיבט מנשה: 44 ואת ורא אוריית אוריתא די סדר משה קדם בני ישראל: אלה 45 אלין סהידוותא וקימיא ודיניא דמליל משה עם בני ישראל בזמן מפקהון ממצרים: 46 בעבר ותננון משה בעברא דיורדנא בחילתא לקביל בית פעור בארע סיחון מלכא דאמוראי דיתיב בחושבנא דמחא משה ובני ישראל במפקהון ממצרים: 47 וירשו וירותו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא דמתנן תרין מלכי 48 אמוראי דבעברא דיורדנא מדנח שמשא: מערוער דעל גיף נחלי ארנון ועד טוורא דסיאון הוא טוור חלנא: 49 וכל הערבה וכל משרא עברא דיורדנא מדינתא ועד יממא דמישרא תחות משפך מרמתא:

ירושלמי 42 די יקטול ית חבריה בבתוף דלא ידע והוא לא הוא סני ליה מדאתמול ולדקדמוי: 44 ודא אתיית אוריתא דשוי משה קדם בני ישראל:

ירושלמי 48 מן לחיית דאית על גב נחל ארנונא ועד טורא דמסרי פרוי הוא טור חלנא:

ה
1 ויקרא משה לכל ישראל ואמר להון שמעו ישראל ית קיימיא וית דינייא דאנא מליל קדמיכון יומא דין ותילפון יתהון ותינטרון למעבדהון: 2 יי אלהנא גזר עמנא קיים בחורב:

Et quia dilexit patres vestros, Abraham, & Isaac, idcò benevolentiâ complexus est filios Jacob post ipsum: & eduxit vos pro bona sua voluntate cum virtute sua magna ex Ægypto. Ut expelleret populos magnos & fortiores vobis à facie vestra: ut introduceret vos & daret vobis terram eorum in hæreditatem, sicut hodie est. Sciatis ergò hodie & reducatis ad cor vestrum, quòd Dominus Deus cujus divina majestas habitat in cœlis supernè & dominatur in terra infernè, non est alius præter ipsum. Quare servetis statuta ejus, & mandata ejus quæ ego mando vobis hodie, ut benefaciat vobis & filiis vestris post vos: ut prolongetis diem hunc super terram, quam Dominus Deus vester dat vobis omnibus diebus. Ecce tunc separavit Moses tres civitates ultra Jordanem ad ortum Solis: Ut fugiat eò homicida qui occidisset socium suum per imprudentiam, cùm odio non habuisset eum ab hesterno die & antea, ut fugeret in unam ex civitatibus istis & in vita conservaretur. Kevatirin in deserto in terra planitiei, pro tribu Ruben, & Ramatha in Gilead pro tribu Gad, atque Dabera in Matnan pro tribu Menasse. Porrò hæc est indicatio legis quam ordinavit Moses coram filiis Israel. Et hæc sunt testimonia, & statuta, & judicia quæ loquutus est Moses cum filiis Israel, tempore quo exirent ex Ægypto. Et indicavit ea Moses ultra Jordanem, in valle è regione domus Peor, in terra Sichon regis Amorrhæorum qui habitabat in Hesebon, quem percussit Moses & filii Israel cùm egrederentur ex Ægypto. Et hæreditariò possederunt terram ejus, & terram Og regis Matnan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant citra Jordanem ad ortum solis. Ab Aroer quæ est ad littus torrentis Arnon, usque ad montem Sion qui est mons nivis. Omnémque planitiem quæ est citra Jordanem ad orientem, usque ad mare quod est in planicie sub effusione collium.

Hieros. 42 *Qui interfeciſſet ſocium ſuum per imprudentiam neque odio habebat eum ab heſterno die aut etiam antea.* 44 *Et hæc eſt indicatio legis quam poſuit Moſes coram filiis Iſrael.*

CAP. V.

1 Et vocavit Moses universum Israel, & dixit illis; Audite Israel statuta & judicia quæ ego loquor coram vobis hodie, ut discatis ea & servetis ad faciendum ea. 2 Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

37 * وبدلي كه دوست داشت مر پدراني تو و اختيار كرد در نسلي او پسي او بيرون آورد ترا
38 درامري او در زوري او آن بزرك از مصر* براندن قومهاي بزرگان و قويان از تو از پيشي
39 تو بآوردن ترا بدادن بتو مر زميني ايشان احسنتا چون روزي آن اين* و بداني اين روز و باز
40 كردي بدلي تو كه !! او آن خدا در آسمان از بالا و ابر آن زمين از فرود نيست نيز* و نگاه
دارى مر رسمهاي او و مر فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز آنچه نيكوئي رسد بتو
و بپسراني تو پسي تو بسبب دراز كشي روزگاران ابر آن زمين آنچه !! خداي تو دها بتو همه
41 آن روزگاران * آن هنگام جدا كرد مشه سه شهرها در كذاري آن يردن درشي خورشيد
42 * بگريختن آنجا خوني آنچه بكشد مر ياري او ببي دانش واونه دشمن باو از دي و پريرو بگريزد
43 بيكّه از آن شهرهاي آن اينان و بزيد * مر بصر در بيابان در زميني آن ميشور براويني و مر
44 راموت درجلعد بجدي و مر جولن در بشن بمنشي* و اين آن شريعت آنچه بنهاد مشه بپيشي
45 پسراني يسرال * اينان آن گواه گرفتها و آن رسمها و آن حكمها آنچه سخن گفت مشه بپسراني
46 يسرال در بيرون آمدني ايشان از مصر* در گذاري آن يردن درجيا مقابلي بيت فعور در
زميني سيحون پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون آنچه بزد مشه و پسراني يسرال در بيرون
47 آمدني ايشان از مصر* ميراث گرفتند مر ولايتي او و مر ولايتي عوج پادشاهي آن بشن دو
48 پادشاهاني آن اموري آنچه در گذاري آن يردن درخشي خورشيد* از عرعر آنچه ابر لبي نحل
49 ارنون و تا كوهي سيأون او حرمون * و همه آن عربه گذاري آن يردن بمزرح و تا دريأي آن
عربه فرود ريزشي آن چكاد*

* فصل پنجم *

1 * بخواند مشه بهمه يسرال گفت بايشان بشنو يسرال مر آن رسمها و مر حكمها آنچه من سخن
2 گويا در حضوري شما اين روز و بياموزيد ايشانرا و نگاه داريد بكردن ايشانرا * !! خداي
ايما ببريد [اوازي ايما] شرط در حرب*

Et pro eo quòd dilexit patres tuos, itaque elegit sobolem ejus post eum, eduxitque te mandato suo in fortitudine sua magna ex Ægypto: Ad expellendum gentes maguas ac robustiores te à præsentia tua, ad introducendum te, & ad dandum tibi terrã eorum in possessionem, sicut die hâc. Scias ergò hodiè, & revertare ad cor tuum, quòd Dominus est Deus in cœlo desuper, & in terra deorsùm, nullus est ultrà. Custodies igitur statuta ejus ac præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodiè, eò quòd bonum perveniat ad te & ad filios tuos post te, ut longùm protrahas dies super terram quam Dominus Deus tuus dat tibi, omnibus diebus. Eo tempore separavit Moschh tres urbes in transitu Farden ad Exortum solis: Ut fugeret illuc sanguinarius qui interemerit socium suũ ex inscitia, nec fuerit ei inimicus ab hcrì & nudiustertiùs: fugeret inquam ad unam ex urbibus istis, & viveret: Nempe Beser in deserto, in terra Mishor de Reubenitis: & Ramoth in Gilead de Gaditis: & Golan in Bashan de Menassitis. Hæc est itaque lex quam posuit Moschh coram filiis Israel: Hæc sunt testimonia & statuta ac judicia quæ loeutus est Moschh filiis Israel in egressu ipsorum ex Ægypto, In transitu Farden, in Gai è regione Beth Peor, in terra Sihon regis Emoræorum sedentis in Hesbon, quem percussit Mish h ac filii Israel in egressu ipsorum ex Ægypto: Et hærcditatem acceperunt regionem ejus, & regionem Og regis Bashan, duorum regum Emoræorum, qui in transitu Farden ad Ortum solis, Ab Aroer quæ juxta labrum torrentis Arnon, & usque ad montem Sion, ipse est Hermon: Et universam solitudinem transitûs Farden ad Orientem, & usque ad mare solitudinis, sub Effusione jugi.

CAP. V.

Vocans autem Moschh universum Israelem, dixit eis, Audi Israel statuta ac judicia quæ ego loquor in præsentia vestra hodiè, & discite ea, & observate facere ea. Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.

דברים ה
תרגום יונתן בן עוזיאל

לא עִם אֲבָהָתָנָא גְּזַר יְיָ יָת קְיָמָא הָדֵין אֱלָהֵן עִמָּנָא אֲנַחְנָא אִלֵּין הָכָא יוֹמָא 3
דִּין כּוֹלָנָא חַיִּין וְקַיָּמִין : פְּנִים מְמַלֵּל קִבֵּל מְמַלֵּל מֵלֵיל יְיָ עִמְּכוֹן בְּטוּרָא מִגּוֹ 4
אֶשָׁתָא : אֲנִכִי אֲנָא הֲוֵית קָאֵים בֵּין מֵימְרָא דַיְיָ וּבֵינֵיכוֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא לְמַחֱוָיָא 5
לְכוֹן יָת פִּתְגָמָא דַיְיָ אֲרוּם דְּחַלְתּוּן מִן קֳדָם קַל מֵימְרָא דַיְיָ דְּמִשְׁתְּמַע מִגּוֹ אֶשָׁתָא
וְלָא סַלֵּיקְתּוּן בְּטוּרָא כַּד אֲמַר : אֲנִכִי ה׳ אֱלָהֵיךְ עִמֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא הוּא יְיָ 6
אֱלָהָכוֹן דִּי בְּרָקִית וַאֲפֵיקִית יָתְכוֹן מִן אַרְעָא דְּמִצְרַאי מִבֵּית שְׁעְבּוּד עַבְדַיָּא :
לֹא יִהְיֶה עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יֶהֱוֵי לְכוֹן אֱלָהּ אוֹחָרָן בַּר מִנִּי : לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ 7 8
תַּעֲבָדוּן לְכוֹן צַלְמָא וְכָל דְּמוּ דִּבְשְׁמַיָּא מִלְעֵיל וְדִי בְּאַרְעָא מִלְרַע וְדִי בְּמַיָּא מִלְרַע
לְאַרְעָא : לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָא תִסְנְדוּן לְהוֹן וְלָא תִפְלְחוּן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם אֲנָא הוּא 9
יְיָ אֱלָהָכוֹן אֱלָהּ קַנָּאן וּפוֹרֵעַ וּמִתְפָּרַע בְּקַנָּאָה מַדְכַּר חוֹבֵי אֲבָהָן רַשִׁיעַן עַל בְּנִין
מְרוּרִין עַל דַּר תְּלִיתָאֵי וְעַל דַּר רְבִיעָאֵי לְסָנְאֵי כַּד מְשַׁלְּמִין בְּנַיָּא לְמֶחֱטֵי בָּתַר
אֲבָהָתְהוֹן : וְעָבֵד חֶסֶד וְטִיבוּ לְאַלְפֵי דָרִין לְרַחֲמֵי צַדִּיקַיָּא וּלְנַטְרֵי 10
פִּקּוּדַי וְאוֹרַיְיתִי : לֹא תִשָּׂא עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יִשְׁתְּבַע חַד מִנְּכוֹן בְּשׁוּם מֵימְרֵיהּ 11
דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן עַל מַגָּן אֲרוּם לָא מְזַכֵּי יְיָ בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא יָת כָּל מַאן דְּמִשְׁתְּבַע
בְּשְׁמֵיהּ עַל מַגָּן : שָׁמוֹר עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲווּ נָטְרִין יָת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לְמֶקְדְּשָׁא יְתֵיהּ 12
הֵי כְּמָא דְפַקֵּיד יָתְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן : שֵׁשֶׁת שְׁתָּא יוֹמִין תִּפְלְחוּן וְתַעֲבְדוּן כָּל עִבִּידַתְכוֹן : 13
יוֹם וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁב וְנַיַּח קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לָא תַעֲבְדוּן כָּל עִבִּידַתָא אַתּוּן 14
וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְתוֹרֵיכוֹן וְחֲמָרֵיכוֹן וְכָל בְּעִירֵיכוֹן וְגִיּוֹרֵיכוֹן
דִּי בְּקִרְוֵיכוֹן מִן בְּגַלַּל דְּיִנּוֹחוּן עַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן כְּוָתְכוֹן : וּזְכַרְתְּ וְתֶהֱוֹן דְּכִירִין 15
אֲרוּם מִשְׁעְבְּדִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּפְרַק וְאַפֵּיק יְיָ אֱלָהְכוֹן יָתְכוֹן מִתַּמָּן בִּידָא
תַּקִּיפָא וּבִרְעָא מְרַמָּם בְּגִין כֵּן פַּקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ לְמֶעֱבַד יָת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא : כַּבֵּד עִמִּי 16
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲווּ וְהִירִין גְּבַר בַּאֲקָרָא דְּאָבוּי וּבְאִיקָרָא דְּאִמֵּיהּ הֵיכְמָא דְפַקֵּידְכוֹן יְיָ
אֱלָהְכוֹן מִן בְּגַלַּל דְּיוֹרְכוּן יוֹמֵיכוֹן וּמִן בְּגַלַּל דְּיֵיטֵיב לְכוֹן עַל אַרְעָא דְּיְיָ אֱלָהְכוֹן
יְהִיב לְכוֹן : לֹא תִרְצַח עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱוֹון קְטוֹלִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין 17
עִם קְטוֹלִין וְלָא יְתַחֲמֵי בְּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם קְטוֹלִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן
בָּתְרֵיכוֹן וְיִלְפוּן לְהוֹן הֵינוֹן לְמֶהֱוֵי עִם קְטוֹלִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי קְטוֹלַיָּא חַרְבָּא נָפִיק עַל
עַלְמָא : לֹא תִנְאַף עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱוֹון גִּיּוֹרִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין עִם 18
גִּיּוֹרִין וְלָא יְתַחֲמֵי בְּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גִּיּוֹרִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בָּתְרֵיכוֹן
וְיִלְפוּן לְחוֹד הֵינוֹן לְמֶהֱוֵי עִם גִּיּוֹרִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי גִּיּוֹרַיָּא מוֹתָא נָפִיק עַל עַלְמָא :
לֹא תִגְנֹב עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱוֹון גַּנָּבִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְּפִין עִם גַּנָּבִין וְלָא 19
יִתְחֲמֵי בְּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גַּנָּבִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי גַּנָּבַיָּא גַּפָּנָא נָפִיק עַל עַלְמָא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Non cum patribus noſtris pepigit Deus fœdus hoc ſed nobiſcum, nobis 3
inquam qui ſumus hic hodiè omnes viventes & ſuperſtites. Verbum verbo 4
loquutus eſt Dominus vobiſcum in monte è medio ignis. Ego ſtabam 5
inter verbum Domini & inter vos in tempore illo, ad indicandum
vobis verbum Domini: quoniam timuiſtis à facie vocis ſermonis Do-
mini, quæ audiebatur è medio ignis, neque aſcendiſtis in montem
quando dixit: Populo mi filii Iſrael, ego ſum Dominus Deus ve- 6
ſter, qui liberavi & eduxi vos liberatos è terra Ægyptiorum, è domo
afflictionis ſervorum. Populo mi filii Iſrael, non erit vobis Deus 7
alius præter me. Non facietis vobis imaginem, aut ullam ſimilitudi- 8
nem eorum quæ in cœlo ſunt ſurſum, aut eorum quæ in terra ſunt deor-
ſum, aut eorum quæ in aquis infra terram ſunt. Non adorabitis illa, 9
neque coletis coram eis: quoniam ego ſum Dominus Deus veſter,
Deus zelotes & ulciſcens, & vindictam ſumens cum zelotypia: re-
cordans peccatorum patrum improborum erga filios rebelles, uſque
ad generationem tertiam, & uſque ad generationem quartam erga oſo-
res meos, quando filii implent ut peccent poſt patres ſuos. Et 10
ſervans benignitatem & beneficentiam in mille generationes erga di-
ligentes me juſtos, & erga ſervantes mandata mea & leges meas.
Populo mi filii Iſrael, non jurabit unus ex vobis per nomen ſermo- 11
nis Domini Dei veſtri fruſtra: quoniam non innocentem reputabit
Dominus in die judicii magni quemcunque, qui juraverit per nomen
ſuum fruſtra. Populo mi filii Iſrael cuſtodiatis diem ſabbathi ad 12
ſanctificandum ipſum, juxta omnia quæ præcepit vobis Dominus
Deus veſter. Sex diebus operabiminſi & facietis omne opus veſtrum. 13
Sed die ſeptimo ſabbatum & quies *erit* coram Domino Deo veſtro: 14
non facietis ullum opus, vos, & filii veſtri, & filiæ veſtræ, & ſer-
vi veſtri, & ancillæ veſtræ, & boves veſtri, & aſini veſtri, & omnia
jumenta veſtra, & peregrini veſtri qui in medio veſtri ſunt;
ut quieſcere poſſint ſervi veſtri & ancillæ veſtræ ſicut vos. Et eritis 15
memores quòd ſervi fueritis in terra Ægypti, & redemerit & edux-
erit Dominus Deus veſter vos inde manu forti & brachio excelſo:
propterea præcepit tibi Dominus Deus tuus obſervare diem ſabbathi.
Populo mi filii Iſrael: admoniti eſtote ſinguli de honore exhibendo pa- 16
tri & matri, ſunt præcepit vobis Dominus Deus veſter: ut prolongentur
dies veſtri, & ut beneſiat vobis ſuper terra quam Dominus Deus veſter
dat vobis. Populo mi filii Iſrael, non eritis homicidæ, neque ſocii ne- 17
que participationem habentes cum homicidis, neque videbitur in con-
gregatione Iſraelitarum *aliquis* cum homicidis; ut non ſurgant filii veſtri
poſt vos, & doceant ipſi illos ut ſint cum homicidis: quoniam propter
peccata homicidarum gladius exit in mundum. Populo mi filii 18
Iſrael, non eritis adulteri, neque ſocii aut commercium haben-
tes cum adulteris, neque videbitur in congregatione Iſraelitarum ali-
quis cum adulteris; ut non ſurgant filii veſtri poſt vos, & diſcant
etiam ipſi eſſe cum adulteris: quoniam propter peccata adulterorum
peſtis egreditur ſuper mundum. Populo mi filii Iſrael non eritis fu- 19
res, nec ſocii aut commercium habentes cum furibus, neque vide-
bitur in congregatione *filiorum* Iſrael *aliquis* cum furibus: quoniam
propter peccata furum fames egreditur ſuper mundum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه اوازي پدراني ايما ببريد :: مرشرط آن اين كه اوازي ايما ايما اينان اينجا اين روز جملهي 3
ايما زندگان * روي در روي سخن گفت :: اوازي شما در كه از ميانی آن آتش * من ايستاده 4 5
ميانی :: وميانی شما در وقتي آن باگاه كردن بشما مر سخني :: كه بترسيديد از پيشي آن آتش
و نه بر آمديد در كه [بگفتن] *من :: خداي تو آنچه بيرون آوردم ترا از زميني مصر از خانهي 6
بندگان * نه باشد بتو معبودان ديگران ابر پيشي من * نه كني بتو تراشش همه خماليي آنچه 7 8
در آسمان از بالا و آنچه در زمين از فرود و آنچه در آب از فرود بزمين * نه سجود كني بايشان 9
و نه پرستش كني ايشانرا كه من :: خداي تو خداي رشك آور عقوبت كنايي گناهي پدران ابر
پسران ابر سيمي و ابر چهارمي [بدشمنانی من] * وكنايي فضل بهزاران بدوستاني من 10
و بنگاه دارانی فرمانهاي من * نه بر داري مر نامي :: خداي تو بگزاف كه نه آزاد كند :: مر 11
آنچه بردارد نامي او بگزاف * نگهدار مر روزي آن شبّت بخاص كردن اويرا چون آنچه فرمود :: 12
خداي تو * شش روزها كار كني و بكني همه كاري تو * و روزي آن هفتمي معطلي :: خداي 13 14
تو نه كني هيچ كار تو و پسري تو و دختري تو و بندهي تو و پرستاري تو و گاوي تو و خري
تو و همه چهارپاي تو و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو بسبب آسايش كند بندهي تو و پرستاري
تو چون تو * و ياد كني كه بنده بودي در زميني مصر و بيرون آورد ترا :: خداي تو از 15
آنجا در دستي قوي و در بازوي افراشته ابر همچنين فرمود ترا :: خداي تو بكردن مر روزي
آن شبّت * عزيز كن مر پدري تو و مر مادري تو چون آنچه فرمود ترا :: خداي تو بسبب 16
دراز كشند روزگاراني تو ابر آن زميني آنچه :: خداي تو دها بتو * نه خون كني * و نه فساد 17 18
كني * و نه دزدي كني * 19

Non cum patribus noſtris pepigit Dñs 3
fœdus iſtud, ſed nobiſcum, nobiſ-
piſis inquam qui hic hodie omnes ſu-
mus viventes. Facie ad faciem lo- 4
cutus eſt Dominus vobiſcum in mon-
te de medio ignis: (Ego autem ſta- 5
bam inter Dominum & vos tempore
illo, ad notum faciendum vobis
verbum Domini: timuiſtis enim à
conſpectu ignis, & non aſcendiſtis
in montem:) dicendo, Ego Domi- 6
nus Deus tuus qui eduxi te de terra
Ægypti de domo ſervorum. Non 7
erunt tibi dii alii coram me. Non 8
facies tibi ſculptile, omnem ſimili-
tudinem eorum quæ in cœlo deſu-
pèr, & quæ in terra deorſùm, &
quæ in aqua ſubter terram. Ado- 9
rationem non exhibebis eis, neque
cultum præſtabis illis: ego enim
Dominus Deus tuus, Deus zelifer,
puniens peccatum patrum in filiis,
in tertiam & quartam generatio-
nem, *inimicis meis*: Et faciens 10
beneficentiam millibus, amicis meis
& ſervantibus præcepta mea. Non 11
aſſumes nomen Domini Dei tui in
vanum: non enim immunem præſta-
bit Dominus eum qui aſſumpſerit
nomen ejus in vanum. Obſerva 12
diem ſabbathi, ad ſanctificandum
eum, quemadmodùm præcepit Do-
minus Deus tuus. Sex diebus ope- 13
raberis & facies omne opus tuum:
Die verò ſeptimo erit ceſſatio Do- 14
mino Deo tuo: non facies ullum
opus, tu, & filius tuus, & filia
tua, & ſervus tuus, & ancilla tua,
& bos tuus, & aſinus tuus, &
omnes quadrupedes tuæ, atque
peregrinus qui in portis tuis: ut
requiem agat ſervus tuus & ancilla
tua ſicut tu. Et memineris quòd 15
ſervus fueris in terra Ægypti, & e-
duxerit te Dominus Deus tuus indè
manu validâ, & brachio extento:
idcircò præcepit tibi Dominus Deus
tuus agere diem ſabbathi. Ho- 16
nora patrem tuum & matrem tuam,
quemadmodũ præcepit tibi Dominus
Deus tuus: ut longùm ſe protra-
hant dies tui ſuper terram quam Do-
minus Deus tuus dat tibi. San- 17
guinem non facies. Neque adulte- 18
rium facies. Nec furtum facies. 19

לא תענה עמי בני ישראל לא תהוון מסהדין מסהדי דשיקרא ולא שותפין 20
עם מסהדי סהדו דשיקרא ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם מסהדין סהדו
דשקרא ארום בחובי מסהדי שקרא עננין סלקין ומטרא לא נחית ובצורתא אתי
על עלמא: לא תחמוד עמי בני ישראל לא תהוון חמודין לא חברין ולא שותפין 21
עם חמודין ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם חמודין דילא יקומון בניכון מן
בתריכון וילפון להון אינון למהוי עם חמודין ולא ירוג חד מנכון ית אנתתיה
דחבריה ולא ירוג חד מנכון ית ביתיה דחבריה ולא חקליה ולא עבדיה ולא
אמתיה ולא תוריה ולא חמריה ולא כל מאן דאית לחבריה ארום בחובי חמודיא
מלכותא מתגריא בנכסיהון דבני נשא למסב יתהון ונלותא אתיא על עלמא:
את הדברים ית פתגמיא האלין מליל יי עם כל קהלכון בטוורא מנו אישתא 22
ענגא ואמיטתא קל רב דלא פסיק והוה קל דיברא מתכתיב על תרין לוחי
מרמירין ויהבינון לי: ויהי והוה כיין דשמעתון ית קל דברא מנו חשוכא וטוורא 23
דליק באישתא וקריבתון לותי כל רישי שבטיכון וחכימיכון: ותאמרו ואמרתון 24
הא אחמי יתהון מימרא דיי אלהנא ית שכינת יקריה ויית רבות תושבחתיה ויית
קל מימריה שמענא מנו אישתא יומא הדין חמינא ארום ממליל יי עם בר נש ודרוח
קדישא ביה ומחקיים: ועתה וכדון למא נמות ארום תיכלינגא אישתא רבתה 25
הדין אין מוספין אנחנא למשמע ית קל מימרא דיי אלהנא חוב ומייתין אנחנא:
כי מי ארום הי דין כל בר בישרא דשמע קל מימרא דאלה קיים ממליל מנו 26
אישתא כוותנא ואתקיים: קרב קריב את ותשמע ית כל מה דיימר יי אלהנא 27
ואנת תמליל עמנא ית כל דימליל יי אלהנא לך ונקבל ונעביד: וישמע ושמע 28
קדם יי ית קל פתגמיכון במלוחכון עמי ואמר יי לי שמיע קדמי ית כל פתגמי
עמא הדין דמלילו עמך אושיבו כל מה
דיי מלילו: מי יתן ולואי דיהי יצרא 29
דלבהון שלים כרעות דין להון למדחל
מן קדמי למנטור ית כל פקודיי כל יומיא מן בגלל דיושיב להון ולבניהון
לעלם: לך אימר להון שרי לכון לאודוונא עם נשיכון דאתפרשתון 30
דנן חלתא יומין: ואתה ואנת פרש מן אנתתך מטול דבסידרי דלעיל אנת קאי 31
לנבי ואמליל עמך ית חפקדיא וקימיא ודיניא דתלפון יתהון ויעבדון בארעא
דאנא יהיב לכון למירתה:

ירושלמי 29 אלוי מן יתן יהוי לבא
טבא הדין להון:

Populè mi filii Israel, non eritis ferentes teſtimonium falſum, neque 20
ſocii neque communionem habentes cum ferentibus teſtimonium
falſum, neque videbitur in congregatione Iſraelitarum *aliquis* cum fe-
rentibus teſtimonium falſum: quoniam propter peccata falſorum teſti-
um nubes aſcendunt, & pluvia non deſcendit, & caritas annonæ ve-
nit ſuper mundum. Populè mi filii Iſrael, non eritis concupiſcentes, 21
neque ſocii nec communionem habentes cum concupiſcentibus, neque
videbitur in congregatione Iſraelitarum *aliquis* cum concupiſcenti-
bus; ut non ſurgant filii veſtri poſt vos, & doceant eos ipſi ut ſint
cum concupiſcentibus: neque deſiderabit unus ex vobis uxorem ſocii
ſui, neque deſiderabit unus ex vobis domum ſocii ſui, neque agrum
ejus, neque ſervum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus,
neque aſinum ejus, neque quidquam quod pertinet ad ſocium ſuum:
quoniam propter peccata concupiſcentium regnum involat in opes
hominum ad accipiendum eas, & captivitas venit ſuper mundum.
Hæc verba loquutus eſt Dominus cum congregatione veſtra in monte, è 22
medio ignis nubis & caliginis, voce magna quæ non fuit ceſſans: & erat
vox ſermonis ſcripta in duabus tabulis marmoreis, & dedit eas mihi.
Accidit autem poſtquam audiviſtis vocem ſermonis è medio tenebrarum 23
& montis ardentis igni, acceſſiſtis ad me omnia capita tribuum veſtra-
rum & ſapientes veſtri. Et dixiſtis; Ecce oſtendit illis ſermo Domini 24
Dei noſtri divinam majeſtatem gloriæ ſuæ, & excellentiam magnificen-
tiæ ſuæ, & vocem ſermonis ejus audivimus è medio ignis: hodie vidi-
mus quòd loquatur Dominus cum homine in quo eſt ſpiritus ſanctus, &
tamen ſuperſtes manet. Jam verò quare moriemur, ut devoret nos ignis 25
magnus iſte, ſi addiderimus nos ultra audire vocem ſermonis Domini Dei
noſtri, ut moriamur nos? Quis eſt enim filius carnis, qui audit vocem 26
ſermonis Dei vivi loquentem è medio ignis ſicut nos, & vivus maneat?
Accedetu & audi quæcunque dicturus eſt Dominus Deus noſter: & tu 27
loquaris nobiſcum quicquid dixerit Dominus Deus noſter tibi, & reci-
piemus & faciemus. Et audita eſt coram Domino vox verborum veſtro- 28
rum, cum loqueremini mecum: & dixit Dominus mihi; Audita ſunt
coram me omnia verba populi hujus quæ loquuti ſunt tecum; placue-
runt quæcunque dixerunt. Utinam 29
eſſet figmentum cordis eorum inte- Hieroſ. 29 *Utinam quis det ſit*
grum, prout hæc eſt illis voluntas *cor bonum hoc illis.*
timere à facie mea, & ſervare omnia
mandata mea omnibus diebus: ut bene ſit illis & filiis eorum in ſecu-
lum. Vade dicito illis; Licet vobis ut jungamini cum uxoribus veſtris, 30
cùm ſeparaveritis vos his tribus diebus. Tu verò ſepara te ab uxore 31
tua, ut juxta ordines ſuperiores tu ſtare poſſis apud me, & ego lo-
quar tecum mandata, ſtatuta, & judicia, quæ doceatis eos, ut faci-
ant in terra quam ego do vobis ad hæreditate poſſidendum eam,

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونه ڪواهي دهي دريارى تو ڪواهي ڪزاف ونه آرزو ڪني زني يارى تو 20 21
ونه آرزو ڪني خانهي يارى تو دشتي او وبندهي او وپرستارى او وڪاوى او وخرى
او وهمه آنچه بيارى تو * مر آن سخنهاى آن اينان سخن [ڪفت] :: بهمه جماعتي شما در 22
ڪه از ميانى آن آتش آن ابر وآن نثرم آوازى بزرڪ ونه افزود وبنوشت ايشانرا ابر دو آن
لوحها سنڪها وبداد ايشانرا بمن * بود چون شنيدنى شما مر آن آواز از ميانى آن تاريك 23
وآن كوه افروزا در آتش نزديك شديد بمن همه سرورانى قبيلهاى شما وپيرانى شما * وڪفتيد 24
اينك بنمود ايمارا :: خداى ايما مر عزيزى او ومر بزرڪى او ومر آوازى او بشنويديم از
ميانى آن آتش اين روزى آن اين بديديم ڪه سخن ڪويد خدا اوازى آن آدم وبزيد * واكنون 25
چرا بميريم ڪه بسوزد ايمارا آن آتش آن بزرڪى آن اين اڪر افزايان ايما بشنويدن مر آوازى
:: خداى ايما نيز بميريم * ڪه كيست همه ڪوشتمند آنچه بشنويد آوازى خداى قادر سخن 26
ڪويا از ميانى آن آتش چون ايما وبزيست * نزديك شو تو وبشنو مر همه آنچه ڪويد :: خداى 27
ايما وتو سخن ڪوئى بايما مر همه آنچه سخن ڪويد :: خداى ايما بتو وبشنويم وبكنيم *
بشنويد :: مر آوازى سخنهاى شما در سخن ڪفتنى شما بمن ڪفت :: بمن بشنويدم 28
مر آوازى سخنهاى آن قوم آن اين آنچه سخن ڪفتند بتو نيكو ڪفتند همه آنچه سخن
ڪفتند * ڪه بدهد وباشد دلى ايشان اين بايشان بترسيدن من وبنگاه داشتن مر 29
فرمانهاى من همه آن روزگاران بسبب نيكوئى رسد بايشان وبپسرانى ايشان بجاويد * برو 30
بگوى بايشان باز ڪرديد بشما بخيمهاى شما * وتو اينجا بياييست اوازى من وسخن ڪويم 31
بتو مر همه آن فرمان. وآن رسمها وآن حكمها آنچه بياموزانى ايشانرا وبكنند در زمين آنچه
من دهما بايشان بميراث ڪرفتن آنرا *

Neque teſtificaberis in proximum 20
tuum teſtimonium inane. Neque 21
concupiſces uxorem ſocii tui, nec
concupiſces domum ſocii tui, agrum
ejus, aut ſervum ejus, aut ancil-
lam ejus, aut bovem ejus, aut aſi-
num ejus, neque omne quod eſt ſo-
cio tuo. Verba hæc locutus eſt Do- 22
minus ad totam congregationem ve-
ſtram in monte de medio ignis, nu-
bis, ac nubili, voce magnâ, & non
addidit: ſcripſitque illa ſuper
duas tabulas lapideas, & dedit ea
mihi. Fuit autem, cùm audiſſetis 23
vocem de medio tenebrarum, &
montis flagrantis igne, appropin-
quâſtis ad me omnes capitanei tri-
buum veſtrarum & ſeniores veſtri:
Et dixiſtis; En oſtendit nobis Do- 24
minus Deus noſter gloriam ſuam,
& magnitudinem ſuam, & vocem
ejus audivimus de medio ignis:
ipſâ die iſtâ vidimus quòd locutus
ſit Deus cum homine, & vixerit.
Nunc igitur quare moriemur? com- 25
buret enim nos ignis magnus iſte:
ſi addentes ſimus audire vocem Do-
mini Dei noſtri iterùm, moriemur. Nam 26
quis eſt ex omni carne prædito, qui
audivit vocem Dei potentis lo-
quentis de medio ignis ſicut nos,
& vixit? Appropinqua tu, & 27
audi omne quod dixerit Dns Deus
noſter: tu autem loquêris nobis omne
quod loquutus fuerit Dominus Deus
noſter tibi, & audiemus, atque fa-
ciemus. Audivítque Dominus vo- 28
cem verborum veſtrorum quum lo-
queremini ad me, & dixit Dominus
ad me; Audivi vocem verborum
populi hujus, quæ locuti ſunt ad te:
benè dixerunt quæcunque locuti
ſunt. Quis det ut ſit cor eorum 29
iſtud illis, ad timendum me, & ad
cuſtodiendum omnia præcepta mea
cunctis diebus, ut bonum eveniat
illis & filiis eorum in æternum?
Vade, dic illis; Revertimini vobis 30
ad tentoria veſtra. Tu verò hìc loci 31
ſta mecum, & loquar tibi omne
præceptum, & ſtatuta ac judicia,
quæ docebis eos, ut faciant illa *in*
terra quam ego do eis ad hæredi-
tarió accipiendam eam.

ושמרתם וכרון טורו למעבד היכמא דפקיד יי אלהכון יחכון לא תסטון ליסיניא ולשמאלא: בכל בכל ארחא דפקיד יי אלהכון יחכון תהכון מן בגלל דתיחון ויוטב לכון ותורכון יומין בארעא דתירתון:

ו

וזאת זדא אחוית תפקידתא קיימיא ודיניא דפקיד יי אלהכון למילפא יחכון למעבד בארעא דאתון עברין לתתן למירתה: למען מן בגלל דתתרחל קדם יי אלהך למינטור כל קיימוי ופקודוהי דאנא מפקיד לך אנת וברך ובר ברך כל יומי חייך ומן בגלל דיורכון יומך: ושמעת ותקבל ישראל ותנטר למעבד מטול דיוטב לך ותסגון לחדא היכמא דמלל יי אלהא דאבהתך לך ארע דפירהא שמנין כחלב וחלין כדבש: שמע ישראל והוה ביין דמטא וסניה דיעקב אבונן למחכנשא מגו עלמא הוה מסתפי דלמא אית בבנוי פסולא קרא יתהון ושלינון דלמא אית בליבכון עקמנותא אתיבו כלהון כחדא ואמרו ליה שמע ישראל אבונן יי אלהנא יי חד עני יעקב ואמר ברוך שום יקריה לעלמי עלמין: ואהבת אמר משה נביא לעמא בית ישראל איילו בתר פולחנא קשיטא דאברהכון ותרחמון ירת יי אלהכון בתרי יצרי ליבכון ואפילו נסיב ית נפשכון ובכל ממונכון: והיו ויהון פתנמיא האלין דאנא מפקיד יחכון יומא דין כתיבין על לוח ליבכון: ושננתם ותנמרינון לבנך והוון הגיין בהון במותבכון בביתיכון בזמן מיעסוקכון בחיתונכון ובמיהכיכון באורחכון ובפנייא סמיך למשכבכון ובצפרא סמיך למיקמיכון: וקשרתם ותקטורונון לאתין כתיבין על ידך דשמאלא ויהוון לתפילין על מוקדך כלו קביל על עינך: וכתבתם ותכתובינון על מווזיין ותקבעינון בחולתא לקביל חקי על סיפי ביתך ובתרעך מיסינא במיעלך: והיה ויהי ארום יעילינך יי אלהך לארע דקיים לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב למיתן לך קירוין רברבין וטבן דלא אשהלהית למבני: ובתים ובתין דמלין כל טובא דלא עסקת למימלי ובירין פסילן דלא לעית למפסל כרמין וזיתין דלא טרחת למינצב ותיכול ותיסבוע:

Nunc verò servate ut faciatis sicut præcepit Dominus Deus vester vobis: non declinabitis ad dextram aut sinistram. In omni semita, quam præcepit vobis Dominus Deus vester, incedetis: ut vivatis, & benefiat vobis, & producatis dies in terra quam possidebitis.

CAP. VI.

Hæc autem est indicatio mandatorum, statutorum, & judiciorum, quæ mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, ut faciatis in terra ad quam possidendam vos transitis. Ut scilicet timeas coram Domino Deo tuo ut custodias omnia statuta & præcepta ejus quæ ego mando tibi, tu, & filius tuus, & filius filii tui, omnibus diebus vitæ tuæ: & ut prolongentur dies tui. Auscultes ergò Israel, ut custodias & facias, ut bene sit tibi & multiplicemini valdè: sicut loquutus est Dominus Deus patrum tuorum tibi, se daturum tibi terram cujus fructus sunt pingues sicut lac, & dulces ut mel. Accidit postquam advenit tempus Jacobi patris nostri ut colligeretur è medio mundi, timebat ne esset in filiis suis aliquid prophani: vocavit eos, & interrogavit eos; Nunquid est in corde vestro perversitas? Responderunt omnes illi simul, & dixerunt illi; Audi Israel pater noster, Dominus Deus noster Dominus unus est: respondit Jacob & dixit; Benedictum nomen glorioſum ejus in secula seculorum. Dixit Moses propheta populo domus Israel; Abite post cultum verum patrum vestrorum, ut diligatis Dominum Deum vestrum ambobus figmentis cordis vestri, & etiam ipse accipiet animam vestram, & omni substantiâ vestrâ. Et erunt verba ista, quæ ego mando vobis hodiè, scripta in tabula cordis vestri. Et docebis ea filios tuos, & eritis meditantes in eis cùm sedebitis in domibus vestris, tempore occupationum vestrarum in conclavibus vestris, & quando ambulabitis in via vestra, vesperi circa decubitum vestrum, & manè circa tempus quo surgendum vobis erit. Et ligabitis ea in signa scripta super manum tuam finistram, & erunt in phylacteria super verticem tuum è regione oculorum tuorum. Et scribes ea super postes, & affiges ea in tribus locis, è regione thalami, super postes domûs tuæ, & in porta tua à dextra ingressûs tui. Et erit quando introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob, se daturum tibi urbes amplas & bonas, in quibus ædificandis non laborâsti; Domos quoque plenas omni bono, in quibus non fuisti occupatus ut *eas* impleres; cisternas excisas, ad quas excidendas tu non laborâsti; vineas & oleas, in quibus plantandis tu non fatigatus es; quando comederis & satiatus fueris:

Hieros. 3. *Terram facientem fructus bonos, puros instar lactis, & dulces & sapidos instar mellis* 4. *Postquam advenit finis patris nostri Jacob ut auferretur è medio mundi, vocavit duodecim tribus, filios suos, & collocavit eos in circuitu strati sui, deindè orsus est Jacob pater noster, & dixit illis; Nunquid idola quæ coluit Terach pater Abrahami vos colitis? num idola quæ coluit Laban pater matris ipsius vos colitis? An Deum Jacobi vos colitis? responderunt duodecim tribus simul corde integro, & dixerunt; Audi nunc Israel pater noster, Dominus Deus noster Deus unus: respondit Jacob, & dixit; Sit nomen ejus magnum benedictum in seculum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 33 * ونگاه داريد بكردن چون آنچه فرمود :: خداي شما شمارا نه كرديد راست وچپ * درهمه آن راه آنچه فرمود :: خداي [شما] شمارا برويد بسبب بزييد ونيكوي رسد بشما و دراز كشيد روزگاران در زميني آنچه ميراث گيريد *

Observate ergò facere quemadmodùm præcepit Dominus Deus vester vobis: ne divertite dextrorsùm vel sinistrorsùm. Omni viâ quam præcepit Dominus Deus vester vobis, ambulate; ut vivatis & bonum eveniat vobis, et longùm protrahatis dies in terra quam hæreditariò accipietis.

1 * فصل ششم * * واين آن فرمان آن رسمها و آن حكمها آنچه فرمود :: خداي شما بآموزاندن شمارا بكردن در زمين آنچه شما گذران آنجا بميراث گرفتن آنرا * بسبب بترسي مر :: خداي تو بنگاه داشتن مر همه رسمهاي او و فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا تو و پسري تو و پسر پسري تو همه روزگاراني زندگي تو بسبب دراز كنند روزگاراني تو * و بشنوي يسرال و نگاه داري بكردن آنچه نيكوي رسد بتو و آنچه بسيار شويد بغايت چون آنچه سخن گفت :: خداي پدراني تو بتو زميني دوشا شير و انگبين * بشنو يسرال :: خداي ايما يگه * و دوست داري مر :: خداي تو در همه دلي تو و درهمه جاني تو و درهمه مالي تو * وباشند آن سخنهاي آن اينان آنچه من فرمايا ترا اين روز ابر دلي تو * و شرح كني ايشانرا بپسراني تو و سخن گويي در ايشان در نشستني تو در خانهي تو و در رفتني تو در راه و در خسپيدني تو و در برخاستني تو * و ببندي ايشانرا بنشان ابر دستي تو و باشند بتغلين ميان چشماني تو * و بنويسي ايشانرا ابر بردرهاي خانهي تو و در دروازهاي تو * و باشد كه بياورد ترا :: خداي تو بآن زمين آنچه سوگند خورد بپدراني تو ابرهم بيصحق و بيعقوب بدادن [بتو] شهرهاي بزرگان و نيكويان آنچه نه آبدان كردي * وخانهاي پران همه نعمت آنچه نه پر كردي و چاهاي كندگان آنچه نه كندي رزها و زيتونها آنچه نه نشاندي وبخوري و سير شوي *

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

1 *Observate ergò facere quemadmodùm præcepit Dominus Deus vester vobis: ne divertite dextrorsùm vel sinistrorsùm. Omni viâ quam præcepit Dominus Deus vester vobis, ambulate; ut vivatis & bonum eveniat vobis, et longùm protrahatis dies in terra quam hæreditariò accipietis.*

CAP. VII.

Istud autem est præceptum, statuta, & judicia quæ præcepit Dominus Deus vester docere vos ad faciendum in terra ad quam transitis ad hæreditariò accipiendam eam: ut timeas Dominum Deum tuum, custodiendo omnia statuta ejus, & præcepta ejus quæ ego præcipio tibi, tu, & filius tuus, & filius filii tui, omnibus diebus vitæ tuæ: ut longùm se protrahant dies tui. Audias ergò Israel, & observes facere, ut bonum eveniat tibi, & multiplicemini valdè, quemadmodum locutus est Dominus Deus patrum tuorum tibi, in terra præbente lac et mel. Audi Israel, Dominus Deus noster unus est. Diliges ergò Dominũ Deum tuum toto corde tuo, & totâ animâ tuâ, & totâ facultate tuâ. Erúntque verba hæc quæ ego præcipio tibi hodiè, in corde tuo: Et exponès ea filiis tuis, & loquêris de eis in sessione tua in domo tua, & in itinere tuo in via, & in accubitu tuo, & in surrectione tua. Ligabisque ea in signum super manum tuam, & erunt in phylacteria inter oculos tuos. Scribes quoque illa in superlĩminaribus domûs tuæ, & in portis tuis. Erit autem, quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam juravit patribus tuis Abraham, Isaac, & Jacob, dare tibi, urbes magnas ac bonas quas non ædificâsti: Et domos plenas omni commodo, quas non replêsti; & puteos effossos, quos non effodisti: vineas & oliveta quæ non plantâsti; & comederis, & saturatus fueris:

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

12 השמר אסתמרו לכון דלמא תתנשון דחלתא דיי אלהכון דפרק ואפיק יתכון
13 פריקין מארעא דמצרים מן בית שעבוד עבדיא : את הי מן קדם יי
אלהכון תדחון דחלין וקדמוי תפלחון ובשום מימרי יי בקשוט תומון : לא
14 תהכון בתר טעוות עממיא מדחלת עממיא דבחזרניכון : כי אל ארום
15 אלה קנאן ופורעניי אלהכון שכנתיה שריא ביניכון דלמא יתקוף רוגזא דיי אלהכון
בכון וישיצינון בסרהובייא מעילוי אפי ארעא : לא תנסו עמי בני ישראל הוו והירין
16 דלא תנסון ית יי אלהכון היכמא דנסיתון בעישרתי נסיונין : שמר מינטר תנטרון
17 ית פקודיא דיי אלהכון וסהידוותיה וקיימוי דפקיד לכון : ועשית וחעביד דתקין
18 ורכשר קדם יי מן בגלל דייטיב לכון ותיעלון ותירתון ית ארעא טבתא דקיים יי
לאבהתכון : להדף למירחי ית כל בעלי דבבך מן קדמך היכמא דמליל יי : כי ישאלך
19 20 ארום ישילינך ברך מחר למימר מה סהידוותא וקיימייא ודיניא דפקד יי אלהנא יתכון :
21 ואמרת ותימרון לבניכון משעבדין הוינן לפרעה במצרים ואפיקנא מימרא דייי
22 ממצרים בידא תקיפתא : ויתן הי ניסין ותמהין רברבין ומכתשין
23 בישין דמצרים ופרעה ובכל אינש ביתיה והוינא חמיין בעינן : ואותנו ויתנא
אפיק פריקין מן בגלל לאעלא יתנא למיתן לנא ית ארעא דקיים לאבהתן :
24 ויצונו ופקיד עלנא יי למעבד ית כל קיימיא האלין למדחל מן קדם יי אלהנא
25 לטב לנא כל יומיא לקיימותנא כזמן יומא הדין : וצדקה יהי נטיר לנא לעלמא
דאתי ארום ננטר למעבד ית כל תפקידתא הדא קדם יי אלהנא היכמא דפקדנא :

ז

1 כי ארום ישילינך יי אלהך לארעא דאת עליל לתמן למירתא וינלי עממין סגיאין
מן קדמך חיתאי וגרגשאי ואימוראי וכנענאי ופריזאי וחיואי ויבוסאי שבעתי עממין
2 סגיאין ותקיפין מנך : ונתנם וימסרינון יי אלהכון קדמיכון וחמחינון נמרא
תתמרון יתהון בשמתא דיי לא תגזרון להון קיים ולא תרחמון עליהון : לא
3 תתחתן לא תתחתנון בהון בנתיכון ירושלמי 3 לא תתערבון :
לא תתנון לבנייהון ובנתיהון לא תסבון
4 לבניכון דכל מאן דמתחתן בהון כמתחתן בטעוותהון :

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 * هوشيار باش بتو تانه فراموش كني مر يرا آنچه بيرون آورد ترا از زميني مصر ازخانهي بنده كان * مر
13 يرا خداي تو بترسي واويرا عبادت كني و درنامي او سوگند خوري * نه روید پسي معبودانی
14 ديگران ازمعبودانی آن قومها آنچه كردا كردي شما * كه خداي رشك آور يرا خداي تو درميانی
15 تو تا نه گرم شود خشمي يرا خداي تو درتو و نيست كند ترا از بالاي روي آن زمين * نه آزمايش
16 كنيد مر يرا خداي شما چون آنچه آزمايش كرديد در مسّه * نگاه داشتن نگاه داريد مر فرمانهاي
17 خداي شما و گواه گرفتهاي او ورسمهاي او آنچه بفرمود ترا * و بكني آن شايسته و آن
18 نيكو درچشماني يرا بسبب نيكوي رسد بتو و بيايي و ميراث گيري مر آن زميني آن نيكو آنچه
19 سوگند خورد يرا بپدراني تو * بشكستن مر همه دشمناني تواز پيشي توچون آنچه سخن گفت يرا *
20 * كه بپرسد ترا پسري تو فردا بگفتن چيست آن گواه گرفتها و آن رسمها و آن حكمها آنچه فرمود يرا
21 خداي ايما شمارا * و بگوي بپسري تو بنده كان بوديم بفرعه درمصر بيرون آورد ايمارا يرا ازمصر
22 در دستي قوي * بداد يرا نشانها و معجزهاي بزرگان و بدان درمصر درفرعه و در همه خانهي او
23 بچشم ديدي ايما * وايمارا بيرون آورد از آنجا بسبب آوردن ايمارا بدادن بايما مر آن زمين آنچه
24 سوگند خورد بپدراني ايما * بفرمود ايمارا يرا بكردن مر همه آن رسمهاي آن اينان بترسيدن مر
25 يرا خداي ايما بنيكوي كردن بايما همه روزگاران بزياندن ايمارا چون آن روزي آن اين * و راستي
باشد بايما كه نگاه داريم بكردن مر همه آن فرمان آن اين بپيشي يرا خداي ايما چون آنچه
1 بفرمود ايمارا * * فصل هفتم * * كه بياورد ترا يرا خداي تو بآن زمين آنچه تو آيا
آنجا بميراث گرفتن آنرا و بر كند قومها بسياران از پيشي تو آن حتّي و آن جرجشي و آن
اموري و آن كنعني و آن فرزّي و آن حوّي و آن يبوسي هفت قومها بسياران و قويان از تو
2 * و بدهد ايشانرا يرا خداي تو بپيشي تو و بزني ايشانرا كم كردن كم كني ايشانرا نه بزّي
3 بايشان شرط و نه بخشايي ايشانرا * و نه خسور دامادي كني در ايشان دختري تو نه دهي
بپسري او و دختري او نه ستاني بپسري تو *

Cavete vobis ne oblivioni tradatis timorem Domini Dei veſtri, qui li- 12
beravit & eduxit vos liberatos è terra Ægypti, è domo afflictionis
ſervorum. A facie Domini Dei veſtri eritis timentes, & coram eo co- 13
letis, & in nomine ſermonis Domini in veritate jurabitis. Non ibitis 14
poſt idola populorum, de diis populorum qui ſunt in circuitu veſtro.
Quoniam Deus zelotes & vindex Dominus Deus veſter, cujus divina 15
majeſtas habitat in medio veſtri: ne iraſcatur furor Domini Dei veſtri
in vos, & extirpet vos feſtinanter de ſuperficie terræ. Populе mi filii 16
Iſrael, admoniti eſtote de non tentando Domino Deo veſtro, ſicut ten-
tâſtis in decem tentationibus. Cuſtodiendo cuſtodietis mandata Domi- 17
ni Dei veſtri, & teſtimonia ejus, & ſtatuta ejus quæ mandavit vobis.
Et facias quod bonum & rectum eſt coram Domino: ut bene ſit vo- 18
bis, & ingrediamini & hæreditario jure poſſideatis terram bonam, quam
juratò promiſit Dominus patribus veſtris. Ut expellat omnes inimicos 19
tuos à facie tua, ſicut loquutus eſt Dominus. Cùm interrogaverit te fi- 20
lius tuus cras, dicendo; Quæ ſunt teſtimonia, ſtatuta, & judicia, quæ
mandavit Dominus Deus noſter vobis? Tum dicetis filiis veſtris; Ser- 21
vi eramus Pharaoni in Ægypto: & eduxit nos ſermo Domini ex Ægy-
pto cum manu forti. Et immiſit ſermo Domini ſigna, & prodigia ma- 22
gna, & plagas malas in Ægyptum, & in Pharaonem, & in omnes homi-
nes domûs ejus oculis noſtris videntibus. Nos autem eduxit liberatos, 23
ut introduceret nos, & daret nobis terram quam juravit patribus noſtris.
Et mandavit nobis Dominus ut faciamus omnia ſtatuta iſta, ut timea- 24
mus à facie Domini Dei noſtri in bonum noſtrum omnibus diebus, ut in
vita nos conſervet ſicut tempore diei hujus. Et præmium conſervabi- 25
tur nobis in ſeculum venturum ſi fecerimus omnia mandata iſta coram
Domino Deo noſtro, ſicut mandavit nobis.

CAP. VII.

Quando introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, ad quam poſ- 1
ſidendam tu ingrederis, & migrare fecerit populos multos à facie tua,
Hettæos, Girgaſæos, Æmorræos, Chananæos, Pherizæos, Hevæos, &
Jebuſæos; ſeptem populos plures & fortiores te: Et tradiderit eos Do- 2
minus Deus veſter coram vobis, tum delebitis eos, plenè & totaliter exter-
minabitis eos anathemate Domini; non pangetis cum illis fœdus, neque mi-
ſereamini eorum. Connubia non 3
jungetis cum illis, filias veſtras non Hieroſ. 3. *Ne commiſceatis vos.*
dabitis filiis eorum, & filias eorum
non accipietis filiis veſtris: quoniam quicunque connubia jungit cum
illis, perindè eſt acſi jungeret connubia cum idolis eorum.

*Cautus ſis tibi ne obliviſcaris Do- 12
mini qui eduxit te de terra Ægypti,
de domo ſervorum. Dominum De- 13
um tuum timebis, & ipſi ſervies: ac
per nomen ejus jurabis. Non ibitis 14
poſt deos alios de diis populorum
qui circa vos: (Deus enim zelifer,
Dominus Deus tuus in medio tui 15
eſt:) ne excandeſcat ira Domini Dei
tui in te, & annihilet te de ſuper
faciem terræ. Non tentabitis Do- 16
minum Deum veſtrum, quemadmo-
dum tentâſtis in Maſſah. Cuſtodi- 17
endo cuſtodietis præcepta Domini
Dei veſtri, & teſtimonia ejus, &
ſtatuta ejus quæ præcepit tibi: Fa- 18
ciéſque quod conveniens eſt ac bo-
num in oculis Domini; ut bonum
eveniat tibi, & ingrediaris, &
hæreditariò accipias terram bonam
de qua juravit Dominus patribus
tuis: Ad confringendum omnes ini- 19
micos tuos à præſentia tua, quem-
admodùm loquutus eſt Dominus.
Quum interrogaverit te filius tuus 20
cras, dicendo; Ad quid ſunt teſti-
monia, & ſtatuta, ac judicia quæ
præcepit Dominus Deus noſter nobis?
Tunc dices filio tuo; Servi fuеri- 21
mus Pharoni in Ægypto, & eduxit
nos Dominus ex Ægypto in manu
valida: Deditque Dominus ſigna 22
& miracula magna, & peſſima in
Ægypto in Pharonem & in totam
domum ejus in conſpectu oculorum
noſtrorum: Nóſque eduxit indè, ad 23
introducendum nos ad dandũ nobis
terram de qua juravit patribus no-
ſtris. Itaque præcepit nobis Domi- 24
nus facere omnia ſtatuta iſta, time-
re Dominum Deum noſtrum, ut be-
faciat nobis omnibus diebus, vivifi-
cando nos ſicut die iſtâ. Et juſti- 25
tia erit nobis, quum obſervaverimus
facere omne præceptum iſtud co-
ram Domino Deo noſtro, quemadmo-
dum præcepit nobis.

CAP. VII.

Quum introduxerit te Dominus 1
Deus tuus in terram quò tu ventu-
rus es ad hæreditariò accipiendum
eam, & extirpaverit gentes multas
è præſentia tua, Hittæum, & Gir-
geſhæum, & Emoræum, & Chena-
næum, & Pherizæum, & Hivvæ-
um, & Jebuſæum, ſeptem gentes,
plures & robuſtiores quàm tu: Et 2
dederit eas Dominus Deus tuus co-
ram te, & percuſſeris eas; perden-
do perdes illas: non panges cum il-
lis fœdus, neque miſereberis earum,
Neq; affinitatẽ contrahes cum eis: 3
filiam tuam non dabis filio ejus, &
filiam ejus non accipies filio tuo.

כי ארום יטעיין בנתיהון ית בניכון מן בתר פולחני ויפלחון לטעוות עממיא ויתקוף רוגזא דייי בכון וישציניכון בסרהוביא: כי אם ארום אין בדי תעברון להון אינוריהון תסתרון וקמיתהון תתברון ואילני סינריהון תקצצון וצלמי טעוותהון תוקדון בנורא: כי עם ארום עמא קדישא אתון קדם ייי אלהיכון ובכון אתרעי ייי אלהכון מטול למהוי ליה לעם חביב מן כלהון עממיא דעל אנפי ארעא: לא לא מן בנלל דאתון נייותנין מן כלהון אומיא צבי ייי בכון ואתרעי בכון אלהן דאתון סגיכי רוחא ועינוותנין מכל עממיא: כי מאהבת ארום מן בנלל דרחים ייי יתכון ומן דנטיר ית קיימא לאברהתכון אפיק יתכון פריקין בידא תקיפתא ופרקכון מבית שעבוד עבדיא מן ידא דפרעה מלכא דמצרים: וידעת ותנדעון ארום ייי אלהכון הוא דיינא תקיפא ומהימנא נטיר קיימא וטיבו לרחמוי צדיקיא ולנטרי פקודוי לאלפין דרין: ומשלם לסנאוי אנר עובדיהון[10] טבא בעלמא הדין מן בנלל למשציא יתהון לעלמא דאתי ולא משהי לסנאוי אנר עובדיהון בחיין בעלמא הדין למשלם להון גומליהון: ושמרת ותנטרון ית[11] תפקידתא ית קיימיא וית דיניא דאנא מפקד יתכון למעבדהון: פ פ פ

ירושלמי 10 ומשלם לסנאוי אנר מצון קלילן דאית בידיהון בעלמא הדין מן בנלל למשציא יתהון לעלמא דאתי ולא משהי לסנאוי אנר מצון קלילן דאית בידהון בעלמא הדין:

והיה[12] עקב ויהי חולף די תקבלון ית דיניא האלין ותנטרון ותעבדון יתהון וינטר ייי אלהכון לכון ית קיימא וית חסדא די קיים לאבהתכון: ואהבך וירחמינכון[13] ויברכינכון ויסגינכון ויברך ולדי מעיכון ופירי ארעכון עיבורכון חמרכון ומישחיכון בקרת תוריכון ועדרי ענכון על ארעא דקיים לאבהתוך למיתן לך: ברוך תהיון[14] מן כלהון עממיא לא יהוון בכון גוברין עקרין ונשין עקרן ולא בעירך עקרן מעפר וחלב וטלוי: והסיר ייי מנך כל מרעין וכל מכתשיא דנרי ייי על מצרים[15] בישיא דידעת לא ישוינון בכון וינרינון בכל סנאיכון: ואכלת ותנמר ית כל עממיא[16] דייי אלהך יהיב לך לא תיחוס עינך עליהון ולא תפלח ית טעוותהון ארום לתוקלא הנון לך: כי תאמר דלמא תימר בליבך סגיאין עממיא האלין מני היכדין אית ליי[17] יוכלא לתרכותהון:

Quoniam in errorem inducent filiæ eorum filios vestros, ne sequantur 4
cultum meum, ut colant idola populorum: & irascetur furor Domini in
vos, & perdet vos subitò. Quin potiùs sic facietis illis; aras eorum di- 5
ruetis, & statuas eorum frangetis, & arbores adorationis eorum excinde-
tis, & imagines idolorum ipsorum comburetis igne. Quoniam populus 6
sanctus vos coram Domino Deo vestro: & in vobis complacitum fuit Do-
mino Deo vestro, ut essetis illi in populum dilectum præ omnibus popu-
lis qui sunt in superficie terræ. Non propterea quòd vos sublimes essetis 7
præ omnibus populis complacitum est Domino in vobis & voluit vos:
sed quia eratis humiles spiritu, & mansueti præ omnibus populis. Quo- 8
niam propterea quòd diligit Dominus vos, & quia servat fœdus quod
juravit patribus vestris, eduxit vos liberatos manu forti: & redemit vos
è domo afflictionis servorum, ex manu Pharaonis regis Ægypti. Et cog- 9
noscetis quod Dominus Deus vester sit judex fortis & verax, servans fœ-
dus & benignitatem diligentibus se justis, & servantibus mandata sua in
mille generationes. Et qui retribu- 10
it osoribus suis mercedem operum
suorum bonorum in seculo hoc, ut
perdat eos in seculo venturo: ne-
que differt osoribus suis *benefacere*,
sed quamdiu vivunt in hoc mundo
rependit eis mercedem suam. Cu- 11
stodietis ergò mandata, & statuta, &
judicia quæ ego præcipio vobis, ut
faciatis ea.

Hieros. 10. *Et retribuit osoribus suis mercedem mandatorum levium, quæ sunt in manibus eorum in hoc seculo, ut perdat eos in seculo venturo: neque differt reddere osoribus suis mercedem operum levium, quæ sunt in manibus eorum in hoc seculo.*

SECT. XLVI.

Erit autem pro eo quod susceperitis judicia ista, & servaveritis & fece- 12
ritis ea, servabit Dominus Deus vester vobis fœdera & benignitatem
quam juravit patribus vestris. Et diliget vos, & benedicet vobis, & 13
multiplicabit vos: & benedicet pueris viscerum vestrorum, & fructibus
terræ vestræ, frumento vestro, vino vestro, oleo vestro, armento boum
vestrorum, & gregibus ovium vestrarum, super terram quam juravit pa-
tribus tuis se daturum tibi. Benedicti eritis præ omnibus populis: 14
non erunt inter vos viri steriles, aut mulieres steriles, neque jumenta tua
sterilia lanæ, aut lactis, aut fœtuum. Removebit enim Dominus ex te 15
omnes morbos, & omnes plagas quas immisit Dominus super Ægyptum
malas, quas nôsti, non ponet eas in vos, sed jaculabitur eos in omnes
osores vestros. Consumas itaque penitus omnes populos quos Domi- 16
nus Deus tuus dat tibi, non parcat oculus tuus ipsis: neque colas ido-
la eorum, quoniam in offendiculum erunt tibi. Ne dicas in corde tuo; 17
Plures sunt populi isti me: quomodo erit mihi potestas eos expellendi?

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 * كه بگردانند مر پسري تو از عقبي من و بپرستند معبودهاي ديگران وگرم شود خشمي ייי در
5 شما ونيست كند ترا زود * كه الا همچنين بكنيد بايشان مذبحهاي ايشان خراب كنيد
و انگيختهاي ايشان بشكنيد و درختهاي ايشان بر كنيد وتراشتهاي ايشان بسوزانيد در
6 آتش * كه قومي خاص تو ייי خداي تو در تو اختيار كرد ייי خداي تو ببودن باو بقومي
7 بر گزيده از همه قومها آنچه ابر روي آن زمين * نه از بسياري شما از همه آن قومها مراد كرد
8 ייי در شما كه شما آن اندك از همه آن قومها * كه از دوست داشتني ייי شمارا و از نگاه داشتني او
مر آن سوگند آنچه سوگند خورد بپدراني شما بيرون آورد ייי شمارا در دستي قوي وخلاص [كرد]
9 ترا از خانهي بندگان از دستي فرعه پادشاهي مصر * وبداني كه ייי خداي تو او آن خدا آن
خداي آن استوار نگاه داراي آن شرط وآن فضل بدوستاني او و بنگاه داراني فرمانهاي او بهزار
10 دور * وباز تورا بدشمناني او بپيشي او بكم كردن اويرا [نه درنگ كند] بدشمني او بپيشي او باز تورد
11 باو * ونگاه داري مر آن فرمان و مر آن رسمها و مر آن حكمها آنچه من فرمايا ترا اين روز بكردن
12 ايشانرا * و باشد جزايي بشنويد مر آن حكمهاي آن اينان ونگاه داريد وبكنيد ايشانرا ونگاه دارد
13 ייי خداي تو بتو مر آن شرط و مر آن فضل آنچه سوگند خورد بپدراني تو * دوست دارد ترا
و آفرين كند ترا وبسيار كند ترا و آفرين كند بري شكمي تو و بري زميني تو دانهي تو
وشيرهي تو وروغني تو كلهي گاواني تو و حديرهاي گوسپندي تو ابر آن زمين آنچه سوگند
14 خورد بپدراني تو بدادن بتو * آفرين باشي از همه آن قومها نه باشد در تو بي زه وبيزهه ودر
15 چهارپاي تو * وبگرداند ייי از تو همه بيماري وهمه دستگيهاي مصر آن بدان آنچه دانستي نه نهد
ايشانرا در تو وبدهد ايشانرا در همه دشمناني تو * وفنا كني مر همه آن قومها آنچه ייי خداي
16 تو دهد بتو نه شفقت برد چشمي تو ابر ايشان و نه پرستي مر بتاني ايشان كه طلست آن بتو *
17 * كه بگوئي در دلي تو بسياران آن قومهاي او اينان از من چگونه بتوانم براندن ايشانرا *

*Avertet enim filium tuum à post me, 4
& colent deos alios: propterea ex cau-
defiet ira Domini in vos, & anni-
hilabit te citò. Sed sic facietis eis; 5
Altaria eorum vastabitis, & statuas
eorum confringetis, & arbores eorum
effodietis, & sculptilia eorum
comburetis igne: Nam populus 6
sanctus es Domino Deo tuo: te ele-
git Dominus Deus tuus, ut sis illi
populus electus, præ omnibus populis
qui super faciem terræ. Non ob mul- 7
titudinem vestram præ omnibus po-
pulis, delectatus fuit in vobis Dns:
(vos enim eratis pauciores omni-
bus populis:) Sed quia amavit 8
vos Dominus, & quòd custodiret ju-
ramentum quod juraverat patribus
vestris, eduxit vos Dominus in ma-
nu valida, & salvavit te è domo ser-
vorum, à manu Pharoh regis Ægypti,
Et scies quòd Dominus Deus tuus 9
est ipse Deus, Deus fidelis, custodi-
ens pactum & beneficentiam amicis
suis & custodientibus præcepta sua,
in mille generationes: Et rependens 10
inimicis suis in faciem ejus, ad
perdendum illum: neque morabi-
ciet, inimico suo in faciem ejus re-
pendet ei. Custodias ergò præceptum, 11
& statuta ac judicia quæ ego præ-
cipio tibi hodiè ad faciendum ea.
Et erit, propterea quòd audieritis 12
judicia ista, & custodieritis fece-
ritisque ea: itaque custodiet Do-
minus Deus tuus tibi pactum, &
beneficentiam de qua juravit pa-
tribus tuis. Diligetque te, & be- 13
nedicet tibi, & multiplicabit te:
benedicet namque fructui ventris
tui, & fructui terræ tuæ, fru-
mento tuo, & musto tuo, ac oleo
tuo, gregi boum tuorum, & septis
ovium tuarum in terra quam ju-
ravit patribus tuis dare tibi.
Benedictus eris præ omnibus po- 14
pulis: non erit in te infœcundus
vel infœcunda, neque in quadru-
pedibus tuis. Avertetque à te Do- 15
minus omnem infirmitatem, omnesq;
ægritudines Ægypti pessimas quas
nôsti: non ponet illas in te, sed
dabit eas in omnibus inimicis
tuis. Et absumes omnes populos 16
quos Dominus Deus tuus dat tibi:
ne clementiam ferat oculus tuus
erga eos, neque colas idola eorum,
quia laqueus est tibi. Quum dixe- 17
ris in corde tuo; Plures sunt gentes
illæ quàm ego, quomodo potero ex-
pellere eas?*

לא לָא תְדַחֲלוּן מִנְּהוֹן אֲרֵי דְכִירִין יַת גְּבוּרַן דְּעֲבַד יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְפַרְעֹה וּלְכֹל מִצְרָאֵי: 18
המסות הגדולות ניסין רברבין דחזיתון בעיניכון אתיא וחמהיא ובורזת ידא 19
תקיפתא וניצחנות אדרע מרמטא דרא פקכון יְיָ אֱלָהֲכוֹן פְּרִיקִין תֵּיכְדִין וַעֲבַד יְיָ אֱלָהֲכוֹן
לְכָל עַמְמַיָּא דְאַנְתְּ דָחִיל מִן קֳדָמֵיהוֹן: וְנֵם וְלָחוּד יַת סַחַת אוּרְעֵיתָא טְרִיקְיָא 20
יְגָרֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן בְּכוֹן עַד דְּיהוֹבְדוּן סָה דְּמִשְׁתְּאֲרִין וּסְרִיהָ דְּמִסְתַּמְּרִין מִן קֳדָמֵיכוֹן:
לא תִּשְׁתְּעֵי מִן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם שְׁכִינַת יְיָ אֱלָהֲכוֹן בֵּינֵיכוֹן אֱלָהָא 21
רַבָּא וּדְחִילָא: ונשל וְיַנְלִי יְיָ אֱלָהֲכוֹן יַת עַמְמַיָּא הָאִלֵּין מִן קֳדָמֵיכוֹן קְלִיל 22
לָא תֵּכוּל לְשֵׁיצְיוּתְהוֹן בְּפִרְיַע דִּלְמָא יַסְגֵּי עֲלֵיכוֹן חֵיוַת בָּרָא כַּד יֵיתוֹן לְמֵיכוּל
נוּשְׁמֵיהוֹן: ונתם וְיִמְסְרִינוּן יְיָ אֱלָהֲכוֹן 23
קֳדָמֵיכוֹן וְיַעֲרְבִינוּן עֵירְבּוּב רַב עַד
דְּיִתְשֵׁיצוּן: ונתן וְיִמְסוֹר מַלְכֵיהוֹן בִּידְכוֹן 24
וְתוּבְדוּן יַת שׁוּמְהוֹן מִדּוֹכְרָנָא תְּחוֹת כָּל שְׁמַיָּא לָא יִתְעַתַּד אֱינָשׁ קוּמֵיכוֹן עַד
דְּיִתְשֵׁיצֵי יַתְהוֹן: פְּסִילֵי צַלְמֵי טַעֲוָתְהוֹן תּוּקְדוּן בְּנוּרָא לָא תַחְמְדוּן כַּסְפָּא 25
וּדְהַבָּא דַּעֲלֵיהוֹן וְתִסְבּוּן לְכוֹן דִּלְמָא תִּיתַקְּלוּן בְּהוֹן אֲרוּם מְרַחַק קֳדָם
יְיָ אֱלָהֲכוֹן הוּא: ולא וְלָא תֵּיעֲלוּן רֵיחוֹקֵי טַעֲוָתָא וְתִשְׁמִשְׁדָא לְבָתֵּיכוֹן 26
דִּלְמָא חֲמָוֹן שַׁפִּיתִין בְּוַוּתְהוֹן שִׁקְצָא תְּשַׁקְצִינוּן הֵיךְ סָאוּב שִׁקְצָא וְרַחֲקָא
תְּרַחֲקִינוּן מְטוֹל דְּשַׁמְתִּין הִינוּן:

ח

כל הַמְצוֹה כָּל תַּפְקִידְתָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּידְכוֹן יוֹמָא דֵין תִּטְרוּן לְמֶעְבַּד מִן בְּנָלַל 1
דְּתֵיתוּן וְתִסְנוּן וְתֵעֲלוּן וְתֵירְתוּן יַת אַרְעָא דְקַיֶּים יְיָ לַאֲבָהַתְכוֹן: וזכרת וְתֵהֲוֹון 2
דְּכִירִין יַת כָּל אָרְחָא דְּדַבְּרָכוֹן יְיָ אֱלָהֲכוֹן דֵּנָן אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּמַדְבְּרָא מִן בְּנָלַל
לְסַנּוּפְכוֹן וּמִן בְּנָלַל לְנַסְיוּכוֹן לְמִנְדַּע
הֲנַטְרִין אַתּוּן פִּקּוּדוֹי אִין לָא: ויענך 3
וַעֲנָיְךָ וְאַכְפָּנְךָ וְאוֹכְלְךָ יַת מָנָא דְּלָא
יְדַעְתּוּן וְלָא יְדָעוּן אֲבָהָתְךָ מִן בְּנָלַל לְהוֹדָעוּתְךָ אֲרוּם לָא עַל לַחְמָא
בִּלְחוֹדוֹי חֵיֵי בַר נְשָׁא אֲרוּם עַל כָּל מַה דְּאִתְבְּרִי עַל מֵימְרָא דַיְיָ
חֵיֵי בַר נְשָׁא:

ירושלמי 23 ויערבב יַחְהוֹן עֵרְבּוּב רַב עַד וְמַן דְּיִשְׁתֵּיצוּן:

ירושלמי 3 אֲרוּם לָא עַל מַנּוֹנָא לְבִלְחוֹדוֹי:

18 Ne timeatis ab illis: recordamini fortitudinum quas fecit Dñs Deus tuus Pharaoni & universis Ægyptiis. 19 Miracula magna quæ vidistis oculis vestris, signa, prodigia, & fortitudines, manum validam, & victoriam brachii excelsi, quando eduxit vos Dominus Deus vester liberatos: sic faciet Dominus Deus vester omnibus populis à quorum facie tu times. 20 Etiam plagam crabronis mordentis immittet Dominus Deus vester in vos, donec pereant illi qui superstites fuerint, & absconditi à facie vestra. 21 Ne frangamini à facie eorum: quoniam divina majestas Domini Dei vestri inter vos est, Deus magnus & tremendus. 22 Et migrare faciet Dominus Deus vester populos istos à facie vestra paulatim: non poteris exterminare eos citò, ne fortè multiplicetur contra vos bestia agri, 23 quando venient ut devorent cadavera ipsorum. Sed tradet eos Dominus Deus vester coram vobis, & perturbabit eos perturbatione magna, donec exterminentur. Et tradet reges eorum in manus vestras, & perdetis nomina eorum ex memoria sub omnibus cœlis: nec quisquam poterit stare coram vobis, donec exterminâris eos. 25 Imagines idolorum ipsorum succendetis igni: non desiderabitis argentum & aurum quod erit super eas, aut accipietis vobis, nè fortè impingatis in eis; abominatio enim coram Domino Deo vestro est. 26 Neque introducetis abominationes idolorum, neq; utensilia eorum in domos vestras, nè fortè sitis anathemata sicut illa: detestando detestaberis illa ut pollutionem reptilis, & abominando abominaberis illa, quia anathemata sunt.

Hieros. 23. *Et perturbabit eos perturbatione magnâ, usque ad tempus quo exterminentur.*

CAP. VIII.

1 OMnia mandata, quæ ego mando vobis hodiè, custodietis ut faciatis: ut vivatis, & multiplicemini, & ingrediamini & possideatis terram, quam juravit Dominus patribus vestris. 2 Et eritis memores omnis viæ per quam duxit vos Dominus Deus vester his quadraginta annis in deserto, ad affligendum vos, & ad tentandum vos, ut sciret utrum servaretis mandata ejus necne. 3 Afflixit itaque te, & esurire fecit te, & cibavit te manna quod non novistis, nec noverunt patres vestri: ut notum faceret tibi quod non in pane solo vita hominis; quoniam in omne quod creatum est verbo Domini vita hominis.

Hieros. 3. *Quod non per Manna solum*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 نه ترسي از ايشان ياد كردن ياد كني مر آنچه بكرد :: خداي تو بفرعه وبهمه مصريان
19 * آن آزمايشهاي آن بزرگان آنچه بديدند چشماني تو وآن نشانها وآن معجزها وآن دستي
20 آن قوي وآن بازوي آن افراشته آنچه بيرون آورد [ترا] :: خداي تو همچنين بكند :: خداي تو
بهمه آن قومها آنچه تو ترسا از پيشي ايشان * ونيز مر آن آفت بفرستد :: خداي تو در ايشان
21 تا كم كردني آن باقي ماندگان وآن نهان شدگان از پيشي تو * نه ترسي از پيشي ايشان كه
22 :: خداي تو در ميان تو خداي بزرگ وهيبتوار * وبر كند :: خداي تو مر آن قومهاي
آن اينان از پيشي تو اندك اندك نه توان فنا كردن ايشانرا زود تا نه بسيار شود ابر تو
23 ددي آن دشت * وبدهد ايشانرا :: خداي تو بپيشي تو وبياشوبد ايشانرا آشوبي بزرگ تا
24 نيست كردن ايشانرا * وبدهد پادشاهاني ايشان در دستي تو وكم كني مر نامي ايشان از
25 فرودي آن آسمان نه ايستد مردي در پيشي تو تا نيست كردني تو ايشانرا * وتراشهاي
بتاني ايشان بسوزانيد درآتش نه آرزو كني سيم وطلا ابر ايشان وبستاني بتو تا نه طله افتي درو
26 كه مكروهي :: خداي تواست او * ونه آوري مكروهي بخانهي تو وباشي حرم چون او وبسه
داشتن وبسه داري اويرا ومكروه داشتن مكروه داري اويرا كه تباه است او.

* فصل هشتم *

1 * همه آن فرمان آنچه من فرمايا ترا اين روز نگاه داريد بكردن بسبب بزييد وبسيار شويد وبياييد
2 وميراث گيريد مر آن زمين آنچه سوگند خورد :: پيدراني شما * وياد كني مر همه آن راه آنچه ببرد
[ترا] :: خداي تو آن چهل سال در بيابان بسبب رنجاندن ترا بآزمايش كردن ترا بدانستن
3 مر آنچه در دلي تو ها نگاه داري فرمانهاي او اگر نه * برنجاند ترا گسنه داشت ترا وبخوراند
ترا مر آن من آنچه نه دانستي و نه دانستند پدراني تو بسبب معلوم كردن ترا كه نه ابر
آن نان بتنهايي او بزيد آن آدم كه ابر همه بيرون آياي امري :: بزيد آن آدم *

18 * *Ne timeas ab illis*: sed *recordando recordaberis ejus quod fecit Dominus Deus tuus Pharaoni & omnibus Ægyptiis,* 19 *Tentationum magnarum quas viderunt oculi tui, & signorum, miraculorúmque, & manûs validæ, & brachii extenti quo eduxit te Dominus Deus tuus: sic faciet Dominus Deus tuus omnibus populis à quorum præsentia tu times.* 20 *Et etiam perniciem immittet Dominus Deus tuus in eos, usque ad perditionem reliquorum manentium & absconditorum à præsentia tua.* 21 *Ne paveas igitur à præsentia illorum: nam Dominus Deus tuus est in medio tui, Deus magnus ac terribilis.* 22 *Extirpabitq; Dñs Deus tuus populos istos à præsentia tua paulatim paulatim: non poteris absumere eas citò, ne multiplicetur contra te bestia agri.* 23 *Dabit tamen eos Dominus Deus tuus coram te, & conturbabit eos conturbatione magnâ, donec annihilârit ipsos. Dabitque reges eorum in manum tuam, & perdes nomen eorum de sub cœlo: non consistet quisquam in præsentia tua, donec annihilaveris eos.* 25 *Sculptilia quoque idolorum eorum comburetis igne: non concupiscès argentum & aurum quod est super ea, nec capies tibi; ne in laqueum incidas per illud: abominatio enim Domini Dei tui est illud.* 26 *Neque introduces abominationem in domum tuam, ne sis anathema sicut illud: detestando detestaberis illud, & abominando abominaberis illud, quia corruptum est illud.*

CAP. VIII.

1 *OMne præceptum quod ego præcipio vobis hodiè, observabitis facere; ut vivatis, & multiplicemini, ingrediaminique, & hæreditariò occupatis terram de qua juravit Dominus patribus vestris.* 2 *Memineriſque totius viæ per quam duxit te Dominus Deus tuus ipsis quadraginta annis in deserto, causâ affligendi te, ad tentandum te, ad sciendum quid esset in corde tuo, utrùm observaturus esses præcepta ejus, nécne.* 3 *Afflixit te, famelicum habuit te, postea autem cibavit te Man, quod non noveras, neque noverant patres tui: causâ notum faciendi tibi quòd non per panem solum vivet homo, sed per omne proveniens ex mandato Dei vivet homo.*

דברים ח
הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

שמלתך כסותכון לא בלת מעילוי נושמכון ורגליכון לא החליכן מיחפין דנן 4
ארבעין שנין : וידעת ותנדעון עם רעיוני ליבכון ארום היכמא דמסקר גבר ית 5
ברירה יי אלהוך מסקר יתכון : ושמרת ותנטורון ית פקודיא דיי אלהכון למהך 6
באורחן דחקנן קדמוי ולמדחל יתיה : כי ארום יי אלהכון מעיל יתכון לארעא 7
משבחא בפירהא ארעא דנגרא נחלין דמיין צלילין מבוען עינון חלין ותהומין
דלא מיבשין נפקין בבקעא ובטוורין : ארז ארעא דמרביא חינטין ושערין 8
ומלבלבא נופנין דסנהון נפיק חמר חל
וחריף ומרביא תינין ורומנין ארע
דמן זיתהא עבדין משח ומן תומריהא
עבדין דבש : ארע דלא בחוסרנא 9
תיכלון בה לחמא לא תחסר כל מדעם
בה ארעא די חכיסהא נורין גוירן ברירין די כפרזלא ותלמידהא שאלין שאילן
מסיסן כנחשא : ואכלת ותהוון והירין בזמן דאתון אכלין ושבעין הוון מודין 10
ומברכין קדם יי אלהכון על כל פירי ארעא משבחא דיהב לכון : השמר
אסתמרון לכון דילמא תתנשון ית דחלתא דיי אלהכון מן בגלל דלא למנטר 11
פקודוי ודינוי וקיימוי דאנא מפקיד לכון יומא דין : פן דלמא תיכלון 12
ותשבעון ובתין שפירין תיבנון ותיתבון : ובקרך ותוריכון וענוכון יסגון וכספא 13
ודהבא יסני לכון וכל דילכון יסגי : ורם ויתרם לבכון ותתנשון ית דחלתא 14
דיי אלהכון דאפיקכון פריקין מארעא דמצרים מבית שעבוד עבדיא : המוליכך
דברך ברחמין במדברא רבא ודחילא אתר מלי חיוון קלין ועקרבין עקצין 15
וביית צמונא אתר דלית מוי דאפיק לך מוי משמיר טנרא : המאכלך
דאוכלך מנא במדברא דלא ידעון אבהתך מן בגלל למסנפותך ומן בגלל 16
למנסיותך לאוטבא לך באסופך : ואמרת הוו והירין דלא תימרון בליבכון 17
חילן ותקוף ידן קנו לן ית נכסיא האלין : וכרת ותהוון דכירין ית יי אלהכון
ארום הוא דיהיב לכון מלכא למקני ניכסין מן בגלל לקויימא ית קיימיה
דקיים לאבהתכון בזמן יומא הדין : והיה ויהי אין מינשא תינשון ית 19
דחלתא דיי אלהכון ותהכון בתר טעוות עממיא ותפלחונון ותסנדון להון
אסהדית עליכון יומא דין ארום מיבד תיבדון :

Indumenta veſtra non ſunt vetuſtate conſumpta à corporibus veſtris, 4
& pedes veſtri non iverunt nudati his quadraginta annis. Quin & 5
cognoſcetis cum cogitationibus cordis veſtri, quod quemadmodum
reſpicit aliquis filium ſuum, Dominus Deus tuus reſpicit vos. Cuſto- 6
dietis igitur mandata Dei veſtri, ut ambuletis in ſemitis quæ rectæ
ſunt coram eo, & ut timeatis ipſum. Quoniam Dominus Deus ve- 7
ſter introducit vos in terram cujus fructus laudabiles ſunt, terram
cujus torrentes fluunt aquis limpidiſſimis, fontibus ſcaturientibus dul-
cibus, & abyſſis quæ non arefcunt egredientibus per campos & mon-
tes. In terram producentem tri- 8
tica & hordea, & progerminan-
tem vineas ex quibus exit vinum
dulce & præmaturum, & pro-
ducentem ficus & malogranata :
terram ex cujus olivis fit oleum,
& ex cujus palmis fit mel. Ter- 9
ram in qua ſine inopia comedetis panem, in qua nihil deſiderabis :
terram cujus ſapientes decernunt decreta clara ficut ferrum, & diſci-
puli ejus interrogant interrogationes æſtimatas inſtar æris. Admoniti 10
ergò eritis quo tempore comedetis & ſaturi eritis, ut celebretis &
benedicatis coram Domino Deo veſtro, pro omnibus fructibus terræ
laudatiſſimæ quam dedit vobis. Cavete vobis ne oblivioni tradatis 11
timorem Domini Dei veſtri, quominus non cuſtodiatis mandata ejus
judicia ejus & ſtatuta ejus quæ ego mando vobis hodie. Ne fortè 12
ubi comederitis & ſatiati fueritis, & domos pulchras ædificaveritis
in quibus habitetis; Et boves tui & oves tuæ multiplicatæ fuerint, 13
& argentum & aurum multiplicatum fuerit vobis, & quicquid ve-
ſtrum fuerit multiplicatum fuerit : Tum elevetur cor veſtrum, & 14
oblivioni tradatis timorem Domini Dei veſtri, qui eduxit vos libera-
tos è terra Ægypti, è domo afflictionis ſervorum. Qui duxit te in 15
miſericordia per deſertum iſtud magnum & tremendum, locum ple-
num ſerpentibus urentibus & ſcorpionibus habentibus aculeos, per
locum ubi erat ſiccitas, locum ubi non erant aquæ : quique eduxit
tibi aquas ex lapide duriſſimo. Qui cibavit te manna in deſerto, 16
quod non noverunt patres tui, ad affligendum te & tentandum te,
ut benefaciat tibi in fine tuo. Admoniti eſtote ne dicatis in corde 17
veſtro; Virtus noſtra & robur manus noſtræ comparârunt nobis has
omnes opes. Sed eritis memores Domini Dei veſtri, quoniam ipſe 18
eſt qui dedit vobis conſilium ad comparandum opes : ut confirmaret
fœdus ſuum, quod juravit patribus veſtris tempore diei hujus. Et 19
erit ſi obliviſcendo obliti fueritis timoris Domini Dei veſtri, & ive-
ritis poſt idola populorum, & colueritis ea, & adoraveritis ea : te-
ſtor contra vos hodie quod pereundo peribitis.

Hieroſ. 8 *Terram ex cujus olivis faciunt oleum, & ex palmis ejus faciunt mel.* 9 *Cujus lapides clari ſunt inſtar ferri, & montes reconditi inſtar æris.*

ירושלמי 8 ארעא דמן ויתהא עבדין
משח ומן תמרהא עבדין דובשא : 9 די
אבנהא ברירין כפורזלא וטוריא חסימין
כנחשא :

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* جامهي تو نه كهنه شد از بالاي تو و پاي تو نه سوده شد اين چهل سال * وبداني اوازي دلي 4 5
تو كه چون آنچه ادب كند مرد مر پسري او :: خداي تو ادب كنا ترا * ونگاه داري 6
مر فرمانهاي :: خداي تو برفتن در راهاي او وبترسيدن اويرا * كه :: خداي تو آورا ترا 7
بزميني نيكو زميني رودهاي آب چشمها و تهومها بيرون آيان در دره و در كه * زميني گندم 8
وجو و تاك وانجير وانار [زميني] زيتوني روغن وانگبين * زميني آنچه نه در مسكنت بخوري 9
دران نان نه نيازمند باشي هيچ دران زميني آنچه سنگهاي آن آهن و از كوههاي آن حاصل
كني مس * وبخوري وسير شوي وآفرين گوئي مر :: خداي تو ابر آن زميني آن نيكو آنچه 10
بداد بتو * حاذر باش بتو تا نه فراموش كني مر :: خداي تو ببني نگاه داشتن فرمانهاي او 11
وحكمهاي او ورسمهاي او آنچه من فرميا ترا اين روز * تا نه خوري وسير شوي و خانهاي 12
نيكويان آبدان كني وبنشيني * و گاوي تو و گوسفندي تو بسيار شوند ونقره و طلا 13
بسيار شود بتو و همه آنچه بتو بسيار شود * وبلند شود دلي تو و فراموش كني مر :: خداي 14
تو آن بيرون آورا ترا از زميني مصر از خانهي بندگي * آن برا ترا در بياباني آن بزرگ و آن 15
ترسناك ماري سوزنده و گژدم و تشنه استان آنچه نيست آب آن بيرون آورا بتو آب از سنگي آن
خارا * آن خورانا ترا من در بيابان آنچه نه دانستند پدراني تو بسبب رنجاندن ترا وبسبب آزمايش 16
كردن ترا بنيكو كردني تو در آخر تو * وبگوئي در دلي تو زوري من و قوتي دستي من بكرد بمن 17
مر همه آن مالي آن اين * وياد كني مر :: خداي تو كه او آن دها بتو نور بكردن مال بسبب بر 18
انگيزاندن مر شرطي او آنچه سوگند خورد بپدراني تو چون روزي آن اين * وباشد اگر فراموش 19
كردن فراموش كني مر :: خداي تو و بروي پسي معبوداني دگران و پرستش كني ايشانرا
و سجود كني بايشان گواه گرفتم در شما [اين روز] كه گم شدن گم شويد.

Veſtimentum tuum nequaquam in- 4
veteravit ſuper te, & pes tuus non
fuit detritus his quadraginta an-
nis. Conſciúſque ſis cum corde tuo, 5
quòd quemadmodum caſtigat ho-
mo filium ſuum, Dominus Deus
tuus caſtigat te. Itaque cuſtodies præ- 6
cepta Domini Dei tui, ad cundum
in viis ejus, & ad timendum eum.
Nam Dominus Deus tuus introdu- 7
cit te in terram bonam, terram tor-
rentium aquarum, fontium, &
abyſſorum erumpentium in val-
libus & in montibus; Terram tri- 8
tici, & hordei, & vitis, & ficûs,
& malogranati, terram olivæ olei
& mellis: Terram in qua in pau- 9
pertate non comedes panem, neque
indigus eris quopiam: terram cu-
jus lapides ſunt ferrum, & è mon-
tibus ejus acquires æs. Comedes 10
inquam, & ſaturaberis, tùncque
benedices Domino Deo tuo propter
terram bonam quam dederit tibi.
Cautus ſis tibi ne oblivîſcaris Do- 11
mini Dei tui, non cuſtodiendo man-
data ejus, & judicia ejus, & ſta-
tuta ejus quæ ego præcipio tibi ho-
diè: Ne fortè comedas & ſatu- 12
reris, & domos egregias ædifices,
atque ſedeas in illis: Et boves 13
tui, oviſque tuæ multiplicentur,
argentum quoque & aurum multi-
plicetur tibi, & omne quod eſt tibi,
multiplicetur: Tum elevetur cor 14
tuum, & oblivîſcaris Domini Dei
tui qui èduxit te è terra Ægypti, è
domo ſervitutis: Qui duxit te 15
per deſertum magnum & terribile
ſerpentis adurentis & ſcorpionis,
ſitibundum nempè locum in quo
non erat aqua: qui eduxit tibi a-
quam è lapide marmoreo: Qui 16
cibavit te Man in deſerto, quod non
noverant patres tui, cauſa affligendi
te, & cauſa tentandi te, ad bene fa-
ciendum tibi in noviſſimo tuo: Di- 17
câſque in corde tuo, Fortitudo mea,
& robur manûs meæ fecit mihi to-
tam ſubſtantiam iſtam. Sed vicor- 18
dabere Domini Dei tui quia ipſe dat
tibi fortitûdinem ad faciendum ſub-
ſtantiam, cauſâ ſuſcitandi pactum
ſuum quod juravit patribus tuis, ſic-
ut die hâc. Erit autè, ſi oblivîſcendo 19
obliîus fueris Domini Dei tui, ive-
risque poſt deos alios, & cultum
præſiteris eis, & adorationem ex-
hibueris illis, teſtor contra vos hodiè
quòd pereundo peribitis.

כנוים הי בעמיא דיי מגלי מן קדמיכון היכרין תיבדון חולף דלא קבילתון 20
למימרא דיי אלהכון :

ט

שמע שמעו ישראל אתון עברין יומא דין ית יורדנא למיעול למירות עממין 1
רברבין ותקיפין מנכון קירוין רברבן וכריכן עד צית שמיא : עם גדול עם חסין 2
ונייוותן הי כנגברייא דאתון ידעתון ואתון שמעתון מן ייכול למיקם קדם בני
ניברייא : וידעת ותנדעון יומא דין ארום יי אלהכון שכינת יקריה מטיילא קדמיכון 3
מימריה אישא אכלא הוא ישיצינון והוא יתריכינון מן קדמיכון ותרכינון ותובדינון
בסרהובייא היכמא דמליל יי אלהכון לכון : לא תאמר לא תימרון בליבכון כד 4
ידחי יי אלהכון יתהון מן קדמיכון למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא הדא
ובחובי עממיא האלין יי מתרכהון מן קדמיכון : לא בצדקתך לא מטול וכיוותכון 5
וכתריצות ליבכון אתון עללין למירות ית ארעהון ארום בחובי עממיא האלין יי
אלהכון מתרך יתהון מן קדמיכון ומן בגלל לקיימא ית פתגמא דקיים יי
לאבהתכון לאברהם ליצחק וליעקב : וידעת ותנדעון ארום לא בזכותכון יי 6
אלהכון יהיב לכון ית ארעא משבחא הדא למירתה ארום עם קשי קדל אתון :
וכר הוו דכירין לא תתנשון דארגיזתון קדם יי אלהכון במדברא למן יומא 7
דנפקתון מארעא דמצרים עד מיתיכון עד אתרא הדין מסרבין הייתון קדם יי :
ובחרב וברחורב ארגזתון קדם יי והוה רוגזא מן קדם יי בכון לשצייא יתכון : 8
בעלותי כד סליקית לטוורא למיסב לוחי מרמירא לוחי קיימא דגזר יי עמכון 9
ושהיירת בטוורא ארבעין יממין וארבעין ליליון לחמא לא אכלית ומיא לא
אשתיתי : ויתן ויהב יי לי ית תרין לוחי מרמירא כתיבין באיצבעא דיי ועיליויהון 10
כתיב הי כל פתגמיא דמליל יי עמכון בטוורא מגו אשתא ביום כנישת קהלא :
ויהי והוה מסוף ארבעין יממין וארבעין ליליון יהב יי לי ית תרין לוחי מרמירא 11
לוחי קיימא :

Sicut populi quos Dominus migrare facit à facie veſtra, ſic peribitis, eò 20
quòd non aſcultaveritis ſermoni Domini Dei veſtri.

CAP. IX.

AUdi Iſrael, vos tranſitis hodie Jordanem, ad ingrediendum & 1
poſſidendum populos plures & fortiores vobis, civitates multas &
munitas uſque ad faſtigium cœlorum : Populum fortem & ſublimem 2
inſtar gigantum, quos vos noviſtis, & vos audiviſtis quis poreſt conſiſtere coram filiis gigantum ? Scietis itaque hodie quòd Dominus 3
Deus veſter ille ſit cujus gloriæ divina majeſtas ambulat coram vobis,
verbum *inquam* ejus ignis conſumens, ipſum perdet eos & extirpabit
eos à facie veſtra : itaque eliminabitis eos, & perdetis eos citò, ſi-
cut loquutus eſt Dominus Deus veſter vobis. Ne dixeritis in corde 4
veſtro, quando amoverit Dominus Deus veſter eos à facie veſtra,
dicendo ; Propter meritum meum introduxit me Dominus ad hæredi-
tario poſſidendum terram hanc : nam propter peccata populorum
iſtorum Dominus expellit eos à facie veſtra. Non propter merita 5
veſtra, aut propter rectitudinem cordis veſtri vos ingredimini ad poſ-
ſidendum terram eorum : quoniam propter peccata populorum iſto-
rum Dominus Deus veſter expellit eos à facie veſtra, & ut ſtabiliat
verbum quòd juravit Dominus patribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob.
Scietis itaque, quòd non propter merita veſtra Dominus Deus veſter 6
dat vobis terram laudatiſſimam hanc ad poſſidendum eam : quoniam
populus duræ cervicis vos. Memores ſitis, nec oblivioni tradatis, 7
quòd ad iracundiam provocaveritis coram Domino Deo veſtro in de-
ſerto : inde à die quo exiiſtis è terra Ægypti, donec veniretis ad
hunc uſque locum, rebelles fuiſtis coram Domino. Et in Horeb ad 8
iracundiam provocâſtis coram Domino : itaque fuit furor à facie
Domini in vos, ad perdendum vos. Cum aſcendi in montem ad accipi- 9
endum tabulas marmoreas, tabulas fœderis quod pepigit Dominus vobiſ-
cum, & moratus ſum in monte quadraginta diebus & quadraginta noctibus, panem non edi & aquas non bibi. Et dedit Dominus mihi duas ta- 10
bulas marmoreas ſcriptas digito Domini, & in illis ſcriptum erat juxta
omnia verba quæ loquutus eſt Dominus vobiſcum in monte è medio ignis,
in die congregationis cœtus. Accidit autem à fine quadraginta dierum & 11
quadraginta noctium, ut dederit Dominus mihi duas tabulas marmoreas,
tabulas fœderis.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* چو قومها آنچه ;; گم کنا از پیشي شما همچنین گم شوید جزاء نه شنویدید در آوازي 20
;; خداي شما *

*Sicut gentes quas perditurus eſt Do- 20
minus à præſentia veſtra, ſic peribi-
tis, propterea quòd non auſcultâſtis
voci Domini Dei veſtri.*

* فصل نهم *

CAP. IX.

*بشنو یسرال تو گذرا این روز مر آن یردن بآمدن براندن قومهاي بزرگان و قویان از تو 1
شهرهاي بزرگان و قلعها در آسمان * قومي بزرگ و افراشته پسراني عنقیم آنچه تو دانستي 2
[و تو شنویدي] که بیاستد بپیشي پسراني عنق * و بداني این روز که ;; خداي 3
تو او آن گذرا بپیشي تو آتشي سورا او نیست کند ایشانرا و او بشکند ایشانرا بپیشي
تو و براني ایشانرا و گم کني ایشانرا زود چون آنچه سخن گفت ;; بتو * نه گوئي در 4
دلي تو در دعف کردني ;; خداي تو ایشانرا از پیشي تو بگفتن در راستي من بیاورد
مرا ;; بمیراث گرفتن مر آن زمین آن این و در ظلمي آن قومهاي آن اینان ;; رانا ایشانرا
از پیشي تو * نه در راستي تو در شایستگي دلي تو تو آیا بمیراث گرفتن مر زمیني ایشان که 5
در ظلمي آن قومهاي آن اینان ;; خداي تو رانا ایشانرا از پیشي تو و بسبب بر انگیزاندن
مر آن سخن آنچه سوگند خورد ;; بپدراني تو بابرهم بیصحق و بیعقوب * و بداني که 6
نه در راستي تو ;; خداي تو دها بتو مر آن زمیني آن نیکوي آن این بمیراث گرفتن که
قومي سخت قفاي تو * یاد کن نه فراموش کني مر آنچه خشم انگیزاندي مر ;; خداي تو در 7
بیابان باز آن روزي آنچه بیرون آمدي از زمیني مصر تا آمدني شما تا آن جایي آن این
عاصیان بودید اوازي ;; * و در حرب قهر انداختید مر ;; خشم گرفت ;; در شما بنیست 8
کردني شمارا * در بر آمدني من بآن کوه بستاندن لوحهاي آن سنگها لوحهاي آن شرط آنچه 9
ببرید ;; اوازي شما بنشستم در که چهل روز و چهل شب نان نه خوردم و آب نه آهنجیدم *
* بداد ;; بمن مر دو لوحهاي آن سنگها نوشتگان در صنعي خداي و ابر ایشان چون همه 10
آن سخنها آنچه سخن گفت ;; اوازي شما در کوه از میاني آن آتش در روزي آن جمع *
* بود از فرجامي چهل روز و چهل شب بداد ;; بمن مر دو لوحهاي آن سنگها لوحهاي 11
آن شرط *

*Quum aſcendiſſem in montem ad 9
accipiendum tabulas lapideas, ta-
bulas fœderis quod pepigit Domi-
nus vobiſcum, ſedi in monte quadra-
ginta dies & quadraginta noctes,
ubi panem non comedi & aquam non
bibi. Et dedit Dominus mihi duas 10
tabulas lapideas ſcriptas operâ
Dei : & in eis erat juxta omnia
verba quæ locutus fuerat Dominus
vobiſcum in monte de medio ignis,
in die congregationis. Fuit autem, 11
poſt finem quadraginta dierum &
quadraginta noctium, dedit Domi-
nus mihi duas tabulas lapideas, ta-
bulas fœderis.*

CAP. IX.

*AUdi Iſrael, tu tranſis hodiè 1
Jarden, ad ingrediendum ad expel-
lendum gentes magnas & robuſtio-
res quàm tu, urbes magnas, & mu-
nimenta uſque ad cœlum : Popu- 2
lum magnum & excelſum, filios A-
nacim quos tu nôſti, tuque audiſti,
Quis conſiſtet coram filiis Anac ?
Scies itaque hodiè quòd Dominus 3
Deus tuus ipſe tranſit coram te,
ignis comburens, ipſe annihilabit
eos, ipſéque confringet eos coram
te : & expelles eos, et perdes eos
citò, quemadmodum locutus eſt Do-
minus tibi. Ne dicas in corde tuo 4
quum propulſaverit Dominus Deus
tuus illos à præſentia tua, dicen-
do ; Propter juſtitiam meam intro-
duxit me Dominus ad hæreditate
capiendam terram iſtam, cùm propter
iniquitatem gentium iſtarum ex-
pulerit eas Dominus à præſentia tua.
Non propter juſtitiam tuam & pro- 5
bitatem cordis tui tu ingrederis ad
hæreditate capiendam terram eo-
rum : nam propter iniquitatem gen-
tium iſtarum Dominus Deus tuus
expellit eas à præſentia tua, et cauſâ
præſtandi verbum quod juravit
Dominus patribus tuis Abraham,
Iſhac, & Jaacob. Proindè ſcias 6
quòd non propter rectitudinem tuam
Dominus Deus tuus dat tibi terram
bonam iſtam ad hæreditarió capien-
dam : populus enim duræ cervicis
es tu. Memento, ne obliviſcaris 7
quòd ad iram excitâſti Dominum
Deum tuum in deſerto : à die quo
egreſſus es è terra Ægypti, uſque in
adventum veſtrum ad locum iſtum,
rebelles fuiſtis Domino. Etiam in 8
Horeb furorem injeciſtis Do-
mino, & iram concepit Dominus
contra vos ad annihilandos vos.*

דברים ט

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

יב ויאמר יי לי קום חות בפריע מיכא ארום חביל עמך דאפקתון מן מצרים סטו בפריע מן אורחא דפקידתינון בסיני לא
יג עבדון להון צלם וצורה ועבדו להו מתיכא: ויאמר יי לי למימר גלי קדמי
יד סורחנותא עמא הדין והא עם קשי קדל הוא: הרף אנח בעותך מן קדמי
טו ואשיצינון ואמחי ית שומהון מתחות שמיא ואעביד יתך לעם תקיף וסגי מנהון:
טז ואפן וכוינית ונחתית מן טוורא ודליק באישתא וטוורא דליק תרין לוחי קיימא על
יז תרין ידי: וארא וחמית והא סרחתון קדם יי אלהכון עבדתון לכון עיגל מתכא
סטיתון בפריע מן ארחא דפקיד יי יתכון: ואחפש ואחדית בתרין לוחיא ירושלמי 17 ותפשית בתרין לוחיא
יח וטלקתינון מעלוי תרתין ידיי ותברתינון: ואתון חמין כד לוחיא מיתברין ואתנתהון פרחין: ואתנפל ובעית רחמין מן קדם
יט יי כד בקדמיתא ארבעין יממין וארבעין ליליון לחמא לא אכלית ומוי לא אשתיית מטול כל חוביכון דחבתון למעבד דביש קדם יי לארגזא קדמוי:
כ כי ינרתי בי היא ומנא אשתהלחון מן קדם יי חמשתי מלאכיא מחבלא לחבלא
כא ית ישראל אף וחמה וקצף ומשחית וחרון כיון דישמע משה רבהון דישראל אזל
ואדכר שמא רבא ויקירא ואוקים מקברהון אברהם ויצחק ויעקב וקמון בצלותא
קדם יי ומן יד אתכליאו תלת מנהון ואשתיירון תרין אף וחימה בעא משה רחמין
ואתבליאו אוף תריהון וחפר שיח בארעא דמואב וטמרינון בשבועת שמא רבא
כב ודחילא דהכין כתיב ארום דחילת מן קדם רוגזא וחימתא דרגז יי עליכון למשצייא
כג יתכון וקבל יי צלותי אוף בזמנא ההיא: ובאהרן ועל אהרן הוה רגז מן קדם יי
כד לחרא לשיצויותיה וצליתי אוף על אהרן בעידנא ההיא: ואת ית סורחנתכון
דעבדתון ית עגלא נסיבית ואוקידית יתיה בנורא ושפיית יתיה בשופנא טבאות
כה עד דהוה דקיק בעפרא וטלקית ית עפריה לנחלא דנחית מן טוורא: ובתבערה
ובבית יקידתא ובניסיתא ובקברי חמודא מרגיזין הויתון קדם יי: ירושלמי 22 ובקבריא תחמודיא
כו ובשלח ובומן דשלח יי יתכון מרקם גזא למימר סוקו ואחסינו ית ארעא
כז דיהבית לכון וסריבתון על מימרא דיי אלהכון ולא הימנתון ליה ולא קבלתון
כח למימריה: ממרים מסרבין הויתון קדם יי מן יומא דחכימית יתכון:

Et dixit Dominus mihi; Surge descende citò hinc, quoniam corruperunt 12
semitam suam populus qui vocantur de tuo nomine, quos eduxisti è
terra Ægypti: recesserunt citò de via quam præcepi illis in Sinai,
dicendo; Ne faciatis vobis simulachrum aut imaginem, & fecerunt
sibi fusile. Et dixit Dominus mihi, dicendo; Revelatum est coram 13
me peccatum populi istius, & ecce populus durus cervice est. Inter- 14
mitte precationem tuam à facie mea ut perdam eos, & deleam no-
men eorum de sub cœlis: & faciam te in populum fortiorem & ma-
jorem eis. Et respexi & descendi ex monte, & mons ardebat igni, 15
& duæ tabulæ fœderis in ambabus manibus meis. Et vidi, & ecce 16
peccaveratis coram Domino Deo vestro, feceratis vobis vitulum fu-
silem: declinaveratis citò à via quam præcepit Dominus vobis. Et 17
apprehendens duas tabulas projeci
eas ex duabus manibus meis: & Hieros. 17 *Et apprehendi am-*
fregi eas vobis videntibus, tabulæ *bas tabulas, & projeci eas.*
fractæ sunt & literæ avolârunt.
Et quæsivi miserationes à facie Domini sicut initio, quadraginta die- 18
bus & quadraginta noctibus panem non edi & aquas non bibi, pro-
pter omnia vestra peccata quibus peccâstis, faciendo id quod ma-
lum est coram Domino, ut ad iracundiam provocaretis illum. Eo tem- 19
pore missi sunt à facie Domini quinque angeli destructores ad perden-
dum Israelem, ira, & excandescentia, & indignatio, perditio, & ira-
cundia: quod postquam audivit Moses doctor Israelitarum, pro-
fectus est & mentionem fecit nominis magni & pretiosi; & excitavit
è sepulchris suis Abraham, Isaac, & Jacob, qui steterunt in precatione
coram Domino, & statim cohibiti sunt tres ex illis, & relicti sunt
duo, ira, & excandescentia: petiit Moses miserationes & cohibiti etiam
sunt ambo illi, quare fodit foveam in terra Moab, & occultavit eos cum
jurejurando nominis magni & tremendi, quia sic scribitur; Quoniam
timui propter iram & furorem, quo iratus fuit Dominus contra vos ne
perderet vos, & recepit Dominus preces meas etiam tempore illo. Sed 20
& contra Aharonem fuit ira à facie Domini valde, ut perderet eum: &
oravi etiam pro Aharone tempore illo. Et peccatum vestrum quod 21
feciſtis, vitulum, accepi, & combussi eum igne, & contudi eum in mor-
tario bene, donec comminueretur in pulverem: & projeci pulverem
ipsum in torrentem descendentem è monte. Et, in loco incendii, & 22
tentationis, & in sepulchris concu-
piscentiæ, ad iracundiam provo- Hieros. 22 *Et in sepulchris con-*
cantes fuistis Dominum. Et quo 23 *cupiscentiarum.*
tempore misit vos Dominus ex Re-
kam Gea, dicendo; Ascendite & hæreditario possidete terram quam
dedi vobis: tum rebelles fuistis contra verbum Domini Dei vestri, neque
credidistis ipsi, neque recipistis verbum ejus. Rebelles fuistis coram 24
Domino à die qua novi vos.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفت يي بمن بر خيز فرود شو زود ازين كه تباهي كرد قومي تو آنچه بيرون آوردي از مصر 12
بگشتند زود از آن راه آنچه فرمودم ايشانرا بكردند بايشان ريخته * گفت يي بمن بگفتن 13
بديدم مر آن قومي آن اين و اينك قومي سخت قفاست او* سست شو از من و نيست كنم 14
ايشانرا و محو كنم مر نامي ايشان از فرودي آن آسمان و بكنم ترا بقومي قوي و بسيار
ازو * روي كردم فرود آمدم از آن كوه و آن كوه افروزا در آتش و دو لوحهاي آن شرط 15
ابر دو دستهاي من * بديدم و اينك خطا كرديد بيي خداي شما بكرديد بشما گوسالهي 16
ريخته بگشتيد زود از آن راه آنچه فرمود يي شمارا * بگرفتم در دو آن لوحها بيفكندم 17
[ايشانرا] از بالاي دو دستهاي من بشكستم ايشانرا بچشم ديدي شما * بيفتادم بپيشي يي 18
چون اوّل چهل روز وچهل شب نان نه خوردم وآب نه آهنجيدم ابر همه خطاهاي شما آنچه
خطا كرديد بكردن آن بد در نظرهاي يي بخشم انداختن اويرا * كه بترسيدم از پيشي 19
آن خشم و آن غضب آنچه قهر كرد يي ابر شما بنيست كردن شمارا بشنويد يي بمن نيز در
باري آن اين * و در اهرن خشم گرفت يي بغايت بنيست كردن اويرا نماز كردم نيز در سببي 20
اهرن در وقتي آن آن * و مر خطاي شما آنچه بكرديد مر آن گوساله بستانديم و بسوختم 21
اويرا در آتش و بكوفتم اويرا جرس نيكو تا آنچه خرد شد بخاك و بينداختم مر خاكي
او بآن رود آن فرود آيا از آن كوه * و بتبعره و بمسّه و در قبرت آن تاوه خشم 22
انگيزان بوديد مر يي * و در فرستادني يي شمارا از قدش برنع بگفتن بر 23
آييد و ميراث گيريد مر آن زمين آنچه بدادم بشما عاصي شديد مر امري يي خداي
شما و نه باور كرديد باو و نه شنويديد در قولي او * عاصيان بوديد اوازي يي از 24
روزي دانستني من شمارا *

Dixitque Dominus mihi; Surge, 12
descende citò abhinc, quia corrupte
egit populus tuus quem eduxisti ex
Ægypto, diverterunt citò à via quã
præcepi eis, fecerunt sibi fusile.
Dixit quoque *Dominus ad me, di-* 13
cendo; Vidi populum istum, &
ecce populus duræ cervicis est ipse.
Apage à me, ut annihilem eos, de- 14
leamque nomen eorum de sub cœlo,
& faciam te in gentem robustiorem
& copiosiorem illã. Tunc *facie con-* 15
versâ descendi è monte, (mons ve-
rò ardebat igne,) & duæ tabulæ
fœderis erant *in duabus manibus*
meis. Aspexique, & ecce pecca- 16
veratis in Dominum Deum vestrum,
feceratis enim *vobis vitulum fusi-*
lem, diverteratis citò à via quam
præceperat Dominus vobis. Tunc 17
apprehendens ego duas tabulas lapi-
deas, projeci eas è duabus manibus
meis, confregique illas in conspectu
oculorum vestrorum. Et procidi 18
coram Domino sicut priùs, qua-
draginta diebus & quadraginta
noctibus; panem non comedi,
& aquam non bibi; propter
omnia peccata vestra quæ pec-
caveratis, faciendo malum in con-
spectibus Domini, furorem in-
jiciendo illi: (*Timui enim* 19
propter furorem & iram quã ira-
tus erat Dominus contra vos ad an-
nihilandum vos:) & *exaudivit me*
Dominus etiam vice hâc. In A- 20
haron etiam iram concepit Domi-
nus vehementer, ad annihilan-
dum eum: tum *oravi etiam*
causâ Aharon tempore illo. Pec- 21
catum autem vestrum quod fece-
ratis, nempe *vitulum, accepi, &*
combussi illum igne, contrivique
illum molturâ bonâ, usque quò
comminutus esset in pulverem; de-
indè projeci pulverem ejus in tor-
rentem descendentem è monte. Et in 22
Taberah, & in Massah, & in Cibroth-
taavah ad iram excitantes fuistis
Dominum. Et quum misisset vos Do- 23
minus de Cadesh Barnea, dicendo;
Ascendite, & hæreditariò capite
terram quam ego dedi vobis: re-
bellâstis mandato Domini Dei ve-
stri, & non credidistis ei, neque
auscultâstis dicto ejus. Rebelles 24
fuistis Domino à die quâ cogno-
vi vos.

הרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

25 ואתנפל וְאִשְׁתַּחִית בְּצְלוֹ קֳדָם יְיָ יָת אַרְבְּעִין יְמִין וְיָת אַרְבְּעִין לֵילְוָון דְּאִשְׁתַּחִית
26 בְּצְלוֹ אֲרוֹם אֲמַר יְיָ לְמֶשְׁצֵא יַתְכון: וְאִתְפַּלֵל וְצְלֵיִת קֳדָם יְיָ וַאֲמָרִית בְּבָעוּ
בְּרַחֲמִין מִן קֳדָמָךְ יְיָ אֱלָהִים לָא תְחַבֵּל עַמָּךְ וְאַחְסַנְתָּךְ דְּיִפְרַקְתָּ בְּחוּקְפָּךְ דִּי אַפֵּיקְתָּ
27 מִמְּצְרַיִם בִּגְבוּרַת אִידָא תַּקִּיפְתָּא: זְכוֹר דִּיוֵי דְכִיר לְעַבָּדָךְ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וְלְיַעֲקוֹב וְלָא תְסְתַּכֵּל לְקִשְׁיוּת לֵב עַמָּא הָדֵין לְרִישְׁעֵיהוֹן וּלְסוֹרְחָנוּתְהוֹן: מִן
28 דִּלְמָא יֵימְרוּן דַּיָּירֵי אַרְעָא דְאַפֵּקְתָּנָא מִתַּמָּן מִרְאִיתְחִישׁ חֵילָא מִן קֳדָם יְיָ
לְאַעָלוּתְהוֹן לְאַרְעָא דְמַלֵּיל לְהוֹן וּמִדְסָנֵי יַתְהוֹן אַפֵּיקִינוּן לְקָטָלוּתְהוֹן בְּמַדְבְּרָא:
29 וְהֵם וְהֵינוּן עַמָּךְ וְאַחְסַנְתָּךְ דְּאַפֵּיקְתָּא בְּחֵילְךְ רַבָּא וּבִדְרָעָךְ מְרַמְמָא:

25 Et proſtravi me in oratione coram Domino quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus proſtravi me in oratione, quoniam dixerat Dominus ſe perditurum vos. 26 Et oravi coram Domino, & dixi; Obſecro per miſerationes à facie tua Domine Deus, ne perdas populum tuum, & hæreditatem tuam quam redemiſti per fortitudinem tuam, quem eduxiſti ex Ægypto potentia manus fortis. 27 Memor eſto ſervorum tuorum, Abraham, Iſaac, & Jacob: neque reſpicias ad duritiem cordis populi hujus, ad impietatem eorum, & ad peccata eorum. 28 Ne dicant habitatores terræ unde eduxiſti nos, elanguiſſe vires à facie Dominî, quominus introduceret eos in terram quam dixerat illis: & quia odio habuerit eos, ideò eduxiſſe eos ut interficeret ipſos in deſerto. 29 Illi autem ſunt populus tuus, & hæreditas tua quam eduxiſti robore tuo magno, & brachio tuo excelſo.

CAP. X.

1 בעת בְּעִדָנָא הַהִיא אֲמַר יְיָ לִי פְּסַל לָךְ תְּרֵי לוּחֵי מַרְמָרָא כְּצוּרְתְּהוֹן דְּקַדְמָאֵי וְסוֹק
2 לְקֳדָמַי לְטַוּרָא וְעִיבַד לָךְ אֲרוֹנָא דְקִיסָא: וְאֶכְתּוֹב עַל לוּחַיָּא יָת פִּתְגָמַיָּא
דַּהֲווֹ עַל לוּחַיָּא קַדְמָאֵי דְּיִתְתַּבְּרְתְּנוּן וּתְשַׁוִּינוּן בַּאֲרוֹנָא: וְאֶעְבֵּד
3 וַעֲבָרִית אֲרוֹנָא דְקִיסֵי שִׁטִּין וּפְסָלִית תְּרֵי לוּחֵי מַרְמָרָא כְּצוּרַת קַדְמָאֵי וְסָלֵקִית
4 לְטַוּרָא וּתְרֵין לוּחַיָּא בִּידִי: וְיִכְתּוֹב וְכָתַב עַל לוּחַיָּא הֵי כִּכְתָבָא קַדְמָאָה יָת עֲשַׂרְתֵּי
דִבַּיָּא דְמַלֵּיל יְיָ עִמָּכוֹן בְּטַוּרָא מִגּוֹ אִישָׁתָא בְּיוֹמָא דְאִתְכַּנִּשׁוּ קְהָלָא וְיְהַבִינוּן יְיָ
5 לִי: וְאִפֵּן וְכַוֹּונִית וּנְחִתִית מִן טַוּרָא וְשַׁוְיִית יָת לוּחַיָּא בַּאֲרוֹנָא דְעָבְדִית וַהֲווֹ תַמָּן
6 צְנִיעִין הֵיכְמָא דְפַקְּדַנִי יְיָ: וּבְנֵי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְטָלוּ מִן כּוּפְרֵנֵי בֵּירֵי בְּנֵי יַעֲקָן
לְמוֹסֵרָה תַּמָּן אֲנַח עַמְּהוֹן אֶלְעָזָר כַּד מְלַךְ בַּעֲרָד דְּשָׁמַע דְּמִית אַהֲרֹן וְאִסְתַּלָּקוּ עָנְנֵי
יְקָרָא וּמְרָעָקַת עַל יִשְׂרָאֵל עַל קְרָבָא הַהִיא בְּעוּ לְמֶחֱוֵי לְמַצְרַיִם וַהֲדְרִי שִׁית
מַטְלִין רְדָפוּ בְּנֵי לֵוִי בַּתְרֵיהוֹן וְקָטְלוּ מִנְּהוֹן תַּמָנֵי גְנִיסַן וַהֲדָרוּ לַאֲחוֹרֵיהוֹן אַף מִבְּנֵי
לֵוִי אִתְקְטִילוּ אַרְבַּע גְּנִיסַן אֶמְרוּ דֵין לְדֵין מַאן גָּרַם לָנָא קְטוֹלָא הָדָא אֶלָּא עַל
דְּאִתְרַשְׁלָנָא בְּמִסְפְּדָא דְאַהֲרֹן חֲסִידָא וְקָבְעוּ תַּמָּן מִסְפְּדָא כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ
7 תַּמָּן מִית אַהֲרֹן וְאִתְקְבַר תַּמָּן וּבְכֵן שַׁמּוּשׁ אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ בְּאִתְרוֹי: מִשָּׁם מִתַּמָּן
8 נְטָלוּ לְנוּדְגוֹד וּמִן גּוּדְגוֹד לְיָטְבַּת אַרַע נַגְדָא נַחֲלִין דְּמַיִן: בְּעִדָנָא הַהִיא
אַפְרֵישׁ יְיָ יָת שִׁבְטָא דְלֵוִי מְטוּל דְּקָנְיָאוּ לְשַׁמָּשָׁה לְאִתְקְטָלָא בְּנִין יְקָרֵיהּ לְמִסְוְבְרָא
יָת אֲרוֹן קְיָמָא דַיְיָ לְמֵיקוֹם קֳדָם יְיָ לְשַׁמְּשׁוּתֵיהּ וּלְבָרְכָא בִּשְׁמֵיהּ עַד זְמַן
יוֹמָא הָדֵין:

CAP. X.

1 IN tempore illo dixit Dominus mihi; Exculpe tibi duas tabulas marmoreas juxta figuram illarum priorum, & aſcende coram me in montem: & fac tibi arcam ligneam. 2 Et ſcribam ſuper tabulas verba illa quæ fuerunt in tabulis prioribus, quas corroborata virtute tuâ fregiſti: & pones ea in arca. 3 Feci ergò arcam lignorum Sittim, & ſculpſi duas tabulas marmoreas juxta formam priorum: & aſcendi in montem habens duas tabulas in manu mea. 4 Et ſcripſit ſuper tabulas juxta ſcripturam priorem, decem verba quæ loquutus eſt Dominus vobiſcum in monte è medio ignis, die quo collecta eſt congregatio: & dedit ea Dominus mihi. 5 Et converſus deſcendi ex monte, & poſui tabulas in arca quam feceram: & fuerunt ibi repoſitæ ſicut juſſerat mihi Dominus. 6 Filii autem Iſrael profecti ſunt ex oppidis puteorum filiorum Jahakan in Moſerah, ibi conflixit cum eis Amalek, cùm regnaret in Harad, & intellexiſſet mortuum eſſe Aharonem, & remotas eſſe nubes gloriæ. Cæterùm ex quo affligeretur Iſrael in eo prælio quæ fierunt reverti in Ægyptum, & revertentes ſex profectiones perſecuti ſunt eos filii Levi, & interfecerunt ex illis octo generationes, & retroverſi ſunt; etiam ex filiis Levi interfecti ſunt quatuor generationes: dixerunt ſibi invicem; Quis in cauſa fuit nobis hujus cladis? propterea quod remiſſiores fuimus in luctu Aharonis pii: ibi itaque conſtituerunt luctum omnes filii Iſrael, acſi ibi mortuus eſſet Aharon, & ſepultus eſſet ibi, & propterea miniſtravit Eleazer filius ejus loco illius. 7 Inde profecti ſunt in Gudgod: & à Gudgod in Jotbath, terram in qua fluunt torrentes aquarum. 8 Tempore illo ſeparavit Dominus tribum Levi, eo quod zelo nominis ejus commoti interficerentur pro gloria ejus, ut portarent arcam fœderis Domini: ut ſtarent coram Domino ad miniſtrandum ei, & ad benedicendum in nomine ejus uſque ad tempus diei hujus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 بيفتادم بيشي يي مر چهل آن روز و مر چهل آن شب آنچه بيفتادم كه گفت يي بنيست
26 كردن شمارا * نماز كردم بيي گفتم يي خدا نه تباه كني قومي تو و احسنتاي تو آنچه
27 خلاص كردي در بزرگي تو آنچه بيرون آوردي از مصر در دستي قوي * ياد كن
بيندگاني تو بابرهم بيصحق و بيعقوب نه روي كني بسختي آن قومي آن اين و بظلمي
28 او و بخطاي او * تا نه گويند اهلي آن زميين آنچه بيرون آوردي ايشانرا از آنجا از بي
نوانستن يي بآوردن ايشانرا بآن زميين آنچه سخن گفت بايشان واز دشمن داشتني او ايشانرا
29 بيرون آورد ايشانرا بكشتن ايشانرا در بيابان * و ايشان قومي تو و احسنتاي تو آنچه بيرون
آوردي در زوري تو آن بزرك و در بازوي تو آن افراشته *

* فصل دهم *

1 * دروقتي آن آن گفت يي بمن
بتراش بتو دو لوحهاي سنگها چون اوّلينان و بر آي بمن بآن كوه و بكني بتو صندوق چوب *
2 * و بنويسم ابر آن لوحها مر آن سخنهاي آنچه بودند ابر آن لوحهاي آن اوّلينان آنچه بشكستي
3 و بنهي ايشانرا در صندوق * و بكردم صندوقي چوبهاي شمشاد و بتراشيدم دو لوحها سنگها
4 چون اوّلينان و بر آمدم بآن كوه و دو آن لوحها در دستي من * بنوشت ابر آن لوحها چون
نوشتهي آن اوّل مرده آن سخنها آنچه سخن گفت يي بشما در كوه از ميانی آن آتش در روز آن
5 جمع بداد ايشانرا يي بمن * روي كردم و فرود آمدم از آن كه و بنهادم مر آن لوحها در صندوق
6 آنچه بكردم بودند آنجا چون آنچه بفرمود مرا يي * و بسرانی يسرال منزل برداشتند از باروت بني
يعقن بموسره آنجا بمرد اهرن قبر شد آنجا و خدمت كرد العزر پسري او بجايي او * از آنجا منزل بر
7 داشتند بآن جدجد و از آن جدجد بيطبت زميني رودهاي آب * در وقتي آن آن جدا كرد
8 يي قبيلهي آن لوي ببرداشتن مر صندوقي شرطي يي بايستادن بيشي يي بخدمت كردني
او و بآفرين گفتن در نامي او تا آن روزي آن اين *

25 Et procidi coram Domino quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus procidi, quia dixerat Dominus ad annihilandum vos. 26 Et orans ad Dominum dixi; Domine Deus, ne corrumpas populum tuum & hæreditatem tuam quam redemiſti magnitudine tuâ, quem eduxiſti ex Ægypto manu validâ. 27 Memento ſervorum tuorum, Abraham, Iſhac, & Jaacob: ne reſpicias ad duritiem populi hujus, & ad iniquitatem ejus, & ad peccatum ejus: 28 ut non dicant incolæ terræ undè eduxiſti eos; Ex impotentia Domini ad introducendum eos in terram de qua locutus eſt eis, & ex inimicitia ejus erga eos, eduxit illos ad interficiendum ipſos in deſerto. 29 Ipſi enim ſunt populus tuus, & hæreditas tua quam eduxiſti fortitudine tuâ magnâ & brachio tuo extento.

CAP. X.

1 TEmpore illo dixit Dominus ad me; Sculpe tibi duas tabulas lapideas ſicut priores, & aſcende ad me in montem: facies quoque tibi arcam ligneam. 2 Et ſcribam in illis tabulis verba quæ erant in tabulis prioribus quas fregiſti, & pones eas in arca. 3 Feci igitur arcam ex lignis buxinis, ac ſculpſi duas tabulas lapideas ſicut priores, aſcendique in montem cum duabus tabulis in manu mea. 4 Et ſcripſit in tabulis juxta ſcripturam priorem, Decem verba, quæ locutus fuerat Dominus vobiſcum in monte è medio ignis in die congregationis: & dedit illas Dominus mihi. 5 Deindè facie converſâ deſcendi à monte, poſuique tabulas in arca quam feceram: & fuerunt ibi, quemadmodum præceperat mihi Dominus. 6 Et filii Iſrael manſionem removerunt de Beeroth filiorum Jaacan in Moſerah: ibi mortuus eſt Aharon, & ſepultus eſt ibi, ac miniſterio functus eſt Eleazar filius ejus in loco ejus. 7 Indè manſionem removerunt ad Gudgod: & à Gudgod ad Jotbath, terram torrentium aquæ. 8 Tempore illo ſeparavit Dominus tribum Levi ad portandum arcam fœderis Domini, ad ſtandum in præſentia Domini ad miniſtrandum ei, & ad benedicendum in nomine ipſius, uſque ad diem hanc.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Propterea non fuit tribui Levi portio & hæreditas cum fratribus su- 9
is: dona quæ dedit illi Dominus sunt hæreditas ejus, ſicut loquutus eſt
Dominus Deus veſter illi. Ego autem fui ſtans in monte poſtulans 10
& orans juxta dies priores, quadraginta dies & quadraginta noctes:
& recepit Dominus preces meas etiam tempore illo, noluit Dominus 11
perdere te. Et dixit Dominus mihi; Surge, ambula ad deducendum
coram populo, ut ingrediantur & hæreditario poſſideant terram, quam
jurato promiſi patribus eorum me daturum illis. Et nunc Iſrael quid 12
Dominus Deus veſter quærit à vobis, niſi ut timeatis à facie Domini
Dei veſtri, ut ambuletis in omnibus ſemitis quæ ſunt rectæ coram eo,
& ut diligatis ipſum, & colatis Dñm Deum veſtrum toto corde veſtro,
& tota anima veſtra? Ad cuſtodiendum mandata Dñi & ſtatuta ejus, 13
quæ ego præcipio vobis hodiè, ut bene ſit vobis. Ecce Domini Dei 14
veſtri ſunt cœli & cœli cœlorum, & cœtus angelorum qui in illis
ſunt ut ſint miniſtri coram eo, terra & quicquid in ea eſt. Tantùm 15
patres veſtros elegit Dominus, eò quòd diligeret vos: & elegit filios
eorum poſt eos, ſicut vos, ex omnibus populis qui ſunt in ſuperficie
terræ in tempore diei hujus. Removeatis ergò ſtultitiam cordis ve- 16
ſtri, & cervicem veſtram ne induretis amplius. Nam Dominus De- 17
us veſter eſt Deus judex, & Dominus regum, Deus magnus fortis &
terribilis, coram quo nulla eſt acceptio perſonarum, neque etiam re-
cipit munera. Faciens judicium pupillo & viduæ, & diligens adve- 18
nam ut det illi cibum & pallium. Diligatis igitur vos peregrinum, 19
quia peregrini fuiſtis in terra Ægypti. A facie Dñi Dei veſtri timebitis, 20
& coram ipſo coletis: & timori ejus adhærebitis, & per nomen ejus
jurabitis. Ipſe eſt laus veſtra, & ipſe eſt Deus veſter: qui fecit vo- 21
biſcum magnalia & terribilia illa, quæ vidiſtis oculis veſtris. Cum 22
ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres veſtri in Ægyptum, & nunc
poſuit vos Dominus Deus veſter ſicut ſtellas cœli præ multitudine.

CAP. XI.

DIligetis igitur Dominum Deum veſtrum, & cuſtodietis cuſtodiam 1
verbi ejus, & ſtatuta ejus & judicia ejus & mandata ejus omnibus die-
bus. Cognoſcatis igitur hodiè quia non cum filiis veſtris, qui non cog- 2
noverunt neque viderunt doctrinam legis Domini Dei veſtri; neq; ma-
gnificentiam ejus, & manum ejus fortem, nec brachium ejus excelſum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

ابر همچنين نه بود بلوي بخش و احسنتا اواري برادراني او ۞ او احسنتاني او چون آنچه سخن 9
گفت ۞ خداي تو باو * ومن ايستادم در كه چون روزهاي اوّليتان چهل روز وچهل شب 10
بشنويد ۞ بمن نيز در باري آن آن نه مراد كرد ۞ تباه كردن ترا * گفت ۞ بمن بر خيز برو 11
بمنزل بر داشتن بپيشي آن قوم و بيابند و ميراث گيرند مر آن زمين آنچه سوگند خوردم
بپدراني ايشان بدادن بايشان * واكنون يسرال چي ۞ خداي تو طلب كنا از تو كه الّا 12
بترسيدن مر ۞ خداي تو برفتن در همه راههاي او و بدوست داشتن اويرا و بعبادت
[كردن] مر ۞ خداي تو در همه دلي تو و در همه جاني تو * بنگاه داشتن مر فرمانهاي ۞ 13
و مر رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بنيكوي بتو * اينك ۞ خداي تو آن آسمان و آسماني 14
آن آسمان آن زمين و همه آنچه دران * خاصّه در پدراني تو مراد ۞ بدوست داشتن ايشانرا 15
واختيار كرد در نسلي ايشان پسي ايشان در شما از همه آن قومها چون روزي آن اين *
* وببريد مر اغلف دلي شما و قفاي شما نه سخت كنيد نيز * كه ۞ خداي شما او خداي 16 17
آن حاكمان وخداوندي آن خداوندان آن خداي آن بزرك و آن جبّار و آن هيبتوار آنچه نه آرزم
دارد روي و نه ستاند رشوت * كناي حكمي يتيم وبيوه ودوست داراي غريب بدادن باو 18
نان و جامه * و دوست داريد مر آن غريب كه غريبان بوديد در زميني مصر * مر ۞ خداي تو 19 20
بترسي و اويرا عبادت كني ودرو واصل شوي و در نامي او سوگند خوري * او تهليل تو 21
و او خداي تو آنچه بكرد اواري تو مر آن بزرگيها و مر آن هيبتواريهاي آن اينان آنچه
بديدند چشماني تو * در هفتاد جان فرود شدند پدراني تو بمصر واكنون بنهاد ترا ۞ 22
خداي تو چون ستارهاي آن آسمان ببسياري *

* فصل يازدهم *

* ودوست داري مر ۞ خداي تو ونگاه داري نگاه داشتي او رسمهاي او وحكمهاي 1
او وفرمانهاي او همه آن روزگاران * وبدانيد اين روز كه نه اواري پسراني شما آنچه نه دانستند 2
و آنچه نه ديدند مر ادب ۞ خداي شما مر بزرگي او و مر دستي او آن قوي و مر بازوي
او آن افراشته *

Idcircò non fuit ipſi Levi portio & hæreditas cum fratribus ſuis: Dominus enim *eſt hæreditas ejus, quemadmodùm locutus eſt Dominus Deus tuus ei: Ego autem ſteti in monte juxta dies priores, quadraginta dies & quadraginta noctes: & audivit me Dominus etiam vice ipſâ, nec voluit Dominus perdere te. Tandem dixit Dominus ad me; Surge, vade ad manſionem removendam coram populo, ut ingrediantur ac hæreditate accipiant terram quam juravi patribus eorum dare illis. Nunc ergò Iſrael, quid Dominus Deus tuus requirit à te, niſi timere Dominum Deum tuum, ambulare in omnibus viis ejus, & diligere eum, & ſervire Domino Deo tuo in toto corde tuo & in tota anima tua, Cuſtodire præcepta Domini & ſtatuta ejus quæ ego præcipio tibi hodiè, in bonum tibi? En Domini Dei tui eſt cœlum & cœlum cœli, terra & omne quod in ea. Tantummodò in patribus tuis delectatus eſt Dominus ad diligendum eos, & elegit progeniem eorum poſt eos, nempe vos, præ omnibus populis, ſicut die hâc. Circuncidite igitur præputiatum cor veſtrum, & cervicem veſtram ne induretis ampliùs. Nam Dominus Deus veſter eſt Deus judicum & Dominus dominorum, Deus magnus, & potens, & terribilis, qui non reverebitur faciem, neque accipiet munus: Faciens judicium pupillo & viduæ: diligens item peregrinum, dando ei panem ac veſtimentum. Diligetis itaque peregrinum, quia peregrini fuiſtis in terra Ægypti. Dominum Deum tuum timebis, & ei ſervies, ipſique te adjunges, & per nomen ejus jurabis. Ipſe eſt exultatio tua, & ipſe eſt Deus tuus qui fecit tecum magnalia ac terribilia iſta quæ viderunt oculi tui. Cum ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum, & nunc poſuit te Dominus Deus tuus ſicut ſtellas cœli in multitudinem.*

CAP. XI.

DIliges ergò Dominum Deum tuum, & cuſtodies cuſtodiam ejus, ſtatuta ejus, & judicia ejus, & præcepta ejus omnibus diebus. Et ſcitote hodiè (non enim cum filiis veſtris loquor, qui non noverunt neque viderunt) eruditionem Domini Dei veſtri, magnitudinem ejus, & manum ejus validam, & brachium, ejus extentum:

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וארת אתתיו וית אתוותיה וית עובדוי דעבד בגו מצרים לפרעה מלכא דמצרים 3
ולכל יתבי ארעיה: ואשר ודעבד למשריית מצרים לסוסוותהון ולארתיכיהון 4
די אטיף ית מוי דימא דסוף על אפיהון כד רדפו בתריכון ואבידינון יי עד זמן
יומא הדין: ואשר ודעבד לכון במדברא עד זמן מיתיכון עד אתרא הדין: 5
ואשר ודעבד לרתן ולאבירם בני אליאב בר ראובן דפתחת ארעא ית פומה 6
ובלעתון וית אינש בתייהון וית כל מרייתא דהוו עמהון בגו כל ישראל: כי ארום 7
בעיניכון אתון חמיין ית כל עובדא די רבא עבד: ושמרתם ותנטרון ית 8
כל תפקדתא דאנא מפקיד לכון יומא דין מן בגלל דתתקפון ותיעלון ותחרתון
ית ארעא דאתון עברין לתחן למירתה: ולמען ומן בגלל דיסגון יומיכון 9
על ארעא דקיים יי לאבהתכון למיתן להון ולבניהון ארעא דפירהא
שמינין כחלב וחלין כדבש: כי הארץ ארום ארעא דאנת עלייל תמן 10
למירתה לא כארעא דמצרים היא דנפקתון מתמן דתזרע ית זרעך ומשקיית
ליה בנרמך היי כגינת ירקא: והארץ ואתון עברין לתמן 11
למירתה ארע טוורין ובקען מן מטרא
דנחית מן שמיא שתיא מוי: ארץ 12 ארעא די יי אלהכון תבע ירושלמי
ארעא די יי אלהך תבע יתה בימיריה יתה בתדירא:
לאוטבותא תדירא עיני יי אלהך מסתכלין בה מן שירויא ועד סופא
דשתא: והוה ויהי אין קבלא תקבלין לפקודיי דאנא מפקיד יתכון יומא 13
דין למרחם ית יי אלהכון ולמפלח קדמוי בכל לבכון ובכל נפשכון:
ונתתי מטרא דארעכון בעדניה בכיר במרחשון ולקיש בניסן ותכנשון 14
עיבוריכון חמריכון ומישחכון: ונתתי ואיתין עסבא בחקלך לבעירך ותיכול 15
ותסבע: השתמרו אסתמרו לכון דלמא יטעי יצרא דלבכון ותסטון ותפלחון 16
לטעוות עממיא ותסגדון להון:

Et signa ejus & opera ejus quæ fecit in medio Ægypti, Pharaoni 3
regi Ægypti & omnibus habitatoribus terræ ejus. Quæ item fecit ca- 4
stris Ægyptiorum, equis eorum & curribus eorum, quomodo inunda-
re fecerit aquas maris rubri super facies eorum cùm illi persequeren-
tur vos: & perdidit eos Dominus usque ad tempus diei hujus. Quæ 5
denique fecit vobis in deserto, usque ad tempus quo veniretis ad
hunc locum. Et quæ fecit Dathan & Abiram filiis Eliab filii Ruben, 6
quomodo terra aperuerit os suum, & absorpserit eos & viros domûs
eorum, & omnem substantiam quæ erat cum illis, in medio omnium
Israel. Quoniam oculi vestri viderunt omne opus Domini magnum 7
quod fecit. Custodiatis igitur omnia præcepta quæ ego præcipio vo- 8
bis hodiè: ut corroboremini, & ingrediamini, & possideatis terram
ad quam possidendam vos transitis. Et ut multiplicentur dies vestri 9
super terram, quam juravit Dominus patribus vestris se daturum il-
lis & filiis eorum, terram cujus fructus pingues sunt ut lac & dulces
ficut mel. Quoniam terra quam tu ingrederis ad possidendum eam, 10
non est sicut terra Ægypti, undè existis: in qua seminabas semen
tuum, & irrigabas eam ipsemet sicut hortum oleris. Terra autem 11
ad quam vos transitis ad possidendum eam, terra montium & valli-
um est, de pluvia quæ descendit è cœlis bibit aquas. Terra est 12
quam Dominus Deus vester requi-
rit sermone suo, ut benefaciat ei
jugiter: oculi Domini Dei tui con-
templantur eam à principio anni
usque ad finem anni. Erit itaque 13
si recipiendo receperitis mandata mea, quæ ego præcipio vobis ho-
diè, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ut colatis eum toto cor-
de vestro & tota anima vestra: Tum dabo pluviam terræ in tem- 14
pore suo, temporaneam in Octobri & serotinam in Nisan: ut col-
ligatis frumenta vestra, vina vestra, & olea vestra. Dabo quoque 15
herbam in agro tuo pro jumentis tuis, ut comedas & saturéris. Cave- 16
te vobis ne seducatur concupiscentia cordis vestri, & erretis & co-
latis idola populorum, & adoretis illa.

Hieros. 12. *Terra quam Dominus Deus vester requirit jugiter.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ومر نشانهاي او و مر عملهاي او آنچه بكرد در ميانی مصر بفرعه پادشاهي مصر 3
وبهمه زميني او * وآنچه بكرد بلشكري مصر باسپهاي او و بمركبي او آنچه بر 4
آورد مر آبي درياي سوف ابر روي ايشان در تاختني ايشان پسي شما وگم كرد ايشانرا
تا آن روزي آن اين * و آنچه بكرد بشما در بيابان تا آمدني شما تا آن جائي آن اين 5
* وآنچه بكرد بدتن وبابيرم [پسراني الياب پسري راوبن] آنچه بگشاد آن زمين مر 6
دهاني آن و فرود برد ايشانرا و مر خانهاي ايشان وخيمهاي ايشان و مر همه
آن مخلوق آنچه در سبي ايشان در ميانی همه يسرال * كه چشمائي شما 7
آن بينان مر همه عملي ؛؛ آن بزرك آنچه بكرد * ونگاه داريد مر همه آن فرمان 8
آنچه من فرمايا ترا اين روز بسبب قوي باشيد وبياييد وميراث گيريد مر آن زمين آنچه
شما گذران آنجا بميراث گرفتن * وبسبب دراز گشيد روزگاران ابر آن زمين آنچه سوگند 9
خورد ؛؛ بپدراني شما بدادن بايشان وبنسلي ايشان زميني دوشا شير وانگبين * كه آن 10
زميني آنچه تو آيا آنجا بميراث گرفتن نه چون زميني مصر است آن آنچه بيرون
آمديد از آنجا آنچه بكاري مر گشتهي تو وآب دهي در پاي تو چون بستاني آن
سبزي * آن زمين آنچه شما گذران آنجا بميراث گرفتن زميني كوهها و درها بباراني 11
آن آسمان بياهنجد آب * زميني آنچه ؛؛ خداي تو طلب كنا آنرا هميشه نظرهاي ؛؛ 12
خداي تو دران از اوّل آن سال وتا آخر سال * وباشد اگر شنويدن بشنويد بفرمانهاي 13
من آنچه من فرمايا شمارا اين روز بدوست داشتن مر ؛؛ خداي شما وبعبادت
گردن اويرا در همه دلي شما و در همه جاني شما * وبدهم باراني زميني شما 14
در وقتي او بهاري و تيرماهي وجمع كني دانهي تو و شيرهي تو و روغني تو
* و بدهم گياه در دشتي تو بچهارپاي تو وبخوري و سير شوي * حاذر باشيد 15 16
بشما تا نه فريفته شود دلهاي شما وبگرديد وپرستش كنيد معبوداني ديگران وسجود كنيد بايشان

Signa quoque ejus, & opera ejus 3
quæ fecit in medio Ægypti, Pha-
roni regi Ægypti & univer-
versæ terræ ejus: Et quæ fecit ex- 4
ercitui Ægypti, equis ejus, & curri-
bus ejus; quomodo adduxerit aquam
maris Suph super facies eorum,
dum persequerentur post vos, &
perdidit eos Dominus usque ad
diem hanc: Et quæ fecit vobis in 5
deserto, usque in adventum vestrum
ad locum istum: Et quæ fecit Da- 6
than & Abiram filiis Eliab filii
Reuben: quòd aperuit terra os
suum, & deglutivit eos, domosque
eorum, ac tentoria eorum, atque
universum creatum quod erat in
peculium eorum, in medio totius
Israelis: Nam oculi vestri fuerunt 7
videntes omnia opera Domini magna
quæ fecit. Observate ergò omne 8
præceptum quod ego præcipio tibi
hodiè, ut roboremini, & ingredia-
mini, ac hæreditariò accipiatis
terram ad quam vos transitis ad
hæreditariò accipiendum eam:
Atque ut longùm protrahatis dies 9
super terram quam juravit Domi-
nus patribus vestris dare illis &
soboli eorum, terram præbentem
lac & mel. Terra enim quam tu 10
ingrederis ad hæreditariò accipien-
dum eam, non sicut terra Ægypti est
ipsa, ex qua egressi estis, in qua se-
rebas semen tuum, & quam adaqua-
bas operâ pedis tui, sicut hortum
oleris. At terra ad quâ vos transitis 11
ad hæreditariò accipiendũ eam, est
terra montium & vallium, de pluvia
cœli bibit aquam. Est terra quam 12
Dominus Deus tuus requirit,
semper sunt conspectus Domini Dei
tui in ea, à principio anni &
usque ad finem anni. Erit itaque, 13
si auscultando auscultaveritis præ-
ceptis meis quæ ego præcipio vobis
hodiè, ad diligendum Dominum
Deum vestrum, & ad serviendum
ei toto corde vestro & totâ animâ
vestrâ: Tum dabo pluviam terræ 14
vestræ in tempore suo, vernalem &
æstivam, & colliges granum tuum,
& mustum tuum, ac oleum tuum.
Et dabo herbam in agro tuo pro 15
quadrupedibus tuis, comedesque,
ac saturaberis. Cautè igitur e- 16
stote vobismet, ne decipiantur cor-
da vestra, & divertatis, & cul-
tum præstetis diis aliis, adoratio-
nemque exhibeatis eis:

וחרה אף יי בכון ויחוד ית ענני שמיא ולא יהון מטרא וארעא
לא תתן עלתא ותיבדון בסרהובייא מעלוי ארעא משבחא דיי יהיב לכון:
ושמתם ית פתגמי אלין על לבכון ועל נפשכון ותקטורון יתהון דד
הנון כתיבין על תפילא לאת על רום ידכון שמאליתא ויהון לתפילין קבל
מוקדיכון בין עיניכון: ולמרחם ותלפון יתהון ית בניכון לממרא בהון במתבייכון

ירושלמי 19 ובדמככון ובקומכון:
בבתיכון עם חיתוניכון ובמהלככון באורחא
ובפנויא סמיך למשכבכון ובצפרא סמיך
למקמיכון: וכתבתם ותכתובונון בסנילתא על מזוזיין ותקבעונון בתולתא קבל תקי
בסיפי בתיכון ובתרעיכון: למען מן בגלל דיסגון יומיכון ויומי בניכון על ארעא דקיים
יי לאבהתכון למיתנא להון כסכום יומין דקיימין שמיא על ארעא: כי ארום
אין מנטור תנטרון ית כל פקידתא הדא דאנא מפקיד יתכון למעבדה למרחם
ית יי אלהכון למהך בכל ארחן דתתקנן קדמוי ומטול לאתקרבא לרחלתיה:
והוריש ויתריך מימרא דיי ית כל עממיא האלין מן קדמיכון ותירתון עממין
רברבין ותקיפין מנכון: כל מקום כל אתרא די תדרוך פרסת רגליכון ביה
דילכון יהי מן מדברא וטיור לכון הינון טוורי בי מקדשא מן נהרא רבא
נהרא פרת עד ימא דאוקינוס הינון מי בראשית סטר מערבא יהי תחומיכון:

ירושלמי 25 לא יקום רב ושליט
לא יתיצב לא יתעתד בר נש
בפאפיכון דחלתכון ואימתכון יתן יי
קדמיכון ואימתכון ורחלתכון
אלהכון על אפי כל ית'בי ארעא
דתתרכון בה היכמא דמלל לכון:

פ פ פ

ראה אמר משה נביא חמון דאנא מסדר קדמיכון יומא דין ברכתא וחילופה:
את הברכה ית ברכתא אין תקבלון לפקודיא דיי אלהכון דאנא מפקיד לכון
יומא דין: והקללה וחילופה אין לא

ירושלמי 28 וחלופיהון אין לא
תקבלון לפיקודיא דיי אלהכון ותטעון
תשמעון:
מן ארחא דאנא מפקיד יתכון יומא דין
למטעי בתר טעוות עממיא דלא ידעתון: והוה ויהי ארום יעל יתכון יי
אלהכון לארעא דאתון עללין לתמן למירתה ותתנון שית שבטין על טורא דגריזים
ושית שבטין על טורא דעיבל מברכיא יהוון הפכין אפיהון לקבל טוורא דגריזים
ומלטטיא יהוון הפכין אפיהון לקבל טוורא דעיבל:

Et iraſcatur furor Domini contra vos, & claudat nubes cœlorum, 17
neque demittant pluviam, & terra non det proventum: & pereatis ſubitò de terra laudatiſſima quam Dominus dat vobis. Ponatis itaque ver- 18
ba mea hæc ſupra cor veſtrum, & ſuper animam veſtram: & ligabitis ea, quando erunt ſcripta in phylacteriis, in ſignum ſuper altitudinem manûs veſtræ ſiniſtræ, & ſint in phylacteria è regione verticis veſtri inter oculos veſtros. Et doce- 19
bitis ea filios veſtros, ut diſcant ea cùm ſedebitis in domibus veſtris, cum propinquis veſtris, & cùm ambulabitis per viam, & veſpere circa tempus decubitus veſtri, & manè circa tempus quo ſurgetis. Et ſcribetis ea in volumine ſuper 20
poſtes, & affiges ea in tertia parte è regione thalami in poſtibus domûs veſtræ, & in portis veſtris. Ut multiplicentur dies veſtri, & dies fili- 21
orum veſtrorum ſuper terram, quam juravit Dñs patribus veſtris ſe daturum illis, juxta numerum dierum quibus ſtant cœli ſuper terram. Quo- 22
niam ſi cuſtodiendo cuſtodieritis omne mandatum quod ego præcipio vobis ut faciatis ipſum, ut diligatis Dñm Deum veſtrum, & ut ambuletis in omnibus ſemitis quæ rectæ ſunt coram eo, atque adhæreatis timori ejus: Tum ejiciet ſermo Domini omnes populos iſtos à facie ve- 23
ſtra, & hæreditariò poſſidebitis populos majores & fortiores vobis. Omnis locus quem calcaverit planta pedis veſtri veſter erit: à deſer- 24
to & monte veſtri erunt montes domûs ſanctuarii, à fluvio magno fluvio Euphratis uſque ad mare Oceani, illæ ſunt aquæ creationis, *uſque ad* latus occidentale erit terminus veſter. Non poterit conſiſtere ullus 25
homo ante facies veſtras: ſed timorem veſtrum & terrorem veſtrum dabit Dominus Deus veſter ante facies omnium habitatorum terræ quam calcabitis, ſicut loquutus eſt vobis.

Hieroſ. 25. *Non ſtabit dominus aut princeps coram vobis, ſed timorem veſtrum & terrorem veſtrum.*

SECT. XLVII.

Dixit Moſes propheta videte quoniam ordine poſuerim coram vobis 26
hodiè benedictionem & contrarium ejus. Benedictionem, ſi recepe- 27
ritis mandata Domini Dei veſtri, quæ ego mando vobis hodié. Et 28
contrarium ejus, ſi non receperitis mandata Domini Dei veſtri, ſed aberraveritis à via quam ego præcipio vobis hodiè, errando poſt idola populorum, quæ non noviſtis. Et erit, quando introduxerit 29
vos Dominus Deus veſter in terram, in quam vos ingredimini ut poſſideatis eam, collocabitis ſex tribus in monte Gerizim, & ſex alias tribus in monte Ebal, benedicentes erunt vertentes facies ſuas contra montem Gerizim, at maledicentes vertent facies ſuas contra montem Ebal.

Hieroſ. 28. *Et contraria eorum ſi non auſcultaveritis.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

وكرم شود خشمي ٭ در شما و بند كند مر آن آسمان و نه باشد باران و آن زمين نه دهد مر 17
دخلي آن و كم شويد زود از بالاي آن زمين آن نيكو آنچه ٭ دها بشما ٭ وبنهيد مر سخنهاي [من] 18
اينان ابر دلهاي شما و ابر جاني شما و ببنديد ايشانرا بنشان ابر دستي شما و باشند بتفليين مياني
چشماني شما ٭ و بياموزيد ايشانرا مر پسراني شما بسخن گفتن در ايشان در نشستني تو در 19
خانهي تو و در رفتني تو در ره و در خسپيدني تو و در بر خاستني تو ٭ و بنويسي ايشانرا
ابر بردرهاي خانهي تو و در دروازهاي تو ٭ بسبب دراز كشند روزگاراني شما و روزگاراني پسراني 21
شما ابر آن زمين آنچه سوگند خورد ٭ بپدراني شما بدادن بايشان چون روزگاراني آن آسمان ابر
زمين ٭ كه اگر نگاه داشتن نگاه داريد مر همه آن فرمان آن اين آنچه من فرمايا شمارا بكردن 22
آنرا بدوست داشتن مر ٭ خداي شما برفتن در همه راهاي او و بواصل شدن درو ٭ و براند ٭ 23
مر همه آن قومها آن اينان از پيشي شما و ميراث گيريد قومهاي بزرگان و قويان از شما ٭ همه 24
آن جا آنچه روش كند كفّي پايي شما درو بشما باشد از آن بيابان و آن لبنون از آن رود رودي
فرت و تا آن درياي آن آخرين باشد حدّي شما ٭ نه ايستد مرد در پيشي شما سهمي شما و ترسي 25
شما بدهد ٭ خداي شما ابر روي همه آن زمين آنچه روش كنيد دران چون آنچه سخن گفت
بشما ٭ ببين من دها بپيشي شما اين روز آفرين و نفرين ٭ مر آن آفرين آنچه بشنويد بفرمانهاي 26 27
٭ خداي شما آنچه من فرمايا شمارا اين روز ٭ و آن نفرين اگر نه شنويد بفرمانهاي ٭ خداي شما 28
و بگرديد از آن ره آنچه من فرمايا شمارا اين روز برفتن پسي بتاني ديگران آنچه نه دانستيد ٭
٭ و باشد كه بياورد ترا ٭ خداي تو بآن زمين آنچه تو آيا آنجا بميراث گرفتن و بدهي مر 29
آن آفرين ابر كهي جريم و مر آن نفرين ابر كهي عيبل ٭

Undè excandeſiat ira Domini in 17
vos, & claudat cœlum, ac non ſit pluvia, neque terra det proventum ſuum, pereatiſque citò de ſuper terram bonam quam Dominus dat vobis. Sed ponetis verba mea hæc in 18
corde veſtro & animâ veſtrâ, atque ligabitis ea in ſignum ſuper manum veſtram, eruntque in phylacteria inter oculos veſtros. Et docebitis ea 19
filios veſtros, loquendo de eis quum ſedebis in domo tua, & quum ambulabis per viam, quúmque decumbes, & quum ſurges: Scribes quoq; ea in 20
ſuperliminaribus domûs tuæ, & in portis tuis: Ut longùm ſe protrahant 21
dies veſtri & dies filiorum veſtrorum ſuper terram quam juravit Dominus patribus veſtris dare illis, juxta dies cœli ſuper terram. Si 22
enim cuſtodiendo cuſtodieritis omne præceptum iſtud quod ego præcipio vobis facere: diligendo Dominum Deum veſtrum, ambulando in omnibus viis ejus, & adhærendo illi: Tum expellet Dominus omnes gen- 23
tes iſtas à præſentia veſtra, & hæreditariò capietis gentes majores & robuſtiores vobis. Omnis locus 24
in quo greſſum fecerit planta pedis veſtri, veſter erit: à deſerto, & Lebanon, à flumine Perath, & uſque ad mare ultimum, erit terminus veſter. Non conſiſtet quiſ- 25
quam in præſentia tua: pavorem veſtri, & timorem veſtri dabit Dominus Deus veſter ſuper faciem totius terræ in qua greſſum facietis, quemadmodum locutus eſt vobis. Vide, ego do coram vobis hodiè 26
benedictionem & maledictionem: Benedictionem, quum auſcultaveritis præceptis Domini Dei veſtri 27
quæ ego præcipio vobis hodiè: Maledictionem verò, ſi non auſcultaveritis præceptis Domini Dei 28
veſtri, ſed diverteritis à via quam ego præcipio vobis hodiè, eundo poſt idola aliorum quæ non noviſtis. Et 29
erit, quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam tu ingrederis ad hæreditariò capiendũ eam, tum dabis benedictionem ſuper montem Gerizzim, & maledictionem ſuper montem Ebal.

30 הלא הָלָא אינון יְהִיבִין מְלָהֲלָא לְיוֹרְדָנָא אָחוֹרֵי אוֹרַח מִטְמְעָא דְּשִׁמְשָׁא בְּאַרַע כְּנַעֲנָאָה
31 דְּשָׁרֵי בְּמֵישְׁרָא כְּלוֹ קֳבֵל גִּלְגָּלָא בְּסִטְרֵי חֲוֵוי מַמְרֵא: כִּי אַרוֹם אַתּוּן עָבְרִין יַת
יוֹרְדָנָא לְמֵיעַל לְמֵירוּת יַת אַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן יָהִיב לְכוֹן וְתֵירְתוּן יָתָהּ וְתֵיתְבוּן בָּהּ:
32 וּשְׁמַרְתֶּם וְתִטְּרוּן לְמֶעְבַּד יַת כָּל קְיָמַיָּא וְיַת דִּינַיָּא דִּי אֲנָא יָהִיב קֳדָמֵיכוֹן יוֹמָא דֵּין:

יב

1 אִלֵּין קְיָמַיָּא וְדִינַיָּא דְּתִנְטְרוּן לְמֶעְבַּד בְּאַרְעָא דִּיהַב יְיָ אֱלָהָא דְּאַבְהָתְכוֹן
2 לְכוֹן לְמֵירְתָהּ כָּל יוֹמַיָּא דְּאַתּוּן קַיְמִין עַל אַרְעָא: אֲבֵד אֲבֵדְתּוּן יַת
כָּל אַתְרַיָּא דִּי פָלְחוּ תַּמָּן עַמְמַיָּא דְּאַתּוּן יָרְתִין יָתְהוֹן וְיַת טָעֲוָיָתְהוֹן עַל טָווֹרַיָּא
3 רָמַיָּא וְעַל גְּלִימְתָא וְתִחוֹת כָּל אִילָן דְּרִיוְיֵיהּ שַׁפִּיר: וְנַתְּצְתֶם וְתִסְתְּרוּן יַת אֲנְוֵרֵיהוֹן
וְתִתְבְּרוּן יַת קָמָתְהוֹן וּמַרְחֲקָתְהוֹן תּוּקְדוּן בְּנוּרָא וְצֵילְמֵי טָעֲוָתְהוֹן תְּשַׁקְצוּן וְתֶשֵׁיצִינוּן
יַת שׁוּמְהוֹן מִן אַתְרָא הַהוּא: לָא תַעְשׂוּן לֵיתֵיכוֹן רַשְׁאִין לְמַחְקָא כְּחַב שְׁמָא
4 דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן: כִּי אִם אֱלָהֵן בְּאַרְעָא דְּיִתְרְעֵי מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן מִן כָּל
5 שִׁבְטֵיכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן לְבֵית שְׁכִינְתֵּיהּ תִּתְבָּעוּן וְתֵיתוּן תַּמָּן:
6 וְהַבֵאתֶם וְתֵיתוּן תַּמָּן עָלְוָותְכוֹן וְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן וְיַת מַעְשַׂרְתֵּכוֹן וְיַת
אַפְרָשׁוּת יְדֵיכוֹן וְנִדְרֵיכוֹן וְנִיסְכָתֵיכוֹן וּבְכוֹרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָנֵיכוֹן: וְאֶכַלְתֶּם וְתֵיכְלוּן
7 תַּמָּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וְתֶחְדוֹן בְּכֹל אוֹשָׁטוּת יְדֵיכוֹן אַתּוּן וְאֵינַשׁ בָּתֵּיכוֹן
8 דְּבָרֵיכְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן: לָא תַעְשׂוּן לֵיתֵיכוֹן רַשְׁאִין לְמֶעְבַּד הֵיכְמָא דַּאֲנָן
9 עָבְדִין הָכָא יוֹמָא דֵּין גְּבַר כָּל דְּכָשֵׁר בְּעֵינוֹי: כִּי אַרוֹם לָא אֲתֵיתוּן עַד
כְּדוֹן לְבֵי מְקַדְּשָׁא דְּהוּא בֵית נְיָחָא וְלַאֲחָסָנַת אַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יָהִיב לְכוֹן:
10 וְעִבַרְתֶּם יַת יוֹרְדָנָא וְתֵיתְבוּן בְּאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן מַחְסֵן יַתְכוֹן וְיָנִיחַ
לְכוֹן מִכָּל בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן מִן חֲוַר חֲוַר וְתִבְנוּן בֵּית מוּקְדְּשָׁא וּמִבָּתַר כְּדֵין תֵּיתְבוּן
11 לְרוּחְצָן: וְהֵידְ וְיְהֵי אַתְרָא דְּיִתְרְעֵי בֵּיהּ מֵימְרָא דַּיְיָ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ
תַּמָּן לְתַמָּן תֵּיתוּן יַת כָּל קוּרְבָּנַיָּא וּבִיכּוּרַיָּא וּמַעְשַׂרַיָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּיד יַתְכוֹן תַּמָּן
תְּקָרְבוּן עָלְוָותְכוֹן וְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן תַּמָּן תֵּיכְלוּן מַעְשַׂרְכוֹן וְאַפְרָשׁוּת יְדֵיכוֹן וְכָל
שְׁפַר נִדְרֵיכוֹן דְּתִידְּרוּן קֳדָם יְיָ:

Annon ipsi positi sunt trans Jordanem, post viam occasus solis in terra 10
Canaanæi, qui habitat in planitie è regione Gilgal, in lateribus visionum Mamre? Quoniam vos transitis Jordanem, ad ingrediendum ut 31
possideatis terram quam Dominus Deus vester dat vobis: itaque possidebitis eam & habitabitis in ea. Custodiatis ergò ut faciatis 32
omnia statuta & judicia, quæ ego pono coram vobis hodié.

CAP. XII.

Ista sunt statuta & judicia quæ servabitis ut faciatis, in terra quam 1
dedit Dominus Deus patrum vestrorum vobis, ut hæreditariò possideatis eam, omnibus diebus quibus vivetis super terram. Perdendo perdetis omnia loca in quibus coluerunt populi quos possidebitis idola 2
sua, super montes excelsos, & super colles, & sub omni arbore cujus aspectus pulcher. Et diruetis aras eorum, & frangetis statuas eorum, 3
& abominationes eorum succendetis igne, & imagines idolorum ipsorum execrabimini: & exterminabitis nomina eorum ex loco illo. Non 4
permittitur vobis delere scripturâ nominis Dñi Dei vestri. Sed in terra 5
quam elegerit sermo Dñi Dei vestri ex omnibus tribubus vestris, ad ibi collocandam divinam suam majestatem, domum majestatis suæ quæratis, & veniatis illuc. Et ibi adducetis holocausta vestra, & victi- 6
mas sanctas vestras, & decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & vota vestra, & spontaneas oblationes vestras, & primogenita boum vestrorum & ovium vestrarum. Et comedetis ibi coram 7
Dño Deo vestro, & lætabimini in cunctis ad quæ extenderitis manus vestras, vos & domestici vestri, in quibus benedixit vobis Dñs Deus vester. Non permittitur vobis facere sicut nos facimus hìc hodiè, quisq; quicquid 8
sibi rectum videtur. Quoniam nondum venistis in domum sanctuarii, 9
quæ est domus quietis, & ad hæreditatem terræ quam Dominus Deus vester dat vobis. Cúmque transieritis Jordanem, & habitaveritis 10
in terra quam Dominus Deus vester in hæreditatem tradit vobis, & quietem dederit vobis ab omnibus hostibus vestris per circuitum, tum ædificabitis domum sanctuarii, & postea habitabitis securè. Et erit lo- 11
cus quem elegerit sermo Domini ad collocandum ibi divinam suam majestatem, eò afferetis omnes oblationes, & primogenita, & decimas, quas ego præcipio vobis: ibi offeretis holocausta vestra, & oblationes sanctas vestras, ibi comedetis decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & omne pulchrum votorum vestrorum quæ vovebitis coram Domino.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 *هانه ايشان در گذاري آن يردن [پسي] راهي آمدن آن خورشيد در زميني آن كنعني آن
31 نشينا در عربه مقابلي آن جلجل پهلوي الوني موره *كه شما گذران مر آن يردن بآمدن
بميراث گرفتن مر آن زمين آنچه ؛؛ خداي شما دها بشما ميراث گيريد آنرا وبنشينيد دران*
32 *ونگاه داريد بكردن مر همه آن رسمها ومر آن حكمها آنچه من دها بپيشي شما اين روز*

1 * فصل دوازدهم * *اينان آن رسمها وآن حكمها آنچه نگاه درايد بكردن در زميني آنچه دها ؛؛
2 خداي پدراني تو بتو بميراث گرفتن آنرا همه آن روزگاران آنچه شما زندگان ابر زمين * گم
كردن گم كنيد مر همه آن مقامها آنچه بپرستيدند آنجا آن قومها آنچه شما ميراث گيران
3 ايشانرا مر بتاني ايشان ابر آن كههاي آن بلندان وابر آن چكادها وفرود همه درختي تازه *بر
كنيد مر مذبحهاي ايشان وبشكنيد مر انگيختهاي ايشان ودرختهاي ايشان بشورانيد در آتش
4 وتراشهاي بتاني ايشان ببريد وگم كنيد مر نامي ايشان از آن جاي آن آن *نه كنيد همچنين
5 ؛؛ خداي شما* كه اگر بآن جاي آنچه اختيار كند ؛؛ خداي شما ازيگه قبيلهاي شما بنهادن
مر نامي او آنجا بمسكن او طلب كنيد وبيايي بآنجا * وبياوريد بآنجا مر عولهاي شما
6 وذبحتهاي شما ومر دهيكهاي شما ومر جداكردي دستهاي شما وندرهاي شما وسخاوتهاي
7 شما ونخست زادهاي گاوي شما وگوسپندي شما * وبخوريد آنجا بپيشي ؛؛ خداي شما وشاد
8 باشيد در همه رسشي دستي شما شما وخانوادهي شما آنچه آفرين كرد ترا ؛؛ خداي تو *نه كنيد
9 چون همه آنچه ايما كنان اينجا اين روز مردي همه آن شايسته در چشماني او * كه نه آمديد تا
10 اكنون بآن آسايش جا وبآن احسنتا آنچه ؛؛ خداي تو دها بتو *وبگذريد مر آن يردن وبنشينيد
11 در زمين آنچه ؛؛ خداي شما احسنتا دها شمارا وآسايش دهد بشما از همه دشمناني شما از
گرداگرد وبنشينيد باميني * وباشد آن مقامي آنچه اختيار كند ؛؛ خداي شما بمسكن گرفتن
نامي او آنجا بآنجا بياوريد مر همه آنچه من فرمايا شمارا عولهاي شما وذبحتهاي شما دهيكهاي
شما وجداكردي دستهاي شما وهمه گزيني ندرهاي شما آنچه ندر كنيد ؛؛ *

Aunon sunt in transitu Jarden post 30
viam Occasûs solis in terra Chenaanai sedentis in Arabah è regione Gilgal, juxta Elone Moreh? Vos 31
enim transituri estis Jarden, ut pergatis ad hæreditariò accipiendã terram quam Dominus Deus vester dat vobis, & hæreditariò capietis eam, & sedebitis in ea. Observate ergò 32
facere omnia statuta ac judicia quæ ego do coram vobis hodié.

CAP. XII.

Hæc sunt statuta ac judicia 1
quæ observabitis facere in terra quã dat Dominus Deus patrum tuorum tibi ad hæreditariò capiendum eam, omnibus diebus quibus vixeritis super terram. Perdendo perdetis omnia loca in quibus coluerunt gentes quas hæreditariò capturi estis, idola sua, super montes excelsos, & super juga, & sub omni arbore vecente. Extirpabitis 3
aras earum, & confringetis statuas earum, & lucos earum comburetis igne, & sculptilia idolorum earum concîdetis, atque perdetis nomen earum è loco ipso. Non facietis sic 4
Domino Deo vestro: Sed locum 5
quem elegerit Dominus Deus vester ex una tribuum vestrarum, ad ponendum nomen suum ibi, in habitationem suam, requiretis, & venies illuc: Et adducetis eò holo- 6
causta vestra, & victimas vestras, & decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & vota vestra, & spontanea vestra, & primogenita boum vestrorum ac ovium vestrarum. Comedetisque illic coram Do- 7
mino Deo vestro, & lætabimini in omni accessu manûs vestræ, vos & familia vestra, in quibus benedixerit tibi Dominus Deus tuus. Non 8
facietis juxta omnia quæ nos facimus hìc hodiè, quisque quodcunque idoneum est in oculis suis. Non e- 9
nim venistis usque nunc ad locum requietis & ad possessionẽ quam Dominus Deus tuus dat tibi. Sed transibitis Jarden, & sedebitis in terra 10
quam Dominus Deus vester possidendam dat vobis, & requiem dabit vobis ab omnibus inimicis vestris circumcirca, & sedebitis cum fiducia: Tum erit, ad locum quem ele- 11
gerit Dominus Deus vester ad habitationem accipiendum nomini suo ibi, illuc conferetis omnia quæ ego præcipio vobis, holocausta vestra, & victimas vestras, decimas vestras, & separationem manuum vestrarum, & omnem electionem votorum vestrorum quæ vovebitis Domino.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וְתִשְׂמְחוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתְכוֹן 12
וְלֵיוָאָה דִּבְקִירְוֵיכוֹן אֲרוֹם לֵית לֵיהּ חוּלָק וְאַחְסָנָא עִמְּכוֹן: הִשְׁתְּמְרוּן לְכוֹן 13
דִּלְמָא תַסְקוּן עֲלָוָתְכוֹן בְּכָל אַתְרָא דְּאַתּוּן חָמְיִין: כִּי אִם אֱלָהֵן לְאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי 14
יְיָ בַּאֲחָסָנָה חַד מִן שִׁבְטֵיכוֹן תַּמָּן תַּסְקוּן עֲלָוָתְכוֹן וְתַמָּן תַּעְבְּדוּן יָת כָּל מָה דַּאֲנָא
מְפַקֵּיד לְכוֹן: רַק לְחוֹד בְּכָל רַעֲוּת נַפְשְׁכוֹן תִּיכְסוּן וְתֵיכְלוּן בִּישְׂרָא הֵי בְּבִרְכְתָא 15
דְּיְיָ אֱלָהֲכוֹן דְּיָהֵב לְכוֹן בְּכָל קִרְוֵיכוֹן דְּמָסְאֲבִין מִן לְמֵיקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא וְדַדְכֵּין
לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא כְּאַרְנָא וְכְאַיָּלָא: רַק לְחוֹד בְּאִדְמָא 16
הָוֹו וְהֵירִין עַל אַרְעָא תֵּישְׁדוּנֵיהּ הֵי כְּמוֹי: לָא לֵיתֵיכוֹן רַשָּׁאִין לְמֵיכוֹל בְּקִרְוֵיכוֹן 17
מַעֲשַׂרֵי עִבּוּרֵיכוֹן חַמְרֵיכוֹן וּמִשְׁחֵיכוֹן וּבְכוֹרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָנְכוֹן וְכָל נִדְרֵיכוֹן דְּתִדְּרוּן
וְנִסְכָתֵיכוֹן וְאַפְרָשׁוּת יְדֵיכוֹן: כִּי אִם אֱלָהֵן קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן תֵּיכְלוּנֵיהּ בְּאַתְרָא 18
דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן בֵּיהּ אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְלֵיוָאֵי
דְּבִקִרְוֵיכוֹן וְתֶחְדּוֹן קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן בְּכָל אוּשָׁטוּת יְדֵיכוֹן: הִשְׁתְּמְרוּ לְכוֹן 19
דִּלְמָא תֵּישְׁבְּקוּן עַל לֵיוָאֵי כָּל יוֹמֵיכוֹן דְּאַתּוּן עַל אַרְעָכוֹן: כִּי יַרְחִיב אֲרוֹם 20
יְיָ אֱלָהֲכוֹן יָת תְּחוּמְכוֹן הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל לְכוֹן וְתֵימַר אֵיכוֹל בִּישְׂרָא אֲרוֹם תֵּירוֹג
נַפְשָׁךְ לְמֵיכוֹל בִּישְׂרָא בְּכָל רְנוּת נַפְשָׁךְ תֵּיכוֹל בִּישְׂרָא: כִּי אֲרוֹם יִתְרְחֵק מִנָּכוֹן 21
אַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן וְתִכְסוּן מִן תּוֹרֵיכוֹן וּמִן עָנֵיכוֹן
דְּיָהֵב יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְכוֹן הֵיכְמָא דְּפַקֵּידִית יָתְכוֹן וְתֵיכְלוּן בְּקִרְוֵיכוֹן בְּכָל רְעוּת
נַפְשֵׁיכוֹן: אֶךְ בְּרַם הֵיכְמָא דְמִתְאֲכַל 22
בִּישְׂרָא דְּטָבְיָא וְאַיָּלָא הֵיכְדֵין תֵּיכְלוּנֵיהּ
דְּמִסְאָב לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא וְדַדְכִי לְמִקְרַב
לְקוּדְשַׁיָּא כַּחֲדָא יֵכְלוּנֵיהּ: רַק חוּק לְחוֹד אִיתּוֹקְפוּן בְּיִצְרֵיכוֹן מִטּוּל דְּלָא לְמֵיכוֹל 23
אִדְמָא אֲרוֹם אִידְמָא הוּא קְיוֹם נַפְשָׁא לָא תֵּיכְלוּן אִדְמָא דְּבֵיהּ קְיוֹם נַפְשָׁא עִם
בִּשְׂרָא: לָא תֵאכְלֻנּוּ לָא תֵּיכְלוּנֵיהּ עַל אַרְעָא תֵּישְׁדוּנֵיהּ הֵי כְּמַיָּא: 24

ירושלמי 22 דְּמַרְחַק מִן קוּדְשַׁיָּא וְדַדְכִי מִן קוּדְשַׁיָּא כַּחֲדָא תֵּיכְלוּן:

Et lætabimini coram Domino Deo veſtro, vos, & filii veſtri, & filiæ veſtræ, & ſervi veſtri, & ancillæ veſtræ: Levita quoque qui eſt in civitatibus veſtris, quoniam non eſt illi pars aut hæreditas vobiſcum. 12
Cavete vobis ne offeratis holocauſta veſtra in omni loco quem videritis. 13
Sed in loco quem elegerit Dominus, in hæreditate unius ex tribubus veſtris, ibi offeretis holocauſta veſtra, & ibi facietis quicquid ego præcipio vobis. 14
Attamen juxta omnem voluntatem animæ veſtræ mactabitis & comedetis carnem, juxta benedictionem Domini Dei veſtri quam dederit vobis in omnibus urbibus veſtris: tam qui ſunt immundi, adeo ut non poſſunt offerre ſanctificata, quàm qui mundi ſunt ut offerant ſanctificata, ſimul comedent ipſum ſicut carnem capreæ aut cervi. 15
Tantùm de ſanguine admoniti eſtote, ut effundatis ipſum in terram quaſi aquam. 16
Non permittitur vobis comedere in urbibus veſtris decimas frumentorum veſtrorum, vinorum veſtrorum, & oleorum veſtrorum, & primogenita boum veſtrorum, & ovium veſtrarum, & omnia vota veſtra quæ voveritis, & ſpontaneas oblationes & ſeparationem manuum veſtrarum. 17
Sed coram Domino Deo veſtro comedes illa in loco quem elegerit Dominus Deus veſter, vos, & filii veſtri, & filiæ veſtræ, & ſervi veſtri, & ancillæ veſtræ, & Levitæ qui in urbibus veſtris ſunt: & lætabimini coram Domino Deo veſtro in omnibus ad quæ miſeris manum tuam. 18
Cavete vobis ne prævaricemini contra Levitas omnibus diebus veſtris, quibus habitabitis in terra veſtra. 19
Quando dilataverit Dominus Deus veſter limitem veſtrum, ſicut loquutus eſt vobis, & dixeris; Comedam carnem, quoniam deſiderat anima tua comedere carnem: juxta omne deſiderium animæ tuæ comedes carnem. 20
Quando verò remotus fuerit à vobis locus, quem elegerit Dominus Deus veſter ut ibi collocet divinam ſuam majeſtatem, tum mactabitis de bobus veſtris & de ovibus veſtris, quæ dederit Dominus Deus veſter vobis, ſicut præcepi vobis: & comedetis in urbibus veſtris juxta omne deſiderium animæ veſtræ. 21
Sicut utique comeditur caro capreæ & cervi, ſic comedetis eam: tam qui immundus eſt ut *non* offerat ſanctificata, quàm qui purus eſt ut offerat ſanctificata, ſimul comedent ipſam. 22
Tantùm continete vos fortiter in concupiſcentiis veſtris ut non comedatis ſanguinem, quoniam ſanguis eſt ſubſiſtentia animæ: non comedetis ſanguinem, in quo eſt ſubſiſtentia animæ cum carne. 23
Non comedetis ipſum, ſuper terram effundetis ipſum ſicut aquas. 24

Hieroſ. 22: *Tam qui immundus eſt à ſanctificatis, quàm qui mundus eſt à ſanctificatis, ſimul comedetis.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وشاد باشيد بپيشي يي خداي شما شما وپسراني شما ودختراني شما وبندكاني شما 12
وپرستاراني شما وآن لوي آنچه در دروازهاي شما كه نيست باو بخش واحسنتا اوازي شما *
* حاذر باش بتو تا نه برآوري عولهاي تو در همه جا آنچه ببيني * كه الّا در جاي آنچه اختيار 13 14
كند يي در يكّه قبيلهاي تو آنجا برآوري عولهاي تو وآنجا بكني همه آنچه من فرمايا ترا *
* خاصّه در همه آرزوي جاني تو ذبحت كني وبخوري گوشت چون آفريني يي خداي تو آنچه 15
[بداد] بتو در همه دروازهاي تو آن پليد وآن پاك بخورد اويرا چون آهو وچون گوزن *
* خاصّه آن خون نه خوريد ابر آن زمين بريزي اويرا چون آب * نه تواني بخوردن در 16 17
دروازهاي تو دهيكي دانهي تو وشيرهي تو وروغني تو ونخست زادهاي گاوي تو
وگوسفندي تو وهمه نذرهاي توآنچه نذركني وسخاوتهاي تو وجدا كرد دستهاي تو *
* كه الّا بپيشي يي خداي توبخوري اويرا درجاي آنچه اختيار كند يي خداي تودرتو 18
وپسري تو ودختري تو وبندهي تو وپرستاري تو وآن لوي آنچه در دروازهاي تو
وشاد باشي بپيشي يي خداي تو در همه رسشي دستي تو * هشيار باش بتو تا نه دست باز 19
داري مر آن لوي همه روزگاراني تو ابر زميني تو * كه كشاده كند يي خداي تو مر حدّي 20
تو چون آنچه سخن گفت بتو وبگوئي بخورم گوشت كه آرزو كند جاني تو بخوردني
گوشت در همه آرزوي جاني تو بخوري گوشت * كه دور باشد از تو آن جا آنچه 21
اختيار كند يي خداي تو بنهادن نامي او آنجا وذبحت كني از گاوي تو واز گوسفندي
تو آنچه بداد يي بتو چون آنچه فرمودم ترا وبخوري در دروازهاي تو در همه آرزوي جاني تو *
* خاصّه چون آنچه خورده آيد مر آن آهو مر آن گوزن همچنين بخوري اويرا آن پليد 22
وآن پاك پاك جا بخورد اويرا * خاصّه قوي باش ببي خوردن آن خون كه آن خون او 23
آن جان ونه خوري آن جان اوازي آن گوشت * نه خوري اويرا ابر آن زمين بريزي 24
اويرا چون آب *

Et lætabimini coram Domino Deo veſtro, vos & filii veſtri & filiæ veſtræ, & ſervi veſtri & ancillæ veſtræ, atque Levita qui intra portas veſtras: quia non eſt ei portio & poſſeſſio vobiſcum. 12
Cautus ſis tibi ne offeras holocauſtum tuum in omni loco quem videris: 13
Sed in loco quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum, ibi offeres holocauſta tua, ibique facies omne quod ego præcipio tibi. 14
Tantummodò in omni deſiderio animæ tuæ mactabis, et comedes carnem juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dederit tibi intra omnes portas tuas: pollutus ac purus comedet eam, ſicut capream & ſicut cervum. 15
Verumtamen ſanguinem non comedetis, ſuper terram effundetis illum inſtar aquæ. 16
Non poteris comedere intra portas tuas decimam grani tui & muſti tui & olei tui, & primogenita boum tuorum & ovium tuarum, & omnia vota tua quæ voveris, & ſpontanea tua, & ſeparationem manuum tuarum: Sed 17 18
coram Domino Deo tuo comedes illa, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus & filia tua, & ſervus tuus ac ancilla tua, atque Levita qui intra portas tuas: & lætabere coram Domino Deo tuo in omni acceſſu manûs tuæ. 19
Cautus autem eſto tibi ne manum retrahas Levitæ omnibus diebus tuis ſuper terram tuam. 20
Quum dilataverit Dominus Deus tuus terminum tuum, quemadmodum loquutus eſt tibi, & dixeris; Comedam carnem: quòd concupiſcat anima tua veſci carne: juxta omne deſiderium animæ tuæ comedes carnem. 21
Quum procul fugerit à te locus quem elegerit Dominus Deus tuus ad ponendum nomen ſuum ibi, tunc mactabis de bobus tuis, & de ovibus tuis quæs dederit Dominus tibi, quemadmodum præcepi tibi, & veſcêre in omnibus portis tuis ſecundùm omne deſiderium animæ tuæ. 22
Attamen quemadmodum comeditur capreа & cervus, ſic comedes eam: pollutus & purus pariter veſcetur ea. 23
Tantùm fortis eſto ad non comedendum ſanguinem: nam ſanguis eſt anima, & non comedes animam cum carne. 24
Non comedes illum, ſed in terram effundes illum inſtar aquæ.

לא תאכלנו לָא תֵיכְלוּנֵיהּ מִן בְּגַלַּל דְּייֵטַב לְכוֹן וְלִבְנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן אֲרוּם תַּעְבְּדוּן 25
דְּכָשַׁר קֳדָם יְיָ׃ רַק קָדְשֶׁיךָ לְחוֹד בְּעִירֵי מַעֲשַׂר קוּדְשֵׁיכוֹן דִּיהֲווֹן לְכוֹן וְנִדְרֵיכוֹן 26
תִּיעֲלוּן וְתֵיתוּן לַאֲתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ׃ וְעָשִׂיתָ וְתַעֲבֵד כְּהִלְכְתָא עֲלָוָתְךָ בְּסָרָא 27
וְאַדְמָא עַל מַדְבְּחָא דַּייָ אֱלָהָךְ וְאַדָּם שְׁאַר נִכְסַת קוּדְשָׁךְ יִשְׁתְּפֵיךְ עַל מַדְבְּחָא
דַּייָ אֱלָהָךְ וּבְשָׂרָא אִתְכָּשַׁר לְמֵיכוֹל׃ שְׁמַר טוּרוּ וְקַבֵּילוּ יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא דְּאָנָא 28
מְפַקֵּיד לְכוֹן מִן בְּגַלַּל דְּייֵטַב לְכוֹן וְלִבְנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן עַד עָלְמָא אֲרוּם תַּעְבְּדוּן
דְּתַקִּין כְּשַׁר קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן׃ בִּי יכרית [יַכְרִית] אֲרוּם יְשֵׁיצֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן יָת עַמְמַיָּא 29
דְּאַתּוּן עָלְלִין לְתַמָּן לְתַרָכוּתְהוֹן מִן קֳדָמֵיכוֹן וְתֵירַת יַתְהוֹן וְתֵיתֵב בְּאַרְעָהוֹן׃
הִשָּׁמֶר אִסְתַּמָּרוּ לְכוֹן דִּלְמָא תִיתוֹקְווֹן בְּתַר טַעֲוָתְהוֹן מִן בָּתַר דְּיִשְׁתֵּיצוּן מִן 30
קֳדָמֵיכוֹן אוֹ דִלְמָא תִתְבְּעוּן לְטַעֲוָתְהוֹן לְמֵימַר הֵיכְדֵין פָּלְחִין עַמְמַיָּא הָאִלֵּין
לְטַעֲוָתְהוֹן וְנַעֲבֵיד כְּדֵין אוֹף אֲנַן׃ לֵא לָא תַעְבְּדוּן פּוּלְחָנָא כְּדֵין לַייָ אֱלָהֲכוֹן 31
אֲרוּם כָּל דְּמְרַחֵק יְיָ דְּסָנֵי עָבְדִין לְטַעֲוָתְהוֹן אֲרוּם אוֹף יָת בְּנֵיהוֹן וְיָת בְּנָתֵיהוֹן
כַּפְתִּין וּסְקִדִין בְּנוּרָא לְטַעֲוָתְהוֹן׃ אֵת כל יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּיד יַתְכוֹן 32
יְתֵיהּ תִּטְרוּן לְמֶעְבַּד לָא חוֹסְפִין עֲלוֹי וְלָא חֲבָצְרוֹן מִנֵּיהּ׃

יג

כי יקום אֲרוּם יְקוּם בֵּינֵיכוֹן נְבִי שְׁקָרָא אוֹ מָרֵי חֶלְמָא דִּחְדָנוּתָא וְיִתֵּן לְכוֹן 1
אֵת אוֹ חֶמְהָא׃ ובא וְייֵתֵי אָתָא אוֹ חֶמְהָא דְּמַלֵּיל עִמָּכוֹן לְמֵימַר נְהַךְ בָּתַר 2
טָעֲוַת עַמְמַיָּא דְּלָא הַכֵּימְתּוּנוֹן וְנִפְלַח קֳדָמֵיהוֹן׃ לֹא תשמע לָא תְקַבְּלוּן לְפִתְגָמֵי 3
נְבִי שְׁקָרָא הַהוּא אוֹ מַן חֶלְמָא הַהוּא אֲרוּם מְנַסֵּי יְיָ אֱלָהֲכוֹן יַתְכוֹן לְמִנְדַּע
הַאִיתֵיכוֹן רַחֲמִין יָת יְיָ אֱלָהֲכוֹן בְּכָל לִבְּכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן׃ אחרי הי בָּתַר 4
פּוּלְחָנָא דַּייָ אֱלָהֲכוֹן תְּהֵכִין וְיָתֵיהּ תִּדְחֲלוּן וְיָת פִּקּוּדוֹי תִּנְטְרוּן וּלְמֵימְרֵיהּ תְּקַבְּלוּן
וְקֳדָמוֹי תְּצַלּוּן וּבְדַחֲלֵיהּ תִּתְקְרְבוּן׃ והנביא וְנְבִי שְׁקָרָא הַהוּא אוֹ חֶלְמָא 5
חֶלְמָא דְּנָא הַהוּא יִתְקְטֵל בְּסַייְפָא אֲרוּם מַלֵּיל סְטְיָא עַל יְיָ אֱלָהֲכוֹן דְּאַפֵּיק
יַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָאֵי וְדִיפְרָקְכוֹן מִבֵּית שְׁעְבּוּד עַבְדָיָא לְאַטָעָיוּתְכוֹן מִן אָרְחָא
דְּפַקֵּידְכוֹן יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְמֶהֱלָךְ בַּהּ וְתִפְלוֹן עַבְדֵי בִישְׁתָא מִבֵּינֵיכוֹן׃

Non comedetis ipsum: ut bene sit vobis & filiis vestris post vos, cùm 25
feceritis id quod rectum est coram Domino. Veruntamen bestias decima-
rum sanctarum vestrarum, quæ erunt vobis, & vota vestra, adducetis & 26
afferetis ad locum quem elegerit Dominus. Faciásque juxta ritum ho-
locausta tua, carnem & sanguinem super altare Domini Dei tui: san- 27
guis verò reliquarum oblationum sanctitatis tuæ effundatur super altare
Domini Dei tui, sed caro recta erit ad comedendum. Observate & 28
recipite omnia verba ista quæ ego præcipio vobis: ut bene sit vobis
& filiis vestris post vos usq; in seculum, cùm feceritis id quod bonum &
rectum est coram Domino Deo vestro. Quando exciderit Dominus Deus 29
vester populos ad quos ingredimini, ut ejiciat eos à facie vestra, & hæ-
reditaveris eos, & habitaveris in terra eorum: Cavete vobis ne im- 30
pingatis post idola eorum, postquam excisi fuerint à facie vestra, aut
ne quæratis idola eorum, dicendo; Quemadmodum coluerunt populi
isti idola sua, colemus similiter etiam nos. Non exhibebitis talem cul- 31
tum Domino Deo vestro: quoniam quicquid est abominabile Domino,
quod odit, faciunt idolis suis; quoniam etiam filios suos & filias suas
ligant, & comburunt igne idolis suis. Quodcunque ego præcipio 32
vobis, illud servabitis ut faciatis: non addetis ad illud, neque dimi-
nuetis ex eo.

CAP. XIII.

Quando surrexerit inter vos propheta mendacii, aut somniator 1
somnii superbiæ, & dederit vobis signum aut portentum: Et adve- 2
nerit signum aut portentum quod loquutus est vobiscum, dicendo; Ea-
mus post idola populorum quæ non noviſtis, & serviamus illis. Ne 3
recipiatis verba prophetæ mendacii illius, aut ejus qui somniaverit
somnium illud: quoniam tentat Dominus Deus vester vos, ad scien-
dum num diligatis Dominum Deum vestrum omni corde vestro &
omni anima vestra. Post cultum Domini Dei vestri ambulabitis, & 4
ipsum timebitis: & mandata ejus servabitis, & sermonem ejus reci-
pietis, & coram eo orabitis, & timori ejus adhærebitis. Et prophe- 5
ta mendacii ille, aut somnians somnium ille interficiatur gladio; quo-
niam loquutus est aversionem contra Dominum Deum vestrum, qui
eduxit vos è terra Ægyptiorum, & qui redemit vos è domo afflicti-
onis servorum, ad errare faciendum vos à semita quam præcepit Do-
minus Deus vester, ut ambuletis in ea: itaque extirpabitis facientes
malum è medio vestri.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*نه خوري اويرا بسبب نيكوئي رسد بتو و ببسراني تو پسي تو كه بكني آن شايسته درنظري خداء 25
*خاصه خاصهاي تو آنچه باشند بتو و نذرهاي تو بردارى و بيائي بآن جا آنچه اختيار كند 26
*وبكني عولهاي تو آن گوشت و آن خون ابر مذبحي ٭ خداي تو و خوني ذبحتهاي تو ريخته 27
آيد ابر مذبحي ٭ خداي تو و آن گوشت بخوري *نگهدار و بشنوي مر همه آن سخنهاي آن 28
ايشان آنچه من فرمايا ترا بسبب نيكوئي رسد بتو و ببسراني تو پسي تو تا جاويد كه بكني آن نيكو *
و آن شايسته درچشماني ٭ خداي تو *كه نيست كند ٭ خداي تو مر آن قومها آنچه تو آيا آنجا 29
بميراث گرفتن ايشانرا ازپيشي تو برانى ايشانرا و بنشيني در ولايتي ايشان *هوشيار باش بتو 30
تا نه طلّه افتي پسي ايشان پسي نيست شدني ايشان ازپيشي تو و تا نه طلب كني بمعبودانى
ايشان بگفتن چگونه پرستش كنند آن قومهاي آن ايشان [مر معبودانى ايشان] و بكنم همچنين
نيز من *نه كني همچنين ٭ خداي تو كه همه مكروهي ٭ آنچه دشمن داشت بكردند ببتاني 31
ايشان كه نيز مر پسراني ايشان مر دختراني ايشان بسوزانند در آتش ببتاني ايشان *مر همه آن 32
سخن آنچه من فرمايا شمارا اويرا نگاه داريد بكردن نه افزائي ابر او ونه كم كني ازو*

فصل سيزدهم

*كه برخيزد از 1
ميانى تو نبيا يا خوابيناي خواب و بدهد بتو نشان يا معجز* و بيايد آن نشان و آن معجز 2
آنچه سخن گفت بتو [بگفتن] برويم پسي بتاني ديگران آنچه نه دانستي ايشانرا و پرستش كنيم
ايشانرا *نه شنوي بسخنهاي آن نبيا آن او يا بخوابيناي آن او كه آزمايش كند ٭ خداي شما 3
شمارا بدانستن ها هستيد شما دوست داران مر ٭ خداي شما درهمه دلهاي شما و درهمه
جانهاي شما * پسي ٭ خداي شما برويد و اويرا بترسيد و مر فرمانهاي او نگاه داريد و در 4
قولي او بشنويد و اويرا عبادت كنيد و درو واصل باشيد *و آن نبيا آن او يا خوابيناي 5
آن خوابي آن او كشته آيد كه سخن گفت گشتن ابر ٭ خداي شما آن بيرون آورا شمارا از زميني
مصر و خلاص كرد ترا از خانهي بندگان بدحف كردن ترا از آن راه آنچه فرمود ترا ٭
خداي تو برفتن دران و كم كني آن بد از ميانى تو*

Non vescêris illo, ut bonum eveniat 25
tibi & filiis tuis post te, quum
feceris idoneum in conspectu Dei.
Verùm consecrata tua quæ fuerint 26
tibi, & vota tua tolles; & venies
ad locum quem elegerit Dominus:
Et facies holocausta tua carnem & 27
sanguinem super altare Domini Dei
tui: sanguis autem victimarum
tuarum fundetur super altare Do-
mini Dei tui, & carnem comedes.
Observa, & ausculta omnibus ver- 28
bis istis quæ ego præcipio tibi, ut
bonum eveniat tibi, & filiis tuis
post te usque in æternum, quum fece-
ris quod bonum est ac idoneum in o-
culis Dñi Dei tui. Quum annihila- 29
verit Dominus Deus tuus gentes ad
quas tu venturus es ad hæreditariò
capiendum eas à præsentia tua, &
expulseris eas, sedevisque in regione
earum: Cautus esto tibi ne in la- 30
queum incidas eundo post eas, post-
quàm annihilati fuerint è conspectu
tuo: neque inquiras de diis earum,
dicendo; Quomodò colebant gentes
istæ deos suos, ut faciam sic etiam
ego? Non facies sic Domino Deo 31
tuo: quia omnem abominationem
Domini quam odit, fecerunt idolis
suis: nam etiam filios suos & fi-
lias suas comburebant igne idolis
suis. Omne verbum quod ego præ- 32
cipio vobis, illud observabitis fa-
cere: non addes ad illud, neque di-
minues ex eo.

CAP. XIII.

Quum surrexerit è medio tui 1
propheta, vel somnians somnium,
(& dederit tibi signum vel porten-
tum, Evenerítque signum & por- 2
tentum quod locutus est tibi,) dicen-
do; Eamus post idola aliorũ, quæ non
nôsti, & colamus ea: Non auscul- 3
tabis verbis prophetæ illius, aut
somniatori illi: quia tentat Domi-
nus Deus vester vos, ad sciendum
utrùm sitis vos dilectores Domini
Dei vestri totis cordibus vestris ac
totis animabus vestris. Post Do- 4
minum Deum vestrum ambulabitis,
& illum timebitis, & præcepta e-
jus observabitis, & dicto ejus au-
scultabitis, atque ei servietis, ei-
que adhærebitis. Propheta autem 5
ille, aut somniator somnii ille in-
terficietur: (quia loquutus est a-
versionem contra Dominum Deum
vestrum, qui eduxit vos è terra Æ-
gypti, & liberavit te è domo ser-
vorum, ad depellendum te de via
in qua præcepit tibi Dominus Deus
tuus ambulare:) & imminues ma-
lum de medio tui.

כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך׃ מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ׃ לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו׃ כי הרג תהרגנו ידך תהיה בו בראשונה ליהרגו ויד כל העם באחרונה׃ וסקלתו באבנים ומת כי בקש להדיחך מעל יי אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים׃ וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך׃ כי תשמע באחת עריך אשר יי אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר׃ יצאו אנשים בני בליעל מקרבך ויסיתו את יושבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם׃ ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך׃ הכה תכה את יושבי העיר ההוא לפי חרב החרם אותה והכל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב׃ וכל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל ליי אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד׃ ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יי מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחם עליך והרבך כאשר נשבע לאבתיך׃ כי תשמע בקול יי אלהיך לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני יי אלהיך׃

6 ארום יסתי יתך אחוך ברא דאמך או ברך או ברתך או אתתא דרמכא עמך׃

6 כי ארום יסעינך מילכא בישתא אחוך בר אימך בר אבוך בר אמך או ברך או ברתך או אתתך דרמכא בעודך או חבריך דחביב עלך כנפשך פרו ולמיסר נהך ונפלח לטעוות עממיא דלא חמיתא אנת ואבהתך׃ מאלהי מטעוות 7
שבעתי עממיא דבחוורנוחכון דקריבין לכון או מן שאר עממיא דרחיקין לכון מן סייפי ארעא ועד סייפי ארעא׃ לא לא תיצבון להון ולא תקבלון מנידיה 8
ולא תיחוס עיניכון עלוי ולא תרחמון ולא תכסון בשומרא עלוי׃ כי ארום מקטל תקטלינידיה ידיכון יתושטן בידיה בשיריוא למקטליה וידיהון דכל עמא 9
בסופא׃ וסקלתו ותאטלון יתידיה באבנא וימות ארום בעא לאטעיותהון 10
מדחלתא דייי דאפיק יתכון פריקין ממצרים מבית שעבוד עבדיא׃ וכל ישראל ישמעון וידחלון ולא יוספון למעבד כפתגמא 11
בישתא הדין בגיניכון׃ כי תשמע ארום תשמע מן קירויכון דייי אלהכון 12
יהיב לכון למיתב תמן למימר׃ יצאו נפקו גוברין זרנין מאולפנא דייי אלהכון 13
דחכימיא דביניכון ואטעיו ית יתבי קרתיהון למימר נהך ונפלח לטעוות עממיא דלא חמיתון׃ ודרשת ותחבעון ותברקון ית סהדיא ותשיילון 14
טבאות והא קושטא כיון פתגמא אתעבידת תועיבתא הדא בגיניכון׃ הכה 15
תמחון ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב נמרא יתה וית כל
דבה ויית בעירה לפתגם דחרב׃ ואת ויית כל עדאה תכנשון במצע 16
פלטיתא ותוקדון בנורא ית קרתא ויית כל עדאה נמיר קדם יי אלהכון ותהי
תל חרוב לעלם לא תתבני תוב׃ ולא ולא ידבק בידכון מדעם מן 17
שתתא מן בגלל דיתוב יי מתקוף רוגזיה ויכמור עליכון רחמין וירחם עליכון
ויסגינכון היכמא דקיים לאבהתכון׃ כי תשמע ארום תקבלון למימרא 18
דייי אלהכון למנטור ית כל פקודוי דאנא מפקיד לכון יומא דין למעבד דכשר
קדם יי אלהכון׃

Quando errare fecerit te consilio 6 malo frater tuus filius matris tuæ, quanto magis filius patris tui, aut filius tuus, aut filia tua, aut uxor tua quæ dormit tecum, aut socius tuus qui dilectus est tibi ficut anima tua proclamaverit, dicendo; Eamus & colamus idola populorum, quæ non novisti tu nec patres tui: De idolis septem populorum 7 qui sunt in circuitu vestro, qui propinqui sunt vobis, aut de reliquis populis qui remoti fuerint vobis, ab extremis terræ usque ad alia extrema. Non acquiescatis illis, neque recipiatis ipsum, neque parcet 8 oculus vester ipsi, neque misereamini, neque tegatis in occulto ipsum. Quin interficiendo interficietis eum, manus vestræ extendantur 9 in principio ad interficiendum eum, dein manus totius populi. Et obruetis ipsum lapidibus, & morietur: quoniam quæsivit seducere eos à timore Domini Dei tui, qui eduxit vos liberatos è terra Ægypti è domo afflictionis servorum. Et omnes Israelitæ audient & timebunt, nec amplius facient juxta rem istam malam in medio vestri. Quando intelligetis in una ex vestris urbibus, quas Dominus Deus vester dat vobis ut in eis habitetis, dicendo: Exierunt viri superbi à doctrina Domini Dei vestri, etsi sapientiores inter vos, & seduxerunt habitatores civitatis suæ, dicendo; Eamus, & colamus idola populorum quæ non novistis, Tunc quæretis, & investigabitis adhibitis testibus, & 14 interrogabitis bene; & ecce si vera & certa est res, factâque fuerit abominatio ista in medio vestri: Percutiendo percutietis habitatores 15 civitatis illius in ore gladii, penitus perdendo eam & quicquid in ea est, etiam jumenta ejus in ore gladii. Omnem autem prædam ejus 16 colligetis in medio plateæ, & comburetis igne civitatem, & universam prædam ejus omnino, coram Domino Deo vestro: & erit in tumulum devastationis in seculum, non ædificabitur amplius. Nec 17 hærebit in manu tua quicquam de anathemate: ut avertatur Dominus à furore iræ suæ, ut incalescant erga vos ejus miserationes, & amet vos, & multiplicet vos, quemadmodum juravit patribus vestris. Itaque recipite sermonem Domini Dei vestri ut custodiatis omnia mandata ejus quæ ego mando vobis hodie, ut faciatis quod rectum est coram Domino Deo vestro.

Hieros. 6 *Quando declinare fecerit te frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, aut filia tua, aut mulier quæ dormit tecum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * كه فريب دهد ترا برادري تو پسري مادري تو يا پسري تو [يا] دختري تويا زني
آغوشي تو يا رفيقي تو آنچه چون جاني تو در نهاني بگفتن برويم پرستش كنيم معبودائي
ديگران آنچه نه دانستي تو وپدرائي تو * از معبودائي آن قومها آنچه گرداگرد شما آن 7
نزديكان بتو يا دوران از تو از كناري آن زمين وتا كناري آن زمين * نه مراد كني 8
باو ونه شنوي باو ونه شفقت كند چشمي تو ابر او ونه بخشائي ونه پوشي ابر او *
* كه كشتن بكشي اويرا دستي تو باشد درو در اوّل [بكشتني او] ودستي همه قوم درو
آخر * وسنگسار كني اويرا در سنگها وكشته شود كه طلب كرد بدحف كردن 10
ترا از طاعتي :: خداي تو آن بيرون آورا ترا از زميني مصر از خانهي بندگان * وهمه يسرال 11
بشنوند و بترسند ونه افزايند بكردن چون سخن آن بدي آن اين در ميائي تو * كه 12
بشنوي در يكه شهرهاي تو آنچه :: خداي تو دها بتو بنشستن آنجا بگفتن * بيرون آمدند 13
مردمان پسرائي بيهنر از ميائي تو ودجف كردند مر نشينائي شهري ايشان بگفتن
برويم پرستش كنيم بتائي ديگران آنچه نه دانستيد * وطلب كني وبازجوئي وبپرسي 14
نيكو واينك راست آراسته آن سخن كرده آمد آن مكروهي آن اين در ميائي تو * زدن 15
برئي مر نشينائي آن شهر [آن آن] بتيغي شمشير كشتن آنرا ومر همه آنچه دران ومر
چهارپائي آن بتيغي شمشير * ومر همه مالي آن جمع كني بميائي گشادگيجاي آن 16
وبسوزائي در آتش مر آن شهر ومر همه مالي آن همه :: خداي تو وباشد خرابهي عالم
نه آبدان شود نيز * ونه چسپد در دستي [تو] چيزي از آن حرم بسبب باز گردد 17
:: از گرمي خشمي او وبدهد بتو رحمتها ورحم كند بتو وبسيار كند ترا
چون آنچه سوگند خورد بپدرائي تو * كه بشنوي در قولي :: خداي تو بنگاه 18
داشتن مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بكردن آن شايسته در نظري
:: خداي تو *

Quum dolum adhibuerit tibi frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, aut filia tua, aut uxor sinûs tui, aut sodalis tuus qui est sicut anima tua, clanculò dicendo; Eamus & colamus deos alios (quos non nôsti tu & patres tui) De diis 7 gentium quæ circa vos, propinquarum tibi, aut longinquarum à te, ab extremo terræ usque ad extremum terræ: Non acquiesces ei, neque 8 auscultabis ei, nec parcet oculus tuus illi, neque misereberis, neque obtuges illum: Sed occidendo occides eum: manus tua erit in illum priùs ad interficiendum ipsum, & manus universi populi postremò. Et lapidabis eum lapi- 10 dibus, & interimetur: quia quæsivit depellere te ab obedientia Domini Dei tui qui eduxit te è terra Ægypti, è domo servorum. Et 11 universus Israel audient, ac timebunt, neque addent facere juxta verbum pessimum istud in medio tui. Quum audieris de una urbium 12 tuarum quam Dominus Deus tuus dat tibi ad habitandum ibi; dicendo, Egressi sunt homines filii 13 improbitatis, qui impulerunt habitatores urbis suæ, dicendo; Eamus, & colamus idola altena quæ non nôstis: Tunc inquires & 14 perscrutabere, ac interrogabis benè: & ecce verum est, constat verbum, facta est abominatio ista in medio tui: Percutiendo percu- 15 ties habitatores urbis illius acie gladii, perimendo eam, & quicquid in ea fuerit, & quadrupedes ejus acie gladii: Atque o- 16 mnem substantiam ejus congregabis in medio plateæ ejus, & combures igne urbem, & totam substantiam ejus omninò, Domino Deo tuo: eritque vastitas perpetua, non ædificabitur amplius. Ne- 17 que adhærebit manui tuæ quicquam de anathemate, ut revertatur Dominus ab excandescentia iræ suæ, & det tibi misericordias, misereatúrque tui, ac multiplicet te, quemadmodum juravit patribus tuis, Quum auscultaveris dicto Domini Dei tui, custodiendo omnia præcepta ejus quæ ego præcipio tibi hodiè, ad faciendum idoneum in conspectu Domini Dei tui.

יד

1 בנים הי לבנין חביבין אתון קדם יי
אלהכון לא תנודון בישריכון ולא
תשוון קליל דיסעד על בירת אפיכון
2 ארי עם קדיש אתון קדם יי אלהכון ובכון אתרעי
יי אלהכון למהוי ליה לעם חביב מכל עממיא דעל אפי ארעא: 3 לא תאכל
4 לא תיכלון כל מדעם דרחיקית מנכון: ואת דא היא בעירא דתיכלון תורין
5 ואימרי בני רחילין ולא בני מסאבין ונדיי בני עזין ולא עיירובי טמיין: איל אילין וטבין
ויחמורין יעלין ורימנין ותורי בר ודיצין:
6 וכל בעירא דסדקא טלפייא ולה קרנין וסדיק סדקא מסקא פישרא
7 בבעירא יתה תיכלון: אך דרם ית דין
לא תיכלון ממסקי פישרא ומסדיקי פרסתא שלולא דליה חדין ישין ותרתין
שדראין הואיל וליט בזיניה חזי למתקיימא ית נמלא וית ארנבא וית טפוא
ארום מסקי פישרא הינון ופרסתהון לא סדיקן מסאבין הינין לכון: ואת החויר
8 וית חזירא ארום סדיק פרסתא הוא וליט כנפיק ביה דסדיק ולא פשר מסאב
הוא לכון מבסרהון לא תיכלון ובנבילתהון לא תקרבון: אך לחוד ית דין
9 תיכלון מן כל דבמיא כל דליה ציצין למפרח וחרספיתין על מושכיה ואין נתרון
ואשתייר חד תחות ליסתיה וחד תחות ציציתיה וחד תחות גונביה יתיה
10 תיכלון: וכל וכל דליט ליה ציצין וחרספיתין לא תיכלון מסאב הוא לכון: כל
11 כל ציפר דכי דאית ליה ופק וקורקבניה קליף ואית ליה צבעא יתירא ולא דרים
12 תיכלון: ווה ודין דלא תיכלון מנהון נשרא ועוזא ובר גיוא: והראה ודייתא
13 חיוורא ואוכמתא דהיא אידו ודייתא
14 לזנוה: ואת כל ית כל בני עורבא
15 לזניהון: ואת בת ית ברת נעמיתא ית
חטפיתא וית ציפר שחפא וית בר נצצא
16 לזנוי: ואת ית קפופא ית שלי נונא מן ימא וית צדיא: והקאה וקקא חיורתא
17 ואוכמתא ושרקרקא: והחסידה ודייתא
18 חיוורתא ואוכמתא לזנה וננר טורא
19 ועפרפרא: וכל שרץ וכל דיבבי ויבורי
20 ווויי דטלופחי ופולי דפרשי מן אוכלא ופרחין הי כעופא מסאבין אינון לכון לא
יתאכלון: כל עוף כל נוצא דכיא תיכלון:

1 בְּנִין חֲבִיבִין אַתּוּן קֳדָם יְיָ
אֱלָהֲכוֹן לָא תְנוּדוּן בִּישְׂרֵיכוֹן וְלָא
תַּעֲבְדוּן חַבּוּרִין לְפוּלְחָנָא
נוּכְרָיְתָא וְלָא תְשַׁוּוּן קָרְחָה עַל בֵּינֵי
אַפֵּיכוֹן לְמֵתֵי נַפְשָׁא דְמֵית:
2 אֲרֵי עַם קַדִּישׁ אַתּוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן וּבָכוֹן אִתְרְעִי
יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְמֶהֱוֵי לֵיהּ לְעַם חֲבִיב מִכָּל עַמְמַיָּא דְעַל אַפֵּי אַרְעָא: 3 לָא תֵאכֹל
4 לָא תֵיכְלוּן כָּל מִדְּעָם דִּרְחִיקִית מִנְכוֹן: וְאִת דָּא הִיא בְּעִירָא דְתֵיכְלוּן תּוֹרִין
5 וְאִמְּרֵי בְּנֵי רְחִילִין וְלָא בְּנֵי מְסָאֲבִין וְנִדְּיֵי בְּנֵי עִזִּין וְלָא עֵירוּבֵי טְמִירִין: אֵיל אֵילִין וְטָבִין
וְיַחְמוּרִין יַעֲלִין וְרִימוֹנִין וְתוֹרֵי בַּר וְדֵיצִין:
6 וְכֹל בְּעִירָא דְסַדְקָא טַלְפַּיָּא וְלַהּ
קַרְנִין וְסָדִיק סַדְקָא מַסְקָא פִּשְׁרָא
7 בִּבְעִירָא יָתָהּ תֵּיכְלוּן: אַךְ דָּרֵם יַת דֵּין
לָא תֵיכְלוּן מִמַּסְקֵי פִּשְׁרָא וּמִסְדִּיקֵי פַּרְסָתָא שְׁלוּלָא דְלֵיהּ תְּרֵין יְשִׁין וְתַרְתֵּין
שַׁדְרָאִין הוֹאִיל וְלֵיט בְּזִינֵיהּ חֲזֵי לְמִתְקַיְּמָא יַת נַמְלָא וְיַת אַרְנְבָא וְיַת טַפּוּא
אֲרוֹם מַסְקֵי פִּשְׁרָא הִינוּן וּפַרְסָתְהוֹן לָא סְדִיקָן מְסָאֲבִין הִינִין לְכוֹן: וְאֵת הַחֲזִיר
וְיַת חֲזִירָא אֲרוֹם סְדִיק פַּרְסָתָא הוּא וְלֵיט כְּנַפִּיק בֵּיהּ דְּסָדִיק וְלָא פַּשַׁר מְסָאַב
8 הוּא לְכוֹן מִבִּסְרֵהוֹן לָא תֵיכְלוּן וּבְנִבֵּילְתְּהוֹן לָא תִקְרְבוּן: אַךְ לְחוֹד יַת דֵּין
9 תֵּיכְלוּן מִן כָּל דְּבְמַיָּא כֹּל דְּלֵיהּ צִיצִין לְמַפְרַח וְחַרְסְפִיתִין עַל מוֹשְׁכֵיהּ וְאִין נְתָרוּן
וְאִשְׁתַּיַּר חַד תְּחוֹת לִיסְתֵּיהּ וְחַד תְּחוֹת צִיצִיתֵיהּ וְחַד תְּחוֹת גּוֹנְבֵיהּ יָתֵיהּ
10 תֵּיכְלוּן: וְכֹל וְכָל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין לָא תֵיכְלוּן מְסָאַב הוּא לְכוֹן: כֹּל
11 כָּל צִפַּר דְּכֵי דְּאִית לֵיהּ וְפַק וְקוּרְקְבָנֵיהּ קָלִיף וְאִית לֵיהּ צִבְעָא יְתִירָא וְלָא דָרִים
12 תֵּיכְלוּן: וְוֵה וְדֵין דְּלָא תֵיכְלוּן מִנְּהוֹן נִשְׁרָא וְעוּזָא וּבַר גִּיוָא: וְהָרָאָה וְדַיְיתָא
13 חִיוָרָא וְאוּכְמָתָא דְּהִיא אִידּוֹ וְדַיְיתָא
14 לְזַנְוָה: וְאֵת כֹּל וְיַת כָּל בְּנֵי עוֹרְבָא
15 לְזַנְיֵהוֹן: וְאֵת בַּת וְיַת בְּרַת נַעֲמִיתָא וְיַת
חַטְּפִיתָא וְיַת צִיפַּר שַׁחְפָּא וְיַת בַּר נְצָצָא
16 לְזַנְוֵי: וְאֵת יַת קְפוֹפָא וְיַת שְׁלֵי נוּנָא מִן יַמָּא וְיַת צַדְיָא: וְהַקָּאָה וְקָקָא חִיוָרְתָּא
17 וְאוּכְמְתָא וְשַׁרְקַרְקָא: וְהַחֲסִידָה וְדַיְיתָא
18 חִיוָרְתָּא וְאוּכְמְתָא לְזַנְהּ וְנַנָּר טוֹרָא
19 וְעַרְפַּרְפָּרָא: וְכֹל שֶׁרֶץ וְכָל דְּיַבְּבֵי וְיִבּוֹרֵי
20 וְוַיְוֵי דְּטַלּוֹפְחֵי וּפוֹלֵי דְּפָרְשֵׁי מִן אוֹכְלָא וּפָרְחִין הֵי כְּעוֹפָא מְסָאֲבִין אִינִין לְכוֹן לָא
יִתְאֲכְלוּן: כֹּל עוֹף כָּל נוּבָא דַּכְיָא תֵּיכְלוּן:

CAP. XIV.

1 Sicut filii dilecti vos coram Domino Deo vestro: non lacerabitis carnem vestram, neque decidetis facietis coronam capilli supra regionem faciei vestræ pro anima mortui. 2 Quoniam populus sanctus vos coram Domino Deo vestro: & vos elegit Dominus Deus vester, ut essetis illi in populum dilectum præ omnibus populis, qui sunt in superficie terræ. 3 Non comedetis quicquam quod abominandum statui vobis. 4 Hoc est jumentum quod comedetis: boves, & agnos ovium, eósque non pollutos, & hœdos caprarum neque permixtione pollutos. 5 Cervos & capreas, & bubulos, rupicapras & unicornes, & boves sylvestres, & pygargos. 6 Omne quoque animal quod fissam habet ungulam, & cui sunt cornua, & findit fissuram, quódque ruminat in animalibus, illud comedetis. 7 Verùm istud non comedetis de his quæ ruminant, & de his quæ fissam habent ungulam: embryo cui sunt duo capita & duo dorsa, quamvis non fit in eadem specie conservandum est. Camelus, lepus, & cuniculus, quoniam ruminant quidem sed ungulam suam non dividunt, polluti erunt vobis. 8 Porcus quoque quia divisam habet ungulam, neque aliud est ei simile quod dividit *ungulam* & non ruminat, pollutus erit vobis: de carne eorum non comedetis, neque cadaver eorum tangetis. 9 Tantùm hoc comedetis de omnibus quæ in aquis sunt: quicquid habet pinnulas ad volandum & squamas super pelleṁ suam, etiamsi defluxerint, si relinquatur una sub maxilla, & altera sub pinnula, & alia sub cauda, illud comedetis. 10 Quicquid verò non habet squamas aut pinnulas non comedetis, immundum est vobis. 11 Omnem avem mundam cui est vesicula aut ventriculus decorticans, & cui est digitus longior, neque est rapax, comedetis. 12 Et ista sunt de quibus non comedetis: aquila, accipiter, & haliæetus. 13 Et ciconia alba, & nigra, quæ est milvus, & milvius juxta speciem suam. 14 Et omnes filios corvorum juxta speciem suam. 15 Struthio, nycticorax, larus, & bubo secundùm speciem suam. 16 Et noctua, & mergulus marinus, & vespertilio. 17 Et onocrotalus albus, & niger, & pica. Et milvus albus, & niger secundùm speciem suam, & upupa, & vespertilio. 18 Et omnes muscæ, & crabrones, & vermes lentium & fabarum, qui separantur à cibo & volant sicut aves, polluti erunt vobis: non comedentur. 19 Omnem locustam mundam comedetis.

Hierof. 1 *Filii dilecti vos coram Domino Deo vestro: non facietis livores pro cultu alieno, neque ponetis calvitium in summitate capitis vestri pro luctu viri qui mortuus est.*

Hierof. 6 *Quæ faciunt ascendere ruminationem inter bestias, illud comedetis.* 7 *Quia ascendere faciunt ruminationem sed ungula eorum non est divisa.*

Hierof. 12 *Et ista de quibus non comedetis: aquila, accipiter, & haliæetus.* 13 *Et vultur, & milvus, & milvius juxta speciem suam.*

Hierof. 18 *Et ciconia alba, & milvus secundùm speciem suam, & upupa, & vespertilio.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل چهاردهم *

CAP. XIV.

1 * پسران شما بني يي خداي شما نه جراحت كنيد ونه نهيد موي كندن ميان چشماني شما
2 بمرده * كه قومي خاص تو بني يي خداي تو ودر تو اختيار كرد يي ببودن باو بقومي
3 4 برگزيده از همه آن قومها آنچه ابر روي آن زمين * نه خوري هيچ مكروهي * اين
5 آن چهارپا آنچه بخوريد گاو برّه برّها وبرّه بزها * گوزن وآهو ومشك انداز وقوچ
6 كوهي وبز كوهي وكرك وزرافه * وهمه چهارپا سنب داراي سنب وشكافش داراي
7 شكافش دو سنبها بر آوراي نشخوار در چهارپا آنرا بخوريد * خاصّه مر اين نه خوريد
از بر آوراي نشخوار واز سنب داراي سنب آن شكافته مر آن شتر ومر آن خرگوش
ومر آن برّكره كه بر آوراي نشخوار ايشان وسنب نه سنب داشتند پليدان آن بشما
8 * ومر آن خوك كه سنب داراي سنب ونه نشخوار پليد او بشما از گوشتي ايشان
نه خوريد ودر لاشهي ايشان نه رسيد * مر آن بخوريد از همه آنچه در آب همه آنچه باو پر و
10 11 پولك بخوريد * وهمه آنچه نيست باو پر وپولك نه خوريد پليد او بشما * همه گنجشك
12 13 پاك بخوريد * وآن آنچه نه خوريد ازيشان آن سيمرغ وآن همداي وآن عقاب * ومر آن راه ومر
14 15 آن ايّه وآن ديّه بنوعي آن * ومر همه كلاغ بنوعي او * [ومر بت آن يعنه] ومر آن تحمس
16 ومر آن شكف ومر آن باز بنوعي او * את הכוס ואת החנשמת: והקאת ואת הרחמה ואת השלך:
17
18 19 והחסידה והאנפה למינה وآن كوه كنك وآن شب پرك * وهمه جنبش آن مرغ پليد او بشما
20 نه خورده آيند * همه مرغي پاك بخوريد:

לא תאכלו לא תיכלון כָּל דְּמִיקַלְקָלָא בְּנִיכְסָא לְנִיוֹר עָרֵל דִּבְקִירְוֵיכוֹן תִּיתְנִנֵּהּ 21
וֵיכְלִנֵּהּ או תְזַבִּין לְבַר עַמְמִין אֲרוּם עַם קַדִּישׁ אַתּוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לֵית אַתּוּן
רַשָּׁאִין לְמִיבַשְׁלָא כָּל דְּכֵן לְמֵיכוֹל בִּשַׁר בַּחֲלַב תַּרְוֵיהוֹן מְעָרְבִין כְּחֲדָא : עשר 22
תעשר תְּהֵוֵי וְהִירִין לְעַשְׂרָא פֵּירֵיכוֹן מִן
דְּאַתּוּן מַפְּקִין וּכְנָשׁוּן מִן חַקְלָא כָּל שַׁתָּא
וְשַׁתָּא וְלָא פֵּירֵי שַׁתָּא עַל פֵּירֵי שַׁתָּא
אוּחֳרִי : ואכלת וְתֵיכְלוּן מַעֲשָׂרָא תִּנְיָנָא 23
קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי לְאַשְׁרָאָה
שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן מַעֲשַׂר עִיבּוּרֵיכוֹן חַמְרֵיכוֹן
וּמִשְׁחָכוֹן וְכֶן בִּיכוּרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָנֵיכוֹן מִן
בְּנֵלַל דְּתֵילְפוּן לְמִרְחַל מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן כָּל יוֹמָיָא : וכי יִרְחַק 24
מִנְּכוֹן אֹרְחָא אֲרוּם לָא תֵיכוֹל לְמִסּוֹבְרָא יַת מַעֲשָׂרָא אֲרוּם יִתְרַחֵק מִנְּכוֹן אַתְרָא דְּיִתְרְעֵי
יְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן אֲרוּם יְבָרְכִנָּךְ יְיָ אֱלָהָךְ : ונתת וְתַחֲלֵל בְּכַסְפָּא 25
וְיהוֹן פָּרִישֵׁי צְרִירִין בִּידָךְ וְתֵהַךְ לְאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהְכוֹן בֵּידֵהּ : ונתת וְתִיתֵּן 26
בַּסְפָּא בְּכֹל דְּיִתְרְעֵי נַפְשָׁךְ בְּתוֹרֵי וּבְעָנָא וּבַחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק וּבְכֹל דְּתִשְׁיְלִינָךְ נַפְשָׁךְ
וְתֵיכְלוּן תַּמָּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וְתֶחְדּוֹן אַתּוּן וְאֶנָשׁ בֵּיתֵיכוֹן : והלוי וְלֵיוָאָה דִּבְקִירְוֵיכוֹן 27
לָא תְשַׁבְּקִוְנֵיהּ אֲרוּם לֵית לֵיהּ חוּלָק וַאֲחֻסְנָא עִמָּכוֹן : מקצה מִסּוֹף תְּלַת שְׁנִין 28
תַּפְקוּן יַת כָּל מַעֲשַׂר עֲלֻלֵיכוֹן בְּשַׁתָּא הַהִיא וְתַצְנִיעוּן בִּקְירְוֵיכוֹן : ובא וְייֵתֵי 29
לֵיוָאָה אֲרוּם לֵית לֵיהּ חוּלָק וַאֲחֻסְנָא עִמָּכוֹן וְגִיּוֹרָא וְיָתְמָא וְאַרְמַלְתָּא דִּבְקִירְוֵיכוֹן
וְיֵיכְלוּן וְיִסְבְּעוּן מִן בְּנֵלַל דְּיִבָרְכִנְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכָל עוֹבְדֵי יְדֵיכוֹן דְּתַעֲבְדוּן :

טז

מקץ מִסּוֹף שִׁבְעָתֵי שְׁנִין תַּעֲבְדוּן שְׁמִיטְתָּא : וזה וְדִין אַחְוַיִית הֵילְכַת שְׁמִיטְתָּא 1
אֶשְׁמְטוּ כָּל בַּר נַשׁ מָרֵי מְוּפְתָּא דְּיוּזַף בְּחַבְרֵיהּ לֵית לֵיהּ רְשׁוּ לְמַדְחָקָא בְּחַבְרֵיהּ
לְמִתְבְּעֵי אֲוּפּוֹתֵיהּ וְלָא מִן אָחִיו בַּר יִשְׂרָאֵל אֲרוּם קְרָא בֵּית דִּינָא שְׁמִיטְתָּא קֳדָם
יְיָ : את יַת בַּר עַמְמִין תִּדְחוֹק וְדִינָא דִּי יְהֵוֵי לָךְ עִם אָחִוךָ תְּשַׁמֵּט יָדָךְ : אפס 3
לְחוֹד אִין אַתּוּן עָסְקִין בְּמִצְוָותָא דְאוֹרַיְיתָא לָא יְהֵוֵי בְכוֹן מִסְכֵּנָא אֲרוּם בָּרָכָא 4
יְבָרְכִנְכוֹן יְיָ בְּאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יָהֵיב לְכוֹן אַחְסָנָא לְמֵרְתַּהּ :

21 Non comedetis omne quod corrumpitur in mactatione, incolæ incir-
cunciso qui habitat in urbibus tuis dabitis illud, ut comedat ipsum, aut
vendes alio populorum; quoniam populus sanctus vos coram Domino
Deo vestro: non licet vobis coquere nedum comedere carnem cum la-
cte, ut ambo illa mixta sint simul. Admoniti eritis dare decimam fru-
ctuum vestrorum, ex eo quod pro-
fertis & colligitis ex agro singulis
annis, neque fructus anni pro fru-
ctu alterius anni. Et comedetis 23
decimam secundam coram Domino
Deo vestro, in loco quo delectatus
fuerit ut ibi habitare faciat divinam
suam majestatem, decimam frumen-
torum vestrorum, vinorum vestro-
rum, & oleorum vestrorum, & sic
primogenita boum vestrorum & ovi-
um vestrarum: ut discatis timere à facie Dñi Dei vestri omnibus diebus. 24
Quòd si multa fuerit vobis via, ita ut non possis ferre decimam, quia
procul abfuerit à vobis locus quem elegerit Dominus Deus vester ut habi-
tare ibi faciat divinam suam præsentiam: quoniam benedicet tibi Dominus
Deus tuus. Tum communem facies pro argento: & erunt nummi li- 25
gati in manu tua, & ibis in locum quem elegerit Dominus Deus tuus
in locum ejus. Et dabis argentum pro omnibus quæ voluerit anima 26
tua, pro bobus, ovibus, vino novo & veteri, & pro omnibus quæ pe-
tierit à te anima tua: & comedetis ibi coram Domino Deo vestro, &
lætabimini vos & vestrarum domorum homines. Et Levitam qui est in 27
urbibus vestris non deseretis eum, quia non est illi pars aut hæreditas
vobiscum. A fine trium annorum proferetis omnem decimam proven- 28
tûs vestri pro anno illo, & reponetis in urbibus vestris. Veniétque 29
Levites, quia non est illi pars & possessio vobiscum, & peregrinus,
& pupillus & vidua, qui erunt in urbibus vestris, & comedent & satu-
rabuntur: ut benedicat vobis Dominus Deus vester in omnibus operi-
bus manuum vestrarum quæ facietis.

Hieros. 22. *Populo mi domus Israel, decimando decimabitis omnem proventum seminum vestrorum, ex isto quod seminatis in superficie agri, & colligitis proventus per singulos annos: Populo mi Israel, non vobis licet decimare & comedere de fructibus anni usque ad fructus anni alius.*

CAP. XV.

1 A Fine septem annorum facietis remissionem. Et hæc est indicatio 2
ritûs remissionis: remittetis quisquis creditor est, qui mutuò dederit so-
cio suo: non poterit cogere socium suum exigendo mutuum suum, ne qui-
dem à fratre suo Israelita, eo quod promulgavit forum remissionem coram
Domino. Natum ex populis coges: quod autem tibi jure debebit frater 3
tuus, hoc manus tua remitter. Tantùm si vos occupati fueritis in præce- 4
ptis legis non erit inter vos pauper: quoniam benedicendo benedicet vobis
Dñs in terra, quam Dñs Deus vester dat vobis in possessioné hæreditariam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * نه خورید همه لاش بغریب آنچه درورزهای تو بدهي آنرا و بخورد آنرا یا فروختن ببیگانه که
22 قوم خاص تو پیِ خداي تو نه جوشاني بچه درشیري مادري او * دهیك کردن دهیك کني مر همه
22 دخلي زراعتي تو آن بیرون آیاي آن دشت سال سال * و بخوري بپیشي ٭ خداي تو در جائي
23 آنچه اختیار کند بمسکن کیراندن نامي او آنجا دهیك دانهي تو شیرهي تو و ورغني تو و نخست
زادهاي گاوي تو و گوسپندي تو بسبب بیاموزي بترسیدن مر ٭ خداي تو همه
24 آن روزگاران * و که بسیار باشد از تو آن راه که نه تواني بر داشتن اویرا که
دور باشد از تو آن مقام آنچه اختیار کند ٭ خداي تو بنهادن نامي [او]
25 آنجا که آفرین کند ترا ٭ خداي تو * وبدهي درسیم و کیسه گیري آن سیم در
26 دستي تو و بروي بآن مقام آنچه اختیار کند ٭ خداي تو درو * و بدهي آن سیم درهمه
آنچه آرزو کند جاني تو در گاو و در گوسفند و درمي و در مستکاره و درهمه آنچه بطلبد
جاني تو و بخوري آنجا بپیشي ٭ خداي تو و شاد باشي تو و خانوادهي تو * و آن لوي آنچه در 27
28 دروازهاي تو نه گداري اویرا که نیست باو بخش و احسنتا اوازي تو * از فرجامي
سه سالها بیرون آوري مر همه دهیك دخلي تو در سالي آن آن ورها کني در دروازهاي تو 29
* و بیاید آن لوي که نیست باو بخش و احسنتا اوازي تو و آن غریب و آن یتیم و آن بیوه
آنچه در دروازهاي تو و بخورند و سیر شوند بسبب آفرین کند ترا ٭ خداي تو در همه
عملي دستي تو آنچه بکني *

• فصل پانزدهم •

1 * از فرجامي هفت سالها بکني شمطه * واین سخن آن شمطه گداشتن همه خداوند قرض
2 دها دستي او آنچه قرض دهد در یاري او نه تقاضا کند مر یاري او و مر برادري او که
3 بخواند شمطه ٭ * مر آن بیگانه تقاضا کني و آنچه باشد بتو اوازي برادري تو بگداري
4 دستي تو * خاصه که نه باشد در تو مسکین که آفرین کردن آفرین کند ترا ٭ در زميني
آنچه ٭ خداي تو دها بتو احسنتا بمیراث گرفتن آنرا *

21 *Ne comedatis ullum cadaver: pere-* 21
grino qui est intra portas tuas dabis
illud, & comedet illud, aut vendere
poteris alienigenæ: populus enim san-
ctus es Domino Deo tuo. Non coques
fœtum in lacte matris suæ. Deci- 22
mando decimabis omnem proven-
tum agri tui, egredientem a-
gro quotannis. Et comedes coram 23
Domino Deo tuo in loco quem elege-
rit ad habitationem capere facien-
dum nomen suum ibi, decimam gra-
ni tui, musti tui, & olei tui, &
primogenita boum tuorum & ovium
tuarum: ut discas timere Dominum
Deum tuum omnibus diebus. Quum 24
verò multa fuerit à te via, quo mi-
nùs possis ferre illam, quòd procul
absit à te locus quem elegerit Domi-
nus Deus tuus ad ponendum nomen
suum ibi, quum benedixerit tibi
Dñs Deus tuus; Tunc dabis eam pro 25
argento, et crumenæ inditum accipi-
es argentum in manu tua, & ibis ad
locum quem elegerit Dominus Deus
tuus: Et dabis argentum pro omni 26
quod desideraverit anima tua, pro
bobus, & pro ovibus, & pro vino,
& pro inebriamento, pro cunctis
denique quæ petierit anima tua:
& comedes ibi coram Domino Deo
tuo, & lætaberis tu & familia tua.
Levitam autem qui fuerit intra 27
portas tuas, non derelinques: quia
non est ei portio ac possessio tecum.
Post finem trium annorum proferes 28
omnes decimas proventûs tui in
anno ipso, & relinques intra por-
tas tuas: Ut veniat Levita, (quia 29
non est ei portio ac possessio tecum,)
& peregrinus, & pupillus, atque
vidua, qui sunt intra portas tuas,
& comedant ac saturentur: ut be-
nedicat tibi Dominus Deus tuus
in omni opere manûs tuæ quod fe-
ceris.

CAP. XV.

1 A Fine septem annorum facies 1
remissionem. Hæc autem est ratio 2
remissionis, Ut remittat omnis domi-
nus fœneratò dans, manum suam,
in eo quod fœneratò dederit socio
suo: non exiget à socio suo & fra-
tre suo, quia protlamavit remissio-
nem Domino. Ab alienigena exi- 3
ges: in eo autem quod fuerit tibi a-
pud fratrem tuum, remittes manum
tuam: Præsertim, ut non sit in te 4
mendicus: nam benedicendo bene-
dicet tibi Dominus in terra quam
ipse Dominus Deus tuus dat tibi
in possessionem, ad hereditate acci-
piendum eam.

רק לְחוֹר אֵין קִבְּלָא תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרָא דַּייָ אֱלָהְכוֹן לְמִנְטוֹר וּלְמֶעְבַּד יָת כָּל 5
תַּפְקִידְתָּא הָדָא דַּאֲנָא מְפַקֵּד לְכוֹן יוֹמָא דֵין: כִּי אֲרוֹם יְיָ אֱלָהְכוֹן בֵּירְכְכוֹן הֵי כְּמָא 6
דְּמַלֵּיל לְכוֹן וְתַלְּפוּן עַמְמִין סַגִּיאִין וְאַתּוּן לָא תְּתַלְּפוּן וְתִשְׁלְטוּן בְּעַמְמִין
סַגִּיאִין וּבְכוֹן לָא יִשְׁלְטוּן: כִּי יְהֵי וְאִין לֵית בֵּיכוֹן עַסְקָן בְּמִצְוָתָא דְּאוֹרַיְתָא וְיֵהֵוֵי 7
בְּכוֹן מִסְכֵּנָא מֵחַד בְּאָחָךְ בְּחַדָּא מִן קִרְוָוךְ בְּאַרְעָךְ דַּייָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ לָא תְּתַקֵּף
יָת לִבָּבָךְ וְלָא תְּמַנַּע יָת אִידָּךְ מֵאָחוּךְ מִסְכֵּנָא: כִּי פְּתוֹחַ אֶלָּא מִפְתַּח תִּפְתַּח יָת 8
אִידָּךְ לֵיהּ וּמְוַוקָּא חַוְוקִינֵיהּ הֵי כְּמַסַּת חוּסְרָנֵיהּ דְּיֵיחַסַּר לֵיהּ: הִשְׁתְּמַר אִסְתְּמָרוּ 9
לְכוֹן דִּלְמָא יְהֵי פִּתְגָם עִם לִבְּכוֹן דְּזָדְנוּתָא לְמֵימַר קְרִיבַת שְׁתָא שְׁבִיעָתָא שְׁתָא
דְּשָׁמְטִיתָא וְתֵבַאֵשׁ עֵינְכוֹן בַּאֲחוּכוֹן מִסְכֵּנָא וְלָא תִּתְּנוּן לֵיהּ וְיִקְבּוֹל עֲלֵיכוֹן קֳדָם יְיָ
וְיְהֵי בְּכוֹן חוֹבָא: נָתוֹן מִתֵּן תִּתְּנוּן לֵיהּ וְלָא 10
יֵבָאֵשׁ לִבְּכוֹן בְּמִתְּנָכוֹן לֵיהּ אֲרוֹם מִטּוֹל
פִּתְגָמָא הָדֵין יְבָרְכְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכָל
עוֹבָדֵיכוֹן וּבְכָל אוֹשָׁטִית יְדֵיכוֹן: כִּי אֲרוֹם 11
מְטוֹל דְּלָא נַיְיחִין בֵּירְ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְוָתָא
דְּאוֹרַיְתָא לָא פְּסִקִין מִסְכֵּנִין מִגּוֹ אַרְעָא
בְּגִין כֵּן אֲנָא מְפַקֵּידְכוֹן לְמֵימַר מְפַתֵּחַ
תִּפְתְּחוּן יָת יְדֵיכוֹן לְקָרִיבֵיכוֹן וּלְעַנְיֵי
שִׁבְבוּתְכוֹן וּלְמִסְכֵּנֵי אַרְעֲכוֹן: כִּי יִמָּכֵר
אֲרוֹם יְהוּדִי לְכוֹן אֲחוּכוֹן בַּר יִשְׂרָאֵל 12
אוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל וְיִפְלַיחִנְכוֹן שִׁית שְׁנִין וּבְמֶעְלֵי שְׁבִיעָתָא תְּפַטְּרוּנֵיהּ לְבַר חוֹרִין
מִנָּבֵיכוֹן: וְכִי וַאֲרוֹם אֵין תְּפַטְּרוּנֵיהּ בַּר חוֹרִי מִנָּבֵיכוֹן לָא תְּפַטְּרוּנֵיהּ רֵיקָנָא: 13
הַעֲנֵק תַּרְחֵיקוּן לֵיהּ מִן עַנְכוֹן 14
מִן אִידְרֵיכוֹן וּמִן מְעַצְרֵיתְכוֹן דְּבָרְכֵיכוֹן
יְיָ אֱלָהְכוֹן תִּתְּנוּן לֵיהּ: וְזָכַרְתְּ וְתֶהֱוֵון דְּכִירִין אֲרוֹם מְשַׁעְבְּדִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא 15
דְּמִצְרַיִם וּפְרָקְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן מִטּוֹל כֵּן אֲנָא מְפַקֵּדְכוֹן לְמֶעְבַּד יָת פִּתְגָמָא
הָדֵין יוֹמָא דֵין: וְהֵיה וְיְהֵי אֲרוֹם יֵימַר לָךְ לָא אֶפּוֹק מִן גַּבָּךְ אֲרוֹם רִיחֲמָךְ 16
וְיָת אֵינַשׁ בֵּיתָךְ אֲרוֹם טַב לֵיהּ דְּמִתְּנִי עִמָּךְ: וּלְקַחְתְּ וְחַפַּס יָת מַחְטָא וְתִנְעוֹץ 17
בְּאוּדְנֵיהּ וּבְתָרַע בֵּית דִּינָא וְיְהֵי לָךְ עֶבֶד פְּלַח עַר יוֹבְלָא וְאוֹף לְאַמְתָּךְ תַּכְתּוֹב גַּט
חֵירוּ וְתִתֵּן לְהוֹן:

ירושלמי 10 מְתֵּן תִּתְּנוּן לֵיהּ לָא יְבַעֵשׁ
בְּאַפֵּיכוֹן בְּזִמַּן תִּתְּנוּן לֵיהּ:
11 אֵין נְטָרִין הִנּוּן יִשְׂרָאֵל מִצְוָתָא
דְּאוֹרַיְתָא לָא הֲוֵי בְּהוֹן מִסְכֵּנִין בְּרֵם אֵין
שְׁבָקִין הִנּוּן מִצְוָתָא דְּאוֹרַיְתָא אֲרוֹם לָא
פְּסִקִין מִסְכֵּנֵיא בְּגוֹ אַרְעָא בְּגִין כֵּן אֲנָא
מְפַקֵּד יְתְכוֹן לְמֵימַר מְפַתְּחָא תִּפְתְּחוּן יָת
יְדֵיכוֹן לַאֲחֵיכוֹן מִסְכֵּינֵיא וּלְצָרִיכֵיא דְּאִית
בְּאַרְעֲכוֹן:

Imò si recipiendo receperitis sermonem Domini Dei vestri, ut custodiatis 5
& faciatis omnia mandata hæc, quæ ego mando vobis hodiè; Utique Dñs 6
Deus vester benedicet vobis, sicut loquutus est vobis: pignus capietis
à populis multis, à vobis autem pignus non capietur; & dominium ha-
bebitis in populos multos, sed in vos dominium non habebunt. Quòd 7
si non occupabimini in præceptis legis, tum erit inter vos pauper ex uno
fratrum tuorum, in una ex tuis urbibus in terra tua quam Dñs Deus tuus dat
tibi: non indurabis cor tuum, neque prohibebis manum tuam à fratre
tuo paupere. Sed aperiendo aperies manum tuam illi, & mutuando mu- 8
tuabis illi, quod sufficiat pro penuria sua qua indigebit. Cavete vobis 9
ne fit verbum cum corde tuo superbiæ, dicendo; Prope est annus se-
ptimus annus remissionis; & malus fit oculus vester in fratrem vestrum
pauperem, ut non detis illi: & clamet contra vos ad Dominum & sit
in vobis peccatum. Dando dabi- 10
tis illi, nec malum erit cor vestrum
cùm dederitis ipsi: nam propter
rem istam benedicet vobis Dominus
Deus vester in omnibus operibus
vestris, & in omnibus ad quæ ex-
tenderitis manus vestras. Quoniam 11
propterea quod non acquiescunt
domus Israel in præceptis legis, non
cessant pauperes è medio terræ:
propterea ego præcipio vobis, di-
cendo; Aperiendo aperietis ma-
nus vestras erga propinquos vestros,
& erga pauperes vicinos vestros,
& erga pauperes terræ vestræ. Si 12
venditus fuerit vobis frater vester Israelita, aut Israelitis, tum serviet vo-
bis sex annis: & cùm advenerit septimus, tum dimittetis ipsum liberum
à vobis. Quòd si dimiseritis ipsum liberum à vobis, non dimittetis 13
ipsum vacuum. Onerando onera- 14
bitis illum, de grege vestro, de
areis vestris, & de torculari vestro:
de eo quo benedixerit vobis Domi-
nus Deus vester dabitis illi. Et eritis memores quòd servi fueritis in ter- 15
ra Ægypti, & redemerit vos Dominus Deus vester: propterea ego
præcipio vobis ut faciatis rem hanc hodié. Et erit quando dixerit 16
tibi; Non exibo à te, quoniam diligo te & homines domûs tuæ: eò
quòd bonum fuerit ei quod perceperit tecum. Tum accipies acum & 17
perforabis aurem ejus, idque in porta curiæ, & erit tibi servus servi-
ens usque ad Jubilæum: & etiam ancillæ tuæ scribes libellum liberta-
tis, & dabis illi.

Hierosol. 10. *Dando dabitis illi, neque erit malum in facie vestra quo tempore dabitis illi.*

11. *Si custodiverint Israelitæ præcepta legis, non erunt inter eos pauperes; verùm si dereliquerint præcepta legis, certè non cessabunt pauperes in medio terræ: propterea ego præcipio vobis, dicendo; Aperiendo aperietis manus vestras fratribus vestris pauperibus & inopibus, qui futuri sunt in terra vestra.*

Hierosol. 14. *Commeatus dando commeatus dabitis illi.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* خاصّه اگر شنويدن بشنوي در قولي ״ خداي تو بنگهداشتن بكردن مر همه آن فرمان آن 5
اين آنچه من فرمايا ترا اين روز * كه ״ خداي تو آفرين كرد ترا چون آنچه سخن گفت بتو 6
و قرض دهي قومهاي بسياران و تو نه قرض ستاني و مسلّط شوي در قومهاي بسياران و در تو
نه مسلّط شوند * كه باشد در تو مسكين از يكّه برادراني تو در يكّه دروازهاي تو در زميني 7
تو آنچه ״ خداي تو دها بتو نه قوي كني مر دلي تو و نه بندي مر دستي تو از برادري
تو آن مسكين * كه كشادن بكشايي مر دستي تو و قرض دادن قرض دهي اويرا قدري 8
نيازمنديي او آنچه نيازمند باشد باو * هوشيار باش بتو تا نه باشد سخن اوازي دلي تو بي هنر و 9
بگفتن نزديك شد سالي آن هفت سالي آن شمطه و بد آيد چشمي تو در برادري تو آن مسكين
و نه دهي باو و بخواند ابر تو ״ و باشد در تو خطا * دادن بدهي باو و نه بد آيد دلي تو 10
در دادني تو باو كه در سببي آن سخني آن آن آفرين كند ترا ״ خداي تو در همه عملي تو
و در همه رسش دستي تو * كه نه باز ايستد مسكين از ميانى آن زمين ابر همچنين من فرمايا 11
ترا بگفتن كشادن بكشايي مر دستي تو ببرادري تو بدرويشاني تو و بمسكيناني تو در ولايتي تو
* كه فروخته شود بتو برادري تو آن عبري يا عبريّه و كار كرد ترا شش سالها و در سالي آن 12
هفتمي بفرستي اويرا آزاد از نزدي تو * و كه بفرستي اويرا آزاد از نزدي تو نه فرستي اويرا تهي * 13
* كرم كردن كرم كني باو از گوسفندي تو از خرمني تو و از چرخي تو آنچه آفرين كرد ترا ״ خداي 14
تو بدهي باو * و ياد كني كه بنده بودي در زميني مصر خلاص [كرد] ترا ״ خداي تو ابر 15
همچنين من فرمايا ترا مر آن سخن آن اين اين روز * و باشد كه گويد بتو نه بيرون آيم از 16
نزدي تو كه دوست داشت ترا و مر خانهي تو كه نيك باو اوازي تو * و بستاني مر آن درفش 17
و بدهي در گوشي او و در در و باشد بتو بندهي جاويد و نيز بپرستاري تو بكني همچنين *

*Tantùm si auscultando auscultaveris voci Domini Dei tui, observando facere omne præceptum istud quod ego præcipio tibi hodiè: (Nam 5
Dñs Deus tuus benedixit tibi, quemadmodum locutus est tibi:) tunc mutuò dabis gentibus multis, tu verò mutuò non accipies; & dominabere 6
gentibus multis, at tibi non dominabuntur. Quum fuerit apud te mendicus quispiam de fratribus tuis in una portarum tuarū in terra tua quam Dominus Deus tuus dat tibi; non obfirmabis cor tuum, neque claudes manum tuam à fratre tuo mendico: Sed aperiendo aperies manum tuam, & mutuò dando mutuò dabis ei, pro ratione indigentiæ suæ, id quo indiguerit. Cautus sis tibi ne sit verbum pensi cor tuum, improbum, dicendo; Appropinquat annus septimus, annus remissionis: & malignus sit oculus tuus in fratrem tuum mendicum, ita ut non des ei: invocétque contra te Dominum, & sit in te peccatum. Sed dando dabis ei, neque malignum erit cor tuum quum dederis ei: nam causâ hujus rei benedicet tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo, & in omni quod attigerit manus tua. Non enim desistet mendicus de medio terræ: idcircò præcipio tibi, dicendo; Aperiendo aperies manum tuam fratri tuo, & pauperibus tuis, & mendicis tuis in regione tua. Quum venditus fuerit tibi frater tuus Hebræus, vel Hebræa, & opus fecerit tibi sex annis, tum anno septimo dimittes eum liberum à te. Et quum dimittes eum liberum à te, non dimittes eum vacuum: Munificè faciendo munificè facies ei, de ovibus tuis, & de area tua, & de torculari tuo: ex eo quo benedixerit tibi Dominus Deus tuus, dabis ei. Et recordabere quòd servus fueris in terra Ægypti, & liberârit te Dominus Deus tuus: idcircò ego præcipio tibi verbū hoc hodiè. Erit antè cùm dixerit tibi, Non egrediar à te: quòd diligat te ac domum tuam, & quòd benè sit ei tecum: Tum capies subulam, & adiges per aurem ejus & in ostium: eritque tibi servus æternùm. Et etiam ancillæ tuæ facies sic.*

דברים יו
תרגום יונתן בן עוזיאל

לא לָא יִקְשֵׁי בְּעֵינָךְ בְּמִפְטְרָךְ יָתֵיהּ לְבַר חוֹרִין מִן גַּבָּךְ אֲרוּם בְּכוּפְלָא עַל אַגַר 18
אַגִירָא פַּלְחָךְ שִׁית שְׁנִין וּבָרְכָךְ מְטוֹלִיהּ יְיָ אֱלָהָךְ בְּכֹל מַה דְּתַעֲבֵד : כל כָּל 19
בּוּכְרָא דְּאִתְיְלִיד בְּתוֹרָךְ וּבְעָנָךְ דּוֹכְרָיָא תַּקְדֵּשׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא תְּפַלּוֹחַ בְּבִכּוּרֵי
תּוֹרֵיכוֹן וְלָא תְּגֹנוּ בְּכוֹרֵי עָנֵיכוֹן : לִפְנֵי קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן תֵּיכְלִינֵיהּ שְׁנָא בְּשָׁנָא 20
בַּאֲתָרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אִתּוֹן וְאֵינַשׁ בֵּיתֵיכוֹן : וכי וַאֲרוּם יְהֵי בֵּיהּ מוּמָא חֲגִיר אוֹ 21
סְמֵי כָּל מַדְעַם בִּישׁ לָא תִכְסוּנֵיהּ קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן : בשעריך בְּקִרְוֵיכוֹן תֵּיכְלִינֵיהּ 22
דְּמָסְאָב מִן לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא וְדִכֵּי לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא כְּחַדָּא הֵי כִּבְשַׂר טַבְיָא
וְאַיָּלָא : רק לְחוֹד אַרְמֵיהּ לָא תֵיכְלוּן עַל אַרְעָא תֵּישְׁדוּנֵיהּ הֵיךְ כְּמַיָּא : 23

יו
שְׁמוֹר הֱוֹוֹן וְהֵירִין לְמִנְטוֹר וְמַנֵּי מוֹעֲדַיָּא לְעִבּוּרֵי שַׁתָּא וּלְמִנְטַר תְּקוּפְתָּא בְּיַרְחָא 1
דְּאַבִּיבָא לְמֶעְבַּד בֵּיהּ פִּסְחָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן אֲרוּם בְּיַרְחָא דְּאַבִּיבָא אַפֵּיק יָתְכוֹן
יְיָ אֱלָהָכוֹן מִמִּצְרַיִם וְתֵיכְלוּן יָתֵיהּ בְּלֵילְיָא : ווּבחת פִּסְחָא וְתִיכְסוֹן פִּסְחָא קֳדָם יְיָ 2
אֱלָהָכוֹן בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא וְעַאן וְתוֹרֵי לְמַחַר בִּרְנָן יוֹמָא לְחֶדְוַת חַגָּא בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי
יְיָ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן : לא לָא תֵיכְלוּן עַל פִּסְחָא חֲמִיעַ שׁוּבְעָא יוֹמִין 3
תֵּיכְלוּן לְשַׁמֵּיהּ פַּטִּיר לַחְמָא עַנְיָיא אֲרוּם בִּבְהִילוּ נְפַקְתּוּן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִן בְּגַלַּל
דְּתִדְכְּרוּן יַת יוֹם מִפְּקָכוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם כָּל יוֹמֵי חַיֵּיכוֹן : ולא וְתִזְדַּהֲרוּן מִקַּמֵּי 4
פִּסְחָא דְּלָא יִתְחֲמֵי לְכוֹן חֲמִיר בְּכָל תְּחוּמְכוֹן שׁוּבְעָא יוֹמִין וְלָא יְבִית בַּר מִן
בִּישְׂרָא דְּתִכְסוֹן בְּרַמְשָׁא בְּיוֹמָא קַמָּאָה לְצַפְרָא : לא תוכל לֵית לְכוֹן רְשׁוּ לְמִכּוּס 5
יַת פִּסְחָא בְּחַדָּא מִן קִרְוֵיכוֹן דַּיְיָ אֱלָהָכוֹן יְהִיב לְכוֹן : כִּי אֶם אֱלָהֵן בְּאַתְרָא 6
דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן תֵּיכְסוֹן יַת פִּסְחָא וּבְרַמְשָׁא בְּמֵיעָלֵית
שִׁמְשָׁא תֵּיכְלוּנֵיהּ עַד פַּלְגוּת לֵילְיָא זְמַן שְׁרִיוּת פּוּרְקָנְכוֹן מִמִּצְרַיִם : ובשלת וְתִטְוֵון 7
וְתֵיכְלוּן בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָכוֹן בֵּיהּ וְתִתְפְּנֵי בְּצַפְרָא מִיפַּק חַגָּא וּתְהַךְ לְקִרְוָךְ :
ששת בְּיוֹמָא קַמָּא תְּקָרְבוּן יַת עוֹמְרָא וְתֵיכְלוּן פַּטִּירֵי מֵעַלַלְתָּא עַתִּיקְתָּא וְשִׁיתָּא 8
יוֹמִין דְּאִשְׁתַּיְירוּ תְּהוֹן מַרְשִׁין לְמֵיכוֹל פַּטִּירֵי מַעַלַלְתָּא חֶדְוָתָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
הַהוּא תְּהוֹן כְּנִישִׁין בְּתוּשְׁבְּחָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן לָא תַעֲבְדוּן עִיבִידְתָּא : שבעה
שׁוּבְעָא שְׁבוּעִין תִּימְנוּן לְכוֹן מִזְמַן דְּתְחַשְּׁרוּן לְמִשְׁלַח מַגְלָא לְמִחְצוּר בְּחַקְלָא בָּתַר 9
חֲצַד עוֹמְרָא תִּישְׁרוּן לְמִמְנֵי שׁוּבְעָא שְׁבוּעִין :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Non grave videbitur in oculis tuis cùm dimiseris eum liberum à te, 18
quoniam duplo pro mercede mercenarii servit tibi sex annis : & benedixit tibi propter ipsum Dominus Deus tuus in omni eo quod feceris.
Omne primogenitum quod natum fuerit in bobus tuis & ovibus tuis, 19
mares sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis cum primogenitis boum vestrorum, neque tondeas primogenitum ovium vestrarum.
Coram Domino Deo vestro comedetis ipsum singulis annis, in loco quem 20
elegerit Dñs, vos, & homines domorum vestrarum. Et quàndo erit in 21
ipso macula, *si fuerit* claudum, aut cæcum, aut quodcunque aliud vitium, non immolabis ipsum coram Domino Deo vestro. In urbibus ve- 22
strîs comedetis ipsum, qui immundus est quominùs possit accedere ad sanctificata, & qui mundus est ut accedat ad sanctificata pariter, sicut carnem capreæ & cervi. Tantùm sanguinem ejus non comedetis, in terra 23
spargetis ipsum instar aquarum.

CAP. XVI.

Admoniti estote servàre tempora festorum cum intercalationibus an- 1
ni, & servare revolutionem in mense novarum frugum, ut celebres in eo Pascha coram Domino Deo vestro : quoniam in mense novarum frugũ eduxit vos Dñs Deus vester ex Ægypto, comedetis itaque ipsum eâ nocte.
Et mactabitis Pascha coram Domino Deo vestro inter vesperas, & oves 2
& boves crastino die, in articulo die illius in gaudium festi, in loco quem elegerit Dñs ut ibi habitare faciat divinam suam præsentiam. Non 3
comedetis cum Paschate fermentatũ, septem diebus comedetis nomini ejus azymum panem afflictionis : quoniam festinanter existis è terra Ægypti, ut recordemini diei exitûs vestri è terra Ægypti omnibus diebus vi- 4
tæ vestræ. Cavebitis propter Pascha ut non videatur vobis fermentatum in omni limite vestro septem diebus : neq; pernoctabit foris de carne, quam mactabitis in vespera in die primo, usque mane. Non est vo- 5
bis potestas mactandi Pascha in una urbium vestrarum, quam Dominus Deus vester dat vobis. Sed in loco quem elegerit Dominus Deus 6
vester, ut habitare faciat ibi divinam suam præsentiam, mactabitis Pascha : & vesperi in Occasu solis comedetis ipsum usque ad medium noctis, *juxta* tempus initii redemptionis vestræ ex Ægypto. Et assabitis 7
& comedetis, in loco quem elegerit Dominus Deus vester : & convertes te in aurora exitûs festi, & ibis in urbes tuas. Die primo offe 8
retis manipulum & comedetis azyma frugum veterum, sex autem diebus qui supersunt incipient edere azyma novarum frugum : die autem septimo illo congregabimini in laude coram Domino Deo vestro, non facietis opus. Septem hebdomadas numerabitis vobis, à tempo- 9
re quo incipietis mittere falcem in messem in agro, post messem manipuli incipietis numerare septem hebdomadas.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * نه سخت آيد در چشماني تو در فرستادني تو اويرا آزاد از نزدي تو كه دو مزدي مزدور

Ne durescat in oculis tuis, quum dimittes eum liberum à te: quia duplicis mercedis mercenarii op⁹ fecit tibi sex annis: & benedicet tibi Dominus Deus tuus in omni quod facies.

19 كار كرد ترا شش سالها و آفرين كند ترا ׃ خداي تو در همه آنچه بكني * همه آن نخست زاد
آنچه زاييده شود در گاوي تو و در گوسپندي تو آن نر خاص كني ׃ خداي تو نه كار

Omne primogenitum quod nascetur in bobus tuis, & in ovibus tuis, masculum sanctificabis Domino Deo tuo: opus non facies cum primogenito bovis tui, neque lanam tondebis primogeniti ovis tuæ.

20 كني در نخست زادي گاوي تو و نه پشم برّي نخست زادي گوسپندي تو * بپيشي ׃ خداي
21 تو بخوري اويرا سال در سال در مقامي آنچه اختيار كند ׃ تو و خانوادهي تو * و كه باشد

Coram Domino Deo tuo comedes illud quot annis, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu, & familia tua. At quum fuerit in

22 درو عيب لنك يا كور همه عيبي بد نه ذبحت كني اويرا ׃ خداي تو * در دروازهاي تو
23 بخوري اويرا آن پليد و آن پاك يك‌جا چون آهو و چون گوزن * خاصّه مر خون آن نه خوري ابر

eo vitium, nempe claudum fuerit vel cæcum, ullum vitium malum, non immolabis illud Domino Deo tuo. Intra portas tuas comedes illud, immundus ac mundus pariter, sicut capream & sicut cervum. Tantùm sanguinem ejus non comedes, sed super terram effundes illum tanquam aquam.

1 آن زمين بريزي اويرا چون آب * * فصل شانزدهم * * نگاه دار مر ماهي آن

CAP. XVI.

Observa mensem humidarum spicatum, & facito Pascha Domino Deo tuo: quia in mense humidarum spicarum eduxit te Dominus ex Ægypto nocte.

2 تر خوشه و بكني فسح ׃ خداي تو كه در ماهي آن تر خوشه بيرون آورد ترا ׃ از مصر شب *
* و ذبحت كني فسح ׃ خداي تو گوسپند و گاو در جايي آنچه اختيار كند ׃ بمسكن

Et immolabis Pascha Domino Deo tuo ex ovibus & bobus, in loco quem elegerit Dominus ad habitationem capere faciendum nomen suum ibi.

3 گيراندن نامي او آنجا * نه خوري ابر او خمير هفت روزها بخوري ابر او فطير نانِ درويش
كه در نهيب زدگي بيرون آمدي از زميني مصر بسبب ياد كني روزي بيرون آمدني تو

Non comedes cum illo fermentatum: septem diebus comedes cum eo infermentata, panem quasi pauperis: quia in timoris percussione egressus es è terra Ægypti: ut recorderis diei egressûs tui è terra Ægypti, omnibus diebus vitæ tuæ.

4 از زميني مصر همه روزگاراني زندگي تو * و نه ديدار آيد بتو خميرمايه در همه
حدّي تو هفت روزها و نه منزل كند از آن گوشت آنچه ذبحت كني در ايوار در

Neque conspicietur tibi fermentum in omni termino tuo septem diebus, nec mansionem faciet tecum quicquam de carne quam immolaveris vesperâ diei primi, usque manè.

5 روزي آن اوّل ببامداد * نه تواني بذبحت كردن مر آن فسح در يكه دروازهاي تو آنچه ׃
6 خداي تو دها بتو * كه الّا بآن جا آنچه اختيار كند ׃ خداي تو بمسكن گيراندن

Non poteris immolare Pascha in qualibet portarum tuarum quam Dominus Deus tuus dat tibi: Sed in loco

7 نامي او آنجا ذبحت كني مر آن فسح در ايوار چون آمدن آن خورشيد وعدهي بيرون
آمدني تو از مصر * و بجوشاني و بخوري در جاي آنچه اختيار كند ׃ خداي تو درو

quem elegerit Dominus Deus tuus ad habitationem capere faciendum nomen suum ibi, immolabis Pascha vesperè circa Occasum solis, juxta statũ tempus egressûs tui ex Ægypto. Coques autem, & comedes in loco

8 روي كني در بامداد و بروي بخيمهاي تو * شش روزها بخوري فطير و در روزي آن هفتمي
9 عصرت ׃ خداي تو نه كني كار * هفت هفتها بشماري بتو از در استيدني منجل در درو
در استي بشمردن هفت هفتها *

quem elegerit Dominus Deus tuus: postèà facie conversâ manè ibis ad tentoria tua. Sex diebus comedes infermentata: die verò septimâ erit feriatio Domino Deo tuo, non facies ullum opus. Septem dein de hebdomadas numerabis tibi: ab inceptione falcis in messe, incipies numerare septem hebdomadas:

10 ועשית וַתַּעֲבְדוּן חַגָּא דְשָׁבוּעַיָּא קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן הֵי כְּמַסַּת נִדְבַת יְדֵיכוֹן
11 הֵיכְמָא דְּבָרֵיכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן: ושמחת וְתֵיחְדוּן בְּחַדְוַות חַגָּא קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן אַתּוּן
וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְלֵיוָאֵי דִּי בְקִרְוֵיכוֹן וְגִיּוֹרָא וְיָתְמָא וְאַרְמַלְתָּא
12 דִּי בֵינֵיכוֹן בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן: וזכרת וְתִדְּכוֹן
דְּכִירִין אֲרוֹם מְשַׁעְבְּדִין הֲוֵיתוּן בְּמִצְרַיִם וְתִטְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יָת קְיָמַיָּא הָאִלֵּין:
13 חג הסכות חַגָּא דְמַטְלַיָּא תַּעְבְּדוּן לְכוֹן שׁוּבְעָא יוֹמִין בְּמִשְׁלַמְכוֹן לְמִכְנוֹשׁ עַלַלְתָּא
14 מֵאִידְּרֵיכוֹן וְחַמְרָא מִן מַעֲצַרְתֵּיכוֹן: ושמחת וְתֵיחְדוּן בְּחַדְוַות חַגֵּיכוֹן בְּשָׁאוּבְתָא
וְחִלִּילָא אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְלֵיוָאֵה וְגִיּוֹרָא וְיָתְמָא וְאַרְמַלְתָּא דִּי
בְקִרְוֵיכוֹן: שבעת שׁוּבְעָא יוֹמִין תֶּחֱגוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֲרוֹם
15 יְבָרֵיכְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכָל עֲלַלְתְּכוֹן וּבְכָל עוֹבְדֵי אִידֵיכוֹן וְתְהֵוֹן בְּרַם חַדָּיִן בְּאַצְלָ חוּתָא:
16 שלש תְּלַת זִמְנִין בְּשַׁתָּא יִתְחֲמוּן כָּל דְּכוּרֵיכוֹן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי
בְּחַגָּא דְפַטִּירַיָּא וּבְחַגָּא דְשָׁבוּעַיָּא וּבְחַגָּא דְמַטְלַיָּא וְלֵיתֵיכוֹן רֵשָׁאִין לְמֶחְמֵיָא
קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן רֵיקָנִין מִכָּל מָצְוָותָא: איש גְּבַר הֵי כְּמַסַּת מְהֵבוּת יְדוֹהִי הֵי
17 כִּבְרְכָתָא דַּייָ אֱלָהְכוֹן דִּיהַב לְכוֹן:

פ פ פ

שופטים דַּיָּנִין קְשִׁיטִין וְסָרְכִין אַלִּימִין תְּמַנּוּן לְכוֹן בְּכָל קִרְוֵיכוֹן דַּייָ אֱלָהְכוֹן
18 יְהִיב לְכוֹן לְשִׁבְטֵיכוֹן וידונון יָת עַמָּא דִּין קְשׁוֹט: לא לָא תַיְצְלוּן
19 דִּינָא וְלָא תַּסְבּוּן אַפִּין וְלָא תְקַבְּלוּן שׁוּחְדָא
אֲרוֹם שׁוּחְדָא מְסַמֵּי עֵינֵי חַכִּימַיָּא דְנַסְבִּין
לֵיהּ דָּרִים לְהוֹן טַפְשׁוּתָא וּמְעָרְבֵב
מִילִּין זַכָּאִין בְּפוּם דַּיָּנַיָּא בְּשַׁעַת דִּינֵיהוֹן:
20 צדק דִּין קְשׁוֹט וְדִין שְׁלָם בְּקִשׁוֹט
תֶּהֵי רָדִיף מִן בְּגַלָּל דְּתֵיחוֹן וְתֵירְתוּן
יָת אַרְעָא דַּייָ אֱלָהְכוֹן יָהִיב לְכוֹן:
21 לא תִּטַּע הֵיכְמָא דְּלֵיתֵיכוֹן רַשָּׁאִין
לְמִנְצוֹב אֲשֵׁירְתָּא לְכָל מַדְבְּחָא דַּייָ הֵיכְדֵין לֵיתֵיכוֹן רַשָּׁאִין לְמִוְוֵנָא בְּדִינָא
גַּבְרָא טַפְשָׁא עִם דַּיָּנָא חַכִּימָא לְמַלְפָּא לְכוֹן יָת דְּתַעְבְּדוּן לְכוֹן: ולא
22 וְהֵיכְמָא דְּלֵיתֵיכוֹן רַשָּׁאִין לְמִקְמָא קָמָא הֵיכְדֵין לֵיתֵיכוֹן רַשָּׁאִין לְמִנְאָד
לְפַרְנָסָא גַּבְרָא וִידָנָא דְּרַחֲקֵיהּ יְיָ אֱלָהְכוֹן:

10 Et celebrabitis lætitiam festi hebdomadarum coram Domino Deo vestro, juxta exigentiam spontaneæ oblationis manuum vestrarum, secundùm quod benedixerit vobis Dominus Deus vester. 11 Et lætabimini in lætitia festi coram Domino Deo vestro, vos, filii vestri, filiæ vestræ, servi vestri, & ancillæ vestræ, & Levitæ qui in urbibus vestris *sunt*, & peregrinus, & pupillus, & vidua, qui *sunt* inter vos: in loco quem elegerit Dominus Deus vester, ut ibi habitare faciat divinam suam præsentiam. 12 Et memores eritis vos servire coactos fuisse in Ægypto: itaque servabitis & facietis statuta ista. 13 Festum *quoque* tabernaculorum celebrabitis vobis septem diebus: cùm finem feceritis colligendi fruges ex areis vestris, & vinum ex torcularibus vestris. 14 Et lætabimini in lætitia festorum vestrorum cum fistula & tibiis, vos, & filii vestri, filiæ vestræ, & ancillæ vestræ & Levitæ, & peregrinus, & pupillus, & vidua, qui *sunt* in urbibus vestris. 15 Septem diebus celebrabitis festum coram Domino Deo vestro, in loco quem elegerit Dominus: quoniam benedixit vobis Dominus Deus vester in omni proventu vestro, & in omnibus operibus manuum vestrarum; itaque eritis læto animo propter prosperitatem. 16 Tribus vicibus in anno videbuntur omnes mares vestri coram Domino Deo vestro, in loco quem elegerit; nempe in festo azymorum, in festo hebdomadarum, & in festo tabernaculorum: neq; licebit vobis comparere coram Domino Deo vestro vacui omnibus præceptis. 17 Unusquisque juxta sufficientiam donorum manûs suæ, juxta benedictionem Domini Dei vestri quam largitus fuerit vobis.

SECT. XLVIII.

18 Judices veraces & exactores potentes præficietis vobis in omnibus urbibus vestris, quas Dominus Deus vester dat vobis pro tribubus vestris, & judicabunt populum judicio integro. 19 Non declinare facietis judicium, neque accipietis facies: neque recipietis munus, quoniam munus excæcat oculos sapientum qui accipiunt ipsum, quia occasionem præbet illis stultitiæ, & confundit sermones innocentes in ore judicum in hora judicii ipsorum. 20 Judicium veritatis & judicium perfectum in veritate persequêris: ut veniatis & possideatis terram, quam Dominus Deus vester dat vobis. 21 Sicut vobis non licet plantare lucum ad latus altaris Domini, sic vobis non licet miscere in judicio virum stultum cum judice sapiente, ut doceat vos id quod vobis faciatis. 22 Et sicut non licet vobis erigere statuam, sic non licet vobis præficere ad gubernandum virum superbum, quem abominatur Dominus Deus vester.

Hieros. 18. *Judices & præfectos.* 19. *Non declinabitis in judicio, neque accipietis facies; neque accipietis munus opum, quoniam munus excæcat oculos sapientum, & pervertit sermones ipsorum justorum in hora judicii ipsorum.*

ירושלמי 18 דַּיָּנִין וְסָרְכִין:
19 לָא תַּסְטוּן דִּינָא וְלָא תַּסְבּוּן אַפִּין
וְלָא תְּקַבְּלוּן שׁוּחְדָא דְּמָמוֹן אֲרוֹם שׁוּחְדָא
מְסַמֵּי עֵינוֹי דְּחַכִּימַיָּא וּמְקַלְקֵל מִלֵּיהוֹן
דְּזַכָּאִין בְּשַׁעַת דִּינֵיהוֹן:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وبكني حج هفتها ﷺ خداي تو از رسشي سخاوتي دستي تو آنچه بدهي چون آنچه آفرين كند
11 ترا ﷺ خداي تو * وشادي كني بپيشي ﷺ خداي تو تو و پسري تو و دختري تو وبندهي
تو و پرستاري تو وآن لوي آنچه در دروازهاي تو وآن غريب وآن يتيم وآن بيوه آنچه در
12 مياني تو درجاي آنچه اختيار كند ﷺ [خداي تو] بمسكن گيراندن نامي [او] آنجا * وياد
13 كني كه بنده بودي در مصر ونگاه داري وبكني مر آن رسمهاي آن ايشان * حجّي آن
14 سكّت بكني بتو هفت روزها در جمع كردني تو از خرمني تو واز چرخ تو * وشادي كني در
حجّي تو تو و پسري تو و دختري تو وبندهي تو و پرستاري تو وآن لوي وآن غريب
15 وآن يتيم وآن بيوه آنچه در دروازهاي تو * هفت روزها حج گذاري ﷺ خداي تو در
جاي آنچه اختيار كند ﷺ كه آفرين كند ترا ﷺ خداي تو در همه دخلي تو ودر
16 همه عملي دستي تو وباشي خاصّه شادمان * سه بارها در سال ديدار آيد همه نرينهي تو
مر پيشي ﷺ خداي تو در جاي آنچه اختيار كند در حجّي آن فطير ودر حجّي آن هفتها
17 ودر حجّي آن سكّوت ونه ديدار آيد مر پيشي ﷺ تهي * مردي چون هديهي دستي او چون
18 آفرين ﷺ خداي تو آنچه بداد بتو * حاكمان ومهتران بدهي بتو در همه دروازهاي تو
آنچه ﷺ خداي تو دها بتو بقبيلهاي تو وحكم كنند مر آن قوم حكم راست * نه
19 ميل دهي حكم نه آرزم داري رويها ونه ستاني رشوت كه آن رشوت كور كند
20 خردمندان وخليف كند سخناني راستان * راست راست بتازي بسبب بزيي وميراث
21 گيري مر آن زمين آنچه ﷺ خداي تو دها بتو * نه نشاني بتو اشره همه درخت
22 پهلوي مذبحي ﷺ خداي تو آنچه بكني بتو * ونه بر انگيزاني بتو انگيخته آنچه
دشمن داشت ﷺ خداي تو.

* *Posteà ages festum hebdomadum* 10 *Domino Deo tuo ex accessione liberalitatis manûs tuæ, quam dabis prout benedixerit tibi Dominus Deus tuus.* 11 *Et lætitiam ages coram Domino Deo tuo, tu & filius tuus & filia tua, & servus tuus & ancilla tua, & Levita qui intra portas tuas, & peregrinus, & pupillus, ac vidua, qui fuerint in medio tuî, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus ad habitationem capere faciendum nomen suum ibi.* 12 *Et recordaberis quòd servus fueris in Ægypto: propterea observabis ac facies statuta hæc.* 13 *Solennitatem tabernaculorum facies tibi septem diebus, quum collegeris de area tua & de torculari tuo.* 14 *Et lætitiam ages in solennitate tua, tu & filius tuus & filia tua, & servus tuus & ancilla tua, & Levita, & peregrinus, & pupillus, ac vidua, qui* habitaverint *intra portas tuas.* 15 *Septem diebus festum celebrabis Domino Deo tuo in loco quem elegerit Dominus: quoniam benedicet tibi Dominus Deus tuus in omni proventu tuo, & in omni opere manûs tuæ, & eris utique lætus.* 16 *Tribus vicibus in anno apparebit omnis masculus tuus coram Domino Deo tuo, in loco quem elegerit, in solennitate infermentatorum, & in solennitate hebdomadû, & in solennitate tabernaculorum: neque apparebit* quisquam *corâ Domino vacuus.* 17 *Quisque juxta munus manûs suæ, juxta benedictionem Domini Dei tui quam dederit tibi.* 18 *Judices ac principes dabis tibi intra omnes portas tuas quas Dominus Deus tuus dat ibi per tribus tuas, & judicabunt populum judicio recto.* 19 *Non inclinabis judicium, nec honorabis facies, neq; accipies munus: quia munus cæcos reddit oculos prudentum, & pervertit verba rectorum.* 20 *Rectum, rectum persequêris, ut vivas, & hæreditate accipias terram quam Dominus Deus tuus dat tibi.* 21 *Non plantabis tibi lucum quarumcunque arborum secus altare Domini Dei tui quod facies tibi.* 22 *Neque eriges tibi statuam, quam odit Dominus Deus tuus.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

יז

CAP. XVII.

לא תזבח לא תכסון קדם יי אלהכון תור ואימר דיהי ביה מומא או כל מדעם 1
ביש דניול ואנים ארום מרחק קדם יי אלהכון הוא : כי ימצא ארום ישתכח 2
ביניכון בחדא מן קוריכון די יי אלהכון יהיב לכון גבר או איתא דיעבד דביש קדם
יי אלהכון למעיבר על קיימיה : וילך ואזל בתר יצרא בישא ופלח לטעות 3
עממיא וסניד להון ולשמשא או לסיהרא או לכל חילי שמיא דלא פקידית :
והגד ואתחוא לכון ותשמעון ותיתבעון יתדיינא טבאות והא קושטא כין 4
פתגמא אתעבידת תועבתא הדא ביניכון : והוצאת ותפקון ית גברא ההוא או 5
ית אנתתא ההיא דעבדו ית פתגמא בישא הדין לתרע בית דיניכון ית גברא
או ית אנתתא ותאטלונון באבניא וימותון : על פי עלמר סהדין או 6
תלתא סהדין יתקטיל דמתחייב קטול לא יתקטיל על מימר סהיד חד : יד ידא 7
דסהדייא תהי ביה בשירויא למקטליה וידא דכל עמא בבתריתא ותפלון עביד
דביש מביניכון : כי יפלא ארום 8
ירושלמי 8 ארום יתכסי מנכון פתגם
למדן דין בין דם לדם דקטולין בין דם
דבתולין בין מכתש צרעתא בין מכתש
נתקא מלין דמצו לקרייכון ותקומון
ותסקון לאתרא די יתרעי יי אלהכון
ביה :
ותיתון 9 ובארת 9
לות כהניא דמשיבש לוי ולות דיינא די יהי ביומיא האנון ותתבעון מנהון ויחוון
לכון ית הלכת דינא : ועשית ותעבדון על מימר הלכת אוריתא דיחוון לכון 10
מן אתרא ההוא דיתרעי יי ותטרון למעבד ככל דילפונכון : על פי על מימר 11
אוריתא דילפונכון ועל הלכת דינא דיימרון לכון תעבדון לא תסטון מן
פתגמא דיחוון לכון ימינא ושמאלא : והאיש ונברא דיעבד בזדנותא בדיל 12
דלא למיצת מן כהנא דקאים לשמשא תמן קדם יי אלהכון או מן דיינא ויתקטל
גברא ההוא ותפלון עביד דביש מישראל : וכל־העם וכל עמא ישמעון וידחלון 13
ולא ירשעון תוב :

CAP. XVII.

NOn mactabitis coram Domino Deo veſtro bovem aut agnum, in 1
quo erit macula aut quicquam mali, quod raptum aut vi ablatum ſit,
quoniam abominabile coram Domino Deo veſtro eſt. Quando inve- 2
nietur inter vos, in una urbium veſtrarum quam Dominus Deus veſter
dat vobis, vir aut mulier qui fecerit quod malum eſt coram Do-
mino Deo veſtro, tranſgrediendo pactum ejus. Et abierit poſt con- 3
cupiſcentiam malam, & coluerit idola populorum & adoraverit ea,
ſive ſolem, ſive lunam, ſive omnem exercitum cœlorum, de quibus
nihil præcepi. Et indicatum fuerit vobis, & audiveritis, & quæſive- 4
ritis teſtes probè, & ecce ſi verum & certum eſt hoc verbum, &
facta eſt hæc abominatio inter vos. Tum educetis virum illum aut 5
mulierem illam, qui fecerunt malum hoc, ad portam domus judicii
veſtri, virum aut mulierem: & lapidibus obruetis eos, & morientur.
Juxta ſermonem duorum teſtium, aut trium teſtium, occidetur qui 6
reus eſt occiſionis: non interficietur juxta ſermonem teſtis unius. Ma- 7
nus teſtium erit in eum initio, ut interficiant ipſum, dein manus to-
tius populi poſtremò: & ita extirpabitis facientem id quod malum
eſt è medio veſtri. Quando abſ- 8
truſum erit à vobis verbum in
judicio, inter ſanguinem pollu-
tum & ſanguinem innocentem,
inter judicia animarum & judicia
pecuniarum, inter plagam lepræ
& plagam ſcabiei, verba litis in
domo judicii veſtri: tum ſurgetis
& aſcendetis in locum quem ele-
gerit Dominus Deus veſter. Et 9
venietis ad ſacerdotes qui ſunt ex
tribu Levi, & ad judicem qui erit
in diebus illis: & quæretis ab illis, & indicabunt vobis ritum judicii.
Tum facietis juxta verbum ritus legis, quam indicaverint vobis ex 10
loco illo quem elegerit Dominus, & ſervabitis ut faciatis quæcunque
docuerint vos. Juxta ſermonem legis quam docuerint vos, & juxta 11
ritum judicii quod dixerint vobis, facietis: non declinabitis à verbo
quod indicaverint vobis ad dextram aut ſiniſtram. Vir autem qui fe- 12
cerit per ſuperbiam, ut non obediat ſacerdoti qui ſtabit ad miniſtran-
dum ibi coram Domino Deo veſtro, aut judici: tum interficiatur vir
ille, & exterminabitis facientem id quod malum eſt ex Iſrael. Et 13
omnis populus audient & timebunt, & non impiè agent rurſus.

Hieroſ. 8 *Quando tectum erit à vobis verbum, ad exponendum judicium inter ſanguinem homicidarum & ſanguinem virginitatum, inter plagam lepræ & plagam ſcabiei, verba contentionum in urbibus veſtris, tum ſurgetis & aſcendetis ad locum quem elegerit Dominus Deus veſter.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل هفدهم *

CAP. XVII.

* نه ذبحت كني يي خداي تو گاو و برّه آنچه باشد درو عيب همه چيزي بد كه مكروهي 1
يي خداي تو است او * كه يافته شود در ميانی تو دريكه دروازهاي توآنچه يي خداي تو دهابتو 2
مرد يا زن آنچه بكند مر آن بد درنظرهاي يي خداي تو بگذشتني شرطي او * برفت وپرستش 3
كرد بتاني ديگران و سجود كرد بايشان وبخورشيد يا بماه يا بهمه سپاهي آن آسمان آنچه نه
فرمودم * و آگاه شود بتو و بشنوي و طلب كني نيكو و اينك راست و آراسته آن سخن كرده 4
آمد آن مكروهي آن اين دريسرال * و بيرون آوري مر آن مردي آن اويا آن زني آن آن آنچه بكردند 5
مر آن سخن آن بدي آن اين بدروازهاي تو مر آن مرد يا مر آن زن و سنگوسار كني ايشانرا
و بميرند * ابر قولي دو گواهان يا سه گواهان كشته شود آن كشتني نه كشته شود ابر قولي 6
گواهي يكه * دستي آن گواهان باشد درو در اوّل بكشتني او و دستي همه آن قوم در آخر و كم 7
كني آن بد ازميانی تو * كه پوشيده شود از تو سخن بحكم ميانی خون بخون ميانی حكم 8
بحكم وميانی زخم بزخم سخنهاي خصومتها در دروازهاي تو برخيزي و برآيي بآن جا آنچه
اختيار كند يي خداي تو درو * و بيايي بآن كهنان آن لويان بآن حاكم آنچه باشد در روزگاران و 9
ايشان وطلب كني و آگاه كنند بتو مر سخن آن حكم * و بكني ابر قولي آن سخن آنچه آگاه 10
كنند بتو از آن جاي آن او آنچه اختيار كند يي و نگاه داري بكردن چون همه آنچه بياموزند ترا *
* ابر قولي آن توره آنچه بياموزند ترا و ابر آن حكم آنچه گويند بتو بكني نه گردي از آن سخن 11
آنچه آگاه كنند بتو راست و چپ * و آن مرد آنچه بكند درشوخي ببي شنيدن بآن كهن آن
ايستيده بخدمت كردن آنجا مر يي خداي تويا بآن حاكم كشته آيد آن مردي آن او وكم 12
كني آن بد از يسرال * و همه آن قوم بشنوند وبترسند ونه شوخي كنند نيز * 13

CAP. XVII.

NOn immolabis Domino Deo tuo 1
bovem, aut agnum, in quo fuerit
vitium, quæpiam res mala: nam
abominatio Domino Deo tuo eſt illud.
Quum inventus fuerit in medio 2
tui, in una portarum tuarum quas
Dominus Deus tuus dat tibi, vir
aut mulier qui fecerit malum in
conſpectibus Domini Dei tui, tranſ-
grediendo pactum ejus: Et perre- 3
xerit, coluerítque idola aliena, atque
adoraverit illa, & ſolem, aut lu-
nam, aut totum exercitum cœli,
quod non præcepi: Et nuntiatum 4
fuerit tibi, & audieris, tunc inqui-
res benè: et ecce verum eſt, et conſtat
verbum, facta eſt abominatio iſta
in Iſrael: Educes quidem virum 5
illum, aut mulierem illam, qui fece-
rint malum hoc, ad portas tuas, vi-
rum aut mulierem, & lapidibus eos
lapidibus, & morientur. Ad dic- 6
tum duorum teſtium vel trium
teſtium interficietur interficiendus:
non interficietur ad dictum te-
ſtis unius. Manus teſtium erit in 7
illum primùm, ad interficiendum il-
lum, & manus univerſi populi po-
ſtremò: & deficere facies malum de
medio tui. Cùm obtectum fuerit à te 8
aliquid in judicio, inter ſanguinem
ac ſanguinem, inter cauſam ac cau-
ſam, & inter plagam ac plagam,
in verbis litium intra portas tuas,
ſurges & aſcendes ad locum quem
elegerit Dominus Deus tuus: Et 9
venies ad ſacerdotes Levitas, & ad
Judicem qui fuerit in diebus illis,
& inquires, & notum facient tibi
verbum judicii: Et facies juxta 10
ſententiam verbi quod notum fece-
rint tibi è loco illo quem elegerit
Dominus, obſervabiſque facere ſe-
cundùm omne quod docuerint te.
Juxta ſententiam legis quam docue- 11
rint te, & juxta judicium quod di-
xerint tibi, facies: non divertes à
verbo quod notum fecerint tibi, ad
dextram aut ſiniſtram. Vir autem 12
qui fecerit per impudentiam, non
auſcultando ſacerdoti ſtanti ad mi-
niſtrandum ibi Domino Deo tuo, aut
Judici; interficietur vir ille, &
deficere facies malum ex Iſraele. Et 13
univerſus populus audient ac time-
bunt, & non impudenter agent am-
plius.

תרגום יונתן בן עוזיאל

כי תבא ארום תיעלון לְאַרְעָא דַיְיָ אֱלָהְכון יָהִיב לְכון וְתֵירְתון יָתְהּ וְתֵיתְבון 14
בָּהּ וְתֵימְרון נַמְנֵי עֲלַן מַלְכָּא כְּכָל עַמְמַיָא דְּבַחְזְרנוֹתַי : שום תְּתְבְּעִין אוּלְפַּן מִן 15
קֳדָם יְיָ וּמִבְּתַר כְּדֵין תְּמַנּון עֲלֵיכון מַלְכָּא לֵית לְכון רְשוּ לְמַנָאָה עֲלֵיכון גְּבַר
חִלּונַי דְּלָא מִן אֲחוכון הוּא : רק לְחוד לָא יַסְגּון לֵיהּ עַל תְּרֵין סוּסָוון דִּלְמָא 16
יַרְכְּבון רַבְרְבָנוי עֲלֵיהון וְיִתְנָאון וְיִתְבַּטְלון מִפִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא וְיחְבון חוּבַת גָּלוּתָא
לְמִצְרַיִם וַיְיָ אֲמַר לְכון לָא תוסְפון לְמִתּוב בְּאָרְחָא הָדֵין תּוּב : ולא וְלָא יַסְגּון 17
לֵיהּ נָשִׁין עַל דְּתַמְנְסָרֵי דְּלָא יְטַעֲיַן לִבֵּיהּ וְכַסְפָּא וְדַהֲבָא לָא יַסְגֵּי לֵיהּ דְּלָא
יִתְרוֹם לִבֵּיהּ לַחֲדָא וְיִסְרוד בְּאֻלָּה שְׁמַיָא : והיה וְיהִי אֵין נָיַח הוּא בְּמִצְוָותָא 18
דְּאוֹרַיְיתָא יָתִיב לְרוחָצַן עַל כּורְסֵי מַלְכוּתֵיהּ וְיִכְתּבון לֵיהּ סָבְיָא יָת פִּרְשָׁא
אוֹרַיְיתָא הָדָא עַל סִפְרָא מִן קֳדָם כַּהֲנַיָא דְּמִן שִׁבְטָ לֵוִי : והיתה וּתְהֵי נַבֵּיהּ 19
וְיהֵי קָרֵי בֵּיהּ כָּל יוֹמֵי חַיּוי מִן בְּגַלָּל דְּיִלֵיף לְמִדְחַל מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהֵיהּ לְמִנְטַר
יָת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא הָדָא וְיָת כָּל קְיָמַיָא הָאִלֵּין לְמֶעְבְּדְהון : לבלתי מְטול 20
דְּלָא יְנֵיס לִבֵּיהּ יַתִּיר מִן אָחוי וּמְטול דְּלָא יִסְטֵי מִן חַפְקְרָתָא לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא
מִן בְּגַלָּל דְּיַנְגּוד יומִין עַל מַלְכוּתֵיהּ הוּא וּבְנוי בֵּינֵי יִשְׂרָאֵל :

יח

לא יהיה לָא יְהֵי לְכַהֲנַיָא דְּמִן שִׁבְטָ לֵוִי חוּלַק וַאֲחָסָנָא עִם אָחוי קוּרְבָּנַיָא 1
דַיְיָ בְּאַחֲסָנְתְּהון יֵיכְלון : ונחלה וַאֲחָסָנַת חֻקֵּיל וְכָרֵם לָא תְּהֵי לֵיהּ בֵּינֵי אָחוי 2
עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע מוהֲבוּתָא דְּיהַב לֵיהּ יְיָ הִינּון אַחֲסָנַתֵּיהּ הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל
לֵיהּ : וזה יהיה וְדֵין יְהֵי חוּלְקָא דְּחָמֵי לְכַהֲנַיָא מִן עַמָּא מְלורַ דְּבְחֵי דִבְחִין 3
אֵין תּור אֵין אִמַּר וְיִתְּנון לְכַהֲנָא אֲדְרָעָא דְּסַיְטָא וְלוחָא אַרְעָיָא וְלוחֵיָא
דְּרִקְיָתָא וְקֵיבְתָא : ראשית שֵׁירוּי עִיבּורְכון חַמְרֵיכון וּמִשְׁחֵיכון וְשֵׁרוי נִיוֵּרת 4
עָנֵיכון כְּמֶסֶת קְטוֹרָא תִּתְּנון לֵיהּ : כי בו מְטול דְּבֵיהּ אִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהְכון מִכָּל 5
שִׁבְטֵיכון לְמֶקוּם לְשַׁמָּשָׁא בְּשׁמָא דַיְיָ הוּא וּבְנוי כָּל יוֹמַיָא : וכי יבא וַאֲרום 6
יֵיתֵי לֵיוָאָה מֶחְדָא מִן קִרְוֵיכון מִן כָּל יִשְׂרָאֵל דְּהוּא דַיָּיר תַּמָּן וְייֵתֵי בְּכָל כְּרוּהּ
דְּרַעֲיָא נַפְשֵׁיהּ לְאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Quando ingrediemini in terram quam Dominus Deus vester dat vobis, & hæreditario possidebitis eam, & habitabitis in ea, ac dicetis; Præficiemus super nos regem, sicut omnes populi qui sunt in circuitu meo. Quæretis doctrinam à facie Domini, & postea præficietis vobis regem: non licet vobis præficere super vos virum alienum, qui non sit ex fratribus vestris. Tantùm ne multiplicentur ei supra duos equos, ne equitent principes ejus, & superbiant, & cessent à verbis legis, & peccent peccato captivitatis in Ægyptum: nam Dominus dixit vobis; Non iterùm revertemini per semitam hanc rursus. Neque multiplicentur ei uxores ultra octodecim, ne errare faciant cor illius: neque argentum neque aurum multiplicetur ei, ne elevetur cor ejus valdè, & rebellis sit in Deum cœlorum. Et erit, si acquieverit præceptis legis, sedebit securè super solio regni sui: & scribent illi seniores sectionem legis hujus in libro, à facie sacerdotum qui sunt ex tribu Levi. Et erit penes eum, & leget in eo omnibus diebus vitæ suæ: ut discat timere à facie Domini Dei sui, ut custodiat omnia verba legis hujus, & omnia statuta hæc ut ea faciat. Ut non superbum sit cor ejus supra fratres suos, neque declinet à mandato ad dextram aut sinistram: & ut protrahat dies super regnum suum, ipse, & filii ejus, inter Israelitas.

14 15 16 17 18 19 20

CAP. XVIII.

Non erit sacerdotibus qui sunt ex tribu Levi pars aut hæreditas cum fratribus suis: oblationes Domini pro hæreditate sua comedent. Hæreditas autem agri aut vineæ non erit illi inter fratres suos: viginti quatuor dona sacerdotii, quod dedit illi Dominus, illa hæreditas ejus *sunt*, quemadmodum loquutus est illi. Et hæc erit portio quæ convenit sacerdotibus ex populo, ex parte offerentium sacrificia, sive bovem, sive agnum: dabunt sacerdoti armum dextrum, & maxillam inferiorem, & maxillas temporum, & ventriculum. Primitias frumenti vestri, vini vestri, & olei vestri, & primitias velleris ovium vestrarum, quantum sufficiat cingulo, dabitis illi. Quoniam eum elegit Dominus Deus vester ex omnibus tribubus vestris, ut stet & ministret in nomine Domini ipse & filii ejus omnibus diebus. Et quando venerit Levita ex una civitatum vestrarum ex omni Israel, ubicunque habitat, venerit inquam cum omni intentione desiderii animæ suæ in locum quem elegerit Dominus:

1 2 3 4 5 6

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * كه بيائي بآن زمين آنچه ! خداى تو دهد بتو بميراث گرفتن آنرا و بنشيني دران و بگوئي
15 بنهم ابر من پادشاه چون همه آن قومها آنچه گرداگردي من * نهادن بنهي ابر تو پادشاه
آنچه اختيار كند ! خداي تو درو از ميانى برادراني تو بنهي ابر تو پادشاه نه توانى بدادن ابر
16 تو مردي بيگانه آنچه نه برادري توست او * خاصّه نه بسيار كند باو اسبها و نه باز گرداند مر
17 18 آن قوم بمصر بسبب بسيار كردن اسپ و ! گفت بشما نه افزاييد بباز گشتن درراهي آن اين
نيز * و نه بسيار كند باو زنان و نه گردد دلي او و سيم و طلا نه بسيار كند باو بغايت * و باشد
چون نشستني او ابر تختي پادشاهي او و بنويسد باو مر دو آن توره آن [اين] ابر سفر از پيشي
19 آن كهنان آن لويان * و باشد اوازي او و بخواند درو همه روزگاراني زندگيي او بسبب بياموزد
بترسيدن مر ! خداي او بنگاه داشتن مر همه سخنهاي آن توره آن اين و مر آن رسمهاي آن
20 اينان بكردن ايشانرا * ببي بلند كردن دلي او از برادراني او و ببي گشتن از آن فرمان راست
و چپ بسبب دراز كشد روزگاران ابر پادشاهي او او و پسراني او در ميانى يسرال *

* فصل هشتدهم *

1 * نه باشد بكهنان آن لويان همه قبيلهي لوي بخش و احسنتا اوازي يسرال قربانهاي !
2 و احسنتاي او بخورند * و احسنتا نه باشد باو در ميانى برادراني او ! او احسنتاي او چون
3 آنچه سخن گفت باو * و اين باشد حكمي آن كهنان از نزدي آن قوم از نزدي ذبحت
4 كنان آن ذبحت اگر گاو اگر برّه و بدهد بكهن آن بازو و آن زنخ و آن شيردان * اوّل دانهي
5 تو و شيرهي تو و روغني تو و اوّلي پشم بريدن گوسپندي تو بدهي باو * كه درو اختيار كرد !
خداي تو از همه قبيلهاي تو بايستادن بخدمت كردن در نامي ! او و پسراني او همه آن
6 روزگاران * و كه بيايد آن لوي از يكّه دروازهاي تو از همه يسرال آنچه او نشسته آنجا و بيامد
در همه آرزوي جاني او بآن جا آنچه اختيار كند ! *

Cùm veneris ad terram quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam, & sederis in ea, ac dixeris; Ponam super me regem, sicut omnes gentes quæ sunt circa me: Ponendo ponies super te regem quem elegerit Dominus Deus tuus: è medio fratrum tuorum ponies super te regem, non poteris dare super te virum alienum qui non frater tuus sit ipse. Veruntamen ne multiplicet sibi equos, nec reducat populum in Ægyptum, ob multiplicationem equorum; cùm Dominus dixerit vobis, Non addetis reverti per viam hanc amplius. Neque multiplicet sibi uxores, ut non divertat cor ejus: argentum quoque & aurum ne multiplicet sibi valdé. Erit autem, cùm sederit super solium regni sui, tunc scribet sibi duplum legis hujus in libro, desumptum è præsentia sacerdotum Levitarum: Eritque apud illum, & leget in eo omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, observando omnia verba legis hujus, & statuta hæc, ad faciendum ea: Ut non elevet cor suum præ fratribus suis, & ut non divertat à præcepto ad dextram aut sinistram: ut longùm protrahat dies super regnum suum, ipse & filii ejus in medio Israel.

14 15 16 17 18 19 20

CAP. XVIII.

Non erit sacerdotibus Levitis, toti tribui Levi, portio ac hæreditas cum Israel: oblationes Domini & hæreditatem ejus comedent. Possessio itaq; non erit illi in medio fratrum suorum: Dominus est possessio ejus, quemadmodum locutus est ei. Istud autem erit jus sacerdotum à populo, ab immolantibus victimam, sive bovem, sive agnum; dabit sacerdoti brachium, & maxillam, ac ventriculum. Primum grani tui, & musti tui, & olei tui, primum quoque lanæ tonsuræ ovium tuarum dabis ei. Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus ex omnibus tribubus tuis ad astandum ad ministerio fungendum nomini Domini, ipsum & filios ejus omnibus diebus. Et cùm venerit Levita ex una portarum tuarum ex omni Israel ubi habitat, veneritque toto desiderio animæ suæ ad locum quem elegerit Dominus:

1 2 3 4 5 6

ושרת בשום מימרא דיי אלהיה היי כל אחוי ליואי דמשמשין תמן 7
קדם יי : חלק חולק כל קבל חולק 8
בשורה ייכלון בר מטותבי קורבניא ירושלמי 8 ויתּ בר וזבוניה דזבינו ליה
דיכלון כהניא דאוריתו להון אלעזר על אבהתא :
ואיתמר אבהתכון : כי אתה בא ארום אתון עללין לארעא דיי אלהכון יהיב 9
לכון לא תילפין למעבד כריחוקי עממיא האינון : לא ימצא לא ישתכח 10
בכון מעברין בניהון ובנתיהון בנורא ירושלמי 10 לא ישתכח בכון מעבר
לא קסומי קוסמין ולא חרודי עיינין ברית וברתיה בנורא לאקסומי קסמין
ולא מחברי עיינין ולא נטורי נחשין ולא חרשין : וחבר
ומחברין ואסרין חיוון ועקרבין וכל 11
מיני רחשין ושאלין אובא טמיא וגרם ירושלמי 11 וחברי חבורן בישין ואסרי
ידוע וחבע מן מיתיא : כי תועבת חיון ועקרבין וכורין ותבען אולפן מן
ארום מרחק קדם יי כל עביד אלין 12 מיתיא :
ומטול תועיבתא האלין יי אלהכון
מתריכון מן קדמיכון : תמים שלמין תהון ברחלתא דיי אלהכון : כי 13
ארום עממיא האלין דאתון עתידין 14 ירושלמי 14 לחרודי עינין ולקסמי
למירות יתהון לחרודי עינא ולקסמי קסמיא יתיתין ואתון לא כוותהון אלהן קסמיא ישמעון :
כהניא שיילין אוריא ותומיא ונביא תריצא יהב לכון יי אלהכון : נביא
נביא מביניכון מן אחיכון דדמי לי ברוח קודשא יקים לכון יי אלהכון מניה 15
תקבלון : ככל דשיילתון מן קדם יי אלהכון בחורב ביומא דאתכנשו 16
שיבטיא למקבלא אוריתא לא נוסף למשמע ית קל דיבורא מן
קדם יי אלהנא וית איתתא רבתא הדא לא נחמי חוב דלא נמות : ויאמר
ואמר יי לי אתקינן מה דמלילן : נביא אקים להון מביני אחוהון 17 18
דרוח קודשא ביה כוותך ואיתן פתגמי נבואתי בפומיה וימליל עמהון ית כל
דאפקדינוה : והוה גבר דלא יקבל פתגמי נבואתי דימלל בשמי 19
מימרי יפרע מניה : אך נבי שקרא דירשע למלל פתגמא בשמי 20
ית דלא פקידתיה למלל ודי ימליל בשום טעוות עממיא ויתקטל נביא
ההוא בסייפא : וכי תאמרון ברעיונכון היכרין נידע ית פתגמא דלא 21
מלליה יי :

Miniſtrabit in nomine ſermonis Domini Dei ſui, ſicut omnes fratres 7
ſui Levitæ, qui miniſtrant ibi coram Domino. Partem ex adverſo 8
partis æqualiter comedent, præter dona oblationum quas comedent ſacerdotes, quas tradiderunt in poſſeſſionem illis Eleazar & Ithamar patres veſtri. Quoniam vos ingredimini in terram quam Dominus Deus veſter dat vobis: non diſcetis facere juxta abominationes populorum illorum. Non 9 10
invenietur inter vos tranſire faciens filios ſuos aut filias ſuas per ignem, non divinantes divinationes, nec præſtigiatores, neque obſervantes divinationes aut auguria. Qui incantent aut ligent ſerpentes aut ſcorpiones, aut omnes ſpecies reptilium, aut interrogantes pythonem per oſſa, aut os *animantis dicti* Jadua, aut quærentem à mortuis. Quoniam abominatio 11 12
coram Domino omnis faciens hæc: & propter abominationes iſtas Dominus Deus veſter ejicit eos à facie veſtra. Integri eritis in timore Do- 13
mini Dei veſtri. Quoniam populi iſti quos poſſeſſuri eſtis præſtigiis & 14
divinationibus auſcultant: vos autem non ſimiles illis eritis, ſed ſacerdotes interrogabunt per Urim & Tummim; nam prophetam rectitudinum dabit vobis Dominus Deus veſter. Propheram è medio 15
veſtri ex fratribus veſtris, qui ſimilis ſit mihi in ſpiritu ſancto, excitabit vobis Dominus Deus veſter: illi obedietis. Juxta omnia quæ 16
petiſtis à Domino Deo veſtro in Horeb, die quo congregatæ ſunt tribus ad accipiendum legem, dicendo; Ne iterùm audiamus vocem ſermonis à facie Domini Dei noſtri, & ignem magnum hunc ne videamus rurſus, ut non moriamur. Et dixit Dominus mihi; Recta ſunt 17
ea quæ loquuti ſunt. Prophetam ſuſcitabo illis è medio fratrum ſu- 18
orum, in quo erit ſpiritus ſanctus, ſicut te: & ponam ſermones prophetiæ meæ in ore ejus, & loquetur cum illis quicquid mandavero ipſi. Et erit vir qui non auſcultaverit ſermonibus prophetiæ meæ, 19
quæ loquetur in nomine meo, ſermo meus vindictam ſumet de eo. Verùm pſeudopropheta, qui impiè egerit loquendo ſermonem in no- 20
mine meo, quem non præcepi illi ut loqueretur, & qui loquetur in nomine idolorum populorum, interficietur propheta ille gladio. Quòd 21
ſi dixeritis in cogitationibus veſtris; Quomodo ſciemus ſermonem quem non loquutus eſt Dominus?

Hieros. 8 *Et proventum venditionis ſuæ, quam vendiderunt illis juxta patres.*

Hieros. 10 *Non invenietur inter vos tranſire faciens filium ſuum aut filiam ſuam per ignem, ad divinandum divinationes, nec præſtigiatores qui perſtringunt oculos, neque obſervantes divinationes aut auguria.* 11 *Et ſociantes ſocietates malas, aut ligantes ſerpentes aut ſcorpiones, aut omnes ſpecies reptilium, aut interrogantes pythonem, aut aſcendere facientes pythones, aut quarentes doctrinam à mortuis.*

Hieros. 14 *Præſtigiatoribus & divinis auſcultant.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وخدمت كند در نامي [:] خداي او چون همه برادراني او آن لويان آن ايستادگان بپيشي 7
:: * بخش چون بخش بخورند بجز از معيّنهاي او ابر آن پدران * كه تو آيا بآن زمين آنچه 8 9
:: خداي تو دها بتو نه آموزي بكردن چون مكروهيهاي آن قومها آن ايشان * نه يافته 10
شود در تو گذرانا پسري او و دختري او در آتش اصطرلاب كنا اصطرلابها وقت
بينا وفأل گيرا وچادو كنا * و افسون كنا افسون وطلب كنا سرپرست ومردة 11
انگيز وطلب كنا بآن مردگان * كه مكروهي :: همه كنايي اينان ودر سببي آن 12
مكروهيهاي آن اينان :: خداي تو رانا ايشانرا از پيشي تو * تمام باشي اوازي :: خداي 13
تو * كه آن قومهاي آن اينان آنچه تو ميراث گيرا ايشانرا بوقت بينان و باصطرلاب گيران 14
بشنوند وتو نه همچنين بداد بتو :: خداي تو * پيغامبر از ميانى تو از برادراني تو چون 15
من بر انگيزانند بتو :: خداي تو باو بشنويد * چون همه آنچه طلبيدي از نزدي :: خداي 16
تو در حرب در روزي آن جمع بگفتن نه افزايم بشنويدن مر آوازي :: خداي من و مر آن
آتشي آن بزرك آن اين نه بينم نيز و نه ميرم * گفت :: بمن نيكو كردند آنچه سخن گفتند 17
* پيغامبر بر انگيزانم بايشان از ميانى برادراني ايشان چون تو و بدهم سخني من در دهاني او 18
و سخن گويد بايشان مر همه آنچه بفرمايم اويرا * و باشد آن مردي آنچه نه شنود بسخنهاي 19
من آنچه سخن گويد در نامي من طلب كنم از نزدي او * خاصّه آن نبيا آنچه شوخي 20
كند بسخن گفتن سخن در نامي من آنچه نه فرمودم اويرا بسخن گفتن و آنچه سخن
گويد در نامي بتاني ديگران كشته آيد آن نبيا آن او * و كه بگوئي در دلي تو چگونه بدانيم 21
مر آن سخن آنچه نه سخن گفت اويرا :: *

Tunc miniſtrabit nomini Domini 7
Dei ſui, ſicut omnes fratres ſui
Levitæ ſtantes coram Domino. Par- 8
tem ſicut partem aliorum come-
dent, præter conſtituta ei ſecundum
patres. Cùm veneris ad terram quam 9
Dominus Deus tuus dat tibi, non
diſces facere ſecundùm abominati-
ones gentium illarum. Non inve- 10
nietur in te traducens filium ſuum
aut filiam ſuam per ignem, utens
aſtrolabiis, tempus obſervans, & o-
men capiens, et præſtigias faciens. Et 11
incantans incantamenta, & ſciſci-
tans capiticolam, & mortuum ſuſci-
tans, & quærens à mortuis. Abo- 12
minatio enim Domino eſt omnis fa-
ciens hæc, & cauſâ abominationum
iſtarum Dominus Deus tuus expel-
lit eos à præſentia tua. Perfe- 13
ctus eris cum Domino Deo tuo. Gen- 14
tes enim iſtæ quas tu hæreditate ca-
pturus es, temporis obſervatoribus
& aſtrolabiis tractatoribus auſcul-
tant: tu autem, non ſic conceſſit tibi
Dominus Deus tuus. Prophetam 15
è medio tui ex fratribus tuis ſicut
me ſuſcitabit tibi Dominus Deus
tuus, illum audietis: Juxta omne 16
quod poſtulâſti à Domino Deo tuo
in Horeb, in die congregationis, di-
cendo; Ne addam audire vocem Do-
mini Dei mei, neque ignem magnum
iſtum videam amplius, ut non mo-
riar. Et dixit Dominus mihi; Be- 17
nè egerunt in hoc quod locuti ſunt.
Prophetam ſuſcitabo illis è medio 18
fratrum ſuorum ſicut te, & dabo
verbum meum in os ejus, & loque-
tur eis omne quod ego præcepero illi.
Erit autem, quicunque non auſculta- 19
verit verbis meis quæ loquetur in no-
mine meo, ego requiram ab eo. Ve- 20
runtamen propheta qui impudenter
egerit loquendo verbum in nomine
meo quod non præcepi ei loqui, qui-
que loquetur in nomine idolorum
alienorum, interficietur propheta
ille. Quòd ſi dixeris in corde 21
tuo; Quomodò cognoſcemus ver-
bum quod non locutus fuerit ei Do-
minus?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

אשר מה דימליל נבי שיקרא בשמא דיי ולא ייתי פתגמא ולא יתקיים הוא 22
פתגמא דלא מלליה יי בזדנותא מלליה נבי שיקרא לא תדחלון מניה :

Quando scilicet loquetur pseudopropheta in nomine Domini, neque 22
eveniet sermo, neque confirmabitur, est sermo quem non est locutus Dominus: per superbiam loquutus est ipsum pseudopropheta, ne timeatis ab eo.

יט

כי יכרית ארום ישיצי יי אלהכון ית עממיא דיי אלהכון יהיב לכון ית ארעהון 1
ותירתונון ותיתבון בקירויהון ובבתיהון : שלש תפרשון לכון בגו 2
ארעכון דיי אלהכון יהיב לכון למירתה : תכין תכוונון לכון ארחא ותחלתון 3
ית תחום ארעכון דיחסנכון יי אלהכון ויהי למשרוק לתמן כל קטולא : ווה
דין הילכת קטולא דישרוק לתמן וייחי דיקטול ית אחיה בלא טכיין ליה והוא 4
לא נטר ליה סנאה מאתמלי ומדקמוי :
ואשר ומאן דעליל עם חבריה בחורשא 5
למקטע קיסין ותדחף ידיה בסיקורא
למקטע קיסא וישמוט פרולא מן קתא
וישכח ית חבריה וימות הוא ישירוק
לחדא מן קריא מטמניא האלין וייחי :
פן דילמא ירדוף חבע אדמא בתר 6
קטולא ארום ירהח עלוי לביה בעקתיה וידבקיה ארום תסני ארחא ויקטליניה
נפש וליה לא אית חובת דקטול ארום לא סני הוא ליה מאתמלי ומדקמוי :
על כן בגין דא אנא מפקיד לכון יומא דין תפרשון לכון : ואם ירחיב 7
ואין יפתי יי אלהכון ית תחומכון היכמא דקיים לאבהתכון ויתן לכון ית כל 8
ארעא דקיים למיתן לאבהתכון : כי ארום תנטרון ית כל תפקידתא הדא 9
למיעבדה יתכון דאנא מפקדכון יומא דין למירחם ית יי אלהכון ולמהך באורחן
דתקנן קדמוי כל יומיא ותוספון לכון תוב תלת קירוין על תלת אילין :
ולא ישתפך אדם זכאי בארעכון די יי אלהכון יהיב לכון אחסנא ויהי 10
עליכון חובת דין קטולא : וכי יהוה איש וארום יהי נבר סני לחבריה 11
ויכמון עליה בטומרא ויקום עלוי ויקטליניה נפש וימות ויעירוק לחדא מן
קריא האלין :

Quando ergo exciderit Dominus Deus vester populos, quorum terram Dominus Deus vester dat vobis, & hæreditario possederitis illos, & habitaveritis in urbibus eorum & domibus eorum: Tres civitates separabitis vobis in medio terræ vestræ, quam Dominus Deus vester dat vobis ad possidendum eam. Aptabitis vobis viam, & in tres partes dividetis limitem terræ vestræ, quam hæreditario vobis tradit Dominus Deus vester, & erit ut fugiat eò omnis homicida. Et hic est ritus homicidæ qui eò fugit ut vivat: quicunque interfecerit fratrem suum præter intentionem suam, & ipse non servavit illi odium ab heri & nudiustertius. Et qui venit cum proximo suo in sylvam ad scindendum ligna, & impulerit manum suam ad securim ut scindat ligna, & exiliat ferrum ex manubrio, & inveniat socium suum & moriatur: ipse fugiet in unam civitatum destinatarum illarum, & vivet. Ne fortè persequatur quærens sanguinem ipsum homicidam, quoniam incaluerit in ipsum cor ejus propter afflictionem suam, & apprehendat eum si longa fuerit via, & interficiat ipsum animâ: qui tamen non est reus judicii mortis, quoniam non odio habuit ipse eum ab heri & nudiustertius. Propterea ego jubeo vobis hodie, tres civitates separabitis vobis. Quòd si dilataverit Dominus Deus vester limitem vestrum, sicut juravit patribus vestris, & dederit vobis totam terram quam juravit se daturum patribus vestris: Tum custodietis omne mandatum hoc, ut faciatis ipsum, quod ego præcipio vobis hodie, ut diligas Dominum Deum tuum, & ut ambules in viis quæ rectæ sunt coram ipso omnibus diebus; itaque addetis vobis adhuc tres civitates ad tres istas. Ne fundatur sanguis innocens in terra vestra, quam Dominus Deus vester dat vobis hæreditatem, sitque super vos reatus judicii mortis. Et quando erit vir odio habens socium suum, & insidiatus fuerit illi in occulto, & surrexerit in eum, & interfecerit eum animâ, & moriatur, si fugiat in unam ex civitatibus istis:

Hieros. 5 *Et qui ingressus est cum proximo suo sylvam ad scindendum ligna, & apprehendat ipsam securim ad scindendum ligna, & elabatur ferrum à ligno, & casu inveniat socium suum, & moriatur: ipse fugiet in unam ex civitatibus istis, & vivet.* 6 *Quoniam incaluit cor ejus, & occurrit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* آنچه سخن گويد آن نبيا درنامي ! ونه باشد آن سخن ونه آيد اوآن سخن آنچه نه سخن 22
گفت اويرا ! درسوخي سخن گفت اويرا آن نبيا نه ترسي ازو . * فصل نوزدهم *

Quodcunque locutus fuerit ille pro- 22
pheta in nomine Domini, cùm non extiterit verbum neque evenerit, illud est verbum quod non loquutus est ei Dominus: ex audacia loquutus est illud propheta, non timebis ab eo.

CAP. XIX.

* كه نيست كند ! خداي تو مر آن قومها آنچه ! خداي تو دها بتو مر ولايتي ايشان 1
وميراث گيريد ايشانرا وبنشيني در شهرهاي ايشان ودرخانهاي ايشان * سه شهرها 2
جداكني بتو در ميانى ولايتي تو آنچه ! خداي تو دها بتو بميراث گرفتن * آراسته كني 3
بتو آن راه وسه يك كني مر حدّي ولايتي تو آنچه احسنتا دها ترا ! خداي تو و باشد
بگريختن آنجا همه خوني * [واين] سخن آن خوني آنچه بگريزد بآنجا و بزيد آنچه بكشد مر 4
ياري او ببي دانش واو نه دشمن باو ازدي وپرير * وآنچه بيايد اوازي ياري او در بيشه 5
ببريدني هيزمها ودست شود دستي او در تبر ببريدن آن چوب وكنده شود آن آهن
از آن چوب و بيابد مر ياري او وبمرد او بگريزد بيكّه آن شهرها آن اينان و بزيد * تا نه 6
تازد شفعه گيراي آن خون پسي آن خوني كه گرم شود دلي او و برسد اويرا كه بسيار
باشد آن راه و بكشد اويرا جان وباو نيست حكمي كشتن كه نه دشمن او باو ازدي
وپرير * ابر همچنين من فرمايا ترا بگفتن سه شهرها جدا كني بتو * واگر گشاده 7 8
كند ! خداي تو مر حدّي تو چون آنچه سوگند خورد بپدراني تو و بدهد بتو مر همه
آن زمين آنچه سخن گفت بدادن بپدراني تو * كه نگاه داري مر همه آن فرماني آن اين 9
بكردن آنرا آنچه من فرمايا ترا اين روز بدوست داشتن مر ! خداي تو و برفتن در راهاي
او همه آن روزگاران وزياده كني بتو نيز سه شهرها ابر آن سه آن اينان * ونه ريخته شود 10
خوني آزاد در ميانى ولايتي تو آنچه ! خداي تو دها بتو احسنتا و باشد ابر تو خونها * وكه 11
باشد مردي دشمن بياري او وكمين كند باو وبرخيزد ابر او و بكشد اويرا [جان] و مرد
و بگريزد بيكّه آن شهرهاي آن اينان .

Quoniam annihilârit Dominus Deus 1
tuus gentes, quarum ipse Dominus Deus tuus dat tibi regionem, & hæreditate acceperitis eas, sederisq; in urbibus earum & in domibus earum: Tres urbes separabis tibi 2
in medio regionis tuæ quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam. Præparabis tibi viam, & tripertieris terminum regionis tuæ quam possidendam dat tibi Dominus Deus tuus, eritque ut fugiat illuc omnis sanguinarius. Hæc autem est res sanguinarii qui fugiet illuc, & vivet: qui occiderit socium suum per ignorantiam, nec fuerat inimicus ei ab heri & nudiustertiùs. Quique venerit 5
cum socio suo in sylvam ad cædendum ligna, & impulsa fuerit manus ejus in securim ad cædendum lignũ, & avulsum fuerit ferrum à ligno, (i. e. manubrio,) inveneritque socium ejus, & moriatur: fugiet ad unam urbium istarum, ac vivet: Ne persequatur redemptor sanguinis post sanguinarium, quum incaluerit cor ejus, & assequatur eum, quòd multa fuerit via, interficiatque ei animam, quum in eum non sit judicium interfectionis, quòd non inimicus fuisset ei ab heri & nudiustertiùs. Quocirca ego præcipio 7
tibi, dicendo; Tres urbes separabis tibi. Quòd si dilataverit Dominus 8
Deus tuus terminum tuum, quemadmodum juravit patribus tuis, ac dederit tibi totam terram quam dixit se daturum patribus tuis: Quum 9
custodierts omne mandatum hoc, faciendo illud quod ego præcipio tibi hodiè, diligendo Dominum Deum tuum, & ambulando in viis ejus omnibus diebus: tunc addes tibi adhuc tres urbes ultra tres istas: ut non effun- 10
datur sanguis innocentis in medio regionis tuæ quam Domin⁹ Deus tuus dat tibi in possessionem, & sint super te sanguines. At quum fuerit vir 11
aliquis inimicus socio suo, ac insidias fecerit ei, insurrexe itque in eum, & interfecerit ei animam, & mortuus fuerit: fugerit autem ad unam urbium istarum:

CAP. XIX.

Cum annihilârit Dominus Deus 1
tuus gentes, quarum ipse Dominus Deus tuus dat tibi regionem, & hæreditate acceperitis eas, sederisq; in urbibus earum & in domibus earum: Tres urbes separabis tibi 2
in medio regionis tuæ quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam. Præparabis tibi viam, & tripertieris terminum regionis tuæ quam possidendam dat tibi Dominus Deus tuus, eritque ut fugiat illuc omnis sanguinarius. Hæc autem est res sanguinarii qui fugiet illuc, & vivet: qui occiderit socium suum per ignorantiam, nec fuerat inimicus ei ab heri & nudiustertiùs. Quique venerit 5
cum socio suo in sylvam ad cædendum ligna, & impulsa fuerit manus ejus in securim ad cædendum lignũ, & avulsum fuerit ferrum à ligno, (i. e. manubrio,) inveneritque socium ejus, & moriatur: fugiet ad unam urbium istarum, ac vivet: Ne persequatur redemptor sanguinis post sanguinarium, quum incaluerit cor ejus, & assequatur eum, quòd multa fuerit via, interficiatque ei animam, quum in eum non sit judicium interfectionis, quòd non inimicus fuisset ei ab heri & nudiustertiùs. Quocirca ego præcipio 7
tibi, dicendo; Tres urbes separabis tibi. Quòd si dilataverit Dominus 8
Deus tuus terminum tuum, quemadmodum juravit patribus tuis, ac dederit tibi totam terram quam dixit se daturum patribus tuis: Quum 9
custodierts omne mandatum hoc, faciendo illud quod ego præcipio tibi hodiè, diligendo Dominum Deum tuum, & ambulando in viis ejus omnibus diebus: tunc addes tibi adhuc tres urbes ultra tres istas: ut non effun- 10
datur sanguis innocentis in medio regionis tuæ quam Domin⁹ Deus tuus dat tibi in possessionem, & sint super te sanguines. At quum fuerit vir 11
aliquis inimicus socio suo, ac insidias fecerit ei, insurrexe itque in eum, & interfecerit ei animam, & mortuus fuerit: fugerit autem ad unam urbium istarum:

דברים כ
תרגום יונתן בן עוזיאל

ושלחו וישררון חכימי קרתיה וידברון יתיה מתתן ויסרון יתיה ביד תבע ארמא 12
ויתקטל : לא לא תיחוס עיניכון עלוי ותפלון שדיי דם זכאי מישראל ויית שפר 13
לכון: לא תסיג לא תשנון תחום חבריכון דאתחימו קשאי באחסנתכון דתחסנון 14
בארעא דייי אלהכון יהיב לכון למירתה : לא יקום לא יתקים סהדו דחד בגבר 15
לכל סרחן נפש ולכל חוב מטון ולכל חט דיחטי ברם על מימרא דייי למתפרעא
על טומרייא עלמיא סהיד חד יומי למכפור ית מה דמסהיד עלוי ועל מימר תרין
סהדין או תלתא סהדין יתקיים פתגמא : כי יקום ארום יקומון סהדין שקרין 16
בבר נש לאסהדא ביה סטיא : ועמדו ויקומון תרין גוברין דלהון תינרא קדם יי 17
קדם כהניא ודייניא דיהון ביומיא האינון : ודרשו ויתבעון דיינייא למסהדין דמומן 18
יתהון טבאות והא סהדו דשקר בפום סהדין שיקרא אסהידו באחוהון : ועשיתם
ותעברון להון היכמא דחשיבו למעבד לאחוהון ותפלון עבדי דביש מביניכון : 19
והנשארים ורשיעיא דמשתיירין ישמעון וידחלון ולא יוספון למעבד תוב כפתגמא 20
ביש הדין ביניכון : ולא ולא תיחוס עיניכון נפשא חלופי נפשא דמי עינא 21
חולף עינא דמי שינא חולף שינא דמי ידא חולף ידא דמי רינלא חולף
רינלא :

כ

כי תצא ארום תפקון לסדרי קרבא על בעלי דבביכון ותיחמון סוסון ואירתכין 1
עמין גיותנין וטירונין אלימין מנכון לא תדחלון מנהון ארום יי אלהכון חשיבין
כסוסיא חד וכרתיכא חד קדם יי אלהכון דמימריה בסעדכון דאפקכון פריקין
מארעא דמצרים : והוי ביומן דאתון קריבין לאנחא קרבא ויתקרב כהנא 2
ימלל עם עמא : ואמר ויימר להון שמעו ישראל אתון מתקרבין יומא דין 3
לסדרי קרבא על בעלי דבביכון לא יווח לבבכון לא תדחלון ולא תרתתון ולא
תתערעון מן קדמיהון : כי ה׳ ארום יי אלהכון שכינתיה מידבר קדמיכון לאנחא 4
מטולכון עם בעלי דבביכון למפרוק יתכון : ורברו ימללון סרכיא עם עמא 5
למימר מאן נברא די בנא ביתא חדתא ולא קבע ביה מזוזתא לשכללותיה יהך
ויתוב לביתיה דלמא ימות חובא ויתקטיל בקרבא ונבר חורן ישכללינידה :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Tum mittent sapientes urbis illius, & ducent eum inde, & tradent ipsum 12
in manum propinqui sanguinis, & interficietur. Non parcet oculus ve- 13
ster illi : & extirpabitis fundentes sanguinem innocentem ex Israel, &
bene erit vobis. Non transferetis limitem proximorum vestrorum, quem 14
limitârunt majores, in possessione vestra quam hæreditatis in terra, quam
Dominus Deus vester dat vobis ut possideatis eam. Non stabile erit testi- 15
monium unius in virum in omnibus peccatis animæ, & in omni debito
pecuniarum & in quocunque peccato quod aliquis peccaverit; verùm
juxta sermonem Domini ut vindicta sumatur de absconditis occultis, te-
stis unus jurabit ad negandum id quod depositum est testimonio contra
ipsum: & juxta sermonem duorum testium, aut trium testium, firmabitur
verbum. Quando surgent falsi testes in hominem, ut testentur con- 16
tra eum defectionem: Tum stabunt duo viri illi quibus est lis coram 17
Domino ante sacerdotes & judices qui erunt in diebus illis. Et inter- 18
rogabunt judices testes, quibus dies fuerit dicta, bene, & ecce testimoni-
um falsum in ore testium, falsum testati sunt in fratrem suum. Itaque 19
facietis illis sicut cogitavertunt facere fratri suo, & exterminabitis faci-
entes malum è medio vestri. Et improbi qui superfuerint audient & 20
timebunt: & non addent facere rursus sicut verbum malum hoc inter
vos. Nec parcet oculus vester: anima pro anima, pretium oculi pro oculo,
pretium dentis pro dente, pretium manus pro manu, pretium pedis
pro pede.

CAP. XX.

Cum exibitis in aciem belli adversus hostes vestros, & videbitis 1
equos & currus, populos superbos & tyrannos vobis fortiores, ne ti-
meatis ab illis: quoniam omnes illi reputantur velut equus unus, &
tanquam currus unus coram Domino Deo vestro, cujus sermo erit vo-
bis auxilio, quia eduxit vos liberatos è terra Ægypti. Et erit quo tem- 2
pore eritis propinqui ad conferendum manus, tum accedet sacerdos &
loquetur cum populo. Et dicet illis; Audite Israel, vos acceditis ho- 3
die ad conferendum manus cum hostibus vestris: ne commoveatur cor
vestrum, neque timeatis, neque trematis, neque frangamini à facie eo-
rum. Quoniam Domini Dei vestri divina majestas vos præceder, ad 4
pugnandum pro vobis contra hostes vestros, ad salvandum vos. Et lo- 5
quentur præfecti cum populo, dicendo; Quis est vir qui ædificavit do-
mum novam, & non fixit in ea postes ad perficiendum ipsam? eat & 6
revertatur in domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum ut
interficiatur in bello, & vir alter perficiat eam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * و بفرستند پيراني شهري او و بستانند اويرا از آنجا و بدهند اويرا در دستي شفعه كيراي آن
13 خون و بميرد * نه شفقت كند چشمي تو ابر او وكم كني خوني آن آزاد از يسرال و نيكو رسد
14 بتو * نه فرود كيري حدّي ياري تو آنچه حدّ نهادند اوّلينان در احسنتاي تو آنچه احسنتا
15 كيري در زميني آنچه ييخداي تو دها بتو بميراث كرفتن * نه بر خيزد كواهي يكه در مرد
بهمه كنه وبهمه خطا در همه خطا آنچه خطا كند ابر قولي دو كواهان يا ابر قولي سه كواهان
16 درست شود سخن * كه بر خيزد كواه ستم در مرد بكواهي دادن دروغ كشتكي * و بياستند
17 دو آن مردمان آنچه بايشان آن خصومت بپيشي ييپيشي آن كهنان و آن حاكمان آنچه
18 باشند در روزكاراني آن ايشان * وطلب كنند آن حاكمان نيكو و اينك كواه دروغ كواهي
19 داد در برادري او * وبكنيد باو چون آنچه قصد كرد بكردن ببرادري او وكم كني آن بد از
20 ميانى تو * و آن باقي ماندكان بشنوند و بترسند و نه افزايند بكردن نيز چون سخني آن بدي
21 آن اين در ميانى تو * و نه شفقت كند چشمي تو جان در جان چشم در چشم دندان در دندان
دست در دست پا در پا •

* فصل بيستم *

1 * كه بيرون آيي بكارزار ابر دشمناني تو وببيني اسب و مركب قومي بسيار از تو نه ترسي
2 ازيشان كه ييخداي تو اوازي تو آن بر آورا ترا از زمين مصر * و باشد چون نزديك شدني شما
3 آن كارزار و نزديك شود آن كهن و سخن كويد بآن قوم * وبكويد بايشان بشنو يسرال
شما نزديك شوان اين روز بكارزار ابر دشمناني شما نه ضعيف شود دلي شما نه ترسيد
4 و نه نهيبزد شويد و نه شكسته شويد از پيشي ايشان * كه ييخداي شما
آن روا اوازي شما بكارزار كردن بشما اوازي دشمناني شما بفرج دادن شمارا *
5 * و سخن كويند آن مهتران بآن قوم بكفتن كيست آن مرد آنچه آبدان كرد
خانه [نو] و نه آراسته كرد اويرا برود و بلز كردد بخانهي او تا نه كشته شود در
كارزار و مردي ديكر آراسته كند اويرا •

Tunc mittent seniores urbis illius, & auferent eum indè, dabúntque eum in manum redemptoris sanguinis: & morietur. Non parcet oculus tuus ei: sed deficere facies cruorem innocentis ex Israel, & bonum eveniet tibi. Non submovebis termi- num socii tui, quem terminaverunt priores, in possessione tùa quam possi- dendam accipies in terra quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam. Non in- surget testis unus in hominem in quocunque crimine, & in quocun- que peccato, in quocunque in- quam peccato quòd peccaverit: ad sententiam duorum testium aut ad sententiam trium testium confir- mabitur verbum. Quum insurrexe- rit testis injuriosus in hominem, ad testificandum in eum perversitatem: Tunc stabunt duo illi homines qui- bus est ipsa lis, in præsentia Domini, coram sacerdotibus & judicibus qui fuerint in diebus illis: Et inqui- rent judices benè: & en si testis mendax testimonium dedevit in fra- trem suum, Sanè facietis ei quema- modum intendit facere fratri suo, & ita deficere facies malum de medio tui. Et reliqui manentes audient, ac timebunt, nec adjicient facere amplius secundùm verbũ malum hoc in medio tui. Neque parcet oculus tuus: animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

Quum egredieris ad bellum con- tra inimicos tuos, & videris equos & currus, & populum copiosiorem quàm tu, ne timeas ab eis: Dominus enim Deus tuus est tecum, Eductor tui è terra Ægypti. Erit autem, quum appropinquaveritis ad pu- gnam, tunc accedet sacerdos, & allo- quetur populum: Ac dicet eis; Audi Israel, vos appropinquatis hodiè ad pugnam contra inimicos vestros, ne imbecille reddatur cor vestrum, nec timeatis, neque pavore perculiamini, neque frangamini à præsentia eorũ: Quia Dominus Deus vester iturus est vobiscum ad prælium facien- dum pro vobis cum inimicis ve- stris, ad liberationem dandum vobis. Et loquentur principes ad populum, dicendo; Quicunque sit vir qui ædificaverit domum novam, non ta- men disposuerit eam; abeat, & re- vertatur ad domum suam: ne occi- datur in prælio, & vir alius dispo- nat eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ומי גברא דינצב כרמא ולא 6 פרקיה מן כהנא ואחלפיה יהך ויתוב לביתיה דלמא ימות בקרבא ובר חורן יחלפיניה: ומי גברא דקדיש אתתא ולא נסבה יהך ויתוב לביתיה דלמא ימות בקרבא ובר חורן 7 יסבינה: ויספו סרכיא למללא עם עמא וימרון מאן הוא גברא דדחיל מחוביה וליביה 8 יתבר יהך ויתוב לביתיה דלמא יתקבלון אחוי בחובוי ויתבר לבהון היך ליביה: והוה כד יסקון סרכיא למללא עם עמא וימנון רברבני חילין בריש 9 עמא: כי תקרב אדום תקרבון לקרתא למדרי קרבא 10 ותשדרון לוותה פולין למקרי ליה לשלם: והיה אין מלין דשלם 11 תחיב לכון ותפתח לכון פילוותה והי כל עמא דמשתכחין בה יהון למסקי מסין ויפלחונכון: ואם לא תשלים עמכון ותעביד עמכון קרבא 12 ורוקפון עלה: ונתנה ייי אלהכון בידיכון ותמחי ית כל דכורה 13 לפתגם דחרב: רק לחוד נשיא וטפלא ובעירא וכל דיהי בקרתא 14 כל עראה תיבזון לכון ותיכלין ית עדי סנאיכון דיהב ייי אלהכון לכון: כן תעשה היכמא לכל קרויא דרחיקין מנכון לחדא דלא 15 מקירוי שבעתי עממיא האלין הינון: רק לחור מקרוי עממיא האלין 16 דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא לא תקיימון כל נשמא: כי ארום 17 גמרא תגמרינון חיתאי ואמוראי כנענאי ופריזאי וחיואי ויבוסאי היכמא דפקידכון ייי אלהכון: למען מן גלל דלא ילפון יחכון למעבד ככל 18 מרחקתהון דעבדו לטעוותהון ותחובון קדם ייי אלהכון:

6 ולא יפרק יתיה:

Aut quis vir plantavit vineam, & 6 non redemit eam à sacerdote, ut faciat eam communem? abeat & revertatur in domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum ut non possit redimere eam, sed interficiatur in bello & vir alter eam communem faciat. Et quis est vir qui desponsavit uxorem, & nondum accepit eam? eat & revertatur domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum ne lætari possit cum uxore sua, sed interficiatur in bello, & vir alter accipiat eam. Amplius quoque loquentur præfecti cum 8 populo, & dicent; Quis est vir qui timet propter peccatum suum, & cujus cor fractum est? eat & revertatur domum suam, ut non comprehendantur fratres ejus in peccatis illius, & frangatur cor eorum sicut cor ipsius. Et erit quando cessaverint præfecti loqui cum populo, 9 constituent principes exercitûs in capite populi. Quando accedetis ad 10 urbem, ad instruendam aciem belli contra eam, tum mittetis ad eam aliquos ut eam verbis pacificis compellent. Et erit si verbis pacificis 11 responderit vobis, & aperuerit vobis portas suas, erit universus populus qui invenietur ia ea, erunt *inquam* tributarii & servient vobis. Quòd si non pacem fecerit vobiscum, sed fecerit vobiscum bellum, 12 tum circundabitis eam. Quòd si tradiderit eam Dominus Deus vester 13 in manus vestras, tum percuties omnem masculum ejus in ore gladii. Verùntamen mulieres, parvulos, & jumenta, & quicquid erit in civitate, & omnem prædam diripietis vobis: & comedetis spolia inimicorum vestrorum, quæ dedit Dominus Deus vester vobis. Sic facie- 15 tis omnibus civitatibus quæ remotæ sunt à vobis nimis, quæ non sunt de civitatibus septem populorum istorum. Verùntamen de civitatibus 16 populorum istorum, quas Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem, non conservabitis vivam ullam animam. Quoniam consumendo consumetis eos, Hetthæos, Amorræos, Chananæos, Pherizæos, Hevæos & Jebusæos: sicut jussit vobis Dominus Deus vester. Ut non do- 18 ceant vos facere juxta omnes abominationes suas, quibus coluerunt idola sua, & peccetis coram Domino Deo vestro.

Hieros. 11 *Et erit, si verbis pacificis responderit tibi & aperuerit vobis portas, erit omnis populus qui invenientur.*

6 Et non redemit eam

ירושלמי 11 ויהוי אין מלין דשלם תעני לך ותפתוח לכון פילוותא ויהוי כל עמא דמשתכחין:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * وكيست آن مرد آنچه بنشاند رز ونه ببرید اویرا برود وباز كردد بخانهي او
7 تا نه كشته شود در كارزار ومردي ديكر ببرد اويرا * وكيست آن مرد آنچه
نامزد كرد زن ونه ستاند آنرا برود وباز كردد بخانهي او تا نه كشته شود در
8 كارزار ومردي ديكر بستاند آنرا * وبيفزايند آن مهتران بسخن كفتن بآن
قوم [وبكويند] كيست آن مردي آن ترسا وضعيف آن دل برود وباز كردد
9 بخانهي او ونه شكند دلي برادراني او چون دلي او * وباشد چون تمام كردني
10 آن مهتران بسخن كفتن وبكمارند اميراني سپاها درسري آن قوم * كه نزديك
11 شوي بشهر بكارزار كردن ابر آن وبخواني بآن بسلامتي * وباشد اكر سلامتي
جواب دهد ترا وبكشايد بتو وباشد همه آن قوم آن يافته شوا دران باشند بتو
12 بخراج كزار ومطيع باشند ترا * واكر نه سلامتي كند اوازي تو وبكند
13 اوازي تو كارزار وحصار كيري كني ابر آن * وبدهد آنرا ٭ خداي تو دردستي تو
14 وبكشي همه نرينهي آن بتيغي شمشير * خاصّه آن زنان وآن طفل وآن چهارپا
وهمه آنچه باشد در شهر همه مالي آن غارت كني بتو وبخوري همه مالي دشمناني
15 تو آنچه بداد ٭ خداي تو بتو * همچنين بكني بهمه آن شهرها آن دوران از تو
16 بغايت آنچه نه از شهرهاي آن قومهاي آن اينان ايشان * خاصّه از شهرهاي آن
قومها آن اينان آنچه ٭ خداي تو دها بتو احسنتا نه زنده كذاري هيچ نفس.
17 * كه حرم كردن حرم كني ايشانرا آن حتّي وآن اموري آن كنعني وآن فرزي
18 وآن حوّي وآن يبوسي چون آنچه بفرمود ترا ٭ خداي تو * بسبب آنچه نه آموزند
شمارا بكردن چون همه مكروهيهاي ايشان آنچه بكردند ببتاني ايشان وخطاكار
شويد بيي خداي شما.

Et quicunque sit vir qui plantaverit 6 vineam, non tamen vindemiaverit eam; abeat, & revertatur ad domum suam: ne occidatur in prælio & vir alius vindemiet eam. Et quicunque sit vir qui nomine desponsaverit uxorem, non tamen acceperit eam; abeat, & revertatur ad domum suam: ne occidatur in prælio, & vir alius accipiat eam. Addent præterea principes loqui 8 ad populum, ac dicent; Quicunque sit vir timidus, & imbecillis corde; abeat, & revertatur ad domum suam: ut non frangat cor fratrum suorum sicut cor suum. Et erit, cùm finem fecerint principes loquendi; tunc præficient duces 9 militum in capite populi. Cùm 10 accesseris ad urbem aliquam ad prælium faciendum contra eam, tunc vocabis ad eam pro pace. Et erit, 11 si pacis responsum dederit tibi, & aperuerit tibi; tunc erit ut omnis populus inventus in ea sit tibi tributum solvens, & obedientes erunt tibi. Si autem pacem non fecerit tecum sed gesserit tecum bellum, & obsidionem feceris in eam, Et dederit eam Dominus Deus 13 tuus in manum tuam, tunc occides omnem masculum ejus acie gladii. Tantùm mulieres, & parvulos, 14 & quadrupedes, & quicquid fuerit in urbe, totam substantiam ejus prædaberis tibi: & comedes omnem substantiam inimicorum tuorum quos tradiderit Dominus Deus tuus tibi. Sic facies omni- 15 bus urbibus longinquis à te valdè, quæ non de urbibus gentium istarum sunt. Tantùm de urbibus 16 gentium istarum quas Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem, vivũ non relinques ullum spiritum: Sed anathemate delendo anathe- 17 mate delebis eas, nempe Hittæum, & Emoræum, & Chenaanæum, & Pherizzæum, & Hivvæum, & Jebusæum, quemadmodum præcepit tibi Dominus Deus tuus: Propterea quòd non doceant vos 18 facere secundùm omnes abominationes suas quas faciunt idolis suis, & peccatores reddamini in Dominum Deum vestrum.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Quando circundabitis urbem omnibus diebus septem, & aciem instru- 19
xeritis contra eam ut subigatis eam in sabbatho, non perdetis arbores ejus
ad ponendum contra eam instrumentum ferreum ; quoniam de fructu
ejus comedetis, ipsam non confringetis : quoniam non sicut homo ar-
bor qui est in superficie agri, ut abscondatur à facie vestra in obsidione.
Attamen arborem quam cognoscetis non esse arborem facientem fructus 20
esui aptos, ipsam perdetis & succidetis : & ædificabitis machinas contra
civitatem rebellem, quæ vobiscum facit bellum, donec subegeritis eam.

CAP. XXI.

Quando invenietur occisus in terra, qui non est absconditus in tumu- 1
lo, in terra quam Dominus Deus vester dat vobis ad hæreditario possi-
dendum eam, projectus, & non suspensus in ligno in agro, nec natans
super faciem aquarum, nec cognitum est quis occiderit eum. Et egre- 2
dientur è domo judicii magni duo ex sapientibus tuis, & tres ex judi-
cibus tuis, & metientur à quatuor angulis civitates quæ sunt in circuitu
occisi. Et erit civitas quæ propinquior fuerit occiso suspecta habe- 3
bitur, accipient synedrium magnum absolventes : & accipient sapientes
seniores civitatis illius vitulam de bobus, non ex diversis seminibus,
anniculam cum qua non est laboratum, & quæ non traxit jugum. Et de- 4
scendere facient sapientes civitatis illius vitulam in agrum desertum, in
quo nihil factum est operis terræ, neque semen jactum : & decervica-
bunt ibi vitulam securi à posteriori parte in medio agri. Et accedent 5
sacerdotes filii Levi, quoniam eos elegit sermo Domini Dei vestri ut mi-
nistrent ipsi, & ut benedicant Israeli in nomine suo : & juxta verbum
eorum erit solutum omne judicium, & omnis plaga lepræ, ad clauden-
dum & ad pronuntiandum *leprosum*. Et omnes sapientes civitatis illi- 6
us, qui propinqui erunt occiso, lavabunt manus suas super vitulam cu-
jus cervix ablata erit in agro. Et 7
respondebunt, & dicent; Revelatum
est coram Domino quod non venit
in manus nostras, & illum absolve-
rimus, qui fudit sanguinem hunc,
& oculi nostri non viderint. Sacerdotes dicent; Propitius esto popu- 8
lo tuo Israel quem liberâsti Domini, neque ponas peccatum sanguinis in-
nocentis in medio populi tui Israel, & revela quis interfecerit eum : &
expiabitur ab illis reatus sanguinis, & statim exibunt examen vermium
è medio vaccæ vitulæ, qui diffundent se & ibunt usque ad locum in quo
est homicida, & ascendent ad eum & comprehendent ipsum synedrium,
& judicabunt illum. Vos itaque domus Israel exterminabitis effunden- 9
tem sanguinem è medio vestri ; quoniam facietis id quod rectum est co-
ram Domino.

Hieros, 7. *Et oculi nostri non viderunt, quis fuerit qui effudit ipsum.*

SECT. XLIX.

Quando exibitis in aciem belli contra hostes vestros, & tradiderit eos 10
Dominus Deus vester in manus vestras, & captivam abduxeris captivita-
tem ejus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*Cùm expugnare tentaveris urbem 19
diebus multis, bellùm faciendo in eam
ad capiendũ eam, non corrumpes ul-
lam arborem ejus impellendo in eam
securim ; quia ex illius fructibus
vescêris, propterea ipsam non succi-
des : num enim est homo arbor agri,
ad ingrediendum ab ante te in pro-
pugnaculum ? Veruntamen arbo- 20
rem quam noveris non esse arborem
edulii, ipsam corrumpes & succi-
des : & strues machinas contra ur-
bem quæ facit tecum prælium, us-
que ad deducendum ipsam.*

CAP. XXI.

*Cùm repertus fuerit aliquis in- 1
terfectus in terra quam Dominus
Deus tuus dat tibi ad hæreditate
accipiendum eam, collapsus in agro,
nec cognitum fuerit quis interfecerit
eum : Tunc egredientur seniores 2
tui & judices tui, & metientur us-
que ad civitates quæ sunt circa in-
terfectum : Erit que, quæcunque 3
civitas fuerit proxima interfecto,
capient seniores civitatis illius vi-
tulam boum quâ non operatum fue-
rit, quæ nunquã traxerit jugum : Et 4
deducent seniores civitatis illius
vitulam ad torrentem validum, in
quo nunquã operatum fuerit, nec se-
minatum fuerit : & cervicem decuti-
ent vitulæ in torrente. Et acce- 5
dent sacerdotes filii Levi : (eos
enim elegit Dominus Deus tuus ad
ministrandum sibi, & ad benedi-
cendum in nomine Domini : utque
juxta sententiam eorum sit omnis
lis omnisque plaga :) Et omnes se- 6
niores civitatis illius propinquiores
interfecto, lavabunt manus suas
super vitula cervice decussâ in tor-
rente. Et responsum dabunt, ac di- 7
cent ; Manus nostræ non effuderunt
sanguinem istum, neque oculi nostri
viderunt. Expia populum tuum 8
Israel quem eripuisti Domine, neque
des sanguinem innocentis in medio
populi tui Israel. Et expiabitur
eis sanguis. Tu autem deficere fa- 9
cies cruorẽ innocentis de medio tui,
quum feceris quod decet in conspectu
Domini. Cùm egressus fueris ad bel- 10
lum contra inimicos tuos, & dederit
eum Dñs Deus tuus in manum tuam,
& captivaveris captivitatem ejus :*

וראית ותיחמון בשביתא איתא שפירת ריוי ותחדרון בה ותסבונה לכון לאינתו׃ 11
והבאתה ותעלינה לגו ביתך ותסגר ית מוייא ותיצמי ית טופריה׃ 12
והסירה ותשני ית כסות שביתא מנה ותטבלינה ותנייחינה בביתך ותבכי על טעות 13
בית אבה ואמה ותשהי תלת ירחין די תידע אין היא מעברא ומן בתר כדין תיעול
לוותה ותפרין יתה ותהוי לך לאינתו׃
והיה ויהי אין לא תתרעי בה ותפטרינה 14
לבלחודה בנטה ובנא לא תזבנינה
בכספא לא תתנר בה בתר די שעבדתי עמה׃
כי תהין ארום תהוויין לגבר תרתין 15
נשין חדא רחימתא ליה וחדא סניאתא ליה וילידן ליה בנין רחומתא וסנואתא ויהי ביר
בוכרא לסניאתא׃ והיה ויהי ביום אחסנותיה ית בנוי ית נכסין די יהי ליה ליית ליה 16
רשו למתן חולק בכורותא לבר רחימתא על אנפי ביר סניאתא דהוא בוכרא׃ כי
ארום ית בוכרא ביר סניאתא והודע לכולא דהוא בוכרא למתן ליה תרין חולקין 17
בכל מה דמשתכח נביה ארום הוא שירוי תוקפיה ליה חזיא בכירותא׃ כי יהיה
ארום יהי לגבר ביר סורהבן ומרוד די ליחוי מקבל למימר אבוי ולמימרא דאמיה 18
ויכסנון יתיה ולא מקבל אולפן מנהון׃ ותפשו בו ויחדון ביה אבוי ואמיה ויפקון 19
יתיה לקדם חכימי קרתא לתרע בי דינא דבאתריה׃ ואמרו ייתרון לחכימי קרתא 20
עבריגן על גוזרת מימרא דיי בגין בן אתיליד לנא ברנאדין דהוא סורהבן ומרוד
ליחוי צייית למימרנא נרנרן בבשרא ושתאי בחמרא׃ ורגמוהו ויהי אין דחיל 21
ומקבל עלוי אולפנא ובעון לקימותיה מקימוניה ואין חאיב ומריר יאטלוניה כל אנשי
קרתיה באבניא וימות ותפלון עביר דביש מביניכון וכל ישראל ישמעון וירחלון׃
וכי יהיה באיש וארום אין יהי בגבר חובת 22
דין קטול ויתחייב אטלות אבנין ובתר
כדין יצלבון יתיה על קיסא׃ לא תלין
לא תבית נבלת גושמיה על קיסא ארום מקבר תקברוניה ביומא ההוא ארום 23
קילותא קדם אלהא למצלוב גבר אלהין חובוי גרמו ליה ומן בגלל דבדיוקנא דיי
אתעבד תקברוניה עם מטמוע שמשא דלא יקילין ברייתא ביה ולא תחופון
בגבילותהון דחייבא ית ארעכון דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא׃

ירושלמי 14 אין לא תחרעי את בה וחשלח יתה ברשות נפשה ומזבנא לא תזבין יתה בכספא לא תתנר בה די יהיבת רשותך עלה׃

ירושלמי 22 ותצלבון יתיה על קיסא׃

Si videritis in captivitate mulierem pulchram aspectu, & placuerit vobis, ut ducatis eam in uxorem. Tum ingredi facies eam in medium domûs tuæ, & tondebit pilum capitis sui, & præcidet ungulas suas. Et mutabit vestimentum captivitatis à se, & lavabit se, & proselytam se faciet in domo tua, & flebit propter idola domûs patris sui & matris suæ, deindè tardabit tres menses ut cognoscas num sit prægnans: postea ingredieris ad eam, & dotabis eam, & erit tibi in uxorem. Erit- 14
que si non fuerit tibi animus ad eam, tum dimittes eam solam cum libello repudii, verùm vendendo non vendes eam argento: nec mercaturam exercebis de ea, quandoquidem rem habueris cum ea. Quando fuerint viro duæ mulieres, 15
una dilecta ei altera odiosa; & peperint illi filios, tam dilecta quàm odiosa: & fuerit filius primogenitus ex odiosa. Et erit in die quo dividet hæreditatem filiis suis, de opibus quæ fuerint illi: non est illi facultas dandi partem primogenituræ filio dilectæ, vivente filio odiosæ primogenito. Sed primogenitum filium odiosæ *agnoscat*, & notificet omnibus quod sit primogenitus, dando illi duas portiones de omnibus quæ apud illum invenientur: quia ipse initium est roboris ejus, ideóque ei debetur jus primogenituræ. Quando erit viro filius degener & rebellis, qui noluerit obedire sermoni patris sui aut sermoni matris suæ, & cùm redarguent ipsum non recipiet doctrinam ab illis: Apprehendant eum pater ejus & mater ejus, & educent eum ante sapientes civitatis, ad portam synedrii loci illius. Et dicent sapientibus civitatis; Transgressi sumus decretum sermonis Domini, propterea natus est nobis filius hic qui est protervus & rebellis, non auscultat verbo nostro: vorator carnis est, & potator vini. Et erit si timeat & recipiat super se instructionem, & petierint ut conservetur in vita, vitam dabunt illi; quòd si renuat & rebellis sit, tum lapidibus obruent eum omnes viri civitatis ejus, & morietur, atque ita exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri: & totus Israel audient & timebunt. Quando autem fue- 22
rit in aliquo peccatum judicii necis, & fuerit ad lapidationem damnatus, & postea suspendant eum in ligno. Non pernoctabit cadaver corporis ejus in ligno, sed sepelien- 23
do sepelietis eum eodem die, quoniam contemptus est coram Domino suspendere virum, nisi peccata ejus occasionem dederint ei: & propterea quod ad imaginem Domini factus est, sepelietis eum in occasu solis, ne vilipendant eum homines, neque inundetis cadaveribus delinquentium terram vestram quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem.

Hieros. 14. *Si non animus fuerit tibi in ea, dimittes eam ad libitum animæ suæ, sed vendendo non vendes eam argento: non mercimonium exercebis de ea, eò quòd data sit tibi potestas in eam.*

Hieros. 22. *Et suspendatis ipsum in ligno.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وببيني در بردكي زني نيكو چهره ومراد كني دران وبستاني بتو بزن * وبياوري آنرا بميان 11 12
خانهي تو وبتراشد مر سري آن وببالاند مر ناخنهاي آن * وبگرداند مر جامهي بردكي آن 13
از بالاي آن وبنشيند در خانهي تو وبگريد مر پدري آن ومر مادري آن ماهي روزها وپس
همچنين بيايي بآن وبعلا كني آنرا وباشد بتو بزن * وباشد اگر نه مراد كردي در آن 14
وبفرستي آنرا بجاني آن وفروختن نه فروشي آنرا در سيم نه معامله كني دران بدلي آنچه
رنجانيدي آنرا * كه باشند بمرد دو زنان آن يكه دوست بوده وآن يكه دشمن بوده وبزايند باو 15
پسران آن دوست بوده وآن دشمن بوده وباشد آن پسري آن نخست زاد بدشمن بوده * وباشد 16
در روزي احسنتا دادني او مر پسراني او مر آنچه باشد باو نه توانند بنخستزاد كردن مر پسري
آن دوست بوده ابر پيشي پسري آن دشمن بوده آن نخستزاد * كه مر آن نخستزاد پسري آن 17
دشمن بوده بشناسد بدادن باو قدري دو بخشه در همه آنچه يافته آيد باو كه او اوّلي زوري او
باو حكمي آن نخستزادي * كه باشد بمرد پسري گشته وعاصي نيست او شنوا در قولي 18
پدري او ودر قولي مادري او وادب كنند اويرا ونه شنود بايشان * وبگيرند درو پدري او 19
ومادري او وبيرون آورند اويرا بپيراني شهري او وبدروازهي مقامي او * وبگويند بپيراني 20
شهري او پسري ايما آن گشته وعاصي نيست او شنوا در قولي ايما گوشت خورده ومي
خورده * وسنگسار كنند اويرا همه مردماني شهري او در سنگها وبميرد وكم كني آن بد 21
از ميانى تو وهمه يسرال بشنوند وبترسند * وكه باشد در مرد خطا حكمي كشتن وگشته 22
شود وبر آويزي اويرا ابر دار * نه منزل كند لاشهي او ابر آن دار كه گور كردن گور 23
كني اويرا در روزي آن او كه نفرين كردهي خدا آويخته ونه پليد كني مر زميني تو
آنچه ׃׃ خداي تو دها بتو احسنتا ׃

Videris autem in captivitate mulierem bonam formâ, & delectatus fueris in ea, & acceperis tibi in uxorem: Tunc introduces eam in 11
medium domûs tuæ, & radet caput suum, & crescere faciet ungues suos, Removebitq; vestimentum ca- 12
ptivitatis suæ de super se, & sedebit in domo tua, ac flebit patrem suum & matrem suam mensem di- 13
erum: & postea ingredieris ad eam, & maritabis eam, eritque tibi in uxorem. Erit autem si non delecta- 14
tus fueris in ea, tum dimittes eam animæ suæ, nec vendendo vendes eam argento: non negotiaberis in ea, pro eo quod afflixeris eam. Cùm fue- 15
rint viro duæ uxores, una dilecta & altera exosa, & pepererint ei filios dilecta & exosa: fuerit autem filius primogenitus exosæ: Tunc 16
erit, quo die possidendum dederit filiis suis quicquid fuerit sibi; non poterit primogenitum facere filium dilectæ in præsentia filii exosæ primogeniti: Sed primogenitum fi- 17
lium exosæ agnoscet, dando ei quantitatem duplicem ex omni quod inventum fuerit apud se: nam ipse est principium fortitudinis ejus, ei est jus primogenituræ. Cùm fue- 18
rit viro filius perversus ac rebellis, qui non auscultat dicto patris sui & dicto matris suæ, & correxerint eum, nec tamen auscultârit illis: Tunc ap- 19
prehendent eum pater ejus & mater ejus, & educent eum ad seniores urbis suæ, & ad portam loci sui. Dicentque senioribus urbis illius; 20
Filius noster iste perversus est ac rebellis, nec auscultat dicto nostro, carnivorus & vinivorus. Tunc 21
lapidabunt eum omnes viri urbis suæ lapidibus, & morietur: sic de-ficere facies malum de medio tui, universúsque Israel audient, ac ti-mebunt. Cùm autem fuerit in viro 22
peccatum judicii interfectionis, & interfectus fuerit, & suspenderis eum in patibulo: Non remanebit 23
cadaver ejus in patibulo, sed sepeliendo sepelies eum die ipsâ, quia maledictio Dei est suspensus: & non pollutam reddes terram tuam quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem.

דברים כב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
כב

CAP. XXII.

לא תראה לאחוך שור או שיה דאחוכון או יה אטריה טעין ותפלנון מנהון אתבא תחיבונון ליה : ואם לא קריבא רעתא דאחוך 1
עמך או לא חכימתיה ותכנשיניה לגו ביתך ויהי מתפרנס נפך עד זמן דיתבע אחוך יתיה ותתיבינה ליה : וכן והיכדין תעביד לחמריה והיכדין תעביד 2
לכסותיה והיכדין תעביד לכל אבידתא דאחוך די מתבדא מניה ותשכחא ליה לך רשו לכמאה מניה אכריו עלוה : לא תראה לא תחמון 3
ית חמרא דאחוכון או תוריה רמאן באורחא ותכבשון עיניכון מנהון מיקם תקימון עמיה : לא יהיה גוליין דציצית ותפילין דהנון תקוני גבר על איתא ולא יסתר גבר בי שיחיא 4
ועריתיה ובי אנפוי לאיתחמאה היך נשא ארום מרחק קדם יי אלהכון הוא כל דעביד אלין : כי יקרא ארום אי אודמן שרכפא דציפר קדמך 5
באסרטא בכל אילן או על ארעא גוזלין או בעין ואימא רביעא על אפרוחין או עילוי בעין לא תסב אימא מעל בניא : שלח מפטר תפטור ית אמא 6
ית בניא תסב לך מן בגלל דיוטב לך בעלמא הדין ותוריך יומין בעלמא דאתי : כי תבנה ארום תיבנה ביתא 7
חדתא ותעביד תיאק ניפופין לאיגרך לא תגרמון לאסתקפא חובת אדם דיקטול בביתך דלמא יפול דין דחמי למיפל מניה : לא תזרוע כרמיכון עירובין דלמא תתחייב יקידתא 8
דימעת זרעא דתזרעין ועללת כרמא : לא תחרש לא תהוון רדין בתורא 9
ובחמרא ובכל ברייתא בתרין זינין קטירין בחדא : לא לא תהוון לבשין 10
ומשתחנין בכסוי דשזיע ועויל וניז עמר וכיתן מערבין בחדא : גדילים ברם 11
לאצטולי כיתן חוטי ציצית מן עמר תהון מרשן למעבד לכון על ארבע 12
כנפי נוליכון דתתעטפון בה בימא : כי יקח ארום יסב אינש איתא 13
בתולתא ויעול עלה ומבחר בדין יסנינה :

ירושלמי 3 וכן תעביד לחמריה וכן תעביד לאצטליתיה : 4 משבק תשבוק ית מרה דבלבך עלוי ומפרק תפרוק עמיה ומטען תטעון עמיה :

ירושלמי 11 גדילן דציצית תעבדון על ארבעת צניפת גולתיכון דיתכסון בה :

NOn videbitis bovem fratris vestri aut agnum ejus errantes, nec 1
removebitis scientiam vestram ab illis : reducendo reducetis eos ad
illum. Quod si non est vicina scientia fratris tui tecum, aut non 2
novisti eum, colliges ipsum in domum tuam, & ajatur apud te usque
ad tempus quo quæret frater tuus ipsum, & reddes illi. Sic 3
facies asino ejus, & similiter
facies cum vestimento ejus,
& sic facies cum omni re perdi-
ta fratris tui, quæ perdita fu-
erit ab eo : si inveneris non ti-
bi licet tegere eam ab eo, pro-
clamabis illam, & restitues eam.
Non videbitis asinum fratris ve- 4
stri aut bovem ejus projectos in via, & comprimetis oculos vestros
ab eis, *sed* sublevando sublevabitis cum eo. Non erit pallium fim- 5
briatum neque phylacteria, quæ sunt ornamenta viri, super mulie-
re; neque tondebit vir locum sub axillis, aut pudendum suum, aut
faciem suam, ut videatur velut mulier : quoniam abominatio coram Dño
Deo vestro est omnis qui facit hæc. Si quando occurrerit nidus avis 6
mundæ coram te in itinere, in ullâ arbore vel super terram, cum pul-
pulli aut ova, & mater incubet pullis aut ovis : non accipies matrem
de super pullis. Dimittendo dimittas matrem, & pullos accipias tibi 7
ut bene tibi sit in hoc mundo, & prolonges dies in seculo venturo.
Quando ædificabis domum novam, 8
facies thecam periboli tecto tuo;
non eritis in causa, ut occasio de-
tur reatus sanguinis homicidii in
domo tua, ne cadat is qui casu-
rus est ex ea. Non seminabitis 9
vineas vestras diversis speciebus, ne forte teneatis comburere mix-
tum semen quod seminaveritis, & proventum vineæ. Non arabitis 10
bove & asino, & in omni animali cum duabus speciebus ligatis si-
mul. Non eritis induentes & calefacientes vos tegumento quod fu- 11
erit pectinatum, & netum, & intertextum lana & lino permixtis si-
mul. Verum vestium linearum si- 12
la fimbriarum ex lana erunt vobis
perm ssa, ut illa faciatis ad qua-
tuor oras vestium vestrarum, qui-
bus amiciemini per diem. Quan- 13
do acceperit vir uxorem virginem,
& ingressus sit ad eam, postea autem odio habuerit eam :

Hierof. 3 *Et sic facies asino ejus, & sic facies pallio ejus.*
4 *Dimittendo dimittes id quod est in corde tuo contra eum, et liberando liberabis cum eo, et ferendo feres cum eo.*
Hierof. 8 *Et facies peribolum tecto tuo, neque pones reatus effusionis sanguinis innocentis in domo tua.*
Hierof. 12 *Fila pexiculamenti facietis in quatuor oris vestimentorum vestrorum, ut induantur.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل بيست دوم

CAP. XXII.

* نه بيني مر گاوي برادري تو يا مر برّهي اودعف شوان و چشم پوشي ازيشان باز 1
گردانيدن باز گرداني ايشان‌را ببرادري تو * و اگر نه نزديك برادري تو بتو و نه 2
دانستي اويرا و گرد كني اويرا بميياني خانهي تو وباشد اوازي تو تا طلب كردن
برادري تو اويرا و باز گرداني باو * وهمچنين بكني بدرازگوشي او وهمچنين 3
بكني بجامهي او وهمچنين بكني بهمه گم شدهي برادري تو آنچه گم شود ازو
و بيابي آنرا نه توواني بچشم پوشيدن * نه بيني مر درازگوشي برادري تو [يا گاوي او] 4
افتادگان در راه وچشم پوشي از ايشان برخيزانيدن برخيزاني اوازي او * نه باشد آلتي مرد 5
ابر زن و نه پوشد مرد جامهي زن كه مكروهي نزد خداي تو همه كناي اينان * كه 6
فراز رسد آشيانهي گنجشك بپيشي تو در راه در همه درخت يا ابر آن زمين چوزها يا
تخمي مرغها و آن مادر خسپا ابر آن چوزها يا ابر آن تخمي مرغها نه ستاني مادر ابر آن
بچّها * فرستادن بفرستي مر آن مادر ومر آن بچّها بستاني بتو بسبب نيكوئي رسد 7
بتو و دراز كشي روزگاران * كه آبدان كني خانهي نو و بكني صدره ببامي تو 8
و نه نهي خونها درخانهي تو كه بيفتد آن افتا ازو * نه كاري رزي تو آميخته تا نه و
پليد كني آن دانهي آن تخم آنچه بكاري ودخلي آن رز * نه شمص كني در 10
گاو ودرخريك‌جا * نه پوشي آميختهي پشم و كتان يك‌جا * صيصيتها بكني بتو 11 12
ابر چهار دامنهاي پوششي تو آنچه بپوشي دران * كه بستاند مردي زني و بيامد بآن 13
ودشمن داشت آنرا.

NOn videbis bovem fratris tui 1
aut agnum ejus dispulsos, & oculum tuum teges ab eis: sed reducendo reduces eos ad fratrem tuum.
Etiamsi non fuerit propinquus frater tuus tibi, neque noveris eum, colliges tamen illud in medium domûs tuæ, & erit apud te donec requirat frater tuus illud, & restitues ei. Et sic facies de asino ejus, 3
& sic facies de vestimento ejus, sic item facies de omni re amissâ fratris tui quæ perierit ab eo, cùm inveneris illam : non poteris oculum tuum tegere. Non videbis asinum 4
fratris tui aut bovem ejus lapsos in via, & oculum teges ab eis : erigendo eriges cum eo. Non 5
erit instrumentum viri super mulierem, neque induet vir vestimentum mulieris : nam abominatio Domini Dei tui est omnis faciens hæc. Cùm occurrerit nidus avis coram te in via, 6
in quavis arbore, aut super terram, cum pullis aut ovis, & matre cubante super pullos aut super ova, non capies matrem cum fœtu : Dimittendo dimittes ma- 7
trem, & fœtum capies tibi : ut bonum eveniat tibi, & longùm producas dies. Cùm ædificaveris domum novam, tum 8
facies loricam tecto tuo : ut non ponas sanguinem in domo tua, cùm ceciderit aliquis cadens ex eo.
Non seres vineam tuam mistello : 9
ne fortè pollutum reddas granum seminis quod severis, & proventus vineæ. Non oges bovem & asi- 10
num simul. Non indues mistum 11
lanæ & lini simul. Fimbrias 12
facies tibi in quatuor laciniis operimenti tui quo te operies. Cùm ac- 13
ceperit aliquis uxorem, & ingressus fuerit ad eam, atque odio habuerit eam,

ושם וישוי לה ערד דמילין ויפוק עלה טיב בישׁ ויימר ית איתתא הדא נסיבית 14
ושמשית עמה ולא אשכחית לה סהידוון: ולקח ויסבון אבוהא דעולימתא 15
ואימה רשו מבי דינא ויפקון ית שושיפא בהדי סהידוון דעולימתא לות חכימי
קרתא לתרע בי דינא: ואמר ויימר אבוהא דעולימתא לחכימיא ית ברתי 16
קדישית לגברא הדין לאנתו ומן בתר דשמשׁ עמה סנא לה: והנה הוא
והא הוא שוי ערד דמילין למימר לא אשכחית לברתך סהידוון ואילין סהידוי 17
ברתי ויפרסון שושיפא קדם חכימי קרתא: ולקחו ויסבון חכימי קרתא ההיא 18
ית גברא וילקון יתיה: וענשו ויזמון יתיה מאה סלעין דכסף ויתנון לאבוהא 19
דעולימתא ארום אפיק טיב בישׁ על בתולתא כשרא דישראל והיה תהי לאנתו
לית ליה רשו למפטרה כל יומוי:
ירושלמי 20 ואין קושטא הוה פתגמא הדין לא אשכחו סהדין לטלייתא: 21 ויפקון ית טלייתא מן תרע ביתא דאבוהא וירגמון יתה עמה:
ואם ואין קשוט הוה פתגמא הדין לא 20
אישתכחו סהידוון לעולימתא: והוציאו
ויפקון ית עולימתא לתרע בית אבוהא 21
ויאטלונה אינשי קרתא באבניא וחמות
ארום עבדת קלנא בישראל למפקא שום בישׁ דונו על בית אבוהא ותפלון
עביד דבישׁ מביניכון: כי ימצא ארום אין משתכח גבר משמשׁ עם איתתא 22
אחת גבר חורן ויתקטלון אוף תרוויהון גברא דמשמשׁ עם אתתא ואתתא ואפילו
אין מעברא לא תשהוניה עד דתיליד אלהן בי היא שעתא תקטלונון בשיונקא
דסודרא ותפלון עביד דבישׁ מישראל: כי יהיה ארום תהוי עולימתא בתולתא 23
מיקדשא לגבר ושכחינה גבר חורן בקרתא וישמשׁ עמה: והוצאתם ותפקון 24
ית תרויהון לתרע בי דינא דבקרתא ההיא ותאטלון יתהון באבניא וימותון
ית עולימתא מן בגלל דלא פגנת בקרתא וית גברא מן בגלל דשמשׁ עם
אתת חבריה ותפלון עביד דבישׁ מביניכון: ואם ואין בברא ישכח גברא 25
ית עלימתא דמקדשא ויתקף בה גברא וישמשׁ עמה ויתקטל גברא דשמשׁ
עמה בלחודוי:

14 Et imposuerit illi occasionem verborum, & protulerit contra eam famam malam, & dixerit; Mulierem hanc accepi, & concubui cum ea, nec inveni illi virginitatis signa. 15 Et accipient pater illius puellæ & mater illius potestatem à synedrio, & producent linteum cum illis signis virginitatis puellæ apud sapientes civitatis ad portam synedrii. 16 Et dicet pater ipsius puellæ sapientibus; Filiam meam desponsavi viro huic in uxorem, postquam autem concubuit cum ea odio habuit eam. 17 Et ecce imponit *illi* occasiones verborum, dicendo; Non inveni filiæ tuæ signa virginitatis; & hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ: & expandent linteum coram sapientibus civitatis. 18 Et accipient sapientes civitatis illius virum illum, & verberabunt illum. 19 Et mulctabunt eum centum siclis argenteis, & dabunt patri puellæ, quoniam produxit famam malam contra virginem integram Israelis: & erit illi in uxorem, nec erit illi facultas dimittendi eam cunctis diebus suis. 20 Quòd si verum est illud verbum, nec inventa sunt signa virginitatis in puella: 21 Tum educant puellam ad portam domûs patris sui, & obruent eam lapidibus viri civitatis illius, & morietur; quoniam fecit ignominiam in Israel, proferendo famam malam scortationis contra domum patris sui: & exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri. 22 Quando inventus fuerit vir concumbens cum muliere uxore viri alterius, interficientur ambo illi, vir qui concubuerit cum muliere, & mulier: quòd si prægnans fuerit non expectabunt donec pepererit, sed ea hora interficietis illos strangulatione sudarii, & exterminabitis facientem id quod malum est ex Israel. 23 Quando erit puella virgo desponsata viro, & invenerit eam vir alter in civitate, & concubuerit cum ea: 24 Educes ambos illos ad portam synedrii quod erit in civitate illa, & lapidibus obruetis eos, & morientur; puellam quidem eò quòd non clamaverit in civitate, virum autem quia concubuit cum uxore socii sui: & exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri. 25 Quod si foris invenerit vir puellam, quæ desponsata fuerit, & fortior fuerit eâ vir, & concubuerit cum ea: interficietur vir qui concubuit cum ea solus.

Hieros. 20. *Quòd si verum est hoc verbum, nec inventa sunt testimonia* virginitatis *puellæ.* 21. *Educent puellam illam ex porta domus patris ipsius, & lapidibus eam obruent populus ejus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * وبنهاد بآن بهانها سخنها وبيرون آورد ابر آن نامي بد وگفت مر آن زني آن اين بستانديم
15 ونزديك شدم بآن ونه يافتم بآن بكارت * وبستانند پدري آن دختر ومادري آن و بيرون
16 آورند مر بكارت آن دختر بپيراني آن [شهر بآن] دروازه * وبگويد پدري آن دختر
17 بآن پيران مر دختري من بدادم بمردي آن اين بزن ودشمن داشت آنرا * واينك
بنهاد بهانها سخنها بگفتن نه يافتم بدختري تو بكارتها واينان بكارتي دختري من
18 وبگسترانند آن دستماچه بپيشي پيراني آن شهر * وبستانند پيراني آن شهري آن
19 آن مر آن مرد وادب كنند اويرا * وتاوان اندازند اويرا صد مثقال سيم وبدهند
پدري آن دختر كه بيرون آورد نامي بد ابر دوشيزهي يسرال و باو باشد بزن نه
20 توانند بفرستادن آنرا همه روزگاران او * واگر راست بود آن سخن آن اين نه يافته
21 شدند بكارت بدختر * وبيرون آورند مر آن دختر بدرگاهي خانهي پدري آن
وسنگسار كنند آنرا مردماني شهري آن در سنگها وبميرد كه بكرد رسوايي در
يسرال ببيراه كردن خانهي پدري آن وگم كني آن بد از ميانی تو * كه
22 يافته شود مردي خسپا اوازي زن شوهرداري شوهر گشته آيند نيز دوي ايشان آن مردي
23 آن خسپا اوازي آن زن و آن زن وگم كني آن بد از يسرال * كه باشد دختري بكر
نامزد شده بمرد وبيافت آنرا مردي در شهر وبخسپيد اوازي آن * بيرون آورند مر
24 دوي ايشان بدروازهي آن شهر وسنگسار كنيد ايشانرا در سنگها وبميرند مر آن
دختر ابر سببي آنچه نه فرياد كرد در شهر و مر آن مرد ابر سببي آنچه برنجاند مر زني ياري
25 او وگم كني آن بد از ميانی تو * واگر در دشت بيابد آن مرد مر آن دختري آن
نامزد شده وقوي گيرد دران وبخسپد اوازي آن گشته شود آن مردي آنچه بخسپيد
اوازي آن بتنهايي او *

14 *Et posuerit in eam prætextus verborum, & protulerit de ea nomen malũ, ac dixerit; Mulierem hanc accepi, & accessi ad eam, & non inveni in ea virginitatem:* 15 *Tunc accipiet pater puellæ & mater ejus, & producent virginalia puellæ ad seniores civitatis ad portam.* 16 *Dicétque pater puellæ senioribus; Filiam meam dedi viro huic in uxorem, & odit eam:* 17 *Et ecce posuit prætextus verborum, dicendo; Non inveni in filia tua virginalia: & en virginalia filiæ meæ. Et expandent manutergiolum coram senioribus civitatis.* 18 *Tunc apprehendent seniores civitatis illius virum, & castigabunt eum,* 19 *Et mulctam imponent ei centum siclorum argenti, quos dabunt patri puellæ, quoniam protulit nomen malum de virgine Israelis: & ipsi erit in uxorem, quam non poterit dimittere omnibus diebus suis.* 20 *At si verum fuerit verbum hoc, nec inventa fuerint virginalia in puella:* 21 *Tunc educent puellam ad ostium domûs patris suæ, & lapidabunt eam homines civitatis suæ lapidibus, ac morietur, quia fecit ignominiam in Israel, deviationem faciendo domi patris sui: atque* ita *deficere facies malum de medio tui.* 22 *Cùm inventus fuerit vir concumbens cum muliere maritatâ marito, interficientur etiam ambo ipsi, vir concumbens cum ea muliere, & ipsa mulier: & deficere facies malum ex Israel.* 23 *Cùm fuerit puella nomine designata viro, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea:* 24 *Educetis ambos ipsos ad portam civitatis, & lapidabitis eos lapidibus, ac morientur: puellam ea de causa quòd non clamârit in civitate; & virum ea de causa quòd oppresserit uxorem socii sui: & deficere facies malum de medio tui.* 25 *At si in agro invenerit vir puellam nomine designatam, & fortiter apprehenderit eam, & concubuerit cum ea: interficietur vir qui concubuerit cum ea, solus ipse.*

דברים כג
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

ולנערה ולעולימתא לא תעבדון מעשׂם בישׂ לית לעולימתא דין קטול אלהין 26
גברא יפטרינה מניה בניטא ארום היכמן גבר על חבריה ויקטליניה נפש
היכדין פתנמא הדין: כי ארום באנפי ברא אשכחה פנעת עולימתא דמקדשא 27
ולא אודמן פריק לה: כי ימצא ארום ישכב גבר עולימתא בתולתא דלא 28
מיקדשא ויחוד בה ומשמש עמה ומשתכחין: ונתן ויתן גברא דשמיש עמה 29
לאבוהא דעולימתא דמי בהתה חמשין סלעין דכסף ולית תהי לאנתו חולף
דעניית לית ליה רשו למפטרה בניטא כל יומוי:

כג

לא לא יסב גבר ית אתתא דאנים או דשרגינ אבוי וכל דכן איתת אבוי ולא 1
ינלי כנפא דנלי אבוי: לא יבא לא ידכי דמסרס ודפסיק גידא למסב איתא
מקהל עמא דיי: לא יבא ממור לא ידכי דמתיליד מן זנו דביה מומא בישא 3
דאתיהיב בעמיא חולנאי למיסב איתא כשרא מקהל עמא דיי אוף דור
עשיראי לא ידכי ליה למיעל בקהלא דיי: לא יבא לא ידכון דכורי עמונאי 4
ומואבאי למיסב איתא מקהל עמא דיי דר עשיראי לא ידכי למיסב איתא
מקהל עמא דיי עד עלמא: על דבר על דלא זמינו לכון בלחמא 5
ובמוי באורחא במפקכון ממצרים ודאונר לכון ית בלעם בר בעור מן פתור
חלמיא דמתבניא בארע ארם דעל פרת למילט יתכון: ולא אבד ולא צבי 6
יי אלהכון לקבלא מן בלעם והפך יי אלהכון בפומיה מטולכון ית לוטין לברכן
ארום רחמינכון יי אלהכון: לא תדרש לא תתבעון שלמהון וטבהון כל יומיכון 7
דאפילו מתניירין סנא נטיר בלבהון עד עלמא: לא תתעב לא תרחקון 8
אדומאה דאחי לאתנייראארום אחוכון הוא לא תרחקון מצראה דאתי לאתנייר
ארום דיירין חייתון באראעהון: בנים בנין דמתילדין להון דר תליתאה ידכון 9
למסבא מעם קהלא דיי: כי תצא ארום תפקון משירווין על בעלי דבביכון 10
ותסתמרון מכל פתגם דביש מפולחנא נוכריא ונילוי ערייתא ושדיות אדם זכאי:
כי יהיה ארום יהי בך גבר דלא יהי דכי מקריות הרהור ליליא ויפוק 11
למברא למשריתא לא יעול למצוע
משריתא: והיה ויהי לעדני רמשא 12
יסחי במוי ובמטמוע שמשא יעול לנו
משריתא: ויד ואתר מטתן יהוי לך מברא למשריתא ותשוד תתן מוי דרינלך: 13

ירושלמי 12 ויהוי לעדנוי רמשא
ישוון במיא:

Sed puellæ non facietis quicquam mali, non eſt puellæ reatus judi- 26
cii mortis: ſed vir dimittet eam à ſe libello repudii, quoniam ſi-
cut inſidiatur vir ſocio ſuo & interficit ipſum animâ, ſic eſt res
iſta. Quia in ſuperficie agri invenit eam, clamavit puella quæ de- 27
ſponſata eſt, neque aderat liberans eam. Quando invenerit vir pu- 28
ellam virginem quæ non eſt deſponſata, & apprehenderit eam, &
dormierit cum ea, & inventi fuerint: Tum dabit vir qui concubue- 29
rit cum ea patri ipſius puellæ pretium ſtupri ejus, quinquaginta ſiclos
argenti: & erit illi in uxorem, eò quòd humiliavit eam; nec erit
illi poteſtas dimittendi eam dato libello repudii omnibus diebus ſuis.

CAP. XXIII.

NOn accipiat vir mulierem quæ vim paſſa eſt aut blanditiis pel- 1
lecta eſt à patre ſuo, multo minus uxorem patris ſui, neque reteget
fimbriam quam retexit pater ejus. Non eſt idoneus qui eſt caſtratus, 2
& cui abſciſſus eſt nervus, ut accipiat uxorem ex cœtu populi
Domini. Non eſt idoneus qui natus eſt ex ſcortatione, in qua eſt 3
macula mala quæ poſita eſt in populis prophanis, ut accipiat uxo-
rem integram ex cœtu populi Domini: etiam generatio decima non
idonea erit ei quæ intret in congregationem Domini. Non 4
idonei ſunt mares Ammonitæ & Moabitæ ut accipiant uxorem
ex cœtu populi Domini: etiam generatio decima non idonei ſunt
ut accipiant uxorem è cœtu populi Domini uſque in ſeculum. Pro- 5
pterea quod non venerunt vobis obviam cum pane & aquis, in via
quando exiiſtis ex Ægypto, & quod mercede conduxerit in vos Bi-
leam filium Beor ex Petor ſomniorum, quæ ædificata eſt in terra
Syriæ quæ eſt juxta Euphratem, ad maledicendum vobis. Sed nolu- 6
it Dominus Deus veſter acquieſcere Bileham, imò convertit Dominus
Deus veſter in ore ejus propter vos maledictiones in benedictiones:
eò quòd diligat vos Dominus Deus veſter. Non quæretis pacem 7
eorum & bonum eorum omnibus diebus veſtris, quia etſi proſelyti
fiant odium tamen ſervant in corde ſuo, uſque in ſeculum. Non 8
abominemini Idumæum qui venit ut proſelytus fiat, quia frater ve-
ſter eſt: neque abominemini Ægyptium qui venit ut proſelytus fiat,
quia habitâſtis in terra eorum. Filii qui naſcentur illis in tertia ge- 9
neratione idonei erunt ut ſumant *uxores* à populo congregationis Do-
mini. Quando egrediemini cum caſtris contra hoſtes veſtros, cave- 10
bitis ab omni re mala, à cultu alieno, revelatione turpitudinum,
& effuſione ſanguinis innocentis. Quando fuerit in te vir qui non 11
erit mundus à caſibus cogitationis nocturnæ, exibit extra caſtra, nec
ingredietur medium caſtrorum. Et 12
erit ſub tempus veſpertinum lavabit Hieroſ. 12 *Et erit ſub tem-*
ſe aquis, & circa ſolis occaſum in- *pus veſpertinum lavabit ſe aquis.*
gredietur in medium caſtrorum.
Et locus paratus erit tibi extra caſtra, ut effundas ibi aquas pedum tuôrum. 13

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

Puellæ verò non facies quicquam, quia non eſt puellæ peccatum interfectionis: nam quemadmodum inſurgeret vir in ſocium ſuum & occideret eum animâ, ſic eſt res iſta. In agro enim invenit eam: clamavit puella nomine deſignata, & nemo adfuit qui liberaret eam. Cùm invenerit vir puellam virgine quæ non eſt nomine deſignata, & apprehenderit eam, & concubuerit cum ea, & deprehenſi fuerint: Tunc dabit vir qui concubuerit cum illa, patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & illi erit in uxorem, pro eo quòd oppreſſerit eam: non poterit dimittere eam omnibus diebus ſuis. Non acciet vir uxorem patris ſui, neque denudabit laciniam patris ſui.

CAP. XXIII.

NOn ingredietur fiſſus teſticulos aut ſectus virgam, in congregationem Domini. Non ingredietur ſpurius in congregationem Domini: etiam generatione decimâ non ingredietur ſibi in congregationem Domini. Non ingredietur Ammonita & Moabita in congregationem Domini: etiam generatione decimâ non ingredientur ſibi in congregationem Domini, uſque in æternum: Ea de cauſa quòd obviàm non tulerint vobis panem & aquam in egreſſu veſtro ex Ægypto: & quòd mercede conduxerit adverſùm te Balaam filium Beor de Phetor Aram-naharaim, ad maledicendum tibi: Sed noluit Dominus Deus tuus auſcultare ipſi Balaam, & convertit Dominus Deus tuus tibi maledictionem in benedictionem, quòd diligeret te Dominus Deus tuus. Non quæres pacem eorum & bonum eorum omnibus diebus tuis, in æternum. Non abominatum habebis Edomæum, quia frater tuus eſt ipſe: nec abominatum habebis Ægyptium, quia ſediſti in terra ejus. Filii qui naſcentur eis generatione tertiâ, ingredientur ſibi in congregationem Domini. Cùm egredieris cum *exercitu contra inimicos tuos, cuſtodies te ab omni re mala. Cùm fuerit in te vir qui non ſit mundus ex accidente nocturno; egredietur extra caſtra, nec ingredietur in medium caſtrorum. Erit autem, aſpiciente veſperâ, lavabit ſe in aqua: & juxta occaſum ſolis ingredietur in medium caſtrorum. Et locus quidam ſit tibi extra caſtra, ut egrediaris illuc foràs.*

26 * وبدختر نه كني چيزي كه نيست بدختر خطاي كشتن كه چون آنچه بر خيزد مرد ابر ياري
27 او و بكشد اويرا جان همچنين آن سخن آن اين * كه در دشت بيافت آنرا فرياد كرد آن دختر
28 آن نامزد شده و نيست فرح دهاي بآن * كه بيابد مرد دختري بكر آنچه نه نامزد شد و بگيرد
29 آنرا و بخسپد اوازي آن و يافته شدند * و بدهد آن مرد آن خسپا اوازي آن بپدري آن دختر
پنجاه مثقال سيم و باو باشد بزن بدلي آنچه برنجاند آنرا نه تواند فرستادن آنرا همه روزگاراني
30 آن * نه ستاند مرد مرزني پدري او و نه برهنه كند دامني پدري او *

* فصل بيست سوم *

1 2 * نه آيد شكافته خايه و بريده قضيب در جماعتي ״ * نه آيد ممزر در جماعتي ״ [نيز دراي
3 دهمي نه آيد باو در جماعتي ״] * نه آيد عمّوني و موابي در جماعتي ״ نيز دراي دهمي نه آيد
4 بايشان در جماعتي ״ تا جاويد * ابر سببي آنچه نه پيش آورند شمارا در نان و در آب در راه در
بيرون آمدني شما از مصر و آنچه مزد گرفت ابر تو مر بلعم پسري بعور از فتور ارم نهريم بنفرين
5 كردن ترا * و نه مراد كرد ״ خداي تو بشنويدن ببلعم بگردانيد ״ خداي تو بتو مر آن نفرين
6 بآفرين كه دوست داشت ترا ״ خداي تو * نه طلب كني سلامتي ايشان و نيكوئي ايشان همه
7 روزگاراني تو بجاويد * نه مكروه داري ادومي كه برادري تو است او نه مكروه داري مصري كه
8 دشينا بودي در زميني او * پسران آنچه زاييده شوند بايشان دراي سيمي بيايد بايشان در جماعتي
9 10 11 * كه بيرون آيي لشكر ابر دشمناني تو نگهدار باشي از همه چيزي بد * كه باشد [در تو] مردي
آنچه نه باشد پاك از رسشي شب بيرون آيد از بيرون بلشكرگاه نه آيد بميانى آن لشكرگاه *
12 * و باشد بروي كردني ايوار بشويد در آب و چون آمدني آن خورشيد بيايد بميانى آن لشكرگاه *
* و مقامي باشد بتو از بيرون بلشكرگاه و بيرون آيي بآنجا بيرون *

14 וְיָתֵד תְּהֶוֵי קְבִישָׁא לְכוֹן עַל מָנֵי וְיַנִּיכוֹן אֲתַר דְּתִסְרוֹן סַיְפֵּיכוֹן וְיֶהֱא בְּמָתְבָךְ
לְבָרָא וְתֶהֱוֵי חָפֵיר בְּרֵישׁ וְתִפְנֵי תִּפֶּן וְתִחוּב וְתִכַּס יַרְ רַעְיָךְ: 15 כִּי ה׳ אֱרוֹם
יְיָ אֱלָהָכוֹן שְׁכִינְתֵּיהּ מְהַלְכָא בְּמִצַּע מַשְׁרְיָתֵיכוֹן וְשֵׁיזְבוּתְכוֹן וּלְמִמְסַר סַנֵּיאֵיכוֹן
בִּידֵיכוֹן בְּגִין כֵּן תֶּהֱוֵי אֲתַר מַשְׁרְיָתְכוֹן קַדִּישָׁא וְלָא יֶחֱמֵי בְּכוֹן קְלָנָא דְּמִדַּעַם
דְּלָא יְסַלֵּק שְׁכִינְתֵּיהּ מִבֵּינֵיכוֹן: 16 לָא תַסְנִיר לָא תֵּימְסוֹר נוֹכְרָאָה בִּידָא פַּלְחֵי
טָעֲוָתֵיהּ דְּאִישְׁתְּוִיב גַּבֵּיכוֹן לְמֶהֱוֵי תְּחוֹת טְלַל שְׁכִינְתִּי דְּיִמְטוֹל הֵיכְנָא עֲרַק מִן
פּוּלְחַן טָעֲוָתֵיהּ: 17 עִמָּךְ עִמְּכוֹן יְתִיב וְיִנְטוֹר מָצְוָתָא בֵּינֵיכוֹן אַלִּיפוּ יְתֵיהּ אוֹרַיְתָא
קַבְּעוּ לֵיהּ מָדְרָשָׁא בְּאַתְרָא דְּצָבֵי בָּחַרְנָא מִן קְרָוֵיכוֹן אִתְעַסְקוּ עִמֵּיהּ כְּרִיוּטִיב
לֵיהּ לָא תּוֹנְיֵיהּ בְּמִלִּין: 18 לָא יִהְיֶה

ירושלמי 18 לָא תֶהֱוֵי נַפְקַת בְּרָא מִבְּנָתְהוֹן דְּבִירַת יִשְׂרָאֵל וְלָא יֶהֱוֵי נָפֵק בַּר מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: 19 לָא תַעֲלוֹן אֲנַר זוֹנוּ וּפֵירוּג כַּלֵּב:

לָא תִּפְסוֹן בְּנָתֵיכוֹן לְמֶהֱוֵי נַפְקַת בְּרָא 18
וְלָא יִתְפַּס בַּר יִשְׂרָאֵל יַת גַּרְמֵיהּ
בְּזוּנוּ: 19 לָא לָא תַּעֲלוֹן אֲנַר מוֹהֲבוּרַ
מַטְעִיתָא וּפֵירוּג דְּכֶלֶב לְקָרְבָּא בְּבֵי
מוּקְדְּשָׁא דַיְיָ אֱלָהָכוֹן לְכָל נִדְרָא כָּל דְּכוּ לְשָׁאַר קוּרְבְּנַיָּא אֱרוֹם מְרַחַק קֳדָם
יְיָ אֱלָהָכוֹן אוֹף תַּרְוֵיהוֹן: 20 לָא לָא תַרְבֵּי מִדִּילָךְ לַחֲבָרָךְ עַל מָזְפּוּ דְּאוֹזְפָךְ לָא
עַל מָזְפּוּ דְּכַסְפָּא וּמָזְפּוּ דְּמֵיכְלָא וְלָא עַל מָזְפּוּ דְּכָל מִדַּעַם דְּמִתְרַבֵּי: לְנָכְרִי
לְבַר עַמְמִין תֵּיזוֹף מְנָיֵיהּ בְּרִיבִיתָא וְלַאֲחוּךְ לָא תֵּיזוֹף בְּרִיבִיתָא מִן בְּגַלָּל 21
דְּיִבָרְכִנָּךְ יְיָ אֱלָהָךְ בְּכָל אוּשְׁטוּרַ יָדָךְ עַל אַרְעָא דְּאַנְתְּ עָלִיל לְחַסָּנָהּ לְמֵירְתָהּ:
כִּי אֱרוֹם תִּידְרוֹן נִדְרָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן לָא תּוֹחֲרוֹן לְשַׁלָּמוּתֵיהּ תְּלַת חַנִּין 22
אֱרוֹם מְחַבֵּע יְחַבְּעִינֵיהּ יְיָ אֱלָהָכוֹן וּבְקוּרְבָּנָא לָא יְהֵי חוֹב וּפְסוֹלָא דְּבְהַפְתִּיק
מָרִי עַלְמָא קַאי וְלָא יְהֵי בָּךְ חוֹבַת עִיכּוּב נִדְרָא: 23 וְכִי תֶחְדַּל אֱרוֹם
תִּתְמַנְּעוּן מִלְּמִידַר לָא יְהֵי בְּכוֹן חוֹבָא: 24 מוֹצָא מִמָּתָא דְּתִיפּוֹק מִן שְׂפָוַותְכוֹן
תְּקִימוּן מְצַוְּתָךְ דְּכַשְׁרִין לְאִתְעוֹבְדָא לָא כַּשְׁרִין לְאִתְעוֹבְדָא וּדְלָא כַּשְׁרִין לְאִתְעוֹבְדָא לָא
תַּעֲבְדוּן וְהֵיכְמָא דְּנַדַּרְתּוּן תְּשַׁלְּמוּן חַטָּאתָא וְאַשְׁמָא עֲלָוִן וְנִכְסַת קוּדְשִׁין דְּתִקְרְבוּן
קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן וְנִיסְכָתָא תֵּיתוּן וּנְזוּפֵיכוֹן בֵּית מוּקְדְּשָׁא דְּמַלֵּילְתּוּן תִּתְנוּן
וְלַעֲנִיֵּי צְדָקָתָא מָה דְּאַמַּרְתּוּן בְּפוּמְכוֹן: 25 כִּי תֵבֵא אֱרוֹם תֵּיעוֹל לְמֵיכַל אֲנַרָא
בְּפוּעַל בְּרַמָּא דְּחַבְרָךְ וְתֵיכוֹל בְּרַעֲוַות נַפְשָׁךְ עַד דְּתִסְבַּע וּלְוַות צְנַף לָא תִתֵּן:
כִּי אֱרוֹם תֵּיעוֹלוּ לְמֵיכַל אֲנַרָא בְּפִפְיָא דְּחַבְרָךְ וְתִקְטוֹף פֵּירוֹכַיִן בִּידָךְ 26
וּמַנְגָלָא לָא תְרִים עַל קָמְתָא דְּחַבְרָךְ:

14 Et clavus erit infixus vobis instrumentis armorum vestrorum, quo loco accingitis gladios vestros: eritque cùm sederis foris, fodies eo, & egeres ibi, & revertêris & cooperies stercus tuum. 15 Quoniam Domini Dei vestri divina majestas ambulat in medio castrorum vestrorum, ad liberandum vos & ad tradendum inimicos vestros in manus vestras, propterea erit locus castrorum vestrorum sanctus: neque videbitur in medio vestri ulla res turpis, ut non ascendat divina majestas ejus à vobis. 16 Non trades peregrinum in manum colentium idola ejus: sed liberabitur inter vos, ut fit sub umbra divinæ meæ præsentiæ, propterea quòd ideo fugit à cultu idoli sui. 17 Vobiscum habitabit, & servabit mandata inter vos, docete eum legem, constituite illi scholam in loco quem voluerit in una urbium vestrarum, navate operam cum eo ut benefiat illi: nec affligatis eum verbis. 18 Non prophanabitis filias vestras ut sint meretrices, neque prophanabit vir filius Israel seipsum per scortationem. Non inferatis mercedem donorum meretricis & pretium canis, ad offerendum in domo sanctuarii Domini Dei vestri in quocunque voto, multo minus in reliquis oblationibus: quoniam abominatio sunt coram Domino Deo vestro etiam ambo illa. 19 Non ad fœnus dabis de eo quod tuum est socio tuo ad usuram crediti tui, non ad usuram argenti, nec ad usuram cibi, nec ad usuram ullius rei qua exercetur usura. 20 Filio populorum fœnerabis per usuram, sed fratri tuo non fœnerabis per usuram: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus, in omni eo ad quod extenderis manum tuam, super terram ad quam tu ingrederis ut illam possideas. 21 Quando vovebitis votum coram Domino Deo vestro non retardabitis illud reddere in tribus festis; quoniam requirendo requiret illud Dominus Deus vester: in oblatione non erit peccatum aut aliquod vitium: quoniam in decreto Domini mundi ratum est, non erit ergo in te peccatum retardationis voti. 22 Quod si vitabitis vovere non erit in vobis peccatum. 23 Juramentum quod exiit ex labiis vestris stabilietis; præcepta ea quæ recta sunt faciendo facietis, quæ autem non sunt recta ut fiant non facietis: 24 & sicut vovistis reddetis oblationes pro peccato & delicto: holocausta & oblationes sanctitatum offeretis coram Domino Deo vestro, & libamina afferetis, munera domus sanctuarii quæ loquuti estis dabitis, & pauperibus eleemosynam quam promisistis ore vestro. 25 Quando ingressus fueris ut accipias mercedem pro labore in vinea socii tui, ibi comedes pro voluntate animæ tuæ donec satureris, & in caniſtro tuo non repones. 26 Quando ingrediemini, ut accipiatis mercedem juxta opus, in segetem proximi tui, decerpes manipulos manu tua, sed falcem non elevabis in segetem proximi tui.

Hieros. 18. *Non erit meretrix ex filiabus domus Israel, neque erit qui se prostituat ex filiis Israel.* 19. *Non introducatis mercedem meretricis aut pretium canis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ومیخ باشد بتو ابر سلحي تو وباشد چون نشستني تو بیرون و بکني دران
14 وبنشیني و بپوشي مر آلودگي تو * که ׃׃ خداي تو روش کنا در میاني لشکرگاهي
تو بخلاص کردن ترا وبدادن دشمناني تو بپیشي تو وباشد لشکرگاهي تو خاص ونه
15 بیند در تو عیبي چیزي و باز گردد از پسي تو * نه سپاري بنده بخداوندي او آنچه
16 خلاص شود بتو از اوازي خداوندي او * اوازي تو بنشیند در میاني تو در جاي آنچه
17 اختیار کند در یکه دروازهاي تو در نیکو باو نه آزاري اویرا * نه باشد قحبه از
18 دختراني یسرال ونه باشد مخنث از پسراني یسرال * نه آوري خراجي زناي وبهاي سگ
خانهي ׃׃ خداي تو بهمه نذر که مکروهي ׃׃ خداي تو نیز دوي ایشان * نه سود 19
دهي ببرادري تو سودي سیم سودي خورش سودي همه چیز آنچه سود کند *
20 ببیگانه سود دهي وببرادري تو نه سود دهي بسبب آفرین کند ترا ׃׃ خداي تو
21 در همه رسشي دستي تو ابر آن زمین آنچه تو آیا آنجا بمیراث گرفتن آنرا * که نذر
کني نذر ׃׃ خداي تو نه درنگ دهي بباز توختن اویرا که طلب کردن طلب
22 کند اویرا ׃׃ خداي تو از نزدي تو وباشد در تو خطا * وگه باز استي بنذر
23 کردن نه باشد در تو خطا * بیرون آمدهي لبهاي تو نگاه داري وبکني
24 چون آنچه نذر کردي ׃׃ خداي تو سخاوت آنچه سخن گفتي در دهاني تو * که
بیاي در رزي یاري تو وبخوري انگورها چون جاني تو سیري تو وبپیرایهي تو نه
25 دهي * که بیاي در درو یاري تو وبر چیني خوشها در دستي تو ومنجل نه عرضه
کني ابر درو یاري تو *

13 *Clavus item erit tibi super arma tua: & erit, cùm sederis foris, tum fodies cum eo; fodebisque & operies spurcitiem tuam.* 14 *Dominus enim Deus tuus ambulat per medium castrorum tuorum, ad eripiendum te, & ad tradendum inimicos tuos coram te: sint itaque castra tua sancta, ut non videat in te maculæ quicquam, & revertatur à te.* 15 *Non trades servum domino suo, qui erruerit se ad te à domino suo.* 16 *Tecum sedebit in medio tui, in loco quem elegerit in una portarum tuarum bono sibi: non contumeliâ afficies eum.* 17 *Non erit meretrix ex filiabus Israel, neque erit cinædus ex filiis Israel.* 18 *Non introduces tributum scortationis, aut pretium canis,* in *domum Domini Dei tui pro quocunque voto: quia abominatio Domino Deo tuo sunt etiam ambo ipsa.* 19 *Fœnori non dabis fratri tuo, fœnori argenti, fœnori escæ, fœnori cujuscunque rei quod fœnum facit.* 20 *Extraneo fœnori dabis, at fratri tuo fœnori non dabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni cui accesserit manus tua super terram quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam.* 21 *Cùm voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis solvere illud: quia requirendo requiret illud Dominus Deus tuus à te, & erit in te peccatum.* 22 *Cùm autem desiteris à vovendo, non erit in te peccatum.* 23 *Egressionem labiorum tuorum observabis, ac præstabis, quemadmodum vovisti Domino Deo tuo, spontaneum de quo locutus es ore tuo.* 24 *Cùm ingressus fueris vineam socii tui, tunc comedas uvas secundùm animam tuam, saturitatem tuam: at in vas tuum non dabis.* 25 *Cùm ingressus fueris in messem socii tui, tunc colligas spicas manu tuâ: at falcem non admovebis messi fratris tui.*

Targ. JONATHAN B. UZIEL, *Hieroſolymitanum.*

CAP. XXIV.

כי יקח אֱרוֹם יַסַּב גְּבַר אִיתָא וְיֵעוֹל עֲלַהּ וִיהֵי אִין לָא הַשְׁכַּחַת רַחֲמִין בְּעֵינוֹי 1
אֲרוֹם אֲשַׁכַּח בַּהּ עֲבִירַת פִּתְגָם וְיִכְתּוֹב לַהּ סֵפֶר תִּירוּכִין קֳדָם בֵּי דִינָא וְיִתֵּן בִּרְשׁוּתָהּ
וְיִשַׁל יָתַהּ מִבֵּיתֵיהּ וְתִפֵּק מִבֵּיתֵיהּ וְתֵהֵי וְתֵהֵךְ וּתְהֵי לִגְבַר אוֹחָרָן : וְשִׂנְאַהּ 2
וְאַכְרִיזוּ עֲלַהּ מִן שְׁמַיָּא דִּיסַנִּינַהּ גַּבְרָא בַּתְרָאָה וְיִכְתּוֹב לַהּ סֵפֶר תִּרוּכִין וְיִתֵּן 3
בִּרְשׁוּתֵיהּ וְיִטַּיֵל לַהּ מִבֵּיתֵיהּ אוֹ אֲכְרִיזוּ עֲלוֹי וְיָמוּת גַּבְרָא בַּתְרָאָה דְּנָסְבַהּ לֵיהּ
לְאִיתוּ : לָא לֵית לֵיהּ רְשׁוּ לְבַעֲלַהּ קַמָּאָה דְּפַטְרַהּ מִן שֵׁירוּיָא לְמִכְתּוֹב לְמִסְבְּהּ 4
לְמֶהֱוֵי לֵיהּ לְאִנְתּוּ מִן בָּתַר דְּאִסְתְּאֲבַת אֲרוֹם הִיא קֳדָם יְיָ וְלָא מְרַחֲקִין
בְּנָהּ דְּחֵילִיד סְנֵיהּ וְלָא תְחַיֵּיב חוֹבַת סוֹתָנָא יַת אַרְעָא דַּייָ אֱלָהָכוֹן יְהִיב לְכוֹן
אַחְסָנָא : כִּי יִקַּח אֱרוֹם יַסַּב גְּבַר אִיתָא חַדְתָּא בְּתוּלְתָּא לָא יִפּוֹק בְּחֵילָא דְּלָא 5
יִאֲרַע עֲלוֹי כָּל מִדְעַם בִּישׁ פָּנִי יְהֵי בְּבֵיתֵיהּ שַׁתָּא חָדָא וְיִחֲדֵי עִם אִנְתְּתֵיהּ דְּנָסִיב :
לֹא יַחְבֹּל לָא יְמַשְׁכֵּן גְּבַר רֵיחָיָא וְרֵיכְבָא 6
אֱרוֹם צוֹרְכֵי דִּבְהוֹן מְתְעֲבֵד מָזוֹן לְכָל
נַפְשָׁא הוּא מְמַשְׁכֵּן וְלָא יֵהֵוֵי גְּבַר אַסַּר
חֵתְנִין וְכַלִּין בְּחַרְשִׁין אֲרוֹם נַפְשָׁא דְּעָתִיד
לְמִפַּק מִנֵּהוֹן הוּא מְחַבֵּל : כִּי יִמָּצֵא 7
אֱרוֹם יִשְׁתְּכַח בַּר נַשׁ גָּנִיב נַפְשׁ מֵאֲחוֹי מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיֵעְבֵּיד בֵּיהּ פִּרְקְמַטְיָא
וְיִזְבְּנִינֵיהּ וְיִתְקְטֵל גַּבְרָא הַהוּא בְּשִׁינּוֹקָא דְּסוֹדְרָא וּתְפֵלֵי עֲבֵיד דְּבִישׁ מִבֵּינָךְ : הִשָּׁמֶר 8
אִסְתַּמְּרוּ דְּלָא לְמִקְטוֹעַ בִּישְׁרָא דְּבֵיהּ בַּהֲקִי אֱלָהֵן לְמִנְטוֹר לַחֲדָא לְמֶעֱבַד בֵּינֵי
מַכְתַּשׁ צוּרְעָתָא לְמַכְתַּשׁ נִיתְקָא בֵּינֵי מְסָאבָא לְבֵינֵי דַכְיָא הֵי כְּכֹל מָה דְיַלְפּוּן
יַתְכוֹן כַּהֲנַיָּא דְּמִן שִׁבְטָא לֵוִי הֵיכְמָא דְּפַקֵּידְתִּינוּן תִּנְטְרוּן לְמֶעֱבַד : זְכֹר הֲוֹו 9
וְהִירִין דְּלָא לְמֵיחַשַׁד חַד בְּחַבְרֵיהּ דְּלָא יְלָקֵי הֲוֹו דְּכִירִין מַה דְּעֲבַד יְיָ אֱלָהֲכוֹן
לְמִרְיָם דְּחַשְׁרַת לְמֹשֶׁה בְּמִלְּתָא דְּלָא הַוַת בֵּיהּ וְלָקַת בְּצוּרְעָא וְאִתְעַכְּבַת בְּאַרְחָא
בְּסַפֵּקְכוֹן מִסְּצָרִים : כִּי תִשְׁרֵי אֱרוֹם חוֹבָא בְּחַבְרֵיכוֹן מוֹזִפוּ דְּמִדְּעָם לָא תֵיעוֹל 10
לְבֵיתֵיהּ לְמַשְׁכּוֹנֵי מַשְׁכּוֹנֵיהּ : בְּחוּץ בְּשׁוּקָא תֵּיקוּם וְגַבְרָא דְּאַנְתְּ מוֹזִיף בֵּיהּ 11
יַפֵּיק לָךְ יַת מַשְׁכּוֹנָא לְשׁוּקָא : וְאִם וְאִין גְּבַר מִסְכֵּין הוּא לָא תֵּיבִית וּמַשְׁכּוֹנֵיהּ 12
גַּבָּךְ : הָשֵׁב אָתֵיב תְּתִיב לֵיהּ יַת 13
מַשְׁכּוֹנָא כַּד מְטַמַּע שִׁמְשָׁא וְיִנְנֵי
בְּגַלּוּפְקֵרְיֵהּ וִיבָרְכִנָּךְ וְלָךְ תֵּהֵי זְכוּ דְיַסְהֵיד
עֲלָךְ שִׁמְשָׁא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ :

דברים כד — תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כד

ירושלמי 6 לָא תְמַשְׁכְּנוּן רֵחַיָּא וְרֵיכְבָּא אֲרוֹם צוֹרְכֵי נַפְשָׁא הוּא מְמַשְׁכֵּן : וְלָא חֲתִנִין אֵיסוּרֵי חַתְנִין וְכַלִּין אֲרוֹם כָּל דְּעָבֵד אִלֵּין כְּפַר בְּחֵי עַלְמָא דְאָתֵי :

1 When a man taketh a wife and marrieth her, if she find not favour in his eyes because he hath found some uncleanness in her, and he write her a bill of divorcement, and give it in her hand, and send her out of his house, 2 and she depart out of his house, and go and be another man's wife, 3 and the latter husband hate her, and write her a bill of divorcement, and give it in her hand, and send her out of his house; or if the latter husband die, which took her to be his wife, 4 her former husband which sent her away may not take her again to be his wife, after that she is defiled; for that is abomination before the LORD: and thou shalt not cause the land to sin, which the LORD thy God giveth thee for an inheritance. 5 When a man hath taken a new wife, he shall not go out to war, neither shall he be charged with any business: but he shall be free at home one year, and shall cheer up his wife which he hath taken. 6 No man shall take the nether or the upper millstone to pledge: for he taketh a life to pledge. 7 If a man be found stealing any of his brethren of the children of Israel, and maketh merchandise of him, or selleth him; then that thief shall die; and thou shalt put away evil from among you. 8 Take heed in the plague of leprosy, that thou observe diligently, and do according to all that the priests the Levites shall teach you: as I commanded them, so ye shall observe to do. 9 Remember what the LORD thy God did unto Miriam by the way, after that ye were come forth out of Egypt. 10 When thou dost lend thy brother any thing, thou shalt not go into his house to fetch his pledge. 11 Thou shalt stand abroad, and the man to whom thou dost lend shall bring out the pledge abroad unto thee. 12 And if he be a poor man, thou shalt not sleep with his pledge: 13 in any case thou shalt deliver him the pledge again when the sun goeth down, that he may sleep in his own raiment, and bless thee: and it shall be righteousness unto thee before the LORD thy God.

Hieroſ. 6. *Non accipietis pignori molam ſuperiorem aut inferiorem, quoniam neceſſitates vitæ ipſe pignerat: neque erunt ligationes ſponſorum & ſponſarum, quoniam quiſquis facit illa negat vitam futuri ſeculi.*

Hieroſ. 13. *Reddendo reddes illi pignus circa occaſum ſolis, ut dormiat in pallio ſuo, & benedicat tibi, & tibi ſit meritum coram Domino Deo tuo.*

Quando acceperit vir mulierem & ingreſſus fuerit ad eam, erit ſi 1
non invenerit gratiam in oculis ejus, quoniam invenerit in ea tranſgreſſionis rem, & ſcribat illi libellum repudii coram ſynedrio, & ponat eam in ſua poteſtate, & dimittat eam è domo ſua; Et exeat è domo 2
ejus, & eat & ſit viro alteri: Et proclamaverint de ea è cœlis quòd 3
odio habeat eam vir poſterior, & ſcripſerit illi libellum repudii, & poſuerit in ejus poteſtate ut abeat ſibi è domo ejus, aut proclamaverint de eo, quòd mortuus ſit vir poſterior qui acceperat eam ſibi in uxorem. Non eſt facultas marito priori, qui dimiſit eam ab initio, ite- 4
rum accipere eam ut ſit illi in uxorem poſtquam polluta eſt, quoniam abominatio eſt coram Domino: neque abominationi erunt filii ejus quos ex eo pepererit, neque peccare facias peccato peſtis terram quam Dominus Deus veſter dat vobis in hæreditatem. Cùm duxerit quiſpiam 5
uxorem novam virginem, non egrediatur in militiam ne accidat illi aliquid mali: *ſed* immunis erit in domo ſua uno anno, & lætabitur cum uxore quam accepit. Non accipiat 6
pignori aliquis molam inferiorem & ſuperiorem, quoniam neceſſitas in illis eſt; cibum omnis animæ pro pignore accipit: neque erit vir ligans ſponſos & ſponſas incantationibus, quia animam quæ ex illis exitura eſſet ille perdit. Quando 7
inventus fuerit vir furans animam ex fratribus ſuis filiis Iſrael, & exercuerit de eo negotiationem, & vendiderit illum: tum interficiatur vir ille ſtrangulatione ſudarii, & exterminabis facientem malum è medio tui. Cavete vobis ne incidatis car- 8
nem in quâ eſt macula alba, ſed diligens diſcrimen erit vobis inter plagam lepræ & plagam ſcabiei, inter pollutum & mundum: juxta omnia quæ docuerint vos ſacerdotes qui ſunt ex tribu Levi, ſicut præcepi illis, ita cavebitis ut faciatis. Cavete vobis ne ſuſpicionem habeat quis in 9
proximum ſuum ne percutiatur: memores eſtote illius & fecit Dominus Deus veſter Miriam; quæ cum ſuſpicionem haberet in Moſen, ob rem quæ in eo non erat, punita eſt leprâ, & retardata eſt in via cùm exiretis ex Ægypto. Quando aliquid mutuo dabitis proximo veſtro fœnori, ne- 10
quaquam ingredieris domum ejus ut accipias pignus ejus. In pla- 11
tea ſtabis, & vir cui tu mutuo dediſti proferet tibi pignus in plateam. Quòd ſi vir pauper fuerit, non tranſiges noctem & pignus ejus apud te. 12
Reddendo reddes illi pignus circa 13
occaſum ſolis, ut jaceat in pallio ſuo, & benedicat tibi; & ſit tibi meritum, quia teſtabitur de te ſol coram Domino Deo tuo.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XXIV.

* فصل بيست چارم *

* كه بستاند مردي زن وبعيله كند آنرا وباشد اگر نه يابد جاه در چشماني او كه بيافت 1
در آن عيبي چيزي وبنويسد بآن كتاب برّيدن وبدهد در دستي آن وبفرستد آنرا از
خانهي او * وبيرون آيد از خانهي او وبرود وباشد بمردي ديگر * ودشمن دارد آنرا آن 2 3
مردي آن ديگر وبنويسد بآن كتاب برّيدن وبدهد در دستي آن وبفرستد آنرا از خانهي
او يا كه بميرد آن مردي آن آخرين آنچه بستاند آنرا باو بزن * نه تواند شوهري آن آن اوّل 4
آنچه بفرستاد آنرا ببار گشتن بستاندن آنرا ببودن بآن بزن پسي آنچه پليد شد كه
مكروهي آن بپيشي ؛ ونه خطاكار كني مر آن زمين آنچه ؛ خداي تو دها بتو احسنتا * كه 5
بستاند مردي زني نونه بيرون آيد درسپاه ونه گذرد ابر [او] بهيچ چيز آزاد باشد بخانهي او
سالي يكّه وشاد باشد اوازي زني او آنچه بستاند * نه گرو كشد آسيا ودستاس كه جاني او 6
گرو كشا * كه يافته شود مردي دزدا جاني از برادراني [او] از پسراني يسرال [ومعامله كرد 7
درو] وبفروخت اويرا كشته آيد آن دزدي آن او وكم كني آن بد از ميانى تو * حاذر 8
باش در زخمي آن صرعت بنگاه داشتن بغايت وبكردن همه آنچه بيامورند شمارا آن
كهنان آن لويان چون آنچه فرمودم ايشانرا نگاه داريد بكردن * ياد دار مر آنچه بكرد ؛ خداي 9
تو بمريم در راه در بيرون آمدني شما از مصر * كه قرض دهي دري ياري تو قرضي چيزي نه 10
آيي بخانهي او بگرو كشيدن گروي او * در بيرون بياستي وآن مردي آنچه تو تقاضا كنا درو 11
بيرون آورد بتو آن گرو بآن بيرون * واگر مردي درويش است او نه خسپي در گروي او * 12
* باز گردانيدن باز گرداني باو مر آن گرو چون آمدني آن خورشيد ونخسپد در جامهي او 13
وآفرين كند ترا وبتو باشد راستي بپيشي ؛ خداي تو *

CAP. XXIV.

Cum acceperit vir mulierem, & 1
maritaverit eam: tum erit, ſi non invenerit dignitatem in oculis ejus, quòd invenerit in ea vitii quidpiam, & ſcripſerit ei libellum abſciſſionis, dederitque in manum ejus, ac dimiſerit eam è domo ſua: Et egreſſa 2
fuerit è domo ejus, abieritque, & fuerit viro alteri: Et odio habuerit 3
eam etiam vir alter, & ſcripſerit ei libellum abſciſſionis, dederitque in manum ejus, ac dimiſerit eam è domo ſua: vel, cùm mortuus fuerit vir ille poſterior qui acceperat eam ſibi in uxorem: Non poterit mari- 4
tus ejus prior qui dimiſerat eam, reverti ad accipiendum eam ut ſit illi in uxorem, poſteaquàm polluta eſt: quia abominatio eſt coram Domino, neque peccatricem red-des terram quam Dominus Deus tuus dat tibi in poſſeſſionem. Cùm 5
acceperit vir aliquis uxorem novam, non egredietur in exercitum, neque tranſibit ſuper eum ulla de rebus ejus: immunis erit in domo ſua anno uno, & lætabitur cum uxore ſua quam accepit. Nemo pignori 6
exiget molam aquatilem, aut manuariam molam: quoniam animam ipſe pignori exigeret. Cùm 7
inventus fuerit vir furatus animam ex fratribus ſuis filiis Iſrael, & negotiatus fuerit in eo, aut vendiderit eum: interficietur fur ille, & deficere facies malum de medio tui. Cautus ſis tibi in pla- 8
ga lepræ obſervando diligenter, & faciendo ſecundùm omne quod docebunt vos ſacerdotes Levitæ: quemadmodum præcepi eis, obſervabitis facere. Memoriâ habeto id quod 9
fecit Dominus Deus tuus ipſi Mirjam in via, in egreſſu veſtro ex Ægypto. Cùm mutuaveris ſocio tuo 10
mutuum aliquod, non ingredieris in domum ejus ad pignori exigendum pignus ejus. Foris ſubſiſtes: & vir 11
à quo exactionem facis, efferet ad te pignus foràs. Et ſi vir pauper 12
eſt ipſe, non dormiet cum pignore ejus: Reſtituendo reſtitues illi ipſum 13
pignus juxta occaſum ſolis, ut dormiat in veſtimento ſuo, & benedicat tibi: & tibi erit rectitudinis coram Domino Deo tuo.

14 לא תעשוק לעני חטלומון חבריכון ולעני תשנון סוטריה דאניר עניא ומסכינא מן אחוכון או מן גיוריכון דמתגיירין בארעכון בקירויכון: 15 ביומו ביומיה תפרע ליה סוטריה ולא תטמוע עלוי שימשא מטול דעניא הוא ומטולחיה הוא סבר לקיימא ית נפשיה ולא יקבול עלך קדם יי ויהי בך חובא: 16 לא יומתו לא יתקטלון אבהן לא בסהדות ולא בחובי בנין ובנין לא יתקטלון לא בסהדות ולא בחובי אבהן איש בחוביה על סהדין יתקטלון: 17 לא תטה לא תצלי דין גיורא ויתמא וארמלא ולא ימשכן חד מנכון בסו דארמלתא דלא יקומו שיבכון בישן ויפקון עלוי טיב בישׁ כד תהדרון משכונה לה: 18 וזכרת ותהוון דכירין ארום משעבדין הויתון בארעא דמצרים ופרק יתכון מימרא דייי אלהכון מתמן בנין כן אנא מפקיד לכון למעבד ית פתגמא הדין: 19 כי תקצר ארום תחצדון חצדיכון בחקליכון ותחנשון עומרא בחקלא לא תחובון למסביה לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי מטול די יברככון מימרא דייי אלהכון בכל עובדי ידיכון: 20 כי תחבוט ארום תשבטון זיתיכון לא תחברקרונון מן בתרכון לגיורא ליתמא ולארמלא יהון: 21 ארום תקטפון כרמיכון לא תבערו טוטלוחהון מבתר כן לגיורא ולארמלתא יהון: 22 וזכרת ותהוון דכירין ארום משעבדין הויתון בארעא דמצרים בגין כן אנא מפקיד לכון למעבד ית פתגמא הדין:

14 Non opprimetis proximos vestros, neque mutabitis mercedem ipsius mercenarii pauperis & inopis, ex fratribus vestris, aut ex peregrinis vestris, qui proselyti facti fuerint in terra vestra in urbibus vestris. 15 In die suo solves illi mercedem suam; neque occumbet super ipsam sol, eò quòd pauper sit, & illam *mercedem* ipse sperat ad sustinendam animam suam: ut non clamet contra te coram Domino, & sit in te reatus. 16 Non interficientur patres neque per testimonium neque propter peccata filiorum, & filii non interficientur aeque per testimonium neque propter peccata patrum: unusquisque pro peccato suo juxta testes idoneos interficietur. 17 Non declinabis judicium peregrini, & pupilli, & viduæ: neque pignoris loco accipiet quisquam ex vobis vestimentum viduæ, ne surgant vicini mali, & proferant contra eam malam famam quando reddetis pignus illi. 18 Et memores eritis quod servire coacti fitis in terra Ægypti, & liberaverit vos sermo Domini Dei vestri inde: propterea ego præcipio vobis ut hoc observetis. 19 Quando metetis messes vestras in agris vestris, & obliti fueritis manipulum in agro, non revertemini ut tollatis ipsum; peregrino, pupillo, & viduæ erit: ut benedicat vobis Sermo Domini Dei vestri in omnibus operibus manuum vestrarum. 20 Quando excutietis oleas vestras, non quæretis eas post vos: peregrino, pupillo, & viduæ erit. 21 Quando vindemiabitis vineam vestram, non colligas racemos post vos: peregrino, pupillo, & viduæ erunt. 22 Itaque memores eritis quod servire coacti fitis in terra Ægypti: propterea ego præcipio vobis ut faciatis hanc rem.

Hieros. 14 *Non retinebitis per vim mercedem mercenarii pauperis & egeni ex fratribus vestris.* 15 *In die suo dabis mercedem ejus, nec occumbet super eam sol; quoniam pauper est, & propter* ipsam *mercedem ille portat animam suam: & non clamet contra vos coram Domino, cavete ne sit in vobis reatus peccati.*

Hieros. 20 *Quando excutietis oleas vestras, non inquiretis eas postea: peregrino, pupillo, & viduæ erunt.* 21 *Quando vindemiabitis vineas vestras non perquiretis racemos earum postea: peregrino & viduæ erunt.*

CAP. XXV.

1 Quando erit disceptatio inter duos viros, tum accedent ad judicium & judicabunt illos: & præponderabunt ad justitiam erga justum, & ad condemnandum peccatorem. 2 Et erit si dignus sit verberibus impius, recumbere eum faciat judex, & faciat ipsum cædi in conspectu suo juxta exigentiam peccati sui in judicio suo. 3 Quadraginta *plagas* intentabit, sed unâ minus percutiet eum, non implebit *numerum*: ne ultra triginta novem *plagas* has verberet ipsum percussione redundanti, & periclitetur; neque contemptibilis fiat frater tuus te vidente ipsum.

Hieros. 1 *Et erit si oporteat peccatorem verberari, cubare eum faciat judex, & curabit eum coram se percutiendum juxta exigentiam peccati sui per numerum.*

כה
1 כי יהיה ארום דינא בין תרין גוברייא ויתקרבון לדין דינא וידונון יתהון ויכרעון ית זכותא ית זכאה ולחובא ית חייבא: 2 והיה אין מתחייב לסלקי חייבא ויתבעי יתיה דינא ויסקי קדמוי כסתרת חוביה בדיניה: 3 כמיסת חיוביה בדיניה: ארבעים אתבעין יצליף וחסיר חד ילקיניה לא ישלים דילמא יוסיף לסלקיה על חלתין ותשע אילין סלקות יתיר ויסתכן ולא יתחזי אחוך ואנת חמי ליה:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * نه ستم كني مزدي درويش و مسكين از برادراني تويا از غريبي تو آنچه در ولايتي تو در
15 دروازهاي تو * در روزي او بدهي مزد او و نه آيد ابر تو آن خورشيد كه درويش است
16 او [و بآن او بر دارا مرجاني او] و نه خواند ابر تو يي و باشد در تو خطا * نه ميرند پدران
17 ابر پسران و پسران نه ميرند ابر پدران مردي در خطاي او بميرند * نه ميل دهي
18 حكمي غريب يتيم و نه گرو كشي جامهي بيوه * و ياد كني كه بنده بودي در مصر
و خلاص كرد ترا يي خداي تو از آنجا ابر همچنين من فرمايا ترا بكردن مر آن سخني آن
19 اين * كه درو كني دروي [تو در دشتي] تو و فراموش كني دستهي در دشت نه باز گردي
بستاندن اويرا بغريب بيتيم و بيوه باشد بسبب آفرين كند ترا يي خداي تو در همه عملي
20 دستهاي تو * كه بكوبي زيتوني تو نه خوشه برّي پسي تو بغريب بيتيم و ببيوه باشد.
21 * كه ببرّي درّي تو نه خوردچين كني پسي تو بغريب بيتيم و ببيوه باشد * و ياد كني كه
22 بنده بودي در [زميني] مصر ابر همچنين من فرمايا ترا بكردن مر آن سخني آن اين.

فصل بيست پنجم.

1 * كه باشد خصومت ميانی مردمان و نزديك شوند بآن حكم و حكم كنند ايشانرا و آزاد كنند
2 مر آن آزاد و واجب كنند مر آن واجب * و باشد اگر اهلي زدن آن واجب بيندازد
اويرا آن حاكم و بزنند اويرا بپيشي او چون قدري واجبي او در شمار * چهل بزنند
3 اويرا نه افزايد تا نه افزايد بزدن اويرا ابر اينان زدني بسيار و سبك شود برادري
تو بچشماني تو.

Vim non inferes mercenario pauperi 14
& egeno ex fratribus tuis aut ex peregrinis tuis qui sunt in regione tua intra portas tuas. In die suo dabis 15
mercedem ejus: non occidet super te sol, quia pauper est ipse, & ea sustentat animam suam: ut non invocet contra te Dominum, & sit in te peccatum. Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: quisque pro peccato suo morientur. Non inclinabis judicium peregrini, pupilli, neque pignori exiges vestimentum viduæ. Sed 18
recordabere quòd servus fueris in Ægypto, & redemerit te Dominus Deus tuus indè: idcircò ego præcipio tibi facere verbum hoc. Cùm messueris messem tuam in agro 19
tuo, & oblitus fueris manipulum in agro, non revertêre ad tollendum eum; peregrino, pupillo, & viduæ erit: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. Cùm decusseris olivas 20
tuas, racemos non decerpes post te: peregrino, pupillo, ac viduæ erit. Cùm vindemiaveris vineam 21
tuam, racemationē non facies post te: peregrino, pupillo, ac viduæ erit. Et recordabere quòd servus fueris 22
in terra Ægypti: idcircò ego præcipio tibi facere verbum hoc.

CAP. XXV.

Cum fuerit lis inter homines, & 1
accesserint ad judicium, & judicaverint eos: innoxium quæ declaraverint innocentem, & reum peregerint reum: Tum erit, si ver- 2
berandus fuerit reus, prosternet eum judex, & verberabit illum aliquis in præsentia ejus juxta mensuram reatûs ejus, in numero. Quadragies percutiet eum, nec ad- 3
det: ne fortè addat percutere eum ultra istas verberationes multâ, & levipendatur frater tuus in oculis tuis.

דברים כה

ירושלמי

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

לא תחסום לא תחממון פום תורא 4
בשעת דרכיה ברם יבימתא דאיתרעת
קמי לקי שיחנא ודלי חמי לא תחמטונה
ליה: כי ישבו בד דיירין בעלמא חדא אחין מן איבא דמיחדין 5
באחסנתא לא תיהוי איתת שכיבא הפקרא בשוקא לגבר חילונאי יבמה יעול עלה
ויסבינה ליה לאיתו וייבם יתה: והיה ויהי בוכרא דתליד יקום באחסנתא על 6
שום אחוי שכיבא ולא יתמחי שמיה מישראל: ואם ואין לא יצבי נברא 7
למיסב ית יבימתיה ויתיסק יבימתיה לתרע בי דינא קדם חמשא חכימין ויהון
תלתא לדיינין ותרין לסהדין ויתיסר בלישן בית קודשא קדמיהון מסרב יבמי
למיקמא לאחוי שמא בישראל לא צבי ליבמותי: וקראו ויקרון ליה חכימי 8
קרתיה ויסללו עמיה מילכא קשיטא ויקום בבי דינא ויימר בלישן בית קודשא
לא רעינא למיסבא: וגנשה ויתקרב יבימתיה לותיה לקדם חכימיא ויהי 9
נעיל ברינלא דיבימה סנדלא דליה ועקבא דחייט בשנצי ובפום סנדלא שנצי
קטירן ויחדם רינגליה באנעא ותקום אינתתא ותשרי שנצי ותשלוף סנדליה
מעלוי רינגליה ומן בתר בדין תירוק קדמוי רוקא נפישא דמתחמי להכימיא
ותתיב ויתמר בדין חמי לאתעובדא
לנברא דלא יבנה ית בית דאחוי: 10
ונקרא וכל דקיימין חתן יכרוון עלוי
ויקרון שמיה בישראל בי שליף סנדלא:
כי ינצו אנוש מתנייין בני נשא כחדא 11
וקריב איתת חד מנהון לשיזבא ית בעלה מיד מחהו ותושיט
ידה ותתקיף בבית כסתיה: וקצתה 12
עיניכון: לא יהיה לא יהוי לכון 13
בנרתיקיכון מתקלין דנכיל מתקלין
רברבין למהוי ובין בהון ומתקלין זעירין
למהוי מזבן בהון: לא לא יהוי 14
לכון בבתיכון מכלן דנכיל מכלן רברבין
למהוי ובין בהון ומכלן זעירן למהוי
מזבן בהון: אבן מתקלין שלמין ומסחאתא דקשוט יהוי לכון מכילן שלמן 15
וקסטין דקשוט יהוי לכון מן בגלל דיסנון יומיכון על ארעא דייי אלהכון יהיב לכון:
כי תועבת ארום מרחק קדם יי אלהכון כל דעביד אלין ניכליא כל דעבד שיקרא 16
בפרקמטיא: זכור הוו דכירין ית דעבדו לכון דבית עמלק באורחא במפקכון ממצרים: 17

ירושלמי

4 עמי בני ישראל לא תחמון
תורא בשעת דורכיה:

4 Non frænabitis os bovis in hora cal- 4
cationis suæ: verùm uxor fratris
quæ contigerit percusso ulcere, &
minimè idoneo, non fræno alliga-
bitis ipsam illi. Quum habitaverint in mundo hoc eadem hora fra- 5
tres ex patre, qui eandem spectant hæreditatem, non erit uxor mortui
libera foris viro extraneo: levir ipsius ingrediatur ad eam, & accipiat
eam sibi in uxorem, & leviri jure ducet illam. Et erit primogenitus 6
quem pariet, surget in hæreditate de nomine fratris sui mortui, neque
delebitur nomen ejus ex Israel. Quòd si noluerit vir accipere cogna- 7
tam suam, tum ascendet cognata ejus ad portam synedrii coram quin-
que sapientibus, quorum tres erunt judices, duo testes, & dicet lingua
domus sanctuarii coram illis; Renuit levir meus suscitare fratri suo no-
men in Israel, non vult me leviri jure ducere. Et vocabunt illum sa- 8
pientes civitatis illius, & loquentur cum eo consilium verum, & surget
in synedrio, & dicet lingua domus sanctuarii; Nolo illam ducere.
Et accedet affinis ejus ad eum coram sapientibus, & erit calceus in pe- 9
de leviri, sandalium cui est solea & consutum est corrigiis, & in ore
sandalii erunt corrigiæ alligatæ, & calcabit pede suo terram, & sur-
get mulier & solvet corrigias, & exuet sandalium ejus à pede ejus, &
postea spuet coram eo sputum multum quod videatur à sapientibus:
& revertatur, & dicat; Sic convenit fieri viro qui non ædificat do-
mum fratris sui. Et omnes qui 10
ibi stabunt clamabunt contra eum,
& vocabunt nomen ejus in Israel,
Domum exuti sandalium. Quum 11
concitati fuerint homines alter in
alterum, si accedat uxor unius ex illis, ut liberet maritum suum è manu percutientis ipsum, &
extensa manu apprehendat pudenda ejus: Præcidetis extremitatem 12
manus ejus, non parcent oculi vestri. Non erunt vobis in sacculo ve- 13
stro pondera dolosa, pondera ma-
gna ut illis emas, & pondera par-
va quibus vendas. Non erunt vo- 14
bis domi vestræ mensuræ fraudu-
lentæ, mensuræ majores quibus
emas, & mensuræ minores quibus
vendas. Pondera perfecta & sta- 15
teræ veritatis erunt tibi, mensuræ
perfectæ & modii veritatis erunt
tibi: ut multiplicentur dies vestri in terra, quam Dominus Deus ve-
ster dat vobis. Quoniam abominatio est coram Domino Deo vestro 16
quisquis has fraudes committit, quisquis falsitatem facit in negotiatione.
Memores sitis eorum quæ fecerunt vobis domus Amalek, in itinere cum 17
exiretis ex Ægypto:

Hieros. 10. *Et vocabitur nomen ejus in Israel, Domus exutorum sandalium & abolentium mandatum leviratus.* 11. *Et extendat manum suam & apprehendat locum virilium ejus.*

Hieros. 13. *Non erunt in sacco vestro pondera parva quibus vendas, & pondera magna quibus emas.* 14. *Non erunt vobis in domibus vestris mensuræ & mensuræ, mensura magna qua emas, & mensura parva qua vendas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 *نه دهان بندي گاو در خرمن كوفتني او *كه بنشينند برادران يكجا وبمرد يكّه ازيشان 4
5 وپسر نيست باو نه باشد زني آن مرده بآن بيرون بمردي بيگانه يبمي آن بيايد ابر آن وبستانند 5
آنرا باو بزن وبيوم گيرد آنرا* وباشد آن پسري آن نخست زاد آنچه بزايد بر خيزد ابر نامي 6
برادري او [آن مرده] ونه محو شود نامي او از يسرال *واگر نه مراد كند آن مرد بستاندن مر 7
يبومي او بر آيد يبومي او بآن دروازه بآن پيران وبگويد ناكام است يبومي من ببر انگيزاندن
ببرادري او نام در يسرال نه مراد كرد يبوم گرفتن مرا* وبخوانند باو پيراني شهري او وسخن 8
گويند باو وبياستد وبگويد نه مراد كردم ستاندن آنرا* ونزديك شود يبومي او باو بچشم 9
ديدي آن پيران وبكشد كفشي او از بالاي پاي او وخيوك اندازد در پيشي او وجواب
دهد وبگويد همچنين كرده آيد بمردي آنچه نه آبدان كند مر خانهي برادري او*
10 *وخوانده شود نامي او در يسرال בית חלוץ הנעל: *كه جنگ كنند مردمان يكجا مرد 10
11 وبرادري او ونزديك شود زني آن يكّه بخلاص كردن مر شوهري آن از دستي زناي او وبكشد 11
12 دستي آن وقوي گيرد درشرمي او* وببرّي مر كفّي آن نه شفقت كند چشمي تو* نه باشد 12
13 بقو در كيسي تو سنگ وسنگ بزرگ وخرد * نه باشد در خانهي تو قفيز وقفيز 13
14 بزرگ وخرد * سنگ تمام وراست باشد بتو قفيز تمام وراست باشد بتو بسبب دراز 14
15 كنند روزگاراني تو ابر آن زمين آنچه :: خداي تو دها بتو* كه مكروهي :: خداي 15
16 تو همه كناي اينان همه كناي بغي * ياد كن مر آنچه بكرد بتو عملق درره در 16
17 بيرون آمدني شما از مصر* 17

*Os non obthurabis bovi dum in area 4
triturat. Cùm habitaverint fratres 5
mul, & mortuus fuerit unus ex
eis, & filius non fuerit ei, non erit
uxor mortui foràs viro extraneo:
levir ejus ingredietur ad eam, &
capiet eam sibi in uxorem, nempè le-
viratu accipiet eam. Erit autem, fi- 6
lius primogenitus quem pepererit,
surget nomine fratris sui mortui, ut
non deleatur nomen ejus ex Israel.
At si noluerit vir accipere fratriam 7
suam, ascendet fratria ejus ad por-
tam ad seniores, ac dicet; Renuit
levir meus suscitare fratri suo no-
men in Israel, noluit leviratu accipere me. Tunc accersent eum se- 8
niores urbis ejus, & loquentur cum
eo: & si perstiterit ac dixerit, Nolo
accipere eam; Accedet fratria 9
ejus ad eum in oculorum conspectu
seniorum, & detrahet calceum ejus
de pede ipsius, & sputum jaciet in
faciem ejus, responsumque dabit, ac
dicet; Sic fiet viro qui non ædifica-
bit domum fratris sui. Et voca- 10
bitur nomen ejus in Israel, Domus
exuti calceum. Cùm concertârint 11
viri simul, vir & frater ejus, &
accesserit uxor unius ad eruendum
marítum suum de manu percutien-
tis ipsum, & extenderit manum
suam, apprehenderitque pudorem e-
jus: Tunc abscindes manum illius, 12
non parcet oculus tuus. Non erit 13
tibi in loculo tuo lapis (i. pondus)
& lapis, magnus ac parvus. Non 14
erit in domo tua modius & modius,
magnus ac parvus. Lapis perfectus 15
& rectus erit tibi: modius perfectus
& rectus erit tibi: ut longùm se pro-
trahant dies tui super terram quam
Dominus Deus tuus dat tibi: Quia 16
abominatio Domini Dei tui est o-
mnis faciens hæc, omnis faciens
iniquitatem. Memento ejus quod 17
fecit tibi Amalec in via, in egressu
vestro ex Ægypto:

18 אשר דארעו יתכון באורחא וחדר קטיל בכון כל דהוה מהרהר למסטי בתר מימרי הנון נוברייא דמשבטא דביתת דן דהוה בידיהון פולחנא נוכראה והוד עננא פליט יתהון ודבית עמלק מקבלין יתיה ואתון עמא בני ישראל להיין ומשלהין ולא דחלו דבית עמלק מן קדם יי:

18 דארעו יתכון באורחא והוון מקטלין בכון כל דהוד לברא מהרהר בתר מימרי הוה ענגא פליט יתיה ודבית עמלק מקבלין יתיה ואתון עמא בני ישראל להיין ומשלהין ולא דחלו דבית עמלק מן קדם יי:

19 ומן דלוחי נללי יתא דעברתון במצעיהון ולא דחלו בית עמלק מן קדם יי: והיה ויהי כד יניח יי אלהכון לכון מן כל בעלי דבכיכון מן חזור חזור בארעא דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא למירתה תמחון ית דוכרנא דעמלק מתחות שמיא ואפילו ליומי מלכא משיחא לא תתנשי:

פ פ פ

כו

1 והוד כי תבא ויהי ארום תיעלון לארעא דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא 2 ותירתונה ותיתבון בה: ולקחת ותסבון מן שירוי בכוריא דמתבשלין מן שירויא בכל איבא דארעא דתעיל מארעך דיי אלהכון יהיב לכון ותשוון בסלא ותהכון לאתרא דיתרעי יי אלהכון לאשראה שכינתיה תמן: ובאת ותעטרון בסליא וצניא 3 ופיפיריא ותיעלון לות כהנא די יהוי במנני לכהן רב ביומיא האינון ותימרון ליה מודינן יומא דין קדם יי אלהכון דקיים יי לאבהתן למתן לנא: ולקח ויסב כהנא ית סלא 4 דביפוריא מן ידך ויובל ויתי וירים ויחית ומבתר כדין יתחוניה קדם מדבחא דיי אלהכון: וענית ותתיבון ותימרון 5 קדם יי אלהכון לארם נהריא נחתת אבונן יעקב מן שירויא ובעא לאובדותיה ושוביה מימרא דיי מן ידוי ומבתר כדין נחת למצרים ואתותב תמן לעם קליל והוה תמן לאומא רבא ותקיפא ומסניא: וירעו ואבאישו לנא מצראי וצערו יתנא 6 ויהבו עלנא פולחנא קשיא: ונצעק וצלינא קדם יי אלהא דאבהתן וקביל יי 7 צלותנא וגלי קדמוי צערן וליעותן ודחקן: ויוציאנו והנפקנא יי ממצרים בידא 8 תקיפתא ובדרע מרממא ובחוונא רבא ובאתין ובתמהין: ויביאנו ואנטל יתנא לאתרא 9 הדין ויהב לנא ית ארעא הדא ארע דפירהא שמינין כחלב וחלין כדבש:

18 *Qui occurrerunt vobis in via, & interficiebant inter vos omnem qui erat extra cogitans defectionem post sermonem meum, nubes eum ejiciebat, at illi qui erant ex domo Amalek capiebant ipsum & interficiebant ipsum: vos verò populi filiorum Israel fatigati eratis & lassi, neque timuerunt illi qui erant domus Amalek à facie Domini.*

18 Quòd occurrerint vobis in via, & interfecerint inter vos quotquot cogitabant declinare post sermonem meum, illi sunt viri qui erant ex tribu domus Dan, in quorum manibus erat cultus alienus, & nubes ejiciebat eos; at illi qui erant domus Amalek accipiebant eos, & succidebant virilia eorum, & jaciebant sursum: vos autem domus Israel fuistis lassi & defatigati ob multam servitutem Ægyptiorum, & propter timores fluctuum maris per quorum medium transiistis, nec timuerunt domus Amalek à facie Domini. 19 Erit itaque quum quietem dederit Dominus Deus vester vobis ab omnibus hostibus vestris per circuitum, in terra quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem ut eam possideatis, delebitis memoriam Amalek de sub cœlo: & etiam diebus regis Messiæ ne oblivioni tradas.

SECT. L.

CAP. XXVI.

1 ET erit quando ingrediemini in terram quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem, & possederitis eam & habitaveritis in ea: 2 Accipietis de primitiis temporaneorum, quæ matura fuerint ab initio, in omni fructu terræ quem inferes de terra tua, quam Dominus Deus vester dat vobis, & ponetis in canistro: & ibitis in terram quam elegerit Dominus Deus vester, ut ibi habitare faciat divinam suam majestatem. 3 Et coronabitis canistra, & sportulas, & cophinos papyraceos, & ingrediemini ad sacerdotem qui præfectus erit in sacerdotem magnum in diebus illis, & dicetis illi; Confitemur hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressi simus in terram quam juravit Dominus patribus nostris se daturum nobis. 4 Et accipiet sacerdos sportam temporaneorum fructuum de manu tua, & deferet & adducet, & elevabit & demittet, postea reponet ipsum coram altare Domini Dei vestri. 5 Et respondebitis & dicetis coram Domino Deo vestro; In Syriam Mesopotamiæ descendit pater noster Jacob ab initio, & quæsivit perdere ipsum *Laban*, sed eripuit ipsum sermo Domini ex manibus ejus; postea verò descendit in Ægyptum, & peregrinatus est ibi cum populo pauco: deindè factus est ibi in populum magnum & fortem & multum. 6 Et malefecerunt nobis Ægyptii, & afflixerunt nos, & imposuerunt nobis servitutem gravem. 7 Et oravimus coram Domino Deo patrum nostrorum, & exaudivit Dominus preces nostras, & revelata est coram eo afflictio nostra, & labor noster, & oppressio nostra. 8 Et eduxit nos Dominus ex Ægypto manu forti, & brachio excelso, & visionibus magnis, signis & prodigiis. 9 Et proficisci fecit nos in locum istum, & dedit nobis terram hanc, terram fructuum pinguium sicut lac & dulcium ut mel.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 * آنچه كمين كرد ترا در ره ودنبال كرد در تو همه آن ضعيفان پسي تو وتو مانده
19 ورنجور ونه ترسيد خدايرا * وباشد در آسايش دادني :: خداي تو بتو از همه دشمناني تو
از گرداگرد در زمين آنچه :: خداي [تو] دها بتو احسنتا بميراث گرفتن آنرا محو كني مر
ياد كردي عملق از فرودي آن آسمان نه فراموش كني *

18 *Quomodo insidias fecerit tibi in via, & decaudaverit tibi omnes debiles pone te, cùm esses lassus et æger, & non timuit Deum.* 19 *Erit ergò, cùm requiem dederit tibi Dominus Deus tuus ab omnibus inimicis tuis circumcirca, in terra quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem ad hæreditate accipiendum eam, delebis memorationem Amalec de sub cœlo: ne obliviscaris.*

* فصل بيست ششم *

CAP. XXVI.

1 * وباشد كه بيايي بآن زمين آنچه :: خداي تو دها بتو احسنتا وميراث گيري آنرا وبنشيني
2 در آن * وبستاني از اوّل همه بري آن زمين آنچه بياوري از زميني تو آنچه :: خداي تو دها بتو
وبنهي در سلّه وبروي بآن جا آنچه اختيار كند :: خداي تو بمسكن گيراندن نامي او
3 آنجا * وبيايي بآن كهن آنچه باشد در روزگاران ايشان وبگويي باو آگاه كردم اين روز ::
4 خداي تو كه بيامدم بآن زمين آنچه سوگند خورد :: بپدراني ايما بدادن بايما * وبستاند
5 آن كهن آن سلّه از دستي تو ورها كند اويرا بپيشي مذبحي :: خداي تو * وجواب دهي
وبگويي بپيشي :: خداي تو ارمّي گم كنا پدري من فرود شد بمصر وبنشست آنجا در مردماني
6 اندك بود آنجا بقومي بزرك قوي وبسيار * بدي كردند بايما آن مصريان برنجاندند ايمارا
7 بدادند ابر ايما كاري سخت * ناليديم :: خداي پدراني ايما بشنويد :: مر آوازي ايما و بديد
8 مر رنجي ايما وعجزي ايما ومر زحمتي ايما * بيرون آورد ايمارا :: از مصر در دستي قوي
وبازوي افراشته ودر هيبتي بزرك ودر نشانها ودر معجزها * [وبياورد ايمارا و
9 بآن جاي آن اين] بداد بايما مر آن زميني آن اين زميني دوشا شير وانگبين *

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

וְשַׁחֲה וְכַרְעוּן הָא אַיְתֵיתִי יַת שֵׁירוּי בִּכּוּרֵי אִיבָּא דְאַרְעָא דִּיהַבְתְּ לִי יְיָ וְתַחְתִּינִיוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ וְתִסְנוֹד קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ׃ וְשִׁמְחַת וְתֶחְדֵּי בְּכָל טָבְתָא דִּיהַב לָךְ יְיָ אֱלָהָךְ וְלְאֵינָשׁ בֵּיתִיכוֹן וְתֵהָנוּן וְתֵיכְלוּן אַתּוּן וְלֵיוָאֵי וְגִיּוֹרֵי דִּבֵינֵיכוֹן׃ כִּי תִכְלֶה

10 Jam verò ecce attuli primitias temporaneorum fructuum terræ quam dedisti mihi Domine : & depones ipsas coram Domino Deo tuo, & adorabis coram Domino Deo tuo. 11 Et lætaberis in omni bono quod dedit tibi Dominus Deus tuus & viris domus vestræ : & uremini, & comedetis, vos, Levitæ, & peregrini qui sunt inter vos.

ירושלמי

12 אֲרוּם תְּשַׁלְמוּן לְמַעְשַׂר יַת כָּל מַעֲשַׂר עֲלַלְתָּךְ בְּשַׁתָּא תְלִיתָאָה דְּשַׁמִּיטְתָּא וְתִתְּנוּן מַעֲשַׂר קַסָּאָה לְלֵיוָאֵי מַעֲשַׂר תִּנְיָנָא הוּא מַעֲשַׂר מִסְכֵּנָיָא לְיַתְמָא וּלְאַרְמַלְתָּא וְיֵיכְלוּן בְּקִרְוָךְ וְיִשְׂבְּעוּן׃ וְאֶמְרַתְּ וּמַעֲשַׂר תְּלִיתָאֵי 13 תֵּיסַק וְתֵיכוֹל קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ וְתֵימַר הָא אַפְרַשְׁנָן קוּדְשָׁיָא מִן בֵּיתָא וּלְחוֹד יְהַבְנָן מַעֲשַׂר קַסָּאָה לְלֵיוָאֵי מַעֲשַׂר תִּנְיָנָא לְגִיּוֹרֵי לְיַתְמָא וּלְאַרְמְלָא הֵי כְּכָל תְּפִקְידָתָךְ דְּפַקֵּידְתָּנִי לָא עֲבַרִית חֲדָא מִן פִּקּוֹדָיָיךְ וְלָא אַנְשֵׁירִת׃ לָא לָא 14 אֲכָלִירִת בְּיוֹמֵי אֲבֵלִי מִנֵּיהּ וְלָא אַפְרֵשִׁית מִנֵּיהּ בְּסוֹאֲבָא וְלָא יְהָבִירִת מִנֵּיהּ לְחַבְרִיכִין לְנַפֶּשׁ דְּמֵת שְׁמַעְנָן בְּקָל מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהָן עֲבַדְנָן כְּכָל מָה דִּי אִתְפַּקַּד עָלָנָא׃ דְּפַקֵּידְתָּנִי׃ הַשְׁקֵיפָה 15 אוּדִיק מִמְּדוֹר בֵּית שְׁכִינַת יְקָרָךְ וְקוּדְשָׁךְ מִן שְׁמַיָּא וּבָרִיךְ יַת עַמָּךְ יַת יִשְׂרָאֵל וְיַת אַרְעָא דִּיהַבְתְּ לָנָא הֵיכְמָא דְקַיֶּמְתְּ לַאֲבָהָתָנָא אַרְעָא דְּפֵירָהָא שְׁמִינִין כַּחְלָב וְחַלְיִין כִּדְבַשׁ׃ הַיּוֹם יוֹמָא דֵּין יְיָ אֱלָהָכוֹן מְפַקֵּיד 16 לְכוֹן לְמֶעְבַּד יַת קְיָמַיָּא הָאִלֵּין וְיַת דִּינַיָּא וְתִטְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן בְּכָל לִבְּכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן׃ אֲרַת יְיָ 17

ירושלמי

17 יַת מֵימְרָא דַּיְיָ אֲמַלֵּיכְתּוּן עֲלֵיכוֹן יוֹמָא דֵּין לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא׃ 18 וּמֵימְרָא דַּיְיָ אֲמַלֵּךְ עֲלֵיכוֹן לְשַׁמָּהּ לְעַם חֲבִיבְיָא הֵיךְ מְנוּלְתָּא הֵיךְ מָה דִּי מַלֵּיל לְכוֹן וּלְמִטַּר כָּל פִּקּוּדוֹי׃

וְהָ וּמֵימְרָא דַּיְיָ חֲטִיב יַתְכוֹן חֲטִיבָא 18
חֲדָא בְּעַלְמָא יוֹמָנָא דֵּהָכֵין כְּתִיב מָאן בְּוּוֹרֵת עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל עַם יְחִידָאי בְּאַרְעָא מְמוֹל לְמֶהֱוֵי לֵיהּ לְעַם חֲבִיב הֵיכְמָא דְמַלֵּיל לְכוֹן וּלְמִטַּר כָּל פִּקּוּדוֹי׃

Hieros. 12 *Quando finem facietis decimandi omnes decimas proventus tui anno tertio, qui est annus decimæ pauperum, tunc dabitis decimam primam Levitis, decimam vero pauperum peregrino, pupillo, & viduæ, ut comedant in urbibus vestris & saturentur.*

Quum finem feceritis decimandi 12 omnes decimas proventus vestri, anno tertio qui est annus remissionis, dabitis decimam priorem Levitis, decimam secundam, quæ est decima pauperum, peregrino, pupillo, & viduæ, ut comedant in urbibus tuis & saturentur. Decimam autem tertiam adduces 13 & comedes coram Domino Deo tuo, & dices; Ecce separavimus sanctitates ex domo, & etiam dedimus decimam priorem Levitis, decimam secundam peregrinis, pupillo & viduæ, juxta præceptum tuum quod mandâsti mihi, non transgressus sum unum ex mandatis tuis, nec oblivioni tradidi. Non 14 comedi in diebus luctus mei de eo, neque separavi ex eo in rem pollutam, neque dedi de eo involucra pro anima mortui : auscultavimus voci sermonis Domini, feci juxta omnia quæ præcepisti mihi. Aspice ex habitatione domus divinæ præsentiæ sanctitatis tuæ è cœlis, & benedic populum tuum Israel, & terram quam dedisti nobis sicut jurâsti patribus nostris, terram fructuum pinguium sicut lac, & dulcium ut mel. Hodie Dominus Deus noster præ- 16 cepit vobis facere statuta hæc & judicia, quæ custodietis & facietis toto corde vestro & totâ anima vestra. Dominum elegistis 17 electione una in mundo hodie, quia Dominus Deus noster Dominus unus ambules in semitis quæ rectæ sunt coram eo, & ut custodias statuta ejus, mandata ejus, & judicia ejus, & ut obedias verbo ejus. Sermo verò Domini elegit vos 18 electione una in mundo hodie, quia sic scriptum est; Quis sicut populus tuus Israel, populus unicus in terra? ut sitis illi in populum dilectum sicut loquutus est vobis : & ut custodiatis omnia mandata ejus.

Hieros. 15 *Intuere obsecro ex habitatione domus divinæ præsentiæ gloriæ tuæ & sanctitatis tuæ ex cœlis & benedic populum tuum Israel, & terram quam dedisti nobis quemadmodum jurâsti patribus nostris, facientem fructus bonos puros ut lac, & dulces & gustu bono præditos ut mel.*

Hieros. 17 *Verbum Domini regem constituistis super vos hodie, ut sit vobis in Deum.* 18 *Sermo verò Domini factus est rex super vos nomine suo, tanquam super populum dilectum tanquam peculium, quemadmodum loquutus est vobis, ut custodiatis omnia mandata ejus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واکنون اینك آوردم مر اوّل بري آن زمین آنچه بدادي بمن ؛ و رها کي اویرا بپیشي ؛ خداي 10
تو و سجود کني بپیشي ؛ خداي تو* وشاد باشي در همه آن نیکوي آنچه بداد بتو ؛ خداي تو 11
وبخانوادهي توتو وآن لوي و آن غریب آنچه درمیاني تو* که تمام کني بدهیك کردن مر همه دهیکّه 12
دخلي تو در سالي آن سیمي سالي آن دهیك و بدهي بلوي بغریب بیتیم و ببیوه و بخورند در
دروازهاي تو و سیر شوند * وبگوي بپیشي ؛ خداي تو بپرداختم آن خاص از آن خانه و نیز 13
بدادم اویرا بلوي و بغریب بیتیم و ببیوه چون همه فرماني تو آنچه فرمودي مرا نه گشتم
از فرماني تو و نه فراموش کردم * و نه خوردم در اندوه ازو و نه پرداختم ازو در پلید و نه دادم 14
ازو بمرده شنویدم در قولي ؛ خداي من بکردم چون همه آنچه فرمودي مرا* نگاه کن از ماواي 15
خاصي تو از آن آسمان و آفرین کن مر قومي تو یسرال و مر آن زمین آنچه بدادي بایما چون
آنچه سوگند خوردي بپدراني ایما زمیني دوشا شیر و انگبین * این روزي آن این ؛ خداي تو 16
فرمایا ترا بکردن مر آن رسمهاي آن اینان و مر آن حکمها و نگاه داري و بکني [ایشانرا] در
همه دلي تو و در همه جاني تو* مر ؛ بزرگي دادي این روز ببودن بتو بخدا و برفتن درراهاي 17
او و بنگاه داشتن رسمهاي او و فرمانهاي او و حکمهاي او و بشنویدن در قولي او* و ؛ بزرگ 18
کرد ترا این روز ببودن باو بقومي بر گزیده چون آنچه سخن گفت بتو و بنگاه داشتن همه
فرمانهاي او*

Nunc igitur ecce, attuli primum 10 fructûs terræ quam dedisti mihi Domine. Et dimittes illud in præsentia Domini Dei tui, atque adorabis coram Domino Deo tuo. Et lætabere 11 in omni bono quod dederit tibi Dominus Deus tuus & familiæ tuæ, tu & Levita, & peregrinus qui est in medio tui. Cumque compleveris 12 decimare omnem decimam proventûs tui anno tertio, anno decimæ, & dederis Levitæ, peregrino, pupillo, & viduæ, comederintque intra portas tuas, & saturâti fuerint : Tunc dices coram Domino Deo tuo, 13 Absolvi sanctum de domo mea, ac etiam dedi illud Levitæ, & peregrino, pupillo, & viduæ, secundùm omne mandatum tuum quod præcepisti mihi : non diverti à præcepto tuo, nec oblitus sum, Neque comedi in 14 tristitia ex eo, nec insumpsi quicquam ex eo in immundum, neque dedi ex eo pro mortuo : auscultavi dicto Domini Dei mei, feci juxta omne quod præcepisti mihi. Prospice de habitaculo sanctitatis 15 tuæ, de cœlo, & benedic populo tuo Israel, & terræ quam dedisti nobis, quemadmodum jurâsti patribus nostris, terrâ præbente lac & mel. Ipso 16 die hoc Dominus Deus tuus præcipit tibi facere statuta ista atque judicia : observabis itaque ac facies ea toto corde tuo & totâ animâ tuâ. Domino magnitudinem tribuisti ho- 17 die ut sit tibi in Deum, & ut ambules in viis ejus, & observes statuta ejus & præcepta ejus ac judicia ejus, & auscultes dicto ejus. Dominus quoque magnificavit te ho- 18 die ut sis ei in populum electum, quemadmodum locutus est tibi, & observes omnia mandata ejus :

וּלְתַתָּךְ וּלְמַנָּאָה יַתְכוֹן רָמִין וְגַיוָתָנִין עַל כָּל עַמְמַיָּא דְּעָבַד לְרִבּוּ וּלְשׁוּם דִּיקָר 19
וּלְשִׁבְהוֹרָא מְטוּל לְמֶהֱוֵי עַם קַדִּישׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל׃

כז

וַיְצַו וּפַקֵּיד מֹשֶׁה וְסָבֵי יִשְׂרָאֵל יַת עַמָּא לְמֵימַר טוּרוּ יַת כָּל תַּפְקֻדְתָּא דְּאָנָא 1
מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָנָא׃ וְהֵיה וִיהֵי בְּיוֹמָא דְּתַעְבְּרוּן יַת יוֹרְדָנָא לְאַרְעָא דַּייָ אֱלָהָכוֹן 2
יְהֵיב לְכוֹן וְתָקִימוּן לְכוֹן אַבְנִין רַבְרְבִין וְתִשְׁוּעוּן יַתְהוֹן בְּגִירָא׃ וְכָתְבַת וְתִכְתּוֹב 3
עֲלֵיהוֹן יַת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא הָדָא בְּמֶעְבְּרְכוֹן מִן בָּתַר דְּתֵיעָלוּן לְאַרְעָא
דַּייָ אֱלָהָכוֹן יְהֵיב לְכוֹן אַרְעָא דְּפֵירָהָא שְׁמִנִין כַּחֲלַב וְעַבְרִין דְּבַשׁ הֵיכְמָא
דְּמַלֵּיל יְיָ אֱלָהָא דַּאֲבָהָתְכוֹן לְכוֹן׃ וְהֵיה וִיהֵי בְּזִמַּן דְּתַעְבְּרוּן יַת יוֹרְדָנָא 4
תְּקִימוּן יַת אַבְנַיָּא הָאִלֵּין דַּאֲנָא מְפַקֵּד יַתְכוֹן בְּטַוְורָא דְּעֵיבָל וּתְשׁוּעוּן יַתְהוֹן
בְּגִירָא׃ וּבְנִית וְתִיבְנוּן תַּמָּן מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן מַדְבַּח אַבְנִין לָא תְרִים 5
עֲלֵיהוֹן פַּרְזְלָא׃ אַבְנִים שְׁלֵמִין תִּבְנוּן יַת מַדְבְּחָא דַּייָ אֱלָהְכוֹן וְתַסְקוּן 6
עֲלוֹי עֲלָוִן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן׃ וּובְחַת וְתֵיכְסוּן נִכְסַת קוּדְשִׁין וְתֵיכְלוּן תַּמָּן
וְתֵיחֲדוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן׃ וְכָתְבַת 8 וְתִכְתְּבוּן עַל אַבְנַיָּא יַת כָּל פִּתְגָמֵי 8
אוֹרַיְתָא הָדָא כְּתַב חָקִיק וּמְפָרַשׁ מְתַקְּרֵי בְּשִׁבְעִין לִישָׁנִין׃ וּמַלֵּיל מֹשֶׁה וְכָהֲנַיָּא 9
בְּנֵי לֵוִי עִם כָּל עַמָּא לְמֵימַר צֵיתוּ וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל יוֹמָנָא הָדֵין אִתְבַּחַרְתּוּן
לְמֶהֱוֵי עַמָּא קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן׃ וּשְׁמַעְתְּ וְתִקְבְּלוּן לְמֵימְרָא דַּייָ אֱלָהְכוֹן וְתַעְבְּדוּן 10
יַת פְּקוּדוֹהִי וְיָת קְיָמוֹהִי דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָא דֵין׃ וַיְצַו מֹשֶׁה וּפַקִּיד מֹשֶׁה 11
יַת עַמָּא בְּיוֹמָא הַהוּא לְמֵימַר׃ אִלֵּין שִׁבְטַיָּא יְקוּמוּן לְבָרְכָא יַת עַמָּא 12
עַל טַוְורָא דְּגַרִיזִים בְּמֶעְבַּרְכוֹן יַת יוֹרְדָנָא שִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וְיוֹסֵף
וּבִנְיָמִין׃ וְאִלֵּין שִׁבְטַיָּא יְקוּמוּן עַל לְוָוטַיָּא בְּטַוְורָא דְּעֵיבָל רְאוּבֵן גָּד 13
וְאָשֵׁר וּזְבוּלֵן דָּן וְנַפְתָּלִי׃ וְעָנוֹ וְיֵכְרְווֹן לֵוָאֵי וְיֵימְרוּן לְכָל אֱינַשׁ יִשְׂרָאֵל 14
בְּקָלָא רָמָא׃

Et ut constituat vos excelsos & magnificos super omnes populos, quos 19
fecit, in magnificentiam & in nomen gloriæ, & in decorem: ut sis populus
sanctus coram Domino Deo vestro, sicut loquutus est.

CAP. XXVII.

ET præcepit Moses & seniores Israel populo, dicendo; Custodite 1
omnia mandata quæ ego præcipio vobis hodie. Et erit die quo 2
transieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus vester dat vobis,
erigetis vobis lapides magnos, & linietis eos calce. Et scribes in illis 3
omnia verba legis hujus, cùm transieritis ut ingrediamini in terram quam
Dominus Deus vester dat vobis, terram cujus fructus sunt pingues ut
lac, & facientes mel, sicut loquutus est Dominus Deus patrum vestrorum
vobis. Et erit quo tempore transibitis Jordanem, erigetis lapides 4
istos quos ego præcipio vobis in monte Ebal, & linietis eos cum
calce. Et ædificabitis ibi altare coram Domino Deo vestro, altare 5
lapidum, nec leves super eos ferrum. Lapidibus integris ædificabitis 6
altare Domini Dei vestri, & offeretis super illud holocausta coram Do-
mino Deo vestro. Et mactabitis victimas sanctas, & comedetis ibi: 7
& lætabimini coram Domino Deo
vestro. Et scribetis super lapi- 8
des omnia verba legis hujus, scri-
pturâ sculptâ & expositâ, quæ le-
gatur unâ linguâ, & interpretetur
septuaginta linguis. Et loquutus 9
est Moses & sacerdotes filii Levi
cum universo populo, dicendo; Auscultate & audite Israel, hodie
electi estis ut sitis populus coram Domino Deo vestro. Auscultabitis 10
ergo sermoni Domini Dei vestri, & facietis mandata ejus, & statuta
ejus quæ ego mando vobis hodie. Et præcepit Moses populo die 11
illo, dicendo: Istæ tribus stabunt ad benedicendum populum super 12
monte Gherizim, cum transieritis Jordanem, Simeon, Levi, Juda, Is-
sachar, Joseph, & Binjamin. Illæ autem stabunt pro maledictionibus 13
in monte Ebal, Ruben, Gad, Ascher, Zebulun, Dan, & Naphtali.
Et proclamabunt Levitæ, & dicent omni viro Israel voce excelsa, 14

Hieros. 8. *Et scribetis super lapides omnia verba laudabilia legis hujus, scripturâ sculptâ & expositâ, quæ facile legi possit, & interpretatâ septuaginta linguis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبدادن ترا بلند از همه قومها آنچه کرد بتهليل وبنام وبشکهمندي وبدادن ترا قومي 19
خاص بيي خداي تو چون آنچه سخن گفت *

Ad dandum te sublimiorem omnibus gentibus quas fecit, in exultationem, & in nomen, & in decorem, & ad reddendum te populum sanctum Domino Deo tuo, quemadmodum locutus est.

* فصل بيست هفتم *

CAP. XXVII.

* بفرمود مشه و پيراني يسرال مر آن قوم بگفتن نگاه دار مر همه آن فرمان آنچه من فرمايا شمارا 1
اين روز * وباشد در روزي آنچه بگذريد مر آن يردن بآن زمين آنچه ! خداي تو دها بتو 2
وبر انگيزاني [بتو] سنگهاي بزرگان وگچ گيري ايشانرا در گچ * وبنويسي ابر ايشان مر 3
همه سخنهاي آن توره آن اين در گذشتني تو بسبب آنچه بياي بآن زمين آنچه ! خداي
تو دها بتو زميني دوشا شير وانگبين چون آنچه سخن گفت] ! خداي پدراني تو بتو *
* وباشد در گذشتني شما مر آن يردن بر انگيزانيد مر آن سنگها آن اينان آنچه من فرمايا 4
شمارا اين روز در کهي عيبل وگچ گيري ايشانرا در گچ * وآبدان کني آنجا مذبح [ני׳ 5
خداي تو مذبح] سنگها نه عرضه کني ابر ايشان آهن * سنگهاي تمامان آبدان کني مر 6
مذبحي ! خداي تو وبر آوري ابر او عولها ני׳ خداي تو * وذبحت کني شلميم وبخوري 7
آنجا وشاد باشي بپيشي ! خداي تو * وبنويسي ابر آن سنگها مر همه سخنهاي آن توره آن 8
اين مشرح نيکو * سخن گفت مشه وآن کهنان آن لويان بهمه يسرال بگفتن گوش کن وبشنو 9
يسرال آن روزي آن اين شدي بقوم ני׳ خداي تو * وبشنوي در قولي ! خداي تو وبکني مر 10
فرمانهاي او ومر رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز * بفرمود مشه مر آن قوم در روزي او 11
بگفتن * اينان بياستند بآفرين کردن آن قوم ابر کهي جريزيم در گذشتني شما مر آن 12
يردن شمعون لوي ويهوده ويششکر ويوسف وبنيمن * واينان بياستند ابر آن نفرين در 13
کوهي عيبل راوبن جد واشر وزبولن دن ونفتلي * وجواب دهند آن لويان وبگويند 14
بهمه مردي يسرال آوازي بلند *

CAP. XXVII.

ET præcepit Mesheh & seniores 1
Israel, populo, dicendo; Observa omne
præceptum quod ego præcipio vobis
hodie: Erit autem, die quâ transie- 2
ritis Jarden ad terram quam Domi-
nus Deus tuus dat tibi, eriges tibi
lapides magnos, & gypsabis eos
gypso: Et scribes in illis omnia 3
verba legis hujus quum transieris:
propter quod ingrediaris in terram
quam Dominus Deus tuus dat tibi,
terram præbentem lac & mel, quem-
admodum locutus est Dominus Deus
patrum tuorum tibi. Erit inquam, 4
quum transieritis Jarden, erigetis
lapides istos quos ego præcipio vobis
hodiè, in monte Ebal, gypsabisque
eos gypso. Ædificabis quoque illic 5
altare Domino Deo tuo, altare lapi-
deum: non admovebis super eos
ferrum. Lapidibus integris ædifi- 6
cabis altare Domini Dei tui, &
offeres super illud holocausta Domino Deo tuo: Atque immolabis 7
pacifica, comedésque illic, & lætus eris coram Domino Deo tuo.
Itaque scribes in lapidibus omnia 8
verba legis istius, exprimendo benè.
Et loquutus est Mosheh & sacerdotes 9
Levitæ ad universum Israel, dicendo;
Aurem præbe & audi Israel, hodiè factus es in populum Domino
Deo tuo. Auscultes ergò dicto 10
Domini Dei tui, & facias præcepta ejus ac statuta ejus quæ ego
præcipio tibi hodiè. Præcepitque 11
Mosheh populo die ipso, dicendo;
Hi stabunt ad benedicendum popu- 12
lo, super montem Gerizim, quum
transieritis Jarden; Shimeon, Levi,
& Jehudah, & Isshachar, &
Joseph, & Binjamin. Hi verò 13
stabunt ad maledictionem in mon-
te Ebal; Reuben, Gad, & Asher,
& Zebulun, Dan, & Naphtali.
Et respondebunt Levitæ, ac di- 14
cent omni viro Israel voce ela-
tâ;

15 אֲשֶׁתָּא שְׁבָטִין יְקוּמוּן לְהוֹן עַל
טוּרָא דְּגְרִיזִים וַאֲשְׁתָּא שְׁבָטִין יְקוּמוּן עַל
טוּרָא דְּעֵיבָל וַאֲרוֹנָא וְכָהֲנַיָּא וְלֵיוָאֵי
יְהֵיבִין בְּמִצְיָעָא וְכָל יִשְׂרָאֵל סְדָּן בְּא וּמִן
בָּא הָפְכִין אַפֵּיהוֹן לְקֵבֵיל טוּרָא דְּגְרִיזִים
וּפְתָחוּ פּוּמְהוֹם בִּבְרָכָה בְּרִיךְ יְהֵוֵי נַבְרָא
דְּלָא עֲבַד צָלֵם וְצוּרָה וְכָל דְּמוּתָה דְּפָנֵי
וּמַרְחַק קֻדָּם יְיָ עוֹבַד יְדֵי בַּר נָשָׁא וְדָלֵא
יָשֵׁוִי בְּטוּמְרַיָּא וּמְלַטַּיָא הָווֹן הָפְכִין
אַפֵּיהוֹן לְקֵבֵל טוּרָא דְּעֵיבָל וַאֲמַר לֵיט
יְהֵוֵי נַבְרָא דִּי יַעֲבֵיד צָלֵם וְצוּרָה וְכָל
דְּמוּתָה דְּפָנֵי וּמַרְחַק קֻדָּם יְיָ עוֹבַד יְדֵי
בַּר נָשָׁא וְדִי יָשֵׁוִי בְּטוּמְרָא וְהָווֹן כָּל עַמָּא
עָנְיִן אֵלִין וְאֵלִין וְאָמְרִין אָמֵן: 17 לֵיט
יְהֵוֵי נַבְרָא דְּמַשֵּׁנֵי תְּחוּמָא: 18 לֵיט
יְהֵוֵי נַבְרָא דְּטַעֵי אֲכַסַנְיָא בְּאוֹרְחָא דְּהוּא
דָּמֵי לְסַמְיָא וְיֵעֲנוּן כָּל עַמָּא וְיֵימְרוּן אָמֵן:

15 Sex tribus ſtabunt in monte Gherizim, & ſex ſuper monte Ebal, & arca & ſacerdotes & Levitæ in medio: benedicentes convertent facies ſuas ex adverſo montis Gherizim, & dicent; Benedictus ſit vir qui non facit imaginem & figuram aut ullam ſimilitudinem, id quod abominabile eſt coram Domino, opus manuum artificis, neque ponit in abſcondito: maledicentes vertent facies ſuas ex adverſo montis Ebal, & dicent; Maledictus ſit vir qui facit imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, quod abominationi eſt coram Domino, opus manus artificis, & ponit in abſcondito: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent, Amen. 16 Maledictus vilipendens honorem patris ſui & matris ſuæ: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent, Amen. 17 Maledictus qui tranſfert limitem proximi ſui: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. 18 Maledictus qui errare facit viatorem in via, qui ſimilis eſt cæco: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. 19 Maledictus qui declinare facit judicium peregrini pupilli & viduæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. 20 Maledictus qui rem habet cum uxore patris ſui, quia retegit alam quam retexit pater ejus: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. 21 Maledictus qui coit cum ulla beſtia: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. 22 Maledictus qui coit cum ſorore ſua, filiâ patris ſui aut filia matris ſuæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul, & dicent, Amen. 23 Maledictus qui coit cum ſocru ſua: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. 24 Maledictus qui percutit proximum ſuum falſa delatione ſermonis clam: reſpondebunt omnes ſimul & dicent, Amen. 25 Maledictus qui recipit teſtimonium ut interficiat hominem, ad effundendum ſanguinem innocentem: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. 26 Duodecim tribus unaquæque dicebat benedictiones univerſim & maledictiones univerſim. Benedicentes vertebant facies ſuas ad unumquodque verbum è regione montis Gherizim, & dicebant; Benedictus ſit vir qui ſtabilit verba legis hujus ad illa faciendum. Maledicentes vertebant facies ſuas è regione montis Ebal, & dicebant; Maledictus ſit vir qui non ſtabilit verba legis hujus ut illa faciat: reſpondebant omnes ipſi ſimul & dicebant, Amen. Verba iſta dicta ſunt in Sinai, & repetita in tabernaculo, & tertiò dicta in campeſtribus Moab duodecim verbis è verbo unicuique tribui, & unumquodque mandatum ſancitum eſt triginta ſex juramentis.

15 אֲרוּר שִׁיתָא שְׁבָטִין קָמוּ עַל טוּרָא
דְּגְרִיזִים וְשִׁיתָא עַל טוּרָא דְּעֵיבָל וַאֲרוֹנָא
וְכָהֲנַיָּא וְלֵיוָאֵי בְּמִצְיָעָא מְבָרְכַיָּא הָווֹן
הָפְכִין אַפֵּיהוֹן כְּלוּ קֳבֵל טוּרָא דְּגְרִיזִין
וְאָמְרִין בְּרִיךְ יְהֵוֵי נַבְרָא דְּלָא יַעֲבַד צָלֵם
וְצוּרָה וְכָל דְּמוּ מַה דְּמַרְחַק קֻדָּם יְיָ
עוֹבַד יְדֵי אוּמָן וְלָא יְשֵׁוִי בְּטוּמְרָא
מְלַטְטַיָּא הָווֹן הָפְכִין אַפֵּיהוֹן כְּלוּ קֳבֵל
טוּרָא דְּעֵיבָל וְאָמְרִין לֵיט יְהֵוֵי נַבְרָא
דְּיַעֲבֵיד צָלֵם וְצוּרָה וְכָל דְּמוּ מַה דְּמַרְחַק
קֻדָּם יְיָ עוֹבַד יְדֵי אוּמָן וְשָׁוֵי בְּטוּמְרָא
וְעָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן: אֲרוּר
מְקַלֵּל לֵיט דְּמְוַלוֹל אִיקָּרָא דְּאָבוּי 16
וְדְאִמֵּיהּ עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן:
אֲרוּר מַסִּיג לֵיט דְּיָשֵׁנִי תְּחוּמָא דְּחַבְרֵיהּ 17
הָווֹן עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן:
אֲרוּר מְשַׁגֵּה לֵיט דְּיַטְעֵי אַכְסַנְיָא 18
בְּאוֹרְחָא דְּהוּא מְדַמֵּי לְסַמְיָא הָווֹן עָנְיִן
כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן: אֲרוּר מַטֵּה לֵיט דְּיָזְלֵי דִּין דַּיָּר יְתָם וְאַרְמְלָא הָווֹן 19
עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן: אֲרוּר שָׁכַב לֵיט דְּמִשְׁמֵשׁ עִם אִתַּת אֲבוּי אֲרוּם 20
גְּלֵי כְּנָפָא דְּנָלֵי אֲבוּי הָווֹן עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן: אֲרוּר שָׁכַב לֵיט 21
דְּמִשְׁמֵשׁ עִם כָּל בְּעִירָא הָווֹן עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן: אֲרוּר לֵיט 22
דְּמִשְׁמֵשׁ עִם אֲחָתֵיהּ בְּרַת אֲבוּי אוֹ בְּרַת אִמֵּיהּ הָווֹן עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין
אָמֵן: אֲרוּר לֵיט דְּמִשְׁמֵשׁ עִם חֲמוֹתֵיהּ 23
הָווֹן עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן:
אֲרוּר מַכֵּה לֵיט דִּימְחֵי חַבְרֵיהּ בְּלִישָׁן 24
חְלִיתָאי בְּטוּמְרָא הָווֹן עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן: אֲרוּר לֵיט דְּמְקַבֵּל 25
שׁוּחְדָא לְמִקְטוֹל בַּר נָשׁ לְמִשְׁדֵּי אָדָם זַכַּאי הָווֹן עָנְיִן כְּלְהוֹן כַּחֲדָא וְאָמְרִין אָמֵן:
אֲרוּר דְּלָא מְקַיֵּים יָת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרָיְתָא הָדָא לְמֶעְבַּדְהוֹן וְעָנְיִן כָּל עַמָּא 26
וְיֵימְרוּן אָמֵן:

15 Sex tribus ſtabunt ex illis ſuper monte Gherizim & ſex tribus ſtabunt ſuper monte Ebal, & arca & ſacerdotes & Levitæ collocabuntur in medio, & omnis Iſrael hinc & inde, vertentes facies ſuas ex adverſo montis Gherizim aperient os ſuum in benedictione; Benedictus ſit vir qui non facit imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, quod odit, & abominationi eſt coram Domino, opus manuum hominis & qui non ponit in abſcondito: maledicentes autem vertent facies ſuas ex adverſo montis Ebal & dicent; Maledictus ſit vir qui fecerit imaginem, aut figuram aut ullam ſimilitudinem quam odit & abominatur Dominus opus manuum hominis & qui ponit in abſcondito: & univerſus populus reſpondebunt his illis, & dicent Amen. 17 Maledictus ſit vir qui mutat limitem. 18 Maledictus ſit vir qui errare facit viatorem in via, qui eſt ſimilis cæco: & reſpondebunt univerſus populus & dicent, Amen.

Sex tribus ſtabunt in monte Gherizim, & ſex ſuper monte Ebal, & arca & ſacerdotes & Levitæ in medio: benedicentes convertent facies ſuas ex adverſo montis Gherizim, & dicent; Benedictus ſit vir qui non facit imaginem & figuram aut ullam ſimilitudinem, id quod abominabile eſt coram Domino, opus manuum artificis, neque ponit in abſcondito: maledicentes vertent facies ſuas ex adverſo montis Ebal, & dicent; Maledictus ſit vir qui facit imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, quod abominationi eſt coram Domino, opus manus artificis, & ponit in abſcondito: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent, Amen. Maledictus vilipendens honorem patris ſui & matris ſuæ: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent, Amen. Maledictus qui tranſfert limitem proximi ſui: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui errare facit viatorem in via, qui ſimilis eſt cæco: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui declinare facit judicium peregrini pupilli & viduæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui rem habet cum uxore patris ſui, quia retegit alam quam retexit pater ejus: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui coit cum ulla beſtia: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui coit cum ſorore ſua, filiâ patris ſui aut filia matris ſuæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul, & dicent, Amen. Maledictus qui coit cum ſocru ſua: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui percutit proximum ſuum falſa delatione ſermonis clam: reſpondebunt omnes ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui recipit teſtimonium ut interficiat hominem, ad effundendum ſanguinem innocentem: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Duodecim tribus unaquæque dicebat benedictiones univerſim & maledictiones univerſim. Benedicentes vertebant facies ſuas ad unumquodque verbum è regione montis Gherizim, & dicebant; Benedictus ſit vir qui ſtabilit verba legis hujus ad illa faciendum. Maledicentes vertebant facies ſuas è regione montis Ebal, & dicebant; Maledictus ſit vir qui non ſtabilit verba legis hujus ut illa faciat: reſpondebant omnes ipſi ſimul & dicebant, Amen. Verba iſta dicta ſunt in Sinai, & repetita in tabernaculo, & tertiò dicta in campeſtribus Moab duodecim verbis è verbo unicuique tribui, & unumquodque mandatum ſancitum eſt triginta ſex juramentis.

CAP. XXVIII.

1 וְהָיָה אִם קַבָּלָא תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן לְמִנְטַר וּלְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּקּוּדוֹהִי
דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָנָא וְיִתְּנִנְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן רָמִין וְנִיוְחָנִין עַל כָּל עַמְמֵי אַרְעָא:
2 וּבָאוּ וְיֵיתוֹן עֲלֵיכוֹן כָּל בִּירְכָתָא הָאִלֵּין וְיִדְבּוּקְנְכוֹן אֲרוּם תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן:

1 Et erit ſi audiendo audiveritis ſermonem Domini Dei veſtri, ſervando & faciendo omnia mandata ejus quæ ego præcipio vobis hodie, ponet vos Dominus Deus veſter excelſos & ſublimes ſupra omnes populos terræ. 2 Et venient ſuper vos omnes benedictiones iſtæ, & apprehendent vos, quando auſcultaveritis ſermoni Domini Dei veſtri.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

15 * نفرين آن مرد آنچه بكند تراشش و ريخته مكروهي ؛؛ عملي دستي صانع وبنهد در نهاني
16 وجواب دهند همه آن قوم وبگويند امن * نفرين خوار كنا پدري او ومادري او وبگويد
17 18 همه آن قوم امن * نفرين فرود گيرا حدّي ياري او وبگويد همه آن قوم امن * نفرين غلط
19 اندازا كور در ره وبگويد همه آن قوم امن * نفرين ميل دها حكمي غريب يتيم و بيوه و بگويد
20 همه قوم امن * نفرين خسپا اوازي زني پدري او كه برهنه كرد دامني پدري او وبگويد همه
21 22 قوم امن * نفرين خسپا اوازي همه چهارپا وبگويد همه آن قوم امن * نفرين خسپا اوازي
23 خواهري او دختري پدري او يا دختري مادري او وبگويد همه آن قوم امن * نفرين خسپا
24 اوازي خوشدامني او وبگويد همه آن قوم امن * نفرين زنا ياري او در نهاني وبگويد همه آن
25 26 قوم امن * نفرين ستاناي رشوت بكشتني جان خوني آراد وبگويد همه آن قوم امن * نفرين آنچه
نه بر انگيزاند مر سخنهاي آن توره آن اين بكردن ايشانرا وبگويد همه آن قوم امن *

* فصل بيست هشتم * * وباشد اگر شنويدن بشنوي در قولي 1
؛؛ خداي تو بنگاه داشتن بكردن مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز و بدهد
ترا ؛؛ خداي تو بلند ابر همه قومهاي آن زمين * بيايند ابر تو همه آن آفرينهاي آن 2
اينان و برسند ترا گه بشنوي در قولي ؛؛ خداي تو *

Maledictus ſit homo qui fecerit ſculptile aut fuſile, abominationem Domino, opus manûs artificis, & poſuerit in abſcondito: & reſponſum dabunt univerſus populus, ac dicent; Amen. 16 *Maledictus* ſit vilifaciens patrem ſuum ac matrem ſuam: & dicet univerſus populus, Amen. 17 *Maledictus* ſit ſubmovens terminum ſocii ſui: & dicet univerſus populus, Amen. 18 *Maledictus* ſit in errorem conjiciens cæcum in via: & dicet univerſus populus, Amen. 19 *Maledictus* ſit inclinans judicium peregrini, pupilli, ac viduæ: & dicet univerſus populus, Amen. 20 *Maledictus* ſit concumbens cum uxore patris ſui; quia denudavit oram patris ſui: & dicet univerſus populus, Amen. 21 *Maledictus* ſit concumbens cum quavis quadrupede: & dicet univerſus populus, Amen. 22 *Maledictus* ſit concumbens cum ſorore ſua, filiâ patris ſui aut filiâ matris ſuæ: & dicet univerſus populus, Amen. 23 *Maledictus* ſit concumbens cum ſocru ſua: et dicet univerſus populus, Amen. 24 *Maledictus* ſit percutiens ſocii ſuum in occulto: & dicet univerſus populus, Amen. 25 *Maledictus* ſit accipiens munus ad interficiendum animam ſanguinis innocentis: & dicet univerſus populus, Amen. 26 *Maledictus* ſit qui non præſtiterit verba legis hujus faciendo illa: & dicet univerſus populus, Amen.

CAP. XXVIII.

1 *Et erit*, ſi auſcultando auſcultaveris dicto Dni Dei tui, obſervando facere omnia præcepta ejus quæ ego præcipio vobis hodiè; dabit te Dominus Deus tuus ſublimiorem omnibus gentibus terræ. 2 Et venient ſuper te omnes benedictiones iſtæ, contingéntque tibi, cùm auſcultaveris dicto Domini Dei tui.

3 4 בְּרִיכִין אַתּוּן בְּקִרְתָּא וּבְרִיכִין אַתּוּן בְּחַקְלָא : בְּרִיךְ בִּרְיכִין וּלְדֵי מֵעֵיכוֹן
וּפֵירֵי אַרְעֲכוֹן בְּקֹרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָדְרֵי
עָנֵיכוֹן : 5 בְּרִיךְ בְּרִיךְ סַלֵּי בִיכּוּרֵיכוֹן
וְחַלַּת שִׁירוּי עֲצוּתְכוֹן : 6 בְּרִיךְ בְּרִיכִין
אַתּוּן בְּמֵיעַלְכוֹן לְבָתֵּי מֶדְרְשֵׁכוֹן וּבְרִיכִין
אַתּוּן בְּמִפְּקָכוֹן לְפַרְקְמַטֵּיכוֹן : 7 יִתֵּן ה׳

3 4 בְּרִיכִין אַתּוּן בְּקִרְתָּא וּבְרִיכִין אַתּוּן בְּחַקְלָא : בְּרִיךְ בִּרְיכִין וּלְדֵי מֵעֵיכוֹן
וּפֵירֵי אַרְעֲכוֹן בְּקֹרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָדְרֵי
עָנֵיכוֹן : 5 בְּרִיךְ בְּרִיךְ סַלֵּי בִיכּוּרֵיכוֹן
וְחַלַּת שִׁירוּי עֲצוּתְכוֹן : 6 בְּרִיךְ בְּרִיכִין
אַתּוּן בְּמֵיעַלְכוֹן לְבָתֵּי מֶדְרְשֵׁכוֹן וּבְרִיכִין
אַתּוּן בְּמִפְּקָכוֹן לְפַרְקְמַטֵּיכוֹן : 7 יִתֵּן ה׳

ירושלמי 5 בְּרִיכִין תְּהֵוּוּן בְּסַלֵּי בְכוּרֵיכוֹן
וּבְעָצוּתְכוֹן : 6 בְּרִיכִין תְּהֵוּוּן בְּמֵיעַלְכוֹן
בְּבֵית מֶדְרְשֵׁיכוֹן וּבְרִיכִין תְּהֵוּוּן בְּמִפְּקָכוֹן
מִן בָּתֵּי מֶדְרְשֵׁיכוֹן :

יְשֵׁוֵי מֵימְרָא דַיְיָ יַת בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן דְּקָיְמִין לְקוּבְלֵיכוֹן לְמִבְאֲשָׁא תִּבְרִין קֳדָמֵיכוֹן 7
בְּאוֹרְחָא חַד יְהוֹן נָפְקִין לְוָותְכוֹן לְסַדְּרֵי קְרָבָא וּבְשִׁבְעָא אָרְחִין טַעֲיִן יֶהֱווֹן עֲרִקִין
מִן קֳדָמֵיכוֹן : יְצִי ה׳ יְפַקֵּיד יְיָ עִמְּכוֹן יַת בִּירְכָתָא בְּאוֹצָרֵיכוֹן וּבְכָל אוֹשָׁטוּת יְדֵיכוֹן 8
וְיִבָּרֵיכֵיכוֹן בְּאַרְעָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן יָהִיב לְכוֹן : יְקִימְךָ ה׳ יְקִים יַתְכוֹן מֵימְרָא דַיְיָ 9
קָדְמוֹי לְעַם קַדִּישׁ הֵיכְמָא דְמַלֵּיל לְכוֹן אָרוּם תִּנְטְרוּן יַת פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן
וְתֵהָכוֹן בְּאָרְחָן דְּתַקְנָן קֳדָמוֹי : וְיֶחְמוּן כָּל עַמְמֵי אַרְעָא אֲרוּם שְׁמָא דַיְיָ 10
חָקִיק מְזַמָּן בְּתְפִילִין דְּעָלָךְ וִידַחֲלוּן מִנָּךְ : וְהוֹתִירְךָ וְיַשְׁיְרִינְכוֹן מֵימְרָא דַיְיָ 11
לְטָבָא בִּוּלְדָא דְמֵעֵיכוֹן וּבִוּלְדָא דִבְעִירֵיכוֹן וּבְאִיבָּא דְאַרְעֲכוֹן עַל אַרְעָא דְקַיֵּים
יְיָ לַאֲבָהָתְכוֹן : יִפְתַּח ה׳ אַרְבְּעָא מַפְתְּחֵי בִּידֵי דְמָארֵי עָלְמָא דְלָא מְסָרִינוּן 12
בִּידָא דְטַפְסָרָא מַפְתְּחָא דְחַיְיָתָא וּדְקִבְרַיָּא וְדִמְוָנֵי וּדְמָטְרָא וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה נְבִיָּא
הָכָא יִפְתַּח יְיָ לְכוֹן יַת אוֹצָרֵיהּ טַב דִּשְׁמַיָּא לְמִתַּן מְטַר אַרְעֲכוֹן בְּזִמְנֵיהּ בַּכִּיר
בְּמָרְחֲשָׁנוּן וְלִקֵּישׁ בְּנִיסָן וּלְבָרְכָא יַת כָּל עוֹבְדֵי יְדֵיכוֹן וְתוֹזְפוּן לְעַמְמִין סַגִּיאִין
וְאַתּוּן לָא תִצְטָרְכוּן לְמֵיוַף : וְיִתֵּנְךָ ה׳ וְיֵימֵי מֵימְרָא דַיְיָ יַתְכוֹן לְסַלְכִין וְלָא 13
לְהַרְיוּטִין וְתֶהֱווֹן לְחוֹד מְנַטְלִין וְלָא תְהוֹן לְמָאסִין אֲרוּם תְּקַבְּלוּן לְפִקּוּדַיָּא דַיְיָ
אֱלָהְכוֹן דְּאָנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָא לְמִנְטַר וּלְמֶעְבַּד : וְלֹא תְסוּר וְלָא תְסְטוּן מִן 14
כָּל פִּתְגָמַיָּא דְּאָנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָא לֵימִינָא וְלִשְׂמָאלָא לְמֶהֱךְ בָּתַר טָעֲוַת עַמְמַיָּא
לְמִפְלַחֲהוֹן : וְהֵידֵ כַּד פָּתַח מֹשֶׁה נְבִיָּא לְמֵימַר פִּתְגָמֵי אוֹכְחוּתָא הָאִלֵּין 15
אִתְרְגִישַׁת אַרְעָא וּשְׁמַיָּא זָעוּ שִׁמְשָׁא וְיַרְחָא קְרִירוּ וְכוֹכְבַיָּא כְּנָשׁוּ זִיוְהוֹן אַבְהֲרַת
עָלְמָא צַוּוחִין מִבֵּירַת קְבוּרְתְּהוֹן וְכָל בִּרְיָתָא שָׁתְקִין וְאִלָּנַיָּא לָא טַלְטִיל וְאַוְיֵהוֹן
עָנַיִן אַבְהֲרַת עָלְמָא וְאַמְרִין חֲבוֹל עַל בְּנִינָן כַּד יְחוּבוּן וְיִמְטוּן עֲלֵיהוֹן לְוָוטַיָּא
אִלֵּין הֵיךְ יְכִלִּין לְסוּבְרוּתְהוֹן וְדִלְמָא יֵעֲבַד בְּהוֹן שֵׁצִּיו וְלָא תְהֵי זְכוּתִין מָגְנָא
עֲלֵיהוֹן וְלָא יְהֵוֵי נַבְרָא דִיקוּם וְיֵצֵי אַסְטוֹלְתְּהוֹן בְּרַת קָלָא נַפְלַת מִן שְׁמֵי מְרוֹמָא
וְכֵן אֲמַרַת לָא תְדַחֲלוּן אַבְהַת עָלְמָא דְאַפִּילוּ פִּסְקָא זְכוּתְהוֹן דְּכָל דָּרַיָּא וְכוּתְכוֹן
לָא יִפְסוֹק וְקִיְמָא דְקַיֵּימִית עִמְּכוֹן לָא מְבַטְלָא וּתְהֵי מָגְנָא עֲלֵיהוֹן עֲנִי מֹשֶׁה נְבִיָּא
וְאָמַר אַף עַל גַּב דְּאָנָא מוֹכַח יַתְהוֹן עַל חוֹבָה מְתוּוְכִחִין לְמֵימַר דְּאֵין לָא תְקַבְּלוּן
לְמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן דְּלָא לְמֶעְבַּד יַת כָּל פִּקּוּדַיי וּקְיָמַי דְּאָנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן
יוֹמָא דֵין וְיֵיתוֹן עִלַּוֵיכוֹן כָּלְהוֹן לְוָטַיָּא הָאִלֵּין וְיִדְבְּקוּנְכוֹן :

Benedicti vos in civitate, & benedicti vos in agro. Benedicti pueri 3
viscerum vestrorum, & fructus terræ vestræ, armenta boum vestrorum, 4
& greges ovium vestrarum. Be- 5
nedictum canistrum primitiarum
vestrarum & placenta primitiarum
pastarum vestrarum. Benedicti vos 6
cùm ingrediemini in auditoria ve-
stra, & benedicti eritis quando
exibitis ad negotiationes vestras.
Ponet sermo Domini hostes vestros 7
qui stant ex adverso vestri ad nocendum fractos coram vobis, per
viam unam exibunt ad pugnandum contra vos, & per septem vias
errabunt fugientes à facie vestra. Mandabit Dominus vobiscum be- 8
nedictionem in thesauros vestros, & in omni ad quod extenderitis
manus vestras: & benedicet vobis in terra quam Dominus Deus ve-
ster dat vobis. Stabiliet vos sermo Domini coram se in populum san- 9
ctum, sicut loquutus est vobis: quando custodietis mandata Domini
Dei vestri, & ambulaveritis in viis quæ rectæ sunt coram eo. Et 10
videbunt omnes populi terræ quod nomen Domini exculptum sit à
tempore in phylacteriis quæ gestabis, & timebunt à te. Et abun- 11
dare te faciet sermo Domini in bonum, in fœtu ventris tui, & in
fœtu jumentorum vestrorum, & in fructu terræ vestræ, in terra quam
juravit Dominus patribus vestris. Quatuor sunt claves in manu Domini 12
totius mundi, quas non tradidit in manum cujuspiam principis; Cla-
vis vitæ, & sepulchrorum, & ciborum, & pluviæ. Et sic dicit Moses
propheta hic; Aperiet Dominus vobis thesaurum suum bonum, qui
cum eo est in cœlis, dando pluviam terræ vestræ in tempore suo,
temporaneam in Octobri, & serotinam in Martio, & benedicendo
omnibus operibus manuum vestrarum: & fœnori dabitis populis mul-
tis, sed non egebitis ad fœnus accipiendum. Et præficiet vos sermo 13
Domini in reges, neque *habebit vos* pro vilibus, & eritis tantum elevati
non autem despecti; quando auscultabitis mandatis Domini Dei vestri,
quæ ego præcipio vobis hodie, ad custodiendum & ad faciendum.
Nec declinabitis ab omnibus verbis quæ ego præcipio vobis hodie 14
ad dextram aut sinistram, ut ambuletis post idola populorum ad colen-
dum ea. Quando incepit Moses propheta dicere verba redargutio- 15
nis hæc, contremuit terra, cœli etiam commoti sunt, sol & luna ob-
scurata sunt, & sydera contraxerunt splendorem suum, patres seculi
clamabant è sepulchris suis, & omnes creaturæ silebant, & arbores non
movebant ramos suos: respondebant patres seculi & dicebant; Væ filiis
nostris quum peccabunt & venient super eos maledictiones istæ, quo-
modo poterunt illas perferre? fortè fiet in illis consumptio, nec merita
nostra protegent eos, neque erit vir qui stet & oret pro illis. Filia
vocis cecidit è cœlis sublimibus, & sic dixit illis; Ne timeatis pa-
tres seculi, quamvis defierit meritum omnium ætatum, meritum ta-
men vestrum non definet, & fœdus quod juravi vobiscum non abo-
lebitur, sed proteget eos. Respondens Moses propheta dixit; Quamvis
ego redarguam eos, cum conditione redarguuntur, dicendo; Si non
recipiatis sermonem Domini Dei vestri, non custodiendo nec faciendo
omnia mandata mea & statuta mea, quæ ego præcipio vobis hodie,
tum venient super vos omnes istæ maledictiones, & apprehendent vos.

Hieros. 5. *Benedicti eritis in calathis primitiarum vestrarum, & in pastis vestris.* 6. *Benedicti eritis cum ingrediemini in auditoria vestra, & benedicti eritis cum exibitis ex auditoriis vestris.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* آفرين تو در شهر آفرين تو در دشت * آفرين بري شكمي تو و بري زميني تو و بري چهارپاي 3 4
تو كلهي گاواني تو و حديرهاي گوسپندي تو * آفرين سلّهي تو سرشتهي تو * آفرين تو در آمدني 5 6
تو و آفرين تو در بيرون آمدني تو * بدهد ! مر دشمناني تو آن بر خيزان ابر تو زخم خورد گان 7
بپيشي تو در راهي يكّه بيرون آيند بتو و در هفت راهها بگريزند بپيشي تو * بفرمايد ! اوازي 8
تو مر آن آفرين در كندوكهاي تو و در همه رسشي دستي تو و آفرين كند ترا در زميني آنچه
! خداي تو دها بتو * بر انگيزانيد ترا ! باو بقومي خاص چون آنچه سوگند خورد بتو كه نگاه 9
داري مر فرمانهاي ! خداي تو و بروي در راههاي او * و ببينند همه قومهاي آن زمين 10
كه نامي ! خوانده شد ابر تو و بترسند از تو * و باقي گدارد ترا ! بنيكوئي در بري شكمي 11
تو و در بري چهارپاي تو و در بري زميني تو ابر آن زمين آنچه سوگند خورد ! بپدراني تو
بدادن بتو * بگشايد ! بتو مر خزينهي او آن نيكو مر آن آسمان بدادن مر بارانی زميني 12
تو در وقتي او و بآفرين كردن مر همه عملي دستي تو و قرض دهي قومهاي بسياران و تو
نه قرض ستاني * و بدهد ترا ! بسر و نه بدنبال و باشي خاصّه ببالا و نه باشي بفرود كه 13
بشنوي بفرمانهاي ! خداي تو آنچه من فرمايا ترا اين روز بنگاه داشتن و بكردن * و نه گردي 14
از همه آن سخنها آنچه من فرمايا شمارا اين روز راست و چپ برفتن پسي بتاني ديگران
بپرستيدن ايشانرا * و باشد اگر نه شنوي در قولي ! خداي تو بنگاه داشتن بكردن مر 15
همه فرمانهاي او و رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بيايند ابر تو همه آن نفرينهاي
آن اينان و برسند ترا *

Benedictus eris in urbe, benedictus 3
eris in agro. Benedictus fructus 4
ventris tui, & fructus terræ tuæ, &
fructus quadrupedis tui, grex boum
tuorum, & septa ovium tuarum.
Benedictum canistrum tuum & mas- 5
sa tua. Benedictus eris in ingressu 6
tuo, & benedictus eris in egressu tuo.
Dabit Dominus inimicos tuos insur- 7
gentes contra te, casos coram te: per
viam unam egredientur in te, & per
septem vias fugient coram te. Man- 8
dabit tecum Dominus benedictionem
in apothecis tuis, & in omni cui ac-
cesserit manus tua: & benedicet
tibi in terra quam ipse Dominus
Deus tuus dat tibi. Suscitabit te 9
Dominus sibi in populum sanctum,
quemadmodum juravit tibi, cùm
custodieris præcepta Domini Dei
tui, & ambulaveris in viis ejus.
Tunc percipient omnes populi terræ 10
quòd nomen Domini invocatum sit
super te, & timebunt à te. Et su- 11
perstitem relinquet te Dominus in bo-
num in fructu ventris tui, & in
fructu quadrupedis tui, & in fru-
ctu terræ tuæ, super terram quam
juravit Dominus patribus tuis da-
re tibi. Aperiet tibi Dominus the- 12
saurum suum optimum, cœlum, ad
dandum pluviam terræ tuæ in tem-
pore suo, & ad benedicendum omni
operi manûs tuæ: & mutuò dabis
gentibus multis, tu verò mutuò non
accipies. Dabitque te Dominus in 13
caput, & non in caudam; erisque
duntaxat sursùm, & non eris deor-
sùm, cùm auscultaveris mandatis
Domini Dei tui, quæ ego præcipio
tibi hodiè observare et facere: Neque 14
diverteris ab omnib⁹ verbis quæ ego
præcipio vobis hodiè dextrorsùm
aut sinistrorsùm, eundo post idola
aliena ad colendum ea. Erit au- 15
tem, si non auscultaveris dicto Do-
mini Dei tui observando facere o-
mnia præcepta ejus & statuta ejus
quæ ego præcipio tibi hodiè, venient
super te omnes maledictiones istæ,
& contingent tibi.

ארור ליטין אַתון בקרתא וליטין אתון בחקלא : ארור ליטין סלי ביכוריכון 16
וחלת שירוי עצוותכון : ארור ליטין ולדי מעיכון ופירי ארעכון בקרי תוריכון 17
ועדרי עניכון: ארור ליטין אתון במעלכון לבתי תיאטרונכון וקורקיסתכון למבטלא 18
פתגמי אוריתא וליטין אתון במפקכון לפרנמטייכון : ישלח ינרי מימרא 19
דיי בכון ית לוטתא למטנא מסונכון וית ערבובא לערבבא שלמכון וית 20
מופיתא בכל אושטות ידכון דתעבדון עד דתשתיצון ועד דתובדון בסרהובא
מן קדם בישות עובדיכון דשבקתון דחלתי : ידבק הי יאדק מימרא דיי בכון 21
ית מותא דישיצי יתכון מעילוי ארעא דאתון עלין תתן למירתה : יככה
הי ימחי יתכון מימרא דיי בשחפותא ובקדחותא ובאישא דנרמא דדלקא 22
מוחיא ובהרהורי דלוחי צירתא דליבא ובשלופי חרבא ובשדפונא ובירקונא
דמקדוניא וירדפונכון עד שוייכון עד דתיבדון : והוי שמיך ויהון שמיא 23
דעילויכון הי כנחשא דמוזע ולא מסתקין לכון טלין ומטרין וארעא דתחותכון
הי כפרזלא דלא מוזע דלא מרטיבא אילני ואספרמקי ומנדי וירקי : יתן ינרי יי 24
בחר מטרין דנחתין על ארעכון רוחא דמסקא אבקא ועפרא עילוי עשבי
חקליכון מן שמיא יחות פורענו עליכון עד דתשתיצון : יחנך ישוי יתכון 25
מימרא דיי תבירין קדם בעלי דבביכון באורחא חד תפקון לקדמותהון לסדרי
קרבא ובשבעתי אורחן טעיין תהוון מפכין מן קדמיהון ותהוון לריחוק לכל
מלכות ארעא : והיתה ותהי נבילתכון משנרא למיכל לכל עופא דשמיא 26
ולבעירא דארעא וליט דמניט יתהון
מעילוי נבילתכון : יככה ד' יתחינכון 27
מימרא דיי בשיחני דילקו בהון מצראי ובטחוריא דמסמיין חזוותא ובנרבא
ובחיכוכא דלא תיכלון לאיתסאה :
יככה יתחינכון מימרא דיי בשוויותא 28
דמטפשא מוקדא ובסמיותא ובשיעמות
ליבא : והיית ממשש ותהוון תביעין 29
מילכא טבא לרוחי עקתכון ולא יהוי בבון מחוי קושטא היכמא דממשש
סמיא בקיבלא דלית לעדי אורחא לאתחי למכווניתהון באורחא ולא תצלחון
ית ארחתכון ותהוון בדם עציין ואניסין כל יומיא וליט דפריק : אשת
איתא תקדש ונבר חורן ישמשנה ביתא חבני ולא תיתב ביה כרמא תנצוב 30
ולא תחלינניה :

Maledicti vos in civitate, & maledicti vos in agro. Maledicta erunt 16
canistra primitivorum vestrorum, & placenta primitiarum pastarum 17
vestrarum. Maledicti pueri viscerum vestrorum, & fructus terræ vestræ, 18
armenta boum vestrorum, & greges ovium vestrarum. Maledicti vos 19
cum ingrediemini in domos theatrorum vestrorum, & in loca spectaculorum vestrorum, ad abolendum præcepta legis, & maledicti vos cùm
exibitis ad negotiationem vestram. Immittet sermo Domini in vos 20
maledictiones ad maledicendum opibus vestris, & mixtionem ad turbandum pacem vestram, & increpationem in omnia ad quæ extenderitis manum vestram ut faciatis : donec consumamini, & pereatis festinanter propter mala vestra opera, quibus dereliqueritis cultum
meum. Adhærere faciet sermo Domini in vos! pestem, quæ con- 21
sumat vos desuper terra, ad quam possidendam vos ingredimini.
Percutiet vos sermo Domini tumore, febri, & igne ossium, qui incen- 22
dat medullam, & cogitationibus pavorum doloris cordis, & extractionibus gladii, uredine, & aurugine Macedoniæ : quæ persequentur vos
usque ad lectos vestros, donec pereatis. Et erunt cœli qui sunt super 23
vos tanquam æs, quod sudat, nec suppeditabunt vobis rores nec
pluvias, & terra quæ est sub vobis erit sicut ferrum, quod non sudat,
neque virescere faciet arbores & aromata, fructus amœnos, & olera.
Immittet Dominus post pluvias, quæ descendunt super terram vestram, 24
ventum excitantem pulverem & terram super herbas agrorum vestrorum; è cœlis descendet vindicta super vos donec pereatis. Ponet 25
vos sermo Domini fractos coram hostibus vestris, viâ unâ exibitis
illis obviam in aciem belli, & septem viis errantes fugietis à facie
eorum: & eritis in abominationem omnibus regnis terræ. Et erit 26
cadaver vestrum projectum in cibum omni volucri cœlorum & bestiæ terræ, nec erit qui exterreat eas à cadavere vestro.

Hieros. 26. *Et non erit qui exterreat vos.*

Percutiet vos sermo Domini ulceribus quibus percussi sunt Ægyptii, & 27
hæmorrhoidibus quæ excæcant visum, & psora & prurigine, à qua
non poteritis sanari. Percutiet vos 28
sermo Domini pavore, quo ad insaniam redigatur cerebrum, cæcitate & stupore cordis. Et quæ- 29
retis bonum consilium pro dilatatione vestræ adversitatis, & non erit
inter vos indicans veritatem, quemadmodum palpat cæcus in tenebris,
quando nequeunt transeuntes viam videre ut dirigant se in via, neque prosperam habebitis viam vestram : & eritis quidem calumniâ oppressi, &
vim patiemini omnibus diebus, & non erit qui redimat. Uxorem de- 30
sponsabis, & vir alter concumbet cum ea; domum ædificabis nec habitabis in ea : vineam plantabis nec prophanabis eam.

Hieros. 27 *Percutiet vos sermo Domini ulcere Ægypti, & hæmorrhoïdibus, et scabie, & prurigine sicca, quæ sanari non possint.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 *نفرين تو در شهر ونفرين [تو] در دشت * نفرين سلّهي تو و سرشتهي تو * نفرين بري 16
17 شكمي تو و بري زميني تو كلهي كاواني تو و حديرهاي كوسپندي تو * نفرين تو در آمدني 17
18 تو نفرين تو در بيرون آمدني تو * بفرستد ! در تو مر آن لعنت مر آن آشوب و مر آن نفرس 18
19 در همه [رسشي] دستي تو آنچه بكني تا نيست شدني تو و تا كم شدني تو زود از جهتي [بدي] 19
20 عملهاي تو آنچه كداشتي مرا * بچسپاند ! در تو مر آن وبا تا تمام كردني او ترا از بالاي آن 20
21 زمين آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا * برند ترا ! در تبي سرد ودر تبي گرم ودر تبي 21
22 سوزنده ودر سرسام ودر شمشير ودر سموم ودر جليد وبتازند ترا تا گم شدني تو * 22
23 * وباشند آسماني تو آنچه ابر سري تو مس وآن زمين آنچه فرودي تو آهن * بدهد ! 23
24 مر بارانی ولايتي تو گرد وخاك از آن آسمان فرود آيد ابر تو تا نيست گردني تو * 24
25 * بدهد ترا ! زخم خورده بپيشي دشمناني تو در راهي يكّه بيرون آيي باو ودر 25
26 هفت راهها بگريزي بپيشي او وباشي بنفايه بهمه مملكتهاي آن زمين * وباشد لاشي تو 26
27 بخورش بهمه مرغي آن آسمان وبچهارپايي آن زمين ونيست گرد كناي * برند ترا ! 27
28 در آبلهي مصر ودر بواسير ودر گري تر ودر گري خشك آنچه نه توانی بدرمان
29 يافتن * برند ترا ! در ديوانگي ودر كوري ودر آشوفتگي دل * وباشي پرسا

*Maledictus eris in urbe, & maledictus eris in agro. Maledictum 16
canistrum tuum, & massa tua. Maledictus fructus ventris tui, & 17
fructus terræ tuæ, grex boum tuorum, & septa ovium tuarum. Maledictus eris in ingressu tuo, & maledictus eris in egressu tuo. Mit- 18
tet Dominus in te maledictionem, perturbationem, et interitum in omni 19
cui accesserit manu tua quod facies, donec annihileris & perdaris citò 20
propter pravitatem operum tuorum, quia dereliquisti me. Adhærere 21
faciet Dominus tibi pestilentiam, donec consumpserit te de super terram quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. Percutiet 22
te Dominus febre frigidâ, & febre calidâ, & febre urente, & phreneſi, & gladio, & vento fervente, & pruinâ, et persequentur te usque ad perditionem tui. Eruntque cœli tui qui 23
supra caput tuum, æreï : & terra quæ subter te, ferrea. Dabit Do- 24
minus pluviam regionis tuæ pulverem ac terram: è cœlo descendet super te usque ad annihilationem tui.
Dabit te Dominus cæsum coram inimicis tuis : per viam unam egredieris in illum, & per septem vias fugies coram eo, evisque in rejectaneum omnibus regnis terræ. Erit 25
præterea cadaver tuum in escam omni volucri cœli & quadrupedi 26
terræ, nec erit quisquam colligens.
Percutiet te Dñs pustulâ Ægypti, 27
& hæmorrhoidibus, & scabie humidâ, & scabie siccâ, quibus non poteris medicamen invenire. Percutiet te Dominus manîâ, & cæci- 28
tate, & inquietudine cordis. Et 29
risque palpans in meridie quemadmodum palpat cæcus in caligine, neque prosper eris in viis tuis : & eris tantummodò vim passus & injuriâ petitus omnibus diebus, nec erit quisquam soldtium præstans.
Uxorem nomine designabis, & vir 30
alius conjugem constituet eam: domum ædificabis, & non sedebis in ea; vineam plantabis, & non amputabis eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

שורך תורכון יהון נכיסין ואתון חמין ולא תיכלון מנהון חמרכון יהוויין אניסין 31
מן קדמיכון ולא יתובון לכון ענכון מסירין לבעלי דבביכון ולית לכון פריק :
בניך בניכון ובנתיכון מסירין לעם 32
חילוניי ועיניכון חמין וחשכן עליהון
כל יומא ולית בידיכון עבדין טבין
דיתחוקפן ידיכון בצלו קדם יי אלהוכון
דבשמיא ריפרוק יתכון : פרי פירי 33
ארעכון וכל ליעותכון ינפר עמא דלא
חכימתון ויתהוון בדם טלימין ודריסין כל יומיא : והוית ויתהוון משתטיין 34
מפורענותא ומן מחמי עינכון דתיחמון חוועון : יככה יתחינכון מימרא דיי 35
בשיחנא בישא על רכוביא מטול דחפיטתון לפתנם עבידתא ועל שקייא דרהטו
לה ואין לא תתובון לאוריתא לא תיכלון לאיתסאה אלהין תילקון בידה מפרסת
רינגליכון ועד מוקדא דרישיכון : יולך הי ינלי יי יתכון וית מלככון דתמנון 36
עליכון לאומא דלא חכימתון אתון ואבהתכון ויתהוון מסקי ארנונין לפלחי
טעוון דקיסין ואבנין : והוית ואין יהרהר ליבכון למפלח לטעוותהון תיהוון 37
לשעמום למתלין ולחנווין ביני עממיא דיבדר יתכון יי לחמן : זרע בר זרע 38
סגי תפקון לחקלא ויעיר תיכנשון ארום
יקרסם יתידה גובאי : כרמים תרמין 39
תנצבון וחפלחון וחמרא לא תשתון ולא
תעצרון למכנוש ארום ינמריניה וחלא :
זיתים ויתין יהון לכון בכל תחומכון 40
ומשח לא תשטון ארום ינתרון ויתיכון :
בנים בנין ובנן תולדון ולא יהוויין 41
מהנין לכון ארום יולון בשיביותא :
כל עצך כל אילניכון ופירי ארעכון 42
ישיצי חלנונא : הנר עלואה דדייר 43
בינכון יסוק עליכון מסוקין על מסוקין ואתון תחותון מן
מחותין : הוא ילוך הוא יזפונכון ואתון לא תיזפון להון הוא יהוי שליט 44
ואתון תהוון הדיוטין : ובאו ויתיון עילויכון כל לוטיא האלין וירדפונכון 45
ויארקונכון עד דתשתיצון ארום לא קבילתון למימרא דיי אלהכון למטר פקודוי
וקיומוי די פקיד יתכון :

ירושלמי 32 בניכון ובנתיכון מסירין לעם חורי ועיניכון חמין ויהון ספן עליהון כל יומא ולית לכון עובדין טבין די יספק אלהא על ידיכון למפרוק יתהון :

ירושלמי 38 תפקון לברא וקליל תכנשון ארום יקרסום יתידה גובא : 40 ומשח לא תמשחון ארום יתר נצה דזיתיכון :

ירושלמי 42 כל אילניכון ופירי ארעכון יירתון יתהון מסיקיא :

Boves vestri mactabuntur vobis videntibus, neque comedetis ex illis; asini vestri violenter rapientur à facie vestra, & non restituentur vobis: oves vestræ tradentur hostibus vestris, & non erit vobis liberator. Filii vestri & filiæ vestræ tradentur populo alieno, & vestri oculi videbunt & tabescent propter illos omni die: & non erunt in manibus vestris opera bona, ut prævaleant manus vestræ in precibus coram Domino patre vestro, qui est in cœlis, ut redimat vos. Fructus terræ vestræ & universum laborem tuum consumet populus quem non nôstis: & eritis tantummodo oppressi & conculcati omnibus diebus. Et insanietis propter vindictam, & propter visionem oculorum vestrorum quam videbitis commovebimini. Percutiet vos sermo Domini ulcere malo in genibus, propterea quòd incurvâstis vos negotio transgressionis, & in cruribus quibus currebatis ad ipsum: quòd si non convertamini ad legem non poteritis servari, sed eo percutiemini à planta pedum vestrorum usque ad verticem capitis vestri. Migrare faciet Dominus vos & regem vestrum, quem præfecistis vobis, in populum quem non nôstis vos aut patres vestri: & afferetis tributa populis colentibus idola lignea & lapidea. Quod si cogitet cor vestrum colere idola eorum, eritis in stuporem, in parabolas, & fabulas inter populos ad quos dispersérit vos Dominus. Sementem copiosam efferetis in agrum, sed parùm colligetis, quoniam succidet eam locusta. Vineas plantabitis & coletis, sed vinum non bibetis, neq; exprimetis ut colligatis, quoniam vermis ipsum absumet. Oleæ erunt vobis in omni limite vestro, sed oleo non ungemini, quoniam marcescent olivæ vestræ. Filios & filias procreabitis, nec erunt utilitatem afferentes vobis, quoniam ibunt in captivitatem. Omnes arbores vestras & fructus terræ vestræ perdet locusta. Incircumcisus qui habitat inter vos ascendet supra vos ascensionibus post ascensiones, vos autem descendetis infra eum descensionibus post descensiones. Ipse vobis mutuum dabit, sed vos non mutuum dabitis illi: ipse erit dominus, vos autem viles. Et venient super vos omnes maledictiones istæ, & persequentur vos, & adhærebunt vobis donec pereatis: eò quòd non auscultaveritis sermoni Domini Dei vestri, servando mandata ejus & statuta quæ mandavit vobis.

Hieros. 32. *Filii vestri & filiæ vestræ tradentur populo alieno, vestris oculis videntibus, & erunt tabescentes propter illos omnibus diebus: & non erunt vobis opera bona, ut suppeditet Deus per manus vestras quo redimat eos.*

Hieros. 38. *Producetis foras, & parum colligetis, quoniam devorabit illud locusta.* 40. *Et oleo non ungemini quoniam defluet flos olivarum vestrarum.*

Hieros. 42. *Omnes arbores vestras & fructus terræ vestræ possidebunt prædones.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ڤاوي تو كشته شده بچشم ديدي تو ونه خوري ازو خري تو ربوده از پيشي تو ونه باز 31
گردد بتو گوسپندي تو داده شدگان بدشمناني تو ونيست بتو فرج دها *پسراني تو ودختراني 32
تو داده شدگان بقومي دگر وچشماني تو بينان وتباه شوان بايشان همه آن روز ونيست بقوتي
دستي تو * بري زميني تو وهمه رنج خوردي تو بخورد قومي آنچه نه دانستي وباشي خاصه ستم 33
كشيده وكوفته همه آن روزگاران *وباشي ديوانه از نمايشي چشماني تو آنچه ببيني * برنند ترا ‖ 34 35
در آبلهي بد ابر آن زانوها وابر ساقها آنچه نه توواني بدرمان شدن از كفّي پاي تو وتا تاركي
تو * ببرد ‖ ترا ومر پادشاهي تو آنچه بر انگيزاني ابر تو بقومي آنچه نه دانستي تو وپدراني 36
تو وبپرستي آنجا بتاني دگران چوب وسنگ * وباشي بفرمگيني وبمثل وبافسانه در همه آن 37
قومها آنچه برانند ترا ‖ بآنجا * تخمي بسيار بيرون آوري بآن دشت واندك جمع كني كه بخورد 38
اويرا آن ملخ * رزها بنشاني وكار كني ومي نه آهنجي ونه گرد كني كه بخورد اويرا آن 39
كرم * زيتونها باشند بتو در همه حدّي تو وروغن نه كشي كه بريزد زيتوني تو * 40
پسران ودختران بزاياني ونه باشند بتو كه بروند در بردگي * همه درختي 41 42
تو وبري زميني تو ميراث گيرد آن پيچك * آن غريب آنچه در ميانی تو بر آيد 43
ابر تو بالا بالا وتو فرود شوي فرود فرود * او قرض دهد ترا وتو نه قرض دهي 44
اويرا او باشد بسر وتو باشي بدنبال * وبيايند ابر تو همه آن نفرينهاي آن 45
اينان [وبتازنده ترا] وبرسند ترا تا نيست شدني تو كه نه شنويدي در قولي ‖
خداي تو بنگاه داشتن فرمانهاي او ورسمهاي او آنچه بفرمود ترا *

Bos tuus erit mactatus in oculi conspectu tui, & non comedes ex eo: asinus tuus raptus ab ante te, & non revertetur ad te: oves tuæ datæ inimicis tuis, & non erit tibi liberationis dator: Filii tui & filiæ tuæ dati populo alteri, & oculi tui videntes corrumpentur propter illos totâ die: nec erit in potentia manûs tuæ. Fructum terræ tuæ & omnem laborem quem susceperis, devorabit populus quem non nôsti: & eris tantummodò vim passus & pulsatus omnibus dicbus. Erisque rabiosus ob apparitionem oculorũ tuorum quam videbis. Percutiet te Dominus pustulâ pessimâ in genibus & in cruribus, à quibus non poteris sanari, à planta pedis tui & usque ad verticem tuum. Abducet Dominus te et regem tuum quem constitueris super te, ad populum quem non nôsti tu & patres tui, colesque ibi idola aliena, lignum & lapidem. Et eris in angore, & in parabolam, & in fabulam inter omnes populos ad quos pellet te Dominus. Semen multum educes in agrum, & parum colliges, quia comedet illud locusta. Vineas plantabis, & coles; & vinum non bibes, neque colliges, quia comedet illud vermis. Olivæ erunt tibi in omni termino tuo; at oleum non extyabes, quia defluet olea tua. Filios ac filias generabis; & non erunt tibi, quia abibunt in captivitatem. Omnem arborem tuam, & fructum terræ tuæ hæreditate accipiet teredo. Peregrinus qui est in medio tuî ascendet super te supernè, superné: tu verò descendes infernè, inferné: Ipse fœneratò dabit tibi, tu autem fœneratò non dabis ei: ipse erit in caput, & tu eris in candam. Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentur te, & pervenient ad te, usque ad annihilationem tui: quòd non auscultaveris dicto Domini Dei tui, custodiendo præcepta ejus & statuta ejus quæ præcepit tibi.

דברים כח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והיו ויהון בכון לאתין ולתמהין ובבניכון עד עלמא : תחת חולף דלא פלחתון 46
קדם יי אלהכון בחדוה ובשפירות לבא מסוגעי כל טובא : ועברת ותפלחון 47
ית בעלי דבביכון דינרינון מימרא דיי בכון בכפנא ובצחותא ובערטליותא ובחוסרן 48
כל טבתא וישוון ניריו פרזלא על צוריכון עד זמן דישיצי יתכון : ישא ייטיים 49
מימרא דיי עליכון אומא מן רחיק מן סייפי ארעא קליל כמא דטייס נישרא
אומא דלא תישמע לישניה : נוי אומא 50
חציפי אפין דלא נסיב אפין לסבא ועל
עולים לא חיים : ואכל וינמרון ולדא 51
דבעירכון ופירי ארעכון עד דתשתצון
דלא ישיירון לכון עיבור משח וחמר בקרי תוריכון ועדרי עניכון עד זמן די יהובדון
יתכון : והצר לך ויעיקון לכון בכל קירויכון עד זמן די יחתון אכוליכון רמיא 52
ותלילייא דאתון רחיצין בהון לאשתיזבא בהון בכל ארעכון ויעיקון לכון בכל
קירויכון בכל ארעכון דיהב יי אלהכון לכון : ואכל וינמרון ולדי מעיכון 53
דתיכלונון בכפנא בשר בניכון ובנתיכון דיהב יי אלהכון לכון בצערו ובעקא
דיעיקון לכון סנאיכון : האיש גברא דמחטי בכון ודימפרנק לחדא תבאש עייניה 54
באחוי ובאיתתא דרמכא בעוביה ובשייר
בנוי דישייר : מתת מן לא למתן לחד 55
מנהון מבשר בנוי די ייכול מן דלא
אשתייר ליה מדעם בצערו ובעקא די
יעיקון לכון סנאיכון בכל קירויכון :
הרכה דמחטיתא בכון ודמפרנקא 56
דלא נסיית פרסת רינלה למדרס על
ארעא מן פרינקא ומן חיטוייא תבאש
עינה בבעיל דדמיך בעובה ובברה ובברתה : ובשליתה ובשפיר שילותא דתיפוק 57
מבירת תורפה בעידן מולדה ובבנה דתוליד ארום תיכלונון בחוסרן כל מדעם
בטומרא בצערו ובעקא די יעיקון לכון סנאיכון בקירויכון :

והיו ויהון בכון לאתין ולתמהין ובבניכון עד עלמא : תחת חולף דלא פלחתון 46
קדם יי אלהכון בחדוה ובשפירות לבא מסוגעי כל טובא : ועברת ותפלחון 47
ית בעלי דבביכון דינרינון מימרא דיי בכון בכפנא ובצחותא ובערטליותא ובחוסרן 48
כל טבתא וישוון ניריו פרזלא על צוריכון עד זמן דישיצי יתכון : ישא ייטיים 49
מימרא דיי עליכון אומא מן רחיק מן סייפי ארעא קליל כמא דטייס נישרא
אומא דלא תישמע לישניה : נוי אומא 50
חציפי אפין דלא נסיב אפין לסבא ועל
עולים לא חיים : ואכל וינמרון ולדא 51
דבעירכון ופירי ארעכון עד דתשתצון
דלא ישיירון לכון עיבור משח וחמר בקרי תוריכון ועדרי עניכון עד זמן די יהובדון
יתכון : והצר לך ויעיקון לכון בכל קירויכון עד זמן די יחתון אכוליכון רמיא 52
ותלילייא דאתון רחיצין בהון לאשתיזבא בהון בכל ארעכון ויעיקון לכון בכל
קירויכון בכל ארעכון דיהב יי אלהכון לכון : ואכל וינמרון ולדי מעיכון 53
דתיכלונון בכפנא בשר בניכון ובנתיכון דיהב יי אלהכון לכון בצערו ובעקא
דיעיקון לכון סנאיכון : האיש גברא דמחטי בכון ודימפרנק לחדא תבאש עייניה 54
באחוי ובאיתתא דרמכא בעוביה ובשייר
בנוי דישייר : מתת מן לא למתן לחד 55
מנהון מבשר בנוי די ייכול מן דלא
אשתייר ליה מדעם בצערו ובעקא די
יעיקון לכון סנאיכון בכל קירויכון :
הרכה דמחטייתא בכון ודמפרנקא 56
דלא נסיית פרסת רינלה למדרס על
ארעא מן פרינקא ומן חיטוייא תבאש
עינה בבעיל דדמיך בעובה ובברה ובברתה : ובשליתה ובשפיר שילותא דתיפוק 57
מבירת תורפה בעידן מולדה ובבנה דתוליד ארום תיכלונון בחוסרן כל מדעם
בטומרא בצערו ובעקא די יעיקון לכון סנאיכון בקירויכון :

ירושלמי 50 אומה חציפת אפין די לא נסב אפין לסב ועל טליא לא חייסא :

Et erunt vobis in signa & portenta, & in filiis tuis usque in seculum. 46
Pro eo quòd non colueritis coram Domino Deo vestro cum lætitia & re 47
ctitudine cordis, ex abundantia omnis boni : Servietis hostibus vestris, 48
quos immittet sermo Domini in vos, in fame, siti, nuditate & defectu
omnis boni : & ponent juga ferrea in collis vestris, donec conficiat
vos. Advolare faciet sermo Domini contra vos populum è longinquo, è 49
finibus terræ, leves quemadmodum volat aquila; populum cujus linguam
non intelligis: Populum durum fa- 50
cie, qui non accipit faciem senis, & pueri non miseretur. Et consu- 51
ment fœtum jumentorum vestrorum, & fructus terræ vestræ, donec
perdamini : quia non relinquent vobis frumentum, oleum, vinum, ar-
menta boum vestrorum, & greges ovium vestrarum : usque ad tempus
quo perdant vos. Et in angustias redigent vos in omnibus urbibus ve- 52
stris, usque ad tempus quo dejiciantur muri vestri excelsi & sublimes,
quibus fidebatis ut servaremini in eis, in omni terra vestra : & in angu-
stum redigant vos in omnibus urbibus vestris, in universa terra vestra
quam dat Dominus Deus vester vobis. Et consumentur filii viscerum 53
vestrorum, quia comedetis eos in fame, carnem filiorum vestrorum & fili-
arum vestrarum, quos dederit Dominus Deus vester vobis, præ dolore
& angustia qua oppriment vos osores vestri. Vir qui tener est inter vos 54
& delicatus valdè, invidebit oculus ejus fratri suo, & uxori quæ dor-
mit in sinu suo, & reliquis filiis su-
is quos residuos habebit : Ne det 55
uni ex illis de carne filii sui quem
comedet, quòd non relictum sit
quicquam illi præ afflictione sua &
angustia, qua prement vos osores
vestri in omnibus urbibus vestris.
Quæ tenera est inter vos & delica- 56
ta, quæ non tentavit plantâ pedis
sui ut calcaret super terram præ de-
liciis & teneritudine, invidebit ocu-
lus ejus marito qui dormit in sinu
suo, & filio suo, & filiæ suæ : Et fœtui secundinæ qui exibit ex lo- 57
co turpitudinis suæ tempore partûs sui, & filio suo quem pariet; quo-
niam comedet eos propter penuriam omnium rerum in secreto, pro-
pter afflictionem & oppressionem, qua oppriment vos osores vestri in
urbibus vestris.

Hieros. 50. *Populum impu-
dentem facie, qui non suscipit faci-
em senis, nec pueri miseretur.*

Hieros. 54. *Vir qui tener est
inter vos & delicatus valdè, in-
videbit oculus ejus in fratrem su-
um, & in uxorem pueritiæ suæ,
& in residuum filiorum suorum
quod remanebit. 56. Quæ tenera
est inter vos & delicata, quæ non
tentavit plantam pedis ad ambulan-
dum super terram præ deliciis &
teneritudine, invidebit oculus ejus
in maritum pueritiæ suæ. & in fi-
lium suum, & filiam suam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

46 47 * وباشند در تو بنشان ومعجز ودر نسلي تو تا جاويد * بدلي آنچه نه عبادت كردي
48 مر "خداي تو در شادي ودر خوشدلي از بسياري همه * وكار كني مر دشمناني تو آنچه
بفرستد اويرا "در[تو در] گسنگي ودر تشنگي ودر برهنگي ودر نيازمندي همه وبدهد
49 يوغي آهن ابر گردني تو تا نيست كردني او ترا * بر دارد "ابر تو قومي از دور از كناري
50 آن زمين چون آنچه بپرد آن سيمرغ قومي آنچه نه داني زباني او * قومي شوخ رو آنچه نه آزرم
51 [دارد] روي بپير وكودك نه بخشايد * وبخورد بري چهارپاي تو وبري زميني تو تا نيست
شدني تو آنچه نه باقي گذارد بتو دانه وشيره وروغن گلهي گاواني تو وحديرهاي
52 گوسپندي تو تا گم كردني او ترا * وسختي رساند بتو در همه دروازهاي تو تا فرود
آوردن قلعهاي تو آن بلندان وآن عصارها آنچه تو توكّل كنا در ايشان [در همه زميني
تو وسختي رساند بتو در همه دروازهاي تو] در همه زميني تو آنچه [بداد] "خداي تو بتو
53 * وبخوري بري شكمي تو گوشتي پسراني تو ودختراني تو آنچه بداد بتو "خداي تو در
54 سختي ودر تنگي آنچه تنگي رساند بتو دشمني تو * آن مردي آن نازك در تو وآن
نازنيده بغايت بد آيد چشمي او در برادري او ودر زني آغوشي او ودر باقي پسراني او
55 آنچه باقي ماند * از دادن بيكّه ازيشان از گوشتي پسراني او آنچه بخورد از بي باقي ماندن
باو چيزي در سختي ودر دشخواري آنچه دشخواري كند بتو دشمني تو در همه
56 دروازهاي تو * آن نازكه وآن نازنيده آنچه نه رسيد كفّي پاي آن استادن ابر آن زمين
از نازنيده بودن واز نازكي بد آيد چشمي آن در مردي آغوشي آن ودر پسري آن
57 ودر دختري آن * ودر ولد آن آن بيرون آيا از ميانی پاهاي آن ودر بچّهاي او آنچه
بزايد كه بخورد ايشانرا در نيازمندي همه در نهاني در سختي ودر دشخواري آنچه
دشخواري رساند بتو دشمني تو در دروازهاي تو *

* *Eruntque in te in signum & portentum, & in sobole tua usque in æternum : Propterea quòd non servieris Domino Deo tuo in lætitia & hilaritate cordis ob multitudinem omnium rerum. Et operabere inimicis tuis, quos immiserit Dominus contra te, in fame, & siti, & nuditate, & indigentiâ omnium rerum : dabitque jugum ferreum super collum tuum, donec annihilaverit te. Elevabit Dominus contra te gentem à longinquo, ab extremo terræ, quemadmodum volat gryps, gentem* inquam *cujus non callebis linguam : Gentem impudentem facie, quæ non honore habebit faciem senis, & pueri non miserebitur : Et comedet fructum quadrupedis tuæ, & fructum terræ tuæ, usque ad annihilationem tui : quæ non relinquet tibi granum, & mustum, ac oleum,* nec *greges boum tuorum & septa ovium tuarum, donec perdiderit te. Et duritiem obvenire faciet tibi in omnibus portis tuis, usque ad deductionem arcium tuarum excelsarum, & castellorum in quibus tu confidis, in tota terra tua; duritiem inquam obvenire faciet tibi in omnibus portis tuis in tota terra tua quam dedit Dominus Deus tuus tibi. Et comedes fructum ventris tui, carnem filiorum tuorum & filiarum tuarum quos dederit tibi Dominus Deus tuus, in difficultate & angustiâ quâ obvenire faciet tibi inimicus tuus. Vir tener in te & delicatus valdè, malignus erit oculus ejus in fratrem suum, & in uxorem sinûs sui, & in reliquos filios suos qui reliqui manserint; Ne det cuiquam illorum de carne filiorum suorum quos comedet : eò quòd non reliquum manserit ei quicquam in duritie & difficultate quam efficiet tibi inimicus tuus in omnibus portis tuis. Tenera ac delicata cujus non contigit planta pedis stare per terram, quòd delicata sit, & præ teneritudine, malignus erit oculus ejus in virum sinûs sui, & in filium suum, & in filiam suam, Et in natum suû egredientem ab inter pedes suos, & in fœtum suum quem pariet : quia comedet eos præ egestate omnium* rerum *clàm, in duritie & in difficultate quam obvenire faciet tibi inimicus tuus in portis tuis.*

58 אִם לֹא תִּנְטְרוּן לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּקּוּדַיָּא דְּאוֹרַיְיתָא הָדָא דִּכְתִיבִין בְּסִפְרָא
הָדֵין לְמִדְחַל יָת שְׁמָא יְקִירָא וּדְחִילָא הָדֵין יָת יְיָ אֱלָהְכוֹן: וְהִפְלָא וְיַכֵּי מֵימְרָא
59 דַּיְיָ מְנָכוֹן רוּחַ קוּדְשָׁא כַּד יֵיתוֹן מַחְתִין עֲלֵיכוֹן וּמַחְתִין עַל בְּנֵיכוֹן מַחַן רַבְרְבַן
וּמְהֵימְנִן דְּלָא לְמִשְׁבְּקְכוֹן וּמַרְעִין בִּישִׁין וּמְהֵימְנִין דְּמִתְעַתְּקִין עַל גּוּשְׁמֵיכוֹן: וְהָשִׁיב
60 וְיַתֵּיב בְּכוֹן יָת כָּל אַרְעָיָא דְּאִתְנַרְיוּ בְּמִצְרָאֵי דְּדְחִילַת מִן קֳדָמֵהוֹן וְיִתְאֲחָקוּן בְּכוֹן:
61 גַּם כָּל לְחוּד כָּל מַרַע וְכָל מָחָא דְּלָא כְּתִיבִין בִּסְפַר אוֹרַיְיתָא הָדֵין יַסְקִינוּן מֵימְרָא
62 דַּיְיָ עֲלֵיכוֹן עַד דְּתִשְׁתֵּיצוֹן: וְנִשְׁאַרְתֶּם וְתִשְׁתְּיָרוּן בְּאוּמָא קַלִילָא חוֹלַף דִּי הֲוֵיתוּן
63 כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא לְסוּגֵי אֲרוּם לָא קַבֵּילְתּוּן לְמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן: וְהָוֶה וְהֵי הֵיכְמָא
דְּחֶדֵי מֵימְרָא דַּיְיָ עֲלֵיכוֹן לְאוֹטָבוּתְכוֹן וּלְאַסְגָאָה יַתְכוֹן הֵיכֵן דְּחֶדֵי מֵימְרָא דַּיְיָ
עֲלֵיכוֹן עַמְמִין נוּכְרָאִין לְהוֹבְדָא יַתְכוֹן וּלְמַשְׁצָיָא יַתְכוֹן וְתִיתְעֲקְרוּן מֵעִילַוֵי אַרְעָא
64 דְּאַתּוּן עַלַּיִן לְחַסָּן לְמֵירְתַהּ: וְהַפְיָיךְ הֵי וִיבַדַּרְכוֹן יְיָ בֵּינֵי כָּל עַמְמַיָּא מִסְיָפֵי
אַרְעָא וְעַד סְיָפֵי אַרְעָא וְתֶהֱווֹן מַסְקִין אַרְנוֹנָא לְפַלְחֵי מַעֲוָותָא דְּלָא יְדַעְתּוּן אַתּוּן
65 וְאֲבָהָתְכוֹן דִּמְן קִיסִין וְאַבְנִין: וּבְנוּמִין וְאִין יְחַפֵּל דַּעְתְּכוֹן לְמִפְלַח לְמַעֲוָותְהוֹן וְאִינְרֵי
בֵּינֵיכוֹן וּבֵינֵי עַמְמַיָּא הָאִינוּן וְלָא תְנוּחִין וְלָא יְהֵוִי מְנַח לְפִרְסַת דְּנָגֵיכוֹן וְיִתֵּן
מֵימְרָא דַּיְיָ לְכוֹן תַּמָּן לִיבָּא דַּחֲלָא
דְּמַחְשְׁכָן עֵינִין וּמַפְחַת נַפָּשׁ: וְהֵוִי
66 יְהוֹן חַיֵּיכוֹן תַּלְיִין לְכוֹן מִקְבֵּל וְתֶחֱוֹן
דְּחֲלִין יוֹמָם וְלֵילֵי וְלָא תְהֵימְנוּן בְּחַיֵּיכוֹן:
67 דְּיהֵי רַמְשָׁא דְּעָקַן מְאָרְכָן שְׁעֵי יוֹמָא דְּאֲפֵיכוֹן וּבְרַמְשָׁא תֶּהֱוֹון אָמְרִין לְוַאי דְּיהֵי
צַפְרָא דְּעָקַן מְאָרְכָן שְׁעֵי לֵילְיָא דְּאֲפֵיכוֹן מִתְוַוהוּת לִיבְּכוֹן דְּתֵיחֲוֹון חָזוֹהָן וּמִן
מֻחְמַן עֵינֵיכוֹן דְּאַתּוּן חֲמַיִן פּוּרְעָנוּתָא
וּדְחַלִין: וְהָשִׁיבְךְ וְיַנְלִינְכוֹן מֵימְרָא דַּיְיָ
68 לְמִצְרַיִם בְּאִילְפָיָא בְּנוּ יַמָּא דְסוּף
בְּאָרְחָא דַּעֲבַרְתּוּן וְאָמַרִית לְכוֹן לָא
תֵיסְפוּן חוֹב לְמֶחֱמֵי יָתָהּ וְתִזְדַּבְּנוּן תַּמָּן
בְּשִׁירְיָא לְבַעֲלֵי דְּבָבֵיכוֹן בְּדַמִּין יַקִּירִין הֵיךְ מָרֵי אוּמָנוּן וּמִן בָּתַר
דְּדִין בְּדַמִּין זוּלִין בְּעַבְדִין וְאַמְהָן עַד דְּתִיזְלוּלוּן לְמִשְׁתַּעְבְּדָא מַגָּן וְלִירַת
דְּמַכְנִישׁ:

ירושלמי 65 וְיִתֵּן לְכוֹן תַּמָּן לֵב דָּחִיל יְסוֹף עֵינֵיכוֹן וְרָאֵיב נַפָּשׁ:

ירושלמי 86 וְיִחְוֹור יַחְבוֹן מֵימְרָא דַּיְיָ לְמִצְרַיִם בִּלְבַרְנְיָא בְּאוֹרְחָא דִּי אֲמַרִית לְכוֹן לָא תוֹסְפוּן עוֹד לְמֶחֱמֵי יָתָהּ:

58 Si non custodieritis ut faciatis omnia mandata legis hujus, quæ scripta sunt in libro hoc, ut timeatis nomen gloriosum & terribile istud, Dominum Deum vestrum. 59 Et teget sermo Domini à vobis spiritum sanctum, quum venient plagæ super vos & plagæ super filios vestros, plagæ magnæ & durantes quæ non relinquent vos, & infirmitates malæ & durantes quæ inveterascent super corpora vestra. 60 Et convertet in vos omnia mala quæ immissa sunt in Ægyptios, à quibus timuisti, & adhærebunt vobis. 61 Prætereà omnem infirmitatem & plagam quæ non sunt scriptæ in libro legis hujus, ascendere faciet eas sermo Dñi contra vos, donec consumamini. 62 Et relinquemini populus modicus, pro eo quod fueritis sicut stellæ cœlorum præ multitudine: quoniam non auscultaveritis sermoni Domini Dei vestri. 63 Et erit sicut lætatus est sermo Domini erga vos benefaciendo vobis & multiplicando vos, sic lætabitur sermo Domini *immittendo* contra vos populos alienos ad perdendum & consumendum vos: & eradicabimini è terra, ad quam possidendam vos ingredimini. 64 Et dispergetvos Dominus inter omnes populos, à finibus terræ usque ad fines terræ: & eritis afferentes tributa cultoribus idolorum quæ non nôstis tu nec patres tui, quæ sunt ex lignis & lapidibus. 65 Quòd si divisa fuerit mens vestra ad colendum idola eorum, immittet inter vos & populos illos ut non requiescatis, neque erit requies plantæ pedum vestrorum: & dabit sermo Domini vobis illîc cor timens, quod caliginem inducat oculis & efflationem animæ. 66 Et erit vita vestra suspensa vobis è regione, & timebitis die & nocte, & non credetis vitæ vestræ. 67 Manè dicetis, Utinam sit vespera, quia afflictiones longiores facient horas diei in facie vestra: & in vespera dicetis, Utinam sit aurora, quia afflictiones longiores facient horas noctis in facie vestra: propter pavorem cordis vestri, quia eritis obstupescentes, & propter visionem oculorum vestrorum, quia vos videbitis vindictam & timebitis. 68 Et migrare faciet vos sermo Domini in Ægyptum navibus per medium maris rubri, per semitam quam transivistis, & de qua dixi vobis: Non addetis rursùs videre ipsam: & vendemini ibi in principio hostibus vestris pretio charo velut artifices, & posteà pretio vili ficut servi & ancillæ, adeò ut despecti sitis, & *addicamini* ad servitutem frustra, & nullus erit qui colligat.

Hieros. 65. *Et dabit vobis ibi cor timens, consumetur oculus vester, & dolebit anima.*

Hieros. 68. *Et redire faciet vos sermo Domini in Ægyptum in navibus magnis, per viam de qua dixi vobis; Non addetis amplius videre ipsam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اگر نه نگاه داري بكردن مر همه سخنهاي آن توره آن اين آن نوشتكان در 58
كتاب آن اين بترسيدن مر آن نامي آن عزيز وآن هيبت‌وار آن اين مر :: خداي تو*
* وجدا كند :: مر زخمي تو ومر زخمهاي نسلي تو زخمهاي بزرگان واستواران 59
وبيماريهاي بدان واستواران * وباز گردانند در تو مر همه اندوهي مصر آنچه 60
بترسيدي از پيشي ايشان وبچسپند در تو *نيز همه بيماري وهمه زخم آنچه نه نوشته 61
در كتاب آن توره آن اين بر آورد ايشانرا :: ابر تو تا نيست كردن ترا * وباقي مانيد 62
در مردماني اندك بدلي آنچه بوديد چون ستارهاي آن آسمان بسياري كه نه شنويدي در
قولي :: خداي تو * وباشد چون آنچه شادي كرد :: ابر شما بنيكوئي كردني شما 63
وبسيار كردن شمارا همچنين شادي كند :: [ابر شما] بگم كردن شمارا وبنيست
كردن شمارا وبر كنده آييد از بالاي آن زمين آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا*
* وپراگنده كند ترا :: در همه آن قومها از كناري آن زمين وتا كناري آن زمين 64
وپرستش كني آنجا بتاني دگران آنچه نه دانستي تو وپدراني تو چوب وسنگ *
* ودر قومها آن ايشان نه قرار يابي ونه باشد آسايش بكف پاي تو وبدهد :: بتو 65
[آنجا] دل لرزا وتاريكي چشمان واندوهي جان * وباشند حياتي تو آويختگان بتو 66
از مقابل وبسهمي شب وروز ونه استوار باشي در زندگي تو * در بامداد 67
بگوئي كه بدهد ايوار ودر ايوار بگوئي كه بدهد بامداد از سهمي دلي تو آنچه
بسهمي واز نمايشي چشماني تو آنچه ببيني * وباز گردانند ترا :: بمصر در كشتيها 68
در راهي آنچه گفتم بتو نه افزائي نيز بديدن آنرا وفروخته شويد آنجا [بدشمناني تو]
بندگان وبپرستاران ونيست خراي :

Nisi observaveris facere omnia 58
verba legis istius scripta in libro
isto, timendo nomen gloriosum &
terribile istud, Dominum Deum
tuum: Seliget quidem Dominus 59
plagam tuam, & plagas sobolis
tuæ, plagas magnas & stabiles,
& infirmitates malas ac stabiles.
Convertetque in te omnes dolores 60
Ægypti, quos timuisti, & adhære-
bunt tibi. Omnem etiã infirmitatem 61
et omnem plagam quæ non est scripta
in libro legis hujus, inducet Dominus
super te, usque ad annihilationem
tui. Et reliqui manebitis cum viris 62
paucis pro eo quòd eratis sicut stel-
læ cœli in multitudinem: quia non
auscultâsti voci Domini tui. Et 63
erit, quemadmodum lætatus est
Dominus super vos, benefaciendo
vobis & multiplicando vos: sic
lætabitur Dominus super vos, per-
dendo vos & annihilando vos,
& extirpabimini de super terram
quam tu ingrederis ad hæreditate
accipiendum eam. Et dispergette 64
Dominus in omnes populos, ab
extremo terræ & usque ad ex-
tremum terræ: colesque ibi idola
aliena quæ non nôsti tu & pa-
tres tui, lignum & lapidem. In 65
gentibus quoque illis permanentiam
non invenies, neque erit requies
plantæ pedis tui: dabit item Domi-
nus tibi illic cor tremens, & caligi-
nem oculorum, & mœrorem animæ.
Et erunt vitæ tuæ suspensæ 66
tibi ex adverso, & pavebis
nocte & die, nec tutus
eris in vita tua. Ma- 67
nè dices, Quis dabit ve-
speram? & vesperâ dices,
Quis dabit manè? ex pa-
vore cordis tui quo pavebis,
& ex apparitione oculorum tu-
orum quam videbis. Redu- 68
ceteque te Dominus in Ægyptum
in navibus per viam de qua
dixi tibi; Non addes amplius
videre eam: & venditi eritis
illic inimicis tuis in ser-
vos ac ancillas, & non erit
emptor.

דברים כט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

כט

CAP. XXIX.

אלה אִלֵּין פִּתְגָמֵי קְיָמָא דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה לְמִגְזַר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא 1
דְּמוֹאָב בַּר מִן קְיָמָא דְגָזַר עִמְּהוֹן בְּחוֹרֵב: ויקרא וּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאָמַר 2
לְהוֹן אַתּוּן חֲמִיתוּן יָת כָּל מַחְוָותָא דְעָבַד מֵימְרָא דַיְיָ לְעֵינֵיכוֹן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם
לְפַרְעֹה וּלְכָל עַבְדּוֹי וּלְכָל יַתְבֵי אַרְעֵיהּ: המסות נִיסִין רַבְרְבַן דַּחֲמִיתוּן בְּעֵינֵיכוֹן 3
אָתַיָא וְתִמְהַיָא רַבְרְבַיָא הָאִינוּן: ולא וְלָא יְהַב מֵימְרָא דַיְיָ לְכוֹן לִיבָּא לְמִנְדַּע 4
אֱלָהֵן לְמִנְדַּע וַעֲיָינִין לְמִרְמֵיָא אֱלָהֵן לְמֵחֵמֵי וְאוּדְנִין לְמִשְׁמְעָא אֱלָהֵן לְצַיְיתָא
וְאַתּוּן נְשִׁיתוּן אוֹרַיְיתָא דִלֵיבְכוֹן וּרְמִוחוֹן בְּעֵינֵיכוֹן וְטַמְטַמְתּוּן אוּדְנֵיכוֹן בְּיוֹמָן יוֹמָא
הָדֵין: ואולך וְהַלִּיכִית יַתְכוֹן אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּמַדְבְּרָא לָא בַלְמוּ כְּסוּתְכוֹן מֵעֲלַיְיכוֹן 5
נוֹשְׁמֵיכוֹן וְסַנְדַּלֵיכוֹן לָא אִיטְלָעוּ מֵעֲלַיְי רִינְלֵיכוֹן: לחם לַחְמָא דְעִיבּוּרָא לָא 6
אֲכַלְתּוּן וַחֲמַר וּמֵרַת לָא שְׁתִיתוּן וַהֲוַת אוֹרַיְיתִי תְּדִירָא מְסַתְּרָא בְּמַדְרְשֵׁיכוֹן
מְטוֹל דְּתִתְעַסְקוּן בָּהּ וְתִנְדְּעוּן אֲרוּם אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהְכוֹן: ותבאו וְאֲתֵיתוּן 7
לְאַתְרָא הָדֵין וּנְפַק סִיחוֹן מַלְכָּא דְחוּשְׁבְּנָא וְעוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן לְקֻרְמוֹתָנָא לְסִדְרֵי
קְרָבָא וּמְחוֹנוּן: ונקח וּכְבַשְׁנָן יַת אַרְעֵיהוֹן וִיהַבְנָא אַחְסָנָא לְשִׁבְטָא רְאוּבֵן 8
וּלְשִׁבְטָא גָד וּלְפַלְגוּת שִׁבְטָא מְנַשֶּׁה:
ושמרתם וְתִנְטְרוּן יַת פִּתְגָמֵי קְיָמָא 9
הָדָא וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן מִן בְּגַלָּל דְּתַצְלְחוּן
יַת כָּל דְּתַעְבְּדוּן:

ירושלמי 9 וְתִטְרוּן יַת מִלֵּי שְׁבָח אוֹרַיְיתָא הָדָא וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן מִן בְּגַלָּל דְּתִתְבּוֹנְנוּן יַת כָּל מָה דְּתִתְעַבְּדִין:

פ פ פ

אתם נצבים אֲמַר מֹשֶׁה נְבִיָא לָא בְּטוּמְרָא אֲנָא מְסַהֵיד בְּכוֹן אֱלָהֵן כַּד אַתּוּן 10
מְעַתְּדִין יוֹמָא כּוּלְכוֹן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן רֵישֵׁי סַנְהֶדְרִין דִּילְכוֹן וְאַפְרְכְלֵי שִׁבְטֵיכוֹן
סָבֵיכוֹן וְסָרְכֵיכוֹן כָּל אֱינַשׁ יִשְׂרָאֵל: טפכם טַפְלְכוֹן וְנָשֵׁיכוֹן וְגִיּוֹרֵיכוֹן דְּיָבְנוּ 11
מַשְׁרְיֵיכוֹן מְקַטַּע קִיסֵיכוֹן עַד מִילּוֹאֵי
מַיְמֵיכוֹן: לעברך לְאַעֲלוּתְכוֹן בִּקְיָמָא 12
דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וּלְאוּדְהָרוּתְכוֹן בְּמוּמְתֵיהּ דַיְיָ
אֱלָהְכוֹן גָּזַר עִמְּכוֹן יוֹמָנָא: למען מִן 13
בְּגַלָּל לְקִיְמָא יָתְכוֹן יוֹמָנָא לֵיהּ לְאוּמָא
בְּרִירָא וְהוּא יְהֵוֵי לְכוֹן לֶאֱלָה הֵיכְמָא
דְמַלֵּיל לְכוֹן וְהֵי כְּמָא דְקַיֵּים לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב: 14

ירושלמי 11 טַפְלְכוֹן נְשֵׁיכוֹן וְגִיּוֹרֵיכוֹן דְּאִית בְּנוֹ מַשְׁרְיָתְכוֹן מְקַטּוּעֵי קִיסֵיכוֹן עַד מְלוּי מֵימֵיכוֹן 12 מְלַעְבְּרְכוֹן בִּקְיָמָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וּבְשְׁבוּעְתָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן מְקַיֵּם עִמְּכוֹן יוֹמָא דֵין:

CAP. XXIX.

HÆc ſunt verba fœderis, quod mandavit Dominus Moſi ut pangeret cum filiis Iſrael in terra Moab, præter illud fœdus quod pepigerat cum illis in Horeb. Vocavítque Moſes omnem Iſrael, & dixit illis; Vos vidiſtis omnes plagas quas fecit ſermo Domini ante oculos veſtros in terra Ægypti, Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, & omnibus habitatoribus terræ illius: Tentationes magnas quas vidiſtis oculis veſtris, ſignaſque & portenta magna illa. Nec dedit ſermo Domini vobis cor ut oblivioni traderetis, ſed potius ut ſciretis, & oculos ad niſtandum ſed ad videndum, & aures ad claudendum ſed ad auſcultandum: Vos autem oblivioni tradidiſtis legem è corde veſtro, & nictâſtis oculis veſtris, & clauſiſtis aures veſtras tempore diei hujus. Et duxi vos quadraginta annis per deſertum, non vetuſtate attrita ſunt veſtimenta veſtra à corporibus veſtris, & calcei veſtri attriti à pede veſtro. Panem de frumento non comediſtis, & vinum & merum non bibiſtis: & fuit lex mea aſſiduè monſtrata in ſcholis veſtris, ut occuparemini in ea, & cognoſceretis quod ego ſum Dominus Deus veſter. Et veniſtis ad locum hunc, & exiit Sichon rex Heſebon & Og rex Matnan obviam nobis in aciem belli, & percuſſimus eos. Et ſubegimus terram eorum, & dedimus hæreditatem tribui Ruben & tribui Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe. Servabitis itaque verba fœderis hujus, & facietis ea: ut proſpere ſuccedat vobis quicquid facturi eſtis.

Hieroſ. 9 *Cuſtodietis verba laudabilia legis hujus, & facietis illa: ut ſitis intelligentiâ præditi in omnibus quæ eſtis facturi.*

SECT. LI.

DIxit Moſes propheta; Non in abſcondito ego obteſtor vos, ſed cùm eſtis ſtantes hodie omnes vos coram Domino Deo veſtro, capita ſynedrii veſtri, & præfecti tribuum veſtrarum, ſeniores veſtri, & principes veſtri, omnes homines Iſrael: Parvuli veſtri, & uxores veſtræ, & peregrini veſtri qui ſunt in medio caſtrorum veſtrorum, à cædente ligna veſtra, uſque ad haurientem aquas veſtras. Ad ingredi faciendum vos in fœdus Domini Dei veſtri, & admonendum vos de jurejurando quod Dominus Deus veſter pepigit vobiſcum hodie. Ut ſtatuat vos hodie in populum mundum, & ſit ipſe vobis in Deum, ſicut loquutus eſt vobis, & ſicut jurato promiſit patribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob.

Hieroſ. 11 *Parvuli veſtri, uxores veſtræ, & peregrini veſtri qui ſunt in medio caſtrorum veſtrorum, à ſuccidente ligna veſtra, uſque ad haurientem aquas veſtras.* 12 *Ut non tranſgrediamini fœdus Domini Dei veſtri, & jusjurandum quod Dominus Deus veſter pepigit vobiſcum hodie.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل بيست نهم *

CAP. XXIX.

* اينان سخنهاي [آن شرط] آنچه بفرمود ⁝ مر مشه ببريدن اوازي پسراني يسرال در زميني 1
مواب بجز آن شرط آنچه ببرّيد اوازي ايشان در حرب * بخواند مشه بهمه يسرال گفت بايشان 2
شما بديديد مر همه آنچه بكرد ⁝ بچشم ديدي شما در زميني مصر بفرعه و بهمه بندگاني او
و بهمه ولايتي او * آن آزمايشهاي آن بزرگان آنچه بديدند چشماني تو آن نشانها و آن 3
معجزهاي آن بزرگان آن ايشان * و نه داد ⁝ بشما دل بدانستن و چشمان بديدن 4
و گوشها بشنويدن تا آن روزي آن اين * و ببردم شمارا چهل سال در بيابان نه كهنه 5
شدند جامهاي شما از بالاي شما و كفشي تو نه كهنه شد از بالاي پايي تو * نان نه 6
خورديد و مي و مستكاره نه آهنجيديد بسبب بدانيد كه من ⁝ خداي شما * بيامديد 7
آن جايي آن اين بيرون آمد سيحن پادشاهي حشبون و عوج پادشاهي آن بشن بپديرهي
ايما بكارزار بزديم ايشانرا * و بستانديم مر ولايتي ايشان و بداديم آنرا [باحسنتا] براوبني 8
و بجدي و بنيمهي قبيلهي منسّه * و نگاه داريد مر سخنهاي آن شرط آن اين و بكنيد 9
ايشانرا بسبب عاقل باشيد مر همه آنچه بكنيد * شما استادگان اين روز جملهي 10
شما بپيشي ⁝ خداي شما سروراني شما قبيلهاي شما پيراني شما و مهتراني شما همه
مردي يسرال * طفلاني شما زناني شما و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو از بر چيناي 11
هيزمهاي تو تا كشاي آبي تو * بگذشتني تو در شرطي ⁝ خداي تو و در سوگندي 12
او آنچه [⁝] خداي تو برّا اوازي تو اين روز * بسبب بر انگيزاندن ترا اين روز باو بقوم 13
و اوباشد بتو بخدا چون آنچه سخن گفت بتو و چون آنچه سوگند خورد بپدراني تو
بابرهم بيصحق و بيعقوب *

CAP. XXIX.

HÆc ſunt verba pacti quæ præcepit Dominus ipſi Moſheh pangere cum filiis Iſrael in terra Moab, præter pactum quod pepigit cum eis in Horeb. Vocans itaque Moſheh univerſum Iſrael, dixit eis; Vos vidiſtis omne quod fecit Dominus in oculorum conſpectu veſtrorum in terra Ægypti, Pharoni & omnibus ſervis ejus, & univerſæ terræ ejus, Tentationes magnas quas viderunt oculi tui, ſigna ac portenta magna illa: Neque tamen dedit Dominus vobis cor ad ſciendum, & oculos ad videndum, & aures ad audiendum, uſque ad diem hanc. Et deduxi vos quadraginta annis per deſertum: non inveteraverunt veſtimenta veſtra de ſuper vos, calceus quoque tuus non veteravit de ſuper pedem tuum. Panem non comeditis, & vinum ac inebriamentum non bibiſtis: ut ſciretis quòd ego ſum Dominus Deus veſter. Et veniſtis ad locum iſtum: egreſſuſque eſt Sihon rex Heſhbon & Og rex Baſhan in occurſum noſtrum ad prælium, & percuſſimus eos: Et cepimus regionem ipſorum, dedimuſque eam in poſſeſſionem Reubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Menaſſeh. Cuſtodite igitur verba pacti hujus, & facite ea, ut prudentes ſitis in omni quod facietis. Vos eſtis ſtantes hodiè univerſi vos in præſentia Domini Dei veſtri, capitanei veſtri tribuum veſtrarum, ſenioves veſtri, & principes veſtri, omnes viri Iſrael: Parvuli veſtri, uxores veſtræ, & peregrinus tuus qui intrà portas tuas, à collectore lignorum tuorum uſque ad hauſtorem aquæ tuæ: Ut tranſeas in pactum Domini Dei tui, & in juramentum ejus, quod Dominus Deus tuus pangit tecum hodiè: Cauſâ ſuſcitandi te hodiè ſibi in populum, & ut ipſe ſit tibi in Deum, quemadmodum locutus eſt tibi, & quemadmodum juravit patribus tuis, Abraham, Iſhac, & Jaacob.

14 וְלָא עִמְּכוֹן בִּלְחוֹדֵיכוֹן אֲנָא גָּזַר יָת קְיָמָא הָדָא וּמַסְהִיד יָת מוֹמָתָא הָדָא :
15 כִּי אֲרוּם יָת כָּל דְּרַיָּא דְקָמוֹן מִן יוֹמַת
עַלְמָא כְּלְהוֹן הֵינוֹן דְּקַיְּימִין הָכָא עִמָּנָא
יוֹמָנָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָנָא וְיָת כָּל דְּרַיָּא
דְּעָתִידִין לְמֵיקוֹם עַד סוֹף כָּל עַלְמָא
כְּלְהוֹן הֵינוֹן קַיְּימִין הָכָא עִמָּן יוֹמָנָא :
16 כִּי אַתּוּם אֲרוּם אַתּוּן יַדְעָתּוּן סְכוּם שְׁנַיָּא
דְּיָתֵבְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּבְזִינַיִן דְּעָבַד
וְחַמִּיתוּן יָת מַרְחֲקָתְהוֹן וְיָת טָעָוַן דְּלְהוֹן
17 דְּמָן קִיסָא וְאַבְנָא דְּרַמְיִין בְּאוּשְׁקֵי
וְטָעָוַן דְּכַסְפָּ וּדְהַב דִּיהִיבִין עִמְּהוֹן
בְּבָתַּיָּא אַחֲרִין דְּשִׁין בַּתְרֵיהוֹן דְּלָא
יִתְנַגְּבוּן : פֶּן אִוְדְּרוּן דִּלְמָא אִית
18 בְּכוֹן הַשְׁתָּא וְלָא יְהֵוִי בָּתַר דְּנָא בַּר נַשׁ
אוֹ אִיתְּתָא אוֹ גְנִיסָא אוֹ שִׁבְטָא דִּלְבַּיְּהּ
מְחַפְּנֵי לְמֶטְעֵי יוֹמָנָא מִדַּחֲלְתָּא דַיְיָ
אֱלָהָנָא לְמִפְלַח יָת טָעֲוּת עַמְמַיָּא הָאִנּוּן
דִּלְמָא אִית בְּכוֹן מְעוּ דְּשָׁרִישׁ דְּלִבַּיְּהּ
מְהַרְהֵר עֲלוֹי בְּתַר חִטְאֵיהּ דְּשַׁרְוִי
חִיטָאוּ חִלִּי וְסוֹפֵיהּ מְרִיר כְּאַנְרְנָא
דְמוֹתָא : וְהִיה וִיהֵי בְּמִשְׁמְעֵיהּ יָת
19 פִּתְגָמֵי מוֹמָתָא הָדָא וְיִתְאֲשֵׁשׁ בְּלִבַּיְּהּ
לְמֵימַר שְׁלָמָא יְהֵי לִי אֲרוּם בְּתָקוֹף
יִצְרָא בִּישָׁא דְּלִבִּי אֲזוּל מִן בְּנָלָל לְמוֹסְפָּא חוֹבֵי שְׁלוּתָא עַל זְדוֹנוֹתָא : לָא לָא
20 יְהֵי רַעֲוָא מִן קֳדָם יְיָ לְמִשְׁבַּק לֵיהּ אֲרוּם בְּכֵן יִתְקוֹף רוּגְזָא דַיְיָ וְחֵימְתֵיהּ בְּבַר נָשָׁא
הַהוּא וְתִחוֹל בֵּיהּ כָּל פִּתְגָמֵי לְוָטָתָא דִּכְתִיבִין בְּסִפְרָא הָדֵין וְיִמְחֵי יְיָ יָת שׁוּם
21 דּוּכְרָנֵיהּ מִתְּחוֹת שְׁמַיָּא : וְהִבְדִּילוֹ וְיַפְרִישִׁנֵּיהּ יְיָ לְבִישָׁא מִכֹּל שִׁבְטַיָּא דְיִשְׂרָאֵל
22 הֵי כִּכְל לְוָטֵי קְיָמָא דִּכְתִיבִין בְּסִפְרָא הָדֵין : וְאָמַר וְיֵימְרוּן דָּרַיָּא בַּתְרָאֵי בְּנֵיכוֹן
דִּי יְקוּמוּן מִן בַּתֵּרֵיכוֹן וּבַר עַמְמֵי דְּיֵיתֵי מֵאַרַע רְחִיקָא וְיֵחְמוּן יָת מַחְוָתָא דְּאַרְעָא
הַהִיא וְיָת מַרְעָתָא דְּנָרֵי יְיָ בֵּיהּ : גְּפְרִית כִּיבְרִיתָא וּמִלְחָא עִם אֶשָּׁא מְצַלְהֲבָא
23 תִּהֵי יַקְדָא כָּל אַרְעָא לָא תִתְכַּשַּׁר לְבַר זְרַע וְלָא תִרְבֵּי צְמָחִין וְלָא יִסַּק בַּהּ כָּל
עִשְׂבָּא תִּשְׁתַּקַּע הֵידְ תְּהַפְּכָנוּתָא דְסָדוֹם וְעֲמוֹרָהּ אַדְמָה וּצְבוֹיִים דְּהָפַךְ מֵימְרָא
דַיְיָ בִּרוּגְזֵיהּ וּבְכַלִּיתֵיהּ :

Non autem vobiscum solum ego pango fœdus hoc, & obtestor juramen- 14
tum hoc. Sed omnes generationes quæ steterunt à diebus seculi, 15
omnes illæ stant hic nobiscum hodie coram Domino Deo nostro:
& omnes generationes quæ surrecturæ sunt usque ad finem totius
mundi, omnes illæ stant hîc nobiscum hodie. Vos enim novistis 16
numerum annorum quibus habitavimus in terra Ægypti, & fortitudines quas operatus est nobis inter
populos per quos transivistis. Vidistis quoque abominationes eorum, 17
& idola eorum, quæ *constabant* ligno & lapide, quæ projiciebant
in plateas, & idola argentea & aurea quæ reponebant secum in
domibus, & claudebant ostia post se ne furto auferrentur. Cavete 18
ne sit inter vos nunc aut posthac aliquis, vir aut mulier, familia
aut tribus, cujus cor aversum sit ut erret hodie à cultu Domini
Dei nostri, ut colat idola populorum illorum: ne sit inter vos error radices agens, cujus cor cogitet permanere in peccato suo; nam
initium peccati dulce est, sed finis ejus amarus velut toxicum mortiferum. Et cùm audierit verba 19
juramenti hujus, desperet in corde suo, dicendo; Pax erit mihi quamvis in robore concupiscentiæ malæ cordis mei ego ambulem, ut addat peccata ignorantiæ ad superbiam. Non erit beneplacitum à facie 20
Domini ut condonet illi; quoniam incandescet furor Domini & excandescentia illius in hominem illum, & quiescent super ipsum omnia
verba maledictionum quæ scripta sunt in libro hoc: & delebit Dominus nomen memoriæ illius de sub cœlis. Et separabit ipsum Do- 21
minus in malum ex omnibus tribubus Israel, juxta omnes maledictiones fœderis quæ scriptæ sunt in libro hoc. Et dicent generationes 22
sequentes filiorum vestrorum qui stabunt post vos, & alienigenæ qui
venient de terra longinqua, & videbunt plagas terræ illius, & infirmitates illius quas immiserit in ipsam Dominus. *Nam* sulphure & 23
salsugine cum igne ardente comburetur universa terra, non apta erit
semini, neque producet germina, neque ascendet in ea ulla herba: submergetur instar submersionis Sodomorum & Gomorrhæ, Adma & Seboim,
quas evertit sermo Domini in ira sua & in furore suo.

Hieros. 15 *Sed omnes generationes quæ steterunt à diebus seculi usque hactenus, tecum stant hinc hodie coram Domino Deo vestro: item omnes generationes quæ venturæ sunt post nos, acsi starent hîc nobiscum hodie.*

Hieros. 17 *Et vidistis res detestandas eorum & abominationes eorum, idola lignea & idola lapidea, idola argentea & idola aurea: idola lignea & lapidea projiciebant in plateas, idola verò argentea & aurea reponebant ea domi, timebant* enim *ne furto auferrentur.* 18 *Ne sit inter vos vir, aut mulier, aut familia, aut tribus, cujus cor aversum sit hodie à facie Domini Dei nostri, ut eat ad colendum idola populorum illorum: ne sit inter vos vir cujus cor cogitet peccatum suum, quod simile est radici fixæ in terra; quoniam caput ejus dulce est ut mel, sed finis ejus amarus ut absynthium mortiferum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * ونه اوازي شما بتنهايي شما من برّا مر آن شرطي آن اين ومر آن سوكندي آن اين * كه
مر آنچه هست او [اينجا] اوازي ايما ايستاده اين روز [پيشي :: خداي ايما] ومر آنچه نيست او اينجا
16 اوازي ايما اين روز * كه شما دانستيد مر آنچه بنشستيم در زميني مصر ومر آنچه بگذشتيم
17 در ميانى آن قومها آنچه بگذشتيد * بديديد مر ويسهاي ايشان ومر بتاني ايشان چوب
18 وسنگ نقره وطلا آنچه اوازي ايشان * تا نه هست در شما مردي يا زني يا اهلي خانهي
يا قبيلهي آنچه دلي او روي كنا اين روز از نزدي :: خداي ايما برفتن بپرستيدن مر
19 بتاني آن قومهاي آن ايشان تا نه هست در شما ريشهي شاخهي زهر وكبسته * وباشد در
شنيدني او مر سخناني آن سوكندي آن اين وشكسته شود در دلي او بگفتن سلامتي باشد
20 بمن كه در هوسي دلي من بروم بسبب افزودني آن خور آب مر آن تشنه * نه مراد
كند :: آمرزيدن باو كه آن هنگام دودگين شود خشمي :: وشكي او در مردي آن او
21 بخسيد درو همه آن نفرين آن نوشته در كتابي آن اين ومحو كند :: مر نامي او از فرودي
آن آسمان * وجدا كند اويرا :: ببدي از همه قبيلهاي يسرال چون همه نفرينهاي آن
22 شرط آن نوشته در كتابي آن تورهي آن اين * وبگويد آن دراي آن آخرين پسراني شما آنچه
برخيزند از پسي شما وآن بيگانه آنچه بيايد از زميني دور و ببينند مر زخمهاي آن زميني
23 آن آن ومر بيماريهاي آن آنچه بيماري آورد :: در آن * گوگرد ونمك سوخته همه زميني آن
نه كاشته شود ونه رويد ونه بر آيد دران هيچ گياه چون زيرزبري سدوم وعموره ادمه
وصبوييم آنچه زيرزبر كرد :: در خشمي او ودر غضبي او.

Neque vobiscum solis ipsis ego pango 14
fœdus istud, & juramentum istud:
Sed cum *eo qui est ipse hîc nobiscũ* 15
stans hâc die in præsentia Domini
Dei nostri, & cum *eo qui non est*
ipse hîc nobiscum hâc die. Vos enim 16
nôstis quomodo sedimus in terra
Ægypti, & quomodo transivimus
per medium gentium quas transi-
stis: Et *vidistis abominationes* 17
earum, & idola earum, lignum &
lapidem, argentum & aurum, quæ
sunt apud illas. Ut non sit inter 18
vos vir, aut mulier, aut familia,
aut tribus, cujus cor respiciat hodiè
à Domino Deo nostro, eundo ad co-
lendum idola gentium: ne fortè
sint inter vos fibræ ramiferæ
veneni & colocynthidis. Sitque, 19
cùm audierit verba juramen-
ti hujus, tunc frangatur in corde
suo, dicendo; Pax erit mihi,
quum in libidine cordis mei am-
bulavero, addendo bibacitatem
sitienti. Non volet Dominus re- 20
mittere ei, quia eo tempore fu-
mabit ira Domini & zelus ejus
in virum illum, & incumbet ei
omnis maledictio scripta in libro
isto: & delebit Dominus nomen
ejus de sub cœlo. Et separabit 21
eum Dominus in malum, ab omni-
bus tribubus Israel, juxta omnes
maledictiones fœderis scripti in li-
bro legis hujus. Et dicet genera- 22
tio posterior, filii vestri qui sur-
gent post vos, & extraneus qui
venerit à terra longinqua: quum
viderint plagas terræ istius, &
infirmitates ejus quas intulerit Do-
minus in eam: (Nam *sulphure &* 23
sale exusta erit *tota terra ejus:*
non seretur, neque pullulabit nec
ascendet in ea ulla herba, juxta
subversionem Sedom, & Amorah,
Admah, & Sebojim, quas sub-
vertit Dominus in ira sua & in
furore suo:)

דברים ל
תרגום יונתן בן עוזיאל

24 ואמרו ויימרון כָּל עַמְמַיָּא מְטול מַה־ עְבַד יְיָ הֵיכְנָא לְאַרְעָא הָדָא מַה־ הַוֵה
25 חְקוף רוגְזָא רַבָּא הָדֵין : ואמרו ויימרון מְטול דְּשְׁבָקוּ יַת קְיָמָא־ דַיְיָ אֱלָהָא
26 דַאֲבָהָתְהון דְּגַזַר עִמְּהון בְּאַפְּקוֹתֵיהּ־ יַתְהון מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם : וילכו וַאֲזְלוּ בָּתַר
27 יְצָרָא בִישָׁא וּפְלְחוּ לְטַעֲוָות עַמְמַיָּא וְסָגִידוּ לְהון דְּלָא יְדָעִינון וְלָא
אְתְפַּלְגוּן לְהון : ויחר אף וְתְקִיף רוגְזָא דַיְיָ בְּאַרְעָא הַהִיא לְאַיְתָיָא עֲלָהּ־ יַת
28 כָּל לְוָטָיָא דְּכְתִיבִין בְּסִפְרָא הָדֵין : וישחם וְשַׁלְטִלינון יְיָ מֵעַלַיי אַרְעָהון בְּרָגְזָא
29 וּבְכֻלְּזָא וּבְתְקוף רַב וְטַלְקִינון בְּגָלוּתָא לְאַרַע חורָן כְּיוֹמָן יוֹמָא הָדֵין : הנסתרות
טְמִירָתָא לַיְיָ קֳדָם יְיָ אֱלָהָנָא וְהוּא יִפְרַע מִנְהון וּגְלָיְיתָא יְתְמַסְרָן לָנָא וְלִבְנָנָא
עַד עָלְמָא לְמֶעְבַּד לְהון דִּינָא מְטול לְקַיָּמָא יַת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא הָדָא :

ל

1 והיה־ וְיהֵי כַּד יֵיתון עֲלַיכון יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין בִּירְכָן וְחִילּופְהון דְּסַדָּרִית
קֳדָמֵיכון וְתֵיתְבוּן עַל לִיבְּכון לְמֵיתַב לְפוּלְחָנִי בְּכָל גָּלְוָות עַמְמַיָּא דְאַנְגֵלִי יָתְכון
2 יְיָ לְתַמָּן : ושבת טוּבֵיכון דְּצַדִּיקַיָּא מְרֵי תְּחוּבָא דְכַד תְּחוּבון וְתְתוּבון מַטָּיָא
תְּיוּבְתְּכון עַד כּוּרְסֵי יְקָרָא דַיְיָ אֱלָהְכון אִין תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרֵיהּ־ בְּכָל מַה־ דַּאֲנָא
3 מְפַקֵּיד לָכון יוֹמָנָא אַתּון וּבְנֵיכון בְּכָל לִבְּכון וּבְכָל נַפְשְׁכון : ושב וְיקַבֵּל
מֵימְרֵיהּ־ בְּרַעֲוָא יַת תְּיוּבְתְּכון וְיִרְחֵם עֲלֵיכון וְיתוּב וְיכַנוֹשׁ יָתְכון מִכָּל עַמְמַיָּא
דְּבַדַּר יְיָ אֱלָהְכון יָתְכון לְתַמָּן : אם אִין יְהון מְבַדְּרֵיכון בְּסָיְפֵי שְׁמַיָּא מִתַּמָּן
4 יְכַנוֹשׁ יָתְכון מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהְכון עַל יְדוי דְּאֵלְיָהוּ כַּהֲנָא רַבָּא וּמִתַּמָּן יְקָרֵב יָתְכון
5 עַל יְדוי דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא : והביאך וְיַעֲלִינְכון מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהְכון לְאַרְעָא
דְּיָרִיתוּ אֲבָהָתְכון וְתֵרְתֵּיהּ־ וְיוטֵב לְכון וְיסַגְּנִנְכון יַתִּיר מִן אֲבָהָתְכון : ומל ה וַיְעַדֵּי
יְיָ אֱלָהְכון יַת טִפְשׁות לִבְּכון וְיַת טִפְשׁות לִבָּא דִבְנֵיכון אֲרום יְבַטֵּל יְצָרָא בִישָׁא
מִן עַלְמָא וְיִבְרֵי יְצָרָא טָבָא דִי יַמְלִיכְנכון לְמִירְחַם יַת יְיָ אֱלָהְכון בְּכָל לִבְּכון
7 וּבְכָל נַפְשְׁכון מִן בְּגַל דְּיוּנְדון חַיֵּיכון עַד עָלְמִין : ונתן וְיִנְדֵּי מֵימְרָא דַיְיָ
אֱלָהְכון יַת לְוָטַיָּא הָאִלֵּין עַל בַּעֲלֵי דְבָבֵיכון דְּאָעִיקוּ יָתְכון בְּגָלוּתְכון וְעַל
8 סַנָּאֵיכון דְּרָדְפוּ מִן בַּתְרֵיכון עַד דִּי אֲנָסוּ יָתְכון : ואתה־ וְאַתּון תְּתוּבון וּתְקַבְּלוּן
לְמֵימְרָא דַיְיָ וְתַעְבְּדוּן יַת כָּל פִּקּודוי דַּאֲנָא מְפַקֵּד לָכון יוֹמָנָא :

DEUTERONOMIUM. CAP. XXX. 375
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

24 Et dicent omnes populi; Propter quid fecit Dominus sic terræ huic? quæ eſt ira furoris magni hujus? 25 Et dicent; Propterea quòd reliquerunt fœdus Domini Dei patrum ſuorum, quod pepigerat cum illis dum educeret eos è terra Ægypti. 26 Et iverunt poſt concupiſcentiam malam, & coluerunt idola populorum, & adoraverunt ea, deos quos non noverunt, neque ceſſerunt in partem illis. 27 Et iratus eſt furor Domini contra hanc terram, ut adduceret ſuper eam omnes maledictiones ſcriptas in libro hoc. 28 Et exulare fecit eos Dominus à terra ſua in ira, furore, & indignatione magna: & projecit eos in captivitatem in terram aliam, ut *teſtatur* tempus diei hujus. 29 Secreta revelata ſunt coram Domino Deo noſtro, & ipſe ultionem ſumet de illis: ſed manifeſta tradita ſunt nobis & filiis noſtris uſque in ſeculum, ut faciamus de illis judicium, ut impleamus omnia verba legis hujus.

CAP. XXX.

1 Et erit quum venient ſuper vos omnia verba hæc benedictionum, & eorum contraria, quæ ego poſui coram vobis, tum reducetis ad cor veſtrum ut revertamini ad cultum meum in omnibus captivitatibus populorum ad quos migrare fecerit vos Dominus. 2 O vos juſti reſipiſcentes fœlices; quia quum peccaveritis & reverſi eritis, perveniet veſtra reſipiſcentia uſq; ad ſolium gloriæ Domini Dei veſtri: ſi recipiatis ſermonem ejus juxta omnia quæ mandavi vobis hodie, vos & filii veſtri, toto corde veſtro & tota anima veſtra? 3 Et recipiet ſermo ipſius cum beneplacito pœnitentiam veſtram, & miſerebitur veſtri: & iterùm congregabit vos ex omnibus populis, ad quos diſperſerit vos Dominus Deus veſter. 4 Si fuerint diſperſiones veſtræ in fines cœlorum, inde congregabit vos ſermo Domini per manus Eliæ ſacerdotis magni, & inde adducet vos per manus regis Meſſiæ. 5 Et introducet vos ſermo Domini Dei veſtri in terram quam hæreditario poſſederunt patres veſtri, & poſſidebis eam: & benefaciet vobis, & multiplicabit vos pluſquam patres veſtros. 6 Et removebit Dominus Deus veſter ſtultitiam cordis veſtri, & ſtultitiam cordis filiorum veſtrorum: quia ceſſabit concupiſcentia mala ex mundo, & creabit concupiſcentiam bonam, quæ conſilium dabit vobis ut diligatis Dominum Deum veſtrum toto corde veſtro, & tota anima veſtra, ut producantur vitæ veſtræ uſque in ſeculum. 7 Et immittet ſermo Domini Dei veſtri maledictiones iſtas ſuper inimicos veſtros, qui oppreſſerunt vos in captivitatibus veſtris, & contra oſores veſtros qui perſequuti ſunt vos, donec diripuerint vos. 8 Vos verò revertemini & recipietis ſermonem Domini, & facietis omnia mandata ejus, quæ ego mando vobis hodie.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 و بگويند همه آن قومها ابرچي بكرد يي همچنين بزميني آن اين چي گرمي آن خشم آن
25 بزرگي آن اين * وبگويند ابر آنچه گذاشتند مر شرطي يي خداي پدراني ايشان آنچه ببريد
26 اوازي ايشان دربيرون آوردني او ايشانرا از زميني مصر * برفتند بپرستيدند معبودانی دگران
27 و سجود كردند بايشان معبودي آنچه نه دانستند ايشانرا ونه بخش داد بايشان * گرم شد
28 خشمي يي در زميني آن آن باوردن ابر آن مر همه آن نفريني آن نوشته درکتابي آن اين * بر كند
يي ايشانرا از بالاي زميني ايشان درخشم ودر غضب ودر قهري بزرك و بينداخت ايشانرا
29 بزميني دگر چون روزي آن اين * آن نهانها يي خداي ايما وآن ظاهرها بايما و بپسراني
[ايما] تا جاويد بكردن مر همه سخنهاي آن تورهي آن اين *

* فصل سي ام *

1 * و باشند كه بيايند ابر تو همه آن سخنهاي آن اينان آن آفرين و آن نفرين آنچه بدادم
بپيشي تو و باز كردي بدلي تو در همه آن قومها آنچه دحف كرد ترا يي خداي تو بآنجا *
2 * وباز كردي تا يي خداي تو وبشنوي درقولي او چون همه آنچه من فرمايا ترا اين روز تو
3 و پسراني تو در همه دلي تو و در همه جاني تو * و باز كردانند يي خداي تو مر بردكي تو [و رحمت
كند بتو] و باز كردد و جمع كند ترا از همه آن قومها آنچه پراكنده كرد ترا يي خداي تو
4 بآنجا * اكر باشد دحف شدهي تو در كناري آن آسمان از آنجا جمع كند ترا يي خداي تو و از
5 آنجا بستانند ترا * و بياورد ترا يي خداي تو بآن زمين آنچه ميراث كرفتند پدراني تو و ميراث
6 كيري آنرا و نيكو كند ترا و بسيار كند ترا از پدراني تو * و ببرد يي خداي تو مر
نادانيي دلي تو و مر نادانيي نسلي تو بدوست داشتن مر يي خداي تو در همه دلي تو و در
7 همه جاني تو بسبب زستني تو * و بدهد يي خداي تو مر همه آن نفرينهاي آن اينان ابر
8 دشمناني تو و ابر دشمن داراني تو آنچه بتاختند ترا * و باز كردي وبشنوي بقولي يي
و بكني مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز *

1 *Dicent inquam omnes gentes; ut quid fecit Dominus ſic terræ huic? quiſnam eſt fervor iræ magnæ hujus? 25 Et dicent; Super eo quòd dereliquerunt pactum Domini Dei patrum ſuorum, quod pepigit cum eis quum educeret eos è terra Ægypti. 26 Et abeuntes coluerunt deos alios, & adorârunt eos, deos quos non cognoverunt, cùm non impertitus ſit eos illis. 27 Et effer-buit ira Domini in terram ipſam, ad inferendum ei omnem maledictionem ſcriptam in libro hoc. 28 Extirpavitque eos Dominus de ſuper terram ipſorum in ira, & furore, & indignatione magnâ, & projecit eos in terram aliam, ſicut die hâc. 29 Abſcondita, Domino Deo noſtro: & manifeſta, nobis & filiis noſtris uſque in æternum, ad faciendum omnia verba legis hujus.*

CAP. XXX.

1 *Erit autem, cùm venerint ſuper te omnia verba hæc, benedictio & maledictio quas dedi coram te, & reverſus fueris ad cor tuum in cunctis gentibus ad quas impulerit te Dominus Deus tuus: 2 Reverſuſque fueris ad Dominum Deum tuum, & auſcultaveris dicto ejus, juxta omne quod ego præcipio tibi hodiè, tu & filii tui toto corde tuo & totâ animâ tuâ: 3 Tunc reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, & miſerebitur tui, & revertetur & congregabit te ex omnibus gentibus ad quas diſperſerit te Dominus Deus tuus. 4 Si fuerit expulſio tua ad extremum cœli, illinc congregabit te Dominus Deus tuus, & illinc capiet te: 5 Introducétque te Dominus Deus tuus in terram quam hæreditate acceperant patres tui, & hæreditate accipies eam: benefaciétque tibi, & multiplicabit te præ patribus tuis. 6 Et circumcîdet Dominus Deus tuus ignorantiâ cordis tui, et ignorantiâ ſobolis tuæ, ad diligendum Dominum Deum tuum toto corde tuo ac totâ animâ tuâ propter vitam tuam. 7 Dabit autem Dominus omnes maledictiones iſtas ſuper inimicos tuos, & ſuper odio habentes te, qui perſecuti ſunt te. 8 Revertêris itaque auſcultabiſque dicto Domini, faciéſque omnia præcepta ejus quæ ego præcipio tibi hodiè.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירישלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

9 והותיך וישיריכון יי אלהכון לטבא דתצלחון בכל עובדי ידיכון בולדא דמעיכון ובולדא דבעירכון ובפירי ארעכון לטבא ארום יתוב מימרא דיי לסיחדי אמטולכון לאוטבא לכון היכמא דחדי על אבהתכון: 10 כי תשמע ארום תקבלון למימרא דיי אלהכון למנטר פקודוי וקיימוי דכתיבין בספר אוריתא הדין ארום תתובון לדחלתא דיי אלהכון בכל לבכון ובכל נפשכון: 11 כי המצוה ארום תפקידתא הדא דאנא מפקיד לכון יומנא לא מכסיא היא מנכון ולא רחיקא היא:

12 לא בשמיא היא למימר מן יסוק בדילנא בשמיא ויסבינה לנא ויושמע יתה לנא ונעבדינה: 13 ולא מן הדאל לעיבר ימא רבא היא למימר מאן יעיבר בדילנא לעיבר ימא רבא ויסבינה לנא וישמע יתה לן ונעבדינה: 14 כי קרוב ארום קריב לכון פתנמא בבירת מדרשכון פתחו פמכון למהוי דגיין בהון בדירו לבבכון למעבד יתהון: 15 ראה חמון די סדרית קדמיכון יומנא ית ארחא דחיי דביה משתלם אגר טב לצדיקיא ויח ארחא דמותא דביה משתלם אגר בישׁ לרשיעיא: 16 אשר דאנא מפקיד לכון יומנא למרחם ית יי אלהכון ולמהך באורחן דתקנן קדמוי ולמנטר פקודוי וקיימוי ודינוי ותיחון ותסגון ויבריכינכון יי אלהכון בארעא דאתון עללין לתמן למירתה: 17 ואם ואין יהדהר לבכון ולא תקבלון ותטעון ותסנדון לטעות עממיא ותפלחונון: 18 הנדתי הגיתי לכון יומנא ארום מיבד תיבדון ולא תנדון יומין על ארעא דאתון עברין ית יורדנא למיעל לתמן למירתה: 19 העידותי לא סהדין דעברין מן עלמא אנא מסהיד בכון יומנא אלהן שמיא וארעא חיי ומותא סדרית קומיכון ברכתא וחילופה ותתירעון בארחא דחיי היא אורייתא מן בגלל דתיחון בחיי עלמא דאתי אתון ובניכון:

ירושלמי 12 לא בשמיא היא אוריתא למימר אלוי אי הוה לן חד כשׁה נביא די יסוק לשמיא ויתי יתה לן ויושמע ית פקודיא ונעבד יתהון: 13 ולא מעבר ימא רבא היא אוריתא למימר אלוי הוה לן חד כיונה נביא דייחות לעומקי ימא רבא ויתי יתה לן ויושמע ית פקודיא ונעבד יתהון: 14 ארום קריב הוא לותכון פתגם לחדא בפומכון ללבבכון הגיין בדה ובלבביכון למעבד יתה: 15 חזון הא שויית קדמיכון יומא הדין ית אורחא דחייא ודית אורחא דמיתא דהיא אורחא בישתא:

9 And abundare faciet vos Dominus Deus veſter in bonum; quia proſperabitis in omnibus operibus manuum veſtrarum, in prole ventris tui, & in fœtu jumenti tui, & in fructibus terræ veſtræ in bonum: quoniam revertetur ſermo Domini ut lætetur propter vos, ut benefaciat vobis, ſicut lætatus eſt ſuper patres veſtros. 10 Quando recipietis ſermonem Domini Dei veſtri, ſervando mandata ejus & ſtatuta ejus quæ ſcripta ſunt in libro legis hujus: quandoquidem convertemini ad timorem Domini Dei veſtri toto corde veſtro, & tota anima veſtra. 11 Quoniam mandatum iſtud, quod ego mando vobis hodie, non eſt tectum à vobis neque remotum. 12 Non in cœlis eſt, ut dicas; quis aſcendet pro nobis in cœlos, & accipiet nobis & faciet illud audire nos, ut ipſum faciamus? 13 Neque eſt ultra mare magnum, ut dicas; Quis tranſibit pro nobis mare, & accipiet ipſum nobis, & audire faciet ipſum nos, ut illud faciamus? 14 Quoniam propinquus eſt vobis ſermo in veſtris ſcholis: aperite os veſtrum ut ſitis meditantes in illis, mundate cor veſtrum ut faciatis illa. 15 Videte quòd ordinaverim coram vobis hodie viam vitæ, in qua eſt retributio mercedis bonæ juſtis, & viam mortis, in qua eſt retributio mercedis malæ improbis. 16 Quod ego præcipio vobis hodie, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ut ambuletis in viis quæ ſunt rectæ coram eo, & ut cuſtodiatis mandata ejus, & ſtatuta ejus, & judicia ejus, & vivatis & multiplicemini, & benedicat vobis Dominus Deus veſter in terra, ad quam poſſidendam vos ingredimini. 17 Quod ſi cogitet cor veſtrum ut non recipiatis, ſed erretis ut adoretis idola populorum, & colatis illa. 18 Nuntio vobis hodie quòd pereundo peribitis, & non protrahetis dies ſuper terram, propter quam tu tranſis Jordanem ut ingrediaris & poſſideas illam. 19 Non teſtes qui tranſeunt ex hoc mundo ego teſtor in vos hodie, ſed cœlos & terram, vitam & mortem ego ordinavi coram vobis, benedictionem & ejus contrarium; eligetis ergo ſemitam vitæ, nimirum legem, ut vivatis vitâ ſeculi venturi, vos, & filii veſtri.

Hieroſ. 12 *Non in cœlis eſt lex, ut dicas; utinam aliquis exiſtat nobis ſicut Moſes propheta, ut aſcendat in cœlos & adducat ipſum nobis, & audire nos faciat mandata, ut illa faciamus.* 13 *Neque ultra mare magnum eſt lex, ut dicas; Utinam ſit nobis unus ſicut Jona propheta, qui deſcendat in profunditates maris, & adducat nobis illud, & audire faciat mandata ut illa faciamus.* 14 *Quoniam propinquus eſt apud vos ſermo valdè in ore veſtro ut meditemini in eo, & in cordibus veſtris ut faciatis ipſum.* 15 *Videte, ecce poſui coram vobis hodie viam vitæ, quæ eſt via bona, & viam mortis, quæ eſt via mala.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 *و زیاده کند ترا :: خداي تو درهمه عملي دستي تو در بري شکمي تو و در بري چهارپاي تو و در بري زميني تو بنيکوئي که باز گردد :: بشادي کردن ابر تو بنيکوئي چون آنچه شادي کرد ابر پدراني تو * که بشنوي در قولي :: خداي تو بنگاه داشتن فرمانهاي او و رسمهاي 10 او آن نوشته در کتابي آن توريهي آن اين که باز گردي بـ :: خداي تو درهمه دلي تو و درهمه جاني تو * که آن فرماني آن اين آنچه من فرمايا ترا اين روز نه جدا است آن از تو 11 و نه دوريست آن * نه در آسمان آن بگفتن که بر آيد بايما بآن آسمان و بستانند آنرا بايما 12 و بشنوانند ايمارا [آن] و بکنيم آنرا * و نه از گذار بدريا است آن بگفتن که بگذرد بايما 13 گذاري آن دريا و بستانند آنرا بايما و بشنوانند ايمارا آن و بکنيم آنرا * که نزديک است 14 بتو آن سخن بغايت در دهاني تو و در دلي تو بکردن اويرا * ببين بدادم بپيشي تو اين 15 روز مر آن زندگي و مر آن نيکوئي مر آن مرگي و مر آن بدي * آنچه من فرمايا ترا اين 16 روز بدوست داشتن مر :: خداي تو برفتن در راهاي او و بنگاه داشتن فرمانهاي او و رسمهاي او و حکمهاي او و بزي و بسيار شوي و آفرين کند ترا :: خداي تو در زميني آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا * و اگر روي کند دلي تو و نه شنوي 17 و دغا شوي و سجود کني بمعبوداني دگران و پرستش کني ايشانرا * آگاه کردم بشما 18 اين روز که گم شدن گم شويد نه دراز کشيد روزگاران ابر آن زميني آنچه تو گذرا مر آن يردن بآمدن بآنجا بميراث گرفتن آنرا * گواه گرفتم در شما اين روز مر آن 19 و مر آن زميني آن زندگي و آن مرگي بدادم بپيشي تو آن آفرين و آن نفرين و اختيار کني در زندگي بسبب بزي تو و نسلي تو*

(*Et augebit te Dominus Deus tuus* 9 *in omni opere manûs tuæ, in fructu ventris tui, & in fructu quadrupedis tuæ, ac in fructu terræ tuæ, in bonum: quia revertetur Dominus ad lætandum ſuper te in bonum, quemadmodum lætatus eſt ſuper patres tuos: Cùm auſcultaveris dicto Domini Dei tui, cuſtodiendo præcepta ejus ac ſtatuta ejus ſcripta in libro legis hujus: cùmq; reverſus fueris ad Dominum Deum tuum toto corde tuo ac totâ animâ tuâ.) Nam præceptum hoc quod* 11 *ego præcipio tibi hodiè, non ſeparatum eſt illud à te, neque procul eſt illud: Non in cœlo eſt, ad dicendum; Quis aſcendet pro nobis in cœlum, & accipiet illud pro nobis, & audire faciet nos illud, ut faciamus illud? Neque ultra* 13 *tranſitum maris eſt illud, ad dicendum; Quis tranſfretabit pro nobis tranſitum maris, & accipiet illud pro nobis, & audire faciet nos illud, ut faciamus illud? Sed* 14 *propinquum eſt tibi verbũ valdè, in ore tuo & in corde tuo, ad faciendum illud. Vide, dedi coram* 15 *te hodiè vitam & bonum, & mortem ac malum: Quoniam ego* 16 *præcipio tibi hodiè diligere Dominum Deum tuum, ambulare in viis ejus, & cuſtodire mandata ejus & ſtatuta ejus ac judicia ejus, ut vivas, & multipliceris, & benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. At ſi averterit ſe cor tuum, &* 17 *non audieris, & impulſus fis, & adoraveris deos alios, coluerisque eos: Denuntiavi vobis hodiè, quòd* 18 *pereundo peribitis, non longùm protrahetis dies ſuper terram ad quam tu tranſis Jarden ad ingrediendum ad hæreditate accipiendum eam. Teſtes aſſumpſi contra vos ho-* 19 *diè cœlum ac terram, quod vitam & mortem dedi coram te, benedictionem & maledictionem: deliges ergò vitam, ut vivas tu & progenies tua;*

דברים לא
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

לאהבה יְיָ אֱלָהכון לְקַבָּלָא בְּמֵימְרֵיהּ וְלִסְקָרֵב לְרַחֲלָתֵיהּ אֲרוּם 20
אוֹרַיְתָא דְּאִתּוּן עֲסִיקִין בָּהּ הִיא חַיֵּיכון בְּעָלְמָא הָדֵין וְאוֹנְדוּת יוֹמֵיכון בְּעָלְמָא דְּאָתֵי
וְתֵתְכַּנְשׁוּן בְּסוֹף גָּלְוָתָא וְתֵיתְבוּן עַל אַרְעָא דְּקַיֵּים יְיָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב לְמִתַּן לְהוֹן׃

פ פ פ לא

וַיֵּלֶךְ וְאָזַל מֹשֶׁה לְמִשְׁכַּן בֵּית אוּלְפָנָא וּמַלֵּיל יָת פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל׃ 1
וַיֹּאמֶר וַאֲמַר לְהוֹן בַּר מְאָה וְעֶשְׂרִין שְׁנִין אֲנָא יוֹמָא לֵית אֲנָא יָכִיל תּוּב לְמִיפַּק 2
וּלְמֵיעַל וּמֵימְרָא דַּיְיָ אֲמַר לִי לָא תְעִיבַר יָת יוֹרְדָנָא הָדֵין׃ דַּיְיָ אֱלָהכון 3
הוּא שָׁכִינְתֵּיהּ עָבִיר קֳדָמֵיכון הוּא יְשֵׁיצֵי יָת עַמְמַיָּא הָאִלֵּין וְתֵירְתּוּנוּן יְהוֹשֻׁעַ הוּא יְטַייֵל
קָדָמֵיכון הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל יְיָ׃ וְעָבֵד יְיָ פּוּרְעָנוּת דִּינָא מִנְהוֹן הֵיכְמָא דְּעָבַד 4
לְסִיחוֹן וּלְעוֹג מַלְכֵי אֱמוֹרָאֵי וּלְעַמְמֵי אַרְעָהוֹן דְּשֵׁיצֵי יָתְהוֹן׃ וְיִתְנִם וְיִמְסְרִינוּן 5
מֵימְרָא דַּיְיָ קֳדָמֵיכון וְתַעְבְּדוּן לְהוֹן הֵי כְּכָל תַּפְקִידְתָּא דְּפַקֵּידְתִּי יָתְכון׃ חוּקוּ
אִיתּוֹקְפוּ וְאִתְחַיָּילוּ לָא תִדְחֲלוּן וְלָא תִתְרְעוּן מִן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם יְיָ אֱלָהכון שָׁכִינְתֵּיהּ 6
מְיַדַּבְּרָא קֳדָמֵיכון לָא יְשַׁבְּקִינְכון וְלָא יְרַחֲקִינְכון׃ וַיִּקְרָא וְקָרָא מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ 7
מִן גּוֹא עַמָּא וַאֲמַר לֵיהּ לְמֵיחֲמֵיהוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל אִיתּוֹקְפוּ וְאִתְחַיָּיל אֲרוּם אַנְתְּ
מְחַמֵּנִי לְמֵיעוֹל עִם עַמָּא הָדֵין לְאַרְעָא דְּקַיֵּים מֵימְרָא דַּיְיָ לַאֲבָהָתְכון לְמִיתַּן לְהוֹן
וְאַנְתְּ תַּפְלִינֵּי יָתָהּ לְהוֹן׃ וְהִי וּמֵימְרָא דַּיְיָ שְׁכִינְתֵּיהּ מְיַדַּבְּרָא קֳדָמָךְ וּמֵימְרֵיהּ יְהֵי 8
בְּסַעֲדָךְ לָא יְשַׁבְּקִינָךְ וְלָא יְרַחֲקִינָךְ לָא תִדְחַל וְלָא תְחוֹרַע׃ וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה 9
יָת אוֹרַיְתָא הָדָא וּמְסָרַהּ לְכָהֲנַיָּא בְּנֵי לֵוִי דְּנָטְלִין יָת אֲרוֹן קְיָמָא דַּיְיָ וּלְכָל
חַכִּימֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְצַו וּפַקִּיד מֹשֶׁה יָתְהוֹן לְמֵימַר בְּסוֹף שְׁבַע שְׁנִין בְּאִשּׁוֹנֵי שַׁתָּא 10
דְּשְׁמִטְתָּא בְּחַגָּא דְּמַטְלַיָּא׃ בְּבָא בְּמֵיתֵי כָּל יִשְׂרָאֵל לְאִתְחַמָּאָה קֳדָם יְיָ אֱלָהכון 11
בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי תִּיקְרוֹן יָת אוֹרַיְתָא הָדָא קֳבֵל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁמְעֵיהוֹן׃ הַקְהֵל
כְּנוֹשׁוּ יָת עַמָּא גּוּבְרַיָּא לְמֵילַף וְנַשַׁיָּא לְמִשְׁמַע אוּלְפָנָא וְטַפְלַיָּא לְקַבּוּלֵי עֲלֵיהוֹן 12
אַגְרָא דְּמֵיתִין יַתְהוֹן וְיוֹרַיָּא דְּבִקְדְוֵיכון דְּיֵחְמוּן אֵיקַר אוֹרַיְתָא וְיִדְחֲלוּן בְּלְהוֹן
מִן קֳדָם מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהכון וְיִטְרוּן לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא הָדָא׃

Ut diligatis Dominum Deum veſtrum, auſcultando ſermoni ejus, & ad- 20
hærendo timori ejus: quoniam lex in qua occupabimini erit vita veſtra
in hoc ſeculo, & prorogatio dierum veſtrorum in ſeculo venturo, ut colli-
gamini in fine captivitatum, & habitetis in terra quam juravit Dominus
patribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob, ſe daturum illis.

SECT. LII.
CAP. XXXI.

ET abiit Moſes in tabernaculum domus doctrinæ, & loquutus eſt 1
verba hæc cum univerſo Iſrael. Et dixit illis; Hodie natus ſum cen- 2
tum viginti annos, neque poſſum rurſus egredi aut ingredi: & ſermo
Domini dixit mihi, Non tranſibis Jordanem iſtum. Dominus Deus ve- 3
ſter & divina ejus majeſtas tranſibit coram vobis, ipſe exterminabit po-
pulos iſtos, & poſſidebitis eos: Joſue quoque præcedet vos quemad-
modum loquutus eſt Dominus. Et faciet Dominus vindictam judicii de il- 4
lis, ſicut fecit Sichon & Og regibus Æmorrhæorum, & populis terræ
eorum, quos perdidit. Et tradet eos ſermo Domini coram vobis, ut 5
faciatis illis juxta omne mandatum quod ego mandavi vobis. Fortes 6
igitur & robuſti eſtote, ne timeatis nec frangamini à facie eorum: quo-
niam Domini Dei veſtri divina majeſtas dux erit ante vos, non deſeret
vos neque abominabitur vos. Vocavítque Moſes Joſuam è medio po- 7
puli, & dixit illi vidente univerſo Iſraele; Roborare & fortis eſto, quo-
niam tu præficieris ut ingrediaris cum populo hoc in terram,
quam juravit Sermo Domini patribus veſtris ſe daturum il-
lis: & tu divides eam illis. Et Sermonis Domini divina 8
majeſtas præcedet te, & Sermo ejus erit tibi auxilio; non relin-
quet te, nec abominabitur te: ne timeas neque frangaris animo. Et 9
ſcripſit Moſes legem hanc, & tradidit illam ſacerdotibus filiis Levi, qui
portant arcam fœderis Domini, & omnibus ſapientibus Iſrael. Et præ- 10
cepit illis Moſes, dicendo; In fine ſeptem annorum tempore anni re-
miſſionis, in feſto tabernaculorum, Quum veniet univerſus Iſrael ut ap- 11
pareat coram Domino Deo veſtro, in loco quem elegerit, legetis le-
gem hanc coram univerſo Iſrael illis audientibus. Congregate popu- 12
lum; viros ut diſcant, mulieres ut audiant doctrinam, pueros ut reci-
piant præmium illius quod adducant eos, & peregrinos qui ſunt in ur-
bibus veſtris ut videant gloriam legis, & timeant omnes illi à facie
ſermonis Domini Dei veſtri, ut obſervent facere omnia verba legis
hujus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بدوست داشتن مر يْ خداي تو بشنويدن در قولي او و بواصل شدن درو كه او زندگي 20
تو و درازي روزگاراني تو بنشستن ابر آن زمين آنچه سوگند خورد يْ بپدراني تو بابرهم بيصحق
و بيعقوب بدادن بايشان * فصل سي يكم * * برفت مشه سخن گفت مر آن 1

*Diligendo Dominum Deum tuum, 20 auſcultando dicto ejus, & adhæ-
rendo ei: ipſe enim eſt vita tua,
& longitudo dierum tuorum, ut ſe-
deas ſuper terram quam juravit Do-
minus patribus tuis, Abraham, Iſhac,
& Jaacob, dare illis.*

CAP. XXXI.

سخنهاي آن اينان بهمه يسرال * گفت بايشان قدري صد و بيست سال من اين روز نه توانم 2
نيز ببيرون آمدن و بآمدن و يْ گفت بمن نه گذاري مر آن بردن آن اين * يْ خداي تو او 3
گذرا بپيشي تو او نيست كند مر آن قومهاي آن اينان از پيشي تو و ميراث گيري
ايشانرا يهوشع او گذرا بپيشي تو چون آنچه سخن گفت يْ * و بكند يْ بايشان چون آنچه بكرد 4
بسيحن و بعوج پادشاهاني آن اموري و بزميني ايشان آنچه نيست كرد ايشانرا * و بدهد 5
ايشانرا يْ بپيشي شما و بكنيد بايشان چون همه آن فرمان آنچه فرمودم شمارا * قوي باشيد 6
و پاديوند باشيد نه ترسيد و نه شكسته شويد از پيشي ايشان كه يْ خداي تو او آن
روا اوازي تو نه سست گذارد ترا و نه دست باز دارد ترا * بخواند مشه بيهوشع گفت باو 7
بچشم ديدي همه يسرال قوي باش و پاديوند باش كه بياي اوازي آن قومي آن اين بآن زمين
آنچه سوگند خورد يْ بپدراني ايشان بدادن بايشان و تو احسنتا دهي ايشانرا * و يْ او آن روا 8
بپيشي تو او باشد اوازي تو نه سست گذارد ترا و نه دست باز دارد ترا نه ترسي و نه
شكسته شوي * بنوشت مشه مر آن تورهي آن اين بداد آنرا بآن كهنان بسراني لوي آن 9
بر داران مر صندوقي شرطي يْ و بهمه پيراني يسرال * بفرمود مشه ايشانرا بگفتن از 10
فرجامي هفت سالها در موعد سالي آن شمطه در حجي آن سكوت * در آمدني همه 11
يسرال بديدار شدن مر پيشي يْ خداي تو در جاي آنچه اختيار كند بخواني مر آن
تورهي آن اين مقابلي همه يسرال در حضوري ايشان * جمع كن مر آن قوم 12
مر آن مردان و آن زنان و آن طفل و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو بسبب بشنوند
و بسبب بيامورند و بترسند مر يْ خداي شما و نگاه دارند بكردن مر همه سخنهاي
آن تورهي آن اين:

A Biens itaque Moſheb locutus 1
eſt verba iſta ad univerſum Iſrael:
Dixitq; eis, Ætatis centum & vi- 2
ginti annorũ ſum hodiè, non poſſum
amplius egredi & ingredi: præterea
Dominus dixit ad me, Non tranſi-
bis Jarden iſtum. Dñs Deus tuus ipſe 3
tranſiturus eſt ante te, ipſe annihi-
labit omnes gentes iſtas à præſentia
tua, & hæreditate accipies eas. Je-
hoſhua ipſe tranſiturus eſt ante te,
quemadmodum locutus eſt Dominus.
Faciétque Dominus illis quemad- 4
modum fecit Sihon & Og regibus
Emoræi, & terræ eorum, quos an-
nihilavit. Quum ergò dederit eas 5
Dominus coram vobis, tunc facie-
tis eis juxta omne præceptum quod
præcepi vobis. Confortamini, & 6
roboraminini; ne timeatis, neque fran-
gamini à facie eorum: Dominus
enim Deus tuus eſt qui pergit te-
cum, non dimittet te, neque ma-
num retrahet tibi. Vocans itaque 7
Moſheb Jehoſhua, dixit illi in o-
culorum conſpectu totius Iſraelis;
Fortis eſto ac validus eſto: ingre-
dieris enim cum populo iſto terram
quam juravit Dominus patribus
eorum dare illis, & tu poſſidendam
dabis eam illis. Et Dominus eſt 8
qui incedit ante te: ipſe erit tecum,
non dimittet te, neque manum re-
trahet tibi: ne timeas, neque
confractus ſis. Scripſitque Mo- 9
ſheb legem iſtam, & dedit eam ſa-
cerdotibus filiis Levi portantibus
arcam fœderis Domini, & omni-
bus ſenioribus Iſrael. Et præcepit 10
Moſheb eis, dicendo; A fine ſeptem
annorum, in ſtato tempore anni
remiſſionis, ſolennitate tabernaculo-
rum, In adventu univerſi Iſraelis 11
ad apparendum coram Domino Deo
tuo, in loco quem elegerit, recitabis
legem iſtam coram univerſo Iſraele
in præſentia eorum. Congrega po- 12
pulum, viros, & mulieres, & pa-
vulos, & peregrinos tuos qui in-
tra portas tuas, ut audiant, &
ut diſcant, timeántque Dominum
Deum veſtrum, & obſervent fa-
cere omnia verba legis hujus:

וּבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶן דְּלָא יְדְעוּ יִשְׁמְעוּן וְיִלְפּוּן לְמִדְחַל מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן כָּל 13
יוֹמַיָּא דְּאַתּוּן קַיְמִין עַל אַרְעָא דְּאַתּוּן עָבְרִין יַרְדְּנָא חַסָּן לְמֵירְתָהּ׃ וַיֹּאמֶר
יְיָ לְמֹשֶׁה צַדִּיקָיָא אִתְאַסְפַּרְתְּ קְרִיבוּתָא בְּמֵיתַתְהוֹן מִטוֹל דְּלָא מְטוּ לְיוֹמֵי אֲבָהַתְהוֹן 14
וְכָל חַד וְחַד מַנֵּי פַּרְנָסָא בְּיוֹמוֹי יַעֲקֹב אֲבוֹנָן וְדָוִד מַלְכָּא וּמֹשֶׁה נְבִיָּא דְּהֲכִין כְּתִיב
וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הָא קְרִיבִן יוֹמָךְ לְמֵמַת קְרֵי יְהוֹשֻׁעַ וְתִתְעַתְּדוּן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא
וַאֲפַקְּדִינֵיהּ וַאֲזַל מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וְאִתְעַתַּדוּ בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃ וְיָרָא וְאִתְגְּלִי אֵיקָר 15
שְׁכִינְתָא דַּיְיָ בְּמַשְׁכְּנָא בְּעַמּוּדָא דַּעֲנָנָא וְקָם עַמּוּדָא דַּעֲנָנָא עַל תְּרַע מַשְׁכְּנָא
וּמֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ קָטוֹן מִן לְבַר׃ 16
וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הָא אַנְתְּ שָׁכִיב בְּעַפְרָא עִם אֲבָהָתָךְ וְנִשְׁמָתָךְ תֶּהֱוֵי
נְגִיזָא בְּגִנְזֵי חַיֵּי עָלְמָא עִם אֲבָהָתָךְ וְיִקּוּמוּן רַשְׁעֵי עַמָּא הָדֵין וְיִטְעוּן בָּתַר
טָעֲוָות עַמְמַיָּא דְּהֵינוּן עָלְלִין תַּמָּן בֵּינֵיהוֹן וְיִשְׁבְּקוּן יָתִי וְיִשְׁנוּן יָת קְיָמַי
דִּי גְזִרִית עִמְּהוֹן׃ וְיִתְקוֹף רוּגְזִי בְּהוֹן בְּיוֹמָא הַהוּא וְאֵירְחֵינִנּוּן 17
וְאֶסְלֵק שְׁכִינְתִי מִנְּהוֹן וְיֶהֱוֹן לְבִיזָא וְיַאֲרַעַן יָתְהוֹן בִּישִׁין סַגִּיעִין וְעָקָן וְיֵימְרוּן
בְּעִדָּנָא הַהִיא בְּשִׁבְיָה מְטוֹל דְּלֵית שְׁכִינַת אֱלָהַי שַׁרְיָא בְּמֵצְעֵי אִירְעוּנִי בִּישָׁתָא
הָאִלֵּין׃ וְאָנֹכִי וַאֲנָא מְסַלֵּק אֶסְלֵק שְׁכִינָתִי מִנְּהוֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא עַד דְּיִתְמַקְּטוּן 18
וְיִקַּבְּלוּן פּוּרְעָנוּת חוֹבֵיהוֹן עַל כָּל בִּישְׁתָא דְּעַבְדוּ אֲרוּם אִתְפְּנִיוּ בָּתַר טָעֲוָות עַמְמַיָּא׃
וְעִתָּה וּכְתוּבוּ לְכוֹן יָת תּוּשְׁבְּחְתָּא הָדָא וְאַלְפַהּ יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 19
שַׁוְיָהּ בְּפוּמְהוֹן בְּדִיל דְּתֶהֱוֵי תּוּשְׁבְּחְתָּא הָדָא קָדְמוֹי לְסָהִיד בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
כִּי אֲבִיאִנּוּ אֲרוּם אֵיעֲלִינוּן לְאַרְעָא דְּקַיְמִית לַאֲבָהָתְהוֹן עָבְרָא חָלָב וּדְבַשׁ וְיֵיכְלוּן 20
וְיִשְׂבְּעוּן וְיִדַּהֲנוּן וְיִתְפְּנוּן לְטָעֲוָות עַמְמַיָּא וְיִפְלְחוּנוּן וְיִרְנְזוּן קֳדָמוֹי וְיִשְׁנוּן יָת קְיָמַי׃
וְהָיָה וִיהֵי אֲרוּם יְעָרְעַן יָתְהוֹן בִּישִׁין סַגִּיעִין וְעָקָן וְתִסְהֵיד תּוּשְׁבְּחְתָּא הָדָא קֳדָמֵיהוֹן 21
לְסָהֲדוּ אֲרוּם גְּלֵי קֳדָמַי דְּלָא תִתְנְשֵׁי מִפּוּם בְּנֵיהוֹן אֲרוּם גְּלֵי קֳדָמַי יָת יִצְרְהוֹן
בִּישָׁא דְּהֵינוּן עָבְדִין יוֹמָא עַד לָא אַעֲלִיכוֹן לְאַרְעָא דְּקַיְמִית׃ וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה 22
יָת תּוּשְׁבְּחְתָּא הָדָא וְאַלְפַהּ יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Filii quoque eorum, qui nihil noverunt, audiant & discant timere à 13
facie Domini Dei vestri, omnibus diebus quibus vivetis in terra, propter quam vos transitis Jordanem ad possidendum illam. Tribus 14
justis dicta est appropinquatio mortis eorum, quòd non pervenirent ad dies patrum suorum, & unusquisque horum constituit gubernatorem in diebus suis, Jacobo patri nostro, & Davidi regi, & Mosi prophetæ, quia sic scribitur: Et dixit Dominus Mosi; Ecce appropinquant dies tui ut moriaris, voca Josuam & sistite vos in tabernaculo fœderis, ut dem illi mandatum. Itaque abiit Moses & Josue, & statuerunt se in tabernaculo fœderis. Et revelavit se gloria di- 15
vinæ majestatis Dei in tabernaculo in columna nubis, & stetit columna nubis ad portam tabernaculi, Moses autem & Josue stabant foris. Et dixit Dominus Mosi; Ecce tu jacebis in pulvere cum patri- 16
bus tuis, & anima tua erit reposita in thesauro vitæ sæculi cum patribus tuis: & surgent improbi populi hujus, & errabunt post idola populorum inter quos ipsi venient, & relinquent cultum meum, & mutabunt fœdus meum, quod ego cum illis pepigi. Tum succendetur furor meus contra eos in die 17
illo, & abominabor illos, & auferam divinam meam majestatem ab illis, & erunt in prædam, & occurrent illis mala multa & angustiæ: & dicent tempore illo cum jurejurando; Quia non est divina majestas Dei mei habitans in medio mei, evenerunt mihi mala hæc. Ego 18
itaque auferendo auferam divinam meam majestatem ab illis in tempore illo, donec liquefiant & recipiant ultionem peccatorum suorum, propter omnia mala quæ fecerunt: eò quod verterunt se post idola populorum. Et nunc scribite vobis canticum hoc, & docete filios 19
Israel, pone ipsum in ore eorum: ut sit canticum hoc coram ipso in testem contra filios Israel. Quoniam introducam eos in terram quam 20
juravi patribus eorum, facientem lac & mel; comedentque & saturabuntur, & postquam pingues erunt convertent se ad idola populorum, & colent ea: atque *ita* ad iracundiam provocabunt me, & irritum facient pactum meum. Et erit quando evenerint illis mala 21
multa & afflictiones, tum testabitur canticum hoc coram illis in testimonium; quoniam revelatum est coram me, quod non oblivioni tradetur ex ore filiorum eorum: quia *etiam* manifesta est coram me concupiscentia eorum mala, quam ipsi faciunt hodie, antequam introducam vos in terram quam juravi. Et scripsit Moses canticum istud, 22
& docuit filios Israel.

Hieros. 16. *Et relinquent & prophanabunt statuta, quæ ego pepigi cum illis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* و پسراني ايشان آنچه نه شناختند بشنوند وبياموزند بترسيدن مر يي خداي شما همه آن 13
روزگاران آنچه شما زندگان ابر آن زمين آنچه شما گذران مر آن يردن بآنجا بميراث گرفتن *
* گفت يي بموسه اينك نزديك شدند روزگاراني تو بمردن بخوان مر يهوشع وبياستيد در 14
خيمهي وعده وبفرمايم اويرا برفت موسه ويهوشع بياستادند در خيمهي وعده * ديدار 15
شد يي در خيمه در ستوني ابر بياستاد ستون آن ابر ابر درگاهي آن خيمه * گفت يي بموسه
اينك تو خسپا اوازي پدراني تو وبر خيزد آن قومي آن اين و بيراه شود پسي معبودانى
بيگانهي آن زمين آنچه او آيا بآنجا در ميانى او ودست باز دارد مرا وسست كند مر شرطي
من آنچه ببريدم اوازي او * وگرم شود خشمي من درو روزي آن او ودست باز دارم ايشانرا 17
ونهان كنم شكيناي من ازيشان وباشد بخوردن وبيابند اويرا بديهاي بسياران
وسختيها وبگويد در روزي آن او هانه ابر كه نيست خداي من درميانى من
بيافتند مرا آن بديهاي آن اينان * ومن نهان كردن نهان كنم شكيناي من در 18
روزي آن او ابر همه آن بدي آنچه بكرد كه روي كرد بمعبودانى دگران * واكنون 19
بنويسيد بشما مر آن تسبيحي آن اين وبياموزان [آنرا] مر پسراني يسرال بنه آنرا در
دهاني ايشان بسبب باشد بمن آن تسبيحي آن اين بگواه در پسراني يسرال * كه بياورم 20
اويرا بآن زمين آنچه سوگند خوردم بپدراني او دوشاي شير و انگبين وبخورد
وسير شود و فربه شود وروي كند بمعبودانى ديگران و بپرستند ايشانرا و نفايه
كنند مرا وسست كنند مر شرطي من * وباشد كه بيابند اويرا بديهاي بسياران 21
وسختيها وجواب دهد آن تسبيحي آن اين بگواه كه نه فراموش شود از دهاني نسلي
او كه دانستم مر خلقي او آنچه او كنا اين روز در پيش بياورم اويرا بآن
زمين آنچه سوگند خوردم * بنوشت موسه مر آن تسبيحي آن اين در روزي آن او 22
بياموزانند آنرا مر پسراني يسرال *

*Filii quoque eorum qui non noverunt, audiant, & discant timere Dominum Deum vestrum omnibus diebus quibus superitis viventes super terram ad quam transitis Jarden ad hæreditate accipiendam eam. Tum *dixit Dominus ad Mosheh*; Ecce appropinquârunt dies tui ad moriendum: voca Jehoshua, & state in tentorio conventûs, & præcipiam ei. Perrexit itaque Mosheh & Jehoshua, steterúntque in tentorio conventûs. Et apparuit Dominus in tentorio in columna nubis: stetitque columna nubis super ostium tabernaculi. Et dixit Dominus ad Mosheh; Ecce tu dormiturus es cum patribus tuis: posteà surget populus iste, & deviabit post deos alienigenæ terræ, in cujus medium ibi venturus est: & manum retrahet mihi, dissolvétque pactum meum quod pepigi cum eo. Itaque ef- 17
ferveſcet ira mea in eum die ipso, & manum retrahaam eis, abscondámque majestatem meam ab eis: & erit in devorationem, & invenient eum malæ plurima, & dura: dicétque in die illo, Nónne propterea quòd non est Deus meus in medio meî, invenerunt me mala hæc? Ego 18
verò abscondendo abscondam majestatem meam in die illo, propter omne malum quod fecit: quia respexit ad deos alios. Nunc igi- 19
tur scribite vobis canticum istud, & doce illud filios Israel: pone illud in ore eorum, ut sit mihi canticum istud in testem contra filios Israel. Introducam enim 20
eum in terram quam juravi patribus ejus, præbentem lac & mel: comedet autem, & saturabitur, & impinguabitur: deindè respiciet ad deos alios, & colent eos; rejicient verò me, & dissolvent pactum meum. Erítque, cùm invenerint eum mala plurima, & dura, tunc responsum dabit canticum istud in testem: non enim oblivioni erit ex ore sobolis ejus, quia novi ingenium ejus, & quod ipse agitat hodiè, antequàm introduxerim eum in terram de qua juravi. Scripsit igitur Mo- 22
sheh canticum istud in die ipso, docuítque illud filios Israel.

דברים לב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

23 ויצו ופקיד ית יהושע בר נון ואמר איתוקף ואתחייל ארום אנת תעיל ית
בני ישראל לארעא דקיימית להון ומימרי יהי בסעדך: ויהי והוה כמפסק
24 משה למכתוב ית פתגמי אוריְיתא
ירושלמי 24 והוה כיון דאשלם משה
למכתוב ית מללי שבח אוריְיתא הדא
עד זמן דחסלו:
25 ויצו ופקיד משה ית ליואי נטלי
26 ארון קיימא דייָ למימר: לקח סבו ית
ספרא דאוריְיתא הדא ותשוון יתיה בקופסא מן צטר תשינא דארון קיימא דייָ
אלהכון ויהי תמן בכון לסהיד: כי אנכי
27 וית קרלכון קשיא הא עד זמן דאנא
בחיים בגיניכון יומא דין מסרהבין
הויתון קדם ייָ ואוף כל דכן בתר
28 דאימות: הקהילו אלי בנושו לְוותי ית כל חכימי שבטיכון וסרכיכון ואמליל
במשמעהון ית כל פתגמיא האלין ואסהיד בהון ית שמיא וית ארעא: כי ידעתי
29 ארום חכימת דמן בתר דאימות ארום חבלא תחבלון עובדיכון ותטעון מן
ארחא דפקידית יתכון ותארע יתכון בישתא בסוף יומיא ארום תעבדון דבישׁ קדם
30 ייָ לארגזא קדמוי: וידבר משה ומליל משה במשמע כל קהלא דישראל ית
פתגמי שבחא הדא עד די שלימו:

פ פ פ

לב

1 האזינו השמים והוה די מטא
ירושלמי 1 כיון דמטא קציה דמשה
למסתלקא מן גו עלמא אמר הא אנא
מסהיד בצלמא הדין מלא דלא טעמא
מיתו מסהיד אנא בהון שמיא וארעא
דלא טעמין מיתו בעלמא הדין ברם
סופיהון כלין לעלמא דאתי דכן הוא
כתיב האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי:
ישעיה נביא כד הוה מתנבי בבנישתהון
דישראל יהב שמיעא לשמיא וציתא
לארעא מן בגלל דהוה קריב לארעא
ורחיק מן שמיא בגין כך משה נביא
כד הוה מתנבי בבנישתהון דישראל
יהב שמיעא לארעא וציתא לשמיא
מן בגלל דהוה קריב לשמיא ורחיק מן
ארעא דהכין כתיב אציתו שמיא ואימליל
ותשמע ארעא מלל פומי:
מתנבא בבנישתא דישראל על דהוה קריב לשמיא ורחיק מן ארעא יהב ציתא
לשמיא ושמועתא לארעא בגין כך הוא כתיב האזינו השמים ואדברה ותשמע
ארעא מלל פומי:

ACcidit autem quando advenit 1 finis Mosis prophetæ, ut colligeretur è medio mundi, dixit apud se; Non testabor in populum hunc testes qui gustant mortem in hoc mundo, ecce ego adhibebo in eum testes qui non gustant mortem in hoc mundo, verùm quorum finis est ut renoventur in seculo futuro. Isaias propheta cùm vaticinaretur in congregatione Israelitarum, tribuit auditum cœlis & attentionem terræ, eò quòd propinquus esset terræ & remotus à cœlis. Verùm Moses propheta quum vaticinaretur in congregatione ipsorum Israelitarum, tribuit auditum terræ & attentionem cœlis, eò quòd propinquior esset cœlis & magis remotus à terra, nam sic scribitur; Attendite cœli & loquar, & audi terra loquutionem oris mei.

Hieros. 1 *Postquam advenit finis Mosis, ut anferretur ex mundi medio, dixit; Ecce ego testificor in mundo hoc rem quæ non gustat mortem, testificor ego contra eos cœlum & terram quæ non gustant mortem in hoc mundo, verùm eorum finis est ut consumantur in seculo futuro, quia sic exponit & dicit; Levate ad cœlos oculos vestros, & contemplamini terram deorsum, quoniam cœli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestis veteraſcet: verùm ego creaturus sum cœlos novos, et terram novam. Isaias propheta quum vaticinaretur in congregatione Israelitarum, eò quod remotus esset à cœlis et terræ propinquus, tribuit auditum cœlis et attentionem terræ: quia sic exponit et dicit; Audite cœli et auscultate terra, quoniam Sermo Domini loquutus est. Moses propheta quum vaticinaretur in congregatione Israelitarum, eò quòd propinquus esset cœlis et remotus à terra; tribuit attentionem cœlis et auditum terræ: sic ipse exponit. et dicit; Attendite cœli et loquar, et audiat terra sermonem oris mei.*

SECT. LIII.

CAP. XXXII.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 * بفرمود مر يهوشع بن نون ڪفت قوي باش وپاديوند باش ڪه تو بياوري مر پسراني يسرال
24 بآن زمين آنچه سوڪند خوردم بايشان ومن باشم اوازي تو * بود چون تمام كردني مشه
25 بنوشتن مر سخنهاي آن تورهي آن اين ابر كتاب تا تمام شدن ايشان * بفرمود مشه مر
26 لويان بر داراني صندوقي شرطي ¶ بڪفتن * بستان مر كتابي آن تورهي آن اين بنهيد اويرا
27 از جنبي صندوقي شرطي ¶ خداي شما وباشد آنجا در تو بڪواه * ڪه من دانستم مر
عاصي تو ومر قفاي تو آن سخت اينك در هنيز من زنده اوازي شما اين روز عاصيان
28 بوديد اوازي ¶ ونيز ڪه پسي مردني من * جمع ڪنيد بمن مر همه پيراني قبيلهاي شما
و مهتراني شما وسخن ڪويم در حضوري ايشان مر آن سخنهاي آن اينان وڪواه بر ڪيرم
29 در ايشان مر آن آسمان ومر آن زمين * ڪه دانستم پسي مردني من ڪه تباهي كردن
تباهي كنيد وبڪرديد از آن ره آنچه فرمودم شمارا وفراز رسد شمارا آن بدي در
آخري آن روزگاران ڪه بكنيد مر آن بد در نظري ¶ بخشم ڪرفتني او در عملي دستهاي شما
30 * سخن ڪفت مشه در حضوري همه جماعتي يسرال مر سخنهاي آن تسبيحي آن اين تا تمام

شدن ايشان *

* فصل سي دوم *

1 * ڪوش ڪنيد آن آسمان وسخن ڪويم وبشنود آن زمين ڪفتارهاي امري من *

Dein *præcepit Jehoshua filium* 23
Nun, dicendo; Fortis *esto, ac validus esto, quia tu introduces filios Israel in terram de qua juravi eis: & ego ero tecum.* Fuit autem, *cùm* 24
finem feciſſet Mosheh scribendi verba legis hujus in libro, donec absoluta essent, Præcepit Mosheh Levi- 25
tis portantibus arcam fœderis, dicendo; Cape *librum legis hujus,* 26
& ponite *eum è latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, ſitque ibi contra te in testem. Ego enim no-* 27
vi rebellionem tuam, & cervicem tuam duram: ecce dum adhuc vivo vobiſcum hodiè rebelles estis Dño, et etiam quanto magis post mortem meam? Congregate ad me omnes 28
seniores tribuum vestrarum, & principes vestros, & loquar in præsentia eorum verba ista, & testes ascisçam contra eos cœlum ac terram. Novi enim quòd post mor- 29
tem meam corruptè agendo corruptè agetis, & divertetis à via quam præcepi vobis: undè supervenient vobis malum in fine dierum, quum feceritis malum in conspectu Domini ita ut iram concipiat in opus manuum vestrarum. Itaque *locu-* 30
tus est Mosheb in præsentia totius congregationis Israel, verba cantici hujus, donec absoluta essent.

CAP. XXXII.

Audiem præbete cœli, & loquar, 1
& audiat terra sermones mandati mei.

יערוף כנקוף על טרודיא היך מטרא ספחא אולפני ותתקבל ברעוא על מקבלי אולפנא היך טלא ממללי דילי כרביעות רוחי מיטרא דסינתבין על דיתאין בירח מרחשון וכרסיסין לקושין דמרויין צמחוני ארעא בירחא דניסן: כי שם הי ווי להון לרשיעיא דמדכרין שמא קדישא בגדופין ארום משה דהוה רבהון דישראל לא הוה אפשר ליה למדכר ית שמא קדישא עד דהוה מחנך פומיה ברישׁ שיתא בתמנין וחמשין אתין דהינון עשרין וחד מלין ומן בתר כדין אמר ארום בשמא דייי אנא מצלי ואתון עמא בית ישראל הבו איקר ורבותא קדם אלהנא: הצור אמר משה נביא בר סליקית לשוורא דסיני חמית רבון כל עלמיא יי מרבע יומא לארבעא חולקין חלת שעין עסיק באוריתא וחלת עסיק בדינא וחלת מברנג בין גבר לאיתא וגור למרומם ומאוך וחלת מפרנס כל ברייתא דהכין כתיב חקיף דשלמין עובדוי ארום כל ארחתוי דינא אלהא מהימנא דמן קדמוי עולא לא נפיק דזכאי וקשיט הוא: שחת חבילו עובדיהון מבניא בניא חביבא אשתכח מומא בהון דרא עוקמנא דאשניו עובדיהון ואוף סדר דינוד דעלמא אשתני עליהון: הלהי האפשר דלשום מימרא דייי אתון טפשין וקבילו אורייתא ולא חכימו הלא הוא אבוכון דיקנא יתכון הוא ברא יתכון ושכליל יתכון: זכור איכרו מן יומת עלמא אתבוננו בשנתהון דכל דר ודר קרון בספרי אורייתא ויתנון לכון: בהנחל באחסנות עלאה עלמא לעממיא די נפקו מבנוי דנוח באפרשותיה מכתבין ולישנין לבני נשא בדרא דפלגותא בי היא ומנא רמא פיצתא עם שובעין מלאכיא רברבי עממין דאתנלי עמהון למחמי קרתא ובי היא ומנא אקים תחומי אומיא כסכום מניין שובעין נפשתא דישראל דנחתו למצרים:

יבמם על בני ישראל כמטרא אולפן אוריתי תקבל עליהון ברעוא דטלא מימר פומי ברוחיא דמנשבין על עסבא וכרסיסי דמלקושא דנחתין ומרויין צמחא דארעא ביריחא דניסן: אמר משה נביא יי להון לרשיעיא דמדכרין שמא קדישא בנדופין ארום חד מן מלאכי מרומא ליה אפשר למדכרא שמא מפרשא עד זמן דאנון אמרין קדוש קדוש קדוש תלת זמנין ומנהון יליף משה ולא הוה מדכר שמא מפרש עד זמן דהוה מחנך פומיה בעסרין וחדא מלין דאנון חמנין וחמשא אתין וכן הוא מפרש ואמר האזינו השמים ואדברה כי שם יי אמר משה נביא בשמא דייי אנא מצלי ואתון עמא בית ישראל הבו יקר ותושבחתא ורבו רומסו לאלהא: אמר משה נביא כד סליקית לטוורא דסיני חמית רבון כל עלמיא יי מרבע יומא לארבעא חולקין חלת שעין עסיק באוריתא וחלת שעין עסיק בדינא וחלת שעין עסיק מפרנס עלמא וחלת שעין מזוין גבר לאיתא חקיפא דשלמין עובדוהי ארום כל אורחתיה דינין דקשוט אלהא מהימנא וקשיטא וליית קדמוי שקר צדיק וקשיט הוא: חבילו בניא עובדיהון ולא קדמוי מחבלין אלא להון עד דיחבלו מומא אתייהב בהון דרא עוקמא ופחלנא דשני עובדוי ואף סדרי עלמא אשתני עלוי: הא מן קדם יי תגמלו הדא אומא טפשא ולא חכימא הלא הוא אבוכון דיקנא יתכון הוא ברא יתכון ושכלילך יתכון: אדכרו יומין יומת עלמא אתבוננו לשני בכל דר ודר שאילו לאבהתכון ויחוון לכון חכימין ויימרון לכון: באחסנות עליא אומיא בפרשותיה לשני בני אנשא קבע תחומין לאומיא למנין שבטיא דבני ישראל:

Percutiet rebelles sicut pluvia vehemens doctrina mea, & recipietur cum beneplacito ab iis qui recipiunt doctrinam sicut ros: sermones mei *erunt* sicut minuta pluvia ventorum pluviosorum, qui flat super herbas in mense Octobri, & sicut guttæ pluviæ serotinæ, quæ irrigant germina terræ in mense Nisan. Væ illis improbis qui memorant nomen sanctum cum convitiis: quia Mosi, qui erat doctor Israelitarum, non licebat memorare nomen sanctum, donec imbuisset os suum initio cantici sui cum octoginta quinque literis, quibus constant una & viginti dictiones, & postea dixit; Quoniam nomen Domini ego oro, vos autem populo domus Israel date gloriam & magnificentiam coram Deo nostro. Dixit Moses propheta; Quando ascendi in montem Sinai, vidi Dominum omnium seculorum Dominum dividentem diem in quatuor partes: tres horas occupantem in lege, & tres occupantem in judicio, tribus conjugium facientem inter virum & mulierem, & decernentem de elato & humili, & tribus horis gubernantem omnem creaturam: quia sic scriptum est; Fortis cujus opera sunt perfecta, quoniam omnes viæ ejus sunt judicium, Deus fidelis à cujus facie iniquitas non exit, qui purus est & verax. Corruperunt opera sua bona filii dilecti, inventa est macula in illis: ætas perversa quæ mutaverunt opera sua, etiam ordo judicii ipsius mundi mutatur illis. Fieri ne potest ut nomini sermonis Domini vos retribuatis hoc, populus qui sunt stulti, qui receperunt legem & non fuerunt sapientes? annon ipse est pater vester qui possedit vos? ipse creavit vos, & fundavit vos. Memores estote à diebus seculi, considerate annos uniuscujusque ætatis: legite libros legis & docebunt vos, & libros prophetarum & dicent vobis. Cùm sorte divideret Altissimus mundum in populos qui exierant ex filiis Noe, & separaret ipse scripturas & linguas filiorum hominis ætate divisionis: eo ipso tempore jecit sortem cum septuaginta angelis principibus populorum, cum quibus revelatus est ut videret civitatem; & eo ipso tempore constituit limites populorum, juxta supputationem numeri septuaginta animarum Israelitarum, quæ descenderunt in Ægyptum.

2 Dulcis erit filiis Israel sicut pluvia doctrina legis meæ, recipietur ab illis sicut beneplacitum roris sermo oris mei, sicut venti qui flant super herbam, & sicut guttæ pluviæ serotinæ, quæ descendunt & irrigant germen terræ in mense Nisan. 3 Dixit Moses propheta, Væ illis improbis qui memorant nomen sanctum cum blasphemiis: quoniam uni ex angelis excelsis non est possibile memorare nomen explicatum, usque ad tempus quo illi dicunt, Sanctus, Sanctus, Sanctus, tribus vicibus. Et ex illis didicit Moses, & non memoravit nomen explicatum, usque ad tempus quò initiaverat os suum dictionibus viginti & una, quæ constant octoginta quinque literis: & sic ipse exponit, & dicit; Audite cœli & loquar, quoniam nomen Domini. Dixit Moses propheta; In nomine Domini ego oro, vos autem populo Israel date gloriam, & laudem, & maximam exaltationem Deo. 4 Dixit Moses propheta; Quando ascendi in excelsum, vidi ibi Dominum omnium seculorum Dominum dividentem diem in quatuor partes: tribus horis occupabatur in lege, tribus horis occupabatur in judicio, & tribus horis occupabatur gubernans mundum, & tribus horis conjungebat virum cum muliere. Fortis cujus opera sunt perfecta, quoniam omnes viæ ipsius sunt judicia veritatis; Deus fidelis & verax, & non est coram eo mendacium, justus & verax in judicio est. 5 Corruperunt filii opera sua, neque coram ipso corruperunt sed sibi, adeò corruperunt se ut macula posita sit in ipsis: generatio depravata & perversa quæ mutat opera sua, etiam ordo mundi mutatur illi. 6 An coram Domino retribuetis hoc, populo stulte & non sapiens? annon ipse est pater vester qui est in cœlis, qui possedit vos? ipse creavit vos, & fundavit vos. 7 Memores estote dierum, dierum inquam seculi, considerate annos uniuscujusque ætatis: interrogate patres vestros, qui majores vobis erant in lege, & docebunt vos, sapientes & dicent vobis. 8 Cùm sorte divideret Excelsus gentes, & cùm separaret linguas filiorum hominum, fixit limites populis juxta numerum tribuum filiorum Israel.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* منفعت دهد چون باران پندي من خوش آيد چون شبنم كفتارهاي من چون درشت
بارانها ابر رويش و چون نرم بارانها ابر كياه * كه نامي يي بخوانم بدهيد بزركي بخداي
ايما * آن خالق تمام صنعي او كه همه راهاي او حكم خدا استوار ونيست باغ عادل
و شايسته است او * تباهي كردند بخود ونه باو پسراني او عيبي ايشان دراي باغ
و پيچايچ * ها يي مكافات كنيد اين قومي نادان ونه خردمند ها نه او پدري تو آفريد
ترا او بكرد ترا و آراسته كرد ترا * ياد كن روزكاراني قديم بينا باشيد سالهاي درا
و درا بپرس پدري تو و آكاه كند بتو پيراني تو و بكويند بتو * در احسنتا دادن
عالي قومهارا در جدا كردني او پسراني آدم بياستاند حدّهاي قومها بشماري
پسراني يسرال *

Emolumentum dabit sicut pluvia monitum meum: gratè venient sicut ros nocturnus, eloquia mea: sicut vehementiores pluviæ super germen, & sicut leniores pluviæ super herbam. Quia nomen Domini invocabo: tribuite magnitudinem Deo nostro. Creatoris perfectum est opus, nam omnes viæ ejus sunt judicium: Deus est fidus, & non est iniquus; justus ac probus est ipse. Corruptè egerunt in seipsos, non verò in eum, filii ejus, vitio suo: generatio prava & tortuosa. Numquid Domino compensatis hoc, populo stulte & non prudens? nonne ipse pater tuus creavit te? ipse fecit te, ac concinnavit te. Memento dierum antiquorum, perspicite annos generationis & generationis: interroga patrem tuum, & notum faciet tibi; senes tuos, ac dicent tibi. Cùm possessionem daret Excelsus gentibus, cùm separaret filios Adam, statuit de terminis populorum quod erat juxta numerum filiorum Israel.

וְכֵיוָן דְּנָפַל עַמָּא קַדִּישָׁא בְּפִיצָתָא דְמָארֵי 9
עָלְמָא פְּתַח מִיכָאֵל פּוּמֵיהּ וְאָמַר אַרוּם
חוּלַק טַב דְּשׁוּם מֵימְרָא דַיְיָ עִמֵּיהּ פָּתַח
גַּבְרִיאֵל פּוּמֵיהּ בְּתוּשְׁבְּחָא וַאֲמַר דְּבֵית
יַעֲקֹב עָרַב אִתְחַסָּנְתֵּיהּ : יִמְצָאֵהוּ אַרְעָא 10
יַתְהוֹן שָׁרְיִין בְּמַדְבְּרָא בְּצַדְיוּתָא אָתַר
דְּמֵיילְלִין שִׁידִין וִירוּדִין וּבֵית צָחוּתָא
אֲנִין עֲלֵיהוֹן שְׁבָעָתִי עֲנָנֵי אִיקָרֵיהּ
אַלֵּיפִינוּן יַת אוֹרַיְיתֵיהּ נָטְרִינוּן הֵיכְמָא
דְשָׁכִינָא נָטְרָא בְּבֵי דְעָיוֹנֵיהּ : כְּנֶשֶׁר 11
הֵיךְ נִישְׁרָא דְּמָעוֵר וּמֵחִישׁ לְשַׁרְכַּפְתֵּיהּ
וְעַל חֻסֵילוֹי מְחוֹפֵף כְּדֵין שְׁכִינְתֵּיהּ
מָעוֵר לְמַשְׁרְיַתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וְחָפֵא
עֲלֵיהוֹן טוֹל שְׁכִינְתֵּיהּ וְהֵיכְמָא דְנִישְׁרָא
פָּרִיס גַּדְפּוֹי עַל בְּנוֹי וְטָעִין יַתְהוֹן וְסָבִיל
יַתְהוֹן עַל אֵיבְרוֹי כְּדֵין טַעֲנִינוּן וְסָבְלִינוּן
וְאַשְׁרִינוּן עַל תְּקוֹף כָּרְכֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל :
ה' מֵימְרָא דַיְיָ בְּלְחוֹדֵיהוֹן יַשְׁרִינוּן 12
בְּאַרְעָהוֹן וְלָא מִשְׁרֵי בֵּינֵיהוֹן פֻּלְחֵי
פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה : יַרְכִּיבֵהוּ אַשְׁרִינוּן עַל 13
בָּרְכֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְאֵיכֹל יַתְהוֹן
חַפְנוּקֵי עַלְלַת חַקְלָהָא וְאוּנִיק יַתְהוֹן
דְּבִישָׁא מִפֵּירָהָא דְמִתְרַבְּיִין עַל בֵּיפִין
וּמִשְׁחָא מִזֵּיתָהָא וּמִלְבְלָבִין מִטְנָרִין
חַקִּיפִין : חֶמְאַת יְהַב לְהוֹן לְוָואֵי שְׁמֵינֵי 14
תּוֹרִין מִן בֵּיזַת מַלְכֵיהוֹן וְחַלְבָּא מִבֵּכִירֵי
עָנוּן מִן עֲדֵי שְׁלְטוֹנֵיהוֹן עִם טוּב פַּטִּימִין
וְדִכְרִין בְּנֵי דְעָנִין שַׁמְנִין מְמַחְנָן וְנָדְאִין
אָמַר מֹשֶׁה נְבִיָא אִין נָטְרִין הֵינוּן עַמָּא
בֵּית יִשְׂרָאֵל מִצְוָותָא דְאוֹרַיְיתָא אִתְאַמַּר
עֲלֵי בְּנְבוּאָה דְיֵהְוֵון נָרְנְרֵי חִטֵּיהוֹן הֵיךְ
כּוּלַיִין דְּחוּרֵי וְחַמַּר סוּמַק מִן עִנְבָא חַד
מַפְּקִין כּוֹר חַד : וְיִשְׁמַן וְעַתְּרוּ בֵּית 15
יִשְׂרָאֵל וּפְחוּ אֲצָלְחוּ תְּקוֹף קָנוֹן נָכְסִין
וּשְׁבָקוּ פּוּלְחָן אֱלָהָא דְּבְרָא יַתְהוֹן וְאַרְנִיוּ
קֳדָם תַּקִּיפָא דְּפַרְקִינוּן : יְקַנִּיאוּהוּ קָנוֹן יַתִּיר בְּפוּלְחָנָא נוּכְרָיָא בְּמַרְחֲקָתְהוֹן 16
אַרְגִּיזוּ קֳדָמוֹי : יִזְבְּחוּ יְדַבְּחוּן לְטַעֲוָות דְּמִתְיְלִין לְשֵׁדִין דְּלֵית בְּהוֹן מַדְעָם 17
דְּצָרוּף טַעֲוָין דְּלָא יְדַעְוּנוּן דַּחְלָן חַדְתָּן דְּמִזְמַן קְרִיב אִתְעַבִּידוּ וְלָא אִתְעַסְקוּ
בְּהוֹן אֲבָהָתְכוֹן : צוּר דַּחְלַת תַּקִּיפָא דְּבְרָא יַתְכוֹן אִתְנַשְּׁתוּן וְאַנְשֵׁיתוּן מֵימַר אֱלָהָא 18
דְּעָבַד יַתְכוֹן מְחִילִין מְחִילִין : וְחָמָא וְגָלֵי קֳדָם יְיָ וְהָוָה רָנַז מִן קָדְמוֹי מִן דְּאַרְגִּיזוּ 19
קֳדָמוֹי בְּנָיָא חֲבִיבָיָא דְּאִתְקְרוּן עַל שְׁמֵיהּ בְּנִין וּבְנָן :

Postquam autem cecidit populus sanctus in sortem Domini totius mundi, aperuit Michael os suum, & dixit, portionem bonam nominis sermonis Domini cum ipso esse: aperuit Gabriel os suum cum laudibus, & dixit, domum Jacob esse sortem hæreditatis ejus. Occurrit illis habitantibus in deserto, in solitudine, loco ubi ululant dæmones & dracones, & domo sitis: protexit eos septem nubibus gloriæ suæ, docuit eos legem suam, custodivit eos sicut divina majestas custodit pupillam oculi sui. Quemadmodum aquila quæ excitat & solicita est de nido suo, & pullos suos tegit; sic divina majestas illius excitat castra Israelitarum, & tegit eos umbra divinæ ejus majestatis; & sicut aquila expandens alas suas super pullos suos portat eos, & bajulat super alis suis, similiter gestavit eos, & portavit eos, & habitare fecit eos in robore arcium terræ Israel. Sermo Domini seorsim habitare faciet eos in terra sua, neq; habitare sinet inter eos colentes cultum alienum. Habitare faciet eos in arcibus terræ Israel, & dabit illis comedendas delicias proventus agri ipsius: & lactabit eos melle de fructibus ipsius, qui crescunt in rupibus, & oleo ex oleis ejus & surculis ex saxis fortibus. Dedit illis butyrum pinguium vaccarum, de præda regum ipsorum, & pinguedinem de primogenitis ovium ex præda principum ipsorum, cum bonitate pinguium, & arietum natorum ex ovibus pinguibus Matnan, & hircorum. Dixit Moses propheta; Si servaverint populus domus Israel præcepta legis, dictum est de eo per prophetiam, futura grana tritici eorum veluti renes boum, & vinum rubrum, ex uva una educent chorum unum. Et divites facti sunt domus Israel, & recalcitrârunt; prosperè successit illis robur, acquisiverunt opes: & reliquerunt cultum Dei qui creavit eos, & ad iracundiam provocârunt Fortem qui redemerat eos. Ad æmulationem provocaverunt eum in cultu alieno: in abominationibus suis ad iracundiam provocaverunt ipsum. Sacrificaverunt idolis quæ assimilantur dæmonibus, in quibus nihil est omnino utilitatis, idolis quæ non noverunt: numinibus novis quæ à tempore propinquo facta sunt, cum quibus nihil negotii fuit patribus vestris. Numinis fortis quod creavit vos obliti estis, & oblivioni tradidistis fermonem Dei, qui fecit vos multis & variis cavitatibus. Et manifestatum est coram Domino, fuitque ira à facie ejus, ex quo ad iracundiam provocârunt ipsum filii dilecti, qui vocantur de nomine ipsius filii & filiæ.

9 אֲרוּם לְחֻלְקָא דַיְיָ אִנּוּן עַמֵּיהּ
דְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל וּדְבֵית יַעֲקֹב עֲדַב אַחְסַנְתֵּיהּ :
10 אַרַע יַתְהוֹן טָעֲיָן בְּאַרְעָא דְמַדְבְּרָא
וּבְצַדְוּתָא דְלֵיל יְשִׁימוֹן אַקִּיף עֲלֵיהוֹן
עֲנָנֵי יְקָר שְׁכִנְתֵּיהּ אַלִּיף יַתְהוֹן עֲשָׂרְתֵּי
דְּבָרַיָא נְטַר יַתְהוֹן וְעַיֵּן יַתְהוֹן הֵיךְ
דְּשָׁכִינָא נָטְרָא עֲנָא : 11 כְּנִשְׁרָא
דְּמָעִיר עַל קִנֵּיהּ וְעַל גּוֹזָלוֹי הוּא
מְחַסְחֵף פְּרֹס כַּנְפּוֹי וְטָעַן יַתְהוֹן וְסַבֵּל
עַל תְּקוֹף אֶבְרוֹי : 12 יְ לְבַלְחוֹדֵיהוֹן
אַשְׁרֵי יַתְהוֹן וְלֵית בֵּינֵיהוֹן פֻּלְחֵי פּוּלְחָן
נוּכְרִי : 13 אַרְכִּיבִנּוּן עַל בַּמְתֵי
דְאַרְעָא וְאֵיכֹל יַתְהוֹן עֲלַלַת חַפְנוּקֵי
מַלְכִין וְאֵינִיק יַתְהוֹן דְּבַשׁ מִן כֵּיפָא
וּמְשַׁח זֵיתָהוֹן מִן כֵּיף שְׁמִיר טִינְרָא :
14 רַכִּיכֵי תּוֹרִין וּשְׁמֵנֵי עָאן עִם טוּב
דְּפַטִּימִין וְדִכְרִין בְּנֵי בְתַנְיָא וְנָדְיִין עִם
שְׁמֵנֵיהוֹן דְּחִטֵּיָא אָמַר מֹשֶׁה נְבִיָא אִין
נָטְרִין הִנּוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְצוָתָא וְאוֹרַיְתָא
מִן עִנְבָא חֲדָא יֶהֱוֵון שְׁתִין כּוֹס דְּחַמָּר :
15 וַאֲכַלוּ דְּבִית יְשׁוּרוּן וּבְעַטוּ וַעֲתַרוּ
וּמְרַדוּ וַאֲצְלִיחוּ וּקְנוּ נְכָסִין וּשְׁבָקוּ מֵימַר
אֱלָהָא דְּבְרָא יַתְהוֹן וְכָפְרוּ בְּרַחֲלָא
תַּקִּיפָא דְּפָרַק יַתְהוֹן : 16 אַקְנוּן קֳדָמוֹי
בְּטַעֲוָתְהוֹן בְּמַרְחֲקָתְהוֹן אַכְעִיסוּ יָתֵיהּ :
17 יְדַבְּחוּן לְשֵׁידְיָא דְּלֵית בְּהוֹן מַמָּשׁ
טַעֲוָן דְּלָא חַמִּימוּ יַתְהוֹן חַדְתָּנִין מִן בָּדוֹן
אִתְבְּרוֹן וְלָא אִדְכַּרוּן בְּהוֹן אֲבָהָתְכוֹן :
18 חַקִּיף דְּבְרָא יַתְכוֹן אַנְשֵׁיתוּן וּשְׁבַקְתּוּן
מֵימַר אֱלָהָא דְּבְרָא יַתְכוֹן וַעֲבַר יַתְכוֹן
מְחִילִין מְחִילִין : 19 וּגְלֵי קֳדָם יְ וְהָוָה
רָנַז מִן כַּעֲסָא דְּאַכְעִיסוּ יָתֵיהּ בְּנַיָא
חֲבִיבַיָא דְּהָווּ חֲבִיבִין עֲלוֹי הֵיךְ בְּנִין
וְהֵיךְ בְּנָן :

16 יְקַנִּיאוּהוּ קָנוֹן יָתֵיהּ בְּפוּלְחָנָא נוּכְרָיָא בְּמַרְחֲקָתְהוֹן
17 אַרְגִּיזוּ קֳדָמוֹי : יוּבְחוּ יְדַבְּחוּן לְטַעֲוָות דְּמִתְיְלִין לְשֵׁידִין דְּלֵית בְּהוֹן מַדְעָם
דְּצָרוּף טַעֲוָין דְּלָא יְדַעְוּנוּן דַּחְלָן חַדְתָּן דְּמִזְמַן קְרִיב אִתְעַבִּידוּ וְלָא אִתְעַסְקוּ
בְּהוֹן אֲבָהָתְכוֹן : צוּר דַּחְלַת תַּקִּיפָא דְּבְרָא יַתְכוֹן אִתְנַשְּׁתוּן וְאַנְשֵׁיתוּן מֵימַר אֱלָהָא
18 דְּעָבַד יַתְכוֹן מְחִילִין מְחִילִין : וּרְא וּגְלֵי קֳדָם יְ וְהָוָה רָנַז מִן קָדְמוֹי מִן דְּאַרְגִּיזוּ
קֳדָמוֹי בְּנָיָא חֲבִיבַיָא דְּאִתְקְרוּן עַל שְׁמֵיהּ בְּנִין וּבְנָן :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 *كه بخشي ¦¦ قومي او يعقوب پيچهي احسنتاي [او] * بيافت اويرا در [زميني] بيابان و در
10 صحراء تشنه‌استان كرد گرفت اويرا بينا كرد اويرا نگاه داشت اويرا چون مردمكي چشمي او*
11 * چون سيمرغ شتاب كند بآشياني او ابر بچّگاني او بجنبانند بگسترانند بالهاي او بستانند اويرا بر
12 13 دارد اويرا ابر شهپري او* ¦¦ بتنها بگذرانند اويرا و نيست اوازي او معبودي بيگانه* بر نشانند
اويرا ابر بلنجاهاي زمين بخورد دخلهاي دشت بيرون آورد باو انگبين از كمر و روغن از خارا
14 سنگ * مشكهي گاو و شيري گوسپند اوازي چربشي فربهان و نرميشان اهلي بشن
15 و استخها اوازي شيري كرده گندم و خون انگورها بياشنجد مي * فربه شد يسرال
و لگد زد فربه شدي ستبر شدي فراموش كردي بگداشت خداي كردگاري او نادان
16 شد خالقي فرج دهندهي او * رشك انداختند اويرا در بيگانها در مكروهيها خشم
17 انداختند اويرا * ذبح كردند بديوها نه معبود بتاني نه شناختند ايشانرا نوها از نزديك
18 بيامدند [نه] مشغول بودند در ايشان پدراني ايشان * خالقي كه در وجود آورد ترا
19 فراموش كردي گداشتي خداي آفريدگاري تو * بديد ¦¦ و نفايه كرد از قهري
پسراني او و دختراني او*

Pars enim Domini est populus ejus, 9
Jaacob funiculus hæreditatis ejus.
Invenit eum in terra deserti, & 10
in eremo siticulosi loci: circumtulit
eum, perspicacem reddidit eum, custodivit eum sicut homunculum (i.
pupillam) oculi sui. Sicut gryps 11
festinat ad nidum suum, super pullos
suos motitat se: expandit alas
suas, assumit eum, portat eum super principales pennas suas. Dñs so- 12
lus duxit illum, & non fuit cum
eo deus alienus. Collocavit eum 13
super excelsa loca terræ, comedit
proventus agri: eduxit ei mel è rupe, & oleum è marmoreo lapide:
Butyrum bovis & lac ovis, cum 14
pinguedine saginatorum & arietum
Basanitarum et hircorum, cum lacte,
rene tritici, & sanguine uvarum,
bibit vinum. Et impinguatus est 15
Israel, & recalcitravit: impinguatus es, incrassatus es, oblitus es:
dereliquit Deum Factorem suum,
ignoravit Creatorem liberationis
datorem suum. Zelum injecerunt ei 16
per extraneos, per abominationes
furorem injecerunt ei. Immolave- 17
runt dæmoniis, non Deo; idolis quæ
non noverunt: novis à propinquo
venientibus, in quibus non occupati
fuerunt patres vestri. Creatoris 18
qui in existentiam induxit te, oblitus es: dereliquisti Deum creatorem tuum. Videns autem Dominus 19
rejecit præ furore filios suos ac
filias suas:

20 וַאֲמַר אַפְּיךְ אַפֵּי מִנָּהוֹן אַחֲמֵי
מָה הֲוֹוֹ בְּאַחֲרִיוּתְהוֹן אֲרוֹם דָּר תְּהַפְּכָנִין
אִנּוּן בְּנִין דְּלֵית בְּהוֹן הֵימָנוּ : 21 אִנּוּן
אַקְנוּנִי יָתִי בְּטָעֲוָן דְּלָא מָרֵ אַכְעִיסוּ
קָדְמוֹי בְּמֵרְחֲקָתְהוֹן וַאֲנָא אַקְנֵי יַתְהוֹן
בְּאוּמָה דְּלָא אוּמָה בְּאוּמָה טִפְּשָׁא אַכְעֵס
יַתְהוֹן : 22 אֲרוּם אֶשָּׁא נַפְקַת בִּשְׁעַת
רוּגְזִי וְאוֹקֵדַת עַד שְׁיוֹל אַרְעִיתָא וְחָכְלַת
אַרְעָא וּמַלְיָהּ וּלְהַטַת יְסוֹדֵי טוּרַיָּא :
23 אֲמֵרִית בְּמֵימְרִי לְמֵיתָיָא עֲלֵיהוֹן
בִּישִׁין גִּירֵי פּוּרְעָנוּתִי אֲנָרֵי בְּהוֹן :
24 מְנַפְּחֵי כְּפֵן וַאֲכִילֵי עוֹף מְסָאֵב מְרוּחֵי
רוּחִין בִּישִׁין וְשֵׁן אַרְבַּעְתֵּי מַלְכְּוָתָא
דְּמִתְלִין לְחֵיוְתָא בְּרָא אֲנָרֵי בְּהוֹן עִם
חֲמַתְהוֹן דְּחַנִּינַיָּא וְחֵלֵי עַפְרָא : 25 מִן
שׁוּקָא תְּתַכֵּל יָתְהוֹן חַרְבָּא וּמִן קִישׁוֹנֵי
מְרַסְכְיהוֹן אֵימְתָה דְּמוּתָא לְחוּד עוּלְמִין
לְחוּד בְּתוּלִין יַנְקִין עִם גַּבְרִין סָבִין :
26 אֲמֵרִית בְּמֵימְרִי לְמֵיתָיָא עֲלֵיהוֹן
רְגוּז אֲבַטֵּל מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא דְּכַרְנָהוֹן :
27 אִלּוּלֵי בַּעֲסָא דְּסָנְאָה יִתְקַף דִּלְמָא
יִתְנַבְּרוּן עֲלֵיהוֹן בַּעֲלֵי דַבְבֵיהוֹן וְדִלְמָא
יֵימְרוּן יָדָן אִתְפָּרְעָן לָן מִן בַּעֲלֵי דַבְבֵינָן
וְלָא מִן קֳדָם יְיָ אִתְעֲבַדַת הָדָא :
28 אֲרוֹם אוּמָא הָדָא אֲבִידֵי עֵיצָן בִּישָׁן
אִנּוּן וְלֵית בְּהוֹן סוּכְלָתָנוּ : 29 אִלּוּ
חַכִּימוּ יִשְׂרָאֵל וְלִיפּוּ אוֹרַיְתָא אִתְבּוֹנָנוּ
מָה הֲוֵי בְּאַחֲרִיוּתְהוֹן : 30 כַּד הֲוָה יִשְׂרָאֵל
לָעֵין בְּאוֹרַיְתָא וְנָטְרִין פִּקּוּדַיָּא הֲוָה
חַד מִנְּהוֹן רָדִיף אֶלֶף וְתַרִין מִנְּהוֹן
רַבְוָתָא מְעָרְקִין עַל דַּחֲטוֹן וַאֲרַגְוָן קָדְמוֹי
תַּקִּיף שְׁבַק יַתְהוֹן בְּיַד בַּעֲלֵי דַבְבֵיהוֹן :

20 וּיאמר ואמר מפלנא איפלין אפי רעותי
מנהון נחמי מה יהוי בסופיהון ארום דר
דהפכנין הינון בנין דלית בהון הימנותא :
21 הם הנון אקנון קדמי בדלא אלהא
ארגיזו קדמוי בהבליהון ואנא אקנינון
באומא דלא אומא בבלאי עמא טפשא
נרגזו יתהון : 22 כי אש ארום קידום
תקיף כאישא נפק מן קדמי ובערת
בתקוף רוגזי ואיקידת עד שיול ארעיא
ופייפח ארעא ועללתה ושלהבת יסודי
טוריא : 23 אספה וכד הנון יהיבין
בבבל הנון פלחין לטעוותהון בנין כן
אמרית במימרי לסכנשא עליהון בישתא
גירי מחת פורענותי אשיצי בהון : 24 מוי
אגלי יתהון במרי ובעילם מן נוא שביית
בבל אעיקו להון דבירת אנג די מחילין
לשדין מנפחי כפן ולמזיקי אכילי עוף
ולבני טהרדי כתישי רוחין בישין ולילין
ומרוחי רוחין בישין ויונאי דנביתין
בשיניהון היך חיוות ברא אגרי בהון
ואשלטילינון ביד ארמאי דמלין ארסין
כחיון חורמניא וחלוי דעפרא : 25 מחוץ
עמא דנלו מברא לארעא דישראל
תתכיל יתהון מחת חרבא ודמשתיירין
בארעא דישראל בנו קישוני מרסיכיהון
אגרי בהון חרנת מותא אילף ואילף
ישתיזיון לחוד עולימיהון ולחוד
בתולתהון יניקתהון עם גוברייהון
וסביהון : 26 אמרית אסרית במימרי
למכלי מנהון רוח קודשי אשציר בהון
קליל בנבר דחציד חיקליה ומשייר
ארעא חרבא אבטול מספר ייחום אנוש
דוכרניהון : 27 לולי אלולפון רוגזא
דסנאה דחיל דלמא יתרברבון לקובלי מעיקיהון דלמא יימרון ידיהון מתפרעון
לן מבעלי דבבינן ולא מן קדם יי אתגזרת כל דא : 28 כי גוי ארום אומא
מאבדן עיטין טבן הנון ולית בהון סוכלתנו : לו חכמו אלו הוו חכימין הוון
מסתכלין באורייתא והנון מתבוננין מה יהי עתיד למהוי בסופיהון : 29 איכה
היכדין יהי סנאה חד רדיף אלף מנהון ותרין יעירקון לרבותא מנהון אלהין מטול
דתקיפהון מסרינון ויי אשלימינון :

20. *Et dixit; Avertendo avertam facies beneplaciti mei ab illis, videbo quid futurum sit de illis in extremo eorum: quoniam generatio perversa sunt, filii in quibus non est fides.* 21. *Illi ad zelotypiam provocârunt me in idolis nullius momenti, ad iracundiam provocârunt me in abominationibus suis: at ego ad zelotypiam provocabo ipsos in populo qui non est populus, per populum stultum ad iracundiam provocabo ipsos.* 22. *Quoniam ignis exiit borâ furoris mei, & combussit usque ad sepulchrum infimum: & orbam reddidit terram, & plenitudinem ejus, & inflammavit fundamenta montium.* 23. *Dixi in sermone meo me adducturum in eos mala, sagittas vindictæ meæ immittam in eos.* 24. *Inflatos fame, devoratos à volucre immunda, afflatos spiritibus malis, & dentem quatuor regnorum, quæ assimilantur feræ agri, immittam in eos cum veneno serpentum reptilium terræ.* 25. *In platea orbabit eos gladius, in cubiculis autem in quibus dormient terror mortis: etiam adolescentes, etiam virgines, lactantes cum viris senibus.* 26. *Dixi in sermone meo me adducturum super illos iram, & facturum ut cesset ab hominibus memoria eorum.* 27. *Nisi ira inimici invalesceret, ut non prævaleant contra ipsos hostes eorum: ut non dicant; Manus nostræ vindicârunt nos ab inimicis nostris, nec à Domino factum est istud.* 28. *Quoniam populus hic perditi sunt consiliis malis, nec est in illis intelligentia.* 29. *Si sapientes fuissent Israelitæ, & didicissent legem, intellexissent quid tandem futurũ esset.* 30. *Quando erant Israelitæ laborantes in lege, & observabant mandata, unus ex illis persequebatur mille, & duo ex illis decem millia fugabant: quia verò peccaverunt & ad iracundiam provocârunt ipsum, Fortis reliquit eos in manu inimicorum suorum.*

Et dixit; Removendo removebo faciem beneplaciti mei ab illis, videbimus quid sit futurum in fine eorum: quoniam generatio perversorum sunt, filii in quibus non est fides. Ipsi ad æmulationem provocârunt me in eo qui non est Deus, ad iracundiam provocârunt me in vanitatibus suis: ego verò ad zelotypiam provocabo eos in populo qui non est populus, per Babylonios populum stultum provocabo eos. Quoniam ventus ori- 22
entalis fortis sicut ignis exiit à facie mea, & incendit in robore iræ meæ, & combussit usque ad sepulchrum infimum: & exhausit terram & proventum ejus, & inflammavit fundamenta montium.
Et quando illi positi erunt in Ba- 23
bel illi colent idola ipsorum: propterea ego dixi in sermone meo, me congregaturum contra eos mala, sagittis plagæ vindictæ meæ me illos perditurum. Migrare fa- 24
ciam eos in Medos & Elam è medio captivitatis Babel, oppriment eos domus Agag qui assimilantur dæmonibus inflatis fame, & spectris comestis ab avibus, & meridianis percussis spiritibus malis, & lemuribus, & afflatis spiritibus malis: & Græcos, qui mordent dentibus suis velut feræ agri, immittam in eos, & agitabo eos per manum Aramæorum, qui pleni sunt venenis ut serpentes basilisci terræ reptilia. Populum qui 25
migrârunt extra terram Israel orbabit eos plaga gladii; qui autem reliqui erunt in terra Israel, in medio cubiculorum in quibus dormient jaculabor in eos terrorem mortis hinc & inde: perdentur etiam adolescentes eorum, etiam virgines eorum, lactentes eorum cum viris & senibus eorum. Dixi in sermone meo me 26
cohibiturum ab illis spiritum sanctum meum: relinquam eos parum; sicut vir qui metit agrum suum, & relinquit terram unam, *sic* abolebo à libro genealogiæ hominum memorias ipsorum. Nisi 27
iram inimici timerem, ne gloriarentur contra me oppressores eorum: ne dicerent; Manus nostræ vindictam sumpserunt ab inimicis nostris, nec à facie Domini hoc totum decretum est. Quoniam populus per- 28
dens consilia bona ipsi: nec est in illis intelligentia. Si fuissent 29
sapientes contemplati essent legem, & ipsi intellexissent id quod tandem futurum erat in fine ipsorum. Quomodo esset hostis unus persequens 30
mille ex eis, & duo fugarent decem millia ex illis? nisi quia fortis eorum tradidit eos, & Dominus retribuit illis?

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * گفت نهان کنم شکیناي من از ایشان و ببینم چه آخري ایشان که دراي زیرزبرهایان
21 ایشان پسراني نه استواري در ایشان * ایشان رشك انداختند مرا بنه معبود خشم انداختند
مرا در تهیهاي ایشان و من رشك اندازم ایشانرا بنه قوم در قومي نادان خشم اندازم
22 ایشانرا * که آتش بسوخت در دماغي من بسوخت تا شاولي فرودین بسوخت زمین
23 و دخلي آن و زوانه کشید تا بنیادي کهها * زیادت کنم ابر ایشان بدیها تیرهاي
24 من فنا کنم در ایشان * آماسهاي قحط و خورشها مرغ و سموم زهرها و دنداني چهارپایان
25 بفرستم در ایشان اوازي زهري خزندگاني خاك * از بیرون سکلفیده کند شمشیر واز
26 کنجینها ترس نیز جوان نیز دختر بچه اوازي مردي پیر * گفتم نیست کنم ایشانرا
27 باطل کنم از مردم یاد کردي ایشان * اگرنه قهري دشمن جمع بودي تا نه بیگانه
28 شوند عدویاني ایشان تا نه گویند دستي ایما بلند شد و نه یي بکرد همه این * که قومي گم
29 تدبیر ایشان و نیست در ایشان بیناي * اگر خردمند بودند عاقل باشند [این] فهم
کنند باخري ایشان * چگونه بتازد یکه هزار و دو بگریزانند بیرو اگرنه که خالقي ایشان
30 بفروخت ایشانرا و یي بسپرد ایشانرا.

Et *dixit*; *Abscondam majestatem meam ab eis, & videbo qualis sit finis eorum: nam generatio subversorum sunt, filii quibus non inest stabilitas.* 21. *Ipsi zelum injecerunt mihi per non Deum, furorem injecerunt mihi per vanitates suas; & ego zelum injiciam eis per non populum, per populum stolidum furorem injiciam eis.* 22. *Ignis enim arsit in cerebro meo, & combussit usque ad infernum infimum: combussit terram & proventus ejus, & flammam traxit usque ad fundamentum montium.* 23. *Augebo in eos mala, sagittas meas consumam in eos.* 24. *Inflationes famis, & comestiones volucris, & uredinem amarorum, ac dentem quadrupedum immittam in eos, cum veneno bestiolarum pulveris.* 25. *Deforis orbabit gladius, & è conclavibus terror: etiam juvenem, etiam puellam, parvulum cum viro sene.* 26. *Dixissem; Annihilabo eos, cessare faciam ex hominibus memorationẽ ipsorum: Si indignatio inimici collecta non fuisset: ut non abalienarent se inimici eorũ, nec dicerent; Manus nostra excelsa est, & Dominus non fecit omne hoc.* 28. *Gens enim perdita consilio sunt, nec est in eis perspicacitas.* 29. *Si prudentes essent, saperent hoc, intelligerent finem suum.* 30. *Quomodo persequeretur unus mille, & duo fugarent myriadem, nisi quòd creator eorum vendiderit eos, & Dominus tradiderit eos?*

כי לא אָרוּם לָא כְתַקִּיפְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל 31
טָעֲוָותְהוֹן דְּעַמְמַיָּא אָרוּם תַּקִּיפְהוֹן
דְּיִשְׂרָאֵל בַּד יְחוּבוּן מַיְתֵי עֲלֵיהוֹן
פּוּרְעָנוּתָא וְכַד פָּרְסִין יְדֵיהוֹן בְּצָלוֹ
עָנֵי וּמְשֵׁזִיב יַתְהוֹן אֲבָל טָעֲוָותְהוֹן דְּעַמְמַיָּא עֲ לֵית בְּהוֹן צְרוֹךְ וְעַל דִּי
אַרְעִיזְנָן קֳדָמוֹי וְלָא הַדְרָנָן לְפוּלְחָנֵיהּ אִתְעַבִידוּ בַּעֲלֵי דָבְבֵינָן סַהֲדִינָן וְדַיָּינִינָן :

כי מִנְּפֶן אָרוּם עוֹבְדֵיהוֹן דְּעַמָּא הָאִלֵּין 32
דַּמְיָין לְעוֹבָדֵי עַמָּא דִּסְדוֹם וַעֲצָתָהוֹן
בִּישִׁין כְּעִיצָתָהוֹן דְּעַם עֲמוֹרָא מַחֲשַׁבְתְּהוֹן
בִּישִׁין כְּרֵישֵׁי חִוְיָא חוּרְמָנֵיס בְּנִין כֵּן
תְּהוֹן תּוּשְׁלְמוּתְהוֹן מְתַכְלָן וּמַמְרַרָן
לְהוֹן : אָרוּם עַמָּא הָאִלֵּין חֲמַתֵּיהּ 33
מַדְמְיָא לַחֲמָתֵיהּ דְּתַנִּינֵיָא בּוּסַן דִּשְׁתֵּין
חֲמַר וְרוּגְזֵהוֹן מְדַמֵּי לְרֵישֵׁי חִוְיָא
פְּתָנֵי וַאֲכְזָרוּאֵי וְנוֹרָאֵי : הֲלָא 34
הוּא כְּסָא דְּדִין פּוּרְעָנוּתָא מְמַגּוֹ וּמְחַקָּן
גַּבֵּי לְרַשְׁיעַיָּא חֲתִים בְּאוֹצָרַי לְיוֹם
דִּינָא רַבָּא : דִּידִי הוּא נְקִמְתָא 35
וַאֲנָא הוּא דְּמְשַׁלֵּם לְעִדָּן דְּתְמוּט
רַגְלֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא אָרוּם קָרִיב הוּא
יוֹמָא דַחֲבָרְהוֹן דְּרַשְׁיעַיָּא וְאִשְׁתְּ
דְּנָהֲנֵם עֲתִידָא לְהוֹן וּמְזָרִז וּמַיְתֵי
פּוּרְעָנוּתָא עֲלֵיהוֹן : אָרוּם דַּאי 36
הוּא יְיָ דִּינֵהוֹן דְּעַמָּא בְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְעַל עַבְדּוֹי צַדִּיקַיָּא הוּא מִתְנַחֵם
אָרוּם גְּלֵי קֳדָמוֹי אָרוּם מְטָת יְדֵיהוֹן
דְּצַדִּיקַיָּא וְאִנּוּן שְׁבִיקִין וּרְטִישִׁין וְלֵית
לְהוֹן דְּסָעֵד וְסָמִיךְ : וְאָמַר עֲתִידִין 37
אוּמַיָּא לְמֵימַר הֵן הוּא אֱלָהָא דִּישְׂרָאֵל
תַּקִּיפָא דְּאִתְרַחֲצוּ בֵּיהּ : דְּהַוּוֹן 38
מְקָרְבִין קֳדָמוֹי תַּרְבֵּי נִכְסֵי קוּרְבָּנֵיהוֹן
וַחֲמַר נִסּוּכֵיהוֹן הַוּוֹן מְקָרְבִין קֳדָמוֹי
יְקוּם כְּעַן וְיִפְרוֹק יַתְהוֹן דַּהֲווֹ עֲלֵיהוֹן
כְּמָגִנָּא : חֲמוּ אָרוּם כְּדוּן אֲנָא 39
בְּמֵימְרִי הוּא וְלֵית אֱלָהָא אוֹחָרָן
בַּר מִנִּי אֲנָא הוּא דְּמִמְרִית חַיִּין בְּעָלְמָא
הָדֵין וּמְחַיֵּי מֵתַיָּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי אֲנָא
הוּא דְּמָחֵי וַאֲנָא הוּא דְּמָסֵי וְלֵית
דְּמְשֵׁזִיב מִן יְדִי :

Quoniam non ſicut Fortis ipſorum 31
Iſraelitarum ſunt idola ipſorum
populorum, quoniam Fortis ipſo-
rum Iſraelitarum quando peccave-
runt adducit in eos vindictam,
ſed quando expandunt manus ſu-
as in oratione reſpondet & eripit
eos, ſed idola populorum idolo-
latrarum nihil habent in ſe utilitatis : propterea quòd autem ad
iracundiam provocavimus ipſum, neque rediimus ad cultum ejus,
facti ſunt hoſtes noſtri teſtes & judices noſtri. Quoniam opera il- 32
lius populi ſimilia ſunt operibus
populi Sodomæ, & conſilia eo-
rum mala ſimilia ſunt conſiliis
populi Gomorrhæ : cogitationes
eorum malæ ſunt tanquam capita
baſiliſcorum, propterea erunt re-
tributiones eorum orbantes &
amaritudine afficientes eos. Ecce 33
ſicut venenum ſerpentum quando
exierunt è vino eorum, ideo erit
amarus calix maledictionis quem
bibent in die ultionis ſuæ, &
veluti capita baſiliſcorum ſic ſunt
crudeles. Annon opera ipſorum 34
quæ facta ſunt in abſcondito co-
ram me univerſa ipſa revelata ſunt,
obſignata & diſpoſita in apothecis
meis ? Coram me vindicta, & ego 35
retribuam, in tempore quo mo-
vebitur pes eorum in captivitate :
quoniam propinquus eſt ut veniat
dies cladis eorum, & accelerat
malum quod paratum eſt illis.
Quoniam judicat ſermo Domini 36
per miſericordiam ſuam judicium
populi ſui Iſrael, & malorum
quæ decrevit in ſervos ſuos ipſe
pœnitentia ducetur : quoniam re-
velatum eſt coram ipſo quòd quo
tempore peccaverint gravis erit
ſuper eos plaga hoſtis, & aufe-
retur auxilium è manibus eorum,
& ceſſabunt fideles ab operibus
ſuis bonis, & erunt diſperſi &
derelicti. Nam dicet hoſtis ; Ubi- 37
nam eſt Timor Iſraelitarum, For-
tis in quo habebant fiduciam ?
Qui pinguedinem victimæ eorum 38
comedebant, & bibebant vinum
libaminis eorum : ſurgant nunc
& opitulentur vobis ; ſit ille pro-
tegens vos per ſermonem ſuum.
Quando revelabit ſe ſermo Domi- 39
ni ad redimendum populum ſuum,
dicet omnibus populis ; Videte
quòd ego nunc ſim qui ſum, & fui,
& ego ſum qui futurus ſum,
nec eſt Deus alius præter me :
ego ſermone meo interficio &
vivifico, percutio populum Iſrael & ego ſano illos in fine dierum ;
& non erit qui eripiat è manibus Gog & exercitus ejus, quibus
ego permittam ut confligant cum eis.

Hieroſ. 31 *Quoniam non ſicut fiducia noſtra fiducia ipſorum populorum : eò quòd peccavimus & ad iracundiam provocavimus ipſum, facti ſunt hoſtes noſtri judices noſtri.*

Hieroſ. 32 *Quoniam populi iſtius opera ſimilia ſunt operi populi Sodomæ, & cogitationes eorum ſimiles ſunt cogitationibus populi Gomorrhæ : opera mala orbantia & amaritudine afficientia illis ſunt.* 33 *Quoniam populi iſtius venenum ſimile eſt veneno ſerpentum, quo tempore bibunt vinum, & ira eorum ſimilis eſt capitibus ſerpentum aſpidum crudelium & inſectorum.* 34 *Annon hic eſt calix ultionis vindictæ mixtus & paratus improbis, obſignatus in theſauris meis pro die judicii magni ?* 35 *Mea eſt vindicta, & ego ſum qui retribuam, in tempore quo nutabit pes juſtorum : quoniam propinquus eſt dies cladis improborum, & ignis gehennæ futurus eſt illis, & feſtinat & adducit vindictam ſuper eos.* 36 *Quoniam judicat ipſe Dominus judicium populi filiorum Iſrael, & propter ſervos ſuos juſtos ipſe pœnitentiâ ducitur : quoniam revelatum eſt coram ipſo quòd nutaverit manus juſtorum, & ipſi relicti ſint & dimiſſi, & non ſit illis qui auxilietur aut patrocinium ferat.* 37 *Et dixit ; Dicturi ſunt populi ; Ecce Deus Iſrael fortis in quo fiduciam habuerunt.* 38 *Illi offerebant coram ipſo adipes victimarum oblationum ipſorum, & vinum libaminis ipſorum offerebant coram eo : is ſurgat nunc & liberet ipſos, qui erat erga eos tanquam clypeus.* 39 *Videte quoniam nunc ego verbo meo exiſto, et non eſt Deus alius præter me : ego ſum qui interficio vivos in hoc mundo, et vivifico mortuos in futuro ſeculo ; ego ſum qui percutio, et ego ſum qui ſano, et nullus eſt qui eripiat è manu mea.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 * كه نه چون خالقي ايما خالقي ايشان ودشمناني ايما حاكمان * كه از تاكي
32 سدوم تاكي ايشان واز تخمهاي عموره انكورهاي ايشان انكورهاي زهر خوشهاي
33 زهرها بايشان * غضبي اجدهان مي ايشان و زهري كر مارهاي بي رحم * هنه او
34 خزينه نهاده نزدي من مهر كرده در خزينهاي من * بمن انتقام و باز توختن
35 بوقتي ميل كردني پايي ايشان كه نزديك روزي شكني ايشان وشتاب كنا
منتظرها بايشان * كه حكم كند ! قومي او و ابر بندكاني او باز كردد كه
36 بينند كه برفت دست ونيست بند شده وكداشته * و بكويد كجا است
37 معبودي ايشان خالقي پناه بردند درو * آنچه پيهي ذبحت ايشان بخورند بياشنجند مي
38 پشكشي ايشان بر خيزند وياري دهند شمارا باشد ابر شما پناه * ببينيد اكنون كه
39 من من او و نيست خداي بغير از من من بميرانم و زنده كردانم خسته كردم و من
درمان كنم و نيست از دستي من خلاص كناي *

*Nam non eſt ſicut creator noſter, 31
creator eorum ; & inimici noſtri
ſunt judices. Ex vite enim Se- 32
dom eſt vitis eorum, & ex ſemi-
nibus Amorah : uvæ eorum ſunt
uvæ veneni, botri felliũ ſunt ipſis.
Iracundia draconum eſt vinum 33
eorum, & virus ſurdorum ſerpen-
tium abſque clementia. Nonne eſt 34
reconditum apud me, ſigillatum in
theſauris meis ? Mihi eſt ultio 35
& retributio, in tempore nutatio-
nis pedis eorum : nam propinquus
eſt dies confractionis eorum, &
feſtinant expectantia eos. Quia 36
judicabit Dominus populum ſuum,
& ad ſervos ſuos revertetur,
quum viderit quòd abierit manus,
& non ſit clauſus ac relictus,
Ac dixerit inimicus ; ubi eſt Deus 37
eorum, creator quem aſylum dixe-
runt ? Qui adipem hoſtiæ eo- 38
rum comedebant, & bibebant vi-
num conſperſionis eorum, ſurgant
& opem deat vobis, ut ſit vo-
bis aſylum. Videte nunc quòd 39
ego, ego ſum ipſe, & non eſt
Deus præter me : ego mortifica-
bo, & vivum faciam : ſaucium feci, & ego ſanabo ; &
nemo eſt qui è manu mea liberet.*

כי אשא אֲרוּם וְקַפִּית בְּשִׁבוּעָה יַת 40
יְדַי בְּשָׁמַיָּא וַאֲמָרִית הֵיכְמָא דַּאֲנָא קַיָּם
הֵיכְדֵין לָא אַבְטִיל שְׁבוּעָתִי לְעָלְמִין :
אִם שְׁנוֹתִי אֵין שְׁנִינָא הִיא בְּרַק סַיְפִּי 41
וְתִתְקֵיף בְּדִינָא יְדִי אָהֲדוּר פּוּרְעָנוּתָא
לְמְעִיקֵי עַמִּי וּלְסַנָּאֵיהוֹן אֲשַׁלֵּים אֲנַר
עוֹבָדֵיהוֹן בִּישַׁיָּא : אַשְׁכִּיר אֵירַוֵּי נִירְדִי 42
מִן אֲדַם קְטוֹלֵיהוֹן וְסַיְפִּי תְּנַמֵּר בְּשַׁרֵיהוֹן
מִדַּם קְטִילִין וְשִׁבְיִין מַשְׁרוּי פּוּרְעָנוּת
סַנָּאֵיהוֹן דְּעַמִּי : הַרְנִינוּ שַׁבְּחוּ אוּמַיָּא 43
עַמֵּיהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲרוּם אֲדַם עֲבָדוּי
דְּאִשְׁתַּיְרֵי הוּא פָּרְעִי נָטַר וּנְקָמָא
דְּפוּרְעָנוּתָא יַחֲזֹר עַל בַּעֲלֵי דָּבְבוּי וְהוּא
בְּמֵימְרֵיהּ יְכַפַּר עַל אַנְפֵּי אַרְעֵיהּ וְעַמֵּיהּ :
ויבא משה ואתא משֶׁה מִן מַשְׁכַּן בֵּית 44
אוּלְפָנָא וּמַלֵּיל יַת כָּל פִּתְגָמֵי תּוּשְׁבַּחְתָּא
הָדָא בְּמִשְׁמְעָתְהוֹן דְּעַמָּא הוּא וְהוֹשֵׁעַ
בַּר נוּן : ויכל וּפְסַק מֹשֶׁה מִן לְמַלָּלָא 45
יַת כָּל דְּבָרַיָּא הָאִלֵּין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל :
ויאמר וַאֲמַר לְהוֹן שַׁוּוֹן לִבְּכוֹן לְכָל 46
פִּתְגָמַיָּא דַּאֲנָא מְסָהֵיד בְּכוֹן יוֹמָנָא
דְּתְפַקְּדוּנוּן יַת בְּנֵיכוֹן מְטוּל לְמִנְטוֹר
וּלְמֶעְבַּד יַת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא הָדָא :
כי לא אֲרוּם לֵית פִּתְגָם רֵיקָם בְּאוֹרַיְתָא 47
אֱלָהֵן לְדָעְבְּרִין עֲלָהּ אֲרוּם הוּא חַיֵּיכוֹן
וּבְפִתְגָמָא הָדֵין תּוֹרְכוֹן יוֹמִין עַל אַרְעָא
דְּאַתּוּן עָבְרִין יַת יָרְדְּנָא תַּמָּן לְמֵירְתָהּ :
וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּשַׁבְעָא 48
בְּיַרְחָא דְּאָדָר בְּכֵרֶן יוֹמָא הָדֵין לְמֵימַר :
עלה וַהֲוָה כֵּיוָן דַּאֲמַר לֵיהּ מֵימְרָא 49
דְּיְיָ סוּק לְטַוּר עִבְרַאי הָדֵין טַוּרָא
דְּנְבוֹ חַשַּׁב בְּלִבֵּיהּ וַאֲמַר דִּלְמָא דַּמְיָא
מְסוּקְתָּא דָּא לְמִסּוּקְתָא דְּטַוּרָא דְּסִינַי אֲמַר אִיזֵל וְאֵיקְרֵישׁ יַת עַמָּא צְמַר לֵיהּ
מֵימְרָא דְּיְיָ לָא כְּדֵין הֵיאוֹ סוּק וַחֲמִי יַת אַרְעָא דִּכְנָעַן דַּאֲנָא יָהֵב לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לַאֲחָסָנָא :

Quoniam elevavi cum jurejurando 40
manus meas in cœlos, & dixi;
Quemadmodum ego permaneo, sic
non abolebo jusjurandum meum
in secula. Si acuam ficut fulgur 41
gladium meum, & prævaleat in
judicio manus mea: convertam
vindictam in affligentes populum
meum, & oſoribus ipſorum repen-
dam mercedem operum ipſorum
malorum, Inebriabo ſagittas meas 42
de ſanguine interfectorum eorum,
& gladius meus conſumet carnem
ipſorum: de ſanguine interfecto-
rum & captivorum exercitus ipſo-
rum, in vindictam oſorum populi
mei. Laudate *eum* populi, popu- 43
lus ejus domus Iſrael; quoniam
ſanguinem ſervorum ſuorum qui
effuſus eſt ipſe ulſciſcitur, & ob-
ſervat & ultionem vindictæ retri-
buit hoſtibus ſuis: & ipſe verbo
ſuo expiabit pro terra ſua & po-
pulo ſuo. Et venit Moſes ex ta- 44
bernaculo domus doctrinæ, & lo-
quutus eſt omnia verba hujus can-
tici audiente populo, ipſe & Ho-
ſea filius Nun. Et ceſſavit Moſes 45
loqui omnia verba iſta cum uni-
verſo Iſrael. Et dixit illis; Ap- 46
ponite cor veſtrum ad omnia ver-
ba quibus ego obteſtor vos hodie:
ut mandetis ea filiis veſtris,
ut cuſtodiant & faciant omnia ver-
ba legis hujus. Quoniam non eſt 47
verbum inane in lege, niſi illis
qui illam tranſgrediuntur, quoni-
am ipſa eſt vita veſtra: & in ſer-
mone hoc producetis dies ſuper
terram, ad quam poſſidendam vos
tranſitis Jordanem. Dein loqua- 48
tus eſt Dominus cum Moſe, ſep-
timo menſis Adar, in articulo diei
illius, dicendo. Et accidit poſt- 49
quam dixiſſet illi ſermo Domini,
Aſcende in montem Abarærorum
hunc, montem Nebo, cogitavit apud
ſe, & dixit; Fortaſſe ſimilis erit hic
aſcenſus aſcenſui montis Sinai. Dixit *itaque*, Abeam, & ſanctificabo popu-
lum, & dixit illi ſermo Domini; Non omnino ſic, ſed aſcende & vide
terram Canaan, quam dedi filiis Iſrael in hæreditatem.

40. *Quoniam levavi manus meas cum jurejurando in cœlos, & dixi; Vivo & permaneo ego per ſermonem meum in ſeculum.* 41. *Si acuero tanquam fulgur gladium meum, & roboraverit ſe in judicio manus dextra mea: convertam ultionem in oſores & hoſtes populi mei, reddam retributiones eorum malas ipſis.* 42. *Inebriabo ſagittas meas de ſanguine ipſorum, & gladius meus devorabit carnem eorum: de ſanguine interfectorum populi mei, & captivis eorum, de capitibus fortium ipſorum & ducum exercituum ipſorum.* 43. *Laudate eum populi, celebrate ipſum populi ejus domus Iſrael; quoniam afflictionem ſervorum ſuorum juſtorum ille quærit, & vindictam retribuet ille hoſtibus ſuis: & propter peccata populi punit ipſam terram, ſed propitius erit & terræ ſuæ & populo ſuo.* 44. *Et venit Moſes & loquutus eſt omnem laudem verborum hujus cantici audiente populo, ipſe & Hoſea filius Nun.* 45. *Et finem fecit Moſes loquendi omnia verba iſta cum univerſo Iſraele.* 46. *Et dixit illis; Apponite corda veſtra ad omnes ſermones quibus obteſtor vos hodie: quæ præcipietis filiis veſtris, ut cuſtodiant & faciant omnia verba cantici legis hujus.* 47. *Quoniam non eſt verbum inane vobis, quoniam eſt vita veſtra: & in ſermone hoc multiplicabitis dies ſuper terram, ad quam poſſidendam vos tranſitis Jordanem.* 48. *Et loquutus eſt ſermo Domini cum Moſe tempore diei illius, dicendo.* 49. *Aſcende in montem Abaraim hunc, montem Nebo, qui eſt in terra Moab, qui eſt è regione Jericho: & vide terram Canaan quam ego do filiis Iſrael in hæreditatem.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*كه بر دارم بآسمان دستي من و بگويم قادر من بجاويد * اگر تيز كنم برقي شمشيري 40
من وبگيرد درحكم دستي من باز گردانم انتقام بعدوياني من وبدشمناني من باز توزم * 41
* مست كنم تيرهاي من از خون و شمشيري من بخورد گوشت از خوني كشته و برده 42
از سر انتقامهاي دشمن *طرب گويند قومها قومي اوكه خوني بندگاني او انتقام كشد 43
و انتقام باز گردانند بعدوياني او وكفارت كند ابر زميني او و ابر قومي او *بيامد موسه 44
وسخن گفت مر همه سخنهاي آن تسبيحي آن اين در حضوري آن قوم او ويهوشع
بن نون * تمام كرد موسه بسخن گفتن مر همه آن سخنهاي آن اينان بهمه يسرال * 45
* گفت بايشان بنهيد دلي شما بهمه آن سخنها آنچه من گواه گيرا در شما اين روز آنچه 46
بفرماييد ايشانرا مر پسراني شما بنگاه داشتن بكردن مر همه سخنهاي آن توريهي آن اين *
* كه نه سخن تهي او از شما كه او زندگي شما و در سخن آن اين دراز گنيد 47
روزگاران ابر آن زميني آنچه شما گذران مر آن يردن بآنجا بميراث گرفتن آنرا * سخن 48
[گفت] ״ بموسه در تنهي آن روزي آن اين بگفتن * بر آي بكهي آن عبريم آن اين كهي 49
نبو آنچه در زميني مواب آنچه ابر پيشي يرحو و ببين مر زميني كنعن آنچه من دها
بپسراني يسرال باحسنتا *

Nam elevabo manum meam ad 40
cœlum, ac dicam; Potens ſum
in æternum, Si acuero fulgur gla- 41
dii mei, & apprehenderit judi-
cium manus mea; referam ul-
tionem hoſtibus meis, & inimicis
meis rependam. Inebriabo ſagit- 42
tas meas ſanguine, & gladius
meus devorabit carnem, ſanguine
inquam interfecti & captivi, à ca-
pite ultionum inimici. Ovate gentes 43
populo ejus, quia ſanguinis ſervorum
ſuorũ ultionem exiget: atq; vindictã
retribuet hoſtibus ſuis, & expia-
bit terram ſuam ac populum ſuum.
Veniens igitur Moſheb locutus eſt 44
omnia verba cantici hujus in præ-
ſentia populi, ipſe & Jehoſhua fi-
lius Nun. Et *abſolvens Moſheb* 45
loqui omnia verba iſta ad uni-
verſum Iſrael, Dixit eis; Ponite 46
cor veſtrum ad omnia verba quæ ego
conteſtor in vos hodiè, quæ præci-
pietis filiis veſtris obſervare fa-
ciendo omnia verba legis hujus.
Non enim verbum inane eſt vobis, 47
ſed eſt vita veſtra: & per ver-
bum hoc longùm protrahetis dies
ſuper terram ad quam tranſitis
Jarden ad hæreditate accipiendam
eam. Locutúſque eſt Dominus ad 48
Moſheb in ipſo die iſto, dicendo;
Aſcende in montem Abarim iſtum, 49
montem Nebo, qui in terra Moab
contra Jereho, & vide terram
Chenaan quam ego do filiis Iſrael
in poſſeſſionem:

ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*
50 וְתִתְכַּנֵּישׁ בְּטוּרָא דְּאַתְּ סָלִיק לְתַמָּן וְתִתְכַּנֵּישׁ בְּשָׁלֵם לְוַת עַמָּךְ הֵיךְ מָה דְּאִתְכַּנֵּישׁ אַהֲרֹן אֲחוּךְ בְּהוֹר טוּרָא וְאִתְכַּנֵּישׁ בְּשָׁלֵם לְוַת עַמֵּיהּ :	50 וּמוּת וְשָׁכוּב בְּטַוּרָא דְּאַנְתְּ סָלִיק לְתַמָּן וְאִתְכַּנֵּשׁ לְעַמָּךְ אוּף אַנְתְּ הֵיכְמָא דְּשָׁכַב אַהֲרֹן אָחוּךְ בְּטַוּרוֹס אוּמָנוּס וְאִתְכַּנֵּשׁ לְעַמֵּיהּ מְזַיֵּד פָּתַח מֹשֶׁה פּוּמֵיהּ בְּצִלּוֹתָא וְכֵן אָמַר רִבּוֹנֵיהּ דְּעָלְמָא בְּבָעוּ מִנָּךְ לָא אֱהֵי מְתִיל כְּבַר נָשׁ דַּהֲוָה לֵיהּ בִּיר יְחִידָאי וְאִשְׁתְּבִי אוֹל פַּרְקֵיהּ בְּמָמוֹן סַגִּי אַלְפֵּיהּ חָכְמְתָא וְאוּמָנוּתָא קַדִּישׁ לֵיהּ אִיתָא נְצִיב אַכְוִורְנָקִי דְּמַלְכַיָּא בְּנָא לֵיהּ בֵּית חַתָּנוּתָא אַתְקִין לֵיהּ פּוּרְיָנָא וְקָטַר לֵיהּ גִּנְּנָא בְּנַוֵּיהּ וַתִּין לֵיהּ שׁוּשְׁבִינֵי אַפָּא פִּיתֵיהּ נָכַס נִיכְסֵיהּ מָנַג חַמְרֵיהּ כִּיוָון דְּמָטָא לְמֶחֱדֵי בְּרֵיהּ עִם אִנְתְּתֵיהּ וּבָעוּ שׁוּשְׁבִינֵי לְמֶבְרַךְ רֵיפְתָא אִתְבַּע הַהוּא בַּר נָשׁ לְבֵי דִּינָא קֳבֵי מַלְכָּא וְאִתְקְנַם דִּין קְטוֹל וְלָא דְלוֹ מְנֵיהּ עַד דְּחָמֵי בְּחֶדְוַות בְּרֵיהּ הֵיכְדֵין אֲנָא טָרְחִית בְּעִפְּאָ הָדֵין אַפֵּיקִית יַתְהוֹן בְּמֵימְרָךְ מִמִּצְרַיִם אַלֵּיפִית יַתְהוֹן אוֹרַיְתָךְ בְּנֵיתִי לְהוֹן מַשְׁכְּנָא לִשְׁמָךְ וְכַד מָטָא וְמָנָא לְמֵיעֲבַר יַת יוֹרְדָנָא לְמֵירוּת יַת אַרְעָא אֲנָא מְתַקְנֵם לְמֵמַת אִי נִיחָא לְקֳדָמָךְ דְּלֵי מִנִּי דְּאֶעֱבוֹר יַת יוֹרְדָנָא וְאֶחְמֵי בְּטוּבְתָא דְּיִשְׂרָאֵל וּמְבָּתַר כְּדֵין אִימוּת :	50 *Et congregaberis in monte ad quem tu ascendes, congregaberis inquam in pace ad populum tuum : quemadmodum congregatus est Aharon frater tuus in monte Hor monte, congregatus est inquam in pace ad populum suum.*
ירושלמי 51 עַל דְּסָרִיבְתּוּן בְּשֵׁם מֵימְרִי בְּנוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵי מַצּוֹתָא רָקֵם בְּמַדְבְּרָא דְצִין עַל דְּלָא קַדִּישְׁתּוּן יְתִי בְּנוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל : 52 אֲרוּם כְּלְקֳבֵל תֶּחֱמֵי יַת אַרְעָא וְתַמָּן לָא תֵיעוֹל לְאַרְעָא דִּי אֲנָא יָהֵיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל :	51 וְכֵן אֲמַר מָן בְּגַלַּל דְּשַׁקַּרְתּוּן בְּמֵימְרִי בְּמִצְעָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹי מַצּוֹת רִיקָם מַדְבְּרָא דְצִין מְטוּל דְּלָא קַדִּשְׁתּוּן יָתִי בְּמִצְעָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : 52 כִּי מִנֶּגֶד אֲרוֹם מְקַבֵּל תְּחֵמֵי יַת אַרְעָא וְתַמָּן לָא תֵיעוֹל לְאַרְעָא דַּאֲנָא יָהִיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל :	51 *Propterea quod rebelles fuistis nomini sermonis mei in medio filiorum Israel, ad aquas contentionis Rekam in deserto Tsin, eò quòd non sanctificâstis me in medio filiorum Israel.* 52 *Quoniam è regione videbis terram, sed eo non ingredieris, in terram quam ego do filiis Israel.*

פ

SECT. LIV.

CAP. XXXIII.

ירושלמי		
1 וְדָא בִּרְכְתָא דִּי בָרִיךְ מֹשֶׁה נְבִיָּא דַּיְיָ יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם עַד דְּלָא יְתְכַּנֵּישׁ : 2 וַאֲמַר יְיָ מִן סִינַי אִתְגְּלִי לְמִתַּן אוֹרַיְתָא לְעַמֵּיהּ דְּבֵית יִשְׂרָאֵל דְּנַח בִּיקָרֵיהּ עַל טוּרָא דְשָׁעִיר לְמִתַּן אוֹרַיְתָא לִבְנוֹי דְּעֵשָׂו וְכֵין דְּאִשְׁתַּכַּח בִּכְתִיב בְּנָוֵהּ לָא חֲווֹן קְטוֹלִין לָא קַבִּילוּ יָתֵיהּ הוֹפַע בִּיקָרֵיהּ עַל טוּרָא דְנַבְלָא לְמִתַּן אוֹרַיְתָא לִבְנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל וְכֵין דְּאִשְׁתַּכַּח בִּכְתִיב בְּנָוֵהּ לָא חֲווֹן גְּנֵבִין לָא קַבִּילוּ יָתֵיהּ וְחַזַר וְאִתְגְּלִי עַל טוּרָא דְסִינַי וְעִמֵּיהּ רִיבְוָן מַלְאֲכִין קַדִּישִׁין וְאַמַּרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל דִּי מַלֵּל מֵימְרָא דַּיְיָ נַעֲבֵיד וְנַקְבֵּל וּפְשַׁט יְמִינֵיהּ מִגּוֹ לַהֲבֵי אֵישָׁתָא וְיָהֵב אוֹרַיְתָא לְעַמֵּיהּ : 3 הָלָא כָּל גְּלֵי וִידִיעַ קֳדָמוֹי דְּלָאו בְּנוֹי דְּעֵשָׂו וּבְנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל מְקַבְּלִין אוֹרַיְתָא אֶלָּא כָּל כְּרֵין לְמִחְבְּבֵיהּ עַמֵּיהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּוָת רִבְוָן דְּמַלְאֲכִין קַדִּישִׁין דְּאַף עַל גַּב דְּמֵימְתֵי עֲלֵיהוֹן יִסּוּרִין סַגִּין לָא נָיְחִין וְלָא שָׁרְכִין מִן אוּלְפַּן אוֹרַיְתָא וְהוּא אְנוּן מְדַבְּרִין וְאָתְיָן לְרֵגֶל עֲנָנוֹי וְטַלִּין וְשָׁרְיָן עַל פּוּם דְּבוּרוֹי : 4 אֲמָרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹרַיְתָא פַּקִּיד לָנָא מֹשֶׁה יְהַב יָתָהּ יְרָתוּ וְאַחְסָנָא לְקָהָל שִׁבְטַיָּא דְיַעֲקֹב :		

פ

לג

וְזֹאת הַבְּרָכָה וְדָא סַדַּר בִּרְכְתָא דְּבָרִיךְ מֹשֶׁה נְבִיָּא דַּיְיָ יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם דִּימוּת : 2 וַיֹּאמַר וַאֲמַר יְיָ מִן סִינַי אִתְגְּלִי לְמִיתַּן אוֹרַיְתָא לְעַמֵּיהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּדְנַח זִיו אִיקַר שְׁכִינְתֵּיהּ מִגַּבְלָא לְמִיתְנֵה לִבְנוֹי דְּעֵשָׂו וְלָא קַבִּילוּ יָתֵיהּ הוֹפַע בְּהַדְרַת אִיקַר מַטְוֹרָא דְּפָארָן לְמִיתְנֵה לִבְנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל וְלָא קַבִּילוּ יָתֵיהּ הָדָר וְאִתְגְּלִי בְּקִדּוּשָׁא עַל עַמֵּיהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעִמֵּיהּ רִיבָּן רִבְוָן מַלְאֲכִין קַדִּישִׁין כְּתַב יַמִּינֵיהּ וְאוֹרַיְתֵיהּ מְנַוַּלְא לְמִיתְנֵה לִבְנוֹי דְּעֵשָׂו וְלָא קַבִּילוּ יָתֵיהּ הוֹפַע בְּהַדְרַת אִיקַר מַטְוֹרָא דְּפָארָן לְמִתַּן אוֹרַיְתָא לִבְנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל וְכֵין דְּאִשְׁתַּכַּח בִּכְתִיב בְּנָוֵהּ לָא חֲווֹן קְטוֹלִין לָא קַבִּילוּ יָתֵיהּ הוֹפַע בִּיקָרֵיהּ עַל טוּרָא דְנַבְלָא לְמִתַּן אוֹרַיְתָא לִבְנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל וְכֵין דְּאִשְׁתַּכַּח בִּכְתִיב בְּנָוֵהּ לָא חֲווֹן גְּנֵבִין לָא קַבִּילוּ יָתֵיהּ וְחַזַר וְאִתְגְּלִי עַל טוּרָא דְסִינַי וְעִמֵּיהּ רִיבְוָן מַלְאֲכִין קַדִּישִׁין וְאַמַּרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל דִּי מַלֵּל מֵימְרָא דַּיְיָ נַעֲבֵיד וְנַקְבֵּל וּפְשַׁט יְמִינֵיהּ מִגּוֹ לַהֲבֵי אֵישָׁתָא וְיָהֵב אוֹרַיְתָא לְעַמֵּיהּ : 3 הָלָא כָּל גְּלֵי וִידִיעַ קֳדָמוֹי דְּלָאו בְּנוֹי דְּעֵשָׂו וּבְנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל מְקַבְּלִין אוֹרַיְתָא אֶלָּא כָּל כְּרֵין לְמִחְבְּבֵיהּ עַמֵּיהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּוָת רִבְוָן דְּמַלְאֲכִין קַדִּישִׁין דְּאַף עַל גַּב דְּמֵימְתֵי עֲלֵיהוֹן יִסּוּרִין סַגִּין לָא נָיְחִין וְלָא שָׁרְכִין מִן אוּלְפַּן אוֹרַיְתָא וְהוּא אְנוּן מְדַבְּרִין וְאָתְיָן לְרֵגֶל עֲנָנוֹי וְטַלִּין וְשָׁרְיָן עַל פּוּם דְּבוּרוֹי : 4 אֲמָרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹרַיְתָא פַּקִּיד לָנָא מֹשֶׁה יְהַב יָתָהּ יְרָתוּ וְאַחְסָנָא לְקָהָל שִׁבְטַיָּא דְיַעֲקֹב :	1 *Et hæc est benedictio, qua benedixit Moses propheta filios Israel, antequam moreretur.* 2 *Et dixit; Dominus ex Sinai revelatus est ad dandum legem populo suo domui Israel, tum prodiit splendor gloriæ divinæ majestatis ejus ex Ghebal ad dandum ipsam filiis Esau, neque receperunt eam; manifestavit se in decore gloriæ super montem Paran ad dandum eam filiis Ismael, sed non receperunt eam: rursus manifestavit se in sanctitate populo suo domui Israel, & cum eo myriades myriadum angelorum sanctorum, scripsit dextra ejus, & legem ejus è medio flammæ ignis & mandata dedit illis.* 3 *Etiam quicquid contigit populis, hoc factum est quia dilexit populum suum domum Israel, & omnes illos vocavit sanctos ut stent in loco domus sanctitatis suæ: & quando observant præcepta legis ducuntur ad pedem nubium gloriæ tuæ, quiescebant & castrametabantur quasi particulâ sermonis. Dicebant filii Israel;* 4 *Legem præcepit nobis Moses, tradidit eam hæreditatem congregationi tribuum Jacob.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبمير در كه آنچه تو بر آيا بآنجا وجمع شو بقومي تو چون آنچه مرد اهرن برادري تو	50 *Et moritor in monte ad quem tu ascendis, & congregator ad populum tuum; quemadmodum mortuus est Aharon frater tuus in Hor-hahar, & congregatus est ad populum suum:*
در هر ههر وجمع شد بقومي او * ابر آنچه دروغ گفتيد در امري من در ميانی بسرانی	51 *Super eo quòd mentiti estis in mandatum meum in medio filiorum Israel apud Me-meribath Cadesh deserti Sin, super eo quòd non sanctificâstis me in medio filiorum*
بسرال در مي مريبت قدش بيابانی صن ابر آنچه نه خاص كردید مرا در ميانی بسرانی	
بسرال * كه از مقابل ببيني مر آن زمين وبآنجا نه آيي بآن زمين آنچه من دها بسرانی بسرال *	52 *Israel. Quoniam ex opposito videbis terram, sed illuc non ingredieris, ad terram quam ego do filiis Israel.*

* فصل سي سوم *

* واين آن آفرين آنچه آفرين كرد مشه مردي آن خدا مر بسرانی بسرال ببيشي مردني او *	1 *CAP. XXXIII. Hæc autem est benedictio quâ benedixit Mosheh vir Dei filiis Israel ante mortem suam.*
* گفت يي از سيني بيامد درخشيد از شعير بايشان بتافت از كوهي فارن وبيامد از	2 *Et dixit; Dominus de Sinai venit, resplenduit è Sheir eis: eluxit è monte Pharan, & venit ex myriadibus*
بيورانی خاص از يميناي او از ميانی آتش تورة بداد بايشان *نيز دوست دارا قبيلهاي بسرال	*sanctorum: à dextra sua de medio ignis legem dedit eis. Etiam di-* 3
همه خلصاني او در دستي تو وايشان كشيده شدند بسببهاي تو بر داشته شوان ابر	*l'git tribus Israel, omnes sancti ejus sunt in manu tua: ducti sunt ad occasiones tuas, elevati sunt juxta mandatum tuum. Legem præ-* 4
امري تو * شريعت بفرمود بايما مشه ميراثي جماعتي يعقوب *	*cepit nobis Mosheh, hæreditatem congregationis Jaacob.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

5 ויהי והוא הוה מלכא בישראל באתכנשות רישי עמא כחדא משתמעין ליה שבטיא דבני ישראל : 6 יחי ראובן בעלמא הדין ולא ימות במותנא חנינא ודבה מיתין רשעיא לעלמא דאתי ויהי עולימוי מתמנין עם עולימיהון דאחוי בית ישראל : 7 וזאת ודא ברכתא דברך משה נביא דיי לשבטא דיהודה ואמר שמע מימרא דיי בקל צלותיה דיהודה ולות עמיה תעיל ידוי יתפרעון מן בעלי דבבוי וסעד וסמך מן סנאוי תהוי ליה : 8 ולשבטא דלוי ברך משה נביא דיי ואמר חומיא ואוריא אלבישתא לאהרן גברא חסירא די נסיתא ופם בנסיונא ובדקתא יתיה במי מצותא דרקם ואשתכח מהימנא : 9 דאמר על שבטא דלוי לאבוי ולאמיה לא נסיב אפין בדינא דחטר ית אחוי לא חכים בעובדא דעגלא ועל בנוי לא קנא רחמין בעובדא דומרי ארום נטרו מימר פומך ובגוירת אוריתך אנון והירין : 10 כשרין אנון דילפון סדרי דינך לדבית יעקב ונגירת אוריתך קהל שבטא דישראל ישוון קטורת בוסמין טבין ויכלון רונך וקורבן גמיר לרעוא על גבי מדבחך : 11 ברך הוי ברוך ייי נכסוי דבית לוי דיהבין מעשרא מן מעשרא וקרבן ידוי דאליה כהנא דמקרב בטוורא כרמלא תקבל ברעוא חביר חרצא דאחאב סנאיה ופורקת נבוי שקרא דקיימין לקובליה ולא יהי לסנאוי דיוחנן כהנא רבא רגל למקום : 12 לבנימן לשבטא דבנימין בשלם ידוי יתפרעון לה מן בעלי דבבוי וסעיד וסמיך מסנאוי תהוי ליה :

5 ויקום מלך מדבית יעקב בכנישות ראשי עמא כחדא ישתמעון ליה שבטיא דבני ישראל : 6 יחי ראובן בעלמא הדין ולא ימות במותנא חנינא ודבה מיתין רשעיא לעלמא דאתי ויהי עולימוי מתמנין עם גוברין במנין : 7 וזא ברכתא דברוך משה נביא דיי לשבטא דיהודה ואמר שמע מימרא דיי בקל צלותיה דיהודה ולות עמיה תעיל ידוי יתפרעון מן סדרי קרבא ולוות עמיה תעליניה מסדרי קרבא בשלם ידוי יתפרעון ליה מן בעלי דבבוי וסעיד וסמיך מסנאוי תהוי ליה : 8 ולשבט דלוי ברוך משה נביא דיי ואמר חומיא ואוריא אלבישתא לאהרן גברא חסירא די נסיתא ופם בנסיונא ובדקתא יתיה במי מצותא דרקם ואשתכח מהימנא : 9 דאמר על שבטא דלוי לאבוי ולאמיה לא נסיב אפין בדינא דחטר ית אחוי לא חכים בעובדא דעגלא ועל בנוי לא קנא רחמין בעובדא דומרי ארום נטרו מימר פומך ובגוירת אוריתך אנון והירין : 10 כשרין אנון דילפון סדרי דינך לדבית יעקב ונגירת אוריתך קהל שבטא דישראל ישוון קטורת בוסמין טבין ויכלון רונך וקורבן גמיר לרעוא על גבי מדבחך : 11 ברך הוי ברוך ייי נכסוי דבית לוי דיהבין מעשרא מן מעשרא וקרבן ידוי דאליה כהנא דמקרב בטוורא כרמלא תקבל ברעוא חביר חרצא דאחאב סנאיה ופורקת נבוי שקרא דקיימין לקובליה ולא יהי לסנאוי דיוחנן כהנא רבא רגל למקום : 12 לבנימן לשבטא דבנימין בשלם ידוי יתפרעון לה מן בעלי דבבוי וסעיד וסמיך מסנאוי תהוי ליה :

Et ipse fuit rex in Israel : cùm congregarentur capita populi simul, obediebant illi tribus Israel. Vivat Ruben in hoc mundo, nec moriatur morte quâ moriuntur improbi in futuro seculo : & numerentur adolescentes ejus cum adolescentibus fratrum suorum domûs Israel. Et hæc est benedictio tribûs Judæ, & conjunxit in parte sua & benedictione sua Simeon fratrem ejus, & sic dixit, Recipe Domine, preces Judæ, cùm exibit in aciem belli ad populum suum reducas eum ex acie belli in pace : manus ejus faciant pro eo ultionem de inimicis suis, auxilium & patrocinium feras illi contra osores suos. Et tribum Levi benedixit Moses propheta, & dixit ; Tummim & Urim induisti Aharonem, virum qui inventus est pius coram te, quem tentâsti tentatione & manlit integer, probâsti eum ad aquas contentionis Rekam, & inventus est fidelis. Ierunt tribus Levi ad cultum tabernaculi fœderis, & separârunt se à tabernaculis suis, dicentes patribus suis & matribus suis, Non vidi eos ; & fratres suos, qui nondum nati erant triginta annos, non agnoverunt ipsos, & filios suos non cognoscunt : quia manent viginti annis in suis custodiis juxta sermonem tuum, & fœdus cultûs sanctitatis tuæ servant. Apti sunt ad docendum ordines judiciorum tuorum eos qui sunt domûs Jacob, & legem tuam eos qui sunt domûs Israel : ponent fratres eorum sacerdotes sufficum aromatum in thuribulis ut cohibeant pestem in die iræ tuæ, & oblatio absoluta *sit* in beneplacitum in dorso altaris tui. Benedic Domine, victimis eorum qui sunt domûs Levi, qui dant decimam de decima, & oblationem manûs ipsius Eliæ sacerdotis, quam obtulit in monte Carmel, recipias cum beneplacito : frange lumbos Achab osoris ejus, & cervicem pseudoprophetarum qui sunt ex adverso ejus, ut non sit osoribus Johannis summi pontificis pes ad standum. Tribum Benjamin benedixit Moses propheta, & dixit ; Dilectus ipsius Domini habitabit confidenter super eo : proteget ipsum omnibus diebus, & in medio limitis ejus divina majestas habitabit.

5 *Et surget rex è domo Jacob in congregatione capitum populi, simul obtemperabunt illi tribus filiorum Israel.* 6 *Vivat Ruben in seculo hoc, neque moriatur morte secunda, qua moriuntur improbi in futuro seculo : & sint adolescentes ejus cum viris in numero.* 7 *Et hæc fuit benedictio qua benedixit Moses propheta Domini tribum Judæ, & dixit ; Audiat sermo Domini precationem Judæ, & ad populum suum eum reducat ex acie belli : manus ejus ulciscantur se de inimicis suis, & auxilium & patrocinium ab osoribus suis sis illi.* 8 *Et tribum Levi benedixit Moses propheta Domini, & dixit ; Tummim & Urim induisti Aharoni viro benigno ; quem tentâsti & permansit in tentatione, & probâsti eum ad aquas contentionis Rekam, & inventus est fidelis.* 9 *Quod dicitur de tribu Levi, patri sui & matri suæ non suscepit faciem in judicio Tamar, & fratrem suum ignoravit in opere vituli, & erga filios suos non est commotus misericordiâ in opere Zimri : quoniam servârunt sermonem oris tui, & in exequendo decreto legis tuæ sunt solertes.* 10 *Recti sunt ut doceant ordines judiciorum tuorum eos qui sunt domus Jacob, & decretum legis tuæ cœtui tribus Israel : ponent suffitum aromatum bonorum ut cohibeant iram tuam, & oblationem perfectam in beneplacitum in dorso altaris tui offerent.* 11 *Benedic Domine opibus tribus Levi, et oblationem manuum ejus recipe cum beneplacito : frange lumbos osoris ejus, ita ut inimici ejus cadant et non resurgant.* 12 *Tribum Binjamin verò benedixit Moses propheta Domini, et dixit ; Dilectus Domini habitabit super ipso confidenter : proteget ipsum omnibus diebus, et in limite ejus habitabit gloria divinæ majestatis Dei.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

5 * بود در يسرال پادشاهي درجمع شدني سروراني قوم يكجا قبيلهاي يسرال * بزيد راوبن
6 ونه ميرد وباشد مردماني او شماري * واين بيهوده گفت بشنو ! [آوازي] يهوده وبقومي 7
او بياوري اويرا دستهاي او بس باو وياري از عدوياني او باشد * وبلوي گفت تميمي 8
تو واوريمي تو بمردي فضيل بحضرتي تو آزمايش كردي اويرا در مسّه امتحان كردي
اويرا ابر مي مريبه * آن گويا بپدري او وبمادري او نه ديدم اويرا و مر برادراني او نه 9
شناخت ومر پسراني اونه دانست كه نگاه داشتند گفتاري تو و شرطي تو نگاه دارند *
* بياموزند حكمهاي تو بيعقوب وشريعتي تو بيسرال بنهند دخنه در پيشي تو وتمام 10
ابر مذبحي تو * آفرين كن ! خيلي او وعملي دستهاي او رضا كني بشكن 11
كمري خيزان ابر او ودشمن داراني او از برخاستن *ببنيمن گفت دوستي ! مسكن 12
گيرد بامياني ابر او پوشا ابر او همه آن روز وميانی كتفهاي [او] مسكن
گرفت *

Fuit in Israele rex, cùm colligerentur capitanei populi, simul tribus Israel. Vivat Reuben, & non moriatur, & sit virorum ejus numerus. Hæc autem de Jehudah dixit ; Audi Domine vocem Jehudah, & ad populum ejus deduc illum : manus ejus sufficientes sint ei, & auxilium ab hostibus suis sit. Ad Levi verò dixit ; Thummim tui & Urim tui fuerunt viro excellenti in præsentia tua, quem tentâsti in Massah, & probâsti apud Me-meribah : Qui dicit de patre suo, & de matre sua, Non vidi eum : fratres quoque suos non agnovit, & filios suos non cognovit : nam custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servabunt. Docebunt judicia tua Jaacobum, & legem tuam Israelem : ponent incensum coram te, & holocaustum super altare tuum. Benedic Domine copiæ ejus, & in opere manuum ejus tibi complaceas : disrumpe cingulum surgentium contra eum, & odio habentium eum, à surgendo. Ad Binjamin dixit ; Dilectus Domini, habitationem accipiet juxta cum in securitate : protegit illum totâ die, & inter humeros ejus habitationem capit.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

13 Tribum etiam Joseph benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Benedicta erit à facie Dñi terra Joseph: ex bonitate cœli proferet fructus amœnos, de rore & pluviâ quæ descendunt è superiori loco, & ex bonitate fontiũ abyssi qui ascendunt & fluunt & irrigant germina deorsum. 14 Et ex bonitate dulcium fructuum & frugum, quæ matura profert terra ejus de proventu solis, & de bonitate primitivorum fructuum arborum, quos matũros producit terra ejus in unoquoque initio mensis. 15 Et de bonitate cacuminum montium, primogenitură cũjus hæredem fecerunt eum benedictiones patrum qui *sunt* ab initio, & assimilantur montibus: & ex bonitate collium quorum proventus non cessant, quos dederunt illi in hæreditatem benedictiones matrum quæ sunt à seculo, & assimilantur collibus. 16 Et de bonitate laudabilium fructuum terræ & plenitudinis ejus, de beneplacito ipsius Dei qui revelavit se in gloria divinæ suæ majestatis ipsi Mosi in rubo: congregabuntur omnes istæ benedictiones & fient corona dignitatis in capite ipsius Joseph, & in vertice illius viri qui erat princeps & præfectus in terra Ægypti, & fuit illustris in gloria fratrum suorum. 17 Primogenitura conveniebat ipsi Ruben, at sublata est ab eo & data ipsi Joseph ab initio, ex quo rediit gloria & decor ipsius: nam quemadmodum non potest ad culturam adigere aliquis primogenitum bovis sui, sic non possunt in servitutem redigi filii Joseph inter regna; sicut unicornis petit cornibus suis feras sylvestres, sic erunt filii Joseph dominantes in populos simul in omnibus finibus terræ: & sunt myriades quas interfecit Josue filius Nun in Gilgal, qui est oriundus ex tribu Ephraim; sunt etiam millia quos interfecit Gedeon filius Joas inter Madianitas, qui quidem oriundus erat ex Manasse. 18 Tribum etiam Zebulun benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Lætamini domus Zebulun cùm exibitis ad negotiationes vestras, & domus Issachar in tabernaculis domorum scholarum vestrarum. 19 Populi maiti ad montem domus sanctuarii orabunt, ibi offerent oblationes veras: quoniam ad litus maris magni habitant & deliciabuntur de thynno, & ostream capient, & tingent de sanguine ejus purpuram in fila palliorum suorum, & ex arena producent specula & vasa vitrea: 20 quoniam thesauri limitum revelati sunt illi. Tribum etiam Gad benedixit Moses propheta Domini & dixit; Benedictus qui dilatavit terminum ipsius Gad. Quiescet ficut leo in habitando: cùm autem exibit in aciem belli adversus hostes suos, interficiendo reges cum præfectis, interfecti ejus cogniti *erunt* ex omnibus interfectis, qui trahit brachium cum vertice.

13 *Tribum etiam Joseph benedixit Moses propheta Domini & dixit; Benedicta est à facie Domini terra ipsius Joseph, de benedictione roris & pluviæ quæ descendunt è cœlis sursum, de benedictione fontium abyssi, qui scaturiunt & ascendunt è terra deorsum.* 14 *Facit fructus bonos de bono proventu solis, & maturos reddit præcipuos dulces fructus ejus in unoquoque initio mensis & mensis.* 15 *Facit fructus bonos propter meritum patrum justorum, qui assimilantur montibus; Abraham, Isaac, & Jacob: & propter meritum quatuor matrum, quæ assimilantur collibus; Sara, Rebecca, Rachel, & Lea.* 16 *Facit fructus bonos juxta meritum terræ & plenitudinis ejus, & facit beneplacitum illius qui habitare fecit gloriam divinæ suæ majestatis in rubo: venient omnes benedictiones istæ, & fient coronæ super caput Joseph, & super verticem viri illius qui dominabatur in terra Ægypti, & erat splendens in gloria fratrum suorum.* 17 *Primogenitura, & regnum, & gloria, & honor Josephi sunt: quoniam quemadmodum non licet adigere ad culturam primogenita boum, nec ad servitutem uti possis cornibus unicornis, sed quemadmodum boset unicornis cornibus petunt; sic erunt populus isti filii tribus Joseph exeuntes in prælium ex adverso hostium suorum, & interficient reges cum principibus. His sunt primores quos interfecit Josue filius Nun ex Æmorrhæis, ille enim ex tribu filiorum Ephraim erat. Illi etiam sunt primores quos interfecit Gedeon filius Joas ex Madianitis, qui ipse ex tribu filiorum Manasse erat.* 18 *Tribum etiam Zebulun benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Gaudete vos qui estis domus Zebulun cum exibitis ad negotiationem vestram & lætamini domus Issachar cum venietis ad domos scholarum vestrarum.* 19 *Ecce populus iste domus Zebulun ad montem domus sanctuarii Domini convenient, & ibi offerent oblationes veras: quoniam merces marium comedent, et thesauri qui absconditi sunt in arena revelabuntur illis.* 20 *Tribum etiam Gad benedixit Moses propheta Domini, et dixit; Benedictus est ab eo qui dilatavit terminum ipsius Gad: requiescet & habitabit sicut leo & sicut leana, nec erit populus aut regnum quod stare possit contra eos; & quando exibit in prælium adversus osores suos, interfecti ejus cogniti* erunt *inter occisos, abscisso capite usque ad brachium.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — דברים לג

13 ולִשְׁבְטָא יוֹסֵף בָּרִיךְ מֹשֶׁה נְבִיאָ דַיְיָ וַאֲמַר בְּרִיכָא הִיא מִן קֳדָם יְיָ אַרְעֵיהּ דְּיוֹסֵף מִן בְּרַכַת טַלָּא וּמִטְרָא דְּנָחְתִין מִשְּׁמַיָּא מִן לְעֵיל מִן בִּרְכָּת מַבּוּעֵי תְהוֹמָא דְּנוֹבְעִין וְסָלְקִין מִן אַרְעָא מִלְרַע: 14 עִבְדָא פֵּירִין טָבִין מִן טוּב עֲלָלַת שִׁמְשָׁא וּמִבִּכְרָא דְּאִשֵּׁי מַנְדְּנִין בְּכָל רֵישׁ יַרְחָא וְיַרְחָא: 15 וְעִבְדָא פֵּירִין טָבִין בּוּכְרַת אַבְהָתָא צַדִּיקַיָּא דְּמִתְיַלְּדִין לְטוּרַיָּא אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וּבוּכְרַת אִנְתְּוָתְהוֹן אַמְהָתָא דְּמִתְיַלְּדָן לְגַלְמָתָא שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל לֵאָה: 16 עִבְדָא פֵּירִין טָבִין בּוּכְרַת אַרְעָא וּמַלְיָתֵיהּ וַעֲבַד רְעוּתָא דְּמִן דְּאִשְׁרִי יְקָר שְׁכִינְתֵיהּ בְּסְנִיָּא יֵתְיָן כָּל בִּרְכָתָא הָאֵלִין וְיִתְעַבְּדוּן כְּלִילָא עַל רֵישָׁא דְּיוֹסֵף וּלְקוֹרְקוֹדָא דְּנָבְרָא דַּהֲוָה שַׁלִּיט בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וַהֲוָה וְהִיר בִּיקָרְהוֹן דְּאַחְוֹי: 17 בְּכוֹרוֹתָא וּמַלְכוּתָא וְיִקְרָא וְהַדְרָא דְּיוֹסֵף אִנּוּן אֲרוּם בְּמָא דְּלֵית לְמִפְלַח בִּבְכוֹרֵי תּוֹרָא וְלָא לְמִשְׁעְבְּדָא בְּקַרְנֵי רְאִמָּא אֶלָּא הֵיךְ תּוֹרָא וְרִמָּא מְנַגְּחִין בְּקַרְנֵיהוֹן כַּךְ הֲווֹן עָתִידִין בְּנֵי שִׁבְטָא דְּיוֹסֵף נָפְקִין לְקָרְבָא לְקִבֵּל סְנָאוֹי וְקָטְלִין מַלְכִין עִם שַׁלְטוֹנִין אִנּוּן רַבְרְבָתָא דְּקָטַל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מִן אֱמוֹרָאֵי וְהוּא מִן שִׁבְטָא דִּבְנוֹי דְּאֶפְרַיִם וְאִנּוּן אַלְפֵי דְּקָטַל גִּדְעוֹן בַּר יוֹאָשׁ מִן מְדִינָאֵי דְּהוּא מִן שִׁבְטָא דִּבְנוֹי דִּמְנַשֶּׁה: 18 וְלִשְׁבְטָא זְבוּלֻן וְלִשְׁבָט יִשָּׂשכָר בְּרִיךְ מֹשֶׁה נְבִיאָ דַיְיָ וַאֲמַר חַדּוֹן זְבוּלֻן בְּמִפְּקָכוֹן לְפַרְנְסָטֵיכוֹן וְחַדּוֹן יִשָּׂשכָר בְּמִשְׁכְּנֵי בָתֵּי מִדְרְשֵׁיכוֹן: 19 עַמִּין אוּמָנִין יִתְכְּנְשׁוּן לְטוּרָא דְּבֵית מַקְדְּשָׁא דַיְיָ יְזַבְּחוּן וְתַשְׁן קוּרְבָּנִין קְשִׁישִׁין אֲרוּם חִנְּרַת יַמָּא יֵאכְלוּן וְסִימָתָא דְּטִמְרִין בְּחֹלָא יִתְגַּלְיָן לְהוֹן: 20 וְלִשְׁבְטָא דְּגָד בְּרִיךְ מֹשֶׁה נְבִיאָ דַיְיָ וַאֲמַר בְּרִיךְ הוּא דְּאַפְתִּי הָוֹא מִן קֳדָם דְּאַפְתִּי חָמָא דְּגָד נַיְחַ וּשְׁרִי כְּאַרְיָא וּכְאַרְיוּתָא וְלֵית אוּמָא וּמַלְכוּ דְּתָקוֹם לְקֳבֵלֵיכוֹן וְכַד הֲוָה נָפֵיק לְקָרְבָא לְקֳבֵל סְנָאוֹי קְטִילוּ חַכִּימִין בְּנֵי קְטַלָיָא מִפַּרְקָ רֵאשָׁא עַד אָזְרָעָא:

13 ולשבטא דיוסף בריך משה נביא דיי ואמר בריכא היא מן קדם יי ארעיה דיוסף מן ברכת טלא ומטרא דנחתין משמיא מן לעיל מן ברכת מבועי תהומא דנובעין וסלקין מן ארעא מלרע: 14 עבדא פירין טבין מן טוב עלעלת שמשא ומבכרא דאשי מנדנין בכל ריש ירח וירח: 15 ועבדא פירין טבין בוכרת אבהתא צדיקיא דמתילין לטוריא אברהם יצחק ויעקב ובוכרת אנתתהי אמהתא דמתילין לגלמתא שרה רבקה רחל לאה: 16 עבדא פירין טבין בוכרת ארעא ומליתיה ועבד רעותא דמן דאשרי יקר שכנתיה בסניא ייתין כל ברכתא האלין ויתעבדון כלילא על רישא דיוסף ולקורקודא דנברא דהוה שליט בארעא דמצרים והוה והיר ביקרהון דאחוי: 17 בכורותא ומלכותא ויקרא והדרא דיוסף אנון ארום כמא דלית למפלח בבכורי תורתא ולא למשעבדא בקרני ראימא אלא היך תורא ורימא מנגחין בקרניהון כך הוון עתידין בני שבטא דיוסף נפקין לקרבא לקבל סנאוי וקטלין מלכין עם שלטונין אנון רברבתא דקטל יהושע בן נון מן אמוראי והוא מן שבטא דבנוי דאפרים ואנון אלפיא דקטל גדעון בר יואש מן מדינאי דהוא מן שבטא דבנוי דמנשה: 18 ולשבטא זבולן ולשיבט זבולן בריך משה נביא דיי ואמר חדון זבולן במפקכון לפרקמטייכון וחדי יששכר במשכני בתי מדרשיכון: 19 עמין אומנין יתכנשון לטורא דבית מקדשא דיי יזדמנון ותשן יקרבון קורבנין קשישין ארום חנרת ימא יתאי יאכלון וסימתא דטמירן בחלא יתגלין להון: 20 ולשבטא דגד בריך משה נביא דיי ואמר בריך הוא דאפתי חמא דגד נייח ושרי כאריא וכאריותא ולית אומא ומלכו דתקום לקבליכון וכד הוה נפיק לקרבא לקבל סנאוי קטילו חכימין בני קטלייא מפרק ראשא עד אזרעא:

13 ולשבטא דיוסף בריך משה נביא דיי ואמר מן קדם יי בריכא ארעיה דיוסף מן טל שמיא ומן תהומא דלעיל מן ברכת מבועי תהומא דנובעין וסלקין מן ארעא מלרע: 14 ועבדא פירין טבין מן טוב עלעלת שמשא ומבכרא דאשי מנדנין בכל ריש ירחא וירחא: 15 ועבדא פירין טבין בוכרת אבהתא צדיקיא דמתילין לטוריא אברהם יצחק ויעקב ובוכרת אנתתהי אמהתא דמתילין לגלמתא שרה רבקה רחל לאה: 16 ועבדא פירין טבין בוכרת ארעא ומליתיה ועבד רעותא דמן דאשרי יקר שכנתיה בסניא ייתין כל ברכתא האלין ויתעבדון כלילא על רישא דיוסף ולקורקודא דנברא דהוה שליט בארעא דמצרים והוה והיר ביקרהון דאחוי: 17 בכורותא ומלכותא ויקרא והדרא דיוסף אנון ארום כמא דלית למפלח בבכורי תורתא ולא למשעבדא בקרני ראימא אלא היך תורא ורימא מנגחין בקרניהון כך הוון עתידין בני שבטא דיוסף נפקין לקרבא לקבל סנאוי וקטלין מלכין עם שלטונין וקטולוי חכימין מן כל קטולייא דמנרר ארעא עם קודקדא:

13 ולשבטא דיוסף בריך משה נביא דיי ואמר בריכא היא מן קדם יי ארעיה דיוסף מן טל שמיא ומן תהומא דלעיל מן ברכת מבועי תהומא דנובעין וסלקין מן ארעא מלרע: 14 ועבדא פירין טבין מן טוב עלעלת שמשא ומבכרא דאשי מנדנין בכל ריש ירחא וירחא: 15 ועבדא פירין טבין בוכרת אבהתא צדיקיא דמתילין לטוריא אברהם יצחק ויעקב ובוכרת אנתתהי אמהתא דמתילין לגלמתא שרה רבקה רחל לאה: 16 ועבדא פירין טבין בוכרת ארעא ומליתיה ועבד רעותא דמן דאשרי יקר שכנתיה בסניא ייתין כל ברכתא האלין ויתעבדון כלילא על רישא דיוסף ולקורקודא דנברא דהוה שליט בארעא דמצרים והוה והיר ביקרהון דאחוי: 17 בכורותא ומלכותא ויקרא והדרא דיוסף אנון ארום כמא דלית למפלח בבכורי תורתא ולא למשעבדא בקרני ראימא אלא היך תורא ורימא מנגחין בקרניהון כך הוון עתידין בני שבטא דיוסף נפקין לקרבא לקבל סנאוי וקטלין מלכין עם שלטונין וקטולוי חכימין מן כל קטולייא דמנרר ארעא עם קודקדא: 18 ולשבטא דזבולן ולשיבט זבולן בריך משה נביא דיי ואמר חדון זבולן במפקכון לפרקמטייכון וחדי יששכר במשכני בתי מדרשיכון: 19 עמין אומנין יתכנשון לטורא דבית מקדשא דיי יזדמנון ותשן יקרבון קורבנין קשישין ארום חנרת ימא יתאי יאכלון וסימתא דטמירן בחלא יתגלין להון: 20 ולשבטא דגד בריך משה נביא דיי ואמר בריך הוא דאפתי חמא דגד נייח ושרי כאריא וכאריותא ולית אומא ומלכו דתקום לקבליכון וכד הוה נפיק לקרבא לקבל סנאוי קטילו חכימין בני קטלייא מפרק ראשא עד אזרעא:

20 ולנד אמר ולשבטא דגד בריך משה נביא דיי ואמר בריך דאפתי חמיה דגד נייח כאריא למישרי וכד נפיק לסדרי קרבא קבל בעלי דבבוי מקטל מלכין עם שלטונין וקטולוי חכימין מן כל קטוליא דמנרר אדרעא עם קודקדא:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * وبيوسف گفت آفرين شدهي يي زميني او از ميوه از طلّاي آسمان واز تهوم خسپا فرود
14 * واز ميوهي دخلهاي خورشيد واز ميوهي پختني ماهها * واز سري كوههاي قديم
15 واز ميوهي چكادهاي عالم * واز ميوهي زمين وپري آن و رضايي مسكن گيراي سنه
16 بيايد بسري يوسف وبتاركي جدا شدهي برادراني او * نخستزاد گاوي او شكوه باو
17 و شاخهاي كرك شاخهاي او در ايشان قومها شاخ زند يكجا كنارهاي زمين و ايشان
بيوراني افريم وايشان هزاراني منسه * ولزبولن گفت شاد باش زبولن در بيرون آمدني تو
18 وبيسكر در خيمهاي تو * قبيلهاي يسرال بكوهي بيت مقدش جمع شوند آنجا
19 دبحت كنند دبحي راستي كه فيضي دريها بخورند وپنهانيها وگنجيدها در ريگ *
20 وگد گفت آفرين كشادهگي آوراي جد چون شير مسكن گرفت وبشكند
بازو نيز تارك *

13 *Ad Joseph verò dixit; Benedicta Domino terra ejus: de fructu ex rore cœli, & de abysso cubante deorsùm,* 14 *Et de fructu proventuum solis, &* 15 *de fructu cœtionis lunarum, Et de cacumine montium antiquorum, & de fructu jugorum æternorum,* 16 *Et de fructu terræ, & plenitudine ejus, & beneplacito Inhabitantis rubum, veniat super caput Joseph, & super verticem separati à fratribus suis.* 17 *Primogenitus bovis ejus decor ei, & cornua rhinocerotis cornua ejus: ipsis gentes coràpetet simul extrema terræ: Atque isti sunt myriades Ephraim, & isti chiliades Menasseh.* 18 *Et ad Zebulun dixit; Lætus sis Zebulun in egressu tuo, & Isshachar in tentoriis tuis.* 19 *Tribus Israel ad montem domûs sanctuarii congregabuntur; & ibi immolabunt victimas justitiæ: quia affluentiam marium comedent, & occulta atque abscondita in arena:* 20 *Et ad Gad dixit; Benedictus est dilatationem conferens ipsi Gad: sicut leo in habitationem se recepit, & franget brachium, etiam verticem.*

21 וַחֲמָא טַב אַרְעָא וְקַבִּיל חוּלָקֵיהּ בְּשִׁירוּיָא אֲרוּם תַּמָּן אִתְמְטִיר מְקַבְּלִין אַבְנִין טָבִין וּמַרְגָּלִין דְּבֵיהּ מְשֶׁה סַפְרְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל קְבוּר וְהֵיכְמָא דַהֲוָה עָלִיל וְנָפֵק בְּרֵישׁ עַמָּא בְּעָלְמָא הָדֵין הֵיכְדֵין יְהֵי עָלִיל וְנָפֵק בְּעָלְמָא דְּאָתֵי מְטוּל דְּזַכְוָון קְדָם יְיָ עֲבַד וְסִדְרֵי דִּינוֹי אַלֵּף לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 22 וּלְשִׁבְטָא דְּדָן אָמַר מְשֶׁה נְבִיאָא דַיָּיָ וַאֲמַר דָּן מְדַמֵּי לְגוּר בַּר אַרְיֵה וְאִרְעִיתֵיהּ תְּהֵוֵי שַׁתְיָא מִן בּוּתְנֵי׃ 23 וּלְשִׁבְטָא דְּנַפְתָּלִי אָמַר נְבִיאָא דַיָּיָ וַאֲמַר נַפְתָּלִי שְׂבֵיעַ רַעֲוָא וּמָלֵי בִּרְכָן מִן קֳדָם יְיָ מַעֲרַב יַמָּא דְּגִינּוֹסַר וְדָרוֹמָא יְרִית׃ 24 וּלְשִׁבְטָא דְּאָשֵׁר אָמַר אָשֵׁר נְבִיאָא דַיָּיָ וַאֲמַר בְּרִיךְ מִבְּנַיָּא אֲשֵׁר יְהֵי מְרַעֵי לַאֲחוֹי בְּשִׁמְשָׁא וְאִרְעִיתֵיהּ תְּהֵוֵי עַבְדָא מְשַׁח בְּמַיָּא׃ 25 הָא עַמָּא הָאלֵין דְּבֵית אָשֵׁר בְּרִירִין הֵיךְ פַּרְזְלָא וְחִסְמִין הֵיךְ נְחָשָׁא כְּיוֹמֵי עוֹלֵימָתְהוֹן כֵּן יוֹמֵי סָבוּתְהוֹן׃ 26 לֵית בְּוָת אֱלָהָא דְּיִשְׂרָאֵל דִּי אַשְׁרֵי יְקַר שְׁכִנְתֵּיהּ בְּשְׁמַיָּא וְנוֹחָנוּתֵיהּ בְּשְׁחָקֵי מְרוֹמָא׃ 27 בְּמֵעוֹנָהּ אֲשֶׁרִי שְׁכִנְתֵּיהּ מִן לְקֳדְמֵיהוֹן וּמִתְּחוֹת גְּבוּרְתֵּיהּ הוּא מְדַבַּר עַלְמָא וּטְרַד בְּעַלֵּי דְבָבֵיכוֹן מִן קֳדָמֵיכוֹן וַאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמֶשֵׁיצָיָא יַתְהוֹן׃ 28 וּשְׁרוֹן יִשְׂרָאֵל לְרוֹחֲצָן לְבִלְחוֹדֵיהוֹן מֵעַיַן בִּרְכְתָא דְּבֵירִיךְ יַתְהוֹן יַעֲקֹב לְאַרְעָא עַבְדָא חֲמַר וּמְשַׁח אַף שְׁמַיָּא דְּאִירִין מֵעִלַּוֵיהוֹן אִתְפַּקְדוּ לְמִטְרַת לְהוֹן טַלִּין וּמְטָרִין׃ 29 טוּבֵיכוֹן יִשְׂרָאֵל מַן כְּוָתְכוֹן עַמָּא דְּפוּרְקַנְהוֹן מִן קֳדָם יְיָ מָגֵן סַעֲדְכוֹן וְתֵרִיס חֵילֵיכוֹן וּשְׁרִיר סַיִף גְּיוּתְנוּתְכוֹן יִתְכַּדְּרוּן בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן מִן קֳדָמֵיכוֹן וְאַתּוּן בֵּירַת יִשְׂרָאֵל בַּד תְּהֻוֵון לְעֵין בְּאוֹרַיְתָא וְנִטְרִין פִּקּוּדַיָּא עַל פֻּרְקַת צַוְוֵרֵי מַלְכֵיהוֹן תְּהוֹן דָּרְסִין׃

21 וחמא מן שרויא ארום תמן אתמטיר מקבלין אבנין טבין ומרגלין דביה משה ספרהון דישראל קבור והיכמא דהוה עליל ונפק בריש עמא בעלמא הדין הכדין יהי עליל ונפיק בעלמא דאתי מטול דזכון קדם יי עבד וסדרי דינוי אלף לבני ישראל׃ 22 ולשבטא דדן אמר משה נביאא דייי ואמר דן מדמי לגור בר אריון וארעיתיה תהוי שתיא מן בותני׃ 23 ולשבטא דנפתלי אמר משה נביאא דייי ואמר נפתלי שביע רעוא ומלי ברכן מן קדם יי מערב ימא דגינוסר ודרומא ירית׃ 24 ולשבטא דאשר אמר משה נביאא דייי ואמר ברוך מבניא אשר יהי מרעי לאחוי בשמשא וארעיתיה תהוי עבדא משח במיא׃ 25 הא עמא האלין דבית אשר ברירין היך פרזלא וחסמין היך נחשא כיומי עולימתהון כן יומי סבותהון׃ 26 לית בות אלהא דישראל די אשרי יקר שכנתיה בשמיא ונוחנותיה בשחקי מרומא׃ 27 במעונה אשרי שכנתיה מן לקדמיהון ומתחות גבורתיה הוא מדבר עלמא וטרד בעלי דבביכון מן קדמיכון ואמר במימריה למשיצייא יתהון׃ 28 ושרון ישראל לרוחצן לבלחודיהון מעין ברכתא דבירך יתהון יעקב לארעא עבדא חמר ומשח אף שמיא דאירין מעלויהון אתפקדו למטרת להון טלין ומטרין׃ 29 טוביכון ישראל מן כותכון עמא דפורקנהון מן קדם יי מגן סעדכון ותריס חיילכון ושרירי סייף גיותנותכון יתכדרון בעלי דבביכון מן קדמיכון ואתון בירת ישראל בד תהוון לעין באורייתא ונטרין פקודייא על פרקת צווארי מלכיהון תהון דרסין׃

21 Et vidit terram bonam, & accepit partem suam inter primos, quoniam ibi locus stratus lapidibus pretiosis & margaritis, in quo Moses scriba ipsorum Israelitarum reconditus est: & quemadmodum ingrediebatur & exibat in capite populi in hoc mundo, similiter erit ingrediens & exiens in futuro seculo; propterea quòd justitias coram Domino fecit & ordines judiciorum ejus docuit populum suum domum Israel. 22 Tribum etiam Dan benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Tribus Dan similis est catulo leonum, terra ejus irrigua est à torrentibus quæ fluunt ex Matnan, & limes ejus perveniet usque ad Butanie. 23 Tribum etiam Nephtali benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Nephtali satur beneplacito, & delectabitur piscibus maris qui in sortem ejus venerint, & plenus erit benedictionibus ex fructibus vallis Genesareth, quæ dabuntur illi à facie Domini: mare Sophani & mare Tiberiadis possidebit. 24 Tribum etiam Aser benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Benedictus est à filiis Jacob Aser: erit gratus fratribus ejus, & suppeditabit illis cibos in annis remissionis *terræ*; & limes ejus producet olivas multas facientes oleum, suppeditabunt *hoc* ad lavandum in eo pedes ejus. 25 Clari erunt tribus Aser sicut ferrum, & fortes sicut æs pedes eorum ad ambulandum in rupibus petrarum: & sicut dies puericiæ eorum similiter erunt fortes in senectute sua. 26 Non est Deus sicut Deus Israel, qui habitare fecit divinam suam majestatem & currum suum in cœlis, ipse erit vobis auxilio: & sedet cum solio suo glorioso in magnificentia sua in cœlis nubium sublimibus. 27 Habitaculum Dei ab initio est, & sub brachio fortitudinis suæ mundum portas: qui dispersit hostes vestros à facie vestra, & dicet verbo suo se illos perditurum. 28 Et habitabunt Israel confidenter ab antiquo, juxta benedictionem qua benedixit illis Jacob pater eorum, propter cujus meritum dabit illis in hæreditatem terram bonam, quæ proferet frumentum & vinum: & etiam cœli qui sunt supra eos stillant illis rores benedictionis, & pluvias beneplaciti. 29 O vos fœlices Israelitæ! quis sicut vos inter omnes populos, populus qui servatur in nomine sermonis Domini? ipse est scutum auxilii vestri, & gladius ejus est robur magnificentiæ vestræ: nam mentientur hostes vestri, qui vobis obviam venient, præ terrore, vos autem super nodum colli regum ipsorum calcabitis.

21 Et vidit terram bonam, & accepit partem suam inter primos, quoniam ibi locus stratus lapidibus pretiosis & margaritis, in quo Moses scriba ipsorum Israelitarum reconditus est: & quemadmodum ingrediebatur & exibat in capite populi in hoc mundo, similiter erit ingrediens & exiens in futuro seculo; propterea quòd justitias coram Domino fecit & ordines judiciorum ejus docuit populum suum domum Israel. 22 Tribum etiam Dan benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Dan similis est catulo leonum, terra ejus irrigua est à Batanea. 23 Tribum etiam Nephtali benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Nephtali satur erit beneplacito, & plenus benedictionibus à facie Domini: ad occidentem maris Genesareth, & ad meridiem habebit possessionem. 24 Tribum etiam Aser benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Benedictus est à filiis Aser: erit gratus fratribus suis in requie terræ; terra verò ejus faciet oleum instar aquarum. 25 Ecce populus iste domus Aser clari sunt sicut ferrum, & fortes sicut es: sicut dies juventutis eorum sic dies senectutis eorum. 26 Non est sicut Deus Israel, qui habitare facit gloriam divinæ suæ præsentiæ in cœlis, & magnificentia ejus in cœlis sublimibus est. 27 In habitaculo collocavit divinam suam majestatem ab anteriore ipsorum, & sub potentia sua ille ducit mundum: & expellit hostes vestros à facie vestra, & dixit verbo suo se illos consumpturum. 28 Et habitabunt Israelitæ confidenter per se, ex forma benedictionis qua benedixit illis Jacob, in terra faciente vinum & oleum: etiam cœli, qui sunt supra eos, jussi sunt descendere facere illis rores & pluvias. 29 O vos fœlices Israelitæ! quis sicut vos populus quorum liberatio est à facie Domini? qui est clypeus auxilii vestri, & scutum roboris vestri, & validus gladius magnificentiæ vestræ: dissipabuntur hostes vestri à facie vestra, vos autem domus Israel, quando operam dabitis legi & servabitis mandata, super nodum colli regum ipsorum calcabitis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * بديد اوّل باو كه آنجا بخشي دبير نجنيده بيامد سروراني قوم راستي ٭ بكرد وحكمهاي او

Vidit principium sibi, quòd ibi esset portio Scribæ abscondita: venit cum capitaneis populi, justitiam Domini fecit, & judicia ejus cum Israel.

22 23 اوازي يسرال * وبدن كفت دن بچهي شير بر جهد از آن بشن * وبنفتلي

Et ad Dan dixit; Dan catulus leonis, profiliet è Basthan. Et ad Naphtali dixit; Naphtali saturitatem beneplaciti & plenitudinem benedictionis Domini habebit:

24 كفت نفتلي سيري رضا وپري آفريني ٭ مغرب وجنوب ميراث كيرد * وباشر

Occidentem & Meridiem hæreditate accipiet. Et ad Asher dixit; Benedictus à filiis Asher: erit acceptus fratribus suis, & intinget in oleum pedem suum.

25 كفت آفرين از پسران اشر باشد رضا شدهي برادراني او ودر زا در روغن پاي او * آهن

Ferrum & as, sera tua: & sicut juventus tua, senectus tua.

26 ومس قلفهاي تو وچون جواني تو پيري تو * نيست چون خداي يسرال مسلط

Non est sicut Deus Israel, præfectus existens cœli in adminiculum tuum, & in magnitudine sua super orbes cœlestes.

27 باشاي آسمان در ياري تو ودر بزرگي او فلكها * بماوا خداي قديم واز فرود

In habitaculum est Deus antiquus: & desubter, brachia sempiterna: expulit à præsentia tua inimicum, & dixit; Annihilare:

28 بارزهاي عالم برانند از پيشي تو دشمن وكفت نيست شو * سكن كيرد يسرال

Ut habitaret Israel in securitate solus, sicut fons Jaacob, in terra frumenti ac musti: etiam cœli ejus stillabunt rorem.

بامني بتنها چون معيني يعقوب برميني دانه وشيره نيز آسماني او بچكند

29 شبنم * نيكو بتو يسرال نيست چون تو قومي فرجي او از ٭ سپري [ياري] تو

Beatè est tibi Israel, non est sicut tu, populo liberationis ejus, à Domino scutum auxilii tui, qui item est gladius magnificentiæ tuæ: abnegabuntque se tibi inimici tui, & tu excelsa eorum tritu-

وآنچه شمشير بزرگي تو ومنكر شوند دشمناني [تو] بتو وتو ابر بلنداني

rabis.

ايشان بكوبي ׃

לד

CAP. XXXIV.

1 וְסַלִּיק מֹשֶׁה מִן מֵישְׁרֵי מוֹאָב לְטוּרָא דְנְבוֹ רֵישׁ רְמָתָא דְעַל אַפֵּי יְרֵחוֹ וְאַחֲוִי לֵיהּ מֵימְרָא דַיְיָ יָת כָּל חַקִּיפֵי אַרְעָא יָת נְבוּרַן דְּעָתִיד לְמֶעְבַּד יִפְתָּח דְּמִן גִּלְעָד וְנִצְחָנִין דְּשִׁמְשׁוֹן בַּר מָנוֹחַ דְּמִן שִׁיבֵט דָּן׃ וְאֵת יָת אַלּוּף 2 סַרְכִין טַבְּיִרִין נַפְתָּלִי דְּמִתְחַבְּרִין עִם בָּלָק וְיָת מַלְכַיָּא דְעָתִיד לְמִקְטַל יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן דְּמִן שִׁיבֵט אֶפְרַיִם וְנְבוּרַן דְּנִדְעוֹן בַּר יוֹאָשׁ דְּמִן שִׁיבֵט מְנַשֶּׁה וְיָת כָּל מַלְכַיָּא דְיִשְׂרָאֵל וּמַלְכוּתָא דְבֵית יְהוּדָה דְּשַׁלִּישׁוּ בְּאַרְעָא עַד דְּאִצְטַדִּי בֵּית מוּקְדְּשָׁא בְּתָרָאָה׃ וְאֵת יָת מַלְיָךְ דָּרוֹמָא 3 דְּמִתְחַבַּר עִם מַלְיָךְ צִיפּוֹנָא לְחַבְּלָא יַתְבֵי אַרְעָא וַעֲמוֹנָאֵי וּמוֹאָבָאֵי יַתְבֵי מֵישְׁרָא דְּמַעְיְקִין לְהוֹן לְיִשְׂרָאֵל וְיָת גָּלְוָות תַּלְמִידֵי אֵלְיָהוּ דְנָלַן מִן בִּקְעָתָא דְיֶרְחוֹ וְיָת גָּלְוָות תַּלְמִידֵי אֱלִישָׁע דְּגָלוּ מִן קִרְיַת דַּקְלַיָּא עַל יְדֵי אֲחוּהוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל מָאתָן אַלְפִין גִּבָּרִין וְיָת עָקַת כָּל דַּר וָדַר וּפוּרְעָנוּת אַרְמַלְגוֹס רַשִׁיעָא וְסִדְרֵי קְרָבָא דְגוֹג וּבְעִידָן צַעֲרָא רַבָּא הַדּוּא מִיכָאֵל יְקוּם בִּדְרָעָא לְפָרוּקָא׃ וְאָמַר וַאֲמַר יְיָ לֵיהּ דָּא 4 הִיא סְפָא דְמַלְתָא בְּאַרְעָא וְדָא אַרְעָא דְקַיֵּימִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְמֵימַר לִבְנֵיכוֹן אֶתְנְנִנַּהּ אַחֲמֵיִית יָתַהּ בְּעֵינָךְ וְתַמָּן לָא תְעִיבַר׃ וּמֵת בְּשִׁבְעָא יוֹמִין 5 לְיַרְחָא דַאֲדָר אִתְיְלִיד מֹשֶׁה רַבְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וּבְשִׁבְעָא יוֹמִין לְיַרְחָא דַאֲדָר אִסְתַּנִּיס מִנּוֹ עָלְמָא בְּרַת קָלָא נְפַלַת מִן שְׁמַיָּא וְכֵן אֲמַרַת אָתוּן כָּל עַלֵּי עָלְמָא וְחָמוּן בְּצַעֲרֵי דְמֹשֶׁה רַבְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּטָרַח וְלָא אִתְהֲנִי וְאִתְרְבִּי בְּאַרְבְּעִין וְתַרְתֵּין בְּלֵילֵי טָבָן כְּלִילַת דְּאוֹרַיְתָא דְיֵרְדָה מִשְׁמֵי מְרוֹמָא וְאִתְגְּלִי עֲלוֹי אֵיקָר שְׁכִינְתָא דַיְיָ בְּתַרֵין אַלְפִין רִבְוֹון דְּמַלְאָכִין וּבְאַרְבְּעִין וְתַר תְּרִין אַלְפִין אַרְתִּכִין דְּנוּר כְּלֵילָא דְכָהוֹנְתָא דְיֵרְדָה הֲוָות שְׁבְעָתֵי יוֹמֵי אַשְׁלַמְתָּא כֻּלְּיְלָא דְמַלְכוּתָא אַחְסִינוּ יְתֵירָה מִן שְׁמַיָּא לָא חַרְבָּא שְׁלַף וְלָא סוּמָא אָסַר וְלָא מַשְׁרִין אַרְגִּישׁ כְּלֵילָא רְשָׁמָא טָבָא קָנָא בְּעוֹבָדִין טָבִין וּבְעַנְוְתָנוּתֵיהּ דְּבוֹ אִתְבְּנַשׁ חַסַּן מֹשֶׁה עַבְדָּא דַיְיָ בְּאַרְעָא דְמוֹאָב עַל נְשִׁיקַת מֵימְרָא דַיְיָ׃ וּקְבוּר בְּרִישׁ שְׁמֵיהּ דְּמֹאבִי עַלְמָא דְאַרְחֵיהּ חַקְנִי אֲלִיף יָתָן לְמִלְבַּשׁ עֲרָטִלָּאִין 6 מִן דַּאֲלְבִּישׁ אָדָם וְחַוָּה אֲלִיף יָתָן לְמִכְרְנָא חַתְנִין וְכַלָּן מִן דְּזַווֹג חַוָּה לְוַת אָדָם אֲלִיף יָתָן לְמִבְקַר מַרְעִין מִן דְּאִתְגְּלִי בְּחֶזְוֵי מֵימְרֵיהּ עַל אַבְרָהָם כַּד הֲוָה מְרַע מְנוּרַת מְהוּלְתָא אֲלִיף יָתָן לְמִנְחָם אֲבֵלִין מִן דְּאִתְגְּלִי לְיַעֲקֹב תּוּב בְּמֵתּוֹי מִפַּדָּן בַּאֲתַר דְּמִיתַת אִמֵּיהּ׃ אֲלִיף יָתָן לְמִפְרְנְסָא מִסְכֵּנִין מִן דְּאִתְגְּלִי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְמָא מִן שְׁמַיָּא׃ אֲלִיף יָתָן לְמִקְבַּר מֵיתַיָּא מִן מֹשֶׁה דְּאִתְגְּלִי עֲלוֹי בְּמֵימְרֵיהּ וְעַמֵּיהּ חֲבוּרִין דְּמַלְאֲכֵי שְׁרִיתָא׃ מִיכָאֵל וְנַבְרִיאֵל אֲצָעוֹן דַּרְנָשָׁא דְּדַהֲבָא מְקַבְּעָא בְּיוֹרְכִין וְסַנְדָּלִין וּבוּרְלִין מְחַקְנָא בְּבִסְתַּרְקֵי מִילַת וְסוֹבְנִין דְּאַרְגְּוָן וְאוּצִישִׁילִין חְוִורִין מִיטַּשְׁרוֹן וְיוֹפִיאֵל וְאוּרִיאֵל וְיָפְיֵהּ רַבְּנֵי חָכְמְתָא אַרְבְּעוֹן יָתֵיהּ עֲלָהּ וּבְמֵימְרֵיהּ דַּבְּרֵיהּ אַרְבְּעָתֵי מִילִין וְקָבַר יָתֵיהּ בְּחֵילְתָא בְּלוֹ קֳבֵל בֵּירַת פְּעוֹר דְּכָל אֵימַת דְּזָקִיף פְּעוֹר לְמִדַּר לְיִשְׂרָאֵל חוּבְתְּהוֹן מוֹדִיק בְּבֵית קְבוּרְתֵּיהּ דְּמֹשֶׁה וּמִתְכַּבִּישׁ וְלָא חַכִּים בַּר נַשׁ יָת קְבוּרְתֵּיהּ עַד יוֹמָא הָדֵין׃ וּמֹשֶׁה בַּר מְאָה וְעֶשְׂרִין 7 שְׁנִין כַּד שְׁכִיב לָא כַהֲיָין נַהֲגִילֵי עֵינוֹי וְלָא נַחֲרוֹן נִיבֵי לְסְחָיֵהּ׃

1 וְיַעַל מֹשֶׁה וְסַלִּיק מֵישְׁרֵי מוֹאָב לְטוּרָא דְנְבוֹ רֵישׁ רְמָתָא דְעַל אַפֵּי יְרֵחוֹ וְאַחֲוִי לֵיהּ יְיָ יָת כָּל אַרְעָא יָת גִּלְעָד עַד דָּן דְּקֵיסָרִין׃ 2 וְיָת כָּל אַרְעָא דְנַפְתָּלִי וְיָת אַרְעָא דְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְיָת כָּל אַרְעָא דִיהוּדָה עַד יַמָּא אֲחֲרָיְתָא׃ 3 וְיָת דְּרוֹמָא וְיָת מֵישְׁרָא בְּקָעַת דִּיְרֵיחוֹ קִרְיְתָא דְעִבְרָא תַּמָּרִין הִיא זְעִיר׃

1. *Et ascendit Moses ex planitie Moab in montem Nebo, in verticem collis qui est è regione Jerecho: & ostendit illi Dominus universam terram Gilead, usque ad Dan Cæsareæ.* 2. *Et universam terram Nephtali, & terram Ephraim & Manasse, & omnem terram Juda usque ad mare posterum.* 3. *Et meridiem, & planitiem vallis Jerecho, civitatis quæ producit palmas, illa est Zeir.*

1 Et ascendit Moses ex campestribus Moab in montem Nebo, in verticem collis qui est è regione Jerecho: & ostendit illi sermo Domini omnes fortes terræ, & fortitudines quas facturus erat Jephte Galaadita, & victorias Simson filii Manoach, qui ex tribu Dan oriundus erat. 2 Et mille principes qui erant ex domo Nephtali, qui congregati sunt cum Balak, & reges qui occidendi erant à Josue filio Nun qui *erat* ex tribu Ephraim, & fortia facta Gedeon filii Joas qui *erat* ex tribu Manasse: & omnes reges Israel, & regnum domus Juda, qui principatum habuerunt in terra donec vastatum est sanctuarium posterius. 3 Et regem austri, qui conjunget se cum rege septentrionis ad perdendum habitatores terræ, & Ammonitas, & Moabitas habitatores planitiei, qui opprimunt Israelitas, & captivitatem discipulorum Eliæ, qui migrârunt ex valle Jerecho, & captivitatem discipulorum Elisæi, qui migrârunt ex civitate palmarum operâ fratrum suorum domus Israel, ducenties mille viri, & afflictionem cujusque ætatis, & ultionem Armalgi improbi, & aciem bellicam Gog: & in tempore afflictionis magnæ illius Michael surget cum brachio ad redimendum. 4 Et dixit Dominus illi; Hic est finis sermonis de terra, & hæc est terra quam juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicendo: Filiis vestris dabo illam. Videto illam oculis tuis, sed eò non transibis. 5 Septimo die mensis Adar natus est Moses doctor Israelitarum, & septimo die mensis Adar collectus est è medio mundi: vox è cœlis decidit, & sic dixit; Venite omnes ingredientes mundum, & videte afflictionem Mosis doctoris Israelitarum, qui laboravit & nullum commodum assequutus est, & ornatus est quatuor coronis bonis. Corona legis illius est, quia abduxit eam è cœlis sublimibus, & revelata est super eum gloria divinæ majestatis Domini, cum duobus millibus myriadum angelorum, & quadraginta duobus millibus currum ignis. Corona sacerdotii illius fuit, septem diebus sacrificiorum pacificorum. Coronam regni dederunt illi in possessionem è cœlis, non gladium traxit, neque equum stravit, neque exercitum congregavit. Coronam boni nominis acquisivit operibus suis bonis & mansuetudine. Propterea collectus est ibi Moses servus Domini in terra Moab juxta osculum sermonis Domini. Benedictum nomen Domini mundi qui docuit nos viam suam rectam. 6 Docuit nos vestiendos nudos, quia induit Adam & Eva; & docuit conjugandos sponsos & sponsas, ex quo copulavit Evam Adamo; docuit nos visitandos ægrotos, ex quo revelatus est in visionibus sermonis sui ipsi Abrahamo, quando æger erat in abscissione circuncisionis; docuit nos consolandos lugentes, ex quo manifestatus est Jacobo rursus cum rediret ex Padan, in loco mortis matris suæ: docuit nos alendos esse pauperes, ex quo demisit filiis Israel panem è cœlis; docuit nos sepeliendos esse mortuos ex Mose, quia ipsi manifestatus est per sermonem suum, & cum eo societates angelorum ministerii: Michael & Gabriel sternebant lectum aureum distinctum margaritis, corallio, & beryllo, ornatum stragulis sericis & sabanis purpureis, & stolis albis; Mitatron, & Jophiel, & Uriel, & Jephepija sapientiæ doctores jacere fecerunt ipsum in eo, & per verbum suum duxit ipsum per quatuor miliaria, & sepelivit ipsum in valle è regione Bethpeor (ut quotiescunque elevaret se Peor ad revocandum in memoriam Israelitis peccata sua, prospiceret in domum sepulchri Mosis, & reprimeretur) neque quisquam novit sepulchrum ejus usque ad tempus diei hujus. 7 Porro Moses natus erat centum & viginti annos quando mortuus est, neque caligabant orbiculi oculorum ejus, neque exciderant molares dentes maxillarum ejus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل سي چهارم *

CAP. XXXIV.

* برآمد موسى از عربوت مواب بكوهي نبو سري آن چكاد آنچه ابر پيشي يريحو بنمود اويرا ׃ 1
مر همه آن زمين مر آن جلعد تا دن * ومر همه نفتلي و مر زميني افريم ومنسّه و مر همه 2
زميني يهوده تا آن دريای آن آخرين * ومر آن دروم ومر آن صحرا درهي يريحو شهري آن 3
نمريم تا صعر * گفت ׃ باو اين آن زمين آنچه سوگند خوردم بابرهم بيصحق 4
وبيعقوب گفتن بنسلي تو بدهم آنرا بنمودم ترا در چشماني تو وبآنجا نه گذري *
* بمرد آنجا موسى بندهي ׃ در زميني مواب ابر امري ׃ * قبرا كرد اويرا درجي در زميني 5 6
مواب مقابلي بيت فعور و نه دانست مردي مر قبرا شدني او تا آن روزي آن اين *
* و موسى قدري صد وبيست سال [در مردني او] نه كاهسته شد چشمي او و نه دگرگون 7
شد گونهي او *

CAP. XXXIV.

1. *Et ascendit Moses ex Arboth Moab ad montem Nebo, in verticem jugi quod est contra Jerebo, & ostendit ei Dominus omnem terram, nempe Gilead usque ad Dan,* 2. *Et universam Naphtali, & terram Ephraim ac Menasseh, & totam terram Jehudah, usque ad mare postremum:* 3. *Meridiem, & planitiem vallis Jerebo urbis palmarum, usque ad Soar.* 4. *Et dixit Dominus ei; Hæc est terra de qua juravi ipsi Abrahamo, Isaac, & Jaacob, dicendo; Soboli tuæ dabo eam: ostendi tibi in oculis tuis, at illuc non transibis.* 5. *Mortuus est igitur ibi Mosheh servus Domini in terra Moab, juxta mandatum Domini.* 6. *Et sepelivit eum in valle in terra Moab, è regione Beth Peor: & non novit quisquam sepulturam ejus usque ad diem hanc.* 7. *Mosheh autem erat ætatis centum ac viginti annorum quando mortuus est: non defecit oculus ejus, neque variata est forma ejus.*

1 Ascendit itaque Mosheh ex Arboth Moab ad montem Nebo, in verticem jugi quod est contra Jerebo, & ostendit ei Dominus omnem terram, nempe Gilead usque ad Dan, 2 Et universam Naphtali, & terram Ephraim ac Menasseh, & totam terram Jehudah, usque ad mare postremum: 3 Meridiem, & planitiem vallis Jerebo urbis palmarum, usque ad Soar. 4 Et dixit Dominus ei; Hæc est terra de qua juravi ipsi Abrahamo, Isaac, & Jaacob, dicendo; Soboli tuæ dabo eam: ostendi tibi in oculis tuis, at illuc non transibis. 5 Mortuus est igitur ibi Mosheh servus Domini in terra Moab, juxta mandatum Domini. 6 Et sepelivit eum in valle in terra Moab, è regione Beth Peor: & non novit quisquam sepulturam ejus usque ad diem hanc. 7 Mosheh autem erat ætatis centum ac viginti annorum quando mortuus est: non defecit oculus ejus, neque variata est forma ejus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

8 וּבְכוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרַיָּא דְּמוֹאָב תְּלָתִין יוֹמִין וְשַׁלִּימוּ יוֹמֵי בְּכוּתָא דְּאַבְלֵיהּ דְּמֹשֶׁה בְּתְמָנְיָא בְּנִיסָן וּבְתִשְׁעָא בְּנִיסָן אַתְקִינוּ עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יָת מָאנֵיהוֹן וּטְכִיסוּ יָת בְּעִירֵיהוֹן וַעֲבָרוּ יָת יוֹרְדְנָא בְּעַשְׂרָא בְּנִיסָן וּפְסַק לְהוֹן מָנָא בְּשׁוּתֵי סַר בְּנִיסָן דְּשַׁתְכָחוּ אָכְלִין יָת מָנָא בְּבוּכוּתֵיהּ דְּמֹשֶׁה בָּתַר דְּשָׁכִיב תְּלָתִין וְשִׁבְעָא יוֹמִין : 9 וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן מְלֵי רוּחַ חָכְמְתָא אֲרוֹם סְמַךְ מֹשֶׁה יָת יְדוֹי עֲלוֹי וּקְבִילוּ אוּלְפַּן מִנֵּיהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַעֲבָדוּ הֵיכְמָא דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה : 10 וְלָא קָם נְבִיָא תּוֹב בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה דִּי חַכִּים יְהֵיהּ מֵימְרָא דַּיְיָ מְמַלֵּל כָּל קְבִיל מְמַלֵּל : 11 לְכָל אָתַיָּא וְסוּפְתַיָּא וְנִסְיָא פְּרִישְׁתָא דְּשַׁלַּח יְהֵיהּ מֵימְרָא דַּיְיָ לְמֶעְבַּד בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְפַרְעֹה וּלְכָל עַבְדּוֹי וּלְכָל אַרְעֵיהּ : 12 וּלְכֹל יְדָא תַּקִּיפְתָּא וּלְכֹל חֲזוּתָא רַבְרְבַיָּא דִּי עֲבַד מֹשֶׁה חֲמִין כָּל יִשְׂרָאֵל :

8 וּבְכוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרַיָּא דְּמוֹאָב תְּלָתִין יוֹמִין וְאַשְׁלִימוּ יוֹמֵי בְּכוּתָא אֲבָלָא דְּמֹשֶׁה :

8 Et fleverunt filii Israel Mosem in campestribus Moab diebus triginta, & impleti sunt dies fletus luctus ipsius Mosis octavo *mensis* Nisan: & nono *ejusdem mensis* Nisan præparârunt populus domus Israel vasa sua, & dispositerunt bestias suas, & transierunt Jordanem decima *mensis* Nisan, & cessavit illis Man decima sexta *mensis* Nisan, inventi sunt edere Man propter meritum Mosis cùm mortuus esset jam à triginta septem diebus. Josue autem filius Nun replétus est spiritu sapientiæ, quoniam imposuerat Moses manus suas super eum: & ceperunt ab eo doctrinam filii Israel, & fecerunt sicut jusserat Dominus Mosi. Neque surrexit propheta rursus in Israel sicut Moses, quoniam cognoverat eum Sermo Domini sermone ex adverso sermonis. In omnibus signis, & prodigiis & mirabilibus, ad quæ miserat ipsum sermo Domini, ut faceret in terra Ægypti Pharaoni & omnibus servis ejus, & omni populo terræ ejus. Et in omni robore manus fortis, quomodo portaverit virgam cujus pondus erat quadraginta satorum, & secuerit mare, & percusserit petram, & in omni tremendo maximo quod fecit Moses, tempore quo recepit duas tabulas lapideas ex sapphiro ponderis quadraginta satorum, & portavit eas duabus manibus suis, videntibus universis Israelitis.

8. *Et fleverunt filii Israel Mosem in campestribus Moab triginta diebus, & ita impleti sunt dies fletus luctus Mosis.*

Hieros. 9. *Sed Josue filius Nun plenus erat spiritu sapientiæ, quoniam imposuerat Moses manus suas super eum: itaque auscultârunt illi filii Israel, & fecerunt sicut præceperat sermo Domini Mosi.* 10. *Nec surrexit propheta amplius in Israel, sicut Moses, quem cognovit sermo Domini verbo ex adverso verbi.* 11. *In omnibus signis & prodigiis, & miraculis mirabilibus, ad quæ miserat eum sermo Domini, ut faceret in terra Ægypti, Pharaoni & omnibus servis ejus, & universæ terræ ejus.* 12. *Et in omni manu forti, & in omni visione magnificorum, quæ fecit Moses videntibus universis Israelitis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

8 * بگريستند پسراني يسرال مر مشه در عربوت مواب سي روز تمام شدند روزهاي گريهي
مصيبتي مشه * ويهوشع بن نون پر الهامي خرد كه بنهاد مشه مر دستهاي او بر او و
بشنويدند باو پسراني يسرال بكردند چون آنچه فرمود يْ مر مشه * و نه بر خاست
نبيا نيز در يسرال چون مشه آنچه داند اويرا يْ روي در روي * بهمه آن نشانها و آن معجزها آنچه
بفرستاد اويرا يْ بكردن در زميني مصر بفرعه وبهمه بندگاني [او وبهمه زميني] او *
12 *وبهمه آن دستي آن قوي وبهمه آن هيبتي آن بزرك آنچه بكرد مشه بچشم همه يسرال *

Et *fleverunt filii Israel Mosheh* in 8
Arboth Moab triginta *diebus*: completique *sunt dies fletûs luctûs Mosheh. Jehoshua autem filius* 9
Nun plenus erat *inspiratione sapientiæ, quoniam posuerat Mosheh manus suas super eum: & auscultârunt ei filii Israel, fecerúntque quemadmodum præceperat Dominus Mosheh. Neque surrexit prophe-* 10
ta amplius in Israel sicut Mosheh, quem nôrit Dominus facie ad faciem, In omnibus signis & portentis 11
quæ miserat eum Dominus ad faciendum in terra Ægypti Pharoni & omnibus servis ejus & toti terræ ejus, Et in omni manu forti, & in 12
omni terrore magno, quæ fecerat Mosheh in oculis universi Israel.

נשלם ספר אלה הדברים

Absolutus est liber Elle haddevarim.

LONDINI,
EXCUDEBAT THOMAS ROYCROFT.
M DC L VII.

UMI